Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

AMSTELAEDAMI
LUGD. BAT.
ULTRAJECTI
} Apud {
R. & G. WETSTENIOS.
SAM. LUCHTMANS.
JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

Thiel. a. Guinst. sculp.

FLAVII JOSEPHI

QUAE REPERIRI POTUERUNT,

OPERA OMNIA

GRAECE ET LATINE,

Cum Notis & Nova verſione

JOANNIS HUDSONI, S.T.P.

Aulae B. Mariae Virginis Principalis, & Bibliothecarii Bodlejani.

Accedunt nunc primum Notae integrae, ad Graeca JOSEPHI *& varios ejusdem Libros,*

D. EDUARDI BERNARDI, JACOBI GRONOVII, FRANCISCI COMBEFISII, JO. SIBRANDAE, HENDR. ALDRICHII,

Ut & ineditae

In Univerſa FL. JOSEPHI Opera,

JOANNIS COCCEI, EZECHIELIS SPANHEMII, HADRIANI RELANDI, & ſelectae ALIORUM.

ADJICIUNTUR IN FINE

CAROLI DAUBUZ Libri duo pro Teſtimonio FL. JOSEPHI de Jeſu Chriſto;

Et ejusdem Argumenti EPISTOLAE XXX. virorum Doctorum, ut REINESII, SNELLII, JO. FR. GRONOVII aliorumque, Philologicae & Hiſtoricae; ut &

PETRI BRINCH Examen Chronologiae & Hiſtoriae Joſephicae; JO. BAPTIST. OTTII Animadverſiones ad JOSEPHUM & ſpecimen LEXICI FLAVIANI; CHRIST. NOLDII Hiſtoria Idumaea, ſeu de Vita & Geſtis Herodum &c. &c.

Quorum Syllabus exſtat ante initium Libri Primi Antiquitatum.

Omnia collegit, diſpoſuit, & poſt JO. HUDSONUM *ad Codices fere omnes, cum inpreſſos, tum Manuſcriptos, praecipue* LUGDUNO-BATAVOS, *diligenter recenſuit, Notasque paſſim ſuas, & quinque in fine Indices adjecit*

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS;

Linguae Graecae, Hiſtoriarum & Eloquentiae Profeſſor, in Academia, quae Lugduni eſt, Batava.

TOMIS DUOBUS.

AMSTELAEDAMI
LUGD. BAT.
ULTRAJECTI
} Apud {
R. & G. WETSTENIOS.
SAM. LUCHTMANS.
JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

Inscriptus Catalogo Bibliothecae Fide Commissarii Rivingiana

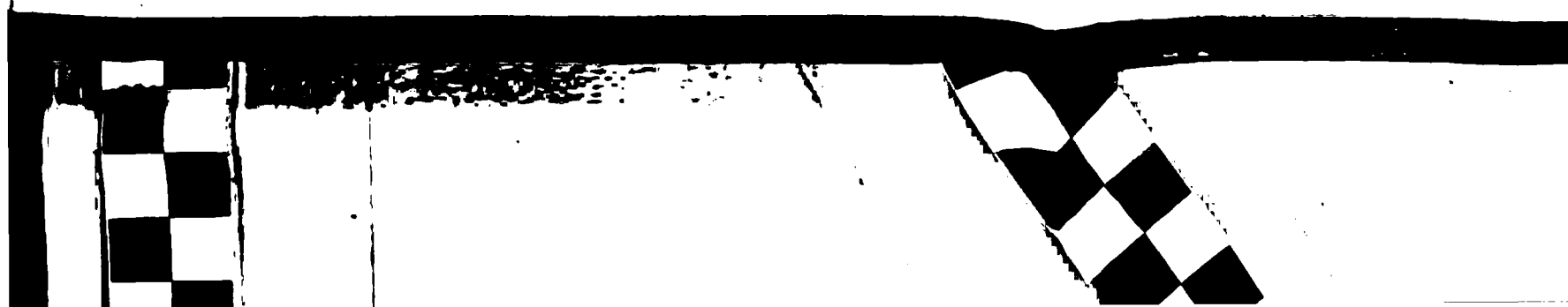

ILLUSTRIBUS ET AMPLISSIMIS

ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE CURATORIBUS,

ALBRECHTO NICOLAO,

BARONI DE SCHAGEN, TOPARCHAE IN GAUDRIAAN, EQUESTRI ORDINI NOBILIUM HOLLANDIAE ADLECTO, MAGISTRORUM RATIONUM COMITATUS HOLLANDIAE PRIMO, JUDICII VENATICI ADSESSORI, AGRI RHENOLANDICI CURATORIBUS ADSCRIPTO, SOCIETATIS INDICAE ORIENTALIS RECTORI &c. &c. &c.

HERMANNO VAN DEN HONERT, J.U.D.

DORDRACENAE URBIS SENATORI AC CONSULARI, AGGERUM ALBLASSERWERDENSIUM COMITI &c. &c.

CORNELIO VAN VALKENBURG, J.U.D.

HARLEMENSIS URBIS SENATORI ET CONSULARI, EJUSDEM URBIS PRAETORI, AGGERUM RHENOLANDICAE PRAEFECTURAE ADSESSORI &c. &c.

EORUMQUE COLLEGIS

AMPLISSIMIS ET GRAVISSIMIS,

URBIS LUGDUNO BATAVAE CONSULIBUS,

CONRADO RUISCH J.U.D.
NICOLAO VAN BANCHEM J.U.D.
AEGIDIO VAN DER MARK.
THEODORO VAN GROENEVELD J.U.D.

ET

VIRO AMPLISSIMO

DAVIDI VAN ROYEN J.U.D.

ILLUSTRI CURATORUM ET CONSULUM CONSESSUI A SECRETIS,

NOVAM HANC JOSEPHI EDITIONEM

D. D. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

*

ILLUSTRES ACADEMIAE PATRES,

SCRIPTOR ISTE, VOBIS QUEM OFFERO,

QUIS, ET QUALIS SIT, SI QUAERITIS;

JUDAEUS EST FLAVIUS JOSEPHUS,

NOTUS OMNIBUS.

ANNALES QUI NOBILIS CONDIDIT GENTIS,

CUJUS DUCTOR COLONIAE DEUS;

FAMAMQUE, FALSIS TEMERATAM CRIMINIBUS,

VICTURIS CONTRA APIONEM DEFENDIT CHARTIS.

SACERDOTALI ORTUS GENERE,

PONTIFICES PROAVOS ET REGES VIDIT.

HINC AD HISTORIAM ATTULIT

SANCTAM MENTEM, FIDUM CALAMUM, CELSUM SPIRITUM,

TANTI VIRI MIRABILES NE LATERENT CASUS

MIRANDA MAXIME ORBI QUI PATEFECIT,

LEGI VOLUIT

VITAE SCRIPTOR IPSE SUAE:

NE VIDERETUR VIXISSE MALE, QUI SCRIPSIT BENE.

IRATI DEI JUDICIUM TREMENDUM

SENSERE SOLYMAE, DEVOTA CIVITAS;

HORRUIT HERODUM STIRPS EXCISA RADICITUS;

SUBIIT EXSTINCTUM MOSIS IMPERIUM.

FILIUM

FILIUM DEI, VITAE DUCEM, JESUM CHRISTUM,
JUSTUM, VERACEM, SACERDOTEM SUMMUM,
PATRIA ADORANT MOENIA, SED PROSTRATA;
SANCTA DESIGNANT ALTARIA, SED EVERSA;
UT DOMINUM AGNOSCIT TEMPLUM, SED DESTRUCTUM;
AB HOSTE, A SUIS, A COELO.
FLAMMIS IN PORTICIBUS, IN ADYTIS CREPITANTIBUS,
CLARA LUX ORITUR EVANGELIO.

PRAECO JOSEPHUS.
JUDAEUS, UT SCRIBENS, AN CHRISTIANUS,
PARUM DIFERT
VERITATI SUA FAMA VEL AB HOSTE CONSTAT.

AUCTOREM HUNC MAGNUM,
NOBILEM, DOCTUM, DISERTUM, UTILEM,
SAEPIUS AD PRELUM REVOCARANT TYPI,
NON PRO SUO NITENTEM MERITO.
PLURES TENTARANT PER ORBEM ERUDITI,
INFAUSTO OMNES ADFLICTI SIDERE.
QUORUM FLEBILES AUXIT RUINAS,
SEPELIIT QUEM NUPER HEROUM ALTRIX,
UBI NOVAE FLORENT ATHENAE,
GENS ANGLICANA, MAGNUS HUDSON,
QUI LATIO QUOQUE PURIOREM DEDIT.

 HUJUS

HUJUS EGO SOLLICITA PREMENS VESTIGIA,
CONRADENS UNDIQUE FLAVIO QUAE PROSINT,
LABORIOSA HAEC EDIDI VOLUMINA,
ORBI BENE UT FACEREM ERUDITO,
VOBIS NON MINUS UT PLACEREM;
DECUSQUE BATAVO CONSTARET LYCAEO,
LUGDUNIQUE INCLYTUM VIGERET NOMEN;
CUJUS EX MEMBRANIS, SENIO VERENDIS,
JUVENTAS JOSEPHO, CEU PELIAE, DATUR.

JUDAEUM SCRIPTOREM TITUS IMPERATOR
BIBLIOTHECAE INSERUIT FLAVIAE,
IN ICONE SUSPEXIT ROMA.
VOS ME AD ALTA EVECTUM MUNERA
CONSPICUUM FLORII REDDITIS JUVENTUTIS,
ORNATIS TITULIS, INVITATIS PROEMIIS,

QUOD SPIRO, QUOD SPERO, VESTRUM EST.

LE

LECTORI BENEVOLO

S. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

RESPONDIT tandem votis noſtris eventus, neque conatus ille, viſus quibuſdam audax & periculoſæ opus aleæ, irritus fuit. Quaſi vero, aut equum *Sejanum* agitaret is, qui *Flavii* Operibus edendis incumberet; aut *Fulviam*, fatalem maritis ſuis uxorem, domum duceret; ſic omnes *Joſephum* edere cogitantes idem manere fatum, notiſſima inter Eruditos vagabatur fabula. Meticuloſus merito, imo ſtultus a cordatis viris vocari meruiſſem, ſi animum infringi hiſce plus quam anilibus nugis ſiviſſem. Ita videlicet mecum reputabam: omnes illos, qui tàm longo atque difficili labori ſeſe adplicuiſſent, vel duodecima diei hora cœpiſſe ædificare, vel in longum laborum ſuorum procraſtinaſſe uſum; quin nec hoc mirum videbatur, vegeto corpore & virentibus annis abreptos quoſdam, qui in ea deſudarant palæſtra, quum miſceri quotidie funera ſenum juvenumque videamus. Imo tanto magis ſtimulum indies admoveri mihi ſentiebam, ut perficerem opus perfectoque gauderem, quod plures ante me vel ad primam lineam prolapſos, vel in medio curſu deſtitutos, vel denique, ad ipſam metam impacto vitæ curriculo, effuſos, in vanum exercuiſſet. Dederant in hunc Agonem olim & proximis quoque temporibus nomina *Bertrami*, *Scaligeri*, *Caſauboni*, *Cunæi*, *Petiti*, *Bigotii*, *Bœcleri*, *Noldii*, *Voſſii*, *Cocceji*, *Scotani*, *Boſii*, *Monachii*, *Bernardi*, *Spanhemii*, *Olearii*, *Gronovii*, *Relandi*; & quis non, qui vel inter principes Eruditi Orbis gradiebatur, vel inſeri principiis illuſtri aliquo edito facinore ambiebat? Quorundam intra verba ſtetit fides; Plurimos in ipſo labore mors oppreſſit; Huic indignatio præreptæ laureæ, illi obortæ ſimultates, aliis alia obfuerunt.

Tandem (neque enim diſſimulanda ſunt merita aliorum, ſed ſua cuique jura reddenda) omnium omnem ſuperavit jactum *Joannes Hudſon*, vir Græce doctiſſimus, & cujus plurima in Helladem exſtant merita. Hic enim eſt, qui *Joſephi* nobis dedit Opera, non tantum ad perfectiſſimam, multorum annorum ſudore, limam revocata; verum, abdicata illa Veteri, & non uno nomine culpanda, quæ *Epiphanii Ruſinique* nomine fulgebat, Verſione; ad ipſa Græca prorſus Novam laborioſa concinnavit induſtria. Sed ipſe dum *Joſepho* ſuos indulget annos, laborem cepit multum, fructum laboris percepit nullum. Diſceſſit enim ad plures, dum ſuprema manus operi inponitur, & in Indice verſantur typi, præfandi quoque vice aliis derelicta. Avide hanc Editionem Batavi Germanique exſpectabant Bibliopolæ, ut addita nova quadam acceſſione hederam placentem ſuæ merci apponerent. Ea cauſſa *Gronovium*, *Olearium*, *Relandum* continuit, ne vel ante ſua publicarent, vel acrius etiam Scriptori huic incumberent, quam multum ſperata illa Editione frui liceret. Sic nulla præter Anglicanam illam Cl. *Hudſoni* præ manibus erat Editio, elegans certe, ſed pro more gentis pretioſa, nec facile omnibus comparanda. Quare, quum præclaro inſtituto laudatiſſima hæc Bibliopolarum Triga, qui jam ante magno ære *Jo. Cocceji* notatum emendatumque manu exemplar ſuum fecerant, atque de aliis ad novam locupletationem ſibi proſpexerant, mihi ſuum aperuiſſet conſilium revocandi *Joſephi* ad typos Batavos, quam maxime fieri poſſet luculenter &

 ope-

operoſe; & ſtudii mei & officii eſſe exiſtimavi hunc amplecti laborem, atque in id incumbere, quo majore, quam hactenus, cum uſu fructuque haberetur atque legeretur ab omnibus nobiliſſimus Hiſtoriarum Auctor, & proximo poſt Sacros Scriptores loco *Flavius Joſephus*.

Prima inde mihi cura fuit, in omnes oras circumſpicere, atque Doctos ubicunque Viros ſollicitare de juvando hoc inſigni molimine meo, deque plurimorum Eruditorum votis bene mereri. Angliam tantum non expilaverat Cl. *Hudſonus*, omnibuſque ibi perluſtratis Bibliothecis, reſiduum inde nihil fecerat; miſſa & ipſi aliunde plurima erant ſubſidia. Et tamen poſteriorum curæ atque diligentiæ quædam reliquiſſe teſtari hæc Editio poterit, quæ novis Collationibus atque Acceſſionibus haud pœnitendis locupletata, dignitatem ſuam facile tuebitur. Principem certe merentur locum Codices duo *Lugd. Bat.* quos olim poſſedit *Iſaacus Voſſius*, quorumque excerpta quædam habuit Cl. *Hudſonus*, & copia itidem facta fuiſſe *Jo. Coccejo* notata manu ejus ad oram libri teſtantur. Hos diligenti cura inſpeximus, paſſimque varietatem illorum, ubi a *Voſſianis* excerptis diſcrepabant, per literas L. B. nonnunquam lineolis (L. B.) incluſas, ubi *Hudſonianis* Lectionibus interſeri neceſſe erat, adnotavimus. Uterque Codex in charta ſcriptus eſt, ſed notæ valde bonæ & antiquæ; Prior, qui olim pertinuit ad *Wilhelmum Nooms*, ut appoſitum nomen teſtatur, poſteriores Antiquitatum libros novem integros continet, non vero decem, uti perperam inpreſſum exſtat in Bibliothecæ Lugd. Bat. Catalogo Pag. 392. Num. 26. incipit enim ab initio libri duodecimi; & quoniam hi maxime libri corruptiſſimi olim erant, hinc *Boſii* editionem retardavit, quod integrum horum Codicem nanciſci nondum potuerit, hujus MS. excerpta interim plurimum deſiderans, ut ſcribit *Grævius* in Epiſtola ad *Heinſium*, quæ in noviſſima Collectione Cl. *Burmanni* occurrit Num. CLI. Eoſdem libros, ſed addito undecimo, exſtare accepi in *Mediolanenſi* Bibliotheca *Ambroſiana*, verum ita cum editis congruentes, ut vix inde diſcedere animadvertas. Placuit tamen ejus Codicis dare notitiam eam, qualis ad nos pervenit ex literis Clariſſimi Italiæ ſui luminis *Ludovici Antonii Muratorii*. *Vetuſtior* (inquit) *Flavii Joſephi MS. Codex pergamenus Ambroſianæ Bibliothecæ ſignatus Lit. F. n. 128. fol. minori, qui fuit olim Archiepiſcopi Philadelphiæ, mancus eſt, ac initium habet a libro* XI. *Hiſt. Judaicarum. Præſtantiſſimæ ceterum notæ, ac venerandæ antiquitatis. Prima pagella in ſuperiori externo angulo lacera: aliæ omnes integræ, nullaque temporis injuria vitiatæ, ita ut perſpicue legi poſſint ab homine vetuſtiorum characterum perito, vel in ejus codicis lectione parumper exercitato; nam litera* β *in eo ſemper hac forma ſcribitur u.* ν *vero u, ita ut ab* η, *quam frequentiſſime in eodem codice idem character repræſentet, nec minimum differat. Rari admodum nexus, at is in errorem facile inducit, qui* λ. *&* ι. *complectitur, ea forma perpetuo expreſſus, quæ pro litera* μ *in adjacenti verbo ſit accipienda. Subſcriptam præterea literam jota recentiorum more nullam habet, ſed vocali ſuæ adhærentem.*

Poſt eam partem hiſtoriarum ſequuntur libri Antiquitatum, ac demum vita Joſephi græce ſcripta, & typis vulgata.

Primæ pagellæ faciem alteram a prima integra linea fideliter exſcripſi, atque ita ſe habet; & præter τὸ ὕστερον πρότερον *duobus in locis, nil aliud varium notavi ab impreſſo, quo utor, Aureliæ Allobrogum typis Petri de la Roviere* 1611.

Καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσει, καὶ τὰ ἀρχαίας ἀποκαταστήσει δαιμονίας, ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὸν κύρον ψυχικῶ, ἐπέτρεψεν αὐτὸν γράψαι καθ' πᾶσαν τὴν οἰκίαν. Ὅτι κύρος ὁ βασιλεὺς λέγει. ἐπεί με ὁ θεὸς ὁ μεγιστος τὰ οἰκουμένης ἀπέδειξε βασιλέα. πείθομαι τῶν ἐναγῶν ὃν τὸ τῶν ἰσραηλιτῶν ἔθνος ἐστὶ καὶ γὰρ τοὔνομα ἀφ' τῶν προφητῶν. Καὶ ὅτι τὸν ναὸν οἰκοδομήσω αὐτῷ ἐν ἱερουσαλήμοις ἐν τῇ ἰουδαίας χώρας. ταῦτα δ' ἔγνω κύρος ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ, τὰ αὐτῷ προφητείας ὁ ἡσαΐας κατέλι-

τέλιπε σὺ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. ἔτ' γὰρ ἐν ἀπορρήτοις εἶπε ταῦτα λέγειν τ̃ θεόν. Οπ βέλομαι κῦρον ἐγὼ πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀποδείξας βασιλεία. πέμψαί μι τ̃ λαὸν εἰς τὴν ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαί μι τ̃ ναὸν.

Ταῦτα πάσαις σελεφήτευσεν ἔμπροσθεν, ἢ καταςκαφῆναι τ̃ ναὸν ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντηκοντα. Ταῦτ' ἂν ἀναγνόντα τ̃ κῦρον. Καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον ὁρμή τις ελα--βεν.

Addiderat Cl. idem *Muratorius* in ſuis ad me literis, miſiſſe ſeſe olim ad *Hudſonum* ipſum nonnulla adnotamenta ſua in antiquiſſimam *Joſephi* Verſionem Latinam, quam Ambroſianæ Bibliothecæ MS. Codex ex Ægyptia papiro conflatus, ac propterea venerandæ antiquitatis, complectitur, ſed nunquam certiorem ſeſe fuiſſe factum, an ad *Hudſonum* pervenerint. Ego vero perveniſſe quidem exiſtimo, verum uſui non fuiſſe, quod ille plane novam adornaverit verſionem. Quare ego quoque recipere non potui conditionem oblatam mihi ab Eruditiſſimo atque amiciſſimo viro *Petro Piovene* S. I. qui a Re Antiquaria eſt Sereniſſimo Duci Parmæ atque Placentiæ, unico in Italis oris literatorum Mecænati; Scripſit enim in Sereniſſimi Principis ſui Bibliotheca exſtare Exemplar Joſephi Latinum curioſiſſimum in pergameno XIII. circiter ſeculo elaboratum, & mirum quantum ab exemplaribus adhuc evulgatis diſcrepans; ordine primum deinde verbis.

Poſterior Codex MS. Bibliothecæ *Lugd. Bat.* Pag. 395. Num. 72. in charta ſerica conſcriptus, libros VII. de Bello Judaico omnes complectitur, in initio tantum & fine paullum mutilus; deëſt enim Prologus, & incipit Στάσεως τῆς δυνατοῖς Ἰουδαίων &c. finit vero aliquanto ab extremis poſtremi libri, in verbis Ἀνπόχῳ δὲ &c. Exſtat præterea in eadem Bibliotheca pag. 402. Num. 7. Fragmentum *Joſephi* ex Libro Antiquit. XIV. quod in Græcis ante defuit, excerptum videlicet ex Codice illo inſigni Antiquit. L. B. de quo modo egimus. Comprehendit Decreta illa Romana & Aſiatica, quæ primus vulgavit, ingenti ex hoc MS. ſuppleta lacuna, *Jacobus Gronovius*, una cum Emendationibus quibuſdam in Suidæ Lexicon. Unde & hiantem illum locum in Editione ſua ſupplevit *Hudſonus*, paucula tantum in Notis ſuis ex *Gronovianis* Animadverſionibus excerpens, quæ ſuis locis a pag. 706. & ſequent. inſertæ integræ in hac Editione comparent. Inter alia collectanea reperta mihi etiam fuit Oratio *Agrippæ* & *Berenices* ad Judæos tumultuantes, quæ exſtat Lib. II. de Bello Cap. XVI. pag. 186. cujuſque Collatio exſtat inter Addenda pag. 181. Ipſe vero Codex reperitur in Catalogo Bibliothecæ *Lugd. Bat.* pag. 396. Num. 13. ut taceam Editionem unam atque alteram *Joſephi* ab *Iſaaco Voſſio* multis in locis cum MSS. ſuis, & ab aliis collatam, uti Editio Baſ. 1544. cujus mentio pag. 391. Num. 5. & Genevenſis, pag. 391. Num. 6. qui apparatus univerſus in præſtantiſſima illa Bibliotheca ſervatus, uſui noſtro inſerviit. Credideram & amplius quid ibi me inventurum, quum legerem pag. 403. Num. 34. memorari Lectiones *Flavianas* deſcriptas ex libris *Hermolai Barbari* & *Scipionis Catoromachi*; ſed animadverti nihil cum Flavio noſtro illis commune eſſe. Atque hæc quidem propius ad manum fuerunt; petita vero longius atque accepta ſunt ea quæ ſequuntur. Poſſedit *Fred. Roſtgardus* Nobiliſſ. Danus, exemplar MS. *Joſephi* de Bello Judaico præſtantiſſimum, quod itidem in Catalogo librorum ejus, menſe Januario hujus anni Hafniæ ſub haſta venditorum, pag. 459. Num. 151. ſic deſcribitur: *Joſephus de Bello Judaico, Græce. Codex MS. chartaceus, optimæ notæ, quadringentorum circiter annorum. Spiſſum volumen in 4to minori.* Integer vero iſte Codex eſt, atque nullo modo interruptus a principio uſque ad finem pergit; inque ejus calce adſcriptum erat notum illud de *Jeſu Chriſto* teſtimonium. In tempore collationem ejus inſtituerat vir doctiſſimus, & cum alias, tum hoc facto optime de me & eruditis meritus *Joannes Grammius*, Linguæ Græcæ in Academia

Hafnienſi Profeſſor; cujus liberalitate ex ſuis quoque MSS. tranſmiſſus ad me eſt accuratiſſima pariter Collatio librorum contra *Apionem*, ipſius, uti & ſuperior de Bello, manu inſtituta & ſcripta. Citatur ultima hæc nomine Codicis *Hafnienſis*, quoniam ita appellaverat quoque *Hudſonus*, qui non niſi pauca ejuſdem excerpta nactus fuerat. Numerum jam MSS. ſi quærimus denſitatemque Variantium Lectionem, immanem ſylvam ex Regiis Codicibus *Gallia* ad nos tranſmiſit; fuitque ibi fautor hujus Operis, atque indagator talium Theſaurorum *Jacobus Philippus D'Orville*, tum peregre ibidem Studiorum cauſſa agens; nunc vero poſt viſam quoque Britanniam, Italicis fruens opibus, & antiquum viſens Latium; cujus inde avide reditum exſpectamus, ut collectam undique eruditionem pleno ſinu in patriæ ſuæ gloriam effundat. Hæ vero Collationes & aliæ plures propter infinitum V. L. numerum, & quod ſerius veniſſent, in Addendis collocantur pag. 1. & ſeqq. Complectuntur autem libros de Bello Judaico ad ſex vel ſeptem MSS. collatos; inter quos Regius ſeculi undecimi, & inſigne Exemplar Bibliothecæ *Coiſlinianæ*. Liber deinde *Joſephi* de *Maccabæis* cum quinque Codd. Pariſienſibus miræ diſcrepantiæ collatus cernitur ibid. pag. 157. uſque 171. Vita dein *Joſephi* cum MS. Regio pag. 171. uſque 175. Ordo tum ſequitur & lectio capitum atque fragmenta quædam ex Regiis item Codd. pag. 176. uſque 180. Denique Variæ Lectiones excerptæ ex MSS. Codd. Regiis quinque in Antiquitates Judaicas, quarum magna parte uſus *Bigotius* fuit, & quæ paſſim in *Hudſonianis* titulo *Bigotianarum* citantur (ſicuti excerpta *Bigotiana*, nullo certo adſcripto Codice in plurimorum Doctorum Virorum manus atque Bibliothecas pervenerunt) ſed ſine auctoritate ulla ex quibus Codd. depromtæ eſſent; quare conſpectum earum accuratiſſimum invidere Curioſo Lectori nolui, præſertim quum plurima quoque occurrant in iiſdem quæ fruſtra in *Bigotianis* quæras; miſit hanc ultimam farraginem Pariſiis D. *Sallierus*, atque invenies pag. 424. uſque 481. quæ ultimæ Librum itidem de Vita, & alios contra *Apionem* cum MSS. collatos exhibent. Et hæc quidem de Codd. MSS. qui vel in tempore vel ſerius ad nos pervenerunt, quibuſque vel in Notis uſi ſumus, vel prout citius tardiusve ad nos venerunt, inter Addenda collocavimus.

Progredior jam ad Doctorum Virorum Curas quibus auctior hæc Editio quam *Hudſoniana* procedit, quæque vel editas Notas vel ineditas complectuntur. Editæ ſparſim fuerant Notæ *Edw. Bernardi* & *Henrici Aldrichii* ad aliquot Antiquit. & de Bello libros; item *Franciſc. Combefiſii* ad Librum de Maccabæis; *Jacobi Gronovii* ad Decreta Romana & Aſiatica: Ineditæ autem, & quas nunc primum damus, *Joannis Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, & *Hadriani Relandi*, quibus noſtras ſubinde animadverſiones correctioneſque adſperſimus. De ſingulis horum aliquid dicendum eſt, ut & inſuper de illis, in quas fruſtra inquiſivi.

Norunt omnes, magno impetu atque maximo labore ad *Joſephi* ſcripta provolaſſe virum undecunque doctiſſimum, & ab orientali præſertim literatura inſtructiſſimum, *Edwardum Bernardum*. Tota hiſtoria *Joſephi Bernardini* & abortivi veluti fœtus, expreſſe admodum continetur in Vita ejuſdem, quæ a *Thoma Smitho* edita eſt Londini MDCCIV. una cum *Roberti Huntingtoni*, Epiſcopi *Rapotenſis*, Vita & Epiſtolis. At quoniam iſtius libelli pauca admodum impreſſa ſunt exemplaria, & ob id in paucorum verſetur manibus, ipſa ejus verba apponam, prouti leguntur pag. 29. & ſeqq. *Jam ſibi redditus Bernardus, ad anteactos labores, iſto itinere per annum & ultra intermiſſos, alacriori animo reverſus eſt. Habuit vero, ſi quiſquam alius, vaſtum omniumque diſciplinarum capax ingenium, quod induſtriam, laxamentis debili infirmoque corpori ſuſtentando neceſſariis ægre cedentem, multo minus turpi*

otio

*otio & ignavia obſoleſcentem, nunquam deſtituit. Veruntamen licet ſcientias Mathematicas ex inſtituto Profeſſionis diligenter quidem excoluerit, uti poſtea videbimus, tamen longe fortiori animi propenſione & genio ductus, amœnioris literaturæ, puta Hiſtoriæ, tum ſacræ tum prophanæ, omnium gentium omniumque ſeculorum, Chronologiæ & Antiquitatum ſtudium magis deperibat, habebatque in deliciis. Nec diu pulcherrima & maxime optanda ingenii vires hac ex parte late explicandi defuit occaſio. Ante plures annos D. Fellus, illius opera uſurus, Joſephi, præſtantiſſimi Hiſtoricorum, & poſt Scriptores ſacros maxime æſtimandi, novam, eamque cæteris omnibus emendatiorem, editionem typis Sheldonianis adornare conſtituerat: ſed ab iſto propoſito, neſcio an ſubſidiis ad id opus complendum deſtitutus, an ex fama de V. Cl. Andrea Boſio fere ubique ſparſa, quod ille nimirum eundem quoque edendum deſtinaſſet, collectis undique e codicibus MSS. Viennenſibus, Lipſienſibus, Schluſingenſibus, quos ipſe, * Vir maxime induſtrius ſagaxque, & in Græcis literis excellens contulit, variantibus lectionibus, & etiam e Pariſienſibus & Florentinis, quorum nimirum lectiones amicorum ſuorum curæ ac humanitati debuit, aut aliorſum impeditus, tunc ſibi deſiſtendum eſſe pro prudentia ſua voluit, præſtolaturus, donec foetum iſtum nobilem, quem omnes pulcherrimum ſuiſque partibus abſolutum fore & ominabantur & optabant, prelum Lipſienſe, obſtetricante doctiſſimo Boſio, parturiiſſet. Ille iſta bona ſpe per multos annos concepta, & quæ luctuoſa Boſii, de re literaria ſcriptis ſuis hactenus præclare meriti, & opere deſtinato longe præclarius merituri, morte plane decollaverat, fruſtratus, metam, ſine læſa cujuſpiam æmuli curſoris in iſthoc ſtadio ambitioſe certaturi fama, jam attingi poſſe ſatis gnarus, iſtius incepti, auſpiciis ſuis, qui omnia in Academia potuit, maturandi ſive gloriam ſive onus in Bernardum curavit transferendum. Bernardus autem inſtar ſapientis Architecti de omni idonea re materiaria, inſtrumentis, reliquoque neceſſario apparatu, ante jacta ædium condendarum fundamenta, ſumme ſolliciti, quantum eſſet exemplarium manuſcriptorum, tum Græci textus, tum verſionis Epiphaniæ in noſtris Bibliothecis latentium, primo in uſus ſuos comparavit, ſchedis Boſianis, jam illo inſtigante, ab hæredibus ingenti pretio redemptis, & magni ſane faciendis: cum ex Samuelis Petiti largis commentariis longe antea in Bibliothecæ Bodleianæ gazophylacium ex Gallia tranſvectis, vix quippiam ſubſidii ad illuſtrandum textum colligi potuerit, (demptis exceptiſque quibuſdam e membranis Peireſcianis, ab illo Viro ingenioſiſſimo olim excerptis) † quos nimirum ſpiſſa Rabbinicarum obſervationum farragine ad nauſeam uſque oppleviſſet. Deinde, Bernardus, ſpecimine operis Joſephici edito, doctiſſimos Amicos ſuos per Galliam, Belgium, & Germaniam, alibique ſparſos, crebris literis ſolicitavit, ut ſuppetias in hac re omnibus profutura laboranti ferre vellent. Vix quicquam nuncii aut faventiori aure exceptum aut ſonantiori plauſu. Omnes bona dicere de opere & Editore certatim geſtiebant: & inter ipſos quoque D. Iſaacus Voſſius, acerrimus ingeniorum cenſor, imo laudum, quas aliqui jure vendicaverint, ſive ex exquiſitiſſimo judicandi acumine, ſive ex moroſitate indolis, ſæpe nimium quam parcus. Hiſce ſubſidiis inſtructiſſimus Bernardus grande hoc opus jam aggreſſus eſt; fruſtra querelas ſuas de hac palma ſibi prærepta interponente D. Monachio Leidenſi, inque illo, craſi licet labore continenti vigiliſque pene exhauſta, ac viribus debilitatis, alacer & ſibi conſtans, neglecta bonæ valetudinis cura, diu perſeveravit. Unde vero contigerit, quod opus iſtud deſideratiſſimum & tanto molimine elaboratum, quaſi in medio abruptum, pro deplorato relinqueretur, ſalva & integra manente D. Bernardi fama, heic paucis indicabo. Multi verſionem Epiphanii, tanquam imper-*

**

fe-

* Ad D. Boſium ſcripſit Bernardus A. M.DC.LXXIII. de hac, quam dudum aggreſſus eſt, editione, epiſtolam inter cæteras de eodem argumento ad illum datas editum, pag. 137. Vide epiſtolam Schelhammeri ad eundem, p. 462. Vide quoque D. Lionelli Jenkinſii epiſtolam ad eundem, p. 425. De literis vero hiſce D. Jenkinſii v. epiſtolam D. Ezechielis Spanhemii ad Boſium, p. 465.

† Vide epiſtolam Bredelii ad Boſium, p. 350.

fectam, indoctam, & Græco textui in quamplurimis parum reſpondentem, redarguentes, novam, vel ſaltem Gelenii interpretationem recognitam & emendatam, ubi iſte Vir doctiſſimus præ feſtinatione aut oſcitantia ſenſum Authoris non rite fuiſſet aſſecutus, importune & pene ingeſtis convitiis deſiderarunt, & de variantium lectionum in molem vix tolerandam excreſcentium copia acriter queſti ſunt. Quod & ipſe primo inſpectis perlectiſque, D. Bernardi rogatu, antequam typis excluderentur, ſchedis, objectum iri facile præſenticbam, amice monens, in his tanto cum labore, ne dicam curioſitate, annotandis, inque cenſum referendis, omnem operam inutiliter collocari: paucis tantummodo, quarum ope vera Græci, ubi aut luxatus aut corruptus jacebat, textus lectio erui & reſtitui poteſt, exceptis, & cum cura ſeligendis: exemplo Viri præſtantiſſimi, & in hiſce literis tractandis ſummo cum judicio exercitatiſſimi, Henrici Valeſii, quod imitandum propoſui: verſionibus Rufini Aquilejenſis & Epiphanii Scholaſtici ſæpenumero ab illo conſultis, inque novum examen, ubi opus erat, revocatis. Librarii autem, alii ex aliis tranſcribentes, voces ſæpe aut mutarunt aut addiderunt, prout ipſis lubebat: unde pro numero exemplarium, ſi plura ſuppetiiſſent, feracior ejuſmodi lectionum ſeges, non cujuſpiam bonæ frugis, & plane reſecandæ, continuo excreſceret. Quod de quamplurimis quoque Græcis lectionibus, quarum tamen diverſa ratio laborioſa exploratione melius indigeret, pariter dicendum eſt: ſæpe enim pompæ quaſi cauſa & ad oſtentandam diligentiam ab Editoribus recentioris ævi accumulari ſolent. Maxime vero diſplicuit Commentariorum prolixitas, in quibus integræ Diſſertationes, ad calcem operis meliori jure rejiciendæ, aut juſto volumine ſeorſim edendæ, extra omnem, ut hi putabant Cenſores, neceſſitatem inferuntur. Hinc inter Curatores & D. Bernardum primo ortæ ſimultates, deinde mutua diſplicentia, & apertæ lites, utriſque, pro diverſa, quam ſecuti ſunt, ſententia, argumentis ultro citroque agitatis tenaciſſime inhærentibus. Hoc uſſit animum Bernardi, ægerrime ferentis, aliam methodum, contra quam ipſe ſtatuiſſet, ſibi juberi ineundam. Ceſſant operæ Typographicæ, nec amplius jam, Democraticis Schiſmaticiſque rempublicam literariam, pariter ac civilem & eccleſiaſticam, turbantibus, præſertim poſt D. Felli, præcipui hujus editionis fundi, animam in cœlis receptam, de edendo integro Joſepho ſumptibus Univerſitatis erat cogitatum. Poſt ſex ſeptemve annos, D. Bernardus importunis trium bibliopolarum Oxonienſium precibus victus, opus illud domuo in manus ſumpſit, jam contractiori forma ad modulum novi ſpeciminis publicandum: cum vero flagrante bello tanto oneri ferendo vix eſſent, paucis ſchedis impreſſis, jam ſuæ temeritatis ſatis convicti, & ipſi quoque deſiterunt. Ita de Joſepho ejuſque Chronologia reſtituta conclamatum eſt: cujus triſti fato comites & aſſeclæ, Ariſteas, Joſephus Gorionides, & Hegeſippus de excidio urbis Hieroſolymorum, *proſtrati, tantiſque ſub ruinis ſepulti jacent. Quantum vero in omni literarum genere excelluerit Bernardus, qualem Polyhiſtora & Criticum, quanta ſubtilitate ingenii, quam ſolerti pollentem judicio, quam in intricatiſſimis temporum ſupputationibus accuratum, quam in Scriptoribus omnium generum, Latinis, Græcis, Chaldaicis, Syriacis, Arabicis, Armeniacis, Copticis, legendis familiarem, quam antiquitatum ſacrarum prophanarumque probe callentem, in Scholiis, annotationibus, & diſſertationibus in quatuor libros Archæologiæ Judaïcæ Flavii Joſephi, & partem quinti, (in his enim ſolis illius ſudavit induſtria, nec ultra in alienam provinciam extenditur) ſe præſtiterit, ſupervacanei erit laboris hic pluribus oſtendere: cum id jam omnes, diſtractis exemplaribus, norint, & ubivis ſit teſtatiſſimum. Dolebunt mecum harum literarum ſtudioſi & amantes, hiſce, ſive æquis ſive iniquis, interpellationibus, grave iſtud damnum, quod vix ſeculum reparaverit, Reipublicæ literariæ contigiſſe.*

Hujus *Bernardi* Curas integras, prout ad Græca ipſe edidit, ſuis locis adpoſuimus, excerpſerat enim modo pauca quædam, quæ ad Varietatem Le-

Lectionis facerent, *Hudſonus*; quum *Græca* dico, intelligo Notas ejus in *Joſephum* inchoatas & editas, quæ *Græcam* ejus dictionem aut hiſtoriam illuſtrant; plura enim in ejus Editione *Latinam* Veteris Interpretis verſionem ſpectant, quæ nullum hic locum merebantur, quod aliam atque novam Cl. *Hudſoni* interpretationem ſecuti ſumus. Inter illos libros, quos de Bello edidit, *in* Primo atque parte Secundi crebro in Notis *Aldrichii* nomen legitur. Fuit autem *Henricus Aldrichius* Rector in Ædibus Eccleſiæ Chriſti; eratque omnibus humanioribus ſtudiis egregie excultus; muſices gnarus & Muſarum amicus, Poëta quoque haud mediocris; Indulgentia ſumma exſtitit erga Alumnos, præſertim Nobiles, qui ſub ejus auſpiciis vivebant, diſciplinæ alias Eccleſiaſticæ exactor rigidus, Presbyterianarum partium inimicus atrox, Regiæ vero auctoritatis propugnator acerrimus. Diu vixit in Academia ſumma cum gratia & virtutum omnium laude; perpauca ſcripſit, exque ſuis ipſe ſcriptis nihil fere edidit, factis vero ſuaviſſimam ſui memoriam amicis & poſteris reliquit.

Franciſci deinde *Combefiſii* Commentarium ad libellum de *Maccabæis* inter reliquorum Notas inſeruimus. Opuſculum hoc cum Notis ejus & nova contra *Eraſmum* Verſione editum erat in Auctario noviſſimo Bibl. Patrum, atque inde in *Joſephi* ſui Appendicem receperant *Lipſienſes* anno MDCXCI. Denique, & Præceptoris quondam noſtri honoratiſſimi, *Jacobi Gronovii*, doctiſſimis ad ingentem iſtam Lacunam, ab iſto primum expletam, Notis meritum *locum* adſignavimus.

Apparent autem nunc primum *Jo. Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, atque *Hadriani Relandi* ad *Joſephi* Opera Omnia Notæ. Exemplar *Cocceji* ubique ad oras adſperſas habebat MSS. collationes, *Bigotianas* videlicet ex duobus Codicibus optimæ notæ ad Libros x. priores. Antiq. *Voſſianas* vero ad reliquos, ut & Libros de Bello. *Bigotianæ* quidem in plurimorum venerunt poſſeſſionem, nam & *Bernardus* habuit, & *Hudſonus*, & ipſe reperi in *Joſephi* Editione Baſileënſi ad marginem diligenter adſcriptas, habuique ex humanitate plurimum reverendi *Myſtæ* Harlemenſis Eccleſiæ *Abrah. Allardini*, qui inſuper alterum exemplar *Joſephi* poſſidet, in quo omnia illa, quæ ſua manu in meo *Jo. Coccejus* perſcripſit, alia nitidiore deſcripta exſtabant. Quorum librorum etſi propter *Originales*, *aliosque a priore manu*, non magnus mihi uſus eſſe potuit; volui tamen publice exſtare commendationem hanc honeſtiſſimam ſuaviſſimi quondam in literarum rudimentis, altioribuſque deinde diſciplinis, mei ſodalis. Multas conjecturas libro ſuo adſcripſerat *Coccejus*, quas fideliter ſub ejus immortali nomine publicavimus. *Relandi* vero meritum haud exiguum quoque erga *Joſephum* exſtitit; inſerta enim charta pura, ubique Notas ſuas & Animadverſiones ſeminaverat, in numerum molemque majorem excreturas, ſi per acerba, heu! tanti viri fata licuiſſet. Sunt tamen illæ tales, ut adfirmare auſim, plurimam Auctori Maximo lucem affundere, atque ingenium ſcribentis doctrinamque mirifice commendare. Debemus illas hæredum laudatiſſimæ benevolentiæ. Magna apud omnes Eruditos fama eſt *Ezechielis* illius *Spanhemii*, qui non modo ſuis præluxit majoribus, ſed inexpletam omnifariæ eruditionis videtur habuiſſe copiam. Notum erat nobis exſtare Codicem manu ejus notatum in Bibliotheca Potentiſſimi Boruſſiæ Regis, ſed ardua via adipiſcendi; tandem eluctatus moleſtias, ipſum Exemplar manu ejus ubique conſcriptum nactus ſum, mittente Cl. viro *Maturino Veyſſiéra la Croze*, Regiæ Majeſtati a Bibliotheca, idque ex ſingulari humanitate Baronis *de Printz*, qui ipſe addita Latiniſſima Epiſtola, verbis quoque honorificentiſſimis munus illud exornavit. Et utinam immortalitate dignus ille Heros adhuc inter vivos verſaretur; quo omnes commendata illa tot virtutibus adſpicientes ora, ut *Joſephi* quoque *Spanhemiani* Servatorem

rem ſuſpicerent! In recenſendo autem *Joſepho* duo intendit Ill. *Spanhemius*, primum ut *Joſephi* dictiones & narrationem ubique inter ſe conferret, dein ut rariora verba atque ſignificantiores dictiones, quales multæ in nobili hoc Auctore occurrunt, ex *Homero*, *Æſchylo*, *Euripide*, *Sophocle*, *Heſychio* & aliis, illuſtraret; quæ quidem omnia plurimum ad Scriptoris hujus intellectum facere, nemo inficias iverit. Breves plerumque ejus Notæ ſunt, neque mirum, quum in ora Editionis *Geleniance Genevenſis* omnia illa ſcripſerit, manu difficili, per citationes locorum ad paginas, quæ ut Novæ huic Editioni per Capita & Paragraphos aptarentur, multo labore conſtiterunt. Haſce notas adepti ſumus, ubi typi perveniſſent jam ad finem Lib. Quinti. Uſi itaque mox ſumus illis ab initio Libri VI. & quæ notata erant ad Libros V. priores, inter Addenda ſeu Appendicem locavimus pag. 416. Exemplari *Spanhemiano* complures chartæ ſolutæ adjectæ erant, manu ejus deſcriptæ, quæ præter alia multa Indicem quoque Geographicum pulcherrimum, atque alios continebant Indices; unde apparet omnino animum ad *Joſephi* Editionem applicuiſſe inſignem illum Virum. Comprehendebant pagellæ iſtæ ſolutæ Chronologica *Joſephi*; Æras apud *Joſephum* in Hiſtoria Sacra & Externa obſervatas; Rectores *Syriæ* & *Judææ*; *Judææ* Præſides & Procuratores, nomina item aliorum Præſidum in *Joſephi* ſcriptis occurrentia; Obſervationes de *Joſepho* ipſo; Loca & Verba in *Joſepho* ſuſpecta & notanda; verba denique *Joſephi* apud *Heſychium* obſervata; Quæ omnia collocata ſunt in extremo Tom. II. pag. 402. & ſeqq.

Omnibus hiſce Variorum Doctorum Notis inter *Hudſonianas* locum dedimus, ſed ita, ut ſemper illorum nomen adpingatur, ubi vero nullum additum nomen eſt, eas ſciat L. B. *Hudſonianas* eſſe. Crebro autem in illis, ut & in Addendis (jam loco ſuo inſertis) & Addendis *Hudſonianis* nomina leguntur Eruditorum Virorum *Ibbetſoni* & *Lauthii*, quorum conjecturæ ibidem laudantur; in hoſce ante mihi ignotos inquiſitione facta, *Ibbetſono* prænomen *Richardo* dari agnovi, virumque ipſum privatam vitam & paucis notam egiſſe; *Lauthios* vero eſſe duos ejus nominis, in pagis prope Londinum degentes, quorum ulteriorem notitiam dare nequeo.

Jam tandem aliquid quoque adferam de iis, quæ feruntur in ſermonibus, ~~Doctorum Virorum~~ lucubrationibus, ~~quæ~~ vel interciderunt, vel in occulto ſervantur. Præter hoſce ſcilicet quos modo memoravi, notum eſt *Petrum Cunæum*, *Stephanum Le Moyne*, ſive *Monachium*, *Gottfridum Olearium*, & *Jacobum Gronovium* ſerio omnes de edendo *Joſepho* cogitaſſe. *Petri Cunæi* laborioſa commentatio, repetita ſæpius lucerna evigilata, voracibus flammis, ipſo quidem volente & coram jubente domino, abſumta eſt. Quum etenim Clariſſimum illud Academiæ noſtræ Lumen, quæ ultima ipſi fuit gravaretur ægritudine, ſentiretque ſibi vitæ lucem, ſe cito ſuis defuturum; captata occaſione quum juxta focum forte decumberet, neptem ſuam juſſit certum chartarum faſciculum (quo videlicet omnia quæ ad *Joſephum* adnotaverat comprehendebantur) ex Muſeo ſuo adferre, atque allatum coram oculis ſuis igni injicere; quod ita factum ex Ampliſſimis doctiſſimi iſtius Viri nepotibus intellexi. Incerta magis de *Monachii* laboribus fama eſt; volunt, denſum fuiſſe ipſi Volumen, in quod omnia (ut erat diffuſæ admodum eruditionis) quæ ad *Joſephum* aliquo modo trahi poſſent, conjiciebat; certum vero illud, ipſum dolore percitum, quod *Bernardus* novam hujus Auctoris Editionem occupaſſet, abjeciſſe per tempus conſilium ſuum de edendo *Joſepho*, atque plurima ex illo Obſervationum Oceano in Libros, quos ſub titulo Variorum Sacrorum edidit, derivaſſe. Dicitur tamen poſtea ad antiquum reverſus laborem; ſed intervenit ſupréma dies, atque ita imperfectum relictum non modo illud opus eſt, verum nuſquam quoque denſum

illud

illud Volumen, multis ante (ut ferunt) visum & ostensum, apparuit, licet etiam nomine Magistratus inquisitio per Domesticos esset habita, quod mihi etiamnum quædam ex illis superstes ita se habuisse adfirmavit. *Olearium* quod attinet, adfirmare nequeo, an aliquid ad prelum paratum habuerit, amici ex Germania nunciarunt mihi nihil ex lucubrationibus ejus in hunc Auctorem inveniri. *Jacobi Gronovii* denique ipse aliquid vidi penes filium *Abrahamum*, inchoatum non perfectum, Notulas videlicet, quæ non ultra primum Antiquitatum librum pergerent, atque adeo vix ad vigesimam nonam integri *Josephi* partem pertinerent; scriptas in schedis tumultuariis; neque tamen illas neglectui habuissemus, si nostri arbitrii ea res fuisset; famam vero Viri & Eruditionem multo melius tuebuntur doctissimæ illæ ad Decreta Romana & Asiatica Observationes, quas suo loco inseri curavimus. Nihil etenim, quod prece vel pretio acquiri potuit, a nobis fuisse prætermissum patere potest ex Notulis postumis *Joannis Sibrandæ* Franequerani, atque in patria ibidem Academia Prælectoris quondam Græcarum Literarum; quæ & ipsæ non ultra primum istum Librum progrediuntur, & tamen legi possunt post eundem pag. 60. & nobiscum ultro communicatæ fuerunt a praestantissimo *Joanne Doitsma*, Hornanæ Scholæ prudentissimo Moderatore.

Et hæc quidem sunt, quæ ad *Flavii Josephi* contextum illustrandum summa cum cura a nobis requisita, vel ultro a Viris Doctis, quorum nominibus publice a nobis honos (ut par est) habetur, suppeditata fuerunt. Quoniam vero Tomus Posterior mole sua Priorem minime æquaret, in illum conjecimus quæcunque vel serius accepimus, vel integros inplebant libellos, ad Josephicam tamen scriptionem facientes. Unde præter illas, quas memoravimus, Collationes, invenies ibi Doctissimi Viri *J. Wasse* Specimen Examinis V. L. *Hudsonianarum* pag. 51-56. *Jo. Alberti Fabricii*, Germanorum longe clarissimi, Excerptum ex Bibliotheca Græca de *Flavio Josepho*, sed plurimum ab auctore, qui pro sua humanitate id ad nos transmisit, locupletatum, pag. 57-71. Sequuntur dein Præfatio *Arnoldi Peraxyli Arlenii*, longe pulcherrima ad *Diegum Hurtadum de Mendoza*, quæ præfixa Editioni *Basileënsi* immerito ab aliis Editoribus fuit neglecta, pag. 72-75. aliarumque simul subsequentium Editionum Præfationes, ut & *Thomæ Ittigii* laudatissima Prolegomena, pag. 76-95. Appendix dein ad *Flavii Josephi* Opera, quæ una cum *Ittigii* Prolegomenis in postrema Editione *Josephi* Germanica exstat, olim a *Jo. Alberto Fabricio*, ut ipse testatur, tunc adhuc admodum juvene (vide ibidem paullo superius pag. 76.) congesta; qua continentur *Aristeas* de LXX. Interpretibus, Fragmentum *Josepho* tributum περὶ παθῶν, & alia quædam, quæ inveniri ibidem possunt usque pag. 156. interpositis dein quibusdam V. L. habes Excerptum de *Josepho* ex *M. Andreæ Frankenbergeri* Institutionibus Antiq. & Histor. pag. 182-185. quod excipiunt *Caroli Daubuz* Libri duo, quibus asseritur *Josepho* ut legitimum Testimonium illud vexatissimum de *Jesu Christo*, usque pag. 232. quibus ob argumenti similitudinem adjunximus xxx. *Epistolas Philologicas & Historicas* plurium eorumque celebriorum in literis Virorum, quæ minori olim forma editæ Noribergæ anno 1661. cura *Christophori Arnoldi*, Eruditorum usui minus patebant, & procedunt usque pag. 285. Testimonium illud de Jesu exstat in Editione nostra Antiqu. Lib. XVIII. Cap. III. §. 3. pag. 876. atque ibi cum versaremur, de peculiari Dissertatiuncula super illud cogitatio animum subiit, cum alia, quæ Numismata, *Josepho* illustrando sculpta, explicaret (quæque hanc Præfationem meam sequitur) ad finem Tomi II. adjicienda; Sed, ut verum fatear, quæ dici possunt, dicta sunt omnia, & quantumvis clamitent Faber, & qui illum sequuntur, omnino *Josepho*, ita

ut ſegitur, tribuendum exiſtimo, quæcunque Scriptorem nobilem cauſſa ſtimulaverit, ut nobiliſſimum hoc emblema purpuræ ſuæ aſſueret.

Poſt hæc omnia occurrit *Petri Brinch*, apud *Danos* Collegii Medicei Inſpectoris Chronologiæ & Hiſtoriæ *Fl. Joſephi* Examen, quod editum *Hafniæ* A. MDCCI. rariſſime in hiſce terris viſum, ab amicis *Hafnienſibus* ad me transmiſſum eſt. Scriptum vero illud, in quo ab origine Mundi uſque ad mortem Herodis Magni Chronologiam Joſephicam examinat; & præterea ex Antiquitatibus ejuſdem Judaicis notat & examinat ea, quæ Scriptoribus Sacris V. T. parum conſentanea, vel certe illis non ſunt memorata, invenitur pag. 290-304. Et quoniam hic mentio incidit diſcrepantiæ cujuſdam *Joſephicæ* cum S. S. commodum inſerere heic lubet ſtricturas quaſdam, quas adſcripſerat in fronte libri ſui Reverend. *Albertus Alberthoma*, Eccleſiæ Lugd. Bat. quondam paſtor fideliſſimus, quique in literis plurimum ſibi vixit, miraque cura atque diligentia omnes Bibliothecæ ſuæ libros a capite ad calcem maxima cum attentione legerat. Joſephum inter illos avidiſſime pervolutaverat, ut adſcripta ubique loca ex aliis ſcriptoribus, inter legendum obſervata, abunde teſtabantur. Is itaque hiſce ipſis verbis ad hæc Capita ſeu Numeros retulit crimina quædam, ſeu aſtutias *Joſephi* noſtri.

I. *Plerumque Auctor* COPIOSIUS COMMEMORAT, *quæ a Moſe & Sequentium temporum Hiſtoricis Sacris compendio tradita ſunt, & narratione ſua quamplurimis Scripturæ locis lucem affundit: quod inprimis obſervare licet l. 4. c. 8. Antiq. ubi ſæpiſſime legum Moſaïcarum rationes & cauſas exponit.*

II. *Nonnunquam tamen (neſcio quo conſilio)* OMITTIT, *quæ tradiderant Scriptores Sacri: ita pauciſſimis mentionem facit raptus Eliæ: nihil quoque refert de Naamanis lepra ope Eliſæi curata.*

III. *Rurſus varia Hiſtoriæ Sacræ* ADTEXUIT, *quorum ſola fides penes noſtrum Auctorem eſt. Vide quæ ſcribit de Moſis rebus geſtis in Ægypto. ſic Plurima Hiſtoriæ Salomonis adiniſcuit, de quibus altum in S. Litt. ſilentium.*

IV. ORATIONES *a ſummis viris publice habitas totidem quaſi verbis repræſentat, & velut integras exhibet, quorum fragmenta ſolummodo in S. Libris ſuperſunt, prout mos quoque eſt Hiſtoricis præſtantiſſimis Livio & aliis. Confer Voſſ. de Arte Hiſtor. c. 20. 21. & Juſtin. l. 38. c. 3. in f.*

V. *Ad eundem modum Epiſtolas, velut ex autographo recitat; e. g. literas Hirami & Salomonis.*

VI. *Inprimis notandum eſt*, AUCTOREM NOSTRUM SOLLICITE CAVISSE, NE NARRATIONES DE REBUS SACRIS MINUS PLACEANT GENTILIBUS:

1. *Hinc* MIRACULA *a Deo olim edita, ad captum Ethnicorum vulgo exponit. Exempla videri paſſim poſſunt.*

2. *Eo ſpectat formula, ſæpe ab Auctore uſurpata ut in fine Lib.* II. *&c.* SED DE HIS UT CUIQUE LIBET, ITA SENTIAT.

VII. *Sæpiſſime profert* TESTIMONIA AUCTORUM GENTILIUM, *ad confirmationem Hiſtoriæ Sacræ.*

VIII. *Plurimum quoque utitur* LOCUTIONIBUS, *Græcis & Romanis Scriptoribus uſitatis.*

1. *Eo quoque referendum eſt, quod Hebræorum menſes vulgo interpretatur mox adjecta appellatione Macedonum, aliquando etiam Ægyptiorum.*

2. SUPPUTAT *quoque* TEMPORA *per Olympiades & per annos Coſſ. Rom.*

IX. SOMNIA, *quæ viris quibuſdam Sanctis divinitus contigerunt, interpretatur fere (ut videtur) ex regulis Oneirocriticis Veterum. Erat autem Joſephus ipſe interpretandorum ſomniorum peritus, uti de ſe teſtatur.*

X. DIVINA ORACULA (*quæ Romanum Imperium ſpectant*) *ita vulgo exponit, ne ingrata queant eſſe Romanis. e. g. illa quæ notat de ſomnio Nabuchodon. & paſſim.*

XI.

XI. UT JUDÆORUM GENTEM *Ethnicis commendet,*

1. *Eorum hoſpitalitatem & benignitatem erga alias gentes maxime laudat.*

2. *Principum extraneorum munificentiam erga Judæos ſtudioſius etiam commemorat.*

XII. *Adde quod in Græcorum & Rom. gratiam cenſeat Joſephus ſacram Poëſin fere contineri metris earum gentium. Clerici Ep. Hieron. p.* 311. Hæc ille.

Similis fere argumenti ſunt Diſſertatiunculæ quædam, ſtudioſe conſcriptæ ab *J. B. Ottio*, atque ad nos tranſmiſſæ ab eodem Eruditiſſimo Viro, curante plurimum Reverendo *F. A. Lampe*, S. Th. celeberrimo in Ultrajectina Academia Profeſſore. Continent *Omiſſa Varia a Flavio Joſepho*, & inſuper *Centuriam Locorum N. T. cum Flavianis vel Phraſibus vel Hiſtoriis aliquid commune habentium &c.* quæ quidem ultima pars ſpecimen continet laboris utiliſſimi, ſi quis eum ſubire vellet, ut ad Raphelii morem, ſicut ille ex Polybio, Xenophonte atque Arriano collegit, quæ ad N. T. illuſtrationem faciant, *Joſephum* quoque accurata induſtria perlegeret; quem plurimum in phraſi ſua atque verbis cum S. S. N. T. convenire inter legendum ſæpiſſime deprehendimus. Miſit vero haſce Obſervationes inprimendas Auctor, ut ſalivam literatis moveat Lexici in *Joſephum* Operoſioris commemoratio atque promiſſio, in quo ſecundum literarum ordinem pag. 320. in fine, congeſta dicit quidquid vel *Joſepho* vel ex *Joſepho* S. S. lucem credidit adferre poſſe, & ſic quaſi *Concordantiam* fore *Joſephicam*. Verba ejus hæc ſunt: *Hanc Centuriam ſpeciminis ſaltem loco damus; poſſent enim in ſexcenta alia Scripturæ etiam Novi Teſtamenti loca pura ſiſti, quibus aliquid vel ex Joſepho lucis affunditur vel ex Scriptura ipſi. Majores noſtri labores ex quibus hæc excerpſimus, in modum Lexici conſcripti juſtum & magnum Volumen in Folio habent & quaſi Concordantiam, infinitis Obſervationibus refertam, cumprimis in iis quæ ad Geographiam pertinent, quibus parum aut nihil deſit, dein quæ rem Numismaticam veterem illuſtrant, conſignata enim ſunt non paullo minus quam mille Hebræa, Græca, Romana Numiſmata, quæ omnia vel abſolute vel quodammodo ad hunc Authorem referri poſſunt.* Ipſius Lexici Specimen habes pag. 319. ex quo conſilium & modus Viri Præſtantiſſimi omnibus patere poteſt. Sed in ejus Libri editione obſervandum erit, prius omnia *Joſephi* loca, quæ ex Veteribus ante *Hudſonum* Editionibus expreſſa ſunt, conferri ad noviſſimam debere, ut non ſolum Libri, Capita, Paginæ, ſed verba quoque reſpondeant; dein ut Numiſmata non alia adferantur, niſi quæ *Joſepho* illuſtrando faciant, eaque, ſi fieri poſſit, multa hactenus inedita oſtendant, Nummi ipſi juſta magnitudine, non veluti æquales picturæ ſculpantur, neque archetypis deteriores, in quo tantum propter inſcitiam artificum ex Typographorum avaritia peccari video, ut pluries, imo nonnunquam prima vice repetiti, vix umbram ſimilitudinis oſtendant. *Ottiana* iſta comparent pag. 305-323.

Sequitur dein pag. 324-329. Diſſertatio *Chriſtophori Cellarii* contra iſtum celeberrimum Novatorem *Joannem Harduinum*, qua contra illum *Flavii Joſephi* de *Herodibus* hiſtoriam a Νοθείας ſuſpicione vindicat. Agmen denique claudit Opuſculum Doctiſſimum, *Chriſtiani Noldii* Hiſtoria *Idumæa*, ſeu Diatribe de Vita & Geſtis *Herodum.* pag. 333-401. Quæ enim ſuperſunt ſuperius memoravimus, *Spanhemiana* videlicet & Collationes quaſdam MSS.

Univerſum Opus Indices claudunt; Auctorum videlicet, qui a *Joſepho* citantur; Vocum Græcarum, quæ obſervatu digniores apud *Joſephum* occurrunt; Chorographicus Regionum, Urbium, Locorum &c. multum ex ſchedis *Spanhemianis* ſuppletus atque emendatus, ſicuti in illo quoque Rerum, qui ſequitur plurimum Incomparabilis ejus viri nobis profuit induſtria. Index Quintus atque ultimus nomina habet Scriptorum quibus in Notis aliqua lux affunditur.

**** Et

Et tantum erat, *Candide Lector*, quod præfari neceſſe erat, ut & ſuſcepti Operis atque Benigniſſimi Numinis auxilio abſoluti, ratio conſtaret; ſuuſque honos haberetur tot Viris Clariſſimis, de *Joſepho* & Re Literaria optime meritis, a quibus maximum huic Editioni momentum acceſſiſſe fateor.

Tria reſtant verba. Sæpius in Notis ad Tabulas Numiſmaticas (præſertim ab Ill. *Spanhemio*) provocari videas; eratque animus ad finem Tomi Secundi illas ponere, ſed mutavimus poſtea conſilium, & melius duximus poſt hanc Præfationem eaſdem collocare. Adjunximus iiſdem brevem interpretationem, qualis ſcilicet pro *Joſepho* illuſtrando ſufficiebat, & paſſim quoque ſignificavimus ad quæ loca in Auctore noſtro pertinerent, & ubinam a *Spanhemio* vel Nobis in Notis mentio eorum injecta eſſet. Nummi vero inter eos haud vulgares occurrunt, & nonnulli qui nunc primum ex Muſæo noſtro, vel incogniti antea, vel integriores prodeunt; quod ſupereſt, labore Noſtro fruere, & Literarum Felicitati bene precare.

ADDENDA ET EMENDANDA.

De Bello Jud. Lib. II. *Cap.* VIII. §. 9. inter τὶς & ἀκόντων intercidiſſe ς'. exiſtimat *Petitus* in Var. Lect. p. 204. ſc. *invitis ſex à novem qui adſunt* Cap. XIV. §. 1. in initio pro ἐπιτροπὴν legit ἐπισκοπὴν *Caſaub.* Cap. XVI. §. 4. pag. 188. in Notis Hudſoni pro *cis Iſtrum.* repone *trans Iſtrum.* Ibid. pag. 189. in f. ad illa *Octo menſibus* conferri meretur *Lipſius* de Magnitudine Rom. II. 10. pag. 190. lin. 18. pro *pendit* lege *pendet.* Cap. XVIII. §. 1. pag. 197. ad primam notam addiderat in Add. *Hudſ.* Lectionem Γεβωνῖτιν ex Bod. rectam forſitan eſſe, & conſuli debere *Relandum* in Palæſtina pag. 199. Ibid. §. 3. p. 198. in verſione ad *diſſimulantes illorum fidem*, notaverat in Add. *Hudſon.* Fortè, *ineſcantes illorum fidem.* ut & §. 5. *audaciores--è medio--formidandos autem carcere detinebant* ſeſe malle. dubitatque an non Κίσιον Γάμον ſcripſerit *Joſephus* ibid. §. 11. in init. pro eo quod legitur Κίσιον Γάμον. Cap. XIX. §. 5. Vide *Savilii* Notas ad *Tacitum* p. 115. Ed. *Arg.* §. 8. in f. pro *Betoren* repone *Bethera.*

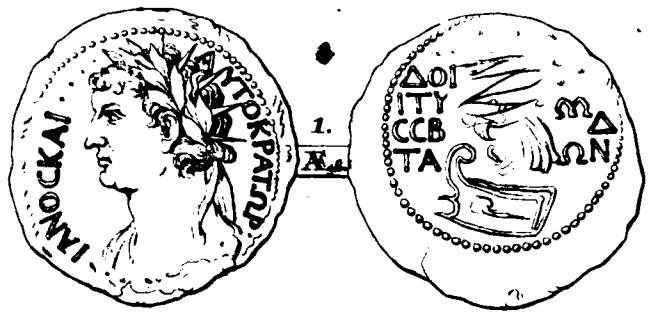
1.
Æ.
2.
Æ.
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΟΛΙΣ ΝΕΩΚΟΡΑ
ΠΑΦΙΑ

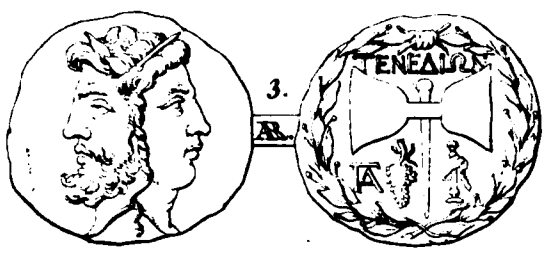
3.
Æ.
4.
Æ.
5.
Æ.
ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑ ΝΟΥ ΑΝ ΤΙΟΧΩ Ν ΣΤΙΖ Ρ
MOKA

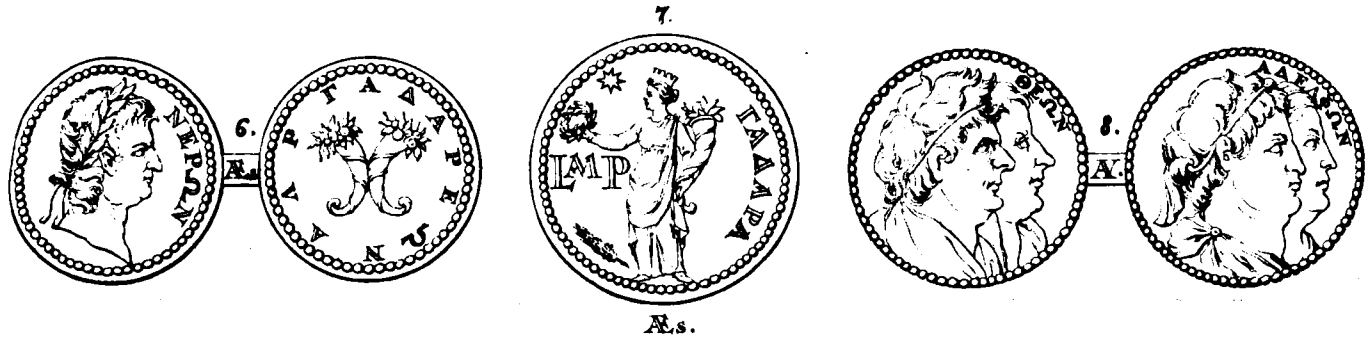
6.
Æ.
7.
Æ.
8.
Æ.

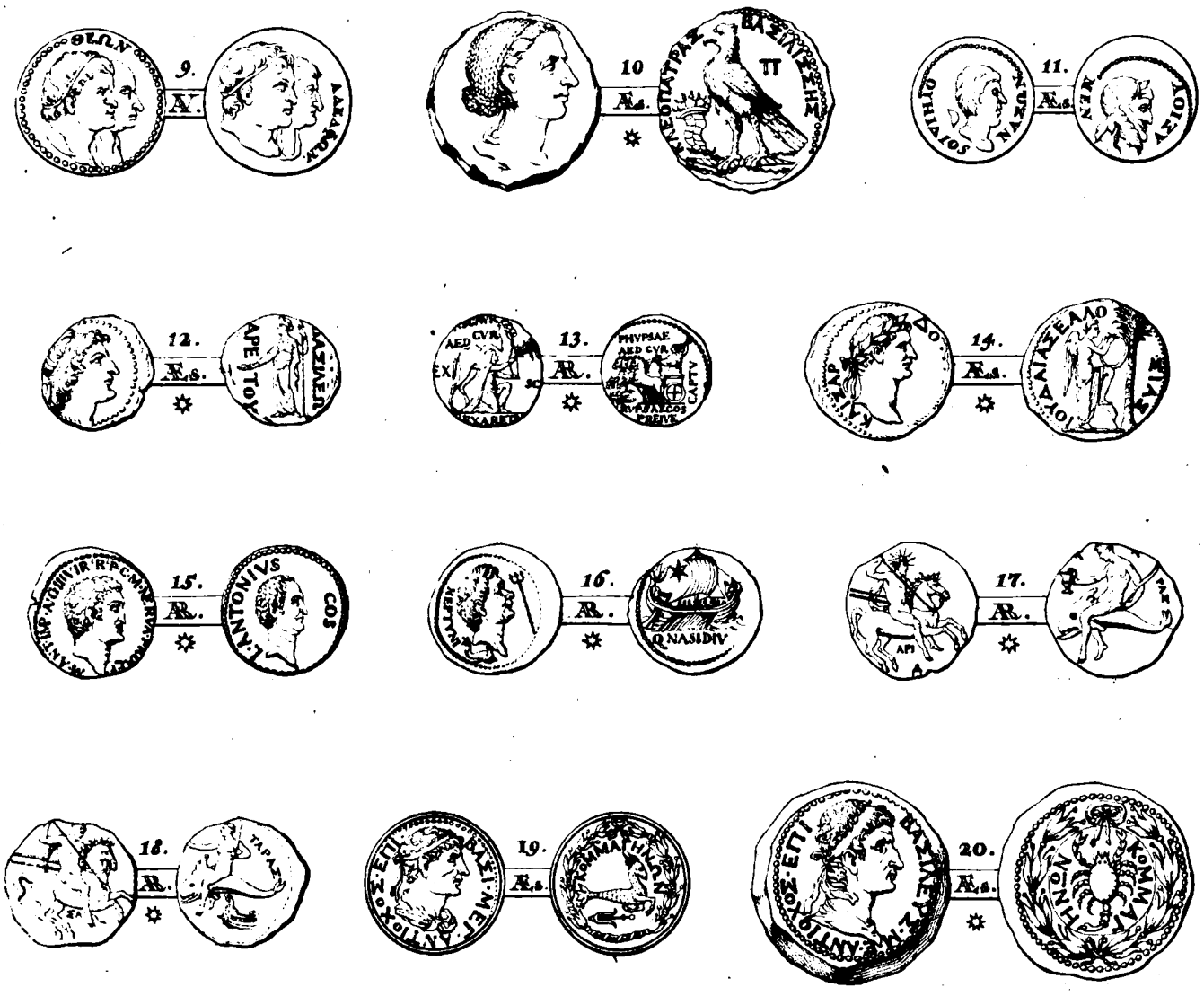
9.
Æ.
10
Æ.
11.
Æ.
12.
Æ.
13.
Æ.
14.
Æ.
15.
Æ.
16.
Æ.
17.
Æ.
18.
Æ.
19.
Æ.
20.
Æ.

SIGEBERTI HAVERCAMPI NOTÆ IN TABULAS DUAS NUMISMATICAS,

QUÆ CONTINENT NUMISMATA XLI. PRO ILLUSTRANDIS VARIIS JOSEPHI LOCIS.

Nummi, quibus Aſteriſcus apponitur, ex Muſæo Noſtro vulgantur.

Tab. I.

Num. 1. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. *Caput* Hadriani, *corona laurea, radiis inde erumpentibus, quaſi alter* Apollo, *decori. Ab altera parte dimidia ratis eſt, cum literis quibuſdam lectu difficilibus, ſed ex quarum reliquiis apparet pertinere Numiſma ad* Dorenſes, *qui ob beneficium aliquod ab* Hadriano *acceptum ſeſe* Sebaſtenos, *i. e. Cæſareënſes vocant.*

Doram, Phœniciæ *civitatem plus ſemel commemorat Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* VII. *pag.* 655. & 656. Joſephus. *Ubi enim prælium deſcribit inter* Antiochum *atque* Tryphonem, *& quomodo hic ex ſuperiore* Syria *ejectus fuerit in* Phœniciam, *addit inſecutum ad* Doram *uſque* Tryphonem, *qui eo ſe receperat, fuiſſe* Antiochum; *fuiſſe autem dicit locum munitum & expugnatu difficilem. Sita fuit hæc civitas in* Phœnicia *ad montem* Carmelum, *uti teſtatur* Flavius *Lib.* II. *Contra* Apionem §. 9. *pag.* 478. *ubi paullo ante lepidam fabellam ejuſdem* Apionis *commemorat, videlicet* dum bellum Judæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua civitate Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat veniſſe ad Judæos, cujus hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promiſiſſe traditurum ſe eis Apollinem Deum Dorenſium: venturumque illum ad noſtrum templum, ſi omnes aſcenderent, & adducerent omnem multitudinem Judæorum. Zabidum vero feciſſe quoddam machinamentum ligneum, & circumpoſuiſſe ſibi, & in eo tres ordines finxiſſe lucernarum, & ita ambulaſſe, ut procul ſtantibus appareret, quaſi ſtella per terram iter agens. Judæos quidem, inexſpectata viſione obſtupefactos, cum procul quidem abeſſent, quieſcere: Zabidum vero multa quiete ad templum veniſſe, & aureum detraxiſſe cantherii caput (ita enim ſcripſit, facetus videri volens) & rurſus Doram velociter ſe contuliſſe. Igitur & nos dicere poſſumus, quod aſinum, hoc eſt ſemetipſum, gravat Apion, facitque ſtultitia ſimul & mendaciis oneratum. nam & loca ponit, quæ nuſquam terrarum exſtant, & civitates earum ignarus transfert. Nam Idumæa quidem regioni noſtræ confinis eſt, poſita juxta Gazam, & nulla in ea eſt urbs Dora: in Phœnicia vero juxta montem Carmelum civitas Dora appellatur, quæ nihil commune habet cum Apionis nugis. quatuor enim dierum itinere diſtat à Judæa. Cur itaque nos præterea acculat, quod non habeamus communes cum aliis Deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe venturum Apollinem, & cum ſtellis ſuper terram eum ambulantem intueri putaverunt? Scilicet enim manifeſtum quod lucernam nunquam prius conſpexerunt, qui tot & tanta lucernarum accenſionis feſta celebrarunt.

Integrum adduxi locum, quod ex eo appareat urbi Doræ (*licet perperam* Idumææ, *a qua, uti in Notis docemur, quatuor dierum itinere diſtabat, tributæ*) *adſcribi cultum* Apollinis, *ita ut* Apollo *Deus* Dorenſium *appelletur. Quod* Doræ *tamen* Phœniciæ *convenire ſingularis hic docet nummus, quem ſub* Hadriano *cuderunt* Dorenſes, *in quo ab altera parte* Apollinis *inſignia, radios præter laurum, Imperatorio addunt capiti; & ab altera parte navalem ſuam potentiam, per navis figuram exprimunt. Fuit enim hæc urbs eo nomine inclita, quare etiam* ΝΑΥΑΟΧΟΣ *ſeu* Navale *dicta fuit; uti obſervat* Spanhemius *ad Lib.* V. *Antiqu. Cap.* I. *pag.* 422. *in* Addendis. *Ipſum vero Nummum ſecum ex itinere* Græco *atque* Aſiatico *munifice redux adduxit Nobiliſſ. & Generoſiſſ.* Jo. Ægidius ab Egmont, de Nieuburg, *ipſumque inter reliqua omnis generis inedita Numiſmata, ex indulgentia ejus, in uſum meum, & aliquando forſan publicum, delineari juſſi.*

Num. 2. ΗΡΩC ΕΥΡΥΠΥΛΟC. *Caput Herois* Eurypyli; *ab altera parte* Paphiæ Veneris *templum, cum inſcriptione,* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ CΤΡΑ. ΠΩΛΙΩΝΟC. Pergamenis *cur* Eurypylus *in Nummis decori ſit, erudite* (*ut ſolet*) *explicat* Spanhemius *de Uſu & Præſtantia Numiſm. pag. minoris Edit* 479. *Adducimus vero Nummum hunc, ut oſtendamus, id quod dicimus in Notis ad Antiq. Lib.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 722. *ſemper nomen id efferri per duplex* Lamda, *&* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *æque ab Antiquis ac* ΠΟΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, quod & idem docet Nummus qui numero inferius* 32 *occurrit, & qui obſervatur Num.* 11.

Num. 3. *Caput biceps, virile atque muliebre; ab altera parte laureæ incluſa cernitur bipennis inter monogramma quoddam, botrum, atque pharetram, cum literis* ΤΕΝΕΔΙΩΝ. *Similes huic nummo* (*qui nunc primum ex Muſæo Nobiliſſimi* Markii *prodit*) *innuit Ill.* Spanhemius *in Notis ſuis ad Antiqu. Lib.* XI. *Cap.* VI. *pag.* 568. *ubi ad illa de Rege* Perſarum, *cujus thronum cum ſecuribus circumſtabant Satellites,* ὡς ἐσήκεζαν ἢ τ θρόνον αὐτῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι, *notat, ſic quoque ſecurigeros circa ſolium* Teni *aut* Tenedi *fuiſſe, quo ſecuri continuo plecterentur rei.*

Num. 4. ΜΟΚΑ ΙΕΡ. ΑCΥ. ΑΤΤΟ. *quæ epitheta declarant fuiſſe urbem* Mocam *Sacram, jure Aſyli gaviſam, & ſuis legibus uſam. Nummus vero ipſe, delineatus apud* Patinum *pag.* 184. Antonini Pii eſt, *atque Deam* Fortunam *in templo tetraſtylo exhibet. In alio ejuſdem urbis nummo* (*quem in* Severo *memorat Vaillantius pag.* 84. *nuſquam vero adhuc depictum offendi*) *eadem epitheta occurrunt; & muliebris deprehenditur figura, dextra præferens ſpicas & papaver, læva vero cornucopiæ tenens, ad indicandam regionis ejus ſummam fertilitatem. Fuit vero* Moca *civitas* Arabiæ, Maacha *aliis dicta, de qua Nota conſuli poteſt* Spanhemii, *qui hoſce citavit nummos ad Antiqu. Lib.* VII. *Cap.* VI. *pag.* 378.

Num. 5. SER. GALBA IMP. CAES. AUG. *Caput* Galbæ *laureatum. Ab altera parte laureæ incluſa hæc legitur inſcriptio.* ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ ΙΖΥ. *qua innuitur cujus fuiſſe anno æræ*

*****

An-

Antiochenſis CXVII., *de qua, uti & de Nummo hoc videndus* Noriſius *in celeberrimo de Epochis* Syro-Macedonum *libro pag.* 165. *Hujus* Muciani, Syriæ *Præſidis, ſæpius cum laude mentionem facit* Joſephus, *ipſumque hunc nummum citavit* Spanhemius *ad Lib.* IV. *de Bello. Cap.* 1. *pag.* 266.

Num 6. ΝΕΡΩΝ. *Caput* Neronis *laureatum, & ab altera parte, pro fertilitate terræ deſignanda, Cornucopiæ gemina figura, cum inſcriptione* ΓΑΔΑΡΕΩΝ ΑΑΡ. Gadara, Cœle-Syriæ *urbs, cujus epocham docet Eminentiſſ.* Noriſius *pag.* 297. *& ſeq. crebro a* Flavio *commemoratur; narrat enim Lib.* I. *Cap.* VII. *de Bello, pag.* 69. *& Antiquit. Lib.* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. *inſtaurata fuiſſe* Gadara (Judæi *enim paullo ante everterant*) *a* Pompejo, *poſt devictum* Ariſtobulum, *in gratiam liberti ſui* Demetrii Gadarenſis. *Eandem urbem antea* Alexander Jannæus, Judæorum *rex, poſt decem menſium obſidionem expugnaverat, teſte eodem Antiqu. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 669. *poſtea vero* Herodes Magnus *minus civiliter* Gadarenſes *tractavit; unde acris Legatorum ad Cæſarem* Auguſtum *in* Syria *agentem expoſtulatio cum* Herode, *quem imperioſum, acerbum, atque tyrannum nuncupabant; quemque de vi, rapinis, & templorum everſionibus, ſed infelici ſucceſſu, accuſabant, teſte* Joſepho *Antiqu. Lib.* XV. *Cap.* X. *pag.* 775.

Num. 7. *Spectat & hic nummus ad* Gadara, *de quibus modo egimus; eumque deſcripſit* Noriſius *pag.* 300. *non autem depinxit, communicatam modo ſcripturam ejus a* Nicolao Toinardo *memorans; depinxerat vero jam olim* Æneas Vicus *inter* Neronis *Numiſmata, verum alteram tantum partem, quam itaque ſolam dare poſſumus. Legitur ibi præter inſcriptionem* ΓΑΔΑΡΑ *æra eadem, quæ in ſuperiori,* L. ΑΑΡ. *addita priori litera quæ nota anni apud* Græcos *eſſe ſolet; innuitur autem annus* CXXXI. *Male enim connectuntur apud Vicum literæ* ΑΑ. *quaſi* ΑΜ. *eſſent. Figura vero muliebris turrita capite, dextra lauream tenens, læva cornucopiæ, palmamque ad pedes, ad caput ſtellam habens, urbis* Gadaræ *Genium deſignat, quæ Neroni, tanquam Apollini alteri, victoras ſuas muſicas gratulari videtur. Capitis epigraphe apud Noriſium eſt* ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ.

Num. 8. & 9. *Sufficit delineationem aureorum horum numiſmatum proponere, quæ paſſim apud Antiquarios,* Vaillantium, Begerum & Spanhemium (*ex quo pag.* 404 & 406. *deſumta ſunt*) *celebrantur & explicantur. Occurrunt in illis capita jugata* Ptolemæorum Ægypti *regum, quorum amorem & munificentiam in literas & literatos, & alii omnes paſſim, tum quoque* Joſephus *celebrat, ubi ſtudium Philadelphi pro conquirendis libris* Judæorum *Sacris, atque magnifica ejuſdem donaria,* Hieroſolymas *miſſa, commemorat Antiq. Lib.* XII. *Cap.* II. *pag.* 590. *ubi ipſos hoſce Nummos, in Notis, citat Spanhemius, cum inſcriptione* ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. *in quibus a parte illa, quæ* ΑΔΕΛΦΩΝ *inſcribitur,* Ptolemæi Philadelphi, *ejuſque conjugis ſimul ac ſororis,* Arſinoës *jugata occurrunt capita; ab altera vero parte illa Ptolemæi Lagi atque* Berenices *pariter jugata ſpectantur. Putat vero male verti Ill.* Spanhemius *pag.* 406. *ab* Leone Allatio *in Monumento* Adulitano ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ *per* Deorum Fratrum, *atque ipſe mallet,* Deorum Fratris Sororiſque; *ſed fruſtra; quum pariter jam olim* fratres *inter Deos dixerit* Saturnum & Opem Tertullianus *Lib. Ad Nationes* II. *Cap.* XIII. Inceſto jam junctos Opem & Saturnum Fratres recepiſtis.

Num. 10. *Caput muliebre, ſine inſcriptione; ab altera vero parte eſt Aquila fulmini inſiſtens inter cornucopiæ & literam* Π. *cum inſcriptione* ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. *Protulit nummum hunc* Begerus *Tom.* III. *Theſ.* Brandenburgici *pag.* 33. *quod autem in hac pictura, capitis ornatum & ipſam aliquo modo faciem differre vides a* Begeriano *nummo, inde eſt, quod partem priorem juxta nummum, quem ipſi hujus Reginæ poſſidemus, pingi ſculpique curavimus, haud ingratam hanc varietatem rati fore Antiquitatum ſtudioſis in Nummo plane memorabili.*

Exiſtimat Cl. Begerus *faciem hanc muliebrem referri debere ad* Cleopatram, Ptolemæi Euergetæ, *tertii Ægyptiorum regis, ante* Berenices *ſcilicet,* Magæ, Cyrenarum *regis filiæ cum eodem nuptias, uxorem. Totum Viri Cl. argumentum ſola litera* Π. *nititur, quam ipſe pro numerali capit, atque ad annum æræ* Alexandrinæ LXXX. *refert, regnique adeo* Euergetæ XV. *ut ipſe computat. Verum ut alia taceam, ſublato fundamento hujus conjecturæ, & ipſa tota corruit, quum inſuper contra Hiſtoriarum nitatur fidem. Literæ ſimiles in Nummis* Ægyptiorum *non ſunt numerales, niſi litera inſuper* L. *quæ* Λυκαβάντος *denotat addatur, uti apud Vaillantium pag.* 124. *& alibi videre eſt, verum ſemper initiales ſunt alicujus urbis, quæ nummum iſtum cuderit; ſic ibidem apud* Vaillantium *& pag.* 111. 115. *&c. literæ* ΠΑ. *denotant a* Paphiis *cuſos nummos; uti pag.* 70. *litera* ΗΡ. *docent ab* Heracleopolitis *profectum nummum ibidem* Philopatoris; *& pag.* 84. ΣΑ. Salaminem *deſignare creduntur; atque pag.* 50. ΘΕ. Thebæos, *& ſic in cæteris. unde literam* Π. Peluſium, *vel aliam* Ægypti *urbem denotare exiſtimo; faciem vero illam ad aliam Reginam referendam eſſe, vel uno hoc argumento. Quum* Magæ *filiam* Berenicen *uxorem caperet* Ptolemæus, Euergetes *poſtea dictus, vivebat adhuc pater ejus* Philadelphus, *atque aliquot poſt annis vixit. Unde nequaquam uxori* Euergetis, *quæ ſtatuatur ei etiam ante* Berenicem *nupta fuiſſe,* ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, *qui in hoc nummo legitur, titulus convenit. Quæ ut jam omnia mittam, ipſe meam ſententiam in medium adferam. Puto videlicet pertinere ad* Cleopatram, *filiam* Antiochi Magni, Syriæ *regis, quæ nupta fuit* Ptolemæo Epiphani, *quinto* Ægypti *regi, & cui in dotem pater dedit* Cœlen-Syriam, Phœnicen, Judæam & Samariam; *Supervixit ipſa marito, & magno in honore habita a filio, cui ob id* Philometori *cognomen fuit; majore multo* Ægyptiorum *deſiderio, ætate florente deceſſit; uti docet* Vaillantius *pag.* 88. *in præclariſſima ſua* Ptolemæorum *Hiſtoria. Eſt itaque ipſa hæc* Cleopatra *illa, cujus mentionem fecit Joſephus Lib Antiqu.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 600. Poſtea autem (*inquit*) amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum collocavit, & Cælen-Syriam, & Samariam, & Judæam, & Phœnicen dotis nomine tribuit. *Jam etenim bellum contra* Romanos *decreverat* Antiochus Magnus, *& ob id validas affinitates potentesque ſocios quærebat. Eſt & denique ejuſdem hujus* Cleopatræ *alter mihi nummus, æreus quoque, & alio tempore publicandus, hoc paullo minor, cum ſimili typo, ſed litera urbis initiali* M. *qui ſimiliter Cl.* Begeri *penitus convellit ſententiam de æra hoc modo expreſſa.*

Num. 11. *Caput inberbe, nudum, quod ex falſa inſcriptione* ΟΥΗΔΙΟΣ ΝΑΣΩΝ Ovidio (*qui hinc in Editionibus Poematum ſuorum faciei filum ſortiri nunc ſolet*) *tribuitur ab Ill.* Spanhemio *pag.* 43. *Operis Minoris, ſeu* 54. *Majoris. Ab altera parte facies eſt barbata, quam* Jovi *tribuo, cum inſcriptione* ΜΕΝ... ΑΣΙΟΥ.

Diximus ad Num. 2. *in antiquo ære &* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, &* ΠΟΛΛΙΩΝΑ. *Plures vero nummos, hujus explicandi gratia, adducit Spanhemius, in quibus per* O. *non vero per* Ω. *prior pars nominis iſtius ſcribi ſolet, quem conſulat Lector erudiri cupiens. Certum quidem eſt, cuſum hunc nummulum ſub* Auguſto, *quod ex adſcriptis nominibus* Vedii, *&* Menandri *qui* Parrhaſii *filium ſe ſcribit, apparere poteſt. Depingit enim inter* Auguſti *nummos Goltzius tab.* LXXV. *Num.* 24. *unum, in cujus altera parte legitur* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΣ. *Templum eſt octo columnis ſuffultum, ad cujus latera caduceus eſt cum quatuor ſpi-*

ſpicis; ad Cæſaream *vero* Palæſtinæ *pertinere docet inſcriptio Num. ibidem* 23. *ubi legitur* ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΩΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *juxta caput* Auguſti *ad cujus collum pharetra eſt. Idemque Templum in altero* Cæſarenſium *cernitur, citante* Vaillantio *in* Auguſto *pag.* 4. *cum eodem nomine; adſcribitur enim* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΡΑΣΙΟΥ. *& ad caput, quod* Auguſti *eſt, & nudum ſine laurea,* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *Denique ipſe* Spanhemius *in poſtrema atque majore Editione pag.* 54. *&* 55. Auguſti *pariter nummum citat, in quo Cæſaris ejus ab altera parte caput cum literis* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *ab altera ſimile caput barbatum ut in hoc (quem explicamus) nummulo, & literis* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ. *qui nummi omnes, ſicuti nimis aperte ad* Auguſtum *ipſum pertinent; ita nulla ratio eſt quare hunc* Auguſto *abjudicaremus, &* Ovidio *largiremur, niſi literæ* ΝΑΣΩΝ. *quas quidem ego quovis pignore auſim contendere non ita in nummo exſtare, vel recenti fabrica, in nummo cætera antiquo, artificio, ſordidis hominibus nimis familiari, exſculptos fuiſſe; ita ut ex literis* ΠΟΛΛΙΩΝ *remanſerint antiquæ poſteriores duæ, reliquæ vero* ΠΟΛΛΙ *ita mutatæ fuerint, ut litera* I. *in* Σ. *mutata fuerit, proxima* Λ *lineolam in medio, ut* Α. *ficret, acceperit, deletis dein primis* ΠΟ. *tertia* Λ. *manſerit, verum virgulam ad latus, ut* Ν. *fieret acceperit; & ſic novas in nummis hoſpes* Ovidius Naſo *pro* Vedio Pollione *emerſerit. Uterque vero &* Menander *ille* Parrhaſii *filius, &* Vedius Pollio, Cupedii *filius, cum magiſtratus fuerint* Cæſarenſium *uno atque eodem tempore, Cæſari* Auguſto *nummos cuderunt; neque privato* Ovidio *id facere, florenti licet amicitia* Cæſaris *conſueverunt; vel, fulmine ejus afflato poëta, auſi fuerunt; vel denique poſt mortem, ad revocandam* Muſarum *Venerumque omnium Sacerdotis memoriam potuerunt; ut qui vivente adhuc* Auguſto *magiſtratu* Cæſareënſi *perfuncti fuerunt.*

Num. 12. *Riſſimus hic nummulus nunc primum ex noſtro Muſæo prodit; neque enim ante quis unquam* Arctæ *Regis faciem in tanta Antiquitatis felicitate exhibuit. Reſervare eum conſtitueram, ut una cum aliis pretioſis antiquæ Monetæ reliquiis quæ in Muſæo noſtro aliorumque Belgarum ſervantur, aliquando operoſius prodiret in publicum; ſed in Flavii Joſephi gratiam exprimere eundem hic placuit; magnam enim ibi, ut ex Indice videre eſt, hiſtoriæ partem Aretas facit. Habet a priore parte caput Regis diademate cinctum; a poſteriore figuram muliebrem, ſtantem, dextra tenentem pateram, læva haſtam, cum inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΟΥ. *Nummulus hic ex ære eſt, riſſimus, & optime conſervatus.*

Num. 13. M. SCAVR. AED. CVR. *in imo* REX ARETAS. *per tranſverſum* EX S. C. *Camelus, ad cujus pedes Rex genuflexus ramum profert. Ab altera parte* P. HYPSAE AED. CVR. *& in imo* C. HYPSAEVS COS. PREIVER. CAPTV. Jupiter *in quadrigis currentibus, dextra fulmen tenens, ſiniſtra habemus, in imo ſcorpio viſitur.*

Quæ ad hujus denarii explicationem pertinent, peti poſſunt ex Commentatoribus ad Familias Romanas, Urſino *&* Vaillantio; *quantum vero* Joſephicæ *hiſtoriæ illuſtrandæ huc iſte refertur denarius, inſpici meretur Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *ubi legimus redemiſſe* Aretam *Regem* Arabiæ *bellum trecentis talentis a* Scauro *& ipſo pacis ſatis cupido. Eadem fere leguntur de Bello Lib.* I. *Cap.* VIII. *pag.* 69. *ubi hunc quoque nummum in partes advocat* Aldrichius.

Cum autem Scaurus (*inquit*) in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem feciſſet, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani juſſu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: miſſuſque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hoſpes eſſet, perſuaſit ei ut pecunia vaſtationem agri redimeret. & ipſe trecentorum talentorum ſponſor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit: non minus quod ipſe hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit. *Alibi vero ſic ſcribit:*

Interea Scaurus, in Arabiam ingreſſus, Petram quidem ne accederet locorum difficultate prohibetur: quæ vero circa Pellam erant omnia depopulabatur; hoc tamen facto malis conflictatur. Nam exercitus fame laborabat: atque ad eam levandam conferebat Hyrcanus, per Antipatrum mittens victui neceſſaria; quem etiam ad Aretam, quaſi ei familiarem, delegat Scaurus, ut pecunia ille pacem ab ipſo redimeret. Atque perſuaſum eſt Arabi, ut trecenta daret talenta: & his conditionibus Scaurus ex Arabia exercitum educebat.

Num. 14. Judæam *a* Veſpaſiano Titoque *captam complures referunt nummi, cum pluribus typis atque inſcriptionibus a* Græcis *pariter &* Romanis *in horum, ut & in* Domitiani *honorem cuſis. Sola itaque raritas & inſignis inſcriptio nummum hunc, quem ineditum hactenus ex Muſæo noſtro damus, commendant. Cernitur in illo caput* Domitiani *laureatum, cum literis* ΔΟ..... ΚΑΙΣΑΡ. *ab altera parte Victoria, pedem globo imprimens, clypeo, palmæ arbori appenſo, inſcribit: in circuitu* Judæa *capta hiſce ipſis* Græcis *literis deſignatur.* ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΟΣΙΑΣ.

Num. 15. *Neque hunc addidiſſem, quamvis non inter vulgares, nummulum, niſi eximia ars atque pulchritudo in integerrimo elucens denario plurimam illi gratiam adderent. Capita habet* M. Antonii *Triumviri fratriſque ejus Conſulis* L. Antonii, *cum inſcriptionibus* L. ANTONI COS. *&* M. ANT. IMP. AVG. III VIR. R. P. C. M. NERVA PROQ. P.

M. Antonii *amicitia Magnus factus eſt* Herodes, *qui illi ad extremum uſque fidus manſit, & turrim,* Antoniam *dictam, in ejus honorem ædificavit.* M. *vero* Antonii *plures in Familia* Antonia *apud* Vaillantium *exſtant nummi, qui cum rebus* Judaïcis, *Hiſtoria Joſephica & devicto* Ariſtobulo *communionem aliquam habent; ſed nolumus numero gravari.* M. *&* L. Antoniorum *facies repræſentaſſe contenti, quoniam utriuſque merita erga Judæos egregia fuerunt, ſicuti Decreta P. R. oſtendunt; in quibus* Marci *&* Lucii Antonii *nomina laudantur Antiqu. Lib.* XIV. *Cap.* X. §. 13. *&* §. 17. *pag.* 708. *&* 709.

Num. 16. *Magnum* Pompeji *nomen in Oriente fuit, ubi maximas res armis geſſit, plurimoſque partibus ſuis faventes Bello Civili invenit. Hujus* Pompeji *cum alias virtutes, tum continentiam, ut qui a ſacris pecuniis ornamentiſque Templi* Hieroſolymitani *nihil abſtulerit, merito laudat* Flavius *Antiqu. Lib* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ quibus libatur, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe Officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. *Quæ eadem fere repetuntur Lib.* I. *de Bello Cap.* VII. *pag.* 68. *Quare non injucundum exiſtimavi vultum ejus, qualem proxime ad veram venerandi ejus oris ſimilitudinem accedere puto, ex integerrimo, qui penes me eſt, denario depingere. In eo* Q. Naſidius, *cujus nomen legitur priſco more* Q. NASIDIV. *ſcriptum, infra navem cum velo expanſo & remigantibus, dum claſſi* Sexti

Pompeji *præfuit*, *ejus enim partibus*, *patris judicium in* Cneo *contra* Cæſarem *ſequendo ſecutus*, *adhæſit*, Cnei Pompeji Magni *expreſſit vultum*, *in quo juxta* Lucanum *Lib.* VIII. ℣. 679. *agnoſcitur*

—— —— —— illa verenda
Regibus hirta coma, & generoſa fronte decora
Cæſaries.

Sive κόμης ἀναξολὴ, *ut Græci vocabant. Tridens vero ante vultum*, *& delphinus in imo*, *maris denotant imperium*, *adeoque* Neptuno *Regi* Cneum Pompejum *adæquant.*

Num. 17. & 18. *Græciæ Veteris*, *ſeu* Italiæ, *celebris admodum erat civitas* Tarentum, *ubi* Joſephus *notat* Antipatrum, Herodis Magni *filium*, *accepiſſe ex* Judæa *literas*, *quæ* Pheroræ *obitum*, *malum ipſi omen*, *annunciaverint. Lib. Antiqu.* XVII. *Cap.* V. §. 1. *pag.* 836. *Plura hujus nobilis urbis*, *&* Lacedæmoniorum *olim coloniæ exſtant Numiſmata*; *in quibus fere omnibus conditores ejus atque inſtauratores* Taras *&* Phalanthus *exhibentur*; *cujus generis & hæc duo ſunt Numiſmata ex Muſæo noſtro*, *quæ in quibuſdam minutiis ab hactenus editis diſcrepant*, *ſed de quibus nunc quidem agere ſuperſedemus.*

Regni Commagenes *crebra mentio occurrit apud* Joſephum, *ſed præcipue memorabilis eſt everſio regii ibidem nominis*, *quod immerito* Romani, *fiſco ſuo ſtudentes*, *ſub ampliatore ejus* Veſpaſiano, *abſtulerunt* Antiocho *ultimo*, *qui*, *ſi quis alius*, *una cum ſobole ſua*, *optime de iſtis Orbis domitoribus*, *atque de ipſo Imperatore*, *fuerat meritus. Fatum miſerandi iſtius Regis*, *qui ex ſummis opibus*, *ſenili ætate*, *nullo ſuo merito*, *ad privatam recidit fortunam*, *copioſe deſcripſit Hiſtoricus Lib.* VII. *de Bello Cap.* XXVII. *pag.* 420. *Hujus* Antiochi, *filiorum itidem ejus*, *aliorumque* Commagenes *Regum quum reſidua Numiſmata ſculpta invenerim Volumine* I. *Theſauri* Britannici *pag.* 108. *& ſeq. non ingratum Lectori meo fore ſpectaculum judicavi*, *ſi ſingula apponerem*, *ſunt autem decem numero.*

Num. 19. ΒΑΣΙ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. *Caput regis* Antiochi *diadematum. Ab altera parte Laureæ includitur Capricornus*, *ſub quo* Seleucidarum *nota*, *Anchora*, *conſpicitur*, *cum inſcriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Nummum hunc ad* Antiochum I. *pertinere creduut.*

Num. 20. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑ. *Caput regis* Antiochi *diadematum*, *ita ut extrema pars alterius nodi per collum diffluat. Ab altera parte Scorpio cum ſolita inſcriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *laureæ incluſus cernitur. Nummus hic paullum differt ab* Haimiano, *quoniam ex meo dedi Muſæo*, *tam pulchrum integrumque*, *ut vix unquam ſimilem viderim. Putat autem* Jo. Maſſonus Antiocho III. *qui ſub* Tiberio *deceſſit*, *eſſe aſſignandum.*

Num. 21. ΒΑΣΙ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput regis diadematum. Ab altera parte duæ cornucopiæ decuſſatim poſitæ*, *& inſcriptio* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 22. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput diadematum* Antiochi *Regis*; *ab altera parte Scorpio Laureæ incluſus cum inſcriptione* ΑΑΚΑΝΑΤΩΝ.

Num. 23. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput Regis diademate revinctum*; *ab altera parte Laureæ incluſus Scorpio*, *cum literis* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num 24. ΒΑCΙΛΕΥC. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC. *Miſeri regis* Antiochi *ultimi ſenile caput*, *ultima diadematis parte in collum diffluente. Ab altera parte Scorpionis typus & ſolita inſcriptio.*

Num. 25. *Caput* Caji Cæſaris, *cum inſcriptione* ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ..... *Ab altera parte Regis cujuſdam caput eſt*, *quem non male arbitratur* Haimius *pag.* 242. Antiochi *cujuſdam* Commagenes *eſſe*, *& quidem ejus qui Caligulæ vixerit temporibus. Notas idem illas*, *quæ ſub mento regii capitis viſuntur ſe non capere aſſerit. Dolendum certe eſt circa oras non integriorem eſſe nummum*, *quæ videntur literas habuiſſe nomen & dignitatem depicti capitis indicantes. Sicuti vero teſtantur Scriptores*, Antiochum *quendam a* Cajo *donatum fuiſſe non tantum* Commagenes *regno verum etiam maritimis* Ciliciæ *oris*, *hic vero nummus in rei teſtimonium & gratitudinis ergo ab* Antiocho *cum ſua non tantum*, *ſed & Imperatoris* Romani *effigie percuſſus ſit*, *ita in eodem vocare ſe* Commagenes *&* Ciliciæ *Regem potuit*; *ut literæ* IA. *quæ adhuc ſuperſunt*, *reliquæ ſint ex* KIA. *quæ* Ciliciam *deſignaverint.*

Num. 26. ΑΝΤΙΟΧΟ.. ΒΑΣΙΑ... *Caput Regis diadematum*, *quod impreſſas ad collum & mentum duas habet notas ſeu marcas* (*quales creberrimæ in Græcorum nummis*) *quibus inpreſſum eſt Cornucopiæ decuſſatum*, *quod ad Num.* 21. *in* Commagenorum *quoque nummo vidimus*, *&* Seleucidarum *inſigne Anchora. Ab altera parte Scorpio Laureæ includitur cum inſcriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Pertinet vero nummus ad eundem*, *de quo modo*, Antiochum, IV. *videlicet*, *a* Cajo *atque Claudio ad honores evectum.*

Num. 27. ΒΑΣΙΑΙΣΣΑ ΙΟΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ. *Caput elegans* Jotapes *Reginæ diademate cinctum. Altera pars cum inſcriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *ſolitum Scorpionis & Laureæ habet ſymbolum.*

Num. 28. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΥΙΟΙ. *Regii juvenes equis inſidentes. Ab altera parte Capricornus in Laurea*, *ſubtus Anchora eſt*, *deſuper vero Stella*, *cum inſcriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Juvenes illi duo filii ſunt infeliciſſimi iſtius* Antiochi *ultimi* Commagenes *Regis*, Epiphanes *&* Callinicus, *quorum iras animumque ob ereptas Regni ſpes deſcribit* Joſephus *de Bello Lib.* VII. *Cap.* VII. *pag.* 420. *ſicuti & mirabilem audaciam majoris*, *ſive* Epiphanis, *dum cum* Macedonica *ſua phalange vaſtiſſima* Hieroſolymæ *mœnia vi ſuperare conatur Lib.* V. *de Bello Cap.* XI. *pag* 354.

Num. 29. ΙΟΤΑΠΗ..... *Caput mulebre. Ab altera parte caput juvenile eſt cum literis non ſatis cognitis.*

Longiorem vero de hiſce omnibus ſermonem inſtituerem, *niſi doctiſſimi viri* Jo. Maſſoni *diligentia*, *iſto me onere levaſſet. Exſtat enim ejus Diſſertatiuncula ſuper hoſce Nummos ipſoſque Commagenes Reges*, Antiochos *omnes dictos*, *Tomo Primo Theſauri ſui* Britannici *pag.* 113. *a* Nicolao Francisco Haymio *inſertus. At quoniam is liber rarior in hiſce terris eſt*, *& non niſi magno parari poteſt*, *ipſa Clariſſimi viri verba prout exſtant ſubjiciam. Ita vero ſe habent:*

Cum plurium ANTIOCHORUM, in *Commagene* regnantium meminerint Scriptores antiqui; non erit inutile explicandis ſuperioribus aliiſque Nummis, qui diverſos etiam vultus ferre videntur; ſi brevem & accuratiorem præmiſerimus notitiam Principum, qui Regionem illam ſub imperio tenuerunt, ex quo ampliſſimum *Seleucidarum* regnum ad anguſtos hoſce terminos redactum eſt, donec Romanorum Provinciæ formam, imperante Veſpaſiano, ſubiit.

I. Qui primus in hac ſerie occurrit, *Antiochus* nomine & *Commagenæ* Rex *Dioni* diſerte dicitur, in anni U. C. 685. actis (a), ut qui tum, & quidem poſt *Luculli* de Tigrane victoriam (b), ac Urbis, quæ *Tigranocerta* ab hoc Armeniæ Rege nominata fuerat, expugnationem, *in fidem receptus* eſt. *Appianus* vero, qui in *Luculli* rebus hunc *Commagenæ* regem non memorat, poſtea *Pompeji* contra *Mithridatem* geſta narrans, ſcribit, (c) Pompejum, *ſuperato Tauro* (d), *bellum Antiocho Commageno intuliſſe*, *donec & ille in amicitiam receptus eſt.* Deinde conſtitutiones Regnorum & Provinciarum à *Pompejo* factas tradens, addit, eum *Antiocho*

(a) Lib. 35. fragmentorum initio.
(b) Reportatam *pridie nonas Octobr.* ſi Plutarcho fides in *Lucullo.*
(c) De Bellis Mithr. p. 244. vid. & p. 251.
(d) Anno ſcil. U. C. 690.

tiocho Commageno commisisse Seleuciam, & quidquid ex incursu in Mesopotamia ceperat. Id *Strabo* antiquior Auctor confirmat quo ad *Seleuciam*, quam dicit *Castellum fuisse Mesopotamiæ ad Euphratis Pontem situm, in quo Tigranes Cleopatram, Selenem vocatam, interemit aliquandiu inclusam, cum Syriâ excidisset* (a).

Utrum vero hic *Antiochus Commagenus* idem fuerit cum *Antiocho* XIII. & ultimo Syriæ Rege, qui *Antiochi Pii* filius erat, disputant doctissimi viri. *Vaillantius* quidem unum eundemque fuisse affirmat; at fatebor, mihi rem obscurissimam videri, licet omnia Scriptorum antiquorum loca ad accuratum revocaverim examen, quod hîc prolixius discutiendum non puto.

Utut sit, recte videntur eruditi viri de primo *Commagenes* Rege *Antiocho* intelligere, quæ *Cicero*, dum *Ciliciæ* Proconsul erat, anno *U. C.* 703. scribit de *Rege Antiocho Commageno*, lib. 15. famil. Epist. 1, 3, & 4. Nullo saltem testimonio probari potest, hunc *Antiochum* esse diversum ab illo, qui paucis ante annis eam regionem, *Luculli & Pompeji* gratia, moderabatur.

Idem quoque omnino videtur, cujus *Julius Cæsar* meminit in descriptione Copiarum, quas *Pompejus* comparaverat ante *Pharsalicam* pugnam, anno U. C. 706. circiter medio commissam. *Ducenti* Equites, ait Cæsar (b), *ex Syriâ à* COMMAGENO ANTIOCHO, *cui magna præmia Pompejus tribuit, missi erant.* Hæc certe *præmia* manifeste indicant, eundem esse *Antiochum*, cui Pompejus, præter Commagenem, & alia in Mesopotamiâ dederat, *uti supra* vidimus.

An ille vero postea in Cæsaris amicitiam receptus, ac sic in regno confirmatus fuerit cum Cæsar in Syriam ex Ægypto sub Æstatis initium An. U.C. 707. venisset, expressis quidem verbis Historia non tradit. Id tamen ex *Hirtii* (c) narratione, de rebus à Cæsare in Syria constitutis, colligere fas est. *Commoratus*, inquit, Cæsar, *fere in omnibus Civitatibus*, [*Syriæ*] *quæ majore sunt dignitate, præmia bene meritis & viritim & publice tribuit; de controversiis veteribus cognoscit, ac statuit. Reges, Tyrannos, Dynastas Provinciæ*, [*Syriæ*] *finitimosque, qui omnes ad eum concurrerant, receptos in fidem, conditionibus impositis Provinciæ tuendæ ac defendendæ, dimittit & sibi & Populo R. amicissimos.*

Igitur exinde credere licet, *Antiochum* illum haud alium ab eo fuisse, quem *Dio* ad annum *U.C.* 716. *lib.* 49. scribit oppugnatum & *Samosatis* obsessum à *Ventidio M. Antonii* legato ac ab ipso *Antonio*, in hujus amicitiam, ante urbis expugnationem, receptum esse. Quibus consona profert *Plutarchus* in Antonio.

II. Verum brevi post tempore Rex ille successorem habuerit MITHRIDATEM (d); quandoquidem *Plutarchus* ibidem inter Reges, qui cum copiis M. Antonio ante *Actiacam* pugnam, anno U. C. 723. adfuerunt, numerat *Mithridatem Commagenæ Regem.* Hunc autem locum haud satis attente doctissimus *Norisius* legerat, autumans (e) Plutarchum *recensere Mithridatis auxiliares copias bello Actiaco, in Castris Antonii*; quasi vero ipsemet Rex non interfuisset. Quid illi tum acciderit incompertum; novimus solummodo, alium continuo regnum occupasse.

III. Alter enim ANTIOCHUS *Commagenus à Dione*, sub fin. lib. 52. ad annum U. C. 725. memoratur, quem Augustus tum *ad se excivit, quod fratris sui, cum quo litem habebat, missum Romam legatum dolo occidisset. Eum*, subjungit Dio, *Antiochum in Senatum adductum, damnatumque interfecit.*

Quis vero fuerit iste *frater* hujus *Antiochi*, non aperit Dio, nec utrum tunc temporis adhuc in vivis successerit *Antiocho* fratri, seu potius *Commagenem* Augustus Romano subjecerit Imperio.

IV. At alius MITHRIDATES, decem circiter post annis, scilicet U. C. 734. Rex creatus fuit ab Augusto, in Syria degente ac Orientis Provincias ordinante, uti *Dio* ad eum annum lib. 54. testatur. *Mithridati cuidam*, ait, *Commagenem, quod ejus Rex patrem hujus Mithridatis occidisset, puero etiamnum attribuit.* Verum neque hinc patet, quis fuerit *Rex* ille, qui *Mithridatis patrem* occiderat; an jam ante defunctus, vel tunc demum Regno motus.

Igitur haud recte Ill. *Norisius* (f), tanquam ex utroque *Dionis* loco, asserit, 1°. *Antiochum* anno U.C. 725. condemnatum *fratrem* fuisse prioris *Mithridatis*; 2do. hunc ab illo fratre occisum, atque 3°. eundem esse patrem *Mithridatis* secundi, qui *puer* Antiocho successerit patruo. Nihil horum certe scribit *Dio*, nec ullo modo innuit; ut primo intuitu liquet. Imo potius contraria, præsertim quo ad duo postrema puncta, docet. Etenim diserte illo scribente, *Antiochum* esse ab Augusto neci datum, *quod fratris legatum occidisset*; manifestum est, eum simul non fuisse necis fraternæ reum; alias hanc certe graviorem mortis *Antiochi* causam multo-satius dedisset Historicus sapiens. Deinde *Dio* clare satis indicat, *patrem* posterioris *Mithridatis* regem non fuisse, sed potius hominem privatum; siquidem tradit, eum à *Rege Commagenes* occisum esse.

V. Proximus porro successor, quem Historia nobis monstrat, ANTIOCHUS est ille, cujus tantum mortem *Tacitus* ad An. U.C. 770. narrat (g). *Per id*, inquit, *tempus Antiocho Commagenorum, Philopatore Cilicum, Regibus defunctis, turbabantur Nationes, plerisque Romanum, aliis Regium imperium cupientibus.* Verum tunc Commagene facta est ab Imp. *Tiberio* Provincia Romana, remque anno sequente *Germanicus* in Orientem missus, perfecit. *Commagenis*, addit idem Auctor (h) *Q. Servæus præponitur, tum primum ad jus Prætoris translatis.* Quam mutationem *Strabo* (i) quoque, tunc libris Geographicis coronidem imponens, adnotavit, in Commagenes descriptione: Nunc, subdit, *Provincia facta est.*

IV. Iterum tamen ad jus Regium, mortuo *Tiberio*, rediit, anno U. C. 790. seu Æræ Christianæ vulgaris 37. Ad hunc enim Dio lib. 59. scribit, *Cajum* Caligulam ANTIOCHO, *Antiochi filio Commagenem, paternum regnum, adjectis Ciliciæ maritimis, dedisse.* Hoc quidem regnum idem Imperator postea abstulit, licet ei *Antiochus* assentator & tyrannidis magister esset, teste eodem Historico ad An. U.C. 793. At ipsum statim reddidit *Claudius* primo imperii anno, prout *Dio* ad annum U. C. 794. narrat. *Antiocho*, ait, *Commagenen, quam idem Cajus ei dederat ademeratque, restituit.* Quod confirmat Josephus (k), scribens, *Antiochum Commagene, & parte quadam Ciliciæ donatum* à Claudio fuisse.

Ad

(a) *Strabo* lib. 16. pag. 749. ubi quidem MSS. pro Τῷ Κομμαγηνῷ uti *Casaubonus* legit, habent τῇ Κομμαχηνῇ; sed prior lectio confirmatur illo *Appiani* loco.

(b) De Bello Civ. lib. 3. c. 5.

(c) De Bell. Alex.

(d) Eum forsan spectat Nummus Aleppo ad D. *Carol. Hedges* missus, ac à posticâ parte cum *Pallade* sic inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ. ab anticâ vero cernitur caput imberbe cum tiara, quæ Cassidi similis, uti repræsentatur apud Cl. *Spanhemium* T. 1. f. 482. qui ad Ponti Regem refert suum.

(e) De Epoch. Syrom. Diss. II. c. IV. p. 127.

(f) Ibid. p. 127. (g) Annal. lib. II. c. 42. (h) Ibid. c. 56.

(i) Lib. XVI. p. 749. sic & *Joseph.* Antiq. lib. XVIII. c. 3.

(k) Antiq. lib. 19. c. 4. ubi tamen vocem ex isto Dionis loco emendandam esse, recte jam notavit *Tillemontius* hist. T. 1. p. 1012.

Ad hanc autem *Ciliciæ* partem, *Antiocho* datam, pertinuisse *Clitas*, ejus oræ accolas, uti & Civitatem *Anemurienſem*, docet Tacitus ad annum U.C. 805. Annal. XII. c. 55. ubi narrat, *agreſtium Cilicum nationes*, *quibus Clitarum cognomentum*, tunc tumultuantes, & eam Civitatem obſidentes, ad officium reductos eſſe *à Rege ejus oræ Antiocho*, uti vocat. Eidem *& Armeniæ* partem tribuit *Nero*, ejus operâ in bello cóntra Parthos uſus, ex *Tacito* Annal. lib. XIV. c. 26. collat. cum lib. XIII. c. 7, & 37. Nec minus utilis fuit Romanis contra Judæos (a), quin & *Veſpaſianum*, ad Imperium nitentem potentiſſime juvit, cum eſſet *vetuſtis opibus ingens*, *& inſervientium Regum ditiſſimus*, uti habet *Tacitus*, Hiſt. lib. II. c. 81.

At tandem in ſenectute, cum ante felix & potens vixiſſet, *Antiochus* à Pæto Syriæ Proconſule accuſatus, quod cum Parthis contra Romanos conſpiraſſet, regno fuit ſubmotus, *anno*, inquit Joſephus (b), *Veſpaſiani quarto*, ſeu U. C. 825. atque tranſlatus eſt, primum *Lacedæmonem*, deinde *Romam*, ubi honorifice habitus reliquam tranſegit vitam, cum duobus filiis, EPIPHANE & CALLINICO, de quibus plura inferius notabimus.

Sic demum *Antiochi* regnum in Provinciam Romanam à *Veſpaſiano* redactum eſt. Quod *Suetonius* his, in *Veſpaſiani* vita, verbis tradit c. 4. *Item Trachęam Ciliciam*, *& Commagenem*, *ditionis Regiæ uſque ad id tempus*, *in Provinciarum formam redegit.*

His præmiſſis ad ipſos tandem Nummos, ſupra exhibitos accedendum; & primum quidem ut melius diſtinguantur de poſtremis dicemus, quos certo ſcimus ad ultimum *Antiochum*, ejuſque familiam ſpectare.

Id genus autem ſunt tertius (in Tab. noſtra Num. 19. uſque 29.) & reliqui ad nonum uſque. Etenim, quod ad ipſum *Antiochum* attinet, tertius Nummus eandem prorſus faciem repræſentat, licet juveniliorem, ac quæ cernitur in IV. V. VI. (VIII. quoque) & VII. Jam vero ex IV. certiſſime novimus *Antiochum*, *eo ſignatum*, *in Cilicia* regnaſſe, quod de nullo alio, præterquam de poſtremo Commagenes Rege *Antiocho*, affirmari poteſt, uti ſuperius ex Hiſtoricis antiquis oſtendimus. *Lacanatas* enim *Ciliciæ* populum fuiſſe demonſtrat *Ptolemæus*, qui Geographiæ lib. V. Civitates *Ciliciæ* mediterraneas recenſens, primum ſingulis *Trachęæ*, ſeu *Aſperæ* regionibus ſuas adſcribit urbes, ſuoque ordine venit Λακανίτιδ& regio, cujus Civitas apponitur Εἰρηνόπολις. Hæc autem apud ſcriptores ſequioris ævi in *Cilicia ſecunda* ponitur, ut fuſius videre eſt in Cl. *Cellarii* Geographia antiqua lib. III. c. VI. p. 144, 145.

Corrigendi vero ex hoc Nummo vulgares *Ptolemæi* codices, atque pro ΛΑΚΑΝΙΤΙΔΟΣ, legendum ΛΑΚΑΝΑΤΙΔΟΣ.

Cæterum parem huic Nummum habuit Cl. *Vaillant*, ut ipſemet indicat, hæc de *Auguſta*, Ciliciæ urbe ſcribens (c): *Hæc autem erat*, *cum* Lacanatide, *ditionis Antiochi Regis Commagenæ*, *ut confirmat noſter ejus Principis Nummus cum epigraphe* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

At errat celeberrimus ille vir addens (d), *utramque regionem*, *ut & regnum Commagenæ*, *Romanis acceſſiſſe anno U. C. 771. poſt mortem illius Principis*, Antiochi ſcil. anno antecedente defuncti. Etenim hicce *Antiochus* nullam *Ciliciæ* partem ſub ſua ditione unquam habuit; ut quæ demum *Antiocho* ejus filio data fuerit.

(a) *Joſeph* de B. J. III. c. 2. & VI. c. 12. *Tacit.* Hiſt. L. II. c. 81. & L. V. c. 1. &c.
(b) De B. Jud. lib. VII. c. 27.
(c) Num. Impp. Gr. p. 261.
(d) Sic & p. 149. V. ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ.

Nec minus hallucinatur, dum *Auguſtanorum* Ciliciæ Populorum Epocham ab eodem anno U. C. 771. deducit; ſiquidem alibi demonſtrabo, eam haud ante annum 773. iniiſſe potuiſſe, præſertim *ex Elagabali* Numiſmate in eadem Gaza Nobiliſſimi Ducis Devoniæ inſcripto: ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ. ΕΤΟΥC. ΗΟΡ. anno 198.

Sed ut ad *Antiochi* Regis nummos revertamus, tertius, hîc exhibitus, faciem juvenilem repræſentans, ſub initium ejus regni cuſus nobis videtur, uti contra ſub finem ejuſdem ſcalptus eſt ſextus, vultum ſenilem ferens. Adde quod & forma litteræ *Signa* (c) Veſpaſiani potius temporibus convenit.

Deinde quo ad Nummum Num. 27. hîc poſitum, non eſt dubitandum, quin ad uxorem ejuſdem *Antiochi* poſtremi pertineat; quandoquidem ex alio Nummo, in *Cilicia* maritima cuſo, conſtat, huic Regi *Jotapen* fuiſſe conjugem. Scilicet celeberrimi Antiquarii (f) jamdudum vulgarunt numiſma, à *Sebaſtenis* cuſum, in cujus antica parte idem *Antiochi* caput cernitur hac cum epigraphe: ΒΑΣΙΛ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. in Poſtica vero legitur circa muliebr. figuram ſedentem, *&c.* ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. ΙΩΤΑΠΗ. ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Quem nummum ad alium Regem referri non poſſe, pluribus demonſtravit Ill. *Noriſius* adverſus *Seguinum & Harduinum*, qui cum *Antiocho* III. tribuunt.

Quibus addendum, Nummos hujuſce *Jotapæ*, quales plurimos in *Britannicis* (g) & aliis Muſæis tractavi, ejuſdem eſſe metalli, ſcalpturæ, ac formæ, cum aliis *Antiochi* IV. Nummis; atque in uno etiam, penes eruditiſſ. ac Reverend. Covel, idem occurrere ſigma, ſinuatæ ſcil. in rotundum figuræ, quam in VI. *Antiochi* Nummo cernimus. Caput enim Reginæ diademate redimitum & huic N. 27. geminum, ſic inſcribitur in *Covelliano* Nummo: ΒΑCΙΛΙCCΑ (h) ΙΩΤΑΠΗ. ΦΙΛΑΔΕΛ. In aliis hæc ultima vox integre legitur, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ, non vero ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, uti male *Seguinus* habet.

Num. 28. porro Nummus, hucuſque Antiquariis ignotus, ambos certe filios, *Antiochi* IV. *& Jotapes*, nobis exhibet, prout me docuerunt id genus nummi cæteris integriores. Talem & elegantiſſimum poſſidet ampliſſima & aliis rariſſimis undique congeſtis Cimeliis referta D. *Hans Sloane* Baroneti Gaza, in quo manifeſtiſſime ſub ipſis Principibus Equitantibus legitur ΒΑCΙΛΕΩC. ΥΙΟΙ. REGIS. FILII; quæ verba ſatis clare in aliis etiam cernuntur Nummis Gazarum Illuſtriſſimorum D. D. Ducis *Devoniæ*, ac Comitis *Pembrochiæ*, *&c.*

Itaque hîc habemus EPIPHANEM & CALLINICUM, quos ſupra diximus *Antiochi* IV. filios fuiſſe, & quos *Joſephus* à fortitudine in Romanos, & pietate in patrem laudat; de *Bello Jud. lib.* VII. *c.* 27. Ubi *Pœti* impetum narrans: *Antiochus*, inquit, *decrevit*, *toto regno*, *in quo erat ſtatu*, *relicto*, *cum conjuge ac liberis egredi.* —— *Pœtus autem in Samoſatam*, *qui eam capeſſerent*, *mittit*, *& per eos civitatem tenebat* —— —— *Haud tamen Rex vel ipſa neceſſitate adductus eſt adverſus Romanos aliquid bellicum gerere.* —— *Adoleſcentibus autem bellique peritis*, *vique corporis præſtantibus*, FILIIS *ejus*, *non erat facile in calamitate ſine pugnâ durare.* —— *Vehementi autem pugnâ per totam diem habitâ*, *inſignem demonſtrarant fortitudinem*, *&c.* deinde narrat fu-

(e) Cujuſmodi occurrit in alio ejuſdem Regis Nummo, penes D. Car. Hedges, ſic: ΑΝΤΙΟΧΟC. ΕΠΙ. ΒΑCΙΛΕVC. ΜΕΓ.
(f) Vid. *Seguin.* Sel. Num. p. 402. ed. 2. *Harduin* de Popp. & urb. p. 587. Ed. 1. *Noris* de Epoch. p. 120. ſeqq.
(g) D. *Caroli Hedges* Equitis aurati, D. *Gulielmi Lloyd* filii Epiſcopi Vigor. D. *Falkner*, &c
(h) Sic cum ſimplici C. tantum.

fugam *Antiochi* Patris, cum *Conjuge ac filiabus*, *in Ciliciam*, atque *Epiphanis* cum decem Equitibus ad *Vologesem* Parthorum regem, cujus postea litteras ad *Vespasianum* commendatitias tulerunt, Romam, cum audivissent Patrem *Antiochum* regie *Lacedæmone* vivere. *Patre autem ad eos* [filios] *Lacedæmone statim advecto, cum omnis honor eis haberetur, ibi* [scil. Romæ] *mansere.*

Nequaquam vero hîc omittendum est, *Epiphani*, de quo ceu majore natu loquitur ubique Josephus, desponsatam fuisse *Drusillam*, à Patre *Agrippa* majore, qui eam *sexennem* reliquit, cum *anno* Æræ nostræ XLIV. obiret; ex *Josepho*, Antiq. XIX. c. 7. Cujus loci interpretationem latinam, à *Gelenio* factam, Cl. *Norisius* tantum ob oculos habebat, cum scriberet (a), *Josephum* L. C. *auctorem esse*, *Antiochum* IV. *curasse*, *ut filio suo majori natu* Epiphani MARIAMNE *Agrippæ Judæorum regis filia decennis desponderetur*; quamvis ipsemet Eminentiss. vir, aliquot ante paginis, rectius dixisset, Agrippam despondisse *Drusillam filiam nondum* (b) *sexennem Epiphani majori filio regis Antiochi.*

Epiphanes tamen Uxorem non duxit *Drusillam*, quæ deinceps AZIZO regi *Emesenorum* data est à fratre *Agrippa* juniore: *Epiphanes enim*, narrat Josephus (c), *Antiochi regis filius recusavit ejus nuptias, nolens Judaicos mores amplecti, ut erat* Drusillæ *patri pollicitus.*

Cæterum & Princeps ille, *Antiochus Epiphanes* vocabatur, non secus ac pater, si *Josepho* fides, de B. J. Lib. V. c. 29. Gr. at Lat. L. VI. c. 12. Ut nullum sit dubium, quin *Epiphanes* fuerit cognomen huic familiæ fere proprium; quæque sit alias prima hujus tituli causa, origo, & significatio, de qua prolixe satis jam alii (d) tractarunt.

Ita & *Callinicus* aliud erat cognomen, quo alter *Antiochi* IV. filius à fratre majore distinguebatur; quemadmodum & aliis datum est, eâdem distinctionis causâ, variis Principibus, atque præsertim inter Seleucidas *Demetrio* III. ac *Antiocho* XIII. ultimoque Syriæ Regi, qui simul *Epiphanes & Philopator* cognominabatur; si quidem ejus sint, ut Antiquariis hucusque visum, Nummi (e) his signati titulis.

Unde, uti & ex *Anchorâ* in plurimis *Commagenorum* Nummis cusâ, non male colligere possumus, *Antiochos* hosce *Commagenos* revera ex *Seleucidarum* Gente suam originem duxisse. Videtur enim hæc *Anchora*, quæ & in aliis Seleucidarum Numismatibus scalpta, ad illam alludere, quam scriptores antiqui (f), tradunt in *Seleuci* prioris femore signatam, cum nasceretur, atque sculptam in annulo, quem *Laodice* mater recepit ab Apolline, & filio dedit in futuri regni auspicium & augurium. Imo, si *Justino* credimus, *Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii, nepotesque ejus* ANCHORAM *in femore, veluti notam generis naturalem, habuere.*

Ad eandem quoque *Antiochi* IV. Commageni familiam forte spectat illa JOTAPE, cujus nomen & caput in Nummulo meo, supra N°. 29. conspicitur. Eadem certe non est facies, ac illa *Jotapæ* prioris, quam *Antiochi* IV. uxorem diximus; nec etiam ejusdem metalli, aut scalpturæ videtur nummus.

Jam vero novimus ex *Josepho*, non modo *Antiocho* IV. FILIAS fuisse, quibuscum uti & *uxore* in *Ciliciam* fugit (g); sed & unam ex illis filiabus, JOTAPEM quoque dictam, *Alexandro*, Judæo ex *Herodis* stirpe Principi, nuptam fuisse, *Antiq.* XVIII. *c.* 7 .Hunc locum *Alexandri* genealogiam simul dilucide pingentem hîc dabimus integrum, ut continuo pateat hac de re Cll. virorum error. *Cæterum*, teste Josepho, *Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit, è Glaphyrâ Archelai Cappadocum regis filiâ. Ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armeniis Rex à Nerone fuit datus, filiumque genuit Alexandrum. Hic Antiochi Commagenorum Regis filiam* JOTAPEN *duxit, &* Lesidis, Ἡσιόδῳ, *in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est.*

Inde, inquam, facile retegitur Recentiorum hallucinatio, qui scripserunt, *Alexandrum Jotapes* maritum, *pronepotem* Herodis magni fuisse Sic præ cæteris hîc mihi nominandus Purpuratus *Norisius*, (contra *Seguinum & Harduinum* disputans, de Nummis, à *Sebastenis & Commagenis*, cum *Jotapes* nomine, cusis, quos illi tribuebant *Jotapæ* Alexandri conjugi,) eundem sequutus errorem hæc habet (h): *At nullus dubito utrumque nummum pertinere ad Jotapem uxorem Antiochi* IV. *regis Commagenes, ac matrem Jotapes, quæ Alexandro,* TIGRANIS, *regis Armeniæ,* FILIO, *ac Herodis Magni* PRONEPOTI, *nupta fuit.* Quibus gemina, sex post paginis, repetit: *Alexander erat filius Tigranis, qui Tacito* lib. 14. *dicitur* Cappadocum ex nobilitate regis Archelai nepos; *siquidem Tigranes patrem habuerat Alexandrum Herodis regis filium, ac matrem Glaphyram, filiam Archelai regis Cappadociæ. Hinc Vespasianus donavit Alexandro ac Jotapi insulam & Urbem Sebastem, quam ejusdem Alexandri laudatus proavus septem fere lustris possederat.*

At vero manifestum ex superioribus Josephi verbis fit, 1°. huncce *Alexandrum* fuisse Herodis M. *abnepotem*, non *pronepotem*, atque 2° *Tigranem* ejus patrem, Armeniæ regem, fuisse Archelai *pronepotem*, non vero *nepotem*, ut male *Tacitus* scripsit. Hunc autem gravissimi alias Historici Romani errorem jam dudum doctiss. *Noldius* (i) sic recte confutaverat: "Nam eum Tigranem, *pronepotem* Ar-"chelai fuisse, præter Josephum, *Ant.* XIIX. *c.* 7. "ipsa rerum series ostendit. Quo pacto enim *Ti-*"*granes*, *nepos*, circa medium *Augusti* natus (Pa-"ter (k) non multo post *victoriam ad Actium* ab "*Herode* interfectus) sub *Nerone* (l) agere aut pati "potuit? quo profecto tempore natura eum aut "morte aut senio ita multaverat, ut rebus geren-"dis aptus tum haud esse potuerit.

Quo ad regionem, cujus rex *Alexander*, conjux *Jotapes*, creatus à *Vespasiano* fuit, partem *Ciliciæ* fuisse ex Josepho liquet; verum ejus nomen, librariorum culpâ, obscurum adhuc remanere mihi videtur. Etsi enim vox Ἡσιόδῳ, quæ in libris vulgatis, ac in Codice MS. Florentino legitur (m) mutetur ab *Harduino* in Νησιάδῳ, hancque emendationem suo calculo probet Cl. *Norisius*, qui nomen illud cum Jesuita intelligit de *Insula*, *& urbe*,

(a) De Epoch. p. 136. coll. p. 128.
(b) Hac voce non utitur *Josephus*, cui *Drusilla* dicitur omnino ἐξωρὶς.
(c) Joseph. Ant. L. XX. c. 5.
(d) *Joan Marsham* Can. Ægypt. p. 54. *Henr. Noris* de Epoch. p. 129. - 131. &c.
(e) Qualem possidet Nobiliss. D. *Dux Devoniæ*; cum in alio, Gazæ Amplissi D. Comitis Pembrochiæ ΔΙΟΝΥΣΟΥ insuper legatur cognomen; scil integre: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.
(f) *Appianus* in Syriac. p. 123. *Justin.* l. XV. c. 4.
(g) De B. J. lib. VIII. c. 27.
(h) De Epoch. p. 132, & 137.
(i) Histor. Idum p. 367.
(k) *Alexander* nempe, qui ab *Herode M.* suo patre necatus, quique filium habuit *Tigranem*, primum in Herodis familiâ regem *Armeniæ*, atque adeo *nepotem* ejusdem Herodis M simul & *Archelai* Cappadocis ex ejus filia *Glaphyra.*
(l) A quo *Tigranes* alter, de quo loquitur *Tacitus*, Rex Armeniæ datus est.
(m) Sic *Norisius* de *Epoch.* p 135. testatur, atque in nonnullis Codd. latinis legi, *Isiados*, &c in aliis Ὑσιάδος, cum in Editione Gryphiana An. 1539. habeatur *Lesidi.*

be, primum *Eleusa*, dein *Sebaste* dicta; Attamen mihi persuadere nequeo, eam emendationem facile posse ex linguæ Græcæ genio, aut ex Geographia probari.

Quidquid sit, haud integrum dare possumus assensum interpretationi, quam Cl. *Wildius* suo assignavit nummo (a), qui nostro similis, licet haud ita sit integer. Affirmat enim, ut de re certâ, *Jotapam*, eo nummo insculptam, Antiochi Commagenorum tertii reguli, filiam esse, Alexandro, Herodis M. pronepoti nuptam &c. scilicet haud satis caute suo Nummo eandem adaptat descriptionem, quam *Harduinus* de Nummo dederat à *Sebastenis* cuso, quam vero pluribus *Norisius*, toties *laudatus* (b), confutaverat.

Duo priores supersunt nummi hîc exponendi; verum id paucis absolvemus; siquidem nihil certi de his affirmare valemus, nisi eos æque inter se differre, in Regum imaginibus, ac ab aliis Nummis quos *Antiocho* IV. assignavimus. Addam tantum forte priore repræsentari *Antiochum* I. qui, cum per plures regnaverit annos, non nisi *senex* obire potuit, qualis in eo nummo facies cernitur. Ita & alter in 2°, senilis itidem, vultus forsan fuerit *Antiochi* III. sub *Tiberio* defuncti, qui & prioris filius potuit esse. Sed de his conjecturas ulterius prosequi non placet; judicent eruditi lectores pro ut lubebit, atque candide nostras excipiant stricturas, quas auctiores & forsan emendatiores aliquando dabimus, si quod jam ab aliquot annis molimur, opus, de *Syriæ Antiquitatibus*, edere liceat. Tum & alios, cum CLEOPATRÆ nomine, Nummos à *Commagenis* cusos exhibere poterimus, si nos supremum Numen juverit.

Num. 30. *Numisma eximium, metallo, pondere, pulchritudine, arte, raritate & integritate conspicuum; ex purissimo autem est auro, pendetque unciam & monadas* 74. *Exstat quidem apud Vaillantium & Haimium depictus, verum hic ex Musæo nostro nescio quid plus vigoris animi ex visu spirat; præterea id quod* Apollo *sedens dextra tenet, nullo modo sagitta in meo est, ut in reliquis, sed bacillus potius, nisi regium sit sceptrum; neque enim retro pinnas habet, & in media parte crassescit. Pertinet vero insigne hoc numisma ad* Syriæ *Regem*, Antiochum III. *cognomento* Magnum; *eundem illam, cujus expeditionem contra Judæam, & clementiam meritaque in victos & dedititios, epistolas itidem in illorum gratiam scriptas, luculenter commemorat* Josephus *Antiq. Jud. Lib.* XII. *Cap.* III. *pag.* 597. *& seqq.*

Num. 31. Raphanæas, Syriæ *urbem, duobus in locis commemorat* Flavius *Lib.* VII. *de Bello Cap.* I. *in fine, seu pag.* 405. *ubi dicit duodecimam* Romanorum *legionem olim apud* Raphanæas *fuisse; atque iterum ibidem Cap.* V. *pag.* 411. *ubi Fluvium Sabbaticum labi ait medium inter* Arcæam, *regni* Agrippæ *urbem, atque* Raphanæas. *Hujus urbis eximium possideo Numisma, primariæ magnitudinis, qualia Medallionum nomine vocant; non modo propter urbem ubi cusum est, verum multo magis propter Augustæ cujus vultum refert, suspiciendum. Exhibet enim ab altera parte caput* Anniæ Aureliæ Faustinæ, *quam* Elagabalus *olim inter alias conjugem sibi adscivit, cujusque mulieris nummos rarissimos esse norunt harum rerum periti. Adscribitur* ΑΝΝΙΑ ΑΥΡΗΛΙΑ ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. *ad humeros, pro more istorum temporum luna crescens conspicitur; quasi ut inter nymphas Diana, sic inter* Romanas *nurus Augusta pulchritudine maxime emineret. Ab altera parte Dianæ multimammiæ est symbolum, verubus suis innixæ, ante quam habitu muliebri stans figura cernitur, dextra hastam tenens, læva vestem ad latus convolutam sustinens. Legitur in circuitu* ΕΠΙ CTP. ΚΥΡΙΝΟΥ ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ *& inferius ærâ* ΑΟC. *sub Stratego* Quirino *a populo* Raphanæarum *urbis. Est vero pulcherrimum & integerrimum Numisma, quod omnino ab omni* κοβείας *suspicione longissime abesse a quovis inspiciente deprehendi potest; fallituraque idcirco* Virginius Valsechus, *qui in Dissertatione Historico-Chronologica de* M. Aurelii Antonini Elagabali *Tribunitia Potestate quinta, pag.* 68. *&* 74. *dubitat de fide hujus nummi atque typi, eo quod æra* ΑΟC. *quæ, juxta* Antiochensem, *annum* CCLXXI. *designat, minus ætati* Elagabali *per omnia conveniat, atque ipse simillem aliquem arte confectum noverit; quæ quidem argumenta contra eruditos oculos, veritatis testes, nihil valent.*

Num 32. ΔΡΟΥCΟC ΓΕΡΜΑΝΙΚΟC ΚΑΙCΑΡΕC ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. Drusus & Germanicus Cæsaris Novi Dii, Fratrum amantes. *Sedet uterque Princeps; alter simpulum, alter lituum manu gestat. Ab altera parte in corona quercea legitur* ΚΟΙΝΟΥ ΑCΙΑC. Communitatis Asiæ, *& in circuitu* ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΑCΙΝΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟC ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. sub Cajo Asinio Pollione Proconsule. *Vide ad Num.* 2. *Hic vero desumtus est ex Morellii specimine Ed. Secundæ Tab.* XV. *Num.* 4.

Num. 33. Jovis Hellenii *meminit* Josephus *Lib.* XII. *Antiq Cap.* V. *pag.* 610. *ubi* Samaritæ *omnem cognationem cum* Judæis *abnegantes, ab* Antiocho Syriæ *rege petunt, ut Templum* Garizitanum, *quod nullo adhuc alicujus Dei nomine fuisset decoratum, consecrari vellet* Jovi Hellenio, *quod ipsis, ut qui Græcos mores amplecti viderentur,* Syriæ *quoque rex concessit, ut in fine capitis legitur. Cultus autem hujus* Jovis Hellenii, *seu* ΔΙΟC ΕΛΛΑΝΙΟΥ. *ut ex Dorica dialecto Nummi appellant, admodum insignis inter* Græcos Græcorum*que fuit colonos; uti abunde docuimus ad* Philippi Parutæ Siciliam *Numismaticam pag.* 343. *Passim juvenili facie, lauru & nonnunquam spicis coronata, depingitur, & ab altera parte Aquila fulmini insistens cernitur, cui ad latus Astrum adest. Ratio picturæ ejus est, quod a* Jove *& benigno ejus sidere fertilitatem terræ procedere Græci agnoscebant.*

Num. 34. Rhodi *insulæ* Rhodiorum*que plus semel mentionem apud* Josephum *fieri invenias, fuitque semper multum apud veteres nobilitata, & eo quoque nomine felix, quod terræ motu aliisve casibus afflicta maximos Reges certatim beneficos sibi experta fuerit. Ex eo itaque amore gloriæ, quo inpatienter ardebat* Herodes, *atque animi magnitudine singulari,* Ægyptiis *regibus aliisque* Rhodi *cultoribus æquiparari sese voluit, dum urbem* Rhodum, Cassiano *bello afflictam, quamvis inops, & per tempestatem, facta quoque oneris jactura, illuc appulisset, fovit tamen atque ultra vires etiam suas recreavit; uti docemus Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 727. *Pro sua opulentia Græcarumque artium fama, semper urbs hæc pulcherrimos, frequentesque adhuc in omnium cimeliis nummos, cudit. In iis passim Solis cernas radiatum caput, ad mirabilis istius colossi effigiem adumbratum, atque florem, unde urbi pariter atque insulæ nomen. Singularem itaque* Rhodi *nummum produxit* Haymius *in Thes.* Brit. *Tomo* I. *pag.* 138. *in quo a priori parte conspicitur caput virile diadematum, a posteriori Floris solita cum calyce adnato figura, caduceo præterea, litera* P. *quæ Rhodi est initialis, atque nomine* ΑΡΙCΤΑΚΟC. *Docet ibidem literas* ΑΚΟC *recenti manu refectos fuisse, priores vero* ΑΡΙCΤ. *vetustas esse & a prima manu, remanere præterea in reliqua nummi ora lituras aliarum, quæ olim exstiterint literarum. Unde ipse suspicatur legi debere* ΑΡΙCΤΟΚΡΑΤΗC. *Caput itaque refert ad* Aristocratem, Rhodiorum *ducem, cujus meminerit* Suidas, *quemque idem ait ob magnam virtutis exspectationem ad principatum a civibus fuisse evectum, sed opinioni de se conceptæ minime respondisse. Plura contra hanc sententiam proferre possem, sed meam simpliciter proponere malo. Literæ* ΑΡΙCΤ. *sive* Aristacum, *sive* Aristocra-

(a) Select. Num. T. V. pag. 41, 42.
(b) De Epoch. p. 132. seqq.

cratem, *ſive etiam* Ariſtotelem, Ariſtarchum, Ariſtomachum, *aliudve nomen expreſſerint, ad magiſtratum urbis* Rhodi *referendæ ſunt, prouti paſſim in eorundem* Rhodiorum *nummis magiſtratus nomen, nunquam vero caput, exprimitur. Et ſic apud* Choulium, *ubi de* Apolline *agit in libro de Religione* Romanorum, Ariſtocriti *nomen agnoſcitur, apud* Begerum *Theſ.* Brand. *Tom.* I. *pag.* 412. Ariſtedæ; *apud* Goltzium *Tab.* XXIII. *Num.* X. Ariſtei. *Imo idem* Choulius *alteram nummi cujuſdam* Rhodii *partem profert* (*nam caput, quod Solis, ob præcedentes nummos fuiſſe videtur, non adeſt*) *in quo* ΑΡΙΣΤΑΚΟΣ *expreſſe legitur; eſt vero nummi typus ſimillimus noſtro, prout &* Ariſtei *ille* Goltzianus. *Eoſdem autem nummos cum hoc* Haymii *non eſſe, patet ex capite Solis, & quod ex argento ſint; hic vero ſit æreus & caput diadematum exprimit. Quoniam vero in omnibus idem Floris & Caducei typus obſervatur, credo eodem tempore & pari occaſione cuſos hoſce nummos fuiſſe. Caput vero ex diademate, non Principis vel Imperatoris exercitus, ſed Regis eſſe agnoſcitur; atque vel* Apollinis *Regis eſt, vel potuit eſſe* Hieronis Primi, *Syracuſanorum Regis; apparebit enim quædam ſimilitudo, ſi velis* Parutianam *meam inſpicere* Siciliam, *ibique Tab.* CXLVIII. *&* CXLIX. *quærere Num.* 18. 19. 20. *&* 24. *At quid* Hieroni Siculo *cum urbe & inſula* Rhodo? *Dicam. Ex* Rhodo *inſula per majores ſuos* Lindios *ortus fuit hic Hiero, uti demonſtravi in Commentariis* Parutianis *pag.* 344. 354. *&* 1026. *unde & ſymbola urbis* Rhodi *plus ſemel in nummis* Syracuſanis, *ſub eo rege cuſis, apparent, uti docui ibidem. Hinc* Rhodiis *impenſius ſtudens, plurima illis contulit beneficia. Memorabilis hiſtoria exſtat apud* Polybium; *narrat enim is Lib.* V. *pag.* 598. *quomodo poſt terræ motum iſtum, quo miſere afflicta fuerat civitas, & admirabilis ille Coloſſus Solis conciderat, ad omnes Reges Civitateſque legatos* Rhodii *miſerint, tanto cum ſucceſſu, ut ditiſſimi inde evaſerint. Munificentiſſimos inter enumerat* Gelonem *&* Hieronem *fratres, qui præter argenti talenta ſeptuaginta quinque, lebetes argenteos & alia tanta dederint dona, ut illa quoque inſuper ad centum aſſurgerent talenta; & poſt hæc & majora beneficia, quaſi dando beneficium tam præclaræ civitati, ipſi accepiſſent, ſtatuas in eorum Digmate poſuiſſe, Populum videlicet* Rhodiorum *a Populo* Syracuſano *coronatum. Neque miror ſane, ſi & aliis Regibus publice honorem aliquem* Rhodii, *ſapientes ſane viri, & ob prudentiam a* Polybio *laudati habuerint, &* Gelonem Hieronem*que præcipue, in poſterum etiam demereri ſibi ſtuduerint, ejuſque faciem ut Benefici alicujus Numinis* (*non tamen addito nomine, ne regem liber populus videretur agnoſcere*) *in ære ſignato publico nomine exſtare voluerint. Hos enim vel ſimiles honores intelligere videtur* Polybius, *dum pag.* 600. *concludit, immerito famam magnanimitatis & ſplendoris ſui temporis Reges captare ex minutis donis, quæ quandoque afflictis dare ſoleant, ob quæ tamen parem benevolentiam atque honorem a* Græcis *ſibi haberi poſtulent, atque antiquis Regibus ab iiſdem haberi eſt ſolitus. Adſpiravit itaque* Herodes *ad antiquam illam* Gelonis, Hieronis, Antiochi, Ptolemæi*que in liberalitate* Rhodiis *præſtita gloriam; notatque inſuper Joſephus de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *eundem Rhodiis ad claſſem parandam inſtruendamque pecunias ſæpe multiſque in locis præbuiſſe.*

Num. 35. *Caput muliebre velatum & turritum. Ab altera parte* Minerva *gradiens dextra Victoriolam ſuſtentat, læva clypeo nititur, cum hac inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. *Exhibet nummum hunc* Haymius *Tom.* I. *pag.* 146. *ad Philopatorem autem, ex ſtirpe Regis* Tarcondimoti, *regnantem in Ciliciæ maritimæ parte refert ibidem* Maſſonus. Ciliciæ *vero maritimæ ſæpius mentionem facit Joſephus, præſertim Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 671. *ubi quoque regionis ejus urbem Mopſueſtiam* (*cujus inferius nummum proferemus*) *nominat. Omnis vero oræ ejus olim* Pompeji *temporibus Rex erat* Tarcondimotus *quidam,* Romanis *fideliſſimus trans* Taurum *ſocius, uti eum laudat* Cicero *ad Famil. Lib.* XV. *Ep.* I. *cujus filium ejuſdem nominis* Auguſtus *in regno confirmavit, quemque ſucceſſionem ſuæ poſteritati tradidiſſe aſſerit* Strabo *Lib.* IV. *pag.* 676.

Num. 36. *Caput muliebre velatum; ab altera parte eſt dimidia navis, cum inſcriptione* ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ. *Urbs* Agrippias *ſæpius* Joſepho *memoratur, dicta ita ab* Herode, *quum antea Anthedon vocaretur, teſte eodem Lib. de Bello Lib.* I. *Cap.* IV. *pag.* 60. *&* *Cap.* XXI. *pag.* 108. *ubi cum* Raphia *&* Gaza *conjungit; erat enim ſita ad mare viginti circiter ſtadiis a Gaza diſſita. Nomen in* Agrippæ, *qui gener Auguſti fuit, memoriam accepit; ſicuti Sebaſte ab ipſo* Auguſto *vocata fuerat; teſte eodem ibid. Cap.* V. *pag.* 64. *Numeratur inter reſtitutas & frequentatas a* Gabinio, *una cum* Jamnia, Raphia, *aliiſque paulo poſt Cap.* VIII. *pag.* 70. *Eadem fere exſtant Lib. Antiqu.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 670. *Cap.* XV. *pag.* 674. *Lib.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *&* *denique Lib.* XV. *Cap.* VII. *pag.* 761.

Num. 37. *Caput virile barbatum, cum inſcriptione* ΠΕΡΓΑΜΟC. *Ab altera parte Clavæ cernitur involutus Serpens; ad latus eſt Cornucopiæ; in circuitu legitur* ΕΠΙ CTPA. ΚΛ. ΚΕΦΑΛΙΩΝΟC. *Herois* Pergami *illud caput eſt, nobiliſſimæ in Myſia civitatis* Pergami *conditoris, cujus urbis incolæ, ob* Æſculapii *gloriam ſymbolum ejuſdem Dei Serpentem baculo involutum, ſeu clavæ, in monetis ſuis referre ſolent. In hac etiam Græca urbe,* Græcorum *amantiſſimus* Herodes *benevolentiæ & ſplendoris ſui monumenta exſtare voluit.* Nonne, *inquit Flavius, de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *pag.* 109. etiam Athenienſes & Lacedæmonii, Nicopolitani, & in Myſia Pergamus Herodis ſunt plena donariis? *Exſtat vero* Pergami *hic nummulus apud* Haymium *Tomo* I. *pag.* 129.

Num. 38. Herculis *caput ſacra ſibi fronde coronatum; ab altera parte inter duos ſtellatos* Dioſcurorum *pileos ſacra Hydria ſive cantharus ſerpente circumvolutus cernitur, cum inſcriptione* ΜΑΣΑΝΙΣΣΑ... *quod magiſtratus ibidem nomen eſſe videtur. De typo hoc conſuli poteſt* Haymius *Tomo* I. *pag.* 129. Lacedæmonios *autem & alibi ſæpius laudat* Joſephus, *& de cognatione cum* Abramidis *gloriari ſcribit Antiqu. Lib.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 606. *ubi* Arii Lacedæmoniorum *Regis Epiſtolam ea de re profert, cujus literas dicit fuiſſe quadratas, ſigillum vero Aquilam Draconem tenentem. Reſponſorias vero Jonathæ, Senatus Judæorum & Communis recitat idem Lib.* XIII. *Cap.* V. *ubi itidem de iſta cognatione agitur. Sed & alii* Lacedæmoniorum *nummi apud eundem* Haymium *& alibi inveniuntur.*

Num. 39. Tarſi, *nobiliſſimæ* Ciliciæ *urbis, meminit* Joſephus *Antiq. Lib.* IX. *Cap.* X. *pag.* 497. *ubi de* Jonæ *Prophetæ fuga agit; ſed & præterea Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 21. *primos gentium conditores enumerans,* Tharſum *quoque, ex* Japheti, *per* Jovanum *poſteritate,* Cilicibus *originem dediſſe aſſerit, qui ſcilicet olim* Tharſenſes *dicti fuerint ex conditoris nomine; unde metropoli quoque nomen* Tarſo, theta *in ſermone familiari in* tau *mutato. Antiquitatemque hanc ex Hiſtorico noſtro adnotavit* Stephanus Byzantinus *in ſuo de Urbibus libro; quare etiam ad d. l. dubitat Cl.* Relandus *an non* naves Tarſis *in SS. ad* Cilicias *referri poſſint. Non multa hujus urbis ante* Romanorum *Imperatorum tempora cuſa numiſmata exſtant. Elegans tamen hoc eſt, quod damus ex* Begero *Tom.* III. *Theſ.* Brand. *pag.* 66. *in quo videlicet* Jovis *atque* Herculis *ibidem cultus exprimitur; unde ab altera parte ſedentis* Jovis *eſt effigies, dextra victoriolam, læva haſtam tenentis; ab altera parte* Herculis *ſymbolum Clava in populea cernitur corona. Addi debuerant literæ numerales* HNP. *ſed cum non docuerit* Begerus, *quem ſitum in nummi area obtineant, ſufficere*

*** ***

mi-

mihi visum est, id solum monere. Referri possunt ad æram Seleucidarum, *& designare annum ejus* CLXXXVIII. *& victorias* Alexandri *Regis* Syriæ *ab ejusque ducibus reportatas.*

Num. 40. Seleuci *Sexti, vigesimi ex* Seleucidis Syriæ *Regis, interitum describens* Josephus *Lib.* XIII. *Antiq. Cap.* XIII. *ait illum a* Mopsuestienſibus, *a quibus pecunias exigere vellet; una cum regia & amicis fuisse crematum. Erat* Mopsuestia Ciliciæ *urbs, unicumque hujus nummum inveni apud* Begerum *Tom.* III. *Thes.* Brand. *pag.* 67. *in quo ratio etiam nominis ejusdem ipso typo exprimitur. A priori enim parte* Jovis *caput est; posteriore* Mopsi *focus, unde & appellatam ita fuisse civitatem* Stephanus *& alii docuerunt; inscriptio vero* ΜΟΨΕΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *docet liberam fuisse & suis legibus usam; quali titulo plures* Antiochenſium *nummi, aliorumque superbiunt. Plura docta ad hunc typum congessit* Begerus; *illas vero notas, quæ in parte inferiori cernuntur, non attigit, quarum alteram monogramma (ut plura talia occurrunt) esse existimo; alteram æram indicare, & quidem* HΓ. *seu* PΓ. *ut innuatur cujus nummus anno centesimo tertio æræ* Seleucidarum.

Num. 41. *Caput diadematum* Mithradatis, Pontici *istius regis celeberrimi, illam animo insitam ferociam etiamnum sublimi ore spirans. Ab altera parte typus ei Regi solitus est, cerva pascens, cum inscriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. *Singulare hoc numisma binis de caussis profero; eo quod doceat nomen hujus Regis* Mithradates, *cujus interitum refert Josephus Antiq. Lib.* III. *Cap.* III. *p.* 688. *& de Bello Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 66. *non vero* Mithridates *scribi debere; tum, quod unicum hoc, visum quondam a me penes Nobiliss.* H. A. Marckium, *Dom. in* Leure, *sit toto orbe notum, ex auro purissimo atque indubitatæ fidei. Atque hæc in præsenti pro Josepho illustrando Numismata sufficiant.*

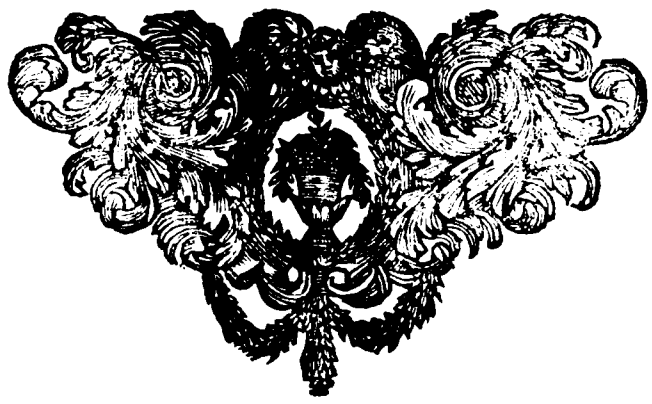

21.
Æs.

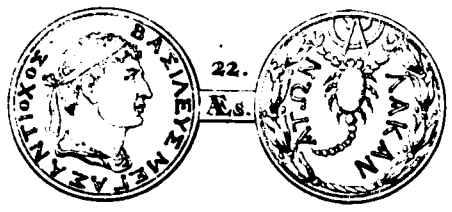
22.
Æs.

23.
Æs.

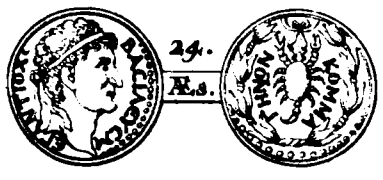
24.
Æs.

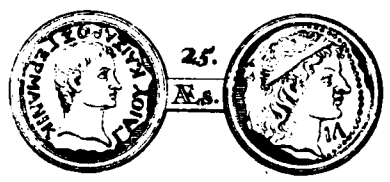
25.
Æs.

26.
Æs.

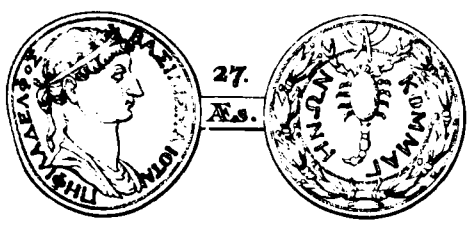
27.
Æs.

28.
Æs.

29.
Æs.

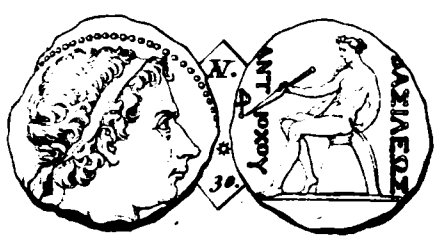
30.
Æ.

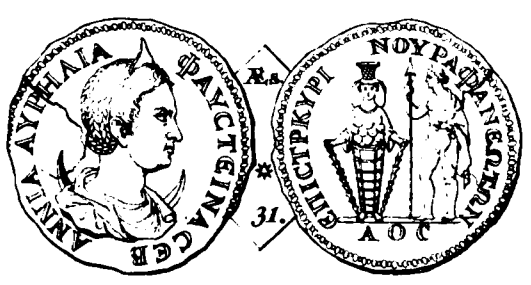
31.
Æs.

32.
Æs.

33.
Æs.

34.
Æs.

35.
Æs.

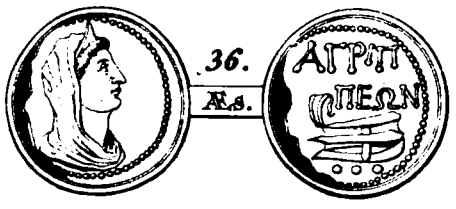
36.
Æs.

37.
Æs.

38.
Æ.

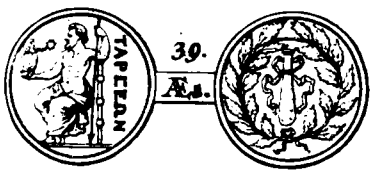
39.
Æs.

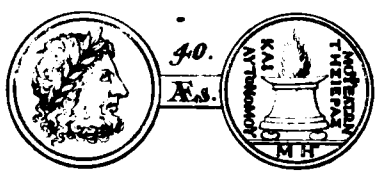
40.
Æs.

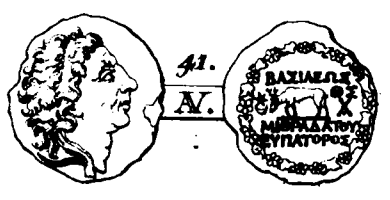
41.
Æ.

†JACOBI GRONOVII PRÆFATIO AD DECRETA ROMANA ET ASIATICA.

SI particula hæc debuit eruditiſſimo Joſepho, ſed luxato ſatis, ex hujus Academiæ bibliotheca reſtitui, habeo quod gratuler mihi, qui ad eam potui metari iter & apprehendere. Antiquos ejus ſcriptoris codices neſcio quo fato lacunis refertos eſſe apparuit ſatis ex ipſa Arlenii conqueſtione atque etiam ratione qua is in edendo fuit uſus, ut duos codices compoſuerit, quorum uterque alterius lacunas explere poterat. Ab eo tempore paulatim hîc illic aliquid erutum & productum eſt, ut docta ejus opera exſtarent integriora. Lectus ille mihi primum fuit accuratiſſime, ſed & jucundiſſime, quum Polybio puer admoverer, & in Suidæ fragmentis animadverterem per viros doctos aliqua iſti ſcriptori attribui, quæ erant Joſephi, prout mirabiliter & ſtyli modus & mentis placita in Joſepho & Polybio conveniunt, quæ tamen diſcerni oportet. In eo quiſquis legit libri XIV caput XVII, facile ille deprehendit circa finem aut quædam ibi excidiſſe, aut aliquid male poſitum eſſe, quum ſcribat pag. 485. παραθήσομαι δὲ τὰ γενόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, *apponam etiam facta ſenatuſconſulta & decreta Julii Cæſaris.* Attamen omnia vicina quæ ſequuntur, ſunt Julii Cæſaris; & mox eo occiſo M. Antonius & P. Dolabella præponuntur SCto, cui nec caput nec pes adeſt; mox adnectitur L. Lentulus quaſi ille poſt Dolabellam fuerit. Et ſic tum jactat multa etiam eſſe alia talia ab ſenatu aut Imperatoribus δόγματα aut ab urbibus ψηφίσματα & γεγράμματα, quorum nulla oſtendit in illis quæ vel antecedunt vel ſubjiciuntur; nempe quia forſan bene doctus librarius, ſed operæ fugiens, aut horrens ad turbam nominum, corripuit ſeriem narrantis late & exſpatiantis in hoc capite Joſephi; & quum per mentionem decreti ab Lentulo facti de Judæis in urbe Epheſo eſſet data auctori occaſio adnectendi alia decreta de Judæis apud Delios, Sardianos, Coos, Laodicenſes, Mileſios, Pergamenos, univerſa iſta immerito & inique ſunt faſtidita.

Hæc quum ægre ferrem & magno omnium ſilentio dolerem ita putidam & hiantem offenſam in tanto ſcriptore non commovere viros doctos ad remedium quacunque concurſatione petendum, denique etiam potui in ſermonibus cum fortuna de tanto flagitio queri, quoniam res non erat amplius obſcura aut ignorata. Quippe deploraverat jam palam Iſaacus Voſſius anno præcedentis ſæculi LXXII in ſcripto de Sibyllinis oraculis cap. 8. in hæc verba, quæ recognoſcas licet. [*Judæos autem magno iſtoc tempore numero habitaſſe in pleriſque fere Aſiæ urbibus, patet ex beneficiis a Populo Romano collatis, quorum exempla ex Joſepho alias dabimus. Neſcio enim qua ratione factum ſit, ut pleraque illa decreta abſint ab editis Joſephi exemplaribus, cum & in ſcriptis libris & in verſione exſtent antiqua, licet admodum mutila.*] Immo mox anno LXXXIV in Obſervationibus ad Catullum pag. 313 prolaturus decretum, quod exſtat pag. 21, hæc præmittit: [*Verum ut liquidius innoteſcat, quantopere olim Judæis familiares fuerint orationes in maris litore, adſcribam decretum Halicarnaſſeorum, quo Judæis licentia a Romanis conceditur, ut ritu patrio preces fundant litorales.*] Quo adſcripto dein pag. 314 addit: [*Integrum adſcripſi ψήφισμα, quoniam & hoc æque ac reliqua decreta, quorum mentionem facit Joſephus, abſunt a vulgatis hujus ſcriptoris exemplaribus.*] Quæ tam patulæ & conſpicuæ & publice utiles viri docti ejulationes non ſunt certe ejus generis, ut ſperni mereantur aut inter notitias Joſephi non recenſeri, quas tot cernimus ſane inanes & nihil utiles colligi. Joſephus utique præ debilitate hac mancus pergit hærere in eodem luto, etſi poſt id tempus de eo ſæpe ſit itum in conſilium. Sed etiam ſummopere ſtupeo, cur ipſe Voſſius, qui etiam adſcripſit in margine *hæc abſunt ab editis*, hoc ſtudiorum Græcorum & eorum hiſtoriæ ſupplementum, hoc nobile ſolennitatis in talibus decretorum formulis ſpecimen, hoc peculiare facti perquam memorabilis documentum & per quos & qua via id impetrari potuerit, indicium evulgandi non obiverit ipſe decus, præſertim quum per tot annos bene ſyngrapha velut ſua ſe adſtrinxerit ac ſciverit ſe pollicitationi ſuæ inhærere. Sed obſtitit credo illi eadem cauſa, quam remoratam opinor fuiſſe etiam priores exemplaris illius poſſeſſores, quorum unus adſcribitur Wilhelm Nooms: quod etiam exemplar cujus chirographi ſit, ſane non probatiſſimi, patet ex varietate vel magis pravitate lectionum, quam ideo partim contextui ſubjeci, partim in notis memoravi. Nec aliud obſtitiſſe crediderim aliis editoribus ab producendo, ſicut forſan & librarios ſcribas deterrere potuit, quo minus ea ſuis locis collocarent ac bene depingerent, ut nunc forſan in multis etiam vetuſtis codicibus

† Quoniam inter reliquas Præfationes hæc neglecta fuerat, hoc in loco apponi curavimus.

cibus fruſtra quærantur. Erat magna hallucinatio in auctoritate præfixa vel ſenatus conſulto ſub Dolabella & Antonio, vel Lentuli decreto ſic repetito, ut pateat ſcribam invitum illa exaraviſſe. Ignorata norma fuit præfationum in SCtis & edictis, unde illa ſunt & in editionibus ita jejune contracta, & hîc tantopere involuta, ut bene vix queant expediri & purgari. Præſertim magna erat confuſio nominum propriorum, quum minus attenderetur in his Romana conſuetudo. His quum Romani adſueverint immiſcere tribum, ſed perpetua apoſiopeſi indicatam, os Græcum poſterioris temporis nequivit id recte percipere & hinc quoque in hac parte non vitioſe agere. In quo tamen omnem iram adverſus ſcribas deprecatur immenſa abſurditas Jo. Harduini, qui quum in Nummis Illuſtratis pag. 164 citaviſſet inſcriptionem ab Jac. Sponio publicatam, in qua occurrit *C. Sextilius P. F. Vot.* quam citavi pag. 35, velut rem inauditam & maximi momenti agens poſteriores literas explicat *Voturia*, & hinc tum tribum Voturiam, tum acumen ſuum in Plinii *Galeria* libro VII. ſect. L. reſtituta & Romana conſuetudine illuſtrata ex Aſconio Pediano jactans claudit [Vide in Plinianis notis & emendationibus ad lib. VII num. CXXXIX] ubi tamen nihil niſi hoc ipſum quoque reperies & rixam cum imperitis editoribus, qui eam vocem maſculino more ac ſono deformarint, ignari ſcilicet tribuum nomina ſolita ſic efferri. At, o bone, præſtitiſſet attuliſſe notam Pauli Manucii ad Ciceronem lib. VIII. famil. epiſt. 8. hanc, ubi agit de tribubus. [Galeria. Liv. lib. 27. Plinius lib. 7. cap. 49. etſi pro Galeria legitur Galerius. Sed corrigendus locus eſt ex antiquo libro avunculi mei Franciſci Aſulani.] Neque iſta verba latent in magno notarum corpore vix animadvertenda: immo illa ipſa ſolent adnecti Antiquitatibus Romanis Roſini, ut quibuſcunque adoleſcentibus exhibeantur. Cur igitur chartam ſic maculat & ſibi placere conatur? Sed vides hinc, quam poſſit conturbare homines nominum ratio. Non ideo tamen ſic contineri manum oportebat, aut adeo præclaram nitentis clavi purpuram ex veſte Judaica aboleri. Niſi fallor, unum hoc eſt monumentum, unde diſcimus, quomodo ab Imperatoribus SCta in provinciis ſolerent exſecutioni mandari, nempe ut in urbes, quas proponebant, ea mitterent addito mandato ſuo quod tacitas continebat minas, ni parerent. Itaque rurſus inſuere tentavi; fortunam præſtabit tempus. Vale, qui legis, & quod pag. 110 verſ. 29 excidit poſt vocem *omittente*, *ſed Dione apud Xiphilinum illic productum uſurpante*, appone.

DE-

DEDICATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

VIRO LONGE NOBILISSIMO

JACOBO BRUGES

DUCI de CHANDOS

MARCHIONI & COMITI

DE CARNARVON,

ET

BARONI CHANDOS

DE SUDELEY.

CUM poſt multorum annorum laborem improbum, & magnos ſumptus Joſepho impenſos, pæne languerem, Tu ſolus, Vir illuſtriſſime, benignitate Tua me labantem excitaſti, & munificentia Tua effeciſti, ut Operi tam difficili & laborioſo par eſſem perficiundo. quapropter ſi quid fructus aut emolumenti ex meis Vigiliis capiat Reſpublica Literaria (capiet autem, uti ſpero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Joſephum igitur meum Patrocinio Tuo demiſſe & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & obſervantiæ in Te meæ Teſtem perpetuum & monumentum futurum. Quod ſupereſt, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobiliſſime, Literis & Literatis præſidium certiſſimum, diutiſſime ſervet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studioſiſſimus.

JOANNES HUDSON.

PRÆFATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

ANTONIUS HALLIUS.

COGITANTI *mihi ſæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri ſolet, neminem inter Eruditos extitiſſe, qui id Joſepho præſtaret, quod aliquammulti Auctoribus Joſepho multo vilioribus jamdudum præſtiterunt. Et neſcio ſane an rei difficultas quoſdam ab hoc opere aggrediundo abſterruerit; nonnullis certe mors ipſa impedimento fuerit, quo minus opus aggreſſum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc ſe res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudſono, viro in Litteris peritiſſimo, ut rem diutiſſime deſideratam fortunate abſolveret. Et dolendum equidem eſt, virum doctiſſimum prius mortem obiiſſe, quam merita ſua in Joſephum Ipſe Lectoribus ſuis commonſtraſſet. Hoc tamen poſſum pro certo affirmare, Me ſæpius ex ipſo audiviſſe, illi non animum fuiſſe, ut Prolegomena longa ad Joſephum conderet, ſed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerat expoſituram. illud alterum pridem factum fuiſſe optime cognoverat à nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Joſepho Lipſienſi præmiſſis, & Joanne Alberto Fabricio in* [2] *Bibliotheca Græca, Opere in ſuo genere eximio.*

Ad quartum uſque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, Operæ proceſſerant Typographicæ, cum Hudſonus noſter, paulo poſt moriturus, me accerſens, Joſephum ſuum mihi in manus tradidit; rogavitque, ut ſi quæ reſtarent peragenda ipſe perficerem. annui libentiſſime, ne aut juſto ejus deſiderio, aut neceſſitudini, quæ per plures annos inter nos interceſſerat, deeſſe aliquatenus viderer.

Hudſono ad manus erant omnes Veterum Joſephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipſe oculis luſtraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas poſſidebat. Criticorum etiam ſcrinia poſt Litteras inſtauratas præſtantiſſimorum diligenter excuſſerat, & ſi quod lucis inde ad Joſephum ſuum illuſtrandum hauriri potuerat id omne in Notas ſuas tranſtulerat. quas qui ſtudioſe perlegerit, facile judicabit quanti Joſephus Hudſono noſtro conſtitit: nihil eße litterarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil Librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculoſque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur eße reliquis brevior, & non omnino abſimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuiſſe ſe teſtatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Baſileenſi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus ſuis Jacobus [3] *Uſſerius ſe uſum fuiße profitetur. Eſt autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæſarea ſervatur; optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repoſitus.*

Inter Schedas J. A. * *Boſii cæteris præſtare videntur Lectiones e Codicibus Tho. Reineſii, viri ſummi, exſcriptæ; & Caſparis Barthii, celeberrimi Polyhiſtoris, ad* [4] *veterem Joſephi In-*

1 Inter quos eminent J. A. Boſius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernhardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus.

2 Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lectorum, poſt *Teſtimonia* dedimus recuſum.

3 Vide ejus Epiſt. ad Arn. Boot.

* Quem limam Joſephi appellare ſolebat doctiſſ. Bernardus.

4 Colon. 1524. Fol.

Interpretem [1] *Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magistellis istis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudsonus, ab ipso profectum, infra excusum exhibebimus.*

*Textum Josephi diligentissime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepserant, studiose sustulit; nonnullos tamen aut ipse reliquit, aut fortasse etiam admisit, quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, * ad finem Operis emendatos reperies.*

Josephus Scaliger, recentiorum doctissimus, veterem Flavii Interpretem imperitissimum appellat; neque Sigismundus Gelenius, vir alioquin laude sua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Josephi refingere veterem illam Versionem conatus est, hac in parte, Eruditis satisfecit. Hinc novus Hudsono labor surgebat; nova Versione ab ipso donandus erat Josephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præstantissimis merito conferri posse videatur.

Neque dubium esse potest, quin multi amicorum multa illi subsidia ad Josephum illustrandum subministrarent. Copiam Editionis Basileensis, manu Is. Casauboni passim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum doctissimo; Observationes quasdam egregias viro eruditissimo Richardo Ibbetsono, discipulo olim suo, cujus conjecturas semper exosculatus est; Annotata illustris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus est Guilielmus Lowthius, Præbendarius Wintoniensis dignissimus, cui tantum debuit quantum familiarium nemini. Alia fortasse aliis.

De Josepho sic fere censuit Hudsonus: Scriptorem fuisse eloquentissimum, & veri studiosissimum; sectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptistæ, ac proinde Testimonia de Iesu Christo *& Jacobo Justo genuina esse; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius esse quam ipsius Josephi; non esse Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Universo, qui sub ejus nomine etiamnum alicubi exstat.*

Quid autem censendum sit de ipso Hudsono, Ego quam potero brevissime expediam. Natus erat [2] *Widopiæ prope Cockermutham in Agro Cumbrensi paulo post instauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo* [3] *Hechstettero. Juvenis admodum Oxonium* [4] *missus, in Collegio Reginensi sub Tutela Thomæ Crosthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempestate celebris, Philosophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ spatium mirifice dilexit, & tantos in iis progressus fecit, quantos nemo fere suorum æqualium, etsi vixerat in Collegio Litteratorum semper feracissimo. Non multo post quam gradum in Artibus Magistralem* [5] *susceperat, ad Collegium Universitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adolescentes ad Philosophiam & bonas litteras instituebat. Dum hæc solita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia* [6] *sufficitur. quem quidem provinciam ad mortem usque summa cum laude administravit. Principalitatem postea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratissimo Academiæ Cancellario* [7] *obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium sui sæculi facile Principis. Edidit* [8] *Vellejum Paterculum,* [9] *Thucydidem,* [10] *Dionysium Halicarnassæum, Geographiæ veteris* [11] *Scriptores Græcos minores,* [12] *Longinum,* [13] *Mœridem Atticistam, &* [14] *Æsopum. Lactantium prelo paratum habuit; sed quid de eo factum sit, juxta cum ignarissimis scio. Alia minutiora sciens prætereo. Tandem anno* MDCCXIX. *die* [15] *27. Novembris, post diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus est. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Har-*

1 Ex manu Christiani Daumii.
* Suo loco ubique in Nova hac Editione sublatos aut correctos invenies.
2 Vulgo Wedehop.
3 Coll. Regin. Oxon. quondam Socio.
4 Anno 1676.
5 1684.
6 Anno 1701. mense Julio.
7 Anno 1712.
8 Oxon. 1693. 8°. & postea 1711.
9 Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol.
10. G. L. cum Notis 2 Voll. Fol.
11. Quattuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712.
12. Oxon. 1708. & 1718. 8°.
13. Ibid. 1711.
14. Oxon. 1718. 8°. cum nova Versione, & magna Fabularum accessione.
15. Hora 6 A. M. Ætatis circiter 57.

Harriſon Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.

Viris eruditis ſuæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipſi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muratorius, Joannes Maria Salvinius, & vir illuſtris Franciſcus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinius, Ludolphus Kuſterus, & cujus amicitiam magni ſemper fecit Michael [1] Lequienus; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Chriſtophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleiſchius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem exſpectamus; In Dania vir nobiliſſimus Friderieus Roſtgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores ſunt Angli, quam ut mea egeant nomenclatione.

Erat probitate antiqua, facie decora, ſtatura mediocri, valetudine firmiſſima, quam tamen ſtudiis & vigiliis nunquam intermiſſis penitus tandem labefactavit. Hæc habui inpræſentiarum dicenda de Joanne Hudſono, viro doctiſſimo, & mei, dum viveret, amantiſſimo.

1 Damaſceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maji MDCCXX.

VE-

VETERUM TESTIMONIA DE JOSEPHO, EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Vespasiano, c. 5.*

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmavere sortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id esse proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Josephus*, cum conjiceretur in vincula, constantissime asseveravit fore, ut ab eodem brevi solveretur, verum jam Imperatore.

II. *Justinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos, p. 10. Edit. Paris.*

Επι ὃ καὶ σοφώτατοι, Φίλων τε καὶ Ιώσηπος, οἱ τὰ καθ' Ιουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίας καὶ παλαιᾶς τῶν Ιουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μέμνηνται. ὁ μὲν γὰρ Ιώσηπος, τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ ἀπὸ τῆς ἀπογραφῆς τῶν βιβλίων σημαῖνα βυλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας ἅτω γέγραφε· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Αρχαιολογίαν ὀνομάζων.

Quin & sapientissimi illi Philo & *Josephus*, qui res Judaïcas scripserunt, ut admodum vetusti & antiqui Judæorum principis Moysis faciunt mentionem. Ipse certe *Josephus*, vetustatem rerum per ipsorum librorum inscriptionem significare volens, historiam exorsus ita scripsit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetustatem historiæ Antiquitatum nomine designans.

III. *Idem iterum, pag. 11.*

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ελλῆνες, οἱ ἔξωθεν τὴν ἡμετέρας θεοσεβείας καὶ τὴν ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἱστοριῶντες γεγράφασι· καὶ ταῦτα πάντα παρ' Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτύχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης τὴν Αἰγυπτίων παιδεύσεως μεταχεῖν ἠξιώθη, διὰ τὸ ὑπὸ θυγατρὸς βασιλέως εἰς υἱοῦ ὠνεισθαι χώραν· καὶ διὰ τὴν προειρημένην προφασιν πολλῆς ἠξιῶσθαι σπουδῆς, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ ἐξ ἡβης ἀξίωμα ἀναγράψασθαι προαιρούμενοι, Φίλων τε καὶ Ιώσηπος. ὅτι μὲν, τὰς Ιουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις, ἀπὸ μὲν τῶν Χαλδαίων ἡβης τὸν Μωϋσέα γεγονέναι φασί· τὸν δὲ προγόνων αὐτοῦ διὰ λιμοῦ προφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης εἰς τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα πεπεῖχθαι φασίν· ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι οὐθὲν, καὶ πρύτανιν καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι τοῦ ἑαυτοῦ γένους ἠξίωσεν, ὁπλίσας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc sunt, viri Græci, quæ de Mosis vetustate externi & à religione nostra alieni homines, historias scribentes, tradiderunt: omnia ista se ab Ægyptiis sacerdotibus accepisse professi; apud quos non natus solum, sed etiam qui omni Ægyptiorum disciplina imbueretur, dignus habitus est, propterea quod a Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem causam magno est eductus studio, quemadmodum in literas retulerunt sapientissimi historiographi, qui de vita ejus & rebus gestis generisque splendore scribendi provinciam sibi sumpsere, Philon & *Josephus*. Hi siquidem, Judæorum res gestas memoriæ mandantes, à Chaldæis Mosen originem traxisse scribunt. Majores quippe ejus per famis causam è Phœnicia in Ægyptum transiisse, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præstantem ipsius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legislatorem genti suæ præposuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem suam reverti, justum & æquum esse duxit.

IV. *Idem rursus, pag. 14.*

Ταῦτα οὐ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ελλῆνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσεων ἐν τῇ Φάρῳ ἐωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ οἰκούντων τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκόαμεν, ταῦτα ἐπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν τοῦτων ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ιωσήπου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam historiam, renunciamus: sed qui ipsi Alexandriæ fuerimus, & vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus; & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere potestis, & potissimum ex eis qui ista scriptis suis inseruerunt, sapientibus & spectatis viris, Philone & *Josepho*, & pluribus aliis.

V. *Idem*

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæst. & Respons. ad Orthodox. p. 462.*

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam secum affert, sicuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim exstitere Judæi, & Christum per ignorantiam supplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti sunt calamitatibus, sicut in libris *de Excidio* eorum docet *Josephus*?

Εἰ συγγώμλω ἡ ἀκόσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ἀπὸ τ γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ιουδαῖοι, τ χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσαντες, πολιορκῶν καὶ ἀνυπερβλήτων δεινῶν ἐπειράθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τ Αλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ιώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonensis, p. 472. Edit. Oxon.*

Josephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moses, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: siquidem ex amore, quo ipsum prosequuta est, civitatem ei tradiderat.

Ιώσηπος φησιν, ὅτι, ἰώντα ἐν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωϋσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς κ̄ τ Αἰθιόπων, κ̄ νικήσας, ἠγάγετο τ θ βασιλέως ἐκείνε θυγατέρα· ἐπίπερ πιθῶ τῷ σχεῖν αὐτὴν παραδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum, lib. 3. p. 257. Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum testimonium, sicuti scripsere de temporibus quæ ad nos spectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Ephesius, necnon *Josippus*, qui contexuit *Historiam Belli Judaïci* cum Romanis gesti, ita & ista nobis sufficere in præsentiarum reor.

Τῆς μὲν οὖν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστόρησαν περὶ τ καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγράψαντες [a] Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μέναδρος ὁ Εφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ιώσιππος, ὁ ἀναγράψας τ Ιουδαϊκὸν πόλεμον, τ γενόμενον αὐτοῖς ὑπὸ Ρωμαίων, ἀρκετῶς ἔτω ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [b] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib. 1. p. 341. Edit. Paris.*

Flavius autem *Josephus* Judæus, qui Judaïcas composuit historias, colligens tempora, ait, à Mose usque ad David esse annos DLXXXV. à David usque ad secundum annum Vespasiani MCLXXIX. deinde ab eo usque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Mose usque ad decimum annum Antonini sint omnes anni MDCCCCXXXIII.

Φλαύιος δὲ Ιώσηπος, ὁ Ιουδαῖος, ὁ τὰς Ιουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταλογὰν τὰς χρόνους, φησὶν, ἀπὸ Μωσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίγνεσθαι φησί· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐεσπασιανοῦ δὶς πέντε ἔτους, [ἔτη] ἑξῆς. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Αντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωσέως ἕως τὸ δέκατον ἔτος Αντωνίνου πάντα ἔτη ,αωλγ'.

IX. *Tertullianus in Apologetico adversus Gentes, p. 19. Edit. Paris.*

Judæus *Josephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

SÆCULO III.

X. *Dion Cassius Histor. Rom. lib. 66. p. 745. Edit. Hanov.* *Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix, p. 36. Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel si Romanis magis gaudeas, ut transcamus veteres, *Flavii Josephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origines in Commentarjis ad Matthæum, p. 223. Edit. Rothom.*

Usque adeo autem Jacobus hic Justitia sua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Josephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* conscripsit, rationem reddere volens, quare talia perpessus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigisse, propter ea quæ adversus Jacobum, fratrem Iesu, qui Christus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud est, cum Iesum verum esse Christum non crediderit, eum tamen tantam Jacobo justitiam testimonio suo tribuisse; dicit autem existimasse etiam populum, se hæc Jacobi causa sustinuisse.

Επὶ τοσοῦτον δὲ διέλαμψεν ἔτος ὁ Ιάκωβος ἐν τῷ λαῷ δὶτὴν δικαιοσύνην, ὡς Φλάβιον Ιώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν εἴκοσι βιβλίοις τ Ιουδαϊκὴν Αρχαιολογίαν, τ αἰτίαν ἀποφήνασθαι βουλόμενον δι' τὰ τοιαῦτα πεπονθέναι τ λαὸν, ὡς κ̄ τ ναὸν κατασκαφῆναι, εἰρηκέναι, κ̄ μᾶλλον Θεοῦ τούτοις αὐτοῖς ἀπηνιπκέναι, [c] λέγ τὰ εἰς Ιάκωβον, τ ἀδελφὸν Ιησοῦ, τ λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ' αὐτῶν πεπολεμημένα. κ̄ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, τ Ιησοῦν ἡμῶν [d] ὁμολογοῦντα εἶναι Χριστὸν, [e] ὅθεν ἦττον Ιακώβου δικαιοσύνῃ ἐμαρτύρησε τοσούτῳ· λέγ δ' ὅτι κ̄ ὁ λαὸς τοῦτο [f] ἐνόμιζε λέγ τ Ιάκωβον πεπονθέναι.

XIII. *Idem contra Celsum, l. 1. p. 14. Edit. Cant.*

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Josephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum seriem citat in gentis ejus antiquitatis testimonium.

Δυνατὸν δὲ τ βουλόμενον ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα Φλαβίῳ Ιωσήπῳ περὶ τ τ Ιουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσὶν· ὅπου πολλὴν συναγωγὴν συγγραφέων φέρ μαρτυρούντων τῇ Ιουδαίων ἀρχαιότητι.

XIV. *Idem*

a In *Suidæ Codd.* Μάνεθος. al. Μανεθών.
b Idem *Clemens* Strom. 5. meminit δ συντάξαντος τὴν τ Μακκαβαϊκῶν ἱστορίαν. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 8.
c Vide *Euseb.* Hist. Eccles. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339.
d Vide *Martini* Dissert. de Loco *Josephi*, p. 249.
e Vide doctiss. *Huet.* D. E. p. 32.
f Hac de re plura mox infra.

XIV. *Idem iterum, p. 35.*

Εν δὲ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ὁ Ιώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ιωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γεγωνημένῳ, καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ' αὐτὸς, καίτοιγε ἀπιστῶν τῷ Ιησοῦ ὡς Χριστῷ, ζητῶν τὴν αἰτίαν τῆς Ιεροσολύμων πλώσεως, καὶ τὴν τοῦ ναοῦ καθαιρέσεως· δέον αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ τοῦ Ιησοῦ βουλὴ τούτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ἐπεὶ ἀπέκτειναν τὸν προφητευόμενον Χριστόν· ὁ δὲ, καθάπερ ἄκων ἀπὸ μακρᾶς τῆς ἀληθείας χωρούμενος, φησὶ ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ιουδαίοις [h] κατ' ἐκδίκησιν Ιακώβου τοῦ δικαίου· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [i] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Josephus* in XVIII. *Antiquitatum* teſtatur Joannem exſtitiſſe Baptiſtam, expiationemque baptizatis eſſe pollicitum. Idem, quamvis Ieſum parum cognoſcens pro Chriſto, dum quærit cauſam Hieroſolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuiſſet dicere id accidiſſe propter ejus populi contra Ieſum inſidias, quia Chriſtum à prophetis promiſſum interemiſſent) quaſi invitus haud procul à veritate diſcedens, ait hæc contigiſſe Judæis in ultionem Jacobi cognomento Juſti, fratris Ieſu qui dicitur Chriſtus, quia juſtiſſimum hominem occiderant.

XV. *Idem Lib. 2. p. 69.*

Τῶν δὲ ἤρξατο μὲν ἐπὶ Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δὲ ἕως τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, ἧς ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τὴν Ιεροσόλυμα· ὡς μὲν Ιώσηπος γράφει περὶ Ἰακώβου τὸν δίκαιον, τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὡς ἂν ἀληθῆ παρίστησι περὶ Ιησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum eſt ſub Neronis imperio, duravitque uſque ad Veſpaſiani tempora, cujus filius Titus ſolo æquavit Hieruſalem; ut *Joſepho* videtur propter Jacobum juſtum, qui vocabatur frater Ieſu Chriſti, ut vero res ipſa clamat, propter Ieſum Chriſtum Dei filium.

XVI. *Idem rurſus, p. 167.*

Καὶ ὁ βουλόμενός γε [k] ἀναγνώτω τὰ τοῦ Φλαβίου Ιωσήπου περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ τίνα τρόπον ἀρχαιότερος ἦν Μωϋσῆς τῶν χρόνων μακρὰς περιόδους κατακλυσμῶν καὶ ἐκπυρώσεις φησάντων γίγνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoſcere, legat *Flavii Joſephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut ſciat Moſem longe ætate ſuperiorem fuiſſe iſtis, qui juxta temporum viciſſitudines diluvia in mundo fieri & exuſtiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abſtinentia, lib. 4.*

Οἱ μὲν τρίτοι [Εσσαῖοι] τοιοῦτο ἐπιοῦσι τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ιώσηπος τῶν πεπραγματευμένων ἀνέγραψεν. καὶ δὴ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἱστορίας, ἣν δι' ἐπῶν βιβλίων συνεπλήρωσε, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Αρχαιολογίας, ἣν εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ελληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. "Εἰσὶ τοί-
"νυν οἱ Εσσαῖοι, Ιουδαῖοι μὲν τὸ γένος. ——

Tertius igitur iſte ordo hujuſmodi inſtitutis vivebat, ut ſæpius *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtatum reliquit: in ſecundo nempe libro *Judaïcæ Hiſtoriæ*, quam ſeptem libris abſolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris compoſuit; & in ſecundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. "Eſſæi,
"Judæi quidem natione ſunt, &c.

SÆCULO IV.

XVIII. *Euſebius Cæſarienſis lib. 8. Præparat. Evangel. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῶν δὲ οἰκείων οἱ φιλοφανέστατοι καὶ μνήμης ἀληθοῦς τούτους ἠξίωσαν, Ιώσηπός τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πλείους.

At Gentilium ſuorum clariſſimi, *Joſephus* & Philo, aliique complures, eoſdem memoriæ poſteritatis ſempiternæ, ſuis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euſeb. Demonſtr. Evangel. l. 3. p. 124. Edit. Pariſ.*

——— αὐτάρκης μὲν οὖν καὶ ἡ τῶνδε τυγχάνειν φωτὶ τῷ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. οὐδὲν δ' οἶον τε ἐκ περισσοῦ καὶ τῷ ἐξ Εβραίων Ιωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱστορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τούτοις.

"Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιησοῦς σοφὸς
"ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ πα-
"ραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων
"τὰληθῆ ἡδόμενων. καὶ πολλοὺς μὲν τοῦ [l] Ιουδαίου
"πολλοὺς δὲ καὶ Ελληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗ-
"τος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόν-
"των σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύ-
"σαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐ-
"τοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφη-

——— ego licet talium hominum de Salvatore noſtro teſtimonium nobis abunde ſatisfacere debeat, tamen nihil me præter propoſitum facturum arbitror, ſi quaſi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Joſephi* teſtimonio utar; qui in XVIII. Judaïcæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in hiſtoriam ſuam referens, de Salvatore noſtro mentionem facit, his verbis:

"Exiſtit per idem tempus Ieſus ſapiens vir, ſi
"modo virum eum dicere oportet, quippe qui
"earum rerum auctor fuerit, quæ humanam fi-
"dem ſuperant. Docebat porro hic homines,
"ſi quos veritatis ſtudioſos reperiebat: ergo mul-
"tos ſibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio-
"nis adjunxit. Chriſtus plane hic fuit: ſiquidem
"cum magiſtratibus noſtris accuſantibus, illum
"crucis ſupplicio affeciſſet Pilatus, non deſtite-
"runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit
"enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo-
"dum

[g] Vide Cl. *Spencerî* Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi ſupra.
[h] Eadem fere habet *Euſebius*, paulo infra; & *Cedrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Pariſ.* Vide Epiſt. Cl. *Picquii* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34.
[i] Legendum potius, ἄνδρωπον.
[k] Al. ἀναγινώσκω.
[l] Deeſſe videtur πρότερον, aut ſimile.

"dum divini prophetæ & hæc, & alia innumera-
"bilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc uſ-
"que diem Chriſtianorum non defecit genus.

"τῶν τοιούτων τι καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκό-
"των. ὅθεν εἰκότι νυνὶ ὀπὸ τῶδε τῶν Χριστιανῶν οὐκ
"ἐπέλιπε τὸ φύλον.

XX. *Idem l.* 6. *c.* 11. *p.* 291.

At *Joſephus vice eorum*, quæ in ſacris libris ſcripta ſunt, *Judaicas traditiones* ſumma diligentia perſequutus eſt, utpote qui Hebræus ab Hebræis exiſteret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ τὰς ἔξωθεν Ἰουδαϊκὰς [m] δόσεις ἀκριβώσας ἀπηκριβωκώς, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l.* 8. *p.* 397.

Atque optimus hujus rei teſtis eſt Hebraicus auctor *Joſephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτων ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὧδέ πως ἱστορῶν τὰ καθ' τοὺς χρόνους ἐν [n] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "πλὴν ἡ βασιλείαν, κ. τ.

XXII. *Idem in Hiſt. Eccleſiaſt. l.* 1. *c.* 4. *p.* 17. *Edit. Valeſii.* 1659.

Hujus porro deſcriptionis ſub Quirinio celeberrimus apud Judæos Hiſtoriarum ſcriptor *Flavius Joſephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum ſecta, qui iiſdem temporibus emerſit, ſtatim ſubnectens.

Ταυτὴν ἡ τὴ καθ' Κυρήνιον ἀπογραφὴν καὶ ὁ παρ' Ἑβραίοις ἐπιφανέστατος ἱστορικῶν Φλάβιος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων ἱστορίαν περὶ τὴ Γαλιλαίων καθ' τὰς αὐτὰς ἐπιφυείσης χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum*, *l. eod. c.* 6. *p.* 20.

Hujus rei locupletiſſimum teſtem habes *Joſephum*.

Ἔχεις καὶ τούτων ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα.

XXIV. *Idem rurſus*, *l. eod. c.* 11. *p.* 29, 30.

—— Joannem Baptiſtam ab Herode juniore capite truncatum fuiſſe ſacra Euangelii ſcriptura commemorat. Cui adſtipulatur etiam *Joſephus*, qui & Herodiadis ipſius nominatim meminit, & diſerte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris ſui uxorem à viro ſuo per vim adductam ſibi conjugem adſcivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptiſta, cum Aretha ob filiæ contumeliam infeſto bellum geſſit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & univerſum ejus exercitum deletum refert; hæcque omnia ob ſcelus adverſus Joannem Baptiſtam perpetratum ei contigiſſe. Idem *Joſephus* Joannem juſtiſſimum virum fuiſſe, & lavacri cujuſdam inſtitutorem affirmans, cum iis quæ in ſacris Euangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita ſunt, mirifice conſentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidiſſe, & in urbem Galliæ Viennam ſimul cum ea eſſe relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne ſcribit his verbis: "Arbi-
"trabantur quidam Judæorum divina ultione per-
"iiſſe Herodis exercitum, Deo cædem Joannis
"qui Baptiſta cognominatus eſt, vindicante.
"Quippe hunc Herodes obtruncaverat, cum eſ-
"ſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium
"excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe,
"erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum
"accederent. Tunc enim demum acceptum
"Deo fore lavacrum ajebat, cum eo non ad ex-
"piationem criminum uterentur, ſed ad corpo-
"ris munditiem, ut mentibus jam ante per juſti-
"tiam expurgatis, corporis quoque adderent pu-
"ritatem. Cumque multi ad eum undique con-
"fluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirifice
"delectabantur) Herodes veritus ne tanta homi-
"nis auctoritas ſubditos ad defectionem impelle-
"ret, quippe qui nihil non acturi ex ejus conſilio
"viderentur; ſatius eſſe duxit priuſquam novi
"aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam
"mutatione rerum facta, ipſe in maximum diſ-
"crimen adductus, ſeram pœnitentiam agere.
"Vinctus igitur ob hanc Herodis ſuſpicionem,
"& ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra me-
"minimus perductus, ibidem cæſus eſt.

—— Τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν ἡ θεία τῶν Εὐαγγελίων γραφή. σωιζορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνομαστὶ τε τῆς Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφῆ γυναῖκα ὖσαν αὐτοῦ ἠγάγετο πρὸς γάμων Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν προτέραν αὐτοῦ καὶ νόμως γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη τοῦ Πετραίων βασιλέως θυγάτηρ· τὴν δὴ Ἡρωδιάδα ζῶντος ἀφέσης τοῦ ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον ἄραι πρὸς τὸν Ἀρέταν. ὡς ἂν ἠπιμασμένης αὐτοῦ τοῦ θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γνωμένης, πάντα φησὶν ὁ Ἡρώδου στρατὸν ἀλαφθαρῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τὸν ἐπιβουλῆς εἵνεκεν τοῦ καὶ Ἰωάννου γεγονημένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ γὰρ καὶ τὸν Ἡρώδην τὸν βασιλείας ἀποπεπωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑστεροφανῆ ἀπελαθῆναι, Βιέννην τὴν Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐτὸς ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβὰς αὐτὰς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "ποτὲ
"γάρ τῶν Ἰουδαίων εἰδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ
"τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου καὶ πινὴν
"Ἰωάννου τοῦ καλουμένου Βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον
"Ἡρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύον-
"τα ἀρετὴν ἐπασκήσαι, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιο-
"σύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βα-
"πτισμῷ συνιέναι. ἅτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν δόξε-
"κτὴν αὐτοῦ φανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων
"ἀποσείσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώ-
"ματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκ-
"κεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ
"ἥδοντο ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δεί-
"σας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πειθανὸν αὐτοῦ τοῖς
"ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει φέροιτο· πάντα γὰρ
"ἐώκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖτ-
"τον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ' αὐτοῦ γένεσθαι, προ-
"λαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγμα-
"τα ἐμπεσὼν μεταγνοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψίᾳ τῇ Ἡρώ-
"δου δέσμιος εἰς τὸ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προει-
"ρημένον φρούριον, ταύτῃ κτείνυται.

XXV.

[m] Indicare voluit Euſebius, *Joſephum* non uti promiſerat, exacte ſemper ſequutum Textum Sacrum, ſed ejus loco attuliſſe majorum ſuorum δόσεις, ſive traditiones.

[n] Exſtat l. XX. c. 8.

TESTIMONIA.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῷ αὐτῷ τοῦ συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται. "γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς τὶς "σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν "Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπηγάγετο. "ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων "ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, "οὐκ ἐξεπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. "ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, "τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ "αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χρι- "στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦ- "λον." ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μεμαρτύρηκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀπόφυγή, τοῦ μὴ ἀναισχύντως ἀπελέγχεσθαι τοὺς κατ' αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ.

Hæc *Joſephus* de Joanne. Qui etiam in eodem libro ſervatoris noſtri mentionem facit, his verbis: "Iiſdem temporibus Ieſus quidam fuit "vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas "eſt. Erat quippe admirabilium operum effector, "doctorque eorum qui veritatem libenti animo "complectebantur. Multos ille partim ex Judæis, "partim ex Gentilibus ſectatores ſibi adjunxit. "Hic erat Chriſtus. Quem à gentis noſtræ pri- "moribus delatum, cum Pilatus crucis ſuppli- "cio addixiſſet, hi tamen qui illum dilexerant, "eum deinceps colere non deſtiterunt. Tertio "enim die vivus ac ſpirans eis apparuit; prout "divini prophetæ hæc & alia quam plurima de "illo mirifica prædixerant. Abhinc porro Chri- "ſtianorum genus, qui ab eo nomen ſumpſere, "ad noſtram uſque ætatem continuatum manet." Hæc igitur cum ſcriptor ille ex Hebræis oriundus de Joanne Baptiſta & de ſervatore noſtro in libris ſuis commemoraverit, quod jam effugium relinquitur his qui adverſus eos acta illa confinxerunt, quo minus impudentiſſimi eſſe convincantur? ſed de his ſatis.

XXVI. *Idem lib. 2. c. 10. p. 47.*

Θαυμάσαι δ' ἄξιον τὸ παρὰ τοῦ θείαν γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ παραδόξῳ συμφωνίας, τοῦ τε Ἰωσήπου ἱστορίαν· καθ' ὃν μαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν ἐν τόμῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἑνεικαιδεκάτῳ, ἔνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγεῖται. "τέλος δ' ἔτους, κ. τ. λ.

Cæterum mirari ſubit *Joſephi* Hiſtoriam, quippe quæ in hujus miraculi narratione cum divina Scriptura plane conſentiat. in ea enim veritatem teſtimonio ſuo ac ſuffragio perſpicue comprobat, cum rem geſtam in XIX. *Antiquitatum* libro exponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra, p. 49.*

Ταῦτα τοῦ Ἰώσηπον μετὰ τῶν ἄλλων τῆς θείας συναληθεύοντος γραφῆς ἀποθαυμάζω.

In his *Joſephum*, perinde ac in cæteris, magnopere admiror, qui cum Sacris literis in veritate adeo conſentiat.

XXVIII. *Idem rurſus, c. 23. p. 65.*

Οὕτω δή ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ παρὰ πᾶσι ἄλλοις ἄπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τοὺς Ἰουδαίων ἐμφρονεστάτους δοξάζειν ταύτῃ εἶναι τὴν αἰτίαν τοῦ πραχθῆναι μετὰ τοῦ μαρτύρου αὐτοῦ πολιορκίας τοῖς Ἱεροσολύμοις· ἦν δ' ἰδεῖν ἕτερον αὐτοῖς συμβῆναι, ἢ διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ τολμηθὲν ἄγος. ὁ γοῦν Ἰώσηπος οὐκ ἀπωκνησε καὶ τοῦτ' ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων[p] "Ταῦτα δὴ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ια- "κώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου "Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι "ἀπέκτειναν.

Porro Jacobus ob ſingularem juſtitiam adeo celebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæorum prudentiſſimi hanc fuiſſe cauſam exiſtimaverint ſecutæ mox obſidionis Hieroſolymorum: quam quidem non ob aliud ſibi contigiſſe, quam propter ſcelus in Jacobum admiſſum, ipſe etiam *Joſephus* ſcripto teſtari minime dubitavit, cum ait. "Hæc omnia contigerunt Judæis pro- "pter Jacobum cognomento Juſtum, fratrem "Ieſu qui dicitur Chriſtus; qui cum eſſet o- "mnium conſenſu juſtiſſimus, nihilo minus à "Judæis necatus fuerat.

XXIX. *Idem lib. 3. c. 7. p. 82.*

[q] Περὶ μὲν οὖν τοῦ, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν λῃστὴν καὶ φονέα δοῦναι παρῄτηται, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἐκπέμψαι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, ἔδεν ἂν δέοι τοῦ ἱστορίας ἐπιλέγειν.

Ac de iis quæ univerſæ Judæorum genti poſt paſſionem Domini contigerunt, & poſt voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipſum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis ſuccla maverat, *Joſephi* narrationi quicquam addere minime neceſſe eſt.

XXX. *Idem iterum capp. 9. & 10. p. 84.*

Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν, ἄξιον μὲν δ' αὐτὸν Ἰώσηπον, τοσοῦτα τῇ μὲν χεῖρας συμβεβληκότα ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἵας ὕλης ὡρμᾶτο, ἀγνοεῖν. δῆλος δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο[r] λέγων ὧδε· "Ἰώσηπος Ματτα- "θίου παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεύς· αὐτός τε Ρωμαίοις "πολεμήσας τὰ πρῶτα, καὶ τοῖς ὕστερον ἀναγκαίοις "ἐξ ἀνάγκης." μᾶλλον δὲ τοῦ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων, οὐ μόνοις τοῖς ὁμοεθνέσιν, ἀλλὰ

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi conſentaneum videtur de *Joſepho* ipſo, qui hiſtoriæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipſe declarat de ſe loquens his verbis: "Joſe- "phus Mattathiæ filius, natione Hebræus, do- "mo Hieroſolymitanus, ex numero Sacerdotum; "qui & initio adverſus Romanos pugnavi, & re- "bus poſtea geſtis neceſſitate coactus interfui". Hic

[p] Φύλε ſc. niſi legendum Ἐκ Ἰωσήπου. Vide n. XIX.

[q] Vide *Euſeb.* l. 3. c. 7.

[r] In *Prologo* ad *Bellum Judaicum*.

p Vide Cl. *Spencerum* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celſum*, p. 30. 31. & Celeberr. *Huetium* in *Demonſt. Evangel.* prop. III.

Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præſtantiſſimus fuit, non modo popularium ſuorum, ſed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipſe quidem in urbe Roma ſtatua donatus ſit: libri vero ab eo conſcripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripſit *Antiquitates Judaicas* libris xx. *Hiſtoriam* vero *Belli Judaici*, quod à Romanis ſua ætate geſtum eſt, complexus eſt voluminibus VII. quam non ſolum Græco, ſed etiam Patrio ſermone, ab ſe editam eſſe teſtatur. dignus omnino cui & hic & in cæteris fides habeatur. Exſtant autem duo ejuſdem libri de *Judæorum vetuſtate* lectu digniſſimi. In quibus & *Apioni Grammatico* reſpondet, qui ea ætate volumen adverſus Judæos compoſuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines perinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Teſtamentum conſtat, quænam ſint apud Hebræos extra omnem controverſiam poſita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——————— Apud nos eſt & aliud non ignobile opuſculum ab eodem elaboratum *de Ratione ſummo imperio prædita*: quod quidem à nonnullis *Maccabaïcum* inſcriptum eſt, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum eſt, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & ſub finem *Antiquitatum Judaicarum* libri xx, propoſitum ſibi eſſe ſignificat, quatuor libros conſcribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam ipſi à majoribus acceperunt; item *de Legibus*, *cur earum præcepto quædam permiſſa ſunt*, *quædam vetita*. Alia præterea ab ſe elucubrata eſſe, ipſe in ſuis libris commemorat.

ὁ δὲ Ἰώσηπος γέγονεν ἀνὴρ ὀπιδοξότατος · ὡς αὐτὸν μὲν ἀναζῆσαι ἀνδριάντι ὅπερ τῶν Ῥωμαίων τιμηθῆναι πόλεως. τὰς δὲ ἀρχαιολογίας αὐτοῦ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. ἔστι δὲ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις ἑπτὰ καὶ εἰκοσὶ συγγράμμασι. τὸν δὲ ἱστορικὸν καὶ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ καὶ οὐ μόνον τῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίῳ φωνῇ ἐκδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν καὶ τὰ λοιπὰ πιστεύεσθαι. καὶ ἕτερα δὲ αὐτοῦ φέρεται συγγράμματα ἄξια δύο, τά τε τοῦ Ἰουδαίων ἀρχαιότητος · ἐν οἷς καὶ ἀντιῤῥήσεις ποιεῖς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν καὶ Ἰουδαίων τινὰς συντάξαντα λόγον πεπίστευκε, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ ἀφεβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἐπεχείρησαν. τούτων ἐν τῷ πρώτῳ τὸν ἀριθμὸν τῶν λεγομένων παλαιῶν τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν πίστωσι, τίνα παρ' Ἑβραίοις ἀναντίῤῥητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παιδεύσεως, οἰδάσκων. ——————— Πεπόνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγεννὲς σύνταγμα τῷ ἀνδρὶ, περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ · ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπιγράψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐν τοῖς ἔτι καλυμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τοῦ εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισαμένων Ἑβραίων περιέχειν. καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοσῆς Ἀρχαιολογίας ὑπομιμνήσκεται ὁ αὐτὸς, ὡς ἂν προῃρημένος ἐν τέτρασι συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους δόξας τῶν Ἰουδαίων, περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ · καὶ περὶ τῶν νόμων, ἃ τὰ κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτοῦ ἀναδιδῶσι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco, p. 64. Edit. Amſt.*

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τῆς θείας σαρκώσεως, τοῖς Ἰουδαίοις, Ἰώσηπος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Ἐπιτόμῳ.

XXXII. [s] *Idem ibid. p. 79.*

Συμφωνεῖ ὁ Ἰώσηπος ἐν τούτῳ τῇ πράξει τῶν Ἀποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ λαὸν τοῦ Χιλιάρχου λέλεκται. οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ——.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Pſalmos, p. 137. Edit. Pariſ.*

Quis porro Hiſtorias *Flavii Joſephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obſidione concluſi fame & ſeditionibus interibant, non præſens dictum admiretur, "Et conclude "adverſus eos qui perſequuntur me."

Τὶς δὲ διελθὼν τὰς Φλαυΐου Ἰωσήπου ἱστορίας, μαθών τε ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ἀπορηφθέντες λιμῷ καὶ σίτου διεφθείροντο, ἃ θαυμάσοι τὸν ἐπιόντα λέγοντα φωνὴν, "καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με.

XXXIV. *Euſtathius in Hexaemeron, p. 1.*

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Joſephus* & Juſtus, proprio quiſque modo, ab antiquis hiſtoriis ad id probandum præbitis, divinum Moyſem temporibus Inachi floruiſſe literis prodidere.

Κλήμης μὲν οὖν καὶ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς τούτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἴουστος καὶ Ἰνάχου ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ἐπισχὼν τὴν ἀπόδειξιν.

XXXV. [t] *Auctor Chronici Paſchalis, p. 127, 128. Ed. Par.*

Feſtum quod Paſcha appellarunt filii Iſraël, Diabateria & Hyperbaſia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Joſepho*.

Ἑορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, Διαβατήρια καὶ Ὑπερβάσια ἐκάλουν ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τε τῶν παρ' Ἑβραίοις σοφῶν, Φίλωνος λέγω καὶ Ἰωσήπου.

XXXVI. *Idem ibid. p. 247.*

Tertio quoque anno [u] deinde in cœlos aſſumptionis, Titus Veſpaſiani filius Judæam urbemque Hieruſalem recepit, peragrata univerſa Paleſtina, ipſoque Judæorum everſo templo. Agebatur tum Paſchatis dies, cum urbem Hieroſolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum

Τρισκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς εἰς οὐρανὸς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, Τίτος υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ τὴν Ἰουδαίων παρέλαβεν, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, προβὰς εἰς πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέσρεψεν. ἣν δὲ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτοὺς καθ-

κόψας,

[s] Vide etiam *pp.* 52, 53, 78.

[t] De ætate ejus vide *Du-Freſne* in Præfat.

[u] Vertendum, *Judæam recepit, & Hieruſalem, peragrata univerſa Paleſtina, Judæorumque templum everſit.*

κόψας, καὶ ἄλλας ἓξ μυριάδας ιε'. Ἀφαπέπρακεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων καὶ παιδίων ἀρρένικῶν καὶ παρθένων εὐφυσίων, καθὼς Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος χρονογράφος ἀνέγραψεν.

quinquaginta millia captivorum ex adoleſcentibus & pueris, & virginibus & puellis, ſub corona vendidit, ut tradit *Joſephus* doctiſſimus Chronographus.

XXXVII. *Baſilius Cæſarienſis in Homilia in Famem & Siccitatem, p. 358. Edit. Pariſ.*

Τὸ τῆς λιμοῦ πάθος καταιώρησε πολλὰς πολλάκις καὶ τὰς ὁρμὰς κινῆσαι τῆς φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα δὲ παῖδα, ὃν ἐκ τῆς μήτρας ἐξήνεγκε, πάλιν τῇ μήτρᾳ κακῶς ἐνδύσασθαι. καὶ τοῦτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἵνα Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ ἀνδρὶ σοφῷ συγγράψας, ὅτι τὰ δεινὰ τοὺς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸ Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκους ποινὰς τίνοντας.

Quid fames non cogit? naturæ leges ſæpe pervertere ac tranſgredi multis ſuadet, & hominum corporibus vel propinquorum veſci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male recondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat hiſtoria, à *Joſepho* gravi Auctore conſcripta, quando videlicet diræ calamitates Hieroſolymitanos, pœnas juſtas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII. p. 398. Edit. Pariſ.*

Οὗτοι τίνες μὲν ὄντες, καὶ ὅθεν, καὶ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τὸ ἀπαρχῆς καὶ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς καὶ δόξης μεγαλυνθῆσιν, ὥστε καὶ τοῖς ἐτησίοις πομπαῖς τε καὶ πανηγύρεσι, καὶ μείζονα τὸν ὁρωμένων τιμὴν ἐκ τῶν αὐτῶν δόξαν ἐναποκεῖσθαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ μὲν αὐτῶν βίβλος δηλώσει τοῖς φιλομαθέσι καὶ φιλοπόνοις, ἡ μὲν τὸ Αὐτοκράτορα εἶναι τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν φιλοσοφοῦσι, καὶ κύριον τῆς ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετῇ τε φημὶ καὶ κακίᾳ. ἄλλοις τε γὰ οὐκ ὀλίγοις ἐχρήσατο μαρτυρίοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς τούτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum inſtitutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaſerint, ut tum annuis his Feſtis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita ſit, ſtudioſis ac diligentibus viris perſpicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in ejuſque arbitrio eſſe, ut in utramque partem, hoc eſt vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia teſtimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere ſufficiet.

XXXIX. *Hegeſippus (ſeu potius Ambroſius) de Excidio Urbis Hieroſol. lib. 2. p. 200. Edit. Cadom.*

De quo (ſc. *Jeſu*) ipſi Judæi quoque teſtantur, dicente *Joſepho* hiſtoriarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir ſapiens, ſi tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. —— hoc dixit *Joſephus*, quem ipſi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus eſt, [x] mente devius fuit, ut nec ſermonibus ſuis crederet, ſed loquutus eſt propter hiſtoriæ ſuæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; ſed plus addidit teſtimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epiſtola Paulæ & Eutocii ad Marcellum ab ipſo dictata, Tom. 1. p. 126. Edit. Froben. A. 1526.*

Denique etiam *Joſephum*, qui vernaculus Scriptor eſt Judæorum, [y] aſſerere, illo tempore quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis Templi virtutum cœleſtium erupiſſe voces, dicentium, *Tranſmigremus ex his ſedibus.*

XLI. *Idem in Epiſtola ad Euſtochium, Tom. 1. p. 149.*

Tales Philo Platonici ſermonis imitator, tales *Joſephus* Græcus Livius in ſecunda *Judaïcæ Captivitatis* hiſtoria Eſſenos refert.

XLII. *Idem in Epiſtola ad Lucinium, Tom. 1. p. 197.*

Porro *Joſephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, falſus ad te rumor pertulit à me eſſe tranſlata: quia nec otii mei nec virium eſt, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venuſtate,

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, Tom. 1. p. 275.*

Ex Verſione Sophronii.

Ἰώσηπος Ματθαίου υἱός, Ἱεροσολύμων ἱερεύς, αὐτὸς Οὐεσπασιανοῦ ἀλλὰ μὴ Τίτου ἐξ ὑοῦ αἰχμάλωτος γενόμενος. ὃς, εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἐπὶ λόγοις τῆς Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προσήνεγκεν, οἵ τινες καὶ τὴν δημοσίᾳ βιβλιοθήκην παρεδόθησαν· καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τῆς Ἀρχαιολογίας λόγους εἴκοσι, ἀπὸ τῆς ἐξ ἀρχῆς κόσμου μέχρις ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ

[a] Περιοχὴ τῆς Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi uſque ad annum XII. Neronis, ut conſtat ex fine *Antiquitatum*. *Antiquitates* vero Joſephus abſolvit & edidit anno decimo octavo vertente Domitiani, ut conſtat ex earundem *Antiquitatum* fine.

[x] Vide Edit. *Colon.* 8° p. 260.

[y] Vide Cl. *Picquii* Epiſt. in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*. vol. 2. p. 35.

[z] Joſephus lib. de Vita ſua, dicit, δημοσιευθῆναι προστάξαι. quæ verba haud ſatis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi ſunt.*

la legatus missus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, scripserat. Alius quoque liber ejus, qui inscribitur [b] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum sunt digesta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum à Pharisæis interfectum, & Joannem Baptistam vere Prophetam fuisse, & propter interfectionem Jacobi Apostoli, dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum, "Eodem tempore fuit Iesus vir sa-"piens, si tamen virum oportet eum dicere. "Erat enim mirabilium patrator operum, do-"ctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plu-"rimos quoque tam de Judæis, quam de gen-"tibus, sui habuit sectatores, & [c] credebatur es-"se Christus. Cumque invidia nostrorum prin-"cipum, cruci eum Pilatus addixisset, nihilo-"minus qui eum primum dilexerant perseverave-"runt: apparuit enim eis tertia die vivens: mul-"ta & hæc & alia mirabilia carminibus Prophe-"tarum de eo vaticinantibus, & usque hodie "Christianorum gens, ab hoc sortita vocabu-"lum, non defecit.

Καλιγίλα πεισθέντες ἀπειλῇ σφοδρᾷ τοῦ μέρους τῶν ἐθνικῶν, καὶ καλῷ φίλωνος λόγον, σβεσθέντα καταγνῶσιν τῶν Ιουδαίων, ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἄλλος αὐτοῦ λόγος περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ ἐξαίρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ ἕξ πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτος ἐν τῷ ὀκλωκαιδεκάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι σφοδρᾶ φαρισαίων, καὶ Ιωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγηθέναι προφήτην. καὶ διὰ τὸν σφαγὲν Ιακώβου ἕξ ὑποψίας τὰ Ιεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ὅτως, "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν "χρόνον Ιησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν "χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκα-"λος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ ταληθῆ δεχομένων, καὶ "πολλοὺς μὲν Ιουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ "ἐπηγάγετο, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν "πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετικότος "Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγα-"πήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν "πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλ-"λα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἷς τε νυῦν Χρι-"στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἔλιπε τὸ φύ-"λον.

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Justus Tiberiensis, de provincia Galilæa, conatus est & ipse Judaïcarum rerum Historiam texere, & quosdam Commentariolos de Scripturis componere, sed hunc *Josephus* arguit mendacii. Constat autem illum eo tempore scripsisse, quo & *Josephus*.

Ιοῦστος Τιβεριάδος, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπεχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς Ιουδαϊκὴν ἱστορίαν συντάξαι, καί τινα ὑπομνήματα περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τοῦτον Ἰώσηπος ἐλέγχει ψευσάμενον. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ συνέγραφεν, ὅτε καὶ Ἰώσηπος.

XLV. *Idem libro secundo adversus Jovinianum, Tom.* 2. *p.* 79.

Josephus in secunda *Judaïcæ Captivitatis* historia, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [d] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria describit dogmata Judæorum, Sadducæos, Pharisæos, & Essenos; quorum novissimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vinô, & carnibus semper abstinuerint; & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctissimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro secundo adversus Pelagianos, Tom.* 2. *p.* 287.

Unde & *Josephus*, Maccabæorum Scriptor historiæ, frangi & regi posse dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epistola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom.* 2. *p.* 332.

Josephus, Antiquitatem approbans Judaïci populi, duos libros scribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia sæcularium profert Testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epistola ad Marcellam, Tom.* 3. *p.* 44.

Quam vellem nunc tibi omnem habitum sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & *Josephus* & Philo, doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persequuti sunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præsens percontator præsentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Isaiam, cap.* 54. *Tom.* 5. *p.* 293.

Ad tempus Romanæ victoriæ universa referimus, quæ *Josephus* Judaïcæ Scriptor historiæ [e] septem explicat voluminibus, quibus imposuit titulum *Captivitatis Judaïcæ*, id est περὶ Αλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c.* 38. *Tom.* 5. *p.* 628.

Et revera nec in Genesi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Josepho* quidem, qui omnia Hebraïcarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [f] *Comment. in Danielem, c.* 5. *Tom.* 5. *p.* 709.

Sed juxta Berosum, qui Chaldæam scripsit historiam, & *Josephum*, qui Berosum sequitur, post Nebuchodonosor, qui regnavit, *&c.*

LII. *Idem*

[b] Vide *Petit.* Tom. 3. p. 342.
[c] Vide *Vossii* Chronol. Sac. p. 183. & *Martin.* p. 219.
[d] Nec disputans adversus Apionem *Josephus* mentionem facit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Essenos vino & carnibus abstinuisse, aut quotidie jejunasse; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello.* Sed qui *Esseni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, sunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Coteler.* in Notis ad Constit. Apost. l. 6. c. 6. p. 270.
[e] Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c. 1. *Tom.* 6. p. 66.
[f] Vide eundem in Procemio ad Daniel.

[g] Vide

LII. *Idem in* [g] *Chronico Euſebiano, lib. 2.*

[h] *Joſephus* etiam vernaculus Judæorum ſcriptor teſtatur (tempore Paſſionis Chriſti) auditam fuiſſe vocem dicentium, *Migremus ex his ſedibus.*

LIII. *Auguſtinus in* [i] *Epiſtola ad Heſychium, p. 750. Tom. 2. Edit. Benedict.*

Nam *Joſephus*, qui Judaïcam ſcripſit hiſtoriam, talia mala dicit illi populo tunc accidiſſe, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chryſoſtomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom. 4. p. 481. Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων προαγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὴν καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, καὶ τὴν παλαιὰν ἀφελκύσαντα πᾶσαν· ὃς, μετὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἡμῖν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ' αὐτῶν προρρηθεῖσαν εἰπών, καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἡμετέρας, τοῦ τῶν προφήτων ἑρμηνεύων ὅρασιν. ---

Age proferamus & alium teſtem eorum quæ dicta ſunt, quem illi (Judæi) graviſſimum habent Auctorem: *Joſephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas deſcripſit, ac vetus Teſtamentum omne velut paraphraſi fuſius explicavit. qui fuit poſt Chriſti adventum, & captivitatem ab ipſo prædictam commemorans, de hac quoque diſſeruit, Danielis viſionem enarrans, &c.

LV. *Idem mox infra, p. 486.*

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γεγραφώς, ἀλλ' οὖν οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὑμετέραν ζηλῶσαι φιλονεικίαν.

Tu vero illud mihi conſidera, quod tametſi Judæus eſſet ille, qui hæc ſcripſit, *Joſephus*, tamen veritus eſt veſtram imitari pervicaciam.

LVI. *Idem in libro adverſus Vituperatores vitæ Monaſticæ, Tom. 4. p. 414.*

Ἐρῶ δὴ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου, τὰ τὰ ἐκείνων ἱστορήσαντος ἀκριβῶς.

Verbis autem utor non meis, ſed *Judæi*, qui eam hiſtoriam conſcripſit diligenter.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apoſt. Tom. 8. p. 488.*

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γεγράφων ἦν, κἂν ὑποπτος ὁ λόγος ἦν· εἰ δὲ Ἰουδαῖος, καὶ Ἰουδαῖος ζηλωτής, μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἐλθών, πῶς ἂ πᾶσι καταδηλα τὰ γεγενημένα.

Si quidem Chriſtianus exſtitiſſet horum Scriptor, ſuſpecta forſan eſſet oratio. At cum Judæus ſit, idque æmulator, qui poſt Euangelium floruit, quomodo non omnibus manifeſta quæ geſta ſunt?

LVIII. [k] *Ruffinus in Hiſtoria Eccleſ. Euſeb. l. 3. c. 9. p. 55. Edit. Baſ.*

Operæ pretium ſane eſt poſt iſta noſcere quis fuerit hic *Joſephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum geſtarum cognitionemque præſtiterit. Exponit ergo etiam hæc ipſe de ſe, hoc modo ſcribens: "*Joſephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hieroſoly-"mis ſacerdos, qui & ipſe primo bello Romanos oppugnaverim, & poſterioribus nihilominus interfue-"rim prœliis, neceſſitate conſtrictus." Conſtat igitur hunc virum per idem tempus non ſolum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum eſſe nobiliſſimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam ſtatua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conſcripſit namque *Antiquitatem* Hiſtoriam in viginti libris. Belli vero *Judaïci*, cum Romanis habiti, Hiſtoriam ſeptem voluminibus comprehendit; quam non ſolum Græca facundia, verum & patrio, id eſt, Hebræo ſermone ſuis etiam civibus ſe edidiſſe confirmat. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejuſdem viri exſtant de *Judæorum vetuſtate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adverſum Judæos ſcripſerat; & ad alios quoſdam, qui morem gentis Judæorum atque inſtituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Iſidorus Peluſiota, lib. 3. Epiſt. 19.*

Εἰ μηδὲν πλέον τῶν γεγραμμένων νομίζει τὸ νομοθέτημα εἰρηκέναι ὁ πρὸς σὲ, ὡς ἔφης, διενεχθεὶς Ἰουδαῖος· εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχουσιν ὑμῶν τὴν ἀπαιδευσίαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγεγραφότες παρ' ὑμῖν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος καὶ Ἰώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσαν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [διαθήκην] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δὲ διαῤῥήδην γράφων· "τὰ μὲν αἰνιττομένῳ τῷ νομοθέτῃ δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγορικῶτατος μετὰ σεμνότητος, ὅπου δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζων.

Si Legiſlatorem nihil aliud præter literam dixiſſe Judæus is exiſtimat, qui tecum rixatus eſt, his ad eum verbis utere: Inſcitiam veſtram duo viri refutant, qui poſt Chriſti adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Joſephus* inſignis hiſtoricus. Ille quidem dum univerſum pæne vetus Teſtamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; "Legiſlatore alia com-"mode ac ſcite innuente, alia cum gravitate alle-"gorico ſenſu exponente, eademque omnia quæ "recte ac plane dici utile erat ad literam indicante.

LX. *dem lib. 4. Epiſt. 75.*

Εἰ τὰ ἐπίχαρα τῶν ἁλιτηρίων Ἰουδαίων, τῶν καὶ τῶ Χρι-

Si vis cognoſcere quibus pœnis ſcelerati Judæi, con-

[g] Vide etiam p. 78.

[h] Iſta verba Euſebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Mat.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Iſaiam dicit, hanc vocem auditam fuiſſe ante excidium Hieroſolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeſte falſa affert Euſebius; adeo ut vel Euſebius inciderit in vitioſos *Joſephi* Codices, vel verba iſta non legerit in *Joſepho*, ſed ex alio fortaſſe auctore addiderit.

[i] Vide Epiſt. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

[k] Vide eundem, p. 48. & alibi paſſim.

[l] In *Proœmio Antiquitatum.*

contra Chriſtum inſanientes, affecti ſint, ſume *Joſephi*, Judæi quidem, ſed veritatis ſtudioſi viri, hiſtoriam *de Excidio*, ut videas divinitus actam hiſtoriam, qualem nec tota ſeries temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exſtiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipſorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum ſuperantibus, non extraneum aliquem (forſan enim, vel potius neceſſario, non inveniſſet fidem) ſed hominem ex eadem gente & eorum obſervantiſſimum inſtruxit veritas, ut ſtupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice deſcriberet.

τοῦ ὑπολυτίκησάντων, γνῶναι βέλτ, ἔντυχε τῇ Ιωσήπου, ἀνδρὸς Ιουδαίου μὲν, φιλαλήθους δ', ὡς ἐπὶ ἀλώσεως ἱστορίαν, ἵνα ἴδῃς θειότατον ἱστορίαν, οἵαν οὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ἵνα γὰρ μηδεὶς τοῖς ἀπίστοις αὐτῶν καὶ βασκάλοις ἀπιστήσῃ συμφοραῖς, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα· ἢ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον δ' ἀναγκαίως ἠπιστήθη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλλόκοτα ἐκεῖνα σκηναγωδῆσαι πάθη.

LXI. *Idem lib. 4. Epiſt. 225.*

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, hoſtium teſtimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non ſolum Prophetis fidem non habuerunt, ſed ne quidem ipſi Deo; exſtitit autem *Joſephus* quidam, Judæus ſummus, & acer Legis propugnator, quique vetus Teſtamentum ex fide veri paraphraſtice expoſuit, & pro Judæis ſtrenuiſſime ſe geſſit, ac per omnia ipſorum res meliores, quam dici poſſit, oſtendit, rerum autem veritati cedere dignatus eſt, (non enim impiorum ſententiam ſecutus eſt) neceſſarium eſſe arbitratus ſum, ipſius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Ieſus, vir ſapiens, "ſi tamen virum &c. —— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait, "doctor "hominum, qui libenter veritatem ſuſcipiunt &c.

Επειδὴ καὶ Ελλησι καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δοκεῖ ἀξιόχρεως εἶναι, Ιουδαῖοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, οὐ μόνον τοῖς προφήταις οὐκ ὑπίσθουν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ιώσηπος, Ιουδαῖος ἀκριβὴς καὶ τὸν νόμον ζηλωτὴς, καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην εἰς ἀληθείας προφέρουσαν, καὶ ὑπὲρ Ιουδαίων ἄριστα ἀνδριζόμενος, καὶ πάντα τε τὰ ἐκείνων κρείττονα λόγου ἀποφαίνων, τῇ δὲ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ προφωρῆσαι ἀξιώσας· οὐ γὰρ ἐζήλωσε τὸν ἀσεβῶν τὴν γνώμην· ἀναγκαῖον οἶμαι τὰς ἐκείνου προφάσεις ῥῆσαι. τί οὖν φησί; "Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, "εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρή ------. Εγὼ δὲ λίαν θαυμάζω τοῦ ἀνδρὸς ἐν πολλοῖς μὲν τὸ φιλάληθες· μάλιστα δὲ, ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ παλη- "θῆ δεχομένων -----.

LXII. *Cyrillus* [m] *Alexandrinus, lib. 5. Comment. in Joann. Evang. p. 517. Edit. Pariſ.*

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius ſit atque optabilius. Cæterum Judæorum everſionem, & incolarum captivitates, cædemque crudeliſſimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comeſtionem in hiſtoriis ſuis *Joſephus* commemorat.

Εἰς τοῦτο γὰρ Ιουδαίοις τὰ ἐκ τοῦ πολέμου κακίστοις πάθη, ὡς τὸ ἐκείνων πεῖρας πᾶν εἶδος θανάτου γλυκέως γλυκίων τε καὶ αἱρετώτερον. πλὴν δὲ τῆς χώρας αὐτῶν ἐξανάστασιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων αὐτὴν τὰς τε ἐξανδραποδισμοὺς, καὶ τὴν ὠμοτάτην σφαγὴν, καὶ τὰς ἐν ἑκάστῃ πόλει λιμοὺς, τάς τε ἐν αὐταῖς τεκνοφαγίας ἱστορεῖ καὶ Ιώσηπος ἐν οἰκείοις συγγράμμασι.

LXIII. *Theodoritus Epiſc. Cyrenſ. in Quæſtionibus in Exodum, p. 110. Edit. Pariſ.*

Joſepho autem credendum eſt in his rebus, ut qui gentis *ſuæ* menſuras probe norat.

Πιστεύτεον δὲ ἐν τούτοις Ιωσήπῳ, ἀκριβῶς τοῦ ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p. 616. Edit. Par.*

Neque enim quæ à *Joſepho* dicuntur cum Græcis Hiſtoricis conſentanea ſunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Aſtyagis filium, eundem *eſſe* Darium, quem iſte narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Joſephi* oratio à fide abhorreat.

Οὐδὲ τοῖς Ελληνικαῖς ἱστορίαις τὰ ὑπὸ τοῦ Ιωσήπου εἰρημένα συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν Κυαξάρην τὸν τοῦ Ασυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν φησὶ φέρειν σὺν τῷ Κύρῳ τὴν στρατιὰν καὶ τῆς Βαβυλῶνος ποιησάμενον· ὥστε παντάπασιν ἀπίθανα εἶναι τοῦ Ιωσήπου λόγον.

LXV. *Idem ibid.*

Hæc nos apertius edocent primus & ſecundus Maccabæorum libri; quæ & Joſephus hiſtoriographus accurate conſcripſit. ------

Ταῦτα σαφέστερον ἡμᾶς ἡ τῶν Μακκαβαίων βίβλος ἥτε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα διδάσκει, καὶ Ιώσηπος ὁ ἱστοριογράφος ἀκριβῶς ταῦτα συνέγραψε -------.

LXVI. *Idem ibid. p. 697.*

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocaſſe, teſtis locuples eſt *Joſephus* Hebræus, qui Chriſtianam quidem prædicationem non admiſit, veritatem tamen occultare non ſuſtinuit.

Οτι δὲ οἱ πάλαι Ιουδαῖοι τὸν μακάριον Δανιὴλ μέγιστον ἀπεκάλουν Προφήτην, μάρτυς ἀξιόχρεως Ιώσηπος ὁ Εβραῖος, τὸ μὲν Χριστιανὸν οὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν δὲ ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος.

LXVII. *Philoſtorgius in Compend. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. p. 468. Edit. Valeſ.*

Quarum denique librum à *Joſepho* ſcriptum & ipſe (aliis conſentiens) ait; atque non tam hi-

Τὸ μέντοιγε τέταρτον [τῶν Μακκαβαϊκῶν] ὑπὸ Ιωσήπου γεγράφθαι καὶ αὐτὸς συνομολογῶν, οὐχ ἱστορίαν μᾶλλον

[m] Idem *Cyrillus* meminit *Joſephi* Sanchoniatonis Interpretis. Vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lipſ.* & *Dodwellum* de Sanchoniathone §. v, vi.

[n] Vide

λον ἢ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ, τὸ περὶ τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοὺς Μακκαβαίους διηγούμενον.

ſtoriam quam encomium eſſe, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus ſeptem filios.

LXVIII. *Hermias.*[n] *Sozomenus in Hiſt. Eccleſiaſt. lib.* 1. *c.* 1. *p.* 8.

Καὶ Ἰώσηπος ὁ Ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ οὐδενὸς τῶν Ἰουδαίοις καὶ Ῥωμαίοις ἀποδοκίμου νομιζομένου, ἀξιοχρεως ἂν εἴη μάρτυς τοῦ περὶ Χριστοῦ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκαλεῖν οὐκ ἐθέλει, ὡς θαυμάτων ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ προφηθῆναι τοῖς θείοις προφήταις οὐκ ἀγνοεῖ. πολλοὺς δὲ ὄντας ἐξ ἑπηλύτων Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων ἀποπειραν ἀγαπώσης αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομασμένον μὴ ἀπολείπειν φῦλον. καί μοι δοκεῖ πάσχειν ἱερῶν μονονουχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις θεὸν εἶναι τὸν Χριστόν. οὕτω δὲ δὴ θαυμαστοῦ πράγματος καταπλαγεὶς, ὠδίνων μέσως παρέδραμε, μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἀποσκήψας, μᾶλλον δὲ καὶ σωφρονῶν. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμάσαι εἰκότως καταφαίνεται, μὴ τοὺς Ἑβραίους φθάσαι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σίβυλλα καὶ χρησμοί τινες τῶν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον προεμήνυσαν, ἀλλὰ θαῦμα τοῦτο πᾶσιν Ἕλλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐστίν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ᾠδὰς προφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντας, καὶ σεμνοτέρας πρὸς δῆμον λέξεσι πεφρασμένας. ἰδοὺ δὴ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰ ἄνωθεν προμηθίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἐσομένων, μὴ μόνον ἰδίοις προφήταις ἐνηχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείοις ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς διὰ χρείαν θαυμαζένου μέλους, τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν ἐπιδραμοι τῷ πλήκτρῳ, ἢ τῆς ἄσης ἑτέρας προσθεῖη.

Sed & *Joſephus* Matthiæ filius ſacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Chriſto teſtis eſt locupletiſſimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem; veræque doctrinæ magiſtrum: Chriſtum vero diſerte nominat, & ſupplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuiſſe, & alia plurima miracula à divinis vatibus de illo prædicta eſſe teſtatur. Multos præterea quos ille ad ſe pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perſeveraſſe affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defeciſſe. Ac mihi quidem videtur, dum iſta ſcribit, propemodum clamare Chriſtum Deum eſſe, operibus ipſius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergreſſus eſt, eos qui in Chriſtum crediderant minime infectatus, immo potius cum illis conſentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari ſubit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Chriſti non acceſſerint. Etſi enim à Sibylla & à quibuſdam oraculis, ea quæ Chriſto acciderunt, ante ſignificata ſint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accuſandi ſunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina anteibant, hujuſmodi vaticinia noverant, utpote verſibus maxima ex parte conſcripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi poſſent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad conſenſionem poſterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte inſinuaret. Perinde ac ſi quiſpiam muſicus ob peregrini cujuſdam cantici neceſſitatem, ſuperfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

SECULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Caſſiodorus in Hiſt. Eccleſ. Tripartita, lib.* 1. *c.* 2.

Joſephus Mattathiæ filius atque ſacerdos, vir apud Judæos nobiliſſimus, necnon & apud Romanos digniſſimus, teſtis erat de veritate Chriſti. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Inſtitutione Divinarum Literarum.*

Joſephus, pæne ſecundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaïcarum* late diffuſus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [o] XXII. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios VII. libros *Captivitatis Judaïcæ* mirabili nitore conſcripſit. quorum tranſlationem alii Hieronymo, alii Ambroſio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adſcribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Coſmas Indicopleuſtes, lib.* 3. *p.* 174. *Edit. Pariſ.*

Πρῶτος συγγραφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀποδείκνυσιν, καὶ Ἰώσηπος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

Primus ſcriptor in orbe Moyſes, ut Euſebius Pamphili, & *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtificaverunt.

LXXII. *Evagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib.* 5. *c.* 24.

Πολλὰ δὲ καὶ Ἰώσηπος ἔγραψεν ἱστορίαν, χρειώδη εἰς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

Sed & *Joſephus* copioſam nobis reliquit hiſtoriam, eamque utilem prorſus ac fructuoſam.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib.* 3. *de Mundi Creatione, cap.* 16.

Τὸ δὲ, "γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος", ἀντὶ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τοῦ στερεώματος γενέσθαι φύσιν, ὡς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ

Illud igitur, Fiat firmamentum in medio aquæ, "non arguit naturam Firmamenti exiſtere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Joſephus* Hebræus

[n] Vide etiam p. 399.
[o] Sc. *Antiqq.* XX. (nam vita *Joſephi* pro parte habetur libri vigeſimi) & *contra Apionem* II.

bræus vult in libro quem conſcripſit *de cauſa Univerſi*: dicens, "aquam tripartitam eſſe, & u-"nam quidem tertiam ejus in Firmamenti gene-"rationem coaluiſſe; alteram vero tertiam infe-"rius remanſiſſe: denique reſiduam aliam tertiam "per rarefactionem in ſublime una cum firma-"mento elevatam eſſe.

τ̀ δ̀ Παυτὸς αἰτίας συγγεάμματι βάλεται· P "εἰς "τρία, λέγων, διηρῆθαι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ μὲν τρί-"τον αὐτοῦ εἰς γένεζιν συμπαγῆναι τ̀ στερεώματ⊙· τὸ "δ̀ τρίτον ἐναπομεῖναι κάτω, τὸ δ̀ λοιπὸν τρίτον ἐν "τοῖς νώτοις εἰς ὕψ⊙ συναναχυφιθῆναι τ̀ στερεώμα-"τ⊙.

LXXIV. *Joannes Malela in lib.* 10. *Chronographiæ*, *p.* 319. *Edit. Oxon.*

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti ſcriptis ſuis teſtatus eſt *Joſephus*, Hebræorum philoſophus, qui & iſta inſuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus ſuis reſpiraſſe quidem, ex quo cruci Ieſum fixerunt, hominem illum bonum ac juſtum, ſi modo hominem (inquit) illum fas ſit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Joſephus* ille Judæus in libris ſuis de Judæorum Antiquitatibus ſcripta reliquit.

Καὶ ἐξ ἐκείνυ ὅλεθρ⊙ ἤρξατο τοῖς Ιυδαίοις, κα-θὼς Ιώσηπ⊙ ὁ Εβεραίων φιλόσοφ⊙ πᾶσα συνεγρά-ψατο, εἰρηκὼς καὶ τᾶτο· ὅτι ἐξότε Ιυδαῖοι ἐσταύρωσαν Ιησυῦ, ὃς λεῖ ἄνθρωπ⊙ ἀγαθὸς καὶ δίκαι⊙ (εἴπερ ἄρα τ̀ τοιᾶτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν) οὐκ ἐξέλειψεν ὀδυνὴ ἐκ τ̀ Ιυδαίας χώρας. ταῦτα ἐν τοῖς Ιυδαϊκοῖς συγγράμμαζιν αὐτᾶ ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ιώσηπ⊙ Ιυδαῖ⊙.

LXXV. *Idem ibid. p.* 337.

Titus —— Hieroſolymas totamque adeo Palæſtinam vaſtavit, urbeque ipſo Feſti die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum haſtæ ſubjecit. Id quod *Joſephus* ſapientiſſimus ſcriptis conſignavit; qui & ipſe Hebræus erat, & bello interfuit.

Ὁ δ̀ Τῖτος ---- ἐπέρθησε τὴν Ιερυσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιςίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τ̀ Ιυδαίων κατέςρεψεν, ἐν τῇ αὐτῇ τ̀ ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτι παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώ-λεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτὸς κατακόψας. ἄλλας δ̀ μυριάδας ιέ. Διεπέπρακεν αἰχμαλώτων, νε-ανίσκων, καὶ παίδων ἀρρένικῶν, καὶ παρθένων κθ ασίων. καθὼς καὶ Ιώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Εβραῖος γὰρ ὑπῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τῷ πολέμῳ.

SÆCULO VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epiſtola Apologetica*, *p.* 245. *Edit. Lond.*

Audiat *Joſephum*, hiſtoriographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητ⊙ adverſus Apionem Grammaticum ſcribens, aperte & lucide monſtravit, & minorem annorum numerum eſſe veracem, & nequaquam Scripturam ſanctam à Judæorum gente eſſe falſatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum*, *p.* 250.

Agnoſcas etiam qua opinione vulgus in ſex vel ſeptem millium venerit annorum, & qua ipſe auctoritate aſſertionem meæ computationis aſtruam; Hebraïca videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Auguſtinum laudata, & per *Joſephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo*, *&c. lib.* 1. *c.* 4.

Nequaquam putandum eſt, *Joſephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentiſſimum, & in Scripturis divinis ſimul & ſæcularibus doctiſſimum ullatenus hoc potuiſſe latere, &c.

LXXIX. *Anaſtaſius Abbas in libro contra Judæos, ex verſione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Caniſii*, *p.* 142.

Idem *Joſephus* auctor & ſcriptor veſter de Chriſto ait; fuiſſe virum juſtum & bonum, divina gratia oſtenſum ac declaratum, qui plurimos ſignis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia*, *p.* 226. *Edit. Pariſ.*

Hoc Chaldaïcarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus teſtantur: quos etiam aſſentiente divina Scriptura cum aliis ſequitur *Joſephus*.

Καὶ τᾶτο μαρτυρᾶσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψά-μενοι, Αλέξανδρος καὶ Αβυδηνός· οἷς καὶ Ιώσηπος, καὶ πάντες ἐν τύτῳ ἕπονται, συμφωνέσης τ̀ θείας γραφῆς.

LXXXI. *Idem p.* 334.

Et in hoc Apoſtolorum actibus concors eſt *Joſephus*.

Καὶ συμφωνεῖ Ιώσηπος ἐν τύτῳ ταῖς πράξεσι τ̀ Απο-ςόλων.

SÆCULO IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n.* 194. *fol.* 63. *b.*

Joſephus, qui in Judaïſmo manſit cæcutiens, Clemenſque & Africanus & Tatianus. ex circumciſis vero *Joſephus* & Juſtus narrant, Moſem divinum Inachi tempore floruiſſe, utroque ex hiſtoria antiqua hujuſce rei teſtimonia exhibente.

Ιώσηπος ἐν τῷ Ιυδαϊσμῷ μείνας τυφλώτ[illegible]ων, Κλή-μης τε καὶ Αφρικανὸς καὶ Ταπανός. τ δ̀ ἐκ περιτομῆς Ιώσηπος καὶ Ἴυςος κατὰ Ιναχον ἀκμάσαν τ̀ θαυμάσιον Μωϋσεῖ ἱςόρησαν, ἰδίως ἕκαςος ἐκ παλαιᾶς ἱςορίας ἐπιφαρῶν τὴν ἀπόδειξιν.

LXXXIII.

p Hæc verba non habentur in iſtius libri *Fragmento* quod hodie ſupereſt, & *Joſepho* adſcribitur.

TESTIMONIA.

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήππου Ἰουδαίου τὰ κατ' Ἰουδαίους πάθη. ἔστι δὲ αὐτοῦ τὸ συνταγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸν καὶ φέρουσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ καθαρεύσεως καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐκφῆναι. πιθανός τε πρὸς δημηγορίαις, καὶ βιαίχαρις, καὶ ὅπου τἀναντία ὁ καιρὸς καλῶν χρήσασθαι τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γνώμαις ἐνθυμημάτων ἑφ' ἑκάτερα. καὶ γνωμολογικὸς δὲ, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάθη τῷ λόγῳ παρασκευάσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάντως καὶ ταῦναι δοκιμώτατος.

Legi *Josephum* Judæum de Judaïcæ gentis calamitate atque interitu. sunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi sermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copiose enthymematis in utramque partem utitur: sententiasque, si quis alius, adhibet: orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique est peritissimus.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήππου περὶ θεοῦ Παντός· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ἐπιγραφόμενον, περὶ τοῦ θεοῦ Παύλου αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τοῦ θεοῦ Παύλου οὐσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι χριστοῦ θεοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ· ἡμῶν ὡς ἦν εἰπεῖν θεολογεῖ, καλῶν τε αὐτὸν ἀναφθεγγόμενος χριστὸν, καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὅπως ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς [q] Ἰωσήππου εἴη τὸ συντάγμάτιον, ἀναπείσειεν. ὅθεν δὲ τὸ τοῦ Φέστου αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα θεοῦ ἀνδρὸς δοκεῖ. εὗρον δὲ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ἰωσήππου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

Lectus est *Josephi* liber *de Universo:* qui etiam inscriptus legitur, *de Universi causa*; atque alibi *de Universi natura.* duos quidem sermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium differit: de Christo autem vero Deo in nostrum ferme modum loquitur, & ipsam Christi appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehensionem describit. Quæ res ambigendi fortasse cuipiam causam præbeat, sitne hoc ipsius *Josephi* opusculum: etsi nihil dicendi genere à reliquis ejusdem scriptis discedit. Comperi autem annotatum, non esse *Josephi* opus, sed Caji cujusdam presbyteri, &c.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Ἀνεγνώσθη Φλαβίου Ἰωσήππου Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας ἐν λόγοις κ'. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συναίδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότροπον συγχαράττων. κάτεισι δὲ μέχρι τῆς δεκάτης [πολυτάγμ] πρὸς Ῥωμαίους Ἰουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ἰωσήππου, γένους μὲν Ἰουδαίου, ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὸ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ οὐ βασιλείου φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τῆς γὰρ Ἀσαμωναίου παίδων, οἳ δὴ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱερατεύσαντες τε καὶ ἐβασίλευσαν, ἡ γεννησαμένη ἀπόγονος. γέγονε δὴ οὖν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Γαΐου Ῥωμαίων ἡγεμονίας Ἰωσήππου. οὐκ νέας μὲν φιλολογῶν· πρὸς δὲ τὸ ἐκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ τῶν τότε Ἰουδαίοις αἱρέσεσι· τρεῖς δέ εἰσι· καὶ πάσας εὐτόνως μετῆλθε, ὡσπερ γε πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἐλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δ' αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδυκαῖοι, καὶ Ἐσσηνοί. ἀς διελθὼν ἔξεισιν ὅτι τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβει ἀνδρὶ τινὶ, τὰ ἐρημικὰ ἀσκοῦντι βίου, ὅτι ἔτη τρία· ᾧ δὲ τῷ ἀνδρὶ ἐσθὴς μὲν δένδρων, καὶ τροφὴ τὰ αὐτοφυῆ αἱ βοτάναι, καὶ ψυχρὸν ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τὰ ἡμέρας καὶ τὰ νυκτὸς, πρὸς ἁγνείαν. ἐκεῖθεν δὲ τὸ ἑνδεκαιδέκατον ἔτος ἐπάνεισι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν σέργων, ᾗ καὶ τῇ παρ' Ἕλλησι Φασὶν ἐοικέναι ὀνομαζομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα περὶ τὸ λ'· ἔτος πέμπεται μὲν παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ πρωτοπαίμενος. ἤρχετο γὰρ παραχῆς ἐδέχετο τὰ Ἰουδαίων, πολλαῖς ἀταξίαις ἤδη σφαλλομένων. εἶτα καὶ στρατηγὸς τῶν περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὖτε πρόσθεν δὲ ἔθνος, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ὑπεβάλλετο, πάσας ἐξέφυγε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑπεξουσίοις πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὰ πρὸς Ῥωμαίοις πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεχθὼν ἐν Ἰωταπάτοις, ὅμως ζωγρίας Οὐεσπασιανῷ, Ῥωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἁλίσκεται· εἶτα τυχάνῃ λίαν εὐμενὴς, αὐτός τε τότε καὶ ὑπατεύων Ῥωμαίων ἄρξας. οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος,

Legimus *Flavii Josephi* libros XX. *Judaïcæ Antiquitatis.* A mundi creatione juxta Mosem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Est vero ubi & ab eo diversus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Est quidem *Josephus* genere Judæus, sacerdos ipse, patrisque stirpem à sacerdotibus ducens: mater enim ejus regii sanguinis fuit ex Asamonæorum illa sobole, quæ diutissime inter contribules sacerdotio potita summo & regno. Natus ergo *Josephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philosophiæ studiis sese dedidit: annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Judæorum sectas appulit (tres autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere sectæ illæ; Pharisæi, Sadducæi, & Esseni. Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique viro tres annos utitur, qui solitariam erat vitam austere pridem complexus; cui vestimentum arborum folia, alimentum vero herbæ sponte natæ præbebant; & frigida insuper sæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undevicesimum ætatis annum urbem repetiit, Pharisæorum potissimum hæresim secutus, quam ei fere similem faciunt, quæ apud gentes Stoïca est appellata. Annum agens postea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene gessit, & multas variasque æmulorum in Republica administranda insidias evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod adversus Romanos invitus suscepit, fortiter Iotapatis sustinuit; vivus tamen in Vespasiani, Romanorum copiis præfecti, potestatem venit: quem in se humanum sensit, ac perbenignum jam tum, & vero amplius postquam Ro-

q Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. *Cavei* Histor. Literar. Vol. p. 169.

Romanum obtinuit imperium. Neque ſolum illum talem expertus eſt, ſed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana ſit civitate donatus, multiſque opibus auctus. Abſoluta ab eo hiſtoria LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

ἀλλὰ καὶ τὸν παῖδων, Τίτου καὶ Δομιτιανοῦ, καὶ ἀξιοζήλωτον βεβασιλευκότων· ὡς καὶ τὸ Ρωμαικῆς τυχεῖν πολιτείας, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταζῆναι. ἀπηριθμη ἢ ἡ ἱστορία νϛ'. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ρωμαίων Δομιτιανοῦ ἔτους τὸ ἐκχῆς ἔχοντος τρισκαιδέκατον.

LXXXVI. *Idem in Epiſt. 247. Edit. Lond.*

Vides hîc Philippenſes titulo ſe Romanos venditantes. Et poſt ea tempora *Joſephus*, à Judaïca propagine genuina genitus, & patriam ſortitus Hieruſalem, è ſacerdotum ſtirpe ſacerdos ipſe, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Veſpaſiani prænomen dedit, cum illis communem, qui conſanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Joſepho*, qui Romanum & Flavium ſemet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inſcripſere; quamvis ex invidia illi plures adverſarentur: nec quidem rapiebatur κατ' ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

Ορᾶς ὅτως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ρωμαίων ἑαυτὸς ὀλιγεμνύζι κλήσι· ὥσπερ ἦ πάλιν, τότων ὕστερον, Ἰώσηπος Ἑβραίων τε γνησίας ἀποφᾶς ἐκβλαζήσας, καὶ αὐτὸ πατρῴδα τὸ Ἱεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τοῦτο χρηματίσας, ὅλῳ ὡς τῇ Ρωμαίων κλήσι, καὶ τῷ Φλαβίου ἐπεγράφετο ὡσηγορίαν. ὁ γέρας ἡ ἐξ Οὐεσπασιανοῦ ἐπωνυμία τοῖς Ρωμαικῷ αὐχεῖζιν τῷ συγγένειαν ἐδίδυ· καὶ ὐ μόνον Ρωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγράφων ὐδαμοῦ ξενίας ὁ Ἰώσηπος ἐάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτὸ βαλλόντων, ἀλλ' ὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphraſtes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviſſ. Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Quinam non eos ſolum luiſſe pœnas, qui Juſto necem intulerunt, ſed & civitatem, in qua ſcelus iſtud perpetratum eſt, magnam accepiſſe cladem affirmarunt: ejuſque rei teſtis locupletiſſimus *Joſephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri geſta, referens ——. Cæterum, poſt Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Καὶ ἐνίοις μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μῦσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ἰώσηπος, ἐν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατ' αὐτὸν ἀνδρα διεξιών .... τὰ μέντοι κακῶν ἔχοντα μετὰ τὸν Ἰακώβου πλοῦτον Ἰουδαίοις κατέπληξε· καὶ μάρτυς τούτων Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ὑποκρυψάμενος.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, veritatis amans, de Præcurſore, & de Domino noſtro & Deo & Servatore Jeſu Chriſto loquitur. Fuit autem Matthæi ſacerdotis Hieroſolymitani filius; & *Antiquitates Judaicas* libris XX deſcripſit &c. Hic à Veſpaſiano & Tito ejus filio captus, uſque ad Hieroſolymorum expugnationem apud ipſos manſit; & cum ipſis Romam profectus, Libros ſeptem de Excidio Hieroſolymitano Imperatoribus obtulit, qui in Bibliotheca Publica ſunt repoſiti; & ob illius ſcripti celebritatem ſtatua donatus eſt. Scripſit etiam *Antiquitatum Judaïcarum* libros XX, ab exordio mundi uſque ad XIV annum Domitiani Cæſaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula à parte Gentilium legatus miſſus eſt, ut oratione quadam Philonem accuſaret, quæ Gentis Judaïcæ criminationem continet. Eſt & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculorum Chriſtum à Judæis interfectum fuiſſe; & Joannem Baptiſtam vere fuiſſe Prophetam; & propter cædem Jacobi Apoſtoli Hieroſolyma vaſtata fuiſſe. Sic autem de Domino noſtro Jeſu Chriſto ſcribit: "Eo-"dem tempore exſtitit Jeſus", &c. Hæc *Joſephus* lib. XVIII. de Chriſto dicit.

Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος, Φιλαλήθης, λέγων περὶ μὲν Προδρόμου, καὶ περὶ μὲν Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματθαίου ἀνδρὸς ἱερέως ἐξ Ἱεροσολύμων· γεγράψας τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ'. ἔτος ἄλλως περὶ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου μὲν ὑὸς αὐτοῦ, ὅτι τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσει καταλείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἐπεὶ λόγους τῆς Ἱεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι συνέγραψεν, οἵ τινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραφε δὲ καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας λόγους κ'. ἀπὸ τῆς μὲν κόσμου ἀρχῆς, ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος· καὶ β'. βίβλους ἑπτὰ περὶ ἀρχαιότητος, καὶ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβεύτης ἀπεστάλη πρὸς μέρους τῶν Ἑλλήνων κατηγορήσων Φίλωνος διὰ λόγου τινὸς, κατάγνωσιν περιέχοντος μὲν Ἰουδαίων ἐθνους. ἔστι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ μὲν πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι πρὸς Ἰουδαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγονέναι προφήτην, καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου μὲν Ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. γράφει δὲ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὕτως· "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον" ——. τοσαῦτα Ἰώσηπος περὶ Χριστοῦ ἐν τῷ ιη'. λόγῳ φησὶν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, hiſtoriographus. Hunc Veſpaſianus cuſtodiri juſſit, ut eum Neroni mitteret. *Joſephus*, hoc audito, dixit, ſe cum ipſo ſolo velle

Ἰώσηπος, Ἰουδαίος, ἱστοριογράφος. τοῦτον φυλαττεῖσθαι κελεύει Οὐεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτὸν Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ἰώσηπος, μόνῳ τι διαλεχθῆναι θέλειν

[r] Hic locus, quo nullus eſt in toto *Joſepho* illuſtrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παρεμπέλκυσον & ſpurium, aliis vero ab ipſo *Joſepho* ſcriptum eſſe contendentibus. De hoc argumento plures diſſertationes in utramque partem editæ ſunt, & in omnium manibus verſantur; quæ ratio eſt, quare plura hîc non addam. *Kuſterus.*

[s] Re-

λειν ἔλεγλν αὐτῷ. μεταςησαμένυ ἢ ἐκείνυ πάντας, πλὴν ἕ παιδὸς Τίτυ καὶ δυεῖν φίλων, "Σὺ μὲν, "ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις [s] ——. ὁ ἢ Οὐεσπασιανὸς ὥσθ' ὅλως μὲν ἀπιςεῖν ἐδόκει, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐδόκει πανουργεῖν· ἀτρεκῆ δὲ τὸν Ἰώσηπον εὑρήκεις, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι καὶ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, ſummoviſſet, "Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, putas &c. —— Veſpaſianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Joſephum* aſtute hæc comminiſci putaret: ſed cum poſtea, quæ dixiſſet, vera eſſe cognoviſſet, veſtimentis & aliis pretioſis muneribus eum donavit.

XC. *Idem voce* φλέγων.

Τἐναντίον μὲν οὖν ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικότι ἔοικε καὶ εὐλαβυμένῳ, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ἕλλησι.

Contra vero *Joſephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio, p. 225. Edit. Pariſ.*

Ἰώσηπος Ἰουδαῖος, Φιλαλήθης ὢν, ἱερεῖ τε περὶ τὰ τότε, τῶτε πολέμῳ καὶ τῇ ἁλώσει ἐκείνῃ ἐντυχών.

Joſephus Judæus, veritatis obſervantiſſimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, hiſtoriam ejus rei deſcripſit.

XCII. *Idem paulo infra, p. 231.*

Αὐτὸν παρέξομεν τ Ἰώσηπον μάρτυρα, τὰ τὰ ἐκείνων φρονοῦντες. —— [t] σὺ δέ μοι σκόπει τὸ Φιλαλήθες ἕ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν.

Joſephum ipſum, hominem ab ipſorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis ſtudium in eo viro conſidera, qui, Judæus quamvis erat, Judaïcam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis, in Veſpaſiano, p. 317. Edit. Francof.*

Ἰώσηπος ἢ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἀχθεὶς τε ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη· "νῦν μέν με "δήσεις, μετ' ὀλίγον δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενό-"μενος.

At *Joſephus* natione Judæus, ante ab eo captus conſtrictuſque vinculis, ridens ait; "Nunc qui-"dem me vincies: poſt annum autem ſolves, cum "fueris Imperator factus.

XCIV. *Theophylactus Archiepiſc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum, cap. 22. p. 219. Edit. Pariſ.*

Ἀπέςειλε ἢ ὁ βασιλεὺς τὰ ςρατεύματα αὐτοῦ, τυτέςι τὰ Ῥωμαϊκὰ, καὶ τὰς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἀπώλεσε, καὶ τὴν πολιν αὐτῶν ἐνέπρησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος λέγει.

Miſit autem rex exercitus ſuos, hoc eſt Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hieruſalem ſuccenderunt, ut teſtatur etiam *Joſephus* [v] veritatis ſtudioſus.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem, p. 762.*

Ἡ πόλις αὐτῶν ἑάλω, καὶ ἡ θεήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, διὰ τ θάνατον τῦ [x] Ἰησῦ πῶπε αὐτοῖς ἠμέθη.

Civitas ipſorum capta eſt, & ira divinitus immiſſa undique in eos venit, ſicut & *Joſephus* teſtatur, propter mortem Ieſu hæc eis eveniſſe.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Τίνες οὖν ἦσι, καὶ διὰ τί ἦτω τετίμηνται, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ἰωσήπυ· ἥτις φιλοσόφως ἀποδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τ παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κύριος τῦ ῥέπειν εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ ἢ εἰς κακίαν. αὕτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζυσα, πολλαῖς μαρτυρίαις εἰς τῦτο ἐχρήσατο, ἔ μὴ τ ἄλλων ἔ τῆς τῶν Μακκαβαίων ἀθλήσεως.

Hi igitur quinam ſint, & qua de cauſa tanto ſint in honore, *Joſephi* liber perſpicue docebit: qui philoſophice demonſtrat rationem perturbationum eſſe magiſtram, dominamque propenſionis ad alterutram partem, modo ſcilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iſte libertatem voluntatis aſtruens, multis eam ad rem confirmandam teſtimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepiſc. Dolenſis in Hiſtoria Hieroſolym. l. 1. p. 85. Edit. Hanov.*

Quod (ſc. excidium) quomodo acciderit, legenti geſta Titi & Veſpaſiani patebit, quam lectionem vir eloquentiſſimus *Joſephus* ſtilo celebri conſecravit.

XCVIII.

[s] Reliqua videſis in lib. 3. de *Bello Jud.*

[t] Certe hæc habuit ex *Chryſoſtomo*, cujus verba pagina abhinc ſexta attulimus.

[v] Interpretationem ſupplevi: in qua deerat quod voci φιλαλήθης reſpondeat. Si è *Societate Jeſu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiola* diſcipuli *Joſephi* noſtri auctoritatem plerumque elevant.

[x] Forſan legendum Ἰακώβυ. Hæc enim mala eis accidiſſe propter mortem *Jacobi*, alii *Joſephi* teſtimonio nixi aſſerunt.

TESTIMONIA.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Quia & hic perſtringantur quæ de Servatore noſtro Ieſu Chriſto, deque Joanne Baptiſta ſcripſerit *Joſephus*.

Αλλὰ καὶ ἐνταῦθα σωτέτμηνται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ὁ Ιώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Pariſ.*

Hoc tempore Dominus quoque noſter & Deus Ieſus Chriſtus in Judæa viſus eſt: de quo hæc verba habemus in *Joſephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Ieſus vir ſa-"piens &c. ——— In oratione vero ſua *ad Græcos*, quæ & contra Platonem inſcribitur, *de cauſa Univerſitatis*, cujus etiam S. Joannes Damaſcenus in Parallelis ſuis meminit, hæc dicit: "Omnes juſti & injuſti ad Dei Verbum ad-"ducentur; illi enim pater omne judicium de-"dit, &c.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ιησοῦς Χριστὸς ἐν Ιουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ οὗ ταῦτα καὶ λέγειν φησὶν ὁ Ιώσηπος ἐν τῷ ιη λόγῳ τῆς Αρχαιολογίας· "γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ ------. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ελληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς καὶ Πλάτωνος ἀπηγόρευται περὶ τοῦ παντὸς αἰτίας, ὃν καὶ ὁ ἅγιος Ιωάννης Δαμασκηνὸς μνήμην πεποίηται ἐν τῇ πεμπτῃ αὐτοῦ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παραλληλα, ταῦτα φησίν[y] "πάντας γὰρ δικαίους καὶ ἀδίκους ἀνώποινον τοῦ θεοῦ λόγου "ἀνεῖσθαι ------.

C. *Michael Glycas in Annalium parte ſecunda, p. 158. Edit. Pariſ.*

Sic rem geſtam *Joſephus* recenſet, qui ſane nonnunquam fabulis conſentanea literis mandaſſe videtur.

Καί ὁ μὲν Ιώσηπός ἐστιν, ὅ τε μυθολογῶν ἔτω φαίνεται.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Hoc tempore ſapiens ille Philo & *Joſephus* claruerunt. *Joſephus* veritatis amans exſtitit. Nam & Baptiſtam Domini laudat, & Chriſtum conſimiliter virum ſapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, poſteaquam crucifixus fuiſſet, die tertio vivum conſpectum eſſe tradit.

Τότε δὲ ὅ, τε Φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ιώσηπος ἤκμαζον. ὅτος δὲ Φιλαλήθης ἐλέγετο· λέγει τὸν τε Βαπτιστὴν ἐπαινεῖν, καὶ λέγει τὸν τε Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐρχέτην, σωρωθέντα δὲ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Nam hæc omnia ſic prorſus evenerunt, id quod hiſtoria *Joſephi* teſtatur. Quippe ne Judæorum quiſpiam Hiſtoriæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, ſed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles deſcriberet.

Πάντα γὰρ πεπλήρωται κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ιωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ιουδαίων ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

CIII. *Fulcherius Carnotenſis in Geſtis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Aſſyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elyſæus rex. Nolebant enim regi Aſſyriorum Tyrii eſſe ſubjecti. Hoc per quinquennium actum eſt. De hoc Menander ſcribit, *Joſephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Hiſtoriarum Variarum Chil. V. p. 347.*

In libro *Captivitatis* ſacrorum Solymorum
Admirandus *Joſephus* hiſtoricus Hebræus
Fatum injuſtum dicit magnifice, &c.

Εν βίβλῳ δ' Αλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ο θαυμαστὸς Ιώσηπος ἱστορικὸς Εβραῖος
Τὸν εἱμαρμένον ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως ----.

CV. *Joannes Sarisburienſis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Joſephus*: "Fuit autem iiſdem temporibus Ieſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum appellare fas eſt, &c.

CVI. *Willermus Tyrenſis Archiepiſc. Hiſtoriæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illuſtres Hiſtoriographi, Hegeſippus & *Joſephus* Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. poſt paſſionem Domini anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps, obſedit, obſeſſam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

—— orant inſtantius ut regni Hieroſolymorum ſtatus omnis, tam proſper quam adverſus, poſteritati noſtrâ ſignificetur operâ, ſtimulos addunt, proponentes Hiſtoriographorum diſertiſſimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non ſolum proſpera ſed etiam adverſa mandaſſe literis; *Joſephum* quoque non ſolum quæ à Judæis egregie geſta ſunt, verum & quæ eis ignominioſa ſunt illata, longis tractatibus publicaſſe.

CVIII. *Gotfridus Viterbienſis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidiſſe [z] refert *Joſephus*, propter peccatum

[y] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento iſto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Joſepho* Editioni Lipſienſi ſubjungitur.

[z] *Antiquitatum* lib. 18. c. 7.

tum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Chriſto etiam idem *Joſephus* ſic ſcribit: "Fuit his temporibus Ieſus, ſapiens vir, ſi tamen virum nominari fas eſt &c. *Joſephum* etiam, Judæorum prudentiſſimum & ſapientiſſimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Veſpaſianus. Hſte autem *Joſephus*, non ſolum inter Judæos, ſed etiam apud Romanos, poſtmodum tantæ auctoritatis fuit, ut ſtatua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [a] opera ſunt in Hiſtoria viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [b] *Maccabæorum* ſecundus ab eo dicitur compoſitus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hiſt. Rom. p. 84. Edit. Lugd. Bat.*

[c] Πάντα γὰρ πεπλήρωται τὰ [τοῦτα] κατὰ τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου. [c] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαίῳ ἀπιστήσῃ. οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτεραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Joſephi* hiſtoria atteſtatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, ſed è gente eadem virum æmulatoremque inſignem excitavit, qui, quæ illi nefanda paſſi, tragica gravitate exponeret.

CX. *Nicephorus* [d] *Calliſtus Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῆς δ' ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, ἅτω διεξιών· Κυρήνιος δὲ ------.

Cenſus & deſcriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipſe veritatis conſectator *Joſephus* in XVIII° Hiſtoriarum ſuarum libro meminit, hiſce verbis: "Cyrenius, &c.

CXI. *Idem lib. 1. c. 15.*

Ἃς μὲν δυστυχίας λαμπρῶς ὁ Φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκῇ διελήλυθεν ἱστορίᾳ.

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Joſephus* in Judaïca temporum ſuorum hiſtoria commemoravit.

CXII. *Idem lib. 1. c. 39.*

Ἀκήλυθον δ' οἶμαι καὶ τὸ Φιλαλήθη παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθέμενον, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιη τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπερ τινα κεφαλίδα τῇ πρώτῃ μοι τῶν ἱστορικῶν ἐπιθεῖναι· περὶ γὰρ τὸν προδρόμου Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσα μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ λέξεσιν ἅτω φησί· "γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς -------.

Reliquum nunc eſſe puto, *Joſephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos hiſtoricum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore noſtro Ieſu Chriſto ſcripta reliquerit, primo huic Hiſtoriarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcurſore Joanne, ea quæ paulo ante recenſuimus, expoſuiſſet, deinde de Chriſto verbis hiſce ita ſcribit; "Exſtitit eo tempore Ieſus," &c.

CXIII. *Idem lib. 2. c. 13.*

Θαύματος οὖν ἄξιος ὁ Ἰώσηπος, ἅτω τὰ θεῖα σοφὰ γεγραφώς.

Dignus certe quidem eſt *Joſephus* iſte admiratione, qui ſic divinis conſona literis ſcribit.

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ σοὶ ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηπος καθάπαν σοφὰ ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τοῦ πλούτου Ἡρῴδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum hiſtoricus *Joſephus* in univerſum divinæ Scripturæ conſona ſcribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib. 2. c. 18.*

Κατὰ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγνωρίζετο, ἀνὴρ καὶ ἔθνει Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· ποσοῦτον δὲ ἀμφοτέρωθεν ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς καὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄτος συγγράμματα καταλέλοιπεν· ἃ φασὶ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸν περὶ Αὐτοκράτορος λογισμόν. ἐν εἴκοσι μὲν οὖν λόγοις τὰ τῆς Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἐπὰ δὴ αὖτις εἰς τὴν Ἱεροσολύμων συντάττονται ἅλωσιν, ὃς λόγος ἔχει καὶ τὸν Καίσαρα Τίτον, ἰδίαις [e] γραφότα χερσὶ, δημοσιεύεσθαι πανταχῇ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθέσθαι καταλογάδην. συντάττονται δὴ αὖτις καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησὶ, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιοτέρας γραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιῤῥήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμ-

Eodem porro ſæculo paulo poſt & *Joſephus* floruit, & ipſe vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem diſciplinarum doctrina excelluit, ut ſummam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam ſit conſequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus eſſe ferunt: potiſſimumque eum qui inſcriptus eſt *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaïcas* eſt complexus: ſeptem autem de *Bello Judaïco* Hieroſolymorumque everſione compoſuit; quos fama fert, Titum Cæſarem manus ſuæ ſubſcriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi juſſiſſe. Edidit etiam alios duos *de Veuſtate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exſtitiſſe, ſcriptaque eorum cæteris vetuſtiora eſſe ait: præterea *contra Apio-*

[a] Videtur duntaxat *Antiqq.* Verſionem inſpexiſſe ab *Epiphanio Scholaſtico* adornatam, & parum admodum de aliis *Joſephi* operibus reſciviſſe.

[b] Certe *quartus* legendum.

[c] Iisdem verbis *Glycas* paulo ſupra.

[d] Vide ejuſdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.

[e] *Joſephi* verba ſunt iſta, ἅτε χαράξας τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιεῦσαι προστάξαι. Significant, Titum Imperatorem *Joſephi* libris adſcripſiſſe ſua ipſius manu verba aliquot, quibus conſtaret *Joſephum* vera de hoc bello in his prodidiſſe libris, indeque petendam eſſe rerum geſtarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; ut nec illa δημοσιεῦσαι προστάξαι, *ut invulgarentur, præcepit.*

Apionem Grammaticum, qui tum orationes adversus Judæos invectivas scripserat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis instituta & mores calumniari ausi fuerunt, refutationes composuit ——. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigesimi indicat, quatuor se scripsisse libros *de Deo* quæ Judæorum sint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam licet facere, quædam vero sint prohibita. Alia insuper à se edita esse idem ipse in operibus suis asseverat ——. Tantopere autem historico, rebus gestis ad imitationem Thucydidis scribendis, stylo enitet, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: siquidem novis subinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, suavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus est eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit singularem. nam Philo certe philosophiæ plurimum operæ navasse; at *Josephus* oratorum sacra magis coluisse videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem respexit.

ματικὸν, κ᾽ Ἰουδαίων τινὰ καὶ συντάξαντα λόγους, πεποίωται, κ᾽ πρὸς ἄλλους, οἱ διαβάλλειν τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἐπεχείρησαν ἔθνους. ..... πρὸς ᾧ τῷ τέλει τῆς Ἀρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ ὅσαι πάτριαι δόξαι, κ᾽ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, κ᾽ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ᾽ αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πρᾶξαι, τὰ δ᾽ κεκώλυται. κ᾽ ἄλλα δ᾽ αὐτῷ συγγεγράφθαι, ἃ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ καταλέγει συγγράμμασιν ..... τοσοῦτον δ᾽ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνδρὶ, τὸν Θουκυδίδου μιμούμενον, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἐᾶσαι τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. τοῖς καιναῖς ἀεὶ χαίρων τῶν ὑποθέσεων, κ᾽ μετ᾽ εὐκολίας πάσης, μὴ τῆς τέχνης τόνου χαλῶν, ἁπλῶς μάλα κ᾽ ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ἐκφέρων, κ᾽ ἐν τῷ δημηγορεῖν ἀριστεύοντα. ὁ μὲν οὖν Φίλων, τῇ Φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πλεῖον ἐσχολακώς· Ἰώσηπος δ᾽ τὸν τῆς ῥητορείας ὀργάνων ἔοικε πλεῖον μεταχεκινηκέναι· κἀκεῖνος μὲν, πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀφορᾶν· οὗτος δ᾽, πρὸς τὸν Θουκυδίδην.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Historiæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Paris.*

Accedebant & alii viri clari & spectati, ut reverentiæ & honoris causa in civitatem ascriberentur, & illustri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Josephus* Hebræus, ex Palæstina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Astronomicis omnium optime scripsit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Josephus*, Claudii vero Ptolemæus.

Οὐ μόνον δ᾽ ἀλλὰ κ᾽ τῶν ἄλλως ἐνδόξων κ᾽ ἐλλογίμων πρόσασιν, ἵνα τῷ τῆς Ῥώμης δήμῳ αἰδοῦς ἕνεκα κ᾽ τιμῆς κ᾽ αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, κ᾽ ὀνόματος ἀξιῶνται τοῦ ἐπισήμου τῆς Ῥώμης· ὥσπερ δ᾽ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Εβραῖος Ἰώσηπος, δ᾽ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστα πάντων τὰς Ἀστρονομικὰς συγγεγραφάμενος ὑποθέσεις. ὁ μὲν γὰρ Φλαούϊος ἐκεῖθεν ἐπωνύμασται, ὁ Ἰώσηπος· ὁ δ᾽ Κλαύδιος, ὁ Πτολεμαῖος.

CXVII. *Matthæus Monachus sive Blastares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Hebræorum doctissimi, illique præsertim qui Judæam incoluere, ut *Josephus* atque Philo, summi uterque philosophi, legale Pascha ante æquinoctium nequaquam celebrandum esse judicabant.

Οἱ μὲν οὖν λογιώτατοι τῶν Εβραίων, δ᾽ μάλιστα οἱ τὴν Ἰουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος δὴ Ἰώσηπος δ᾽ Φίλων, ἄνδρες Φιλοσοφίας ἁπάσης ἐπ᾽ ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ᾤοντο δεῖν πρὸ τῆς ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

SÆCULO XV.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Fasciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Josephus, Historiographorum nominatissimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [f] libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti sunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Josephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Historicus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritissimus: vir sane bonus & egregius, qui de Christo optime sensit. Is, cum singularis eruditionis esset, de *Judaïca Captivitate* scripsit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adversus Apionem Grammaticum*. atque alia post se reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegiensi postea in Latinam linguam translata fuêre.

SÆCULO INCERTO.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Astronomiam, Edit. Paris.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, posteris hæc est omni veneratione major inventa disciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati consona docent: idque *Josephus*, veritatis studiosus profecto & amans, Antiquitatum Judaïcarum libro primo scripsit.

Εὕρηταί γε μὴν τὸ τοιοῦτον ὑπερέρεμνον ὄντως μάθημα παρὰ τοῦ Σὴθ, ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀδὰμ ἀπογόνων· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, κ᾽ μέντοι κ᾽ Ἰώσηπος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱερῶν Ἀρχαιολογίᾳ συγγέγραφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Cotelerium in notis ad PP. Apostol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina susceptum à Sanctis septem fratribus una cum matre & præceptore tradens diserte, Judæum *Josephum* habere conscriptorem opinionem præbet.

Ἡ δὲ τετάρτη, τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα τῶν παθῶν εἶναι τὸν λογισμὸν, δ᾽ τοῦτο ἐστὶ τοῦ θείου νόμου μαρτυρίαν δ᾽ πολιτικὸν τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σύν τε μητρὶ δ᾽ τῷ διδασκάλῳ τραγικώτερον διαγωνίσασθαι, Ἰώσηπον εἶναι συγγραφέα τῆς Ἰουδαίων ὑποθέσεως παρέχει.

CXXII.

[f] De *Græcis* an de *Latinis* nostri *Josephi* loquitur, non constat. Ea ætate *Versiones* omnium fere in manibus erant.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario noviſſimo Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, p. 526.*

Τὰ μέντοι κακῶν ἔχατα μὴ τὸν Ιακώβε πλὴν τὸν Ιουδαίες κατείληφε. Ὃ μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

Cæterum poſt Jacobi necem mala extrema Judæis obvenerunt; eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

CXXIII. *Eucherius Epiſcopus in Epiſtola ad Fauſtinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom. I. p. 666.*

Sed etiam *Joſephus*, nobilis Hiſtoricus Judæorum, ſitum totius regionis refert: cujus relationem huic epiſtolæ inſerendam putavi, ut veritatem ſtudioſe inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ ſitu fidem faceret.

CXXIV. *Computiſta quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Joſephus edidit *Antiquitatum* libros XX. Ab initio Mundi uſque ad Domitiani annum XIV. annos V. DCV. ſupputat.

Freculpho Lexovienſi, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque nonnullis locum inter Teſtimonia non dedimus, quod fere ad verbum exſcribant Hieronymum.

Ne vacua eſſet hæc pagina virorum poſt Litteras renatas doctiſſimorum judicia de *Joſepho* ſubjiciemus.

Joſephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

DE *Joſepho* nos hoc audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis.

Quod judicium adeo verum eſt, ut ne ipſi quidem ſucceſſerit Scaligero *reprehendiſſe aliquot in locis* Joſephum. *Iſ. Voſſius in Chronol. Sacra, c.* 10. *p.* 137.

Idem ibid. p. 24.

Joſephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veraciſſimum & religioſiſſimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus eſt *Joſephus*, fidiſſimus, diligentiſſimus & eruditiſſimus Scriptor.

Idem in Elencho Trihæreſium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus ſatis oſtendit nullum guſtum ſe habere Scriptorum *Joſephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Euſebio, quam *Joſepho*, ſcriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia ſcribenti.

Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad Baronium, Exercit. I. n. 3.

Joſephi amor veri notiſſimus, fides conſtantiſſima, niſi quid illi fortaſſe humanitus contigerit. —— cui ad penitus cognoſcenda illa, de quibus ſcribebat, omnia præſidia abunde ſuppetebant.

Daniel Heinſius in Ariſtarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Joſepho*, maximo ſcriptore, libro Antiquitatum ſecundo, de barbaris dicitur, —— de antiquis quoque Patriarchis verum eſt.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Joſepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Hiſtoria contra verum ſomniantes, ſequitur.

Idem ad Mat. V. 21.

Joſephus, quem patrii moris nihil latuit, ——.

Idem ibid. XIV. 3.

Joſephi ſumma fides & diligentia, & quæ paſſim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ iſtius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Joſephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquiſitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipſos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, Diſſert. II. §. 2. p. 45, 46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, poſtquam receſſerimus ab Hiſtoria Sacra; ἀξιοπιστότατον ſemper habitum [*Joſephum*] rerum ſuæ gentis enarratorem.

Claudius Salmaſius de Trapezitico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia ſunt ſententia & *Joſephus* ipſe, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionyſius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Joſephi* præſtantiſſimi Scriptoris hiſtoria, qui unus Herodis initia reſque geſtas fideliſſime perſcripſit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. col. 137.

Fatendum eſt nos [*Joſepho*] plurimum eo nomine debere, quod * ſuæ gentis Hiſtoriam ſumma fide & ſedulitate ſcripſit.

Iſaa-

* In exoticis tamen illi non temere eſſe credendum cenſuit.

Iſaacus Voſſius ſub finem Reſponſionis ad Schotanum, p. 428.

Ad *Joſephum* dein calamum transfers, & ſcriptorum omnium accuratiſſimo & veritatis amantiſſimo dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius ſcire potuit quam *Joſephus?* Erat natione Judæus, Hiſtoriæ Judaicæ peritiſſimus, & ipſius Herodis tempori valde proximus, atque in geſtis ejus ſtudioſius perquirendis ac deſcribendis omnium diligentiſſimus.

Idem ibid. p. 32.

Joſephus rerum Judaicarum teſtis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Joſephum* fuiſſe Hiſtoricum diligentiſſimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

Idem in Critica Hiſtorico-Chronologica in Annales Baronii, Vol. I. p. 13.

Joſephus accurate Herodis Hiſtoriam ex Romanis Auguſteæ ætatis ſcriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exſcripſit.

Henricus Noriſius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Joſephus omnium accuratiſſime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Baſ.* Editio princeps Baſileenſis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illuſtris Emericus Bigotius è codicibus perantiquis deſcripſit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæſarea.
5. *Cæſ.* notat codicem in Bibliotheca Cæſarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji* Codex D. Caji apud Cantabrigienſes, cujus lectiones Hudſono dono miſit *J. Dawſon* de Haſlingfield in agro Cantab.
7. CA. in lib. de Macc. notat Cod. Cantuarienſem.
8. *Car.* Joſephi Μακκαβαϊκὸν è MS. vetuſtiſſimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
9. *Caſ.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpſerat Iſ. Caſauboni.
10. *El.* Liber *MS.* è Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Elienſis Epiſcopi.
11. *G.* Genevenſis Editio, excuſa A. D. 1611.
12. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
13. *Haſn.* Varietates Codicis Hafnienſis, quas olim huc tranſmiſit D. Wandalinus.
14. *Hen.* Codex Hennebergenſis, aut Schleuſingenſis.
15. *Lipſ.* Membranæ Lipſienſes.
16. *L. B.* Codices Lugduno-Batavi, præſtantiſſimi, quondam Iſ. Voſſii.
17. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diverſæ.
18. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud *Oxonienſes.*
19. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peireſcianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Comentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adſervatis.
20. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Vratiſlaviam.
21. *Roſt.* Lectiones Cod. Roſtgardienſis Dani V. C.
22. *Rualds.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemenſis.
23. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc ſervat Bibliotheca Cæſarea.
24. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ ab Hudſono ære ſuo comparatæ.
25. *Voſſ.* Lectiones Codicum Iſ. Voſſii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Boſii, Reineſii, Petiti, & aliorum, ita exprimuntur, ut nulla egeant explicatione.

FLA-

FLAVII JOSEPHI OPERUM
TOMO I. II. & III.

Hæc continentur.

TOMO I.

Flavii Josephi Antiqu. Jud. Libri XX. Pag. 1 -- 982

TOMO II.

Flavii Josephi Liber de Vita sua 1 --- 40
—— —— *Libri VII. de Bello Judaico.* 41 --- 436
—— —— *Libri II. Contra Apionem.* 436 --- 496
—— —— *Liber de Maccabæis* 497 --- 520

SEQUUNTUR DEINDE IN EODEM

TOMO II.

Variæ Lectiones in Fl. Josephi Libr. VII. de Bello Judaico, ex Codicibus Gallicanis. 1 --- 56
Jo. Albert. Fabricii curæ auctiores de Fl. Josepho. 56 --- 71
Præfationes Editt. Antiqu. 72 --- 77
Thomæ Ittigii Prolegomena & alia, ab eodem Josephi sui Editioni addita. 78 --- 156
Collatio Fl. Jos. Lib. de Maccabæis, de Vita sua &c. cum Cod. Parisiensibus &c. 157 --- 181
Excerptum ex Institution. Hist. Frankenbergii. 182 --- 185
Caroli Daubuz Libri II. pro testimonio Flavii Josephi, de Jesu Christo. 186 --- 232
Epistolæ XXX. Philologicæ & Historicæ de Flavii Josephi Testimonio, quod Iesu Christo tribuit. 233 --- 286
Petri Brinck Chronologiæ & Historiæ Fl. Josephi Examen. 287 --- 304
I. B. Ottii Animadversiones in Fl. Josephum & Specimen Lexici Flavieni. 305 --- 323
Chr. Cellarii Dissertatio de Historia Herodum contra Harduinum. 324 --- 330
Chr. Noldii Historia Idumæa, sive de Vita & Gestis Herodum. 331 --- 401
Ezech. Spanhemii Stemma & Prosapia Herodis Magni; Chronologica Josephi; suspecta in eodem & notanda verba; Notæ ad priores Fl. Josephi Libros, &c. &c. 402 --- 423
Collationes MSS. Reg. Paris. &c. ad Fl. Josephi Libros XX. Antiq. & ejusdem Vitam. 424 --- 481
Index I. Auctorum, quorum testimonio utitur Josephus. 482
Index II. vocum Græcarum, quæ apud Josephum occurrunt. Index III. Geographicus, Regionum, Urbium &c. &c. Index IV. Rerum amplissimus; & denique V. Auctorum, qui in Notis illustrantur, notantur, emendantur. 483. usque ad finem.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗι ΠΡΩΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠ·ΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Proœmium, operis universi rationem reddens,*
2. *Mundi constitutio, & Elementorum dispositio.*
3. *De posteritate Adami, & decem ab eo ætatibus usque ad diluvium.*
4. *De diluvio; & quomodo Noë, in arca cum familia servatus, habitavit in campo Sennaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii ejus in contumeliam Dei exstruxerunt, corruit; ut linguas suas mutarunt; atque ut locus, ubi hoc evenit, Babylon appellatus est.*
6. *Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverunt.*
7. *Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa dicitur.*
9. *Quod, fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.*
10. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Assyrios aggressus, tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offensus.*
13. *De Ismaële Abrahami filio, ejusque posteris Arabibus.*
14. *De Isaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami conjuge, ejusque obitu.*
16. *Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata est.*
17. *De obitu Abrahami.*
18. *De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; & nativitate eorum.*
19. *De Jacobo, metu fratris, in Mesopotamiam profugo: & ut uxorem illic duxit, &, duodecim procreatis filiis, rursum in Chananæam revertitur.*
20. *Mors Isaci atque sepultura ejus in Hebrone.*

α'. Προοίμιον [b] περὶ τ ὅλης πραγματείας.
β'. [c] Η τ κόσμ σύστασις, [d] κὴ διάταξις τ στοιχείων.
γ'. Περὶ [e] τ γήϛ Ἀδάμ, & [f] τῶν ἀπ' αὐτ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τ καταϰλυσμ.
δ'. Ὡς ὁ καταϰλυσμὸς ἐγένετο· & ὃν τρόπον [g] Νῶε, σωθεὶς [h] ἐν λάρνακι μ τ συγγενῶν, κατῴϰησεν ἐν τῷ [i] Σινάρῳ πεδίῳ.
ε'. [k] Ὡς πύργος, ὃν & παῖδες αὐτ ἐφ' ὕβρ τ Θεο ᾠϰοδόμουν, κατέπεσεν· & ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· & ὡς ὁ τόπ, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐϰλήθη.
ϛ'. Ὡς οἱ Νῶε ἔϰγονοι πᾶσαν τὴν οἰϰουμένην [l] ἐπῴϰησαν.
ζ'. [m] Ὅτι τῶν ἐθνῶν ἕϰαστον ἀπὸ τῶν οἰϰησάντων προσηγορεύθη.
η'. [n] Πῶς [o] Ἀβραμ ὁ πρόγον ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐϰ τῆς Χαλδαίων γῆς ϰατῴϰει τὸν τόπ μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δ Ἰουδαίων λεγομένην.
θ'. Ὅτι, λιμ τὴν Χαναναίων ϰαταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν [Ἀβραμ·] ϰὴ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.
ι'. [p] Ἦθη Σοδομιτῶν, Ἀσσυρίων ὑπερατυσάντων αὐτούς.
ια'. Ὡς Ἀβραμος ὑπὲρ τῶν Ἀσσυρίους ὑπερατύσας ἐνίϰησεν. ϰὴ τὰς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, ϰὴ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.
ιβ'. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς ϰατέστρεψε, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
ιγ'. Περὶ Ἰσμαήλου τ Ἀβράμου, ϰὴ τῶν ἐϰγόνων αὐτ Ἀραβων.
ιδ'. Περὶ Ἰσάϰου, ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμου πατ.
ιε'. Περὶ Σάρρας τ τ Ἀβράμου γυναιϰὸς, & πῶς τ βίον ϰατέστρεψεν.
ιϛ'. Ὡς ἐϰ [q] Χετούρας, Ἀβράμῳ γαμηθείσης, [r] τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν Ἀραβάμῳ ἔθνος ἐγένετο.
ιζ'. Περὶ τ Ἀβράμου τελευτῆς.
ιη'. Περὶ τῶν Ἰσάϰου υἱῶν, Ἡσαῦ & Ἰαϰώβου, & γενέσεως αὐτῶν & διατροφῆς.
ιθ'. Ἰαϰὼβ φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ [s] τ ἐϰ παιδελφ φόβον· [t] & ὡς γήμας ἐϰεῖ, & δώδεϰα γενομένους παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
ϰ'. Ὡς Ἰσαϰ τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρωνι.

a Ita *Samb.* τῷ πρώτῳ λόγῳ *Vat. Bas. G.*
b Ita *Samb.* nulla hisce litera numerali affixa, sed sequentibus ad hunc modum, α'. Η Ϝ κόσμ ——. β'. Περὶ γῆϛ ——. & sic deinceps, ut proœmio non numerato capita sint duntaxat XIX. In *Edit. Bas.* & *G.* τὴν αἰτίαν τ συγγραφῆς ϰὴ τ σκόπον αὐτῆς ἔδειξεν.
c Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Bas. G.*
d Sic in *Samb.* & *Vat.* in *aliis* ἡ διάτ.
e Ita *Samb.* Ϝ non agnoscunt *alii.*
f Ita *Samb.* & *Vat.* Ϝ αὐτῷ *alii.*
g Νῶε *Samb. Vat.* & LXX. Νῶχος *Bas. G.*
h Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν deest in *aliis.*
i Ex *Samb.* & *Vat.* Σιναὲ B. G. & LXX.
k Ita *Samb.* & *Bas.* περὶ Ϝ πύργου Βαβυλῶνος, ϰὴ ἀλλοφωνίας τ ἀνθρώπων *Vat. G.*
l Κατῴϰησαν *Vat.*
m Ὡς τ ἰθνῶν *Vat.*
n Ita *Samb.* Πῶς Ἀβραὰμ *Vat.* Ὡς Ἀβραμος *alii.*
o Aspirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.*
p Ita *Samb.* & *Vat.* Η τ Σοδομιτῶν ἀσεβοῦς, Ἀσσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Bas. G.*
q Sic *Samb. Vat. alii.* Χετούρας juxta LXX. *Interpr.*
r Ex *Samb.* refinxi. τὸ Τρωγλοδυτῶν γένος ἐγένετο *alii.*
s Ita *Samb.* τ παιδιᾶς *Vat. Bas. G.*
t Sequentia adjeci ex *Samb.* & *Vat.*

[a]ΦΛ. [b]ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c]ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d] ἐτῶν ,γωλγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

---

[c]ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ πὰς ἱσορίας συγγράφειν βυλομένοις ἀ μίαν, ἀδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τ ἀσυδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, κ) πλείσον ἀλλήλων διαφερύσας. τινες μὲν γὰ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, κ) τὴν ἀπ' αὐτῆς ἠρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τῆς τ παιδείας τὸ μέρ@ ὁρμῶσιν· ἄλλοι ἢ, χάριν ἐκείνοις φέροντες ἃ ἐν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τ [f] εἰς αὐτὴν πόνον Ⓒ ἀδὲ δύναμιν ὑπείσηνεν· εἰσὶ ἢ οἵτινες ἐδιάδηναν ὑπ' ε αὐτῆς τ πραγμάτων τ ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλώσῃ πλείονα ὀφείλειν· πολλὰς ἢ Ⓒ ἀρχαίων μέγεθ@ πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κρυπτομένων, πρύτρεψε τὴν πρὸς αὐτῶν ἱσορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τύτων δὴ τ προειρημένων αἰτιῶν αἱ πλείονται δύο καιροὶ συμβεβήκασι. τ μὲν γὰ πρὸς τὰς Ρωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ιουδαίοις γενόμενον, Ⓒ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, κ) τὸ τέλ@ οἷον εἶπεν, πεῖρα μαθὼν, ἐδιάθην ἀναγκάσαν, ἀφ' τὰς ἐν τῷ γράφειν [h] λυμαινομένας τὴν ἀλήθειαν.

β'. Ταύτην ἢ τὴν ἐνεστῶσαν [i] ἐγχειρίσιμον πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [k] φανεῖσθ τοῖς [l] Ελλησιν ἀξίαν σπυδῆς. μέλλ γὰ πρείζειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, κ) τὴν διάταξιν ἔ πολιτεύματ@ ἐκ τ Εβραϊκῶν [m] μεθηρμηνευομένην γραμμάτων. ἤδη μὲν ὖν Ⓒ πρότερον [n] διενοήθην, ὅτε τ πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τινες ὄντες [o] ἐξ ἀρχῆς οἱ Ιουδαῖοι, κ) πῶς χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵων τε παιδευθέντες νομοθετῶν τὰ πρὸς [p] θεοσέβειαν Ⓒ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσως τε πο-

PROOEMIUM.

AD scribendas historias qui se conferunt, eos non unam nec eandem studii sui causam rationemque habere video: sed plures, easque plurimum inter se differentes. Quidam enim, ut eloquentiam ostentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc disciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus scriptionem institutam esse contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, susceperunt: sunt quos ipsa rerum necessitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas scripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obscuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis causis postremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res eo gestas, ac quem eventum nactæ sunt, experientia cognoscens, edisserere coactus sum, ut eos revincerem, qui scriptis suis veritatem depravarunt. *Historicorum scopus non unus.*

2. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus visum iri industria dignum. Comprehendet enim universam nostram Antiquitatem, & reipublicæ constitutionem, ex Hebraïcis literis translatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Historiam Belli* scriberem, docere; qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna usi, & sub quali Legislatore ad cultum Dei cæteraque virtutes instituti, quibusque bellis per tot sæcula gestis, inviti ad *Antea Bellum; nunc Origines patrias scribit Josephus.*

po-

---

a Φλ.] *Nonnullis* Φλαβίῳ, *aliis* Φλαυίῳ dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque solenne fuit, à *Flavio Vespasiano*, qui civitatem ei concesserat. Vide *Testimonia*. p. 10. & 14.

b Ιωσήπου] Ιωσήπυ scribitur, ut & Ιώσιππ@ & Ιώσιπ@ &c.

c Βίβλιον Πρῶτον.] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* λόγ@ πρῶτ@ *Bas.* & *G.*

d Ετῶν ,γωλγ'.] Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ,αωλγ'. ωλγ & ,γμ. Reponit *Is. Voss.* ,γψλγ'. *E. Bernardus* ,χλγ'. In *Codd. latinis* versionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI MMDCCCCLXII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex scribarum incuria, reperitur diversitas. in Editione *E. Bernardi* numerus nihil ab *Hudsi.* abit, sed in Notis insuper adnotatur *Hen.* & *Busb.* locum efferre Chiliadibus erasis.

e Προοίμιον.] Προοίμιον ἐδὲ τ ὅλης πραγματείας *Samb.* ad Marg. Προοίμιον τὴν αἰτίαν τ συγγρα?ῆς, κ σκοπὸν αὐτῆς ἐδείκνυ. Κεφ. α'. *Bas. G.* Absunt illa codd, *Hen* & *Big.* Bern.

f Εἰς αὐτὸ.] Εἰς ταύτην *Cas.* εἰς τ' αὐτὸ *Samb.* Bern.

g Αὐτῆς τ πραγμάτων τ ἀναγκης,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τ τ πρ. ἀναγκης *Bas.* & *G.* αὐτῶν τ πρ. ἀναγκης *Hen.*

h Λυμαινομένας τὴν ἀλήθειαν.] Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* phrasi proba atque Attica. *Bern.* ut constat ex *Suida*, v. λυμαινόμενος.

i. Εγχειρίσιμον] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* προγχειρίσιμον *Samb. Vat.* & *Cas.* (addit *Bern.* & Cod. quidam *Ital.* haud male) ἐνεχειρίσθη *Bas.* & *G.*

k Φανεῖσθ] Φανεῖσαν *Vat.*

l Ελλησιν] Forsan voce Ελλησι Ethnici omnes, non Græci soli sunt intelligendi.

m Μεθηρμηνευομένην] *Al.* μεθερμηνευομένην. scil. *Big. Samb.* & *Cas.* ut notavit *Bern.* prout editum est, aliter vero ut in N. *Hen. Bas. G.*

n Διενοήθην] Διενόουν *Hen. Vat.* διενόουν.

o Εξ ἀρχῆς] Abest à *Vat.*

p Θεοσέβειαν] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* θεοσέβειαν *alii.* scil. *Samb. Bas. G.* Bern. Ibid. κ) ἄλλην τ ἀρετῆς ἄσκησιν *Hen.*

postremum contra Romanos bellum sint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud in opere ei proprie dicato exorsus usque ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. sed fuerunt qui historiæ desiderio ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum; tum vero rerum gestarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipse, in maximis negotiis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, studiumque veritatis inconcussum præ se tulisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid & honestum molientium fautori, pudefactusque videri ignaviam speciosissimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim nostri exteris sua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res nostras cognoscendi studio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum secundus, rex maxime disciplinis libriſque collegendis deditus, magnopere contenderit Legem nostram reique publicæ ex ea constitutionem in Græcum sermonem transferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quisquam nostrorum Pontificum, hanc Regi isti non inviderit utilitatem: reclamaturus omnino, nisi mos patrius nobis exstitisset, res bonas & honestas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis nostri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos discendi cupiditate Regis illius similes esse existimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, sed Legem solam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam missi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur; & diversi quidem in his inopinati casus, varia belli fortuna, multa Imperatorum præclara facinora, multæque Rerumpublicarum mutationes. In universum autem ex hac potissimum historia legentibus licet cognoscere, quod his qui Dei

Legis Moysaicæ versio Græca Ptolemæo exposcente.

Eleazarus P. M. & justi illius Simonis fil.

An. 5000. historiam amplectuntur Biblia Hebraïca.

λέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, [q] εἰς τ' τελευτῶν ἄκοντες πρὸς Ρωμαίους κατέστησαν. [r] ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ἐμοὶ ἡ τῦδε τ' λόγου βουλὴ, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον [s] χωρίσας τῆς ἰδίας ἀρχαῖς αὐτ' ἐ τῷ τέλει τὴν χεῖρα συνεμέτρησα. χρόνῳ δ' ὑστέρῳ, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι βουλομένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις [t] ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ [v] ξένης διαλέκτου συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πάνυ τ' ἰσχύος ἐπ' αὐτῷ με [x] πρύτερον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων [y] Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἄπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκὼς, [z] διαφερόντως δ' χαίρων ἐμπείροις πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δ' θαυμασίως [a] ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν, καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς [b] ἀμεταπίνητον. τοῦτο δὴ πάσχομενος, [c] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλεῖν, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαιμι ῥᾳθυμίᾳ τλέον [d] ἢ τῷ φιλεῖ [e] τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [f] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος [g] ὡς παρέργως, φεῖ τι τ' ἡμετέρων προγόνων, [h] οἱ μεταδιδόναι τ' τοιούτων ἤθελον, καὶ φεῖ τ' Ελλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὗρον τοίνυν, [i] ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλέως φεῖ παιδείαν καὶ [k] βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τ' ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τ' πολιτείας, [l] εἰς τὴν Ελλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δ' τ' παρ' ἡμῖν ἱερέων ὐδενὸς [m] ἀρετῇ δεύτερος Ελεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀποστᾶσαι τ' ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντέπων ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν [n] ἔχειν τ' καλῶν ἀπόῤῥητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, ζ' μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δ' πολλὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· ὧδε γὰρ πᾶσαν σκεῖνος ἔφη λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα [o] τὰ ζ' νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες διὰ τὴν ἐξήγησιν [p] εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι [q] τὰ δηλούμενα διὰ τ' ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ [r] πενταχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [s] περιειλημμένης· καὶ παντοίαι μέν εἰσι θεομαχίαι πέτραι, πολλαὶ δ' τύραι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ συνόλου [t] δ' μάλιστά τις ἂν ἐκ τούτης μάθοι τ' ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, [v] ὅτι μὲν τοῖς θεῷ γνώμῃ καταπολεμθεῖ-

σι,

q Εἰς τ'] Εἰς τὸ *Hen.*

r Αλλ' ἐπεὶ μείζων] *Al.* ἐπειδὴ μείζων ἐμοὶ ἡ ζ' λόγου τῦδε βουλὴ, κατ' αὐτόν. Sed ita ut editum *Big.*

s Χωρίσας τῆς ἰδίας ἀρχαῖς αὐτῦ] Ita *Big.* & *Samb.* χωρήσας τῆς ἰδίας αὐτῦ ἀρχαῖς *Basi.* & *G.* χωρίσας τῆς ἰδίας τῇ ἀρχῇ αὐτῦ ᾗ τῷ *Vat.*

t Εγίνετο] Εγίνετο *Basi.* & *G.*

v Ξένης] *Al.* ξένου *Hen. Basi. G.* Si itaque Græca lingua ipsi ξένη fuit Αλέκτῳ, quæ lingua patria ipsi & domestica esse potuit nisi Hebræorum sermo, qualis tunc erat. Unde accedere illis non possumus, qui Josephum linguæ Hebrææ imperitum fuisse existimant, quoniam videlicet in vocibus Hebræis convertendis in Græcum sermonem errare nonnunquam dicitur. Ceterum ξένης invenitur in codd. quibusdam MSS. ut ad Αλέκτῳ referatur. *Rel.*

x Πρύτερον] Ita MSS. omnes πρότερον in *Editis.*

y Επαφρόδιτος,] De eo videsis quæ congessit Cl. *Car. Dubuz* in parte tertia Lib. 1. *pro Testimonio Fl. Josephi de J. Chr.*

z Διαφερόντως δ' χαίρων ἐμπείροις] *Vat.* Αφθίεγγτος δ' Αφθίρων ἐμπειρίας.

a Επιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Casi.* θαυμασίως ἐπιδεικνύμενος ἰσχὺν *Basi.* & *G.* φύσεως ἐπιδειξάμενος. *Hen.*

b Αμεταπίνητον.] Αμεταπίνητον. *Big.*

c Αεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν] Sic MSS. ὡς ἀεὶ τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλόν τι ἄγειν in *Editis.*

d Η τῷ φεῖ,] Η ᾗ τῷ π. *Vat.*

e Τὰ κάλλιστα] Τὰ καλὰ *Hen.* ex invidiola. *Bern.* imo & *Vat.*

f Κἀκεῖνο] Ita *Samb. Vat. Casi.* κἀκεῖνα *cæteri.*

g Ου παρέργως,] Sic *Samb. B. G.* & *Casi.* οὐκ ἀλόγως *Big. Vat.* & *Hen.*

h Οἱ] Ita *Samb.* & mox οἵτινες. *Hen.*

i Οτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλέως] Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλέως. *Basi.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασ. *Vat.*

k Βιβλίων] Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βίβλων *Basi.* & *G.*

l Εἰς τὴν Ελλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν·] Ita in plerisque *MSS.* εἰς τὴν Ελλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.*

m Αρετῇ] Επ' ἀρετῇ. *Hen.* & *Big.* & *Vat.*

n Εχειν] Ita *MSS.* χεῖν in *Editis* ut & mox κἀμαυτῷ & μιμεῖσθ.

o Τὰ ζ' νόμου] Hac de re videsis Annott. *H. Valesii* ad *Eusebii Hist. Ecclesiastic.* L. V. c. VIII. *Ejusque* Epistolam ad *Jac. Usserium* de Versione LXX. ut & *R. P. Simonii Hist. Crit.* in *V. Test.* l. 2. c. 2. Id etiam Talmudici tradunt. Male ergo illi, qui universum Codicem sacrum ab τοῖς ὁ versum putant. *Rel.*

p Εἰς] Ita MSS. omnes, editi φῦς.

q Τὰ] Delet *Gen.* vocem τὰ. & pro ᾗ habet θ'.

r Πενταχιλίων ἐτῶν] Chronologia Josephi multum a vera differt: quare ubicunque characteres temporum notat, ad illos attendemus, ut ex omnibus simul errores, qui in numeros facile irrepunt, corrigantur, & computus Josephi manifestus fiat. *Rel.* Chronologiam *Relandi* vide pag. seq. 3.

s Περιειλημμένης·] Ita plerique *MSS.* ἐμπεριειλημμένης *alii* cum *Basi.* & *G.*

t Δὲ μάλιστα] Sic *Samb. Vat. Casi.* τοῦ μάλ. & θ' οὗ μάλ. *alii* ut *editi Big.* θ' δὲ μάλιστα. in *Cocc.* exempl. inferius scriptum ὧν.

v Οὐ μὲν τοῖς] *Al.* ὅτι τοῖς μὲν. sc. *Basi.* & *Gen.* frustra autem hinc νόμοις suggerit *Hen.* imo & *Vat.* pro γνώμῃ. *Bern.*

x Τὰ

CONSPECTUS CHRONOLOGIÆ FLAVIANÆ.

Chilias annor. I.	*Chilias* II.	*Chilias* III.	*Chilias* IV.	*Chilias* V.	*Chilias* VI.
1.	1000.	2000.	3000.	4000. a Davide ad urbem captam a Babyloniis anni 515. Ant. x. 11.	
			3023. egred. Abrah. ex Chaldæa annos 75 natus. Antiq. 1. 8.		
			3100.	Ant. 7. ult. 1300. anni a Davide ad Hyrcanum.	
			3197. Jacob migrat in Ægyptum.	4102. templum a Salomone conditum. Antiq. VIII. 2. & ſtetit 470. annos. Ant. x. 11. Ita legendum videtur pro 3102. nam a diluvio ad templum ſunt anni 1444. (ut ibidem ait) & Ant. 1. 4. conſtituit annos ad diluvium a mundo condito	
			3200. nam 215. annis poſt ex Ægypto migrat. Ant. II. 6.	2656 1444 4100.	
			3197 215 3412.	& ut illi duo in fine locum inveniant, ſcribe 1446, tunc reſultant 4102.	
			3412. exitus ex Ægypto, nam templ. Salomonis conditum a. 592. poſt exitum.		
			3466. ab hoc anno, quo terra diviſa a Joſua, uſque ad	uſque ad Salomonem ab Minæo. 1312. ann. Ant. VIII. 2. & 3.	
		2556. 100 annis ante diluvium nati filii Noachi. Ant. 1. 5.	3500. captas Hierosolymas, anni 515. Joſ. Ant. VII. 3.	4359. annis 947. poſt exitum ex Ægypto 10. tribus in Aſſyriam migrarunt. lib. IX. 14. 800. a Joſua 240. a Jeroboam. ibid.	
			3513. ab Adamo ad templum exuſtum Ant. x. 11. hic alia chronologia utitur.		
		2656. diluvium 2656 anno diluvium contigiſſe ait. Ant. 1. 4.	3600.	a captivitate Aſſyriaca 10. trib. ad Babylonicam 130. anni. Ant. x. 11.	3412 947 4359 130 4489. captiv. Babylon,
				a tempore Eliſæi, ad Joſephum 1100. anni. lib. IX. 2. / a Jeſaia ad Cyrum a. 210. Ant. XI. 1.	
		2700.	3700.		
		2800.	3800.	a Jeroboam ad Joſiam 361. anni. lib. x. 5.	
		2900.	3900.		
		2948. Abraham naſcitur annis 292. poſt diluv. Ant. 1. 7. 2656 292 2948. Abrahami egreſſus, nam templum conditum 1020. annis poſt Abrahami egreſſ. lib. II. Antiq. VI. confirmat inter hunc egreſſum & exitum ex Ægypto eſſe annos 430. 2982 430 3412.		5000. annor. hiſtoriam ſe complexum ſcribit initio lib. 1. contra Apionem.	

voluntati obſequuntur, & leges bene latas tranſgredi verentur, omnia proſpere ſuccedunt ſupra quam credi poſſit, coſque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti obſervatione diſcedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, juſtum licet, agere inſtituerunt, in inſanabiles deſinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legiſlatorem noſtrum probent, an naturam ejus, ut par eſt, conſideraverit, & virtuti ejus convenientes ſemper operationes aſſignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſervans: tametſi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetuſtatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium res geſtas, aut leges referre auſi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate ſuo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos eſſe polliciti ſumus, neque ſubtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyſes ſupra annos bis mille antiquior Joſepho hiſtorico.

Methodus & ratio Pentateuchi Moyſaïci.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moyſis Legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio ſubeat, quî factum ſit, ut, quum operis inſcriptio leges latas & res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem ſpectantia ei inſeruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia neceſſarium duxerit, vel vitam ſuam recte inſtituturo, vel aliis leges poſituro, ut in primis Dei naturam conſideraret, atque ita, poſtquam opera ejus animo contemplatus eſt, exemplar omnium optimum pro ſua virili imitari & ſectari conaretur. Nam abſque hac ſpeculatione, nec Legiſlator ipſe erit bona unquam mente præditus, neque ſcripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; niſi ante omnia edocti ſint, quod Deus, cum ſit parens omnium ac dominus, & univerſa intueatur, ſibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyſes itaque, hac doctrina cives ſuos volens inſtituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auſpicatus eſt, ſimiliter atque alii: ſed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandam* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus ſimus homines; cum jam ad pietatem haberet obſequentes, de cæteris omnibus eis facillime perſuaſit. Alii namque Legiſlatores, fabulas ſequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis tranſtulerunt, multamque dede-

---

x Τὰ καλῶς νομοθετηθέντα] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων. *Vat.*

y Κατορθῶται] *Samb. Caſ.* κατορθῶνται reliqui. *Bern.*

z Πέρα πίστεως.] Ita *Samb. Caſ. Big.* ὑπὲρ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* & *Hen.* MS. πέρα καὶ πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ.

a Ἄπορα μὲν γίνεται] τὰ πέρμα.] Ex locutione Proverbiali, Θεῷ παρόντα πᾶν ἄπορον πόρισμον, cujus, præter alios, meminit *Syneſius* in *Epiſt.* CXXXVIII.

b Τοῖς βιβλίοις ὑμναλῶ] *Big. Hen.* & *Samb.* ὑμνακαλῶ τοῖς βιβλίοις. *Gen. Baſ.* Bern.

c Εἰ τιὼ τε φύσιν αὐτὸν ἀξίως] Ita *Big.* & *Samb.* εἰ [εἴτε *Vat.*] τιὼ φύσιν ἀξίως αὐτῷ *Baſ.* & G.

d Κατενόησε.] Κατενόησα *Big.* & *Samb. Bern.*

e Ἀντίθηκε.] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατίθεικε *cæteri.* potius lege ἀνατίθηκε. *Hudſ. in Add.*

f Παλαιότητι.] Τὰς παλαιὰς πολλὰ εἶχεν. *Hen.* mala manu. *Bern.*

g Πλασμάτων.] *Al.* πραγμάτων. minus recte. Πεπλασμάτων *Big.* & *Samb.* ſed in margine hujus comparet πλασμάτων, quod & *Epiphanius* expreſſit. *Bern.*

h Τὰς τῶν ἀνθρώπων] *Big. Samb. Caſ.* τὰς ἀνθρώπων cæteri. *Bern.*

i Ποιήσθη] Ita *MSS.* ποιήσων in *Impreſſis.*

k Δὲ τὰ πάντα] *Big. Samb. Hen.* ἢ πάντα *Baſ. G. Bern.* (Imo *Big.* δὲ τοι πάντα) An fidem liberaverit, aliorum eſto judicium.

l Ὅπως ἂν μή τινες] Ὅπως μή τινες *Big.* & *Hen.*

σι, καὶ [x] τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα [y] κατορθῶται [z] πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας παρέκειται παρὰ Θεῷ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [a] ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πρᾶγμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, ὁρᾶν σπουδάσωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντυγχανόμενους [b] τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τιὼ γνώμιμον Θεῷ παρομαρτεῖν, καὶ δοκιμάζειν τὸ ἡμέτερον νομοθέτιμα, [c] εἰ τιὼ τε φύσιν αὐτὸν ἀξίως [d] καπενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πεπρέπεις ἀεὶ τὰς πράξεις [e] ἀντέθηκε, πίστις καθαρὸν τὸ περὶ αὐτὸν φυλάξας λόγον τὸ παρ' ἄλλοις ἀχρήμονα μυθολογίας· καίτοιγε, ὄντων ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ [f] παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν [g] πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος ἀφ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήτε [h] τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τὰς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν τῇ ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος τιὼ οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τότε γὰρ καὶ ταύτης [i] ποιήσῃ τὴν πραγματείας ἐπηγγειλάμιν, ἁθὲν προθεὶς, ἀφ' οὗ παρέλιπον.

δ'. Ἐπεὶ [k] δὲ τὰ πάντα χρεὼν ἐκ τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [l] ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [m] νόμων καὶ πράξεων ἔχων τιὼ ἀναγραφιὼ, ὅτι τοσοῦτον Φυσιολογίας κεχωρίνηκεν. ἰσίον δ' ὅτι πάντων ἐκείνου ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [n] τῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, [o] πρῶτον Θεοῦ φύσιν καταγνῶναι, καὶ τὰ ἔργων τὰ ἐκείνου θεασάμενον τῷ νῷ ἡμόμενον, [p] ἵνα παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖται, [q] καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πρέπον κατακληθεῖν. ὅτε γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν ἡμέρᾳ νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀποπεπτωκότι τὰ [r] θείας, ὅτε τὰ γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ὠφέλειαν ἀποβήσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθείη, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πάντα ὁρατὸν, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [s] ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς [t] μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεύσας [v] Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τὰ τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις περαίνεσθαι· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Θεὸν καὶ τιὼ τοῦ κόσμιν κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τὰ ἀπὸ γῆς ἔργων τοῦ Θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [x] ὅτε πρὸς τιὼ εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπεισεν. [y] οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [z] ἐξακολουθήσαντες, τὰ ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς Θεοὺς τῷ λόγῳ τιὼ αἰσχρίλιν [a] μετέθησαν, καὶ πολλὴν [b] ὑπο-

---

x Τὰ καλῶς νομοθετηθέντα] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων. *Vat.*

y Κατορθῶται] *Samb. Caſ.* κατορθῶνται reliqui. *Bern.*

z Πέρα πίστεως.] Ita *Samb. Caſ. Big.* ὑπὲρ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* & *Hen.* MS. πέρα καὶ πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ.

a Ἄπορα μὲν γίνεται] τὰ πέρμα.] Ex locutione Proverbiali, Θεῷ παρόντα πᾶν ἄπορον πόρισμον, cujus, præter alios, meminit *Syneſius* in *Epiſt.* CXXXVIII.

b Τοῖς βιβλίοις ὑμναλῶ] *Big. Hen.* & *Samb.* ὑμνακαλῶ τοῖς βιβλίοις. *Gen. Baſ.* Bern.

c Εἰ τιὼ τε φύσιν αὐτὸν ἀξίως] Ita *Big.* & *Samb.* εἰ [εἴτε *Vat.*] τιὼ φύσιν ἀξίως αὐτῷ *Baſ.* & G.

d Κατενόησε.] Κατενόησα *Big.* & *Samb. Bern.*

e Ἀντίθηκε.] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατίθεικε *cæteri.* potius lege ἀνατίθηκε. *Hudſ. in Add.*

f Παλαιότητι.] Τὰς παλαιὰς πολλὴν εἶχεν. *Hen.* mala manu. *Bern.*

g Πλασμάτων.] *Al.* πραγμάτων. minus recte. Πεπλασμάτων *Big.* & *Samb.* ſed in margine hujus comparet πλασμάτων, quod & *Epiphanius* expreſſit. *Bern.*

h Τὰς τῶν ἀνθρώπων] *Big. Samb. Caſ.* τὰς ἀνθρώπων cæteri. *Bern.*

i Ποιήσῃ] Ita *MSS.* ποιήσων in *Impreſſis.*

k Δὲ τὰ πάντα] *Big. Samb. Hen.* ἢ πάντα *Baſ. G. Bern.* (Imo *Big.* δὲ τοι πάντα) An fidem liberaverit, aliorum eſto judicium.

l Ὅπως ἂν μή τινες] Ὅπως μή τινες *Big.* & *Hen.*

m Νόμων καὶ πράξεων] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* περὶ λόγων καὶ πράξεων *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

n Τῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν] Sic ex *Big. Samb. Vat. Hen.* in *Editis* τῷ τὸ & dein οἰκονομήσειν. *Hen.* etiam μέλλοντα. ut & *Vat.*

o Πρῶτον Θεοῦ φύσιν] Ex *Big.* nam editi tranſponunt Θεοῦ πρῶτον φύσιν.

p Οὕτω] Ita impreſſi, ſed *Big. Samb.* & *Hen.* ὅτως. *Bern.* qui & illud recepit in Contextum. Sed in *Coll.* noſtra *Big.* non apparet.

q Καθ' ὅσον.] *Big.* καθόσον.

r Θείας.] Impreſſi θεῖς. *Bern.*

s Ἔξω δὲ] *Al.* Ἐξωθεν ἢ β.

t Μεγάλαις περιβάλλει] *Big.* & *Hen.* ἐπιβάλλει· ſed Iſocraticum περιβάλλει cæteri ſcriptorum, impreſſorumque. *Bern. Big.* μεγάλης ἐπιβάλλει. at *Vat.* μεγάλης μεγάλαις ἐπιβ. Adſcriptum erat Collationi, forte μεγαλομεγάλαις.

v Μωϋσῆς βουληθεὶς] Ita in *MSS.* vox Μωϋσῆς deeſt in *Editis.*

x Ὅτε] *Samb. Hen. Al.* ὅτι.

y Οἱ μὲν δὲ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ μὲν οὖν *Baſ.* & G.

z Ἐξακολουθήσαντες.] Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* ὑπακολουθήσαντες *Samb.* ἐπακολ. *Hen. Baſ.* & G.

a Μετέθησαν] Ita *Hen.* reliqui μετέθεσαν. *Bern.*

b Ὑπο-

[b] ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης [c] ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχουσαν τὸ θεὸν ἀποφήνας, ὡς ἐν δεῖν τὸς ἀνθρώπους ἐκείνης [d] πανσάγαν μεταλαμβάνειν· καὶ τὸς μὴ ταῦτα φρονοῦντας [e] μηδὲ πεφύκοντας ἀσυζητήτως ἐκόλασε. πρὸς τοῦτο οὖν τὴν ὑποθεσιν ποιεῖται τὴν ἐξέτασιν, τὸς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις ὅτως, [f] ὡδὲν ὅτ' ἄλογον αὐτοῖς, ὅτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοσον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου [g] δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγορουμένου μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' [h] ἐξ ἀδείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας [i] ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νυνὶ [k] μὲν ὑπερβαλοῦμαι, θεοῦ δ' δόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μὴ ταύτῃ χρήσασθαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δ' [l] ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον [m] ἀναγεγραμμένα· ἔχει δ' ὅτως.

runt improbis ſemet excuſandi materiam. at noſter Legiſlator, oſtenſo Deum virtutem habere puram & defæcatam, homines ſumma ope niti oportere cenſuit, ut de ea participent: in eoſque, qui neque ſapiunt hæc neque credunt, ſevere admodum animadvertit. Ad hoc igitur præſcriptum lectores obſecro ut hæc noſtra examinare velint. Sic enim conſiderantibus nihil vel abſurdum, vel Dei majeſtati, ejuſque erga homines amori parum congruum eſſe videbitur. Nam omnia ſumma concinnitate juxta univerſi naturam ſunt diſpoſita: nonnulla ſcite quidem innuente Legiſlatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & diſertim explicante. Horum cauſas ſi cui in animo eſt ſigillatim perpendere, ei multa ſuborietur contemplatio & valde philoſophica: quam in aliud tempus differre mecum ſtatuo. Quod ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, opere hoc abſoluto ad illa quoque perſcribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi paucula de mundi fabrica ex verbis Moyſaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis ſcripta reperiebam: atque ita ſe habent.

Opus à Jo. Sepho promiſſum de legis allegoriis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

[n] Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.

CAPUT I. 11.

Conſtitutio mundi, & diſpoſitio Elementorum.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. [o] ταύτης δ' ὑπ' ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν [p] κρυπτομένης σκότει, [q] πνεύματος δ' αὐτὴν ἀνωθεν ἐπιφέροντος, γλυκὺς φῶς ἐκέλευσεν ὁ θεός. καὶ γενομένου τούτου, καταπαύσας τὴν ὅλην ὕλην, [r] διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο [s] νύκτα, τῷ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν [t] τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. [v] καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν [x] μίαν εἶπε. [y] τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μὲν εἰμι ἀποδοῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ [z] δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος προδοῦναι, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ [a] αὐτῆς ἑρμηνείαν [b] ἀναβαλοῦμαι. μιᾷ δὴ τοῦ, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν θεσμὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· [c] ὅτ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ' αὑτὸν ἡξίωσε τετάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ [d] νότιον αὐτὸν καὶ ὑέλωδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὁρόσων ὠφέλειαν, [e] ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵησι τὴν γῆν, ἀναχάσας

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri juſſit. Quæ cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium veſperam & mane nominavit. Atque hæc quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem unam eam dixit. Cujus rei cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus & hujuſce explicationem differam. Poſt hæc ſecunda die cœlum univerſitati rerum ſuperimpoſuit, quòd ipſum à cæteris diſcretum *in ſublimi* per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipſum faciens & pluvium, ut imbres eſſent ad *ſoli* fœcunditatem. Tertia vero die terram ſtatuit, mari

Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. 1.

Dies prima.

Secunda.

Tertia.

---

[b] Ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν.] Ita Codd. *MSS.* præter *Hen.* Iſte enim & Typographi præferunt ἐπίτασιν εἰς κακίαν τοῖς π. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.*

[c] Ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκραιφνῆ καὶ καθαρὰν in *Editis.*

[d] Πανσάγαν μεταλαμβάνειν.] Μεταλαμβάνειν πανσάγαν *Hen. Bern.*

[e] Μηδὲ πεφυκότας] Μὴ πεφυκότας. *Samb.* & *Hen. Bern.*

[f] Οὐδὲν] Abeſt a *Vat.*

[g] Δεξιῶς] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Iſidorum Peluſiot.* lib. 3. Epiſt. 19 ἀξίως in *Editis.*

[h] Ἐξ ἀδείας] Δι' ἀδείας *Samb. Hen. Bern. Big.* vero *Collatio* mea habet ἐξ ἀδείας, ſicut eſt editum.

[i] Ἑκάστων] Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστου *reliqui.*

[k] Μὲν ὑπερβαλοῦμαι] Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑπερβάλλομαι. In *Coll. Bigot.* ſcilicet & *Vat.*

[l] Ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη.] *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. ſed ut editum *Big.*

[m] Ἀναγεγραμμένα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα *alii.*

[n] Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.] Hoc quidem & cætera ſcias capitula omnia melioribus libris abeſſe. *Sambuci* vero codex ad marg. offert, Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων. Tum *Hen.* huc repetit, Φλ. Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος πρῶτος. *Bern.*

[o] Ταύτης δ' ὑπ' ὄψιν] Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ' ὄψιν in *Editis.* Legitur tamen in *Vat.* δι' ὑπόψεως.

[p] Κρυπτομένης σκότει.] Σκότει καλυπτομένης *Hen. Bern. Vat.* etiam duplicans βαθεῖ σκότει καλυπτομένης.

[q] Πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος.] Non dubitandum eſt quin Joſephus per *ſpiritum* non *ſpiritum Sanctum* cum Eccleſia veteri, ſed *aërium* quendam *ſpiritum* intellexerit; quod etiam alios feciſſe teſtantur *Baſilius* & *Ambroſius* in Hexaëmeron & *Euſtathius Antiochenus.*

[r] Διεχώρισε τό τε φῶς] Ita fere *MSS.* διεχώρισε in *Editis.* τὴν ὕλην, διεχώρησε τὸ φῶς *Vat.* τὸ φῶς καὶ τὸ σκ. *Hen. Bern.*

[s] Νύκτα.] Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Pariſ.*

[t] Τοῦ φωτός] Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim iſtud membranæ omnes. *Bern.*

[v] Καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη *Baſ.* & *G.* αὕτη μὴν. (f. μὲν ἰῶ) ἡ πρώτη *Hen. Bern.* accedit pariter *Vat.* in quo καὶ αὕτη μετὰ πρώτην ἡμέραν ἰῶ.

[x] Μίαν εἶπε.] Idem Philo notat de κοσμοπ. Sic μία Σαββάτων pro πρώτη in N. T. videntur Græci μία pro πρώτη aliquando dixiſſe; quod πρώτη etiam pro πρωΐτερα uſurparetur, vitandi ambigui cauſa. Solebant Ægyptii & Chaldæi primum diem hebdomadis μίαν appellare, uti Parrhaſius obſervat de ſeptenario dierum numero. Inde reor & Interpretes Alexandrini μίαν habent hoc loco & alibi, ut Gen. 18. 13. μιᾷ τοῦ μηνός. Diodorus Siculus lib. XVI. ἀπὸ τῆς μιᾶς τεσσαρακοστῆς ἄχρι τῆς τρίτης καὶ τεσσαρακοστῆς, *a prima & quadrageſima uſque ad tertiam & quadrageſimam.* Rel.

[y] Τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς] Nihil opus eſſe iſtiuſmodi vel *Judaïca* vel *Platonica* ἀθεωρησίᾳ, animadverſum aliis; cum *unus* hîc pro *primo* ponatur. Teſtatur *Rulaus* pericopen hanc uſque ad τῇ δευτέρᾳ τῶν &c. abeſſe a *Vaticano.*

[z] Δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων] Paulo ſupra, v. 18.

[a] Αὐτῆς] In *Editis* αὐτῶν.

[b] Ἀναβαλοῦμαι.] *Al.* ἀναβάλλομαι.

[c] Ὅτ' αὐτὸν] Ita *MSS.* in *Impreſſis* καὶ αὐτόν.

[d] Νότιον] In *Editis* male νότειον.

[e] Ἁρμοδίως.] Ita *Hen.* (*Vat.*) & *Vet. Interpr.* ἁρμονίως *cæteri.*

undiquaque circumfusam; eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. *Quarta.* Quarta vero die cælum sole ac luna aliisque sideribus collustravit: omnia eo motu cieri cursuque ferri jubens, quo temporum tempestatumque vicissitudines plane indicarentur. *Quinta.* Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimisit; ea inter se communione jungens & commixtione, procreandi causa, & ut genus eorum crescret simul ac multiplicaretur. *Sexta.* Sexta autem die quadrupedum genus creavit, masculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum sex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo sunt, Moyses conditum esse dicit: septima autem quievisse *Deum*, & ab operibus cessavisse. *Septima dies, quæ & sabbata i. e. requies.* unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.

Origo generis humani, Gen. c. 2. 2. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis formatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immisitque in eum spiritum & animam. & hic homo vocatus *Adamus, rufus.* est Adamus: significat autem hoc, lingua Hebræorum, RUFUS, quoniam è terra rufa macerata est factus. talis enim est virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum singula animantium genera, marem & fœminam ei ostendens: & his nomina imposuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem societate & convictu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita se haberent, admiratione perculsum, illi consopito costarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipsamque *Issa, mulier.* adductam ex se formatam agnovit Adamus. Issa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier. *Eva, viventium mater.* nomen autem istius mulieris erat Evea: hoc enim significat matrem omnium viventium.

Paradisus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac scientiæ. Gen. cap. 2. 3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse, omnigenis florentem plantis; & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, cujus ope dignosceretur quid esset bonum & quid malum: inque hunc hortum introdu-

ωδὲι αὐτλὼ τλὼ θάλασσαν · [f] κατ' αὐτὴν ϑ τούτων τὴν ἡμέραν ὅλους φυτά τε Ϲ σπέρματα γῆθεν ἀνέτηλε. [g] τῇ ϑ τετάρτῃ διακοσμεῖ τ' ἀέρινον ἡλίῳ Ϲ σελήνῃ Ϲ τοῖς ἄλλοις ἄστροις · κινήσας αὐτοῖς [h] ἐπιτείλας Ϲ δρόμους, [i] οἷς ἂν αἱ τ' ὡρῶν ωδειφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ [k] ζῶά τε [l] κατ' αὐτὴν [m] νηκτὰ Ϲ μεταρσια, τὰ μὲν κϛ' [n] βυθῷ, τὰ ϑ δ' ἀέρῳ ἀνῆκε · σωθησάμενα αὐτὰ κοινωνίᾳ Ϲ μίξει, γονῆς ἕνεκα, κ) ϗ [o] σπαύξεσθ Ϲ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ ϑ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [p] δημιουργεῖ τὰ τ' τετραπόδων γένη, ἄρρεν τε Ϲ θῆλυ ποιήσας · ἐν ταύτῃ ϑ Ϲ τ' ἄνθρωπον ἔπλασε. κ) τ' κόσμον [q] ἐν ἓξ τ' πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς Ϲ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γεγέσθ · τῇ ϑ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθ, κ) λαβεῖν ἀπὸ τ' ἔργων ἐκεχθείαν. ὅθεν Ϲ ἡμεῖς σχολὴν [r] ἀπὸ τ' πόνων κϛ' ταύτῃ ἄγομεν [s] τὴν ἡμέραν, ϖροσαγορεύοντες αὐτὴν [t] σαββάτῳ · δηλοῖ ϑ ἀνάπαυσιν, κϛ' τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β'. [v] Καὶ δὴ Ϲ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μϛ' τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, ωδὲι τ ϗ [x] ἀνθρώπου καταστάσεως λέγων ὧτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τ' ἄνθρωπον, χῦν [y] ἀπὸ τ γῆς λαβών · κ) [z] πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ [a] κ) ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος ἔστ, Ἀδαμος ἐκλήθη · σημαίνῃ ϑ τοῦτο, κϛ' γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, [b] πυῤῥὸς, ἐπειδήπερ [c] ἀπὸ τ πυῤῥᾶς γῆς φυραθείσης [d] ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [e] παρθένος γῆ Ϲ ἀληθινή. παρέσησι ϑ ὁ Θεὸς [f] τῷ Ἀδάμῳ κϛ' γλῶ [g] τὰ ζῶα, θήλειά τε Ϲ ἄρρενα ἀποδειξάμενος · κ) τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς [h] ἔτι Ϲ νῦν καλεῖται. [i] βλέπων ϑ τ' Ἀδαμον ϖόκ ἔχοντα κοινωνίαν ωϖὸς τὸ θῆλυ κ) συναθρόϊσιν, οὐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ' ὅπῃ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπας ἔχεσι, μίαν [k] αὐτὸ κοιμωμένῳ πλευρὰν ἐξελὼν, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα · κ) ὁ Ἀδαμος ϖροσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γεγονέναι. [m] Ἰσα ϑ, [n] κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα [o] τ γυναικὸς [p] Εὐέα ἦν · σημαίνῃ δὲ [q] τοῦτο πάντων τ ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ ϑ τ' Θεὸν κ) ϖαράδεισον ϖρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ [r] τεθηλότα φυτῷ · ἐν τούτοις δ' εἶναι Ϲ τ' ζωῆς τὸ φυτὸν, κ) ἄλλο τὸ τ φρονήσεως, ᾧ [s] διεγινώσκετο [t] τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν κ) τι τὸ κακόν ·

[v] εἰς

[f] Κατ' αὐτλὼ ϑ ταύτλω] Sic *Samb. Vat.* & *Cas.* κατ' αὐτλὼ ϑ τλὼ reliqui, ut & *Bas.* & *G. Samb.* & *Cas.* κατ' αὐτλὸ ϑ τλὼ *Big.* & *Editt.* κϛ ταύτλω ϑ, omisso etiam ἀθὺς, *Henneb.* qua solet fide. Nolo tamen philologos morari, quoties *Henneb.* historiæ hujus membris multis resectis, reliqua novis articulis, quod loquuntur Grammatici, simul connecti jusserit. *Bern.*

[g] Τῇ ϑ τετάρτῃ] Τῇ τετάρτῃ ϑ *Samb. Bern.*

[h] Επιτείλας] *Al.* ἐπιτίλας, sc. *Big. Samb. Hen. Vat.* ἐπίτιλας MS.

[i] Οἷς ἂν αἱ] *Al.* οἷς ἂν αἱ. & οἷς ἂν κ) τ'.

[k] Ζῶά τε κατ' αὐτλὼ νηκτὰ κ).] *Vat.* ζῶα νήκτα κ).

[l] Κατ' αὐτλὸ.] Illa κατ' αὐτλὼ non agnoscunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* forte παυσῖα. ut cap. IV. *Cocc.*

[m] Νηκτὰ κ).] Ita *MSS.* νηκτά τε κ) υ. *Bas.* & *G.*

[n] Βυθῷ.] Sic *Big. Sam. Vat Cas.* βάθῳ *Hen.* βάθυς *Bas.* & *G.*

[o] Συναύξεσθ] Συναυξάνεσθ *Editorum* est. Sed aliud *Big. Coll.* & *Vat.* agnoscit.

[p] Δημιουργεῖ] Εδημιουργεῖτο τ' *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[q] Εν ἓξ ταῖς πάσαις] Delet ἐν *Hen.* Bern.

[r] Απὸ τ' πόνων] Απὸ τ' πόνων σχολὴν ἄγομεν κατ' αὐτλὼ *Hen.* Bern.

[s] Τλὼ ἡμέραν.] Delet *Vat.*

[t] Σαββάτῳ.] Credi posset Josephum ad vocem שבתא respexisse: sed malim ad usum suorum temporum, quando Σάββατα, & Σαββάτων ἡμέρα de uno Sabbatho dicebatur. *Rel.*

[v] Καὶ δὴ Ϲ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς] *Vat.* Μωϋσῆς ϑ ἐφυσιολογεῖ & quatuor sequentes voces non agnoscit.

[x] Ανθρώπου καταστάσεως] Τῆς τ' ἀνθρώπου *Samb.* Corruptor autem Josephi in Cod. *Hen.* minute, Μωυσῆς ϑ φυσιολογεῖ ωδὲι τ' ϗ ἀνθρώπου. *Bern.*

[y] Απὸ τ' γῆς λαβών.] *Samb.* & *Epiphan.* λαβὼν ἀπὸ τ' γῆς in reliquis. *Bern.*

[z] Πνεῦμα] Nota distingui πνεῦμα hominis & ψυχλὸ. Ψυχλὼ tribuit bestiis cap. 4. *Rel.*

[a] Κ) ψυχλώ] *Hen.* subdole τλὼ κ) ψυχλώ. *Bern.*

[b] Πυῤῥὸς.] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* & ita correxit *Cocc.* πύῤῥον reliqui. Vide *Vossii* Etymolog. v. *Homo.*

[c] Απὸ τ'] *Vat.* ὅτι ἐκ τ'.

[d] Εγεγόνει.] Operæ *Bas.* ἐγεγόνη, formam Atticam præferunt. *Bern.*

[e] Παρθένος γῆ] Αδάμα, παρθενικὴ γῆ. *Hesychio. Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *ulnæ virgines, charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *immaculata.*

[f] Τῷ Αδάμῳ] *Vat.* ἀνῷ.

[g] Τὰ ζῶα.] Ζῶα sine articulo in *Cas. Vat. Hen.* Subin ἄρρενα scribunt *Samb* & *Cas.* sicut Atticistæ. *Bern.* sequentes quatuor voces absunt a *Vat.*

[h] Ετι κ) νῦν καλεῖται] Ergo non credidit linguam Adami interiisse, uti nunc multi opinantur. *Rel.*

[i] Βλέπων ϑ τ' Αδαμον] Hæc usque ad αὐτῷ κοιμωμένῳ desunt in *Vat.*

[k] Αὐτῷ] *Vat.* Ϝ ϑ Αδαμι.

[l] Εξ ἑαυτοῦ] Ita *Samb* & *Hen.* ἐξ αὐτῷ alii.

[m] Ισα ϑ] Sic cum *Epiphanio Scholastico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Dissertat. de fictis Judæorum hæresibus. Codices quidem scriptos alterius nominis Εὔα & Εὔα menda possidet. Ισα, lego cum *Epiphanio* scriba & *Burio* philologo. *Bas.* & *Hen.* ponunt Ησα. Codices tamen scriptos alterius nominis ὦα menda possidet. Promta quidem hæc scribis ἀνεβρίοις, loco ἐσα. *Bern.*

[n] Κατὰ τὴν Εβραίων διάλεκτον.] Κατ' ἑβραίων διάλ. *Samb.* κατ' ἑβραίους *Hen.* Bern.

[o] Τῆς γυναικὸς] *MSS.* quibusdam desunt τ γυναικός. *Samb.* & *Cas.* & *Epiphanius.* τὸ ϑ τ γυναικὸς ὄνομα *Hen.* τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα cæteri. Nomen autem parentis nostræ scribitur εὔα *Big.* εὐία *Samb. Hen.* & *Cas.* ἀὰ in excusis. *Bern.*

[p] Εὐέα ἦν.] Ita *Samb. Hen.* & *Cas.* Εὔεα *Big.* Εὔα *Vat. Bas. G.* & LXX.

[q] Τοῦτο πάντων] Τοῦτο non agnoscit *Hen.*

[r] Τεθηλότα φυτῷ] Ita *Big. Cas.* & *Vet. Interpr.* παυσίοις τεθηλόσι φυτῷ *Hen.* & *Impress.* παυσίοις τεθηλότων φυτῶν *Samb.* & *Vat.*

[s] Διεγινώσκετο] Sic *Hen.* & *Samb.* & *Big.* Διεγνώσκετο *Vat.* & *Editi.* Forsan ᾧ ἂν διαγινώσκοιτο. ita conjecisse *Burium* suum *Bernardus* dicit.

[t] Τί τε εἴη.] Τί τὸ ἀγ. *Hen.*

γ Εἰς

ν εἰς τοῦτόν π τ κῆπον x εἰσαγαγόντα τόν τε Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τ φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδει δ' ἅπαντα ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος, ὃς εἰς τέτταρα μέρη διίζει. y καὶ φασὶν μέν· σημαίνει δὲ πληθὺν τὸ ὄνομα· ὅπη τοῦ Ἰνδικοῦ φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων z Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ καὶ Τίγρης ὅπη τοῦ a Ἐρυθροῦ b ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης c Φορᾶ, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ d ἄνθος· e Τίγρης δὲ f Διγλὰθ, ἐξ οὗ φέρεται τὸ μὴ σφοδρὸν ὀξύ. g Γηὼν δέ, διὰ τ Αἰγύπτιον ῥέων, δηλοῖ τ ἀπὸ τ ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὲ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

δ. Ὁ δὴ h τοίνυν Θεὸς τ i Ἀδαμον εἰς τοῦ γυναῖκα τ μὲν ἄλλων φυτῶν k σκέλυς γεύσας, ἀπὸ δὲ τ φρονήσεως ἀπέχεσθαι προσπόν αἱρεμένοις l ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον γενησόμενον. m ὁμοφωνοῦντων δὲ n κατ' ἐκεῖνο καιρὸν τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, o συνδιαιτώμενος τῷ π Ἀδάμῳ εἰς τὴ γυναικὶ, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, p πεπεισμένους τοῖς δὲ Θεοῦ προσαγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾷ προσπεσεῖσθαι παρακόψας, ἀναπείθει κακοήθως τοῦ γυναῖκα γεύσασθαι δὲ φυτοῦ τ φρονήσεως· q ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τὴν π δὲ ἀγαθοῦ εἰς δὲ κακοῦ διάγνωσιν, r ἧς γευομένης αὐτοῖς, μακάριον εἰ μηδὲν ἀπολείπουσα δὲ θείᾳ διάξειν βίον. καὶ προσκρούει μὲν ἤδη τοῦ γυναῖκα τ ἐντολῆς δὲ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὴ δὲ φυτοῦ, καὶ ἡσθεῖσα τῷ ἐδέσματι, καὶ τ Ἀδαμον s ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. καὶ συνίεσαν t τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, u καὶ τοῦ αἰσχύνης ὑπαθρον ἔχοντες, σκέπτου x ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν y ἐξύτης ἦν καὶ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν z ἑαυτοὺς συκῆς a ἐσκέπασαν· καὶ ταῦτα b περὶ τ αἰδοῦς περιβαλλόμενοι, μᾶλλον εὐδοκοῦν εὐδαιμονεῖν, c ὅσων πρότερον ἑαυτάνιζον εὑρόντες. δὲ Θεοῦ δὲ εἰς τ κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἀδαμος, d πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς e ἑαυτῷ τοῦ ἀδικίαν, ὑπεχώ-

xisse Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes dif- *Horti istius quatuor flumina.*
finditur. Atque Phison quidem (significat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. *Phison*, Ganges.
Euphrates autem & Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, *Phora*, Euphrates.
quod significat dispersionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum an- *Diglath*, Tigris.
gustia velox. Geon autem, per ipsam Ægyptum fluens, significat ab oriente nobis exo- *Geon*, Nilus.
rientem: quem Græci Nilum appellant.

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis gustare jussit, arbore autem scientiæ abstinere; prædicens *ipsis*, quandocunque *forte eam* attigissent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejusdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, ut gustaret de arbore scientiæ: dictitans in illa esse boni & mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim ista causa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt sese; eaque pudendis prætexentes, feliciores sibi jam videbantur, qui invenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conversari cum eo suetus, *peccati* sibi conscius, se- *Lapsus hominis utrius-que. Gen. c. 2. & 3.*
ce-

y Εἰς τοῦτον] Et hæc usque ad ἄρδει absunt a *Vat.*

x Εἰσαγαγόντα] Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγὼν & σκέλυσιν *Bas.* & *G.*

y Καὶ Φισὼν μὲν] Ita *Big Samb. Hen Vat.* ὁ μὲν Φισὼν ὀνομαζόμενος *Vet Interpr. Bas.* & *G.* Notat tamen *Rulæus* in *Coll.* sua *Vat.* deesse ὀνομαζόμενος.

z Γάγγης] Male Phison interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores sequatur se antiquiores, longe abit à Moysis descriptione, & hac in re aliisque nonnullis *veritatem Hebraïcam* traditionibus *Judaïcis* incrustare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errore versati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiso, subterraneis meatibus oceani spatia decurrentes, ad nostram terram permeare, &, ubi fluviorum scaturigines sunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem esse Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Persarmenia; Phison, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philostorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoritum* in Genesim, *Severianum Gabalorum Episc.* de Mundi Creatione, & *Mosem Bar Cepham* de Paradiso. Pro λεγόμενος *Vat.* καλούμενος.

a Ἐρυθροῦ] Id est in Sinum Persicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cuperi* Observatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de situ Paradisi. *Hudſ.* Non hic nomine maris rubri sinus Arabicus est intelligendus, sed magnum mare, quod Asiam ab austro alluit, & in cujus sinum Persicum dictum Euphrates & Tigris illabuntur. Errant ergo, qui hic errasse Josephum putant. *Rel.*

b Ἀπίασι θάλασσαν] Ita *MSS.* ἄπεισι *Vulgati.*

c Φορᾶ,] Ita *Codd. Græcis Φορᾶς Epiphanio Schol.* & *Scriptoribus Latinis. Φορᾶθ* reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit. Benedict. Is. Vossium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Bœcleri* Dissert. Academ. p. 344. Legendum *Φορᾶθ*. פרת. *Rel.*

d Ἄνθος] Οὐθος *Is. Voss.* suo ab ingenio, c. 3. contra *Hornium.*

e Τίγρης] Τίγρεις *Samb.* & *Hen.* cum *Latinis*, ut & *Vat.*

f Διγλὰθ.] Hebr. *Hiddekel. Cocc.*

g Γηὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Γεὼν δὲ ἀφ' αὐτῆς Αἰγύπτιος ῥέων· δηλοῖ δὲ τ N. *Bas.* & *G.*

h Τοίνυν Θεὸς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.*

i Ἀδαμον] *Codd.* aliquot Ἀδὰμ forma referunt Hebræa. Sed in isthac voce cæterisque sponte sua Ἑλληνίζειν videtur *Josephus.*

k Σκέλυς] *Al.* σκόλυσι. Sed illud ex *Coll. Big.* est.

l Ἐξ αὐτοῦ] Ita *MSS.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis.* ἁψαμένοις αὐτοῖς *Hen.* astute, inquit *Bernardus.* Ita quoque *Vat. Rulæi*, ubi & mox abest γενησόμενον.

m Ὁμοφωνούντων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ὁμοφρονούντων in *Editis* & *Vet. interpr.* Scripturam, quam Textui insertam dedimus, à *Josephi* manu esse constat ex pagina sequenti, v. 8.

n Κατ' ἐκεῖνο καιρὸν] Τότε *Hen.* (& *Vat.*) pro κ. ἐκ. κ. mox articulus ante ὄφις excidit è *Typis.*

o Συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ.] Hæc absunt a *Coll. Vat.*

p Πεπεισμένους τοῖς δὲ Θεοῦ] Et hæc ab eadem *Rulæi Coll. Vat.* absunt, usque ad ἀναπείθει, sed & quæ mox sequitur, vox κακοήθως abest.

q Ἐν αὐτῷ λέγων] Et hæc a *Vat.* absunt usque ad γευσαμένη δὲ. sicut & paullo post τῷ ἰδίσματι.

r Ἧς γευομένης αὐτοῖς,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* γευομένοις αὐτοῖς in *Editis.*

s Ἀνέπεισεν] *Vat.* ἔπεισεν.

t Τε ἑαυτῶν ἤδη] Vocula τε (quam agnoscit *Coll. Big.*) abest *Vulgatis.*

u Καὶ τοῦ αἰσχύνης] Ita *MSS.* καὶ σκέπτου, reliquis intermissis, (editorum incuria, inquit *Bernardus*) *Bas.* & *G.*

x Ἑαυτοῖς] Αὐτῆς *Vat.*

y Ὀξύτης] καὶ διανοίας ὑπῆρχε.] Vide *Bœcleri* Exercit. in *Josephum.*

z Ἑαυτοὺς] Αὐτοὺς *Impressi.*

a Ἐσκέπασαν] Σκεπάσαντες, καὶ τ. *Hen.* & *Vat. Rulæi.*

b Περὶ τ αἰδοῦς] *Editis* deest περὶ. sed in *Coll. Big.* est περὶ. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui περὶ habet.

c Ὅσων πρότερον] In *Vulgatis* ὡς ἂν, contra *MSS.* mox δὲ ὁ Θεὸς *Hen,*

d Πρότερον εἰς ὁμιλίαν] Absunt a *Vat.* usque ad ἀδικίαν.

e Ἑαυτῷ τοῦ ἀδικίαν,] Ita *MSS.* ut & αὐτὸν mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτὸν *Bas.* & *G.*

f Δι'

cedebat. Deo autem admirationem movit factum, causamque scisitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gavisus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omnisque mali expertem viveretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quæ ad usum ac voluptatem suppeditant, mea unius cura vobis provenientibus, absque ullo vestro labore ac miseria; ex quibus citius adveniet senectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis præceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis est quod siles, sed malæ conscientiæ. Adamus autem excusabat peccatum, rogabatque Deum ne succenseret sibi, mulierem facti auctorem accusans, dicensque ab ipsa se deceptum peccavisse. Mulier rursus serpentem accusabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri consilio cessisset, pœnæ subjecit; dicens, terram non amplius ipsis suos fructus sponte daturam, sed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram esse, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipsis, quibus serpens eam decepit, seducens, calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitiose se gesserat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hostem declarans, *eosque* admonens plagis caput *ipsius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia resideret, & facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus posset: pedibus insuper ipsum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, ista ipsis in pœnam constituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore vitili colitur terra, & angoribus fœminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus multatur serpens, lingua sua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiso pulsi.

ρά· τ ὃ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πραττόμενον, κ τὶν αἰτίαν ἐπιωθάνετο, [f] δι' ἣν πρότερον ἡδόμεν τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγα ταυτὶν τ πρόσοψ). Ὃ ὃ [g] μηδὲν φθεγγομένου, ἀλλὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ ἐφιλοτίμ [h] τὴν τ Θεᾶ πρόσταξιν· ἀλλ' ἐμοὶ μέν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα κ κακῶν παντὸς [i] ἀπαθῆ βιώσητε, μηδεμιᾶ [k] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυζιν κ ἡδονὴν συντελεῖ, κ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου κ παλαιπωρίας· [l] ὧν παρόντων γῆρας τε θᾶττον [m] ἂν ἐπέλθοι, κ τὸ ζῆν ὀλιγὸν ὑμῖν γένοιτο. [n] νῦν δ' εἰς ταὐτὸν μου τὴν γνώμην ἐνύβρισας, φθονήσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· ὁ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν [o] σωτηρίαν ἄγει, ἀλλ' ὅτι σωτηρίου πονηρῷ. Ἀδαμος ὃ περὶ εἶχε τ ἁμαρτίας [p] αὐτὸν, κ παρεκάλει τ Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα ἣν γεγονότα αἰτιώμενον, κ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς [q] ἁμαρτεῖν. ἡ δ' αὖ [r] κατηγόρει ἣν ὄφεως. ὁ ὃ Θεὸς ἤτιμον γυναικείας συμβελῆς αὐτὸν ἡγόμενον ὑπετίθη τιμωρίᾳ· τὴν γῆν [s] οὐκ ἐπ μὲν αὐτοῖς [t] τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπών, [v] πόνοις ὃ τοῖς ἔργοις τριβομένοις [x] τὰ μὲν παρέξειν, τῶν ὃ οὐκ ἀξιώσειν. Εὐέαν ὃ τοκετοῖς τ ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· [y] ὅτι τ Ἀδαμον, οἷς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις ἐφθαρκυιαμένη, συμφορᾶς περιέβαλεν. ἀφείλετο ὃ τ ὄφιν [z] τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ὅτι τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τ Ἀδαμον· καὶ ἰὸν ἐνέπηγεν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτῷ, [a] πολέμιον ἀποδείξας [b] ἀνθρώποις, κ ὑποθέμενον τ κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς [d] ὡς ἐν ἐκείνῃ τύπτε κακῶν πρὸς ἀνθρώπους κέμενα, κ τ πλουτῆς ῥᾴσης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· πόδων τε [c] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθ κ τ γῆς [f] ἑλυσσώμενον [g] ἐποίησε. κ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προσάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τ Ἀδαμον τὸν Εὐέαν ἐκ τ κήπου εἰς ἕτερον [h] χωρίον.

f Δι' ἣν πρότερον] Hæc etiam omnia a *Vat.* absunt usque ad πιεζόμενος.

g Μηδὲν] *Vat. Rul.* pro μηδὲν habet μὴ. & quæ mox post φθεγγομένου sequuntur, omnia absunt, usque ad πρόσταξιν. Sed & abest, quod paullo post sequitur πρὸς ὑμᾶς, ut & κ κακῶν παντός.

h Τὴν Θεᾶ πρόσταξιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν Θεοῦ ἐντολὴν κ πρόσταξιν *Baſ.* & G.

i Ἀπαθῆ βιώσητε,] *Big. Samb.* & *Caſ.* βιώσηται (ut & *Vat. Rulei.*) *Hen.* & ad marginem *Samb.* βιώσεσθε ἀπαθῆ *Genevenſes* Typi. Venit autem ex affectu Attico, quod nunc legis inter Joſephi verba. *Bern.*

k Ξαινόμενοι] Ita *Big. Samb. Hen. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ξυνιζόμενοι *Vat. Baſ.* & G. lege κνιζόμενοι. *Cocc.* In *Vat. Rulei* abeſt tota pericope ab ἀπαθῆ usque ad φροντίδι, ut & quæ paullo poſt ſequuntur ab ὅσα usque ad συντελεῖ. Dein quoque & ὑμετέρου & κ παλαιπωρίας. *Hav.*

l Ὧν παρόντων] Interſerit ὧν *Vat.* ſequentia deſunt usque ad ἡμῖν ἥκοιτο. *idem.*

m Ἂν ἐπέλθοι,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* οὐκ ἂν ἐπέλθῃ, κ τὸ ζῆν ἐς μακρὸν ἂν ὑμῖν ἥκοιτο.

n Νῦν δ' εἰς ταὐτὸν μου] Totum locum ita concipit *Vat. Rul.* εἴ τι μου εἰς ταὐτὸν τὸν γλῶ· γῆρας τι θᾶττον ἐπέλθοι κ τὸ ζῆν ὑμῖν ἥκοιτο. Quæ vero mox ſequuntur ἐφθονήσας &c. rurſus deſunt usque ad ποιηρῷ. Imo & a παρεκάλει usque ad χαλ. αὐτῷ ut & κ λέγων usque ad ἁμαρτεῖν, & paullo poſt, ἤτιμον γ. σ. α. γ. pro ὑπετίθη τιμωρίᾳ, dein habet ν. αὐτὸν τιμωρίας. *Hav.*

o Σωτηρίου ἄγει,] *Gen.* male σωτηρίου.

p Αὐτὸν,] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν *Gen.* Bern.

q Ἁμαρτεῖν.] Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Baſ.* & G.

r Κατηγόρει] Κατηγορεῖτο *Hen.*

s Οὐκ ἴστι μὲν αὐτοῖς τ ἑαυτῆς] Legit *Big.* οὐκ ἦν ἴστι μὲν αὐτοῖς τ ἑαυτῆς &c. quod non fuerat negligendum. *Hav.*

t Τῶν ἑαυτῆς.] Ita *Samb. Vat.* (ſed *Vat. Rul.* ὑδὲ) & *Caſ.* τ ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Baſ.* & G.

v Πόνοις ὃ κ τοῖς] Hæc uſque ad ἀξιώσειν, abſunt a *Vat. Rulei. Hav.*

x Τὰ μὲν παρέξειν,] Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ' οὐκ *Baſ.* & G.

y Ὅτι τ Ἀδαμον,] Et hæc abſunt ab cod. *Vat.* usque συμφορᾶς περιέβαλεν. *Hav.*

z Τὴν φωνὴν,] Sic in *MSS.* τ φωνῆς, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis*, quæ ſequuntur usque ad Ἀδαμον abſunt a *Vat. R. idem.*

a Πολέμιον] *Vat. R.* πολέμους. *idem.*

b Ἀνθρώποις, κ ὑποθέμενον] Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ὑποθέμενον in *Editis*, pro ὑποθέμενον. quo tempore, inquit *Bern.* valde ſibi placent Athenienſes.

c Κατὰ τ κεφαλῆς] Quia interpres vetus (Epiphanius ſcholaſticus creditus) hæc reddit, *ut mulier ejus capiti plagas inferret*, notatum video ad marginem editionis Colonienſis anni 1534. *attendant iſta noſtri temporis Hebraïzatores, ut videant an non & Joſephus legerit* ipſa; *non* ipſe *aut* ipſum. Notum eſt quantas turbas dederit illud הוא, nec lubet hic repetere, quæ hinc & inde allata ſunt. Ut dederim ita ſcripſiſſe veterem Interpretem, qui, ut ſequentia docent, Joſephi mentem aſſecutus non fuit, num ex Joſephi verbis id potuit elicere? Nulla apud Joſephum eſt mentio mulieris, nec ullum hactenus codicem Joſephi conſpectum memini, in quo hoc loco mulier commemoratur. *Rel.*

d Ὡς ἐν ἐκείνῃ] Abſunt a *Vat. Rul.* usque ἐσομένης. *Hav.*

e Αὐτὸν ἀποστερήσας,] Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Baſilium* de Paradiſo, & *Theſaurum Theolog.* & *Philolog.* p. 60. & p. 76.

f Ἑλυσσώμενον.] Ita *Samb.* & *Big.* εἰλισσόμενον *Heſych.* ἑλισσόμενον *Vat. Baſ.* G. & *Heſych.* Hanc lectionem Joſepho vendico ex codice *Sambuci*, Lexico Heſychii, & Tralatione *Epiphanii.* ἑλισσόμενον *Big.* parvo apice differt. Bern. *Vat. Rul.* ἑλυσσάζ πεποίηκε. ſequentia ad πάσχειν rurſus deſunt ibidem, ut & εἰς ε. χ. in fine Capitis. *Hav.*

g Ἐποίησε.] Πεποίηκε *Hen.* Bern.

h Χωρίον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Baſ.* & G. Hic omittit quod de cuſtodia Angelica habet *Moyſes*: id forſan operi ſuo Philoſophico reſervandum ratus.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῶν γόνων Ἀδάμου, καὶ [i] τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.

Γίνονται δ' αὐτοῖς, [k] παῖδες [l] ἄρρενες δύο. [m] προσηγορεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν [n] πρῶτος [o] Καΐς, [p] κτῆσιν δ' σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δ' ὁ δεύτερος, [q] σημαίνει δὲ [r] πένθος τοῦτο. γίνονται δ' αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ [s] διαφόροις ἐχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. [t] Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος [v] δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς [x] προήκων. ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βίος [y] αὐτοῦ. Καΐς δὲ [z] τἆλλα πονηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρῶν ἐπενόησεν πρῶτος, καὶ [a] κτείνας τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θύσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Καΐς [b] τὰς ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρπὰς ἐπήνεγκεν· [c] Ἄβελος δὲ [d] γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. [e] ὁ δὲ Θεὸς [f] ταύτῃ μᾶλλον ἥδετο τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν τιμῶντος, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονεκτήσαντος [g] καὶ βίαν πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Καΐς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κτείνας τὸν ἀδελφὸν, [h] καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν [i] ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, σωτὴς τοῦ ἔργου, [k] ἦκε πρὸς τὸν Καΐν, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, [l] ποῦ ποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ [m] ἰδεῖν ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Καΐς ἀπορούμενος, καὶ οὐκ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τὸν Θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ ἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. [n] παροξυνθεὶς δὴ, τῷ Θεῷ λιπαρῶς ἐγκειμένῳ καὶ πολυπραγμονοῦντι, οὐκ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ [o] πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τἀντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τὸν Καΐν, φονέα [p] τοῦ ἀδελφοῦ γενόμενον· καὶ θαυμάζω, [q] φησὶν, εἰ

CAP. II.

De posteritate Adami, & decem ætatibus ab eo usque ad diluvium.

NAti sunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus est Caïs, quod vocabulum, si interpreteris, notat possessionem: Abelus autem secundus; quæ vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diversis gaudebant studiis. nam Abelus, natu junior, justitiam colebat; & omnibus, quæcunque gerebat, Deum præsentem ratus, virtuti prospiciebat. pastoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus esset, & lucrum solum spectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc sacrificio magis delectabatur, utpote sponte & secundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo sibi prælatum esse, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam is esset: multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animadvertisset. Caïs autem dubius animi, nec habens quod responderet Deo, se quidem in angustiis versari & ipse primum ait, quod frater nusquam comparet. Deo autem majorem in modum instante & accurate inquirente, indignatus ille, non se pædagogum, neque custodem ejus, nec rerum ejus *observatorem esse*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor esset: & miror, inquit,

Fratres ex omnium primi, moribus dissimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; Abelus, luctus.

Hic pastor pius, ille improbus agricola.

Quæsita arte munera Deo minus placent.

---

[i] Τῶν ἀπ' αὐτὸ] Τῶν αὐτῦ *Baſ. G.* Bern.

[k] Παῖδες] Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ παῖδες *Baſ.* & G.

[l] Ἄρρενες δύο.] *Ibi Hen.* ἄρσενες, *litigium præſulum Corinthii* & *Theſſalonicenſis. Vincit autem Euſtathius: ἄρρενες* enim rotundius fertur, & ore Attico. *Bern.*

[m] Προσηγορεύετο] Ita *MSS.* προσηγόρευ) *Editi.*

[n] Πρῶτος] Πρωτεύς *Hen.* non incongrue. *Bern.*

[o] Καΐς,] N. absorbetur uti Οὐάλης, *Valens* & apud noſtrum Πυδης, *Pudens. Rel.*

[p] Κτῆσιν] Κτίσις ſoli *Samb.* & *Big.* Κτίσις *Samb.* & *Big.* κτῆσις reliqua exemplaria Græca, quibuſcum facit *Epiphanii* Tranſlatio. Permutant profecto ſcribæ veteres recenteſque η & ι vocales literas errore haud levi. Iones tamen eis cauſam præbuere, qui hos phthongos communes habent inter loquendum, ut ψηφίθιον, ψιμύθιον, &c. *Bern.*

[q] Σημαίνει] Τοῦτο σημαίνει π *Baſ.* & *G.*

[r] Πένθος τοῦτο.] Οὐδὲν τοῦτο legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Vide *Druſii* Obſervat. l. VI. c. XII. & *Iſ. Voſſ.* ad Objecta *Hornii*, cap. 3.

[s] Διαφόροις ἐχαιρον] Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* Διαφόρως ἐχρῶντο *Vat.* (ſed in *Vat. R.* tota rurſus pericope deëſt) Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Caſ* ἐχρῶντο abſque Διαφόροις *Baſ.* & G. Huds. *Samb.* & *Epiphanius*, & excerpta *Peyreſciana.* Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Caſ.* neutra lectio diſplicet. Quinimo exciderat Διαφόροις nulla laude *Baſilienſium*, quos vel ad menda imitantur operæ *Genevenſes.* Mox *Peyr.* ὁ νεώτατος pro ὁ νεώτερος. *Bern.*

[t] Ἄβελος μὲν] *Vat. R.* Ἄβελῳ δὲ τῆς ἐπιμελομένῳ, ποιμενικὸς δὲ ὁ βίος. Sed quæ ſequuntur καὶ πᾶσιν uſque προήκων deſunt.

[v] Δικαιοσύνης] Ἀρετῆς pro δικαιοσ. *Hen.* ſtulta cautio eſt. *Bern.*

[x] Προήκων.] Ita *Samb. Vat. Pet.* προήνυτο. *Alii* cum *Baſ.* & *G.* προύνοεῖτο malit *Bernardus.* Huds. Προήκων *Samb.* & *Peyreſc.* προήνυτο *Baſ.* cum aliis exemplaribus: mallem πρόνοεῖτο. Tintinnat autem auribus ingratis προήνυτο cum verbulo ἐπιμελεῖτο. *Bern.*

[y] Αὐτοῦ.] Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.*

[z] Τἆλλα] Abeſt a *Vat. Rul.* & mox in eodem pro ἦν eſt ὤν, & deſunt καὶ προὸς τ. κ. υ. α. & mox itidem ἀρῶν.

[a] Κτείνας τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης.] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ὃ κτείνας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐκ τοιαύτης αἰτίας *Baſ.* & G. οὐκτινὶ vero habet *Vat. Rul.* & dein quæ ſequuntur poſt θ. τ. θ. δ. αν. ο. υ. Ὃ. α. τ. γε. Ὃ τ. φ. κ. ἐπη. uſque ad παροξυνθεὶς non agnoſcit.

[b] Τὰς ἀπὸ τῆς γεωργίας] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τὰς.

[c] Ἄβελος δὲ γάλα,] Hæc & quæ ſequuntur, alio ordine legit Codex *Vaticanus* collatus a *Rulæo*, ita ſcilicet, τὸν Ἄβελ ὑπὸ δὲ Θεοῦ γάλα προσενέγκαντα καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. τοῖς αὐτομάτοις δὲ μᾶλλον καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν ἥδετο. τὸ θεῖον τιμῶντος ἢ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν πλεονεκτοῦσι καὶ βίαν περφυκόσι. καὶ τὸν νεκρὸν ἀφανίσας λήσειν ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ Θεὸς ἤλεγχε τὸν Καΐν φονέα δὲ ἀδελφοῦ γενόμενον. τὸ δ' ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτῷ ἠρίθμει ἑπτάδυαδα. ἐπέφερεν δὲ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ τιμωρήσεσθαι καὶ τὸν ἑβδομηκοστὸν ἐπείλει χρόνον.

[d] Γάλα.] Στέαρ LXX. *Interpretes.*

[e] Ὁ δὲ Θεὸς] Ὁ Θεὸς δὲ *Baſ.* & G. τὸ θεῖον *Hen.* qua ſolet religione. *Bern.* Eſt vero edita lectio in *Coll. Bigot.* Hav.

[f] Ταύτῃ μᾶλλον ἥδετο τῇ θυσίᾳ,] *Joſephum*, Rabbinos ſequutum in cauſa probati & improbati ſacrificii, peccare oſtendunt *Cuneus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. *Bæclerus* in Diſſert. Academ. cum aliis quam plurimis.

[g] Κατὰ βίαν] Καὶ βίᾳ *Hen.* & *Pet.*

[h] Καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ,] Τὸ νεκρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen* & *Pet.* genere tertio inquit *Bern.*

[i] Ὑπέλαβεν.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ὑπελάμβανεν *Hen. Baſ.* & *G.*

[k] Ἦκε] *Al.* ἦλθε. Ἦκε *Big. Samb. Caſ.* ἦλθεν *Baſ.* & G. Illud autem melius; ſiquidem ἥκω, χρῆσις ἔχομαι. *Bern.*

[l] Ποῦ ποτε] Ποῖπος *Samb.* Bern.

[m] Ἰδεῖν] Ita *Big. Samb. Caſ.* ritu Attico. οἶδεν *Vat. Baſ.* & *G.* εἶδεν *alii.* Huds. Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ritu Attico. ἡμερῶν οὐκ οἶδεν αὐτὸν libri vulgati. εἶδεν enarrator *Severi* atque ſcriba *Caſſiodori*, nullo uſu. *Bern.*

[n] Παροξυνθεὶς δὴ,] Παροξυνθεὶς *Baſ. Gen.* cæteraque præter *Samb.* tum hic, tum ſupra. *Bern.*

[o] Πραττομένων,] Πραττομένων. *Big. Samb.* Bern.

[p] Τοῦ ἀδελφοῦ] *Big. Samb. Baſ.* Ὃ ἀδελφοῦ *Hen.* haud curate. Adſerunt inſuper mox *Big.* & *Samb.* φησὶν ὁ Θεός; iſtud quidem diſertius. *Bern.*

[q] Φησὶν,] Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

quit, si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem tu-met peremisti. Attamen illi, sacrificium facienti, ejusque merito exposcenti ne vehementius ei irasceretur, cædis supplicium remisit *Deus:* exsecrabilem autem fecit, posterisque ipsius, usque ad septimam progeniem, pœnam subeundam esse denunciavit; & ex ista regione eum cum uxore ejicit. Illo autem extimescente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, jussit eum *Deus* nihil triste tali ex causa suspicari; sed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, signo ei indito ut nosci posset, *è conspectu suo* abire præcepit.

Cain Fratricida exsulat cum stigmate.

2. Cain autem, multum terræ una cum uxore emensus, tandem Naïda condidit; id loci nomen est: atque illic habitare constituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, sed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas sibimet indulgenti, etiamsi cum injuria secum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domesticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares suos invitans, magister illis exstitit ad pravam vitæ institutionem. Et simplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis mensuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos posuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domesticos suos. Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathusalas: hujus vero Lamechus, cui filii exstiterunt septuaginta & septem, ex duabus susceptis uxoribus, Sella & Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, musicam exercuit, psalteriumque & citharam invenit. Thobelus

Statuimica, Gromatica, atque ipsa Architectura ad Cain inventorem referuntur.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditur Anocha, sive Henochia, in Naide regione.

Scenitarum princeps Jobelus, Jubalus musicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcaïn.

τῶν ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τὸ μὲν οὖν ὑπὲρ τοῦ Φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν [r] ἠφίει, θυσίαν τε ὑπιτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν [s] ὀργὴν ἐπ' [t] αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δ' αὐτὸν ἐπῆγε, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ [v] τιμωρήσασθαι καὶ τὴν ἑβδόμην [x] ἠπείλησε γενεάν· [y] καὶ τῆς γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τὸ δ' μὴ θηρίοις ἀλώμενον περιπέσῃ δεδιότα, καὶ τέτον [z] ἀπολῆται τὸ τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ [a] γένεσθαι δεινόν, [b] διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ὑπέβαλεν, [c] ὡς γνώριμον ἂν εἴη, προστάξας ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν [d] ἱδρύε μετὰ τῆς γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον ἕτω καλούμενον, καὶ [e] αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, [f] ἐνθ' αὐτῷ οἱ παῖδες ἐγένοντο. ὁ δὲ τὴν νομαδικὴν δὲ τὴν κάλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκποριζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν σωόντων [g] δέοι ποτὲ τὴν ἔχθραν. αὔξων δὲ τὸ οἰκεῖον πλῆθος χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονήν τε καὶ λησταίαν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐδιδασκαλῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ὑπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπεραγμοσύνην μὲν, ἢ πρότερον σωέζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων [h] ὑπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεσήσατο· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸ βίον ἐκ τῶν τότων ἀμαθίας, καὶ [i] τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν [k] μεταγαγών. [l] ὅρους τῆς γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ [m] Ανώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδὸς, Ανώχαν ἐκάλεσεν. Ανώχου δὲ [o] Ιαραδης ὑὸς ἦν. ἐκ δὲ τότου [p] Μαριήλου, ὃν γένεται παῖς Μαθουσάλας, τοῦ δὲ [q] Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν [r] αὐτῷ φυέντες, [s] Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τότων Ιώβηλος μὲν [t] ἐξ Αδᾶς γεγονὼς, σκηνὰς ἐπήξατο, καὶ [v] ποιμενικὴν ἠσκησεν. [x] Ιάβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν [y] αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ [z] ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελος

---

r Ηφίει.] Ita *Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀφίει *alii.* Ηφιει libenter restituo, verbulum Athenienſibus pernotum, propter codd. *Samb.* & *Hen.* necnon verſionem Scholaſticam. ἀφίει fuit cæterorum. *Bern.*

s Οργὴν.] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ὀμὴν *alii.* Huds. Conſpirant in ea lectione *Big. Samb. Caſ.* cum *Epiphanio* Græculo. ὀμὴν λαβεῖν quod excuſum erat, nec Deo decens exiſtimo, nec πανεκλιῶιον. *Bern.*

t Αὐτῷ.] Αὐτῦ *Vat.*

v Τιμωρήσασθαι.] Ita *Samb.* & *Caſ.* τιμωρίσασθαι *Hen.* τιμωρίσασθαι ferunt *cæteri.*

x Ηπείλησε.] Ηπείλει *Hen. Bern.*

y Καὶ τῆς γῆς ἐκείνης.] Totum hunc locum ita digerit Codex *Vat.* ex Collatione *Rulei.* καὶ τ. γ. ἐκείνης ἐκεῖνον ἐκβαλὼν σημεῖον ἐπέβαλεν ὡς γνώριμον ἂν εἴη. ὁ δ' μὴ τῆς γυναικὸς εἰς τόπον ἱδρύε ναΐδαν ὕτω καλούμενον. ἔνθα αὐτῷ οἱ παῖδες ἐγένοντο. διδάσκαλος δ' πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς συντυγχάνουσι γέγονε· μέτρων ἐπινοίας καὶ σταθμῶν. ὅρους τε γ. πρ. εθ. ἐ. π. ἐδείμ. Ανώχαν καλέσας αὐτὴν εἰς ὄνομα τῷ πρεσβ. παιδὸς Ανώχ. τότου δ' Ιαραδσης υὸς ἦν. ἐκ δὲ Μαριήλ. ᾧ παῖς Μαθουσάλ. τοῦδε Λαμέχ, ᾧ π. ὑπ. ἐπ. ἑπτὰ. ἐκ δ. γλω. αὐ φ. Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τοτ. Ιωβ. μ. ἐξ Α. γεγ. σκ. επ. ἐ ἐσθ. ηγ. μουσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλ. καὶ κιθ. ἐπεν.

z Απολῆ.] *Al.* ἀπολοῖτο. Απολεῖ) *Samb.* quo abs modo gens Attica non horret. *Bern.*

a Γενέσθαι.] Γενέσεσθαι *Samb.*

b Διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον.] *Cocc.* legit διὰ π. ἀ. χ. γῆς, σημεῖον &c.

c Ως γνώριμον.] *Al.* ὦ.

d Ιδρύε.] Cum in uno *MS.* ſit ὁ δ' ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλὴν ὁ δ' ἐπελθὼν γῆν, ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν μετὰ τῆς γυναικὸς Καΐς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς δ' Κολωνὰς τὰς Τρωϊκὰς ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* Huds. Καΐς μετὰ τῆς γυν. εἰς τόπον ἱδρ. ναΐδαν ὕτω καλούμενον, καὶ αὖθις *Hen.* Mox ἔνθα *baſ.* & *Hen.* & Επαυξήσει *Samb.* pro ἐπ' αὐξήσει. *Bern.*

e Αὖθι.] *Al.* αὖθις.

f Ενθ' αὐτῷ οἱ παῖδες ἐγένοντο.] Ενθα αὐτῶν παῖδες ἐγένοντο *Vat.*

g Δέοι.] Δέει *Baſ. G.* ſed δέει *Big. Samb.* &, ſi vis, *Schotanus.* Bern δέη *Cocc.*

h Επινοίᾳ.] Επινοίας. *Hen.*

i Τὸ μεγαλόψυχον.] Articulum τὸ, qui deerat in *Editis*, ex *MSS.* reſtitui.

k Μεταγαγών.] Ita *Big. Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* ἀγαγὼν in aliis *MSS.* & *Editis.*

l Ορους τ' γῆς.] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὅρους τε γῆς in *aliis MSS.* & *Editis.*

m Ανώχου.] Ita & mox Ανώχαν *Big. Samb.* & *Vat.* Ενώσου & Ενώσαν *Baſ.* & *G.* Ενώχ LXX. *Huds.* Ενωσου atque ἐνώσαν cum Glyca Zonaraque obtinent Editores *Baſ.* & *Gen.* Joſephus autem ex Moyſe, ſacræ literaturæ principe, ſcripſerat ἀνώχου hic, illic ἀνώχαν: ſicut fidem adſtruunt modo Cod. *Big. Samb.* & *Caſ.* una cum ſcriba *Scholaſtico. Bern.*

n Παιδὸς.] Παίδων *Vat.*

o Ιαραδης.] Ita *Hen.* & *Epiphanii* quidem Jarath non procul abeſt. Ιαρεδης *Vat.* & *Caſ.* Ιαρειδης *Samb.* Ιαρεδ in *Editis*, Γαϊδὰδ LXX.

p Μαριήλ.] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* Μαριὴλ *Hen.* Μαλιήλ in *Editis.* Μαϊὴλ & Μαλελεὴλ LXX.

q Λάμεχ.] Λάμεχ. *Hen.*

r Αὐτῷ.] Αὐτῦ *Vat.*

s Σελλᾶς.] Σιλὰς *Hen.* σελλὰς *Samb.* hic ſequiore, ille priore ſyllaba debili. *Bern.*

t Εξ Αδᾶς.] Ita *Hen. Baſ. G. Vetus Interpr.* & LXX. ὐκ Σελλᾶς *Big. Samb. Vat. Caſ.* communi vitio.

v Ποιμενικὴν.] Sic *Samb.* & *Zonaras.* ποιβατείαν *ceteri plerique.*

x Ιάβαλος.] Pariter Ιαβὰλ Zonaras & Euſtath. atque Theophilus. Ιώβηλος *Big*, & *Samb.* indiligenter & confuſe. *Bern.* Hic in MS. *Vat.* inquit *Phil. Rulenus*, nova ſectio, quæ indicatur litera unciali. Legit autem ſic. Ιοβ. ὃ τὰ πολ. μετῆλθε χαλκ. τε πρ. ἐξ. Αδαμὸς ὃ Αὔειλα μὲ ἐσφαγμένα, Καΐν ὃ ἀλλὰ τ' φονον πεφ. παιδοπ. ἤρξ. καὶ γίνον αὐτῷ παῖδες ἀλ. τε πλ. ἐ ση. ὃς αἱρετ. ἐπιτηδ. ἐ μιμηΐδας τὰς ἀπογόνους ἀπέλιπεν. οἱ σοφίαν τε τλὼ ἀφ' τὰ ὑφήνια ἐ τλὼ τότ. ἀμοιχοπ. ἐπενοήσαν ὑπὲρ ὃ ἐ μὴ φυγεῖν τὰς ἀνθρ. τὰ ἰὼ. σεθεσεηκότ ἀφαν. Αδ. τ' ὁλ. ἴσεθ. τ' μ' κατ' ἰχ. π. τ' ὃ κ' βίαν ἐ πλ. ὐδ. Σηλᾶς δ. ποι. τ. μ. ὐκ πλ. τ. ὃ ετ. σὺ λίθ. ἀμφ. σύγ. τὰ ας. ἵνα ἐ τ. πλινθίνω ἀφ. ὑπὸ τ' ἐπομβρ. ἡ λιθ. μείνη. μένει ἀχρὶ ἐ δεῦρ κ' τλὼ Συελάδα. *Han.*

y Αὐτῷ.] Αὐτῦ *Vat.*

z Ψαλτήριον ἐ κιθάραν.] Ita in *Editis*, *Euſtathio Antioch. Zonara* & LXX. ψαλτήρια ἐ κιθάρας *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

a Τῶν

λος δε [a] τ ἐκ τ ἑτέρας γεγονότων ἰσχύϊ πάντας [b] ὑπερβαλών, τὰ πολεμικὰ διαφερόντως μετῆλθεν· ἐκ τούτων καὶ τοῖς ἡδονῇ τ σώματος ἐκπορίζων, [c] χαλκεῖαν πρῶτος [d] ἐπενόησε. πατὴρ ἦν θυγατρὸς γενόμενος [e] Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· [f] ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος, εὖρε δίκῃ [g] ἑαυτὸν ὑφέξοντα τ Καίνου ἀδελφοκτονίας, τοῦτο τ ἑαυτῆ γυναικὶ ἐπίσης φανερόν. [h] ἔτι γ ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Καίνου τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους σωισθῆ γενέσθαι, κ τ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα πλουτοῦντα· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. [i] ὅλως δ εἴτις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὐ διὰ νοσίαν ἦν θεσμοὺς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἀδαμος δε, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀναγκαῖ γὰρ ἡ διήγησις τ περὶ αὐτοῦ λόγον· Ἄβελ μὲν ἐσφαγμένου, Καίνου δὲ διὰ τ ἐκείνου φόνον πεφυγότος, παιδοποιίας [k] ἐφρόντιζε. καὶ [l] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν [m] γενέσεως ἔρως, ἔτη [n] τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἡνυκότα [o] βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἐπιακόσια πλουτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες [o] αὐτῷ, ἄλλοι τε [p] πλείους, καὶ Σήθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τ ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη [q] λέγειν· περάσομαι δὲ μόνα τὰ τ ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ ὅτος, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [r] δυναμένῳ, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄρχος, μιμητὰς [s] τ αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [t] ἅτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες, [v] γλῶ τε τῇ αὐτῇ ἀσκήσασι [x] καλῶς ἐκόσμησαν διαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλως προσπεσόντος· σοφίαν τε τῇ περὶ τὰ οὐράνια καὶ τῇ τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ἦσαν δὲ ὦ μὴ [y] διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ διῃρημένα, [z] μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [a] προφρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τ ὅλων ἔσεσθαι, τ μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τ ἕτερον δὲ κ' βίαν καὶ [b] πλῆθος ὕδατος· σήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέρας ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. [c] ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τ ὑπομβρίας, ἡ λιθίνη μένουσα δηλοῖ καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' ἄχρι τοῦ δεῦρο

autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes superabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt sibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum scientia pollens, viderat se pœnæ subjacere ob fratricidium à Caï perpetratum, uxoribus suis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs sceleratissimam fieri contigit, cum per successionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe supra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, si quis segnis esset ad cædem faciendam, saltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumeliosus & injuriosus. *Caïnitæ a malo parente pessimi.*

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) *Gen. c. 4. 25. & c. 5. 3.* posteaquam Abel fuerat occisus, & Caïs propter cædem ejus solum vertisset, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis desiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; *Sethum genuit Adamus anno ætatis suæ 230.* quibus cum accessissent alteri septingenti, *tandem* avita defunctus est. Et quidem illi nati sunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea sola, quæ ad Sethi posteros spectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta essent discernere valeret, virtutis studiis semet addixit: &, cum ipse vir optimus exstitisset, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole præditi, tum eandem terram sine seditione incolebant beati (nulla re molesta illis, quoad viverent, accidente) tum sapientiam circa cœlestia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam, interciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixisset Adamus) columnis duabus exstructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *sua* utrique inscripserunt. Ut si evenire lateritiam eversam iri per imbrium vim, lapidea superstes ostenderet hominibus *Astronomica* inscripta, simulque indicaret & lateritiam ab illis positam fuisse. Manet autem hodieque in ter- *Sethi nepotes, pietati & astronomiæ dediti, observationes suas cælestes duabus columnis inscripserunt.* *Harum lapidea adhuc exstare dicitur in Siriade.*

a Τῶν ἐκ τ ἑτέρας.] Sic *Samb.* ἐκ τοῦ τ in *reliquis* & *Editis.* correxerat & *Cocc.*

b Ὑπερβαλὼν.] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπερβάλλων *alii.*

c Χαλκεῖαν] Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τε, & mox πατὴρ τε in *Editis.*

d Ἐπενόησε.] Ἐξεῦρε solus *Hen.*

e Λάμεχος,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caf. Editi* non agnoscunt Λάμεχος, ponuntque mox ὀνόματι pro ὄνομα.

f Ἐπεὶ, τὰ θεῖα] Ita *Big.* & *Vat.* ἐπεὶ γὰρ τὰ θεῖα *Baf.* ἐπεὶ γὰρ ὁ Λάμεχος τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λάμεχος τὰ θ. *Samb.*

g Ἑαυτὸν] Ita MSS. Editi αὐτὸν.

h Ἔτι γ ζῶντος Ἀδάμου,] Ita *Big. Samb.* & *Caf.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τε. *Baf.* omittit καί. *Gen.* anticipat, ἔτι κ ζῶντος.

i Ὅλως δ' εἴτις ὀκνηρὸς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caf.* ὅλως δ' εἴτις ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν κ ἄλλου ἀπίοιεν, ὧν θρ. in *Editis.* Huds. *Big. Samb. Caf.* & *Latinus* (si loqui licet) interpres. Valde diversi nunc sunt ab aliis Editores *Baf.* & *Gen.* puta, ἄλλος δ' εἴτις ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν, ἐ ἄλλου ἀπίοιεν. Ipse igitur πρὸς τὸ κείμενον id feci, quod faciendum fuit: quamvis ὀκνηρῶς εἶχε satis venustum apparet. *Bern.*

k Ἐφρόντιζε.] Hœc Unus *Hen.* ex compendio.

l Δεινῶς] Ita *Vat. Baf. G.* & *Vet. Interpr.* δεινὸς *Big.* & *Samb.*

m Γενέσεως] Lege γονήσεως vel γόνου *Cocc.*

n Τριάκοντ' ἤδη] *Samb.* ritu Athenienfium: τριάκοντα ἤδη cæteri. *Bern.*

o Αὐτῷ,] Al. αὐτοῦ.

p Πλείους,] *Sc.* filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno*, Vol. 1. p. 8.

q Λέγειν·] Ἀαλεῖν *Big.*

r Δυναμένῳ,] Ita in *MSS.* δυνάμθρος in *Editis.*

s Τῶν αὐτῶν] Sic *Big.* τοῦ αὐτοῦ αὐτῶν τοὺς *Samb. Vat.* & *Caf.* τοῦ αὐτοῦ δρεπῶν ἀνεγ. Cl. *Bofius.* τοῦ αὐτοῦ τοὺς *Baf.* τ αὐτοῦ τοὺς *Gen.*

t Οὗτοι] Ita *MSS.* οἱ γ in *Editis*, & *Zonara.*

v Γλῶ τε τῇ αὐτῇ] Τῇ γλῶ αὐτῇ *Big.* τῇ αὐτῇ γλῶ *Vat.* & *Samb.*

x Κατώκησαν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* καλοκἀγαθίσαντες ἐδαιμόνησαν ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis.*

y Διαφυγεῖν] *Al.* φυγεῖν. *Hen.* φυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἠυρημένα; neque hoc improbum valde aut absurdum. *Bern.*

z Μὴ γ] Μηδὲ *Cocc.*

a Προφρηκότος] Προφηκότος *Baf.* & *G.* minus recte.

b Πλῆθει] Ita *Samb.* πλήθους *alii.*

c Ἵν' εἰ κ συμβῇ τῇ πλινθίνῃ] Ita locum restituimus ex *Codd Big. Samb. Vat.* & *Caf.* Ἵνα κ πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλοῖ. κ πλ. *Baf.* & *G.* Locum aliquatenus sanavit *Voſſius* (l. 1. c. 9. de Arte Gram.) σιγμῷ ponendo post ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo post δηλοῖ. sed interpolavit potius, quam recte emendatum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. *Huds.* Ἵν' εἰ συμβῇ τῇ πλινθίνῃ ἀφανισθῶσι. Ita observant *Caf. Big.* & *Samb.* ἵνα κ τ πλινθίνης ἀφανισθείσης *Baf. G.* & *Epiphan.* Cætera felicia erunt, si ὑποσιγμῷ recte conjeceris: quippe *fore illud*, inquit Josephus, *obruta undis aliquando lateritia columna, altera ex saxo superstes ostenderet Astronomica sibi inscripta, simulque indicaret luteam aliam ab illis positam fuisse. Visitur autem monumentum lapideum hodieque in Siriade tellure.* Eodem facit & correctio Beati Vossii, Artis suæ libro primo. Spisse tamen ac turpiter in hoc limo hærent Gelenius, Schotanus, aliique, quasi Epiphanio, Joh. Antiocheno, & Eustathio ne vix Antiocheno, Cedrenoque supine invocatis. Hanc demum sententiam interpolavit potius in Opere Christianissimo, quam recte emendatam dedit Doctiss. & Eloquentissimus Huetius. *Bern.*

d Ἄχρι δ δεῦρο] *Caf. Big. Samb.* qui ἄχρι δεῦρο etiam multat articulo. κ' τῇ συριάδι *Baf.* & *G.* ubi loco vocalis quartæ cernis υ. ex correctione scribæ cujusdam scioli sive scholastici. κ' τῇ σιριάδι γλῶ Nicephorus in Eclogis nondum editis. Cæterum κ' γλῶ τῇ σιριάδι proferunt tribus syllabis Hen. Johannes Malela, Glycas, Cedrenus, Epiphanius Interpres, aliique; unde Ecclesiasticorum in historiis σιριάδι ὄρος. Συριάδα quidem legerat Eustathius ὑποβολιμαίως. Tu demum *in terra Syria*, cum aliis Gelenii ineptiis putabis. Quid enim? ὦ

terra Siriade.

κζ' γῆν τὴν [c] Σιριάδα.

IV.

CAP. III.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia ſervatus, habitarit in campo Sennaar.

ET iſti quidem per ſeptem ætates *eo ſtatu* perſtiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoſcentes, virtutemque in omnibus reſpicientes. Procedente dein tempore patriis ab inſtitutis in pejus mutati ſunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; ſed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam ſtudio ſe ferri oſtendebant: quo factum eſt ut Deum ſibimet infenſum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus conſueſcentes, filios genuerunt injurioſos & omnis honeſti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hiſce enim, quæ Gigantes auſos eſſe tradunt Græci, ſimilia & iſti perpetraſſe dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque conſilia gravatim ferens, ſuadebat ut in melius mentem actuſque mutarent. Verum, cum videret illos ſibimet non parere, totoſque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & ſe cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra diſceſſit.

Angeli Dei cum mulieribus commiſcentur.

Gen. c. 6.

Secedit Noëus.

2. Deus autem illum quidem juſtitiæ ergo valde dilexit; iſtos vero non ſolum malitiæ damna-

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νώε, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ΚΑΙ ἔτι μὲν ἐπὶ [f] γλυκὺς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι [g] τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν [h] βλέποντες. εἶτα προϊόντος καὶ χρόνου μεταβάλλοντας πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν [i] πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἐπὶ τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε πρὸς ἀνθρώπους δικαίᾳ μετιόντες λόγον, ἀλλ' εἰς πρότερον εἶχον τὰ ἀρετῆς ζήλωσιν, διαλασσόντα τὰ κακίας τότ' [k] ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν [l] ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [m] ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγνύμενοι, υἱοὺς ἐγέννησαν ὑβριστὰς καὶ [n] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὸ ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια [p] γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ ἔτι δράσαι προσῳκείωνται. ὁ [q] Νώε, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν [r] δυχερεστέροις, [s] καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπαθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον [t] αὐτοὺς τοῦ Δεσπότου καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς [v] τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ [x] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις [y] συνοικούντων, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

β' Ὁ δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· καὶ διὰ ταῦτα δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πάντων

τῇ Σεναδικῇ γῇ monumentum Sethanum ſuo ævo extitiſſe memoravit Manethos Hierophanta *Bern.*

[c] Σιριάδα.] Sic *Big. Samb.* & *Caſ.* Συριάδα *Alii* cum *Editis.* Σιριάδα *Maiela*, *Glycas*, *Cedrenus*, & *Vetus Interpr.* unde Eccleſiaſticorum in Hiſtoriis Σιριάδος ὄρους. Verum Σηιριάδ ex *Joſepho* legiſſe videtur *Euſtathius Antioch.* unde *Iſ. Voſſio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marshamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides ſculptos memorat *Liber Judicum*, III. 26. Cl. *Dodwello* (in Append. ad Diſſert Cypr. p. 29. & 36.) veriſimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam eſſe. Vide *Eundem* in *Diſſert.* de *Sanchuniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. 1. c. XI. Adde Cl. *Stillingfletum* in Originibus Sacr l. 1. c. 2. *J. H. Urſinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 14. & Vol. 3 p. 347. cum multis aliis. *Huds.* Σηριάδα, *terram Serum* malim legere, uti & Syncellus & Manethos legerunt. *Syriam* nunquam vocat *Syriada.* Sic cap. 7. infra Συρίαν vicinam Indiæ facit: crediderim & illic Σηρικὴν legendum. *Rel.*

[f] Γλυκὺς.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἡδυπαθῶς, *Baſ* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* ſequuti in lib 1. *contr. Hæreſes*, dicunt nequitiam cœptam eſſe tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol 2.

[g] Τῶν ὅλων,] Septem hic rurſus voces deſunt in *Vat.* ut & mox προϊόντος καὶ χρόνου.

[h] Βλέποντες.] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. Sic Athenienſes ſophiſtæ ſunt locuti, conteſtantibus etiam *Big.* & *Samb.* & Glyca Siculo. ἀποβλέποντες *Baſ.* & *G.* Bern.

[i] Πατρίων] Iſtud ex *MSS.* πολιτικῶν *Baſ.* & *G.* Tota hæc pericope deeſt in *Vat.*

[k] Ἐπεδείκνυντο] Ita *MSS.* ἐπιδεικνύμενοι *Baſ.* & *G.* quæ lectio ferri poteſt, ut etiam, ἀλλ' ἃ πρότερον, in præcedentibus. Forſan tamen ἀλλ' εἰ πρότερον, & dein ἐπεδείκνυντο.

[l] Ἑαυτοῖς] Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

[m] Ἄγγελοι Θεοῦ,] Falſa hæc, ſed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Juſtino M. Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hiſt. Sacr p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Paſch.* ut & *Dauſqueium* in *Baſilium Seleuc.* p. 328. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol 1. p 69, 97. *Barthium* in Adverſ. p. 2267. *Seldenum* de *Dis Syris*, c. 3 *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gataherum* de Stylo Novi Teſt. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomeſium* in Opuſc. p. 78. & *Daviſium* in notis ad Commodianum, p. 201.

[n] Παντὸς] Sic in *MSS. Vet. Interpr.* & *Glyca.* πάντως & πάντας *aliis* abeſt a *Vat.*

[o] Ὁμοια·] Abſunt in *Vat.* uſque ad ὁ Νώε.

[p] Γὰρ τοῖς] Γὰρ haud curant *Hen.* aut *Baſ.* aut Interpres *Scholaſticus.* Bern.

[q] Νώε] Ita ſemper in pleriſque *MSS.* quod ſemel monuiſſe ſatis ſit. Νῶε ſcribi forma nominis patria teſtatur *Joſephus*, c. 6. Νῶχος in uno *MS.* & *Edit. Baſ.* & *G.* paſſim. in altero *MS.* Νωεὶς ubique. Νώεος. Ita reddo utriuſque orbis piiſſimo maximoque Imperatori ſuum nomen, quod Joſephus Græce ediderat, conſonantibus *Samb.* & *Caſ.* Proxime abeſt Νῶε diſſyllabum, quo uſi ſunt uno opere LXXII. Judæi Alexandrini; tum Philo, Julius Chronographus, & mille Patres Chriſtiani, præter ſanctiſſimos Apoſtolos, foliorumque Sibyllinorum ſtrictorem. Mox etiam profitebitur ipſe Joſephus Νῶε ſcribi forma nominis patria cap. 6. §. 2. Dein Νώεος Italorum ſi legerint, valde peregrinum eſt. Νῶχος vero *Baſ. Gen.* & Græcorum codicum pauciſſimos invaſit, plures Latinos; ſcriptura quidem recenti, at melior quam *nichil* monaſticum. Repudiabis tamen *Noachus*, *Noemus*, *Nocha*, atque etiam *Noa*, ab uſu; qui potis, ὡς ἀκριβολογία. Leguntur enim in libris divinis נוחה נעמה נועה, & ſimillima eorum. *Bern.*

[r] Δυχερεστέροις,] Quam Codex iſte *Vaticanus* ſit mutilus & mendoſus, cum ex ſuperioribus, tum & ex hiſce apparet. ita enim ſcribit, δυχερεστέροις ἐξεχώρησε τῆς γῆς. καὶ ὁ Θεὸς εἰς θάλασσαν τὸν ἥτερον ὑετοποιόν, καὶ ὅσον ἦν ἐν τῇ Δαφθιφαυῆς, μόνον σωζεῖ. ὁ ὑποθήκας λάβρακα τετράπηγον κυβοσκόσατε τὸ μῆκος πηχῶν τ' ν' ὄ, τὸ πλάτος. ς' λ. τὸ βάθος. ἐν ᾗ σῃ σωὴ τῇ μ. τ. π. ἐ ταῖς τυτ. γυν. σὺν ἐκ. τοῖς τέκνα ὅσα πρ. τοῖς χρ. ἐπικ. εμ. εν. ζῶσαι παντ. πρ. Δαφτ. ὁ γῆν ἀν. ἄλλατε τοῦτ. ἐπ' ἀπλ. τ. πρ. λὼ ὄ λόα Αὐ. διν. συνεῖη ὁ τυτο τὸ πλάτος χῦ τὸ χιλιοστὸν πεντεκοσιοστὸν ἕκτον ἔτος λαὶ Αδὰμ. Hic nova diſtinctio in MS. notata litera unciali. Nec ulterius pergit Collatio *Philippi Rulei*, cum MS. Bib. Vat. in 4to. Numer. 984. ubi integer erat Joſephus, ſed valde compreſſe ſcriptus, nec admodum antiquus. Hactenus *Rulæus*. Sequuntur folia quædam vacua, unde apparet illum deſtitiſſe a labore fere ſupervacaneo, quum Codex ille valde mutile & vitioſe fuerit ſcriptus, nec nos deſtitutione ejuſdem collationis integræ multum amiſerimus. *Hav.*

[s] Καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων,] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἀλγηδῶς ἔχων. (ἀλγηδόνας *Cocc.*) Hoc modo reſcripſi ex *Samb. Big.* & *Caſ.* acclamante etiam *Epiphanio*. Vulgatum fuerat, τοῖς ὑπ' αὐτῶν πραττομένοις δυχερείαινον, καὶ ἀλγηδῶς ἔχων. *Burius* noſter ἀλγεινῶς. *Bern.*

[t] Αὐτοὺς τοῦ Δεσπότου] Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deeſt vox αὐτούς.

[v] Τῶν κακῶν] Τῆς τῶν κακῶν *Coll. Big.* inde & quod ſequitur δίτας μὴ ἐ, nam in editis δίτας ὄ μὴ φ.

[x] Γυναικὸς] Ita ex *Cod Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναικῶν in reliquis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Joſephi* locus, infra, v. 33.

[y] Συνοικούντων,] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* συνοίκων. Καὶ τῶν τούτοις συνοίκων *Baſ.* & *G. cum ſuis omnibus*, *Epiphanius* laxior, quam Joſephus eſſe voluit. Scripſit ille *& horunce cum conjugibus*, καὶ τῶν τούτοις συνοικούντων, teſtibus *Big. Samb.* & *Caſ.* Bern.

[z] Δ' οὐκ ἐκείνους] Ita ex *MSS.* ὄ οὐκ ἐκείνων μόνον *Baſ.* δ' οὐκ ἐκείνο *G.*

a Te

πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὖτις ἀφανίσειν, καὶ πάλιν ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενος [a] τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν ἀπ' ὀλίγων τῶν πρότερον ἐζων, [b] ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε· καὶ οἱ μὲν ἄτως ἀφανίζονται πάντες. Νῶε δὲ σώζεται [c] μόνος, ὑποδεμένα μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν ὑπὸ Θεοῦ τοιαύτην. [d] λάρνακα τετράγωνον καταστήσας, [e] πηχῶν τὸ μῆκος [f] τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ [g] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην [h] σύν τε μητρὶ τῶν παίδων καὶ τοῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικαιρήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε πτηνοῖα πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, [i] συνεισβαλόμενος, ἄλλα τε τούτων [k] ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. ἦν δ' ὁ λάρναξ τοῖς τε τοίχοις καρτερὸς, [l] καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς συνδεδεμένη καὶ τὸ ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύσασθαι, μήθ' ἡπλῶσθαι τὸ τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νῶε μὲν ἔτως μετὰ τῶν οἰκείων ἀνασώζεται· ἦν δ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν πατὴρ ἦν Μαθουσάλας. ἔτος δὲ ἦν τοῦ [m] Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου. [n] Μαλεήλου δὲ Ἰάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ [o] Καϊνᾶ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Ἐνώσου, [p] σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ἔνωσος δὲ Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

γ'. Σωσθεὶς δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νῶε τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ [q] Δύστρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ [r] Μακεδόνων λεγομένῳ, [s] Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Ἑβραίων· [t] ἔτος γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαύσιον ἦσαν ἀριθμοῦντες. Μωϋσῆς δὲ τὸν [v] Νισᾶν, ὃς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ὥρισε, καὶ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους παραγαγών. ἔτος δ' οὕτω καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον πομπὰς ἦρχεν· ἐπὶ μέντοιγε [x] πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν, τὸν πρῶτον [y] κόσμον διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [z] προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ἦν ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπερῆν διακοσίων [a] ἑξακοσίων πεντήκοντα ἓξ. ἀναγέγραπται δ' ὁ

vit, ſed, cum viſum eſſet ei univerſum genus humanum perdere, aliudque novum ſceleris purum inſtaurare, reſectoque vitæ ſpatio & non totidem annorum ac prius ſed centum & viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & ſic iſti quidem univerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſervatus, Deo ipſi hujuſmodi fabricam & viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conſcendit, aliiſque, quæ ad uſus neceſſarios ſibi ſuppeditura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare & femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, & ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris tectoque firma; ut nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſervatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

Gen. c. 6. Humanæ vitæ modulus anni 120.

Deſcribitur arca Noëi.

Gen. c. 6. & 7.

Noëi ſtemma.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis *obſervandis* menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſervavit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima die prædicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros

Cataclyſmus orbem invaſit menſe Octobri.

Duplex anni Hebraici initium.

[a] Τε αὐτῶν] Illud τε ex *MSS.*

[b] Ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν,] *Joſephum* hic falli notavit *Caſaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219.) prætereaque ſibi non conſtare, quum ſub finem cap. VII. non poſt *Cataclyſmum*, ſed poſt *Moyſis obitum* hoc contigiſſe ſcribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Heb. l. 3. c. 2.

[c] Μόνος,] Ita ex *MSS.* in Editis μόνον.

[d] Λάρνακα] De fabrica Arcæ videſis *Buteonem* & *Hoſtum*, *Wilkinſium* in Tom. 1. Synopſ. Criticorum per *Polum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines ſacr. l. 3 c. 4.

[e] Πηχῶν τὸ μῆκος] Ita MSS. tranſponunt. *Editi* τὸ μ. π.

[f] Τριακοσίων,] Tot cubitis longitudo, latitudo atque altitudo arcæ definitur in Gen. 6. 15. unde diſcimus cubitos a Joſepho in his libris memoratos non eſſe diverſos a cubitis Hebræorum: licet nonnulli ſuſpicati fuerint, quia ſæpe diſcrimen eſt inter numeros cubitorum apud Joſephum & illos, quos ſcriptores ſacri aut profani inter Hebræos memorant, & quia Joſephus hos libros in gratiam Gentium ſcripſit, aliis cubitis Joſephum in his libris uſum ac Hebraicis. *Rel.*

[g] Τριάκοντα] Ita ex *MSS.* in *Editis* τριάκοντα βάθος, dein σὺν τῇ μητρὶ.

[h] Σὺν τε] Σὺν τῇ Editi, at *Coll. Big.* σύν τε τῇ.

[i] Συνεισβαλόμενος,] Sic *MSS.* in *Editis* συνεισβαλόμενος.

[k] Ἑπταπλασίονα] De duobus & ſeptem *individuis*, non *paribus*, contra *Juſtinum Martyrem*, *alioſque*, verba accipienda eſſe docet *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 127. Vol. 1.

[l] Καὶ τοῖς ἁρμοῖς] Ex *MSS.* addita ſunt illa καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς συνδεδεμένη, quæ fruſtra quæras apud *Baſ.* aut *Gen.* aut *Vet. Interpr.*

[m] Ἀνώχου] Rurſum ex *MSS.* Ἀνώχ. in *Editis* Ἐνώχ. *Zonaras* aliique in hoc ſtemmate Ἐνὼχ reponunt ex LXX. Ut prius *Samb. Big.* & *Caſ.* ὠνὼχ *Baſ. G.* atque Græciæ adeo ὠνὼ ἐπεὶ ἐβαρβάρωσε μῆτρις, dum litera ſibila veniret loco χ. Zonaras & vulgus ſcriptorum in hoc ſtemmate ὠνὼχ reponunt, ex codice Τ ὁ. Sequitur in melioribus libris μαρσαλὰ; cujus loco impreſſum μαλάλ tam *Genevæ* quam *Baſ.* Bern.

[n] Μαλεήλου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Μαλαλήλ.

[o] Καϊνᾶ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καϊνᾶ.

[p] Σὺν ἀδελφαῖς] Σὺν ἀδελφοῖς, phaſma Gelenii. Aſtutior agit Zonaras, ubi Joſephum transformat p. 9. ἐξ ὠνὼς ὃ ἐπίχθη ὁ καϊνὰν, ἄλλοι τε ἡμῖν ἐ θυγατέρες. *Bern.*

[q] Δύστρῳ,] Hunc appellat Marcheſvan: adeoque initium anni ea ætate conſtituit Joſephus in initio Tiſri, qui præcedit menſem Marcheſvan: unde & circa æquinoctium autumnale mundi fuiſſe exordium ſecundum ejus ſententiam colligitur. *Rel.*

[r] Μακεδόνων] Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marshami* Can. Chron. p. 183.

[s] Μαρσουάνη] Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abſcedunt *Samb. Caſ. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουὰν appellant. Nulluſque dubito quin Μαρσουάνη *Editorum* fuerit a Librarii lapſu pro Μαρσουάν. Vide *Druſii* Obſerv. Sacr. l. 1. c. 13. *Samb.* & *Caſ.* Pariter Syncellus Taraſii, & Indices MSS. in Archivis Pembrocianis hunc menſem μαρσουὰν appellitant, *Epiphaniuſque* Latinis literis *Marſuane.* Excuſum fuit μαρσουάνη ὃ ὑπὸ ἑβραίων· ἔτως γὰρ αἰγύπτιοι. Aliter *Caſ.* & *Samb.* & tranſlatio Latina. *Bigot.* etiam ἔτως ὃ ἐν αἰγ. Conjectura demum *Petit.* ἔτως παρ' αἰγυπτίοις, pro mendo impreſſo. *Bern.*

[t] Οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἔτως γὰρ Αἰγύπτιοι. Nonnulli conjecerant ἔτως ὃ ἐν Αἰγύπτῳ, aut ἔτως παρ' Αἰγυπτίοις.

[v] Νισᾶν,] Ita ex *Samb.* & *Heſychio.* Νισὰν *aliis.* Fortius exprimo τὸν λόγωσαν ex Cod. *Sambuci*, Heſychii Lexico Græco, & proſodia Judaica. νισὰν, *Baſ. Gen.* Georgius Chronologus, alii. *Bern.*

[x] Πράσεις καὶ ὠνὰς,] Eo ordine poſuerat Joſephus, ut ex *Samb. Big.* & *Epiphanii* verſione addiſcimus. ὠνὰς καὶ πράσεις *Baſ.* cum *Gen.* Bern.

[y] Κόσμον] Μῶα in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum eſſe ſuadet *Bernardus* ex *Heſychio*, qui καθάρσιον interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comeſtor.* Μῶνα *Big. Samb.* & *Caſ.* νόμον, *Junius* ex conjectura animi ſui. Adhuc tamen retineo vulgatum κόσμον: ſiquidem vox illa κατάρσιον late ſignificat, Heſychio & conſimilibus teſtibus. Idem ipſum legerat librarius Caſſiodori; inde hæc dedit Latina *prioris ſeculi decreta ſervavit.* quin Comeſtor ab illo etiam *temporum decreta*, & *uſualem ordinem menſium ſervavit.* Bern.

[z] Προειρημένου] Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* εἰσκειμένου.

[a] Ἑξακοσίων] Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρχε ὃ χιλίων

bros autem ſacros relatum eſt tempus. iſtius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illuſtrium natales & obitus.

Gen. c. 5.

Patriarcharum παιδοποιίαι.

4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim & nongentos vixiſſet annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis ſuæ* centeſimo & nonageſimo. iſte vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque & centum eſſet annorum. Huic, duo & ſexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centum annorum eſſet pater ejus. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum eſt, ut obitum ejus in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [& centeſimo]

an. ætat.	
Adami	230.
Sethi	205.
Enoſi	190.
Cainæ	170.
Malaëli	165.
Jaredi	162.
Anochi	165.
Methuſ.	187.
Lamech.	182.

Adde his Noëi annos 600. Colliguntur itaque 2256 anni ab Adamo condito ad Diluvium.

χρόνῳ ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλοις· σημειωμένων μὴ πολλῆς ἀκριβείας τὸ τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

δ'. Ἀδάμῳ μὲν οὖν, τριακοσιοστῷ ἤδη καὶ [b] Διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σὴθ γίνεται· ὃς ἐνακόσια μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σὴθ δὲ, καλὰ πέμπτον καὶ [c] Διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ενωσον· ὃς, [d] δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια, Καϊνᾶ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν μὲν ἑκατοστὸν καὶ [e] ἐνενηκοστὸν ἔτος. Ἔτος δὲ ἐβίωσεν ἔτη [f] πέντε πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις. [g] Καϊνᾶς δὲ, [h] βιοὺς δέκα καὶ ἐνακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενόμενος [i] ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. Ἔτος δὲ ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ιάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [k] Ὃν, ἔτος ἐξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενον, ἐγέννησε. τέτταρα, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσαντα, [l] Ανωχος υἱὸς Ἀμαδέχ), γεννηθεὶς πρὸ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. Ἔτος, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν δὴ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [m] Μαθουσάλας δὲ [n] Ανώχου παῖς, [o] καλὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν

ἑξακοσίων &c. Verum in Chiliadum numero cum *Joſepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Joſephus Chriſtianus* in *Hypomneſtico* ſuo. Διακοσίων edidit *Bernardus.* quod ſane poſtulant numeri ſequentes. *Huds.* Hoſce quidem numeros capeſſam, ac volumine alio defendam, quantum adhuc licet, poſt Iſ. Voſſium, Chronologiæ Joſephicæ egregium vindicem. Annorum tamen cccc. exceſſu, id fatemur, ex cauſa lectionis Hebraicæ, 1656. libri noſtri cuncti Græcique heic peccant, Latinique. Lectum enim eſt *Big. Samb.* atque *Cod. Gall.* N. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* ἐτῶν ὑπερῆν χιλίων Διακοσίων πεντήκοντα ἓξ. Aut conſenſu Latinorum, *Anni fuerunt duo millia ſexcenti quinquaginta ſex.* Ita compendiarius *Cant.* & *Comeſtor*, Joſephi nomine: multiſque ante iſtum ſeculis Hilarion, ut ex Uſſerio memorat Cl. *Boſius.* Neque adeo exemplar *Henneb.* movere quempiam debeat, quod tot illarum ætatum Epilogiſmo penitus omiſſo, juxta Editionem Judaicam ſtrictim ait, συνέβη δὲ τοῦτο τὸ παῖδος, καὶ τὸ χιλιοστὸν [adde tu hecatontadas] πεντηκοστὸν ἴσχον ἔτος ἀπὸ ἀδάμ. Veruntamen ipſa tempora παιδοποιίας S. Patrum, cum ſexcentis Noë annis uſque ad Cataclyſmum, ſic volui, oram hujus paginæ exornant: unde confert ſumma accurata ann. MMCCLVI. Quot etiam annos præſtat Anianus Aſceta. Cum Joſepho autem & ſummatim convenit Eutychius Alexandrinus, & per ætates ſingulas. Convenit etiam Joſephus Chriſtianus, qui diſerte ait in Hypomneſtico ſuo, Ἀπὸ δὲ ἀδὰμ ἕως νῦν ἔτη βσξβ'. Idcirco Schotanum, Hornium, alioſque facetos homines cum ſimplici ſua Chiliade ultro prætermittimus. *Bern.*

b Διακοσιοστῷ] In *MSS.* τριακοσιαστῷ. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* præter *Epiphanii* tot codices, Eutychium Patriarcham, Petrum Helluonem, illumque Joſephum, Cap. 2. §. 3. τριακοσιοστῷ *Big.* & *Samb.* necnon Gallicorum codicum quidam propter ſimiles lemniſcos τρια. & ρλϛ. Tot inde centurias aſſerit Petitus Sethi genitori, ſero & imprudenter. Schotanus in Bibliotheca ſua pretii nullius, aliique Judaiſtæ ἑκατοστῷ ſubſtituunt, numerum iniquum pro vero juſtoque. Idemque rurſum *Chriſtianus* anticipat Sethi παιδοποιΐαν annis centum contra hiſtoriam Joſephi, atque etiam ἔχδοσιν τοῦ ϛ'. nec non utriuſque Interpretes Latinos. *Bern.* Notum eſt mille annos in hoc computo præter verum adjectos. Sed nec ipſe ſibi conſtat Joſephus ſcribens Antiq. VIII. 2. quum templum a Salomone conditum eſt, fuiſſe annum a mundo condito 3102. & a diluvio 1444.

Summa

Adam	230
Seth	205
Enos	190
Cainan	170
Mahaleel	165
Jared	162
Enoch	165
Methuſ.	187
Lamech	182
Noach	600
	2656

adeoque τετρακισχίλια videretur legendum Antiq. VIII. 2. pro τρισχίλια. *Rel.*

c Διακοσιοστὸν] In Codd. Latinis *centeſimo & quinto anno.*

d Δώδεκα] Ita *Baſ. Gen.* & Eutychius Alex. quibuſcum conveniunt & S. Biblia, & Joſephi defloretor Zonaras. Præterea vero perpetuus eſt diſſenſus MSS. tam Græcorum quam Latinorum a lectione ſacra, de ætate integra Sethi, viri integerrimi. Statuunt enim illum annis 905. aut verbis ſuis, ut licet, ὃς πάντι ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια, καϊνᾶ &c. Puto itaque ϛ'. dudum venisse loco ιμ. vel Sethum cum filio vitæ ſuæ numeros minores, Scribarum cura nulla permutaſſe. *Bern.*

e ἐνενηκοστὸν] Paſſim *Samb.* & *Big.* nec aliter Grammatici antiqui. ἐνενηκοστὸν *Baſ.* & *G.* & ſcripta ferme manu ſervili. *Bern.*

f Πέντε] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpres* in quibuſdam *Codd.* in aliis δέκα cum *Big. Caſ.* & *Vat.* Huds. *Baſ. Gen.* atque Eutychius, ſicut in ſancto volumine Moyſis legunt Judæi, Samaritæ, Græci, cæterique ab illis. Perverſitatem tamen codicum Joſephi ad ætatem Sethi ſupra adnotavi. Setho enim tribuerant *Big. Samb.* & *Caſ.* necnon *Epiphanius* interpres, annos duntaxat quinque ſuper nongentos: nunc vitam Enoſi metiuntur *Samb.* quidem δώδεκα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις, atque *Big. Caſ.* cum ſarraco codicum Latinorum, potius annis 910. hoc eſt, δέκα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις, quot ſane annis vitam toleraſſe noſcitur Cainan prior. *Bern.*

g Καϊνᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Καϊνὰς *Baſ. G. alique.*

h Βιοὺς δέκα] In *Vat.* βιοὺς ἔτη δέκα καὶ ἐνακόσια Μαλάηλον τὸν υἱόν. Μαλάελον *Big. Samb.* & *Caſ.* μαλήηλον verſu hoc & ſequente, *Baſ.* & *G.* Hunc principem ſupra μαχήηλον, ludente ita calamo, nominatum eſſe monuimus. *Bern.*

i Ἑκατοστῷ] Ἑκατοστῷ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

k Ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν] Ita plane juxta *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* niſi quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Baſ.* & *G.* ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἡμέρᾳ ἐγέννησεν Ενωχον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσαντα, Ενωχον ὃν ὁ ὡς Ἀμαδίχε) γεννηθεὶς &c. *Huds.* Tantum vitæ uſum largiuntur prius Jaredo *Samb. Big.* & *Caſ.* & Eutychii Hiſt. & *cod. Gall.* N. quam pater eſſe potuit: ſicut fecerant & οἱ ὁ'. *Epiphanius* tamen paraphraſtes & Editores, tam *Baſ.* quam *Gen.* hic ſubornant pædogoniam ipſius Jaredi, ſub anno ætatis ſuæ ELXII. Confuſa erant & in hoc computo inepta ea, quæ Græce dederant Typographi *Baſ.* aut *Gen.* Aiebant autem illi, ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἡμέρᾳ, ἐγέννησεν Ἐνωχον, (quidni addam reliqua?) εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις (*Baſ. Samb.* & *Big.* ἐνακοσίοις) βιώσαντα, Ἐνωχον ὃν ὁ ὡς Ἀμαδίχε) γεννηθεὶς &c. Qua in ſententia præter ὃς, quem in caſum obliquum deduxi juvante meo *Scholaſtico*, nihil quicquam contra codd. *Big. Samb. Caſ.* aut *N. Gall.* permutavi. *Bern.*

l Ανωχος] Ἐνωχος ὡς. *Big. Samb.* & *Caſ.* Quando ἀνώχ quidem legatur eiſdem in codicibus poſt tres aut quatuor hinc verſus, dubitare non debes quin utrobique ab α. inchoaverit Joſephus tam ſanctum nomen: præterea in ſuperiori paragrapho ita reperitur ſcriptum. *Epiphanius*, *Cui* 962. *annis viventi*, *Enoch filius ſucceſſit.* Soli *Baſ.* & *G.* Ἔνωχον ὃν ὁ ὡς Ἀμαδίχε), præpoſtere ac abſurde. *Bern.*

m Μαθουσάλας] Ita *Vat. Caſ. Baſ. G.* & *Membranæ Latinæ.* Μαθουσάλα aut Μαθουσὰλ contracte in aliis *MSS. Huds. Caſ Baſ. G.* & *membranæ Lat.* Μαθουσάλα *Samb. N. Gall.* μαθουσὰλ *Big.* μαχήρως. Quot autem hecatontadas in ſerie Patriarchali Joſephi deleverit furor Schotani, nulla memoria dignum reor. *Bern.*

n Ανώχου παῖς,] Ita *MSS.* quo modo reſcripſi v. 36. in *Editis* Ενώχου.

o Καλὰ ἔτος αὐτῷ] In *MSS. Gr.* & *Lat.* κϛ' ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν. unde iliud ἑκατοστὸν (quod exciderat conſonantia vocum ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν) reſtituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἐβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν. *Huds. Epiph* ſuppreſſis decadibus, *Mathuſalas Enoch filius*, *quinto ei & centeſimo natus anno.* Librarii autem Græci centuriam prætermittunt hujus παιδογονίας: quippe *Samb. Big. Caſ.* & *N. Gall.* γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν, λάμεχον &c. Sic erratum fuit ex conſonantia vocum Græcarum ἑξηκοστὸν & ἑκατοστὸν. Reddidi itaque Joſepho quos numeros reliquerant Judæi Alexandrini, adſervatque Eutych. Patriar-

κοστὸν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, [p] περὶ ἔτη γενομένους ἑπτὰ καὶ ὀγδοηκοντοῦτα καὶ ἑκατόν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκαν, αὐτὸς αὐτὴν κατασχὼν [ἔτη] ἑνὶ δέοντα καὶ ἑξηκοντοῦτα [q] πρὸς ἐννακοσίοις. [r] Λάμεχος δὲ, ἄρξας [s] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ὅλοις ἑπτακοσίοις ἔτεσι, [t] Νώεον τὸν πραγμάτων ἀποδείκνυσι προστάτην τὸν υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γιγόμενος, [v] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἡνυκότι, [x] πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν [y] ἦρξε τῶν πραγμάτων. πᾶσι συναγόμενα τὰ ἔτη [z] τὰ προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ἐρέτω.

ε'. Ἐπισημήναντος δὲ Θεοῦ, καὶ [a] ὕειν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέρας πεντεκαίδεκα τὴν γῆν [b] ὑπερεχεῖν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τοῦ μὴ ἁπασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἐχούσας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [c] ἐφ' ἡμέρας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, [d] ἰσαμένου δὴ ἡμέρᾳ ἑβδόμῃ, [e] κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τὸ λάρναχος [f] πρὸς ἄκρᾳ τινὰ ὄρους ἐφεῖσης κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, σωτὴς ὁ Νῶε ἀνοίγει ταύτην. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν πρὸ αὐτοῦ, [g] ὅτι χρηστέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωρούσης τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόραξ· βουλόμενος μαθεῖν, [h] εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν ὁρῶν ἔτι λιμναζομένην, [i] πρὸς Νῶεον [k] ἐπανῆλθε. μετὰ ἡμέρας ἑπτὰ, πρέσβεις ὅτι τὸ γνῶναι τὰ πρὸς τὴν γῆν πρόσπεμψεν. [l] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, [m] καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μίνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, [n] τὰ ζῶα τοῦ λάρνακος ἐξαφίη-

ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuisset annis septingentis septuaginta & septem, Noëum filium suum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus est, anno *ætatis suæ* secundo & octogesimo supra centesimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam summam collecti tempus suprascriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus istorum virorum, (cum filiis enim suis vitam agebant, eamque usque ad ipsorum nepotes extendebant) sed tantum natales eorum *in annorum supputatione* respiciat.

ς'. Cum autem, postquam Deus signum dederat, pluere incepisset, aqua quadraginta continuis diebus *cœlo* descendebat, adeo ut usque ad quindecim cubitos super terram eveheretur. atque id causæ erat, cur plurimis salus omnis adimeretur, non habentibus quo se reciperent. Cessante autem pluvia, vix spatio centum & quinquaginta dierum aqua decrescebat; mense quasi septimo ejusque die septima *eâ* sensim recedere desinente. Deinde, cum arca ad summitatem quandam montis in Armenia substiterit, sentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipsam aliquantulum terræ, in meliori spe jam constitutus quiescebat. Post paucos vero dies magis recedente aqua corvum emisit; cupiens cognoscere, si qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egressui jam esset idonea. At ille, comperto totam adhuc stagnare, ad Noëum reversus est. Post septem vero dies columbam, ad explorandum terræ statum, præmisit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipsum rediisset, intellecto terram diluvio liberatam esse, postquam alios septem dies exspectarat, animalia ex arca dimisit; & ipse quoque cum liberis

Gen. c. 8. Diluvii hujus æstus atque remissio.

Aves ab arca emissæ, ipsam ambas repetunt.

triarcha, annorum quidem CLXV. Quod editum fuit *Bas.* & subinde *Genevæ*, γεγονὼς ἑβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατόν, λάμεχον &c. ad Mathusalam παιδοποιησάμενος, non ad Enochum pertinet. *Bern.*

p Περὶ ἔτη] Ita cum *Codd.* aliquot *Epiphanii*, & LXX. *Interpretibus.* in *MSS.* Gr. & plerisque *Latinis*, ἐπὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατόν, ᾧ τὴν &c. in *Editis* ἔτη γεγονότα δύο καὶ ὀγδοηκοντοῦτα καὶ ἑπτακόσια.

q Πρὸς ἐννακοσίοις.] Ita *Big.* & *Cas.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Bas.* & *G.*

r Λάμεχος] Λάμιχος bis terque *Samb.*

s Ἑπτὰ] Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἑπτακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ καὶ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Cas.* ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Bas.* & *G.* & *Vet. Interpr. Judæis Alexandrinis* placuit numerus DCCLIII.

t Νώεον] Νῶεον *Big. Samb* & *Cas.* velut supra; unde νώεον falso calamo accepisse liquet codd. Italicos. νῶχον adhuc retinent *Bas.* & G. Bern.

v Δεύτερον] Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoscunt *Samb. Cas. Vat. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

x Πεντήκοντα] Sic ex *MSS.* & *Epiphanii Codd.* illa πεντήκοντα καὶ in *Editis* desiderantur. *Huds.* Hanc lectionem præbent *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Tota tamen centuria jam deficiunt *Samb. Cas. N. Gall. Bas.* & *G.* præter fidem Christianorum atque Judæorum. Typographi enim sic referunt, δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἡνυκότι, ἐννακοσίοις ἔτεσιν. Verum *Samb* & *Cas.* δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἡνυκότι, πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν, &c. Nemo autem nescit Noeum duntaxat quinquaginta minus quam mille annos vixisse, adversus typos *Bas.* & *Gen.* DCCCCL. etiam observant MSS. *Josephi* & Græca & Latina. *Bern.*

y Ἦρξε] *Samb.* & *Cas.* ἤρξατο *Big.* ἦρξατο πραγμ. *Bas.* & G. Bern.

z Τὸν προαναγεγραμμένον] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προαναγεγραμμένον.

a Ὕειν ἀρξαμένου,] Pro ἐπισημ. καὶ ὕειν ἀρξαμένου *Hen.* ὕοντος, quasi pius. Idem post pauca, ἐφ' ἡμέρας. *Bern.*

b Ὑπερεχεῖν.] Illud ex *Big.* & *Cas.* ὑπερεχεῖν *Samb.* in *Editis* ὑπερέιχον. denique ὑπερέιχε *Hen.* Huds. Ὑπερεχεῖν in verba Josephi infero, non nuperis grammatistis fretus, sed melioribus, atque etiam scriptione *Big.* & *Cas.* ὑπερεχεῖν *Samb.* αἰδοκίμως. Impressum erat ὑπερέιχον. *Hen.* denique modo alio ὑπερέιχε. *Bern.* Ne autem fraudi Josepho sit versio *Hudsoni*, qui πλείονας *plurimis* vertens ad verbum, ambiguam facit sententiam. Græca enim significant universam multitudinem periisse, pauciissimis exceptis, ita enim apud Polyb. Lib. 1. Cap. 3. οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων omnes fere Græcos significat, & apud Xenoph. Cyrop. lib. 3. in initio, Armeniorum, veniente Cyro, οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, quo universa multitudo, regio comitatu excepto, significatur. Sed & apud Arrianum Lib. 1. Cap. 3. τὰ Λυδίας τὰ πολλὰ, totam fere gentis partem & longe maximum numerum denotant, ut & alibi. Neque suum πλείονας aliter accipi voluisse Josephum patet ex pag. 13. pr. ubi clarissime omnes, *Noacho* cum suis excepto, periisse dicit. *Hav.*

c Ἐφ' ἡμέρας] Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἐφ' ἡμέρας *Bas. G.* aliique Huds. Mox *Ph. Burius* ex versione τὸ ε'. emendat ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, ἑβδόμη καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός. *Bern.*

d Ἰσαμένου] Φθινομένου malit *Bern.*

e Κατ' ὀλίγον] Illa κατ' ὀλίγον ὑπον. ἀπολ. ex *MSS. Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Aliud quiddam in suo Codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo instante paulatim inchoavit latens parere.* Huds. *Henneb.* vero pro illis Josephi ὡς μηνὶ ζ'. ἰσαμένου δὴ τῷ ἑβδόμῳ producit ex S. Bibliis κατὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ ἑβδόμου μηνός. *Bern.*

f Πρὸς ἄκρᾳ] Πρὸς ἄκρον ὄρους *Vat.*

g Ἐπὶ χρησοτέρας] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπεὶ & dein γέγονεν.

h Εἴ τι] *Big. Cas.* & *Samb.* εἰ καὶ τὸ ἄλλο *Bas.* & *G.* Bern.

i Πρὸς Νώεον] Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *Impressis* excepto uno *Henneb.* qui (*Josephi* textum, prout sibi visum est, ubique mutans) cum paucis *Latinorum & Interpretibus LXX.* supponit hoc loco, πρὸς Νῶεον οὐκ ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comestor*, qui vulgatam lectionem testimonio suo comprobant. *Huds.* Πρὸς νῶεον ἐπανῆλθε *Big. Samb.* & *Cas.* πρὸς νῶχον ἐπανῆλθε *Bas.* & *G. Epiphanii* pariter exemplaria meliora. Accipe illa *Comestoris. Et emisit corvum qui non revertebatur. Tamen Josephus ait, Quod cuncta reperiens inundantia, regressus est ad Noe.* Jungendus etiam hisce *Michael Siculus* p. 127. Ὁ μὲν Ἰώσηπος ὑποστρέψαι φησὶ πρὸς τὸν κύριον τὸν λέγων καὶ τὸ κόρακα, ἐναντιώμενος φαίνεται τῇ τῶν Ο' ἱστορίᾳ Gen. c. 8. 7. Unus *Henneb.* ex Græcis codd. cujus ingenium supra satis dignovimus, & pauci Latinorum cum LXXII. Interpretibus, supponunt hoc loco, πρὸς νῶχον οὐκ ἐπανῆλθε. Quin etiam de eo corvo alibi nos fusius fabulabimur. *Bern.*

k Ἐπανῆλθε.] Ἐπανῆλθεν *Coll. Bigot.*

l Ἧς ἐπανελθούσης] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ὑπανελθούσης ἢ πεπηλ.

m Καὶ] Γῆς *Hen.*

n Τὰ ζῶα] Τά τε *Hen.* & codices quidam *Epiphanii.*

o Μέν-

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

beris egressus, Deoque sacrificans, una cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egressorium* vocant: illic enim arcæ servatæ reliquias etiam nunc ostendunt indigenæ.

Diluvii Noëi meminerunt Berosus, Hieronymus, Mnaseas, & Nicolaus Damasc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas scripsere historias; quorum unus est Berosus Chaldæus. nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus est; „dicitur autem etiamnum in Armenia in Cordy„æorum monte pars esse aliqua ejus navigii: & „quosdam bitumen ex ea avellentes circumferre. „eo autem ablato utuntur homines maxime pro „amuleto ad mala avertenda.„ Sed & Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & multi alii. Quin & Nicolaus Damascenus libro nonagesimo sexto de his rebus narrat in hæc verba: „est super Minyada in Armenia mons ingens, Ba„ris dictus, in quem multos diluvii tempore con„fugientes fama est servatos esse, & quendam in „arca vectum ad summum ejus jugum appulisse, „lignorumque reliquias diu conservatas esse. Iste „fortasse idem ille est de quo etiam scripsit Moy„ses Judæorum legislator.

Immolatis hostiis Deo supplicat Noëus.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram aquis obrueret, Deo incensis victimis de cætero supplicabat, ut pristinum rerum ordinem servaret, & nullam in posterum tantam induceret calamitatem, per quam universum animalium genus salutis discrimen adiret: sed, cum de malis pœnam sumpsisset, parceret iis quos ob bonitatem superstites esse voluit, & clade miseranda liberare decrevit: alioqui illis fore ipsos infeliciores, & gravius damnatos, si non omnino salvi essent & incolumes, sed alteri diluvio reservarentur; cum & terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, & interitum, quem posterius afferret. Deum igitur orabat, σιν· αὐτὸς τε μὴ τ ὑγρεᾶς πεσελθὼν, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, πωλωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [o] μέντοι τ τόπον τοῦτον [p] Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰ ἀνασωζόμενοι τ λάρνακ [q] ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα [r] ἐπιδεικνύουσι.

ς'. [s] Τοῦ δ' κατακλυσμοῦ τούτου κ τ λάρνακος μέμνηνται [t] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [v] ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι κ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰ τὰ πεῖ τ κατακλυσμὸν ὧδέ πῃ διέξεισι· „λέγε δ' κ „τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τ [x] Κορδυαίων „ἔτι μέρος τι εἶναι· κ κομίζειν τινὰς τ ἀσφάλτου ἀ„φαιρουμένους. χρῶνται δ' μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομι„ζομένῳ πρὸς τὰς [y] ἀποτροπασμούς.„ μέμνηται δ' τούτων κὴ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν [z] Φοινικικὴν συγγεγραφὼς, κὴ Μνασέας δ', κὴ ἄλλοι πλείους. κὴ Νικόλαος δ' ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ κὴ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ πεῖ αὐτῶν, λέγων ὧδε· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν [a] Μινυάδα μέγα ὄρος κ τὴν „Ἀρμενίαν, [b] Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυ„γόντας διὰ τ κατακλυσμὸν λόγος ἔχει σωισωθῆναι, „καί τινα διὰ λάρνακος ὀχούμενον διὰ τὴν ἀκρώρειαν „[c] ὀκεῖλαι, κὴ τὰ λείψανα τ ξύλων διὰ πολὺ σω„θῆναι. γένοιτο δ' ἂν ἔτος, ὅν τινα κὴ Μωυσῆς ἀνέ„γραψεν [d] ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ'. Νῶε δ', φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων κατα-ψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τ λοιπὸν τ Θεὸν διὰ τ πρώτης μένειν ὑπαξίας, κ [e] μηδὲν ἔτι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' ᾧ [f] κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τ ζώων γένος· ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φειδὼ [g] ποιεῖσθαι τ ἐξ χρησότητος ἐπιλειφθέντων, κ τὸ δεινὸν ἐξαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονεστέρους δ' τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, κ [h] χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· ὧ μὲν πρώτῳ τ φόβον κ τὴν ἰσοῤῥοπίαν [i] μαθόντας, ᾧ δευτέρῳ τ τὴν ἀπώλειαν. ὁμενῶς τε οὖ αὐτὸν πεσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκέλει,

• Μίνθει] Illud μβρίοι ex *MSS.* deerat in *Editis.*

p Αρμβρίοι] Scilicet Armenii sua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce translatum ἀποβατήριον sonat. *Straboni* (l. 13. p. 591.) locus ad Sestum ab exscendendo è navibus Ἀποβάθρῳ dicitur. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Dausqueium* in notis ad *Basilium Seleuc.* p 333.

q Ετι νυῦ] Sic in *Editis* & plerisque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἔτι νῶ αὐτῆς οἱ. *Huds.* lege ἔτι κ νῶ. ut Cap. VII. *Cocc.*

r Επιδεικνύουσι.] Videsis quæ in hujus rei testimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inscriptionibus Athleticis*, p. 202.

s Τοῦ δ' καταακλυσμοῦ] Totam autem illam periochen denuo ex versione *B. Hieronymi* huc adponam; quorsum intelligatis plerique, quam præclare discrepat interpres ille a nostro Græculo. *Meminit quoque Josephus horum montium in primo antiquitatum Judaicarum libro, secularium literarum historicos proferens. Animadvertens, inquit, Noe terram diluvio liberatam, septem alios dies abire permisit: & universa animalia bestiasque patentibus clausstris emittens, ipse cum sua prole egressus est, immolans Deo hostias gaudensque cum liberis. Hunc locum Armenii exitum vel egressum vocant: siquidem ibi cultores illarum regionum, arcam primum sedisse testantur; & lignorum quædam supereſſe monumenta. Arcæ hujus & Diluvii, omnes qui Barbaras scripsere historias, recordantur. Quorum unus est Berosus Chaldæus, qui super diluvio referens, hæc locutus est: Dicitur autem hujus navis in Armenia propter montem Carduenorum pars aliqua permanere, & quosdam bitumen ex ea avellentes circumferre; quo utuntur vel maxime hi qui lustrantur, vel se expiant. Sed & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum pulchro sermone conscripsit: & Mnaseas,* [aut *Manaseas*] *& multi alii. Nicolaus quoque Damascenus in* XCVI. *libro refert: Est in Armenia super Myniadem* [*Minuadem*] *mons nomine Beris* [*Baris*;] *ad quem multos in diluvio confugisse autumant, ibique salvatos esse: alios vero in arcæ alveo supernatantes, ad ejus verticem pervenisse, & usque ad multas etates ligna arcæ monstrari solita: quos quidem ego puto non esse alios, nisi eos quos Moyses legifer Judæorum in suis voluminibus edidit.* Bern.

t Πάντες] Nonnulli illud πάντες abjiciendum esse censent.

v Αναγεγραφότες·] Ita in *MSS.* & Eusebio. in *Editis* ἀναγεγράφοντες.

x Κορδυαίων] Vide *Zosimum* p. 191. *Edit. Oxon. Epiphan.* adv. Hæreses p. 5. & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott. ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Berneggeri* Hist. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Gallæum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156.

y Αποτροπιασμούς.] Hac de re *Dausqueius* ad *Basilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inscript. Athlet. p. 200. *Gallæus* de Orac. Sibyll. p. 156.

z Φοινικικὴν] Reponendum est Φοινικικὼν, nam Φοινικὸς pro Punico, non Phœnicio, solet usurpari. Ita mox testatur Hieronymum τὰ Φοινικικὰ scripsisse. Et ita plane ex Josepho profert Eusebius. *Rel.*

a Μινυάδα] Nonnulli (contra fidem *MSS.*) malint Μιλυάδα. minus recte, ut ostendit *Gallæus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. & *Drusium* in loca diffic. *Genes.* p. 38.

b Βάρις] Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum esse plerique censent ab arca *Noëi*; quod Βᾶρις *navigium* sonet, ut constat ex *Ammonio*, *Hesychio*, & *Scholiis* ad *Æschylum* & *Euripidem.* Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Huetii* Quæst. Alnet. p. 187, 189. & de Demonstr. Evangel. prop. 4. c. 2. §. 38. & *Berneggeri* Hist. Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joach. Schroderus* Μάστις legendum esse contendit. Est enim (ut inquit ille in suis ad me literis) *Masis* præruptus ille mons in campestri provincia *Araratensi* situs, in quo *arcam* resedisse, præter constantem apud Armenos traditionem, testatur ipse Geographus Armenus *Moyses Cherenensis.* Vide Dissertationem ejus præliminarem ad *Thesaurum Linguæ Armenicæ*, p. 55.

c Οκεῖλαι,] Οἰκεῖλαι legit Eusebius. *Rel.*

d Ο Ιουδαίων] *Al.* ὁ τ Ἰουδαίων νομ.

e Μηδὲν ἔτι] Ita *Big. Cas.* & *Vat.* μηδὲν ἔτι τοιοῦτον *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Bas.* & *G.*

f Κινδυνεύσει] Κινδυνεύσαι *G.*

g Ποιεῖσθ] Ita *Big. Cas.* & *Samb.* ποιῆσθ *Vat.* ποιήσασθ *Bas.* & *G.*

h Χείρω κακίαν] Sic *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χεῖρον καταδεδικασμένους.

i Μαθόντας,] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παθόντας *Big.* παθόντες in *Editis.* utrumque videtur *Epiphan.* hic quidem, τὴν ἰσοῤῥοπίαν μαθοῦσας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν παθοῦσας.

k Ετι

χάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k] ἐπὶ τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως [l] ἔργοις τε τοῖς τούτης προσλιπαρέντες, καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας [m] ἀπήλαυον, ὑστερήσῃ ἀγαθῶν, [n] εἰς μακρὸν τε τὸ γῆρας καὶ βίᾳ μῆκος ὅμοιον τοῖς [o] πάλαι ἐπερχόμενοι.

η'. Νωέᾳ δὴ ταῦτας ποιησαμένῳ τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς, διὰ δικαιοσύνην τὴν ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν ᾗπερ τὰς εὐχὰς ἐς τέλος ἄξειν· ὅτι τὸς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, [p] κακίᾳ δὴ τῇ οἰκείᾳ ταύτῃ αὐτὸς ὑπεχεῖν τὴν δίκην· ὅτ' ἂν εἰ γενομένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διανοῖτο, θαυμαγεῖν [q] ἂν αὐτὸς εἰς τὸ βίου. σῶφρον γὰρ εἶναι [r] τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι [s] τὸ ζῆν, ᾧ δοῦναι τότε διαφθεῖραι. ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τούτοις ἐξεδιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. παύσομαι δὴ δ' λοιπὸν μὴ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἀπὸ τοῖς ἀδικήμασιν [t] εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σὲ θαυμαλέντος. εἰ δ' ἀπὸ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τὸ ὄμβρων τὸ μέγεθος· ὐ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἀπικλύσῃ τὸ ὕδωρ. θαυμαῖα μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνου, [v] τὸς δράσαντάς τι τοιοῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὴ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βούλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα πτηνὰ μεταρσίον χώραν ἔχῃ καὶ φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τούτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. [x] σημαίνω δὴ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοξείᾳ τῇ ἐμῇ· πτηνὰ δ' ἱερὰ ἀποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι δὴ Θεοῦ παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισται. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποσχόμενος, ἀπαλλάσσεται.

θ'. Νῶε δὲ, βιοὺς μὴ πρὸ τοῦ ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πάντα τὸν χρόνον τοῦτον [y] διδυμάνως [z] διαγαγών, πλουτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν [a] ἐννακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ ὡς τὸ νῦν βίον, καὶ τοῦ βραχύτητα [b] τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τοῖς τῶν παλαιῶν, ψεῦδος νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ διαπίνειν χρόνον, τεκμαιρόμενος μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς [c] ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ [d] θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δὴ Θεοῦ γινόμενοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς τελείονα χρόνον [e] εἶναι, εἰκότως ἔζων τοσοῦτον [f] τῶν ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τοῦ δίκης, ὧν ἐπενόουν, [g] ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, τέλειον ζῆν τὸ Θεὸν αὐτοῖς θαυμαχεῖν. ἅπερ οὐκ

sacrificium animo placato acciperet, neve ulli posthac tantæ iræ terram subjiceret; ut in ea excolenda assidui, urbesque exstruentes, vitam beatam agerent; nec bona ulla, quibus ante diluvium fruebantur, desiderarent, etiam ad extremam usque senectutem, longo vitæ spatio exacto, more majorum pervenientes.

8. Postquam vero Noëus hasce preces effuderat, Deus, virum ejus ergo justitiæ diligens, annuit, ut ei omnia ex votis evenirent; dicens se *diluvio* absumptos non perdidisse, sed ipsos pœnas pertulisse malitiæ suæ debitas: non enim ipsos in vitam introduxisset, si homines factos perimere secum statuisset: nam præstiterat vitam non omnino dedisse, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt & virtutem, me compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas. De cætero autem cessabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, si tu pro illis intercesseris. Nam si unquam tempestates solito majores excitavero, non est ut imbrium vim pertimescatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abstineatis, ut cædis vosmet puros servetis, qui hujusmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium usu vobis ad voluntatem & libitum vestrum permisso. Dominos enim vos omnium esse feci, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum sanguine *comedatis:* nam in eo est anima. Vobis enim cessationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris esse putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque promittens, abiit.

Noëi precibus annuit Deus.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdicit.

9. Verum Noëus, cum vixisset post diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegisset, è vivis excessit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejusque brevitate illam antiquorum conferet, falsa putet quæ de illis memorantur: inde, quod jam vita hominum eo usque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem pervenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, & ab ipso Deo *recens* facti, victuque commodiore ad vitam longiorem uterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiæ & Geometriæ, quas ipsi artes invenerant, usum & *experientiam*, Deus illis

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integra annos 950.

Primi hominum, recens opus & carum Deo, salubriori victu, Astronomiæ perdiscendæ causa mille prope annos vixerunt.

k Επι τὴν] Επὶ malit *Schotanus.*

l Ἔργοις τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅπως τε τοῖς ἔργοις ταύτῃ προσλιπ. *Huds.* Recte hæc legebat, & lepide interpretatus fuit, (quod sane *Comestor* mallet.) Scriba ille *Cassiodori*, ut ejus *operibus impinguati.* Honestius tamen multo oraverat Princeps ἐπιτοιγαιοῦσθαι, *ut in tellure excolenda assidui*, &c. *Bern.*

m Απήλαυον] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπέλαβον, ὑστερήσειν *Vat.* ἀπέλαβον, ὑστερήσειν *Bas.* & *G.* ἀπήλαυον, ὑστερήσειν edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticismum velle ὑστερήσειν præ alio modo. *Huds.* Ἀπέλαβον ὑστερήσειν *Cas.* ἀγαθῶν &c. *Bas.* & *G.* ἀπήλαυον ὑστερήσειν ἀγαθῶν· εἰς μακρὸν αὐτῶν γῆρας (αὐτῶν χρόνον *Big.* & *Cas.*) καὶ βίᾳ μῆκος ὅμοιον τοῖς τάχιον ἐπερχομένοις. *Samb. Big.* & *Cas* Atticismus etiam vult ὑστερήσειν præ alio modo. *Bern.*

n Εἰς μακρὸν] Εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb* & *Vat.*

o Πάλαι ἐπερχόμενοι.] In iisdem *MSS.* τάχιον ἐπερχομένοις.

p Κακίᾳ] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Bas.* & *G.* κακίας τῇ οἰκείᾳ ταύτῃ.

q Αν αὐτὸς] Ex *MSS.* nam *Editis* abest ἄν.

r Τὴν ἀρχὴν] Τὸν ἀρχὸν vero *omnino*, *prorsus*, non *principium* aut *principio.* Vide *Jensii* Lect. Lucian. p. 352. *Huds.* Impressum fuit μηδὲ τὸν ἀρχὸν αὐτ. χαρ. δ (& *Bas.* τὸ) ζῶ. Genev. autem fefellit, Buriumque nostrum, poëtæ celeberrimi locutio ὁδ. α'. 140. *Bern.*

s Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* & *Bas.* δ ζῶ *Gen.* nescio an ex *Typothetarum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

t Εἰσπραττόμενος,] Εἰσπραττόμενον, mendum certius *Gen.* Et non longe, ἐπὶ πλέον *Hen.* Bern.

v Τὸς δράσαντάς] Sic *MSS.* καὶ δράσαντάς τι *Bas.* & G. Huds. Editi εὐδαιμονῶν, sed Georgius Syncellus chronographiæ pag. 42. ubi hæc Josephi citat, legit εὐδαιμόνως quod præfero. *Rel.*

x Σημαίνω] Ex *MSS.* σημαίνω *Bas.* & *G.*

y Εὐδαιμόνως] Εὐδαιμονῶν *Bas.* & *G.* prelo forsan errante.

z Διαγαγών,] Syncellus legit διάγων. *Rel.*

a Ἐννακοσίων] Ἐνακόσια *Vat* Huds. Per literas duas numerales id exprimitur apud Syncellum: atque ita & in aliis codicibus Josephi factum puto: unde tot errores in numeris. *Rel.*

b Τῶν ἐτῶν] Syncellus, τῶ ἡμερῶν καὶ τῶ ἐτῶν ἀπολείπων ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν *Rel.*

c Ἀφῖχθαι.] Ἀφικέσθαι Syncellus. *Rel.*

d Θεοφιλεῖς] Reddi etiam potest *Deo chari.* Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72.

e Εἶναι, εἰκότως] Caute quidem *Samb.* subjicit εἰ καὶ ὕστερας. Legerant enim Eusebius Pamphili, & G. Syncellus Tarasii, διὰ τὸ τὰς, sive διὰ τὰς τροφὰς --- χρόνον ὅσους. Et supra G. Sync. ἀφικέσθαι pro ἀφῖχθαι. *Bern.*

f Τοσούτων ἐτῶν.] Τοσοῦτον *Samb.* cæteris renuentibus. πλείω τοσούτων *Hen.* Mox, ἔπειτα δι' ἀρ. &c. G. Sync. ἔπειτα καὶ δι' ἀρ. καὶ σύνεσιν Euseb. *Bern.*

g Ἀστρολογίας] Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. *Huds. Big. Samb. Cas.* Euseb. & Epiphan. ἀστρονομίας Impressio utraque, & Georgius Chronogr. subinde πλεῖον ζῆν Syncellus iste. εἰς ἔτη πλείονα ζῆν Eusebii Exemplaria excusa: εἰς πλείονα ζῆν, scripta manubus. Et post duo verba, θαυμαχεῖν more Attico, pro παρέχειν aut παρεῖχεν Vigeri correctoris. *Bern.*

lis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus absolvitur) vivendo attigissent, nihil certi prædicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Græcos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, & Berosus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Hestiæus, prætereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, uno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

Annus Magnus DC. communes colligit.

λῶ ἀσφαλῶς [h] αὐτοῖς προφαιπεῖν, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· ἀλλὰ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μοι τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ελλησι καὶ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ [i] Μανεθὼν ὁ τὰ τῆ Αἰγυπτίων ποησάμενος ἀναγραφὴν, καὶ Βηρωσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ [k] Μῶχός τε, καὶ [l] Εσιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς [m] ὁ Αἰγυπτίος Ιερώνυμος, οἱ τὰ [n] Φοινικικὰ [o] συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς [p] ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. [q] Ησίοδός τε καὶ Εκαταῖος, καὶ Ελλάνικος, καὶ Ακουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Εφορος καὶ Νικόλαος ἰσοῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. [r] πολὺ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, [s] ἔστω σκοπεῖτωσαν.

V.

CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

Noë nepotes descendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campestria metuebant, & segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, ut fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse cœperunt. Postquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati se

Colonias hinc ducere nolunt, ἄθεοι καὶ ἀντίξυσιοι.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ τῆς πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

ΟΙ δὲ Νωέου παῖδες τρεῖς ὄντες, [t] Σήμας, καὶ Ιαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τῷ ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ὀκνηρῶς ἐχοντας πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων καταβαίνειν, ἔπεισαν [v] θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [x] αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται [y] Σενναάρ. δοὺς δὲ ὁ Θεὸς κελεύσαντος [z] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν στέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες, ἀφθονίας [a] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ὑπὸ ἀμαθίας παρήκουσαν δὲ Θεοῦ. καὶ διὰ τῆν συμφορᾶς ἐμπεσόντες [b] ἠθέλησε τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [c] συνεβούλευσε πειθαρχεῖν τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ διὰ τῆν ἀμένειαν τῆν ἐκείνου νομίζοντες

---

h Αὐτοῖς προφαιπεῖν] Αὐτοὺς προφαιπεῖν μὴ ζήσαντας *Hen.* & mox, Διὰ τοσούτων ἐτῶν G. Sync. διὰ γὰρ τούτων Euseb. edita & privata. Post paucula, οἱ παρ' ἐμοῦ. καὶ βαρβάροις Eus. & G. Sync. *Bern.*

i Μανεθὼν] Varie scribitur, *sc.* Μανέθως, Μάνεθως & Μανέθων. *Huds.* Μάνεθως aut Μανεθὼς *Big. Samb. Cas.* Euseb. & alii sexcenti. μανεθὼν *Hen. Gen. Bas. G.* Sync. & Epiphan. exitu tonoque trito Josephi. Notabis tamen simplicius poni μανεθῶν, pro καὶ γὰρ καὶ μανεθὼς, in Chron. G. Sync. Proxime, ὁ τῆ τῶ αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφήν. *Big. Bas. Gen.* G. Sync. & Epiphan. ὁ τῆ αἰγυπτίων π. ἀναγραφῶ *Samb.* & *Hen.* ὁ τῆ τῶ αἰγυπτιακῶν π. ἀναγραφὴ Euseb. Præp. Ev. p. 415. & MS. ὁ τῆ τῶ αἰγυπτίων π. συγγραφῆ *Hen.* & *G.* Cedrenus. *Bern.*

k Μῶχός] *Gallæus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62. & 63.) malit Μόλος vel Μόλων ex *Eusebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. *Huds.* Μόλος incuria Eusebii, quando hanc periodum in suam προπαρασκ. jam dudum adscripserit, nescio an recentioris manus. MSS. enim Eusebii hic invasit error. Puri autem ejus manent libri omnes Josephi, & μῶχος præferunt, Græci, Latini, editi, inediti, ut omittam Cedrenum aliosque Josephi defloratores. Denique in Eusebiana Molonis historici nomen, Josepho quidem ingratum, fraudem illam attulit. Prætereo jam αἰσιαῖος, ἑκαταῖος, ἑλλανικὸς, & consimilia codicum vitia: atque obiter adnoto ἰσιαῖος placuisse Ionibus, ἰσιαῖος idem nomen populo Attico. *Bern.*

l Εσιαῖος,] Αἰσιαῖος Syncellus. Vulgatam scripturam sequitur Eusebius. *Rel.*

m Ο Αἰγύπτιος Ιερώνυμος,] Ο αἰγύπτιος *Hen.* τοῖς αἰγυπτίοις G. Syncellus p. 42. αἰγύπτιος G. alius. Mox, Φοινικὰ, errore *Hen. Gen.* atque Cedreni exscriptoris. Ibidem οἵτε τὰ φοινικικὰ, Euseb. Edit. & MS. *Bern.*

n Φοινικικὰ] Φοινικὰ Syncellus. Hæc frequenter permutantur, qua de re alibi. mox idem συγγραψάμενοι, & παρ' ἐμοῦ. *Rel.*

o Συνταξάμενοι,] Sic *Big. Samb. Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* συγγεγραψάμενοι *Vat. Hen. Syncell.* & Cedren.

p Υπ' ἐμοῦ] Al. παρ' ἐμοῦ.

q Ησιόδος] Ita in omnibus *MSS. Græcis.* in *Latinis* autem *Isiodus*, *Esiodus*, *Isiodorus*, & *Isidorus.* unde *Vossius* (de Hist. Gr. l. 1. c. 10.) malit Ισιόδωρος, aut Ισιδωρος, intelligendo *Isidorum Characenum*; qui (ut constat ex *Luciano* de Macrobiis) in Historia sua attulit exempla regum longævorum. *Huds.* Facit mentionem quoque Hesiodi & in Lib. 1. Contra Appionem, non longe ab initio. *Cocc.*

r Περὶ μὲν οὖν τούτων,] Hac aut simili loquendi modo sæpe utitur Josephus, non quod dubitet an verum sit quod traditur, sed ut liberum faciat arbitrium unicuique e Gentibus fidem habendi dictis ejus. Syncellus in chronographia totam hanc formulam omisit. Sed Eusebius habet loco citato. *Rel.*

s Οὕτως] Οὕτω *Big.*

t Σήμας, καὶ Ιαφέθας,] Ita *Big. Cas. Vat.* Σήμας καὶ Ιάφθας &c. *Bas.* & *G.* usus Græcorum Σήμης & Χάμης postulat. *Huds.* Σήμας καὶ Ιαφέθας, καὶ χάμας *Big. Cas.* &, excepto medio fratrum, *Bas.* & *G.* Usus quidem Græcorum postularet σήμης & χάμης, χάμου, in dissyllabis: quod tamen inter Canones Grammaticorum nec dum receptum vidi. Rectum est Ιαφίθας, Ιαφίθου, & melioribus codicibus adprobatum: laudo itaque *Big. Samb.* & *Cas.* Hoc nomen, contra etymon, contrahunt *Bas. Gen. Hen.* atque Tarasii Adjutor in Ιαφθῶς. ς illi pariter cum circumflexu ultimæ dicunt σημᾶς, χαμᾶς, atque etiam oblique σημᾶ, χαμᾶ, ingrata Minerva. Iterumne memorem *Hen. Gen. Bas.* & G. Sync. τὼχὰ scripsisse, quoties *Big. Samb.* & *Cas.* ταὶσ. Inferius pro διδιότας, legit Eustath. δεδοικότας. *Bern.*

v Θαρσήσαντας] Θαρσήσαντας *Big. Cas.* & Georgius Abbas. Θαρσυνάντας alii: a mendo *Bas.* Θαρσύναντας. *Bern.*

x Αὐτοὺς κατῴκισαν,] Huic lectioni vulgatæ adversantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν *Big.* & *Vat.* αὐτὰς κατῴκησαν *Cas.* & *Syncell.* Huds. Hanc lectionem teneo juxta cum Editoribus, atque interpretor, *quo eos deduxerant.* Adversantur adhuc MSS. Græca & Latina. αὐτοὶ κατῴκησαν reperio apud *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν in *Big.* αὐτὰς κατῴκησαν, vel αὐτὸ, permitto G. Sync. & *Cas.* Bern.

y Σενναάρ.] Al. Σιναάρ.

z Αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίαν] Ita *Samb.* & *Cas.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσαν manus altera. αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπήσαν *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτὰς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.*

a Απολαύοιεν] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύσειεν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.* Huds. Verbum illud accentu submolestum, ex *Big. Samb. Cas.* & Epiph. ita adsero. ἀπολαύσειεν jam peccavit festinus calamus, ut litera secunda sæpius solet: cui omnino errori indulgent *Hen. Bas. Gen.* & Georgius Monachus, qui producit ἀφθόνως ἀπολαβοιεν, p. 43. sui Chronici. Mox ἀμαθίας haud recte scripsit Samb. propter ἀμαθῶν, τὸ θεμέλιον. *Bern.*

b Ηθέλησε] Ita *Cas.* & *Epiphan.* ἠθόνησε *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ἠχθονήσε (*sc.* ἐλυπήθη) *Bas.* & *G.*

c Συνεβούλευσε] Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευε *Bas.* & *G.* συνεβούλευε τῆν ἀποικίαν præcise *Syncell.*

ζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τῷ ᾗ ἰσχὺι αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τ̃ ἀφορμῆς ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσεπίθεσαν ᾗ [d] τῷ ἀθροίζειν τ̃ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτὸς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες [e] ἀσθενέστεροι γένοιντο.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτὸς πρός τε ὕβριν τ̃ Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [f] Νεβρώδης, [g] υἱὸς μὲν ὢν Χάμου τ̃ Νῶε, τολμηρὸς ᾗ ἐς κεῖρα γενναῖος. [h] ὃς ἔπεισεν αὐτὸς μὴ τῷ Θεῷ δοῦναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ πεῖσας ᾗ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ὅτως νομίζων ἀποστήσειν τὸς ἀνθρώπους [i] τ̃ φόβου τ̃ παρὰ τ̃ Θεοῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτ' δυνάμει διατελοῖεν· [k] ἀμυνεῖσθαί τε τ̃ Θεὸν [l] ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν [m] ἐπικλύσειν θελήσαντα. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι [n] δυνησόμενον, μετελεύσεσθαι ᾗ ἐς τ̃ τῶν γόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ ᾗ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, [o] δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τ̃ πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες σπουδῆς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε ᾗ θᾶττον ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέν τοι πάχος λίαν ἰσχυρὸν τοσοῦτον, [q] ὥστ' ὑπ' αὐτοῦ μισεῖσθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δ' οὐ πολίνθου ὀπῆς, [s] ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ περιῤῥέοι. ὅτως ᾗ μεμισηκότας ὁρῶν αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν οὐ παντὸς οὐκ ἔκρινεν, ὅτι [t] μὴ δ' ὑπὸ τ̃ πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς σύσιν δ' αὐτὸς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ ᾗ τόπος, ἐν ᾧ [v] τ̃ πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν ᾗ τοῦ διαλέκτου πρῶτον ἐναρχθεῖσαν· Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. περὶ ᾗ τ̃ πύργου τούτου, καὶ τ̃ ἀλλοφωνίας τ̃ ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [x] Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „ [y] πάντων ὁμοφώνων ὄντων [z] τ̃ ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς δὴ τ̃ οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ ᾗ [a] Θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, [b] ἀνέτρεψαν τ̃ πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν.„ περὶ ᾗ [c] τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ [d] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑκαταῖος, λέγων οὕτως· „ τ̃ ᾗ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ [e] Ἐνυαλίου Διὸς „ ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σενναὰρ τ̃ Βαβυλωνίας ἐλ„ θεῖν.

non ipsius benignitate vitæ commodis perfrui, sed propriam felicitatem suis viribus deberi existimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, suspicionem esse, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut dispersi facilius possent opprimi.

2. Ut eo contumeliæ in Deum & despicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui persuasit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, sed in ea perstarent opinione, virtutem suam bonorum omnium causam illis exstitisse. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci posse, si ipsius potentiæ fidere perseverarent: Deumque se ulturum esse minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim se exædificaturum esse, celsiorem quam ut aqua eo usque posset ascendere, majorumque suorum interitum *vindicta* persequuturum. *Nebrodes tyrannidem affectat.*

3. Multitudo autem iis libenter assensa est, quæ facienda visa sunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exstruere instituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere segniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, supra quam speraverant, numerosa operantium manu. Verum adeo crassitudine valida erat, ut spectantibns ab ea videretur imminui molis sublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfusa solveretur. Sic illos insanientes Deus conspicatus, delere quidem universos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: sed, linguis eorum variatis, dissidia in eos immisit, faciens ut ob sermonum diversitatem alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confusionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum omnes homines una lingua uterentur, altissimam turrim „ædificare quidam cœperunt, velut per eam in „cœlum scansuri. At Dii, ventis emissis, turrim „hanc evertêre, & suam cuique linguam attribuêre. unde urbi Babylon factum est nomen.„ Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione siti, mentionem facit Hestiæus, Jove Enyalio dicens: „qui vero de sacerdotibus servati erant, ablatis Jovis Enyalii sacris, in Sennaar „Babyloniæ venerunt. *Dialectis variis dissipatur humanum genus.* *Babel, confusio.* *Turris Babylonia procellis corruit, Sibylla accinente.* *Hestiæus de Jove Enyalio & Sennaar.*

Turris amplissima in Sennaar exstruitur, Nebrode auctore.

d Τῷ ἀθροίζειν] Τὸ ἀθροίζ. τ. τ. θ. γν. ᾗ κατ' ἐπιβουλὴν ἐπιγενῆν. *Basil.* Bern.

e Εὐεπιχειρητότεροι] Ita in plerisque *MSS.* & *Basil.* & *G.* εὐεπιχειρότεροι γένοιντο *Hen.* & *Syncell.*

f Νεβρώδης,] Sic passim *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* Ναβρώδης. *Hen. Basil.* & G. Νεμβρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forsan tamen Νεμβρώδης. nam β & μ in *MSS.* facile commutantur.

g Υἱὸς] Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Eusebio* ad Hexaëmeron. ὃς ἦν υἱὸς Χὰμ —— ἡγεῖτο, ἔπειθεν *Basil. G. Hen.* & *Syncell.*

h Ος ἔπειθεν] Deest in *Edit.* ὃς. additur vero recte ex MSS.

i Τ̃ φόβου] Sic *Big. Samb.* & *Casaub.* τ̃ φόβου τ̃ Θεοῦ *Vat. Epiphan.* & *Syncell.* τ̃ θείου τ̃ Θεοῦ *Basil.* & G.

k Ἀμυνεῖσθαί] Ἀμυνεῖσθαι *Hen.* & *Syncell.* ἀνταμυνάσθαι *Epiphan.*

l Ἠπείλει,] Ex *Big. Samb. Casaub. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἠπείλει *Vat. Basil. G.* & *Syncell.*

m Ἐπικλύσειν] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* ἐπικλύσαι *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσασθαι *Basil.* & *G.* Huds. ἐπικλύσασθαι θελήσοντα. *Cocc.*

n Δυνησόμενον,] G. *Sync.* μὴ δυνησόμενον. In negativis ita luxuriant Athenienses. Mox μετελεύσεσθαι, Cor Criticum Schotani. *Bern.*

o Δειλίαν ἡγούμενοι] Δειλίαν ἡγούμενοι τὸ εἴκ. *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* δειλίαν ἡγούμενοι εἴκειν *Syncell.* & *Epiphan.* δειλίαν ἡγούμενοι τὸ εἴκ. *Basil.* & *G.*

p Ἀπολείποντες] Ἀπολιπόντες *Basil.* & *G.*

q Ὥστ'] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς *reliqui.* paulo ante ἰσχυρὸν omittit *Syncellus.*

r Ὠκοδόμητο] Ὠκοδομεῖτο *Samb.* & *Vat.* Huds. Ὠκοδομεῖτο *Samb.* Bern.

s Ἀσφάλτῳ] Ἀσφάλτου *Hen.* Mox αὐτὸς ὁρῶν *Casaub.* Ἀπὸ *Hen.* & Georg. Abbas. Isti mox ἑαυτῷ, pro ἑαυτῶν. *Bern.*

t Μὴ] Μηδ' *Cocc.*

v Τὸν πύργον] Ὠκοδόμουν τ̃ πύργον *Hen.* Bern.

x Σίβυλλα,] Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lipsi. Cedrenum*, Vol. 1. p. XI. *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol. II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apostol.* p. 48. *Huds. Samb.* eam quidem vocem ὡσπαρεγχώς. Cæteri tamen omnes mediam acuunt, contra jus Grammaticum. *Bern.*

y Πάντων ὁμοφώνων] *Hen.* & *G. Sync.* illa serie, ὁμοφ. ὄντων τ̃ ἀνθρώπων. Tum *Big.* & *Samb.* πάντων ὁμοφώνων ὄντων ἀνθρώπων *Hen.* denique paucis interjectis, καὶ ἐπὶ pro ὡς ἐπὶ. *Bern.*

z Τῶν ἀνθρώπων,] In plerisque *MSS.* deest τῶν.

a Θεοὶ,] In *Sibyll. Orac.* singulari numero Θεός.

b Ἀνέτρεψαν] Ἀνέστρεψαν *Vat.*

c Τῦ πεδίου] Illa ᾗ πεδίου ex *MSS.* in *Basil.* & *G.* desiderantur.

d Βαβυλωνίᾳ] Ita *Hen. Basil. G. Euseb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίων *Vat. Big.* & *Samb.*

e Ἐνυαλίου] Sic in *MSS.* & *Eusebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐνυαλίου in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de DIs Syris, p. 213.

VI.

CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverint.

Gentium dispersio.

DE cætero igitur inde dispersi sunt, propter diversitatem linguarum coloniis passim deductis; & singuli terram *istam* occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, insulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus imposita *hactenus* servant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inversionem habuerunt. Græci autem hujus rei auctores exstiterunt: qui, posterioribus sæculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, ut à se oriundis, reipublicæ formam constituunt.

Græci deviciis gentibus nova dant nomina.

ΚΕΦ. ε'.

Ως οἱ Νώχε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

[f] Σκίδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ἐνθεῦθεν, ἀπὸ τῆς [g] ἀλλογλωσσίας τὰς οἰκείας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν [h] ἑκάστοι καταλαμβάνουσαν τὴν [i] ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [k] μεσογείων τε καὶ παραλίων. εἰσὶ δ' οἳ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς ἀπὸ τῶν κτισάντων κειμένας προσηγορίας, ἔνια δὲ καὶ [l] μετέβαλον, [m] τὰ δὲ καὶ, πρὸς τὸ συμφέρον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ἕλληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτοις καταστάντες αὖθις· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ σωτῆρον αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

VII.

CAP. VI.

Quæ gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.

Europei ab Japhetho profusi.

FIliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quisque terram aliquam occupaverat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Isti vero terram possederunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & processerunt, in Asia quidem usque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero usquè ad Gadira; terram in sedem capientes, sibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus sua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenses dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à se denominatorum coloniam duxit, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *scilicet* ex Made quidem Madæorum gens descendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nostra ætate Iberi

Gen. c. 10. & 1 Par. c. 1. Japhethi genus.
1. *Gomarus, à quo Galatæ.*
2. *Magoges*, Scythæ.
3. *Mades*, Medi.
4. *Jovanus*, Græci.
5. *Thobelus*, Iberi.
6. *Mosoches*, Cappadoces.
7. *Thiras*, Thraces.

ΚΕΦ. ς'.

Οτι τὰ ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.

ΗΣαν δὴ τοῦ Νωέ παῖδων υἱοὶ, ὧν ὄνομα τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπέθεσαν οἱ γῆν τινα [p] καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθ μὲν οὖν ὁ Νωέ παῖδος ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. καὶ οἰκοῦσι δὴ ἕτοι, ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ἄχρι μὲν τοῦ Ἀσίας, ἄχρι πρὸς [q] Ταναΐδα, ἄχρι δὲ τοῦ Εὐρώπης ἕως [r] Γαδείρων, γῆν ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐπάλοιπον ὀνόμασι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ' Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, [s] Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γομαρὸς ἔκτισε· Μαγώγης δὲ τοὺς [t] ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγους ἀνομασθέντας [u] ὤκισε, Σκύθας δὲ [x] ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφέθ παίδων, [y] Ἰωυάνης μὲν Μάδης. διὸ μὲν τοῦ [z] Μάδου Μαδαῖοι γένονται ἔθνος, οἱ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται· διὸ δὲ Ἰωυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατῴκισε δὲ καὶ [a] Θώβηλος Θωβήλους, [b] οἳ-

[f] Σκίδνανται] Διασκορπίζονται, manus Italica (in ora *Big.*) quoniam Hesychius notaverat σκίδναται, Διασκορπίζονται. *Bern.* Sed Σκίδνανται retinet Eusebius, qui hæc citat ac si Hestiæi essent non Josephi. *Rel.*

[g] Ἀλλογλωσσίας] Male ὁμογλωσσίας in *Eusebii Codd.* tam impressis quam editis. *Huds.* Ὁμογλωσσίας Euseb. edita scriptaque Exemplaria: facile enim discedit M in bina ΑΛ Græca. Aut hoc illud maluit Demonstrator Evangelicus Præparat. suæ p. 417. σκίδνανται δὴ· τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ἀπὸ τῆς ὁμογλωσσίας τὰς συνοικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ. Is enim ita scripsit. *Bern.*

[h] Ἕκαστοι] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Euseb.* in *Vat.* & *Editis* ἑκαστός.

[i] Ἐντυγχάνουσαν,] Ἐντυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euseb.* Huds. ἐντυγχανοῦσαν. *Big.*

[k] Μεσογείων τε] Μεσόγαιόν τε *Gen.* Hujus capituli & sequentis ἀληθείαν vide in *Eustathio* ad Hexaëmeron.

[l] Μετέβαλον,] Μετέβαλεν *Cocc.* & mox idem ἔλαβεν pro ἔλαβον.

[m] Τὰ δὲ Ϛ.] In *Basil.* & G. ἃ δὲ κ.

[n] Ὡς ἀφ' αὐτῶν] Ὡς ἂν ἀφ' αὐτῶν *Basil.* & G.

[o] Οἰκησάντων] Οἰκισάντων. *Cocc.*

[p] Καταλαμβάνοντες.] Καταλαβόντες *Vat.*

[q] Ταναΐδα,] Ταναΐδα Typographi *Basil.* aliique. Urbs autem tonum illum postulat, non fluv. Tanais. *Hen.* ibidem μίχρι πρὸς τὴν. *Bern.*

[r] Γαδείρων,] Ita distincte *Samb.* in aliis *MSS. Editisque* Γαδείρων γὰρ ᾗ, haud congrue. Quin & verba ista, γὰρ, ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnovisse, commode abesse posse existimat *Bernardus*. Huds. Quin verba ista, γὰρ, ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, si uncos subire jussero, sive penitus expungi, damnum adeo nullum Hieronymus aut Epiphanius, Interpretes, forte nec passurus Josephus. At vero quis me liberabit hac Babylone? Video enim hujus capitis corrupta pleraque & confusa, turpissime quidem apud Librarios Latinos. Dum illi vocabula propria à formâ Atticâ ad simplicitatem Hebraicam conantur reducere, dum male audiunt, male legunt, intelligunt pessime, surgit sponte moles aut arx atra errorum. *Bern.*

[s] Γομαρεῖς] Γομαρεῖς à γομαρὸς præstant *Basil.* & *G. αἰτιολογον.* Ita ἀλικαρνασσός, ἀλικαρνασσεῖς, ταρσὸς, ταρσεῖς. Alio accentu *Samb.* γομάρεις abs γόμαρος. Dein ut ἄψυρτος ἀψυρτιῖς, sic in cod. *Hen.* γομαρεῖς illic, hic γόμαρος: observat etiam γομαρεῖς Zonaras Secretarius, sed à γάμερ deducit, ut *Gameritas* suas Epiphan. scriba, & Pseudo-Eustathius γαμαρεῖς, persuasi auctoritate ᾗ δ. Neque omittendum videtur γομαρεῖς derivari à γομαρὸς lectionis *Casaub.* (& *Big.*) modo facillimo, quam ἀληθὸς, ἀληθεῖς: siquidem ita amat Josephus. *Bern.*

[t] Ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Samb. Hen. Casaub. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτοῦ *Zonaras.* τοὺς ὑπ' αὐτοῦ *Basil.* & G.

[u] Ὤκισε,] Male in *Editis* ᾤκησε.

[x] Ὑπ' αὐτῶν] Νῦν pro ὑπ' αὐτῶν habent *Eustath. Zonaras*, *Aliique.* diserte ὑφ' Ἑλλήνων *Vet. Interpr.*

[y] Ἰωυάνης] Ita *Big. Casaub. Samb.* & *Vat.* Ἰωάνης *Hen. Basil.* & G. nominum varietatem portentosam pete, si lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraïcis, *Zonara*, *Eustathio* in Hexaëm. notisque *Allatii*, *Syncello*, *Auctore* Chron Paschi. *Cedreno*, *Malelâ*, *Anastasio Sinaïta*, *LXX. Heideggero* in Hist. Sacr. *Aliisque.* Vide *Bocharti* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. *de Verit. Chr. Relig.*

[z] Μάδου] Μαδοῦ priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox struxerant, γένος, ἔθνος ὁ πρ. De Madæis videsis *Jos. Medum* Lib. 1. p. 273, 281.

[a] Θώβηλος] Ita *Samb.* unde soluto ω, Θώβηλος Θωβήλους apud *Hen.* & *Eustath.* Θόβηλος & Θοβήλους *Big. Casaub. Vat. Basil. G. Huds.* Epiphanii codices omnes *Iobel*, *Iobelos*, propter consimiles

[b] οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ιβηρες καλοῦνται· καὶ [c] Μοσυχηνοὶ ἢ ἀπὸ Μοσόχου πεπόιηνται, [d] Καππαδόκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τὴν δὲ ἀρχαίας αὐτῶν εὐσεβείας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [e] Μάζακα, δηλοῦσι τοῖς σαυτῶν δυναμένοις, ὅτως ποτὲ προσαγορευθὲν [f] πᾶν τὸ ἔθνος. [g] Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ελληνες δὲ Θρᾷκας αὐτὰς μετωνόμασαν. καὶ τοσοῦτα μὲν ἔθνη ἀπὸ τοῦ Ιαφέθου παίδων καλοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν ἡμένων, [h] Ασχάναξος μὲν Ασχανάξους ὤκισεν, οἱ νῦν [i] Ρηγῖνες ἀπὸ τοῦ Ελλήνων καλοῦνται· Ριφάθης δὲ Ριφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· [k] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἱ δόξαν Ελλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ιωυάνου δὲ τοῦ Ιαφέθου, [l] τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων ἡμένων, [m] Ελισσᾶς μὲν Ελισαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί· [n] Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς, ὅτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ [o] Κιλικία. [p] σημεῖον δέ, [q] Ταρσοὶ γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ τοῦ πρὸς τὸν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ τ ῆτα [r] μεταβαλλόντων. [s] Χέθιμος δὲ Χεθίμα τὴν νῆσον ἔσχεν· [t] Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ παλαίσ τῶν περὶ θάλασσαν, [v] Χεθὶμ ἀπὸ Εβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μου τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· [x] Κίτιος γὰρ ἀπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, [y] μὴ δὴ οὕτως ἀλλοφυλοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ιαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ ἔθνη τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὁ δὲ ἴσως ὑφ' Ελλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπών, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν [z] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα ἀφ' ὧν τὰς γενεαλογίας διέπεμψε [a] ἡλλήνισεν πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντυγχανόντων.

vocantur: & Moſocheni à Moſoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti ſunt. Antiquæ autem appellationis *non obſcurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos eſt Mazaca *nominata*, oſtendens harum rerum peritis, quod univerſa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de ſe* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ ſunt. Trium autem Gomari filiorum *unus* quidem Aſchanaxus Aſchanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut viſum eſt Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japheti filio, & ipſo tres filios habente, ortus Elyſas Elyſæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharſus autem Tharſenſibus; ſic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem eſt, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta ſit Tarſus; theta ad nomen variandum ab eis converſo in tau. Chethimus autem Chethimam inſulam occupavit: ipſa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea inſulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, teſtis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen ſuum *adhuc* ſervaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forſan parum exploratum, præmittam, deinde ad ea quæ ſuperſunt narranda revertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem Græci ad delectaquot

Gomari tres. 8. *Aſchanaxus*, Aſchanaxii. 9. *Riphathes*, Paphlagones. 10. *Thygrammes*, Phryges. *Jovani tres, omiſſo Rhodiorum patre.* 11. *Eliſas*, Æoles. 12. *Tharſus*, Ciliſulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, teſtis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen ſuum *adhuc* ſervaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forſan parum exploratum, præmittam, deinde ad ea quæ ſuperſunt narranda revertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem Græci ad delectatinet atque *Africam.* 13. *Chethimus*, Cyprii. *Helleniſmum ſectatur Joſephus. Chamas Palæſtinam obtinet atque Africam.*

miles literas antiquas ר & ת. Rabbinis autem debet S. Hieronymus forte illud *Thubal*. Bern.

b Οἵτινες] Sic in *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* οἵτινες νῦν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Μοσοχηνοὶ] Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μεχινοὶ ἢ ἀπὸ Μέχου. *Huds.* Καὶ μοσοχηνοὶ ἢ ἀπὸ μοσόχου certa quidem lectio & comprobata ſcriptione multa, ut *Big. Samb.* atque *Caſ. Moſchini vero à Moſochim* pro *Moſocho*, Epiphanius. Variant hinc quantillum *Henneb.* ſcriptum & prelorum opera: vides etenim ἢ μεχινοὶ ἢ ἀπὸ μέχου. Hujus ſane Principis nomen ſex punctis ornatum legitur hodieque apud Judæos. Alexandrini tamen Doctores μοσὸχ pronunciabant; quod & Joſephus Hieronymuſque fecerant. Falſus ille Euſtathius nobis dedit à μοσὸχ μεχινοὶ: Zonaras inſuper μεχινοὶ ab eodem μοσὸχ. Mirum vero niſi ε vice ο ſæpe peccant tachygraphi. *Bern.*

d Καππαδόκαι] Non aliter *MSS. ſc.* forma Attica. Καππαδόκες in *Editis*, mox in *iiſd.* μὲν γὰρ ἄρτι, media ſuperflua. *Huds.* Valde gaudent Athenienſes declinationum prima, unde apud *Big. Caſ. Hen.* Nicephorum in Eclogis, Euſtath. & Zonaram legitur καππαδόκαι. In libris vero vulgatis obtinet vulgi καππαδόκες. Mox iiidem μὲν γὰρ ἄρτι, media ſuperfluâ. Unus Schotanus καλοῦνται ibidem reponi nititur pro κέκληνται, ex ignoratione Atticiſmi. *Bern.*

e Μάζακα,] Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. XII. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. XX.

f Πᾶν τὸ ἔθνος.] In *Editis* deerat πᾶν.

g Θειρᾶς] Ita *Samb.* & *Vat.* accentum Hebraïcum ſervantes. Θηρᾶς ἢ Θίρας *Big.* & *Caſ.* Θίρης ἢ Θίρης *Hen. Baſ.* & *G. Huds.* Mox Θρᾷκας modulantur plerique, Synæreſi urgente. dein male *Samb.* γουίρ. & ſtatim *Henneb.* ῥοομβίν. Iterumque peccat *Samb.* verbulo ὤκηνε, ubi congruum erat ὤκισεν. *Bern.*

h Ασχάναξος] Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aſchenagus quidem Aſchenagos*, emollito x, ut *angeo* ab *ἀνξίον*. Sed Ασχανάξης μὲν Ασχανάξους *Baſ.* & *G.* Verſione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Caſ.* ubi præbent Ασχάναζος μὲν Ασχανάζους. *Huds.* Ασχάναξος μὲν ἀσχανάξους, *Big.* & *Hen.* unde Latino Interpreti, *Aſcenagus quidem Aſcenagos*, emollito x, velut *augeo* ab *αὐξίον*, *rex regis*, &c. ἀσχανάξης μὲν ἀσχανάξης, *Hen.* ἀσχανάξης μὲν ἀσχανάξας, *Baſ.* & *Gen.* & Zonaras in Annalibus. Tum Euſtathius ἀσχανάξης μὲν ἀσχανάξαις. Verſione tamen τῶ ο'. freti videntur *Samb.* & *Caſ.* ubi præbent ἀσχάναζος μὲν ἀσχανάζους. Iſti mox ῥηγῖνες ſcriptitant, nullo commodo, & poſtea Hen. ῥιφάθης. *Bern.*

i Ρηγῖνες] Corruptus eſt locus, nec dubitandum quin ab Aſchanaxis nomen habeat Aſcania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui aſſentitur *Heideggerus* in Hiſt Sacr. p. 679. Verum Ρηγῖνες legendum eſſe cenſet Cl. *Joſ. Medus*, quem videſis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280.

k Θυγράμμης] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμης ἢ Θυγραμμαίους *Baſ.* & *G.* Θεργάμμης ἢ Θεργαμμαίους *Vat.* & *Samb.* Θεργάμμης ἢ Θεργαμμαίους *Big.* & *Caſ. Huds.* Legerat pariter ante aliquot ſecula Zonaras, Θεργαμᾶς ἢ Θεργαμαίους. Hunc nepotem Japeti appellat S. Hieronymus *Thogormæ*, Judæi fere *Thogarmæ*, ſed vetuſtiores Θογαμά. *Bern.*

l Τριῶν δὲ αὐτοῦ] Ex *MSS.* in *Editis* τριῶν αὐτῶ.

m Ελισσᾶς] Ita *Big. Caſ. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Αλίσας μὲν Αλισαίους *Hen. Baſ.* & *G.* faventque *Zonaras* & *Euſtath.* Huds. Ελισσᾶς μὲν ἐλισαίους, *Big. Caſ. Samb.* S. Hieronymus, & Caſſiodori amanuenſis. ἀλίσας μὲν ἀλισαίους *Baſ. Gen.* & *Hen.* Hoc ſuſtinet vox Hebraica אלישה; aut ita viderant Zonaras & Pſeudo-Euſtathius. Ait enim hic ἐλισᾶς (ſic lego) ἀφ' ὃ ἀλισαῖοι· alter etiam ἐλισὰς ſeu ἐλισὰ ἢ (derelicto ς) ἀλισαίων ἀρχηγέτης ἐγράφθη. *Bern.*

n Θαρσοὶ] Θαρσὸς, *Samb.* & Stephanus, aut Hermolaus quidem Byzantius de Tarſo, Θαρσὸς ἢ ἐκαλεῖτο, ᾗ Θαρσεῖς οἱ κίλικες, ὡς ἱστορεῖ τὸ ἀρχαιολογία. Alii hoc nomen παραξιώσιν, ut *Baſ. G.* & *Hen.* Quinetiam Θαρσῆς Euſtathii, & Θαρσεὺς Zonaræ accedunt ad Θάρσις LXXII. Interpretum. *Bern.*

o Κιλικία.] Adeoque dici poſſet naves Tarſis eſſe Cilicias. *Rel.*

p Σημεῖον] Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant, urbium facta ſint nomina.

q Ταρσοὶ γὰρ παρ'] Ταρσοὺς poſtulant initio tenui *Big. Samb. Caſ. Baſ.* & *Hen.* præter Geographum Byzantium, S. Hieronymum, Zonaram, Nicephorum Call. remque ipſam. Θαρσὸς Genevenſes, atque Θαρσῆς Pſeudo-Euſtathius. Stulte autem faciunt qui hanc totam ſententiam, Joſepho præterito, ad Sciolos & Gloſſatores referunt. *Bern.*

r Μεταβαλλόντων.] Μεταβαλόντων *Samb.*

s Χέθιμος] Χέθιμα *Hen.* & Zonaras. χεθιμὰ *Baſ.* & *G.* χεθιμὰ Euſtath. χεθιμᾶ, *Samb. Chethimam*, Epiphan. *Bern.*

t Κύπρος] De Cypro jam luxuriat, contra ſolitum, *Codex Hen.* Κύπρος ἢ νῦν καλεῖται. Ἑλλήνων τέμνομα ταύτη μεταβιβάσαν πρὸς τὸ τ παρ' αὐτῆς θεᾷ νομιζομένης ἐπώνυμον· τὴν γὰρ Αφροδίτην καὶ Κύπριν καλοῦσι, καὶ διὰ ταύτης νῆσοί τε πᾶσαι &c. Conſimiliter etiam Syncellus ad Χέθιμα, ἡ Κύπρος αὐτὴ ἔστι παρ' Ελλήνων ἔτω πληθεῖσα, ἀφ' τὴν παρ' αὐτοῖς Θεὸν· τὴν Αφροδίτην καὶ Κύπριν προσαγορεύουσι.

v Χεθὶμ] Ita *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Χεττὶμ *Big.* Χελεὶμ *Vat.* Huds. Tam varie ſonuit vox Hebraica כתים aut כתיים. κιτλαῖοι, & ſemel κηττεῖμ. Sed rerum Maccabaicarum ſcriptori perverſto χελὶμ, aliis Judæorum *Cittim*. Bern. Χεθὶμ *Big.* f. χελεὶμ. *Cocc.*

x Κίτιος] Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Caſ.* Κίτι *Vat. Baſ.* & *G.* Huds. Vix patior demum accumulari huc paralipomena Scribarum, aut vos admoneri de *Hen.* ἐλληνισάντων, *Caſ.* καλεῖται, ἔτω ἀλφ. aut mox μὲν παῖδες editorum. *Bern.*

y Μὴ δὴ ἔτως] Μηδὲ. *Cocc.*

z Κατέλιπον.] Ita *Big.* & *Samb.* καταλειπον *ceteri.*

a Ηλλήνισαν] Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* more Attico. ἐλλήνισαν *Baſ. G.* & *Hen.*

ctationem legentium mutaverunt. Noſtrates enim hujuſmodi eorum forma non utuntur : ſed idem apud nos perpetuo * ſchema obtinent, unamque terminationem : Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni ſchemate eandem formam ſervat.

Proſapia Chamæ.

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt : quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones uſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſervantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit : nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtræi etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione : Ægyptum enim Meſtren, & Meſtræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Hiſtoricis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis : traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero poſt cauſam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à ſe Chananæam appellavit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex : quorum Sabas Sabæos condidit : Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur : Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit : Ragmus vero Ragmæis ortum dedit,

1. Chuſus, à quo Æthiopes.
2. Meſtræmus, Ægyptii.
3. Phutes, Mauri.
4. Chanaanus, Chananæi.
Ex Chuſo.
5. Sabas, Sabæi.
6. Evilas, Gætuli.
7. Sabathes, Aſtabari.
8. Ragmus, Ragmæi.
9. Judadas, Judadæi.
10. Sabas alius, Sabæi.
11. Nebrodes.

νων. οὐ γὰρ ὑπιχώρει ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν σχῆμα ⟨ πλατὴ μία · [b] Νῶε γέτοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ὑπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος.

Β'. Οἱ δὴ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τὰ ὁρῶν γῆν κατέχον · ὅσα πρὸς θάλασσαν [c] αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι ⟨ ὠκεανὸν ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τὰ μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν · ἐνίων δὲ [d] μεταβαλόντα, καὶ μεταῤῥυθμισθέντα πρὸς ἕτερας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [e] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. πασῶν γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [f] Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος · Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [g] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [h] Μεσραίοις ἡ κατὰ τὴν προσηγορίαν μνήμη · τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους [i] ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκπυστος δὲ καὶ Φούτης τὴν Λιβύην, Φούτους [k] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ὁμόχωρους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ [l] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἔστιν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας [m] Φούτης λεγομένης · [n] μετέβαλε δὲ ὁ νῦν ἔστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ [o] Μεσραίμου ἑνὸς [p] ἑνὸς, Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀλίγον δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ [q] Ἀφρικὴν προσαγορεύεσθαι συμβέβηκεν. [r] Χαναάνης δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην [s] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [t] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες [v] ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἓξ · ὧν [x] Σάβας μὲν, Σαβαίους · Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν [y] Γαιτοῦλοι λέγονται · [z] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνοὺς, ὀνομάζονται δὲ [a] Ἀστάβαροι παρ' Ἕλλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [b] Σαβάκτας Σαβακτηνούς · [c] Ραγμὸς

[b] Νῶε] Joſephum νῶε poſuiſſe ſupra docuimus ex ſcriptis libris, atque jam analogia grammatica itidem monſtrat. Namque à Noë quidem immobili (ut lingua ſacra poſtulat) facile deducitur νῶε vox πολύπλωτος, arte demum nullâ Græcorum νῶχος. Habes denique νῶε à *Big. Samb.* & *Caſ.* νῶχος fide reliquorum. Mox Henneb. τῆρε imperando : ſed pergamus potius ad aliud genus. *Bern.*

[c] Αὐτῆς ἐτέτραπτο] Αὐτῆς ἐτέτραπτο *Big. Samb. Caſ. Baſ. Gen.* αὐτῶν ἐτέτραπτο Zonaras. αὐτοῖς ἐτέτραπτο *Hen.* Vitioſe Euſtathius αὐτὴν τέτραπτο. *Bern.*

[d] Μεταβαλόντα,] Ita ex *MSS.* in *Editis* μεταβάλλουσαι καὶ μεταρυθμιζόμενα. Huds. *Big. Samb.* & *Hen.* ita amat gens Attica ρ geminam & plane caninam. μεταβάλλουσαι καὶ μεταρυθμιζόμενα, Cæteri communi ita more Græcorum. *Bern.*

[e] Ὀλίγοι δὲ] Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Sed reſtituimus ex *MSS. Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* pro quibus facit hæc *Euſtathii* paraphraſis, καὶ ἐνίων μὲν παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠμείφθησαν, ἐνίων δὲ εἰς ἑτέρας ἐνηλλάγθη δυσεπιγνώστως · ὀλίγων δ' ἔτι αἱ ὀνομασίαι ἀκέραιοι σώζονται.

[f] Χοῦσον] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χουσαῖον *Hen. Baſ.* & *G.* Χοῦς *aliis.*

[g] Ὑπὸ ἑαυτῶν] Ὑπότε ἑαυτῶν ⟨ *Hen.* concinnius.

[h] Μεσραίοις] Ita, & ſtatim Μέσρην & Μεσραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius*, *Euſtath. Aliique.* Mollius autem Μεσραίοις, Μέσρην & Μεσραίους *Baſ. G.* & *Zonaras.* Huds. Correctionem ideo Boſianam, μεσραίμοις, & proxime μεσραίου nomen Patrium Joſepho ſcribente, minus quam probo, etſi ſequatur poſthæc μέσραιμος. *Bern.*

[i] Ἅπαντες,] Sic cum *Editis.* Οἱ ταύτῃ καλοῦμεν *Samb.* οἳ ταύτην καλοῦμεν *Big.* & *Hen.* præciſe ἅπαντες καλοῦμεν *Vat.* & *Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione eſſe exiſtimavit *Petitus*; atque hoc modo legit; ἅπαντες οἳ ταύτῃ οἰκοῦντες καλοῦμεν.

[k] Ἀπ' αὐτοῦ] Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ ſolus *Hen.*

[l] Μαύρων] Sic *Baſ. G. Hen* & *Euſtath.* nec aliter Romani appellant; ſic ipſi Mauri, teſte *Strabone* : Græci tamen *Maurusios*, & Μαυρίων habent *Samb. Big.* & *Vat.* Μαυρίων *Caſ.*

[m] Φούτης] Φούτη *Caſ.*

[n] Μετέβαλε] Μετέβαλε hîc pro μετέλαβε, notante *Caſaubono*, ſicut apud *Dionyſ. Halic.* Facilius tamen rectiuſque interpretati ſunt & *Zonaras* μετεβλήθη ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum eſt autem* (ſive *traductum*) *nomen* &c.

[o] Μεσραίμου] Μεσράμου fecerat *Joſephus* ex Hebræo, ſi *MSS.* fides ſincera. Μεσραίμου aut Μεσρήμου maluit *Bernardus*, quod *Meſraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μεσράμου *Baſ.* & *G.* Huds. Μεσράμου fecerat Joſephus ex Hebræo מצרים ſi libris veteribus *Big. Samb. Caſ.* & *Hen.* fides ſincera. Mallem productâ mediâ μεσρᾶίμου aut μεσρήμου. Μεσρῶν Pſeudo-Euſtathii non caret vitio, leges ipſe μεσρᾶίου, ut *Meſraim* Epiphan. Interpres. μεσράμου extat typis *Baſ.* & *Gen.* neque oppido diſſonat μεσρᾶίου Johannis Zonaræ. μεσραίου reliquit Theologi cujuſdam inertia. Mox ἑνὸς omiſſum *Big. Samb.* & *Caſ.* ſecuris. *Bern.*

[p] Ἑνὸς,] In pleriſque *MSS.* omiſſum eſt ἑνός.

[q] Ἀφρικὴν] Ἀφρικὼ *Vat.* Huds. Ἀφρικὼ *Big. Samb.* & *Caſ.* Alius autem locus dabitur forte ad cap. 16. ea de voce diſputaturo. *Bern.*

[r] Χαναάνης] Ita ex *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Scriptura Moſaïca.* Χαναναῖος *Hen. Baſ.* & *G.*

[s] Οἰκήσας,] Οἰκίσας *Hen.*

[t] Χαναναίαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν Χαναὰν errarunt *Hen. Baſ.* & *G.* Utramque lectionem complexus eſt *Zonaras*, hiſce verbis Χαναὰν δὴ τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ἰουδαίαν συνοικίσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευτε, καὶ Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς.

[v] Ἐξ αὐτῶν.] Ἐκ Euſtathius novitius contra fidem Flavii iſtius magnique Moyſis, imo contra ſuam ipſius recenſionem. *Bern.*

[x] Σάβας] Σαβᾶς & Εὐιλᾶς ultimâ extensâ *Hen.* ſed σαβᾶτ, Εὐιλᾶτ Georgii ambo, Chron. Alex. Pſeudo-Euſtathius, aliique formâ Chaldæorum : Hebræa tamen volumina ſimplicius סבא & חוילה. *Bern.*

[y] Γαιτοῦλοι] *Al.* Γαίτυλοι. Male in *Editis* Γέτυλοι. Huds. *Big.* & Geographorum gens. Attamen cod. *Samb.* & plerique Grammatici cum ſuo Herodiano γαίτυλοι pronuntiant, accentu promoto. Editorum denique γέτυλοι prohibet jus poëticum, ſimulque γετοῦλοι *Hen.* nec non falſi ac mendoſiſſimi Euſtathii. *Bern.*

[z] Σαβάθης] Σαβαθᾶς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox Σαβαθωαίους *Samb.* & *Vat.* Huds. Robur addunt τῇ λαγόσῃ *Big.* & *Samb.* σαβαθᾶς σαβαθωνοὺς autem tuentur *Big. Caſ. Hen.* Euſtathius, S. Hieronymus, & Epiph. librarius, contra *Sabinos Sabenoſque* Georgiorum, aut Chron. Alex. contraque σαβαθωαίους *Samb.* & pravum accentum Editorum. *Bern.*

[a] Ἀστάβαροι] Ita in *MSS.* Ἀσάβαροι in *Editis.*

[b] Σαβάκτας] Sic *Baſ.* & *Hen.* Σαβακάτας Σαβακατηνοὺς *Caſ.* Σαβασαθᾶς Σαβακαθηνοὺς *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Ραγμὸς] Ita vel Ῥᾶμος ὃ Ραμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama vero Ramæos*) ſcribendum cenſet *Bernardus*. Huds. Scribo Ῥαμὼς ὃ Ῥαμαίους, aut ῥᾶμος ὃ ῥαμαίους; pariter Epiphanius, *Ram* aut *Rama vero Ramæos.* רעמה Ezech. 27. 22. ῥαμμα apud LXXII. atteſtante Hieronymo. Quinetiam Euſtathium emendo hac cauſa, ubi exſtant nunc ῥιγμαχ, ἄλλοι, pro ῥαγμ

γμὸς δὲ Ραγμαίας ᾤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [d] Ιβδαδας μὲν Ιβδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τῆ Εσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίας δὲ [e] Σαβᾶς· [f] Νεβρωδὴς δὲ Χούσου μὲν υἱὸς [g] ὑπομείνας ὤφελε Βαβυλωνίοις ἐτυραννησεν, ὡς καὶ [h] πρότερόν μοι δεδήλωται. τῶν δὲ Μεσραίμου παίδων [i] ὀκτὼ γνωμένων, οἱ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνοι δὲ [k] Φυλιστίνοι τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ελληνες αὐτὴν τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, [l] Λυδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· ἔθνος μόνοι κατοικήσαντες ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτῶν καλέσαντες. [m] Νεδέμου τε καὶ [n] Φεθρωσίμου, καὶ [o] Χεσλοίμου καὶ [p] Χεφθορίμου, [q] πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, [r] περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· [s] Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ελλήνων καλεῖται· [t] Αμάθης δὲ Αμαθίνην κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν οὕτω μὲν τῶν ἐπιχωρίων Αμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Επιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν [v] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [x] Αρουδαῖος δὲ Αραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· [y] Αρκαῖος δὲ, Αρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δὲ

& duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, sibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chusi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, sicut à me etiam ante narratum est. Porro Mestraimo cum octo essent filii, illi à Gaza usque ad Ægyptum terram possederunt. Solius autem Phylistini cognomen regio retinuit: Palæstinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, & Enemimi, & Labimi, (qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominavit) Nedemi etiam & Phethrosimi, & Chesloemi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo postea narrabimus, urbes eorum eversæ sunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & sui nominis urbem in Phœnice exstruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc supereſt, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è successorum *Alexandri* filiis denominaverunt: Arudaæus autem Aradum insulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano sitam. Reliquorum se-

Mestræmi filii.
12. *Phylistinus*, Palæstini.
13. *Ludieimus.*
14. *Enemimus.*
15. *Labimus*, Libyes.
16. *Nedemus.*
17. *Phedrosimus.*
18. *Chesloemus.*
19. *Chephthorimus.*
Chanaano prognati.
20 *Sidonius*, Sidonii.
21. *Amathius*, Amathæi.
22. *Arudæus*, Aradii.
23. *Arucæus*, Arcæi. *His adde 7 gentes Chananæ à Jesu victas & subactas.*

γμὸς ῥαγμαῖος. Schotano ῥέγμας ὃ ῥεγμαίους apud Josephum probatur. Excusum autem fuit ᾤκησε pro ᾤκισε, & paulo infra οἰκίσας pro οἰκίσας Minervæ ingratiis. Ρωμὸς ὃ ῥωμαίους Bas. Gen. & Hen. Ρεγμὸς aut ῥέγμος ὃ ῥεγμαίους Samb. & Big. Ρέκμος ὃ ῥεκμαίους, Cas. S. Hier. in Gen. & Paral. *Regma*, sed ad Ezech. *Raama*, & in MSS. *Reemma:* unde Isidoro *Rema*. Imo sophista Gazæus, *Regma à quo Ramæi.* Bern. Ρωμὸς ὃ Ρωμαίους *Bas. G.* & *Hen.* Ρέγμος ὃ Ρεγμαίους *Samb. Vat.* & *Big.* Ρέκμος ὃ Ρεκμαίους *Cas.* Huds.

d Ιβδάδας] Certissima lectio ex *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* unde Ιουδαδαι apud *Eustathium Antiochenum, Aliosque.* Ιούδας μὲν Ιουδαίους *Hen Bas G.* & *Vet. Interpr.*

e Σαβᾶς·] Ita *Samb.* & *Epiphan.* Σαβαῖος *Hen. Bas.* & *G.* Σάβους *Cas.* & *Vat.* (& *Big.*) Vide *Eustathium Antiochenum*, p. 52, 53.

f Νεβρώδης] *Sc. manens* [*post dispersionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphrasi illustrat doctissimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. *Huds.* Ναβρώδης *Hen. Bas.* & *Gen.* νεβρώδης *Big. Samb.* & *Cas.* Item νεβρώδ, præter LXXII. Doctores Alexandrinos, deflorator Josephi Eustathius. *Nebroth* aut *Nembroth*, Interpres vetus. De hoc malo nomine plura legas cap. 5. Mox Ετυρέννησεν & ἐτυρέννευεν ad cod. *Hen.* manus indoctæ. *Bern.*

g Υπομείνας] *Id est*, casum eundem.

h Πρότερόν] *Sc.* p. 15. v. 26. *Huds.* Iterum pono μεσραίμου, ne forte idem nomen apud hunc historicum perquam accuratum, *aliud* esse appareret & *non idem.* Legunt tamen *Big. Samb. Cas.* & *Hen.* quot scriptos codices numeramus, μεσραίου: Typothetæ post illos μεσραίου. Eustathius atque Zonaras hic loci μεσρεὶμ utrique pro Hebraico μισραὶμ. Et Hieronymus MSS. *Mesdram*: Epiphanius *Mesroth.* Bern.

i Ὀκτὼ] At septem tantum in Sacro Codice. *Rel.*

k Φυλιστίνοι] Φυλιστιεὶμ *Hieronymus*, *Zonaras*, aliique *Josephi* sectatores ex S. Scripturæ observantia.

l Λυδιείμου,] Ita ex vestigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* restituit *E. Bernardus.* Nam *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* habent Λυδιείμου ἑ Ενεμελείμου (vel Ενεμιτίμου aut Ενεμιλίμου) ἑ Ενεμιᾶ, ᾗ Λαβίμου. *Ludim*, *Anamim*, & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λυμαὶν ἑ Ενανία ἑ Λαβεὶμ in *Editis.* Huds. Audis ergo quid prela nostra sonant. Absurdi quidem sunt omnes libri alii. Impressum ante erat λυμαὶν ἑ ἀναμία: sustinerem sane in casu fæcundo, λυδαὶν ἑ ἀναμία, seu ἀναμαὶν etiam Schotani, pro nominibus antiquis לורים & ענמים aut Samaritice עינמים & להבים: aut typo illorum Chaldaico, quem servat Onceloſus quam לומים in sacris legenti Josepho ullus crederem. Tument codd. *Big. Samb.* & *Cas.* λυδιείμου ἑ ἀνεμιλίμου, vel ἀνεμιτίμου, ᾗ ἀνεμιᾶ: consimiliter Biblia Græca Compluti olim excusa, λυδιεὶμ ἑ αἰνεσαμεὶμ, ad Gen. 10. 13. Concedunt autem propiores quantulo Georgii ambo, & Compilator Chronici Alex. & ipsi Interpretes Alexandrini cum suis λυδεὶμ, αἰνεμελεὶμ aut ἀνεμεσιὶμ. Postremo Epiphanius Interpres defendit mendum cod. *Hen.* & Typographiæ *Bas.* aut *Gen. Ex aliis autem*, inquit ille, *id est Nomeo* (pro *Lomeo*, sicut χασμωνιεὶμ in Biblicis Græcis pro χασλωνιεὶμ,) *& Anamia*, &c. *Bern.*

m Νεδέμου] Sic ex *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* Νυδεὶμ *Vat.* in *Editis* Νιθεὶμ. Attamen Νεφθεὶμ aut Νεφθοὶμ æquius (ut inquit *Bernardus*) postulat veritas Hebraïca. *Huds.* Mutavimus profecto δ literam medioxumam pro blæsa θ, suasoribus *Big. Samb. Cas.* & scriba Cassiodori. νιθεὶμ exstat opera *Bas.* & *Gen.* Attamen νεφθεὶμ, aut νεφθοὶμ postulat æquius Hebraica veritas. Hieronymo *Nephtuim*, aliis νεφθεὶν & νεφθαῖεὶμ. *Bern.*

n Φεθρωσίμου,] Ita *Samb.* & *Epiph.* Φεδρωσίμου *Big.* Φαιδρωσίμου *Vat.* Φαυθρωσίμου *Bas.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanis* exemplaria *MSS.* habent *Fethrosim.*

o Χεσλοίμου] Sic *Samb. Cas. Vat.* & *Bas.* unde *Chesloim* habet *Hieronym.* in Quæst. ut & *Isidorus.* Χεσλούμου *Big.* Χεσλοὶμου edi voluit *Schotanus.*

p Χεφθορίμου,] Ex veritate Hebraïca ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κεφθώμου. *Huds.* Ita correxi contra omnia nostra exemplaria, propter fidem Hebraïcam כפתורים. χεφθώμου retinent *Big. Samb. Cas. Bas.* & *Gen.* tanquam à כפתורים; quinimo καφθοριεὶμ legitur apud G. Syncellum, alterumque Cedrenum. *Cephtosim* scripsit aut *Cephtos* Epiphanius Scholasticus. *Bern.*

q Πέρα τῶν ὀνομάτων,] Sic *MSS.* male *Bas.* & *G.* καὶ τῶν.

r Περὶ οὗ δηλώσομεν] *Samb.* & Schotanus. Alii καθ' ὑποζύγιον, δηλώσωμεν. *Bern.*

s Σιδώνιος,] Ita *Bas. G.* & *Zonaras.* Σιδὼν in *MSS.* Huds. *Bas. Gen.* & Zonaras. σιδώνιος *Hen. Big. Samb.* & Pseudo-Eustathius, & Tralatio τοῦ ὁ. atque Hieronymiana. σιδὼν *Cas.* Utramque equidem formam gentilem ferri admonet Magnus Etymologus & Stephanus Geographus. Illud tamen quod mox sequitur, σιδὼν δ' ὑφ' ἑλλήνων καλεῖται, aut Patriarchæ nomen σιδώνιος, aut alium accentum, acutum puta, σιδὼν ipsius heic pingi postulat. Sic autem veterum Grammaticorum aliquis, σιδὼν ἐπὶ μὲν τοῦ πόλις, ἐκτείνεται· ἐπὶ δὲ τοῦ πολίτου, συσέλλεται. Σιδώνιος quidem obliquum usurpant poetæ plures, sed optimus σιδώνος. Hisce consona suggerit Herodianus in Partitionibus Homericis. Mox ἐν τῇ Φοινίκῃ *Hen. Big.* & Eustath. Cæteri articulum aspernantur. *Bern.*

t Αμάθης] Ex *Eustathio Antioch.* ita scripsit *Bernardus.* Αμαθος ὃ Αμάθου *Bas. Gen.* & *Cas.* Αμαθος ὃ Αμαθιους *Hen.* Αμαθὴς ὃ Αμαθιους *Big. Samb.* & *Vat.* Huds. Αμάθις ὃ ἀμαθινὴν Pseudo-Eustathius. ἀμάθης ὃ ἀμάθου Schotanus conjector. ἄμαθος seu ἀμάθος ὃ ἀμαθου *Bas. Gen.* & *Cas.* ἀμαθεὶ ὃ ἀμάθου, Zonaras. ἄμαθος ὃ ἀμαθιους, *Hen.* ἀμαθὴς ὃ ἀμαθιοὶς *Big.* & *Samb.* ἀμαθεὶς ὃ ἀμαθισίους Cedr. & G. Sync. at Hebr. & LXXII. ἀμαθὶ. Cæterum κατῴκισε legendum cum *Hen.* & Schotano, ubi reliqui scriptores κατῴκησε posuere. Cl. *Bosius* etiam ἥν permutat pro ἥτις. Epiphanius denique vertit Latine *Amath* autem *Amathæos* (Hieronymo prius, & posterius Isidoro *Amathæus* i. e. ἀμαθαῖος, velut mox abs ערוקי Ἀρουκαῖος) *instituit*, *quæ etiam nunc &c.* Bern.

u Απογόνων] Απογόνων Πτολεμαίου ὀνόματος *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hîc retinendum esse docet *Pearsonus* in Dissert. 1. *de Successione Episc.* &c. p 90. *Huds.* Scaliger animadvers. ad Eusebium pag. 127. scribit legendum ἐπιγόνων. Intelligit vero Antiochum Epiphanem. Rufinus vertit ab uno priscorum, ut sine dubio legerit ἀφ' ἑνὸς τῶν παλαιῶν. Porro notat *partiarios imperii Alexandrei a scriptoribus Græcis nunc* ἐπιγόνους, *alias* Διαδόχους *vocatos.* Idem pag. 52. observavit ἐπιγόνους dici omnem posteritatem, sed κυρίως posteros τῶν ἐπὶ ἐπὶ Θήβας. Ego nihil mutarem, aut Αντιόχων substituerem. Si ἀπογόνους retinendum est, aliud addi oportet cujus fuerint ἀπόγονοι. Ita Josephus hoc ipso libro cap. 10. τῶν γιγάντων ἀπογόνους & cap. 15. οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ. *Rel.*

x Αρουδαῖος] Sic in *MSS.* & *Editis.* Αραδαῖος *Hen.* Αραδίου *Eustath.*

y Αρουκαῖος] Iidem omnes nec non Cedr. G. Sync. aliique legunt cum Samaritis & LXXII. Alexandrinis ערוקי sive ἀρουκαῖος. *Erucæus* Epiphanius Scholasticus. Hieronymus atque Onceloſus *Araceus* ab ערקי seu ערקאי Pro ἄρκλω *Hen.* legit ἀρκλω, Josepho rursum vetante lib. v. harum Originum: sed ve-

septem [Evæi,] Chettæi, Jebusæi, Amorrhæi, Gergesæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in sacris codicibus exstat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujusmodi causa afflixit calamitas.

Noëus inebriatus. Progenitoris facinus impudens seri luunt Chananæi.

3. Noëus, terra post diluvium in primævam restituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cum vitibus eam conseviſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum uſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore jacebat. Eum *forte* conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum reſcivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non infectatus eſt; ſed poſteros ejus *diris devovit*. Quas cum cæteri evaſiſſent, Chanaani liberos ultio divina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus:

Asiam ominem ab Euphrate, ampliſſimum imperium, occupat Semas.
Semidæ
1. Elamus, Elamæi.
2. Asuras, Assyrii.
3. Arphaxades, Chaldæi.
4. Aramus, Syri.
5. Ludas, Lydi.
Ab Aramo.
6. Usus, Damaſceni.
7. Ulus, Armenii.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam uſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem *poſteros* reliquit Elamæos, à quibus Perſæ originem duxerunt. Aſuras autem urbem Ninum condidit, & ſubjectos ſibi Aſſyrios nominavit; qui maxime *rerum geſtarum gloria* floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum eſſet. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor eſſent filii, ex iis Uſus Trachonitidem quidem condidit & Damaſcum, quæ inter Palæſtinam & Cœle-Syriam media eſt. Armeniam vero D. Hieronymus itidem Latine reddidit *Arcas*, conſenſu Stephani Byzantini. *Bern.*

z [Εὐαῖε,] Illud Εὐαῖε, quia ſuperfluum & præter numerum ſeptenarium, uncis incluſum dedi: non autem delevi, quòd exſtet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*. Huds. Εὐαῖε ſuperfluum nomen, & præter numerum ſeptenarium, aut ordinem priſcum malæ illius perditæque proſapiæ Gen. 10. 16, 17. quem affirmat Joſephus, lunulis quidem conſtrinxi, non adeo delevi, quod omnibus codd. Græcis idem ſervaretur ac melioribus Latinis. Quinimo niſi reſtitiſſet Achimelechus Davidis comes, χετῶϊε affirmarem in ſerie iſta παξελκτν, tanquam à LXXII. illuc traductum; finxiſſe etiam Antiquarium Judæum ἀδαῖε & ἀθαῖε perinde ab חת, ſicut alibi ex חשבון ὡσεβὲων excudit. *Bern.*

a Αμορβαῖε,] Illa Αμορβαῖε, Γεργεσαῖε ex *Codd. MSS.* in *Editis* deerant. *Huds.* Scias etiam ἀμορραίες aut *Sambuci* ἀμορραίους alibi hujus Archæologiæ Joſepho magis approbari. *Bern.*

b Εὐδαίου,] Sic etiam in *MSS.* Εὐαίου *LXX.* Scripſerat forte *Joſephus* (inquit *Bernardus*) Χδαίου vel Εὐεβαίου, aut denique cum *Syncello* Εὐιαίου aut Υιαίου. *Huds.* Εὐδαίου aut *Eudæo* omnis noſtra membrana, pro חוי Hebraico ejus ordinis, ſive LXXII. ἑβαίου. Scripſerat forte Joſephus χδαίου vel ἑδδαίου, ut alibi οὐεῖς pro אוי ſeu εὐῖ, vel denique cum Syncello Taraſii εὐιαίου, aut ἡαίου, prout ἑδεα antea ex matre mortalium חוה. Videò etiam in MSS. Mert. Hieronymi Quæſt. Hebr nomen quintum *Ethæum*, non *Evæum* poni. Quid juvat adhuc nota re σιναῖου ſcribi libris Italicis (& *Big. Coll.*) & Samb. pro σεινεαίου, ibidemque illorum πλὼ τ῀ ὀνομάτων τ῀, aut mox νεῖ⊃ vice vulgatioris νῶχος. *Bern.*

c Ἐν ταῖς ἱεραῖς] Repetit hic rurſus τ῀ *Coll. Big.*

d Ἐχώρει·] *Big. Samb.* & *Caſ.* χωρεῖ par editionum. *Bern.*

e Χάμα] Χάμῳ *Vat.*

f Κατηρξατο] Sic *MSS.* in *Editis* κατηρξατο.

g Χανανάν] Ita *Samb.* & *Big.* Χαναανιτ *Vat.* Χαναναίους *Big.* Χαναναῖε *Baſ.* & *G.* hic & ſupra, v. 11.

h Περὶ μὲ τούτων] Περὶ μὲ οὖ τούτων *Vat.*

i Τῷ μέχρι] Legiſſe videtur *Epiphanius*, οἱ τῷ μέχρι ⊃ ὠκεανῦ Ασίαν κατ' ἰδίαν οἰκοῦσιν. nam vertit, *qui uſque ad oceanum ſeorſum habitant Aſiam.*

k Ελαω⊃] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ελυμ⊃, dein Ελυμαίους *Baſ. G. Hen.* & *Zonaras.* Αἰλαμ ἀφ' ἧ Ελαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam ſiquidem Elamitæ*. Hinc itaque Ελυμαίους malit *Bernardus*; quia formam illam Gentilem agnoſcit *Stephanus Byzantinus*. Huds. Ελαω⊃ μὲ γὸ ελυμαίους *Big Samb.* & *Caſ.* ἐλυμ⊃ —— ἐλυμαίους *Baſ. Gen. Hen.* atque Zonaras. αἴλαμ⊃ αἰλαμαίους Pſeudo-Euſtathius. αἴλαμ & ἰλὰμ i. e. עילם ſacrorum Bibliorum Editoribus. S. Hieronymus ab hoc hiſtorico *Ælam* aut *Elam* à quo *Elamitæ*. Caſſiodori Epiphanius *Helam ſiquidem Helamitas*: pariterque Chron. Alex. αἴλαμ, ἀφ' ἧ ἑλαμῖται, nomen ἑθνικὸν vel *S.* Luca teſte. Nec adeo diverſe G. Cedrenus & G. Abbas αἴλαμ aut corruptius ἀλαμ, ἀφ' ἧ ἑλαμαῖοι. Adjice his ſophiſtam Gazæum, quem docuit Joſephus atque prius Epiphanium αἱρετιοχὴ τῶν, *ab Ælam fuiſſe ortos Elymæos Perſarum vetuſtiſſimos*. Hinc itaque conſtitui placet in media pagina, Ελαμ⊃ μὲ γὸ ἑλυμαίους &c quin formam illam gentilem agnoſcit Stephanus Byzantius, qui jam pridem perlegerat hunc Joſephum & Strabonem ſane induſtrius. *Bern.*

l Κατελιπεν.] Ex *MSS.* in *Editis* κατέλειπεν.

m Ασέρας] Ita *Big Samb* & *Hen.* Ασουρᾶς *Vat.* Ασσέρας *Baſ. G.* & *Caſ.* Huds. Ἀσόρας *Big. Samb.* & *Hen.* nec non reddito Schemate primævo ἀσὲρ Hieronymus in Quæſt. Hebr. MS. & Epiph. Scholaſt. præclari codices, Zonaras, Pſeudo-Euſtathius, utrique Georgii in Annalibus, & plures ſi cupias. ἀσσύρας *Baſ. Gen.* & *Caſ.* velut ἀσσὲρ LXXII. ſenum aliorumque γνησιώτατον. Mox νίνον compungunt accentu ſimplici, *Baſ. G.* & *Hen.* contra Grammaticos. Tum ὠκόμασεν obiter Zonaras & Schotanus. *Bern.*

n Οἱ μάλιστα] An propterea Lucanus Ninum urbem felicem vocat Lib. 3. ℣. 215.

Et felix (ſic fama) Ninos —— Rel.

o Σύρους] Quos & *Arimos*, ut *Poſidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus*.

p Λυδους] Sic in *Editis*. Λόδους & Λυδ῀ους in *MSS.*

q Οὗσ⊃] Ita *Big.* Ωσ⊃ *Vat.* Οὕσης *Hen. Baſ.* & *G.* Huds. Οὗσ⊃ *Big.* ὄσης *Hen. Baſ* & *G. Eis* pro *Oys* aut, *Us* Epiphanius Interpres. S. Hieronymus à Joſepho, in Quæſt. H. MSS. *Us*; pariterque Euſtathius ὡς: quomodo Philo & Euſebius ſcripſerant. In ſcriptis Divinis עוץ, Gen c. 10. & initio Paralip. ubi quædam exemplaria Græca monſtrant ἀζ. ſed plura ac vetuſtiora ὠ., quibus accedunt G. Sync. Cedrenuſque, & Chron. Alexandrini compilator. Præter hæc, codd. *Samb.* & *Caſ.* præbent perinde derivatum ὦσ⊃. Statim πραχωνίτιν Hen. & typi incorrecti πραχωνίτη. Recte itaque Epiphanius *Trachonitidem* Bern.

r Ούλος,] Ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Οτρος. *Hen Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Vide *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 704. *Huds.* Optimos Latinorum codicum, tum etiam *Hen.* & utramque Editionem Græcam affecit Ὄτρος aut *Otrus*, nomen à ſacris alienum. Id calligraphi pinxere dudum pro ἕλος, quod adhuc retinent *Big. Samb.* & *Caſ* Inſuper ἑλ reperiri in Pſeudo-Euſtathio; Cedreno, G Sync. aliiſque nil inſuetum poſt LXXII. Alexandrinos, ab Hebraico חול. *Ul* S. Hieron. in Quæſt. H. & in Etymol. Iſidorus Dein *Eul* Procopius ex Gaza: & Samaritæ equidem nunc ſcribunt חויל, οἰλεύς idem vertenti Græce. *Bern.*

s Γά-

λῷ, καὶ [s] Γάθερ Βακτριανούς, [t] Μησοῦς δὲ [v] Μεσανάιους· [x] Σπασινὴ Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Ἀρφαξὰδ δὲ παῖς γίνεται [y] Σάλης· τοῦ δὲ [z] Ἔβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους [a] Ἑβραίους ἐκάλεσεν ὄνομα. Ἔβερος δὲ Ἰόκταν καὶ [b] Φάλεκον ἐγέννησεν. Ἐκλήθη δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατ' [c] ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων ἐτμήθη· Φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἰόκτα δὲ τῶν Ἔβερος παίδων ἦσαν οἵδε, [d] Ἐλμώδαδος, Σάλεφος, [e] Ἀσερμώθης, Ἰεσσῆς, Ἐδώραμος, [f] Ἄϊζελος, [g] Δέκλας, Ἔβαλος, [h] Ἀβιμάηλος, [i] Σαβεὺς, [k] Ὀφείρης, [l] Εὐϊλάτης, [m] Ἰώβαβος. Ἔστι δὲ ἀπὸ [n] Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς, [o] καὶ τὴν πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

ro Ulus, & Gatherus Bactrianos, Meſaſque Meſanæos; *apud quos* Spaſini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus eſt Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Juctan & Phalecum genuit. Vocatus eſt autem Phalecus, quod ſub habitationum diviſionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem ſonat. Juctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Iſti à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipſum *ſitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta ſunto.

5. Fa-

8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Meſas*, Meſanæi.
Arphaxadi familia.
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Juctas.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*

s Γάθερος] Big. & *Caſ.* γαθὶς poſt LXXII. Euſtathius, Cedrenus, G. Sync. Chron. Alex. & Procopius Sophiſta, γόθεργος levi vulnere *Samb.* γεθεργος, Schotanus, &, quod malo, Zonaras: apud quem reſtituo Βακτριανούς ὃ ὁ γεθέρος, ex ὁ ἕτερος. Simillima hujus ſunt γάτερες Baſ. & G. atque γεθήρης Hen. Gether denique perpetuum eſt libris Epiphanii Schol. & Hieronymi Presbyteri. *Bern.* Ita Big. *Caſ.* & *Vat.* Γάθεργος *Samb.* Γεθήρης *Hen.* Γάτερες *Baſ.* & *G.*

t Μησοῦς] *Big.* & *Samb.* eo accentu, quod probatur ſcriptura Samaritarum Gen. 10. 23. μήσας *Baſ. Gen.* & *Hen.* Meſa Hieronymus in Quæſt. H. atque Iſidorus. *Mes*, Epiphanius, Μοσὸχ Euſtath. Cedr. G. Sync. &c. a LXXII. venit, aut a lectione Hebr principio Paralip. ubi משר occurritque מש Moſaico. Mox Μεσλαίους Cedr. & G. Sync. nec non *Maones* Hieronymi, nomina ſuſpecta. *Bern.*

v Μεσανάιους·] Μεσλωίους *Cedren.* & *Syncell.* quibus favet illud *Stephani Byzant.* Σπασῖνου Χάραξ πόλις ἐν τῇ μέσῃ Τιγρητος Μεσήνη.

x Σπασίνου] Epiphanius miſere, *nunc Arax.* Quod tandem hoc valli prorſus præterierint Hieronymus, Zonaras, atque Euſtathius, factum callide. *Bern.* Ita *Samb.* & ipſe *Joſephus* haud ſemel. Παζίνου Χάραξ cæteri *MSS. Baſ.* & G. pro Σπασίνου faciunt *Steph. Byzant. Leopardus*, *Bochartus*, *Cellarius* in Geograph Antiq. p. 488. cum multis aliis.

y Σάλης·] שלח Judæi alii præter LXXII. Alexandrinos, qui σαλὰ perpetuo dicunt, ut vel illi omnes verſus exitu. Cainanem itaque juniorem plane ignoratum liquet huic Hierophantæ Hieroſolymitano, quam S. Lucæ ejuſdem ſeculi ſcriptori memoratum & in Divinum genus fuiſſe inductum. Deinde ἕτερος lenius ſcribitur *Samb. Hen.* aliiſque, tum ordine ἐκλήθη ἑβραίοις, apud ſolum *Samb.* Impreſſum etiam erat Ἰουδαίων accentu non ſuo. *Bern.* Sic *Big. Hen. Vat. Baſ.* & G. Σάλας *Caſ.* Σαλὰς *Samb.*

z Ἔβερος,] Aſpirate ſcribitur in melioribus *MSS.* in *aliis* lenius.

a Ἑβραίους] Ratione petita ex *Gen.* c. 10. v. 21. in aliam ſententiam propendet *Seldenus* de DIs Syris, c. 2.

b Φάλεκον] Φάλεγος *Baſ.* G. Φάλαγος *Hen.* Joſephus ſcripſit Φάλεκος termino Græco, conteſtantibus tam *Samb. Big. Caſ.* & Epiphaniis utriſque, quam φάλεκ ſequente: quippe quum nomen illud omnium codicum conſenſum meruerit, *Big. Samb. Caſ. Baſ.* G. & *Hen.* & poſt illos Zonaræ, Pſeudo-Euſtathii, Procopii &c. φαλεκ pro פלג ediderant Græce οἱ ο'. ut ex Philonis Lexico probatur, & S. Patrum commentariis. Ita γναφέϊον, καναφέϊον. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* Φάλεγον, & dein Φάλεγος.

c Τὸν ἀποδασμὸν] Τὸν ἀπόσολον τῶν οἰκήσεων *Big. Samb. Caſ.* atque inſuper Gloſſator ad oram libri *Samb.* τὸν ἀπόσολον, τὴν ἐκβασιν καὶ ἐξέλασιν. τὸν ἀπόσολον τῶν ἀποικιῶν, Euſtathius. τὸν ἀποσολὸν τῶν οἰκήσεων., *Hen.* proletarie. Multo aliter *Baſ.* & *Gen.* τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεως, aut potius τῶν οἰκήσεων, quibus aſſentit Epiphanius, *diviſionem habitationum*: unde Doctiſſ. Grammaticus, ἀποδασμὸς (non ἀποδασὴς) ἀπομερισμὸς, in Lexidio. Utra harum Phraſium acceptior fuerit Joſepho, alii contendant: Ego Etymon priſcum expreſſe ſum ſecutus. *Bern.* Τὸν ἀπόσολον τῶν οἰκήσεων *MSS.* τὸν ἀπόσολον τῶν ἀποικιῶν *Euſtath.* τὸν ἀπόδασμον τῶν οἰκήσεως *Baſ.* & *G.* in *Vet. Interpr.* habemus *diviſionem habitationum.* Huds. Ἀπόσολον τῶν οἰκήσεων MS. Sic infra cap. 15. οἰκιῶν κλήρους, *coloniarum deductiones.* Rel.

d Ἐλμώδαδος,] Nomina quinque priora omittunt *MSS.* reddebant tamen LXX. Primum Ἐλμωδὰδ *Euſtathio.*

e Ἀσερμωθῆς,] Exſcriptores Joſephi ex filiis magni Arabis quinque priores levi calamo præterierunt. חצרמות reddebant οἱ ο'. Græcis literis ἀσαρμὼθ, ab illis Pſeudo-Euſtathius eiſdem. S. Bibl. Editio quædam Baſil. ἀσερμὼθ. Recte Joſephus ἀσερμώθης. Hieron. in Quæſt. *Aſermoth.* Epiphanius tamen *Aſarmoth* cum Eccleſia Græca. Imo primitias Joctanis ἀλωωδὰδ Euſtathius, ſicut Judæi appellant. Quartum inde nomen Joſepho εἰεσσῆς, Hieronymo *ſuccinctè* & Epiphan. *Jare*, LXXII. Interpr. Ἰαφὲχ. ירח optimo Moyſi. Proximus huic הרום aut אורים, Joſepho ἰδώραμος, Latinis *Aduram*, ἰδουρὰμ G. Syncello, ἰδωρὰμ Wolphio Typothetæ, ὁδορὰμ reliquis Editoribus Bibl. Græc. niſi ſi erraverint eo nomine. *Bern.* Al. Ἀζερμώθης, Ἰαφὲχ, Ἰδωρὰμ.

f Ἄϊζελος,] Quantum autem patravi, quo reformarem demum tam barbara nomina, pauciſſimis dicam, ut hic locus poſtulat. Circa finem c. x. Gen. Judæi ſcribunt אזל ita & in Annalibus ſacris; unde ἔξαλις *Baſ.* & *Gen. Uzal.* Hieron. & Epiphanio Scholaſt. & Wolphio ἐξὰλ. Ibidem Geneſeos Samaritæ אזר, Doctores Alex. αἰζηλ, Euſtathius & G. Sync. Ιεζὴλ. Codiceſque *Big. Samb.* & *Caſ.* Αἰζήλος pro Ἄϊζηλος, errore lubrico. *Bern.* Ita *Bernardus*, quod in *MSS.* fuerit Αιζήλος, prono errore pro Αἰζήλος.

g Δέκλας,] Sic *Vet. Interpr.* & *Hieronym.* in *MSS.* Δεκλαβὰς, in *Editis* Δαίλης proximum Ἔβαλος omittunt *MSS.*

h Ἀβιμάηλος,] Ita *Samb.* & *Big.* Ἀβιμάηλος *Vat.*

i Σαβεὺς,] Ex *Samb. Big.* & *Vat.* in *Editis* Σάφως. nec aliter in *Vet. Interpr.*

k Ὀφείρης,] Ὀφίρης debemus *Baſ. Caſ.* & *Gen.* ὀφείρης *Samb.* ὄφιρας *Hen. Ophir* Epiphan. & Hieron. ſed Ambroſio Mediolanenſi *Uphir*, propter ὑφὶρ LXXII. Judæorum. ὀφὴρ Pſeudo-Euſtathius, & Georgii duo. Arabum penultimus ὀφὶλας ſcribitur *Baſ.* & *G. Evilat* S. Ambroſius ex Bibliis Græcis: ὀφιλὰτ Editiones illorum Complutenſis & Wolphiana, tum etiam compilator Joſephi, nomine Euſtathius, nec non Euſebius Pamphili in Locis. Εὐϊλάτης *Caſ.* & *Samb.* Εὐιλάνις *Big.* Εὐϊλὰ, *Vatic. Alex.* aliaque eximia MSS. S. Bibl. Epiphanii dubia eſt lectio *Evila*, an *Evilat* Noviſſimus denique omnium *Jobabus* haud quidem à prelis evaſit incolumis, quin Ιοβὴλ ederent *Baſ.* & *Gen.* pro Ἰώβηβ aut potius Ἰωβὰβ; ſicut fecerant LXXII, Interpr. Ἰαὲλαβ, abſque ſchemate Græco. Induſtrie vero ſcriptum fuit Ἰωαβαβ apud *Big. Samb.* & *Caſ. Bern.* Ita *Samb.* & *Vat.* Ὀφιζης *Big. Baſ.* & *G.*

l Εὐϊλάτης,] Ex *Samb.* & *Caſ.* Εὐιλάτης *Vat.* Εὐιλάνις *Big.* Lectio *Epiphanii* dubia eſt, *Evila* an *Evilat.*

m Ἰώβαβος.] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἰοβηλ pro Ἰώβηβ aut potius Ἰωβὰβ, ſicut Ἰωβαβ abſque ſchemate Græco fecerant LXXII.

n Κωφῆνος] Ita *Big.* & *Samb.* Κωφῆν *Vat.* in *Baſ.* & *G.* Κώφλης *Hen.* *al.* Κόφιν & Κοφῆν.

o Καὶ τὴν πρὸς αὐτῷ] Longe à vero remota eſſe vidi tam Editionum καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ, quam caſu diverſo *Big. Samb.* & *Caſ.* καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ συρίας τινὰ, aut Epiphanii, *& poſitæ circa* (vel *circa eam*) *Syriæ loca quædam.* Propior accedit Hieronymus, *Poſſederunt autem a Cophene fluvio omnem Indiæ regionem, quæ vocatur Jeria.* Noſtra igitur à conjectura accipe hanc emendationem, καὶ τὰς πρὸς αὐτῷ ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne, vel Syros abs illo mille ſupra paraſangas abſiſtere, certum & in vetere Geographia obſervatum. Obfirmat etiam nobis animum Euſebius Cæſarienſis in Chorographia ſacra, ad regionem *Evilat*, cui nomen dederat Joctanidarum quidam: τοῦτον ὃ συὼ τοῖς ἀδελφοῖς Ἰωκτὰν ἀπὸ κωφῆνος ποταμοῦ τῆς ἰνδικῆς καὶ τὴν πρὸς ἑῴαν καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. MS. καὶ τὴν πρὸς ὀρίας &c. alteram tamen lectionem amplexus eſt Hieronymus hac paraphraſi, *Evilam refert Joſephus cum fratribus ſuis à flumine Cophene & regione Indiæ uſque ad eum locum, qui appellatur* Jerie, *poſſediſſe.* Alibi Locorum Biblicorum idem amicus Pamphili, ut MSS. produnt tam in *Sophira* quam *Ophir*, καὶ τὴν πρὸς αὐτῆς συρίας ſive, edente Bonfrerio, καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς συρίας. Ibi tamen Hieronymus Interpres, ſed & tertio *Jeriam* ſuam repetit. Namque ad *Sophera. Filios Jectan Joſephus refert à Cophene flumine & Indiæ regionibus uſque ad id locorum perveniſſe, ubi appellatur regio* Jeria *aut* Jeira. Vel denique ſcripſit Mattathiæ filius, ἀπὸ κωφῆνος ποταμοῦ τῆς ἰνδικῆς, καὶ τὴν πρὸς αὐτῷ συρίας; inde enim Cophes aut, Ariſtotele probante, Cophen profluit, ubi eminent maxime Caucaſii montes, & ex Tabulis Magni Ptolemæi degit gens Serica. Hinc tamen me vertam ad inſequentia verba Joſephi: de Cahtanidis enim jam dixi, quod ad imas paginas licuit. *Bern.* Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota eſſe vidi καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ Συρίας τινὰ, ac τὴν πρὸς αὐτὴν Συρίας τινὰ in *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* aut *Epiphanii* illa *& poſita circa eam Syriæ loca quædam.* Propior *Hieronymus* accedit, *Indiæ regionem quæ vocatur Jeria*, ex illis *Ευϊλάτ*, καὶ τὸν —— Ἰώκταν ἀπὸ κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τὴν πρὸς ἑῴαν [in *MS.* καὶ τὴν πρὸς Οεΐας] καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. Lego igitur καὶ τὴν πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum eſt, ut Syros ab illo mille ſupra paraſangas abſiſtere. Forſan tamen, καὶ τὴν πρὸς αὐτῷ Συρίας ex *Euſebio* de Locis Hebr. v. Σοφὲρ, & v. Ωφὶρ. *Bernardo* præivit Cl. *Bochartus* [Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.] in voce Ἀρίας ſed Συρίας rejicit. *Huds.* Συρίας puto, uti ſupra de columnis Sethi. *Rel.*

Abrami genealogia. Gen. c. 11.

ς'. Faciam vero de Hebræis *quoque* ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno & nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluvium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum & triceſimum ſecundum: Ragavus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum & triginta. Iiſdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & trece-

ε'. Ποιήσομαι [p] δὲ καὶ Ἑβραίων [q] τὸν λόγον. [q] Φαλέκῳ γὰρ τῷ Ἑβέρῳ γίνεται παῖς [r] Ῥάγαυος· τούτῳ δὲ Σερῦγος, [s] ᾧ Ναχώρης υἱὸς πίπτει, τούτῳ δὲ [t] Θάρρος. πατὴρ δ' ἔστιν Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νῶε· δευτέρῳ δ' ἔτει Ⓒ ἐνενηκοστῷ καὶ [v] διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγήρατο. Θάρρος μὲν γὰρ ἔτει [x] ἑβδομηκοστῷ πάντως τίκτει Ἄβραμον· Ναχώρης δὲ Θάρρον, [y] εἰκοστὸν αὐτὸς Ⓒ ἑκατοστὸν [z] ἔτος ἤδη γεγονὼς, [a] ἐγέννησε. Σερούχῳ δὲ Ναχώρης πίπτει, περὶ ἔτος [b] δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σεροῦχον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἑβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γηνᾷ Φάλεκον,

[p] Δὲ περὶ Ἑβραίων] In *Samb.* & *Vat.* δὴ *igitur.*

[q] Φαλεκῳ] Φαλέγῳ, ut prius *Baſ. Gen.* φαλεύγῳ *Hen.* juxta ſcripturam reor Joſephi. φαλέγ Zonaras & MS. *Vatic.* Cæteri per κ. *Bern.*

[r] Ῥάγαυος·] Ita paſſim *Big. Samb.* & *Caſ.* Ῥάγαβος *Vat.* Ραγαῦς *Baſ. G.* & *Hen.* Huds. Ραγαῦ & Σεροῦγος mavult *Cocc.*

[s] Ω Ναχώρης] Sic *MSS.* (ᾧ Burius, inquit *Bern.*) ὧν in *Editis.*

[t] Θάρρος.] Ita in *Editis* & *MSS.* præter *Hen.* qui bis terve habet Θιῤῥος.

[v] Διακοσίοις] ccxcii. ſive δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς διακοσίοις, nihil largius exemplaria omnia quot vidi Joſephi, Græca uſpiam aut Latina, & ab illis Zonaras, P. Comeſtor, alii. Id fuerunt jam pridem auſi curioſorum Theologorum nonnulli, quo conſentientem præſtarent Judæorum Hebraico codici ſummam rationis Joſephicæ; improvida quidem ac vaniſſima fraude, dum remanſerint adhuc his libris majoris computi membra. Proponam igitur ſtemma Abrami, decimi herois poſt Noe, ſecundum tres celebriores ſententias, tanquam à ſapientiſſimo Moyſe acceptas, Judæorum, Samaritarum una cum LXXII. Interpretibus Alexandrinis, ſed & Joſephi, ex correctione Iſ. Voſſii viri longe doctiſſimi.

	Codex Hebræus Judæorum.	Samaritæ, tum LXXII. Int. & Eccleſia Græca.	Joſephi calculus, ex emendatione Voſſii & N.
Semas παιδοποιεῖ anno poſt diluvium	2.	2.	12. N. 2.
Arphaxades, ætatis ſuæ anno	35.	135.	135.
Salas	30.	130.	130.
Eberus	34.	134.	134.
Phalecus	30.	130. Joſephi	130.
Ragavus	32.	132.	130.
Serugus	30.	130. Codd.	132.
Nachores	29.	79. 120.	129. N. 129.
Tharrus, Abrami genitor.	70.	70. 70.	130. N. 70.
Jud. 292. Gr.		942. 993.	1062. N. 992.
Adſcriptiſque Cainanis an.		130.	130.
Colligit G. Sync.		1072. Voſſ.	1192.

Editio autem Compl. ϛ'. atque Roman. differt Nachoris pædogoniam ad ætatis ipſius annum 179. adeoque adſerto Cainane, conficit in toto annos 1172. pariterque ex opinione Iſ. Voſſii, Nicephori Patriarchæ, & G. Syncelli Conſtantinopolitani, nec non Eutychii Alex. aliorumque Chronol. receptis Cainanis ſecundi an. 130. cadet natalis Abrami juxta Biblia Græca in 1072. aut ex grandibus numeris Voſſii in an. 1192. poſt Cataclyſmum. Additis inſuper 100. Abrami ad Iſaacum progenitum, & ipſius Iſaaci vita integra (quam ex Moyſe ſuo tum audierat Joſephus) 185. an. intelliges illico quot annos colligat liber primus harum Originum, haud minus quam 3733. ſive ϛψλγ'. ubi codices Joſephi efferunt ϛωλγ'. anormi lemmate. Sed ut verum fatear, alterum illum Cainanem non amo, qui Abramum virum ſummum de loco decimo poſt Noe truderet, etiam Beroſo, Eupolemo, Molone, Joſepho, Zonara, Glyca, & centum aliis invitis. Neque quidem in hiſce Originibus, (ſicut non viſitur in Synagogis Samaritarum aut Judæorum, aut in Chronicis Euſebii Cæſarienſis, Juliive Africani) unquam comparuiſſe ullus credo. Quis enim ſcribarum Græculorum demum expungeret, quam potius illum aſſervaret D. Lucæ gratia? Mallem interim ſphalma illud, quod videtur, Codicis Evangelici omittere, dum totis paginis diſſertanti mihi opus fuerit & tempus. Vide tamen an prudens ac dignum ſit cum nonnullis veterum ad ortum Abrami CIDI. aut CICLII. annos computare à Diluvio: quod fiet ſi deſcenderit novus Cainan cum totis ſuis 130. annis, Semaſque liberis dederit operam altero poſt diluvium elapſum anno, quo quidem pacto conſpirant infenſiſſimæ ſectæ, Samaritæ, Judæi Alexandrini, cætera natio Judæorum, & Eccleſia Chriſtiana, contra unum Mattathiadem. Emendandus eſſet propterea Joſephus hunc in modum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ πενηκοστῷ πρὸς χιλίοις. Accreſcat porro ille numerus, 100. annis Abrami, 185. Iſaaci, nec non 2256. inter Orbem primo conditum & ſubmerſum, [quot ſane præter hunc verpum, Eutychius Patriarcha Alexandrinus, Georgius Homaidi filius, aliique agnoſcunt,] patebit ſtatim perioche libri primi Antiquitatum iſtarum annis 3593. ſive ϛϡγ'. Qui has literas noverint, norunt etiam facili negletu in ω tranſire φ, & ϛ in λ. Ex illo calculo deduces ab Adamo ad imperium Artaxerxis Xerxe nati, quinquies mille annos, quod explicabant Biblia Hebraica ex ſententia hujus hiſtorici. Præterea alios quidem numeros, & Joſephi ſcriptis propiores hæc ſerio perpendenti mihi video provenire. Quandoquidem igitur codices noſtri ſeptem minus quam mille annos proponant inter Noe navigantis ſalutem & Abrami τίκτωσιν; permuta modo decem annos ſuperfluos Semæ poſt Diluvium cum novem illis, quos ad Tharrum parentem pertinere memorant Judaica, Samaritana, Græca, cæteraque Moſaicæ legis exemplaria, emicabit tibi ſumma an. 992. aut ſcribenti Græce pro ϛϡβ'. prodibunt πϛ'. & ϛβ'. ſimillima notatione; unde apud Joſephum reſtitues, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς ἐνακοσίοις: quomodo etiam in codicum Gallicorum aliquo ſcriptum eſſe ex *Commentariis* S. Petiti *nuperrime edidici.* Accedant adhuc anni 285. quot effluxiſſe ait ille Judæus ab Abramo nato ad obitum Iſaaci, atque inſuper 2256. ad Cataclyſmum à rerum conditu, confient inde 3533. aut pro iniqua ſumma ϛωλγ'. plane ϛφλγ'. quantum annorum explicet lib. I. harum Originum. Vel Abramum puta anno 170. Tharri prognatum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς χιλίοις μετὰ τὸν ἐπομβρίαν: capiet igitur liber I. Antiquitatum annos 3633. ſeu ϛχλγ'. quo vix reperias quicquam Joſepho convenientius, ſive numeros ipſos ſpectes ſive notas numerorum. Attamen vincat veſtro arbitratu Arithmetica præſtantiſſimi Voſſii, locumque ſuum obtineat πρὸς τὰ κεφάλαια. A primordio vero rerum ad diluvium Samaritas numerare annos 1307. Judæos 1656. Joſephum 2256. Interpretes LXXII. eorumque ſequaces Demetrium Hiſtoricum, I. Africanum & mille alios, annos 2262. Euſebium denique dolo vix pio 2242. & compilatores ejus Nicephorum Conſtantinopolitanum, Georgium Taraſii Cancellarium tantundem, aut ignorare nefas aut obliviſci: tum etiam prætermiſſum fuiſſe Julio Chronographo, Joſepho Chriſtiano, Severo, aliiſque, biennium Semæ Diluvio proximum, annoſque adeo 940. tractari ab illis pro 942. Experiantur denique polyhiſtores ingenium ſuum, S. Bibliorum numeros, tum Joſephi, J. Africani, Septimii Afri, Clementis, Theophili, Philonis, ac Demetrii omnes digerant, componant, verſent, mutent, reſtituant, quo natalem annum Abrami tandem nobis juſto calculo exhibeant; hanc enim periodum multo difficillimam continet Chronologia ſacra. *Bern.* Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*, & ab illis *Zonaras. P. Comeſtor*, & *alii.* Ενακοσίοις N. ἐνακοσίοις καὶ χιλίοις *V.*

[x] Ἑβδομηκοστῷ] Ea eſt ſententia Hieronymi, Theodoreti, Procopii Sophiſtæ, illuſtris Voſſii, & meliorum Theologorum, ut Abramus vir eſſet annorum LXXV. cum parentem ſuum Charris defunctum ſepultumque Divino admonitu relinqueret, ex Gen. 12. & Act. 7. & Philone p. 415. atque etiam vita tota Patrum ſuorum ἐλιγοχρονιώτατος pareret, quod de illo idem aſſerit Philo. ἑβδομηκοστῷ ſemper ſcriptum, ſemper cuſum fuit uſque ad hos typos; veruntamen qua etiam ratione id apud Joſephum poſſit defendi alibi diſputamus. *Bern.* Τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ *V.*

[y] Εἰκοστὸν] Ενακοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκ. *N.* & *V.*

[z] Ἔτος ἤδη γεγονὼς] Libri omnes Joſephi, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος: niſi quod ἔτος à prelis ſuppreſſum fuerat. Novenarium huc numerum adjecimus, qui Hebraico Volumini hæſerat, magno arbitrio adjuti. Amiſſis autem centum annis, *Weſt.* I. *Bal.* & alii pauci editorum, Nachori parenti adſcripſerunt an. 28. ex verſione B Hieron. *Bern.* Illud ἔτος è *MSS.* in *Editis* deerat.

[a] Ἐγέννησε.] Ἐγέννησε Σεροῦγον· Σηρ. male in *Samb. Caſ.* & *Baſ.* in *aliis* rectius omittitur Σεροῦγον.

[b] Δεύτερον] Annos Serugi & Ragavi permutant codices cuncti Joſephi Latinique Græcique, contra utrumque volumen Hebraicum, & verſionem ϛ'. unde crebuit fides hunc primum genuiſſe 130. anno ætatis ſuæ, Serugum biennio tardius: verum in hac ſerie aliquid ſcribarum ſocordiæ imputandum video, quia ab imo gradu procederet, ſicut illa Moyſis à ſupre-

χον, γενηθεὶς αὐτῷ ὑπὸ [c] Σάλᾳ τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν. [d] ὃν Ἀρφαξάδης [e] ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν [f] τῆς ἡλικίας ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν. [g] Σήμῳ δὲ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μεθ' ἕτη [h] δύο καὶ δέκα τὸν ἐπομβρίας γενόμενος. Ἄβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [i] Σάρραν καὶ [k] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει [l] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν [m] δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδάς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάρραν δὲ Ἄβραμος. Θάρρα δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς [n] Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας· [o] ὅπου καὶ Θάρρου πλουτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [p] συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον [q] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [r] Μωϋσέως γενέσεως· μεθ' ὃν ὁρᾷ τις καὶ ζῶντα ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, ταῦθ' ὁρίσαντος τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρη μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [s] ἐγένοντο· [t] Οὐζος, Βαύξος, [v] Καμύηλος, [x] Χάζαδος, [y] Αζαυος,

simo supra centesimum genuit Phalecum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum & centesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno supra centesimum. Semæ autem filius Arphaxades erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Baüxum, Camuelum, Chazadum, Azavum,

Tharrus vixit annos CCV.

Humanæ vitæ terminus à Moyse, anni CXX.

Familia Nachoris. Gen. c. 22.

premo descenderat; imo notat Cl. Bosius in codice Sambuci ad hunc locum nomenque Ραγαυος, quidpiam desiderari. Servabis tamen numeros sacros, ut fas est, hac emendatione. Ραγαύῳ ὃ περίγος τίκτει τὸν ἴδιον δώτιεφ καὶ τελακοσὸν καὶ ἑκαΘσὸν, ὃς ναχώρῳ ἔχει ἔτη τελακοσία γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκαΘν· ἐν ὃ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ βάγαυον φάλεκος ἔχει. Pro vulgato σερύγῳ ὃ ναχώρης τίκτει) &c. Schotanus denique ἐν ὃ τοῖς αὐτοῖς transformat εἰς ὃ τοῖς τελακοσία, & quod multo atrocius factum, omnes centurias hujus computi, tanquam male magnos numeros, delendas decrevit, contra omnes codices Græcos & meliores Latinos. Quamvis autem lectionem Græcam ad mentem D. Vossii quatenus immutari placuit: Latina tamen hujus paragraphi curate exegi ex ipsis membranis Epiphanii. *Bern.*

[c] Σάλᾳ] Ita placuit *Bernardo*. Σάλα *Big.* & *Casaub.* Σαλᾶ *Samb.* & *Vat.* Σάλᾳ *Basil.* & *G.*

[d] Ὃν Ἀρφαξάδης] Hîc nonnulli volunt Canainis Junioris annos inseri, ut *Zonaras*, *Eustathius Antioch.* & *Is. Vossius*. De eo videsis Opuscula *Petri de Marca*, p. 43.

[e] Ἐτέκνωσε] Al. ἐγέννησε.

[f] Τῆς ἡλικίας] Illa τῆς ἡλικίας è *Codd. MSS.* desunt in *Editis* & *Vet. Interpr.*

[g] Σήμῳ ὃ] Σήμα *Basil.* & *Gen.* quod Dorismum sapit. *Samb.* communius σημᾶ; quin solet ille codex nominum Hebraicorum ultimas syllabas roborare. *Bern.* Σήμα *Basil.* & *G.* Σημᾶ *Samb.* & *Vat.*

[h] Δύο καὶ δέκα] Δωδέκα *Basil.* & *Gen.* δύο καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Casaub. duodecim*, *Epiphanii* potiora & plura exemplaria, ut Voss. 2. Star. & West. 2. Mert. Vig. Bal. Goul. Adde illis historiam Scholasticam Petri: *Josephus autem dicit, Sem filius Arphaxad natus est post annos duodecim facili diluvii: quod forte vitium scriptoris est.* Typographi Colonienses & *Basil.* substituerunt *duo*, religione Hebraici voluminis. Quinetiam de Epiphanio jam monere visum est, nonnulla excusorum exemplarium, ut Bal. Col. & Basil. atqui scripta nulla præter West. 1. per stemma illud Divini Abrami ad numeros versionis Hieronymianæ conformari penitus & restringi. *Bern.* *Al.* δώδεκα.

[i] Σάρραν] שרה Pulchrum nomen & princeps istius sexus viriliter efferebant Philo & Josephus; unde apud *Big. Samb. Hen.* & *Casaub.* tum Zonaram & Eustath. σάρρα extat; sed mollius Græci plerique σάρρᾳ & cum his *Basil.* & *Gen.* Mox μελχὰν *Basil. Gen. Hen.* & *Eustathius* σὺν τοῖς ο'. sicut ἐχθρὸν legitur. *Samb.* & *Big.* potius μελχᾶν, ritu ἀθλωᾶν. Imo μελχὰν θυγατέρα, *Hen.* solus. *Bern.* Ita in *MSS. Zonara* & *Eustathio.* in *Editis* mollius Σάρᾳ.

[k] Μελχὰν] *Al.* Μελχᾶν.

[l] Οὐρῇ] Οὐρῇ *Big. Samb. Eustathiusque* MS. Cl. Vossii. Onceloſus similiter forma Chaldaica אורא. ὄρῃ *Basil.* & *Gen.* G. Syncello pag. 95. ἐν τῇ χώρᾳ τῆς χαλδαίων, ἐν Σὴρ (l. ὃν) τῇ πόλει. ὅρ G. Cedrenus. χὼρ Is. Vossius ex LXXII. ὄρ Eusebius ex Onomastico Hebraico Philonis, licet ipse Philo legerat in translatione LXXII. virali ἐκ τῆς χώρας τῆς χαλδαίων. Quid si illi etiam scripserant, Gen. 11. & alibi, ὀρχόης seu ὀρχῆς τῆς χαλδαίων. Hanc autem civitatem ἰρείλω appellatam testatus est etiam Eupolemus in historia Judæorum Babyloniorum, nec non καμαρείνῳ, h. e. πόλιν ἱερατέων seu urbem Hierophantarum, כמרים & forma patria כומרניא: quinimo sedes illa אוריא, τῶν φώτων (quales erant Assyriorum Sacerdotes, viri consulti & πεφωτισμένοι,) ὀρὶη nomine congruo vocabatur. Sed me tempero à charta Josephi. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* Οὐρῇ. *Vat.* Οὔρῃ *Basil.* & *G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 36.

[m] Δείκνυται.] Admonet Ill. Vossius, post Georgium Syncellum hæc verba Eusthatii ex Josepho fuisse descripta, Δείκνυται. ἀπέθανε δὲ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ ἱμπυρισμῷ, ᾧ ἐνεπύρισεν Ἄβραμ τὰ εἴδωλα ἃ παλαιὸς αὐτῷ ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέξατο αὐτά. γαμοῦσι δὲ &c. Audi vero quæ dicit Georgius Abbas in Chronico. p. 98. Τὰ δὲ εἰδώλια ἃ παλαιὸς συνελίψας ὁ Ἀβραὰμ καῆναι ἐποίησε σὺν τῷ οἴκῳ συγκαῆναι αὐτοῖς καὶ ὁ Ἀρὰν ὁ ἀδελφὸς Ἀβραὰμ σπέρμα τὸ πῦρ ἀπαδάζων. ἐνθάδε δὲ τὰ παλαιὰ αὐτὸν ἀπολῶσι τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ εἰδωλοποιΐαν, ὡς φησὶν ὁ Ἰώσηπος: nisi legere fas sit ὁ αὐτὸς ad hanc periodum. Tum alter Georgius de eodem facinore disserens, Λαυβανὰ γυκῆς ὁ Ἀβραὰμ τὰ εἰδώλων ἱμπρήσας τὰ οἴκου. αὐτῶν δὲ ἐξαναλωμένων, οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἀβραὰμ ἀναπηδῶσι, βυλόμενοι καὶ μέσα ἃ πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ εἰδώλια. φιλονεικότερον δὲ ὁ Ἀρὰν τῷ πρώτῳ συσφιγόμενος, ἐν μέσῳ ἀφθείρεται ἃ πυρός. Quinimo ante hos omnes Eusebius Pamphili, ut verisimile est, Ενεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα ἃ παλαιὸς αὐτοῦ, καὶ συνεκαύθη αὐτοῖς ὁ Ἀρρὰν θέλων σβέσαι τὸ πῦρ ἐν νυκτί. Tum etiam p. 95. Chronogr. suæ Georgius, Ὠφθη δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἔτι ὄντι, διαστρεφομένῳ τε τὰ ἃ παλαιὸς εἴδωλα, ὡς ποιμαχῶ ἰσορεῖ), ἃ καὶ ἀνέπτηξεν ἐν νυκτί, ὥς φασιν, καὶ συνεκαύθη αὐτοῖς ἄρραν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, σβέσαι θέλων τὸ πῦρ ἐνάπιον ἃ θάρρα, ὥς φασιν· ἀντιτεθειμένης τοῦτο καὶ τῆς γραφῆς· ὅτι καὶ ἀπέθανεν Ἄρραν ἐνώπιον ἃ παλαιὸς αὐτοῦ θάρρα ἐν τῇ γῇ ἡ ἐγεννήθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Σὴρ τῇ πόλει. καὶ ἐξῆλθε θάρρα σὺν Ἀβραὰμ, ἃ ἐλθεῖν εἰς γῆν χαναάν· καὶ μεταγνοὺς ὤκησεν ἐν Χαρρᾶν, εἰδωλομανῶν ἕως θανάτου αὐτοῦ. Eadem plane narrat, Gregorius scriptor Syrus, p. 20. *Bern.* Hodiernis *Josephi* exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Antiocheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυται. ἀπέθανε δὲ ἐν τῷ ἱμπυρισμῷ, ᾧ ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα ἃ παλαιὸς αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέξατο αὐτά. γαμοῦσι &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è *Josepho* descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet.

[n] Χαρρᾶν] חרן, χαρὰν *Basil.* & *Gen.* χερὰν, *Hen.* χαρρᾶν, *Big. Samb. Casaub. Epiphanius*, & LXXII. Interpretes & D. Lucas, Arabice حران. Gentium historicis Κάρραι urbs eadem, quod Eusebius aliique adnotarunt. *Bern.* Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr. aliisque.* Χαρὰν *Basil.* & *G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 444.

[o] Ὅπου καὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* ἔπου δέ.

[p] Συνετέμνετο] Sic quatuor MSS. συνετέτμητο *Hen. Basil.* & *G.* De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27.

[q] Ἐγίνετο,] Ita *Vat.* & *Eustath.* ἐγένετο *aliis.*

[r] Μωϋσέως] Sic *Vat. Samb.* & *Eustath.* in *Editis*, *aliisque* Μωσέως.

[s] Ἐγένοντο·] Al. ἐγένετο.

[t] Οὖξος,] Οὔξος *Samb.* ὖξος *Basil.* & *G. Epiphanius*, *Uxos* ὦξ LXXII. Doctores, Philo, Eusebius, Hieronymis ab illis, sed à Judæis idem *Hus*, עוץ. Importuni sunt Schotani Bosiique ὕστος & οὔζος. Nomen proximum בוץ, βάυξος Græca, *Baux* meliora efferunt Latinorum exemplarium; nec non Hieronymus ex Eusebio & LXXII. Interpr. Eat idcirco βοῦζος Schotani, quò hinc velit. Pauci intelligunt naturam literæ Z. *Bern.*

[v] Καμούηλος,] Rescripsi καμούηλος. *Epiphanius* edidit pariter *Camuel*, sicut postulant Judæi, Græci, Latini, omnes S. literarum Interpretes. μασύηλος cernimus in typothesia *Basil.* & *Gen.* μαθούηλος apud *Big. Samb.* & *Casaub.* utrumque ἀδύκιμον. Sequitur corruptum diu nomen ζάχαμος apud cunctos codices Græcos, & vetustos Latinorum pro חשר Hebr. χαζὰδ aut χαζαὲλ Græcorum, *Chazat* Hieronymi ex Eusebio, *Casaed* ejusdem interpretis ad sacram paginam. Reddo veterem Josepho scriptionem χάζαδος, ubi alii malunt χάταδος. *Bern.* Ita ex *Vet. Interp.* Μαύηλος in *Editis.* Μαθήλος in MSS.

[x] Χάζαδος,] Sic ex *Hebr.* Χασὰδ aut Χασὰθ *Græcorum.* In *Josephi* codicibus corrupte Ζάχαμος.

[y] Αζαυος,] Αζανος *Casaub. Epiphanius*, & Schotanus. ἄζαος, levissima mutatione *Big.* & *Samb.* literæ Beta petiolo nimio, *Basil* & *Gen.* חו Hebr. ἀζαὺ Viri Ecclesiastici, post LXXII. Ju-

vum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuêre: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

[z] Φελδᾶς, Ιαδέλφας, Βαθθήλ. ἔστι μὲν Ναχώρ παῖδες γνήσιοι· [a] Ταβαῖ γὰ, καὶ [b] Γάαμ, καὶ [c] Ταύα, καὶ Μάχας, ἐκ Ρεμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γεγόνασι. Βαθθήλῳ δέ, [d] τῷ Ναχώρ γνησίων παίδων, γίνεται Ρεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβαν υἱός.

VIII.

CAP. VII.

Quomodo Abramus, generis noſtri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

Abramus cum Loto ſibi adoptato Chaldæam relinquit, annos natus LXXV. *Gen. c.* 12.

ABramus autem Lotum fratris ſui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis ſuæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet ſpem liberorum legitimorum: cumque jam eſſet annorum ſeptuaginta & quinque, è Chaldæa diſceſſit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipſe incoluit & poſteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes perſuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris ſapiens haberi cœpiſſet, vulgò receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare ſecum ſtatuit. Primus itaque auſus eſt declarare unum eſſe Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero ſi quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi ſibi propria & *innata*. Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra marique contingunt, quæque ſol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. „Nam ſi (*inquit*) „vis illis inſita eſſet, *certe* curam ordinis ſui conſervandi haberent: ea vero *res iſtas* deſtitutas „eſſe manifeſtum eſt. neque enim ad noſtram u„tilitatem ſuapte virtute fretæ operam confe„runt: ſed imperantis poteſtati obſequium præ„ſtant: cui ſoli honorem & gratias tribui par „eſt.„ Propter iſta cum Chaldæi & alii Meſopotamiæ incolæ contra ipſum ſeditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum exiſtimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam poſſedit. Illicque conſtitutus aram exſtruxit, & hoſtiam Deo immolavit.

Summus hic Philoſophus Auctorem Rectoremque unum Univerſi contra Magos mature aſſeruit.

Abramum laudant meliores gentium hiſtorici, Beroſus, Hecataeus, Nicolaus Damaſcenus.

2. Beroſus autem Abrami parentis noſtri, ſuppreſſo tamen nomine, his verbis meminit; „decima poſt diluvium ætate apud Chaldæos vir „exſtitit juſtus & eximius, rerumque cœleſtium

ΚΕΦ. ζ'.

Ως Αβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατῴκησε τηνικαῦτα μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δὲ Ιουδαίαν λεγομένην.

ΑΒραμος δὲ Λῶτον τὸν Αράνου τοῦ ἀδελφοῦ υἱὸν, τὴν δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας ἀδελφὸν, εἰσεποιήσατο, γνησίας παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει [c] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μεταβῆναι, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε πρὸς πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, πρός τε ὧν εἰκάσθη ὀρθῶς [f] διαμαρτάνων. Διὸ τοῦτο καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [g] μείζω τῶν ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν πρὸς τοῦ Θεοῦ δόξαν, ᾗ ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [h] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. [i] πρῶτος ἐν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· [k] τὰ δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προαγωγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ ὡς κατ' οἰκείαν ἰσχύν. ἔφασκε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ἀέρα συμβαίνουσι. [l] „Δυνάμεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προνοήσασα τῶν καθ' αὐ„τὰς διατάξεως· [m] ταύτης δ' [n] οὐ ὑστερούσης, φανε„ρὰς γίνεσθαι. μήθ' ὅπως πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν „συνεργοῦσι κατὰ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ „κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ὧν καλῶς ἔχει μόνῳ „τῷ τιμᾶν, καὶ τῷ εὐχαριστίαν ἀπονέμειν.„ Διὰ ταῦτα Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν ταραττόντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. [o] ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

Abramum laudant meliores gentium hiſtorici, Beroſus, Hecataeus, Nicolaus Damaſcenus.

Β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Αβραμου [p] Βηρωσσὸς, οὐκ ὀνομάζων, [q] λέγων δ' ὅτως. „μετὰ τὸν κα„τακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δί„καιος ἀνὴρ [r] καὶ μέγας, καὶ τὰ ἀρχαῖα ἔμπειρος. „Exa-

dæos. *Bern.* Ita ex *Hebr.* & *Vet. Interpr.* levicula mutatione Αζαῖος *Big. Samb.* & *Vat.* Αζαυος *Baſ.* & *G*

z Φελδας,] Φίλδας, *Iadelphas*, פלרש וירלף *Baſ.* & *Gen.* Ιαδελφᾶς, Ιαδοφᾶς: *Big. Samb.* & *Caſ* Φιλδὰς, Ιειλδαφ, LXXII. Metaphraſtæ. *Hadelphas, Haduphas*, Epiphanius, *Pheldas*. Jedaaph, Hieronymus in Chronicis, ſed in potiore opere *Pheldas & Jedlaph.* Bern Ιαδελφᾶς, Ιαδοφᾶς *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Φαλδὰς, Ιειλδαφ LXX.

a Ταβαῖος] Ex טבח, ταβαῖος. Epiphanius, *Tabæus*, Poſt hunc γάβαμος *Big. Samb. Caſ.* & *Gen.* tum etiam Epiphanius, errore exſcriptorum valde vetuſto: aut in hac proſapia haud caſtiſſima forte legerat Joſephus feriante lumine גרם pro vero nomine גחם ſive LXXII. γαὰμ; ita etiam Philoni Euſebioque in Onomaſticis ſcriptum. Hac de cauſa γαάμος repoſui apud Joſephum; alii potius γάχαμος, quibus nihil invideo. *Bern.*

b Γάαμος,] Ex Γαὰμ in LXX. *Philone* & *Euſebio* in Onomaſticis, Γάαμ fecit *Bernardus*. Γάχαμ volunt *Alii*. Γάδαμ in *MSS.* & *Editis*.

c Ταύα,] Hebræa veritas habet תחש, *tochos* LXXII. atque Hieronymus ab Euſeb. *Tochos*, ubi noſter Ταύα, & Epiphanius *That*. Verum Schotanus adhuc reſtituere τάχασ, mallem ipſe ταῦς. Dein concubinæ nomen Rumæ reticet interpres Scholaſticus. *Bern.* Τάοα *Vat.* Τάχασ malit *Schotanus*. Ταῦσ *Bernardus*.

d Τῷ Ναχώρ] Τῶ *Samb.* & *Big.*

e Τὴν Χαλδαίαν,] Τὴν Χαρράνων malit *Petitus* ex *Philone*.

f Διαμαρτάνων.] Ita in *MSS.* ſonantius. in *Editis* Ἁμαρτῶν.

g Μείζω] Sic in *MSS.* in *Editis* μᾶλλον.

h Καινίσαι] Reſtitui ex libris ſcriptis *Big. Samb.* & *Caſ.* Epiphanio adprobante, qui reddidit Latine *innovare*. Alii καὶ καινίσαι, unde Star. & Weſt. 2. & *innovare* veteres Typi, καὶ νικῆσαι. *Bern.* Ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Baſ.* & *G.*

i Πρῶτος] Male Euſtathius, G. Cedrenus, aliique quaſi ex noſtro μόνος ὅτι δημιουργὸν τῶν πάντων Θεὸν ἀπεφήνατο εἶναι. Conſentiunt enim libri noſtri in πρῶτος, ſed & Zonaras, πρῶτος ἔγνω Θεὸν εἷς, τῶν ὅλων δημιουργόν. Tum Euſebius, Πρῶτος Ἀβραὰμ δημιουργὸν τῶν ὅλων τὸν Θεὸν ἀνεκήρυξεν. Quin ipſe ad hos Cedrenus p. 30. καθὼς ἔφησιν ὁ Ἰώσηπος, πρῶτος Ἀβραὰμ δημιουργὸν τοῦ Θεοῦ ἐκήρυξε. *Bern.*

k Τῶν δὲ λοιπῶν] *Cæterorum quantumvis quid ad felicitatem conferat, ipſius juſſu conferre ſingula & non propria virtute.* Quum enim iis potentia adſit etiam providendi, ut ipſa optimo ordine moveantur, atque ea in ipſis non ſit: clarum eſſet quod ne ea quidem, quæ, ut nobis melius ſit, agunt, ſua poteſtate ſed imperatoris virtute ſubminiſtrent. *Cocc.*

l „Δυνάμεως] Rectius hæc intellexit Pſeudo-Euſtathius, quam Epiphanius aut Gelenius. Ait enim, Διὰ τὶ δὴ ἰσχὺς ὅσης ἐν αὐτοῖς τῶν ἰδίων δόξαις, σφαλεῖσα, ἀλλ' ὑστερεῖ; ταύτης ἐν γὰρ τέτων γινώσκειν ἔξεσιν, ὅτι ἡ κατ' ἰδίαν ἰσχὺς συντελεῖ, εἰ καὶ δοκεῖ διεργετεῖν τὰς ἀνθρώπας ἐλαχίστως· ἀλλὰ καὶ βούλησις ἦ ποιήσαντος. Πρὸς γοῦν τὴν δόξαν αὐτῶν ταύτην οἱ Χαλδαῖοι, καὶ οἱ τὴν μεσοποταμίαν οἰκοῦντες διεφέροντο, καὶ ἀντεῖχον αὐτῷ· καὶ ἀναστὰς ἐκεῖθεν καὶ σφᾶς Θεὸς, τὴν γῆν ἣν Χαναναίων κατῴκησε. Hæc ille. *Bern.* Hæc non male explicat *Euſtathius* ad Hexaëm. p. 58.

m Ταύτης δ'] Hoc de loco videſis *Euſtathium* in Hexaëmeron, p. 58.

n Οὐ ὑστερούσης,] Voculam οὐ reſtitui è *Cod. Samb. Bern.*

o Ἱδρυθείς] Ἱδρυθεὶς δέ τε αὐτόθι *Vat.*

p Βηρωσσὸς,] Βηρωσὸς *Hen.* atque *Beroſius* in *Vet. Interpr.*

q Λέγων δ' ὅτως·] Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων ὅτως· μετὰ δὲ τὸ κ.

r Καὶ μέγας,] Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Euſebio.*

s Πλεί-

Εκατῷ ὴ χ᾽ ὃ μνησθῆναι [s] ωλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ ωερὶ αὐτῶ συνταξάμενος [t] κατέλιπε. Νικόλαος ὴ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τ ἱσορίων λέγει ὅτως· [v] „ Αβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκῶ, ἔπηλυς σὺν „ στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τ γῆς τ ὑωὲρ [x] Βαβυλῶνος, „ [y] Χαλδαίων λεγομένης. μετ᾽ ὀ πολὺ ὴ χρόνον, [z] ἐξα„ ναστὰς κὴ ἀπὸ ταύτης τ χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, „ εἰς τὸν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν ὴ Ιου„ δαίαν, μετῴκησε, κὴ οἱ ἀπ᾽ ἐκείνου [a] πληθύναντες. „ ωερὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱσορούμενα. „ [b] Τ ὴ Αβράμου ἔτι κὴ νῦν ἐν τῇ [c] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· κὴ κώμη ἀπ᾽ αὐτοῦ δείκνυται, Αβράμου οἴκησις λεγομένη.

„ peritus.„ Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, ſed juſtum de eo volumen ſcriptum reliquit. Nicolaus autem Damaſcenus quarto Hiſtoriarum libro hunc in modum loquitur: „in *Decima poſt Diluv. generatione emicuit ille Patriarcha.* „Damaſco regnavit Abramus, qui advena cum „exercitu illuc venerat ex regione, quæ, ſupra „Babylonem ſita, Chaldæorum dicitur. At non „multo poſt tempore, cum ſua multitudine etiam „hinc emigrans, in terram quæ tunc Chananæa, „nunc vero Judæa nominatur, ſedem tranſtulit, „una cum iis qui ab eo orti ſunt plurimi, quo„rum hiſtoriam in alio libro perſequor.„ Abrami vero nomen etiam nunc in Damaſcena regione celebre eſt; monſtraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum. *Domus Abrami in Syria Damaſcena.*

ΚΕΦ. η'.

Οτι λιμῶ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· κὴ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑωέστρεψεν ὀπίσω.

Λιμῶ ὴ [d] χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος [e] Αβραμου, [f] Αἰγυπτίους ὀδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν ωρὸς αὐτὸς ἦν ωροθυμος, τ τε ἀφθονίας [g] τ ἐκείνων μεθέξων, κὴ τ ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [h] λέγοιεν ωερὶ Θεῶν· ἢ γὰρ χρείοσιν [i] ἀρεθεῖσι καταικολυθήσων, ἢ [k] μετακοσμήσων αὐτὸς ὅτι τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος ὴ κὴ τὴν Σάρραν, κὴ φοβέμενος τὸ ωερὸς τὰς γυναῖκας τ Αἰγυπτίων [l] ὀπιμανες, μὴ διὰ τὴν ὀμορφίαν τ γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνῳ ἐπενόησε τοιαύτῃ. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι ωροσεποιήσατο, κἀκείνῳ τὸ ὑωοκρίνασθαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐδίδαξεν. ὡς δ᾽ ἦκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Αβράμῳ καθὼς [m] ὑωενόησε. [n] τό τε γὰρ κάλλος ἐξέβοιθη τ γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ κὴ [o] Φαραώθης ὁ βασιλεὺς [p] τ Αἰγυπτίων, ὑ τοῖς ωερὶ αὐτῆς λεγομένοις ἐρεθεὶς, ἀλλὰ κὴ ἰδόσθαι ωεθόμενος, ἀ[q]οὸς τε ἦν ἅψασθαι τ Σάρρας. ἐμπόδιζε δ᾽ ὁ Θεὸς [r] τὴν ἄδικον αὐτοῦ ὀπιθυμίαν, νόσῳ τε κὴ ταραχῇ τῶν ωραγμάτων. κὴ [s] πυθομένῳ ωερὶ ἀπελλαγῆς, κῇ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν [t] αὐτῷ ωαρεῖναι ἀπεσημήναντο οἱ ἱερεῖς, ἐφ᾽ οἷς ἠθέλησεν ὑυβρίσαι ξένῃ τὴν γυναῖκα. ὁ δ᾽ φοβηθεὶς [v] ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, κὴ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δ᾽ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Αβραμον ωαρητεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ᾽ ὐ γυναῖκα αὐτοῦ, ωαιδάσαι ωερὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτῷ ωοιήσασθαι βυλόμενος, ἀλλ᾽ ὐχ ὑβρίσαι κατ᾽ ὀπιθυμίαν [x] ὠρ-

CAP. VIII. IX.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retro unde venerat eſt reverſus.

CUm autem fames poſtea in terram Chananæam incubuiſſet, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter ſeſe ad eos contulit; ut & ipſorum abundantia frueretur, & Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: ſi meliora traderent, eos ſectaturus; ſin verius ipſe ſentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram ſecum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venuſtatem conjugis eum perimeret, hujuſmodi artem excogitavit. Fratrem ejus aſſimulavit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipſum reſpondere monuit. Ut autem ventum eſt in Ægyptum, accidit Abramo haud ſecus ac ſuſpicatus eſt. Nam & omnium ſermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; ſed & ipſam videndi flagrans deſiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injuſtæ autem illius libidini Deus obſtitit, peſtilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipſique ſciſcitanti, quid facto opus eſſet ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum eſſe, pronunciarunt ſacerdotes, quod in animo habuiſſet peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæſivit, & ipſa quæ eſſet, & quinam ille quem ſecum adduxerat. Cum autem veritatem audiſſet, ſemet Abrahamo excuſabat; *dicens*, quod, ſororem eſſe exiſtimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus. *Fames Chananæam premit. Divites frugum Ægyptus: laſcivi Ægyptii. Formoſæ Sarræ accenſum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.*

---

s Πλεῖόν τι πεποίηκε·] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* πλέον ἢ *Baſ. G. aliique.*

t Κατέλιπε.] In *Editis* κατέλειπε.

v Αβράμης] Αβράμης tam aſpere *Samb.* & *Hen.* & *Busb.* vel etiam quando hoc grande nomen illi ωαραγωγικῶς ex uſu. Αβράμης *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Αβράμης ſcripturam fuiſſe Nicolai nobilis hiſtorici, cum Euſebio credo, & à divina quidem nominatione derivatam. Poſthæc Αβράμ retinent tam ſcripti libri quam editi Euſebii. *Bern.* Αβράμης aſpere *Samb. Hen.* & *Busb.* Αβράμης levius *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Αβραμος *Vat.* Αβραάμης ſcripturam fuiſſe *Nicolai* ex *Euſebii* codicibus conjicit *Bernardus.*

x Βαβυλῶνος,] Euſeb. Præp. Ev. p. 417. citat Βαβυλῶνα. *Rel.*

y Χαλδαίων] Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan.* atque *Euſeb.* Χαλδαίας *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.*

z Εξαναστὰς] Sic ex *Epiphanio* & *Euſeb.* μεταστὰς *Big.* & *Caſ.* μετάναστὰς *Baſ. G. Hen.* & *Vat.*

a „ Πληθύναντες.] Ex *Samb. Vat.* & *Euſebii MSS.* πληθύσαντες *Big. G.* & impreſſa *Euſebii.* πληθύταντες *Baſ.* typothetarum forſan errore.

b Τῶ ὃ Αβράμ] Τῶ τε Αβραάμ *Euſeb.*

c Δαμασκηνῇ] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Δαμασκηνῶν.

d Χρόνοις] Vocem χρόνοις, in *Editis* omiſſam, ex *Big. Samb. Caſ. Vat. Euſeb.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus.

e Αβραμος,] Αβραμος *Samb.* & *Hen.* Αβραάμης *Euſeb.* ed. Αβράαμος idem MS. Subin τὸν Αἰγυπτίους *Big.* & *Samb.* & paulo poſt λέγοιέν τι impreſſi. Et Euſeb. MS. πυθόμβρος vice πυθόμβρος. *Bern.*

f Αἰγυπτίους] Τὸν Αἰγυπτίους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τ ἐκείνων μεθέξων,] Τῆς ἐκεῖ μ. *Hen.*

h Λέγοιεν] Λέγοιέν τε in *Impreſſis.*

i Ἐυρεθεῖσι] Ἐυρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Caſ.* Ἐυρεθεῖσιν καταικολυθήσειν αὐτοῖς *Vat.*

k Μετακοσμήσειν] Μετακομίζειν male in *Samb.* & *Hen.*

l Επιμανες,] Deſideratur ἐπιμανὲς in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* repoſuimus.

m Υπενόησε.] Επενόησε *Baſ. G.* & *Vat.*

n Τό τε γὰρ κάλλος] Sic ex *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Caſ.* & *Vat.* pro αὐτοῦ, mox *Big.* αὐτῷ.

o Φαραώθης] illud Θ non eſt in nomine Ægyptiaco ΠΟΥΡΟ. verum Artapanus laudatus Euſebio præpar. Evang. IX. 18. etiam id inſerit ſcribens Φαρεθώνης. *Rel.*

p Τῶν Αἰγυπτίων,] Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.*

q Οἷός τε] Οἷός τε ἅψασθ *Vat.*

r Τὴν ἄδικον] Ita ex MS. τὴν ἀδόκιμον in *Editis.*

s Πυθομένῳ] Θυομένῳ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

t Αὐτῷ παρεῖναι] Αὐτοῦ *Vat.*

v Ηρώτα] Ita in *MSS.* πῶς τὴν Σ—— ἐπαγάγοιτο ἐρωτῶ *Baſ.* & *G.*

x Ωρμησε] Ωρμησάμενος *Vat.* ὁρμιμβρος *Big.*

tus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum eruditissimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior exstiterit.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse respuens, inanes & veritatis plane expertes esse demonstravit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, & qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica instituit, & quæ ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Astrorum scientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

3. Postquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto divisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira disparuit. At causam *hujusce rei* loco suo ostendam.

Sodomis Loto concessis, Chabrone degit ὁ πεφάτης. Urbs illa septem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

μημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [y] καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν [z] αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

β'. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' [a] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [b] συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, [c] καὶ διασπάσας τοὺς λόγους ὡς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμασθεὶς ἂν ὑπ' αὐτῶν ἐν τῷ σωφρονίσαι ὡς σωφρονέστατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ὁ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσῃ διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [d] περὶ ἀστρονομίαν συγγράφει. πρὸ γὰρ [e] τῆς Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [f] Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ ταῦτ' [g] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [h] ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

γ'. Ὡς δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [i] τῶν νεμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἣν ἕνεμον· τὴν ἐκλογὴν μέντοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνῳ καταλελειμμένην [k] ὑπώρειαν, [l] ᾤκησεν ἐν τῇ [m] Χαβρὼ πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἑπτὰ [n] ἔτεσιν ἐπὶ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν, ὄντα ἄποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἡ τότε μὲν ἦν ἀγαθή, νῦν δὲ ἠφάνισται καὶ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δ' αἰτίαν καὶ χώρεσιν σημανῶ.

X. CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Assyriis prælio accepta.

ΚΕΦ. θ'.

Ἡ τῶν Σοδομιτῶν διαφθορά, Ἀσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

Duces quatuor Assyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Asphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis crescentibus pariter ac abundante juventute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex. suæ quisque ditioni præpositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diviso eos obside-

ΚΑτ' ἐκεῖνον δὴ τὸν καιρὸν Ἀσυρίων κρατούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, εἴς τε πλῆθος [o] ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοὺς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· [p] Βαλλᾶς, [q] Βαρσᾶς, [r] Σεναβάρης, καὶ [s] Συμοβόρ, ὅ, τε Βαλλῶν βασιλεύς. μοῖραν [t] δ' ἦρχον ἕκαστος ἰδίας. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσύριοι, καὶ μέρη ποιήσαντες

η Καὶ σωθῆναι] Καὶ σωθῶ *Samb.* & *Euseb*, σωθῶσι *Big.*

ι Αὐτῷ] Neuter Editorum interposuerat αὐτῷ. Eusebius tamen MS. τῷ τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῶν δ' Edit. τῷ τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῷ δ. *Bern.* Ita ex *Eusebii MSS.* edidit *Bernardus.* in *Cod. Vat.* αὐτῷ in *Basf.* & *G.*

α Ἀλλήλοις] Παρ' ἄλλοις *Samb.* & *Casf.* contra *Basf. Gen. Epiph. Euseb.* & ipsius Josephi mentem: quam hac paraphrasi, aperit Eustathius non veterrimus, Τοὺς μὲν αἰγυπτίους ἀλλήλοις ἀνθυποξύντας, καὶ τὰ νόμιμα ἑαυτῶν διαπτύοντας καὶ ἀναπτέροντας, ἀποδεῖξαι ἄφρονα ἅπαντας αὐτοὺς μηδὲν ἀξιόλογον μηδὲ φρονοῦντας μηδὲ σοφίζοντας. *Bern.* Sic *Basf. G. Epiph. Euseb.* & *Vet. Interpr.* ἀλλήλων *Vat.* ἄλλοις *Samb.* & *Casf.*

β Συμβαλὼν] Συμβάλλων *Vat.*

γ Καὶ διασπάσας] Διαπλύσας viri magni conjectura haud præclara. Statim μηδὲν ἀληθὲς ἔχοντας, *Samb.* & *Eusebii* impressa. *Bern.*

δ Περὶ ἀστρονομίαν] Περὶ ἀστρονομίας *Hen. Glycas* & *Cedren.* περὶ Ἀστρολογίαν *Euseb.* & ipse *Josephus*, p. 14. v. 28. Intelligit autem ea voce (quod *Abbas Georgius* monuit) τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ κίνησιν. *Bern.*

ε Τῆς Ἀβράμου] Τοῦ Ἀβράμου *Vat.*

ζ Αἰγύπτιοι] Εἰς αἴγυπτον, οἱ αἰγύπτιοι *Basf. Gen.* articulo superfluo. Quinimo εἰς αἴγυπτον prætermisit Eusebius sua sponte: atque etiam Eustathius, quando narrat diserte, ὅτι δὲ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἄπειροι τούτων ἐτύγχανον οἱ αἰγύπτιοι. Deinde inter codices Latinos *Star. & West.* 2. itidem neglexere. Postremo εἰς αἴγυπτον refert proxima sententiola. *Bern.* Οἱ Αἰγύπτιοι articulo superfluo in *Basf.* & *G.*

η Ἐφοίτησεν] Ἐφοίτησεν *Big. Samb. Hen. Eusebius*, *Magnus Drungarius Zonaras.* ἐπεφοίτησεν *Basf. Gen.* & *Casf.* ἐφύτευσεν, Stips aut magis stipes ille Cassiodori. κατῳκοίτησε M. Glycas. *Bern.* Ita *Big. Samb. Hen. Vat Euseb. Alii*que. ἐπεφοίτησεν *Basf. G.* & *Casf.*

θ Ἦλθε] Sic *Big. Hen.* & *Euseb.* καὶ ἦλθε *Samb. Casf.* & *Vat.* ἀπῆλθε καὶ *Basf.* & *G.*

ι Τῶν ποιμένων] Ita in *MSS.* τῶν δὲ π. *Basf.* & *G.*

κ Ὑπώρειαν] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* verum in reliquis ὑπαίθριον, tam in *MSS.* quam *Editis.* Huds. Est ad montes sita regio, non in summis montibus, sed ad radices vel latera montium, opposita tamen πεδίοις & campis: nam Chebron urbs sita est in regione montana. Nihil est certius. *Rel.*

λ Ὠκησεν] In *MSS.* ᾤκει δὲ vel ᾤκει δέ. magis Attice. *Bern.*

μ Χαβρὼ] Νάβρῳ aut Ναβρῷ *Basf.* & *G.* atque *Nabroch* in nonnullis *Epiphanii* Codd. in aliis *Nebroch* & *Ebron.* Verum Χαβρῶ vel Χαβρῶνι scribendum, quo modo scripsit *Josephus* ex *Num.* 13, 23. ubi Χεβρὼν ediderunt LXX *Bern.*

ν Πρὸ Τάνιδος] Ita *Basf.* & *G.* πρὸ Ταπάιδος *Vat.* Πρὸ Ζάνιδος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Forsan παλαιοτέρα δ' ἐστὶν, ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου [οἰκισθείσα.]

ξ Ἐποιδεδωκότων] Ἐποιδεδοκότων in *Codd.* tam *impressis* quam *scriptis* præter *Samb.*

ο Βαλλᾶς,] Pentapolis Palæstinæ principes suis nominibus inter librarios dissidia & pugnas non leves concierunt. E Typographiis *Basf.* & *Gen.* prodiere, βαλλὰς (tanquam à בלע) βαρσὰς (quod permutavi in βαρσᾶς) σεναβαρ (id esset שנאבר) καὶ συμόβορ, ὅτι βαλεῖν. βασιλικῆς μοίρας &c. *Big.* autem procurante, Βαλαχ, Βαλέας, συμβαβόρης, ὅτε βαλλῶν βασιλεύς. Habitu etiam eodem volunt *Samb.* & *Casf.* nisi quod efferant ex ore medio βάλακ, pro βάλαχ. LXXII. Interpretes aliter referunt hunc barbarismum, βαλλὰ, (*Bella* idem apud S. Ambros. & Βαλὰκ Chrysostomi in Homiliis) Βαρσὰ, σεναὰρ, συμοβὲρ, καὶ βασιλεὺς βαλάκ. Judæi vero atque Samaritæ correctius & certius, 1. ברע, quod Græce reddas βάρεας 2. ברשע, βερσάς. 3. שנאב, σεναάβης. 4. שמאבר, σεμάβαρ, aut Samaritico mendo, σεμάβαθ. 5. מלך בלע, βασιλεὺς βαλάς. *Bern.* Βάλακος *Samb.* & *Vat.*

π Βαρσᾶς,] Ita ex LXX. Βαρέας in *MSS.* Βαρεὰς in *Editis.*

ρ Σεναβάρης,] In *MSS.* Σωαβάρης. in *Editis* Σεναβάρης. in LXX. Σεννααρ.

σ Συμοβορῆς,] Συμοβορῆς τε Βαλλῶν *Vat.*

τ Δ' ἦρχον] In *Codd. Samb. Casf.* & *Vat.* δὲ ἦρχεν.

υ Στρα-

σαντες τ̃ [v] στρατείας, ἐπολιόρκουν αὐτούς. [x] στρατηγὸς δ' ἑκάστοις ὢν εἷς ἐπετάγμενος. γιομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ασσύριοι φόρον ἐπιτάσσουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, καὶ τὰς ἐπιταχθείσας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑπέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ [y] ἀπέστησαν. καὶ ἐξαβαίνει στρατὸς Ασσυρίων ἐπ' αὐτούς· στρατηγοῦντων [z] Αμεραφήλου, [a] Αριούχου, [b] Χοδολλαμόρου, [c] Θαδάλου. ἔστι τοίνυν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γιομένοις δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύσασι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην φρέατα ἀσφάλτου· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέντοι τὸ Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ [d] Ασφαλτῖτις λεγομένη. [e] περὶ μὲν οὖν τὴν λίμνης ταύτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ασσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γιομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [f] ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λὼτος ἦγεν, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

bant: singulis vero unus præficiebatur dux. Commisso autem prælio, victores Assyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos servivissent, & tributa illis imperata solvissent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Assyriorum in eos facta est expeditio ductu & *auspiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. isti etenim Syriam universam diripuerunt, & Gigantum sobolem subverterunt. Cumque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iste puteis abundabat. nunc tamen, ex quo disparuit Sodomorum urbs, vallis ista in lacum mutata est, qui dicitur Asphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Assyriis acie congressis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero sunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat. *Hinc Lotus captus prælio.*

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Αβεραμος ἐπὶ τοὺς Ασσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν· καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

[g] Αβεράμῳ δὲ ἀκουσθὲν τὸ συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἰκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμεινεν· ἀλλ' ἐπιχθεὶς, [h] καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ασσυρίοις περὶ Δᾶνον· οὕτως γὰρ [i] ἡ ἑτέρα τῶν Ιορδάνου πηγῶν ὀνομάζεται· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδεμίαν τὴν συμφορᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δὲ ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι, ἔφυγον. Αβεραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι τῆς δευτεραίας [k] γινομένης συνήλασεν αὐτοὺς [l] εἰς Ωβὰ τὴν Δαμασκηνῶν γῆς· ὑπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πολήθει καὶ τῇ πλυχειρίᾳ κείσθαι συμβέβηκεν, [m] ἀλλ' ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ ψυχαῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου στρατοῦ πρεί-

CAP. X. XI.

Quomodo Abramus, Assyrios aggressus, victor exstiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

ABramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, simul & metu de Loto cognato suo commotus est, & misericordia ex Sodomitis sibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem venisset illis opitulari, nil cunctatus est, sed protinus suos expediens, & quinta nocte Assyrios ad Danum assequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviso & inermes adortus, alios quidem in lectis opprimit, nihil de clade suspicantes: alii vero nondum in somnum delapsi; tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam se conjiciunt. Abramus autem eos persequutus est, & sequenti die coëgit semet recipere in Hobam, quæ Damascenorum est: ostendens victoriam non sitam esse in multitudine & militum numero, sed pugnantium alacritatem & virtutem copias quantascunque superare; utpote qui cum trecentis & duodecim è familia sua & tribus amicis tantum exercitum profligaverat. *Gen. c. 14. Assyriorum exercitum profligat Abrami miles domesticus. Danus bicipitis Jordanis fons alter. Hoba Damascena.*

---

[v] Στρατείας,] Στρατιᾶς vulgare hoc nec non dictum *Bas. Gen.* & *Cas.* Malunt tamen Athenienses & cum his *Big.* & *Samb.* στρατείας, lente adeo ac σεμνῶς. Mox Στρατιᾶς δ' ἑκάστης *Bas.* & *Gen.* adversus omnem fidem cæteram. Mox ἐπιζεύτλοσι puerili sono *Bas.* & *Gen.* deinde vero *Hen.* meticulosus scriba & minus fidelis pro καὶ Αβραὰμ στρατὸς, &c. refert isthæc, καὶ αὖθις ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ Ασσύριοι. *Bern.* Ita cum *Big.* & *Samb.* στρατιᾶς in *cæteris.*

[x] Στρατηγὸς] Sic ex *MSS.* in *Editis* στρατιᾶς δ' ἑκάστης.

[y] Ἀπέστησαν.] Ita ex *MSS.* & *Theophilo Antiocheno* p. 162. *Edit. Oxon.* in *Editis* ἀπέστασαν.

[z] Αμεραφήλου,] Iterum nobis agendum est cum nominibus longis & barbaris. Primum ducum Assyriorum nomine ἀμεραφήλου vocant Editores, mutilo & quidem depravato, ἀμαραψίδου *Big. Samb. Cas.* & meliora exemplaria Latina; unde fiet ἀμραφήλου (prout *Amrafeli* etiam in libris nonnullis Epiphanii me legisse memini) aut cum Cl. Bosio ἀμαραφήλου Φ. & Δ. conversis facili arte in Φ. & Λ. Nam אמרפר dicunt utraque natio Hebræorum, Græci ἀμαρφάλ, & ἀμαρφὲλ in Hom. Chrys. Tum Ellasari dominus appellatur ἀριοῦχος apud *Big. Samb.* & *Cas.* ἀριόχου *Bas. Gen.* & Epiphan. Insequitur jam vox sesquipedalis קרולעמר sive ut Ecclesia Græca modulatur χοδολλογομὸς: hinc χοδολλογομόρου in Edit. *Bas.* & *Gen.* & *MSS.* aliquot Epiph. Concinnius vero legunt *Big. Samb. Cas.* & vetustiora Epiph. χοδολλαμόρου, *Chodolamori*: uc nunc omittam χοδολλαμομόρου prolixum Bosii. Iidem satis bene ultimum Principem nuncupant Θαδάλου nomine, *Thadalli* Latinis auribus, Hebræis תרעל: Græci viderant תרעל, quod est Θαργαὰλ illorum literis; ab hisce Θαργάλου excepere *Bas.* & *Gen. Bern.* Ita ex quibusdam MSS. *Epiphanii* Αμεραφήλου malit Cl. *Bosius.* Μαραφάδου *Bas.* & *G.* Αμαραψίδου *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[a] Αριούχου,] Sic ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* Αριόχου.

[b] Χοδολλαμόρου,] Illud ferunt *MSS.* & vetustiora *Epiphanii.* in *aliis* & *Bas* & *G.* Χοδολλογομόρου.

[c] Θαδάλου] Ita *MSS.* Θαργάλου *Bas.* & *G.* ex *Hebræis.*

[d] Ασφαλτῖτις] Al. Ασφαλτίτης. Videsis *Eustathium Antioch.* p. 59.

[e] Περὶ μὲν οὖν] Illud οὖν abest quibusdam *Codd.*

[f] Ἀπέθανον,] Perite autem interpretatus est hic Judæus Mosaicam phrasin Gen. c. 14. 10. ויפלו שמה, *ibidem ceciderunt.* Dein οἱ δὲ λοιποὶ, *Hen.* Subnectit idem iste ad ἐληλυθὼς hæc verba ne vix perferenda, οὐκ ἄποθεν τῆς σοδομιτικῆς πόλεως οἰκῶν. *Bern.* Επίσου *Hen.* ex *Bibliis S.*

[g] Αβεράμῳ δὲ ἀκουσθὲν] Sic ex *MSS.* Αβεράμου δὲ ἀκουσθέντος *Bas.* & *G.*

[h] Καὶ κατὰ] Τὸ ε delet *Big.*

[i] Η ἑτέρα] Nam alter & primus fons Jordanis erat in lacu Phiala ut docuit in lib. de bell. *Rel.*

[k] Γινομένης] Ita ex *MSS.* uam γινομένης non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[l] Εἰς Ωβὰ] Sic rescribere sum ausus, vel εἰς χοβὰ. Editum erat εἰς σωβὰ, scriptum tot manibus εἰς σωβὰ, vel in cod. *Cas.* εἰς σαῦά. Inter enuntiandum profecto tralatus fuit sibilus præpositionis εἰς in vocem sequentem. Gen. c. 14. 15. ἕως χοβὰ, עד חובה. *Epiphanius* sine causa hanc urbem Damascenam penitus delevit, & reliquit duntaxat, *expulit eos usque ad terram Damascenorum.* Bern. Hoc placuit *Petito*, atque ita *Bernardus* edidit, dubius tamen an εἰς Χωβὰ rescribendum. in plerisque *MSS.* & *Bas.* & *G.* Σωβὰ litera σ præpositionis εἰς in vocem sequentem Ωβὰ traducta. εἰς Σαβὰ *Cas.* ἕως Χοβὰ vel Χοβὰλ. Lxx.

[m] Ἀλλ' ἡ προθυμία] Ita *MSS.* ἀλλὰ εἰς προθυμία in *Editis.*

verat. At quotquot hostium è manibus effugerunt, sine gloria *domum* reversi sunt.

Abramum victorem epulis, elogiis, votisque magnis excipit Melchisedeces.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Hi vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex justus: & erat utique talis omnium consensu; ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Iste autem Melchisedeces militibus Abrami justa dedit hospitalia, iisque omnia ad usus vitæ necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipse sibi retineret; homines tamen suæ ditionis, quos salvos eripuerat ab Assyriis, reposcebat. Abramus vero dixit se nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad se rediturum, nisi quantum domesticis suis ad victum sufficeret: portionem tamen aliquam amicis suis commilitonibus dari æquum esse. Primus horum Escholes vocabatur, & *secundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Spolia decima sacerdoti Dei donata.

Infinitam ipsi sobolem pollicenti Deo quinque animantibus facit Patriarcha. Gen. c. 15.

3. Deus autem virtutem ejus extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res præclare gestas donari par est. Cui ille, quorsum futura est mercedis retributio, cum desint qui successores essent? (adhuc enim erat sine prole.) Tum Deus & filium illi nasciturum esse pollicitus est, & multam adeo ex eo fore sobolem, ut cœli stellas numero esset æquatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, ut ipse præceperat, sacrificium obtulit. Erat autem sacrificium hujusmodi: juvencam *sumens* trimulam, & capram trimulam & arietem similiter trimulum, turturem quoque & columbam, *cætera*, ut jussus fuerat, dissecuit media, sed aves non dissecuit. Deinde priusquam erigeretur ara, avibus cruoris desiderio devolantibus, adfuit vox divina, denuncians, posteris ejus malignos fore vicinos annis quadraginta in Ægypto: quo tempore gravia perpessos hostibus *tandem* superiores evasuros, devictisque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Post cccc. annos servitutis Chananæa armis felicibus occupanda.

Sub ilice Oggige habitat ὁ περάτης, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa

---

n Αὐτῶν] αὐτὸν *Sam.*

o Τὰς τε τῶ Σοδομίων] Sic *Hen.* & *Cedren.* τὰς τῶ Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς Σοδομιτῶν *Basil.* & *G.*

p Ἐνθα ὁ] Ἐνθα δὲ ὁ *Hen.*

q Ὡς ἀφ' ταύτῃ] Ita plerique *MSS.* ὡς ἀφ' ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ. *Vat.* ὡς ἀφ' ταύτῃ αὐτῇ *Basil.* & *G.* ὥστε. *Cocc.*

r Σολυμα] Hebraica lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad suæ linguæ phrasim inflectendo, *Solyma* dixere.

s Ἱεροσόλυμα] Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Josephus* & nostri omnes arbitrantur, est *Hierusalem*, nomen ex Græco Hebraicoque compositum, quod absurdum esse peregrinæ linguæ mixtura demonstrat, sed oppidum juxta Scythopolim quod usque hodie appellatur *Salem*. Vide *Montacutium* contra *Sedenum*, p. 154. 155.

t Οὗτος ὁ Μελχισεδέκης] Videsis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62.

v Αὐτῶ ποιησαντα] Αὐτῆ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν.

x Αὐτῆ ἀδελφοῖς] Αὐτῆ ἀδελφῶν *Vat.* αὐτῆ ἀδελφῶν *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* in *Editis* ἀδελφοῖς.

y Ἐσχώλης] Hebræi Græcique ἐσχὼλ in Genesi; eadem lectio apud Josephum Typis vulgatum: atqui MSS. prorsus omnium ἐσχών. De secundo amico nobilissimi Abrami quid amplius nunc monere fas sit, quam Josephi ἔννεως convenire cum Hebraico Judæorum ענר pro quo Samaritæ legunt ענרם *Arram*, & LXXII. αὐτῶν. Epiphan. forte viderat in membranis Clarissimi Cassiodori ἔννεως ἄλλος, *Etner*, seu potius *Enner alius*. Comes tertius scribitur μαμβρῆς in Editis, pro μαμβρῆς MSS. aut μαμρῆς, ממרי; sed alterum probatius atque ἀτυκώτερον. *Bern.* Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Bas.* G. & LXX. Ἐσχώλ. in *MSS.* Ἐσχών.

z Ἐννεως,] Αὐτῶν in LXX. *Epiphanius* forte viderat in suis *MSS.* Ἐνναρῆς ἄλλος. nam habet *Etner*, seu potius *Enner alius*.

a Μαμβρῆς.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαβρῆς.

b Σὲ ἐπὶ τοιαύταις] Illud σὲ ex *MSS.* deerat in *Editis*.

c Παῖδα αὐτῷ] Σὲ non paret in excusis. Παῖδα *Bas. Gen. Epiphan. Hen.* tum harum Originum expilator Jo. Zonaras: &, ni fallor, Divinus Moyses, Gen. c. 15. v. 4. & 5. זרעך, interprete S. Paulo: imo Josephus ipse subjicit singulari Anaphora, πολλὰ ἐξ ἑκείνης γήσεαι. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb.* & *Cas.* Bern. Ita *Bas. G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox subjicitur πολλὰ ἐξ ἑκείνης γήσεαι. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb. Cas.* & *Vat.*

d Γενήσεαξ] Γενήσεαξ siquidem scribas cum *Gen.* sive γήσεαξ aliorum, ipsa sententia nil quicquam variabit. *Bern.*

e Τελίζσαν,] Δάμαλιν τρισὶ *Big. Samb.* & *Cas.* sicut Esaiæ c. 15. 5. Huc equidem τρισὶ Josephum semel & bis scripsisse volo. *Bern.* In *MSS.* τρισσῆ.

f Αὐτῆ τοῖς ἑκγόνοις] Αὐτῷ *Vat.*

g Τετρακόσια] Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri insequentis. *Bern.*

h Ἀβραμός] Ἀβρ. μὲ καθὼς πρὸ τῇ ὠγύγῃ. *Bas.* & *G.* suis typis. Nostra autem editio scriptorum fidem habet, Epiphanio & Comestore consentientibus. Sed de hac tam nobili arbore alibi libenter disputamus. *Bern.* Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Ἀβρ. μὲ καθὼς πρὸ τῇ Ὠγυγίᾳ. sed Ὠγιγι malit *Remesius.* Vide *Euseb.* de *Locis Hebr.* p. 317. & 430. *Edit. Benedict.* & *Filesaci* Selecta Sacra, l. 1. p. 207.

γμένος· ὁπόσοι ἦ [n] αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.

Β'. Ἀβραμος ἦ [o] τούς τε τῶ Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτους, οἱ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ασυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζυξε μετ' εἰρήνης. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶ Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινά, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· [p] ἔνθα ὁ τῆ Σόλυμα πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνῃ δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἐπὶ δὲ τοιοῦτος ὁμολογυμένως, [q] ὡς ἀφ' ταύτης αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τοῦ Θεοῦ. τὴν μέντοι [r] Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν [s] Ἱεροσόλυμα. ἐχορήγησε δὲ [t] οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Αβράμῃ στρατῷ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὑπαρχόντων παρέσχε· καὶ ἅμα τῇ ὑποδοχῇ αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχείριος [v] αὐτῷ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς. Αβραμος ἦ δὲ δίδοντος καὶ τῇ δεκάτῃ τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τῇ δόσιν. ὁ ἦ τῶ Σοδομιτῶν βασιλεὺς τῇ μὲν λείαν ἔχειν Αβραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, οὓς ἅμα τῶν Ασυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Αβραμος ἦ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, ἀλλ' ἂν ἄλλῃ ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ ἦν· μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις [x] αὐτοῦ ἀπενεκτέον τοῖς συστρατευσαμένοις. [y] Εσχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, καὶ [z] Εννηρος, καὶ [a] Μαμβρῆς.

Γ'. Επαινέσας ἦ αὐτὸν τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθὸς ὃς ἀξιόν ἐστιν [b] σὲ ὑπὲρ τοιαύτης εὐπραγίας κομίζεσθαι. ἅτε δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, οὐκ ὄντων οἱ ἀφαδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ [c] παῖδα αὐτῷ [d] γήσεσθαι καταγγέλλει, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς ἀφθονησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τῶν ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ Θεῷ, κελεύσθεις ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν [e] τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν, κελεύσαντος διελεῖν, τῶν ὀρνέων δὲν διελών. εἶτα πρὶν ξῆναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ὀπτομένων καὶ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν, ὑποσημαίνουσι πονηροὺς [f] αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ὑπὲρ ἔτη [g] τετρακόσια γήσεσθαι καὶ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς κακοπαθήσαντας πρείσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσαντας πολέμῳ Χαναναίων ἕξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

Δ'. [h] Αβραμος ἦ κατῴκει μὲν πρὸς τὴν Ὠγύγην καλ-

λε-

---

i Δρυῶν·

λαμένῳ [i] δρυῒ· ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, [k] ὃ πρόσω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ὅτι γυναικὶ μὴ κυήσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄρρενος χαρίσασθαι. ὁ δὲ Θεὸς εὐμενῆ παρασχεῖν αὐτὸν ἁπάντων ἃ λοιπὰ, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς [l] αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάρρα, ὁ δὲ Θεὸς κελεύσαντος, [m] ὑποκλινεῖ μίαν τῶν θεραπαινίδων Ἀγάρῳ ὄνομα, [n] γένος ὂσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας ἀπεισησομένης εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Ἀβράμῳ δὲ αὐτὴν ὡς αἰτίαν [o] παραδόντος τῇ Σάρρᾳ, δρασμὸν ἐπεβάλλετο ἀχθομένην τὰς παλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἰκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει δὲ διὰ τῆς ἐρήμου πορευομένην αὐτὴν ἄγγελος [p] θεῖος, κελεύων πρὸς τὰς δεσπότας ἐπανιέναι, βίου γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέησιν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τύποις εἶναι τοῖς κακοῖς. παρακάσασαν μὲν οὖν ὁ Θεὸς, καὶ πρόσω τέρω χωρῆσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. νοσήσαζαν δὲ αὐτὴν ὀπίσω [q] γνώσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [r] βασιλεύοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τὰς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. πίκτει δὲ μετ' ὀλὺ Ἰσμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῆς ἱκεσίας.

ε'. Ἀβράμῳ μὲν οὖν, ἕκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ πρωτοτόκησε γέγονεν. εἰς [s] ἕνατον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς [t] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [v] καὶ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ἰσακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, ἃ ὅτι πολεμήσαντες κατέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος [x] μέχρις Αἰγύπτου. προσέταξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τέτρασι ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μὴ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Ἀβράμῳ εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε [z] ἀπεσήμανεν ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Ἀβραμος μὲν, ὅτι τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται [a] παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' [b] αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς [c] Ἰσμάηλος· οὗ καθ' ἑκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἐνέα διῆγεν.

ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (est autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil peperisset, à Deo supplex petiit, ut prolem sibi masculam daret. Deo autem ipsum ut bene speraret adhortante, quoad cætera omnia *magno* suo commodo è Mesopotamia eductum, nec liberis carituru; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos suscepturo. Et ancilla, cum gravida facta esset, aulâ est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam perventura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarræ in pœnam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim si Deo nollet obsequi & ulterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, & reversa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Ancillæ Ægyptiæ, ad torum admissa dominatur, pellitur, redit, suasa Angeli, Ismaëlo gravida.

Ismaëlus, Θεόκλυτος.

ς'. Jam vero Abramo, sextum & octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nasciturum esse. jussit autem cum vocari Isaacum; prænuncians ex eo prodituras gentes magnas & reges, qui bellum gesturi omnem Chananæam à Sidone usque Ægyptum occuparent. Præcepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Causam vero nostræ circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, postcaquam ob hæc Deo gratias egisset, statim circumcisus est, & omnes qui cum eo erant, similiter & puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

Abramus an. 86. generat Ismaëlem. & an. 99. circumciditur cum familia sua. Genus Hebræum conservat θέρτομὴ ὀκταήμερος.

Sidonem inter & Ægyptum figitur limes occiduus terræ Sanctæ.

i Δρυῒ·] Τερέβινθον postea dictam Eusebio, Hieronymo & aliis. *Rel.*

k Οὗ πόρρω] In hoc fallitur: nam de querceto *Mambræ* verum est, altera Abrami mansione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem seu quercetum *Moreh*, in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis*, in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reines.* de Ling. Punic. p. 70 *Edit. Ultraject.* Huds. Josepho illud ὁ πόρρω nonnunquam notat spatium satis magnum. Chebron ei dicitur ὁ πόρρω Ιερουσολύμων, & Masada ὁ πόρρω Ιερουσολύμων, quæ tamen loca non minus 20 miliarium Romanorum intervallo Hierosolymis aberant. At δρῦς septem modo stadiis aberat Chebrone. *Rel.*

l Αὐτὸν] Αὐτῷ & mox ἠγμένῳ *Vat.* Huds. Dele αὐτὸν *Cocc.*

m Ἐπικλινεῖ] Ad oram *Cod. Hen.* hæc apposita est interpretatio, ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησιν. in *Editis* absurde συμφερόμενον. *Bern.*

n Γένους] Zonaras pariter αἰγυπτίαν τὸ γένος. Idem vero ante hæc pro ἐπικλινεῖ posuerat σωκαλίκλινει, atque ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησι manus obscura ad oram *Hen.* cod. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & gens Attica. γένος *Bas. G.* & *Hen.*

o Παραδόντος] Scripta *Big. Samb.* & *Cas.* percelebrium virorum; quo etiam conducit phrasis nota ἐπιβουλεύειν ἀπαχθείσῃ apud historicos Græcorum. ἐπενόησεν oblatum à Typographis *Bas.* & *Gen. Bern.* Ita ex *MSS.* in *Bas.* & *G.* παραδόντος τῇ Σ. δρασμὸν ἐπενόησεν.

p Θεῖος,] Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis*.

q Γνώσεσθαι] Γενέσθαι *Vat.*

r Βασιλεύοντος.] Βασιλεύοντος *Samb.* & *Vat.* ex consuetudine Atticorum. Bern.

s Ἔνατον] In *Hen.* & *Vat.* ἔναλον, contra canones Grammaticos. *Bern.*

t Ἀπήγγειλεν,] Ἐπήγγειλεν *Hen.* & *Epiphan.* non male. *Bern.*

v Καὶ ἐκ Σάρρας] Deest καὶ in *Editis*. debetur *MSS. Bern.*

x Μέχρις Αἰγύπτου.] Sed non pertigerunt fines Cananææ ad Ægyptum. Rhinocolura ultimus fuit, aut Gazæ vicina regio, uti sacri scriptores loquuntur, terminus Cananææ; at inter Rhinocolura & Ægyptum solitudo satis magna interjacebat, quæ postea Augustamnica dicta est. Quia tamen ea ἐπαρχία (ita Josephus ipse appellat) erat, ferri potest si quis dicat inter Cananæam & Ægyptum nullam regionem (cultam videlicet aut habitatam, uti illæ erant) intercedere. *Rel.*

y Συμφερόμενον,] Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras*, ἵν' ᾖ τὸ γένος αὐτῶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιμιξον. in *Editis* autem absurde συμφερόμενον. *Bern.*

z Ἀπεσήμανεν] Ἀπεσήμανεν *Vat.*

a Παραυτίκα,] Illud magis Atticum. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα.

b Αὐτοῦ,] Αὐτῷ *Hen.*

c Ἰσμάηλος·] Ita *Bas.* & *G.* Ἰσμάηλος τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· Ἀβραμος δὲ &c. *Hen.* Ἰσμάηλος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· καὶ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* Bern.

* *A Deo exauditum*,] *Quasi à Deo exauditus.* Ita libri nostri veteres ac novi; & præter hos *Epiphanius* Scholasticus, juxta alium sensum vocis Θεόκλυτος. Similiter Philoni, Ἰσμαήλ, ἀκοὴ θεοῦ: aut ex nostra interpretatione, ἀκουστὴς ὁ κράτιστος. Apud Zonaram tamen legitur Θεόκλητος, mendo Typothetæ: addit enim Monachus ille hanc causam nominis, ὡς ὑπὸ θεοῦ τῆς ἱκετείας αὐτοῦ ἀκουσθείς, καὶ παῖδα δόντος αὐτῷ. *Bern.* Ita etiam juxta *Philonem*, cui Ισμαηλ, ἀκοὴ θεοῦ. *Suidæ* Θεόκλυτος, Θεόκλητος, ὁ Deo honoratus.

XII.

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

Sodomitarum mores exsecrabiles. Gen. c. 11. &c. 19.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumelioſi exſtiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, & mutua conſuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decrevit inſolentiæ pœnas ab illis repetere; & non ſolum urbem eorum evertere, ſed & eam regioni vaſtitatem inferre, ut nec amplius plantas. nec fructum ullum ederet.

Tres Angelos hoſpitio excipit Abramus.

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decreviſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutavit eos, & ad ſe adductos rogabat ut cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, juſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum & aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi præ ſe tulerunt quaſi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: ajunt ſe aliquanto poſt reverſuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, & dicente fieri non poſſe ut liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; & quod miſſus eſſet unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos.

3. Hæc audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: & exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne juſtos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel decem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad ſe diverterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum divertiſſe, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante ut continerent ſeſe, neve in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui jura revererentur

Mira Loti φιλοξενία.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ [d] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γιγνομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, [e] καὶ τοὺς [f] ἀλλήλους ὁμιλίας [g] ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ὅτι τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· [h] καὶ τὴν τε πόλιν αὐτῶν καταστρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς [i] μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἔτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα δὲ Θεοῦ κελεύοντος τοῖς [k] Σοδομιτῶν, Ἀβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους [l] ἐκαθίζετο γὰρ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ πρὸ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτοῦ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ὑπανδούντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν [m] θῦναι ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς [n] ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ πρὸς τὰς γυναικὰς ἐπιθάνοντο, [o] ποῦ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. ὃ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ βίοτόν αὐτῷ ἤδη μητέρα γεγυμένῳ. τῆς δὲ γυναικὸς [o] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τῷ τεκνοποιίαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τὸν δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, ἀκέτι κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμιμοῦσαν ἑαυτὰς ὄντας ἀγγέλους [p] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [q] πεμφθεὶς μὲν ὁ εἷς, σημαίνων τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας Ἀβραμος ἤλγησεν ὅτι τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε παρακαλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς [r] συναπολλύναι τοῖς πονηροῖς. ὃ δὲ Θεὸς φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὸν ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Ἀβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λὼτος αὐτοὺς ὅτι ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [s] τῆς Ἀβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ πρὸς Λώτου [t] καταχθέντας, ὅτι βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτρέποντο. ὃ δὲ Λὼτος πραϋνοῦντος σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [v] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδῶ τῆς

d Τὸ θεῖον] Τὸν θεὸν *Hen.* & *Vet. Interpr.*

e Καὶ τοὺς] Lege καὶ εἰς τοὺς vel ἐπὶ, ut mox. *Cocc.*

f Ἀλλήλους] Ita *Baſ.* & *G.* In *Samb. Big. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄλλους.

g Ἐκτρέπεσθαι.] Πρὸς ἄλλους *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius. Hen.* vero καὶ εἶναι μισόξενοι, καὶ τοὺς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι, & in Marg. ἐκτρέπεσθαι. Veruntamen *Baſ.* & *Gen.* quo rurſum modo ea excudi juſſimus, propter turpiſſimam ἀχημοσυνίαν iſtius nationis, quam graviſſime redarguit B. Paulus initio Epiſtolæ ſuæ ad Romanos. Facilior enim iſtius phraſis explicatio Sodomitis videtur minus convenire. Vix etiam conſiſtere poteſt meliorum membranorum πρὸς ἄλλους, quando in propinquo eſt μισόξενοι abſque tautologia. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Hen.* quam ſcripturam ſervavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum *Gelenio* minus uſitate pro *depravare, detorquere:* quòd *Joſephus* reſpicere videatur ad turpiſſimam iſtius gentis ἀχημοσυνίαν.

h Καὶ τὴν] Ita *Vet Interpr.* nec aliter *Baſ.* & *G.* niſi quod καθασκάψασθαι habeant. infra in *Joſepho*, παρεχόμενοι οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομιτῶν πόλιν. In *MSS.* καὶ τὰς τε πόλεις αὐτῶν καταστρέψασθαι. quo faciunt verba *Gen.* 19. 24. καὶ κατέστρεψε ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον. *i* Μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν] Hinc colligitur, ut ex aliis locis apud Joſephum, eum non credidiſſe Sodomam aquis lacus Aſphaltitis immerſam fuiſſe. Quod & veroſimilius. Lib. v. cap. 5. de Bello Jud. Σοδομῖται a lacu Aſphaltite diſtinguit. *Rel.*

k Σοδομιτῶν,] Σοδόμων *Vat.*

l Ἐκαθίζετο] Ita *Big.* & *Samb.* cæteri cum *Editis* habent ἐκάθητο.

m Εὐθὺς] Illud εὐθὺς ex *MSS.*

n Ὑπὸ τῇ δρυῒ] Poſt paucula, ἔτι καὶ impreſſa. Et σάρρας, ne ambigeretur, pro γυναικὸς *Hen.* idemque ſtatim πᾶ εἴη ſcripſit pro ποῖ ποτ' εἴη, ex Gen. 18. 9. LXXII. Interpretum: deinde καὶ ἥξειν. *Bern.* Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τῇ δρυῒ reliqui, ut & *Baſ.* & *G.*

o Ἐν τούτῳ] Sic *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ἐπὶ τούτῳ in *MSS.*

p Τοῦ Θεοῦ·] Articulum omittit *Hen.*

q Πεμφθεὶς] Μὲν ὁ εἷς *Baſ.* & *Gen.* ὁ εἷς, adhuc ſimplicius *Hen.* & in altero colo omnes iſti δύο ὄ. Articulos autem ſæpe omitti, moris fuit potius quam negligentiæ Atticæ. Plenius itaque *Big. Samb.* & *Caſ.* μὲν ὁ μὲν εἷς, & οἱ δύο ὄ membri ſequentis. *Bern.* Πεμφθείς μὲν, ὁ μὲν εἷς —— οἱ δύο ὄ *Vat.* πεμφθεὶς, καὶ ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο ὄ *Big. Samb.* & *Caſ.*

r Συναπολλύναι] Συναπολλύναι *Samb.* Mox θεοῦ ὄ, *Baſ.* & *Gen.* Bern.

s Τῆς Ἀβράμου] Ita ex *MSS.* in *Editis* τοῦ θεοῦ Ἀβρ.

t Καταχθέντας,] Καθηχθέντας *Vat.*

v Ἐπ' αἰσχύνῃ] Ἐπ' αἰσχύνῃ *Vat.*

x Παρὰ,

τῆς παρ' αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ ἢ ἔχουσιν ἀκριτῶς, τὰς θυγατέρας αὐτῶ ὑπὲρ ἐκείνων τ ὀπιθυμίας αὐτῶν λέγοντ[ος] [x] παρέχειν· ὁσ[ί] ὅτως [y] ἠδέωθησαν.

δ'. Ο δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ὀπὶ τοῖς τολμήμασι, τὰς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθεῖεν τινὰ ἔσοδον τινὰ εἰς τινὰ οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν ἢ κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον. Λώτ[ου] ἢ, ᾧ Θεὸς τινὰ μέλλουσαν τ Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντ[ος], [z] ἀπηλλάσσετο, τινά τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο σ[ὺν] ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰ [a] μνησῆρες ὑπερεφρόνησαν τ ἐξόδ, βλάβην ὀπικαλοῦντες τοῖς ὑπὸ ᾧ Λώτ λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ἐνσκήπτει βέλ[ος] εἰς τινὰ πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, [b] τινὰ γῆν ὁμοίᾳ [c] πυρώσει ἀφανίζων· ὡς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τ Ιουδαϊκὴν ἀναγράφων[ι] πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λώτ γυνὴ, ἅμα τινὰ ἀναχώρησιν εἰς τινὰ πόλιν σωτηρίως ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονῆσαι τὰ περὶ αὐτινά, ἀπηγορεύκοτ[ος] ᾧ Θεὸς τοῦτο ποιεῖν, εἰς ψῆφον ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἱστῆκα δ[ὲ] αὐτινά· ἔτι γὰ καὶ νῦν διαμένει. Διαφεύγει δὲ αὐτὸς μ[ὲν] τ θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταφυγὼν [g] περιαφὲν ὑπὸ ᾧ πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰ ὅτως [h] Εβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, παλαιπώρως διῆγεν.

ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον [i] γένο[ς] ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ συλλαβεῖν ἐπείγουσι, [k] συνοικήσασθαι λαθεῖν. ἐπῄει δὲ τὸν ὑπὲρ ᾧ [l] μὴ τὸ γένο[ς] ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τ πρεσβυτέρας Μώαβ[ος]· εἶπει σ[ὺν] ἄν τις ἀπὸ πατρός. [m] Αμμανον δ[ὲ] ἡ νεωτέρα τίκτει· γένος ἰὸν ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. [n] καὶ τίκτει σ[ὺν] αὐτῶν [o] ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθν[ος]· Αμμανίτας δὲ [p] ὁ ἕτερ[ος]. Συρίας τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφοτέρα. καὶ Λώτῳ μὲν τοιαύτη συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθ.

tur; dicente etiam, ſi temperare ſibi nequirent, filias ſe pro illis eorum libidini ſubjicere: neque ſic quieverunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitioſa ad iram commotus, ipſos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire fruſtra conarentur: Sodomitas vero univerſos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde diſceſſit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) aſſumptis: nam ſponſi *earum* deſpicatui habuere egreſſum, Loti monita ſtultitiæ figmenta eſſe dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combuſſit, terram *circa omnem* pari incendio devaſtans, quemadmodum mihi jam dictum eſt in hiſtoria Belli Judaïci. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum ſubinde ad urbem reſpiceret, clademque ejus paulo curioſius ſpectaret, Deo iſthæc facere prohibente, in ſtatuam ſalis converſa eſt. Eam ſiquidem vidi, nam & hodie uſque manet. Lotus autem cum filiabus evaſit, ad locum parvulum quendam appulſus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus deſertus & victus penuria laborans, vitam miſeram *aliquantiſper* egit.

Sodoma cum malis civibus divinis ignibus combusta & delecta. Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam ſalſam vertitur. Hanc Joſephus ipſe viderat.

Zoor, modicum.

5. Virgines autem, univerſum genus humanum exſtinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri poſſe. id eo agebant animo, ne genus *hominum* penitus interiret. Naſcuntur autem liberi, ex ſeniore quidem Moabus, ac ſi quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; *quod* nomen ſignificat filium generis. Atque ex uno illorum prognati ſunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti inceſtus, ex opinione falſa.

Moabus, πατρόθεν. Ammanus, ἔκγονος.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Αβιμελέχου· καὶ περὶ Ισμαήλου τ Αβράμου, καὶ τ ἐκγόνων αὐτ Αραβίων.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Iſmaëlo Abrami filio, ejuſque poſteris Arabibus.

Αβραμ[ος] δὲ μετώκησεν εἰς Γέραρα τ [q] Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμενος χήμαλι τινὰ Σάρραν· ὅμοια τοῖς περὶ ὑποκρινάμενος. δεδοίκει γὰ Αβιμέλεχον τ βασιλέα [r] τ ὀπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τῆς Σάρρας, φθείρειν οἷός τε ἦν. ἐῤῥωτο δὲ τῆς ὀπιθυμίας ὑπὸ νόσ χαλεπῆς, αὐτῷ [s] προσαποστάσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τ ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνω-

ABramus autem migravit in Gerara *urbem* Palæſtinæ, Sarram pro ſorore ſecum ducens: eadem, quæ antea, præ timore ſimulans. Metuebat enim Abimelechum, iſtius loci incolarum regem; qui & ipſe Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immiſſus. Et cum medici ſalutem ejus deſperarent, in ſomno per vi-

Forma Sarræ vel ſenescens Gerarorum principi damnoſa.

---

[x] Παρέχειν·] Ita *Big.* & *Caſ.* παρέξειν cæteri.

[y] Ηδέωθησαν.] Επείσθησαν *Baſ. Gen.* & *Hen.* Fallere tamen, niſi credas verbum Rhetorum Græcorum ἠδίωθησαν uſurpaſſe hoc in loco Joſephum; quod fatentur etiam *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius*. Pro τινὰ εἰκίαν mox *Hen.* τ οἰκείας. *Bern.* Sic in *MSS.* in *Editis* ἐπείσθησαν.

[z] Απηλλάσσετο,] Απαλλάσσετ') *Vat.*

[a] Μνησῆρες] Μνησῆρες αὐτῶν *Hen.*

[b] Τινὰ γῆν] Hac ſerie vocum, συνεχῶς εἰς τινὰ πόλιν ἀναστρ. *Bern.* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ε τινὰ γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζ *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[c] Πυρώσ] Non aquis, uti Ant. 1. 3. de diluvio vocem ἀφανίζειν uſurpaverat ἀφανισθῆναι ὑπὸ τ ὑπομβρίας. Si credidiſſet hinc ortum lacum Aſphaltiten qui has urbes & regionem vicinam obtexerit, hic locus erat monendi illud: nec Joſephus id prætermiſiſſet. *Rel.*

[d] Η ᾧ Λώτ γυνὴ,] Η ᾧ ᾧ Λώτ γυνὴ ᾗ τινὰ ἀναχ. *Big. Samb.*

[e] Μετέβαλεν.] Μετεβάλετο ſine cauſa reponit *Schotanus* loco modi Attici μετέβαλεν. *Bern.*

[f] Ιστήκα] Ιστήκει *Big. Samb.* & *Vat.* Columnam eo tempore manſiſſe pro figmento habet *Simonius* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 343 *Joſepho* tamen fidem adſtruit *Clemens* in Epiſt. ad Corinth. ut & *Irenæus* adv. Hæreſes l. 4. c. 51. *Tertullianus* carm. de Sodoma, *aliique*. Videſis *R. Heggii* Lectiones, p. 9. *Burtonum* ad *Clementis* Epiſt. p. 56. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 193. & *Colomeſii* Obſervatt. Sacr. p. 111.

[g] Περιαφὲν] Si faverent *MSS.* mallem ἀφελησθὲν. qua voce utitur p. 13. v. 20. *Huds.* Notat Joſephus ſe ſtatuam illam vidiſſe, non ſe locutum eſſe alibi de illa, ut interpres Gelenius. *Rel.*

[h] Εβραῖοι] Addit οἱ *Hen.*

[i] Γένος ὑπολαβοῦσαι,] Ηφανῆ excuſi libri forma verbi circumflexi. *Bern.* Vox γένος ex *MSS.* in *Editis* deerat.

[k] Περιοήσασαι] Επινοήσασαι *Baſ. G.* & *Caſ.*

[l] Μὴ τὸ γένος] Sic ex *MSS.* μὴ γένος *Baſ* & *G.*

[m] Αμμανον] *Ben ammi* in ſacris literis appellatur. *Rel.*

[n] Καὶ τίκτ] Κλῄζ σ[ὺν] αὐτῶν ὁ μ Editiones ambæ, & *Caſ.* τίκτ σ[ὺν] αὐτῶν ἡ μ, *Big.* Ε τίκτ σ[ὺν] αὐτῶν ὁ μ *Samb. Hen.* & *Epiphanius* Scholaſticus. Similiter in membro inſequente, ὁ ἕτερος *Baſ. Gen. Hen.* & *Epiphanius*, atqui ἡ ἑτέρα *Big. Samb.* & *Caſ.* propter ἡ πρεσβυτέρα & ἡ ᾧ νεωτέρα, quæ librarii iſti legerant inter verba ſacra Gen. 19. 37, 38. Verum jam de patribus earum gentium loquitur Joſephus, non de aviabus. *Bern.* Ita omnes *MSS.* præter *Caſ.* qui (cum *Baſ.* & *G.*) habet κλῄζ.

[o] Ο μ Μωαβίτας,] ἡ *Big.*

[p] Ο ἕτερος.] Rurſus *Big.* ἡ ἑτέρα.

[q] Παλαιστίνης,] *Al.* Παλαιστίνης.

[r] Τῶν ἐπιχωρίων·] Βασιλέα τ χώρας *Hen.* quod facilius intellectu & vulgatius habuit. *Bern.*

[s] Προσαποστάσης] Παραπεσούσης *Big.* Bern.

* *In arctum*] *Al.* circumſcriptum.

Gen. c. 20. visum aliquod admonitus est, ne injuriam inferat hospitis uxori. Mox, cum meliuscule se habere cœpisset, indicat amicis, hunc sibi morbum immisisse Deum ad vindicandum jus hospitis, ut qui uxorem illi inviolatam conservare voluerit: (non enim sororem secum ducere, sed conjugem legitimam) pollicitumque esse, sibimet posthac benignum fore, modo ille omni de uxore solicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, suadentibus amicis, accersit; jussitque ipsum jam conjugi non metuere, ne quid turpe sit passura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque sub præsidio illius manentem sine injuria reportaturum esse. Sibi autem attestante Deo & mulieris conscientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuisse, si nuptam esse sciviſſet; sed cum pro sorore *eam* habuerim, nihil injusti commisi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in se esset, Deumque propitium redderet; & sive apud se manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; sive abire mallet, † deducendum esse curare, sibique omnia subministranda esse quorum indigens ad ipsum se contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, se de cognatione mulieris nequaquam mentitum esse; ipsam enim fratris filiam esse: & absque hac simulatione peregrinationem parum tutam existimasse. Et in quantum ægritudinis *ejus* causa non omnino exstiterit, sed suæ ipsius saluti studuerit, mansurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei concessit; mutuoque paciscuntur sine fraude vivere, juramento super puteo quodam facto, qui Bersubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari possumus. Sic autem hactenus à loci istius incolis nominatur.

Maritus idem patruusque Sarræ.

Pars regionis Gerarensis Abramo ex pacto conceditur.

Gen. c. 21. **Bersubæ, *Fœderis puteus.***

2. Cæterum non multo post Abramo etiam filius nascitur ex Sarra, sicut ei prædixerat Deus: quem Isacum nominavit. hoc risus significatur. Nam quod Sarra * subriserit, Deo ipsam parituram esse dicente, cum grandis natu prolem non exspectaret, ita filium appellabat. nam ipsa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Istius autem ætatis utriusque anno ultimo nascitur puer; quem die statim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis observant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo: nam Ismaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate est circumcisus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Nascitur Isacus, risus illæ & gaudium utriusque senum.

Is præputium ponit an. patris c. matris xc. suæque vitæ sub octiduum.

XIII. *Ismaëlli ac Isaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. Judæus octavo statim die.*

3. Sarra Ismaëlum, ex famula ejus Agara na-

---

t Αὐτῷ] Αὐτὸ *Vat.*

v Αὐτον] Ἐαυτὸν *Vat.*

x Εὐμενῆ τὸ λοιπὸν,] In *Editis* interpunctione alia, *Ἐμοὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐκείνῃ πρὸ* &c.

y Πεπομφὼς] Πεπομφὼς *Bas.* & *Cas.* quod Grammatistæ, sicut puto, libenter admittent. *Bern.*

z Ἀγομβρος] Ita *Samb.* & *Cas.* *ἀγόμβρος σὺ σὸν ἰδίων Vat.* *ἀγέμβρος σὸν ἀδικῶν Big.* *ἀγόμβρον σὸν ἀδικεῖν Bas.* & *G.*

a Παρακαλεῖ] Sic ex *MSS.* Παρακαλεῖ in *Editis.*

b Βουλομένῳ] Βουλόμενον ad cod. *Samb.* manus nova. *Bern.*

c Ταῦτ' εἰπόντος,] Ita *Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' εἰπόντος *Bas.* & *G.*

d Ἐψεύσθαι] Ψεύδεσθαι *Samb.* Bern.

e Ἐπὶ τῷ μηδὲν] Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod est *ἀτιμώτερον. Bern.* Forte *ἐπ' αὐτῷ. Cocc.* Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod *Ἀτιμώτερον* esse existimat *Bernardus.*

f Καὶ παρ' αὐτῷ μένειν.] Καὶ omittunt tres *MSS.*

g Διανέμει] Ibidem *Hen.* τῷ τε χώρᾳ pro γῇ. *Bern.* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* νέμει *Bas.* & *G.*

h Συνθέσιν] Συνθέσει *Samb.* συνθήκας ποιῶν *Hen.* Illi mox ποιούμενοι τὸν ὅρκον. Puto Josephum scripsisse juxta *Cod. Cas.* συνθέσει --- ποιούμενοι, pro nitore solito. *Big. Bas.* & *Gen.* heic ποιούμενος, illic etiam peculiariter συνθέσει. *Epiphanius* denique *constituerunt*que *inter se* --- *facientes.* Bern. Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* συνθέσει --- ποιούμενος *Bas.* & *G.* sed *Bernardus* vult Josephum scripsisse juxta *Cod Cas.* συνθέσει --- ποιούμενοι, pro nitore solito.

i Βερσαβᾶ] Βερσουβᾶ *Bas.* & *Gen.* βερσαβιὲ, Ipse auctor hujus Archæol. l. 8. c. 7. βερσαβᾶ *Samb.* & *Cas.* βερσαβὲ *Big.* ut errare potuerunt scribæ vix ἀξιάβαροι in nomine peregrino. Βερσαβαὶ aut βερσαβιὲ Philoni, Eusebio, Hieronymoque in

---

κότων, ὑπανώσας ἑναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τῷ ξ ξένα γυναῖκα. καὶ, ῥᾴον ἀμπλήσεις, φέρει πρὸς τὰς φίλας· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτῳ ἐπαγόμενος τὴν νόσον, ὑπὲρ ἐκδικίας ξ ξένα, φυλάσσων ἀνύβριστον [t] αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν ἦναι ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεται τε παρέξειν [v] αὐτὸν [x] εὐμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεῶς ἐκείνῃ περὶ τὴν γυναῖκα γινομένῃ. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τ Ἀβραμον, συμβουλευσάντων τ φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τ γυναικὸς αὐτὸν, ὡς [y] πεπομένης τι τ αἰσχρῶν, ἐκέλευε δεδιέναι· Θεὸν γὰρ αὐτῷ κήδεσθαι, καὶ ξ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνῃ μεμνημένον ἀνύβριστον νομίζειν. ξ ἡ Θεὸς μάρτυρ ὄντ, καὶ ξ τῆς γυναικὸς συνειδότ, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν ἦσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [z] ἀγόμενον οὐκ ἠδίκει. [a] Παρεκαλεῖ τε πρᾴως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τ Θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν [b] βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπέναι τε προαιρούμενον πέμψειν, καὶ παντων ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίξεται. [c] ταῦτ' εἰπόντ, Ἀβραμ ὅτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς [d] ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφὴ γὰρ αὐτὴν εἶναι πᾶσα, καὶ δίκαι τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἀποδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [e] ἀπὶ τὸ μηδὲν αἰτί τῆς νόσου γεγονέναι, προσυμνῆναι δ' αὐτῷ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [f] καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Ἀβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν [g] διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, ξ [h] σωτηρίαν ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπὲρ πηγὸς φρέατος ποιούμενοι τ ὅρκον, ὃ [i] Βηρσουβὰ καλοῦσιν· [k] ὅρκιον ἢ Φρέαρ λέγοιτο ἄν. ἕτω δ' ἐπ ξ νῦν ὑπὸ τ ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται ἢ Ἀβραμῳ μετ' ὀ πολὺ ξ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τ Θεοῦ [l] προείρητο· ὃν Ἰσακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. Διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάρραν μειδιάσαι, πεπεῖσθαι φήσαντ αὐτῷ ξ Θεὸν, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετὸν πρεσβυτέραν ὄσαν, τ γὰρ ὕτως ἐκάλεσεν. αὐτὴ μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν ἢ Ἀβραμ. τίκτεται ἢ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν ὀγδοὺς [m] μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνεται. καὶ ξ ἐκείνης μὴ τοσαύτας [n] ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Ἄραβες ἢ μὴ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ἰσμαήλ γὰρ [o] ὁ κτίσης αὐτῶν ξ ἔθνους, [p] Ἀβράμῳ γενόμενος ἐκ τ παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ ὃ τ πάντα λόγον ἐκθήσομαι μὴ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γενηθεῖσα τ Ισμαήλου ἐκ τ δούλης αὐτῆς Ἀγάρ-

Lexicis. באר שבעי literis Moysis & Propheterarum. Scripsit forte Mattathiades Βηρσαβεὲ, באר שבוערה aut Comestor, *Bersabee.* Epiphanius Latine reddit de Josepho *Vireſabe* q. βηερσαβη *Bern* Βηρσοιβεὲ in *Editis.* Βηρσακαὶ *Samb.* Βηρσακὲ *Big.* Βηρσακὲ *Vat.* Βηρσαβαὶ aut Βηρσαβεὲ *Philoni, Eusebio, aliisque.* In *Vet. Interpr.* pro Βηερσάβη *Virisabe*, alibi *Josepho* Βηρσαβεε.

k Ὅρκιον] Ὅρκια ἢ Φρέατα *Big. Samb.* & *Hen.* & post LXXII. Interpr. Eusebius, ac Hieronymus. Epiphanius *fœdus putei.* Verum Josephus reliquerat ὅρκιον ἢ Φρέαρ. *Bern.* Ita *Bas.* & *G.* probante *Bernardo.* ὅρκια in *MSS. Euseb. Hieronym.* & LXX.

l Προείρητο.] Sic ex *MSS.* (ita & correxerat *Coccejus*) in Editis προείρηται.

m Μετ' ὀγδόην] Non debet verti *post octavum diem*, sed die octavo. Nec enim Judæi solent circumcidere nisi octavo die: & ipse Josephus antea notavit capite undecimo τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ die octavo post nativitatem id fieri consueviſſe. Valet ergo idem in usu loquendi μὴ ἡμέρας ὀκτὼ & τῇ ὀγδόῃ. Id illustrat verba Christi modo *die tertio* modo *post tres dies* se ex mortuis resurrecturum dicentis. *Rel.*

n Ἡμέρας] Vocabulum ἡμέρας præterierant operæ *Germanicæ*: sed librarii Græci Latinique non illud negligunt. *Bern.* Vocem ἡμέρας (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* restituimus.

o Ὁ κτίσης] More majorum πρεσβύτεροι *Bas. G.* & *MSS.* κτίσης reperitur apud novissima *Lexica.* Bern.

p Ἀβραμῳ] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* Ἀβράμ in *Editis.*

† *Deducendum esse curare*] Nimis intricate vertit *Hudson*, quod ita melius potuerant, *collaturum sese, quod ad faciem faceret abitum, & cuncta illa, quorum* &c. Confer Suetonium in Nerone Cap. 30. *Haverc.*

* *Subriserit,*] Vide Cl. Fabricii Cod. Apocr. V. T. p. 366.

Ἀγάμης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, ὡδὲν ἀπολείπεσθαι τῆς ὡς πρὸς ἴδιον [q] υἱὸν διανοίας. ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ τῇ τῆς ἡγεμονίας ἀφαδοχῇ. πεκῦσα δ' [r] αὐτὴ τ' Ισακον οὐκ ἠξίου θεραπεύεσθαι [s] τοῦτο τ' Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν [t] αὐτὸν δυνάμενον, ἅτε πατρὸς [v] αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπεθεν οὖν τ' Αβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δ' οὐκ μὲν ἐλογᾶτο ἐπιμελούμενος τοῦ αὐτοῦ γνώμου οἷς ἡ Σάρρα ἐσπουδάκει· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τ' ἀναγκαίων ἐκπέμπειν. ὕστερον δ', καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἤρεσκεν τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας πεπραγμένοις, πεισθεὶς παρεδίδου τ' Ισμάηλον τῇ μητρὶ, μήπω δ' αὐτὸ χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένῳ [x] ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένῳ. ὡς δ' ἀπῆσαν [y] ἐπελέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ὢν. ὕδατος δ' ἀπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ πνὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγεῖν, ὡς μὴ παρόσης τῷ ψυχῷ ἀφῇ, πρόῤῥωτέρω. πεπτυχὼς δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φέλζει ἀφανισμένην, καὶ κελεύει θρέφειν τῆς ἀναστροφῆς δ' [z] παιδία· μεγάλα γὰρ αὐτῷ ἀγαθὰ θεσπίζειν [a] ἐκ τ' Ισμαήλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθάρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα πιμέσι, ἀφ' τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν ἀφοδύγει τὰς παλαιπωρίας.

δ. Ανδρωθέντι δὴ τῷ παιδὶ γυναῖον ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δ' ἦν καὶ [b] αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον· ἐξ οὗ παῖδες Ισμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· [c] Ναβαιώθης,

tum, primum diligebat; pari cum benevolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud æquum censebat Ismaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, eumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut cum una cum matre aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrocissimam esse ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ usui erant egentem, ablegare. Postea vero (nam & Deus quæ instituerat Sarra comprobavit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, utpote qui solus iter facere adhuc non potuit: jussitque aquæ lagenam & panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, solicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea præsente exspiraret, ulterius proficiscitur. Ipsi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere jussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura & benignitate miseriam evasit.

Ismaëlo matrique sitientibus adest Angelus Dei. Gen. c. 21.

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt

Duodecim Arabum Phylarchos ex Ægyptia procreat Ismaëlus. Gen. c. 25.

[q] Υἱὸν ἀνοίας.] Vocem ὑὸν inserunt *Samb.* & *Big.* omittunt *cæteri.*

[r] Αὕτη] Αὐτὴ *Samb.*

[s] Τέτῳ τ'] Τοῦτον τ' *Vat.*

[t] Αὐτὸν] Ita *Bas. G. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Αὐτοῖς] Αὐτοῦ *Hen.* & mox δ' ἑαυτοῦ.

[x] Ἐκέλευσεν] Ἐκέλευε *Vat.*

[y] Ἐπελέλοιπε] *Hen.* ἐπελελείπει τὰ ἀναγκαῖα αὐτοῦ *Bern.*.

[z] Παιδία·] Ita in plerisque *MSS. παιδὸς Hen. Bas.* & G.

[a] Ἐκ τ' Ισμαήλου] Ἐκ τ' αὐτοῦ *Hen.* ἐκ τ' παιδὸς *Vet. Interpr.*

[b] Αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον·] Mox πάντες suppressit Epiphanii stulta cautio, parque Henneb. *Bern.* Αὐτὴ *Samb.*

[c] Ναβαιώθης,] Veruntamen de Ismaelitis, quos literæ vulgares *Saracenos*, vulgares tamen sacræque à grandi matre *Hagarænos* & *Agræos* nuncupant, bene lateque mereri, si valde discuperem, jam modo paginæ minus conceditur. Necessarium tamen esse duxi atque utile, ut viri eruditi uno conspectu intelligerent, quantum aut prava *Scribarum* industria aut nulla, qui Græce Latineve Josephum, quique Moysen hisce dialectis aliisque descripserint, passi demum fuerint antiquissimarum totius orbis invictarumque tribuum proceres. Primo autem horum Principum adhuc dum manet in Jemana, prospera Arabum regione, nomen priscum نابت aut نبت aut نبيت & نبات, unde arripuit Stepharus suum ναβαταῖς, (hæc enim sonorum discrimina perlevia habent Philologi Arabici) quod rite interpretaberis ἔθνος ἰσμαηλίτου. Quin minus adeo bene Philo, Hieronymus, aliique Critici sacri *Prophetiam* ea voce significari contendunt. Ab hoc patriarcha tribum veterem deduci titulo ذات النبات tum pagum insigniri video prope Meccam: & inter Eudæmones Amrum Ebn Malec, Mohammedem Ebn Said, aliosque plures gentilibus nominibus venisse ابن نبات & النباتي. Hunc hominem vocat Moyses Gen. c. 25. נבית scriptura Judæorum; atque plenius in textu versioneque Samaritica, & paraphrasi Onceli, nec non ex consensu Masore, tharum tam ad Gen. c. 36. quam 1, Par. c. 1. imo Esaiæ vatis c. 60. 7. נביות. Ad hæc Samaritæ, qui Arabice legem transtulere نباوت: quippe quatuor exemplaria Bibl. Samaritarum, & inter illa pervetus codex doctissimi Huntingdoni præferunt נבאות, vice notioris נביות. Arabs Waltonianus ونبيوت, Judæi Mauritii observantius نبايوث: LXXII. Doctores in Lege & Prophetis ναβαιώθ, tribus aut quatuor syllabis. Josephus tandem ναβαιώθης inflectit, quod Epiphan. ut amat, repressit in *Nabæoth.* Euseb. etiam in Lexidio, ναβαιώθ, χώρα ἐν ἀραβίᾳ. vide c. 60. Quinetiam Geographus Byzantius diserte illum principem describit, ubi ait ναβαταῖοι, ἔθνος τ' εὐδαιμόνων ἀραβίων, ἀπὸ ναβάτου τινός. Arabum istorum felicium aliquis dixerit, من النبات: quoniam النباط seu *Nabathæi* Græcis scriptoribus Latinisque, in Eremo spatiari noscuntur, quam hinc Cœle-Syri Judæique, illinc Chaldæi excludunt. Ναβάται δέ ἐσιν ἀραβίοι, ait Stephanus Orientalium quidem originum sedulus sectator, ὁ ὐκ ἀοιχείας γλυφόμενος: quod tantum abest a nugis Græculis, ut calumniatur insulsus ille Judæus, qui misera commentaria tanto Geographo nuperrime subjecit, nihil adeo certius occurrit notiusque Ismaelitarum Doctoribus, quam نبيذ spurium filiolum & expositum denotare, sive الصبي تلقيه امه في طريق, in Oceano Arabisini; sed نبيت aut etiam alia litera πιθμικῇ نبيط, & نابطة, ignobilem prolem vilisque conditionis, خبيث & خسيس vel ex adagio significant. Quamvis autem amplissime persagatum sit hoc nomen, per Arabiam Desertam & Saxeam, per Divitem alteram atque demum supra montes Chaldæorum; haud imperite tamen in Arabia pene insula cum Stephano sedem primam ναβαιώθ sive ναβάτ quæritabis. Multa hanc opinionem juvant. Jemana ortus fuit prænobilis vir ابو حي, decus *Bani Nabat*, eadem Ebn Said *Nabatenus*, aliique multi: deinde نبط & نبيط, unde *Nabathæa* in Geographicis Græcorum & nostrorum hominum, ultima litera discrepat, sensu licet *pullulandi* cum nomine primi Ismaelitæ satis conveniat. Postremo Grammatici Geographi Arabum in Chaldæa terra statuunt *Nabathenos* cum suis ritibus ac Philosophia, *Vasithum* inter & *Basram*: haud quidem cis Euphratem ad Erythræum pelagus hanc gentem exporrigunt per deserta petrasque Arabum; quod tamen fecere Eratosthenes perantiquus & doctissimus Philologus, Artemidorus, Dionysius, Josephus Mattathiæ, Plinius, Ptolemæus, alii. Ad Bosram etiam Idumæam quod puto, non Chaldaicam reperiri asserit populum نبات Grande Arabum Lexicon. Certissimum autem est scriptores veteres, maxime Poetarum nationem, *Nabathæum* ad Arabiam totam tendere, sicut meliores vates in S. Bibliis *Cedarenorum* pandunt appellationem. Esaias idcirco c. 60. tam נביות quam קדר ita diducit, pariterque Jonathan interpres substituit *Oves Arabicas* pro צאן קדר. Istæ autem de maximo Ismaelitarum dictavi, quæ in his angustiis forte potui; subjiciam porro S. Hieronymi verba in Traditionibus Hebr. *Duodecim filii*, inquit ille ex Josepho, *nascuntur Ismaeli, è quibus primogenitus fuit Nabaioth: à quo omnis regio ab Euphrate usque ad mare Rubrum, Nabatena usque hodie dicitur: quæ pars Arabiæ est. Nam & familiæ eorum oppidaque, & pagi, ac munita castella, & tribus eorum hac appellatione celebrantur* (quid expectatis disertius?) *ab unoquoque ex his*; Cedar *in Deserto*, & Duma *alia regio*, & Theman *ad austrum*, & Cedma *ad orientalem plagam dicitur*. Paria habet Sophista Gazæus, qui non pauca delibavit ex Josephi Archæologiis ad Octateuchum: *Ismaelitæ, qui Agareni & Saraceni, occuparunt universam solitudinem, qua se extendit ab Assyria versus orientem solem* (rectius *ab illo*) *usque ad mare Rubrum, & regionem quæ Abatene* (l. *Nabatene*) *vocatur, & ad præiacentem solitudinem usque in Ægyptum.* Quoniam vero Strabo adnotavit in pulcherrimo suo opere *Agricolas* præsertim vocari qui Syriæ Damascenæ ac Judææ ab oriente obsident, scias interim, tam ازباط quam نبايت ejus vitæ homines, seu فلاح denotare.

Princeps secundus nomen suum κήδαρ recte servavit apud

sunt filii duodecim universi; Nabajothes, Cedar, Adbeel, Mabsam, Idumas, Mas-

Κήδαρ. [d] Αδδήλ, [e] Μαβσαμᾶς, [f] Ἰδουμᾶς, [g] Μά-

Josephum, ex Hebraico קדר sive patrio قادر. Ab eximia enim sui virtute ac potentia, quam vir Dei etiam vocat כביר קדר, nomen ille nactus erat: non vero, quod asseruerunt Philo, Origenes ad Psalmos, S. Hieronymus, aliique Theologi, tam Judæi quam Christiani, διὰ σκοῦτος. قادر insuper scribunt uterque Arabs in Archivis Illustrissimi Laudi: قدر Judæi Africani, قيدلر Arabs Waltonianus, Syrus haud semel קוד. Vitio autem vetere ac perpetuo Samaritarum Hebraici codices reponunt קרר, & illorum paraphrastes Arabicus قذن, pro celebratissimo vocabulo קדר. *Cedreorum* etenim propter juga Beatæ Arabiæ meminit, ubi loci *Rathenos* constituit, Cl. Ptolemæus, ipsa anima Geographiæ; Stephanus *Cedrosorum* in Deserta Arabiarum, *Cedarenorum* ibidem alii: dein inter primos Mostarabes قيدر Phylarchum recensent, scriptores patrii. Audite Philonem, ἴσι ὃ κηδὰρ, χώρα ἀοράτου, lego ἀοικησίας, aut clarius S. Hieronymum, *Est autem* Cedar *regio in eremo Saracenorum, à filio Ismaelis* Cedar *ita cognominata.* Veruntamen idem plane cecinerat à tot seculis nobilissimus Propheta Esaias c. 42. 11. ישאו מדבר, ἐφερώθηλ ἔρημος; ibi Jonathan חצרים תשב קדר interpretatur, ut solet, perite, יתבין מדבר ערבאי *Arabiæ sitientis incolas.* Hieronymus vero Rabbinis submonentibus, *levet desertum, in domibus* (rem miram) *habitabit Cedar.* Pro solita sua facundia etiam Jeremias c. 2. 10. in caurum & vulturnum dimittit ingratos Judæos hisce verbis, ἔλθετε εἰς πᾶσας κατοικίας, καὶ εἰς κηδὰρ διασείλατε. Et planissime omnium Ezechiel is inter Majores vates c. 27. ערב וכל נשיאי קדר, ἡ ἀοικησία, πάντες οἱ ἄρχοντες κηδάρ. Jonathan Targumista illo Commate, ערב וכל רברבי נבט. Id propter ἰσοσωματοῦσι *Arabes, Nabatæi*, atque *Cedareni.* Adde hisce Catenam Græcorum Patrum, χώρα ὃ κηδὰρ σαρακηνῶν, ἄοχυρα τὰ ἐρύματα; & præ cæteris Theodoretum ad Jer. c. 49. חצור, ἤτοι αὐλὴ καλεῖ πᾶσαν τὴν τῶν σαρακηνῶν σύστασιν· ἐπειδὴ νομάδες εἰσὶν οἰκησιᾶς καθιεῖσης. Isque alibi suarum ἐξηγήσεων perspicue & asseveranter enarrat de hoc secundo principe, ὁ κηδὰρ δεύτερος ἦν ἰσμαηλίτης· οἱ ὃ πάντες λαὸς οὗτοι ὁ πόρρω τῆς βαβυλῶνος μέχρι τῆμεσον ἐκτείνων). Tum itaque prope Themam cis montes Chaldæos castra posuerant, quos *Martinos* quidem appellat Ptolemæus: quin etiam hos infestatores Babyloniæ, *Scenitas* quam proprie dici dudum observavit Plinius, veteris eruditionis apotheca: atque insuper Gorionides ille Josephus אהלי קדר in Hymnis Divinis *Arabum Scenas* indicare aperte dixerat, teste Abenesdra.

Archontem autem tertium LXXII. Alexandrini & utrique Arabes Magni Laudi suaviori hypertne appellant ابديل & ἀδδήλ, aut mendo perfrequenti ναβδηλ: & Ambrosius exinde *Nabdeel.* Simili modo Josephi supellex tota, ἀεδδήλ, & *Abdeelus* servat, tanquam ex Hebræo אבראל. Philo etiam ne parcus videretur, duplicem formam interpretando suggerit, sicut Hieronymus docet ad *Nabdeel*, puta *serviens Deo* & *ursus Dei*, quæ sunt עבד אל & עבריאל, aut tritum Arabibus nomen عبدالله: atque rursus דבאל. Atat ὁ νομοθέτης reliquerat suo volumine אדבאל, ut Judæi Samaritæque ex tot monumentis Legis priscæ facile nobis persuadent: neque mirabuntur adhuc, quicunque libros orientales versent, ארבל scribi nonnunquam, ת altera extrita, in Pentateucho Samaritico; aut versionibus Arabicis Samaritarum, tum Judæorum & Græcorum, pro plenario ادبال, legi toties ادبل & ادبل, qua forma valde sibi placent gens Arabum.

Dein ducis Mabsami gratum est nomen & odoriferæ regionis domino conveniens; cujus etiam soror paris suavitatis vocabulo בשמת insigniebatur, Gen. c. 36. 3. מבשם quidem & מבשם accepimus à Scribis Samariticis, atque à Judæis Mixobarbaris: tenuius vero hoc enunciant Judæi cæteri de sacro Moysis volumine, מבשם, & ab his Antiocheni Christiani haud semel מנסם, pariterque Arabes Waltonianus & Laudinus مبسم & مبسام: & Hieronymus à Judæis *Mabsam.* Semel lego μαβσὰ in MS. Alexandrino, quod vocant. In codicibus reliquis tralationis Græcanicæ μασὰμ, præter Cottonianum μασὰ, quocum Ambrosius facit inter Latinos. Inde Josephi editio utraque obtinuit μάσαμ, ubi *Big.* & *Samb.* μασαμᾶς; Epiphanii denique excusa pleraque *Mabsamus*, scripta varie referunt *Marsamus*; & *Maxamus*, Schotani insuper conjectura probabilis μάψαμ: vel Josephus potius scripsit olim μάμσαμ seu μαμσαμᾶς; vel tu eliges ex tot vocabulis, quod ore Græco forte dignius existimaveris. Neque omittendum alium esse ordinem Josephi, quam Moyses præscripserat in hoc stemmate: apud hunc reperis à tertio principe *Mabsam, Masma, Duma, & Massa:* apud Josephum in impressis, ἰδουμᾶς, μάσαμ, μαίμασ, μάσμης, atqui in membranis *Big.* & *Samb.* μασαμαῖς, ἰδουμᾶς, μάσμαν, μάσμης. Tum etiam scripta Epiphanii ea nomina disponunt hunc in modum, *Marsamus, Masmasus, Idumas, Masmisus*, sed & ejusdem Scholastici τὰ ἐπιτεθέντα, *Mabsamus, Masmaus, Dumaus, Masaus.* Cl. Bosius legendum monet, μασαμᾶς, ἰδουμᾶς, μάψαμ, μασᾶς: cui sententiæ proxime accedo, reddito tamen secundum Epiphanium ordine sacro, μαβσαμᾶς, μάσμας, ἰδουμᾶς, μάσας, atque pergendo, χόδαδ, θέμαν, ἴστης, ναφαν, (ubi *Big. Samb.* & *Cas.* ναφᾶν,) καδμᾶς, pro Typographorum oscitantium κάλμας, aut κάδμας Scribarum.

Mibsamam sequitur, simillimo typo nominis משמע aut inter Samaritarum Philologos *Mashmah*, مشمع. In opere polyglotto Waltoni Arabs ad Genesin مشماع expressit, & Chronicorum initio mollius مسمع, Erpenianus Arabs مشمع, & Laudini ambo مسماع: viri Ecclesiastici μασμὰ, post LXXII. Judæos, sed Complutenses μασμαὶ, Ambrosius *Masmam.* Josephus demum, cujus verba nunc impendio sectamur, μάσμας vertit ex Hebræo, si Scribarum veterum fides apud nos valeat, ut *Big.* & *Samb.* atque ex Latinis membranis *Voss.* 1. *Mert. & Vig.* sed μάμασος vox inutilis ex *Basil.* prodiit. Digne autem accedit ad literam Moysis *Masmaus* recentium Typothetarum, nisi ipsi id nominis ab Hieronymi *Masma* forte derivaverint. At vero quod multum præstat litibus istis librariis, quintum Ismaelitam patria nomenclatura vocatum fuisse ajo ما السما, quo nihil beatius sane contingit in Arabum climate. Hunc titulum postea vendicabant sibi complures Reguli Arabiæ Petræ: &, ne desit huic opinioni fides ac firmitas, in S. Lege memorat summus Moyses ما الذهب, inter principes Idumæos ad Gen. c. 36. Cæterum aut jam dicta faciunt satis, aut dux iste مسمع appellitari poterat sua in tribu. Professores literaturæ Asiaticæ norunt quid velim, alii vix intelligerent, si verbis pluribus dicerem.

De proximo Phylarcho monere æquum tam à Moyse quam Esaia דומה scribi syllabis duabus, دومه etiam cantari adhuc in conventiculis Samaritarum; *Duma* reddidisse Hieronymum à labiis Doctorum Hierosolymitanorum; δουμὰ forte LXXII. Alexandrinos, sed & Aquilam Ponticum; Arabes tamen Syrosque دوما Es. c. 21. præter Mauritanorum دومه. Nihilominus Josephus contra tam spissam fidem, cum obscure scribi in membranis suis Hebraicis viderat דומה Gen. c. 25. literam conjunctivam adeo contraxit in Iod; quod in optimis libris millies contingere nimia cura comprobarunt Masorethæ. Exinde *Big.* & *Samb.* ἰδουμᾶς, atque ἰδουμᾶς ambæ editiones, tum Epiphanio paraphrastæ *Idumas* aut *Ydumas.* Cum Josepho paria peccarunt Annalium S. LXXII. aut sane pauciores Interpretes Græci, & in Genesi S. Ambrosius, ubi *Iduma* legerat. Nam Paralipom. principio, ubi idem regulus cum suis fratribus describitur, cuncta plane Græcorum exemplaria habent ἰδουμὰ, velut ab authentico ירומה. ἰδουμὰ etiam in libris Moysis ponunt Biblia Complutensia, MS. Carolinum, & venerandus codex D. Cottoni viri docti & perillustris. Adde his apud Esaiam vice משא רומה, Græcam Ecclesiam legisse omni seculo ὄρασμα τῆς ἰδουμαίας, i. e. *Visio Idumææ* ex vetere versione Romana: sive ut Arabum Christiani loquuntur, الذبوة في ادوم, Ubi Aquila & post illum Hieronymus correxerunt, *Onus Duma*, quod *silentium* significare aut *similitudinem* adnotat Rector Bethleemiticus. Verum non deferam facilis τὰς γραμματέως τῶν ἰουδαίων; novi etenim δούμαδα apud Geographos Græcos, præcipue Glaucum in originibus Arabicis, & instauratorem Orbis Ptolemæum, necnon دومة الجندل *Daumatoljandal* apud Arabicos in Eremo ipsius climatis ad gradum LXXV. longi orbis, & pene XXX. lati, ob vetustatem oppidi celebrari: veruntamen *Idumæos* à parente *Rufo* nomen suum traxisse, non ita ab hoc principe. Ptolemæus quidem, dum ampliat Græco more Arabiæ εὐδαιμονίαν, *Dumatham* collocat, ubi fecerit maxima lux horas pene XIV. inter celebriores Divitis Arabiæ, parte altera suorum γεωγραφημένων; Calcosendius tamen & plerique Arabum, qui suam Peninsulam fortunatam intimius noverint, دومة الجندل in extremo Desertæ Arabiæ constituunt, qua Chaldææ committit, intervallo hebdomadali à Damasco, & ipsius duplo à Medina: &, quod maxime opinionem nostram adstruit de duce *Tema*, idem polyhistor refert دومة الجندل fuisse قاعدة primariam sedem regum *Temæorum.*

Ismaëlitarum septimus, משא scribitur ש plena asperaque in membranis Hebr. Cuthæorum, pariterque مشا in paraphrasi horum Arabica, itidemque in ἐκδόσει Erpeniana. مسا & מסא Arabs Syrusque Waltoni, tum in Moyse, tum extra eum. *Mussa* מעשא lectio est Judæorum, μασσῆ Græcorum omnium & Antistitis Mediolanensis, nisi quod Cottonianum exemplar & Eusebii Lexicon μασσῆ nimia voce producant. Heic etiam ludunt Josephi Scribæ. μάσμας *Big.* & *Samb.* μάσμης legunt *Bas. Gen.* & *Cas. Masmisus* itaque ex Latinis *Voss.* 1. *Star. Vest.* 2. *Goul. Vig. & Bal. Masaus* tamen prodiit è prelis *Col. & Bas.* Hieronymiani *Massa* persimilis: μάσσα adeo vel μασσᾶς scripsit olim Josephus. Hunc quidem ducem reliquisse sui monumentum urbem μασσῆ, משא seu *Mesa* Gen. 10. 30. Grammaticis tam Samaritanis quam Judaicis, haud indubius aio, tanquam limitem Arabum occiduum, quem Saadias *Meccam* interpretatur. Meccæ autem positum à littore Erythræo quis nescit meorum lectorum? Addam his مساي

pla-

[g] Μάσμα, [h] Μάσσα, [i] Χοδὰδ, [k] Θέμαν, rus, Abdeelus, Mabſamas, Idumas, Maſmaus, Maſ-

plagam occidentalem, ubi veſperaſcit dies, in libris Saracenorum denotare. Ait idcirco divinus Legiſlator Gen. c 10. Cahtanidas late habitare ἀπὸ μασσῆ ἕως ἐλθεῖν εἰς σαφηρᾶ, ὄρος ἀνατολῶν: ſive ex Ptolemæo, inter *Muzam* & *Sapharam* quam in regione thurifera eandem recte ſtatuit cum ظفار politiſſimus Golius, licet in vicinia ſit & aptus huic etymo locus صفير. Tantidem etiam ſuggerit Bochartus in priore magnorum Operum. Verum non tam arcte ſe continebant Joctanis genus, ſed inter Arabicum ſinum Perſicumque, per Arudam, Jemanam, Tehamam, Hajazam, & Nejdam latius multo habitabant, famamque ſuam alte adeo imprimebant, ut XL. rerum mortalium ſecula memoriam eorum uſque delere neutiquam poterant. Exiſtimo autem משא inter filios Iſmaeli Maſanorum gentem condidiſſe, quam inter Eremitas Arabum curare deſcripſit Cl. Ptolemæus.

Filius autem octavus Iſmaeli, ſi ſatis vacaret huic proſapiæ, moleſtiæ plurimum nobis equidem daret. Nam Maſorethæ minus ipſi ſibi conveniunt; dummodo הדד ſcribi jubent in venerando Moyſis opere, modo חדד Annalium S. priore, literis prima & poſtrema variantibus. Judæis etiam magiſtris obſequitur in hoc diſcrimine B. Hieronymus, adeoque heic *Hodad* Latine, ille vertit *Hadar*. Ambiguam porro invenimus tralationem Syrorum ex הדד & הדר adſervata tamen utrobique litera initiali. Veruntamen הדר legunt in Moyſe ſuo ſcribæ Samaritarum & Arabice iidem reddunt هدد *Hadad*. Arabs Walton. حذان dedit ad Geneſin, & in Chronicis هدد. Arabes etiam Laudini خادلان de Græco. Soli Judæi qui inter Mauros agunt, Legis ſuæ non immemores retinent in Geneſi حدس. At vero Samariticum הדד comprobant ſatis ac tuentur Onceloſi perantiqua paraphraſis Conſtantinopoli excuſa, Bibl. Veneta minuſculæ formæ cum Targumim, tum MS. Alexand. cujus lectio χοδδὰδ 1. Par. 1. pro vulgatiori χοδδὰν, aut Laudino & Complutenſi χολδὰδ, & cujuſdam Editoris ἀδὰδ, unde apud Ambroſium *Adad*: at omittam ſuſpecta vocabula χαλδὰ Cottoni, aliorum χοηδὰν, atque *Choadad*, *præcipuum*, apud Interpretem nominum Hebraicorum. Viget autem adhuc herois illius honos in feliciori Arabia, valdeque ibi regionis prædicantur familiæ, non ſolum لدد & لد, à virtute & potentia Phylarchi ita nuncupata; ſed magis ipſius هدلد, quod nomen & Moyſes expreſſerat, inter tribus Jemanitidas præclare nobilis. Huic auten principi, quod de cæteris fere obſervavit Joſephus, هد virtus ſua & generoſitas animi nomen paravit. Cui hæc minus placent, alia noſtra conjectura fruatur: hæc *vult* in extremo telluris Palmyrenæ, cui Arabiam miſeram *incumbere* omnis monſtrat Geographia, urbem nomine ἀδαδὰ latam pluſquam gr. 34. à medio Orbe, longamque 72. ab hoc principe inſigniri, &, quod multo illuſtrius accidit, reges Damaſcenos ab eodem *Benhadad* ordine ſuo nuncupari, ne memorem ex ſacris libris Idumæos etiam dominos ejuſdem tituli בן הדד. Verum ut ad Joſephum hinc pergam; anxiam quidem ſentio ſcriptionem noſtrorum codicum in hoc Iſmaelita: χόδαμος enim & *Latine Quodamus*, quocunque me verto, ita reperitur, præter operas Latinas *Baſil. & Colon.* quibus *Adadus* debetur. A manu Mattathiadæ ſtillavit ſine dubio nomen ΧΟΔΑΔΟΣ, unde ſcioli ad barbariſmum minuendum fecerunt χόδαυος. Adnotabis inſuper, hæc XII. nomina ab annalibus S. deſcripſiſſe Joſephum, verius quam de Moſaicorum libro primo, ubi חדד nemo legitur. Schotano denique remitto ſuum χόδαρος.

Principis autem noni nomen in Cœle-Arabia adſervant tam Θίμη à Chaldæa objectu montium diſſita, cui tribuit Ptolemæi πίναξ gradus XXXI. ιγ΄ πλάτ. & LXXXV. ιγ΄ μῆκ. quam βασίλεια, Syriæ Damaſcenæ imminens pagus in lat. gr. 36. long. pluſquam 72. Arabice eum vocarem بر تيماء: ſicut tota illa eremus Scenitarum hodieque nuncupatur ſtricte بريّة aut corruptius *Beriara*. Idem ſane ſpatium vaſtum reperio in Annalibus ſacris. l. 1. c. 5. v. 9, 10, 11. vocatum olim מדבר התראים, ἀγαρηνῶν ἤτοι ἀγραίων ἔρημον, qua Batanæam inter & Euphratem patet. Tam longe quidem famam ſuam expanderat Thema ille, ut S. Hieronymus ex Hebraico Judæorum תימא interpretatur. Nam Samaritæ in textu ſacro ſuiſque paraphraſibus legere malunt *Tima* תימה & بيمة. Syrus ad Geneſin *Thaima*, ſed principio Chron. atque Eſ. 21. 14. Θαιμά, תימנא. Arabs Walt. ſemel ثيما, alibi cum Erpeniano تيما. Senes Alexand. perpetuo Θαιμάν aut Θημάν: quibus cum conveniunt, ut opus, uterque Arabum Laudinorum تيمن & Ambroſianum *Theman*. Similiter Joſephi libri omnes Græci Θίμα: ex Latinis etiam vetuſtiores *Themaſius*, niſi quod Mertonenſis meo judicio veram lectionem præferat *Themas*, aut Græce Θημᾶς. In hodiernum uſque diem permanere hujus principis gloriam fatentur ipſi Arabes in tribu تيم & oppido *Tima*, quod triduano itinere à Damaſco diſſidet, à Daumatoljandal dierum quatuor. Hinc reor locum vaſtum & immanem فلاة, ſimpliciter تمياء vocitari apud Grammaticos Arabum. Monet autem Calcoſendius تيما *Temam* triplicem reperiri per Arabiam, unum in Hajaza regione prope Meccam, præter caſtellum Medinenſe *Taima* (apud Geograph. Nub.) aliam in rure طي nobilis Jemanenſis, tertiamque quam volumus maxime بيادية الشام, *in Deſerto Syriæ*: ſic enim appellare ſolent Arabiam Deſertam, à ſua Cherſoneſo ſive جزيرة العرب tranſverſis montibus diſtinctam. Omitto autem facile Scriptores recentes, cum Iobi liber *Thema* infamet tanquam plagam intritam & calamitatem viatorum c. VI. 19. ἴδετε ἰδοὺς θαιμανῖται. ארחות תימא Saadiæ ברארי תימא, ubi Syrus retinet תימנא Arabſque Walt. تيمن. Item Jer. c. 25. 23. pro תימא Hebraico, Græci legunt Θαμάν, & ab illis Arabs Bibl. Londinenſium ثامان Eſaias denique c. 21. 14. ubi ſimillima leges verbis Iobi; in *oraculo* ſeu *onere Arabiæ* declamat, ὕδωρ φέρετε οἱ οἰκοῦντες ἐν χώρᾳ θαιμάν, Hebr. ארץ תימא; Hieronymus Jonathanque interpretes, *terra Auſtri*, non optime. Conſtat igitur inter ſitientes Arabiæ incolas præcipuos fuiſſe Themitas à Thema Iſmaelita ſecundum Hebraicam veritatem oriundos, ſecundum Græcos vero à Themano Eſavi nepote, unde & Θαιμανα in Geographicis Strabonis accuratiſſimi ſcriptoris. Idem ille תימא fortaſſe an partem quintam fecit felicis Arabiæ? ut incolæ ſolent eam plagam partiri, nomine تهمة & تهامة, de qua Geographorum Arabicorum nemo tacet.

De decimo vix variant manus ſcribarum: is enim in omnibus Joſephi codicibus Ἰέτυρος appellatur, apud LXX. Ἰετούρ. Gen. c. 25. unde Ambroſii *Jatur*, aut 1. Par. 1. fortius Ἰετοῦρ, Hebraice יטור non ſemel, & in Arabicis verſionibus tam Samaritarum quam Judæorum يطور. Hunc patrem agnoſcunt *Ituræi*, qui in deſerta Arabia juxta Boſram habent, ut Strabo, Philo, Euſebius, aliique teſtantur; atque diu ante hos Paralip. S. Scriptor. l. 1. c. 5. 19. in bello Nabatheno ex familia Iſmaeli recenſuit *Hagareos*, *Ituræos*, *Naphæos* & (de quo inferius dicam) *Nodab*. הגראים יטור נפיש ונודב, quos omnes Syrorum ſimplicior ac vetuſtior tralatio, quam imitatur Arabs Waltoni, *Sacæorum* noto nomine سكان سماقا non immerito complexa eſt. De his enim opportune monet Ptolemæus in nobiliſſimo opere, ἀπ' ἀνατολῶν τὸ βαζανίας, ἡ σακκαία, καὶ ἐπὶ ταύτης νῶτο τὸ ἀλσαδαμον ὄρος οἱ πρόχωροι) ἄρχουσις. Arabicam autem Trachonitida cum Ituræa confundit ſæpius Euſebius in Geographico ſuo Lexico. Quinetiam niſi interveniſſet dux ille Iſmaelita, dicerem *Ituræos* nomen traxiſſe à jugis Alſadami ſub quibus delitebant: quippe ab الطور quod *montem* ſignificat, (& præcipue tremendum illud Sinai jugum in Arabia montoſa ſeu petræa inter Madianæos, quos ad extrema حجاز contulit Eutychius Alexandrinus) facile deducimus ἰτουραίαν, ut ab التابور *Itaburium*; unde Philo in locis, ἰτουραία, ὀρεινή. Vel idem potius parens fuerat unuſque طور atque يطور. Patet adhuc via alia conjectami يطور itaque inter ſuos obtinuit nomen قطر aut قطرية qua audacia apud Arabes, veteres recentes, venit وحطان vice vocis ſacræ يقطان.

Penultimus horum ducum ναφαισ nomine extat in *Baſ.* & *Gen.* editionibus Joſephi, necnon in Epiphanii codd. *Mert.* & *Bal. Naphæſus*. Quapropter ναφὰς *Big. Samb.* & *Caſ. Naphæus* S. Hieronymi in Quæſt. Hebr. ſicut *Naphæſus* quorundam librorum, voces vix utiles æſtimabis. Moyſis Interpretes Græci ναφὶς exhibuerunt, Ambroſius *Naphes* ab his: ſed ubi Chronicorum legimus ναφισὰς, atque initio quidem iſtius libri ναφὶς, ab Hebraico נפיש, quod Arabice ſcribunt Judæi plerique & totum genus Samaritarum نفيس. Hieron. ad S. Bibl. *Naphis*, & in locis idem *Nephes*, *refrigerium*, *vel anima*: imo Syrus aliquoties proponit נפש. Tribum autem Arabicam, cui hunc ſatorem præficerem, nondum ſane reperi: quærant hanc alii ſuo otio.

Noviſſimum incrementum Iſmaeli καδμας appellabatur Joſepho, ut nos ignorare nolunt *Big. Samb.* & *Caſ.* exiguo mendo ab illis diſcrepat excuſum nomen καλμασ: impenſius tamen adprobo Epiphanii *Chodamas*, unde reſtitui poſſit Græco καδομᾶς ex Hebraico Samaritarum קרמה, ſeu قدمة, *Cadma*. Judæi ubique legunt קרמה *Cedma*, & Arabs Waltoni قدما, alius قدما. κεδμὰ LXXII. Alexandrini, & MS. Alexand. ad 1. Paral. c. 1. κεδὰμ, atque Cottonianum ad Geneſin κεδμὰν. Hieron. denique haud ſemel *Cedma*, *orientalis*, *vel antecedens*. Ab illo parente Arabes Petræi Deſertique, quos profligaverat jampridem Nabuchodonoſorus, appellati ſunt Jerem. 49. 28. בני קדם, atque קדר à fratre hujus. Eodem facit egregius Divinarum literarum Interpres Theodoretus, εἰσὶ δὲ οἱ κεδεμ, ἀπὸ ἰσμαὴλ· τοῦτο γὰρ πᾶσι ὁ κεδὲμ. Iſmaelita autem iſte poſtremus ſedem fixit in Eremo Arabum haud procul à ſinu Meſanio, ſi recte colloco; *Cadema* ſane ſcriptoribus patriis nuncupatur is locus. Neque abeſt longe nobile nomen يقدم: quam formam amant totus fere oriens, Arabes vehementer, velut ſer-

Massæus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæsus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina sua dederunt, cum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

Ιέτυρος, [l] Νάφαισες, [m] Κάδμας. ἔστι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτε [n] καθήκουσαν πρὸς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν καπικῶν, [o] Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δ' ἔστι [p] οἱ τῶν Αραβῶν ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Αβράμε ἀξίωμα.

XIV.

CAP. XIII.

De Isaaco Abrami filio legitimo.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui serus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus supra modum diligebat, ut unigenitum, & senectutis limine dono Dei sibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipse magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti studeret, parentibus obsequium præstaret, Deumque summa pietate coleret. Abramus autem suam felicitatem in eo posuit, ut filium securum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipsi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga seipsum observantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratisque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; ut & hostibus superiorem eum fecerit, & præsentem felicitatem sua ei benignitas dederit filium Isacum, eundem popposcit ut sacrificium & victimam sibi offerret; justitque ut ipsum in montem Morium subducens, holocaustum *sibi* faceret, postquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim se manifestaturum esse ejus in ipsum pietatem, si etiam filii saluti anteponeret quod Deo

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ Ισάκε, ὃς ἦν γνήσιος Αβράμε παῖς.

ΙΣαακον δὲ ὁ πατὴρ Αβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ [q] ἐπὶ γήρως ἀθῷ κῷ δωρεὰν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ γενόμενον. [r] προεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τὸ τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ σεβὶ τὴν παρὰ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. [s] Αβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν [t] ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν ἐτύγχανε· τοῦτο μέντοι κῷ τὴν παρὰ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, [v] διαπεφευγὼς πᾶσαν βουλόμενος λαβεῖν τὸ σεβὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, κῷ πάντα ὅσα εἰς παρεχημένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσαι, κῷ τὴν παρὰ θεοῦ εὐδαιμονίαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς [x] ἔχοι τὸν υἱὸν Ισαακον, ἥτε τοῦτον αὐτῷ θῦμα κῷ ἱερεῖον σφάγιον προσάγειν· [y] ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, [z] βωμὸν ἱδρυσάμενον. ἔτως γὰρ ἐμφανίσειν τὴν σεβὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ κῷ τὸ τέκνε σωτηρίας προ-

fertur יעקן pro עקן, Ιακωβ, Ισαακ, & يملك sive Ιαμβλιχος inter Arabum reges amicitia M. Antonii infelix: imo apud suos يعرب & عرب idem iste conditor Arabum. Præterea dux ille videtur nomen, concessisse מרבר קרמרת Deut. c. 2. 26. τὴν ἔρημον κεδμὼθ juxta *Esbus* Arabicum, قدموث بريّة paraphrastis vernaculis: consule de hac plaga S. Hieron. ad חסבון. Dignum autem est notatu alterum Laudinorum pro *Cedma* substituere هاجر, quasi una eademque sede *Cedmitæ* gauderent & Agræi: tum etiam قدم & قدمة inveniri inter δήμους felicioris Arabiæ, quisquis Lexica Arabum MSS. versari noverit. Harum denique literarum periti ultro mihi condonabunt, si vel contendero pro קרמה inter phylarchos Arabum celebrari hucusque جذام & جذيم. Consimili ritu Scriptores Saracæni vice illepidi monstri كلباد scribunt sæpius جالوث. Hieronymum autem fefellit responso facili Rabbinus Hierosolymitanus, cum illi dictaret *Nodab* Paralipomenon eundem fuisse hominem atque modo *Cedma* apud Moysen. Ita solet indocta illa schola Sarram cum Ischa, cum Cetura Agaram, imo cœlum cum terra permiscere & confundere, ut aliquid dicere viderentur. Hæc ita scripsi de Ismaelitarum Patriarchis volante calamo. Excurrant autem alii, quo viam passim aperuerint Edrisius & Abulphedas, per *cabilas* & pagos, per castra & puteolos vagi veterisque populi: aut sedulo perlegant quæcunque ad Mohammedica Abilfaragii adnotavit E. Pocockius, vir plane venerandus & Gaza sapientiæ Orientalis, quotquot uspiam illarum gentium scire mores, studia, ac sedes desiderant, unde thus, myrrha atque balsama, & quod longe omnium carissimum, Biblia Divina ad nos veniunt. *Bern.*

d Αεδελ,] Ναεδαηλ LXX.

e Μασαμᾶς,] Ita ex *Vet. Interpr.* Μασαμὰς *Big.* & *Samb.* Μασαμᾶς *Vat.* in *Editis* Μάσαμ. in LXX. Μασαν.

f Ιδυμᾶς,] Sic *Big.* & *Samb.* Ηδυμᾶς *Vat. Basi.* & *G.* Ιδυμὰ LXX. *Cod. Alex.* in *aliis* Δυμά.

g Μασμα,] Ita ex *Vet. Interpr.* & Ματμὰ LXX. In *MSS.* Μασμαν, in *Editis* Μάμασ.

h Μάσα,] Μάσαν tam in *MSS.* quam *Editis.* in LXX. Μασσή, & in *Vet. Interpr.* habetur *Masaus*, apud *Hieronymum* etiam *Massi*, unde Μασσα rescripsit *Bernardus*: cui tamen Μασσᾶς non displicet.

i Χοδαδ,] Ex lib. 1. *Paralip.* c. 1. (ubi LXX. *Cod. Alex.* habet Χοδδαδ) ita rescripsit *Bernardus*, pro Χόδαμ tam *MSS.* quam *Editorum.* in Latinis codicibus *Quedamus* aut *Adadus*, aut *Chadadus.*

k Θεμαν,] Ita in quibusdam *MSS.* Θείμαν *Vat.* quod propius accedit ad Θαιμαν LXX.

l Νάφαισ,] In *MSS.* Ναζὰ & Ναφθᾶ. in LXX. Ναφεί.

m Κάδμας.] In *MSS.* Κάδμαν, in *Excusis* Κάλμαν, in LXX. Κεδμὰ & in *Epiphanii* codicibus *Cedmas*, *Cadomas* & *Chadomas.* unde *Bernardo* placuit Καδμᾶς. *Huds.* Credo Κάδμιος scripsisse Josephum, quod inter Α & Δ parva sit differentia, & Gen. 25. *Cadma* appelletur ultimus filiorum Ismaelis. *Rel.*

n Καθήκουσαν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* κῷ καθήκοντων in *Editis.* κῷ ἐπέκεινα καθήκοντων *Hen.* imperite. *Bern.*

o Ναβατηνὴν] Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videsis *Berkelium.* Ναβαθηνὴν *Big. Casi. Basi.* & *G. Bern.*

p Οἱ τῶ Αραβῶν] Οἱ τὸ τῶ ἀραβῶν ἔθνος *Samb.* οἱ τὸ τῶ ἀραβῶν ἔθνος *Hen.* Mox ille idem ἀφ' τὸ δ' Αβραμε ἀξίωμα. In hac sententia inemendabile quoddam mendum viderat everri commentator p. 264. ubi tamen recta sunt omnia & Atticæ elegantiæ. Ait autem doctissimus Judæus. *Hos illos esse, qui nomina suæ dederint & tribubus infelicium Arabum & adhuc amplius toti illi genti.* Legimus enim in historia vetere tanquam promiscua nomina Arabes, Scenitas, Nabathæos, Cedarenos & Themanitas. Similia olim scripserat gentis Judaicæ irrisor Molo, ut ex eo retulit A. Polyhistor his verbis, ἐκ μὲ τ' αἰγυπτίας χώρας ἀβραμ ὡς ιβ'. ὃς δὴ εἰς τὴν ἀραβίαν ἀπαλλαγέντας διελεχθῆ τὴν χώραν, κῷ πρώτους βασιλεῦσαι τῶ ἱσραηλίων. ὅθεν ἕως καθ' ἡμᾶς δώδεκα εἶναι βασιλεῖς ἀραβων, ἐμωνύμους ἐκείνοις. Vides nobilitatis suæ gentem observantissimam. Neque præterire fas est Artapani testimonium validum; εἶναι τὰς τῶ ἀραβων βασιλεῖς ἀπογόνους ἰσραὴλ, ὡς μὲ ἀβραμ, ἰσαακ δ' ἀδελφούς. Quinimo hosce filios Ismaeli jam olim inter deos suos retulisse Arabes haud diffitentur scriptores vernaculi. *Bern.* Οἱ τὸ τῶ Αρ. *Samb.* & *Vat.* οἱ τὸ τῶ Αραβων ἔθνος *Hen.* & mox ἀφ' τὸ δ' Αβραμε ἀξίωμα. Vide *Eusebii* Præpar. Evang. l. 9. c. 18. & 19.

q Επὶ γήρως ἀθῷ] Phrasin illam priscam & elegantem denuo reddunt nobis *Big. Samb.* & *Casi.* quam *Epiphanius*, *Basi. Gen.* & *Hen.* sponte aut inconsulto præterierant: legunt etenim simplicius ἐπὶ γήρως. *Bern.* Ita *Big. Samb. Casi.* & *Vat.* ἐπὶ γήρως κῷ δ. *Basi. G. Hen.* & *Vet. Interpr.*

r Προεκαλεῖτο] Προσεκαλεῖτο *Basi.* & *Gen.* contra meliores. Ita etiam *Hen.* ἐπιτηδεύοντα, pro casu recto. *Bern. Al.* προσεκαλεῖτο.

s Αβραμος] Αβραμώς τε *Basi.* & *G.* contra *MSS.*

t Εν μονῳ] Ita *Big. Samb. Casi.* & *Vat.* ἐν μονῳ τούτῳ ὑῷ καταλιπὼν *Basi.* & *G.* Legerat forsan *Vet. Interpr.* μονογενῆ ὑῷ καταλιπὼν, unde Latina illa fecerit *cum felicitatem suam legitimo filio relicturus esset.* Bern.

v Διαπεφευγὼς] Sic in omnibus *MSS.* ἀφοπέφευγε *Basi.* ἀφ' τὸ πέφευγε *G.* ambo inficete.

x Εχοι τὸν υἱὸν] Modo Attico *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui, cum vulgo Græcorum: iidem mox θυμα accentu non suo. Epiphan. vero, πείσεις, κῷ ἔχοις τὸν ἰσαακον; nesciebat enim ille Scholasticus reliquum sententiæ hujus rite adponere. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* ἔχῃ *reliqui.*

y Εκελεύε τε ταῦτα] Sed quod commodum Josepho faustumque vertat, heic statim incipit codex *Bubequianus*, qui similimus plane *Hennebergensi*, non ovum magis ovo apparet. *Bern.* Sic *Big. Samb. Casi. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκελεύε δ' εἰς τὸ M. *Basi.* & *G.*

z Βωμὸν ἱδρυσάμενον.] Illa βῶμον ἱδ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* restituimus. *Bern.*

πμήσθε [a] τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β'. Ἀβραμος δ', ὅπι μηδενὶ κρίνων θεμιτὸν εἶναι παρὰ Θεοῦ δίκαιον, [b] ἁπάντα δι' ὑπηρετεῖν, ὡς ἐκ τοῦ ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων [c] οἷς ἂν ἵλεως ᾖ, ὑπακρυψάμενος πρὸς [d] τὴν γυναῖκα τήν τε τοῦ Θεοῦ προρρησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ισακον μετ' δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [e] πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, [f] ἀπίει πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνῴδευσαν οἱ οἰκεται. [g] τῇ τρίτῃ δ', ὡς κατόπιον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, καὶ μόνος τοῦ παιδὸς προσγίνεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' οὗ τὸ [h] ἱερὸν [i] Δαβίδης ὁ Βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [k] μόνου. τοῦ δὲ Ισακου [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου [m] τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγε, ὄντα ἱκανὸν καὶ [n] τῶν οὐκ ὄντων εἰς ὑπερβολὴν ἀνθρωπίς προσαγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαρρούντων ἀφελέσθαι· διὸ δὴν σὺν καὶ ἐκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ ἐθέλοις μέλλοι τῇ θυσίᾳ προσευχόμενον αὐτόν.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύασο, καὶ τὰς ξύλας ἐπενενόχει, καὶ λοιπὰ πάντα ὑπῆρχε, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι „παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ [q] παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν „ὅ, τι μὴ πρὸ τοῦ σοῦ ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, „ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ μᾶλλον εὐδαιμονήσαι ὤμην, [r] ὡς σὲ ἰδοι„μι ἠνδρωμένον, καὶ τελευτῶν [s] διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς „ἐμαυτοῦ [t] καταλίποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ [v] Θεοῦ τε βουλομένου „σοὺς πατρῴους ἐγνώμην, καὶ πάλιν τούτῳ δοκεῖν [x] ἀποτίθε„μαί σε, φέρε γενναίως τοῦ καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ [y] σὲ „προσχωρῶ, ταύτης ἀξιώσαντι παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, „[z] ἀνθ' ὧν ἀμύνης γέγονέ μοι [a] προστάτης καὶ σύμμα„χος, νῦν ὑπιτυχεῖν. [b] ἐπειδὴ γνησθεὶς ἀποθανοίη, καὶ „τὸ κοινὸν ἐκ τοῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίου gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *saltem* omnes quibus est ipse propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus servis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati sunt eum servi. Tertio vero die, cum jam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero advenit ad montem; ubi postea rex Davides templum exstruit. Ferebant autem secum omnia quæ ad sacrificium usui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, & simul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla præsto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis præbiturum esse, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim suppeditare, & quæ haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

Fidem videndes & opera Abrami.

Mons Moriam primum Isaco obligato, dein Templo Dei nobilis. v. Lib. 7. c. 10.

xxv. annorum juvenis ille ad aram poscitur.

3. Postquam autem structa erat ara, & ligni fruticula imposuerat, atque omnia parata erant, filium *sic* alloquitur: „O fili, te, mille votis à „Deo expetitum mihi nasci, ex quo in hanc vi„tam venisti, summa cura ac solicitudine educa„vi, nihilque erat in quo me beatiorem fore pu„tavi, quam ut te virum factum conspicerem, „morienque dominatus mei successorem relin„querem. Sed quoniam & Dei voluntate pater „tuus exstiterim, iterumque te ut illi placitum „est abdicem, forti animo fer hanc consecratio„nem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore jam affici vult, eo quod benignus mei „defensor fuerit & adjutor. Quum natus mo„riaris, non communi omnium more è vita egre„diens, sed à patre proprio rerum omnium pa„rens-

Isaco adeo immolando persuadet pater oratione pia plenaque animorum.

[a] Τὸ τῷ Θεῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ ὦ θεῷ.

[b] Απαντα δι' ὑπηρετεῖν,] Απαντᾶς legisse videtur *Vet. Interpr.*

[c] Οἷς ἂν] *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius.* οἷς ἂν ἄμβροτος ᾖ, subdole omiserant *Hen.* & *Busb.* Idem fecerant Typographi absque dolo. Dein τὸ τεθνάναι permutant iidem *Hen.* & *Busb.* pro indubio τῷ δὲ θεῷ προσήκειν. *Bern.* Itidem ex *MSS.* οἷς ἂν ἄμεμπτος ᾖ, quæ non agnoscunt *Editi.*

[d] Τῷ γυναικὶ] Deest in *Gen.* τῷ γυναῖκα, malo exemplo & negligentia.

[e] Πρὸς ἱερουργίαν] Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb.* & *Vat.*

[f] Απῄει] Recte scripti libri κατ' ἐκθεσιν ὑπερσωτελικῶς μέσως. Prelis vero errantibus extat ἀπίει, & subinde συνῴδευσαν. Ante hæc legebat *Samb.* πρὸς τὴν ἱερουργίαν. *Bern.*

[g] Τῇ τρίτῃ δ',] Τῇ δὲ τρίτῃ *Hen.* & *Busb.* Iidem mox atque *Epiphanius*, ἱδρύεται, Cedrenus Historicus ἱδρύσατο: at Athenienses amant instantia temporum. *Samb.* denique cum istis scribit regium nomen δαυίδης, absque ε. *Bern.*

[h] Ιερὸν] Βωμὸν rectius scripsisset: nam ἱερὸν a filio Salomone conditum quis ignorat? *Rel.*

[i] Δαβίδης] *Al.* Δανίδης ὁ βασ. ὕς. ἱδρύεται. at ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο Cedren. ὡς φησιν Ιώσηπος, ἐν τῷ ὄρει Σιων *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophista* hac de re; *nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq.* l. 1. *Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon (Davides* sane *Josepho) deinceps templum condidit.*

[k] Μόνου.] Addidi huc nomen ὑποξαίρετον ex *Samb. Big.* & *Cas.* quo carent etiam *Hen. Busb. Epiphan.* & ἐκθέσεις ambæ *Græcanicæ.* Audiamus nunc sequaces Josephi de historia tam illustri. Inter illos G. Syncellus P. CP. p. 102. τῷ γυλέ. ἔτι δὲ κοπτὸν, κέ. δὲ ἰσαὰκ, σφαγιάζειν ὁ ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ, ὡς φησιν ἰώσηπος, ἐν τῷ ὄρει σιών. Ex hoc Georgio porro alius cognomento Cedrenus, τῷ κέ. ἔτι δὲ ἰσαὰκ, σφαγιάζειν αὐτὸν ὁ ἀβραὰμ εἰς θυσίαν ἐν τῷ ὄρει σιών. εἰς ἐκεῖνον γὰρ τὸν τόπον θυσιαστήριον οἰκοδομήσειν ἀβραὰμ, ἔνθα ὕστερον ὁ δαυὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο. Item pius ille Sophista ex Gaza: *Nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est. ostenditur. Josephus quoque Antiq. l.* 1. *Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon (Davides* sane huic Judæo) *deinceps templum condidit.* Dein nobilis Asceta Zonaras, ἔτι δὲ καὶ πίνακι σημαίνων ὁ ἑβραῖος ἰώσηπος φησιν εἶναι τὸν ἰσαὰκ, ὅταν πέμψαν ὁ θεὸς ἐπὰγῃ τῷ ἀβραὰμ. Reliquos vero non provoco in re certissima. *Bern.* Vox μόνου ex *MSS.* deerat in *Editis.*

[l] Πέμπτον] Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος *Bas.* & *G.*

[m] Τί καὶ μέλλοι] Τί μέλλοι *Busb. Hen.* & *Epiphan.* nec male. *Bern.*

[n] Τῶν οὐκ] Forte οὐκ τῶν. *Cocc.*

[o] Ανθρώποις προσαγαγεῖν,] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπους. casus utrosque admittit Hellenismus. Cum verbulo προσαγαγεῖν. *Bern.*

[p] Πάντα ὑπερεπῆ,] Ita ex *MSS.* καὶ λοιπὰ ὑπερεπῆ *Bas.* & *G.* καὶ λοιπὰ ὑπερεπὴς *Hen.* & *Bas.* respectu βωμοῦ.

[q] Παρῆλθες] Παρῆλθον *Bas.* & *Hen.* jejune. *Bern.*

[r] Ως σὲ ἰδοιμι] Eustathius in Archivis Pembrochianis, ὤφελον, ὡς ἐπειδή με σὲ: Vossianus atque ille Leonis Allatii, ὤμην, ὡς ἐπειδή με σὲ: puta ita conscriptum pro ὠμὴν, ὡς ἰδοιμί σε, ex auditione prava. *Bern.* Ita *Big.* & *Cas.* ὡς σὲ ἰδοίμην *Samb.* & *Vat.* ὡς εἰ σὲ ἴδοιμι *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[s] Διάδοχον] Διαδοχον δοχῆς τ ita *Busb.* & *Eustath.* Pembrochianus. Cæteris placet διάδοχον τ δοχῆς τ. Articulorum enim apud Athenienses magna copia esse solet, ὡσεὶ κομμώνων. *Bern.*

[t] Καταλίποιμι.] Καταλελείποιμι *Bas.* & *Gen.* καταλιποῖμι *Big.* καταλίποιμι *Samb.* & *Eustathius* Pembr. καταλείποιμι denique recte *Cas.* & *Eustath.* vulgatus. *Bern.* *Al.* κα αλείποιμι.

[v] Θεοῦ τε βουλομένου] Θεοῦ βουλομένου *Eustathius.* Mox idem cum *Epiphan.* Scholastico, ἀναθήκην σε, *te repono*: quod Josephus non dixit. Dein σὲ προσχωρῶ *Samb. Eustathius*, & *Epiphanius* Interpres. Simpliciter προσχωρῶ Josephi editio *Genevensis.* ὃ προσχωρῶ Typographia *Basileensis*, quod mutari volo in σὸ προσχωρῶ. Veruntamen σὲ παρίχω, ut familiarius dictum, proferunt *Cas.* & *Big.* Bern.

[x] Αποτίθεμαί σε,] Αναθήσω σε *Eustath.* & *Epiphan.*

[y] Σὲ προσχωρῶ,] Ita *Samb. Eustath.* & *Epiphan.* vocem σὲ omittit *G.* ὃ προσχωρῶ (forsan pro σὸ π.) *Bas.* σὲ παρίχω *Cas. Big.* & *Vat.*

[z] Ανθ' ὧν] Ανθ' ὧν καὶ ἀμύνης *Vat.*

[a] Προστάτης] Προστάτης in *Codd. Eustathii.*

[b] Επειδὴ γνησθεὶς] Viderat sane heic loci *Epiphanius* ἐπεὶ δ' ἐγνώσθης, ἀποθανῇ: imitatur ipse adeo Latinis vocibus, *Natus ergo morere.* Capiat autem Lector ex his, quod utile existimarit & correctius. *Bern.* Επεὶ δ' ἐγνώσθης, ἄπιθι νῦν *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὴ ἐγνώσθης ἀποθανῇ.

„ renti Deo sacrificii ritu oblatus; ipso ut reor „ te dignum censente, qui nec morbo nec bel„ lo nec alia quapiam calamitate, quæ homi„ nibus solet accidere, ex *hac* vita decedas; sed „ cujus animam ille cum precibus & solenni sa„ crificio exciperet, & apud se collocaret, teque „ mihi curatorem & senectutis moderatorem præ„ stabis, quem in finem te potissimum educavi, „ Deum loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maximè dictis parentisque paret Isacus.

4. Isacus autem (eo enim patre erat, quem si quis nactus fuerit, generoso oportet esse animo) libentissime sermonem ejus accipit: atque hæc effatus, „ quod neque initio dignus erat qui nascc„ retur, si Dei patrisque judicium rejecturus esset, „ seque non alacriter utriusque placitis obsequen„ tem præberet, quandoquidem, si vel pater solus „ ita vellet, nefas esset non parere „, protinus ad aram & mactationem accessit. certeque peractum fuisset opus, si Deus *ei* non obstitisset. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine sanguinis humani pueri cædem se ei imperasse, dicebat; neque illum, cui patrem ipsum fecerat, cum tanta impietate se velle auferre, sed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere jussus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, se quidem istis delectari quæ ei dederat; illum autem non deserturum esse, quem semper omni *sua* cura ac liberis dignaturus sit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. prædixit etiam fore ut genus ipsorum in multas gentes crescerct & divitiis floreret, ejusque principes & auctores in sempiterna memoria haberentur: utque posteri, terram Chananæam armorum gloria possessuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixisset Deus, arietem ex improviso eis *ante oculos* adduxit ad sacrificium. At illi, præter spem sibi redditi, nactique tantæ felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: & victima mactata reversi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti spondet cum longævum hunc filium, tum sobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Isaco improvisa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

„ Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας προπεμπόμενον, „ ἄξιον οἰομή σε κρίναντος αὐτὸ μήτε νόσῳ μήτε πο„ λέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυ„ κεν ἀνθρώποις, ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου, μετ' ὀλίγων δὲ „ καὶ ἱερουργίας ἐκείνου [c] τὴν ψυχὴν τὴν σὴν προσδέξο„ μένου, καὶ παρ' αὐτῷ καθέζοντος. [d] ἔσῃ τέ μοι εἰς „ κηδεμόνα καὶ [e] γηροκόμον, διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνετρε„ φόμην, τὸν Θεὸν ἀντὶ σοῦ [f] παρεχημένον.

δ'. Ισακος δὲ ἦν οἷος τυγχάνοντα γνώναι ἐδεῖ τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται προθύμως τοὺς λόγους· καὶ φήσας, „ ὡς οὐδὲ γενόμενα τὴν ἀρχὴν [g] ἦν „ δίκαια, εἰ Θεοῦ καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθαι, „ καὶ μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων [h] βουλήμασιν „ ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνα τοῦ πατρὸς τοῦτο προαιρούμενα „ μὴ συμφέρειν ἄδικον ἦν, „ ὥρμησεν ὑπὸ τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπεράχθη τὸ ἔργον, μὴ στάντος ἐμποδὼν τοῦ Θεοῦ. [i] βοᾷ γὰρ ὀνομαστὶ τὸν Αβραμον, εἴργων τὸν παιδὸς σφαγῆς. ὁ γὰρ ὑπὸ θυμήσας ἅμα τῷ ἀνθρωπίνῳ τὴν σφαγὴν αὐτῷ προσάξαι τοῦ παιδὸς, ἔλεγε, δεδὲ ὃ πατὴρ ἐπίσης αὐτὸν ἀφελέσθαι τούτου βουλόμενος μὴ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι [k] θέλων αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα προστασσόμενος ὑπακούοι. μαθὼν δὲ αὐτοῦ τὸ προθυμον καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας, ἥδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέχει, ἐκ ὑστερήσειν δὲ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ χάριτος ἀξίωντα· ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσοντα εὐδαιμόνως [l] παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις προφαδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. προεδήλου τε [m] τὸ γένος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πολλὴν ἐπιδώσειν, καὶ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τήν τε Χαναναίαν ὅλοις καταχτησαμένους, ζηλωτὸς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [n] ἐκ τ' ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας [o] ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν [p] ἐπαγγελίας τυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· καὶ θύσαντες ἀπενόησαν πρὸς τὴν Σάρραν, καὶ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

XV. CAP. XIV.

De Sarra Abrami conjuge, utque ipsa vitam finierit.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάρρας τῆς Αβραμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

Sarræ defunctæ Abramus sepulchri locum acquirit Hebrone sitis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum

ΚΑΙ Σάρρα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν· [q] θάπτουσι δὲ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ [r] χωροῦ αὐτῆς τὸ τάφον. Αβραμος δὲ ὠνησαμένου

c Τῷ ψυχῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* deest τῷ.

d Εσῃ τέ μοι] Εσῃ δέ μοι *Eustathius* Antiochiæ, qui dicitur. *Bern.*

e Γηροκόμον,] Rescripsi γηροκόμου ex *Big. Samb.* & *Eustathii* exemplari Oxoniensi. Sic volet gens Cecropia à casu suo γήρως. γηροκόμος autem usus est proletarii. à recto quidem γῆρος. Sed vero γηροκόμος ubi reperiatur cunque apud *Bas. Gen.* aliosve vitio non caret. *Bern.* Itidem ex *MSS.* à casu suo γήρως. al. γηροκόμου. in *Bas.* & *G.* γηροκόμου.

f Παρεχημένον.] In *Codd. Eustathii* παρεσχόμενος & παρεχόμενος. *Epiphanius* etiam *præbiturus.* Bern.

g Ην δίκαια,] Δίκαια εἶναι ἂν, *Eustathius* descriptor Hexaëmeri. *Bern.*

h Βουλήμασιν] Μέλλοι *Bus. Hen.* & *Eustath.* MS. minimo discrimine. Insolens est *Bas.* & *Gen. Eustathiique* βουλήμασιν. Cum aliis utere βουλεύμασι verbi notissimi incremento. Idem sua phrasi imitatus est *Zonaras* καὶ δίκαιον εἶναι φήσας θεῖ καὶ πατρὸς αὐτεξούσιον θελήματι. *Bern.* Ita ex *MSS.* male in *Editis* βουλήμασιν.

i Βοᾷ γὰρ] Libri Græci Latinique, præter *Gen.* qui tenet βοᾷ μοι. *Bern.*

k Θέλων αὐτοῦ] Hoc omisit *Samb.* contra pleonasmum Atticum, & tot libros aliorum. *Bern.*

l Παισὶν ἀγαθοῖς] Παισί τε *Hen.* & Et *Busb.* quo pacto cavent de Edomo. *Bern.* Παισί τε *Hen.* & *Bas.*

m Τὸ γένος] *Al.* τὸ γένος αὐτῶν.

n Ἐκ τ' ἀφανοῦς] Hoc delicatius quam ἐξ ἀφανοῦς editionum, & simul comprobatum antiquioribus libris, ut *Big.* & *Samb.* &c. *Bern.* Sic ex *MSS.* in editis ἐξ ἀφανοῦς.

o Εαυτοὺς κεκομισμένοι,] Lectio illa, quæ in editis est, scioli fuit, veteris an recentis cujusdam non anquiro: *MSS.* vero Josephi scriptoris ἀτλικωτάτου. Sensus tamen omnibus unus constat idemque, quem nec ignoravit Cassiodori Scriba, *His vero præter spem semet ipsos amplexantes*, nec ita eleganter expressit. A principe vatum hoc habuit Judæus ille, sicut alia non pauca; ubi Odyssei carminis canitur εὐδυκέως ἐφίλει, & proxime εὐδυκέως ἐκάμιζε. Abramus igitur & Isaacus ipsius χεῖνος υἱὸς se excipiebant præter omnem opinionem à morte aut luctu incolumes, idque, ut moris perpetui erat, dato osculo. *Bern.* Ita *Big.* (in quo τυχηκότες) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Bas* & *G.* οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας αὐτοὶ σεσωσμένοι, καὶ τ. ἀγ. ἀγγελίας ἀκηκοότες. *Huds.* Εαυτὸς κεκομισμένοι MS. forte ἄτυ. *Kel.*

p Επαγγελίαν] Αγγελίας ἀκηκοότες *Bas.* & *Gen.* ἐπαγγελίας ἀκηκοότες *Casaub.* manus: sed & *Scholastici* nostri, *Cum promissiones audirent.* Vel valeat adhuc magis lectio *Big.* & *Samb.* ἐπαγγελίας τετυχηκότες. *Bern.*

q Θάπτουσι] Καὶ θάπτει, sine causa *Hen.* & *Busb.* & *G. Cedrenus:* sed pariter *Epiphanius*, *sepultaque est.* Bern.

r Χωῷ αὐτῆς τὸ τάφον.] Χωῷ solum, expressi ex *Big. Samb.* atque *Cas.* Hæc vox fefellit Typographos nuperos & *Epiphanium* interpretem, & ni scaterent scripta Attica appositionibus, satis

μένε τὸ χωρίον σίκλων τετρακοσίων [s] παρ' Ἐφρείμε τινὲς ἐκ [t] τῶ Χεβρῶν. καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶ [v] ταυτὶ κατεσκεύασαντο.

quadringentis ſiclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronenſi. ibique monumenta *ſibi* Abramus poſterique ejus exædificarunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ἐκ Χατύρης Ἀβράμῳ γαμηθείσης τὸ τῶ Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγνωρίζη.

CAP. XV.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta eſt.

XVI.

ΓΑμεῖ δ' αὐτὸς [x] Χατύραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῶ παῖδες ἐξ γίνονται, θεός τε πόνως καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [y] συνιέναι· [z] Ζαμβράνης, [a] Ἰαζάρης, [b] Μαδάνης, Μαδιάνης, [c] Ἰωσόβακος, [d] Σῦς. φύονται ἢ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σὺς μὲν [e] Σαβαθάνης γίνεται καὶ [f] Δαδάνης. τούτω ἢ Λατύσιμος, [g] Ἀσσύριος, [h] Λυόμης·

POſt hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati ſunt ei ſex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Joſubacus, Suus. Ipſis vero liberi etiam naſcuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latuſimus, Aſſuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus,

Abrami ſenis ex Chatura incrementum. Gen. c. 25.

tis crederemus dictum ab iis, καὶ δημοσίᾳ αὐτῆς τὸ τάφοι. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* deeſt χωῶ.

s Παρ' Ἐφρείμε.] Παρ' ἰφρίμε, libri plurimi *Epiphanii* & *Joſephi* plane omnes præter *Big.* & *Samb.* qui præferunt παρὰ ἰφρώμε. Joſephum autem ſic ſcribere valde mirabuntur indiligentes S. codicis lectores, alii reperient עפרין *Efrain* 2. Par. c. 13. 19. ex auctoritate Maſoretarum; imo pro עפרין, ἐφραὶμ in Evangelio S. Johannis, ſi ſentiendum cum Philone, Joſepho ἄλως. l. 4. B. Hieronymus, aliiſque noſtrorum doctorum, & cum ipſo Talmude. Quinetiam ſcribæ Jeroſolymitani aſcetam illum Bethleemiticum jam olim monuerant eodem V. 16. c. 23. Gen. & *Ephron* legi & *Efran*, ſive ut hodieque viſitur עפרון & עפרן κατ' ἔλλειψιν. Quas vero ob cauſas id factum eſſet, ex magiſtris Hieronymi, aut ex Commentariis Majoribus, quos vocant Judæi, non licet eſſe mihi tam jucundo, qui heic aperirem. Scio etiam ab Hebraico עפרון defendi poſſe ἐφρείν & ἐμφρείν propter morem Joſephi. Promiſcue autem ſcribi ἰφρὼν & ἰφρὼμ, ἰφρὰν & ἰφρὰὶμ, ut μαδιὰν & μαδιὰμ, αἰγλὼν & αἰγλὼμ, vel pueri norunt. *Bern.* Sic in *MSS.* παρ' Ἐφρίμε *Baſ.* & G.

t Τῆς Χεβρῶνος.] Varie ſcribitur hoc nomen in omnibus *Joſephi* Codicibus, ut Χαβρὼ p. 23. 215. (quam videſis) & Ἐβρὼν p. . quod ſemel notaſſe ſufficiat.

v Ταυτὶ κατεσκεύασαντο.] Reddidi itaque Minervæ ſuum ταυτὶ ex MSS. *Big.* & *Samb.* loco impreſſi ταύτη. *Lern.* Ex *MSS.* in *Impreſſis* ταυτη.

x Χατύραν.] Mallem tam heic quam ad verba Cleodemi vatis ſic pingere vetulo Abramo cupitum nomen, ſuadentibus *Big. Samb. Busb.* & *Caſ.* præ Χαιβὼν Editorum, aut χετιβὼν libri ſequentis c. 5. aut χετιβὼν, ſeu ſono circumflexo χετῖβων J. Africani, Euſebii, Euſtathii, Georgii Chronographi, Ambroſii Mediolanenſis; aliorumve ex Bibliis Græcis. Hebraice tamen legunt *Cetura* קטורה ſeu قَنُورَا tam Judæi quam Samaritæ, atque hi aliquoties קימורה. *Busb.* denique vocem illam articulo format, τὴν Χαιβὼν ſeu Χατῖβων. Zonaras τὴν Χετιὼν. *Bern.* Ita plerique *MSS.* Χαιβὼν *Baſ.* & G. Χεβὼν & Κετιὼν *alii.*

y Συνιέναι·] *Big.* & *Samb.* συνεῖναι. Epiphanius vero alteram lectionem viderat. *Bern.* Συνεῖναι *Big. Samb.* & *Vat.*

z Ζαμβράνης,] Ζαμβρὴμης ex Hebraico זמרן deduxerat dudum Mattathiades; retinentque *Big.* atque *Samb. Zambri* Epiphanius. Vulgatum eſt tamen Ζεμβρὴμης *Baſ. Genevaque*: itidemque probatum Euſtathio. Varie apud Græcos hoc nomen refertur tam in Geneſi quam initio S. Annalium, Ζεμρὰν Alex. & Compl. 1. Par. alibi Ζιμρὰν & Ζεμβρὰμ. SS. Ambroſio & Hieronymo, *Zamran* & *Zamram*: Ζομβρὰν frequentius in Bibliis Græcanicis. Ζεμβρὰν J. Africano & G. Cedreno. זמרון *Zamrun* Hebraicis literis, aut زمرون Arabicis ſcribere ſolent Samaritæ: Judæi vero זמרן *Zimran*. Hic condidit Ζαβρὰν ſeu Ζαμρὰμ potius inter Arabes *Cinædocolpitas*: niſi cum Stephano legere oporteat Ζαδρὰμ ibi loci. Ἰαζάρης. Eo in nomine conveniunt libri omnes Græci, & Latinorum quicquid vetus. Feſellit Joſephum ut alios ſæpe litera λήγουσα ן. unde יקשר ſucceſſit vice יקשן. Vel manus Critica huc reſtituet Ἰαζάνης; cui emendationi favet Euſtathii Ἰαζάν. Eupdem Abramidam denuo nuncupant S. Bibliorum editiones Græcanicæ Ἰεζὰν ſæpius, Ἰεκσὰν Compl. cum G. Sync. & S. Ambroſio, Ἰεκσὰν Alex. 1. Par. & ibidem Hieronymus interpres. Correcte Ἰεξὰν ex Hebraico יקשן ſeu ويقشن Cottonianus codex & Vatic. ad 1. Par. atque Cedrenus ille Georgius. Hinc Schotanus murat licenter Ἰεξάνης cum Joſephi Ἰαζάρης. Maſoretæ denique cum quarta vocalium pronuntiant utrobique *Jocſan*. Hunc autem ſtatuo Caſſanitarum patrem juxta littus Rubrum. Μαδάνης rectum nomen habet à Moſaico מדן i. e. μαδὰν, τοῦς ο'. B. Hieronymo, Samaritiſque interpretibus. Miſſa itaque facio μαλάνης *Big. Samb.* & *Caſ.* μαδὼ Euſtathii, atque μαδὰμ & μαδὰλ aliorum Græcorum vitia. *Bern.* Sic in *MSS.* Ζεμβρὴμης *Baſ.* & *G.*

a Ἰαζάνης,] Ἰαζαρὴνης reſtituendum cenſet *Bernardus*. cui emendationi favet *Euſtathii* Ἰαζὰν.

b Μαδάνης,] Moyſes & auctor Chronicorum S. מדן. Judæi Alexandr. Samaritæ, & Eccleſiæ noſtræ ſcriptores idem ſuis vocalibus μαδιὰν. Joſephus & Euſtathius μαδιάνης, Judæi ſcribunt *Midian*. Ad hoſce principes pertinet illud Stephani, μαδιωνὶ καὶ μαδιανῖ), (ſic enim ſcribendum) ἔθνος ἀραβίας. εἰποῦσι δὲ ὅτι οἱ ἄραβες τοῖς δυσὶ τούτοις χρῶν). Imo duo ſunt nomina progenitorum. Ab altero horum celebre eſt oppidum propter littus maris Erythræi, μοδιάνα Ptolemæo, & ab altero μαδιάμα in eadem tabella. Rubri autem maris accolas ſcriptores Hebræi appellant *Madianitas*, reliquorum fratrum nominibus contemtis, Græci *Erembos* poſt Homerum, Hellanico, Ariſtarcho, Strabone, Dionyſio periegeta aliiſque digniſſimis teſtibus, aut proprie *Saracenos*, quod S. Hieronymus, Procopius, virique alii Eccleſiaſtici profitentur, & nonnunquam *Troglodytas*: Arabeſque ipſi *populum*, qui حجاج *Hagagum incolunt*. Diſerte Euſebius in Lexico, μαδιὰμ, πόλις ἀφ' ἑνὸς τῶ υἱῶν Ἀβραὰμ καὶ χετθούρας ἐπικληθεῖσα· κεῖται δὲ ἐπέκεινα τῆ ἀραβίας πρὸς νότον ἐν ἐρήμω τῆ σαρακηνῶν, ἡ ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ' ἀκτὰς ἁλός. ὅθεν καλοῦνται μαδιανῖται, καὶ ἡ νῦν καλουμένη μαδιανή. *Bern.* Recte à Moyſaïco Μαδὰν. in *MSS.* perperam Μαλάνης.

c Ἰωσόβακος,] Quintus ex Catura naſcitur יشבק ſeu يشبق valde litigioſo nomine, ſi interpretes S. literarum aliquis conſulat. In hac autem columna Ἰωσόβακος, ut ſummatim dicam, repoſitum vides pro λωσόβακος *Big.* λαυσόβακος *Samb.* & *Caſ.* aut λασσόβακος *Baſ.* & *Gen.* & Euſtath. literæ A compreſſis cruribus. Verum etiam Ἰασσόβακος pro iſtis reddiderat nuper Chr. Schotanus. Epiphanii ſcripta nihil præbent nobis præter *Jesboc*, magis ex Bibliis Græcis Latiniſque quam Joſepho. Sunt etiam qui legunt σοὲκ & *Sebac.* c. 1. Ἐβὰλ. pro notiori typo Ἰεσβὰκ. Joſephus legere potuit in Moyſe ſuo, יושבק *Jofabac.* Bern. Ita *Bernardus* pro Λωσόβακος *Big.* Λαυσέβακος aliorum *Codd.* & Λασσόβακος *Editorum*. In *Vet. Interpr.* habemus *Jesboch.* Ἰασσόβακος pro iſtis reddiderat *Schotanus.*

d Σὺς.] שוח, *Sue* aut σωὲ in libris Divinis: unde σαύη, niſi fallor, in Geographumenis Cl. Ptolemæi. *Bern.*

e Σαβαθάνης] שבא *Saba* legitur in primo ac ultimo XXII. librorum S. quos agnoſcunt Judæi. Græci paululo variant: σαβὰ enim aut σαβὰ aut σαβὰν ibi legimus; & in melioribus membranis, ut Cotton. & Alex. σαβὰν καὶ θαμὰν, & in Exemplaribus Aldi & Wolfii σαβὰ καὶ θαμὰν, pro unico nomine Hebraico שבא ſeu Arabico سبا, quod & *Mareb*, de quo nemo Geographorum tacet. Productius quiddam apud Moyſen legiſſe videtur hic Judæus, quam cæteri ipſius gentis, aut Samaritæ, aut Chriſtiani ſolent. Quorſum σαβακάνης appareat in cunctis codicibus Græcis Joſephi & *Sabathen* in Latinis, quærant alii. Schotanus minuit nomen illud ad σαβᾶς. Scripſit autem Joſephus in hoc ſtemmate vel cum antiquis ἀναγράφοις Bibliorum Græcorum σαβᾶς καὶ θαμᾶς, vel σαβακαθάνης à שבכתא, aut σαβαθάνης à nomine proprio שבתא, σαυβαθα Ptol. aut denique de שבתים σαβάθιμος. Quinvero Criticæ noſtræ periculo leges in illo commate, καὶ Ἰωσαβάκης μὲ σαβᾶς γίνε) καὶ Δαδάνης. Sic Moyſes etiam poſtulat. Nam vir ille divinus non à *Suo*, ſed *Jesboco* oriundos refert, feliciſſima Arabicorum nominum *Sabam* & *Dadanum*. Veteris tamen erroris factum eſt, quod *Suo* tribuatur apud Joſephum liberi non ſui: nam codices omnes quos aut *Euſtath.* Antiochenus, aut *Epiph.* ſcriba, & ullibi nos vidimus, eo vitio tenentur. Ne continuo ſectemur lectionem codd. *Big. Samb.* & *Caſ.* ſine cenſura ulla & ſuſpicione, opportune arguit præter ſupradicta δαχάνης, quod ſequitur in iſtis libris pro vero nomine Arabis δαδάνης, ſive דרן. *Bern.* In cunctis *MSS.* Gr. Σαβακάνης, in *Latinis* vero *Sabathen*. Forſan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβᾶς καὶ Θαμᾶς, vel Σαβακαθάνης, aut Σαβαθάνης. Lege vero, καὶ Ἰωσαβάκης μὲ Σαβᾶς γίνε) καὶ Δαδάνης.

f Δαδάνης.] In *MSS.* Δαλάνης, facili errore.

g Ἀσσυρίς,] *Big. Samb. Caſ.* & *Epiph.* ab אשורים, *Aſſurim* Hebraico. ἄσσυρος *Gen. Baſ.* & *Euſtath.* Bern. Sic *MSS.* Ἀσσυρὸς *Baſ.* & *G. Euſtath.*

h Λυόμης·] Reſcripſi Λυόμης propter לאמים, ſeu λαομεὶμ & λοομεὶμ S. codicis; ne amplius extaret λυόμης, mendum illud Typographorum priorum & ſcripturæ Græcanicæ, ut *Big. Samb. Caſ.* &c. Facilioris lapſus tamen erat λυόδος Euſtath. Latinæ demum membranæ *Lomin* referunt. Diſquirant jautem noſtri, tria illa nomina λαλύσιμος, ἄσσυρις, & λυόμης, propria poſuerit Moyſes, num gentilia aut αἰθογενεικά. Hoc

chus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam susceptâ, ipsam possederit; ejusque nepotes, collocatis in eâ sedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem sermonis testem habeo Alexandrum Polyhistorem, dum sic loquitur: „Cleodemus vates, qui & Malchus *vocatur*, „rerum Judaïcarum historiam contexens, sic„uti fecerat & Moyses Judæorum legislator, „narrat, Abramo natos fuisse plures ex Cha„tura liberos.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recensens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Assyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepisse. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tulisse ait: Herculem etiam, cum Aphræ

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhistor Cleodemi vatis Judaïcam historiam.

Ab Assuri nepote Abrami gens Assyria.

De Herculis vetus fabella.

[i] Μαδιάνης ἢ [k] Ηφᾶς, [l] Ωφρὼ, [m] Ανωχ, [n] Εβιδᾶς, [o] Ελδᾶς. τέτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἐγγόνοις Αβραμος ἀποικιῶν ἡγεμὼν ἐγένετο μηχανᾶται· καὶ τὴν τε Τρωγλοδυτην καταλαμβάνουσι, [p] καὶ τὴν τ' Εὐδαίμονα Αραβίας, ὅσον ἀπὸ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν [q] καθήκει. λέγεται δ' ὡς ἔστρατευσε ὁ [r] Ωφρὼ στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτὴν· καὶ οἱ ἐγγονοὶ αὐτοῦ, κατοικήσαντες [s] ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος [t] Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ [v] καὶ Αλέξανδρος ὁ [x] Πολυΐστωρ, λέγων ἔτως· „Κλεόδημος δ' ἢ φησὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ [y] Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ιουδαίων, καθὼς καὶ Μωυσῆς ἱστόρησεν ὁ „νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τῆς [z] Χατούρας Αβράμῳ „ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει δ' αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, [a] Αφέραν, [b] Σαρεὶμ, [c] Ιάφραν. ἀπὸ Σαρειμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆσθαι. ἀπὸ δὲ τῶν δύο, [d] Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε [e] Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. [f] τέτους δὲ Ηρακλεῖ [g] συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύῃ καὶ [h] Ανταῖον· μνημονεύει τε τὴν [i] Αφρα θυ-

quidem credidere veteres Theologi, Hieronymus, R. Oncelosus, Targumista Jerosolymitanus à Jarchio citatus, aliique Doctores tam Judæorum quam Samaritarum, ubi verba Legislatoris Gen. c. 25. 3. sic interpretantur, *Erant autem Dadanidæ Mercatores, Artifices, atque Phylarchi*, quod Josephus pene dixerat, ὡς τε πόνοις καρτερεῖν καὶ δεινοὶ στρατεύειν. Video tamen *Allumæotas* in Arabica Tabula Ptolemæi. *Bern.* Ita *Bernardus* ex Λαωμεὶμ, & Λοωνεὶμ *S. Codicis*, pro vulgato Λαιείς. Propius accedit Λεόμ *Eustathii*, ut & *Laümim* codicum *Epiphanii*. Verum an tria illa nomina Λαλσσιμ, Λοσυελς & Λεουις propria posuerit *Moyses*, an Gentilia aut προσηγορικὰ, dubitare faciunt, qui verba *Gen.* 25. 3. sic interpretantur, *erant autem Dadamidæ mercatores, artifices, atque phylarchi*. quod *Josephus* pæne dixerat, ὡς τε πόνοις καρτερεῖν καὶ δεινοὶ στρατεύειν.

i Μαδιάνης] Ex *S. Codice* ita *Bernardus*. in *Editis* & *MSS. Gr.* Μαδάνης. in *Latinis* etiam *Madam* aut *Madan*, præter duos qui habent *Madian*.

k Ηφᾶς,] *Big.* ab עיפה Eustathius ἐφά. *Samb.* & Editores tam Josephi, quam Bibl. Græcorum ἀφαὶ, nisi si Complutenses dederint hic γεφὰ, ut mox γοφὶρ *Opher*. Antiquissima tamen Exemplaria versionis LXXII. ut Alex. Cotton. Cant & S. Ambrosius, γεφὲρ obtinent pro *Epha*, tam apud Moysen quam Prophetas, ut 1. Par. c. 1. & Es. 60. 6. καμηλοι μαδιὰμ καὶ γαφὲρ, ubi Philo correctius legerat ex membranis Alexandrinis γαφὲ, itidemque Hexaplorum S conditor Quinimo pro עיפה Jonathan substituit הולר *Holad*, obscurum pro obscuro. Vir ille oppido غفة *Gafa* nomen dedit. Id tamen monendum puto *Hepham* cum suis fratribus ad *Madanum* genitorem tribui, Scriba nullo, nullo Typotheta refragante in Græcis Josephi, aut præter *Col.* & *Bas.* etiam in Latinis: quos à *Madiano* ortos scimus meliori fide voluminis Mosaici. Hic igitur Judæus scripsit forsan μαδιαν ἢ ἀφᾶς &c. properanter; ubi tot Alexandrini, μαδιὰμ seu μαδιὰν ἢ γέφα &c. *Eustath.* insuper, mimus quidem Josephi, μαδιαν ἢ ἡφὰ. *Bern.* Ita *Big.* & *Vat.* Ἐφαὶ *alii* cum *Bas.* & *G.* in LXX. Γεφάς.

l Ωφρὼ,] עפר, quod Samaritæ pronuntiant *Apher*, Judæi *Epher*: Græci ἀφερ, qui & rarius γοφὶρ. Josephus vertit ὤφρης forma Attica, apud *Big. Bas.* & *Gen.* ὤφρὴς & ὠφρὶς *Samb.* & *Eustathio*: aut denique ὠφρὼ vel ὠφρὼ aut ὠφρὼ; nam in ea lectione mox consentiunt ad λέγει δ' ὡς ἔστρατευσε ὁ ὠφρὼ, *Big. Samb. Eusebii* MS. & *Eustathius*: sed ὁ ἀφρὼ, excusa Exemplaria *Eusebii* & ἐστρατεύσατο, atque pariter *Busb.* & *Hen.* Bern. Quod Græcis Αφρ & rarius Γοφὶρ, in *Codicibus* nostris Ωφρης aut Ωφρὴς, aut denique Ωφρὼ vel Ωφρὼ aut Ωφρὼ.

m Ανωχ,] Ita *Samb.* & *Eustath.* in *cæteris* Ανοχ. in *S. Literis* Ενὼχ. *Bern.* In Coll. tamen *Big. Cocc.* est Ανωωχ.

n Εβιδᾶς,] Εἰδὰ *Eustath.* ἐβιδᾶς manu fallente *Samb.* & *Big.* ἔβιδας accentu malo *Bas.* & *Gen.* Cæteri omnes fere Judæi, Samaritæ, ac Christiani ἀβειδά. *Bern.* Ita meliores *Codd.* Εβιδᾶς aut Ελιδᾶς *alii.* in LXX. Αβειδὰ, aut Αβειφὰ, aut Αβοφ.

o Ελδᾶς.] *Eustathio* ἔλδα, *Samb.* ἐλδᾶς. Judæis ac Samaritis *Eldaath*, אלדעה. Interpr. LXXII. modo ἐλδαὰ, modo ἐλδαγὰ: & apud Editores Complut. & S. Ambros. ϝαγα quasi רעה: & in MS. Alexandr. θεγγαὶ. S. Hieron. in Qu. *Aledea*. Post pauca verba Epiphan. τρωγλοδυτην; norunt enim Philologi idem esse τρώγας aut τρωγὰς, & τρώγλας *Bern.* Ελδα *Eustathio*. in LXX. modo Ελδαὰ, modo Ελδαγά. Codice *Alex.* Θεγγαιά.

p Καὶ τὴν τ' Εὐδαίμονα] Καὶ τὰ μέχρι τ' ἐν δι' ἀραβίας, *Eustath.* Quidni jam reducam ad Josephum, quæ verba ab illo decerpserat pridem S. Hieronymus in Qu. Hebr. *Nos quod incertum est relinquentes, hoc dicimus, Quod de Cetura nati filii Abrahamo, juxta historicos Hebræorum, occupaverint Troglodytin & Arabiam, quæ nunc vocatur Eudæmon, usque ad maris Rubri terminos. Dicitur autem unus ex posteris Abraham, qui appellabatur Epher, duxisse adversus Libyam exercitum, & ibi victis hostibus consedisse, ejusque posteros ex nomine atavi Africam nuncupasse.*

Hujus rei testis est Alexander, qui cognominatur Polyhistor, & Cleodemus cognomento Malchus, Græco sermone barbaram historiam retexentes. Hæc ille presbyter. Paria etiam tradidit inter Græcos Nicias: ἐκλίθη καὶ ἀφρικὴ ἀπὸ ἄφρα τινὸς, σωτηρήσαντος τῷ ἡρακλεῖ ἐπὶ τὰς γυναικὸς θύρας. Ex nostro etiam Procopius Sophista, *A filiis Ceturæ gentes plurimæ sunt exortæ, quæ inhabitarunt Troglodytican solitudinem, & Felicem Arabiam, huicque finitimam regionem & Madianiticam, & urbem Madian junctam solitudini supra Arabiam e regione Pharan ab ortu versus mare Rubrum* Bern. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* καὶ ἑ reliqui.

q Καθήκει.] Διήκει *Hen.* & *Busb.* contra libros cæteros Josephi & Eustathium. *Bern.*

r Ωφρὼ στρατεύσας] Ex τέτων τῆς ἀφρὼ καλουμένου, στρατεύσας ἐπὶ τὴν λιβύην, κατέσχον αὐτὴν· καὶ ἀπ' ἐκείνου ἡ γῆ ἀφρικὴ μετωνόμασεν, *Busb.* & *Hen.* ut à Josephi dictione audent discedere. *Bern.* Ita *Big. Samb. Eusebii MSS.* & *Eustath.* Αφρὼ *Bas. Hen. aliique.*

s Εν αὐτῇ.] Εν αὐτοῖς *Vat.*

t Αφρικαν] Αφρικαν *Bas. Gen.* & *Big* ἀφρικαν *Samb.* ἀφρικὼ cum vulgo Eustath. ἀφρικὰ Eusebii impressa, ἀφρικα ejusdem Exemplaria scripta. Cæterum ab Abramida עפר ἀφρὰ, deduxit Josephus perite & ἐτυμως. Video tamen doctos virôs alienam valde & ridiculam conjecturam Bocharti à פרי seu spicis fertilis Africæ petitam, illi veræ ac veteri originationi anteferre. *Bern.*

v Καὶ Αλέξανδρος] Καὶ non reperitur apud Eusebium, aut *Samb.* aut apud Hieronymum Epiphaniumque interpretes. *Bern.*

x Πολυΐστωρ,] Forsan ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων συγγράμματι, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut constat ex *Vossio* de Hist. Gr. c. 23.

y Μάλχος,] Μάλχος cum *Hen.* & *Busb.* & mille Græcis ita παρώξυνται. μαλχὸς excusum est hoc in loco, in aliis μαλχος. Dein *Malchus* legitur in Qu. Hebraicis S. Hieronymi, in historia Monachi Trecensis, & in Tralatione Epiphanii. Verum Syriaco schemate *Big. Samb.* μαλχὰς, Eusebius atque Procopius μαλχᾶς. Idem autem inter Græca nomina significat κλεόδημος, quod Syriace מלכא *Malca*. Bern. Vide paulo supra v. 4.

z Χατούρας] Iterum χατούρας *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* χατοῦρας *Big.* χατοῦρας, prelorum inquies. χετούρας, Euseb. *Bern.*

a Αφεραν,] *Bas. Samb. Big.* & *Cas.* ἀφεραν *Gen.* ἀφρεραν *Busb. Apheran*, *Epiphan.* ἀφερ, *Euseb.* ed. ἀφαρ *Eus.* MS. ἀφρα Eustathius Thessalonicensis, ἀφερα Procopius. *Bern.*

b Σαρεὶμ,] Libri excusi, & ex scriptis *Busb. Hen.* & *Cas.* σαρειμ pro אשורים Hebræorum: præter aliquot membranas *Epiphanii*. Alia σαρεν & σαρ ειν more Chaldaico, ut *Big. Samb.* & quædam Exemplaria Epiphanii. ἀσηρείμ Procopius. ἀσυρὶ MS. Euseb. Edita vero ἀσσὼ, ut & Pseudo-Eustathii. *Bern.*

c Ιαφραν.] Ιαφραν, *Bas.* & *Gen.* ἰαφρὰν, *Samb.* ἰαφρὰμ, *Busb.* & *Hen.* ἀφρὰν *Eusb.* *Japhran Epiphan.* Bern.

d Αφέρα τε καὶ Ιάφρα,] Sic volunt recta nomina, quæ præcesserant, aut ἀφέρα τε καὶ ἰάφρα. Legimus autem in impressis ἀφρὰ τε καὶ ἰαφέρα: ita etiam in codicibus priscis. Ab Eusebio ἀφρὰ τε καὶ ἀφερ. Latini libri habent *Japhran* & *Apheran*. ἀφρὰ τε καὶ ἀφρᾶμα *Hen.* ἀφρὰ τε καὶ ἰαφρᾶμα *Busb.* Bern. Sic ex v. 23. aut Αφερα τε καὶ Ιάφρα. in *Editis* Αφρὰ τε καὶ Ιαφέρα.

e Αφραν] *Al.* Αφρὰν & mox Αφρικαν aut Αφρικὰν.

f Τέτους γὰρ] Τέτοις γὰρ Ηρακλέα legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Συστρατεῦσαι] *Samb.* συστρατεῦσαι, ab aliis Codd. *Bern.*

h Ανταῖον·] *Big.* ἀντεον, Editores. Procopius, *In Libyam & contra Antæum* Eustath de eisdem, οἱ ἅμα ἡρακλεῖ συνεκστρατεῦσαν ἐπὶ ἀντάιον τὸν γηγενῆ φασὶ στρατόπεδα. *Antæi* tamen nulla fama ac mentio fertur in libris Epiphanii Scholastici, ex inscitia viri nimia. Mallem demum cum Burio nostro heic recudere ἐπὶ λιβύην κατ' ἀντάιον. *Bern.* In Editis male Αντεον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Burio* rescribere κατ' Αντάιον.

i Αφρα θυγατερα] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Euseb.* Αφραν *Vat.* Οφραν in *Editis*.

k Δι-

θυγατέρα Ηρακλέα γνῆσιον υἱὸν ἐξ αὐτῆς [k] Δίδωρον, τοῦτον δὲ γενέσθαι [l] Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους [m] Σόφακας λέγεσθαι.

filiam uxorem duxisse, ex illa genuisse Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως ὁ Ισακ ⟨ϖ⟩ γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ [n] δὲ, περὶ πεντηκοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γῆμαι ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχωρ παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμψας τῶν οἰκετῶν ὅπως τὴν μνηστείαν, [o] ἐνδησάμενος μεγάλαις πίστεσι. γίνονται δ' αὗται τοῦτον τὸν τρόπον· ρ ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, q ἔπειτα ὁμνύουσι τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ὑπεκχωρεῖν [r] ἐκπεπιμμένα. οὕτως ἀπερχόμενον χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύσασι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθος, [s] θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφυγεῖν οὐκ ἐνῆν μὴ φρονοῦσι τούτοις τοῖς ὁδοῦσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [t] Χάρραν. καὶ γυμνοῦται ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [v] πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος [x] μνηστευόμενον αὐτὸν ἐξαπέστειλεν, [y] εἰ κατ' νοῦν τὰ αὐτῷ μέλλοι ὁ γάμος οὕτως συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τὴν μὲν ἄλλων αἰτουμένων ποτὸν δεινομένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ προσχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὅπερ ταύτης ὢν [z] τῆς Δαναΐδος, ὅπερ τὸ Φρέαρ προσαγόμενα, καὶ προσκαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ προσχεῖν. τὴν δ' ἐκτρεπομένων, [a] ὡς χρηζουσῶν οἴκαδε κομίζειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ προσχεῖν· καὶ γὰρ οὐδ' εὐληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· [b] μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τι τῷ πρὸς τὸν ξένον ὑπωλήθει δυσκολίας, τὸν ἄλλως κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδοσιν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γινόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, [c] ἐπήνει τε τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείας πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἐφυγε, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατάσχεται αὐτοῖς [d] ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσασθαι, φησὶν, ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσημήνατο. καὶ Ρεβέκ-

CAP. XVI.

Quomodo Isacus Rebeccam uxorem duxit.

XVII.

ABramus autem pater, cum Isaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere statuisset uxorem Rebeccam, fratris sui Nachoris neptim, ad sponsalia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus supposuerunt, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem & munera suis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino iltius essent regionis, magni æstimarentur. Is *aliquod* tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter cæni spissitudinem, æstate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca illic infestantibus, quos viatores, ni sibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate ejus hæ nuptiæ essent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc signo* dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi præbente.

Isaco quadragenario uxor quæritur apud Charram.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. Gen. c. 24.

Itur à Judæa in Mesopotamiam.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse *dicentibus*, (nam haud hausfu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene sperare, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore suo egentibus subministrare non recusarit; scisitabatur etiam ex quibus esset parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & despondeant, inquit, ut ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat scire desideranti, sed & genus indicat. Et, Rebecca, in-

Bona indoles Rebeccæ.

---

k Δίδωρον,] Hanc fabulam Malchi variis nunc non tracto. Sufficiat dicere quantum de tribus verbis altercentur librarii & ab invicem dissentiant. *εὔωρον* dedere Typographi, *Ejdorum* vel *δείδωρον* Procopius ad Octateuchum S *διώρων Big. Samb.* atque *Cas.* & adhuc magis ad palatum Atticum *ἰώδωρον* Euseb. tam MS. quam ex prelis. *ἐόδωρον* non *βοδωρον*, Eustath. falso dictus. *δόδωρον* seu *Dodorum* & *Dodorim* vetustiores Latinorum codicum, alii vero *Diodorum*. *ἰώσηρ* pater Vossiorum. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* in *Editis* Δέδωρον. in *Eusebii* Codicibus Διόδωρον. Sed Δώουμ malit *G Voss.* & mox Συφακας.

l Σοφῶνα,] Σωφωνα, *Samb.* σωζονα Eustath. σοφῶνα, *Bas. Gen.* & *Big.* & Procopius. σοφωναν Euseb. Mirus autem est Epiphanius, *Soron* aut *Foron*: ut libri nostri monstrant, & historia Petri Manduconis. *Bern.*

m Σόφακας] Συφακας B. Vossius, ut libuit. σοφὰς Eusebius, & Procopius. σοφισὰς Eustathius. *Sorophacos* denique membrana & charta plurima Epiphanii. *Bern.*

n Δι,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis δή.

o Ενδησάμενος] Reddo Josepho suum verbulum, ex scriptis *Big. Samb.* & *Busb.* atque de versione *Epiphanii*. ἐνδυσάμενος legebatur in *Hen.* cod. ἐγγυσάμενος aut ἐγγυασάμενος blandus error Editorum & Schotani. *Bern.* Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐνδυσάμενος *Hen.* & *Vat.* ἐγγυσάμενος *Bas.* & *G.*

p Υπὸ] *Samb.* ἐπὶ.

q Επειτα ὀμνύουσι] *Big. Samb. Cas.* & Interpres Scholasticus. Aliis in libris similis sonus ἐπικαλοῦνται sequentis verbi absorpserat hoc epirrhema, quod & Cl. Bosius viderat. *Bern.* Vocabulum ἔπειτα (quod deerat in *Editis*) restituimus ex *MSS.*

r Εκπεπιμμένα.] Itidemque ἐκπεπιμμένα, quod omiserant *Bas.* & *G.* nec expressit *Epiphanius.*

s Θέρους] Θέρει *Vat.*

t Χάρραν.] Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Κάρραν.

v Πλείοσιν] Vocem πλείοσιν negligunt *Hen.* & *Busb.*

x Μνηστευόμενον] Sic agnoscunt *Big. Samb. Cas.* atque Scriba *Cassiodori.* μνηστευσάμενος ἐξαπέστειλεν *Basil.* aliique casu alieno ac tempore. Posthæc *Busb.* & *Hen.* παρεχέσης pro Josephico προσχέσης. *Bern.* Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μνηστευσάμενος ἐξαπίς.

y Εἰ κατ' νοῦν] Εἰ κὲ κτ' *Vat.*

z Τῆς Δαναΐδος,] Illud τῆ ex *MSS.*

a Ως χρηζουσῶν] Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* κὲ χρ.

b Μία ἐξ ἁπασῶν] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd.* μίαν *Bas.* & *G.* dein ἐπιπλήττειν δυσκολίας τινός. ἀλλ' ἐ κοινωνήσειν ὡς ἀνθρώπως αὐτὰς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδοσαν, λέγουσαν. κὲ παρέχει [παρέχειν *Schotan.*] αὐτῷ φιλοφρόνως. ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent ἐκείνη φιλοφρόνως παρέχειν. In *Vat.* ιαι & ἐπιπλήτ.φ. quoad reliqua facit pro *Editis.*

c Επῄνει τε] Επαινεῖ τε τῇ *Vat.*

d Οἴκοιν τοιαύτης παιδός·] Γένηται locum habere non potuit, nisi in paratypis *Bas.* & *Gen.* ὄνησιν ponunt Scribæ omnes, quod sensum commodum huc referre existimo. Imo vero tota illa sententia superabat captum Epiphanii notarii. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* γένησιν τ.

Bathuelo mortuo Labanus virginem hanc domumque tuetur.

inquit, mihi nomen est, pater vero meus Bathuelus erat, sed ille jam quidem defunctus est: verum Labanus frater meus, qui domui universæ cum matre prospicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gavisus est ob facta & dicta: quod perspectum habuerit, Deum manifesto sibi in itinere adjutorem exstitisse. Cumque protulisset monile & alia quædam ornamenta, quæ gestare virginibus decorum est, obtulit *ea* puellæ, ut ei essent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum esse, dicens, ut illa hujusmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præstaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii secum ferret, nusquam eum tutius deponere posse dicebat, quam apud tales qualem eam expertus est. Conjecturam enim se facere de matris fratrisque ipsius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles essent, ex ea quæ in ipsa elucebat virtute: neque ipsis gravem fore, qui mercedem pro hospitio solveret, suisque sumptibus viveret. Illa vero, bene ipsum de parentum humanitate conjectare, respondit; increpabat tamen, quod illiberales esse suspicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, si ille annuerit, cum deducturam esse ajebat.

Cœna heri sui mandata exponit Eleazarus.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hospitem, camelos ejus servi Labani accipiunt, curantque: ipse vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipsum matremque virginis sic alloquitur. „ Abramus filius quidem est Tharri, „ vester autem cognatus: Nachores enim, tuorum, „ô matrona, liberorum avus, Abrami erat frater, „ eodem patre & eadem matre prognatus. Is igi- „ tur ad vos mittit, postulans hanc virginem filio „ suo accipere in matrimonium: quem legitimum „ habet, solumque in bonorum omnium hære- „ ditatem eduxit. Qui, cum quidem potuisset „ illi ex istius regionis feminis vel opulentissimam „ capere, noluit *eam filio* connubio jungi: sed, „ genus *suum* habens summo in honore, hasce „ nuptias versat. cujus studium & propositum „ nolite contemnere: nam Dei benignitate & a- „ lia mihi in hoc itinere feliciter successerunt, & „ puellam hanc & vestras ædes inveni. Cum e- „ nim prope ad urbem accessissem, virgines com- „ plures videns ad puteum advenientes, *Deum* o- „ ravi ut in hanc inciderem: quod & factum est. „ Has igitur nuptias, Dei præsentia conciliatas, „ vos quoque vestra auctoritate ratas habetote: „ & Abramum, qui me tanto studio huc misit, „ puellam concedendo honorate. „ Illi vero, nam honesta visa sunt ipsis & grata *quæ dicebat*, & Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Isacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

καμὲν, Φησὶν, [e] ἐγὼ καλῶμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθάηλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, ὅς τε οἶκα παντὸς σὺν τῇ μητρὶ φροντίζομενος, καὶ τὴς ἐμῆς παρθενίας [f] ἐπιμελόμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἐχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν ἔτως ὁρῶν αὐτῷ τὴν ὁδὸν σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προσηνῶς ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, ἃς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, [g] τὴν ἐπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιάτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν οὖσαν καὶ τὰς τοσαύτας παρθένους ἡμομένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, ἵν' ἀσφαλέστερον χωρεῖν τὴν νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρημένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν, ἢ [h] τοιούτοις οἷς αὐτῆς ἐπέφθη. τεκμήρεσθαι δ' καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ ἀδελφῆς φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς [i] οὐ δυσχεραίνουσιν, οὐκ ἐπὶ αὐτὴν χρεστῆς· ἄδεὲς γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσειν, καὶ δαπάνας ἰδίαις χρήσαμενος. ἡ δ' οἷα μὲν ἦν τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν ἔφην· ἐμέμφετο δ' ὡς [k] μικρολόγως ὑποπτεύοντα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσειν μέν τοι Λαβάνῳ πρότερον παιδὶ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

γ'. Ὡς οὖν τοῦτο γενόμενον παρῆν τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ προσλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες [l] ἐπεμέλουν· αὐτὸς δὲ δειπνήσων [m] εἰσήγετο παρ' αὐτῶν. καὶ μὴ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „ Ἀβραμος [n] Θαῤῥᾶ μέν ἐστιν υἱὸς, συγγενὴς δ' „ ὑμέτερος· Ναχώρης [o] γὰρ τούτων, ὦ γύναι, τὸν πά- „ δων πάππος, ἀδελφὸς δὲ Ἀβράμου, ὁμοπάτριός τε „ καὶ ὁμομήτριος. πέμπει τοίνυν ἥδε πρὸς ὑμᾶς, „ ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς „ γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μόνος ὑπὸ τοῖς πᾶσι „ τεθραμμένος. ᾧ τὸν μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ „ τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, οὐκ ἠξίωσεν [p] ἀγαγέσθαι· „ τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον [q] πολιτεύῃ τοῦτον. ἵν' τοῦ „ παιδὸς καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· [r] κατὰ γὰρ Θεὸν „ βούλησιν τά τε ἄλλα μοι καὶ τὴν ὁδὸν [s] ἀπήντησε, καὶ „ τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλησίον „ τῆς πόλεως ἐγινόμην, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ὑπὲρ τὸ „ φρέαρ προσερχομένας, ἠυξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. „ ὃ δὴ καὶ γέγονε. γάμον οὖν τοῦ θείας μνησθόμενον „ ἐπιφανείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἀβραμον, [t] τὸν μὲν „ τοσούτης ἀπεστάλκοτα σπουδῆς, τῷ καταινεῦσαι τὴν κό- „ ρην τιμήσατε.„ οἱ δ', καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχα- ρισμένα, τήν τε γνώμην ἐκ Θεοῦ σωθῆναι, καὶ πέμπουσιν ἐφ' οἷς [v] ἠξίουν τὴν θυγατέρα· [x] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ισακος, τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφικομένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς [y] Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας [z] ἐξεληλύθεσαν.

ΚΕΦ.

[e] Εγὼ καλῶμαι·] *Εγὼ* in *Excusis* deest.

[f] Επιμελόμενος.] Ita *Samb.* & *Cas.* Atticorum more. ἐπιμελούμενος in *aliis* cum *Bas.* & *G.*

[g] Τῆς ἐπὶ τῷ πίειν] *MSS. Gr.* & *Vet. Interpr.* sequimur. in *Editis* ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, καὶ γέρας δίκαιον τοιοῦτον.

[h] Τοιούτοις] Ita in *MSS.* τούτοις *Bas.* & *G.*

[i] Οὐ δυσχεραίνουσιν,] Sic *Bas. G.* & *Cas.* in *reliquis* δυσχερῶσιν. non adeo ad *Atticorum* gustum.

[k] Μικρολόγως] Μικρολόγια *Vat.*

[l] Επεμέλουν·] Ita plane scribendum cum *Samb.* & *Cas.* Vilius est ἐπεμέλων *Bas. Gen.* atque *Schotani.* Bern. (Correxerat *Cocc.* ad oram ἐπεμελοῦ, & mox pro ἠγάγετο, quod in veteri erat Edit. ἤγετο.) Ita *Bernardus* ex *Samb.* & *Cas.* ἐπεμέλων *reliquorum* cum *Bas.* & *G.* vilius putans.

[m] Εἰσήγετο] Sic *Big.* & *Samb.* εἰσήγετο παρ' αὐτῷ *Vat.* ἠγάγετο σὺν αὐτῷ *Bas.* & *G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Θαῤῥᾶ] Ita *Hen. Bus. Bas.* & *G.* Θαῤῥᾶ *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[o] Γὰρ τούτων,] Sic *Bas.* & *G.* ὃ τούτων *Big.* & *Hen.* γὰρ ὁ τούτων *Vat. aliique.* Mox Εἰς *Busb.* & *Hen.* pigre. *Bern.* Transpositio autem illorum ὦ γύναι ex MSS. certe *Bigotiana Coll.* sequebatur alias post παίδων. *Hav.*

[p] Ἀγαγέσθαι·] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀγέσθαι.

[q] Πολιτεύῃ τοῦτον,] *Bas* & *Gen.* αἰτεῖ πολιτεύῃ τοῦτον *Big.* & *Cas.* Sed *Samb.* margo tenet αἰτεῖ, media quidem pagina πολιτευῇ. Alterum itaque horum videtur esse Glossema, inquiunt viri optimi If. Casaubonus & Andr. Bosius. Alterum eorum legerat duntaxat aut plane intellexerat Interpres scholasticus *nuptias postulat.* Lego equidem lubenter πολιτεύῃ singulare. *hasce nuptias versat*, aut τὸν γάμον αἰτεῖ πολιτεύειν τοῦτον, *de istis agitare postulat.* Bern. Αἰτεῖ πολιτεύῃ τοῦτον *Big.* & *Cas.* πολιτεύῃ *Samb* in textu, in margine αἰτεῖ. in *Vat.* αὐτεῖ τοῦτον. Forsan (inquit *Bernardus*) τὸν γάμον αὐτεῖ πολιτεύειν τοῦτον, *de istis nuptiis agitare postulat.*

[r] Κατὰ γὰρ Θεὸν βούλησιν] *Al.* κατὰ δὲ Θ.

[s] Απλώτησε,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὑπλώτησε.

[t] Τὸν μὲ] Ex *MSS.* articulum τὸν non agnoscunt *Editi.*

[v] Ηξίουν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Vat.* ἠξίου *alii* cum *Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[x] Γαμεῖ τε αὐτὴν] Sic in quibusdam *MSS.* in aliis γαμεῖ τε ταύτην ὁ Ισ. in *Editis* γαμῶ τε αὐτὴν Ισακος.

[y] Χαλδέας] Iterum χαλδέας emendatur ex *Samb.* & *Cas.* pro χαλδέας excusorum Codicum. *Big.* jam habet χατδέας. *Bern.*

[z] Εξεληλύθεισαν.] Ita *Samb.* ἐξεληλύθεσαν *Ceteri.* Atticismus exigit ἐξεληλύθεισαν. *Bern.* * Et ita correxerat *Coccejus.*

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τ Αβεάμυ τελδτῆς.

ΤΕλδτᾷ δὲ κ ᵃ Αβεαμ@ μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρ@, κ τῆς πρὸς ᵇ αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημέν@. ἐβίωσε δὲ τ ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα κ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπεται ἐν Χεβρῶνι, μ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τ παίδων Ισάκυ κ Ισμαήλυ.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

XVII.

NON multo autem post moritur etiam Abramus, vir in omni virtute summus, Deoque pro sua in ipsum insigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & septuaginta quinque: & sepultus est in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis suis Isaco & Ismaëlo.

Anno ætatis suæ 175 obiit Abramus, vir piissimus ac prudentissimus. Gen. c. 25.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τ Ισάκυ υἱῶν, Ησαύυ κ Ιακώβυ· κ γλήσεως αὐτῶν κ ἀνατροφῆς.

ΙΣάκῳ δὲ ᶜ μ τὴν Αβεάμυ τελδτὴν σκύη τὸ γύναιον· κ, τῆς γαστρὸς ᵈ ὀπιμειζον ὀγκυμένης, ᵉ ἀγωνιάσας ἀνηρετ τ Θεόν. Φέρει δ' αὐτῷ διδύμυς τέξεσθαι τὴν Ρεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· κ ὃ μείζον@ σπουδὴν τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. πίπτ δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον κ ᶠ τὴν σπόρρησιν κ Θεοῦ δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ὑπὶ τὰς πόδας δασὺ σπιλωτῶς ἦν, τὸ δ νεώτερον εἶχε σπιόντος αὐτ κ πέρναν. ἠγάπα δ ὁ ᵍ μὲν πατὴρ τ πρεσβύτερον, ʰ Ησαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν ⁱ τ τριχώσεως· Εβραῖοι γὰρ τὸ ᵏ Σήειρον τρίχωμα λέγυσιν. Ιάκωβ@ δ ὁ νεώτερ@ ˡ τῇ μητρὶ σπροσφιλὴς ἦν.

β'. Λιμὸς δ τὴν γῆν καταλαβόντ@, Ισακ@, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τ χώρας ἀφθόνου ὑπαρχούσης, ὑπὸ Γεράρων ἀπῴκ, κ Θεοῦ κελεύσαντ@. ᵐ ὑποδέχε δ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχ@, κ ξενίαν καὶ Φιλίαν ⁿ τὴν Αβεάμυ. καὶ πολλῇ πάνυ σπουδῇ πρὸς αὐτὸν ἔννοιαν χρησάμεν@ ° κατ' ἀρχάς, ὑπὸ ταύτης ὑπὸ φθόνυ μείναι σπρὸς τὸ πᾶν ᵖ σκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τ Θεὸν τῷ Ισακῳ συμπαρόντα, καὶ τοσαύτη σπουδῇ αὐτὸν ἀπολαύοντα, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δ πάλιν ὑπ μεζα-

CAP. XVIII.

De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

XVIII.

DEfuncto autem Abramo, ab Isaco gravida facta est uxor: ventreque *ejus* in majus intumescente, anxius Deum consuluit *Isacus*. Respondet autem, gemellos ei pariturum Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo post, sicut prædixerat Deus, nascuntur ei gemini: quorum senior quidem à capite ad pedes supra modum hispidus erat, junior vero exeuntis ante se calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Esavi ex pilositate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant * Sciron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Isaco nascuntur Esavus & Jacobus. Gen. c. 25.

Esavum diligit pater.

Jacobus matri Deoque charus.

2. Verum fame in *ea* terra grassante, Isacus, cum decrevisset ire in Ægyptum, Dei jussu Gerara se contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hospitium & amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna benevolentia prosequeretur, restitit invidia, ne prorsus in eo effectu perseveraret. Deum enim videns Isaco propitium adesse, & tantopere illi favere, expulit eum. At il-

Isaco hospiti invidet princeps Palæstinus.

---

a Αβεαμ@] Sic plures *MSS.* κ ὁ Αβρ. in *aliis* cum *Bas.* & *G.*

b Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.* male, nisi mox legeris θεία pro θεοῦ. Ebraïsmum imputandum Typoth. *Bern.*

c Μετὰ τὴν Αβεάμυ] Incogitantia Josephi. Utinam scripsisset, μ τὴν Σάρρας τελδτήν, quod verum. Nam ex Moyse refellitur alterum, nec cum reliquis harum originum, neque cum capitulo præcedente rite constat. Contextus equidem Mosaici ordine deceptus fuit ille Judæus. Veruntamen ante natos Saliano Schotanosve hæc animadverterat Monachus Trecensis, *Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli: vivebat ergo Abraham & adhuc quindecim annis. Hoc jam diximus, quia Josephus sic ait, Porro post mortem Abrahæ concepit uxor Isaac. Mortem ejus forte appellans quia jam penitus essæto corpore generare desiit. Ipse enim textus literæ non esse dictum per recapitulationem satis indicat.* Bern.

d Επιμείζον ὀγκυμένης,] Delicatius quidem est & urbe Palladis dignius ἐπιμειζον *Big.* & *Hen.* sive ἐπιμείζον *Busb.* (ut χείρες pro vilioribus χέρες) quam Editorum prosodia soluta ἐπὶ μεῖζον. *Bern.* Istud, ut Αἰκωότερον, vulgato ἐπὶ μεῖζον prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS.*

e Αγωνιάσας] Αγωνιάσων manus nova ad oram cod. *Hen.* atque amplius Cl. Bosius, ἀγωνιάσατο ἀνήρετο τ Θεὸν φοβούμ δ' αὐτῇ: quo diligentius imitarentur illud Moysis, v. 22. c. 25. Gen. ויאמר יהוה לה: ותלך לדרש את יהוה. Josephus vero ad virum hoc consilii transtulit. Mox ἀπωθέτως & simpliciter *Busb.* cum *Hen.* ἤ. *Bern.*

f Τὴν σπόρρησιν Θεοῦ] Τὴν abest *Editis.*

g Μὲν πατὴρ] Illud μ etiam ex *MSS.*

h Ησαυον] Perpetua scriptura meliorum codicum, ut *Big. Samb.* & *Cas.* ησαῦ schematis Hebraici accentusque, ut fas fuit δασέ@, retinent *Busb. Hen.* & Zonaras, aliique originum Judaicarum compilatores. Ibidem λεγόμενον, &c. Librarii Græci aliquid heic tentarunt parum feliciter: legimus enim in cod. *Big. Samb.* atque *Cas.* ἠγάπα δ ὁ μ πατὴρ τ πρεσβύτερον ησαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τ τριχώσεως. εἶχε δ κ ἕτερον ὄνομα σιειρ λεγόμενον, ἀπὸ τ τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σιειρ τρίχωμα λέγυσι. Pilositatem seu villum significat Hebræorum שער *Sear* & שעירה *Seira* Chaldæorum. Mihi demum placet Josephum hunc in modum emendanti, ἠγάπα δ ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον σιειρ, vel ησαυον τ κ σιειρ. *Bern.* Ita passim *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Ησαῦ aut Ησαῦ *alii.* Hic (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb.* & *Cas.* ἠγάπα δ ὁ μ πατὴρ τ πρεσβύτερον Ησαῦον λεγ. κ. ἐπ. τ. τριχώσεως. εἶχε δ κ ἕτερον ὄνομα Σιειρ λεγόμ, ον ἀπὸ τ τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ Σιειρ τρίχωμα λέγυσι. Verba *Josephi* forsan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δ ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον Σιειρ λεγ. κ. ἐπ' τ. τριχώσεως, vel πρ. Ησαυον, τ κ Σιειρ λεγόμ. &c. Vide Tom. IIo. *Hieronymi* ex Editione *Benedict.* p. 354, 355.

i Τῆς τριχώσεως·] Ex τ τριχώσεως, *Busb.* & *Hen.* χυδαίως κ ἀνοήτως. A pilis enim natalibus cognomentum ait traxisse Esavum, nomen tamen proprium inde accepisse Josephus non dicit. Quanquam hunc puerum Isaaci Hirtium nuncupatum credo utroque vocabulo Hebraico שעיר *Seir* & עשו *Esau.* Prius notum satis & confessum: עשו tamen priscis Hebræorum significabat quantum in dialecto Arabum لشوع *Asvao*, φειοσόθειξ aut *asper setis*, quem adeo *Esavum* appellat S. Severus. *Esavum* autem hispidum pilisque horridum aliquem innuere nemo adhuc somniavit Rabbinorum Judaicorum seu Christianorum. Vel adhuc propius ad Etymon Moysis Gen. 25. v. 25. כאדרת שער, *instar vestimentivilloſi, Esau* dictus fuit de גשׂא & גשׂוי *gesa* & *gessa*, i. e. cilicio, quo totus à natura opertus videbatur. Unde vere quidem dixit sed mente ignara magnus Byzantii Drungarius, τῷ μ πρεσβυτέρῳ καθέλε Θ σώματ@ δασεῖα ἰφύϊ@ θέλξ· ὅθεν κ ησαῦ ἐκλήθη, ἀφ' τῶν τριχώσεων. *Bern.* Videtur deesse τὸ Σηείρ, quod nomen etiam Esauo fuerit. Opportune codex MStus hic facem præfert; in quo post τριχώσεως legitur Εἶχε δ κ ἕτερον ὄνομα, Σιειρ λεγόμενον τ (legendum reor ἀπὸ τ) τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ &c. *Rel.*

k Σήειρον] *Cocc.* corrigit Σιειρον.

l Τῇ μητρὶ] Τῇ μητρὶ contrahunt aliqui libri, ex voce præcipitis vulgi. *Bern.*

m Υποδέχε] Καὶ ὑποδέχε Θ. βασιλεὺς Αβιμελέχ, *Hen.* & *Busb.* sine causa & exemplo. *Bern.*

n Τὴν Αβεάμυ.] Τ Αβ. *Cas.*

o Κατ' ἀρχάς,] Ita ex *MSS.* elegantia Attica, in *Editis* κατ' ἀρχήν.

p Εκωλύθη.] Sic in *MSS.* ἐκωλύθ *Bas.* & *G.*

* *Sciron.*] Juxta schema Hebraïcum *Seir.*

ille, denuo Abimelechum præ invidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, ut opus *inceptum* impedirent: & cum ille contendere noluerit, viſi ſunt prævaluiſſe. Pedem autem referens alterum cavavit *puteum*: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein *rege hoc* illi ſponte præſtante, ut abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellavit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem unum quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnæ *puteum*: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

Rooboth, ſpatii ſatis.

שׂטנה ſeu *ἔσκον, pugna.* *Sitenna, inimicitia.*

3. Porro ita contigit, ut Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas fore fortunas Iſaci, cum & non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, & ex occulta inimicitia ſeceſſerit Iſacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet, Iſaco ad injuriam acceptam ulciſcendam converſo, rurſus cum illo amicitiam renovat, uno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quæ popoſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiæ recentem donavit iram, domum eſt reverſus.

Mox ille amicitiam ac fidem Iſaci jurejurando ſibi obligat.

4. Iſaci autem filiorum *alter* Eſavus, cui impenſè faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananæis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id fane non permiſiſſet Iſacus, ſi *filius* ſententiæ ipſius ſtetiſſet: non enim illi volupe erat affinitates jungere cum iſtius regionis incolis. Nolens autem filio eſſe moleſtus, jubendo ut à mulieribus abſcederet, ſecum ſtatuit ſilere.

Eſavus anno ætatis XL. uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.

5. Sed cum eſſet ſenex, & viſu prorſus orbatus, Eſavum ad ſe vocat; querenſque de ſenectute, ut, vel ſine defectu viſus & cæcitatis calamitate, ipſum impedierit, ne Deo poſſet miniſtrare, juſſit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea ſumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem eſſe dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita diſcederet, Deum illi ſuis pro eo precibus propitium reddere.

Iſacus jam perſenex filium ſuum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

βολῆς [q] τ ἀπὸ Ϝ βασκάνθ πεφεθεὶς Αβιμελέχθ, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ λεγομένου φάραγξα, χωρίον ὀ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντ Φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Αβιμελέχθ ποιμένων, καὶ τοῦτ καταλιπὼν [r] ἀπεχώρησεν, ὀργιζόμενι λογισμῷ κτώμεν ἀυτῷ [s] τὸ ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτ ἀβλαβοῦντ ἀυτῷ τὸ φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ροωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ ἑτέρων τὸ μὲν [t] Εσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσε· [v] τὸ δὲ ἕτερον [x] Σιτεννὰ, ἔχθραν ἀποσημαῖνθ τὸ ὄνομα.

γ'. Ισάκῳ μὲν δὴ ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθ χρημάτων. [y] Αβιμέλεχ δὲ, [z] κατ' αὐτὸ Φυσεῶν νομίζων τ Ισακον, ὑποπτα μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς σωθείσης ἐλπίδ γινομένης, ἐπ' ἀ φανερᾷ δὲ ἔχθρα Ϝ Ισάκ ὑπεκφανθ, δείσας μὴ τῆς πρότερας αὐτῷ φιλίας [a] μηδὲν ὄφελ γένηται, πρὸς ἀμυναν ὧν ἔπαθεν Ισάκ τραπέντ, φιλίαν ἀνωθεν ποιᾶται πρὸς αὐτὸν, ἕνα τ στρατηγῶν [b] Φικολον ἐπαγόμεν. πάντων δ' τυχηκὼς ὧν ἤξιε, διὰ τὴν Ισάκ χρηστότητα, ὀργῆς προσφάτ πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὖτον τε καὶ τ πατέρα γεγονυῖαν προτιμῶντ, ἀπῆρεν εἰς τὸ ἑαυτῦ.

δ'. Τῶν δ' Ισάκ παίδων Ησαυς, ὃς ἐν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐστοργάκει, πεντηκοντέτης γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Αδαν τὴν [c] Ηλωνος, καὶ Αλιβάμαν [d] τὴν Εσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν γνωτέρας· ἑαυτὸν ποιήσας δ ὃς τ γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ [e] συμβαλλόμενος. ὁ δ' [f] γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ισάκος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γαμῆς γινομένης· ὁ γὰρ διὰ αὐτῷ δι' ἡδονῆς ποιήσασθαι συγγένειαν πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους. ὁ βουλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύων ἀφίστασθ τ γυναικῶν, σιγᾶν ἔκρινε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὢν, καὶ [g] τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τ Ησαυν, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίκα τῆς πρώσεως καὶ Ϝ κ τὰς ὄψεις πάθος ἐμποδὼν [h] αὐτῷ γεραπδύειν τ Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται προσκεύασαι δεῖπνον, ἵνα μ τοῦτο [i] ἱκετεύσῃ τ Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τ βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε κ τελευτήσῃ, πρὸ δὲ τούτ προσεῖναι αὐτῷ βέβαιον [i] τ Θεὸν τ ψυχαῖς τ ὑπὲρ αὐτ προσκεκλημένον.

ς'. Καὶ

q Τῆς ἀπὸ Ϝ βασκάνθ] Τῆς ἀπὸ delet *Big.* recte tamen faciunt cæteri quod itidem retinent. Mox vitioſum eſt Bibliopolarum μακρά. *Bern.*

r Απεχώρησεν,] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀνεχώρησεν *MSS.*

s Τὸ ἄδειαν.] Τὸ ἀσφάλειαν in quatuor *MSS.* minus recte.

t Εσκον καλεῖ,] Εχὼν *Samb.* De hac voce vide *Druſii* Animadverſ. l. 1. c. 40.

v Τὸ Ϝ ἕτερον] Ita ex *MSS.* τὸ Ϝ δεύτερον in *Editis.*

x Σιτεννὰ,] Ita ex Impreſſis *Epiphanii*, vel Σιτνὰ, vel Συτεννὰ, aut Σιτνὰ, pro mendoſo Συενὰ in omnibus *MSS.* pariter ac *Impreſſis.* Vox autem Moſaica & שטנרה *Bern.*

y Αβιμέλεχ] Mallem Αβιμέλεχθ δή.

z Κατ' αὐτὸ Φύσεως] Utrumque Atticum eſt. *Bern.* Καθ' ἑαυτὸ (aut αὐτῷ) Φύσει in *MSS.*

a Μηδὲν ὄφελ] Id nitidius credebatur Athenis, & probatum *Big.* & *Samb.* ὄφελος aliis. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* ὄφελον.

b Φικολον] *Moyſes* פיכל *Phicol*: unde feci Φικολον. Proclivi enim hypotheſi apud *Samb.* & *Caſ.* & *Epiphanium* pro illo nomine legitur Φιλοκον & Φίλοχον, tum etiam Φίλον ex defectu typorum *Baſ.* & *Gen.* Bern. Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*, juxta *MSS.* ejuſdem & *Joſephi* Codd. Græcos φίλοχον, proclivi errore, in *Baſ.* & *G.* perperam Φίλον.

c Ηλωνος,] Hebraice עדה בת אלון, Gen. c. 36. 2. Nam. c. 26. v. penult. alia omnino leguntur, & *Elia* conciliatore dignitſima. Verum de iſtis alio in opere. Heic ἥλωνος aſperius, quam fas fuit *Baſ.* & *Gen.* Bern. Cum leni *Samb.* in *aliis* aſpirate.

d Τὸν Εσεβέωνος,] Par Editionum τὸν ἀσεβέωνος *Samb.* & Exemplaria Epiphanii Metaphraſtæ. τὸν ἀσέβωνος *Caſ.* τὸν ἀσεβέωνος pro illo, *Big.* Corrigendum tamen ſuadeo κ ἀλιβάμαν τὸν ὑός, aut ὑὸν & ὑώνου σεβεώνος. Moyſes pariter hanc *Sebeonis* neptem ſubſtituit Gen. c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini, אהליבמה בת ענה בן צבעון. Nam *Maſora* בת צבעון (quam & S. Hieron. obſervat) aut unius & ejuſdem fœminæ duas matres arguit, vel *Anam* fuiſſe naturæ promiſcuæ monſtrum, propter verſiculum 24. iſtius capitis. *Bern.* Ita edidit *Bernardus.* pro τὸν Ευσεβέωνος in *Impreſſis*, & τὸν Εὐσέωνος, Εὐέωνος, & Εὐρέωνος in *MSS.* ſuadetque corrigendum, τὸν ὑός, aut τὸν ὑὸν vel ὑώνου Σεβεώνος ex *Gen.* c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini.

e Συμβαλλόμενος.] Βαλλόμενος *Busb.* & *Hen.*

f Γὰρ ἂν] Vocula ἂν ex *Big.* addita eſt.

g Τὰς ὄψεις] Una voce *Busb* & *Hen.* πεπηρωμένος, *luminibus obductis*, quod ait Severus. Sed & Zonaras γηράσας ἐπὶ τυφλοῖς ὁ ἰσαὰκ καὶ τὰς ὄψεις πεπήρωτο. Idemque hiſtoria Scholaſtica, *ſenuit Iſaac & videre non potuit.* Cæcitatem etiam indicant verba Moyſis; Samaritis Interpretibus, ac inter Judæos Onceloſo: non quod Salianus aliique contendunt. *Bern.* Τὰς ὄψεις πεπηρωμένος, ως. *Busb.* & *Hen.*

h Ικετεύσῃ τ Θεὸν,] Ita ſolent Attici, ſoli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσῃ.

i Τὸν Θεὸν] Infercierant operæ λέγων, quod ſublatum reor ex MSS. Certe *Coll. Big.* non agnoſcit.

k H-

ς'. Καὶ [k] Ησαυος μὲν ὅπῃ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, τ̃ Θεὸν εἰς [l] τ̃ εὔνοιαν ἀξιῶσα τ̃ Ιακώβ παρακαλεῖν, καὶ ᾗδε τῷ Ισάκ γνώμῳ, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δ' Ιάκωβος [m] ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς [n] πεπυσμένος. ἐπεὶ δ' ὀπτὰς ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρματι τ̃ βραχίονα περιβαλών, ἵνα πιθάνοις ᾖδε τῷ πατρὶ δι' τὴν δασύτητα Ησαυος εἶναι· τἀ γὰ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, διὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γλυκάναι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακουργῶν εἰς τἐναντίον παροξυνεῖ τ̃ πατέρα ποιήσασθαι [o] ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ισακος ἐπαφώμενος τῷ χ̃ τῇ φωνῇ ἰδίᾳ, προσκαλεῖται [p] τ̃ υἱόν. ὃ δ' τ̃ βραχίονα προτείναντος, ᾧ τῇ [q] αἰγέᾳ περιβέβλητο, παύτης ἁπτόμενος, φωνῆς μὲν [r] εἶπεν Ιακώβῳ προσηκούσης, χ̃ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυος εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [s] πρὸς εὐχὰς καὶ προσκλησιν ὃ Θεῷ· „ [t] Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, „ καὶ δημιουργὲ τ̃ ὅλης οὐσίας, σὺ γὰ [v] πατρὶ τῷ ἐμῷ „ [x] μεγάλῳ ἰσχὺν περίθηκας ἀγαθῶν, καί μὲ τ̃ παρόν„ των ἠξίωσας, καὶ τοῖς ἐξ ἐμοῦ γινομένοις ὑπέσχου βοη„θὸς εὐμενὴς καὶ [y] δοτὴρ ἀεὶ τ̃ κρειττόνων ἔσεσθαι. [z] πρὸτ„ σῶ καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ προΐδῃς με διὰ τὴν πα„ρῶσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σοῦ δεόμενος „ τυγχάνω. καί μοι παῖδα τὸνδε [a] εὐμενῆς σῶζε, καὶ „ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ διαφύλαττε· δὸς αὐτῷ βίον „ εὐδαίμονα, καὶ κτῆσιν [b] ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δυνάμις „ προσχεῖν· [c] ποίησας δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, „ φίλοις δὲ τίμιον καὶ κεχαρισμένον.

ζ'. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυον ποιεῖσθαι τὰς εὐχὰς, παρεκάλει τ̃ Θεόν. ἄρτι [d] δὲ πέπαυτο τούτων, καὶ παρὼν Ησαυος ἀπὸ τ̃ θήρας· καὶ τ̃ διαμαρτίας ὁ Ισακος αἰσθανόμενος, ἠσχάνατο ἄγαν. Ησαυος δὲ ἠξίου τ̃ ὁμοίων τ' ἀδελφῷ προσῆκον τυχάνειν. ὃ δὲ πατρὸς ἀρνουμένου, διὰ τὸ πᾶσιν εἰς Ιακωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πένθος ἦγεν ὅπῃ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτὸς τοῖς δάκρυσιν ἀχθόμενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν ᾗδε τὸ κυνηγέσιον καὶ δυνάμιν σώματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε, καὶ [e] καρπώσεσθαι τιμὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γῆρας· δουλεύσειν δὲ τἀδελφῷ.

η'. Ιάκωβον δὲ φοβούμενον τ̃ ἀδελφὸν, τιμωρίαν βουλόμενον ὑπολαβεῖν τῆς ὅπῃ τ̃ ἀρᾶς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰ τ̃ ἄνδρα [f] Μεσοπταμίαν ἀπο-

6. Et Esavus quidem ad venationem festinavit. At Rebecca, æquum censens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Isaci institutum, ipsi præcepit hœdis jugulatis cœnam instruere. Jacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Posteaquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villosam cutem Esavum esse crederet pater (nam cætera omnia similis, ut qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, *quis istic erat* peculiari vocis sono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hispidum tractans *Isacus* exclamavit, voce Jacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esavus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum cœnasset, ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, „ Domine „ omnium sæculorum, & rerum universitatis „ conditor, tu etenim patri meo ingentem bono„rum vim proposuisti, & me præsenti felicitate „ dignatus es, posterisque meis pollicitus es, te „ benignum fore adjutorem & meliorum indles „ largitorem: hæc igitur faustis sancito auspiciis, „ neque me propter hanc debilitatem despicias, „ quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Ser„va mihi puerum hunc propitius, ac ab omni „ malo intactum custodi; illi vitam felicem con„cedens, & bonorum quæ potes impertire pos„sessionem. Fac autem eum inimicis quidem for„midabilem, inter amicos vero honoratum & „ gratiosum.

Utrosque interim fallit Jacobus, consilio matris.

Pro Esavi persona Deum cæcus patet orav.

8. Ac ille quidem, putans se Esavo bene precari, *sic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esavus: & Isacus, fructrationem præsentiens, quievit. At Esavus postulabat, ut similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, fructrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

Venandi pugnandique famæ Esavi nepotibus concedit: caterum vero omnem benedictionem frater ipsius anteverterat.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à se exigeret, quod precibus esset fructratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito per-

Iras fraternas abscessu evitat Jacobus.

k Ησαυ] Passim *Big. Samb. Casc.* & aliquando *Basc.* ησαῦς *Busb.* & *Hen.* ησαῦς sæpius Editores. *Bern.*

l Τὴν Σύριαν] Articulum omittit *Vat.*

m ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ,] Υπηρέτῃ *Samb.* & *Epiphanius.* Cum reliquis Zonaras ad præsens, ὁ δ' ποιεῖ κατὰ τὰς μητρικὰς ἐντολάς. *Bern.*

n Πεπυσμένος.] *Al.* πεπεισμένος.

o Ταύτας,] Ita *MSS.* in *Editis* ταῦτα. *Huds.* Quæ sequuntur ex *MSS.* certe *Coll. Big.* adstipulante transposita sunt, pro τ. δ. τ. π. *Hav.*

p Τὸν υἱόν.] Paulo aliter Epiphanius, quam nostra volumina Græca. *Isaac vero sentiens*, ait, *vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat*, aut, pro eo sæculo, *vociferabat.* Quæ Græce reddas, καὶ Ἰσαακ ἐπαφώμενος τῷ δι' Ἰακὼβ φωνῇ ἰδίᾳ, προσκαλεῖται αὐτόν. Joannes etiam Protosecretarius consimili modo, Ἰσαὰκ δὲ τῇ φωνῇ τ̃ Ἰακὼβ εἶναι τ̃ προσηκούσῃ αὐθόρμῳ, ἴγνισε προσκαλεῖται αὐτόν, καὶ τ̃ χειρῶν ἐπαφᾷται. *Bern.* Αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* In suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, καὶ Ισαακ ἐπαφώμενος τῷ δι' Ἰακὼβ φωνῇ ἰδίᾳ προσκαλεῖται αὐτὸν. nam vertit, *Isaac vero sentiens vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat.* confer *Zonaram.*

q Αἰγίᾳ] Αἰγαίᾳ perperam *Busb.* & *Hen.* Namque αἰγίᾳ formam habet Canonicam cum δορᾷ subjecto nomine vel intellecto. *Bern. Al.* αἰγαίᾳ & αἰγίλῳ.

r Εἶπεν] Quin contracte ut amant *Busb.* atque *Hen.* φωνῇ δ' εἶπεν Ἰακώβ· τὸ δ' τ̃ τριχὸς βάθος, ησαῦ. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* φωνὴν.

s Πρὸς εὐχὰς καὶ προσκλησιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς εὐχὰς πρὸς προσκλησιν δ' Θεῷ *Basc.* & *G.*

t Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος,] Usitata Judæis phrasis רבונו של כל עולמין *Rel.*

v Πατρὶ τῷ ἐμῷ] Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.*

x Μεγάλῳ ἰσχὺν] Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλων.

y Δοτὴρ αἰὶ] Ita *Big.* & *Samb.* δωτὴρ aliis.

z Ταῦτ' οὖν] Ex *MSS.* τοῦτ' *Basc.* & *G.*

a Εὐμενὴς σῶζε,] Rectum nomen posui, Epiphanio & Casaubono sic volentibus. Omnibus enim in libris Græcorum εὐμενῆ offendimus absorpta ς a verbulo sequente. Mox δὸς αὐτῷ, Expilatores Josephi *Hen.* & *Busb.* deleto quidem Διαφύλαττε. *Bern.* Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμενῆ, absorpta ς à voce sequenti.

b Ἀγαθῶν,] Ἀγαθὼν ὅτων *Vat.*

c Ποιήσας] Ποίησον δ' modo suo iidem *Hen.* & *Busb.* Concinnius est *Big.* & *Casc.* ποιήσεως δ'. Attamen *Samb.* & Editores legunt ποιήσεις δ', paulo confidentius. *Bern.* Ita *Big. Casc.* & *Vat.* in *Editis* ποιήσεις, & in *Hen.* & *Busb.* ποίησον.

d Δὲ πέπαυτο] Δὲ πέπαυ) *Basc.* & *G.* in *MSS.* ὃ πέπαυσο, fertque illud dialectus Attica. *Bern.* Correxerat ita & *Coccejus*; nec video cur contra MSS. placitum *Hudsono* δ' ἐπέπαυσο quasi Josephi reciperemus manum, ejecimus itaque, & MSS. lectionem ex Attica formula recepimus. *Haverc.*

e Καρπώσεσθαι) Καρπώσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

f Μεσοποταμίαν] Impressum erat pro gentili Μεσοποτάμιαν; quod tolerari potuit in alio scriptore præter hunc Judæum, leporis Attici callentissimum. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποτάμιαν pro gentili.

persuasit ut Mesopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Ismaëli filiam Basemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Esavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo esset Isacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Esavus, gratiam ab eo initurus, Basemmatham sibi adjunxit, summo amore illam prosequutus.

Atqui Esavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Ismaëlitidas sibi quærit. Gen. c. 27. 28.

γένηται τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. [g] ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ισμαήλυ θυγατέρα, τοῦ πατρὸς ἄκοντος, Ησαυος παρειλήφει πρὸς γάμον [h] Βασεμμαθην. οὐ γὰρ εὐνόως τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ τὸν Ισακον, [i] ὡς ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διακειμένων, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην [k] ὁ Ησαυος παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν σπουδάσας.

XIX.

CAP. XIX.

De Jacobi fuga in Mesopotamiam, metu fratris.

Jacobus sub dio jacet.

JAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ut duceret avunculi sui Labani filiam (nuptias fieri permittente Isaco, ut uxoris consiliis obsequeretur) per Chananæam iter faciebat: &, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed sub dio pernoctavit, capite lapidibus à se congestis imposito: & per quietem juxta se vidit visionem. Scalam se videre imaginatus est à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendisse, supra humanam naturam augustas; tandemque super eam Deum manifesto sibi apparentem, nominatimque se vocasse, & hujusmodi verba fecisse. „Jacobe, cum sis patre bono & avo ob suam „virtutem celeberrimo prognatus, de præsentibus laborare non decet, sed meliora sperare: „namque immensa te bonorum manet abundantia & copia, meo sub præsidio. Ego etenim „Abramum è Mesopotamia huc adduxi, pulsum „à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes suspicerent beatum. nec tua sors deterior est futura. Quare & bono animo perge hanc viam „ire, me deductore fretus. Prospere enim tibi cessuræ sunt nuptiæ, quas animo agitasti: „bonique tibi nascentur liberi. Multitudo autem eorum erit innumerabilis, & inde majora sobolis incrementa: quibus ego terræ hujus imperium dabo, & eorum posteris, qui „repleturi sunt terram omnem & mare quàm „late sol aspicit. Tu neque metuas ullum periculum, neque labores quantoscunque numero defugias, me quæ tibi gerenda erunt providente & curante, etiam nunc multoque magis in posterum.

Vidit per quietem formas quasdam humana meliores scandere inter cœlum ac terram, atque in summa scala ipsum Deum. Gen. c. 28.

Bona omnia Jacobo pollicetur.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ visa sibi promissaque lætitia gestiens, & lapides oleo perfundit, quod super eos tantæ felicitatis sibi facta fuerit promissio, votumque nuncupat, sacrificaturum se illic, si victum comparaverit, salvusque redierit; Deoque omnium quæ acquisiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore di-

Hinc ille pulvinar suum erigit in altare & inungit: tum multas hostias atque opum suarum decimam Deo rite vovet.

ΚΕΦ. ιθʹ.

Ιακώβυ φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον.

IΑκωβος δὲ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς, κατὰ γάμον τῆς Λαβάνυ θυγατρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ, ἐπιτρέψαντος Ισάκυ τὸν γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βυλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ πρὸς τὺς ἐπιχωρίυς μῖσος, παρ' ὐδενὶ μὲν ἠξίυ καταγέσθαι. ὕπαιθρος δὲ ηὐλίζετο, [l] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτῦ συμφορυμένοις ἐπιτιθεὶς· καὶ τοιαύτην κατὰ τὺς ὕπνυς ὄψιν ὁρᾷ, παρασᾶσαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἔδοξεν ἐφικνυμένην τοῦ ὐρανῦ βλέπειν, καὶ [m] δι' αὐτῆς ὄψεις κατιύσας, σεμνότερον ἢ κατὰ ἀνθρώπυ φύσιν ἐχύσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομαστί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιύτυς λόγυς. „Ιάκωβε, πατρὸς ὄντα σε „ἀγαθῦ καὶ πάππυ δόξαν ἀρετῆς μεγάλης εὑραμένυ, „κάμνειν ἐπὶ τοῖς παρῦσιν ὐ προσῆκεν, ἀλλ' ἐλπίζειν „τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ἐκδέξεταί σε μεγάλων „ἀγαθῶν παρυσία πρὸς τὸ πᾶν, κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπικυρίαν. Αβραμόν τε γὰρ [n] ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, „ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐ„δαίμονα ἀπέφηνα. ὧν ὐχ ἧττον μοῖραν εἰς σὲ καταθή„σομαι. θαρρῶν ὖν καὶ ταύτην πορεύυ τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῷ χρώμενος. ἀνυσθήσεται γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ' ὃν „ἐσπύδακας· [o] καὶ γενήσονται σοὶ παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῦ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν υἱοῖς „αὐτῶν καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος „τῆς γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσυσι „πᾶσαν ὅσην ἥλιος ὁρᾷ [p] καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ „μήτε κίνδυνον ὑφορῶ μηδένα, μήτ' εὐλαβῦ τὸ πλῆθος „τῶν πόνων, ἐμῦ ποιυμένυ τῶν σοὶ πραχθησομένων πρόνοιαν, „ἔντε τοῖς νῦν καὶ πολὺ [q] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

γʹ. Ταῦτα μὲν ὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προαγορεύει. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρύνει τε τὺς λίθυς, ὡς τηλικύτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προρρήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθὴς ἐπανίοι, [r] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν πεπορισμένων [s] ποιήσεται, ὕτως αὖθις ἀφικόμενος. τίμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ [t] Βη-

g Ηδη γὰρ] Ex fide *MSS.* ἤδη τε καὶ τὴν Ισμαήλυ πατρὸς Ησαῦς παρειλήφει *Baſ.* & *G.* dices potius τὴν Ισμαήλυ πατραδελφῦ, seu πάτρωος, ut legebat *Vet. Interpr.* qui vertit, *cum jam Iſmaëlis patrui filiam Eſau conjugem duxiſſet.* Bern. & Huds.

h Βασεμμαθην.] Nam βασαθάνην & βασαθήμαν vel Βασαθλῶαν *Big. Samb.* aut *Caſ.* non lectiones varias, sed magis vitia libraria vocabis. Josephus autem scripsit βασαμμάθην aut βασεμμάθην ex Gen. c. 36. unde & priorum Esavi conjugum nomina sumserat, ut jam vidimus. Legitur etenim v. 3. ואת בשמת אחות נביות, καὶ τὴν βασεμμαθ aut βασεμαθ θυγατέρα Ισμαηλ ἀδελφὴν ναβαιώθ, juxta codd. omnes Judaicos, Græcosque. Samaritæ hic retinent *Mahalath* viz. מחלת בת ישמעאל אחות נביות: quæ fuit sacra Moysis scriptio Gen. c. 28. v. 9. ex consensu Exemplarium Græcorum, Judaicorum, & Samaritanorum. Disputabunt igitur Theologi, an rescribere opus apud Moysen aut Josephum cum heic tum alibi מחלת, μααλαθάνην pro בשמת *Baſamatha*: vel sua arte conciliabunt aliquando hos tres versus, Gen. c. 26. 34. c. 28. 9. & c. 36. 3. Nam nostri homines aut Rabbini nihil ibi ajunt ridiculo melius. *Bern.* Ita *Baſ.* G. & *Vet. Interpr.* nec aliter *Joſephum* (ex LXX. *Gen.* c. 26. v. 34. & c. 36. v. 3.) scripsisse existimo. in *MSS.* Βασαθάνην & Βασαθήμαν vel Βασαθλῶαν, scribarum vitio. Confer, & concilia, si potes, *Gen.* c. 28. v. 9.

i Ως ἐπὶ τοῖ.] Sic in *MSS.* male in *Editis*, ὡς ἐπὶ τοῖς —— διακειμένοι, οἷς εἰς τὸ ἐκ. &c.

k Ο Ησαυος] Illa ὁ Εσαυος ex *MSS* deerant in *Editis.*

l Τὴν κεφαλὴν] Καὶ καθεύδων τὴν κεφ. ἐπιθεὶς, τοιαύτην. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ibidem suis verbis *Hen.* & *Busb.* ὕπαιθρος δὲ αὐλιζόμενος, λίθυς ὑπέθηκε τῇ κεφαλῇ, καὶ κατὰ τὺς ὕπνυς ὁρᾷν ἔδοξε κλίμακα γῆθεν ἀφικνυμένην τοῦ ὐρανῦ. *Bern.*

m Δι' αὐτῆς ὄψεις] Διὰ ταύτης *Big.* & *Vat.*

n Εγὼ ἐκ τῆς] Εγὼ τῆς Μεσοποτ. *Samb. Caſ.* & *Vat.*

o Καὶ γενήσονται σοὶ παῖδες ἀγαθοί.] Leg. forte, καὶ γ. σ. π. ἀγαθοὶ, μείζοσιν υἱοῖς αὐτῶν καταλιμπάνοντες. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῦ κρείττον ἔσται. *Cocc.*

p Καὶ γῆν] Ita *MSS.* καὶ deest *Editis.*

q πλέον] Ex *MSS.* πλεῖω *Baſ.* & *G.*

r Καὶ τῷ Θεῷ] Itidem ex *MSS.* pro vulgato τῷ δὲ Θεῷ.

s Ποιήσεται,] Ita *Samb.* & *Vat.* ποιήσηται, ὕτως *Caſ.* ποιήσηται, ἔτος *Big.* ποιεῖται ὕτως αὖθις ἀφικόμενος *Baſ.* G. & *Vet. Interpr.*

t Βη-

[c] Βηθὴλ ὀνόμενος. σημαίνῃ ἢ τοῦτο [v] θείαν ἐσίαν, καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.

δ. Προιὼν ἢ ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας, χειρὶ παρῆν εἰς ὄνομα Χαρράν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς περιοικίοις [x] καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἱδρυμένους φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἴς τι λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτούς, εἰ τυγχάνοιεν Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι περιόντα. οἱ ἢ πάντες [y] ἐπίστασθαί τε ἔφασαν. ἀγνοεῖσθαι γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι. καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. ἐκ γὰρ ταύτης μεμαθηκέναι ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὰ ποιμένων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ἰακωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος ἔστος [z] ἥκοι τὰ περὶ τὸν [a] αὐτῆς ἀναπυθησόμενος. ἡ ἢ, ἡδέως ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτούς, καὶ ὑπό τινος χρείας ἠγμένος· [b] ἤυχετο ἢ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφίκηται δεόμενος.

ε. Ἰακωβος ἢ οὐκ ὑπὸ τῆς συγγνείας, οὐδὲ τῆς πρὸς ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, [c] σκηπτροειδέστερόν τε τοῦ κάλλους ὁρῶν ἔτος ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι [d] τότε γυναικῶν ἤνθουν, καὶ φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου τοῦ τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα [e] τοῦ τε ἐμοῦ καὶ σοῦ γενέσεως· ἐκ Θάρρου γὰρ Ἀβραμος, [f] καὶ Ἀρράνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν ἡμῖν, ὧν Βαθουήλου ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Ἀβραμος ἢ καὶ ὁ Ἀρράνου Σάρρας Ἰσαακου ἐμὸς πατήρ. ἐγγύτερον ἢ καὶ νεώτερον τοῦθ' ἡμεῖς τοῦ συγγνείας ὁμήρωμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ρεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς τοῦ σοῦ ἀδελφὴ, πατρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν [h] πρέπουσαν ἡμῖν συγγνειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ ἢ ὑπὸ μνήμης, ὁποῖα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, πεφιλημένη γὰρ τοῦ πατρὸς τὰ πρὸς τὴν Ρεβέκκας, καὶ τὰς γονεῖς εἰδυῖα πεφυκυῖας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τοῦ [i] πρὸς τὸν πατέρα δυνοίας ἔνδακρυς γιγνομένη, περιβάλλει τὸν Ἰακωβον· καὶ καταπασαμένη, τὴν δικαιοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἐπὶ τοῦ οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ μητρὸς αὐτοῦ κειμένῃ, καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· φανεῖσθαι δ' [k] ἂν ἐκ παντὸς εὐπαράξιον ἀγαθοῦ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγεμένῃ, καὶ τοῦ ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [l] βραδύνοντα.

ς. Ταῦτ' εἰποῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν [m] πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὑπὸ [n] μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ἦν ἐν φίλοις ἥκων, κἀκείνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ ἢ ὀλίγας ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μειζόνως, ἢ ὡς τῷ λόγῳ [o] δηλώσειεν, ἔλεγε· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν ἀφῖκται, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν, γνωρίζειν ἐκέλευεν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐπεθύμει τοῦ παρόντος, ἐπιτρέπει τὴν ποίμνην τοῖς ἐπιτηδείοις νέμειν, καὶ τὴν θυγατέρα ἀκολουθεῖν κελεύει.

gnum censet, cum Bethel nominans. hoc vero Græcis θείαν ἐσίαν (Dei domum) sonat. Bethel, *ædes Dei.*

4. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc supersit. Illi vero omnes & se novisse dixerunt (non enim talem esse, ut ignotus esse possit) ejusque filiam una pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ scire aves, poteras intelligere. Inter loquendum advenit puella cum pastoribus qui una descenderant: eique Jacobum ostendunt, dicentes, peregrinus ille venit ut de patre tuo sciscitaretur. Illa vero, puellariter gavisa Jacobi adventu, ipsum interrogabat, quisnam & unde ad eos veniret, & qua necessitate adductus: optavitque ut penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat. *Ad suburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.*

5. Jacobus autem, non cognatione, ejusve benevolentia, sed amore puellæ captus, & obstupuit, tali eam videns formæ venustate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Isacus. Quin & propinquius est & recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo devincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adolescentulis solet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque sciens nomen ejus grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, postquam eum salutaverat, optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliviscitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire jussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate. *Rachelem genus & cognationem suam exponit.*

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab avunculo, & ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato adventu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem ejus præsentia magis quam verbis exprimere posset, ajebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandævis, & qui ipsius obsequiis ægre ca- *Dein Jacobus fugæ suæ causas aperit apud Labanum avunculum.*

[c] Βηθὴλ] Βαιθὴλ *Vat. Zonaras, aliique.* perperam Βιθὴλ *Samb. Hen. & Busb.*

[v] Θείαν ἐσίαν,] Θεΐαν ἐσίαν καθ' Ἑλλήνας *Hen. Busb. & Zonaras.* Nam illi Codices multa communia habent cum annalibus Johannis Protosecretarii. *Bern.*

[x] Καταλαβὼν παῖδας] Ita ex *MSS.* prius λαβών.

[y] Ἐπίστασθαί τε ἔφασαν.] Itidem ex *MSS.* ἐπίσασιν ἔφασαν *Bas. & G.*

[z] Ἥκοι τὰ] Ἥκοι *Big. & Samb.*

[a] Αὐτῆς ἀναπυθησόμενος.] Illud αὐτῆς non agnoscit *Vat.*

[b] Ἤυχετο] Ad vulgi modum εὔχετο, *Bas. & Samb. Bern.*

[c] Ἐκπέπληκτο τε ἐκ κάλλους] Ἐκπέπληκτο ἐκ κ. *Vat.*

[d] Τῶν] Τῶν τε *Bas. & G.*

[e] Τῆς τε] Τῆς τε σῆς καὶ ἐμῆς, tres Codices MSS. Alio ordine impressi, & versio Epiphanii. *Bern.*

[f] Καὶ Ἀρράνης,] Illud καὶ ex *MSS.*

[g] Ἐγγύτερον ἢ] Ἐγγύτερον, contra Canonem libri omnes, præter *Samb. Bern.*

[h] Πρέπουσαν ἡμῖν] Unico quidem Codicum Græcorum annitor qui fuit *Sambuci*, dum scriptum volo à Josepho πρεπάδουσαν pro πρεπάρχουσαν. Juvat & vetus versio, ubi *antiquam* legimus. πρέπουσαν aliis omnibus observatum. *Bern.* In *Samb. & Vat.* ἀνθυπάδουσαν, pro ἀνθυπάρχουσαν, ut dicit *Bernardus.* Juvat & vetus versio, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.

[i] Περὶ τὸν πατέρα εὐνοίας] Εἰς τὸν π. *Vat.*

[k] Ἂν ἐκ παντὸς εὐπάραξιον] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτοῦ.

[l] Βραδύνοντα.] βραδύνοντος *Vat.* atque ita vel αὐτοῦ βραδύνοντος legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.*

[m] Πρὸς τὸν Λάβανον.] Εἰς τὸν Λάβ. *Vat.*

[n] Μήτρωος,] In *MSS.* μητρῶος, & μητρῷος, in *Editis* μητρώου, atque ita apud *Demetrium* in *Eusebio.*

[o] Δηλώσειεν, ἔλεγε·] Ita ex *MSS.* δηλώσειν *Bas. & G.*

carerent, ab eo requirebat. seque enim ipsi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei exposuit, dicens: Isaco esse filios geminos, se & Esavum; cum, quia frustratus fuerit patris precibus, matris astutia à se interceptis, velle se interimere, ut qui principatum à Deo destinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc esse causam sui adventus, accedente matris jussu: nam & omnes quidem (addit) sumus inter nos consanguinei, sed tamen genus generi mater præfert. Te vero proxime post Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præsidium constituens, rebus, ut nunc sunt, non diffido.

Amore Rachelæ Jacobus bis septem annos servit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet absenti ex suo in illum studio affectum suum testatum esse voluit. Nam & gregum curam se illi demandare velle ajebat, summamque hac in re auctoritatem dare: & quandocunque ad suos reverti libuerit, cum muneribus rediturum esse, iisque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum deceant. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque se cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter sufferre; sed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere postularet, quam cum ob alia summo honore prosequeretur, tum quod ipsius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellæ extorsit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem sibi accidere non optaret. Sed id se facturum, si modo aliquamdiu secum maneat: in Chananæam enim non *libenter* missurum esse filiam; quin & sororis affinitatis illic contractæ *propemodum* se pœnitere. His assentiente Jacobo, de septem annis est conventum. Totidem enim socero servire statuit, ut, facto virtutis suæ experimento, qui vir esset melius cognosceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapsum esset tempus præstitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præsentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congressus est; luce dein fraude animadversa, Labani perfidiam incusat. At ille veniam petebat necessitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam suppositam esse, sed alia causa graviori impulsum. Neque tamen vel minimo impedimento esse Rachelæ conjugio, sed amanti illam collocatu-

καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένους, ἀνεπιφθόνως παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν [p] ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰακὼβος δὲ ἤρξατο αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖσθαι, λέγων· Ἰσάκῳ γεγένηται παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ἠσαυον, ὃν, ἐπεὶ τὰ [q] πατρὸς ἀρχῶν ἐστέρηται, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γεγομένης, ἀποκλεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς [r] ἀπὸ Θεοῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ἠύξατο. ταύτην τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, [q] καὶ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι, καὶ πλέον ἢ [r] κατ' ἐκείνων συγγενῆς ἡ μήτηρ περιλαμβάνει. ἕρυμα δ' εἶναι τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν Θεὸν πεποιημένην, θαῤῥεῖν τοῖς παροῦσι.

ζ. [s] Λάβανος δὲ καὶ διὰ τὴν περὶ τοὺς γονεῖς ὑπάρχειν πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, καὶ διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἀποδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρεῖσθαι. πιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, [t] καὶ περιομίας ἀπὸ τούτων ἀξιώσειν· καὶ πρὸς τὰς ἰδίας ἀπαλλάσσεσθαι γονεῖς βουλόμενον, μὴ δώρων ἐπανήξειν, καὶ τιμῆς [v] ὅσης εἰκὸς ἐστι τυγχεῖν τὸν ἅτα συγγενῆ. Ἰακὼβος δὲ [x] ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, καὶ φήσαντος ἡδέως [y] πάντα μένειν παρ' αὐτῷ πόνον εἰς εὐδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνου, μισθὸν δὲ ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν [z] Ραχήλας γάμον, διά τε τἄλλα τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτοῦ τυγχανούσης, καὶ ὅτι [b] διάκονος [c] αὐτοῦ τὰ πρὸς αὐτὸν ἀφιξέως γέγονε. ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν [d] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους· Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ὑπισχνεῖται τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδὸς, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν δύνασθαι ἐλπίζειν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [e] μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ [f] Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ διὰ τῆς ἀδελφῆς κήδους ἐκεῖ [g] συναφθέντος. διὰ δὴ Ἰακὼβος τούτοις συγχωρεῖ τοῦτο, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. τοσοῦδε γὰρ [h] αὐτῷ κεκρίσθαι ζητεῖσθαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς [i] πεῖραν δοὺς, ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ [k] προσδεξαμένου τὸν λόγον, Λάβανος [l] δὲ χρόνου διελθόντος περὶ τὴν ὥραν τὴν ἐπιοῦσαν τοὺς γάμους. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, δόλον [m] προπεπονθημένῳ τῷ Ἰακώβῳ προσκαταστρώνυσι τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, [n] πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἀπεοικυῖαν. συνελθὼν δὲ ἐκείνῳ [o] κατὰ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ᾐτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πεποίηκεν· οὐ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὴν Λείαν προσβαλεῖν, ἀλλ' ὑπ' [o] ἄλλου μείζονος γενικημένου. τοῦτο μέντοι γ' ὅθεν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντα

[p] Επαμυνειν χρειαν.] Απαμυνειν *Gen.* & antea παρεξειν μεν γαρ, ex Criticis Schotani. *Bern.*

[q] Κατα τον της μητρος ενταλμα.] Και την in *Editis.*

[r] Κατ' εκεινων συγγενης] Ita *Big.* & *Samb.* κατ' εκεινον *Baf.* & *G.* η πλειον τους κατ' εκεινον συγγενεις η μ. *Vat.* atque ita forsan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis sunt fratres, sed mater illius amplius cognationem metuens* &c. *Huds.* Verterant Genevenses ita, *Præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu Mater.* Quod satis secure *Hudsonus* sequitur, dum ita refingit, *nam & omnes sumus inter nos consanguinei, & propiore adhuc gradu mater* Josephus id non videtur dixisse, quod & suboluit olim clar. *Coccejo*, qui in Exemplari meo ad marginem ita Interpretem castigaverat, *Nobis enim utrisque fratribus* (αδελφοις enim correxerat in interiore margine) *& plus illo fratre, mater* (*mihi*) *succurrit.* Sic verbo περιλαμβανειν utitur (addit) inferius μακαρισης λεγοισα αν, εἰ ὧν περὶ ἐυκλειαν τῇ Λειᾳ περιελαμβανε. Verum de se ipso hic non agit Jacobus, sed aliquid proferre vult, quod auribus Labani gratum accidat, ideoque dicit suum genus præ alio elegisse matrem, quo se filium suum dilectum ablegaret. *Haverc.*

[s] Λαβανος δ'] Λαβανος δε & mox δε δ' in *Editis.*

[t] Και περιομιας] Ita in *MSS.* και περ. τ' των *Baf.* & *G.*

[v] Οσης εικος εστι] Itidemque ex *MSS.* in *Editis* ης εικ.

[x] Ασμενως ταυτα ακουσαντος,] Vox ασμενως ex *MSS.* exciderat *Editis.*

[y] Παντα μενων] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρ' αυτῳ παντα πονον υπομενειν *Hen.* & *Busb.* ex compendio. παντα μ' τ παρ' αυτῳ *Baf.* παντα μ τ *G.*

[z] Ραχιλας γαμον,] Pulchrum hoc nomen Hebraice scribitur רחל *Rachel*, unde fecerant Impressores in casu secundo ραχηλας: sed urbanius *Big.* & reliqui omnes ραχιλαν, abs ραχιλα. *Bern.* Sic passim in *MSS.* in *Editis* Ραχηλος ex recto Ραχηλ.

[a] Παρ' αυτῳ] Παρ' αυτου *Baf.* & *G.*

[b] Διακονος] Διακονος τ', Editorum par. Δι' ικετου δε τ' *Samb.* Bern.

[c] Αυτου τ' προς αυτον] Illud αυτου (quod servant *MSS.*) deest *Editis.*

[d] Ηναγκαζε] Ita in *MSS.* ηναγκασε in *Editis.*

[e] Μενοι τινα χρονον,] Μενοι *Busb.*

[f] Χαναναιους] Χαναιαιαν *Vat.*

[g] Συναφθεντος.] Συναφθεισης *Big.* & *Caf.* Verum Josephus phrasin alteram ab Olori filio huc transtulit ὃ τ. α. κηδος ἐκεῖ συναφθέντος. *Bern.* Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* συναφθεισης *Big.* & *Caf.* minus recte.

[h] Αυτῳ κεκριται] Αυτων *Vat. Huds.* Lege κεκριλαι *Cocc.*

[i] Πειραν] *Samb.* πειραν, sonoritate Attica alii cuncti. *Bern.*

[k] Προσδεξαμενου] Προσδεξαμενος *Vat.*

[l] Τε χρονε διελθοντος] Ita *Big.* & *Caf.* in aliis deest articulus.

[m] Προπεπονθημενῳ] Προ...θομενῳ *Vat.*

[n] Πρεσβυτεραν] Ita *MSS.* τῳ πρεσβ. *Baf.* & *G.*

[o] Ετερου μειζονος] *Sc.* quod non moris esset apud eos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26.

ῥῶνλι P δώσειν ταύτῃ μετ' ἄλλης q ἐπιλαείαν. πείθεται δ' ὁ Ιακωβος· οἶδεν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπίτρεπε. καὶ διελθόσης ἄλλης ἐπιλαείας, τὴν Ραχήλαν παρέλαβεν.

η'. Ησαν δ' ἑκατέραις θεραπαινίδες, ἃς πατρὸς δόντος. r Ζελφὰ μὲν Λείας, Ραχήλας δὲ Βάλλα. δοῦλαι μὲν οὐδαμῶς, s ὑποταγμέναι δέ. καὶ τὴ Λείας ἤπερ t δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. προσεδόκα τι παίδων γιομένων ἔσεσθαι v τιμία. x ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διλωεκῶς. καὶ γιομένης παιδὸς ἄρρενος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν y ἐπεστρεμμένης δ' ἀνδρὸς, z Ρούβηλον a ὀνομάζει τὸν υἱὸν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῆ δ' Θεοῦ γίνοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τεκνοῦται δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεὼν, ἐπισημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν Θεὸν γεγονέναι· εἶτα b Λάϊ, κοινωνίας οἷον c βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ιούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχήλα δὲ, φοβουμένη d μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἧττον e πρὸς τ' ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, παρακλίνει τῷ Ιακώβῳ τὴν ἑαυτῆς f θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ελλήνων γλῶτταν· καὶ g μετὰ τοῦτον Νεφθαλεὶμ, h ἀμηχάνητον οἷον, διὰ τὸ i ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· παρακατακλίνει γὰρ τὴν k αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς l Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ασὴρ, m μακαριστὴς λέγοιτο ἂν, ἐξ ὧν πρὸς εὐκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμ-

rum esse post alterum septennium. Dictis obsequitur Jacobus: aliud enim faciendi potestatem sibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto septennio, Rachelam in matrimonium accepit.

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balla. nequaquam quidem servæ, subditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exspectabatque, si liberos pareret, se honoratam fore. idque assiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miseratione Divina ei contigerit. hoc enim significat nomen istud. Postea ex ea tres alii suscepti sunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuisse Deum: dein Levi, quasi firmator societatis: post hunc Judas, quod *nomen* gratiarum actionem sonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, famulam suam Ballam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer nascitur Dan; quod *nomen* Græci in sua lingua θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & post hunc Nephthalim; quasi nullis dolis expugnandus; quod *mater ejus* arte certaverit cum sororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra sororis artificium arte usa: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati

Origo Israelitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

Ex Lia Rubelus, Dei gratiâ.

Symeon, ἐπακουσμός. Levi, ἑπτὰ ζώντης. Judas, *actio gratiarum.*

Tum de Balla Dan, Deo vindice, seu θεόκριτος. Nephthalim, *versutus, dolosus* πλόκος. *Duo etiam ex Zelpha.* Gadas, *fortè fortuna:* Aser, *pinguis felix atque* μακαριζόμενος.

ρ Δώσειν ταύτῃ] Ex *MSS.* δώλῳ in *Editis.*

q Επιλαείαν.] Hac de re videsis *Schotani* Bibliothec. part. 2. p. 343.

r Ζιλφα] *Al.* Ζέλφαν (& Ζάλφαν) *pro* A. P. ϛ Βάλλαν (& Βάλαν.) *unde* Ζίλφα *pro* Λείας, Ραχὶλ ϛ Βάλλα legisse videtur *Vetus Interpr.*

s Υποτεταγμέναι] Nuncupantur autem ancillæ istæ S. in Pentateucho, שפחה & בלהה. Samaritis *Zalpha* & *Balha*, S. Hieronymo à Rabbinis *Zelpha* & *Bala*. Demetrio tamen & LXXII. Alexandrinis, ζελφὰ καὶ Βαλλά. *Bern.* Ita ex *MSS.* antea ὑποτεταγμένην ϛ αὐτοῖς. καὶ &c.

t Δεινῶς.] Δεινὸς haud male expressum fuit Typis prioribus: sed δεινῶς vidimus potius in MSS. & pridem sic *Epiph.* Scholasticus. Mox ἀνδρὸς Editores. ϛ ἀνδρὸς *Hen.* τ' ἀνδρὸς Reliqui. *Bern.* Itidemque ex *MSS.* δεινὸς in *Editis.*

v Τιμία·] Τιμίαν *Busb.* & *Basil.* & *Gen.* τιμία, fides antiquior & frequentior. Unde Zonaras, καὶ προσεδόκα· μᾶλλον εὐλογιστέον γενήσεσθαι, εἰ τοίνυν καὶ γαστρὸς. *Bern.* Sic in melioribus *MSS.* τιμίαν *Busb. Basil.* & G.

x Ικέτευέ·] Ita *MSS.* ὅπερ καὶ ἱκέτευε τὸν in *Editis.*

y Επεστραμμένης] Επεστραμμένου ἀνδρὸς aut ἐπεστραμμένου ϛ ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπεστραμμένου ϛ ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac usurpatum. *Bernardus.*

z Ρούβηλον] Conveniunt codices Græci in ῥοὺβηλον, Latini omnes in *Ruben.* Pariter ῥουβηλὶς Josepho appellatur inferius tribus istius Israelitæ. Cæterum ῥουβὴλ legisse me memini in MS. quodam προπαρασκευῆς Eusebianæ inter verba Demetrii. ῥουβηλῖται iidem qui *Rubenitæ* in Constitutionibus Apostolicis, quas appellant. Tum روبيل *Rubil* passim Bibliorum Syrorum, روبيل itidem scribit in Annalibus suis Eutychius. Quinetiam Mar Gregorius interpretatur in Chronico روبيل, μέγας τῷ Θεῷ, العظيم لله. ῥουβὶλ insuper in Lexico Ammonii redditur β emollita, πνεῦμα θεοῦ. Quin & ex Originibus hisce Judaicis Johannes Zonaras ita descripsit, ῥουβὶμ (l. ῥουβὴλ) μὲν καλεῖ τὸν προφήτοκον, ὅτι κατ' ἔλεον αὐτῷ γλύσιο ϛ θεοῦ. Moyses tamen scripserat tricies ראובן aut sæpius, Græci ῥουβὶω, ῥουβὶν, & frequentissimo mendo ῥυβὶμ, Samaritæ ex illo etiam charactere non suo اوبين. Significat autem ῥυβὶν Philoni Alexandrino ὑὸς ὁρῶν: Hieronymo inter Ascetas Bethleemiticos ὑὸς ὁράσεως, vel ὑὸς ὅρασις, ראות בן Atqui nomen illud innuit ἐπόψιμος, *Ecce filium.* Longius autem petiit hujus Israelitæ nomenclaturam Josephus Sacerdos, cui equidem ῥούβηλος iste aut potius ῥούμηλος appellaretur, quasi רחום אל, υἱὸς θεοῦ ἐλεήμονος: quomodo Bogomilorum secta sexcentis abhinc annis inter Christianos denotabatur. Conjectanti adhuc mihi magis probatur ῥούβηλος à *Numine provido & respectante.* Vel denique ῥουβλωος scripsit Josephus. Exscriptores inde facili manu ῥούβηλος fecerunt. Voluit idcirco Judæus duntaxat intelligi *filium* fuisse *provisum*: Deo tamen favente tantum pignus concessum ex Moyse potius adjici, quam vocabuli vi consequi & doceri. Consimiliter Archæologus idem *Dan* interpretatur θεόκριτον, quantum prorsus significat integrum nomen *Daniel*; causamque adeo nomenclaturæ simul comprehendit, qualem legimus c. 30. v. 6. דנני אלהים. *Bern.*

Conveniunt *Codices Græci* in ῥοὺβηλον, *Latini* omnes in *Ruben.* utrum ῥοὺβηλος vel ῥούβηλος fuerit à *Josepho*, dubitat *Bernardus.* Pronunciat *Is. Vossius*, nomen *Rubenis* vel *Rubelis* recte *Josephum* interpretari *misericordiam Dei.* Quis enim (inquit) nescit, non in Hebræa tantum, sed in omnibus linguis L in N sæpe transire, & B & M promiscuas esse literas.

a Ονομάζει τὸν υἱὸν.] Ονομάζει αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* frustra. Mox γενίσθαι *Busb.* item & *Hen.* ambo ex Annalibus Zonaræ. *Bern.*

b Λάϊ,] Al. Λάουι & Λάϊς. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videsis *Drusium* in Lib. 1. *Sulpicii Severi.*

c Βεβαιωτής·] Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαίωσις.

d Μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν] Aliter hæc pervertunt *Hen.* & *Busb.* post Bigles Drungarium. μὴ δι' εὐτεκνίαν παροξυσθεῖσα, παρακλίνει. Ex eodem illi mox θεράπαιναν, pro θεραπαινίδα blandiore voce. *Bern.*

e Πρὸς τ' ἀνδρὸς] Sic *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ineleganter παρὰ ἀνδρός.

f Θεραπαινίδα] *Al.* θεράπαιναν, *ut* infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Δᾶν.

g Μετὰ τοῦτον] Ita *Big. Samb. Vat.* μετ' αὐτὸν *Busb. Hen. Basil.* & *G.* ut infra, p. 42. v. 5.

h Αμηχάνητον] Edi nunc curavi ἀμηχάνητον ex *Big. Samb.* & *Casl.* pro εὐμηχάνητος *Basil. Gen.* & post J. Zonaram, ipsorum *Hen.* atque *Busb.* Posuit autem Josephus ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστον *nullis dolis expugnandus*; quomodo ἀμήχανον sæpius occurrit in vetustissimo Scriptore pro ἀπροσμάχητος, δεινος, καὶ κακομήχανον: maxime ubi asserit vates ille, σὺ δ' ἀμήχανος ἔσσι γεραιὲ· ἀπροσμηχάνητος, Didymo interprete, ἤτοι ἀκοπίαστον καὶ πρὸς πόνους ἕτοιμος; aut de Achille σὺ δ' ἀμήχανον ἔπλυ, iterum ἀπροσμηχάνητον, ἀκαμπῆ, πρὸς ὃν οὐδεὶς ἔσι μηχανήσασθαι. Dein Cl. Vossius, propter tralationem veterem, *ex machinationibus*, ἐκ μηχανημάτων mavult in Græco restitui. Sane נפתלים *Nephthalim*, aut Arabice انتفال *Intefalon*, *strophas dolosque nexos* denotant. Hæc probe confirmantur Jobi c. 5. v. 13. βυθλὼ ϛ παλαιπλόκων, נפתלים *Nephtalim*, ἐξέστησεν. Quid jam memorem ineptas aliorum Doctorum originationes, aut Αμενωσίμβροτον καὶ παλαιουμὸν Philonis, ἀνάληψιν Ammonii, *Conversionem Comparationemve* Hieronymi, aut *Athletam* Hulsii, & similium. Reperitur equidem νεφθαλεὶ apud *Busb.* & *Samb.* Cæteri tamen scribunt, cum LXXII. Interpretibus, Demetrio, Philonum juniore, & sanctissimis Evangelistis νεφθαλεὶμ, sicut unice dicimus *Baalim*, *Elohim*, *Misraim*, *Latusim*, &c. *Bern.* Ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* εὐμηχάνητον. Posuit certe *Josephus* ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστος, quomodo ἀμήχανος sæpius apud *Homerum* pro ἀπροσμάχητος, ut constat ex *Didymo.* Verum *Is. Vossius*, propter tralationem veterem *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult restitui.

i Ανθιτεχνάσασθαι] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ἀνθυπεχνάσασθαι.

k Αὐτῆς θεράπαιναν.] Sic in *MSS.* ἑαυτῆς *Basil.* & *G.*

l Ζελφᾶς] *Busb.* & *Hen.* καὶ γίνεται καὶ ἐκ ζελφᾶς. Alii γίνεται ϛ καὶ ἐκ ζελφᾶς. *Bern.*

m Μακαριστὴς] Ita de eo *Zonaras*, λέγοιτο ϛ μακαρίσος, ὡς εὐκλείας

tati cumulus acceſſerit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attuliſſet, Rachela, viſis iis, partem ſibi dari petiit, quod cibi iſtius deſiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam eſſe, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum ſororis, conceſſuram ſe ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rurſum igitur ei filii naſcuntur: Iſſacharis quidem, ſignificans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga ſe: præterque hos filia Dina. Poſtea vero & Rachelæ natus eſt filius Joſephus. *id nomen* acceſſionem rei futuræ indicat.

Rurſum ex Lia Iſſacharis. mercede conductus eſt. Zabulon ἐνισχυεσμός. Et filiola Dina, κλίσις. Dein ex Rachela naſcitur Joſephus προσθήκη γονατορίας τινός.

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, ſoceri greges paſcebat & curabat. Eo autem elapſo, poſtulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret diſcedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ eſſent peregrinationem. Quibus cum grata res eſſet, Rachela, ſimulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, ſecum ablatis, una cum ſorore fugiebat; ſimulque utriuſque liberi, & famulæ cum ſuis filiis, aſportatis etiam quæcunque poſſidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præſentiente quidem Labano. Simulachra vero Deorum ſecum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujuſmodi honorem Deorum ſpernere; ut, ſi à patre perſequente deprehenſi eſſent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

Poſt XX. annorum ſervitutem, clam Labano diſcedit Jacobus. Gen. c. 31. Idola parentis Rachela furripit.

Labanus poſt ſeptimanam Jacobum fugientem conſequitur, ingratique animi accuſat, quicquam amplius Deo vetante.

10. Labanus autem, poſt unam diem cognito Jacobi & filiarum diſceſſu, indignatus inſequebatur eum cum valida manu: & ſeptima die aſſequutus eſt eos in colle quodam quieſcentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi ſe continuit. Deus autem, illi per quietem adſtans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira conſuleret; ſed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, ſe illi propugnatorem futurum, ſi cum eo, propter pauci-

Ἐγένε. Ῥεβήλε ὁ, ἔ πρεσβυτάτ᾽ [n] τ ὑῶν Λείας, [o] Μανδραγόρε μῆλα κομίζοντ᾽ τῇ μητρὶ, Ραχήλα ἰδοσα μένη παρεκάλ᾽ μεταδῦναι, δ᾽ ἐπιθυμίας ἔ βρώματ᾽ ἡδομένη. τῆς δ᾽ ἀ πθομένης, ἀρκεῖσθαι δ᾽ αὐτὴν ἀξιώσης, ὅτι τῆς τιμῆς αὐτὴν ἀφέλοιτ᾽ τῆς πρὸς τὸ ἀνδρός· Ραχήλα πεπάνασα τ θυμὸν τῆς ἀδελφῆς, συγχωρήσ᾽ αὐτῇ πάνδρος ἔλεγε κοιμησομένε παρ᾽ αὐτῇ κατ᾽ ἐκείνε τὴν ἑσπέραν. τῆς ὴ ποσιεμένης τὴν χάριν, Ἰακωβ᾽ συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ, Ραχήλα χαριζόμεν᾽. πάλιν οὖ γίνονται παῖδες αὐτῇ· [p] Ἰσσάχαρις μὲν, σημαίνων τ ἐκ μισθ ἡδόμενον· [q] Ζαβελὼν ὁ, ἐνεχυρασμένον δύνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν· [r] θυγάτηρ ὴ Δεῖνα· χρόνοις δ᾽ ὕστερον καὶ Ραχήλα γίνεται ὁ Ἰώσηπ᾽ υἱός· προσθήκην ἡδομένε τινος δηλοῖ.

Θ'. Τοῦτον ἅπαντα τ χρόνον, ἔτη δ᾽ ἐστὶν [s] εἴκοσιν, ἐπίμενε τῷ πενθερῷ. μ ὴ [t] τοῦτ᾽ ἠξίε, τὰς γυναῖκας ἀναλαβὼν, [v] ἀπαλλάτ᾽εσθαι πρὸς αὐτόν. ἔ ὴ πενθερ μὴ συγχωροῦντ᾽, κρύφα τοῦτ᾽ ποιεῖν ἐπενόε. τ γυναικῶν οὖ ἀπεπέρα, πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τ δ᾽ ἐχόντων ἡδέως, Ραχήλα καὶ τὰς τύπας τ Θεῶν, ὡς σέβειν πατρίας ὄντας νόμιμον ὢν, συναναλομένη, συναποδίδρασκε μ τ ἀδελφῆς· οἵπε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς ἰοῖς, εἴ τί τις ὢν κτῆσις αὐτῆς. [x] ἐπήγετ ὴ Ἰακωβ᾽ καὶ τ βοσκημάτων πλὴν ἡμίσεαν, Λαβάνε μὴ προσγινωσκότ᾽. τὰς ὴ [y] τύπας τ Θεῶν ἐπεφέρετ᾽ ἡ Ραχήλα, καίπερ φρονεῖν μὲν τ τοιαύτης τιμῆς τ Θεῶν διδάξαντ᾽ αὐτὸν Ἰακώβ. [z] ἵνα δ᾽ εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ ἔ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοιεν τόπον πρόσφυγὲ συγγνώμης τυγχάνειν.

ι'. Λάβαν᾽ ὁ, μεθ᾽ ἡμέραν [a] μίαν γνὺς πλὴν τ Ἰακώβ ἀναχώρησιν καὶ τ θυγατέρων, [b] δεινοπαθῶν ἤλαυνεν ἐπ᾽ αὐτὸν μ δυνάμεως ἐπ᾽ήμεν᾽· καὶ καθ᾽ ἑβδόμην ἡμέραν ὄπ᾽ πν᾽ λόφ λαμβάν᾽ [c] προκαθεζομένες. καὶ τότε μὲν, ἑσπέρα γ λὴν, ἡσύχαζεν. ὄναρ ὴ ὁ Θεὸς αὐτῷ ὀπισὰς, παρήνεσε λαβόντι τ χαλεπὸν καὶ πρὸς θυγατέρας ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτὰς ὑπὸ θυμὸ τολμᾶν, ἀσονδὰς ὴ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰάκωβον· αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσ᾽ν, εἰ καταφρονήσας αὐτ᾽ τῆς ὀλι-

---

λείας τῇ Λείᾳ λὴ *τὴν πολυτεκνίαν, καὶ μακαρισμὸν ἡνόμβρ᾽ αὐτος.*

n Τῶν ὑῶν Λείας,] Sic in *MSS.* in *Editis* τ παίδων τ ὑῶν Λείας.

o Μανδραγόρε] Vide J. *Ludolfi* Comment. in *Hiſtor. Æthiop.* p. 139.

p Ἰσσάχαρις] Ἰσσάχαρις, ζαβελὼν. ἰσσάχαρις, *Caſ.* ἰσάχαρις. *Big. Hen.* & *Busb.* ἰσαχάρις *Samb.* ἰσσάχαρ. Euſtathius, Zonaras, aliique poſt LXXII. Interpretes. Idem Hebraice ישׂשכר conjugatione ſecunda, *Iſſachar*, (ut יגמל *iggamal*) *conducitur pramio.* Hoc volo; ſed Hieronymus atque Rabbini veteres diviſim יש שכר h. e. verbis LXXII. Doctorum Alexandrinorum, ἔστι μισθός. *Bern.*

q Ζαβελὼν] Ζαβουλὼν *Big.* Unum idemque innuere exiſtimo tria hæc vocabula חבלון, זבלון, & זבדון, *Habulon*, *Zabulon*, & *Zabudon*, *pignus*, *dotem*, *depoſitum*; quod Arabes appellant رهن & ضبن. *radhachon* & *Zabdon.* Neque aliud voluit *Lia* hâc ſententia, וזבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי Vel *Zabulon* dicitur ἰσχυρισθεὶς ἐμοὶ, לי זבול. Voſſio placet זה חבל, *hic oppignoratus*: Hieron. Onceloſo, & Samaritis *cohabitatio*, Philoni denique φύσις πυκλεμένη; ſed Theologus ille Alexandrinus ſæpius hallucinatur, quam recte deducit nomina ſacra. *Bern.*

r Θυγάτηρ ὴ Δεῖνα.] Θυγάτριον ὴ *Hen.* & *Busb.* Ibi δεῖνα, *Samb. Busb.* & *Hen.* δεῖνα in cæteris; quod etiam verſu Theodoti probatur. Mox Zonaras, τὸ ὄνομα προσθήκην τινος ἡνυσομένε δηλοῖ. Quippe יסף, προσέθηκε. *Bern.*

s Εἴκοσιν,] Iſtud defendunt Dionyſius, aliique veterum Criticorum ad εἰκοσινήεσσι Mæonidæ. Communius tamen eſt εἴκοσι præ vocali, ut *Hen.* & *Zonaras* heic ſcribunt. *Bern.*

t Τοῦτο ἠξίε,] Ita ex *MSS.* τοῦτον in *Editis.*

v Ἀπαλλάτ᾽εσθαι πρὸς αὐτόν.] Ὑποχωρῆσαι θέλοντ᾽, ἔ συγκεχώρητο. ὅθεν κρύφα &c. *Zonaras.* εἶτα σὺν τοῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων πρὸς ἑαυτὸν, ἔ συνεχωρεῖτο πρὸς ἔ πενθερ. διὸ καὶ κρύφα μ τ γ. καὶ τ. θερατ. σὺν τοῖς παισὶν ἀπεδίδρασκεν. ῥαχὴλα ὴ καὶ τὰς τύπας τ θεῶν ἔ πατρὸς ἐπιφέρεσθ᾽, καταφρονεῖν μὲ τ τότε τιμῆς διδάξασθ᾽ς αὐτὸν Ἰακώβ· ἵνα δ᾽ &c. Hi illum expilarunt, Joſephum iſte. *Bern.* Τὰ εἴδωλα LXX. *Aquilæ* μορφώματα, *Symmacho* θεραφείμ. Sunt qui opinantur fuiſſe Deos Penates ipſius, cui opinioni favet *Joſephus.* Vide *Druſium* & *Schotanum* ad *Sulpic. Sever.*

z Ἵνα δ᾽ εἰ καταληφθεῖεν] Nonnulli dicunt τύπας τ Θεῶν fuiſſe Deorum ſigna, ſive imagines ad certum ſtellarum poſitum factas cum ſtellarum figuris, quas Rachela abſtulit, ne ex iis Labanus conſilium fugæ diſceret. Hic volui καταληφθεῖεν pro καταλειφθεῖεν, quod antea obtinuerat.

a Μίαν] Τρίτην *Big. Samb.* & *Caſ.* propter ביום השלישי Gen. 31, 22. Lectionem vero excuſorum exemplarium confirmat Epiphanius, & poſt eum P. Trecenſis. Nam λάβαν᾽ ὴ μεθ᾽ ἡμέραν μίαν γνὺς, & Moyſis ἀπηγγελη ὴ Λάβαν τῷ σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem ſpatium denotant, diem inquam ſolidum inter abitum Jacobi tonſuræ tempore, v. 29. & nuncium delatum hero interceſſiſſe. Ne quem itaque moveant cavillæ Saliani aut Schotani. Aſtutius autem *Hen.* & *Busb.* quam fidelius ἑβδόμην γνὺς diebus una aut tribus omiſſis. *Bern.* Τρίτην *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*, propter Gen. 31, 22. μίαν *Baſ. G. Vet. Interpr.* & *P. Comeſtor.* Verum (ut inquit *Bernardus*) *Joſephi* μεθ᾽ ἡμέραν μίαν γνὺς, & *Moyſis* ἀπηγγέλη ὴ Λάβαν τῷ Συρῷ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem ſpatium denotant, *ſc.* diem ſolidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano.

b Δεινοπαθῶν] Ita in *MSS.* δεινὸς παθὼν in *Editis.*

c Προκαθιζομένες.] Προσκαθιζομένες *Samb.*

d Με-

ὀλιγότητ@ χωρήσαν αὐτῷ ἀφ' μάχης. Λάβαν@ ὖ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τ Θεοῦ προῤῥήσεως γενομένης, [d] μεθημέραν εἰς λόγους τ Ἰακωβον [c] προσκαλεσάμεν@, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πεισθείς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [f] αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ πᾶσιν ἀφθόνοις ἐφοδίοις τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „καὶ „τὸ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τῷ εὔνοιαν σε τὴν „πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμεν@. σὺ ὖ, „ὅτι τ μητρὸς τ ἑαυτοῦ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς „ἐμὲ συγγενείας, ὅτι γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδοῦ ποιη„σάμεν@, ὅτι τέκνων ὧν εἰμὶ πάππ@, ἐχθρόν μοι „πολεμον νόμιζ· κτῆσιν μὲν ἄγων τῷ ἐμῷ, θυγατέ„ρας ὢ ἀναπείσας [g] ἀποδράναι τ γεγενημένα· ἱερά τε „πάτρια βαστάσας [h] οἴκοι φερόμεν@, ὑπό τε τ ἐμῶν „τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμοῦ θρησκείας τ αὐτῆς „ἐκείνοις ἀξιωθέντα. [i] καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες „τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σὺ, καὶ τ μὲν ἀδελ„φῆς τῆς ἐμῆς ἀνδρὸς, θυγατέρων ὢ τ ἐμῶν ἀνὴρ, ξέν@ „ὢ καὶ ἐφέστι@ τῆς ἐμῆς οἰκίας γενομένου ἔδρασας.„ ταῦτ' εἰπόντ@ Λαβάνῳ, Ἰακωβ@ ἀπελογεῖτο· [k] μὴ μόνῳ πατρίδ@ ἔρωτα τ Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφύσαι, καὶ μὴ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν [l] αὐτῷ κατελθεῖν εἰς πατρίδα. „ὥσπερ ὖ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἀδί„κων αὐτὸς ὢν ἀφεξεῖς ἐπ' ἄλλῳ κερτῇ. ὥσπερ γὰρ ἧς „ἐχρῆν σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν „καὶ πλείον@ γενομένης, ὥσπερ ταύτης πῶς ἀφα„μαρτάνεις τ δικαίων χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοῖραν αὐ„τῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν. ὡς μέντοιγε τ θυγατέ„ρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμὴν κακουργίαν ἀπαναστήσαντ@ „ἀκουσθῆναι, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ „γαμεταῖς πρὸς πεποιθοῦτας εἶναι συμβέβηκεν. ἔπον„τα τοίνυν οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἐκεί„νων. „ καὶ ταῦτα μὲν ὥσπερ ὖ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλε„γε. προσεγκαλῶ ὖ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τ αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ὑπερηφάνοις κεχρημένος χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς καταοκῶν. καὶ τὰ μὲν προφάσει τ γάμων ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα, καίπερ [m] ὄντα χαλεπὰ, [n] κουφότερα ἔφασκε· χείρω ὖ τὰ μὴ τὰς γάμους, καὶ εἴ τις [o] ἐχθρὸς ἔφυγε ἄν. καὶ γὰρ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβαν@ ἐχρήσατο [p] τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τ Θεὸν πρὸς ὅ, τι θελήσαι συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τ πεφυτευμένων αὐτῷ παρέξειν ἑαυτ' ὅτι μὲν ὅ, τι καὶ γένοιτο λευκὸν, [q] ποτὲ δὴ αὖ τὰ μέλανα τ γινομένων. [r] πληθυόντων ὖ τ ἐπ' ὀνόματι τῷ Ἰακώβ πεπτωκότων· τῷ μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτ@ ὖ [s] παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἐξῆς, διὰ τὸ ἐποφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τ κτήσεως· [t] ἐπαγγελλόμεν@ μὲν, διὰ τὸ δυσέλπιστον γνώμης τοσοῦτο, ψευδόμεν@ ὖ [v] ἀπιγνωμένοις.

ια'. Περὶ μέντοι τ ἱερωμάτων, σκέλδων ἔρυναν πεισθῆναι. δεξαμένη δὲ Λαβάνη τὴν ἔρυναν, Ραχήλα

tatem contempto, manus conſereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænunciaſſet Deus, ſequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique ſomnium narrans, cui fidem habens ad ipſum venerat, cœpit illum accuſare, exprobrans; quod pauperem illum ad ſe venientem & omnium egenum ſuſceperit, & de ſuis facultatibus abunde ipſi ſuppeditarit. „Nam & filias meas, *inquit*, tibi con„junxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos „tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipſius „matrem, neque cognationem qua mihi conjun„ctus es, neque uxores quas duxiſti, neque libe„ros quorum avus ſum, reveritus, non aliter quam „hoſtem me tractaſti: bona quidem mea diri„piens, filiabuſque genitorem fugere perſuadens, „ac ſacra patria tecum domum aſportans, cum „apud majores meos tum apud me ſumma in ve„neratione habita. Imo & quæ vix hoſtis hoſti „faceret, tu, cognatus, & e ſorore quidem nepos, „filiarum vero maritus, hoſpes inſuper ac do„meſticus victor mihi feciſti.„ Cum hæc dixiſſet Labanus, pro ſe reſpondit Jacobus: non ſibi ſolum, ſed omnibus, Deum indidiſſe patriæ amorem, æquumque eſſe ut ipſe poſt tantum temporis ad eam ſe reciperet. „Quod vero prædæ, *Egregie ſe* „inquit, *abactæ* crimen objicis, ipſe injuſtitiæ *defendit* „ſub alio judice damnareris. Cum enim gratiam *Jacobus ſi*„mihi pro facultatibus tuis conſervatis & auctis *mulque im*„debeas; quomodo fieri poteſt ut ſuper his non *probitatem* „recedas à juſtitia, qui ægre fers quod modicam *Labani re*„earum partem abſtulerimus. Certe quod ad fi„lias attinet, ſcito illas non ex malo mei abeun„tis conſilio ſe mihi comites dare; ſed ex juſta „benevolentia, quam nuptas mulieres erga eos, „quibuſcum vivunt, habere contigit. ſequuntur „igitur non tam me, quam liberos ſuos.„ Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut offenderet ſe injuriam *illi* non feciſſe. Inſuper autem querelis reum agebat: quod, matris ſuæ cum eſſet frater, filiaſque ei connubio junxiſſet, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, eum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex cauſa & ſimulatione nuptiarum feciſſet, quamvis *per ſe* gravia, *ſibi tamen* leviora *fuiſſe* dicebat: nuptias vero inſequuta multo graviora, quæ inimicus ſane effugiſſet. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns eum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur ſe ei daturum *pecudum* quicquid album naſceretur, nunc autem rurſus quicquid nigrum. Cum autem creviſſent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non ſervabat fidem in præſens, ſed in proximum annum ſe daturum promittebat; quod *ei* * invideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non ſperaret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

XI. Veruntamen de ſacris *ablatis*, juſſit inqui- *Poſt hæc de* ſitionem fieri. Cum autem hoc in ſe recepiſſet La- *Diſpenatibus ſolici-* *tum paren-* *tem ab uſu* *fœminarum* *eludit Ra-* *chela.*

d Μεθημέραν] *Al.* μεθ' ἡμέρας. Sed πρὸς ἡμέραν *Hen.* & *Busb.*

e Προσκαλεσάμενος,] Προσκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.*

f Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.*

g Ἀποδράναι] Ἀποδρᾶναι cum accentu criſpo, *Big.* Altercentur autem de hac re, ut vacat, Ludorum magiſtri. Heic etiam διαφθείρασι *Busb.* & *Hen.* καθηγοῦσι αὐτῶν διὰ τ θρασυτάτου καὶ τοῦ τ βοσκημάτων ἀπαγωγοῦ, καὶ τοῦ τ παρθένων θεῶν κλοπῆς. ἃ ὖ πρὸς ταῦτα ἀπολογησάμενος, καὶ μηδὲν ἀδικεῖν ἀποδείξαντος, πρὸς ὃ τ ἱερωμάτων ἐρωτᾷ διαχωρῶσ· ὁ λάθρᾳ ἐρυναν ἤρξατο, & cætera paragraphi xi. *Bern.*

h Οἴκοι] Sciolus aliquis οἶκοι adſcripſit codd. *Samb.* & *Caſ.* Quis enim Criticorum jam ſuſtineat trium verborum onus illud βασάσας, οἶκοι, & φερομένους. *Bern.*

i Καὶ ταῦτα] Ita *Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ ταῦτα μήδε οἱ π. τ. ἐχθροὺς ἔδρασαν, ἃ συγγενὴς *Baſ.* & *G.* καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἀξιωθέντα ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. ἐ. ἔδρασαν, ἃ συγγενὴς *Big.*

k Μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μὴ μόνῳ πατρὸς καὶ πατρίδος, καὶ πάντων τ οἰκαδε ἐρωτικὸν τ Θεὸν· τ ὃ ἐπιτρεψαι. αὐτῷ ὃ μὲ μόνον (vel μόνῳ) πατρίδος ἔρωτα &c. forſan à *Gloſſatoris* alicujus manu.

l Αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτῳ.] Αὐτὸν *Vat.*

m Ὄντα χαλεπὰ,] Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, reſtituimus ex *MSS.*

n Κουφότερα] Κουφότερα ἔπαχε legerat *Epiphan.* nam vertit, *leviter ſuſtinuiſſet.*

o Ἐχθρὸς] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ἐχθρὸς ἔφυγε *Baſ.* & *G.*

p Τῷ Ἰακώβῳ.] Articulum negligit *Vat.*

q Ποτὲ δὴ αὖ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ ὃ αὖ.

r Πληθυόντων] *Al.* πληθυόντων.

s Παρέξειν] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* παρίξειν ἐπηγγέλλετο *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento.

t Ἐπαγγελλόμεν@] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἐπαγγελόμεν@.

v Ἀπιγνωμένοις.] Lege ἀπὶ γνωμόοις *Cocc.*

* *Inviderat facultatum abundantiam:*] *Al.* concupiſceret facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

κ Ka-

Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulachra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit amplius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, ſe nullam ſibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *viciſſim*, ſe filias ejus amore proſequuturum. Atque hoc fœdus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Convivio poſt fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reverſus eſt.

Apud Galadem colli eandem utriuſque familiæ pacta mutua, non ſine epulis.

πιωθανομένη [x] καταπήσει τὰς τύπας εἰς [y] τὸν σάγλον τ̃ φερούσης αὐτὸν καμήλε· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τὸν κ̃ φύσιν καθαρσιν [z] αὐτ̃ ἐνοχλεῖν. ὁ μὲν λάβαν@ μὲν ἀφίσατο τ̃ ὀλιγωλείσιον ἐρεύνης· οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μ̃ τοιάτε πάθες τοῖς τύποις προσελθεῖν. πιεῖτα δὲ ὅρκες ποὸς Ιάκωβον, [a] ἀδενὸς αὐτὸν μνησικακήσειν τ̃ γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖν@, ἀγαπήσειν αὐτ τὰς θυγατέρας. ὁ δὲ πίσις τὰς ὀλι τάτοις ἐποιήσαντο [b] ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς σήλῳ [c] ἀνέθεσαν κ̃ βωμὸν ἐχῆμα. ὅθεν [d] Γαλάδης λέγεται ὁ βυνός· ἀφ' ὃ [e] κ̃ νυῦ Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν. ἑσιαθέντων δ' ὀλι τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν λάβαν@ ἀνέζευξεν.

XX. CAP. XX.

De congreſſu Jacobi & Eſavi.

Labano dimiſſo, apparet Jacobo viam pergenti cohors cæleſtis pulchro omine. Gen. c. 32. Mahane Elohim, *Dei caſtra.*

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti viſiones obveniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, præmiſit accurate cuncta exploraturos, timens eum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Eſavo dicerent. „Quod Jacobus ultro terram *pa-*„*triam* reliquerit, ne cum fratre ſibi perirato ha-„bitaret; & nunc credens tantum temporis ſatis „valere ad gratiam reconciliandam, *tandem* rever-„terit, uxoreſque ac liberos adducens & facultates induſtria quæſitas, cum pretioſiſſimis qui-„buſque ſemet illi traditurus: quia bonorum ma-„ximum exiſtimat, quæ Deus largitus eſt cum „fratre communicare.„ Et illi quidem hæc nunciarunt. Eſavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Jacobuſque, audiens eum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; & ex præſentibus providebat, ut ipſe illæſus ſuos ſervaret, hoſtibus ſuperior, ſi quid injuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem præmittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi jubebat: ut ſi præmiſſi *forte* vi opprimerentur, Eſavo *illos* aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo inſtructis qui ſecum erant, quoſdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea

Unde hic legatis ac muneribus miſſis animum fratris explorat.

Ordines explicat Jacobus cum familiæ ſuæ, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem conciliandum objecerat.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελθύσεως Ιακώβε κ̃ Ησαύε.

ΙΑκώβῳ δ' εἰς τὴν Χαναναίαν πορεύοντι φαντάσματα πωεπύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα πρὸς τ̃ ἐς ὕστερον· κ̃ τ̃ μὲν τόπον [f] ἐκεῖνον προσαγορεύσ θεᾶ στρατόπεδον. βυλόμεν@ δ' εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [g] περὶ αὐτ φρονεῖ, τὲς γνωσομένες ἔκασε μ̃ ἀκριβείας πέμπε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑπονοιαν. [h] ἐνετέλλετο δ' τοῖς πεμπομένοις λέγειν ποὸς τ̃ Ησαυον. „ὅτι νομίσας Ιάκωβ@ ἄδικον σωφρονιτᾶσθαι αὐτ τῇ ὀργῇ, τ̃ χώρας ἐκὼν ὑπεξέλθοι, κ̃ νυῦ τ̃ χρόνον „ἱκανὸν ἡγέμεν@ εἶναι [i] διαλλάκτην, ἐπανήκοι, γυ-„ναῖκάς τε κ̃ παῖδας ἐπαγόμεν@ μ̃ δ' πορευθέντ@ „βίᾳ, μ̃ τ̃ τιμιωτάτων ἑαυτὸν σκεύῳ προδιδόες· ὅτι „κρίνᾳ μέγιτον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμεταλαμ-„βάνειν τ̃ [k] ὑπὸ δ' Θεᾶ δεδομένων.„ κ̃ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ησαυ@ δ' εὐχαρὶς γίνεται, κ̃ τῷ ἀδελφῷ ὑπαντᾷ σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· κ̃ Ιάκωβ@, πυθανόμεν@ ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μ̃ τοσύτων ὁπλιτῶν, λίαν φοβ@. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τ̃ σωτηρίας ἐπέτρεπε· κ̃ πρόνοιαν εἶχεν ὅπ τ̃ παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς [l] ἀπαθὴς σώζοι τὲς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τ̃ ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. πέμπει οὖν τὲς σὺν αὐτῷ· τὲς μὲν [m] πρόπεμπε, τὲς δ' λειπομένες [n] ἆσον ἐκέλευεν ἀκολυθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ὀπισθεμένε δ' ἀδελφὸν, καταφυγὴν ἔχοιεν τὲς ἑπομένες. κ̃ τέτον διατάξας τὲς σὺν αὐτῷ τ̃ τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας τ̃ ἀδελφῷ. ὑπόζυγα δὲ ἦν

---

x Καλιάθησι] Ενλίθησιν *Hen. Busb.* & *Zonaras*, propter σάλσαλιν LXX.

y Τὸν σάγλον] Τὸν σάγλον recte *Baſ. Gen. Hen. Busb. Samb.* & *Caſ. Stratorium*, Epiphanius; ἀσφάλλω J. Zonaras. Sed MSS. Florentina περιέθλασεν, ex gloſſemate. Legas enim in Lexicis Græcorum σάγη, περιέθλασεν, σκίπασμα. Imo περιέθλασεν hæſerat margini cod. inter Gallicos vetuſtiſſimi. Moyſes autem dixerat בכר *becar*, in clitella; εἰς τὸ σάλσαλα LXXII. Interpretes. Hoc in loco σκίθηται *Hen. Busb.* & *Zonaras* reponunt pro καλιάθησι, propter σάλσαλιν Alexandrinorum, Gen. c. 31. v. 34. *Bern. Moyſes* dixerat *becar*, i. e. *in clitella*. εἰς τὸ σάλσαλα LXX.

z Αὐτῇ ἐνοχλεῖν.] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῆς.

a Οὐδενὸς] Ita *Samb.* & *Caſ.* ἀδενὸς αὐτῶν *Big.* & *Vat.* μηδενὸς αὐτῶν *Baſ.* & *Gen.*

b Ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν,] Ita *Samb.* Conſimiliter *Epiph. Super montes quoſdam, in quibus &c.* Unde P. Manduco, *Joſephus dicit eos columnam in monte ſtatuiſſe ſub ſchemate aræ: forte acervum columnam nominavit.* ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν libri plures. Quo facit formula ſacra v. 52. c. 31. Gen. ἰδὺ ὁ βυνὸς οὗτ@ μάρτυς κ̃ μάρτυς ἡ σήλη αὕτη, ἰάν τε ἐγὼ μὴ ἀφίξω ποὸς σὲ, μήτε σὺ ἀφίξῃς ποὸς μὲ τ̃ βυνὸν τέτον (הגל הזה) κ̃ τὸν σήλον τανῦτον (המצבה הזאת) ἐπὶ κακίᾳ. *Bern. Al.* ὑπὲρ ὄρων τινῶν. pro hoc facit formula ſacra, *Gen.* c. 31. v. 52.

c Ανέθεσαν] Indocta manus cujuſdam Theologi correxit ἀνέθηκαν. *Bern.*

d Γαλάδης] Jacobo Hebræo גלעד *Galaad*, ſed Meſopotamitis יגר שהדותא *Jegar Sahadutha*; βυνὸς ἑρμηνεύετ@ Græce reddas nomen utrumque. Judæi vero & Samaritæ, qui ſcribunt Arabice, ponunt جرس *Garas* pro jugo *Galaad*. Pro γαλάδης, *Big. Samb.* atque *Caſ.* ſcribunt γαλαδνή. Libros autem Caſſiodori iſthæc puto Interpreti ſcholaſtico obtuliſſe, ὅθεν γάλαδα λέγε῾) ὁ βυνὸς· ἀφ' ὃ κ̃ νυῦ γαλαδῖται καλοῦσι τὸν γλεῦ. Quid autem opportunius quam illa Stephani Byzantii, γάλαδα, χώρα ἀρχαιολογίας γαλαδίτιν φησί. Ubi tamen noſtri codices retinent uſque γαλαδηνικό. *Bern.* Γαλαδλιὴν aut Γαλαδλιὴ *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν Γάλαδα λέγε῾) ὁ βυνὸς. ἀφ' ὃ κ̃ νυῦ Γαλαδῖται καλοῦσι τὸν γλεῦ. Vide *Steph. Byzant.* v. Γάλαδα.

e Κὰ νυῦ Γαλαδλιὴν] Illud κ̃ ex *MSS.* deeſt in *Editis*.

f Ἐκεῖνον προσαγορεύσ] Hunc autem locum ſic reformant *Hen.* & *Busb.* Φαβάσματα συνεβύσχαις, ἀγαθὰ ἐπαγορεύσα ποὸς τ̃ ἐς ὕστερον· κ̃ τ̃ μ̃ τόπον ἐκεῖνον καλεῖ θεᾶ στρατόπεδον. *Bern.* Vox ἐκεῖνον etiam ex *MSS.*

g Περὶ αὐτῦ φρονεῖ,] Ita ex quatuor *MSS.* τί ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ φρ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* haud contemnenda phraſi. *Bern.*

h Ενετέλλετο] Sic in *MSS.* in *Editis* ἐνετείλατο, ut in LXX. *Gen.* c. 32. v. 19.

i Διαλλάκτην,] Ita meliores *Codd.* in aliis διαλλακτὴν, & mox ἐπανίκοι.

k Ὑπὸ δ' Θεᾶ] Ὑπὸ Θεᾶ δ. *Vat.* ὑπὸ δ' θείᾳ *Vet. Interpr.*

l Απαθὴς] *Samb.* ἀπαθεῖς, per vim vitiata locutione, quod omnes tamen haud credant. *Bern.* Απαθεῖς *Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Προύπεμπε,] Rurſus ποὸπεμπε *Big.* & *Samb.* & ſubinde ἑπομένους *Hen.* vice λειπομένες. Dein *Big.* πλησίον, εἴγυς, ſuppoſitum à Sciolo. Verbum etiam proximum σκέλευσεν legunt *Big.* & *Samb.* Mox ἵν' εἰ οἱ ἔμπροσθεν βιασθεῖεν ἐπιθ. τ. ἀδ. καταφυγὴν ἔχοιεν τ. ἑπ. Ita depravatores Joſephi *Hen.* aut *Busb.* Poſt hæc illi ipſi, ἄγγελ῾ δ' τὰ πεμφθέντα σὺν Αβρ pro ἦσαν δ' οἱ πεμφθέντες σὺν Αβρ. & mox ποιμὰ pro ποιμοί. *Bern.*

n Ασον] Falluntur ergo, qui dicunt in N. T. Act. 27. 13. id non poſſe accipi, ac ſi ſolis poëtis hoc ſenſu uſurparetur, pro *celerius, citius*: alibi ἄσ@ urbs Cretæ in Actis cap. 20. intelligitur. *Rel.*

ἦν τὰ πεμπόμενα, καὶ πολὺς τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς λημψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ παραγίζειν αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνίσχυν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τὴν ὀργὴν, εἰ διαμένοι [o] τεθυμωμένον. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρησθαι ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν εἶπε τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιλυομένης σκιὰν τὴν σὺν αὐτῷ. καὶ χείμαρρόν τινα [P] Ἰαβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰακωβος ὑπολελειμμένος, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, σκιᾶς πρωκατάρχοντος τὴν μάχης· σκοπῆ τε δὴ φαντάσματος, ὃ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτον, χαίρειν τε [q] πρὸς τοῖς γεγονόσιν ἀγαθοῖς, καὶ μὴ [r] μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἑσομένων, καὶ μηδέποτε τὸ γένος σκλαίειν αὐτοῦ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τὴν ἰσχὺν ἔσεσθαι τὴν σκιᾶς. σκέλους τε [s] καλεῖσθαι αὐτὸν Ισραηλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν, [t] τὸν ἀντισχόντα ἄγγελῳ θείῳ. ταῦτα μέντοι προσύλεγε, Ιακώβου δεηθέντος· αἰδομένου γὰρ ἄγγελον εἶναι [x] θεοῦ, τίνα μοῖραν ἕξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν [y] φάντασμα τοσοῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. χθεὶς δὲ τούτοις Ἰακωβος, [z] Φανουήλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [a] θεοῦ πρόσωπον. καὶ γνομένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ [b] νεῦρον τὸ πλατύ· αὐτός τε [c] ἀπείχετο τοῦτο βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ἔθος ἡμῖν ἐστιν ἐδώδιμον.

γ'. Πλησίον δὲ ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προιέναι τὰς γυναικῶν ἑκατέρας καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων. ἵνα πόρρωθεν ἀφορᾷεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειν Ησαυ. προσεκύνει δὲ αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς [d] αὐτῷ γενόμενον, ἔθεν περὶ αὐτοῦ δόλιον φρονεῖν. καὶ ὁ Ησαυ, ἀπασαμένου αὐτὸν, ἀνέρετο τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἡδέως τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν παρ' αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν [e] συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ιακώβου δὲ προφασιζομένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [f] Σαειραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν, προσαγορεύσας

vero conſtabant jumentis, ac multis variiſque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem eorum futura eſſent in pretio. interjecto autem inter eos ſpatio mittebantur, ut continuo adventes multi eſſe viderentur. nam *veriſimile erat* donis placatum remiſſurum iram, ſi adhuc excandeſceret. Quin & iis, qui miſſi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem diſpoſitis, ſub noctem ſuorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine tranſiſſent: Jacobus pone relictus in ſpectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque ſuperior ſpectro, quod voce ſimul & verbis ad ipſum utitur, iiſque quæ acciderant lætari ſubmonens, neque ut adverſus exigua ſe prævaluiſſe crederet, ſed angelum Divinum viciſſe; atque hoc ipſum reputaret magnæ felicitatis eſſe præſagium, genuſque ejus nunquam deſiturum eſſe, neque mortalium quenquam ipſo viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *ſe poſtea* Iſraëlum vocaret: quod Hebraïca lingua ſignificat angelo Divino reluctantem. Hæc ſane prædixit, poſcente *id ipſum* Jacobo: nam cum ſenſiſſet angelum eſſe Dei, rogabat ut oſtenderet quid ſibi in fatis eſſet. His dictis, ſpectrum evanuit. Iſta læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* ſignificat Dei faciem. Cumque ei interluctandum exortus eſſet dolor in lato nervo, cum ipſe illius eſu abſtinuit, tum nobis illo propter eum veſci non licet.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur.

Jacobus, atque vincit, ſed læſo femore.

Iſraëlus, ἀγγελομάχος.

Phanuel. *Dei facies.*

3. Cognito autem fratrem jam non procul abeſſe, jubet uxores procedere ſeorſim, quamque cum pediſſequis ſuis, ut è longinquo ſpectarent pugnam virorum, ſi hoc voluiſſet Eſavus. Ipſe vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Eſavus, eo ſalutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: & cum didiciſſet omnia, ipſe ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente laſſitudinem jumentorum, reverſus eſt *Eſavus* in Saïram. illic enim habitabat, loco *iſti* nomine facto Villoſa

Eſavi ad Jacobi fraterna ſalutatio.

Saïra, villoſa.

o Τεθυμωμένον.] Τεθυμωμένος Vat.

p Ἰάβακχον] *Samb.* autem Ἰάβοκχον ex verſione τ' ο'. Epiphanius etiam ab Hieronymo, *Jaboc*. Cæterum inſignis hæc monomachia, quod puto, vado יבק, &, ſecundum Onceloſum, יובקא nomen fecit. Nam بـاق, אבק, & alio tempore יאבק, *aggredi congredi* & *colluctari* denotat. Hinc Procopio Ἰαβόκ, πάλη. *Bern.* Ἰαβοκχον *Samb.* ex verſione τ' ο'. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Inſignis hæc monomachia vado nomen fecit hinc *Procopio* Ἰαβόκ, πάλη.

q Πρὸς τοῖς.] *Baſ.* & *Gen.* Imo Epiphanius Scriba, *in his.* πρὸς abeſt cæteris libris. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* πρὸς non agnoſcunt *MSS.*

r Μικρῶν] Dictione rudiori μικρὸν *Samb.* Sed & *modice prævaluiſſe* tranſtulit Scholaſticus. Mox ὑπερτερόν τινα τῶν ἀνθρώπων, Typi alii, contra Scriptorum ordinem. *Bern.* Μικρὸν *Samb.*

s Καλεῖσθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* καλεῖν.

t Τὸν ἀνθισχάντα] *Baſ. Gen. Epiphanius* pariter Petruſque Scholaſtici, *Reluctantem angelo ſacro*, ſive quod ea tulit ætas, *angelum ſacrum*. Quippe ſignificat ישראל *Iſrael* (licet poſt cenſuram Hieronymi hoc inficientur noſtri Theologi) vocis ratione θεομαχῆ, ἤτοι ἀγγελομαχῆ. Etymon adeo aperit divinus Moyſes, Gen. c. 33. v. 28. כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: *Decertaſti etenim cum angelis hominibuſque, & quidem viciſti.* Sic interpretor illa Hebraica. Iterumque Hoſeas Vates de eodem nomine c. 12. 7. וישר אל מלאך, *pugna itaque contendit cum angelo.* Ita in Arabum Lexicis سـار *congredi, conflictari*: & in Judaicis סור *averſari.* Vel expeditius ישראל erit ἀγγελοκράτωρ, *angelum qui devincit* Mecum ſane faciunt priſci Rabbinorum in magna Geneſi f. 154. ubi Moyſen ſuum explicant hiſce verbis, נהגושת עם עליונים ויכולת להכו ועם תחתונים ויכנלת להם, *Tu Superos luctâ ſuperaſti, tu Inferos: Angelum illum*, inquiunt Magiſtri, *& Eſavum.* Nam נהגושת διεπάλαιστ. Adde & Demetrii verba ex Polyhiſtoria Alexandri, προσλομένῳ μὲ Ἰακὼβ εἰς χαναὰν ἄγγελον ᾧ θεὸς παλαῖσαι. Deinde aliquot noſtrorum codicum ut *Big. Samb.* & *Caſ.* exhibent ἀνταγώνιον ἀγγέλῳ, abſque θείῳ tam nobili epitheto. Eodem quidem modo S. Hieronymus in Q. Hebr. *Joſephus in primo Antiquitatum libro, Iſrael ideo appellatum putat, quod adverſum angelum ſteterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui.* Cætera hujus S. Interpretis apponere vix vacat: hinc tamen bene intelligimus, pauco admodum Hebraiſmo, & exiguis veteris dialecti lexidiis Doctores Jeroſolymitanos eo ævo fuiſſe contentos. Inepta autem ſunt tam Philonis ἀνὴρ θεωρός, quam hujus & Euſebii νὸς ὁρῶν θεόν, aut etiam Juſtini Apologiſtæ ἀνθρώπῳ νικῶντι adverſus magnum Rabbinum Tryphonem, & S. Hieronymi *ſublimis Deo*: aliorum inſuper ἰσχύων μὲν θεῷ aut *fortis contra Deum*, necnon Symmachi Interpretis ἠρξέθη ἰσχύϊ πρὸς θεόν, quaſi à pietate recedunt. Adnectam huc & verba Zonaræ Græculi, qui haſce origines defloravit. καὶ ἰσραὴλ αὐτὸν καλεῖσθαι σκέλους. τοῦτο δὲ οἱ μὲ ἄλλοι, νὸς ὁρῶν θεὸν ἐρμηνεύουσιν· ἰώσηπος δὲ τὸν ἀνθισάντα θείῳ ἀγγέλῳ σημαίνειν φησίν. ἰακωβ δὲ τὸν τόπον καλεῖ φανουὴλ (ſic & *Hen.*) τοῦτ. ἐστὶ θεοῦ πρόσωπον. γνομένου δ' ἐν τῇ πάλῃ τῇ πρὸς τὸν ἄγγελον ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατύ, σκέπτος τι τοῦ τότε βρῶσιν ἀπείπατο, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ ἐκείνου γένει παντὶ ἀπηγόρευ. *Bern.*

v Θείῳ.] Θείῳ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Caſ.*

x Θεοῦ,] Ita ex *MSS.* in *Editis* θείου.

y Φάντασμα] Φάσμα ἀφανὲς γίνε *Hen.* & *Busb.* quia ſic voluere. *Bern.*

z Φανουήλον] Φανουὴλ ὀνομάζει *Vat.*

a Θεοῦ πρόσωπον.] Rectius πρόσωπον θεοῦ, *Samb.* & *Big. Faciem Dei*, Comeſtor. Doctoribus Alexandrinis, εἰδὼ θεοῦ, atque Aquilæ rigido interpretamento πρόσωπον ἰσχυροῦ. *Bern.*

b Νεῦρον] Id eſt, τὸ νεῦρον τὸ σωιζον τῷ κοίλῳ πρὸς τὸ μεσόν.

c Απείχετο] Sic *MSS.* ἀπέχε *Baſ.* & *G.*

d Αὐτῷ γνομένου,] Αὐτῶν γνομένων *Vat.*

e Συμβαδίζειν] Συμβαδίζειν ἐλιγξε αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.*

f Σαειραν.] Recte excuſum fuit *Baſ.* & *Gen.* σαειραν. *Saïran* ſcripſit *Epiphanius.* σάειραν etiam *Busb.* & *Hen.* σίειραν *Caſ.* σίειρον *Samb.* atque demum *Big.* σιειρν, pro Hebraico שעיר. Hoc Samaritæ Arabice ſcribunt شعر *ſhair*, *hirſutum*, & notiori nomine interpretantur γέδαλα: quod jam pridem fecerant Philo, & paſſim Hieronymus, atque Interpretes Jeroſolymitani.

losa ab hirsutie sua.

σας τὸ χωρίον [g] ἀπὸ τ αὐτ τειχώσεως Δαστίαν.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τ Δείνης.

Succoth, Scenæ.

Sicimum sive Salem, urbs Chananæa.

AT Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: unde Sicimum proficiscebatur. Chananæorum autem urbs est. Sicimitis vero solennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad visendum cultum mulierum istius regionis. Eam vero cum conspexisset Sichemes, Emmori regis filius, raptæ stuprum intulit: & amore correptus supplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obsecrans ut filio suo Sichemæ Dinam conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut sibi dàret potestatem deliberandi de quibus poscebat. Discessit itaque Rex, sperans Jacobum has facturum esse nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria sororis, & Emmori petitione, postulabat eos consultare quid factu opus esset. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter se consentiunt super tali facinore perpetrando. Cum festiva esset celebritas, & Sicimitæ sese darent animorum remissioni & epulis, invadunt noctu primos custodes & consopitos trucidant; urbemque ingressi mares omnes interimunt, ipsumque Regem inter illos & filium ejus: feminis vero parcunt. Istis autem patratis citra consensum patris, sororem reducunt.

Stuprum Dinæ internecione Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

Sub festo die hoc patratum est, Jacobo invito.

Deunculos Labani, lustrata sua familia, apud famosam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.

2. Jacobo facinoris magnitudine perculso, filiisque succensenti Deus adstans, bono esse animo jubebat; lustratisque tentoriis sacrificia celebrare, quæ primum cum iret in Mesopotamiam post visionem in somnio voverat. Itaque dum lustrat suos, incidit in Labani deos; (nesciverat enim Rachelam eos surripuisse) eosque apud Sicima in terra occultavit sub quercu. Atque inde profectus sacrificavit apud Bethela; ubi somnium viderat, cum antea in Mesopotamiam iter faceret.

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum venisset, Rachelam ibi ex partu mortuam sepelit; quæ sola cognatorum se-

Ιακωβ ὴ ἀφίκετο εἰς [h] πὶς ἔτι νῦ Σκηνὰς λεγομένας· ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τ ὴ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δεινα, [i] ἡ θυγάτηρ ἦν Ιακώβ [k] μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, [l] ὀψομένη τ κόσμον τ ἐπιχωρίων γυναικῶν. Ἰδασάμενο δ' αὐτὴν [m] Συχέμης, Εμμώρ Ϝ βασιλέως υἱὸς, φθείρει δ' ἁρπαγῆς· κὴ λίαν θεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τ πατέρα λαβεῖν αὐτὴν πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ ὴ πεισθεὶς ἦκε πρὸς τ Ιάκωβον, δεόμενο τῷ παιδὶ αὐτ Συχέμη συζεύξαι Δείναν κ' νόμον. Ιάκωβο ὴ, ὅτ' ἀνεπλέγμην ἔχων λόγ τὸ ἀξίωμα Ϝ προκαλοῦντο, ὅτι νόμιμον ἡγούμενο ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ὑπισχνεῖσθαι αὐτῷ βουλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρεκάλει. [n] ἀπῆει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ιάκωβον παρέξειν τ γάμον. Ιάκωβο ὴ τοῖς παισὶ δηλώσας τὴν τ φθορὰν τ ἀδελφῆς, κὴ τ Εμμώρ τὴν δέησιν, ἠξίου βουλεύεσθαι * τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ἡσύχαζον, γνώμης ἀπορούμενοι. Συμεὼν ὴ κὴ [p] Λευὶς, ὁμομήτριοι τ κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους συνετίθεντο τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. ὅσης ἑορτῆς, κὴ τ Σικιμιτῶν εἰς ὕπνον κὴ ὠμότητα τετραμμένων, νυκτὸς πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνουσι κοιμωμένους, κὴ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀνιμῶσι πᾶν ὅ,τι ἄρρεν, κὴ τ βασιλέα σὺν αὐτοῖς κὴ τ υἱὸν αὐτ· φειδόνται ὴ τῶν γυναικῶν. πραξάντες ὴ ταῦτα ἄκοντος τ τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι [q] τὴν ἀδελφήν.

Jacobus facinoris auctor execratur.

β'. Ιακώβ δ' ἀκουσθέντι πρὸς τὸ μέγεθο τῶν γενομένων, κὴ καλεπαινοῦντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς παρίστησι, κελεύσας θαρρεῖν· [r] ἀγνισαμένοις ὴ τοὺς σκηνὰς θυσίας ἐπιπλεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει Ϝ ὑπέιρα ηὔξατο. ἀγνίζων αὖ τοὺς ἑαυτοῦ, ἀκτυγχάνει τοῖς Λαβάνε θεοῖς· ὑ. γὰρ ἠπάτησε τὸν τ Ραχήλας κλαπέντας· κὴ αὐτοὺς ἔκρυψεν ὑπ Συκίμοις εἰς γῆν [s] ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τέντεῦθεν, [t] ἐν Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπε [v] τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρόσθεν [x] ἐπὶ τ Μεσοποταμίας.

γ'. Εντεῦθεν ὴ πορεύων, ἐπὶ κὴ τὴν [y] Εφραθήνην γένεται, ἐνθάδε Ραχὴλαν ὑπ τοκετῶ θανοῦσαν θάπτει, μόνην

Mox ἀπὸ τ αὐτῆ τειχ. *Samb.* Et paragrapho exeunte διατείνει, cæteri præter librum *Samb.* forsan ὑσιωσῶς. *Bern.* Ita *Busb. Hen. Basil. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* Σίειρον, & Σίειρον, & Σίειρι.

g Ἀπὸ τ αὐτῆ τειχώσεως] Imo a Seir, nomine proprio viri dicta est regio. Gen. 36. 20. Hic Seir ante Esavum hic habitaverat. *Rel.*

h Τὰς ἔτι νῦν] Judæi scribunt suis literis סכות. Eusebius σοκχὼθ, i. e. *tabernacula*, סכות. *Bern.* Τὰς ἔτι κὴ νῦν *Vat.*

i Η θυγάτηρ] Θυγάτηρ γὰρ ἦν Ιακώβου *Big. Samb.* & *Vat.*

k Μόνη,] Μόνη παρῆλθεν legisse videtur *Epiphanius.*

l Οψομένη] Ωνημένη aut ὠνησομένη legerat *Epiphanius.*

m Συχέμης.] In Hebræo idem legitur שכם, & nomen oppidanum ac virile. Interpretes autem Alexandrini urbem appellant σίκιμα, & protervum filium Emmori συχέμ. Josephus illam σίκιμον, hunc συχιμὰν secundum cod. *Samb.* Legitur autem in excusis libris, συχέμις, & συχέως oblique. Apud *Big. Hen.* & *Busb.* συχέμων ac συχέμωνα. Deinde Stephanus Martyr Metropolim illam Samaritarum etiam συχία vocat. Stephanus autem Geographus σίκημον & σίκημα. *Perfectionem* tamen significant, ut id moneam obiter, Neapoleos Palæstinæ ambo prisca nomina *Salem* & *Sichem. Bern.* Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σικιμα, vir Συχεμ. *Josephus* illam Σίκιμον, hunc Συχιμὰν appellat secundum *Cod. Samb.* legitur autem in *Editis* Συχεμις & Συχέως oblique. Sed apud *Big. Hen.* & *Busb.* Σχεμων ac Σιχέμη. *Stephanus* martyr urbem Συχεμ vocat, *Stephanus* autem *Geographus*, Σικημον & Σίκημα.

n Απῆς] Porro *Samb. Hen.* & *Busb.* & *Zonaras* accentu circumflexo scribunt δᾶνα, & δᾶναν. Cæteri cum Demetrio & Theodoto Φλαξιάνοι. *Samb.* & *Epiphanius.* ἰακώβου ἐλπίζων, reliqui. Subin Editores δηλώσας τοῖς παισὶ &c. Dein *Big.* & *Epiphan.* τι δεῖ ποιεῖν, tot cæteri. Mox *Samb.* κοιμωμένοις. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* ἀπίῃ.

o Τί ποιεῖν.] *Al.* τί δεῖ ποιεῖν.

p Λαβὶς,] Λάβι *Vat.*

q Τὴν ἀδελφὴν.] Καὶ τὴν ἀδελφὴν *Vat.*

r Αγνισαμένοις] Lege ἁγνισαμένοις *Cocc.*

s Υπὸ τὴν δρῦν.] Differte ὑπὸ τὴν δρῦν, *Big. Samb.* & *Cas.* תחת האלה *tachath haelah*, inquiebat Moyses c. 35. v. 4. Gen. ὑπὸ τὴν θυωμασίαν τερέβινθον, ἥτις μέχρι νῦν εἰς τιμὴν τ πατριαρχῶν ὑπὸ τ πλησιοχώρων τιμᾶτ, ait Chronologiæ Christianæ princeps. Verum non male Epiph. *Bas.* atque Gen. ὑπό τινα δρυν, *sub arbore quadam.* Excusum erat ἐν βιθήλοις scriptum in βαιθήλοις. Zonaras etiam post LXXII. & mille alios sacrorum Interpretum habet ἐν βαιθὴλ. *Bern.* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* non male *Epiph. Bas.* & *G.* ὑπό τινα δρυν *sub arbore quadam.* ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Σικίμοις LXX. Vide *Eusebii Chronic.* & *Scaligeri* notas, p. 192, 253.

t Εν Βηθήλοις] Ita *Bernardus.* in *Editis* Βεθήλοις ut & in quibusdam *MSS.* in aliis Βαιθήλοις.

v Τὸ ὄνειρον] *Al.* τ ὄνειρον. utrumque dici concedit *Apollonius.*

x Επὶ τ Μεσοποταμίας.] Επὶ τὴν Μεσοποταμίαν *Vat.* dein συντύθε ὁ πρ.

y Εφραθήνην] Ευφραθήνην *Big.* ἐφραθίνην *Hen.* & *Busb.* ἐφραθήνην ex conjectura optimi Bosii. אפרתה *Ephrata*, in sanctissimo volumine. J. Zonaras ἐν τοκετῷ θανεῖσαν ἐν ἐφραθᾷ θάπτ. *Bern.* Ita *Bas.* & *G.* Εφραθήνην *Big.* Εφραθίνην *Hen.* & *Busb.* Εφραθήνην *Vat.*

z Βαιθ-

ψλω τῶν συγγλφῶν τ ἐν Χεβρῶνι τιμῆς ὐ τυχεῖσαν. πενθήσας ὃ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [z] Βενιαμὶν ἐκάλεσε, Δ|ὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γλυμένλω ὀδύνλω τῇ μητρί. ἔστι Ιακώβ παῖδες οἱ πάντες· ἄῤῥενες μὲν δώδεκα, θήλεα ὃ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο ὃ ἐκ Ραχήλας, τέτταρες ὃ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόμαθ' [a] πάντων προεῖπον.

pulturæ honorem in Chebrone non aſſequuta eſt. *Eam* vero cum valde luxiſſet *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris eo dolorem. Iſti ſunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem ſex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina ſupra retuli.

ex Benjamin *filius doloris.*

ΚΕΦ. κϚ'.

Ως Ισαακ ὁ πλουτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

CAP. XXII.

Mors Iſaci, atque ſepultura ejus in Chebrone.

ΠΑρὴν δ' ἐντεῦθεν ἦλθε Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ ὃ Ισαακ τὴν διαγωγὴν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβεσι· τὴν γὰ Ρεβέκκαν Ιάκωβ ὐ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ ὁ Ισαακ [b] ὐ μετὰ πολὺ τ ἀφίξεως ἔ υἱῶ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείοις προγονικοῖς ἐν αὐτῇ τυγχάνοντ αὐτοῖς. ἐβίω ὃ [c] Ισαακ ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος [d] ὑπὸ θεοῦ μετὰ Αβραμον τ πατέρα. πολυχρονιώτατος δέ· βιώσας γὰ ἔτη [e] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ' ἀρετῆς, ἔτως ἀπέθανε.

INde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa ſitam. illic enim Iſacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Iſacus non multo poſt filii *ſui* adventum: & ſepultus eſt à filiis in Chebrone, ubi erant monumenta paterna. Fuit autem Iſacus vir Deo charus, multaque eum poſt Abramum patrem providentia dignatus eſt Deus. Valde autem longævus *erat*; nam cum vixiſſet annos centum & octoginta quinque *ſumma* cum virtute, defunctus eſt.

Mox Iſacus, poſt annos vivendi 185. *denatus, à filiis ſepelitur.* Gen. c. 25. XX.

* Τέλος τῆς πρώτης βιβλίου.

Finis Libri primi.

z Βενιαμὶν] Βενιαμὶω *Hen. Gen.* & *Busb.* Iidem mox γλυμένλω τῇ μητρὶ ὀδυνῃ. Pariter Protoſecretarius Zonaras, ᾧ τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον βενιαμὶν ἐκάλεσε Δ|ὰ τὸω ἐπ' αὐτῷ γλυμένῃ τῇ μητρὶ ὀδύνῃ. Recens hic Iſraelita, ut ex Gen. c. 35. v. 18. novimus, à moriente matre appellabatur בן עוני ſeu בר צערי *bar zaari*, lingua Rachelæ vernacula, i. e. ὑὸς ὀδυνης μὸ: ſed ab altero parente בניימין, ὑὸς ἐπιδέξιος, aut juxta ſcripturam Samaritarum בִּנְיָמִים *Benjamim*, *dierum filius*; ſero natus adeo erat & quidem ילד וקנים Gen. 44. 20. quod ſane etymon & Aben Eſdras adduxit, & veteres Judæorum Doctores pridem probarunt, fatente Hieronymo. Quin & de illo ſcribitPhilo Alexandrinus, ὁ μὲ πατὴρ βενιαμὶω, ἡ ὃ μήτηρ ὑὸν ὀδύνης προσαγορεύει· φυσικώτατα μεθ' ληφθεὶς γὰ ὁ βενιαμὶν ἐστὶν ὑὸς ἡμέρων. Joſephus itaque male tribuit nomini *Benjamin* illam expoſitionem, quæ omnino ad *Benonin* pertinebat. Mavult tamen Cl. Voſſius ſic interpolare hunc Joſephi locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον βενιαμὶν ὠνόμασε, πρότερον καλούμενον βενονὶ Δ|ὰ τὸω ἐπ' αὐτῷ γλυμένην ὀδύνην τῇ μητρί. Quoniam vero Origines aliique Doctores Alexandrini in Onomaſticis ſuis ſacris, quæ vidi, ipſum βενιαμὶν ſunt interpretati τέκνον ὀδύνης: experiantur Critici num talem forte Etymologiam ex eo nomine extorquere poſſint, aut *Benonim* בן אונים, aut conſimile. Nam *in Hebræo ſimilitudo nominis reſonat*, quod ait Hieronymus. Eo ſpectat quod in Commentario majore Rabbinorum adnotatum reperimus f. 161. b. ותקרא שמו בן אוני בר צערי בלשון ארמי ואכיו קרא לו בניימין בלשון הקדוש. *Bern. Al.* Βενιαμὶω, & mox γλυμένην τῇ μητρὶ ὀδύνῃ, Recens hic Iſraëlita à moriente matre ὑὸς ὀδύνης μὸ, ab altero parente, ὑὸς ἐπιδέξιος, aut ὑὸς ἡμερῶν. Sunt qui cenſent *Joſephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expoſitionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548.

a Πάντων προεῖπον.] ita *MSS.* πάντων deeſt in *Editis*.

b Οὐ μὲ πολὺ] Μετ' ὀ πολὺ *Vat.* ὀ μετ' ὀ πολὺ *Big.*

c Ισαακ] In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ισαακ.

d Υπὸ θεοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ' αὐτοῦ μετ' Αβραμον.

e Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Plus quinquennio, quam exemplaria aliqua divini Moyſis hodieque oſtendunt, aut inter humanos Scriptores Demetrius. Quare Cl. Boſius hæc corrigit, ſed manu dubia contra totam noſtram ſupellectilem, βιώσας γὰ ἔτη πρὸω ὀγδοηκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. P. Trecenſis. *Nec multum etiam poſt adventum Jacobi completi ſunt dies Iſaac* 180. *annorum: vel ſecundum Joſephum*, 185. Aliuſque defloratorum Joſephi apud Græcos: θνήσκει ὃ μὲ βραχὺ καὶ ὁ ισαακ· καὶ θάπτεται σὺν τῇ γυναικὶ τῷ προγονικῷ μνημείῳ, βιώσας ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. * Φλαυίυ ἰωσήπυ ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας α'. *Samb.* τέλος ᾗ α'. λόγυ· ὃς περιέχῃ χεῖρον ἐτῶν αλγ'. *Busb.* & *Hen.* Bern.

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULÆ POSTUMÆ.

In Librum Primum

JOSEPHI ANTIQ. JUDAIC.

Ad Prooemium.

Κ τ ἐβραϊκῶν μεθερμηνευομένων γραμμάτων] Fortassis inde error natus, quasi *Josephus* sua Hebraice prius scripsisset, cum vertendum sit: *Ex Hebraicis literis* i. e. sacra scriptura Hebraica.

Pro τ lege τ, sc. in his φησί τε τὴ ἡμετέρων φυγόντων &c.

Μυεῖται δ' ἐφ' ἡμῶν λίθος τ ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πενταχιλίων ἐτῶν ἰσοφάσας ὁ αὐτοῖς ἐμπεφερομένης.] Haud credendum, si computus hodierni Textus Hebraici non sit corruptus, quoniam ex illo modo colligi possunt quatuor millia annorum & duo.

Ad Lib. I. Cap. I.

Pag. 5. Επλασεν ὁ Θεὸς τ ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τ γῆς, κ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ, κ ψυχήν.] Nota, diversa esse πνεῦμα & ψυχήν. Sic etiam senserunt Plotinus aliique, quemadmodum de iis testatur Nemesius de Natura Hominis Cap. I. in princip. Τινὲς μὲν οὖν ἐφασαν κ Πλωτῖνος, ἄλλην εἶναι τὴν ψυχὴν κ ἄλλον τ νοῦν δογματίσαντες, ὡς τριῶν τ ἀνθρώπου συνεστάναι βούλονται, σώματος, κ ψυχῆς, κ νοῦ. Ita ut πνεῦμα & νοῦς idem esse videatur. Adde ibi Notas.

Nob. Ludolfus putat אדמה *terra* non ab אדם *rubedo* deducendum esse, sed ex lingua Abyssinorum, in qua אדם est *jucundus fuit*, delectavit. Vide Pfeifferi Crit. sacr. cap. v. de Interpret. S. Script. sect. II. quæst. 3. §. 3. pag. 173.

Ησα] Hebr. אשה *vira*, *virago*. Mutatur א in η, ש in σσ, & ה in α. LXX. Genes. II. 23. solummodo habent: αὕτη κληθήσεται Γυνὴ. ὅτι ἐκ τ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη

Εὔα] Hebr. חוה. Mutatur ו in υ & ה in α. LXX. Genes. III. 20. habent Ζωή, non recte, in aliis autem locis, εὔα.

Φεισὼν.] LXX. Genes. II. 11. Φισὼν. Τίγρις, LXX. Τίγρις.

Γηὼν ὃ δι' αὐτῆς Αἰγυπτίᾳ ῥέῃ.] LXX. habent Ψs. 13. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ, Γεών. οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

Τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐπέλαθεν ἡδίας] Et mox: ὃ ἡδομένους αὐτοὺς. In his quid ἡδίας aut ἡδομένους sit, nescio. Fortassis legendum: γευσαμένους & γευομένους, gustare, (sic habet edit. Basil. 1544. Gr.) &, gustantes.

Per serpentem Josephus nihil aliud intelligere videtur quam nudum animal illud, quod *een slange* dicitur, licet plerique intelligant diabolum forma serpentis indutum. Cum Josepho consentiunt Aben Ezra, R. Salomo Jarchi, Abarbenel, R. Lippman. Vide Rivini Dissertationem de serpente seductore cap. I. §. 3. pag. 23 —— 29. ubi varias de illo offendes sententias.

Ad Caput II.

Καΐς.] LXX. Καΐν. Αβελ. LXX. Αβέλ.

Γίνονται δ' αὐτοῖς κ Θυγατέρες.] Hoc Scriptura Sacra non dicit in hac narratione, sed indicat tamen cap. v. vers. 4. κ ἐγέννησεν υἱὸς κ θυγατέρας. sc. Adam & Eva.

Πολλῶν γὰρ ἡμερῶν οὐκ οἶδεν αὐτόν.] Forte legendum: οὐκ εἶδον i. e. non vidi.

Οὐκ ἔχων ὅτι λέγοι.] Legendum: ὅ, τι i. e. non habens, quod loqueretur.

Ἐνδιάθετ σωὴ τῇ γυναικὶ.] S. Scriptura de eo nil memorat, sed sed post vers. 17. cap. IV. mentionem facit, Cainum cognovisse uxorem suam post expulsionem.

Bas. Ed. Post Καΐς ponit comma, non post τόπον.

Ἰδρύσῃ μὲν τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, κ αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, ἔνθα αὐτῷ κ παῖδες ἐγένοντο.] De ædificatione Naïdos, & procreatione plurium Liberorum præter Enoschum tacet S. Scriptura. Πλῆθ χρημάτων Lege: χρημάτων. Sic & Bas. Ed.

Ad probandum ex Genes. IV. 14. κ ἔσομαι πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτεῖνέ με, plures homines præter Adamum, Evam, suamque uxorem fuisse, facere videntur hæc Josephi verba: αὔξων δ τ οἶκον πλῆθ χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς κ βίας, ὡς ἡδονὴν κ λησταῖς τοὺς συντυγχάνοντας ἀδικεῖν, διδάσκαλος αὐτοῖς ποιησῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. κ τὴν ἀπραγμοσύνην μὲν ἣν πρότερον συνέζων οἱ ἄνθρωποι μετὸν ἐκείνοις κ καθεῖλε μεταστήσας, &c. &c. &c.

Τὴν πόλιν δ τι ταυτὴν ἀπὸ σωτῆρος δ πρεσβύτατος παιδὸς σωθεῖσαν ὠνό-

* Usus est Auctor Editione *Basilienſi*.

μασεν.] Quod primum natus dicatur, oritur ex eo, quia plures statuerat liberos. Apud LXX. & filius & urbs dicitur Ενὼχ.

Thobel dicitur πατὴρ τε Θυγατέρος γενόμενος Νααμᾶς ὀνόματι.] Male; nam Naama fuit soror ejus ex matre Sella. LXX. IV. 22. ἀδελφὴ δ Θόβελ, Νοτυᾶ.

Seth dicitur natus anno 230. Adami. Sic & LXX. in loco Genes. v. 3. cum Hebræus textus habeat: 130.

De duabus illis columnis lateritia & lapidea vide Stellingfleet in Originibus Sacris.

Καὶ πλινθίνην δ' αὐτῶν ἀναλεθῆναι. μένει δ' ἄχρι δ δεῦρο κ τὴν Συριάδα.] Fortasse legendum: Αιθίνην, nam non verosimile est πλινθίνην στήλην permanere potuisse per longum adeo tempus, sustentantem diluvii aquas, aliasque aëris & aquæ injurias. Interpres Ed. Francof. 1580 sic vertit. *Ajunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.*

Joseph. cap. 2. lib. I. ubi de Sethi columnis loquitur, non dissertim affirmat a Setho positas fuisse; famam sequitur. Lateritiam columnam ad sua usque tempora permansisse ait κ τὴν Συριάδα. Hæc Th. Gale annotat ad Herodot. lib. II. Cap. 106. ubi agitur de columnis a Sesostre erectis, quas ipse Herodotus viderat in Syria Palæstina.

Ad Caput III.

Επὶ γενεᾶς.] Scilicet ab Adamo ad Mathusalem, nam ab Adamo ad Seth est una generatio, 2. a Setho ad Enoschum, 3. ab Enoscho ad Kenan, 4. a Kenan ad Mahalaleel. 5. a Mahalaleel ad Jered. 6. a Jered ad Henochum. 7. ab Henocho ad Mathusalem.

Ἀγγελοι Θεοῦ] i. e. Angeli Dei. S. scriptura Gen. VI. 2. dicit filios Dei rem habuisse cum filiabus hominum.

Εξεχώρησε τ γῆς] Sc. ex illa, in qua habitabat. Fortassis vel nomen regionis omissum est, vel τὸ τ interpretandum per ταυτης i. e. ἐκείνης.

In verbis καὶ εἶδέ μιν ὃ οὐκ ἐκείνης μόνον τ καιρὸς.] Bas. Ed. ἐκεῖν μόνον. quid sit, ἐκεῖν, prorsus ignoro; Fortassis vel τοὺς ἐκεῖ. i. e. illos qui istuc degunt, vel ἐκείνους legendum. Interpres Sigism. Gelenius vertit: *non ejus solum seculi homines.*

In verbis: ὡς σωτηρίαν δ Θεοῦ, τοιαύτην.] Forte delendum comma post Θεοῦ, ut sensus esse posset, si τοιαύτην referatur ad σωτηρίαν, hoc modo: *Ad tantam & talem conservationem sive salutem.*

Τετραέτεσιν] i. e. quatuor contignationum. Moses Gen. VI. 16. memorat tantum tres. Vel forte leg. Τείτοις.

Ἀλλά τι τούτων ἑπταπλάσιονα ἀριθμόν.] i. e. & quibusdam ex his septenarium usque numerum. Verterem: *Aliaque ex his, septuplo numero.* Bas. Ed. τ. Post τούτων comma pone, & in ἑπταπλάσιονα subaudi κ, numero distributivo, κ εἴκοσι. i. e. viceni. κ δύο. i. e. bini. Vel potius τὸ ἑπταπλάσιονα numero plurali accipe, & verte: *septupla numero.* LXX. Genes. VII. 2. ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν κ θῆλυ. Interpr. Ed. Francof. *Et quibusdam ex his septenarium usque numerum*; sc. introductis.

Ος ὁ Καϊνᾶν τεκνοῖ] i. e. qui ex Kenan gignitur. LXX. dicunt Genes. v. 14. Καϊνάν. Interpr. Francof. *Ex Cainane.*

Εν μηνὶ δευτέρῳ, εἰφ' ἧ Μακεδόνων λεγομένῳ, μαρσουάνη] Et quæ sequuntur, curatius perpendenda.

Τὴν δ' ἐπομβρίαν ἀρξαμένην φησὶν ἐξόδμη δ προκειμένου μηνὸς κ εἰκάδι.] LXX. Gen. VII. 11. Εν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ὁ τῇ ζωῇ δ Νῶε δευτέρου μηνὸς, ἑβδόμη κ εἰκάδι δ μηνός. Hebræus Textus habet: בשבעה עשר יום. i. e. decima septima die; adeo ut differat a Josepho & LXX.

Χρόνος ὃ ὅτος ἀπὸ Ἀδάμου δ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπῆρχε δισχιλίων ἑξακοσίων πενήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται ὃ ὁ χρόνος ὁ τοῖς ἱεροῖς βίβλοις &c.] Chronologiæ ratio non recte confici potest ex sequenti ejus computatione annorum, licet ipse mox dicat in his verbis: ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη τ προγεγραμμένου συμπληροῖ χρόνου. Verum fortassis Codex noster corruptus erit. Nec sine ratione, nam verba illa ὃς ἐνδέκα ζήσας ἔτη κ ἑνακόσια non possunt referri ad Enoschum, quia ille tantum 905. annos vixit, teste mox ipso Josepho in his: ὅτος ἐζίωσεν ἔτη πέντε καὶ τοῖς ἑνακοσίοις; neque ad Sethum, quia obstat pronomen relativum, ὃς, quod non ad remotius sed proxime præcedens, si potest, referri debet verbum. Hoc licet fieret, nullus tamen

heic

heic nexus foret cum ſequentibus. Sethus cæteroquin revera quidem vixit 912. annos. Interpr. Ed. Francof. bis habet: *annis decem & nongentis.* In aliis differt multum ab hodierno textu.

Fortaſſis ſic vel ſimili modo emendandum: ἐγέννησεν ἔνωσον, δυόδεκα ζήσας ἔτη καὶ ὀκτακόσια. ὃς ſc. Enoſch, Καινὰ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων &c. &c. Baſ. Ed. ſic habet: ᾧ δὴ δίδωσι, τεκνώσας αὐτὸν ὧδε ἐκμήσειν καὶ ἀνενηκοσὸν ἔτος. ὅτε ἐζήσεν. &c.

Aliud corruptionis ſpecimen videtur eſſe, quod non uſi in reliquis factum eſt & neceſſario fieri deberet, memoretur annus Malaleelis, quo natus ſit Jared.

Aliud ſpecimen in his: ὃς . . . ſc. Jared, ἐγέννησεν ἔνωχον εἰς δύο καὶ ἑξηκοντα πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις βιώσαντα,] quia ſi τὸ βιώσαντα hac forma ad Enochum relatum, uti Grammatica flagitat, illi applicari non poſſunt hi 962. anni, nam Enochus modo vixit 365. annos Geneſ. v. 23. Fortaſſis poſt ἔνωχον comma ponendum, pro βιώσαντα legendum βιωσας, illudque referendum ad ὃς id eſt Jared, conſentiente in his annis & ipſo Moſe Gen. v. 20.

Ο υἱὸς] omiſſo ſuo nomine dicitur Mathuſalem; quod cur factum, utrum per Joſephum, an librarios, neſcio. Poſt ἀφῃρέθη pone comma.

Τὰ, ὅτε ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἑπτακοσίοις] refer ad Enochum; ut etiam ſequentia arguunt.

Quid in his verbis, καὶ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς,] (Baſ Ed. αὐτῷ) τὸ, αὐτῷ ſibi velit aut ſignificet, ignoro. Delerem illud, ſi codices faveant. Nam Mathuſalem natus annos 187. genuit Lamechum Geneſ. v. 25. juxta Hebr. Textum, non autem LXX.

Neſcio quid hæc ſibi velint: ἔτη γεγονότα δύο καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια;] Nam Lamechi, ad quem iſta referenda, integra ætas non fuit 782. annorum, ſed 753. ſecundum LXX. aut 777. ſecundum Hebr. Text.

Nec hæc intelligo: ἀρξας ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι,] cur heic memorentur. S. Scriptura tale quid non memorat.

Male affectus & hic locus: ὃς λαμεχα ᾗ ὁμῶ, δευτέρῳ καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἰώνικεν, ὀκτακοσίοις ἔτεσιν ἤρξατο πραγμάτων.]

Lamechus non ex	LXX.	Hebr.	
natus annos	188.	182.	Geneſ. v. 28, 31.
genuit Noachum.			
Vixit.	753.	777.	

Ως μὲν ἐξδόμῳ] i. e. menſe Septimo. Niſi ὡς heic abundet, neſcio quid denotet.

Ἑβδόμῃ δὲ ἐδδόμῃ.] Differt hæc lectio a LXX. qui habent ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι δὲ μηνός. Hebræus Textus dicit: ſeptimo decimo die; Geneſ VIII. 4.

Ἀκριβεστέρου δὲ τὸ τόπου τοῦτον Ἀρμένιοι καλοῦσι.] Accuratius examinandus hic locus.

Πρὸς ἀποτροπιασμὸς] i. e. amuleti vice; ſc. ad averruncanda loca.

Ἐστι γοῦν τοῦ Μινυάδα μέγα ὄρος ἐν τοῖς Ἀρμενίοις, Βάρις λεγόμενον, &c.]

Εἰς τέλος ἀξείνου.] Baſ. Ed. habet: εἰς τέλος ἄξενον.

Ὅσα τοῦ μεσόγειον χώρου ἔχει καὶ φορᾷ.] In his quid φορᾷ ſit, ignoro.

Χοιρὸς αἱματος. ὃ τούτῳ δὲ ἐστὶν ἡ Ψυχή.] Sic & Levit. XVII. 11. & 14.

Ἐντολῶν δὲ ἐπαγομένων] i. e. Interpres Gelenius habet *mandatis & promiſſis.* Pro δὲ, quod non valet, legendum eſt καὶ vel ſimile quid. ſic & Baſ. Ed. habet.

Διὰ τοσούτων] ſc. 600. annis; ὃ δὲ μέγας κατακλυσμὸς πληροῖ.

Conſideranda horum virorum nomina, Μυσίθου, Βηρωσσὸς, Μῶχος, Ἐσκιοῦς, Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, Ἡσίοδος, Ἑκαταῖος, Ἑλλάνικος, Ἀκουσίλαος, Ἔφορος, Νικόλαος. Hi teſtantur, homines olim vixiſſe mille annos.

Ad Caput IV.

Ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τὸ ἐπομβρίας γεγονότες] Moſes dicit Geneſ. v. 32. eos natos anno 500. Noachi, diluvium vero fuiſſe 600. anno Noachi Geneſ. VII. 11. ergo convenit Joſepho. Certum igitur tres ſimul eodem progenitos anno. Nec obſtat vers 10. cap. XI. Geneſ. quaſi Sem biennio poſt natus eſſet. Fruſtra ſimile quid in Abraami natalibus quæritur. Geneſ. XI. 26. coll. cap. XII. 4. & Actor. VII. 4.

Καλεῖ) συναὰρ.] In fine cap. h. συναὰρ. LXX. Σεναὰρ. Baſ. Ed. σεναὰρ.

Ναβρώδης.] LXX. Νεβρὼδ.

Ὡς ἴσως μὲν οὐ χάλυβ] Sic & Baſ. Ed. habet. Potius legerem: ὡς. Erat filius Chuſi, filii Chami.

Σιβύλλα.]

In Editione Baſil. Gr. 1544. Κεφάλαιον ε. incipit his verbis: Οὗτος δὲ μεμιλωτὰς ὁρῶν αὐτὸς ὁ Θεὸς, &c.] deſinit vero in hæc: Ὧσιν ἀφ' αὐτῶν γεγονότα.]

Ad Caput VI.

Τὰς μὲν δὴ τῶν ὑφ' ἡμῶν γαλάτας καλουμένους, γομαρεῖς δὲ λεγομένους γόμαρος ἔλεσε.] Joſephum errare heic putat Cl. Bochartus, niſi Galatarum nomine Phrygas intellexerit, quorum ſedem Galatæ invaſerant, quapropter ipſe potius exiſtimat, terram Gomer eſſe Phrygiam, id eſt, τὴν Καταικεκαυμένην, ſic dictam ratione partis illius, quæ velut fulmine tacta aut igneccœleſti ambuſta tota videtur in cineres & carbones reſoluta. Nam Hebræum בער inter cætera eſt conſumere. Hæc Καταικεκαυμένη eſt pr. Phrygiæ portio circa Ægyptum & Mæandrum & urbem Philadelphiam. Illud etiam patere addit ex Etymologia Phrygiæ, nam derivatur ἀπὸ τοῦ φρύγειν, id eſt, torrere. Vide ipſius Phaleg. lib. III. cap. 8.

Θοῦηλοι ſive Ἰβηρες hi ſunt Tibareni, qui Moſchis tam vicini ſunt, ut teſte Strabone, partem Moſchicæ regionis teneant, eam nempe, quam Plinius ponit ad Iberum fluvium, genti cognominem. De Moſchis & Tibarenis hæc eſt Cl. Bochrti in Phaleg. Lib. III. cap. 12. ſententia. ſc. exiſtimat ille, Moſchos præter Moſchicam proprie dictam occupaſſe quicquid eſt montium a Phaſi uſque ad Pontum Cappadocicum, atque inde eſſe, quod illi montes Moſchicorum montium nomen eo uſque integrum atque illibatum ſervant, ut videre eſt in Strabone & Ptolemæo. Atque eos ſtatim excepiſſe Tibarenicas gentes ex Strabone colligitur, qui Tibareniam & Tibarenorum fines extendit uſque ad Pharnaciam & Trapezuntem, Moſchicoſque & Colchicos montes: ita ut medii fuerint inter Trapezuntios & Armeniæ minoris incolas. Porro paulo poſt addit, Tibareniam eſſe partem Cappadociæ.

Μαζακα] olim dicta Cæſarea, Euſebea, & Maza; erat autem Metropolis Cappadociæ. Vide Stephan. de Urbibus in V. Καισάρεια & Μάζακα.

Ἀχαναξεῖς ſive Ῥηγῖνες] Aſcenaz quid ſit valde incertum; Joſephus Rhegines i e. ignotum per igtiotius explicat; Ita de hoc loco teſtatur Cl. Bochartus.

Exiſtimat ille, e terra Gomer i. e. Phrygia majore, colonos duce Aſcenaz in minorem Troademque deductos ad Pontum uſque ſe diffudiſſe, qui cum ex accolarum nomine diceretur Aſcenaz, a Græcis paulum deflexa voce nominatus eſt Ἀξεινος inhoſpitalis; & poſtmodum Εὔξεινος in contrarium verſa ſignificatione ad vitandam δύφημιαν. Vide illum in Phaleg. lib. III. cap. 9.

Θυγραμμαῖοι vel φρύγες.] Cl. Bochartis cit. lib. cap. 2. putat hos eſſe Cappadoces & Galatas.

Ἀλισαῖοι ſive Αἰολεῖς.] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 4. putat Eliſam eſſe Peloponneſum, in qua eſt Elis vetuſtiſſima & ampliſſima regio, cujus una pars ab Homero vocatur Aliſium.

Θαρσεῖς aut Κίλικες.] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 7. ſentit Tarſis eſſe vel Hiſpaniam vel Hiſpaniæ partem, quam Tyrii maxime frequentabant.

Ταῦ ἀντὶ δ θέλει,] ut in τάρσος & θάρσος.

Χέθιμα ſive Κύπρος] Sententiam Joſephi rejicit Cl. Bochartus, putatque כתים Cithim eſſe Italos. Vide cit. lib. cap. 5.

Notandum eſt, quod Joſephus dicat, modo tres eſſe Javanis filios, nempe, Aliſam, Tharſum, & Chetimum, cum Moſes Geneſ. x. 4. memoret quatuor, ſc. Eliſam, Tarſin, Chittim, & Dodanim.

Τὰ γὰρ ὀνόματα δῆλα τὸ τῶν γραφῶν διηρτιῶς ἐκλύσαι πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντυγχανόντων. ὁ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος. ἀλλ' ἴσως αὐτῶν χρῆμα καὶ τελοῦσι μία. ναχος γέτοι, νῶε καλεῖται. καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ πάντας τηρεῖ χρηματος] Interpres Sigiſm. Gelenius plus habet, quam Græcus Textus, ſc. hæc: *Adamus certe nobis Adam vocatur.*

Τῶν ὄρων.] Lege ὄρων i. e. montibus.

Αἰθίοπες . . . ἔτι καὶ νῦν . . . χωραῖοι καλοῦνται.] Cum Joſepho in hanc ſententiam pedibus eunt, vulgatus Interpres, Philo, Euſebius, Hieronymus, Euſtathius in Hexæmeron, auctor Chronici Alexandrini, & chorus Patrum univerſus, imo plerique Hebræorum & Græcorum. Verum Cl. Bochartus cum Jonathane exiſtimat Chus & Chuſæos eſſe Arabiam & Arabes. Vide eum lib. IV. cap. 2. Phaleg. Cl. Bocharti ſententiam refellit cl. v. Albert. Vogtius in Miſcell. Bibl. Hept. IV. loc. 2. ad Soph. III. 10. pag 136. —— 147. putatque per כוש intelligi debere non tantum eos, qui vulgo Æthiopes vocantur, ſed & qui his vicini occiduum ſinus Arabici littus memoratumque ſæpius Iſthmum inſederunt.

Τὰς ἐπιχειους] Lege: τὰς ἐπιχωρίους.

Μετέσαλε δ' ὁ νῶε ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, λὰν τὸ μετρόμενον ἡμῶν ἐνὸς, λέγομεν.] Fortaſſis hic aliquid deeſt de nomine Libyæ. Nam τὸ μετέσαλε neſcio qua ratione commode ſit interpretandum, ſive, *mutavit* ſive *mutatum eſt*, nam neutrum huic loco convenire videtur.

Χαναὰν & Ἰουδαία] Eadem. Sic & cap. VII. De ſex Chuſi filiis illorumque poſteris a Joſepho memoratis ſic ſentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 3. ex utroque Scæba Sabæos Joſephus indiſcriminatim deducit, id eſt, Meroïtanos; quippe Meroës nomen vetus aſſerit fuiſſe Saba. Tamen de Thuriſera Sabæa intelligit Hieronymus. Cur iidem ex Chavila Gethulos, & ex Sabatha Aſtabarros derivarint, non puto aliam habuiſſe rationem, quam alluſionem nominum, quæ tamen valde non remota. Pro Rhegma & Sabteca Joſephus Rhomum & Sabactam ſcribit, & patres facit Rhomæorum & Sabactenorum, qui populi nuſquam ſunt. . . . . Dedanis item poſteros uterque locat in occidentali plaga Æthiopiæ. Sed pro Dedane & Dedanæis Judam & Judæos perperam ſcripſit Joſephus. Paulo poſt hæc addit. Itaque his relictis, nos aſſerimus omnes Chuſi filios, quos hic nominat Moſes, habitaſſe circa mare Perſicum, præter Nimrodum, quem Babylonem migraſſe teſtatur Moſes; hæc ille.

Σάβας, unde Σαβαῖοι. Εὐίλας, unde Εὐίλαιοι ſive Γέτουλοι. Σαβάθης, unde Σαβάθιοι ſive Ἀσαβάριοι. Σαβακτηνοί. Ῥᾶμος, unde Ῥωμαῖοι. Cujus filii Ἰούδας, unde Ἰουδαῖοι αἰθιοπικὸν ἔθνος, & Σαβαῖος, unde Σαβαῖοι.] Multum in his nominibus Joſephus ab Hebræo Geneſ. x. 7. textu differt.

Καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται.] Sc. cap. 4.

Τῶν δὲ μεσογείων παίδων ὀκτὼ γνωρίμων.] Moſes Gen. x. 13. 14. modo ſeptem memorat; ſi locus ille verſ. 14. non ſit corruptus, nam nulla convenientia videtur eſſe inter Chaſluhim & Phuliſtim, certe non tanta, ut Phuliſtim a Caſluhim eſſent aut

diceretur. Josephus videtur ibi legisse: & Phulistim, ut sit filius Misraim, a quo Philistim populus. LXX. conveniunt cum Hebræo. Cl. Bochartus dicit Phulistim ortos esse ex Casluhim i. e. Colchis, & Caphthorim i. e. Cappadocibus IV. 32. De hoc loco Josephi sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 25. Josephus (sc. in explicandis his populis) maluit nodum secare quam solvere. Et cum in aliis aliquid conetur, hic palam profitetur se uno solo excepto de iis populis nihil quidquam scire, nisi quod illorum urbes Æthiopico bello, de quo deinceps acturus est, subversæ & deletæ sunt. Et mox: Tantum Lector id meminerit, sex gentium destructionem, cujus Josephus Auctor est, tam esse commentitiam quam illud ipsum bellum, quo vult esse deletas; Nec cujusquam industriam remorari debere tam futilem assertionem. Hæc ille.

Αὐσίη ab accolis, Ἐπιφάνεια ab Macedonibus dicitur.]

Σῆμα τῷ τρίτῳ τὴν ναῦν ἡμῶν.] Si tertius, ergo minimus, atqui Chamus tamen dicitur a Josepho paulo ante νεώτατος τῶν παίδων.

Χαλδαῖοι sive Ἀρφαξαδαῖοι] Cl. Bochartus lib. II. cap. 4. Nam quod Josephus & alii volunt Chaldæos olim ab eo dictos Arphaxadæos merum somnium est. Putat autem ipse Arphaxad Assyriæ parti Arphaxitidi, quæ Ptolemæo Arrapachitis, indidisse nomen.

Lydorum vocabulum Cl. Bochartus lib. II. cap. 12. aliunde deducit.

Οὖτος,] Mosi dicitur חול Hul vel Ehul. Quænam heic convenientia? Cl. Bochartus lib. II. cap. 9. suspicatur Otum scripsisse, nomen in fabulis notissimum, ut inde Otenem deduceret, quæ Armeniæ pars est inter Cyrum & Araxem.

Καὶ γέθειος βασιλεύσας.] Cl. Bochartus lib. II. cap. 21. sic dicit. Fallor aut Syrus auctor aliquis scripserat Gether habitasse בגתרא Begethera, id est, in Gethera urbe vel regione, ubicunque tandem fuerit Pro quo Josephus legit Bagtra vel Bactra, quasi de Bactris ageretur.

Μησαῖοι sive καλοῦσι χάραξ.] Cl. Bochartus II. XI. Nihilo magis arridet Josephi sententia, qui pro Mas Mesam scribit, ut ab eo derivet Mesaneos populos prope Pasini castrum circa ostia Tigridis. Nempe ignorabat Mesanæos eosdem esse cum Mesenis seu incolis τῆς Μισήνης. Græco vocabulo ita dicitur regio interamna. Stephanus: Σπασινὸς χάραξ, πόλις ἐν τῇ μέσῃ τοῦ Τίγρητος Μεσήνη. Hæc ille.

Καὶ τὸ ἀπὸ αὐτοῦ Συρίας τινὰ.] Cl. Bochartus lib. II. cap. 15. sic existimat: Itaque haud dubie Josephi locus in mendo cubat. Et pro Συρίας, vel ut legerunt Eusebius & Hieronymus Σηρίας aut Ἰερίας rescribendum est Ἀερίας, ut hæc sit mens Josephi, habitasse filios Jectan a Cophene fluvio Indiæ, καὶ τὸ ἀπὸ αὐτοῦ Ἀερίας τινὰ & Ariæ quæ ad ipsum est loca quædam. Aria nimirum Cophenem seu Cophetem amnem attingit, Aria inquam late sumta, prout præter Arios proprie dictos, Gedrosos etiam & Arachotas, & Paropamisadas complectitur. Probatque deinde, maximam partem populorum Asiæ deduci ex filiis Jectan, teste Eustathio Antiocheno in Hexæmero

Ὧν παχώρης ἡ ὀκτωκαιδεκάτη.] Lege: ἑβδόμη, sc. σειρήν. nisi desit aliquid.

Ὁ δὲ Θάρρα πατὴρ Ἀβράμου καὶ Ναχώρου καὶ Ἀράνου, δευτέρῳ μὲν ἔτει καὶ ἑκατοστῷ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐγένετο.] Si Terach sit decimus a Noacho post diluvium, necessario interserendus est Καϊνὰν. Josephus dicit Terachum natum esse anno 292. sed Moses 320. si vero de Abraamo intelligit, ille natus est 70 Terachi, sive 390. adeoque scripsisse debuisset, τεσσαρακοσιοστῷ, non διακοσιοστῷ, & numerus 92. positus pro 90. in quo nulla difficultas.

Recte Josephus dicit Abraamum esse natum anno Terachi 70 cum & Moses idem dicat Genes. XI. 26.

Ναχώρης δὲ Θαρρῶν, εἴκοσι αὐτὸς καὶ ἑκατὸν ἤδη γεγονὼς ἐγέννησε.] Moses dicit 29. & post natum Tharam vixisse 119. LXX. habent 179. & post 125.

Σεροὺχ δὲ ναχώρης τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ δευτέρῳ καὶ τριακοσιοστῷ καὶ ἑκατοστῷ.] Moses Gen. XI. 22. dicit 30. & post 200. LXX. vero 130. & post 200.

Ραγαῦς δὲ Σέρουχ ἔσχεν, ἔτη τετρακόντα γεγονὼς ἀπὸ τοῦ ἑκατοστοῦ.] Moses Gen. XI. 20. habet 32. & post 207. LXX. vero, 132. & post 207.

Εἶχε δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ ῥαγαῦν φάλεγος ἔσχεν.] Id est, 130. sic & LXX. Moses habet 30. Gen. XI. 18.

Ἔτεσι δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ ἀπὸ τοῦ ἑκατοστοῦ χρόνου φάλεγος.] Sic & LXX. Moses vero habet 34. Genes. XI. 16.

Γενηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ σέλα, Ἕβερος τριακοστὸν ἔτος ἔσχε τοῦτο καὶ ἑκατοστόν.] Sic & LXX. Moses autem 30.

Οὗ sc. Σέλα, Ἀρφαξάδης, ἐτέκνωσε καὶ πέμπτῳ καὶ τριακοστὸν ἔτος ἀπὸ τοῦ ἑκατοστοῦ.] Moses Gen. XI. 12. habet 35. LXX. conveniunt cum Josepho in numero annorum, sed addunt, natum iis esse Cainan, non vero Selam. Quid de Cainane sit, fusius dispiciendum.

Σάμε δὲ ὁ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη δώδεκα τὸν κατακλυσμὸν γενόμενος.] Moses & LXX. dicunt, Arphaxadem natum esse anno secundo post diluvium. Gen. XI. 10.

Γαμεῖ δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς.] De Milcha testatur Moses Gen. XI. 29. quod sit filia Haranis, fratris Nachoris. & de Sara Abraam, quod ἀδελφὴ sua sit Genes. XX. 2 12. Quæ lisca Genes. XI. 29. sit, sive eadem cum Sara, sive non, ignoro. Vide infra ad cap. XIX.

Θάρρα δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ ἀρέσαι πένθος.] Moses de eo nil refert; Stephanus vero in Actis cap. VII. 2. 3. dicit, Abraamum Dei jussu evocatum & egressum esse ex Ure Chaldæorum, h. e. antequam habitaret in Charrane.

Χαρρᾶν.] LXX. Χαρράν. Vide Cl. Bochart. Phaleg. lib. II. cap. 14. sic & infra hoc eod. lib. cap. 19.

Μεθ' ὃν sc. μωϋσῆν, ὀργὴν ἦν ὁ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς ὀκτὼ καὶ τριακοσίοις ἐτεσιν ὁ θεὸς, ὅσα καὶ μωϋσῆν συνέβη βιῶναι.] Duplici modo heic Josephus contrariatur Historiæ Sacræ; 1. Genes. VI. 3. dicitur, Deum jam tum ante Diluvium contraxisse hominum ætatem in 120. annos; adeoque 2. falsum est, post tempora Mosis vel cum ipso Mose hoc incepisse & quidem ex instituto Dei, cujus nusquam ulla mentio.

In nominibus filiorum Nachoris a Josepho paululum differunt LXX. Genes. XXII. 21 —— 24.

Ad Caput VII.

Lotum Aranis filium dicit esse fratrem Saræ, quo ipso probatur Abraami sororem hanc Saram non esse. Idem ipse Abraamus sic etiam testatur Genes. XX. 12. Sic & ipse Josephus mox cap. XII. & cap. XIX. dicitur filia Aranis, ibi vide quæ notata.

Καταλείπει τὴν Χαλδαίαν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη.] Mirum est Josephum heic dicere, quod Abraamus ex Charrane discedens reliquerit Chaldæam, cum eum jam ante illam reliquisse cum Patre suo testetur ipse Josephus, quando ex Ur abierit, cumque Josephus Ur adscribat Chaldææ, Charranem vero Mesopotamiæ, adeoque ipse ostendat Chaldæam diversam esse a Mesopotamia; verba ejus hæc sunt capite præcedenti: Θαρρᾶν δὲ μισησαντος τὸν Χαλδαίων διὰ τὸ Ἀρέσκειν πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς Χαρρᾶν τὴν Μεσοποταμίας. Stephanus κατῳκισμένην in Act. Apost. cap. VII. 2. 4. sentit Mesopotamiam & Chaldæam esse unam eandemque regionem, cui adscribit Ur, nam ita dicitur V. 2. ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν. & ℣. 4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαρράν. Ad quem locum vide quæ notavit Car. Mar. Du Veil.

Κελεύσαντος Θεοῦ.] Stephanus adscribit isti tempori, quo Ure degebat. Actor. VII. 2. Moses cum Stephano sentire videtur Genes. XII. 1 si verba sic vertantur: *Deus dixerat*; in tempore sc. plusquam perfecto, ut ajunt; quasi respiceret ad præterita, non futura. Ceteroqui bene ipsi convenit cum Josepho.

Ad Caput VIII.

Quæ de causa, ob quam Abraamus in Ægyptum profectus esset, referuntur, non conveniunt omnia cum Mose, qui solam famis mentionem facit Genes. XII. 10.

Φαραώθης.] LXX. Φαραώ.

De Arithmetica & Astronomia ab Chaldæis orta, per Abraamum Ægyptiis tradita, & dein ad Græcos perlata vide.

Ναβρὼν.] LXX. Χεβρών Genes. XIII. 18. De Tani vide Psalm. LXXVIII. 12.

Chebronem septem annis ante Tanin conditam esse præter Josephum testatur Moses Numeror. XIII. 22. ἓξ ἔτεσι τῶν Σοδομιτῶν πόλεως. LXX. vero Genes. XIII. 12. Λὼτ δὲ κατῴκησεν ἐν πόλει τῆς περιχώρου, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις. Vide Hebræum Textum.

Ad Caput IX.

Βαλλας, Βαρεὰς, Σινάβαρος, καὶ Συμόβορος, ὅτι βαλεῖν.] LXX. ita Genes. XIV. 1. vocant: Βαλλὰ, Βαρσὰ, Σεννααὰρ, Συμοὺρ, Βαλακ. Hoc ultimum est nomen urbis sc. Zoar, non Regis. Aliter paulo Hebræus Textus. Corruptus heic Josephus in hisce ὅτε βαλεῖν. Fortassis Βαλὰκ erit.

De duplici prælio ab Assyriis commisso cum Sodomitis non memorat Moses, neque de tributo iis imposito. Alios tamen populos in expeditione Kedor-Laomor fusos victosque, antequam cæderentur Sodomitæ, refert Genes. XIV. 5. 6. 7.

Μαφαθᾶ, Ἀελοχᾶ, Χοδολλογομόρῃ, Θαργάλῃ.] LXX. sic eos vocant Χοδολλογομὸρ, Θαργάλ, Ἀμαφὰλ, Ἀελὰχ.

Τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους.] Lege: ἀπογόνους. LXX. Gen. XIV. 5. inter cæsos ante Sodomitas referunt γίγαντος τοὺς ἐν Ἀσταρώθ.

Φρέατα ἀσφάλτου.] LXX. Gen. XIV. 3. ἐπὶ τὸν φάραγγα τὸν ἁλυκὸν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν. & ℣. 10. ἡ δὲ κοιλὰς ἁλυκὰ, φρέατα ἀσφάλτου.

Σὺν οἷς καὶ λὼτος ἤγετο τοῖς σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.] Hoc Moses non refert. Vide Gen. XIV. 12.

Ad Caput XI.

Ἐπὶ πᾶσαν.] Lege: ἐπιπεσὼν, i. e. aggressus, invadens.

De Dane, altero Jordanis fonte, vide.

De modo, quo cæsi sint Assyrii, nihil habet Moses.

Σωσᾶ.] LXX. χοσᾶ. Gen. XIV. 15.

De Τείσι φίλοις nihil Moses, nisi Josephus velit ℣. 13. 24.

Πεδίον βασιλικὸν est κοιλὰς ἡ Σάῤῥ. Gen. XIV. 17.

Σημαίνῃ δὲ τοῦτο βασιλικῶς δίκαιος. Hebr. VII. 2. dicitur βασιλεὺς δικαιοσύνης.

Quid αὐτῇ in his, διὰ ταύτην αὐτῇ τὴν αἰτίαν.

Σελυμα.] Sive Ἱερουσάλυμα.

Τῷ Ἀβράμῃ ἐρωτῷ.] Non dicit hoc Moses Genes. XIV. 18.

Τὴν δεκάτην τῶν λείας.] Hebr. VII. 4. sic dicitur: ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. Ubi ἀκροθίνια non sunt primitiæ frugum, uti Crispinus in Lexico suo vult, sed manubiæ, spolia, uti apud Herodotum, & Thucydidem notante Stephano in Thesauro; sed quid Stephano sint primitiæ manubiarum pro ἀκροθίνια, vix capio.

Ἐσχὼλ, ἴσηρος, μαδρηνός.] LXX. Genes. XIV. 24. habent: Ἐσχὼλ, Ἀυνὰν, Μαμβρῆ.

Josephus heic innuere videtur, quod ea quæ Genes. XV. 1. &c. narrantur, accipienda sint, quasi Deus Abraamo ibi mercedem promitteret, propter res bene gestas contra Assyrios.

De Abraami habitatione περὶ τὴν Ὠρίτην καλουμένην χώραν, nihil Moses.

Σάῤ-

Σάῤῥα Θεᾷ κελεύσαντος.] De quo nihil Moſes Gen. XVI. 1. 2.

Παιδοποιησομένῳ.] Forte μέλλη ſc. Sara; vel μέλλος ſc. Abraam.

Πρὸς τὰς διαστάσεις.] Quis præter Abraamum? Sara utrique διάστασις ipſi mox Joſepho. Lege itaque: πρὸς τὴ διαστάσει.

Ad Caput XI.

Καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλας ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι.] Sigiſm. Gelenius ſic vertit: *denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabant.* Intelligit ſcilicet, turpiſſimum illud & nequiſſimum Sodomiæ crimen. Verum ex Græcis verbis hoc elici poſſe non videtur, cum ex vi ſtationum ita interpretanda ſint: *& evitare mutuas converſationes.*

Τρεῖς ἀγγέλους.] Græci LXX. Interppr. Geneſ. XVIII. 2. ἄνδρες habent; quorum duos tamen XIX. 1. vocant δύο ἀγγέλους. Quidam heic S. S Trinitatis tres perſonas intelligendas eſſe putant; ſed non recte, cum fuerint revera ἄγγελοι, explicante ipſo Apoſtolo ad Hebræos cap. XIII. 2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

Αὐλάς.] LXX. σκηνὰς. Gen. XVIII. 1.

Μόχον.] LXX. ἄκρα μοχθέρου. Gen. XVIII. 7.

Μηδένα εἶναι τῶν σοδομιτῶν ἀγαθὸν.] Atqui tamen Lotus erat bonus, cui propterea Deus etiam pepercit. Sed locutio bona, ſi maxima pro parte accipiatur, & ne uno fere excepto. Ejuſmodi plura.

Οἱ δ' ἄγγελοι.] duo fuerunt, non plures. Verum pluralis numerus ſæpe pro duali ſumitur.

Καὶ τὰς θυγατέρας, ἑνὸς δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών.] Sic & Hebræus Textus. Sic & LXX. Geneſ. XIX. 8. οἵτινες δὴ μόνω θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Atqui tamen Geneſ. XIX. 14. dicitur ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנתיו. LXX. ſic vertunt: Ἐξῆλθε δὲ Λὼτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. Quomodo hæc difficultas tollenda? dubito, utrum hoc, ut vertam: *Sponſos ducturos filias ſuas*; nam חתן etiam ſponſus eſt, ubi Pſalm. XIX. 6 ubi LXX. ψ. 5. habent νυμφίος. Et Jeſa. LXII. 5. ubi & LXX. νυμφίος. Sic eſt alibi. לקחי quod eſt præteritum, pro futuro accipiendum eſſet. An vero dicam illos generos cum filiabus matrimonio conjunctos eſſe, ſed nondum cum illis rem habuiſſe; ubi de Joſepho, qui dicitur Matth. 2. 24. παρελαβε γυναῖκα. i. e. in matrimonium legitimum duxiſſe Mariam, atque non ante, ſed demum poſt natum Chriſtum γινώσκει αὐτὴν, ſive rem cum illa habuiſſe. Qua ratione & Lothi filiæ, licet eſſent ductæ, commode dicerentur, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Verum tamen a Joſepho dicuntur παρθένοι, qua voce innuitur illas nondum conjugii vinculo copulatas eſſe cum viris. Regeri poteſt, παρθένος etiam eſſe, quæ, licet nuptæ, nondum virginitatis jure deſtitutæ, ſive defloratæ ſint. Sic Maria dicitur παρθένος. Sic & Sirachid. XV. 2. γυνὴ παρθενίας talis appellatur. Sed hæc omnia curatius examinanda.

Ἱστόρηκα δ' αὐτῶν.] Sc. in Hiſtoria belli Judaici, cujus paulo ante meminit. Vide lib. V. cap. 5. de Bell. Jud.

Διαφλύγῃ —— εἰς βαθύν τινα χωρίον καθέξων, ἀφεστῶτα τοῦ πυρός.] Locus procul dubio corruptus. Quid enim illud καθέξων i. e. occupans, niſi addendum τὸ vel τοῦτο; id eſt, occupans illud circumquaque cinctum ab igne.

Ζοὼς.] Eſt צוער. LXX. Σηλὼρ Gen. XIX. 22. 23.

Μωαὸ] i. e. ἀπὸ πατρὸς. LXX. Gen. XIX. 37. Μωὰβ i. e. ἐκ τοῦ πατρός μου. Αμμανος i. e. γένους ἐμοῦ. LXX. ψ. 38 Αμμὰν i. e. ἐμὸς γένους μου. In Textu Hebræo non eſt tale quid.
Moabitæ & Ammonitæ ſunt in Coele Syria ex mente Joſephi.

Ad Caput XII.

Βασιλέα τῶν ἐπιχωρίων.] LXX. Gen. XX. 2. dicunt Βασιλεῦς Γεράρων.

Ἐλεγε μηδ' ἂν ἐρεσχηλεῖσθαι τὴν ἀρχήν.] Lege: αὐτὴν.

Βηρσουβᾶ] i. e. ὅρκιον φρέατος. LXX. φρέαρ ὁρκισμοῦ vel ὅρκου. Gen. XXI. 14, 31, 33.

Μετ' ὀγδόην ἡμέραν.] LXX. Gen. XXI. 4. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. Octavus dies erat, quo circumcidendi erant Judæi, ut patet ex Levit. XII. 2, 3. adeoque non poſt octavum, ut ſequeretur ex Joſephi verbis; nam μετὰ denotat poſt. Conveniret ille cum Luca in Euang. cap. II. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον. Vide Bynæum de Natali Chriſti.

Ἀφεσεῖς δὲ μὴ ἔτι πρωσαναβήναι.] Locus hic corruptus, nam nullus in eo ſenſus.

Ἐπὶ δὲ.] Lege: τῇ.

Τῆς ἡγεμονίας.] Moſes dicit, in hæreditatis legem. Vide Geneſ. XXI. 10.

Εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν.] Proprie eſt in coloniam mittere, velut colonum. Simpliciter ἀπεσταλκέναι αὐτὸν dicitur Abraamus a LXX. Geneſ. XXI. 14.

Ὁ Θεὸς ἠρέσκετο.] i. e. Deus acquieſcebat, delectabatur.

Καὶ συμβαλέσθαι ποιμέσι, μὴ τὸν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν, μὴ φθόγγῳ τὰς ταλαιπωρίας.] Hæc non referuntur in Sacra Scriptura. Vide Geneſ. XXI. 19, 20, 21.

Αὕτη] Sc. Hagar. Forte legendum: Ἀγαρ.

Joſephus: Ναβαιώθης,] LXX. Ναβαιὼθ. Joſeph. Κήδαρος.] LXX. Gen. XXV. 13 —— 15. Κηδάρ. Joſ. Ἀδβηλ.] LXX. Ναβδεήλ.

Joſ. Ηδημᾶς.] LXX. Δαμὰ. Joſ. Μάσαμος. LXX. Μασσάμ.

Joſ. Μάμμας.] LXX. Μασμὰ. Joſ. Μάσμης.] LXX. Μασσῆ.

Joſ. Χάδαμας.] LXX. Χοδδὰν. Joſ. Θεμανὸς.] LXX. Θαιμὰν

Joſ. Ἰάτυρος.] LXX. Ἰετοὺρ. Joſ. Ναφάνης.] LXX. Ναφὶς.

Joſ. Κάλμανος.] LXX. Κεδμὰ.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Ἀφράτου καθήκουσαν ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καθιᾶσι, καταπλήσαντες τὴν χώραν ὀνόματος. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ τῶν Ἀραβίων ἔθνος &c.] LXX. Geneſ. XXV. 18. ſic habent: Κατῴκησε δὲ Ἰσμὰηλ ἀπὸ Εὐίλατ ἕως Σὴρ, ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν ἐπὶ Ασσυρίους. &c. &c. &c.

Ad Caput XIII.

Διαζῆναι.] Diſtingue & lege: Δι' ἁρπαγήν.

Καὶ τὰ πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ.] LXX. habent Geneſ. XXII. 3. Ἀναστὰς δὲ Ἀβραὰμ τὸ πρωΐ, ἐπέσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ὄρος] ſc. μαντεῖον, ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαυΐδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύσῃ. Nuſquam quod ſcio legitur in S. S. Davidem exſtruiſſe Templum in monte Moria; verum hoc conſtat, Solomonem Templum exſtruiſſe in illo monte, ſc. ex 2 Chron. III. 1. David quidem animo illud facere deſtinaverat, verum à Deo per Nathanem impeditus fuit. 2 Sam. VII. 5. 17. Joſeph. VIII. 2. adeoque Joſephum heic erraſſe putem, vel codicem hunc eſſe corruptum.

מוריה] Moria nomen hoc non tantum huic monti proprium fuit, ſed omni Montano, quod circumcirca hunc montem locatum fuit, nam מורה ab Aquila per καθαφαὴ, a LXX. Gen. XXII. 2. per τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, redditur. deſcendit autem a ראה videre. Cæterum cum mons Zion, Acra, cæterique montes vicini æque fuerint excelſi, & natura excelſiores, quam mons Moria, non eſt dubium, quin hoc nomen ad illos montes etiam ſpectavit, qui valde conſpicui fuerunt. Omne igitur hoc Montanum (nam & τὸ הר eo ſignificatu frequenter gaudet) vocatum, eſt ארץ המוריה terra Moriæ, & conjunctim ſumtum eſt. Vide Camp. Vitringæ Obſervat. Sacr.

Πέμπτῳ τε καὶ εἰκοστῷ ἔτει ἄγουσι.] Sc. ἱστάνει. Hoc non memoratur Geneſ. XXII.

Τῷ δὲ Ἰσαάκῃ —— τόν τε βωμὸν καθασκευάζοντα.] Geneſ. XXII. 9. καὶ φκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ τὸ θυσιαστήριον. Igitur Moſes & Joſephus differunt in ædificatore altaris.

Ἀνθρώπους.] Lege: ἀνθρώποις.

Καθίζοντα.] Lege: καθίζοντι.

Κριὸν ἐξ ἀφανοῦς παρηγαγόν.] Hebr. Text. Geneſ. XXII. 13. והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו ובו & *ecce arietem poſt tergum inter vepres hærentem cornibus ſuis.* LXX. καὶ ἰδὲ κριὸς εἷς κατεχόμενος τοῖς φυτοῖς, Σαβὶκ τοῖς κεράτων. Jonathan: בחרישותא *in ſylvula inter frutices.* Onkelos: באילנא in Arbore. Syrus: בסוכתא *in Ramis.* Arabs: in Ramis Arborum. Aquila: ἐν συχνῷ; *in condenſo* ſc. arborum.

Ad Caput XIV.

Καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραμές τε καὶ οἱ ἔκγονοι αὐτῷ ταύτῃ κατεσκεύασαν ἀσανῆ.] Vide Actor. cap. VII. 16. Geneſ. XLIX. 30. 31. 32. & cap. L. 13.

Ad Caput XV.

Χασυέαν.] LXX. Χετοὺρα. Gen. XXV. 1.

Ζεμβρανίς.] LXX. τὴν Ζομβρᾶν. Ἰαζάρης] LXX. τὴν Ιεζὰν. Μαδάνης.] LXX. τὴν Μαδὰλ. Μαδιάνης.] LXX. τὴν Μαδιὰμ. Λαοσθένης.] LXX. τὴν Ιεσβὰκ. Σῦης.] LXX. τὴν Σωὰ.

Καὶ τέως μὲν, σαοσάκμης γίνεται καὶ δαδάνης.] LXX. ſic ψ. 3. cap. cit Gen. habent: Ιεζὰν δὲ ἐγέννησε τὴν Σαβὰ, καὶ τὴν Δεδάν. Differunt igitur Joſephus & LXX. in patre horum filiorum, utrum Suus, an Jectan fuerit.

Τούτου δ',] Sc. Δαδάνου, λαμπρότατος, ἄσπερος, λευκὸς. LXX. Υἱοὶ δὲ Δεδὰν Ασσουρεὶμ, καὶ Λατουσιεὶμ, καὶ Λαωμεὶμ.

Μαδάνου δὲ, ἡφαὶ, ὄφρης, ἄνοχος, ἐδώνας, ἰλδαῖς.] Sic ψ. 4. habent LXX: Υἱοὶ δὲ Μαδιὰμ Γεφὲρ, καὶ Ἀφεὶρ, καὶ Ενωχ, καὶ Αβειδὰ, καὶ Ελδαγά.

Ab his dicitur Τρωγλυδύτις καὶ εὐδαίμων Ἀραβία occupata. Quod curatius conſiderandum. Vide Geneſ. XXV. 6.

Ἀφεικται.] Appellata ab ὄφρης.

Ἀλιξανδρος ὁ πολυΐστωρ.] Quis aut qualis ſit.

Κλεόδημος ſive Μαλχὸς.] Quis aut qualis.

De σαφείμ.] Unde Ασσυρία; atque Ἀφρὼ & Ἰαφίρους, unde Ἀφρα & Ἀφαρὰς; nec non de Οφρα uxore Herculis ejuſque filio δεδωρος, ac illius Sophon, a quo barbari Σοφάκες, ulterius inquirendum.

Ad Caput XVI.

Ἰσάκῳ δὲ ἐφ' ἑπτακαιεικοστὸν ἔτος γεγονότι,] Sic & Geneſ. XXV. 20.

Ρεβέκκαν ταχέως παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ.] Locus manifeſte corruptus, nam nullus in eo ſenſus, quocumque modo explices, ſive θυγατέρα per neptem, quod falſum; ſive τοῦ ἀδελφοῦ referas ad Ναχώρα, quod ἀδύνατον. Procul omni dubio legendum; τοῦ Βαθουὴλ, qui erat pater Rebeccæ, filius ſive παῖς Nachoris. Vide Geneſ. XXIV. 15. 24. 47. ſic & mox ipſe Joſephus, & cap. 19. Locus recte ſe habet; legendum & conſtruendum eſt ſic: Ρεβέκκαν θυγατέρα παιδὸς Ναχώρα τοῦ ἀδελφοῦ, id eſt, Rebeccam filiam filii, (qui erat Bethuel) Nachoris fratris ſc. Abraami, nam Nachor erat filius Terachi.

De modo aliquem ſibi devinciendi vide Gen. XXIV. 1, 2, 3 --9.

Εἰς πόλιν ἀρίστην ἀφικνεῖται χάρραν·] LXX. Geneſ. XXIV. 10. habent: καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.

Εἰς τοῖς σφαγείοις.] LXX. ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος.

Καὶ σφηκοποίας ὁρμισκόν τε καὶ τινας κόσμους, δὶς ἑπταπήχεις φορεῖν παρθένοις.] LXX. Geneſ. XXIV. 22. habent: ἔλαβεν ὁ ἀνὴρ ψέλια χρυσᾶ ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, δέκα χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν.

Nachor erat frater Abraami ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος. De eo nihil Moſes ait, aut negat.

Οἱ γὰρ ἐκ τῆς χαιτυρας εἰς τὰς ἀποικίας ἐξεληλύθησαν.] Verba hæc heic prorſus ἀσυστάτως ſunt: Fortaſſe referenda ſunt poſt illa hujus capitis: τὰς βαρβάρους σοφίσματα λέγειν.

Ad Caput XVIII.

Ισάκῳ δὲ μετὰ τὸν Ἀβράμου τελευτὴν ἐνὸς τὸ γένεσιον.] Erroris heic Joſephus accuſandus eſt, nam Iſaaco, nato annos ſexaginta hi nati ſunt filii Gen. xxv. 26. ille Iſaaci annus incidit in annum Abraami centeſimum ſexageſimum, nam centeſimus Abraami annus erat natalis Iſaaci Geneſ. xxi. 5. & ipſo Joſepho teſte ſupra cap. 12. Abraamus autem mortuus eſt anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo quinto Geneſ. xxv. 7. & ipſo iterum Joſepho teſte ſuperiori cap. 17. Itaque Rebecca uterum non geſſit, aut peperit Eſavum & Jacobum poſt mortem Abraami, ſed decem quidem annis ante.

Ησαῦ λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τὸ τριχώσεως.] LXX. Geneſ. xxv. 25. ὅλος, ὥσπερ δορᾷ, δασύς· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτῷ Ησαῦ.

Σῆραῖος γὰρ τὸ σπεῖρον, τρίχωμα λέγουσιν.] Vocabulum σπεῖρος videtur eſſe Hebraïcum שער quod notat pilum, τρίχα, reperiturque Gen. xxv. 25. ubi אדרת שער, chlamys villoſa, piloſa. Verum quomodo שער, ſive σπεῖρος convenit cum עשו, Eſavi nomine, ἡσαῦ, Ego certe non video. Quid & unde illud, & qua ratione inde deducitur?

Ροβεκὰ &c. εὐρύχωρον λάσπημα δὲ τὸ ὄνομα.] LXX. Geneſ. xxvi. 22. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῷ, Εὐρυχωρία. Hebr. Text. רחובות.

Εχθρων] dicitur Hebr. עשק.

Εσκον: μάχλω.] LXX. Ἀδικία. Hebr. עשק.

Σύνναν ἔχθρας.] LXX. Ἔχθρα Hebr. שטנה.

Τεσσαρακοντα γιγονως ἐτῶν.] Vide Geneſ. xxvi. 34. γαμεῖ ἄδαν τὴν Ἄλωνος, καὶ Ἀλιβάμαν τὴν Ἐσεβέωνος. LXX. Geneſ. xxvi. 34. Ην δὲ Ησαῦ ἐτῶν τεσσαρακοντα, καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ιουδὶθ, θυγατέρα Βεὼχ τοῦ χετταίου, καὶ τὴν Βασεμαθ, θυγατέρα Ελὼν τοῦ χετταίου. Geneſ. xxxvi. 2. Ησαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων· τὴν Αδὰ, θυγατέρα Αἰλὼμ τοῦ χετταίου· καὶ τὴν ὁλιβεμὰ, θυγατέρα Ανὰ τοῦ υἱοῦ Σεβεγὼν τοῦ Εὐαίου. & ψ. 3. καὶ τὴν Βασιμὰθ, θυγατέρα Ισμαηλ, ἀδελφὴν Ναβαιὼθ.

Τὰ γὰρ ἄλλα παῖδα οἱ ὅμοιος, ἀλλὰ τὸ εἶναι διδύμους, τούτῳ μόνῳ διέφερεν.] LXX. Geneſ. xxvii. 22. 23. Ηγίσε δὲ Ιακὼβ πρὸς Ισαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐψηλάφησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν, Ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ιακὼβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ησαῦ. Καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτὸν· ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἱ χεῖρες Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δασεῖαι. καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. Ipſe Joſephus.

Ad Caput XIX.

Καὶ δι' αὐτῆς ὄψεις καλέσας, σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας.] Geneſ. xxviii. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. LXX. vero ſic habent: καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνεβαινον καὶ καταβαινον ἐπ' αὐτῇ.

Καὶ ποιησασθαι τοιούτους λόγους.] Geneſ. xxviii. 13 —— 15. ubi aliter referuntur verba Jehovæ ad Jacobum.

Ελαυνόμενον ὑπὸ τῆς συγγενείας.] Sc. Abraamum. Hoc nuſquam legitur in hiſtoria Abraami.

Βηθὴλ . . . σημαίνῃ δὲ τοῦτο Θείαν οἰκίαν καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων γλῶτταν.] Geneſ. xxviii. 18. וקרא את שם המקום ההוא בית אל. LXX. vero ſic: Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἶκος Θεοῦ.

Τῆς ἀρράνου σαρρας.] Ubi hoc memoratur? Certe non in ſacro Codice; in eo enim Geneſ. xx. 12. וגם־אמנה אחתי בת־אבי הוא אך לא בת־אמי ותהי־לי לאשה. LXX. vero ſic habent: Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μου ἐστὶν ὁ πατρὸς, ἀλλ' οὐκ ὁ μητρὸς ἐγένετό μοι εἰς γυναῖκα. Hæc Sara ſupra cap. 7. dicitur ἀδελφιδὴ Abraami. Et cap. 12. Soror Loti, filii Aranis. Nam את ἀδελφὸς & אחות ἀδελφὴ reſpectu ad patruum aut avunculum, materteram aut amitam habito, notat filium vel filiam ex fratre aut ſorore. Sic Lot reſpectu ad Abraamum patruum ſuum, cum ſit filius Aranis, fratris Abraami, appellatur ab ipſo אחיך frater ſuus. LXX. ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ. Geneſ. xiv. 14. 16. & mox hoc eod. cap. 19. πᾶσι τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι. Sic etiam Jacob a Rachele dicitur ἀδελφὸς & πατρὸς αὐτῆς Gen. xxix. 12. & reſpectu ad Labanem avunculum, cum ipſe ſit filius Rebeccæ, ſororis Labanis, appellatur ab ipſo Labane אחי frater meus. LXX. ἀδελφός μου. Sic & Sara reſpectu ad patruum Abraamum, cum filia ſit Aranis, fratris Abraami, appellatur אחותי ſoror mea. verum enim vero licet hæc ſpecioſe dici poſſent, tamen nullus dubito, Saram fuiſſe ſororem ὁμοπάτριον Abraami, nam illa ipſa expreſſe ab ipſo Abraamo dicitur בת־אבי filia patris mei, non vero בת־אמי, filia matris meæ; adeoque ſequitur, Saram eſſe filiam Terachi (hic pater Abraami erat) non vero Haranis, qui frater Abraami erat; quin imo Joſephum errare, quando dicit illam eſſe ἀδελφιδὴν Abraami, cap. 7. illius ἀδελφὸν eſſe Lotum. filium Haranis cap. 8. eam eſſe παῖδα ἀδελφοῦ i. e. fratris Abraami, qui erat Haran cap. 12. & heic τὴν ἀρράνου σαρραν. Sed hæc jam ſufficiunt.

FINIS

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULARUM POSTUMARUM IN LIBRUM PRIMUM FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM.

ΓΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς Ησαυ & Ιάκωβ, Ισάκ υἱὰδες ὄντες, [b] διείλοντο τὴν οἴκησιν· & Ησαυ μὲν τὴν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ιάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

1. *Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, habitacula diviserunt: & Esavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*

β'. Ως [c] Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβ παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυόντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

2. *Quomodo Josephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futuræ suæ felicitatis prænunciis, fratribus invisus erat.*

γ'. Ως αὐτὸς ὕστος, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ τοῖς αὐτὸν μῖσος, & γνώμενος ἐπίσημος ἐκεῖ & λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illustris, fratres habuit sibi subjectos.*

δ'. Η τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γνεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γνόμενον λιμόν.

4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσαι [e] ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*

ς'. [f] Η Μωϋσέως γένησις & ἀνατροφή.

6. *Quomodo Moyses natus & nutritus erat.*

ζ'. [g] Ως Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· & ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διιχνευομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα [h] φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

7. *Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

[a] Ως Ησαυ] Ita *MSS.* in *Editis* πῶς Ησαῦς.

[b] Διείλοντο] Itidemque ex *MSS.* διείλαντο *Basil.* & *G.*

[c] Ιώσηπος,] Ιωσὴφ *Big.* & *Casl.*

[d] Τὸν γνόμενον λιμόν.] Retinui genus Atticum cum *Basil.* & *G.* τὴν γενομένην λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Casl.*

[e] Επ' ἔτη τετρακόσια.] *Big*, & *Samb.* ἐπ' ἔτη τριακόσια. Mihi magis placet lectio vulgatior *ἐπ' ἔτη υ'.* tot fere annos serviles, à tribus Patriarchis aut posteris Hebræis præcipue in Ægypto consumptos, de natali Isaaci secundum Moysen & Stephanum pectora διάνοιαν supputanti. Certum enim est sæpiusque Josepho adnotatum in hoc opere. 215. annorum moram tristem à Jacobi descensu Hebræos in Ægypto traxisse. BERN.

[f] Η Μωϋσέως] Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Casl.* & *Vat.*

[g] Ως Μωϋσέως] Prius erat excusum, Ως Μωϋσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἴγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ς'. Ως ἡ θαλ. τοῖς Ἑβραίοις διεκομ. &c. Κεφ. ζ'.

[h] Φυγεῖν] Φυγὴν *Big.* & *Samb.*

[a]ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

[b] Περιέχει ἡ βίβλος ἔτη [c] διακόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, diviserint habitationem: & Esavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii ejus, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esavus quidem, urbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saïra; & in Idumæa regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex hujusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reversus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inveniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, ut *de eo edulio* sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recusabat, interposito jurejurando. unde ob cibi istius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomus

Esavus à rubente jusculo, quod contra pretium primogeniti juvenis sitiebat, Edomi infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, rubrum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ησαῦς καὶ Ἰάκωβος, Ἰσαάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαῦς μὲν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ἰσαάκου τελευτὴν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μεριζόμενοι τὴν οἴκησιν ἐφ' ἁλλήλους, οὐκ ἦν ἔλαβον [d] παύτῃ καὶ κατέσχον. ἀλλ' Ησαῦς μὲν, [e] Χεβρωνίας πόλεως ἀναχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν [f] Σαείρᾳ διῃτᾶτο· καὶ τὴν Ιδουμαίας ἦρχεν. ὅτῳ καλέσας τὴν χώραν [g] ἀπ' αὐτοῦ. [g] Ἄδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, καὶ τοιαύτῃ αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ὑπὸ ὥρας ποτὲ καὶ πόνου καὶ σφόδρα τοῦ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· [h] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [i] ἐπιτυχὼν δὲ τῷ ἀδελφῷ φακὴν ἑψοῦντι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ξανθὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ [k] τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου μεταδοῦναι αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ καὶ φαγεῖν, σωφρονοῦντος χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν [l] ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ τοῦ λιμοῦ προαχθεὶς, ἀπεμαχήσατο τῶν πρεσβείων [m] αὐτῷ μετ' ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος, [n] ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ παιδιὰν Ἄδωμος ἐπεκλήθη· [o] Ἄδωμα γὰρ

E-

[a] Φλ. Ιωσήπου] Φλαβίου Ιωσ. Ιουδ. ἀρχ. λόγος δεύτερος *Bas.* & *G.* Ἀρχαιολογίας Ιωσήπου λόγος δεύτερος *Busb.* & *Hen.*

[b] Περιέχει] Hoc libro explicari historiam annorum 220. ab obitu Isaaci ad celebratissimam illam Hebræorum Exodum de Ægypto, multa fide discimus, ut ex Græcis *Big. Samb. Busb. Bas.* necnon codicibus tribus Regis Christianissimi, tum ex membranis Latinis *W. 1. Cantabr. Bal. &c.* Namque modum & rationem excedit numerus 422. quem Typographi *Paris.* & *Col.* nobis dedere. BERN.

[c] Διακόσια εἴκοσι.] Ita *codices* omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus ccccxxii. quem nobis dedere Typographi *Paris.* & *Col.*

[d] Ταύτῃ κὶ κατέχον.] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ταύτῃ κατέχον *Busb.* & *Hen.* τοιαύτῃ κατεῖχον *Bas.* & *G.*

[e] Σαείρᾳ ἐν ὄρει.] Σαείρᾳ *Vat.*

[f] Ἀπ' αὐτοῦ.] Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras.* atque *à semetipso* reddit *Vet. Interpr.* HUDS. Lege ἀφ' αὑτοῦ. COCC.

[g] Ἄδωμος] Ἐδωμος γάρ. *Samb. Cas. Zonar.* & *Eusebius* falsus ex scriptura Judæorum LXXII. & mille aliorum אדום, *idum.* Cum Josepho tamen Samaritæ, & ipsi Arabes scribunt لذوم & لدوم quod est *adum.* Alteram tamen formam melius refert nomen regionis Idumææ, prima syllaba levi. Quin ἐδωμαίους illam gentem appellitat Uranius, (sic volo pro σὺν, quod imperitia Editorum factum est ex οὗτος) Scriptor vetus in Commentariis Arabicis. BERN. Ita *Hen.* & *Busb.* Ἐδωμος ὁ *Big.* Ἐδωμος γὰρ *Samb. Cas. Vat.* & *Zonaras.* Ἄδωμος ὁ *Bas.* & *G.*

[h] Ἔτι δ' ὢν] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ἔτι παῖς ὤν.

[i] Ἐπιτυχὼν] Περιτυχὼν *Vat.*

[k] Τοῦτο ἔτι μᾶλλον] Τοῦτ' ἔτι *Bas.* & *Gen.* præter os Atticum. τοῦτο ἔτι μᾶλλον *Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Ηνάγκαζε·] Ita *Big.* in *cæteris* ἠνάγκατε.

[m] Αὐτῷ] Μεθ' ὅρκων αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[n] Ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν] Ita *Bernardus* ex *Codd. Impressis* unâ cum *MSS.* nam in *MSS.* ὑπὸ τῶν ἡλ. καὶ παιδιὰν Ἐδωμος ἐπεκλήθη, in *Editis* ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν Ἄδωμος καλεῖται, καὶ παιδιὰν ἐπεκληθείς.

[o] Ἄδωμα] Consentiunt jam *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius* Interpres καὶ παιδιὰν ἔδωμος ἐπεκλήθη. ἔδωμα γὰρ ἐρ. *Bas.* & *Gen.* ἄδωμος καλεῖται, καὶ παιδιὰν ἐπικληθείς. ἀδωμα γὰρ ἐρ. Verum parcius *Hen.* & *Busb.* ἀδωμα ἐπικληθείς. ἀδωμα γὰρ ἐρ. J. *Zonaras*, qui cum duobus illis sæpe ad verba convenit, ὅθεν ἐδωμ ἐπεκλήθη, διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ φακῆς, σφόδρα γὰρ ὦ τὴν χροΐαν τοιαύτη. ἐδωμ δὲ παρ' ἑβραίοις τὸ ἐρυθρὸν ὀνομάζεται. Neque præteribo alterum Josephi expilatorem, nomine vix suo *Eustathium.* τὸ δὲ σύρων γένος ὠκ ἔχαυ συνέσκεν· οἱ μὲν ἐδωμαῖοι ὠκαλέν, τὸ πρὶν ἰουμαίους ἔσαυ ἐπικληθέντες, διὰ τὸ ξανθὴς ἐπιθυμῆται αὐτὶν φακῆς. ἰδωμὰ γὰρ οἱ ἑβραῖοι τὸ ξανθὸν λέγουσι. ὕστερον δὲ σύροι μετωνομάθησαν, σύρων τινὸς ὀνόματι ἔθνος αὐτῶν κρατήσαντες. Hæc ille ad *Opus Brefit.* Docuit autem nos omnes ὁ νομοθέτης c. 25. Gen. v. 30. hunc principem, quando olim latrante stomacho exclamavit ad fratrem, מן האדם האדם *min haadem haadom* (unde lectio ἄδωμα & ἄδωμος apud Josephum firmatur) *de rubro obsecro, de rubro illo*, cognomen inde sustulisse ridiculum magis nescio an miserum & mordax. Quanquam etiam à prima sua conditione appellationem illam meruerat ubi exiit Pyrrhus plane, *Admoni* ארמוני כלו כאדרת שיער, ut loquitur Moyses v. 24. hirci simulior quam partus humani, corio obductus vice cutis. Inter Arabes vero atque Æthiopes لادم

&

Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι · [p] καὶ τὴν χώραν ἅτως [q] προσηγόρευσαν. Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν διὰ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.

nominatus erat : (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipſam, ut honeſtiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

β'. Γίνεται δὲ καὶ παῖδων πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν [r] Ἰάους μὲν καὶ [s] Ἰάλομος καὶ [t] Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς [v] Ἀλιβάμης τέκνωμα · τῶν δὲ λοιπῶν, [x] Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδας, [y] Ραγουήλος δὲ ἐκ [z] Βασεμάθης [a] ὑπῆρξαν αὐτῷ γνήσιοι. καὶ Ἰαοὺς μὲν ἕτοι παῖδες ἦσαν. [b] Ἀλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε · [c] Θήμανος, [d] Ὠμερος, [e] Σαφὼς, [f] Γόθαμος, [g] καὶ Κάναζος. Ἀμάληκος

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus ex una muliere Alibama nomine : reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Baſematha ei ſunt nati. Hos quidem filios habuit Eſavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa

Progenies Eſavi. Gen. c. 36. & 1 Par. c. 1.

& *colorem fuſcum*, & *corium* denotat. BERN. *Εδωμα Big. Samb. & Caſ.* Ε*ωμων Vat.* ſimili plane modo *Vet. Interpr.*

p Καὶ τὴν χώραν] Ita *Big. Vat. & Epiphan.* τὴν δὲ χώραν *Baſ. G. & Caſ.* τὴν χώραν *Hen & Busb.*

q Προσηγόρευσαν.] In literis optimis tellus illa, quæ à Libani jugis uſque ad mare Erythræum præcingit Palæſtinam, אדום *Edom* paſſim appellatur. BERN. Προσηγόρευσαν *Vat.* quod melius quam vulg. ἀπωνυμάζουσιν, & mox Ἕλληνες δὲ αὐτὴν *Samb. Caſ. & Vat.*

r Ἰαοὺς μὲν καὶ] *Samb.* Ἰαοῦς. Pentateucho Samaritano, יעוש ipſiuſque verſione Arabica يعوش, quod Joſephus voluit, & Syrus inſuper atque Arabs Waltonianus. Hoc enim nomine ζώσιμος potuit ſignificari, quod Arabibus عايش aut ζησιμᾶς (ut fieri in propriis adſolet) يعيش. Maſoretæ in Chronicis S. & in Lege c. 36. v. 18. Gen יעוש *Jehus*, alibi vero יעיש *Jehis*, neſcio an fallente calamo. Ἰαοὺς Doctores Alexand. nam Ἰεκλ veterum exemplarium Pentateuchi, ut Alex. Vatic. Wolfianique, aut etiam τὸν Ἰδαλιπ. proclivi vitio propagatum fuit, & ad manus Euſtathii tandem devenit. Ille eſt B. Hieronymo *Jehus* : & *Hieus* Epiphanio Scholaſtico. BERN. Ἰεὺς LXX.

s Ἰάλομος καὶ] Hebraice יעלם i. e. *Jahlam*, Samaritis Judæiſque Interpretibus, necnon Syris in ſimpliciori ſua verſione. Altera Syrorum enim *Hilam* עילם 1. Par. 1. & alibi *Jahlon* refert, ſicut *Ihelon* & *Ihelom* Tranſlationis Hieronymianæ MSS. Pſeudo-Euſtathius poſt LXXII. Metaphraſtas Ἰεγλωμ aut Ἰεγλόμ. Ἰεγλάμ Euſebius in Onomaſtico. Quinetiam *Samb.* Ἰέκλωμος, & *Big.* Ἰέλωμος: Epiphanius ad hos, *Hielon* pro *Hielom* aut *Ihelom*. *Baſ. & Gen.* Ἰόλαμος. Scripſi Ἰάλομος, tanquam à *ſcientia* aut *robore*, ſcilicet de יעלם Chaldæorum aut يعلم Arabico, nomen ipſum arceſſens. BERN. Ita *Bernardus*, ex voce Chaldaïca aut Arabica, quæ *ſcientiam* aut *robur* ſignificat. Ἰέκλωμος *Samb & Vat* Ἰέλωμος *Big.* Ἰόλαμος *Baſ. & G.* in *Codd. Vet. Interpr.* habemus *Ihelom*, *Jaelom*, & *Hielon*. Ιεγλὸμ LXX.

t Κόρεος] Κορος *Baſ. & Gen.* κόρεος cæteri codices Joſephi. κορὲ οἱ ο'. Moyſes, קרח *Corach*. Vide libri ſuperioris c. 18. ſect. 4. אהליבמה *Aholibama* & *Oholibama* Judæi. *Oolibama* Interpres S. nominum. *Ahalibama* atque *Ahlibama*, reliquiæ ωδεκαφυλου. ἐλιεφαμὰ Biblia Græca in Chron. ſed apud Moyſen ὀλιβεμὰ, *Vatic.* ἐλιβευα Alex. Compl. & *Euſtathius* *Ahlibema* Syri Arabeſque. Nunc ad haſce origines *Alibama nomine* pars antiquior codicum *Epiphanii.* ἀλιβαμης τὸνομα *Baſ.* & *Gen.* ὀλιβάμης *Big* & *Samb.* ἀλιβάνης *Caſ.* Hæccine fuerit alio nomine dicta *Judith* inter uxores Eſavi à Chananæis quæſitas, jam non moror. BERN. Ita *MSS.* Κορος in *Editis.* Κορε LXX.

v Ἀλιβάμης] Sic *Baſ. G. Hen.* & *Busb.* atque *Alibama* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ολιβαμης *Big. Samb.* & *Vat.* Ολιβάνης *Caſ.* Ολιβευα LXX.

x Ἀλιφάζης] Divinæ literæ אליפז, Judæiſque Græciſque ἐλιφὰζ 1. Par. 1. ſed his in Pentateucho ἐλιφὰς. Et Ariſteas eo ſeculo ἐλιφᾶν in obliquo البغز *Alifaz* Samaritæ, البغاز *Alifaz* Arabs Waltonianus. Caſſiodori manus *Eliphath*. Huic mater erat ערה aut عدة, ut Samaritæ ſcribunt literis alienis: ἀδὰ eadem Græcis ac Latinis. BERN. Ita edere viſum eſt *Eliphaz quidem ex Ada* in *Vet. Interpr.* & Ἀδὰ & Ελιφὰς *in* LXX. Ελιφάζης μὲν ἐξ Ἀδαους *Samb.* & *Vat.* Ἀληφάζης μὲν ἐξ Ἀσης *Baſ.* & *G.*

y Ραγουήλ] Vis tota librorum Græcorum, & *Raguhel* Caſſiodori Scriba. Eccleſia Græca cum Philone ῥαγουηλ, ita in illa Euſtathius. Apud fundum Moſaicum reperias רעואל, رعوال, *Rehuel*, aut S. Hieronymo edente *Rahuel*. Θεόφιλος idem nobis Græce explicantibus. BERN.

z Βασεμάθης] De illa fœmina inſignis luſus eſt & horunce Scribarum, & etiam Sacrorum. ἐκ βαθμάθης *Big.* ἐκ βασεμάθης *Samb* cum *Caſ.* ἐκ βασεμαὰθ Euſtathius, ſecundum Biblia Græca. Impreſſa denique Joſephi ἐκ μασαμωθης. S. Hieronymus de nominibus Hebraicis, *Baſemoth*: ſed idem ille ad Gen. c. 26. 36 *Baſemath*, ex Hebraico בשמת. Arabs Waltoni بـاسمـات, Erpenii بشمت. Mallem tamen apud Joſephum ſcribere ἐκ μαελάθης vel μαελήθης pro ἐκ μασαμήθης. Nam per c. 36. Geneſeos (quo difficilius quidem vix reperias in toto opere Moyſis) pro *Baſemath* Judæorum Græcorumque, Synagoga Samaritica ubique legit *Mahalath* מחלת Iſmaelitis quidem iſta c. 28. v. 9. ejuſdem libri, Judæis Chriſtianiſque ſimul profitentibus, merito appellabatur μαελάθ. Nomen autem utrumque *Mahalath* & *Baſemath*, ſuavem nympham aut *Glycerium* ſignificat. Ita ſane concedetur *Adæ* Chananitidi gratiſſimum cognomentum *Baſemath* ex conſenſu omnium Exemplarium c. 26. 34. quin ſuavitatem meram etiam denotat nomen *Ada*, aut Typo Syriaco *Adiatha* עדיתא. Iſtud ſi recuſaverit, vel ad Rabbinorum longa deliria ultro abeat quiſquis, vel cum Riveto, Mercero, aliiſque Theologis in hoc nodo genium ſuum fruſtra deterat. BERN. Ita *Samb.* & *Caſ.* Μοσαμὴθης *Baſ.* & *G.* Μασεμάθης *Vat.* Βαθμάθης *Big.* Βασεμαὰθ *Euſtath.* ex LXX. Μαελάθης vel Μαελιθης malit *Bernardus*, quod Synagoga Samaritica ubique legat *Maalath*.

a Ὑπῆρξαν] Ita *MSS.* ὑπαρξασθ in *Editis*.

b Ἀλιφάζῃ] In *MSS.* Ελιφάζη.

c Θήμανος,] Recte expreſſum ex Hebraico תימן *Theman*, aut potius quod Samaritæ enuntiant ثيمن *Thaman*. Θέμανα, *Big. Samb.* & *Euſtathius.* ἀνθ' ἑρμηνεία LXXII. Interpr. Θαμὰν alia, alia Θεμὰν. *Thamanæos* Herodoti ab illo homine deduxit Maximus Grotius. At multo certiora adfert Euſebius Pamphili in Lexico ſuo Geographico. Θαιμὰν, χώρα ἡγεμόνων ἰδουμ. ἐν τῇ γεβαλίνῃ, ἀπὸ Θαιμὰν υἱοῦ ἐλιφὰζ υἱοῦ ἡσαῦ. ἀλλὰ καὶ εἰς ἔτι νῦν κώμη ἐστὶ Θαιμὰν, ἀπέχουσα πεντῶν ἀμφὶ τὰ ιε σημεῖα, ἐν ᾗ καὶ ἐκάθισεν Φρούριον ἐφαλιωνικόν. Et inferius, Θαιμὰν, ὡς ἐζεχιὴλ, πόλις τῆς ἰδουμαίας · ὡς δὲ ἡσαΐας, πολις τῆς ἀραβίας, ἐν ᾗ τῶν ἀσσόβια, πόλις ἡσαῦ ἐπαλεῖθ. Cur autem *Themani* parens in libro Jobi, c. 2. 11. vocaretur *Themanites*, Theologi explicent. BERN. Θέμανος in *MSS.* in LXX. Θαιμὰν, & in *Euſebio* de Locis Hebr. quem videſis.

d Ὠμερος,] Ομερος *Baſ. Gen.* & *Epiph.* accurate. Nam Geneſis habet אומר i. e. ὠμὰρ, ſecundum exemplaria Judaica atque Syriaca; ſed אמר ἄμαρ aut ὑμὰρ inter Samaritas. Doctores inſuper Alexandrinos ὠμὰρ legiſſe oſtendit codex *Vaticanus* ad Gen. & editio Wolfiana ad Paralip. Cætera tamen pleraque ἀνθίγραφα Græcorum error invaſit : unde ὑμὰρ legitur in MS. Alexandrino, aliiſque Bibliis, unde ὄμαρος etiam in exemplaribus Joſephi *Big. Samb.* & *Caſ.* Atque pridem in Lexico Euſebii ὠμὰρ, λαὸς exponebatur ab hoc capite. ὑμὰρ autem *Euſtathii*, aut ὠμὰρ ex codice Pembrochiano propius accedit ad Hebraicum *Omer* tamen, ſi interpretere, ἄμνος, aut ὁ ἄρχων. Ab illo *Amorrhæorum* appellatio, in Originibus ſacris atque etiam hiſce Joſephi per prolepſin aliquando uſurpata. BERN. In *MSS.* Ομαρ & Αμαρ. in LXX. Ωμὰ. & Ωμὰν. in *MS. Euſtathii* Ωμὰρ, & in *Codd. Epiphanii* habemus *Omer*, *Omar*, & *Omor*.

e Σαφὼς,] Sequitur Eliphazi filius mutilo nomine *Ophus* ex membrana multa Epiphanii, pariterque ὄφις juxta ἐκδόσεις *Baſ.* & *Gen.* Præterea *Big. Samb. Caſ.* & *Pſeudo-Euſtathius* temeraria imitatione LXXII. Interpretum, τὼφαρς nunc ſcribunt: quod nominis amico cuidam Jobi competit, magis quam Eliphazi. Sufficit nobis, quod Judæi ac Samaritæ retinent in opere Moſaico צפו i. e. *Zepho*, Rabbinis & S. Hieron ſive *Sapho* صفو Criticis Samaritarum, Syrorumque. Idem in Chronicis variante calamo veterum Maſoretarum צפי *Zephi* ſcribitur, & adeo apud Hieronymum Interpretem. Reſtitui itaque Joſepho huic nomen honeſtum σάφις, à *claritate*, quod eſt Arabum صفو *Sapho* percommode acceptum. BERN. Ita ex Moſaïco *Zepho* aut *Sapho* reſtituit *Bern.* In *Editis* Οφις, & *Ophus* in *Vet. Interpr.* in *MSS.* Σώφαρ ex Σωφὰρ in LXX.

f Γόθαμος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Ἰώθαμος *Baſ.* & *Gen.* Facile enim permiſcentur invicem tam ſcribentibus quam aſſa pronuntiantibus elementa γ & ι. Idem in editione LXXII. ad Gen. γοθὰμ aut γοθὸμ, & ad initium Paralip. γοθὰμ & γοωθὰμ Hebraice געתם *Gahatham* & *Gatham* S. Hieronymo. Arabice جعثم *Gahthamo* & *Gohthamo*. Sic autem *pygmæum* & *homuncionem ſtrigoſum* vocitabis. Quibus autem etymologiæ ridiculæ forte impenſius placent, conſulant Onomaſtica Philonis & Euſebii. Dein ex legitimis Eliphazi vocatur poſtremus apud Joſephum ὁ κάναζος, ut tam *Baſ.* quam *Genevæ* excuſum fuit pro καὶ μάναζος, ex Hebræo וקנז *Ucenaz*, aut *Ucanaz*, & *Canaz*, quomodo legunt Samaritæ Ibidem ὀκίνεζος *Samb.* & *Caſ.* ὀκίνεζος *Big.* κενὲξ & κενὰξ Euſtathius. κενὲζ LXXII. Interpretes. *Canaz*, Syri Arabeſque. *Cannaz*, Epiphanius. Ab *æmulando* tamen hoc nomen habuit iſte Eliphazides, conditor gentis Cenezææ: nam Gen. c. 15. 18. καὶ τὸς κενεζαίους ex præoccupato legitur. BERN. Ita *MSS.* Ἰόθαμος in *Editis*, Γοθὰμ in LXX. & Γοθὰμ ad initium *Paralipom.*

g Καὶ Κάναζος.] Ita ex *Canaz* in melioribus *Epiphanii* Codd. Οκινεζος *Samb.* & *Caſ.* Ὀχίνεζος *Big.* & *Vat.* Ὀκαναζος *Baſ.* & *G.* καὶ Κενὲζ LXX.

mnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumææ regionem, quæ Gobolitis dicta est, eamque, quæ ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, universa idem nomen tunc obtinuit, partesque ejus appellationes ab habitatoribus inditas postea conservarunt.

Gobolitæ & Amalecitæ.

γὰρ νόθος ἦν, ὁκ παλλακῆς οὕτω γεγονὼς [h] Θαμνάης ὄνομα. ἔτοι κατῴκησαν τῆς Ιδυμαίας τὴν [i] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκης κληθεῖσαν [k] Αμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ ἡνομένη ποτὲ ἡ Ιδυμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

II. CAP. II.

Quomodo Josephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter somnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

Et opibus & liberorum solertium progenie claret Jacobus.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem assequi, quantam vix alius quisquam. Nam & opibus excellebat inter istius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conspicuus: nihil enim eis deerat, sed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipsius felicitatis curam gerebat *cœleste* numen; ut etiam ex rebus, sicut tum videbantur, adversis maximus ei accesserit bonorum cumulus, & per ipsum ejusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit: ex hujusmodi occasione. Josephum ex Rachela sibi natum Jacobus cum ob corporis venustatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut* & *prædictio* ex somniis, quæ sibi visa patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis sibi promissæ: cum natura hominum proclivis sit ad res prosperas vel conjunctissimorum æmulandas. Visiones autem, quas per quietem viderat Josephus, hujusmodi erant.

Delitiæ patris atque fratrum odium Josephus, pulchræ indolis vultusque puer.

[l] Ὡς Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὖτῳ προδεικνυόντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

ΙΑκώβῳ μὲν συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον ὁκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρετῆς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· ἀδενὴς γὰρ [m] ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ [n] συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόνοιαν ἔσχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τῶν λυπηρῶν αὖτῳ δεξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν προσαρχεῖν· καὶ • πολλῶν τῶν ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόντε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [p] Ιώσηπον ὁκ Ραχήλας [q] πεπαιδοποιημένος Ιάκωβος, λόγῳ τε τῷ περὶ σώματος εὐγλωσσίαν [r] καὶ λόγῳ ψυχῆς ἀρετήν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων [s] πλέον ἡδῶν ἠγάπα. τούτῳ προσῆν [t] τῶν ἀδελφῶν ἡ τε πατρὸς ὀργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, [v] ἥ τε ὁκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τοῖς ἐμήνυσεν, [x] ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγελωμένη· ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων [y] καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων ὕβρεις. αἱ δ' ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ιώσηπος, τοιάδε ἦσαν.

β'. Ἐκ-

h Θαυνάης] Θαμνάης *Bas.* & *Gen.* Θαμνᾶς *Eustathius.* Θαμάης, non bene *Big. Samb.* & *Cas.* Quippe Samaritis, Syris, τοῖς ὁ. & Hieronymo *Thamnah* ثمنع, Judæorum Scribis *Thimnah* ex Hebraico תמנע; *vetitam* hanc Latine dicas. Respondeant autem fide bona, ut fas est, Theologi nostri, an legendum 1. Par. 1. 36. ומן תמנע עמלק καὶ ὁκ Θαυνᾶς ἀμαλὴκ: aut præstat desipere mentis cum verpis Rabbinis. BERN. Ita *Bas.* & *G.* rectius quam Θαμάης ut in *MSS.* nam Θαυνὰ in LXX.

i Γοβολῖτιν] Γοβολίτιδα *Hen.* & *Busb.* Hanc tamen ditionem circa Petram, quæ primo *Nabatæa*, mox *Idumæa* appellabatur, & *Petræa* Arabiarum, ut Josepho *Gobolitis* tum heic tum alibi suarum originum, ita dicta est *Gebalitis* aut *Gebalena* Eusebio Pamphili, Stephano Byzantio, aliisque veterum Philologorum. Utile autem est Stephani vel Hermolai Grammatici verba huc addere. γέβαλα, τρίτη μοῖρα τῆς παλαιστίνης. ἰώσηπος. τὸ ἐθνικὸν γεβαλίτης, ὡς βεριώτης, δυσκωφός. γεβαλίτη τε καὶ αἱμαῖτις (lego ἀμαλκῖτις) καὶ τῆς Ιδυμαίων χώρα μεταπεπόαθε. Tum alibi, ἐστὶ καὶ γέβαλα χωρὰ ἀραβίας. καὶ τὸ ἐθνικὸν γεβαλίτης, τῷ τύπῳ τῆς ἰσχυρείων, quod Arabistæ non nesciunt. Diserte tamen magis Euseb. in Onomastico S. ἰδυμαία, χώρα ἐστὶν, ἐξ αὐτῆς παρωνύμως ὀνομασθεῖσα· ἐν ᾗ εἰσὶ καὶ αὐτοὶ ἐκεῖ ἐκλεῖσθαι. ἐστὶ δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν γεβαλὴν καλουμένη· ἣ καὶ τινα αὐτῆς, χώρα ἐστὶ Ιώβ. Idem de *Rocboth* ditionis Idumææ, Gen. 36. 37. ἔτι καὶ νῦν ἐστὶ φρέαρον ἐν τῇ γαβαλίτιδι. BERN. In tribus *MSS.* Γοβολίτην. Ex *Eusebio*, & *Steph. Byzant.* in voce Γέβαλα, ubi Αμαλκῖτις pro Αιμαῖτις reponi jubet *Fern.* Γεβαλίτιδι.

k Αμαλκῖτιν.] Αμαλκίτην *Big.* ἀμαλκίτης *Busb.* atque *Hen.* עמלק autem vox est Arabica & quidem ἀπωθετος. Sed Rabbini gens ingeniosa & etymis excudendis nata ab ἀπολέψαι hoc nomen deducunt: ab his & S. Hieronymus quandoque ineptire didicit. BERN.

l Ως Ιώσηπος,] Contractius *Busb.* Περὶ τῶν ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ιωσήφ.

m Ολως ὑστέρουν,] Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis.*

n Συνιέναι.] De eisdem Philo, Alex. οἱ δὲ εἰς σωφροσύνην ἀσκηθέντες, καὶ δεινοὶ ἀφ' συμβόλων ἰχνηλατῆσαι πρᾶγμα ἐκλιμπάνον αἴσθησι σοφασμοῖς. p. 527. BERN. In *MSS.* συνεῖναι. Scripsit forsan συνῆν. quod Ἀθλιώτερον est.

o Ποιήσας τὸ δεῖπνον Αἰγύπτῳ] Ποιῆσαι *Vat.*

p Ιώσηπον] Nobilissimum illum Oneirocritam ex Hebræo יסף *iosepho* nuncupant LXXII. Doctores Alexandrini, Philo uterque, Artapanus, Tr. Pompejus, Scriptores divini N. T. aliique: unde *iosephon* ubique occurrit in codd. *Big.* & *Cas.* Verum Editores *Bas.* & *Gen.* tum *Busb.* atque *Hen.* legunt ultima tenui *Iosepon.* Quin vero ita sexcenties scribitur id nomen Judæis acceptissimum in hisce originibus. Scribæ equidem Christiani τῷ παίκαλον *iosepon* ἤτοι *ioseph* abs harum originum Scriptore, aliisque multis *iosephois* eo modo distinguere voluerunt. BERN. Ιωσηφ LXX. Ιώσηπον *Big.* & *Cas.*

q Πεπαιδοποιημένος] Ita *Big. Samb. Vat* & *Cas.* πεπαιδοποιησάμενος *Bas.* & *G.* ὁκ Ραχήλας χὼν *Busb.* & *Hen.*

r Καὶ λόγῳ ψυχῆς ἀρετῆς.] Καὶ τῷ ψυ. *Busb.* & *Hen.* Dein illorum imitatione J. *Zonaras*, ἰσχνὸν ἦ ὁκ ἦ ῥαχὴλ *iosepo*, λόγῳ τε τῷ περὶ σώματος εὐφυΐαν καὶ τῷ περὶ ψυχῆς ἀρετῷ, πλέον τῶν ἄλλων παίδων ἠγάπα. ἥ τε γὰρ τοῦ πατρὸς ὀργὴ, καὶ οἱ ὀνειροι, ἃς εἰσάσαις, εἰς φθόνον αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς κατέστησαν. Adde his verba Artapani antiqui Scriptoris, qui ait τῷ Αβραὰμ *iosepo* δόγμα γῆρας, ὃν ἦ ἰσχνὸν, συνέσει ἦ καὶ φρονήσει πρὸς τοὺς ἄλλους διενεγκόντα, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλευθῆναι. προσηδόμενον ἦ τῷ ἐπίσασιν, (edit. ἐπισυσασιν,) διενεῖκαι τῶν ἀσυγκρίτων ἀράβων, εἰς τὸν αἰγυπτον αὐτὸν ἀφικέσθαι. τινὲς ἦ τὸ ἐστυχαιόμενον τοιοῦτον. Huc etiam accedat historiarum Philippicarum Epitomator l. 36. *Minimus ætate inter fratres Joseph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. Sed Israelem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit.* Hæc Justinus, necnon Trogus quasi σημαίνειν. Conveniunt autem magis (ut amant) in ea causa Philo & LXXII. Judæi ὠνόμασεν ὁ πατὴρ, inquit ille, p. 526. αὐτῷ προῆκται αἰτίας καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἰδιώτην, ἐνεκαλέσθη καὶ ἀδικεῖσθαι· καὶ τῷ πάλαι μᾶλλον ἔσεσθαι, ἐτησίαν ὠφέλειαν ἐπὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἐπὶ. Sed tot Interpretes, ὅτι ἐπὶ γῆς ἐπὶ. Josephus tamen interpretatur בן זקנים cum Onceloso, בר חכים prudentia provectum, haud ætate. BERN. Ἀφ' ὧν τῷ ψ. *Busb. Hen.* & *Zonaras.* Videsis *Artapanum* apud *Euseb.* p. 429. *Philonem* p. 526. & *Trogi* Epitomatorem l. 36.

s Πλέον ἡδῶν ἠγάπα.] Πλείων in quatuor *MSS.* non ut Athenis solent.

t Τῶν ἀδελφῶν] Illud τῶ ex *MSS.*

v Ἥ τε ὁκ τῶν ὀνειράτων] Ita *Bas. G. Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Facilius *Busb.* & *Hen.* cum *Zonara* καὶ τὰ ὀνείρατα. *Epiphanius* vertit *sive somnia.* ἢ καὶ τῶν ὀνειράτων, aut ἥ τ' ὁκ τῶν ὀνειράτων, aut καὶ τῶν ὀνειράτων. *T. Faber.* (Epp. Vol 2. p. 304.) mavult ἥτε ὁκ τῶν ὀνειράτων ἀποβάσις, adjiciendo verbum, quo sæpe utitur *Josephus*, ut mox p. 50 v. 20. Licet emendare, ἥτε ὄψις (aut κρίσις) τῶν ὀνειράτων. BERN. & HUDS.

x Ἐπ' εὐδαιμονίᾳ] Ita *MSS.* in *Editis* εὐδαιμονίαν καταγελώμενα. *Epiphanius* habet *eo quod profectum ejus annunciarent.* Hinc *Bernardus* legit ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγελώμενα.

y Καὶ τὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

β'. Εκπεμφθεὶς μὴ τῶν ἀδελφῶν [z] ὑπὸ τ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴ τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν [a] κ τ σωμήθειαν ὑπιφοιτώντων κ τὰς ὕπνους ὀνειράτων ἀφαφέρεσαν ὄψιν· ἣν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξέθετο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτὸ δράγμα [b] τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' ᾧ κατέθηκε τόπου· τὰ δ' ἐκείνων προσκυνεῖν [d] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τὰς δεσπότας. οἱ δ', συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ κ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, κ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ιωσήπῳ τάτων οὐδὲν, [c] ὡς ἀγνῶτα αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσιώπησαν, ἀρὰς δ' ἐποήσαντο μηδὲν [f] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· κ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. [g] Τῷ δ' παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικήσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ιωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸ γὰρ ἥλιον ἐδόκει, τὴν σελήνην καὶ [h] ἕνδεκα ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, κ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν προδοὺς τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, κ τάτων προσπυνθανόντων, διεσάφησε, κ τί βούλεται σημαίνειν φράσαι [i] προκαλεῖ. ὁ δ' [k] ἥσθη τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ πρόῤῥησιν αὐτοῦ τῇ ἀφνοίᾳ συλλαβὼν κ μὴ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἐχαίρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. Εὐδαιμονίαν γὰρ [l] τῷ παιδὶ [m] κατήγγελλε, κ καιρὸν ἥξειν [n] θεῷ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπὸ τ γονέων κ τ ἀδελφῶν ἔσεσθαι [o] τίμιον κ προσκυνήσεως ἄξιον· τῇ μὲν σελήνῃ κ τ ἡλίου μητέρι κ πατρὶ, τὰς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς εἰκάζων. Illa hucusque. Paria habet delibator harum historiarum Zonaras, τ ἥλιον κ τὴν σελήνην, κ τὰς λοιπὰς τ ἀστέρων προσκυνεῖν δοκεῖ αὐτῷ. ταύτας τὰς ὄψεις τῷ πατρὶ διηγούμενος, παρόντων κ τ συγγενῶν, τὴν δήλωσιν ἐζήτει μαθεῖν. ὁ δ' Εὐδαιμονίαν κατήγγελε τῷ παιδὶ· κ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν ὑπὸ τ γονέων κ τ ἀδελφῶν τιμηθήσεσθαι [p] κ προσκυνηθήσεσθαι [p]. Habuit autem Josephus ante suos oculos βίον πολιτικὸν Philonis, ubi hæc legis: ὁ δ' Ιωσὴφ ἀδένδρου [q] ὀλίγας ὑσσοπου ῥιζὰς ὀναρ ἰδὼν ἕτερον καταπλήξαντα τ προτέρου, τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφηνεν. ὧδε γὰρ ἥλιον κ σελήνην κ ἕνδεκα ἀστέρας ἥκοντας προσκυνεῖν αὐτόν, ὡς τ πατέρα θαυμάσαντα τὸ γεγονὸς, ἀναπολέσαι τῇ Αἰγύπτῳ, ταπεινούντα κ σκοπούμενον τὸν ἑτέρωθεν. Mox ille Philosophus Αἰγὰ μὲν γὰρ ἥλιον τ πατέρα, Αἰγὰ δὲ σελήνης τὴν μητέρα· Αἰγὰ δὲ τ ια ἀστέρων τὰς ἀδελφὰς ἀπτημαίνειν ἔοικεν. BERN. Sic in omnibus *MSS.* κ τὰς ἀστέρας τὰς λοιπὰς *Baſ.* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videſis p. 16. *Edit. Baſ.*

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ιάκωβος ταυτὶ οὐκ ἀπιθέτως τ ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποίησατο· [r] τὰς δ' ἀδελφὰς τ Ιωσήπου σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. κ διετίθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα Αἰγὰ τ ὀνειράτων ἀγαθὰ [s] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, κ ὧν συναπολαύσειν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, κοινωνὸς [t] ὡς τ γ ἡνίσεως ὄντως κ τ εὐδαιμονίας [v] ἐσομένης· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μειζόνως τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

2. Missus cum fratribus à patre ad fruges messis tempore colligendas, visionem vidit ab iis quæ dormientibus obversari solent *longe* diversam: quam experrectus fratribus interpretandam narravit, dicens, suum quidem sibi visum, præterita nocte, tritici manipulum, eo quo posuerat loco, immotum stare; illorum vero accurrentes ipsum venerari, ut solent dominos servi. At illi, cum intellexissent visionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus potestate futuros, Josepho quidem, ac si iis plane ignoratum esset somnium, nihil tale interpretati sunt; sed *tacitè* precabantur ne quid horum, quæ suspicati sunt, ei *unquam* eveniret: eoque etiam majore in eum odio exardere perseverarunt. *Vidit per quietem fratres ipsum adoratum venientes arista rum instar capita inclinasse. Gen. c. 37.*

3. Deus autem, adversus eorum invidiam contendens, alteram visionem Josepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol sibi visus est arripere lunam & reliquas stellas, ac in terram descendere, ipsumque adorare. Hanc visionem patri, etiam in præsentia fratrum, nihil ex iis mali suspicans, exposuit; obsecratque, ut quid sibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero somnio lætatur: ejus enim præsagium mente colligens, & eventum sapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus est, tempusque concessu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore esset, & veneratione dignus haberetur: solem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; stellas vero fratribus, cum & ipsi undecim essent sicut & stellæ, tum à sole & luna vim suam habeant. *Somnium aliud Josephi. Parentes tanquam magna & sidera, fratres xi. ut minora, ad gemma ejus humiles delabi.*

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit visionis interpretationem: fratres vero Josephi valde contristavit tale præsagium. Ac incitati sunt adversus eum, veluti extraneum quempiam, bona somniis istis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros esse verisimile erat, ut generis participes ita & felicitatis socios futuros: atque adolescentulum *Hinc illa fratrum suorum simultas, consilia dira, insidiæ.*

z Υπὸ τ πατρὸς] Vestigia Philonis sui premit Josephus in hoc somnio. ἔδοξε, φησὶν ὁ Ιωσὴφ, ἀμήτε καιρῶν ἐφεσάσης, κ πανίας ἡμᾶς ἀφικομένους εἰς τὸ πεδίον ἐπὶ τὴν τ καρπὸ συλλογὴν, ἀριθμεῖν λαὸν ὡς θερίζειν· αἰφνίδιον δ τὸ μὲν ἐμὸν δράγμα ὀρθὸν στῆναι, κ μηδεμιᾷ ῥοπῇ ἀνατραπῆναι· τὰ δ' ἕτερα, ὥσπερ ἀπὸ συνήθους ἐπὶ δράγμασι τεθῆναι, κ μὴ τιμᾶν τ πάντα προσκυνεῖν. Josephum deinde suis verbis traduxit Zonaras, ubi hoc visum enarrat. ἐν ὥρᾳ θέρους ἐτῶν μὴ τ ἀδελφῶν ὁ εἷς ὢν, δράγμασι δεσμεῖν κ τιθέναι· κ τὰ μὲν αὐτοῦ ἑστάναι, τὰ δὲ τ ἀδελφῶν προσερέχοντα προσκυνεῖν τοῖς αὐτοῦ. Neque multo diversi sunt codices *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συλλογῇ καρπῶν ὢν ὡς ἕτερος ἐπέμφθη μὴ τ ἀδελφῶν· λέγων ἐδεῖν τὸ μὲν αὐτοῦ δράγμα τ πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' ᾧ κατέθηκε τόπου, τὰ δ' ἐκείνων προσερέχοντα προσκυνεῖν αὐτῷ· οἱ δ' συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ τὴν ὄψιν προλέγουσαν, κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν, οὐδὲν αὐτῷ διετάρησαν. Sic illi usque ad finem hujus Paragraphi. BERN. Ita *Big Samb.* & *Vat.* Ὧδε τ π. *ceteri.* Vestigia *Philonis* (p. 540.) premit *Josephus* in hoc somnio. Suis verbis hoc visum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum discrepant *Hen.* & *Busb.*

a Καθ' τὴν συνήθειαν] Καθ' συνήθειαν *Vat.*

b Τῶν πυρῶν] Illud τ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

c Προσκυνεῖν αὐτὸ,] Προσκυνᾶν αὐτῷ Phrasi Athenarum Christianarum *Baſ. Gen. Hen* & *Busb.* BERN.

d Αὐτὸ,] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Baſ.* & *G.* Verba sequentia *in MSS.* conservata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τὰς δεσπότας. οἱ δ', συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ; omiserunt *Baſ.* & *G.*

e Ως ἀγνῶτα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris*, ὡς ἀγνῶτα ἦν τὸ ὄναρ αὐτοῖς.

f Εἰς τέλος παρελθεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτῷ παρελθεῖν εἰς τέλος ὧν ὑπ. *Baſ.* & *G.* εἰς τέλος αὐτῶν παρελθεῖν ὧν ὑπ. *Vat.*

g Τῷ δ' παρ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ δ' ἐπ' αὐτῷ *Baſ.* & *G.* τῷ δ' παρ' αὐτοῖς φθ. *Vat.*

h Καὶ τὰς λοιπὰς ἀστέρας,] Accipite Josephi breviaria *Hen.* & *Busb.* εἶδε κ δεύτερον ὄψιν τὸ θεῖον Αἰγὰ τ φθόνον τ ἀδελφῶν ἐπιπέμπει τῷ Ιωσήπῳ. τ ἥλιον ἔδοξε συν τῇ σελήνῃ, κ τὰς λοιπὰς ἀστέρας ἐπὶ τῷ γῷ ἰδεῖν, κ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ κ τ ἀδελφῶν τυχόντων διετάφησε, τί σημαίνῃ φράσαι προκαλῶν. ὁ δ' εὐδαιμονίαν τῷ παιδὶ κατήγγειλε· κ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπὸ τ γονέων κ τ ἀδελφῶν ἔσεσθαι τίμιον κ προσκυνήσεως ἄξιον. τὴν μὲν σελήνην κ τ ἥλιον μητέρα κ πατρὰ, τὰς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς εἰκάζων. Illa hucusque. Paria habet delibator harum historiarum Zonaras, τ ἥλιον κ τὴν σελήνην, κ τὰς λοιπὰς τ ἀστέρων προσκυνεῖν δοκεῖ αὐτῷ. ταύτας τὰς ὄψεις τῷ πατρὶ διηγούμενος, παρόντων κ τ συγγενῶν, τὴν δήλωσιν ἐζήτει μαθεῖν. ὁ δ' Εὐδαιμονίαν κατήγγελε τῷ παιδὶ· κ καιρὸν ἥξειν, καθ' ὃν ὑπὸ τ γονέων κ τ ἀδελφῶν τιμηθήσεσθαι [p] κ προσκυνηθήσεσθαι [p]. Habuit autem Josephus ante suos oculos βίον πολιτικὸν Philonis, ubi hæc legis: ὁ δ' Ιωσὴφ ἀδένδρου [q] ὀλίγας ὑσσοπου ῥιζὰς ὀναρ ἰδὼν ἕτερον καταπλήξαντα τ προτέρου, τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφηνεν. ὧδε γὰρ ἥλιον κ σελήνην κ ἕνδεκα ἀστέρας ἥκοντας προσκυνεῖν αὐτόν, ὡς τ πατέρα θαυμάσαντα τὸ γεγονὸς, ἀναπολέσαι τῇ Αἰγύπτῳ, ταπεινούντα κ σκοπούμενον τὸν ἑτέρωθεν. Mox ille Philosophus Αἰγὰ μὲν γὰρ ἥλιον τ πατέρα, Αἰγὰ δὲ σελήνης τὴν μητέρα· Αἰγὰ δὲ τ ια ἀστέρων τὰς ἀδελφὰς ἀπτημαίνειν ἔοικεν. BERN. Sic in omnibus *MSS.* κ τὰς ἀστέρας τὰς λοιπὰς *Baſ.* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videſis p. 16. *Edit. Baſ.*

i Προκαλεῖ.] Ita cum *Vat.* in *aliis* προσκαλῶν.

k Ἥσθη τῷ ὀνείρατι·] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* ὁ δ' ἡσθεὶς *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.*

l Τῷ παιδὶ] Τῶν παιδίων *Vat.*

m Κατήγγελλε,] Sic, ut amat *Josephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγειλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγελλον *Editionum* par.

n Θεῷ δόντος,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεῷ ζῶντος in *Editis.*

o Τίμιον] Sic in *MSS.* τιμᾶν κ προσ. *Baſ.* & *G.*

p Ἀλλ' ἰσχὺν ὑπερθέντος,] Vocem ἀλλ' restituimus ex *MSS.*

q Καὶ γὰρ νάπης] Iterum ex *MSS.* in *Editis* τῷ τάτους ἕνδεκα εἶναι, καθάπερ τὰς ἀστέρας.

r Τὰς δ' ἀδελφὰς] Ita *MSS.* τὰς ἀδελφὰς *Baſ.* & *G.*

s Ἕξειν,] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* ἥξειν *reliqui* omnes.

t Ως τ ἡνίσεως] Illud ὡς ex *MSS.*

v Εσομένης·] Εσομβίας, ἀνελεῖν ὡρμ. *Samb.* & *Epiphan.*

lum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc consilium ratum habuissent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio est pecoribus alendis optima & pascuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non prænonentes quod istic abituri essent. Ille vero, quod hoc nesciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, tristi & solicito animo rem agitans, illisque valde metuens, mittit Josephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

εφίκιον. καὶ τούτῳ κυρώσαντες τῇ βουλῇ, [x] ἐπεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ὅπῃ Σικίμων τραπέντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τ' πιμνίων [y] ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν. ὁ δ' ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ δ' μηδὲ ὑπὸ τ' πιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαί τινα [z] τ' περὶ τ' παίδων αὐτῷ τ' ἀληθὲς σημήνειν δυνάμενον, [a] σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ περιδεὴς ὢν, πέμπει τ' Ἰώσηπον εἰς τὰ πίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τ' ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

CAP. III.

Quomodo Josephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illustris, fratres in sua potestate habuit.

Pro fratre apud cæteros intercedit Rubelus, oratione pia ac facunda.

ILli autem, ut fratrem ad se venientem conspexerunt, gavisi sunt, non quasi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre missi, sed tanquam inimici, & in manus suas Dei voluntate traditi: ac confestim, & ne occasionem ex manibus elabi sinant, ad illum perimendum sese expediunt. Rubenus vero, inter istos natu maximus, cum eos ita se habere vidisset, superque ea re consentientes, tentabat *eorum impetum* continere: ostendens facinus fore audacissimum simul ac scelestissimum. Ut nefarium quidem & Deo visum iri, & hominibus flagitiosum, etiam non consanguinei cædem perpetrare; multo autem scelestius fratris necis reos deprehendi; quo sublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipsos reveriti, reputantesque secum quantum perpessuri essent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto desisterent tam audaci, obsecrabat; etiam præ timore Dei, qui spectator ac testis foret consilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abstinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam sanamque mentem adductos: sin pergerent ad opus, nullas esse pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præsentem violassent, cui nihil latere potest, sive in solitudine peragatur, sive in urbium frequentia. Ubicunque enim est homo, existimandum ibi Deum quoque adesse. Quin & propriam conscientiam, si hoc ipsum patrare auderent, sibimet adversaturam esse ajebat: quam nemo potest fugere, sive bonam conservare studeat, sive talem nactus fuerit, qualis ipsos infectatura est, si fratrem interfecerint. Insuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas esse cuiquam fratrem, licet injustum, interimere: satius vero esse ita amicos non ulcisci & persequi, si quid peccasse videantur. Josephum vero, qui nequaquam malignus in ipsos exstiterit, occiderent: cujus ætas

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς [b] Ἰώσηπος, ὑπὸ τ' ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γνώμενος ἔπιτιμος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοῖς ἀδελφοῖς ἔχεν ὑποχείριος.

Οἱ δ', τ' ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἤθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείᾳ παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρὸν, καὶ τ' χεῖρα αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν δεδοσθέντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, [c] καὶ μὴ τ' ὃν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, [d] ὡρμήκεσαν. [e] ὅτῳ δ' αὐτοὺς Ῥουβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [f] ὠμοτηκότας, ἐπεῖχε κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, [g] καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χεῖρας ἐργάσασθαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ [h] πατήρ τε ἀναιρεμένῳ σωματικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ πάθος ἀποστήσειν, ὁ κατ' ἀνθρώπινον [i] γινομένῳ νόμον, συγκατασπάσαι. [k] τούτων δ' οὖν αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου θεραπεύοντες, ἀποχεῖσθαι τολμήματος παρεκάλει, καὶ τ' Θεὸν δείσαντας, [l] ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἦδη καὶ τ' βουλῆς αὐτῶν τ' [m] ὅπῃ τ' ἀδελφὸν γενησομένης. ἀποστήσας τ' μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προσελθόντας δ' ὅπῃ τοῦργον οὐκ ἔστιν λύειν οὐκ [n] εἰσπράξαιτο τ' ἀδελφοκτονίας δίκλω, [o] μιάναντας αὐτὸ τῷ παντα χοῦ παρεῖσαν προνοίαν, καὶ μήτε τ' ἐπ' ἐρημίας πεπλομένων ὑστερῆσαν, μήτε τ' κατὰ πόλεις. [p] ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν συνεῖναι παρεῖναί τε καὶ τ' Θεόν. τὸ τε συνειδὸς αὐτοῖς τὸ ἴδιον ἔχειν ἐχθρὸν ὅπῃ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τ' ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐσὶν [q] ἀποφᾶσαι. προσετίθη δ' καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν δὲ ἀδικήσαντας κτείνειν ὅσιον· καλὸν δ' καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἔτῳ φίλοις, ὑπὲρ ὧν [r] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δ' δὲ πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γενόμενον [s] διαφθερεῖσιν· ᾧ [t] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τῷ [v] παρ'

x Ἐπεὶ τὰ τ' συγκομιδῆς] Ita in *MSS.* ἐπειδὴ τ' συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας ἔχει, ἐπὶ Σικιμῶνι *Baf.* & *G.*

y Ἐπεμελοῦντο,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιμελοῦ) *Vat.* ἐπεμέλων *Baf.* & *G.*

z Τῶν περὶ τ' παίδων] Sic *Big.* & *Samb.* τ' περὶ τ' παίδων *Alii.*

a Σκυθρωπότερον] Σκυθρωπολέρων *Vat.*

b Ἰώσηπον,] Hypothesin paulo breviorem habet *Busb.* περὶ τ' πρὸς τοὺς ἐμπόρους Ἀραβας πρᾶσιν Ἰωσήφ.

c Καὶ μὴ τ'] Καὶ μὴ τ' ὃν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι *Vat.*

d Ὡρμήκεσαν.] Ὥρμησαν *Hen. Busb.* & *J. Zonaras:* at perfecto tempore Josephus. Mox ὅτων δ' *Samb.* correcte. BERN.

e Οὕτω δ' αὐτοὺς] Οὕτως δ' αὐτοὺς *Samb.*

f Ὠμοτηκότας,] Ita *Big.* & *Samb.* ὠμονηκότας *alii.*

g Καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος.] Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vet. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῷ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hisce similia retulit *Philo*, p. 528. B. ἐπὶ τοσοῦτον πονηρίας ἐργῆς &c.

h Πατήρ τε ἀναιρεμένῳ] Πατὴρ μὲν *Vat.*

i Γινομένῳ νόμῳ,] Ita *Baf.* G. & *Epiphan.* Γενόμενον *Big.* & *Samb.* Γενόμενα *Vat.*

k Τούτων δ' οὖν] Τούτων τε οὖν *Vat.*

l Ὃς θεατὴς] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in *reliquis.* ὡς θεατῇ ἅμα καὶ μάρτυρι corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem sine necessitate ἀπειλάντων μὲν &c. dein εἰξάντων. iterumque infeliciori conjectura, οὐκ ἔστιν ὃ οὐκ εἰσπράξαιτο τ. ἀ. δίκλω, μὴ δεδιότας αὐτὸ. BERN. & HUDS.

m Ὅπῃ τ' ἀδελφὸν] Ὅπῃ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπήσειν.

n Εἰσπράξαιτο] Ita *Samb.* & *Vat.* εἰσπράξηται *Baf.* & *G.* εἰσπράξασθαι *Big. Caf.* & *Epiphan.*

o Μιάναντας] Sic *Big. Caf.* & *Vat.* μείναντας *Baf.* & *G.*

p Ὅπου γὰρ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰρ ἀνθρώπου ἂν ᾖ in *aliis.*

q Ἀποφᾶσαι.] Ex *Big.* & *Caf.* ἀποφῆναι *Samb. Vat. Baf.* & *G.*

r Ἁμαρτάνειν ἔδοξαν] Ita *Big. Caf.* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἐδόκουν *Baf.* & *G.*

s Διαφθερεῖσιν·] Διαφθείρουσι optimo temporum *Baf.* & *Gen.* Scripsit vero Josephus Διαφθερεῖν, *Big.* & *Samb.* adprobantibus. BERN. Sic *Big. Samb.* & *Vat.* Διαφθείρασιν in *Editis.*

t Καὶ τὸ τ' ἡλικίας] Illud καὶ ex *MSS.*

v Παρ'

[v] παρ' αὐτῶν ἐφανίζετο κηδεμονίαν. ἥ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ [x] χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν ἐποίησε· λέγε φθόνον [y] τῶ τε ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ ζῆν ἐξαφανεῖν διεγνωκότων, [z] ὧν τὸ ἴσον [a] ἀπολαύσοντι κοινωνοῦντες αὐτῷ [b] τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ [c] ἂν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ιωσήπῳ δώσει· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν [d] ἣν λέγε τοῦτο αὐτοὺς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπ' [e] αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείνοντες, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ταῦτα [f] χαρίσεται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ρουβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι παλίν καὶ δεόμενος, ἐπέρατο [g] τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' ἥδεν μετριωτέρους ὑπὸ τῶν λόγων ἐαυτοὺς γεγενημένους, ἀλλὰ σπουδῆς ὅπως τὴν ἀναίρεσιν, [h] συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ὀλιγωρότερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ [i] ἀμυνομένοις παρήνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι [k] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησεν ὡς τὸν ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακὸν οἷς νῦν ἐπιφαίνεται πρόθυμος [l] ἔλεγε. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· ὃ μέντοι πρᾶττον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κρεῖττον· ἥξειν γὰρ αὐτοὺς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ· ῥίψαντας δ' εἰς τὸν προκείμενον λάκκον ἕως ἀποθανεῖν ἐάσαι, [m] καὶ τό γε μιαίνεσθαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συναινεσάντων δὴ τούτοις τῶν νεανίσκων, προσαγαγὼν Ρουβηλος τὸ μειράκιον καλωδίῳ σκληρῷ, ῥᾴδιον καθῆκεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπῆλλαττεν τῆς ζητήσεων χωρῶν πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ'. Ιούδας δὲ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ιακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Αραβας δι' Ισμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Συρίαν φορτία κομίζοντας [n] Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν [o] Ρουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀγομένους ἐπὶ τὴν Ιώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Αραψὶν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γενόμενον, [p] κἂν τεθνηξέναι δόξαι τοῖς ξένοις, αὐτούς τε δι' μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδόντας τὸν Ιώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μονῶν εἴκοσιν, tenera misericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Causa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis viam ei adimere statuerint, qua ex æquo fruituri erant consortionem cum illo habentes sociabilem, utpote qui non alieni essent sed cognatione conjuncti. Debere enim existimare ipsorum esse quicquid Josepho largietur Deus: ac proinde par esse ut cogitarent, iracundiam *cœlestem* gravius illis incubituram, si eum perimendo, qui ab ipso Deo omni bona fortuna dignus est habitus, hunc ipsum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus est felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, prætereaque pluribus etiam *illos* obsecrans, conabatur eos à fratricidio abstterrere. Postquam autem ipsos nihilo placatiores factos viderat, sed in eo esse ut ad cædem properarent; consilium dedit ut saltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluissent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, si in iis ad quæ jam hortatur sibimet pareant. Sic enim finem suum, ad quem festinant, consequuturos esse; sed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioso. Nam obtestatus est ipsos, ne suas ipsi manus fratri injicerent, sed in proximum puteum conjectum illic emori sinerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hisce assensum dedissent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter in puteum demisit; erat enim bene siccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit pascua commoda quæsiturus. *Josephus in lacum siccum demittitur, suadente Rubelo.*

3. Judas autem, qui & ipse unus è Jacobi filiis, conspicatus mercatores Arabas generis Ismaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, post discessum Rubeli consilium dedit fratribus, ut Josephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamsi & illum, quam longissime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto semet sceleris puros conservarent. Hoc igitur cum placuisset consilium, Josephum ex puteo receptum vi- *Viginti decem minis venditur Ismaëlitis, annos habens XVII. Gen. c. 37.*

---

[v] Παρ' αὐτῶν ἐφανίζετο] Ita ex Epiphanio correxi, pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν librorum Græcorum, quot versare mihi adhuc licuit. Schotano placet ἀπὸ ἡμῶν αὐτῶν. Attamen tota hæc oratio in personis tertiis occupatur. Mox *Big.* κηδειαν syllabis quatuor, absque exemplo. BERN. Ita *Vet. Interpr.* correxit *Bernardus* pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν *librorum Græcorum*, quot versare mihi adhuc licuit.

[x] Χείρω] Ex *MSS.* quod Αὐλικὸν ἔργον *Editorum* χείρονα.

[y] Τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τῶν ἐσομ. *aliis.*

[z] Ὧν τὸ ἴσον] Ὧν κὴ τὸ ἴσον *Vat.*

[a] Ἀπολαύσοντι] Ἀπολαύσει *Samb.* & *Caf.*

[b] Τῆς μετουσίας,] Ita *Libri* omnes *Gr.* pariterque *communione* in *Latinis.* Locutio illa πλεονάζει. ut *sociabilis consortio* apud *Livium.* ἀξιωσίας reponit *T. Faber.* BERN. & HUDS.

[c] Ἂν αὐτῶν] Εἶναι *Big.*

[d] Καὶ λέγε τοῦτο] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ λέγε τοῦτο τὸ *Caf.* καὶ δι' αὐτοῦ τὸ αὐτὸς *Vat.* καὶ λέγε τὸ καλῶς &c. *Baf.* & G.

[e] Αὐτοῦ δὲ Θεοῦ] Illa δὲ Θεοῦ ex *MSS.*

[f] Χαρίσεται.] Χαρίσεται *Big.* non male. Sæpius autem legimus ejusmodi parenclises in hoc Scriptore, quas Athenæ quidem neutiquam damnarent. Alii omnes χαρίσηται. BERN. Ita *Big.* & *Vat.* χαρίσηται in *reliquis.*

[g] Τῆς ἀδελφοκτονίας] Sic *Samb.* & *Vat.* τοῖς τῆς ἀδ. *cæteri.*

[h] Συνεβούλευε] Συνεβούλευσε *Vat.* ut habetur mox infra, v. 32. συνεβούλευεν *Hen.*

[i] Ἀμυνομένοις] Ἀμυνόμενος malit *Heraldus*, Digressionum l. 2. c. 8.

[k] Λέγων αὐτούς.] Faber λόγοις αὐτῶν, phrasi Josephi ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. BERN. Θέλων αὐτοὺς *Heraldus*, λόγοις αὐτῶν legendum esse contendit *T. Faber.* phrasi *Josephi* (ut inquit *Bernardus*) ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πιπεῖσθαι, ritu Attico. Simile quid habet *Josephus*, p. 23. v. 29.

[l] Ἔλεγε.] Vox ἔλεγε ex *MSS.* nam abfuit *Baf.* & G.

[m] Καὶ τό γε μιαίνεσθαι] Latine diceres, *pollutas manus lucri facere*, quod est *fratricidii crimen evitare:* aut phrasi Orientis, יד אל תשלחו בו, Gen. c. 27. 22. Sensum illum obtinuisse dictionem Græcam nos docet D. Lucas ejus ævi Scriptor: κερδῆσαι ὕβριν habet iste in Actis sacris. Non placet itaque manus *Big.* aut *Samb.* hoc in loco. καὶ τό γε μὴ μιαίνεσθαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. Tantidem narrat & Philo, ὁ πεισθεὶς προφὴ μὲ ἐφάψασθαι δι' μιάσματος, ἀλλ' αὐτὸ μόνον εἰς ὀδὸν τῶν ὀρυγμάτων ῥίψαι. —— συναινεσάντων δὲ, ὁ μὲν εὐσεβὴς ἡσυχάζει· οἱ δὲ ἀσεβεῖς πολέμιον συλλαβόντες, ἄπασαν ἀπαμπίσχονται τὴν ἐσθῆτα· καὶ τὸν μὲν καθιᾶσιν εἰς βαθεῖς βόθρους. Quin ex hoc potius Judæo Johannes Zonaras, ῥᾳδίως δὲ συνεβούλευε, μὴ αὐτόχειρας γενέσθαι δι' ἀδελφόν· ἀλλ' εἰς τὸν ἐσθημένον λάκκον ῥίψαι αὐτὸν, ἵνα ἀπόθανῃ οἷα, καὶ οὕτω μετελεύτερον ἔσοιτο τὸ κακόν. συναινεσάντων δὲ τῶν λόγῳ τῶν νεανίσκων, λαβὼν ὁ ῥαδίως τὸ μειράκιον, ἡσύχως καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον. BERN. Καὶ τό γε μὴ μιαίνεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Vide *Philonem* p. 528. ex quo sua hausisse videtur *Zonaras*, p. 16.

[n] Αἰγυπτίοις] Εἰς Αἴγυπτον *Baf.* & *Gen.* ex versione τῶν ο'. Pariter de illo facinore Philo, ἐκείνη δὲ τῇ ἡμέρᾳ καὶ τινα συνέτυχίαν ἔμποροί τινες αἰσιπόρων τῶν ἔθεν ἐχόντων ἀπ' ἀραβίας εἰς αἴγυπτον κομίζειν φόρτον· οἷς ἀνελκύσαντες τὸν ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ἡγησαμένῳ τὴν γνώμην καθ' ἡλικίαν τεθέντα. Paulo etiam diversus ab his Artapanus, προσπεσόμενοι δὲ ἰωσὴφ, ait, τὸν τῶν ἀδελφῶν ἐπισύσσατον, ἐσηθμῶσι τὸν ἀσυγκέντον ἀρχέσιν εἰς τὴν αἴγυπτον αὐτὸν ἀφικόμενοι· τὸν δὲ τὸ σύστημα πολῆσαι· εἶναι γὰρ τὸν ἀράβων βασιλέως ἀπόγονος ἰσραὴλ, ὑὸς δὲ ἀβραὰμ, ἰσαὰκ δὲ ἀδελφός. BERN. Ita in *MSS.* εἰς Αἴγυπτον *Baf.* & G. ex versione LXX. Pariter de illo facinore *Philo*, p. 528. Paulo etiam diversus ab his *Artapanus* apud *Euseb.* in Præp. Evangel. p. 429.

[o] Ρουβήλου] *Al.* δὲ Ρουβήλου.

[p] Κἂν τεθνηξέναι] Mox δόξαν οὖν ἔτω frustra *Busb.* & *Hen.* tum etiam ἀποδιδόναι pro ἀποδίδοσθαι. *Zonaras* vero, καὶ δόξαν τοῦτο, τοῖς ἐμπορεῖς αὐτὸν ἀποδίδοσθαι μὴν εἴκοσι, ἐτῶν ἐπαναίδεκα γενομένῳ. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ τεθνηξέναι τοῖς ξένοις, ἑαυτούς τε.

* *Pollutas manus lucrifacerent.*] Quod est, *fratricidii crimen evitare.* Sic κερδῆσαι ὕβριν in *Act. Apostol.*

viginti minis vendunt mercatoribus, annos ſe-
Rubeli pietas. ptendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, inſciis fratribus Joſephum ſervare ſecum ſtatuit. Ac dum inclamanti non reſponderet, ille, ſuſpicatus poſt diſceſſum ſuum interemptum eſſe, fratres incuſabat. Cum vero rem geſtam ei enarraſſent, lugere deſiit.

Tunica Joſephi tanquam diſcerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratiſſimi filii.

4. Ut primum vero hæc in Joſephum à fratribus perpetrata eſſent, conſultare cœperunt quid demum agerent; ut patris ſuſpicionem evitare poſſent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Joſephus ad eos venerat, (nam ipſam ei demiſſo in puteum detraxerant) diſcerptam ſanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam oſtendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad ſenem, cum jam aliquid de filio reſciviſſet. Ajebant autem Joſephum quidem neque vidiſſe ſe, neque ſcire quid illi evenerit, tunicam tamen iſtam cruentatam & laceram inveniſſe. unde & illis crevit ſuſpicio, belluarum incurſu mortem oppetiiſſe; ſi ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam ſpem habuiſſet, fore ſcilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione diſceſſit. At manifeſtum necis indicium tunicam ratus (agnoſcebat enim eam eſſe qua indutum ad fratres miſerat) poſtea ita ſe habuit, adoleſcentem lugendo, quaſi interiiſſet. Atque tam male erat illi, ac ſi unius pater exſtitiſſet, & aliorum conſolatione privatus; etiam, priuſquam cum fratribus colloqueretur, Joſephum à feris diſcerptum periiſſe conjiciens. Sedebat autem ſacco amictus & dolore oppreſſus, ut neque filii conſolando quicquam proficerent, neque ipſe luctum laſſitudine remitteret.

ἑπλακαίδεκα ἐτῶν γεγενότα. Ρήβηλος ὃ, νύκτωρ ἐπὶ τ λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τὸς ἀδελφὸς λαθὼν τ Ιώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλυμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μ τλὺ ἀναχώρησιν αὐτ, κατεμέμφετο τὸς ἀδελφός. τ ὃ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται ᾧ πένθους [q] Ρήβηλος.

δ'. Ως ὃ ταῦτα ᾠδὶ τ Ιώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπραχτο· τί πιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑποψίας ᾖεν τῷ πατρὶ γνῶναι, ἐζήτουν. καὶ δὴ τ χιτωνίσκον, ὃν ἀφίκτο μὲν πρὸς αὐτὸς ὁ Ιώσηπος ἐνδεδυμένος, ᾠκειήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς τ λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς ἀφαιμαξάξασιν αἵματι [r] τράγων μολυῦαι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέρονλας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτὸ φανείη διεφθαρμένος. καὶ τᾶτο ποιήσαντες, ἦκον πρὸς τ πρεσβύτην, ἤδη τ ᾠδὶ τ ὑὸν εἰς γνῶσιν [s] ἀφιγμένων. ἔλεγον ὃ τ μὲν Ιώσηπον ὅτ' ἰδεῖν, [t] ἔθ' ἥ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα ὃ τᾶτον εὑρεῖν αἱμαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, ᾠκειπεσθαι θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἴγε τᾶτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐξέλη. Ιάκωβος ὃ ὅπῃ κακοπράγμασ ὢν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένῳ δῆθεν αὐτῷ ᾧ παιδὸς, τᾶτον μὲν ἀφίησι τ λογισμόν. πίστιν δ' αὐτᾷ τ πλάνης ἐναργῆ τ χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰ ἐγνώρισεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τὸς ἀδελφός· ὡς ὅπῃ νεκρῷ τὸ λοιπὸν ἄτως διέκειτο ὅπῃ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὢν, καὶ τ ἐξ ἄλλων [v] ᾠδαμυθίας ἐστερημένος, ἄτως ὦ ᾠδὶ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ιώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο ὃ [x] σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [y] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γνέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

CAP. IV.

Inſignis Joſephi continentia.

Domus Petephrenæ procurator Joſephus. Gen. c. 39.

JOſephum autem venditum à mercatoribus cum emiſſet Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* ſummo in honore habuit. Nam & diſciplinis liberalibus eum inſtituendum curavit, & victu meliore, quam pro ſervili conditione, uti permiſit, eumque ſuæ domui præfecit. Is vero hiſce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *ſui ſtatus* mutationem deſeruit: ſed oſtendit prudentiam difficillima quæque in vita poſſe ſuperare, ſi quibus adſit pura & infucata, nec ad præſentem tantum felicitatem accommodata.

Juvenem decorum male deperit hera ſua. Gen. c. 39.

2. Cum enim uxor herilis, cum ob formæ e-

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ιωσήπου ἁγνείας τὸ ὄπιφανές.

Ιώσηπον ὃ, πωλύμενον ὑπὸ τ ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρὴς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ὅπῃ τ Φαραώθου μαγείρων ᾧ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἀπάσῃ τιμῇ· [z] παιδείαν ὃ τλὺ ἐλευθέριον ἐπάδυσε, καὶ λοιπὴ χρήσασθαι κρείττονι τ ὅπῃ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν ἐγχειρίζει τε τλὺ τ κῦ τ οἶκον [a] αὐτῷ θεσπίσαν. ὁ ὃ τούτων τε [b] ἀπέλαυε, καὶ τλὺ ἀρετλὺ, ἥτις ᾖ ᾠδὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ τ μεταβολῆς [c] ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τ ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυωάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ θεὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κῦ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένους.

β'. [d] Τῆς γὰ ᾧ δεσπότου γυναικὸς, λοιπὸν τε τλὺ εὔμορ-

[q] Ρήβηλος.] Sic *MSS.* ὁ Ρήβηλος *Baſ.* & G. Rubeli autem expoſtulationem quære apud *Philonem*, p. 528.

[r] Τράγων μολυῦαι·] Ita in *MSS.* τράγου *Baſ.* G. *aliique.*

[s] Ἀφιγμένων.] Sic *Caſ.* & *Samb.* ἀφιγμένον *cæteri.*

[t] Οὐθ' ἥ κέχρη·] *Zonaras* etiam phraſi conſimili, μήθ' ὅπως διέφθαρ·] γνῶναι. Idem proxime χιτῶνα διεῤῥαγότα pro λελακισμένον. Philo etiam dixit καληκισμένον καὶ καλεσχισμένον. BERN. Ita *Big. Samb. Busb.* & *Vat.* ἔτ' οἴα *Baſ. G.* & *Caſ.* ἔτ' εἰ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[v] Παραμυθίας ἐστερημένος.] Ita *Samb.* politice quidem. Reliquis ᾠδαμυθίας. Utrumque autem ſcribi permittit moroſus ille Apolſonius. BERN. Sic *Samb.* in *reliquis* ᾠδαμυθείας. utrumque approbat *Apollonius.* In ſequentibus pro ἄτως λὺ παρὰ τῷ καν, mallem reſcribere, ἄτως λὺ παρ' αὐτῷ κακῶς. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud ſemetipſum male, priuſquam cum fratribus* &c.

[x] Σακκίον ἐξαψάμενος.] Σάκκον *Busb. Hen.* & *Zonaras* ex LXX.

[y] Μήτε ὑπὸ παίδων] Ex *Big.* & *Samb.* μήθ' ὑπὸ π. in *aliis.* & ſubinde ῥᾴον. Sed ibidem αὐτὸν ῥᾴονα *Big. Caſ.* & *Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri*, αὐτῷ ῥᾴον γνέσθαι. BERN. & HUDS.

[z] Παιδείαν ᾗ τλὺ ἐλευθέριον] Pharaonis autem œconomus in libris Græcis, quot vidi, nuncupatur πετεφρὴς, quod olim placuit & Interpretibus Alexandrinis: ſed *Putiphares* ſemel legi, ſæpius *Petephres* in exemplaribus Epiphanii; hoc autem ſimilius Judæorum aut Samaritarum ſcriptioni פוטיפר. Unde S. Hieronymus in Tradit. *Venditus eſt igitur Joſeph principi exercitus & bellatorum, non* Petephre *aut* Petephri, *ut eſt in Latino* (ita quidem reperias apud Ambroſium & Auguſtinum) *ſed* Phutiphar *Eunucho.* Cæterum hunc ἀρχιμάγειρον cum ſuaviſſimo Prædicatorum Johanne à פוטיפרע Joſephi ſocero nomine ac conditione diſtinguere, potius quam ita confundere, uti amant Interpretes LXX. Joſephus, veteres alii Judæorum magiſtri apud Hieronymum & Geneſin magnam. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.*

[a] Αὐτῷ θεσπίσαν.] Illud αὐτῷ etiam ex *Big. Samb.* & *Vat.* deeſt *cæteris.*

[b] Ἀπέλαυε.] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπέλαβε in *aliis.*

[c] Ἐγκατέλειπεν·] Ἐγκατέλιπεν *Samb.*

[d] Τῆς γὰ ᾧ δεσπότου γυναικὸς.] De eodem autem flagitio inde *Zonaras* Drungarius, τ ὃ ᾧ δεσπότου γυναικὸς λοιπὸν τε εὐμορφίαν καὶ τλὺ αὐτῷ δεξιότητα ἐμωλικῶς λοιπήσασα, καὶ λόγως ᾠδὶ μίξεως θεσπαγαγέσθαι, παρίστησι τλὺ ἀξίωσιν. Hic quidem Joſephum, Joſephus Philonem verbis ſimillimis expreſſit. Sic autem Hierophanta Alexandrinus, τ γὰ εὐμορφίαν ἐπιμανεῖσα τῷ νεανίσκῳ, καὶ ἀκαθέκτως ᾠδὶ τὸ πάθος λυτιῶσα, τὸς ᾠδὶ μίξεως λόγως θεσπιφερεῖ ἱρόμωμφος ἀναδιδάσκω, καὶ μηδ' ὅλως πρόσεσθαι ὑπομένουσι. BERN. *Zonaras* in hiſce *Joſephum*, at *Joſephus* verbis ſimillimis expreſſit *Philonem* in pag. 532.

e Δι-

μορφίαν καὶ τὸν ὦθ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς Φρατεθείσης, καὶ νομίζουσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένην τὸ τὸν θέσπιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' ὁ πρὸς τὸ πρόσθεν ἀφορώσης, τὸ καὶ ὦθ' ὧν τὸν μεταβολὴν ὦθυμένουσα· τὸν τε ὑπεπθυμίαν αὐτῷ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης ὦθ' μίξεως, παρέπεμπε τὸν ἀξίωσιν, ὁ κείνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ [e] δίδοναι χάριν, ἐν ᾗ ἔμελλε πειαμένη καὶ τοσαύτης ἠξιωκότος τιμῆς ἀδικίαν συνέξειν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [f] κρατεῖν τε ἔφη παθῶν κἀκείνην [g] παρεκάλει, τὸν ἀπόγνωσιν ἔμπεσεῖν τὸ ὑπεπθυμίας προβαλλόμενος· ἐσεσθαι γάρ τε αὐτῇ τοῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἔλεγεν, ἢ πρὸς τοῦτο καταπεπθῆς [h] ἔσεσθαι. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δῆλον ὄντα δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἢ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν [i] προσταγμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι παραίτησιν. [k] τὸ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκώσης τὸν Ἰώσηπον ἀντιτυχεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκουμένη, δευτέραν πάλιν πεῖραν [l] προθυμεῖται καταγράπτειν.

γ'. Δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ὑπαρχούσης, [m] καθ' ἣν εἰς τὸν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ [n] Φοιτᾶν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γινομένης [o] αὐτῇ ταύτης, [p] λιπαρεστέρως ἔτι τῶν πρώτων αὐτῷ προσπλέκεται λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [q] αὐτῷ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶναι, καὶ μηδὲν ἀντιρρηκέναι· κατά τε τὸν τοῦ προσκαλοῦσης ἐντροπὴν καὶ τὸν τοῦ πάθους ὑπερβολὴν, ὑφ' ἃ βιαιοτέρα δέησις ἅπασι τοῦ κατ' αὐτὸν ἀξιώματος [r] ταπεινοτέρα γένεσθαι. φρονήσει τε καὶ νῦν ἄμεινον ἐνδοὺς, καὶ τὸ ὑπὲρ τοῖς παρελθοῦσιν [s] ἄγνωμον διορθώσεται. εἴ τε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, τοῦτον γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος σπουδῆς· νόσον τε γὰρ προφασιοῦσθαι, καὶ τὴν ἑορτὴν καὶ τὸν πανηγύρεως τὸν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴ τε τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, ἢ μηδὲ μίαν κακουργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ὑπομένειν. προσδοκᾶν τε τὸν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προθεμένου αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπάρχον ἡγούμενον· ἀμείνων ἢ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ὑποσταφέντα τὸν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὸν τοῦ σωφροσύνης δόκησιν [t] ὑπερτεθεν ἡγεμένον. ὁ γὰρ αὐτὸν τέχνῃ ὠφελήσειν, παραπείσας εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς προσθεῖναι ἢ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρὴν, ἢ τοῖς ἐκείνου, καὶ ὅτι μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀληθείας [v] φέρονται.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ὅτε οἴκτου αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ὅτ' ἠνάγκασε φόβου· ἀλλὰ τοῦ δεήσεσιν ἀντέσχεν, καὶ τοῦ ἀπλαῖς οὐκ ἐνδέδωκε, [x] δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν

legantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore esset incensa, ac putaret, si hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis positurus quod hera illum peteret, (nam ad habitum servitutis præsentis, non ad mores, qui statu etiam mutato permanerent, respiciebat) adeoque suum, quo flagrabat, ei proderet desiderium, & sermones fereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas esse ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipsam admonebat ut cupiditatem reprimeret, desperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (sic enim fore ut ei sedaretur impetus, cum omni de spe decideret) sibique constitutum esse dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obsequi. Quamvis enim & heræ adversari servum non deceat, hujusmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excusationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exspectanti restiterit Josephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare statuit.

3. Cum igitur publicum festum instaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem caussatur apud maritum, captans solitudinem & otium ad Josephum exorandum. Quod cum nacta esset, blando magis sermone quam antea eum aggreditur. Ut satius quidem fuerit eum primis cessisse precibus, neque aliquid contradixisse; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera sit, sua dignitate humiliorem se gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius desipuerit licebit emendare. Sive enim secundas preces desideraret, has adesse & cum majori studio: se enim ægritudinem simulasse, atque festo & celebritati ipsius consuetudinem prætulisse. Sive prioribus ob diffidentiam repugnasset sermonibus, indicio esse crederet, nullam latuisse fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perstaret. Quare & præsentium bonorum emolumentis frui exspectaret, quorum jam particeps erat, si ejus desiderio annueret, & majora etiam consequuturum, si suæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, si petitionem repudiaret, & castitatis existimationem mallet illibatam servare, quam heræ gratificari. Eam enim ipsi nequaquam prodesse, si ei accusationem instrueret, & se ab illo tentatam esse ad maritum mentiretur: magis enim Petephren suis sermonibus fidem habiturum esse, quam illius, veritati licet maxime consentanea proferat.

Res insidiosa est amor, plenaque artium.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque misericordia eum recedere à castitate sua-sit, neque metus coëgit: sed precibus restitit, minisque non concessit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbissima quæquæ sufferre, quam præ-

Speculum castitatis purissimum Josephus.

---

e Διδόναι χάριν,] Δοῦναι *Samb.* & *Vat.*

f Κρατεῖν τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κρατεῖν τὰ ἔφ *Bas.* & *G.*

g Παρεκάλει,] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὦθκαλεῖ in *aliis.*

h Ἔσεσθ.] *Al.* ἔσεσθαι.

i Προσταγμάτων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Caſ. Baſ.* & *G.*

k Τῆς δ' ἔτι μᾶλλον] Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum vestigiis. τῇ δ' ἔτι μ. τ. ἔρωτα, μὴ προσδοκώσῃ *Baſ.* & *G.* τὸ δ' ἔτι ——— τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ δ' ἔτι ——— μὴ προσδοκωσης *Big.*

l Προθυμεῖται] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* προπιθυμεῖ τὸ κατεγ. *Big.* προσπιθυμεῖν κατεγ. *Baſ.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* δευτέραν εἶχε πεῖραν, aut quod *Zonaras* dixit δευτέραν ἐπῆγε πεῖραν.

m Καθ' ἣν] Κατὰ τὴν ἑορτὴν, id est in festo. alibi μὴ τὴν ψησίαν irrepsit in Josephum pro κατὰ τὴν. REL.

n Φοιτᾶν νόμιμον ἦν·] Φοιτῆσαι *Vat.*

o Αὐτῇ ταύτης,] *Big. Samb.* & *Caſ.* Neque tamen facilius rejicies emphasin Atticam *Baſ.* & *Gen.* καὶ γενομένης αὐτῆς ταύτης.

Fefellit autem Fabrum ars sua, dum reponeret ibidem καὶ γενομένης ἑορτῆς ταύτης: supra enim præfatus est archæologus, δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπισάσης; jam respicit τὸν σχολήν. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* γενομένης αὐτῆς ταύτης *Baſ.* & *G.* frustra reponit *Faber*, καὶ γεν. ἑορτῆς ταύτης. nam ταύτης respicit σχολήν.

p Λιπαρεστέρως] Vulgo legunt *Baſ.* & *Gen.* λιπαρωτέρως: cæteri habent λιπαρεστέρως, quo schemate comparandi gaudent valde Ionesque Atticique: sed & fundum λιπαρὴς agnoscunt Hesychius, Photius, aliique Lexicographorum veterum. In eadem clausula πρότερα λόγων *Busb.* atque *Hen.* BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρωτέρως.

q Αὐτῷ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν] *Al.* αὐτόν.

r Ταπεινοτέρα γένεσθαι.] Ita in *MSS.* ταπεινοτέρων *Baſ.* & *G.*

s Ἄγνωμον διορθώσεται.] Ἀγνῶμον *Samb.* tanquam ab ore & spiritu Attico.

t Ὑπερτεθὲν ἡγεμένον.] Ita *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* δόκησιν προτεθέμενον *Baſ.* & *G.*

v Φέρονται.] Φέρωνται *Samb.*

x Δείσας παθεῖν ἀδίκως,] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας καὶ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Mar-*

præsentibus acquiescere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod sibi conscius erat se juste esse periturum. Ipsam quoque nuptiarum monuit, jurisque conjugalis & consuetudinis; obsecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura sit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac *prætereà* metum ne deprehendatur, beneficium vero *solum* si lateat peccato ignorato: mariti vero licere congressu frui sine periculo; insuper & magnam, dicebat, habituram esse conscientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magisque ipsi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipsum usuram, quam si pudore teneretur ex peccati societate. Nam longe præstat manifestis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Josephum incusat impudica fœmina.

ϛ. Hæc atque plura hisce similia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius instabat, injectisque manibus, cum de persuasione desperaret, vi subigere voluit. Ut vero illam iratus fugisset Josephus, vestc prius relicta quam ipsa prehenderat, (nam & istam ei cedens è cubiculo prosiluit) *illa* verita ne marito suo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Josephum prior falso ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulciscceretur, graviter contempta, injuriam sibi factam. Nam prudentis esse, atque mulierem decere rata est, ut accusationem præoccuparet. Ac mœsta quidem sedebat & confusa; dolorem ex tentata pudicitia esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reverso, & ad hunc aspectum turbato, causamque sciscitante, Josephum cœpit acculare; "Et vel moriaris, mari-"te, inquiit, vel servum nequam, cubile tuum "violare nitentem, merita pœna castiga. Ille, "immemor & qualis in ædes nostras venerit, & "quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, at-"que pro ingrato habendus nisi in omnibus se "nobis bonum exhiberet, insidias struxit ut con-"jugium tuum contumelia afficeret; idque festo "die, tua observata absentia. Adeo ut in quan-"tum modestus antea videbatur, propter tui "metum se continuit, non quod probo esset in-"genio. Talis autem factus est, quod præter "meritum atque spem ad honorem provectus "fuerit; ac si æquum esset ut ille, cujus fidei & "dispensationi omnia tua bona commissa esse "contigit, servisque natu grandioribus præfici, "uxorem etiam tuam attrectaret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem *ei* ostendit, quasi, cum tentasset *ei* vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris,

χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ [y] σωφρόνως δικαίως ἀπολυμένῳ. γάμῳ τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νεμειν, ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὖθις ἐπ' ὀδυνῃ γλωσσομένῳ, οὐκ ἀπὸ διορθώσεως τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [z] τοῦ κατάφωρον γενέσθαι, [a] ἀλλὰ χάριν ἔχ λαθεῖν ἀγνοούμενα ἔχ κακῶ· τὴν δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχέσης ἀκίνδυνον, καὶ πρὸσέτι πολλῷ [b] ἔλεγε πλείω ἀπὸ τοῦ σωφρονεῖν καὶ πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτὴ [c] μᾶλλον δεσπόσῃ μείνασα καθαρᾶ, καὶ δεσποίνης ἐξουσίας χρήσηται πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ὑ πρεσβυτέρου παρανοοῦντος αἰδοῖ. [d] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν [e] ὑπὲ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. [f] Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὸν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἀπισχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἀπισρέφειν, ἢ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ ἀσελγείᾳ· καὶ ἀπολαλέσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογυμνοῦσα [g] τοῦ πείθειν, ἤθελεν. [h] ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατασχόσης· καὶ γὰ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· προϊδεῖς γομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα [i] αὐτῆς, καὶ τὸ ὕβρεως προαλγῶς ἔχουσα, φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρῆν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν [k] αὐτῇ δεινῶς ὑποφαινομένη. προλαβὼν δὲ τὸν Δημόλην, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ [l] καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ Δημαρτεῖν τῆς ἐπιθυμίας λύπῃ, ὡς ἐπὶ πείρᾳ Δαφθορᾶς πλασαμένη μετ' ὀργῆς. ἐλθόντι δὲ [m] τάνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν παραχθέντι, καὶ πιθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας [n] τοῦ Ἰωσήπου κατήρξατο· "καὶ τεθναίης, εἰ-"πεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δοῦλον, κοίτην μιαίνοντα τὴν σὴν "ἐθελήσασα, κόλασον. ὃς ὅθ' οἵῳ ὢν εἰς τὸ ἡμέτερον "οἶκον ἀφίκτο μνησθεὶς ἐσωφρόνησεν, ὅθ' ὅσων ἐκ "τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάρις ὢν ἂν "εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεδού-"λωσε ὑβρίσαι γάμον τὸν σὸν, [p] καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν "σὴν ἀπουσίαν διαφυλάξας. [q] ὡς ὅσα καὶ μέτριος ἐδό-"κει πρότερον, ἀλλὰ τὸ σὸν φόβον ἡρέμει, καὶ οὐκὶ φύσει "χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ "παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ὦ "τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν ἢ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν "[r] ἐξεληλύθει, καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἰκετῶν προπιμηθῆναι, "τούτῳ ἢ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός". παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει [s] βιᾶσθαι καταλιπὼν αὐτό. [t] Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρύσῃ τῇ γυναικὶ, μήθ' οἷς ἔλεγε ἢ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων,

cùm Antonino, p. 228. *Edit. Oxon.*

y Σωφρόνως] Sic *Big.* σωφρόνη *Basil. G.* & *Vat.* συνέδη *Samb.*

z Τὸ καθ' ὑπερον ἡμέρας,] Τὸ μὴ καθ' ὑπερον in quatuor *MSS.*

a Ἀλλὰ χάριν ἔχ λαθεῖν] Ita *Big. Vat.* & *Casaub.* καὶ χάριν in *Editis.*

b Ἔλεγε] Illud ἔλεγεν ex *MSS.* omiserunt *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

c Μᾶλλον διασόσῃ] Διασόσῃ μᾶλλον, dein χρήσεται *Samb.* & *Vat.*

d Πολὺ δὲ κρεῖττον] Πολὺ δὲ καὶ κρ. *Vat.*

e Ἐπὶ γινωσκομένοις] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γινομένοις *Basil.* & *G.*

f Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὸν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπιχεῖν ἐπειρᾶτο,] *Hen.* & *Busb.* studiose dissentiunt, atque jam ajunt, ὁ δὲ πολλὰ καλέσαθαι, τῆ γυναικὸς τὸν ὁρμὴν ἐπιχεῖν ἐπειρᾶτο. BERN.

g Τοῦ πείθειν,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν.

h Ὡς δὲ ἐξέφυγεν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ' ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς Ἰώσηπος, καὶ προσκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατασχόντος αὐτὸν ἐκ τούτου, ἐξεπήδησε δωματίου. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expressum hisce verbis, *cumque fugisset iratus Josephus, illa ejus tenente vestem qua se exuerat, exsilivit à domo.*

i Αὐτῆς,] Sic in *MSS.* in *Edit.* αὐτοῦ ὕβρεως.

k Αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὴ δεινῶς ὑποφαινομένη *Basil.* & *G.*

l Καθῆστο μὲν] *Zonaras* deflorator, & nostrorum MSS. quatuor: excusum fuit καὶ κεκάθιστο, quem Æolismum Mæonides ipse probaret, si jam viveret; quin prius tantidem dixerat ille de implacida mente Junonis, καὶ ῥ' ἀνέστα καθῆστο, ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ. BERN. Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κεκάθηστο.

m Τάνδρὶ,] Τῷ ἀνδρὶ *Big.* Elegantius cæteri & cum his Zonaras. Paulo post τοῦ καλοκαγαθίας ἢ ἰωσήπου *Hen.* & *Busb.* BERN.

n Τῆς Ἰωσήπου καλοκἀγαθ'] Illud τοῦ ex *MSS.*

o Οὔθ' ὅτων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὅθ' ὧν *Basil.* & *G.*

p Καὶ ταῦτ'] *Al.* καὶ ταῦτα.

q Ὡς ὅστε] Ο; ὅτε *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Ἐξεληλύθει,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξήνθει.

s Βιᾶσθαι] Βιάσασθαι cæteri omnes præter *Big.* ex quo excudimus βιᾶσθαι. Legimus enim apud veteres Grammaticos, βιᾶσθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι, idemque inter Musas Herodoti. Philo denique & Zonaras Secretarius βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν. BERN. Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant βιᾶσθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν.

t Πετεφρὴς] Πολυφρὴς malit *Bernardus.*

v Πλέ-

ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὸν ἔρωτι [y] πλέον νέμων, ὅπη μὲν τοῦ τ' ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο. δυσὶ δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν δὲ εἶναι κατακρίνας τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τοὺς τῶν κακούργων [x] εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ὅπῃ δὲ τῇ γυναικὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην αὐτῆς μαρτυρῶν.

neque quibus *illa* dixerat & *ipse* viderat, fidem derogare potuerit, suoque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere destitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Josephum nequam esse judicans, illum quidem in maleficorum carcerem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modestiæ & castitatis testis exstiterit.

ΚΕΦ. ε'.

Οσα συνέβη τῷ Ιωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ἰωσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰς ἀπολογίαν, καὶ ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκλισιν σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [y] δεδεκότων ἐλπίδα τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ἃ πεῖραν τῆς προνοίας οὐδὲς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ καταγνοὺς ἐν οἷς πάσχειν αὐτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, [z] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κοῦφον ἐποίει· ἀφῆκε δὲ [a] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς πρὸς τὰ ἔργα παλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ καὶ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος μὲν βασιλέως καὶ ὁ φύδρα δὲ αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ [b] συνδιαφέρων τῷ Ιωσήπῳ τὰς πέδας σιωπηλότερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, καὶ συνιὼν δὲ αὐτὸν ἐδόκει προϋχειν, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, φοβαλῶν δηλοῦν εἴ τι σημαίνοι, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προσθήσειν.

CAP. V.

Quænam Josepho in carcere contigerunt.

JOsephus itaque omnia ad se quidem spectantia Deo committens, neque ad se defendendum neque ad rem gestam accurate narrandam semet accinxit: sed vinculis & necessitati tacitus succubuit, Deum, qui calamitatis causam noverit & veritatem, iis potentiorem esse confidens, qui se in vincula conjecerant. cujus providentiam confestim expertus est. Nam custos carceris, diligentiam ejus fidemque in jussis exsequendis perspiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permisit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum respirarent, secum forte colloquentibus, ut solent miseriarum similitudine conjuncti, seque invicem de causis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in custodiam detrusus, eademque cum Josepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus est; eique (nam *cæteros* anteire intelligentia existimabat) somnium visum exposuit, obsecrans ut præsagium, si quod subesset, indicaret, quærens quod suis ex Rege miseriis solicitudinem etiam ex somniis numen adjecerit.

Josephi vita tutem carcer obscurare non potuit. *Gen. c. 40.*

Pocillatoris regis Ægyptii de mero somniat. *Gen. c. 40.*

β'. [c] Ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν κατ' ὕπνους τριῶν κλημάτων πυφυκυίας ἀμπέλου [d] βότρυς ἐξ ἑκάστου [e] ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [f] καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος δὲ βασιλέως· διηγήσασθαι τε τὸ γλεῦκος, δοῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἑωρακέναι ἐδήλου τοιοῦτον ὄν· ἠξίου δέ, εἴ τι μεμοιρακὼς συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόρρησιν τοῦ ὄψους. ὁ δὲ θαρρεῖν [g] τε παρεκάλει, καὶ πρόσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· δεῖν βασιλέως πεμψαντος αὐτὸν τὴν ἀρχαίαν, καὶ πάλιν εἰς πρότερον αὐτὸν [h] ἐπαναξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσημήνεν [i] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώποις πορίζειν· [k] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ παύσεσθαι, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεῖν, θαλλοὺν μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς πεφορημένοις αὐτὸν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [l] οὖν φῆς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ τοῦ [m] προσθεῖναι τὸν βασιλέα. καλῶ τοίνυν ἔθι σοι τὸν ὄψιν γεγονέναι, καὶ προμαντεύσασθαι ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καρπὸν ἐπεύγησας καὶ τοὺς ὕπνους. μέμνησο μέντοι τούτων

2. Ajebat igitur se per quietem vidisse tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è singulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eosque se expressisse in poculum quod Regi erat in manu: &, cum mustum esset percolatum, Regi porrexisse ut biberet, illumque benigne accepisse. Quod ergo viderat ejusmodi esse ostendebat: rogabat autem ipsum, si quam nactus esset intelligentiam, ut ei narraret ecquid visum portenderet. Ille vero bono animo esse jussit, & intra triduum exspectare liberationem è vinculis, Rege ministerium ejus desiderante, eumque ad illud revocaturo. Ostendit enim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem esse concessum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus discutiens, & ad voluptatem *plurimum* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expressum accepisse Regem. Scito igitur bonam tibi visionem esse oblatam, quæ præmonstrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miseria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti per somnos. Sed fac, cum hæc

[y] Πλέον] Πάλιν *Samb. Vat.* & *Casaub.* πώλα *Vet. Interpr.*

[x] Εἱρκτὴν] Ita plerique, mitius nonnullis εἰρκτόν.

[y] Δεδεκότων θαρρεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* δεδηκότων conjecerat *Schotanus.* δεδωκότων *Basil. G. Vat.* & *Casaub.* ἠδικηκότων *Vet. Interpr.*

[z] Ὑπανίει] Ita plerique *MSS.* ὑπανίεί τε τῶν δ. *Basil. G.* & *Casaub.* & mox ἐλαφρότερα ἐποίει.

[a] Χρῆσθαι] *Al.* χρήσασθαι.

[b] Συνδιαφέρων] Ultro discedunt *Hen.* & *Busb.* ἐκλείπει, aut ἐκλείπειν· ὃς συνηδέσερος ἐκεῖ τῷ ἰωσήπῳ γενόμενος. Cum illis una abit Zonaras. ἐν ᾗ (εἱρκῇ δηλονότι) ὁ οἰνοχόος φαεθὼν κατ' ὀργὴν ἐκλείπειν, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς· οἷς συνήθης γενόμενος, ἠξίου φράσαι τὴν ὀνυπνίων τοῦ δήλωσιν. BERN.

[c] Ἔλεγε δ' οὖν] De Pincernæ somnio videsis *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.

[d] Βότρυς ἐξ ἑκάστου] Βότρυας *Samb.* & *Vat.*

[e] Ἀποκρέμασθαι,] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* ἐπικρεμᾶσθαι *Basil. G.* & *Big.*

[f] Καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν] Sic *MSS.* καὶ τοὺς αὐτοὺς *Basil.* καὶ τοὺς αὐτοὺς *G.*

[g] Τε παρεκάλει,] Illud τε non agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[h] Ἐπαναξοντος.] Ita *Samb. Casaub. Big.* & *Vat.* ἐπαναξειν *Basil. G. Busb.* & *Hen.*

[i] Ἀμπέλινον] Sic in *MSS.* vitiose in *Editis* ἄμπελον ἐπ' ἀγαθὸν ἀνθρώποις πορ.

[k] Ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ παύσεσθαι] Ὅσα *Basil. G. Casaub.* & *Vat.* ὃς in *reliquis.*

[l] Οὖν φῆς] In *Big. Samb.* & *Vat.* ὃ φῆς. & in aliquot *Epiphanii* Codd. *hoc ergo quod dicis.*

[m] Προσθεῖναι] Ita *Samb.* & *Vat.* προσθέσθαι in *aliis.*

hæc vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem prædicentis: & in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quæ prænunciavimus discedens. Non enim ut fontes in vincula fuimus conjecti, sed ob virtutem & modestiam ad maleficorum pœnas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostræ voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, & conjecturæ eventum exspectabat.

Caput sibi ab alitibus impetitum videt per quietem pistor regius.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis pistoribus præfectus, in vincula una cum pincerna detrusus, cum talem Josephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam & ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam præteritæ noctis visio portenderet. erat autem hujusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio & variis eduliis refertum; qualia regibus apparari solent: devolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem præsagium simile illius, quod contigit pincernæ, exspectabat. Josephus autem ratiocinando conjiciens de somnio, præfatusque quod mallet ei lætiorum esse interpretem quam quæ somnium sibi prænunciaret, dicit, duos omnino vitæ dies ipsi supereſſe, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, & nequaquam sibi opitulari posse. Hæc quidem utrique accidêre similiter ac dixerat Josephus. Nam die prædicta, cum natalitium suum Rex celebraret, præpositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens pristino ministerio restituit.

Post biennium carcere liberatur Josephus, pincerna serius impetrante.

4. Josephum vero, cum duos *ferme* annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque à pincerna ex prædictorum memoria juvaretur, Deus *ipse* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum sub eandem noctem in somniis duas visiones vidisset, pariterque utriusque interpretationem; hujus quidem oblitus est, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quæ conspexerat, (nam & tristia ei videbantur) prima luce

---

πεφηνὸς δ' προκαλαγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθά· καὶ γνώμενος ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ παρίδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος. [n] οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα & σωφροσύνης τὸ τὰ κακούργων ὑποφέρειν κατεκρίθημεν· ἡδὺ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τὰ παθ' ἡμᾶς ἐρχασάμενον ὑβρίσαι διελήσαιτις. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν καὶ τὸ εἰκὸς ἀκούσαι τοιαύτης τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ παρεμένειν τῶν δεδηλωμένων τιὼ τελευτήν.

γ'. Δῆλος δέ πις ἦν τῶν σιτοποιῶν πεπεισμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτῃ ποιησαμένῳ [o] τοῦ Ιωσήπου περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνης τὴν ἀπόφασιν, εὐέλπις ὤν· [p] & γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν πεφαμένος· ἠξίωσε τὸν Ιώσηπον φράσαι, τί κἀκείνῳ δηλοῖ βάλετη τὰ δι' τὸ παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. δοῦ ἦ τοιαῦτα. [q] τρία, φησὶ, καινὰ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐδόξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ ἦ τρίτον ὄψου τι καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· κατιπταμένους δ' οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, [r] καὶ μηδένα λόγον αὐτοῦ ποιεμένους [s] ἀποσοβοῦντος. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τιὼ πρόῤῥησιν ἔσεσθαι τῇ δ' οἰνοχόῳ προσεδόκα. ὁ δ' Ιώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν [t] ἑρμηνέως ὢν αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ ἐκ οἵων τὸ ὄναρ [v] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι δ' ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ καινὰ τῶτο σημαίνει· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀναστρωφήσει, βορὰν ἔσεσθαι [x] πτηνοῖς, ἐδὲν ἀμυνεῖν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ ἦ ταῦτα πέλος, ὅμοιον οἷς ὁ Ιώσηπος εἶπεν, [y] ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρισκαιδεκάτῃ [z] γενέθλιον ποιέμενος ὁ βασιλεὺς, τὰ μὲν δι' τῶν σιτοποιῶν ἀνεστώρωσε· τὰ ἦ οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, δι' τὰ αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δ'. Ιώσηπον ἦ [a] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ οἰνοχόου καὶ μνήμιν τῶν τρισκαιδεκάτων ὠφελούμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τὰ εἱρκτῆς, τοιαύτην αὐτῷ τιὼ ἀπαλλαγιὼ μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τιὼ αὐτιὼ ἑαυτῷ ὄψεις ἑνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, τὰς μὲν [b] ἠμνημόνησε, [c] τὰ ἦ ὀνειράτων κατέσχεν. αἰχθόμενος [d] οὖν δι' τοῖς ἑωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυ-

---

[n] Οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες] Ἐξημαρτηκότες cæteri omnes, *Big.* excepto. Utrumque enim licet veterum Scriptorum jure. Ibidem *Samb.* & Epiphanius, οὐδὲν γὰρ ἐξαμαρτόντες. Somnium vero pocillatoris regii hunc in modum ex Josepho Drungarius Biglæ. ὁ μὲν οἰνοχόος ἄμπελον ὁρᾷν ἐδόκει ἐξ ἧς τρία ἱφύσιος πλέγματα, ἐν ἀπηώρειτο μιγάλοι καὶ πίκροι βότρυες. τούτοις δ' ἐπιθελίζειν εἰς φιάλην καὶ σφίγγειν τῷ φαραὼ, καινὸν λαβεῖν σφοινὸς. ἀγαθὰ γοῦν σημαίνειν αὐτῷ τὸ ὄνειρον ἐξηγεῖτο ὁ Ιωσήφ. ἐν γὰρ τρισὶν ἡμέραις τοῦς σφιγγέντας εἰς τὸ στόμιον ἐπικαλέσεται [] ἀξιόπιστα· καὶ ἠξίει μεμνῆσθαί αὐτοῦ. Philonem autem legerat ipse Josephus hæc talia referentem post LXX. Interpr. de pincerna somniante. ἔδοξα μεγάλην ἄμπελον ἐκπεφυκέναι τριῶν πυθμένων ἐν διειρέσθαι εἴλκειν τιθηλῶσαν καὶ βοτρυοφοροῦσαν, ὧν ἐν ἀκμῇ τὰ ἐκφυσα· ὑποτερπομένης ἦ τὰ φυτοῦ φρένας τοὺς βοτρύους, καὶ εἰς ἔκπωμα βασιλικὸν ἐκθλίβειν· ὕστερ ἐπαναῦς ἔχον ἀκριβῶς ἀποστελοῦν τῷ βασιλεῖ. ὁ ἦ μικρὸν ἐπισχὼν, δύστυχέ φησι ἐπὶ φαντασίᾳ σοι καθηγέμαι, καὶ τὰ ἀποτερεῖς ἀπόλυσιν ἐλπίζεις. ἐγ γὰρ τρεῖς μίζας τὰ ἀμπέλε, τρεῖς ἡμέρας ὑπογεγράφησι· μεθ' ἃς ὑποκινηθήσεταί σε ὁ βασιλεὺς, καὶ μιζάπεμψάμενος ἐσθίσει παρίξ τιὼ ἀμυσίαν. ἐπιεφίψει ἦ καὶ τὰ αὐτοῦ μιζαποιοῦσαι τάξεις, καὶ ὑπὲρ βεβαιώσεως τὰ ἐλπίδος οἰνοχοήσεις, ἀναδὺς ἔκπωμα τῷ δεσπότῃ· καὶ ὁ μὲ ἐγιγάγε ταῦτ' ἀκύσας. BERN. Ita ex *Big.* edente *Bernardo.* in *aliis* οὐδὲ (vel οὐδὲν) γὰρ ἐξαμαρτόντες.

[o] Τοῦ Ιωσήπου] *Al.* τιὼ Ιωσ. π. τ. ὀ. ἐκείνου.

[p] Καὶ γὰρ αὐτὸς] Corrigit Cocc. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς.

[q] Τρία,] Vide *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.

[r] Καὶ μηδένα λόγον] Ita ex *Big.* *aliis* abest καὶ.

[s] Ἀποσοβοῦντος.] Ἀποβοσκοῦντος *Big.* ἀποβοσκοῦντος verbulo vano *Baſ.* & *Gen.* Scripsit autem Josephus cum *Samb. Caſ. Hen. Busb. Bario*que meo ἀποσοβοῦντος: difficile autem & hoc durumque fuit pro genuino nostri Scholastici. BERN. Sic *Caſ. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis* verbulo vano ἀποβοσκοῦντος.

[t] Ἑρμηνεύτης] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest ὤν.

[v] Αὐτῷ δηλοῖ,] Αὐτῷ abest *Vat.*

[x] Πτηνοῖς,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* τοῖς πετεινοῖς.

[y] Ἀμφοτέροις ἔλαβε.] Ἀμφότερα ἔλαχε *Busb.* & *Hen.*

[z] Γενέθλιον] Juvat & à Zonara, somnium idem excipere. ὁ ἦ ἡγεμὼν χιτῶσι τοῖς καινὰ ἐδάκη φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· δύο μὲ ἄρτων πλέκειν, τὸ δ' ἕτερον ὄψου καὶ ποικίλων βρωμάτων. τὰ ἦ ἀμφοτερωθὲν ὑπὸ πτηνῶν καθιπτάμενα. ὀφὴ ἦ καὶ τούτῳ ὁ ἑωσφόρος τὰ τρία ταῦτα ἡμερῶν εἶναι σημαίνει· καὶ ὡ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μέλλον αὐτὸν κρεμασθήσεσθαι, σκεπαζόμενος ἐπὶ ἄμφοῖν βορὰν πτηνοῖς. γένοντ δ' ἐπ' ἀμφοῖν, ὡς ἐωσφόρ ἐξηγήσατο. Propter reprehensores Josephi fas erit & Philonis verba subnectere, ut ambo ab his, vel forte Judæus neuter videatur suo merito redargui. ὁ ἦ ἀρχιτοποιὸς, ait ille, ἀναδιξάμενος τὴν πλέκτην, ὡς καὶ αὐτὸς δύνοιτ' ἂν ἰδεῖν· ἐν δ' ἄνω μετρίως παλάμῃσιν ἀποληθεὶς τοῦς ἑτέρους χρησαι ἐλπίσι, φησὶν· ἀλλὰ καίγε καινοφορεῖν ἔδοξα, καὶ τρία πλέκη καινὰ πιμπράντων κομίζειν ἐπὶ τῆς κιφαλῆς· τὸ δ' ἀνωτάτω πλέκης εἶναι πανδαισίαν βρωτῶν, οἷς ἄνω θε χρῆσθαι τὸν βασιλέα. ποικίλως δ' εἶναι τοὺς ἄρτους βασιλικῶ σιλοπόνων ἀφειργίας. ὄρνεις ἦ καθιπτάμενοι ἀρπάζειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀπλήστως ἐμπορᾶσθαι, μίχρις ἦ παντ' ἀναλῶσαι, καὶ μηδὲν τῆς ἀφειρεσιωθέντων ἀπολιπέσθαι. ὁ ἦ, ἐθυλόμυθε, φησὶ, μὴ θαρρῶσί σοι τιὼ φαντασίαν, ἢ φανῆσθαι ψυχαθῶσαι, ἢ οἱ καὶ διηγεῖσθαί τις μοχθὸν γοῦν, ἵνα μὴ καζαίσωμι, τῆς ἐμὰν ὕπνου ἡδέσθαι τὸν διήγησιν· ἐπεὶ γάρ τις ἄξυλος εἶναι κανῶν. —— τὰ τρία καινὰ σύμβολα τριῶν ἡμερῶν ἐστιν· ἐπιχὼν ταύτας ὁ βασιλεὺς, ἀναπολογισθήσεταί σε, καὶ τιὼ κιφαλιὼ ἀπολυμθῶσιν κελεύσῃ· καὶ καζαπτὸν ὄρνεα τῶν δίωκηθήσεται σωρεῖν, ἄχρις ἂν ὅλως ἐξαναλωθῇς. ὡς δ' αἱ τρεῖς ἡμέραι διῆλθον, γενέθλιος ἐπίσης ἦ βασιλεύς· ὃ τὰ πάντας οἱ κῆ τὸν χῶρον ἐπαναγύεζον, ἀλφιστῶντος δ' οἱ φίλοι τὰ βασίλεια. ἐστιώμενον οὖν τῶν ὁ τὰ τέλη, καὶ τὰ θεραπείας διακριθείς ὡς τὸ δημοθοινίᾳ, τῶν κῆ τὸ δισμυστήριον δύσχυρα ἐπομνησθεὶς, ἀχθόμενος κελεύῃ, καὶ θεατρόμενος τὰ ὀπὲ ἑτέρου ἀλφεσίους ἐπιφερομένους) [] σταθεὶς τῶν μὲ ἀναπολογισθήσεσθαι τιὼ κιφαλιὼ ἀπολυμθήνε, τῷ ἦ τὰ δεσμὰ ἐκλῦσαι καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος, ἀπέμεμψε. BERN. Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον τιθηνάς. Vide *Caſaub.* contra *Baronium* p. 613.

[a] Διετῆ] Διετῆ χρόνον soli *Samb.* & *Big.*

[b] Ἠμνημόνησε,] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ὑπεμνήσθησε, non probante *Bernardo.*

[c] Τῶν ἦ ὀνειράτων κατέσχεν.] Forte τῆ ἦ ὀνειράτων μνήμιν κατέσχεν. COCC.

[d] Οὖν ἐπὶ] Illud οὖν conservavit *Samb.* excideras è *reliquis* præterea in *Cod. Vat.* καὶ τεθεραπευμένος ἐπὶ τοῖς &c.

ου-

[e] Ταῦτ'

convocavit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Hæſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadverſiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Joſephi, ejuſque in ſomniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Joſepho, & de viſione in carcere ſibi oblata, ejuſque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum præpoſitus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit juxta ſomnii enarrationem, prædicente Joſepho. ipſum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum eſſe, ejus utpote ſervum; at dicit ſemet cum paucis Hebræum eſſe genere, *atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiveris nec propter mala, quæ jam patitur, deſpexeris, diſcere licet quæ tibi prænunciant ſomnia. Rege itaque jubente ut coram ſiſteretur Joſephus; veniunt quidem *non multo poſt* quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

ε'. Ille vero, eum dextra prehendens, inquit, "O juvenis (tibi enim ſervus meus optimi pariter "ac rerum intelligentiſſimi teſtimonium dedit) "fac me etiam eorundem bonorum participem, "quibus & iſtum impertiviſti, enarrando præſagia "ſomniorum quæ mihi per quietem obtigerunt. "Hoc autem volo, ne quid ſupprimas, oratione "ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, ſi "paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam viſus "ſum mihi, ſecundum flumen inambulanti, videre "boves, benè ſaginatas & magnitudine præſtantes, "ſeptem numero, à fluento ad paludes gradientes: "alias vero totidem numero è paludibus iis ob"viam factas, macie valde extenuatas ac viſu fœ"das; quæ, cum devoraſſent ſeptem illas bene "paſtas & magnas, nihil profecerunt, miſere à "fame attritæ. Poſt hanc viſionem experrectus è "ſomno & turbatus, mecumque reputans quid "ſibi velit hæc rerum imago, ſopore oppreſſus "rurſum obdormivi; & ſecundum video ſomnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam "exterret perturbatque. Spicas ſeptem videre vi"ſus ſum ab una radice enatas, capita jam graves "frugis pondere ejuſque maturitate inclinatas, vi"cinas etiam alias pari numero ſpicas, pauperes "& præ ſiccitate graciles & infirmas, quæ con-

Joſepho ſomnia politica, prenſa dextra, narrat Pharaothes. *Gen. c. 41.*

ver-

ſκυθρωπὰ [c] τοῦτ' αὐτῷ· [f] συνεκάλεϲε μεθ' ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τῶν ὀνειράτων τὴν κρίσιν. ἀποροῦντων δ' ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βαϲιλεὺς ἐταράττετο. τῇ δὴ οἰνοχόον ὁρῶντα [g] Φαραώθ τὴν σύγχυσιν ὑπάρχειν μνήμη [g] τοῦ Ἰωσήπου, καὶ [h] τοῦ περὶ τῶν ὀνειράτων σωφίσεως. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνῳ Φαραώθ· ὅτι τε [h] σωφρονεῖν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, καὶ ἐκείνῳ τοῦτο [i] συμβαίη καὶ ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προειπόντος. [k] δεδέσθαι δὴ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφρῆ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγει δ' αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους, ἅμα καὶ [l] τοῦ πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ λόγῳ τιμῇ ἄρτι κακοπραγίαν αὐτοῦ κατηγορὰς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βαϲιλέως εἰς ὄψιν αὐτοῦ τὸν Ἰώσηπον προσαγαγεῖν· τὸν μὲν ἦκειν ἄγοντες [m] οἱ κεκελευσμένοι, [n] τημελήσαντες καὶ τὸ πρόσωπα τοῦ βαϲιλέως.

ε'. Ὁ δὴ, τὴν δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, "φησὶν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄρϲις καὶ σώζειν ἱκανώτα"τος ὑπὸ οἰκέτου [o] τοῦ μοῦ μεμαρτύρησαι· τῶν αὐτῶν ἀ"γαθῶν, ὧν [p] τούτῳ μεταδέδωκας, ἀξίωσον κἀμέ, "φράσας ὅσα μοι καὶ τοὺς ὕπνους ὀνείρατος ὄψεις προ"δηλοῖ. βούλομαι δέ σε μηδὲν [q] ὑποσελλόμενον φόβῳ "κολακείᾳ [r] λόγῳ ψεύδει καὶ τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν "παλληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ ποταμὸν βα"δίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγάλ' ἀλλοφερέ"σας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ [s] τοῦ ναματος χωρεῖν "ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὴ πούτας τὸν ἀριθμὸν ὑποπλη"σίας ὀπὸ τοῦ ἕλους ὑπανίσῃσι, λίαν κατηχνωμένας καὶ "δεινὰς ἰδεσθαι, [t] αἳ κατεσθίουσι τὰς εὐτραφεῖς καὶ "μεγάλας ἀδὲν ὠφελοῦσ', χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ "πεπεισμέναι. μεθ' ἣν ταύτην τὴν ὄψιν [u] διεγερθεὶς ὑπ' "τοῦ ὕπνου, καὶ πεφοβημένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάν"τασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι [x] πάλιν εἰς "ὕπνον· καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ πρώτου θαυ"μασιώτερον, ἅ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. σά"χυας ἑπτὰ ἐνὸς ῥίζης ἀνφυείσας, καρηβα"ρούσας ἤδη καὶ κεκλιμένας ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τὸ πρὸς ἀ"μῆλον ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρας ἑπτὰ σάχυας ταλησίου, "[y] λιφερογοῦντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ ἀθροσίας, οἳ δαπανῶν

---

[c] Ταῦτ' αὐτῷ·] Ταῦτ' εἶναι *Vat.*

[f] Συνεκάλεϲε] Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in *aliis* καὶ συνεκάλεϲε, aut συνεκάλεϲε οὖν.

[g] Τοῦ Ἰωσήπου,] Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris ἀφὶ οὗ Ἰωσήπου.

[h] Σταφρωθεῖν] Σταφρωθῆναι *Vat.*

[i] Συμβαίη] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* συμβαίνῃ.

[k] Διδέσθαι] Διδέσθαι δὴ ὑπὸ Πετεφρῆ *Vat.* in *Baſ.* & G. Πετεφρῆ. in *Hen.* & *Busb.* Πετεφρῆ·

[l] Τοῦ πατρὸς δόξης.] Ex *Samb.* & *Vat.* in *aliis* deeſt ὅ.

[*] *Atque patre*] *Atque patris gloriam* juxta *Epiphanium.*

[m] Οἱ κεκελευσμένοι,] Ita ex *Samb.* & *Caſ.* οἱ κεκελυσμένοι μὲν μετάθεσις *Vat.* τὸ κεκελυσμένον ποιῆσαι μὲ μεθήσουσι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Τημελήσαντες] Apud *Philonem*, p. 541. οἱ δ' ἀκριβεῖς, καὶ ἀπὸ γυμνάσης λαμπρὰν ἐπιδεῖξαι παιδότητα, καὶ τἄλλα φαιδρύναντες εἰσάγουσι πρὸς βαϲιλέα.

[o] Τοῦ μοῦ μεμαρτύρηκας·] *Al.* τοῦ ἐμοῦ.

[p] Ἀξίωσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀξίωσον φαγεῖν.

[q] Ὑποσελλόμενον] Ὑποσελλόμενον *Busb.* & *Hen.*

[r] Λόγῳ ψεύδει] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) In *aliis* ψεύδῃ λόγῳ καὶ τῷ ας.

[s] Τοῦ ναματος] Aut male viderat ἐκ ποταμοῦ, aut ſane *paſcuum* poſuit indoctiſſimus Interpretum Epiphanius vice *fluminis*. BERN.

[t] Αἱ καταθίουσαι] Καὶ *Hen.* & *Busb.*

[u] Διεγερθεὶς] Διεγερθεὶς οὖν ἐκ ὕπνου τεταραγμένος *Vat.*

[x] Πάλιν εἰς ὕπνον·] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ πάλιν.

[y] Λιφεροῦντας] Sic volo, aut paulo lenius λιπερουῦντας, tanquam ἀδρανεῖς. Quippe apud Photium, Heſychium, alioſque Grammaticos, λιπερνῆντες, ἐκ ἀδύνατοι πόνων, ἢ πενιχρᾶς aut ἀπαλὰς ἀλίγοντες, ubi alia prorſus nunc leguntur. λιφερνῆντας enim expreſſerunt præter *Busb.* & *Hen.* vel Impreſſores Joſephi. Hoc tamen immutarunt cum nominis voce facili διεφθορότας plerique Scribarum Græculorum, ut *Samb. Caſ.* & *Big.* Deſcriptionum autem utriuſque ſpectri, ex Philone comparatam, quia opportunius haud potuit, Joſepho jam ſtatim ſubnectimus. μετὰ δὲ διετῆ χρόνον τῷ βαϲιλεῖ τὰ μέθοντα τῇ χώρᾳ συμβαίνει ἀγαθὰ καὶ κακὰ, διτταῖς φαντάϲμαϲι δι' ὀνείρου διοπτεύθη), ταυτὸν ὑποσημαινούϲαις ὕπνοις βεβαιοτέρας πίϲτεως. ἔδοξε γὰρ ἑπτὰ βοῦς ἀνέρπειν ἐκ τοῦ ποταμοῦ πίονας, καὶ σφόδρα εὐτρόφους παλάτε ἀφθόνῳ, καὶ ποτὲ ταῖς ὄχθαις νέμεϲθαι. μεθ' ἃς ἑτέρας ἀριθμὸν ἴσας, ἀσάρκους τρόπον τινὰ καὶ κατεϲκελετευμένας, εἰϲελθούϲας ἀνελθεῖν καὶ συνέμεϲθαι ταῖς πρώτοις. εἶτ' ἐξαπιναίως ὑπὸ τῆ χειμῶνι καταβρωθῆναι τὰς ἀμείνους· καὶ μηδὲν ἀπὸ μηδὲ τὸ βραχύϲτον ταῖς ἐμφορηθείϲαις πρὸς ὅλον ἐπιδοῦναι τὰς γαϲτέρας· ἀλλ' ἢ μᾶλλον, ἐξ ἐτ' ἴϲην ἐϲθίειν. ἀξαναϲὰς δὲ καὶ καιμηθεὶς πάλιν, ἑτέρας πληχθείϲας φανῆναι. τομίσαι γὰρ ἐπὶ πυρὸ σάχυς ἀκμαιοφυήτατ' ἐνὸς πυθμένος, ἰσοζύγους τοῖς μεγίθεϲιν, αὐξομένας καὶ τεθηλότας ἀρίϲθαι πρὸς ὕψος μάλ' ὡραίους. εἶθ' ἑτέρας ἐπὶ λεπτὸς καὶ ἀϲθενεῖς ἀκμαιοφυήτας πλησίον, ὑφ' ἀν ἐπιθεμένων καταπνιθῆναι τὴν εὐσαχνον πύθμένα. Omitto cætera, quamvis digna recitari, & feliciſſimæ eloquentiæ. Quot profecto plauſtris commentariorum utilius nos careremus, ſi totum Moyſen tali modo enarraſſet ille Judæus. Adiiciam huc & Zonaram, qui Atticiſmos Joſephi cum ſequiori phraſi commutare amat, ſicut commutant *Hen.* & *Busb.* εἶτα τῷ φαραὼ ὁ θεὸς ἔψεις σύνυπνον ἐπιπέμπει διττὰς, καὶ τὰς δηλώϲεις ἀμφοῖν. ὁ δὴ ὄψεται ἐμμηνέϲτερον, ἢ δὴ ἐξηγήϲεται ἐπελάβετο. συλλαλεῖ τοίνυν τὰς ἀμφοῖν ὀφὺς καὶ ἀπαγγέλλει αὐτοῖς τὰ σύνυπνια, καὶ τὴν δήλωϲιν ἀπαιτεῖ. λαμβάνουϲι δ' ἐπείτα, ὀργίζεται). ὁ δ' οἰνοχόος, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλά ποτε πρὸς μνήμην ἦκε τοῦ Ἰωσήφ, καὶ διδάσκει πρὸς ἐκείνου τὰ φαραὼ. ἄγεται) τοίνυν αὐτίκα. ὁ δὲ φησι νεανίᾳ, φράσαι μοι τὴν κρίσιν τῶν ὀνειράτων, ἄνωθέ ποθέμενος. ἔδοξα βόας δίτροφοῖς ἐπὶ πρόϊόντας καὶ ποταμῷ πρὸς τὸ ἕλος χωρεῖν. ἑπτὰς δ' ἑπτὰ ἰσχνὰς καὶ τετηκυίας λιμῷ καὶ ἕλας ἐξελθούϲας συναπῆναι τούτοις· καὶ βρωθῆναι παρὰ τῶν δευτέρων τὰς αὐτὰς καὶ πίονας, καὶ μένειν ἔτι αὐτὰς ὁμοίας ἰσχνάϲαι αὐθὶς δ' ὀρῶ σάχυας ἑπτὰ ἀπὸ ῥίζης μιᾶς, θαλερὰς καὶ πεπλιμένας τῷ βάρει τοῦ καρποῦ. πλησίον δ' αὐτῶν ἰσαρίθμους ἰδόκουν ὀρῶν σάχυας, ἀδρανεῖς ὑπὸ ἀθροσίας καὶ πρὸς ὀργὴν ἀφθεῖς. οἱ καὶ ὑπήλιοκαν

"versæ ad consumendas & comedendas spicas "speciosas attonitum me reddiderunt.

Boves que spicæque septem macræ diutur-nam famem significant, Josepho interprete.

6. Ad hæc Josephus respondens, ait, "somnium "quidem, istud, ô Rex, duplici licet specie visum, "unum tamen & eundem futurorum eventum "significat. Nam quod boves conspexeris, ani-"mal aratri labori natum, ab exilioribus devora-"tas, & spicæ à deterioribus absumptæ, tot an-"norum famem & sterilitatem Ægypto prænun-"ciant, quot felicitatis præcesserint; horumque "frugum ubertatem à totidem sequentium ste-ri-"litate absumendam. Erit autem tanta rerum ne-"cessariarum inopia, ut ei difficulter subveniri "possit. id quod inde conjicio, quia macræ bo-"ves, devoratis pinguibus, satiari non potuerint. "Deus certe hominibus futura prædicit, non ut "eos terreat & contristet; sed ut ea præscientes "prudentia, cum advenerint prænunciata, levio-"ra faciant. Tu ergo, si prioris temporis pro-"ventus sepositeris & dispensaveris, insequentem "penuriam Ægyptii non sentient.

Consilium Josephi de Ægypto servanda.

7. Rege autem admirante Josephi prudentiam & sapientiam, atque percontante quonam modo esset in futurum prospiciendum ubertatis tempo-re, quo tolerabilior fieret ventura sterilitas: sub-jecit suasitque, frugum parsimoniam adhibendam esse, & non ad affluentiam usque Ægyptios iis uti permitteret, sed quantum ad luxuriam solent ex abundanti expendere, illud in necessitatis tempo-ra reservandum. Quin & hortabatur, ut frumen-tum ab agricolis acceptum in horrea recondi cu-raret, tantumque duntaxat unicuique suppedita-ri quantum sat esset ad victum. Pharaothes au-tem, Josephum ob utrumque, tam somnii inter-pretationem quam consilium, admiratus, ipsum huic dispensationi præficit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem esse existimaret: consilii auctorem maxime idoneum es-se ratus ad id ipsum exsequendum. Ille vero, hac potestate à Rege auctus, ut & ejus signaculo ute-retur & purpuram gestaret, curru per universam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agrico-lis, tantum inde singulis dimetiens quantum ad se-mentem atque alimentum sufficeret: nemini ratio-nem reddens, cur ita faceret.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque insignia.

"ἢ καταθύειν τὰς ὡχαίας τραπέντες ἔκπληξίν μοι παρ-"εῖχον.

5. Ἰώσηπ@ ὁ Ὑσολαβών, [z] "ὁ ἐνειρ@ μὲν ἕτ@, "εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθεὶς, "μίαν καὶ τ αὐτὴν ἀποσημαίνῃ τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τό, "τε γὰρ τὰς βῦς ἰδεῖν, ζῷον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγυμνέ-"νον, ὑπὸ τ χρόνων καταθυομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ "τ ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ & ἀκαρπίαν "ὅσῃ τοσαύτα πρωκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον "[a] εὐδαιμονήσασιν· ὡς τ τούτων εὐφορίαν τ ἐτῶν ὑπὸ τ "μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν [b] ἴσην ἀφορίας [c] ὑπαναλωθῆναι. "[d] γνῶσ@ δ' ἡ ἀπάνις τ ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθω-"τ@. σημεῖον γ, αἱ γὰρ καλιαχνωμέναι βόες δαπανῆσαι "τὰς κρείττονας οὐκ ἴσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέν τι Θεὸς "οὐκ ὀλιγὰ τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προ-"δείκνυσιν· ἀλλ' ὅπως [e] προγνωκότες κρείττονας συνέσ-"ποιῶν@ τὰς πείρας τ κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιεύ-"σάμενος [f] τἀγαθὰ τὰ κτ τ πρῶτον χρόνον γνησόμενα, ποιή-"σῃς [g] ἀνεπάφθητον Αἰγυπτίοις τ ἐπελθουσομένῳ συμφορᾶν.

ζ'. Θαυμάσαντ@ γ ὅ τ βασιλέως τ φρόνησιν καὶ τ σοφίαν τ Ἰωσήπ@, καὶ πυθομένῳ τίνα καὶ τρόπον ἂν προοι-κονομήσειεν ἐν τοῖς τ εὐετηρίας καιροῖς τὰ πρὸς τ μὴ τοιού-τῳ. ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τ ἀφορίας· ὑπο-τίθετο καὶ συνεβούλευε φείδεσθαι τ ἀγαθῶν, καὶ μὴ κτ πρόσοδον αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ὑπερβάλλειν· ἀλλ' ὅσον ἂν [h] κτ τροφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ προσόδου, τοῦτο τηρεῖν εἰς τ τ ἐνδείας καιρόν. ἐποτίθεσθαί τε παρῆνε λαμ-βάνοντα τ σῖτον πρὸς τ γεωργῶν, τὰ ἀφορκῆ μόνον εἰς ἀπαρ-χοφορὰν χορηγοῦντα. φανεροῦται γ ἀμφοτέρων θαυμά-σας [i] Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως & ὀνείρατ@ καὶ τῆς συμβου-λίας, αὐτῷ τ οἰκονομίαν προσδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθ τ Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα [k] ὑπολαμβάνῃ· τ ἐξουσίαν τ τῷ πράγματ@ ἐδὸν καὶ προσάτην ἄρισον αὐτὸς ὑπολαβὼν γνῶσαι. ὁ γ, ταύ-της αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τ βασιλέως δοθείσης, σφρα-γίδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτ καὶ πορφύραν [l] ἐνδύσασθαι, ἁρμᾷ τῆς γῆς ἀπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματ@, ἦγε τ σῖτον πα-ρὰ τ γεωργῶν, τ δεκάτην πρός τε απορον καὶ ἀφορτοφό-ρῳ ἑκάστοις δατομενῶν· μηδενὶ σημαίνων τ αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

ΚΕΦ.

τὰς ἀκάρπειας τε καὶ ὠχαίνας. Hæc Drungarius. BERN. Ita cum *Busb. Hen. Baf.* & *G.* vel paulo lenius λιπερνύντας. in διεφθορότας immutarunt *Samb. Caf. Big.* & *Vat.* Utriusque spectri descriptionem elegantissimam videre licet apud *Pinlonem*, p. 540, 541. suo modo etiam tentavit *Zonaras*. p. 17.

z Ὁ δὲ ἱερ@ μ ἀτ@,] Ita in *MSS.* articulum non agnoscunt *Baf.* & *G.*

a Εὐδαιμονήσασιν· ὡς τῷ τούτων εὐφορίαν τ ἐτῶν ὑπὸ τ μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν] *Hen.* & *Busb.* ex mala industria, εὐδαιμονήσασιν. Ε τὴν τούτων εὐφορίαν ὑπὸ τ μὴ ταῦτα ἴσων ἀναλωθῆναι. BERN.

b Ἴσην ἀφορίας] Ἴσον *Samb. Buriusque* noster ex conjectura. HUDS. Imo & *Coll. Big.* quæ penes me est: malebat vero ad oram ἐτῶν *Coccejus*. Ἴσον autem satis bene convenit cum ἀριθμὸν, quare quum & optimis MSS. firmetur & sæpius plura conjungant adjectiva veteres, non dubitavi recipere, ejecto *Hudsoniano* ἴσων. HAVERC.

c Ὑπαναλωθῆναι.] Ita in plerisque *MSS.* ἀναλωθῆναι *Busb. Baf.* & *G.* nec aliter *Philo* & *Zonaras*.

d Γενήσ@] Sic *Samb. Caf.* & *Vat.* γνῶσ@ *Big. Baf.* & *G.*

e Προεγνωκότες] *Al.* πεγνωκότες.

f Τὰ κτ τ πρώτων χρόνου] Ineleganter *Busb.* & *Hen.* τὰ κτ τὰς ἐπὶ χρόνης τὰς πρώτας γενητ. π. ἀνεπ. ἀγνοίᾳ τῷ συμφορῶν. Iterum Johannes defloratur, ὁ δ' ἰατρὸς καὶ διπλᾶ φησιν, ὦ βασι-λεῦ εἰσὶ τὰ σύστασα, ἀλλὰ μίαν ἔχυσι τ μελλόντων τῷ δηλωσιν. οἵ τε γὰρ βύες ζῷον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν ὑπὸ τ χειρόνων καλιεσθόμενοι, καὶ οἱ θάλλοντες στάχυες ὑπὸ τ ἀδρανῶν δαπανώμενοι, λιμὸν ἐπὶ τοσαύτα ἔτη τῇ χώρᾳ σὺν καταγγέλλουσιν ἐν ἰσαρίθμοις σίταυξις, εὐθυμηθείσῃ πρότερον τοῖς καιροῖς. ὡς τῷ τούτων εὐφορίαν ἀναλωθῆναι ὑπὸ τ ἴσης πείρας. εἰ γ σὺ ταμιεύσεις τὰ τ πρότερα εὐδαιμονίας εἰς τὰς τ ἀφορίας σίταυξις, δόξεις τοῖς αἰγυπτίοις ἀνεπαισθήτῳ τὸ δυσύχημα. Utar & Philone, sed temperanter. ὅσα μὲν ποιεῖν ὁ θεὸς, ἐν τῇ χώρᾳ. φησὶν, προμεμήνυκέ σοι, τὰς μὴ τοῖς δικαίοις φαντασίας, μὴ ὑπολάβῃς εἶναι δικαίους ἀνέρας, ὡς ἔστι, τῷ ἀναδίκοις ἔχων ἃ προέτα-ξεν, ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον βεβαιοτέρας πίστεως. αὖτε γὰρ πίονες ἐκ βόες, καὶ οἱ εὔθαλλοι ἐκ θαλερᾶς ἐκλὰ στάχυες σίταυξὶς ἐκλὰ δηλοῦσιν εὐθυ-νίας & εὐετηρίας. & ἐκλὰ ἑτέρας λιμῶ, αἱ ἐκφαυσῶσαι ἐκλὰ βόες λεπτὰ & εἰδεχθεῖς, καὶ οἱ παρεφθαρμένοι καὶ μεμυκότες ἐκλὰ στάχυες. ὥξφ μὲν δὴ ἐκ παλαιᾶς προφητείας πολλὴν καὶ ἀφθονον ἔχουσα δικαιοσύνην, πλημμύ-ρουσι μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτ@ & ποταμοὶ λιμνάζοντ@ τὰς ἀρούρας· τ γ πεδίων ὡς ἐκπαγκρατὲς εὐτυχίας χειμάρρων. ὥξφ δ μὴ ταῦτα σαυτῷ πάλαι ἐκ-παιδεύσας, χαλεπὴν ἐνδειαν & ἀπάνιν τ ἀναπλάσων ἐπιφέρουσα, μήτ' ἀνα-χεομένῳ & ποταμοῦ, μήτε τ γῆς λιπανομένης· ὡς πρότερας εὐθηνίας ἐπλαθέσθαι, & εἴτι λείψανον παλαιᾶς εὐετηρίας ἦν, ἀναλωθῆναι. τὰ μὲν οὖν Δημητρίου ταῦτ' ἐστίν. ὑπάρχειν δέ μοι & σκοπεῖν τί θεῖον, ὑπο-βάλλον τὰ ὡς ἐν νόσῳ σωτήρια &c. Inaudiverat sane de excellenti & onirocritico Josephi ingenio & Pompejus historicus, ex quo hæc talia retulit Justinus. *Aperegrinis mercatoribus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes sollerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit. Nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur, adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: perisseque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset. Tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine sed à Deo responsa dari viderentur.* BERN.

g Ἀνεπαίσθητ@] Vide *Justinum* ex *Trogo Pompejo*, l. 36. c. 2.

h Καὶ τ τροφὴν] Ita *Samb.* κτ τροφὴν ἀναλώσωσιν *Caf.* & *Vat.* Sed duntaxat ἀναλώσωσιν *Baf.* & *G.* omisso κτ τροφήν.

i Ἰώσηπον,] Τὸν ἰώσηπον *Hen.* & *Busb.* Iidem illi τ συμβουλῆς pro τ συμβουλίας. Dixerat enim Zonaras in eadem historia φανερωθῆναι τὴν ἰατρὸν ὑπερβολὴν σοφίαν, ἀφ' τε τὴν ἐξήγησιν & τὴν συμ-βουλὴν, αὐτὸς ὁ τότων ἔφη κρείττις τε & συμβουλ@ & οἰκονόμ@ ἔσῃ τ βασιλεύοντος· & παρέχειν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτὰ, ὥστε σφραγῖδί χρῆ-σθαι τῷ φορεῖν, & πορφύραν ἐνδύεσθαι, & ἐλαύνειν ἐφ' ἅρματ@ς. BERN.

k Ὑπολαμβάνῃ·] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνοι *cæteri*.

l Ἐνδύσασθαι,] Sic *Big. Caf.* & *Vat.* ἐνδύεσθαι in *aliis*.

ΚΕΦ. ϛ'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς ἔχων ὑποχειρίους.

Τριακοστὸν ἦν ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ [m] διεληλύθη, καὶ τιμῆς ἀπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [n] Ψοθομφάνηχον, ἀπίδων αὐτοῦ τὸ εὐδόξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον·

CAP. VI.

Quomodo Josephus in Ægypto inclaruit, fratresque sibi subjectos habuit.

ÆTatis annum trigesimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Pfothomphanechum cognominavit. significat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium nactus est honoratissimum. nam in matrimonium ac- *Is annos natus XXX. res Ægyptias administrat, nomine peregrino Pfothomphanechus, i.e. enigmatum detector.*

[m] Διεληλύθη,] Αὐτῷ διεληλύθη *Busb.* & *Hen.* cum verbi termino Attico. αὐτῷ διελελύθῃ alii omnes libri. *Απέλαυε Samb.* & *Epiphan.* ἀπέλαβε reliqui librorum scriptorum impressorumque. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* διελελύθει & mox ἀπέλαβε.

[n] Ψοθομφάνηχον,] Illud feci ex pluribus codd. Josephi, ut *Samb. Cas. Busb* & *Hen.* neque aliud viderat dudum *Zonaras*, licet excusum extet τοθομφάνηχον in Johannis istius Annalibus. Legerat forte & inter Coptica Bibliothecæ Vaticanæ Ψοτομπανηχ Oedipus Ægyptiacus. ψοθοφάνηχον ex Italicis membranis Josephi descripsit aliquando illustris Bigotius. Ψονθομφάνηχον expressêrunt ad vulgus *Bas.* & *Gen.* κομφθομβεανὴχ Josephus Christianus c. 64. Huic autem Judæo ψονθοφάνηχον potius attributum, si accederent Scribæ, omnino secundum Rabbinorum veterum lectionem צפנת פענח. Perverse equidem variant Epiphanii Interpretis exemplaria: quorsum *Psonthonpanitos* reperias apud *Voss.* 1. *Mert.* & *Vig. Psonthonphanicos* in *L.* & *West.* 2. *Somphonphanitos* habent *W.* 1. *Bal.* & *Goul. Psontonpanicos V. Sophonphanicos P.* & oblique *Psonphthonphanicon*, *Bas* & *Col.* Quo autem modo ediderint Judæi LXXII. nomen hoc peregrinum, dum in Pharo Alexandrina Moysis sui volumen Græce transferrent; tot ἀνάγραφα olim aut nuper comparata, Reverendique Theologi Chrysostomus, Theodoretus, Hieronymus, & ante multa sæcula ipse Philo Judæorum Ægyptiorum decus salusque tam in Lexidio suo sacro, quam in commentario εἰς τὸ μεθερμαζόμενον, haud sinit nosmet ignorare. Veruntamen ὁ νομοθέτης quid posuerit, propter ἔκδοσιν Alexandrinam quam dixi, & Masoram cum Samaritarum, tum Judæorum, ambiguum sentio & anxium affirmatu: abest enim procul ab hoc titulo mali doli suspicio. Appellant itaque prudentissimum Patriarcham nomine suo Ægyptio synagoga Samaritana צפינתי פענח ὀνομαστικῶς, quod fide mihi constat MSS. Reverendissimi Laudi & Doctissimi Huntingtoni præter Moriniana atque Usseriana. Eundem tamen Christianorum Coptitarum Ecclesia, Philo ante hos, & LXXII. Judæi Alexandr. Ψονθομφανὴχ. Gens cætera Judæorum ex Pentateucho suo literis Assyriacis descripto צפנת פענח: quod sonat vocalibus animatum, vel *cophnath paanèach*, & correptim ψονθαπανηχ: aut secundum meliora MSS. Seldeni Bodleiique nec non impressa Bombergi *saphenath paanèach*, quomodo audierat etiam à Magistris Jerosolymitanis S. Hieronymus. Syri denique Arabesque nostræ maxime Confessionis ex Bibl. Hebraicis heic scribere malunt صفنث فعنح *cáphnath páneach*. De sono exotico satis. Hoc igitur nomen *clarissimus Philo in suo* forte Onomastico explicuerat una voce Græca ὀνειροκρίτης, quod Procopius Gazæus atque Scholiastes Romanus adnotant. Veruntamen quod illi ambo affirmant κρυπτῶν εὑρετὴς ex eodem interprete adponi ad ψονθομφανὴχ, rectius adrogatur Josepho meo quam Philosopho Alexandrino. Diversus interea deprehenditur à se Philo & dubiæ sententiæ de hac voce. Siquidem *in libro* suo de Politica, cui Josephum meritum titulum fecit, verissime ait, Τοῦ ἡμῖν Ἰωσὴφ μετονομάζει ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ ὀνειροκρίτης ἰσχυρὸν γλώττῃ προσαγορεύσας. Cui convenit & senioris Philonis carmen —— ὀνείρων θεσπιστής. Attamen libello de Polyonymis Alexandrinus ille Judæus cordatis lectoribus valde displicet, præsertim ubi dicit, sonos absque sensu captans, ψονθομφανὴχ ὑπὸ τῆς χώρας βασιλέως ἐπιληθεὶς: statimque ὁ ἢ ψονθομφανὴχ (aut ψονθοφανὴχ) ποῖός ἐστι θεασώμεθα. ἑρμηνεύεται οὗτος, ὁ λάτρις σοῦ κελεύει, quod est פום רזין כינעה. Coptitis denique *in* Onomastico, quod mendose edidit Kircherus, πιζτοπάνιχα, للنظر *augur*. Josephi vero interpretationem & inculcat Zonaras, & abunde confirmant Ecclesiæ Christianæ Doctores. Namque Theodoretus ὁ συζητητὴς, τίνα ἑρμηνείαν ἔχει τὸ ψομεθομφανὴχ; ἢ λαβρήτων ἑρμηνευτὴν αὐτῷ κέκληκεν, ὡς τὰς ὀνείρους ἀφαιρήσοντα. Idem sonat & nobile os Johannis CP. Ψομεθομφανὴχ ἢ κρυπτῶν γνώσης ἑρμηνεύς. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πᾶσιν ἀγνωστα εἰς φανερὸν ἤγαγε, σημαίνει τοῦτο αὐτὸ ὁ Φαραὼ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ἐπιθέμενος. Deinde S. Hieronymus, quid veteres Scriptorum, præcipue Josephus, in hoc Etymo senserint, lubentius quam ille his verbis declarat. *Sontomphanec corrupte dicitur. Nam in Hebræo legimus Zaphanet phane:* aut juxta antiquissimum codicem, quam jam pridem habuit Teutbertus, nunc Doctiss. Mareschallus tenet. Somthofanec *correpte dicitur. Nam in Hebræo legimus* Saphineth fane, *quod interpretatur* absconditorum repertor; sic κρυπτῶν εὑρετὴς apud Mattathiadem. Id ita repetit ex more Petrus Scholasticus. *Vocavit autem Josephum lingua Ægyptiaca* Zaphanet phane i. e. Salvatorem mundi: *quod Græce* Psontofanec *dicitur*, *Hebraice autem sonat* absconditorum inventorem. Postremo Chronicum quod vocant Alexandrinum, Hebraicarum legum-latorem hujus cognominis participat, atque ait sua fide, τὸ μωσῶ μὲν τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτὸν τὰς πληγὰς οἱ αἰγύπτιοι ψονθομφανὴχ μετωνόμασαν· ὁ ἑρμηνεύεται ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον. Conveniunt etiam de illa origine miro pacto Scriptores Asiatici Judæi, sive Samaritæ, sive Christiani. Antiquissimus horum Onceloſus pro nomine Ægyptio proprioque Chaldaicam istam μετωνομασίαν substituit, נברא דמיטמרין גלין ליה aut ex MS. Bodleiano נברא דמיטמרין, *cui viro panduntur arcana*. Hunc sequuntur Antiocheni aliique Christianorum Syrorum, versione sua vetere ac planissima

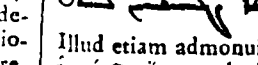

Illud etiam admonuit dudum Octateuchi S. enarrator Gazæus, ὁ σύρος ἔχει, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά. Quin id accurate quidem refert Pentateuchum Arabicum inter Cimelia Clariss. Seldeni, quod versarant dudum scripserantque manus Syriacæ, صفنتفنح قاولة البادية له الخفيات *Saphnetphane, quod interpretabere, cui declarantur occulta*. Consimili modo in Archivis Laudinis scholion hoc adjectum reperi ad صفنتفنح Pentateuchi alterius Arabici. *Alia ἀνάγραφα agnoscunt* الطاهرة له الخفيات *cui abdita revelantur patentque*. Vix aliter Paraphrastes Hierosolymitanus Jonathanis nomine notus. גברא דמטמירן מפרסם *qui occulta occulta esse non sinit, quin prodat*. Similiter Judæi Mauruſii كاسف الاسرار *mysteriorum explicator & lux*. Ad hos Aaron & Saadias, Doctores Judæorum illustres, موضح الخفايا *qui obtecta patefacit & profert*. Diu etiam ante istos Johannes & Hezekias צמונות מופיע τὰ κεκρυμμένων ἐκφαντὰς. Rabbini insuper Constantinopolitani lingua, quam rari callent, κρυφιοφανηρατὴς. Judæi etiam per Hispaniam & Italiam docti indoctique, *cui aperiuntur operta*. Addes his, ni tædeat, gematriam Baalhaturim, כגלה נסתרים, & כגלה התעלומות Abrabanelis Rabbini glorioſi, atque Jarchii מפרש צפונות *rerum abstrusarum interpres*, tanquam pro Hebraicis vocibus צפנת פענח. Quin etiam addubitet licet Salomon de typo quadrato פענח, eundem forte reperiunt Bechæus Nachmanideſque in Liturgumenis suæ factionis, (fo. 110.) ubi canitur המפענח נעלמים i. e. גלא רזין, *qui declarat abscondita exponitque*. Multo autem facilior fertur nominis hujus explicatio apud Hargarizim. Legunt enim istius *jugi cultores*, ut supra diximus, *Sephinathiphaane*; interpretanturque adeo in proseuchis טמירתי גלא, ἀπεκαλύφθη μοι τὸ ἄπιστον, sensu percommodo & analogiæ Hebraicæ tenaci. Quocirca فعنح *faana* pro *aperuit, manifestum expansumque dedit*, si Judæi forte ignorent, Arabes callent. Multa interim vocabula Judæorum, Ægyptiorumque communia jactari, ut יום, יום, שמי, אמת, אמי, מאת, atque c. nemo eruditior inficiabitur. Quapropter dialectum patriam haud longe supergressus est Josephus, quum hunc titulum *rerum secretarum declaratorem* interpretabatur. Paulo tamen aliter nomen illud perhonestum exponunt Samaritæ in Arabica sua versione (qua utor ex Bibliotheca D. Tayleri doctissimi viri, meoque animo charissimi) كنز العالم, *condus scientiæ*, aut, ut verbis Trogi scriptoris extranei Josephum Patriarcham collaudemus Philippicarum l. 36. *cui nihil divini juris humanique incognitum videbatur*. Jam venimus profecto ad S. Hieronymi interpretamentum, quod per Ecclesias Latinas hodieque legitur ad Gen. c. 41. *Et vocavit eum lingua Ægyptiaca* salvatorem mundi, pro vetere illo apud S. Ambrosium, *Et vocavit Pharao nomen Joseph* Psonthonphanech. Veruntamen eruditissimus ille Presbyter, qui apud Alexandriam annos multos egerat sub Didymo Theologiæ Christianæ magistro, scriptionem Philonis atque LXXII. selectorum Judæorum reprehendit, qui sexcentis retro annis Josephi nomen Ægyptium in ipsa Ægypto reddiderant Græcis literis ψονθορφανὴχ, eamque concedere jubet Rabbinorum veterum novorumque צפנת פענח. Neque hoc illi satis videbatur animadversum, nisi & novam explicationem adjungeret, quam illi sine Rabbini nunquam somniarunt. *Licet Hebraice*, inquit ille, *hoc nomen* absconditorum repertorem *sonet*: *tamen quia ab Ægyptio ponitur ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretatur ergo sermone Ægyptio* Saphanet phane *sive ut* LXX. *transferre voluerunt* Psonthophanech, salvator mundi. Alibi etiam *Porro ab Ægyptiis didicimus, quod in lingua eorum* (Saphanet phane, aut potius Græcum ψονθοφανὴχ) *resonet* salvator mundi. Quare

accepit Petephræ, unius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & liberi ei nati ſunt, ante *agrorum* ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *ſcilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit majorum ſuorum libertati. Cum autem Ægyptus, juxta Joſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet, anno *demum* octavo eam invaſit fames; &, quod malum improviſum illis acciderat, univerſi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Joſephum accerſit; qui frumenta illis aſſignabat, factus ex confeſſo populi ſervator. Nec ſolum iſtius regionis incolis forum aperuit, ſed etiam exteris vendere paratus erat: æquum eſſe exiſtimante Joſepho, ut omnibus hominibus, propter ſuam inter ſe cognationem, ſubveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Tum ex Asanetha filios duos ſuſcipit, Manaſſen i. e. obliviosum, atque Ephraïmen, quaſi reſtitutorem.

Ægypti multitudinemque gentium ſalus Joſephus.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa *à fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem inva erat hæc calamitas) omnes ſuos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognoviſſet, quod & exteris eo foro uti liceret: ſolum Benjaminem ſecum retinens, quem ex Rachela ſuſceperat, uterinum Joſephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Joſephum adeunt, mercatum ſibi permitti rogantes. nihil enim erat, niſi quod ex ipſius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluiſſe hominibus proderat, cum iis curæ eſſet Joſepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de ſe cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abſceſſerat, & jam ad iſtam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipſe ab eis non agnoſceretur, præſertim cum de eo in tanta dignitate conſtituto ne minimum quidem ſuſpicari potuerint) tentandum exiſtimavit, quidnam voluntatis

Fratres ſuos decem Joſephus durius excipit. Gen. c. 42.

re hæc talia nos debemus aſcetæ Bethleemitico, ille ita Coptitis ipſis, qui tum in monaſterio Nitrienſi philoſophabantur. Invenio etiam in apotheca illuſtriſſimi Laudi, quo firmior nobis conſtat ſententia, in Pentateucho quodam Arabico, quod deſcripſerat pridem manus Ægyptia, intra oram صفنتغعنح, adnexa hac interpretatione عالم الخفايا, *occultæ ſcientiæ ſagax*, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά, plane ut Syrus in ſcholiis Romanis, quæ appellantur: ad marginem tamen ejus codicis pingitur ritu Coptico ψοιθομφανὶχ itidemque Arabice بسوتنغاذح; quod ibidem explicatur مسلم الدنيا, *ſervator mundi*. Sophronius denique vel aliquis alius piorum hominum ſuo ſtudio cavit, ne Græci hanc Etymologiam amplius neſcirent: unde legimus in Octateucho Coll. Univerſitatis, quod vocant Oxonienſes, ψοιθομφανὶχ, ὅ ἐϛι ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Diceret ſane Ægyptius πσωτεμφανὶ *ſalus ſeculi*, aut injecto pronomine proprio, πσωτεμφανὶ, *eo quod orbem terræ*, ſic ait Hieronymus, *ab imminente famis excidio liberavit*. Exiſtimo autem nobilem hunc βραζομανὶν (niſi LXXII. nos fallant Judæi) ab Apophi rege olim vocitatum fuiſſe πσωθομκρωννι, *arcanum ille clauſumque mihi reclusit*: aut proxime ad Hebraicum Τοβωνιεὶ πρωννι, *doctrinam myſticam aperuit & declaravit mihi*. Hæc obiter. BERN. Sic *Caſ. Busb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excuſum exſtet Τοῦομφάνηχον. in *Baſ. G.* & *Vat.* Ψοιθουφάνηχον· atque ita vel ψοιθονιφάνηχον in LXX.

ο Πεϊφρῆ] Πεισφρη *Busb.* & *Hen.* Πεισφρῆ, aut Πεϊφρη LXX.

p Ασανέθ] Ita ex אסנת *Baſ. Gen. Big.* & *Caſ.* اسنث *Aſaneth* Pentateuchi Samaritani verſio Arabica. ἀσανὲθ LXXII. & S. Hieronymus, ἀσενὰθ Maſorethæ Judaici. ἀσενὲθ apud Joſephum ſcribunt *Hen. Busb.* & *Samb. Zonaras* ab illis ἀσενὲθ. BERN. Ita *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* Ασενὲθ *Hen. Busb. Samb.* & *Vat.*

q Μανασσῆς] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανάσσης μὲ λῶ ὁ πρ. *Vat.* Μανασσὴς λὼ ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσὴς μὲ πρ. *Baſ. G. Busb.* & *Hen.*

r Επιλῆθον] Επιλῆθον *Hen.* volente Grammatico Aſcalonita, & Scriptoribus Atticiſſimis, ut de ἀγνῶμον jam diximus. Nihil enim minus quam ναπιδὲς optimi vatis meditatus eſt Joſephus: quoniam valet משנה inter Judæos conjugationis aſperæ participium *oblivionem inducens*. Accentum tamen promoveri juſſit voce Græca Ariſtarchus, lima vetuſtiſſimi poëmatis, & quidem promovent *Big. Samb. Baſ. Caſ. Gen.* & *Zonaras*, ſed

ἄγεται γὰρ ὁ Πετεφρῆ θυγατέρα τὴν ἐν Ηλιουπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, P Ασανέθην ὄνομαλι. ἐκ ταύτης οὖν καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρεσβύτερος μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δὲ r ἐπιλῆθον, ἀφ' ὃ τὸ εὐδαιμονήσαντα s λήθειν ευρεσθαι τὰ t ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος v Εφεαΐμης· ἀποδιδοὺς δὲ τὴν σημαίνει, ἀφ' ὃ τὸ ἀποδοθῆναι x αὐτὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν προγόνων. τοῦ δὲ Αἰγύπτου κατὰ τὸν Ιωσήπου τὰ ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαρισθὲν ἔτη ἑπτὰ ἀφορίσας, y ὁ λιμὸς ἤρξετο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ, ἀφ' τὸ μὴ προησθημένους ἐπιπεσεῖν τὸ κακὸν, πονούμενοι χαλεπῶς πάντες ἐπ' αὐτόν, z εἰς τὰς τοῦ βασιλέως θύρας a συνέῤῥεον. ὁ δὲ Ιωσηπον σκαλὴ· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγυμνασμένος σωτὴρ ὁμολογούμενος τοῦ πλήθους. καὶ τὴν ἀγορὰν ὁ τοῖς ἐγχωρίοις b πρόπολος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν· πάντας ἀνθρώπους κατὰ συγγένειαν ἀξιοῦντος ἐπικουρίας τυγχάνειν Ιωσήπου πρὸς τὰ εὐδαιμονία χορηγούντων.

β. Πέμπει c δὴ καὶ Ιάκωβος, τὸν Χαναναίας δεινῶς σκυθρωπαζούσης· πᾶσα γὰρ ἥψατο τὴν ἠπείρου τὸ δεινόν· τοὺς γὰρ ἀπαντῶντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένους σῖτον, πεπυσμένος ἐφεῖσθαι τὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέσχε Βενιαμὶν d ἐκ Ραχήλης αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ιωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐνετύγχανον τῷ Ιωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. ἀδέν γὰρ ἦν, ὃ μὴ μὴ γνώμης ἐπεράτετο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ιωσήπου τιμῆς ἐπιμεληθείη. e ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἀδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ· ἀφ' τὸ μειράκιον μὲν f αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐναλλαγμένον ἀγνώρισον αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τοῦ ἀξιώματος ἀδὲ εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν g αὐτοῦ δυναμένοις· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τὸν ὅλων. τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδοτο, καταγκάπους τε τῶν βασιλέως πραγμά-

& plurima exemplaria Homeri. BERN. Ita *Hen.* volente *Grammatico Aſcalonita*, & ſcriptoribus *Atticis*, ut de ἀγνῶμον jam diximus. in *reliquis*, accentu promoto, ἐπίλῆθον. Videſis *H. Stephanum* in *Theſ. Ling. Gr.* voce ἐπιλήθω.

s Λήθω εὑρεῖν] Λήθειν εὑρεῖν *Big.*

t Ατυχημάτων.] Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male ἀτυχημάτων.

v Εφραΐμης·] Juvabo etiam tuos oculos, mi Lector, metaphraſi hujus paragraphi ex *Zonara*. ὠνομάσθαι δὲ αὐτὸν ὁ Φαραὼ τοῦ ὁμοφάνηχον· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. συζεύγνυσι αὐτῷ καὶ γυναῖκα ἀστικὴ κεκλημένην, τὴν θυγατέρα δὲ τοῦ ἡλίου πόλεως ἱερέως. παῖδας τεκνοῖ· ἐξ ὧν αὐτῷ γίνονται παῖδες πρεσβὺς μὲν, ὃν ὁ πρωτοτόκιος· ἐπίλῆθον δὲ δηλοῖ, ὅτι λήθειν εὕρεσθαι τὰ ἀτυχημάτων. ἐφραΐμ δὲ ὁ νεώτερος· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, ἀφ' τὸ ἀποδοθῆναι αὐτῷ τὴν τῶν προγόνων ἐλευθερίαν. BERN. Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Εφραιμίς. Videſis paraphraſim hujus loci in *Zonara*, p. 17

x Αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ] Αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν *Vat.*

y Ο λιμὸς ἤρξατο] Articulum reſtituimus ex *MSS.*

z Εἰς τὰς δὲ βασιλέως θύρας] In quatuor *MSS.* ἐπὶ τὰς.

a Συνερρέον.] Συνέπεσον *Busb.* & *Hen.* ex Gloſſario.

b Πρόπολος μόνον,] Πρόσοψ *Big.* & *Samb.* modo vulgari. dein μόνοις *Busb* & *Hen.*

c Δὲ καὶ Ιάκωβος,] Ita pro δὲ reſcribendum eſſe placuit.

d Ex Ραχήλης] Ita ex *MSS.* in *Editis* Ραχήλας.

e Ο δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἀδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ·] *Busb.* & *Hen.* ὁ δὲ γνωρίσας αὐτοὺς, μὴ ἐπιγνόντας αὐτόν. Pariter Johannes Annaliſta, ὁ δὲ μὴ γνωθεὶς ἀναγνῶ τοὺς ἀδελφούς, phraſi Joſephi in vilius mutata. Mox αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι *Baſ.* & *Gen.* & paullo inferius iidem, ἐλθεῖν αὐτοῖς δυναμένοις. Repetemus jam Philonis nonnulla; qualia olim legerat apud eum & quidem verſaverat ob animum noſter Judæus, ὡς δὲ τούτῳ κἀ ὁ πατὴρ ὑποπτεύοντα ἤδη τὰ ἀναίσχυντα, ἀγνοῶν τὴν δὲ παιδὸς αὐτυχίαν, ἀποπέμπει δίκαια τὰ ἡμῶν εἰς σίλφιον· τὰ νεώτερα οἶκοι καθέζων, ὡς λὼ ὁμομήτριος τῷ βασιλεῖ ὑπάρχω ἀδελφός. καὶ οἱ μὲν εἰς Αἴγυπτον ἐλθόντες ἐπιτυγχάνουσιν ὡς ἀποτεμὸν τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ τὰς πυραμίδας θεασάμενος, εὐθὺς ἐγνώρισεν ἅπαντας, ὑπὸ μηδενὸς αὐτὸς γνωρισθεὶς τὸ παράπαν. BERN.

f Αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι,] Αὐτὸς ἀπαλλαγῆναι *Vat.*

g Αὐτὸ δυναμένοις·] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτοῖς. HUDS. Viderat & *Cocc.* qui hæc libro ſuo alleverat, f. αὐτὸς δυναμένους, vel εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτὸ δυναμένους. *Ex Philone* (*p.* 549. & 550.) hæc deſumpſiſſe videtur *Joſephus*.

b H-

πραγμάτων ἔλεγλο [h] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτὸς συνελήλυθέναι, σκοπάζεσθαι δ' συγγένειαν· ἀδύνατον γὰρ εἶναι δυνάμενον ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοιούτους παῖδας [i] καὶ τὰς μορφὰς ἕτως ἐπιφανεῖς ἐκτεκφῶναι, δυσκόλως καὶ βασιλεῦσιν ἔστι τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὡς δὲ καὶ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μὴ τλῶ ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ταῦτ' ἔφασκε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ [k] περὶ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφόν· [l] ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι καὶ γῆθυς.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸ μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν [m] περὶ τἀδελφῷ κατὰ νοῦν λαμβάνοντες· καταγνόντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρουβήλου προηγορεύοντος, ὃς ἦν "πρεσβύτατος αὐτῶν· "Ημεῖς γὰρ, εἶπεν, ὦ κατ' ἀδι-"κίαν δεῦρ' ἥλθομεν, οὐδὲ [n] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως "πράγματα· σωτῆναι γὰρ ζητοῦντες, καὶ καταφυγὴν τῶν "ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν "φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες· ὃς οὐκ πολίταις μόνον "τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις ἡκούσμεν τὴν ἀγορὰν "σίτου προτεθεικέναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις "παρέχειν διεγνωκότας. ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν "ἡμῖν αἷμα, [p] φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον "[q] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν "Ιακωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ὧ [r] γεγόμεθα δώδεκα παῖ-"δες ὧν γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων φιλούντων ἦμεν "εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ιωσή-"που, τὸ [s] πράγμαθ' ἡμῖν ὅπερ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, "τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος [t] ἤρηται, κἀ ἡμεῖς "ὑπό τε τῆς ὅπερ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, κἀ τῆς ἔτι "πρεσβύτου παλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· [v] ἤκομέν τε "νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ὑπιμέλειαν "[x] κἀ τὴν κατὰ τὸν οἶκον προνοίαν Βενιαμὶν τῷ [y] νεωτά-"τῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασαι δὲ πέμψας εἰς "τὸ ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψεύδεις ἐστὶ τῶν λεγο-"μένων.

δ'. Καὶ Ρουβήλου μὲν τοιούτοις ἐπεχείρει πείθειν τὸν Ιωσήπου περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [z] φρονῆσαι. ὁ δὲ, τὸν Ιακωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν σὺν ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὸν εἰρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ὑπὸ φυλῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προσαγαγὼν αὐτοὺς, "ἐπεί, "φησὶ, διισχυρίζεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασι-"λέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, κἀ πατρὸς "ἧς λέγετε, [a] πείσετ' ἄν με τοῦθ' ἕτως ἔχειν, εἰ κατα-"λίποιτε μὲν [b] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστικὸν "πάσχοντα· ἀποκομίσαντες δὲ τὸ σῖτον πρὸς τὸν πατέρα, "πάλιν ἔλθοιτε [c] πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀδελφὸν, ὃν καταλιπεῖν "ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο γὰρ ἔσῃ πίστω-"μα τῆς ἀληθείας". οἱ δὲ ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὸν Ιωσήπου συμφοράν· ὡς λόγῳ τὰ κατ' ἐκεῖνον [d] βα-σανιζόμενα, τιμωροῦντος [e] αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, τούτοις περιπε-σοῦσιν. Ρουβήλου δὲ πολὺς ἦν ὑπαναλίσκων [f] αὐτοὺς τὰ με-τανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ιωσήπῳ γίνεται· φέρειν

in omnibus haberent. Nam & frumentum eis negavit, dixitque eos ad res Regis explorandas veniſſe: ipſoſque quidem è diverſis regionibus conveniſſe, cognationem vero ſimulare: vix enim fieri poſſe, ut homo privatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum & regibus raro liceat eſſe tam beatis. Hæc autem ſibi agenda eſſe voluit, ut de patris ſtatu certius cognoſceret, & quid illi acciderit, ex quo ipſe diſceſſerat; ſcire etiam volens, quid de Benjamine ſit factum: veritus enim erat, ne ipſum etiam, paria ac in ſe audendo, de medio ſuſtulerint.

Apologia Rubeli pro domo ſua.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculſi, maximum quidem periculum ſibimet imminere exiſtimantes, nihilque de fratre ſecum in animo cogitantes: paululum vero compoſiti ad ſingula, præloquente Rubelo natu maximo, reſponderunt. "Nos quidem, inquit, neque ut injuria "aliquem afficeremus, neque Regi damnum ali-"quod illaturi, huc venimus; ſed ut à malis ſer-"varemur expetentes, ratique in veſtra humanitate "refugium habere à calamitatibus, quæ patriam "noſtram affligunt; quos non ſolum civibus veſtris "ſed & exteris frumentum venale propoſuiſſe au-"divimus, eo vobis conſtituto, ut omnes, qui-"bus ſalute opus eſt, ſalvos præſtaretis. Fratres "autem nos eſſe & ex eodem ſanguine, indicio "quidem eſt, quod forma cuique propria ſit cum "exigua ab invicem diſſimilitudine. Pater nobis "eſt Jacobus, vir Hebræus, cui duodecim nati "ſumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum "omnes eſſent ſuperſtites, ſatis feliciter egimus: "verum, Joſepho, uno è fratribus exſtincto, res "noſtræ jam inde in pejus lapſæ ſunt. Nam & "patrem ex eo luctus cepit perpetuus, & nos ex "defuncti calamitate ac ſenis miſeria affligimur. "Et nunc venimus ad emendum commeatum, "Benjamini fratum natu minimo mandantes, ut "patrem diligenter curaret ac res domeſticas ad-"miniſtraret. Potes autem, noſtram ad domum "mittendo, pro certo ſcire an quid falſi narrave-"rimus.

Benjaminem accerſitum dimittuntur fratres cæteri, præter Symeonem obſidem.

4. Et Rubelus quidem hujuſmodi verbis tentabat perſuadere Joſepho, ut de eis melius ſentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis eſſe, fratremque *Benjaminem* non periiſſe; tunc quidem eos in cuſtodiam conjiciebat, tamquam per otium quæſtioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, aſſeveratis vos non veniſſe ad "res Regis lædendas, fratreſque eſſe, & ex *eo* patre "cujus eſſe dicitis, facietis mihi fidem hæc ita ſe "habere, ſi quidem unum ex vobis apud me reli-"queritis, nihil contumeliæ paſſurum; frumen-"tumque ad patrem exportantes, rurſum ad me "revertamini, fratrem, quem illic relictum eſſe "dicitis, vobiſcum adducentes. hoc enim veritati "erit argumento". Illi vero eo magis in malis e-"rant; atque lachrymabant, ac frequenter inter ſe deplorabant calamitatem Joſephi, quaſi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miſerias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *ſcelere* eorum pœnitentiam, quæ Joſepho ad nullam rem utilis erat: illos

ve-

[h] Ηκειν·] Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.*
[i] Καὶ τὰς μορφὰς] Ita ex *MSS.* κἀ μορφὰς *Baſ.* & *G.*
[k] Περὶ Βενιαμὶν] Περὶ τὸν Βεν. *Vat.*
[l] Εδεδίει] Ita *Biz. Samb.* & *Caſ.* ἰδιδείη *alii* cum *Baſ.* & *G.* ἰδείδη ab uſu Attico malim. BERN.
[m] Περὶ τἀδελφῷ] Sic in *MSS.* πρὸς τ. *Baſ.* & *G.*
[n] Κακουργήσοντες] Κακουργήσαντες *Vat.*
[o] Επεχόντων] *Al.* συνεχόντων.
[p] Φανερὸν] Ita ex *MSS.* φανερὸν κἀ in *Editis.*
[q] Καὶ μὴ πολὺ] Καὶ ὁ πολὺ *Vat.*
[r] Γεγόμεθα] Γεγόμεθα *Samb.* & *Vat.*
[s] Πραγμαθ'] Ita ex *Samb.* πραγματα *in reliquis.*
[t] Ηρηται,] Scripta manu. Expreſſum erat typis εἴρηται. Epiphanio Interprete *trahit*: unde Burius hoc reſtituit εἴρυται. BERN. Ita in pleriſque *MSS.* at ἐρετήσαθ & ab alia manu ἤρεθ *Vat.* εἴρη) *Baſ.* & *G.*
[v] Ηκομέν τε] Ηκομέν τοίνυν *Vat.*
[x] Καὶ τὸν κ' τὸν οἶκον] Καὶ τὸν τ' οἶκον *Samb.*
[y] Νεωτάτῳ] Νεωτάτῳ ἀδελφῷ *Vat.*
[z] Φρονῆσαι.] Ita ex *MSS.* φρονεῖσαι in *Editis.*
[a] Πείσετ' ἄν με] Πείσαιτ' ἂν *Samb.* πείσητε *Hen.* & *Busb.* & mox καταλείποιτε *Baſ.* & *G.*
[b] Εξ αὐτῶν] Εξ αὐτῶν *Samb.* alterum eſt proprium Atticorum.
[c] Πρὸς ἐμὲ,] *Al.* πρὸς μέ.
[d] Βυλοὺθείσα,] Ita in *MSS.* βυληθείσα in *Editis.*
[e] Αὐτὸς Θεὸς,] Αὐτῷ *Vat.*
[f] Αὐτὸς τ' μετανοίας,] *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ιωσήπου.

vero obsecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiserit Deus, ut injuriam fratri factam ulciscereturLinguam Hebræa Ægyptiis ignorata. Hæc autem inter se colloquuti sunt, linguam suam Josepho non intellectam credentes. Omnes vero incessit mœror ex Rubeli sermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc secum non * reputassent, pro quibus pœnas luentes Deum justum esse judicabant. Josephus autem, eos in has angustias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolensque ut à fratribus observaretur, semet subduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obses esset dum fratres redirent: jussit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *sibimet* comparassent; servo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in sarcinas reposita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

Jacobo vix tandem subducitur Benjamin, filiis licet novem fameque id urgentibus. Gen. c. 42, & 43. 5. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt. & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres se esse, & undecimum domi relictum apud patrem, non persuaserint; utque Symeonem reliquerint apud Præsidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adstrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero displicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, insipientis esse putabat Benjaminem etiam *his malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli supplicantis, suosque pro illo filios dedentis (ut, si quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magisque illos perturbabat argentum, quod in saccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, necessitate adactus, secum statuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, si promissis abeuntes non steterint. Ac cum indies magis magisque *regionem* infestaret fames, & filii precibus instarent, nihil aliud, quod in præsenti faceret, restabat. At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut suspicione mali de eo solicitum esse, nihil enim ei præter voluntatem Dei posse accidere, quod & prorsus evenire necesse est, etiamsi domi maneat; ne sic manifesto ipsos exitio adjudicet, nec, ob inanem de

Audacissimus Israëlitarum Judas.

εἰ δ' αὐτὸς πᾶν ὅ, τι [g] καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνε δρῶντ@ [h] αὐτὰ ℨ Θεὸ, καρτερῶς ἠξίε. ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, ὐχ ἡγεμένοι τ Ἰώσηπον γλώττης τ [i] αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια ℨ πάντας εἶχε πρὸς τὰς Ρυβήλε λόγους καὶ τ πραγμάτων μετάμελ@, ὥσπερ ὑπ' αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκεινον τ Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' ὅτως ἀμηχανοῦντας αὐτὰς [k] ὁ Ἰώσηπ@, ὑπὸ ℨ πάθες εἰς δάκρυα πρόπιπτε, καὶ μὴ βελόμεν@ τοῖς ἀδελφοῖς γνέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρ· καὶ [l] ἀφελιπὼν, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτούς. καὶ [m] Συμεῶνα καταλαβὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδε τ ἀδελφῶν γνησομένου, ἐκείνες μεταλαβόντας τῆς [n] ἀγορᾶς ℨ σίτε προσέταξεν ἀπέναι· κελεύσας τ ὑπηρέτην παρῆμεν, ὃ πρὸς τὴν ὠνὴν εἶεν τοῦ σίτε κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀποκλύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ ℨ Ιακώβε παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κ' τ Αἴγυπτον αὐτοῖς [o] συμβάντα· κ' ὅτι κατάσκοποι [p] δόξειαν ἀφῖχθαι τῆ βασιλέως, κ' λέγοντες ἀδελφοί τε εἶναι, κ' τ ἑνδέκατον οἶκοι καταλιπεῖν παρὰ τῷ πατρὶ, ἀπιστήσειαν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα παρὰ τῷ [q] στρατηγῷ, μέχρι [r] Βενιαμὶν αὐτὸς ἀπιὼν, πίστις αὐτῷ τ εἰρημένων [s] παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίεν τε τ πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τ νεανίσκον. Ιακώβῳ ℨ οὐδὲν ἤρεσκε τ τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων· κ' πρὸς τὴν Συμεῶν@ ℨ κατοχὴν [t] λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προστίθεναι κ' τ Βενιαμίν. [v] καὶ ὁ μὲν οὐδὲ Ρυβήλε δεομένε, κ' τὸς αὑτε παῖδας ἀντιδιδόντ@· ἵν' εἴ τι [x] πάθοι Βενιαμὶν κ' τ ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτὸς ὁ πάππ@· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ ℨ ἠπόρων ὅτι τοῖς κακοῖς· καὶ μᾶλλον αὐτὸς ἐτάραττε ταράχε πλέον ἐν τοῖς [y] σακίοις τοῦ σίτε καταπεκρυμμένον εὑρεῖν. τοῦ ℨ σίτε [z] τοῦ κομισθέντ@ ὑπ' αὐτῶν [a] ἐπιλείποντ@, κ' τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπτομένε, βιαζομένης αὐτὸν τ ἀνάγκης, ὁ Ιάκωβ@ ἐκπέμπειν ἐγένοσπε τ Βενιαμὶν μ' τ ἀδελφῶν· ὐ γὰ ἐᾷ αὐτοῖς· εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μ' τ ἐπηγγελμένων ἀπερχομένοις. καὶ ℨ πάθος ἔτι χεῖρον@ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένε, κ' τ υἱῶν δεομένων, ὐκ εἶχεν ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς παρῆσιν. Ιούδα ℨ, τολμηρὸς τἄλλα τ φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένε πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· [b] ὡς ὐ προσῆκον μὲν αὐτὸν πρὸ τ ἀδελφῶ δεδιέναι, οὐδὲ [c] τάτυχὸν δ' ὑπονοίας λαμβάνειν, πεπραχθήσεται γὰ [d] οὐδὲν τ πρὸ τ ἀδελφὸν, ὦ μὴ παρέσῃ ὁ Θεὸς, [e] τῶτο ℨ συμβήσεσθαι πάντως κ' παρ' αὐτῷ μένοντα, φανερὸν δ' ὅτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μᾶλ-

[g] Καὶ πάθοιεν,] Illud κ' deest *Vat.*
[h] Αὐτὰ ℨ Θεῦ,] Αὐτῦ *Vat.*
[i] Αὐτῶν συνιέναι·] Αὐτῶν *Samb.* αὐτῆς *Vat.*
* *Reputassent,*] Vel *supputantes.* tali enim sensu verbum ψηφίζομαι accipi necesse est: nisi malimus delere οὐκ, aut τοιαμβάν pro ψηφισαμβάν legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& stelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent auctores facinoris, cui tum justissimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum esse justissimum judicabant.*
[k] Ο Ἰώσηπ@,] Ita in *MSS.* articulum omittunt *Bas.* & *G.*
[l] Ἀφελιπὼν,] Iterum ex *MSS.* Ἀφελόμενος in *Editis.*
[m] Συμεῶνα] Ex שמעון *symeona* heic & passim *Big. Cas. Samb. Busb. Hen.* & *Epiphanius.* σεμεῶνα toties *Bas.* & *Gen.* συμεὼν Testamenti Veteris Interpretes, itidemque Scriptores Novi. *Simon* idem vocatur Ecthlipsi Syriaca. BERN. Sic *MSS.* Σιμεῶνα *Bas.* & *G.* Σιμεῶνα ℨ καταχὼν *Vat.*
[n] Ἀγορᾶς] Ex *MSS.* ἀγοραστὰς in *Editis.*
[o] Συμβάντα·] Ita plerisque *MSS.* & ex illis *Zonaras.* in *aliis* cum *Bas.* & *G.* συμπεσόντα.
[p] Δόξειαν] Illo commate, κ' ὡς κατασκόπως δόξειαν *Busb.* & *Hen.* Imo versus ille ᾧδε τῷ πατρὶ ἀπιστηθεῖεν· ὡς καταλείποιέν τι συμεῶνα omissus *Big.* & *Cas.* propter Scribas oscitantes. Postremo ἀπιστῆσειν legit *Hen.* syllaba extrita. BERN. Rursus ita ex *MSS.* in *Editis* male δόξειεν.
[q] Στρατηγῷ,] Ea vox jam perdiderat illa ætate respectum ad militiam, & præfectum notabat. REL.
[r] Βενιαμὶν] Sic in plerisque *MSS.* in *aliis* Βενιαμὶς αὐτός. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν.
[s] Παρ' αὐτῶν] In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτῷ γένοιθ, & παρ' αὐτῷ γένοιτ.
[t] Λυπηρῶς φέρων,] Inde Johannes Drungarius κ' λύπλω αὐτῷ ἡ ℨ συμεὼν ἐποίᾳ καθέχεσις· δοκῶν τι τ βενιαμὶν ἀπαχθῆσαι εἰς αὖγυπ6ν ὐ κατένδοσεν. BERN. Ita *Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς εἶχε· κ' λυπηρῶς φέρων ἐάσαν ἐγνῶ in *Editis.*
[v] Καὶ ὁ μὲ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* κ' ὁ μὲ πατὴρ ὧδε P. *Bas.* & *G.* κ' ὁ μὲ Ρυβὴλ frustra *Big. Cas.* & *Vat.* & mox ἑαυτὸ *Big.* & *Vat.*
[x] Πάθοι Βενιαμὶν] *Al.* πάθοιεν.
[y] Σακίοις] Σακκίοις Typothetæ: verum lenius *Big.* & *Samb.* ut maluerunt οἱ σὺ ἄσῃ. Ait enim in Lexico suo Clariss. Photius σάκ@· οἱ ἀττικοὶ λέγουσι δι' ἑνὸς κ. BERN. Ita Attici, teste *Photio.* in *Editis* σακκίοις, & absque σὺ τοῖς.
[z] Τῦ κομισθέντ@] Articulum addidimus ex *MSS.*
[a] Ἐπιλείποντ@,] Ἐπιλιπόντ@ *Busb.* & *Hen.*
[b] Ὡς ὐ προσῆκον] Illa ὡς ὐ προσῆκον μὲ αὐτὸν supplevimus ex *MSS.* HUDS. Tentaverat ante ita *Cocc.* μὴ λίαν πρὸς τὰδελφῦ διδόναι, ὡδὶ τὸ τυχὸν δ. ν. λαμβάνειν; παραχθήσεσθ &c.
[c] Τάτυχὸν] Rarissima voce *Bas.* & *Gen.* quam *adversum* interpretatur Epiphanius, & Hesychius *modicum.* Glossematis insuper alius manifestum est *Big. Samb.* & *Cas.* τὰ δεινὰ, pro τ' ἀτυχὸν Josephi. BERN. In quatuor *MSS.* τὰ δεινὰ δι' ὑπ.
[d] Οὐδὲν τ] Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*
[e] Τῶτο ℨ] Τῶτο δ' αὐτῷ συμβ. *Vat.*

μηδὲ τὴν ἐκ φαραώθης τροφῆς ὑποφίαν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι [f] ἀλόγῳ τοῖ ἔ παιδὸς δεῖ, φροντίζειν ἢ καὶ τῆς Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τῆς Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος [g] ἀπολῆται· [h] πιστεῦσαι ἢ τοῖ αὐτὸ τῷ Θεῷ παραινεῖ, [i] καὶ αὐτὸ ὡς σῶον ἐπανάξοντος τὸν υἱὸν αὐτῷ, ἢ [k] συγκαίσφρέψοντος ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πεισθεὶς Ἰακὼβος παρεδίδου τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὴν τιμὴν ἔ σίτου διπλασίονα, τὸν τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γινωμένων, τό τε τῆς βαλάνου μύρον καὶ [l] στακτὴν, τερέβινθον τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἰὼ παρὰ ἔ πατρὸς ὑπὲ τῆ τῶν παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· [m] οἱ ἢ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς [n] ὑπέμενεν· οἱ ἢ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μὴ κρεῖττον ἐλπίδος τὴν ὀπὶ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.

ς'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καταγόντων μὲν παρὰ τὸν Ἰωσηπον. φόβος ἢ αὐτοὺς ἀκ ὁ τυχὼν διετάραττε, μὴ φεὶ τῆς ἔ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ φεὶς τὸν ταμίαν ἔ Ἰωσήπου πολλὰ ἀπελογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν ὁ ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ ἢ [p] μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [q] ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, [r] ἐπιμελῶς σωσεσμένον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, πάντα δῶρα παρήγαγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ φεὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι [s] καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ ἢ, μαθὼν φειόντα τὸν Βενιαμὶν, εἰ ἔτος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰ ἰὼ αὐτὸν ἑωρακὼς, ἀνέκραγε. [t] τὸν ἢ φησαίτων αὐτὸν εἶναι, θεὸν ὀπὶ πᾶσιν [v] εἶπεν εἶναι παρεστάτην. ὑπὸ ἢ πάθους παραγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βουλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ὀπὶ δεῖπνόν τε αὐτὸς παραλαμβάνῃ, καὶ κατακλίνοντας [x] μὲν ἕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας ἢ αὐτὸς ὁ Ἰωσηπος δεξιώμενος, [y] διπλασίοις μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

puero metum, ipſos privet rerum ad victum abundantia, quam illis ſuppeditabit Pharaothes; Symeonis autem ſaluti etiam proſpicere par eſſe, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire ſinat: ipſoque inſuper hortante ut filium Deo crederet, ſeque aut illum ſalvum reducturum eſſe aut una cum illo periturum, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Joſepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & ſtacten, terebinthum & mel. Multæ vero à patre, filiis digredientibus, fuſæ ſunt lachrymæ, & viciſſim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus ſit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eorum abſentia non ſuccumbentem. atque in hac triſtitia integrum diem exegerunt. Et ſenex quidem laſſatus domi ſubſtitit: illi vero viæ in Ægyptum inſiſtunt, dolorem ex præſentibus meliorum ſpe lenientes.

6. Cum vero in Ægyptum perveniſſent, ad Joſephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo illud ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Joſephi diſpenſatorem diligenter excuſaverunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, & jam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſciré quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres verſaretur. Interea autem Joſepho à miniſterio Regis reverſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, & ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem inveniſſe. At ille, cognito Benjaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam & ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, ſeceſſit, ne à fratribus obſervaretur. Ipſoſque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Joſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

Fratres ſuos iterum adventantes convivio excipit Joſephus. Gen. c. 43

7. Veruntamen cum poſt cœnam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in ſaccos clam reponeret: in Benjaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi eſ-

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Joſephus. Gen. c. 44.

[f] Ἀλόγῳ] Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἀλόγως φεὶ ἔ παιδὸς φροντίζοντα in *Editis*.

[g] Ἀπολῆται·] *Samb.* ἀπόλητ᾽ ab antiquiſſimo ἀπόλωμαι. BERN.

[h] Πιστεῦσαι] Πιστεύσας in aliquot *MSS*.

[i] Καὶ αὐτῷ] Mox ἢ συσκαίσφρέψοντας ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, refugiſſe ſcias manus *Big.* & *Caſ.* BERN. Ita ex *MSS.* καὶ αὐτῷ ὡς ἔ σῶον in *Editis*.

[k] Συσκαίσφρέψοντος] Συσκαίσφρέψαντας *Big.* & *Caſ.* συσκαίσφρέψαντος *Samb.*

[l] Στακτὴν,] Ita in *MSS.* vel σακτὴν. in *Editis* σάκλης. HUDS. Et σάκλη eſt liquor balſami. Num Joſephus credidit balſamum in Palæſtina tum creviſſe? At ipſe dicit balſami fruticem a regina Schebæ Salomoni donatum, & tum demum ibi plantatum. An per σάκτην aliam reſinam intelligit. REL. Vide Theophr. De Plantis 5. 4. 2. & Dioſcorid. 4. 154. COCC.

[m] Οἱ ἢ,] Εἰ ἢ, οἱ τὸν π. *Baſ.* & *G.*

[n] Ὑπέμενεν·] *Al.* ὑπέμειναν.

[o] Ἐπαναγοντες αὐτό.] Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπαναγοντας αὐτῷ τοῦτο *Baſ.* & *G.* ἐπαναγοῦσ αὐτῷ τοῦτο *Caſ.*

[p] Μηδ' ὅ, τι] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* μηδὲν οἰδέναι in *Editis*.

[q] Ἀνείθησαν] Ita *Big.* & *Samb.* ἀνέθησαν *Vat. Baſ.* & *G.* ἀνέθησαν maluit *Burius*.

[r] Ἐτημέλῃ] Inſcitum eſt Typographorum ἀπέλυσεν hoc in loco. Rectius ἐτημέλῃ, *ornabat*, *probeque pexum dabat*. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπέλυσεν in *aliis*.

[s] Καταλάβοιεν] Unica literula immutata non deteriorem facit ſenſum *Cocc.* legendo καταλίποιεν, i. e. *quod eum incolumem reliquiſſent*. HAVERC.

[t] Τῶν ἢ φησάντων] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τὸν ἢ φησάντων, τὸ Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι πρ. in *Editis*. τὸν ἢ φησάντων αὐτὸν εἶναι, ὑπὸ ἔ πάθους *Vat.* reliquis in medio omiſſis. ὑπὸ ἢ ἔ πάθους *Samb.*

[v] Εἶπεν εἶναι] Forte εἶπεν δ' ἔχειν εἶναι αὐτῷ. Vetus *ait*, *Deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem*. Hæc ad oram COCC.

[x] Μὲν ἕτως] Illud μὲ ex *MSS.*

[y] Διπλασίοσι μοίραις] Hæc autem ſuo more contraxit *Johannes Zonaras*, ἰωσὴφ ἢ τὸν βενιαμὶν ἰδὼν, καὶ συνθεωρήσας, ἵνα μὴ δακρύων καταφανὴς γένοιτο, μείζονι. εἶτα ἐπὶ δεῖπνον παραλαμβάνει τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ διπλασίοσι μοίραις ἐδεξιώσατο τὸν βενιαμίν. Atqui optimus Moyſes ſcripſerat πενταπλασίοσι. Comeſtor autem Trecenſis (ut crederes) conciliari iſthæc voluit hunc in modum. *Diſpoſuit Joſeph fratres ſecundum ordinem ætatis eorum, ſicut in domo patris ſedere conſueverant: datiſque partibus mirabantur, quod pars Benjamin quinque partibus excederet. Joſephus autem dicit*, Benjamin duplicibus partibus honorabat. *Utrumque autem ſtare poteſt, ſi quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.* Perite equidem. BERN. In *S. Literis* πενταπλασίοσι. *Petrus Comeſtor* iſta hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.*

[z] Σακίοις·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις.

[a] Πότερόν ποτε βοηθῶσι] Πότερον βοηθῶσι *Vat.*

eſſent furti alligato, & periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reverterentur. Servo, ſicut juſſus erat, ita faciente; mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symeonem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *reſtitutum* tum quod Benjaminem aſportarent, ſicut patri polliciti ſunt. At illos *ſtatim* circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Benjaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hoſpitio dignatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi *ab iis* appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe *ſcilicet* hoſpitio liberali & familiariter à Joſepho exceptos eſſe, memoria tenentes, non veriti ſunt illi injuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis benevolentiæ ergo propinavit, ſecum auferre ſuſtinerent, Joſephi amicitiam ſuumque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro injuſto poſtponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaſerint, ſervum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba ejus ludibrio habebant, ſervumque ob ſermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inventum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ ſubjicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate conjunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: eum tamen ſolum pœnas daturum ajebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad conquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Benjaminem pervenerunt; non neſcientes quod in ejus ſacco ſcyphum occuluerint, ſed ut ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus conviciabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inveniunt, confeſtim ad lamenta & ploratus verſi ſunt: & dilaceratis veſtibus, cum fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Benjaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia

κλοπῆς ἐναγομένῳ, καὶ δοκοῦνλι κινδυνεύειν· ἢ καταλιπόντες, ὡς ἐδὲν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα. πιὸσευλ@ δ' ἦ τ οἰκέτης τὰ [b] ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν ἐδὲν τούτων εἰδότες οἱ τ Ιακώβ παῖδες [c] ἀπήεσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ [d] διπλοῦν χαρὰν χαίροντες, ὅτι τε τούτῳ, καὶ πρὸ τῶ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [e] ὑπέσχοντο. [f] περιελαύνουσι δ' αὐτὰς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτλω, ὃς ἐναπέθετο τῷ τ Βενιαμὶν φορτίῳ τὸν σκύφον. [g] παραχθέντες δ' ὑπὸ τῆς ἀδοκήτε τῶν ἱππέων ἐφόδε, καὶ τλὼ αἰτίαν [h] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἳ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ δεσπότε, κακίσας ἀπεκάλυν, οἳ μηδ' αὐτὸ τὸ [i] τλὼ ξενίαν καὶ τλὼ φιλοφροσύνην τοῦ Ιωσήπε, ἀλλὰ μνήμης λαβόντες, ὃν ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γνώσθαι· σκύφον δ', ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς [k] προὔπινεν, ἁρπάσαντες φέροιεν, κέρδος ἀδίκε τὴν τε πρὸς Ιώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὖλ [l] αὐτὰς ὑφέξειν ἠπείλουν, ὑ λαθόντας τὸν Θεὸν, ὑσὶ ὑποδράντας μὴ τ κλοπῆς, [m] εἰ καὶ τὸν ἀφανισθέντα οἰκέτλω διέλαθον. [n] πιωθάνεσθαί τε νιῶ τὰ παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτὰς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δ', ὑπὸ ἀγνοίας τ περὶ αὐτὰς, ἐχλεύαζον ὅτι τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κυφολεγίας τὸν οἰκέτλω ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ὑπιφέρειν ἀνδράσιν, οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτε τιμὴν ἐν τοῖς σακίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότ@ τὸ πραχθέν· τοσοῦτον [o] ὑποδεῖν τοῦ γνώμη κακουργῆσαι. τῆς μέντοιγε ὀργήσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημέν@, ἅπαντας κολάζειν. ἐδὲν γὰρ [p] αὐτοῖς συνειδότες, ἦσαν παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δ' τλὼ ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τλὼ μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι, ὃ τλὼ κλοπτλὼ εὑρεθέντ@ [q] πεποιῆσθαι. τλὼ δ' ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τὰς ἄλλας σκευοθεκλθόντες καὶ τλὼ ἔρευναν, ὅτι τ πλουσιωτάτου Βενιαμὶν ἦσαν· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ σκεύνε σακίον τ [r] σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβεῖ τλὼ ζήτησιν βυλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖλ ἄλλοι ὃ καθ' αὐτὰς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ πρὸς τ Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάῤῥουν δ' ὡς ἐδὲ ἐν σκείνῳ τ κακουργίας ὑρεθησομένης, σκάκιζόν τε τὰς ὑπιδιώξαντας, ὡς ἐμποδίζονλας αὐτοῖς τλὼ ὁδὸν δυναμένους ἤδη πρόσκεχωφέναι. ὡς δ' τὸ ὃ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τ σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους ὅλους ἐτράποσαν· καὶ τὰς στολὰς [s] ὑπικαταῤῥήξαντες, ἔκλαιόν τε τ ἀδελφὸν ὑπὲ τῇ μελλούσῃ κολάσει πρὸ τῆς κλοπῆς, [t] αὐτούς τε ἀφυβρισμένους τ πατέρα πρὸ τ Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπέτρεπε δ' τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη ἀφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ ἀφθονηθῆ-

b Εντεταλμένα,] Ita in omnibus *MSS.* ἐπεταλμένα in *Editis.*

c Απῆσαν.] Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἀπέσαν.

d Διπλῶ χαρᾷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῆ χαρᾷ in *reliquis.*

e Υπέχοντο.] Ex *MSS.* male autem in *Editis* ὑπέσχετο. in quibus etiam articulus omiſſus eſt ante Βενιαμὶν in verſu 41.

f Περιελαύνουσι δ' αὐτὰς ἱππεῖς,] *Zonaras* ſtratagema illud, ſicut *Hen.* & *Busb.* quam breviſſime perſtrinxit, περικυκλοῦσι δ ἀπιόντας αὐτὰς ἱππεῖς, ἐπιβουλεύοντες τλὼ δ σκύφε κλοπλὼ· καὶ ἐρευνῶντες εὑρόντ τ σκύφον ἐν τῷ φόρτῳ βενιαμίν. BERN.

g Παραχθέντες] *Coccejus* legere jubet παραχθέντας, quod alium efficit ſenſum, nec ipſum incommodum. Pro vulgata tamen ſtant MSS. HAV.

h Πυθόμενοι] Πυθομένοις *Big.* & *Samb.* πυθομένης *Vat.* παραχθέντας & πυθομένης legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen caſuum viciſſitudines occurrunt apud optimos Atticiſmi magiſtros. HUDS. Lege πυθομένης Vetus *turbatos, ſciſcitantes illi, malevolos appellabant.* Non negaverim tamen ἀνακλᾶσθαι reperiri in caſtigato ſermone, ut Actor. 20. 3. COCCEJUS.

i Τλὼ ξενίαν] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τλὼ ξενίαν in *Editis.*

k Προὔπινεν,] Iterum ex *MSS.* πρόσπινεν *Baſ.* & *G.*

l Αὐτὰς ὑφέξειν] Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Εἰ καὶ τ] In *Editis* κἂν τ δ.

n Πυθέσθαί τε] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* quibus conſentit *Vat.* niſi quod ὃ pro τὲ habeat poſt πυθέσθαι. *Epiphanius* legiſſe videtur, πυνθάνεσθέ τε νῶν τί παθόντες εἴημεν, ὦ. δ. εἰ. γνώσεσθε. in *Editis* τί παρόντες ὦεν, & mox κολαζομένους. dein καὶ ante ταῦτα omittit *Vat.*

o Αποδεῖν δ' γνώμη] Attico ritu pro ἀπόδεον in *Big.* & *Samb.* & *Vat.* ἀπόδεον in *Editis.*

p Αὐτοῖς συνειδότες,] Εαυτῖς *Vat.*

q Πεποιῆσθαι.] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* male ut & in *Baſ.* & *G.* πεποιεῖσθαι.

r Σκύφον] Sic in *MSS.* τ σκύφον ἐναποκεκρυφότες *Baſ.* & *G.*

s Επικαταῤῥήξαντες,] *Al.* ὑπικαταῤῥήξαντες & ἀφαῤῥήξαντες. mox πρὸ v. 37. deeſt *Editis.*

t Αὐτούς τε ἀφυβρισμένους] Εαυτῖς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτὰς habent *Baſ.* & *G.*

v Απον-

νηζηναι. τῶν ὃ ωεὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τ τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐσομένης ἑαυτὸς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους [v] ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

η'. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς ωροσαγαγόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον [x] ωρὸς Ἰώσηπον, καὶ τ ἀδελφῶν ἐπομένων. ὁ ὃ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [y] τὰς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι· "τί δὴ, φησὶν, ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ ωεὶ τ ἐμῆς "φιλανθρωπίας, ἢ ωεὶ τοῦ Θεοῦ τ ωρονοίας, τοιαῦτα "πράξειν εἰς εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε; "τῶν ὃ ωροδιδόντων αὐτὰς εἰς κόλασιν [z] ὑπὲρ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, [a] καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τ εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, κἀκεῖνον ἀποκαλούντων [b] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τ κῆ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ ὃ ωέφευγεν, ὅτι τ ωροδ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἐγκλήσεις τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτὰς [c] ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι [d] τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ὑπὲρ Βενιαμὶν ωροθήσουσι. [e] πολὺς ἦν κἀντεῦθεν Ῥοβηλ, αὐτῶν καθαπτόμενος. Ἰώσηπος [f] ὃ τὰς μὲν ἀπολύοντας, ὡδὲν γὰρ αὐτὰς ἀδικεῖν, ἀφιέναι ὃ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· ὅτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν δίκαι τὰς ὧδε [g] ἐξαμαρτάνοντας σῶφρον ἔλεγεν, ὅτι συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν [h] ἐργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένους, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ ωρὸς τὸ ωάθος ἀφωνία, Ἰούδας ὃ, ὁ καὶ τ πατέρα πίστως ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, [i] καὶ πάλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑωὲρ τ ταδελφῆς σωτηρίας ἐκείνῃ [k] ωροβαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶπεν, ὦ στρατηγὲ, τετολ- "μήκαμεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ ζ κόλασιν "ὑωοχεῖν ἅπαντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα "μὴ ωάντων ἡμῶν, ἀλλ' ἑνὸς ζ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως "ὃ ἀπεγνωκόσιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλωὶς [l] ὑωο- "λέλειωται ωροβ τ σῆς χρηστότητος, [m] ἐγγυωμένης τὴν "ζ κινδύνου ἀφυγήν. καὶ νῦν μὴ ωρὸς τὸ ἡμέτερον ἀ- "φορῶν, μὴ ὃ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ ωρὸς τὴν "[n] ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὴν ἀρετὴν σύμβουλον ωοιησάμενος "ἀντὶ τ ὀργῆς· ἣν οἱ ωάλλα μικροὶ [o] ωρὸς ἰχὺν λαμ- "βάνουσιν, οὐκ ὀλίγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀλίγοις "τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· ἡμῖν ωρὸς αὐτὴν μεγαλό- "φρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑωʼ αὐτῆς, ὥστε ἀποκλεῖσαι "τοὺς ἐξ' αὐτοὺς ὡς ἰδίας ἔτι τ σωτηρίας ἀντιποιουμέ- "νους, ἀλλὰ ωροβ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ γὰρ "ὧδε νῦν ωρῶτον ἡμῖν ωαρέξεις αὐτήν. [p] ἀλλὰ καὶ ωά- "χιον ἐλθοῦσιν ὑωὲρ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν ὑωο- "ζυγίαν τ τροφῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν [q] τοῖς οἰ- "κέταις, ὅσα κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑωὸ τοῦ λιμοῦ ἀφα- "φθαρῆναι [r] ωρεσώσατε. ἀφέρῃ δ' οὐδὲν ἢ μὴ ωρεσβεῖαν "ἀπολλυμένους ὑωʼ ἐνδείας τ ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολά- "σαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, καὶ ωρὸς τ φιλοτιμίαν τ ἀπὸ σοῦ "λαμπρὰν γνωμένην φθονηθέντας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, "ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ διδομένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ "ἔτρεφες· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑωὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἰα-

evaſiſſe viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris ſe auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

8. At enim equites Benjaminem comprehenſum ad Joſephum retrahunt, fratribus etiam ſequentibus. Ille autem illum in cuſtodia cernens, illos vero in lugubri habitu, "quid, ait, ô ne- "quiſſimi, aut de mea humanitate aut de provi- "dentia Dei ſenſiſtis, ut talia in benefactorem & "hoſpitem perpetrare auderetis"? Illis vero *vicarios* ſemet in ſupplicium offerentibus pro ſalute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam ſcelerati fuerant in Joſephum, eumque beatiorem prædicantibus, ſi mortuus quidem eſſet, quod è vitæ calamitatibus ſit exemptus; ſi vero in vivis eſſet, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipſis factas perſequitur Deus: ſemet vero patris peſtem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Joſepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi ſint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Joſepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipſi nullam fecerint injuriam, pueri vero ſupplicio ſe contentum eſſe dicente, (neque enim hunc abſolvere in gratiam inſontium, ſapientis eſſe dicebat, neque illos una cum furti manifeſto punire) abeuntibus etiam ſecuritatem ſe daturum promittente, alii quidem ſtupefacti ſunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, & vir cætera ſtrenuus erat & efficax, decrevit ſe pro fratris ſalute periculo objicere. "Et nefaria quidem, inquiit, in te, ô "Præſes, perpetravimus, & ſupplicio digna, cui "nos omnes ſubjici debere æquum eſt, licet non "omnium ſit culpa, ſed unius natu minimi. no- "bis tamen, ſalutem propter ipſum deſperanti- "bus, ſpes aliqua effulſit ex tua bonitate, pro- "mittente & ſpondente ex periculo effugium. "Ac nunc ad nos non reſpiciens, neque facinus "quod patravimus intuens, ſed ingenii tui indo- "lem, & virtutem in conſilium aſſumens potius "quam iracundiam, (à qua homines cætera pu- "ſilli animos accipiunt, eam non in maximis ſo- "lum, ſed in quæcunque inciderint, adhibentes) "hanc ipſam contemne & deſpice, neque ab ea "te vinci patere, ut eos perimas, qui ſibimet ſa- "lutem adhuc vendicare non poterant, ſed eam "à te accipere enixe petunt. Etenim neque nunc "primum iſto munere nos ornabis: ſed & ocyus "nobis, cum ad frumenti mercatum veniſſemus, "commeatus etiam copiam feciſti, tantum *ali-* "*menti* ad familiam deferendum ſuppeditans, "quantum eam, in ſalutis diſcrimen à fame ad- "ductam, incolumem ſervavit. Equidem nihil "intereſt, utrum non deſpicias percuntes egeſta- "te rerum neceſſariarum, an illos ad ſupplicium "non damnaveris, quos deliquiſſe homines ſuſpi- "cantur, quibuſque præclaram tuam invident "beneficentiam. Eadem plane gratia eſt, modo "ta-

Hujus dramatis vigor & epitaſis. Gen. c. 44.

Oratio Judæ pro Benjamine perfacunda quidem & animoſa. Vide Gen. c. 44. v. 18.

---

[v] Ἄκοντα] Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτὸν τ π. *Vat.* ἄκοντα τ π. *Baſ.* & *G.*

[x] Πρὸς Ἰώσηπον, [Πρὸς τ Ἰώσηπον *Vat.*

[y] Τὰς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι·] Hoc *Zonaras*, Ἰωσὴφ ὃ τότους ὀνειδίσας ὡς ἀχαρίστους, ἠλάθέξε μὲ τοὺς λοιποὺς, μίαν ὃ ἀφῆκετο τῇ ἑ Βενιαμὶν καλεχῇ· τὰς ὃ ἐπειρᾶτο συνέχειν. BERN. Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* τὰς ὃ πενθίμους.

[z] Ἐπὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὸ in *ceteris.*

[a] Καὶ πάλιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ πάλιν Ἰωσήπου ἀναμιμνησκομένων, κἀκείνου &c. quibuſdam prætermiſſis.

[b] Μακαριώτερον,] Μακαριώτερον αὐτὸν *Samb. Caſ.* & *Vat.*

[c] Ἀλιτηρίους] Ita ex *Samb.* in *ceteris* ἀλιτηρίους.

[d] Τῇ λύπῃ,] Τῷ λύπῳ *Samb.*

[e] Πολὺς ὢν κἀντεῦθα] Ita in *MSS.* πολὺς δ' ὢν ἐντεῦθα ὁ P. *Baſ.* & *G.*

[f] Δὲ τὰς μὲ ἀπολύοντας,] Μέντοι τὰς μ. *Vat.* δὴ τὰς *Vet. Interpr.*

[g] Ἐξαμαρτάνοντας] Ἐξαμαρτῶντες *Baſ.* & *G.*

[h] Ἐργασαμένῳ·] Ita in *MSS.* εἰργασαμένῳ in *Editis.*

[i] Καὶ πάλλα δραστήριος] Καὶ deeſt *Big.*

[k] Προβαλέσθαι.] Παραπολέσθαι *Vat.*

[l] Ὑπολέλειπται)] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπολέλειπται).

[m] Ἐγγυωμένης] Sic *Samb.* & *Caſ.* ἐγγυομένης *Big.* & *Vat.* ἐγγυωμένη & mox τὴν κινδυνου φυγὴν in *Editis.*

[n] Ἑαυτοῦ φύσιν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σαυτοῦ in *aliis.*

[o] Πρὸς ἰχύν·] Forte ωρὸ ἰχύος. COCC.

[p] Ἀλλὰ καὶ τάχιον] Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

[q] Τοῖς οἰκέταις,] Ita *MSS.* καὶ τοῖς οἰκέταις in *Editis.* & mox ὑπὸ λιμοῦ.

[r] Περιέσωσε.] Περιέσωσαν *Vat.*

"tamen diverſo collata. Servabis enim quos in "hunc finem paviſti; & vitam, quam fame labo- "rare noluiſti, tua gratia ſalvam retinebis. Quam "magnum & mirabile eſt vita nos donare, & li- "beralitate efficere ut inopia circumdatis maneat "incolumis. Imo Deum arbitror viam ad hæc "muniviſſe, cui viſum eſt ut nos, ad virtutem "tuam illuſtrandam, in has calamitates incidere- "mus: ut gloriam etiam adipiſcaris ignoſcendo "peccantibus, quod tibi injuriam intulerint; & "non ſolum eos perhumaniter ſublevando, qui "alia de cauſa tuo egeant auxilio. Etenim per- "magnum quidem eſt opem iis ferre, qui ad in- "opiam redacti ſunt: multo tamen majus & præ- "ſtantius illos ſervare, qui ob ſcelus in ſe perpe- "tratum pœnas erant luituri. Nam ſi parva ſup- "plicia delinquentibus remiſiſſe magnam condo- "nantibus laudem attulerit; certe iracundiam "tum cohibere, ubi vita peccantium ei, quem "læſerint, in pœnam obnoxia eſt, ad Dei natu- "ram proxime accedit. Atque ego, niſi is nobis "exſtitiſſet pater, qui Joſephi interitum lugendo "oſtendit, quam graviter tulerit liberorum amiſ- "ſionem, nequaquam pro noſtra ſalute verba fe- "ciſſem, niſi forſitan tuis moribus hoc donaſſem, "qui præclarum ducis etiam illis incolumitatem "dare, quos mortuos nemo plorarct; ſed æquo "animo ſupplicium, quodcunque voluiſti, pertu- "liſſemus. Nunc autem, quando non noſtri nos "miſeret, tametſi juvenes adhuc & vix ullo ex "vitæ commodis fructu percepto moriamur, ſed "de patre cogitantes ejus ſenectutem miſericor- "dia proſequamur, has tibi preces ſupplices offe- "rimus; vitamque noſtram à te deprecamur, cu- "jus in pœnis profundendæ poteſtatem tibi de- "dit noſtrum hoc maleficium. Ille neque malus "eſt, neque nos tales futuros genuit; ſed probus "& honeſtus, & qui talia experiretur non com- "meritus, & qui nunc quidem, nobis peregre "profectis, ſolicitudine curiſque diſcruciatur. "Cum autem de noſtro interitu audierit, ſimul- "que de cauſa ejus, eo facilius in animnm indu- "cet ut vitam deſerat: mortemque ipſius ſemet "mœrore conficientis accelerabit noſtræ infamia, "facietque ut triſtem de vita exitum habeat; ut "qui, priuſquam rumor de nobis divulgetur, fe- "ſtinarit ſemet ſenſibus orbare. His igitur per- "penſis, tametſi iram tibi commoveat ſcelus hoc "noſtrum, patri tamen vindictæ gratiam facito; "& plus illius miſeratio apud te valeat, quam no- "ſtra nequitia: atque ejus ſenectutem, qui, nobis "pereuntibus, in ſolitudine vivet morieturque, "reverere, patrum nomini hunc muneris hono- "rem deferens. Nam hoc agendo parentem "tuum honoras, & tibimet aliquid tribuis, cum "jam hac gaudeas appellatione: quæ tibi ſalva "conſervabitur à Deo omnium patre; quem & "ipſum propter commune nomen hac pietate "honorare exiſtimaberis, ſi patris noſtri miſeri- "cordia movearis, ea tecum reputans quæ paſſu- "rus eſt filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quæ no- "bis dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem "habeas, *iterum* dare, adeoque ipſum in benigni-

"σας, τηρήσᾳς τ' ἑαυτοῦ δωρεᾶς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ "μέγα δοῦναί τε ψυχὰς ἡμῖν, καὶ εὐσχημόνως ἀπ' ὧν αὖ- "μένσιν ἀπορημένοις. οἶμαί τε τ' Θεον αἰτίαν εὑρη- "σκεύασθαι, βαλόμενον, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀ- "ρετὴν σεαυτοῦ, ἡμᾶς εἰς τᾶτο συμφο- "ρᾶς · ἵνα καὶ τῶν εἰς [s] αὐτὸν ἀδικημάτων συγ- "νώσκων [t] φανῇς ἐπαινετὸν, ἀλλὰ μὴ σεὸς μόνας τὰς "κατ' ἄλλων σεόφασιν δεομένας ἐπικερδεῖς φιλάν- "θρωπ@ δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [v] γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί τι- "νας εὐ καταστάντας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον ἢ σῶ- "σαι τοὺς ὑσὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν πεπλημμελημένων δίκην "ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖ- "ναι τοὺς σλημμεληκότας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑσὲρ- "ιδοῦσι · τό γε περὶ τούτων ὀργὴν, ὑσὲρ ὧν τὸ "ζῆν ὑσεύθυνον τῇ κολάσει γένεται τῶν ἠδικηκότων, "θεᾷ φύσει σεσοτέλεσται. καὶ ἔγωγε, [x] εἰ μὴ πατὴρ ἦ- "μῖν ἦν, [y] πῶς ἐπὶ παίδων ἀποβολῇ σελαμπρᾷ καὶ "τῆς ἐπὶ Ιωσήπῳ σλάνης ἐπιδεδειγμέν@, οὐκ ἂν "τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους "ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὄσον τῷ σῷ χαριζόμεν@ ἤθελ', "[z] σώζειν αὐτῷ καλῶς [a] ἔχοντ' καὶ τούτους οἳ λυπήσον- "τα τεθνηκότων οὐκ [b] ἔχοντας · παρείχομεν δ' ἂν αὐ- "τοὺς πεισομένους ὅ, τι καὶ θελήσας. νῦν δ', ὦ γὰρ "ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τ' "βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμεθα, τὸ δ' τοῦ πατρὸς λο- "γιζόμενοι, καὶ τὸ γῆρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, παύ- "σας σὶ τὰς δεήσεις σεοσφέρομεν · καὶ παραιτούμεθα "ψυχὰς [c] τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοὶ τὸ ἡμέτερον κακούργημα "σεὸς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς ὅτε πονηρὸς αὐτὸς, ὅτε "τοιούτους ἐσομένους ἐβλάστησεν · ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ σε- "φυῆναι τοιούτων ἀξὶ δίκαι@, καὶ νῦν μὲν ἀπεδημούντων "παῖς ὑσὲρ ἡμῶν φρονοῦσι κακοσαθεῖ. συθόμεν@ δ' "ἀπολωλότας, [d] καὶ τὴν αἰτίαν, ὑσομενεῖ διὰ ταύτην "πολὺ μᾶλλον τ' βίον [e] καταλιπεῖν · καὶ τὸ ἄδοξον αὐ- "τὸν τῆς ἡμετέρας καταστροφῆς [f] φθήσεται διαχρησάμε- "νον, καὶ κακὴν αὐτῷ σοιησά τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλα- "γὴν, σελὺν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς ασεύ- "σαντ@ [g] αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. γνώμε- "ν@ οὖν ἐν τούτῳ [h] τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία "σὲ παροξυνᾷ νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δί- "καιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [i] καὶ δυνηθήτω σλέον ὁ "σρὸς ἐκεῖνον ἔλε@ τῆς ἡμετέρας πονηρίας · καὶ γῆ- "ρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν ἀσο- "λωμένων αἰδέσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι τούτῳ χαρι- "ζόμεν@ τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ Φύσαν- "τα τιμᾷς, καὶ [k] αὐτῷ δίδως, ἀσλαίων μὲν ἤδη τῆς "σεσοηγορίας · ἀσεῖσῆς δ' ἐσ' αὐτῇ φυλαχθησόμεν@ "ὑσὸ τ' Θεοῦ τ' σάντων σατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν "καὶ αὐτὸν τοῦ ὀνόματ@ [l] εὐσεβεῖν δόξεις, τοῦ ἡμε- "τέρα σατρὸς οἰκτον λαβὼν, ἐφ' οἷς σείσεται τῶν σά- "δων σερούμεν@. σὺν οὖν, ἃ σαρέχειν ἡμῖν ὁ Θεὸς, "ταῦτ' ἔχοντα ἐξουσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι · καὶ μηδὲν "ἐκείνῳ διενεγκεῖν τῇ χάρισι. τῆς γὰρ [m] ἐσ' ἀμφο- "τέρων δωσέμεως πεπυχηκότα καλὸν ταύτῃ ἐν τοῖς ἀγα-

s Αὐτὸν] Σαυλ@ *Samb.* & *Vat.*

t Φανῇς ἐπ]αινετὸν,] Φανεὶς *Big.* & *Samb.* non ineleganter.

v Γὰρ καὶ τὸ ποιῆσαί] Illud γὰρ ex *MSS.* deeſt in *Editis.*

x Εἰ μὴ πατὴρ] Εἰ μὴ πατὴρ ἦ ἐπὶ τῇ Ιωσήπου τελευτῇ λύπης ἔτι διεφλασμέν@, οὐκ ἂν γε καθ' ἡμᾶς ἐσεκτησάμην τοὺς σεοὶ τ. *Vat.*

y Πῶς ἐπὶ παίδων ἀπ]οβολῇ] In *Big. Samb.* & *Caſ.* ὃς ἐπὶ π. in *aliis* cum *Editis* πῶς ἐπὶ & dein ἀπ]οβολῇ, & porro ἦ ἐπὶ Ιωσήπου.

z Σώζειν αὐτῷ] Σώζειν ἀεὶ καλῶς ἔχοντ' καὶ τοὺς οἳ λ. *Vat.*

a Εχοντ' καὶ τούτους] Ἔχοντ' καὶ τοὺς ο. λ. τ. οὐκ ἔχοντας, καὶ παρείχομεν &c. COCCEJUS.

b Εχοντας] Ita *MSS.* in *Editis* ἔχοντες παρείχομεν ἄν.

c Τὰς ἑαυτῶν,] Illud τὰς ex *Big.* & *Samb.* in *ceteris* deeſt.

d Καὶ τὴν αἰτίαν,] Ita cum *Baſ.* & G. niſi quod mutaverim ὑσομενεῖ in ὑσομενεῖ & ἐφθήσε] in φθίσε], auctoritate *MSS.* quam minimum volens recedere à vulgata lectione. καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἐκ ὑσομείνῃ γὰρ διὰ ταύτην *Samb.* καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἐκ' ὑσομείνῃ, διὰ γὰρ ταύτην *Big.* καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἐκ' ὑσομείνῃ, διὰ γὰρ ταύτην *Vat.* καὶ τὴν αἰτίαν ἐκ ὑσομενῶ, διὰ γὰρ ταύτην π. μ. τ. β. καταλιπεῖν · καὶ τ. &c. edidit *Bernardus.*

e Καταλιπ]ὼν] Καταλίπῃ *Vat.*

f Φθήσε]ται] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐφθήσ]η *Baſ.* & G. φθίσε] *Vet. Interpr.*

g Αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν] Εαυτ@ν *Big. Samb.* & *Vat.*

h Τῶν λογισμῶν,] Τὸν λογισμὸν *Big.* & *Samb.*

i Καὶ δυνηθήτω] Illud καὶ addidimus ex *MSS.*

k Αὐτῷ δίδως,] Σαυτῷ *Samb.* & *Vat.* HUDS. Et Vetus, qui *tibi* effert. COCC. qui idem mox αὐτὸν mavult pro αὐτόν.

l Εὐσεβ]εῖν δόξας,] Εὐσεβὴς *Vat.* mox δόξης *Big.*

m Επ' ἀμφο]τέρων] Ita *Big.* & *Caſ.* ἐπ' ἀμφοτέρῳ *Samb.* ἐπ' ἀμφοτέρως *Vat.* ἐπ' ἀμφότερα *Baſ.* & G.

"ἀγαθοῖς ἀποδείκνυσθαι· καὶ παρὸν [n] καὶ ἀπολλύειν,
"τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ δεῖ ὑπαρχούσης
"ἀπολαυφάνεσθαι, μόνον δ' ἀπεργάζεσθαι τὸ σώζειν
"ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει,
"μᾶλλον [o] αὐτῷ φαίνεσθαι δίδοντα. σὺ δ' ἅπαντας ἡμᾶς
"σώσας, ἀδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχηκεν. ἀφ' ὧν
"γὰρ ἡμῖν βιώσιμα, τούτοις κολασθέντα, οἷς γε πρὸς
"τὸν πατέρα μὴ ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐν-
"θάδε [p] δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς
"τοῦ βίου. [q] καὶ τοσούτου δεησόμεθα, στρατηγέ, κατα-
"κρίναντα τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκολάσαι
"καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος κεκοινωνηκότας. ἀφ' ὧν
"ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ἐπὶ λύπῃ τεθνηκότα [r] ἀδελ-
"φὸν ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γε-
"γονότες ἅτως ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος ὢν ἥ-
"μαρτε, καὶ μήπω [s] τῷ φρονεῖν [t] ἐρρωμένος, καὶ
"ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ
"καταλιπὼν [v] παύσομαι περαιτέρω λέγων. ἵν' εἰ μὲν
"κατηκρίωμεν ἡμῶν, [x] τὸ μὴ λεχθέντα δόξῃ βε-
"βλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀ-
"πολύσας, κἀκεῖνα τῇ σαυτοῦ χρηστότητι συνιδὼν
"[y] ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, ἃ σώσας μόνον ἡμᾶς,
"[z] ἀλλὰ καὶ ὧν δικαιότεροι μᾶλλον φανη-
"σόμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐ-
"τῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας. εἴ τ' οὖν
"κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [a] τιμωρησάμενος ἀντὶ
"τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμψον· [b] εἴτε καὶ
"κατίχειν σοι δοκεῖ δῶρον, ἐγὼ [c] πρὸς χρείας σοι
"ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς ἑκάτερον
"τῶν παθῶν ὑπάρχων". Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπο-
μένειν ὑπὲρ [d] τῆς ἀδελφῆς σωτηρίας ἑτοίως ἔχων,
ῥίπτει πρὸς τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἴπως ἐκμα-
λάξειε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ [e] καταπραύνειεν, ἀγωνι-
ζόμενος. πρόθυμον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [f] δα-
κρύοντες καὶ προδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ Βενιαμὶν ψυ-
χῆς [g] ἀπολυμένους.

ι'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν, καὶ
μηκέτι δυνάμενος τὸ τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κε-
λεύει μὲν ἀπιέναι τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς
ἀδελφοῖς [h] ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δέ, ποιεῖ
γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τῆς μὲν
"ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ διανοίας τοῦ περὶ τὸν ἀδελφὸν [i] ἡμῶν ἐπαι-
"νῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσεδόκων ὄντα τοῦ [k] περὶ ἐμὲ βε-
"βλαμμένων δείσκω, ταῦτα πείθομαι ποιήσας ἅπερ πεῖρα
"τοῦ ὑμετέρας φιλαδελφίας. [l] ἃ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω
"πονηροὺς γεγονέναι· θεῷ δὲ βουλητὸν τἀμὲ τε καὶ ὑμῶν πραγμα-
"τευομένοις τὰ ἀγαθὰ ἀπέλαυσιν, καὶ τὸν ἐς ὕστερον ἀν-
"δυομένοις ἡμῖν διαμένειν. πατρός τε ἓν σωτηρίαν ἐγω-
"κῶς [m] οὐκ ἐλπίσαντα, καὶ πιστοὺς ὑμᾶς ὁρῶν περὶ τὸν
"ἀδελφὸν, ἐφ' ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρτεῖν ἔτι μνη-
"μονεύω. παύσομαι δὲ [n] τοῦ ἐπ' αὐτοῖς μισοπονηρίας, καὶ,
"ὡς σωφρονίσας τῶν τῷ Θεῷ βεβλαμμένων εἰς τὸ

"tate quam maxime referre. Pulchrum enim eſt,
"ſiquis tantundem ad utrumlibet valeat, ſeſe ad
"aliorum utilitatem *non damna* comparare: &, cum
"poſſet perdere, ſuum hac in re jus, tanquam ſi
"nullum habuiſſet, plane negligere, ſed tantum ad
"ſervandos homines potentiam ſibi datam exiſti-
"mare; & quo pluribus ſalutem quis dederit, eo
"ſe illuſtriorem fore. Tu vero nos omnes ſervare
"potes ignoſcendo fratri, in quibus egit infeliciter:
"neque enim nobis vita erit vitalis, eo pœna ſub-
"lato, quibus ad patrem, nobiſmet ſolis ſalvis,
"redire non licet: ſed hìc nobis ferendum eſt, qua-
"ſi delicti ejus eſſemus participes, quicquid frater
"tulerit. Atque in tantum te, Præſes, obſecrabi-
"mus, ut, ſi fratrem noſtrum morte mulctaveris,
"nos, non ſecus ac ſceleris ejuſdem ſocios, eodem
"afficeres ſupplicio. Nobis enim ſatius videbitur,
"ut tanquam eodem crimine condemnati moria-
"mur, quam ut noſmet fratre defuncto præ mœ-
"rore conficeremus. Et quod juvenis admodum
"deliquerit, nondumque prudentia roboratus, &
"quod humanum ſit ſimilibus non gravatim ve-
"niam tribuere, tuo permittens *hæc omnia* judi-
"cio finem dicendi faciam. ut, ſi nos quidem
"damnaveris, mihi vitio vertatur quod non o-
"mnia dixerim quæ tuam in nos iram lenirent:
"ſi vero abſolveris, quod clementiæ & bonitatis
"tibi conſcius illud ſtatuiſſe exiſtimeris; non ſo-
"lum nos ſervans, ſed & iſtam nobis gratiam fa-
"ciens qua multo juſtiores eſſe videbimur, ut qui
"plus quam noſmetipſi noſtræ ſaluti proſpexeris.
"Sive igitur hunc velis perimere, me vicario ad
"ſupplicium accepto, patri eum remittito: ſive
"ad ſervitium malis addicere, ipſe tuis miniſte-
"riis magis ſum idoneus, & ad utrumvis, ut vi-
"des, ſubeundum aptior atque paratior". Judas
itaque, qui lubenti animo quidvis pro fratris ſa-
lute pati voluit, ſemet Joſephi pedibus advolvit,
iracundiam ejus ſi quo modo mitigare & placare
poſſet, magnopere laborans. Similiter & fratres
omnes ſeſe proſternebant, lachrymantes, & ſemet,
ut pro Benjamine mortem oppeterent, offerentes.

10. Joſephus autem miſericordia victus, ſimu- *Fratribus ſuis nunc ſe aperit Joſephus.* *Gen. c. 30.*
latam irati perſonam ferre amplius non potuit,
juſſitque ut abirent qui præſentes aderant, ut
ſummotis arbitris ſemet aperiret fratribus. Cum
autem *omnes* diſceſſiſſent, facit ut à fratribus ag-
noſceretur, & infit: "Pietatem veſtram & amo-
"rem erga fratrem noſtrum laudo, & perſpectum
"habeo vos *in eum* meliore eſſe animo, quam ex-
"ſpectaveram ex iis quæ in me *olim* excogitaſtis;
"ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ
"veſtræ benevolentiæ caperem experimentum.
"Non enim natura vos in me malignos exſtitiſſe
"reor: ſed Dei voluntate, qui præſentibus bonis
"frui concedit, & futuris, ſi nobis propitius eſſe
"perſeverarit. Quando igitur & patrem, contra
"quam ſperaveram, incolumem eſſe compererim,
"& vos conſpexerim tali affectu fratrem proſe-
"quentes, non amplius eorum, quibus in me deli-
"quiſ-

n Καὶ ἀπολύσῃ,] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀφῇ *Baſ.* & *G.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολύειν *Samb.* καὶ παρὸν ἀπολύειν *Vat.* καὶ παρὸν ἀπολύσειν *Caſ.*

o Αὐτῷ φαίνεσθαι] Ita *Samb.* αὐτὸ *Big.* & *Vat.* αὐτὰ *Baſ.* & *G.*

p Δεῖ κοινωνῆσαι] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δὴ κοινωνῆσαι τῆς αὐτῆς.

q Καὶ τοσούτου] Καὶ ἂν σοῦ δεόμεθα *Vat.*

r Ταὐδελφὸν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνηκότα ἑαυτοὺς ἀνελεῖν ἀδίκοις, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet; *non enim patimur nos ipſos quaſi propter mortui tribulationem afflictæ, ſed tanquam ſimiles ejus malitiæ exiſtentes* &c.

s Τῷ φρονεῖν] Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ.

t Ἐρρωμένος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐρρωμένον *Vat.* σὺν ἐρωμένον *Baſ.* & *G.*

v Παύσομαι] Sic *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύσομαι in *cæteris.*

x Τὸ μὴ λεχθέντα] Ita *Baſ. G.* & *Caſ.* ἡμῶν τὸ λεχθέντα δόξῃς *Big. Samb.* & *Vat.*

y Ἀπεψηφίσθαι] In *Vat.* ἃ πέμψεις γε νομισθῇς

z Ἀλλὰ καὶ] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀλλὰ καὶ ὧν δικαιότερος μ. in *Editis.*

a Τιμωρησάμενος] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τιμωρησάμενον.

b Εἴτε καὶ κατίχειν] Εἴτε καλαχεῖν σοι δ. *Vat.*

c Πρὸς χρείας] Ita *Big.* πρὸς τὰς χρείας in *cæteris.*

d Τῆς ταὐδελφῆ σωτηρίας] Τῆς ἀδελφῆ *Big.*

e Καταπραύνειεν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καλαπραΰνειν in *Editis.*

f Δακρύοντες] Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) ſupplevimus ex *MSS.*

g Ἀπολυμένους.] Ἀποθνυμένους *Big.* quod admitti poteſt de futuro. Θανυμένους *Samb.* eodem intellectu.

h Ποιήσῃ φανερόν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ποιήσῃ.

i Ἡμῶν ἑαυτῶν,] *Al.* ὑμῶν.

k Περὶ ἐμέ] Περὶ ἐμὲ *Vat.*

l Οὐ φύσει] Ita in *MSS.* Φύσει δὲ περὶ in *Editis.*

m Οὐκ ἐλπισθέντα,] Ita *MSS. Baſ.* & *G.*

n Τῆς ἐπ' αὐτοῖς] Τῆς ἐμαυτοῦ προπετείας *Vat.* & mox v. 2. omittit ἔχειν.

o Τῆς

"quisse videamini, recordabor. Porro desinam ob "ista ut maligna odium intendere: ac vobis gratias "me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, "ut Deus ita nobis in præsens prospiceret. Vosque "ipsos volo etiam hæc oblivioni dare, & lætari "magis, quod male tunc consulta bene cesserint, "quam contristari ob ea quæ indigne facta esse eru- "bescitis. Ne igitur vos dolore afficere videatur, "quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec ma- "le vos habeat rei gestæ pœnitentia, quando con- "sultis vestris non responderit eventus. sed, lætitia "exsultantes ob ea quæ Deus effecerit, discedite, "patri hæc renunciaturi; ne forte solicitudine de "vobis male maceratus, summam mihi eripiat feli- "citatem, si mori contigerit priusquam in conspe- "ctum meum veniat, & horum bonorum fiat par- "ticeps. Hunc ipsum vero, & conjuges vestras & "liberos, totamque cognationem assumentes huc *Hoc contigit anno secundo famis. Gen. c. 45. 6.* "commigratote. Non enim decet, ut mihi charis- "simi ab hac mea felicitate longe absint: præser- "tim cum fames adhuc quinquennium duratura "sit". Hæc cum dixisset Josephus, fratres complectitur. Illi vero in lachrymis erant ac mœrore: memoriam ilicet eorum quæ in eum consuluerant & statuerant, atque etiam pœnæ, quam commeruerant, metum sustuliſſe visa est fratris æquitas. Mox convivium est sequutum. Rex autem, cognito fratrum Josephi adventu, vehementer gavisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, præbuit eis currus frumento onustos, atque aurum & argentum, *munera* ad patrem deferenda. Illi autem, plura *adhuc* à fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero sibimet in singulos donata, majorem *etiam* iu modum muneribus cumulato Benjamine, abierunt. *Israëlitæ patrem suum repetunt regiis muneribus aucti.*

"πρόντε, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ. ὑμᾶς τε βούλο- "μαι καὶ αὐτὸς λήθειν ἐκείνων λαβόντας ἡδονὴν "μᾶλλον, [o] τῆς τότε ἀβουλίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης "τέλος, [p] ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ὅτι τοῖς ἡ- "μαρτημένοις. μὴ ἂν δοξῇ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ κατ' ἐ- "μοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ με- "τάνοια, τῷ γε μὴ προεχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. "χαίροντες οὖν ὅτι τοῖς ἐκ Θεοῦ γεγυμνασμένοις, ἄπι- "τε, πᾶσι δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ "ὑμῶν φρονήσιν ἀναλωθεῖς, ζημιώσῃ με τὸ κάλ- "λιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν "καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὑπερφανῶν. "αὐτὸν γὰρ τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέ- "κνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντες "ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἁρμόδιος εἶναι δεῖ τῶν "ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους· ἄλλως "τε καὶ ἔτι λιμοῦ λοιπὰ ἐπὶ πενταετίαν [q] ὑπομε- "νοῦντος". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει τοὺς ἀ- δελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· [r] τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐ- δὲν ὑπολιπεῖν εἰδὼς τὸ εὔγνωμον τἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν ἀνιᾷ. βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας πρὸς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥσθη τε μεγάλως, καὶ, ὡς [s] ἐπ' οἰκείοις ἀφτεθεῖς ἀγαθοῖς, παρεῖχεν [t] αὐτοῖς ἁ- μάξας σίτου πλήρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ὑποκο- μίζειν τῷ πατρί. [v] λαβόντες δὲ πλείω πρὸς τἀδελφοὺς, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστον ἰδίας, πλειόνων ἠξιωμένου Βενιαμὶν παρ' αὐ- τοῦ, [x] ἀπῆσαν.

CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

Η δὲ πατρὸς αὐτοῦ μὴ τὴν ἡδονὴν πόσης πρὸς αὐτὸν μετα- βάσεως, ἀφῆ τὸν ἡδόμενον λιμόν.

CUm vero Jacobus, filiis reversis, de Josepho intellexisset, quod non solum mortem effugerit, quam tamdiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti administrans, & pæne totam regni curam sibi commissam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga se benevolentiam, tametsi aliquantisper *ut videbatur* intermissam: sed confestim iter aggressus est ad Josephum properans.

Ως δὲ ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰακωβος [y] τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον [z] ἀφπεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγε, ἀλλὰ [a] καὶ ζῇ μὴ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν χεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐτῆς ἐπιμέ- λειαν, ἄπιστον μὲν ὐδὲν ἐδόκει τῶν [b] ἠγγελμένων, λογιζό- μενος δὲ Θεοῦ τὴν μεγαλουργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔ- νοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ [c] διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

IV. *Apud Beersaben mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum consulit. Gen. c. 46.*

β'. Ως δὲ κατέσχεν [d] ἐπὶ τὸ ὄρκιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβούμενος [e] μὴ διὰ τὴν εὐδαιμο-

o Τῆς τότε ἀβουλίας] Ita *Samb.* & *Cas.* τὸ τότε ἀβουλεύτως *Big.* & *Vat.* τὸ τι ἀβουλείας *Bas.* & *G.*

p Η δυσφορεῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφο- ρεῖν *Cas. Bas.* & *G.*

q Υπομβοντος.] Sic in *MSS.* ὑπομένοντος in *Editis.* ὑπομέ- νοντος *Burius* ex conjectura. Verum enim ὑπομβοωτος pro- bum est & receptum. BERN. & HUDS.

r Τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων] Locus dubius: ego illic in- tellectum faciliorem, quasi veriorem & ipsum Josephi consti- tui. λύπη τῶν ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπολιπεῖν εἰδώς *Samb.* λύπη, τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμω- ρίας ἐν αὐτοῖς (l. αὐτοῖς) οὐδὲν ὑπολιπεῖν εἰδώς *Big.* Tandem *Bas. Gen.* & *Epiphanius* sensu alio, λύπη, τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμέ- νων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ὑπολείπειν εἰδώς. BERN. Ita plane *Big.* nisi quod mendosum ἐν αὐτῆς mutaverit in ἐν αὐτοῖς. Forsan tamen τῶν ἢ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοῖς οὐδ. &c. nam in *Samb.* λύπη τῶν βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπολ. in *Vat.* λύπη ἦσαν τῶν ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτῆς οὐδὲν ὑπολ. in *Editis* λύπη, τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν εἰδώς. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & tristitia con- stituti, super eo quod cogitaverant contra illum, potius eis videbatur esse supplicium bona voluntas fratris.* HUDS. In versione *Huds.* erat impressum *licet*, nescio consulte, an temere: exigua mutatione reposuimus *ilicet*, quomodo & Græca postulant, & *Hudsonia* forsan ipsa manus scripserat. HAVERC.

s Επ' οἰκείοις] *Gen. Epiphan. Buriusque.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ ἀφτε- θεὶς ἀγαθῷ *Samb.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ ἀφτιθεὶς ἀγαθῷ *Big.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκίαν ἀφτιθεὶς ἀγαθῶν *Bas.* Litem autem hanc verfent Gram- matistæ, an οἰκῳ reddat οἴκοι & οἰκίαι, ut χοίρῳ à χοῖρος. Nam οἰκεῖ rite recensetur inter verbalia BERN. Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' οἰκείῳ ἀφτιθεὶς ἀγαθῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

t Αὐτοῖς ἀμάξας] Αὐτὰς *Samb.* ut referatur ad ὑποκομίζειν.

v Λαβόντες] Ita in plerisque *MSS.* λαβόντας *Bas. G.* & *Cas.*

x Απῆσαν.] Απῆσαν *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* dialecto Attica atque tempore nimis perfecto. ἀπίσαν *Bas.* & *Gen.* incon- gruum, sicut *Big.* ἀπήεσαν pro ἀπῆσαν. BERN. Sic *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* ἀπίεσαν in *aliis.*

y Τὰ περὶ] Τὰ περὶ Ἰώσηφον *Vat.*

z Διαπεφυγὼς] Διαπεφυγὼς *Samb.* & *Cas.* alia voce. BERN.

a Καὶ ζῇ μὴ] Καὶ ζῇ, καὶ μὴ λαμπρ. εὐδαιμονίας *Bas. Big. Samb.* & *Vat.*

b Ηγγελμένων,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπηγγελ- μένων *Cas. Bas.* & *G.*

c Διέλειπεν·] *Al.* διέλιπεν.

d Επὶ τὸ ὄρκιον] Vide *Var. Lect.* ad p. 29. v. 25.

e Μὴ διὰ τὴν] Ita *MSS.* verum μὴ hic omittunt *Bas.* & *G.* & mox adjiciunt ante ἐκεῖσε. quod & faciunt nonnulli *MSS.*

μονίαν [f] τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, σχολὴ εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μεταλθόντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἐπιτεχνημένου, ἅμα τε μὴ δίκα Θεοῦ βουλήσεως γιγνομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφοδὸς διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτῶν· πρὸς ἔτι τούτοις δεδιὼς μὴ πρόεξέλθῃ τοῦ βίου πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου παραγένεσθαι, καταφέρεται, [h] σκέφων ἐν ἑαυτῷ τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπισὰς οὖν ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνόμασι καλέσας, πυνθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' ὅ δίκαιον, εἶπεν, "Ἰακώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ παραστάτην καὶ βοη-"θὸν προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενό-"μενον. σκεπάσαντί τε γὰρ σοὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ πατρὸς "[k] παύσειν ἐγὼ παρέσχον. καὶ κατ' ἐμὲ εὔνοιαν εἰς "τὴν Μεσοποταμίαν μόνου στελεῖς, γάμων τε ἀγαθῶν "ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπιγόμενον πλῆθος καὶ χρημά-"των ἐνόησας. [l] παρέμεινέ τε σοὶ γνεαὶ πᾶσι προγονίᾳ "τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι τὸν ἐκ σῶν ἐδώκεις Ἰωσήπον, "τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ "τὸν Αἰγύπτιον κύριον, ὡς· [m] ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασι-"λέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν οὐδὲ τὰ τούτου ἡγεμὼν "ἐσόμενος, καὶ βίου [o] σοὶ τελευτὴν ἐν τοῖς Ἰωσήπου "χερσὶ γνησομένην [p] προδηλῶν, καὶ μακρὸν αἰῶνα τὸν "σὸν σκήπτρων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ καταγγέλλων, κα-"ταστήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες [s] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα

ne propter ubertatem Ægypti, dum filii iſtius regionis habitandæ amore tenerentur, ſoboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promiſſa Dei; ſimul etiam, ne inconſulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipſius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Joſephi conſpectum veniret, in ſomnium delabitur hæc ſecum in animo revolvens.

3. At Deus ei *in ſomnio* ſuperveniens, ipſumque bis nomine appellans, interroganti quiſnam "eſſet, ait, "haud fas eſt ut Jacobus ignoraret "Deum, qui majoribus tuis & poſt hos etiam "tibi perpetuo adjumento fuit & auxilio. Cum "enim & patri in animo fuiſſet te principatu "privare, hunc ego tibi conſervavi. & cum, me "tibi favente, ſolus in Meſopotamiam profectus "eſſes, & bonas feciſti nuptias, & reverſus es li-"beris multis & facultatibus auctus; meaque pro-"videntia tibi incolumis permanſit tota tua pro-"genies; & Joſephum, quem ex filiis amiſiſſe vi-"debaris, ad majorem felicitatem perduxi, & Æ-"gypti dominum, ut paululum à Rege differat, "conſtitui. Nunc quoque venio, & viæ hujus "dux tibi futurus, & tibi prænuncians inter ma-"nus Joſephi te è vita exiturum, atque ſtirpem "tuam per multa ſæcula potentem fore ſimul & "illuſtrem indicans, eamque in iſtam terram me "deducturum eſſe, quam *tibi* pollicitus ſum. *Reſponſum Divinum.*

4. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Ægyptum conceſſit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in univerſum ſeptuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *ſemel* mihi viſum eſt non re- *Recenſentur Jacobi filii* LXX. *ſuis nominibus ex Gen. c.* 46.

[f] Τὴν ἐν Αἰγύπτῳ,] Τῶν ἐν Αἰγ. *Vat.*

[g] Ἀφοδὸς] Καθόδου *Vat.*

[h] Σκέφων ἐν ἑαυτῷ] Ita in *MSS.* male in *Editis* σκέψασθαι ἐν ἑαυτῷ.

[i] Τίς ἐστιν,] Pro Moſaico הגני c. 46. 2. BERN. Sic *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τί ἐστι *Big. Samb. Vat.* & LXX.

[k] Παύσειν ἐγὼ παρέσχον.] Ita *MSS.* ἐγὼ παρέσχον abſque παύσειν in *Editis.*

[l] Παρέμεινέ τε σοὶ] Sic *Samb.* & *Vat.* παρέμεινέ τε σε in *cæteris.*

[m] Ὀλίγῳ διαφέρειν] Ὀλίγον *Vat.*

[n] Ἥκω τε νῦν] Perperam in *Editis* ἴκω.

[o] Σοὶ τελευτὴν] Σὲ *Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* non male.

[p] Προδηλῶν,] Προλυπῶν *Vat.*

[q] Ὑπέσχημαι.] Ita in *MSS.* ὑπέσχηκα in *Editis.*

[r] Καὶ πᾶσι] Scribis omnibus Græcis Latiniſque probata lectio. Atqui vero καὶ παισὶ τοῖς τούτων, quod eſt *nepotibuſque* ſive ובני בניו Moyſis c. 46. 6. non inſcite ſubſtituerunt modo Typographi *Baſ.* & *Gen. Busb.* & *Hen.* denique pro ſolita aſtutia, σὺν τοῖς μετ' αὐτόν. BERN. Sic in pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ παισὶ τοῖς τούτων *nepotibuſque* in *Editis.* σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* pro ſolita aſtutia.

[s] Ἑβδομήκοντα.] Numerum illum exhibent ἀνάγραφα ſane omnia Joſephi cum heic tum c. 9. ſect. 3. necnon ejus exſcriptores P. Comeſtor, Epitomator *Cant.* aliique. Niſi quod in Annalibus Zonaræ legitur excuſum ἦσαν ὃ ἑβδομήκοντα πέντε, pro Joſephi illo ἦσαν δ' οἱ πάντες ἑβδομήκοντα, ſive ἦσαν δ' ὁ. πάντες. Vel ſecutus eſt ille Doctorum Alexandrinorum computum. Illos enim Judæos ad v. 20. c. 46. Gen. unde LXXV. evaderent animæ, contra exemplaria omnia Hebraica, aut paraphraſes, & commentaria tam Judæorum quam Samaritarum, contra Epiphanium in hæreſium ſumma Arcula, contra Hieronymum, contra Eutychium Patriarcham, genteſque totas Chriſtianorum Syrorum Arabumque, contra Joſephum Judaicarum originum ſcientiſſimum, contra Ezechielum in Tragœdia patria, ubi canit Ἀφ' ὅ δ' Ἰακὼβ γλῶ λιπὼν χαναναίαν Κατῆλθ' ἐς αἴγυπτον ἔχων ἑπτάκις δέκα Ψυχὰς σὺν αὐτῷ: nepotes quinque Joſephi aſſeruiſſe familiæ hiſce verbis, ἐγένοντο δὲ υἱοὶ μανασσῆ, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ παλλακὴ ἡ σύρα [τ] μαχεὶρ. μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν γαλαάδ. υἱοὶ δὲ ἐφραὶμ ἀδελφῆ μανασσῆ, σουταλαὰμ καὶ ταὰμ. υἱοὶ δὲ σουταλαὰμ ἴδαμ, ex editione Romana & verſione quadam S. Hieronymi quam ſubjiciam; ſed potius ἰδὶμ juxta exemplar Alexandrinum cæteraque tam impreſſorum quam ſcriptorum, qui & Græcis & Samaritis vocatur ἰδὶν Num. c. 26. v. 36. vice Judaici *Heran* עָרָן, ut ſæpiſſime accidit. Ex tralatione vetere Italica, quam S. Ambroſius ſequi amat, *Fuerunt autem filii Manaſſe, quos peperit de concubina Syra, Machir. Machir autem genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manaſſe, Sutalaam & Taam. Filii autem Sutalaam, Edem.* Vel ut S. Hieronymus de Græco reddidit, *Facti ſunt autem filii Manaſſe, quos genuit ei concubina Syra. Machir: & Machir genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manaſſe, Suthalaam & Thaam. Filii vero Suthalaam, Edom.* Quin & Philo meminit horum pronepotum in Onomaſtico ſuo ſacro ad librum Geneſis, atque etiam ὧδε τὸ προπαιδευμάτιον, p. 430. ἐπιλανθανομένῳ ὃ (nam Manaſſe ἐν λήθῃ interpretatur ille Doctor) παλλακὴ ἀνάμνησις σύρα δὲ ᾠδή, ἀλαζὼν καὶ ὑπέραυχον. συρία γὰρ ἐρημώδης μετεωρία. τὸ δὲ παλλακὶδι ταύτης ἀναμφισβήτως ἴσον ὡς μαχεὶρ, ὡς ἐβραῖοι καλοῦσιν· ὡς ἴδιλεις, πατρὸς, lego πρωτοτόκου; tantum enim מבכיר denotat. Mox Philo: λέγει δὲ, ἐγένοντο υἱοὶ μανασσῆ, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ σύρα, τὸν μαχεὶρ· μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν γαλαάδ. Iſtius etiam ævi Scriptor feliciſſimus ac Divinus Lucas Apoſtolicorum Actuum c. 7. aſſerit nomine Stephani Helleniſtæ totum genus Iſraeliticum, Joſepho olim invitante, εἰς ψυχαὶς οε'. deſcendiſſe in Ægyptum. Hunc præclarum medicum Philoni adjunxi, ne diutius exiſtimarent viri docti, propter auctoritatem ejus vim feciſſe ſciolos Chriſtianos verſioni Doctorum Alexandrinorum cum Gen. c. 46. 27. tum Exodi verſu quinto, ubi omnia penitus exemplaria Græca pleno numero exhibent animas ἑβδομήκοντα πέντε: plurima etiam multo Deut. c. 10. 22. tantidem adnotant, licet apud me plus valeat auctoritas codicis Vaticani, & ipſius Hieronymi in Quæſt. H. *Hanc rem*, ſic ait, *ne videamur adverſum Scripturæ auctoritatem loqui, etiam* LXX. *Interpretes in Deuteronomio tranſtulerunt, quod in* LXX. animabus ingreſſus eſt Jacob in Ægyptum. Attamen illum profecto Deuteronomii locum reſpexit Sanctiſſimus Diacouus, בשבעים נפש ירדו, εἰς οε'. ψυχαὶς κατέβησαν οἱ πατέρες σε εἰς αἴγυπτον, Apologiæ ſuæ verſubus 14, 15, quos nunc non repetam. Quam etiam certiſſimus eſſet de hac lectione & ſecurus S. Chryſoſtomus Hom. ſuarum 65. ad Gen. nos docet: καὶ Ἰωσὴφ μὲν τὰ ἡδέα αὐτῷ τὰ γλυκέα αὐτῷ ἅπαντα ἐτύγχανεν ὤν· ὡς εἶναι μὲν καὶ Ἰωσὴφ τὰς πάσας ψυχὰς, οε'. τίνες ἔτεκεν τὸ ἀριθμὸν ἡμῖν μὴ ἀκριβείας ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφή; Dein, λοιπὸν γὰρ τούτων τὸ οε'. ψυχῶν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἐξετάθη καὶ γὰρ τὸ ἰσραὴλ. Eundem numerum & ponit, & ex commentariis Origenis ad Exodum myſticum eſſe affirmat S. Ambroſius. Ante hos vero Clemens Theologus Alexandrinus non ſolum ſic ſupputaſſe LXX. Interpretes contendit, ſed & cauſam illam præbuiſſe Hiſtoricis Græcis, qui totidem numero gentes ac dialectos per orbem terrarum perferre exiſtimarent. διάφορον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τὸ ἰσοριθμῶν, καὶ ἴθνη καὶ γλώσσας πέντε καὶ ἑβδομήκοντα λέγουσιν εἶναι. ἐπακούσαιμι δ' φησὶν μωσέως· λεγούσης, (Exodi ab initio) ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακὼβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, αἱ εἰς αἴγυπτον κατελθοῦσαι. φασὶν δὲ εἶναι καὶ τὴν τ' ἀληθῆ λόγον αἱ ἑβδομάδες Ἀλεξικοῖ, οβ'. ὡς αἱ ἀμίτεραι διδάσκουσι γραφαί. αἱ δὲ ἄλλαι αἱ πολλαὶ, ἐπὶ καινοτέραν Ἀλεξάνδρειαν δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ πλείονας γίνονται). Habes igitur c. 46. Gen. inſignem & antiquiſſimum diſſenſum Bibliorum Græcorum & Hebraicorum: ſive LXXII. Interpretes Alexandrini in membranis Eleazari ita ſcriptum legerant, ſive ex Paralip. priore, ubi duntaxat in Hebraico volumine notatur concubina Syra, atque maxime ex Num. c 26. ſua ſponte transformarant, & effinxerant. Hæc enim alieniora ſunt quam pia

recenſere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non ἀφὸ τὸν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι φθάσω τοῖς ἀλ-

ars Conciliatorum quaquam componet. Septuaginta deinde Iſraelitarum numerum, aut ſuper illos adhuc quinque ex Geneſeos c. 46. varii varie colligunt. Nos Joſephum prememus, qui antiquo illo ac ſanctiſſimo genere fretus ſuper ſtemmata Romana ſeſe altum efferebat.

Filii			
4 Rubeli	5.	1 Dani	2.
6 Symeonis	7.	4 Nephthalimi	5.
3 Levi	4.	*De Bala adeo*	7. ζ'.
3 & 2 Judæ	6.		47.
4 Iſſacharis	5.		54. νδ'.
3 Zabulonis	4.		
Lia mater	1.	7 Gadis	8.
Dina Filia	1.	6 & 1 Aſeri	8.
Cum ſuis Lia	33. λγ'.	*Ita Zelpha orti.*	16. ις'.
2 Joſephi	3.		54.
10 Benjamini	11.		
Nati ex Rachela	14. ιδ'.	Capita itaque	70. ο'.
	33.	colliguntur	
	47. μζ.	cenſu iſto,	

præter Jacobum auctorem generis. Tantidem ante bis mille annos aſſeruiſſe videtur S. Moyſes ſtatim verſu quinto Exodi, ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש : Iſraelem hinc excludi verum eſt & neceſſarium, comprehendi vero catachreſi quadam Liam veriſimile; nam Gen. c. 49. 31. quatenus nos ſinit dubitare. Concilient deinceps alii ſuo ſtudio c. 46. Geneſeos verſiculum 15. cum 26. ſi matrem ſuſtulerint, ut conſtet domus Liæ capitibus XXXIII. vel ſi hanc referant in cenſum, ne redarguatur illico numerus LXVI. commate 26. à Moyſe compoſitus. S. Hieronymus, Salianus, Uſſerius, aliique Doctores leviter hoc prætereunt. Rabbini audent vel illudentes *Par.* 84. *Breſit rabba*, Moyſis parentem inducere; alia Jacobum bis ſcribere in Catalogo. Auguſtini etiam ſententiam, quæ Jacobi deſcenſum ad vitam ejus ultimam, aut porro ad obitum Joſephi extendit, obtinere hodieque apud Theologos video, manifeſta Moyſis injuria. Colo equidem ſapientiam ſobriam, atque hinc pergo ſponte ad nomina Iſraelitica.

1. Pro Reubeno principe Iſraelitarum Joſephus perpetuo ſcribit ῥουβηλ, atque forma tribuaria ῥουβηλίς. Similiter رءوبيل? & ρηουβιλ plerique omnes Chriſtiani, qui Syre intelligunt aut Arabice. Etymon etiam accedit, quod Sanctiſſimus Moyſes dederat Gen. c. 29. 32. כי ראה יהוה בעניי: aut preſſius adhuc explicando ראה בי אל, *memet Deus reſpexit, me propitius.* ῥουβὼ vero ac ῥουβὶν, ראובין, Philoni interpreti εἰφυῆ, *filium perſpicacem* denotat. Auxit equidem ראובן *Reuben*, *Ruben*, vel *Rauben* nomen Iſraelicum quatuor nepotibus.

2. *Enoch* חנוך, Græcis ἐνὼχ, Samaritis & Arabibus حنوك. Philoni ἐνὼχ, ἐγκαινισμός. Epiphanii Scholaſt. exemplaribus editis *Henoch*, ineditis *Enoch*: ita & Euſtathio Antiochiæ. Joſephi codices ſervant ἀνὼχης.

3. Fratrem hujus פלוא, فلوا, φαλὲ, & *Phallu* Critici ſacri pene omnes ita appellitant, Judæi, Samaritæ, quotquot nationum Chriſtiani, Euſebius, Ambroſius, Hieronymus, cæteri. Habuit & φαλὲ, Σαμαρεὺς, Etymologicum ſacrum Judæorum Alexandr. Quapropter plerorumque exemplarium Græcorum φαλὲς Exodi c. 6. & initio Annalium, & paucorum ad Geneſin, ſicut φαλὲς Vaticani, φαλὲλ Alexandrini codicis & aliorum, φαλὲχ & *Phalla* in membranis Hieronymi, vix pura exiſtimabis. Ad Joſephum tamen *Phalus* legunt *Frob.* & *Col. Phaluch W.* 1. *Vig. Bal. Goul. Bodl. & Exc. vetera. Phalech. Voſſ.* 1. *Mert. L. Star. V. & W.* 2. Pro his facit φαλὲς Euſtathii & φάλης *Baſ.* atque *Gen*: illis quidem favet φαλὲς *Big. Samb* & *Caſ.*[1] quorum auctoritate magis ducimur.

4. Proximus vocatur Hieronymo *Heſron* ex Hebraico חצרון, quod Samaritis & Arabibus حصرون *Haſron*. Idem B. Lucæ, interpreti S. Matthæi, Philoni, & aliquot exemplaribus Τ ο'. ἐσρὼμ. In codice antiquo Bezæ ad tertium Evangeliſtam ἀσρὼμ, *Aſron*; pariterque ἀσρὼν in MSS. Vaticano & Alexandrino, & editionibus Aldina Complutenſique apud Geneſin & Exodum. *Aſron* etiam habet S. Ambroſius, & omnia Græcorum ἀνέγγραφα ad Num. c. 16 ἀσρὼμ eadem ad initium Paralip. S. præter ἐσρὼν codicis Alexandrini Imo Judæ Nepos frequentius in V. T. ἐσρὼν aut potius *Eſron* adſcribitur. Ad Matthæum Hieronymus *Eſrom* reddidit poſt Originem *ſagittam videns* vel *atrium eorum*, alius τεῖχον αὐλῶνος. Legimus inſuper ἀσρὼμ apud Euſtathium in Archivo Pembrociano. In libris Epiphanii ſcriptis perpetuo *Eſrom* aut *Eſron*. Sed *Frob.* & *Col.* excuderunt contra morem veterem *Ezron* hoc loco, & mox inter filios Phares *Hezron*. Verum Phareſidarum alterum *Baſ.* & *Gen.* typo tam Græcis quam Hebræis notiſſimo ἔσρων ſcribunt, ſed tres veteres libri ἐσρὼν : quin hic Rubeli filius ἀσσάρων vocatur *Samb* & *Caſ.* ἐσσάρων *Big* & Typothetis. Cæterum חצרון utrobique ſcripſerat Moyſes quatuor aut quinque literis, quod Joſephus ſacerdos hic *Aſſeron*, illic enunciabat *Eſron*: qui vel inde accepit, vel obtulit nomen urbi Judaicæ ἱερῶν, quæ & ἀτὼρ in hiſtoria Joſuæ ducis.

5. Ultimus Rubelitarum Samaritis كرمي *Carami*, cæteris χαρμὶ vocatur ex conſenſu. Ita Epiphanii etiam exemplaria: Græca autem cuncta Joſephi χάρμιος, ex quo Boſius retraxit χαρμὶς & χαρμιῶν. Impune tamen ſcribere potes χαρμίας. Philo interpretatur χαρμὶ, ἡ ἀκριλὼν μου.

6. Ex Symeone, (quem σεμεῶνα vocant Editores Joſephi, & MS. Vaticanum ad 1. Paral. c. 4. Samaritæ سمعان *Symeam*, alii σιμεῶνα) procreati ſunt liberi ſex. Quorum primus.

7. *Jamuel* appellatur Philologis Samaritarum in duobus prioribus libris Moyſis, nec non B. Hieronymo, & Epiphanio Scholaſtico, ἰεμουὴλ Euſtathio MS. & Interpretibus LXX. & Philoni, & in Chronicis S. *Jemuel* etiam S. Ambroſio ipſiſque Judæis ab Hebraico ימואל, pro quo alibi voluminis Moſaici ſcribitur נמואל, ναμουὴλ, ut *Iota* Chaldæorum tranſire ſolet in *Nun*; quamvis & Samaritæ نموال *Namuel* agnoſcant Num. c. 26. Imo frequenter leginus in Optimis libris ejuſmodi paranomaſias: & quidem paulo præceſſerat in eo capite Eliabi filius *Namuel*. Hinc Hieronymus in Traditionibus, ubi vehementer Judaizat, *Mutantur vero nomina quædam ſuis rationibus. In Geneſi ſcribitur* Jemuel, mare Dei: *in Paralipomenis* Namuel, loquens cum Deo. Joſephi codices Græci, quotquot vidimus, ἰωμουὴλ & ἰαμουὴλ referunt, unde Schotanus fecit ἰαμὴηλ, Buriuſque ἰαμοὺὴλ. Typographis denique noſtris obtuli ἰαμὴηλ.

8. *Jamin*, ימין, ἰαμὶν, Joſepho ἰάμειν, vel ἰάμιν juxta codd. *Big.* & *Samb.* felix nomen nobiſque parum moleſtum; nimirum de accentu alii litigent.

9. Quid vero faciemus cum nomine אחר aut אהר, quod pronuntiarant olim Judæi Alexandrini & Hieroſolymitani tempore Hieronymi cum *He* media, *Ahod* i. e. *inclytus*, ſive ἀὼδ & ἀὼθ, ut Græci poſſunt. Maſorethæ vero hinc aliquot ſeculis *Ohad*: Syrus Waltoni Judæique mixobarbari *Ahad* اهد. Laudinorum codicum alter in Geneſi habet اهوث & ſuper verſum ἰαὼθ, alter اهود ibidem: ſed ad Exodi c. 6. ambo conveniunt in *Ahad* اهاد. Samaritæ ſcribunt id *pominis* cum *Cheth* media, & pronuntiant *Achad* احد, ſicut MSS. Morini & Huntingdoni atteſtantur ad Geneſin & Exodum, ſed & Paraphraſes Samaritiçæ & Arabicæ contra textum Londinenſem. *Ochad* אחר etiam legitur apud Jonathanem. Deſiderabis omnino illud nomen in ſtemmate Symeonis juxta utrumque codicem Hebraicum Num. c. 26. 12. adeoque in verſione LXXII. Omiſit etiam *Abodum* Chronicorum S. Scriptor, qui deduxit genus Hebræum ſecundum ordinem tribuum à Moyſe obſervatum capite illo Numerorum. Unde conſtat ab aliquot millibus annorum illum hominem in Cenſualibus ſacris haud comparuiſſe. Joſephus autem vix ſervavit eum ex libro *Breſit*; nam pro אהר ἀνέγγραφα Græca exhibent πάθοδ, Epiphaniana *Aoth* & *Haoth*, præter *Aboth Goul.* & *Mert.* Sed *Frob.* & *Col.* in nominibus propriis S. Hieronymum potius ſequuntur quam Epiphanium Scholaſticum. Monſtrum itaque nominis πάθοδ Clariſſ. Boſius feliciter emendavit, qua adeo forma nunc excuditur. Scripſit enim Joſephus ὰοδ, ὰαὸ, ἀαὸ, aut ὰοθ. Rabbinicum autem eſt, quod memorat Hieronymus in Paralip. *Ex filiis Symeon ſextus tollitur, eo quod nulla progenies de illo proceſſit.*

10. Ex Hebraico יכין *Jachin* ſeu ἰαχὶν Mattathiades deflexit ἰαχὶ teſte *Big.* Nam *Samb.* legit ἰαχλὶ : *Baſ.* cum *Gen.* ἰαχλὶ. Præterea יריב & ἰαρὶβ legitur pro eodem nomine, Paralip. priore, haud levi diſcrepantia. Hieronymus vero Rabbiniſmi avidus perperam confudit *Zara* cum *Jachin*, cum *Jarib* alium prorſus virum *Ohad*.

11. Simonidarum penultimus audit Gen. c. 46. צחר, Judæis *Sohar*, *Sachar* Syris; Samaritis tam Gen. quam Exodo per *He* צהר, صهر, *Sahar*, LXXII. σαὰρ, Ambroſio poſt illos *Saar*, tum Hieron. à Judæorum Doctoribus *Sohar*. Eundem appellant omnia Exempl. Num. c. 26. & 1. Par. c. 4. inſolita enallaxi צרח, *Zerach*, Hieron. *Zara*, LXXII. Int. ζαρὲ. & gentiliter ζαρὲι: niſi quod Octateuchum Oxon. ſervet etiam in Num. σαὰρ. Scribæ Epiphanii mire ludunt in hac voce. *Salier* ponunt *Voſſ.* 1. *Goul.* & *Weſt.* 2. *Salter Mert. Sager Bal. Saber, Exc. W.* 1. *Vig.* & *Bodl.* tanquam à σαὶτηρ, σαγὶρ, σάαρ, aut σάιρ, Joſephi exemplaria Græca plane conſentiunt in σάαρ.

12. Ea autem propago in *Saulum* deſinit natum ex Phœniſſa, quem cum *Zimri* confundit Paraphraſtes Jeroſolymitanus. Pro שאול aut σαὰλ vitioſe legitur in MS. Alexandrino σαμσὰλ, in Græcis Joſephi vulgatis σάαρος, & in libris non vulgatis ἐλσαφὸς. Reponimus huc vocem in Judaicis originibus tritam σαὰλ.

13. Tribus ſacræ Princeps in obliquo ſcribitur *Samb.* λαὶ, & aliquando λαεῖ: cæteris vero λεὶ. Idem Judæis ac Samaritis dicitur e producta *Levi* לֵוִי; LXXII. Interpr. λαεῖ.

14. Ab illo emicuit גרשון *Gerſon* γηρσὼν, ſeu גרשון ut Moyſes qui optime noverat, bis terque ſcripſit in Divino ſuo volumine. Veruntamen Auctor Chronicorum S. modo גרשון, modo retulit גרשום; pariterque interpretatur Hieronymus ex Philone de nominibus propriis Geneſis, *Gerſom*, *advena ibi*, vel *ejectio eorum*. γηδὼν frequens vitium imputabis Bibliorum Græ-

οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ὁρμᾶσθαι ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex Ægypto,

Græcanicorum. Deinde apud Joſephum Typographi expreſſerunt γήλεως, pro γησεύμης codicum *Big. Samb.* & *Caſ.*

15. קהת Maſorethis *Ceath*; Samaritis, Græcis, Syris, Arabibus, Philoni, atque S. Hieronymo ab ore Judæorum, *Caath*: unde Joſephi κααθ, ut ille nimio opere Græciſſat.

16. De tertio Levita mora nobis exigua. Hic μεραεί, מררי appellatur in Sacris codd. & in illis Joſephi μεραιε ut *Caſ.* vult; aut μαραιε, ut reliqui. Optimus Boſius hanc hyperthefin emendat, ſcribitque μαραέε.

17. Nobiliſſimus *Judas*, vel, ſi Hebraice ſcribas יהורה, præter *Er* & *Onan* mala germina, quæ admonente Moyſe de hoc cenſu Joſephus merito abſcidit, tres filios aluit & nepotes duos.

18. Horum primus σάλας ex *Samb.* libro, aut juxta cæteros Joſephi σαλᾶς nuncupatur. Codices Epiphanii obtinent hic *Silom* & *Silon*, ex verſione τ'. Illi enim pro Hebraicis שלה שלני, *Sela Selani*, ſcribunt σηλὼμ aut σιλὼ, & de populari σίλωνι. Rabbini olim perſuaſerunt Hieronymo *Salam* hunc non alium fuiſſe quam שוכל 1. Paralip. c. 4. 1. contra c. 2. v. 3. ejuſdem libri.

19. Huic proximus פרץ, φαρὲς, cui nomen venit ἀπὸ φυγῆς, ut Philo docet. Quoniam φαρὶς jam oſtendunt libri Joſephi in recto, ſed colo ſequente φαρέτα *Big.* & φαρέσα cæteri omnes, nomen φάρισα Græco ritu etiam heic produxi.

20. Pro ſacro זרח, *Zara* ſeu ζαρᾶ, vides in impreſſis Joſephi ζάρας: ſed vero MSS. Græca ζαραδα legunt, ut ſupra χάρμα ex כרמי. Scripſit forſan Mattathiades ζάραδα: Epiphanii codices dant *Zare*, aut vitio auditus *Jare*.

21. Phareſſo natus eſt חצרון, ἑσρὼν ſapius; & aliquando ἑσρὼν & ἰσρὼμ in Bibliis Græcis. Inde *Eſron* & *Eſrom* in MSS. Epiphanii. ἑσρὼμ vidi in Euſtathii codice manuſcripto. Joſephi denique Editoribus ἴσρων, Scribis debes ἴσρωα; ita quidem *Big. Samb.* & *Caſ.*

22. Alter Phareſſida vocatur Joſepho ἄμυδα ex editionibus *Baſ.* & *Gen.* ſed ex MSS. *Caſ. Big.* & *Samb.* ἀμμὰδ: quod mire confirmant membranæ Epiphanii, quippe ubique vidimus earum *Amor* & *Ammor*. In cunctis equidem dialectis, ſacris profaniſque, facillime permutant ל & ר, propter ſimilem ſonum, dum audiuntur: atque porro apud Judæos characteres illi parvulo apice differunt. Legerat itaque Joſephus in ſuis Bibliis חמור pro חמול, aut potius Librarii Græcanici diu errarunt in ea voce pro ἄμυλα. Quinetiam חמול *Hamul* ſive ἀμιὴλ & χαμιὴλ, quod ab Hieronymo omnibuſque Rabbinis legitur in Moyſe, & in Chronicis, & in editione Complutenſi tranſlationis Græcæ ad Num. c. 26. & 1. Paralip. c. 2. & in editione Romana ad Numeros; videtur fuiſſe contractum ex חמואל & حموال ſ ναμαριήλ: quod Biblia Syriaca Græcaque magis ſequuntur. ἀμιὴλ enim habet Aldus ad 1. Paralip. c. 2. ἰαμιὴλ MS. Alexandr. Oxon. & Aldus ad Num. 26. *Jamuel* Hieronymus ex Philone. ἰεμιὴλ plerique codices LXXII. Interpr. & S. Ambroſius. Idcirco pro *Ere* & *Onane* meliora nomina, ſive in Ægypto, ſive maturius ea data fuerint, *Aſronem* & *Hamulum* referri in hunc cenſum ſapiens nemo mirabitur.

23. יששכר, Interpr. Græcis & Latinis ἰσσάχαρ, Samaritis *Jaſaſchar* يشسكر, Epiphanio ſcribæ Syriſque & Euſtathio MS. *Iſachar*, quatuor liberis, Arithmeticæ artis perperitis (ſic Jonathan voluit) familiam Jacobi adauxit. In caſu fæcundo appellatur ille apud Joſephum hoc in loco ἰσσαχάρεα *Caſ.* teſte, ἰσσαχάρα *Samb.* ἰσσαχάρεα *Big.* ἰεχάρεα *Baſ.* & *Gen.* Juſſi tamen ἰσσαχάρεα novis typis imprimi.

24. Primitiæ Iſaſcharis θωλᾶς Joſepho aut potius θωλᾶς ſcribitur, Hebraice תולע, θωλὰ in Bibliis Græcis, Philoni θωλὰ, σκωληξ.

25. Lucem deinde vidit פוה. *Phua* habet tralatio Hieronymi, φυᾶ & φυὰ LXXII. Interpr. & Pentateucha Arabica in Theſauro Laudino. Verum etiam in S. Chronicis Judæorum *Phuath* פואה: necnon פואה. فواة *Phawah* in Samaritarum volumine. Hinc nomina ἐθνικὰ, Judæis פוני *Phuni* Num. c. 26. Cuthæis Græciſque פואי φυαΐ. Admiranda tamen eſt Joſephi ſcriptio φυᾶς ſecundum *Caſ.* & *Samb.* aut ex *Baſ. Gen.* & *Big* φυᾶς. Apud Epiphanium etiam reperimus *Phuras* per totum acervum chartarum ac membranarum: nam *Phuva Col. Frob.* & *Pariſ.* ab Hieronymo traductum eſt. Correximus itaque mendum vetus, & repoſuimus φυᾶς, Boſio haud invito. φυὰ denique interpretatus eſt Philoſophus Alexandrinus, ὧδε εἰμί.

26. Nihil temere dicendum de hoc puero. Biblia enim Hebraica & Paraphraſes in manibus Judæorum ad Geneſin hunc nuncupant יוב. *Job* S. Hieronymus ibidem & in Lexidio Hebraicorum nominum. אויב *Oiab* Syrus *Walt.* Arabſque illius ايوب. Præterea *Job* defendunt codices omnes Epiphanii Scholaſtici, necnon ἰωὼβ Editiones Græcanicæ Joſephi. ἰωσὼβ ſervatur apud *Big. Samb.* & *Caſ.* Vergimus jamjam in contrarium. Judæorum enim Biblia & Maſoræ ſacræ, tum etiam Paraphraſes Iſaſcharidam ipſum ſemel quidem appellant *Job*, biſque *Jaſub* ישוב, ut Num. c. 26. & 1. Par. c. 7. Maſoretis jubentibus. Samaritæ vero tam Gen. c. 46. quam in Numeris unico nomine *Jaſub* ישוב, يشوب: nam *Juſab*, *Juſabi* Num. c. 26. mendum Bibliorum Londinenſium. LXXII. Interpretes in Lege & in Chronicis perpetuo ἰασοὺβ, juxta meliora exemplaria. Unde *Jaſub*, *converſio* in Etymologico Hieronymi. Video tamen ad Gen. c. 46. in editione Romana pro ἰασὼβ MS. Alexandrini & Euſtathii ad Hexaemeron, aut frequentiori ἰασοὺβ, excudi ἀσὼμ, ut alternant μ, & litera ſecunda in MSS. *Aſum* etiam legerat ſuo ævo S. Ambroſius, imo ἀσὼμ Philo jampridem in ſuo Lexidio explicarat ad Geneſin ἀνομία: neque ſane hoc nomen cum ſuo interpretamento S. Hieronymus Latinis auribus invidit. Quinetiam اسوب referunt MSS. Laudina Moyſis primo, ياشوب in quarto ejuſdem. Quandoquidem vero *Jaſub* perpetuum ſit Samaritanis ac Græcis, & frequens quidem Judæis una cum Gentili typo ישובי, necnon membranis Græcis Joſephi eximie probetur, migret modo in verſum Græcum ſuo ordine, ἰασυὲβ, *Job* in Latino hæreat: quia id vocabuli tuetur Hieronymus in Quæſt. *Jaſub, in Geneſi Job nominatur: Job interpretatur* ululatio, *Jaſub* revocans.

27. Noviſſimus Iſaſcharidarum appellatur σαμάρων in ἐκδόσει utraque Joſephi, σαμάρωνα *Caſ.* ζαμάρωνα *Big.* ζαμάωμος *Samb.* Semrom & *Semron* melioribus codd. Epiphanii: nam *Eſron Vig. Bal. Exc.* & *Bodl.* nimis perverſum. Placet autem præ cæteris σαμάεωνος Cl. Boſii. שמרן enim pronuntiant Judæi *Simron*, Hieronymuſque cum in Quæſt. tum alibi à labellis Magiſtrorum *Semron* & *Simeron*. Ita Syrus Arabſque Polygl. Lond. Apertius vero Samaritæ شمرين *Samron*, atque Græci in optimis membranis σαμρὼμ, & adhuc ſonantius σαυδρὼν, ζαμβρὼμ, ζαμβρὼν, exceptis in Paralip. Romanæ editionis σεμεὼν, nec non Aldinæ, & Complutenſis σομβρὼν. Hac autem de cauſa magnus Artifex δδυτεξώτεων Rabbi *Meir* totum Samaritarum genus cavillabatur, quod non à Joſepho beatiſſimo Iſraelita, ſed potius deſcenderent à שמרן Iſaſcharæ filio. Reſpondit vero ejus ſectæ Patriarcha idiotæ ſciſcitanti, חייך מן דיוסף אפקך מן ישששכר לא אעלך. Tam vana eſt illa S. Hieron. adnotatio, *Simeron ubi nomen eſt hominis, per i. ſcribitur, ubi civitatis, per a. Samaron.*

28. Ζαβουλὼν, צבולן, زبولن tres filios ſecum tulit in Ægyptum.

29. Primus horum סרד σαρὰδ Joſepho, *Sarad* pari modo ſcribitur in exemplaribus MSS. Epiphanii interpretis, & in Paraphraſibus Samaritanis. σαρὶδ & σιρὶδ apud LXXII. & S. Hieronymum. Verum genus Zabulonium omnino prætermiſit Chronicorum S. Scriptor.

30. Medius eſt אלון, ἤλων, aut ἦλων *Samb. Ilon* Epiphanio, Hieronymo *Elon*, Ambroſio Græciſque ἀιλὼν.

31. Hunc ſequitur יחלאל, raucum nomen plagaque gutturis. Hoc enuntiant ſuis vocalibus *Jahleel* paſſim Judæi; *Jahelel* & Num. c. 26. *Jalel* Hieronymus; يحلال *Jachelel* Cuthæorum reliquiæ; atque يحلابل ſono vix alio Arabes Chriſtiani. سلاما Syri mendo repetito. MSS. Laudina in Numeris يهليل *Jahlil*, & ad *Gen.* ſincerius يحليل. Biblia Græca hic multum variant. MS. Alexandrinum primo Moyſis legit ἀλοὴλ, Vaticanum ἀχοὴλ; *Achoel* etiam S. Ambroſius. Edita per Aldum Wolphiumque ἀὴλ, aut ſolutius ἀϊὲλ: ita Laudinarum prius, atque Octateuchum Oxonienſe; a quibus haud diſſentit Euſtathius excuſus, ſcriptus enim habet ἰεωὴλ. Conſpirant autem Exemplaria Græca S. Bibliorum Num. c. 26. in ἀλωὴλ, & pro familiari ἀλαηλί. Hieronymus in Lexico S. nominum יחלאל *Jaelhel* aut *Joalel*, *vita Dei*, ſive *exordium Dei* vel *præſtolans Deum*. Sic ad Joſephum via paratur. Ipſius codices plane omnes nomen præbent vitioſum ἰὰνηλ. Epiphanius tamen legerat in Bibliotheca Piiſſimi Senatoris ἰὰχηλ; inde *Voſſ.* 1. *Mert. W.* 2 *Star. V.* & *Goul. Jachili*. Cæterorum eſt *Jahel*, ut *Vig. Bal. Exc. P.* & *Bodl.* Reddimus igitur poſtliminio huic Judæo ſuum ἰάληλον: quippe ni balbutit nimium ἰαάληλ Cl. Boſii.

32. &. 33. Venire tandem jubet Joſephus in hunc cenſum magnam parentem *Liam* cum *Dina* imminuta filia. Quorſum rite conſtat Epiloguſmus ſapientiſſimi Legiſlatoris Gen. c. 46. 15. idque ſine *Jochabeda*, quam in ipſo deſcenſu Jacobi enatam ad numerum forte explendum fabulantur Rabbini, mendaciorum ſtudioſiſſima natio.

34. His adjunxit doctiſſimus Judæus merito ordine nobilem prolem Rachelæ ἃ μαναεῖδα, quatuor atque decem capita. Longe tamen eminet ex illis decus Joſephi, qui migrationis Hebraicæ auctor fuit.

35, 36. Joſepho naſcuntur ex nympha Heliopolitana מנשה ואפרים, μανασσῆς atque ἐφραίμης; paſſim itaque ſcribuntur in his originibus. Invenias tamen ἐφρᾶμης; velut *Baſ Gen. Big.* & *Caſ.* cum aliquot codd. Latinis in luſtratione iſthac Iſraelitarum, & alibi ἐφραὶμ populare nomen, edidere; rarius adhuc μανασσῆς, unde Gentium *Mnaſeas*.

37. Βενιαμὶν, quod nomen *Samb.* deflectit βενιαμεῖ in caſu liberali, matri quidem infauſtum, ſed meliori parenti felix, latiſſime diffudit proſapiam ſacram. Ecce enim ex uno juve-

gypto, mihi esse necessarium putavi nomenclatu-

Αἰγυπτίοις εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνημονεῦσαι τὰ ὀνόμα-

ne decem Israelitas: quippe ex *Bala* sex filios fuisse prognatos ante diabasin insanum creditu, post illam ab hoc censu alienum. Sic æstimato de verbis illis Græcorum Bibliorum ἐβδομήκοντα ἡ ἡσὶ βαλὰ, γηρᾶ &c. Gen. c. 46. 21.

38. Mosaicum בלע Hieronymus *Bela* pronuntiat, Judæi *Belah*, Syri atque Samaritæ *Balah* بلع. Græci ad *Gen.* βαλὰ, cæterubi βαλὲ. Hieronymus ex Originis Vocabulario *Bale, devorans.* S Ambrosius *Eala.* Apud Epiphanium *Bolus* ex MSS. *Voss* 1. *Mert. Vig. Bal. Exc. Goul.* & *Bodl.* & *Bolas L.* at *Bela Frob.* & *Col.* ex Bibliorum versione vulgata acceptum. Repones apud Josephum βολᾶς Bosii, vel βάλαυ, βάλανος, & βαλᾶς, pro βάλαο Schotani conjectantis, necnon βολοσσὸς *Bas.* & *Gen.* Typographorum, Scribarumve *Big. Samb.* atque *Cas.* βολοσσός. Hinc nomen secundum parvulo Loti refugio in agro Sodomeno.

39. Benjamitarum alter Josepho appellatur βάχαες aut βαχχάης in MS. *Samb.* quin *Bechor* habent Tralatio Hieronymi, & codices Epiphanii, quos cum tædio versavi, præter *Becher Col.* & *Frob.* Ex בכר faciunt Samaritæ *Bacar* بكر, Judæi *Becher*; Arabs Walton. *Bachir*, Syrus *Achar* Ambr. & emendati libri Græcorum in Moyse βοχορὲ; corrupti χοβὲς, ut MS. Alex. Aldina ἔκθοσις, & quædam aliæ. Plurimorum tamen Exemplarium 1. Par. c. 7. est βαχίρ. Mirum equidem hunc quarto libro Legislatoris penitus omitti cmm suæ familiæ copia, quam recitat auctor Chron. S. Quinvero temerarium esset βίχιε & βιχιεὶ, quod Num. c. 26. 35. ex Hebræo retinet editio Complutensis, huc ab Ephræmitis detrudere. Experiar potius quid alii ab ingenio possunt. Conferant insuper 1. Par. c. 8. 1. את בלע בכרו אשבל השני cum præcedentis capitis versu 6. בלע ובכר וידיעאל שלשה, at mente recta & pia.

40. Tertium itaque Benjamin, an secundum filium habuit *Ajahelum*, ἀσαήλου? nam de nomine consentiunt Exemplaria Græca Josephi, & Epiphaniana pleraque. *Asabolus* vero is dicitur *Mert. Asubelus P.* & *Bal. Asbelus Star.* Et divisim *Bodl. Asa, Belus* ad mentem Magistri Hugonis. Ex Hebræo אשבל, اشبال *Asbel* reddunt multi plurimi Sacrorum Interpretum; verum ἀσυβὲς & ἀσυβεεὶ, aut ἀσυβὴλ ἀσυβηλὶ typis Complutensibus ad Num. c. 26. malunt Græci, ubi Laudina اسبول *Asbol.* Annalium S. Scriptor miscet omnino nomina ἰσοὴλ atque ἀσβὴλ.

41. Concinnior videtur Bosio γήεως, nobis γηρᾶς, γηεᾶ aut γήεω, quam Editorum γήλας apud Josephum, quamque γήεσ *Big. Samb.* & *Cas. Gera* & *Jera*, ut solet fieri ex *g* uda, in MSS. *Voss.* 1. *V. Star.* & *W.* 2. In Hebraico codice Judæorum scribitur גרא *Gera*. Samaritarum altero גרה, جرة *Gerah* & *Garrah. Geras* autem, filius potius quam nepos Benjamini, Catalogum militis Israelitici Num. c. 26. plane evitavit.

42. Sequitur inde suo ordine נעמן, Ambrosio, Philoni, & melioribus ϛ'. exemplaribus νοεμὰν utrobique legis Mosaicæ; sed νοεμὰ, νααμὰν Compl. & μαμὰν MS. Alex. ad c. 8. l. 1. Paral. Hieronymo *Naaman*, Judæis atque Samaritis *Nahaman* نحمن. Unde concedimus Historico huic ναμμάνης, pro ναεμάνης *Big. Samb.* & *Cas.* aut ναμανῆς *Bas.* & *Gen. Naaman* enim reperitur in tot codd. Epiphanii, excepto *Noeman Col.* & *Frob.* Postremo Biblia Samaritana hunc puerulum & *Aradum* fratrem tam Aεθμοῖς quam Geneси Benjammo patre natos testantur: Græca & Judaica statim ad Balam referunt. Inchoant enim Samaritæ v. 40. Num. c. 26. לארד משפחת האדרי modo aperto ac simplici. Masora tamen antiqua Judæorum subobscure ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת האדרי: quare inserunt ei commati LXXII. Interpretes atque Hieronymus לארד, *de Hered familia Hereditarum.*

43. Sextus Jeminita difficile pronuntiatu nomen habet אחי, *Echi* & *Ehi* ab ore Judæorum. Idem Ambrosio & pluribus Græcorum ἀχὶς. ἀγγεὶς MS. Alex. ἄγγις Eustathii MS. Pembroc. Syro *Achi.* Samaritæ legunt in numero uberi, ut *Mophim, Hophim*, ita אחים. أحيم *Achim.* Haud alius est, sed idem ἀχιὰ seu *Ahoe* אחוח 1. Par. c. 8. 4. Diversi etiam apparent codices Epiphanii & nimium ab Hebræo dissentientes. Nam *Asa* tenent *Bal. Goul. W. Vig.* & *Bodl. Hisar* & *Isar* (cujus ultima litera pertinet ad *Ros*) *Voss.* 1. *L. Exc. Star. W.* 2. *Mert. Echi* denique *Col.* & *Frob.* ex Bibliis Latinis reformatum est. Hunc cum fratre adjungunt MSS. Josephi Græca *Big. Samb.* & *Cas.* in ἰησεωεὶ, distinguunt Typographi, ut ἴ:ης, ἀεὼς. Rescribo ἴης ϗ ῥὼς, vel sine copula. Bosius fecit ἴις aut ἴι, ῥὼς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter ἴγης, ῥὼς. Veruntamen Librarios Græcos hæc nomina in unum contraxisse miror minus, dum אהירם *Ahiram*, ἀχειρὰμ & ἀχειρὰμ preli Complutensis Num. c. 26. ex eisdem vocibus, aut vice, ἰσοῦαμ ראש ingruente ῥὰμ, jam olim coaluisse asseritur.

44 De *Ros* satis dixi: nisi locus sit conjectanti ἀεὼς scripsisse dudum hunc Archæologum pro וראש, ואראש Hebraico. Quinimo Syrus legit ܐܪܐ ἀρὼς, quo certius exprimeret literam iracundam *R*: quidni suadet etiam Epiphanius, cujus *Arediaros* hujus stemmatis extremo rite dividitur in *Ared* & *Aros* Josephi?

45, 46. Consimili typo juncti *Mophim* & *Hophim* Hieron. & Arabibus, *Mupim* & *Hupim* Judæis Hispanis, & Masoretis adhuc fortius eloquentibus *Muppim* & *Huppim* מפים וחפים. Cæterum Samaritæ legunt in libro *Bresit* c. 46. plerumque מפים ואפים *Mophim* & *Aphim*; sed Trilinguis Morini & Paraphr. Arab. Tayleri nostri מחפים וחפים وحفيم ومحفيم *Mohafim* & *Haffim*, alius מאפים והפים *Mafim* & *Hofim*, Huntingdoni codex vetus מפים וחפים, ὡς ϗ ἰουδαικοὶ. S. Ambrosius & prisca Exemplaria LXXII. Interpr. μαμεὶμ seu μαμεὶν atque ὀφιμὶν. Syro Walt. *Mafim* & *Hafim.* Epiphanii pariter codices in *Ophim* ac *Opim* prorsus conveniunt, in altera voce minus. *Notim* enim atque *Nothim* ex vitio præbent *Voss.* 1. *Exc. L. Mert. Vig.* & *Bodl.* neque melius *Mobin* neque *Mobim Goul. V. W.* 2. *Star.* aut *Nochim Bal.* & *P. Muphim* denique & *Huphim Frob.* & *Col.* ex versione vulgatissima S. Bibl. Josephi utraque editio νουφθὶς: sed *Big.* νὰμφθις, *Samb.* νουφθᾶς, Eustathii MS μομφὶ, excusa Exemplaria μαμφὶ. Proponit Bosius liberaliter μὲμφις, μὲφις, μέφιμ: ac pro fratre hujus ὄπις; nam ὀπφὶς, heic habent Josephi libri, recentes vetteresque. Muto autem ὀπφὶς in ὄπφις vel ὀπφίμης, μὰ φθὴς in μόμφις, aut productim μουφίμης. Haud prætereundum reor Moysis libro penultimo recensiri in Samaritico שופם & familiari nomine שפמי, *Supham Suphami*, شوفم شوفمي pro *Muphim* ejusque progenie: *Hupham*, seu חופם, حوفم pro חפים Geneseos, Græceque τῷ σωφὰν ὄζμῳ ὁ σωφανὶ ϗ τῷ ὀφὰμ ὀζμῳ ὁ ὀφαμὶ, ut Complutenses expresserunt; quippe multo plures *Opham* prætermittunt ac immerito. In Judaico שפופם *Sephupham* duplicata media scribunt Masoretæ, gentile tamen שופמי haud geminant. Hieronymus *Supham, Suphamita*, utrumque simpliciter legerat, quamvis ad 1. Par. c. 8. 4. sustinuerit *Sephuphan*, ut Græci σιφφωφὰμ, ex Hebraico שפופן; quod ibi ponitur in familia Benjamini pro *Supham*, idque nominis pro *Muphim*, sicut חורם *Huram* & ἀιφφὰμ Compl. typis vice *Achiram* eadem serie, hoc pro *Achi*, *Ram* vel *Ros*. Quinvero bis posuit illa nomina S. Annalium Conditor. Nam libri prioris c. 7. v. 12. occurrunt iterum ושפים וחפם *tum Suppim atque Huppim*, vel *Sepham quoque & Hapham* Hieronymo Interprete; aut Græcis ϗ σωφὶν ϗ ἀφὶν, vel ex MS. Alexandr. ϗ σαφεὶμ ϗ ἀφεὶμ, Compl. σαφὰμ ϗ ἡφὰμ, Ald. σαφὰν ϗ ἡφὰν.

47. Hanc tribum claudit ἀεφδ, quomodo legimus pro σάεφδ codd. vulgatorum privatorumque. *Ared Ros* ex Epiphanianis recte servant *Goul. W.* 2. *Star.* & *V. Ared*, 9*aros Frob.* & *Col.* Nam *Ros* suo loco exciderat forte, Scribarum incuria. *Ared* duntaxat *Voss.* 1. *Mert. Bodl. Vig. L.* & *W.* 1. Ita & S. Hieronymus in Bibliis, quæ Latine edidit. *Ard* Judæi unica syllaba, Samaritæ *Arad* duabus. γηρᾶ ἡ ἐβδόντος ϗ ἀεφδ, ita LXXII. Interpretes, S. Ambrosius de Josepho, Pseudo-Eustathius, aliique contra Mattathiadem, & utramque Synagogam Judæorum atque Cuthæorum, imo contra seseː quippe ajunt Doctores Alexandrini Num c. 26. 40. ϗ ἐβδοντῷ υἱοὶ βαλὰ ἀδὶς ϗ νοεμὰν, pro *Ared* & *Noeman*, sive ארד ונעמן Hebraice.

48, & 49. Habes igitur veros ac ingenuos Israelitas XLVI. ϛ numeres: sequuntur tres alii & viginti ex binis libertabus acquisiti. ἐὰν equidem & νιφθαλὶς seu νιφθαλᾶς *Samb.* a Bala famula nascuntur.

50. Descendit autem Nephtales in Ægyptum terram liberis fultus quatuor, quorum maximus יחצאל *Jahzeel* Judæis, Hieronymo *Jasiel*, *Jesiel* & in Lexico *Jeseel*. Ex Pharo Alexandrina ἀσιὴλ, & ἀσιηλὶ de genere: *Asiel* adeo S. Ambrosio, & ἰσχὺς μὲ ὁ θεὸς Philoni explicanti. Paralipomenon Interpreti Græco correctius ἰεσιὴλ l. 1. c. 7. 13. aut a Compl. & Aldinis prelis ἰεσιὴλ: Samaritis يحصال ἰωσὴλ. Eustathio falso ἀσιὴλ, & in Lexidio quodam Græco, ἀσαὴλ, ἰσχυρὸς θεὸς ἰσχυρόν. In Epiphanianis *Enol* & *Enul* vitio perpetuo; nam *Jachzeel Frob.* & *Col.* sumptum fuit ex Hieronymo. ἐλὴν & ἐλίηνος Josephi ἀγγεφφα, ἰαζιὴλας maluit Bosius. Nobis placet ΙΕΣΗΛΟΣ, pro ΕΛΙΗΝΟΣ aut pejore *ENULUS*.

51. Nephtalidarum alter γένις *Big.* & *Samb.* ὡς δεῦες, aliis γένης, Epiphanio Scholastico & S. Ambrosio *Gunis*. LXXII. Alexandrinis γωνὶ, Samaritis & meliori genti גוני وجوني *Guni*.

52. Tertius יצר *Jeser* Hieron. ἰσσὰρ, τοῖς ὁ'. ad *Gen. Issaar* Ambrosio, & Laud. 1. ἰσσὰχ Eustathio. Libro Numerorum ἰσσὶς, ἰσσιεὶ MS. Vaticanum, Alexandrinum ἰσσεὶ, ἰσσιεὶ: & ad Chron. l. 1. c. 7. 13. ϗ σὰας idem codex, sed Vatic. ϗ ἀσὰς, Ald. & Compl. ϗ ἰεσσὶς. Hieronymus de nominibus Hebr. *Jesar*, *figmentum.* De eisdem alius ἰεσσὰς, ἰσχυρὸς. يصري يصر, *Jasar Jasari* in proseuchis Samaritarum. Interpres vetus Josephi *Saris*, libri Græci σάρης, aut ex *Big.* & *Samb.* σάρρος, vel σάβρις. Bosius restituit ἰωσαρὴς. Atat hoc nomen incipit, qua syllaba desierat γωῶς, licet Scribæ aliter existimabant. Unde ἰσσαρὴς vel ἰσαρὴς denuo extare volo.

53. Novissimus eorum σελλιμος, quod legunt *Big.* & *Cas.* aut σελλημος Sambuci. Prius excusum fuerat ελλιμος, suppressa Σ. Librarii profecto per plures eunt vocales in versione Latina, *Sillim*, *Mert. V.* & *P. Selim*, *Voss.* 1. & *W.* 2. *Sallim*, *Goul. Vig. Bal.* & *Bodl. Sellim*, *L. Silam*, *Col.* & *Frob.* σηλὶμ Eustathius. S. Ambrosius ad Gen. & S. Hieronymus ad Num. atque ibi LXXII. Interpretes σελλὴμ, superius vero συλλὴμ. His in locis שלם scribunt Judæi pronuntiantque *Sillem*, sed 1. Par. c. 7. 13. שלום *Sallum.* Samaritæ bis in Moysis volu-

mi-

μάτων. Ιακώβ μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη [t] πεφαφῖκε. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν ἅπαντας [v] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ρουβὴλ μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ἀνώχης, [y] Φαλλῆς, [z] Ασσάρων, [a] Χάρ-

ram dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Josephus antea abierat. Eos itaque qui illum insequuti sunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Assaron, Charmis. Sy-

mine pingunt cantillantque שלום שולם *Salum.* S. Hieronymus in Qu. *In Geneſi iſte Sellum, Sillem ſcribitur. Sellum interpretatur pax, Sillem retens.*

54. Accedat poſt illos חשים, حوشيم, Laudinorum priore, unicus filius Dani: quianam in Hebræo dicitur בני דן, more Genealogorum tabulæ aliquo relicto. Quinimo in Pentateucho R. Meir nobiliſſimi Deuterotæ pridem legebatur בן דן vide f. 182. γενέτειως μεγάλης. Joſepho ὄστις, aut *Samb.* ὅστις, ad normam Græcam vocatur. Epiphanio itaque *Us* & *Hus*: nam *Aſom Col.* & *Frob.* adoptatum a Græca verſione Geneſeos, ubi ἄσομ legitur pro *Huſim* S. Hieronymi, Judæorum, Syrorum, Arabumque. *Aſon* itidem in Commentariis S. Ambroſii. Apud Samaritas vero *Aſim* חשׁים S. Chronicorum l. priore Maſoretæ plenius ſcribunt חושים, quod Græcis ὡσὶμ, rurſuſque Hieronymo *Huſim* c. 8. Huc autem pertinere quod legitur 1. Chron. c. 7. 12. בני יעיר (*χυσὶμ*) חשים, ἐξ ὑοῦ ὡς, ἄσωμ, non nimis affirmo, aut quadantenus referre Gen. c. 46. v. 23. ובני דן חשים, ὑοὶ δὲ δὰν, ἄσομ: affirmo tamen in Moyſis codice, *Huſim* hypotheſi facili in *Suham* permutari Num. c. 26. 24. ubi filium ſolum Dani שוחם, شوحم, & שוחמי ἐθνικῶς, *Suham, Suhamita* nullum non tenet Samaritarum exemplar aut Judæorum, ac Græca plurima σαμὶ, σαμεί.

55, 56. Recenſuimus igitur LIγ. capita: reſtat jam *Selphæ* proles, *Gades*, *Aſſeruſque*, & qui naſcuntur ab illis. Gaditarum autem pleias ſic procedit, ex Moyſe & Joſepho. Nam Chronica S. id genus omittunt.

57. Gades, Græce *Διτύχιος*, primum genuit σαφωνίαν. Ita *Big.* & *Samb.* ζοφωνίαν a prelis prioribus. Huc alludunt codices Epiphanii, *Gophoron Voſſ.* 1. *V. Star. W.* 2. *& Goul.* aut aſperius *Zophoron* & *Zophorom* (pro *Zophoni*,) *Mert. Bodl. W.* 1. *Bal. P.* & *Exc. Zephoron Vig. Foroni. L.* Euſtathio ex LXXII. Int. σαφών. Boſio ingenioſe σαφιώλω. Quamvis enim Samaritæ & Græci utrobique Moſaici operis legerint צפון, صفون, σαφὼν, & Maſoretæ quidem Judæorum ὡν ἀριθμοῖς צפון, צפוני, *Sephon, Sephoni*: ad Geneſin tamen iſti homines צפין *Sephion* præferunt, Hieronymuſque imitatur. Philo σιφὼν, ἱστάμενος; pariterque Laudina MSS. صبغون utrobique.

58. Αγὶ Cl. Boſius, nos αὐγὶ correximus, pro vulgato ſcriptore ἄγι. *Javim* enim & *Javin* (quod in Epiphanii codicibus cernitur, præter *Agi Col.* & *Frob.*) primam literam ſurripuit à fratre majore, quapropter de proprio valet *Avin* i. e. αὐγὶ: perierat nimium craſſis Scribarum auribus ſicca conſona γ. ἄγις autem repræſentat חוגי aut חגי Hebræorum. Conveniunt tamen S. Libri Judæorum, Samaritarum, & Chriſtianorum in *Huggi*, ἁγὶς, حجي, quomodo animant illi vocabulum Moſaicum חגי.

59 Σὼν à שוני defendunt Joſephi Editores *Baſ.* & *Gen.* شوني *Suni* etiam Cuthæorum Judæorumque, & σωνὶ Doctorum Alexandr. Num. c. 26. Quippe illi σαὼνις ſcripſere Gen. c. 46. & ab eis Ambroſius, Euſtathiuſque. Idcirco & σαὼνιν in caſu querulo obtinent Joſephi MSS. *Big.* & σαὼνλω *Samb.* & *Caſ.* In Epiphanio legimus *Unin* & *Unim* paſſim pro *Sunin*, ut αὐνεβὰν pro σαυεβὰν & ζαμεβὰν in Bibliis Græcis.

60. Hunc ſequitur ordine אצבן, luſus labiorum. *Eſebon* enim pronuntiabant Rabbini ævo Hieronymi, ſerius tamen *Esbon.* Θασεβὰν LXXII. Interpr. cuncta exemplaria pro ἀσαβὰν. Ambroſius ſimiliter è Græco *Thaſabon.* Hieronymus ex Philone *Thesbon, feſtinus ad intelligendum.* Libri Samaritarum אצבעון, اصبعون *Asbahon.* Chronicorum Hebræorum Interpres Græcus l. 1. c. 7. ἰσεβὼν aut ἀσεβὼν. Joſephi hujus codices ex conſenſu ζαεβὼν, & Epiphaniani *Zabron.* Præſtat tamen legere ζαεβωὰ aut ἀζεβωὰ. Heic etiam paululo diſſentit Numerorum liber à Geneſi, & domum adeo אזני, ازنفي, *Ozni* vel ἀζὶνὶ ſubſtituit juxta Hebraicum utrumque pro *Ejebonia.* c. 26. 15. quod literæ profecto Aſſyriæ facilius, quam Samaritanæ patiuntur.

61. In hoc nomine convenit ſatis Joſepho cum Maſoretis & Hieronymo, contra Samaritarum, Syrorum, Arabumque Chriſtianorum, vel Alexandrinorum Interpretum עירי, عدي, ἀὶδὶ; aut ad Gen. ἄιδις, quod *Aedis* Ambroſio, & Laudino altero. Siquidem ab עירי *Heri* Judaici voluminis, ἀιηρίτλω deflectit Mattathiades, ſicut *Baſ.* & *Gen.* vulgarunt; ἀιηρὶτλω ſcribunt modo *Samb.* & *Big.* *Hairim* conſimiliter ex Latinis *Bodl. W.* 1. *Goul.* & *Bal. Aurim Voſſ.* 1. *Mert. L. V. W.* 2. & *P. Harim. Exc.* & *Vig.* Cæterum id nominis corripit Boſius in ἄιδις atque ἤδις.

62. Penultimum Gaditarum ἰεωὲδλω nuncupant Editores Joſephi, Scribæ veteres, & Euſtathius; ἰεωὶδλω Sambucus. Epiphanii codices *L. Star. Voſſ.* 1. *W.* 2. *V.* & *P. Rothin*; *Rodin* & *Rodim* reliqui, præter *Erodi Col.* & *Frob.* Boſius hoc immutat cum ἰεωδὶν, aut ἰεωὶδλω. Hebraicum Judæorum in Numeris legit ארוד *Arod*, in Geneſi ארודי *Arodi*: Samaritæ vero & Syri ſub forma Gentili utrobique ארודי, الرودي *Arudi* vel *Arvadi*: nec non Interpretes Alexandrini heic ἀεσηδὶς, unde *Aroedis* Ambroſii & MSS. Laudinorum, illi ἀροαδὶ. Poſt Philonem Hieronymus *Aroedi*, *vindemiator ſufficiens.*

63. Venimus ad noviſſimum familias ἀριηλᾶν vel ἀριήλαν, ut ſcribunt *Samb. Big.* & *Caſ.* atque ἀρίηλον prelorum *Baſ.* & *Gen.* Eundem Euſtathius appellat ἀρίηλα, Joſephi Interpres Scholaſticus *Arihel* & *Ariel.* S. Hieronymus ac Doctores Judaici perpetuo *Areli* & ארואלי: Samaritani vero ארולי *Aroli*, & juxta codicem Anglicanum ארואלי *Arvali.* LXXII. Int. ad Geneſin ἀριηλὶς, vel ἀρουλὶς ſecundum Ambroſium & MS. Alexandrinum, & ad Num. ἀριὴλ. *Arieli, leo Dei mei*, S. Hieronymus de Lexicis Græcorum.

64. Filiolam Aſeri, quæ Græce quidem perierat, propter patrii nominis ſimilitudinem, huc ex Epiphanio reſtitui: ἀσήρα ἢ σάρα διὰ θυγάτης. Boſius idem viderat, ἀσήρα δ' διὰ σήρα θυγάτης. Codices tamen uno modo, ſcripti impreſſique, ἀσσήρατος τ' διὰ θυγάτης; niſi ſi *Samb.* legerit ἀσὶης pro ἀσσήρατος. *Ara* & *Arra* occurrit in MSS. Epiphanii ſuppreſſo ſibilo, velut ſuperius in *Suni*, שרח Hebraicum Samaritæ, LXXII. Int. Ambroſ. Hieron. aliique reddunt σάρα, Judæi paſſim *Serah.* Interpres Græcus Annalium S. σαρὰ aut σαρᾶ.

65. Ad imam tabulam pertinent quinque filii Aſeri. Maximus horum ימנה *Imnah* vocatur Judæis, Hieronymo *Jamna*, ſæpius illi cum Ambroſio *Jemna*, *Jemnitarum* pater. Græce ἰεμνὰ in Gen. & Chron. atque ἰαμὶν Num. c. 26. يمنة *Jamnah* Samaritis. Quinvero *Jomnis*, ut ad Joſephum tranſeam, reperitur in codd. omnibus Interpretis Scholaſtici, præter *Col.* & *Frob.* ἰώμνης in Græcis, quæ vulgantur ſive privatim ſerventur. Nullum jam opus ἰάμνης Cl. Boſii.

66, 67. Bis aut ter in Sacris ישוה וישוי, quod eſt *Iſva & Iſvi* per ora Judæorum, *Jeſua & Jeſſui* Hieronymo presbytero, ἰεσυὰ & ἰεὺλ Gen. c. 46. apud LXXII. Int. & S. Ambroſium, & Laud. 1. veteri vitio, pro ἰεσυὰ, ἰεσυὶ. Melius itaque in Græco τῆ ἐβραΐδι. juxta MS. Alexandrinum ἰεσυὰ, ἰεσυὶ; ubi Complut. expreſſerunt ἰασυὰ, ἰεσυὶ, Aldus αὐσυὸ & ἰεσυὶ, Urbis Typographi συὶα & ἰεσὶ. Laudina شوي pro *Jeſui* ſemel iterumque. Cuthæi pronuntiant *Jeſuah*, *Jaſui.* Prior quidem iſtorum fratrum omittitur Num. c. 26. in Hebraico Judæorum cum ſua familia, poſterior ibidem in codice Samaritico: ambo tamen extant in Geneſi, Chroniciſque Sacris, & in Originibus Joſephi. Harum Interpres legit *Iſus*, *Joſe*, quod eſſet ἰσοῦς, ἰωσῆς. *Big.* & *Caſ.* viderant in membranis Græcis ἰησοῦς, ἰωσηπ☉, ἰωσῆς, præter modum: *Samb.* ἰωσυιώση, ἰωσῆς. Adhuc ſimplicius editum fuit *Baſ.* & *Gen.* ἦσους, ἰώσης. Jam vero excuditur correctio Boſiana ἰσοῦς, ἰσῆς.

68, 69. Et hæc nomina παμπήδην, quanta fides conſtat codicum Joſephi, βάρις inquam ἄβαρσις nec non in verſione antiqua *Ubbaris* vel *Ubaris*, & *Abar*: *U* pertinet ad vocem præcedentem; aut omnino deſcripſerat Joſephus ἄβαρις ex Moſaico וברית aſſumpto ſyncategoremate ו, quod alibi fecit. ברית ſonat Samaritis Alexandrinis βαρὶα, Judæis aliis & S. Hieronymo & Interpreti Gr. Chronic. βαρὰ. Placuit fortaſſe ex Joſepho βαρίας. Fit autem ἄβαρις ex חבר, i. e. χάβερ Interpreti Chron. S. & Samaritarum Doctoribus qui χόβορ, & alicubi χοβὲρ in verſione τῆ ο', *Choborque* Ambroſio, *Heber* Judæorum vulgo. In Myriobiblo Pembrochiano ἤβερ, φίλ☉.

70. Tum ſeptuageſimus Iſraelita acceſſit מלכיאל μελχίηλ☉ ſcriptione perpetua. Nam ab illis animis divinum Patriarcham excipit hic Judæus & tanquam totius gentis caput ac titulum extollit. Moleſtiæ tantum nobis creavit tenera quidem Jacobi familia: nec omnia nomina ſatis excuſſa puto, quin cum Joſepho patriarum Originum conſultiſſimo ἐκόπτῃ laborem operis ac difficultatem potius incuſandum. Hanc autem gentem non fuiſſe Ægyptiam oriundo, tot nomina quæ ſub Perſarum Græcorumque imperiis diu præcipua tribuum perſeverarant, abunde adverſus calumniam Gentium comprobant. BERN. Ita in omnibus *Joſephi* exemplaribus cum hic tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exſcriptores *P. Comeſtor, Epitomator Cantuar. aliique*: niſi quod *Zonaras* habeat ἑβδομήκοντα πέντε, ſecutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen.* c 46. v. 20. exhibent οε'. contra libros omnes Hebraicos, eorumque Paraphraſes & Commentaria, contra *S. Epiphanium, Hieronymum, Eutychium Patr. Ezechielum Tragicum.* Vide *Grotium* ad *Act. Apoſt.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Joſephi* locum.

t Πεφαφῖκε.] *Al.* πεφαπῖκε.

v Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* ἐκ τούτε in *Editis.*

x Ἀνώχης,] Sic in *Joſephi* Codd. Gr. *Enoch* & *Henech* in Latinis. *Philoni aliiſque* Ἐνώχ. Videſis *Editiones* LXX. *Euſtathium Antiochenum* in Hexaëm p. 75.

y Φαλλῆς,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Φαλὼης *Vat.* Φάλεης *Baſ.* & *G.*

z Ασσάρων,] Sic *Samb.* & *Caſ.* Εσσάρων *Big. Vat. Baſ.* & *G.*

a Χάρμις.] Ita *Boſius* ex Χάρμιτος *Joſephi* in Codd. omnibus, & Χάρμι aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) ſcribere potes Χαζμίας.

Symeonis vero ſex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus & Amvrus. Iſacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jalelum. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipſa etiam aſcendit filia ejus Dina. Iſti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Joſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes & Ephraïmes: alteri vero Benjamini decem; Bolavus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipſi naſcuntur Danus & Nephthales, quem ſequebantur quatuor filii; Jeſelus, Gunis, Iſſares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Uſis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aſerus ex Zelpha *quidem* erant: ipſa vero Liæ famula. Liberos autem ſecum ducebant, Gades quidem ſeptem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam. Aſero autem filia erat Sara, & mares numero ſex; quorum nomina, Jomnes, Iſus, Iſouis, Baris, Abarus & Melchielus. Iſti

μις. Συμεῶν ☉ ἓξ, [b] Ιαμήλ ☉, Ιάμιν ☉, [c] Οὐόδ ☉, [d] Ιαχῖν ☉, Σόαρ ☉, [e] Σαοὺλ ☉. τρεῖς ἦ [f] Λευὶ γενόμενοι υἱοὶ, [g] Γηρσόμης, Κάαθος, [h] Μαραρεὶ ☉. Ἰούδα ἦ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, [i] Φάρεσ ☉, [k] Ζάρας· [l] ἡνωνοὶ ἦ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, [m] Εσρων ☉, Ϛ [n] Αμυρ ☉. [o] Ισαχαρ ἦ τέσσαρες, Θωλᾶς, [p] Φουᾶς, [q] Ιάσυβ ☉, [r] Σαμάρων ☉. τρεῖς ἦ Ζαβουλὼν υἱοὶ, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος ☉· [v] καὶ αὐτὴ συναναῖξ καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ἅπαι καὶ τριάκοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγόνασιν υἱοὶ, Μανασσῆς, καὶ Εφραΐμης. Βενιαμὶν [y] ἦ τῷ ἑτέρῳ δέκα, [z] Βόλαν ☉, [a] Βακχαρὶς, Ασάβηλ ☉, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ιης, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οπφις, [g] Αραδ ☉. ἅπαι τέσσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς πρότερον [h] κατηλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνον ☉ τὸ ἀριθμόν. καὶ τὸ μὲν γνήσιον [i] Ιακώβῳ γένος ☉ τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δ' αὐτῷ γίνον ☉ τῆ Ραχήλας θεραπαινίδ ☉, [k] Δάν ☉, καὶ Νεφθαλῆς, ᾧ τέσσαρες εἵποντο παῖδες, [l] Ιέσηλ ☉, [m] Γοῦνις, [n] Ισάρης τε καὶ [o] Σέλλιμ ☉· [p] Δάνῳ ἦ μονογενὴς υἱὸς παιδίον Οὖσις. τούτων πρεσγινομένων τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων πληρῶσιν ἀριθμόν. [q] Γάδης ἦ καὶ Ασηρ ☉ ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆ δὲ Λείας ἦ αὐτὴ θεραπαινίς. [s] παῖδας δ' ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [v] Αὔγιν, [x] Σουῆιν, [y] Αζαβοῦνα, [z] Αηρὶλ, [a] Ερωὴδ, [b] Αριηλᾶν. Ασὴρ ἦ υἱὸ θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἓξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισοῦς, Ισοῦις, Βάρις, Αβαρός

b Ιαμήλος,] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum*. Ιάμηλος aut Ιάμηλος in *Joſephi* Codd. ut & mox Ιάμινος aut Ιάμωνος.

c Οὐόδος,] Ita *Boſius* pro monſtro nominis Πάθωδος, quod in libros omnes *Joſephi* irrepſerat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth*. Vel Οὐόδος cum *Boſio*, vel Οὐαδος, Αωδος, aut Οὐοθος ſcribi placuit *Bernardo*.

d Ιαχῖνος,] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin*. Ιαχλῶος *Samb.* Ιάχλωος *Vat. aliique*.

e Σάουλος.] Ex Σαοὺλ in *S. Literis*, *Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* Σάαρος, in *MSS.* Οὔλσαρος.

f Λεύῃ γεγόνασιν] Sic in pleriſque *Joſephi* libris. Λευὶ & aliquando Λευῖ in obliquo habet *Samb.*

g Γηρσόμης,] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Γήλσιμις *Baſ.* & *G.*

h Μαραρέλος.] Sic *Boſius* ex Μαραΐεως & Μεραΐεως in *Joſephi* Codd. & Μεραεὶ in *S. Literis*.

i Φάρεσσος,] In *Big.* & *Vat.* Φάρεσος, & in aliis Φαρές. Sed quòd in omnibus mox ſequatur Φαρέσσου, placuit hic edere Φάρεσσος.

k Ζάρας·] Pro Ζαρᾶ in *S. Literis*. in impreſſis Joſephi Ζάρης, in *MSS.* Ζάρησος. unde forſan Σάρησος ſcribendum, ut placuit *Bernardo*.

l Ἡνωνοὶ ἦ δύο γεγονότες] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ ἦ ἐνὸ γεγονότες.

m Εσρωνος,] Sic in *MSS.* Εσρων *Baſ.* & *G.*

n Αμυρης.] Αμυρης *Vat. Caſ. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammor*. Forſan tamen Αμυλος aut Χάμωλος ex *S. Bibliis Hebr.*

o Ισαχάρ] Ita *Vat.* quod prætuli Ισαχάρη *Bernardi*. Ισσαχάρη *Caſ.* Ισσαχάρη *Big.* Ισχάρη *Baſ.* & *G.*

p Φωᾶς,] Sic *Boſius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS.* *Joſephi* pleriſque Φωρᾶς. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* Φερᾶς.

q Ιάσυβος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* forſan ex Ιασὺβ LXX. Ιωσὸς *Baſ.* & *G.* atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσυμος *Vat.* pro quo facit *Aſum* apud *Ambroſium* & Ασὺμ apud *Philonem* in Lexidio.

r Σαμάρωνος.] Ex *Boſii* conjectura ita *Bernardus*. Σαμάρων *Baſ.* & *G.* Σαμάρχιος *Caſ.* Ζαμάρχιος *Vat.* & *Big.* Ζαμάρωμος *Samb* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron*.

s Ηλωνα,] Ἤλωνα *Samb.*

t Ιάληλον.] Ita *Bernardus* pro vitioſo Ιάνηλος in Codd. *Joſephi*. Ιάχηλος in ſuo *Codice* legiſſe videtur *Epiphan.*

v Καὶ αὐτὴ συναναῖξ] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* καὶ αὕτη *Baſ.* καὶ αὐτὴ *Samb.*

x Μὲν δύο γεγόνασιν υἱοὶ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* μὲ γεγόνασιν, ritu Attico.

y Δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα,] Καὶ τῷ *Vat.*

z Βόλανος,] Ita ex *Bolus* apud *Epiphanium*, vel Βάλανος ex Samaritarum *Balah*, aut Βαλᾶς cum *Boſio* reponendum cenſuit *Bernardus*. in *Joſephi* Codd. Βολοσὸς aut Βολοσὸς, aut Βολοσός.

a Βακχαρὶς,] Βακχάρης *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Bechor*.

b Γηρᾶς,] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρᾶ LXX. verum Γήρας aut Γήρους reſcribi placuit *Bernardo* pro Γήλας *Editorum*, & Γήρατος *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Νααμάνης,] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* & *Vat.* Ναμανῆς, in *Big. Samb.* & *Caſ.* Ναιμάνης.

d Ιης,] Ισης, Αρὼς *Baſ.* & G. Ισαρωὲ *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* hinc Ιης Ρῶς repoſuit *Bernardus*. Fecerat Boſius Ηις, aut Ηι☉, Ρῶς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter Ιγης, Ρῶς. Credit tamen *Bernardus* Αρὼς ſcripſiſſe *Joſephum*, pro Οὐαρὼς Hebraïco.

e Μόμφις,] Νόμφθης *Big.* Νομζθῆς *Samb.* Νομφθεὶς *Vat. Baſ.* & G. in *Euſtathii Antioch. MS.* Νομφὶ. & apud *Epiphan.* exſtat *Mophim*. hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης.

f Οπφις,] Ita, vel Οπφίμης pro vulgato Οπφεὶς reſcribi placuit *Bernardo*.

g Αραδος.] Sic etiam *Bern.* pro Σαράδος *Editorum aliorumque*, & Σαρωὶ *Big.* & *Samb.*

h Καλειλειμμένοις] Καλειλειρμένοι *Gen.* & *Vet. Interpr.*

i Ιακωὲῳ] Ιακωὲ *Vat.*

k Δάνος,] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλείμ.

l Ιέσηλος,] Ασιὴλ in LXX. & alibi Ιαζιὴλ. unde Ιέσηλος *Bernardo*, pro Ελίλωος aut Ελήνος in *Joſephi* Codd.

m Γοῦνις,] *Al.* Γοῦνις.

n Ισσαχάρης] Ισσαχὰρ LXX. in *Joſephi* libris Σάρης, Σάρρις & Σαλλὺς. ex quibus Ισσάρης excudit *Bernardus*, ις ex voce Γοῦνις repetito & adjuncto Σάρης.

o Σέλλημος·] Ita *Big.* Σέλλημος *Samb.* in *Editis aliiſque* Ελλιμος, ſuppreſſa Σ.

p Δάνῳ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δάνῳ τῷ in *aliis*.

q Γαὰδης] Supra p. 52. Γάδας & Ασηρ.

r Τῆς Λείας] Ita *Big.* ἡ Λείας in *ceteris*.

s Παῖδας] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in *aliis*. quod *Bernardo* ſolœci ſuſpectum.

t Σαφωνίαν,] Ita *Big.* & *Samb.* Ζοφωνίαν *Baſ.* & *G.* Σοφωνίαν *Vat.*

v Αὔγιν,] Ita ex *Avin* & *Vet. Interpr.* reſcripſit *Bern.* Οὔγιν in *Joſephi* Codd.

x Σοῦιν,] Sic *Baſ.* & *G.* & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σαύνιν aut Σαύνλν in *MSS.*

y Αζαβοῦνα,] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, niſi quis malit Ζαβοῦνα. Θάσσαν in LXX. Ζάβρων in *Joſephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon*.

z Αηρὶλν,] Αηρὶλλν *Big.* & *Samb.*

a Ερωὶδν,] Ερωὶδλν *Samb.* & *Vat.*

b Αριηλᾶν.] Ita ex *MSS.* Αριήλαν in *Editis*.

c Σαρα,] Ita *Bernardus* ex *Euſtathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aſer fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, ſuppreſſo, ut ſæpe fit; ſibilo. præeunte quidem *Boſio*, qui legerat Ασὴρ δ' ἐν Σάρα θυγάτηρ. In *Editis Joſephi* Ασήρωός τε ἐν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασὴρ τε, vel Ασὴρωός τε &c. ſine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis ſimilitudinem exciderat.

d Ισοῦς,] Ita ex correctione *Boſii*. Ησους & Ιεοῦς *Baſ.* & *G.* Ιώσους, Ιωσῆ, Ιεοῦος vel Ιεοῦις. *Samb.* & *Vat.* Ιησοῦς, Ιωσηπος, Ιεοῦις *Big.* & *Caſ.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Iſus*, *Joſe*; quod eſſet Ισοῦς, Ιωσῆ.

e Μελ-

ρός π ϗ [c] Μελχίηλ☉. τύτων [f] ἑνδεκα ὄντων ϗ [g] πεφσιθεμένων [h] τοῖς πεντήκοντα ϗ τέσσαρσιν, ὁ πεφειρημένος ἀριθμὸς πληρῶ), [i] μὴ συγκαπαλεχθὲντος αὐτοῖς Ιακώβε.

ε'. Μαθὼν ὁ Ιώσηπος ἀσπαζόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ιούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντιάσαι μενος ἔρχεται, καὶ κατ' Ηρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτε τε καὶ μεγάλης γιομένης μικρᾶ δεῖν [k] ἐξέλιπεν. ἀλλ' [l] ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ιώσηπος· ὁ δ' αὐτὸς μὲν κρατῆσαι δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὁ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γιόμενος ἧττων ἦν πάθους. ἔπεμπε τὸν μὲν ἠρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ σὺν ἀδελφοῖς πέντε τοὺς ἀδελφῶν [m] ἐπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, φράσων αὐτῷ σὺν ἀσπαζομένου μὲν τοῦ γήρως τὸν Ιάκωβον. ὁ δὲ [n] τότε χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ιώσηπον [o] ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ [p] τρεφόμενοι διατελῶσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ὑπερτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ παιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [q] τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· ὥστε μὴ [r] διαζυγυμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς [s] προνοούμενον. ὥστε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πραττόντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ [t] ἀπηρημένον ἐστὶ περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τὸν δὲ Ιακώβε ἀσπαζομένε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ [v] ἀπαζομένε τε καὶ κατόχομένε περὶ τὸ βασιλείας αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. ὁ δ' ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φήσαντος, ἐθαύμασε μήκος τῆς ζωῆς τοῦ Ιακώβου. εἰπόντος δ' ὡς ἥπλανα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τέκνων ἐν Ηλιουπόλῃ. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ παιμένες αὐτοῦ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ. Ο δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀσπρώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε ὥστε ποταμῶ τὴν γῆν ἐπαρδοντος, ὑ γὰρ [x] ἤυξε, [y] μήτε ὑοντος ὥστε θεοῦ· προνοίαν τε μηδὲ μίαν ἑαυτῶν ὑπὸ ἀγνοίας [z] πεποιημένων, καὶ ὥστε Ιωσήπε τὸν σῖτον ὅτι χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ [a] ταῦτ' αὐτοῖς [b] ἀπέλιπε, τὰ βοσκημάτων [c] ἐωνοῦτο τὸν σῖτον καὶ τὰ ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [d] γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ὅτι τιμῆ τροφῆς. ἔτως τε ὥστε βασιλέως πᾶσης αὐτῶν τὰ περιουσίας κυρίε γενομένε, μετῳκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τὰ χώρας τότων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τότοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. [e] ἐδωλεῦτο τ' αὐτῶν ὁ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχρήμονα τὰ τροφῆς [f] ὑποφίαν αὐτὸς κατεδουλώσατο. λωφήσαντος δὲ τὸ κακοῦ, καὶ τὸ ποταμοῦ τὴν γῆν ὑπιόντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ὁ Ιώσηπος εἰς ἑκάστην [g] παραγινόμενος πάλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐτῇς τὸ πλῆθος, τήν τε γῆν αὐτοῖς, ὡς ἐκείνων παραχωρούσης

cum sint sexdecim, si adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hisce non annumerato Jacobo.

5. Josephus autem cognito patrem adventare (etenim Judas frater præcurrens ipsi id significaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Josephus eum excitavit recreavitque: quamvis & ipse quidem præ *nimia* voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde jusso quidem eo lente procedere, ipse vero assumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, jussitque Josephum sibi dicere, quanam via vivendi potissimum delectarentur, ut illos eum vitæ cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipsum curare: ita præcavens, tam ne forte distraherentur, sed una habitantes patris saluti prospicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia institutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Joseph. Gen. c. 46.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixisset. Illo vero se centum & triginta annorum esse dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus est. Cum vero adjecisset, se majorum suorum vitæ annos non assequutum esse, concessit ei cum liberis suis Heliopolim habitare. illic enim & Regis pastores habebant pascua.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus cxxx. & ab illo Heliopolitem Nomum impetrat. Gen. c. 47.

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magisque ingravescebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *universo* ex inscientia *futuri* vel minimam sui curam adhibente, Josephoque illis *non nisi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum sibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum possessiones in jus Regis devenissent, alius alio migrare jussi sunt, ut Regi certius accresceret dominium in fundos istorum omnium, præter Sacerdotum. his enim sua conservata est terræ portio. Imo dira hæc necessitas non corpora solum illorum, sed & animos in servitutem redegit: & deinde ad victum modis inhonestis parandum eos compulit. Fame autem cessante, & fluvio terram *rursus* inundante, fructusque ea uberrime ferente, Josephus ad unamquamque adiit civitatem, ejusque populo convocato, eandem ter-

Fames ex humili Nilo cæloque sic eo.

Providentia Prefecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam regi solvit. Gen. c. 47.

---

e Μελχίηλος.) Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μελχισήλος.

f Ενδεκα ὄντων] Sic rescripsi ex *Casaub.* ἑκκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *sexdecim* in *Vet. Interpr.* ἕνδεκα forsan Typothetarum vitio in *Basil.* & *G.*

g Περσιθεμένων] Περσεθεμένων *Vat.*

h Τοῖς πεντήκοντα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς προσειρημένοις πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν *Casaub.* & *Vet. Interpr.* τοῖς προσειρημένοις πεντήκοντα καὶ τρισὶν *Basil* & *G.*

i Μὴ συγκαπαλεχθέντος] Ita in *Editis* μὴ σ. ἀ. ὥστε πατρὸς Ιακώβε *Big. Samb. Vat.* & *Casaub.* Ajunt plane exemplaria Latina *reputato eis Jacob* tantundem vero pernegant Græca omnia; sicut calculus prodit, Dina non repudiata. BERN.

k Ἐξέλιπεν.] Ita ex *MSS.* ἐξέλειπεν in *Editis.*

l Ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν] Ἀνεζωποίησεν *Vat.*

m Ηπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα,] Ita *MSS.* ἐπείγει) *Basil.* & *G.*

n Τότε χαίρων ἤκουσε·] Τότων *Vat.*

o Ἐκέλευεν] Ἐκέλευσεν *Samb.* & *Casaub.*

p Τρεφόμενοι] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* διατελοῦσι τροφόμενοι, ὡς αὐτοῖς διατελεῖ τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. εἶεν διατεθραμμένοι. COCC.

q Τούτῳ μόνῳ] Τότων *Vat.*

r Διαζυγυμένους,] In *Editis* διαζευγνυμένους.

s Προνοούμενος.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* προνεμόμενος

t Απειρημένον] Videsis, præter alios in *S. Biblia* commentatores, *H. Grotium* in *Gen. c.* 46. *v.* 34. & *c.* 43. *v.* 32.

v Απαζόμενός τε] Απαταιούντε *Samb.*

x Ηυξε,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* ἀνέβαινε *Basil.* & *G.* & mox ὅτε pro μήτε in *Vat.*

y Μήτε ὕοντος θεοῦ·] An hoc mirandum? at nunquam pluere in Ægypto scribunt veteres. Videlicet in hac [i. e. inferiore Ægypto] & olim & nunc pluit, sed non in superiori, quæ proprie Ægyptus. REL.

z Πεποιημένων,] Πεποιημένοις *Vat.*

a Ταῦτ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* ταῦτα τότοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Basil.* & *G.*

b Απέλιπε,] Utrumque venit pro ἐξέλιπε LXXII. Int. sive Mosaico אחר: hoc quidem vulgo, illud apud delicatiores. BERN. Ita *Big.* & *Busb.* ἀπέλειπε *Basil.* & *G.* ἐπέλειπε (*Cocc*) *Hen. Samb. Vat.* & *Zonaras*

c Εωνοῦτο] Ωνοῦτο *Big.* & *Samb.* sine augmento.

d Γῆς τις] Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖρα ταύτην *Basil.* & *G.* οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Vat.*

e Εδωλεῦτο] Ita *MSS.* ἐδούλευε τ' αὐτῶν *Basil.* & *G.*

f Ὑποφίαν] Ἀποφίαν graves oculi *Epiphanii.* BERN.

g Παραγινόμενος πόλιν,] Ita *Samb.* in *aliis* προσχωρούσης

h Ba-

terram quam illis cedentibus Rex ſibimet vendicare ſoluſque *ea* frui poterat, in integrum eis reſtituit; & hortatus eſt ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, jure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum *iterum* dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, & ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Joſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum ſolvendi conſuetudo ad ſeros Reges *firma & ſtabilis* permanſit.

των [h] βασιλεὺς ἔχειν [i] ἐδωίατο καὶ καρποῦσθαι μόνῳ, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγουμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τῷ πέμπτῳ τ καρπῶν τῷ βασιλεῖ [k] τελουῦντας ὑπὲρ τ χώρας, [l] ὧ δίδωσιν αὐτοῖς ἅπαν αὐτό. τὰς δ' [m] παρ' ἐλπίδας κυρίους τ γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίστατο τὰ [n] πρωτεύσματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ἰώσηπος ἀπειργάζετο, καὶ πολεῖόν γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [o] παρ' αὐτῶν. [p] ὅ, τε καὶ πολεῖν τὴν πέμπτην τ καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τ [q] ὑστέρων βασιλέων.

CAP. VIII.

De obitu Jacobi & ſubinde Joſephi.

Jacobus natus 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat; filiis ſuis prius benedicit, necnon adoptatis Ephraïme Manaſſeque, ſed & de ſepulchro patrio ſecurus. Gen. c. 47, 48, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum ſeptimum in Ægypto exegiſſet, & morbo laboraſſet, in conſpectu filiorum *ſuorum* è vita exceſſit, prius quidem illis felicitatis poſſeſſionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut ſingulorum poſteri terram Chananæam habitaturi eſſent (id quod longo poſt tempore factum eſt) Joſephi vero laudibus percenſitis, quod *non ſolum* fraternarum injuriarum obliviſceretur, ſed & eo majori illos proſequeretur benignitate, iſta illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus ſuis rependerent, mandavit filiis ſuis, ut Joſephi liberos Ephraïmen & Manaſſen in ſuum numerum referrent, cum eis *ſorte* diviſuri Chananæam, (de quibus poſtea loquemur) popoſcitque ſimul ut in Chebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum ſuorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis aſſequutus, quod tribui par eſt bonitate adeo præcellentibus. Joſephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic ſepelivit. Cæterum fratribus recuſantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in ſe vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius eſſet cui ſuam in eos benignitatem donaret) ſuadet eis nil extimeſcere, neque ipſum ſuſpectum habere. Et cum illos ſecum reduxiſſet, magnas *eis* poſſeſſiones largitus eſt; nec unquam eos ſumma benevolentia proſequi deſtitit.

Funus Iſraëlis magnifice curat Joſephus. Gen. c. 50.

Deceſſit & Joſephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipſe cum vixiſſet annos centum & decem, vir admirabili virtute præditus, & ratione omnia moderans & gubernans, ſuaque poteſtate bene & ſapienter uſus. id quod ipſum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos venientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixiſſent. Et illorum quidem

Patriarcharum corpora mature condebantur in Chebrone: Joſephi vero oſſa in Exodo demum efferuntur.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τελευτῆς Ιακώβου καὶ Ιωσήπου.

ΙΑκωβος δ', ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τ υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτήσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς καὶ προφητείαν, [r] πῶς μέλλοι τ ἑκ τ φυλῆς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [s] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ιωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθών, ὅτι μὴ μνησικακήσαι τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [t] καὶ τότε πλέον χρῆσις εἰς αὐτὸς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτὸς ἀγαθοῖς οἷς ὐδὲ δυνατὸς τινὲς ἠμείψαντο, [v] προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τὸς Ιωσήπου παῖδας Εφραίμην καὶ Μανασσῆν εἰς τ αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίου μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. πλουτῶν δ' βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν [x] δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τ προγόνων ὑποληφθεὶς ἐπ' ὐσεβείᾳ τ θεῷ, τυχὼν δ' ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν [y] τυχεῖν τὸς ὅτως ἀγαθοὺς γεγονότας. Ιώσηπος δ', συγχωρήσαντος αὐτῷ τ βασιλέως, τ τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τ δ' ἀδελφῶν [z] ὁ βουλομένων αὐτῷ συναπαίρειν· δέος δ' αὐτὸς εἶχε μὴ πεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσωνται τ εἰς αὐτὸν ὀπιβουλῆς, [a] ὡς ἔτι ὄντος ᾧ χαλέπιοι τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· [b] πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δ' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. [c] ἀγαγὼν δ' μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ φιλοτιμίᾳ αὐτοὺς ἀπολύει χρώμενος· ὡς [d] ἀπέλιπε.

β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν ἡγούμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν μεμιδούμενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ πρὸς τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀπαχθὲν ἤθους καὶ μὴ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς πεφοιτήκαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δ' [e] αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ὅτι τ Αἰγύπτῳ. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μὴ χρόνον αὐτῶν οἱ ὑπό-

---

h Βασιλεὺς] In *Vat.* ὁ βασιλεύς.

i Εδωίατο καὶ καρποῦσθαι] Sic *MSS.* impreſſum fuit ἐδωάθη, καὶ καρποῦσθαι μόνον εἰς &c

k Τελουῦντας] Ita *Baſ. Gen. Busb. Hen. Zonaras* atque *Epiphanius.* Non repudiabis tamen τελεῖν meliorum codicum *Big. Samb.* & *Caſ.* BERN. *Al.* τελεῖν.

l Ηι δίδωσιν] Ita *MSS.* ᾗς in *Editis.*

m Παρ' ἐλπίδας] Sic *MSS. Baſ.* & *G.* παὺ ἐλπίδα *Baſ.* & *G.*

n Πρωτεύσματα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* πρωτόγονα. ut & mox ὁ Ιώσηπος. dein καὶ πλείω τιμή.

o Παρ' αὐτῶν] Ita *Samb.* παρ' αὐτοῖς in *ceteris.*

p Ο, τε καὶ τελῶν] Οὐτε καὶ τ. *Vat.*

q Υστέρων βασιλέων.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὕστερον in *reliquis.*

r Πῶς μέλλοι] Πῶς μέλλοιεν οἱ ἐκ τ φυλῆς αὐτῆς κατοικεῖν *Hen.* & *Busb.*

s Τοῦτο δὴ καὶ] Τοῦτο ὁ δὴ καὶ π. *Vat.*

t Καὶ τότε πλέον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ πλέον in *Editis.*

v Προστέταξε] *Hen.* & *Busb.* παρήγγειλε, vel *Zonara* invito. Mox Ι. α ᾧ *Baſ. Gen.* & *Big.* ἵνα τὸς *Samb. Busb. Hen.* & in Annalibus *Zonaras.* Dein δέοντα *Hen. Busb. Baſ. Gen. Zonaraſque.* δέοντων *Big.* & *Samb.* Utrumque caſum admittit ars Grammatica. BERN.

x Δέοντα] Δεόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τυχεῖν τὸς ὅτως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ᾗς δίκαιον ἦν τοιούτοις ἀγαθοῖς γεγονόσι *Baſ.* & *G.* ᾗς δίκαιον ἦν ὅτως ἀγαθοὺς γεγονότα legiſſe videtur *Vetus Interpr.*

z Οὐ βουλομένων] Alio verbo *Busb. Hen.* & *Zonaras* διδόντων. BERN.

a Οὐκ ἔτι ὄντος] Οὐκέτ' ὄντων *Samb.*

b Πείθει μηδὲν] Πείθει μηδὲν ὑποφᾶσθαι *Samb. Busb. Hen. Epiphanius* Interpres, & *Zonaras* Hiſtoricus. Cæteri μηδὲν ὑφορᾶσθαι πείθει. BERN.

c Αγαγὼν] Αγαγὼν δ' μεθ' ἑαυτοῦ πάσῃ πολλῷ, ἐχαρίσατο *Hen. Busb.* & *Vetus Interpr.*

d Απέλιπε.] Απέλειπε *Baſ.* & *G.* ἀπέλιπε *Caſ. Samb.* & *Vat.* probante *Bernardo.*

e Αὐτὸς] Αὐτῷ *Big.* & *Caſ.*

* *Moriuntur vero*] Al. *illic vero & fratres moriuntur* &c.

f Υσι-

ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ἰωσήπου ὀστᾶ [f] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ἔτως γὰρ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ ποσὶ πόνοις ἐκράτησαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [g] ἐξέλιπον.

corpora posteri eorum & filii post tempus aliquod deportantes,* in Chebrone sepeliverunt: sed tum demum Josephi ossa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egressi essent Hebræi. ad hoc enim ipsos juramento adstrinxerat Josephus. Itaque ut se habuerit horum unusquisque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerunt declarabo; ubi pauca de causa prælibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

ΚΕΦ. Θ'.

Οσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις ὖσι [h] πρὸς πόνους, καὶ τῶν τε ἄλλων ἡδονῶν ἤττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς φιλοκερδείας, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, καὶ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [i] τὸ τοῦ Ἰσραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [k] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρὸν, καθ' αὑτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν [l] εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου τετυχότες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τὴν βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετεληλυθυίας, δεινῶς [m] ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ παλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς [n] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι τῇ πόλει, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. [o] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γλίσθαι πυνθάνεσθαι. καὶ [p] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [q] ἐπὶ ταύτης διήνυσαν τῆς παλαιπωρίας· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπλήσαι τοὺς Ἰσραηλίτας [r] θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [s] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία μᾶλλον ἀγνοῆσαι τὸ ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσενέγκῃ τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [t] καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τὰ μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεσθαί τινα "κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, ὃς ταπεινώσει "μὲν τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς "Ἰσραηλίτας τραφείς. ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνηστον κτήσεται". δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ γνώμῃ τῇ ἐκείνου κελεύσῃ πᾶν τὸ γενηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτουμένους ἀφανίζειν, φυλάσσειν τε τὰς ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς τοκετὰς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ γὰρ τούτων [z] αὐτὰς ἐκέλευε μαιᾶσθαι, αἳ δὲ συγ-

CAP. IX.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.

V.

ACcidit ut Ægyptii, cum essent delicatuli & ad laborem segnes, & maxime præter cæteras voluptates quæstuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Israëlitas numero & multitudine crescere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri suspicabantur. Et cum jam Josephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliterasset, regnumque ad aliam familiam jam devenisset, inhumane tractabant Israëlitas, varioque labores iis *atterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes edisscere & laboribus ferendis assuescere. Et quidem per annos quadringentos has perpessi sunt miserias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Israëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde satisfacerent.

Ægyptiorum nova dynastia Pyramidum, canalium, mœniumque magnis substructionibus Israëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi cccc. annorum miseriam in Ægypto tandem detexunt.

2. Dum vero in illis occupati essent negotiis, etiam cur genus nostrum magis adhuc exstinctum cuperent Ægyptii, hujusmodi quiddam accidit. E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nascituram illo circiter tempore Hebræicó "sanguine puerum, qui nutritus Ægyptiorum qui- "dem dominatum valde deprimeret, Israelitas ve- "ro extolleret: virtute etiam fore præcellentissi- "mum, & gloria per omnis ævi memoriam cele- "brem". Rex autem perterritus ex illius sententia mandavit, ut quicquid virilis Israëlitarum stirpis deinceps nasceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obstetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partusque illarum observarent; (nam illas *solas* Hebræis ob-

De Moyse vaticinium præclarum: quod edicto suo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

---

f Ὕστερον,] De hoc loco videsis *Ludovicum de Dieu* in *Acta* App. cap. VII. v 15. 16. & *Carpzovii* Dissertationem de Sepultura Josephi, p. 9.

g Ἐξέλιπον.] Ita *MSS.* ἐξείλετον in *Editis.*

h Πρὸς πόνους,] Πρὸς πόνοις *Samb.* & *Casaub.*

i Τὸ τοῦ Ἰσραηλιτῶν] Ita *Savil. Busb.* & *Hen.* τὸ omittunt *alii.*

k Τὴν πρὸς τὸ πονεῖν] Sic ex *MSS.* τὴν abest *Editis.*

l Εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου] Illud εὖ negligunt *Samb. Casaub.* & *Vat.*

m Ἐνύβριζόν] Ita *MSS.* ἐνύβριζον τοὺς Ἰσραηλίτας *Basil.* & *G.*

n Διώρυχας] Scripsit Josephus διωρυχὰς, aut cum *Busb. Hen. Samb.* (*Coccejo*) & *Zonara* διώρυχας genere sequiori. Vitiosa enim sunt διωρυχὰς *Basil.* & *G.* atque διωρυγὰς *Eustathii.* διώρυγας vero plebejum. BERN.

o Πυραμίδας] Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21.

p Τετρακοσίων] Καὶ τετρακοσίοις rescribit *Petitus.* Verum (inquit Bochartus) scripserat Josephus καὶ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. semidoctus autem aliquis oræ Codicis apposuit τετρακοσίων, quæ vox postea in textum irrepserit. Sed proculdubio respexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen* c. 15, 13. ad quem locum vide *Grotium.* Hac de re fuse disserit *Eustathius* in Hexaëm. p. 9. Videsis *Allatii* Notas. HUDS. Vossius Introd. Chron. p. 85. censet num. mutari oportere. Conf. cap. 13. inf. COCC.

q Ἐπὶ ταύτης] De numero cccc. ne dissensus ullus Scribarum. Quinimo respexit Mattathiades vetus illud oraculum Abramo datum Gen. c. 15. 13. Quam vanissima itaque jactantur Doctorum hominum jurgia, ne quid gravius dicam, de calculo, qui sane Josephi hujusce literis sanctior multo constat. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτάς in *ceteris.*

r Θέλοντες,] Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis.*

s Αὐτῶν] Αὐτοῖς τῶν πραγμάτων *Big. Samb. Vat.* & *Casaub.*

t Καὶ γὰρ] Pro hoc Hierophanta Jannem Jambremque duo nomina substituit Jonathan Uzelides ad Exodi initium. Mox ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ. Glycas & Hamartolus. Iisdem etiam παρ' ἑβδόμοις pro ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν. & Ὠδῖνας *Samb. Casaub. Glycas*, & *Hamartolus* Græculus. ὠδῖνας *Big. Basil.* & *Gen.* Zonaras phrasin alteram præterit, καὶ τὰς τοκετὰς τῶν Ἑβραίων γυναικῶν τὰς αἰγυπτίας μαίας παραφυλάττειν. BERN. Ita *MSS.* mutile excusum erat, καὶ γὰρ ἦσαν οἱ περὶ τὸν &c.

v Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.* τῷ abest *Editis.*

x Ἐκείνου κελεύσῃ] Ἐκείνου πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας κελεύσῃ ἀφανίζειν *Vat.*

y Ὠδῖνας] *Al.* ὠδυίας.

z Αὐτὰς ἐκέλευε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὰς ἐκέλευσε *Glycas* & *Hamartolus.* ἐκέλευον αὐτὰς in *ceteris.*

* *In Chebrone*] *Josephum* contra *S. Bochartum* defendit *Fr. Spanh.* in Hist. Jobi c. 11. HUDS.

Obſtetrices Ægyptiæ partubus Hebraïdum admoventur.

obſtetricare juſſit, quæ veriſimiliter, cum ejuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam ſervare fœtus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur gravis hæc perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, & parentes ipſi natorum interitûs miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili & inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum ſcriba præmonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat, in iſtis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Ad vota Amaramæ per quietem reſpondet Deus.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente univerſa ſolicitus, ne interiret defectu juventutis *in ſpem ſucceſſionis* nutriendæ, & quod ad ſe attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. & ad implorandum Dei auxilium converſus orabat, ut tandem ſortem eorum miſeraretur, qui cultus ejus obſervatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque *Ægyptiis* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius miſertus, ejuſque flexus precibus, adſtitit ei per quietem, atque illum hortatus eſt, ut de futuris non deſperaret: dixitque ſe pietatem illorum in memoria habere, ſeque pro ea præmia digna ſemper repenſurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam creſcere multitudinem. Et Abramum quidem, ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem exſtitiſſe, &, cum uxor ejus, antea ſterilis, poſtea, ut ipſe voluit, fœcunda

Arabiam Iſmaëlo conceſſit Deus, filiis Cheturæ Troglodyticen, atque Chananæam Iſaaco.

evaſiſſet, liberos ſuſcepiſſe; atque Iſmaëlo quidem ejuſque poſteris Arabum regionem reliquiſſe, Cheturæ autem filiis Troglodytidem, Iſaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auſpiciis fortiter geſſerit, niſi animo eſſe impio & ingrato videamini, meminiſſe oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclareſceret; ob magnam felicitatem in qua & ipſe vixit, & quam liberis ſuis & nepotibus relinquebat. quo

Ex LXX. Iſraëlitis pluſquam ſexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c. 12. 37.

ſane cum ſeptuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra ſexcentorum millium numerum creviſtis. Nunc autem me & ſaluti veſtrum communi proſpexiſſe ſcito, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortûs metu ſanguinis Iſraëlitici fœtus perdere in animum induxerunt Ægyptii, tibi naſcetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium inſidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia ſervitute

γ'. [f] Αμαράμης τῶν εὖ γεγονότων ΘΔ τοῖς Εβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ ἀπάνδ τ [g] ἐπιτραφησομένης νεότητ [h] ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς [i] ἐπ' αὐτῷ φέρων, σκιᾷ γὰρ αὐτῷ τὸ γυναῖον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. [k] καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, ΘΔ καλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τ εἰς αὐτὸν θρησκείας ΘΔ εὐεβηκότων· δύναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκείνου ἐκακοπάθουν τ καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδ. ὁ γὰρ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν [l] ἱκεσίαν ἐπικλασθείς, ἐφίσταται κῆ τὰς ὑπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν περὶ τῶν μελλόντων παρεκάλ· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε [m] Διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [n] τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμεν τὸ γένος τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Αβραμον μὲν μόνον ἐκ τ Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν ΘΔ σωθέντα εὐδαιμονῆσαι τάτε ἄλλα, καὶ τ γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κῆ τὴν αὐτοῦ βλάστην ἀγαθῆς πρὸς τὸ γιγνομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Αραβων χώραν, [o] τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτην, Ισαάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ὅσαπερ [p] πολεμῶν κῆ τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν [q] ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε κῆ ὑμεῖς Δι' μνήμης ἔχοντες. Ισάκωβον δὲ κῆ τοῖς ἐκ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν. ὑπό τε μεγέθ τ εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ [r] παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεν. ἃ μὴ ἑβδομήκοντα τ πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφιγμένα, ὑπερ ἐξήκοντά πα μυριάδες ἤδη [s] γεγόναπ. νῦν δέ με δεῖ καινῆ συμφέροντ ὑμῶν [t] ἴσθ προνοούμενον, κῆ τ σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ ἔτ, ὃν τὴν [v] γένησιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκρινάν ἀπολλύναι τὰ ἐξ Ισραηλιτῶν πεπτώμενα, [x] σὸς ἔσπ. κῆ λήσε μὲν τὰς ἐπ' ὀλέθρῳ ΘΔ φυλάσσοντας, τραφεὶς δὲ ΘΔ δόξης, τὸ μὲν Εβραίων γένος τ παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσ· μνή-

a Τῷ δὲ βασιλέως] Τῷ omittit *Vat.*

b Τὸ τεχθὲν] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τάτας ὦν. *Baſ.* & *G.* τὸ τιχθὲν αὐτὰς τάτας *Vat.*

c Οὐ καθὸ παίδων] Οὐ μόνον καθὸ παίδων malit *Burius.*

d Αὐτῶν τε Δι'λυθησομένων,] Ita *Big.* αὐτῶν δὲ in *reliquis* præter *Vat.* qui habet αὐτῶν Δι'λ.

e Γίνεται] Illa γίνε δὲ ἔτως repoſui ex *MSS.*

f Αμαράμης] Hebræis עמרם *Amram*: Græcis ἀμραμ, ἀμβραμ, &, quod Epiphanius Cyprius inter alias nugas retulit, ἀβραμ. Samaritarum quibuſdam عمرام. BERN.

g Επιτραφησομένης] Ita è *Cod. Vat.* ἐπιτροφησομένης *Samb.* ἐπιγραφησομένης *Big.* & *Caſ.* ἐπιτροφησομένης *Baſ.* & *G.*

h Επιλίπῃ·] *Al.* ἐπιλείπῃ.

i Ἐπ' αὐτῷ φέρων,] Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.*

k Καὶ πρὸς ἱκετείαν] Ita tono Attico, *Busb.* & *Hen.* κῆ πρὸς ἱκετίαν *Baſ.* & *G.* κῆ πρὸς ἱκέτειαν *Samb.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Big.* πρὸς ἱκετίαν οὖν *Caſ.*

l Ικετίαν ἐπικλασθείς,] Sic *MSS.* ἱκετίαν iterum *Baſ.* & *G.*

m Διὰ μνήμης] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Δι' μνήμην *Baſ.* & *G.*

n Τὴν ὑπὲρ ταύτης] Articulum omittit *Vat.*

o Τοῖς δ' ἐκ Χετούρας] Τοῖς δὲ Χετούρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαιτούρας *Baſ.* & *G.* Vide ſupra ad p. 43. v. 7.

p Πολεμῶν] Ita *MSS.* in *Editis* πολέμων, tono pravo.

q Ηνδραγάθησε,] In quatuor *MSS.* ἠνδραγάθησε· κῆ ὑμεῖς Δι' μνήμης ἔχετε.

r Παισὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πᾶσι *Baſ.* & *G.* & mox κατέλειπον.

s Γεγόναπ.] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* γεγόνατι perperam *Hen. Baſ.* & *G.* tum *Busb. Hen.* μυριάδας.

t Ισθ προνοούμενον,] In *Vat.* ἴσθε πς.

v Γένησιν] *Al.* χένησιν & γίνεσιν.

x Σὸς ἔσπ.] Σῶις *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶν malo legere pro pronomine iſto: Reſtat autem σος *Baſ. Gen. Big.* & *ſ. Zonaræ.* Mox ἀπολύσῃ *Samb.* Huc reſpexit egregius Syncellus Taraſii: καθικνοῦτες θανάτῳ τοιοῦτον κάλλος ἐξαφανίσας· κῆ ὅτι πρόκεχρημάτικο θεόθεν τὰ κατ' αὐτὸν τῷ πατρὶ θεοφιλεῖ ὄλῳ, καθώς τινες τ ἐκ τραδιτῆς ἱστορήκασιν· ὅτι γε δὴ Ισραὴλ καθηγήσεται, κῆ ὅτι τ αἰγυπτίων τὴν δυναστείαν θείῳ συντρίψας ὅπλῳ πολέμῳ. BERN. Ita in pleriſque. σῷον *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶν malit *Bernardus.*

γ Μέ-

μνήμης δ', ἐφ' ὅσον [y] μένῃ χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώποις, οὐχ Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ [z] γεγησομένοις. ἔσεσθαι δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἔξειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebræos, sed & alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem & ipsi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus sit sacerdotium & qui ab eo oriundi in perpetuum.

δ'. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, ἀνεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης ἐδήλωσε τῇ [a] Ἰωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δέος ἔτι μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου προῤῥησιν αὐτοῖς συνίστατο. οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνου ἐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὀλίγου μεγέθη τοσαύτης εὐδαιμονίας [b] ἐσομένου. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [c] τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθόσης τοὺς φύλακας, διὰ τὴν τῶ ὠδίνων ἀπειλουμένην, [d] καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λανθάνοντες· [e] ἔπειτα ἡ δείσας Ἀμαράμης μὴ καταφωρᾶται γένηται, καὶ πεσὼν [f] ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπόληται [g] μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τὴν θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ πιθέσθαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ προνοίαν, [h] ἢ τῷ λήθαργῳ πεποιθώς. τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἀναπιθανώσαντι μόνον τῷ παιδὶ κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· [i] τὸν γὰρ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν σκοπεῖσθαι ἀσφάλειαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν [k] ψεύδεις γενέσθαι τῶν εἰρημένων. [l] ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται [m] πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ καλουμένῃ κιβωτίδι, μέγεθος [n] αὐτῷ πεποιησάμενοι αὐταρκες εἰς τὸ μετ' ὀρυχωρίας ἀναπεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφεύγειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐνθέμενοι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς ἐφέρετο· [o] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [p] ἀντιπαρεξῆλθε, [q] ὅπως φερόμενον χωρίσῃ ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [r] ἀνθρωπείαν σοφίζειν, πᾶν δ' ὅ, τι καὶ βουληθείη [s] πράξειν αὐτοτελῆς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τὰς ὑπὲρ ἰδίας [t] ἀσφαλείας ἄλλων κατασκευάζοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [v] περὶ τούτου χρησαμένους σπουδῇ, σῳζομένους δ' ἐκ δοκοῦντος καὶ σχεδὸν ἐκ μέσου τῶν κακῶν διασκομένους τὴν εὐπραγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. [x] τοιοῦτον γάρ τι, καὶ τοῦτο τὸ παιδίον τοῦτον γενόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ. ea enim ipsi uxor erat. Atque major adhuc metus illos incessit ex iis quæ prædicta erant in somnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, sed ut qui ad tantæ felicitatis fastigium perventurus esset. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses *puerum* domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed & ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus securitati provisurum esse existimabat, ut dictis suis constaret veritas. Hæc cum decrevissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structurâ similem, ea magnitudine ut infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes salutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *secundo* vehebatur: Mariamme vero pueri soror jussu matris ex adverso *per ripam* ambulat, ut observaret quo tandem fiscella deportaretur à flumine. Et tunc demonstravit Deus, *Mariamme.* nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem *usque* voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei consilio in periculum conjici videantur, præter opinionem servari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

Divinum oraculum Joachebelæ suæ narrat Amarames.

Hinc metus major ac solicitudo, denique consilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem observat piæ Mariamme.

5. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis sese oblectaret, & fiscellam à flu-

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

[y] Μίνῃ] Μιτῆ frustra *Hen.* & *Busb.* & Εὖ ἔξειν nimio opere *Samb.* BERN.

[z] Γεγησομένοις.] Γεγησομένοις *Samb.*

[a] Ἰωαχεβέλῃ·] Emendabis Ἰωαχεβέδῃ, aut Ἰωχαβέδῃ, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Ἰωχαβὲδ seu *Jochabed.* Vide *Exod.* c. 6. v. 20. BERN.

[b] Ἐσομένου.] Ita ex *MS.* in *Editis* ἐσομένης.

[c] Τῆς γυναικὸς] Illa τῆς γυναικὸς adjeci ex fide *MSS. Big.* & *Samb.*

[d] Καὶ τὸ μὴ] Καὶ διὰ τὸ *Glycas*, & *Hamartolus.*

[e] Ἔπειτα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἐπειδὰ δείσας. at εἶτα δείσας *Glyc.* & *Hamart.*

[f] Ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὴν τοῦ *Baſ.* & G. ὑπὸ τοῦ Βατ. *Vat.*

[g] Μετὰ τοῦ παιδίου,] Μετὰ τοῦ παιδίου, τῷ Θεῷ πεπισθκὼς τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, ἤτοι λήσεσθαι. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. *Vat.* omissis verbis aliquot.

[h] Ἢ τῷ λήσεσθαι] Ita ex tribus *MSS.* τῷ τε λήσεσθαι *Baſ.* & G. τοῦ λήσεσθαι *Epiphan.*

[i] Τὸν γὰρ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Vat.*

[k] Ψεύδεις γένεσθαι] Ita quatuor *MSS.* ψεῦδος in *Editis*, ψεύδεις in *Vet. Interpr.*

[l] Ταῦτα κρίναντες] Forsan ταῦτα κρίναντος. nam in aliquot *Epiphanii* exemplaribus *Hæc cogitante.*

[m] Πλέγμα] Sic *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλίγμα βίβλινον. in aliis πλέγμα τι βίβλ. & πλέγμα τε βίβλ. & πλέγμα τε βύβλινον.

[n] Αὐτῷ ποιησάμενος] Ita *Caſ.* & *Vat.* αὐτῇ *Baſ.* & G. αὐτὸ *Big.* & *Samb.* non male.

[o] Μαριάμμη] Μαριάμη non semel *Big. Samb. Caſ. Baſ.* & *Gen.* Frequentius tamen מרים scribitur in his originibus μαριάμμη & μαριάμη. Quinetiam heic piam istam puellam *Hen. Busb.* & *Zonaras* μαριάμην nuncupant. Idem denique nomen, quod μαριὰμ in V. T. & apud Ezechielum Tragicum, tamque μαριὰμ quam μαρία fertur in Novo, *sublime* equidem significat quantum Syris ܡܪܝܡ *Mariam* & *Marim.* BERN. Ita *Hen. Busb.* & *Zonaras. Μαριάμη Big. Samb. Caſ. Baſ.* & *G.* Ἀριάμη ἢ ἡ Ε π. *Vat.* Idem nomen quod Μαριαμ in V. T. tam Μαριὰμ quam Μαρία fertur in *Novo.*

[p] Ἀντιπαρεξῆλθε,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* παρεστὼς *Zonaras* eodem animo. alienum est ἀντιπαρεξῆλθε *Editorum*, *aliorumque.*

[q] Ὅποι φερόμενον] Φερόμενον ὅποι χωρήσῃ *Vat.*

[r] Ἀνθρωπείαν] Ita *Samb.* ἀνθρωπείων *Big.* ἀνθρωπίνου *Baſ.* & *G.* ἀνθρωπίνῳ *Vat.*

[s] Πράξειν αὐτοτελῆς] Πράξειν, αὐτοτελὲς ἀγαθὸν τυγχάνον *Vat.*

[t] Ἀσφαλείας ἄλλων] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὠφελείας *Caſ.* ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας *Baſ.* & *G.* ne quid forte desideraveris.

[v] Περὶ τούτου χρησαμένους] Illa περὶ τούτου non agnoscunt *Big.* & *Vat.*

[x] Τοιοῦτον γάρ τι,] Τοιοῦτο *Vat.*

[y] Θέρμουθις] Θερμουθὶς accentu præcipiti *Baſ.* & *Gen* & *Syncellus Taraſii.* Illustris hæc fœmina nominatur haud proprie Georgio isti alterique *Φαείᾳ*, quod est *Regina nostra.* Artapano

flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum stirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* averseretur, idemque, aliâ post aliam advocatâ, faceret, Mariamme quæ hisce interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

Moyses nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. *Ex. 2. 10.*

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus.

Is ordine septimus ab Hebræâ gentis principe.

no eadem μίρρις ex מרים *Miriam* nomen corruptum confusumque debet: unde acceperat itidem Chronicon Alexandrinum: *Syon* denique Eutychio Alexandrino. BERN. Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θιεμυθις in *Editis.* ὁ δ' αὐτὸς ὡς τὴν θυγατερὰ Φαραὼ Θιερμοῦδι [l. Θιερμούθιδι] τῇ καὶ Φαρὶη, βασιλίδι ἔστη εἰσποιηθεὶς *Syncell.* p. 120. *Edit. Paris.* Μούθιδις [l. Θίερμουθις] ἢ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρὶς, βασιλὶς ὅσα πῶτον ἀνελομένη &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαρὶα aut Φαρὶς, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μέρρις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Præp. Evang. IX. 27. HUDS. صابوت Zebethis appellatur illa ab Abulcasimo meo in MSto. suo, ubi agit de nominibus propriis in Alcorano occurrentibus. Crediderim legendum esse in Josepho Θερεβθις, si illum velimus similiorem reddere scripturæ Abulcasimi, quoniam β & υ, uti est notissimum, in scriptura Græca facile permutantur. REL.

z Επιτέμπῃ,] Ita in *MSS.* ἐκπέμπῃ *Bas.* & *G.*

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb.* & *Vat.*

b Επι τοῦτο] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.*

c Περὶ Μωϋσῆν] Περὶ τ Μωϋσῆ *Vat.*

d Παντων τ τὰ ἴχναια] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἴχνια κατ. *Vat.* πάντων τ καταψ. *Bas.* & *G.*

e Καὶ τ ἄλλων] Καὶ κ τ *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit BERN.

f Προτιμένη] Προτιμένη *Vat.* & *Busb.*

g Γυναικῶν,] Vocem γυναικῶν reposuimus ex *MSS.*

h Τοῖς γνωμένοις,] Τότε τοῖς *Samb.*

i Πρὸς αὐτὸ] Eleganter & ἀττικωτικῶς *Big.* & *Samb.* licet παιδὸς præcedat in ea periodo. ὡς αὐτὸν *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* ὡς αὐτό. HUDS. Lubuit tamen *Hudsono* contra MSS. reponere αὐτὸν, quod merito ejecimus, quum recte animadverterit Atticissimum in omnibus tantopere Auctori magno placitum *Bernardus*, ita enim millies loquuntur elegantiores, ut simul & ætatem & genus respiciant. Ælian. V. H. 1. 30. de Galete Ptolemæi amasio, ὁ μὲν ἵππος σὺν τῷ βασιλεῖ τὸ μειράκιον. & de Alcibiade rursus 2. 1. & alii alibi. HAVERC.

k Δὲ λέγειν εὖ,] Οὖ pro ᾧ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, ἀπόλλωνι *Bas. G.* aliique. λέγειν εὖ, κελεύει *Vat. Big.* & *Samb.*

l Ατρέμισεν] Ατμένως *Hen.* & *Busb.* Statim *Samb.* διηθείσης τε. BERN.

m Πως ὡθοῦτο] Illud πως deest *Vat.* & mox τε post διηθείσης.

n Κατ' αὐτῶ] Ita *Big.* & *Samb.* κ αὐτῷ aliis.

o Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι] Μῶ αἰγύπτιοι καλῶσι *Samb.* μῶς αἰγύπτιοι καλοῦσιν *Hen.* & *Busb.* μῶ vel μοῦ καλοῦσιν αἰγύπτιοι Glycas & Hamartolus. μῶς καλοῦσιν αἰγύπτιοι Johannes Zonaras. *Moy* Ægyptii *vocant*, Epiphanius à manu Cassiodori. Pseudo-Eustathius αἰγύπτιοι γὰρ τὸ ὕδωρ μῶν προσαγορεύουσι, κ τὸ σις (MS. ὑσῆς) σωθῶμεν. BERN. *Al.* μῶς & μῶν & μῶν. quo modo *Vet. Interpr. Josephus* ipse lib. 1. contra *Apionem* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaëmeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling Orient p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *Lloydii Dictionar.* v. *Moyses. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII.

p Υσῆς] Υσις *Bas.* & *Gen.* υσῆς *Samb.* & *Zonaras.* υσῆς *Busb. Hen.* G. Glycas, & Hamartolus. Philo Alexandrinus simplicius sensit de illo nomine, εἶτα δίδωσιν ὄνομα θεσπιῳ μωσεῖ ἑτύμως, ἀφ' τὸ σῶσαι ἐξ ὕδατος αὐτὸν ἀσινέα. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶς ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι. Ante hunc in Tragœdia, quam ex versione τ ὁ, condiderat nomine *Exodi* seu *Exagoges* Ezechielus vates, memoratum erat ὄνομα ᾧ μωσῆν ὠνόμασε, ἐξ χάσμ γραῖς ἀειλε ποταμίας ἀπ' ἠόνος. Ex illis denique Alexandrinorum Theologorum decus Strom. primo. εἶτα τίθησιν τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς μωσεῖ ἑτύμως, ἀφ' τὸ ἐξ ὕδατος αὐτὸ. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶν ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι· εἰς ὃ ἐκτείνει τεθηγμένος. καὶ γάρ τοι μωσεῖ τ ἀκριβεστάτην τῶν ὑδάτων προσαγορεύσει. Idem Scriptoribus Gentium *Musus* & *Museus*. Quod vero eundem *Monios* dictum testetur Ægyptiace Aben Esdras ex scripto quodam Sabæorum, speciem veri claram habet: quippe *amon* illud in Ægypto significat, quod in divinis literis משה, *extrahere* utrumque. Pertinent enim hæc ad etymon sui nominis, quæ notavit ipse Exodi principio. כי כן המים משיתיהו Rabbinos tamen Judæorum, & lumen eruditionis in Ecclesia Christiana Hieronymum, aut recentioris famæ Huëtium Goliumque in hac originatione vicit Cl. Salmasius. Illi ἐκλήπτορα exponunt, Philo semel λῆμμα; hic etiam cum Philone, Josepho, aliisque veterum mavult adhuc disertius *exceptum ab unda servatumque*, *mousi* ut norunt Coptitæ. Dixit itaque nurus Ægyptia, *tuenteor*, *tuli ex aquis*, quo suæ indulgentiæ memoriam pulcherrimo homini maturius imprimeret. Cætera tamen hujus Originationis, atque ipsum ψευδοκωνὶχ, lubens permitto clarissimis viris *Maresshallo* & *Fabro*, qui nullam veterum literaturam perire penitus huic Academiæ patiuntur, quin suo studio erigant atque demum excolant. Moneo tamen quasi abeundo ὑδαρῆσις pro ὑλορῆσις, notissimam illam Scaligeri correctionem, vixque Græcam in carmine Orphéo (quod Judæorum aliquis ex *Elle Semot* Legislatoris jampridem compilavit) melius permutari ad hunc modum:

Ὡς λόγος ἀρχαῖος, ὡς νεηλεγὴς διέταξε.

Θαυμασίως γὰρ αὐτὸν, sic ait nobilissima Thermuthis, κ ἔδεξ τ ᾧ ποταμῷ λαζομένη χερσὶ, ἐμαυτὴς μὲ ἰγνοίαν παῖδα ποιησαθαι. BERN.

q Φρονήματός] Ita *Samb Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius mancе legebatur φρονήσῃ Εὐρώπῃ ἄρεος.

r Λύ-

μ@. Αμαραμω μὲν γὰ [r] αὐτὸς ἦν παῖς. [s] ὁ δ' Καάθ· ὃ πατὴρ Λεβὶς ὁ Ιακώβ, ὃς ἦν Ισάκῳ γνώμεν@. Αβράμω δ' ὗτ@ ἦν. σωέζις δ' ὁ κ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· ὃ δ' ταύτης μέτρα πολὺ [t] κρείττων, κ πρεσβυτέραν διεδείκνυε ταύτης τὴν φρόνησιν ἐν τῇς παιδείας, κ μειζόνων τ ὑπ' ἀνδρὸς γνησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [v] κ τρισὶ μὲν· αὐτῷ γεγυμνένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τ ἡλικίας ἐξῆρεν [x] ἀνάσημα· πρὸς δὲ κάλλ@ οὐδεὶς [y] ἀφιλότιμ@ ἦν ὅτως, ὡς Μωϋσῆν θεασάμεν@ μὴ ἐκπλαγῆναι τ ὐμορφίας. πολλοῖς τε συέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ὑπτιοτρέφεσθαι μὲν ὑπὸ τ ὄψεως [z] τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα, κ τῇ θεωρίᾳ [a] προσευχολεῖν αὐτά. κ γὰ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ κ ἄκρατ@ πρὸς αὐτὸν ἦσα, [b] κατεῖχε τὰς ὁρῶντας.

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecêrunt. Ac tres quidem annos na- *Moysis vel triennis forma ac statura admiranda.*
to admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiose contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent.*

ζ'. Ουτα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [c] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀ μεμοιραμένη. καί ποτε κομίσασα τ Μωϋσῆν πρὸς τ πατέρα, [d] ἐπεδείκνυε τοῦτον, κ ὡς [e] Φρονπσάσε Διάδοχῆς, εἰ κ βούλοσ Θεῷ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγε, "ἀναθρεψαμένη "πᾶδα μορφῇ τε θεῖον κ Φρονήμασι γενναῖον, θαυμα- "σίως δ' αὐτὸν κ [f] ὥσπερ τ τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάρι- "τ@, ἐμαυτῆς μὲν ἡγησαμένη παῖδα ποιήσασθαι, τ "δ' ὑμῶν βασιλείας Διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, τ δ' πατρὸς χερσὶν ἐνθεῖσα τὸ βρέφ@. [g] ὁ δ' λαβὼν κὰ προσερνισάμεν@, [h] κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τ θυγατρὸς ὑπέθηκε τὸ Διάδημα. καταφρὰ δ' ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ γλῶ, παιδικῶς ἐμένου αὐτὸ κ ἐνεπόδισε, ἐπέβαινέ τε [i] αὐτὸ τοῖς ποσί. κὰ τοῦτ' ἔδοξεν οἰωνὸν [k] ὑπὲ τῆ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμεν@ δ' ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ κὰ τὸ γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ὑπὲ [l] τῆ παπανώσ τ Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένῳ, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, κὰ δεινὸν [m] ἀνεκεκραγὼς, "ὗτ@, εἶπε, βασι- "λεῦ, πᾶς σκεῖν@, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς "ἀφόβοις εἶναι. [n] κὰ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσ δ' γενο- "νότ@, ὑπερβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ κὰ παῖων τὸ Διά- "δημα. [o] τοῦτον οὖ ἀνελὼν, Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐ- "τοῦ δέ@ ἄνες· Εβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα δ' αὐτοῦ θάρ- "σος ἀφελῶ". Φθάνε δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· κὰ πρὸς τ φόνον ὀκνηρὸς ὢν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν δ' Θεῷ προσκυλίσαντ@, ᾧ πρόνοια τ Μωϋσέως [p] σωτηρίας ὢν. ἐτρέφετ οὖ πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. κὰ τοῖς μὲν Εβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρὼν ἐλπίζειν εἶναι πρὸς τ ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ. [q] μηδενὸς δ' ὄν@ φανερῶ, διὸ κὰν

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Isaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: sed ejus modulum longe excedens, senilis sapientiæ, etiam * dum eruditione institueretur, haud parum ostendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum spem fecêrunt. Ac tres quidem annos na- *Moysis vel triennis forma ac statura admiranda.*
to admirandam dedit Deus staturæ proceritatem: venustate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus esset, quin Moyse conspecto ejus formæ præstantia percelleretur. Multisque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut sese quidem *non solum* ad conspectum pueri converterent; sed, relictis seriis negotiis, etiam ei curiose contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum simplicitate conjuncta, spectantes *ita* retinebat *ut inviti discederent.*

7. Hunc, tanta forma & indole, Thermuthis sibi filium adoptat, quod sobole legitima careret. Et cum aliquando Moysem ad patrem adduceret, hunc illi ostendit, quasi de successore cogitârit, si ita voluerit Deus ut sibi filius non nasceretur: atque ad ipsum *sic* loquebatur, "Nutrivi puerum *Act. c. 7.*
"forma divinum, & animo generosum; at cum ἀσεῖ θ τῷ
"mirabiliter ipsum ex fluvii benignitate accepe- Θεῷ.
"rim, mecum quidem statui ut mei filius esset, "tui vero in imperio successor". Hæc dicens infantem deposuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens & pectori apprimens, filiæ gratificaturus comiter diadema *suum* ei imposuit. Moyses autem in terram dejicit, pueriliter scilicet illud circumvolvens, suisque pedibus conculcavit. idque visum est *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conspexisset Sacrorum scriba, qui ex ejus nativitate Ægytiorum imperium depressum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic "est, inquit, ille puer ô Rex, quem si occide- "rimus, nos securos fore declaravit Deus. Et *am-* "*plissimum sacro* vaticinio dat testimonium, insul- "tando tuo regno & diadema calcando. Hunc i- "gitur perimens, Ægyptios quidem illius metu "libera, Hebræis vero spem & fiduciam, quam "in eo posuerant, adime". Ipsum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum segnior factus est Rex, quod Deus, cui curæ erat Moysis salus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratissime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de summa rerum spem conciperent: Ægyptiis vero, ut suspecta esset ejus institutio. At cum nemo ap-

pa-

r Αὐτὸς μὲ παῖς.] Ita *Big. Vat. Bas. G.* & *Zonara.* ὗτ@ *Samb.* & *Cas.*

s Ο δ Καάθ·] Zonaras ad hoc genus μὲ δ' ἐξ ἀβράμ ἑβδομ@ μωσῆς. ἀπεφάν γὰ αὐτὸς μὲ παῖς. καὶ δ τῷ ἀμαρφαμ ὁ πατήρ. ὁ δ Λεβὶ, κ Ιακὼβ ὁ Λεβὶ Ιακὼβ δ ἐτέχθη τῷ Ισαάκ· Ισαὰκ δ ἐξ ἀβράμ. Idem testatus est & Numenius de antiquissimo Legislatore, ἑβδόμη γενεᾷ γὰ γεθεὶς &c. putando à nobili Chaldæo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habent κ Λεβὶ. antea perverse editum, Καάθ δ πατὴρ, ὁ δ Λεβὶ, κ Λεβὶ δ Ιακὼβ, ὃς μὲ Ισάκῳ γενόμεν@. Moysem septimum ab Abramo exstitisse testantur *Zonaras, Numenius, aliique.*

t Κρείττ ων,] Ita in plerisque *MSS.* κρείττω in *Editis.*

* *Dum eruditione*] Forsan *inter ludendum*, ἐν παιδιᾷς.

u Καὶ τρισὶ] Sic *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* κ τρισὶ μὲ αὐτοῦ γενομένου *Bas. G. Glycas, aliique.*

x Ανάσημα·] Secutus sum *Bas. G.* & *Zonaram*, cum apud *Hesychium* sit ἀνάσημα, ὕψωμα. at Διάστημα habent *Big. Samb. Vat. Glycas, Hamartolus* & *Vet. Interpr.*

y Αφιλότιμ@] Ita *MSS. Glycas, Suidas* & *Hamart.* ἀφιλοτίμητ@ *Bas.* & G. ut Αὐθαδέστερον probante *Bernardo.*

z Τῇ παιδὸς] Τῇ παιδὶ *Vat.*

a Προσδυσχολεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* προσαχολεῖν *Bas. G.* & *Vat.*

b Κατεῖχε] Sic *MSS.* κατέχει in *Editis.*

c Παιδοποιεῖται,] Sic *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ὑοθετεῖται αὐτὸν *Zon.* ἰοιοποιεῖται αὐτὸν *M. Glycas.* BERN. Παῖδα ποιεῖται *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* sed composite in *aliis.*

d Επεδείκνυε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιδείκνυσι τοῦτον *Vat.* ἐπεδείκνυό τε τοῦτον *Bas.* & *G.*

e Φρονπσάσε Διάδοχῆς,] Aut verbis *Pseudo-Eustathii*, ἀξιώσασ ποιήσαι αὐτὸν τ βασιλείας αὐτῆ Διάδοχον. BERN.

f Παρὰ τ δ ποταμοῦ] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis.*

g Ο δ λαβὼν] *Al.* ὁ δ κ λαβών.

h Καθ' φιλοφρόνησιν] *Eustathio* alia voce χαριτιλζόμεν@. καταφιλοφρόνησιν & καταπληστικὸν *Samb.* liber. BERN.

i Αὐτὸ τοῖς ποσί.] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτῷ *Bas. G. aliique*, velut v. 36. ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ.

k Επὶ τῇ] Επὶ τ βασιλείᾳ *Vat.*

l Τῇ ταπεινώσ] Illud τῇ ex *MSS.*

m Ανεκεκραγὼς,] Ita Atticorum more pro ἀνακεκραγὼς edidit *Bernardus*, ἀνακραγὼς εἶπε *Bas.* ἀνεκραγὼς εἶπε *Gen.* ἀνακραγὼν ὅτ@ εἶπε *Samb. Hen. Vat. Busb.* & *Zonar.*

n Καὶ μαρτυρεῖ] Καὶ reposuimus ex *MSS.*

o Τοῦτον οὖ ἀνελὼν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis.*

p Σωτηρίας μ.] Sic *Samb.* & *Vat.* τ σωτηρίας in *reliquis.*

q Μηδενὸς δ ὄν@] Ita in *MSS.* nisi quod *Samb.* interpolet τ μηδὲν ὄλα κ συγγενῆ malo fuco. & *Vet. Interpr.* in *Editis* μηδ' ἑνὸς ὄντ@ φανεροῦ, καὶ ἀπεχθήσεται αὐτὸν ὁ βασιλεύς, ἢ συγγενὴς Διὰ τ ἰδιοποίητος, ἢ τ ἄλλων τινός, ὧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τ Αἰγυπτίων ἐν δ προσηδείσαι θαρρεῖν παρῆν. Cape quod præstare videtur. BERN.

pareret, (etiamsi ipsum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quispiam) cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præscientia magis fidere daretur, ab ejus cæde abstinuerunt.

ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγνοὺς διὰ τῆς εἰσποιήσεως ἢ τ ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τὸ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

CAP. X.

Quomodo Moyses bellum gessit adversus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyses, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta esset ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, seque ita comparatum esse ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujusmodi occasione ostendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi sunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque superati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad suos se receperunt. Æthiopes fugientibus instabant: & ignaviæ sibi versum iri reputantes, nisi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine degustata, sibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progressi sunt usque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim sustinere potuerit. Hac calamitate pressi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc consilium dedisset Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut sibi Moysem concederet, qui copiis suis præficeretur. Illa ipsum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obstricto, ne quid mali in perniciem ejus strueret: magni beneficii gratiam sibi pro hoc auxilio deberi existimans, & sacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem desiderare, qui prius ut hostem occidendum esse monuerant.

ΚΕΦ. ί'.

Οπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖ, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γνησθεὶς τε καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις [r] τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ μὲν ταπεινοῦσθαι μὲν τὴ σκείνων, ἐπ' αὐξήσει ἢ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [s] οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνούμενοι τῆς καταφρονήσεως· [t] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [v] φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν ἢ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ [x] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπιπολαίου ἦσπερ, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν οὐκέτ' αὐτῶν ἀπέσχοντο. ὡς ἢ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστρατεύειν, [y] προύδοσαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάττης, κἀδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυνηθείσης. τῷ ἢ κακῷ πιεζόμενοι, ὡς εἰς χρησμὸς Αἰγυπτίοις καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλευομένοις δ' αὐτοῖς δὴ θεὸς συμμάχου χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα θεραπεύειν τ Μωϋσῆν, [z] στρατηγὸν αὐτῷ γνησόμενον. ἡ ἢ ὁρκωσ [a] ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν ἀφεῖναι κακὸν, παραδίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνουσα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα ἢ τοὺς [b] ἱερεὰς, οἳ, κτείναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, [c] οὐκ ἠδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτοῦ τῆς ὄψεως.

Ibes hominesque Ægyptii Æthiopes cum suis serpentibus profligant, Moyse duce ac auctore.

2. Moyses autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribæ gentis utriusque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus ejus virtute devictis, foret ut Moysem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum servitutem effugere, Moyse duce & imperatore. Ille vero, ut hostes occuparet priusquam de adventu suo cognoscerent, copias *statim* eduxit. non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & insolito aspectu plurimum differentes, & in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes noceant, sed & sublimes ex improviso malum inferant) commentus est, ut securum & innoxium iter

Β'. Μωϋσῆς ἢ ὑπό τε τῆς [d] Θερμούθιδος θεραπευθεὶς καὶ ὑπὸ δ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔκαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τὰς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τ Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ ἢ τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς [e] ἐσομένης τὰς Αἰγυπτίους, διὰ τὸ Μωϋσῆν αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ ἢ, φθάσας [f] πρὶν ἢ πυθέσθαι τὰς πολεμίους τὴν ἔφοδον, αὐτοῦ, τ στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγε· καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα δ αὐτοῦ σωτέσεως θαυμαστὴν ἀπέδειξιν ἐποίησατο. δ γὰρ γῆς χαλεπῆς οὔσης ὁδοιπορῆσαι διὰ πολῆθος ἑρπετῶν· πεμφορωτάτη χώρα ἐστὶ [g] τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ [h] καὶ τῷ δ ὄψεως ἀπιθάνῳ διαφέρουσα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστὶ καὶ πετηνὰ, ὡς λανθάνειν μὲν ἀπὸ γῆς κακουργεῖν, καὶ μὴ προσδομένους ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἄβλα-

r Τὴν ἀρετὴν] Τὴν οἰκείαν ἀρετὴν *Hen.* & *Busb.* Mox manus secunda ad cod. *Samb.* καὶ τῷ ἐπὶ ταπεινοῦσθαι. & Ἐφερον καὶ ἦγον *Big.* & *Samb.* Correcte reliqui ἔφερον καὶ ἦγον, *prædam omnem retulere, vivam, aut non vivam*, ut Critica vetus Græcorum docet. BERN.

s Οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς] Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ' ὀργῇ *Bas. G. aliique.*

t Καὶ τῇ μάχῃ] Καὶ δὲ μάχῃ in aliquibus *MSS.*

v Φεύγοντες.] Sic in *MSS.* in *Editis* φυγόντες.

x Μαλακίαν ὑπολαβόντες] Μαλακίαν *Vat.*

y Προύδοσαν] Καὶ προέδοσαν *Hen.* & *Busb.* προείδησαν *Eustath.* BERN.

z Στρατηγὸν] Irenæus ex Josepho hæc memorat. Vide nuperam editionem anni 1710. pag 347. Ἰώσηπος φησιν, ὅτι νικήσας ὁ βασιλεὺς ἐπιβουλεύει Μωυσῆς, ἐξαίφνης χειροῦνται καὶ τ Αἰθιόπων καὶ νικήσας, ἡγάγετο τὴν βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπεὶπερ πόθῳ τῷ περὶ αὐτὸν ἐθελῆσαι αὐτῷ τὴν πόλιν. *Josephus dicit, Mosen quum in regia educaretur ducem belli Æthiopici creatum esse, & postquam eos devicerat, filiam regis illius uxorem duxisse, quæ amore ejus tacta urbem ei prodiderat.* REL.

a Ποιησαμένῳ,] Ποιησαμένων *Samb.* & *Vat.*

b Ἱερεὰς,] *Al.* ἱερέας, κἀκίζουσα, προαγορεύσαντες. & ἱερέας, οἳ, κτείναι προαγορεύσαντες.

c Οὐκ ἠδοῦντο] Οὐκ ἤδεσαν *Epiphanius* Sciolus vidisse videtur, vel neutiquam intellexisse quid hic Judæus dixerit. BERN.

d Θερμούθιδος] Θερμουθίδος quicquid nobis suppetit librorum. aliquanto post *Samb.* κατεγγασάμενοι, cæteri tempore infinito. BERN.

e Ἐσομένης] *Al.* ἐσομένας.

f Πρὶν ἢ πυθέσθαι] Πρὶν ἢ κὲ πυθέσθαι *Samb.* & *Vat.*

g Τούτων,] Τούτων hic reposuimus ex *MSS.* quod in *Editis* male inserebatur post κακίᾳ.

h Καὶ τῷ δ ὄψεως] Illud κὲ ex *Cod. Vat. Edit. Bas.* & *Vet. Interpr.* in cæteris deerat.

i Ἱε-

ἀελαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ὁπλοβιβλα καταskευάσας, καὶ πληρώσας [i] ἰβέων, ἐκόμιζε. [k] πολεμιώτατον δ' ἐστὶ [l] τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῶον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένους, καὶ [m] ἀφιστάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων [n] ἁρπαζόμενοι καταπίνουσι. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲν τούτων παρίημι νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ελλήνων τῆς [o] ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, ταύτας ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ προπολεμούσαις χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, οὐδὲ προσμαθοῦσι παρῆν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀφαιρεῖ. πάς τε πόλεις αὐτῶν [p] ἐπῄει καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράτετο. καὶ τῆς Δι' Μωϋσῆν εὐτραγίας γλισχόμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πονεῖν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς [q] ἀναστάσεως ὁ κίνδυνος εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος σωτελαθέντες εἰς [r] Σαβὰ πόλιν βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης [s] Μερόλην [t] μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [v] ὕτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦτε Νείλου περιεχόντος αὐτὴν καὶ [x] κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀστάπου καὶ [y] Ἀσταβόρα δυσμάχητον τοῖς [z] πέραν ἐθέλουσι διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς ὥσπερ [a] νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρτεροῦ περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους προβλήματος τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε [b] ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τὸ πόλεως τεῖχος ἅλωτον. φέρουσι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωϋσῇ τοῦ στρατεύματος ὀκνηρίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ πῃ τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσιόντα τοῦ [c] στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἐποσκοποῦσα, καὶ [d] τὸ ὑπενοίας τὸν ἐγκρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τοῦ ἐλευθερίαν, τὸ ὑπεραίρειν ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ὑπὸ τοῖς [e] κατ' αὐτῶν καλῶς θωμένοις, ἔρωτι περὶ τὸν ὅλων κινδύνων, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτῇ. καὶ [f] πέμπτῳ μὲν ἤδη πάθους πέμπει [g] πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ [h] γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ὑπὲρ τῷ προδοῦναι τοῦ πόλιν, καὶ [i] ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἢ μὲν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τὸ πόλεως μὴ [k] προδώσεσθαι τοὺς σωθέντας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [l] τοῦ αἱρέσιν τὸν Αἰθιό-

exercitui præstaret, stratagema plane mirandum. Fiscellas enim *quasdam* è papyro in cistarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens secum deportavit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam & eos infectantes fugitant, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt & manſuetæ, inque serpentum genus solum immaniter sæviunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Græci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram istis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus usus serpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus supervenit, & cum iis congressus victoriam reportavit, spemque Ægypti occupandæ illis abstulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter gestas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulsi, quam postea Cambyses, à sorore sua nomine impositio, Meroën appellavit, obsidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipsi circumfuso & circundato, aliisque fluviis, Astapo & Astabora, transitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora sita *ut* insula habitatur; quod murus validus illi circumductus sit, & hostibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos post murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumescentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyses exercitum otiosum desidere, (nam manus conserere non ausi sunt hostes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moysen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conspicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggressus erat mirata, ipsumque & Ægyptiis, libertatem desperantibus, felicitatis auctorem existitisse existimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos gestis, in extremum periculum adduxisse, vehementi ejus amore capta est. Atque *indies* crescente affectu, servos sibi fidissimos ad ipsum mittit, conjugium suum offerens. Illo vero assentiente, ea conditione ut sibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, se ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis mansurum esse: dictum factum. Et postquam sævitum est in Æthiopes, actis

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, seque una Moysi dedit Tharbis.

i Ἰβέων,] De iis videsis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympos. l. 4. probl. 5.

k Πολεμιώτατον,] *Al.* πολέμιον.

l Τοῖς ὄφεσι] Illud τοῖς ex *MSS.*

m Ἀφισάμενοι] Ἐφισάμενοι *Vat.* ἀνθισάμενοι *Glyc.* & *Hamartolus.* Mox ejusdem indocta manus ἄγελαι. BERN.

n Ἁρπαζόμενοι] Βασαζόμενοι καθάπτουσι *Vat.* Hac de re vide *Plinii* Hist. Nat. Tom. 2. p. 132. *Edit. Paris.*

o Ἴβεως] In *Editis* ἴβιδος contra usum *Josephi* & auctoritatem *MSS.*

p Ἐπῄει] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπίῃ *Basil.* aliique. ἔπεισι *Zonaras.*

q Ἀναστάσεως] Facilitatis causa ἀπαστάσεως hic reposuit secunda manus *Samb.* BERN.

r Σαβὰ] Σαβὰν *Samb.* σαβὰν *Hen. Busb.* & *Zonaras.* σαβᾶ *Georgius Syncellus*, & σαββᾶ alter *Georgius.* Eusebius in Lexico sacro, σαβὰ, πόλις αἰθιόπων βασιλικὴ· ἣν φησιν ἱστορικῶς καμβύσης ἐπωνόμασεν μερόην, ἐξ ἰδίας ἀδελφῆς ἐπιθέτῳ τῷ ὀνόματι. Quis non miretur Originis temeritatem, si ad Canticum Salomonicum hæc talia unquam scripserit? *Invenimus autem hujus reginæ* (*Sabæ*) *etiam Josephum in historia sua facere mentionem, addentem etiam hoc, quod posteaquam regressa est à Salomone, Cambyses rex miratus ejus sapientiam, quam sine dubio ex Salomonis sapientia susceperat, cognominavit, inquit, nomen ejus Meroen. Refert autem quod non solum Æthiopiæ, sed & Ægypti regnum tenuit.* BERN. *Al.* Σαβὰν & Σαββᾶν.

s Μερόλην] Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη.

t Μετωνόμασεν,] Ita *MSS.* in *Editis* ὠνόμασεν.

v Οὕτω καλουμένης,] Sic in *Cod. Vat.* τοῦτο in *ceteris.*

x Κυκλουμένου,] Κυκλωμένου *Vat.*

y Ἀσταβόρα] Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ἀσαβόρρα & Ἀσοβόρια *alii.*

z Πέραν] Sic in *Samb.* πέρεθεν in *reliquis.*

a Νῆσος οἰκεῖται,] Ὡς νῆσος *Burti* nostri jam usus nullus; vel equidem νῆσον, quod proclivius erat. BERN. Νῆσος καλεῖται *Vat* ὡς νῆσος οἰκεῖται legisse videtur *Vet. Interpr.*

b Ἀνεπίκλυστον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπίκλυστος *Basil. G. aliique.*

c Στρατείαν] Στρατείαν ex *Samb.* & non στρατιὰν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus.*

d Τὸ ὑπενοίας] Τὸν ὑπένοιαν habet *Eustath.* ad Hexaëm.

e Κατ' αὐτῶν] Ita *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* nisi quod ἐκάτων pro ὅλων substituant *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν καθορθωμένοις ἢ περὶ τὸν ὅλων κίνδυνον *Basil.* & *G.*

f Πεμπτῳ] Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος τοῦ π.

g Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτόν τινα τῶν πιστοτάτων *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd *fidelissimum servorum.*

h Γάμου.] *Al.* γάμων, ut & mox v. 46. τὸν γάμους.

i Ποιησαμένου] Ποιησαμένων *Vat.*

k Παραδώσεσθαι] Παραδώσειν *Vat.*

l Καὶ τοῦ αἱρέσιν] Μετὰ τοῦ *Samb. Busb.* & *Hen.*

actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum eſt reductus.

πων εὐχαριςήσας τῷ Θεῷ, σωεπλή τ γάμον [m] ὁ Μωϋσῆς· καὶ τὰς Αἰγυπτίας ἀπήγαγε εἰς τὴν ἑαυτῶν [n] γῆν.

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas ſe furripuit Moyſes. Ex. 2, 3.

ILli vero, quod ſalutem à Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque majori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero à Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſem perimendi. Verum ut primum de inſidiis audiverat *Moyſes*, clam ſe ſubduxit. Atque viis *paſſim* à cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, & * qua *evaſurum* inimici minime ſuſpicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime ſuperat. Et cum ad urbem Madianam perveniſſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens à laſſitudine & miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab urbe: ubi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illuſtravit, & ad meliora viam aperuit.

Mox idem ille de filiabus Ragueli præclare meretur.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, & ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquæ pecoribus ſuis in alveos, ei uſui paratos, è puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus & virgines depellentibus, ut aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere injuriam paſſas, ſinereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obſtitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *ſuum* adeunt, & paſtorum injuriam, & quomodo ab hoſpite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve deſideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum juſſit Moyſem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Poſtquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio teſtimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos hoc

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγε ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιλωήν.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἀπλεσθαι τ κατ' αὐτοῦ βελημάτων ἠξίουν· ὑπονοοῦντες μὲν μὴ διὰ τὴν ἐπιφάνειαν νεωτερίσῃ καὶ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τ βασιλέα περὶ τ ° σφαγῆς. ὁ δὲ [p] καθ' αὐτὸν μὲν εἶχε τὴν δ' πράγματος ὑπόνοιαν, ὑπό τε φθόνου τῆς Μωϋσέως στρατηλάσιας, καὶ ὑπὸ δέους παφηνώσεως· [q] ἐπεχθεὶς δ' ὑπὸ τ ἱερογραμματέων, οἷός τε ἦν ἐγχρίειν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν [r] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπέξεισι. καὶ τ ὁδῶν φυλαττομένων, πείρᾳ διὰ τ ἐρήμου τ δρασμὸν, καὶ ὅθεν ἦν [s] ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάγη τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἴς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ερυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένῃ, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τ Αβραμῳ γεγονότων ἐκ [t] Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος, ἐκ δὲ κώπης καὶ τῆς παλαιπωρίας ἠρέμα, μεσημβρίας ἦσης, ἀπόρρω τῆς πόλεως· [v] ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συνήσαισα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παραχθῆναι.

Β'. Τῶν δὲ χωρίων [x] δυσύδρων ὄντων, περικαπελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [y] περιξαναλωμένου δ' ὑδάτος ὑπὸ τ ἄλλων, ἀπανίζοι ποτῷ τὰ θρέμματα. ἐγένοντο οὖν ὅπου τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἱ, τ δ' πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελόμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι ἐν γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσουσαι τὸ αὐτάρκες ἐκ δ' φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [z] εἰς δεξαμενὰς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν δ' ὕδατος ἐγεγένηντο. ἐπισπόνων δὲ [a] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ δ' ὕδατος κρατεῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι προϊδεῖν ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τ ἀνδρῶν [b] ἐάσας κρείττονα γενέσθαι δ' τ παρθένων δικαίᾳ, τοὺς μὲν εἶργεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, τ δὲ παρέσχε τὴν δέησιν βοήθειαν. αἱ δὲ εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τ πατέρα, τήν τε ὕβριν τ ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν δ' ξένου· παρεκάλουν τε μὴ παύσασθαι αὐτῷ χρῆσθαι τὴν ἐπιοῦσαν, μὴ δ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τὰς παῖδας ἀπεδέξατο τ πρὸς τ εὐεργετηκότα παρόδῃ, καὶ τ Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν [c] ἄγειν αὐτῷ τυχόμενον χάριτος δικαίας. ὡς δ' ἦκεν, [d] τὴν τ θυγατέρων [e] ἀπεσήμαινεν αὐτῷ μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς βοηθείας, καὶ τ ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων,

m Ο Μωϋσῆς'] Ita *Samb.* & *Vat.* ſine articulo in *cæteris.*

n Γῆν.] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* exciderat.

o Σφαγῆς.] Tuam itaque fidem ô Drungari, καὶ διὰ τ φόνου δ' αἰγυπτίου, δ τ ἱερατεῖον μασίζοντος, ὡς τῇ βιβλῳ περιείληπται γραφέως (ἐξόδου quis neſcit) εἰ καὶ τῦτο παρέδραμε ὁ ἰώνατος. BERN.

p Καὶ καθ' αὐτὸν] Καὶ abeſt *Vat.*

q Επεχθεὶς] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπεισχθεὶς ὑπὸ τ *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* διὰ *Hen.* & *Busb.* mox οἷός τ' ἦν iſti duo. BERN.

r Καταμαθεῖν,] Ita *MSS.* καθαμαθεῖν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

s Υπόνοιαν] Υπόνοια *Samb.* à manu ſecunda.

* *Qua* evaſurum *inimici minime ſuſpicabantur*:] In *Epiphanii* Codd. aliquot, & *qua opinio erat non intercepturos inimicos.* in aliis nihil omnino reſpondet Græcis.

t Χετούρας] De ſcriptura hujus vocis videſis p. 43. & p. 98.

v Ενθ' αὐτῷ] *Al.* ἐνταῦθα αὐτῷ.

x Δυσύδρων ὄντων,] In pleriſque *MSS.* ἀνύδρων.

y Περιξαναλωμένου] Ita MSS. meliores. Dein *Hen.* ἀπανίζῃ, *Busb.* ἀπανίζοι perite Quinimo *Erembos* Optimi vatis, & accolas alios intimi Arabum ſinus, qua ab Euronoto abſceditur, humili Troglodytarum appellatione etiam venire apud Hiſtoricos veteres, nemo forte ignoravit præter unum Chriſtianum. Mox εἰσάσασαν *Hen.* BERN. Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλωμένου in *aliis.*

z Εἰς δεξαμβάς,] Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις.

a Ποιμένων] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ποιμένων ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτὸς δ' ὕδατος χρατεῖν.

b Εάσας] Εἴασαν *Samb.* & Critici aliquot Homerici. Subinde eadem *Samb.* manus πρὸς τ ὠφεληκότα. BERN.

c Αγειν αὐτῷ] *Al.* ἀγαγεῖν.

d Τὴν τ θυγατέρων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν πρὸς τ θυγατέρων.

e Απεσήμαινεν] Απεσήμαινεν *Samb.* & *Vat.*

f Υπερ-

μάζων, ὃν εἰς ἀναιδήτους ὑπερηφανίας καταλήξας τὴν ἐπιχειρείαν ἔλεγχον· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτίσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς [f] ὑπερβάλλειν τὸ μέτριον τῆς ἀπορίας. ποιεῖ δ' αὐτὸν υἱὸν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, ſed & paullo cumulatiorem. Poſtea aliquanto ipſum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus univerſæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum conſtituit.

Raguelis Moyſem ſibi generum adoptat, reique pecuariæ curatorem.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Περὶ θάμνου ἀφανοῦς καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν ὑπὸ τοῦ [g] Ιεθεγλαίου· τοῦτο γὰρ αὐτῷ [h] ἐπίκλημα τῷ Ραγουήλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ [i] Σινᾶιον καλούμενον ὄρος ἦλθε τὰ πρόβατα. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν τοῦδε ὁρῶν, [k] καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πάσης, [l] καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, ὑ κατανενεμῆσθαι πρότερον, ὑ τολμῶντας ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας οὕτω [m] συγχανὲν θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [n] θάμνου βάτου νεμόμενον, τὴν πρὸ αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος [o] αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καίτοι τοῦ φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [p] ὑπαρχούσης. ὁ δὴ καὶ αὐτὸν μὲν ἔδεισε τὸ ὄψιν παράδοξον θεωμένου. κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φωνῆς πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνόμασι καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένης λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτοῦ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [q] εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφῖκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμηνε, καὶ συνεβούλευε τὸ φλογὸς [r] ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν [s] τούτοις θειοτέρου. [t] προηγόρευέ τε τῷ ἐσομένῳ αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν θεᾶς [v] ἀνθρώποις, καὶ θεῷ συμπαρόντος· καὶ θαρρύνων ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ δὴ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἀβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς σωτέρας [x] αὐτοὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους [y] ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [z] χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτῆσαι.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [a] τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, καὶ οἷς αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὰν γενομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν [b] ἡγεῖσθαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moyſis.

ET Moyſes quidem iſtis affectus beneficiis à Jetheglæo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus paſcendis occupatus. Poſtea vero cum pecus paſceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, paſtum egit. Mons autem iſte omnium in ea regione celſiſſimus eſt, & paſcuis commodiſſimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo perſuaſum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depaſtus; nam religio erat paſtoribus in illum aſcendere. Illic quidem ei mirabile oblatum eſt prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam abſumpſit, multum licet & vehementer emicuit. Illic autem & rei quidem novitate & miraculo perculſus eſt. Adhuc vero multo magis obſtupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipſum compellaret iſtiuſmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non ſit veritus locum ſacrum adeoque hominibus hactenus inacceſſum calcare, & conſuluit ut quam longiſſime à flammis abſcederet, & ſibimet quidem hac viſione ſatisfaceret, *non indignus ea* propter ſuam ac majorum ſuorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curioſe inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auſpiciis & auxilio, conſequuturus eſſet apud homines; juſſitque fidenter in Ægyptum proficiſci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatoſque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, iſtam beatam habituri ſunt, quam Abramus gentis veſtræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque ſapientia deducente. Verum poſteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, juſſit ut illo in loco ſacrificium gratiarum actionis ſibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emiſſa audivit.

Raguelo cognomentum Jethe-glæus, *aut* Jothorus.

Rubus Sinæa (mirum aſpectu) tota ardet, neque tamen abſumitur. Ex. c. 3.

Sanctum Sinæ jugum atque inacceſſum.

Ex vepri flagrante fauſtiſſimum oraculum.

2. Moyſes autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror, & majoribus meis præſentem fuiſſe novi & propitiam, majoris eſſe dementiæ reor quam quæ in me poteſt incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis perſuadere potero, ut, relicta ter-

Legationem Ægyptiacam excuſat Moyſes.

---

f Υπερβάλλειν] Υπερβαλεῖν *Samb.* quod ut Ατλικώτερον malit *Bernardus.*

g Ιεθεγλαίου] Ex יתר *Joſephum* more Græcorum Ιεθεραίου formaſſe credo. Pro Ιεθεγλαίου *Editorum* Ιοθόρου habent *Big. Samb. Caſ. Vat. & Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jethelec* aut *Jechelech* aut *Gechegleth* habent *Epiphanii* Codd. BERN.

h Ἐπίκλημα] Videſis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310.

i Σινᾶιον] Σίναιον *Samb.* & *Zonaras.* Perrexit igitur jam à ſocero nobilis paſtor in ortum ad Arabum petras propinquas, אחר המדבר ejus libro 2. c. 3. Vide Proto-martyrem Act S. c. 7. 30. Nam in Moyſe idem vocatur חורב. Mox Οζῶν, ὄρος *Baſ.* & *Gen.* BERN. *Al* Σίναιον.

k Καὶ πρὸς νομὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

l Καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν] Καὶ δὴ ἔχειν *Vat.*

m Τυγχάνὲ θαυμάσιον.] Ita *MSS.* συνηυχόνὲ in *Editis.*

n Θάμνου βάτου] Ita ex ſententia *Boſii* edidit *Bernardus*, ſavente *Syncello*, qui habet θάμνου βάτου. prius erat θάμνου βάτου. in *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* θάμνου βάτου.

o Αὐτοῦ παρῆλθεν] Αὐτῆς *Vat.*

p Ὑπαρχούσης.] Οὔσης *Vat.*

q Εἰς ὃ μηδεὶς] Illud εἰς abeſt *Vat.*

r Ὡς πορρωτάτω] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.*

s Τούτοις] Lege τούτου. COCC.

t Προηγόρευέ τε] Ita ex *MSS.* προηγόρευε ἡ in *Editis.*

v Ἀνθρώποις,] Rurſum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Baſ.* & *G.*

x Αὐτοὺς ἡγουμένης.] Ita *Hen. Busb. Gen.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* αὐτῆς *Big.* & *Baſ.*

y Ἐκ τῆς Αἰγύπτου,] Ita ex *MSS.* ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου in *Editis.*

z Χαριστηρίους] Sic in *MSS.* à *Typothetis* ἐυχαριστηρίους ἀφικομένων.

a Τε εἶδε] Illud τε ex *MSS.* atque etiam ὦ paullo inferius.

b Ἡγεῖσθαι.] Ἡγοῦ *Vat* & *Baſ.*

terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſum; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextræ lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miracula cunctantem ducem excitant. Ex. c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe *ei* adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris feſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum miraretur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem affore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam duram ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14, 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

πῶς ἦν [c] αὐτὸς ἡγεμών· [d] ἢ κἂν ἐκεῖνοι πάθωσι, πῶς ἂν βιαιότερον [e] Φαραώθην ἀπειργάσαμαι τὴν ἔξοδον τοῦτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξουσιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων συνεβάλλετο χαίρειν, ἰσχυρὰν [f] παρέσεσθαι· [g] καὶ ὃ ἂν δεῖ μὲν λόγων, πείθω παρέξειν, ὃ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφεῖναι πίστιν ὧν ἰσχνεῖτο λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἶπε, καὶ συνειλημένος [h] ἀσειρηδὸν ὡς διώκοιτο ἐπ' ἀμυνῇ τῷ κεφαλῷ ἐπανέτεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπαγαγόμενος δὲ λευκὴν καὶ [i] πτέρνῃ τὴν χρόαν ὁμοίαν [k] προσενέγκασεν· εἶτ' εἰς τὸ σῶμα τῆς κατέσχε. κελεύσας δὲ καὶ ὕδατος πλησίον ὄντος λαβεῖν ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γινομένην. [l] θαυμάζοντα δ' ἐπὶ τούτοις [m] Θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθείη [n] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖν· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι [o] μελλήσαντά τε ἀπιέναι εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπείγοντα· καὶ μὴ τρίβοντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [p] θεατὴς γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γιγνόμενος· εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πεῖραν λῆψαι πίστης ἣν δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [q] δεηθεὶς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτῷ χώσιν ἣν ἰδίᾳ φθέγξαιτο, φωνῆς δ' αὐτῷ μεταχειρίσαι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· [r] ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς [s] ἱερείοις προσκαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημήνας τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, ἃ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρεληλύθειν. θεῖ γὰρ ἐμοὶ [t] θέμις εἰπεῖν. [v] Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα παῦσαι δ' τότε μόνον, ἡνίκα δ' ὁπότε δεηθείη, συνεπίσχανεν. ἐξ ὧν ἀπίστων πολὺ πρὸς τὴν ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ πρόσεσθαι ἔχειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς προσκαλεῖν.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auctuſque fratre & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægytiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Raguelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Sapphora, quam *ibi* duxerat, Ragueli filia, libe-

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγουήλ συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [x] ἐλθεῖν· καὶ προπέμψαντος τῷ [y] Σαπφώραν, ὃν γεγαμήκει Ραγουήλ θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖ-

[c] Αὐτὸς ἡγεμών·] Αὐτὸς *Vat.*

[d] Ἢ κἂν ἐκεῖνοι] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἢ εἰ κἂν *Vat.* in reliquis κἂν ſine ἢ.

[e] Φαραώθλ.] Φαραὼ *Vat.*

[f] Παρέσεσθ·] Συνέσεσθ *Hen.* & *Busb.* BERN.

[g] Καὶ ὃ ἂν] Sic in quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ἐὰν & mox ἐὰν δ' ἔργων.

[h] Σειρηδὸν] Σπειρηδὸν *Baſ. G. aliique.* perperam.

[i] Τίβιῳ] At nivi comparatur in Exodo hic candor. ſed Judæi in lepra & candorem nivis, & calcis, & lanæ diſtinguunt, & tribus nominibus diverſis nuncupari putant. REL.

[k] Προσενέγκασεν·] Interpretando *Hen.* & *Busb.* ἐξέλιξεν: ita & *Zonaras.* BERN.

[l] Θαυμάζοντα] Θαυμάζοντος *Vat.*

[m] Θαρρεῖν] *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Zonaras*, atque gens Attica, affirmante politiſſimo hominum Eratoſthene. Θαρσεῖν *Big.* & *Samb.* BERN.

[n] Ὑπ' ἐμοῦ] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* & *Caſ.* probante *Bernardo.*

[o] Μελλήσαντά τε] Ita *Vat.* & *Samb.* μελλήσαντα *cæt. Baſ.* & *G.*

[p] Θεατὴς γε] Sic *MSS.* Θεατὴς τε in *Editis.*

[q] Δεηθείς,] Δοθείσης *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[r] Ἵνα θύων] Ratio hæc eſt non *Moyſis*, ſed *Joſephi*, labentis in *Gentilium* ritus. nam *Dii* in ſacris eorum *ſinguli* ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex *Servio* ad *Virgilium* in *Georgic.* l. 1.

[s] Ἱερείοις θεοῦ ἑλκαλῇ·] Ita *Vat.* ἱερείοις θεοῦ ἑλκαλεῖ *Big.* & *Samb.* ἱερεῖς θεοῦ ἑλκαλῇ *Baſ.* & *G.*

[t] Θέμις εἰπεῖν.] Θεμιτὸν *Samb.* & *Vat.*

[v] Μωϋσῇ] Μουσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις MSS. τὰ σημεῖα ταῦτα excuſa exemplaria. Vel legendum μωυσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα. BERN. Sic in *Editis.* Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις in *MSS.*

[x] Ἐλθεῖν·] Ita *MSS.* & *Vetus Interpr.* ἀπελθεῖν *Baſ.* & *G.*

[y] Σαπφώραν,] *Big. Samb.* & Interpres *Scholaſticus.* Uſitatum vero aliis σεπφώρα propter auctoritatem LXX. Interpr. ex Hebræo צפרה, quod *Sippora* hodieque enuntiant Judæi. *Luſcinia* itaque dicta eſt hæc femina. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* Σεπφώρων propter auctoritatem τῶν ὁ.

παῖδας [z] Γηρσὸν καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν [a] ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τῶν δ' ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν σημαίνει κατὰ Εβραίων διάλεκτον, ὅτι [b] εἰς ξένην ἦλθε γῆν· Ελεάζαρος δ', συμμάχου τοῦ πατρώου Θεοῦ χρησίμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γνωσθέντων δὲ αὐτῶν πλησίον [c] τῶν ὅρων, ὁ ἀδελφὸς Ααρὼν ὑπήντησε διὰ Θεοῦ κελεύσαντος· ὡς δὲ ἀποσημήνατο περὶ ὧν ἐν τῷ ὄρει συνετύγχανε, καὶ διὰ Θεοῦ τὰς ἐντολάς. ὑπεδέξαντο δ' αὐτοὺς ὑπαντιάζοντες Εβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς [d] τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δὲ ὑπ' ἐκπλήξεως τῆς [e] παρὰ δόξαν αὐτοῖς [f] ὁρωμένων ἀνεθάρσησαν, καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς θεοῦ προνοουμένου τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν.

β'. Επεὶ δὲ καταπλεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Εβραίους ὁ Μωυσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὡμολογοῦντας, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἐρῶντας, ὑπομιμνήσκεται πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τὴν πόλιν ὠφέλησεν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων [g] καταφρονουμένους, καὶ διαφθειρομένης αὐτῶν τὴν χώρας, ἐδήλου, στρατηγίαν καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, [h] ὅπερ κινδυνεύσειν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς δικαίας νομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· περί τε κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος αὐτῷ συνετύγχανε, καὶ τὰς διὰ Θεοῦ φωνάς, καὶ περὶ πίστιν ὧν ἔστιν αὐτῷ προσάξειεν ὑπ' αὐτοῦ δειχθέντα σημεῖα, [i] καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμπόδων ἔσεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ [k] παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος γενόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν [l] μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν [m] ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ περιεργίαις καὶ μαγείαις καθελεῖν ἐπικεχειρηκότα. καὶ ταῦτ' ἅμα λέγων, [n] κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ προσέχειν ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τῶν περὶ τούτων ἐπιστήμων, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπορος ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δύναται, τὸ γοῦν ἐπ' αὐτῷ προσάδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδεύτοις ὑπάρχειν· [o] καὶ μεθεμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δρακόντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' ὑπερκαγχάσας, καὶ δ' αὐτὸς μέν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὴν Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [p] τόσῳ δὲ μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τῶν τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω δὲ καὶ γοητείαν καὶ πλάνην τὴν ἀληθοῦς δόξης πάμα, κατὰ δὲ Θεοῦ βούλησιν καὶ δυνάμιν φαινόμενα. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθῆκεν ἐπὶ [q] τὴν γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἦδη δ' ἐπεῖχε· καὶ τὰς τῶν

risque ex ea susceptis, Gerso & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Istis autem ex nominibus Gersus quidem juxta Hebræorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abessent, Dei jussu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *sibi* in monte acciderant, quæque sibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progressis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, & de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum provisurus esset.

Apud novum Pharaonem & sua merita exponit Moyses & prodigia montis Sinæi.

2. Cum vero Hebræos jam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos ut in potestate ipsius se futuros pollicerentur, & præ se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, ut pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ sibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, sibi visa, sigillatim exposuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

Artes Ægyptiacas, sed & Divinas calluit Moyses.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quæ in monte Sinæo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, ut qui olim ex servitute Ægyptiaca evaserit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præstigiis & magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet sacerdotes *suos* eadem ostenta sibi repræsentare, quòd Ægyptii etiam istarum artium scientiam habeant, * & non solus ipse divina polleat virtute, eò scilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eosque decipiat*: ipsisque virgas suas projicientibus, in dracones *confestim* versæ sunt. Moyses autem, his nihil perculsus, dixit, ne ipse quidem, ô Rex, sapientiam Ægyptiorum despicio: attamen quæ ego operor tanto præstantiora esse ajo quam istorum magiam & artem, quanto divina ab humanis distant. Ostendam vero quæ mea sunt non præstigias esse & simulationem veritatis, sed Dei providentia & virtute in conspectum venire. Cumque hæc dixisset, virgam in terram demittit, jussitque eam in colubrum se explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum

Act. Apost. c. 7. 22. & Justini Hist. l. 36. c. 2.

Moysis virgamagorum Ægyptiorum præstigias devorat. Ex. c. 7.

---

z Γηρσὸν] Illo tono *Samb.* & *Busb* γῆρσον *Big. Bas.* & *Cas.* γηρσων *Zonaras*, & Syrus in Bibl. Walt. In volumine suo Moyses, גרשם, quod γηρσὰμ Interpr. LXX. *Gersom* Masora Judæorum, quo istum distingueret forte à propatruo גרשון, *Gerson* BERN. *Al.* Γῆρσον. Γηρσὰμ LXX.

a Επὶ τὴν Αἴγυπτ.] *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτ.

b Εἰς ξένην] Pariter Etymologiæ sacræ studiosus Philo, vocabulo illo diviso, ξένῃ ἐκεῖ. Imo consule parentem ipsum c. 2. Exodi, aut potius c. 18. Nam in priore loco (extra versionem Beati Hieronymi, tum Syrorum Arabumque illas, & editionem Complutensem Bibl. Græc.) vane quæres ἐλιέζερ aut *Eliezerum* Moysis, ejusve etymon. Dicant porro Critici quo merito frater ejus præsertim memoretur, ipse tamen nullam nomenclaturam ibidem meruerit. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* εἰς ξένην γῆν *Bas. G. Vat. aliique.*

c Τῶν ὅρων,] Τῶν ὄρων *Samb.* commodè, & ut *Zonaras* maluit, si movere liceat lectionem tot codd. Græcis Latinisque probatam, atque magis ex Moyse c. 4. 27. Indicat forsan Josephus Montem Dei bicipitem, qui & extremæ Ægypto imminuit. BERN. Ex *Samb.* in *Editis*, *aliisque* perperam ὁρῶν. si quis ὁρᾶν malit ex *Moyse* in *Exod.* c. 4. 27. forsan intelligendus est *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit.

d Τὰ σημεῖα διηγούμενος,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ σημεῖον, ἐστὶ π. & mox παρέχει τὴν ὄψιν.

e Παρὰ δόξαν] Παραδόξως *Vat.*

f Ὁρωμένων] Ita *MSS.* γινομένων in *Editis.*

g Καταφρονουμένους,] Vide *Hesychium.*

h Ὅτι τε κινδυνεύσειν] Sic in *MSS.* in *Editis* τὰς τε κινδύνων ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμ. ὡ δικ. κο. ἀνεδίδασκεν.

i Καθ' ἕκαστον] *Al.* καθέκαστον.

k Παρέχει] Ita *MSS.* παρεῖχεν *Bas.* & *G.*

l Μὲν αὐτόν] Illud μὲν abest *Vat.*

m Ἐξ ἀπάτης] Forte ἐπ' ἀπάτῃ. Vetus *pro seductione remeasth.* COCC.

n Κελεύει τοὺς ἱερεῖς] Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) restituimus ex *MSS.*

* *Et non solus ipse*] Ita vertit *Epiphanius*, ac si diversam à nostra lectionem habuerit: & *quasi non solum Moses peritus esset rerum, quas ipse per Deum posset explere: ut quod erat valde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina constaret.*

o Καὶ μεθεμένων] Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ θεμένων βακτηρίας, mance.

p Τόσῳ δὲ μέντοι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Bas.* & *G.*

q Τῆς γῆς] Illud τῆς deest *Vat.*

rum virgas, quæ draconum ſpecie oculis obverſabantur, unam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reverſam ſuſtulit Moyſes.

Creſcit Hebræis laterum labor. Exc. c. 5.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: ſed indignatus, nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua in Ægyptios ſolertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto, ut nullam eis à laboribus requiem concederet, ſed graviori quam antea operandi neceſſitati parêre cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miſeriæ. Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebræorum querelis & increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recuſavit ut ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit ut ei ſuaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum *diſertim* præcepiſſe) neque contra voluntatem ejus reſiſtere & repugnare: ſed, ipſius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi poteſtatem facere; ne forte contranitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; ſed inimica omnia & infeſta. Atque hæc mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul & populum Hebraïcum ex eorum regione, illis invitis, egreſſurum eſſe.

Servam regis indolem iterum attentat Moyſes. Exc. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

δ'. Ο δ' βασιλεὺς ὀδέν τι μᾶλλον τούτῳ προαχθεὶς καταπολήτευεται· φρονηματισθεὶς δ', καὶ μηδὲν αὐτῷ φροχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τοῖς ἐπὶ τῶν Ἑβραίων τεταγμένοις μηδεμίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι τὸ λοιπὸν καθ' ἡμέραν αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δ' ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκ ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις πολαιπωρεῖν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς πολαιπωρίας δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ', ὅτε πρὸς τὰς τοῦ Βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, ὅτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τῷ τε ψυχρῷ προσηνώμενος πρὸς ἑκάτερον, ἐπὶ τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν, [z] ὑπήνεγκε. καὶ προσελθὼν πρὸς τὸν Βασιλέα, ἔπεισεν αὐτὸν [a] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τὸ Σινάϊον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι· καὶ μηδὲν ἀνιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ' ὀργὴν αὐτοῦ πρὸ πάντων [b] ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον, μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τοὺς ἀντιπράττοντας Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ χόλον ἐφ' αὑτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε μὲν γῆ τούτοις, ὅτε δὲ πνεῦμα φίλον, ὅτε γονὰ τέκνων καὶ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. [c] προαγορεύεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, [d] μὴ δὲ καὶ τοὺς Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, [e] ἀκόντων ἐκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

Ægyptios decem plagis plectit ſanctiſſimum & vindex Dei Numen.

REge vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala graviſſima in Ægyptios incubuerunt: quæ ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint, tum quod *Deus* oſtendere voluerit Moyſem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum eſſe; & *poſtremo* quia hominum intereſt, ut diſcerent ea obſervare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei juſſu ſanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil à natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Τοιγὰρ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τοὺς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδεμίαν ἐπιστροφὴν ἔτι ποιουμένου, πᾶσαι δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθησομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερόν [f] πισι συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ἐπιδεῖξαι, τῷ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθεῖν φυλάττεσθαι [g] αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον, μήθ' εἰς ὀργὴν προτρεψαπεῖν [h] ἀμυνῆται τὰς ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ [i] δυνάμενος· καὶ [k] πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. [l] ἀλλὰ τὸ χρῶμα μόνον ὑπῆρχε, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις [m] πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τῆς φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσαντες

---

r Αἱ δεκάνλες] Ita *Big.* & *Zonaras.* αἱ δν. ἰδέαι εἶναι *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ δν. ἰδ. π. *Baſ.*

s Ἀνήλωσιν.] Ἀνάλωσιν *Samb. Vat.* & *Busb.*

t Τὸ ἑαυτῆς χῆμα] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς.

v Τῶν πρότερον] Mox πλιθίαν *Hen.* Verum tam Joſephus quam Doctores Alexandrini diphthongo juvant penultimam ejus vocis. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὸ πρότερον *Caſ.* τοῖς πρότερον in *reliquis.*

x Διπλασίονος ὄντος] Eo modo *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* τοῦ δὲ δεινοῦ διπλασίου αὐτοῖς τοῦ τὸ πλ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* verſiculo omiſſo.

y Δι' ἐκεῖνον] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* δι' ἐκείνων *cæteri*, velut τῶν ἔργων intelligant.

z Ὑπήνεγκε.] Sic in *MSS.* antea circumferebatur ὑπῆρχε.

a Ἀπολύειν] Ἀπολύειν *dimittere*, ita in cantico Simeonis. REL.

b Ποιούμενον,] Ita *Vat.* in *aliis* ποιουμένου.

c Προαγορεύεσθαί] Προαγορεύεσθαί τε τ. *Vat.*

d Μὴ δὲ] Ita *Baſ. G.* & *Big.* μὴ δὲ τοὺς *Samb.* & *Vat.* τοὺς δὲ τοὺς *Hen.* & *Busb.*

e Ἀκόντων ἐκείνων.] Καὶ ἀκόντων *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

f Τισι συμβάντα] Ea forma *Samb.* τότε συμβ. *Big. Caſ.* & *Vat.* τισι συμβάντα τότε τοῖς *Baſ.* & *G.*

g Αὐτὰ] Forte ταῦτα COCC.

h Ἀμυνῆ] Ἀμυνῇ *Samb.*

i Δυνάμενον·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένοις in *aliis.*

k Πηγὴν] Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hiſt. Æthiop.* l. 2.

l Οὐχὶ τὸ χρῶμα] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἀλλὰ τὸ τὸ χρῶμα μόνον *Vat. Baſ.* & *G.*

m Πίνειν ἀλγήματα] Vocem πίνειν inſeruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

n Ἀφο-

ὁ βασιλεὺς, καὶ δείσας ὠδὶ τ Αἰγυπτίων, συνεχώρησε τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ ἅμα κακῶν λωφήσαντος, πάλιν τῷ γνώμῳ μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέψων τὴν [n] ἄφοδον αὐτοῖς.

β. Ο γὰρ Θεὸς, ἀγνωμονοῦντος καὶ μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τ συμφορᾶς οὐκ ἐπι σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλῳ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο. μεσοῦντων γὰρ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς [o] διαμωμένοις τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζώων ἔχειν πεπακωμένον λαμβάνειν, ἐναποθνησκόντων καὶ σαπιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἦτε χώρα [p] αὐτῶν μεστὴ κακῶς ἦν ἰλύος, γλισχρομένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς διερχόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ πᾶς δύναις αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. [q] ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσωδὴς ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [r] ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὑπὸ δὴ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, ἔ Μωϋσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [s] οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. [t] παρῆκε γὰρ [u] τοῦτ' εἰπὼν, ἠφάνισε τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἦτε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα [x] τοῦτο παθὼν ἀπήλλαξε ἡ γῆ, καὶ τ αἰτίας ἐπελέλησε καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσις βουλόμενος μαθεῖν, οὐκ [y] ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τ Μωϋσῆν [z] ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει τούτου αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ. Πάλιν οὖν ἄλλῃ κακοῦ περιβολῇ [a] μετὴλθε θεῖον αὐτὸ τὴν ἀπάτην. φθορᾶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνεγκεν ἀπείρου τινὸς πλῆθος [b] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λυτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων διαφθεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ περὶ τούτῳ τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς παρεκτείς, καὶ δείσας ὁμοῦ τ ὄλεθρον ἅμα λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην ἣν τ ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτὸς ἐδίδου τὴν [c] ἄφοδον· καὶ [d] πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὅμηρα τ ὑποστροφῆς αὐτῶν κατελιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγγελούσης δὲ τ θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτὸ τῷ πρόσθεν· ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τ Ἑβραίων. ἡμέρων γὰρ πτηνῶν καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν ἐδεὶς ἀπαντικρὺ πρότερον, τῷ χώρᾳ αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τ θηριμελείας τ ἀπὸ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἴ δέ τι καὶ διέφυγε τῷ ὑπὸ ἐκείνοις ἀπωλείαν, νόσῳ τῇ, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ. Τῷ γὰρ Φαραώθῃ μήπω ἔτως εἰκὸς τοῖς θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπιέναι τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, [e] καταλιπεῖν δὲ τὰς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τῷ πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς [f] μείζοσιν τῶν προειδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκωμένα τὰ σώματα, τῶν ἔντερα διαφθειρομένων. [g] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ἔτως ἀπώλλυτο. μήπω δὲ τούτῃ δὲ τ πληγῆς σωφρονιζομένου

anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebræos abire: &, cum malum ceſſaſſet, rurſum à ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit *Rex*, & à calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immenſa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus ſimul & putreſcentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enaſcentibus ſubinde ranis & intereuntibus: domeſticam etiam vitæ eorum conſuetudinem turbarunt, in eduliis & potu repertæ, & in lectis eorum *paſſim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exſpirantibus & in limo putreſcentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moyſem cum Hebræis diſcedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixiſſet, evanuit ranarum multitudo: terraque ſimul & flumen ad priſtinam naturam redîre. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & cauſæ illius oblitus eſt & Hebræos detinuit: &, quaſi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moyſem populumque ab egreſſu prohibuit, quem prius, timore potius compulſus quam prudentia ductus, illis conceſſerat.

II. Fœdæ copia ranarum. Ex. c. 8.

3. Rurſum igitur alterius mali inflictione aſtutiam ejus perſequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, ſimul etiam metuens ne populus intereat, ſecumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad ſaniorem mentem reductus eſt. Nam Hebræis quidem ipſis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo reſpiraret, liberos & uxores ut reditûs obſides relinqui poſtulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, exiſtimando ſe poſſe providentiam ejus fallere; quaſi Moyſes, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam beſtiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipſis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipſum morbo, cujus impetum homines ſuſtinuerunt, conficiebatur.

III. Ægyptus pediculis vexata.

IV. & V. Omne genus monſtra, dein peſtis venit. Ex. c. 8, 9.

4. At cum Pharaothes neque ſic Dei voluntati cederet, ſed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *poſtularet*, non cunctatus eſt Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo inſederant, malitiam ejus perſequi & caſtigare: ſed fecit ut corpora illorum fœde puſtulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* conſumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque poſt hanc plagam re-

VI. Ulcus frequens ac flagrans. Ex. c. 9.

VII. Ruina diræ grandinis. Ex. c. 9.

n Ἄφοδον αὐτοῖς.] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Baſ.* & *G.*

o Διαμωμένοις] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *aliiſque* διαμεμορθρίοις.

p Αὐτῶν μεστὴ] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτῶν.

q Ὀδμὴ τε] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὥστε καλ.

r Ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* de limo intelligendo. καὶ ζώντων διεφθ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

s Οἴχεσθαι] Οἰχέσθαι *Baſ. Gen.* & *Beg.* tanquam temporis infiniti. BERN.

t Παρῆκε γὰρ] Sic *MSS.* in *Editis* καὶ παρ.

u Τοῦτ' εἰπὼν,] Ταῦτ' *Samb.* & *Vat.*

x Τοῦτο παθὼν] Ex *Samb.* & *Vat.* ἅμα πάθους in *ceteris.*

y Ἔτ' ἠφίει] Rurſus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἔτι ἐφίει.

z Ἐξιέναι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον.

a Μετὴλθε] Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut ſolent *Attici*. μετῆλθε *alii.*

b Ἔνδοθεν ἀναδιδομένων] Hinc conſtat ſatis Mattathiadem haud conſuluiſſe LXXII. Interpretes, quod viri doctiſſimi credidere, ſed cum Phariſæis Jeroſolymitanis rectius vertiſſe כנים in φθεῖρας, animal paulo familiarius quam σκνίπες ſentiuntur. Artapanus tamen & Ezechielus vates σκνίπας cum ſtolidiſſimi principis hoſtibus, ex Doctoribus Alexandr. recenſent. Mox ἀπώλλυντο *Baſ.* & *Gen.* & χρήσεσι *Samb.* male audiendo. BERN. Eo modo *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὴν ἔνδον ἐκδιδ. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλῆθος ἔνδον ἀναδιδ.

c Ἄφοδον·] Iterum ut ſupra v. 14. ἄφοδον. in *Editis* ἔξοδον.

d Πρὸς τοῦτο] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτο δὲ πάθους *Hen. Busb. Baſ.* & *G.*

e Καταλιπεῖν] *Al.* παραλιπεῖν.

f Τῶν προειδεδημηκότων] Ita *MSS.* in *Editis* ἐκδεδημηκότων.

g Καὶ τὸ πολὺ] Καὶ οἱ πολλοὶ τ Αἰγ. *Vat.*

resipiscente; grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio decciderat, ei dissimilis quæ alibi tempestate hiberna descendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & septentrioni subjectis conspicitur) superne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locustarum gens *immanis* germen omne depascit, quod illæsum à grandine reliquum factum est: adeo ut nulla prorsus fructuum, ex terra colligendorum, spes Ægyptiis resederit.

VIII. Locustarum nubes. Ex. c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atque pressus. Ex. c. 10.

5. Cuilibet sane, qui non improbus æque fuerit ac insipiens, sufficerint jam dictæ clades, tum ut in sapientia proficeret, tum ut consideraret quid è re sua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* causam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & sponte sua meliora *consilia* prodidit & *deseruit*. Moysem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis jussit abducere, facultates tamen suas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus absumpta erant, relinquere. Dum vero Moyses contenderet parum æqui ab eo postulari (oportere enim ipsos ex rebus suis Deo sacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, densæ tenebræ omnique prorsus lumine vacuæ circumfusæ sunt Ægyptiis; adeo ut visu obsesso spirituque ab *aëris* crassitie intercluso *nonnullis* miserabiliter emori contigerit, atque *alios* incesserit metus ne à caligine absorberentur. Deinde his post tres dies totidemque noctes discussis, cum nondum pœnitendo adductus est Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyses ad eum accedens ait, quousque repugnabis Dei voluntati? ipse enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non potest ut à malis liberemini, nisi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incensus, minatus est cervicibus caput illi abscindere, si rursum accederet & hac de re molestiam ei exhiberet. Moyses vero dixit, se non amplius de his verba facturum: sed illum ipsum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum esse, ut *quamprimum* discederent. atque his dictis abiit.

X. Primogenitorum strages. Ex. c. 11, & 12.

6. Deus autem, ostendens adhuc una plaga percutiendos esse Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, jussit Moysem edicere populo ut in promptu habeant sacrificium, præparantes illud decima Xanthici mensis in quartamdecimam (qui mensis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebræos autem Nisan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) *dein* ut & ipse Hebræos ducat omnia sua secum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egressum expeditos haberet, & per tribus dispositos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illucescente, omnes, cum jam in eo essent ut egrederentur, sacrificabant, atque sumptis hyssopi fasciculis, domos suas sanguine *conspergentes* purificabant: cumque cœnas-

νυ δ' βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον δ' κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τότε πεπονηότος, μήτε [h] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος καταύσῃ, μείζων ἢ τὸ πρὸ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τὰς καρπὰς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπεσε φῦλον ἀκρίδων ὅπινέμεται τὴν ὑπὸ τὸ χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν πορείαν· ὥστε πρὸς ἀκρίδες πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διέλεσαν.

ε. Ηρκεῖ μὲν οὖν τὸ δίκαια πονηρίας ἀνόητον καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σώφρονα καὶ δ' συμφέροντος τὴν διάνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης δ' ὁ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [i] αἰσθόμενος τὰ αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος σκιὰν προθύτης ἐφέρετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν [k] μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους· τὴν δ' λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφαρμένης αὐτοῖς τὰ οἰκείας. τοῦ δ' Μωϋσέως ἐκὶ δίκαια φρονοῦντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτὸς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τελευτῶντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγος ἄμοιρον πρεχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ὃ τὰς τε ὄψεις [l] ἀποκλειομένους καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφραττομένους ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταπεθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τούτῳ διασκεδασθέντος [m] μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ [n] τοσαύτας νύκτας, ὡς δ' μετανοεῖ πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι ποτὲ ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὕτως [o] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ σὺ ἔσιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [p] μὴ ταῦτα ποίησαντας. ὁ δ' βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ὅτι τοῖς [q] εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς δ' σὺκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δ' ἐκεῖνον, [r] σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, προκαλέσθαι τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπηλλάττετο.

ς'. Ὁ δ' Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσεῖ προαγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμως ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [s] δεκάτῃ δ' Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὸν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς προσὼ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, [t] Νισὰν δ' παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους [v] πάντα ἐπικομιζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμως ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, [x] ἐν τ' αὐτῷ σωεῖχεν. ἐνστάσης δ' τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [y] ἔφοδον ἔχοντες ἦσαν, καὶ τῷ αἵματι τοὺς οἰκίας ἥγνιζον, ὑσσώπῳ [z] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι.

h Ὁμοία τῇ] Ita ex *Vet. Interpr.* ὅμοια aut ὁμοίᾳ in *cæteris*. Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Josephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Arist.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζα γίνεται ἔαρος μὲν καὶ μετοπώρου μάλιστα, εἶτα καὶ τοῦ θέρους. χειμῶνος δ' ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ᾖ τις ἢ ψῦχος. rescribo igitur, μήτε ὅμοια τῇ παρ' ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνως καθίσῃ, *neque similis ei, quæ alibi cadit, tempestiva & sola*, i. e. *non admixta pluvia*. Annon hæc Gallica nive frigidior sit conjectura, judicent alii.

i Αἰσθόμενος] Αἰσθανόμενος γρ. τ. in *MSS.*

k Μετά τε γυναικῶν] MSS. eo modo, propter מעכם in volumine S. BERN. Sic ex *MSS.* in *Editis* μετά τε γυναικῶν ἀπαγαγεῖν τ.

l Ἀποκλειομένους] Ita *Big. Samb. Casa.* & *Vat.* ὑποκλειομένους ὑπὸ παχ. in *Editis*, versiculi dispendio.

m Μεθ' ἃς τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας.] Exod. 10. 22. non nisi tres dies. REL.

n Τοσαύτας νύκτας,] Ἴσας νύκτας *Hen.* & *Busb.* Tantum itaque spatium denotant Moysis שלשת ימים. Quinimo Jonathan Rabbinus paria sensit cum Josepho isto תלתא יומין קרא פרעה בכוף Ex. c. 10. 24. dein Bosius atque Epiph. εἰ μὴ vel ἢ μή. Verumtamen merum μὴ valet idem, aut quidem præstat. BERN.

o Ἀπολύειν] Ut modo supra. REL.

p Μὴ ταῦτα ποιήσαντας.] An εἰ μὴ τ. vel ἢ μὴ τ. legendum dubitat *Bosius*. veruntamen merum μὴ valet idem, aut præstat.

q Εἰρημένοις,] Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Bas.* & G.) προειρημένοις.

r Σὺν καὶ τοῖς,] Σὺν τοῖς πρ. *Big.* & *Vat.*

s Δεκάτῃ] Josephum itaque nullo merito ἀβλεψίας jam incusat Clariss. Bochartus BERN. Ita *Big Samb. Casa.* & *Vet. Interpr.* cum *Moyse*, Missa Pharisæorum, & *Ezechielo Tragico*. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ perperam legerant *Busb. Hen. Bas.* & G. illa πρὸ τ. δ. Ξ. μῆνος non agnoscunt *Vat.* & *Zonaras*.

t Νισὰν] Ita *MSS.* Νεισὰν in *Editis*.

v Πάντα ἐπικομιζομένους.] Ἁπαντα *Samb.* & *Vat.*

x Ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν.] Φρατρίας δὲ αὐτὸς *Bas.* & *Gen.* Φατρίας δὲ τ' αὐτῷ *Samb.* atque *Busb* pro suavitate Attica. Φοατρίας δὲ ταὐτῷ *Big.* συνέχωνες vertit Judæus alius in *Exagoge*. BERN.

y Ἔφοδον ἔχοντες] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* sed superius inferiusque, ἄφοδον. in *Editis* passim ἔξοδον.

z Κόμας ἀναλαβόντες·] Κόμας *Samb.* & *Vat.*

a Πά-

νοι. ὅθεν νυνὶ ἔτι κζ τὸ ἔθος ἄγοντες θύομεν, τῳ ἑορτῳ [a] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνῃ δ' [b] ὑπερβασία· διότι κατ' ἐκείνῳ τῳ [c] ἐπῆλθεν ὁ Θεὸς [d] αὐτῶν ὑπερβὰς, Αἰγυπτίοις ἐπαπέσκηψε τῳ νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τ πρωτοτόκων κατ' ἐκείνῳ ἔπεσε τῳ νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [e] συνελθόντας πολλοὺς τ περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβαλεῖν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσῆ καλέσας ἐκεῖνος ἀπέναι προσέταξεν· εἰ τ χώρας ἐξέλθοιεν, παύσεσθαι τῳ Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. [f] δῶρεις τε τοὺς Ἑβραίους ἐπίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ ᾧ τάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κζ γειτνιακὴν προὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

sent, tanquam exituri, reliquias carnium exusserunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita sacrificaremus, festum illud Pascha nuncupantes. transitum autem *id* significat; quod illo vespere Hebræos præteriens Deus, pestem in Ægyptios immiserit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, ut Pharaothi persuaderent dimittendos esse Hebræos. Atque ille, accito Moyse, jussit *eos* abire: ratus fore, ut, si ex regione discederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus prosequuti sunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis consuetudinem.

Pascha celebratur.

Hebræorum abscessum magnis donis emercatur Ægyptus.

Ex. c. 12.

ΚΕΦ. ιέ'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγεμένος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξέπεσον, κλαιόντων καὶ μεταμελομένων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τ Αἰγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κζ [g] Λητοῦς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταφθείραντος τὴν Αἴγυπτον. σπουδῇ δὲ ποιούμενοι τὴν [h] ἄφοδον, εἰς [i] Βελσεφῶντα χωρίον τριτάῃ ἡμέρᾳ γίνονται τ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τ γῆς καρπῶν ὑπαρχόντων ἀλφίτοις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ἐπὶ τριάκοντ' ἡμέρας ἐχρήσαντο· πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, [l] καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν μεμισθωμένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τ τότε συμβάσης ἑορτῳ ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, τῳ τ ἀζύμων [m] λεγομένῳ. τὸ μὲν οὖν [n] πᾶν πλῆθος τ μεταναστευόντων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοπεῖσθαι οὐκ ῥᾴδιον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [o] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

Ἐτ illi quidem egressi sunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolim, tunc desertam. illic enim postea condita est Babylon, cum Cambyses Ægyptum devastaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die accesserunt Belsephontem, locum ad Rubrum mare situm. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod essent illa loca deserta, panibus victitabant, qui de farina leviter subacta & exiguo calore percocta facti essent. Atque his ad trigesimum usque diem sunt usi: nam ad longius temporis spatium ea ipsis non sufficiebant, quæ *secum* ex Ægypto attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia.

Letopolim trajiciunt Hebræi, ubi postea Babylon.

Tertia die Belsephontem pervenitum est. Ex. c. 12. & 14.

Azymorum festum ὀκταημερον. Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.

Israëlitæ militaris ætatis exeunt numero 600000. Ex. c. 12.

2. Reliquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moy-

VI. *Exodus Hebræorum, Epocha nobilissima.*

[a] Πάσχα καλοῦντες,] Non præteribis *Φάσκα Big.* & *Casaub.* מסח equidem vocabulum Syriacum aut Chaldaicum expressit Græcis literis Josephus: Græco etiam charactere Evangelistæ & Apostoli N. T. suoque Onceloſus, Uzelides, Rabbinorumque multi πάσχα aut πέσχα, potius quam Moysis מסח, quod est Masorethis enuntiantibus *pesach*, S. Hieronymo *phase*, Samaritis Φάχ, Syris Φέχ, Theodotioni *Φασέχ*. BERN. *Φάσκα Big.* & *Casaub.* Videsis *Theodoreti* Quæst. in *Exodum*, p. 89. & *Casaub.* contra *Baron.* p. 462. Inferius Φάσχα dicitur.

[b] Ὑπερβασία·] Diceres typo festivo ὑπερβάσια. Dein pro τῳ ἐπαύριον *Big. Samb. Casaub.* & *Glycæ*, retulerunt ἡμέραν *Basil. Gen.* atque *Epiph.* non male. Omitto autem τῳ νύκτα *Zonaræ*, tanquam quæsitum. Ibi αὐτῶν ὑπερβὰς tria MSS. Alitor *Basil. Gen. Busb. Hen.* atque *Jo. Zonaras.* Quinimo audi hunc Drungarium, τὸ δὲ πάσχα, ἄλλοι μὲν διάβασιν σημαίνειν φασὶν, ἰώσηπος δὲ ὑπερβασίαν: aut potius Theodoretum in Quæstis, τὸ δὲ πάσχα, ὁ μὲν φίλων ἡμῶν διάβασιν· ὁ δὲ ἰώσηπος ὑπερβασία (Sic MS. Barocc. 123.) ὁ δὲ σύμμαχος ὑπερβασις. ὁ δὲ Θεοδοτίων φασὶχ (MS. φάσεχ: Masoretæ etiam hanc vocem παραξιώσει.) αὐτῷ τῳ ἑορτὴν πεθεκὼς φωνῇ. σημαίνῃ δὲ τὸ ὄνομα τ ἑορτὴν περιβάλλων τῳ σωτηρίαν. Probavit & S. Hieronymus Etymologiam Judæorum; unde in Lexidio S. Phasech, *transgressus* vel *transcensio*. Vide infra l. 3. c. 10. §. 5. Mox τῳ νύκτα neglexit *Epiphanius*. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Casaub. Basil* & *G.* & in *Theodoreti MS. Barocc.* loco jam citato. ὑπερβασίαν *Hen. Busb. Glycas, Syncellus, Zonaras* & *Vet. Interpr.*

[c] Ἐπῆλθεν ὁ Θεὸς] Sic *Big. Samb. Vat. Casaub.* & *Glyc.* ἡμέραν *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

[d] Αὐτῶν ὑπερβὰς,] Ita in quatuor *MSS.* & *Glyca.* αὐτὰς *Basil. G. Busb. Hen.* & *Zonaras.*

[e] Συνελθόντας] Συνελθόντων *Vat.*

[f] Δώρεις τε] Δώρεσι δὲ *Vat.* & mox ὑπὲρ αὐτῷ, dein οἱ δὲ καὶ γ.

[g] Λητοῦς πόλιν,] Plane ad Delta sinistrum, Arabiam versus, ut Strabo docet; cujus Geographica hic profecto Judæus diligenter perlegerat. Urbs ea in Hebraicis literis סכות *Sochoth* nominatur; Arabicis vero العريش, propter Hebræorum prima castra. Petro etenim Monacho minus credendum, qui *Etham* Latopolin interpretatur. BERN.

[h] Ἄφοδον,] Ἀμφοδον *Samb.*

[i] Βελσεφῶντα] Hebraice בעלצפון. Hanc non aliam esse existimo à præsidiaria urbe *Clysmate* seu قلزم *Colzom*, ut Scriptores vernaculi scribunt, ad conum occiduum Sinus Arabici, cujus originationem ab illis frustra expetit Doctissimus Golius. *Suez* سويس deinde est Arsinoes oppidum, quod Clysmati imminet. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* Βετλσεφῶντα. Hanc non aliam esse à præsidiaria urbe *Clysmate* existimat *Bernardus.*

[k] Πεφυρμένοις] Sic in *libris plerisque.* πεφυρμένοις *Hen. Busb.* & *Cedrenus.*

[l] Καὶ ταῦτα] *Al.* καὶ ταύτῳ τῳ πρ. mox illa καὶ πρ. ἀν. ἀ. μὴ π. κ. ἀ. χρωμένοις desiderantur in *Big.* & *Casaub.*

[m] Λεγομένῳ.] Λεγομένων *Vat.*

[n] Πᾶν πλῆθος] Απαν *Samb.* deest *Vat.*

[o] Ἑξήκοντα] Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII.

[p] Τεσσαράκοντα] Vide *Annott.* ad p. 97. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4.

[q] Διακοσίοις] Ita *Basil. Gen. Busb.* & *Hen. Zonaras* etiam deflorator, ὧν ἡ τοῦ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον παροικίας μὴ ἐπιταῦθα διακοσίας καὶ πενταετίδα. Idem postulat periocha hujus libri, aliique epilogismi Josephi. Veterum autem Scribarum prona ῥᾳθυμία dudum factum est, ut denario minus legerint *Epiph. Scholasticus*, necnon è membranis Græcis *Big. Samb.* & *Casaub.* διακοσίοις ἀντὶ τούτοις καὶ πέντε ingrata Pallade, pro διακ. ἀντὶ τοῖς δεκαπέντε ἐπιταῦθα. Annos autem ccccxxx peregrinantis populi Oraculo vetere dictos, inter descensum & περὶ τὰ Assyria relicta atque hunc

Moyſes autem annum tunc agebat octogeſimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam ſecum oſſa Joſephi, prout ille filiis ſuis mandaverat.

Efferuntur Joſephi oſſa. Ex. c. 12. & 13.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egreſſu pœnituit: Regeque ægre ferente, quaſi iſta, *quæ acceperant*, *mala* Moyſis imputanda eſſent præſtigiis, contra eos proficiſci conſtituerunt. Arreptiſque *ſubito* armis & *reliquo* apparatu eos perſequebantur, in *ſervitutem* retracturi ſi modo aſſequi daretur. etenim non amplius eos Deo ſupplicaturos eſſe; quippe quod illis exitus *jam* contigerit. Exiſtimabant etiam facile *ſe* illos ſuperare poſſe, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, curſu incitato *eos* inſequebantur; tametſi illac difficile fuerit iter, non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moyſes autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut ſi Ægyptii, facti pœnitentes, cum infeſtis agminibus illos ſequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati perſolverent: Palæſtinis etiam, quos ob veterem ſimultatem ſibimet infenſos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæſtinam: ſed per deſertum, multis confectis itineribus, maliſque preſſus, Chananæam ingredi voluit. His acceſſere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* ſacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos aſſequuti fuiſſent, ad pugnam ſeſe accinxerunt, eoſque multitudine circumfuſa in arctum redigunt. nam currus ſexcenti eos ſequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum: viaſque *omnes* obſederant, quibus Hebræos è manibus evaſuros eſſe exiſtimabant; inter præcipitia inacceſſa

Hebræos prudenti conſilio propter mare Rubrum circumducit Moyſes. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius conſtabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

celeberrimum Exitum rite comprehendi quidni perſuadeant Samaritarum τὸ ἐξοδικὸν, atque paraphraſes illorum, aut LXXII. Doctores Alexandrini, vel Talmude atteſtante; Demetrius abs illis, tum maxime Apoſtolorum penultimus aut plane princeps S. Paulus, necnon ævo ſequente harum Originum Scriptor, qui itidem ſponte profitetur ad finem hujus libri, ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ὕτως ἕκαστον τούτων παρέδωκα: atque demum, quem in Chronol. S. hoc multa ratione comprobaſſe liquet, ſcientiſſimus Voſſius. Ea etiam amplitudine verba codicis Judaici Exodi c. 12. 40. explicat atque tuetur Reverend. Uſſerius. Joſephi inſuper dicto inhæſit Severus, ubi ait *Populum egreſſum fuiſſe ab eo quo primum Abraham terram Chananeorum acceſſerat, anno trigeſimo & quadringenteſimo.* BERN. Ita *Baſ. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus.* Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) conſentiunt *alii.*

r Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει] *Hen.* & *Busb.* μωυσῆ ϛ γεγόνει cæteri. BERN.

s Ἐπεκέμιζον] Ἐπεκομίζοντο *Samb. Hen.* & *Busb.* Aut verbis *Zonaræ*, ἐν ϛ μωυσῆ τότε ζωὴς ἔτη ὀγδοηκοστὸν· ἀαρὼν ϛ τελοῦντι ὑπερέχε. συνεπόμενοι ϛ καὶ τὰ ὀστᾶ ϛ ἰωσὴφ, πληρῶντες τὸ εὐαγγέλιον ϛ ἀνδρός. BERN. *Al.* ἐπεκομίζοντο.

t Τῶ Μωϋσέως] Τὸν Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.*

v Γεγονότων,] Alii ſic diſtinguunt, γεγονότων ἐπ' αὐτὸς, ἐγγ.

x Καὶ πρὸ ἑκαστον] Ita *Big.* & *Vat.* καὶ παρ' ἑκάστων *Samb.* & *Epiphan.* παρ' ἕκαστον ϛ *Baſ.* & *G.* καὶ παρεκάστοις malit *Bernardus.*

ρον. r Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτη ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ ϛ ἀδελφὸς αὐτ' Ααρὼν τρισὶ πλείοσιν. s ἐπεκέμιζον ϛ καὶ τὰ ϛ Ιωσήφ ὀστᾶ, πάντ' ἐκεῖνα τοῖς υἱοῖς αὐτ' κελεύσαντ.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ὅτι τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθεῖσι μετενόησαν· καὶ ϛ βασιλέως δεινῶς φέροντ, ὡς κ' ϛ γοητείαν t ϛ Μωϋσέως τούτων v γεγονότων, ἐπ' αὐτὸς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα κ' ϖεζικὸν ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτὸς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰ οὐκ ἔτ' αὐτὸς ἐντυγχάνειν τῷ Θεῷ· τὸ γὰ ἔξοδον αὐτοῖς γεγονέναι. κρατήσειν ϛ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων κ' ὑπὸ τ ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. x κ' παρ' ἕκαστον ἀναπαυομένους ἢ χωρήσαντας, ἐπέπτυδον τὴν δίωξιν. καίτοι χαλεπῆς ὔσης ὁδοῦ ἐν τῆς γῆς, ἃ στρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ κ' καθ' ἕνα. Μωϋσῆς ϛ ταύτη τὸς Ἑβραίους ἀπήγαγε, ἵν', εἰ μεταγνόησαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας κ' ϖεζαβάσεως τ ὠμολογημένων ὑπέχοιεν· κ' Δι' y Παλαιστίνας, δυσμενῶς ἐχόντας κ' παλαιὰν ἀπέχθειαν ὄντας, z ὁπωσοῦν ἐβούλευτο λανθάνειν ἀπερχόμενοι. a ὅμορ γάρ ἐστι τῆ τ Αἰγυπτίων χώρᾳ. κ' Δι' τὴν τοῦ μὲν b ἄγεσαν εἰς τὴν Παλαιστίνων ὁδὸν ἀπήγαγε τ λαόν· ἀλλὰ Δι' τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν κ' κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἐπ ϛ κ' Δι' τὰς ἐντολὰς ϛ Θεοῦ κελεύσαντ ἀναγεῖν τ λαὸν εἰς τὸ Σινᾶιον ὄρ, ἐκεῖ ποιήσοντας c τὰς θυσίας. καταλαβόντες ϛ τὸς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαυνόσης αὐτὸς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἐξακόσια γὰ αὐτοῖς ἅρματα εἵποντο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, κ' ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδὸς ἀπέφραττον, αἷς ἔμελλε τὸς Ἑβραίους ὑπελαμβάνειν, d μεταξὺ κρημνῶν αὐτὸς ἀπορρώγων κ' τ θαλάττης ὑπολαμβάνοντες.

y Παλαιστίνας,] Suidas gentilia ambo poſuit, παλαιστικός. ὁ ϛ παλαιστίνης, παλαιστίνος. Sic enim lego. BERN. Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Παλαιστικὸς *Big.* & *Samb.* Παλαιστινὸς habet lib. III: 5. VII: 89. *Herodotus*, ut & alibi *Baſ.* & *G.*

z Ὁπωσοῦν ἐβούλευτο] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀπάγειν ἐν ἐθ. *Big. Samb.* & *Caſ.* ἀπαγαγὼν ἐν ἐθ. *Vat.*

a Ὅμορος γάρ ἐστι] Viderat itaque Joſephus apud hiſtoriæ veræ parentem, l. VII. ἔστι ϛ οἱ φοίνικες (δηλονότι οἱ ἐν τῆ παλαιστίνη) τὸ παλαιὸν οἴκειον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῆ ἐρυθρῆ θαλάσσῃ. ἐνθεῦτεν ϛ ὑπερβαίνοντες, τ' συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν. τ ϛ συρίης τοῦτο τὸ χωρίον κ' τὸ μέχρις αἰγύπτου πᾶν, παλαιστίνη καλέεται. Egregium plane & antiquiſſimum inter Gentes de Exodo Iſraelitarum & de regione Palæſtina teſtimonium. BERN. Egregium plane & antiquiſſimum inter gentes de Exodo Iſraelitarum & de Palæſtina teſtimonium dat nobis *Herodotus*, Lib. VII. c. 89.

b Ἄγεσαν] Ἀπάγεσαν *Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Τὰς θυσίας.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deeſt *Editis.* ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι.

d Μεταξὺ κρημνῶν] Retulit mihi ex Ægypto redux Enemannus, ſe illa via ex Ægypto ad montem Sinai profectum fuiſſe, qua ſuſpicabatur Iſraelitas olim iter feciſſe & deprehendiſſe tractus montium varios ita verſus ſinum Arabicum excurrere, uti mihi ſic depinxit. Vide A. B. C.

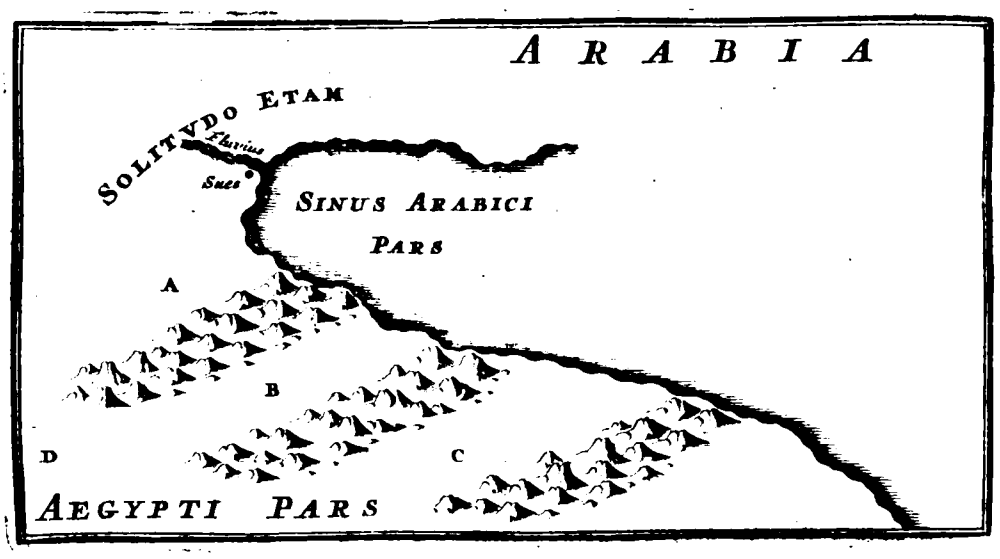

Pu-

νοῦσες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος [c] ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν ἅμα ὄρος τὸν Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σῶμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὺς ἀφῃρημένοι.

δ'. Μήτ' οὖν ὑπομένειν πολιορκουμένων τρόπῳ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς ἀπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε ἀπαίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίσι γὰρ [f] πάντα ἀπολέσθαι καθεζήκεσαν, εἰ μὴ παραδώσουσιν ἑαυτοὺς [g] τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθελουσίους. καὶ τὸν Μωϋσῆν ἠπόρουν, πάντων ἀπολελειμμένοι τῶν ἐκ θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφήτην παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, παραδιδόναι τε [h] σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν ἑκατέρωθεν ἐκ τούτων ἀπονοούντων.

ε'. Μωϋσῆς δ', καίπερ ἀχριαίνοντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, ὅτι αὐτὸς ἐνέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ Θεῷ κατεφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεσχηκότος, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [i] ἡμένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ σὰς ἐν μέσοις, [k] "ἄνδρες ἀνθρώποις, εἶπε, "καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον "ἦν ἀπιστεῖν, ὡς ἐκ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλον- "τα· τὸ δὲ θεῖον νῦν ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας, "μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' ἃ πάντ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, "ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς δου- "λείας ἄνδρες προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. [l] μᾶλλον δ' ἐχρῆν "ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγονέναι βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν "Θεόν· ὃς καὶ [m] τὸ νῦν εἰς ταὐτὸν ὑμᾶς περικεκλεῖσθαι "τὴν δυσχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων [n] ὅτ' οἰκεῖ- "αὐτοὺς νομίζητε σωτηρίαν ἔχειν, ἔνθ' οἱ πολέμιοι, [o] ἐκ "τούτων ῥυσάμενος τήν τε ἰσχὺν ἀποδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, "καὶ τὴν [p] περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. ὁ γὰρ ὀλίγοις τὸ θεῖον "τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [q] οἷς ἂν εὔνουν ἢ δίδωσιν· ἀλλ' "ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνῃ ἐλπίδα μὴ βλέπει πρὸς τὸ κρεῖττον "παροῦσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπισευκότες, ᾧ δύνα- "μις ἐστὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τὸν τηλικούτων "ἀθενείαν καταψηφίσασθαι, μὴ [r] καταπέπληχθε τὴν "Αἰγυπτίων παρασκευήν. μήδ' ὅτι [s] θάλασσα καὶ κα- "τόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχοντα, διὰ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· ἡμῖν γὰρ ἂν καὶ "ταῦθ' ὑμῖν πεδία διὰ θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέ- "λαγος.

& mare concluſos tenentes. nam in illud procurrit mons, præruptus & invius, fugamque prohibens. Hebræos itaque montem inter & mare obſidione premebant, caſtris ad hoc oſtium poſitis; ut ipſis præcluderetur exitus ad planitiem.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis præter *aſperiorem* pereundi ſpem ſupererat, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſem etiam incuſarunt, ſignorum obliti quæ pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, ut Prophetam *ad bene ſperandum* hortantem, & ſalutem illis pollicentem, præ incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus & mari ſimul & hoſtibus circumquaque incluſi, nec de ulla exhiſce effugiendi via cogitarent. *Hinc ejulatus Hebræorum & tumultus, ſpes nulla. Ex. c. 14.*

5. Moyſes autem, utut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque * ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui & alia *omnia* quæ prædixerat pro eorum libertate præſtiterat, & tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſervitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, ſi in præ- "ſenti res veſtras bene geſſerint, haud æquum "eſſet diffidere, veluti ad caſdem in poſterum "gerendas minus idoneis: nunc vero de Dei pro- "videntia vos deſperare, ſummæ eſſet dementiæ; "qui omnia *ea* in vos contulit, quæ per me pro "ſalute *veſtra* ac liberatione à ſervitute etiam nihil "ſperantibus promiſit. Magis autem oportet vos, "in anguſtiis ut putatis conſtitutos, Deum auxi- "liatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc lo- "cum nunc concludi voluit, ut, cum neque voſ- "metipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his dif- "ficultatibus vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos "eripiendo cum ſui potentiam oſtenderet tum cu- "ram ejus in nos *ſingularem*. Deus enim iis, quos "benevolentia proſequitur, parvis in rebus ſuum "non accommodat auxilium: ſed tum demum, "cum videat hominibus nullam ſupereſſe ſpem "*cogitationemque* meliorum. Unde vos tali adju- "tore fretos, qui & parva in magna poteſt extol- "lere, tantarumque copiarum vires imminuere & "debilitare, ne terreat Ægyptiorum apparatus. "neque propter fugam mari & montibus à tergo "impeditam de ſalute deſperate: nam & iſti, Deo "*ita* volente, vobis erunt in planiciem, & mare "vertetur in terram. *Salutis Divinæ impatientem populum vix compeſcit Moyſes. Ex. c. 14.*

CAP.

Putabat ipſe Iſraelitas jam ad ſolitudinem Etam provectos (vide Exod. 13. 20.) quum juſſi ſunt a Deo regredi (vide Exod. 14. 2.) & inter Migdol & mare caſtra metari & quum fugere non poſſent niſi per mare, fuiſſe in loco hic per B indicato, ubi concluſi erant hinc & inde montibus, & ab anteriori parte, ubi D eſt, Pharaonis exercitum fuiſſe. Poſſet tamen, mea ſententia, credi eos fuiſſe in A. Hinc etiam doceri evidenter putabat, qua ratione dici poſſet in Etam fuiſſe Iſraelitas, antequam tranſgreſſi erant mare, & in Etam veniſſe poſtquam mare tranſierant. Narrabat porro ſe circa urbem Sues, quam dicebat eſſe debere neceſſario veterum Heroopolin, quod alio loco in vicinia eſſe non poſſet, cymbula fluvium trajeciſſe. REL.

e Ὁδῶν ἄπορον,] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ὁδὸν ἄπορον. καὶ φ. ἀπολαμβανόμενοι τ. ἰ. τῇ προσβολῇ τῇ πρὸς θαλ.

f Πάντα ἀπολέσθαι] Mox καθεζήκεσαν vulgarius *Hen.* & *Busb.* BERN. Πάντως *Big.* & *Vat.*

g Τοῖς Αἰγυπτίοις] T. A. ἑθελεσίοις *Big.* τὸ κατ' Αἰγυπτίοις ἑθελεσίοις *Samb.* atque ita *Vat.* niſi quod τῷ habeat pro τό.

h Σφᾶς] Σφὰς *Samb.* & *Hen.* Mox θαλάττῃ περικεκλεισμένων libri plerique, ſæpius tamen per ſibilum. Ibidem *Hen.* & *Busb.* θαλάσσαις περικεκλεισμένων. BERN.

* *Suam contra Deum ſententiam tulit*;] Ita placuit interpretari vocem κατεφρόνει. eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρόνησιν explicat *Scholiaſtes.*

i Ἡμένους,] Ἡσυμένους *Vat.*

k Οὐδὲ ἀνθρώποις,] Οὐδὲν εἶπε *Vat.*

l Μᾶλλον δ' ἐχρῆν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον ἢ χρὴν ὑμᾶς ἀπίστως γεγονέναι β.

m Τὸ νῦν εἰς ταὐτὸν] Illud τὸ abeſt *Big.* & *Samb.*

n Οἱ' οἰκεῖθ' αὐτοὺς] Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' ἔδ' αὐτοὺς *Big.* ὅτε ἔστ' αὐτοὶ *Baſ.* & *G.* malo ὅθ' ἔθ' αὐτοί. BERN.

o Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων.

p Περὶ ἡμᾶς προνοίαν.] Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.*

q Οἷς ἂν εὔνουν] Sic in *MSS.* in *Editis* ὅταν εὔνουν δίδ.

r Καταπέπληχθε] Ita *Big.* καταπεπλῆχθαι *Baſ.* & *G.*

s Θάλασσα] Ita *Samb.* & *Vat.* θάλασσα καθέστηκεν ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* θάλασσα καθέστηκεν ὑμῖν, ὄρη τε *Baſ.* & *G.*

VII. CAP. XVI.

Quomodo mare, ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ἡ θάλασσα, τοῖς Ἑβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τ Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, Φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχεν,

Oratio Moyſis ad Deum pietatis ac fidei plena.

HÆc cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, &, perſequendi labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre è re ſua eſſe exiſtimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, ut auxilio ſibi foret & adjumento, invocat, hiſce verbis: "Tu quidem, ô Domine, "minime ignoras, quod fruſtra viribus aut cogi"tatione humana nitimur, ut mala præſentia vi"temus atque effugiamus. Sed jam tuum eſt ali"quid plane ſalutare exercitui expedire, qui tuæ "obſequendo voluntati Ægyptum reliquit. Nos "enim, alia omni de ſpe dejecti, & conſilio de"ſtituti, ad te ſolum confugimus, opem tuam "implorantes: & *jam* ſuſpenſis animis exſpecta"mus quid tua nobis conſtituat providentia, ut "ex Ægyptiorum ira furentium manibus eripia"mur. Quicquid autem hoc ſit quam ocyſſime "veniat, tuam nobis potentiam oſtendens: atque "populo, ex rerum deſperatione in pejus labenti, "animos reſtitue, & in ſalutis ſpem fiduciamque "erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, quam "quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem "eſt mare, tuus vero & mons qui nos circumdat. "Ita ut hic quidem, te jubente, aperiri poſſit; "mare vero in terram converti. Poſſumus etiam "per aërem ſublimes ferri & evadere, ſi eo modo "nos ſervari velit tua potentia.

Τοσαῦτα εἰπὼν ἦλθε αὐτὸς [e] ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τ Αἰγυπτίων ὁρῶντων. [v] ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ τεταλαιπωρημένοι τ διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην [x] ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δ' πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαὸν τὸν βασιλέως [y] τ Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐπάλλ [z] λέγων· "ἴσθ' αὐτὸς μὲν ἀγνοεῖς, "[a] ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τ παρόντων ἔστι κρεῖ"ττον καὶ κατ' ὑπόνοιαν ἐστὶν ἀνθρωπίνην. ἀλλ' [b] ἤδη "τι πάντως σωτήριον σπουδῇ, [c] τῷ κρείττονι τὸν βέ"λτιστον ἀφέντα τὴν Αἴγυπτον, σὸν ἔργον ἐπιτελεῖν. ἡμεῖς "τε ἄλλων ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς σὲ "μόνον [d] καταφεύγομεν· καὶ εἴτε θεῶν τ σῶν "ἀφροσύνῃ ἔλθοι ἐξαρπάσαι [e] τ Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς "δικαίαν ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δὴ τοῦτο ταχέως, τὴν "σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· καὶ τ λαὸν, ὑπὸ ἀνελ"πιστίας καταπεπλωκότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάρσιον εἰς "εὐθυμίαν, καὶ τὸ πρὸς τ σωτηρίας θάρσος. [f] ἐν σοὶ "ἀλλοτρίοις δ' ἐσμὲν τοῖς ἀπόροις· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θά"λασσα, σὸν δὲ τὸ προκλεῖον ἡμᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιγῆναι "μὲν τοῦτο σὸν κελεύσαντος, ἁπόρρωγῆναι δὲ καὶ τὸ πέλα"γος. εἶναι δὲ ἡμῖν ἀπόδρασιν καὶ δι' ἀέρος, δόξαν "ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τ τρόπον.

Mare rubrum virga percuſſum ſinu patente refugit.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; &, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebræi. Moyſes autem Dei præſentiam perſpiciens, & mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: juſſitque Hebræos ſequi, ſemita incedentes à Deo patefacta, tam de hoſtium eos inſectantium periculo ſibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

Β'. Τοσαῦτα εἰπὼν ἐπάταξε τύπῃ τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ [s] ὑπὸ τ πληγῆς ἀνεκόπη· [g] καὶ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφῆκε τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις εἶναι καὶ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τ ἐπιφάνειαν τ Θεοῦ, καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τ ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν [h] αὐτῇ· καὶ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι δι' θείας ὁδοῦ ποιούμενος τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τ παρόντων πολεμίων κρίνων καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præſentia ſe fretos exiſtimantes, primum inſanire viſi ſunt Ægyptiis, ut qui in manifeſtam ſeſe conjicerent perniciem. Poſtquam vero eos ſatis ſalvos longius aliquanto proceſſiſſe conſpexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſis in tranquillum cederet mare: & præmiſſis equitibus *in vada* deſcendebant. Hebræi vero, dum illi arma inducrent & aliquantiſper id agendo morarentur, in adverſum littus incolumes evaſerunt. Unde & Ægyptii ad eos perſequendos facti ſunt audaciores, ac ſi foret ut illi ſimiliter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam temerint Hebræis ſolis conſtitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium ſalutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam univerſus Ægyptiorum exercitus *in*

Rex Ægyptius, mox eoëuntibus aquis ſimul atque cælo ruente, cum omni exercitu deletus eſt. Ex. c. 14. &c.

γ'. Τῶν δὲ σὺν οἰκουμένων, ἀλλ' ἐρημένων μὴ παιδὸς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν [i] αὐτοὺς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς δῆτα προδήλου ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ' ἐώρων ἀβλαβεῖς δὴ τὸ πολὺ προκεχωρότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυσχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτούς, ὡς κἀκείνοις ῥεμήσοντος πελάγους· καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους καὶ τὸ χρόνον εἰς [k] τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν [l] δῆτα τὸν ἀντιπέρας γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ θαρσαλεωτέρους [m] συνέβαινε πρὸς τὸν διώξιν, ὡς ἴδοι δὴ αὐτῶν πασομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγυμνωμένην, ἀλλ' οὐ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τ κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῶν τοιούτων ὁρμημένοις [n] χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τ Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, δῆτα-

[s] Ἐπὶ τὸν θάλασσαν,] Ἐπὶ θάλατταν *Vat.*

[t] Ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψει τε γὰρ ὄντων, καὶ *Big.* ἐν ὄψει γὰρ ὄντων, καὶ *Baſ.* & *G.*

[x] Ὑπερβάλλεσθαι] Ὑπερβαλέσθαι *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda.

[y] Τὸν Θεὸν ἱκέτευε,] Articulum dedimus ex *MSS.*

[z] Λέγων·] Οὕτως poſt λέγων adjiciunt plerique *MSS.*

[a] Ὦ δέσποτα,] Illa ὦ δέσποτα deſiderantur in *Editis* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἤδη τι πάντως] Εἰ δή τι *Big.* & *Samb.*

[c] Τῷ κρείττονι τὸν βέλτιστον] Articulum negligit *Vat.*

[d] Μόνον καταφεύγομεν·] Μόνον non agnoſcit *Vat.*

[e] Τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς] Τῆς τ Αἰγ. *Vat.*

[f] Ἐν σοὶ ἀλλοτρίοις] Οὐκ ἐν ἀλλ. *Vat.*

[g] Καὶ, εἰς ἑαυτὴν] Maris à Moyſe diſciſſi fama quædam ad Ichthyophagos uſque pervaſit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hiſt.* l. 3. p. 174.

[h] Αὐτῇ·] Ἐν αὐτῇ *Vat.*

[i] Αὐτοὺς Αἰγύπτιοι] Εἰς αὐτοὺς *Samb.* forſan εἰσιόντας.

[k] Τοῦτο τρίβοντας] Ita *MSS.* τοῦτο *Baſ.* & *G.*

[l] Ἐπὶ τὸν ἀντιπέρας] Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* εἰς τὸν ἀντιπέρας *Baſ.* & *G.* ἐπὶ τὸν ἀντιπέρας *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egreſſos eſſe, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8.

[m] Συνέβαινε] Eodem modo in *MSS.* συνέβαλε *Baſ.* & *G.* vitio forſan Typothetarum.

[n] Χρήσασθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσθαι.

ὑπὸ

ὑπεχεῖτο πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ ἀνακαλυπτόμενος ὑπὸ πνευμάτων κατῆσε τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ ° προσεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ ἐνεπλέχθησαν. ὅλως δ' οὐδὲν ἦν τὸ ἐπ' ἀπωλείᾳ τῶν μᾶλλον Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ἅπαντες ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τὸ συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τοὺς δ' Ἑβραίους P οὐδὲ κατασχεῖν ἦν ὑπὸ τῇ χαρᾷ τὸ ἀπροσδόκητον σωτηρίας καὶ τῆς τῶν πολεμίων ἀπωλείας· βεβαίως νομίζοντας ἐλευθερωθῆναι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τοῦ Θεοῦ ἅπαντας ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τοῦ κίνδυνον q ἅπαντες ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκοπασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύσονται τοσοῦτον ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ r παιδιᾶς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τὸ δυνατείας ὄχαρισίαν προσεῖχον, ἐν s ἑξαμέτρῳ πόνῳ πεποίηκεν.

ε'. t Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἅπαντα ἕκαστον τούτων παρέδωκα. v Θαυμάσῃ δ' μηδεὶς τὸν λόγον τὸ προσδόκητον, εἰ δικαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, x εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε y καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας z χθὲς καὶ πρώην γεγονόσιν ὑποχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλως οὐκ ἔχουσι παρέσχε τοῦτο δι' αὐτοῦ, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν a τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι. περὶ μὲν οὖν τούτων b ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τοῦ βίαιος τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο c ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ὅπῃ τὸ Σιναῖον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σώτρα τοῦ πλήθους ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ d προείρητο.

Τέλος τοῦ βιβλίου δευτέρου.

vadæ intrasset, rursus se diffundit mare, & cum impetu à ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circundatos obruit. Imbres etiam de cœlo descenderunt, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: insuper & fulmina *crebro* jaculabantur nubes. Ad summam concursus erat omnium, quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos opprimebat caliginosa & tenebricosa. Ac isti quidem universi adeo perierunt, ut nec nuncius cladis ad domi relictos reverteretur.

4. Hebræi autem vix se præ gaudio continuerunt ex tam insperata salute & hostium strage; existimantes semet in firmam stabilemque libertatem vindicari, nemine superstite qui illos in servitutem retraheret, præsertim cum Deum manifesto adeo sibimet in subsidium venientem habuerint. Et illi quidem ipsi, quod periculum ita effugerint, hostesque præterea maximo post hominum memoriam supplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses canticum in Deum componit versibus senariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ. *Gaudiis exsultant Hebræi, & hymno nobilissimo Dei laudes celebrat Moyses.*

5. Et ego quidem prout sacris in libris scriptum repperiebam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, si antiqui homines & malitiæ expertes in maris scissura viam ad salutem invenerint, sive Dei voluntate sive sponte naturæ: quandoquidem heri & nudiustertius * iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Persarum imperium evertendum uti decrevisset. id quod & omnes testantur, qui Alexandri res gestas scriptis mandarunt. At enim de his quisque, ut libuerit, sentiat.

6. Postera vero die cum æstus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejecisset, ubi tum Hebræi castra posuerant, Moyses, hoc ipsum conjiciens Dei providentia factum esse, ne posthac arma desiderarent, ea colligens, iisdemque tegens munienque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic sacrificaturus, & munera pro salute populi oblaturus, prout ipsi antea imperaverat Deus. *Israelitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyses.*

Finis Libri secundi. ΤΑΔΕ

o Προσεξαπλούμενος] Sic in plerisque *MSS.* ὡς ἐξαπλούμενος *Samb. & Cas.* προεξαπλούμενος *Bas. & G.*

p Οὐδὲ κατασχεῖν] Οὐ κατασχεῖν ἦν *Vat.*

q Οὕτως σκοτεινὴς,] Οὕτως σκοτεινὴς, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύσονται τῶν προσθεν. ἀνὰ νύκτα καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.*

r Παιδιᾶς] Παιδείας *Big. Bas.* & *Gen.* παιδιᾶς ex re, *Hen. Busb. Cas. Samb. Burius, Schotanusque*, præter tres libros *Regios.* Mox εὐωδίαν ὄχαρισείαν *Bas.* & *Gen.* aut de priore *Hen.* atque *Busb.* & aliquot codd. *Gallici.* BERN. Ita ex *MSS.* παιδείας *Bas.* & *G.*

s Ἑξαμέτρῳ] Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadvers. ad *Eusebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroïcum. Vide *J. Crojum* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hist. Lit. p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p. 207. Vertitur *Senariis.* Minus recte, ut constat ex Lib. VII. p. 216. Edit. *Bas.* p. 92. HUDS. Nunc ignota plane est ratio carminum Hebraicorum. REL.

t Ἐγὼ μὲν] Vide *Relandi* Palæstin. p. 277.

v Θαυμάσῃ] Θαυμάσῃ δ' *Samb.*

x Εἴτε κατὰ βούλησιν] Hac de re videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaëm. p. 301, 309.

y Καὶ τοῖς περὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* καὶ περὶ τ. Commentus est *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæst. Alnet.* l. 2. c. 5.) Neptuno, super fluctus currum agenti, mare aquas diduxisse. ubi (*sc.* ad *Iliad* γ'.) notat *Eustathius*, scriptum reliquisse *Callisthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam solum patefecisse, sed tanquam regem esse veneratum aquis assurgentibus & intumescentibus. quo exemplo usus est *Josephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigiosæ maris scissuræ fidem.

* *Iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit*] Al. *Alexandro Macedonum regi cessit* &c.

z Χθὲς καὶ πρώην] Ἐχθὲς *Samb.* & *Vat.*

a Τοῦ Θεοῦ θελήσαντος.] Ita visum est etiam *Appiano* de *Bell. Civ.* l. 2. *Arriano* de *Exped. Alex.* l. 2. sed error revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui scribit Alexandrum maris æstu observato exercitum transmisisse &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* suasoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674.

b Ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.] Hoc loquendi modo non indicat Josephus, se dubitare, verumne sit, quod dicitur de transitu Israelitarum per Mare Rubrum: sed tantum, quia Gentibus scribit, his verbis utitur, ut si hæc iis fidem superare videantur, suo fruantur arbitrio, nec propterea a legendis reliquis, quæ traditurus est, absterreantur. Nam ipsum non dubitasse hac de re, satis ostenditur ex modo quo narrat, & quod ex Sacris Voluminibus se hæc edoctum testetur. Infra lib. III. cap. 10. utitur eodem loquendi modo, postquam dixerat falso credi Mosen & Israelitas ob lepram Ægypto pulsos, περὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ, σκοπείτω. Num & hoc incertum esse ibi dicere voluit, Sic lib. III. 4. ubi de adscensu Mosis in montem Sinaï *de illis*, inquit *quisque sentiat, ut volet.* Ita eadem clausula librum hunc terminat, agens de divinitate legum Mosaicarum. Antea lib. I. cap. 4. Ubi de Noacho quod tantus natu diem obierit, eadem verba usurpat, &, uti hic, exempla ex historiis Gentium profert, ut probabilior ipsis res fiat. Ita & lib. IV. 6. de Bileamo. Infra quoque cap. 4. libri octavi, postquam dixit solos esse Judæos inter Syros in Palæstina qui circumcidantur quod δῆλον est, quod liquido constat: addit tamen, *de his quisque, ut volet, arbitretur.* Sic librum decimum & decimum octavum iisdem verbis terminat. confer & lib. XII. cap. 13. in fine & lib. XIX. cap. 1. Quum his verbis tam frequenter uti soleat in libris Antiquitatum, non memini in libris de Bello vel semel illa legisse. Quod si me fugerit, id tamen puto in caussa esse, quamobrem toties in libris Antiquitatum legatur, quod hos in usum Gentium scripserit. Possemus ex aliis scriptoribus, qui iis verbis usi sunt in rebus certissimis, uti sane ipsis persuasum erat, hoc quicquid est, confirmare, nisi rem ad liquidum esse perductam putaremus. REL.

c Ἐκδιδούσης,] Εἰσεδιδούσης *Cas.* & *Vat.*

d Προείρητο.] Ita in *MSS.* in *Editis* προείρηται.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ.

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [b] Ως Μωϋσῆς τ̃ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτ8 ἀναλαβὼν, ἦκεν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρ@, πολλὰ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

1. *Quomodo Moyses populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.*

β'. Ως πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ [c] Ἰσραηλῖται τλὴ πολλὴ τ̃ στρατιᾶς ἀπέβαλον [d] πληθύν.

2. *Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti sunt, & Israëlitæ magnam exercitus sui partem amiserunt.*

γ'. Οπ τ̃ πενθερὸν αὐτ̃ Ἰοθόρλω Μωϋσῆς, ἀσπαζόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

3. *Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.*

δ'. Ως ὑπέθετο διατάξαι τ̃ λαὸν αὐτῷ κ̃ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄπαξλον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστε τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κ̃ τὴν ἔ πενθερο̃ διάνοιαν.

4. *Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum dividerit, præfectosque designaret qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.*

ε'. Ως ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρ@, καὶ λαβὼν παρὰ ἔ Θεο̃ τὺς νόμυς τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

5. *Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.*

ς'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν κατεσκάσατο ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν ἔ Θεο̃, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

6. *De tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.*

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ ἔ ἀρχιερέως· περὶ τ̃ ἔ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τ̃ ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τ̃ ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τ̃ ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

7. *Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis: de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.*

η'. Ως ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἦκεν τ̃ λαὸν εἰς τὰς ὅρας τ̃ Χαναναίων, καὶ τὰς κατασκεψομένας αὐτῶν τήν τε χώραν καὶ τ̃ πόλεων τὸ μέγεθ@ ἐξαπέστειλεν.

8. *Quomodo Moyses castris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quosdam dimisit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.*

θ'. Οπ τ̃ πεμφθέντων μ̃ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων σὺν ἀξιομάχυς αὐτὺς, ἀλλὰ τὴν τ̃ Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν· τὸ πλῆθ@ παραχθὲν ἐ πεσὼν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν [e] ὡς τε καταλεῦσαι ἔ βραχὺ μικρὸν τ̃ Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι δουλεύειν διεγνωκότες.

9. *Qui missi fuerant, post XL. dies reversi, suorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculsa & in desperationem acta, ad Moysem lapidandum incitaretur, consilio inito de reditu in Ægyptum ad serviendum.*

ι'. Καὶ ὡς ὑπὲρ τούτω Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τ̃ Θεὸν αὐτοῖς ὑπὲρ ἔτη [f] τεσσαράκοντα, τὴν ὑπὲρ τ̃ ἐρημίας διατριβὴν, μεμῆφεν ὠργῶσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν [g] τὴν Χαναναίαν.

10. *Utque Moyses, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in solitudine, illis succensere: & neque in Ægyptum reversuros esse, neque occupaturos Chananæam.*

---

a Εν τῇ τριτῇ] Ita ex *Samb.* edidit *Hudson.* At *Bernardi* aliorumque editiones reliquique libri ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ Ιωσήπυ ις.

b Ως Μωϋσῆς] Capitum periochas desumpsi ex *Codd. Samb.* & *Big.* placuit tamen vulgata hic subjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τ̃ λαὸν ἐξ Αἰγύπτ8 ἀπὸ τὸ Σινᾶιον ὄρ@ ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τ̃ τ̃ Ἀμαλήκι ὧν κ̃ συμμάχων ἥττης, καὶ ὅσων ἐν τ̃ πολεμίων λείας Ἰσραηλῖ̃ται ἐκράτησαν. Κεφ. γ'. Πείσας συμβουλὰς Ραγουήλ@ τῷ γαμβρῷ Μωϋ ἡ ἔδωκεν. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς τὸ Σινᾶιον ὄρ@, καὶ λαβὼν παρὰ Θεο̃ τὰς τ̃ δέκα λόγων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτὰς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἃ μεταφερομένη ταῖς ὁδοῖς διέφερεν. Κεφ. ς'. Περὶ τ̃ κιβωτο̃, ἐν ᾗ Μωϋσῆς τὰς νομικὰς πλάκας ἐναπέθηκεν. Κεφ. ζ'. Περὶ τραπέζης καὶ λυχνίας χρυσῆς καὶ βωμῶν τ̃ ἐν τῇ σκηνῇ. Κεφ. η'. Περὶ τ̃ τ̃ ἱερέων καὶ τ̃ ἀρχιερέως στολισμο̃. Κεφ. θ'. Περὶ τ̃ τ̃ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ ἃ τισι τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἱερουργοῦσι νενόμισται. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν καὶ τοῖς καθαρμῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι καὶ ἄλλοι τοῖς πολεμικά. Κεφ. ιβ'. Σύστασις τ̃ Μωϋσέως διαθήκης, καὶ τ̃ ἐπιτιμίων κολάσεις. Κεφ. ιγ'. Π. ἐὰν καταφρονῶσιν οἱ ἐξισοῦσθαι τοῖς Χαναναίοις γλῶ, καὶ ἐπανελθόντες τὰς Ισραηλίτας ἐξεφόβησαν.

c Ισραηλῖ̃] Vocem Ισραηλῖ̃ addidi ex *Epiphanio.*

d Πληθυν.] Deest *Big.*

e Ως τε καταλεῦσαι μικρὸν καταλεῦσαι] Mox *Big.* διαλῦσαι, non male. Dein ἐποιήσατο ὠργίας *Big.* BERN. Perperam καταλῦσαι in *Big. Epiphanius* vertit, *paulatim Moysem desereret.* Lege ex Cod. *Vatic.* ὡς τε καταλῦσαι μικρὸν τ̃ M. HUD. in *Add.* Legebatur ante ὡς τ̃ M.

f Τεσσαράκοντα,] Sequentia (quibus nulla apposita erant commata in *MSS.*) ita distinguenda esse censeo, nisi quis malit ὠργίας pro ὠργῶσθαι.

g Τὴν Χαναναίαν.] Vel cum *Big.* τὴν Χαναναίων.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[a]ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [b] ἐτῶν β'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER TERTIUS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

ΚΕΦ. α'.

[c] Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· πολλὰ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ἦ τοῖς Ἑβραίοις τὸ σωτηρίας ἔτυχε γεγονέναι, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτοὺς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα πέλεως οὖσα ἔρημος, καὶ τὸ πᾶν τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, ἀπαίζουσα ἦ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔγχαλον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώπῳ τι θαλάττειν ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλο τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, [d] καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς ἰδεῖν ὄν, τι καὶ φύσιν καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην ἦ οὖσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὁδὸν, ἐτέρᾳ ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπιφέροντο δ' ἐκ τῆς προοδοιπορημένης ὕδωρ, ἧ πρατηγῷ κεκελδικότος· καὶ τότε δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐπιόντι τὴν ὑδρείαν ὀλιγώνως ἀφὶ σκληρότητα [e] τῆς γῆς. καὶ τὸ διεσκόμενον ἦ πικρὸν ἀλλ' ἐ πότιμον ἦν, καὶ τῶτο ἦ ἀπάνιον. ἀφικνοῦνται ἦ τῶτον ὁδοῦντες τὸν τρόπον [f] περὶ δείλην ὀψίαν [g] εἰς Μαρὰ τόπον, ἔτως ἀφὶ τὴν ἧ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μάρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι παλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τροφῆς ἀπορίᾳ, [h] καὶ γὰρ καὶ τότ' αὐτοὺς πλέως [i] ἐπιλελοίπει, καταμένουσι. [k] φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ μᾶλλον ἔμειναν· ἀφ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βεβαιοῦσαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς ἀθυμίαν ἐν ἐκείνοις εὑρεῖν τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἤκουον ἀφὶ τῶν [l] ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζειν εἶναι· πικρὸν

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

CUM autem hoc modo inſperata Hebræis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum uſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis juſſu, ſecum deferebant ex locis, quæ jam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraica* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanſerunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis utpote locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nul-

famſitlcu-loſam Arabiam patiuntur Hebræi.

---

a Βιβλίον Τέταρτον.] *Al.* λόγος τέταρτος.

b Ετῶν β'.] Ita *Busb. Big. aliique.* ἐτῶν μ'. *Samb.* proclivi errore. ἐτῶν νϛ'. aut νϛ̃. *Baſ.* & *Hen.* immodice.

c Ως Μωϋσῆς] Propoſuit autem vice veteris lemmatis Editor *Baſ.* & abs illo *Genevenſes* hæc verba, Πῶς μωυσῆς τὸν λαὸν ἐξ αἰγύπτου ἀπὸ τὸ σιναῖον ὄρος ἐξήγαγε. Mox Παραδόξως *Hen.* dein Οὕτως *Samb.* ubique præ litera conſona. Subinde σίναιον idem liber, & *Hen.* & *Busb.* σιναῶν reliqui omnes. BERN.

d Καὶ νοτερὸν] Κατώτερον (prout in ora *Cod. Samb.*) legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

e Τῆς γῆς.] Articulum omittit *Vat.*

f Περὶ δείλην ὀψίαν] Veſperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaſerant. BERN.

g Εἰς Μαρὰ τόπον,] Εἰς μαρὲ τὸν τόπον *Samb.* εἰς τόπον μὲν pro μαρὲ *Hen.* & *Busb.* μαρὲ autem ſcripſit Joſephus ſemel iterumque, toties *Mar* Interpres Scholaſticus. Quis autem Hebraizantium neſcit tam מר *Mar* quam מרה *Marah* apud S. Scriptores ſignificare τὸ πικρόν: aut impotenter talia objici à Schotano Zonaraque, καὶ ὅτως ἐλθόντες εἰς τόπον ἀφικνοῦνται) ἐν ᾧ φρέαρ ἦν, ἀφ' τὸ ὕδωρ ἀφὶ πικρίαν ἀποῦν· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἀπ' ἐξύδου βιβλίου (ἀλλὰ καὶ τῶν ἀριθμῶν) μαρὰ (l. μερρὰ ex LXX.) ὀνομάζεται. ὁ ἦ ἑρμηνεὺς μαρὲ αὐτὸν καθ' ἑλληνίδα διάλεκτον τῶν ἑβδομήκοντα συγγραφεύς. Idem locus Syris Arabibuſque *Mariri* nuncupatur, atque etiam *Morath* Syris, nec non *Amari fontes* Plinio de Natura. BERN. Collatio manu *Iſ. Voſſii* facta ad *Edition. Baſ.* ab hoc Libro incipit, & pergit uſque ad Cap. VI. Lib. VIII., verum non additur, ex quo Codice ſit deſumta. Legit illa quoque hoc loco τὸ τόπου. HAV.

h Καὶ γὰρ] Ita *Big.* καὶ γὰρ τότ' *alii.* HUDS. Coll. *Voſſ.* καὶ γὰρ τοτ' ἐκ αὐτοὺς. HAV.

i Επιλελοιπει,] *Al.* Επιλελειπει.

k Φρέαρ γὰρ ἦν,] *Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec ſufficere* &c. ac ſi legiſſet φρέαρ γὰρ ὦν δεινὸν μάλα· ὃς οὐ αὐτὸ μόνον.

l Εξερευνώντων] Ita (Coll. *Voſſ.*) *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξαρνούντων *Baſ.* ἐξανυόντων *Gen.* HUDS. *Baſ.* ἐξαγνεύοντων. Vet. *ab exploratoribus.* f. ἐξαπόντων. COCC.

nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, ſive amarum puteorum, injecta aſſula edulcat Moyſes a Deo doctus. Ex. c. 15, 23. Num. c. 33, 1. Eccleſ. c. 38, 5.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex & virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiæ opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe convertit, ut aquæ vitio præſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque *illi* hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebræis, Deum preces ipſius exaudiviſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad juſſa ejus exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus eſſet ut aqua in melius mutaretur, jubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evaſit.

Apud Elim ſtationem populus conſedit ſub die tricеſimo ſui erroris. Ex. 15, 27. Num. c. 33, 9. Et Severus l. 1. c. 27.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim perveneruntè longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam & palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmæ enim illæ, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet & arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo & aquæ emerſio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, ni-

Ἢ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ ⸂ἄποσον [m] ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ ⸂καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ὁρῶν δ' ὁ Μωϋσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ ⸂δι' πράγματος τὸ ἀναπλεκτον· [n] ὁ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τ' ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, [o] ἀλλὰ διέφθαρε τὸ κατ' ἐκείνους γηναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀδυνέτου τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις ὢν, τῷ συμφορᾶν τῷ [p] τ' ἁπάντων ἰδίαν αὐτὸ ποιούμενος. καὶ γὰρ ἐφ' ἕτερον τινὰ σωτέρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιορᾶν, ἀλλ' ἐκπορίζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τ' Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τ' παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς ⸂παρασχεῖν. καὶ καταννεύσαντος ⸂δ' Θεοῦ τῷ χάριν, λαβὼν [q] ⸂ἀποτομίδος τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ [r] μέσην, καὶ κατ' μῆκος τῷ τομὴν ποιησάμενος· ἔπειτα μηδεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους τ' Θεὸν ἐπήκοον [s] αὐτοῦ τ' δεήσεων γεγονέναι, καὶ ⸂παραχθῆναι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον [t] ἐπιθυμοῦσιν, ἂν ⸂μόνος τὰ ⸂ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ ⸂προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτῶν, τί καὶ πλείωσιν ἂν [v] μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τοὺς ἐν ἀκμῇ ⸂σθένους ὄντας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ⸂ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι πότιμον αὐτοῖς ⸂προσκενωθέντος ⸂δ' πλείονος. καὶ οἱ μὲν [x] ἐπίθοντο· τὸ δ' ὑπὸ τ' συνεχῶν πληγῶν [y] γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἀραντες δ' ἐκεῖθεν εἰς [z] Ηλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀφθῆναι· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· [a] πλησιάζουσι δ' ἀπηλέγχετο πονηρά· καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες ὀ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι διὰ ὕδατος ⸂ἔνδειαν, ψαφαρᾶς δ' παντὸς ὄντος χωρίου· ἔτι γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὄσων τ' ἀριθμὸν, [b] νοτερόν τι καὶ πρὸς [c] ἄρδυσιν αὐτοῖς [d] δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλύσαι μηδ' ἀναχεῖν, [e] ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμω-

μενοις

[m] Ην,] *Al.* εἶναι. HUDS. Leg. ἦ. Vet. *exiſtebat.* COCC. Ita & Coll. *Voſſ.* & *Big.*

[n] Οὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς,] Ita *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Οὐ γὰρ ἱκανὸς ἦν στρατὸς *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[o] Ἀλλὰ διέφθειρε] Sic (niſi quod παίδων pro παῖδες repoſuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* (& Coll. *Voſſ.*) paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθειρε τὸ γηναῖον π. τ. κ. γ. ὄχλος ἀδυνέτερος τ' κατ' ἐκείνους [*al.* ἐπ' ἐκείνους] διδασκαλίας. in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρθη τότε γηναῖον παῖδές τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀδυνέτερος, τ' ἐκείνων διδασκαλίας ἐν χαλεπωτέροις ὢν, τῷ σ. Dubium quidem dictum, & quod tres ſenſus præbet, cum unus uni ſententiæ, niſi immodice ſapimus, in his ſcriptis ſufficiat. BERN. *Epiphanius* legiſſe videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρθη τὸ κατ' ἐκείνους γηναῖον, παίδων τε καὶ γυναικῶν ἀδυνέτερος &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate potuiſſet & fortitudine reſiſtere. Sed dum iſto modo eorum deficeret virtus, nihilque prodeſſet doctrina verborum, calamitatem omnem ſuam Moyſes propriam faciebat.*

[p] Τῶν ἁπάντων] Τῶν adjecimus ex *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.*

[q] Ἀποτομίδος] Ita *Samb.* τομάδος *Vat.* in *aliis* ἀπὸ τομάδος vitioſa dialyſi. ἀπότομος eſt κίζα, *Heſychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* intepretatur ξύλου σκεπασμένου. *aliis* ἀκόντιον dicitur, i. e. *a quarterſtaffe* inter arma Britannica.

[r] Μέσην,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μέσῳ in *Editis.*

[s] Αὐτοῦ τ' δεήσεων] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τ' δεήσεως *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τ' δεήσεων edidit *Bernardus.*

[t] Ἐπιθυμοῦσιν] Sic plane & mox ὑπουργῶσιν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἂν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* unde eſt quod habeant ὑπουργοῦσιν.

[v] Μεταβάλοι] Ita in nonnullis *MSS.* & *Vet. Interpr.* in aliis μεταβάλοιτο vel μεταβάλοιτο, & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλοι τὸ ὕδωρ, κελ.

[x] Ἐπίθοντο·] Ἐπίθοντο legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.*

[y] Γεγυμνασμένον] Hoc nulla cum laude Joſephi adnotarunt Græci ac Latini. Nam filius *Calliſti* in Eclogis, Ἀκαιρον πρᾶγμα λίαν ἰώσηπος τοῦ δ' ὕδατος δ' ἐν τῇ μερίδι, ὅτι ἡ κίνησις ἡ πολλὴ ἐγλύκανεν αὐτό. Dein *Zonaras* Drungarius, ὁ δ' ἰώσηπος ἔοικε μὴ πιστῶν ὡς θαυμαὶ τῇ γλυκάντῃ δ' ὕδατος, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτὸ γλυκαίνεσθαι δοξάζων. λέγει γὰρ, ὅτι τὸ ξύλον ὁ μωσῆς εἰς τὸ ὕδωρ βαλὼν, ἐξαντλεῖν τὸ φρέαρ ἐκέλευσε. καὶ οἱ μὲν ἐπίθοντο· τὸ δ' ὑπὸ τ' συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν. Inde alius Græculus ad cod. *Busb.* ὁ τ' εὐ θεῷ θαυμαστουργίας σοι δοκεῖ τὸ γλυκανθῆναι τὸ ὕδωρ ἰώσηπε, ἀλλ' ἐκ φυσικῆς ἀκολουθίας. Aſceta inſuper Trecenſis, *Joſephus videtur velle, quod aquæ vitium hoc contraxerant, quia ſemper immotæ fuerant. Præcepit enim fortibus*, inquit, *ut haurirent aquam & plurimam prius effunderent, ut ultima quæ remaneret, frequentibus concurſionibus exercita & purgata fieret potabilis.* Chriſtiani equidem Theologi pariter ſentiunt de lacuna Probatica, quam B. Johannes in Evang. laudavit. Attamen quamvis diſertiſſimus Philoſophorum Judaicorum Philo admirandam hanc hiſtoriam ſecus narraverat, Joſephus ab eo abit, quamvis Philonem ea de cauſa perlegeret. Verſabantur itaque tum olim multæ fabulæ ſacræ per ora Phariſæa, quibus hodie neſcio quanto malo caremus. BERN. *Joſephum* (vel in *Exterorum gratiam*, vel quod *Fabulis Phariſaicis* nimium crediderit) rei miraculum elevare adnotarunt *Veterum* nonnulli, ut *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Zonaras* in *Annalibus*, p. 22.

[z] Ηλιν ἀφικνοῦνται,] Quomodo ſcribunt *Big.* & *Samb.* ἦλιν *Hen.* & *Busb.* ἰλιὼ Typographi. *Helim* Epiphan. αἰλείμ LXXII. Interpr. ex אילם Hebraico: quos ſecutus eſt Philo, Euſebiuſque cum mille aliis Chriſtianorum. Idem Scriptoribus exoticis αἴλανον & *Elana*, & ايلة. *Elim* denique Sextam manſionem nuncupatam credes tanquam *nemus* aut φοινικῶνα. In hoc etenim nomine omnino ludunt Philo Judæus, & Hieronymus noſter. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aſpirate *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ιλιὼ in *Editis.* Αἰλείμ LXX. *Interpr.* quos ſequutus eſt inter alios *Philo* & *Euſebius.* Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Εἴλανον & *Elana* dicitur. HUDS. Forte Ιλείμ COCC.

[a] Πλησιάζουσι] Πλησιάζουσι δ' ἀπηλ. *Vat.*

[b] Νοτερόν τι] Νοτερὸν δὲ Coll. *Big.*

[c] Ἀρδύσιν αὐτοῖς] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Neque plus MSS. adhuc vidimus ad hunc librum *Baſ.* tamen & *Gen.* & Interpres *Scholaſticus*, quod & Helleniſmus expetit, ἄρδειν. Mox ἀλλὰ μηδὲ δυναμένων manus ſecunda *Samb.* BERN. Ita in quinque *MSS.* ἄρδειν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[d] Δι' ἐλπίδα] Lege κατ' ἐλπίδα. COCC.

[e] Ικμάδες ἦσαν] Ικμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* HUDS Ita & Coll. *Voſſ.* ſed *Coccejus* in ora libri mei jubet legere εἰ μὴ ικμάδης ἦσαν &c. HAV.

μένος τὸν ψάμμον ὄθεν ἀπήντα. [e] κἂν τι ἢ σάζον ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον [g] εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολεροῦ εἶναι. καρπὸν τε φέρειν ἦν ἀδύνατα τὰ δένδρα, διὰ σπάνιν τοῦ ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ προσκλήσεως. εἶχον οὖν ὃν αἰτίαν τοῦ στρατηγὸν ἐπικαθόων αὐτοῦ, τὴν παλαιπωρίαν καὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τελευτὴν γὰρ [h] ἐκείνου ὁδοῦντες ἡμέραν, ὅσαι μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ προτυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τοῦ ὅλου. πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὸν Δία νέους ὄντας, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ συνέσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ [i] βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ. Ὁ δ', ἅτως ἀνηρεθισμένου τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένου, τῷ Θεῷ θαρρῶν καὶ τῷ συνειδότι τοῦ περὶ τοὺς ὁμοφύλους προθυμίας, παρῆσιν εἰς μέσους καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ὑπὲρ τῶν λίθους ἐχόντων. ὀρθήναί τε κεχαρισμένου ὢν καὶ πλήθοντι ὁμιλεῖν πιθανώτατος, [k] καταπαύειν ἤρξατο τὸ ὀργῆς, μὴ τὰ παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν προσκαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονοῦσι, τὴν Δίκαιος [l] ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγίστων καὶ ἐκ προσδοκίας ἔτυχον ἡγουμένων· προσδοκῶν δὲ καὶ τὴν παρούσης ἀπαλλαγὴν ἀμηχανίας ἐκ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [m] δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα [n] γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακά, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς [o] ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀγαθοὺς, ὅτι πρὸς τὸν παρόντα ὅτι πρὸς τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, ἅτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ἅτως δὲ πρὸς αὐτὸν τὰ ὑπηρετοῦντα αὐτοῦ Δία πιθόντας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς Δία ψεύσαμενον, πρὸς ὧν εἶπέ τε καὶ πεάσειν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσαντα. [p] καταλελυμεῖται οὖν πάντα· πῶς τι φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχων αὐτοὺς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαζόμενοι· καὶ πῦρ τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τὴν θαλάσσης, ἀναφυγούσης [q] αὐτοὺς πορρωτάτω, [r] καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σωθείσαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ὀλέσειεν ἀπολωλότας· ὅτι τε στασιάζοντας ὅταν εἰς ἀπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων καθαιρήσειν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρήσεσθαι [s] δόξαντας γεγονέναι καὶ σωθὲν ὁ Θεὸς ἐκ προλόγου· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ [t] ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ὀλιγωρίαν μηδὲ βεβαίαν [v] ἡμεῖναι, εἰ μὴ προπύκα, [x] πρίν τινος παρεληλυθέναι δυσκόλου, πάρεσιν· ἡγεμένους δὲ ὰ κατ' ὀλιγωρίαν [y] μέλλειν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἐπὶ πείρᾳ τὴν ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τὸν περὶ τὴν ἐλευθερίαν

hil *fere* eis occurrebat. Et si quid modicum in manus distillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter *furiose* exclamabant, dicentes ipsum in causa fuisse quod tantum miseriæ subirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies tricesimus esset, ex quo iter ingressi sunt, commeatum omnem secum deportatum absumpserant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum desperatione. Defixi autem in mali præsentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moysis virtus & sapientia, *vehementer* duci succensebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem. *Hinc prope seditio redintegratur gentis mala & semper querule. Ex. c. 16.*

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipsum concitata, Dei auxilio fretus, sibique conscius, quod summa fide contribulium saluti prospexerit, prodit in medium dum vociferarent & saxa manibus arriperent. Cumque esset aspectu gratissimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obsecrans ne, in præsens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *sane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: sed sperarent *potius* etiam de præsenti anxietate se Dei providentia liberandos, quem verisimile est (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa respicerent in angustias nunc adducti) rebus hisce adversis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte se gesserint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejusque voluntatem, quam sequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipsumque ejus ministrum tam iniquis odiis persequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei jussu fieri præceperit, quicquam mentitum esse compererant. Deinde singula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longissime ab ipsis refugiens, novam euntes viam, hac ipsi re salutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos spectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipsis abunde suppeditarit Deus: & ut sæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipsos ex improviso servarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia desperarent, sed lente exspectarent, *quid acciderit*, cogitantes quidem non sero venire auxilium, si non statim, priusquam duriusculi aliquid fuerint experti, adveniat: secum vero reputarent non ex *rerum suarum* negligentia cunctari Deum, sed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut sibi constaret *Vide lib. 2. c. 14. & c. 16.* *Pulchre tamen stat Moyses, ut virum strenuum & pium decuit.*

an

[e] Κἂν ἢ τι σάζον] Ita *Basil.* & *G.* κἂν εἴ τι ἢ τι *Big. Samb.* & *Vat.* pleonasmo Atticorum.

[g] Εὕρισκον] *Al.* (ut Coll. *Big.*) ηὕρισκον.

[h] Ἐκείνου ὀδόντες] Vocem ἐκείνου (quæ deerat in *Editis*) reposuimus ex consensu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet ἐκείνων ὀδόντων.

[i] Βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν,] Ita *Big. Samb. Hen.* (Coll. *Voss.*) & *Busb.* quo modo & mox infra p. 120. v. 10. βαλεῖν *Vat.* tantum adeo sufficit pro λίθοις βαλεῖν in *Basil.* & *G.*

[k] Καταπαύειν] *Al.* καταπαύσειν.

[l] Ἐκβάλλειν] *Al.* ἐκβαλεῖν.

[m] Δοκιμάζοντα] Δοκιμάζειν τε τὸν *Samb.*

[n] Γίγνοιντο] Ita *Samb.* & *Vat.* γίγνοιτο *Big.* γένοιτο *Basil.* & *G.*

[o] Ἄρτι χαλεποῖς·] Sic in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) ἄρτι in *Editis.* HUDS. Τοῖς ἄρτι τοῖς. COCC.

[p] Καταλελυμεῖται] Καταλελυμεῖταί τε π. *Big. Samb.* καταλελυμεῖται πάντα, πῶς τε θαρρεῖν Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτὸς *Vat.*

[q] Αὐτοὺς πορρωτάτω,] Ita *Samb.* in *aliis* αὐτοῖς.

[r] Καινὴν ὁδὸν] Ita in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* ἐν τῇ ὁδῷ.

[s] Δόξαντας γεγονέναι] Sic *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* δόξαν.

[t] Ἀπογινώσκειν] Ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* distincte autem *Epiphan.* ἐκ προλόγου, καὶ ὡς δυνάμις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν.

[v] Μεῖναι] *Al.* γένεσθαι, & mox εἰ μὴ πρὶν π.

[x] Πρίν] l. πρὶν. COCC.

[y] Μέλλειν τὸν Θεὸν,] Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τὸν Θ.

z Ἀφό-

an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare possitis, an pecudum more potius servire parati estis dominis, & qui in suos usus & ministeria saginare volunt: denique se quidem non tam de sua salute solicitum esse, cui nihil mali eveniret, si injuste moreretur; quam de ipsorum incolumitate, ne, dum se lapidarent, Deum condemnare existimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moysis facundia. Ex. c. 16.

5. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ necessitatem adeo commoveri, secum statuit Deum precibus & supplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conscenso, à Deo deposcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à summa rerum inopia, (in ipso enim & alio nemine sitam esse ejus salutem) utque iis ignosceret quæ populus eo miseriæ adactus patravit, qui, ut ingenium est hominum, in infortuniis querulus esse solet & difficilis. Deus itaque & se provisurum esse promisit, & subsidium illis desideratum *mature* allaturum. Moyses autem, cum hæc à Deo accepisset, descendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conspexerunt ex Dei promissionibus gaudio suffusum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis stans, dixit se venire, ut præsentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto post magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit sinus Arabicus) advolavit, interjectum mare transgressa: &, simul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum sibi à Deo paratum, suæ subveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda se convertit Moyses, ut qui opem illis quam ocyssime & juxta promissum tulerit.

Coturnices in Israëlitarum castra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Ps. 78.

Dein Manna de cœlo descendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Ps. 78. Sap. 16.

6. Mox autem post primum cibum suppeditatum, etiam alium illis *subsidio* mittit Deus. Nam, dum Moyses inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæresceret, Moyses, suspicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram esse multitudinem & pro nive habere, atque ea tempestate contigisse qua solet pluere, edocuit ipsos, non rorem, ut opinati sunt, de cœlo descendere, sed *cibum* in eorum salutem & nutrimentum. Et cum degustassel, illud ipsis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel suavitate & delectatione referebat. at *aspectu* simile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri semini *par.*

ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερον πω καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ πᾶσαν ὕδατος ἔνδειαν ἐπὶ αὐτῆς ἐπὶ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς τοὺς τούτων ὑπηρέσιας [z] ἀφθόνως τρεφομένοις· δεδιέναι γὰρ [a] λοιπὸν ἐχ ὅτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ ἂν ἕν κακὸν ἀδίκως ἀπολομένων, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων τοῦ Θεοῦ [b] κατακρίνειν νομιζόντων.

ε'. [c] Οὕτως οὖν ἐπραΰνεν αὐτούς, καὶ τῆς μὲν τοῦ [d] βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν [e] ἐπέτρεψε. παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτοὺς ἀφ' τοῦ ἀνάγκῃ τοῦ νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' [f] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ προσκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [g] ἐπί τινα σκοπιὰν ἦτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν· ἐν ἀπῷ γὰρ εἶναι τοῦ σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· [h] συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις, φύσει δυσαρέστου καὶ φιλαιτίου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν [i] ποθοῦσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, [k] μετέβαλον ἐκ τῆς καταφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ σὺς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἥκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [l] παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν πρὸ τοῦ ἐνεχθησόμενον ἀπορον ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, πρέφει δὴ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς ἔθος ἕτερον ὁ Ἀραβικὸς κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν [m] ὑπερελθόν. καὶ, ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ [n] πρόσγαιον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὂν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἐνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' ὄχας τρέπεται τοῦ Θεοῦ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόληψιν ποιησαμένου τὴν ἄφιξιν.

ς'. Εὐθὺς δὴ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [o] κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς ὄχας, δρόσος κατιωνέχθη. καὶ προσπιγνυμένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ τούτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [p] παρὰ τοῦ Θεοῦ, [q] γεύεταί τε, καὶ ἰδὼν τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ [r] τὴν ὥρας εἶναι [s] τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, ὡς ἔχοι τοῦ ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' ἀρχῆς καταφέρεσθαι τοῦ δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμούμενοι τὸν ἡγεμόνα, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι μὲν τοῦ γλυκύτητα καὶ τοῦ ἡδονῇ ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ

z Ἀφθόνως] Ἀφθόνοις τρεφόμενοι *Big.* & Coll. *Voss.*

a Λοιπὸν] Εἰκὼν ὐχ ὅτ. *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* utrumque, λοιπὸν εἰκὼν, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens super hæc dicebat.*

b Κατακρίνειν] Id verbum non ausi sunt describere *Big.* & *Samb.* sed ejus loco καταφρονεῖν. Josephus tamen voluit, sicut nuper *Bas. Gen.* & jam nostræ Operæ rursus excudunt: quod & vertit *Epiphanius* in Latinum *condemnare.* BERN. Καταφρονεῖν soli *Big.* (Coll. *Voss.*) & *Samb.*

c Οὕτως οὖν] Illa ὅτως οὖν præterierant *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Βάλλειν ὁρμῆς] Ita in *iisd. MSS.* βαλεῖν *Bas.* & *G.*

e Ἐπέτρεψε.] *Al.* ἔτρεψε. HUDS. Coll. *Big.* & *Voss.* ἐπίστρεψεν habent. HAVERC.

f Ἱκετείαν] *Samb.* & manus Atticæ solent. ἱκεσίαν *Bas.* & *Gen.* BERN.

g Ἐπί τινα] Ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὰν *Big.* ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit.

h Συγγινώσκειν τε] Ita *MSS.* συγγινώσκειν δὴ in *Editis.*

i Ποθοῦσι.] Sic in *MSS.* in *Editis* ζητοῦσι.

k Μετέβαλον] Ex *MSS.* μετεβάλοντο *Bas.* & *G.*

l Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Ὑπὸ τοῦ Θ. *Vat.*

m Ὑπερελθόν·] Ἐπιλθὸν *Hen.* & *Busb.* ὑπελθὸν *Cedren.*

n Πρόσγαιον] Mox ἄγαν ἰῶ *Schotanus.* Dein periodo exeunte ἰῶνται *Hen.* & *Busb.* BERN. Πρόσγειον *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* dialecto alia.

o Κατέπεμπεν] Καταπέμπει *Hen.* & *Busb.*

p Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

q Γεύεταί τε] Τε post γεύεται omittunt quatuor *MSS.*

r Τὴν ὥρας εἶναι τοῦ ὑετὸν] Id putabant, quia ex Ægypto venientes judicabant uti signa tempestatum in Ægypto observaverant, ubi hyeme tonitrua & fulmina & pluviæ contingunt. Scholiastes Arati. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις κεκεμάσθαι εἰσὶν αἱ ὧραι τοῦ ἔτους καὶ ὁ χειμὼν ἔχει τὰ σημαινόμενα οἷον ἀστραπὰς καὶ βροντὰς· καὶ θέρος ὁμοίως· τὸ δὲ τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἄκαιρα εἶναι καὶ ἀσέλγειαν καὶ πολλάκις ἐν καιρῷ θέρους βροντὰς καὶ ἀστραπὰς γίνεσθαι καὶ ὑέτους. *Apud Ægyptios tempestates anni suas habent notas, uti hyems fulmina ac tonitrua. Atque ita æstas. Sed in aliis regionibus non habent illæ adeo sua indicia, & ipsa æstate sæpe numero fulmina, tonitrua & pluviæ contingunt.* Fateor tempus quo hæc acciderunt non fuisse hyemem, secundum divisionem anni Judaicam, sed nec æstas erat: atque si ὥρα χειμὼν & θέρος opponantur, certe χειμὼν magis erat quam θέρος. Verum in Ægypto nunquam pluit. Ita veteres scripserunt. Sed jam alii notarunt hoc de Ægypto superiore intelligi oportere. Pro ἔτης MS. habet ὑετῶ. Nota & ὥρας ἔτης. Ita Attici loquuntur: aliis καιρὸς ἔτης dicunt. Observatio est Moeridis Atticistæ. REL.

s Τοῦ ὑετοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* δὲ ἔτης.

s Πε-

τὸ ᾗ μέγεθος, τῷ ηθελάνδρᾳ ατέρμαλι. καὶ [t] ωθὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτὸ ἐσπουδάκεσαν. [v] παρήγγελτο δ' ἐξ ἴσου [x] πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστου ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἂν ἐπιλειψόντων αὐτοῖς τῶν βρωμάτων, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτησάντων ωθὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ ωροσταγμένου μέτρου σωναγάγοντες, οὐδὲν ωρὸς τὸ κερδαλεώτερον εἶχον τοῦ [y] κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὑρίσκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις [z] οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας· οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ ωρόδοξον· ἀμωμὶ δὲ τοῖς τότ' νεμομένοις τὴν ὀκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. [a] ἐπὶ δὲ καὶ νῦν ὕετος πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν ἀλατροφήν. καλοῦσι δ' Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ [b] μὰν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀλάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσι. καὶ οἱ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ [c] πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ ποσαετέσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ. Ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς [d] Ραφιδὶν ἦκον, [e] παλιπωρηθέντες [f] ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς ωρότερον ἡμέραις [g] πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασιν ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους ωρὸς μικρὸν ἐκκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ· ὃν παρακαλῶν ὡς τροφὴν [h] αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν [i] ωαρέξειν, ἀλαφρομένης καὶ τὸ ἐπὶ [k] τροφῇ χάρμα τοῦ ποτοῦ [l] μὴ παρόντος. ὁ δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο. τῷ δὲ Μωϋσῆ παρεῖχεν ὑποσχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν [m] ωροσδοκήσειεν. καὶ κελεύει τῷ βακτρῳ πλῆξαι τὴν πέτραν, ἣν ἐώρων αὐτῷ ωρόκρημνον, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν ὑπουργίαν [n] ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀπαγγέλλεται ωρὸς τὸν λαόν, ωρευμένους καὶ εἰς αὐτὸν [o] ἀφορῶντας· καὶ γὰρ ἤδη καὶ [p] ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἦκεν, ἀπολύειν αὐτοὺς καὶ ωαύσειν τῆς ἀνάγκης ἔλεγε τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρῆσθαι σωτηρίαν ἀδοκήτου καὶ ἐλπισθεῖσαν· ἐκ τῆς πέτρας πόαμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ ωρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας πεπαλαιπωρημένοις ἀνάγκη [q] γένοιτο κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τε τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χαράσσει ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ ἀμυγέστατον. οἱ δὲ τῷ ωροδόξῳ τοῦ γεγονότος κατ-

Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Juſſi autem erant omnes aſſaronem (menſuræ id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere fatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui ultra præſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius invenichant. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat uſui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quæ ad eos cœlitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta uſi ſunt, quamdiu *ſcilicet* in ſolitudine permanſerunt.

Aſſaron ſeu עומר *Ex. c. 16. 36.*

Manna vulgaris copia in Arabia.

Manna; quidnam apud Judæos.

Erranti Iſraëli eum cibum per annos XL. demetiebatur Deus.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim perveniſſent, ſiti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, & tunc ſiccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe cœperunt: rurſumque Moyſen in Moyſem convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans ut qui victum illis in egeſtate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe & aquarum abundantiam, unde minimum ſperaret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde & copiam ejus ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum ut ſine labore & exercitio illis affluëret. Moyſes, cum hæc à Deo accepiſſet, revertitur ad populum, exſpectatione ſuſpenſum & ad eum *ſubinde* reſpicientem: jam enim illum conſpexerant è ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluvium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum *primo* auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti *fere* enecti & itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſe-

Ex. c. 17. v. 6.

da-

---

t Περὶ τὸν συλλογὴν] Sic *MSS.* περὶ συλλ. *Baſ.* & *G.*

v Παρήγγελτο] Ita *Busb.* & *Hen.* παρηγγέλετο *Big.* παρηγγέλετο δ' *Samb.* & *Vat.* παρεγένετο *Baſ.* & *G.*

x Πᾶσιν ἀσσάρωνα,] Πᾶσιν omiſerant *Baſ.* & *G.* tum ἀσσαρῶνα *Big.* & *Samb.* tono denſo, ut & mox ἀσσαρῶνος. עסרון enim in ore Chaldaïco ſignificat τὸ δέκατον, quantum *Gomer* reſpectu *Ephæ* rite poteſt. BERN. Infra Cap. VI. §. 6. ipſe Joſephus, ὃ μέτρον Ἑβραίων ἐστὶν ἡ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. HAVERC.

y κακοπαθῆσαι·] Coll. *Big.* κακοπαθῶ

z Οὐδ' ἥτις ἦν,] Ita *Samb.* οὐδέ τις ἦν *Big.* & *Vat.* οὐδεμία *Baſ.* & *G.*

a Ἐπὶ δὲ καὶ νῦν] Ἐπὶ δὲ καὶ νῦν πᾶς ὑετὸς ὑεὶ) τόπος *Vat.* Mannam in Arabia reperiri omnes veteres & novi ſcriptores teſtantur: ſed eandem eſſe cum ea qua Iſraëlitæ divino beneficio paſti ſunt, non niſi temere fortaſſean queat adſtrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. XVI.

b Μὰν ἐπερώτησις] Μᾶν voce circumflexa *Baſ.* & *Gen.* Cæteri facilius & melius מן ſeu מן Syros enim & Arabes, (quorum ſane regio ob dulciſſimam illam pruinam celebratur, ubi tum olim conſederant Hebræi) interrogat vocula *Man*, τίς δὴ vel τί δή; Grotium tamen in Ægyptum ſeduxerunt Rabbini. At vero novo de cibo fruſtra rogitabat Hebræa natio, *quis eſſet, quive nominis.* BERN. Ita ex melioribus *MSS.* in *Editis* μᾶν circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, τίς δή, vel τί δή; *Grotius*, ſequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut poſtea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videſis *Druſium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæſt. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmaſium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hiſt. *ejuſdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 295. vol. 1.

c Πεμφθεῖσιν] Καθαπεμφθεῖσιν *Samb.* & *Big.*

d Ραφιδὶν] Ραφιδὶν recte *Samb.* & *Zonaras.* In Hebræo רפידים, quod ἐπιτιθέμενα interpretor, contra veteres novoſque Etymologos. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonaras.* in *Editis* Ραφιδείν.

e Παλαιπωρηθέντες] Παλαιπωρήσαντες *Vat.*

f Ὑπὸ τοῦ δίψους] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὸ δίψους in *aliis.*

g Πίδαξιν] Pro gloſſa in Coll. *Big.* & *Voſſ.* adſcribitur πηγαῖς. HAV.

h Αὐτοῖς ἔδωκεν] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

i Παρέξειν, ἀλαφθεισομένης] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* παρέξειν ἀλαφθεισομένοις, καὶ &c. *Baſ.* & *G.* παρέξειν ἀλαφθεισομένοις *Vat.*

k Τροφῇ] Τῇ τροφῇ Coll. *Big.* & *Voſſ.*

l Μὴ παρόντος.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ παρόντος ἐδέη. ὁδὶ εἰς μακρ.

m Προσδοκήσειεν.] Προσδοκήσειαν *Big. Samb.*

n Ὧν δέονται·] Οὗ δέονται) *Vat.*

o Ἀφορῶντας·] Ὁρῶντα *Vat.*

p Ἐθεώρουν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐθεώρουν. & mox κεχαρῆσθαι.

q Γένοιτο] Γένηται) *Vat.* qui mox τι poſt πλήττει non agnoſcit.

datam esse comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere concessum esse apparuerit. Moysem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, sacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hierosolymitano* repositæ, quod Deus prædixerit Moysi, se hoc modo aquas è rupe eliciturum.

πλάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος [r] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ [s] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη θεῖον τὸ δῶρον δόντος [t] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ὅτως ὑπὸ τοῦ θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτὸν εὐνοιαν. δηλοῖ δ' [v] ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τοῦ θεὸν Μωϋσῆ προφητεῖν, ὅτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

CAP. II.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti sunt, & magnam exercitus sui partem amiserunt.

Amalecitæ, Arabiæ Petræ incolæ, de lassatos Israëlitas armis aggreditur. Ex. c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & sermone de illis increbrescente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & missis ultro citroque legationibus se invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc incœptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum servitute evaserant, insidias sibi struere *& exitium moliri* dictitantes. Quem *sane* contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; pœnas ab illis & de solitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus nostris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ est summa ope niti, ut hostium potentia, cum primum crescere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere & irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem præcidunt. Hisce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prœlio adoriri.

Militem Hebræum alloquitur Moyses.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis & molestiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo essent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, & cum hominibus pugnatura bene instructis & præparatis. Eos itaque Moyses consolari cœpit, & bono animo esse hortatus est, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum *validumque*, & nulla

ΚΕΦ. β'.

[x] Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέλας ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθώ.

ΤΟΥ δ' τῶν Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλὰ καὶ πάντας διαφοιτῶντος, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν λόγα φοιτῶντος, ἐν φόβῳ πωιέσαινεν ὁ μικρῷ τοὺς ἐπιχωρίους εἶναι· καὶ πεισθέντες ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας διαφθείρειν. ἐτύγχανον δ' οἱ περὶ τὸν ἀνάγοντες, οἵ τε τὴν [y] Γοβολῖτιν καὶ [z] τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δ' τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τοὺς πρὸς Ἑβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ὑποδράσαντα δουλείας [a] ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [b] ὃν οὐ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [c] αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς κατάρξαι μάχης [d] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλυειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκαιον αὐτοὺς καὶ πρὸ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πεπραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν τῆς πόλεσιν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [e] οἱ δ' ἐρχομένῳ δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ [f] σωτῆναι μᾶλλον, ἢ οἱ προκύψασαν μείζω κωλύοντες γνῶναι. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ πρέπουσι δοκοῦσι νεμεσᾶν· οἱ δ' ὠδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν [g] κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα [h] τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβεύομενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῆ δ', οὐδὲν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορία καὶ ταραχὴ ἐνέπιπτε τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἤδη τῶν μάχην ἤδη καὶ [i] κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος· ἦν ἀπορία μὲν ὧν ἁπάντων. [k] μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. [l] θαμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἦρχετο, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει τῇ τοῦ θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὸ ἐλεύθερον ἥκοντες, κατανικήσειν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθιστεμένους. [m] ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀπροσδεές, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς,

[r] Αὐτοῖς ἔληγεν·] Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deest αὐτοῖς. in *Editis* αὐτῆς, scilicet τῆ πέτρας.

[s] Γλυκὺ τὸ νᾶμα,] Sic in quinque *MSS.* (& Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* καὶ γλυκύζουσον ἄμα.

[t] Ἐφαίνετο.] Illud ἐδαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis.*

[v] Ἐν τῷ ἱερῷ] In atrio servabatur Codex sacer, & quidem varia exemplaria, ad quæ recurrebant, quum de lectione ambigeretur. In Gemara Hierosolymitana Taanith. fol. 68 1. legitur, tres codices fuisse in atrio in quorum uno sic, sed in duobus aliter scripta est vox aliqua. Talmudici etiam ספר העורה *Librum atrii* commemorant, ex quo publice pericopæ quædam a Rege legebantur. Hæc est γραφὴ ἡ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη. REL.

[x] Ὡς πολεμήσαντες] Aliter libri vulgati κεφ. β'. πρὸς τὰ τῶν Ἀμαληκιτῶν καὶ συμμάχων τινῶν, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ πολεμίων λείαν ἰσραηλῖται ἐπάσαντο. *De Amalecitarum & sociorum clade, & de præda quæ Israelitis inde obtigit.* BERN.

[y] Γοβολῖτιν] Ita in quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Γεβολίτιν. Γαυλῖτιν ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius.* Forsan Γαῦλα *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ δίσῃ c. XVII. tab. IV.

[z] Τὴν] Οἱ τὴν. COCC.

[a] Ἐφεδρεύειν] Ἐποδρεύειν *Samb.*

[b] Ὃν οὐ καλῶς ἔχει] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* ὃ *Bas.* & *Vet. Interpr.*

[c] Αὐτοὺς] Αὐτὸν *Samb* & *Big* & Coll. *Voss.*

[d] Θαρσήσαντας] Θαῤῥήσαντας *Vat.*

[e] Οἱ δ' ἐρχομένῳ δύναμιν] Οἱ ἐρχομένῳ δ. *Vat.*

[f] Σωτῆναι] Σωτῆναι. COCC.

[g] Κατ' αὐτῶν] Καθ' αὐτῶν bene *Samb.* & *Epiphan.* Alii etiam vix aliter κατ' αὐτῶν. BERN. Κατ' αὐτῶν *Samb.* vult ita & *Coccejus.*

[h] Τοῖς τε πλησιοχώροις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοῖς πλ.

[i] Κινδυνεύειν] Κινδύνειν Coll. *Big.*

[k] Μέλλον] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μέλλων & mox τοῖς πάντ.

[l] Θαμυθίας] Scribæ Græcorum & cum his *Epiphanius* θαμυθείας *Bas. Gen. Hen.* atque *Busb.* ut jam rursus expressimus. Mox literis *Gener.* haud bene ἠξιώνει. BERN.

[m] Ὑπολαμβάνειν] Ἀπολαμβάνειν, & mox ἅπαν πολὺ *Vat.*

n Κρί-

φῆς, τ ἄλλων ὧν παρόντων ὀκ πεποιθήτεως πολεμεῖσιν ἀνθρωποι, [n] κείνοντας ἐν τῇ πρὸς τ Θεὸν συμμαχίᾳ πᾶσι αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ γὰρ τ ἐναντίων ὀλίγον, ἀνοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἵοις αὐτὸς σώοιδεν ὢσιν, νικᾶσθαι βουλόμενος τ Θεός. εἰδέναι δ' οἷος ἦν ὁ ἀμύντωρ, ὀκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τ πολέμων. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἐπ' αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν ὀκ ἔχουσι φυγῆς, πάντ' αὐτοῖς ἅμα τὴν ἐμένειαν τὴν πρὸς τ Θεὸν νενικῆσθαι. νυῦν γ' [o] ἡνέσθαι παρεκάλει σπουδαιότατος, ὡς τ ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τ ἐχθρῶν κειμένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τούς τε φυλάρχους καὶ [p] τ ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δ' ἀκροᾶσθαι τ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ὅτι τ κίνδυνον τοὺς ψυχὰς ἠρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τ κακῶν· καὶ τ Μωϋσεῖ σκέλλον ἄγειν αὐτοὺς ὅτι τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, [q] ὡς τ ἀναβολῆς ἐμποδίζουσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. τὸ δὴ τ πληθος ἀποκρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίησιν αὐτῷ, [r] Ναυήνε μὲν γὰρ, Φυλῆς τ Ἐφραϊμιτιδος· ἀνδρειότατον [s] δὴ καὶ πόνων ὑποδεᾶναι [t] γενικὸν, καὶ νοῆσαί τι καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τ Θεὸν [v] σκηπτικῶς, καὶ [x] Μωϋσῆν διδάσκαλον τ πρὸς [y] Θεὸν εὐσεβείας πεπαιδευμένον [z] τιμώμενόν τε πρὸς τοῖς Ἑβραίοις. [a] βραχὺ δέ τι πρὸ τὸ ὕδωρ ἔταξε τ ὁπλιτῶν ὅτι φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν ἔτι τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου· καὶ νυκτὸς μὲν πᾶσιν [b] ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τ τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ὅτι τῷ μάχῃ ὁπότε κελεύσειεν [c] αὐτὸς Μωϋσῆς. διηγερμένῃ δὴ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τ Ἰησοῦν ὃν τρόπον σκηπτέον τὸ στρατόπεδον. [d] ἠγερμένης δ' ὑπανερφαίνειν τ ἡμέρας, [e] αὖθις τόν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι τ τὸ ἔργον τ ὕσης ὑπ' αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε ἅμα τ παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας πρὸς τοῖς ἐρχομένοις ὅτι τοῖς γεγενημένοις. τ τε Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρώρμα. καὶ ὁ μὲν, cum

re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisve, quibus homines accincti prœlium fideliter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi è talibus, quales eos esse cognovit, ipsos vinci *plane* nolucrit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exstitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame & siti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc conserrent; ut qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

Tum huic præficit Jesum Ephraïmitam Naveni filium. Exod. c. 17.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam singulos quam simul omnes. Juniores quidem admonuit ut senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moysique instabant, ut eos jam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferberet *& languesceret impetus*. Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jesum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, & laborum patientissimum, & ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysemque *observantem ut* doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præsidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus: & per totam quidem noctem sese præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *suos* attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quam primum *signo dato* juberet Moyses. Quin & Moyses noctem insomnem egit, dum Jesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Jesum rursus etiam admonuit, ut in prœlio spei de se conceptæ respondere studeat, & ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Similiter Hebræorum optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum

n Κείνοντας] Κείοντες *Samb.* & *Big.* Hoc sumas, licet, aut illud. Postea *Samb.* εἰδέναι οἷος. BERN.

o Γενέσθαι] Γίνεσθαι *Vat.*

p Τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους] Lege τοὺς κ. τ. καὶ ἰ. COCC.

q Ὡς τ ἀναβολῆς] Ciceronis similis oratio ad Pompejum, apud Lucanum VII: 81.

Quid Mundi gladios a sanguine Cæsaris arces?
Vibrant tela manus: vix signa morantia quisquam
Exspectat: propera, ne te tua classica linquant.

HAVERC.

r Ναυλώε] Ita mallem, quam pati ναυήκε aut ναυήχε codicum & MSS. & impressorum Josephi, aut Epiphanianorum *Nave*, vel denique exitu barbaro ναυῶ Drusii, modici ingenii laudisque Theologi. Moyses, qui bene illum virum, filiumque ejus optime noverat, non dubito quin scripserit suis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Nun* sonat, vel *Naven*, vel *Naun*, quod Alexandrinis Doctoribus placuisse reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in Bibliis Græcis: quin & in Philonis Lexidio Ναυῆ, *pulchritudo* i. e. נוה aut *germen*, quod est נוכרי elemento alieno. BERN.

s Δὲ καὶ] Illud ὃ omittit *Vat.* mox in *nonnullis* γενναῖον.

t Γενικὸν,] Male metuebant Editores ab hoc epitheto, quod Pollux aliique multi memorant, atque etiam hoc in loco *Big.* & *Samb.* pro γενναῖον *Basil.* & *Gen.* BERN.

v Ἐκπεπῶς,] Εὐπεπῶς *Vat.*

x Μωϋσῆν] Ni sic placeam, leges ipse cum *Samb.* & *Big.* μωυσῆ διδάσκαλον τ πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε πρὸς τοῖς ἑβραίοις. Excusum fuit malo casu μωυσῆ: quorsum obvenit παρεμβυείαν Gelenii Schotanique. BERN. Ita placuit *Bernardo.* in *Editis* Μωϋσῆ &c. nec aliter *Vat.* nisi quod mox αὐτὸν habeat pro Θεόν. Verum in *Samb.* & *Big.* Μωϋσῆ διδάσκαλον τ πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε πρὸς τοῖς Ἑβραίοις.

y Θεὸν] Αὐτὸν Coll. *Big.* & *Voss.* Post vocem, quæ sequitur, excidisse forte ὄντων existimat *Coccejus.* HAV.

z Τιμώμενον τε] Non sine causa ita auget Coll. non tantum *Big.* sed & *Voss.* unde non dubitavi recipere, & vertere *habitumque*; significat enim Mosem a Deo constitutum vindicem voluntatis suæ, & ut talem a populo Israëlitarum habitum, qui utique alias illi non paruissent. HAVERC.

a Βραχὺ] Immutavi ita ad scripta *Big. Samb. Hen.* atque *Busb. Epiphanius* juvat lectionem vulgarem, βραχὺ δέ τι πρὸ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τ πλείσων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν ἔτι τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci syllabam πρὸς prætermiserant *Big.* & *Samb.* BERN. Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι πρὸ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τ πλείσων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν ἔτι τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci voculam πρὸς prætermiserant *Big. Samb.* & *Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, secus atque nostra exemplaria Græca ostendunt: nam vertit, *quod nosset decenter Deum & Moysem pietate colere, essetque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.*

* *Et in commodum totius exercitus:*] *In præsidium castrorum & imbellis multitudinis* reddit *Gelenius.*

b Ἐν παρασκευαῖς] Sic *Big.* & *Samb.* ἐν παρασκευῇ *alii* cum *Basil.* & G.

c Αὐτὸς] Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

d Ἠγερμένης] Sic *Vat.* & G. ἠμέρας *Basil.* ἐρχομένης *Samb.* & *Big.*

e Αὖθις] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐθὺς *aliis.* & mox προσκαλεῖ *Basil.* & G.

cum ita animaſſet & præparaſſet exercitum, diſceſſit ad montem, Deo ſimul & Jeſu exercitu commiſſo.

Dein prelium commiſſum ab alto ſpectavit Moyſes, & elevatis in cœlum manibus hoſtes in noctem afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adverſi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyſes manus extenſas ſuſtulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyſes igitur, cum fatigatus manus protenſas amplius elevare non potuiſſet, (quoties enim eos demitteret, toties Hebræos hoſtibus ſuccumbere contigit) Aaronem fratrem, & ſororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, ſuas, utrinque adſtantes, manus jubet ſuſtinere; neque eum adjuvantes permittere ut labore fatiſcerent. Quo facto Amalecitas magna ſtrage fuderunt Hebræi, eoſque internecione deleverant, niſi noctis interventu ab occiſione manus abſtinuiſſent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores noſtri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incuſſerunt: acquirentes ſibimet, ſtrenuos excipiendo labores, rerum magnarum & ſplendidarum abundantiam. Hoſtium etenim caſtris potiti, tam in uſum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam neceſſariis ad victum egebant. Nec in præſens tantum eis profuit hæc pugna proſpere pugnata, ſed etiam in poſterum ceſſit iis in emolumentum: inde enim non corpora ſolum hoſtium in ſervitutem adduxerunt, ſed & animos *ſubegerunt;* atque omnibus circumquaque gentibus, poſt cladem iſtam *Amalecitis* illatam, formidoloſi exſtiterunt. Quin & ipſi divitiarum vim magnam conſequuti ſunt. multum enim auri argentique in caſtris relictum erat, ut & vaſa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum ſignatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum ſpectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari ſolent. Unde & ſeſe ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque ſibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam aſſidui eſſe cœperunt, perſuaſum habentes ab iis omnia ſuperari poſſe. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Poſt victoriam, Moyſe largiente præmia ſtrenue merentibus, encomium Jeſu, Hebræis cunctis feriæ, atque ara Deo victori dicata, Amalecitarum denique reliquiis excidium præſcriptum. Ex. c. 17.

5. Sequenti vero die Moyſes hoſtium cadavera ſpoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & ſtrenue merentibus præmia diſtribuit: Jeſumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ geſſerat atteſtante. At nemo quidem ex Hebræis prœlio cecidit: ex hoſtibus vero

ἔτως ὠφεληθησόμενον τ στρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ ἀρε τ ἔργων ὠφελησοῦσι, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, θεῷ τε καὶ Ιησοῦ ὠφειδὲς τὸ στράτευμα.

δ'. Προσέμισγον οὖν οἱ πολέμιοι· καὶ ἦν χερσὶν ἡ μάχη, ῥεθυμία τε καὶ [f] διακελευσμῷ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωϋσῆς [g] αὖθις [h] ἀνίσχῃ τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς Αμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Εβραῖοι. τ δ' ὄνον τ [i] ἀνατάσεως τ χειρῶν ὁ Μωϋσῆς ἔχ ὑτεινομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς [k] καθῇ, τοσουτάκις ἐλαττᾶσθαι τοὺς οἰκείους [l] αὐτὸς συνέβαινε· κελεύει τόν τε ἀδελφὸν Ααρῶνα, καὶ τ ἀδελφῆς [m] Μαριάμμης τ ἄνδρα [n] Οὖρονα, στάντας ἑκατέρωθεν αὐτὸ διακρατεῖν τὰς χεῖρας, κ μὴ ὑπενεγκεῖν κάμνειν [o] βοηθοῦντας. κ τοῦτο γινόμενοι [p] κατακρατοῦντες ἐνίκων τοὺς Αμαληκίτας οἱ Εβραῖοι· κ πάντες [q] ἀπολώλεσαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγινομένης ἀπέσχοντο τ κτείνειν. [r] νίκαν γὰρ καλλίστην κ καιριωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· [s] κ γὰρ τ ὑπεστρατευσάντων ἐκράτησαν, κ τοὺς γειτόνας ἐφόβησαν, ἐμπορήσαντες μεγάλων κ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. [t] ἐλόντες γὰρ κ τὸ στρατόπεδον τ πολεμίων, πλοῦτος τε μεγάλος δημοσίᾳ κ κατ' ἰδίαν ἔσχον, ὀλίγα τ ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον ἐπορεῦντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ κ εἰς τ αὖθις αἰῶνα, τ ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ πεπειρημένη μάχη· ἐ γὰρ τὰ σώματα μόνον τ ὑπεστρατευσάντων ἐδούλωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς γειτόσι ἅπασι μετὰ τῶν ἐκείνων ἦταν ἐγένοντο φοβεροί. αὐτοί τε πλοῦτῳ μεγάλῳ δυνάμιν πεπόρισαν· πολὺς μὲν γὰρ [v] ἀργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκαταλείφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο πρὸς τὴν διαίταν, [x] πολὺ δ' ἄσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφάντα καὶ κόσμοι [y] περὶ τὰς στολήσεις, ἥτε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἑπεσθαι. φρονήματός τε ὑπερπλήσθησαν [z] ἐπ' ἀνδρείᾳ Εβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταπέπτωκε ἀρετῆς εἰς αὐτούς· πρός τε [a] τὸ πονεῖν [b] ἦσαν ἀεί, τότε πάντα ληπτὰ νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν τ μάχης τοῦτο τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τ πολεμίων, καὶ τὰς παντοδαπὰς [c] τ φυγόντων σκευοθήκας. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τ στρατηγὸν Ιησοῦν [d] ἐγκωμιάζει, μαρτυρόμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τ στρατοῦ. ἀπέβαινεν δ' Εβραίων μὲν [e] οὐδείς· τ δὲ πο-

λε-

[f] Διακελευσμῷ] *Thucydidem* imitatur, apud quem (p. 221. *Edit. Oxon.*) ῥεθυμία τε πάση χρώμενοι κ διακελευσμῷ.

[g] Αὖθις] Forte ἐφθὺς. Vet. *Manus extendebat ad Cœlum.* COCC.

[h] Ανίσχῃ τὰς χεῖρας,] *Al.* ἀνίσχας.

[i] Ανατάσεως] Ita *Samb. Big.* & *Zonaras.* ἀνατάσεως in *Editis*, aliiſque.

[k] Καθῇ,] Sic in *MSS.* καθὶν in *Editis.*

[l] Αὐτὸς συνέβαινε·] Αὐτῷ *Vat.*

[m] Μαριάμμης] Occurrunt & formulæ μαριάμμης *Samb.* & μαριάμης *Big.* tum hoc in loco, tum in aliis. BERN. Vide p. 99. v. 32.

[n] Οὖρονα,] Fecerat ita *Joſephus* ex חור *Hebræo*, aut ܚܘܪ *Syriaco*, eſtque imitatus *Epiphanius.* Atqui ὦρον *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb. Hen. Vat.* & *Busb.* deflexum crede ex ὡς LXXII. BERN.

[o] βοηθοῦντας.] Forte βοηθοῦσας. COCC.

[p] Κατακρατοῦντο] *Al.* καταικρατοῦντες, & ἀνὰ κράτος, & ἀνακρατοῦντες.

[q] Απολώλεσαν ἄν,] *Al.* ἂν ἀπολώλεσαν contra morem *Atticorum.*

[r] Νίκαν γὰρ] Δὲ nolunt *Big.* & *Samb.* Mox Διαστρατευσάντων *Gen.* ne bis dicerent forte ἐπιστρατευσάντων in eodem tmemate. BERN.

[s] Καὶ γὰρ] Καὶ γὰρ κ τ *Vat.*

[t] Ελόντες] Ita *Vet. Interpr.* ἑλόντες γὰρ κ τὸ *Baſ.* & *G.* ἑλόντες τὸ στρ. *Samb. Big.* & *Vat.*

[v] Αργυρός τε] Sic in *MSS.* in *Editis* ὁ ἀργυρός τε κ ὁ χρυσός.

[x] Πολὺ δ' ἄσημον] Hic notat pecuniam ſignatam, cui ἄσημον opponitur. REL.

[y] Περὶ τὰς στολήσεις,] Περὶ τὰς ὁπλίσεις nec male *Samb.* παρὰ τὰς ἁπλίσεις *Schotanus* nec male nec bene, ſed indifferenter. Mox ἐξυδάκισιν typis parcis. BERN. Coll. *Voſſ.* ἀεὶ τὰς πλήσεις, non aliter, quam in ſuperioribus, ubi eadem varietas & confuſio ſcripturæ agnoſcebatur. HAVERC.

* *Magnus quoque numerus rerum ſignatarum,*] Ita in *Vet. Interpr.* & *Sperlingio* (de Nummis non cuſis p. 86.) qui *Geleniusm* reprehendit, quod ex ἐπίσημῳ πλήθει *pecuniam ſignatam* nobis exſculpſit, vertendo *magnus etiam pecuniæ ſignatæ numerus: ad hæc textilia* &c, cum vaſa etiam ſignis ſuis elaborata ſint, & veſtes ἐπίσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi ſane vox ἐκαΐτερον ſuſpecta eſt, & ſi abſque ope *MSS.* conjecturis indulgere liceret, mallem ſic legere, πολὺ δ' ἐπίσημον πλῆθος κομιστέον.

[z] Επ' ἀνδρείᾳ] Probum & ἐπ' ἀνδρίᾳ *Big.* BERN.

[a] Τὸ] Pro τὸ malebat τῷ *Cocceius*, quod & exſtat in Coll. *Big.* HAV.

[b] Ησαν ἀεὶ,] Ita ex *MSS.* antea ἦσαν, ἐν τούτῳ.

[c] Τῶν φυγόντων] Ita *Big.* & *Samb.* τ φυγόντων *Hen.* & *Busb.* φυγόντων duntaxat *Baſ. G.* aliique.

[d] Ενιγκωμιάζει,] Ita *Vat.* ἐγκωμιάζε *Baſ.* & *Big.* ἐγκωμιάζε & ἐνεγκωμιάζε *Alii.*

[e] Οὐδείς·] Ita *Big.* & *Samb.* οὐδὲ excuſa. Imo οὐδὲ εἷς *Hen.* & *Busb.* BERN.

λεμίων ὅσοις ἀσθ' ἀριθμῷ γυῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δ' χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, [f] ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τ Θεόν· προσεφήτευέ τε πανωλεθρία τὰς Ἀμαληκίτας ἀπολυμένους, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, ἀφ' τὸ Ἑβραίοις ὑπεστρατοπεδαι, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ [g] καὶ πεπαιπωρημένοις. τόν τε [h] στρατὸν ὡπλίσατο ἀνελάμβανεν. καὶ τοιοῦτον μὲν τὸν μάχην πρώτην μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς καταπολεμήσαντας αὐτῶν, μετὰ [i] τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, ἔτος ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ὑπατικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε, ἀναπαύσας [k] ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην προῆγε σωτεπαγμένους. πολὺ δὲ ἦν ἤδη τὸ [l] ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ πρῶτον κατ' ὀλίγον, ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ὅτι τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἐν ᾧ πού τι θεῖ τ θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

totidem, quot vix numerando consequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis sacrificium offerret, aram posuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos esse Amalecitas, forcque ut nemo ex iis in posterum supereresset, quod Hebræos ultro armis aggressi fuerint, idque in solitudine & *summa* inopia constitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam post exitum ex Ægypto contra hostes bello eos lacessentes commiserunt, ita pugnata est. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyses egisset, & Hebræos per aliquot dies post prœlium refecisset & recreasset, instructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiuscule progrediens, tertio mense, postquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliasque visiones ei contigisse prius memoravimus.

Exitus mense tertio ad montem Sinæum pervenitur. Ex. c. 19.

ΚΕΦ. γ'.

[m] Ὅτι τ πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθορλεω Μωϋσῆς, ἀπαγγελθέντος πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

CAP. III.

III.

Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

ΚΑΙ [n] Ραγουήλ ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ πιωθανόμενος ὑπαξίαν, ἀσμένως [o] ἀπήντα. Μωϋσῆς δ', καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας, ἥδετο ὅτι τῇ τ πενθερᾷ ἀφίξει. καὶ θύσας [p] εὐχῇ τὸ πλῆθος τ θάμνου πλησίον, ὃς ἀφεφλγὶ τ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγλωσίας ὡς ἕκαστοι τ ὑωχίας μετελάμβανον. [q] Ααρὼν δ' σὺν τοῖς παροῦσι Ραγουήλου προσλαβόμενος, ὕμνους τε ᾖδον εἰς τ Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ ποιητὴν γεγωμένου· καὶ τ στρατηγὸν ἀφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνου πάντων αὐτοῖς [r] κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουήλ [s] πολλὰ μὲν ἐγκώμια τ πλήθους [t] ὅτι τῇ πρὸς τ Μωϋσῆν ὑπαξίᾳ διεξῆλθ· ἐθαύμαζε δ' τ Μωϋσῆν τ ὅτι σωτηρίαν τ φίλων ἀνδραγαθίας.

Raguelus autem socer, res ab eo feliciter gestas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyses, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem suam & filios, de soceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & sacrificium confeciisset, populo convivium apparat non procul à rubo, qui conflagrationem ex igne evaserat. atque multitudo quidem, per tribus suas dispositа, sigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum suis hymnos in Deum cecinerunt, ut qui salutis & libertatis auctor eis exstiterit & largitor; simulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta eis ex animi sententia ceciderint. Insuper & Raguelus, in sua ad Moysem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moysem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum salute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* ostenderit.

Moysi genero suo gratulatur Raguelus, sed maxime Deo Victori. Ex. c. 18.

CAP.

---

f Νικαῖον] *Samb. Hen.* & *Busb.* νίκαιον, ut passim illis σίλαιον. *Big. Bas. Gen.* & Stephanus Byzantius νικαῖ ὄ, atque pariter alteram vocem presse denotant. Disertius itaque *Deo Trophæo nostro* sive τῷ τροπαιούχῳ inscribi hanc primam aram Israelis liberati tradidit Judæus iste, quam ante eum Alexandrini τῇ καταφυγῇ μου. BERN.

g Καὶ τεταλαιπωρημένοις.] Illud καὶ deest *Vat.*

h Στρατὸν] Ita *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* στρατηγὸν *Bas.* & G.

i Τὴν ἐξ Αἰγύπτ ου] Sic *MSS* in *Editis* τὴν Αἰγύπτιον.

k Ἐπ' ὀλίγας] *Samb.* ἐπὶ ὀλίγας, idemque parvo intervallo καθολίγον unice. BERN.

l Ὁπλικὸν] Sumpsi ex *Big. Samb.* & *Burio* nostro ὁπλιτικὸν, ut usitatius. Verum & ὁπλικὸν *Bas.* & *Gen.* haud alienum video à Canone Grammatistarum. BERN.

m Ὁτι τ πενθερὸν] *Bas.* & *Gen.* hoc capituli ibidem præposuerunt, Κεφ. γ'. Ποίας συμβουλὰς ὁ Ραγουήλ τῷ γαμβρῷ μανοῇ ἔδωκεν. BERN.

n Ραγουήλ] *Samb. Busb* & *Hen.* ut amant προπαροξύνειν, ubique ῥαγουήλ & ῥαγούηλον appingunt. *Big. Bas. Gen. Eustathius*que ῥαγουήλ, quem Moyses ipse appellat modo רעואל, modo יתרו, forte & חובב, aut potius ابو حبب; contribules etiam Arabes vocant شعيب *Soaibum*, ut jam omittam & nugas Rabbinicas. BERN.

o Ἀπήντα] Ita immutavi ex Epiphanio. Vel hoc modo forte licet, ἀπήντα τῷ μανοῇ, καὶ τὴν σαπφώραν δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν. ἥδε] ὁ μανοῆς ἐπί. Extat enim tam in MSS. quam in impressis libris patente errore, ἀπῶντα τόν τε μανοῆν καὶ τὴν σεπφώραν (aut ex codd. *Samb.* & *Big.* σαπφώραν) δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδε] ὁ μανοῆς ἐπὶ &c. Nil aliud intellexit ex Josepho Jo. Zonaras, aut Pseudo-Eustathius. Quorum ille ad Hex. ait, καὶ ὁ ῥαγουήλ ὁ καὶ ἰοθὸρ, διώνυμος δὲ ἱστόρηται, ἀφικνεῖ] πρὸς τ μανθάνω, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. Protodrungarius pariter Tom. 1. Annalium, ἐπὶ τὸ ἔρημον σπᾶ καὶ ῥαγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλήτησεν αὐτῷ. θαυμάζων δ' τ γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πολλῷ ἀν ὄντα, & reliqua. Verum propter vitium librarium, Josephum ipsum lubentius criminantur hoc in loco Salianus Schoranusque & consimiles Originum Judaicarum censores BERN. Ita cum *Bernardo* immutavi ex *Vet. Interpr.* Extstat enim tam in *MSS.* quam *Impressis* patente errore, ἀπλήτα τόν τε Μωϋσῆν καὶ τὴν Σεπφώραν [*al.* Σαπφώραν] δεχόμενον καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδε] ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit *Eustath.* ad *Hexaëm.* p. 89. καὶ ὁ Ραγουὴλ ὁ καὶ Ιοθὼρ, διώνυμος δὲ ἱστόρηται, ἀφικνεῖ] πρὸς τ Μωϋσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς nec Zonaras in *Annalibus*, p. 23. ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ Ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλήτησεν αὐτῷ. θαυμάζων δ' τ γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πολλῷ ὄντα &c.

p Εὐχῇ] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐωχεῖ *Vat. Bas.* & G. An *Raguelus* tam laute fecerit, an *Moyses*, quærant alii. *Moysis* tamen ipsius verba favent socero suo, nec abhorrent illa *Josephi*. BERN.

q Ααρὼν] Ααρών τε *Big. Samb.* & *Vat.*

r Κατὰ νοῦν] Κατὰνουν *Samb.* ex more. BERN.

s Πολλὰ μὲ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis* πολλὰ μὲν ἐγκώμια δὲ πλήθους ἐποιεῖτο. ἔπειτα πρὸς τ Μωϋσῆν τ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τ φίλων ἀνδραγαθίας. Diversus ab his *Epiphan.* qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moysem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum salute sic laboraverint universi.*

t Ἐπὶ τῇ πρὸς τ Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῆλθ·] *Big.* & *Samb.* Aliter sane *Bas.* & *Gen.* ἐποιεῖτο· ἔπειτα πρὸς τ μωϋσῆν τ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, &c. Diversus & Epiphanius maluit esse his. Quære tu scripta meliora. BERN.

CAP. IV.

Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

De populo ordinando prudentissimi Ragueli consilium. Ex. c. 18.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties postularent, controversias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure se non disceptaturos crederent, nisi Moyses esset decisionis arbiter; &, si causa caderent, turpe vinci non existimarent, quod jure optimo non ex iniqua sententia se istud pati persuasum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem summota Moysem sibi assumpsit, & cum soli essent, quid facto opus esse sibi videbatur, eum edocuit: consuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipse vero gravioribus tantummodo *negotiis* interesset, & universorum saluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertum iri, ad jus dicendum satis idoneos; tot vero myriadum incolumitati prospicere neminem posse, præter Moysem ipsum aut sui similem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præstes, quantumque Deo ministrando contuleris ad res populi tuendas augendasque; permitte ipsis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero soli numinis cultui deditus esto, haud parum de populo solicitus in meliorem statum & dignitatem vindicando. Meo igitur consilio circa res humanas usus exercitum accurate recense, & per dena millia distributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Dividito autem post eos in quingentos, ac rursus in centenos, tum in quinquagenos: & principes super eos constitue, qui per tricenos divisos disponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præsit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præest appellationem accipiat. Illi vero, à populo universo comprobati habitique pro viris virtute & justitia præstantibus, de controversiis eorum sententiam ferent. Ac si quæ res paulo major existat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: sin & illis videatur ad judicandum nimium difficilis, ad te eam remittent.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὑπέθετο διατάξαι τὸ λαὸν οὕτω κατὰ χιλιάρχους καὶ πεντηκοντάρχους, ἀπλοῦν ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν.

[v] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγουὴλος τὸν Μωϋσέως ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ [x] μόνως ἂν δι' δικαίᾳ τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτοῖς [y] ἔτος γένοιτο, καὶ τοῖς ἡττωμένοις κῦδος ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην [z] ἢ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσιν· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ ζηλῶσι στρατηγεῖν θέλουσιν. [a] παυσάμενον δὲ τοῦ θορύβου προσκαλεσάμενος, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ [b] χρὴ ποιεῖν· καὶ συνεβούλευε τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς ἤθεσι παλαιπωρίας ἑτέροις σκῆψαι, σοὶ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀγαθοὺς, κἂν ἄλλως Ἑβραίων ἐρευνῆσαι· φροντίσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δυνάσθαι μὴ Μωϋσέως γενόμενον. [c] αἰσθανόμενος οὖν τῆς ἀρετῆς, [d] φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ [e] τῷ τὸν λαὸν ὑπουργῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τοῖς μὲν τῶν ἐγκλημάτων διαίταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' [f] ἄλλων· [g] σὺ δὲ μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῶν καθ' ἡμέραν πόρων. ὑποθήκαις δὲ ταῖς ἐμαῖς [h] χρῆσαι τῶν ἀνθρωπείων χρησόμενος, τὸ στρατὸν ἐξετάσας ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσεις δὲ [i] μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, καὶ πάλιν εἰς ἑκατόν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα [k] μεμερισμένους διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα [l] συναριθμουμένους. ἔσῃ δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὴν προσηγορίαν [m] ἀπὸ τοῦ τὰ δεχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. [n] οἱ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους [o] παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, σοί τε τῶν [p] διαφόρων αὐτοῖς κελεύσει. κἂν ἡ τι μεῖζον [q] ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τιθῇ σοὶ τούτου διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ σοὶ δὲ πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τὸν ἀνα-

[v] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ] מִמָּחֳרָת ex literis Moysis. BERN.

[x] Μόνως] Ita *Big.* & *Samb.* μόνον in *Editis.* μόνον ὡς ἂν δι' δ. *Vat.*

[y] Οὕτως ἤθοιτο,] Οὕτως non agnoscit *Vat.*

[z] Οὐ κατὰ πλεονεξίαν] Ita *Samb.* & *Vat.* ἢ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ νομίζουσι πάσχειν *Big.* ἢ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι *Basil.* & *G.*

[a] Παυσάμενον] Παυσαμένῳ *Samb.*

[b] Χρὴ ποιεῖν·] Δεῖ ποιεῖν *Vat.*

[c] Αἰσθανόμενος] Αἰσθόμενος *Vat.*

[d] Φησὶ,] Ex *Samb.* φησὶν αὐτῷ *Big.* φησὶν αὐτῷ in *aliis.*

[e] Τῷ τὸν λαὸν] Articulum, qui deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*

[f] Ἄλλων·] Ita *MSS.* ἀλλήλων in *Editis.*

[g] Σὺ δὲ μόνῃ] Vocibus Hebraicis אַתָּה תִּהְיֶה לָעָם מוּל אֱלֹהִים BERN.

[h] Περὶ τὰ ἀνθρωπεῖα] Ita ex *Vet. Interpr.* non sine auctoritate *MSS.* περὶ τὰ ἀνθρωπίνων *Samb.* περὶ τὰ ἀνθρωπείων *Vat.* in *Editis* deest περί.

[i] Μετ' αὐτούς] Μετὰ τούτους *Busb.* Et superius καὶ τὸ στρατὸν ἐξετάσας. mox Εἶτα ν'. *Hen.* & *Busb.* BERN.

[k] Μεμεθέντας] Ita *Vat. Basil.* & *G.* in *aliis* μεμεθέντες.

[l] Συναριθμουμένους.] *Big.* & *Samb.* συναριθμουμένοις. At vero *Hen.* & *Busb.* καὶ τοῖς δέκα συναριθμουμένοις. Vult itaque Flavius quemlibet Pentecontarchum, causa exempli, apud Hebræos præfuisse Decurionibus quinque, Icosarchis binis, & Triacontarcho unico. Unde Zonaras Juris-Consultus, καὶ τοῖς μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύει τὸ γαμβρὸν συνεξελοῦσιν ὁ Ραγουὴλ· εἶτα καὶ χιλίας, καὶ πεντακοσίας ἑτέρους ἐφιστᾶν. καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας καὶ πεντηκοντάρχας ποιεῖν· καὶ ἐν τριάκοντα, καὶ εἴκοσι, καὶ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς διακοσμήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius Moysis c. 18. v. 21. in *Tribunos*, *Centuriones*, *Quinquagenarios*, & *Decanos*, quos Hieronymus vocat. BERN. Ita quidem *Zonaras*, καὶ τοῖς μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύει τὸ γαμβρὸν συνεξελοῦσιν ὁ Ραγουὴλ, εἶτα καὶ χιλίας καὶ πεντακοσίας ἑτέρους ἐφιστᾶν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας καὶ πεντηκοντάρχας ποιεῖν, καὶ ἐν τριάκοντα καὶ εἴκοσι καὶ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς διακοσμήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius *Moysis*, *Exod.* c. 18. *in Tribunos*, *Centuriones*, *Quinquagenarios*, & *Decanos*, quos *Hieronymus* vocat.

[m] Ἀπὸ δὲ τὰ δεχομένων] Ἀπὸ δὲ δεχομένων ἀριθμοῦ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[n] Οἱ δὲ δοκιμασθέντες] Ita *Basil. G.* & *Epiphan.* οἱ δὲ deest *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox legunt οἱ σοὶ τε διάφ.

[o] Παντὸς εἶναι] *Big. Samb.* & *Epiph.* πάντως Typographi priores. Moyses Josephusque requirunt viros optimæ famæ, δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, δικαίους. Gelenius adhuc & Seldenus IC. plebis Hebraicæ suffragia necessaria quo tales præfecti creentur, ex verbis Josephi perverse eliciunt. Vox autem populi tantum valuit in Ecclesia Judaica, quantum jam inter Christianos in Episcoporum Ordinationibus valet. Non facit illa Præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant. BERN. Ita ex *MSS.* πάντως in *Editis.* Male nonnulli (inquit *Bernardus*) plebis Hebraicæ suffragia necessaria esse ad tales præfectos creandos ex his verbis *Josephi* eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Ecclesia Judaïca, quam inter Christianos in Episcoporum ordinationibus valet. non facit illa præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant.

[p] Διαφόρων] Διαφορῶν *Samb.*

[q] Ἐπὶ τοὺς] Ita in quinque *MSS.* male in *Editis*, ἐπὶ τὸν ἐν ἀξιώματι τιθῇ σοὶ δ πρ. versiculo omisso.

[r] Μωϋ-

ἀναπέμψασιν. ἔσται γὰρ ἄτως ἀμφότερα, καὶ τὰ δικαίων Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρῶν ὑμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσας τῷ στρατῷ.

β'. Ταῦτα Ραγουήλ προσηνέσαντος, [r] ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην [s] τὴν ἐκείνου· καὶ τρόπον τὴν εὕρεσιν οὐκ [t] ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸ ἐξευρηκέναι τῷ πλήθει. [v] καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις ὁ Ραγουήλον ἐγέγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προφημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος παλαιᾷ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ὑπηρεφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν κἀκ τούτου καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτης δικαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

Sic enim fiet utrumque, ut & jus ſuum conſequantur Hebræi, & tua in Deum aſſiduitate ipſum exercitui magis propitium reddas.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, conſilium ejus libenter admiſit Moyſes, moxque *omnia* diſpoſuit prout ille ſuggeſſerat: rei hujuſce inventionem non diſſimulans, neque eam ſibi arrogans: ſed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris ſuis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis teſtimonium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adſcribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam ſpectatæ integritatis fuerit Moyſes. Sed hac quidem de re in aliis *inſtitutæ* ſcriptionis locis opportune *ſententiam noſtram* declarabimus. *Moyſis præclara fides ac modeſtia.*

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας [x] τὸ πλῆθος, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, [y] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. σκηνὰς δὲ σκήλδυσε πλησίον μετεωκισμένας τῷ ὄρει, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ [z] προπιμπόμενος. ταῦτ' εἰπὼν [a] ἀνῆλθε πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον [b] τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [c] οὐκ εὐάναβατον, ἀλλ' οὐδὲ ὀφθῆναι δίχα πόνου τὸ ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, [d] καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι [e] πρὸ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [f] καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετοικοῦσι, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους [g] καταλαμβάνουσι· ἠρμένοι τῇς διανοίας, ὡς μὴ τὰ [h] ἐπαγγελίας τὰ ἀγαθὰ, ἃ πρότεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως πρὸς τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸ στρατηγὸν προειμένον· ἁγνεύοντες τήν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ ἀπὸ συνουσίας [i] τῶν γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ προσκαλούμενοι τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δοσῖναι δωρεὰν, ὑφ' ἧς εὐβιώσοντες. τῆς τ' οἰκίας ἐκρῶντο πολυτελεστέρας, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [k] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [l] σκηπτεπῶς ἠσκηκότες.

β'. Ἐπὶ δύο μὲν. οἷς [m] ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δὲ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τις [n] ὑπερίζανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, ὑπὸ πυκνοτέρου τοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀεὶ φερομένου, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεπιημένοι περιέγραφε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν [o] κατήγιζον, ἀστραπαί τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς

CAP. V.

Quomodo Moyſes in montem Sinæum conſcendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

CUm autem populum convocaſſet Moyſes, ipſe quidem ad montem Sinæum ſe abire dicebat: ut qui cum Deo verſaturus, & oraculum aliquod ab ipſo acceptum eis reportaturus eſſet. Illos vero prope montem Sinæum caſtra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixiſſet in montem Sinæum aſcendit, omnium regionis iſtius celſiſſimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non ſolum hominibus invium, ſed & vix ſine fatigatione oculorum aſpiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo ſermonem: Deum illic habitare, tremendus eſſet & inacceſſus. Hebræi autem juxta mandatum Moyſis caſtris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quaſi cum bonis promiſſis, quorum ſpem illis dederat, à Deo reverſurus eſſet Moyſes. Convivia autem agentes cæteris, tum per triduum abſtinendo à mulierum congreſſu, ſicut eis ipſe præceperat; precibus etiam Deum ſolicitantes, ut, placide benigneque Moyſem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque ſumptuoſiore utebantur, & ſimul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & ſplendidiorem induunt. *Tremendum Sinæ faſtigium aſcendit Moyſes.* IV. *Populus interim Hebræus luſtratur, expulatur, caſtiſque Deum precibus ſolicitat. Ex. c. 19.*

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priuſquam ſol oriretur, nubes circumfuſa totis Hebræorum caſtris incumbit, qualem antehac nunquam conſpexerant, & ſpatium omne, ubi poſuerant tabernacula, complexa eſt. Ac cum reliquum cœli in ſereno eſſet, *ſubito coorta tempeſtate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum *Sed dies tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præſentem Deum agnoſcit.*

---

r Ὁ Μωϋσῆς] Articulum reſtituimus ex *Big.* & *Samb.*

s Τὴν ἐκείνου·] Τὴν deeſt *Vat.*

t Ἀποκρυψάμενος.] Ita *MSS.* in *Editis* οὐκ ἀπεκρυψόμενος.

v Καὶ ὁ τοῦ βιβλίοις ὁ] Καὶ τοῖς βιβλίοις ὁ ραγουήλου (*Samb.* ραγούηλος) ἐνέγραψεν *Big.* atque *Samb. Epiphanius* vero Ϛ ὁ τοῖς βιβ. ἀνέγραψεν, vel ἐνέγραψεν. Recte itaque *Epiphanius* & *Gelenius in libris ſuis*, quibus profecto nihil melius unquam ſcriptum. Schotanus tamen *in libris ſacris* præſertim exponit, haud bene. BERN. Καὶ τοῖς β. & mox ἐνέγραψεν *Big.* & *Samb.* Ϛ ὁ τοῖς β. ἀνέγραψεν vel ἐνέγραψεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

x Τὸ πλῆθος.] Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.*

y Καί τινα λαβὼν] Eo modo *Big.* & *Samb.* & lubenter Cl. *Boſius.* Verum cum Editoribus facit *Scholaſticus* famulus Caſſiodori: idcirco malunt tres illi καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήσιμον, ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. His favent & conſequentia Joſephi, ut μὴ τὰ ἐπαγγελίας τὰ ἀγαθὰ ἃ πρότεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως πρὸς τοῦ Θεοῦ; moxque ταυτὴ δῶναι δωρεὰν ὑφ' ἧς εὐβιώσουν. BERN.

z Προπιμπόμενος.] Προπεμπόμενος *Vat.*

a Ἀνῆλθε] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνέβη *Baſ. G.* & *Vat.* ἄνεσι *Big.* (*Voſſ Coll.*) & *Samb.*

b Τῶν ἐν ἐκείνοις] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Voſſ.* Coll.) & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὰ ἐκεῖ ὀρῶν.

c Οὐκ εὐάναβατον,] Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) in *aliis* οὐκ ἀναίσθητον, ἀλλ' οὐδὲ ὀφθῆναι μὴ δίχα π.

d Καὶ διὰ τὸ λέγον εἶναι] Illud Ϛ ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deeſt. HUDS. Confer. p. 105. v. 15. & 128. v. 8 HAVERC.

e Πρὸ τούτου] Περὶ δὲ τὸ Θ. & περὶ τοῦτον τ. in aliquot *MSS.*

f Καὶ] Ita *Big.* (*Coll Voſſ.*) & *Samb.* in *aliis* deeſt καὶ.

g Καταλαμβάνουσι·] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καταλάμβανον.

h Ἐπαγγελίας] Ἐπαγγελίαι *Samb.*

i Τῆς γυναικὸς] Τῶν γυναικῶν *Samb* & *Vat.*

k Ὁμοῦ τε] Οὐδὲ Ϛ τ. *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

l Ἐκπεπτεπῶς] *Al.* ὑπτεπῶς

m Ἡμέρας] Ἡμέραις *Big.* & *Samb.*

n Ὑπερίζανε] Ὑπερφέρω ἀνέχε δὲ π. *Vat.*

o Κατήγιζον,] *Baſ. Gen. Hen.* atque *Busb.* Propter Grammatiſtas factum eſſe video, quod κατεφέρετο exhibeant *Big.* & *Samb.* niſi Epiphanius idem ſi forte in ſuis membranis offendiſſet.

tum fulgura micabant aſpectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant præſentiam Dei, * qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyſes. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in Sacris libris conſcripta habentur. Hebræi itaque, hiſce viſis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) & rumor vulgatus de monte, quod crebro eum Deus inviſeret, mentes eorum inſolito pavore defixit. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti & *ſolliciti*: & Moyſen ira Dei periiſſe rati, & ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

Hebræorum terror ex Dei præſentia, & de Moyſe ſolliciudo.

Mox emicat Moyſes Dei voluntatis interpres.

3. Dum ita eſſent animis conſternati *improviſo* apparuit Moyſes, geſtiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, & ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, & Moyſem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Poſt hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata a Deo referat. Quem ubi conveniſſe animadvertit, ſtans in excelſiore loco, unde ad omnes dimanaret vox,

Mira luce vultus atque orationis Dei laudes ac benefacta genti ſuæ prædicat.

"Deus quidem, inquiit, eadem qua antehac bene-
"volentia me excepit, ô *viri* Hebræi: atque ut
"vitæ feliciter agendæ pariter ac reipublicæ bene
"conſtituendæ viam ac rationem vobis ſuggerat,
"caſtris veſtris *jam* præſens adeſt. Quare per i-
"pium perque ipſius magnifica opera *vos obſecro*,
"ne contemnatis ea quæ dicturus ſum, ad me con-
"cionantem reſpicientes; nec quod lingua homi-
"nis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. Sed
"mandatorum præſtantiam cum expenderitis,
"cogneſcetis etiam majeſtatem illius qui ea ex-
"cogitavit, & noſtrum in commodum memet al-
"loqui non dedignatus eſt. Non enim Moyſes
"Amaramæ & Joachebelæ filius, ſed is qui Ni-
"lum pro veſtra ſalute ſanguineum fluere vi ſua fe-
"cit, & Ægyptiorum contumaciam variis calami-
"tatibus fregit; qui per mare viam vobis munivit;
"cui in mentem venit omnium egenis cibo cœ-
"litus demiſſo ſuccurrere; qui potum deſideran-
"tibus uberrimos ex petra fontes elicuit; à quo
"Adamus *cum poſteris ſuis* accepit quicquid è terra
"marique provenit; per quem Noëus diluvium
"effugit; à quo Abramo huc illuc vaganti terra
"Chananæa indulta eſt; per quem Iſacus paren-
"tibus ætate provectis natus eſt; per quem Jaco-
"bus duodecim filiorum virtutibus eſt inſignitus;
"per quem Joſephus Ægyptiorum in poteſtatem
"dominatus eſt; ille (*inquam*) vobis, me inter-
"prete uſus, iſta dat præcepta. Sint autem vobis
"ſacroſancta, & conjugibus ac liberis chariora ha-
"beantur. Summa vobis erit felicitas, dum ea cu-
"ſtodiatis; nec terra vobis ſterilis fiet, nec mare
"tempeſtatibus agitatum, nec fœtus veſtri præter
"naturam edentur; atque hoſtibus maximo eritis
"terrori: (Dei enim in conſpectum veniens, vo-
"cem ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ
"eſt veſtra progenies ejuſque conſervatio.

Decem præcepta legis ſua voce edentem Deum audiunt Hebræi.

4. Cum hæc dixiſſet, populum coram adduxit

ὁρῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλων τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤθελεν εὐμενοὺς ἁπάντων ὄντας. καὶ ταῦτα μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντυγχανόντων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη πᾶσα ἱερεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [p] τοὺς γε μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ παῖς ἀκοαῖς ἐπιβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθης τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ ἀεὶ τοῦ ὄρους ἀφανεροποιητικὸς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. καθεῖχον [q] δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τῶν σκηνῶν ἀκήκοντες· καὶ τὸν τε Μωϋσῆν ὀπωλωλέναι νομίζοντες ὑπ' ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γ'. [r] Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ὑπεφαίνετο Μωϋσῆς, χαρᾶς τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δέους αὐτοὺς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑποτίθησι τὰς ἐλπίδας· αἰθρίος τε καὶ [s] καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν προ ὀλίγα παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγενομένου. ὑπὲρ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, ἔστι [t] ὑπὲρ ὑψηλοῦ τινος ὅθεν ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν Θεὸς, εἶπεν, ὦ Ἑβραῖοι,
"καθάπερ καὶ πρότερον ὑμενὶς προσεδέξατό με· καὶ,
"βίον τε [v] ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολιτείας κόσμον ὑπα-
"γορεύσας, πάρεστι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς
"γοῦν αὐτὸ καὶ τὰ ἔργων, ἃ [x] δι' ἐκεῖνον ὑμῖν ἤδη πέ-
"πρακται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὰ
"λέγοντα ἀφορῶντες· μὴ δ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν-
"θρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τὴν γ' ἀρετὴν αὐτῶν κα-
"τανοήσαντες, [y] ὑπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος ἧς νενοη-
"κότος, καὶ ὑπὲρ συμφέροντι [z] τῷ ὑμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ
"φθονήσαντος εἰπεῖν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμαραμίου καὶ
"[a] Ἰωχαβέλης υἱὸς, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ἡματωμένον ἀ-
"ναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι, καὶ ποικίλοις δαμά-
"σας κακοῖς [b] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ διὰ θα-
"λάσσης ὁδὸν ἡμῖν ἀβρόχην· [c] ὁ καὶ τροφὴν ἐξ ὑ-
"ρανοῦ μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις· ὁ πόλον ἐκ
"πέτρας ἀναβλύσαι παραίζασιν· ὑφ' οὗ Ἀδαμος τῶν
"ὑπὸ [d] γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· ὑφ'
"οὗ [e] Νῶε ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· ὑφ' οὗ Ἀβρα-
"μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τὴν [f] Χανα-
"ναίαν κατέσχε γῆν· ὑφ' οὗ Ἰσακος γηραιοῖς ἐτέχθη
"γονεῦσι· ὑφ' οὗ Ἰακωβος δώδεκα παίδων ἀρεταῖς
"ἐκοσμήθη· ὑφ' οὗ Ἰωσηπος ἐδεσπότευσε τῶν Αἰγυπτίων
"ἀδιαμέως· ἵνα ὑμῖν ταῦτα χαρίζηται τοὺς λόγους
"ὑφ' ἑρμηνέως ἐμοῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν [g] γενέσθωσαν,
"[h] καὶ τέκνων θειμαχητότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαί-
"μονα γὰρ βίον ταύτης ἑπόμενοι, καὶ γῆς [i] ἀπο-
"λαύοντες καρπίμου, καὶ θαλάσσης ἀχειμάστου, καὶ
"[k] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολε-
"μίοις [l] ἔσεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν,
"ἀκροατὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· ἔτως ἐκείνῳ δι'
"ὑμᾶς καὶ τὰ τούτου μέλει δαιμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν [m] προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν [n] ἁμοῦ καὶ τέκνοις,

disſet. Ad illud colon λαὸν *Hen.* & *Busb.* vitio perfrequenti. BERN. Καλεσεργῶ *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.* καλεκομίζω. *Vat.*

* *Qui propitius aderat*] In *Vet. Interpr.* omnibus quibuſcunque Moyſes volebat propitii.

p Τὰς γε] *Al.* τὰς δὲ.

q Δὲ αὐτοὺς] Δὲ αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.* mox ὑπὸ ὀργῆς *Samb.*

r Οὕτω] Οὕτως *Samb.* Paulo poſt ἀπαλλάσσει *Hen.* & *Busb.* propter *Zonaram.* BERN.

s Καθαρὸς] Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καθαρὸς ἀὴρ.

t Ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος] Ἐφ' ὑψηλοῦ *Vat. Hen.* & *Busb.* & mox πάντες *Vat.* & paulo infra ἐδεξάμην με.

v Ὑμῖν] Ἡμῖν *Hen.* & *Busb.*

x Δι' ἐκεῖνον] *Al.* δι' ἐκείνων.

y Ἐπιγνώσεσθε] Ἐπιγνώσεσθ' *Samb.*

z Τῷ ὑμετέρῳ] Τῷ ὑμείτερῳ *Samb.* atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii.*

a Ἰωχαβέλης] Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαβήλης.

b Τὸ τῶν] Τὸ Αἰγυπτίων φρ. *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Imo quantum ad *Big. Coll.* illa habet Αἰγύπτιον. HAV.

c Ὁ ἐκ τροφὴν] Ita *MSS.* ὁ ἐκ τῶν οὐρ. in *Editis.* Παρασχεῖν pro ἁπάσαι in *Add.* reponi *Hudſonus* jubet.

d Γῆς] *Al.* γῆς τε.

e Νῶε] Libri duo ſcripti excuſique totidem νῶχος in hoc Encomio Dei. BERN.

f Χαναναίαν] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χαναναίων in *reliquis.*

g Γενέσθωσαν,] Γινέσθωσαν *Samb.* BERN.

h Καὶ τέκνων] Καὶ παίδων *Vat.*

i Ἀπολαύοντες] Ἀπολαβέσθαι *Samb.* & *Vet. Interpr.*

k Τέκνων] Eadem phraſi utitur p. 108. v. 29.

l Ἔσεσθε φοβεροί·] Ita *big.* & *Epiphan.* ἔστεσθε in *aliis.*

m Προάγει] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προτάσσει Typothetæ quod eſt Moſaicum נצה, ὁ ἐξάγαγε, Ex. 19. 17. BERN.

n Οὐκ] *Al.* ἀμα.

ὁ Πα-

πίκνοις, ὡς ἀκέσαιεν ὑπ' Θεοῦ λαλεγομένης πρὸς αὐτὰς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀδυνάτως εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. πάντες τε ἦκουον φωνῆς ὑψόθεν [o] παραγομένης εἰς ἅπαντας, ὡς λαφυγεῖν [p] μηδένα καὶ λόγων ἃς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν γεγραμμένας κατέλιπεν. ἃς δ' ἐστὶν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [q] τὰς μὲν δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, [r] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιησαμένους προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δέ, ὀμνύναι μηδενὶ φαύλῳ τὸ Θεῖον ὄνομα· ὁ δὲ τέταρτος, παραφυλάττειν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, [s] ἀπέχεσθαι φόνου· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίας ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [t] ἀκροασάμενον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαίρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἐπὶ συλλόγου διελύθη. τῇ δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ νομίζειν. ὁ δὲ τούτους τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὃν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμηνε χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς δὲ πλείονας τῶν νόμων [v] εἰς ἑτέραν ἀναθήσομαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ'. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ [x] Σινάϊον ὄρος [y] ἀνῆκε, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. Βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τριβομένου, πεντεκαίδεκα γὰρ ἡμέρας διήγαγε ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συμπεπτωκότων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὅ τι ἐλύπησεν αὐτούς, [z] ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἐν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θρηνοῦσι προπετόντα, καὶ μάλιστα [a] ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι πρότερον τὸ ψῆφον ἔφερον· τῶν δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀναχεχωρηκέναι. τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ [b] μηδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θνητοῖς προπετόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταῤῥῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πάσας ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει· προσάτην δὲ ἠρημωθαι καὶ κηδεμόνα ὑπολαμβάνοντες, οἷς τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλος δυνάιντο, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, [c] καὶ ὅτι ὑπονοεῖν αὐτοὺς [d] εἶαν προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι μὴ λυπεῖσθαι [e] καὶ καταφιᾶν ἡδυνάντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάῤῥουν μεταίγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ μένειν [f] προειρηκότος.

η'. Ἤδη δὲ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν διελελυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν [g] οὐδενὸς σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν στρατιὰν ὀφθεὶς, καὶ τὸν θεὸν πρόνοιαν ἔλαβε περὶ

cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clare exciperet singula præcepta, quæ Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis *quidem* nefas est illa totidem verbis evulgare, sententiam *tamen* eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum esse unum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulachrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque septimum sancte observandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, à cæde abstinendum: septimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum. *Divinæ legis summarium.*

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quæ loquutus est Moyses, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimissa est concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, postulabant ut etiam leges à Deo ad ipsos afferret. Ille vero & istas posuit; & de universis quo modo agenda essent deinceps præscripsit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, seorsim de illis commentaturus. *At legum adhuc divinarum syntagma exposcunt Hebræi. Ex. c. 21; 19.*

7. Cum eo loco res essent, Moyses iterum in montem Sinæum ascendit, postquam hoc ipsum prædixerat Hebræis. Illis autem spectantibus ascensionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor incessit Hebræos ne quid illi gravius accidisset: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod sibimet persuaderent Moysem periisse. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incursu laniatum esse, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant sententia: alii vero ad Deum concessisse. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid sibi voluptatis caperent, ut in feras incidens discerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad se translatus esset ob virtutem suam verisimile credentes, hac cogitatione sortem ipsius lenius ferebant: semet vero tali præside & curatore orbatos existimantes, qualem alium vix sibi datum iri sperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* suspicio sinebat eos boni aliquid de viro exspectare, neque *spe adempta* poterant non lugere summoque in mœrore versari. At inde castra movere non ausi sunt; quod Moyses *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque suum præstolari.* *De Moyse suspicio varia, Deo an bestiis cesserit. Ex. c. 32. 1.*

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriissent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines assuescunt, degustato. Eo autem conspecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis expositi quantam de eorum salute *Verum post XL. dies jejunus ad populum descendit Moyses cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei scriptis. Ex. c. 24. 31. 32. & 34. Deut. c. 9.*

o Παραγομένης] Παραγομαδίης *Vat.*

p Μηδένα ϵ λόγων] Μηδένα λόγον *Hen.* μηδένα. καὶ λόγον δὲ &c: & sententia exeunte πρὸς λέξιν, τὰς δυνάμεις *Basil.* & *Gen.* & fortean *Epiphan.* BERN.

q Τὰς δὲ δυνάμεις] Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς δυν.

r Καὶ τοῦτον δεῖ] Quatuor manus Scribarum: Impressorum illæ καὶ τοῦτον, pigre. Josephus equidem, sicut testantur libri cuncti, quos terimus aut à Græcis aut à Latinis exaratos, legem δεκάλογον serie continua descripsit, non plane versibus decem: quod tamen in editionibus Græcanicis *Basil.* & *Gen.* factitatum constat. Mox ἑβδόμης *Busb.* BERN. Sic *Vat.* καὶ δεῖ τοῦτον in *aliis MSS.* verum in *Editis* deest δεῖ. Decalogum, juxta *Josephi* codices tam Gr. quam *Lat.* serie continua descripsimus; non plane versibus decem, ut in *Editionibus Basil.* & *Gen.* Vide ad Belli Jud. lib. 1. cap. 33. §. 2.

s Ἀποχεσθαι φόνου·] Ἀπιχεσθαι *Samb. Vat.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπιθυμίας *Hen.*

t Ἀκροασάμενον] Ὡς ἀκροασάμενον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

v Εἰς ἑτέραν] Vide *notam* ad versum ult. capitis VII.

x Σινάϊον] Σίναιον *Samb. Busb.* & *Hen.* σιναῖον ubique *Basil. Gen.* & *Big.* Ibidem ἐπὶ pro εἰς *Samb.* BERN.

y Ἀνῆκε,] Ita *MSS.* ἀνίει in *Editis.*

z Ὡς τὸ] Ὡς τὸ *Coll. Big.*

a Ὅσοι] Καὶ μάλιστα ὅ,οἱ πρ. *Vat.*

b Μηδ' ἕτερον] Ita, vel μηδὲ ἕτερον in *MSS.* in *Editis* μηδὲν ἕτερον.

c Καὶ ὅτι] Sic in *MSS.* καὶ ὅτε τὸ ὑπ. *Basil.* & G. Aliquid amplius habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *& neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidisset.*

d Εἶαν] Εἶασε COCC.

e Καὶ καταφιᾶν ἡδυνάντο.] Ita *Big.* (& *Coll. Voss.*) καὶ καταφθεῖν ἐδ. *Samb.* & *Vat.* καὶ καταφθεῖν ἐδυνάντο *Basil.* & G.

f Προειρηκότος.] Προεῖρηκότος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

g Οὐδενὸς] Sic *MSS.* οὐδενὸς τῶν ἀνθρώποις *Basil.* & G. ut & mox τροφείαν.

lute curam adhibuit Deus: dicens, ſibi per illos dies oſtenſum eſſe, quomodo bene beateque viverent & rempublicam adminiſtrarent; poſtulareque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod deſcenderet quoties illis adeſſet, ut etiam alibi migrantes id nobiſcum circumferamus, & non amplius opus ſit in montem Sinæum aſcendere, ſed & ipſe ventitans inter nos habitaret, precibus noſtris præſens *&* *propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine & forma quas ipſe præmonſtravit, vobis ad illud fabricandum non ſegnem operam conferentibus. Cum hæc dixiſſet, duas tabulas eis oſtendit, inſcripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et ſcriptura erat à manu Dei.

αὐτῶν ἀπεδήλα, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [h] πολιτεύόμενοι· λέγων, [i] αὐτῷ κατὰ ταύτας ἐπιθέσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ σκηνὴν ὅτι βέλτιστα ἡγεόσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτωσι πρὸς αὐτὰς ἀφικνούμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχῆ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τοῦ ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν [k] συσκηνῇ, ἀφικνούμενον [l] ἡμετέραις εὐχαῖς· ἡμέσει δὲ ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν οὐκνηρῶς ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [m] ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένας ἑκάστας τὰς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.

Admiranda Iſraëlitarum pietas. Ex. c. 25. aut c. 35. & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyſe acceperant, nihil operæ ſtudiique, quantum in ſe erat, deſiderari voluerunt. Sed afferebant argentum ſimul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore colluſtratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanaſque prædictis coloribus fucatas, & linum byſſinum: lapilloſque *pretioſos*, quibus homines, auro vinctis & incluſis, ad ornatum ſumptuoſiorem utuntur: atque inſuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujuſmodi enim materia Tabernaculum exſtruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus ſuis munificentia, architectos operibus præficit ex mandato Dei; & quos ſane populus, ſi illis liberum fuiſſet, elegiſſe voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris

Beſalelus atque Eliabus Architecti ſacri. Ex. c. 31.

ſunt perſcripta, hæc erant: Beſalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ ſororis Moyſis: Eliabus vero Iſamachi *filius*, tri-

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῆς σκηνῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ΟΙ δὲ χαίροντες οἷς τε εἶδον καὶ οἷς ἤκουσαν τοῦ στρατηγοῦ, τὴν κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδὴν [n] οὐ καταλείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ [o] χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [p] ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείους τε τρίχας, καὶ δορὰς θηρευθάτων, [q] καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθος, ἕτεραι δὲ λευκῷ παρεῖχον τῷ χρόᾳ· ἐρια τε τοῖς θηρευθεῖσιν ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνον βύσσον· [r] λίθους τε, οἷς ἐνδεδεμένοις χρυσίῳ καθιερώνται [s] ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πολὺ συνέφερον. ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. [t] ἧς δ' ὅδεν μεταφερομένης [u] καὶ συμπερινοστοῦντος ναὸς διέφερε. τούτων δὲ πάντων συγκομισθέντων, ἐκάστου καθ' ὃ δύναμιν φιλοτιμηθέντος, [x] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γινομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [y] τάδε ἐστί· [z] Βεσάληλος μὲν [a] Οὐρὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, [b] ἐγγὺς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ

h Πολιτεύόμενοι·] Perperam πολιτεύόμενον in *Editis*.

i Αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis*. αὐτὸν αὐτῷ *Vat.*

k Συσκηνῇ,] Συσκηνῇ καὶ ἐφατυσχάνῃ *Samb.* συσκηνῇ ἐφατυσχάνῃ *Big.* (imo *Big. Coll.* & *Voſſ. Coll.* σκηνῇ ἐφατυσχάνῃ) τῇ σκηνῇ ἐφατυσχάνῃ *Vat.*

l Ἡμετέραις εὐχαῖς] *Al.* ὑμετέραις.

m Ἐπιδείκνυσιν,] Ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἑκάστας *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Aliter *Epiphan. Baſ.* & *Gen.* Notatur autem in cod. *Busb.* ἐφαλείπεις, ἰώσηπε, τὴν μοχθηρίαν αἰδοῖ τῶν ἀναγνόντων. BERN. Ita *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἑκάστας *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen.* & *Busb.*

n Οὐ καταλείπονται.] Οὐκ ἀπελείποντο *Vat.*

o Χρυσὸν,] Ita in *MSS.* χρυσίον in *Editis*.

p Ὑπὸ σήψεως.] Ὑπὸ τῆς σήψεως *Vat.*

q Καὶ τὰς] Τὰς duntaxat *Baſ. Gen. Hen.* aut *Busb.* In melioribus quidem literis nuncupantur licia, & fucis iſtis imbuta & pura, c. 25. 3. תכלת וארגמן ותולעת שני ושש. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) in *reliquis* non deſideratur.

r Λίθους τε,] Ita *Baſ.* & *Gen.* niſi quod hi legerint κατειργάντες, illi καθειργωώτες. Verum aliter *Big. Samb.* & *Epiphanius*, λίθους τε τούτοις (filis crede variis) ἐνδεδεμένους χρυσίῳ καθειρωώτες, οἷς ἄνθρωποι κ. χ. π. Mihi placent Editores. Tum πολυτελεῖς *Hen.* & *Busb* BERN. Sic in *Editis*. λίθους τε τούτοις ἐνδ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in *MSS.*

s Ἄνθρωποι] Οἷς ἄνθρωποι *Coll. Big.*

t Ἧς δ' ὅδεν] In *Samb.* ἧσδ' ὅδεν.

u Καὶ συμπεριοστοῦντος] Καὶ ἐφερνοστοῦντος *Vat.*

x Ἀρχιτέκτονας] Ita in *MSS.* in *Editis* τοὺς ἀρχ. & mox κατ' ἐντολὴν Θεοῦ.

y Ταῦτα δὲ] Ταῦτ' ἦν *Samb.*

z Βεσάληλος] Propter Moyſis ſanctiſſimos libros huc reſtitui βασάληλος. Illo enim rite ſcribente, Deoque indigitante, בצלאל nomen habuit nobiliſſimus Artifex, Ex. c. 31. 2. quaſi diceremus Latine *Gratia Dei*; tantum *umbra* ejus indicat βεσελεὴλ idem LXXII. Interpr. *Baſalil* Samaritis. *Bezalel* Judæis per Europam, *Baſtuel* aliis pleriſque. Verum apud Joſephum Lambda alterum diu periit. Unde *Beſeehel* in codd. Epiph. βεσάηλος in lectionibus *Big.* βεσέηλος ex *MSS. Samb.* βασάηλος penes Typographos *Baſ.* & *Gen.* Tum *Samb. Busb.* & *Hen.* ὑρῆ legunt pro ὑοῦ *Big. Baſ.* & *Gen.* ſive אורי S. Pentateuchi, quod *Ignatius* interpretaberis. BERN. Ita ex *Sacris literis* voluit *Bernardus*. (ita & *Coll. Big.* & *Voſſ.*) Βασάηλος *Baſ. G.* & *Vat.* Βεσάηλος *Big.* Βεσέηλος *Samb.* Βεσελεὴλ LXX.

a Οὐρὶ παῖς,] Οὐρῆ *Samb. Busb.* & *Hen.* Ὠρὸ *Vat.*

b Γιωνὸς] Vel ἡδσὸς ἢ μᾶς. Libri excuſi ſcripti que ἡὸς ἢ μαελάμμης, vel μαελάμης *Big.* vel etiam μαριάμμης *Samb.* Atqui ego non ſentio adeo leve ac curioſum ingenium hujuſce Scriptoris, qui de eodem homine ſcriberet ὑοῦ παῖς, ἡὸς ἢ μαελάμμης. Imo Joſephus paulo ante *Uri* parentem ὑοῦρα aut ὠοῦρα appellitaverat, eique dederat Moyſis ſororem, ſicut Rabbini etiam conſentiunt. Literæ denique ſacræ ſatis monent de hoc genere, Ex. c. 31. 2. & c. 35 30. & c. 38. 22. בצלאל בן אורי בן חור aut toties בן חורי בן חיר ἢ τὸ σαμαρειτικὸν, aut ex codice doctiſſimi Tayleri, بصلال بن حوري بن حور. Iterumque Judæi 1 Chron c. 2. 20. & 2. lib. c. 1. 5. Reperias etiam inter Traditiones Hebraicas Hieronymi, quas plurimas Phariſæis ſui ſeculi debuit acceptas, *Chalubeum* aut *Calebum* ſecundis nuptiis potitum fuiſſe *Azuba*, *ex qua ſuſcepit*, ſic ait, *Hur virum Mariæ ſororis Moyſi, patrem Uri, avum Beſelehel.* Audiendus & magnus Tarahii Syncellus, τοῦτον τὸν βεσελεὴλ ἰώσηπος ἡὸν εἶναι μαελὰς τὰ ἀδελφὸς μωυσέως ἀμφιβάλλει ἢ ὦς, ὃς σὺν τῷ ἀαρὼν ἀνεῖλε τὰς χεῖρας μωυσέως ἢ ἐμάλκη· καὶ πιθανὸς ὁ λόγος. ἄλλοι δὲ ὀζὶηλ φασιν εἶναι ἄνδρα μαελὰς, οὐκ ἔχοντες εἰδέναι πόθεν. Eo autem modo illos nepotes ſi adfirmaverit cum B Hieronymo & cum curtis Doctoribus, qui Talmud molem quidem Babylonicam conſtruxerant, à Jephonida derivari, quiſquis rem plane mirabilem dicet & præter ſtomachum P. Comeſtoris. BERN. Γιωνὸς vel ἡδσὸς placuit *Bernardo*, qui ἡὸς *aliorum* rejecit: quod *Joſephus* paulo ante (ſc. p. 124.) *Uri* parentem Οὐρὰ aut Ὠρὸ appellaverit, eique dederit Moyſes ſororem. Vide *Exod.* c 31. v. 2. c 35. v. 30. & c. 38. v. 22. confer *Syncellum*, p. 135. & *Hieronym.* in Quæſt. Hebr.

c Eli-

στατηγὸς · [c] Ελίαϐ ὁ Ισαμάχυ, Δανιὴϐ φυλῆς. τὸ δὴ πλῆθος ἅπας ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρισθεῖσιν [d] ὑπῆλθεν, ὥστε Μωϋσῆς [e] ἀνεῖρξεν αὐτοῖς, κωλυκηρύξαμένου δρκαν [f] τὰς ὄντας. τοῦτο γὰρ [g] οἱ δημιουργοὶ [h] προειρήκασι. ἐχώρουν δὲ ἐπὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωϋσῆς αὐτοῖς ἔκαστα περὶ τῶν μέτρων, καθὼς ὑπεθήκατο ὁ Θεὸς, καὶ τοῦ μεγέθους, [i] ὅσα τε δεῖ σκιὰν χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσουσα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ [k] καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδησε τὸ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β'. [l] Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ [m] γεγυμνασμένων, χρυσίου τε [n] καὶ δράγυρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προεπὼν ἑορτὴν Μωϋσῆς καὶ θυσίας καὶ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἴσα τὴν σκιὰν. πρῶτον μὲν αὐλὴν ἀπεμετρήσατο, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα [o] πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [p q] κάμακας ἔστησε [r] χαλκέας [s] πεντεπήχεις τὸ ὕψος, [t] καθ' ἑτέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν ὀπισθίων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τοῦ καλύπτου. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ [v] προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ [x] χρυσᾶς, σωρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξήπτετο δὲ τῶν κρίκων καλῶδια τὴν ἀρχὴν ἥλων χαλκέων [y] πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἱ, καθ' ἑκάστην κάμακα [z] παρέντες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκιὰν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου [a] μαλακωτάτη διὰ πασῶν [b] ἐπῆν, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τοῦ βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφέρετο [c] ἅπαν ἐν

bus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem incœptam promovebat, ut Moysi visum esset eos inhibere, jubendo *per castra* proclamari non opus esse pluribus. id quod jam dixerant & *monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi structuram aggrediuntur: Moyse eos singula de mensuris edocente, prout ei suggesserat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, sacrificiorum & *sacrorum* usui inservientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa vestes sacerdotales, & alia quæ desiderabantur ad ornatum operis & Dei ministerium.

Elegantes Israëlitarum manus exercent vestes & vela sacra.

2. Cum autem omnia *jam* præsto essent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyses, indicto *solenni* festo & sacrificiis pro cujusque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo*. Atrium primo dimensus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos statuit altitudine quinque cubitorum, secundum longiora latera viginti, secundum transversa à tergo decem. Annuli autem vallis singulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: bases vero deauratæ, & subacutæ tanquam ima hastarum; æreæ autem quà in terram defixæ. *Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per singulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byssinum molliſſimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad basim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum cir-

Amicis mactatis auspicantur fabricam sacram. Atrium sanctum.

[c] Ελίαϐ] Ex Hebraico אהיאב בן אחיסמך Græce factum volo ἐλιαϐᾶς ὁ Ισαμάχυ, aut ἐλίαϐ ὁ Αεισαμάχυ. Legebatur tamen ubique Bibliothecarum ἐλιεαζὸς, aut rectius ἐλίαζ ὁ Ισαμάχυ; nam perversum est *Isaχάμυ Samb.* Defendit etiam *Epiphan.* vitium vetus. ubi ait, *Et Helifas Isamach* aut *Isamach filius.* Alii forsan Josephum emendarent deductis vocibus, ὁ ἐλιαϐᾶς ὁ ἀχισαμάχυ, contra morem Sacerdotis hujus aut Doctorum Alexandrinorum. Hi etenim ἐλιαϐ nuncupant virum Fabrorum sacrorum βεζ. Samaritæ *Ahliab*: Gens Judæa Hieronymo tum florente *Ooliab*, hodierna *Aholiab.* BERN. Ita edidit *Bernardus*: qui tamen ex Hebraïco Græce factum malit Ελιαϐᾶς ὁ Ισαμάχυ aut Ἐλίαϐ ὁ Αεισαμάχυ. In *Cod. Vat.* (& *Coll. Voss.*) Ἐλίαζ ὁ Ισαμάχυ. in *aliis* Ἐλιεαζ ὁ Ισαμάχυ.

[d] Υπῆλθεν,] Υπῆλθεν aut ὑπῆλθον in omnibus præter *Vat.* qui habet ἐπῆλθεν.

[e] Ανεῖρξεν] Ανῆρξεν *Samb.* ut ab ore Attico,

[f] Τὰς ὄντας.] Τὰ ὄντα legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δημιουργοὶ] Isti apud Moysen, *οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον* & *ἅγιον.* BERN.

[h] Προειρήκασι.] Προειρήκεσαν *Vat.*

[i] Οσα τε δεῖ] Ita *Bas.* & *G. ὅσα τ' ἔδη Vat. ὅσα τε δὴ Samb,* & *Big.*

[k] Καὶ γυναῖκες] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* καὶ αἱ γυν.

[l] Πάντων] Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων ὧν ἑτοίμων γεγυμνασμένων.

[m] Γεγυμνασμένων,] Γενομένων *Coll. Voss.*

[n] Καὶ δράγυρου,] Auro, argento, & ære Voss. 1. Mert. *V.* Star. & W. 2. Auro & argento, *reliqui librorum. Hinc Josephi codices Græcos emendabis, χρυσίου τε καὶ δράγυλίου καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν, Forte enim exciderat* καὶ δράγυλίου, *Scribis aliud agentibus: id tamen metalli commemoravit ὁ νομοθέτης, Exod. c. 25. 3.* BERN. Illa καὶ ἀργύρου inserui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipsius *Josephi* paulo supra, p. 130. in initio Cap.

[o] Πήχεων,] Πηχῶν passim *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* πηχέων toties *Bas.* & *Gen.* itemque ἀργυρέα, χαλκᾶ, & similia parcius memoranda. BERN.

[p] Κάμακας ἕστησε χαλκέας] In sacro codice non dicitur æneas fuisse atrii columnas: & in Exodo, ubi docetur quid ex ære collato factum sit, non nisi bases & paxilli, quibus columnæ firmabantur, ex illo confecti leguntur. Si & columnæ integræ ex ære fuissent, illic recenseri inprimis debuissent. Malim ergo Philonem sequi qui ligneas fuisse scribit. REL.

[q] Κάμακας] Quas Κάμακας i. e. χάρακας, *vallos* appellitare Josephus, Philo χίονας mavult. & plures Alexandrini σύλας, omnes ex עמרים Conditoris. BERN. Κάμακας ὁ ἕστησε *Vat.*

[r] Χαλκέας] Χαλκείας *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem.

[s] Πεντεπήχεις τὸ ὕψος,] Ita in sacro Codice disertis verbis scribitur. Judæi in Gemara Eruvin. fol. 2. 2. volunt altitudinem 5 cubitorum non ab ipso solo esse ducendam, sed id velle scriptorem sacrum, columnas has & vela iis appensa 5 cubitorum altitudine eminuisse supra altitudinem altaris in atrio constituti, קומה חמש אמות ההוא משפת מזבח ולמיעלה *altitudo* 5 *cubitorum intelligi debet de altitudine ducenda a summo altaris sursum.* Videlicet quia altaris altitudinem non 3 cubitorum spatio definiunt, quæ ipsi datur in sacro codice (quamque illi non de toto altari sed superiori parte, quæ proprie מזבח dicitur, intelligunt) sed id in tabernaculo æque altum fuisse fingunt ac in templo primo & secundo, id est, decem cubitos, ne altare & quæ in eo fiunt conspici ab unoquoque extra vela possent, vela altius tollere necesse habent & 15. cubitos iis altitudinis dare. REL.

[t] Καθ' ἑτέραν] Καθ' ἑκατέραν πλευρὰν *Vat.*

[v] Προσῆσαν.] Προσῆισαν *Vat.*

[x] Χρυσᾶς, σωρωτῆρσιν ἐμφερεῖς,] Verum in istis vallis nihil auri reperit *Moyses*, qui solus *scriptorum* hanc scenam unquam viderat: quin sæpius affirmat harum columnarum bases ex ære fuisse conflatas. Leges itaque apud *Josephum*, *βάσεις ὁ χαλκαῖ σωρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. Bases autem æneæ fuerant & subacutæ, tanquam ima hastarum.* Vel plenius adhuc *βάσεις ὁ χαλκαῖ, σωρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ ὁ ἦσαν (αἱ κάμακες δηλονότι) ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. Ex ære steterant columellarum scapi*; quod potius habeo, quam hanc descriptionem *Philonis*, *ὕλη ὁ τῶν σύλων τὰ μὲν σύσσ κέδρου, τὰ δ' ὁμοίως τῆς ἐπιφανείας ἀργύρου. ἄπωθεν ὁ αἱ βάσεις χαλκαῖ. Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *basibus deauratis* ex veteri vitio. BERN. At statim docet χαλκᾶς fuisse, quod & sacro codice traditur. Si voluisset inauratas dicere, non dixisset hoc loco χρυσᾶς, sed κεχρυσωμένας aut simile quid. Et unde hausit inauratas fuisse? Suspicor aut delendam omnino vocem χρυσαῖ aut χρυσοῖς legendum. Σωρωτῆρες erant χρυσοὶ, nam & aliqui tum imam tum summam hastæ partem σωρωτῆρα dixere. Summa pars qua hostis petitur ferrea esse debuit, ima ornatus causa inaurari potuit. Aureæ itaque cuspidi hastæ, i. e. imæ similes has bases fuisse vult. Non tamen desunt qui σωρωτῆρα nuncupent ferrum humo infixum, cui hasta ipsa infigitur. Vide Eustathium ad Iliad. κ. 344. Et certe has bases convenientius cum hujusmodi ferro, quod hastæ partem imam excipere solet, comparaverit, quam cum ipsa parte ima hastæ. Plutarchus in Apophthegmatibus pag. 183. Δημήτριος ὁ τῷ αἰγιαλῷ καταγραψε τῷ σαυρωτῆρι ὁ δόρατος Φεῦγε Μιθριδάτα. *Demetrius in litore scripsit acumine hastæ, Fuge Mithridates.* Hic videtur imum hastæ acumen intelligi, quod solo infigitur. REL.

[*] *Annulis innectebantur funes,*] *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ductæ usque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per singulas tabulas in terram valide positi* &c.

[y] Πηχυαίων] Ita *Big.* in *aliis* male πηχυέων. HUDS. Paxillos i. e. יתדות, qui funes tendebant columnas fulcientes, cubiti magnitudinem habuisse non legitur in codice sacro. REL.

[z] Παρέντες] Παχόντες *Vet. Interpr.* id est *valide positi.* COCC.

[a] Μαλακωτάτη] Ποικιλωτάτη *Vat.*

[b] Επῆν,] Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπῆν.

[c] Απαν] Απαν κυκλῳ *Vat.*

circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter baſes: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in *ligna* portas ſuſtinentia intromiſſi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum erat linteum è byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

Porta Septi S. oppanſum Velum πολύμιτον.

Aſperſorium ſive labrum æneum.

Ex. c. 30. 18, 19.

3. Tabernaculum autem poſuit in ejus medio, verſum ad orientem; ut mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obverſus, & à tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & craſſitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commiſſuris in unum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro ob-

In medio atrio orienti ſoli patuit Tabernaculum.

Ex. c. 26.

κύκλῳ τὸ χωρίον [d] ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ἔτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ ἕξ ὠβελόλα. τὴ δὲ τετάρτης [e] πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ἦσα πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον ἔ παντὸς ἦν, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῴγεσαν κῆ πύλας· ἐν αἷς [f] ἀνὰ δύο κάμακες εἱῄκεσαν κῆ μίμησιν πυλώνων. [g] ὅλαις δ' αὐτὰς ἄργυρος ἦν· [h] ὑπεκεχαλκωμένος πάρεξ τ βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ ἕ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἐστῶσαι, [i] αἱ τοῖς πυλίσκοις [k] ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [l] ἦ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν ὠθισμένον. τὸ δὲ κῆ τὰς πύλας· μῆκος μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθος· ὕφος ἦν [m] πορφύρας καὶ [n] φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὖτῳ σωανθέντων καὶ ποικίλων, ὁποῖα μὴ ζώων [o] ἐξετυποῦτο [p] μορφάς. ἐντὸς δὲ τ πυλῶν [q] ὠθίσμα ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὖτῳ καὶ τὴν κρηπίδα παρεχόμενον· ἐξ ἧ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τ ποδῶν καθάπτειν παρῆν. καὶ ὁ μὲν ἕ αἰθρίου ὠθισμὸς τοῦτον τ τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ'. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵσησιν αὐτῷ κῆ μέσον, τετραμμένην [r] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνιὼν ἀφῇ [s] τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ὑπὲρ πήχεις ἐμέτρει τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος ὑπὲρ δέκα [s] διεσῄκῃ· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τ τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος κῆ [t] βορέαν ἐτέτραπτο, καλόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ἀνίστασθαι δ' αὐτὴν ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προσβαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλα πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς ἦ [v] πλάτος διεσῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ὑπεκεχαλκωμέναι παντάχοθεν χρυσῇ, διά τε τ ἔνδοθεν καὶ τ ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάτῳ προσῆσαν ῥόφιγγες, [x] ἐλαιωμένοις [y] κῆ δύο [z] βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· [a] πυλὶς δ' ἑκατέρα τέτων προσῆν δεχομένη τ ῥόφιγγα. ἕ ἦ κῆ δύσιν τοίχοι μὲν ἓξ ἦσαν· συνῆσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τ ἁρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τῷ σύνε-

[d] Ὡς μηδὲν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* ὡς ἂν μηδέν.

[e] Πλαύρας,] Iterum ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* πλαύρων in *aliis*.

[f] Ανα δύο] *Samb.* ἀναδύο accentu Attico. BERN.

[g] Ολαις] Ita *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὕλη δ' αὐτῆς.

[h] Επικεχαλκωμένος] Ita ex ſeqq mox v. 31. lego pro ἐπικεχαλκευμένος. (ita & *Coccejus* emendaverat) Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipſam perpenderit, & illud *Heſychii*, χαλκεὺς, πᾶς τεχνίτης, καὶ ὁ ἀργυροκόπος καὶ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρον *lin*.

[i] Αἱ τοῖς πυλίσκοις] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οἷς πυλίσκοι ἦσο.

[k] Εμβεβήκεισαν] Ενεστεβήκεισαν. COCC.

[l] Δὲ βύσσινον] Illud ἦ omittit *Samb.*

[m] Πορφύρας] Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex ſeqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod. c.* 25. v. 3.) quæ memorant *hyacynthum*, *coccum*, *purpuram* & *byſſum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi ſupercœleſtis, ita Templi pars maxima mundi aſpectabilis ferebat imaginem; ſeptem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci ſigna. Antea editum erat πορφύρας φοίνικος, σὺν &c.

[n] Φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ] Πορφύρας κῆ φοίνικος, ὕφος ἦν, ita *Epiph.* πορφύρας φοίνικος σὺν ὑακ. *Big. Samb.* & *Baſ.* ἀνυδέτως. *Gen.* temerè φοίνικας: parique in eadem ſententia *Samb.* πεποιημένων. Sacrum itaque Peripetaſma referebat divitem ſanguinem purpuræ Tyriæ ארגמן, πορφύρεον: vermium coccinorum ruborem vegetum תולעת שני, φοίνικα, LXX. κόκκινον, barbare σκαρλάτον: conchyliorum ſaniem cœruleam תכלת, ὑακίνθον: atque etiam lini puri candorem [משור] שש, βύσσον. BERN.

[o] Εξετυποῦτο] *Coll. Voſſ.* ἐξετυποῦντο.

[p] Μορφάς.] Fortè μορφαί. COCC.

[q] Περιδιωνημένον] Plures codices ἐξειργασμένον, contra uſum Urbis. Dein χαλκοῦν aut χαλκέον Editores, ut in nominibus metallicis peccare ſolent. Mox miſera καθάπτειν & καθαιρεῖν *Hen* & *Busb.* BERN.

† *Crepidine*] Al. *ſaphio* aut *pelvi*.

[r] Πρὸς ἀνατολάς·] *Al.* πρὸς τὰς ὥρας.

[s] Τὰς ἀκτῖνας.] Τὰς ἀκτίνας Typographi μαλ' ἀτλικίζοντες. Mox εὖρος *Samb* & *Busb.* & eo ſpiritu ſæpius. BERN.

[s] Διεσῄκῃ·] Διεσῄκῃ *Big. Samb. Busb.* & Interpres *Scholaſticus*, contra *Gelenium* ambaſque editiones Græcas: ubi habes ἐπὶ δέκα δυὸ εἰσῄκῃ, *latum fuit cubitos duodecim*, ſexrante quidem moduli ſuperfluo. BERN. Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ δέκα δυὸ εἰσῄκῃ, *latum fuit cubitos duodecim.* HUDS. At decem modo cubitos latum fuit tabernaculum, uti aliunde conſtat. Quod ſi latitudo externa tabernaculi intelligatur. ea fuit 12 cubitorum, ſi aſſeres ſinguli craſſi fuere cubitum, & ſi Judæos ſequimur, Raſchium, Aben Ezram & alios. Verum non videtur Joſephus latitudinem tabernaculi externam deſcribere, ſed internam, quia longitudinem deſcribit internam, 30 nempe cubitorum. An ergo ſcripſit δέκα; Nam & ipſe non credidit aſſeres ſingulos craſſos fuiſſe cubitum, uti alii opinantur, ſed 4 digitos modo. Adde quod mox ſcribat ſex aſſeres, qui ad occidentem erant & cum angularibus totam latitudinem tabernaculi efficere debent, facere 9 cubitos & iis addi angulares duos ἐκ πήχεως τετμημένους, *ex cubito ſectos*, ſic ut certe ex his latitudo trium cubitorum naſci non poſſit, ut hi tres adjecti prioribus novem efficiant latitudinem duodecim cubitorum. Denique ſcribendum hic eſſe δέκα firmatur ex iis, quæ mox de Sancto Sanctorum tradit illud παντάχοθεν fuiſſe 10 cubitorum: unde efficitur Joſephum credidiſſe latitudinem tabernaculi, cujus hæc pars erat 10 cubitorum fuiſſe. In MS. eſt ἐπὶ δέκα διεσῄκῃ, quod ſuſpicionem noſtram firmat. REL.

[t] Βορέαν] Ferocius paulo *Samb.* & *Big.* βορέᾳ aut βορέᾳ. Mox καταλιπεῖν *Baſ.* & *Gen.* BERN.

[v] Πλάτος] Πλάτος ſcriptio eſt *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanii*. A typis βάθος. Legerem potius εἰς ἦ πλάτος διεσῶτες π. τ. κῆ ἐ. τὸ ἦ ὑπὲρ ὁ. τ. Ibidem *Samb.* πήχεώς τε; *Baſ.* & *Gen.* πηχέως τε; & ſubinde χρυσῇ, ἀργυρᾷ, & ſimilia. BERN. Dein τὸ ἦ πάχος ὁμοί. τ.

[x] Ελαιωμένοις] Ελαιώμαι *Vat.* & mox τῷ ῥόφιγγα.

[y] Καὶ δύο] *Coll. Big.* ἐπὶ δύο. *Voſſ.* ἐπὶ τ δύο.

[z] Βάσεων·] *Big.* & *Samb.* manus ſecunda ἐπὶ βάσεων. Alterum præſtat. BERN.

[a] Πυλὶς δ' ἑκατέρα] Ita in pleriſque *MSS.* (*Coll. Voſſ.* πυλὰς) in *aliis* cum *Editis* πυλή. *Bernardo* autem placuit πυλὶς; *portula*, *foramen*, *receptaculum*; ſicut opera cardinata exigunt.

σωέλαβον, [b] χρύσεον τά τε ἔνδοθεν καὶ τὸ ὀκτώ. ἀνελόγα γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε [c] βάθος τρίτον ἀπολαμβάνοντας ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι τὰς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸ ὄπισθεν τοῖχον· ἑνὸς γὰρ πήχεως οἱ ἐξ κίονες παρεῖχον· [e] συνεισελθόντες· [f] δύο ἑτέρους ποιοῦσι κίονας ἐκ [g] πήχεως τετμημένους, οὓς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων [h] κρίκους εἶχε χρυσοῦς κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον [i] προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμπεπλεγμένους καὶ εἰς τοῖχον πρὸς ἀλλήλους τελουμένους τῇ [k] προφάνσει· καὶ δι' αὐτῶν ὑπέρυσοι σκυτάλιδες ἐλαυνόμεναι, [l] πέντε πήχεων ἑκάστη τὸ μέγεθος, συνδεσμοῦσαν τοὺς κίονας, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, πύξινη τῷ προφύσει [m] κοχλίᾳ τρόπον δεδημιουργημένῳ. [n] κατὰ δὲ τὸ ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ἦν ἀφ' ἑνὸς πάντων ἴσους τοὺς κίονας, εἰς ἣν ἐνέβαινον [o] πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ὑπομηκεστέρων, [p] κρατεῖσθαι συνὼ ἑαυτοῖς γιγλυμοῖς [q] τῷ θήλει δὲ ἄρρενος συνελθόντος. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ [r] μηδ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μήτ' ἄλλης αἰτίας, τελοῦν σκηνὴν συνεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐν εὐρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μοῖρας δέκα πήχεας ἐρημουμένους ἐκ δὲ μυχοῦ τέσσαρας ἵστησι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ὑποκειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [s] τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τοῦτο μέντοι διαμέτρησιν τοῦ τοιούτου τῆς σκηνῆς [t] πρὸς μίμησιν τῆς τοῦ ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς ἀρρήτου [v] ἂν εἴη τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ εἴκοσι πήχεες, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, ἔστως τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ἐπιτέτραπτο. κατὰ μέτωπον δὲ, ἐξ οὗ τοῦ εἰσ-

ductum. Utroque ex latere sibi respondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii*, crassitiei *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In postico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant sex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito divisas, quas angulares posuerunt ad instar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinsecus adaptatos, veluti radicibus quibusdam ordine defixos, sibi invicem undique respondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuscujusque vectis in caput alterius admisso per vertibula cochleæ ad similitudinem affabre facta. * Ad posticum autem parietem † una phalanx per tabulas omnes discurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commissuris jungerentur masculo & femina inter se coarctatis. Atque ita cautum est ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, sed perquam securum staret & immobile.

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes divisa, ad decem cubitos à fundo statutæ sunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & basibus similibus impositæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi sacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimensio rerum universitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec sacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo sepositum: viginti vero cubitorum spatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur accessus, solis sacerdotibus * concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, *Adytum, sive Sanctum Sanctorum. Vide Ex. c. 26. & 36. & c. 7. §. 8. hujus libri.* *Introitus Sanctuarii.*

---

b Χρύσεον] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* χρυσέων.

c Βάθος] Mox βάθος repositi, vice πλάτος à Scribis Typographisque diu accepti. Crassæ enim steterant sacræ tabulæ digitos quatuor. Epiphanius etiam pro suo ingenio reddidit *Altitudo* (βάθος) *tertiam partem palmæ.* Nostri tamen Theologi errare malunt cum Rabbino Jarchio qui אמה pro טפח, spissitudinem cubitalem eis asseribus dederat. Mox τὰς neglexit *Big.* quod nunc quandam Emphasin præstat. Dein *Samb.* ait πήχεις ἐπ' αὐτῶν. BERN. Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* reposui. Suspicor tamen nonnulla excidisse, aut לאמה רוחב repetenda esse ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex lateribus autem tabulæ erant numero viginti* (al. *numero respondentes*) *quarum habebat latitudo mensuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos adimplebant.*

d Τὰς τελείους] *Coll. Big.* τελείους.

e Συνεισελθόντες] Συνελθόντες in quibusdam *MSS.* (*Big.* & *Voss. Coll.*)

f Δύο ἑτέρους] Δύο ἑτέρους *Big.* & *Samb.* & cum illis Interpres Scholasticus. Scripsit forte Sacerdos δύ' ἑτέρους, vel adeo non scripsit. Eo loci ἐκ πηχέος *Big.* ἐκ πήχεως cæteri. Mox *Samb.* ἐπ' ἴσης. BERN. Ita auctoritate *Vet. Interpretis* (imo & *Coll. Big.* & *Voss.*) pro αὖ ἑτέρους cum ΔΥ in ΑΥ facillime transeat.

g Πήχεως] *Big. Coll.* πάχεος.

h Κρίκους] Correxi adeo ex interpretatione *Epipb.* cum prius vulgaretur typis, κρίκου εἶχε χρυσοῦ κ. τ. ἑ. μ. προσφυῆ, ὡς φ. π. ἐμπεπλεγμένου κ. ς. π. ἀ. τετραμμένοι τῇ προφάνσει. *Samb.* & *Big.* προσφυοῦς pro προσφυῆ: horumque alter pro προφάνσεως voce recta scripsit propter usum προφύσεως. Atticismus adhuc sustinebit πεπλεγμένοι & τετραμμένοι. BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem; ad invicem per circuitum respicientes.* cum prius vulgaretur κρίκου εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μ. προσφυῆ, ὡς φ. τ. ἐμπεπλεγμένος κ. ς. π. ἀ. τετραμμένοι τῇ προφύσεως.

i Προσφυεῖς,] Προσφυοῦς in quibusdam *MSS.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & mox τῇ προσφύσεως.

k Προφάνσεως·] *Coll. Voss.* προσφύσεως.

l Πέντε πήχεων] Vitio Typorum nuperorum πέντε πηχέως ἑκάστης. Exponit itaque Antiquarius Moysis sui חמשה בריחים Ex. c. 26. 27. πενταπήχεις σκυταλίδες, contra reliquos omnes Interpretes. BERN. Ita in *MSS.* πέντε πηχέως ἑκάστης perperam in *Editis.* HUDS. At alii inter Judæos putant hæc transtilla adeo longa fuisse, ac ipsum latus tabernaculi, cui applicabantur: atque ita de transtillo, quod per medios asseres permeabat ab ortu versus occasum, scribitur in Midrasch schir hasschirim fol. 12. col. 2. הבריח שלשים ושתים אמה היה *Transtillum hoc longum erat* 32. *cubitos:* videlicet 30. cubitos absumebat longitudo tabernaculi interna, unum crassitudo asserum occidentalium, dimidium hinc & dimidium inde spatium, quo contrectari debuit. REL.

m Κοχλίᾳ τροχοῦ] *Samb.* Κοχλιῶ alii. κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligit autem Flavius *commissuras pyxidatas.* κοχλίας enim, κοχλος, & κόγχος inter alia. *quoddam concavum* significant & *lingularum capax.* Affigebantur autem, quod reor, arrectariis tabulis sui cardines hac forma ᘐ. BERN. Eo modo *Samb.* κοχλιῶ *alii.* κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligere videtur *commissuras pyxidatas.*

n Κατὰ δὲ τὸ ὄπισθεν τοῖχον] Sic in *MSS.* (nisi quod in *Coll. Voss.* sit τοιχῶν) & *Vet. Interpr.* in *Editis* κατὰ δὲ τὸ, vel κατὰ δὲ τὸν ὀπ. μὲν &c.

* *Ad posticum autem parietem.*] *Epiphanius* vertit, *Et post tergum parietum in longitudine positorum unus erat ordo.*

† *Una phalanx per tabulas omnes discurrebat,*] Non ita velim intelligas ac si *una duntaxat* esse *phalanx:* sed quot erant *vectium ordines*, toties eis respondebat *una phalanx.*

o Πλάγιαι καὶ αἱ] *Sambucus*, quem jam cæteris antefero, legit πλάγιοι καὶ αἱ τελευταῖαι. πλάγιαι αἱ τελευταῖαι *Basf.* & *Gen.* πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι *Big.* Duriora hæc erant, quam *Epiphanius* Latina faceret. Ait autem Judæus, extrema vectium lateralium in capita prælongi vectis occidentalis admissa. BERN. *Sambuci cod.* scripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι αἱ τελευταῖαι *Basf.* & *G.* πλάγιαι τελευταῖαι *Vat.* πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι *Big.*

p Κρατεῖσθαι συνὼ ἑαυτοῖς γιγλυμοῖς] Ita *Basf.* & G. nisi quod γιγλυσμοῖς habeant (cum aliquot *MSS.*) pro γιγλυμοῖς. καὶ κρατεῖσθαι συνέβαινον [συνέβαινον *Vat.*] αὐτοῖς γιγλ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* καὶ κρ. σ. συνὼ ἑαυτοῖς γιγλ. *Big.*

q Τῷ θήλει] Sic nunc quoque loqui solemus *Cochlea mas, Cochlea femina*, quarum una alteri inseritur. REL.

r Μηδ' ὑπ' ἀνέμων] Sic *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἐρημία.

s Τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν] Terminationem localem rejicit *Big.* & absque necessitate τὸ δὲ ἐνδοτέρω αὐτῶν. BERN. Τὸ δὲ ἐνδοτέρω (ἐνδοτέρου *Coll. Big.*) *Vat.*

t Πρὸς μίμησιν] Καὶ μίμησιν *Vat.*

v Ἂν εἴη] Ἀνεῖτο τῷ Θ. *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) ut infra ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν.

* *Concedebatur.*] In Græcis οἱ δὲ ἕκαστοι π. —— ἐπιλέγεται, quod enallagen Atticam sapit, pro numerosiori ἐπιλέγεται, præsertim cuique χωρίον intelligenti. BERN.

itus, columnas quinque ſtatuerunt æreis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diverſitate* contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaverſum, columnis obductum; quæ, per tranſverſum templi poſitæ, adytum intus concluſum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Speciosa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis univerſis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore ſimilis, quinque columnas ad introitum *ſanctuarii* obtegebat, à ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujuſque columnæ dependens. At reliquum *ſpatii* ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem *velo* linteа prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, & præcipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac præſertim cum nivoſa eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Unde & poſt templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant & ſuperiora, & parietum partem utramque lateralem ſimul & poſticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem & alia ſtragula ejuſdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero

Velum *Adyti.*

Operimentum *intimum.*

Tabernaculi Tegumentum *ſecundum.*

ὁδὸν ἦσαν πεπιημένοι, [x] κίονας ἔστησαν χρυσέους, χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸ ἀριθμόν. κατεπετάννυσαν δὲ τῶν σκιᾶν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας [y] καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος [z] βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα πανταχόθεν, ᾧ κατεπετάννυσαν τοὺς κίονας, οἱ, διαιροῦντες τὸν νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ παντὸς αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς [a] ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄδυτον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, [b] ἅγια ἁγίων τὸ ἅγιον. [c] ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνίσχειν, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον [d] ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὕφῃ καὶ τῇ [e] χρόᾳ παραπλήσιον [f] τοῖς ἐν τῇ εἰσόδοις πέντε κίονας ἐξεβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκου κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ἦν ἰσομέγεθες [g] φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [h] διπλοῦν, τοῦ κρίκου τῷ τε ὑφῇ καὶ τῷ κάλῳ [i] διακονούντων ὡς τε τὸ σκεπετάννυσθαι καὶ σωλκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· [k] ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ καλοπαθεῖσθαι, καὶ μάλιστα [l] ἐν ταῖς ἑορτησίμοις ἡμέραις. [m] κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μάλιστ' ὅταν ᾖ νιφετώδης, ἀποπεζαννύμενον, σκεπαστὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὄπισθεν δὲ παρέμενε τὸ ἐθος, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὸν σινδόνα [n] πιστότερον ἀνεκπέτασθαι τοῖς εἰσόδοις. [o] δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέους ἔχοντα [p] γιγλύμους, ὑπὸ σωαφῆ [q] θηλυός τε καὶ ἄρρενος συνειλεγμένα, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα τοῦ ναοῦ [r] τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλαγίαν καὶ κατόπιν ἐσώτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον [s] πῆχυν ἀνέχοντα. [t] ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες,

[x] Κίονας] Scribæ autem Græculi intendunt τὸ ἀμφίβαλον his verbis, κίονας ἔστησαν (aut Ioniſmo *Samb.* ἔστασαν) χρύσεοι χαλκείας βάσεσιν ἐφεστῶτες. BERN. In quibuſdam *MSS.* κίονες ἔστησαν (vel ἔστασαν, ut *Coll. Voſſ* & *Big.*) χρύσεοι χ. β. ἐφεστῶτες. (vel ἐφεστώτας ut *Coll. Voſſ.*) atque in iiſdem καὶ omittitur ante ὑακίνθου.

[y] Καὶ ὑακίνθου] Prius hoc καὶ non agnoſcit *Coll. Big.*

[z] Βαφαῖς] Βαφῆς συγκεκραμμένοις editio utraque. βαφῇ συγκεκραμμένη MSS. duo. βαφαῖς συγκεκραμμένοις *Epiphanius Schol.* Valent & alteræ lectiones, ne forte expungeres. BERN. Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεκραμμένοις vel συγκεκραμένοις. qui & mox dant καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων &c.

[a] Ἅγιον ἐκαλεῖτο] Si & Sanctum & Sanctum Sanctorum ἅγιον appellatum fuit, non debuit ab aliis reprehendi Paulus ſcribens Hebr. 9. 25. Pontificem ſemel in anno in τὰ ἅγια ingreſſum non ſine ſanguine, quod etiamſi de ſolo Sancto intelligatur, veriſſimum eſt: ſed demus Sanctum Sanctorum hoc nomine innui, Ἁγίων nomen utrumque ſpatium comprehendit. Et non ignoraſſe Paulum Pontificem ingredi ſolere in Sanctum Sanctorum liquet & commate ſeptimo. Ergo τὰ ἅγια eſt מקדש, uti Levit. 19. 30. Græci habent, id eſt, Sanctuarium ſive Sanctum & Sanctum Sanctorum. REL.

[b] Τῶν ἁγίων τὸ ἅγιον.] Id confirmat modo notata, ſic ut conclave interius pars fuerit τῶν ἁγίων (quo nomine tabernaculum univerſum ex duobus conclavibus compoſitum dicitur) ſed pars Sanctior τὸ ἅγιον ipſius ἁγίων. Τὰ ἐσώτατα τῶν ἁγίων appellat Philo, & Ezechiel cap. 41. 23. קדש הקדשים τὸ ἅγιον hoc vocat, & partem priorem היכל. Cæterum quum hoc conclave Sanctum dicitur Sanctorum non eſt, quod hoc alio reſpectu ita nuncupatum credamus, quam quod ſit Sanctiſſimum. Ita & ſacrificia quædam appellantur קדש קדשים *Sancta Sanctorum* id eſt Sanctiſſima. Sic in Gemara Hieroſolym. Megilla 72. 2. & Hieroſ. Avoda Zara 42. 3. uti & in Midraſch Coheleth. 113. 2. legitur Nachumum quendam ob ſingularem Sanctitatem nuncupatum קדש הקדשים איש ἅγιον ἁγίων. REL.

[c] Ὡραῖον δὲ ἦν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὡραῖόν τε τὸ φ. in *reliquis*.

[d] Ὅσα κόσμον οἴσειν] Eo modo in quinque *MSS.* ἃ κόσμος εἶναι ἔμελλον in *Editis*.

[e] Χρόᾳ] Χροᾷ omnes, excepto *Samb.* BERN.

[f] Τοῖς ἐν ταῖς εἰσόδοις] *Al.* τοῖς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις.

[g] Φάρσος,] Φαβίος *Coll. Big.* at *Voſſ.* Φάρρος.

[h] Ἐπιβατερὰ,] Ita *Samb.* & *Big.* in *cæteris* ἐπιβαλέων τῶν κρ. omnes ambigue. HUDS. Vet. *funibus eam per annulos ducentibus ac retrahentibus.* Lege ὑπὸ κάλων ἐπὶ θάτερα. COCC.

[i] Διακονούντων] *Big.* διακινούντων, (& *Coll. Voſſ.*) vitio literulæ. Mox Typothetæ aliud agentes, ἔμποδον οὐκ ἰσόμενον ὡς τὸ καθοπλίζεσθαι. Tum perperam *Samb.* ἐμποδὼν οὐκ ἐσομένων &c. Dein Tempore nedum perfecto Editores παρέμενε. Tenaces augmenti *Baſ. Gen.* & *Big.* ἀκοδομησαμένων. BERN.

[k] Ἐμποδὼν] Ita MSS. Ed. ἔμποδον. leg. ἐμποδὼν vel ἐμπόδιον, *Vet.* non legit οὐκ, cum vertit: *impediret aſpectum intuendi ſacrificia.* COCC.

[l] Ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις.] בימים טובים id & Talmudici ſcribunt, ſacerdotes juniores admiſſos ad conſpectum Sancti feſtis majoribus, quum ceteroquin non liceret ſacerdotibus intrare in Sanctum aut vaſa illius conſpicere, niſi illis, quorum opera ibi requirebatur. REL.

[m] Κατὰ δὲ] Κατὰ δὲ καὶ τὰς λοιπὰς; legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[n] Τοιοῦτρυπον] Editi faciunt cum plebe Græca τοιούτῳ τρόπῳ. Scripto vero ritu Attico, quem poſt Dionyſium nos comprobamus literis noſtris. Mox δώδεκα δὲ ἄλλα φάρση in MSS. editiſque legebatur Græce, contra Epiphanium Interpretem & contra fidem ſacram. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* quod ut Ατλικώτερον reliquorum τοιούτῳ τρόπῳ comprobamus.

[o] Δέκα δὲ] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis*, δώδεκα in *Editis* & *MSS.*

[p] Γιγλύμους,] Iterum *Big.* & *Samb.* γιγλύμους, eodemque accentu Suid. & Etymologus. Sed γιγλυπτοὺς *Baſ.* & *Gen.* pro γιγλυμοὺς. BERN.

[q] Θήλυός τε καὶ ἄρρενος] Potes cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* θηλυὰς καὶ ἄρρενας, *annulos uncinoſque*, quod voluit *Epiph.*

[r] Τό τ' ἐφύπερθεν] *Samb.* τότε ἐφ' ὑπερθεν. Oriens autem ultra cubitum iſtius aulæi haud inſumebat: vel tantum replicabatur à fronte tabernaculi; vel id denique dependebat à poſtica humum uſque. BERN.

[s] Πῆχυν] Inde liquet Joſephum exiguam craſſitudinem dare aſſeribus, & illam fere pro nihilo habere ac negligere: nam quia aſſeres alti fuere 10 cubitos, & latitudo interna tabernaculi fuit 10 cubitorum ſi aſſeres cubitum unum craſſi fuiſſent, debuiſſet velum 28 cubitorum, non uno ſed duobus cubitis utrimque a ſolo remotum fuiſſe. Inde etiam diſcimus, Joſephum ſupra non ſcripſiſſe 12 cubitorum fuiſſe latitudinem tabernaculi, ſed debere ſubſtitui in contextu numerum 10., quoniam tunc non potuiſſet velum unius cubiti duntaxat ſpatio a ſolo abeſſe. REL.

[t] Ἴσαι] *Samb.* ἴσαις. Nam de illa vocula Rhetoreſque Poetæque ſolent diſſonare. Mox *Baſ.* & *Gen.* μίαι. BERN.

μιᾷ

μιᾶ πλείας τ' ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλεται. τεσσαράκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τελχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν τ' ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐπέπαντο [v] μέχρι τ' γῆς κεχυμέναι· [x] κατὰ θύρας [y] ἀετώμασι ὡπλισμένον καὶ [z] παστὸν παρεῖχον, [a] ἓξ ἐνδεκάτῳ φάρσει εἰς τὸ περειλημμένον. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατασκευασμέναι [b] ὑπερήρεισαν. σκέπη καὶ βοήθεια τ' ὑφαντῶν [c] ἔντε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γεγενημένος. πολὺ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ [d] χρόαν τοῖς κατὰ τ' ἀέρα νοτὸν συμβαίνουσιν ἁδὲν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δ' ἐκ τ' τελχὸς καὶ τ' διφθερῶν πεποιημέναι [e] κατήεσαν ὁμοίως τῷ θεῖ τὰς πύλας ὑφάσμασι, τό τε καῦμα καὶ τὸν ἀπὸ τ' ὄμβρων ὕδωρ ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκιὰ τοῦτον πήγνυται τ' τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ [f] ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ [g] ἑρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ [h] πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ [i] τάτ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν [k] ἀπειλήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε [l] χρυσοῖς τὸ ἐπίθεμα περισωμένον εἶχεν θαυμαστῶς, ὃ παντάχοθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀμφότερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν ἁρμοσίαν λυμαινόμενον. [m] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τ' [n] ἐπιμηκεστέρων κείμενοι [o] περόνεσαν χρύσεοι δύο, ἓξ παντὸς [p] διηκοντες ξύλα· καὶ δι' αὐτῶν [q] μέντοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δέοιτο, ἄγοιτο κινουμένη. ἃ δὲ ἐπὶ ζεύγους ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δ' ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν [r] πτέρυγες δύο· [s] Χερουβεῖς μὲν αὐτὰς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῶα δ' ἐστὶ πετηνά, μορφὴν δὲ ἑνὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων οὐδαμῶς ἔοικε. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ [t] πτερυγίζειν ἐπ-

magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora è lana, ad terram uſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii & antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo undecimo in hunc uſum aſſumpto. Alia rurſus è pellibus facta his ſuperinducta erant, quæ contra æſtus & pluvias *coloribus variegata* protegerent. Aſpectu ejus è longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; ut *ſcilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt. *Pellibus inſuper hæc omnia obtegebantur. Ex. c. 26.*

ſ. Facta eſt autem & arca Deo *ſacra*, ex lignis VI. natura validis & quæ cariem non ſentiunt. Hæc vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Hujuſmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat * quinque ſpithamarum: latitudo vero & craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta eſt, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam ejus aptamque junctura impediente aſperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moveretur. non enim ſuper jumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impoſitæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conſpexerat. Aſt hæc dixit Moyſes ſe ab *In Adyto ſervatur Decalogi Apotheca deaurata, ſive* Arcula *ſacra.*

ima-

---

v *Μίχει τ' γῆς*] Judæi in Gem. Schabbath fol. 98. 2. non modo uſque ad terram pertigiſſe vela putant, ſed & partem ſoli texiſſe למה משכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולין טהלכין אחריה *Cui rei ſimile erat tabernaculum? Mulieri in publicum prodeunti longa tiga, cujus ſyrmata humum verrunt poſt eam.* REL.

x Κατὰ θύρας] Καὶ κατὰ θύρας malit BERN.

y Ἀετώμασι] Ergo & templo hac in parte fuit ſimile, quod ἀέτωμα habuit. REL.

z Παστὸν] *Big.* & *Samb.* ſed caſu proximo Editores παστάδα. Pars illa antica domuum Græcis πρόδομος & παστὰς (potius quam πρόστασις) appellabatur. ut Pollio aliique Architecti adnotarunt. Epiphanius jam *Thalamos* cogitat, nedum quod ſtructum maxime extat. Lego etiam, καὶ κατὰ θύρας ἀετ. &c. Prave *Baſ.* & *Gen.* ὑπερήρεισαν, rurſuſque de eiſdem tegminibus καθίσεσαν. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis* παστάδα. Verum πρόδομος exhibet *Vat.* & paulo ante ὡς ἀετώματα.

a Τῷ ἑνδεκάτῳ] Putat ergo totam cortinam quatuor cubitorum ultra longitudinem tabernaculi additam: ſic ut 44. cubitos hoc velum habuerit, & ab occaſu abfuerit a ſolo unum cubitum, ſi craſſitudo aſſerum in cenſum non veniat, & una cortina fuerit ab anteriori parte replicata. REL.

b Ὑπερήρεισαν.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπερείσεσαν & mox καθίσεσαν in *reliquis.*

c Ἔν τε τοῖς καύμασι] Aliis typis ἐν τοῖς καύμασι. Ita & Epiphanius. Theodoretus autem ex ſacerdote Judæo καὶ δίφθεις ἦν ἔχε τελχίνος ἢ σκιὰ ἐπικειμένας, καὶ μέντοι καὶ διφθέρας ποικίλας· ὥστε καὶ τὰ ὑετὸν ἀπείργειν καὶ τὰ φλογμόν. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* ἐν τοῖς κ.

d Χρόαν] Χροιὰν *Baſ.* & *Gen.* prorſus ἀνάτλικον: χροιὰν vulgare, ſed à Palladio χρόαν, Theogneto aliiſque teſtibus idoneis. BERN.

e Κατήεσαι] Ita MSS. Editi καθίεσαν.

f Ξύλων] *Hen.* & *Busb.* ἐκ ξύλων ἰχ. BERN.

g Ἑρὼν] Moyſes ipſe præfectus & norma ſacri operis ארון ἀερῶν hanc nuncupavit, & quidem priori brevi, ut volunt Maſorethæ: Gens Arabum عراة, *Eran.* Judæi χαλδαΐζοντες eandem ארונא ἀρῶνα aut ἐερῶνα, quomodo Joſephum ſcripſiſſe aio. Unde ἡ δὲ ἱερώνυμον apud *Big.* & *Samb.* atque ἡ ἡ ἱερώνυμία & ἱερωνυμία in codd. *Busb* & *Hen.* ut Scribæ peccarant contra Judæi hujus ἡ ἡ ἑρῶνα μ. *Heron* tamen Epiphanii Interpr. Epit. Cant. & P. Scholaſtici, necnon ἡ ἡ ἑρῶν μ *Baſ.* & *Gen.* emendationem illam obtulerunt, quam modo in pagina media vides. Prope γλῶτταν libri novi aliique. Tum εὖρος *Busb.* & *Samb.* BERN. Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum Χαλδαΐζοντων *Joſephum* ἀερῶνα aut ἐερῶνα ſcripſiſſe exiſtimarit, In *Græcis* mira eſt hallucinatio. nam in *Baſ* & *G.* ἡ ἡ ἑρῶν, in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἡ δὲ ἱερώνυμον. atque ἡ ἡ ἑρώνυμία & ἱερωνυμία in *Codd. Busb.* & *Hen.* ἡ δὲ ἱερὸν *Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comeſtori.* HUDS. Hebr. ארון. Ἱερώνυμον eſt in MS. REL.

h Πέντε σπιθαμῶν.] Σπιθαμὴ eſt palmus major παλαιστὴ palmus 4 dignitorum; vid. Vitruvium & Hieronym. qui palmam & palmum diſtinguit. REL.

* *Quinque ſpithamarum*:] *Quinque dodrantum* reddit *Hoſtus* in Tractatu *de Fabrica arcæ Noëi.*

i Τάτ'] Τά τε *Busb* & *Hen.* τά ἐντος *Coll. Big.*

k Περιελήλατο] *Big.* & *Samb.* magis ex uſu περιελήλατο. *Baſ.* tamen *Gen. Busb.* atque *Hen.* proprie & καὶ ἀμφίλεκτον. Vide Philologos ad vatem ſummum: nam geminum Atticiſmum refert id verbi. Paulo infra χρυσοῖς in editis & χρυσοῖ, quomodo Joſephus neutiquam ſcripſit. Et ſubin ἴσον penes *Samb.* BERN. Περιελήλατο ſoli *Big.* & *Samb.* minus καὶ ἀμφίλεκτον.

l Χρυσέοις] Ita *Big.* & *Samb.* & mox χρύσεοι. in *aliis* χρυσοῖς & χρυσοῖ. quo modo *Joſephus* neutiquam ſcripſit.

m Καὶ καθ' ἕτερον] Καὶ abeſt revera *Samb.* & *Vat.* imo poterat reliquis abeſſe. Ibidem *Hen.* & *Busb.* Καθ' ἑκάτερον τοῖχον αὐτῆς. BERN.

n Ἐπιμηκεστέρων] Contra alii inter Hebræos arcam ita in Sancto Sanctorum locatam volunt, ut longitudo ejus ab auſtro verſus ſeptentrionem protenderetur. Quumque vectes ipſi extremitate ſua in velum dirimens Sanctum a Sancto Sanctorum impreſſionem fecerunt, debuerunt annuli concipi ad latera arcæ breviſſima, non longiſſima. REL.

o Περόνεσαν χρύσεοι δύο,] Ita è *Vat.* ut p. 137. in medio περόνεσαν in *aliis.*

p Διήκοντες ξύλα·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* διήκοντο. proclivius eſſet χεύσεοι ὁύο ἀμφὶ ἓ παντὸς διήκοντες ξύλα.

q Μέντοι] Fefellit Typothetas μέντοι pars καθαφαλκέ. In eodem verſu ἑκάτερον τοίχον *Gen.* BERN. Illud μέντοι ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* inſeruit *Bernardus.* pro quo μ ἔτι habet *Vat.*

r Πτέρυγες] Sed περύγιοι in marg. correxerat *Coccejus*, quod poſtea confirmatum vidi ex *Coll. Voſſ.* HAV.

s Χερουβεῖς] Χερουβεὶς *Samb.* accentu merito; χερουβεὶς *Big. Baſ.* & *Gen.* χερουβεῖν ex LXX. cum *Hen.* cum *Busb.* tum *Latini* omnes. Atqui vero monſtra illa alata alibi ſecurius tracto: operam enim ſuam præter ſcriptores miſere luſerunt de Cherubinis pictores Judæi Chriſtianique. BERN. Χερουβεὶν *Vat.* Χερουβεῖν LXX.

t Πτερυγίζειν ἐωρακέναι.] Πτερυγεῖς *Hen.* Paulo ante nominale περύγιον

imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina. ipſamque *arcam* intra adytum recondit.

VII. *In Sacrario ſacerdotum ſtabat* Menſa ſacra.

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocavit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte & accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At *menſa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, ſed prius quam in orbem coirent, deſinebant extremitatibus ſuis in acumina, quorum unum in prominentem menſæ partem inſerebatur, alterum in pedem. atque his per viam aſportabatur menſa. Super hanc (nam poſita erat in ſanctuario verſus ſeptentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, ex farina mundiſſima duorum aſſaronum: quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. Panibus autem impoſitæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt ſeptem vero dies alii panes inferebantur, feſto *ſcilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* ſeptimum Sabbatum vocamus. At quod-

ἐκείνην. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβέβηκε, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δ' καὶ ἥμισυ [v] καλὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτῃ ἐν τῷ ἀδύτῳ κατεπίθησιν.

ε'. Εν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [x] Δελφικαῖς παραπλησίαν· τὸ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ παντελῶν τριῶν τὸ ὕψος. [y] ἦσαν δ' αὐτῇ ποδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω [z] πλέως [a] ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [b] παραπλησίζουσι καὶ κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ ἄνω αὐτὴν ἀνατεῖνον [c] τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. [d] κοιλαίνεται δὲ [e] καθ' ἕκαστον πλάτος, κοιλαίνοντά πως καὶ παλαιστὴν τὸ ἔδαφος, ἔλικος περιφερούσης τό τε [f] ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος καὶ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ [g] ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, [h] οὐκ ἄπωθεν καὶ ὑπηρέματος, δι' ὧν [i] ἧσαν [k] σταλεοὶ ξύλινοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, [l] ἐξαίρετοι. [m] κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ καλὰ τὰς κρίκους [n] κοινωφελέστατος· οὐδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄκρον, [o] εἰς περονίδας τινὰ ἀρχὰς πλατυνόμενοι, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προανέχον ἐμβαίνει [p] τῆς τραπέζης, ἡ δ' εἰς τὸν πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ὑπὲρ ταύτης, ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ [q] νεῷ πεταμμένη πρὸς ἄρκτον [r] ἡ πόρρω καὶ μυχοῦ, διετίθεσαν [s] ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους καλὰ ἐξ [t] ἀπαλλήλους κειμένους, [v] καθαροῦ πάνυ καὶ ἀλδόρου ἐκ δύο [x] ἀσσαρώνων· ὁ μέτρον Ἑβραίων ἐπὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. [y] ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐτίθεντο δύο φιάλας χρύσεας, [z] λιβανωτοῦ πλήρεις. μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν [a] ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τῇ γὰρ ἑβδόμῃ ἡμέραν Σάββατα καλῶ-

---

σιν usurpabat, jam Flavius adfert hujus ἀνάγνωσιν, ut Philoxenus contendit, aut potius ἀπὸ τύπου. BERN.

v Καθ' μέτωπον,] *Hen.* etiam ἀνὰ δύο ἥμισυ κατὰ μέτωπα. Supraque idem συμβέβηκεν, loco nimis perfecti temporis: ubi ſtatim ἀναπέπλεκται ut ſolet *Samb.* conjungere. BERN.

x Δελφικαῖς] *In Sacrario ſacerdotum* (ἐν τῷ ναῷ) *ad aquilonem ſtabat* Menſa ſacra, שלחן, *Delphicæ ſimilis, longa duos cubitos, lata unum; altaque* ½ *cub. cui lorica cum coronulis plane aurea* (מסגרת זר, *labium cum limo* Epiph. *labium & corona*, Hieron. στεφάνη καὶ συμάτια, LXX.) ἐπίθεμα ἐλικοειδὲς, *ſub abaco ſupraque eum cavo palmari præcluſerat. Geſtabatur vero manubriis bis geminis, opere cardinato ad partes pedum quadratas adfixis, quod Moyſi* טבעות לבתים לברים. *Habet hæc* 12. *prægrandes panes azymos ordine gemino* (ב' מערכות, β' διπλᾶ *Int.* LXX. καθ' ἓξ ἀπαλλήλους κειμένους *Joſ.*) *dictos Moyſi* לחם פנים, *quod eſt* panes altrinſecus ordinati, *vel* לפני יהוה ad menſam Dei adpoſiti, LXX. ἄρτοι ἐνώπιοι, *Aquila & Onceloſo* ἄρτοι προσώπων, *Symmacho & aliis pleriſque* ἄρτοι προθέσεως) *figuram ſuam quadratos, quemque ex ſimile* aſſaronibus *duobus*, עשרנים ב', *qui ſunt* gomori *duo, aut* ½ ephæ, *aut bis ſeptem* heminæ *Atticæ. Placentas illas duæ* phialæ *aureæ*, בויכין *Moyſi Maimonis*, כפת *Moyſi Amrami, coronabant, plenæ thuris, imo ſalem injiciunt Doctores Alexandrini & Patres Talmudi. Novos deinde panes viderat ſeptima quæque lux*, שבת *Hebræis*, שבתא *ſabbata Chaldeis vocata. Hoc de ritu Ex. c* 25. *& Levit. c.* 24, *necnon alibi Flavius.* BERN. Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, ſed ad formam abaci reſpicit.

y Ἦσαν δ' αὐτῇ ποδες,] Vide *Reland.* de Spoliis Templi Hieroſ. p. 89.

z Τελέως ἀπηρτισμένοι,] i. e. perfecti pedes, pedibus veris animalium omnino ſimiles, uti & in arcu Titiano Romæ exhibentur. REL.

a Ἀπηρτισμένοι,] Ἐξηρτισμένοι *Vat.*

b Παραπλησίζουσι] Sic volo magis quam ſingulare παραπλησίοι editorum, aut ſcriptorum librorum ſoniſmum παραπλησιάσι. Supra reſtitui typum Atticum, ubi omnes libri ἐν τῷ ναῷ vulgi modo. BERN. Ita *Bernardus.* in *Editis* παραπλήσιοι. in *MSS.* παραπλησίαζι. (Scil. quibuſdam. nam in *Coll. Voſſ.* & *Big.* παραπλησιάζι.)

c Τετράγωνοι] Τετράγωνον *Vat.*

d Κοιλαίνεται] Videntur deſcribi κυμάτια τριπλᾶ vel opus interraſile limbi ſuperioris & inferioris. REL.

e Καθ' ἕκαστον] *Samb.* καθ' ἑκάστου.

f Ἄνω καὶ τὸ κάτω] unus limbus cingebat menſæ ſuperficiem, alter connectebat pedes eratque in medio altitudinis menſæ, uti in arcu triumphali Titi videre eſt. REL.

g Ταύτῃ] Eo modo *Baſ. Gen.* & *Samb.* omniſque pictura ſacra. Verum veteri mendo ὑ κάτωθεν *ſuperius, Big.* & *Epiphan.* Mox in excuſis ἴσταν. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ταυτὸν in *reliquis.*

h Οὐκ ἄπωθεν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* ὑ κάτωθεν.

i Ἧσαν] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἴσταν.

k Στελεοὶ] Heſychius: Στελεὸν ὀρθοστάτην τὸ καὶ πτελέινης ξύλον. COCC.

l Ἐξαίρετοι.] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἐξαιρεῖοι. COCC.

m Κοῖλον γὰρ] Κοῖλον γὰρ εἶχον juxta quoſdam *Epiphanii* codices.

n Κοινωφελέστατος·] Mallem κοινωφελῶν. Codices etiam nonnulli Latinorum eo loci plane indicant κοῖλον γὰρ εἶχον. BERN. Κοινωφελῶν malit *Bernardus.*

o Εἰς περονίδας] Εἰς περονίδας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 353. & *Rhenferdii* Diſſert. de *menſa & panibus Propoſitionis.*

p Τῆς τραπέζης.] Intelligit tabulam menſæ ipſi impoſitam, ut Pollux τραπέζαν diſtinguit a tripode, cui inſiſtit, *vt.* 12. REL.

q Νεῷ] Ναῷ *Hen.* & ſtatim διεστάθησαν.

r Οὐ πρόσω καὶ μυχοῦ,] Talmudici locant in medio fere, vel in tertia parte Sancti, quæ velo interiori proxima erat. REL.

s Ἄρτων τε] MSS. quatuor δ' ἄρτους & Jac. Capellus. Ubi editiones binæ ἄρτων τε, nec minus eleganter. BERN. Ita in *Editis.* in *MSS.* δ' ἄρτων. nec minus eleganter.

t Ἀπαλλήλους] Ἀπαλλήλους *altrinſecus, Big.* & *Samb.* manu priore, leviter ne prætereas: licet ſuccurrat ea forma præter noſtra Lexica. ἐπ' ἀλλήλους reperitur in prioribus editionibus, necnon apud *Busb* & *Hen.* Verum ἐπαλλήλων, aut ἀπ' ἀλλήλων diſtinctius permutavit *Samb.* manu ſecunda, alludit & Scholaſticus, *ſenos per partem.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀλλήλους. Verum ἐπαλλήλων aut ἀπ' ἀλλήλων à manu ſecunda in aliquot *MSS.*

v Καθαροῦ] Καθαροῦ ex ſcriptis *Big. Samb.* & *Busb.* Aliunde καθαρᾶς, quod probavit diu Interpres Latinus. *Hen.* ibi καθαροῦ πάνυ ἀλδόρου ἐκ β'. δισσάρων· ὁ μ. ἑβραϊκοῖς ζ. κοτ. ἀττ. ἔχων. Pro δισσάρων in obliquo repoſui contra libros cunctos potius δισσαρώνων, ſyllaba adfixa, quam alibi Sacerdos retinet. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* καθαρᾶς.

x Δισσαρώνων·] Ita pro δισσάρων ex aliis *Joſephi* locis repoſuit *Bernardus.*

y Ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων] Judæi alii volunt non ſupra panes has acerras poſitas, ne pondere ſuo panes læderent, ſed in ipſa menſa juxta panes. REL.

z Λιβανωτοῦ] Λιβάνου *Baſ. Gen. Hen.* atque *Busb* & Bibl. Interpretes LXX. λιβανω in MSS. duo heic loci, ut Joſephus voluit: licet לבונה vulgo apud Judæos, & λίβανος non rarius quidem inter Græcos tam fructum arboris ſignificet quam ipſam arborem. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβανῶ. quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris ſignificat quam ipſam arborem.

a Ἄλλοι ἐκομίζοντο] Οἱ ἄλλοι, ut Atticos ſcriptores novimus articulorum prodigos, ita *Baſ. Gen.* & prior manus *Samb.* BERN. Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem poteſt. nam Atticos articulorum prodigos novimus.

λᾶμεν. τὸν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐρῶμεν.

ζ. [b] Κατὰ μέσωπον δ' τῆς τραπέζης, τῷ νότῳ μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη [c] διάκενος, σταθμὸν ἔχουσα [d e] μνᾶς ἑκατόν. [f] Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες· εἰς ὃ τὸν Ἑλληνικὸν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δ' [g] σφαῖρα καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] συνετέθη πρὸς ὕψος, ποιήσαντος αὐτὸν συγκειμένων εἰς μοίρας εἰς ὅσους τοὺς [k] πλανήτας καὶ τὴν ἡλίου κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δ' εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, καταλλήλους ἐν [l] στοίχῳ διακειμένας. λύχνοι δ' ἐπιφέρονται αὐτῶν ἑπτὰ κατ' μίαν, τὸν πλανήτων τὸν ἀριθμὸν [m] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὸν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, [n] λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η. Μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς φθάσαμεν, θυμιατήριον, [o] ξύλινον μὲν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ [p] σηπόμενον, [q] στερεὰ δ' ἐπιλήλαται αὐτῷ λεπὶς. πηχυαῖον μὲν κατ' πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον.. [r] ἐπὴν δὲ ἐλάσσα χρυσέα [s] ὑπερφανεσῶσι, ἔχουσα κατ' γωνίαν ἑκάστην [t] στέφανον, καὶ [v] τέταρτον δ' ἐκπεφοδόνησα χρύσεον· [x] ὧ καὶ κρίνοι καὶ σκυταλίδες [y] προσήσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυται δὲ καὶ πρὸ τοῦ σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑποξύλου κατ' αὐτὸς, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος [z] τρισὶν, nam huic rei excogitandæ anſam dederit, alibi dicemus.

7. Ex adverſo autem menſæ propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo & ſubinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, ſi Græce interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphærulis, liliis, granatis, & craterculis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, una eademque ſerie æquis intervallis diſpoſita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectanteſque ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Candelabrum ſacrum.

8. Inter lychnuchum autem & menſam interius, ut jam dixi, *poſita ſtabat* [1] ara ſuffitus, è ligno quidem, unde & priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, [2] habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, [3] ſubligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, ſimiliter auro ornatum, [4] laminis æreis adAra ſuffitus. Altare holocautomatum.

b Κατὰ] *Ad latus meridionale* Sancti *è regione Menſæ ſtabat, ut fas fuit.* VII. *planetarum typus,* מנרת הזהב, Candelabrum *Sacrum,* ἀθάνατον λύχνον λεγόμενον παρ' ἰουδαίοις, *inquit Diodorus libro* 34. *ex auri fuſi atque ſubinanis* (מקשה, *hoc aliis quidem* ductile, *atque* LXX. τορευτὸν) *talento* ἑκατομναίῳ, (*quod* מאה ככר ἕξ ἑβραῖοι, *Judæi quidem* כנרין *& כנרא i.* κίγχαρες *vocant, atque hodie de Græco* Cintarin, *pondere Siclorum ſuorum* 3000. *aut librarum Romanarum* 125. *pretioque librarum Sterlingiarum omnino* 3750.) *atque ex baſi ſimplici in ſeptem calamos capitaque adſurgens alta æque, tum lucernis totidem* נרות *ornabat, tum etiam* 26. *Spherulatum* (כפתרים, LXX. σφαιρωτὸν, *Joſ.* σφαιρεῖον.) *Liliorum* 22. (פרחים, κρίνων LXX *Int. Joſ. & Onceloſo,* ὡλῶν *Symmacho*) *Scyphorumque* 22. *cum granatis ſuis,* (יוֹתֵיהֶן וְקִנָּתָן וְגַלְעֹתֵיהֶן *Joſ.* κρατῆρες ὀκτασυπαρχίων καρυίσκοις LXX. *Int.* κρατῆρες ἐξηνυγδαλωμένων *Aquilæ, Moyſi magno* משקדים גבעים *ornamentis haud minus ſeptuaginta præfulgebat, ad auſtrum atque orientem oblique reſpectans. Ex. c.* 25. *c.* 37. *& c.* 40. 24. *& Num. c.* 8. 2. *Iterumque in his Orig. l.* 3. *c.* 7. §. 8. BERN.

c Διάκενος.] Intus cavum fuiſſe lychnuchum hac voce indicat, uti mox balteum ſacerdotalem vocat διάκενον & ſimilem exuviis ſerpentis. Sed in Sacro codice מקשה fuiſſe dicitur, quod *ſolidum* notare vulgo creditur. Verum nil obſtat, quominus & מקשה διάκενον fuerit, ut notet aliquid ex ſolo auro conflatum, uti tubæ Num. 10. 2. REL.

d Μνᾶς] Μνᾶς *Samb.* accentu declivi ac debili. Tum ἑβραῖοι μὲ *Baſ. Gen.* cum *Hen. & Busb.* ὡς ἑβραῖοι μὲ *Big. & Samb.* correcte. ὁ ἑβραῖος *Epiphan.* BERN.

e Μνᾶς ἑκατὸν.] Illæ centum Minæ conficiunt Talentum, adeoque neceſſe eſt, ut talentum valeat 450. lib. Monetæ *Anglicanæ.* Vid. *Prideaux* in Præf. ad Connex. p. 19. pr. Vol. HUDS. In *Add.*

f Ἑβραῖοι μὲ] Ας Ἑβραῖοι μὲ *Samb. & Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Vide *Villalpandi* Apparat. part. II. p. 408. & p. 410.

g Σφαῖρα] 4 genera ornamentorum lychnuchi recenſet, uti & in arcu Titi Veſpaſiani conſpiciuntur, orbes, flores, mala & crateres. REL.

h Δ' ὧν] *Baſ. & Gen.* δή. Attamen numerus ille LXX. particularum rite confiet, ſi armaveris ſingulos candelabri ramos ab Ex. c. 25. v. 32. &c. tribus ſphærulis, tum ad haſtilis inferiora poſueris alias quatuor, & pro commiſſuris calamorum adhuc tres, necnon in ſummo haſtili (ſic puto) ſphærulam xxxiam. Namque de liliis & ſcyphis jam claret ratio. Vide §. 8. capitis ſequentis. BERN. Sic *MSS* in *Editis* δὴ τὰ π.

i Συνετέθη] Diſtinguunt alii hunc in modum, συνετέθη, πρὸς ὕψος ποιήσαντος &c.

k Πλανήτας] *Samb.* πλάνητας. Mox perinde eſt ſive ſic ſcribas, ſive cum *Big & Samb.* ἐν στίχῳ. BERN.

l Στοίχῳ] Στίχῳ *Coll. Big.*

m Μεμιμημένοι.] Ita *MSS.* in *Editis* μεμιμήμενοι.

n Λοξῶς] At Talmudici volunt ramos lychnuchi ab ortu verſus occaſum fuiſſe protenſos. REL.

o Ξύλινον] Lege ξύλιν. COCC.

1 *Ara ſuffitus,*] *Inter Panes & Lumina cis Velum Sanctiſſimum* ſtabat Ara ſuffitus, מזבח הזהב & מזבח הקטרת, θυσιαστήριον θυμιάματος LXX. *Int.* θυμιατήριον *Philoni & Joſepho, ex ligno perpetuo & χρυσολόπῳ parallelipedon altitudinis bicubitalis baſiſque ex quadro cubiti unici: cujus ſummitatem ſeu* craticulam (κάγκανα *Joſ.* ἰχαρίδα LXX. *& S. Hieron.* אגרא *Onceloſo, Moyſi* גג) *condecorabat* זר זהב corona auri *ſolius, tum ſuſum* cornua *ſeu pinnæ, & juſum* annuli cum vectibus. *Ex. c.* 30. *c.* 35. *& c.* 40. BERN.

p Σηπόμενον,] Cum *Epiphanio* lego σηπέμενον. in *cæteris* σηπόμενα. HUDS. Lege σηπομ. COCC.

q Στερεὰ δ'] Στερεὰ δὲ τὸ ἐπιλήλαται αὐτῷ λεπὶς.] In Gemara Enuvin. fol. 19. 1. docetur quam hæc fuerit στερεὰ מחבת הזהב שאין עליו אלא כיעובי דינר זהב עומד כמה שנים ולא שלט בו האור, *altare aureum, quod non erat tectum auro craſſiori quam eſt denarius, multos annos perduravit, nec ab igne læſum fuit.* REL.

r Ἐπὶ] Ἐπὶ τε ἐλάσσα χρυσέα *Vat.*

2 *Habens ad unumquemque angulum coronam,*] Coronas ex auro puriſſimo *Mert. Col. & Frob.* Coroneas aureas puriſſimas (-- mos mos *Voſſ.* 1.) ſex, *Voſſ.* 1. *V. W.* 1, 2. *Big. Bodl.* Coronas puriſſimas ſex, *Bal. & Goul. Hoc mendum vetuſtatem habet, & Comeſtorem olim perculit.* Joſephus addidit, *ſic ait P. Trecenſis,* quod per angulos ſingulos coronas ſex habebat ex auro puriſſimo, quod ſingulariter forte in Exodo dictum eſt ita: Facieſque ei coronam auream per gyrum. *Putabis tamen Epiphanium retuliſſe duntaxat,* coronam ex auro puriſſimo, ſed & annuli &c. *Sic nunc juvare hunc Scholaſticum placet & cum Joſepho ſuo forte conciliare.* BERN.

s Ὑπερφανεσῶσα,] Contractiori Athenienſium præterito, quo maxime κῦμα ſibilus fœmineus evitatur, *Samb. Busb. & Hen.* Alii perperam ὑπερφανισῶσα, vice ὑπερφανισᾶσα. BERN. Ita *Samb. Busb. & Hen.* in aliis perperam ὑπερφανισῶσα vice ὑπερφανισᾶσα.

t Στέφανον,] *Epiphanius* στεφάνας ἐξ ὧν ἐθέσπισε χρυσᾶς. *Big.* στέφανον καὶ ἓν δ' ὧν ἐκπεφοδόνησα χρύσεον, καὶ κρίνοι. Imo *Samb.* legit χρύσεον καὶ κρίνοι: moxque ille προσήσαν pro προσήτησαν reliquorum. BERN. In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos ſingulos coronas ex auro puriſſimo ſex, & annuli & vectes inerant* &c. ac ſi in ſuo codice habuiſſet στεφάνας ἐξ ὧν ἐθέσπισε χρυσᾶς. ſed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem*, ſcribendo *ſed & annuli* &c. & cum *Joſepho* ſuo forte conciliare. χρύσεον mox *Coll. Big.*

v Τέταρτον δ' ἐκπεφοδόνησα] Quod ſi legas καὶ τέταρτον ἐκπεφοδόνησα. Videtur enim cornua Altaris στεφάνας appellaſſe. Vide Exod. 30: 2. 3. COCC.

x Ὧ καὶ κρίνοι] Ita legendum cenſeo cum *Editis.* in *Cod. Vat.* ᾗ καὶ κρ. in *Samb. & Big.* deeſt ὡ.

y Προσήσαν,] Sic *Samb. & Big.* in cæteris προσήτησαν, & mox ὧν αἷς in *Vat.*

3 *Subligneum*] *Vel.* ſubligneum, & illud quinque &c. ὑποξύλου καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c.

z Τρισὶν,] Τέτρασι *Big. Vat. & Samb.* (*Voſſ. Coll.* τέτρασι) τρισὶν *Baſ. Gen. & Epiph.* Mox τῇ ἐλάσσῃ *Samb.* cum *Big.* Dein *Samb.* καταφλεγόμενον. BERN.

4 *Laminis æreis adopertum,*] Ex laminibus æris, *ſcripſerat Epiph. Voſſ.* 1. *Mert. & melioribus codicibus comprobantibus. Ad clauſulam* graticula, *Voſſ.* 1. *Item* retiarum, *Voſſ.* 1 *L. Mert. W.* 1, 2. *Star. V. Vig. & Bodl.* Retiaculorum, *Goul. & Bal.*

adopertum, cum crate ad ſimilitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *ſuperne* decidebat, quod baſis ei non omnino ſubjecta eſſet. Cæterum è regione aræ præſto *inſuper* erant infundibula, phialæ, thuribula, crateresque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* inſtrumenta, ſacro miniſterio deſignata, * ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo ſe habuit Tabernaculum, una cum apparatu ſuo.

[a] ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, [b] δικτύῳ [c] τὴν ἐχάρεχν ἐμφερής· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως ἀφαπαντὸς ἀχ ὑποκειμένης. [d] ἀντικρὺ δ' [e] ἐπίκειντο βωμῷ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

VIII.

CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum & Pontificis M. de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum & ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, & ut dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliæ.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τοῦ Ααρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἀγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Chaanæ, *Sacerdotes.* Rabchaanes, *Pontifex. Veſtitus vulgi ſacerdotum.*

FActæ ſunt autem & ſacerdotibus veſtes, cum aliis omnibus, quos Chanæas vocant, tum etiam ipſi Pontifici, quem Anarabachen appellant. ſignificat autem *vox iſta* principem ſacerdotem. Et aliorum quidem veſtes hujuſmodi eſſe contigit. Quando autem ad ſacra miniſteria accedit ſacerdos, purus factus juxta præſcriptam in lege puri-

Γίνονται δὴ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, [f] οὓς [g] Χαναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν [h] Αναραβάχλην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τοῦ μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ τὴν ἱερουργίαν ὁ ἱερεὺς, ἡγνισμένος νόμῳ [i] ἁγνείαν [k] προσαγορεύῃ, πρῶτον μὲν περιτίθεται τὴν [l] μαναχα-

Scholaſticus forte ediderat retiarii *vel* reticuli. *Ea enim de cauſa diſſerit P. Comeſtor*, Joſephus autem ſic: Cui ſuberat craticula in modum reticulorum facta. Suſcipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebatur: quia baſes non erant ei ſubjectæ. Caſſiodorus tamen Senator (*quem Epiphanius iſte bene noverat*) in pictura quam fecit, cujus in expoſitione Pſalmorum meminit, quatuor pedes in utroque altari fecit. BERN.

a Ομοίως] Ομοίως κεκοσμημένῳ, *exempto hinc auro. Quam ſane lectionem præ altera* ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ *Joſephi nomine eligo: ita etiam Moyſes poſtulat.* BERN. Ομοίως κεκοσμημένῳ legebat *Vet. Interpr.* quæ ſane lectio alteri præferenda eſt, præſertim cum *S. Literis* magis conſona ſit. Mallem equidem ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ, *tanquam ſi auro eſſet ornatum.* ſc. quod aurum fulgore ſuo referret, ut alibi loquitur *Joſephus.*

b Δικτύῳ] Ex ſacris literis non liquet in ſummo fuiſſe aliquam craticulam vel opus reticulatum. E contrario opus reticulatum extendit ſe ab imo uſque ad medium altaris, adeoque in ſummo non. REL.

c Τὴν ἐχάρεαν] *Coll. Big.* & *Voſſ.* τῇ ἐχάρᾳ.

d Ἀντικρὺ] Ita & in templo Secundo vaſa miniſterii erant in menſa argentea juxta altare verſus occaſum. REL. *Coll. Big.* ἀντικρυς.

e Ἐπίκειντο] *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺς δ' ἐπίκειντο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου. οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκαις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χρύσεα πάντα ὑπῆρχον. *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίκειντο (*Busb.* ἐπίκετο ἀντικρυς) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε (οἰνοχόῃ *Busb.* & *Hen.*) καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τας ἱερουργίας πεποίητο, χρύσια πάντα ὑπῆρχον. Ærea quidem pro *aureis* non permutare ſtultiſſimum eſſet (Scribis aliquot Latinis Græciſque cunctis invitis) dum id monent Sanctiſſimi libri, Ex. c. 27. 3, 19. Verum de hac ſententia, ſicut nos illam contextu emendavimus, inconſultis codd. Gallicis nunc plus nos dicam: niſi tu ſtatim legere malis, ἀντικρὺ δ' ἐπίκειτο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου. οἰνοχόῃ τε καὶ φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα —— χάλκεα πάντα ὑπῆρχον. Pro *aureis* etiam ſtat Johannes Zonaras, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ ξυλίνου φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπίκειντο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἡτοίμαστο, χρύσεα πάντα. BERN. Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀντικρὺς δ' ἐπίκειτο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκαις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα πάντα ὑπῆχεν *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίκειτο (ἐπίκειτο ἀντικρὺς *Busb.*) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἄ. σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα π. *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀντικρὺ δ' ἐπίκειτο τοῦ χρυσίου οἰνοχ &c. ut in *Baſ.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro *aureis* etiam ſtat *Zonaras*, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ ξυλίνου φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπίκειτο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἡτοίμαστο, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpenſis, hanc lectionem ſubjicit, ἀντικρὺ δ' ἐπίκειτο τοῦ βωμοῦ χρυσίου. οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα — χάλκεα π. ὑπ. HUDS. Poſt κρατῆρσιν dele ἦσαν. COCC.

* *Ex ære conflata erant omnia.*] Aurea, *Mert. L. & Epit. Cant.* de vetere vitio *exemplarium Græcanicorum, quod hodieque perſeverat metallo permutato,* χρύσια πάντα ὑπῆρχε, *pro æquo juſtoque* χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχε. *Namque mandaverat optimus Ex.* c. 37. 3. ποιῆσαι τὰ σκεύη αὐτῆς ποιήσεις χαλκᾶ; *ita & effectum legimus* c. 38. 3. *quem verſum repetit modo Flavius. Hinc pars plurima codicum Epiphaniorum jam obtinent* ænea *aut* ærea, *ut Voſſ.* 1. *U. W.* 2 *Star. Goul. Bal. Vig. Col. & Frob.* BERN.

f Οὓς] *Coll. Voſſ.* ἃς & mox pro ὃν habet ἣν.

g Χαναίας καλοῦσι,] Joſephus vernacule ſolitus erat dicere כהניא *Cahanaia*, & jam Græco more ſcripſit χαναίας aut χαναίας, pro כהנים *Cohanim* veteris populi. Proxime venit ἐς χαναίας *Baſ.* & *Gen.* Sed ἐς χαναναίας *Big.* & *Epiphanii* hinc diſtat, & longius ἐς χαναναίας *Samb. Busb.* & *Hen.* atque ita *quæ Chananeas* MS. *Lipſ.* BERN. Χαναναίας in *MSS.* Χαανίας legit *N. Fullerus* in *Miſcel.* l. 4. c. 15. Χαάνας ſive Χάνας voluit *Braunius* in libro primo de *Veſt. Hebr. Sac.* p. 18. HUDS. בהנים vel כהניא. REL.

h Αναραβάχλη] Arabarchin, *manuſcriptorum quaſi plauſtrum. Inde Petrus Scholaſticus*, Quatuor erant veſtes tam ſacerdotibus minoribus, quos Chananæos vocabant, quam principi ſacerdotum, quem Arabarchum appellabant, communes: & aliæ quatuor poſt illas, quibus ſolus Arabarchus utebatur. Rurſum Criticæ noſtræ periculum feci, & pro ἀναραβάχλη *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* aut ἀναραβήχλη *Big.* & *Samb.* aut *Arabarchin Epiphanii* & P. *Trecenſis*, ex dialecto Ieroſolymitana ſubſtitui χαναραβάθλη, quod eſt כהנא רבא *Cahana rabba*, etiam Judæis Syriæ Babyloniæque, ut liquet ex Lev. c. 21. 10. 2 Reg. c. 23. 4. Zach. 3. 1 & aliis ex locis. Typum eundem retulit Judas Princeps codice *Conſtitutionum Patriarum*: alias enim is imitatur Moyſis dictionem concinniorem, הכוהן הגדול *Cohen gadol*, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας LXXII. Interpr. ὁ ἀρχιερεὺς Philoni, Scriptori Machabaicorum, Joſepho, S. Paulo, atque etiam hiſtoricis Gentium. Quinimo *Arabarchin* compoſitæ vocis ratio apud Joſephum non inique ferret manum emendantem ἀναβαχαναίλη, aut ραβαχαναίλη, aut ἀαβαχαναίλη, ab Hebraico רב הכהנים *Rabcohanim* (ſic dicunt vates veridici רב טכחים i. רב קטוליא, & רב טריסים) vel à Chaldaico רב כהניא *Rab cahanaia*, & רבא דכהניא. Sacerdorum pariter Jeroſolymitanorum primas *Rab cohane* כהן רב ſæpius appellatur in libris receptis Novi Teſtamenti & in dubiis Veteris, quandoque idem *Rab cumre* כומרא רב. Nimis vero alienum video ab hoc nomine *Alabarchen* Voſſii parentis, tanquam *Præpoſitum Albo Sacerdotum*; ſic quidem adſerit vir clariſſimus. BERN. Ita *Baſ. G. Vat. aliique.* ἀναραβήχλη *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb. Arabarchen* & *Arabarchin* in *Epiphanii* libris, Χαναραβάχλη malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut ραβαχαναίλη, aut ραβαχαναίλη, aut ραβαχοάιλη ab Hebraico *Rabcohanim*, vel à Chaldaico *Rab cahanaia*. Alii χαναραβάχλη volunt. Vide *Braunium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Succeſſ. in Pontif. Hebr.* cap. 1. HUDS. Factum ex כהנא רבא χανα ραββα. REL.

i Ἁγνείαν] Expreſſi itaque ex *Samb.* juxta catabibaſmum Cecropidarum, adprobante Dionyſio Grammatico. Item ex illo codice & *Big.* vides jam ἁγν. pro ἁγνείαν προσαγορεύῃ Editorum. BERN. Ἁγνείαν *Samb.* Atticorum more.

k Προσαγορεύῃ,] Διαγορεύῃ *Samb.* & *Big.* & *Coll. Voſſ.* προαγορεύῃ *Coccejus* volebat.

l Μαναχαθὼ] Scribo apud Joſephum μαχαναθὼ, μαχαναὶν, aut μεχαναὶν: ubi vitioſa hypotheſi legebatur in editis μαναχαθὼ, & in privatis libris μεναχαθὼ, necnon in Fpiphanianis *Manachaſin*. Melius profecto expreſſit Hieronymus ad Fabiolam de his veſtibus *Machinaſen*, ut in MSS. legitur pro *michenſe* Eraſmi, aut *maſchinaſe* typis aliis. Namque femoralia Græci ἀναξυρίδας: Scythæ primum, tum Celtæ, jamque Europa plurima *bracas* vocant. Chaldæi מכנסין *micneſin*, aut in numero medio *micneſain* & *macneſain*, τετράστιχοι συνταχτῆρες, *conſtrictoriæ*, ἅγων ἀφ' ὑπέρθεσιν εἰς αὐτὰ τοὺς πόδας, ut cum Joſepho loquamur: horum etenim utrumque indicat verbulum כנס. Inde μαχαναθὼ literis Græcis. Moyſes tamen, Ezechielis, vateſque alii ipſam materiem continuo addunt מכנסי בד *micneſe bad*, & מכנסי פשתים. Eadem LXX. Interpretibus περισκελῆ λι-

νᾶ,

ναχασὼ λεγόμενον. [m] Βάλεται δὲ σπαρτίῳ μὲν δηλονότι. [n] Διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥάπτον ἐκ βύσσου κλωστῆς [o] εἰρηνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [p] ὥσπερεὶ ἀναξυρίδας. [q] Ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῶσαν ἔχει τὸ λαγόνιον περὶ αὐτὰ ἀποσφίγγεται.

tatem † primo quidem induit Manachasen, uti vocatur. idem enim denotat ac constrictorium. Est autem subligar circa verenda subtile ex byssо retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: * atque ab homine medio subsciссum, ad ilia desinens ligaminibus *suis* stringitur. Manachase, *femoralia.*

Β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ [r] λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. [s] Καθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τὸ

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis syndonis byssinæ. Chethomene quidem Chethomene, *tunica stricta.*

νᾶ, Judæis Byzantinis σαρβάλα λινᾶ, Onceloso מכנסין דבון, Syrisque hujus æmulis ὠζωμάτα βύσσινα, Interpreti Solymitano καὶ λίξιν *bracæ byssinæ*, pariterque Talmudistæ Solymitano אבנקין pro מכנסין, Judæis Arabissantibus سراويلات من عشر *feminalia linea*, Samaritis etiam سراويلات بياض, aut sua dialecto סריני עואר aut עבאר pro Chaldaico חור, σαρβάλα λεύκα. Arabi Laudino مازر من كتان, aliis Arabum ὅταν μηζόστι تبانين من كتان *bracæ lineæ.* Cæterum סרבלין *Sarbalin* Danielis prophetæ veri, siquis alius, imo Syrorum passim, σαρβάρα LXXII. Alexandrinorum, J. Pollucis, Hesychii, Photii, aliorum nescio quot: tum σαρβάλαι Aquilæ Theodotionisque Interpretum ad Dan. c. 3. Arabum denique سراويلان, à Parthis talia omnia originem ducunt, qua شلوار *Salvar*, φημὶ πάλαι ipsi nuncupant; ὅτι شلة σκέλη, τάτ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει. בת שוקים, i. e. σκελέων, ἀναξυρίδες, aut phrasi Comica θύλακοι περὶ τοῖν σκελοῖν. Eadem prorsus mente *Sarabin* interpretantur Doctores aliquot apud clarissimum Saadiam & post illos Tanchumus Lexicographus, Hieronymus noster *braccæ*, & ubi Originem interpretatur *campestria* & *feminalia lina*; necnon Talmudici corruptores Hellenismi פמילניא. Hinc corriges scholia Romana, σαρβάρα, ὑπὲρ τῶν ποδῶν λεγόμενα γραικία, me authore pro ridicula voce μακιαβδὰ ἤ τοῖς ἕλλησιν ἀναξυρίδες προσαγορεύόμενα. Quippe identidem dixerat Eustathius ad vatem Gentium, τὸ καλύμμα μὲν τῶν αἰδῶν ἰωμαῖοι μὲν βράκαν φασὶν, ἕτεροι δὲ ἀναξυρίδα. Quare à S. Hieronymo forte requirat aliquis, cur *Sarabala* affirmarit fermone Chaldæo haud *cruralia* quam crura ipsa primo usu denotasse: consimile licet dixerat de Persis Julius in Onomastico, τὰς μὲν ἀναξυρίδας καὶ σκελίας καλῶσι. Has tamen voces, atque σαρβάλας Persicas esse oriundo multi Grammatici fatentur. Hesychius σκελίαι, τὰ σκελῶν σκεπάσματα, πάρθοις σαρβάραι. Photius, Suidas, & Antonius, σαρβάλαι, ἐσθὴς περσική· ἔνιοι δὲ λέγουσι βραχία. Quod ita placuit doctissimo Polluci, ὡς ἀλεξοφάνης ἐν νεφ. περσικὰς τὰς ἀναξυρίδας οἴονται καλεῖν. Idemque alibi de vestimentis, καὶ περσῶν μὲν ἴδια, κάνδυς, καὶ ἀναξυρὶς, καὶ κυρβασία, ὧν καὶ κίδαριν (sic emendo) καὶ πῖλον καλοῦσι. ὁ δὲ τοῖς σκύθαις ἀνὴρ πάνυς, σαρβάραι καὶ χιτῶνας πώλεις εἰδεδυκότας. Strabo etiam appellat *Sarabara* ἀναξυρίδα τετραπλᾶ, vel, ut malim legi, ἀναξυρίδα περισκελῆ. Illa enim de habitu militis Persici à Musa quadam Herodoti explicavit magnus Geographus. Ait igitur Halicarnassensis l. 7. c. 61. περὶ δὲ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας, &c. Intimam hanc vestem nomine alio vocant Persæ *Tonban* تنبان, ut *sacculum duplicem* ea repræsentat. Nomen autem vetus *Bracæ*, ut poetæ scribunt, ac *Bracæ*, sicut plures, deduci volo ab aoristo Getici verbi *Brican*, tanquam à βίγνυμι seu ῥάκω Græcum ῥήκω & usu privato ῥάκω: id vesti bifidæ convenit. Ita Diodorum tueor adversus Salmasium, Braunium, aliosque. Cæterum ni videretur hæc ætas Theologorum fabulis Rabbinicis propior magisque credula quam historiæ veteri, haud sustinuissem statim omnia ex Hieronymo adjungi, viro licet Judaicarum δεισιδαίμονι satis avido. *Dissamus primum*, ait ille, *communes sacerdotum vestes & pontificum. Lineis femoralibus quæ usque ad genua & poplites venirent, verenda celantur: & superior pars sub umbilico vehementer adstringitur, ut si quando expediti malint victimas &c. non pateat quod opertum est. Vocaturque lingua Hebraica hoc genus vestimenti* machinase (*Froben.* michnese) *Græce* περισκελὶς (*MS. Coll. N.* περισκελὶς, *Erasmo Correctore* περισκελῆ) *à nostris* feminalia *vel* bracæ *usque ad genua pertingentes. Refert Josephus: nam ætate ejus adhuc templum stabat, & necdum Vespasianus & Titus Hierosolymam subverterant, & erat ipse de genere sacerdotali, multoque plus intelligitur quod oculis videtur, quam quod aure percipitur; hæc femoralia de byssо retorta ob fortitudinem solere contexi, & postquam incisa fuerint, acu consui. Non enim posse in tela hujusmodi fieri.* Fecit quidem nuperrime tales contextus Braunius Noviomagensis, cui tamen Theologo haud invideo suam ὑλὰν ἔλαν. Quid enim illa ad Pontificem Judaicum, sacrive scrinii arma? Phineasus sane protovestiarius nihil unquam simile somniavit, aut sinciput aliquod Talmudicum. Quinimo ejusmodi futuras in feminalibus vestibus aut manicatis בתפירה committi, non prohibet מנשא אורג, ut Magistri ultro fatentur. Sed de *Bracis*, quas etiam *Pharisæas* פרושים של פרסיא Pharisæorum filii appellant, jam satis. Hanc autem sacrificulorum pudicitiam à gente Aaronis didicisse Ægyptios, quam hos Græcis Romanisque eam tradidisse, minus credit quidam vir doctus, plus cæteri. BERN. Ita in *Editis*. μαναχασὼ in *MSS.* sed μαχαναϊὼ, μαχανασὼ, aut μεχάνασιν reponi jubet *Bernardus*. μιχνατὼ legendum esse coniicit *Braunius*, lib. 1. p. 345. HUDS. מכנסים, femoralia. REL.

† *Primo quidem induit Manachasen, uti*] *Quatuor* vestes byssinæ, (*vel* Albas *forte appellant Pharisæi* בגרילבן, *vel sine dubio* בגרי הבר & בגרי כוהן) *quibus Sacerdotes saltem loti Optimo operabantur. Primo.* Femoralia, מכנסים micnesim *aut* micnesaim *Judæ Judæorum Præfecto, jam* μαχαναϊὼ *Josepho, eidemque alibi* τὸ τῶν μηρῶν διάζωμα. Bracæ *Ambrosio & Hieronymo, sed curtæ lineæque, quæ ab iliis ad genua insertis meris pedibus pertinebant, atque* κατ' ὑπόζωμὰ *propter umbilicum constringebantur* כמין כים, *ὥστε μαρσίπιον, quod ait Maimonides; sed commode, non arctissime,* לא ביוץ, לאבוץ, *monente Ezechiele. Ex. c. 28. 42. & c. 39. 28. Lev. c. 6 10. & c. 16. 4. Ezech. c. 44 18. Et Josephi Bell. l. 6. c. 15. Secundo.* Tunica stricta, *teres, talaris, duplex, cum taniis scapularibus* (παραωμίσι) *& adjutis manuleis* ἐπικαρπίοις, *Talm. Babyl.* Iomæ *c. 8. Subucula quidem Sacerdotis Maximi* (ὑποδύτης:) *atque sola Tunica caterorum Moysi* כתונת Chetoneth. *Jos. l. 6. c. 6. alias. & Chaldæis,* כתונא χεθωνὴ, *& Cettona. Græcis* ἐνδύματα *Atticeque* χιτῶν. *Priscis quidem Ægyptiorum* καλάσιρις, τετάσι χιτὼν ποδήρης θυσανωτὸς, ἅτοι λινοῦς χιτὼν ἱερατικὸς, *ex Herodoto, Hesychio, atque Eustathio. Coptitis atque etiam Samaritis in versione S. Pentateuchi* قبص, *unde* Camisia *& ὑποκάμισον apud Latinos Græcosque degeneres, & quandoque Samaritis* كراعة, ποδήρης. *Persis denique* كندس *&* ببرهن, *aut pro plebe* χειμαρρικῷ *nomine vernaculo* κάπυρις, كبس. *Ex. c. 28. c. 29. c. 39. Lev. c. 6. c. 10. & c. 16. Tertio. Hanc præcinxit* Zona, אבנט, ἀβανὴθ *Jos. & Hieronymo*, Abnet *Masoretis, fascia lata digitos ferme quatuor Josephi, aut tres Maimonidis, longa tamen quæ multoties circum pectus Sacrum convoluta ad talos tandem deflueret, credes in* XXXII. *cubitos profundi* καὶ ἀβδάδωτὸ τὸ ῥαττόμενον, Iomæ, *c. 7. f. 44 Talm. Jeros. Subcava, ut vestis quam lubrica serpens exuit: stamine byssino, atque insuper cocci purpuræ hyacinthique coloribus (fila quos ebiberant lanea, Massicia* Celaim *c. 9. 1. & Talm. Jeros. f. 34. & Talm. Bab.* Iomæ *f. 12.) intextis, Phrygionices flore præcipuo decorata. Rabbinis* מינשרת רוקם או עבד ציור מחט או מינשרת מחט, *ad Ex. c. 38. 18. & Iomæ Babyl. T. c. 9. Vide porro Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16.* BERN.

m Βάλε?] Βάλε? ὃ τέτο *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

n Διάζωμα] Alibi (*sc.* l. 3. c. 15.) ὑπόζωμα. Utramque tamen formam lex Grammatica sustinet. BERN.

o Εἰρηνύμενον,] Poëticum tamen istud dicunt Grammatici, εἰρύμενον esse Atticum. *Contextum* vero exponunt Hieronymus Epiphaniusque Latinus. Factum hoc erat ἐκ βύσσου κλωστῆς, שש משזר, teste Moyse, qui jusserat fieri. BERN. Fortè εἰργασμένον. COCC.

p Ὡσπερεὶ ἀναξυρίδας·] Ita *Big. & Vat.* ὥσπερ ἀναξ. *Bas.* & *G.* ὡς περὶ *Samb. & Vet. Interpr.*

q Ἀποτέμνεται ὃ ὑπὲρ ἥμισυ,] Ἀποτέμν. δ' ὑπὲρ ἥμ. Ait autem hæc femoralia ab homine medio oblique in anterius succisa, ad ilia subsstringi ligaminibus suis שנצים, quæ vocant *Deuterotæ.* Videamus tamen interpretamenta vetera recentia, quid valeant, Epiphanii puta Scholastici: *Scinditur autem ultra medietatem deorsum, & super lumbos adstringitur.* Aut Hieronymi Presbyteri, *Superior pars sub umbilico vehementer adstringitur.* Tum Sigism. Gelenii, *Atque ita circum ilia constringunt*: aut Braunii loco ultimo, qui nescit quid in humanis sit τὸ ἥμισυ, *Divisum usque ad medietatem, sed circa ilia constrictum.* Adhuc autem vanior est interpretatio Gallica Arnoldi, & typis nullis digna, non iteratis. BERN.

r Λίνεον] Λινοῦν *Bas.* & *Gen.* ut σινδόνιον passim. BERN.

s Καθομένη] Καθομένη καλεῖται utraque Editio. καθεμένη μὲν καλεῖ?) Librarii duo, & cum eis Epiph. *Chethomene quidem vocatur.* Cl. Bosius καθονέθη μὲν καλεῖται ab Hebraica forma כהונת *Chethoneth.* Mihi probatur magis Chaldaica pro ævo illo Josephi כתונא *Chettona*, aut notis Græcis καθώνη vel καθόνη μὲν καλεῖ?. Diutius quidem dictioni Barbaræ καθονέθη inhæserat μὲν particula vix sua, ut nos docent Epiphanius Petrusque Scholastici. BERN. Ita *MSS.* insuper adjicit *Vat.* λίνεον ὃ τέτο. In *Editis* καθονέθη καλεῖ?. Cl. *Bosius* legit καθονέθη μὲν καλεῖ?) ab Hebraïco *Chethoneth.* Verum *Bernardus* malit καθώνη vel καθόνη μὲν καλεῖ?) à Chaldaïco *Chettona.* Vide *Braunium* de *Vestitu sac. Hebr.* l 2. c. 1. p. 457. 461. & 463. HUDS. Videtur vox in plures dividenda, ut scripserit καθὸ μὲν ἡ καλεῖ?) aut καθόν, nam N finale sæpe absorbetur uti Γαβεὼ, βαιθωρὼ, pro Γαβαὼν, Βαιθωρών. REL.

appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica usque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt & constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero subinani, ut serpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque bysso variegatos: at stamen ejus ex sola byssо. Et à pectore incipiens, atque semel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit usque ad talos, quamdiu sacris non operatur sacerdos: sic enim spectantibus decora videtur. Cum vero sacrificare oportet & altaris ministerium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, super humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyses nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipsam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis insignitur. Hæc tunica sinum quidem nusquam habet, sed amplam circa collum aperturam, quæ † certis quibusdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, super utramque scapulam astringitur. Vocatur autem Massabazanes.

Abaneth aut Emian, *zona.*

Massabazane, *tunica lacunista.*

[t] σημαίνῃ · [v] χεθὸν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ [x] τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιεζωσμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χεῖρας [y] περὶ τοῖς βραχίοσιν κατεσφιγμένος· ἐν ὑπιζώννυται κατὰ σῆθος, ὀλίγον τῆς μασχάλης ὑπερέχων τὴν ζώνην περιάγουσες, [z] πλατείαν μὲν ὡς εἰς [a] τέσσαρας δακτύλους, λεπτὴν δὲ ὑφασμένην ὥστε λεοντῆν δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, [b] φοινικι καὶ πορφύρᾳ μὴ ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποικιλμένα· σήμαντρον δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως [c] κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῦτε, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂν μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· πρὸς γὰρ ὑπερέπαν ὅτως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ προσβάζειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ λειτουργεῖν, ὅπως μὴ [d] κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ὑπὲρ τὸ λαιὸν [e] ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν [f] ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δὲ, ὅσοι Βαβυλωνίων μεμαθήκοτες, [g] ἐμιὰν αὐτὴν καλοῦμεν. ὅτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ἔστι δ' ὁ χιτὼν κολπωτὸς μὲν οὐδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸ [h] βραγχωτήριον ἀυχένος, ἀρπεδόσιν ἐκ τῶν ὤμων καὶ τῶν [i] κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημένοις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέραν καταγλείδα. [k] μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ

[t] Σημαίνῃ.] Σημαίνῃ expunxerant *Big.* & *Samb.* industria non bona. BERN.

[v] Χεθὸν γὰρ] Sive duplici vocali scriptum repereris χιθὼν cum *Big.* & *Samb.* sive simplicius χεθὸν ut jam tertio Typothetæ fecere, aliud neutiquam denotabit quam כתן *Cettan* Chaldæorum, imo τὸ παλαιὸν ἰδιωτικὸν: vel Arabum كتان *Cettân*, quod *Linum* vocant nurus Latinæ. Idcirco à fundo כתן enascitur τὸ ποδήρους כתונת, *vestis linea* quam proprie, ut ἐχίτωνοι plerunque quæri solent: necnon derivatum aliud כתונה & כתונא more Syriaco, unde χιτὼν Græcorum; deinde in Latio *Tunica*, ἀπὸ χιτῶνος. Quippe à dialecto Hebræa, licet docti viri indoctique hujus seculi secus sentiant, nulla vox Latina descendit; statim ab Æolide omnis. BERN.

[x] Τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν] Τοῦτο ἔνδυμα *Samb.* Mox ὑπὲρ ὤμων libri plerique, sed & παλαιότατα ὡς. Porro autem manicæ illæ adsutæ ad carpos sacerdotis constringebantur, quomodo etiam super pectus ipsius tunicæ oræ solebant. Adponam & verba Hieronymi, qui Iosephum explicat ex professo absque ulla ratione operis tessellati. Omittere autem decus tantum haud potuit vel hic Flavius, qui eam stolam sæpius gestaverat: quinimo תשבץ minus aliquid significare noverant uterque. *Secunda ex lino Tunica est ποδήρης, id est, talaris, duplici sindone, quam & Josephus byssinam vocat, appellaturque Chetonet i. e. χιτὼν, quod Hebræo sermone in Lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Solent militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, &c.* Cum Iosephi descriptione satis etiam convenit Moysis Maimonidis Syntagma conscriptum libris XIV. mille annis post excisum sacerdotium Judaicum cap 8. §. 16, 17, de *Supellectile sacra* Ibi equidem asserit celebris ille JC. Tunicas sacerdotis maximi minimique tessellis fuisse distinctas, ut plumarii spissiora vestimenta & tapetia solent conficere, reticuli modo: tum manicas de tela alia his adsutas בהפירורז, ex *Joma* c. 7 f. 72. b. Tunicas denique demitti ad talum, ad carpum manuleas, latas tamen hasce ut palmus. Veruntamen de כתונת תשבץ χιθὼν ταπὴξ, valde ambiguum restat, vestis *fimbriis fortis*, an *uncinis stricta annulisque* ita intelligatur. Vel, quod Onceloso, & Rabbinorum nationi, imo LXX. Alexandrinis placuisse video, διπλωτὴ, κατὰμίτοις, *tessellis, fundis, ocellisve suis ubique intexta & illuminata.* Ea felicioribus Arabum حلة *Holla*, aliis منطقة موشاة. Judæis Maurusiis قوتبه معينة *stola ocelea*: Maimonidi ex Onceloso מרמצא ἀραχνιώδης, seu *reticulata* כמו בית הכוסורז. BERN.

[y] Περὶ τοῖς βραχίοσιν] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.*

[z] Πλατεῖαν] Ita *Samb.* in *reliquis* deest μέν.

[a] Τέσσαρας δακτύλους,] Ita & alii Judæi REL.

[b] Φοινικι] Φοινικῇ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Φοινικῇ καὶ πορφύρᾳ *Vat.*

[c] Κατὰ στέρνον] Ita è *Cod. Samb.* & è *Josepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνων.

[d] Κινουμένης] Imo ad rem transferunt codd *Big* & *Samb.* κινουμένης, i. e. *superfluo cinguli agitato.* BERN. Ita *Big.*, *Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινουμένῳ.

[e] Ὠμοφορεῖ.] Phrasi faciliori *Big.* & *Samb.* ἀναβαλλόμενον ἐπὶ τὰ λαιὰ ὦμον φορεῖ. BERN. Ὦμον φορεῖ in tribus *MSS.*

[f] Ἀβανὴθ] Ἀβανὴθ αὐτὸν. Moyses plane scripserat אבנט aut אבנט, quod alii Judæorum tribus syllabis enuntiant, duabus alii. Recte etiam monet Josephus ἐγχωριάζοντας, πρὸς τοὺς ἰμάντας ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τετύχαται, המין sive המינאז *imian* vel *imianan* (*Hemianan* Epiphanio rescribente) vocati à Doctoribus tam Solymitanis quam Babyloniis. Ita המין atque המיינם posuit pro Mosaico אבנט inter vestes sacras Onceloſus, sicut ante nos advertit Maimonides; *Emian* אסיאן Samaritica versio, quæ solet fere Onceloſi verba excipere. המיינא *Hemiana* ὁ ζωστὴρ ad Pentabiblon Moysis, deinde חמין *Hemian* pro Cingulo sacro usus est Judas compilator ἐξηγητῶν, ex apophthegmate Johannis Bracidæ ad finem *Erubin.* Iterum ille codicis *Succæ* c. 5. balteorum המיינים (γρ. אבנטים) usum aliquem docet in *Beth-Joab.* Transiit etiam ad Arabes vox illa حميان *Hemiân* ab Assyriis: hi à Persis prius eam acceperant, tanquam hominis medii ornamentum انر الرميان & ميان بند, vel Getice *Middanband.* *Camura* קמורא etenim sua voce idem nuncupant Babylonii, & ab illis Jonathan Paraphrastes. Arabes insuper περιζώσεως proprio حزام *gezam*, & acquisito vocabulo زنار. Quinetiam vocis Mosaicæ similis fertur بند *Band* inter Parthos & Scythas: dissimilis tamen valde *balteus* Tuscorum & Mox Latinorum. Provenit enim hoc à βαλάντιον, zona nummaria, sicut balneum ἀπὸ βαλανείου. Lubenter itaque deduco אבנט nomen ἀπόγονον abs Arabum ابط *Ibt*: quorsum isthoc significat ἀπόζωμα μασχαλῶν καὶ ἀσκητῆρα sive ἐπίρριμα, qualis Comica pectora observabat olim fascia. BERN. אבנט Hebr. REL.

[g] Ἐμιὰν] *Al.* ἰμιὰν aut ἰμιάνην. HUDS. A Babyloniis vocem hanc accepere, uti recte notat Josephus. Persice همیان Ἐμιὰν notat balteum. REL.

[‡] *Certis quibusdam funiculis,*] Nastoli & nastuli, *præcipua exemplaria, duo Voss. 1. L. U & Mert. Petrique Cantoris.* משבצות, μασσεβεζὼθ, ἀπτικίσεις, ἀγκιδώσεις, *uncinos, sic vocat Epiph. voce Germanica, quam à Latinorum* uncinulus *vel* nexulus *aut à Græco* ἀνασυρμὸς *dudum deformatam esse existimo.* Nastalæ, *expressum typis plurimis.* Nastulæ, *Vig.* Nestali, *Star. & W. 2. Vossius ad marginem sui codicis adnotavit de eodem vocabulo*, Nastalæ, *i. e.* infibulæ umbilicis tectæ, quasi dicas nasatas thalas sive tallas. *Petrus Scholasticus de eis*, Nastulis hinc inde super humeros capitium constringentibus. BERN.

[h] Βραγχωτήρια] Ita ex Constantino Lexicographo emendarunt Genevenses. βραγχωτήρια aut βραγχοτήρια prius scriptum, excusum prius fuerat. Quocirca arctiorem fuisse adfirmat hic sacerdos suam tunicam, quam plicas aut ἐπιπτυχὰς & βαυκαλίας unquam admitteret: laqueis adeo seu telamonibus byssinis hanc constrictam tenuisse, qui capitio præamplo fimbriatoque tam pone quam ante adfixi, super claviculas gestantis committerentur, tunicamque adeo corrigerent. Mirum quantum hallucinati sunt Theologi in hac sententia, veteres recentesque. BERN. *Al.* βραγχωτήρια aut βραγχωτήρα.

[i] Κατὰ στέρνον] *Big.* κατὰ τὸ κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον *Samb.* καὶ τῶν κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον *Basf.* & *Gen.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* hic & supra καὶ στέρνων.

[k] Μασσαβαζάνης] Placet mihi μασσαβαζάνη ἢ (vel μασσαβαζάνης ἢ, ut mox μασναιμφόνης,) quod est τὸ κατυμπωτὸν, משבצת *meshabzana.* Vel ex conjugatione alia Syrorum Chaldæorumque משבצא *meshabbeza*, *operis laqueati*: inde apud Josephum leges, μασσαβαζα ὧν καλεῖ. Ait enim filius Maimonis tunicis κοσυμβωτὰς sacerdotum quemlibet rite tectisse, negat hoc Esdræ filius absque causa. Vel Mosaicum משבצות *Meshezoth*, λοξὰ, συμπίγματα, καὶ ἀμπεχόνας, more Solymitano deflectens Mattathiades, olim scripserat ταῦτα ἢ μασσαβαζάνη משבצן)

γ'. Τὴν δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ ὅλου συμπεφυκότα μέσης. καλεῖται μὲν [l] μασναεμφθής. τῇ δ' ὑφάσματος [m] λινέᾳ ταινίᾳ πεποικιλμένῃ παχείᾳ· καὶ γὰρ ἐπιπτυσσόμενον ῥαπίζεται πολλάκις. ἔπεισι σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπεριέρχεσθαι μέχρι μετώπου, τοῦ τε ῥαφὴν τῆς ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ τῷ κρανίῳ [o] γιγνομένη ὑπόπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ ῥᾳδίως πονοῦντος τοῦ τὴν ἱερουργίαν. [p] καὶ στολὴ μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων· ταύτην δεδηλώκαμεν.

δ'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ [q] ταύτῃ, παραλιπὼν οὐδὲν τῶν προειρημένων· ἐπενδυσάμενος δὲ ἐξ ὑακίνθου

3. [1] At ſuper caput geſtat pileum [2] non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur ut corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciæ craſſæ concinnata: etenim in orbem ſæpius replicatur atque conſtituitur. Deinde ſindon deſuper pileum integit, uſque ad frontem deſcendens, & faſciæ commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & toti cranio preſsè adhærens. Aptatur autem accurate, nè ſacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbæ amictus, declaravimus. *Mesnepheth, Tiara.*

4. [3] Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens; [4] ſed illi- *Veſtitus Pontificis maximi.*

(משבצן *Meſabbezan*) καλεῖται, *Conſtricloria quidem ſic vocantur.* Vel denique ſecundum Epiphanium interpretem, Joſepho denuo reſtitues, τὸ ἢ μασαβαζάνα (ἤτοι μασαβαζάνθη) καλεῖ. Hoc quidem appellatur κατυπώσεως, quod eſt typis Aſſyriis משבצנותא & משבצתא, *Meſabazanutha* ac *Meſabazatha.* Talia equidem ſcripſiſſe me commemini ad Stephanum *le Moine*, quando ille correctiones aliquot Braunianas, necdum impreſſas, mihi propoſuiſſet. Attamen viri Rev. משבצאנא deformis vox eſt, & Chaldæis ignota. Alius inſuper Theologi divinatio, ὡς μέτρῳ τῆς ζώνης ἀναδεῖ pro μασαβαζάνης καλεῖ, miſera ſatis & Helleniſmi inanis. Conveniunt autem ἀνάγραφα Græcanica Joſephi in μασαβαζάνης. aut apud *Samb.* μασαβεζάνης καλεῖ; ſed Scholaſticus amplius aliquid ait, *Hoc etiam Maſſabazan vocatur.* Præterea Interpretes LXXII. S Bibl. in ſuis membranis repererant Ex. c. 28. 39. ומשבצת הכתונת, *Tunicæque telamones*, pro receptiori ושבצרת הכתנת; vel emendabis potius verſionem Græcam iſtum in modum, καὶ κατυπώσεως τὴν χιτῶνα ὡς βύσσα, καὶ τοιχίας κλάειν. Cætera quæ ad hanc veſtem pertinent, Hieronymus dicet: *Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi adpellant* Ab neth, *nos Cingulum vel Baltheum vel Zonam poſſumus dicere. Babyloni novo vocabulo* Hemianin (Ita Eraſmus numero plurium, tanquam המיינין. Sed privo המין *Hemian*, rectius libri veteres) *vocant. Diverſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in ſimilitudine pellis colubri, qua exuit ſenectutem, ſic in rotundum textum eſt, ut marſupium longum putes. Textum eſt autem ſubtegmine cocci, purpuræ, hyacinthi, & ſtamine byſſino, ob decorem & fortitudinem; atque ita polymita arte diſtinctum, ut diverſos flores ac gemmas artificis manu non textas ſed additas arbitreris. Lineam tunicam, de qua ſupra diximus, inter umbilicum & pectus hoc ſtringunt baltheo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad ſacrificia curſu & expeditione opus eſt, in lævum humerum retorquetur.* BERN. Hoc modo (tavente *Cod. Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea eſſet μασαβαζάνης καλεῖ). atque alias ſubjicit conjecturas, ut μασαβαζάνη ἢ καλεῖ), vel κατζαβαζὲ ὡς καλεῖ), vel ταῦτα ἢ μασαβαζάνη καλεῖ), vel denique τὸ ἢ μασαβαζάνη (ἤτοι μασαβαθάνη) καλεῖται.

1 *At ſuper caput geſtat pileum*] *Quarto. Ornabat tandem capita ſacra* Tiara מצנפת Meſnepheth *Judæ Prefecto* τῆς Ἀφροδίτης, *& prius Moyſi*, (*imo huic paſſim pro* pileis *ſtaminum non maximorum*, כובעות πιλεώδη, *i. e.* قلانس καλάνδια *aut* كوبعين.) *Onceloſo & Joſepho* מצנפתא, μασναεμφθής: *Interpretibus* LXX. *& Hieronymo, vocabulis Perſicis ni.aeas* (*plana quidem, non recta, non* خريسه, *non κυρβασία, ſed ut Homeri καθαπτόμενος*) πίλος, μίτρα, *nunc Parthis ipſis* دستار Daſtar, *&* دلبند Dolband, *tutamen cerebri. Interpreti Samaritico* מעטפרה maataphe, *quem ſane reſpexit Scholiaſtes Romanus, ubi ait, ni.aeav, καὶ τὸ σαμαρειτικὸν πίλιον ἤτοι μίτραν. Nam in textu illo Moyſes Judæique Samaritæque omnes lectitant* מצנפר. *Arabibus* Emam عمام. *Græcis* πῖλος, *traductum de vocabulo Perſico* فيلة, *quod materiem meliorem hujuſce redimiculi indicat. Galerus idem Ulyxeus, ut Hieronymus judicavit, vel, ut alii*, Calamaucum *ſeu καυελαύκιον. Faſcia ſane byſſina*, XVI. *cubitos longa, Maimonide expandente, quæ multis voluminibus ſuper tempora eiſque conſutis invicem inſumebatur, niſi quantum deſſueret tam cranio ſummo quam futuris ſpirarum obtegendis, atque demum ſub occipitio revincireturus. Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16 Zach. c. 3. 5.* BERN.

2 *Non faſtigiatum*,] In modum parvuli calamauci, *vera ac vetus ſcriptio, ut Voſſ* 1. *Mert. Bedæ Presb. & Petri Scholaſtici.* Parvuli calamaci, *Vig. Bal. Goul. Frob. & Col.* Parvi calami, *Star. & W.* 2. Calamaucum *vero dicitur proclivi hyperbibaſmo pro* camelaucum, *ſive καυελαύκιον, quod inter λέξεις ῥωμαϊκὰς recenſent Suidas & Baſilicorum Gloſſatores, necnon agnoſcunt Hiſtorici Imperii Occidentalis. Cæterum καυελαύκιον exponitur ab Horo Philologo καυκία ſeu galerus Macedonicus; à ſcholiaſte Ariſtophanis πιλίδιον τηλέφου τὸ αὐλικὸν, haud diſſimile adeo Ulyxei: à Tzetzium altero πῖλος ἀσκητῶν, quo caput ruſticum defendit Vates Aſcræus: planeque κίδαρις ab Etymologo magno. Omitti jam licet Voſſii ſenioris correctionem, nempe* camacidii *aut* camicidii *pro* calamauci: *quippe* Calamaucum, galerus *paſſim in Gloſſis Latinis, & in Græcis* πῖλος. *Commodum autem fuerit verba Petri Trecenſis huc adducere.* Quarto ſimplicem tiaram geſtabat in capite, à cidari Pontificali plurimum differentem. Erat enim in modum parvi calamauci vel caſſidis, modice medietatem verticis excedens: dicebaturque *Manepheth* (*l. Maſnepheth*) habens vittas, quæ involuæ ſæpius nectebantur, ne facile laberetur: habens deſuper aliud velamen byſſinum uſque ad inferiora barbæ deſcendens, &c. *Scripſerat enim Nic. de Lyra, partim ex Joſepho partim ex Jarchio Rabbino*, Tiaram ſive Mitram de byſſo in capite ſacerdotis poſitam, quæ tendebat ſuperius in acutum, & cum cinctura ſive bendello ligabatur ſub mentone: ita quod nuditatem colli tegeret & mitram fortiter teneret ne caderet de capite ſacerdotis miniſtrantis, celans pilei ligaturas & totam capitis ſuperficiem, aptatumque perfecte ne laborante ſacerdote rueret. *Diuque ante illos Beda Eccleſiæ Anglicanæ presbyter*, Qualiter autem tiara hæc fuerit facta Joſephus docet dicens, Super caput autem geſtat pileum in modum parvuli calamauci aut caſſidis, quod extenditur, &c. Joſephus ſuperadditum eſſe narrat aliud majus velamen, quod tamen cujus eſſet coloris non oſtendit. *Unde liquet Epiphanii verſionem dudum viſam fuiſſe verſatamque noſtro Bedæ.* BERN

l Μασναεμφθής.] Sonantius quidem μασναεμφθὴς *Baſ. Gen. & Epiphanii* Interpr. Sed μασναέμθης *Samb. & Big.* propius Chaldaico, quod jam maxime exprimere conatus Joſephus notis Atticis, מצנפתא *maſnephtha & maſnaphtha.* Sic autem reddunt Onceloſus, Jonathanis Rabbini alii, Syrique, quod fas eſt, Moyſis Dictatoris μίτρᾳ κιδάρεως מצנפת *meſnepheth*, ut Judæi hodieque vocem illam animant; *maſnepheth*, ut P. Comeſtor poſt Hieronymum. Hæc *redimiculum* denotat: Cl Boſius μασναναφάτης legere maluit apud Joſephum ſuum. BERN. Μασναέθης *Big. & Samb.* μασναέθης *Vat* μασναναφάτης voluit *Boſius.* μασναέθης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 257. HUDS. MS. Μασναέφθης. מצנפת videtur vox eſſe, quæ, ſubſtituto Λ pro Ι (more Syrorum in hujus formæ vocibus, quæ a Mem & Chirek incipiunt) degeneravit in hanc: nam כנבעות, quod nomen tribuitur in ſacris literis pileis ſacerdotalibus, longius abit. Verum, dicet aliquis, Joſephus hic eſt in deſcribendo ornatu ſacerdotum, non autem Pontificis maximi, de quo mox ager: & pilei ſacerdotum nomine כנבעות in ſacris literis dici non ſolent, ſed cidaris Pontificis. Fateor: ſed doctores Judæorum, uti voci עצרת & aliis ſignificationem diverſam ab illa, quæ in Sacro Codice eſt, dederunt, ita Pileum Sacerdotis ordinarii Mitznepheth appellant. REL.

m Λινέᾳ] Ita *Bernardus* è *Cod. Big.* in *reliquis* λινοῦ.

n Μέχρι μετώπου,] Μέχρι τοῦ ὠτὸς *Big. & Samb.* In hac quidem ſententia parum nos juvat eruditio Græcanica Hieronymi Presbyteri aut Epiphanii Scholaſtici. BERN.

o Γιγνομένη] Γινομένη *Big & Samb.* Diffuſius quidem reliquis omnibus Chriſtianorum philologis Tiaram ſacerdotalem deſcribit Hieronymus hiſce literis ad Fabiolam. *Quartum genus eſt veſtimenti Rotundum Pileolum, quale pilleum in Ulyxeo conſpicimus* (id eſt, *in Ulyxi*, ſicut legerat olim Beda noſter. Typum adeo utrumque comprobant Scriptores boni. Quippe in Tabula errantis Laertiadæ ex auſis Nicomachi artificis conſtat Galerum Nauticum capiti πολυτρόπῳ fuiſſe impoſitum.) *quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & Noſtri Tiaram, nonnulli Galerum vocant. Hebræi* miſnepheth (aut *maſnepheth* ex Hiſtoria Scholaſtica.) *Nam habet acumen in ſummo, neque totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta conſtrictum eſt, ut non facile labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabre opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia extrinſecus appareant.* (MSS forinſecus pareant.) *His quatuor veſtimentis, id eſt, Feminalibus, Tunica linea, Cingulo quod purpura cocco byſſo hyacinthoque contexitur, & Pileo de quo nunc diximus, tam Sacerdotes quam Pontifices utuntur. Reliqua quatuor, Mail, Ephod, Hoſen, & Sis Zaab, proprie Pontificum ſunt.* BERN.

p Καὶ στολὴ] *Baſ.* & *Gen.* ἡ ποδήρης. BERN.

3 *Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur*,] *Veſtibus adhuc aliis quatuor fulgebat decus Pontificis Maximi, Magno Macedoni venerabile*, δεκαπλ. *l.* 11. *c.* 8. BERN.

q Ταύτῃ,] Vel ταὐτὸν, quæ ſcriptio fuit *Samb.* BERN.

4 *Sed illis ſuperindutus tunicam hyacinthinam*,] *Quinto* מעיל Mail *Hieronymo ab ore Talmudiſtarum, unde aut correcte magis Joſepho & Maſoretis*, Pallium *Hieronymo ipſi ad Fabiolam*, LXXII. *Int. aliiſque melius* ἐπενδύτης, *imo Flavio Judæo aliquo. l.* 6. *c.* 15.

illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam. Eſt autem & hæc talaris, ſecundum dialectum noſtram [5] Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad inſtar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adſutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non ſine multo decore inſerta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. [6] Hæc autem tunica non conſtat ex duabus plagulis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus; ſed unicum eſt veſtimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens [7] non obliquam, ſed in longitudinem diſciſſam, à pectore uſque ad interſcapilium medium. Ei vero adſuitur limbus, ne ſciſſuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta eſt, qua manus exſeruntur.

Tunica hyacinthina μεεὶς dicta. Zona cum tintinnabulis appenſis.

κίνθε πεπιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὅτος· [r] μεεὶς καλεῖται κατ' τ ἡμετέραν γλῶτταν. [s] ζώνη δὲ ποικίλη γε) βάμμασιν οἷς ἡ πρότερον ἠνθη διαπεποικιλμένη, χρυσᾷ συνυφασμένη. [t] κατὰ πέζαν δ' οὕτω πρόσεραμμένοι θύσανοι [u] ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς [v] μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώδωνες χρύσεοι καλὰ πολλὴν ὥραν ἐπιτιθοῦσιν τ ὑπερεπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι θυεῖν τε κωδώνοιν ῥοῖσκον, καὶ ῥοᾶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [x] ὅτος οὐκ ἐκ δυοῖν πεπτιμημάτων, ὥστε ῥαφὰς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν πλαγίων· φάρος δ' ἐν ὑπερμήκης ὑφασμένον χιτὼν ἔχει [y] βρογχωτὸν ἀ πλάγιον, ἀλλὰ καλὰ μήκος ἐρρωγὸς πρός τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μεταφρένιον. πέζα δ' οὕτω [z] πρόσραπται. ὑπὲρ δ μὴ διελέγχεσθαι τ τομὴν τὴν ὑπερβέβλησαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὄπισθεν αἱ χεῖρες [a] διείργον) ῥαφὴ ἐστιν.

ε'. [b] Ἐπὶ

ποδήρες καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα: Tunica ſuperior *P. M. ex duabus plagis hyacinthinis ad latera humeroſque conſuta, præter ſchiſma geminum loco manicarum, capitio amplo & inducta fimbria valde munito, Συπαωτῷ: tum ad talos limbo ſonante ex appenſis* LXXII. *tintinnabulis aureis*, (כעכנים, κώδωσι,) *totque globis tinctæ lanæ, ſpecie malorum Punicorum* רמונים, ῥοῶν: *ſic enim numerant Patres Traditionis Judaicæ, Maſſicta* Sebachim *c.* 10. *ſic Hieronymus ab illorum diſcipulis. Zona denique Ephodæ quinquecolori hæc veſtis impediebatur. Ex. c.* 28. & *c.* 39. BERN.

5 *Meeir nominata.*] Methyr, *Voſſ.* 1. Methir, *Col. Frob. Goul. & Bal. Legerat enim Epiphanius* μεθεὶς *in muſæo Caſſiodori, ſicut præſtant plerique noſtrorum codicum.* Mechir, *Mert. V. W.* 1, 2. *& P. Trecenſis, tanquam è Græco* μεχεὶς, *quod propius abeſt ab Hebraico* מעיל *i. e.* Meil *ſeu* Meghil, *ut Maſoretæ nunc adpungunt; nam S. Hieronymus à Tiberienſium ſchola* Mail *audierat, quod MSS. & Editio Lugdunenſis docet. Quinetiam* Machil *reperias apud Iſidorum Hiſpanum. Haud difficile quidem fuit Scribis Græcis, & mox Latinis à ſcriptione vetuſta Joſephi* μεγεὶλ *in* μεχεὶλ, μεθεὶλ, *imo diſcedere porro in* μεθεὶς & Methir. *Moyſes tamen ſcripſit* מעיל, *quod eſt vere ἐπένδυμα. Mox Epiphanius vitio ſui ſeculi illepide junxit* malagranatorum, *& ſubinde* malagranatum *atque* malagranata, *quod MSS. & editionibus plurimis proditum. Vix melius expreſſerunt Frob. aut Star. aut Epit. Cant. & N. de Lyra,* malogranatorum, &c. BERN.

r Μεεὶς καλεῖ] Μεθεὶς *Baſ. & Gen.* & tota moles *Epiphanii Petri*que Scholaſticorum. μεεὶς *Big.* atque *Samb.* μηεὶ *Hen.* μεεὶν *Busb. Mail* Hieronymus ad Fabiolam. Legerat enim ille in vetuſtiſſimo ac ſanctiſſimo volumine מעיל האפור & מעיל, quod LXXII. Interpretes varie reddiderunt: modo ὑποδύτης χιτὼν (nam ὑποδύτη & ἐπενδύτη voces ſunt Braunii, non Ariſtarchi,) ſub Ephoda, *ſubtunicalis* adeo B. Hieronymo Epiſt. cxxx. modo ἐπενδύτης ſane ſupra Tunicam κατυμάτωλα על כהונת תשבץ, quam & ὑποδύτλω λινοῦ Flavius nuncupat, de Bellis Patriis. Alexandrini adhuc מעיל vertunt σολὴ eximie, & ποδήρης, & ποδήρης τ ἐπωμίδος, & ὑποδύτης ποδήρης, quos & Philo ſecutus eſt; tum tot iidem διπλόϊς & ἱμάτιον interpretantur. Aquila Ponticus χιτὼν ἀσφαγάλειος. Onceloſus מעילא, Judæi alii ممطر *Memtar*, Jonathanis מנטר, Targumiſta Samaritanus بشت الغبا phraſi exotica: Ægyptii καλάσιρις, Perſæ ad Biblia ſacra ζαεἀρένδυσος, زربفت, *Tunicarum ſuperior*; Syri denique פרישא. Reſcribo autem apud Joſephum μεεὶλ vel μεγεὶλ cum omnibus Rabbinis, ex quo ἀφ' τῶν ἑβδομήκοντα τ βιβλιογράφων jamdudum factum liquet μεεὶς, ſeu μέεις & μεγεὶς propter γ βαρυσχιῶν, & abinde μεθεὶς. מעיל vero *ſuperulum* ſive ἐπενδύτλω quam proprie ſignificat ab עלה origine. Veruntamen ſimilem credes hanc veſtem Colobii demiſſioris, aut plane Habitus Purpurei, quem appellant Doctores Oxonienſes. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μεθεὶς in *Editis*. ſed μεεὶλ vel μεγεὶλ referibendum cenſet *Bernardus*. HUDS. מעיל Hebr. MS. Μεεὶς. REL.

s Ζώνη ποικίλη] Nonnemo legit ζώνη —— ἠνθη διαπεποικιλμένη. BERN.

t Κατὰ πέζαν] *Samb.* καθ' ὑπέζαν. BERN.

u Ῥοῶν] Ροιῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Alterum tamen Joſephi & Atticorum. BERN.

v Μεμιμημένοι] *Big.* & *Samb.* μεμιμημένον. Utrumvis heic dici Grammatici forte tibi concedent. BERN.

6 *Hæc autem tunica non conſtat ex duabus plagulis,*] *Vertitur*, Eſt autem hæc Tunica ex duabus inciſionibus. *Sic ſcriptorum quicquid aut excuſorum: niſi quod Col. impreſſum feratur* tunica non ex duabus inciſionibus, *velut hodie obſervant omnes codices Græcorum. Star. & W.* 2. *explanate*, tunica ex duobus locis inciſa, ita ut conſuta ſit ſuper humeros & per latera: & uno velo in longum texta, unde & ad collum tantummodo habet ſectionem, non è latere ſed in longum fiſſa, à pectore uſque ad medias ſcapulas. BERN.

x Ὅτος] Plane *Epiphanius, Eſt autem hæc Tunica ex duabus inciſionibus:* quo facit & Talmud Judæorum. Inficiandi autem particulam manus indocta jamdudum adjecerat. Hinc libris in Græcis, ὅτος οὐκ ἐκ δυοῖν. Quinimo *Comeſtor* Trævenſis amplius dicit de iſta hyacinthina, *Eratque dualus inciſionibus facta, conſuta ſuper humeros & per latera, in modum Dalmaticæ.* BERN. Οὐκ ἐκ δυοῖν ſine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii*. Ex illis vero excidiſſe ſuſpicor, cum mox in *iiſdem* ſequatur, ſed *uno velo in longum undique circumtexta.*

y Βρογχωτὸν ἄνω] Ibi βρογχωτὸν πλάγιον quicquid eſt exemplarium, præter βρογχωτὸν πλαγιον *Genevenſium*. Feci tamen cum *Epiphanio* βρογχωτὸν ἀ πλάγιον, *Ad collum ſectionem non è latere*. BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* cum *Bernardo*. in *Græcis* omnibus βρογχωτὸν vel βρογχωτὸν πλαγιον.

7 *Non obliquam,*] *Conſenſu ſummo* non è latere ἀ πλάγιον. *Accedit & Petrus Cantor*, Capitium habens non ex tranſverſo ſuper ſcapulas ſed in longum, ſectionem habebat à pectore uſque ad medias ſcapulas. BERN.

z Προστέραπται,] *Baſ.* & *Gen.* προσεράπτω. Audi jam deflo-ratorem Joſephi. *Veſtimentorum, quæ proprie ſunt Pontificum* (ita ſcribit Presbyter Chriſtianus Epiſt. 128.) *Primum eſt* כתנת Mail, *id eſt, Tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus ejuſdem coloris aſſutas habens manicas* (facile ne credat lector; licet Rabbini nonnulli idem cum Hieronymo noſtro adfirment:) *& in ſuperiori parte qua collo induitur aperta. In extrema vero parte, id eſt, ad pedes* 72. *ſunt tintinnabula, & totidem mala Punica, iiſdem contexta coloribus, ut ſupra Cingulum*: (uno ſane minus, ut Biblia Judaica referunt.) *Inter duo tintinnabula unum malum eſt, inter duo mala unum tintinnabulum; ut alterutra ſibi media ſint: ut cum ingreditur Pontifex in Sancta ſanctorum* (הקדש *Sanctum* jam abunde ſufficit, quod Moyſes Ex. c. 28. 35. & Lev. c. 16. 4. atque poſt multa ſecula διατύφωσις Judæ principis demonſtrant. Nam *Albis* ſolis ingreſſus eſt Expiator τὰ ἁγιώσεα.) *totus vocalis incedat, ſtatim moriturus, ſi hoc non fecerit.* Eundem tamen errorem erravit Theodoretus in Quæſt. ὑποδύτλω μὲν καλεῖ τ ὑπόστερον χιτωνίσκον, ἐπενδύτλω τ χιτῶνα τ ἔξωθεν. ὑακίνθινον δ τοῦτον φησὶν πρόσταξε, καὶ ποδήρη πρόσηκεν εἶναι, ὡς μέχρις ἄκρων διήκοντα τ ποδῶν. ἀπήρτησε δ τούτῳ καὶ κώδωνας χρυσοῦς καὶ ῥοίσκους· ἵνα εἰς τὸ ἀδυτον καὶ ἀνάκτορον τ σκηνῆς εἰσιὼν, μὴ ἔκνος τλῶ λειτουργίαν ἐπιτέλη. De hoc melius cenſuit Theodorus in Compendiis. Cæterum adponam huc verba Judæi Alexandrini, lecta dudum Theodoreto atque Hieronymo. ἱερὰν ἐξὶς ἐσθῆτα κατεσκεύασε ὁ τεχνίτης τῷ μελλοντι δεχεσθαι κατίσασθαι, παμκάλλω καὶ θαυμασιωτάτην ἐκόσμησεν ἐν τοῖς ὑφάσμασι συμπλοκήν· τὰ δ ὕπη διττὰ λέ, τὸ μὲν ὑποδυτης, τὸ δ προσαγορευόμενον ἐπωμίς. ὁ μὲν δη, ὑποδύτης ἀνυσιγείρεως ἰδέαι. ἄλλο δ ὑακινθινος, ἐξω τ καταβαῖνον καὶ ποδὸς ἐχόμενος μεραν. ταῦτα γὰ ἐποικίλειο χρυσοῖς ἐοίσκοις καὶ κώδωσι καὶ ἀνὰ μέσον πλέγμασι, ex quibus forte enaſci videbantur mala Granatica. Nam Doctores LXX. רמונים luxurioſe verterant ἑξακόσια τοὺς ῥοίσκους. Poſt pauca rurſum Philo, δέκτεον δ ἀπὸ τ ποδήρους κλῆς ὁ χιτὼν σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἀέρος ἐκμαγεῖον. φύσει γὰ ὁ ἀὴρ μέλας, καὶ τόπον τινὰ ποδήρη, ἀνωθεν ἀπὸ τ μὴ σελήνλω καὶ μέχρι τ γῆς ταφὶς περάτων πᾶσιν κεχυμένος. ὅθεν καὶ ὁ χιτὼν ἀπὸ στέρνων ἄχρι ποδῶν πτερὸς ὅλον τὸ σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτὰ δ καὶ τὰ στόμια ροίσκοις ἐ ἀνθίνοις ἐ κώδωσι κόσμει. τὰ μὲν ἄνθινα συμβολον γῆς, &c. Ait inſuper Moyſes Maimonis c. 9. de Supellectile ſacra, Phariſæorum ex ſententia maxime ad c. 7. *Joma*, & *Sebachim*, c. 10. *Pallium* illud (מעיל) duobus membris ſeu alis (כנפים ב'. β'. σχεδιάσμασι Joſepho) ſub periſtomio firmiter contexto & διέσλω utrinque abſque manuleis patuiſſe, ut loricæ feciales ſolent. Ab ima inde veſte dependiſſe θυσάνους, quatuor quemque & viginti liciorum (i. e. 3 x 8. Alii potius dicerent lemniſcos filorum 4 x 6, ſive ex quatuor funiculis ſextuplicibus: ſiquidem משזר שש *byſſum retortam* in illo opere commemorant Samaritæ, Onceloſus Judæus, & Interpretes Alexandrini Ex. c. 38 33. iterumque Ex. c. 39. 24. At præceptores Hieronymi, & Talmudiſtæ *Joma* f. 71. Judæorumque reliqui aut alterum aut ambo vocabula שש משזר omittunt:) qui in pomorum Punicorum modum, vix dum obſcitantium מעילא פתחו פיהן, arte plumaria convolvebantur, itemque זונים וינבולים campanulis LXXII. ordine inſertis diſtinguebantur, quaſtotidem malleoli animarent. BERN.

a Διὰ γενέων] Forte διέχουσιν. *Vetus* vertit: *unde manus egrediantur.* COCC.

b Ἐπὶ

ς'. [b] Επὶ δὲ τούτοις τρίτον ἐνδύε[ται] [c] τ̀ λεγόμενον ἐφώδην, Ελληνικῇ δ' ἐπωμίδι παραπλήσιον. γίνε[ται] γὰρ τῷδε τ̀ τρόπον. ὑφασθεὶς ἐπὶ βάθος [d] πηχυαῖον ἐκ π χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσ̃ [e] συμπεποικιλμένης,

5. [8] Super has *veſtes* tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ ſimilem. Fit enim hoc modo. Texta eſt in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis *Tunica ſuperior Ephodes nominata.*

b Επὶ ᾧ τούτοις] Επὶ ᾧ τάτε *Busb.* Ita *W.* 2. & *Star.* inter Latinos, *ſuper hoc.* BERN.

c Τὸν λεγόμενον ἐφώδην,] *Baſ.* & *Gen.* τ̀ λεγόμενον ἐφώδη, *Hen.* & *Busb.* ἐφαδίζ contractiori. τ̀ λεγόμενον μὲν ἐφώδην *Vat. Big.* & *Samb.* Namque pro אפור Hebraico in Bibliis LXX. Int. ſcribitur ἐφώδ, ut Jud. c. 17. 5. & 1 Sam. c. 2. 18. Flavius autem Græcis literis expreſſit dialecti ſuæ אפודא *Ephoda*, quam tenent in ſacris Onceloſus, Jonathanis, & ad Hoſ. c. 3. 4. Syrus Targumiſta. BERN.

8 *Super has* veſtes *tertiam etiam induit vocatam Ephoden,*] *Sexto. Supra Tunicam Hyacinthinam præfulgebat indumentum* τετράγωνον, *Moyſi* אפור, LXX. ἐφώδ, *aut ſæpe explicando* ἐπωμὶς. *Hoc proprie* כתף Superhumerale *B. Hieronymo, aut, quod tantidem valet,* Humerale *S. Aug. Joſepho* ἐφώδης *ex gloſſa Solymitana* איפורא, *quam Onceloſus Jonathanique conſervant. Samaritis* אפורז, *vel hiſce & Judæis quotquot Arabice norunt,* Sodra صدرة, *atque* قبا Cappa *voce exotica. Syris* פרתא Fedta *ore parco. Perſis* بروان brivan *&* μανδύη. *Aquilæ Pontico* ἐπένδυμα, *ut Theodoretus Procopiuſque admonent. Ratio autem nominis primi clare elucet abs Lev. c. 8. 8. ubi Moyſes, ut fratrem ſuum in P. M. ritè conſecraret, præcinxit ipſum cingulo Ephodæ* ויאפד לו בו, *Samaritis* שנ, *Judæis* חגרא, LXX. *Interpr.* συνεφήξεν αὐτῷ τὸ αὐτῇ, *& alibi* אפורז συναφὴς. *Sacra hæc* Lorica, *ſeu Tunicula Pectoralis ac* Guppa גבא 1 βασ. c. 2. *Græcanicæ* ἐπωμιδὶ *& curtæ Caracallæ, aut* Paludamento feciali *non abſimilis, de auro & quatuor prædictis coloribus ante & a tergo ad cubitum unum intexta erat, præter pectus medium quantum Oraculo inſerendo præciſe vacabat, manicis an inſtructa. Hujus duas plagulas ſub collo adſibulabant* ἀπτίδιοι *aureoli, quibus inſidebant Sardonychum par grande,* [שתי אבני שהם *Moyſi auctori, jam* συμφόρδοι Int. LXX. *alibi* σάρδιοι, σαπφειροι, πράσινοι, *& apud eoſdem neſcio quales:* Berylli *i. e.* בולא *&* בולור *de Græco corrupta, Onceloſo, Uzelidæ, Samaritis, Saadiæ V. Cl. Syro Waltoni, Judæis Mixobarbaris, aliis multis Judæorum: ſed Aquilæ, Symmacho, reliquoque* ἕτ γ'. *atque S. Hieronymo in verſione jamdiu vulgata* Onychini; *quales ferme & ταρδονυχες Joſephi, cui de Antiſtite ſuo inſanum non credere.*] *nominibus Hebraicis bis ſex Tribuum inſculptum, Iſraelitarum ſenioribus dextrum lapidem occupantibus, hunc in modum, quem & Rabbino Iarchio perplacuiſſe video.*

τὰ ἀριστερᾷ, κατ' γραμμάς.	τὰ ἐπιδέξια, κατ' γραμμάς.
גד	ראובן
אשר	שמעון
יששכר	לוי
זבולן	יהודה
יוסף	דן
בנימין	נפתלי

At vero ſecundum Doctores Solymitanos, ordine iſto

Siniſtra aliarum.	*Dextra Liæ.*
דן	ראובן
נפתלי	שמעון
גד	לוי
אשר	יהודה
יוסף	יששכר
בנימין	זבולן

Adhæc Ephodæ adſuebatur textus conſimilis Zona *Joſepho ſtamini,* חשב האפור *Moyſi, Onceloſo & Jonathani* המין Hemian, המיאנא Hemiana *Syro, Arabi* شَشْتَق *σάφραγον, Perſæ* بند, Baltheus *Hieronymo, Samaritis* مشدة العبا Ephodæ cingulum, *pariterque Judæis Mauruſiis* حزام الصدر. *Commentatoribus inſuper S. Literarum* בירות או כשתי רצועות או כאבנט יוצא משני צדדי האפור. *Quæ cætera ambiret, atque etiam ſuper ſuturam renodata, fimbriis tandem bullatis perpulcre dependeret: Ex. c. 28. c. 29. c. 39. & Hoſ. c. 3. & Joſ. alias l. 6. c. 15.* BERN.

d Πηχυαῖον] *Samb.* & Interpolator Heſychii illo caſu. Alii eleganter πηχυαῖος. Honeſtior equidem eſt dictio Joſephi, ut πυγαῖος vel πυγαῖον, (nam Braunii βάθος πυγαῖε, non eſt boni otii;) ne unquam admitteret. Verumetiam πηχυαῖον ab alis ſcapularibus ſatis deſcendit, ſicut ad amicum quendam nuper ſcripſi & adfirmavi. Pariter Procopio Gazæo *Epomis ſacra* tunica brevis dicitur, uſque ad præcordia pertingens inſtar thoracis. BERN. Πυχαῖον *Vat.* quod pro πυγαῖον ſcriptum arbitraretur *Braunius.*

e Συμπεποικιλμένης,] Συμπεποικιλμένην, ἀδέπυκτον *Baſ.* & *Gen.* voce iſthac inutili. συμπεποικιλμένα ἀπέπυκτον ex vitio *Big.* συμπεποικιλμένα ἀδέπυκτον *Samb.* priore vix ſana. Scripſi itaque cum Heſychio & B. Hieronymo, συμπεποικιλμένην ἀδέπυκτον. Epiphanius denique interpres viderat ἀδέπυκτον heic loci. Subinde pro χειρίσιν τε ὑπκημιν Eucherius Lugdunenſis aliique Patrum legiſſe videntur χειρίσιν ἀνηκημέν, ὅ ἐν ὑπκημιν, *Hoc* ὑπκημιν, *absque manicis:* cui opinioni accedit & Cohors Rabbinica. Aſceta Bethleemiticus ad Fabiolam: *Sextum eſt Veſtimentum, quod Hebraica lingua dicitur Ephod.* LXX. ἐπωμίδα, *id eſt, Superhumerale appellant;* Aquila ἐπιῤῥαμμα (MS. Coll. Novi ἐπένδυμα, i. e. *Deſuperveſtimentum.* Editio vetus ἐπίφαμμα i. e. *Superveſtimentum:*) *nos Ephod juo ponimus nomine. Et ubicunque in Exodo vel in Levitico Superhumerale legitur, ſciamus apud Hebræos Ephod appellari. Auri autem lamine, id eſt, bracteæ mira tenuitate tenduntur:* (Ed. Vet. *tunduntur.* Quin Cathedræ Moyſis hæc talia accepta debuerat Philo, & noſter Hieronymus Philoni. Nam Ex c. 36. 3. ורקעו את פחי הזהב וגו׳) *ex quibus ſecta fila torquentur, cum ſubtegmine trium colorum, hyacinthi, coccì, purpuræ, & cum ſtamine byſſino. Et efficitur Pallioli miræ pulchritudinis perſtringens fulgore oculos, in modum Caracallarum ſed abſque cucullis. Contra pectus nihil contextum eſt, & locus futuro Rationali derelictus. Sed in utroque humero habet ſingulos lapides, clauſos & adſtrictos auro, qui Hebraice dicuntur* Soom, *ab Aquila & Symmacho & Theodotione* Onychini, *à* LXX. Smaragdi *transferuntur: Joſephus* Sardonicas (*aut* Sardonychas) *vocat; cum Hebræo Aquilaque conſentiens, ut vel colorem lapidum vel patriam demonſtraret. Et in ſingulis lapidibus ſena* (*Edit. Vet.* bis ſena) *Patriarcharum nomina ſunt; quibus Iſraeliticus populus dividitur. In dextro humero majores filii Jacob, in lævo minores ſcripti ſunt: ut Pontifex ingrediens Sancta ſanctorum,* (Miſnam adeo Judæ principis haud legerat B. Hieronymus, quod & ille fatetur ad Algaſiam:) *nomina populi, pro quo rogaturus eſt Dominum, portet in humeris.* Pariter ille ad Marcellam matronam. *Ubicunque in* LXX. *Interpretibus, hoc eſt, in codicibus noſtris* ἐπωμὶς *i. e. Superhumerale legitur, in Hebræo ſcriptum eſt Ephod.* (Idemque ad Hoſ. c. 3. à LXX. ἐπωμὶς dicitur, i. e. *Superhumerale*, ab Aquila ἐπένδυμα i. e. *Superindumentum.*) *Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi non interpretatum reliquerint* (Sic lego propter ἐφώδ Jud. c. 8. 27. & c. 17. 5. necnon ἐφώδ βαδ 1 Reg. c. 21. aut veteri vitio ἐφώδ βάε, quod neque Aquila vitavit rigidi ingenii verpus. Vertit enim ille ἐπένδυμα ἐξαίρετον.) *non eſt mei judicii, cum hoc ipſum in pluribus fecerint: ut quæ alibi aliter atque aliter expreſſerant,* (ut ἐπωμὶς, στολὴ, ſemelque ἱερατεία) *noviſſime tranſlationis varietate laſſati, ipſa Hebræa verba poſuerint. Aquila autem id quod illi χιτῶνα dixerunt,* ἔνδυμα *dixit ex Hebraico Cetoneth: Et quod Hebræo ſermone vocatur Mail, illi* ἐπένδυμα *i. e. Superiorem tunicam, Aquila dixit* ἐπιῤῥαμμα. ἐπωμὶς *vero, quod Hebraice dicitur Ephod, ſuperius pallium ſignificat, quo tota ſacerdotalis protegatur ambitio.* Ita locum deſperatum D. Eraſmo B. Rhenano aliiſve, reſtitui denuo ac emendavi. Corruptiſſimus enim legebatur in omnibus exemplaribus Typotherarum & Scribarum. Statim ille presbyter Chriſtianus, *Verum quia in hoc ipſo brevitatem Epiſtolæ jubinde exceſſimus, & Joſephus ac Philo viri doctiſſimi Judæorum, multique ac noſtris* (quid tempus potuit & barbaries, unde bonis illis libris fere careremus!) *id latiſſime perſecuti ſunt, quorum ut ajunt voce audies me. Nos ut ſcis Hebræorum lectione detenti, in Latina lingua ruhiginem obduximus. Unde ignoſce ariditati, &c.* Philo igitur in vita antiquiſſimi Legiſlatoris, ἡ ᾗ ἐπωμὶς σκηνοποιήσεως ἔργον κ τεχνικώτατον, ἐπίσημη τελεωθεῖσα κατεσκεύαζετο τοῖς θεοειδεσ̃ιν ὑφάσμασιν, ὑακίνθῳ κ πορφύρᾳ κ βύσσῳ κ κοκκίνῳ, συναμφιπλεκομένῳ χρυσ̃. πίταλα γὰρ εἰς λεπτὰς τρίχας καταλιμβάνεται πᾶσι τοῖς ῥήμασι συνυφαίνεται. λίθοι ᾖ ἐπὶ τ ἀριστερὰ ὦμον ἐπηρμένοι δύο, (θεαφορεῖς κ) ὠμαλφισμένοι, οἷς ὀνόματα τ φυλάρχων ἐξ καθ' ἑκάτερον ἐνεχαράττετο, δώδεκα ἅ σύμπαντα. Quinetiam accuratius cæteris Flavius ipſe hiſtoricus Bellorum patriorum l. 6. c. 15. Ephodam depingit cum ſuo Oraculo. ᾧ ᾗ ἔνδυμα (המעיל) τῷ στέρνῳ περιπλῶσα ταινία, πέντε διηθισμένη ζώναις ποικίλοις, χρυσ̃ τε κ πορφύρας κ κόκκου, σφ̃ός τε βύσσου κ ὑακίνθου. τούτοις ᾗ κ ἐπωμίδα κεκραμμένῳ εἶχεν, ὡ ᾗ πλείων χρυσὸς ἦν. (Frequentius idcirco aurum, quam Talmudiſtæ torquent) χῶμα μ οὖν ἐνδυτ̃ θώρακ εἶχε. δύο δ' αὐτὸν ὑπεπόρπων ἀπτίδιοι χρυσαῖ. κατεκίνηντο δ' ὑ ταύταις κάλλιοί τε κ μέγιστοι σαρδόνυχες τὰς ἐπωνύμους τ ἕ ἔθνους φυλὰς ἐπιγεγραμμένους. κ' ᾗ θάτερον ὦμοι σφσηρύττοντο λίθοι δώδεκα, κ' τρεῖς εἰς τέσσαρα μέρη διηρημένοι. σάρδιον, τόπαζ, σμάραγδ· ἄνθραξ, ἴασπις, σάπφειρ· ἀχάτης, ἀμέθυστ, λιγύριον· ὄνυξ, βήρυλ, χρυσόλιθ. ὧν ἐφ' ἑκάστ πάλιν εἰς τ ἐπωνύμων ἐγέγραπτο. Alia adhuc tradunt de Ephoda & Logéo Patres Talmudici, quæ poſt Maimonidem nunc breviſſime proponam: ut uno conſpectu videat rerum Hebraicarum ſtudioſus, quid de Pontificis ornatu præcipuo ſcriptores antiqui rerulerint. Ephodes equidem, ſicut & Pectorale, texebatur filis 28. Namque filum unum auri eductì cum ſex hyacinthinis contorqueri, pariterque de reliquis tribus coloribus mos fuit, quod Doctores Babylonii edocent *Ioma* f. 72. Tribus vero membris confiebat Ephoda, quorum primum & maximum & propie dictum אפור, erat plagula lata ut dorſum humanum, eoque ferme πηχυαῖε, longa ad talos uſque ab alis ſcapularum מכנגד אצילי הירכים Secundum puta בחפורת, Humeralia huic adſuta & adornata duabus gemmis quadratis *Shohamim*, quæ palis aureis inſertæ referebant inſcripta nomina XII. tribuum literis bis 25. juxta conſtitutionem

cis quoque ornata est, atque plane in tunicæ formam facta videtur. [9] Lacunæ vero vestis inseritur

tionem illustris *Rabcahanæ*, (i. e. ἡ ἀρχιερέως) *Sotæ* f. 36.

Læva.	Dextera.	Sinistro.	Dextero.
שמיעון	ראובן	בנימין	ראובן
לוי	יהודה	שמיעון	דן
ישששכר	זבלון	לוי	נפתלי
נפתלי δ.	דן	יהודה	גד
גד ε.	אשר ζ.	ישששכר	אשר
יהוסף α.	בנימין β.	זבולון	יוסף

Sed Glossator Talmudicus hac ratione nomenclaturam ordinat, Sardonyche

Placet denique sibi Chaninas f. Gamalielis serie α, β, γ, δ, ε, ζ. Membrum tertium fuit חשב האפור, duo segmenta seu fasciæ pari arte pictæ, & tanquam *brachia* יורו Ephodæ adfixæ, quibus distringebatur subtus Pectorali Tunica Hyacinthina. Meruit & Nicolaus (qui xvi sequioris Theologos ab Allegoria, arte stultorum, ad verum ac sobrium suis commentariis reduxit) ejus ut descriptio Rabbinica quasi adferretur in medium. *Quantum ad formam Superhumeralis, ubi flores & consimilia, non aliqua animalia figurata, erat vestis quadrata altera parte longior, habens in medio aperturam, per quam intrabat caput summi sacerdotis: & latitudo illius vestis tangebat humeros. Longitudinis autem ipsius una pars pendebat ante operiens pectus, & altera pendebat retro operiens dorsum usque ad renes. Latera autem utriusque partis jungebantur in lateribus Sacerdotis nodulis aureis. Super humeros autem &c.* Simplicius adhuc de hac veste agens Davides Cimchiorum, *Duas plagulas* ב' לבדים, *lumbis haud demissiores*, sic ait, *anticam posticamque zona adtexta coercuit.* Claudat denique agmen P. Trecensis, qui Archæologica Josephi atque etiam Commentaria Lyrani Ex-Judæi solens deflorat. *Secunda*, inquit, *vestis* (P. M. priva) *erat Ephod similis Superhumerali Græcorum, de prædictis quatuor coloribus auroque contextum, sine manicis admodum Colobii, descendens usque ad renes, adeo ut supercingi posset superiorem partem Tunicæ Hyacinthinæ tegens, inferiorem relinquens intactam: Ora vero laterum uncinis & annulis aureis jungebantur. Aperturam habens in pectore quadram ad magnitudinem palmi, in quam Logion inserebatur. In hujus parte superiori super utrumque humerum infibulati erant duo lapides Onychini, Sardonyches secundum Josephum, in quibus erant insculpta* XII. *nomina filiorum Israel provincialibus literis lingua Hebræa, juxta ordinem nativitatis eorum, sex nomina seniorum in humero dextro, minorum in sinistro. Habebat autem capitium ex transverso super humeros fortibus loris contextum.* BERN. 1ta *Big.* & *Samb.* συμπεποικιλμένας περιπλυκὸν *Vat.* in *Editis* συμπεποικιλμένης περίπυκτον.

f Ἀπερίπλυκὸν] Malim περίπλυκὸν. *Vet.* vertit: *amplectens omnem pectoris locum.* Ad verbum: *circumplicatum relinquit pectoris medium.* COCC.

9 *Lacunæ vero vestis*] *Septimo. Quadrum ex spithama vacuum ab Ephoda relictum occupabat æque super pectus Pontificis* Oraculum *Hebraicum, Legislatori dictum* חשן המשפט *aut præsertim* חשן chosen, *Josepho* ἐσήνης *ab* חשנא *seu* חשנה, *quomodo scribunt Interpretes Samaritani: Onceloso* חושנא Chusna, *Epiphanio & Comestori viris Scholasticis* Essin. LXXII. *Judæis sub Philadelpho, Sirachidæ sub Euergeta Ptolemæorum, Philoni etiam & Josepho* λόγιον & λογεῖον, *pleniusve* λογεῖον τ κρίσεως. Rationale *inde vix recte, &* Rationale judicii *S. Hieronymo, Epiphanio, aliisque doctorum. Quapropter vocem Mosaicam non inique referes ad Æthiopum* Chasasa *sciscitari,* κεφάζ, *aut ad* حس Hass *Arabum &* חוש Chus *Chaldæorum,* Prudentia, αἴσθησις, Ratio. *Vel idem denique valebit vox sacra cum* חשן Chosen *Assyriorum,* ἔφουδ, Apotheca judicii, *quod est Oraculum Divinum.* Τέτε ἡ μίμημα ἐν παρ' αἰγυπτίοις ἡ ἀλήθεια, ἐπιχωρίως μέθοδι λεγομένη· ζωδίον δὲ πολυτελῶν λίθων περὶ τ τράχηλον ἔχ ἀρχιδικασὴ, ὃς καὶ ἀρχιερεύς, ὅν χρυσῆς ἁλύσεως ἐκτημένον. *Vide Diodorum & Ælianum historicos. Nostris tamen Theologis magis placet* Pectorale & Pectorale judicii, *sed & hoc prisis. Legit enim Syrus* פרישא ודינא, *Samarita Arabissans* صدى حكم σάδαε, *Judæi inter Barbaros extraque vagantes* بدنة الحكومة βάδδια, *quod est* θωρακίου τ κρίτεως *sive* γνάλου χρησμολογικὸν, *si Græce vis reddi. Quinvero* ἐφόδιον *occurrit in versione* τ ο'. *ad Ex.* 28. 4. *Sic variant clientuli Ptolemæi. Qua quidem ex causa deducos* חושן *ab* Hasena חשש præcinxit: *vel a* חשש Chasen, *ut* θωρακίδιον *gemmis* asperum: *quinetiam* حشا Hasa *denotabit* ἐμπλασμα Pectorale. *Pannus equidem ille* φορηδίδιον, πτυκτὸν, διπλᾶς, *subcavus,* (*quod volunt nonnulli pro capsa* τ φώτων) *atque* τετράγωνον *ex latere dodrantali,* (*id* זרת *Moysi,* & σπιθαμὴ, شبر, *necnon* חצי אמה *cæteris ejusdem gentis*) *Ephodæ obsirmabatur supra quidem duabus catenis seu funiculis auri contorti* (ב שרשרות מגבלות מישרת עבותת או קליין זהב טהור) *qui ab annulis ejus superioribus & extantibus ad fundas humerales Ephodæ* (כישבצות והב) *pertinerent: infraque duabus vittis hyacinthinis, quæ a Pectoralis annulis inferioribus & subinsutis* (*nam annulos aureos habuit Logion, quot angulos*) *in binos annulos Cingulo Ephodæ sub axillis injixos inserebant. Ornabat denique hoc* θωρακίον XII. *gemmarum auro insitarum* (משבצים והב; τετράσιχον (ר טורים או סדרין או اصف) *quibus inscripta fulgebant nomina tot tribuum populi Sacri, ordine quidem natalitio* (בהלרותם) *in Tabula priore, testibus Josepho Hierophanta, Jonathane Paraphrasta, Uzielida, Salomone Jarchio, Moyse Maimonis, Epiphanio Cyprio p.* 225. *& p.* 231. *Hieronymo ad bonam Fabiolam, aliisque, sicut supra in Epomide.*

Vel in versibus prioribus juxta Tabulam posteriorem apparebant Leidæ sex, & in disticho sequente par triplex ex Balla, Zelpha, atque Rachela. Ea fuit sententia Philonis de Allegoriis legis suæ, ubi ait, Ο τε Φοῦμ ὁ φωτὸν, οἱ δύο λίθοι. μήποτε ἡ ὁ ἰακὼβ ὁ ἰσσάχαρ. ἔφ μὲν οὖν ἐξομολογεῖται ὁ ἰούδας σύμβολον, ἐφ' ᾧ ἡ ἴσαχ ὑκτισα ἡ λεια· ἔφ ἡ ἐργαζομένη ἡ καλὰ ὁ ἰσσάχαρ. καὶ ἐπὶ ἔφ ποσὶν φῆ, καὶ συνυφανὲς αὐτῷ λίθοι τετράσιχοι. λίθοι εἰσὶν ἓξ σαρδόνιον, τοπάζιον, καὶ σμάραγδ, ὁ σίχος ὁ εἷς· ῥουβὶμ, συμεὼν, λεύι. καὶ ὁ σίχ, φησὶν, ὁ δεύτερ ἀνθραξ, καὶ σάπφειρ [καὶ ἴασπις.] ὁ ἡ σάπφειρ πρᾶτ λίθ ἐστὶν. ἐγγέγλυπτ μὲν τῷ ἀνθράκι ὁ ἰούδας· τέταρτ γάρ. τῷ ἡ σαπφείρῳ ὁ ἰσσαχὰρ, τετάρτ ὁ ποιῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐν ἑκάστῃ ἄλλῃ τ ἑξῆς ἐγγεγλυμένοι τόποι. *Hanc etiam seriem adsectant Talgumista Jerosolymitanus, Cantici Salomonici Enarrator, Semot & Bemidbar rabbot foliis* 96. *&* 136. *b. & pars potior Talmudistarum. Attamen R. Chaninas Patres posteriores ordinat illo pacto* Benjamin, Dan, Naphtali, Gad, Asher, *&* Joseph. *Placet altera hæc series Ainsworthio Anglo Braunioque Batavo, nisi quod Braunius legat versu tertio* 7. Naphtali לשם, 8. Dan שבו, 9. Gad אחלמה *sed Commentator Magnus Judæorum ad Numeros ordine inverso* 7. Dan לשם, 8 Gad שבו, 9. Naphtali אחלמה. *Postremo nequid Responso Prominenti,* (כי הכתב בולט, *inquiunt Misnici*) *literarum forte deesset, ora superior Pectoralis insculptum referebat* אברהם יצחק יעקב *inferiorque* שבטי ישראל או ישורון או יה. *Hæc talia Schola Solymitana ad* Jomam, *& mox Auctores* Siphre *aliorumque veterum Commentariorum. Amat adhuc magis fastus Abarbinelis Israelidarum ordinem Castrensem, istum quidem ex Num. c.* 2. Juda, Issaschar, Zabulon: Ruben, Simeon, Gad: Ephraim, Menasseh, Benjamin: Dan, Asher, Naphtali: *sed impotenter. Quamquam multis seculis ante natum Abarbinelem* R. Catina קטינא *i. e,* Doctor Subtilis (λεπτὸς *sive* ingeniosus *B. Hieronymo ex Syrismo*) *dissertatiuncula quadam idem probaverat.*

Alio quidem ordine posuit B. Johannes æternæ urbis fundamenta XII. *lapides non alios. Jacent ibi* ἴασπις, σάπφειρ, χαλκηδὼν· σμάραγδ, σαρδόνυξ, σάρδιος· χρυσόλιθ, βήρυλλ, τοπάζιον· χρυσόπρασ, ὑάκινθ, ἀμέθυσ; *sive a pectore Aaronis, sive a capite Regis Tyrii, sive ab Esaiæ c.* 54. *de novis Solymis hæc decora sumpserit Theologus. Fulgebat autem Ithobalus hac serie lapidum meliorum ex Ezech. c.* 28. 13. σάρδι, τοπάζ, σμάραγδ: ἄνθραξ, σάπφειρ, ἴασπις· λιγύριος, ἀχάτης, ἀμέθυστος· χρυσόλιθος, βηρύλλιον, ὀνύχιον, *si* LXXII. *Judæos contra nepotes illorum sequi velimus: nam in Hebræo desideratur versus unus, sive lapides* 3, 4, 5, *Tabulæ prioris. Sic enim illud,* ארם פטרה ויהלם תרשיש שהם וישפה ספיר ונפך וברקת. *Aut Hieronymo interprete, Sardius, Topazius, & Jaspis: Chrysolithus, & Onyx, & Beryllus: Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus.* At in LXX. *ait ille Præsbyter,* diverso ordine, nominibusque aliis, XII. lapides continentur. Sed & Aquila & Symmachus ac Theodotio in præsenti loco multum inter se & LXX. interpretes, non solum ordine, sed & numero discrepant atque nominibus. In Apocalypsi quoque Johannis paululum extremis partibus ordine commutato, iidem in fundamentis Hierusalem ponuntur lapides. Sed & in pectore Pontificis per quatuor ordines in Rationali, iidem lapides describuntur. Quorum colores atque naturas & efficientias singulorum, non est hujus temporis differere, sed proprium volumen desiderant: ita ut in Ezechiele & in Exodo & in Apocalypsi & in Esaia, sibi omnes lapides & lapidum ordines comparati, magnam & legenti & differenti faciant quæstionem. Super quibus & vir Sanctus Epiphanius Episcopus, proprium volumen mihi præsens tradidit. Et XXVII. lib. Plinii Secundi naturalis historiæ, post multiplicem omnium rerum scientiam, de gemmis & lapidibus disputat. *Idem ad Fabiolam piam fœminam,* in singulis lapidibus secundum ætates XII. tribuum scripta sunt nomina. Hos lapides in diademate regis Tyri, & in Apocalypsi Johannis legimus, de quibus extruitur cœlestis Jerusalem: & sub horum nominibus & specie, virtutum vel ordo vel diversitas indicatur.

Tabula prior, juxta LXXII. *Josephum, & Uzielidam Interpretes.*

1. ראובן	2. שמיעון	3. לוי.	ברקת
Odem.	*Pitda.*	*Carbuncul.*	*Bareceth.*
Ruben.	*Simeon.*	*Levi.*	
Σάρδιον LXX. *Hier. & Joseph.* ἀλ. ς'.	Τοπάζιον LXX. *& Hier.*	Σμάραγδος LXX. *& Hieron.*	
Σαρδόνυξ *Joseph.* χαλκαιολ.	Τόπαζος *Joseph. bis.*	Σμαράγδιος *Joseph.*	
סמקן *Onc. Jon. Jeros. & Ux.*	ירקן *Onc. Jon. Uziel. & Jeros.*	Ἰάσπις *Symmacho.*	ברקן *Onc. Jon Ux. & Jeros.*

μέν. τῷ δὲ Ἀμαλήκῃ ἐκ τούτων καὶ ἐνδύμασι[h] σώεσι fructum amplitudine palmi, auro & iisdem quibus Epho-

יהלם	נפתלי. 6.	ספיר	דן. 5.	נפך	יהודה. 4.
Jahalom.	*Naphthali.*	*Sapphir.*	*Dan.*	*Nophec.*	*Juda.*
Ἰασπις LXX. & *Hieron.*		Σάπφειρος LXX. *Hier. Uz.* & *Jeroſ.*		Ἄνθραξ LXX. & *Joſ.*	
Σάρδιος *Joſ.*		Ἰασπις *Joſ.*		*Carbunculus Hier.*	
סבהלום *Onc.* & *Jon.*		שבוין *Onc.* & *Jon.*		אומרגדין *Onc. Jon.* & *Uzel.*	
כרכורין *Uziel.*					

אחלמה	יששכר. 9.	שבו	אשר. 8.	לשם	גד. 7.
Achlamah.	*Iſaſchar.*	*Schebo.*	*Aſher.*	*Leshem.*	*Gad.*
Ἀμέθυστος LXX. & *Hieron.*		Ἀχάτης LXX. & *Hier.*		Λιγύριον LXX. & *Hier. ex MSS.*	
Ἀχάτης *Joſ. in Ant.*		Ἀμέθυσος *Joſ.*		Λιγύρος *Joſ. in Ant.*	
Λιγύριον *Joſ. περὶ ἀλ.*		טרקיא *Onc.*		Ἀχάτης *Joſ in Bell.*	
עין עגלא *Onc.* & *Jon.*		ערקין *Jon.*		קנכירי *Onc.* & *Jon.*	

ישפה	בנימן. 12.	שהם	יוסף. 11.	תרשיש	זבולון. 10.
Jaſphe.	*Benjamin.*	*Shoham.*	*Joſeph.*	*Tarshish.*	*Zabulon.*
Ὀνύχιον LXX. & *Hier. ad Eſ.*		Βηρύλλιον LXX. & *Hier. ad Eſ.*		Χρυσόλιθος LXX. & *Hier.*	
Beryllus Hier. ter.		Ὀνυχῖνος *Hieron. ſæpius.*		Χρυσόλιθος *Joſ. Ant.*	
Βήρυλλος *Joſ. in Ant.*		Ὀνυξ *Joſ. in Ant.*		Ὀνυξ *Joſ de Bell.*	
Χρυσόλιθος *Joſ. περὶ ἄλλ.*		Βήρυλλος *Joſ. de B.*		כרום ימא *Onc. Jon. Uz.* & *Jeroſ.*	
פנטירין *Onc. Jon.* & *Uziel.*		בורלא *Onc. Jon.* & *Uz.*			

Tabula poſterior ex Rabbinis aliquot, & Ainſvortho, & Braunio.

יעקב	יצחק	אברהם
3. לוי. ברקת	2. שמעון פטדה	1. ראובן. אדם
Smaragdus.	*Topazius.*	*Sardius.*
6. זבולון. יהלם	5. ששכר. ספיר	4. יהודה. נפך
Adamas Braun.	*Sapphirus.*	*Carbunculus.*
Sardonyx Ainſ.		*Chalcedonius Ainſ.*
9. גד. אחלמה	8. נפתלי. שבו	7. דן. לשם
Amethyſtus.	רן *Braun.*	נפתלי *Braun.*
	Achates Braun.	*Hyacinthus.*
	Chryſopraſus Ainſ.	
12. בנימן. ישפה	11. יהוסף. שהם	10. אשר. הרשיש
Iaſpis.	*Beryllus Ainſ.*	*Chryſolithus.*
	Sardonyx Braun.	

שבטי ישראל

1. אדם, אדם, ὀδίμ, lapidum Pontificalium primum, & Reubeno principi Iſraelitarum merito conceſſum, Joſephus jam *in* hiſce Originibus interpretatur σαρδόνυχα, pariterque *Commentator Maſor* ex Rabbinicis שרתנין, & ab illo R. Nathan Lexicographus. Nam *Sarda gemma*, quod ait facundiſſimus Plinius, *nomen cum Sardonyche communicavit*, imo cum aliis, unde σαρδαχάτης. Alibi tamen Joſephus σάρδιον, ut l. 6. ἄλλως. & Scriptor *Semot rabbot* אדום *Rubeum*, vel, ut, Barbari amant *Rubinum*. Quinetiam LXX. ubique S. Literarum σάρδιον, totieſque S. Hieronymus *Sardium*, quos imitantur Syri Arabeſque ad Ezech. 28. 13. Abrahamo Medico *Rubinus*, itemque Judæis per Hiſpaniam, niſi quod Abarbanelis *Granatum* exponat, alii aliquot ejus tribus *Carneolum Corneolumve*. Cæterum aio אדם ad Sacrum cor, fuiſſe *Sardiorum* ex genere fœmineo, quod rubicundius aliis viderat ὡὸὶ λίθων diſcipulus Ariſtotelis, imo perſpexerat, ſanguinis quam unguium humanorum ſimilius. Hanc *Sardam* vocat Plinius Naturalium ultimo, *ut Sardibus* (Lydorum puta) *primum repertam*, (aut ibi ſane crebrius venditam una cum veſtibus pretioſis Perſarum eodem fuco,) *ſed laudatiſſimam circa Babyloniam*. Neque aliter diſſerit de hoc lapide Antiſtes Salaminius, qui Cæcilium nunquam legerat. Τὸ λογεῖον ὁ μὲν πρῶτος λίθος σάρδιος, ἔστι δὲ πυρωπὸς τῷ εἴδει, καὶ αἱματοειδὴς, (ita in Orphicis σάρδια δ' αἱματόεντα.) ἐμβυθοῦται δὲ τῇ ὄψει ἀστρώδεια γίνεται. ἔστι δὲ διαυγὴς ὁ λίθος. Idem ſuadet omnis ferme antiqua Interpretatio. Ita סמקן *Samcan*, ἰσυθείαν, *ſuave rubens* Onceloſo perveteri ſane Legis paraphraſtæ, veroque Jonathani ad Prophetias. סמוקתא *Semuctia* Uzielidæ, סומקא Syro ad Exodum, סמוק Interpreti Samaritarum, סמקתא Targ. Jeroſolymitano. Et ex eadem indole ياقوت لحمر Arabi Walt & احمر *ahmaro* Interpr. Samaritanorum alteri, Judæoque Africano. Inde אחמר apud Targum Cantici Salomonici c. 6. 14. Hoc etiam confirmatur ſcholiis ad Acharnenſes Pacemque Ariſtophanis, μὴ σε βάψω βάμμα σαρδιανικὸν, τυτθίσι, μαζίζων σε ἐρυθρογυροποιῶν τοῖς ἄλλοις. ὅλη εἰς τὴν σάρδιν (nam σαρδὼ vitioſum) τὸ λυδίας πυθμὴν βάμματός γίνεται. Veruntamen & ruborem præcellentis lapidis & interpretationem Joſephi tuetur quaſi Epiphanius ad Diodorum ubi agit de Sardiis ἔστι δὲ καὶ ἄλλος σαρδόνυξ, ὃς καλεῖται μολοχάς. (*præcipuum illud* interpretator & βασιλίσκος ملكاع, vel ملاحة *pulcrum formæque excellentis*: τὸ δὲ αὐτῆς εἶδος τυγχάνει ὑπερχλωρίζον. Ubertim Plinius de illis, *Inveniuntur in India trium generum, Rubrum, & quod Demium vocant à pinguedine*, (emendari placet, *& quod Demium* دمي & دموي *vocant à ſanguine: tertium quod argenteis bracteis ſublimitur*. id quidem ſignificat Arabum ملحة. Verum אדם Ezechielis nihil ad Sardios facit, neque aliud denotat quam *amuſſis* סרט Syrorum Chaldæorumque, quicquid viri docti docent poſt Cimchios.

2. Sequitur gemma Simeonis פטדה πιτδὰ, פטדא: cujus de colore diſſentiunt Judæi Chriſtianique nuperi, fulvus is eſſet, an prorſus viridis. De nomine tamen mira illorum & veterum conſenſio. Τόπαζον appellat Joſephus, qua forma Orpheus fictus & Dionyſius Periegeta erant uſi: τοπάζιον Alexandrini, S. Hieronymus, & infinitus numerus Theologorum præter Græcos profanos. Imo vero ab Hebraico פטדה *pitda*, *poteda*, aut *patda* venit τοπάξιον antiquum, & τοπάζιον vulgi, necnon πιάξιον, aut lenius πάζιον Heſychii. Veriſimilius autem habeo πάζιον & τοπάζιον λίθος πολύτιμος, in Lexicon Heſychii cum multis aliis commigraſſe ex Scholiis SS. Patrum, præſertim de ψ. ριθ'. σλχ. ρκς'. ἠγάπησα γὰρ τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ τὸ χρυσίον καὶ τὸ πάζιον, מזהב ומפז, *mizzahab umippaz*: quomodo antiquitus lectum fuiſſe arguit MS. Alexandrinum. Magis tamen obtinuit ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον, quod eſt Theodoreto interprete, ὑπὲρ χρυσίᾳ καὶ λίθων πολυτελῶν. Doctores enim LXX. antea vocem illam Hebraicam פז λίθον τίμιον interpretati fuerant ψ. ιη'. κὴ κ'. pro Obryzo, quod oportuit cum S. Hieronymo & Paraphraſta Chaldæo, niſi ſi propter fulgorem flavedinemque ſuam Topazus, quandoque פז inter Hebræos, velut χρυσολιθος & χρυσόχρως apud Græcos dici meruerit. Pergit Epiſcopus Cyrenſis, τὸ δὲ τιμίων λίθων τοπάζιος. εἰκὼς δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸ καιρὸν τῶτον (hiſtoria quidem Agatharcidæ tantum comprobat) σεσημειῶσθαι τὸ ἄλλων. Hæc exſcripſit quidem Theodorus, & ſimilia ab Athanaſio S. Auguſtinus ad ψ. ριθ'. *Super aurum & topazion. Hoc enim in alio ψ. legimus, Super aurum & lapidem pretioſum multum. Topazion enim perhibent eſſe lapidem pretioſum.* Τοπάζιον vero Arabicum quid ſonare & Troglodyticum præter Plinium nemo doctus, ſpero, negabit; aut valere verbum *quærendi* Græcorum aſſeret nemo. Pauci etiam lapidi huic inſulam Topaziorum nomen ſuum dediſſe, ſed accepiſſe quidem eam putabunt à lapide, ſicut in ſinu eodem à Sapphiro revera tulit inſula Sapphirena: adverſa licet his tradiderint Alexander Polyhiſtor, Rex Iuba, Plinius Secundus, necnon Ambroſius, Epiphanius, & è noſtris alii. Haud vero mirandum, ſi Topazii patriam fecerint Stephanus Byzantius τινὲς τινα ἰνδικὰ, Epiphaniuſve πολιν τῶν ἰνδικῶν. Solet enim Troglodytica totaque Arabia apud Scriptores Græcos Indiæ nomine comprehendi, pariquè amplitudine vocis כוש in Bibliis Divinis. Unde lapis iſte Arabicus in Jobi libro πιτδακὸς פטרת כוש nuncupatur. Audiamus vero de Topazii origine Agatharcidam Ptolemæo Philometori haud ignotum, hujus adeo verba ultro ſequuntur Diodorus Straboque viri in hiſtoria celebres, hos etiam Euſtathius Theſſalonicæ aliique. Τὰς μὲν μελανὰς ἐρεβὰς καὶ τὴν ἀκάθαστον κόλπον ὀνομάζουσι, ait Cnidius, τὴν ἔνα

Essenes, *Logion sive Oraculum, vulgo Rationale.*

Ephodes coloribus eleganter intertextum. Essenes

κεῖ), τῷ μὲ διζᾷ πελαγία, μῆκ☉ ἔχ☉ζα ϛαδίων ὡς ὀγδοήκοντα· ὃ καλ☉ζι ἰφιώδη. Diceres חבוט & חבה *Serpentaria.* Videant alii, an hoc idem adstruat C. Plinius. *Egregia etiam nunc Topazio gloria est suo virenti genere,* (id jam distinguit vir clarissimus ab altero χρυσοφλεγεῖ & flaventiore:) *& cum reperta est, pralata omnibus. Id accidit in Arabiæ insula, quæ Chytis vocatur, in qua Trogodytæ prædones, cum diutius fame ac tempestate pressi herbas radicesque effoderent, eruerunt Topazion. Hæc Archelai sententia est.* Hanc etiam diducit S. Ambrosius ad ψ. ειή. Aut idem Caius in Geographicis l. 6. c. 29. *Omisit Juba & tertiam Berenicen, quæ Epideros, insignem loco. Est enim sita in cervice longe procurrente,* ἐν κόλπῳ βαθυζώνῳ Arrianus dicit, *ubi fauces Rubri maris* VII. *M. D. passuum,* (sic libri meliores, & LX. *Stadia* Strabonis Arrianique bene conveniunt. Puto itaque *Chytin* insulam, hodieque *Cambela* vocari in Geographia Arabica, quæ CC. M. passibus abest à Babolmandabo, & oppositæ Jemanæ castellum *Hacam* prospicit.) *ab Arabia distant. Insula ibi Chytis Topazion ferens.* Pergit modo Agatharcides, ϖότεροι μ̃ γὰρ ϖαυσίαν ἐφερτῶν, ἐφ' ἡμῶν ὃ ἐλάυθέρων τύτων. Hoc ita pridem fecerat Ptolemæorum Euergera, monumento Adulitano nobilis. Unde paulo demissius loquitur ea de re ὁ γεωγρά☉. ὡ ἠλάυθερωτε τ ἐρετῶν ὁ βασιλὰς, ἄυα κ ἀϕ τὰς φθορὰς τ ϖοτοζωμένων ἀνθρώπων ὐκ τ ϑηείων, κ ἀϕ τὰ τοπάζια. Pariter Diodorus, qui & Agatharchidæ Peripateticus (ut claret) Regumque Ægyptiorum Commentaria hac de causa versaverat, ὐ ὃ τοῖς μεγαλυσσέργοις χρήσις ὑϖὸ τ κ' τὴν ἀλεξάνδρειαν βασιλέων ϖᾶσι ἐξημειώθη Φιλολίϖως, ὡς μηδὲν ἧ κατ' αὐτὴν ὀρῶαξ τ ϖοτυπεξάυσιν ζώων. ὃ ϖροσλεκτέον ὃ τὴν αἰλίαν τ ϖρὶ κμέρων Φιλολιμίας. δῆλον δ' ὃ ἐν τῇ νίζῳ ταύτῃ τὸ καλάμενον τοπάζιον. ὅπερ ἐσι λίθ☉ ἀϕαϕανόμεν☉ ἐπιτερπὴς, ὑάλῳ παρεμϕερὴς (hinc ὑαλοειδὲς τοπάζοι Orpheo gemmario) κ ϑαυμασὴν ἔχοι ζωὴν ϖρὸς τὸ ψῦχ☉ παρεχόμε☉· διόπερ ἀναπίϛατ☉ τοῖς ἄλλοις τηξεῖ), ϑανατεμβίε ϖαντὸς ϖοτοπλάυτ☉ ὑϖὸ τ καθεσαμένων ὑϖ' αὐτῶν φυλάκων. Hujus descriptionis fontem jam vide. ὐ ὃ ταύτῃ γίνεται τῇ νήσῳ, ait Cnidius, κ τὸ καλάμενον τοπάζιον. ἔσι ὃ τῦτο λίθ☉ ἀϕαϕανόμεν☉, ὑάλῳ ϖοτεμϕερὲς, ἰδέαν ὐ χρυζῷ (malo cum Diodoro ἴχρυζον) τεταμένη ἀπλίδες. Idem & verbis vix aliis princeps Geographorum. λίθ☉ ὃ ἔσι τὸ τοπάζιον ἀϕανὴς, χρυσοειδὲς ἀπλάμπον φέγ☉, ὅζον καθημεραὶ μὲν ἧττον ἰδεῖν ἐσι· ϖρωϊνώτατα γὰρ, νύκτωρ ὃ ὁρᾶται, κ συλλέγοντες &c. Agatharchides enim tradiderat, ὁ ὃ ὐ ταῖς πέτραις λίθ☉ τὴν μὲν ἡμέραν ὑϖὸ ϖ φέγους κρατύμεν☉, ἀϕ' τὸ πίγ☉ ὁ γίνεται σύδηλ☉. σκότ☉ ὃ ἐπισάντ☉, ὐ ὡ ποτ' ἂν ἡ ϖφυκὼς, ἀϕαλάμπ☉ ϖάντοθεν. Diodorus etiam illa transcripsit in suam Bibliothecam, ὁ ὃ ϖοτερημέν☉ λίθ☉, φυόμεν☉ ὐ ταῖς πέτραις, τὴν μὲν ἡμέραν ἀϕ' τὸ πίγ☉ ὀχ ὁρᾶται, κρυπτόμεν☉ ὑϖὸ ϖ φῶς τ ἥλιον φέγ☉. τ ὃ νυκτὸς ἐπιγινομένης ὐ σκότ☉ ἀϕαλάμπ☉, κ πόρρωθεν δῆλον ἐσιν ὐ ᾧ ποτ' ἂν ἡ τόπῳ. Jam decolore Topazii conciliare licet Judæos scriptores Græcosque, Braunio aliisque invitis. Constat enim ex tribus probatissimis scriptoribus & pervetustis, hanc gemmam tam flavedinem auri præ se quam vitri virorem ferre: aut, nisi nos nimirum fallat Pictavii honos Hilarius, *Topazion diversorum colorum permixtione omnium pretiosis simarum gemmarum speciem continere.* Vel etiam Doctor Hipponensis ad Psalterium: *Aureum colorem Topazius & ætheream habet claritatem, & cum splendore solis tangitur, omnium superat claritatem gemmarum.* Judæi quidem *jarcan* ירקן pro פטרה exponunt. Sic Jonathan ad Ezech. & in Lege Onceloſus: similiter Uzielides & Interpres Solymitanus ירוקתא *jeructa* & *jarcatha*, Samaritani ירק *jaric*, Chaldaicus Jobi Paraphrastes מרגלא ירקא. His autem vocabulis gemmæ Topaziæ viror indicatur, atqui ϖαϱξανθ☉ & ϖράσι☉, ut matura porra solent venire. Unde ירקון *jeracun* in volumine Hebræo, & برقان *jarcan* in Lexicis Arabum τ ἴκτερ☉ ϖόνο, *morbum sub aureum* certo denotant. Acceperat etiam Plinius à Lithographis sui ævi (maxime à Xenocrate Ephesio, ut statim patebit) *circa Alabastrum oppidum Thebaidis Topazios* duplici genere enatos *Prasoiden atque Chrysopteron* (pro hoc nomine, aut *Chrysocleron* S. Ambrosii, vel χρυσόπτερον Eusebii, nam illi omnes ex Lithognomone Ephesio hæc talia descripserant, repono *Chrysophaen*, χρυσοφαῆ; aut verius χρυσόχρων, *Chrysochron*) *similem Chrysopraso.* Ille sane virebat magis, hic rutilabat, Cecinit & Dionysius Alexandrinus γλαυκιόωντα λίθον καθαρσίον τοπάζῳ. Neque aliter interpretabere Alexandrum Cornelium, quando ait ἀμέμϖτ☉ δ' ἐν τῇ τ τυπαζίων λίθον ὁμώνυμον τῇνίζῳ, ὁμοίον ὃ τῇ χρόᾳ τῇ τ νέᾳ ἐλαίᾳ· succum enim Palladis flavere suave quis nescit. Excusabis idcirco Epiphanium Pontificem Christianum, quod de Topazio hunc in modum constituat. Λίθ☉ ὃ τοπάζιον ἐρυθρ☉. τῷ ὀνόμ☉ τ ἀνθρώϖ☉· (cujus ille mox εἰδ☉ ὀξυϱοίνικον declarat:) εὕρηται δ' ὐ τοπάζῃ πόλει τ ἰνδικ ὑϖὸ τ ἐκείσε ϖοτε λίθους λατομόντων ἐν καρδίᾳ ἑτέρᾳ λίθ· ὃν οἱ λατομήσαντες ϑεατὰ μέμοι Φωσφόρ. κ ὑϖολείξαντες ἀλάβαστρον τ Cl (lego ἀλαβαστρείτας τινὰς· eandem quippe historiolam attingit Salaminius, quam recentem sua ætate legerat è Græco Plinius, legerat post aliquot secula Eusebius Pamphili.) ἀϖέβ☉ ὀλίγ☉ τινὰς ϖρ☉. Θηβαῖοι δ' ϖοτ' ὠκίσθαι τὴν ϖαλαιὰν ϖόλιν ὑϖὸ Βερενίκ☉ βασιλίσσ☉. (*Berenicen* dedit, cujus nomen diu servabat *Ophiusæ* proxima ripa: non *Arsinoen* quod affirmat Abrahamus in Shilte hagibborim, ex libris Christianorum recentium cum fastu Judaico & perridiculo, plane adversus Plinium philosophum, Jubam regem, & S. Ambrosium) ἡ ὃ λαβίσα ὐ τῷ αὐτῆς ἀϕανισμὸν μετὰ μεμάϖ ϖροσηγόρευσε. Cape colorem hujus gemmæ à Theodoro Heracleæ ad ψ. ειή. ϛ'. εκέ. ἐγὼ, ait Paraphrastes ille ante Theodoretum, τιμῶ εἰκὼ ἄγνωμ☉ τὰς σὰς αἰτήσεις χρυσίτι κ λίθων ϖολυτελῶν. ὁ γὰρ τοπάζι☉ ἴσως τότε μᾶλλον τιμώμε☉ ὡς ἔσι ὃ τὸ χρῶμα ϖρασοειδὴς, κ χρυσοχρὴς, αὐγοειδὴς κ ϖεφῶς κ εὐανθής. Compertum etiam est *asfuro* اصفر, quo nomine, פטרה Moysis interpretari solent Samaritæ, subflavi, icterini, citrinique coloris quicquid indicare. זרגא *zarga* insuper Syrorum in Pentateucho eximie notat fucum χρυσόπρασ☉. Quapropter ex duum generum Topaziis, viridius seu *zaberged* ubique S. Literarum intellexit Arabs per *Pitda*, & Clarissimus Saadias ad Jobi caput metallicum; ubi legi ex MS. optimi Huntingdoni الزبرجد الخبشبة loco פטרת כוש. Pariter Judæi per Hispanias hodieque Pontificis M. gemmam secundam *Smaragdum* vocant nimis honeste. Verum à زبرجد, ne hoc reticeam, rite deducitur Græca vox σμάραγδος: sed ex Græco ad Arabes Persasque iterum rediit vocabulum زمرد *zammorod*, aut *esmeralda* à labio Hispano; alii forsan aliud credent. Deinde שומפון in *Semot rabba* corruptum satis ex voce τοπάζιον: attamen עקיק Targumistæ ad Canticum Salomonis, & כרכרא Interpretis Arabici Ezech. c. 28. ad Chalcedonios & Amethystos pertinere scio, non ad hunc lapidem. Fuse denique præ cæteris de Topazio agunt ad Hymnorum sacrorum longissimum Eusebius Pamphili, & abs illo Nobilissimus & sanctissimus Ambrosius, quorum verba Epiphanii causa adscribere haud piget vel meipsum hucusque provectum. Περὶ δ τοπαζίν λίθν τοιαῦτα εὐρομὲν ἱσορέν, ἃ ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ ξυνοχάτης λιθογνωμονι· ὅτι γίνε☉ τ ϑησαίους ϖερὶ ϖόλιν ἀλώσεως, ἣ ϖοταγορεύετ☉ ὑϖὸ τ ϕέροντος αὐτὴν τοῦτ· ὡ ἱσορεῖζειν ϖοταγορευομένν τόπαζον. κ μετ' ὀλίγα· τὸ χρῶμα δ τοπαζίν ϖρασοειδὲς κ χρυσωδες (vel χρυσόχρων: nam χρυσόπρασον nil valet) χρυσοπράσ☉ δ ϖλατίτης. κατ' ἀμφω ὃ ἐπιτείνεται τὰς χρόας καθαρσίσεσιν. ἔσι ὃ κ (injicio huc παρεχόμε☉) ϵ καθαρὸν ἄγαν ϵ χρυσόχρων· τῷ ὃ μεγέθ κ πάνυ σπανίως τὰς χρυσοπράσους. ἔσι ὃ κ τὸ εἶδος ὁ λίθ☉ λιπαρὸς ἑτοίμως καταφεγόμεν☉ ὑϖὸ ἡλίν. ἔσι ὃ κ ὠραιόταt☉ καθεσηκώς. κ τῦτ' ἐσὶ τ ϖάνυ σϖανιόδας☉, κ ἐλατὸν ϑαυμαζόμεν☉ διὰ τὸ πλῆθ☉, κ τὸ (lego τότε) κ τῶν ϖρώτων εὑρίσκ. ἄγαστ☉ ὃ κ ϖοικιλόδοξ☉ νενόμισται· φύσιν ὃ ἔχει λιαπύρμον τὸ τοπάζιον τραχυτέραν, κ ἐν ταῖς χρείαις μειζ☉. ἔσι ὃ κ τ λίθων εὐγλυφος. Latina rarius soleo adponere, sed jam Antistes Mediolanensis suadet ad ψ. ειή. *De Topazio quidem invenimus scriptum in historia Xenocratis, qui scripsit quasi lithosnomon* (scribe tu, *quasi lithognomon*) *nasci eum vel inveniri* (imo γίνε☉) lectum est pro εὑρί☉ apud Epiphanium de Pectorali Pontificis Hebraici) *circa Thebaidis civitatem Alabastrum: vel circa Topazion, ut aliqui putant; unde & nominatus est ab eo loco in quo gignitur.* Mox idem Ambrosius, *Duorum colorum est in hoc lapide crasis, hoc est, quædam temperata permixtio, Prasoides & Chrysoleron* (MSS. *Chrysopa*) *similis Chrysopraso secundum utrumque velut quædam extendens colorum figuras, & plenius quidem à peritis fertur extendere. Est autem parychrus* (*parochrus* lego) *& satis purus, & Chrysochrus, & pinguis & resplendenti similis, maxime cum solis splendore percutitur.* (Aliter sane Gentium Historici. Vides heic quantum in Græcis conturbat bonus Ambrosius) *Est autem pulcherrimus & mirabilis super omnes Chrysopraso magnitudine, ut dixi, usu pinguior. Natura hujusmodi, ut si polire & levigare eum velis, asperetur magis, usu minuitur. Est autem quodam genitali opere naturæ euglyphus, hoc est, bene figurabilis, & summo studio dignus habetur. Difficile invenitur & repertus insignitur; raro tamen in usu hominum est.*

3. Versus primi lapidem ultimum Levi sacræ tribui datum ברקת βαρίκιθ, & Ezech. 28. βαρεκάθ, برقش, aut ad dialectos suas deflectunt Judæi, unde ברקן *barcan* Onceloſi, Jonathanis, & Paraphrastæ ϖ ἀσιαλῶς, ברקתא *barcatha* Uzielidæ, & Solymitani, ברקא σμεραλδίνων, בארק etiam & ארבק metathesi Samaritica: aut hunc potius naturæ virorem nitidissimum *Smaragdum* interpretantur; quod volunt οἱ ὁ. (etiam Ezech. c. 28. ubi alium profecto ordinem illi tuentur, quam habet Hebræus) Josephus, S. Hieronymus ex placito istorum, & Interpres Samariticus per suum اخضر ἄξαϱ☉. Verum Rabbinorum pars maxima commutant hanc gemmam oculorum delicias cum sequente נפך: ברקת vero nunc aliter exponunt, Arias à Judæis suæ gentis *Chrysolithus*, Abarbanelis, & Interpretes Anglicani *Carbunculus*, lapis quatenus præfulgidus. Abrahamus in Shilte Hagibborim, & diu ante ipsum Symmachus S. Bibliorum interpres optimus quidem ex LXXV. κισσίτις: quo eos profecto induxit notissimus sensus vocis ברק, κεραυνὸς & ἀστραπή. Quanquam & *Ceraunius* (quem σίνωπον appellat Epiph.) locum suum habeat in Dactyliothecis, Tavosus in Pentateucho suo Persico pro *bareceth* reponit Arabicum الماس *Almas*, quod est Adamas, ne forte pretiosissima rerum careret penitus Thorax sacer. Onceloſus denique, Jonathanes, aliique Targumistæ, & abs illis Syrus aliquid gemmarum heic intellexerunt præter Smaragdum, non docent tamen quo in lapidum genere consistat ברקא aut ברקן. Hac & sequente gemma, Jacuto puta rubro & Smaragdo viridi sternitur ὁδὸς Paradisi Mahommadicæ.

4. Incipit autem versus secundus à tribu Judæ ac lapide נפך, نفك, νόφεκ; aut LXXII. Interpr. ναφὲκ Ezech. c. 27. 16. quod *Carbunculum* denotat illis Alexandrinis cum alibi tum Ezech.

αὐτοῖς [i] τῷ ἐφῴδῃ βάμμασι διωρισμένον. [k] ἐστι δὲ quidem vocatur: hic vero in lingua Græca λόγιον [Ra-

zech. c. 27. 13. Joſepho etiam, S. Hieronymo, Judæis Hiſpaniarum, Abrahamo Medico, Syriſque interpretibus. Iſtorum enim צוירא *Rubinum* ſignificat, ſicut Arabum صدي *Sadi* rubedinem rubiginemque. Accedit ad hos Targum Solymitanum, in quo כרכונא *Cadcodna* dicitur ἀντὶ Αἰγλικτὸν pro כרכר *Cadcod*, vel *Chodchod* ut Hieronymus ſcripſit de vocis ſignificatu plane ignarus. Eſt autem Pyropus, lapis πυριθηλίζων, ut cum Epiphanio loquamur, à כדור *Scintilla*, atque *torris*. Eodem plane modo interpretabere Latine Jonathanis בצוירא pro נפך *Bazazeth* Hebraico Eſ. c. 54. i. e. *cū ἀνθρακι*, vel ἄνθρακα quaſi נופך, quomodo legerant LXXII. aut *cū ſimul* cum tribus aliis Judæis. Nam fucus iſte ſcintillæ inſtar micat, ut norant nurus delicatæ. كحلي *Cohli* inſuper Arabum Walt. & Erpen. & כחלי *Chahali* Targumiſtæ Cantici Regii (qui ſolens ἀφεῖζει) *Stibii* gratiam ſignant. Opportune igitur adnotavit ex Commentariis regiis Jubæ C. Plinius, *Smaragdum, quem Cholon vocant, in Arabia ædificiorum ornamentis includi.* Neque diſſentiunt omnino Ainſworthus aut Commentator major *Semot* f. 96. ubi leges כרכרינן: quippe *Chalcedonius* aut *Charchedonius*, (nam utrumque occurrit apud vetera ſcripta, & vice ἀνθρακος ſimplicius equidem χαλκηδὼν in Apocalypſi ſacra) ex *Carbunculis* præcipuis æſtimatur: ſive ille à magna Carthagine, ſive ab Hebræo potius כרכר (pro quo LXXII. Interpr. χόρχορ quandoque ſubſtituerunt) nomen forte ducat. E contra, Samaritæ in verſione ſua Arabica נפך interpretantur *Smaragdus*, زمرد, זמרגדו. Pariter Onceloſus veruſque Jonathan אזמרגדין *Ejmargedin*: Ben Uziel איזמורד. Hi etenim omnes ſignificationem veterem veramque ipſius נכקן ita tranſtulerunt in *Nophec* lapidem quartum: cui quidem rei tinnitus gemmularum proximarum ירקן ברקן *jarcan*, *barcan* occaſionem fortaſſean dederit. Idem ſane affectant per verſus omnes Pectorales ritu magico ac ridendo Samaritæ in verſione vernacula, *Samuc*, *ſamac*, *ſamacmac* &c.

5. Quintus lapis Dano datur nomine ספיר σάπφειρ, سفير, σαφὶρ Etymologo Magno Græcorum, S. Hieronymo & τοῖς ὁ. vel decies σάπφειρος. Inde Uzielidæ & Paraphraſtæ Solymitano ספירינון & סמפורינא, Targum Cantici אספור, Syro perpetim ספילא, ſemelque Paraphraſtæ Samaritico ספירה, & in Hebræo Tobiæ ספירי. Onceloſo quidem ubique, & ſæpius vero Jonathani rara voce שבוז *Shabziz*, Jobique interpreti Aſſyrio שבוזאא, & Paraphraſtæ Samaritico ſemel שבון *Shabzan*. Sic dictum credo fuiſſe Sapphirum vel Jaſpida πολύγραμμον, tanquam شبس, שבש & שבץ, *ramulis lineiſque variam*, elementis ז & צ permutatis, & vocabulo quadrato, ut fieri ſolet. In verſionibus Arabicis Samaritarum, Judæorum Africanorum, & Clariſſimi Saadiæ tam ad Legem quam ad Hagiographa ספיר redditur الهما *Maha*, eſt enim generis Cryſtallini: & in Onomaſtico Coptitarum, Cαπφιρος, العقيق i. e. Carchedonia, aut ex Barbahlul Jaſpis quædam. Tavoſo is vocatur زمرد Smaragdus. Non multum ſane abludunt ſuo fuco à Sapphiris Chalcoſmaragdi Cyprii, aut Smaragdi Medici, *quos equidem è Sapphiro* ait Plinius, condus ipſe gemmarum omniſque pretioſæ naturæ. Quinetiam ad Logium ſacrum adnotavit Sophiſta Gazæus, *Sapphirus haud abſimilis perhibetur Smaragdo*: utriuſque ſpecies quædam colorem cœli præferunt. Adamantius idem dixerat ad Lamenta Jeremiæ c. 4. 7. σαπφείρου ἐπίπασμα αὐτῶν. οἱ ἑπτακλῆδι, ὃ δηλοῖ τὸ ἐπίπασμα, πολιτείαν ἐρρύπου ἔχει· τοιοῦτο δὲ ἦν σαπφείρου τὸ χρῶμα. Hieronymus ad Eſaiam, *Porro Sapphirus qui ponitur in fundamentis cæleſtis Jeruſalem, cœli habet ſimilitudinem & ſuperioris aëris; ἀεροειδεῖ μὲν καὶ ἀφεγγεῖ τὴν ἠλιον. Ezechielis quoque Scriptura commemorat, quod locus in quo thronus Dei ſit, Sapphiri habeat ſimilitudinem, & gloria Domini in hoc colore conſiſtat, qui portat imaginem ſupercæleſtis.* Vel Græce eadem accipe à Procopio Cæſarienſi, ἡ ὁ σάπφειρος ἐρρύπιον ἔχει τὸ χρῶμα. καὶ ὁ τὸ ἐξικνεῖται καὶ ὁ τόπος ὁ ὑπηκάτω θεοῦ θρόνου θεοῦ ὡς σάπφειρος (campus quidem cæruleus auro interſtinctus) ὅτω τοίνυν εἴρηται, λέγε τὸ τῶν εἰκόνα θεοῦ ἐπουρανίου φορεῖν. Deinde de indole hujus gemmæ rectius ſenties, ſi colores Saadiæ atque Eſdraidæ Judæorum inter ſe miſcueris: nam cærulum conſtat ex rubro & albo (ſive Cryſtallino Gaonis quem laudavi, ſive Adamantino Medrash veteris:) nimirum quo vultu emicare ſolet ῥοδοδάκτυλος ἠώς. Unde verſus ſeculo non bono nati,

Sapphiri ſpecies digitis aptiſſima regum,
Egregium fulgens puroque ſimillima cælo

Proponit etiam nobis Epiſcopus Salaminis Cypriæ inter ſacrorum lapidum fulgores σάπφειρον ποιφυρίζοντα, ὡς βλάττης τὸ εἶδος. πολλὰ δὲ ἡλίῳ τέτυ ὑπάρχουσιν. ἔστι γὰρ ὁ βασιλικὸς χρυσοειδής. Aut verbis Plinii, *Sapphirus aureis punctis collucet. Caruleæ & Sapphiri, raroque cum purpura. Optimæ apud Medos. Quæ ſunt ex eis Cyanei coloris, mares exiſtimantur.* Quod vero apud Flavium Sacerdotem, qui duodecim hoſce ignes de pectore Principis ſui ordinis reſplendentes ſæpius viderat, ספיר bis redditur ἴασπις, totieſque ſextus lapis יהלם, σάπφειρος, vel vitio communi librariorum in totum deputandum, vel erit cognationi evidenti ipſarum gemmarum. *Cyanos* enim Plinii, ſive *Jaſpis ſtellata rutilis punctis*, aut *Jaſpis Phrygia & purpuraſcens* Epiphanii, aliorumque ἴασπις ἀτειζεῖται à Sapphiris nihil aut perparum differunt, quod & Theophraſto ſummo Lithographo videbatur. Sapphirus autem Arabum medicis & interpreti Propheta-

rum Sacrorum الفيروزج *Fairuzeg*, ſeu per ora Perſica Turcicaque بيروزج (niſi quis dicat utramque vocem à πῦρωτος deflecti. Nam ex Philone jam vidimus Sapphirum videri λίθον πυρώδη.) aut peculiarius *Sapphirus opaca*, quam noſtri Gemmarii Turcoida appellant. Poſtremo Commentarius major tam *Semot* quam *Bemidbar* explicat ספיר Moſis per כוהל; quod *Stibium*, aut maxime *cæſium cœli fucum* ſignificat vagis Judæis, Arabibus & atræ genti Æthiopum, aptumque fuerat vexillo Iſaſcharis ſolis lunæque orbibus nobili, ut priſci Rabbini imaginabantur. Pretioſus hic lapis ex quo Veritatem πεῖσαι, ob pectus geſtabat Pontifex Ægyptius, Æliano referente, imo de quo exciſæ ſunt Tabulæ δικαίλογοι, ſicut tradunt Rabbini, nomen præbuit *Sapphirenæ* inſulæ Arabicæ, & ille vel ſua *pulchritudo* mali ingenii fœminæ Sapphiræ. Venit autem ספיר gemma ab Arabum صفر *Saphar*, quod *nitorem, almam lucem, & Auroræ decus* eximie ſignificat: unde יספר Jobi c. 38. *decoravit* ex mente Cimchii parentis. Imo ספיר laxius aliquando interpretanti Jonathani אבן טבא *lapis bonus ac pulcher*. Nam *Saphir*, ait Hieronymus ad Michææ vaticinium, *Syro Hebræoque ſermone dicitur pulchrum.* Breviter itaque expendimus, ut cum Dionyſio canere licet,

Χρυσείης κυανῆς τε καλὴ πλάκα σαπφείροιο.

6. Verſum ſecundum claudit ἰαλὸμ יהלם, gemma Naptalis: بحلم Tavoſo, Jonathani priſco atque Onceloſo παρονομάζει Sabbalom, indeque interpreti Samaritico צבלום *Zabalom*. Hanc vetuſtiſſimi Criticorum. S. Jaſpida interpretantur, ut LXXII. Alexandrini, etiam ad Ezech. c. 28. 13. S. Hieronymus ubique ex profeſſo, tum etiam Epiphanius Cypri. Qui facit & כרכורנון Uzielidæ, forte & χαλκηδόνιος Johannis Revelatoris. Nam כרכור Eſaiæ vatis Symmachus quidem χαλκηδόνιον reddidit, ſed Hieronymus & LXXII. ἰάσπιδα. Præter Theologos Chriſtianos, Abarbanelis, Abrahamus Medicus, Judæi Byzantii Hiſpaniæque יהלם Adamantem interpretantur, atque adeo لماس Almas Rabbinus quidem Hiſpanus, quem præter morem ſuum valde laudat Abeneſdras. Adamas enim ab infracta ſua duritie alios omnes lapides ירשם וישבר i. e. domare ſolet & deterere. Nam ut Hieronymus refert ex Xenocrate ad Amoſi c. 7. *Cum vicinum aurum longo uſu conſumatur, ſolus adamas non atteritur, & nulla lima minui poteſt; ſed è contrario limam terit, & quicquid attigerit, lineis ſulcat.* Tavoſus aliquando اللازورد *Lazured* aut corruptius *Lazuli*, quod eſt κύανος. Ab hoc minimum abludit σάπφειρος Fl. Joſephi tam in Originibus quam Bellis patriis. Pro יהלם Arabica Waltoni Erpeniique ponunt بهرمان *Carbunculum*, Syrorumque ſimplicior verſio ܒܣܡ *Necatho*. Targum Cantici גיהר *Gihar* à *claritate*. Idem Targumiſtæ Jeroſolymitano dicitur עין ענלא, *Ocellus vitulinus*, aut Plinio Ægophthalmos. Cognatos autem admodum & conſimiles aliqua ſui ſpecie exiſtimabis Adamantem, Cryſtallum, *καὶ ὑδατίσταν ἴασπιν*, quod canit Poëta Afer. *Jaſpidum enim multa ſunt genera*, ait Hieronymus. *Alius eſt enim Smaragdi habens ſimilitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodontis fluminis, & vocatur Grammatias: quo omnia phantaſmata fugari autumant. Alius viridior mari & tinctus quaſi floribus: hunc in Phrygiæ monte Ida & in profundiſſimis ſpecubus ejus naſci autumant. Alium vero juxta Iberos Hyrcanoſque & mare Caſpium reperiri*, (hunc Dionyſius appellitat ſubnigrum, ſeu ὑπόμελαν ἴασπιν) *& præcipue circa lacum Neuſin.* Talia carpſerat ex libello Epiphanii ille Aſceta, ἴασπις, ait Epiphanius, ἔστι τῷ εἴδει σμαραγδίζων. διδιὸ καὶ τὰ χάλκη θ διαμάδοντος ποταμοῦ διαίσιτας, καὶ οἷς ἀμαθύντα τὸν ὑπὸ νύκτα. τῦτο δ' ἂν φύσει φαντασμάτων οἱ μυθολόγοι λέγυσι. ἄλλη δέ ἐστι γλαυκοτέρα θαλάσσης, ἄλλη δ' βαθυτέρα τῷ ἄνθει τῇ βαφῇ, ὑπὸ τοῖς ἀκρωλείοις, ὑπὸ τῷ ὄρει τ' ἴδης ὑπὸ τῇ φρυγίᾳ, ὁμοιάζυσα πορφύρᾳ τῇ λίθῳ θ αἵματος κόχλυ, διαυγεστέρα μᾶλλον, ὥσπερ οἶνος ὁμοιάζυσα, ἢ ἀμεθύστυ ξανθοτέρα. ὃ γὰρ μιᾶς χροιᾶς, ἐδὲ τ αὐτῆς δυνάμεως. ἀλλ' ἡ μὲν ἔστι χαυνοτέρα καὶ λάλοτέρα, ὅτε πάνυ σίλλυσα, ὅτε πάλιν ἀπόδυσα. ἄλλη δ κρυσταλλυ ὕδατι ὁμοία· ὑρίθη δ' καὶ παρ' ἕλλησι καὶ ποιμέσι ὑρεκανῶν τοῖς κατ' τὸν καστίαν γῆν· καὶ ἄλλο ἴασπις ὁ παλαιὸς καλυμμο, ὃ πάνυ λάμπυσα, χλωρὸ, ἤτις ἔχει γραμμὰς μίσας· καὶ ἄλλο ἴασπις ὅμοιο τῇ χιόνι ἢ ἀφρῷ θαλάσσης. Vis autem eadem Jaſpidum ac Adamantum, *lymphationes abigunt, metuſque vanos expellunt à mente*, Plin. l. ult. c. 4. ambo ἀναλύζυσι. De præcipuis Indiciſque Adamantibus idem adnotavit, *non in auro naſci, ſed quadam Chryſtalli cognatione. Siquidem & colore tranſlucido non differt, & laterum ſexangulo lævore, &c.* Xenocrates de eodem lapide, *Parvus eſt & indecorus ferrugineum habens colorem & ſplendorem Chryſtalli.* Σάπφειρον denique bis poſuiſſe Joſephum pro Hebræo יהלם, pro ספיר ἰάσπιδα, non adeo imperite factum putabit, quiſquis illarum gemmarum ingenia ac cognationem perpenderit; quid enim apparet eſſe Sapphirus, niſi Jaſpis pellucida? Heic quidpiam pervertiſſe Librarios viri docti ſuſpicantur, ſed conjectura ſubleſta.

7. Septimo lapide expreſſum fuit felix nomen Gadis. Hunc לשם, λίγυρον, لشم vocat Moyſes, iſque ſolus inter Scriptores ſacros aut non ſacros. λίγυρον eundem interpretatur Joſephus, λιγύριον οἱ ὁ. & poſt illos B. Hieronymus. Onceloſus equidem, & ille Uzielides, Syra natio, Sectaque Samaritica *Cancrin*, קנכרין, קונכינון, קנתרין, קנכירין, totidem à Græco

[Rationale] significat. Ad amuſſim autem com-

μὲν καλεῖται. [1] σημαίνῃ δὲ τὸ καὶ τὴν Ἑλλήνων γλῶττην

κιγχελίτης, *milii granis velut ſparſis*, ut Plinius ait. *Topazium* Judæi aliquot Hiſpani; nam qui ad Conſtantinopolim confugerant, eum βάτραχον ſunt interpretati. R. Saadias, R. Jonas in Lexico Cimchiano, Judæi Africani, in Syria Samaritæ *Leſem* explicant clarius quam reliqui Interpretes Arabica voce جزع *gizʿa*, quæ ὀνύχιον ſignificat. Ainſworthus, Braunius, & diu ante hos S. Chryſoſtomus, Epiphanius, Hieronymus, & Scholiaſtes Græcus ad Biblia Græca, & Gloſſator ad Latina *Hyacinthum* reddunt; neque abeſt longe ירוק *jeruc* Samaritani Paraphraſtæ, aut يشم *jaſim* Perſici: imo vox hæc prope accedit ad Moſaicam, ut Aſia ludere amat in ſonis. ἰσοδυναμοῦσι δὲ يشب, يشم, لشم, & *Jaſpidas virescentes* ſignificant. Multum etiam valet, quod B. Johannes de pectore pretioſo P. M. fundamina Novæ Urbis deſumens, *Hyacinthum* ſubſtituerit vice *Ligurii* Poſuit autem pro *Leſem*, Bemidbar rabba τὸ σαπφείρινον, Semot rabba כרחלין *Cærulum* χρυσοειδές: pariterque *Turcoida* & *Cyanon* interpretatur Abrahamus Harophe, & alii recentium Judæorum. Targumiſta Solymitanus זוין *zuzin*, quia ſic voluit. *Amethyſtum* autem Abarbinelis, *Beryllum* Targumiſtæ ad Canticum, *Achatem* aliorum prætereo. Audiamus potius quid ad Fabiolam piam fœminam dixerit Monachus Bethleemita. *Satis miror, cur Hyacinthus pretioſiſſimus lapis in horum numero non ponatur, niſi forte ipſe eſt alio nomine Ligurius* (perperam edidit Eraſmus *Lyncurius* adverſus codices priſcos. Nam hoc aliud eſt, & *Succinum* potius quam *Hyacinthi* quoddam genus aut alterius gemmæ, quod ſuo ævo videre potuit reconditæ naturæ diligentiſſimus ſcrutator Plinius. Recte Heſychius λυγκώριον, ἤλεκτρον. Theophraſtus quidem, Demoſtratus, aliique veterum cum Lyncurio Electro majoris pretii gemmam λιγύριον aut λιγγύριον male confuderunt: unde Plinius Epiphaniuſque miſere palpant.) *Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum ſcripſere naturis, Ligurium invenire non potui.* Videbis jam quam expreſſe hæc ab Epiphanio tranſcripſerat celeberrimus iſte Aſceta. Τὸ ἢ λιγυρίαν τὴν εὐεξίαν ἀκριβῶς ἔγνωμεν. ὅτι δὲ φυσιολόγοις (non apud Theophraſtum? λυγκώριον itaque reſcribes aliquoties in libello iſtius Peripatetici ὡδὶ λίθον.) ὅτι τινὶ δοκεῖ τοῖς περὶ τούτων μεμελετηκόσιν. [Hinc Pſellus λυγκώριον recenſet inter ἀγνώστους gemmarum] εὕρομεν ἢ λαγκώριον ὅταν καλούμενον λίθον, (Zenothemis id tradidit:) ὃν τινες τῇ τραχῇ Ἀμαλέκτῃ λαγκώριον καλοῦσι. καὶ τάχα τοῦτο οἶμαι τὸ λιγύριον. ἐπειδὴ αἱ θεῖαι γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἑτέρως μετεποιήσαντο· ὡς τὸ σμάραγδον πάσσιον [at innuit אבן השהם, quem LXX. Gen. 2. 12. λίθον πάσσιον interpretantur, ſæpius σμαράγδου, quandoque σαπφείρου & ταρδίου.] καὶ ὅτι πῶς ἂν τῇ τοῦ λίθου τούτου ὀνομασίᾳ, οὐκ ἐπηθροίσαν ὑακίνθοι, καὶ τοιγε πρόπαν ἐν σύτιμος ὄντος λίθου. ὥστε εἰς νοῦν ἡμᾶς λαβεῖν, μήποτε τὸ λιγύριον τοῦτο καλεῖ ἡ θεία γραφή. ὑάκινθος οὖν τὰς μὴ ἰούσας ἔχει ἀμαθούσας. ὅταν δὲ δύσεως βαθύτερος τῇ χροιᾷ, τοσοῦτον ἀναλαμπότερός ἐστι τῶν ἄλλων. ἔοικε ἢ ὑάκινθος τῇ ἰρίδι, ὑποποικίλλων πολλαχῶς i. e. quo flore gaudet herba cognominis: τούτῳ ἢ χρῶν ἐ. καὶ ὁ μὲν πρῶτος λίθος καλεῖ Θαλασσίτης. (*Vitreus* Plinio.) ὁ ἢ δεύτερος ἡοδινός· ὁ τρίτος νάτιος, (miſere hanc vocem torquet Cl. Salmaſius, quæ notiſſima eſt in Latio) ὁ τέταρτος λέγει καπνίας (malo καπνίαν.) ὁ ἢ πέμπτος περιλάδιος, aut περιλάδυος, qui eſt Onyx: *is enim rubri coloris circulos habet albis cingentibus zonis*, ait Beda noſtras ex Plinio. Candicantium vero hyacinthorum ſpecies diverſas accurate recenſet Plinius l. ult. magni operis. Uno verbo tot colores induit hyacinthus, tam variam ſpeciem admittit, ut ſecuris liceat eo nomine raram vocem לשם interpretari. Quinimo color maſculus igneuſque ipſius Lingurii, quem celebrant Theophraſtus Pliniuſque, Hyacinthum ſive *Jacut* perpulchre repræſentat.

8. Pergimus hinc ad *Achaten* Aſeri, quod interpretantur LXXII. Judæi, S Epiph. atque Hieronymus, tum etiam Commentator major *Semot*, Moſaphiaſque Judæus ex Hebræo שבו σεβὼ سبو: hoc tamen ſervatur adhuc apud Perſas in شوه *Shavah*, vel *Shabah* شبه, ut Tavoſus ſcribit. Convenit & vox Arabica سبج *Sabag* i. e. aliis Arabum سبج *Siha*, & quod reor טבאג apud Targumum Cantici eximii. Quocirca pro שבו in verſionibus ſuis ponunt Judæi Mauruſii & Samaritæ necnon in Lexico Hebraico D. Cimchius[s] سبج, & Cl. Saadias سبج, i. e. Achaten, ſive lapidem ſubnigrum & περιλάδιον, צבע שלו מיורד שחור ולבן, ut vult Commentator major *Bemidbar*. Onceloſus reddidit ſua dialecto *Tarcia* טרקיא: quo *Dendrachaten*, *Cerachaten*, aut *Thraciam* innui malim, quam *Turcoida* ſeu *Turcinam*, ut plerique amant Judæi Chriſtianique; recentiora enim reor hæc nomina, quam Onceloſi ætas ſuſtineat. Poſt Onceloſum *Shebo* expoſuit *Tarica* טריקה Paraphraſtes Samaritanus, Uzielides bis טרקין *Taracin*: nam ערקין vitii librarii manifeſtum Judæi Hiſpanici atque Byzantini *Turcinam*, ſeu κύανον explicant, niſi quod Abarbinelis *Topazion*, Abrahamuſque Medicus *Hyacinthum* malint ſuo ex ingenio, & Targumiſta Cantici βήρυλλον. Λίθος ἢ ἀχάτης, inquit Epiphanius, ὑπολιθόν εἶναι περιλάδιος καλούμενος, ὃς ὑπὸ τὸ ὑάκινθον δύναται. Θαυμασὸς δὲ ἐστι τῷ εἰς ὑπόκυανον. ἐξωθεν περιδέρεται λόφῳ ἔχων, μαρμάρῳ πόντου ἢ ἐλεφαντίνῳ. Cedit valde in honorem hûjus gemmæ, quod Pſellus poſt alios in eo notavit,

Ἐν ᾧ οἱ δῆθεν ἱερῶν ὑαλωπὶν ἔκπαγλον,
Σαρδίου αἱματόεντος, καὶ αἰγυπτίου σμαράγδου.

Ἐν δ' ὄγε μιλτοπάρῃσι· ἀτὰρ καὶ χαλκὸν ἐν αὐτῷ
Δύεις, καὶ χρῶμα ἐκροτέρου μᾶλλον.
Ἀλλ' οἷος πάντων ὑπερέσχατος, εἴκελον ἔδρην
Εἶδος ἔχοντα δακτύλου ἀμαυρικείου λέοντος.

Ex Judæis unus Joſephus ſemel atque iterum ἀμέθυστος adpoſuit loco שבו, vel ſic patrarunt Librarii. Et pro eodem ὀνύχιον præſertim reponit faber *Shilte hagibborim*.

9. Iſaſchari tribuitur nonus lapis אחלמה, ἀχλαμά, احلام; cujus profecto meminit nemo præter τ νομοδέτλν, niſi quod חלמה eam inter Arabes appellitari affirmet Cimchius. Hunc vero non male referes inter *Onychas* aut *Amethyſtos*. Prius ideo genus ſpectant עין ענלא *Ænegla* Onceloſi, Paraphraſtæ Samaritici Syriacique, עין ענגל Uzielidæ, لاوجشم Tavoſi, βόφθαλμος Judæorum Byzantinorum: quicum conveniunt Plinii λυκόφθαλμος & αἰγυφθαλμος, & tam hujus quam B. Johannis in Apocal. σαρδόνυξ: & عين هر αἰλουρόφθαλμος Ægyptiorum. Lædit inſuper جزع *Onyx* capita melancholica, quod Serapio poſt alios fatetur; lædit & *Achlama* ſecundum Abeneſdram, Cimchium, aliosque ejus hæreſis. Quinimo אחלמה nomen peterem, non ἀπὸ τ ὀνειρώξεως, על שם החלמות cum Rabbinis pleriſque, potius abs Arabum حلمة *Halama* & Syrorum חלמתא *Helmatha*, quod *pupillam* denotat, quomodo & Bar Bahlul in Lexico patrio deſcripſit עין ענלא, ſive ab Hebræo חלמות, Chaldæove חלמון, & *Chalumtha* חלמתא Syrorum, quod *Ovi vitellum* ſignificat: utraque ſane *colorem carneum*. Scriptorum pars cætera conſpirant in אחלמה ἀμέθυστος. Ita οἱ ὁ. Epiphanius Cyprius, S. Hieronymus, Judæi per Hiſpanias. Accedit *Heimeſin* היכיסין *Semot rabba*, quod eſt Græcum ἀμέθυστος, aut potius ἀμαυρίτης: tum etiam Paraphraſtæ Samaritani *Bahramàn* بهرمان, i. e. *Carbunculus* ἀμεθυσίζων, ut habet gaza Plinii. Deinde Cl. Saadiæ & Judæorum Africanorum الغبروزج *Fairuzeg*, & in Apocal. S. Johannis البزادي *Bazaat* pro ἀμέθυστος inter fundamenta Urbis pretioſæ. Poſtremo affirmat Commentarius Major τ ἀριθμῶν, אחלמה צבע שלו דומה ליין צלול, ἀχλαμὰ οἱνωπὸν εἶναι τῇ χροιᾷ, quomodo & *Amethyſtum* depingit Peripati decus ſecundum. Quippe Amethyſtum exiſtimo dictum, quod ſobrie vini colorem bibat, & quaſi ad pudorem violæ declinet: ſed Magi & Magis gens credula ebrietatem gemma hac purpurea quatenus leniri ex appellatione ipſa ſuſpicati ſunt. Quid tandem Epiphanius? ἀμέθυστος κ τῷ αὐτῷ φαρμακείαν φλογίζων ἐστὶ βαθέως· λαμπρότερος ἢ ὡς ἂν εἰ μέσως, οἱνωπὸν ἀπεπέμψατο εἶδος· ἡ ἢ μοχθηρὰ αὐτῶν ἀλήθεια φόβους ἐμβάλλει τὸ τῆς ἀκρασίτιδος βασιλῶσι, σωφρονοῦσι ἢ ἀπὸ κοιλιακοῖς ἰαμάτων ὑπάρχει. Inde ſic ſcribit decus Hipponenſe ad ψ. κε'. *Chryſolithus aureum habet fulgorem, & ſcintillas emittere videtur, & nocturnos timores pellere aſſeritur.* Onceloſus tamen, quem inter vetuſtiſſimos Divinæ Legis Inter-

πην [m] λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς ᾗ [n] ἐφώδε ὅπερ ὑ-

terpretes recte existimabis, & ab illo Paraphrastes Samariticus propter Hebraici vocabuli תרשיש latos sensus, *pelagi color caruleus*, כרום ימא κέρμα ἅλμυρα interpretatus est & Uzieli des peculiarius *cæsius vultus maris Mediterranei*, כרום יכא רבא. Paria ad Danielem suadet Eudoxus Commentator, τὸ διασὶς χρυσόλιθον ἐστι. ὁ δὲ ἑρμῆς; κυανοῦν τὸ χρῶμα λέγει. Quinimo כרום יכא, aut χρῶμα θαλάσσης denotat ex Græco: aut *gemmam marinam* ab Arabum *Carama* كرامة *pretiosa res gemmeaque*, quod in animo videtur habuisse Tavosus, cum Persice verteret مرواريد *Margarita*: aut denique inter Chaldæos כרום ימא *Glaucum mare*, μέλανα πόντον Mœnidæ. *Cæsium* insuper significat ازرق *azraco*, quod est interpretamentum תרשיש lapidis apud Samaritas, Judæos Libycos, & Illustrem Saadiam. Verum non nuper obvenit, quod Judæi θαρσεῖς reddiderint mare ipsum, ימא. Per Prophetas priores cæterosque id fecit Jonathan perantiquus Targumista. πλοῖα θαλάσσης expresserant aliquando οἱ ο'. ex אניות תרשיש Esaiæ vatis, sæpius S. Hieronymus: qui etiam à Pharisæis sui temporis acceperat, *Hebræi putant lingua propria sua Mare Tharsis appellari: quando autem dicitur Jam, non Hebraico sermone appellari, sed Syriaco.* Ad Marcellam idem presbyter Christianus, *Quæris si Tharsis lapis Chrysolithus sit, aut Hyacinthus, quod diversi interpretes volunt, ad cujus coloris similitudinem Dei species scribatur. Quare Jonas propheta Tharsis ire vellet, &c. Respondeo homonymum esse vocabulum, quod & Indiæ regio ita appelletur, & ipsum mare; quia cæruleum sit, & sæpe solis radiis percussum colorem supradictorum lapidum trahat, & à colore nomen acceperit:* (ut *cærula verrunt* apud Maronem) *licet Josephum τ pro θ litera mutata, Græcos putet Tarsum appellare pro Tharsis.* Idem ad vatem κηβέοφον. Tharsis *Josephus interpretatur Ciliciæ civitatem* (imo plus dicit, ad pontum Euxinum ejectum Jonam:) *quantum vero in Paralip. libris intelligi datur, quidam locus Indiæ sic vocatur. Porro Hebræi* Tharsis *mare dici generaliter autumant. Secundum illud*, Spiritu vehementi confringes naves Tharsis. *Et in Ejaia*, Ululate naves Tharsis. *Non igitur Propheta ad certum fugere cupiebat locum: sed mare ingrediens, quacunque pergere festinabat.* Iterumque Rector Bethleemiticus, *Josephus* Tharsis *urbem Tarsum arbitratur*, [LXX. *Carthaginem*,] *alii regionem putant Indiæ: & hoc nomen etiam de duodecim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur Chrysolithus, ob marini coloris similitudinem. Neque enim Jonas de Joppe navigans ad Indiam poterat pervenire: sed simpliciter ire in pelagus, & ad quascunque insulas pergere.* Præiverat huic Eusebius in Onomastico sacro, Θαρσεῖς vel θαρσεὶς, ὅθεν ἤρχετο τῶν σολομῶνι χρυσεὶς, ᾧ μὲ τ ἰώσηπον ταρσὸς ἐστιν ἡ τ κιλικίας· ᾧ δὲ τ ἐζεκιὴλ, καρχηδών. αὐτὴ γὰρ παρὰ τοῖς ο'. κεφάλης καρχηδὼν τ τὸ ἔβραϊκὸν ἴσχ θαρσεῖς. ἄλλοι δὲ τὴν indiam ὑπειλήφασιν. Concedunt autem in opinionem Rabbinicam ex Græcis Paraphrastes *Corderii*, atque Theodorus Heracleensis ad ψ. inauguralem οὗ. λέγει ὅτι οἱ τὰ πρὸς θαλασσαν οἰκοῦντες ἐῶσι θαρσεῖς. θαρσεῖς γὰρ τὰς πρὸς θαλασσίας καλεῖ τόπους. Sic in Catena Græcanica alii. Dico igitur strictim (nam hæc longe persequi haud licet) תרשיש Carthaginem denotare, ut Doctores Alexandrini Es. c. 23. 1. & aliquoties verterunt ad Ezechielem: sive à mero ac musto תירוש id nominis meruerit, οἰνωσαν etenim etiam appellari olim memorat Stephanus Byzantii: sive à ترس *Tars, munimentum ac præsidium*, sicut Tyrus est צור, ὀχύρωμα: & ipsa forte Carthago aut καρχηδὼν, כרכתא *carcetha*, quod *Arcem* significat; perinde ac loco eodem *Bursa*, בצרא βύρσα, *Acropolis*, conditore *Zoro* i. e. viro Tyrio, ut recte retulit Philistus, sed non recte accepit Bochartus p. 511. *Punicorum*. Nam à תרשיש Jaonida Tarsum Cilicum conditam ac nobilitatam fuisse existimo, potius quam à Sardanapalo Assyrio: non ita ab illo Tharsi Tharsisque nepotibus Carthaginem editam, quæ juxta plurimos nomine *nova* קרתא חדתא, sed ortu *Urbs antiqua fuit* vel ex nomine Punico קדמרת καδμεὰ; hanc *Tyrii tenuere coloni*, non filii Javanis. Verum si תרשיש mare simpliciter significare oporteat, exponant verporum utut astutiores hæc verba sacra כי אני תרשיש לכלך בים, ὅτι ναῦς θαρσεῖς (θαλάσσης ἄρχ) τῷ βασιλεῖ σι τῇ θαλάσσῃ, μὴ τ νεῶν χιρὸμ. μιᾷ (lege potius alio accentu μιᾶ) ἀφ τ τειχῶν ἐτῶν ἤρχετο τῷ βασιλεῖ ναῦς σι θαρσεὶς (melius אני תרשיש ναῦς θαρσεῖς) χρυσίν καὶ ἀργυρίαν καὶ ὀδόντων ἐλεφαντίνων καὶ πιθήκων καὶ ταώνων. Ubi rectissime Jonathan אני ספינת אפריקא *Navis quidem Africana* &c. Ita ille alio loco. Quocirca *Tharsis* proprie significat *Carthaginem*, tum quod ex usu esset negotioque *Carthaginiensium*, naves, gemmas, insulas eorum, & quandoque totum *littus Africanum*, *mareque Mediterraneum*. Hinc LXXII. Judæi qui in Pharo Alexandrina literis divinis olim vacabant, ab Esaia תרשיש, πλοῖα καρχηδόνος sunt interpretati, de urbe vicina & θαλασσοκρατούσῃ minime tum decepti. Similiter illi bis terque in vaticinio Ezechielis: atque semel contra magistros Tiberienses Hieronymus, Ezech. c. 27 12. *Carthaginienses negotiatores tui.* Opportune insuper monet idem Commentator ad Es. c. 23. 6. עברו תרשישה, sive ut Alexandrini rite transtulerant, ἀπέλθατε εἰς καρχηδόνα: *Legimus autem in historiis Assyriorum, obsessos Tyrios consensis navibus fugisse Carthaginem, seu ad alias Iouii Ægeique maris insulas* Quis etiam nescit θεωρὸς καρχηδονίας, quando Tyrum obsidebat maximus Macedo, superstitione sua coram Hercule periisse? Theodoretus ad γ'. βασιλ κεφ. κβ'. σὺ ταῦθα θαρσεις ἰδιώτου τινα χώραν ὠνόμασεν. οἱ δὲ τ ἑζεκιὴλ ἑρμηνεύσαντες τὴν καρχηδόνα τ γῆς λιβύης ᾠκισθημένην ὑπέλαβον. Et verterum aliquis ad ψ. οα'. βασιλῆς θαρσεῖς. θαρσεῖς δὲ οἱ μὲ τὴν καρχηδόνα τὴν τ λιβύης ᾠκισθημένην. οἱ δὲ τ θαρσὸν, εἰς ὃν ἐφυγεν ἰωνας. οἱ δὲ χρῶμα ὑακίνθου. ὡς σὺ τῷ, ὡς εἰδὲ θαρσεῖς. Egregie vero Heraclea antistes Theodorus ad ψ. οζ'. η'. κατεάξεις νῆας θαρσεὶς, quod est, *corrumpes naves mercatorias gravesque*, quales viri Carthaginienses ædificant & regunt. Θαρσὶς δὲ ἡ δὲ τόπος ὄνομά ἐστι δὲ ταῦτα γεγονεν, inquit ille, ἡ θαρσεὶς τὴν λιβυκὴν λέγει καρχηδόνα, ἥτις τότε ναυσὶν ἐδόλω πολυ τ ἀπάντων πόλεων διέφερεν. Quando igitur *naves Tharsis* dicuntur ex fœdere improbo exstructæ fuisse in Asiongabero apud sinum Elaniticum, ad formam modulumque *Actuariarum Carthaginiensium* factas intelliges, בהבניית האניות הנעשות בתרשיש, *instar specierum Tunetanarum*, ut inter Judæos vir doctus explicat. Imo vero hujusmodi *Onerariæ* Aristophani Comico differte appellabantur Φοινικικὰ σκάφη: sed postea Romanis rerum dominis *Naves Alexandrinæ* nuncupatæ. *Tarteſſus* autem Bætica sive *Gades*, (quas per תרשיש innui Pinedius, Bochartus, Grotius, atque Bootius,) commode sane aurum, argentum, stannumve, sed nullo modo merces reliquas 1 Reg. c. 10 22. & 2 Par. 9. 21. ebur, simias, aut pavones præstare poterant Classi Regum Palæstinorum: poterat omnia Carthago, Metropolis Libyæ, & Emporium commune Africanarum gentium & Hispanicarum. Carthaginienses à Bæticis & aliunde metalla deportabant in urbem Didus, hæc & simul Libycas merces ad Tyrum inde invexit Navis Salomonica. Hæc abunde confirmat Divinum Augurium de amplissimo imperio Salomonis. ψ. οα'. η'. à mari ad mare dominaturi, ad Mediterraneum à Mortuo. ἐναντίον αὐτῷ σφαιστοῦσιν αἰθίοπες, ab austro: βασιλῆς θαρσεῖς, Reguli Africani ad occidentem, & à borea νῆσοι præcipue Ægæi maris Ioniique, δῶρα σφέρουσι: tum ab oriente βασιλεῖς ἀράβων (ἤτοι σεβὰ) καὶ σαβὰ δῶρα σφοσάξουσι. Ibi Theodoretus, θαρσεὶς τὴν καρχηδόνα τ λιβύης σφκισθημένην καὶ ὁ μακάριος ησαίας καὶ ὁ θαυμάσιος ἰεζεκιὴλ ὁμοφάζουσι. ἀλλὰ λέγουσι τὰ ἐσπέρια τ οἰκουμένης κατέχοντα τμήματα. αἰθίοπες δὲ τὰ ἑῶα καὶ νότια· ἄρκτους δὲ τὴν μέσην ἤπειρον· οἱ δὲ νησιῶται τ θαλάσσης τὰ μέσα. Mox Suidas hæc ab eo transcripsit. Nondum tamen à nautis repertam credo *Tarsin*, quam in Oceano Indico Judæi Christianique Regibus Hebræis adeo expetitam referunt. Paucissimis itaque: תרשיש & אבן תרשיש *Tharsis lapis* ob pectus Aaronis non alius esse videtur, me judice, quam *Garamanticus* & *Carchedonius* Theophrasti Plinioque Philosophorum, *sic vocatus*, inquit Secundus, *propter opulentiam Carthaginis magnæ.* Notat idem *in Garamantitis fulgere aureas guttas: Arabicaque fumidæ Chrysolitho similes Sandastris* inveniri. Compertum etiam est gemmam quamlibet aureolam, sive auri punctis sive lineis sive plurima facie illustretur, χρυσόλιθον nuncupari apud scriptores gemmarios. Veruntamen Chrysolithos quatuor in genera præcipua distribuit Abrahamus Medicus. Sunt autem Arabicæ, Germanicæ, Indicæ colore cæruleo & subaureo, seu specie ξανθῆς ἠλιώδης, quod placet Commentatori Numerorum majori, vel denique κυάνοιο θαλάσσης, quomodo vati visæ sunt rotæ Cherubicæ Ezech. c. 1. & c. 9. Ex quarto genere sunt Æthiopicæ, solis instar fulgentes.

11. Josepho servatur lapis penultimus שהם, σοὰμ interpreti Græco 1 Par. 29. 2. Judæis שוהם, & pectoris & humerorum sacrorum decus. Hunc *Beryllum* aut βήρυλλον interpretatur LXXII. seniores Exodi c. 28. 20. & c. 39. 13. Ezech. 28. 13. de pretio Principis Tyrii, Josephusque l. 6. ᾠδὴ ἄλωσ. si scribarum manus ordinem justum gemmarum haud corruperint. Similiter ex Græca voce Onceolus ubique Pentateuchi Mosaici, & Jonathan priscus ad Ezech. c. 28. 13. שהם interpretantur *Burla* בורלא, Uzielides modo בורלין *Burlin*, modo בירלות חילא, i. e. البلور العنزيني Saadia interprete ad Jobi c. 28. 16. ubi Targum habet *Berulin jacar* בירולין יקר. ὁ σύρος ברולא *Berula*. Rabbini Christianique Arabissantes بلور *Ballur* itidem ex Græco, licet contrarium asserat profundissimæ eruditionis scriptor S. Bochartus: nam بلور vox est Cahtanidis priscis ignorata. βηρύλλιον adhuc sive بلور ostendunt nobis pro σοὰμ Hebraico R. Saadias, Judæi Africani, exemplaria ambo Illustrissimi Laudi, Magni Seldeni unicum, Tavosi τὸ περσικὸν, & ad Exodi c. 28. Samaritarum philologi. Namque hi Gen. c. 2. 12. Ex. c. 25. 7. & c. 35. 9 שהם permutant cum Arabico *Maha* المها, quod *Beryllum*, & *Crystallum*, & *Opalum*, & Plinii *Irida* denotat. Unde in Onomastico Coptitarum reperimus ϭⲉⲣⲩⲗⲗⲟⲥ, المها البلور. Imo ὑάλιον valet *Maha* inter albicantes lapides, si verbum originis respexeris. *Beryllos* autem Chrystallo simillimas & viderat Plinius, & nimis norant Indi falsarii, neque præteriit A. Boetius lima naturæ pretiosioris. Non aliter Epiphanius de lapide Josephi. λίθος βηρύλλιον γλαυκίζων μέν ἐστι, θαλασσοειδὴς: (*probatissimi Beryllorum*, ait Plinius, *viriditatem puri maris imitantur*,) ἔχων εἶδος ὑάκινθος. (quarto loco numerat idem Cajus *Beryllos* ὑακινθίζοντας,) γίνεται δὲ παρὰ τὸ τέρμα ᾧ ὄφις ταύρου. εἰ δέ τις θέλοι κατ' οὐλαχὺ ᾧ πλέον τοῦτο ἀναμαλέσθαι, (lego ἀπατιδέσθαι. Quippe apud Beitaridam idem dicitur وقد يستقبل به عين الشمس فيبطر الي عين السعاع الذي قد خرج من الحجر مما سقته الشمس بضوبها) φαίνεται ὡς ὕελος κέγχρος ἔχων ἔνδοθεν ἀφυγής. ἄλλη δὲ τις βήρυλλος τοῖς κέρασι τ ὀφθαλμῶν ᾧ ὀφρύοντος ἐστι παραπλησία. ἐστι δὲ

tibus juxta pectus relictum est. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appositis, similibus Ephodiæ annexis qui istis respondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter se connectendos. [10] Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut spatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt sardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis nostræ linguæ; in utroque lapide sena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt,

φαίνοντες καλὰ σῆθος ἐξέλιπον. ἐνύφαν δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὖπω τε καὶ γωνίαν ἑκάστῳ, κἀκείνῳ τῶν ἴσων ° προσκεκοινωμένων, ῥάμμαι δ' ὑακίνθιναι ἀναδεδεμένοι εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλας καλάδεζιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῷ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. πορπᾶσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο καλὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτὸν ὀπτὸν χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ τὴν περονίζειν ὀπτηδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ιακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ὀπτοχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ ἓξ τὸν λίθων, [q] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ καλὰ ὦμον τὸν δεξιόν. ὀπτίασι δὴ κατ' [r] τὸν ἑσπήνιον λίθοι δώδεκα μετὰ

ἄλλη πάλιν ὁμοία κεφῷ. Præterea pro שהם tres Judæi dederunt ὄνυξ Gen. c. 2. 12. Hieronymo nostro attestante: ubi LXX. maluerant ὁ λίθος ὁ πράσινος, ipseque Hieronymus *Lapis Onychinus* & illic & in Exodo & in priore Paralipomenon. Editio autem Complutensis λίθος ὄνυχος inter Anathemata Regia exponit 1 Par. c. 29. 2. ita etiam Theodoretus Commentator, pro λίθος σοὰμ plurium exemplarium. Ονυξ etiam Flavius reddidit in his Originibus, quæ gemma gereret Josephum Patriarcham. Eadem mente patri Onirocritæ tribuitur in *Semot Rabba* פראלוקין, qui est ἀβλώνος Plinii in genere Onychino. Ne dubites amplius, Alexandrini doctores ad mineram Jobi c. 28. 16. ultro interpretantur יקר בשהם, εἰς ὄνυχι σιμίῳ, & ibi Hieronymus *Sardonychio pretiosissimo*. Sic enim legendum esse suadet Scholiastes Græcus, εἰς σαρδόνυχι ἢ σαρδονυχίῳ. Huic etiam fundæ respondere videtur σαρδόνυξ Beati Johannis sub fine Apocalypseos. Imo par gemmarum ἴκωσιν, quibus splendebat P. M. Josephus (quod tam ex Hieronymo quam ab exemplaribus Flavii ipsius supra admonitum) σαρδόνυχας vocavit, *cum Hebræo Aquilaque consentiens*. Harum enim nomenclatura variat apud Doctores Alexandriæ, ubi Hebræum certo retinet ἀέτη σοὰμ. Hanc enim ob causam Ex. c. 28. 9. c. 35. 27. & c. 39. 5 λίθος τὸ σμαραγδος, *inter Erythræos surgentia colla smaragdos* agnoscunt illi, & post illos Procopius. *Hæc gemma*, sic ait Gazæus, *pallida est, & nigrum colorem lucido admixtum tenet, cælumque colore refert*. Et antiquius Philo philosophus, οἱ ἐπὶ τῶ ἀετωμίων σμάραγδοι δύο λίθοι ἀστριεῖς μιμοῦνται τὸ ἡμισφαιρίον ἑκάτερον. ἐπιμαρτυρεῖ δ' κ' ἡ χροά· σμαραγδος γὰρ ἔοικεν ὕδατος ἐργῶδὲ φαυλότητι. Deinde Abrahamus Harophe שוהם pectorale *Smaragdum* esse pronuntrat, contra reliquos magistros suæ perfidiæ. Adde his, inter pia munera Exodi c. 25. 7. & c. 35. 9. offerebant Israelitæ אבני שהם, λίθους σαρδίου ἤτοι σαρδίους LXX. Interpretibus. Adeo quidem dissimiles sibi & oblivioni videntur illi senes, eodem libro sacro, capite quasi eodem שהם vertunt modo *Smaragdum* σμὸς τὴν ἐπωμίδα, modo *Sardium*, quam interpretationem amat Origenes, modo *Beryllion* inter decora Logei, & in Genesi iidem *lapidem prasinum* Hevila tellure ortum. Tot vero pretiosorum lapidum, ut in paucum plura jam contraham, maxime secundum seriem seu tabulam priorem eos æstimantibus, cognationem inter se & similitudinem quandam obtinent, ut mirandum minus, si vel LXXII. Interpr. vel Josephus, vel pars alia Israelis, pro altero alterum substituerit, *Onyx, Sardonyx, Sardius, Beryllus, & Chrystallus*. *Nicolo* enim, quod ab ὀνύχιον corruptum fuit, Hebræum שהם posse putant Judæi Hispanici: eaque voce ait Abarbinelis *Chrystallos* atque gens gemmariorum tam *Onychas* quam *Sardonychas* denotari. Propterea Hebræum שהם, tanquam الوشحم à *zonis lineisque*, quas in gemmis Onychinis perpetuas esse tradunt Plinius & mille alii, id nomen tulisse reor. Quorsum שהם *Sahm* apud Arabum Philologos *sagitta, δίναξ, radius, linea, stria*.

12. Duodecim lapidum ultimus ישפה, יַשְׁפֵּה, *iaspi* ex Masora, aut potius *iaspe*, Benjamino Israelis senescentis deliciis inscribitur. Hujus vocabuli sonoritatem plane neglexerant, quod mirandum, vetustiores Judæi. Unde Exodi capitibus 28 & 39 & Ezech. c. 28. (ter enim in Hebræo codice legitur ישפה) ὀνύχιον reddidere LXXII. Interpretum senatus, hisque addicti Chrysostomus, Epiphanius, Sanctorum virorum alii multi; similiterque Arabes Laudini vertunt de Græco جرغ ملون *Geza malowan*, quod est *Jaspony*x Plinii. Tavosus habet بيجادة *Bigada* in Lege, Arabsque Waltoni ad Ezech. بجادي *Bogadi*, *Carchedonius*. Hieronymus presbyter ישפה ter commutavit in *Beryllus*, quomodo Josephus pridem fecerat in Archæologicis suis. Dein verus vetusque vatum interpres Jonathan ישפה transtulit פנחירין *Panterin*: ad Legem Onceloſus פנטרי *Panthere*, & post illos Uzielides מרגנית אפנטורים *gemmam aphanthorin*, & Targumista Cantici אפנטור *aphanthor*, Græce πανθηρίου. Tales sunt λιθάριον & παρδαλίτης in Alphabeto gemmario Plinii. Imo vero פנטרי Onceloſi haud differt ac Opali genere nobilissimo *Paderote*, de quo Plinius fuse ac frequenter.

Nam niger & rubeus, viridis, pallensque videtur,
Purpureus roseusque simul, sparsique coloris;

quomodo & *Pantheron* lapidem laudat incelebris poeta Marbodæus. Judæorum tamen nepotes per Hispanias Græciamque ἴασπις (quod facile factu) pro ישפה Moysis supponunt: cum his Abrahamus Harophe, Abarbinelis, atque consimili modo Interpretum Christianorum natio. Vocem autem Hebraicam, quam ad שפה causa indicta refert Cimchius, ab Arabum dialecto adfini potius arcescendum reor, qui ut sonis colludere amant, candidarum gemmarum tria genera, *iaspónycha*, ὀνυχα, λαζοξέφυλλοι يشم, يشب, يسف, *jasph, jasb*, & *jasm* appellitant: velut in hoc ultimo versu sacri logii Samaritarum paraphrastes crepat ἀβλὰς, ἀέτας, ἀετάτας de *candore*, quem putat istarum trium gemmarum. يشم quidem, quomodo Samarita ἀρκεΐζων ad Moysen reddiderat ישפה, deflexit propter speciem aliam ab يشف. ἴασπιν vero, quod loco Mosaicæ vocis reponunt Saadias, D. Cimchius in *Miclol*, Judæique Africani, atque etiam Ezech. c. 1. 16. μάσπφιν يشف, etymon suum referunt à *transtucido* شف σίπφιν, & شفاف σιπφάτιν. Namque *viret & sæpe transtucet Jaspis*, ait Pliniorum Secundus in Natura, *etiamsi vicla à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens*. Mox inter Jaspidas idem auctor recenset *Cyanon, & cyanei coloris Sapphiros, quæ mares i. e.* meliores *existimantur*. Gemma denique Sapphirus (ut nihil veteris interpretamenti omittamus) *cæruleo colore pellucida est & diaphana*, Boetio definiente. Non igitur ex oscitantia Scribarum, qui tot exemplaria LXXII. Interpretum, S. Hieronymi, Flaviique Josephi duobus etiam tribusque in locis omnino corrumpere non poterant, sed illorum Interpretum ex industria inter lapides sacros יהלם aut ספיר Græce redditur ἴασπις, ישפה vero ὀνύχιον aut βήρυλλον, quem sua *perspicuitas* الشف, *viriditasque puri maris* (ut Plinii verbis utar) probissime commendant. De Onyche vero tradit Epiphanius Magnus. ὄνυξ· ὁ λίθος ξανθὸς πάνυ ἔχει τὴν χροιάν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὀνυχίται ὁμωνύμως καλούμενοι, οἵτινες κηρῷ τῷ μελιχρόῳ εἰσὶ παραπλήσιοι. ἄλλοι δὲ πάλιν τὸν λίθον τὸν μαρμάρινον λέγουσιν εἶναι, ψευδωνύμως ὀνυχίτην καλοῦσι διὰ τὸ καθαρὸν τὸ λευκότητος. Qua vero occasione ordinem sacrum lapidum ἐπιζήτιον inverterint scribæ Græcanici ac Latini ad l. 6. Josephi de Bello patrio, ubi eousque devenero Deo faciente, amplius docebo. Hæc jam exiguo prorsus otio scripsi, & infra dignitatem *Thoracis Pontificii*, qui Principum nostrorum thesauris totis pretiosior merito steterit & fulgentior. BERN.

[s] Τούτῳ] Vocem τούτῳ (quæ deerat in *Editis*) inserui ex *MSS*.

[h] Σωσίσι] Σωσίσι *Big.* (σωσίσι *Coll. Vess.*) *Samb* & *Vat*.

[i] Τῷ ἐφωδῇ] Ita *Busb.* & *Hen.* τῷ ἐφωδ in *Editis*. τῷ ἐφόδῃ *Big. Samb.* & *Vat.* quod forsan à *Josephi* manu.

[k] Εστλὼς] Εντὸν μ καλ. *Hen.* Aliis omnibus ἐστλὼ μ καλεῖ). Scripsit potius Josephus ἐστλὼς καλεῖται. BERN. Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS*. qui infra habent ἐστλώλω.

[l] Σημείας] Vult dicere, ut reor, idem quod ἐστλὼ Hebræi vocant, Græcos appellare λόγιον, non quod eadem vis sit & origo vocis חשן apud Hebræos & λογίου apud Græcos. REL.

[m] Λογίου.] Λογεῖον *Big.* & *Samb.* sicut exemplaria plurima Bibliorum Græcorum. λόγιον *Baf. Gen. Hen.* & *Busb.* quinimo & רזיר i. e. Philo Judæus, & mille alii. Mox ἀκριβῶς δ' ἐσόδῳ *Big.* atque *Samb*. BERN. Id varie notat. Sed videntur Græci hoc λόγιον appellasse, quod per illud Deus responsa daret populo suo. Glossæ vereres. *Responsum*, λόγιον. Servius ad Æneid. IV. 146. *Apollinem cujus λόγια id est responsa*. λογεῖον hic habet V. C. in Josepho. REL.

[n] Εφώδ] Εφόδ *Big. Samb.* & *Vat*.

[o] Περιστοιχομένων,] Περιστοιχομένων *Vat*.

[10] *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus*,] Al. *& ne laxum sit quod inter annulos relinquitur, ejus futura filo hyacinthino firmata est*.

[p] Πεζουσιν] Πεζωνας *Vat*.

[q] Εκατέρωθεν.] *Baf.* & *Gen.* Aut ἑκατέρῳ si vis cum *Busb.* & *Hen.* aut ἑκατέρων ex MSS. cæteris. Supra σαρδόνυχες *Big.* & *Samb.* Reliqui per ο simplex. BERN. Εκατέρῳ *Busb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS*.

[r] Τὸν ἐστλώλω] Jam τὸν ἐστλώλω *Hen.* & *Busb.* recte. Quocirca hellenismus moduſque Flavii exigebant, ut supra restituerem ἐσ-

μεγέθ. καὶ κάλλει διαφέροντες, ὃ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμος διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ἔτι μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ὄντι τεττάρων διακείμενοι γραμμῶν, ἐνήσκηται τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτοὺς ἐκπεπιέρχεται πᾶς ἕλικας ἐντιθεὶς τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν ἔτως [s] πεποιημένον. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ [t] σαρδόνυξ, [v] τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δ' ἀνθρακα παρέχεται, καὶ ἴασπιν, καὶ σάπφειρον· ἡ δὲ τρίτη [x] λίγυρος μὲν ἄρχει, εἶτα δ' [y] ἀμέθυστος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔνατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτη δ' [z] στίχος χρυσόλιθος μὲν πρόκειται, μετὰ δ' αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, πλουτᾷ δ' ἔτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμηντο πᾶσι τοῖς Ιακώβου υἱῶν, οὓς καὶ φυλάρχους νομίζομεν· ἑκάστου τῶν λίθων ὀνόματι [a] τετιμημένου, κατὰ τάξιν ἰδίαν ἕκαστον αὐτῶν [b] γνήσεσθαι συμβέβηκε. τῶν οὖν κρίκων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὐτὸς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κρίκους μείζονας τῇ πέζῃ [c] τοῦ ἐσήνου, ὑπὲρ ἀνήκοντος πρὸς τὸ τραχήλου, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι πιθοῦσι, δεξομένους ἀλύσεις εἰρασμένας, αἳ συνῆπτον κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σπείραις ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις συνάπτουσαι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεστραμμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τῆς νωτιαίας πέζης τοῦ ἐφώδου. καὶ τοῦτο ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσήνῃ πρὸς τὸ μὴ διῤῥεῖν. ζώνη δ' τῷ ἐσήνῃ [d] περιερέρραπτο βάμμασιν οἷς προεῖπον μεμὰ χρυσίου προσφερής· ἡ περιοδεύουσα δεῖται πάλιν ὅτι τῇ ῥαφῇ, καὶ καταχρημένη. τὰς δὲ θυσίας [e] χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαδοῦσαι, πάντας ἐμπεδέχουσιν αὖ-

ζ. [f] Πῖλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, ὡδαμῶς ἐσθῆτος κοσμικῆς λαμπρᾶς, ὃν לה קדש Philologis Judæ ac Iſraelis, ἁγίασμα κυρίῳ ἢ τοῦ κυρίου LXXII. Interpr. *Sanctum Domino* apud Hieronymum Presbyterum, ſicut Optimus juſſerat Ex. c. 28. 36. aut Joſes Deuterota ſcriptum offenderat verſu unico in urbe Roma, vel duobus iſtis verſiculis קדש ליהוה, quod Thalmudiſtæ plures, Illuſtris Aaron ad *Semot* MS. & Maimonides in corpore Juris Judaici, ritu ſolenni ſtetiſſe autumant, extante cælatura, באותיות בולטות כרינר זהב *Gittin.* c. 1. aut in Arabico R. Aaronis באגרת אחרת באפראת. Nam ἐκτυπώσεις ἐν αὐτῷ ἐκτύπωμα σφραγίδος פתוחי חתם, imperat ipſe Dominus. Atque inde duabus, aut ſecundum S. Iarchium & A. Dioridam tribus vittis hyacinthinis, פתיל תכלת Ex. c. 28. & c. 39. πῶλα τεκίλετ utrobique numero minimo, *vitta hyacinthina* B. Hieronymo, חוטא תכלתא Onceloſo, Tiaræ alligabatur. Quin vero ea ſemper veneratio valuit inter Phariſæos hujus Corollarii tantaque ſuperſtitio, ut quicquid forte erratum eſſet circa ritus ſacros, excepto פנוקל *Exoleto*, præſente M. Pontifice ἐξιλάσκεσθαι τὸ πέταλον מרצה הציץ על המטא omnino creditum ac profeſſum, Maſſictis *Zebachim* c. 8. deſinente atque *Menaot* c. 3. §. 3. Hos enim docuerat Cathedra Moyſis, *Sacra Lamina* munitum Aaronem נשא את עון הקדשים, ἐξαίρειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἁγίων, Ex. c. 28. 38

Sin fides prior conceſſerit Flavio Joſepho, qui hæc ſæpius viderat, ſæpe tractaverat, charum Deo caput Ornamenta quatuor decorabant. Cidari adeo ſuper byſſina, μιτρέφετ & Chaldaico uſu μιτναφθα Ex. c. 28. 37. &c. c. 29. 6. verſionibus Arabicis tam Samaritarum quam Judæorum العمامة *Emama*, Tiara ut geſtant hodieque Examen Mohammedis, & in Paraphraſi Samaritica מעטפת *tegmen* & *amiculum* capitis, quod in Scholiis Romanis exponitur καὶ τὸ σαμαρειτικὸν πίλιον, ἤτοι καθ' ἑτέραν γραφὴν μίτρα: quomodo & LXXII. Int. מצנפת tranſtulerant Ex. c. 29. 26. ambigue: adſutus *Apex* ſeu *Pileus* hyacinthinus eminebat, πῖλος ἐξ ὑακίνθου Joſepho hiſtorico tam heic quam lib. 7 Bellorum, fortaſſean de Moyſis פארי הכנציות, qualis erat λόφος ὑακινθοβαφὴς Regis Suſiani apud Xenophontem. Verba autem ſacra Ex. c. 39. B. Hieronymus *Coronulas* vertit, Judæi LXXII. πλὴν μίτρας, שבח ſeu *decorem Tiararum* Onceloſi egregia Tranſlatio: atqui de *Vinculis hyacinthinis* eadem intelligunt Maſoretharum filii. Vel ſane eo animo ceperat Joſephus dictum Divinum Ex. c. 28. 37. ושמת אתו על פתיל תכלת *Poneſque is ſuper petchil techeleth*, ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ ὑακίνθου κλωστῆρος, quod de *filis* & *ligaminibus* defluentibus incongrue dicitur. Certum etiam פתיל inter alia *faſciam*, *bracleam*, *operculum*, סמם *Semam* aut in ἀρτηρίοις, planeque *Tutulum* ſignificare. Tum circa hunc *Coronæ aureæ* στέφανος χρυσοῦς noſtro Flavio, aut decentius apud Moyſen Ex. c. 39. 30. נזר הקדש (ציץ) *Nezer hacodes*, ἐπὶ πλατέλλῳ B. Hieronymo, R. Saadia, Samaritis, Syriſque modo adprobantibus, στέφανος ἁγίου: quanquam alii adpo-

ἰσθμὸς καὶ. pro ἰσθμὸν μ καὶ. *Eſſim* utrobique poſuit Epiph. Joſephus tamen Græce repræſentabat חשנא Syrorum atque jamdudum Solymitanorum. Onceloſus aliique Doctores malunt חושנא, ἰσθμὸς, ab ἰσθμὸν ſive *choſen* חושן primitivo. BERN.

* *Aurum vero illis circumdederunt*] *Aurum vero illis ſubtendi turpalas injungens texto, ſic factum, ut non diſcederent ab ſe invitem.* COCC.

[s] Πεποιημμένον.] Πεποικιλμένοις (*Coll. Voſſ.*) *Big.* & *Samb.*

[t] Σαρδόνυξ,] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* σαρδώνυξ. *Baſ.* & *Gen.* σαρδόνυξ. Is lapis l. VI. Bell. Jud. vocatur σάρδιος, cum Ss. Interpretum cohorte; quod paulo melius expreſſum videtur, ut diſtingueretur adeo ab Onyche שהם *Soham*, quo pectus humeroſque ſibi ornabat Pontifex. BERN. Σάρδιος *Joſepho* l. VI. *de Bello Jud.* & *Interpretibus* LXX.

[v] Τόπαζος,] Τοπάζιον LXX. De hoc aliiſque Lapidibus videſis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæſtiones *S. Anaſtaſii Sinaitæ*, p. 327.

[x] Λίγυρος] Λιγύριον (cum LXX) alibi appellat *Joſephus.*

[y] Ἀμέθυστος,] Ἀμεθυστος *Baſ.* & *Gen.* Poſteriores autem ordines pro ritu Græco recenſet Mattathiades Bell. l. 6. non, ut hic, à dextro in lævum more patrio. Putat adeo ad lineas, ἀχάτης, ἀμέθυστος, λιγύριον: ὄνυξ, βήρυλλος, χρυσόλιθος. BERN.

[z] Στίχος] Manuſcripta cuncta σίχος: Excuſa ſοίχος. Originis ſenſuſque unius vox utraque: *verſum* enim denotant. Poſthæc ἐπιτέτμηνται *Baſ.* & *Gen.* BERN.

[a] Τιμημένου,] Κεκοσμημένου *Samb.* ex induſtria. BERN.

[b] Γενήσεσθαι] Γεγονέναι. COCC.

[c] Τῆ ἐσήνῃ,] Ἐσθῆτι, ἤτοι *Samb.* ἐσθῆτος ἤτοι plures: & ſubinde ἀσφάλεια τῷ ἐσθῆτι, itemque ζώνη ᾗ τῷ ἐσθῆτι. Mox *Samb.* κ' ἀλύσεις. BERN.

[d] Περιερέρραπτο] Περιέῤῥαπτο *Big. Samb.* & *Hen.* περιέῤῥαπτο *Busb.* περιεπέρραπτο *Baſ.* & *Gen.* ſicut Joſephus tulit ſtudio Atticiſmi. BERN.

[e] χρύσεαι] *Samb.* χρυσέαι tot alii. BERN.

[f] Πῖλος δ'] Valet proſodia iſthæc *Samb.* & *Busb.* Cæteris πίλος ᾗ nimis acute. BERN.

† *Acceſſit demum ei convolutæ byſſi pileus,*] *Octavo.* Acceſſit demum capiti magni Sacerdotis, ſi Phariſæis credimus, profugis ſaltem atque ἀποστάταις, præter המצנפת *Miſnephet* Exod. c. 29. 37. convolutæ byſſi Tiaram, ut fuit cæterorum Sacerdotum, vel equidem humiliorem quam דמגביעות *migbaot* v. 42. qui ſunt *pilei acuti nautici*que, inſtar Dolbendæ Turcicæ (quod adſerunt propter גבע i. e. כבע Etymologicis nimis ſtudentes, Eſdraides, Maimonis filius in Grandi opere, Rabbinorum alii, omnino contra τιάραν ἐρέλω quam Primati ſuo imponit Joſephus:) etiam ציץ זהב *Lamina auri*, lata binos digitos (codice *Shabbat* f. 63. b. (quæ per frontem mediam (quippe Tephillarum gratia dicunt verpi קדש נראה בין ציץ) ad aures ambas Præſulis pertinens, nobiliſſimum titulum קדש ליהוה Pileus *Pontificis.*

qua-

qualis fuit cæterorum sacerdotum ante memora-

posite legerint ציץ נזר הקדש; quoniam Ex. c. 29. נזר הקדש i. e. זהרה القدس Samaritis, تاج القدس Judæis, τὸ πέταλον τὸ ἁγίας μὲ LXXII. Int. *Lamina Sancta* Hieronymo, כליל הקדש *Corona S.* in Paraphrasi Samaritica; vel ציץ solum propriumque significat, vel etiam quicquid P. M Tiaram ante poneque cingebat. Ita quidem cyrbasiam suam aureo diademate impeditam jactabat olim βασιλεὺς ὁ μέγας. Corona autem Archieratica ordine triplici fulgebat, calyculis quasi hyoscyami efflorescens, frontem præter sacram, aut maxime locutione Mosaica אל מול פני המצנפת על מצח אהרן i. e. Hieronymo interprete, *erisque super tiaram imminens fronti Pontificis.* Huic enim debebatur decus præcipuum & divinum, σεμνὸς Moysi legumlatori, quod est *foliolum* aut *bracteæ* melioris metalli, omnino טס שלזהב Judæis Scholæ Babylonicæ cod. *Shabbat.* & Paraphrastis Samaritanis: τεταλωὰν χρυσῶ Josepho Martathiæ, Doctoribus Alexandrinis πέταλον χρυσοῦν, *Lamina aurea* Hieronymo Epiphanioque inter Latinos, צפיחת מזהב Aaroni inter Carræos. Petalo autem sacro (quod etiam *pittacium*, عصابة *vittam* & *anadema* cum Criticis Judæorum Samaritarumque, aut כתר כהונה *Coronam Sacerdotalem* phrasi Talmudica atque *Corollarium* ex Plinio, ac *Mitram* ab Hesychio recte vocaveris) ad tempora viri summi porrecto, literis quatuor vocalibus Samaritarum scriptum fuerat 𐤉𐤄𐤅𐤄 nomen Dei proprium summeque venerandum. Hunc autem typum Josephi confirmat in vita Moysis facundissimus Philo, ubi ait. χρυσοῦν δὲ πέταλον ἀναδεῖ περὶ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν, ἑπτάκις ἔχον γλυφὴν ὀνόματος, ὃ μόνοις τοῖς ὅσια καὶ γλῶττα σοφίᾳ κεκαθαρμένοις ἐξεστιν ἀκούειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἀλλὰ οἱ πάντες τὸ ἀφθαρτον ἀλήθειᾳ τέτταρα γράμματα, ἃ τινουμὰ φησιν ὁ Θεολόγος ὄνομα [Unde Ex. c. 28. 39. juxta καθαρὸν adpingebatur in antiquis exemplaribus LXXII. Interpretum, sicut Hieronymus ad Marceliam, auctor prologi in Pentateuchum Arabicum Illustrissimi Laudi, & nostrorum Theologorum aliquot tuis oculis sunt experti, literis quidem Assyrii: ut post Esdram oportuit, non Samaritanis, יהוה seu Græcissante calamo ΙΗΗΙ.] καὶ εἰ μὴ τὸ πέταλον. (Ista est χρύσεος ς. Josepho) ᾧ καὶ μόνῳ τῶν ἀνθρώπων ἐξεστι χαίρειν. κιδάριν γὰρ οἱ τῶν ἐκεῖ βασιλεῖς, ἀλλὰ διάδημα ἐπὶ κεφαλῆς ἐφόρουν: non quidem *depressam* illi, sed omnino erectam cidarin gerebant, quod etiam de Pontificia adfirmat Flavius. Et alibi Philo, κίδαριν δὲ ἀντὶ διαδήματος ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ. δικαιῶν τὸ ἱερώμενον τῷ Θεῷ, κατ' ὃν χρόνον ἱερᾶται, πάντων ἐστὶν ἀπάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπερφυᾶ δὲ τὸ χρυσοῦν ἐστὶ πέταλον, ᾧ τὰ τετράγραμμα τὰ γλυφεῖσα γράμματα σεσφραγισθαι: ἐξ ὧν ὄνομα δ' ὄντως φησὶ μωσῆς [Pie ac perite hæc de יהוה omnium vocum pretiosissima & ἀρρήτῳ ut mox videbimus, Grandis Senatus Theologi tradiderant, & post illos Johannes initio Apocalypseos de eodem Etymo, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος·] ὡς ἀχοῖον ἀνὰ καθαρλήσεως θεσπισθὲν τι τῶν ὅλων. ἀσεμνία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαλότης καὶ ἴλιος δυνάμεις αὐτῶν. τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἀρχιερεὺς διακοσμητέος εἶναι τὰς ἱερουργίας· ἵν' ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους εὐχὰς τε καὶ θυσίας ποιητόμενος, συνεισερχηται (ô magnificum!) πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ, δι' ὧν ἐπιφέρει μιμημάτων. ἀέρος τὸ πορφυροῦν, ὕδατος τὸ βύσσινον, γῆς τὸ ἄνθινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, ἀφορᾷ τὴν ἑκατέρου μίξιν. καὶ κατ' εἶδος τοῖν δυοῖν ἡμιτρομερείοιν τὰς ἐπὶ τῶν ἀρραμμάτων σμαραγδους ἀδελφὰς, ἐφ' ὧν κατ' ἐκάτερον γλυφαὶ ἓξ. ἓξ ζωοφόρα τὰς ἐπὶ τῶν ἑτέρων δώδεκα λίθους ἐκ τριῶν καὶ τεττάρων σείρας· ἓξ συνέχοντες καὶ δοκοῦντες λόγῳ τὸ συμπαν, τὸ λογικὸν. ἀναλογίαν γὰρ ἓξ τὰ ἰσοῤῥοπον τῷ ἓξ κόσμῳ παρεῖ, ᾧ τελειοῦται τὰ ἀριθμῷ (lego potius λογῳ) ᾧ τε ἀμφοτέραν ἀμφοτεραίων καὶ χορηγίας ἀπὸ τοιούτων ἀγαθῶν. Mox addit M. P. βούλομαι τοίνυν εἰπεῖν. Digna hæc erant quæ rescires, vir Christiane, & ad Josephum opportune. Agit etiam de nomine יהוה Clemens, Scholæ Christianæ decus. p. 562. κύριος δ' ὁ εἷς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀνόμασται τετράγραμμος Ἀδωναῖος παλαιῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ τετράγραμμον, ὃ μόνοις κατὰ τοὺς ἀνὰ τὸν βάσιμον λόγους ἐξεστιν ἀκούειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἀλλὰ οἱ πάντες τὸ ἄφθαρτον ἀλήθειᾳ τέτταρα γράμματα, ἃ τινουμὰ φησιν ὁ θεολόγος ὄνομα [Pie ac perite hæc de יהוה omnium vocum pretiosissima & ἀρρήτῳ ut mox videbimus, Grandis Senatus Theologi tradiderant, & post illos Johannes initio Apocalypseos de eodem Etymo, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος·] ὡς ἀχοῖον ἀνὰ καθαρλήσεως θεσπισθὲν τι τῶν ὅλων. ἀσεμνία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαλότης καὶ ἴλιος δυνάμεις αὐτῶν. τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἀρχιερεὺς διακοσμητέος εἶναι τὰς ἱερουργίας· ἵν' ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους εὐχὰς τε καὶ θυσίας ποιητόμενος, συνεισερχηται (ô magnificum!) πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ, δι' ὧν ἐπιφέρει μιμημάτων. ἀέρος τὸ πορφυροῦν, ὕδατος τὸ βύσσινον, γῆς τὸ ἄνθινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, ἀφορᾷ τὴν ἑκατέρου μίξιν. καὶ κατ' εἶδος τοῖν δυοῖν ἡμιτρομερείοιν τὰς ἐπὶ τῶν ἀρραμμάτων σμαραγδους ἀδελφὰς, ἐφ' ὧν κατ' ἐκάτερον γλυφαὶ ἓξ. ἓξ ζωοφόρα τὰς ἐπὶ τῶν ἑτέρων δώδεκα λίθους ἐκ τριῶν καὶ τεττάρων σείρας· ἓξ συνέχοντες καὶ δοκοῦντες λόγῳ τὸ συμπαν, τὸ λογικὸν. ἀναλογίαν γὰρ ἓξ τὰ ἰσοῤῥοπον τῷ ἓξ κόσμῳ παρεῖ, ᾧ τελειοῦται τὰ ἀριθμῷ (lego potius λογῳ) ᾧ τε ἀμφοτέραν ἀμφοτεραίων καὶ χορηγίας ἀπὸ τοιούτων ἀγαθῶν. Mox addit M. P. βούλομαι τοίνυν εἰπεῖν. Digna hæc erant quæ rescires, vir Christiane, & ad Josephum opportune. Agit etiam de nomine יהוה Clemens, Scholæ Christianæ decus. p. 562. κύριος δ'. τὸ εἰς τὸ ἅγια τῶν ἁγίων παρὰ Ἑβραίοις ἀνόμασται τετράγραμμος Ἀδωναῖος παλαιῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ τετράγραμμον, ὃ μόνοις κατὰ τοὺς ἀνὰ τὸν βάσιμον λόγους ἐξεστιν ἀκούειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἀλλὰ οἱ πάντες τὸ ἄφθαρτον ἀλήθειᾳ τέτταρα γράμματα, ἃ τινουμὰ φησιν ὁ θεολόγος ὄνομα [Pie ac perite hæc de יהוה omnium vocum pretiosissima & ἀρρήτῳ ut mox videbimus, Grandis Senatus Theologi tradiderant, & post illos Johannes initio Apocalypseos de eodem Etymo, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος·] ὡς ἀχοῖον ἀνὰ καθαρλήσεως θεσπισθὲν τι τῶν ὅλων. ἀσεμνία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαλότης καὶ ἴλιος δυνάμεις αὐτῶν. τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἀρχιερεὺς διακοσμητέος εἶναι τὰς ἱερουργίας· ἵν' ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους εὐχὰς τε καὶ θυσίας ποιητόμενος, συνεισερχηται (ô magnificum!) πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ, δι' ὧν ἐπιφέρει μιμημάτων. ἀέρος τὸ πορφυροῦν, ὕδατος τὸ βύσσινον, γῆς τὸ ἄνθινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, ἀφορᾷ τὴν ἑκατέρου μίξιν. καὶ κατ' εἶδος τοῖν δυοῖν ἡμιτρομερείοιν τὰς ἐπὶ τῶν ἀρραμμάτων σμαραγδους ἀδελφὰς, ἐφ' ὧν κατ' ἐκάτερον γλυφαὶ ἓξ. ἓξ ζωοφόρα τὰς ἐπὶ τῶν ἑτέρων δώδεκα λίθους ἐκ τριῶν καὶ τεττάρων σείρας· ἓξ συνέχοντες καὶ δοκοῦντες λόγῳ τὸ συμπαν, τὸ λογικὸν. ἀναλογίαν γὰρ ἓξ τὰ ἰσοῤῥοπον τῷ ἓξ κόσμῳ παρεῖ, ᾧ τελειοῦται τὰ ἀριθμῷ (lego potius λογῳ) ᾧ τε ἀμφοτέραν ἀμφοτεραίων καὶ χορηγίας ἀπὸ τοιούτων ἀγαθῶν. Mox addit M. P. βούλομαι τοίνυν εἰπεῖν. Digna hæc erant quæ rescires, vir Christiane, & ad Josephum opportune. Agit etiam de nomine יהוה Clemens, Scholæ Christianæ decus. p. 562. κύριος δ'. τὸ εἰς τὸ ἅγια τῶν ἁγίων παρὰ Ἑβραίοις ἀνόμασται τετράγραμμος Ἀδωναῖος παλαιῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ τετράγραμμον, ὃ μόνοις κατὰ τοὺς ἀνὰ τὸν βάσιμον λόγους ἐξεστιν ἀκούειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἀλλὰ οἱ πάντες τὸ ἄφθαρτον ἀλήθειᾳ τέτταρα γράμματα, ἃ τινουμὰ φησιν ὁ θεολόγος ὄνομα

τὸν

ἀρχιερέα τοῦ μόνου, ἐπὶ τιμῇ καὶ σεβασμιότητι τοῦ θείου διατετάχθαι. ἐπὶ δὲ γράμματος τοῦ παρ' αὐτοῖς ἐπιγεγραμμένου ξένοις δέ τινι καὶ παρεπιγεγραμμένοις γραμμάτων τύπους (literis intelligit Samaritanas aut IIIII, an errat Patriarcha?) χαρακτηρίζοντες, οἷα δὴ μυστικωτέροις συμβόλοις αὐτὸ παρειπόντων. τεσσαρα δὴ τὰ γράμματα ἐπ' αὐτοῦ ἐπεγεγραμμένα αὐτοῖς ἐπονομάζεται. σὺ ἴσως τοίνυν, φασὶν, ὑπερέχει παρ' ἐκείνοις ἀρετασθαί τε τὸ θεῖον καὶ ἐνομίζειν· τοιγὰρ, τὸ ἄῤῥητον ὀνομα αὐτοῦ ἐπὶ χιλίων καὶ μάλιστα κοινοῖς σφραγίζεσθαι ἀκούοις. ὁ δὲ ἑκατέρῳ δόξαντος ἐπιτηδεύη ζημία. Dein, τὸ ὄνομα μὲν ὅπερ ἀπόρρητον ὂν ἐσήλωσα, τοῦτο νοῦ οἰκειώσασθαι δυσφωράμενος, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὤν. Exodi c. 6. 3. τοῦτο ᾗ ὄνομά μοι ἱεροφαίως λέγεται μόνῳ, ὃ ἐστὶ ᾗ τοῖς σωματείτας ἀοῖς. γνῶσθαι ᾗ καὶ γράμμασι τούτοις ἴσως ἀλφ καὶ ὑὰ ἦν. (Sic & Procopius. Scribes itaque ἰωὺ, ἢ pro εἰ seu *He*, ἑαῦ, ἡ: vel leges יהוה forma probabili *iaFe*, ex IV. elementis Græcis ἰωῦ ἀλφα ἑαῦ ἦν.) διὸ ὧν ἐκλύτως τὸ ἀνυσιμὸν τε καὶ τὸ ἀπελαστικὸν ἐστὶ. τοῦτο ᾗ τὸ ὄνομα καὶ τῷ ῥυζῷ πιθήλῳ εἰχαριζόμενον τῇ ἀχλιοφιλίᾳ ταινίᾳ θεομοῖς ἰσμεζόμενον, τὸ δὲ ἀχλιερως ἱερεῖς τε ἐκόσμησε τὸν πατρῷον, ἅμα μὲ φοβερὸν ἐς σεβάσμιον τοῖς ὁρῶσι δείκνυσι· ἅμα ᾗ ἐς πύρες ἐωμόν ἐστι δεῖν τὸ ἀπειθὲν σωματεῖον ἐς μακαριότητος ἀλλαττόμενον ὑπὸ τὰ γνῶσα ἐς ἄπιρ ἐστὶ τὸ μακαριστὸν καθαρεύειν. Hæc ille ad Amphilochium scripserat, Theodoreti Zetetica delibans. Sic vero Cyrensis ad Ex. c 6. Εφη γὰρ πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὤν. τοῦτο ᾗ [Fallere. Non enim Judæi ineffabile & ἀκαταύουσον putant ῥητὸν personæ primæ, sive אהיה *Ehieh*, ὑπάρχω: sed nomen sumtum à tertia substantialis verbi היה aut הוה persona יהוה. Ab istis enim personis, maxime à tertia accipere solent propria sibique vendicare Judæi, Syri, Arabes. Unde redarguitur vana indoles ac superstitio Pharisæorum Masorethorumque, qui suis vocalibus ultro animant nomen אהיה *Ehieh* Ex. c. 3. 13: verum verbi simillimi personam tertiam יהוה nullis quidem precibus, præmiis nullis recte audent pronunciare. Sonat autem יהוה vel *Jahaveh*, ut יעקב *Jaacob*; vel *Jahveh*, ut יקום *Jacom*: quomodo vult hinc contracta vox יה *Jah*, seu *ià* apud Hieronymum, Hesychium, Masorethas Judæorum, & per templa utriusque Religionis quotquot modulantur sacrum ἀλληλούια. Ita יהוה efferre didicerat ἰαὼ ipse Apollo Clarius, Diodorus Historicus, Valentinus & sibilans natio Ophianorum. Idem pollet *Jalo* B. Hieronymi. Sanchoniatho aliique Phœnicum idem numen appellitabant *Jehveh* seu *Jehevoh*, ut יהרם *Jeleros*, quod est *ià* Græcis characteribus Philonis; quanquam Theodoretus l. 2 Therapeutices ἰαὼ legerat apud locum insignem Porphyrii. Adhæc dices *Ihveh* instar יגלה *Igleh* & יחוה *iyiè*, aut *Jeheveh*, typo *Jechezeh* יחזה, aut *Jehveh*, ut ab אהיה *Ehieh*, secundum vocalionem Masorethorum Ex. c. 3. quod ὁ ὢν redditur à LXXII. Judæis & à B. Johanne Theologorum Christianorum principe. Vel Samaritarum ritu cantillabis *Jahveh* aut *Jahaveh* exemplo יחנה *Jachaneh*; ἰαὲὲ idem Græci enunciant gutturi suo parcentes: aut *Johavve*, modo יחוה *Jehavve*, de quo ambigebant olim Talmudistæ. Vel placebit *Joveh*, ut יאמר *Jomer*; aut *Jovah*, ex formis יאבד *Jebad* & ישירה. Vel denique instar numinis ejus æterni, ita nomen Dei tempora omnia in se contineat, Abenesdra & Bechæo Allegorista probantibus, proferaturque *Jehovah*, quasi ex יהוה הוה יהוה conflatum, i. e. ὁ ἐστὶν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος· quod olim inscriptum fuit fano Saitico, & adhuc legitur in Apocalypsi Sacra: aut pro auribus Atticis ἰωνικῶς ac ἰωὲὰ, & Latine *Jova* seu *Jovah*. Stulte autem faciunt, qui inde *Jovis* appellationem arcessunt. Verum enim, ut ὄυγος *Jugum*, ita dicitur in Latio interpolatis jamdiu vocibus Creticis, διὸς βάλανος *Juglans*, δὲς *Fis Jovis*, διῖ vel θεὸς δὲς *Dionis*, δεὺς παπᾶς *Jupiter*, ὀὺς πατὴρ & διῖ πατὴρ *Diespiter*, ζὰν & δὰν *Janus*, διάνα *Jana*, διώνη *Juno*, & horum similia, de quibus nostri Grammatici sed & veteres rarissime cogitarunt. Lectionem autem *Jova* seu *Jehova* mire confirmant nomina sacra, quibus incurrit dissyllabon Divinæ appellationis, ut יהושפט *Josaphat* ἰωσαφὰτ Græcis Interpr. Veteris Novique Testamenti, quod est Hieronymo *Dominus judicavit*, θεόκριτος, aut Philone & Eusebio explicantibus κρίσις κυρίου. יהוידע ἰωιαδὲ, *Joiadahe* Hieron. i. e. θεογνώστος, seu θεοῦ γνῶσις Philoni. יהוהם ἰαθμὲ, apud Hesychium ex SS. Patribus ἰαὼ στερέωσα. יהוחנן ἰωαννης *Domini gratia*: unde leges in eodem Lexico ἰωάννης, χάρις κυρίου, ὁ ἐλεήσας ὁ κύριος, pro vulgato ἰαὼ, χάρις ἢ ἐλεήσας. יהורם & ירמיהו *Ieheram* & *Jeremiahu*, ἰωρὰμ & ἰερεμίας, utrumque Hieronymo interpreti *excelsus Domini*, à *Deo promotus*. Ita יכניהו & יהויכין *Jeconiahu* seu *Coniahu* & *Jehoiacin*, i. e. θεὸς κατηύθυνε, θεοτόκος, Eusebio & Hieronymo *Præparatio Domini*: cum centum aliis. Unde Galatinus f. 48 יהוה, *non Jova, ut quidam ex nostris ajunt, nec Jeova, sed Jehova, sicut scribitur cum apicibus & punctis, ut ipse Capnio optime nosti, pronunciandum est: quamvis Judæi illud pronunciare ut scriptum est, non audeant.* Porchetus tamen hoc prior efferebat f. 75. *Juhovah*, ut *Juhudah* crasso more. Redeo ad Theodoretum.] παρ' ἑβραίοις ἄῤῥητον ὀνομάζεται. ἀπτίστη γὰρ αὐτοῖς τοῦτο ἀλλὰ τὰ γλώττης φθεγγόμενον. γράφεται ᾗ ἀλλὰ τὰ τετράγραμμον (ita Scholæ Babylonicæ f. 71. Ciddusim שם בן ד אותיות) αὐτὸ λέγεται· τοῦτο ᾗ καὶ τῷ πιθήλῳ ἐπιγέγραπται τῷ χρυσῷ, ὃ τῷ μετώπῳ ᾗ ἀρχιερέως ἐπιλάμπει, τὴ τιμίᾳ τὰ κεκαλλισμένον. καλεῖσι ᾗ αὐτὸ σαμαρῖται μὲ ἰαβὲ, ἰωβὲ ᾗ ἰαὲ, vel ut monstrant libri Pembrociani ἰαιά. Confusa sunt hæc. Cuthæi enim *Jahve* enunciabant augustissimum & in Lege perfrequens nomen Dei 𐤉𐤄𐤅𐤄, & cum hi tum Judæi omnes suis vocalibus efferebant אהיה sive verbum sive nomen

à

τὸν δὲ συνερραμμένον ἕτερον ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμέ-

tus: ſuper ipſum vero & alius erat conſutilis ex hya-

à Deo aſſumtum *Ehieh*, vel *Eie* Maſoretharum veterum, quorum ex ore pendebat Hieronymus v. Epiſt. 137. aut *Ahiah* ex Bibl. Syriacis ad Ex. c. 3. 14. quod eſt literis Græcis ἀια, & interpretanti ἰαώ. Nonnulli tamen vel apud Theodoretum legunt, ἰαβὲ ὁ ἰαὼ· ὃ μεθερμηνεύεται ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος. Legerat autem ille Euſebii Παραφρασάλλω l. 11. p. 519. ubi ait Doctor Cæſarienſis, ἐπεὶ καὶ τὸ ἱερὸν φωνήεντον τοῦτο ἐπὶ τινι τῶν συμφώνων, μιᾶς τινος ἀπορίᾳ ἢ παραγωγείας ἀφεῖκεν ἡ φωνήεσσα· [Hierophantæ quidem Ægyptiorum. Paria enim de illis tradit Demetrius libello περὶ ἑρμηνείας. Ἐν αὐτῷ γὰρ καὶ τὰς θείας ὑμνῳδίας ἀπὸ τῶν ἑπτὰ φωνήεντων οἱ ἱερεῖς, ἐφ' ἑξῆς ἀχούσης· καὶ αὖθις αὖθις καὶ ἀνὰ κίθαριν, τὰ γράμματα τοῦτον ὁ ἦχος ἀκούσῃ· ὑπ' ἀφωνίας. Nihil enim promtius fuit hac muſica. Inde inter Cantica Notkeri aliorumque Eccleſiaſticorum paſſim reperias modum *Euovae*.] ἰὼ ἀπὸ τεσσάρων στοιχείων [יהוה, aut Græce ιαοι voce παν ἐμμελὲς.] ἱερέων παῖδες σημειούμενοι. [Quocirca Anaſtaſius de nominibus Divinis agens, καὶ τὸ ἀφθογγημα τρία, ait, ὧν ἐστι τὸ τετραγράμματον ἰαὼ ἢ ἀδὰ ἢ, יהוה, ὁ θεός.] ἐπὶ τὰ ἀνωτέρω ἢ θεῖα δυνάμεως κεφάλαιά τινες, ἀλεκτόν τι τοῖς πολλοῖς καὶ ἀπόῤῥητον τοῦτ' εἶναι παῖς ἀπὸ πατρὸς εἰλαφρύνει. [Ut licuit ex cautela Phariſaica maxime poſt everſas Solymas.] Καὶ τὸ παρ' ἕκαστοι ἢ σοφῶν ἔστι οἱσὶ ὑπόθεσις τὸ τοῦτο μαθὼν ἰώιξατο, ἀδύτῳ δὲ ἔπεσι φησας· Ἔστω μοι φωνήεντα θεοῦ μέγαν ἄφθιτον αἰεὶ γράμματα. Poſtquam enim Græce ſcribere didicerant callidum genus ſacerdotes Ægyptii, ſeptem planetas celebrabant tot vocalium modulatione α ε η ι ο υ ω, tonoſque adeo χέλυος ἀφθίτου repræſentabant. Nimirum uc Porphyrius commentatur ad Grammaticum Thracem, tribuitur α σελήνῃ, ε ἡλίῳ, η ἀφροδίτῃ, ι ἑρμῆ, ο ἄρεϊ, υ ζηνὶ, & ω κρόνῳ, ex ſchemate Pythagoræ & Chaldæorum: aut potius cum Ægyptiis & Platone α σελ. ε ἡλ. η ἑρμ. ι ἀφρ. (vel alterne ex libro vetere ἀεὶ κόσμῳ, η ἀφρ. ι ἑρμ.) ο ἀρ. υ διΐ, ω κρ. Alium licet ordinem ex ſuperſtitione Mithraica ſed & Ophiana olim notavit Celſus, fidei noſtræ acerrimus hoſtis, v. p. 290. Orig. Sex quidem Ægyptios veteres vocalibus literis fuiſſe uſos credo more Hebræorum; dubito de ſeptima, niſi illa eſſet Ωορ. Imo hoc Oraculum Ethnicum deſideratur in MS. cod. quem ſervat in hac urbe Collegium Joannenſe, nota mihi domus & chariſſima. Similiter doctiſſimus Hieronymus ad Ezech c. 6. *Quando duo* Domini Domini *juncta ſunt nomina*, (ita Ezech. c. 16. & paſſim אדני יהוה, quod eſt ἀδωναϊ ἐλωιμ, Jonathani & Maſorethis enunciantibus, atque τοῖς ὁ. ἀδωναϊ κύριος, huic denique Hieronymo *Dominus Deus*) *prius nomen* (אדני) *commune eſt* (ſicut Gen. c. 18. 12. & 1 Sam. c 26. 19. Phariſæis adeo dictum הכינוי ἐπώνυμον, Miſſicta *Sota* c. 7 §. 6. & T. B. f. 38. titulo eodem, & T. Jeroſ. f. 25. a. *de Senatu*) *Secundum* (יהוה) *proprie Dei*, [Idcirco vocatur ſimpliciter השם το ὄνομα, apud Deuterotas *Synhedrin* c. 7 §. 5. & *Sota* c. 7. §. 6. & in ſcholis Babyloniis *Sota* f. 38 & inter Doctores Urbis f. 25 a. *Synhedrin* שם המיוחד ושם הכפורש i. e. ὀνομα ἐξαίρετον καὶ ἴδιον. Vide Siphre f 7. c. & Maimonidem *More* l. 1. c. 61, 62. & Eſaiam vatem c. 42. 8. & ex minoribus Oſeam c. 12. 6. Ambo autem illi imitantur Moyſen omnium poetarum præſtantiſſimum Ex. c. 15. 3. & c. 3. 15.] *quod appellatur* ἄῤῥητον *i. e. ineffabile* [Suis quidem literis à nemine vel Sacerdotum proferendum extra Ædem Solymitanam, ſed potius cognominatim, ſono ἀδωναϊ: ut de יהוה reverentia cavit antiqua διάτρεσις *Sotæ* c 7. §. 6. adeoque extincto dudum ſacerdotio Judaico haud fandum amplius. Exſortem ideo quemque dixit æternæ vitæ Abbas Saul Maſſictæ *Synedrin* c. 11. §. 1. והזונה השם כאותותי. Ubi opportune adnotat R. Menas T. H. f. 28. b. Cuthæos prolati profanatique יהוה nominis teneri. כנון אלין כותאי דמשתכינין, neque minus apte ſed conciſe de proprio nomine ὃ ὄντος Jacobus Achæ, נכתב ביור הא ונקרא באלף דלת: *ſcribitur quidem* per *Jod He*, i. e. יהוה: *legitur vero jocundum Aleph daleth*, ſive *Adonai* אדני. Conſules etiam *Peſachim* f. 50. a. *Cidduſim* f. 71. a. T. B.] *& quod ſcriptum fuit in Lamina aurea, quæ erat in fronte Pontificis.* Idem ad doctiſſimam fœminarum Marcellam, *Nonum Divinorum nominum*, τετραγράμματον, *quod ἀνεκφώνητον i. e. ineffabile putaverunt aliqui, his literis ſcribitur* Joth, he, vau, he: *quod quidam non intelligentes propter elementorum ſimilitudinem, cum in Græcis libris* (ſubinde in Syriacis Arabicisque, ut Gregorius Arabſque *Laudinus* teſtantur) *repererint* ΙΙΗΙΙ فبغي *legere conſueverunt.* Idemque ad Eſ. c. 26. 4. In Hebraico tria habet nomina (יה יהוה צור) *Sour, Adonai, Ja*, quorum aliud *inviſibilem* (*vel* invincibilem) aliud *ineffabilem*, aliud *robuſtum* ſonat. Euſebius etiam de v. 9. ψ. 91. κύριε ἐλπὶς μου· τὸ κύριε ἀβ ἢ τετραγράμμου ὀνόματος (יהוה) οὐ τῷ ἑβραϊκῷ φέρεται· ὅπερ ἀνεκφώνητον εἶναί λέγουσι ἑβραῖοι πᾶσαι, ἐπὶ μόνῳ ἢ θεῷ παραλαμβάνειν εἰώθασιν. ἡμεῖς ἢ ἐπὶ τὴν ἢ λόγου ἀκρίβειαν οὐ πλείστως κείμενον γραφῆς ἀποπεδείξαμεν p. 435. Dem. Evang. Iterum vero peccat Præſul Cyrenſis l. 5. nugarum hæreticarum p. 260. τὸ ἢ αἰὲ (malo ἰὰ i. e. יה) τὸ ὄντα. τοῦτο iterum interpolo, τὸ ἢ τετραγράμματον) καὶ ἀνεκφώνητον ἰῶ παρ' ἑβραίοις. σαμαρεῖται ἢ ἰαβὲ (imo ἰαβὲ) αὐτὸ λέγουσιν ἀγνοοῦντες τὸν ἢ ῥηταῖον δύναμιν. Nec immunis videtur Adamantius ab inſcitia p. 297. adverſus Celſum, ubi ait, οἱ ἢ ὀφιανοὶ ὅτι τὰ μάγικα νοήσαντες, ὅτι τὰ τοῦ θείου γράμματα ἀγαπεύουσι, παντ' ἔνδυμον κατὰ μὲν μαγείας (minime gentium. Hebraica enim ſunt & hæc nomina, non Perſica, non Ægyptiaca, quod voluit Cl. Salmaſius) τὸ ἰαλδαβαὼθ (quod eſt in ſicco ore *Elohe Sabaoth* אלהי צבאות i. e. ἀδωναϊ δυνάμεων LXXII. Judæis, aut ſeniori τῷ πρώτῳ, κύριος σεραφίν. Theodoreto alicubi ἰαδαβαὼθ, יה צבאות, idemque corrupte dicitur

Σαυβαβαὼθ in Diagrammate Celſi. Verum de his alibi liberalius.) καὶ τὸ ἀσάφατον forte השמים, ὑψίστου Celſo p. 18) καὶ τὸ ὠρώθιον. (i. e. אור, quod ex Oratione Ophiana p. 297. ſatis conſtat.) ἀπὸ ἢ τῶν ἑβραϊκῶν γραφῶν ἰαωὶα (lege ἰαω ἢ αἰὶς, vel ἰα cum Grotio) παρ' ἑβραίοις ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ σαβαὼθ καὶ τὸ ἀδωναῖον, ἢ τὸ ἐλωαῖον. τὰ ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν ληφθέντα ὀνόματα ἐστὶν ἢ ἑνὸς θεοῦ. ἅπερ μὴ συνιέντες (imo ex induſtria ut ſemi-Judæi poterant) οἱ ἐχθροὶ θεοῦ, ὡς ἢ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν, φήθησαν ἄλλον μέν εἶναι τὸν ἰαὼ, ἕτερον ἢ τὸν σαβαὼθ, ἢ τρίτον πρὸς τούτοις τὸν τὸν ἀδωναῖον, ὃν λέγουσιν αἱ γραφαὶ ἀδωναΐ· ἢ ἄλλον τὸν ἐλωαῖον, ὃν οἱ πρῶτοι ὀνομάζουσιν ἑβραῖοι ἐλωΐ, l. ἐλωΐμ. Suaſit autem reverentia numinis Divini ac Benedictionis Sacerdotalis, tum etiam varia illa, quam ſupra vidimus quadriliteri יהוה enunciatio, ne proprium Dei nomen per ora plebeia jactaretur: ſed ante tempora Alexandri M. vel ut Phariſæi loqui amant, ab obitu S. Simeonis (v. cod. *Joma.*) ejus loco veniret titulus Domini ἀδωναϊ, aut quod Juſtiſſimus ille Pontifex maluit, formula *Adonai Elohe haſabaoth* יהוה אלהי הצבאות. Sic enim interpretor nomen διαδεχαγράμμου, quod commemorat Talmudum, Maimonides vero & Bechæus haud recte perceperunt. Acceſſit etiam Interpretibus LXXII. alia cauſa, mollities linguæ Græcæ, quæ ne dimidiam partem Divinæ vocis יהוה exprimi ſuſtineret; inde illi & Apoſtoli Domini noſtri κύριος, aut vulgi modo illud ἀδωναϊ reddiderunt ubique S. Librorum. Ita tres Judæi ſub Antoninis, ita cæteri hucuſque Judæi. Quoniam vero admodum diligenter de ſanctiſſimo nominum egit Moyſes Maimonis in מורה, eo lectorem meum ablego. Conſtat autem ſupra cæterum ornatum Aaronis Coronam Nomine tanto inſignitam inſcriptamque merito deprædicaſſe virum Eccleſiaſticum c. 45. 10. πέταλον χρυσοῦν ἱσταίνω κισσέρεως, (quomodo & Joſephus voluit,) σφραγὶδος ἁγιάσματος, καύχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος, ἐπιθυμήματα ὀφθαλμῶν κεκοσμημένα. ἑβραῖα, ἃ οὐτε ὁ γένος τοιοῦτος ἐως αἰῶνος. De eiſdem Sancti capitis decoribus Origenes Homiliarum Leviticarum ſexta paſſim legitur, *Adhuc ornatus addendus eſt, neceſſe eſt ut accipiat etiam Coronam. Propterea accipit primo Cidarin, quod eſt vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum. Et poſthæc imponitur ei Mitra. Ante faciem i. e. à fronte Pontificis Lamina aurea ſanctificata, in qua ſculptum dicitur vocabulum Dei.* Et mox diſcrete cum Joſepho, *Mitra tibi & Lamina aurea caput coronet &c.* Sic ergo ſtetit coram Deo Summo Summus ejus Sacerdos, totius gentis Hebraicæ typus, longe venerabiliſſimus mortalium, veſtibus octo ſplendidioribus (בגדי זהב *Iomæ* c. 2.) exornatus, Brachis, Tunica ſtricta, Baltheo, Pallio, Ephoda, Logio, Tiara, & Lamina: vel juxta Moyſen & Joſephum, המכנסים הציץ המצנפת החשן האפוד המעיל האבנט חכתנת. Ordine eodem apud Flavium in Originibus Belliſque patriis, ipſiuſque defloratores, quam apud Maimoniden c. 10. *Supellectilis ſacræ* ex Doctoribus Babyloniis ad *Iomæ* c. 2. & 3. obſervato. Nam Judas Princeps c. 7. §. 5. ejuſdem codicis ex fortuito ordinem turbavit. Has equidem veſtes Romani rerum domini Judææ obſequentis pignus pretiumque meritum aliquandiu obſervabant. Tantum etiam decus in Bacchum ſuum transferri voluit Plutarchus, ſed Aaronis manifeſta injuria. Deſcribitur adeo l. 4. *Sympoſ. ἐνδύεται δὲ ἐν χειρίδας, μιτροφόρης τε περσικὸν ἐν ταῖς ἑορταῖς* (præſertim in Oſchophoriis,) ἐφ' ὑποδέσεως χρυσόπαστος (ita hic Sophiſta dehoneſtat Ephodam Sancti Præſulis) ἐπιμάλλος· χιτῶνα ἢ ποδήρη φορῶν τὴν (המעיל) ἐφ' ποδήρεις, quos tamen in Templo nullus geſtabat: unde veriſimilius ſubſtituas ποδήρη φορῶν κροσσωτὸν aut θυσανωτόν. Pergit enim Plutarchus de eadem Tunica, κάδωνες ἢ πολλοὶ καλακὶ (καὶ) τὴν ἰσθῆτος, ὑποκομπεύοντες ἐν τῷ βαδίζειν. Quapropter ritu merito ſe ſubmiſit humani generis ſanguiniſque contemtor Alexander, cum viderat olim Jadduam præ Judæis ἐν τῇ ὑακινθίνῃ ἐφ' ἁλουργοῦ στολῇ, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἔχουσα τὸν κίδαριν, ἐφ' χρυσοῦ ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ ἢ θεοῦ ἐγέγραπτο ὄνομα ἐφ' ἁγιοτέλων μόνῳ, ἁγιστικωτάτῳ τὸ ὄνομα (יהוה, השם, ἤτοι) ἐφ' ἱερείᾳ πρῶτος ἠπάτησε. BERN.

ἢ Υπὲρ αὐτὸν ἢ συνερραμμένον] Ὑπὲρ αὐτὸν ἢ συνερραμένον *Baſ. Gen. & P. Comeſtor.* ὑπὲρ αὐτὸν ἢ συνερραμμένος *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sic autem Flavius libro penultimo Bellorum de eadem mitra, τὸν ἢ κεφαλὴν βυσσίνῃ μὲν ἔσκεπτο τιάρᾳ· κατέσκεπτο δ' ὑακίνθῳ. περὶ ὧν χρυσοῦς ἄνω ὧν στέφανος, ἐπέτυπτο φέρων τὰ ἱερὰ γράμματα· ταῦτα δ' ἦν φωνήεντα τέσσαρα. Veriſſime. Verbis idem ſuis Rufinus interpres: *Caput autem byſſinus tiaras tegebat, hyacinthis coronatus. Et circa eam alia corona erat aurea ſcripta ferens ſacras literas, quæ ſunt quatuor elementa vocalia.* Parcius autem quam vellem argumentum illud tractat frater Rufini non cariſſimus. *Octava eſt Lamina aurea, id eſt Sis zaab*, ait ille ad Fabiolam ſuam, *in qua ſcriptum eſt nomen Dei Hebraicis quatuor literis* Joth, He, Vau, He, *quod apud illos Ineffabile nuncupatur. Hoc ſuper Pileolum lineum & commune omnium Sacerdotum in Pontifice plus additur, ut in fronte vitta hyacinthina conſtringatur, totamque Pontificis pulchritudinem, Dei nomen* (editum fuit *Dei vocabulum*) *coronet & protegat.* Huc etiam pertinet Allegoria Procopii Sophiſtæ, *Hæc capitis ornamenta* Exodi c. 28. 36. *ſiquis & alium requirat ſenſum, oſtendunt repoſita eſſe illis qui pie vixerint, coronam inenarrabilibus ſculpturis expolitam & exultam.* Quinetiam à lectione Moyſis atque Joſephi inſtructus hæc ſcribere potuit Theodoretus Quæſt. 60. in Ex. de Papa Hebræo. ἐπίκειτο ἢ τῇ κεφαλῇ πέταλος τὸ μετώπου, ᾧ μίτρα εἶπον οἱ ὁ'. (Ex. c. 39. 28. פארי תכונתיו) εἶχε ἢ ἐν μέσῳ πέταλον αὖτη χρυσοῦν, ἐγγεγραμμένον ἔχον ἢ θεοῦ τὸ ἄφραστον ὄνο-

Corona *aurea frontem cingens.*

hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exsurgunt calyculi aurei, similitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, sed quam Græci rei herbariæ periti Hyoscyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen nihil amplius de ea sciverint; iis, qui ita se habebunt, eam non piget describere. Planta quidem est quæ sæpe in altitudinem crescit ultra tres palmos, buniadi similem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparaverit) folia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipsis arcte adhærentem. vestiturque tunica quadam quam sponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea est magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non absimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima sui parte alterum sphæræ

μα, ὁ καλεῖσιν ἱερεῖοι τετράγωνον. εὐλάβειαν ἢ τ λαὸν παιδιάν ὁ διαπότης θεὸς, δι' αἰνίγματος τοῦτο ἐπέδειξεν· ἐπιγράψεις αὐτὸ φησὶν ἁγίασμα κυρίῳ. Deinde inter Anglos Beda ait de Tiara Pontificis sui hæc talia testari Josephum: *Pileum autem similiter operatum habet Pontifex, sicut cæteri Sacerdotes, & alium consutum ex hyacintho variatum. Circumdatur autem ei & aurea Corona tribus vicibus facta, supra quam adsurgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbæ quæ apud nos Acharo nuncupatur, quam Græci Hyoscyamum dicunt. Paulo post descripta eius mirabili varietate subintulit dicens, Habet autem florem similem plantagini, & per circuitum tota Corona his floribus est cælata ab occipitio usque ad utrumque tempus. In fronte vero hoc idem non habet: sed Lamina est aurea, quæ sacris literis Dei nomen habet inscriptum.* Supra enim dixerat venerabilis Saxo, *Sanctum autem Domini* (quo pro Comestor posuit *Aioth Adonai*, non *Codes Adonai*) *quod in lamina sculpi jubetur nomen ejus & venerabile* (lego *Inenarrabile*) *significat: quod apud Hebræos quatuor literis vocalibus scribi solet, hoc est, Joth, Ee, Vau, Ee. Cujus interpretatio lingua eorum Ineffabile sonat: non quia dici non potest, sed quia nihil de eo dici digne potest. Hæc quidem de secundo velamine & coronis Pontificum aureis Sacra Scriptura tacere videtur. Coronarum vero breviter fecit in sequentibus mentionem, dicens, Et mitras cum Coronulis suis ex byssо. Poterat quidem intelligi utrasque ex byssо factas esse, si non Josephus Coronas esse aureas designaret; qui stante adhuc Templo & Legali observantia celebrata, cum esset de genere Sacerdotali, facillime potuit modum Sacerdotalis instrumenti, non tantum legendo sed & videndo cognoscere.* Sic Nostras. De eodem ornamento maxime ex Josepho differit Nicolaus Ex-Judæus, *Erat mitra* (quæ communius Tiara vel Insula dici potest, specialius Cidaris, nisi fallatur P. Trecensis,) *hyacinthina, posita in capite summi Sacerdotis super aliam mitram byssinam: habens in inferiori parte semicirculum aureum pulchre fabrefactum, procedentem ab occipite ad utramque aurem. Ultimum ornamentum erat Lamina aurea, pendens in fronte summi Sacerdotis, ligata cum mitra filis hyacinthinis, in qua erat nomen Domini tetragrammaton inscriptum. Nec erat facta ad modum lunæ corniculatæ, ut dicunt aliqui, habentis cornua superius & convexum inferius: sed ad modum Coronæ, unde & Corona vocatur in Litera. Non tamen erat Corona perfecta, sed solum protendebat ab aure in aurem, transiens super frontem, ut dicunt Josephus & R. Salomo: ita quod ipsa cum semicirculo prædicto, quod erat in parte posteriori capitis, faciebat coronam perfectam.* Hucusque Nicolaus. BERN. Ita *Bas. G.* & *Petrus Comestor.* nec aliter *Josephus* ipse lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* τὸ αὐτὸν ἢ σων.

h Περιέχει] ἢ σέφανος] Sic *Big. Bas. G.* & *Epiphan.* in *reliquis* περιέχει] σέφανος.

i Χρυσοῦς, ἐπὶ πτισσοειδίαν κεχαλκωμένος·] Apollonius Sophista lexico inedito Iliadis & Odysseæ (vide Montfauconii Bibliothecam Coislinianam pag. 465.) χάλκεα. Συνήθως τὰ ὅπλα καὶ τὰ ὑπ σιδήρου λεγόμενα ἐπὶ δ παλαιῶς χρήσεως· καθ' ὃ τ Ησιόδου

Χαλκῷ δ' εἰργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Διόπερ χάλκειον εἶχον καίπερ σιδηροῦν ἔχον τὸν αἰχμὸν, καὶ χαλκεὺς καὶ ἔτι νῦν ὁ σιδηρουργὸς καὶ ἐργαζόμενος. Ομηρος ἢ καὶ τ χρυσοχόον λέγων ὅτως

——— Ηλθε δ' χαλκεὺς
Οπλ' ὑπ χερσὶν ἔχων ———

Ærea. *Ita solet arma appellare etiam quæ Ferrea erant, ob antiquum usum: nam veteres teste Hesiodo,* in ære operabantur nec ferrum nigrum erat. *Inde est quod* χάλκειον *dicatur telum etiamsi ferream habeat cuspidem, & χαλκεὺς faber ferrarius. Homerus etiam illum qui in auro fundendo versatur ita nuncupat his verbis:* venit χαλκεὺς arma manibus gerens REL.

k Επὶ πτισσοειδίαν] Επὶ πτισιδίαν *Samb. Hen.* & *Busb.* sensu sonoque haud diverso, ut Græci nunc audiunt. BERN.

l Τῇ σακχάρῳ] Rescripsi τῇ σακχάρῳ ex libris *Hen.* & *Busb.* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis Bigotianæ. Longinquius absunt τ ἀκα. aut τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci*, & τῇ σακχάρῳ *Bas.* & *Gen.* Remotissimum vero quod *Epiphanius*, & ab illo *Beda*

Petrusque Scholastici legerant, *Similis herbæ, quæ apud nos* Aechoro *nuncupatur.* Venit enim inter herbas veneni ac vesaniæ *Hyoscyamus* sive *Bengus* (i. e. τὸ φίτυ) Avicenna, Serapione, & in Simpliciori medicina Beitarida & Abengesla attestantibus. Unde in Lexicis Ægyptiacis, ⲃⲟⲥⲕⲩⲁⲙⲟⲥ, البنج وهو السكران, *Apollinaris refertur inter toxica & cicutas.* Quocirca σάκχαρον Josephi haud alia est, quam planta illa temulenta Syrorum minimeque sobria شوكرونا *Shacruna*, Arabumve شوكرون *Shaucruno*, & correctius *Sucarran* سوكران (à שכר seu سكر, μεθύσκω, ⲃⲟⲥⲕⲩⲁⲙⲁⲥ Pherecrati,) κώνειον, aut herba quævis *phreneſin & ebrietatem* i. e. سكر *Sacar* inducens. Idem docuit Galenum & mille alios doctores Botanicus Anazarbensis libro 4. luculentissimi operis, de Hyoscyamis nigris subflavisque: ἀμφότεροι ἢ ἔτοι μανιώδεις ὑπάρχειν καὶ καρηβαροῦσι, quod est Plinio Metaphrasta, *insaniam gignentia capitisque vertigines.* Idem de herba hac fanatica monuerat ante illos omnes Xenophon. Alibi etiam Plinius affirmat de hoc frutice Alcidæ, sane furentis, *Natura vini, ideoque montem caputque infestans*, quod est ipsum سكران. Videtur adhuc Pandectes ille Naturæ ab Herbariis Arabum l. 25. c. 4. scripsisse *Altercum*, atque itidem defloratores ejus Largus & Apuleius, pro voce vera السكران *Alsecran*, aut *Assecran*· quamvis doctissimus Rhodius *Venenum hoc* (sic nominant illud Hispani, eademque ex malitia *Belinuntiam* Galli) hodieque Arabibus dici *Alteric.* Quandoquidem vero Prophetia furor quidem esse apparet, idem frutex *Apollinaris* vocatur, & πυθώνιον, atque ⲥⲓⲟⲥⲕⲩⲁⲙⲟⲥ inter Græcos: pariterque Hierophantarum Ægyptiorum dialecto σαφθὼ, Dioscoridis & Apuleii falsorum testimonio non falso, tanquam *Planta Divina*, CO4†, quod Syrus diceret שמש דאלהא θεῖον ἔρν Quippe σὸ Ægyptiis φύτευμα, & φθὰ summum Numen significare, certum equidem, si non notum satis. Hinc jam pergo, quo me ducet Flavius. BERN. Ita *Bernardus* ex *Hen.* (*Coll. Voss*) & *Busb* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ.* Longinquius abest τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci.* In *Cod. Vat.* τῇ ἢ ἀκχάρῳ (unde fortan vulgatum τῇ δακχάρῳ) quo fere modo legisse videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comestor*, qui omnes habent *Accharo*

m Υὸς ἢ κύαμος] Υοσκύαμος, quod est *suum pestis*, junctim cum vulgo *Samb.* & *Hen.* BERN. & *Vat.* Magnitudo & forma calicis hyoscyami hæc est. REL.

n Η θεασαμένῳ] Maneat ita prior τυποθετία. Ait enim Sacerdos amborum gratia se statim descripturum, qualis sit planta Apollinaris, siqui nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen fructus nihil amplius de eo sciverint. Cæteri autem libri, ut *Big.* & *Samb.* μὴ θεασάμενος proponunt, repugnante tamen phrasi ἀμαθίᾳ τοῦτο, quod est, *nomenclaturæ ignari.* Epiphanium adjunges illis scribis; sic enim transtulit, *Nequis autem, cum non viderit hanc herbam, per ignorantiam naturam ejus ignoret.* BERN. Μὴ θεασάμενος in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phrasi sequenti ἀμαθίᾳ τούτου. Forsan tamen admitti potest hæc lectio, si cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula.

o Οὐκ ἰδὼν] *Bas.* & *Gen* οὐκ ἂν ἰδὼν γνωείσῃ *Big. Vat.* & *Samb.* At Josepho placuit fortean phrasis altera. BERN.

p Σημαίνω] MSS. Græca, necnon Latina Scholastici eo modo. δὴ ἔχειν σημανῶ *Bas.* ἢ ἔχειν σημανῶ *Gen.* BERN.

q Αὐξανομένη] Αὐξομένη *Samb.* Mox φθείρει nullius modi *Bas.* & *Gen.* Dein καθαυτὸ *Samb.* BERN.

r μεταλαλεῖν] Scripti ita futuro tempore. Editi μεταλάλειν. BERN.

s Σκυταλιδοῦ] *Condyli*, inquit *Vossius* pater. Verum σκυταλὶς & φάλαγξ dicitur Græcis, pars illa articulorum, quæ inter condylos subsidit. Mox σφαιρὴς *Bas.* & *Gen.* BERN.

t Πε-

μέρη πτμημένης, ὡσὶ τῷ πυθμένι τὸ ἑτέρωθεν τομὸν ἔχῃ φυόμενον ἀπὸ ῥίζης [t] περιφερής· εἶτα σωτὸν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινόμενος δικρεπῶς τὴν ὑποχωρήσεως, ἀνδρωνίτῃ πάλιν ἠρέμα κῦμα χάλα, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς πετμημένον. ἐπίθεμα δὲ αὐτῷ ἡμισφαίριον περιτέφυκε, κακκελῶς ἂν εἴποι τὶς πετορνδμένον· ὑπερανεστῶσας ἔχον τὰς ἐντομὰς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολήγοντας τὸ ἄκρον. φυλάττει δ' ἐπὶ τῷ ἐπιθέματι τὸν καρπὸν ἁβρανθὸς κάλυκα, ὅντα βοτάνης σπέρματι τὸ σπληνίπδον ὅμοιον· ἀφίησιν δὲ ἄνθος [x] τῷ τῶν μήκωνος [y] πλαταγωνίῳ δυναμένου δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ἐκ τούτου μὲν στέφανος [z] ἐκκεχάλκωται, ὅσον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὠτὸς ἐκάτερον τὸ κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν [a] ἐφιελὶς οὐκ ἔπεσι· λεγέσθω γὰρ οὕτως ὁ κάλυξ· [b] πέλαμών δέ ἐστι χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ τὴν ὠρθογωνίαν ἐπιτετμημένος ἐστί. καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ κοσμος.

ζ'. Θαυμάσαι δέ τις ἂν τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἢν, ὡς ἐκφαυλίζοντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν [c] προῄρηνται, ἀκριβεστέρας ἐχθροὺς. εἰ γάρ τις τὸ σκευῆς καταγνοίη τὴν πῆξιν, καὶ τὸ ἱερέως ἔνδυμα τὴν στολὴν, τότε σκέψη οἷς πρὸς τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην εὑρήσει [d] θεῖον ἄνδρα, καὶ μαρτύρων ἡμᾶς [e] ὑπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ ἀκριβῆ τύπωσιν τῶν ὅλων, εἴτις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μὴ σπουδῆς σκοπεῖν, εὑρήσει γενόμενα. τὴν τε γὰρ σκηνὴν, τεσσάκοντα πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνοικτὰ τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν [g] ἀποσημήνας· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσιν ἐστὶν ἐπίβατα· τὸ δὲ τρίτον μοῖραν μόνῳ ἀφώρισε τῷ Θεῷ, διὰ τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ἐπί τε τῆς τραπέζης τοὺς δώδεκα [h] θεοὺς ἄρτους, ἀποσημήνας τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μοίρας διῃρημένον. τὸ δὲ λυχνίαν ἐξ [i] ἑβδομήκοντα μορίων πίνακας συγκειμένην, διφυᾶ τῆς καρποῦ ἐστὶν ἡ ἐκγονή. ἔστι δὲ ἐκ μὲν τῆς ῥίζης στρογγύλη τὸ πρῶτον, εἶτα κατ' ὀλίγον ἐπιστενοῦται, καὶ τὸ ἐκτὸς ἐπιμελῶς ἐκκοιλαίνεται, καθάπερ ἐν τῷ μηλοειδεῖ τῶν ῥοιῶν ἐστὶν ἰδεῖν, ἐπὶ τὸ ὀξὺ τοῦ φύματος ἐκλεπτυνόμενον. ἐπιφύεται δὲ αὐτῷ τὸ ἄνθος ἡμισφαιρίου σχῆμα, ἐκκεχαλκωμένον ὅσον ἐπὶ τὰ πλάγια τοῦ φύματος. ἐπὶ δὲ τῷ ἄνθει τὸ ἐπίθεμα, ὅμοιον τῷ τῆς ῥοιᾶς, ἀκανθῶδες καὶ εἰς ὀξὺ λῆγον. ἐν δὲ τῷ ἐπιθέματι τὸ σπέρμα, ὅμοιον τῷ τῆς ἀνδρωνίτιδος, ἐν τοῖς ἐπιφυομένοις ἀκανθώδεσι κατακεκλεισμένον. ἔστι δὲ τὸ μὲν ἄνθος ἐμφερὲς τοῖς τῶν παπάβερος ἐπτοημένοις καὶ κρωβυλιζομένοις, ὑπολαμβάνειν δὲ ἔστιν ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ τὸ τῆς ἀνδρωνίτιδος ἄνθος ἐμφερὲς ἔσται τοῖς τῶν παπάβερος ἐπτοημένοις καὶ κρωβυλιζομένοις. ἔστι δὲ τὸ μὲν ἄνθος ἐμφερὲς τοῖς τῶν παπάβερος ἐπτοημένοις καὶ κρωβυλιζομένοις, ὑπολαμβάνειν δὲ ἔστιν ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ τὸ τῆς ἀνδρωνίτιδος ἄνθος ἐμφερὲς ἔσται τοῖς τῶν παπάβερος ἐπτοημένοις καὶ κρωβυλιζομένοις.

diviſiæ ſegmentum refert, ab ipſa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intuſque ut procedit pulchre excavatus, rurſum ſenſim dilatatur cum inciſuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnaſcitur, ut ſphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) ſubtilitate tornatum; & intra eminentes incluſum inciſuras, quas dixi forma mali punici aſſurgere, ſpinoſas admodum & in acutos plane mucrones deſinentes. ſervatur autem ſub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ ſideritidis ſemini perquam ſimilis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium ſimilitudinem habere exiſtimetur. Atque huic quidem ſimilis facta eſt corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) ſed lamina aurea, quæ ſacris characteribus Dei nomen inciſum habet. Atque hujuſmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus noſtrum perpetuo proſequuntur, tanquam numen iſtud, quod illis venerari ſolenne eſt, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & ſacerdotis veſtimenta reſpiciat, & vaſa quibus in ſacro miniſterio utimur, Legiſlatorem *noſtrum* & virum divinum *exſtitiſſe* comperiet, falſoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum univerſitate & ſimilitudinem factum inveniet, quiſquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, ſingula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviſerit, & duas partes ſacerdotibus reliquerit, quaſi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræſentat, (illa enim omnibus pervia ſunt) tertiam vero partem ſoli Deo ſepoſuit, eo quod & cœlum hominibus inacceſſum. Quin & duodecim panibus, quos menſæ impoſuit, denotat quot menſes annus explicat. Candelabrum ve- *Tabernaculum, & Vela &c. quarum rerum ſymbola.*

t Περιφερὴς] Περιφερὴς MSS. noſtra Græca. περιφερῆ *Baſ.* & *Gen.* parſque major codicum Epiphanianorum. Jam autem circumitu quodam deſcribit Judæus *Segmentum hemiſpherio majus.* BERN. Ita ex *MSS.* περιφερῆ in *Editis.*

v Προπαίφυκε, κακκελῶς] At vero *Big.* & *Samb.* citra particulam emphaſis, προπαίφυκεν ἀκκελῶς ὡς εἴποι τις. τετορν. BERN.

x Τῷ τὸ μήκωνος] *Big.* & *Samb.* ut amant Homerus, Thucydides, & plane gens Attica, teſte Dionyſio. τῷ δὲ μήκωνος Typi priores, non ſine exemplo. BERN. *Al.* τῷ δὲ μήκωνος.

y Πλαταγωνίῳ] Πλαταγωνίῳ *Big.* & *Samb.* quod paſſim legitur apud veteres ſcriptores, Theocritum, Pollucem, alios. Rarum eſt τῷ πλαταγῶνι Typographorum *Baſ.* & *Gen.* Hujuſce equidem genus eſſe deterius putavit Scholiaſtes Theocriti, quaſi τῇ πλαταγῶνι. Viderat etiam *Epiphanius* interpres formulam πλαταγῶνι heic loci. Deſcribit autem Flavius hac occaſione *Hyoſcyamum fulvum* ſeu *Syriacum*, qualem in Herbario vivo Cl. Huntingtoni nos nuper vidimus, aut Paludanus ad Cluſium pridem miſerat, aut demum in *Horto Oxonienſi* vir de florente Natura meritiſſimus D. Moriſonus magna cum cura & lumine expreſſit. Radice quidem tanquam buniadis, erucæ foliis: ſiliquis quantus eſt humanæ manus articulus minimus, quave forma cytini ſe aperiunt malorum Punicorum: ſideritidis ſemine, floribuſque papaveris, ita de caule ſeſquicubitali & hirſuto ramulos ſpargit Apollinaris, in ipſis juncturis quinquecuſpidum calycum pulchro ordine fœcundos, quos dimidiæ ſphæræ, naturæ toreuma clarum, coronant. Vel crede nobis ita depingentibus, vel magis Sapientiſſimo Pedacio de herba malæ indolis, formæ optimæ. ὑοσκύαμος, θάμνος ἐστὶ κανλὸς ὡσεὶ πήχεως, (πολλὰς equidem Oribaſio & Apuleio,) φύλλα πλατέα, ἐπιμήκη, ἐχινώδη, μέλανα, δακτύλου βάθος ἔχοντα ἐφεξῆς πεφυκότα (ἄνθη cum Saraceno, vel βάλανοι cum Apuleio, vel jam nihil huc reſcribe:) ὥσπερ ῥοιᾶς κύτινοι, περιφερόμενοι ὑπεκλευκοις ἐπερυθρίοις μικροῖς, ὥσπερ μήκωνος. Tum de genere flavo, ὁ δέ τις ἄνθη μηλινοειδῆ (*Melini coloris* recte Serapio, atque Galenus. μηλοειδὴς Correctores Dioſcoridis, & Apuleius μελανοειδὴς, perperam cuncti.) φύλλα καὶ λοβοὺς ἀπαλώτερα, σπέρμα ὑπόξανθον ὥσπερ ἰρύσιμον; *Irionis ſemini ſimile*, inquit Plinius. Hæc etiam Apuleius tranſtulit recte & eleganter, *Symphoniaca thyrſo eſt fruticoſo, multirami, foliis nigris, ſciſſis, hirtis: balanos generans, ut eſt mali Punici ampullaceum appellatum, obſtruſos quidem ſcutulis & ſemine, paulo longiori papavere. Sed ſunt differentiæ ejus tres. Nam altera flore purpureo & ſemine nigro, altera flore nigro ac ſemine fulvo: ſed utraque ſumentes in furiam mittit, &c.* BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* πλαταγῶνι in *Editis.*

z Ἐκκεχάλκωται,] Ἐκκεχάλκωται μὲν οὖν τοῦτο στέφανος *Hen.* BERN.

a Ἐφιελὶς] Ἐφιελὴς *Busb.* & *Hen.* auribus pravis captarunt. ἐφιελὶς ſcripſiſſe Joſephum *Baſ. Gen. Big.* & *Samb.* ſuo conſenſu obfirmant: nam alibi vocabulum illud fruſtra quæres in libris Græcorum. Servabitur autem Analogia, ſi cum veteribus Grammaticis hypertheſi quadam ἴιλα fiat ex εἰλέω. Unde ἴιλα, ἐϊσμὸς apud Patrem Elegantiarum, & ἴιλος *malum Convolvuli*, pro ἰλεὸς in Lexico Heſychii. Exinde etiam, & facilius fluit ἐφιελὶς Joſephi, tanquam *Redimiculum, Involucrum*, aut *Voluta:* ita enim apparuit horum Calycum περισπείρια in diademate Pontificis Hebraici. BERN. Hoc vocabulum non alibi, quod ſciam, occurrit: ideoque illud interpretati nolui, quamvis *redimiculum, involucrum, volutam*, aut ſimile quid ſignificare videatur.

b Τελαμὼν] Acuitur iſtud in codice *Samb.* τελαμών δέ ἐστι. Statim *Busb.* ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ προσηγορίας ἐπιτετμημένος ἐστί. *Hen.* ἐπιτετμημένος ἐστὶ non recte. Dein ἐστὶν ὁ κόσμος *Samb.* ἐστὶ κόσμος cæteri. BERN.

c Προῄρηνται,] Προήρηνται *Baſ.* & *Gen.* προῄρηνται libri veteres, ac res ipſa. BERN.

d Θεῖον ἄνδρα,] Moſen ipſum ἄνδρα appellat. Num ergo Jeſum Moſi prætulit de hoc dubitans an ἄνδρα dicere ipſum fas ſit? Id teſtimonium Joſephi de Chriſto ſuſpectum reddit. REL.

e Ὑπὸ τῶν ἄλλων] Ἀπὸ τῶν ἄλλων *Vat.*

f Ὥσπερ βατόν τινα] *Baſ. Gen.* & *Epiphanius.* ὥσπερ βαθὺν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν τόπον *Samb.* cum *Big.* Puto Flavium hunc jam olim edidiſſe ὥσπερ βατὸν τινα καὶ κοινὸν τόπον: vel βατὸν huc inſertum Scribarum cura nimia. Mox θάλατταν à *Samb.* BERN. Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum eſſe olim conjecerat *Bernardus:* quod ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν reperuerit in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὥσπερ βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Ἀποσημήνας] *Busb.* δηλοῖ.

h Θεοὺς ἄρτους,] Καθεὶς *Vat.*

i Ἑβδομήκοντα μορίων] Incertum eſt quomodo has partes numerari velit: nam pocula flores & mala non tot numero ſuere, ſi

vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit, ejuſque ſeptem lucernis planetarum curſum *oſtendit*: totidem enim numero ſunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Præterea & Pontificis tunica, cum ſit lintea, terram repræſentat; hyacinthus vero cœlum *aëreum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique ocu-

[k] τὰς τῶ πλανήτων δεκαμοιρίας ἠνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτὰ, τῶ πλανήτων τὴν φορὰν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τῶ ἀριθμῶ. [l] τὰτε Φάρση, ἐκ τεσσάρων ὑφαινθέντα, τὴν τῶ στοιχείων Φύσιν δηλοῖ· ἥτε γὰ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς [m] ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἥτε πορφύρα τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι [n] τῶ κόχλε τῷ αἵματι· τὸ δὲ ἀέρος βύσσινον δηλοῖ ὁ ὑακινθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δὲ ἂν εἴη τεκμήριον τῶ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ ἐξ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, [o] λίνεος ὢν· ὁ δὲ ὑακινθος τὸ πόλον, ἀσραπῆς μὲν καὶ τὰς ῥοίσκους ἀπεικασμένος, βροντῆς δὲ καὶ τὸ τῶ κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν [p] ἐφαπλίδα [q] ἐξ παντὸς τὴν Φύσιν ἐκ τεσσάρων γλυφέν-

si ſtandum teſtimonio Talmudicorum. Verum, quoniam Talmudici numerum florum, craterum & malorum non niſi ex verbis Moſis petunt, & ſæpe nimis adhærent literæ, non crediderim plura non fuiſſe ornamenta atque illi exiſtimant. In lychnucho certe arcus Titiani plura ornamenta ſunt: & quoniam ramus tertius & quintus in eo ſatis eſt integer, in eorum ſingulis ſeptem diſtincta obſervo ornamenta. Quod ſi in ſecundo ramo, qui tertio major eſt, novem, in primo undecim ornamenta ſtatuantur, & in ſtipite medio 16, efficient ſeptuaginta. REL.

dus conſtat & corpus humanum, tenent figuram. Hyacinthus ergo ad aërem refertur, hoc enim ipſe indicat color: ſicut coccus ad ignem. Purpura aquæ tenet figuram, quaſi quæ de aquis accipiat fucum. Byſſus terræ, quia oritur ex terra. Vide inſuper Flavium ipſum c. 14. l. 6. ἀλλ. Poſtremo ex hoc Judæo quam Philone Sacrarum veſtium myſteria Fabiolæ ſuæ jamdudum expoſuit B. Hieronymus: illum conſulite. Simon vero aliique doctores Urbis *Iomæ* f. 44. b. T. Jeroſ. octo Pontificalibus, tunica, bracis, pileo, baltheo, pectorali, ephoda, pallio & corolla, totidem vitia hominum expiari exiſtimabant, dolum malum aut homicidium, libidinem, faſtum, furtum, judicium perverſum, idololatriam, calumniam, & blaſphemiam in Deum aut impudentiam frontis. Tabernaculi vero utenſilia Uzielides à majoribus Rabbinis Exodi c. 40. modo Phyſico explicat atque ἀλληγορᾷ, ſicut Joſephus & Philo probarunt, v. 4. Menſam, inquit, ad ſcenæ latus Boreale conſtitues, qua de plaga pluviæ veniunt matreſque meſſium & ubertatis מטול מסטר צפונא מתיהב עותרא דמהמן ולהן רסיסי על עיסכין לבתפרנסא בהון דיירי עלמא cum lucernis ſeptem, inſtar tot planetarum. Namque ab illa præſertim parte ſolis lunæque via cernitur, inde etiam artium ac ſapientiæ via. מטול מסטר דרומא שבילי שמשא וסיהרא ותלק ית בוצינהא ז כל קניל ז ככבית v. 5. Pones & Aram Thymiamatum, propter Theologiam ſtudiumque Legis, quo ſuavius nihil. מטול חכימיא דעסקין באורייתא ומתמן איסרטון דנהורי ותכן גנוי חכמתא דמתילין לנהורי ובוסמיא. Tum portam defendes velo, veluti juſti ſua pietate patriam protegunt. מטול צדיקיא דחבין וריההון גריף תי כקטרת בוסמיא בוותהון על עכו בית ישראל v. 6. Cæterum Eleemoſyna ad portas divitum plane valet Deo judice, (quod & Paulus noſter ſcripſit) quantum holocauſta altaris præ foribus ſacris aut Templi aut Tabernaculi. מטול עתיריא דמסדרין קרם תרעיהון ומפרנסין מסכניא ומשתבין חוביהון כאילו מקרבין עלתא על מדבחא. Concha ſuis aquis v. 7. indicat lacrymas pœnitentium ושרין עקמומיתהון הי כמיא. v. 8. Idem exponit ambitum Atrii & portam ejus de Heroibus antiquis præſidio Iſraelis, & de Heroinis, quarum gratia Gehennæ portas devitant puerorum Hebraicorum animæ. Quatuor ordines gemmarum innuunt tot mundi plagas c. 28. 17. סיורין דמרנלין ר' קביל ר' טריגונין דעלמא. Urim deinde Ex. c. 28. 30. Thummimque Pectoralis abſcondita Reipubl. Hebraicæ declarant, futuraque quaſi in anteceſſum præſtant, Præſule per illa conſulente, quæ ſibi inſculptum oſtenderent nomen Dei magnum, ſanctum, τὸ. αἰώνιον αἴτιον, Abyſſi grandis ſigillum, clavis myſteriorum, & præſentiſſimum amuletum. Tam prope abſunt Rabbini ab ineptiis Gnoſticis. אוריא דמנהרין מליהון ומפרסמין טמירן דבית ישראל ותומיא רמשלימין בעובריהון לכהנא רבא דתבע אולפן מן קדם י׳ בהון דבהון חקיק ומפרש שבא רבא קרישא רביה אתבריין הלת מארת ועישרתי עלמיא וחקיק ומפרש באבן שתית רכה חתם מארי עלמא פום תהומא רבא כן שרייא וכל מאן דמדכר ההוא שמא קרישא בשנת אניקי משתויב וטמירן כגלין. Quinetiam imaginem mundi vides, ait antiquus doctor Nehemias, (Jalcut. f. 113.) in Tabernaculo Moſaico, אהל מועד כנגד מיגשה בראשית: Cœlum terramque depicta in Aulæis, Concham tanquam modulum mensæ: tum animalia juxta fert Altare majus, minus fumat plantarum & aromatum præcipuis; Candelabrum denique ἐπιπάλοτον ponitur pro ſole, luna, reliquiſque vagantium ſtellarum. Adjungam hiſce interpretationem Maimonidis ſimplicem quidem & utilem, Zabiorum ſi ritibus minus adverſaretur, ex l. 3. c. 45. *More.* Par Cherubium naturam Angelicam monſtrant; negat Candelabrum, ne triſtis & obſcura ſit Ædes Dei. Femoralia continent virum Dei à cultu Phogorico. Suffimenta ſalubria erant grataque Sacerdoti & Iſraelitæ, ac reverentiam conciliabant. Veſtes ſacræ textu fiebant abſque acu, firmæ adeo & formæ certioris. Omitto cætera. Mirum tamen ingenium huic Rabbino tam lubrice faviſſe, perinde ne cauſam ac rationem ullam forte ſciret, cur Panes olim ad Domini menſam adponerentur. BERN. Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moſis encomio.* τῶ ἰχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

k Τὰς τῶ πλανήτων] Sic emendo. Intelligit enim Joſephus Decanorum ſedes LXX. quas tabula quadam expoſuit J. Maternus pſeudoſophiſtarum princeps. *Decamoria* heic habent exemplaria vetuſtiora *Epiphanii*, pro *Decamoerias* aut *Decatemoria* vocibus probis. Pariter *Petrus* helluo, *Per ſeptem lucernas Candelabri dicit Joſephus figurari ſeptem planetas: per* LXX. *ejus partes Decarmoniam* (lego *Decamoeriam*) *planetarum, forte quia quiſque planetarum habet decem dignitates vel poteſtates.* Extat autem τὰς τῶ πλανητῶν δωδεκαμοιρίας in utriſque editionum. τὰς τῶ πλανητῶν δώδεκα μοίρας aut δωδεκαμοίρους, apud *Hen.* & *Busb.* Legit vero *Samb.* τὰς τῶ ζωδίων δώδεκα μοίρας, atque *Big.* τὰς τῶ ζωδίων δωδεκαμοιρίας. BERN. Sic emendavit *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* qui habet *ſeptem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamœtias.* Intelligit enim *Joſephus* Decanorum ſedes LXX. quas Tabula quadam expoſuit *Julius Firmicus Maternus.* In *Editis* τὰς τῶ πλανητῶν δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* τὰς τῶ ζωδίων δώδεκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας.

l Τάτε Φάρση,] *Al.* τάτε γὰ Φάρση.

m Ανεῖσθαι] *Hen.* & *Busb.* Tenent autem ἀνιέσθαι, pro vulgatioribus ἀνίεσθαι & ἀνεῖσθαι *Big. Samb. Baſ.* & *Gen.* Tum λῖνον corroborant Typographi *Baſ.* & *Gen.* & Lexicographorum haud pauci. At vero rectum eſt λίνον, ſicut acuunt jam *Samb. Hen.* & *Busb.* De puero enim Apollineo λῖνον ſcribi olim monuerat verus Didymus ad optimum Poëma. BERN.

n Τῆς κόχλε] Τῶν ἰχθύων τῷ αἵματι *Samb.* & *Big. Piſcium ſanguine Epiphanius* interpres. Probatur tamen lectio altera typis *Baſ.* & *Gen.* atque calamis *Busb.* & *Hen.* & hiſce verbis B. Theodoreti de Velorum ſacrorum coloribus. ὁ μὲ ὑακινθος τῷ αἰέρι προσέοικε, τὸ ὃ ῥοδοειδὲς ἡ κοκκοβαφὶς τῷ πυρί· τὸ ὃ ἁλικτικὸν μηνύει τὴν θάλατταν. σκιὴν γὰ πέφυκε τὸ κόχλον, ἐξ ὃ καὶ τοιῦτον γίνεται χρῶμα. ἡ ὃ βύσσος τὴν γῆν· ἐκ ταύτης γὰ φύεται λέγεται. Hæc ſumſerat Antiſtes Cyrenſis ex *Congreſſu erudito* Philonis, ubi legitur, ὑάκινθον ὃ γῆς μὲ ἡ βύσσος· φύεται γὰ ἐκ ταύτης αἴρος ὃ ὑάκινθος· μέλας γὰ ἐστος φύσει. ὕδατος ὃ ἡ πορφύρα. τὸ γὰ τῶ βαφῆς αἴτιον ἐκ θαλάττης ἡ ὀστρυμῶσα κογχύλη. πυρὸς ὃ τὸ κόκκινον· ἐμφερέσθαι γὰ φλογί. Hieronymus inſuper ad Fab. ſuis literis Joſephum expreſſit impendio, *Purpurea mari deputatur, quia ex ejus cochleolis tingitur.* Κόχλε autem refert Joſephus in ſexum ſequiorem, ſicut ſæpe ſcriptores Græci. Amant enim delicata natio Athenienſes terminationes maſculas articulis fœmineis debilitare. Veruntamen hæc talia, quibus adeo commendatur Philoſophia Peripatetica, ex Philone ſuo cum cura traduxerat Flavius. Ait igitur doctor Alexandrinus etiam in Moyſis encomio, τὰς μὲ τῶ ὑφασμάτων ὕλας ἀεισίδλω ἐπίκεινται ἐκ μυείων ὅσων ἐλόμβος τοῖς στοιχείοις ἰσαρίθμως, ἐξ ὧν ἀπετελείωθη ὁ κόσμος, καθὼς αὐτὰ λόγον ἐχόσας. ἡ μὲ γὰ βύσσος ἐκ γῆς, ἐξ ὕδατος ὃ ἡ πορφύρα. ἡ ὃ ὑάκινθος ἀέρι ὁμοιοῦται· φύσει γὰ μέλας ἐστος. τὸ ὃ κόκκινον πυρί· διότι φοινικοῦν ἑκάτερον. ὧ γὰ ἀναγκαῖον ἱερὸν καθασκευάζοντας χρεωστοῦσθαι τῷ πατρὶ καὶ ἡγεμόνι ὃ πάντος, τὰς ὁμοίας λαβεῖν ὑσίας, αἷς αὐτὸς τὸ ὅλον ἐδημιούργει. Mox memorat ille τὰ λυχνίαν ἐκ τοῖς νοτίοις, δι' ἧς αἰνίττεται τὰς τῶ φωσφόρων κινήσεις ἀείους. ἐπὶ ὃ πάσῃ, λαμπαδιά τε καὶ λύχνοι ἐπῖα, συμβολὰ τῶ λεγομένων ἐκεῖ τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσι πλανητῶν. ὁ γὰ ἥλιος, ὥσπες ἡ λυχνία, μέσος τῶ ἓξ τεταγμένος ἐκ τετάρτῃ χώρᾳ φωσφορεῖ τοῖς ὑπερθεν περὶ καὶ τοῖς ὑφ' αὐτὸν ἵπποις. ἡ ὃ τράπεζα τίθεται ἐκτὸς τοῖς βορείοις, ἐφ' ἧς ἄρτοι καὶ ἅλες. Quinimo γῆς ὃ οἷμαι εἰκόνα δηλοῖ ἡ τράπεζα, inquit Clemens ſexto τῶ στρωμάτων, ubi perſequitur Arithmeticam ſacram Philonis, ſicut quinto p. 562. myſticas ejuſdem Anagogas de ornatu Tabernaculi Pontificiſque Hebraici retulerat κῆ λέξι. Inde Origenes apud Alexandrinos ſuos factum ſimile homilia quadam in Exodum excuſat, aut obliquius doctiſſimum Clementem inſimulat. *De quatuor illis, ex quibus conficiuntur vel Pontificis indumenta, vel cætera quæ ad ſacrum parantur ornatum, dixerunt quidam ante nos: & ſicut non decet aliena furari,* (utinam vero abſtinuiſſes cautius Adamanti!) *ita conveniens puto bene dictis alterius non abuti fatentem. Iſta ergo quatuor elementorum, ex quibus & mun-*

o Λίνεος ὢν·] Λίναιος ſolus *Samb.*

p Εφαπλίδα] Εφαπλείδα & paulo infra ἐφαπλείδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo αὐλητῆς, ἐφεσεὺς, aliaque leguntur.

q Τὲ παντὸς τὴν φύσιν] Τὲ πάσης φύσιν *Big.* Accepit autem τὴν ἐφαπλίδα inſtar Adjecti. Cæteri potius per Adpoſitionem,

ut

δαι [r] δεικθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένῳ κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τῆς προσώπης ἀπτεσιν αὐγῆς· καὶ τὸ [s] ἑσπέρῳ ἀναμέσον ὄντα [t] τὸ ἐφαπλίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔπαξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸ μεσαίτατον τόπον ἔχει· [v] ζώνη τε περιοδεύσα τὸ ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ ἔστι [x] ἐπερειλήφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὴ καὶ τὸ ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τὸ [y] σαρδονύχων ἑκάτερον, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸ ἀρχιερέα· [z] τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσοι τις νοεῖν, εἴτε [a] τὸ τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν [b] ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ελληνες καλοῦσι, τὸ κατ' ἐκεῖνο γνώμης σὺκ ἂν [c] ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ [d] τὸ ὑπερανὸν τεκμηρούμενος ὑακίνθινος πεποιημένος· [e] ἢ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπερεφανέφετο [f] αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ [g] ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ [h] χρυσέᾳ, ἀφ' ᾗ τὴν αὐγὴν ἡ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ὅπῃ τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, [i] πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ νομοθέτου παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

lis ſubjectam, univerſi naturam indicare, auroque contextam *eſſe*, ex cogitatione, ut reor, ſplendoris quo res omnes illuſtrantur: Eſſenem quoque in epomidis medio ad inſtar terræ collocavit; nam & ipſa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum ſignificat; qui utique univerſa circumplectitur. Solem autem & lunam indicant duo ſardonyches *humerales*, quibus Pontificis pallium fibulavit: duodecim vero lapides ſive quis ad menſes referri velit, ſive ad eundem aſtrorum numerum in circulo, quem Græci zodiacum vocant, à genuino intellectu non aberraverit. Denique & pileus mihi videtur cœli præ ſe ferre imaginem, cum ſit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen geſtare non poterat) & corolla illuſtretur aurea, propter ſplendorem quo maxime delectatur Deus. Et hæc quidem ad hunc modum declarata *in præſens* ſufficiant; cum ſæpius & plurima, unde virtus Legiſlatoris eniteſcet, res ipſæ nobis ſuppeditaturæ ſint.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τὸ τοῦ Ααρῶνος ἱερωσύνης.

ΩΣ δὲ [k] τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἔδοξεν ὁ Θεὸς Μωϋσῇ τῷ ἱερωσύνῃ Ααρῶνι [l] ταὐδελφῷ προσέταξε δοῦναι, ὡς ἀπάντων δι' ἀρετὴν τὴν τιμῆς δικαιότερον τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν [m] αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῆλθε, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς [n] ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐ-

CAP. VIII. IX.

De Aaronis Sacerdotio.

QUam primum autem *Tabernaculum* prædictum conſummatum erat, donariis *vero* nondum *rite* conſecratis, Moyſi apparuit Deus, juſſitque ut ſacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, ut qui cæteris ob virtutem ſuam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipſos ſingularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum ſalute adi-

Moyſes fratrem ſuum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

ut loquuntur Grammatiſtæ. Hanc inſuper ſententiam ita diſtinxerunt Editores *Baſ.* & *Gen.* καὶ τ. ἰ. τ. π. τ. φύσιν ὢν δ'. γενέαζ, δεικθεῖσαν τῷ θεῷ χρυσῷ συνυφατμένῳ, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τ. π. ἀ. αὐγῆς. Aliter Scribæ. Pro δεικθεῖσαν legunt *Busb. Hen.* & *Epiphanius* δοκθεῖσαν, *quando Deo placuit*, imo cod. *Hen.* à manu prima δεκθεῖσαν. Mox τὴν ἰοσπίν ſubſtitui, refragantibus libris veterum. Habent illi τὴν ἰοσπώ. Reddemus rurſus Philoni, quod ſuum erat. Ολη μὲν δὴ ἡ ἀρχιερέως ἑσθὴς ἀπηχόνισμα γέγονε καὶ μίμημα καὶ κόσμος: male excuſum fuit, & à Theologis noſtris arreptum temere λόγου. ὁ ποδήρης σύμπας ἐστὶν οὐρανὸς, ἀέρος σύμμαγεῖον. φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας. ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ τὰ σφυρὰ τὰ μὲν ἄνθινα (quæ fruſtra quæras in Hebraico, apud LXXII. Interpr. non fruſtra) σύμβολον γῆς. οἱ δὲ ῥοῖσκοι, ὕδατος. οἱ δὲ κώδωνες, τὴν ἀρμονίας καὶ συμφωνίας πάντων. τὴν δ' ἐπωμίδα ἀφανῶς σύμβολον ὁ λόγος εἶναι τοχατικοῖς χρώμενος ἀναγκαίοις. πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμάραγδοι δύο λίθοι ἐμφερεῖς (ἀνθρακας vocat ambos Clemens & proxime σμαράγδους ſuo nomine, p. 564.) μιμοῦνται ὡς μέν τινες τῶν (cum his Rabbinis quam antiquis eadem ſenſit Joſephus, & ex noſtris Clemens:) ἀστέρων τοὺς ἡμίσεας τε καὶ νυκτὸς ἡγεμόνας, ἥλιον καὶ σελήνην· (atqui modo illos indicat Clemens, modo τὸ τε κρεῖττον καὶ τὴν σελήνην.) ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις ἀληθείας (vix credo) προσεχόμενος εἴποι, τὰ ἡμισφαίρια ἑκάτερον. συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ χροὰ. σμαράγδου γὰρ ἔοικεν ἡ τοῦ παντὸς ὄψεως προσβολὴν. ἀναγκαίως δὲ καὶ ἑκάτερον τῶν λίθων ἐξ ὀνόματα ἐγγλύφει· διότι καὶ τὰ ἡμισφαίρια ἑκάτερον δίχα τίμιον τὸ ζωοφόρον ἐξ συναπολαμβάνει ζώδια. ἔπειδὴ οἱ μὲν εἴκοσι ἐπέκειτο λίθοι ταῖς χροαῖς οὐχ ὁμοῖοι, ἀφωμοιωμένοις εἰς τέσσαρας σίχους ὡς πρίν, τίνος ἕνεκα δόγμα ἐστὶν ἡ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου; κίδαριν δὲ αὐτὴ ἀναδημάτου ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ, δικαιῶν τὸ ἱερώμενον τῷ Θεῷ, καθ' ὃν χρόνον ἱερᾶται, προφέρειν ἁπάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπερφέρω δὲ χρυσᾶ ἐστὶ πέταλα, ὧν τὰ τετράων αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐνεσφραγίσθησαν. ἐξ ὧν ὄνομα τοῦ ἐντος φασι (vere, certe) μυρίας· ὡς οὐκ οἷόν τε ὂν ἄνθρωπον καταληπτῶς θεοῦ συνιδεῖν τι τῶν ὄντων. ἀμυδρὰ γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἴλιγος δύναμις αὐτοῦ. Hæc pius ille Philoſophus. BERN.

r Δεικθεῖσαν] Pro δεικθεῖσαν (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δοκθεῖσαν *quando Deo placuit*. Hanc inſuper ſententiam ita diſtinxerunt *Baſ.* & *G.* ὢν τεσσάρων γλυφαῖς, δεικθεῖσαν τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφατμένῳ, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι &c.

s Εσπέρῳ] Ita *Bernardus*. in libris tamen omnibus hîc loci ἑσπέρᾳ. At infra (poſt paucas paginas) habemus τὴν ἑσπέραν, adeo ut incertum ſit quo modo ſcripſerit *Joſephus*.

t Τῆς ἐφαπλίδος] Εσπερίδος *Big.* & *Samb.* ἐφαπλίδος *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* Scripſit forſan utrobique Joſephus forma legitima ἑσπερτελίδα & ἑσπερτελίδος. Ita αὐλητρίς, ἑσπερὶς aliaque leguntur. Quinetiam de Pallio ait Theodoretus, σπείρουσι δὲ αὐτῷ καὶ ἑσπερίδα γλυφάς, ἐν αἷς ὁ ἑπωμίδα σπείρασαν. ὃν δὲ τῶν βασιλείας εὐσήμου ἑσθῆτ αὐτὴν καὶ γλαῦκαν ὠνομασμένην. Verum τὴν ἑσπερίδα etiam φαινόλην vocabant perveteres Græci, unde deductum eſt demum Latinorum *Pallium*. BERN.

v Ζώνη] Ζώνη τε περιοδεύσας *Samb.* & *Vat.* ζώνη τε περιέσσα *Hen.* & *Busb.*

x Ενπερειλήφε] Εμπεριλήφε *Idem.*

y Σαρδονύχων] Σαρδωνύχων *Big.* & *Samb.* ut ſupra. Scriptio utravis adſumi poſſet, quandoquidem à Sarda gemma & ungue humano nomen illud colligi debuit. σαρδόνυξ inſuper in Exemplari Alexandrino Apocalypſis S. ſcriptum memini. BERN.

z Τὴν δ'] Τήν τε *Hen.* & *Busb.* Mox *Hen.* νοήσειέ τις. *Busb.* ἐννοήσαί τις. BERN.

a Τὸ τοσοῦτον ἀριθμὸ.] Τὸν ὅσους ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Ἀστέρων,] Ἀστέρων *Big. Vat. Epiph.* & margo cod. *Samb.* οἴκων *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* atque verſus ipſe *Samb.* MS. Hæc à Firmico *Domicilia* nuncupantur. Tum *Big.* & *Samb.* conſentiunt in τὸ ὅσους ἀριθμὸν τῶν οἴκων. BERN.

c Αμάρτοι.] *Hen.* ἁμάρτη. & in colo eodem hic & *Busb.* κατ' ἐκεῖνον. Dein πῖλος *Baſ.* & *Gen.* contra præſtantiſſimos Grammaticos. BERN.

d Τὸν ὑπερανὸν] Τὸν ὑπερανὼ τεκμηρεῖν *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸ ὑπερανὸν τεκμηρεῖν *Big.* Neque hoc facile prætermittes, à futuro gravis verbi τεκμαίρω affectu Attico circumflexum; ſicut alterum à nomine diminuto τεκμήριον. *Epiphanius* interpretatur Cælum *imitari*. Typi tamen Græci *Germanorum* heic ponunt τὸ ὑπερανὸν τεκμήριον. Exinde dixit de Reverendiſſimo Aarone Reverendus Theodoretus, ἐπέκειτο δὲ τῇ κεφαλῇ κίδαρις τὸ ὑπερανὸν μιμουμένη. BERN. Sic in quinque *MSS.* in *Editis* τὸ ὑπερανὸν (*Coll. Voſſ.* τεκμηρεῖν) τεκμήριον.

e Οὐ γὰρ ἂν ἄλλως] Vult dicere: laminam nomine Dei inſcriptam non geſtaſſe Pontificem niſi quando πῖλον hyacinthinum gereret, quem præter πῖλον communem ei cum Sacerdotibus cæteris gerebat, uti mox dixit. REL.

f Αὐτῷ] *Hen.* αὐτοῦ.

g Ηγλαϊσμένος] Sive τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Samb.* & *Big.* ſive τῇ στεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Busb.* & *Hen.* neutiquam placent. dein χρυσέᾳ ab ore Attico. χρυσείᾳ *Big.* & *Samb.* ut durum vulgus. BERN. Ηγλαϊσμένον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo*.

h Χρυσέᾳ, ἀφ' τὴν] *Coll. Big.* χρυσείᾳ τὴν αὐγὴν.

i Πολλάκις καὶ] Πολλάκισι σὺν π. *Samb.* πολλάκις καὶ σὺν πολ. reliquorum omnium. BERN. Πολλάκις δὲ καὶ *Vat.*

k Τὸ προειρημένον] Τὰ προειρημένα legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

l Ταὐδελφῷ] Τῷ δ' ἀδελφῷ *Big.* & *Samb.* in re graviſſima. Anteaque τὰ εἰρημένα *Busb.* pro τὸ εἰρημένον. Mox una voce *Busb.* προτελευτημένῳ, clauſulæ illius loco. BERN.

m Αὐτοῦ] An αὐτῷ ſuſtineat ingenium mite ac modeſtum Legiſlatoris? Nam ejus orationis vigor vergit potius ad pronomen αὐτοπαθές. Philo tamen, quem prope ſequitur in hac deſcriptione Flavius; ad Aaronem encomia talia pertinere docuit. Mox διεξῆλθε *Baſ.* & *Gen.* extra formam. BERN.

n Υπομείνειεν] Υπέμενεν *Samb.* & *Coll. Voſſ.* at *Big.* ἔμενεν.

re ſuſtineret. Cumque verba ejus ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquit, Iſraëlitæ, jam "quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro "noſtra virili, effici Deo placuit. Quandoquidem "vero Tabernaculo eum excipere cogitatis, ante "omnia proſpiciendum eſt de Sacerdote futuro, "qui ſacris operabitur, preceſque pro vobis con"cipiet. Atque ego, ſi res mei eſſet arbitrii, me"ipſum *forſan* hoc honore non indignum judica"rem, tum quod omnes natura ſui amantes ſint, "tum quod mihi conſcius ſim, quantum pro veſtra "ſalute laboraverim. Nunc autem Deus ipſe Aa"ronem *quidem* dignum hoc honore exiſtimavit, "atque hunc in Pontificatum coöptavit, quo ne"minem è vobis juſtiorem noverit: ſcilicet hic ſto"lam Deo ſacram induet, altarium curam ſuſci"piet, de ſacrificiis providebit, preces pro vobis "Deo fundet, prompte & libenter exaudituro, "tum quod generis noſtri curam gerit, tum quod "illas per virum, quem ipſe elegit, oblatas reci"pere non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

τῷ, καὶ τὸ θεῖ αὐτὸν προθύμον ἐνδεικνυμένων, "ἄν"δρες, εἶπεν, Ισραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, "οἷον αὐτό τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ δικαιότατον ἡμῖν. [o] ἐπεὶ "δ' εἰδέτε τοῦτον τῇ σκηνῇ καταδέχεσθαι, δεῖ πρῶτον ἡ"μῖν ἅπ. [p] ἱερατευσομένῳ καὶ ὑπηρετήσοντος τοῖς θυσίαις καὶ "τὸ ὑπὲρ [q] ἡμῶν δέχεσθαι. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τὴν σκέ"ψεως [r] ἐπιτροπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρι"να· μᾶλλόν τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους, καὶ ὅτι "πολλὰ ἐμαυτῷ κάμνοντι περὶ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας "συνοίδα. νυνὶ δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς τιμῆς ταύ"της ἄξιον ἔκρινε, καὶ τοῦτον ἤρητο ἱερέα, τὸ δικαιότε"ρον [s] μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· ὡς ἔστ' ἐνδύσεσθαι στολὴν τῷ "Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ [t] βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ "προνοιαν ἱερείων, καὶ τὰς [x] ὑπὲρ ὑμῶν δέησεις ποιήσε"ται πρὸς τὸν Θεὸν ἡδέως ἀκουσόμενον, [y] ὅτι τε κήδεται "ὑμῶν ὑμέτερος, καὶ ὡσπερ ἀνδρὸς [z] ὃν αὐτὸν ἐπελέξα"το γινόμενος προσδέχεσθαι ταύτας". Εὐσεβεῖοι [a] δὴ ἠρέ-σκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνῄνουν τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτο-νίᾳ. ἦν γὰρ Ααρὼν [b] διά τε τὸ γένος καὶ τὸν προφητείαν καὶ τὸν ἀρετὸν τ' ἀδελφοῦ, πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' [c] αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· [d] Νάβαδος, [e] Αβιὺς, Ελεάζαρος, Ιθάμαρος.

Aaronis filii Nadabus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

β'. Οσα

o Επεὶ δ' εἰδέτε] *Baſ.* & *Gen.* Latine dicas, *Quandoquidem tabernaculo Numen excipere cogitatis.* Alii omnes aliter, *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπεὶ δ' δεῖ τοῦτον. BERN. Ita *Baſ.* & G. in *cæteris* ἐπεὶ δ' εἶ τοῦτον. HUDS. *Vet.* ve tit: *qui Tabernaculum oportet jam dedicari.* Forte leg. ἤδη δεῖον. COCC.

p Ιερατευσομένῳ] Τερατεύσαμενῳ editores ambo tempus anteverterunt. BERN.

q Ημῶν] Υμῶν *Samb.* & ſupra v. 37. ὑμῖν.

r Επιτροπείσης,] Cæteri ἐπιτροπείσης pro ἐπειροπείσης, aut vice ἐπιτροπείσης *Sambuci.* BERN.

s Κάμνοντι] Καμνοῦσι *Vat.*

t Μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς·] Υμῶν μᾶλλον εἰδώς· ὡς ἔστος *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν., εἰδὼς ὡς ἔστος *Baſ.* & *Gen. Epiphanius* ſimiliter ὑποσίζει, *Hunc ſacerdotem nobis credidit juſtiorem, ſciens quia dignus induetur.* Hoc eſt, τοῦτον ἡσυχίας ἱερέα δικαιότερον μᾶλλον ἡμῶν· εἰδὼς ὡς ἄξιος ἐνδύσεως. Nam Philo dixerat, τὸν μὲν ἀδελφὸν ὁ μωυσῆς ἀρ-χιερέα καὶ τὰ χρησθέντα λόγια ἤρητο. Tum Johannes Joſephi deflorator, ἀρχιερέα δὴ ὁ θεὸς τὸν ἀαρῶνα ἐψηφίσατο· συναθροίσας δὴ τὸ πλῆθος ὁ μωυσῆς, ἀνδρὸς ἔφη τὸν μὲν ἔργον τετέλεσται, τὸν δὲ ἱερᾶς τιμῆς ὁ θεὸς τὸν ἀαρὼν ἀξιοῖ. BERN. & HUDS.

v Βωμῶν ἐπιμέλειαν] Miniſterium altaris utriuſque ſacerdotum erat proprium, uti conſtanter Judæi tradunt. Levitæ miniſtrabant ſacerdotibus, ſed altare exterius non adſcendebant: ad interius quoque non licebat iis accedere. REL.

x Υπὲρ ὑμῶν] Υπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.*

y Οὗ τε κήδ. ἦν] *Big.* & *Samb.* ὃ τε κήδεται ἡμῶν δ' ἡμελέρ *Baſ.* & *Gen.* ὁ τε κήδ. γ. δ' ἡμελέρ *Epiphanius.* Ubi ἀνεσκεμμον ſcripſit male *Samb.* & ſubinde ὑπ' ἀνδρὸς pro παρ' ἀνδρὸς. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτε κήδ.

z Ον αὐτὸν] *Big. Samb.* & *Epiphanius* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο. Probo tamen non minus quod nuper & nunc excuſum eſt. Supervacua etiam videtur correctio Reverendiſſimi Montacutii, ὃν αὐτὸς ἐπελ. γιν. προσδέξασθαι. BERN. Sic *Baſ.* & G. ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

a Διὰ ἠρέσκοντο] Τε ἠρέσκοντο *Samb.*

b Διά τε] Hæc ſine diſtinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moyſis gratia, διά τε τὸ ἦθος καὶ τὸν προφητείαν καὶ τὸν ἀρετὸν τ' ἀδελφοῦ. Nos cum editoribus Aaroni diſtinctius tribuimus τὸν προφητείαν propter Ex. c. 7. 1. ואתן אחיך יהרה נביאך. BERN.

c Αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ παῖδες in *aliis.*

d Νάβαδος,] Joſephus itaque per hyperthefin ſcripſit paſſim pro νάδαβος. Quippe exemplaria Græca Latinaque conſentiunt in *Nabado*: niſi quod codex *Hen.* νάδαδος forte ſervet ex נדב nomine vero. Pariter γ'. βασ. c. 14. 20. & c. 15. 25. antiquiſſimi libri oſtendunt ναδαδ & ναδαὰ pro נדב. BERN. *Joſephus* per hyperthefin paſſim ita ſcripſit pro Νάδαβος, conſentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis.

e Αβιὺς,] Ab Hebraico אביהוא *Abihu.* Pro eo legitur ἀβιοὺδ ubique exemplarium Græcorum. Nec aliud interpretatur Euſebius in ſuo Lexidio inter Nomina Exodi. Nam אביהוד in Hebræo iſtius libri haud uſquam occurrit. Ita ex vetuſtiſſimo mendo ὡς ναυὴ auditur per Græciam Chriſtianam pro ὡς ναῶ. Philo autem exponit vocabulum ἀβιοὺδ, ſic enim apud ipſum ſæpius ſcribitur, tanquam ultima litera ſuperflua. Quorſum ait, ναδαὸ μὲ ἐκσιος ἐμιωεύετω —— καὶ ἀβιοὺδ, πατὴρ μου: rectius ὡς ἀβιοὺ, πατὴρ μου ἐστι, id vult אביהוא. Hujus autem paragraphi argumentum plurimum ſumſit Joſephus è tertio libro Philonis de Legiſlatore. Κατὰ τὸ εἰκὸς ἱερᾶς κατασκευασθέντος, ἔδει δ' ἱερεῖς τοὺς ἐπιτηδειοτάτους αἱρεθῆναί τε δ' ἅπαντος τρόπου τὰς θυσίας ἀνύσαι τε δ' ἱερουργεῖν σεβοῦσι. τὸν μὲ οὖν ἀδελφὸν ἐξ ἁπάντων ἐπιεικέστατα ἀνεσκόπουν δοκιμεῖσα, τοὺς δ' ἐκείνου παῖδας ἱερεῖς ἐχρημάτισε· πρῶτον μὲν τῷ οἰκεῖα γῆθεν οἰδὲς ἀπ' εὐσεβείας δ' ὁτιοῦν ἂν ἐκφήνειν τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχας. σαφὴς δ' πίστις. ἐδέτερον ἦν, δύο δ' ἦσαν, αὐτῷ τούτῳ δ' γένος ἐξίωσε. καθίστη δ' μὲν δ' δ' ἅπαντας ἔθνους γνώμης, [Hac autem occaſione diligentiſſimus Philonis ſectator Adamantius, quid ſecundum Regulam antiquam in ſacris Ordinationibus plebi Chriſtianæ fuerat conceſſum, ita explicat. *Convocavit*, inquit, *Moyſes Synagogam Lev. c. 8. 6. & dicit eis. Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus. Luet ergo Dominus de conſtituendo Pontifice præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur & ſynagoga. Requiritur enim in Ordinando Sacerdote & præſentia populi, ut ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium; & hoc adſtante populo, nequa poſtmodum retractatio cuiquam, nequis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem quod Apoſtolus præcepit in Ordinatione Sacerdotis dicens, Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt.*] ὡς τὰ λόγια ὑφηγεῖτο, καιρὸν τρόπον δ' ἄξιον ἰσορροπῶσαν. λαὸ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ὕδατι πηγῆς τῷ καθαρωτάτῳ δ' ζωὴ κωδίῳ. κάπρατα τοῖς ἱερεῖς ἀναδίδωσιν ἐδῆτας, τῷ μὲ ἀδελφῷ τὸ ποδέρη δ' τῷ ἐπωμίδα, οἱονεὶ ὑφάσμα, τὸ παμποίκιλον ὕφασμα δ' μίμημα δ' παῦς. τοῖς δ' ἀδελφιδοῖ. χιτῶνας λινοῦς, ζώνας τε δ' ποικίλη πάτιν. ὡς δ' τοὺς ἐδῆτες ἤσκησεν αὐτοὺς, χρήσμιος ὡσ-δήσατο λαοῦν, ὃ μυρεψικῇ τέχνῃ καθιερωσάθη, τόν τε βωμὸν δ' τὴν λυτῆρα καθίχειρον, ἐπιῤῥάντων ἐπῳδὰς, καὶ τ' ἄλλα ὅσα θεοῖς θυσίας χρήσιμα. καὶ τελούμενον πρόσαγαγὼν τὴν ἀρχιερέα (הכהן) πολλῷ λίπῳ τὸν κεφαλὴν ἀλείφει. ταῦτ' ἐπιτελέσας, σφαγὰς ἀρθώσας κεφαλὰς μέρον δ' κριοῦ εὐο. τὰ μὲ, ἵνα θύσῃ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων· αἰνιττόμενος ὅτι παντὶ ψυχῇ καὶ σωθῆναι ἢ, παρ' ὅσον ἦλθεν εἰς ψύξιν, συμβαὶς τὸ ἁμαρτάνειν ἐστὶν· ὑπὲρ δ' τὸ θεοῦ δώρας καὶ θυσίας ἀναγκαῖον ἐξολοθρίζεσθαι, μὴ ἀμελητηθεὶς ἐπίθοι.ο. τὰ δ' κριοῦ, τὰ μὲ ἑτερον εἰς ὁλοκαύτωμα δώρεσιν δ' τὸ ὅλων διοικήσεως· τὰ δ' ἕτερον εἰς τὸν τῶν ἱερωμένων ἀμὰ καθάρσεως ἀγνοῦλικῆς παιδείαν, ὃν ἐτύμως τελειώτερος σαλεῖται, איל המלאים, Lev. 8. 21. καὶ λαὸ αἷμα δ' αὐτὸ τρίχα μέρη δ' σώματος χεῖρ τὸ τελειῶν ἱερέων, δὲ ἄκρον, ἄκρον χεῖρα, ποδὸς ἄκρον, δεξιὰ τὰ σύμπαντα· μύσταξμα δ' ὅτι δεῖ τὸ τέλειον καὶ λογῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ παῦλ καθαρόν. θυσίας δ' ἐπὶ ταῖς σωτηρίους ἀμὰς ἀναγκαίων, τοῦτο μὲν τὸ ἱερεῖον ὑπὲρ αὐτῶν, τοῦτο δ' τὸ γιγαντίας ὑπὲρ ἅπαντος δ' ἔθνους· μυστὴς μὲν εἰς τὸν σκηνὴν εἰσέρ-χεσθ' τὸ ἀδύτου ἐπαγόμενος. ὀγδοη δ' ἐκ τὸ τελευτῆς ἡμέρα καὶ τελευ-ταία· αἱ γὰ σωθήσεσθαι ἐπὶ ἱεροζαντῶν αὐτὸν τε καὶ τοὺς αὐτοῦ υἱεῖς ἀρ-χίζειν. ἀσπάζων δ' ἀνεδίδασκεν οἷα ὑφηγητὴς ἀγαθὸς ἀγαθὸν γνώρι-μον, ὃν χρὴ τρόπον τὸ ἀρχιερέα τοὺς ἐπὶ σωθῆναι λειτουργίας. εἶτ' ἐξελθόντες ἀμοιροῦσι, καὶ τοὺς χεῖρας ἀνατείνοντες σεβοῦ τὸ κεφαλῆς, εὐ-χὰς τίθεσθ' τῷ ἔθνῃ τοὺς σωθησόμενος ἀπὸ καθαρᾶς καὶ ἀσιωπήτης γνώ-μης. ἔστι δ' εὐχομένων, τεραστιώδεσθ' τι συμβαῖνῃ· οὐ γὰ τὸ αὐτοῦ, εἴτε αἰθέρ ἀπάσασμα δ' καθαρωτάτῳ, εἴτε οὐρ καὶ τὸν τοιχείων φύσεῃ μεταβολὴν ἀναλυθέντος εἰς πῦρ, αἰθυρίδιον ἀθρόα φλὸξ δικκαῇ· καὶ συνέχῳ ῥύμῃ φέρεσθ' μὲν ἐπὶ τὸ βωμὸν, τὰ δ' ἐξ αὐτοῦ πάντα ἐξαναλίσκῃ, σαφὲς οἰμαι σαφεστάτῳ δηλοῦσιν, ὅτι θεὸν ἀνὸς θυσίας ἐπιδρομὴν ἐπετελεῖτο. Graviſſimam hanc hiſtoriam, qua facundius nihil aut potentius ſcripſit Philo, jam reticere non potui, ſive Hebraicorum ſive etiam Chriſtianorum Pontificum, quam magnam meritamque habeo, veneratione. Ritus enim nonnullos Judaicos, quos maxime S. Paulus æternarum rerum ſymbola eſſe oſtendit, in Religionem noſtram transferri utile erat factum, & honeſtum, & antiquiſſimum. BERN. Scriptoribus nonnullis Αβιὺδ dicitur, aliis vero Αβιὺ.

f Πα-

β'. Οσα δ' ἦν τῶν περὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [f] παρεσκευασμένων ἐν περιττῷ, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρη σκεπαστήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν, [g] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτῃ. [h] τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, [i] εἰσφορὰν [k] αὐτὸ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. [l] ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα [m] Ἑβραίων ὢν, [n] Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. [o] οἱ δὴ ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ [p] πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [q] ἔφερον δὲ τὸ ἀργύριον τῶν ἐλευθέρων [r] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς [s] περὶ τὴν σκηνὴν χρείας [t] ἀνηλώθη.

γ'. Ἡγνίζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερεῖς, τρόπῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. [v] σμύρνης ὑπὲρ

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata supererant, jussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, & thuribuli, aliorumque vasorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, * imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebræos, qui valet quatuor † drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio jussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conterebant *soli* ingenui, à vigesimo & deinceps ætatis anno usque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in usus Tabernaculi insumptum est.

3. Præterea & Tabernaculum & sacerdotes lustravit, purificatione ad hunc modum facta. ‡ Myrrhæ * electæ siclos quingentos, totidemque

Eundem Moyses septem diebus rite consecrat, populo spectante & applaudente. Lev. c. 8.

ireos,

f Παρεσκευασμένων] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* παρεσκευασμένων.

g Μήτ' ἐκ κονιορτοῦ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Bas.* & *G.*

h Τότε πλῆθος] Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθός in *Editis.*

* *Imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum.*] *Præter anathemata spontanea, Deo imperante seu tributum sacrum seu λύτρον* ἀπ' ψυχῆς, נסף הכפרים, & תרומה ליהוה *i. e.* LXX. *Interpr.* & *Jos.* εἰσφορὰ κυρίῳ, 603550 *Josepho, aut justo numero* 603550 *semisiclos in usum Tabernaculi pendunt tot viri Israelitæ à* XX. *annis ad* L. *recensiti,* בקע לגלגלת מחצית השקל, *sive ut in nummis vere Hebraicis circa Urnam Aaronicam conscriptum vidimus,* מחצית השקל. *Exodi c.* 30. 13, 14. & *c.* 38. 25, 26. *Valet autem Siclus Hebraicus* השקל, *quantum argenti Stater sive* τετράδραχμον *Atticum, vel* δίδραχμον *Alexandrinum secundum Interpr.* LXXII. *Inde ajunt isti Ex. c.* 38. 26. δραχμὴ μία *i. e.* Becà τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ δὲ σίκλος. *Vide & Gen. c.* 24. 22. *Ex Moyse autem claret Siclum colligere* XX. Geras גרה, *quæ sunt* Meæ מעה *totidem Onceloso, Samaritis* דואניק *q. e.* δυάκαι *Hesychii, atque* Oboli τοῖς ὀ'. *partemque feciisse* $\frac{3000}{6000}$ *Talenti Hebraici. Æstimantur adeo capita Israelitica* 603550. *Talentis centum plus Siclis* 1775 $= \frac{60355000}{2 \times 3000}$. *Ex. c.* 30. & *c.* 38. & *Num. c.* 1. BERN.

i Εἰσφορὰν] In εἰς φορὰν male divisit *Vet. Interpr.*

k Αὐτὸ] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

l Ὁ δὲ σίκλος,] Hanc Josephi sententiam alio loco confirmavimus uberius. Subjicimus tétradrachmum Atticum, argenteum, Siclo æqualem.

REL.

m Ἑβραίων] Ἑβραῖον soli *Big.* & *Samb.*

† *Drachmas Atticas.*] Id est, quatuor novem denarios Mon. *Ang.* Videsis *Prid.* Præf. ad pr. vol. p. 17. HUDS.

n Ἀττικὰς] *Josephum* (cui tuto hisce de rebus fidendum esse pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hist. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Dissert.* de *Nummis Samaritanis*, p. 188. quibus adjicias *Ciacconium* de *Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium* de *Nummis non cusis*, p. 54.

o Οἱ δὴ] *Samb.* οἳ δή. *Hen.* & *Busb.* οἳ. BERN.

p Πεντακισχίλιοι] Πεντακισχίλιοι *Big. Samb. Bas. Gen. Busb. Hen. Epiphanius* Int. Epitom. *Cant.* & *Johannes Zonaras* contra secundum librum Moysis c. 38. 25. quartumque ipsius statim versu 46: licet plerique Theologorum diversas fuisse καθοσιώσεις illas contendant. Quippe recensio militiæ Hebraicæ, quæ exigebatur in eremo Sinæa Exodi anno secundo. ineunte, 603550 viros ingenuos præcise collegerat, qui Græcorum more supputanti omnino comparuerint ἑξήκοντα μυριάδες καὶ ΓΦΝ'. Scribæ autem veteres apud Josephum Γ commutarunt in Ε, numerorum nimis prodigi. BERN. Ita libri omnes *Josephi* contra *Moysem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Josephum* commutantibus Γ in Ε.

q Ἔφερον] Εἰσέφερον δὲ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

r Οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex *Latinis* favet *Vossii* codex, *a viginti annorum ætate & usque ad* L. *constituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἄχρι *Bas.* & *G.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἄνω ἐτῶν ἄχρι *Vat. Hen* & *Busb.* non male.

s Περὶ τὴν σκηνὴν] Περὶ τῆ σκηνῆς *Vat.*

t Ἀνηλώθη.] Ἀναλώθη recte & Attice *Big.* cum *Samb.* à verbo primario ἀλόομαι. ἀναλώθη *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

‡ *Myrrhæ electæ siclos quingentos,*] *Nobilissimum & Sanctissimum Chrisma Ex. c.* 29. 7, 21. *c.* 30. *à v.* 23. *c.* 37. 29. *c.* 40. 9, 10. *Lev. c.* 8. 10, 11, 12. *Num. c.* 35. 25. *c.* 7. 1. & *Eccles. c.* 45. 18. & ψ. 132. 2. שמן המשחה & משחת קדש. *Ædem magnumque Sacerdotem Dei cum suo ornatu in omne ævum consecrari* קדש *dignum erat ac justum*, (*quove contra pretiosum non erat Talmudo profitente* Ceritot *f.* 5. *Oleum illud Balsaminum* שמן אפרסכון *quo rex* δεκαβύλων *Jehus olim inungebatur,*) *cum Hymno* הין *sive Bicongio Attico olei ex oleis miscebat præcipua aromata & fragrantissimos sudores* besamin ros בשמים ראש, *quod est* ראש בשמים rase besamin, *sicut Salomo rex explicat c.* 4. 14. *sui Cantici: quippe in aridis aromatum præstat summa arboris cortex, & in fluoribus primæ omnium lacryma.* Myrrhæ *quidem puræ sponteque stillantis* מר דרור *Siclos i. e. semuncias Atticas* 500. *totidemque siclos* Casiæ קדה, ἴσως LXXII. & *Josepho, ac* κασίας *Judæorum reliquis.* Cinamoni *vero* Calamique קנמון וקנה בשם *semuncias alterutrius* 250. *Simul grata pondera* 1500 *siclorum, Talmudistis licet refragantibus* Ceritot *c.* 1. & *Maimonide c.* 1. §. 2. Cele micdas. *Quamvis enim* שקל *absit à textu Hebræo tam Samaritarum quam Judæorum, recte tamen interpretantur illa pondera de siclis totidem Doctores Alexandriæ, ut alibi Sacrorum librorum, Josephus etiam, Onceloscus, Paraphrastes Jerosolymitarius & Neapolitanus, & familiaris Rabbinorum Hieronymus: quin statim sequitur in contextu Moysis super hac re* בשקל הקדש.

Præterea imperatum est Altare Aureum מזבח הקטורת & מזבח הזהב, *ante soles orientem occidentemque quotidie pretiosissimo thymiamate adolere,* קטורת הסמים וקטורת תמיד מעשה רוקח ממלח מהור קדש *Ex. c.* 30. 7, 8, 9, 34. *c.* 31. 11. & *c.* 37. 23, 29.

Deinde oleo puro (שמן זית זך כתית) *ac perpetuo, Ex. c.* 27. 20, 21. *Lev. c.* 24. 1, 2, 3, 4. & *Num. c.* 4. 16. & *præter Moysen Hecatæo teste, p.* 408. φῶς παρεῖχον. *Eusebianæ, Candelabri i-* πτὸν λύχνιαν *tres luces interdiu, noctu omnes* (הנרות או המטה) *alere & conservare,* semilogo *quidem olei singulas* κατ' ἐνιαυτὸν Menacot *c.* 9. §. 3. 11. *Maimon.* Tamidin *c.* 3. §. 10, 11. *pro tempore nimirum* interveſpertino, *Moysi* בין הערבים *i. e. discipulis Moysis* מיערב ער בקר. *Nam ex prisco ritu* אין מתכנין את הכנורות ואלאבחרלקת ונרותיה בין הערבים. *Imo per diem quinque rite arsisse refert Ris Lacis, qui floruit tempore M. Constantini,* Iomæ *f.* 33. (*Vide etiam tu Misnam Tamid c.* 3. 9. & *c.* 5. & *c.* 6. & *Maimonidem de* Jugi officio *c.* 3. 16.) *præsertim* נר מערבי lucernæ medioxumæ & *versus Sanctissima repandæ flammam, Pharisæis consentientibus omnino in Massictis* Ciddusin *c.* 2. & Tamid *c.* 5. & *Maim. in hilcot* Tamidin *c.* 3. 13. *Hanc autem si extingueretur, sicut contigit revera circa Passionem Domini nostri Jesu Christi, ab Holocaustomatum Altari refici quasi igni Cœlesti oportuit,* Tamid *c.* 5. *f.* 63. *a. Simile de suffitu sacro docet G. Syncellus p.* 136. περιῆγε αἰωνίως τὰς θυσίας ἀναλίσκουσας αἰεὶ, ἐξ ὧν κατ' ἐνιαυτὸν ἐκλέγων. *Subjiciam jammodo* Thymiama *Rabbinicum nominibus Hebraicis atque etiam Arabicis confectum.* 1. Stacte, נטף *seu* עור כלסאן, צרי, *aut interprete Symeone Gamalielis præclaro Nomodidascalo* שרף הנוטף מיצחי הקטף *quod est Lacryma Balsami.* 2. Onyx, שחלת, אצפרשיב, *vel* צפון *Talmudistis &* שופרא *Onceloso.* 3. Galbanum חלבנה סאילה מיעה *i. e. Styrax liquida.* 4. Thus לבונה. לבונת. 5. Myrrha מר, מסק. *Suo pondere quodque in* LXX. *minas* כנין, *quæ possunt* 7000 *denarios aureos.* 6. Casia קציעה *Myropolis Hebræis Arabicisque.* 7. Nardus spicata שבלת נרד, סנבל אלנטרין *vitiose apud Maimonidem pro* שבלת אלנארין; *quod etiam per metaplasmum in duobus libris Evangelicis appellatur* νάρδος πιστικὴ *ex Latino.* 8. Crocus, זעפרן, כרכם. *Horum singula ad minas* XVI. *Addantur eis* 9. Costi, קושט, *duodecim minæ.* 10. *Novem minæ* Cinamoni קנמון, קנמון יער, *aut* ξύλου. 11. *Tres minæ* Corticis aromatici *Acori Agallochi Casiæ aut similium,* קלופה, קשר סליחה. *Dein quadrans cabi* מלח סדומית וכפת חרדל Salis Sodomeni (*ex Moysis* טהלה) & Succini Jordanici. *Tum* Ambari גוי *aut herbæ cujusdam* καπνώδους *quantum poterant. Postreme conficiebatur Thymiama cabis novem* Saponis Carsinensis *cabisque* XXI. vini Cyprii. *Nam hæc quinque præter aromata* IV. *à Deo præscripta Ex. c.* 30. *injicere audent Pharisæi, unde crescret quotidianum Suffimentum mina una super* 368. & *tribus demum in vigilia loma.* Ceritot *f.* 6. *a.* & *Maimon.* Cele micdas *c.* 2. §. 3. BERN.

* *Ele-*

ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum ponde-

λέκτυ σικλυς πενθακοσίυς, καὶ [a] ἴρεως ἴσυς, [y] κινα-μώμυ ᾗ καὶ καλάμυ, ἔστι ᾗ καὶ τοῦτο εἶδος [z] θυώμα-τος,

* *Electæ*] Id eſt *puræ ſponteque ſtillantis.*

y Σμύρνης] Hebræus habet מר דרור *mor deror*, σμύρνης ἐκλε-κτῆς Interpr. LXX. atque σμυρνης ἐκπλύτυ Hiſtoricus noſter, ut דרור conveniret cum ברור. Onceloſus *mira dacia* מירא דכיא, *myrrhæ puræ & ab omni vitio liberæ.* Libentius tamen interpre-tor ראש מר דרור, τὸ ἀνώτατον (quod eſt τὸ ὁμόχροον ſecundum Theophraſtum & rem ipſam) σμύρνης ἑαυτῆς. Quippe دى *darra, ſtillare* in Lexicis Arabum. Judæi Mauruſii, R. Saadias, & Samaritarum philologi phraſin eandem interpretantur preſ-ſius المسك الخالص *meſc* ſeu *moſchus ultro lacrymans*, Tavoſus مسك انزاد *moſchus ſincerus.* Ubi *moſchus* non teſtes dorcadis Indicæ, ut Maimonides medicus, Abeneſdras philoſophus aliique exiſtimarunt, ſed myrrhæ arboris ſuccum denotat. Prius equidem valde alienum fuiſſet ab oleo ſancto & incruento, à *mor* Moſaico. Quinetiam hoc idem coarguit, quod poſtea vidi, M. Nachmanis ad Legem & A. Davidis in Scholiis *Cele micdas* c. 1. §. 3. Verum R. Hiæ מר דרור vocatur لبني الذهبان λοσταὶ ἑοσῶν, *Styrax aureus* ſeu *Gebalites.* Sæpius enim hæc lacryma pro myrrha malo dolo venditur. BERN.

x Ἰρεως ἴσυς] Pro קדה *Ciddah*, quod קציעה *Caſia* nuncupatur in Hymno Regio 45. 9. & Onceloſo aliiſque Paraphraſtis Chaldæis קציעתא aut קציעא. Judæi Alexandrini ad Moyſis Pentateuchum ἰρεὺς interpretati ſunt, ἰρεὺς etiam Flavius noſter. Verum οἱ ο' in Pſalmis malunt κασία pro קציעות, quinetiam MS. Oxon. & S. Ambroſius κασία ponunt in Exodo. Iris autem ſpecie ſatis diſſimilis a Caſia, herba enim magis quam frutex videtur, odorem tamen conſimilem habet ac Plinio teſte nobiliſſimum, ſed & folia ſimillima. Accepit vero vel ſuam ob indolem Caſia nomen קדה inter Hebræos, tanquam *odoratiſſima* rerum & *frangantia* mera. Εὐοσμον adeo ſignificat *Ceda, Cada, Cadia*, قدي قداة قدو, ſimileſque typi Arabum & Æthiopum & Trogodytarum dialectis. Vel ſane קרה eſt قدة *Cedda* Arabicum, quaſi lignum *decorticatum*: nam Caſiæ *corticem, contra atque in Cinnamo, levari & exinani-ri pretium eſſe* ait Cajus in Hiſt. Naturæ. Hoc idem confirmat vocabulum קציעה, ſeu קציעא Chaldæis perfrequens, (unde κασία Græcorum, atque etiam nomen proprium ſuaviſſimæ Iobitidi:) quod rite interpretaberis κάρφος, σκυδαλμός, & *cortice nudus* baculus. Quippe קצץ & قضع, *cute reſecta aut abraſa denudare.* Accedit huc & vox Arabica سليخة *Selicha*, qua Interpres ſacer reddidit Hebraicum קציעה in Pſalmis, & Medici Arabum Dioſcoridis κασίαν interpretantur. Significat autem سليخة τὸ ἀπολεπισθῆν, *cute ac cortice ſpoliatum.* Dein-de Cl. Saadias, Judæique Africani קרה verterunt قشط *Cosht*; quod ἀπολίπισμα ſive φλοισμὸς denotat ſuo etymo ab Arabum قشط *Caſhata*: Arabes ipſi frequentius *Coſt* قسط, à quibus ſuaviſſimus κόστος ad Græcos venerat. Pariter Maimonides Cele micdas c. 1. §. 3. קושט חקרה היא inaccurate & præter Talmud, ubi *Coſt* & *Ceſia* diſerte diſtinguuntur ab invicem. Poſtremo Caſiæ genus optimum, quod γίζι appellitari ſuo in agro nos monet Pedacius aliique, جزر nomen nanciſcitur à *cute reſecta & detracta.* Nam جزر, ἀφειλόκοπον, φλοιόν. Tum idem equidem Botanicus inter nobiles Caſias recenſet μωτὼ, quaſi diceretur *Caſia mortua nihilque ſpirans*, tum δάκας aut δάϊκα i. e. דקה & دقران, *ſurculus, virga.* Tradiderunt autem Nomodidaſcali *Ceritot* f. 5. quod ſubinde urgent Abeneſdras & David Cimchius, Thuribulum ſacrum (גיטום הקטרת) præter alia aromata ſpiraſſe קציעה κασίαν, omnino pro קרה Legiſlatoris, quod Samarites reddidit ſimpliciter *Od* العود, ξύλον. Alia plurima nunc omitto. BERN. Ita etiam LXX ad *Moyſis* Pentateuchum. verum in *Pſalmis* malunt κασία. quinetiam *MS. Oxon.* & *S Ambroſius* κασία ponunt in *Exodo.*

y Κιναμώμυ] Κιναμώμυ ᾗ καὶ καλάμυ *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* κιναμώμυ καὶ δίκα καλάμυ *Big.* κιναμώμυ δίκα καὶ καλάμυ *Samb.* Peregrinum hoc vocabulum per, geminum ſcribitur in exem-plaribus Herodoti atque Ariſtotelis, eis præſertim in locis un-de ſimplici liquidaque litera id citaverant Euſtathius & Ety-mologus. Quin κινάμωμον etiam increbuit in Lexicis aliiſque libris Græcorum, Hippocratis, Dioſcoridæ, Strabonis &c. ve-lut convenientius Hebraico קנמון, quod *Cinnamon* fortiter e-nunciant Judæorum philologi. Veruntamen notiſſimus verſus Dionyſii φῦλλα θείου λὶς ἀκηρατον κιναμώμου, & codices Theo-phraſti, quo doctius nemo diligentiuſque aromata tractavit, ſed & lenitas Attica, κινάμωμον Joſephi ſatis tuentur. *Cinamo-mum* ſubinde reddidit Latinis literis Epiphanius. Adblandiun tur quidem & veri ſpeciem ſaltem ferunt, quas excogitavi o-riginationes Hebraicæ vocis קנמון; unde Græcum κινάμωμον, ſicut ab uſu Aſſyriorumque כנסא, קונמא, *Cunomo* & *Cu-nema* venit Genus quidem deterius & lignoſius κίναμον & κίνα-μος Nicandro in ſalubri carmine: hinc etiam *Caunima* Merca torum Malabaricorum. Una ſit illarum קנא חנאם, *nidus co-lumbæ ſive avis* κιναμωμολόγυ, qua de poſt Herodotum ſapiens Stagirita nono Hiſtoriæ Animalis & Dionyſius in Geographi-cis. Alia قناة حماما, *Canna Amomi.* Tertia equidem proxime acceſſerit ad Hebraicum ab Arabico قنم *Canemon*, *valde olens*; ſi forte apud Joctanidas vocabulum illud tam ὀσμω-δες notaret, quam ὀζώδης certo denotat. Vel quarto modo קנמון deſcendet à קנה, קניא, ſeu قناة, *Canna, fiſtula*, veluti ארגמן in Moyſis volumine ab ارجوان: quippe Cinnamo-mum συνεγγυᾶς pretiumque ſui corticis. Conſtat etiam Interpretes Alexandrinos Jer. c. 6. 20. קנה הטוב reddidiſſe Græce κινάμωμον, & Theodotionem id interpretamenti in ſua verſio-ne retinuiſſe. Ibidem inſuper adnotavit S. Hieronymus, *Ca-lamum ſuaveolentem de terra venire longinqua prophetice jermo ta-ſſatur, ut intelligamus Indiam*, imo plagam Sinarum adhuc ſe-motiorem, *de qua per mare Rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici* κασίαν συεγγυᾶ *appellant.* Præterea Nach-manides contendit Moyſis primi קנה Arabici interpretanti va-lere דרצני *Darſinium*, idemque קנילה κανέλα, cujus calamus odoratiſſimus Dioſcoride Plinioque probantibus: ſed Abraha-mus ben David mavult idem reddere cum Arabibus ארכ, cum Græculis κοινάμωμον. Caſiam idcirco & Cinnamomum a mercatoribus promiſcue venire *Theophraſtus*, *Dioſcorides*, Plinius, omniſque ætas recens vetus taxavit. Adde his Sera-pionem alioſque Arabum καλάμου Dioſcoridis paſſim interpre-tari قصب الذريرة *Caſabodarira*, quod tamen S. Bibliorum interpretes aliquot Judaici Chriſtianique ſubſtituunt pro קנמון. Cæterum jamdudum periit (mirum creditu) nomen קנמון in Arabia & Troglodytica, ubi ipſe frutex fragrantiſſi-mus omnium reperitur: quanquam vocem hanc eſſe Hebrai-cam Thalia Herodoti hinc à tot ſeculis pronuntiavit, ὄφεσθαι ᾗ λέγεται μεγάλας φορέων ταῦτα τὰ κάρφεα, in Arabiam licet de patria Bacchi, τὰ γὰρ ἐκεῖθεν δὴ φοινίκων μαθόντες (quod Plinius te-mere interpretatus eſt, *privatim Phanicem* avem fabulis natam) κινάμωμον καλέομεν. Nihilo adhuc minus Avicennam videmus, Serapionem, Beitaridem, cæteroſque medicos Arabum, *Cin-namonum* ad Serum ſolum primo referre, non ſuum. Hinc illi ubique reddunt Galeni Dioſcoridiſque κινάμωμον voce ne vix ſua ſed Perſica دارصيني *Darſini*, δαρσίνιον, quod eſt *frutex Sinicus.* Ita Moyſis tui קנמון בשם *Cinnamon beſem* ex-ponit Tavoſus δαρσὶν ξύλα, دارصين بويا, *Darſin Aro-maticum*, ſive ξύλα σπικῶ τὸ εὐωδέσθαι. Arabes etiam Chriſtia-ni Eccleſ. 24. 20. & Jer. 6. 20 دارصيني adhibuerunt pro *Cinnamomo*: necnon duo Pentateucha Arabica Laudi, unicum Seldeni. Notavit etiam Aben David ad Maimonidis Jad, Cinnamomum Arabice appellari à patria ſua عود هندي *Lignum Indicum*: ſed Moyſes iſte ſimplicius interpretatur עיר ad dialectum Arabum. Dicitur autem præſertim קנמון בשם Ex. c. 30 κινάμωμον ἰώδες Interpr. LXXII. quod eſt *Moſylicum* Dioſcoridæ, *Troglodyticum* Plinii, *Sinenſe* Serapionis, quorſum diſtingueretur à Geniſta reliquiſque Pſeudocinnamomis, tum etiam à Xylocinnamis Pedacii Botanici, à Taro, Cancamo, Zingibere, ipſoque Cinnamo, quod *Carfe* قرفة Serapion, κανέλα & κανῶμα afflicta Græcia appellitant. Deinde Cinna-momum odoris præſtantioris ſeu קנמון בשם Saadias & com-plures critici ſacri interpretantur, ut ſupra monui, قصب الذريرة, καστοδαρείφεος, quod eſt κάλαμος θυμιλικός. Simi-liter Coptitæ & Arabes, عود البخور *Lignum ſuffitus*, & quandoque قرفة aut عبير. Judæorum nonnemo عنبر *Ambarum*: Samaritæ كافور طيب, *Camphora odorata*: Judæi denique Mixobarbari قرفة الطيب *Cortex aromaticus.* Ita quidam ſolent Interpretes optimarum literarum appellatio-nes *aromatum* male miſcere & confundere. Κάλαμος denique ſeu plenius קנה בשם *Cenebuſem*, *Calamum aromaticum* Unguen-tum ſanctum redolebat. Accedit enim *beſem* (qua de voce ejuſve cognatis בושמא, בשמא, בשמא, בשם, *boſem*, *boſ-ma*, *beſmana*, & *boſmena*, derivo Balſamum, quo nihil pre-tioſius, nihil fragrantius natura educat, tanquam *Odoramen-tum*, *Aroma*, *Suavitas.* Nam بلسان Arabum è Græco de-flectit.) ne inſipidum, ſurdum, & minus quam optimum Ca-lamorum aut præfulvum Oleo ſacro addere fas eſſet. BERN. οἶκα *Coll. Big.* σίκα & καυλάμυ *Coll. Voſſ.*

z Θυώματος.] Θυμιάματος *Baſ.* & *Gen.* Joſephus autem ſcri-pſit θυώματος, ut ſuadent meliores libri *Big.* & *Samb.* neque aliud viderat Epiphanius. Herodotum diligenter legerat Jo-ſephus, ubi vocabulum iſthoc occurrit. Unde Euſtathius θυώ-ματα παρ' ἡροδότῳ τὰ ἰώδη θυμιάματα. Φησὶ γὰρ, σμύρνης ἀκηράτυ (quod כר דרור Moyſi) ᾗ κασίας ᾗ τῶν ἄλλων θυμάτων. Atque ante hunc præſulem Photius Patriarcha, θυμάτων, θυμάτων, μύρων, ἀρωμάτων, θυμιαμάτων. Similiter Heſychius θύαμα, μύρον, ἄρωμα. BERN. Ita *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* θυ-μιάματος in *Editis* minus recte.

a Τῶν

τ῏Θ, ἡμίσταν [a] τῶν πρότερον ὁλκὴν, κεκραμένα [b] δύειν ἐκέλευσεν, [c] ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῃ [d] εἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ὑπιχώριον δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρίσμα ὑγρὸν ἐσόμενον. κἄπειτα τοῦτο λαβὼν [e] αὐτὸς τούς τε ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων [f] κεκαθάρικε, τά τε θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνὴν, ὅπου δὴ χρυσοῦν θυμιατηρίου μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν [g] παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γίνηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τὴν ἡμέρας, [h] περί τε ἀναφορὰν τοῦ ἡλίου καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν τε ἁγνίσαντας φυλάσσειν [i] εἰς τοὺς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν [k] τρεῖς ὅπου τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς πρὸς τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

δ'. Ἀπολλῶν δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄρισοι τῶν δημιουργῶν [l] Βεσάληλ καὶ Ἐλίαβ. [m] τὰ γὰρ ἐνδεῶς ἔχοντα τοῖς πρότερον αὐτοὶ προεθυμήθησαν ἀμείνονα προτερήσασθαι, λαβεῖν τε ὑπόνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάληλον σωφρονῆσαι τὰ κρείττω. ὁ δὲ πᾶς χρόνος [n] εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεύτα. ἀρχομένου δὲ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακεδόνας, Νισὰν δὲ κατ' Ἑβραίους, νεομηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιέρωσι, καὶ πάντ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ris, contusa subigi jussit, iisque cum olei olivarum hine (hoc enim mensura est Hebraïca quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum suavissimum confici. Ac deinde *Moyses* illud accipiens ipsos & sacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, simul etiam suffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, super aureum thuribulum *adolenda*, valde pretiosa comportabantur. quorum naturam enarrare supersedeo, ne lectoribus tædium afferam & molestiam. Oportebat autem bis quotidie suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis, oleumque purificatum ad lucernas servare: quarum tres quidem super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata essent & perfecta, *sacrorum* opificum præstantissimi visi sunt Besalelus & Eliabus. nam ipsi aliorum inventis meliora addere studuerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda suopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Besalelus præcellere existimaretur. Tempus autem septimestre, & non amplius, in hoc opere absolvendo consumptum est: & post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Nisan, ipso novilunio Tabernaculum *Deo* consecrarunt, & omnia ejus vasa à me *paulo ante* recensita.

5. *O-

a Τῶν πρότερον ὁλκὴν,] Iterum ex *Big.* & *Samb.* τῶν πρότερον in *reliquis*.

b Δύειν] Δυεῖν *Big.* & *Samb.* (ἓν δυὸ *Coll. Voss.*) δυοῖν *Vat.* perperam sane, cum *Hesychius* δύειν interpretetur τύπτειν, καὶ βρέχειν, μίσγειν, μαλάττειν. BERN. & HUDS.

c Ἐλαίᾳ] Ἐλαίᾳ τε ἐλαΐνῃ *in Samb.* & *Epiph.* Namque ἐλάϊνος dicitur forma μετουσιαστικῇ ab *ἐλαία*, ut Grammatici advertunt ad alterum poema Mæonidæ. ἐλαίᾳ δ' ἐλαΐνῃ εἶν *Baf.* & *Big.* Alienum autem est ab hoc sanctissimo Chrismate *Spathes contusæ pinguedo*, sive *Oleum Elatinum*. In MS. Sambuci hæc sententia ita distinguitur in partes, ὁλκὴν κεκραμένα· δύειν ἐκέλευσεν ἐλαίᾳ τε ἐλαΐνῃ εἶν· μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ὑπιχώριον, δύο χόας (ambigue & contra Canonem) Ἀττικοὺς δεχόμενον· ἀναμίξαντας &c. Veruntamen vas Hebraicum הין *Hin*, LXX. Interpr. & Josepho εἶν, Onceloso ἵνα הנא, cepisse quantum oleum duobus congiis Atticis esset implendis, hoc est, libras Romanas Anglicasve tam pinguis placidique liquoris bis decem, cum Josepho SS. Patres nostræ Ecclesiæ consentiunt, Apollinarius in Scholiis Romanis, Hieronymus ad Prophetias, & Theodoretus Cyri Quæst. 64. in Exodum, ubi quæritur, Τί ἐστι τὸ εἶν; μέτρον ἑβραϊκόν. δέχεται δ', ὡς φησὶν Ἰώσηπος, δύο χόας Ἀττικούς. πισσάτιον δὲ ὂν τούτοις αὐτῷ ἀκριβῶς ἓξ ἕβους τὰ μέτρα ἐπισαμβρῶν. Unde recte putavit Epiphanius Cyprius τὸ ἅγιον ἐν ξυσὸν εἶναι ϛ'. continere novem sextarios bilibres, sive 18. libras Romanas olei. Congius enim Atticus recipit olei libras Romanas decem, sed Romanus duntaxat novem. Conveniunt autem isthæc mensura eadem ex Judæorum παραδόσει: Hin, semisatum, 3 cabi, 12 logi seu 48 rebiitæ, 72 ova plena gallinæ, Ephæ sive Bati pars sexta. Quandoquidem vero duæ Cotylæ sive sextarius Atticus continet 20 uncias Romanas olei, 12 sextarii sive bicongium Atticum, quantum est *Hin* Hebraicum Josepho æstimatore, admittet 20 libras Romanas olei. Modus autem iste plus triente superat Staticam Rabbinorum, Maimonidis, Tanchumi, Davidis Fesani, & aliorum. Logo enim suo concedunt illi ferme 13 uncias, sive drachmas 104. Unde *Hin* vas δωδεκάλογον replebunt 13 libræ Romanæ olei. Verum alibi de hisce ex professo tractamus. Sufficiat vel divertendo admonere lectores meos utrumque Pentateuchum Arabicum in Archivis Laudinis ὁλκὴν vertisse in قرق mensuram Medinensem *Ratalorum* seu librarum 16 capacem, mediumque adeo tenuisse inter modulos Josephi & Rabbinorum. Olei vero requirebatur minimum libras Atticas xx. quo eliquescerent libræ LXII. sive sicli sesquimille aromatum ritu myrepsico decoctorum, [vide *Ceritot* f. 5. & Maimonidem initio *Cele micdas:*) atque adeo gemino flumine decurrerent à fronte ἐπὶ τὰ πώγωνα, τὰ πώγωνα ἀαρών. BERN. Ita *Samb.* (*Coll. Voss.* correctio *Cocceji*) & *Epiphan.* Ἐλαίᾳ δ' ἐλαΐνῃ *Big. Vat. Baf.* & *G.*

d Εἶν,] הין Hebr. REL.

e Αὐτὸς] Αὐτὸς τε τοὺς ἱερέας *Big.* & *Samb.*

f Κεκαθάρικε,] Ἐκαθάρισε (---κε *Baf.*) τά τε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Baf.* & *Gen.* κεκαθάρικε τὰ θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνὴν, ἐπὶ δὲ *Samb.* & *Big.* Contra tot libros Græcos & mille Latinos jam typis Scheldonianis emendari volo κεκαθάρικε· τά τε θυόμενα &c. (Ita & in ora libri Cocceji.) Intelligit enim Flavius nobilissima illa suffimenta seu θυάματα קטורת, quibus intra Ædem quotidie adolescebat Altare Aureum, Deo præscribente sibique vendicante Ex. c. 30. 34. &c. & Ezech. c. 16. 18. Scio tamen θυόμενα posse defendi consuetudine summi poetæ, ὀδ. ξ'. ἀρίστας θύειν θεοῖς, ἤτοι τὰς ἀπαρχὰς ἐθυμία κατὰ τοὺς παλαιούς, quod adnotavit Thessalonicensis. Et ἰλ. ζ'. θύεσσι, θυμιάμασι, ut Grammatici omnes fatentur. Photio itaque θύειν, ὀσμᾶν καὶ θυμιᾶν. Hesychioque θυτιάσαι, θυμιάσαι: sic enim restituendum. Unde Etymologo majori θύα dicuntur proprie τὰ θυμιάματα, sive γῆς παῖδες phrasi Philochori: sacrificia autem cætera per abusum. Et alibi διὸ δὲ θύω τὸ θυμιῶ, καὶ τὸ τεθυμμένον τὸ ἀφ' πυρὸς βεβλημένον. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐκαθάρισε (---κε *Baf.*) τάτε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Baf.* & G. Defendi tamen potest θυόμενα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad* ζ. θύεσσι interpretantur θυμιάμασι.

g Παραλείπω] *Big.* παραλείπω.

h Περί τε ἀναφορὰν] Judæi in codice Tamid serius omnino (postquam agnus sacrificii jugis jam erat jugulatus & membra ad clivum altaris delata, quod nonnisi orto sole fieri consuevit) suffitum oblatum volunt. At Philo lib. de victimas offerentibus, etiam scribit ἔνδον πρὸ βωμοῦ ἔρεβος fuisse incensos odores. Postea Josephus noster scribit, ἐρχομένης ἡμέρας, *circa diei initium* fuisse agnum hunc jugulatum. REL.

i Εἰς τοὺς λύχνους·] Φυλάττειν εἰς τοὺς Ν' λύχνους *Busb.* εἰς τοὺς τοὺς λύχνους. Literam prolapsam corrigo εἰς τοὺς Ζ' λύχνους. Tot ille luces superius ex Moyse observarat c. 7. §. 7. Candelabrum sacrum coronasse. BERN. Εἰς τοὺς ν'. λύχνους *Busb.* unde legendum conjicit *Bernardus*. εἰς τοὺς ζ'. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum sacrum coronarunt.

k Τρεῖς] In Siphra, antiquissimo in Leviticum commentario, & in Talmude plus uno loco, traditur noctu septem lychnos arsisse, interdiu unum, e quo videlicet accendebantur circa vesperam reliqui sex lychni. Non memini ullum legere scriptorem Judaicum, qui tres interdiu lychnos arsisse affirmet. REL.

l Βεσάληλ] Βεσελέηλ *Samb. Hen. Busb.* & infra *Big.* Heic autem legit *Big.* βασελέηλ. *Baf.* & *Gen.* ubique βεσέληλ. Quibusvis horum non incongrue redditur in Græcum nomen בצלאל BERN. Vide pag. 130. v. penult. Βεσελέηλ *Samb. Hen.* & *Busb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσέηλον habeat. Βασελέηλ *Big.* & mox Βεσελέηλ. ubique Βεσέληλ in *Baf.* & *G.*

m Τὰ γὰρ ἐνδεῶς ἔχοντα] *Epiph.* ex incuria lectitaret τὰ γὰρ ἐξυθενηθὲν τοῖς πρόσθεν προεθήκαν seu περιεθήκαν. Respexit autem Josephus ad hæc verba viri divini, לחשב מחשבות לעשות בזהב וגו', ἔργῳ ἀληθείας καὶ ἐπιστήμῃ. BERN.

n Εἰς τὸ ἔργον διῆλθε] Διῆλθεν εἰς τὸ ἔργον *Samb.* Inde Zonaras defloratur: ἐτοιμάσθη δὲ ἡ σκηνὴ μησὶν ἑπτά. Diuque ante illum Tarasii doctissimus Syncellus, φησὶ δὲ Ἰώσηπος, ὅτι οὐ ἐπὶ μησὶν ἐτελειώθη πάντα. τὸ ἔργον τῆς σκηνῆς, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐξόδου ἔτη, lego ἐπὶ μησὶ nil convenientius. τοῦτο δὲ ἡ γραφὴ τῆς ἐξόδου μαρτυρεῖ, πίστις οὐ τούτοις ἔχουσα. BERN.

ε'. [o] Ἐπέδειξε δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡδέως τῷ ἔργῳ τῆ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μὴ μάτην αὐτὸς πονήσασθαι παρηφανίσας [p] τὴ χρήσεως· ἀλλ' [q] ἐπεξενώθη καὶ κατῴκησε τῷ νεῷ τότε τὴν δ' παρουσίαν ἔτεσι ἐπόησεν. ὁ μὲν οὐρανὸς καθαρὸς ἦν, ὥσπερ δ' τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὅτε [r] βαθεῖ πάνυ κέφι καὶ πυκνῇ περιλαβών αὐτὴν, [s] ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον, ὅτε μὴν [t] λεπτῷ ὅτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχύσαι τι δι' αὐτοῦ καθικνεῖσθαι· ἡδεῖα δ' αὖ αὐτοῦ ἀπέσταζε ἔρσις, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τῶν καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστεύκασι.

ς'. Μωϋσῆς δ', τοὺς τέκτονας οἷαις εἶχεν ἦν διαπρεπῆ τοὺς τοιαῦτα [v] εἰργασμένους τιμήσας, [x] ἔθυεν ἐν τῷ τῆ σκηνῆς αἰθρίῳ, καὶ προσῆγεν δ' Θεοῦ, [y] ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν [z] γὰρ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν [a] μέλλω τὰ πραττόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις [b] δηλώσων περί τε ὧν [c] ὁλοκαυτεῖν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τὸ βρώσιμος ἐφίησιν ὁ νόμος· κἀκ δ' αἵματος τὸ πιπτόντος τὴν τε σφαγὴν δ' Ααρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν [d] ἔρρανεν, ἀφαγίσας πηγαίῳ τε ὕδατι καὶ μύρῳ, ἵνα τὸ Θεοῦ γίγνωνται. ὅπερ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸ τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τὴν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε [e] προθυμιαμένος καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τὸ ταύρων [f] καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς δ' ἡμέρᾳ. τῇ δ' ὀγδόῃ [g] κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε δ' δυνάμιν. οἱ δ' ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι, [h] καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τοῖς θυσίοις ὡς ἕκαστος ἐπιφέροι,

o Ἐπέδειξε δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς] Ὁ θεὸς δ' αὐτὸν ἐπέδειξε *Samb.* Ἔδειξε δ' αὐτῷ ὁ θεὸς ἡδὲν τὸ ἔργον *Hen.* Similiter *Zonaras*, ἔδειξε δ' ὁ θεὸς δ' γνώμῃ αὐτῆ τὸ ἔργον ἡδύσμενον, παρουσίασε δὲ τῇ σκηνῇ. ὅτω δ' τὴν παρουσίαν ἐδήλωσιν. ἀχλὺς ὑπῆρ τὴν σκηνὴν μόνην ἐχθύσε· ὅτε βαθεῖα δ' συμπεπιλημένη δ' νέφεσιν ἀμφιεῖς, ὅτε πάνυ λεπτή τι δ' ὄψεως, ὡς δι' αὐτῆς διϊκνεῖσθ τὴν ὄψιν. ἡδεῖα δ' ἀπ' αὐτῆς ἔρρε δρόσος. Mox ὑπερφανίαν *Samb.* Talia enim *διφορέται* apud Grammaticos. BERN.

* *Oſtendit autem Deus*] *Deſcendit itaque Maximus Hoſpes in novam Ædem*, (ναὸν *modo*, *modo σκηνὴν appellat Flavius*,) *atque claro ſub cœlo nubem profundam vocibus magis quam atram præſentis Numinis argumentum offert*, *Ex.* c. 40. 34. *&c. Quin ſymbolum iſtud Divinæ Majeſtatis meruit vocari* כבוד יהוה, δόξα *vulgo Interpretibus* LXX. جلال الله *Samaritis*, *Saadiæ aliiſque Judæis* الله نور *τὸ θεῖον φῶς*: *pariterque phraſi Legiſlatoris ipſa nubes verſu ultimo nuncupatur* ענן יהוה nubes Domini *Hieronymo interprete*. *Onceloſo* ענן יקרא דיי, *Uzielidi & Solymitano Paraphraſta* ענן יקר שכינתה דיר. *Nam oi ο'. ſimplicius ajunt νεφέλη λέ*, *quod ab* ענן יהוה. *Ibidem Saadias pariter* غمام من عند الله, *quod Samaritis & Judæis pleriſque redditur* غمام الله. *Maimonidi Philoſopho* האור הנברא Lux creata, *l.* 1. *c.* 64. More. *Nicolao Lyrico* Nubes glorioſa. *Neque aliter accipies Ex. c.* 24. 16. 1 *Reg. c.* 8. 10, 12. *Ezech. c.* 43. 4, 5, 7. *& Eſaiæ c.* 4. 5. *Hic quidem deſinit Exodus ſeu* Elleſemot, *Moſaicorum ſecundus. Tertius vero liber* Vaicra *dictus &* Leviticus *ſive* תורת הכהנים, *unius inde menſis juſſa continet*. BERN.

p Τῆς χρήσεως] *Vet.* vertit: *in pulchritudine illius ædificii.* Quid ſi legerit κτίσεως vel οἰκήσεως COCC.

q Ἐπεξενώθη] Aut verbis Moyſis (על אהל מועד) שכן עליו והענן יכסנו יהוה מלא ארז המשכן. BERN.

r Βαθεῖ] Βαθὺ *Baſ.* & *Gen.*

s Ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον,] Ὥστε εἶναι δόξαι *Vat.*

t Λεπτῷ] Λεπτὸν in *MSS.* (λεπτὸν *Coll. Voſſ.*) Ejuſmodi σολαικισμοὶ ſæpius occurrunt in ſcriptis Atticis.

v Εἰργασμένους] Ἐργασαμένους ſolus *Samb.*

x Ἔθυεν ἐν τῷ] Ἔθυε τῷ *Big.* & *Samb.* Ἔθυεν ἐν τῷ *Zonaras.* BERN.

y Ταῦρον ἐ κριὸν ἐ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων·] Quid? maſtabat Moyſes pro fano ac ſacerdotibus dedicandis præter taurum arietes duos, ὁλόκαυτον איל העלה alterum, alterum τελειωτικὸν איל המלואים; non שעיר עזים לחטאת, non hircum aliquem tota illa ſeptimana Conſecrationis Lev. c. 8. Die autem ſequente novus Pontifex Optimo obtulit quaſi populi peccantis nomine χίμαρον ἐξ αἰγῶν Lev. c. 9. Octiduum enim Aaroni conſecrando imputant Philo & Cimchius Judæi. Hic quidem Grammaticus ad Ezech. c. 43, וכן ענל החטאת שהקריב אהרן ביום השמיני למלואים נשרף. Veruntamen ſoſephi dictum mire convenit cum ritu, quem laudat Ezechielus c. 43. 19, 22, 23, 25, 26, 27. initiandorum Sacerdotum ex proſapia Sadocena; ſive hæc à Sadoco primo Præſule Templi Salomonici, ſive ſe-rius deducatur à Joſua Joſedeci Templi Zorobabelici etiam primo Antiſtite. *Septem autem diebus*, ait vates Cherubicus, *facies* vel *offeres hircum* aut *hœdum pro peccato*, ἕρκον δ' ἁμαρτίας Interpr. LXX. שעיר חטאת *quotidie*, & *vitulum de armento* פר בן הבקר *mane in holocauſtum*, & *arietem de pecoribus* איל מן הצאן *veſpere in holocauſtum*, *immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare*, & *mundabunt illud. Et implebunt manum ejus* וימלאו ידו. Ubi LXX. Interpr. ἐ πλήσουσι τὰς χεῖρας αὐτῶν, ſtaminum equidem illas, ſicut Ex. c. 29. 9. prius imperatum fuerat. *Expletis autem diebus*, διελεύσει δ' πτοχθεσμῶν, *in die octava & ultra facient Sacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra*, & *quæ pro pace offerunt*: & *placatus ero vobis*, *ait Dominus Deus*. Hæc autem talia ab Aaronis initiatione, cujus Moyſes auctor erat, biſque ipſe in ſacro ſuo voluumine memineraat, deumbrata eſſe nemo non intelligit. Attamen propter hunc typum religionis Judaicæ Ezechielo cœlitus oſtenſum ſacrificium conſecrandorum Pontificum quatenus immurari poterat. Sicut oſtiolum auſtrale Portæ ſanctæ non auſi erant viri Domus ſecundæ unquam aperire, quaſi in eadem illa deſcriptione Deus hanc firmiter occluſerat. Malunt tamen Commentatores Judaici, Salomo, Cimchius junior, alii, hircum hunc τελειωτικὸν ad Domum tertiam, quam diutius expectarunt, porro rejectare. Quatenus diſertis verbis affirmarunt Talmudici corporis conditores, Formam Conſecrationis ſeculo Eſdræ fuiſſe nullo modo diverſam à Cæremoniali Moſaico. BERN.

z Γὰρ ἐν τοῖς] Illud γὰρ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* inſertum dedimus.

a Μέλλω] Μέλλω, τὰ περ. π. τὰς ἱερ. ἐν οἷς. δηλώσων, ὥσπέ τε ἂν ὁλοκαυτεῖν κελεύῃ *Baſ.* & *Gen.* μέλλω τὰ περ. π. τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείναις δηλώσω ὥσπέ τε *Samb. Big.* & *Epiphanius*: niſi quod prior manus in codice *Sambuci* ſcripſerat ὁλοκαυλεῖν typo alio ἀπαρεμφάτου. BERN.

b Δηλώσων] Δηλώσω *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

c Ὁλοκαυτεῖν] Ὁλοκαυτῶν *Samb.* & *Vat.*

d Ἔρρανεν,] Ad marginem MS. *Samb.* ἔρρανεν ἀφαγίσας &c. Ex. c. 8. 30. ויז על אהרן ויקרש את אהרן ואת. BERN.

e Προθυμιαμένῳ] Ita *Vat. Baſ. G.* προθυμούμενος *Big. Samb. Hen. Busb. Vat. Baſ.* & *G.*

f Καὶ κριῶν] *Epiphanius* τ ταύρων ἐ ἰερήφων. Credes Joſephum heic ſcripſiſſe τ ταύρων ἐ κριῶν ἐ ἰερήφων, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς δ' ἡμέρᾳ: qua in re à Moyſe paululum diſſentit. Aut jam bina ſacrificia memorare duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis. Mox σφαγέντων *Hen.* & *Busb.* Ibi καθεκάστην ἡμέραν *Samb.* BERN. Καὶ τ κριῶν *Vat.* ἐ ἰερήφων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Forſan (inquit *Bernardus*) ſcripſerit *Joſephus* τ ταύρων ἐ κριῶν ἐ ἰερήφων ἐ ἑκάστην &c. niſi dicamus jam bina ſacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis.

g Κατήγγελεν] Ἐγγίλει *Hen.* & *Busb.* Κατήγγελλεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ σῶς τ λαοῦ, κ θύειν *Vat.*

h Καὶ ὑπερβάλλειν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* κ ὑπερβαλεῖν φιλοτιμούμενοι, τοῖς θυσίαις ἕκαστος ἐπι-

φέροι,

φέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον. ὑπτικαμένων ἢ τ[ῦ] ἱερείων τῷ βωμῷ, ἀιφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογὶ, [k] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ὑπὸ τῷ βωμῷ.

ζ. Συνέβη ἢ καὶ Ἀαρῶνι συμφορά τις [l] ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, ἡγναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθεῖσα· ὅτι καὶ τῷ ψυχῷ πρὸς τὰ συμπίπτοντα στερρὸς ὢν, καὶ κατ' βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἠνέγκε τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ τεσσάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δυοῖν πρεσβύτεροι Νάδαβος καὶ Ἀβιοῦς, κομίσαντες ὑπὸ τὸν βωμὸν ἐκ ὧν προεῖπεν Μωϋσῆς [m] θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐτέρωτε πρότερον, κατεκαύθησαν· κατ' πυρὸς [n] ἐπ' αὐτοὺς τῷ ὁρμῇ βαλόντος, καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν ἔτως ἀπέθανον. [o] Μωϋσῆς ἢ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάξαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ὑπὸ τῷ θανάτῳ φέρον δόξαν ἔτω γεγονημένου ἀβουλήτου· μόνους ἢ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τῶν ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίνας τῇ εἰς τὸν Θεὸν τιμῇ τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωπάζειν. ἤδη γὰρ Ἀαρὼν καὶ τῇ στολῇ τῇ ἱερᾷ [p] ἠμφίεστο.

η. Μωϋσῆς [q] δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν

Aaronis filii, Nadabus & Abius, subitis flammis ambusti intereunt.

perare contendentes, dictis *ejus* paruerunt. At victimis aræ impositis repente ex illis spontaneus ortus est ignis, flammâque *suâ* fulguris coruscationi similis visus, qui omnia super altari *penitus* absumpsit.

7. * Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, si ut homo & pater spectetur, quam tamen fortiter pertulit. quod & animo esset ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & existimaret hoc non sine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præscripserat Moyses, sed quibus prius uterentur, *subitis* flammis ambusti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depascere cœpisset, à nemine restingui potuit. Atque illi quidem ita è vita excesserunt. Moyses autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra castra deferentes magnifice *ea* sepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: solos vero fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, ut qui Dei honorem suæ ex illis tristitiæ præponerent. Jam enim Aaron sacrum amictum gestabat.

8. Moyses itaque, omnibus recusatis honoribus, quos

Sacerdotio ita in fratrem translato, Moyses jam prophetiæ legibusque scribendis vacat.

ἐπιφέρει, τοῖς λεγομένοις ὑπακούων.

[i] Ἱερείων] Ita *Big.* & *Samb.* ex dialecto. Imo ἱερεῖα, ἀτλιὰ λέγει ἡ λέξις ἐπὶ τῶν ἁπλῶς σφαζομένων, ait Eustathius verbis vetustioris Critici ad Necyomantiam vatis; ubi Didymus mavult θρέμματα interpretari, ut Inferias optimi scriptoris quatenus excusaret. Τῶν ἱερῶν *Bas. Gen. Hen. Busb.* atque *Zonaras* cum vulgo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Maris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τῶν ἱερῶν.

[k] Καὶ πάντα ἐδαπάνα] Αὐτόματον καὶ ὅμοιον ἀ. λ. ὁ. τῇ φλογὶ, πάντα ἐδαπάνα *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* De his per compendium Johannes magnus Biglæ Drungarius, sive ὁ ἄρχων τῶν νυκτοφυλάκων, μανθάνει δ' ἴθυζεν ὁ τῷ τ' σκηνῆς αἰθερίῳ ἰφ' ἡμέρας ἑπτά. τῇ δ' ὀγδόῃ ἐορτὴν ἐπήγαγε τῷ λαῷ, καὶ θύειν ἐπέταξεν. οἱ δ' ἀδελφοὶ ἡμιθανῆ ἐπικειμένων τῶν ἱερῶν τῷ βωμῷ, πῦρ ἀνῆφθη αὐτόματον καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐδαπάνησεν. De hoc miraculo quod differuit olim disertissimus Philo, & Flavium pridem legisse & nosmet adhuc repetere juvat. Μανθάνει δὲ εἰς σκηνὴν εἰσέρχεσθαι τὸν ἀδελφὸν ἐπαγόμενον· ὀγδόη δὲ ἦν τελευτῆς ἡμέρα καὶ τελευταία. τὰς δὲ προτέρας ἑπτὰ ἱερουργοῦντων αὐτῶν τε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀγγίζειν. εἰσιόντων δ' ἀναδιδασκεν οἷα ὑφηγητὴς ἀγαθὸς δικαίῳ γνώμονι, ὃν χρὴ τρόπον τὰ δεύτερα τοῖς ἔσω ποιεῖσθαι λειτουργίαις. Similiter in Commentario vetere suæ factionis, quem Salomo Iarchius laudat Lev. c. 9. 23. ונבנס משה עם אהרן ללמוד על מעשה הקטרת εἰς' ἐξελθόντες, pergit Philo, ἀμφοτέροις κ' τὰς χέρας ἀπτήσαντ' ς προ τ' κεφαλῆς. Ita Deuteroræ *de Officio Jugi* c. 7. 2. הכהנים נושאים ארז ירדים בסקורש עלגבי ראשיהם, & Gemaristæ titulo eodem f. 33. & *Sota* f. 38, 39: atque demum M. Maimonis c. 14. §. 9. *de Oratione.* Δῆλος τίθη τῷ ἔθνῃ τὰς προσηκούσας λαβὰς ἐ ὁσιωτάτης γνώμης. Ὅτι δ' ὀχούμενον τεσσαράκοντά τι συμβαίνῃ. ὃν γὰρ τ' αἰθύτων, εἴτε αἰθέρι λάπαστα ἢ καθαρωτάτῃ, εἴτε αἰρῷ κ' τῷ τ' στοιχείων φύσει μιλιχολιῷ [sic ista distinguit Novæ Academiæ recutitus philosophus] ἀναλυθέντι εἰς πῦρ, αἰφνίδιον ἀθρόα φλὸξ διικνεῖται, κ' συνῶμα ῥύμῃ φέρεται ἐπὶ τ βωμόν. τὰ δ' ἐξ αὐτῆ πάντα ἐκπυρωθέντα, ὡς αἷμα σαφισάτῳ ἀναλῶσι, ὅτι μὴ ὀστᾶ ἄττα θείας ἐπιφορᾶς ἐπιτελεῖ. δωρεὰν γὰρ ἐξαιρεῖσι εἰκὸς τοῖς ἁγίοις ὑποτιμᾶσθαι· μὴ μόνον ὑπ' οἷς ἄνθρωποι δημιοῦργοι, ἀλλὰ κ' τῷ καθαρωτάτῳ τ' ὑγίας πυρὶ τὸ χρεῶδες ἐ παρ' ἡμῖν μὴ προσάψασθαι τ βωμοῦ, ἀλλὰ τὸ μυελῶδες ἵνας ἀναμιμάχθαι κρέας. πολλῶν ἢ κ' τὸ ἀναγκαῖον ἀγομένων καθ' ἑκάστην ἡμέραν, κ' ἀμφιέντας ὑπ' παντοίοις κ' ἱεροῖς &c. Inde asseruit Josephus, τῇ δ' ὀγδόῃ ἱερατὰς καλέσαντα τῷ λαῷ κ' θύειν προστάξαι κ' ἐυωχεῖσθαι, &c. Illi etenim Judæi aliique nonnulli cap. 7. Num. cum Lev. c. 9. anno altero Exodi inchoante conjungunt. Plures tamen ἀναβάσεις Patriarcharum in mensem secundum ejus anni dilata narrant. Monet insuper Georgius Chronographus Aaronem liberos suos seniores sub auspiciis Sacerdotii extemplo amisisse, ὅτι πῦρ κλεφθὲν τοῖς θυσιαστηρίοις προσλάβοιεν, ὅπερ προπαγόμενον πυρὸς αἰωνίου τὰς θυσίας καιομένου ἀεί· ἐξ οὗ κ' θυμιᾶν ἐχρῆν. Puto Syncellum excerpsisse ista de *Parva Genesi* Rabbinorum. BERN. Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἐδαπάνα cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus.* in *Editis* duntaxat πάντα ἐδαπάνα.

[l] Ἐκ τούτου,] Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Nisan Aaronidarum ἐμπυρισμοὺς deflet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliisque *Ritualibus.*

* *Statim autem ab hoc* miraculo *contigit & Aaroni quadam calamitas,*] *Statim ab hoc miraculo (perperam adeo ad Calendas Nisan Aaronidarum* ἐμπυρισμοὺς *deflet jejuna gens Judæorum, ex* Megillat Taanit *aliisque Ritualibus,*) *Nabadus & Abius ob ritum*

*Sacerdotii, (*θυμάτων *Josephi i. e.* θυμιαμάτων *ut supra) saltem propter* Sacrum *temeratum, vel* igni vili, *&* θεοσδότῳ, *ut plerique interpretantur Lev. c.* 16. 12. *& c.* 1. 7. *aut simplicius,* contra Canonem, *illum inquam nuper datum Ex.* 30. 9. *Ait enim Moyses Lev. c.* 10 ויתנו בהן (איש במחתתו) איש קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אותם (*in Masora Judæbrum* עליה) עליהן וישמו, *quod est, Ausi sunt isti Suffitum alium, quam Deus jam modo præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. Symeon quidem aliique Talmudistæ adhuc liberalius exponunt* אש זרה *de sacris quovismodo violatis. aptius vero Zonaras de eodem facinore, & ad mentem Flavii,* ναδαὲ ἐ ἀδιὼ ὑπὸ τὰ ἀμφιεσμένα θύσαντες, *&c. Certe pœnas dederant suæ* ἐθελοθρησκείας *Aaronidum pessimi iidem & primi; aut verbis Eleazari Nomodidascali* כי הורו הלכה בפני משה. *Præ foribus itaque Sanctuarii, aut propius ut aliqui volunt, ii subitis flammis ambusti intereunt. Moyses id expressit solito suo pleonasmo* ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם ויתתו לפני יהוה. *Hanc ustulationem* (שריפה, ἐμπυρισμὸν) *ex Sanctissimo profanis naribus adflatam retulit Pharisæus nomine Josi filius Delsithes,* Synhedrin *f.* 52 *a. Eandem multi ab æthere, Lyranus ab Altari majore; Josephus vero ab acernis subito effusam credidit. Dein atrum funus extra castra ducunt patrueles, ingente multum populo. Namque ipse pater hanc orbitatem fortius tulerat, quam sibi vestes oleo Consecrationis jam recentis fragrantes illico disrumperet aut deponeret. Lev. c.* 10. *Num. c.* 3. 4. *&* 1 *Par. c.* 24 2. BERN.

[m] Θυμάτων,] Supra θυμιαμάτων. & si hîc ita legeretur, cum aliis conciliaretur Josephus, qui illos periisse dicunt vel propter sacrum temeratum igni vili, ἢ θεοσδότῳ; vel quod ausi fuerint suffitum alium, quam Deus præscripserat, apud ipsum pleñis thuribulis adolere. HUDS. Confer sacrum codicem, ubi aliter. REL.

[n] Ἐπ' αὐτοὺς] Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

[o] Μωϋσῆς ἢ κελεύει] Emendo tamen adversus omnia exemplaria. quæ usquam vidi, μωϋσῆς ἢ κελεύει τ πάππων αὐτῶν ἐ τοὺς ἐξαδέλφους. Sic enim Moyses ille jusserat, consobrinos suos Misaelum & Elisaphanum Lev. c. 10. 4. *Agite, efferte hinc vos agnatos vestros,* קרבו שמו את אחיכם מאת פני הקדש וגו. Ambiguum autem (nisi prius illud verum fuerit) quo jure, si hi sacrificuli in Adyto sufflati expirassent, ab aliis manubus quam fratrum germanorum & Chrismatis sacerdotalis consortium inde deportarentur. Nam in illo primordio Ecclesiæ Judaicæ duntaxat quinque viris steterit Sacerdotium. Putabis itaque cum Uzielida Aaronis liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi tradidisse: salva fuerit adeo Res Sacra sartaque. BERN. Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit.* c. 10. v. 4.) hoc modo legendum esse pronunciat *Bernardus,* μωϋσῆς ἢ κελεύει τ πάππων αὐτῶν κ' τοὺς ἐξαδέλφους. existimans *Aaronii* liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi *Misaëlo* & *Elisaphano* tradidisse, ut inde ab illis deportarentur.

[p] Ἠμφίεστο] *Sambuci* solus codex habet ἠμπίεσο tempore nimis perfecto. Miseram hanc historiam ita contraxit Zonaras Drungarius. ναδαὲ ἢ κ' ἀδιὼ ὑπὸ τὰ ἀμφιεσμένα θύσαντες, καταπαύεσθαι τὰ σέρνα τε κ' τὰ πρόσωπα, πυρὸς ἐξαφθέντος αὐτομάτου ἐ φλέξαντος αὐτούς. ὧν τὰ σώματα ἔξω τ παρεμβολῆς κομισθέντα, ἐτάφησαν. BERN. Ἠμφίεσο solus *Samb.*

[q] Δὴ πᾶσαν] Ita pro ἢ ex *Vet. Interpr.*

quos in ſe populum collaturum eſſe viderat, ſoli Dei miniſterio ſemet addixit. Et adſcenſu quidem in montem Sinæum abſtinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis reſponſa retulit quæ à Deo *ſupplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre exiſtimetur, niſi quod *communi* eorum ſaluti proſpicere videretur. Præterea autem vivendi rationem deſcripſit & leges poſuit, quibus obſervandis & Deo placere poſſent, & vitam inculpatam agere. Iſta autem *omnia*, Deo illi dictante, ordinavit. Nunc igitur ad vitæ inſtituta legeſque orationem converto.

9. Veruntamen quod de Pontificis veſtitu prætermiſi, *prius* perſequi volo: nam is omnem prophetis fraudem & præſtigiarum anſam præcidebat. Verum ſi qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando ſacris intereſſe velit vel non adeſſe: id quod non Hebræis ſolum manifeſtum eſſe voluit, ſed & alienigenis qui huic forte ſpectaculo intervenirent. Nam ex lapidibus, quos ſuper humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem ſardonyches, atque eorum naturam oſtendere ſupervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus ſacrificiis *propitius* adeſſet, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exſiliente, ut etiam procul poſitis illuceſceret, cum prius lapis eo careret ſplendore. Et certe hoc ipſum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis ſapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius eſt jam dicturus ſum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Eſſenæ adſutos geſtat, Deus victoriam pugnaturis prænunciabat. Tantus enim ex iis † effulgebat ſplendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifeſtum fuerit, eorum auxilio adeſſe Deum. Unde & Græci, qui noſtras ſolennitates reverentur, quod ne quidem hiſce contradicere potuerint, Eſſenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Ceſſavit autem Oraculum & ſardonyx fulgorem emittere, annis jam ‡ ducentis antequam ego hæc

Oraculum ceſſavit annis 174. ante excidium Templi ſecundi.

ἐώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ [r] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τὸ μὲν εἰς τὸ Σιναῖον ἀνόδων ἀπείχετο, εἰς ἣ τὴν σκιρὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοεῖσθαι αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι καὶ τῶν ὑπαγορεύσιν ἔχοντος Θεοῦ συνετάξατο. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας [s] καὶ τῶν νόμων.

Θ'. Ὃ μέντοι περὶ τῆς [t] τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· εὐδαιμόνει γὰρ [v] προφητῶν κακουργίαις [x] καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιοῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορα [y] δὲ εἶναι τὸν Θεὸν συμπυνθάνεται [z] τοῖς ἱεροῖς [a] κατέλιπεν, ὁπότε θελήσοι, καὶ μὴ παρεῖναι· ὃ [b] τοῦτο δὲ ἐν Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις συμπυνθάνεσθαι. τὸ γὰρ λίθων ὡς ἔπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· [c] σαρδόνυχες ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἡγεμονικὸν πρόσωπον, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε τὴν ἱερουργίας ὁ Θεὸς [d] παρὴν, τὸ ἕτερον τὸ ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, ὃ πρότερον ταύτης ὑπῆρχεν τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' σκαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. Διὰ γὰρ τῶν [e] δώδεκα λίθων, ὡς κατὰ στίχον ὁ ἀρχιερεὺς [f] ἐνερραμμένους [g] τῷ ἐσθῆτι φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προεμαίνουεν ὁ Θεός. [h] τοσοῦτον γὰρ ἀπήστραπεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς γραπτῆς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἀπόκρισιν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, διὰ τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τούτοις, τὸν ἐσθῆτα λόγιον καλοῦσιν. [i] ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσθὴς καὶ ὁ σαρδόνυξ τῆς λάμπειν [k] ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταυτὶ ἐμὲ γράφειν τὴν γραφήν, τῆς Θεοῦ

[r] Τῇ τοῦ Θεοῦ] Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut &, poſt v. ſex, articulum τὰς ante νόμους.

[s] Καὶ τῶν νόμων.] Καὶ τῶν νόμων αὐτῶν legerat *Vet. Interpr.*

[t] Τῆς ἀρχιερέως] Illud τοῦ pariter ex *MSS.*

[v] Προφητῶν] Συκοφαντῶν κακουργίας κατέλιπεν ita ſponte mutarunt *Big.* & *Samb.* quod cæteri ex ſententia Joſephi expreſſerant σοφῶν κακουργίας καταλέλοιπεν ἀφορμήν. Aut indiligenter factum eſt συκοφαντῶν, ex ὑποφητῶν ipſius Flavii. *Epiphanius Prophetarum* reddidit. BERN. Συκοφαντῶν κακουργίας κατέλιπεν *Big. Samb. (Coll. Voſſ.)* & *Vat.* Forſan tamen factum eſt συκοφαντῶν ex ὑποφητῶν *Joſephi.* In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium.*

[x] Καταλέλοιπεν] Κατέλιπεν *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte, κατέλιπε μάρτυρας vel quid ſimile. Senſus: Deus, ſi quis falſus Propheta ſub nomine Dei loqui falſa tentaret; voluit ſacerdotes eſſe teſtes, in ſua poteſtate eſſe, adeſſe, ſi velit, vel abeſſe: & hoc non tantum Hebræis, ſed & peregrinis, qui adeſſent, voluit conſtare. COCC.

[y] Δ' εἶναι] Forte δὴ εἶναι. COCC.

[z] Τοῖς ἱεροῖς] Τοῖς ἱεροῖς *Big. Samb.* & *Epiphanius.* τὰς ἱερὰς Editionum par. *Samb.* tamen ita diſtinguit κατέλιπεν· ὁπότε θελήσοι ἢ μὴ παρεῖναι· καὶ τ &c. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll, Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliiſque* τὰς ἱερὰς.

[a] Κατέλιπεν,] Fortaſſis an verbum κατέλιπε huc deſcenderat ex verſu ſuperiori κατέλιπεν ἀφορμὴν: nam ſine incongruo abeſſe poteſt, vel jam adeſſe. Quinimo id adſeruit interpres Scholaſticus, *ſcire dereliquit.* BERN. Verbum κατέλιπεν ex ſuperiori verſu huc deſcendiſſe cum *Bernardo* ſuſpicor, nam ſine incongruo abeſſe poteſt, vel jam adeſſe. Quinimo id aſſeruit *Vet. Interpr.*

[b] Τοῦτο δ' ἐν] *Baſ.* & *G.* τοῦτ' ἐν & mox τὸ ἢ *Hen.* & *Busb.*

[c] Σαρδόνυχες] Hic σαρδωνυχες in pleriſque *MSS.* contra *Vat. Baſ.* & *G.* & utriuſque linguæ poëtas. BERN. & HUDS.

[d] Παρήν,] Παρῇ *Samb. Big.* παρεῖ *Baſ.* & *Gen.* παρείη *Hen.* & *Busb.* BERN.

[e] Δώδεκα λίθων,] Conſimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus:* atque ante eos *Chryſoſtomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Quæſt. Biblicis* haud ſemel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. *de Adorat. Spirit.*

[f] Ἐνερραμμένους] Ἀνερραμμένους *Busb.* & *Hen.* ὑπερραμμένους ritu Attico *Big.* & *Samb.* Editores ὑπεσταλμένους, ut Græcum vulgus. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἀνερραμμένους *Hen.* & *Busb.* ὑπεσταλμένους *Baſ.* & *G.*

[g] Τῷ ἐσθῇ] Τῷ ἐσθῆ *Samb. Baſ.* & *Gen.* τῷ ἐσθὶ jam nunc *Big.* atque mox in quarto caſuum τὴ ἐσθῆνα codex omnis. τῷ ἐσθῖ *Busb.* atque *Hen.* Reponere malui ἐσθῇ & ἐσθῆνα, ut alibi libri noſtri. Variant enim nimium Librarii in vocibus ignotis. ἐσθὶ vero eſt שחי, ἐσθῆς שחין à Syris. Statim νίκη *Hen.* Et poſt paucos verſus *Busb.* γνώριμον εἶναι τῷ παρεῖναι τὸ Θεὸν &c. BERN. Ἐσθῇ, ut & mox ἐσθῆνα & ἐσθῆνες cum libris noſtris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσθῆς, ἐσθῆνα & ἐσθῆ, quæ omnia hic loci repræſentant, excepto quod infra paulo ante finem ἐσθῆνες habeat *Vat.*

[h] Τοσαύτη] Non is ſum ego, qui *Joſepho* (ut aliis ſolenne eſt) hac in parte falſi notam auſim inurere; cum fortaſſe Deus, qui *piſcinam Bethesdæ* Judæis reliquam fecit, ut ſe omnem populi ſui curam non abjeciſſe teſtaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum prophetiis ceſſantibus) exſtare voluerit.

† *Effulgebat ſplendor,*] Vide *Philonem Jud. de Monarchia* lib. 2. *Chryſoſt.* 37. adverſus Judæos, & *Auguſtinum* lib. 2. Quæſt. ſuper Exodum. Adde *Prideauxii* Connex. Hiſt. V. & N. T. part. 1. p. 154. &c. HUDS. in *Add.*

[i] Ἐπαύσατο] Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujuſce naturam compleverit, poſt Captivitatem, quâ *Urim* & *Thummim* cecidiſſe dicuntur, permanſiſſe veriſimile facit *Spencerus* in Diſſertat. *de Urim & Thummim.* cap. 4. §. 8.

[k] Ἔτεσι διακοσίοις] Annis 200. ante Joſephum lucere deſierunt. At erant nihilominus lapides in pectorali Pontificis, quod & Talmudici fatentur; ſed oracula Deus per illos non edidit. Ne quis errorem in numeris ſuſpicetur, ſciat & Syncellum in chronico ita ex Joſepho citare pag. 134. REL.

‡ *Ducentis*] Vide *Caſaub.* contra *Baronium* p. 231. HUDS. in *Add.*

Θεῷ] δυχερεάνατ☉ ἐπὶ τῇ ϖ☽αβάσει τῶν νόμων · πε- conſcriberem, cum Deus moleſte ferret tranſgreſſio-

l Δυχερεάνατ☉] Δυχερεώνοτ☉ *Hen.* Hæc ita delibavit Nicephorus in Eclogis ſuis, Τὰς ἐπὶ τ῎ ὤμων ☿ ὀχιαρείας ὀυο σαρδώνυχας, ϗ τὰς ιβ'. λίθυς τὰς ἐπὶ τῷ ϛήθ☉ σημαίνειν ἀει ☽ἀφ᾽ ἑ αὐγῆς ἢ ϗ ἑ ἐπισκοπῆσεως ῎ ἰσομένων ὅς τε πόλεμον ϗ ῎ λοιπῶν τὸν ἔκ☽Ζιν· ϗ ☽ἀφ᾽ τοῦτο λόγιον λέγεσ☽ τὸ ἐπὶ ☿ ϛήθυς. παύσασ☽ ☿ τὸν τοιαύτην ϖ☽εργείαν ϖ☽ ἐτῶν σ'. ☿ ταὐ☽ ἑ ἰώσηπ☉ γράψας, ἀμαρτῶντ☉ ☿ λαῶ. Similiter Georgius Chronographus, ϖ☽ὶ τούτ☉ ☿ λογίου φησὶν ἰώσηπ☉ ὡς πρίτ☉, ὅτι οἱ ὀυο σαρδώνυχες οἱ ἐπὶ ῎ ὤμων ὀχιερέως, ϗ ἐπὶ ☿ ϛήθυς δωδεκάλιθ☉, λόγιον ϖαλῶ· ☽ἀφ᾽ τὸ σημαίνειν ἔν τε ἑ αὐγῆς τὰ χρηϛὰ, ϗ ὡς ἑ σκοιήσεως τὰ θεῖα ὡς πολέμους ϗ ἄλλοις ϖαθήμα☽ι τῷ ἰσρα☽λ. ἡ ☿ τοιαύτη σημασία, δήλωσις ἐλέγ☽θ ϗ ἀλήθεια, ὡς τῷ λογίῳ θεόθεν ἀϖαφαινομένη· ἥτις ϗ ἀμεῖβας ☿ λαῶ, φησὶν, ἐϖαύσα☽ο ϖ☽εργῆσα ἑ ἰωσήπου χρόνων ϖ☽ὸ τεσσ ἔτεσ☽ ☽ἀϛοχείοις. Nec alia mente dixit prædicator χρυσορρήμων concione tertia adverſus Judæos, Κείσθω γ᾽, ὅτι τὰ τείχη κατέσκαψαν ἄνθρωποι, —— μὴ ϗ τὰς ϖ☽οφήτας ἄνθρωποι ἔϖαυσαν; μὴ τὴν ☿ πνεύμα☽ος χάριν ἀνεῖλον; μὴ τὰ ἄθλα τὰ σεμνὰ τὰ ϖαρ᾽ ὑμῖν αὐτοὶ κατέλυσαν; οἷον τὸ φανὲν ὡς ☿ ἱλασηρίου φέρειν τὸν ἐπὶ τῷ χείσμα☽ι ϑυμιώμενον ϖ☽ὸ ἐργείαν, τὸν δήλωσιν (אורים) τὸν ἐπὶ ῎ λίθων ☿ ἱερέως; ὁ γ᾽ ἄνθρω☽ος εἰς ῎ ναὸν εἰσῆγε πῦρ, ἀλλὰ φλὸξ ἄνωθεν κατενεχθεῖσα ὅλον τὸν ἐπὶ ῎ θυσίας ☽ἀφανίαν ἐπλήρω. ϗ ϖάλιν ἀνὰ μέσον ῎ χερουβεὶμ ὡς ☿ ἱλασηρίου φωνή τις ἐφέρε☽, ϗ τὰ μέλλοντα ϖ☽ὸ λεγε. ϖάλιν ἐπὶ ῎ λίθων ῎ ἐπὶ ☿ ϛήθυς ☿ ὀχιερέως, ὅσ☽ερ ἐκάλυν δήλωσιν, ἐγίνε☽ τις ἔκλαμψις, ϗ τὰ μέλοντα ἐσήμαινε. ϖῶς τοίνυν, λοιϖὸν χείσε☽ ἔοι, ἢ ☿ ϖαιδείας χάρις ἐρίπτο☽ ϗ τὸ ἅλμυον ὠσεϖήδα, ϗ ϖῶς ☽ὴ τούτοις διηκόνυν τοῖς ϖαίσμα☽ι. Doctiſſimus etiam Theodoretus in Quæſt. Biblicis haud ſemel, ὡς ☿ τῷ ϛήθ☉ τὸ καλούμενον λόγιον, λογικὸν συγκαλύϖ☽ον ϖαρδίαν. ἔοικε ☿ ϗ τοῦτο ιβ'. λίθυς ϖ☽οσημοσμένυς, ☽ἀϕορεῖν ἔχοντας χρείαν. ☽ἀφ᾽ ☿ τούτων ἐδηλοῦ ϖολέμου συμϖερηθέν☉ ἢ νίκη ἢ ἧτ☽α· ϖ☽οσάγαγε γὰρ φησὶν ὁ σωὴλ τὸ ἐφούδ. εἶτα τὸν νικὴν μαθὼν ἐϖῆγαγε, συνάγαγε τὸ ἐφούδ· ϗ ὅτως ἐξώπλιζε ☿ λαόν. ☽ἀφ᾽ τοῦτο εἰρηκὼς ὁ ☿ ὅλων θεός· ϗ ἐϖιθήσεις (Ex. c. 28.) τὸ λόγιον ☿ κρίσεως ἐϖὶ τὸ ϛῆθ☉ ἀαρων, ϗ συνάψεις αὐτὸ τὸν δήλωσιν ϗ τὸν ἀλήθειαν. ϗ δήλωσιν ϖ῎ ἐκάλε☽ τὰ σκεῦθαι μωὺμα☽α· ἀλήθειαν ☿, ☿ μωυμάτων τὸ ἀψευδές. Dein Procopius ad Exodi c. 28. 30. Καὶ ἐϖιθήσεις ἐϖὶ τὸ λογεῖον ☿ κρίσεως τὸν δήλωσιν ϗ τὸν ἀλήθειαν. *Incertum eſt*, inquit, *an alii hic intelligendi ſint lapides, vel capienda ſit duorum nominum quaſi in tabella quadam inſcriptio*: ſic interpres non optimus. Et alibi, δότε λαὶ δῆλυς αὐτῷ ☾ ἀλήθειαν. *Inter* XII. *enim lapides in pectorali ſitos* Claritas *erat* & Veritas, *per alios duos lapides repræſentatæ*. Hæc aſſerit Theologus Gazæus propter Cyrillum Alexandriæ, qui lib. XI. de Adorat. Spiritali inter alia narrat: Καὶ ϖῶς γε τούτοις συναναπλέκε☽θαί φησι ϗ ἑτέρους ταῖς ιβ'. λίθοις ϖ☽οσεικάζ☽θ, λέγων· ϗ ἐπιθήσεις ἐϖὶ τὸ λογεῖον ☿ κρίσεως τὸν δήλωσιν ϗ τὸν ἀλήθειαν. ὃ μὲν ὅτι ϗ ☽ἀμφιβάλλυσι συναγωγὰς, ϖότερον δὴ λίθους ἢ ὡς ἐν μικρῷ ϖιναξίῳ γλυφὰς ϖ☽οσέοικεν. Paulo poſt idem Patriarcha, εἴτ᾽ οὖν εἶσι ϗ ταῦτα (δῆλυς intelligit) λίθοι, εἴτ᾽ ὡς ἐν πίναξι χρυσῇ ☿ ὀνομάτων γραφῇ, ϖολυπαθῶς ☽ἀφ᾽ ὑ λέγει ὁ λόγ☉. Verum ille ad Oſeæ c. 3. paulo fidentior, εἶτα ϖ☽οσέταχεν ἐξ ὀνόμα☽ ☿ φυλῶν ιβ. τῷ τεχνήμα☽ι σοφῶς ἐντέχνως ὑφάναν λίθυς· δύο γε μὴν ἑτέρους μέ☽αξὺ ☿ ἄλλων, οἷς ἓν ὀνόμα☽α ἡ δήλωσις ϗ ἡ ἀλήθεια. Adamantius etiam ex hoc myſterio ſuum φιλωνισμὸν & allegorizandi cacoethes acriter defendit, Λογεῖον inquit hom. VI. in Lev. *ſapientiæ ſtudium eſt, quia ſapientia in ratione conſiſtit: ſed quæ ſit ſapientiæ hujus & rationis virtus oſtendit. Impoſuit enim ſuper eum Logium, & impoſuit ſuper Logium manifeſtationem & veritatem. Non enim ſufficit Pontifici habere ſapientiam & ſcire omnium rationem, niſi poſſit etiam populo manifeſtare quæ novit, &c. Hoc eſt ergo* ſuperpoſuiſſe rationali manifeſtationem & veritatem. *Infelices illi, qui hæc legentes, omnem intelligentiam ſuam erga ſenſum veſtimenti corporalis effundunt. Dicant nobis quale eſt veſtimentum manifeſtationis, aut indumentum quale eſt veritatis? quæ mulieres iſta texuerint, in quo hæc unquam ſint confecta textrino?* De *Eſſene* inſuper hæc inſeruit Græculus quidam Lexico Suidæ contra Manuſcriptorum fidem, loco non ſuo ad ἐπῳδὴ, quod nugacius eſſe arbitror, quam jam repeterem inde, vel de Quæſtionibus Anaſtaſii Niceni, aut de adſumento Epiphanii p. 250. vol. 2. Conſtat tamen iſtum συζητητὴν ex commentariis Cyrilli Alexandrini corrupiſſe ſententiam veterem, maxime ubi ait, ὁ ☿ ἱερεὺς ϗ ϖολείϖων εἰς τὸ ἐφοὺδ, ἐρώτα ☿ ϑεόν. ϗ εἰ μὴ ἄρεσον λῷ τῷ ϑεῷ τὸ ἐρώτημα, εὐθέως ἔσ☽αψεν ὁ ἀδάμας λίθ☉, ϗ ἰφιγγοβολῇ ἀκτῖνας ϖέμϖων. εἰ ☿ σὺν ἄρεσον, ἔμενεν ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει ὁ λίθ☉. Prope hinc abeſt opinio Saxonis doctiſſimi Bedæ. *Pones autem in rationali judicii doctrinam & veritatem. Ideo* doctrina & veritas *in rationali judicii ſive literis impreſſa, ſeu nominis tantum ſacramento erant impoſita, ut Pontifex eadem veſte indutus meminiſſet ſe rationibus doctrinæ & veritatis inquirendis per acceptum ſacerdotium fuiſſe conſecratum. Ut quod exterius typicum in veſte præfulgebat, intus in corde veraciter expreſſum coruſcaret.* Βαθὺ ☿ λογεῖον τὸ χρῆμα (ut cum Cyrillo & Abeneſdra dicam) ſolicitum habuit S. Auguſtinum, *In quali re vel metallo poneretur ſuper rationale* (haud intra ipſum) *Demonſtratio & Veritas, quoniam talia dicit fieri in veſte ſacerdotis quæ corporaliter fiunt, invenire difficile eſt.* *Fabulantur tamen quidam, lapidem fuiſſe, cujus color ſive ad adverſa ſive ad proſpera mutaretur, quando ſacerdos intrabat in ſancta: & hoc eſſe quod ait, Et afferat Aaron judicia filiorum Iſrael ſuper pectus ſuum; oſtendens videlicet in illa Demonſtratinne & Veritate, quid de illis judicaverit Dominus. Quanquam poſſit intelligi Demonſtrationem & Veritatem literis impoſitam ſuper Logium.* Talia refert Doctor Occidentis. Reſponſi itaque *certi clarique* ſymbolum, ut veri Dei oracula eſſe poſſunt, aut etiam argumentum *ſapientiæ* ac *probitatis* Pontificis Hebræi, (prout gemmea illa ἀλήθεια, quam à collo Sacerdotis Judiciſque pariter ſummi Ægyptiorum dependiſſe legimus, mentem æqui prudentem atque tenacem denotabat,) האורים והתומים. *Urim vethummim*, quod eſt *lumina & perfectiones*, φῶτομοι καὶ τελειώσεις in ſevera Tranſlatione Aquilæ, δῆλοι (unde forte Oraculo Apollineo nomen,) & quandoque δήλωσις καὶ ἀλήθεια LXXII. Alexandrinis, convenientius quidem periapto Sapphirino Præſidis Ægyptii, aut *doctrinæ & perfectio* in Vulgatioribus Bibliis Latinorum, poſt Joſephum de *luce mera, mira, ac perfectiſſima*, haud diverſa de re exponunt Origines, Chryſoſtomus, Hieronymus, Chriſtianorum quidam alii, & ex Magiſtris Judæorum non pauci. Nemo enim adhuc auſus erat in plicas Sacratiſſimi Thoracis icunculas fatidicas aut par homuncionum Magicorum ante Abeneſdram Aſtrologorum inducere. Hic vero pro אורים ותומים ſubſtituit τελέσματα χαλδαϊκὰ & μορφώματα (quomodo Aquila תרפים interpretatus erat) צורות שיעשו בעלי הכוכבים, referente ad Legem Nachmanide, non Maimonide, quod viri docti ſcribunt. Quorſum ægrius fero ab aliquot Chriſtianorum Doctorum tam pravam conjecturam Abrahami Judæi prolixo ac ſedulo opere defendi, & unicum à rerum conditu verum verequé venerandum Oraculum in ſacerrimum idololatriæ argumentum converti. Prudentius ſane, ſi hiaret unquam latus dextrum Pectoralis, Dei Summi nomen τετραγράμματον, quod Uzielides, Jarchius, Levis Gerſonis, & Iſaacus Aramæ, aliique fecerunt, aut hoc nobile attributum, divinum hunc titulum, ὄνειμι ὑϑυμμίμ, τὸ φῶς ϗ τὸ τέλειον, aut *Lumen puriſſimum perfectiſſimumque*, ὅτι ὁ ϑεὸς φῶς ἐϛὶ, 1 Joh. 1. 5. vel Jus etiam δικάλογον, meliori an manu quam Beſeleli in tabella aurea gemmeave expreſſum, loculo ſacro indere. Prudentius porro cum Saliano & Græcis quibuſdam juxta duodecim gemmas ſolidi & clauſi undique Logii, ſic volunt *Urim & Thummim* literis ſcriptis adfigere. Non poterant equidem expedire ſe Judæi abs criminationibus Philoſophorum, ſi Abeneſdræ opinio increbuiſſet uſquam, non Idololatriam prorſus evitare & ſuperſtitionis Ægyptiacæ perridendam mimeſin; neque ſe tueri ipſum Pontifex Dei contra verba digiti Divini, ὑ ποιήσεις σεαυτῷ פסל εἴδωλον, ὑδὲ ϖαντὸς ὁμοίωμα: aut dicto Strabonis hominis incircumciſi de Lege eadem, ἐὰν δεῖ ϖᾶσαν ξοανοποιΐαν. Idola tamen ſunt tui Teraphim, vir docte: Urim tui ſunt ſimulacra, ſunt ſculptilia. Quis interim Hebræorum vel Sacerdotum, ſeverus licet & cunctator, imagines fata eloquentes & ἀνθρωπίσκους victoriarum ſponſores illubenter adoraret, tanquam rem ſanctiſſimam Deoque plenam? Aut ex contrario, quis prudens ſcienſque Antiſtes talia teleſmata ſuo de pectore confeſtim non rejectaret odio merito vanitatis Ægyptiæ? Refutat etiam egregie commentum illud toties à Reverendo Viro vocatus laudatuſque Diodorus ſuæ Bibliothecæ libro XI. ἄγαλμα ☿ ϑεῶν τὸ σωμάλον ὑ κατισκάζ☽ειν ὁ μανὸς· ☽ἀφ᾽ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι ☿ ϑεόν. τὰς ☿ ϑυσίας ἐξηλλαγμένας συνισησ☽θ ☿ ϖ☽ὸς τοῖς ἄλλοις ἔθνε☽, ϗ τὰς ϗ ☿ βίου ἀγωγάς. ☽ἀφ᾽ γὰρ τὸν ἰδίαν ξενηλα☽είαν ἀϖάνθρω☽ον τινα ϗ μισόξενον βίον εἰσηγήσατο. Fatetur etiam Strabo Moyſen inter ſuos Religionem & cultum inſtituiſſe liberum quidem ϑεοφορίαις ϗ ἄλλαις ϖαγμαλείαις ἀτόποις, liberum itaque duobus geniis Chr. Caſtrenſis. Falluntur autem nimium noſtrates Hegus & Spencerus, quod Philonem Judæum ſuæ ſententiæ patronum exiſtiment, aut ejus hæc verba de idolorum quorundam theca interpretentur, τὸ ☿ λογίον τετράγωνον διπλοῦν κατεσκεύαζε͂το, ὡσανεὶ βάσις ἵνα δύο ἀρετὰς ἀγαλματοφορῇ, δήλωσίν τε ϗ ἀλήθειαν. Quod eſt Spencero Paraphraſtæ, *Logium eo ſine duplex factum, ut illius fundum vel medium* (at nihil tale, concavum nihil intellexit Judæus dixitve, ſed pannum firmitatis cauſa duplum, quo lapides bis ſex cum ſuis palis recte ac fortiter ſuſtineret) *eo felicius duabus imaginibus ferendis inſerviret: quæ quidem imagines Manifeſtatio & Veritas dictæ ſunt.* Alioquin ait ſe neſcire *cur λογίον ἀρετὰς ἀγαλματοφορεῖν, virtutes quaſi in imaginibus ferre* dixerit. Aliter tamen Origenes, Hieronymus, Beda, S. Eccleſiæ Patres alii Græci Latinique ſentiebant, qui ob animum oculoſque habuerunt verba illa Philonis. Quinimo qualem rem putarit eſſe δήλωσιν ϗ ἀλήθειαν, ipſe Philo exponit p. 824. ubi phraſis magis claret, quam aliquis judicii non intercepti aut Græce callens obſcuram & difficilem ſentiat. Ecce illum libro II. de Divina Monarchia, ſeu contra Idololatras. σύμπας ☿ ὁ τόπ☉ καλεῖ͂ λογεῖον ἐτύμως· ἐπεὶ τὰ ϗ ὁρατὰ ϖάντα λόγοις καὶ ἀναλογίαις δεδημιούργῆ καὶ συντέτακ☽. ἐπὶ ☿ ϗ λογεῖα δὶς ἓξ ὑφάμα☽α καϑαποικίλλ, ϖ☽οσαγορεύων τὸ μὲ δήλωσιν, τὸ δ᾽ ἀλήθειαν. αἰνίττε͂ ☿ ☽ἀφ᾽ μὲ τὰ ἀληθείας, ὅλα ὁρατὰ τὸ ☽ἀφάπαν ψεῦδ☉· ἐπιδείκνυσι δ᾽ ϑεμένη· ☽ἀφ᾽ τὰ δηλώσεως, ὅλα αἱ κατ᾽ ὁρατὰ φύσεις ἕκασα δηλῦσι ☿ ϖαρ᾽ ἡμῖν, ἃ καϑ᾽ αὑ☽ϖάντως ἂν λῷ ἄγνωσα. Dixerat idem p. 670. ex Tralatione LXXII. Alexandrinorum, *Logium quadratum duplexque fecit, inſtar baſis, quo virtutes geminas Manifeſtationem inquam & Virtutem ſuſtineret.* Sic vertenda ſunt Græca ſuperius memorata. Quippe baſium & firmitas & figura quadrata eſſe ſolet: at loculi ratio omnis excluditur. Iterum p. 672. χῆμα ☿ τετράγωνον τῷ λογείῳ. χρὴ γὰρ τὰ ϖ☽ὸ φύσεως λόγον ϗ ☿ ϗ ἀνθρώϖ☉ βιϐηκέναι ϖάϑη ϖαρ᾽ ὃ ϗ τὰς εἰρημένας ἀρετὰς ϖ☽οσεκλήρωσεν αὐτῷ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν. ὃ μὲν ἀπὸ καὶ δυσὶ λόγοις τοῖς καϑ᾽ ἕκασον ἡμῶν, δύο ἀρετῶς ἀπέντιμε οἰκείας. τῷ μὲ ϖρο͂ϑορικῷ δήλωσιν, τῷ ☿ ϗ ☽ἀμοιβὰν ἀλήθειαν. Ne cogites, quæſo, de imagunculis diploidi Rationalis inferendis, ἀγαλματοφορεῖν ſimplicius ſignificat *geſtare, ferre*, ac *repræſentare*. Leges enim paulo poſt apud hunc Philoſophum, cui quidem id verbum peculiare eſſe videtur & proprium, p. 673. propter

siones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem persequar.

ἐν ὧν ἐρῶμεν ἁρμοδιώτερον. τρέψομαι δὲ πάλιν ἐπὶ τὴν ἐξῆς λόγον.

ι'. Ka-

Ephodam πολυμίτου quatuorque quasi elementis variam, τὸ μίμημα τοῦ κόσμου σύνδυμον, ὀφείλει (ὁ ἀρχιερεὺς) τῇ Δρυσίᾳ τὸ ἀποδεῖγμα διδοὺς ἀγαλματοφορῶν (quod est, *Universi ferens exemplar*) αὐτὸς πρέπον τινὰ ὡς τὸν ἐν κόσμῳ φύσιν μιμήσασθαι, καὶ βραχὺς κόσμος εἶναι. Huc sane respexit Hesychius illo interpretamento, ἀγαλματοφόρος, ὡς ἄγαλμα (φέρων, si volo) σὺν τῇ ψυχῇ. Necnon eadem Suidas & Antonius Philosophus in Lexicis, ἀγαλματοφορούμενον, ἀγάλματα ἤγουν τύπους (ideas) τοῦ νοητοῦ τῶν φέρων σὺν ἑαυτῷ· ὅτως φίλων. ἄγαλμα πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται, hæc & alia veterum Lexicorum; κἀνταῦθα ἁμάρτοι τις, κἄντε εἰκὼν, ἄντε εἴδωλον, opportune addit Etymologus; Eustathius insuper definite ad ιλ. δ'. ἄγαλμα λέγεται παντὶ τῷ ποιητῷ πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται· ὃ ἐκ ὡς ἡ συνήθεια, τὸ ξόανον. Etymologus etiam ἄγαλμα, ἀγαλλίαμα, καλλώπισμα, ex scholiis majorum ιλ'. δ'. ad optimum vatem. Ita me legisse memini in Apocryphis Bibliorum ἄγαλμα τῆς πολυσχλίας in melioribus codd. pro ἀγαλλίαμα. Pariter ex ipso Philone Hesychius ἀγαλματοφορεῖται, καλλωπίζεται. Fusius adhuc Suidæ Lexicon, ἀγάλματα τὰ τοῦ θείου μιμήματα, καὶ πάντα τοῦ κόσμου τινὸς μετέχοντα. ὁμοίως, βασιλεῖ ἢ καὶ ἄγαλμα. καὶ ἡσίοδος, τὸ ὅρμον ἄγαλμα καλεῖ· εὐριπίδης τὸ ἐπὶ τεχνῆς κόσμον Cippum: ἄγαλμα, εἴδωλον, βρέτας, χάρμα, καλλονὴ, καύχημα, ἀνδριὰς, ἐπιγραφή. Quapropter sidera cœli decora, quæ Templi Dei ἀναθήματα vocat Philo, aliquis gentium ὑφηνὲ ἀγάλματα prius nuncuparat. Quid plura? πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀέθλων, ait Mæonides in Ulysse suo γ'. 274. ἐμμεμαῶτα ὑφαντὰ eadem interpretatur Didymus verus, alii ἀναθήματα, sicut ὀδ. μ, 347. Iterum ὀδ. τ. 257. κεῖνῳ ἄγαλμ' εἶναι, *quo ornaretur*. Nec omittas incomparabilis Poëtæ versum de indumento non dissimili *Rationalis* Hebraici, ὀδ. σ. 299. Ἰθυντὸν λιτὸν θεράποντα φορεύμενος ἀγάλματα, *Monile servus adportabat, perpulchrum sane ornamentum*. Modeste quidem Magnus Grotius ad Oraculum Pontificale retulerat *Veritatem Sapphirinam*, quæ ob pectus Judicis Ægyptii rite dependebat, tanquam imitamen impotens ac puerile: at majori mox fiducia, majori adhuc errore Spencerus ac Marshamus nostri à gemma illa Ægyptia Divini Urim originem audent deducere. Sive tamen huc traducas, sive illuc, aliena erit Tralatio ac violenta. Aptabatur enim ad tribunal cervici ἀρχιδικαστοῦ torques pretioso *Veritatis* simulachro gravis, ut insigne necessarium sui officii, jurisque tum dicendi nota. Submonet adeo Historicus Siculus, τοῦ δ' ἀμφιδεσμίου ἦρχον, ἐπειδὰν τὸν τῆς ἀληθείας εἰκόνα ὁ ἀρχιδικαστὴς περιθῆται. Præterquam enim quod כלוזי זהב רבו ab omni ævo dabatur rerum Ægyptiarum administratoribus, ut ex Josephi honore paret atque è monumentis Hieroglyptarum, non symbolum ullum aptius, non circumponi potuit collo Præsulis dignius μνημόσυνον Integritatis illius ac Sapientiæ, quas supra cæteros mortales excolere oportet Fori dominos semperque profiterit. Id factum revera retulit Ælianus l. 14. c. 34. *Variorum*; id significatum voluere Hierophantæ. Has etenim ambas virtutes, Fidem dico ac Sapientiam, tum apud Hypophetas Ægyptios tum Bibliorum S. Scriptores aliam vox אמרת & *methmet* i. e. ἀλήθεια interpretando denotabat, sicut in peroratione Josuæ morientis, c. 24. 14. κατεύθυνατε κυρίῳ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, βεταμὲ ἀσὲμετ בתמים ובאמרת. Easdem quidem virtutes jam à Deo per miraculum Pontifici suo affusas, dum nomine ejus Responsa redderet, notione eminenti significabant אורים ותומים. Bulla itaque Ægyptia, quod vides, ad Aaronem nostrum neutiquam pertinet, ἀδὲν ὡς; σὐθετιασμὸν. Ex Octateucho equidem Juris patrii, non aliunde pronuntiabat ἀρχιδικαστὴς Ægyptius, melioris partis libello ad icunculam *Veritatis* rite admoto. Præterea Maimonidem in Josephi sententiam concessisse ex Opere Maximo ipsius abunde patet, necnon Josephus Carus Asariasque Idumæus de eo fatentur. Quandoquidem illa Moysis c. 10. §. 10. de *sacra Suppellectile* עשו בבירת שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואעפ"י שלא היו נשאלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקדש, *Apparata quidem fuere sub Æde secunda Urim Thummim, haud tamen consulta defectu Sancti Spiritus*, animadvertat auctor *Ceseph Misne* ex c. 1. *Cidduſim* f. 31. fuisse desumpta "בימי בירת שני בקשו חכמים אבנים לאפוד וגו, *Stante adhuc Templo secundo Ascalonitæ petebant Sapientes quæsitum lapides pro Ephoda:* idem plane denotat *Urim* apud Maimonidem, quod in Talmudo *Abanim*. Dein ut pretium hinc æstimes S. Oraculi, mutescentis licet jam ævo extremo Templi & subobscuri, *Demæ gemmario*, sic referunt Doctores Babylonii, *pro parte quadam decoris* διδεκαλίθου *numerabat Rab Cahana* ריגרי זהב *Daricos* 80000 sive sexagies mille libras Sterlingicas. Quapropter c. 9. *Cele micdas*, ubi accurate egerat Maimonides de Essene aliisque vestibus Sacerdotum faciendis, ne verbulum injecit de Urim Thummimve: verum enimvero capite sequente Responsum Divinum אורים dictum & תומים; literis gemmarum eminentibus jam olim editum asserit. Quinettam deplorandæ stultitiæ est Gorionidæ isti fidem ullam habere, qui vel Annio pravior, partim ex Talmude, ex Fl. Josepho partim, sed & ab Historiæ Romanæ scriptoribus pessimis opus illepidum compegit. Pro voce non humana, quam auditam contendit vir doctus Urim consulenti, verba Josephi (cujus liquet satis sententia) πυνθανομένοις ἡμῖν φανὴν ἢ δίδαζιν ὁ θεὸς, de Saulo scisciatore nequam & frustraneo, nequicquam detorquet: quoties enim responsum erat, Dei organon adstitit Pontifex, Dei sententiam elocutus est. Quomodo de Eleazaro narrant Doctores Babylonii in *Baba batra* c. 8. cum olim distribueretur Palæstina inter victores Israelitas: *Dixit hic Præsul Spiritu Sancto dirigente, adstante tum apud illum Josua Imperatore, adscendit Zabulon, simulque Acco sors sua:* pariterque de cæteris tribuum ipse prænuntiavit, והרי מכיון ברוח הקדש ואמר זבולון עולה והחוף עכו עולה עמו וגו" Scholæ quidem Jerosolymitanæ hac de re olim disputabant Gemara Jerosol. *Jomæ* c. 7. sed Moyses duo, Maimonides & Cosensis, aliique Judaici juris consulti sententiam alteram de *literis emissitiis* potiorem faciunt suamque. אירת תניי תני הכתוב בולט מאן דאמר הקול היתה שומע והתא דכתיב וישמע ארת הקול Occurram nunc cæteris Doctorum objectiunculis. Frustra illi urgent cum Nachmanide גלוי· δείξει Exodi c. 28. 30. ונתת את האורים ואת התומים: dum talia sæpius legantur in Sacris, ut statim in Genesi וישכן את הכרובים, ἔταξε τὰ χερουβὶμ, quorum equidem mentio nulla præverterat. Insistunt adhuc imporenter locutioni Hebraicæ ונתת אל החשן המשפט את האורים ואת התומים, *Pones autem inde in Rationali Judicii Doctrinam &c.* Jonathan recentior, Salomo, Gersonides ex Judæis, Christianorum etiam multi, quo Essenis plagulas rursum aperirent aut tabulas reconditum aut idola. Verum אל in hoc versu non solum ante על (quod Masorethæ adnotarunt "ח אל על) sed etiam pro illo scribi codex Hebræus Samaritarum, ad Exodi c. 40. 20. Græcusque Judæorum Alexandrinorum facile persuadent. Hic enim legit Ex. c 28. 30. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τοῦ κρίσεως τὸν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν: *Superimpones Rationali Judicii*, ut Ecclesiæ veteris Doctores sunt interpretati. Ille autem adhuc uberius, ושמת את האורים ואת התמים ונתתה על חשן המשפט non ut Judaicus (ונתת אל את האורים ואת התמים: *Dein fabricatis Urim* (seu *Orim* vel *Arim*, nam *Vau* non legitur in ea voce apud Samaritas) *& Thummim* (vel *Thammim*) *impones ea super Pectorale Judicii*. Pariter natio illa in utraque suarum versionum Syriaca & Arabica. ותעבר ארת נאיריה ואת שלמיה ותתן אל השן רינה את נאיריה ואת שלמיה. وتصبع الانوار والكمل وتجعل علي صدري الحكم الانوار والكمل. Atque, ut scias ex diligentia hæc accessisse textui Hebraico, eadem repetito legunt Cuthæorum nepotes ad Ex. c. 39. 21. inter sacra opera. Unde post verba isthæc, ἵνα μὴ χαλάσῃ (יזר vel יזח) τὸ λογεῖον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, hoc amplius additur וישימו ארת האורים ואת התמים כאשר צוה יהוה את משה ואבדו ארת נאיריה ואת שלמיה וגו", necnon Arabicus وصنعوا الانوار والكمل &c. *Fecere insuper Urim Thummimque, quemodo Deus Moysen jusserat.* Rursumque Lev. c. 8. 7. 8. quando primum Pontificem investivit frater ויתן עליו ארת האפד וישם על החשן ארת האורים ואת התמים Quod Tralatio Græca rite expressit, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὸν ἐπωμίδα· —— καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτῷ (vel ἐπ' αὐτὸν) τὸ λογεῖον, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λογεῖον τὸν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Paraphrases pariter Samaritarum Arabicæ & Syriacæ. ויהב על חשנה את נאיריה ואת שלמיה. وجعل علي الصدر الانوار والكمل. Sed & Christiani apud Syros ויהב על פרסא, *Posuitque super Thoracem, &c.* Onceloſi tamen vetustissima versio pro אל החשן legit ubique בחושנא, ἐν λογείῳ; indeque Cl. Saadias في البدنة. Hieronymi etiam illa pervulgata, *Quod* humerale *aptavit Rationali, in quo erat Doctrina & Veritas:* ambigue. Quoniam vero Exodi c. 39. Essenis modus & fabrica accurate describitur, lapidumque adhuc ordines, nomina, & occellatura explicantur omnino absque Urim & Thummim: & vicissim Lev. c. 8. in Aaronis καταχολισμῷ memorantur Urim & Thummim, tanquam Rationalis dignum ἐπίθεμα (dicitur enim ויהן על אל החשן ארת האורים avt התמים) tacita interim gemmarum tetrastœchia: idem sane v. 30. c. 28. Exodi Epanalepsi quadam substitui existimabis, atque aliis verbis intelligi, quod præcedente versu dictum fuit; quinetiam post ambos illos venire epiphonematis loco diligentem Pectoris descriptionem. Perpende rite illa commata, ita cum priscis Judæorum Christianorumque deprehendes opus Urim & Thummim à Gemmario minime distingui. Pariter enim Aaroni imperatum, v. 29. pretiose insculpta *nomina filiorum Israel in Rationali Judicii* (בחשן המשפט i. e. ἐν λογείῳ μαντικῷ) *portare super pectus suum, quando ingrederetur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.* Atque itidem v. f. 30. *Pones autem in Rationali Judicii Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino, & gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper.* Bis dictum, perpetuo hos lapides, hæc feret ille splendida symbola, ut θεοπρέπτον magnorumque eventuum Divinum dictatorem decet. Hujusmodi vero repetitiones in libris Sacris occurrere sæpe & Criticorum sobrii & insani jam adnotarunt. Allegorias autem & Rhetorum schemata jam inter opera & colores Besselelis plumarii inducere, alienum prorsus existimo & violentum: quamvis viri plurimi Ecclesiastici *Doctrinam & Veritatem*, quas Rationali Judicii adponi ἐ κριτήριον jusserat v. 30. solum de sapientia & integritate ipsius Pontificis, minime de re sensili oculorumque deliciis accipi voluerunt. Sed è contra paucis fortasse placebit interpretatio facilior & simplicior, *Superaddes Pectorali Oraculo lucem & perfectionem*, i. e Gemmarum ordines puros, claros, summaque arte expolitos dabis. Veruntamen nobilissimum hoc Oraculum, quod reverenter & de arduis

ι'. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τ σκιλῶης, καὶ διακεκοσμη-

10. Tabernaculo jam dedicato, & omnibus quæ *Munera ad Deo oblata.*

duis duntaxat Reipublicæ negotiis juriſve ſacri controverſiis conſulere ſolebant Principes ac Seniores Hebræorum, Num. c. 27. 21. & in Miſna *Jome* c. 7. §. 5. quomodo vel de plano Delphico refert Plutarchus: οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς ἐπέβαινε φῶς αὐτὸς ἀνθρωπόδοξα χρηστηριῶν, οὐδ' ὁ δῆμος ἦρχε ἐγκωμίας· ἀλλὰ πόλεις μέγα δυνάμενοι (ita Tribus Iſraelitides) καὶ βασιλεῖς καὶ τύραννοι, (Saulis, Davides, Ozias) μάτην οὐδὲν φθονεῖς ἐστύγχανον τῷ θεῷ ἐφ' ἑαυτοῖς πραγμάτων· non alia voce editum erat quam Summi Sacerdotis ejuſve Vicarii, multo minus Idolorum præcordialium ſibilis, ut noſter contendit, neque etiam ſono ſolo ac impersonali, ut alii quidam. Illud enim בת קול ſive *vocem aſſam* appellitant Judæi, atque loco Urim demum ſubſtitutum Philoſophos ſuos Simonem, Hillelem, Jonathanem, Johannem Zacchæi, alioſque perculiſſe perhibent. ὃ γὰρ ἐν θεῷ ἠχῆεν, ut de Pythio ad verum θεσπέσιον rurſus Chæronenſis Sophiſtæ verba transferam, οὐδὲ ὁ φθόγγος, ἀλλὰ ἡ ἀρχιερεὺς. οὗτον ἔμοιγε τὰς φανὰς ἐκείνας παρέσχηται, καὶ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖ φέρε τὸ μέλλον. Quod & Heraclidæ Apophthegma jactat, τὰ μαντεῖα τὰ ἐν τοῖς διλφοῖς, ὅτε λέγῃ, ὅτε κρύπτῃ, ἀλλὰ σημαίνῃ. Aut Adamantium noſtrum potius audiamus adverſus Celſum p. 334. οἱ ἐν τοῖς ἰουδαίοις ἀρχιερεῖς (maxime Pontifices & Triumphorum arbitri: quamvis hoſce ſub imo gradu Vatum detrudant Rabbini, Prophetarum, Excommunicationum, terminorum aliorumve vaniſſimi diſtributores) διὰ τ φῶς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ἵν' ὅπως ἐνομίσθη, ἀφῆς ἢ καλυμμὸν αὐγῆς πέμπουσι, διορθωτέρας τὸ ἐν ἐγνοοῦ, ἢ τὴν ψυχὴν λαμπρότερον. Quocirca admirandam illam animi faculeatem ſtatim Sacerdoti à Deo inditam fuiſſe, pectoralium lapidum inſolitus fulgor & ipſi & Regi ſciſcitanti populoque ſimul ſpectanti oſtendebat & confirmabat. Sic olim ſereniſſimus Legiſlator à monte Dei vultu radiante deſcendens, non ingenii humani commenta, ſed jus Divinum Hebræis ſe tuliſſe demonſtrabat. Hinc illa Pontificis veneratio, is honor, quem etiam Scriptores Gentium celare noluere. τὴν ἀρχιερέα νομίζοντα οἱ ἰουδαῖοι, inquit Diodorus lib. XL. αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσθ τ θεοῦ προσημαίνοντα· (quomodo dixerat de eo vates patrius Malachias c. 2. 7. כי שלאך יהוה הוא) ὅτε παρέχεσθαι πίστεως ἐπὶ τὴν γῆν ἀφικνεῖν αὐτὸν, &c. Quinetiam ab hoc Oraculo, quod Ephodæ nexu firmiſſimo adjunctum erat, hoc cæde præcepto, *Ut ferat Aaron Oraculum ſeu Reſponſa Decretorii ſymbolum* חשן המשפט *pro filiis Iſrael coram Domino jugiter* לבני ישראל תמיד, obtinuit phraſis illa apud Judæos, רוח אלהיהם לבשה את וכרי=ם ἀρχιερεῖς. Inſulſum valde commentum eſt quod legitur c. 5. Joſephi falſi & Rabbinici ex editionibus Venera ac Pragenſi, (nam editio Munſteriana, & MS. Arabicum Gorionidæ penes Cl. Huntingtonum nugis hiſce carent) *faſſum fuiſſe Magno Macedoni Hananiam Pontificem* (ſic eum vocat ille Nebulo, ſicus Talmudiſtæ Simeonem pro vero nomine Jaddua) *ab exilio Babylonico uſque abſcondita fuiſſe clam Judæis Urim & Thummim*, מיום גלות חביית יחזה בגלות בבל ניגלמו (נגמו) ממנו האורים ותומים, *rogaturum tamen O. M. de eventu belli Perſici precibus ſuis: quo facto miſit per Angelum*, inquit, *in Spiritu Sancto*, שלח במלאכו ברוח קדשו. Quaſi alterum horum non eſſet ſuperfluum, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, aut δι' ἀγγέλων: vel ſuæ factionis Patriarchæ (ad *Sotæ* c. 9.) non affirmaſſent Spiritum S. æque ac Urim ignotum fuiſſe Templo ſecundo.

Verum de tempore, quando hoc Oraculum deſeruiſſe tandem ingratos Judæos planeque evanuiſſe affirmat Joſephus, multa eum fiducia atque criſta reprehendunt ſugillantque recentis ævi Theologi, Schotanus, Braunius, aliique dictis Phariſæorum freti. Fertur enim inter διαστάσεις Codicis *Sota* c. 9. §. 11. משמתו נביאים ראשונים בטלו אורים ותומים, *Cum patribus prioribus*, Samuelem volunt Davidemque ita intelligi Huna nomodidaſcalus & Spencerus noſter, cæteri melius quotquot Prophetarum Ædem priorem viderant, *interiiſſe una Divinam hanc* διάστιξιν *Urim Thummimque*. Quippe per ora Doctorum jactabatur & hæc ſententia, Nachmane Gemarico atteſtante, משחרב מקדש ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבירת דויר, *Ab excidio Templi Salomonici ſublatum eſſe Levitis jus ſuburbicarium*, necnon ſiluiſſe inde *Oraculum Pontificale*, *ac vacaſſe Thronum Davidis*. Docet etiam Miſna *Jome* c. 5. משגיטל הארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים, *Ex quo ablata eſt Arca*, quam cum Tabernaculo altum occuluiſſe Jeremiam clam cæteris mortalibus, præter Judam Laciſionem, Joſephum ben Gorion, alioſque Rabbinos, ex priſcis ἀναγραφαῖς enarrat Jaſon Cyrenæus l. 2. Macc. c. 2. *nimirum à prioribus prophetiæ ſeculis*, cum jam perlata eſſet Arca inter Iſraelitas per annos mille, aut nongentos parco computo apud auctorem Coſri, τὰ ἀγιαίτατ, *lapidem ſolum habet*. Fabulam autem hujuſce ſimilem legas apud Gregorium Syrum de Thineſo defoſſore Supellectilis Divinæ. Inſuper de quinque deſideratis Ædis poſterioris, modo rem veram dixerint, inter ſe ſatis conſonant Scholæ Judæorum, Babylonicæ ac Palæſtinæ. Nam R. Achas, Samuel bar Janna, aliique doctores Urbis ad *Taanioth* c. 2. f. 65. a, ſecta ingenioſa & imaginatrix ex Haggæi verbulo אספר, pro quo legi juſſerant Scribæ veteres *Eccabedah* אכברה, eliciunt propter omiſſam ה Domum Zorobabelicam quinque his decoribus caruiſſe, *Igne Sacro*, *Arca fœderis* (*cum Propitiatorio & Cherubinis*, inquiunt Babylonii) *Urim Thummimque*, *tum Oleo Conſecrationis* (aut *Shecina* ex traditione Babylonica, *Spiritu* denique *Sancto*. חמשה דברים חיה המקדש ואלו הן ארון וכפורת וכרובים ושמן המשחה ורוח הקדש על שם וארצה בו ואכברה. Sed apud Rabbinos Tranſeuphratenſes hoc modo, ומאי רבתיב וארצה בו ואכבר וקרינן ואכברה כאי שנא דכתיב הא אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וכרובים ושמן המשחה ורוח הקדש אורים ותומים. Attamen gratis hæc dicuntur & fide Talmudica. Quocirca ignem ἐγκαυτηρίῳ non defuiſſe prorſus novo holocauromatum Altari, quin pridem defoſſum Jeremia auctore, docent adeo Commentaria ipſius Ἑβραϊκὰ, quæ vel Hebraice aliquando legerat Eccleſia Nazarena, & ab his S. Hieron. ad Matth. c. 27. Hunc denique ex liquido, mirum factu, excitaſſe Nehemiam focoque ſacro reddidiſſe, ſatis probant literæ Senatus Solymitani ad Ariſtobulum virum philoſophum & γενεᾶν ἱερέων ſtirpe nobili oriundum, reliquoſque per Ægyptum Judæos miſſæ *Maccab.* l. 2. quarum auctoritas opus omne Talmudicum annis multis ſuperat. Quin vero Rabbaniſtæ magis forte credant Gorionidæ, qui eadem refert lib. 1. c. 17. ſui Παραλειπόμενα. Porro autem *ignem ſacrum* non ſine prodigio ſuſcitatum denuo legimus, cum fanum Dei repurgaret Clariſſimus Judas l. 2. Macc. c. 10. καὶ νέον καταβάσαντες ἕτερον θυσιαστήριον ἐποίησαν· ἐκ πυρεύσαντες λίθους, ἐκ πῦρ ἐκ τούτων λαβόντες, ἀνήνεγκαν θυσίας μετὰ διετῆ χρόνον. Iſta enim ſic explicat gratus dignuſque Rabbinulis hiſtoricus Gorionides, *Edito tum altari novo invocatoque Numine Igni Sacro, ſtatim ille erumpens de ſaxo altaris ligna hiſtoriaſque jam impoſitas voravit. Inſuper hunc virum ſervavit Altare ad tertiam* μεϑοικεσίαν, *ſive luce continua ad Templi ſecundi excidium.* וינגו מיבח חדש ויתנו בשר הזבח עליו ויערכו עצים ואש הקדש לא מצאו ויקראו אל יי ותצא אש מן האבן אשר על המזבח ויתנו עצים עליה ותהי האש ההיא ער הגולה השלישית. Idemque Arabice in Bibliis Londinenſibus, licet editores hoc neſcirent, وبنوا مذبحا جديدا ولما تقرب القرابين عليه وصلوا الي الله عز وجل في اظهار نار مقدسة تبقي علي المذبح فخرجت نار من بعض حجارة المذبح فاحرقت الحطب والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجلبة الثالثة. Et adhuc diſtentius falſi Joſephi exemplar Huntingtonianum, وبنوا مذبح جديد وجعلوا عليه الحطب والقرابين. ثم صلوا ودعوا الي الله عز وجل وسالوه ان يظهر لهم نار علي المذبح واستجاب الله دعاهم وظهرت نار من حجارة المذبح بقدرة الله فاحرقت الحطب والقرابين. ثم بقيت بعد ذلك ولم تنطفي منه ذلك الوقت الي ان خرب القدس في المرة الثانية. Hæc igitur contra fabulas Talmudicas valde opponenda pro Igne Cœleſti apud Ædem ſecundam. Deinde שכינה *Præſentiam* ſummi Numinis in Æde ſua & διαδικασίαν Canonicum, & maxime ſub Quia III. P. M. καὶ τ ἐνδυμάτων πνεῖν καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάμεως ἐπιφάνειαν μιχαλίου adverſus vim ſacrilegam Heliodori declarat ſecundus Maccab. c. 3. ubi prodigiorum ſatis, agnovitque ſero ipſe Heliodorus θεῖον τ τόπον (τ ναὸν ἐλλοπότε), ἀληθῶς εἶναί τινα, θεῖα δυνάμιν. Quinimo *Spiritum Sanctum* רוח הקדש minime alienum fuiſſe ignotumque Domus ſecundæ cultoribus, ſed occupaſſe magis Sacerdotum piorumque hominum multa pectora, licet non κατ' ἀκριβῆ ἀναδοχὴν, velut ſub regibus Judaicis contigerat, paſſim teſtatur in ſcriptis ſuis Joſephus; dum Jadduas & Johannes Hyrcanus magni Pontifices, animiſque magnis, Judas Eſſenorum decus, aliique Divinandi chariſmate decorati memorantur. Omitto nunc indubia nomina vatum Haggæi & Zachariæ: quos diu vixiſſe ſub altero Templo, atque ad Simeonis Juſti pontificatum, quando primum malunt Talmudiſtæ *Bathcol* fuiſſe auditum vice רוח הקדש, nimirum ad exortum Sadduciſmi annumque XL. Templi reſtaurati Prophetiæ nobile domum prorogaſſe, innuunt ad *Joma* c. 4. veteres Scholaſtici, & ſæpius in Coſri adfirmat Judas Levita Religionis Judaicæ ſapientiſſimus defenſor. Prava tamen induſtria commenti fuerant Doctores Talmudici, ſimul cum Malachiæ anima avolaſſe hinc Spiritus S. gratiam, nihil relinqui Divinum in terris aut expectari præter Suſurrum quendam, quo forte fidem derogarent non ſolum votis ac ſpei flagranti Hilleliſtarum Sammeanorumque de Meſſia vero temporibus Herodianis comparituro: ſed atrocius, tot vaticiniis Zachariæ, Symeonis, Annæ, Elizabethæ, & Mariæ de ſalute mortalibus tum naſcente, tot Oraculis ipſius Jeſu, tot prædictis Apoſtolorum ejus, miriſque linguarum ac prophetiarum donis famoſiſſima Pentecoſte in primam Chriſtianorum Eccleſiam effuſis. Veruntamen illo omnino eventu probatum eſt, quod diu jam dixerat inter Ædis ſecundæ architectos Haggæus, μεγάλη ἔσαι ἡ δόξα τ οἴκου τούτου ὑπὲρ τὴν πρώτην. Ne & hoc taceam, egregiam creviſſe gloriam Domus ſecundæ ex tot donariis Regum Ægypti, Syriæ reliquæque Aſiæ, ex tantis ſumtibus Symeonis pontificis, de quibus fuſe Maccabaica. Adverſatur etiam ſententia Rabbinica verbo veteri Hoſeæ c. 3. 4. ubi optimus promiſſor poſt annos multos ἀνάρχους & ἀνιέρους, ſic erant illi Babylonicæ calamitatis, ad jus cultumque intermiſſum reverſuros ait Judæos. Quandoquidem vero Sacra & Canonica Judæorum Scriptura pertinuit ad imperium Artaxerxis μαχρχείρ, ſicut opere alio affirmat Joſephus, & geſta Mardochæi exposcunt,

ad ſacerdotes ſpectant rite peractis, tunc populus Deum ſecum in eodem tentorio habitare ratus eſt, & ad ipſum ſacrificiis honorandum & laudibus perſequendum ſemet convertit, quaſi jam ab omni mali exſpectatione liberatus eſſet, & meliora in poſterum ſibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per ſingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque ſex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unuſquiſque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & ſuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenæ autem erant ſimulâ oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis u-

μένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πολὴθ Θ δμόσκλευον [m] αὐτῷ τ Θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ [n] αἰνέσεις, ὡς ἄπασαν ἤδη κακῶ ἀπροσδοκήτου ἀπεωσμένου, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων [o] ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῆ, τὰς δὲ κατ' ἰδίαν, [p] ἀνετίθεσαν κατὰ Φυλάς. οἵ τε γὰ Φύλαρχοι καθ' δύο σωελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζουσιν. [q] ἐξ μὲν οὖ ἦσαν αὗται, [r] καὶ τὴν σκηνὴν ἐν τ ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς τούτοις ἕκας Θ φιάλην τε κομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυίσκην· τὴν μὲν, [s] Δαρεικὰς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη [t] θυμιαμάτων, τὸ δὲ [v] τρυβλίον καὶ ἡ φιάλη, [x] ἀργύρεα δὲ ἦν, σίκλους μὲν [y] δὴ αἱ δύο [z] διακοσίους εἶλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρων [a] ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ὅτι τῷ βωμῷ χρῶντο πρὸς

---

scunt, plus 12. annis poſt Templum conſummatum, deſeruit tardius illud Sanctuarium atque etiam charum pectus Pontificis vis Spiritus Divini, quæ eſt *μανία*, quam afflicta Rabbinorum natio conqueritur. Serione autem illi dicant *Unctionis Oleum* in Templo poſteriori deſiderari, qui *Sabbat* f. 21. b. ex una lenticula מפר אחר P. M. ſigillo notata per octiduum Templi ejuſdem à Maccabæo repurgati lampades omnes miraculo facto illuſtrari contendunt, indeque *Feſtum Luminum* nomine ſuo ac tempore merito celebrari? Obſtat autem quam maxime figmento Rabbinico de evanidis gemmis Pontificum quotquot ſub Æde nova Deo Creatori miniſtrarent, interdictum Hatirſatæ, qui cum vatibus poſterioribus אחרונים, ut loquitur Talmudum in *Sota* c. 9. §. 11. *Synhedrin* c 1. §. 13. & *Megilla* f. 16. una floruit, libri ſui c. 7. 9. ita definitum ævo ac præciſum, *Donec ſteterit Sacerdos Urim Thummimque inſtructus, tantæ controverſiæ dirimendæ par.* Hoc fruſtra eludere tentat Nachman Gemaricus ex locutionibus diſſimilibus & remotis valde, עד שיתיו מתים ויבא משיח בן דויד, *Dum mortui ſurrexerint, aut huc venerit Meſſias Davide oriundus.* Ruit igitur *quinque defectuum* fabula, quam nec Aſarias Idumæus concoquere unquam potuit. Altera vero ſententia, qua ſe obſtrinxit Spencerus, inauditum adeo fuiſſe etiam ſub Templo priore Urim, tam ſacris ſcriptoribus quam Rabbinicis, præſertim Rabbæ Samuelidæ Talmudiſtæ ex 2 Paral. 26. 5. diſputanti, omnique plane vetuſtati adverſatur. Unde ſola manet Joſepho ſacerdoti meritaque fides. Vir enim iſte prænobilis, ut erat Sacrorum Rituum ſuæque pariter originis ſtudioſiſſimus indagator, Oraculi hujus exitum ignorare haud potuit.

Præterea, quod præcipuum eſſe video in hac cauſa, nullum tempus aptius occurrit digniuſque, quando fulgores ſui Oraculi extingueret iratum Numen, Pontificique ſilentium imponeret, quam κῆ ζ Ὑρκάνου ἱερατικῶ hoc loco retulit Joſephus. Ea fuit virtus Johannis Hyrcani, pietas tanta, prudentia, fortitudo, & conſtantia, ut cum meliori anima abſcedere haud poterat diva Ἀλήθεια: tanta ſtatim nequities faſtuſque Ariſtobuli & ſuccedentium ei Pontificum, tot flagitia & parricidia, nihil mirum ſi à tam cruentis & pollutis pectoribus abhorruerit S. Dei Spiritus, ſive hac occaſione in ſedes meliores ſuperaſque omnino ſe receperit. Quippe de Johanne illo in ſcriptis ſuis encomia ſparſit Joſephus, nullis aut pauciſſimis moralium conceſſa. Μακαριστάτ Θ ὄντος, ait ipſe initio Bellorum, περὶ μὲν τὰ κρείττω δόξα μόν Θ εἶχε, τῶν τε ἀρχὴν ἔθνους καὶ ἀρχιερωσύνην καὶ προφητείαν. ἀμέλει γὰ αὐ τῷ τὸ δαιμόνιον, ὡς μηδὲν τ μελλόντων ἀγνοεῖν. Tum in Archæologicis eundem magnum principem, magnum ſacerdotem, malleumque ſuperſtitionis Samaritiçæ ita exornat libro XIII. τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλ Θ τ ἄριστον τρόπον ἔτεσι λά. τελευτᾷ. ἄξι Θ γὰν ὑπὸ Θ τοῦ θεοῦ κεκλῆσθαι ἀρχῆς Θ ἔθνους καὶ τ ἀρχιερωσύνης τιμῆς καὶ προφητείας. Vel aſſentiant verpi ſuo Gorionidæ, ut legitur in Bibliis Waltonianis & Bibliotheca doctiſſimi Huntingtoni, *Poſtquam Hyrcanus acceperat literas Senatus Romani ſibi tanquam Regi Judæorum inſcriptas*, يسمي ملك مند ذلك الوقت وكان قبل ذلك انما يسمي الكاهن الاكبر فقط فاجتمعت اليه منزلة الملك ومنزلة الكهانة. وهو اول من سمي ملك في اليهود في مدة البيت الاثاني. Quantus autem idem vates fuerit, cum docuit nuncium Divinum de prælio Sebaſteno, quod ipſum perculit dum operaretur forte die graviſſimo τ ἱλασμῶ in Adyto, l. 4. c. 5. Joſephi Rabbinici, Munſtero edente, tum præſagia minus fauſta quæ in ſomniis de Alexandro ſibi ſucceſſuro cœlitus ſenſerat, c. 7. ejuſdem editionis Bibl Polygl. c. 26. Idem adverterat Julius Chronographus, τότε ἐπὶ Θεοφιλίᾳ, ſic dicit Africanus ille de יוחנן כהן גדול, ποτὲ μαρτυρεῖ ὁ ἱώσηπ Θ. Addo ego, καὶ ποτὲ μ οἱ Φαρισαῖοι. Nam de hoc Præſule intelligi oportet quæcunque narrantur in Maſſicta *Sote* c. 9. §. 10. non ita de atavo ipſius, quod opinantur Rabbini recentiores, hiſtoriarum bonarum lues. Herois autem hujus filius maluit multo Rex apparere quam Pontifex: quorſum occiſis Alexandra genitrice fratreque Antigono, & arrepto ſibi Davidis diademate, Augurium Divinum profanavit jureque merito amiſit, conſilii ſacri prorſus inexpertus. Unde rite dictum primo Maccab. c. 14. 41. votis Populi ac Cleri Judaici, Demetrio omnino aſſentiente, conſtitui Simonem ἡγούμενον καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τ ἀναστῆναι πιστὸν προφήτην, quod eſt, dum venerit Elias aut Moyſi compar aliquis, qui poſſet ſacerdotium tribui ſuæ, ſuæ regnum poſtliminio reſtituere, thronumque Davidis ſtabilire. Conſimili autem phraſi male utitur maximus Grotius ex l. 1. Macc. c. 4. 46. adverſus prophetias ſecundæ Ædis. Fas etenim fuit Altaris polluti ſaxa recondi in הר הבית, μέχρι Θ ἀνενεχθῆναι τ προφήτην Θ ἀπαγγεῖλαι περὶ αὐτῶν, tempore inquam Alcimi ψευδοπρίεως. Quanquam nemo non fatebitur rarius effulſiſſe Rationale durante Domo illa, divinandique honorem Judæis tum parcius fuiſſe conceſſum, aut nullum plane inter eos comparandum cum Vatibus Biblicis, Elia Eſaia & Jeremia, ante tempora Chriſtiana emicuiſſe. Sic enim interpretabere illud Maccabaicum, ferociente Bacchida ἐχθρὸς θλῖψις, ἣ ἧς οὐκ ἐχθρὸς ἄφ' ἧς ἡμέρας οὐκ ὤφθη προφήτης αὐτοῖς. Quandoquidem ſub Alexandro Magno Scriptorum Divinorum aliquot uſque floruiſſe Jadduæ יודע Pontificis nomen indicat, quod centum plus annis recentius noſcebatur quam illa Eſdræ & Nehemiæ. Vide hujus librum c. 12. v. 11, 22, 26. Ne tamen Pontifices Simonem ſequentes jam memorare opus ſit, aut ſtultum Hyrcanum, aut monſtrum illud Hebraicum Jannæum, κῆ τ ὑμᾶς Ε Θ θύειν ἀνάξιον, aliave nomina Sacerdotum Regentium, Deo Populoque Judæorum inviſa: illa quidem ſecula corrupti Sacerdotii notavit, quod mirabere, Strabo Geographus. οἱ δ μαντῶ Ἀμφιδεξαμένοι, ab illo enim genus hieraticum deducit, χρόνους μὲν ὅσους διεμεναν δικαιοπραγοῦντες Ε θεοσεβῶς ὡς ἀληθῶς ὄντες· ἔπειτα ἰφισταμένων ἐπὶ τὸν ἱερατικὸν τὸ μ πρῶτον δεισιδαιμόνων, ἔπειτα τυφωνικῶν ἀνθρώπων, &c. Tum de Amphiarao Trophonio aliiſque diſſerens θεοσεβεῖς, τοιοῦτ Θ δέ ἐς οὐδ Ε ὁ μαντὴς, addit, κῆ οἱ Ἀμφιδεξάμενοι εἰκότως· τὰς μὲ ἀρχὰς λαβόντες ὑ Φύλαν, ὀκταετηρίδος ἐφ' ἑκάστου· ἤδη δ' οὐδ Φασιεῖς τυφωνομένης τ ἱερατείας, πρῶτ Θ ἀπ' ἰερέως ἀπόδειξιν ἑαυτῶ βασιλέα Ἀλέξανδρ Θ. τοῦτο δ' ἦσαν ἡδὺ ὑγιαινάς τι κῆ ἀμεταβόλ Θ. Nam Ariſtobuli patris faſtum, qui vix annum integrum manſerat, ſcriptor bonus prætermiſit. Denique à felici obitu optimi Hyrcanorum, atque adeo ſub infelici brevique regno Ariſtobuli filii ejus, ceſſerant anni plane ducenti, ut alibi commonſtramus, ad penultimum Domitiani Cæſaris, quum hæc talia ſcriberet Mattathiades, ducentis etiam annis Matthia atavo ſuo gibboſo ſerior. Hinc equidem ſilere Pectus Pontificis, hinc extingui ſacram lucem Eſſenæ. Ardua res eſt & rara, quod vides, à lectione Rabbinorum non delirare. BERN.

m Αὐτῷ τ Θ.ον] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam αὐτῷ *reliquorum.*

n Αἰνέσεις,] Ἀνέσεις male legerat *Vet. Interpr.*

o Ἐπιθυμοῦντες·] Lege ἐνδυμοῦντες. COCC.

p Ἀνετίθεσαν] *Samb. Busb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Hen.* ἐτίθεσαν: quia præcedens ἰδίαν præpoſitionem huic verbo abſtulerat. BERN.

q Ἐξ μ ὧν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* perperam antea in *Editis* ἐξ μ ὧν ἦσαν αὗ κῆ τὴν σκηνὴν ἐν τοῖς ὁδοιπορίαις. πρὸς τούτοις &c.

r Καὶ τὴν σκηνὴν] Καὶ τὴν σκηνὴν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* κῆ τὴν σκηνὴν *Baſ.* & *Gen.* excuderunt, prætermiſſo penitus παρεκόμιζον, pro καθα, aut καθ' ἃς, aut καθ' ἃς κῆ τὴν σκηνὴν. BERN.

s Δαρεικὰς] Δαρεικοὺς ſcripſit *Samb.* Imo ſic jubet Chœroboſcus Grammaticus Oecumenicus: ſic alii magiſtri literarum. Corripitur enim hoc nomen ex *δαρειακὸς.* Legimus tamen apud *Baſ.* & *Gen.* δαρεικούς. BERN. Ita ſolus *Samb.* Sic vero cum *aliis* jubet *Chœroboſcus.* in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικούς.

t Θυμιαμάτων,] *Gen.* Θυμιασμάτων.

v Τρυβλίον] *Samb.* utrobique τρύβλιον, dimoto accentu quem poſtulabat quidem τόνου ἐκτροσμὸς δακτυλικός. BERN. Φιάλη, τρύβλιον, θυίσκη hæc conveniunt Hebræis קערה, מזרק, כף. Num. 7. REL.

x Ἀργύρεα] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀργυρᾶ in *reliquis.*

y Δὴ αἱ] Illud δὴ additum è *Big.* & *Samb.*

z Διακοσίους] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Ἀκοσίους.

a Ἐλαίῳ] Ἐλαίῳ πεφυραμένων *Samb.* ex uſu frequentiori. Iro quidem comminabatur aliquando Ithacæ dominus phraſi eadem —— τῶ Θ κῆ χίλεια φύζεσκον Αἰμαθίς, τοῖσι δ' αἵματος μο-

λυ-

πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόχλον τε καὶ κέλον [b] σὺν δρενίῳ τ ἐτησίων [c] ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς [d] χίμαρρον ὑπὲρ παραιτήσεως ἁμαρτημάτων. προσῆγε δ' τ δεχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [e] θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κέλητας σὺν δρενάσιν [f] ἐτησίοις καὶ ἐριφοις. ἔξεστι μὲν δὴ θύεσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, καθὰ πᾶσαν ἡμέραν [g] εἷς. Μωϋσῆς δ' οὐκέτ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ [h] Σινᾶιον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, [i] ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τ πρακτέων καὶ τ νόμων τῆς πολιτείας. ὃς, κρείττονας ἢ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τ ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα σώζεσθαι φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, [k] γραφὴν ἑτέραν ἡξιωκὼς συντεθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

tuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo * in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quæ ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies *continuos* ſacrificant, ſingulis diebus unus. Moyſes autem non amplius Sinæum jugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne ævum religioſe obſervari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quòd alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

ΚΕΦ. Θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νῦν δ' ὀλίγων τινῶν ὑπομνηθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τ λόγον μοι περὶ θυσιῶν [l] συμβαίνειν συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ἰδίᾳ [m] τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὲρ τοῦ δήμου συντελουμένη, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. τ μὲν [n] ὁλοκαυτῶσαι πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαρισθήσεταί τε ἐστὶ, καὶ κατ' εὐωχίαν δρᾶται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τ πρώτης. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύει μὲν βοῦν καὶ δρένιον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἐπέτρεψα, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ πλείονας. [o] ἄρρενα δὲ [p] ὁλοκαυτῶσαι τὰ πάντα. σφαγίων δὲ τούτων, τ κύκλον τῷ αἵματι [q] δοῦναι δεῖ βωμοῦ [r] οἱ ἱερεῖς· εἶτα [s] καθαροποιήσαντες διαμελίζουσι·

CAP. IX.

De Sacrificiis.

NUnc paucas quaſdam *leges* commemorabo, de purificatione & ſacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro univerſo populo factum: atque *iſta* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *inſtitutum* eſt, & in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *duos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula *oportet* eſſe omnia quæ ſolida concremantur.

Ritus Holocautomatum. Lev. c. 3.

λινῶ, inquit magnus Commentator. Verum LXXII. Alexandrini dictionis Hebraicæ ſatis tenaces, ἐν ἐλαίῳ πεφυραμένων ex Moyſe idem reddiderunt. BERN. Sic *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἐλαίῳ *Baſ.* & *G.* ἐν ἐλαίῳ ex *Moyſe* reddiderunt LXX.

b Σὺν ἀρνίῳ] Μόχλον καὶ κέλον σὺν ἀρνίον ἑτησίων. Typi priores male conjecti, pro *Bigotiano* σὺν ἀρνίῳ ἑτησίων, כבש אחד בן שנתו toties Num. c. 7. quod ἀμνὸν ἐνιαύσιον vertunt LXXII. Judæi, modo ἄρνα, modo ἀρνίον. Ovile autem quicquid, ut Talmuda admonent, XIII. menſem ſuperaret, ætatemque adeo כבש *agni* excederet, inter אילים i. e. *arietes* porro numerabatur. Quocirca probo minus hanc *Samb.* lectionem σὺν ἀρνειῷ τ ἑτησίων: quanquam Herodianus in Grammatica Generali & Scholiaſtes Homericus tam ἀρνειοῖς, ἀρνοῖς, quam ἀμνειοῖς, ἀμνοῖς quaſi Synonyma juxta poſuerint. Certum enim eſt apud optimum Poetarum ἀρνειὸς, ſæpius autem occurrit, pecus maſculum אילים *arietes* partemque meritam hecatombæ denotare. Præterea in opere Heſychiano & in Lexico Attico Iſtri tertius annus datur ἀρνειῷ, ſicut ſecundus ἀμνῷ, ἀρνὶ primus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* quod præfero σὺν ἀρνειῷ τ ἑτησίων *Sambuci.* in *Editis* σὺν ἀρνίον ἑτησίων.

c Ὁλοκλῆ] Quum holocauſta fuerint, in partes debuerunt ſecari antequam offerrentur. REL.

* *In holocauſtum*,] *Al.* ſolidum ſacrificium.

d Χιμαῖρον] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis χίμαρρόν τε ἐπὶ π.

e Θυσίας σωτηρίους λεγομένας.] Θυσίας σωτηρίου *Big.* & *Samb.* ut ſæpiſſime Interpretes LXXII. ex זבח השלמים Moſaici codicis. Sed *Baſ. Gen.* & *Epiphanius* σωτηρίους. S. Hieronymus περὶ τὰς γραφὰς, *Sacrificia* aut *Hoſtiæ Pacificorum*. Statim *Big.* λεγομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δύο βόας. BERN.

f Ἐτησίοις] *Samb.* σὺν ἀρνίοις ἑτησίοις, quod idem eſt. In Lexicis ſuis Heſychius Photiuſque ἔτεοι, ἐνιαύσιον; ſive τὸ καὶ ἔτος, ἐτήσιον. Legiſlatoris autem בכשים בני שנה v. 17. Joſephus dubie, LXXII. Alexandrini in genus ſequius tranſtulerunt: hic quidem σὺν δρενάσιν ἑτησίοις vel ἑτείοις, illi vero καὶ ἀμνάδας εἰναυσίας. Ut ſcias jam in Pacificis admitti fœmineum, quod profecto ad Holocautoma haud licuit. BERN. Ἐτείοις *Samb.* & *Vat.*

g Εἷς.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν σκηνὴν. Μωϋσῆς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Σινᾶιον ὄρος·] Σινᾶιον, ἀλλ' εἰς Typographi. σίναιον ὄρος, εἰς *Samb.*

i Ἀνεμάνθανε] *Baſ.* & *Gen.* ἀνεμάνθανε τὰ θεῖα παρὰ τοῦ θεοῦ περί τε τ πραγμάτων. *Big.* ἀνεμάνθανε θεῖα παρὰ θεοῦ, περί τε τ πραγμάτων. *Samb.* denique & *Epiphan.* ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ θεοῦ περὶ τε τ πραγμάτων. Sicut de ſe Moyſes ille adfirmavit Num. c. 7. ult. ודבר משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת vocem quidem ſe ab Adyto exaudiiſſe, quoties Deum conſultum de rebus Hebræis Sanctum ingrederetur. BERN. Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀνεμάνθανε τὰ θεῖα παρὰ τοῦ θεοῦ περί τε τ πρ.

k Γραφὴν ἑτέραν] Hinc nonnulli (ut ex pag 129. v. 25.) colligunt *Joſephum* librum peculiarem compoſuiſſe *de Hebræorum Legibus*. Forſan tamen hic reſpiciat ad ea quæ *de Legibus* ſcripſit *lib.* IV. c. VIII.

l Συμβαίνειν] Ἐσᾶναι à typis prioribus. Libri ſcripti compoſitum præbent. Utrumque fas dicere vel mediis Athenis. BERN. Ita *Big.* & *Coll. Voſſ.* & *Samb.* ἐσᾶναι in *cæteris*.

m Τῶν ἰδιωτῶν,] Ita & Judæi in Talmude diſtinguunt ſacrificia in publica של ציבור & privata של יחיד. Quod autem ad duo referat ſacrificia omnia, holocauſta & ſalutaria, & ſacrificia piacularia ac reliqua ſalutaribus uti ſpecies eorum addat, eſt quod in Levitico hic ordo obſervetur, quodque ita diſpeſci poſſint

1. In ea quæ tota Deo cedunt, ut holocauſta.

2. In ea quæ vel dominis vel aliis cedunt, uti ſalutaria.

Quamvis hæc diviſio variis de cauſis minus accurata ſit. REL.

n Ὁλοκαυτῶσαι] Bis ὁλοκαυτῶσαι *Big.* & *Samb.* quod Iones malint. Valde autem cognatæ ſunt συζυγίαι circumflexorum & permutabiles. Ideoque ſubtilius diſtinguit inter πολεμίων & τολεμίων ac ſimilia verba *Euſtathius*, quam auctoritas veterum ſuſtinet. Præterea ad exitum hujus paragraphi ὁλοκαύτωσις ſequitur typum tertium Contractorum. Mox *Samb.* ἀφιέτο. BERN. Ter ὁλοκαυτεῖται *Big.* & *Samb.* ὁλοκαυτεῖσθαι *Coll. Voſſ.* τ μὲν ὅλης ὁλοκαυτῶ] *Vat.*

o Ἄρρενα] Ideo Hebræi dicunt אין עולה נקבה *Nunquam holocauſtum eſt generis fœminini*. Quæ contra dici poſſunt, alio loco excutimus. REL.

p Ὁλοκαυτῶ] *Big. Coll.* rurſus ὁλοκαυτεῖται.

q Δοῦναι] Βεβαῖσθαι *Big.* ex *Gloſſario*.

r Οἱ ἱερεῖς] Accurate diſtinguit ſacerdos noſter officium ſacerdotum ab iis, quæ privati Iſraëlitæ præſtare poterant. Victimam holocauſto deſtinatam ipſe Iſraelita jugulare poterat: ideo dixit ἀνὴρ ἰδιώτης θυέτω, ſed quum ſparſio ſanguinis poſtulaverit manum ſacerdotis, addit τ κύκλον &c. οἱ ἱερεῖς. REL.

s Καθαροποιήσαντες] Diviſum *Big.* & *Samb.* καθαρὰ ποιήσαντες. Elegans tamen videtur illa Syntheſis, & ab Urbe Palladis.

tur. His autem occisis sacerdotes sanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, ligno in eam congesto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & intestina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles sacerdotibus sibimet habentibus. Et holocausta quidem ad hunc modum fiunt.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione sacrificant, animalia quidem mactant ejusdem generis: ista vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem sanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, simulque caudam agni superponunt aræ. At pectus & crus dextrum sacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero superfuerint igni comburunt.

Modus hostiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. c. 4, 5 & 9. & Num. c. 15.

3. Similiter autem ac in dicto modo sacris operandi pro gratiarum actione hostias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiscendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt:* quarum altera quidem Deo adoletur in holocaustum, alteram vero in cibum dant sacerdotibus. Accuratius autem de istis animalibus offerendis agam cum de sacrificiis dicturus sim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac sacerdos quidem sanguinem fundit in aram, sed non sicut prius, verum angulorum ad extremitates: renesque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes, quas eadem die absumunt in fano. lex enim in crastinum non relinqui finit. Qui vero peccat quidem, sibique conscius est, sed neminem habet qui ipsum possit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo sacerdotes similiter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *suis* sacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, masculos.

De festis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. * Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis sacrificiis farina mundissima afferatur: cum

καὶ [t] πάσασθαι ἀλσὶν ὅπὶ τ βωμὸν ἀναπλέαζι, ἀζύμων ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένυ. [v] τὰς ϑ πόδας τ ἱερείων καὶ τὰ καλὰ νηδυὼ ἐκκαθάραντες ἀκεραίως, τοῖς ἄλλοις καθαγιαθησόμενα [x] προσεπιφέρυσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τ ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν ὅτος.

Β'. Τὰς ϑ χαριστηρίυς ϑυσίας ὅπιτελοῦντες, [y] τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα ϑύυσιν· ὁλόκληρα ϑ ταῦτα καὶ τῶν [z] ἐπετείων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι ϑήλεσι συνδυαζόμενα. ϑύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσυσι μὲν αἵματι τ βωμόν· τὰς δὲ νεφρὰς καὶ τ ὅπίπλουν, καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τῶ ἥπατος, καὶ σὺν αὐτοῖς [a] τῇ ἀριᾷ τῶ ἀρνὸς ὅπιφέρυσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ ϛῆθος καὶ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι ϖαραχώρησαν, ἐπὶ δύο ἡμέρας ϑωχοιῦσι τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν ϖερισσεύσῃ, κατακαίυσι.

Γ'. Θύυσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων [b] ὁμοίως τῷ ϖρειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τ ἱερυργίας. οἱ δ' ἀδυνάτοι πορίζειν τὰ τέλεια ϑύματα, ϖερισταὶ ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν [c] ὁλοκαυτοῦσι τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς [d] βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τ ϑυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς περὶ ϑυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο [e] ϖροσπεσὼν, ἄρνα καὶ ἔριφον ϑήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν ϖροσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι τοῦ ϑύματος τ βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ ϖρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τούς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην [d] ϖιμελὴ σὺν τῷ λοβῷ καὶ ἥπατος ὅπιφέρυσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τάς τε δορὰς ἀποφέροντες καὶ τὰ κρέα, [e] ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τ ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον [f] ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ ϑ [g] ἁμαρτὼν μὲν, [h] ἑαυτῷ ϑ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τ [i] ἐλέγχοντα, κρίνον ϑύει, [k] νόμῳ τῷ κελεύοντος· ᾧ τὰ κρέα καὶ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον [l] σιτοῦνται, οἱ ϑ ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον [m] ἐκθυόμενοι, τ' αὐτὰ μὲν κομίζυσι τοῖς ἰδιώταις· ϑήλεα δὲ σφισὶ τῷ ϖροσάγειν ϑύματα, [n] ταῦρον, ἔριφον, [o] ἄρρενας.

Δ'. Νόμος ϑ τὰς ἰδιωτικὰς καὶ τὰς δημοσίας ϑυσίας, καὶ ἄλφιτον ὅπιφέρεσθαι καθαρώτατον· δρνίῳ μὲν [o] ἀσσα-

dis. BERN. Id fiebat stante templo 11. in conclavi lavantium, ubi sordes crassiores demebantur, & deinde in atrio super mensas marmoreas. REL.

t Πάσαντες] Mollius hoc & bono tempore. πάσασθαι pro πάσονται, *Big.* & *Samb.* BERN.

v Τὰς ϑ πόδας] Ita & in codice Misnico Tamid III. 1. pedes & intestina ultimo loco recensentur inter membra agni, ad altare delata. Nota כרעים dici, quod hic crura non indicat sed πόδας, uti & Philo lib. de victimis, pag. 839. & de allegor. Leg. p. 87. κοιλίαν καὶ πόδας reddidit quod Levit. 1. 9. קרב וכרעיו. At cur Josephus πόδας & τὰ κατὰ νηδυὼ reliquis adjecta scribit? quia videlicet hæc in patina בן solebant ad altare singulatim deferri, uti in Tamid IV. 3. docetur. REL.

x Προσεπιφέρυσι,] Προσφέρυσι *Vat.*

y Τὰ αὐτὰ μὲ ζῶα] Id est, ex triplici genere, boum, ovium, caprarum. REL.

z Ἐπετείων] *Baf.* & *Gen.* ἐπέτεων repugnante Prosodia. BERN.

a Τῇ ἀριᾷ] Quia caudæ ovium pingues erant in illis regionibus admodum. REL.

b Ὁμοίως τῷ ϖροειρημένῳ τρόπῳ] Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τ χαριστηρίων τ ἱερυργίας τρόπῳ γίνε) *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* minus concinne. Melius *Baf. Gen.* & & *Epiphanius.* BERN. & HUDS.

c Ὁλοκαυτῶ) τῷ Θεῷ,] Ὁλοκαυτεῖ) τῷ Θεῷ· τὸ ϑ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶσιν *Big.* & *Samb.* BERN.

d Βρῶμα] Β. ῶσιν *Coll. Big.* & *Voss.*

e Προσπεσὼν,] *Big.* & *Samb.* ϖροσπεσὼν. Mox iidem præsentius jam ἀπολείπειν. BERN.

d Πιμελὴ] *Big. Coll.* πιμελῶν.

e Ἐπ' ἐκείνης ϖαπανήσαντες τ ἡμέραν] Quia addit εἰς τὴν αὔριον nihil superstes linqui oportere, suspicari licet per eundem diem ἐκείνην τὴν ἡμέραν non intelligi spatium temporis diurni quod cum occasu solis finem capit, uti apud Judæos sol occasus diem indicat & terminat. Sed quum de sacrificiorum comestione agitur dies præcedit noctem, uti Judæi loquuntur. Ita enim Lev. 7. 15. legitur, *ipso die sacrificii comedetur, nil remanebit usque ad mane.* Ita & mox de sacrificiis pro delicto scribit ἀνθημιεῖσθαι eodem die (videlicet adjecta nocte) comedi debere. REL.

f Ἀπολιπεῖν] Ἀπολείπειν *Coll. Big.*

g Ἁμαρτὼν] *Al.* ἁμαρτῶν.

h Ἑαυτῷ ϑ συνειδὼς] Hic agit de sacrificiis pro delicto אשמות dictis, ubi nota illa a sacrificiis piacularibus differre, quod homo ipse quidem conscius sit culpæ suæ, non vero alii eum accusent. Ita de deposito quod clam est apud aliquem infra lib. IV. 8. scribit μηδένα εἶναϛ τ ἐξελίσχοντα neminem esse qui coarguere illum possit. REL.

i Ἐλέγχοντα,] Ἐξελέγχοντα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

k Σιτῶνται.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis* σιτῶται.

l Ἐκθυόμδοι,] Ἐκθυόμδια, ταῦτα *Baf.* & *Gen.* ἐκθυόμδια ταῦτα *Big.* Mox *Baf.* τὸ ϖροσάγειν ex vitio. BERN.

m Ταῦρον,] Distinctius dico, פר לכהן או לקהל ושעיר לנשיא, juvenco fecit pro Sacerdote aut Ecclesia, sed pro Principe hirco. Hic χίμαιρον Interpr. LXX. ille μόχον. Ibidem pro ἄρρενας, sic autem medio deliquente Attice prolatum tradidit Eratosthenes auctor optimus, *Big.* & *Samb.* substituunt ἄρσενας; quomodo Homeri ætate Cecropidæ omnes omnino pronuntiarant, strenue ut tum fas erat & viriliter. BERN.

n Ἄρρενας.] *Big. Coll.* ἄρσενας.

* *Porro lex præcipit,*] מנחות ונסכים, *ex Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2. Poscebant autem nomine מנחה victimæ singulæ, agnus* כבש, *aries* איל, *taurusque* פר, *simile* טלה σεμιδάλεως afforonem *unum, duos, tres: atque ex oleo, pariterque ex vino libando quadrantem* hinis, *trientem ejus, unumque pro bove* hinem. *Capit autem* הין hin *duos congios Atticos, aut Rabbinis æstimatoribus quantum* LXXII. ovis *gallinaceis sit replendis.* Assaron *vero seu* Omer, עשרון או עמר *potest partem decimam* איפה Ephæ, *vel cum Talmudistis ova* 43⅕. *Vide Exodi c. 16. ult.* BERN.

o Ἀσσαρῶν] *Samb.* ἀσσαρεῶν. At voculatio nominis peregrini à Masorethis repetenda, qui ultimam syllabam premunt in recto ἀσσαρῶν, עשרון. Sic volunt etiam *Big. Baf.* & *Gen.* BERN. Vide pag. 121. v. 3.

σίων & μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο [p] καθαγιάζουσιν ὅλον τῷ βωμῷ [q] μεμαγμένον ἐλαίῳ. νομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ἐπιφέρειν τῶν θυομένων· ἐπὶ μὲν βοὶ [r] εἴνος ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος τέταρτον τοῦ μέτρου, καὶ τετάρτη μοῖρα [t] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἷς μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων· [v] δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικοὺς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἶνος παρῆγον. ἀπένεγκαι δὲ [x] ὠφελεῖ τὸ βωμὸν τὸ οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ἀπιτελῶν, [y] ἐπενέγκαι κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, πάσσεται ἀπαρχὴν μίαν ἀπιβάλλει τῷ βωμῷ φλόγα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς εἰς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἐψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύραται, ἢ γλυφομένων ἄρτων. ἱερέως δὲ νομίσαντος καὶ [z] ὁπόσον οἴεται, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μετὰ τοῦ γεγεννηκότος ἐπὶ τὰ αὐτά· ἀεὶ δ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γενηθέντα διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τὰς νόσους ἀλαφυγεῖν, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς [a] πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν οὐδὲν [b] ὑπολιπεῖν ἔστι νόμιμον, τοῦ ἱερέων [c] μέρος ἴδιον λαβόντων.

agno quidem assaronis mensura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc consecrant super altare oleo subactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus mensuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem mensura Hebræorum antiqua, duosque potest choas Atticos facere. Eâdem vero mensurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hostiam non immolans, ex voto similam afferat, ejus primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum sacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo subigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet sacerdos, necesse est ut totum crematur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, nisi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia sacrificia pro morbo depellendo aut alia de causa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in crastinum aliquid relinqui fas non erat, sacerdotibus partem suam inde sumentibus.

Sacerdoti cedebant sacrificiorum privatorum mola, unum præter pugillum.

Lex fœtum mactari vetat simul cum parente, aut omnino illum prima vivendi septimana. Lev. c. 22. v. 27. &c.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

ΕΚ δὲ τῶν [d] δημοσίων ἀναλωμάτων νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] σφάττεσθαι τὸν αὐτοῖς, [f] δεχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγούσης· καὶ δὴ καὶ ἑβδόμην ἡμέραν, ἣν [g] Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δ' νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἀπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν [h] δεκάσιν ἀνιαυσίοις ἑπτὰ, καὶ κριόν· ἕρκφον δ' ἐπὶ ἀπολύτρωσιν ἁμαρτάδων, [i] εἴ τι καὶ λήθην ἔχοιτο.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [k] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

CAP. X.

Quomodo de festivitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

PUblicis autem impensis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac vespere: septima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo sacrificantes. At Neomeniarum solennitatibus & quotidianas hostias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis septem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, si quod oblivisccntibus forte obrepserit.

Sacrificia stata, sumptusque publici. Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum solennia. Num. c. 28. & Ex. c. 29.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hœdum pro peccatis. 3. *De-

[p] Καθαγιάζουσιν] *Big. Basil. Gen.* & *Epiph.* καθαγίζουσι *Samb.* Sicut superius legerant Genev. §. 1. hujus, τοῖς ἄλλοις καθαγισθησόμενα ἀποτιφιέρουσι. Tria enim illa καθαγίζω, καθαγιάζω, καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi superque aras comburendi* vim habent. Unde Hesychio καθαγίζω, συντελέζω (Suidæ καύζω) καθιερώζω. Huic etiam & Photio καθαγιάζεται, ἀφιερῶ. Quare Salmasius male mutavit καθαγίζω Hesychii, quia significabat insuper μισῶ, apud Sophoclem in καθαγίζω. Certe apud Etymologum M. ἅγω, μίασμα: sicut ἁγιῶ, μιαρὸς in parecbolis Homericis. Unde ἀναγίζειν, φονεύειν. Apud illum etiam legis ἁγίζειν, καθαιρεῖν. BERN. Καθαγίζω *Samb.* Verum tria illa καθαγίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi, superque aras comburendi* vim habent, ut ex *Hesychio, Suida* & *Photio* in Lexicis constat.

[q] Μεμαγμένον] *Vet.* μεμιγμένον legit, *mixtum.*

[r] Εἴνος ἥμισυ,] *Big.* ἰνός. *Samb.* ἰνός. Subinde vero utrisque ὁ δὲ ἷς μέτρον, pro ἷς τὸν. Theodoretus εἷν legerat, ubi ἀλλάγησαν LXX. Interpr. ἷν hodieque ostendunt. Hieronymus insuper de Onomastico Sacro Philonis hoc transtulit, In *mensura liquentis materiæ.* BERN.

[s] Τέταρτη μοῖρα] *Samb.* μοῖρα τέτρα.

[t] Ἐπ' ἀρνίῳ.] Ἐπ' ἀρνίῳ. לכבש Num. c. 15. 5. τῷ ἀμνῷ LXX. Interpr. לאמרא Onc. pro *agno. Big.* ἐπ' ἀρνίῳ, quod est idem cum ἐπ' ἀρνῷ, seu ἐπ' ἀμνείῳ & ἐπ' ἀμνίῳ ex Grammatica Catholica Herodiani. *Samb.* ubique ἐπ' ἀρνειῷ, qua de forma supra diximus. Mox Ἑβραῖον *Samb.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀρνείῳ. ut *Coll. Big.* & mox ἷν. Vide p. 169. v. 2.

[v] Δυνατὸν δὲ] Hanc elegantiam à *Basil.* & *Gen.* retinemus. Mutarunt autem *Big.* & *Samb.* in facilius, ὁ δυνατὸν δύο χόας (χοᾶς S.) ἀττικοὺς, exempto ποιῆσαι. Theodoretus tamen Qu. 64. in Ex. τί ἐστι τὸ ἓν; μίτρον ἑβραϊκὸν οἶνος καὶ ἐλαίου. δέχεται δὲ, ὡς φησὶν ἰώσηπος, δύο χόας ἀττικούς. πιστευέσθω δὲ καὶ τούτοις αὐτῷ, ἀκριβείας δὲ ὄντως τὰ μέτρα ἐπισκοπῶν. Ex Josepho etiam delibatum putabis, quod adnotavit S. Hieronymus ad c. 4. Ezech. *Porro Hin duos choas Atticos facit: quos nos appellare possumus* (hoc adjicit) *duos sextarios Italicos. Ita ut Hin mensura sit Judaici sextarii nostrique Castrensis, cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* BERN. In *Big.* & *Samb.* ὁ δυνατὸν δύο χόας Ἀττικοὺς, sine ποιῆσαι.

[x] Περὶ τὸ βωμὸν] Vinum libabatur infusum in simpulum, quod insertum erat summo altaris ad angulum notozephyrinum, uti in Tamid legitur. REL.

[y] Ἐπενέγκαι] Ἐπενέγκαι *Samb.* Sed sententia ὑπόταξιν magis desiderat, ut ἐπενέγκῃ. Mox ἢ ἐψηθεῖσαν *Samb.* BERN. Ἐπενέγκαι *Samb.* melius ἐπενέγκῃ. HUDS. & COCC.

[z] Ὁποσονοῦν,] Ὁπόσον *Big.* ὁποσονοῦν *Basil.* & *Gen.* ὁπόσον δὴ *Samb.* Rescribes autem cum rono Attico ὁποσονοῦν, vel retinebis ὁποσονοῦν aliarum editionum. BERN. *Al.* ὁποσονοῦν. *Coll. Big.* ὁπόσον *Coccejus* ὁπωσοῦν.

[a] Πέμματα] Εἶδος πλακοῦντος huc migravit in codd. *Big.* loco πίμματα: quoniam Hesychius dudum notaverat in Lexico suo πίμματα, εἶδος πλακοῦντος. BERN.

[b] Ὑπολιπεῖν] Ἀπολιπεῖν soli *Big.* & *Samb.*

[c] Μέρος ἴδιον] Hanc portionem Legislator appellat תרומה, ἀφαίρεμα LXX. אפרשותא Onc. BERN. Illud μέρος ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. & COCC.

[d] Δημοσίων] *Coll. Voss* δημοσίου.

[e] Σφάττεσθαι] *Big.* & *Samb.* cum vulgo σφάζεσθαι. BERN.

[f] Ἀρχομένης τε] *Big.* δεχομένης τε ἡμέρας καὶ λήγούσης. Recte adeo interpretatus est Flavius ἱερογραμματεὺς verba Mosaica בנקר ובין הערבים, de quibus nimium litigant Ecclesiæ nostræ atque etiam Judaicæ Theologi. Primum enim diei trihorium ultimumque, nisi forte frequentia Paschatis amplius exposceret, sacrificiis jugiter offerendis imputabantur. Atqui tempus hoc posterius, הערבים *Haarabaim* τὰ ἑσπέρια nuncupari existimo: quoniam in magna Parasceua distribueretur inter מנחה & פסח, sacrificia utraque vespertina, aut juxta phrasin Talmudicam εἰς ἑσπέραν μεγάλων καὶ μικρῶν, מנחה גדולה ומנחה קטנה. Unde Judæi Alexandrini בין הערבים transtulerunt Græce ἀναμέσον τῶν ἑσπερινῶν Lev. c. 23. 5. BERN. *Al* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας.

[g] Σάββατα] Unum Sabbathum σάββατα dicebatur eo tempore, quod ex dialecto id ætatis usitata, qua שבתא appellabatur, repeti potest, vel aliunde: de quo alibi latius. REL.

[h] Δεκασιν] Iterum ἀρνασιν acuit in prima *Samb.* BERN.

[i] Εἴ τι καὶ λήθην] *Basil.* ἔτι καὶ λάθῃ. *Samb.* ἐάν τι καὶλάθῃ, hoc enim affectat passim. BERN.

[k] Μηνὶ,] Scilicet *Neomenia* mensis *Tisri*, qui in *Septembrem* Romulidum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit.

3. * Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum lunam ad veſperam uſque jejunant: eodemque die immolant taurum & arietem & ſeptem agnos, & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in ſolitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo
Lev. c. 16. & c 23. & Num. c. 29. univerſo: alterum vero in locum puriſſimum ſub urbe educentes, illic cum ipſa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, ſed proprio Pontificis ſumptu paratus. Quo occiſo, & ſanguine ejus ſimul & hœdi in fanum *interius* illato, aſpergit digito ſepties tectum totieſque pavimentum ipſius, ruruſque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *ſpargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de ſuo* Pontifex arietem in holocauſtum Deo.

4. † Die vero quinta-decima ejuſdem menſis,

γ'. Δεκάτῃ ἧ ἁγ αὐτὸ μηνὸς καλὰ σεληνίαν [1] ἀϱιστοποιοῦντες ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριὸς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲϱ ἁμαϱτιδίων ἕϱφον. προσάγουσι ἧ δύο [m] τοὺς τράγους ἑϱφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [n] ὑπαϱόϱειον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποπροπασμὸς καὶ ἀφάνισις ἁπάντων ὑπὲϱ ἁμαϱτημάτων ἐσόμενος· ὁ δ' [o] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς [p] καθαρώτερον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καύσωσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθάραντες· συγκαίεται ἧ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ ἧ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων ἧ ἀρχιϱέως παρασκευή. ἧ δὴ σφαγὴν τε, εἰσκομίσας [q] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἑϱίφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ [r] τὸν ἄφαφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ προσπάλσεις εἰς τὸν ναὸν ἧ πρὸ τοῦ χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν [s] πρὸ τοῦ μείζονος, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τέτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς ἧ τὸν [t] παμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἀναφέϱουσι τῷ βωμῷ. παϱέχει ἧ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιϱεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ ἧ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἧ δεκάτῃ, πϱοσκαλέσ-

---

l Διχηϱδίου] Διαιϱεδίοντες ἕως ἑσπέϱας, θύσιν *Big.* cum *Samb.* mox ἐν τοῖς. Illi ſtatim ταῦϱον ἧ κϱιὸς δύο. BERN.

* *Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum*] *Venit mox decima dies Tiſri* יום הכפורים LXX. *Interpr.* ἡμέϱᾳ ἐξιλασμοῦ, *Phariſeis præſertim* ἡ ἡμέϱα יום, *præter arietem eximium P. M. variaſque jejunantis populi victimas, duobus hircis averruncis,* θεσθυτῷ *altero, altero* ἀποπομπαίῳ, *atque luſtrationibus vel rerum ſacerrimarum, Adyti velo tum ſubducto, criminumque totius gentis expiatione venerabilis. Vide Levit. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29. necnon Maſſictam* Joma *in corpore Talmudico, aut cum notis doctiſſimi Sheringami.* BERN. *Decima deinde luna ejuſdem menſis* vertit *Gelenius.* Vide Cl. *Seldenum* de *Anno civili*. c. 20.

m Πϱὸς τέτοις] Forſan πϱὸς τέτῳ.

n Υπεϱόϱειον ἐϱημίαν] *Big.* ὑπεϱοϱείαν ἐϱημίαν. Locus autem ille שעיר החטאת hirci exulantis cum crimine Cleri Populique Hebraici vocatur apud Moyſen ארץ גזרה & המדבר, γῆ ἄβατος ἧ ἔϱημος LXXII. Interpr. Quinimo diſtinctius in Talmudo nomine ſuo ſituque צוק ץ רים מירושלם, σῶκος ϛadius ὀστήκοντα ἀφ' ἱεϱοσολύμων ἀπέχων. BERN. Locus ille *hirci exſulantis* cum crimine Cleri populique Hebraïci dicitur γῆ ἄβατος ἧ ἔϱημος LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* σῶκος ϛadius ὀστήκοντα ἀφ' ἱεϱοσολύμων ἀπέχων.

o Ἐν τοῖς προαστείοις] *Sub urbe Sancta* rite dixit *Joſephus* ſuo ſæculo pro phraſi *Moyſis* quam per ἔξω τῆς παϱεμβολῆς reddunt LXX.

p Καθαϱώτεϱον] *Big.* & *Samb.* καθαϱεύοντα *Baſ.* & *Gen.* præter Canonem Grammaticum, quem tamen tam poetæ quam λογογϱάφοι ſæpe negligunt. Geminorum vero hircorum alter cadebat ſua ſorte ליהוה, quod eſt, Deo & Altari: alter damnabatur לעזאזל, i. e. τῷ πϱαγηλάτῃ & ſolitudini. Significat enim עזאזל *abactor*, ſive عازل: vel ἀποπομπὴ, vel amplius πϱαγοποιΐα, vel denique paſſive ὁ πϱαγεὶς ὁ ἀπολελυμένος ſive ἀποπομπαῖος, quomodo Rabbini Græcæ linguæ gnari ignarique fere explicant. Mox ἐν τοῖς προαστείοις, *ſub urbe ſancta* rite dixit Joſephus ſuo ſeculo pro phraſi Moyſis ducis מחוץ למחנה; ſive ἔξω τῆς παϱεμβολῆς, LXX. Judæis Pauloque Apoſtolo interpretantibus. BERN.

q Εἰς τὸν ναὸν] Potius εἰς τὸ ἄδυτον, אל דביר, oppoſitum jam contra coli proxime ſequentis τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν, & ſubinde tertii εἰς τὸ αἴθϱιον. Tunc enim ſuccedere fas erat Pontificem ſummum אל מבית לפרכת, ἐσώτεϱον ἧ καταπετάσματος i. e. ſub velo ſecretiori. Lev. c. 16. 15. & planiſſime v. 2. אל הקדש מבית הפרכת אשר אל פני הכפרת אשר על הארון, LXX. Interpr. εἰς τὸ ἅγιον ἐσώτεϱον ἧ καταπετάσματος εἰς πϱόσωπον ἱλαστηϱίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ἧ μαϱτυϱίου. Iterumque v. 16. וכפר על הקדש, *expiabit adeo ipſum ſacrarium*, τὸ ἁγιάσαι. Ita & *Joma* c. 5. §. 1. Adde & Flavium ἀλλαχ. l. ult. λιθοπέϱου γὰϱ (ἐσθῆτα ὁ ἀϱχιεϱεὺς) ἐλάμβανεν, ὁπότε εἰσίοι (ſic legendum) εἰς τὸ ἄδυτον. εἰσῄει ἧ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνα (vel μόνον) εἰς ἡ νηστεία ἔτος ἡμέϱᾳ πάσας τῷ Θεῷ. Deinde locutionem Hebraicam v. 15. על הכפרת ולפני הכפרת, percommode expreſſit Joſephus verbis Græcis εἰς τὸ ὄπισθον καὶ εἰς τὸ ἔδαφος. Quod eſt Miſna *Joma* c. 5 §. 1. לְמִגְלָה ולמטה כמצליף: quippe לא על הכפרת נוגעים אלא לארץ נמלים, atque prius ex ſententia Talmudiſtarum Urbis de eodem cruore f. 42. c. אין צריך שיהא נוגע ארץ כפורה. BERN.

r Τὸν ὀϱόφον] Surſum ſpargit ſemel ſanguinem, ſepties deorſum: adeoque verſus ὄϱοφον ſpargit, non ὀϱόφοις τῷ δαπέδῳ ῥαίνει, & ſemel modo, non ἑπτάκις. REL.

s Πεϱὶ τῷ μείζονι,] Forte πεϱὶ τὸ μείζω, *circum Altare majus.* Typographi enim ediderant πεϱὶ τῷ μείζονι. BERN. Forte πεϱὶ τὰ μείζονα. COCC. Non circa altare fundebatur, ſed uno in loco ad angulum altaris notozephyrinum in baſi vel crepidine, uti Talmudici notant. REL.

t Παμελῆ] Παμελῆ ubique MSS. חלב autem in hoc ritu Lev. c. 16. 25. tota viſcera complectitur, quod Joſephus Sacrificulus ignorare non potuit. Neque aliud ſonat διυτέμενος 7. c. 6. Joma, והוציא את אימוריהן נותן במגיסן והקטרים על גבי המזבח, *Juvenci autem hircique uſtulandorum viſcera ſcutella excepta ſuper Altare adolebantur.* Cæterum quam vana ſit querimonia Saliani & Sheringhami περὶ τῆς ἐξοχῆς, pro Joſepho paſſim declarat liber Leviticus in ſimilibus ſacrificiis. Dein vox illa ἐξοχὴ non ſolum *caudas* cæteraſque animalis appendices denotare, ſed & congrue poteſt *Exta* Latinorum, Patrumque Miſnicorum אמוריהם. Imo maxime credes Flavia, qui toties viderat hujus piaculi הכליות, & יתרת על הכבד, חלביה, τὰς ἐξοχὰς ἐ τοὺς νεφϱοὺς ἐ τὸν παμελῆ σὺν τῷ λοβῷ ἧ ὕπατος ſuper Altari magno fumantes. BERN.

† *Die vero quinta-decima ejuſdem menſis,*] *Dein ſub æquinoctio autumnali, à die Tiſri* XV. *ad* LXII. *ejuſdem menſis exactum, celebrabatur larga & latiſſima feſtivitas, Lev. c.* 23. 40. *Num. c.* 29. *& Deut. c.* 16. חג הסכות, *iteruntque* חג הסכות, *omnino* lætabere dabiſque te hilaritati, *ſic juſſerat ipſa Sanctimonia, Moyſi* חג הסכות כתיב כאן ועשית לך, *Onceloſo & Jonathani vero* חגא דמטללא, *Samaritis* التظليل عيد, *Goriomida & Hebræorum aliis* المظال عيد *aut* عيد: *& adhuc præclarius* Hag. חג, ἡ ἑοϱτὴ, *Ezech. c.* 45. *ult.* 2 *Par. c.* 5. §. 3. *& hujuſce Archæologiæ l.* 13. *c.* 21. *ubi Jannæus de ponte ſacro turbatur: atque ſimpliciter* χὰγ *ubique operis Miſnici. Item* ἡ ἑοϱτὴ τῶν σκηνῶν LXXII. *Int. & Joſeph. l.* 2. *Macc. c.* 10. 6. *atque* ἡ ἑοϱτὴ τῆς σκηνοπηγίας *aliquoties in verſionibus Græcis V. T. Deut. c.* 16 16. *Zach. c.* 14. 16. *tum etiam* 1 *Macc. c.* 10. 21. *& in utraque epiſtola Senatus Solymitaris l.* 2. *Macc. c.* 1. *necnon Johanni Evangeliſtæ c.* 7. *Philoni itidem planiſſime* σκήνωμα, *ſed & Plutarcho ſcriptori peregrino, qui addere amplius voluit ἁγιϛὰν παϱ' Ἑβϱαίοις ἧ τελειοτάτην ἑοϱτήν: merito & velut arguerat dudum S. Zacharias extremo vaticinio contra Ægyptios.* סוכות *denique pro feſte eodem offendimus apud Rabbanitas. Ubi hornarum frugum datori Optimo repenſum Deut. c.* 16. 13. 15. *& Ex.* 23. 16. באספך מגרנך ומיקבך, *quod eſt verbis ſophiſtæ Cheronenſis de feriis eiſdem* αἰνιαζοντος ἧ πυγμὴν Scenopegia *adeo vocantur* χὰγ αὐτὴν חג האסף *i. e.* σκηνοπηγία, ἑοϱτὴ συντελείας *Int.* LXXII. *& perſpicue* ἑοϱτὴ συναγῆς *Aquilæ,* συλλογιμαίας *Symmacho, Samaritico in ſcholiis Romanis* συναγωγῆς. *Quippe verſio Samaritica ibi reddiderat ex Onceloſo, quod exiſtimo,* חג כנושרא, *& ſubinde Arabica tranſlatio Neapolitanis nota* عيد الجمع. *Pridem enim adnotavit Moyſes ille doctor dubitantium l.* 3. *c.* 43. *ab Ethicis Stagiritæ, gentium pleraſque* μὴ τὰς τῶν κϱεῶν συλλογιμαίας *pompis ſacris victimiſque Euchariſticis impendio vacaſſe. Quinetiam convenit juſto anni tempore, Eireſionæ jactata, rituque plurimo cum Scenopegiis Hebraicis hilaris illa & Athenienſibus gratiſſima Septimana, qua Pyanepſia & Theſmophoria in ſe comprenderat. Rerum ubi, inquam, largitori grogibus armentiſque totis ſacrificatum. Numerat enim Ceremoniale Moſaicum undeducenta animalia litanda hiſce feriis, præter Eccleſiæ victimas quotidianas notaque privata. Tum vero, edebus ſuis ultro ſpoliatis ac deſertis, Miſna* Succa *c.* 2. §. 9. כל ז' ימים: ארבם עשרה סובתו בבין גביתו עיאי *ſupelleclilem adeo domus ac ornatum cunctum in ſcenam tranſferri decuit, ut retrorum illarum* διατέμενοι *explicant Scriba Jeroſolymitani f.* 53. שיהא אוכל בסוכה ומטייל בסוכה ומעלה סליו לסוכה; *in agros & plateas effuſi gens Hebræa, ſeptem dies jucundos agebant ſub frondeis ac pellucentibus attegiis, aut Romane loquendo ſub umbris. Serio enim cavere Nemedidaſcali* Succæ c. 1. §. 1. ut levia illa tecta ſolem autumnalem arceant potius quam admittant. סוכה שחכתה מרובה מצילתה פסולה. *Nec aliter de his philoſophus Cheronenſis quarto* Συμποσιακῶν· πϱῶτον μὲν ἡ μεγίστης ἧ τελειοτάτης ἑοϱτῆς παϱ' αὐτοῖς ὁ καιϱὸς ἐϛὶ ναὶ ὁ πέπϱ ὃ διοτίσω πϱοτέϱαιον. τὴν γὰϱ λεγομένην νηϛείαν, λεγο μὲν γὰϱ τὴν λεγομένην νηϛείαν, *poſt* Jomam, Tiſri

poſt

ἐν τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ ᾽ πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere *poſt diem decimum mœſtiſſimumque*, ἀνημάζουν πηγνυτῷ πρωπέζας τε πρὸ αὐλῶν) πανταχοῦ ὁπωρας. *Tuguria ita ſua feſtiva intra extra adornare amat hodieque Judæorum calamitas. Sæpius autem in Miſna inculcatur illud genti ab otio haud aliene*, tempore Hag ſub fronde bibere ex profeſſo & quantum decima quarta menſa conſumat veſci יר סיעורית חייב אדם לאכול בסוכה וגו, præmiſſa toties hac benedictione אבא אוקב וצונו לישב בסכות: atque, credis, ibidem dormire: domi vero rarius eſſe aut raptim. Succa *c.* 2. 4, 5, 6. *maxime adhuc indulgere genio extremis utriſque diebus Feſti, quos* שבתון σαββατα *appellat Lex Divina, lautitiis reliquorum Sabbatorum, Miſna* σαββατ *c.* 16. 2, *&c.* *aut uberioribus longe celebrandos. Unde Plutarchus de bacchationibus cultuque Sabazii inter Judæos*, αὐτοὶ δ᾽ τῷ λόγῳ μαρτυροῦσιν, ὅτι σαββάτου τιμῶσι, (*malo* ὅτι σαββάζουσι τιμῶσι ἐν τοῖς σαββάτοις) μᾶλλον μὲν οὖν καὶ οἰκεῖος ὁ βακχεύσας νομίζοιτο. ᾧ ἢ κωλύει τι μεῖζον, διαγινώσκειν γε πάντας ἀκριβῶς νομίζοιμι. ᾗ ταῦτα μὲ εἰκάζειν φαίη τις ἂν ἐξ ἀρχῆς πρὸς αὐτούς. *Sic autem lætari verbi, ſic commeſſari audens, quaſi memores Moyſis ducis patrumque ſuorum, qui per exema & inaquoſa Arabiæ olim vagabantur. Quapropter in Liturgicis canitur*, זמנים לששון את יום חג הסכות זכר ליציאת מצרים. *Quinetiam gratias illi reddunt Deo, dum in tabernaculis rite convivantur*, על פרי הנפן ועל חבוות השדה ועל הארץ הטובה טובה ורחבה שרצית ונחלת לעמך ישראל לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם יי עלי עירך ועמך ישראל ועל ירושלם עיר הקדש במהרה בימינו והעלינו להוכה בתורת ושמחנו בה ונשבע בטובה וגברך עליה בקדושה. *Neque aliter. Breviaria Judaica tempore S. Hieronymi, qui ad Zachariæ c.* 14. *ubi reliquias Gentiliſmi adoratum miſerat* ὁ ἅγιος *ad Scenopegia Jolymitana, talia refert*: Hæc quoque, *agit autem de feriis* Succoth *per univerſum orbem celebrandis*, Judæi caſſa ſpe in mille annorum regno (*ita à Phariſæis acceperat Johannes Theologus* τὴν χιλιετῆ βασιλείαν) futura promittunt, cujus ſolennitatis iſtud exordium eſt: Egreſſus populus Iſrael de Ægypto per vaſtam ac terribilem ac latam ſolitudinem, in qua non erat domus, villa, oppidum, ſpecus, faciebat ſibi tabernacula atque tentoria, (quæ nunc à ſimilitudine parvulæ avis papiliones vocantur) in quibus cum conjugibus morarentur ac liberis, & cibum caperent, & per diem ſolis ardores, & per noctem humorem & frigus & roris injuriam devitarent: juſſumque eſt ut in menſe ſeptimo quinta decima die menſis fieret tabernaculorum ſolennitas. Et cum te, inquit, interrogaverit filius tuus cras, dicens, quid ſibi volunt hæc tabernacula? Reſpondebis ei, multo tempore peregrinati ſumus in Ægypto, de qua eduxit nos Dominus in ſolitudinem, (*vide Lev. c.* 23. 43.) & idcirco tabernacula ſuſcitamus, ut beneficiorum Dei omni tempore recordemur, cum cœperimus habitare in urbibus. Præcepit quoque ut facerent tabernacula de ligno pulcherrimo, quod Judæi cedrum, *lego citrum* אתרוג, vocant, & de palmarum ramis, ac frondibus ligni denſiſſimi & ſalicis & populi. Hiſtoriæ jecimus fundamenta. *Hæc ille presbyter Chriſtianus. Scenas autem iſtas è fundo, quantus cubitorum ſepties ſeptem, non erigunt ſupra cubitos* XX. *neve infra decem palmos*, Succa *c.* 1. 1. & *c.* 2. 7. *Maim.* Sophar *c.* 5. 5. *quo caperent ſingulæ humani corporis partem præcipuam & dimidia majorem, ſimulque menſam totam; faſtigio* גג *denique illas non ſtrictiori quam palmari coronant. Quanquam Helena* Adiabenorum *regina* (Lydorum *ajunt Doctores Jeroſolymitani* Succa *c.* 1. *col.* 2. הילגי מלכה דלוד: *utraque enim gens* ἀθεότητι, *) ſub altiori tecto feriabatur Judaiſmo quondam percita. Adhæc Phariſæi in navi tabernas ſolennes, plauſtro, dorſove cameli, aut ſumma arbore, modo ibidem haud aſcendatur utrovis* Jomtob *defigere; imo ex rapto iidem boni viri tuguria illa condere permittunt* Succa *f.* 27. & *Maim.* Sophar. *c.* 5. 25. *Deinde bis ſeptima pompa Templum repetentes, apud Altare holocauſti vibratis rite faſcibus Cleroque præeunte Hymnum magnum* הלל רבה, *ab initio* ψ. 113. *ad ceromidem* ψ. 118. *accinebant* Succa *c.* 3. §. 9. *Jamque poſt Ædem dirutam circa Pulpitum* התיבה, *ea gratia in Synagogam mediam tranſlatum, die ſeptimo Feſti obire ſepties mos & ritus vult, ſceptra ſua ſaligna* הערבה *quatientes ac* ὑμολογοῦντες. *Maimon. conſule* Sophar *c.* 23. *pro cæteris. Puerulos etiam admiſerunt in hanc Panegyrin Traditionum Patres, quamprimum iſti artem agitandi Lulabi addiſcerent, cujus* בני להנכם במצות, *addunt Anteceſſores Babylonii, f.* 42. *a. Diu etiam obtinuit, faciente fortean Jochanane Doctorum Judaicorum apice,* ἱερεῖον *ſacra in Panegyri vibrare* נענע, *emittendo retrahendoque vicibus tribus verſus plagas quatuor mundi, dein ſurſum & juſum.* Succa *f.* 37. *b.* & *Maim.* Sophar. *c.* 7. *Hanc porro agitationem fieri oportuit interdiu, quoties abiturus è Scena ſua faſcem pro more quiſque attolleret & benediceret, & maxime initio & fine* Hallel *majoris una cum brevi hac Letania* אנא הושיעה נא, *Miſna* Succa *c.* 3. 9. & *Gemara f.* 30. & 38. *Dum vero ſtaret adhuc Templum & honos Aaronidum, die primo Feſti etiam Sabbatino,* ὁ μὲν ἀρχιερεὺς τὸν σκηνῶν διοικεῖ τὸ σάββατον *Phariſæis docentibus in ſua Deuteronomio, ubique Judææ regionis* במדינה *agitabat Lulabus; atqui in Templo Urbeque ſancta* במקדש *cum illo die, tum ſex ſequentibus. Verum ſtatim à triumpho Titi Romani juſſerat celeberrimus Rabban Zaccheides tota ſeptimana ſacra univerſam Judæam* εἰς μνησύνην τοῦ ναοῦ *ſceptris frondeis micare, Miſna* Succa *c.* 3. 12. & *Talmudi Babyl.* 41, & 43. *excepto duntaxat Sabbato. Quippe profligato jam Synedrio M. ambigua ferebantur menſium ineuntia mediave, quod Maimonides ſponte fatetur* Sophar *c.* 7. 13, 16, *&c. Merges autem* לולב Lulab & להלבא Lulabba, *qui &* ὡσαννὰ הושענא *vocatus, quod ſimul cum epiphonemate ſacro* אנא הושיעה נא *toties jactaretur, (quanquam recentiores Judæi hoc nomen potius tribuant ſingulari illi ſalici* הערבה, *quam ſeptimo Feſti* ὡσαννὰ ῥαββᾶ הושענא רבא *aut* חג הערבה *quæquaverſum vibrare mos:) ſive, ut Græce licet appellare,* κορυθαλία, κῶμος, *& maxime cum Joſepho* εἰρεσιῶνη, *ramos* myrteos לולבא *ſalignoſque* ערבה *cum ſpadice eminente ſuper cæteros* הדס, *& fructus* פרי עץ הדר, *telluris ſanctæ felicia munera* Succa *f.* 32. *Talm. Babyl. & in Exegeſi Jonathanis Lev. c.* 23. 40. *colligebat, addito inſuper malo* Perſico *ſive* ἐπιμηλίῳ אתרוג. *Hoc enim lævam manum implent, ſicut jam dicto termite dextram, Talmudiſtæ plurimi poſt Rabbam indeque porro miſera Judæorum ſecula, donec exeunte Feſto pomum illud eſſe liceret, Miſna* Succa, & *f.* 31. *Talm. Babyl. & Maim. c.* 7. 6. Sophar. *Nonnulli autem Gemaricorum dextram manum tam Thyrſo Citreo quam Lulabo armarunt; magis ex more Joſephi hujus. Regerit adeo R. Aquibæ collega ejus Eleazarus* Succa *f.* 34. יכול והא אתרוג עמהם באגודה אחת, *fas eſſe citrum cum cæteris faſce unico colliganti. Hoc idem probat* διατίθησις τῆς σκηνοπηγίας *ſeu* μιναχὼτ *c.* 3. 6. *ubi quatuor arborum genera ad Lulabum* ללולב *quæruntur; tum etiam ex* Colbo *f.* 81. *a. Quinimo præter pomum unum, unum ſpadicem ſeu* לולב (*quippe vox ea apud Miſnam modo thyrſum palmæ ſignificat & quidem proprie, modo faſciculum ex hac arbore cum myrto, & ſalice collectum, inſerto forte citro*) *ad Lulabum expoſcit vetus* ἐξήγησις (*quam commendarat magna auctoritate Rabban Iſmael T. Babyl.* Succa *f.* 34. *b.*) *tres minimum myrti ramulos, duas virgas ſaligneas, omnes ſpadice pedali palmum unum, ut minimum, breviores,* Succa *f.* 32. *b. T. Bab. & Maim. Sophar c.* 6. 8. & *c.* 7. *ubi λαλαβὰν deſcribit vir doctus* הדורות של דקל קורם שיתפקרו העלין שלהן לכאן ולכאן, Sceptrum palmæ foliis nondum apertis. *Sic eum docuerant Patres Babylonii* Succa *f.* 32. *a. Maſſicta autem* Succæ *c.* 3. §. 4. *conveniunt Rabbini egregii Iſmael & Tryphon in* ג׳ הדסים ושתי ערבות ולולב אחד ואתרוג א׳. *Aquibas interim permiſit ramos omnes ſingulares. Cunctis etiam conſentiunt* Menacot *c.* 3. 6. Ramorum genera quatuor ad Lulabum ex neceſſario requiri ר׳ מינין שבלולב מעכבים זה אחר זה. *Pariterque Moyſes Maimonis c.* 7. 5. Sophar, Hæc quatuor לולב ſpadix, הדס myrtus, ערבה ſalix, atque אתרוג citrum conferre omnes debent ad Ritum Lulab לנטיות הלולב, τῷ διτμῷ τῆς βαΐων. Non ſufficit pars harum, non arbores aliæ ad faſcem Feſtivum, ſive בשם לולב לאגודה אתה בי לולב שאינו אגוד פסול, *quod loquuntur Scholaſtici f.* 33. *a.* Succa. *Mirum tamen Buxtorfium aliosque multos Theologos, tam arbores illas* Lev. *c.* 23. *quam plures c.* 8. Nehemiæ. *Scenis duntaxat Judæorum compingendis, quod & Sadducæi jam olim contenderant, non pro enchiridiis feriabilibus adſumi. Adverſantur tamen his Joſephus, Doctores* διατιθέμενοι, *& multorum ſeculorum notiſſima conſuetudo. Rejiciuntur denique ab hac pompa Citria perforata, putria, compreſſa, imo ex* Turim *Spharica, nimis nigra ut homo Æthiops, aut viridia nimis & albicantia, immatura, petiolo* בוכנה *apiceque* ראש *ſeu* פיטמה *ſpoliata, Miſna* Succa *c.* 3. §. 5, 6, 7. & *T. Jeroſ. f.* 53. & *T. Bab. f.* 32, 34, & 36. *Sed redeamus rurſum ad Sympoſia Plutarchi.* ὅσαι σκηναὶ τε καθιᾶσιν: *ut ſane Moyſes ab Oraculo Sinæo Lev. c.* 23. 42. תשבו בסכות ז׳ ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות, οὐ κλισίαις μᾶλλον ἢ κατασκηναῖς. *Id vult* הכלל *ſive Canon Deuteromii Phariſæi Maſſicta* Succa *c.* 1. 4. כל דבר שאינו מקבל טומאה וגידלו מן הארץ מסככין בו, Quicquid ſolum produxerit polluti incapax tabernaculis ὡσὶς ἐφοφὰς fas fuerit contegendis. *Laterum vero major adhuc dabatur licentia*, §. 5. τῷ τῶν σκηνῶν ἑορτῆς ὀνομάζειν. *Phariſæus equidem diceret* יום טוב הראשון של חג, Scenopegiorum panegyris prior, atque ex opere proprio καταπαύσεως Succa. ὀλίγους ἢ ὕστερον ἡμέρας, אחר חולו של כותר, poſt hexaemeron levioris obſervantiæ, ἄλλην ἑορτὴν (*nam & Deuteronomia Judaici admonent*) *clavam Scenopegiorum eſſe per ſe feſtum, novamque plane ſolennitatem & quartum* Regalum *inducere*, השמיני חג בפני עצמו ורגל בפני עצמו Succa *f.* 48. *a.* Joma *f.* 3. *a. T. Bab. & paſſim.* ἄλλην ἑορτὴν. *ſic calumniatur Charonenſis*, οὐκ ἐν δι᾽ αἰνίγματων, ἀλλὰ αὐλαῖς βάκχοι καλαμίνοι τελοῦσιν. εἰσὶ ἢ καὶ προφητοφοιτία τις ἑορτὴ, נסוך המים *ſive* ὑδροφορία *in Miſna Phariſæorum: vel ad meliora exemplaria* προφητοφοιτία τις ἑορτὴ, ἢ θυροφορία παρ᾽ αὐτοῖς. *Idem enim* θύρσος *&* κλάδος *&* κράδη. *Magiſtris autem Judaiſmi ritus iſte vocatur* מצות נטילת הלולב. οἱ ἢ θύρσους ἔχοντες, נוטלין הלולבין, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιασιν, *nil certius. Verumenim à Doctore quodam Miſnico & quaſi diſcipulo S. Pauli hæc talia acceperat Plutarchus ante excidium Ædis Divinæ.* εἰσελθόντες ἢ ὅτι ἐρῶσιν οὐκ ἴσμεν. *Dicam igitur extemplo.* εἰκὸς ἢ βακχείαν εἶναι τὰ ποιούμενα. *Veſpertina quidem tripudia, geſticulationes, cantiones,* αὐλήματα, *aliaſque cæremonias* Betſoabæ *durante Scenopegiorum ſolennitate, à Bacchatione haud plurimum differre exiſtimo. Impium tamen eſſet & ἢ τὸ κακοηθὲς τῆς πλατείας idem de diurna Liturgia diebus extremis magniſque Feſti iſtius dicere unquam aut cogitare.* ἢ δὲ σάλπιγξι μικραῖς σοβεῖσθαι, *tubis unius palmi prater linguam & κώδωνα ex cornu arietino ac Simeone Gamalielis æſtimante* כרי ויאחזנו ביד וירוה לכאן ולכאן; *aut cum* χαλκοτύπων תצוצרות *unius cubiti ex metallo. Videto f.* 27. ῥαντασία, יוֹמָא *f.* 26. & μαρτύρει ταμεῖ *c.* 7. §. 3. ὅτι ἐξ ἀρχῆς τοῖς διονυσίοις ἀναλαμβάνει τὸ θεῖον χεῖρος. *Hoc maxime fecerant Sacerdotum Hebraicorum natio Neomenia Tiſri, quæ inde appellatur* זכרון או יום תרועה *interpr.* LXX. *i. e.* Feſtum ambubaiarum, *Num. c.* 29. 1. & *c.* 10. & *Lev. c.* 23. 24. ἢ πιθανίζοντες ἑτέροι σαλπίγγων, ἐς αὐτοὶ λαοὶ σαλπιοῦσιν. *Verum de Levitarum* כנור *citharœ, conſules l.* 1. *Par. c.* 15. *Joſephi hu-*

re & compingere jubet ſingulos per familias, præ metu frigoris ſibimet cavendo ab anni tempeſtate: [x] σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει καθ' οἰκίαν ἕκαστον, [y] τὸ κρύος ὑφορωμένους [z] φυλακὴν τοῦ ἔτους· ὅταν τε παροξυνθῶσιν αἱ τροπαὶ τοῦ χειμῶνος, καὶ τὸν ἥλιον ἐπὶ τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς γῆς ἀπάγωσιν, ὥστε τὰς ἡμέρας ἐλάττους καὶ τὰς νύκτας μείζους γίνεσθαι, τότε δὴ τὸν ἑορτασμὸν ἄγουσιν, ὡς ἐκ τούτου τὴν ἐπιμέλειαν ποιούμενοι τῆς ὑγείας. καὶ τὴν ἑορτὴν ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἄγουσιν, ἐπιθυμίαις τε καὶ θυσίαις καὶ λαμπάσι τιμῶντες τὸν θεόν· καὶ τὸν καλούμενον ἀρχαῖον τρόπον τῆς τιμῆς τοῦτον ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὰς σκηνὰς ἐν αἷς τὸν βίον ἐν τῇ ἐρήμῳ διήγαγον ἐπιμνησθέντες. καὶ γὰρ τὸν θεὸν ἐν σκηνῇ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν τῇ ἐρήμῳ συνεπόμενον αὐτοῖς ἡγοῦνται· καὶ ταύτην ἐποίησαν τὴν ἑορτὴν ἐπὶ τῇ τῶν καρπῶν συναγωγῇ, καὶ τῇ τῆς γῆς εὐφορίᾳ, καὶ τῇ τῶν ὑδάτων ἀφθονίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀνέμων εὐκρασίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀέρων ἡσυχίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀγαθῶν ἐπιδόσει, ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῆς γῆς ἀναφαίνεται. καὶ τὸν μὲν ἑορτασμὸν τοῦτον ἐπὶ τοσοῦτον ἄγουσιν.

hujus l. 7. c. 10. ἀρχαιολ. *& codicem* Eracin *in corpore Talmudico. Differo tamen hinc reliqua Plutarchi, loco alio dignius repetenda. Iterum ad Scenas Judaicas. Septimo autem die Feſti, qui* ὠκεανὸς ῥαδία *appellari meruit atque in recentiori Judaiſmo* חג הערבה, *bis ſepties obibant Altare grande Clerus cum plebe, modulantes toties Hallel magnum, necnon blandulam hanc ſalutationem* יופה לך מזבח יופה לך מזבח, Bene tibi, tibi pulchre Altare; *aut ex formula Lazari* מזבח ליה ודך יופה *Miſna* Succa *c. 4. 5. Die etiam iſto, qui profecto ultimus fuerat* τῆς ἀμασκηνώσεως; *ex veteri obſervantia (nam recentiores vel octavam in Tabernaculis malunt conficere, quam compatiſtis ſuis nimis credere, Maimon.* Sophar *c. 6. 13.) Citreum de ſuo quemque ferre opportebat, ſicut primo Feſti Faſcem proprium, Miſna* Succa *c. 3. 11. & c. 4. 5. Maim.* Sophar *c. 8. 10, 11. Hoc quidem ſeculo in media Europa unum pomum nomine totius Synagogæ deſertur. Verum ſanta copia reperiebantur iſta mala tempore ac ſolo veterum Doctorum, ut liceret viris κατ' ἐξόδιον comeſſe citrea parvulorum, Miſna* Succa *c. 4. 7. Hunc porro morem de jugo Sinæo acceptum perhibet Maimonides* Sophar *c. 7. 20. & c. laudant etiam: Deuterotæ aliquot Miſna,* Succa *c. 4. §. 5, 6. ut præter* ערבה של לולב *ſalicem Lulabi, quiſque aliam* בבני יעצמו, *quæ ex ſalicto* מוצא Moſæ *Joſ. c. 28. 6. quam* Coloniam *vocant Doctores Urbis ſanctæ, & O. Bartenorius noverat nomine priſco, ſæptus accipiebatur, Miſna* Succa *c. 4. 4. magnis cum clangoribus & lætitia ad Aram holocauſti deportaret, ibique relinqueret quovis ſeptem dierum ſalicem unam, excepto forte Sabbato, ſi advenerat: tum enim infixæ manebant pollubris aureis in Templi peribolo. Hodieque Judæi, (quia ſecunda illa Salix Lege ſcripta haud nititur* הערבה אינה בפירוש בתורה, *ſive ut loquitur R. Zabed T. Bab.* Succa *f. 44. a.* לית ליה עיקר בתורה, *ſed duntaxat more ſtat Prophetarum* בכנהג נבואים, *aut verbis Jochananis Talmudiſtæ* הערבה יסור נביאים,) *ſeptima feriarum Scenicarum, non aliis, ſalice prehenſa humum bis terve percutiunt aut vaſium aliquod, in recordationem Templi, abſque omni benedictione ſalicis. Maim.* Sophar *c. 7. 22. Noctibus vero lævioribus Feſti* בחול של מועד, *nam extremi utrinque dies Sabbataque ab his ludis abhorrent, noctibus* σκαύλοις של בלילן הלילי *inquies cum Phariſæis, in Atrio fœminarum, longum id erat cubitos* 187. Talm. Jeroſ. Succa *c. ult. prope* ἀντλησεως בית שואבה *auro flammiſque lampadum tum magnifice illuſtrato ſpectabat populus, vir fœminaque, de altiori illæ pegmate, ſenes Iſraelis, ſenatores, Academiarum rectores, Doctores, omniſque hæreſis aſcetas,* חסידים ואנשי מעשה, *quid creditis? ludentes, ſaltantes, geſticulantes, plaudentes, ut ætas illa potuit & cantillantes facibus præcedentibus, atque (ut Plutarchus maluit) bacchantes, &* διατόνους *modo Spondeum melos Talm. Jeroſ. ad* Succæ *c. 5. 6.* אשרי מי שלא חטא ומי שחטאו יחזור מהללו, Felix quiſquis non delinquit, aut cui donatum eſt delictum, *modo Lydium ac molle* אשרייך ילודתי שלא ביישת ארץ וקונתי, Bonos lacertos, qui nec lenem fallunt: *ſimulque tibiis* חליל של בירת שואבה *& audaci Syriæ muſica chorum canum irritante, præter voces, citharas, nablia, cymbala, organa alia Levitarum, quæ vel Jerichunta excitarent à tot ſtadiis, Talm. Jeroſ. ad* Succa *c. 5. 3. Hinc apophthegma Phariſæorum paulo jucundiorum,* Hilaris eſſe haud novit, qui ſit ludorum Betſoabæ inexpertus, Succa *ibidem:* כל מי שלא ראה שמחת בירת שואבה לא ראה שמחה מיכיו. *Poſt noctem autem intempeſtam hiſce tripudiis ac teretiſmis finem tandem imponunt* ἱερεσαλπικταὶ *ſive Sacerdotes duo, qui à Porta ſuperiori* שער הליון *per Odei gradus quindecim perque Atrium mulierum multoties clangentes* τοτε σφῶν καὶ τὸ παραχωρεῖν, (ita interpretor תקינו והריעו) *ad Portam Nicanoris deſcenderant* לשיר היוצא למזרח, *ibique converſis ad occidentem vultibus, hæc talia ſolenniter profeſſi fuerant,* Deo quidem contempto Orientem ſolem adoraverunt patres noſtri, (*etiam* φωτολάτης *Abraamus:*) nos autem ad Deum, ad Deum ora noſtra convertimus, ואנו ליהוה וליהוה עינינו, *Miſna* Succa *c. 5. §. 4. Sic habes Ceblam Judaicam, fundumque Ceblæ Chriſtianæ. Templa enim noſtra, ſicut olim Fidelium vultus inter precandum Montem Ædis Solymitanæ, dilectum Chriſto Jeſu locum ac frequentatum, ex compoſito reſpectabant. Octavam denique diem Feſti, quæ Tiſri* XXII. *Moyſes ex mente Dei vocat* Haſeret עצרת, *ἀτσαρὲθ Joſephus, Onceloſus, & Chaldaizantium alii: ſive vox illa τὸ ἐξόδιον denotet cum* LXX. *Interpr. i. e.* Concluſionem *cujuſque* Regali. *Iis enim exituris hoc tribuit Moſes aut Phariſæi. Sive cum eiſdem interpretibus Alexandrinis & plurimis Rabbinorum* τῶν παντήγυριν, *ubi omiſſis rebus famulis pia gens uni Deo omnis ſimul vacaret, congrua ſatis jactatur utravis originatio. Fertur adeo præceptum &* λεγόθ *Lev. c. 23.* ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν, ἐξόδιόν ἐστι. *S. Hieronymo* Dies celeberrimus eſt, עצרת היא, ἐδὲν λατρεύσεις ποιήσεις ἐν αὐτῇ. *Et v. 39.* καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἡ. ἀναπαύσις וביום ח' שבתון *Quinetiam de tribus Feſtis majoribus v. 2. 4.* αὗ) αἱ ἑορταί κυρίου, טוערי יהיה Synaxes ſacræ, ἃς καλέσεις κλητὰς ἁγίας מקראי קדש. *Adhæc B. Johannes c. 7. Evangelii, ex arbitrio Scribarum ſui ſeculi Octavum Scenopegiorum nuncupat τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλην τῆς ἑορτῆς ἡμέραν. Hunc enim jubebant Phariſæi* præ cæteris cunctis colere & celebrare, & pro Feſto ſingulari habere, tanquam ſine ſcena, ſine termite, ſuo ex ritu & libationibus ſatis inſignem, *Miſna* Succa *c. 5. & ibidem Talm. Jeroſ.* בת חורו פיים כנרגלים וגו' הח' רגיל בפני עצמו וגו' לכבור יט' האחרון של חג. *Inde crepant Doctores, qui viderant incendium Ædis ſecundæ Miſna* Succa *c. 4. 8. per octiduum celebrari hymnum* Hallel *&* השכמה Pacificorum gaudia *ob honorem diei Octavi, quo præparentur digniùs Hebræorum animi ad ſummam noviſſimamque Feſti lætitiam. Inſuper tam beatæ lucis gratia rite ſolvi ſcenas, deturbari menſas agreſtes, ædibus ſuam ſuppellectilem denuo reddi die ſeptimo exeunte, ibidem docent Deuterotæ. Huc, huc referunt Talmudici Divinum iſtud jus ac indulgentiam eximiam* והירת אן שכית. *Vide Maim. ad* δευτερ Succa *c. 4. 8. Poſt hæc ſub veſpera ad Altare magnum,* καὶ τὸν παρὰθεσιν τὸ φωταγωγίαν, *quam accurate explicat* ὁσυτεφωσις συνεχὰ *c. 3. 9. & Talm. Jeroſ. ad c. 5. 2. cum vino ſimul aquas potentes Siloæ (*σιλωὰμ *vocant Joſephus & Fidei noſtræ Evangeliſtæ, Rabbini* שילוח) *ſimpulis aureis libabant ſacrifici, tubis interim & muſicæ ſacræ aura omni perſonantibus, populoque adplaudente ex formula,* αἶρε, ἔπαρε τὸν χεῖρά σε, הגבה ירך. *Sic ſolebant propter quendam Sadducæorum, ut refert Schola Babylonia* Succa *f. 48. qui ſacram lympham in pedes ſuos profuderat. Sive ex Miſna* Succa *c. 4. 9. ad verba* שפנים אחרת נסך אחר על נבי רנליו ורנסוהו כל העם באתרוגיהן. *Hunc autem Alexandrum Jannium fuiſſe exiſtimo, regem malum, pontificem pejorem, quem Sadduceiſmo infectum penitus factio Phariſæa, tempore Scenopegiorum malis Perſicis armata, de Altari pepulerat. Profitetur enim Jochanan gloria Rabbaniſtarum T. Bab.* Succa *f. 44.* ניסך המים *ritum iſtum deſcendiſſe per tot ſecula de monte Sina* הלכה למשה מסיני, *quarum* ἀδοξοτήτων *Sadducæos negligentes ſemper fuiſſe conſtat. Inde Maimonides ad* Tamid *c. 10. 8* Sacerdotem illum in libatione errantem, quem nube adeo citreorum obruebat populus feſtivus, inter hæreticos & Epicuræos annumerant Patres. Contendunt autem hi à Clericis ἰδιωτευσάντων tempore Hagi præter Legem conſumi, meliuſque plane omitti שאמרו אפיקורוס הוא שהן אוכורין אין מנסכין מים *Hæc in ſpem pluviarum, præſertim proximam &* πρωϊμων יורה *ſeu* רביעות *Quippe ſtatim ab hoc Feſto decretum ferebatur in Cœlis de pluvii ac provertu anni totius, Maſſ.* Taanit. *c. 1. & c. 3.* כתג נירונין על המים. *Idcirco irati numinis credebatur, quoties imbres* primarii, יורה *ſeu* בכיר, *ſolennitatem Scenarum & pietatem populi præverterent,* Succa *c. 2. 9* quaſi dominus in os pocillatoris ſui oblatum cyathum rejectaret, הרבר דוכח לעבר שבא למזוג כוס לרבו ושכך לו כיהון על כניו. *Has tamen libationes Dominus noſter & Meſſias Jeſus, cum tempore tam feſtivo in Urbe concionem haberet, Johan. c. 7. 37, 38. ad* profuſionem Spiritus ſancti, *conſentiente Phariſæorum hæreſi, pie ac ſapienter tranſtulit. Conſimili modo Joſua ben Levi in Talmudo Jeroſolymitano ad* Succa *c. 5. 1.* Bethſoabam *appellitari monet Atrii muliebris puteum, quoniam inde hauriebatur* πνεῦμα τὸ ἅγιον, *tantidem vaticinante olim Eſaia c. 12. 3.* ושאבתם מים; καὶ ἀντλήσετε ὕδωρ μετ' ἀγαλλιάσεως ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, *quod poteſt Jonathane interprete* ותקבלון אלפין חדרת, Accipietis quidem novam doctrinam cum gaudio. *Hæc eſt Theologia Chriſtiana, hæc ſane Evangelium Jeſu Chriſti. Sed deſcendamus rurſus ad terrena. Minatur Vates Zach. c. 14. gentibus quotquot ad Solymas ſolennitate Scenarum non aſcenderint, annos aridos famelicoſque* לוא עליהם יהיה הגשם. *Net ſane diſſimile de* ἱερεσιώνῃ *i. e. de Lulabo Attico pollicetur Scholion pervetuſtum apud Etymologum M.* ἱερεσιώνη ἱκεσία τῷ ἀπόλλωνι. καταχύσματα ἃ ἐν κύλιξι κεφαλῆς καταχέουσι, αὐτῆς ἐπιλεγούσης.

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μέλι καὶ κοτύλην καὶ ἔλαιον ἀποψήσασθαι.
Καὶ κύλιξ ἀζώστου οἶνος. ——

Quomodo & Stromatum ſuorum ἀκαρπίαν *commendat noſter Clemens p. 476. Hoc argumentum denique claudat Philo,* τελούμενα *ὅτι ἑορτή, ait ille vel Judæorum veterum alius libello* περὶ ἑβδομάδος, τῶν σκιαυσιῶν, *ex Lege quidem cum* Encœnia *atque* Purim *nihil ad numeros ſacros conferrent atque ritu duntaxat Eccleſiaſtico ſtarent, non Moſaico,* φιλοσοφούμενη σκηνὴ, καιρὸν ἴσχουσα τὸ μεταπαιζῆς ἑστιάσεως. ἐξ ἧς ἐνὸς παρέντος, τότε δὴν ἑστία τιμᾶν, τῷ οἰκειοτάτῳ ἀζύμῳ καὶ ἀσκίᾳ φωτὶ συγχρῆν, καὶ τὸ φθοίνειν μὴ τῷ ἑπτάτων καρπῶν τελείωσιν ἀζύμασιν τῷ τελεσφόρῳ. καὶ μὴν οὐ σκηνὰς φθείρειν δεῖται τὸ χρῆσιν τῆς ἑορτῆς· ἤτοι διὰ τὸ μηκέτι εἶναι χρείαν ἐν ὑπαίθρῳ διάγειν τὰ περὶ γεωργίαν ὀπωρινάς, ἢ εἰς τὸν ὑπουργίαν τοῦ τῶν φθοίνων μακρᾶς ἀσχολίας, ἵν' ὁ ἐφήμερος πείσμονι βαθείαις σκηναῖς πολυτελῶς χρῆσθαι καθ' ἕκαστον σαθμὸν ἰδιάτωσιν. πρωϊμὰ δὲ καὶ ἐν πλήθει πίνας μεμηνὰς, καὶ ἀλοξίας ἐν δόξῃ, καὶ ἐν εἰρήνῃ κυδοίμου. ἐπεὶ δὲ ἡμέρας ὀγδόη ἐπισφυγίζει, καλέσας ἐξόδιον αὐτῷ· οὐκ ἐπείνην ὡς ἴσης μέσον τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ πασῶν τῶν ἑπτὰ ὅσας κατηριθμήσαμεν. τελοῦσα δὲ ἴσῃ δὲ ἰσότιμος, καὶ συμπέρασμα σαφέστερον καὶ ἁγιώτερον. BERN.

y Περὶ τὸν χειμέριον ὥραν,] At die 15 Tiſri erat tempeſtas anni (certe hic dies ultimus erat illius tempeſtatis) חום *calor* dicta Talmudicis. Quo jure ergo Joſephus ſcribit annum id temporis vergere ad hyemem? Nempe omnino vergebat annus in hyemem, nam jam a die 15 menſis Ab, calor ſolebat imminui, & norant Judæi ideo his diebus celebrari voluiſſe Deum feſtum tabernaculorum, quod tempus hoc frigidius commorationi in tentoriis minus aptum eſſet, & ideo Pontifex M. qui die 10 Tiſri ſe lavare frigida ſæpe debuit, non amabat intercalarem annum, quod ita in dies frigidiores incideret id feſtum. REL.

x Σκηνὰς] Unde & Feſtum hoc dicitur ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, & à *Philone* σκηναὶ, ut & à *Plutarcho* σκῆναι, qui (lib 4. *Sympoſ.* probl. 5.) μεγίστη παρ' Ἰουδαίοις καὶ τελεσιουργὸς ἑορτὴ appellat, p. 671. *Edit. Pariſ.* quo in loco pro τὴν δὲ λεγομένην ἱκεσίαν lego μὴν δὲ τὴν λεγ. & pro ὅτι σαββάτων πλείστων malo ὅτι Σαββάτιον τι ὂν τοῖς σαββατίοις, & pro κραιπαλοδοκὰς demum κραιπαλοσκὰς. BERN.

y Το κρύος] Τότε κρύος *Big. Samb. &* Vat

z Φυλακὴ] Sic fere *Ælian. in Var. Hiſt. l. 1. c. 1.* τὸ μὲ γὰρ δι-

παρεῖδον ὑπεσχημένος, προσελθόντας εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν διὰ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἔχουσιν, [a] ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ [b] ἑορτὴν ἄγοντας [c] ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν [d] εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κεράτῃ φοίνικος [e] πεποιημένην,

& quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri ſint, atque octo diebus feſtivitatem agentes & holocauſta facere & pacificas Deo hoſtias tunc offerre *præcepit*, manibus ferentes faſciculum ex myrto & ſalice cum ſpadice palmæ compoſitum, addito *Lev. c. 23. 7. 40.*

δέλεαρ ὡς ὑφορᾷ), οὐδὲ μὰ φυλάττεται) διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦτο, *nam eſcam non ſuſpectam habet, nec ſibi ab ea cavet* &c. Cum *Joſepho* familiaris ſit verborum trajectio, forſan ἔτους ad κεύθω referendum, ut ſenſus ſit, *anni frigus ex cautione ſuſpectum habentes.* Si cui hoc diſpliceat, videat annon vertendum, *de anno jam affecto ſibimet cavendo frigus ſuſpectum habentes* aut *frigus ſuſpectum habentes ex cautione* (vel *obſervatione*) *anni* tempeſtatis.

a Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ] Proprie 7 dierum erat feſtum tabernaculorum, ſed ἐξόδιον, עצרת, uti octavus dies ejus feſti aliquando conſideratur. REL.

b Ἑορτὴν] Ἑορτήν τε ἄγοντας *Big. Samb. & Vat.*

c Ὁλοκαυτοῦν] *Coll. Big.* ὁλοκαυτεῖν.

d Εἰρεσιώνην] *Samb.* εἰρεσίωνα pro εἰρεσίναις aut εἰρεσιάνας. Ita *Ramos* Epiphanio. Grammatica equidem Græca formam utramque patitur; hanc tamen frequentiorem fecit cultus Apollinis. BERN.

e Πεποιημένην,] Reſcripſi πεποιημένην *compoſitam*, ex libris *Samb. & Big.* At πεποιημένη *Baſ. & Gen.* typis ſuis ediderant. De Enchiridio autem feſtivo, quod componunt quatuor arbores ſemper virentes & ἀτάκτως, Deo præcipiente Lev. c. 23. 40. Joſephum explicabis hunc ad modum. Φερούσας οὖν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην λουλὰβ, μυρσίνης ענבורי vel הרס καὶ ἰτέας ערבי נחל & ערבין, γαρδὴ νάχαλ *amnicolas ſalices*, σὺν κεράτῃ φοίνικος בכפות תמרים βεκαπφὼτ τεμαεὶμ, *cum ſpathulis palmarum* πεποιημένην, ᾧ μῆλόν ἐστι περσικὸν ἀφοσιούμενοι, *addito pomo citri* אתרוג *Etrog* הדר פרי עץ, περὶ οὗ ἀδὲ, ἤτοι μαλακῶν ἀγλαοκάρπων, phraſi Moſis & Homeri maximorum poetarum. Convenit utriſque perennitas, Τῶν ἅπαξ καρπὸς ἀπολλυ, ἀεὶ ἐπιλείπει Χείμαί τε θέρεός τε. Aut verbis Azaidæ, quæ de Talmudo excerpſit magnus Commentator ᾧ λαμπρὸν *paraſa.* 30. *Etrog dicitur* הדר לשנרי, שהדר באילנו משנה. Agnoſcit enim Theſſalonicenſis ad ὀδ. η'. ιθ'. μῆλον vocitari, non ſolum malorum vulgare, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς περσίας δηλονότι τοῖς ὕστερον ἔτι γεγενημένοις καὶ τὸ κιτρίον. ὃ δὴ κίτρον ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ὡς φησι παμφίλα ἐν τῷ περὶ γλωσσῶν, καλεῖ) ᾗ καὶ κιτρίον δηλονότι λίβυσι μῆλον ἐπονομάσαν. ἔτι καὶ χρύσεον, καὶ μῆλον φιλίππιον, ᾗ ἀρισταίου crede; qui hoc genus mire amabat. Verum הדר פרי עץ indifferenter vertunt καρπὸς ξύλου ὡραῖος, ſeu תפוח ſeu תפוחא, Interpretes LXX. & Samaritæ in Arabicis & Judæi Mauruſii & Tavoſus μηδίζων. ἄλλοι, ἐνδόξου, i. e. משבח. Ita quidem paraphraſes Chaldaicæ Samaritarum & Jonathanis Uzielis. *Fructus arboris pulcherrimæ*, B. Hieronymus. Explicatius tamen Syrus فاقد اكذا صفوا اكذا *Fructus pulchrarum arborum, poma puta citria.* Nobiliſſimus Targumiſta Onceloſus פירי אילנא אתרונין, Solymitarius תרונין, & Saadias vir clarus ثمر شجر الاترج καρπὸς ξύλου ὀπτόγυου. Huc alluſit florida paraphraſis Cantici Salomonici, c. 2 3. ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις ᾧ θυμὸν, *ſicut ceteris ſylvæ præſtat malus Perſica, & per totum mundum celebratur* היכמה דמשבח אתרוגא ביני אילנים טרק וכולי עלמא מודיען יתיר. Huc etiam Scholion Oneirocriticum Talmudiſtarum Babyloniorum f. 57. *Beracot. Etrogum* אתרוג *in ſomnis quicunque viderit, ſciat pulchrum ſe & honorabilem apparere Deo reſpectante & æſtimante*, הדור לפני קונו. τὸ γὰρ κίτρον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον διήκειν, ait & Achmedes. Vide Vaicra Rabba paraſa 30. multam allegoriam de membris Lulabi ſacri: unde probatur clariſſime quod nunc volumus, Joſepho enim & priſcis Rabbinis de hoc faſce ſatis convenit, eodem modo Legis verba explicant. Dicit ille, dicunt hi, ἀδὲ *pulchram arborem* Moſis ſui eſſe τὸ μῆλον τῆς περσίας, ut hoc capite. Rurſumque Flavius æquo nomine κίτρεον l. XIII. Orig. ubi refert de Jannæo, rege infulato & tribulo Phariſæorum. ἐπαίσθη γὰρ ἐπ' ἀληθείας τὸ ἔθνος τὴν ἰουδαϊκὴν ἀγωγὴν. καὶ ἐσῶτος αὐτὸς ἐπὶ βωμοῦ καὶ θύειν μέλλοντος, κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμος ὄντως τοῖς ἰουδαίοις ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ ἔχειν ἕκαστον θύρσους καὶ φοινίκων καὶ κιτρίων. Quod verbis Hebraicis Joſephi non veri non male expreſſum cape, בהיות תו הסכות יעל המלך קל המזבח כחק הכהנים או תחילו הקרושים המה החכמים לשחוק באתרונין ובמקלות התמרים וגו'. Aut uberius è codice optimi Huntingdoni, وصعد الاسكندر علي المذبح في وقت القربان علي رسم الكهنة فابتدوا قوما من اليهود في هذا العيد يلعبوا بسغف النخل واتصل لعبهم علي ما جرت به العادة فرمي بعضهم اترجه فاصابنا الملك به. Obſervat autem Galenus ſuo ſeculo, quod Joſepho proximum venit, μηλίας μηδικῆς καρπὸν οὐκέτι μῆλον μηδικὸν, ἀλλὰ κιτρίον νῦν πάντων ὀνομαζόμενον. Perſica vero & μῆλα περσικὰ aliquid mollius & præcocius denotaſſe quam jam meditamur. Similiter Tryphon & Iſmael & Phariſæorum alii in corpore Juris ſecundarii *Succa* c. 3, 4, 5, 6, 7. multum de magnitudine figura ac integritate Citri feſtivalis diſceptant, certi plane hoc malum intellexiſſe Amramidem, quando *ſpecioſiſſimum fructum* & *gloriam paradiſi* הדר per ſcenas circumferri ſeriantibus juſſerat. Inde ad hanc διατέρωσιν ר' ישמעאל אומר-אתרוג אחר probe adnotat Schola Solymitaria *ſucca* f. 53. ſui Talmudi, ר' ישמעאל דרש פרי עץ הדר אחר. Huc accedit Maimonides, Tanchumus, M. Coſenſis, & quicquid extat uſpiam Judæorum, Caraitæ ſint aut Rabbanitæ, quicquid Samariticæ hæreſis. Ritus etiam & religio gentis utriuſque per longa ſecula idem comprobat. Tantum denique elogium Moſis meruit decor pomi, quem plerique homines חוורא דהכא, μῆλον χρυσοῦν, Græci Romanique: Dioſcorides, Galenus, Virgilius, Plinius, & mille alii *Medicum Perſicumque* appellitant à ſolo patrio, Plinius *Aſſyrium* etiam ab origine, Tanchumus Lexicographus *Citrum Arabicum* الاترج العربي, Germani *Pomum Judaicum* ab his feriis. Medi ipſi & Parthorum proceres, qui primi omnium has delicias viſu, odoratu, guſtu manibuſque conceperant, ترنج τόρος nominarunt, & Aſſyrii ſuo more תרוג τίρεγ, & ab his Paraphraſis Legis Solymitana. Arabes etiam forma ſimplici ترج τάργ ſeu τάργ, ut in verſu illo, الاضمعي وهاب لجثمان الحمامة اجفلت به ريح ترج والصبا كل مجفل. Hi ſunt typi primi. Nam derivatorum magna ſeges ſubvenit. ترنجة *tariga*, ترنجة *toronga*, اترج *otrog*, اترجة ὀτράγγα, & اترنج *otrong.* Chaldæi porro Judæique à Chaldæa liberi de *terog* fecerant אתרוג *etrog*, quod paſſim legitur in Miſna: aut תירוגא τίρογα Onceloſus ac Jonathan. Syrus Sacrorum interpres ܬܪܘܓ θάργα, Neh. c. 8. 16. ubi Targumiſta legerat olim הדר pro הרס Eſdræ Critici ſacri. Iſa Grammaticus ܐܬܪܘܓ *ethroga*, literula diverſa: quanquam & طارج Arabibus *bonum nitidumque* denotet, quod eſt הדר in Hebræorum Levitico. Attamen ab *Etrog* אתרוג aut potius à Punico כדור *ceddor*, τὸ σφαιροειδὲς, deflectit Heſperii mali nomen κίτρον & κιτρέον. Falluntur enim Pedacius Medicus, Plutarchus Sophiſta, & Pamphilus Grammaticus, qui iſthæc vocabula Romani ſoli exiſtimarunt. Serius multo viderat Italia hunc fructum, quam nomina κιτρέον & κιτρόμηλον Græcis literis legerentur, quod dudum degeneravit in κιδρόμηλον apud Dioſcoridem & Plinium, & adhuc mollius in ὀδρόμηλον in ſimplicibus Serapionis Arabis: unde & jocus Talmudicus הדר ὕδωρ, *f.* 35. *Succa.* Præterea תרונגיא τιρογγία pro Citreo legitur in Talmudo Urbis *Succa.* c. 3. 12. aſperitate oris Parthici. Deinde vero non ab auro, quod Cl. Salmaſius, & pater Voſſiorum, & ab illis hucuſque credidere Etymorum fabri, nomen venit malis Arantiis Aurantiiſve: ſed à Maurorum اترنج & النارنج *Attoreng* & *Otreng.* Hinc etiam Bæticum *Turcnia*, & ad altera voce Perſarum quaſi ſonis colludentium نارنج *Nareng*, pro Citrio rotundiore ac minori, *Narania* per Hiſpaniam reliquam; & νεραντία apud Græculos. Unde Scholion ad Nicandri μῆλον νεραντίον, μῆλον μηδικόν. Quanquam poma Aurantia, quæ hodie eſſe ſolent & nuncupare, orbe ſuo ac colore manifeſte recedant tam à Lemonibus quam à Citreis. Facit hoc ſoli indoles & noſtra incuria. Lemones etiam nihil aliud credes quam pravitatem quandam citreorum, ubi aurum cruſtæ, magnitudo, odorque nobilis pomum deſtituit. Propterea ليموا & ليمون λιμὼ & λιμὼν appellatur Medicis Arabum Ebn Sina, Ebn Gezna, Ebn Cobti, Ebn Beitar, ſiquid judico, à ليم & ليمو; hæc *vitium* indicant. Pariter à *natura acerba* fructus idem χουμὼδ لماض appellatur, & Interpreti Græco quam quidem dictionem indubie uſurpat Joſephus Judæus, Theophraſtus autem ambigue, unum idemque ſignificare, forma inſuper omnium ſcripta vireſque Rhaſis ὀξύκιτρον. Citreum vero, malum Medicum, Aſſyrium, Perſicum, & quandoque Malum Perſeæ, prædictæ ſatis demonſtrant. Φύσει γὰρ ἐσὶ περσία, audis jam βῆτα Peripateticorum, καρποτόρων δ' ὅλως ᾗ ἔτης ἐπαλλήλως. αὐτὸ ᾗ τὸ μῆλον ἐπίμηκες, ἐρρυλδωμένον, χρυτίζον τῇ χρόᾳ ὠδὶς μὴ βάρος, στέρμα ἔχον ἁπίῳ ἴσιον κός. Idem de Citreis Maliſque Medicis ſapientiſſimus Pedacius in materie ſuæ artis, Natura Plinii, & ſcripta alia. Species autem ſecunda patet ſatis verbis Legis, כפת תמרים καπφὼτ τεμαεὶμ, vel καπφὰτ τεμαεὶμ, (nam de numero diſceptant Scholaſtici *Succa.* f. 34. b.) κάλυτρα φοινίκων, & noſtro Hieronymo *Spathulæ palmarum*, Onceloſo λυλαβὶν i. e. σπάθαι, *Lulab* Gemariſtis *Succa.* f. 32. a. Pariter Syris ܠܘܠܒܐ δεδεκλα, Arabibus *Lobbo' Inachal.* Et trium Judæorum alicui βάϊα voce Ægyptia. Vocabatur autem Phariſæis Enchiridion feſtivum λυλαβὶν à virgis ſeu ſcopis palmeis, quæ longitudine ac firmitate præſtabant cæteris tanquam truncus & columen totius faſcis. Hinc etiam conſtat Eireſiona ſua admonitos Judæos, quam eſſet res Hebraica in melius mutata, dum pro Arabiæ eremis & inaquoſis fruerentur jam tellure fructiferarum pulchrarumque arborum ac fluviorum felici.

Nul-

dito Perſeæ pomo. Prima autem dierum ſacrificium *jubet* eſſe holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per ſingulos vero dies bovem unum ſubtrahentes, ad ſeptem *tandem* deveniunt. At octava die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more inſtitutoque patrio celebrant.

τοῦ [f] μήλου τοῦ τῆ Περσέας [g] προσόντος. εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν [h] τὴν τῆ ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ κριῶν ἑνὸς πλειόνων καὶ κριῶν δύο, καὶ τράγου περὶ ἁμαρτιῶν ἑκάστῃ προσφερόμενα. τῆς δ' ἑξῆς ἡμέρας ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν κριῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν τῷ ἑνὶ θύεται· ὑφαιρούμενοι δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ἀνίενται δὲ ἀπὸ πάντος ἔργου καὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προσηκάμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων [k] παραιτήσεως ἔριφον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς [l] πηγνῦσιν ὀπτελεῖν ἐστι πάτριον.

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole jam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam maclatur agnus Paſchalis. Ex. c.* 12. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 2. *Deut. c.* 16. *Matth. c.* 26.

ε'. Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [m] Νισὰν παρ' ἡμῶν κα-

5. † Menſe autem Xanthico, qui nobis Niſan

Nulla autem regio palmis frequentior aut gratior quam Judæa. Imo vero ubi creſcere melius oporteat τὸν φοίνικα quam in Phœnice ipſa? quam in palmeto Hierichuntio ad centeſimum ſtadium exporrecto? Convenit tertio inter Joſephum & Pharisæos de ſignificatione phraſis Eſdræ עלי עץ עבות aut vocum Moſaicarum ענף עץ עבות καὶ τὸ σαμαρειτικὸν καὶ τὸ ἀκριβὲς κόν, quæ ſonant incerta mente LXXII. Interpr. κλάδους ξύλου δασεῖς ἢ μᾶλλον δασέος, ἢ πλεκτῶν Paraphraſtæ Samaritani. הדס adeo ramoſque *Myrti* heic intelligi docent Flavius ille, Onceloſus, Uzielides, Miſnæ Compilator, Doctores Babylonii, tum Auctor Peſictæ f. 30. c. Maimonides, & ſecula tota Judæorum. Nullam enim ſuavium fruticum myrto denſiorem videmus aptioremque coronis. Unde Gemariſta non male, תר ענף עץ עבות שיענפיו חופין את עצו והדס הדס, *Succa.* f. 32. b. T. B. Quapropter Elia opus eſſe credo, qui verba Eſdræ l. 2. c. 8. 16. commode ac juxta ritum populi Judaici explanet: ubinam φύλλα ξύλου δασέος עבות à foliis Myrteis עלי הדס omnino deſtinguuntur. Niſi forte hæc à manu ad paſtophoria, à Lulabo ad Tuguria transferri malis, quorum tam à myrto quam aliis denſitas & verbenarum plexilium decor accedere potuit. Veniunt poſtremo ad Eireſionam (quid notius?) *ſalices de torrente* ערבי נחל. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* pro πεποιημένη *Editorum, aliorumque.* Similique phraſi uſus eſt *Joſephus* p. 150. f. 151. a. m. & in f. 157. in medio. Siquis malit πεποιημένη, vertendum, *manibus geſtantes myrti ſaliciſque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato.* ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώναις. Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725.

conditu) deflectimus à שרי *ordiri.* Hoc vidiſſe poſtea vidimus doctorem Abarbinelem. Dicitur idem l. 1. Reg. ירח איתנים, *menſis primordialis*, ירחא קדמאה Chaldæo interpretante, ab איתן εἰτὼν, εἴσοδος, *introitus.* Vel ſane *Proventuum menſis* & *autumnus*, ab *Altao* ܐܬܐ, *Proventus*, ὀπώρα. Niſan vero, Jar, aliaque nomina menſtrua merx Eſdræ aliorumque Scribarum ſacrorum, qui ab Aſſyria forte redierant. Inde admiſſa videntur in Paraphraſes Onceloſi & Jonathanis, in corpus Miſnicum cæteraque ſcripta Rabbinica. Multum tamen errant in Etymis iſtorum vocabulorum viri docti profeſſione Judaica aut meliore: neque recte affirmavit optimus Golius Chaldæorum numinum his nominibus celebrari quot menſes. Quid enim? de æquinoctialibus jam ſtatuimus firmiter & certa fide. Deinde Jar אייר *clariſſimus* menſis iſthanc appellationem meruit, ſed & σιὰ dici διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ ἀγλαΐαν, quod אור & יום: ſive ſolum ſive cœlum illa tempeſtate anni reſpexeris. Digne equidem à Magis idem appellabatur ܟܘܠ *menſis roſeus*, digne à Jonathane ציץ ניצניא *Siu niſanata*, hora pulchra florum, γ'. βασ. c. 6. 37. Proximus autem menſis, cum Junio Julioque Romanis communicans, apud Syros حزيران, חזירן, χαζιρὰν nomen obtinuit *Tropico* menſi debitum. Quippe hoc tempore contingit Solſtitium Æſtivum, unde mox incipit remeare חזור ſeque ſol ad Æquatorem *convertere.* Certum adeo & jam compertum tam ὀζὶν Theonis quam *Chaziran* Syrorum ad Bacchum nihil facere aut ad Oſiridem: quicquid contrarium animo concepit ſuo magnus Golius. Curdis etiam hoc tempus Chaldæiſque טין nominatur à טיאה & شاو maxima ſolis *declinatione*, & ut jam diximus, ab orbe medio receſſu. Niſi malis hoc nomen arceſſi ab Æthiopum שוי, aut Arabico شاوية, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ξανθὸν, menſis *ſiccus* aut ſpicis flavis decoratus maturoque frumento. Sequitur *Tammuz*, cui nomine ſuo ceſſit ἀσυρίῳ πώσις ἄδωνις, i. e. Onomacrito, Theocrito, Macrobio, Maimonide ex commentariis Zabiis, ac mille aliis ſubmonentibus, ſol ipſe illuſtris qui jam ſatis ſuperque ἀγγὴ δίμας ἀεροέκαρπον. Vel melius ſimpliciuſque indicat תמוז inter Syros Arabaſque τὸ καῦμα, τὸ θέρος. Nam ex adagio Talmudico *Sabbat* f. 53. a. נתקוטרת תמוז *Tecupha Tammuzia nihil rerum friget præter aſinum.* Hinc in quibuſdam ἀλληγορικοῖς Jonathæ ad Ezechielem, תמוחי idem quod ציים, *à ſole nimium præſente uſtulata & quaſi Æthiopica dæmonia.* Poſt hunc venit אב *Ab* ſeu *Ob*, ἡ ὀπώρα. Ita vocatur in Syria ܐܒ & ܐܘܒ *Eba*, & Euphraten ultra אבנא, *fructus, tempus malorum*, menſis gratus agricolis *utiliſque valde*, λῷος adeo apud Macedonas. *Elul* menſis, quem jam Curdi *Ilun*, *aridum* malunt vocari, nomen ſuum certius retulit à Chaldaico הלולא *hillula*, à *jubilis, lætitia, & bacchatione*, quæ autumni comites accedunt. Vel ab אלהה & אלהה *allah*, quod Aſſyriis denotat *frumentum demeſſum, domique ductam Cererem.* Attamen nihil mihi exploratius quam מרחשון *Marcheſvan* & *Bul* ſic dici Judæis, ut oportuit menſem ὑπομβρον, *pluvium* & à Jove triſti madentem. Nam Syrorum Æthiopumque populis ῥίχας רחש *maduit:* atque ὑσεργὰς *archas, imbuit imbre rigavitque.* Pariter Arabum literatis βάλα & βᾶλα, بلة & بالة, *mador, menſiſque* בַּלְבֶּךְ. Ita & בול. Hoc volo. Alii etymon vocis petant à מבול *mabbul*, καταϰλυσμὸς: vel cum Talmudiſtis & Jonathane abs יבול *iebul*, *proventus, meſſiſque jam collecta.* Interpretatur enim iſte ſyllabam βὰλ, מיסף אבניא ἡ συλλογὴ τῶν καρπῶν. Habes jam *torpidum* frigidumque menſem *Caſleu* כסלו. Nam كسل *ceſel*, *torpor, rigor:* atque كسبل *caſil* & *caſlan* كسلان, *deſes, piger, vutbos, frigidus.* Sive dici velis ab *Orione occidente*, *ceſila* כסילא i. e. נפלא *niphla* interpreti ſacro: convenit adhuc etymologia ſupradicta. Illo enim temporis, ut Aſcræus cecinit —— χρὺ δ' ἀνέρας εἰέργον ἰσχάνῃ, vel poeta Solenſis è Diebus Heſiodi —— ὅτε δύε) ἠώθι ϰαὶ Ἀθέῃ ἀφίων, —— τότε δὴ χρύεις ἐν δίῃς ἴσι Ναύτῃ ϰαλιόωνὶ ϰαϰώτερον, *extrema*, inquit, *nautis rigent membra.* Tum cedit lente *Tebeth* טבת. Syris is *Canon* prior, ſicut *Shebat Canon* poſterior vocatur è Græco; quoniam duo iſti menſes hominibus noſtræ Fidei reducunt indices & auſpicia anni multo celeberrima. Sic eſt Jeſu Chriſti Natalis dies, Circumciſio, atque Epiphania. Forſan טבת idem ſignificat inter Chaldæos, quod

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole jam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam maclatur agnus Paſchalis. Ex. c.* 12. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 2. *Deut. c.* 16. *Matth. c.* 26.

Nulla autem regio palmis frequentior aut gratior quam Judæa. Imo vero ubi creſcere melius oporteat τὸν φοίνικα quam in Phœnice ipſa? quam in palmeto Hierichuntio ad centeſimum ſtadium exporrecto? Convenit tertio inter Joſephum & Pharisæos de ſignificatione phraſis Eſdræ עלי עץ עבות aut vocum Moſaicarum ענף עץ עבות καὶ τὸ σαμαρειτικὸν καὶ τὸ ἀκριβὲς κόν, quæ ſonant incerta mente LXXII. Interpr. κλάδους ξύλου δασεῖς ἢ μᾶλλον δασέος, ἢ πλεκτῶν Paraphraſtæ Samaritani. הדס adeo ramoſque *Myrti* heic intelligi docent Flavius ille, Onceloſus, Uzielides, Miſnæ Compilator, Doctores Babylonii, tum Auctor Peſictæ f. 30. c. Maimonides, & ſecula tota Judæorum. Nullam enim ſuavium fruticum myrto denſiorem videmus aptioremque coronis. Unde Gemariſta non male, תר ענף עץ עבות שיענפיו חופין את עצו והדס הדס, *Succa.* f. 32. b. T. B. Quapropter Elia opus eſſe credo, qui verba Eſdræ l. 2. c. 8. 16. commode ac juxta ritum populi Judaici explanet: ubinam φύλλα ξύλου δασέος עבות à foliis Myrteis עלי הדס omnino deſtinguuntur. Niſi forte hæc à manu ad paſtophoria, à Lulabo ad Tuguria transferri malis, quorum tam à myrto quam aliis denſitas & verbenarum plexilium decor accedere potuit. Veniunt poſtremo ad Eireſionam (quid notius?) *ſalices de torrente* ערבי נחל. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* pro πεποιημένη *Editorum, aliorumque.* Similique phraſi uſus eſt *Joſephus* p. 150. f. 151. a. m. & in f. 157. in medio. Siquis malit πεποιημένη, vertendum, *manibus geſtantes myrti ſaliciſque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato.* ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώναις. Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725.

f Μήλου] *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Perſeæ dependeant.* quaſi mala illa ex aliarum arborum ramis dependerint iiſque adaptata fuerint. quod non dicit *Joſephus.* Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Macc.* l. 2. c. 10. v. 7. veriſimile eſt ramos cum pomis adhærentibus geſtatos fuiſſe; vel in altera ſaltem manu poma geſtata.

g Προσόντος] *Adeſſe* debuit, non *dependere*, male Interpres. REL.

h Τῷ τῆ ὁλοκαυτώσεως θυσίαν] Articulum τῷ inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

i Καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προσηκάμεν,] Ita *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῷ Θεῷ καθάπερ εἰρήκαμεν *Vat.* καὶ τότε καθάπερ εἰρ. in *Editis*, ſimili fere verborum ſono. Mox *Big.* & *Samb* καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων καὶ Ϛαιότητος, ex ubertate Attica. BERN.

k Παραιτήσεως] Καὶ interſerit *Coll. Big.*

l Πηγνῦσιν ἐπιτελεῖν ἐστι] *Big.* & *Samb.* πηγνύουσιν, quoniam hunc caſum ſolvere amant οἱ ἀσεῖοι. Vulgus πηγνῦσιν. *Baſ.* & *Gen.* πήγνυσιν. BERN. Πεγνύσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Menſe autem Xanthico,*] *Menſe Xanthico aut* Niſan, *qui & primus in anno ſacro Hebræorum, ſole jam arietem obtinente, viſeque lunæ die* XIV. *ad veſperam maclatur agnus Paſchalis. Poſtridie incipit Feſtum Azymorum. Tum die* XVI. *Niſan altari boni Dei injicitur frumentum primum, pugillus farris hordeacei de Aſſarone toto exemptus. Vide Exodi c.* 12. *c.* 23. *& c.* 34. *Lev. c.* 23. *&* 2. *Num. c.* 9. *& c.* 28. *Deut. c.* 16. 2 *Reg. c.* 23. 3 *Eſdræ c.* 1. *Matth. c.* 26. *& alibi N. T.* BERN.

m Νισὰν] Νισὰν *Samb.* νισὰν modo *Big. Baſ.* & *Gen.* Attamen illi omnes νισὰν paſſim ſcripſerunt his in Originibus, aut νισᾶν voculatione longa pro nomine Babylonio ניסן *Niſan*, ſicut animant Judæorum ἱερογραμματεῖς in ultimis Librorum Sacrorum. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. Idem plane quod vox Hebraica אביב *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaelitarum אב *ab*, hora novi proventus, τὸ ἔαρ καὶ ὥρα σίτου ἀκμάζουσα. Etymo itaque ſuo attingit *Niſan* Arabicum نشا, producere, procreare, atque ناشي, ونشوا, نشاة, βλάστημα, νεόλαιον, frugum recens ἔκδοσις, quod ἔαρ audit apud miſeros Græculos, annique primitiæ: atque συζυγία quarta انشا & انشان *inſan*, unde *Niſan*. Sic noſtrum ſtat augurium. Aliud autem placet Bocharto virorum doctiſſimo; Niſan adeo Hebræis nuncupatum menſem Martium, menſem ניסין ſignis militum educendis notabilem. At vicinior erat vox Perſica نشان νισᾶν, σημεῖον, ſit bellicum, ſit aliud. *Tiſri* תשרי inſuper, tanquam *initium* anni Civilis (ſic enim ſteterat apud pleraſque gentium, ſuadente mundi

καλεῖται καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, [n] τεσσαρεσκαιδεκάτῃ καὶ σελήνῃ, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεζομένου· τότῳ γὰρ τῷ μηνὶ τὰ ὑπ' Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντας Αἰγύπτου θύσαι [o] προεῖπον ἡμᾶς, [p] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν κατὰ [q] φρατρίας, μηδενὸς τῶν παθυμένων εἰς τὴν ὀπτησιν τηρουμένου. πέμπτη δὲ καὶ δεκάτη ἀφορίζεται [r] τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτή, [s] ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά, καθ' ἃς ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι [t] σφαττόμενοι δύο, καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἐπὶ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προσφερομένου τοῖς πᾶσι καὶ ἑορτὴν ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν καθ' ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ [v] ἕκτη σταί ἐστιν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν

vocatur & anni initium eſt, die decimaquarta ſecundum lunam, ſole in ariete exiſtente (hoc enim mente liberati à ſervitute fumus Ægyptiaca) ſacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos feciſſe jam dixi, Paſcha nominatum, quotannis mactare lege ſancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in craſtinum ſervantes. Die autem quinta-decima Paſchalem excipit Azymorum feſtivitas ſeptem dierum; per quas panibus non fermentatis veſcuntur: ac ſingulis diebus tauri duo jugulantur, & aries quidem unus, agni vero ſeptem. Atque hæc quidem holocauſta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum ſacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima ſexta eſt) ex frugibus *iſta die* demeſſis (non enim an-

Feſtum Azymorum incipit die XVI. Niſan. *Ex.* c. 12. c. 23. *Lev.* c. 23. *Num.* c. 28.

Tum die XVI. Niſan *offertur* Frumentum *primum. Ex.* c. 2. c. 23. c. 24. *Lev.* c. 2. c. 23. *Num.* c. 28.

quod מצבה *maſtſeba ſtabulum, ſtativa* in Phœnicia. Undecimus menſium Aſſyriacorum שבט *ſchebat* ἡ σεβὰτ, *acerrimum tempus hiemis*, ſic ait Hieronymus ad Zach. c. 17. & *in lingua noſtra in* virgam *vertitur.* Obſervant autem Columella, Palladius, Plinius, aliique naturæ ruſticæ cultores, ab idibus Januariis ad idus proxime ſequentes commodum fieri acervos virgarum שבטים: inſerendis ſurculis, שבטים iterum, amygdalarum, tuberum, Perſicorumque: ridicis vel etiam palis conficiendis idoneum tempus eſſe. Quin ſub nonis Februariis partes vinearum propter brumam aut frigora omiſſæ nunc palandæ & alligandæ ſunt, arbuſtorumque ſive putatio ſive alligatio finienda eſt: maturæ plantæ שבטים pomorum de ſeminariis in ſcrobes transferendæ. Populos & ſalices & fraxinos priuſquam frondeant, plantaſque ulmorum nunc ponere utile eſt. Sarmenta quoque vineis nondum foſſis atque arbuſtorum ramos ad ſepem adplicare oportet. Arundineta nunc ponere, vel etiam priſtina colere. Salicta facere vel deputare: geniſtam ſemine vel plantis in paſtinato vel etiam ſulco deponere. Duodecimus denique menſis *Adar* אדר audit apud Chaldæos Perſaſque, at diverſa ratione. Nam hi juxta Deos annum in menſes diſſipant: Chaldæi ſecundum tempeſtates aëris & διοσημεῖα, quod ſupra probatum. Notat autem מועד & ידד, tempus ſulcandi areaſque deſcribendi pro ferendis omne genus ſeminariis. Hoc enim præcipit honos agriculturæ M. Varro *fieri inter Favonium & Æquinoctium vernum* l. 1. c. 29. Pariterque Columella, *His diebus commode inſtruuntur horti.* Necnon eiſdem ferme verbis Palladius de *Martio* inſtante, *Nunc horti optime ſumunt cultionis initia.* Hæc igitur nunc ſcripſi, Joſepho quaſi invito, de re difficili & à doctiſſimis priſci recentiſque ævi derelicta. BERN. Ita in melioribus *Codicibus.* quo ſane modo ſcribendum, aut Νισᾶν. in *aliis* perperam Νισσάν. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraïca *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaëlitarum *ab*, hora novi proventus, ut adnotat *Bernardus*, quem videſis in hunc Joſephi locum, ut & S. *Hieronymum* ad *Aggæi* cap. 2. *Bucherium* de *Can. Paſch.* p. 343. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. XX.

n Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ σελήνου *Samb.* & *Epiphanius.* De hoc tempore notavit S. Hieronymus ad Aggæi c. 2. *Niſan apud Hebræos menſis eſt primus, qui appellatur Menſis novorum, eo tempore quo Paſcha faciunt, id eſt, incipiente Veris exordio: qui ſecundum Lunæ curſum ſæpe quandam partem menſis Martii poſſidet, interdum incipit in Aprili.* Pariter Lyricus Ex-Judæus ad Moyſen ſuum, *Apud Hebræos ſecundum communiorem opinionem September eſt primus menſis ſimpliciter, quia in eo creatus fuit mundus, & uſque ad illud tempus vocabatur primus apud Hebræos. Sed ex iſto notabili beneficio i. exitu de Ægypto, quod Deus eis præſtitit menſe Niſan, vocatus eſt de cætero primus menſis anni. Ex.* c. 12. *Is autem plus minus concurrit cum Martio & Aprili: tamen quia ſemper incipit à principio lunationis propinquioris æquinoctio vernali ante vel poſt; dictum autem æquinoctium eſt propinquius principio Martii quam fini, quoniam eſt* XII. *die Martii ſecundum veritatem, licet aliter ſignetur in Calendariis noſtris, patet quod primus Hebræorum magis correſpondet Martio quam Aprili. Ita & ſeptimus menſis eorum, qui dicitur Tiſri, concurrit cum Septembri & Octobri vario modo in diverſis annis.* BERN.

o Προεῖπον] Προεῖπεν *Samb.* ad *Moyſen* hoc transferens.

p Πάσχα λεγομένην,] Quanquam Φάσκα legatur in editis l. 5. λόγ. c. 1. & l. 17. c. 11. hoc tamen in loco & pluribus aliis typi cum MSS. conſentiunt in lectione meliori. Veruntamen ex Chaldaiſmo פסחא πέσχα aut πάσχα petita forma placet Onceloſo, interpreti Samaritico, Syro, LXXII. Helleniſtis Alexandrinæ, præter mille alios, Ezechielem tragicum, Philonem philoſophum, & proceres Confeſſionis noſtræ, pro Moſaïco פסח *Peſah*, ut Maſorethæ enuntiant, Hieronymuſque noſter à ſuis Rabbinis audierat. Ad Matth. c. 26. Presbyter ille Chriſtianus, *Paſcha quod Hebraice dicitur Peſah à tranſitu nominatur, eo quod exterminator Iſraelitas pertranſierit, nec percuſſerit eos.* Sic prius cecinerat Ezechielis *Exodo* dramate, ὅπως παρέλθῃ θεὸς τὸν ἰσραὴλ ἄνω. *Vel ipſe Dominus*, ſubjicit Hieron. *præbens auxilium populo ſuo, deſuper ambuluverit.* Exodi c. 12. 23. ופסח יהוה על הפתח, ubi idem Hieronymus, *Et tranſcendet oſtium domus.* Hinc ſane Joſephi ὑπερβασία l. 2. καθολ. c. 14. §. 10. Proprie enim ſignificat פסח *præcipere, vetare, vindicta omiſſa.* Iterum Monachus Bethleemæus ad Eſ. c. 31. *Pro* tranſeunte *in Hebraico* Paſoah פסוח, *in Tribus* ὑπερβαίνων. *Ex quo manifeſtum eſt* Paſcha, *hoc eſt*, Phaſe Domini tranſitum [idem *Siri* سرى apud Arabes] *non* paſſionem ſignificare. Et alibi ille, *A* Philiſtiim Palæſtina, *ſicut & apud nos pro Hebraico* Peſah *Græcum & Latinum* Paſcha *celebratur.* Tum ad Michææ עבר על הפשע ſcholiolum adpoſuit, *Unde à tranſitu* (ſic eſt עבר) *Phaſe i. e. Paſcha nomen accepit.* Adjicit hiſce Aſceta Trecenſis rationem aliam, *Et aggreſſus eſt Iſrael iter* tranſeundi *ex Ægypto.* Origenes autem hæc ad ſenſum myſticum transferens p. 392. adverſus Celſum ait, τὸ πάσχα ἐμμανῶς] ἀφωσιώθη. Dixerat enim Philo, à quo noſter Adamantius totis tomis nugari didicit, in vita Legumlatoris, Τῷ δρόμῳ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας περῶντος ἀναγραφὴ μήτε μωσοῦς, ἐν ταῖς τῶν σπερμάτων ἐκφοδίοις ἀναγκαίοις, ὃν ὥσπερ ἕνιοι χρόνον τὰ πρόσφορα μᾶλλον, ἢ ταῖς τῆς φύσεως χάρισιν ὡς ἀνέτειλεν ἀνθρώποις. ἅμα γὰρ τούτῳ τὰ μὲ πρόσφατα ἡ ἀναγκαία τροφὴ τελεσιουργοῦσα. τῷ δὲ μηνὶ τούτῳ ὃν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, μέλλοντος τῆς σελήνιακῆς κύκλου γένεσις πλησιάζειν, ἄγεται τὰ ἀφθαλέα δημοτάσιος ἑορτή, τὸ καλούμενον λεγόμενον πάσχα, MS. Φάσκα. ἐν ᾗ οὐκ οἰ ἰδιῶται προσάγουσι τῷ βωμῷ τὰ ἱερεῖα, δύνασι δ' οἱ ἱερεῖς· ἀλλὰ νόμος προσέχει σύμπαν τὸ ἔθνος ἱερᾶται τῇ μιᾷ ἑκάστης τῆς ὑπὲρ αὐτὸ θυσίας ἀπάγον τοτε καὶ χειρουργοῦν. Iterumque ille ad Decalogum, ἐν ᾗ ἑορτῇ, ὡ ἱερεῖοι πλείω γλῶτ η πάσχα προσαγορεύουσι, δύνασι παιδικὰ αὐτῶν ἕκαστον, τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ὄντα ἀμφίονίας, ἱεροσώπη δὲ νόμε χαλεπαμβάνε (nemo Solymitarius ſic diceret) τῷ ἔθνει παῦλ μίαν ἡμέραν ἐξαίρεθεν ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς αὐτηρεσίαν θυσιῶν. Deinde libro de hebdomade numero valde feſtivo: μᾶ ἡ ἑβδομὰς ἐστὶν ἑορτὴ τετάρτη τὰ Ἀφθατήρια, ὡ οἱ ἱεροὶ πάσχα καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύσι παιδικοὶ, δρεπάμοι μᾶ μεσημβρίαν ἕως ἑσπέρας. ὑπομνήκη τ μιγίσης ἐπικίας ἐστὶν ἡ ἑορτὴ καὶ χαρίσιεσ. ἁπλεσοπότες γὰρ χώραν γένεσαι ἀπαθρωπίας καὶ ξενιτασίας ἐπιτηδοῦσαν, καὶ τὸ χαλεπώτατον τὰς δὲ θεῖ τιμὰς ἀλόγοις ζώοις προσενεμοῦσαν, ὑπὸ τ ἄγαν ἀσεχαρείας ἔθνοι, ἱερεῖς ὃν ἀναμόνιες. τὸ δ' τότε πρῶτον ἰδρῶν ἐξῆκεν ὁ νόμ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἑκάστοι εἰς δύχαρεσίας ὑπόμνησιν. ταῦτα μὲ καὶ παλαιὰν ἀλλογοέιαν, sanam quidem & gravem, ἱστορεῖτω. οἷς δ' τὰ ῥητὰ πρέπει πρὸς ἀλληγορίαν ἴδ, ψυχῆς κάθαρσιν αἰνίττεται τὰ Ἀφθατήρια. Similiter eo ævo ſummus ſanctiſſimuſque doctor Paulus priore Epiſtola ad Corinthios, τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη χεστός. ὡς ἑορτάζωμεν ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. Philo pergit, ἑκάστη δ' οἰκία καὶ σκήνωμα τ χρόνου χῆμα ἱερεῖ καὶ σεμνότητι θεοδόκητον, τ ἐπὶ τὰ σιτόκια συνειλιγμένων ἀγροδύκοις θεόφραυλείοις κεκαθαρμένων. οἱ δ' ἀγγεγόνασι, ἐκ ὡς εἰς τ' ἄλλα συμπόσια, χαριέμενοι γαστρὶ δι' οἶνε καὶ ἐδεσμάτων· ἀλλὰ πάντων ἴδ συπληρώσαντες μετ' ὀλίγης τι καὶ ὕμνων. Vellem carmina poetæ Hebræi de eodem feſto, delector enim priſcis ingeniis, huc etiam reddere quidem emendatiora poſt Euſebium,

Ὁ μὲν ὁ δ' υἱὸς πρῶτον ἑαυτὸν πέλει·
Ἐν τῷ δ' ἀπάξει λαὸν εἰς ἄλλο χθόνα.

Sed operæ Sheldonianæ vetant cætera. Κατὰ φατρίας *Samb.* ex dialecto eleganti ſuavique Urbis doctæ, quam Hori, aliorumque Grammaticorum Sophiſtarum Lexica comprobant. Cæteris κατὰ φρατρίας, בחבורות *per ſodalitia*, phraſi τ δευτερωτῶν c. 7, 8, 9. *Peſachim*, atque Onceloſi paraphraſtæ præſtantiſſimi Ex. c. 12. 56. Ubi legis בחבורה חדה pro Moſaico בבית אחד. Stetit enim menſa Paſchalis decem convivis pauciſſimis, quod Joſephus Antiquarius l. 17. & Uzielides ad Legem teſtantur. Vide porro de his epulis Peſachim c. 8. 7. Hiſtoriam Scholaſticam l. 2. c. 25. & præſertim *Exodum* Moyſis c. 12. 3, 4. BERN.

q Φρατρίας,] Φατρίας *Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

r Τῶ Πάσχα] Τῶ Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox v. 16. σφάζουσιν. & v. 17. ὁλοκαυτοῦται in aliquibus *MSS.*

s Ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα,] Caſum hunc ſine cauſa mutat *Samb.* pro ἡμέρας. BERN.

t Σφαττόμενοι] *Coll. Big.* σφάξοντ & mox ὁλοκαυτοῦται.

v Ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη,] Ergo primus dies azymorum

ante eas attingun:) partem ſumunt: ac æquum eſſe rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. *Siccato ſpicarum manipulo & contuſo, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare aſſaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad uſum ſacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque meſſis faciundæ poteſtas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocauſtum Deo.

ὡς ἐξέρισσον, ὁ γὰρ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μετελαμβάνουσι· καὶ τὸ Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τὰ ὑπάρχοντα τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς ὑπὸ τὰ κοινὰ ὑποφέρουσι [x] τρόπον τινά. φρύξαντες τὰ σταχύων τὸ δράγμα καὶ [y] πίσσοντες, καὶ καθαρὰς [z] ποιοῦντες ἀλετῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ὀσταρίνην προσάγουσι [a] τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτῆς δράκα [b] ὑπιβάλλοντες, τὸ λοιπὸν [c] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ὅτι τῇ ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν [d] ἀρνίον εἰς [e] ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

Feſtum Penteco-ſtes. *Lev.* c. 23. *Deut.* c. 16.

6. †Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacrifi-

ς'. [f] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγεγενημένης μετὰ τοῦτο

eſt 15, & Paſcha, quod die 14 jugulatur, antevertit feſtum azymorum. REL.

[x] Τρόπον τινά.] Τὸν τρόπον τοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Πίσσαντες,] Editum fuit πίσσαντες pro πίσσοντες, aut pro lectione *Samb.* quam Lectori jam reddimus ἐν τῷ καμίνῳ. Vide tamen hunc ritum Moſaicorum tertio l. c. 23. v. 10. & c. 2. 14. Φρύξαντες τὰ σταχύων τὸ δράγμα ἀπαρχὴν τῷ Θεῷ, ἤτοι χίφρα νέα περιγεγμένα ἐν αὐλῇ, quod dialecto Legiſlatoris ſonat את עמר ראשית הקציר או אביב קלוי באש גרש. Heic loci *Big.* & *Samb.* καὶ πίσσαντες, καθαρὰς ὡς ἁλισμὸν τὰς κριθὰς ποιήσαντες. Quomodo *Epiphanius* agnoverat, *Et contundentes, & munda ad coquendum* (potius *ad molendum*) *hordea facientes* Concinnum, rectum eſt, καὶ πίσσαντες καὶ καθαρὰς ὡς ἁλετῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες: *Pinſentes puraque acerum hordea reddentes.* Quo declaratur vis vocis quadratæ כרכל, *nudatum ſua gluma & exſtratum*, קליף in Paraphraſi Samaritana. Perges, τῷ βωμῷ ὀσταρίνην ὡς. τῷ Θεῷ Nam עמר *Gomer* utrumque ſignificat in Jure ſcripto, manipulum & quantum farris manipulus ſolet reddere. Non omittes Miſnam *Menacot* hac de cauſa c. 5. aut Maimoniden in *Tamidin* c. 7. aut præcepto ajente 199 *Samag.* BERN.

[z] Πρὸς ἁλισμὸν] Πρὸς ἁλισμὸν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* minus recte. Vide *Bonfrerium* ad *Levit.* p. 692.

[a] Τῷ Θεῷ] Lege ἐν Θεῷ. *Vet.* vertit *are Dei.* COCC.

[b] Ἐπιβάλλοντες,] Ita *Baſ G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιβαλόντες τῷ βωμῷ in *MSS.*

[c] Ἀφιᾶσιν] Ἀφίασι *Samb.*

[d] Ἀρνίον] Ἀρνειον *Samb.* μάλ' Ἀλικῶς. Nam hoc erat *Moyſis* ὡσαύτως, *Levit.* c. 23, 12. BERN.

[e] Ὁλοκαύτωσιν] *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* ὁλοκάρπωσιν. Utrumque enim promiſcue poſuerant Seniores Alexandrini, εἰς ὁλοκάρπωσιν atque εἰς ὁλοκαύτωσιν, vice Hebraici לעלה. BERN.

[f] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος] *Baſ.* & *Gen.* ἑβδόμης ἑβδομάδος. *Big.* & Epiphan. ἑβδόμης ἑβδομάδος. De his helluo hiſtoriarum Scholaſticarum, *Ab hac* XVI *die ſeu Luna Niſan dicit Joſephus numerari* VII *hebdomadas, poſt quas ſtatim erit Penteceſte. Alii ab altera die ſabbati, quod erat in diebus Azymorum: quia litera hiſtoriæ videtur ſic ſonare. Alii ab ipſa prima die Azymorum: ne plures quinquaginta dies inter Paſcha & Penteceſten inveniantur.* Interpretes enimvero LXXII. Joſephus Mattathiæ, Onceloſus, Uzielides, Judas nobilis conditor Miſnæ, tota ſecta Rabbanitarum rite juſteque explicant Moyſis ſui מכחרת השבת *μιμησόμενοι ἀπαρξάμενοι*, Lev. c. 23. 11, 15. ab oblatis primitiis adoreis die Niſanis decimo ſexto. Nam in Lege Divina dies extremi feſti Azymi aut Scenopegiorum, imo quævis panegyris ſacra מקרא קדש *μιᾶς κλήσεις*, appellantur *feriæ*, שבת & שבתון, Lev. c. 23. v 8, 24, 32, 38. Iidem corpore Talmudico uterque paſſim inſigniuntur יום טוב *dies ſolennior feſti.* Unde *Menachot* c. 10. §. 3. ubi docetur *ritus manipuli ſacri* כצורת העומר, Synedrii ſacri delegati ter inculcant meſſori, *Sabbatum hoc eſt; hoc, hoc revera Sabbatum:* præſertim adverſus pravam opinionem *Baithoſæorum*, quos *Saducæos* nuncupant ab altero principe ejus hæreſis Joſephus & Evangelii Chriſtiani deſcriptores Θεόπυστοι, & Talmudiſtæ Babyloniæ: recentior autem Rabbiniſmus הקראים *Caraitas*, מכחשים *Apoſtatas Epicureos, Hæreticoſque.* Ajunt enim iſti & jam à tot ſeculis vehementer contendunt עומר התנופה *γόμος ἀτενισμὸς, τὸ δράγμα ἢ ἐπιβολὴ ἢ τὸ ἀφορίσμα*, veſpere ut contigerit Sabbati proprie dicti שבת בראשית, jure Moyſis ac vera religione demetendum; non ita deſinente die primo Azymorum, ſive מן ממחרת השבת *ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν ἀζύμων*, מבתר יומא טבא, aut plenius מבתר יומא טבא קמאה דפסחא, *quomodo* reddunt v 11. Interpretes Legis, LXXII. Græce, duoque Chaldaice: Latino ſermone itidem dixeris, *à craſtino prioris ex diebus bonis quos vocant Paſchatis.* Sic autem eſt *δεύτερόπρωτα* quam ſupra laudavi היו עושים שלוחי בית דין יוצאים מיערב יום טוב כיון שחשכה אומר להם נא השמש אומרים הין נא אומר להם שבת או אומרים הין שבת זו שלשה בעמים על כל דבר ודבר מפני הביהוסים (T. Bab. הצדוקים) שהין אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. Primum autem diem Azymorum *Sabbatum* appellari Lev. c. 23. 11, 15. veriſſima adeo *ἐξηγητὴ* credidere Phariſæorum nepotes, ut religioſe obſervarent ipſi & ſeculis futuris injungerent ספירת העומר *τὴν ἐπαρξάμενον ἢ δράγμα* ab ineunte die XVI. Niſan, ut Judaici moris diem inchoare, nempe ſtatim à veſpere primo Azymorum, מתחל ליל יו בניסן, & quidem ſtantes שעומדין, rem feriam

agentes, ac doxologia toties præfata, T. B. ab *Menachot* f. 66. & *Peſachim* f. 139 d. Omnes denique ritu iſto Pentecoſtes ſupputandi obligant על כל אחר ואחר לספור ומצורת. Talm. Bab. f. 68. *Menachot*, Maimon. *Tamidin.* c. 7. 22. &c. Leges etiam de hac litigioſa ceremonia f. 65. T. Bab. *Menachot*, & *Megilla* f. 21 a. Librum *Coſri* & τετράτυχοι *Turim* Nemo autem famæ clarioris, nemo antiquior de hac opinione Theologorum Judaicorum legitur poſt interpretes Alexandrinos, quam Philo p. 766. καὶ ἔτι τῶν ἡμερῶν ἐν ᾗ ἑορτάζειν) δράγμα χαρακτήριον δίκαιος ἡ φορᾶς γῆς πεδιάδος δὲ ἀσταχύων πληρώσεως. καὶ τὸν λόγον τοῦτον καταλελοιπὼς ἑπτὰ ἑβδομάσι πεπληκοῦν ἡμέρων, ἐν ᾗ ἑορτάσειν ἄρτους ἐνόμισε, εἰ καλῶν) πρωτοβλημάτων ἑτοίμων, ἐν ᾗ ἑορτάσειν ἄρτους ἐνόμισε, εἰ καλῶν) πρωτοβλημάτων ἑτοίμων. לחם בכורים. ἐπιφοίτησις εἰσὶ ἀπαρχὴ γλυκμάτων καὶ καρπῶν ἡμέρα τροφῆς, ὧν ἀνθρώποις τῷ ἡμερώτατῳ (credas!) ζῴων ἀπέναμεν ὁ θεός. Idem ille, aut potius homo eadem hæreſi tinctus, ſed doctior p. 1191. ἱερὰ δ' ἐστὶ καὶ τῶν πρώτων τὰ ἄζυμα δύο ἡμέρας, ἃς ἀπὸ τῆς συμβεβηκότος ὀνομάζοντας δράγμα השעכר, &c. Dein ἡ ἑορτὴ τῷ δράγματι παίζουσι τροφοῖς ἐστὶ ἑπτὰς ἑορτῆς μήζονος, merito itaque jure עצרתא *aſarthà* dicta Joſepho aliiſque doctoribus Judæorum; ἀπὸ γὰρ ἐκείνης τὰ ἡμέρας πεντήκοντα ἀριθμεῖ), i. e. ex Rituali *Colbo*, בליל שני של פסח אתה תחלת ערבית לספירת העומר והוא תחלת יום יו בניסן גלילת. Nam ut docet Oſaias פניך לעצרת שש לרח תשלמין כל שבעה. ἐπὶ ἑβδομάδων ἱερὰ ἀριθμοῦ ἐπιστρεφομένας μονάδος, quod eſt עצרת. στρέφεσθαι δ' ἔλαχεν ἡ κῆ τὸ πεντηκοστὸν ἀριθμὸν ἐκπεμφθὲν ἑορτὴ πρωτοβλημάτων. ἐν ᾗ δυο ἐξαμμένους ἄρτους ἐκ πυρὸς γεγονότας ἐνόμισε στρέφεσθαι, ἀπαρχὴ σίτου ἡ ἀρίστης τροφῆς. Pentecoſte inter Phariſæos, Sacer equidem Codex nil tale dicit confitente Abarbinele, *Aſarta* appellitari meruit tanquam ſeptem ſeptimanarum *complementum* & ἐπιστρόφισμα. עצרת autem & עצרתא, *clauſula, terminus, concluſio, perfectio* תשלומין: ultra quod ספירת העומר hebdomadum ſupputatio legitima haud tendit. Iſtius profecto ſupputationis cauſa divinitus dictum videtur & imperatum Lev. c. 23. 15. וספרתם *Numerabitis ergo ab altero die ſabbati*, Deut. c. 16. 9. ἀπὸ ἑβδομάδας ἑξαριθμήσεις σεαυτῷ: תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית, *poſtridie ſeptem ſeptimanarum integrarum.* Hic *limes* erat, hæc *meta* hebdomadum inter Exodum famoſum & Datidonem Legum, inter primitias hordei potioriſque Cereris. Sicut ſeptima dies Azymorum clauſula vernarum feriarum: & octava Scenopegiorum τὸ συμπλήρωμα τῆς ἑορτῆς τῆς μεσοπορείων. Hoc forte voluit & Religioſiſſimus Medicus c. 2. Apoſtolicorum, καὶ ἐν τῷ συμπληρώσαι τὰς ἡμέρας τῆς πεντηκοστῆς, vel ימי ספירה è Latino Syroque, *finito manipulari computo.* Similiter antiqui Scholaſtici, χαγιγὰ, c. 2. §. 4. עצרת שהל להיות בערב שבת בש אומרים יום טבות אחר השבת ובה אומרים אין לה יום טבות ומורים שאם חל להיות בשבת שיום טבות אחר שבת ואין מהן גרול פתלבש בכלין ומותרין בהספן ובתענית שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת. *Quoties feſtum Penteceſtes pridie Sabbati acciderit, Holocauſta Comparitionis pro Jom tob*, tantum enim ſignificat locutio veteſta יום טבות, *differri jubent Shammæani in Sabbati craſtinum; Hillelæi non differri. Sin vero Penteceſte fuerit dies Sabbatina, utrique conveniunt cras maclanda eſſe τὰ ἐπιφώνια: tum etiam P. M. veſtitu ſuo aureo abſtinere, lugere defunctum, qui fuerit, & affligi jejunio, ne forte alias confirmaretur error eorum, qui ajunt Penteceſten ſemper ſequi Sabbatum proprie dictum.* שחיו תצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר השבת, ut Bartenorius explicat. Vide & *Menachot* f. 65. Cum Saducæis vero de computo Pentecoſtes eadem ſentiunt Scholæ Samaritarum, quod Exomologeſis illorum nuper à Neapoli ad nos miſſa declarat, & maxime illa locutione שבע שבתות. Variis autem nominibus inſignitur hoc feſtum. Moyſi vocatur חג הקציר & חג השבועות *feria hebdomadum, feriaque meſſis*, Deut. c. 16. 10. Ex. c. 23. 16. & Num. c. 28. 26. adhuc ſimplicius שבועות, quod & Liturgicon Judæorum accepit, & יום הבכורים ἡμέρα τῶν νίων. Ubi optimus vetuſtiſſimuſque interpres Onceloſus כשביעתיכם reddit dialecto Judææ liberatæ & ex placito Phariſæorum ביעצרתכון *βιαστικῶς*, nec aliter Uzielides. Hieronymuſque noſter conſimili ratione, *expletis hebdomadibus veſtris.* Unde Deuterotæ cavent *Biccurim* c. 1. 3. לא מביאין בכורים קורם לעצרת מפני הכתוב וחג הקציר בכורי מעשיך. Scholæ enim Hillelis & Shammæi, ut

* *Siccato ſpicarum manipulo & contuſo,*] *Vel*, ſiccantes ſpicarum manipulum & pinſentes, puraque acerum hordea reddentes.

jam

τῶν τῶν θυσίων, αἵτινές εἰσιν αἱ τ ἑβδομάδων ἡμέραι παραφέρουσα [g] καὶ ἑνέα, τῇ Πεντηκοστῇ ὧν [h] Ἑβραῖοι Ἀσαρθὰ καλοῦσι, [i] σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστὴν, [k] ἐφ' ἣν

cium transacta (istæ autem hebdomadarum dies sunt quadraginta novem) quinquagesima die, quam Asartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pen-

jam monui, Lev. c. 23. & Neh. c. 8. tanquam Moysen & Esdram principes suos imitando, qui novissimum diem Paschatis octavamque Scenopegiorum vocaverat עצרת, sive ἐξόδιον bonis Interpretibus Ptolemæi Philadelphi עצרא & עצרתא, Maim. Tamidin c. 7. 22. diem quinquagesimam post exactas à nocte XII. Nisan septem septimanas *Supputationis complementum* συντελίσμα συμπέρασμα, & *colophonem* nominarunt. Vide vim verbi עצר Jobi c. 29. 9. 1 Par. 21. 22. & Num. c. 16. 48. ἐπισχεῖν ἢ θεραπεύειν. Quapropter Num. 29. 35. *Die octavo asereth erit vobis*, Scholiastes Græcus lectum docet ἐν τῷ σαμαρειτικῷ τελειωτικὸς ἐπιλογισμὸς pro ἐξόδιον. Int. LXX. Vel usurparunt Nomodidascali restricte חג χάγ pro Scenopegiis, ita עצרת *asereth* pari rigore pro Pentecoste. Utraque vox idem significat, *dies celeberrimus* phrasi Hieronymi, festum eximium, ἀργίασμα, *feria indicta*. Hinc 2 Reg. c. 10. 20. קדשו עצרה לבעל, ἁγιάσατε τῷ ἰερείαν τῷ βάαλ, *diem indicite solennem Belo*. Joel. c. 1. 14. ועצרת ἐξέλιπον. Et Interpretes ambo Samaritarum apponunt Deut. c. 16. 8. τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἰερτὴ τῷ κυρίῳ σου, חג לי אלהיך sive حج لله الهك. Sed properandum est hinc: modo recorderis idem festum *Pentecosten* יום החמשים ex more vocari tam Lucæ Evangelistæ quam Josepho Antiquario. Hic enim ait l. 2. Bellorum c. 2. πεντηκοστὴν καλοῦσι ἰουδαῖοι ἄνω ἑορτὴν πασῶν ἐπὶ ἡμισυῶν ἑβδομάδας, ᾗ τ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἀπονεμήσαντα. Idem ferme significant hæc quinque עצרת, חג, שבתון, מועד גדול, & יום שבע. Unde Amos c. 5. 21. ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν בעצרתיכם, large dictum. Quinetiam Asartæ tam Legislatoris quam Pharisæorum *observantiæ eximiæ* adeo & *coërcitionis* sacrosanctæ dies steterant, ut nihil humani operis, servile nihil admiserint עצרה היא כל מלאכת עבודה לא תעשה. Unde Talmudum haud infeliciter deducere videtur לפי שעצור בכל מלאכת. Quo accedit etiam Mattathiades Archæol. l. 13. c. 16. de feria Pentecostali. ὁ γὰρ ἦν ἰουδαίοις ὅτι ἐν τοῖς σαββάτοις, ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ, בעצרתא, ὠνόμασεν. Quod tamen in diebus intercisis sive intermediis τ μεγαλίμ aliisque omnibus ἐ *Corpore Traditionum* licitum fuerat & concessum. Consensum habes Salomonis, Cimchii junioris, recentiumque Interpretum. Nam Aquila, Symmachus, atque illo ævo Jonathan עצרת potius συναγωγὴν & συνόδου reddiderunt in Vaticiniis minoribus. Quinimo σαββάτου δευτεροπρώτου apud S. Lucam, quo nihil forte litigiosius reperias in Novo Codice, Asartam hanc denotabit; dico *Festum primitiarum alterarum*, חג או שבתון של בכורים שתים, τὸ σαββάτου τ δευτέρου πρωτοβρυσμάτου Helleniſtarum locutione i. e. *feria primi tritici*. Jam enim hordeum primum consecrarat dies XVI. Nisan. Ita מעשר שני, δευτερόδεκάτη appellatur nostro Hieronymo eruditione Rabbinorum delibuto. Aut credes σαββάτου δευτεροπρώτου vel δευτέρου, (poterat enim Sciolus πρώτου heic subjicere, cum legeret v. 6. ᾗ ἐλθοῦσα ᾗ ἐν ἐτέρῳ σαββάτῳ) dixisse Evangelistam שבת בראשית Sabbatum proprie, quod secundum forte advenerat post diem XVI. Nisan, quo exacto cœpit ספירת העומר. Dies enim hinc septimus numeranti rite שבוע אחר שבוע שני *Septimana prima* vocabatur, decimus quartus *Septimana secunda*, &c. ut *Samag*, *Colbo*, *Turim*, Juris Judaici compendia nos docent. Idcirco Festum Azymorum præcipue nuncuparetur τὸ πρῶτον, trium Regalim primum. Vel, quod eodem temporis incidit, σαββάτου δευτεροπρώτου phrasi parca vulgi arripuit ille pro שבת שני מן יום טוב הראשון של פסח, proximum illud *priors om tob* festi Azymorum. Nulla enim conciliatio Criticorum Sacrorum, quam legere adhuc potui, de deuteroproto, animo meo placet; non Scaligeri, non Grotii, non Lightfoti nostratis. BERN.

† *Hebdomada vero septima post hoc sacrificium transacta*] *Festum Pentecostes* יום חמשים يوم الخمسين *appellant Christiani Judæique*, & *hi adhuc plenius* יום חמשים מספירת העומר, Quinquagesima à manipulo rite agitato, *aut Græcis literis Jasonis*, *Philonis*, *B. Pauli*, *Josephi* & *aliorum*, ἡ ἡμέρα ἡ πεντηκοστὴ, & ἡ πεντηκοστή. *Idemque phrasi Legis* חג שבועות & ἑορτὴ θερισμοῦ τ πρωτογενημάτων, *festum plane* πνευματικῶν בכורי קציר חטים *ipsi Amramidæ Ex. c. 34. 22.* & *c. 23. 16.* primi tritici gaudia, *sicut solennitas Paschalis induxerat hordeum primum. Ajuntur jam gratiæ Deo Largitori pro segete matura; ut factum Paschate pro spicis virentibus & spe bona messis. Nam, quod maxime facit in causa Rabbanitarum, jussum Deut. c. 16. 9. Enumeratis prorsus septem septimanis & peractis*, ποιήσεις τῷ ἑορτῷ τ ἑβδομάδων· ἀρξαμένῃ σε δρέπανον ἐπ' ἀμητῷ, מיום החל החרמש בקמה, ἄρξῃ ἐξαριθμῆσαι ἑπτὰ ἑβδομάδας, *aut Onceloso interprete* בחצר עמרא רא לומתא, statim à demesso dragmate sacro עמר התנופה. *Unicus enim dies felicitas hæc fuit, quicquid viri docti in contrarium dissertant, donec secundo altero post scriptam Mijnam Judæamque derelictam Computistarum Rabbanicorum suspicio aut ignorantia biduum adseveravisset. Vide* Colbo *f.* 58. *b*, *c.* & Menachot *f.* 65. *T. B. Idem probat hujus Panegyris nomen Pharisaicum* עצרת, & עצרתא, ἀσαρθὰ *Flavio huic & amplius literis Arabicis* العنصرة Ansara & يوم الخمسين, *sic enim legendum in Bibl. Polyglottis Act. c. 2. Sic vocatur festum illud* χαγιαίζον *per Syriæ Ecclesias. Hoc, prater alios in lectionibus variis memorandos, testantur Calcosendius, Macrisius, Masudius scriptores percelebres in suis Calendariis. Addit insuper Masudius* عيد العنصرة *appellari Hebraice* عصرنا *asarta, & ex Lege* عيد الحصاد, celebritas demessionis, δηλονοτι ᾗ πρωτογενήματος θερίσεως: *quomodo idem celebrat* ن. *Elmacinus parte priore Juorum Annalium. Præterea Macrisius tradit in Historia Memphitica, Judæos jacobanizantes* الرهابنيين *suo ævo hæc solennia egisse nominibus* عيد العنصرة, وعيد الاسابيع *necnon* عيد الخطاب τ δεσμοφορίων, in memoriam concionis Sinææ, quando Hebræis jus dictabat Optimus Maximusque, denegasse tamen, *quod odio demum Saducæorum decretum existimo*, huic festo septimanæ dies, III. V. & VII. sive נהן. *Afferebat autem Pentecoste ad Ædem elevabatque Munus Novum* מנחה חדשה *Lev. c. 23. 17. cibi humani fapidique primitias* המץ & בכורים לי, *ex simila triticea assarorum duorum tot panes, diserte* לחם שתי *τῶ ἄρτω in Systemate Misnico, ubi & grandiras panum docetur* VII. *palmos longorum, in latum quatuor, cum palmari profunditate: unde μεγαλάρτια meritum festi nomen, licet illis minores paulo fingerentur quam panes* Panim: *Moysi* לחם תנופה שתים, ἄρτους ἐπίθεμα, *duo ἄρτους* LXXII. *Interpr. Chaldaïsque* תריתין נרזין placentas binas. *Simul cum panibus*, ὥσπερ ἐπιθήκω, על גבי לחם, *inquit Lex*, חונה של לחם & עם הלחם *ajunt Mosaicæ cathedræ infamia Talmudici* בתורת כוהנים, *sive* τ τὸ λευϊτικὸν *c. 23. 18. T. Bab. Menachot f. 48.* & *hisce addictissimi Maimonides*, Tamidin *c. 8. aliusque Moses* Samag. *pr. 202. duo offerebantur agni* σωτήρια, *cœna mox iidem Sacerdotalis. Holocaustoma ad hæc* τ ἡμέρας θυσίαν *agno septem, duo cadebant arietes, (Josephus alterum arietem expunxit,) juvencus unicus, atque etiam hircus* περὶ ἁμαρτίας. *Insuper, præter Officium juge, nomine Musaph i. e. Epactarum sacrarum, sicut ritus fieri in Paschate & in Neomeniis, ita in solennitate Pentecostes*, ἐν ἀριθμοῖς *c. 28. 27.* בחוכש הפיקודים, *explicant adeo expenduntque verba Mosaica Filii Misnæ, ne forte ruga ulla aut* σαπροφάνεια *in tam sancto volumine appareat, immolabantur rursus* לעלה *agni septem; juvenci tamen & aries conversim, unus hic, illi duo, cadebat & hircus piacularis. Denique quoad Lectiones & Psalmodiam hujus festi Christiani quatenus convenimus cum Judæis, patebit continuo Liturgica Ecclesiæ utriusque conferenti.* BERN.

h Ἑβραῖοι] Ἑβραίοις omissum MSS. *Big.* Neque ullibi Sacrarum Literarum viri Divini Pentecosten solennem ἀσαρθὰ typo Syriaco, aut ἀσαρθ more Palæstino appellarunt. Veruntamen hoc nomen accessit *Strictioris observantiæ diei* ab Academiis Judaicis, ut jam dixi, & probat satis Mattathiades, & seculo sequente Judas Rabbinorum facile princeps in Corpore Misnico βικχυρὶμ c. 1. 3. χαγιγὰ c. 2, 4 passimque: & Ethnarcha illo major Onceloſus, præsertim ubi ἐν τοῖς πανηγύρεσιν ἡμῶν בעצרתיכון substituit Num. c. 28. 26. loco Mosaici בשבעתיכם *in septimanalibus vestris*: ut legimus concise in traditionum volumine מסח, סכה & סכורת, pro חג המסכות, חג המסח. Aut perpendent serio Theologi, casu quodam vetustissimo בשבעתיכם huc num venerit vice ממושבותיכם, *in habitationibus vestris*, Lev. c. 23. 17. ubi ritus idem describitur. Quod autem subjicit statim Josephus, σημαίνει ᾗ ἀσαρθὰ πεντηκοστὴν, sic autem libri omnes referunt, Græci Latinique, verum non habet; aut formari potest in melius, si rescripseris τῇ πεντηκοστῇ λεγομένῃ ἑορτὴ ἀσαρθὰ καλοῦσι· σημαίνει ᾗ τοῦτο πανήγυρις vel ἑόρτιος. Nam vox ista proxime apparet in paragrapho. Significant autem formulæ עצרא, עצרתא, ut supra vidimus, *solennitas gravior*, *festum majus & summa continentiæ:* quod indicat etiam Amramides quando voce *asereth*, factum hoc ter in Pentateucho Sacro, locutionem satis distertam continuo adplicat בל מלאכת עבודה לא תעשו עצרת היא, *opus familiæ*, vel ut Scævola Romanus recte accepit, *quod prætermissum non noceat, ne agitor.* Transferre autem placuit Pharisæis a reliquis Regalim in Pentecosten nomen *Asarta*, *peculiaris observantia*, quod unicum diem, ut ante perstrinximus, ea celebritas sumeret, cum Paschalia & Scenopegia septimanam totam aut supra explicarent: sive quod memoriam hæc reduceret Legis olim de Sina magna Icum religione & solennitate, cum *restrictionibus severis* rituque gravissimo בעצרת, ad universam Hebræorum σωμάτων, עצרה iterum, promulgatæ: את יום חג השבועות הורה את יום טוב מקרא קדש הורה זמן מתן תורתנו, quod festivo hoc biduo (sic enim mos est recentior) è breviario suo bis terque cantant Judæi. BERN. Vocem Ἑβραῖοι omittit *Big.* neque ullibi in *S. Literis* Ἀσαρθὰ vocatur *Pentecoste*. Sed *Asarta*, vox Chaldaïca (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) sive Hierosolymitana, ex Hebræa *Asara* tempore *Josephi* accipiebatur pro Festo *Pentecostes*. Nam cum vox illa proprie significet *clausulam*, *terminum*, *conclusionem*, sive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita est pro fine *septem septimanarum* temporis *Paschalis*, sive termino dierum L. *i. e.* pro eo *Festo* quod *Græci* appellarunt Πεντηκοστή.

i Σημαίνει] Recte; non quod vi originis suæ idem notet Ἀσαρθὰ & Πεντηκοστὴ, sed quod Judæis in usu quotidiano idem notet Ἀσαρθὰ עצרתא quod Pentecoste, quum in sacris literis hoc nomen aliis festis tribuatur. REL.

k Προσάγουσι] Πεντηκοστὴν καθ' ἣν προσάγουσι τῷ θεῷ ἄρτον (ἄρ-

Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectæ; in ſacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin & immolant in holocauſtum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus & lege præſcriptum ſacrificii genus & laborum expers otium, & poſt ſacrificium epulæ.

Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus.

7. † Ex publico quidem ſuppeditatur * panis *ſacer* non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur *ſimilæ* aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis è regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent uſque ad proximum Sabbatum: & tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero *ablati* ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent: aliud vero *thus* loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam oleo maceratam, & modica coctione duratam: eſtque *menſura ejus* farinæ aſſaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem injicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

ἀγγέλοις τῷ Θεῷ [l] ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων δοσάρωνας δύο μὴ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δὲ ἄρνας δύο. ταῦτα μὲν γὰρ τῷ Θεῷ [m] προσάγειν μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὑπιοῦσαν συγκεχωρημένον. [n] ὁλοκαυτωθησομένης μόσχης τε θύεται τρεῖς [o] καὶ κριοὶ δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δὲ [p] ἑβδομὰς τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐκ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ὑπὲρ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν οὐ διδόασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τὸ τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ ἀφ' ἑορτῆς ἀπαλλαίτωρον, [q] καὶ ὡς ἐν εὐωχίαις εἰσὶ πεθυκότες.

ζ. Ἐκ μὲν οὖν τοῦ κοινοῦ σῖτος ὁπλοῖς ζύμης ἄμοιρος· δοσάρωνες δὲ εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τὸν ἀναλεωῦν). [r] ὑπῶν) ἀναὶ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ τοῦ Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωὶ κομισθέντες, ὑπὲρ τὴν ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, καὶ ἐξ εἰς ἀλλήλους πεφυκότες. δύο δὲ χρυσέων [s] ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως τοῦ ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων [t] ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ θυμιωμένου ὑπὲρ τῷ ἱερῷ πυρὶ, ἐφ' ᾧ καὶ [v] ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προσίθεται. ἴδιαι δὲ [x] ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλυρον [y] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ [z] πεπηγὸς ὀπτῇσι βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ὁσσάρων τοῦ ἀλύρου. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [a] πρωΐ, τὸ δὲ ἕτερον δείλης ὑπιφέρει [b] τῷ πυρί· τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νυνὶ περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

CAP. XI.

De Purificationibus.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἁγνειῶν.

Tribus Levitis veniæ in perpetuum luſtrata, data Deo, graviſſimiſque myſteriis conſecrata.

MOyſes autem tribum Leviticam à populi communitate ſegregans, ſacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipſam purificavit, & ſa-

Μωϋσῆς δὲ [c] τὴν λευϊτικὴν φυλὴν τοῦ λοιποῦ τοῦ λαοῦ κοινωνίας [d] ὑπεξαλόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἁγνίζει πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀεννάοις, καὶ θυσίας ἃς ἐπὶ τοῖς τοιού-

Num. c. 3. Lev. c. 8. & c. 9. Ex. c. 29.

tum Samb.) ἀλφίτων μὲν πυρίνων *Big.* & *Samb. Panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duorum, Epiphan.* Reliqui πεπτηκόσι, προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄλφιτον μὲν πυρίνων δοσάρωνας δύο, μὴ &c. לחם & על הלחם Lev. c. 23. 17, 18. *panem*, maſſam ac materiem binarum placentarum חלות ב, κ' τὸ σαμαρείλιον καὶ τὸ χαλδαϊκόν. BERN. Καθ' ὧν προσάγουσι *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.*

[l] Ἄρτον] Duos panes, ἄρτους δύο, offerebant. Res nota eſt. REL.

[m] Προσάγειν] *Vet.* quidem *offeruntur*, quaſi προσφέρεται. COCC.

[n] Ὁλοκαυτωθησομένης] Ὁλοκαυθησομένης ϛ μόσχης *S. Big.* & *Samb.*

[o] Καὶ κριοὶ δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα,] Ita codex omnis Græcus Latinuſque, ac Hiſtoria Scholaſtica *Petri*. Verum S. Moyſes jubet arietes duos tertiumque לעולות hoc feſto adolere. Scribes itaque denuo apud Joſephum, μόσχης τε θύουσι τρεῖς, καὶ κριοὺς τρεῖς. BERN. Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Hiſtoria *Petri Comeſtoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyſes* arietes duos tertiumque hoc feſto adolere. unde ſcribendum cenſet *Bernardus*, καὶ κριοὺς τρεῖς.

[p] Οὐδεμία] *Samb.* οὐδὲ μία.

[q] Καὶ ὡς ἐν εὐωχίαις] Viderat fortaſſis *Scholaſticus* in Muſeo *Caſſiodori* ſui καὶ ὅσα ὡς ἐν εὐωχίαις εἰσὶ τεθυκότες. BERN. Καὶ ὅσα ὡς εὐωχ. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed in omnibus & legitima immolationis ſpecies, & vacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipſe ſic mallem interpretari, *ſed in omnibus lex præſcripſit & quale debet eſſe ſacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum poſt ſacrificium*

† *Ex publico quidem ſuppeditatur*] *Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus*, לחם קדש 1 *Reg.* 21. 4. & *frequenter* לחם פנים *bis ſex* Panes Propoſitionis, *ſicut vertunt utriuſque Inſtrumenti Interpretes.* LXXII. *equidem alicubi ἄρτοι ἐπιθέσεως, ſæpius ἄρτοι ἐνώπιοι. Pariter Aquila Onceloſuſque, ſi duo unquam illi fuerint,* ἄρτοι προσώπων ἦτοι אפים. *B. Paulo* προθέσεως ἄρτων. *Symmacho adhuc & Interpreti Samaritico* ἄρτοι προθέσεως: *continuo enim ſe coram poni illos juſſerat ὁ συνεγέτης Ex.* c. 25. 30. לפני המיר. *Iſta ratio nominis: haud vero, quod Ben Zoma Phariſæus fuerat opinatus Miſna* Menacot *c.* 11. §. 4. *quaſi* πολύπλοοι *&* πολυσθόωποι *h. e. quadrati. Quanquam ea omnino figura fingerentur, magniſque inſuper modis, palmos decem longi panes, lati quinque, atque in craſſo ſeptem digitorum*, Menacot *c.* 11. §. 4. *Horum inſuper ordines thuris lances duæ coronabant*, *Lev. c.* 24. *Matth. c.* 12. *Deinde munus proprium Pontificis,* τηγανίτας *&* ἀχνιφίους חביתי כוהן גדול *appellant Doctores Maſſicta* Menacot *c.* 4. 5. *& paſſim, ſimilaginis aſſaronem oleo ſubactæ & ſubfrixæ mane ſimul & veſpere inſumſit. Lev.* 6. 20. BERN.

* *Panis ſacer non fermentatus*;] Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propoſitionis*, & *pani facierum.*

[r] Ὑπῶν] Ὑπιῶνται ϛ ἀνὰ δύο Ἀφιεφθίνης *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

[s] Ὑπερκειμένων] Ita *Samb.* in *aliis* ὑποκειμένων, contra ritum. HUDS. In Siphra & alibi volunt in ipſa menſa locatas fuiſſe acerras. REL.

[t] Ἄλλοι] Ita & Talmudici tradunt alias acerras *recenti* thure repletas in Sanctum illatas. REL.

[v] Ὁλοκαυτοῦσι] Talmudici non in hunc ignem vel focum, quo holocauſta cremabantur, injectum thus volunt, ſed alterum focum altaris. Sed Joſephus vel ad ſolum altare tabernaculi, quod hic deſcribit, reſpicit; ubi non eſt credibile focos plures fuiſſe, vel generatim ignem altaris exterioris vocat ignem holocauſtorum, uti & altare holocauſtorum nuncupatur. REL.

[x] Ὁ ἱερεύς] Intelligit Pontificem Maximum, cujus cruſtula 12 חביתין quotidie offerri conſueviſſe etiam Talmudici tradunt. REL.

[y] Ἐλαίῳ μεμαγμένον,] Sic *Big.* & *Coll. Voſſ.* ἐλαίᾳ μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίῳ μεμιγμένον *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐν ἐλαίῳ ποιεῖσθαι dicit *Moyſes* in *Levit. c.* 6. *v.* 21. BERN. & HUDS.

[z] Πεπηγὸς ὀπτῇσι βραχείᾳ·] מרבכת *marbeceth* recte exponit Joſephus *ſemicoctum, ſemifrixum.* Talmudici pariter אופה מיעט בין בשל ונא, *Menacoth* f. 50. b. tam hoc quam מחתת מגוגי. Idem מרתחת *merattecha* Interpreti Solymitano, & Samag. 186, & Maimon. *de Sacrificandi ritu* c. 13. BERN.

[a] Πρωΐ,] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ πρωΐ in *Editis, aliiſque.*

[b] Τῷ πυρί.] Quia oblatio erat ipſius ſacerdotis, tota igne conſumi debuit. REL.

[c] Τὴν Λευϊτικὴν] Sic *Big.* & *Samb. Coll. Voſſ.* Λευϊτικὸν. in *reliquis* τὴν Λευϊτικὴν φυλήν.

[d] Ὑπεξαλόμενος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* more Attico. Ὑφεξαλόμενος typi priores. Amant ſane Attici verba præpoſitionibus con-

τοις [c] νομίμοις παρέχονται τῷ Θεῷ· τλώ τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη [d] τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσοι περὶς σκέπλω τ σκηνῆς ἐπεπείγτο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγεμένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωζιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

2. Et de animalibus discrevit singula quæ comederent, itemque à quibus penitus abstinerent. De quibus, si quando nobis oblata fuerit scribendi occasio, edisseremus, causas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum esse præceperit, ab aliis vero jusserit abhorrere. Sanguinis certe cujuscunque vescendi usu interdixit, quod animam ipsum & spiritum putaret. Quin & carnis sponte mortui animalis esum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abstinendum esse præmonuit.

De carne morticina, de sanguine; aliisque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.

Β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον [e] ὅτι τρέφοιντο, καὶ [f] πάλιν ἀπεχόμενοι [h] διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τ γραφῆς γένηται, διελοῦμεθα· τὰς αἰτίας προσθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλευσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἱμάτου μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τλὼ χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ [i] κρέως δὲ τεθνηκότος αὐτομάτως ζώων τλὼ βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίσης τε καὶ στέατος αἰγείου, καὶ περιττείου, καὶ δὴ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adesset secretio naturalis, seorsum habitare voluit usque ad septimam diem; post quam cum hominibus tanquam puras versari permisit. Similiter etiam & funus curantibus post totidem dies licebat cœtui interesse. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alterum vero sacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo sacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem passus sit seminis profluvium, si in aquam frigidam ingrediatur, parem potestatem habet ac ii qui cum uxoribus * legitime concubuerunt. Leprosos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, sanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat sacrificiis, de quibus posthac agemus.

Lepræ & vitiorum similium infamia. Lev. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. & Num. c. 5.

Γ'. Ἀπήλασε δὲ τ πόλεως καὶ τὰς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τὰς [k] περὶ τλὼ γονλὼ ῥεομένας. καὶ τὰς [l] γυναῖκας ὅ, αἷς ἡ τ κατ' φύσιν [m] ἔκκρισις ἐθέλοι, μετέῤῥησε περὶς ἡμέρας ἑβδόμλω· μετ' λὼ ὡς ἤδη καθαρσίοις ἐνδημεῖν ἔφησιν. ὁμοίως ὅ καὶ τοῖς κηδεύσαζι νεκρὸν μὴ τοσούτους ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τ δ' ὑπὲρ τ ἀριθμὸν τούτων τ ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τλὼ μὲν ἑτέραν [n] καθαγίζειν δεῖ, τλὼ δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως ὅ θύουσι καὶ περὶ τλὼ γονλὼ ῥεομένου. [o] ὃς δ' ἂν κατ' τὰς ὕπνους ἀποκρίνοι γονλὼ, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζουσιν [p] ἐξουσίαν ἔχει. τὰς δ' λεπρὰς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τ πόλεως, [q] μηδενὶ συναλισκομένας καὶ νεκρῷ μηδὲν διαφερούσας. [r] ἂν δέ τις ἐξικετεύσας τ Θεὸν ἀποπλυθῇ τ νόσον, καὶ τλὼ [s] ἐῤῥωμένλω κομίσηται χρόαν· ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις τ Θεὸν, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶμεν.

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moysem, lepra infectum & ipsum ex Ægypto profugisse, & ob eandem causam ejectis ducem factum illos in Chananæam perduxisse. Si enim hoc verum exstitisset, nequaquam Moyses in sui dedecus & opprobrium ejusmodi legem tulisset: cui & ipsum, si ab alio lata fuisset, reclamare voluisse probabile est. Præsertim cum apud gentes quamplurimas lepræ sint, & honorem assequantur; tantumque abest ut contumelia afficiantur & exsilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam administrarint, & in loca sacra & templa ingrediendi potestatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moysem, si tali aliquo coloris *male sani* vitio aut ipsi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur, quo

Moysi gentique Hebrææ vitiligines, maculam veterem & tumorem & pulvinum, abstergit Josephus tum hoc tum libris contra Appionem.

Δ'. Ὅθεν καταγελάσειέν τις τ λεγόντων Μωϋσλω, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτὸν τε ἀπ' Αἰγύπλε φυγεῖν, καὶ τ Σκηπιάδλω ἀφ' ταύτλω τλὼ αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τλὼ Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' λὼ ἀληθὲς, [t] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἀτιμίας τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον λὼ αὐτὸν κεἰ ἑτέρων εἰσηγεμένων ἀντιφωνεῖν. καὶ ταῦτα, ᾧ καὶ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, [v] καὶ οὐ μόνον [x] ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀλιγωροτάτοις σφαλείας ἕνεκα θυομένων, καὶ τοῖς [y] πολιτικοῖς δεχαῖς πιστευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων [z] εἰσιέναι. ὥστ' ἤδειν σκῶλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν [a] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ

---

contra Græcum vulgus asperare. BERN. & HUDS.

e Νομίμοις] Sciolus ad membranam *Sambuci* νομίμοις. BERN.

f Τὰ ἱερὰ,] Τὰ ἱερεῖα καὶ τὰ ἄλλα *Big. Coll. Voss. & Samb.*

g Ὅτι τρέφοιντο,] Probum illud & Atticum. *Burius* (ut & *Coccejus*) noster maluit ᾧ τι aut ὅτινι. BERN.

h Διατελοῖεν·] Ita *Big. Samb. & Busb.* Διατελεῖεν in *reliquis*.

i Κρέως] Sic *Big. Samb. Hen. & Busb.* κρέων in *ceteris*. Mox αὐτομάτου ζώου τλὼ βρῶσιν ἐκώλυεν. ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου καὶ περιττείου καὶ δὴ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν *Hen.* BERN. & HUDS.

k Περὶ τλὼ γονλὼ ῥεομένας.] Περὶ f. delendum, & sic mox. COCC. זבים Hebræis: hos urbe non excludunt Talmudici in Kelim. 1. 8. sed solo monte templi. REL.

l Γυναῖκας ᾗ,] Γυναῖκας ᾗ οὐ αἷς *Big. Coll. Voss. & Samb.*

m Ἔκκρισις] Forsan ἔκρυσις.

n Καθαγίζειν] Καθαγίζειν δεῖ cum MSS. aut καθαγίζειν δὲῖ cum Editis, utrumlibet congrue dicitur de holocautomate seu עולה; imo hoc Athenas redolet. Attamen agna לחטאת (duas enim requirebant hæc vitia) familia sacra vescebatur. BERN. Hoc malui ex quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ.

o Ὃς δ' ἂν] In suo *Codice* ὁσάκις aut ὡς δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *quoties per somnum* &c.

p Ἐξουσίαν ἔχει.] *Id est*, ad vesperum ei licebit hominum consuetudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19.

* *Legitime concubuerunt.*] *Hoc est*, legitimis diebus, quibus *scilicet* menstruæ non sint.

q Μηδενὶ] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis*.

r Ἂν ᾗ τις] *Samb.* ἂν δέ τις. *Hen. & Busb.* ἐὰν δέ τις. Mox *Bas. & Gen.* ἀμοίβεται nullo verbo. BERN.

s Ἐῤῥωμένλω] Ἐῤῥωμένην legerat *Epiphan.* nam interpretatur *sani colorem*.

t Οὐκ ἂν] Ordine alio *Samb. & Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c.

v Καὶ ὐ μόνον] *Big. & Samb.* ἀπολαυόντων· ὐ μόνον &c. Scriptum olim putabis ἀπολαυόντων· κὐ μόνον. BERN.

x Ὕβρεως καὶ φυγῆς] Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big. & Coll. Voss.* ex glossemate, ut puto. BERN.

y Πολιτικὰς δεχαῖς] Periere tamen hæc *Big. & Coll. Voss.* propter catalexin —— ομένων. Maxime autem intelligit Flavius nobilem illum Syrum, quem olim Elisæus vates Divina arte sanavit. BERN.

z Εἰσιέναι.] Inde colligitur lepram contagiosam non fuisse, REL.

a Χρόαν] Χρόαν ἢ, τῷ σὺν αὐτῷ *Bas.* & *Gen.* nisi quod retineant λὼ vulgare. Verum MSS. *Big.* & *Samb. Epiphanio* etiam adstipulante, χρόαν ἢ τὸ (*Big.* ἢ τὸ, *Epiphanius* addit αὐτὸς, ἢ τὸ) σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλαττώθη. Neutram profecto lectionem jure damnarent Aristarchi. BERN. Ita è *Cod. Samb. & Coll. Voss.* nisi quod ἢ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλαττώθη *Big.* In *Editis & Vat.* χρόαν ἢ,

quo minus meliora de istis sanciret, nec quid damni malive hujusmodi statueret. Sed manifestum est quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyses autem labis hujus immunis, inter populares suos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis posuit, Dei honori prospiciens atque consulens. Verum de his quisque sentiat prout libuerit.

Puerperarum lustratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, postquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut sacri quid tangere usque ad quinquagesimam diem, si mares fuerint enixæ: si enim feminas ediderint, duplex constitutus est dierum numerus. Veruntamen, cum post tempus ut diximus præstitutum intraverint, victimas mactant, quas sacerdotes Deo offerunt.

De conjuge suspecta. Num. c. 5.

6. At si quis uxorem suam adulteratam suspicetur, is farinæ hordeaceæ assaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum sacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero sacerdotum aliquis statuens ad portam, quæ ad templum obversa est, & capitis ejus velamen detrahens, Dei quidem nomen in membranam inscribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & si pudicitiam violaverit, ut crus suum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: sin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam suspicionem devenerit, ut decimo post mense masculum pariat. Juramento autem peracto, *sacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; sumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inspersо, mulieri dat ebibendum. Illa vero, si injuste accusata fuerit, & gravida facta μηδὲ μίαν τοιαύτην ὀρέξαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] πεφαγόμενοι. Μωϋσῆς γὰρ τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτησε, καὶ τιμῶν τὸ Θεῖον τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς γὰρ γυναῖκας, [c] ἐπὰν τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοστῆς ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ὅπου θηλυτοκίας [f] νενόμικεν. εἰσιοῦσαι μέντοι, [g] μὴ τῷ προειρημένῳ προθεσμίαι, θυσίας ὑπιτλοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφέρουσιν.

ς'. [h] Ἂν δὲ ὑποψίᾳ μεμοιχεῦσθαί τις [i] αὐτὸς τὴν γυναῖκα, κομίζει κελεύσῃ [k] ἀλληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [l] ὑπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων καθ' ὑπὲρ τὰς [m] πύλας, αἳ δὲ εἰσὶ πεφαλαμμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τὴν κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελών, ὑπιγράφει μὲν τῷ Θεῷ [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τὸν ἄνδρα, προβεβασανικυῖαν δὲ τὸ σῶφρον, καὶ δεξιᾶ σκέλους ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [q] πεφθεῖσαν ἅτης ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ ὑπὸ πολλῆς καὶ ἔρωτος καὶ τοῦ ἀπὸ τούτου ζηλοτυπίας πρόπετῶς ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τῆς ὑποψίας εἰς κενὴν μεμνημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῷ. τῶν δὲ ὅρκων τελειωθέντων, τὸν διφθέρας ἀπαλείψας τέγομα [s] εἰς φιάλην ἐκπιέζει· προσημίσας τε [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προσύχοι, καὶ καταπάσας ἐκπιεῖν δίδωσιν. ἢν δέ, εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλή-

τῷ σωὶ αὐτῷ πληθῇ εἴλιξε ἂν τομοθετῆσαι.

b Πεφαγόμενοι.] Πεφαγορεδόμενοι *Vat.*

c Ἐπειδὰν] Ἐπειδὴν *Hen.* Mox ille cum *Busb.* ἐκώλυσε, καὶ θυσιῶν ἀπέχεσθαι μέχρι μ'. ἡμ. ἂν ἄρρεν ᾖ τὸ τεχθέν. BERN. Vulg. ἐπειδὴ ἂν. verum ita *Hen.* prout in Notis docuit *Bern.* & recepit in contextum. *Hudſ.* HAV.

d Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε,] במקדש est in Levit. 12. Talmudici iu Kelim. cap. 1. misn. 8. scribunt puerperis non licuisse extimum illud spatiorum quæ templum cingebant ingredi, quod הר הבית dicitur, id est mons templi. Adeoque τὸ ἱερὸν hic erit mons templi, ùti & מקדש Talmudici aliquando tam late extendunt, ut ipsum montem templi complectatur. Vide Codicem Schecalim. 1. 3. REL.

e Θυσιῶν ἅπτεσθαι] Est partes sacrificiorum attingere aut comedere. Levit. 12. בכל קדש לא תגע dicitur, *sanctum non attinget.* Id hic Josephus explicat. קדש sunt, θυσίαι. Ita & Judæi alii loquuntur. Primitiæ & decimæ non sunt קדש. Adeoque puerpera de iis comedebat, non de קדש. Vide Negaim. XIV. 3. REL.

f Νενόμικεν.] Συμβέβηκε pro νενόμικεν habent *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat* εἰ θηλυτοκία συμβέβηκεν legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν,] Μετὰ τὰς πρώτας προθεσμίας *Hen.* & *Busb.* BERN.

h Ἂν δὲ ὑποψίᾳ] Ἐὰν τις ὑποπτεύσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κελεύων ἀλφίτου ἀσσάρωνα *Cedrenus* ex *Josepho.*

i Αὐτῷ] G. Cedrenus p. 68. qui hoc examen describit è Flavio, ἐὰν τις ὑποπτεύσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κελεύων ἀλεύρου ἀσσάρωνα, &c. BERN.

k Ἀλληλεσμένης ἀσσάρωνα·] *Big.* ἀλληλησμένης. Ibidem *Hen.* & *Busb.* ἀσσάρωνι pro ἀσσάρωνα. BERN.

l Ἐπιβαλόντες] *Big. Samb. Hen.. Busb.* & *G. Cedr.* ἐπιβάλλουσι *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* BERN.

m Πύλας,] An certius hoc describunt Misnici c. 1. 5. שער ניקנור, vel לשערי ניקנור, ut in editione Bombergi. *Adducitur ea ad portam Orientalem præ valvis Nicanoris.* Nam, ut subnotant Gemaristæ Urbis Sanctæ, de *Herode*, Num. 5. 18. כל מקום שנאמר לפני יהוה הוא שער ניקנור. Latius alii hæc verba interpretantur, nimirum malæ famæ fœminam vi rapi ab exteriori חיצון porta Orientis ad superiorem חעלין, quæ atrium Israelis à muliebri gradibus etiam præstructis distinguebat. BERN. Portam Nicanoris fuisse tradunt Talmudici locum, ubi constitueretur mulier adulterii suspecta. REL.

n Ἀφελών,] Id est פרוע ראש Talmudicorum. REL.

o Τὴν προσηγορίαν] Mirum hoc nescisse nomodidascalos ævo Antoninorum, adeoque certasse secum, num solus versus XXI. ubi quidem occurrit Nomen Sanctissimum, num è sacris plures atramento ἀκομμώτῳ dire schedulæ rite inscriberentur: quam הספר Lex vocat, Misna המגילה, Josephus ἡ διφθέρα, εὐξεσθὴν δή. Quippe rudem & impolitam pellem, רפתרא etiam dictam, rejiciunt Patres Sotæ c. 2. 4. BERN.

p Τὸν ἄνδρα,] Georgius τὸν τὸν ἄνδρα. Subinde ille illepide σκιλὰς ἀχθεῖσαν ἔξαρθρον γενέσθαι. BERN.

q Πεφθεῖσαν] Recte *Big.* & *Samb.* τὴν γαστέρα πεφθεῖσαν, *utero inflatam & obtumidam.* Sequitur enim de plaga eadem, τὴν κοιλίαν ὑδέρι καταλαβοῦσαν. Pariter ad Moysen v. 21. Interpr. LXX. בטנר צברת. τὴν κοιλίαν σου πεπερησμένην, & v. 27. צבתת, בטנרו, πεφθήσεται) τὴν κοιλίαν, Hier. *inflato ventre*, & idem v. 23. *utero tumescente.* Onceloſus insuper, Saadias, & omnis Rabbinitas צבה exponit נפיחא *inflatio*, atque עניף, *inflatum, διφθηκὸς, πεφυσημένον, ἐμπεπερησμένον*: neque aliter Doctores Samaritani, sive Arabice sive vernacule scriptitent. Cæterum legitur sæpius πεφθαι eo animo in optimo carmine. Unde Grammatici vereres Didymus, Hesychius, aliique ad ιλ'. α. 481. τὸ δ' ἄπεμος πεφθεν, ἐφύσησεν. Et ιλ'. π. πεφθε χειρὶ, ἐξεφύσησε: & phrasi dilecta idem vates δωρεὴ ἀναπρήσας, ἀναφυσήσας Did. & Hesych. & Etym. M. Hi autem subjiciunt, ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὰς πεφυσημένας πεπερησμένας φαμέν. Eustathius adhuc instat, ἤτοι γεμίζας τὰς ὀφθαλμούς. Herodianus etiam in Partitionibus nondum editis, ἀπὸ δὲ πρῶ, πρήθω. δύο ὄ σημαίνῃ τὸ πρήθω, φυσῶ καὶ ἐμπνεύζω. Attamen operæ Complutenses legerant in Sacris ——— κοιλίαν σε πεπερησμένην *disruptam*, Theodoretoque explicante ῥηγνυμένην. Hieronymus etiam hanc interpretationem involvit, ubi reddit v. 21. *Et tumens uterus tuus rumpetur*, ex Hebraico ואזרת בטנך צברת. Apud Josephum modo πεφθεῖσαν prætulerunt *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* Quinetiam πεφθεῖσαν notione εἰδαλέαν aut defendi ex πεφθὲς, ἐξαφθὲς Suidæ; πεφὲς), Φυσῶσαν Hesychii: κοιτώτερος, ἢ δύσποιον ποιεῖ, καὶ πίμπρησι (καὶ ἐπιτείνει) τὰς λαγόνας, καὶ ὠὰ τέτρα φυσᾶται ἢ ὕδερος, Apsyrti veterinarii c. 46. de arte sua: aut hæc omnia existimabis culpa libraria accidisse vice η vocalis præcedentis. Postremo ob oculos habuit Epiphan. Scholasticus τὴν γαστέρα πυθεῖσαν, *utero putrefacto.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (& *Cocc.*) recte ut constat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo* in *Homeri* Il. A'. v. 481. *Hesych.* & *Etym. M.* In *Editis aliisque* πεφθεῖσαν.

r Ἂν δὲ ὑπὸ ποθοῦ καὶ ἔρωτος] Cedrenus ἐὰν ὑπὸ ποθοῦ ἔρωτος καὶ τὸ ἀπὸ τούτου (*Busb.* & *Hen.* ἀπὸ τούτου) ζηλοτυπίας. BERN.

s Εἰς φιάλην ἐκπιέζει·] Eadem & phrasis Misnæ c. 2. 2. פיילי של חרש חרשת, pro כלי חרש Amramidæ; Onceloſive מן רחסף. Ibidem εἰς φιάλην ἐκπιέζει convenit verbo Legis ומחה אל מי המרים, aut Onceloſi, Deuterotarum Judaicorum, Samaritanorumque ויחק, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐλεῖται. BERN. In Misna Sota etiam פיאלי φιάλη appellatur. REL.

t Ἐκ τοῦ ἱεροῦ] Ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς ἔστι πρόσυχοι Cedr. ὁπὸ δὲ ἱεροῦ γῆς ἔστι πρὸς τοῖχος *Epiphan.* ignarus nimis Sacræ Legis, ubi imperatur v. 17. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς καὶ τῆς γῆς τοῦ ὄντος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σκηνῆς, בקרקע המשכן. Deuterotæ insuper monent pulverem in pavimento dextro Ædis servatum hac causa sub marmor cubirale c. 2. 2. Quinetiam statim à potu amaro livere uxor falsa luemque cœlitus impressam ostendere, nisi nos fallat secta plurima Pharisæorum Sotæ c. 3. 4, 5. ואין זכות תולה במים המרים, virque annum ultra vitam miseram prorogare. Contraria omnia evenire docent Magistri Babylonii Sotæ f. 26. & Maim. in libello cognomine c. 3. conjugi innocenti, meliorem solito

vul

κλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορεῖται καλὰ τὴν γαστέρα· ψευσαμένη δ' τ ἄνδρα ὀμὶ τοῖς γάμοις, καὶ τ Θεὸν ὀμὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τ βίον, τοῦ τε σκέλους σκιροῦντος [v] αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρι καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν τ ἁγνείας τ [x] ἐπ' αὐτῇσι τούτοις Μωϋσῆς [y] τοῖς ὁμοφύλοις προενόησε· νόμους δ' αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

est, exactoque tempore suo filium enititur: si autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque juramento adstrictam fregerit, mortem obit ignominiosam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem sunt quæ Moyses popularibus suis de sacrificiis & purificatione eorum præscripsit: leges autem eis tales *insuper* posuit.

ΚΕΦ. ιϚ'.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὐδαίμονα τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ τῇς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράζιν, [z] ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς σωθείσαι γαμετῇ, καὶ [a] πίτθης, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ παίδων γυναιξὶν, ὡς [b] ἐκφαύλου ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. σκώλυσε δὲ ♀ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς κατὰ φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς σωτηρίαν φοιτᾶν, μηδὲ τῷ πρὸς τὰ [c] ἄρρενα μίξιν πιμᾶν, διὰ τῷ ἐπ' αὐτοῖς ὄψεσιν ἡδονῷ θηρωμένους τ δόλιμον. καὶ ζῶ τ εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων, θανάσιμον ὥρισε τῷ τιμωρίαν.

β'. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τῷ ἁγνείαν ἐπέτηδε. [d] τούτων τε γὰρ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργει, καὶ πρὸς τούτοις γαμεῖν τὰς [e] ἠταιρικὰς σκώλυσε· μήτε δούλην, [f] μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτοὺς [g] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ πορνείας καὶ τ πανδοκεύειν πεπραμένας τ βίον, [h] μηδὲ τὰς τ προτέρων ἀνδρῶν ἐφ' αἷς δηποτοῦν αἰτίαις ἀπολελαγμένας. τ δ' ἀρχιερέα μέντοι καὶ τεθνηκότος ἀνδρὸς [i] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τῷ τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [k] μόνην δ' αὐτῷ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ ταύτην φυλάττειν. ὅθεν καὶ νεκρῷ προστῆναι ὁ ἀρχιερεὺς, τ λοιπῶν δὲ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [l] τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταξάτην. ἀφελεῖς δ' εἶναι [q] πάσων ἀφέλειαν. τ δ' [r] μὴ ὁλόκληρον τ ἱερέων νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερεῖς σκέλος τὰ γέρα· ἀναβαίνειν

CAP. XII.

Leges variæ.

ADulterium quidem in universum prohibuit; felicitatis esse reputans, ut viri de nuptiis recte sentiant; atque reip. simul ac familiis expedire, ut legitimi sint liberi. Item matribus misceri, ut omnium nequissimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & sororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum detestatus est *Moyses*. Quin & prohibuit ad mulierem menstruis pollutam accedere, aut bestiarum concubitum petere, aut coitûs cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *sibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* insolenter ausi fuerint transgredi, pœnam capitalem irrogavit. *Incestus & turpes concubitus morte vindicantur. Lev.* c. 18. & c. 20.

2. At sacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præscripsit. Nam & ab istis similiter eos abstinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ prostitissent: imo & servam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hospitio publico vitam sustentassent, aut quæ à prioribus viris quacunque de causa repudiatæ fuissent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permisit, licet hoc aliis sacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit solum virginem ducere, eamque servare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris sacerdotibus licitum sit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere. * Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni *Sacerdotum honestas, & præcipua M. Pontificis. Lev.* c. 21.

vultum, valetudinem firmam, partum facilem masculumque. BERN. Ex τ Ϝ ἱερᾶ γῆς Cedren. σκευωρίας τε καὶ Ϝ ἱερᾶ γῆς *Vat.* ὁπ Ϝ ἱερᾶ γῆς εἴ τι πρὸς τοίχοις legerat *Vet. Interpr.* ignarus Sacræ legis, *Num.* c. 5. v. 17.

v Αὐτῇ,] Georgio αὐτῆς.

x Ἐπ' αὐτῇσι] Τῆς ἐπ' αὐτῆς *Bas.* & *Gen.* τ ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπ' αὐταῖς pro ἐπ' αὐτῆς ante editorum, sonoritatis simulis gratia. BERN. Ita pro ἐπ' αὐτῆς *Editorum*, quod ex simili cum ἐπ' αὐταῖς sono ortum, rescripsit *Bernardus.* ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτῇ *Vat.*

y Τοῖς ὁμοφύλοις] Non iis tantum, qui ex sua tribu, Levi nempe, erant adulteria & alia crimina interdicta, sed Israelitis. Unde discimus Josephum voce ὁμοφύλων compsecti totam gentem Hebræorum. Ita mox opponit ὁμοφύλους & ἀποστιχόντας. REL.

z Ὡς κακὸν μέγιστον] Ὡς abest *Big.* & *Samb.*

a Πίτθας,] Πίτθας vel τιτθᾶς (nam de accentu hujus vocis aut τηθᾶς Grammarici nolunt altercari) *Big. Buriusque* meus. Verum ab auribus Atticis nequiquam abhorreat *Samb.* τιτθίσι, aut τηθίσι *Busb.* τηθυσι scripsit *Hen.* sicut τίτθας excusum est *Bas.* & *Gen.* pro suaviori τήθας. Hasce autem tales vocat Legumlatorum castissimus אחות אמן & אחות אבן c. 18. λαθίτιτᾶς, *amitas atque materteras.* BERN. Ita *Big.* in *Editis* τίτθας. forsan Ἀττικώτερον & suavius τιτθίσι *Samb.* aut τηθίσι *Vat.*

b Ἐκφαύλου ἔχον] *Bas. Gen* & *Epiphan.* Male MSS. ἔκφυλον. Nam ἔκφυλος ἀεὶ ἐς est תועבה & זמה Legis Connubialis v. 17, 22, 23, 29. BERN. Ἐκφυλον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

c Ἄρρενα] *Big.* & *Samb.* ἄρσενα, contra usum Atticum. Ibidem μίξιν *Samb.* BERN.

d Τούτων τε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* τούτων γὰρ in reliquis.

e Ἠταιρικὰς] Ἑταιρικὰς mendum *Bas. Gen.* & *Big.* ἑταιρικὰς à verbo circumflexo *Busb.* ἑταιρηκὰς etiam *Samb.* Typo autem barytono quam contracto notat illud τὰς πεπορνευκὰς ἢ ἑταιρηκὰς, ut exponit Etym. M. Hujus generis est זנה apud Moysen libro suo tertio, qui est de moribus Sacerdotum. BERN.

f Μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν] Id in Lege Dei vetitum non est: nisi credatur latere sub חללה. sed Judæi id per sequelam inde eliciunt, quod suspecta sit integritas puellæ, quæ captiva fuit. Ideo & postea regi ex familia Chasmonæa reprobratum fuit, maternum genus a captiva ductum esse, ideoque ad Pontificatum eum ineptum. REL.

g Κεκώλυκε,] Τεθέληκε legisse videtur *Epiphanius.* Verum illa γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε non agnoscit *Vat.*

h Μηδὲ] Ex *Coll. Big.* Editi μήτε.

i Ἠξίωσε] Sufficit hoc in loco *Sambuci* ἠξίωσε γυναῖκα. *Busb.* etiam & *Hen.* ne γαμεῖν bis poneretur, malunt ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν. Similiter *habere permisit uxorem Epiphanius.* BERN.

k Μόνην δ' αὐτῷ] Μόνῳ δ' *Big. Samb. Hen.* & *Epiph.* Atque tantidem profecto valebit μόνῳ atque μόνην in hac sententia, si elegantia quæramus. BERN.

l Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι] Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Bas.* & *Gen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Busb.* & *Hen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι eodem animo *Samb.* necnon τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Big.* BERN. Ita *Bas.* & *G.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Vat.*

q Πάσων ἀφέλειαν.] Ἀσφάλειαν error cod. *Samb.* πᾶσιν ἀφέλειαν *Big.* Sacerdotibus etenim aliquoties hoc imperavit Sanctissimus תמים לי קדשים, ἴσιόθί μοι ἅγιοι. BERN.

* *Item corpora integra habere* jubentur,] Ita placuit locum interpretari ex istis *Hesychii*, ἀφελὴς, ἀτιμὸς, καθαρὸς, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεοναζων μήτε δεῖων τι Ϝ σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Iidem jubentur simplices esse omnique fuco carere.* Videsis *Etym. M.* voce ἀφελής.

r Μὴ ὁλόκληρον] Id est aptas non habens & integras omnes partes corporis. Hoc explicat quod alibi in lib. de bell. scribit eos qui ob πήρωσιν non ministrabant in altari, partes tamen accepisse e cibis. Illud πήρωσιν per *cæcitatem* reddidit Interpres. Ita alibi hanc vocem esse reddendam non nego, uti quum Josephus lib. VI. de bell. cap. 16. scribit πεπήρωνται γὰρ, *cæci enim redditi sunt.* At πηρὸς est qui non ὁλόκληρος. Zozimus histor. lib. VI. pag. 828. ita opponit ὁλόκληρον ἔχειν τὸ σῶμα & μέρος τι Ϝ σώματος πεπηρωμένον. Demosthenes oratione περὶ στεφάνου pag. 146. τὸ σκέλος πεπηρωμένον, *crus mutilatum*, ubi Scholiastes,

mni vitio pura. Si cui tamen ſacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, juſſit & ſuam cum ſacerdotibus partem accipere: verum ad altare aſcendere & fanum intrare prohibuit. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe voluit: ſed & operam dare ut in quotidiana vitæ conſuetudine ſeſe irreprehenſibiles præſtent. Ideoque qui ſacram ſibi veſtem induunt, & ab omni culpa vacui ſunt & præter cætera caſti & abſtemii; vini uſu, tantiſper dum ſtolam gerunt, interdicto. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abſtemii adjuncto ſacrifici, ſine vitio victimæ. Lev. c. 22. & c. 10. Ezech. c. 44.

3. Atque hæc Moyſes etiam vitæ ſuæ tempore obſervata tradidit: de quibuſdam vero, cum in ſolitudine viveret, in futurum proſpexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. † Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & conſitione, ſicut jam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem à laboribus dederat. Quin & quæ ſponte ſua terra *hoc anno* ferret, publica eſſe *juſſit* & promiſcui uſus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis ſervari. Idemque fieri *voluit* poſt ſeptimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes ſunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquageſimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, ſervi liberi dimittuntur, quos, contribules cum eſſent & legem aliquam violaverint, ſervitutis pœna affecit, utpote mortis ſupplicio exemptos. Porro & agros priſtinis dominis reſtitui præcepit, hunc in modum. Inſtante Jobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conveniunt venditor agri & em-

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

Dein poſt ſeptem annorum Hebdomadas Jobelus, *ſive* Jubelæus, *felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Joſ. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hiſt.*

ἢ ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ εἰσιέναι εἰς τὸν ναὸν ἐκώλυσε. μὴ μόνον δὲ περὶ τὰς ἱερουργίας καθαροὺς εἶναι, σπουδάζειν δὲ καὶ περὶ τὴν αὐτῶν δίαιταν, [s] ὥστ᾽ αὐτὴν ἄμεμπτον εἶναι. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οἱ τὴν ἱερατικὴν στολὴν φοροῦντες ἄμωμοί τε εἰσὶ καὶ περὶ πάντα καθαροὶ καὶ νηφάλιοι· [t] πίνειν οἶνον [v] ἕως οὗ τὴν στολὴν ἔχωσι κεκωλυμένοι. [x] ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα θύουσιν ὁλόκληρα, καὶ κατὰ μηδὲν λελωβημένα.

γ΄. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καὶ [y] κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὸν αὐτοῦ γινόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τὰ δ᾽ αὖθις καίπερ ἐπὶ τῆς ἐρημίας διαιτώμενος προενόησεν, [z] ὅπως ἐπειδὰν τὴν Χαναναίαν λάβωσι τάδε ποιῶσι. δι᾽ ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου καὶ φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι᾽ ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προεῖπεν ἀνάπαυσιν. [a] καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν, [b] τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν [c] φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ καὶ τοῦτο [d] μεθ᾽ ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα. ταῦτα πεντήκοντα μέν ἐστιν [e] ἔτη τὰ πάντα. καλεῖται δὲ ὑπὸ Ἑβραίων ὁ [f] πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς Ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἵ τε χρεῶσται τῶν δανείων ἀπολύονται, καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίενται, οὓς ὄντας ὁμοφύλους καὶ παραβάντας τι τῶν νομίμων [g] τῷ σχήματι τῆς δουλείας ἐκόλασε, θάνατον οὐκ ἐκδεχομένους. ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τοῦτον τὸν τρόπον. [h] ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, [i] ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοὔνομα, συνέρχονται ὅ, τε ἀποδόμενος τὸ χωρίον καὶ ὁ πρια-

ſtes, πεπηρωμένοι ἤγουν βεβλαμμένοι. Libanius declamatione 43. p. 906. χεῖρας ἐπήρωσαν, *manus abſciderunt* Ariſtides declamatione adverſus ineptos Sophiſtas, πηρωθέντας αὐτοὺς ἤτοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ τὰς χεῖρας ἢ καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τοῦ σώματος, *mutilatos vel oculis vel manibus vel alia corporis parte.* Ἀδύνατοι dicebantur Græcis milites τὸ σῶμα πεπηρωμένοι teſte Harpocratione ad illam vocem. ὅσοι διὰ πήρωσιν ἀπόλεμοι ἦσαν, quotquot ob mutilationem militare non poterant, ſcribit Arrianus de exped. Alexand. Veteres gloſſæ: Mutilatio πήρωσις σώματος. Joſephus ipſe infra lib. VII. 2. πεπηρωμένους τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις, *cæcos & claudos.* Utrique πεπηρωμένοι, non ſoli cæci. Sic lib. VII. 6. de Mephiboſeth claudo πεπηρωμένος τὰς βάσεις. Sic lib. IV. 8. ὁ πηρώσας qui mutilaverit aliquem, ubi Gelenius male, *excæcaverit.* Plutarcho ἀνάπηρος & ὁλόκληρος opponuntur in apophthegmatibus & alibi. REL.

s Ὡς αὐτὴν] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ταύτην in *Editis*, *aliiſque.*

t Πίνειν οἶνον] Inter res prohibitas ſacerdoti miniſtrant, etiam יין vinum recenſent Talmudici: & plus quarta parte logi bibere non licuiſſe definiverunt. REL.

v Ἕως οὗ τὴν στολὴν ἔχωσι] Id eſt quamdiu ſacris operantur in templo: nam extra tempus miniſterii & quando extra templum verſabantur, veſtes ſacerdotales non gerebant, quas in templo ſervabant præfecti amictui ſacerdotali. REL.

x Ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα] Ἔτι δὲ καὶ ἱερεῖα *Samb.* ἔτι δὲ καὶ ὄρνια *Epiphanius* pravis ocellis. Ibi loci *Samb.* κατὰ μηδέν. BERN.

y Κατὰ τὸν ζωῆς χρόνον] Κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρ. *Vat.* & *Samb.*

z Ὅπως ἐπειδὰν] Sic *MSS.* ὡς ὅπως in *Editis*, nimis liberaliter.

† *Septimo quoque anno*] *Septimo quoque anno terram Sanctam ab agricolarum ferro innoxiam & quietam dicit O. M. Dein poſt ſeptem annorum hebdomadas ſive* שמטות*: Nam Chronologi illuſtres Scaliger & Petavius fruſtra defendunt imperitiam Rabbinorum aliquot Illuſtrium ſive Gaonim f. 9.* ע*, contra Miſnicorum Seburæorumque Scholas antiquiores* Eracin *f. 11. b. & f. 12. contra Africanum, Euſebium, Hieronymum, & cæteros Scriptores Chriſtianos, contra Joſephum hunc tam heic quam c. ult. §* 30. *& Philonem p.* 1187. *& p.* 767. *& doctiſſimos Judæorum, contra verba diſertiſſima Legis Divinæ, & præter analogiam manifeſtam* τῆς πεντηκοστῆς *&* τοῦ πεντηκοστοῦ*, quæ appellant cum Moyſis tum Chriſti diſcipuli. Adde inſuper ſponte confitentes Gemariſtas in* Eracin, *ex nimio ſtudio ſupputandi per ſolos Sabbatiſmos ab exciſa dudum Æde ſecunda, (anno autem Sabbatico hæc demolita erat) neglectam fuiſſe rationem veram & veterem Jubilæi miſeræ exulique genti:* יובל ושנת החמשים Jobelus, *felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum, atque recte interpretanti* ἐλευθερία, ἀφέσια, σεισάχθεια, Reſtitutio, Recuperatio, *ſervos patrios liberat, obæratos ſolvit, prædia extra urbes heris priſtinis per compenſationem reſtituit. Conſule Lev c. 25. & c. 27. Num. c. 36. & Joſuæ c. 6. Philonem etiam egregie diſſertantem p.* 1183, *&c. de hebdomade numero quam ſacro: Talmudum inſuper Babylonicum in* Eracin, *& Maimonidem Jad tit.* Semitta & Jobel, *&* Samag. 153 עשין. *Et Corn. Tacitum l. 5. Hiſtoriarum.* BERN.

a Καὶ τῶν αὐτομάτως] Ita in *MSS.* ἐπὶ τῶν in *Editis.*

b Τῶν τε ὁμοφύλων] Τοῖς ὁμοφύλοις καὶ ἀλλοτρίοις *Busb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.*

c Φυλάττοντας.] *Big.* cum *Samb.* φυλάσσοντας. Mox ποιεῖν δὲ τοῦτο καὶ *Samb. Busb.* & *Hen.* BERN.

d Μεθ᾽ ἑβδόμην] Ita *Joſephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767. & p. 1187.

e Ἔτη τὰ πάντα] Ἔτη πάντα *Samb.* & *Big.* BERN.

f Πεντηκοστὸς] Aliis *quadrageſimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controverſia. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 15. & p. 34. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 9 c. 27. *Cunæum* de *Rep. Hebr.* l. 1. c. 6. & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x.

g Τῷ σχήματι] Servi quomodo inter Judæos eſſe potuerint, hic explicat. REL.

h Ἐνστάντος] Ἐνστάντος δὲ τοῦ Ἰωβήλου juxta *Vet. Interpr.*

i Ἐλευθερίαν] Perite. Nam יובל ἰώβηλ Octateuchi & Miſnæ, יובלא *Jobela* Onceloſo, יובילה Paraphraſtæ Samaritico, ἰώβηλος Joſepho, ἰωβαὶλ & ἰαυβαὶλ يوبيل in verſione Arabica Samaritarum, *Jubilæus* Hieronymo, proprie ſignificat ἐλευθερία, ἀπελευθέρωσις, ἀποκατάστασις, ἀναγωγὴ, Reſtitutio, velut Jer. c. 31. 9. *Benevolentiæ ergo ipſos reducam ac reſtituam*, ἐν παρακλήσει ἀνάξω αὐτοὺς, בתחנונים אובילם. Quorſum συζυγίας *Hophal* futurum יובל *Jubal*, *Jobal* & *Jobel*, *reſtituitur*, *revertit*, ut in nominibus virorum feſtorumque propriis fit, migravit facile in ἐλευθέρια, *Liberalia*, ἀφέσια, Moyſe volente. Hujus enim nominis rationem ſatis abunde explicat ipſe Legiſlator, niſi Theologi Judæorum, & jam meliores nimium affectarent nugas Phariſaicas. Ait itaque ab Oraculo יובל היא תהיה לכם תובלו איש ושבתם איש אל אחזתו, quod eſt, *Jobelus hic vobis erit: quiſque adeo rem priſtinam patriam repetet.* LXXII. Interpr. ἀφέσεως σημασία αὕτη ἔσται ὑμῖν, καὶ ἀπελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ. Et ſtatim בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחזתו, *Redibunt cuncti anno illo Jobelæo ad propria:* ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως σημασίας αὐτῆς, ἐπανελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ. Iterumque Amramides וקראתם דרור, *Hunc annum Libertatis vocabitis*, خلاص Interpreti Samaritico, חירותא Chaldæorum non uni: *Remiſſionem vocabis*, inquit Hieronymus. Accurate: ut à *Remiſſione* ἐπταετεῖ ſeu השמטה, alia voce יובל Quinquageſimalem iſthanc diſtingueret. Conveniunt in hac interpretatione plurimi Criticorum Sacrorum LXXII. Alexandrini quandoque יובל vertunt Græce ἄφεσις, Num. c. 36. 4. ἐὰν γένηται ἡ ἄφεσις; ac ſæpiſſime היובל, ἀφέσεως σημασία, *Libertas prædicta*, *Remiſſio promulgata clare &* κλαγγώδης, aut una voce τὰ ἀφέσια. Pariter Aquila exponit שופרות היובלים in l. Joſuæ, τὰς σάλπιγγας τῆς ἀφέσεως. Saadias Rabbinus illuſtris, & Judæi Mauruſii pro יובל, quoties occurrit in Lege vetuſtiſſima, reddunt اطلاق ἔπλαξ, *dimiſſio*, *remiſſio*, ἐλευθέρωσις. Idem urget Abrahamus Abeneſdras יובל כמו שלוח, *Jobel* eſt *Silluch*, ἀπόλυσις, *manumiſſio.* Tum Moyſes Nachmanis ait Annum L. *Jobel* nuncupari in Sacris, לא על התקיעה רק על הדרור, *Reſtitutæ Libertatis* cauſa ἐπώνυμος, non *Clangoris.* Deinde Syro ubique Bibliorum S. vice Jobel ponitur φωνία פוניא, i. e. ἐπάνοδος ἐπανέλευσις (κατὰ τοὺς ό.

Lev.

πειάμενος, καὶ [k] λογισάμενοι τὰς καρπὰς & τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγενημένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν ἀνευρήσουσι τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· ἐὰν δὲ ἀναλώμασιν ὑπερβάλλοντος, ὑπὲρ ἃ λείπουσι [m] καταλαβὼν [n] τὸν ἐνιαύσιον ἐξίστησι τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμηθέντων τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς & [o] πρότερον νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ & ἐπὶ τῶν οἰκίας νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε τοῖς ἐν κώμαις πεπρα μένοις· πρὸς γὰρ [p] τοῖς ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ ἐνιαυτοῦ καταβάλοι τὸ ἀργύριον, [q] ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδοῦναι· εἰ δὲ πλήρης γένοιτο ὁ ἐνιαυτὸς, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σινᾶιον καθεζόμενος τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένην [r] παραδίδωσιν.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν δὲ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη [s] κατὰ νοῦν ἔχων ἅπασθαι. [t] προσέταττε δὲ τοῖς φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευϊτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν σκοπεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γνωμένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν [v] μυριάδες ἐξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν [x] δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τὰς φυλάρχας [y] Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραίμῳ ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δὲ ἦν αὐτοῦ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, ποιητὰς αὐτῷ [z] παραδοῦναι τοὺς παῖδας, ὡς καὶ πρόσθεν.

ptor, atque fructus æstimantes simul & expensas in agrum factas, si fructus majores exstiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensæ, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expensæ, antiquis possessoribus *agrum* assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis sitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter statuit. *Scilicet*, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis jus confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinæo exercitum teneret, à Deo accepit; atque literis consignatam Hebræis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur, [1] deinceps ad exercitum recensendum semet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent ætate. Levitæ enim Dei sacrati erant ministerio, & à *cæteris* omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inventi sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo usque ad quinquagesimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manassen Josephi filium, & loco Josephi Ephraïmen. Nam à Josepho obsecrabat Jacobus, ut sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus. XI. *Israëlitarum recensio.*

5. [2] Ca-

Lev. c. 29. 13.) ἀναστροφὴ, ἀνάστασις, Reversio, Reditus, חזרת השחוורת phrasi Rabbinorum, ἀπόκλασις. Ab illa quinquagesimali solennitate, quam clangor insignis rite induxerat, ἡ σάλπιγξ etiam meruit יובל appellari, ut constat Ex. c. 19. 13. כמשך היובל, quod reddo ὁπόταν σάλπιγξι σαλπίγξῃ: sive ad instar clangoris Jobelæi quasi scripserat ὁ θεὸς, ut v. 19. כמשך בקרן היובל הוא בשור. Nihil enim buccina Jubilæa validius inter voces humanas, nihil audiebatur productius. Quin antiquiores docuerant parem esse rationem, ritum similem Jobelæi indicendi, atque cujusvis Anni Novi; tum clangi utrumque cornubus quibuscunque præter bubula, *Ros hassana* c. 3. 2, 5. aut ex opinione Sapientum aliquot Neomeniam Tisri caprinis, vel juxta placitum R. Judæ, communem annum τῶν κεράτων, Jobelæum τῆς αἰγείας, ר' יהודה אומר כראש השנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. Nostros autem Commentatores seduxit simul cum Jarchio, Maimonide, Bartenorio, Kimchio, & ante illos Paraphrasta Chaldæo Vatum priorum, qui vocatur magnus Deuterota R. Aquiba, qui cornu arietis Isacii apud Sinæum sonuisse credidit, data tum Lege Hebraica. Is enim, (si rem veram dicunt Babylonii, f. 26. a. *Ros hassana*) cum à pastore Arabe didicerat (דכרא) arietem appellari inter Nomadas יובלא *Jobela* (puta literis vernaculis ابلي *Obalio*, ايبلي *Ibolo*, ut אבולא *Ebbula* Chaldaicis, quasi primas virque gregis: vel perperam accepit Rabbinus ille arietem unum pro grege toto, אבולא *Ebula* Syris, ابول *Ebbaulo* & ابلة *Obolla* Arabibus:) illico ad Annum liberum Hebræorum buccinis rite promulgandum voculam transfert, duplici licet ac perdura Catachresi. Quippe hac ratione יובל primo significabit דכרא ὁ κριὸς, secundo קרן של איל *Cornu arietinum*. Unde Jonathan interpretatur בשופרות היובלים Jos. c. 6. כשופריא דקרן דכריא, ἐν ταῖς κερατίναις MS. Oxon. & Aldino, ubi Arabs reddit ابواق الجلبة tubis clangentibus, LXXII. Interpr. ἐν σάλπιγξιν ἱεραῖς, Hieronymus rectissime, *Buccinis quarum usus in Jubelæis*. Tertio adhuc denotabit יובל, ut ex Moyse notissimum שנת החכשים. Quid vero non admittunt Rabbanitarum pueri? Obtinuit inde auctoritate Aquibæ, quod per mille annos arietinis solis proclamarentur tam annorum initia singulorum quam Libertas (uti liceret fieri misero populo) & πεντηκοστὴ: invitis scholis totis Pharisæorum συλλόγων. Temere etiam factum, quod viri docti *Jubilum* vocem Latinam ab Hebraico יובל aut יבל, sit *clangor*, sive jam *buccina*, deducendam affirment. Venit Jubilum ab *iaλία* Cretico. BERN. Ab חוביל quod ἐλεύθερα fierent & liberæ possessiones, redeuntes ad pristinos dominos. REL.

k Λογισάμενοι] Λογιζόμενοι *Busb.* & *Hen.*

l Τὸν ἀγρὸν] Τὸν καρπὸν *Vat.*

m Καταλαβὼν] *Epiphanius*, *recipiens emptor*. Verum *Baf.* & *Gen.* καταβάλλων, *Big.* & *Samb.* καταβαλὼν: ut Scribæ peccare possunt. BERN. Ita *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* apud quem *recipiens emptor*. in *Editis* & *MSS.* aut καταβάλλων aut καταβαλών.

n Τὸ ἐνιαύσιον] Τὸ ἐνιαύσιον *Vat.*

o Πρότερον νεμηθεῖσι.] Πρότερον νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Busb.* πρότερον ἀφαιρεθεῖσι *Vat. Coll. Voss.* & *Samb* in margine.

p Τῶν ἐν πόλει πεπραμένων,] Ita quatuor *MSS.* in *reliquis* & *Editis* τῶν ἐν τῇ πόλει.

q Ἀναγκάζει τὸν] Ἀναγκάζειν *Vat.*

r Παραδίδωσιν.] Αὐτὸς παραδίδωσιν juxta aliquot *Epiphanii* Codices.

1. *Deinceps ad exercitum recensendum*] *Sic fuit pacis opus: sequitur de militia Hebræorum. Ad censum*, פקרה, ἐξέτασιν *Jos.* ἐπισκοπὴν *Int.* LXXII. *Nam ἐπιχειρήσαν editionis Romanæ v.* 18. c. 1. *neque Atticum neque Græcum, quam existimabant contra Nobilius & Grotius; sed errore librario prognatum, pro meliori verbo* ἐζήτησαν *aut* ἐπιζήτησαν. *aut* ἐξηύδησαν *ipsius Josephi, aut demum* ἐπεστάτησαν LXXII. *Interpr. versu illo* 18. *ex Hebræo* יתילרו *q. e.* יתיחסו *Onceloso optimo Metaphrastæ. Ad censum itaque secundum, vel tertium Saliano aliisque æstimantibus, Phylarchis* נשיא ישראל & נשיאי מטות *duodecim cogentibus veniunt, Exodi mense Jaro, anno secundo ætatis militaris, quam Moyses à* XX. *annis creditur, Josephus historicus in* L. *terminat, Rabbinorum aliquot in annum* LX; *quomodo de Levitis sacro jam numero defuncturis Lex ipsa definierat, capita* 603550. לגולגלתם כל יוצא צבא, *sicut Num. c.* 1. & c. 2. *certo legunt omnia Biblia Commentatoresque Sacri, præter hunc Flavium. Hujus tamen ἀντίγραφα, quot Epiphanius Scholasticus, Zonaras Drungarius, Epitom. Cantuar. aut nosmet versavimus, colligunt militum nomina cuncta* 603650. *Viderat adeo Josephus in membranis Legis* שש מאות *pro* חמש מאות, *aut Librariorum Græcanicorum negligentia jampridem peccatum fuit in nota* $\overline{\chi}$ *pro* $\overline{\Phi}$; *facilius quam in voce* ΕΞΑΚΟΣΙΟΙΣ *pro* ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΟΙΣ. *Ephræmitis equidem vice Josephi Patriarchæ cooptatis, Manassitisque loco Levitarum gentis sacræ bellisque immunis. C.* 1. & 2. τὸ ἀριθμῶν. *Ex. c.* 30. 2. & c. 38. 25. BERN.

s Κατὰ νοῦν] *Samb.* καθ' ἑαυτῶν.

t Προσέταττε] Προστάσσει τε *Busb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβῶσαι τὸν ἀριθμὸν τῶν στρ.

v Μυριάδες ἑξήκοντα] Ita in omnibus *Josephi* libris & *Zonara* ejus Exscriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש מאות pro חמש מאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota $\overline{\chi}$ pro $\overline{\phi}$.

x Δυναμένων,] Δυναμένων τὸν ἀπὸ εἴκ. *Samb.* & *Big.*

y Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου] Μανασσῆ τοῦ ἰωσήπου *Baf.* & *Gen.* Sed & illi mox ἀντὶ τοῦ ἰωσήπου, necnon πρὸς ἰωσήπου ritu MSS. μανασσῆ τοῦ ἰωσήπου *Busb.* & *Hen.* BERN.

z Παραχεῖν τοὺς παῖδας,] Παραχεῖν παῖδας *Big.* & *Samb.* Occurrebat *Epiphanio* ibi loci ἐν τῷ vel τῷ ποιητὴς αὐτῷ παραχεῖν παῖδας. Hanc autem historiam expilavit Zonaras Annalista hunc in modum. Μετὰ ταῦτα ἀριθμήσας διέγνω τὸν λαὸν καὶ ἀρίθμησε τοὺς ὅπλα φέρειν δυναμένους μυριάδες ἑξήκοντα καὶ πεντακισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ὅτοι δ' ἦσαν οἱ τὸ εἰκοστὸν ὑπερβαίνοντες ἐνιαυ-

Forma caſtrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

ς'. [2] Caſtra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis ſingula ad latera poſitis: interque ea patebant viæ. Forum etiam adornabatur, reſque venales ſuo quæque loco diſpoſitæ erant: & omne genus opifices ſuas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum ſacerdotes quidem primi occupabant: *iſtis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot maſculi quidem erant triginta dies nati, recenſebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantiſper illis veluti præſente Deo eodem loco manere viſum eſt; illinc vero migrare, cum ſeſe aliò moveret.

Levitarum recenſio.

Ritu nubis Arcui S. incubantis ſive tollentis ſe, ſegmenta ordinatur. Ex. c. 40. Num. c. 9. & c. 10.

6. Primus autem & [3] buccinæ formam excogitavit, & ἄχελ & πενηκοστὴ ἐλελακμός. ἀντὶ δὲ τῶν λευϊτικῶν φυλῶν τοῖς φυλάρχοις κατέλεξαν τὰς παίδας & ἰωσηὴ τὰ μανασσῆ καὶ τὰ ἐφραίμ, καὶ τῷ Δφιαγλὼ & πατρόθεν ἰακώβ. BERN.

2. *Caſtra autem figentes*] Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compacto autem Tabernaculo in medium caſtrorum illud acceperunt.*

a Οδοί τε Δφὲ] Ita *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δὲ Δφὲ μέσων *Baſ.* & *G.*

b Οὐδενί τε ἄλλῳ ἡ πόλις] Οὐδὲ ἑνί τε ἄλλῳ ἡ πόλις *Samb.* Ubi *Baſ.* & *Gen.* ἄλλῳ, ἡ πόλις. BERN.

c Διςμύριοι καὶ τριχίλιοι] Διςμύριοι καὶ τριχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Baſ. Gen. Busb. Hen.* & *Zonaras.* ἐισμύριοι καὶ χιλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Big.* & *Samb.* Pariter tota plauſtra codd. Epiphanii: *Inventique viginti duo millia octingenti octoginta.* Scriberem ſane τεισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, perinde ac opinaretur Flavius Num. c. 3. recenſitos duntaxat pueros Levitarum, loco primogenitorum, quos tribus XII. Deo auctori hominum rerumque cunctarum debuerant; ſed c. 4. additum numerum Levitarum ætate jam integra & liturgica. Vide Epilogiſmum.

Levitæ à die 30. ad annum ætatis ſuæ 30.

Num. cap. 3.

v. 22.	Gerſonitæ	7500
v. 28.	Caathitæ	8600
v. 34.	Meraritæ	6200

v. 39, & 46. Summa adſcripta. 22000 ἀνλογεφόοις omnibus Legis, Judaicis, Samaritanis, Græcis, cæteriſque. Exemptis adeo Levitarum ipſorum prototociis ccc. quomodo hunc modum Biblicum diſſolverat olim apud Centurionem ſciſcitantem Johannes Zaccheides nobilis Deuterota Becoroth f. 5. a. obſervata analogia primogenitorum, quam intellexit Muiſius vix magis quam Contaricanus Epiſcopus, plaſma facetum Muiſii. Primitias enim maſculas Hebræorum putavit Zaccheides (ut mira & prodigioſa ſemper cogitant Rabbini) triceſimum quodque cranium incipiendo ab anno xx. ætatis, aut ab ipſa infantia חרש ומעלה מכו" duntaxat ſeptuageſimum tertium. Identidem arguunt numeri Moſaici, qui feruntur.

Summa vera Levitarum juniorum		22300
Adde Levitas πεωκόρους repertos inter ann. 30. & 50. ex Num. c. 4. 48.	}	8580
		30880

Habes ergo Levitarum quicquid non decrepitum emeritumque, ſive Fl. Joſephi πρεσβύας ὡσεὶ μ', vel ſic tenuem ſatis tribum, minimamque inter curias Iſraeliticas. Si hæc minus placeant, culpandi erunt Scribæ veteres tam Judæorum quam Samaritarum, quod totum à portionibus colligendis diſſentire ſuſtinerent. Minuendus adeo numerus Caathitarum, & pro שמנת אלפים ושש מאות, ſcribendum facile שמנת אלפים ושלש מאות, ſicut factum 1 Par. c. 11. 20. de Abiſæo heroe. Vel id aſſerendum quod ex Cabala Talmudica ſupra retuli. Capita autem Meraritica recenſuit exemplarium Græcorum pars maxima ς' ξ' Ν' ששת אלפים וחמשים, pro Hebraico ששת אלפים ומאתים, quem computum obſervant vel Græca Oxon. MS. & editionis Complutenſis. Codex autem vetus Saravii amplius exhibet ς' ξ' C' ξ' Ν', 6250: ששת אלפים ומאתים וחמשים. Joſephus denique liberalior cæteris numeravit Meraritas ς' ΨΠ, aut ζ, ΨΠ', i. e. ששת אלפים שבע ושמנים, aut ששת אלפים שבע מאות. Aut Flavius ipſe ediderat διςμύριοι καὶ ὀκτὼ χίλιοι πρὸς ωΝ', nam facile permutant Ν & Π, tum etiam in Hebraicis חמשים & שמנים. Iſta autem non ſunt hujus otii BERN. Δισμύριοι καὶ τριχίλιοι ſoli *Big.* & *Samb.* quam lectionem ſequuti ſunt codices omnes *Latini.* τεισμύριοι πρὸς ὀκτακόσιοι. ὀγδοηκοντά, ex *Num.* c. 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι καὶ δισχίλιοι πρὸς ωΝ'. vice ωΠ'. quod Ν & Π facile permutentur. Videſis ad *Joſephi* Origines, hoc in loco.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην ὡκοδομημένων· [a] ὁδοὶ τε Δφὲ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμῳ μὲν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· [b] οὐδενί τε ἄλλῳ ἡ πόλις μετανισταμένῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἑπόμενοι δὲ οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξηκοντάδων ἦσαν καὶ αὐτοὶ & μὲν ἄρσην ὂν τριακοντέτη εἶχεν ἡμέραν γινόμενον, [c] δισμύριοι καὶ τριχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [d] ἐφ' ὅσῳ μὲν ὑπερ τὴν σκηνὴν συνέκαινεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν [e] αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντι ἐδόκει & θεῷ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίστασθαι.

ς'. [f] Εὗρε δὲ καὶ [g] βυκάνης τρόπον, [h] ἐξ ἀργυρίου πεποιημένης

d Ἐφ' ὅτου] Ἐφ' ὅτον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

e Αὐτοῖς.] Αὐτῷ *Hen* & *Busb.*

f Εὗρε δὲ] Cum grano ſalis accipiendum; quod Moyſes non invenerit, ſed à Deo didicerit hujuſce buccinæ confectionem. Vide Diſſertat. *Joan. D'Outrein* de Tubis Argenteis, p. 88. ad finem Libr. Tertii. vide *Relandum* Paläſt. Sacr. p. 277. HUDS. in *Add*

g Βυκάνης] חצוצרה ἰσωσὴφ dicitur & σάλπιγξ alibi, uti שופר βυκάνη. Illa tuba, hæc buccina. Sed tempore Joſephi, uti & nunc, confuderunt jam חצוצרות & שופרות. REL

h Ἐξ ἀργυρίου] ἐξ ἀργύρου πεποιημένης *Hen.* & *Busb. Ex argento factæ* Epiphan. Alterum elegantius & Joſepho aptius. BERN. Ἐξ ἀργύρου πεποιημένης *Iidem.* quod, ut elegantius & *Joſepho* aptius, probat *Bernardus.*

3. *Buccinæ formam*] *Fabricatur Buccina una atque altera*, βυκάνη *Joſepho*, σάλπιγξ *Int. LXX.* & ψ. 98. 6. σάλπιγξις ἐλατὴ *quidam Ægyptiacis*, Tubæ ductiles *S. Ambroſio*, *Arabi* بواق اخافقه Tubæ tinnientes à metallo, *ſicut ibidem* שופר κερατίνη. بوق *Interpretibus Samaritanis*, *Saadiæ etiam & pleriſque Judæorum: unde* בוקא *Syris*, & *mox* βυκάνη *Jaonis filiis.* نفير, *Tavoſo μηδίζοντι*, *S. Hieronymo* Tuba, *Moyſi autem* חצוצרה Haſoſera, ἀσωσῆφ *Joſepho & Doctoribus διδασκάλοις in* Roſſana, Succa, Sabbath, Tamid, *aliiſque codicibus ſuis*, *Onceloſo & Talmudiſtis Solymitanis* ἀσωσάρα, *ex argento porrecta ferme ad cubitum, medio modo inter tibiam ac tubam Græcorum. Metallo autem ſuo atque figura claſſicum* חצוצרה *diſtinguebatur à* שופר σωφὰς, *tuba recurva corneaque petita à fronte caprorum aut arietum: quæ* buccina *in verſione S. Hieronymi*, κερατίνη *aliquoties in verſione τ' ο'. atque in illa Symmachi optimi interpretis, necnon* קרן הכפוף *apud Doctores Miſnicos Gemaricoſque. Quinvero apud Syros Chaldæos Arabaſque in ſcriptis ſacris profaniſque nonnunquam* κέρας *ſive* קרנא *aut* قرن *uſurpari de tubis etiam metallinis, velut apud Latinos lituus capitur. Quo etiam animo dixit Joſes Phariſæus* Ros haſſana *c.* 3. 3. הלא כל השופרות נקראו קרן. *Quamobrem ferebatur olim in ſcholis Babyloniis illud Apophthegma*, Ob reverentiam ſabbati Haſoſera loco non movetur, movetur Sophar non minus quam tuba. כסלטלן את השופר והצוצרות אינם כטלטלן. *Cod. Sabb. f* 35. *b. Fatetur autem Chaſdas doctor antiquus jam poſt excitum Templum confuſe ac promiſcue uſurpari* צפירא & הצוצרתא, *ſicut in Lulalo* צפירא & יערבה & פתורתא & פתורה, *pro abaco menſave. Audito etiam Hieronymum virum Eccleſiaſticum ad Oſ. c.* 5. 8. In Gabaa itaque & Rama clara buccina & tuba perſonate: quorum buccina paſtoralis eſt, & cornu recurvo efficitur: unde & proprie Hebraice *Sophar*, Græce κερατίνη appellatur. Tuba autem de ære efficitur vel argento, qua in bellis & in ſolennitatibus concrepabant. *Altera autem buccinarum convocantur Principes, populus totus ambabus; ſicut ex Moyſe Flavius, Salomo Jarchius, Abr Aleneſdras, tres illi multique alii Rabbini comprobant. Quinetiam primus clangor moverat caſtra Orientalia, quæ proprie Judaica: ſecundus Auſtralia ſive Rubenica; tertius* πρὸς λίβα *Occidentale Ephraimita duce: quartus excitabat tribus Aquilonares ſub Triphylarcho Danita. Perſonabant etiam hæ tubæ ad ſacrificia Eccleſiæ*, בקרבן צבור *Jarchio Num. c.* 10 16. *pro* יגלותיכם, *tam Sabbatis quam diebus altis. Quod præter Joſephum Deuteroteæ in* Officio quotidiano *c.* 7. 3. (*ad Saliares velut refutandos aptum natumve*) *adnotarunt.* Ad libamina & hymnodiam, *dicunt illi ut rem notiſſimam*, duo ſacerdotes cum tot buccinis argenteis à Menſa Adipum pergebant ad Cymbalyſtam clangentes, ושתי חצוצרות של כסף בירם תקע ותרועו ותקעו וגו" σωλῆνες καὶ σωστοὶ ὀμφοί, ὀρθὸν καὶ πολυκαμπὲς ἢ παρακάδες, *rectum fractum*, ſimplicem varium, modum utrumque (*quorum ergo conſulendi Phariſæi ad finem Maſſicæ* Ros haſſana:) clangoreque præſertim firmo ſimpliceque populo jamjam adoraturo indicium rite faciebant. *Idem patres docent* Ros haſſana *c.* 3. 4. In jejuniis (בתעניות, *tempore ita poſcente, propter Num. c.* 10. 9.) prolixius perferri ſonitum buccinarum metallinarum (שתי חצוצרות) quam cornearum (שופר): attamen in Neomeniis longius productiuſque audiri *Sopharum* quam *Haſoſram*: *quoniam majores in-*

ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· στενὴ δ' ἐστὶ [i] σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχεται δὲ [k] εὐρος [l] δεχομένη ὅπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα τῆς σάλπιγξι παραπλησίως [m] τελοῦσι. ἀσωρὲθ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παροικέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο [n] πλήθους πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ [o] μίαν μὲν ἀποσημαίνουσι, ἔδει τοὺς ἀρχοντας συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν οἰκείων· [p] ἀμφοτέραις δὲ σημαίνει τὸ πλῆθος. ἡ δὲ σκηνὴ μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. [q] ἀποσημαίνουσι μὲν τὸ πρῶτον, οἱ περὶ τὰς ἀναπαύλας ἐσκηνωκότες ἀνίστανται· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ [r] πρὸς τὸ νότον αὐτῆς καθεζόμενοι. εἶτ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τὸ πρότερον ἐξ φυ-

gitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum se habet. Longitudine quidem est paullo minus cubitali: sed fistula ejus angusta est, [4] tibiâ crassior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad spiritum excipiendum idonea sit, similiter ac tuba in campanulam desinens. Hebraïca lingua vocatur Asosra. Duæ autem factæ sunt: & alterâ quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ signum dante *sacerdote*, principes convenire oportebat ad consultandum de rebus suis: utrâque vero populum universum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri consueverunt. Cum primum *buccinâ* signum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque sonante buccina, qui ad meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant: Deinde Tabernaculum dissolutum medium portabatur inter

interpretati fuerant וכרונות תרועה השופרות, Ros hassana *c.* 3. 5. *Talm. Jerosol. Abenesdras etiam admonet exposuisse vetustiores Commentatorum Num. c.* 10. 10. ביום שמחתכם, ὡς τῷ σαββάτῳ. *Dein inter gaudia Betsoabi seu* τῶν ἀντλείων *noctibus Scenopegiorum vides usum harum buccinarum*, Succa *c.* 5. 4. *Nomen vero traxit* Hasosera *ab* angustia *sui foraminis*, χαυλία الضيف i. e حصيرة. *Quorsum recte eam appellat Josephus* σύριγγα, *& Plutarchus ejusdem temporis scriptor* μικρὰν σάλπιγγα. *Vide Num. c.* 10. *&* c. 31. 6. *&* ψ. 98. 6. *&* 2 *Paral.* 15. 14.

Castra Hebræorum in Eremo sub Telarchis * * * * *quatuor, præter ingentem numerum peregrini ac imbellis populi.*

קרמה *κατ' ἀναβολάς.*

*

3 *Zabulon* 57400. — 1 *Tribus Juda sub leone colligit milites gentiles* 74600. — 2 *Issachar* 54400.

11. *Aser* 41500. — *Moses Imperator & Aaron Pontifex cum filiis.* — 5 *Simeon* 59300.

*

צפנה, πρὸς βορρᾶν. — 10 *Dan ad aquilam recenset cognata nomina* 61700. — *Merarite à tabulatis*, 6200. — ÆDES DEI. — *Caathitæ ab aris rebusque sanctioribus*, 8600. — 4. *Reuben sub signo Humano*, על דגל הראובני, *alit belli viros* 46500. — תימנה, πρὸς νότον. Hier. *ad plagam meridianam*, דרומא Oncel. & Interpr. Samar.

12 *Nephthali* 53400. — *Gersonitæ à tapetibus sacris*, 7500. — 6 *Gad* 45600.

*

9 *Benjamin* 35400. — 7 *Ephraim pone bovem collocat armatos* 40500. — 8 *Manasses* 32206.

ימה, θάλασσαν. Hieron. *ad plagam occidentalem.* Onc. & Iut. Sam. מערבא.

Educebatur autem exercitus Exodi anno secundo dieque XX *secundi mensis, Sinæa relicta, hoc ordine, Moyse quasi teste Num. c.* 10. *Tribus* 1, 2, 3, *Gersonitæ subinde & Meraritæ, cum plaustris plenis velorum lignique sacri. Cum* 4, 5, 6. *Caathitæ, deportatores secretioris supellectilis, &* ἁγίων, נשאי ממקדש, *v.* 21. *Sequuntur è Num. c.* 2. 17. *reliqui* 7, 8, 9, 10, 11, 12. *Josephus tamen aliique aliquot Criticorum sacrorum Levitas cunctos tuentur in medio tullio gentis armatæ, inter Gad & Ephraim. Nequaquam vero antecesserat triduo militem Arca Divina, quomodo ex Judæis Christianisque non pauci male interpretantur Num. c.* 10. *v.* 33, 35. ארון ברית יהוה נסע לפניהם וגו׳. *Sit igitur verbis istis bonus dux*, Processit equidem per triduum coram illis Arca fœderis Divini, ostensum eis stationem proximam, nube adeo subsistente atque rursum incubante. *Ita mox* בנסע הארון, cum elevaretur Arca, *Hieronymo interprete* BERN.

i Σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα,] Σύριγξ (σύριξ *Big.* eliquatione Æolica) αὐλοῦ βραχέος βραχυτέρα *Big. Coll. Voss. & Samb.* BERN.

k Εὖρος] Variant *Codices.* in *nonnullis* εὖρος, in *aliis* aspirate cum antiquis aliquot *Grammaticis.*

l Δεχομένη] Δεκτὸν *Vat.*

4. *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

m Τελοῦσι.] Τελοῦνται Libri quatuor MSS. Requiritur τελεῖ eo loco, vel τελοῦσι, vel τελοῦνται, vel potius εἴς τι κώδωνα τοῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦσα, ἀσώρεθ. καλεῖται τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσσαν. *Samb.* ἀσωρεθ (quod est Moysis חצצרה i. e. *Hasosra*, atque ritu Masoretarum per proceleusma χασοιρεθ. Vel expressit Josephus Syriacum חצצרא *Hasosra*, qua etiam forma quandoque usi sunt Onceloſus & Uzielides.) καλεῖ) τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσσαν *Busb.* & *Hen.* ἀσαρεθ καλεῖ) τῇ τῶν Ἑβραίων γλώτταν, haud otiose. Nam Doctores Jerosolymitani Ros hassana *c.* 3. 4. & Babylonii Sabbath f. 36. imo Interpr. Samaritani, atque Paraphrastæ Chaldaici ad Legem, ad Psalmos, & Prophetas, reponunt etiam typum vernaculum חצוצרתא *Hasosartha* pro Mosaico חצצרה. Inde correptum *Asostra*; nisi & asperitas elementi *Sade* in Hebraico identidem postulat, ut fertur בצרה βόσορ, ita חצצרה ἀσώσορ. BERN.

n Πρὸς τὰς] Τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἐκκλ. *Samb.* & *Epiphan* τῷ πλήθει τὰς ἐκκλ. *Big.* BERN. Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.*

o Μίαν] Fortè μιᾷ. COCC.

p Ἀμφοτέραις] Ἀμφοτέροις *Big.* & *Samb.* præcessit enim μίαν.

q Ἀποσημαίνουσι] Ἀποσημαίνει *Vat.*

r Πρὸς τὸ νότον αὐτῆς] Οἱ πρὸς τὸ νότον αὐτῆς *Big.* & manus altera *Samb.* Eandem lectionem urget & versio Epiphanii, *Qui ad Austrum residebant.* Plane תימנה *austrum versus* in libro quarto Moysis c. 2. & c. 10. Mox enim τὸ κῦ λίβα vertit Flavius ex Hebraico ימה, i. e. LXXII. Alexandrinis θάλασσαν, *mare versus Mediterraneum*, quod est *ad ventum Africum*, νοτοζέφυρον ἢ λιβοφοίνικα, respectu Idumææ Judææque. Confirmat autem Josephus lectionem LXXII. Interpretum Num. c. 10. v. 6. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαρεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατ' ἀνατολάς. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν, καὶ ἐξαρεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κῦ νότον MS Alex. aliis κῦ λίβα. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαρεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι θάλασσαν. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαρεῖσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βορρᾶν. Quod est Hebraice ותקעתם תרועה שלישית ונסעו המחנות החנים ימה. ותקעתם תרועה רביעית ונסעו המחנות החנים צפנה Hos autem versus duos neque Critici Judæorum neque illi Samaritarum agnoscunt amplius. צפנה autem à Samaritis male substitutum apud aciem secundam, satis indicat vetustissimis *Sopherim* utriusque gentis Israeliticæ & Judææ causa vocum similium, maxime terminantium, ימה תימנה & צפנה, εἰσιγηθὲν fuisse neglectum. Idem etiam arguitur ex c. 2. & hoc ipso c. 10. τῷ ἀριθμῶν. Omnes denique acierum Hebraicarum plagas in membranis sacri Archivi ibi adnotatas fuisse suo tempore satis jam declarat Josephus. BERN. Ita (cum antea esset πρὸς

Paſcha ſecundum in eremo apud Sinæum celebrant Hebræi, anno jam exacto poſt primum illud & excepto Chriſtiano omnium nobiliſſimum. Num. c. 9.

ter ſex tribus præcedentes & ſex ſubſequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem ſonitum pars caſtrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero ſeptentrionalis. His buccinis utebantur etiam in ſacris miniſteriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, poſt diſceſſum ex Ægypto, ſacrificium Paſchale dictum celebratur in deſerto.

λῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἕξ. Λευῖται [s] δὲ τῷ σαλπιγγι πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημαινομένου, τὸ κζ΄ λίβα τεταγμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος [t] ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κζ΄ βορρᾶν. τοῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ τῶν ἱερουργιῶν ὅταν εἰς αἷς θυσιάζοντες [v] ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ τῶν λοιπῶν ἡμέραις. θύει δὲ πρῶτον, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὸ Πάσχα λεγόμενον ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

CAP. XIII.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Quomodo Moyſes duxit populum ex monte Sinæo ad fines Chananæorum.

Ὡς ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἦγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὅρους τῶν Χαναναίων.

Seditio Hebræorum contra Moyſen.

NOn multo poſt à Sina monte caſtra movenbtur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Eſermoth. Atque illic rurſum populus ſeditionibus agitari cœpit, Moyſique objicere mala quæ in peregrinatione perpeſſi ſunt, & quod ipſo illis ſuadente regionem fertiliſſimam relinquere, eam quidem amiſerint, atque pro felicitate, quam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, in hiſce miſeriis errabundi verſentur, aquarum inopia laborantes, &, ſi contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optime merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moyſis & eorum quæ pro communi *omnium* ſalute præſtiterat immemores eſſent, neque de Dei ope & auxilio deſperarent. Verum hoc ipſum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moyſem invecta eſt. Moyſes autem, ut ipſos adeo ſpe dejectos confirmaret, promiſit *atque in ſe recepit*, licet ab illis contumelioſiſſime habitus, eis parare ſatis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem ſed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde poſſet tot hominum millibus carnes promiſſas miniſtrare? Deus, inquiit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam deſinemus veſtri curam gerere: id-

Deus iratus depluit Coturnices.

que *quod prædixi* non longe à vobis abeſt. Simul ac hæc loquutus eſt, caſtra undique coturnicibus complentur, atque eos circumſtantes colligebant. Veruntamen Deus non multo poſt in Hebræos, ob inſolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus ſiquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iſte* cognominatur * Cabrothaba, id eſt, Buſta cupiditatis.

ΚΑΙ βραχὺ ἀφεστῶν ἀπανίσταται τοῦ Σιναίου ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, οὓς ὧν δηλώσομεν, [x] εἴς τι χωρίον Ἐσερμὼθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τὸν Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαι τῶν τε κατ' τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπραγμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτὸς ἀγαθῆς πείσας ἀπαναστῆναι, [y] τὴν μὲν ἀπολέσθαι, αὐτὸ δ' ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν τούτοις [z] ἀλῶντας τῶν παλαιπωρίας, ὕδατος μὲν ἀπανιζόντος, εἰ δὲ καὶ [a] τὴν μάνναν ἐπιλιπεῖν συμβαίη, πέλαγος ἀπολύμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις [b] αὐτοῖς παρῆν, μήτε [c] Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τὴν κοινὴν σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος [d] πρὸς τὸ μᾶλλον ἐκείνητο, καὶ θορυβῶσιν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπῆρεινετο. Μωϋσῆς δὲ, προθυμουμένων αὐτὸν ἅπαντας ἀπεγνωκότας, [e] ὑπέσχετο, καίπερ αἰσχρῶς ὑπ' αὐτῶν [f] ὕτως πεπυθεσμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἔτι τούτῳ, καί τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσαύτης [g] ἀπορήσαι μυριάσι τῶν προειρημένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι [h] κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποκαίημεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσεσθαι. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ πρόσπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἠθροίζον αὐτὰς [i] προϊσάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Ἑβραίους τῷ εἰς αὐτὸν θρασύτητι καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται [k] Καβρωθαβά, [l] ὅ ἐστι ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

τὸ νῶτον) è *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda, *conſentiente Epiphanio*, qui reddit *ad auſtrum*.

s Δὲ σῷζει] Illud ϛ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

t Ἐκινεῖτο] Ἐνέκειτο *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* Subinde κζ΄ βορρᾶν *Baſ.* & *Gen.*

v Ἦσαν] Illud ἦσαν prætereunt *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

x Εἴς τι χωρίον Ἐσερμωθ] Εἰς ἓν χωρίον ἐσερμωθ *Big. Samb.* & ex Latinis Mert. Quod eſt Hebraice ſcribenti חצרמות *Haſermuth*, Atrium lethi ſive ſepulchrum, nimirum *Adrymetum*; & mox æquo nomine קברות תאוה *Baſ. Gen.* & L. Col. Frob. ex codicibus Epiphanianis, tanquam חצרימות *Heſarimuth*, ᾗ ἐπαύλεις δ' πλάτωσιν. εἰς τι χωρίον σειρωθ *Busb.* & *Hen.* Ita σειρωθ legitur in tralatione ϛ ο΄. Gen. c. 10. pro חצרמות. Veruntamen Epitom. Cant. & pleraque exemplaria Epiphanii retinent *Eſerioth*, quod huc occurrit pro Hebræo חצרות *Eſaroth*, ſtationum Hebraicarum XIV. ut Ambroſius, Hieronymus; aliique omnes dinumerant præter hunc Flavium, non XIII. proximave Sinææ. Deinde propter vindictam Divinam dici potuiſſe *Monumenta luxus* ſive קברות התאוה: etiam θαπτῷ, ἐκτεταμένος ex Num c. 11. 3. At vero ἀπεχθῶν alius eſſe manſionis, niſi nimis faventes Joſepho, exiſtimabimus. Ait ille, Εἰκὸς στασιάζειν τὸ πλῆθος τὸν μωσῆν αἰτιώμενον, ὅτι γῆς ἀγαθῆς αὐτοὺς ἀποστέρας, οὐ ἐφύτευε πλανᾶσθαι πεποίηκεν. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* atque unus è *Codd. Latinis.* εἰς τι χωρίον Ἐσερμωθ (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* ὡς τι χωρίο Ἐσερμωθ *Baſ. Gen.* & aliquot Codd. *Epiphanii.* εἰς τι χωρίον Σειρωθ *Busb.* & *Hen.* verum in *Epit. Cant.* & aliquot libris *Vet. Interpr.* habemus *Eſerioth*. Vide Cl. *Seldenum* de *Synedriis Hebr.* l. 2. c. 4. p. 199.

y Τὴν μὲν ἀπολέσθαι,] Αὐτὴν μὲν conjicit (cum *Coccejo*) Cl. *Bigotius*.

z Ἀλῶντας] *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Eo modo & membranæ quibus eſt uſus *Zonaras* monachus: quorſum aſpere *Baſ.* & *Gen.* ἀλῶν τὰ λιπωρείας, ab ἰλῶ, τὸ πορεύω, τὸ συμπατέω. Addit autem Joſephus ὕδατος μὲν ἀπανίζοντος ſuper cæteras querelas opportune ſatis, quicquid Salianus Schotanuſque in adverſum diſputant. Legitur enim in Num. c. 11. v. 6. ועתה נפשנו יבשה, νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, Quid enim peponum, quid obſecro olerum jam in inaquoſis Arabiæ? BERN.

a Τὴν μάνναν] In quibuſdam *MSS.* τὴν μαννὰ & τὰ μαννά. in *Coll. Big.* τὸ in *Voſſ.* τῶν τὸ μάννα.

b Αὐτοῖς παρήν,] Αὐτὸς *Vat.*

c Μωϋσέως] Μαΐσεως *Samb.* & colo altero μήτε ἀπογινώσκειν. BERN.

d Πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκείνητο,] Πρὸς τοῦτο ex conjectura *Bigotii*.

e Ὑπέσχετο,] *Busb.* & *Hen.* ὑπισχνεῖτο.

f Οὕτως ὠνειδισμένος,] Οὕτως deeſt *Samb.* & *Vet. Interp.*

g Ἐπορήσαι] Εὐπορήσειε *Big.* haud recte. Quoniam typus ille Barytona præpoſita ſuſtinet, non ita adverbia aut nomina. BERN.

h Κακῶς ἀκούοντες] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κακῶν. illa οὐκ ἂν ἀ. κ. π. ὑμῶν deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

i Προϊσάντες] *Busb.* & *Hen.* ὑφεισάντες.

k Καβρωθαβά,] Ita *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphan.* Καβρωθαβὰ ἐπιθυμίας μνημεῖα *Big.* Καβρωθαβὰ, ἐπιθυμίας μνημεῖα λέγοιτο *Samb.* & *Vat.* Nomen certe Hebraïcum *Chabroth Ataba* concife concinneque (inquit *Bernardus*) per Καβρωθαβὲ aut Χαβρωθαβὲ expreſſit *Joſephus*: per Hebraïcarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Manſionibus *Cabaroth Atava*, ſicut lectum in *MSS.*

l Ὅ ἐστι] *Delet Coll. Big.*

* Cabrothaba,] *Ad murmur Hebræorum de herbis variis, carne mul-*

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς ὁ Μωϋσῆς τὰς κατασκεψομένας τ̃ Χαναναίων τὴν τε χώραν καὶ τ̃ πόλεων τὸ μέγεθ◎ ἐξαπέστειλεν· ἔτι τ̃, ὅτι τῶν πεμφθέντων μ̃ πεντηκοντ̃ ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπερξαιρόντων δυνάμιν, τὸ πλῆθ◎ παρεκλθὲν κ̃ πρὸν εἰς ἀπέγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεῦσαι τ̃ Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δηλώσειν διεγνωκότες.

CAP. XIV.

XIII. *Quomodo Moyses miſit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: dein quod his qui miſſi fuerant poſt* XL. *dies reverſis, & dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſerviendum.*

ANαγαγὼν δ' αὐτὰς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [m] εἰς τὴν καλουμένην φάραγγα, πλησίον οὖσαν [n] τοῖς Χαναναίων ὄρεσι καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθ◎. καὶ κατασὰς, "δύο, φησὶ, "[o] κεῖνται◎ ἡμῖν ὑ Θεῦ παρασχεῖν ἀγαθὰ, ἐλθόντε- "σιν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμον◎· τὴν μὲν ἤδη δόντ◎ "ἔχετε, τὴν τ̃ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰ ἐπὶ τοῖς "ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσῃ τὸ λοιπὸν ὑπιόντας ὲ μό- "νον [p] ὲ βασιλεὺς ἡ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' ὲδὲ τὸ πᾶν ἀθροι- "σθὲν αὐτῶν ἔθν◎. παρασκευαζώμεθα οὖ πρὸς τὸ ἔρ- "γον· ὲ γὰ [q] ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τ γῆς, "ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν "τ̃ κατασκόπους, οἳ [r] τ τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσε- "σι, καὶ ποίαν δυνάμις [s] αὐτ̃ς. πρὸ τ̃ πάντων ὁμονοῶ- "μεν· καὶ τ̃ Θεὸν, ὅς ἐστιν ὑπὲ πάντων ἡμῖν βοηθὸς καὶ "σύμμαχ◎, μᾶλ' ἢ πρὸ τ̃ ἔχωμεν.

Β'. Μωϋσέως τ̃ ταῦτ' εἰπόντ◎, τὸ πλῆθ◎ [t] αὐτὸν τιμᾷς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης φυλ̃ ἕνα. [v] οἳ, διεξελθόντες ὅσο τῶν [x] πρὸς Αἴγύπτ◎ τὴν Χαναναίαν [y] ἅπασαν, ἐπὶ τε Αμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρ◎· καὶ τήν τε τ̃ γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξισορήσαντες παρῆσαν, ποταμφάντα ἡμέρας εἰς πᾶν καταχρησάμενοι τὸ ἔργον. ἔτι τ̃ καὶ καρπὸς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τ̃ τε τούτων ὑπερβολὴν, καὶ τ̃ πλήθ◎ τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὸ γλυκὺ ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπῆρον τὸ πλῆθ◎· φοβουμένους τ̃ πάλιν αὐτὸ τ̃ κτήσεως ἀπορῶ, [z] ποταμὸς τε [a] Διαβλᾶ

Quomodo Moyſes miſit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: dein quod his qui miſſi fuerant poſt XL. *dies reverſis, & dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſerviendum.*

MOyſes autem illinc eos ſubducens in locum, qui dicitur * Fauces in Chananææ terræ confiniis *ſitum*, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque *in medio* conſtitiſſet, "Deo, inquit, nos duobus bonis im- "pertire in animo olim habente, libertate & feli- "cis terræ poſſeſſione, alterum quidem ejus be- "neficio jam obtinetis, alterum vero mox aſſe- "quuturi eſtis. Nunc enim in Chananæorum fi- "nibus conſidemus: nec per regem unquam ſta- "bit, aut civitatem *ullam*, aut confertas totius "gentis copias, quo minus in terram eorum in- "vadamus. Ergo parati ſimus ad rem fortiter ag- "grediendam: non enim ſine prælio regione ſua "nobis ceſſuri ſunt, ſed poſt magna cum illis cer- "tamina eam occupabimus. Mittamus autem ſpe- "culatores, qui & terræ ubertatem & incolarum "vires explorent. Ante omnia vero unum atque "idem ſentiamus: & Deum, qui ſemper nobis opem "& auxilium tulit, *magno* in honore habeamus.

Jam in eremo Pharanetica de Paleſtina exploranda apud populum deliberat Moyſes. Num. c. 13. *& Deut. c.* 1.

2. Hæc cum dixiſſet Moyſes, populus ejus conſilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentiſſimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perluſtrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: exploratæque regionis ſimul & incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reverſi ſunt. Inſuper & fructus illius terræ ſecum afferentes, pulchritudine eorum & *immenſa* bonorum copia, qua regionem iſtam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rurſus autem *ab incœpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræſentando,

Exploratores, regione perluſtrata, reverſi terrorem inſeruntpopulo. Num. c. 13.

nulla, mannaque nimia apud Adrymetum *Petræa non ſine lacrymis queritantium, per triduum propter caſtra ingrata depluit iratum Numen quantum coturnicum,* שלוים, *ad cibum, dicam magis ad crapulam ſuperefſet & peſtem. Hinc itaque perierunt viginti tria millia helluonum, ſi Severus recte putavit. Manet tamen loci nomen infame* Prave appetentium tumuli, *ſive* LXXII. *Alexandrinis Joſephoque interpretantibus μνημεῖα ἤτοι μνήματα τ̃ ἐπιθυμίας.* Aviditas heic jacet. *Nomen etiam Hebraicum* קברות התאוה קבְרוֹת הַתַּאֲוָה *χαβρωθ ἀταβά, conciſe cominneque expreſſit Flavius χαβρωθαβά. Hoc idem protrahunt alii. Hieronymus in Manſionibus* Cabaroth ataava, *ſicut lectum in MSS. & prioribus* τ̃ ὑποτεταγμένων. *Nam* Cibaroth ataave *Eraſmus induxit aliunde. Interpretes denique noſtri ad puncta Maſorethica accurarunt* Kibroth hattaavah. *Lege Num. c.* 11. *& Pſalmos* 78. *&* 106. BERN.

[m] Εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα,] Quatuor libri MSS. & ambæ editiones excuſorum, nec non *Zonaras* in Annalibus hanc lectionem ſuſtinent. Pauxillo inde abeſt *Epiphanii* verſio, *in terram quæ vocatur convallis*, effecta adeo de Græco εἰς γλῦ καλουμένου Φάραγγα. Joſephum tamen ſcripſiſſe reor εἰς τὴν καλουμένην Φάραγα (cum *Schotano*, vel Φάραν cum *Boſio* conſentiente) —— χαλεπὴν ὅσαν ἐνδιατᾶσθ, tot verba Græca pro במדבר פארן *bemidbar pharan*, ſecundum Judæos, aut במדבר פארן βεμιδβὰρ Φαρᾶν in exemplaribus Samaritici: & in verſione Doctorum LXXII. ἐν τ̃ ἐρήμῳ Φαρᾶν, Num. c. 13. 1. Longe autem per Idumæam patuit eremus Pharanetica, haud minus quam octodecim ſtathmos Hebraicos complexa, ut Ambroſius, Hieronymus, aliique doctorum noſtrorum, tum etiam Judaici adnotarunt, ut hiſtoria Moſaica omnino poſtulat. Aut aliquis forte ſuſpicabitur poſuiſſe Flavium εἰς τὴν καλουμένην βάραγγα pro ברנע ſeu *Cades Barnea*, unde emiſſos ſcimus Palæſtinæ Exploratores iniquos, Num. c. 13. 27. & Deut. c. 1. 19. Agit autem Lex Divina de hiſce locis tanquam communibus aut vicinis, de deſertis, inquam, *Pharan*, *Zin* & *Cades*; cujus oppidum præcipuum *Petra*, ſed & *Arce*, *Kedem* & *Recema* appellatur, quod eſt *ſilex*, tam Joſepho quam Onceloſo aliiſque Paraphraſtis ſacris. BERN. Ut *Carjath* & *Kerjath* permutatur. Eſt & abſorptum unum Theta a vicino, uti ש in ירוש שלם Ιερουσαλήμ REL.

* *Fauces,*] *Al.* Vallis, *aut* Convallis.

[n] Τοῖς Χαναναίων ὄρεσι] Τοῖς Χ. χωρίοις *Big. Coll. Voſſ. &* Τ̃ Χ. γῆς *Busb. Hen. & Zonar.*

[o] Κεῖνται◎ ἡμῖν] Τὰ θεῦ κεῖνται◎ ὑμῖν *Samb.* Codex idem paulo poſt χαναναίας γὰ ἐπὶ τοῖς ὅροις: ſubinde παρασκευαζώμεθα. BERN.

[p] Οὐ βασιλεὺς] Οὐ βασιλεὺς, ὲ πόλις *Vat. & Vet. Interpr.*

[q] Αμαχητὶ] *Big. & Samb.* ἀμαχεὶ: alterum vero pro urbe Palladis. Mox *Baſ. & Gen.* τ̃ γῆς *Hen.* κὲ τ̃ γῆς *Busb.* Perinde *Zonaras* καταστησάμενοι ἔρημα τὴν τε δυνάμιν τ̃ Χαναναίων κ̃ τ̃ γῆς τὸ ποιότητα. At *Big. Samb. & Epiphan.* τὰς γῆς, *hujus terræ.* BERN.

[r] Τῆς τε] *Coll, Big.* τ̃ γ̃.

[s] Αὐτ̃ς.] Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb. & Hen.* quo facit *Epiphanii* verſio, *quæ virtus in ea ſit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19 BERN. & HUDS.

[t] Αὐτὸν] Αὐτὸν τε *Samb.*

[v] Οἳ, διεξελθόντες] Οἱ δ' ἐξελθόντες *Big. Coll. Voſſ. & Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb. & Zonaras.*

[x] Πρὸς Αἰγύπτ◎] Ipſa quidem Cananæa Ægyptum non attigit, ſed ſolitudo illas ſegregabat, quæ ut videtur, negligitur uti regio minus culta & habitata, ſic ut Cananæa dici poſſit ſe extendere uſque Ægyptum ea ratione. Aut loquitur Joſephus, uti ſcriptores qui poſt Alexandrum Magnum vixêre, quando Ægyptii regionem maritimam a Peluſio uſque Rhinocolura poſſederunt. REL.

[y] Απασαν,] *Big. & Samb.* Vulgarius πᾶσαν. BERN.

[z] Ποταμὸς] Quinam ſunt illi ποταμοὶ; nullum in Cananæa erat flumen navigerum excepto Jordane. Sed videntur & Arnonem innuere, de cujus tranſitu vide infra lib. IV. cap. 4. REL.

[a] Διαβλᾶ] Διαβᾶσα *Baſ. & Gen.* à βέω, βιβημι. Ita legis

do, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertransiri nequeant, montesque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non solum mœnibus sed & operibus & munitionibus validas esse. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem se reperisse ajebant. Atque ita exploratores, cum observassent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ post exitum ex Ægypto inciderint, & ipsi animis consternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moysen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, sibi difficile admodum fore existimarunt, sedes istas occupare: atque ex concione dimissi, cum uxoribus & liberis sortem suam domi lugebant & deplorabant: ac si Deus revera nihil auxilii dederit, sed verbis tantum *multa & magna* promiserit. Rursumque Moysen increpabant, ipsumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyse ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jesus Chalebusque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex speculatoribus autem Jesus Naueni filius tribus Ephraïmitidis & Chalebus de tribu Judæ * attoniti in medium procedunt: & multitudinem compescebant, obtecrantes ut fiduciam sumerent, & neque Deum mendacii insimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis sermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; sed eos potius sequerentur, qui ad felicitatem & bonorum possessionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obstituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præsertim cum Deum adjutorem habituri sint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiscamur igitur, inquiunt, contra hostes, abjecto omni *metu & difficultatum* suspicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monstrantes sequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyses autem & Aaron, in terram procidentes, suppliciter Deum orabant; non pro salute sua, sed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque sedaret animos, his rerum præsentium angustiis & asperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & super Tabernaculum suspensa Dei præsentiam indicabat.

βῆναι [b] λέγοντες ἀδυνάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύσι, καὶ πόλεις καρτεραῖς τείχεσι καὶ πολεβόλων ὀχυρότητι. ἐν ᾗ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τὰς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι [c] τεθεαμένοι [d] πάντων, οἷς μὴ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυχον, μείζω τὰ κατ' τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε [e] καλεπλάγησαν, καὶ τὸ πλῆθος ἅπας ἔχειν [f] ἐπῄρωντο.

γ'. Οἱ δ' ἄπορον, ἐξ ὧν ἀκηκόεσαν, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς ἐδὲν ἔργῳ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ [g] μόνῳ ὑπεσχημένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ἠτιῶντο, καὶ κατεβόων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως· καὶ πονηρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἄνδρας βλασφημιῶν διέφυγον τὴν νύκτα. πρωὶ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνέρχονται· δι' ἐννοίας ἔχοντες, [h] καταλεύσαντες [i] τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, ὅπως τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δ'. Τῶν δὲ κατασκόπων [k] Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυλοῦ παῖς φυλῆς Ἐφραιμίτιδος καὶ Χαλεβος ὁ τοῦ Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χωροῦσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρρεῖν δεόμενοι, καὶ [l] μήτε ψευδολογίαν κατακρίνειν τοῦ Θεοῦ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ ταληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων εἰρηκέναι κατεπληξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν [m] παρορμῶσιν. ὅτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, ὅτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν [n] ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν γήσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ παῦται τοῦ Θεοῦ συμπροθυμούμενοι καὶ συναγωνιῶντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ὑπὲρ τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡμῖν τε τῷ Θεῷ πεποιθότες, καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τοῦ πλήθους. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες ὑπὲρ τοῦ γοῦ, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τοῦ [o] ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταστήσῃ τοῦ μάνιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ φρενοῦντος αὐτοῖς πάθους πεπραγμένων. παρῆν δὲ ἡ νεφέλη, καὶ σαφῶς ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ.

CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'.

Quomodo Moyses, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in solitudine, illis succensere: & neque in Ægyptum reversuros esse, neque possessuros Chananæam.*

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαναστήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, ποιεῖσθαι ὠργίσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

Quadraginta annorum vitam vagam ex oraculo denunciat Moyses populo rebelli; sed filiis horum pollicetur meliora Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

Moyses *solito* majori fiducia accedit ad populum, iisque indicavit Deum, contumeliis eorum incensum, supplicium de illis sumpturum

Μωϋσῆς δὲ θαρσήσας παρεισιν [p] ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλωσε [q] κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν

βέομαι, τὸ ποδέομαι apud Etymologum M. & operum Homericorum enarratores. BERN.

b Λέγοντες] Ελεγον *Busb* & *Hen.*

c Τεθεαμένοι] Θεασάμενοι *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

d Πάντων,] Πάντα *Vat.*

e Καλεπλάγησαν,] Καλεπλάγησαν *Samb.* & *Big.* κατεπλάγησαν *Bas* & *Gen.* pro καιεπεπλήγησαν, quod probum & Josepho dignum. Epiphanius viderat cum lippis καιεβάκησαν aut κατετε ήκεσαν, Scribo jam κατεπλάγησαν, more optimi vatis etiam de animis humanis. BERN. In suo *Codice* καιεβάκησαν, aut καιετετήκεσαν habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipsi tabuerunt.*

f Επειρῶντο] Volo Επιπεφρῶντο, vel ἐπιχεφρῶντο. Nam MSS. Italica habent ὑπαληφῶντο, ex quo Cl. *Bigotius* deformavit ἐποιῶντο. BERN. Forte ἀδικοῦσι. ἐπ[illegible]ῶντο COCC.

g Μόνῳ] Μονον *Samb. Coll. Voss.* & *Vat.*

h Καταλεύσαντες] Καβαλεύσοντες *Vat.*

i Τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα,] Frustra hæc taxant in Josepho Salianus Schotanusque. Certum est enim suis verbis aut fide Jephonniden vix continuisse plebem à Moyse incusando obruendoque, Num c. 13. 31. καὶ κατεσιώπησε χάλεβ τὸν λαὸν πρὸς μωυσῆν, על משה; sicut etiam legunt Synagogæ Samaritanæ. Et c. 14. 2. καὶ διεγόγγυσαν ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. Vide Deut c. 1. 29, 30. ubi similem orationis Chalebicæ ad Hebræos rebelles habuisse se fatetur mortalium clementissimus. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τον τε Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρών. De re ipsa vide *Num.* c. 13. v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30.

k Ἰησοῦς] Ἰησοῦς τε *Samb.* & *Big.* ut & mox καὶ μὴ ψ. & statim μηδὲ πιστεύειν.

* Attoniti] *Al.* metuentes *eventum.*

l Μήτε] Et hic & mox itetum μήδε *Coll. Voss.* & *Big.*

m Παρορμῶσιν.] *Samb.* παρεσμῶσι. Mox ὅτε γὰρ τὸ ὄρος *Bas.* cum *Gen.* BERN.

n Ἠσκηκόσιν] Ἠσκημένοις *Samb.*

o Ἀμαθίας] Ἀπονοίας apud *Zonaram.*

p Εἰς τὸ πλῆθος,] Εἰς τὸ πλῆθος *Big Coll. Voss* & *Samb.*

q Κινηθέντα] Eodem animo *Hen. Busb.* & *Zon.* ὀργισθέντα τὸν θεὸν καὶ ὑπὸ &c. BERN.

εἶαν ἢ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ [r] τοῖς τέκνοις ὑπιφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῶν [s] μελλόντων ἀπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα πάσχοντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅτι τε νεῶν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑποπτευθέντες δειλίᾳ, τὰς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους [t] τῆς ὑποχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ὁλοσχερῶς [v] ἐξαφανίσαι τὸ γένος αὐτῶν, ὁ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν [x] ἁπάντεσιν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεσιὸς ἢ ποιήσειν καὶ ἀπολίδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαρακοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι [y] τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν [z] τὴν γῆν ὑπέσχετο· κἀκείνους τὰ ἀγαθῶν, ὧν [a] ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀπειρίας ἐφθονήσατε μεταδοῦναι, [b] ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα ἢ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸ Μωϋσῆν παρεκάλει [c] καταλλάξαι αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ [d] τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς οἰκῆσαι. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν [e] τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν παρασείσασθαι· μὴ γὰρ κατὰ κακόητα προσκρούσαι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτὸς, ἀλλὰ γνώμῃ [f] καταψηφισάμενον αὐτῶν. ὃ δεῖ ἢ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὢν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπραΰνε, καὶ μετήγαγε εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡδέως τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παρακούσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, [g] ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ πεῖσεσθαι.

γ'. Θαυμασὸς ἢ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι πρὸς ὧν ἂν εἴποιεν, ὃ παρ' ὃν ἔζη χρόνον [i] ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν ὅδεις Ἑβραίων, ὃς οὐχὶ, [k] καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος [l] ἐὰν ἀκοσμῇ, πείθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν [m] δύνασθαι. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον [n] αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν. [o] ἤδη δέ [p] τινες καὶ τὸν ὑπὲρ Εὐφράτου, μυρίων ὁδὸν πεζάρων ἐλθόντες καὶ τιμιῶ ᾧ παρ' ἡμῖν ἱερᾷ μὴ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ὅτι τινὶ τῶν μὴ νομιζομένων, [q] ὅσοι οὐκ ἐκ πατρίων [r] ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' ὅσοι δεῦρο εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν διωκθέντες ἁπάσιν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες· καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτὸς μὲ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συμφέρον ὑφορώμενοι. ὅτως ἡ νοσεῖν: non tamen quantum peccata mererentur, sed quale patres in admonitionem solent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingresso, & internecionem populi futuram cum lachrymis deprecanti, Deum quidem commemorasse, quot ab ipso acceptis, quantisque cumulati beneficiis ingrati esse perrexerint: & quòd nunc, speculatorum timiditate & ignavia seducti, illorum sermonibus plus veritatis inesse existimarint, quam suis promissionibus. atque hanc ob causam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus prætulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non concessurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipsi* fruerentur; sed facturum esse ut sine lare & sine urbe per XL. annos in deserto vitam tranducerent, hanc pœnam pro peccatis persolventes. Liberis tamen nostris hanc terram se traditurum esse pollicebatur: illosque bonorum affluentiæ, cujus vosmet morum petulantia pārticipes esse noluistis, dominos esse constituturum.

2. Cum autem hæc Moyses ex oraculo Dei renunciasset, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysemque obsecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in solitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujusmodi tentationem ægre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyses, cum unus vir esset, tot hominum millia concitata sedaverit, & ad mentem saniorem & mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi præsens adstitit, fecitque ut sermonibus ejus victa cederet multitudo; præsertim cum non obtemperando sæpiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis exstiterit. *Serius sapit mala gens Hebræorum. Num. c. 14. & Deut. c. 1.*

3. Cæterum vir ille non solum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *singularem* virtutem, & vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed &, nunc dierum, nemo est Hebræorum, qui non, perinde ac si præsens esset ac moribus incomposito punieturus, pareat legibus quas sancivit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus plusquam humanæ argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo & sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui moribus nostris non instituti sunt, & ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus & institutis obtemperare, quam convenienter voluntati suæ agere; neminem licet, qui *Moysis Legumlatoris auctoritas, integra, amplissima, perpetua.*

---

r Τοῖς τέκνοις] *Al.* τὰ τέκνων.

s Μελλόντης] Μελλόντης αὐτῶν, *Samb.*

t Τῆς ὑποχέσεως] Τῆς ἐπιχέσεως ἡγήσαντο *Samb.*

v Ἐξαφανίσαι] Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανίσαι.

x Οὐ παρέξειν] Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* ἃ παρέξει.

y Τοῖς ἡμετέροις] Eo modo *Samb. Vat. Basil.* & *G.* τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Busb. Hen.* & *Zonar.*

z Τῷ γῷ] Τὴν γὴν ἐκείνῳ *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

a Ἑαυτοῖς] Ἑαυτὰς *Big.* & *Samb.*

b Ποιήσειν διαστάσας.] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιήσει.

c Καταλλάκτῳ] Καταλλακτὴν *Samb.* & profecto Canon veterum Grammaticorum. BERN.

d Τῆς ἄλης] Recte *Samb.* τὴν ἄλην, quod est τὴν πλάνην. τὴν ἄλλης *Big.* & *Coll. Voss.* τὴν ἀμαρτίας in reliquis *MSS.* & *Editis.*

e Τὸν Θεὸν] Ο Θεὸς τοιαύτην *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vat.*

f Καταψηφισάμενον] *Big.* & *Samb.* καταψηφισάμενον. BERN.

g Ἀπὸ τοῦ] Ἐκ τοῦ *Samb.* ἐκ τῆ *Big.* ἀπὸ τοῦ *Basil.* & *Gen.* BERN.

h Ἰσχύος τὴν] Καὶ τὴν πιστεύεσθαι *Samb.* imperfecte. BERN.

i Ὑπῆρξε μόνον.] Ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν· οὐδεὶς γοῦν Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

k Καθάπερ παρόντος] Illud καθάπερ libris *Mediceis* omissum notat *Big.*

l Ἐὰν ἀκοσμῇ,] Ita *Samb.* & *Coll. Voss.* ἂν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχῇ *Big.* ἂν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Basil.* & *G.*

m Δυνάσθαι.] Fortè δυνάσθη. BIGOT.

n Αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν.] Ἐστιν αὐτοῦ δυνάμεως *Samb.* cum *Big.* αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν *Basil.* & *Gen.* BERN.

o Ἤδη δέ] Καὶ τυτὶ οὐκ ἐλάχιστον, ὅτι ἤδη in quodam *Cod. Florentino.*

p Τινες] Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2.

q Οὐσὶ ἐκ τῶν] Fortè ὅσοι τῶν.

r Ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων.] Ita *Big. Samb. Coll. Voss.* & *Epiphan.* Absque *MSS.* conjecerat Cl. *Seldenus*, ἡμῖν αὐτοῖς τῶν συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis*, p. 101. ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχόντος *Basil.* & *G.*

s Κα-

qui illos impedirent, metuebant, sed propriam duntaxat conscientiam reverebantur. Ita legum constitutio, quæ Deo accepta deberi visa est, fecit ut ille supra hominem esse existimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis gestum, Claudio apud illos principatum tenente, & Ismaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem nostram urgeret, ut assaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati essent farinæ in festivitatem Azymorum cori septuaginta (hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen sacerdotum *famelicorum* ausus est vel micam unam *istius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egestas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta solet prosequi. Proinde non est mirandum, quod res tantæ tunc gestæ fuerint: quandoquidem & hodie usque scripta à Moyse relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam nostri fateantur inimici, quod Deus *ipse*, Moyse ejusque virtute usus, talem vivendi rationem instituerit. Sed hæc quidem unusquisque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

μοθεσία ᾗ Θεῷ δοκῶσι τ ἄνδρα πεποίηκε τ οἰκεί φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ὰ μὲν ἀλλὰ καὶ τὰδε ᾗ πολέμῳ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίῳ Ρωμαίων ἄρχοντος, Ισμαήλῳ ᾧ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος, καὶ λιμῷ τὴν χώραν ἡμῶν [s] καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τ [t] ἀσσαρῶνα, κομισθέντος ἀλδύρᾳ κ τὴν ἑορτὴν τ Ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι ᾧ ἔστι [v] Σικελοὶ μὲν εἰσιν εἷς καὶ [x] τριακόντα, Ἀττικοὶ ᾧ τεσσαράκοντα εἷς· ἐδεὶς ἐτόλμησε τ ἱερέων [y] κείμενον ἐν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· δεδίως τ νόμον καὶ τὴν ὀργὴν, [z] ἣν καὶ ὅπη ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ὡς' ὰ δεῖ θαυμάζειν ἐπὶ τ τότε πεπραγμένων· [a] ὁπότε μέχρι κ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε κ τὰς μισθώσεις ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταστησάμενος ἐστὶ Θεὸς, Δι' Μωϋσέως καὶ τ ἀρετῆς τ ἐκείνου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, [b] Διαλήψεται.

Τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου.

TA-

s Καταλαβόντος,] Τοιούτου vel ὅτως ἰσχυροῦ καταλαβόντος in schedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & in *Actis Apost.* c. 11.) meminerunt *Africanus*, *Tacitus*, *Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795.

t Ασσαρῶνα,] Ασσάριον, ut prius, *Samb.* BERN.

v Σικελοὶ μὲν] *Bas.* & *Gen.* τίκλοι inficete *Big. Vat.* & *Samb.* σικλικοὶ I. Capellus de ponderibus, absque necessario. Epiphanius vero interpres reliquerat *Siculi*; quod postea oscitantia librariorum deflexum in *Singuli*. Heic enim legi maluit idem Capellus. μέδιμνοι ᾧ (vel μόδιοι ᾧ) ἔστοι σικλοὶ μὲν εἰσὶ τριάκοντα, vel εἷς τ ἀκοντα· ἀττικοὶ ᾧ τεσσαράκοντα, aut τεσσαράκοντα εἷς. *Nam vel hic locus plane corruptus est*, ait ille cultor justitiæ, *vel sic intelligendus videtur, ut sumatur* μέδιμνα *vox pro modio. Modium autem Atticum eundem esse cum Hebræo, jam supra diximus. Dicit ergo Josephus unumquemque eorum capere tricenos Siculos modios, Hebræos vero quadragenos.* Αρχαιολ. l. 15. c. 11. ὁ ᾧ κόρος δυσὶν) ἀττικαῖς μεδίμναις δέκα. *Hic vel legendum* μετρηταῖς *vel* μεδίμνους σικελικούς: *ut causa erroris sit, quod Sela vel medimnus Siculus vini tantundem pendet atque medimnus Atticus olei.* Postea Cl. Salmasius in Epistolis restituit, μέδιμνοι ᾧ ἔστοι σικελοὶ μὲ εἰσὶν εἷς κ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ᾧ ἑπτακόσιοι. Nam 70 + 10 faciunt 700. Alibi tamen affirmat Josephus Corum unum colligere tritici quantum decem Medimni Attici, tum etiam Satum Hebraicum paria facere cum sesquimodio Italico. *Big.* & *Samb.* μέδιμνοι ᾧ ἔστοι σίκλοι μὲ εἰσὶν εἷς κ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ᾧ τεσσαράκοντα εἷς. *Sed vereor*, ait optimus *Bosius*, *ne aliud lateat: nimis enim hæc recedunt à libris.* Ad hæc *Epiphanius Scholasticus* haud aliter legerat in codicibus *Cassiodori*, quam *Bas. Gen.* & jam tertium ex hoc Theatro impressum vides, præter τεσσαράκοντα κ εἷς, pro inconnexo τεσσαρ. εἷς. Differri autem usque nostram sententiam de mensuris illis fas & æquum, donec Herodis primi magnifice gesta tractabimus, otii fortasse largius indepti. BERN.

x Τριάκοντα,] Locum hunc corruptum esse pronunciat *Villapandus* in *Apparat.* part. secunda. p. 442. *Big. Coll. Voss* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τριάκοντα. atque ita *Salmas.* in *Epistola* LXVII. qui præterea legit Ἀττικοὶ ᾧ ἑπτακόσιοι. Vide *Grsepsium* de *Mensuris Hebraïcis*, p. 400. in *Crenii* Fascisculo secundo.

y Κείμενον ἐν φαγεῖν,] Κείμενον ἐμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* ἐδεὶς τ ἱερέων ἔτλαινεν φαγεῖν legisse videtur *Vet. Interpr.*

z Ην] Ην ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τῶν ἐνδίκων ἔχει *Vat.*

a Οπότε μέχρι] *Big.* & *Samb.* ὁπότε κ μέχρι κ νῦν, ut articulis redundat Oratio Attica. Sub fine libri hujus Διαλείψει) *Bas.* & *Gen.* verbo inepto. Temporis etiam transacti didascaliam subjicit *Busb.* ἐδιδάχθη ὁ λόγος ἔτος χέμου ἐτῶν δύο. Ita etiam *Big.* Gallicorumque codicum 1, 2, 3, 6. & præ illis volumen S. Moysis. *Samb.* vero, voculæ præcedentis, perperam iteravit, ἐδιδάχθη ὁ λόγος ἔτος χέμου ἐτῶν νβ'. BERN. Οπότε κ μέχρι κ νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant.

b Διαλήψεται.] Ita *Samb.* in *Editis*, aliisque Διαλείψει).

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ἑβραίων, [a] δίχα τ̃ Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους κ̀ ἧτ̃α.

β'. Στάσις Κορέ & [b] κ̀ τ̃ πλήθους πρὸς Μωϋσ̃ κ̀ τ̀ ἀδελφὸν αὐτ̃ περὶ τ̃ ἱερωσύνης.

γ'. Ὡς οἱ μὲν τ̃ στάσεως καταρξάντες διεφθάρησαν κ̀ βούλησιν τ̃ Θε̃ · τ̀ δ' ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, κ̀ οἱ ἔγγονοι αὐτ̃.

δ'. Τὰ συμβάντα τ̃ Ἑβραίοις [c] ἐν τ̃ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ κ̀ τριάκοντα.

ε'. Ὡς [d] Σηχὼν & Ὤγ̃ τὰς Ἀμορραίων βασιλε͂ς νικήσας Μωϋσ̃ς, κ̀ τ̀ πᾶσαν αὐτ̃ν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτ̃ν τ̀ χώραν δυσὶ φυλαῖς κ̀ ἡμισείᾳ τ̃ Ἑβραίων.

ς'. Περὶ [e] Βαλάμου τ̃ μάντεως, κ̀ [f] ποταπὸς & τ̃ εἶδ̃.

ζ'. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἀνεῖλον αὐτ̃ν.

η'. Ἡ Μωϋσέως πολιτεία, κ̀ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

1. *Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.*

2. *Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.*

3. *Quomodo seditionis concitatores Dei voluntate exstincti sunt; atque Aaron Moysis frater & filii ejus sacerdotium tenuerunt.*

4. *Quæ Hebræis in solitudine per annos octo & triginta obvenerunt.*

5. *Quomodo Moyses, devictis Sechone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.*

6. *De Balamo vate, & qualis vir fuit.*

7. *Ut Hebræi cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*

8. *Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.*

a Δίχα] Διὰ *Big.* & *Samb.*
b Καὶ Ὃ πλήθους] Καὶ πλήθους *Samb.*
c Ἐν τ̃ ἐρήμῳ] Ἐν ἐρήμῳ *Vat.*
d Σηχὼν] Σηὼν *Vat.*
e Βαλάμου] Hunc equidem librum in quinque capita distribuunt exemplaria pleraque Latina, Græcanica in octo. In MSS. tamen Græcorum permutant capitula tertium & quartum. BERN. Βαλαάμου *Samb.*
f Ποταπὸς] Ista κ̀ ποταπὸς &c. ex *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧτται.

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

ΕΒΡΑΙΟΙΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, [c] ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τῶν Χαναναίων [d] πεῖραν λαμβάνειν. ὁ γὰρ ἡξίουν, τοῖς Μωϋσέως προφερομένοις λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρείττονα αὐτὸν τῶν πολεμίων [e] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μένειν αὐτοὺς ἀπορίᾳ χρημάτων ἠνώγκαζον, [f] ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [g] δέωνται. πολεμεῖν γὰρ τοῖς Χαναναίοις ὠρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν οὐκ [h] Μωϋσῆ χαριζόμενον ἀπιδεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους ἅπαντος ὧν [i] ἐπιτροπεύσει· καὶ διὰ τοῦ αὐτῶν ἀρετοῦ, πότερόν τι προσοφεῖλειν τοῦ ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ [k] καθ' αὑτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτῶν Μωϋσῆς [l] ἐθελήσῃ τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ὑπὸ τῷ παρ' Αἰγυπτίοις ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσεῖ τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τοῦτο βάλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐκ ἀπάντων [m] ὄντων ἐκ τῆς Αβραμου γυναικὸς, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ παρεχηκότος, εἰς τὸ πάντ' αὐτοὺς

EBRÆOS autem vita in solitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moysis monitis obsequendo *sese castris continere* & quiescere: sed etiam præter illius voluntatem se posse hostes superare existimantes, ipsum accusare cœperunt, & in suspicionem vocarunt quod modis omnibus ageret summa rerum inopia illos detinere, ut semper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggressi sunt, dicentes Deum non tam propter Moysen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in commune prospiceret, proavorum gratia quos sua dignatus est cura ac tutela; illosque & prius ob suam virtutem in libertatem asseruisse, & nunc quoque, si rem strenue gesserint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipsis per se satis virium esse ad *eas* gentes debellandas, etiamsi Moyses Deum ab ipsis alienare vellet, omninoque illis expedire in sua esse potestate, & non sibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca servitute Moysis dominatum *æquo animo* ferre, ejusque ad arbitrium ex vana persuasione vivere, quasi Dei numen, pro sua in ipsum benevolentia, eum solum de rebus nostris præmoneret, tanquam non omnes essemus

ex

[a] Ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.] Φλαβίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγου δ'. Περιέχει ἡ βίβλος (ὁ λόγος *Busb.* ὁ τέταρτος δὲ τοῦ λόγου *Hen.*) χρόνον ἐτῶν ἡ καὶ τριάκοντα *Big. Samb. Hen. Busb. Baf.* & *Codices* Regis Christianissimi 1, 2, 3, 6. Tot enim cesserant à missis Exploratoribus ad obitum Moysis, ut constat ex ipsius scripto pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri. BERN.

[b] Αὐτοῖς] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest αὐτοῖς.

[c] Ἐπόνει,] *Baf. Gen.* & *Samb.* Nam πονεῖν, ποιεῖν homines literati adnorunt. Veruntamen ἐπίεζε *Big.* & altera manus *Samb.* huc traduxeruut in contextum ex Glossemate vetusto. Ibidemque MSS. reperunt ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν: Excusa ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὤν. Alii alio modo inter verba distinguunt, βίος ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὢν ἐποίει (i. confecit ἐξεπόνει) καὶ κωλύοντος τοῦ θεοῦ τῶν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. Dicit enim Moyses de eo facinore, Num. c. 14. ויעפלו לעלות, *ascendere tamen sunt ausi*, καὶ ἀφισταμένου ἀνιέναι: idemque ipse alibi interpretatur ותעלו, καὶ προσβιασάμενοι ἀνέβητε. Idem post Josephum expressit Jo. Zonaras, εἰς τυμπέζιον τοῖς Χαναναίοις ἤθελον, καὶ ταῦτα κωλύοντος τοῦ θεοῦ καὶ προσβαλόντες ἠττήθησαν. BERN. Sic placuit verba distinguere & interpretari, accipiendo ἐπόει pro ἐποίει, alii hoc modo interpungunt, Ἐβρ. δ'. ὁ κ. τ. λ. βίος, ἀηδὴς ἀ κ. χ. ὢν, ἐπόει, καὶ κ. τ. Θεοῦ τῶν Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in solitudine male habebat, præsertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuisset.* Sed in *Big.* & in margine *Samb.* (& *Coll. Viss.*) habemus ἐπίεζε. atque ita forsan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebat etiam prohibente Deo* &c.

[d] Πεῖραν] Πείραν *Baf.* & *Gen.* Mox ἠρεμεῖν *Samb.* BERN.

[e] Νομίζοντες,] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* νομίσαντες.

[f] Ἵν' ἀεὶ] Καὶ ἵν' ἀεὶ legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δέωνται.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* δέοιντο. HUDS. Correxit ita & *Cocceius*, qui pro ᾖ mavult statim δῇ.

[h] Μωϋσῇ] *Big.* Μωϋσεῖ.

[i] Ἐπιτροπεύσει·] *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπιτροπεύσει, καὶ διὰ τοῦ αὐτῶν ἀρετοῦ. πότερόν τι &c.

[k] Καθ' αὑτοὺς] Ita *Samb.* καθ' ἑαυτοὺς *Big.* κατ' αὐτοὺς in *Editis*, *aliisque.*

[l] Ἐθελήσει] Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii.* ἐθελήσῃ *Baf. Gen. aliique.* ἐθελήσῃ *Samb.*

[m] Ἐκ τοῦ] Frustra *Big.* οὐκ γὰρ A. καὶ γ. ὄντων· ἀλλ' ἄρξαν &c. ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον legisse videtur *Vet. Interpr.*

n Εἰ-

τὴν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε σωετὸς [n] εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτὸν καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσεσθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, [o] θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ Δι τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι σοχοῖεν. τὴν ἀπορίαν οὐ λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἐπὶ ταύτῃ αὐτοῖς χείρω σωέβαινεν εἶναι δοκεῖν, ὅτι τῷ σὺν [p] τοὺς Χαναναίους μάχῃ [q] ἦσαν ὠρμημένοι· τὸν Θεὸν σοσησάμενοι σρατηγὸν, ἀλλ' οὐχὶ τῷ παρὰ τοῦ νομοθέτου σωεργίαν [r] σοιμένοντες.

β'. Ὡς δὲ ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔξειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὑπ' κατασαλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον οὐδὲ τὴν σληθὺν, γενναίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν τε Ἑβραίων ἀποθνήσκοντά τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν σράτευμα, τὴν φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον [s] εἰς τὴν παρεμβολὴν σωέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυσυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμῶν, [t] ὅθεν ἐπ χρησὸν σροσεδόκα, λογιζόμενον [v] ὅτι κὴ τοῦτο κῆ μῶν Θεοῦ παθοιεν, σροιξορμησάντων ὅτι τὸν πόλεμον τὴν ἐκείνου δίχα βελήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τὴν ἥτης καταπεπληγότας, φοβούμενος δὲ μὴ θαρσήσαντες ὅτι τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, κὴ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τῷ σραταὶν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὸν ἔρημον· κὴ δὴ πλήθους ὑπηρετοῦντος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, σωῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ σρονοίας τὸ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναζήσας τὸ σράτευμα, σροῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, κὴ μὴ σρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ Δι δὲ Θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

ex stirpe Abrami, sed illum unum *omnium* auctorem fecisset Deus, ut futura omnia posset prænoscere ab ipso edoctus: prudenteque visos iri, si Moysis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipsis promiserat, possidere voluerint; & non amplius hanc ob causam ad eum respexerint, qui sub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præsentem* cogitantes, & loca deserta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum sibimet ducem & auspicem constituentes, neutiquam vero Legislatoris assensum & adminiculum exspectantes.

2. Quum ergo hoc sibi melius fore statuissent, in hostes profecti sunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita est strages, & reliqui, dissipata eorum phalange, milites, insequente eos hoste, turpiter ad castra confugerunt: &, quod res præter spem tam male cecidissent, animo despondentes, nihil amplius boni exspectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo esse, quod sine illius consensu ad pugnam exissent. *Pœnas luit miles cedè multa, fugaque turpi.*

3. Moyses autem suos quidem videns accepta clade consternatos; metuens vero ne hostis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus est, ut longius à Chananæis in desertum cum copiis discederet: atque populo hanc potestatem ei rursus deferente (jam enim intellexit nihil ipsi sine illius auspiciis & consilio prospere cessurum) motis castris penitius in desertum ibat; existimans illic eos *libenter* quieturos esse, & non prius velle cum Chananæis manus conserere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent. *Recedit ut in profundam eremum Chananeis progressus, Moyse adeo imperante.*

ΚΕΦ. β'.

Στάσις Κορέα καὶ τοῦ πλήθους σρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ σρὸ τῆς ἱερωσύνης.

Ὅπερ δὴ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει σραλοπέδοις, καὶ μάλισα [x] σρὸς τὰς καθοσραγίας [y] δυσαρέσους εἶναι καὶ δυσπειθῆ, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἐξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ Δι τὸ πλῆθος ἴσως ἂν [z] μηδ' ὑπ' ἀγαθοῖς ὑποσαγῆναι τοῖς κρείσσοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τὴν ἀπορίας καὶ τὰς συμφορᾶς ἐξηγανάκλουν καὶ σρὸς ἀλλήλους καὶ σρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτοῖς, οἵαν [a] οὐκ ἴσμεν ὅτι παρ' Ἕλλησιν ὅτε σρὸς βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [b] ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, ὑ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλυθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὑσ[ὶ]

CAP. II.

Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.

II.

Quemadmodum autem magnis exercitibus usu venire solet, & præcipue cum ex rebus adversis morosi fiant & immorigeri, id ipsum etiam Judæis accidit. Quum enim essent *numero* sexcenta millia, & propter multitudinem, etiamsi prospere fluerent omnia, ægre forsan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & sibimet invicem & duci valde succensebant. Quapropter tanta eos seditio adorta est, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: à qua omnes in extremum discrimen adductos liberavit Moyses, immemor injuriæ, quod haud *Exercitus seditione corrumpitur. Num. c. 16. & c. 26. & 27.*

n Εἶναι, εἰ τ'] Εἶναι, τ' ἀλαζ. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

o Θελήσωσιν,] Θελήσειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

p Τοὺς Χαναναίους] Articulum negligit *Vat.*

q Ἦσαν ὠρμημένοι·] Ὡρμήκεσαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Adscripserat oræ Codicis sui *Bigotius*, forte ἴτασαν vel ἴοισαν.

r Περιμένοντες.] Legerat *Epiphanius*, σεριμένοντες, ἕως ἂν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔξειν ἔκρινεν. κὴ τοῖς π. in *Vat.* ἕως ἂν.

s Εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε·] Hoc idem observavit Codex Samariticus Divinæ legis, Codicisque Judaici Interpretes LXXII. Num. c. 14. 45. κὴ ἐτρέψαντο αὐτοὺς, κὴ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως ἐρμᾶ κὴ ἀπεσκόρπισαν εἰς τὴν παρεμβολὴν, וישובו אל המחנה. Ἀνώγραφα autem Masoretica jam hæc à multis seculis, vel S. Hieronymo antiquioribus, præterierunt, ut Biblia vulgata, obeli in codd. Laudinis, aliaque demonstrant. *Zonaras* insuper descripsit idem suis verbis ex Josepho, κὴ οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ εἰς τὴν παρεμβολὴν συνεφεύγασι. Mox καὶ τὸ *Big.* & *Samb.* BERN.

t Οὐδὲν ἔτι χρεὼν] Καὶ ἤδειν ἔτι χρεὼν σροσεδόκων juxta *Vet. Interpr.*

v Οὐ κὴ ταῦτα] Οὐ ταῦτα *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἔτι ταῦτα κὴ κῆ μ. Θ. σάθοιεν σροξορμῶσιν ἐπὶ τ. *Vat.*

x Παρὰ τὰς καθοσραγίας] Παρὰ τὰς καθοσραγίας *Vat.*

y Δυσαρέστους] Ita *Bas. Gen.* & *Epiphan.* δυσαρέκτους tamen adprobo *Big.* & *Samb. Gentem* itaque *indomitam*, notat Flavius, *saniisque consiliis male renitentem*, quod de eadem illa etiam Severus vere dixit BERN. Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* δυσαρέκτοις *Big. Samb.* & *Vat.* quasi *gentem indomitam* notaret Josephus, *saniisque consiliis male renitentem.* quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit.

z Μηδ' ὑπ' ἀγαθοῖς] Μηδὲν ἀγαθοῖς *Samb.*

a Οὐκ ἴσμεν] Ita *Samb.* in *Editis* cum *aliis* οὐκ εἴσμεν. Sunt qui (*Big.* in ora codicis sui & *Scotanus*) voculas istas expungi malint. Verum hoc facto legendum esset οἵαν, & dein γενομένην.

b Ἀπολέσθαι] *Big.* & *Samb.* ἀπολιπεῖν κινδυνεύσαντας ἢ ἀπολέσθαι ἔσωσε μωϋσῆς, qua in re Criticis pravorum seculorum gratificantur. Legerat & illa *Epiph.* excessu eodem apud suum Cassiodorum. BERN. Ἀπολιπεῖν [ἀπολείπειν *Vat.*] κινδυνεύσαντας ἢ ἀπολέσθαι ἔσωσε M. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita fere *Epiphanius*, qui vertit, *per quam omnes deserendos à Deo* (ἀπολιπεῖν ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum suscepturos eripuit Moyses.*

haud procul eſſet quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: ſed licet adverſus Legiſlatorem ſuum, & mandata, quæ ipſe per Moyſen illis dederat, inſolenter ſe geſſerint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *proculdubio* importaſſet ſeditio, niſi eorum ſaluti ipſe proſpexerat. Hanc itaque ſeditionem, quæque ea ſedata *ſalubriter* conſtituit Moyſes, *mox* enarrabo, ubi primum cauſam, unde orta eſt, expoſuero.

II. *Antilogia & Koræi, quam coarguit S. Judas ſua Epiſtola. Num. c. 16. v. 32.*

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erat*, genere opibuſque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritiſſimus, videns Moyſen in excelſa dignitate conſtitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod ſemet ipſe hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior eſſet & naſcendi ſorte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moyſen* inclamabat, rem indignam eſſe dictitans, ut Moyſes ſibimet gloriam aucuparj aggrederetur, maliſque artibus iliam acquireret, ſimulando *ſcilicet* ſe Dei obſervantiſſimum eſſe; cum quidem contra leges fratri Aaroni ſacerdotium detulerit, non communi populi ſuffragio, ſed ſuo ex arbitrio; &, haud ſecus ac tyrannus, honores pro libidine diſtribuerit. Gravius autem eſſe *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non ſolum invitos, ſed & nihil prorſus de inſidiis cogitantes opprimat. Quiſquis enim ſibi conſcius eſt, ſe dignum eſſe qui *honores* accipiat, perſuaſione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi graſſari: qui vero nequeunt *eos* juſte aſſequi, à violentia quidem, boni *moderatique* videri geſtientes, ſemet abſtinent; ſed arte doloſa utuntur, ut ad optatum perveniant faſtigium. Permagni populi intereſſe, ut hujuſmodi quid molientes, etiam dum ſe latere exſtiment, ad ſupplicium pertrahantur; neque ſinere ut *novis* potentiæ incrementis augeſcant, in manifeſtos poſtmodum hoſtes evaſuri. Quam enim rationem & Moyſes afferre poteſt, cur Aaroni ejuſque filiis ſacerdotium contulerit? Nam ſi Deus ex Levitica tribu alicui honorem *iſtum* tribuere decreverit, ſe merito fuiſſe præferendum, genere Moyſi parem, opibus atque ætate haud quaquam inferiorem, ſed & ſapientia, & populi favore longe antecellentem.

Prefert Cores Dathamen aut Abiramum Moyſi duci, atque ipſum ſemet Aaroni Pontifici.

ὁ Θεὸς ᾗ ἠμέλησε δ μηδὲν αὐτὸς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισμένων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ δ ταράζειν αὐτοὺς [c] ἀναγνωσθέντων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τίνα τε ἂν εἶεν, καὶ ὅσα μετὰ ταῦτα Μωυσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προθεὶς τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐνέβη.

β'. [d] Κορῆς, Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ δ [e] φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτῷ καὶ συγγενής· [f] ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τὸ δόξης [g] δικαιότερον αὐτὸς κτᾶσθαι ἐκεῖνος μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς [h] ὑπέλαβε. διό τε τοῖς Λευίταις, φυλέταις δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα διὰ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὐτῷ περιποιούμενον κατασκευάσαι, καὶ κακουργίᾳ κτήσασθαι ταύτην ἀπὸ προφάσεως θείας. διὰ τὸν νόμους μὲν τὸν ἀδελφὸν τὸν ἱερωσύνῃ Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτὸς ψηφισαμένου, [i] τυραννίδι τε τρόπῳ [k] καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν [l] θελήσῃ. χαλεπώτερον [m] ἤδη τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι [n] τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τὸ ἐπιβουλῆς τὴν ἰσχὺν [o] ἀφαιρεῖται. ὅστις γὰρ αὐτῷ συνοίδεν ὄντι λαβεῖν [p] ἀξίῳ, πείθῃ τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ [q] θεασαμένους· οἷς ᾗ ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίως πεπάσθαι, [r] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, ἐ προσφέρουσι· [s] τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατόν. συμφέρειν ᾗ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἐπὶ λανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανερὰς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδοῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Ἀαρῶνι μὲν τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [t] τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ Θεός τινι προσήκειν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [v] τυγχάνειν· ἡλικίᾳ μὲν ὁ αὐτὸς ὢν [x] Μωϋσῆ, [y] πλούτῳ ᾗ μὲν ἡλικίᾳ διαφέρων. [z] εἰ ᾗ τῇ ἀρετῇ-

c Ἀναγνωσθέντων] Ἂν γνωσθέντων δεινῶν, μὲν προενόησε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Scribi poterit tanquam ex *Epiphanio*, γνωσομένων vel ἀναγνωσομένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε, ſi illud reſcriptu eſſet neceſſarium BERN.

d Κορῆς,] קרח, *Calvaſter* ex nomine. Κορὲ aut *Core* ſcribunt *Big. Hen. Busb.* & *Epiphanius*, & mille alii propter verſionem τ ο'. Quod autem ſequitur Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων· ἱκανὸς δ' εἰπεῖν, καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ex Moyſe tranſlatum rebere, ubi deſcribit ille ſchiſmatis hujus auctores, præſertim קרא מועד נשיאי עדה בחירי אנשי שם, ἐκκλησίας συναγωγῆς, συνκλήτους βουλῆς, atque inſuper אנשי שם, ἄνδρας ἐνομαστούς, aut interprete Baal turim, *celebres ſapientia ac opibus ſuis*, בחכמה ובעושר. Audi & *Zonaram*, κορὲ τὸ λευιτικῆς τυγχάνων φυλῆς, καὶ γένει καὶ πλούτῳ περιφανέσταθεις, καὶ ὁμιλεῖν πιθανώτατος. Imperite adeo iſta taxant *Salianus* & *Schotanus* in his Originibus. Vide etiam Num. c. 16. 32. Mox *Busb.* ὑπερβαλλούσῃ. BERN. Ita in *Editis* & pleriſque *MSS.* Κορὲ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) Κορεῖ *Vat.* Forſan pro Κορείας, unde Κορῆς. Eadem fere hiſce habet *Zonaras.*

e Φυλέτης] Ejuſdem tribus homo, tribulis, ſed ὁμόφυλος eſt, qui de eadem gente Iſraelitica videlicet (quem & συγγενῆ appellat Joſephus) uti ὁμόφυλοι συγγενεῖς in Scholiaſte Oppiani lib. 1. Halieut. ψ. 249., & ἀλλόφυλος, qui Iſraelita non eſt. Ita & infra v. 7. de Φυλέταις tribus Menaſſitidis ſcribit. REL.

f Ἀχθόμενος,] Ἀχθόμενος ὧν ὅτι *Big.* (ὃν *Tar.* ad.) & *Samb.* καὶ ἀχθόμενος ὧ ὅτι *Epiphan.*

g Δικαιότερον] Δικαιότερος *Epiphan.* & *Zonaras.* δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν *Vat.*

h Ὑπέλαβε.] Ἀπέλαβε *Samb.* & quod videtur, *Big.* Quid enim jam valet ἀπέλαβε? BERN.

i Τυραννίδι] Ita *Busb.* & *Epiphan.* τυραννίδι ᾗ in *reliquis.* & in *Editis* τ ῆ πρὸ τελεία ponitur ante τυραννίδι, & commate diſtinguitur poſt θελήσῃ.

k Καταχαριζόμενον] Χαριζομένῳ in quatuor *MSS.* καθαχαριζομένῳ *Vat.*

l Θελήσῃ.] Ἐθέλοι *Busb.* ἐθέλῃ *Hen.*

m Ἤδη τυγχάνειν] Δὲ pro ἤδη legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

n Τό τε] *Tar.* τῷ τε.

o Ἀφαιρεῖται.] Ἀφῄρηται *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* id tamen niſi in rectum ſimul reſtituas ἄκοντας & συνιέντας, haud licebit. BERN. & HUDS.

p Ἀξίῳ, πείθει] *Coll. Big.* ἀξιοπιθεῖ. *Coccejus* malebat ἀξίῳ, πείθοι.

q Θεασαμένους.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Θεασαμένοις *Baſ.* & *Gen.* cæterique *MSS.*

r Βίαν μὲν,] Βίᾳ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι] Nihil muta. Nam *Bigotii Tar.* τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατὸν debile eſt & miſerum: alterum robur Atticum habet. BERN. Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατὸν *Big.* Illud εἶναι pro οἷόν ἐστι probat *Bernardus*; ſed κακουργοῦσι rejicit.

t Τῆς Λευίτιδος] Ex τ Λ. *Vat. Baſ.* & *G.* nec aliter *Zonaras.*

v Τυγχάνειν·] Ita MSS. *Big.* & *Samb.* typique *Baſileënſes.* Convenit huic verſio *Epiphanii*, & hiſtoria *Zonaræ.* τίνι γὰρ λόγῳ, ἔλεγεν, ἀκροις τοῖς αὐτοῦ υἱοῖς τὴν ἱερωσύνην ἐπιτρέψει μοι; εἰ μὲν ὡς ἐκ τ λευίτικης φυλῆς ἐγὼ ταύτης τυχεῖν δικαιότερος· ἡλικίᾳ μὲν ὁμοίως ἔχων, πλούτῳ ᾗ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρος. Pariter τυχεῖν· ἡλικίᾳ *Busb.* & *Hen.* Verum *Genevæ* excuſum fuit τυγχάνων· ἡλικίᾳ &c. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* quibus favent *Zonaras* & *Vet. Interpr.* ut & *Busb.* & *Hen.* qui habent τυχεῖν. in *reliquis* τυγχάνω.

x Μωϋσῆ,] Recte μωσῇ *Hen.* & *Busb.* Placet modus μωυσῇ *Big.* & *Samb.* μωυσεῖ *Baſ.* & *Gen.* BERN.

y Πλούτῳ] Inde Synh f. 110. a. diverbium Ris Lacis Talmudiſtæ, ὁ πλούτος δ κορᾶ, pro divitiis perniciosis, ſive עושר שמור לבעליו לרעתו Eccleſ. c. 5. 14. BERN.

z Εἰ ᾗ] Inde carptim *Zonaras*, εἰ δ' ἑτέρα φυλῇ προσκληρωθῆναι δεον αὐτῷ, προλαμβάνει ᾗ τὸ ἐκείνῳ διαφέρειν· καὶ λήψοντ ταύτῃ δοθὲν τε καὶ ἀξιόχρεων. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 25.

a Δι-

πρεσβυτάτη τ̃ Φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ρυβήλ τὴν τιμὴν ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν [a] Δαθάμης καὶ [b] Ἀβιράμης [c] καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ὄντες τῶν ταύτῃ τῇ Φυλῇ νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

γ'. Ἐβάλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [d] Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δ' εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν μεταθήσων. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακηθῶς [e] μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς φυλέτας ἔλεγε. πρόϊόντος δ' [f] εἰς τὰς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τ̃ ἀκροωμένων προσιεμένων τ̃ κατ' Ἀαρῶνος διαβολαῖς, [g] ἀναπίμπλατο τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δ' οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τ̃ πρώτων ἀνδρες, ἀπευδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τ̃ Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ [h] τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν. ἀνηρέθιζε δ' καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τ̃ Μωϋσῆν ὡρμήκεσαν, εἰς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τ̃ σκηνῆς τοῦ θεοῦ [i] πάντες ἐβόων, διώκειν τ̃ τύραννον, κ τ̃ ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος. τ̃ γὰρ θεὸν, εἴπερ αὐτὸς ὧν ὁ τ̃ [k] ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τ̃ ἄξιον ἂν εἰς [l] τὴν τιμὴν προβάλλειν, μὴ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέρονται [m] προσνέμειν· [n] κερδαντά τε προσδοκᾶν Ἀαρῶνι ταύτην, [o] ἢ τῷ πλήθει πιθόμενον τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ'. Μωϋσῆς δ' τὴν Κορέου διαβολὴν ἐκ πολλοῦ [p] προϊδὼν, κ τ̃ λαὸν [q] περωξυμένον ἰδὼν, οὐκ ἐδεισεν· ἀλλὰ θαῤῥῶν οἷς περὶ τ̃ πραγμάτων καλῶς ἐβεβούλευτο, κ τ̃ ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ προαίρεσιν τ̃ ἐρωσύνης [r] τυχεῖν, ἀλλ' ὑ κατὰ τὴν [s] αὐτοῦ χάριν, ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. κ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος ὐδένα ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δ' τ̃ [t] Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν κ κατὰ τ' ἄλλα κ πλήθει ὁμιλεῖν εὐφυὴς, "ἐμοὶ, φησὶν, ὦ Κορῆ, κ σὺ κ τούτων "ἕκαστος, ἀπεδήλωσ δ' τοὺς πεντήκοντα κ διακοσίους ἄν- "δρας, τιμῆς ἀξίους δοκεῖτε, κ τ̃ ὁμιλον δ' πάντα τ̃ "ὁμοίας οὐκ ὀπτέρω τιμῆς, κἂν ὑστερῶσιν [u] ὧν ὑμῖν "οὐκ πλούτου κ τ̃ ἄλλης ἀξιώσεως ὑπάρχει. κ νῦν "Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην, οὐκ ἐπιδὴ πλούτῳ προεῖχε, "σὺ γὰρ κ ἀμφοτέρους ἡμᾶς [x] μεγέθει χρημάτων ὑπερ-

te majorem. Si vero antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex ista tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ prospicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi consensu *Pontificatus* honorem ad se transferret. Et ille quidem hæc maligne, speciosa *tamen* oratione, ad tribules suos diccebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de suo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus istis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moysis fratrem è sacerdotio deturbarent, ipsumque Moysen ignominia afficerent. Quin & multitudo seditione agitatur; & ad Moysen lapidandum se contulit, & in concionem turba confusa magnoque cum tumultu congregata est. Atque ante Tabernaculum Dei universi vociferabantur, summovendum esse tyrannum, populumque ab eo serviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, si ipse sacerdotem futurum elegisset, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuisse; neque istum, qui multis esset inferior, ejuscemodi dignitate cohonestare voluisse: & si eam Aaroni dare decrevisset, populi suffragio potius daturum fuisse, quam fratris judicio permissurum. *§. 3. Procerum secedentium non minus quam CCL. plebique multæ persuasit Cores.*

4. Moses autem, Coræ licet calumnias multo ante præsenserat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; sed fretus fiducia ex rebus bene consultis & administratis, scienque fratrem Dei consilio non sua gratia ad sacerdotium perveniisse, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; sed ad Coren versus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem solers esset, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, Cores, vel tu, vel unus "quivis ex istis (designabat enim ducentos & quin- "quaginta viros) honore digni videmini, nec po- "pulum universum simili dignatione prohibeo, "etiamsi vobis divitiis & cæteris dotibus conce- "dant. Et nunc Aaroni sacerdotium detuli, non "quod opibus præcellat, tibi enim ampliores "quam utrique nostrum facultates; neque pro- "pter *Moyses de fratris Pontificatu ad miracula Deique testimonium provocat.*

a Δαθάμης] Δαθάμης καὶ Ἀβειρώμης *Baf.* & *Gen.* Δαθάμης καὶ Ἀβειρώμης MSS. quatuor. καὶ Φαλαυς *Samb.* καὶ Φαλαῦς *Big. Baf.* & *Gen.* καὶ Ἀφαλῆς *Hen.* & *Busb. Dathan*, & *Abiron* vel *Abirom*, & *Falas* Epiphanius. Locum autem hunc diu corruptum ita primum à Josepho constitutum fuisse credo, Δαθάμης (vel δαθάνης) καὶ Ἀβειρώμης καὶ αὖτις Ϝ Φαλαῦς, vel Φαλᾶ, פלא aut פלו. Nominat enim Legislator lib. IV. seditionis istius principia, קרח *Corach*, Samaritis idem *Carach*, דתן δαθὰν i. e. ὁ ἐνυάλιος, & אבירם *Abiram*, quomodo Judæi ac Samaritæ jam à plurimis seculis legerunt, quasi πατὴρ μετέωρος; pro quo Ἀβειρὼν visitur in translatione LXXII. Alexandrinorum & apud S. Hieronymum, & Ἀβειρωμος in codicibus aliquot, cum Josephi, tum Epiphanii; deinde אן בן פלו, ὧν, τυτέστιν ὁ πλοῦτος, βὶν φέλεθ, aut more Samaritarum & Judæorum LXXII. ἀὺν ἠὶν φάλεθ, S. Hieron. *Hon filius Pheleth.* Heic tamen nomen parentis, tacito filio, Josephus nulla incuria ponere potuit, nulla voluit industria. Deputabis ergo hoc cum cæteris mendis librariorum & quidem perveterum. Vel Flavius Græce dixit Φαλαθῆς aut Φαλαῆς à Φαλαθῆς ac Φαλαῖς, quod est פלתי, *Phalethæus*, aut *filius Phaleth*, בן פלת או פלו. BERN. Ita cum *Bernardo* (quomodo & emend. *Coccejus*) placuit rescribere. Δαθάνης *Vat.* & *Vet. Interp.* Δαθάμης in *Editis* & *reliquis MSS.*

b Ἀβειρώμης] Ita *Bernardus.* Ἀβειρώμης *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Ἀβειρώνης *Vat.* Ἀβειρὼν in LXX. *Interpp.*

c Καὶ Φαλαῦς] Καὶ Ἀφαλῆς *Busb.* & *Hen.* καὶ Αὐὼ Ϝ Φαλάθης rescribendum censet *Bernardus* ex istis ex LXX. Αὐὼ ἠὶν Φαλεθ, quod haud verisimile sit Josephum posuisse nomen parentis, tacito filio. Verum καὶ Ϝ vel καὶ ἠὶν Φαλαῦς malit *Cotelerius* (in Notis ad *Constitut. Apostol.* p. 106.) ut intelligatur *On*, de quo *Num.* c. 16. v. 1. HUDS. Num. 16. 1. On appellatur filius Peleth. REL.

d Κορῆς] Iterum *Cod. Vat.* Κορέος. in *reliquis* tamen Κορῆς vel Κορὲ, ut supra p. 196. in principio.

e Μετ' ὀπτείας] Μετ' ὀπτείας ϛ *Big.*

f Εἰς τὰς πλείονας] Εἰς πλείους *Busb.* & *Hen.*

g Ἀναπίμπλατο] Ἀναπιμπλᾶτο *Big.* Ἀναπιπλᾶτο, *agitatus est*, Epiphanius. Scripsisse Flavium existimo ἀναπίπλατο à πίπλημι. BERN. Ἀναπιμπλᾶτο *Big.* ἀναπίπλατο, *agitatus est* juxta *Epiphan.* ἀναπίπλατο à πίπλημι *Josephum* scripsisse existimat *Bernardus.*

h Τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν.] Forsan τοῦτο legerat *Epiphan.*

i Πάντες ἐβόων,] Σπεύδοντες ἐβόων ἥκειν τ̃ τύραννον *Big.* & *Samb. Clamabant omnes, exeat tyrannus*, Epiphan. Legerat itaque vir Scholasticus πάντες ἐβόων (vel ἐβόουν cum *Baf.* & *Gen.* nam peramant Attici ου diphthongum) εἶκειν i. e. ἀναχωρεῖν, vel ὑπείκειν τ̃ τύραννον. BERN. Σπεύδοντες ἐβόων ἥκειν τ̃ τύραννον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* In *Vet. Interpr.* habetur, *clamabant omnes, exeat tyrannus*, quasi (ut ait *Bern.*) legerat πάντες ἐβόων (vel ἐβόουν) εἶκειν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑπείκειν τ̃ τύραννον.

k Ἱερωτόμενον] Lege ἱερατόμενον. COCC.

l Τὴν τιμὴν] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

m Προσνεῖμαι·] Ita in *MSS.* in *Editis* προσεῖμαι.

n Κερδαντά τε προσδοκᾶν] Κερδανεῖά τε *Big.* & *Vat.*

o Ἐπὶ τῷ πλήθει] Ἐπὶ τὸ πλῆθος *Samb.*

p Προϊδὼν,] Προϊδὼς *Vat.* puta pro προειδώς.

q Περωξυμένον] Ita *Big. Samb.* in *Editis* perperam παροξυμόμενον, pro παρωξυμμένον aut παροξυνόμενον.

r Τυχεῖν,] Τυχόντα *Busb.*

s Αὐτοῦ χάριν,] Αὐτῷ *Big.*

t Κορῆν βοῶν] *Samb. Busb.* & *Hen.* ὦ κορῆ; quod Aristarcho acceptius à recto nomine κορέας, κορῆς. Jam *Baf.* & *Gen.* ὦ κόρη à κορὴς, sed mox iisdem κορῆ excusum fortiter. BERN.

u Ὧν ὑμῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὧν ὑμεῖς οὐκ πλ. κ. τ. ἄ. ἀ. ὑπάρχειτε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ὑπολαύετε.

x Μεγέθει χρημάτων ὑπερβάλλειν,] Quamvis divitiæ Corachi non ita extollantur in V. T. Judæi tamen, & qui ab iis

"pter gèneris nobilitatem, hoc enim Deus no-
"bis commune esse voluit quibus eundem dedit
"progenitorem; neque amore fraterno inductus,
"quem similiter & alter vendicaret, fratri indul-
"gebam. Etenim si, honorem *istum* largiendo,
"Dei legumque rationem non habuissem, nequa-
"quam memet præteriens alteri benignus exstitis-
"sem, quando ipse mihimet vicinior sim fratre,
"& meipsum arctiori quam illum necessitudine at-
"tingam. Neque enim sapientis erat mihimet in-
"ique agendo periculum creare, ut alteri exinde
"felicitatem pararem. Sed & ego neque is sum
"qui injuria vos afficiam: neque Deus sustinuisset
"aut se contemni, aut vos ignorare quidnam illi
"gratissimum præstetis: sed cum is ipse suum ele-
"gerit sacerdotem, fecit ut nulla hac ex re cul-
"pa magnopere laboremus. Veruntamen licet non
"meo beneficio, sed Dei judicio sacerdotium ac-
"ceperit, in medio tamen illud deponit *& relin-*
"*quit*, ab iis * vendicandum qui de eo disce-
"ptare volunt; postulans, quòd ab hoc ipso *aliis*
"ad munus illud *obeundum* jam prælatus fuerit,
"ut res arbitris permittatur, sibique fas sit pariter
"ac aliis ei assequendæ operam dare; pluris æsti-
"mans vos sine seditione conspicere, quam *istam*
"possidere dignitatem, tametsi vestris etiam cal-
"culis comprobatus eam gesserit. Haud enim vi-
"tio vertendum, si quod Deus dederit vestro etiam
"consensu accipere existimemur. Quin & ho-
"norem, quem ille ultro detulit, salva pietate re-
"cusare non licuit: immo à ratione prorsus alie-
"num *non accepisse*, Deo istum in omne ævum lar-
"giri dignante, firmamque ejus possessionem nobis
"pollicente. Quamobrem denuo judicatum fa-
"ciet, quem velit pro vobis hostias ipsi immola-
"re, rebusque Divinis præesse. Incongruum enim
"*foret*, ut Cores, honorem *istum* ambiens, Deo
"hunc impertiendi, cui voluerit, auferat potesta-
"tem. Igitur seditionem motusque ciere, quod ad
"hanc causam attinet, desistite. Mane vero, quot-
"quot de sacerdotio contenditis, adestote, & quis-
"que secum domo afferat thuribulum cum suffiti-
"bus & ignem. Sed & tu, Core, cede Deo judi-
"cium, & hac in re ejus opperire sententiam, &
"temetipsum non facias Deo superiorem: sed po-
"tius accede, ut hoc modo exploretur an tibi ho-
"nos *iste* decernendus sit. Æquum autem esse ar-
"bitror ut Aaron etiam ad hanc disquisitionem ad-
"mittatur, *præsertim* cum & ejusdem sit generis,
"& de re nulla in Pontificatu gesta reprehendi pos-

"βάλλεις, ὁ μὴν ἀσφ' ἀσφαλείᾳ, κοινὸν γὰρ ἡμῖν τοῦτ'
"ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐτὸν δοὺς πατέρα, οὐδὲ διὰ φι-
"λαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἔπραττον εἶχε, τοῦτο φέρων
"ἔδωκα τῷ ἀδελφῷ. καὶ γὰρ εἰ μὴ φροντίζων τοῦ Θεοῦ καὶ
"τῶν νόμων τὴν τιμὴν ἐλαττούμην, οὐκ ἂν ἐμαυτῷ πα-
"ρεῖχον ἑτέρῳ, συγχωρήσειν ὢν [y] ἐμαυ-
"τῷ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ [z] πρὸς
"ἐκεῖνον διακείμενον. καὶ γὰρ ὅπερ σωφρόν, ἐν τοῖς κιν-
"δύνοις ἐμαυτὸν [a] ὑποβεβλῆσθαι τοῖς ἐκ τοῦ πράγματος, ἐ-
"ἄλλῳ τὴν [b] διὰ τοῦτο εὐδαιμονίαν χαρίζεσθαι. ἀλλ'
"ἐγώ τε κρείττων ἢ κακουργεῖν· ὅ, τε Θεὸς οὐκ ἂν
"προϊδόμενον ἑαυτὸν καταφρονούμενον, ἀλλ' [c] ὑμᾶς ἀγνοοῦν-
"τας [d] ὅ, τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὖ-
"τὸς, ἐπιλεξάμενος τὸν [e] ἱερωσόμενον αὐτῷ, τοῦτ' ἂν τοῦτ'
"αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. ὁ μὲν ἐξ ἐμοῦς χάριτος
"[f] λαῶν, [g] ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, καταπίπτειν αὖ-
"τὸν εἰς μέσον ἐπιδικάσιμον τοῖς βουλομένοις· [h] ἐκ τού-
"του προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι, ἐ
"[i] καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι πρὸ αὐτοῦ ἀποδόσθαι,
"προτιμῶν [k] δὲ τὸ μέρος ἔχειν. τὸ μὴ σπεύδοντας ὑμᾶς
"ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτοῦ τυγ-
"χάνων. ὁ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, ἐκ [l] ἁμαρτάνομεν τοῦτο
"καὶ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἦν δὲ καὶ τὸ
"μὴ [m] προσθῶμεν παρέχοντος ἐκείνου τὴν τιμὴν ἀσε-
"βές· καὶ πάλιν [n] ἀξιοῦντος ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον,
"καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦτος ἡμῖν
"τοῦ Θεοῦ, παντάπασιν [o] ἀλόγιστον. κρινεῖ πάντως [p] πά-
"λιν αὐτὸς, [q] τίνα βέλτιον τὰς ἱερὰς [r] ὑμῶν αὐτῷ
"θυσίας ἐπιτελεῖν, καὶ προεστάναι τῆς ἀσεβείας. ἄτο-
"πον γὰρ [s] Κορῆν, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τοῦ
"τινι [t] προσκεῖσθαι ταύτην ἀφελέσθαι τοῦ Θεόν. τοῦ σοῦ
"στάσεως καὶ τοῦ διὰ τοῦτο παρεχῆς [v] παύσασθε. πρῶτ
"ὃ ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀνθιστασθε, κομίζων ἕκας
"θυμιατήριον οἴκοθεν σὺν [x] θυμιάμασι καὶ πῦρ πάρ-
"τε. καὶ σὺ ὦ, [y] Κορῆ, [z] προσχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ
"Θεῷ, τὴν ὑπὲρ τούτοις αὐτοῦ [a] μένε ψηφοφορίαν, ἀλ-
"λὰ [b] καὶ μὴ σαυτὸν πρὸ τοῦ Θεοῦ κρείττονα· [c] πρόε-
"γίνου ὃ κρινησόμενος οὕτως πρὸ τοῦ χάρους. ἀνεμέ-
"σιον δ' οἶκον καὶ Ααρῶνα προσδέξασθαι συγκρινη-
"σόμενον· ἡμᾶς μὲν ὄντας τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν ὂν μεμ-
"φῆναι τοῖς περὶ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυ-
"ναμένου. [d] καὶ θυμιάσατε σωφρονοῦντες ἐν φα-
"νερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ [e] θυμιωμένων ὑμῶν, ἵ-
"περ ἂν τοῦ θυσίαν [f] ἡδίω κρινεῖεν ὁ Θεὸς, οὕτως
[g] ὑμῖν

hausere, Mohammedani, multi sunt in divitiis Corachi prædicandis. REL.

y Ἐμαυτῷ τἀδελφῷ,] Ἐμαυτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

z Πρὸς ἐκεῖνον] Illud πρὸς negligit *Vat.*

a Ὑποβεβλῆσθαι] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑποτεθῆναι.

b Διὰ τοῦτο] Διὰ τοῦτ' οὐδ' *Big.* & *Samb.*

c Ὑμᾶς ἀγνοοῦντας] Ἡμᾶς *Big.*

d Ὅ, τι καὶ ποιοῦντες] Ita placuit legere, paucula mutando; cum antea esset, ὅτι καὶ ποιοῦντας αὐτῷ χαρίζεσθε. favente primum *Gelenio*, qui vertit, *quid illi* &c. dein *Epiphanio*, qui habet —— *ei præstatis.* ὅτι καὶ ποιοῦντας αὐτῷ χαρίζεσθε *Big.* ut & *Samb.* à prima manu, sed ab altera χαρίζεσθε.

e Ἱερωτόμενον] Legit iterum ἱερωσόμενον *Coccejus* in libri sui margine.

f Λαῶν,] Λαοῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ἀλλὰ κατὰ] Ita *Big.* & *G.* ἀλλὰ μὴ κῦ κρ. *Samb. Vat.* & *Basil.* Forsan sic, ὃ μ' ἐξ ἐ. χ. λαῶν, ἀλλὰ μὲν κῦ κρ. *non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio.*

h Ἐκ τούτου] Hunc versum præteriit lumen Scholastici, propter similia initia ἐκ τοῦ & καὶ τοῦ. Pro ἐκ τοῦ habes apud *Big.* & *Samb.* ἐκ τούτου: quinimo *Tar. Big.* inserere audet οὐκ ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι. Deinde καὶ τὸ νῦν occurrit in codd. *Big.* & *Samb.* Mox; Περὶ αὐτοῦ *Tar. Big.* & *Samb.* ἀποδόσθαι· προτιμῶν τοῦτο γέρας. *Big.* ἀποδόσθαι· προτιμῶν δὲ τὸ γέρας. BERN. Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* Malebat *Cocc.* ἐκ τοῦ) *Samb.* & *Vat.* ἐκ τοῦ in *reliquis.*

* *Vendicandum*] Ita placuit interpretari, quod *Hesychio* ἐπιδικάζεται, ἀνθιστᾶται.

i Καὶ τὸ νῦν] Iterum ex *Big.* & *Samb.* in cæteris καὶ τοῦ νῦν. Forsan melius καὶ νῦν.

k Τοῦ τὸ γέρας] Sic mallem cum *Big.* in *aliis* τοῦτο γ.

l Ἁμαρτάνομεν] Ita cum *Vet. Interpr. Bigotio* & *Burio.* in aliis omnibus ἁμαρτανοῦμ.

m Προσθῶμεν] Προσίεσθαι *Samb* & *Vat.*

n Ἀξιοῦντος] Ita *Big. Samb.* & *G.* ἀξιοῦντας *Basil.* ἀξιοῦντα *Vat.*

o Ἀλόγιστον.] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐλόγιστον, nimirum προσθεῖσαι, *honoremque suscipere Deo largiente omnino prudens fuerit.*

p Πάλιν αὐτὸς,] Καὶ πάλιν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Busb.* & *Hen.*

q Τίνα βέλτιον] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τίνας.

r Ὑμῶν αὐτῷ θυσίας] *Al.* ἡμῶν.

s Κορῆν,] Ita *Samb.* à Κορίας, Κορῆς, Κορέω. *ceteris* Κορὲ à Κορὴς, Κορῆ.

t Προσκεῖσθαι] Παρέχῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Παύσασθε.] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παύσαιτ.

x Θυμιάμασι] Ita *Busb. Hen.* & *Zonar.* Θυμ. κ. πῦρ παρεῖτε *Basil.* & *G.* pro παρίετε, ut πάρεσι pro πάρεστι *Epiphanius* videtur legisse θυμιάμαϊ, & dein cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) καὶ π. εἰ πάρεστε.

y Κορῆ,] Κορέε *Vat.* ut supra Κορέ p. 196. in princip.

z Προσχωρήσας τὴν κρίσιν] Ita *Basil. G Busb.* & *Hen.* προσχωρῆσαι τὴν κρίσιν εἰ θέλῃς τῷ Θεῷ, καὶ τ. ἰ. τ. αὐτοῦ ψηφοφορίαν *Big.* & *Samb.* προσχώρησον τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ μένε ψηφοφορίαν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Μένε] Delet *Coll. Bigot.*

b Καὶ μὴ σαυτὸν] Ἀλλὰ μὴ *Samb.* καὶ μὲ absque ἀλλὰ *Epiphan.*

c Πρόεγίνου] Παραγίνου ὃ *Big.* & *Samb.*

d Καὶ θυμιάσατε] Καὶ abest *Samb* & *Vat.*

e Θυμιωμένων] Θυομένων *Samb.*

f Ἡδίω κρινεῖεν] Ἡδέως κρινεῖεν ὁ Θεὸς *Basil.* & *Gen.* ut πλείων com-

"ε ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ὀπὶ τἀδελφῷ
"h Διαβολῆς ὡς κεχαρισμένῳ τῷ τιμῷ αὐτῷ ῥυό-
" μενον.

"sit. Ubi vero conveneritis, in conspectu populi
"thura adolete, suffituque facto, cujus sacrificium
"Deo acceptius fuerit, is vobis constituetur sa-
"cerdos; cui nihil de fratre potest objici: quasi
"per gratiam ab ipso dignitatem acceperit.

ΚΕΦ. γ'.

Ως οἱ μὲν τ στάσεως καταρξαντες διεφθάρησαν κῆ βέλησιν Θεῦ· τῷ δ' ἱερωσύνῃ Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, κὴ οἱ ἔγγονοι αὐτῦ.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται κὴ τ παρακλῆσιν τὸ πλῆθος, κὴ τ εἰς Μωϋσῆν ὑποψίας. [i] ἐπήνεσαν ἢ τοῖς εἰρημένοις· κὴ γὰρ ἐῷ κὴ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν Δαθαμείταις τ σύλλογον. τῇ δ' ὑπιούσῃ σωῆλθον εἰς τῷ ἐκκλησίαν, προσδεξόμενοι τῇ θυσίᾳ, κὴ τῇ δι' αὐτῆς κρίσῃ τ περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρε ἔ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τ ἐσομένων· κὴ τ μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τ ἢ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν κὴ ταραχῆς. [k] ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δ' πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τ ἐν τέλει, κὴ πρὸς ὅ τις εἴποιε πρὸς τὸν γνώμην [l] τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δ' κὴ Μωϋσῆς πρὸς [m] Αβίραμον κὴ Δαθάμιλον ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, κὴ πρᾶξιν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ὅτι [n] ὑπακούσονται τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, κὴ Μωϋσῆν μὲν πρόψεσθαι κατὰ ἔ λαὸς πάντος ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀπολαβεῖν αὐτῷ τὰς [o] προβόλας [p] ἀξιώσας, ἀπῆλθε πρὸς τὰς πρὸ [q] Δαθάμιλον, ὡς ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσοντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντιπίπτοντες ἠκολούθουν. [r] οἱ δ' πρὸ Δαθάμιλον, πυθόμενοι τ Μωϋσῆν μετὰ τ ἀξιολόγων τῆς πλήθους πρὸς αὐτοὺς [s] παραγινόμενον, [t] προελθόντες γυναιξὶν ἅμα κὴ τέκνοις πρὸ τ σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί κὴ [v] μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἱ τε περιέποντες ἦσαν πρὸ αὐτοὺς, [x] ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

β'. Ο δ' πλησίον γιόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τ οὐρανὸν ἀναχὼν, [y] μεγάνως ἐκβοήσας ὡς ἀκουσθὴν πάσῃ τῇ πλήθει γιένθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τ ἐπ' οὐρανοῦ "τε κὴ γῆς κὴ θαλάττης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τ σὺν ἐμοῦ

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatores Dei voluntate exstincti sunt; atque Aaron Moysis frater & filii ejus sacerdotium tenuerunt.

HÆc cum dixisset Moyses, multitudo & tumultuari & de Moyse male suspicari destitit. Dicta autem collaudarunt, iisque acquieverunt: si-mul enim erant & populo è re sua esse videbantur. Et tunc quidem cœtus dimittitur. Ubi vero postera dies illuxit, frequentes convenerunt, ut sacrificio interessent, judicioque ex illo de iis qui *cum Aarone* super sacerdotio contendebant. Contigit autem ut tumultuosa esset concio, populo eventus exspectatione suspenso: & aliis quidem voluptati habentibus, si Moyses improbus esse deprehenderetur; sapientioribus vero, si molestia & perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne glisscente indies seditione illis deperiret pulcher rerum suarum ordo. Ita enim à natura comparatum est vulgus, ut magistratibus obloqui gaudeat, & à cujusvis conciuncula circumlatum motibus cieatur & agitetur. Moyses autem, missis ad Abiramum & Dathamnen viatoribus, jussit ut ad condictum venirent & *rei sacræ faciundæ eventum exspectarent. Cum vero nunciis respondissent, se neque obtemperare velle, neque diutius passuros esse, ut Moysi contra populum crescret potentia malis artibus quæsita; Moyses, his ab iis acceptis, plebisque patronis se sequi jussis, Dathamnen ejusque factionem adibat; nihil sibi metuendum esse ratus, si ad superbos & contumaces recta contenderet. Illi vero è vestigio eum subsequuntur. Dathamnes autem cum suis, audito Moysen cum primoribus populi ad se venire, prodeuntes cum uxoribus & liberis ante Tabernacula constiterunt, exspectantes quidnam rei à Moyse ageretur. Atque eos circumstipabant famuli, si quam vim Moyses inferret, auxilio futuri.

Ut vidit Moyses schismaticorum contumaciam, magno rursum animo Deum obtestatur.

2. Ille vero cum prope accessisset, manibus in cœlum sublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri posset, inquiens, "Domi-"ne cunctorum in cœlo & terra ac mari (nam tu ,,mi-

Moysis precatio ad Deum.

---

comparatum ex πολὺς. Cæteris ἰδίαν. Præterea legitur in *Busb.* κέμοιεν, in *Hen.* κέμεσιν, manuque abs altera *Samb.* κέμει, imo à tertia κέμη. Drungarius in Annalibus de re eadem, κῆ θυμιάσεται ὑμῶν ἑνώπιον ἔ λαῦ, ὅπερ ἐν τῷ θυσίαν ἰδίαν κέμειεν ὁ Θεὸς, ἔτι ἕτεραν ὑμῖν ἱερεύς. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* ἰδίαν. & mox varie in *MSS.* κέμοιεν, κέμεσιεν, κέμη & κεμιεῖ.

g Υμῖν] *Busb.* ἡμῖν.

h Διαβολῆς ὡς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deest ὡς.

i Επῆνεσαν ἢ τοῖς εἰρημένοις·] Επῆνεσαν ἢ τὰ εἰρημένα *Big.* & in codice *Samb.* nova manus. ἔτι ἢ ἐπὶ τὰ εἰρημένα *Tar.* in schedis *Bigotianis.* Hoc vano metu factum è Græculis, quasi id verbuli nomina casus tertii juxta se haud sineret. *Zonaras* etiam ait, ἐπῆνεσε ταῦτα τὸ πλῆθος. Mox συωῆλθεν *Samb.* συωῆλθε τὸ πλῆθος *Busb.* & *Hen.* BERN.

k Εδεδίεσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐδεδίησαν *Bas.* ἐδεδιεῖσαν *Gen.*

l Τρέπων,] Τρέπειν ἐθορύβει *Vat.* & forsan *Vet. Interpr.*

m Αβίραμον κῆ Δαθάμιλον] *Bas.* & *Gen.* Dicitur equidem μαελάμη ex מרים, & perinde μαελάμην. *Big.* & *Samb.* ἀβειρῶνα κῆ δαθῶλον. *Hen.* & *Busb.* ἀβειράμον ἐ δαθάμιλον. Statim ὑπηρέτας *Bas. Gen.* & *Big.* tanquam ab ἰρέω, i. e ἰρέτας. Hinc & χερσὶ δικρέτα, Principi Heliconis Vatumque parenti. Præterea viri nimis ingeniosi apud Thebas se Bœotias reperisse gaudent Abironem & Dathanum, sub nominibus forte Auguris Argivi *Amphiarai* & *Batonis* affinis. Amphiarai enim causa ζεὺς κεραυνὸν βαλὼν, ait Apollodorus Grammaticus l. 3. sic Diodorus Pausanias aliique, τῷ γῇ διέκρισιν. ὁ δ συὸ τῷ ἅρματι ἐ τῷ ἡνιόχῳ βάτανος, ὡς δ ἔνιοι ἐλατῆρι ἐκρύφθη. Ergo βάτανος volunt ex רתן, contra repetitam sæpe lectionem Pausaniæ? BERN. Αβειρῶνα ἐ Δαθάνλω *Big.* & *Samb.* Αβειράμον ἐ Δαθάμλω *Hen.* & *Busb.* Αβειρώνλω ἐ Δαθάνλω *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 197. in principio.

* Rei sacræ] Sacerdotium exspectarent *Vet. Interpr.* sacris interessent *Gelen.*

n Υπακούσαζ] Υπακύσταζ *Big.* & *Samb.* ὑπακύσαζ *Hen. Busb.* & *Vat.*

o Προβόλας] Προβόλας *Bas. Gen. Big.* & *Hen. Primores.* προβόλας *Busb. Samb.* & *Zonaras, Senatores.* זקני ישראל ziqnê jisrâêl iidem Moysi c. 16. v. 25. חכימי ישראל Paraphrastæ Samaritico: *Majores natu* & *Nobiles populi*, Epiphanio Scholastico: atque post paucula huic Flavio τ πλῆθος οἱ ἀξιόλογοι. BERN.

p Αξιώσας,] Vel κελεύσας legerat *Zonaras*, vel ἀξιώσας ita interpretatus est.

q Δαθάμιλα,] Hic & inferius δαθάνλω *Big.* & *Samb.* δαθάμλω *Hen.* cum *Busb.* BERN. Ita *MSS.* ut v. 20.

r Οἱ δ πρὸ Δαθάμιλον,] I. e. Dathaim ipse. nota phrasis. Confer Num. 16. 27. REL.

s Παραγινόμενον,] Παραγλυόμενοι *Big.* & *Samb.*

t Προελθόντες] Προεξελθόντες *Vat.*

v Μέλλοι] *Al.* μέλλοι.

x Ως εἰ] Ως εἰ βίαν ἄν τινα σφ. M. ἀμυνόμενοι *Samb.*

y Γεγανὸς] Ita *Bas. G.* & *Vat.* atque μεγα βοήσας interpretari videntur *Busb. Hen.* & *Zon.* γεγανὸν βοήσας *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* Ita γεγανὸς λόγος *Philoni Judæo* idem quod σφοδρός. atque in *Lexicis* vetustis γεγανὸν, μεγαλόφωνον, ἐξάκουστον. Similia etiam habet *Didymus* ad phrasin *Meonidæ* dilectam γίγανε βοήσας. BERN.

z Πεμτ-

"mihi rerum geſtarum teſtis fide digniſſimus, quod "nihil abſque tua auctoritate fecerim; ut qui mi- "hi in agendis auxilium porrexeris, Hebræorum "in anguſtiis ſuis ſemper miſeratus) adſis *precor* o- "rationis meæ auditor. Tibi enim nec facta *no-* "*ſtra* latent nec cogitata: ideo *quæſo* ne dedigne- "ris veritatem patefacere, oſtendens quam ingra- "to in me animo exſtiterint. Sane quæ antequam "naſcerer acciderint omnium optime noſti; quip- "pe non auditu accepta, ſed tui præſentis dum fie- "rent oculis ſubjecta. Verum *nunc* rerum illarum "quas iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen "non verentur, te mihi teſtem *certiſſimum* conſti- "tue. Ego cum vitam agerem quietam, id quod "mea virtute & tua voluntate atque Ragueli ſo- "ceri mei beneficio conſequutus eram, relicta ta- "men ea qua fruebar felicitate, memetipſum totum "dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At an- "tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro "ſalute magnas ærumnas pertuli, omnique peri- "culo memet cum alacritate objeci. Nunc igi- "tur quoniam in maleficiorum ſuſpicionem vene- "rim hominibus, qui meo labori & ſolicitudini "ſuam acceptam debent vitam & incolumitatem; "plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in "monte Sinæo, & vocem *divinam* tunc me audi- "re voluiſti, meque prodigiorum illic loci edito- "rum ſpectaculo dignatus es; qui me in Ægy- "ptum properare juſſiſti, tuumque conſilium po- "pulo iſtic aperire; qui Ægyptiorum felicitatem "labefactaſti, nobiſque ex *dura* illorum ſervitute "fugam paraſti, & Pharaonis dominatum meo im- "perio ſubjeciſti; qui nobis viæ ignaris & *obſeſſis* "pelagus in terram convertiſti, & mare fluere in- "hibitum Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; "qui inermes armorum præſidio muniviſti; qui "aquas inquinatas nobis potu jucundas ſcaturire "reddidiſti, laticeſque nobis ad extremam inopiam "redactis è petra eduxiſti; qui terrenis in cibum "deſtitutos ſervaſti alimento è mari ſuppeditato; "qui è cœlo victum demiſiſti antea inviſum *pari-* "*ter ac inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum* "cogitationem nobis injeciſti, & reipublicæ ad- "miniſtrandæ rationem deſcripſiſti; Veni, o- "mnium rerum Domine, mihi in judicem teſtem- "que integerrimum, quod neque præmium à quo- "quam Hebræorum, ad jus æquumve perverten- "dum, acceperim, neque pauperem, meliorem "cauſam habentem, ab adverſario divite vinci fi- "verim; neque ita memet in poteſtate adhibue- "rim, ut detrimentum caperet reſpublica; in cul- "pæ tamen ſuſpicionem incidi, à ſtudiis meis a- "lieniſſimæ, tanquam non juſſu tuo, ſed meo be- "neficio, in Aaronem contulerim ſacerdotium. Ita- "que & nunc oſtende, quod omnia tua providen- "tia gubernes ac modereris; & nihil temere & "ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem "pervenit: & quod curam geris eorum, qui He- "bræos auxilio adjuverunt, vindicta perſequendo

"πεπεραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατος, ὡς γνώμῃ τῇ "σῇ γένεται τὸ πάντα, καὶ δρωμένοις μηχανὴν ἐξευ- "ρόντας, οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Ἑβραίων ποιησάμενος· "ἐλθέ μοι τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε [z] πράτ- "τόμενον οὔτε νοηθὲν λανθάνει· ὡς τ' οὐδὲ φθονήσῃς μοι "τῆς ἀληθείας, τὴν τούτων ἀχαριστίαν [a] ἐπίπροσθεν θέ- "μενος. τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γνώσεως, "αὐτὸς [b] οἶσθ' ἀκριβέστερον· ὄντα ἀκοῇ μαθὼν, ὄψει "δὲ [c] τότ' αὐτοῖς παρὼν γινομένοις. ἃ δὴ [d] τότε, "καίπερ ἐπισάμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, τού- "των μοι γοῦν μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα καταση- "σάμενος, ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δὲ βουλῇ, καὶ "[e] τῷ Ραγουήλ μοι γήρᾳ παυθερῷ καταλιπόντι, ἀ- "φεὶς τοῖς ἐκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐ- "πέδωκα τοῖς ὑπὲρ τούτων παλαιπωρίαις. καὶ πρότε- "ρον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, νυνὶ δ' ὑπὲρ "τῆς σωτηρίας μεγάλας ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ δει- "νῷ τὸμὸν ἀντιτάξας πρόθυμον. νῦν οὖν ἐπὶ κακοῦρ- "γοις ὑποπίπτομαι παρ' ἀνθρώποις, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν "καμάτων ὑπάρχει τὸ σῴζεσθαι, εἰκότως ἂν αὐ- "τοὺς, ὁ τὸ πῦρ ἐκεῖνό μοι φλέγας κατὰ τὸ Σιναῖον, "καὶ τῇ [f] αὐτοῦ φωνῆς ἀκροατὴς τότε γένας, καὶ θεα- "τὴς πρόσωπον ὅσα μοι παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖ· ὁ τόπος "ποιήσας· ὁ κελεύσας [g] ἐπ' Αἰγύπτου στελλῆναι, καὶ τὴν "σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ τὴν Αἰγυπτίων δι- "δαιμονίαν σείσας, καὶ τὸ [h] ὑπ' αὐτῶν δουλείας δρα- "σμὸν ἡμῖν ἀφαιρῶν, καὶ [i] μικροτέραν ἐμοῦ τὴν Φα- "ραὼ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχου- "σι τὴ ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκομ- "μένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμήναις ὀλέθροις· "ὁ γυμνοῖς ὑσι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· "ὁ ποτίμους ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι ποιήσα- "σας, καὶ πέτρας [k] ἀπορρῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν "πολὺν μηχανησάμενος· ὁ τῇ γῇθεν ἀπορουμένους εἰς τρο- "φὴν [l] ἀφορώσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' ἀέρα- "νῦ τροφὴν καταπέμψας [m] ἀ πρότερον ἰσορηθεῖσαν· ὃ "νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑποθέμενος, καὶ ἀφάτου τα- "λιτείας· ἐλθὲ, Δέσποτα τῶν ὅλων, δικαιῶν μό- "νος καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, [n] ὡς ἔστι [o] δωρεὰν ἐγὼ "παρ' Ἑβραίων τινὸς κατὰ δίκαια πρασσόμενος, "ἵνα πλούτῳ κατίσχυνα πενίαν νικᾶν δυναμένην, "οὐτ' ἐπὶ βλάβῃ δὲ κοινοῦ πολιτευόμενος, εἰς ἀλ- "λοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπίνοιας πά- "ρειμι, ὡς οὐχὶ σοῦ [p] κελεύσαντος Ααρῶνι δοὺς τὴν "ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. σῴζησον δὴ "καὶ νῦν, ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, [q] καὶ "μηδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βεβου- "λόμενον τὴν σὴν εἰς τέλος ἔρχεται· ὅτι δὲ φρον τί- "ζεις τῶν Ἑβραίων [r] ὀνησιπόλων, [s] μεταλθὼν Λεύϊ κα- "μον καὶ Δαθάμνιν, οἳ σε καταδικάζουσιν ἀναι- "θησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου. ποιήσῃς δὲ

z Πρατ6ύμενον] Πραττόμενον τέ *Samb.* τὶ *Coll. Voſſ.*

a Επίπροσθεν] Επιπροσθέμενος *Vat.*

b Οἶσθ'] *Samb.* & *Big.* οἶδα.

c Τότ' αὐτοῖς] Ita *Samb.* & *Vat.* τότε cum *Editis* omittunt *Alii.*

d Τότε,] Τότοις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

e Τῷ Ραγουήλ] Τοῦτον *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

f Αὐτοῦ] *Big. Samb.* & *Epiphan.* σεαυτοῦ. Idem autem valet αὐτοῦ hoc in loco. BERN.

g Επ' Αἰγύπτου] Επ' Αἴγυπτον *Vat.*

h Υπ' αὐτῶν] *Al.* ὑπ' αὐτοῦ.

i Μικροτέραν] *Gen.* μικροτέραν ἐμοῦ. *Epiphan.* μικροτέρων ἐμοί. Cæteri, ut excuſum vides. Paria legimus Chriſtiani Hebr. c. 11. BERN. Paria legimus *Pſ.* 105. & 106. & *Hebr.* 11.

k Απορρῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν] Ημῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ποτὸν *Baſ.* & *Gen.* ἀπολῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν πότον *Tar. Big.* accentu pravo vocis ποτον, Manuele Græculo adeo profitente poſt meliores. BERN. Απολῦσιν *Big.* ſic p. 188. v. 21. τέλεον ἀπολύοντος.

l Διασώζας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης] *Big.* ex Gloſſemate aut ex verſu ſequente, οἷς πρόθυμα καταπέμψας, Διασώζας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης. *Epiphanius* fortean viderat Διαφυλάξας. BERN.

m Οὐ πρότερον] Antea ergo manna illic non deſcenderat. REL.

n Ως ἔστι] Συ οἶδας, ὡς ἐστι legerat *Idem.* Hic reſpexiſſe videtur ad *Num.* c. 16. v. 15. & ad 1 *Sam.* c. 12. v. 3.

o Δωρεὰν ἐγὼ] Sive cum natione Samaritarum, &c, quod jam notarunt Phariſæi ad Megillæ officium f. 71. d. Talm. Jeroſ. & f. 9. b. Talm. Babyl. cum LXXII. ſuæ factionis Doctoribus, Flavius etiam legerit ἀεθμ. c. 16. 15. חמור, חמד, מנא, ἐπιθύμημα; ſive cum reliquis Judæis חמר חמור חמרו, ſicut inclamatum 1 Sam. c. 12. 13. τίνα ὃν εἵλησθε; quod Rabbini veteres haud neglexerunt Nedarim f. 38. Connectit autem illa Decem Legum tabula, לא תחמד חמרו. BERN.

p Κελεύσαντος] *Big.* Κελεύσοντος. mox *Baſ.* & *Gen.* ᾧ καὶ ταῦ.

q Καὶ μηδὲν] Καὶ οὐδὲν *Hen. Busb.* & *Zon.* BERN.

r Ονησιπόλων,] *Baſ.* & *Gen.* ὀνησά των, μεταλθὼν ἀξευρώλω καὶ δαθάνλω, (καὶ δαθάμνλω *Gen.*) οἱ σὺ. *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὃν. μέταλθε ἀξευρῶτα καὶ δαθάνλω· οἵ σε. *Hen. Busb.* ὀν. μεταλθὼν ἀξεύραμον καὶ δαθάνλω· εἰ σε. paullo poſt *Samb.* ἔτως. BERN.

s Μεταλθὼν] Μέταλθι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

"ἢ φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, ὅτω μεμνώ-
"των κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κενῶς σε ζῆν
"αὐτὸς μεταφήσας, μηδ' ὡς [t] ἀποθανόντας κατ' ἀν-
"θρώπινον ἐξελήλυθότας ἐκ βίου φανέντας νόμον· ἀλ-
"λὰ χάνοι σὲ αὐτοὺς ἅμα τῇ γνεᾷ καὶ τοῖς ὑ-
"πάρχουσιν, ἰὼ πατοῦσι [v] γλιῶ. τοῦτο γὰρ σῆς ἀπό-
"δειξις [x] ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία,
"[y] σωφρονεῖν ἢ εἰς τὰς τοιάδε πείσεσθαι σὲ σοῦ
"δοξάζοντας [z] σὺν ὅσια· ἀμεληθὲν γὰρ ἂν ἔτως ἀ-
"γαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ φανείσοιο. εἰ δ' ἀληθεῖς
"πεπείληπται τὰς κατ' ἐμὲ διαβολὰς, τοὺς μὲν ἀπε-
"θεῖς ἀπὸ παντὸς φυλάξεως κακοῦ, ὃν δ' ἐπεγει-
"ράμενον ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον παίσοντας ἐμόν· καὶ
"δίκαιον εἰσπραξάμενον ὧν τὰ [a] τ' ἀδικῆσαι θελή-
"σαντα λαὸν, καὶ λοιπὸν βεβαίων ὁμόνοιαν καὶ εἰ-
"ρήνην, σῶζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς προσ-
"τάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκινδύνητον τῶν
"ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς ὁ δί-
"καιον ὑπὲρ τῶν ἐκείνων κακίας κοινῆς πάντας Ισρα-
"λίτας τιμωρίαν ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύσαντος, σείεται μὲν αἰ-
φνίδιον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ
ἐξ ἀνέμου βίας σαλευομένης κύματος, πᾶς μὲν ἐδεί-
σεν ὁ λαός. πατάγου δὲ καὶ σκληροῦ ῥαγέντος ἤχου, καὶ
τὰς ἐκείνων σκηνὰς [b] πωίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάντ' ὅσα
[c] φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς [d] αὐτήν. ἠφανισμέ-
νων δ' ἔτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί [e] τινας γνῶναι· [f] συν-
ῆλθε πάλιν τῆς γῆς τὸ [g] περὶ ἐκείνοις κεχλιὸς καὶ κα-
θίσατο, ὡς μὴ δ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων [h] φανε-
ρὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἔτως ἀπώλοντο, ἀπό-
δειξις τῆς ἰσχύος θεοῦ νομένοις. [i] ὀδύρεσθαι δ' [k] ἄν
τις ἐ μόνον τὴν συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὑτὴν ἔσης
ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφάθη-
σαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι,
πρὸς τὴν ὄψιν τῆς συμβεβηκότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν·
καὶ νομίζοντες ὡς [m] ἀλιτηρίους ἀπολωλέναι τοὺς περὶ
Δαθάμνιλον, ἐδ' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τὴν [n] ἀμιλ-
λωμένους, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὗ προσ-
δέξηται τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς [o] ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχει-
ροτονημένος. [p] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακο-

"Abiramum & Dathamnem, qui ſtupiditatis te
"accuſant, quaſi meis artibus conceſſeras. Mani-
"feſtum autem in eos dabis judicium, qui inſa-
"nientes tuæ detrahunt gloriæ, ſi non aliorum
"more è vita diſceſſerint, nec quis morientes nihil ni-
"ſi quod humanitus accidit paſſos exiſtimet: ſed
"terra, quam calcant *indigni*, dehiſcens cum fami-
"liis & facultatibus eos abſorbeat. Hoc enim omni-
"bus erit in demonſtrationem potentiæ tuæ, & ad
"doctrinam; iis autem *inſigni* documento, qui talia
"perpetraturi ſint, male de te cogitantes: ſic & e-
"go comperiar fidelis tui miniſter in iis quæ fieri
"imperas. Sin vero commiſerim flagitia quæ in
"me conferunt, eos illæſos omniſque mali immu-
"nes cuſtodi; &, quam illis imprecatus ſum, in
"me recidat pernicies: pœnaque ab eo exacta, cui
"in animo erat populum tuum injuria afficere, pa-
"ceque & concordia in poſterum ſtabilitis, mul-
"titudinem ſerva tuis præceptis obſequentem; ei-
"que concede ut vitam agat ſecuram, & ſuppli-
"ciorum, quæ luunt ſcelerati, expertem. Tu e-
"nim noſti haud juſtum eſſe, ut Iſraëlitæ univer-
"ſi pœnas eorum nequitiæ debitas perſolverent.

3. Hæc ubi lachrymans dixiſſet, repente qui- *Statim à precibus lacrymiſque Moyſis cætum ſchiſmaticorum hiatu profundo diſſiliens hauriit tellus.* *Num. c. 16. & c. 26. Deut. c. 11. Pſ. 106. & Eccleſ. c. 45.*
dem terra movetur; atque agitatione ſimiliter ac in mari facta, cum à ventorum vi concientur fluctus, univerſi quidem attoniti ſunt. Sono autem & gravi ſtrepitu excitato, juxta eorum tentoria ſolum ſubſidit, & illos, & quicquid eis carum erat, abſorpſit. Iſtis autem ita deletis, ut ſciri non poſſet an ulli illic viſi fuerint; rurſus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & conſtitit, ut ſpectantibus ne minimum ejus, quod illi acciderat, veſtigium apparuerit. Et iſti quidem hoc modo exitio dati ſunt, in *magnum* argumentum Dei potentiæ. Eſt autem ut illos lugeret aliquis non ſolum propter calamitatem, vere miſeratione dignam; ſed & quod ex iſtis quæ perpeſſi ſunt gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam neceſſitudinis obliti, ad aſpectum eorum quæ evenerant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique Dathamnen cum ſuis, ut *reipublicæ* peſtem & perniciem, periiſſe, *ipſorum vicem* minime dolebant.

4. Moyſes autem evocat qui de ſacerdotio con- *Mox Coren aliosque ccl. ignes Divini penitus abſumunt; acerris tantummodo ſervatis in memoriam rei.*
tenderent, ad explorandum quinam futuri eſſent ſacerdotes; ut *ſcil.cet* cujus ſacrificium Deo magis gratum & acceptum foret, is *in ſacerdotium* cooptaretur. Cum vero conveniſſent ducenti & quinquaginta Apoſtatarum v. 30. אתם ואת כל אשר להם, ſive ex verſu 32. אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. Dixit adeo Philo, tanquam nomine Legiſlatoris graviſſime interminantis p. 693. χάσματα γῆς ἐφ' ἑαυτῶν διϊσταμένης ἐπὶ μήκιστον διερυόμενα, πολυανθρώπους ἀπροσδοκήτους, συγκλυσίας (φῦλα Joſepho) αὐτάνδρους ὑποτρεχομένας καὶ συγκαταπιομένας οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ἄδου κατερχομένους. ἐπεὶ δ' ἡσύχασε, ῥήγνυται μὲν ἡ γῆ σεισμῷ τινα χθεῖσα· ῥήγνυται δὲ καθ' ὃ μέρος μάλιστα αἱ σκιραὶ τῶν ἀνεῴων ἦσαν, ὡς ὑπεισελθεῖσαι ἀθρόως ἐπικρυφθῆναι. τὰ γὰρ Δαθαίτικα μέχρι πάλιν συνῆλθε, τὸ χρείας ἀπηλλαθείσης ἕνεκα διεζεύχθη. Acute Theodoretus de hac clade, οἱ μὲν μέσης θαλάσσης ὀδύσαντες, εἰς τὴν γῆν κατεπόθησαν. BER.N. Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.*

t Ἀποθανόντας] Ἀποθανόντας ut ſuperfluum & à gloſſatore adjectum tolli hinc jubet *Tar. Big.* ſed immerito. BERN. & HUDS.

v Γλιῶ.] Γῆ ſolus *Samb.*

x Αν] Delet *Coll. Voſſ.*

y Σωφρονεῖν ἢ εἰς τὰς τοιάδε πείσεσθαι] *Epiphanius* ἔτω γὰρ σωφρονίσεις τὰς. *Tar. Big.* ex conjectura σωφρονήσεις τ' εἰη σ'. Malo tamen correctionem faciliorem inferre, hanc puta, ἡγοῦμαι, καὶ διδασκαλία σωφρονεῖν εἰς τὰς τοιάδε &c. BERN. Οσια edidit *Hnds.* correxerat quoque ita *Coccejus.*

z Οὐκ ὅσα·] Οὐχ ὁσία *Baſ.* & G. convenientius οὐχ ὁσίᾳ, *mente improba.* BERN.

a Τὸν ἀδικῆσαι θελήσαντες λαὸν,] Σὸν *Gen.* emendat *Cocc.* σὸν quomodo legiſſe videtur & Vetus Interpres. HAV.

b Σωίζησιν] *Big. Zon. Hen. Busb. Schotanus*que à συνίζω. συνίζησι *Samb.* Verum *Baſ.* & *Gen.* συνίζησιν ἡ γῆ inductum à συνίζησι, ſicut συνίστημι paſſim offendunt Grammatiſtæ. *Epiphanius* autem arripuit συνεχίσθη ἡ γῆ, *ſciſſa eſt terra*, pro *collapſa illa eſt*, ac *ſubſedit*, ſive codex *Caſſiodori* ei lectioni faveret, ſive phraſis Moyſis ob animum verſaret illius Scholaſtici ותפתח הארץ את פיה. BERN. Vulgatam lectionem retineo. συνίζησιν *Big. Zon. Hen.* & *Busb.* συνεχίσθη legiſſe viſus eſt *Epiphan.* συνίζω etiam hoc loco ferri poteſt.

c Φίλα] Καὶ πάντ' ὅσα φίλα τούτοις ἰῶ *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* καὶ πάντ' ὅσα φύλα (aut potius φῦλαι) αὐτοῖς ἰῶ *Baſ.* & *Gen.* Ambigue quidem *Zonaras*, Ταῦτα εἶπε διαχεύων, καὶ σείει μὲ ἀθρόον ἡ γῆ. σκληρὸν δὲ ῥαχῶδες ἦχον, συνίζησι περὶ τὰς ἐκείνων σκηνὰς, καὶ αὐτὰς τε καὶ τὰ αὐτῶν εἰς τὸ χάσμα κατωλίσθησε· καὶ ἔτως αὖθις συνῆλθε τὸ διεσές. Φῦλα adeo expones את בתיהם, *gentiles eorum*; aut Onceloſo arbitro אנש בתיהון; quippe Deut. c. 11. 6. diſtinguit ipſe Moſes inter בתיהם & אהליהם. Ad ſchiſmatis etiam hujuſce affines vocem φῦλα abſque vi extendi poſſit. Plures interim legunt φίλα, quæ ſunt liberi, famuli, tabernæ, opeſque reliquæ Apoſtatarum v. 30. אתם ואת כל אשר להם, ſive ex verſu 32. אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. Dixit adeo Philo, tanquam nomine Legiſlatoris graviſſime interminantis p. 693. χάσματα γῆς ἐφ' ἑαυτῶν διϊσταμένης ἐπὶ μήκιστον διερυόμενα, πολυανθρώπους ἀπροσδοκήτους, συγκλυσίας (φῦλα Joſepho) αὐτάνδρους ὑποτρεχομένας καὶ συγκαταπιομένας οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ἄδου κατερχομένους. ἐπεὶ δ' ἡσύχασε, ῥήγνυται μὲν ἡ γῆ σεισμῷ τινα χθεῖσα· ῥήγνυται δὲ καθ' ὃ μέρος μάλιστα αἱ σκιραὶ τῶν ἀνεῴων ἦσαν, ὡς ὑπεισελθεῖσαι ἀθρόως ἐπικρυφθῆναι. τὰ γὰρ Δαθαίτικα μέχρι πάλιν συνῆλθε, τὸ χρείας ἀπηλλαθείσης ἕνεκα διεζεύχθη. Acute Theodoretus de hac clade, οἱ μὲν μέσης θαλάσσης ὀδύσαντες, εἰς τὴν γῆν κατεπόθησαν. BERN. Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.*

d Αὐτλώ.] Αὐτλὼ *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

e Τινας γνῶναι·] Τινὰ *Samb.* HUDS. Fortè μηδὲ φθῆναί τινας γνῶναι. V. *ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere.* innuit celerius quam quis ſentiat abſumtos fuiſſe. COCC.

f Συνῆλθε πάλιν] Συνῆλθε τε π. *Big. Samb.* & *Vat.*

g Περὶ ἐκείνοις] Περὶ ἐκείνης *Busb.* & *Vat.*

h Φανερὸν εἶναι] Φανερὸν *Epiph.* necnon *Tar. Big. Schotanus*que ſuo ab ingenio: ſine cauſa quidem hi omnes. BERN. Φανερὸν *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* ſine cauſa, ut putat *Bern.*

i Οὐδύρεσθε] Ita *Big.* ὠδύρεσθε *Samb.* ὀδύρεσθε in *Editis.*

k Αν τις] Forte ἄτις vel ὠδεῖς. COCC.

l Παθόντων] Παθόντας ἔφθασαν *Vat.*

m Αλιτηρίους] *Samb.* ἀλιτεῖνας. Mox δαθάνιλον idem *Samb.* dein δαθάμιη aut δαθάμιη *Big.* BERN.

n Αμιλλωμένους,] *Samb.* & *Hen.* Alii attenuant vocalem primam ἀμιλλ. Dein *Tar. Big.* contra libros ἱερείων. BERN.

o Ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχειροτονημένος.] Ἡδίων, ἐκεῖνος εἴη *Big.* & *Samb.* manus altera. Aliis ἥδιον &c. ut *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & altera *Samb.* BERN.

p Συνελθόντων] Ανελθόντων *Vat.*

quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti sunt in honore à populo, tum propter suam qua majoribus suis prælucebant, prodierunt etiam Aaron & Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quæ secum attulerant. Tantus autem ignis *subito* effunsit, quantum manibus factum nemo *unquam* conspexerat, aut ex ignibus subterraneis erumpentem, aut è sylvis vi ventorum allisis & attritis sponte prosilientem; sed qualis, Deo jubente, accendi poterat, fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cujus in illos impetu universi, tam ducenti & quinquaginta viri quam Cores, ita sunt absumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron superfuit ab igne illæsus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiserit. Moyses autem, his pereuntibus, illud agens ut supplicii hujus indicium esset ad memoriam sempiternam, volensque ut seri nepotes factum agnoscerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum *ad aram æneam deponeret, posteris in monumentum eorum quæ passi sunt, & quod *falso* sibi persuaserint Dei potentiam circumveniri
IV. posse. Et Aaron quidem, cum non amplius Moysis munere, sed Dei judicio omnibus patefacto, sacerdotium obtinere visus fuerit, cum filiis suis isto honore jam satis firme perfruebatur.

σίων ἀνδρῶν, οἱ καὶ δι' ἃ πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ δι' ἃ τὸν αὐτῶν ἦ κἀκείνους [q] ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Ἀαρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες [r] καθηγίαζον ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις [s] ὅσα νομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε δὴ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἱστόρησέ τις· [t] οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν [v] καυμάτων, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [x] πρὸς αὐτὸ προσπεσείσης αὐτομάτως ἐξεκρήσθη, ἀλλ' [y] οἷον θεοῦ κελεύσαντος ἀφθεῖη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· [z] ὑφ' οὗ πάντες, οἵ τε δι' ἑκάτοι καὶ [a] οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, [b] ἀίξαντος [c] ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. σωθεισώζεται δὴ μόνος Ἀαρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβείς, τῷ τ' θεὸν εἶναι τ' ἀεὶ [d] ἔδει καίειν ἀπεστελκότα. Μωϋσῆς δὴ τούτων [e] ἀπολομένων, βουλόμενος τὴν πυρείαν αὐτῶν μνήμην παραδοθῆναι, καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους [f] αὐτὴν μαθεῖν, [g] ἐκέλευσεν Ἐλεάζαρον τ' Ἀαρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν [h] παρὰ τ' χάλκεον καταπεδέσθαι βωμόν· [i] ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [k] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ θεοῦ [l] νομίσαντα ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Ἀαρὼν μὲν οὐκ ἔτι τῇ [m] Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ κρίσει φανερᾷ γιγνομένῃ, μὴ τ' ἰῶν ἤδη βεβαίως ἀπέλαυε τ' τιμῆς.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deserto per annos octo & triginta obvenerunt.

Dein Moysis gratia inimicæ apud Deum omnem suæ calamitatem imputant Hebræi. Num. c. 16. 41.

NOn ita tamen contigit ut deflagraret seditio, sed ut multo magis cresceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem causa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam cessaturum esse verisimile erat, sed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupasset persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum nisi in gratiam Moysis ista facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis succenseret & irascereturnon tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyse solicitatus. Et illos quidem periisse *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quod Dei cultui & religioni studuerint: ipsum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multasse, ut nunquam reus fieri amplius posset, insuper & fratri indubie confirmatum iret sacerdotium. posthac enim neminem illud affectaturum esse, cum aliis id in per-

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι στάσιν δι' ἔτους σωθῆναι πιθανὸν ἦν, πολλῷ δὴ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὴ τ' ἀπὸ τοῦ χείρονος προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον παραμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπισθότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τ' τοῦ θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο παῦσαι χωρὶς τ' εἰς Μωϋσῆν χάριτος τοῦ θεοῦ παρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ [n] γίνεσθαι τοσαύτης, οὐχ ὑπὸ τῶν παραδεδεγμένων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν [o] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι περὶ τοῦ θεοῦ θρησκείαν ἐπῃδέκεσαν· [p] τ' δὴ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιωκότα τ' λαὸν, [q] ὡς τὸ μηδεμίαν ὑπερθέσθαι δίκην, ἔτι καὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἀναμφίλεκτον [r] ταδελφῷ παραδοῦναι. οὔθ' ἕνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [s] ἀντιποιήσασθαι, καὶ τοὺς πρώτους ἱερῶσθαι κακῶς ὑπολω-

q Ὑπερεβάλοντο·] Ὑπερεβάλετο *Big.* Dein Κορὲς *Big.* BERN.

r Καθηγίαζον] Καθήγιζον *Hen. Busb.* & *Zon.*

s Ὅσα νομίζοντες] Ὁσοῖα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

t Οὐδὲ] Οὔτε *Hen.* & *Busb.*

v Καύματος,] *Tar. Big.* καύματος, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης πρὸς αὐτῶν. *Epiphanius* πρὸς αὐτὸ. *Comestori* καθ' ὑποδρομὴν κεραυνῶν &c. Ait enim, *Quantus ignis nec de terra prolatus, vel concursione fulminum, aut violentia spirituum, visus est unquam exilire.* BERN. Ita *Big.* & *Vat.* in *reliquis* καύματος.

x Πρὸς αὐτὸ] Πρὸς αὐτῶν *Big* & *Vat.* πρὸς αὐτὸ *Vet. Interpr.* πρὸς ὑποδρομὴν κεραυνῶν legisse videtur *P. Comestor*, qui ita dicit, *quantus ignis, nec de terra prolatus, vel concursione fulminum aut violentia spirituum visus est unquam exilire.*

y Οἷον] Οἷον *Hen.* & *Busb.* ὁποῖον *Vat.*

z Ὑφ' ἃ πάντες,] Ita quatuor *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Zon.* ἀφ' ἃ *Vat. Basil.* & *G.*

a Οἱ πεντήκοντα] Illud οἱ omittit *Vat.*

b Ἀίξαντος] Ita è *Cod. Samb.* edidit *Bernardus.* (ita & emendaverat *Cocceius* & præfert *Coll. Voss* & ipsa *Bigot.*) ἄξαντος *Vat.* (αὔσαντος *Tar.*) αἴξαντος *Basil.* & *G. veniente* reddit *Vet. Interpr.*

c Ἐπ' αὐτοὺς] Οὕτως *Tar.* ut Ora Cod. *Cocceiani* testatur. HAV.

d Ἔδει καίειν] Ἐδικαίου pro ἔδει καίειν *Vet. Interpr.* legisse existimat *Bern.*

e Ἀπολομένων,] In *MSS.* ἀπολομένων & ἀπολυμένων & ἀπολυμένων & ἀπωλυμένων. in *Editis* ἀπωλομένων. *Epiphanius* legisse videtur ἀπολυμένων aut ἀπολυομένων.

f Αὐτὴν] Αὐτῷ omisit *Big.*

g Ἐκέλευσεν] Ἐκέλευσε *Basil.*

* *Ad aram*] Juxta S. Literas, *ut acerras aræ eneæ affigeret*, aut *deductis in laminas aram eneam incrustaret.* καὶ προσέθηκαν αὐτὰ πρόσθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

h Παρὰ τ' χάλκεον] Περὶ *Zon.* & *Vet. Interpr.* nam vertit, *circa altare eneum collocare.*

i Ὡς ἂν] Ita MSS. Editi ὡσὰν.

k Τοῖς αὖθις] Τῶν γεγονότων καὶ τοῖς μετέπειτα *Busb. Hen.* & *Zon.*

l Νομίσαντα] *Col. Big.* νομίσασαν.

m Μωϋσέως] Μωσέως jam *Big.* & *Samb.* quomodo equidem Josephum scripsisse existimo. BERN.

n Γίνεσθαι τοσαύτην,] Γενέσθαι forsan legerat *Vet. Interp.*

o Ἐξαμαρτάνοντας,] Ἐξαμαρτόντας *Big.*

p Τοῦ δὴ τοιούτων] Τῶν δὴ *Big.* & *Samb.* Μωϋσῆν δὴ juxta *Vet. Interpr.*

q Πρὸς τὸ μηδεμίαν] Πρὸς τῷ *Tar.* apud *Big.* & *Epiph.* πρὸς αὐδεμίαν *Big.* πρὸς τὴ μηδὲ μίαν alii omnes. Proxime ἐξαμεψωκότα exemplaria cætera, si exceperis *Sambuci* membranas. BERN. *Al.* πρὸς τῷ (ut *Cocc.* in marg. *Tar.* utrumque ibidem delet) & πρὸς μηδ.

r Ταδιλφῷ παραχεῖν.] Τῷ ταδέλφῳ *Samb.* & *Big.*

s Ἀντιποιήσασθαι,] *Al.* (ut *Tar.* & *Cocc.*) ἀντιποιήσεσθαι. *Big.* delet καὶ.

t Νεω-

λωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγίνετο πολλὴ τοῦ πλήθους, μειῶσαί τι τὴν Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς δ', καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ σπουδάσαντος ἠκροᾶτο τὸ θόρυβον, δείσας μή τι [t] νεωτερίσωσι πάλιν, καὶ ψηφίσασί τι μέγα καὶ χαλεπὸν, σιωπήσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ [v] θεμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιστάμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δ' μόνον τοῖς φυλάρχοις προεῖπεν, κομίζειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίας ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τιοῦ ἱερωσύνης, [x] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρὼν, ἐπιγράψας [y] Λεΐτην ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ καταπήξας. [z] τῇ δ' ἐπιούσῃ [a] προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώρισμοι δ' ἦσαν, [b] τῶν τότε ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὗπερ αὐτὰς χήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτῳ μεμενηκυίας ἔλεπον· ἐκ δὲ τοῦ Ἀαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφυέντας ἐώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [c] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [d] ἐκ τούτου τοῦ ξύλου τῆς βακτηρίας κατασκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ [e] καί τι λίαν μίσους [f] ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τιοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, [g] ἐπαφθονοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ἀαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, ἠρὶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε

niciem cessisse compererit. Ad hæc etiam cognati exstinctorum multis agebant apud populum, ut Moysi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in suam incolumitatem esset & salutem.

2. Moyses autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari resciverat, metuens ne qui rursum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in sui excusationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc solum principibus tribuum præloquutus est, ut virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas: illum enim accepturum esse sacerdotium, in cujus virga signum Deus ediderit. Quod ubi placuit, *signatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inscriptum habens in sua tribu Leviticam: atque eas Moyses *accipiens* in Dei Tabernaculum deposuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnosci poterant, quod essent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem specie manere qua eas acceperat Moyses: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta spectabant, fructusque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta esset virga. Mira autem spectaculi novitate attoniti, omissis odiis quibus fortassis tam Moysen quam Aaronem prosequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere sacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo & *faustis auspiciis comprobato*, stabilis mansit dignitas. Hebræorum au-

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nucesque proferens, inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

[t] Νεωτερίσωσι] *Bas.* & *Gen.* νεωτερίσωσι. *Big.* & *Samb.* νεωτερεῖσωσι, ex usu. Juvabit & Philonem adducere de confirmatione admiranda sacerdotii Aaronici. Ἐπεὶ δ' ἡ μία τάξις, (tribus licet unica, ut scipio Pontificis monstrat, Num. c. 17. 3.) τὸ ἱερωμένον, ὑπὸ πολλοῖς πολλαχῇ μυρίων κακῶν αἰτίᾳ ἠθροίσθη διὰ πλεονεξίαν φύσις ἐπιτόλμως (quale equidem in Ecclesia Christiana excitarunt fera factio Presbyterani;) καινοῦσθαι τὰ νενικήσθαι ἐπιθυμοῦντι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν ἐκείνων τιμὴν ὑποβασταθῆναι βαλομένοις. καὶ τῶν ἀμαρτεῖν ἥλπισαν ἔσεσθαι, πολλαπλάσιοι τὸ ἀριθμὸν ὄντες. —— ἐφ' οἷς εἰκότως ἀναθεὶς ὁ μωϋσῆς, λόγοις μὲν ἀναδιδάσκειν οὐκ ἐθελήσας· ἐκτενοῦς δὲ τὸν θεὸν ἐμφανεῖς ἀποδείξεις αὐτοῖς ὑποσχεῖν περὶ οὗ μηδὲν ἐνοῦσθαι καὶ τὴν τοῦ ἱερωσύνης αἵρεσιν. οἱ δὲ καλοῦσι ῥάβδους λαβεῖν τοὺς φυλάρχους ἰσαρίθμους. καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα φυλάρχων ἐπιγεγράψαι τοῖς ἴνδεκα, τῇ δὲ λοιπῇ τὸ οὗ ἀδελφὸς καὶ Ἀρχιερεύς· εἶτ' εἰς τὸν ναὸν ἄρχειν τὸν ἀδύτων εἰσενεγκεῖν. —— Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λογίῳ πληχθεὶς, ἅπαντος δὲ ἴθυνε προεῖπον, εἰσέρχεται, καὶ τοῖς ῥάβδοις ἐκκομίζει· τοῖς μὲν ἄλλοις ἀδὲν ἀλλόφορον ἰσχύσας. μίαν δ' ἐφ' ἧς τὸνομα ἐπεγεγράφθαι τοῦ ἀδελφοῦ τεθαυματουργημένου. οἷα γὰρ φυλὴ δώδεκα ἅπασα ξύλου βλαστὸς ἐξέφυσε, καὶ ὑπὸ διφορείας καρπῶν ἔθαλλεν. οἱ δὲ καρποὶ κάρυα ἦσαν. Verum paulo post nucis istius speciem ipse declarat, λέγει μέν τοι καὶ τὸν ἔαρος βλαστάνειν εἰωθότων δένδρων ἡ ἀμυγδαλὴ πρῶτον ἀνθεῖν, διαλογιζόμενη φορὰν ἀκροθρύον: quod Plinius itidem notavit in Historia Naturæ florentis, *Ex his quæ hieme concipiunt, floret prima omnium amygdala mense Januario; Martio vero poma maturat.* Quare etymon sui *Sacedi* à שקד *maturavit, adproperavit, festine enixus est*, arcessunt non tam Rabbini Judæorum, Jarchius, Esdraides, aliique, quam veri Dei verissimum Oracului Jer. c. 1. 11, 12. Vati enim de viso affirmanti מקל שקד אני ראה, *makkèl sakèd, ani roè*, directe respondit Optimus כי שקד אני על דברי לעשתו *ki sokèd ani al dabri laasotham*. Virgam amygdalinam crevisti; sic alluso ego volui & ἀμυγδαλὴ proessit ab Hebraico מגדלות *migdaloth, germina surculi*, hoc vero à גדל, *crevit, pullulavit.* Erudite igitur, ut solet, S. Theodoretus ad Jer. c. 1. 11. μὴ ταῦτα δείκνυσιν αὐτῷ ῥάβδον καρυΐνην, ἣ κατὰ τὸ σύρον (שקדה *shaqedah* pariter in Syro Walt.) καὶ τὸ ἑβραῖον (שקד) ἀμυγδαλίνην. ὅτε γὰρ ὅτοι κάκεῖνοι τὴν ῥάβδον ὀνόμασαν, ἡ δὲ ἀμυγδαλίνη ῥάβδος τὸ ταχὺ τῆς τελευτῆς αἰνίττεται· ταχὺ γὰρ τοῖς ἄλλοις δένδρων τοῦτο τὸ δένδρον ἀνθεῖ. Aut verbis Jarchii כי השקר ממהר ליצא פרח קודם לכל האילנות. Chrysostomus ad idem ostentum, τὸ δὲ καρυΐνην, ἀμυγδαλίνην τινὲς ἠρμήνευσαν. ὁ δὲ ἑβραῖος ὅτως ἔχει· βακτηρίαν ἐγρηγορέναι ἐγὼ ὁρῶ. ἡ γὰρ ἐγρήγορσις καὶ τὸ ἀμύγδαλον בלוז τὸ αὐτὸν ἐν τῷ ἑβραϊκῷ σημαίνει) ῥημάτων. ἐπαγγέλλεται γὰρ καλῶς ἐρεῖν καὶ &c. τουτέστιν, ἐκνήφειν αὐτοῖς μακροθυμῶ, ἀλλ' ἐπάγω τὸν ψόφον. Idem etiam adfert Hieronymus, Critica Rabbinorum præ cæteris Ecclesiasticorum virorum delibutus, *Pro virga vigilante* (sic etiam legitur in vulgatissima ipsius versione) LXX. *Baculum nucem transtulere. Nam* Saced *nux dicitur, vigilia autem, vel vigil, sive vigilare appellatur* Saced. *Ab eo igitur quod dicitur nux, propter verbi similitudinem* (ut accidit in χίων & πείνω Danielis) *ad vigilis intelligentiam allusit. Pro baculo nuceo virgam vigilantem Aquila & Symmachus, Theodotio vero amygdalinam transtulerunt.* Neque aliud sane intellexerunt LXXII. Interpretes quam reliquorum ubique Judæorum Samaritarumque amygdalas seu לוז, ubi κάρυα ponunt vice Hebraici שקדים *sekedim*. Nam pro melioribus illis nucibus κάρυα merito usurpari à plurimis veterum Scriptorum, sicut inter Laconas veniebant μυκηρὰ, Heracleon, Seleucus, Pamphilus, Hesychius, aliique Grammatici Græci, præter Servium ex Latinis ad opus Rusticum Maronis. BERN.

[u] Περιμῶν ἠρᾶτο] Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* περὶ μὲν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Οὗπερ ἂν] Legerat *Epiphanius*, ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ δόξαν. κομίζουσιν οὖν οἵ τε &c.

[y] Λεΐτην] Λεΐτιν *Bas. Gen.* & *Epiph.* Λεΐτικὸν *Big. Samb. Hen. Busb. Zonaras*que. Perinde autem valet, sive tribum sive tribunum interpretere hoc in loco. Constat enim ex descriptione Moysis, tam tribuum (quas Hieronymus Lyranusque tredecim recensent, propter ambigue dictum v. 6. בתוב ממותם; Philo Josephusque & Judæorum cæteri una pauciores) quam nomina Principum suorum fuisse insculpta tot virgis, præsertim vero virgam hieraticam nomina Aaronis proavique ejus, Deo jubente, tulisse. Audi tamen Johannem Drungarium ἄγαν ψιτταιζοντα· Ἐκκλησιάζας δὲ πάλιν προεῖπε τοῖς φυλάρχοις ἥκειν, τὰ δὲ φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα κομίζοντας· ἐκείνου δ' ἱερωσύνης ἐσομένης, ὅπερ ἂν τῇ βακτηρίᾳ σημεῖον ᾖ δῷ θεὸς. κομίζουσιν οὖν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρὼν ἐπιγράψας τῇ βακτηρίᾳ Λεΐτικὸν· ἃς ἐν τῇ σκηνῇ δὲ θεῷ κατέθετο μωσῆς. τῇ δ' ἐπιούσῃ προσεκόμισαν ταύτας καὶ εἴ τι μὴ ἄλλο εἶδέ τις ἐτύγχανον, ἔμβιον· ἦν δ' Ἀαρὼν ἐβλάστησε κλάδους τε καὶ καρπούς. τὴν δὲ καρπὸν ἦ μὴ δὲ Λεΐτικῆ βίβλῳ κάρυα λέγει, ἀμύγδαλα δ' ὁ ἰώσηπος. ἐξεπλάγησαν οὖν πάντες, τέλος τὰ Ἀαρὼν χειροτονήσαντος δὲ θεοῦ. BERN. *Al.* Λεΐτικὸν. perinde autem valet, sive *tribum* sive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 636. & *Schotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2. p. 302.

[z] Τῇ δ'] *Big. Coll.* τῇ δὲ.

[a] Προεκόμισε] *Bas. Gen.* & *Epiphan.* προεκόμισε Et in Numeris sacris ויוצא משה, LXXII. καὶ ἐξέλκυσε μωσῆς. *Protulit ergo*, S. Hieronymus. *Big.* & *Samb.* προεκόμισαν. *Hen. Busb.* & *Zon.* προσεκόμισαν. Philoni ἐκκομίζει. BERN. Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* προεκόμισαν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[b] Τῶν τότε ἀνδρῶν] Καθασημηναμένων αὐτὰς τῶν τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod hic videtur legisse, οἵπερ ἐκόμιζον ἀπέναντι τοῦ πλήθους.

[c] Ἀμύγδαλα] Τὸν δὲ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ἡ μὲν Λεΐτικῇ βίβλος κάρυα λέγει. Videsis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11.

[d] Ἐκ τούτου] Ἐκ τοιούτου ξύλου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

[e] Καί τι] Καί τινι *Big. Samb.* & *Vat.*

[f] Ἦν] Lege ἦ. COCC.

[g] Ἐπαφθονοῦντες] Ita *Big.* (*Cocc.* in marg.) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπαφροδοῦντες *Bas.* & *G.*

autem ſeditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII. *urbes, una cum agro circumfuſo ad cubitos bis mille.* *Num. c.* 35. *Joſ. c.* 21. *& 1. Par. c.* 6. *Num. c.* 18. *Deut. c.* 18. *& Ezech. c.* 44.

3. Moyſes itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* miniſterio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam neceſſariis occupata ſacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chananæam poſſiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis diſtribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis aſſignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipſiſque Levitis & ſacerdotibus penderent. Atque hæc quidem ſunt quæ accipit hæc tribus à populo. Neceſſarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* ſacerdotum propria ſint *paucis* declarare.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Joſ. c. 21. *Num. c.* 18. *Num. c.* 15. *Num. c.* 6. *Num. c.* 18. *Lev. c.* 27. *Deut. c.* 18.

4. [1] Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, juſſit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipſis impertirent. Præterea autem ſanciit, ut populus primitias frugum omnium è terra naſcentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, immolandum ſacerdotibus adducat, ut eo cum familiis veſcantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus ſeſquiſiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito ſiclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonſuræ ovium: & ut triticum pinſentes, panemque conficientes de quavis maſſa libum eis præberent. Qui vero voto concepto ſemetipſos *Deo* conſecrant (Nazaræi quidem iſti appellantur, comam nutrientes & vino abſtinentes) [2] horum tonſuras, cum cæſariem ſacrificio adhibito dedicant, ſacerdotibus, *ut in ignem victimæ ſuppoſitum injicerent*, dari

τὴν πμὴν. ἡ δὲ τ Εβραίων στάσις, πολλὴν ἀκμάσασα χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύθη τ τρόπον.

γ'. [i] Μωϋσῆς δὴ, ἐπὶ πολέμῳ καὶ στρατιᾶς ἡ τ Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύσει τ Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ εἰς τ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Εβραίους ἐκέλευε καθαρεῖμαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλάς· τῆς τε [l] περὶ αὐτῶν γῆς [m] περιεράψαντας εἰς διχιλίους πήχεις ἀπὸ τ τειχῶν αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις δὴ καὶ τ λαὸν ἐξέπαξε τ ἐπιγείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ Φυλὴ [p] ἀπὸ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμενος ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια [q] ἀπὸ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δ. [p] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα [r] ἀφώρισε τοὺς Λευίτας [q] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τ δεκάτης, ἧς [s] ἀπὸ τ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὴ ἀπαρχὰς τ λαὸν [t] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τ ἐκ τ γῆς φυομένων καρπῶν ἀποφέρειν· καὶ τ τετραπόδων δὴ τ εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γονιμὸν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καθαγίσαι [u] ἀφαιρεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς αὐτὸς παροικὶ σπένδαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τ δὲ [s] ἀ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς καὶ τὰς παλαίας νόμους, τὰς δεκάτας τ σκληρῶν σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [v] ἀνενεγκεῖν· ἀνδρώπου δὴ πρωτότοκα πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τ τ πρωβάτων κυρᾶς· τὰς τε [w] πέπλους τ σῖτον καὶ ἐλαιομιγμένους, τ πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [x] αὐτὸς καθιερῶσιν ὑμνὴν πεποιημένοι· [y] Ναζαραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται), κωμῶντες καὶ οἶνον ἀ προσφερόμενοι. [z] τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν [a] ἐπὶ θυσίᾳ [aa] τε θρῶσι, τοὺς

---

h Επαύθη τ τρόπον.] Επαύθη *Samb. πέπαυτο Hen. & Busb.*

i Μωϋσῆ δὴ, ἐπεὶ] Ita *Baſ. Gen. Zon. Busb. & Hen.* Verum *Big. Samb. & Epiphan.* Μωυσῆς δὲ πολέμου καὶ στρατιᾶς (*Hen. & Zonaras* στρατείας) τὴν τ Λευιτῶν ἀφίστιν φυλὴν, θεραπεύσασαν τ Θεὸν ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ εἰς τ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ· καὶ βάλησιν δὲ τῷ Θεῷ &c. Adponam juxta & verba *Zonaræ*, Επεὶ δὲ πολέμων καὶ στρατείας ἡ τ Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν τ ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τ λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ, ἐκέλευε Μωυσῆς τὴν χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Εβραίους ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις κατανεῖμαι τοῖς Λευίταις, καὶ γῆν περὶ αὐτῶν. καὶ δικάτην τ ἐπιτείαν καρπῶν αὐτοῖς τε τοῖς ἱερεῦσι τελεῖν· τ ἄλλα τε πλεῖστα τούτοις χορηγεῖν τ λαὸν διεξάξαι· ὧν τὸ καθήκαστον ὁ ζητῶν, τὸν τ Λευιτικὸν βίβλον ἀναπτύξας, εὑρήσει. In hac periodo θεραπεύσασα *Tar.* emendantis pro θεραπεύσασα, cives Palladis nihil morarentur. BERN. Sic *Baſ. G. Busb. & Hen.* Μωϋσῆς δὲ πολέμου καὶ στρατιᾶς [*al*, στρατείας] τὴν τ Λευιτῶν ἀφίστιν φυλὴν, θεραπεύσασαν [f. θεραπεύσασαν] τ Θεόν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ξ. τ. ἱ. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱερῶν. καὶ βάλησιν δὲ τ Θ. &c. *Big. & Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* Μωϋσῆς δ' ἐπιόντος πολέμου καὶ στρατιᾶς τὴν τ Λευιτῶν ἡρὶς φυλὴν θεραπεύσαν τ Θ. *Vat.*

k Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

l Περὶ αὐτῶν] Περὶ αὐτῶν ſoli *Big. & Samb.*

m Περιγεράψαντας] Ita *MSS.* (*Coll.* etiam *Voſſ.*) in *Editis* ἐπιγεράψαντας.

n Ανεῖναι.] *Hen.* ἀνεῖμαι pro ἀναεῖμαι, atque *Samb.* ἀνῶαι pro indefinito altero ἀνεῖναι. ωδὲ τούτοις δὴ καὶ, expuncto etiam καὶ priore. Ibidem καὶ τ λαὸν ἐξέταξε *Busb.* BERN. Ανεῖμαι pro ἀναεῖμαι *Hen.*

o Καὶ ωδὲ τούτοις] Illud καὶ non agnoſcunt aliquot *MSS.* in quibus mox τ λαὸν ἐξέταξε.

p Τῶν μὲν τεσσαράκοντα] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα ὀκτὼ *Big. Hen.* & meliora exemplaria *Epiphanii*. Dein male *Big. & Samb.* τοῖς λευίταις αὐτοῖς. *Busb.* & *Hen.* diſertis verbis τοῖς ἱερεῦσι τοὺς λευίτας. Mox quoque δικαίων *Tar. Big.* inficete. BERN.

1. *Ex quadraginta quidem & octo civitatibus,*] *Hæc delibavit S. Hieronymus Epiſt.* 128. XLVIII. Civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus ſeparantur. Sex urbes fugitivorum trans Jordanem & intra Jordanen eliguntur; & finis exilii, mors pontificis eſt. Æditui (νεωκόροι) & janitores accipiunt decimas: & rurſum decimas decimarum offerunt ſacerdotibus, tanto illis minores quanto ipſi majores populo. Primitiæ ciborum & omnium frugum atque pomorum offeruntur Antiſtiti: ut habens victum & veſtitum, abſque ullo impedimento ſecurus & liber ſerviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt ſacerdotes, & immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur: & quia conditio una naſcendi eſt, pretium æqualiter offertur; ſic moderatum ac leve, ut nec dives intumeſcat, nec tenuis prægravetur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio ſacerdotum. Servis ciborum reliquiæ conceduntur. *Jam tunc rejiciebantur Phygellus & Hermogenes, & recipiebatur Oneſimus.* Nunquid Deo de bobus cura eſt? Utique multo magis de jecore bovis, arietis, necnon hircorum, & armo dextro, pectuſculo, & ventre quo ſtercora digeruntur: quorum duo in eſum accipiunt ſacerdotes, tertium Phinees meretur in præmium. De victimis ſalutaribus, adeps quo pectus obvolvitur, & pinnula jecoris offeruntur ſuper altari: ipſum vero pectus & brachium dextrum dantur Aaron & filiis ejus, legitimum ſempiternum à filiis Iſrael. *Talia Rector Bethleemiticus.* BERN.

q Αὐτοῖς προσέταξε·] Id eſt, τοῖς ἱερεῦσι, ut diſertis verbis habent *Busb. & Hen.*

r Δίκαιον τῷ Θεῷ] Δικαίων (ſor. δικαιῶν) *Big.* ex conjectura, inficete, ut cenſet *Bern.*

s Οὐ νενομισμένων ἐσθίειν] Antea locutus fuerat de iis, quæ ab his ſecreverat, & illa appellavit εἰς θυσίας νενομισμένα. An ergo idem eſt νενομισμένων εἰς θυσίαν & νενομισμένων ἐσθίειν? Ita ſe res habet. Tres ſpecies ex animalibus domeſticis, boves, oves & capræ ſunt ſolæ aptæ ut offerantur in altari & ſolæ eſu licitæ Judæis. Adde θύειν ipſum mox quoque uſurpare de jugulatione animalis ad uſum privatum & profanum. REL.

t Αὐξάρειν·] Ita *Baſ. G.* & *Hen.* ἀπεισφέρειν *Busb.* ἀναφέρειν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

v Πιτζύσας] Gloſſæ in *Coll. Voſſ.* χυτρόσους. & ad πεμμάτων ibidem καρκαδυμάτων. HAV.

x Αὐτὸς καθιερῶσιν] Αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* ἑαυτὸς *Hen. Busb.* & *Cedren.* p. 69.

y Ναζαραῖοι] Ναζαρεῖοι δὲ καλοῦ) *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ναζιραῖοι δ' ἔτοι καλοῦ) *Hen. Busb. Cedr. Big.* & *Samb.* Iidem in Bibliis Græcis ναζηραῖοι, appellantur & ναζαραῖοι in volumine Chriſtiano. Interpretes autem LXXII. ἁγνίσαι ubique reddidere, S. Hieronymus *Nazaræi*. BERN. Illud δ' ἔτοι, quod deerat in *Editis*, ſupplevimus ex quinque *MSS.* & *Cedreno*. Ναζαραῖοι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Ναζιραῖοι in *MSS.* Ναζηραῖοι LXX. Vide *Grotium* ad *Matth.* c. 2. v. 23.

z Τούτων,] Τούτοις δὲ ὅταν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) τούτους δὲ ὅταν *Vat.* & *Cedren.*

2. *Horum tonſuras,*] *Cum capillum conſecrant, victimas eorum ſacerdotibus cedere* reddit *Gelen.* At *Epiphanius* juxta *Voſſii* cod. *horum quando capillos ſacris liberant & cum ſacrificio faciant; cæſaries tondetur apud ſacerdotes.* Sic *Xylander* ad *Cedrenum*, p. 69. *bi cum comam tondent, ſacrificio adhibito eam Deo offerunt, ſacerdotum opera.*

a Επὶ θυσίᾳ] Neque hoc concoquere potuit *Tar. Big.* ſed in ἐπιθυσιά τε permutatum cupit. BERN.

aa Τε θρῶσι,] Lege δὲ θρῶσι. COCC.

b Τὰς

[b] τὰς κεφὰς νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. καὶ οἱ [c] κορβᾶν αὐτὸς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον ἢ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλόμενος ἀφίεσθαι τῆς [d] λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἐκέλευσεν, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστερα [e] τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι πρὸς τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν, δωρεᾶς ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν [f] ἔνυσρόν τε καὶ [g] χελώνιον

placuit. Item qui ſemet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, ſi ex Hebræo interpreteris, donum Deo ſignificat) cum à miniſterio, *cui ſemet devoverant*, liberari geſtiunt, ſacerdotibus pecuniam numerare *mandavit*, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniæ, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & ſi quis mactet domi *bovemovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pec-

[b] *Τὰς κεφὰς*] Græci etiam (notante *Grotio*) comas Diis ſacrabant, ut Achilles Sperchio, Æarinus Æſculapio.

[c] *Κορβᾶν*] Ita *MSS.* κορβᾶν in *Editis*. HUDS. i. e. ſi quis votum fecerit dicens, *ſim korban*. REL.

[d] *Λειτουργίας*] *Λειτουργίας Big. Samb. Busb.* & *Hen. Cedrenus* etiam βούλεται ἀπὸ ἰδιᾶς τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἔγγυον· γυναικὸς μὲν λ' σίκλους, ἀνδρὸς δὲ ν'. Mox τοῖς κάτοικον *Syncell.* ſuo more *Samb.* BERN.

[e] *Τῶν ὡρισμένων*] Τῶν εἰρημένων ἔχωσι χρήματα *Vat.*

[f] *Ἔνυσρόν τε*] Dicit itaque Joſephus ſacerdos, ad Clerum Divino jure pertinere, quoties Laicus familiæ alendæ cauſa bovem ovemque mactaverit, ἔνυσρόν τε (Deut. c. 18. 3. הקבה *κεφὰ*, quod eſt ſua ab origine κοιλία, deliciæ ſane veteres: ſive ventriculus Hieronymo Interprete, & prius LXX11. Alexandrinis ἔνυσρον, aut magis ὖσυρον cum Ariſtophane, Eubulo, Demoſthene Bithyno, & lima Atticiſmi Phrynicho. Judæis Samaritiſque ܩܒܐ *cebba*, ἐχῖνος. Idemque inſolitis vocabulis Syrus reddit ענוצתא, γαναῖθα, & Paraphraſtes Samariticus רקיתא. Sane ex ventriculis brutorum ruminantium, quot vel ipſe Stagirita, vel Grammatici ad Nicandri Ariſtophaniſque carmina amant numerare, inferior ac pinguior debet heic intelligi, & maxime omaſi cupediæ; non vas lactis, ut exiſtimavit Bochartus. Pergit Flavius:) καὶ χιλωνίου (*Pectuſculumque*, חזה in libro Moyſis Num. c. 15. 18. στηθώνιον paſſim LXX11. Interpr. S. Bibliorum, necnon in veterinariis Apſyrti, ingratiis tamen Atticiſtarum aliquot veterum. Deſcendit igitur à χέλυς χελώνη & χελώνιον, σῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compingantur, ut lyra chordis. Ita κιθάρα & κίθαρος, θώραξ. Imum etiam ventriculum ſignificant, præter ὖσυρον LXX11. πλόσυρον, μυλὶ Judæorum Byzantinorum, & *muletta* N. Lyrani ad hunc locum. Hæc nobis confirmant Galenus in Lexico Hippocratico, in ſuo Catholico Heſychius, atque etiam M. Etymologus. Quoniam tamen Joſephus non ſacram victimam, non Num. c. 18. 18. ſed videtur Deut. c. 18. 3. & opus lanionis domeſtici reſpexiſſe, χιλωνίου etiam alio ſignificatu donabimus; quo reſpondeat Hebraico Maſoretarum הלחיים, aut illi Samaritarum הלחים & הלחם, necnon LXX11. Doctorum στιαγόνια, Onceloſi לועא, Syri פכרה, & Samaritarum לחיה & ⱁⱁⱁⱁⱁⱁ. Quod ſic præſtamus. χελωῶαι, χῆλαι & κελύνια Heſychio interprete; & in eodem theſauro literaturæ Græcæ, χηλὴ, γνάθος. Namque forcipes ſunt utræque; ſunt & labia χήλη, & Æolice χέλλη. Accedit & collegium Judæorum Alexandrinorum de Moyſe jam diſceſſuro, διὸ ἐσθάρησαν τὰ χελύνια αὐτοῦ, ut ex editione Complutenſi & Manuſcripto Carolino legimus, *neque corrupta ſunt mala ejus, neque collapſus eſt genarum honos.* ולא נם לחה aut ולחיו; ſicut נסס Chaldæorum, Arabumque ناس *ἐταράχθη*, mutatus eſt, languit. Aut quia ſynagogæ Samariticæ Judaicæque retinent לחרה, mallem interpretari colon iſtud hunc in modum, *nondumque evanuerat decor vultus ejus.* לחרה etenim *forma eximia, venuſtas, oris pulchritudo*, quam Moyſes profecto admirabilem tulerat & pene Divinam. Ita Grammatici Æthiopum gentis haud pulcherrimæ nos docent. Onceloſus tale quid ob animum habuit. ולא שנא דו יקרה ראפוה *neque immutatus fuit ſplendor eximius oris ejus*; atque Interpres Jeroſolymitanus ולא אשתנן ויתן דאפוי. Adhuc de χελώνιον & χελώνιος Interpres Syrus, ⱁⱁⱁⱁⱁⱁ *necdum genæ illæ rugas ſenſerant.* Et MS. τῆς χελωνιαίης τῆς βασιλείσης ⱁⱁⱁⱁⱁⱁ, i. e. *καὶ ἐρρυτίδωτο αἱ στιαγόνες αὐτῆς.* Idem ſane didicerat à Rabbinis S Hieronymus, *neque dentes illius moti ſunt, aut exciderant*, i. e. *aufugerant*, ipſis verbis Uzielidis ולא נתרין ניבי לסתיה. Quippe illi leniendo Catachreſin Hebraicam ſic verterant, potius quam ולא נם לחרה, *atque nondum maxilla*, ὀδοντόφος, *eum deſtituerat.* Perperam itaque χελωνίου Bibliorum Græcorum *labium* interpretantur & alii, & animalium Sacrorum Deſcriptor mille aliis major. Cum Chaldæo iſto faciunt Seldeni Arabs ⱁⱁⱁⱁⱁⱁ, *vultus ejus non decidit*, i. e. genæ illi haud ſubſiderant, ut vetulæ ſolent: vel potius ⱁⱁⱁⱁⱁⱁ, *nihilque ſenile viſum in ore illo*; quomodo legit G. Homeidides in Chronicorum tomo priore: tum etiam Gregorius Nyſſæ antiſtes de Moyſe maximo, τῆς δὲ ἡλικίας ταύτης καὶ ἕτερον γνώρισμα φησὶν ὁ λόγος, τὸ μήτε ὀδόντων ἀμαυρωθῆναι, μήτε αἰσχρωθῆναι. Inſuper in Commentario vetere *Peſicta Zutratha*, ולא נם לחרה כי קרן עור פניי שלא נשתנה ארמורת פניו מדמורת שהיתה מהר סיני עריין כאילו חי *Moyſi haud evanuit unquam ſplendor venerandumque illud vultus decus, quo à monte Sinæo dudum deſcenderat.* Atqui præ his omnibus audiendus eſt Philo, Philoſophiæ Judaicæ caput, p. 832. Ἀπὸ δὴ τῶν ἔξω τοῦ βωμοῦ θυομένων ἕνεκα κρεωφαγίας, (quid diſertius? quid Joſepho utilius?) τρία προστέτακται τῷ ἱερεῖ δίδοσθαι, βραχίονα καὶ σιαγόνα καὶ τὸ καλούμενον ὖσυρον. τὸ δὲ ὖσυρον ἔκφυσις, aut poſthæc melius πρόφυσις κοιλίας ἐστίν. Omaſum enim intelliges; non omentum. Illa autem gratia ſuæ Fabiolæ Latine olim interpretatus eſt S. Hieronymus Epiſtola 128. *Hæc de victimis, & iis quæ offeruntur in altari, & quæ Sacerdotibus dantur à Domino. Cætera & alia tria, exceptis primitiis hoſtiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio, ſed victus neceſſitas eſt, Sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. In brachio opera bona intelliguntur. Maxilla eloquentem eruditumque ſignificat. Venter receptaculum ciborum in ſcorto Madianitide ſacerdotali pugione confixus, univerſos hominum labores & momentanea blandimenta gulæ, ſtercoris fimo* (פרש) *condemnat.* Huc etiam adponenda exiſtimavi paucula placita Doctorum verborum ex Talmude Babylonio, Cholin f. 131, & 132. אחר השוחט לאכילת אדם או לאכילת גוים או לאכילת כלבים או לרפואה חייב כמתנות. *Munuſculis, quæ vocant, tenetur omnis mactatus, cibus ſit Iſraelitæ aut Ethnici, ſit σκύβαλον, ſitve φάρμακον.* Obligantur & ſodalitia menſæve communes illis donis, f. 136. ובהמת השותפים חייבת שנ' זובחי הזבח: legis enim in Lege, τὰ θυόντων τὰ θύματα. Et f. 132 הכהנים פטורים מן המתנות שנ' מאת העם מאת זובחי זבח והלוים הם ספק אם הם בכלל העם לפיכך אין נוטלין מהם. *Sacerdos ſacerdoti non ſolvit. Ambiguum vero an Levitæ & λαὸς complectatur etiam Levitas. Quare & hi liberi ſunto à Mattanoth.* והמהנות עצמן אסורין לישראל לאוכלן אלא כרשות כהן, *Idiota veſcitor τοῖς δώροις ad menſam Sacerdotis.* Sacerdoti tamen licet, (f. 130.) ut res minime ſacras Ethnico iſta vendere, vel dono rurſum Iſraelitæ reddere, vel denique canibus objicere. Deinde ad hanc cœnam *μάλα κοινὴν* admittitur fœmina quævis Hieratica, ejuſque gratia conjux Laicus: והכהנת אוכלת המתנות אינם שהיא נושאת לישראל מפני שאין בהן קדושת ולא עור אלא שהבעל אוכל מתנות בגללה. מקום שאין בו כהן מעלה המתנות ברמים f. 134. ואוכלן מפני הפסד כהן ויתן הרמים לכל כהן שירצה. *Cæterum ubi Sacerdotem nullum habeat vicinia, ſatis eſt donis recte æſtimatis pretium eorum, ut ferat occaſio, cuilibet iſtius ordinis perſolvere.* Belle autem conſentiunt cum expoſitione myſtica Hieronymi, quam ſupra diſtrinximus, verba Joſuæ Gemaristæ *Cholin* f. 134. דורשי תמורות היו אומרים הזורע מנגר היד שנ' ויקח רומח בידו ומחיים כנגר תפילת שנ' ויעמוד פנחס ויתפלל וקבת כמשמעה שנ' ואת האשה אל קבתה. Difficilium atque inſigniorum Commatum S. Scripturæ Explanatores (iidem enim in Peſicta zutratha appellantur f. 76. d, דורשי רשומות, quales profecto ab Eſdra Criticorum Sacrorum *Alpha* per omne ævum audivit Eccleſia Judaica) brachium & quidem dextrum dari volunt Clero Hebraico, quod nobiliſſimus Zelota Num. c. 25. 7. *pugionem manu arripuerat.* Dein malas, ſymbolum orationis: dicit enim hymnus ſacer, *Et oratum ſurgente Phineaſo.* Poſtremo de ventriculo, ex litera ſacra facile conſtat v. 8. *Madianitida quidem Lazarides confoderat* בקבתה. Sic ergo meruit Phineaſus, Phariſæis probantibus ex v. 13. Tertiam vero illarum partium, quas Patres Miſnici μαστὸν χειρὸς, & μασταῦρον, τὰ δῶρα, eximie appellarunt propter verba Oraculi, Deut. c. 18. 3. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις (munus debitum, משפט) τῶν ἱερέων τὰ βραχίονα καὶ λαὸς, מאת העם ולא מאת הכהנים, ſicut explicant priſci Doctores ſive Amoræi, & præ cæteris Rabba collega Abæi, qui propter conjugem ſuam ex hieratica gente oriundam, *munuſcula illa ſacerdotalia* מתנות כהונה etiam diu poſt excidium Templi alterius ſibi vendicarat, *Cholin* f. 132. Tertiam inquam τῶν βραχίονα τὸ δεξιὸν καὶ σιαγόνα Joſephus clare expreſſit pro Moſaico הזרוע: ut inter *carnes privati laris*, ὡς τοῖς κοινοῖς, בחולין idem membrum ſignificet הזרוע quod in S. victimis במוקדשין Num c. 18. 18. שוק הימין armus dexter. Quod ipſum etiam adfirmant Scholaſtici Babylonii ex priſca traditione, f. 134 b. *Cholin*, תנו רבנן הזרוע זה זרוע ימין. Modulum autem hujus munuſculi habes in Maſſicta *Cholin* c. 10. §. 4. Judas enim armum ſine pedibus voluit intelligi, Patrum alii (quorum ſententia in morem abiit) crus totum, ut in oblatione Naziræi Num. c. 6 זרוע בשלה & in pacificorum שוק הימין Num. c. 18. Dein לחי ſeu *malas*, iidem ad curculionem extendunt עד פיקה של גרגרת. Judæi Babylonii etiam *linguam* addunt, atque inſuper noſter Hieronymus ad Mal. c. 2. 3. Quinimo Phariſæi per totum caput 10. *Cholin* ea diſſerunt, quæ ad Flavium illuſtrandum faciunt: pauca nunc adferam. Tria illa הזרוע והלחיים והקבה Deut. c. 18. 3. Sacerdotibus de carne domeſtica, aut propter vitium aliquod ab altari redempta, aut quorum primogenitura haud conſtat, (hoſtiæ enim ſacræ ſanæque ſolverat Iſraelita שוק וחזה, quod Joſephus in-

pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli *è* ſacerdotum *familia* maſculi eodem die in templo abſumunt.

Poſthæc Iſraëlitis tranſitum negat Rex Idumæus, παρεικὴν ἐξεῖναι ζωπυρῶν. Num c. 20. Dent. c. 2. & ſiſe Philo p. 639.

5. Hæc autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, miſſis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per ſuos fines eum ire pateretur, † obſides etiam quoſcunque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi *poſcebat*, perſoluturus & aquæ pretium, ſi rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſplicerent, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obviam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe invito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oraculum ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

καὶ τὸ δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. [h] καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαύτην, [i] παρεξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ περὶ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, ἀπολαῦσαι ἐπενόησε. πάντων δὲ [k] τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τὰς οἰκέτας, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· [l] ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἀπιφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ [m] ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων [n] αὐθημερόν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν στάσιν Μωϋσῆς διέπεμψεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα [o] τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [p] δίοδον αὐτῷ [q] παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορᾶν τε τῷ στρατῷ χορηγήσειν, [r] κἂν τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσῃ καταβαλεῖν. ὁ δὲ οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν [s] παρεπήλα τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτὸς εἰ τολμήσαιεν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· [t] ἄρχειν γὰρ μάχης οὐ συνεβούλευσεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δύναμιν ὑπανήγαγε, διὰ τῆς ἐρήμου [v] ἐκπεριών.

ς'. Τό-

terpretatus fuit σῶθος καὶ κτήνεσι τὸν δεξιὸν l. 3. c. 9. §. 2.) largiri tenentur, aut pretium horum, Judæi proſelytique nati intra Palæſtinam extrave, Templo ſtante aut ſubruto, בפני הבית, ושלא בפני הבית, ſic Deuterotæ. Vide etiam Gemariſtas à f. 130. *Cholin*, & *Samag* præcepto 142. Subjiciam enim ſyllabum redituum jure Divino & pacto Salario, מלח ופרש גבורת, בכלל, Sacerdotibus conceſſorum capitulis XXIV. prout eum certa & antiquiſſima traditione acceperant Hias bar Rab, Chaſdas, aliique Doctores Gemarici, *Baba cama* f. 110. & *Cholin* f. 133. b. Maimon. *Jad* f. 442. initio *Biccurim*. Videbis autem ipſe, ut ſapis, Philonem egregie de his diſſertantem titulo, περὶ τῶν ἱερέων γέρας.

1. בשר חטאות הבהמה וחטאות העוף. Victimæ pro peccatis. Lev. c. 26. 25.
2. בשר האשם בין תלוי בין ודאי. Hoſtiæ pro delictis. Lev. c. 7. 1, 6. Quinque autem numerantur, שתורת מעילות גזילות חרופות נזיר מצורע.
3. זבחי שלמי הציבור. Pacifica Eccleſiæ. Lev. c. 23. 19.
4. לוג שמן של מצורע. Oleum leproſi purgandi. Lev. c. 14. 10.
5. מותר העומר. Reſiduum manipuli Paſchalis. Lev. c. 23. 10.
6. שתי הלחם. Par panum Pentecoſtalium. Lev. c. 23. 27.
7. לחם הפנים. Panes *propoſitionis*. Lev. c. 24. 9.
8. שאר מנחות ישראל. Pacificorom privatorum quod reſtaret. Lev. c. 6. 16.

Octo iſta in Sanctuario Sacerdotes jus erat comeſſe, nomine ἁγιώτατα, קדשי קדשים, quod eſt, לפנים מחומת העזרה, Maimonide interprete, aut locutione Talmudi לפנים מן הקלעים, *Zebach*. c. 12.

9. עורות העולות ועורות הקדשים. Pelles hoſtiarum, *Sanctiſſimarum* quidem ex mente Maimonidis, aut *Sanctarum* in Gemara.
10. הזרוע ושוק של שלמים. Pacificorum pectus armuſque dexter. Lev. c. 7. 31, 34.
11. המורים מן התודה. Oblata ἐπὶ θυσίᾳ ἐξομολογήσεως. Lev. c. 7. 12, 14.
12. המורים מאיל נזיר. Oblata cum ariete Naziræi. Num. c, 6. 17, 20.
13. בכור בהמה טהורה. Brutorum non immundorum primogenita. Num. c. 18. 15.
14. הבכורים. Frugum primitiæ. Num. c. 18. 13.

Quinque hæc, aut ex Talmudicorum placito iſthæc quatuor, עורות קדשים מורים מתורת ואיל נזיר הנכורת והביכורים: quippe hi contendunt חזה ושוק incluſa capitibus III. & V. ut *minoris ſanctitatis*, קדשים קלים. Tot intra muros Solymarum conſumebantur: ſed decem alia ubilibet Terræ Sanctæ, בגבולים.

15. התרומה *Truma* major. Num. c. 18. 12.
16. תרומת מעשר. Decimæ decimarum Leviticarum. Num. c. 18. 28.
17. החלה. Libum de pane pinſendo. Num. c. 15. 20.
18. ראשית הגז. Vellera prima. Deut. c. 18. 4.
19. שדה אחוזה. Fundus dedicatus Deo, neque ante annum Jobelæum redemtus. Lev. c. 26. 16, 21.

Verum hæc duo habebantur ὡς κοινὰ, חולין ולא קדש: petenda tamen, inſtar trium ſuperiorum, ex ſolo Iſraelis. Quinque autem, quæ ſequuntur, ubique orbis terrarum Sacerdotibus ſuis perſolvebant Judæi.

20. החרמים, & ſtylo doctorum שדה חרמים. Ἀναθήματα, præ-

ſertim ager devotus & ἀναπόλητος. Num. c. 18. 14. & Lev. c. 27. 28.

21. גזל הגר. Raptum ab extraneo. Num. c. 5. 8. & Lev. c. 6. 5.
22. המתנות. Tributum ex macello. Num. c. 18. 3.
23. פדיון הבן. Λύτρον filii primogeniti. Num. c. 18. 15.
24. פדיון פטר חמור. Primogenitum aſini redemtum. Ex. c. 34. 20. Num. c. 18.

In hoc ſenſu capitula 14, 15, 16, 17, & 19. fœminas familiaſque hieraticas rerum uſu fructuque admiſerunt. Tam ſplendide itaque vixerant Sacerdotes alterius Teſtamenti, & more principum. BERN. *Ariſtophani, aliiſque lũsegr.* HUDS. Hæc tria Hebræis ſunt זרוע, ולחיים, קיבה, *brachium*, (vel armus dexter) *venter & maxilla*, quæ ex animantibus profanis & in uſum culinæ mactatis dantur. At חזה ושוק *pectus & crus* ſacerdotibus dantur ex ſacrificiis ſalutaribus. Hæc Latinus interpres non ſatis diſtinxit. REL.

g Χειλώνιον] Χειλώνιον, σῶθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compinganrur ut lyra chordis. Quoniam vero *Joſephus* videtur reſpexiſſe potius ad *Deut.* c. 18. v. 3. quam ad *Num.* c. 15. v. 18. licet Χειλώνιον interpretari *maxillas*. nam *Heſychio* χειλὼ, χεῖλος, καὶ μέρος ἱερείων, atque iterum χηλὴ, γνάθος. itemque LXX. *Deut.* c. 34. v. 7. οὐδὲ ἐρράνθη τὰ χελύνια αὐτῆς, *neque corrupta ſunt malæ ejus.* BERN. & HUDS.

h Καὶ τοῖς μὲν] Hæc omnia uſque ad δίδωσιν αὐτοῖς deſunt *Coll. Voſſ.* ſequentibus adſcripſerat *Coccejus*, lege παρεξ ὧν ὑπὲρ. *Vet. ex his, quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet.* HAV.

i Παρεξ ὧν] Ita (inquit *Bern.*) ex *Epiphanio* expreſſi. Prius erat παρεξων ὧ ὑπὲρ ἁμαρτ. & in *Vat.* παρεξων ὑπὲρ ἁμ. & in *Big.* παρεξων ὧ ὑπ. Sed in *Samb.* παρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. HUDS. MS. παρεξ ὧν ὑπὲρ ex his quæ pro peccatis ſacrificans populus dat. REL.

k Τῶν τοῖς ἱερεῦσι] Illud τῶν ſupplevimus ex *Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Ἐξω τῶν] Nam ſacrificia piacularia erant ſanctiſſima קדשי קדשים. REL.

m Ἐν τῷ ἱερῷ] Et quidem ἐν τῷ ἔνδον ἱερῷ, id eſt in atrio magno, בעזרה. REL.

n Αὐθημερόν.] i. e. uſque ad proximum mane. Dies enim & nox ſequens erat tempus eorum comeſtioni deſtinatum. REL.

o Τῶν Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίας *Vat.*

p Δίοδον αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* (*Coll. Voſſ.*) & *Busb.* ſic & mox inferius, in *reliquis* ἢ ὁδόν. eſt qui conjecerat τὴν ὁδόν.

q Παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας,] Παρασχεῖν πίστεις, ἃς *Big. Samb. Vat.* & forte *Epiphan.*

† *Obſides etiam*] *Cautiones quas ipſe vellet accipere* juxta *Vet. Interpr.*

r Κἂν τιμὴν] Καὶ τιμὴν ᾧ ὕδατος αὐτὸς ὑπέλαβε καταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* καὶ τιμὴν τ. ὕ. αὐτὸς ὑπέλαβε καταβαλεῖν juxta *Vet. Interp.* χορηγήσαι, τιμὴν τ. ὕ. αὐτὸς κελεύσειε *Vat.*

s Παρεπήλα] Αὐτῆς χώρας δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ τροφῆς ὑπέλαβε ἀποστῆναι τῷ Μωϋσῇ *Zonaras*· τῷ Μωϋσῇ omiſit *Vet. Interpr.* HUDS. Cum codice *Big.* facit *Coll. Voſſ.* cui adſcriptus erat ille Theocriti locus in Dioſcuris verſu 62.

Δαιμόνι', ἐπεὶ ἂν ᾖ γε πιεῖν ὕδατος τύ γε δοίης;

t Ἀρχειν γὰ] Ἀρχὴν *Vat.*

v Ἐκπεριών] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & huc *Epiphanius* con-

ve-

ς'. Τότε δὴ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ [x] Μαριάμμην τελευτὴν τοῦ βίου καταλαμβάνει, πεντηκοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς ἕνὸς Ξανθικοῦ νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. Θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι [y] Σίν· καὶ πενθοῦσιν [z] ὅλας τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν κάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόσχον [a] θήλειαν, ἀρότου μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, [b] ὁλόκληρον δὲ ξανθῷ πᾶσαν, μικρὸν ἄποθεν δὲ σφαγὴν ποιήσας [c] εἰς χωμὸν καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ δὶς αἵματος ἐπάλξεις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ [d] ἀντικρὺς τοῦ σκηνῆς δὲ θεοῦ· ἔπειτα καιομένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς [e] δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντὸς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τὸ πῦρ, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. σωαγαγὼν δὲ αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, καταθήσουσιν εἰς χωμὸν καθαρώτατον. τὰς [f] ἂν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένας, τῆς τέφρας ὀλίγον [g] εἰς πηγὴν ἐνέντες καὶ ὕσσωπον, [h] βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, [1] menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliverunt, ſuper quodam [2] monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtravit. Juvencam; inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo ſubditam, totam vero integro corpore rubeam, paululum extra caſtra educens pontifex, in loco puriſſimo eam immolavit; ejuſque ſanguinem ſepties digito aſperſit, Dei verſus Tabernaculum: deinde, ſolida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, ſimulque hyſſopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem univerſum homo purus colligit, & in locum mundiſſimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyſſopi ramulo, ejuſdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia

Anno Exodi XL. *ſororem ſuam Mariammam amiſit Moyſes.*

Ritus Vaccæ Luſtralis. Num. c. 19.

venit, *iter faciens*, nec non ea *Zonaræ*, καὶ αὐτὸς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐκοίμησε, μὴ δεχόμενος μάχης συμβουλεύοντος δὲ Θεοῦ. at ἐκπεραίων peragrando in *Baſ.* & *G.* haud male. ἐκφεύων *Big.* ἐκπεραιῶν *Vat.* eſt (*Tar.*) qui conjicit ἐκπεραιῶν.

x Μαριάμμην] Μαριάμμην *Big. Samb.* & *Zonaras*, propius ad מרים aut מרימה. Sic autem Drungarius, τότε καὶ μαριάμμη τίθησι δὲ μουσεῖος ὁ σύγγονος, μὴ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀφ' ἧς ἐξ αἰγύπτου ἐξόδου. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* nec aliter p. 100. v. 12. Μαριάμμην *Vat. Baſ.* & *G.* HUDS. Ita flexit nomen Mirjam; atque ita Rufinus legit in libris de bello, ubi in Græco nunc Μαριάμμη eſt. MN deprehendo & in aliis nominibus uſurpatum a Græcis ſcriptoribus, uti noſtro, Δαθάμης pro Dathan in codd. MSStis Μαριάμμη & Μαριάμμη permutantur. REL.

1. *Menſis Xanthici*] *Anno Exodi* XL. *ineunte ſororem ſuam Mariammam amiſit Legiſlator, novilunio Niſan ſeu menſis Xanthici, die primo anni Hebræi, ſi Joſephi codices Græcos & Excerpta Nicephori ſequamur; aut decimo, ſi Latinos: quem adeo diem decimum nota nigra* צום *adpungunt Judæorum Calendaria Hebraice Arabiceve deſcripta, in Aſtronomia ſua Arabica Maſudius, nec non Seder Olam Rabba, Megillath Taanith, aliaque Chronica Rabbinorum. Veruntamen Eutychius Patricii filius Georgiuſque Homeidi, Chronographi Alexandrini, in diem ſextum Niſan ſeu Pharmuthi Sibyllæ hujus* (*videſ onathanem & S. Hieron. ad Mich. c.* 6. 4. & *Moyſen Ex. c.* 15. 20.) *obitum referunt, inque ætatis annum* CXXVII. *Deinde Mariammam ſepelit Eccleſia Hebraica, Stathmum jam* 33. *nacti, modo ſplendido meritoque apud montem Sin* (*per Sade, ut monet Hieronymus ſcriba Chriſtianus*) *Judææ auſtrali imminentem, Num. c.* 20. 1. *Joſ. c.* 15. 3. *Num. c.* 34. 3, 4. *Hunc locum appellat Moyſes libris ſuis quarto quintoque tanquam montibus aſperum, τὸν ἔρημον σὶν,* מדבר צן; *alioque nomine & ille & Davides* ψ. κη'. *τὸν ἔρημον κάδης, Num. c.* 33. 36. מדבר צן הוא קדש, & *c.* 27. 14 & *Deut. c.* 32. 51. הם מי מריבת קדש מדבר צן. *Cades vero audit* Recenſus & *apud Philonem in Lexidio S. & Joſephum hunc, Onceloſum, Saadiam, alioſque multos Judæorum Syrorumque*; Petraque *eadem in Gentium ſcriptis. Suadet hoc & nomen* Sin: *quippe* صبان & صوان Sawan & Seian, *πέτρα dialecto Arabum, & populis Æthiopum* צון Savane, Arx. *Vel denique* Sin, *cacumen illud in finibus Idumæis ſubjacenſque deſertum abs hoc magnifico funere nomen tulit.* צין *equidem* סיון & סיונא *monumentum & præſertim ἐπιτάφιον denotat. Poſthæc populum luctu σχετικοσθημένον pollutum rufa bove luſtrat Legumlator. Celebrant inſuper diſcipuli Joſis Talmudi codice* Taanith *f.* 9. *præ cæteris paſtoribus bonis altoribuſque Iſraelis* (פרנסים שובים לישראל) *maxime hos tres, Moyſen & Aaronem & Mariam; quorum meritis per eremum* (*ſic volunt*) *à Deo conſerebantur Cibus Manna, Nubes tutelaris, atque Aqua ſequax*, באר ויענן ומן. *Inde moriente Maria defecit aqua, Num. c.* 20. 1, 2. *De his autem dicitur Zach. c.* 11. 8. אחכיד אתנ' הרועים בירח אחר: *diem licet obierit Maria in menſe Niſan, Aaron in Ab, & in Adar Moyſes: Quoniam, exponente Ris Lacis, cum Moyſe noviſſimo fratrum tria dona ſupradicta omnino expiraverant. Scholaſtici equidem Judæorum & Hieronymo noſtro eandem exegeſin ſuggeſſerant. Ait enim iſte ad Zach. c.* 11. 8. Tres paſtores, qui in uno menſe ſucciſi ſunt, Moyſes videlicet & Aaron & Maria. Quorum Maria in menſe primo, qui vocatur Niſan, mortua eſt in deſerto Sin: & in eodem loco propter Aquam Contradictionis eodemque menſe Moyſes & Aaron condemnati ſunt, ne terram repromiſſionis intrarent. Atque ita factum eſt, ut è tribus paſtoribus, alius præſenti morte ſuccideretur, alii ſententia mortis futuræ. BERN. *Menſis Xanthici luna prima* reddit *Gelen.* Et quidem (ut inquit Cl. *Seldenus*, lib. de *Judæorum* anno Civ. c. 20) recte ſatis, ſi juxta *Thucydidis* neomeniæ Lunaris notionem *Joſephus* ſit intelligendus &c. In quibuſdam *Vet. Interpr.* exemplaribus, *Xanthici m. initio ſecunda luna*, ut & *decimo die X. m. initio ſecunda luna.* ac in pleriſque, *decimo die X. m. initio ſecundum lunam.* Legerat itaque (ut ait *Bern.*) in ſuis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς ξ Ξανθικοῦ δεκάτῃ, *vel* δεκάτῃ ἡμέρᾳ κατὰ σελήνην. *i. e.* Xo die menſis Xanthici, à prima face facieque lunæ viſæ ſupputandi, velut *Hebræo* fas erat: non à ſynodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo menſis & ad rationes ſolis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* obſervatum. Vel ſcriptum fuit olim, δεκάτῃ ἧς Ξανθικοῦ μηνὸς ἀπὸ νουμηνίας κατὰ σελήνην. Quinetiam πρωτ & primum diem menſis & menſem totum denotare, ex ſacris literis omnes ſciunt. *Decimo die X. m. luna ſecunda* in *Epit. Cant.* Sed *P. Comeſtor* habet *in initio m. X. qui & Niſan. ſecundum lunam.*

y Σίν·] Ex צן σεὶν, *Baſ.* & *Gen.* haud male, ut diſtingueretur à סין. σὶν quatuor MSS. Joſephi, nec non S. Biblia in manibus Græcorum: niſi quod aliquando tam in his perperam legatur σινὰ & σεινὰ typo locali, quem literatores vocant, quam in Chronicis G. Syncelli Cedrenique, pro recto nomine σὶν. BERN. Ita in quatuor *MSS.* nec non in *Bibliis Gr.* niſi quod aliquando tam in his quam in *Cedreno* & *Syncello* perperam legatur Σινὰ & Σεινὰ pro Σὶν. Ex צן Σεὶν *Baſ. G.* & *Vat.* haud male, ut diſtingueretur à סין.

2 *Monte qui Sin appellatur*;] *Ita exemplaria excuſa ſcriptaque omnia, præter typos* Col. & Froben. *His autem expreſſum*, qui vocatur Hor, *operis oſcitantibus. Veruntamen unde, obſecro, factum quod apud S. Ambroſium manſione* 33. *hæc legantur* Epiphanianis *verbis ſimillima aut potius eadem*: Hæc Maria diem ſuum obivit. Quod Joſephus quoque deſcribit, dicens: Tunc itaque ſororem ejus Mariam finis vitæ accepit, cum XL. compleſſet annum ex quo Ægyptum dereliquit: ſepelieruntque eam publice nimis ſplendide. BERN.

z Ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας] Illud ἐπὶ non agnoſcit *Vat.*

a Θήλειαν,] Θελείαν *Baſ.* & *Gen.* Paulo poſt ὁλόκληρον καὶ ξανθὸν, hoc maluit ingenium *Tar. Big.* Dein *Samb.* ἄπωθεν, more Poetarum. Mox *Baſ.* & *Gen.* ἔφανε. BERN.

b Ὁλόκληρον] Eſt (*Tar.*) qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθόν.

c Εἰς χωμὸν καθαρώτατον,] Stante Templo mons olivifer is locus fuit & χωμὸν καθαρώτατον ubi vacca rufa cremabatur. Supra lib. III. cap 10. eodem loquendi modo utitur ſcribens hircum, ſocium emiſſarii εἰς τοὺς ἀφανισθέντας comburi, εἰς καθαρώτατον χωμόν. REL.

d Ἀντικρὺς] Ἀντικρὺ *Baſ.* & *Gen.* Hoc, aut potius ἀντικρὺς Phrynicho Atticiſmi æſtimatori ſevero extra carmen placuiſſe video. ἀντικρὺ *Samb.* cum Johanne Laborioſo aliiſque Grammaticis. BERN. Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujuſce ritus (præter *Moyſen* in *Num.* 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13.

e Δαμαλίδος] *Baſ. Gen.* & melior manus *Sambuci.* Ita κατ' ὑποκορισμὸν à δαμάλη venit δαμαλὶς, δαμαλίδος, ρρτ; ut αἰγαλὶς abs αἰγιάλη. Moveri tamen malo accentum in priora, δάμαλις, δαμάλιδος & δαμάλεως duplici genitivo Attico. Rurſus à δαμίλη formatum eſt δάμαλις abſque diminutione, paſtoribus Græcis & Æolibus valde volentibus; ſicut à κιθάρα κίθαρις, ἄκρα ab ἄκρη. Cæterum *Big. Busb. Hen.* & correctior cod. *Samb.* δαμάλεως heic loci reſtituunt. BERN. Aut δαμάλιδος, aut cum *Codd. MSS.* (*Big. Coll. Voſſ.*) δαμάλεως malit *Bern.*

f Οὓς ἀπὸ νεκροῦ] Illud ἂν uon agnoſcit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque cenſet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τοὺς δὲ ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνέντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίσαντες, ῥάναντο &c. *igitur à cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyſſopum intingentes, aſpergebant die tertia & ſeptima.* totum illud τι καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν in textum irrepſiſſe exiſtimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701.

g Εἰς πηγὴν] Num & hic, uti mox, montem oliviſerum intelligit? Certe Talmudici partem cinerum vaccæ rufæ in hoc monte aſſervatam fuiſſe volunt. Malim credere locum alium purum innuere voluiſſe Joſephum. REL.

h Βαπτίσαντες] Nil jam valet conjectura *Tar. Big.* βαπτίσαντες μὴ καὶ τῆς τέφρας. BERN.

tia & ſeptima *puri aliqui* conſpergebant: & ſic pro mundis in poſterum habebantur. Atque hoc ipſum, cum in terram ſorte poſſidendam devenirent, ſervari præcepit.

πηγὴν, ἔρραινον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν · [i] καὶ καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τῷ δὲ καὶ κατελθεῖν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

Aaron in culmine montis Hori, ſpectante populo, cum ſtola Pontificia vitam ſimul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Poſtquam vero exercitus, ſororem *ejus* lugendo funeſtus, hoc modo luſtratus erat, eum cum copiis omnibus duxit *Moyſes* per ſolitudinem & Arabiam. Cumque veniſſet ad locum, quem Arabes metropolim ſuam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus eſt, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excel-

Ζ'. Μετὰ δὲ τὴν ὀδὸν τὸν πένθει τῆς ἀδελφῆς τὸν στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην ἡγουμένων, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. [k] ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [l] Ἀρκὼν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην · ἐντεῦθεν, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀνα-

[i] Καὶ καθαροὶ] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoſcit *Vet. Interpr.* qui ſupra legiſſe videtur οἱ ὧν ἀ. τ. μιαιφόνοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam ſane, cum ex *S. Literis* conſtet, vel *pontificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conſperſiſſe.

[k] Ἐλθὼν δ' εἰς] Ἐλθὼν εἰς *Samb.* Statim vitio Typorum *Baſ.* & *Gen.* νενομήκασι. BERN.

[l] Ἀρκὼν λεγομένην,] Ἀρκὼ *Samb.* Quanquam ἀγρέων ac ἀγρίας, quorum Arabum meminerunt aliquoties Geographi veteres, Eratoſthenes, Dionyſius, Strabo, Plinius, Ptolemæus, aliique, ab حجر *hagar* tanquam *rupium* incolas traxiſſe pro certo habeam, vix ab הגר parente altera Iſmaelis; nollem tamen heic loci reſcribi eo prætextu cum viris optimis A. Boſio & L. Capello ἀγρὼν, i. e. חגרא vel חגרת. Subeſt autem facilior correctio, (ſatis enim diſcrepant inter ſe elementa γ & κ, quicquid virorum doctorum plerique ſecus arbitrentur,) πρότερον ῥεκέμην vel πρότερον μὲν ῥεκέμη, aut ῥακέμη, aut ῥεκάμη, aut ob ה emphaſin ἀρεκέμη, à *ſilice* accepta olim nomenclatura, vel à Regulo Arabum *Recemo* Num. c. 31. 8. & Joſ. c. 13. 21. quod Joſepho inferius probatum c. 7. §. 1. hujus libri. Sicut συρακτὰ Ptolemæi l. 5. c. 17. à צור Quinqueviro, & ab תור *Ura* Plinii l. 5. c. 24. imo Euſebio ipſa Idumæa ſeu Gebalena, unde montem *Seir*, *Gebal* appellat Syrus Arabſque, ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν nuncupatur. Petram enim Arabiæ Saxoſæ Metropolin (ut Joſephus, Procopius, aliique laudant) omnibus fere S. Bibliorum interpretibus רקם *Recam* & *Recem* vocari Chaldæis, Syris, Arabicis, 2 Reg. c. 14. 7. fidem, ſeu veram ſeu Judaicam. Samaritanam, aut Mohammedicam profeſſis, ſuperius monuimus. Cæterum nobile illud emporium, & mercium Syriacarum, Ægyptiarum, atque Punicarum umbilicus, πέτρα ſcriptoribus Græcis, Syris רקם, Hebræis vatibus הסלע (ut Eſaiæ c. 42. 11. & 2 Reg. c. 14. 7.) & ipſis Arabibus الحجر *Hagar*, à multa rupe, quæ locum ambit, ὑψηλὸν περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, quod jam ait Joſephus poſt Strabonem Geographum ſibi valde dilectum. Hic autem l. xvi. utiliſſimi operis, Μητρόπολις δ' ἣν παλαιόθεν ἔσχε ἡ πέτρα καλουμένη. κεῖται δὲ ἐπὶ χωρίου τὰ ἄλλα ὁμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου, κύκλῳ δὲ πέτρα φερομένη· τὰ μὲν ἐντὸς κρημνοῦ ἀπότομα, τὰ δ' ἐκτὸς πηγὰς ἀρθόνους ἔχοντα εἰς τε ὑδρείαν καὶ κηπείαν. χωρὶς ἔρημος ἡ πλείστη, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς ἰσημερίαν. ταύτῃ δὲ καὶ ἰσχυρῶς ἐστι πρὸς ἡμερῶν τετταράκοντα ὁδὸς ἡμερῶν εἰς ἐλαχίστας εἰς δὲ Φοινικῶνα πέντε. Plinius etiam, qui Strabonis illa eadem ob oculos verſaverat, Naturæ l. 6. c. 28. *Deinde Nabathæi oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus* II. M. *paſſuum amplitudine, circumdatum montibus inacceſſis, amne interfluente. Abeſt à Gaza, oppido littoris noſtri,* DC. M. Immodico numero, ut Scribæ audent; nam hic Plinius vel ab Elana tantum CL. M. paſſuum Gazam removet. Hæc eſt illa μεγάλη πέτρα ἡ ἐπὶ τῆ ἀραβίᾳ Joſephi l. 6. quam Amaſias Idumææ domitor denotavit novo nomine ἰεκθοὴλ יקתאל. Puto enim כרך ſeu *Crac* Guilielmi Tyrii & Brocardi, eſſe potius κορύφη Ptolemæi quam πέτρα; & ſitus idem ſuadet. Edriſius etiam & Ebn Haucel in *Arabia Hagagia* في الحجاج Climate tertio الحجر *ἔγεσα* urbem ponunt, nobilem ſatis familia atque colymbethra Thamudi ثمود, (Σαμυδηνοὶ gens ea Diodoro Ptolemæoque;) & excelſis undique montibus circumdatam, qui الاثالب *ἀβάλιβα* ſeu *ῥαγάδες* appellantur, eo quod eminus conjuncti, prope cernentibus diſtincti adpareant. Diſtat hic locus, ait Illuſtriſſimus Abulfedas, à جهة الشام dimidio tantum diurni itineris. Nam *Syriæ Palmyrenæ ſolitudines uſque ad Petram urbem pertinere*, Plinius in grandi opere affirmavit l. 5. c. 24. nec non memorat Xiphilinus ex Dione Palmam ſive בלית Syriæ principem hanc regionem occupaſſe, τὴν ἀρχαίαν τὴν περὶ τὴν πέτραν p. 344. Huic Claudius in Geographumenis dat long. 66. 45. lat. 30. 20'. Abulfedas long. eidem 67. 30'. lat. 28. 30'. Præterea Euſebius in Topographia ſacra hunc locum Joſephi valde juvat, ubi ait, Πέτρα, (ſic cod. MS. πόλις οὖσα γῆ Ἰδουμαίᾳ τῆ ἀραβίας· ἣ τις ἐπικληθεῖσα ἰεκθαὴλ, ἥτις ἐστὶν ἕως σήμερον ὀνομαζομένη. *Petra civitas*, Hieronymo interprete, *Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata eſt Jectael*, (2 Reg. c. 14. 7.) & à Syris (ἥτις καὶ παρὰ τοῖς σύροις utrumque dicere licet, & hoc & alterum,) *Recem dicitur*. Alibi etiam amicus ille Pamphili, Ῥεκὲμ, αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις τῆς ἀραβίας, ἣν ἐκαίλισε βασιλεὺς ἰδουμαίων οἱ ἀπὸ ἰσραήλ. λίθος δὲ αὐτός ἐστι βασιλεὺς καλούμενος. Hieron. *Recem, hæc eſt Petra, civitas Arabiæ, in qua regnavit Rocan* Num. c. 31. 8. & Joſ. c. 13. 21. ῥωκὰν vulgares libri, meliores ῥοκὲμ. Unde Epiphanius de peſte Melchiſedeciana, ἐν ᾗ τῇ ἀρχαίᾳ τῇ πρὸς ἕω κειμένῃ τι καὶ ἔθεμα καλουμένῃ. Sicut mox in hoc libro fatetur Joſephus urbe Recema præclarius nihil reperiri in Arabia Petræa. Rurſum vero Euſebius, Κάδης, ἔνθα ἡ πηγὴ τοῦ κρίσεως. καὶ κάδης βαρνὴ, ἔρημος ἐν ᾗ ἐστρατεύσατο πόλις τῆς παλαιστίνης (ita & Suidas. Valde autem ambiguus eſt Diodorus de hac Petra, l. 3. p. 176. Quinvero πέτρα πόλις νῦν τῆς τρίτης παλαιστίνης, inquit Hermolaus in compendio Geographiæ Byzantinæ, quod ſub imperio Chriſtiano fecerat;) ἔνθα ἀναβάσεις ἐτελοῦντες ἀρχαῖαι, καὶ μυστικὴ διήγησις πρὸς τὴν πέτραν, καὶ ὕδωρ παρέχει διψῶντι τῷ λαῷ. καὶ σεσημ) εἰς ἔτι νῦν (atque multos poſt annos multi viderunt illud pulchræ vatis monumentum) τὸ μνῆμα τῆς μαρίας αὐτοῦ. Hoc itidem repetam verbis Latinis S. Hieronymi; *Cades ubi fons eſt judicii: & Cades Barne in deſerto, quæ conjungitur civitati Petræ in Arabia. Ibi occubuit Maria, & Moyſes rupe percuſſa aquam ſitienti populo dedit. Monſtratur ibidem uſque in præſentem diem ſepulchrum Mariæ.* Hæc ille. Credo equidem *Petram* inter rupium aſpera, quod Geographi Græci Arabiique demirantur, irriguam factam, amœnam, Aretharum بيت الحارث & mille regum ſedem felicem, ex quo Hori vicini montis latus (quippe cacumen ejus immobile & perpetuum decus effert in cœlos, primi maximique Hebræorum Sacerdotis ſepulchrum) Divina virga caſtigavit eliquavitque Moyſes, Num. c. 20. 11. ac per tot ſecula ſub Aarone bibiſſe Arabiæ dominos. Namque Euſebius & Hieronymus, Geographiæ ſacræ principes, aperte teſtantur, Ὡς ὄρος ἐν τῷ τελευταῖα ἀφανῶν, πλησίον πέτρας πόλεως· ὃ μέχρι τῆς ἔτι τῶν δείκνυται) (ſed & hi pronо pede peregraverant loca ſacra) *ἡ ἔτι μνημεῖον ῥαδαμα πέτρα. Or, mons in quo mortuus eſt Aaron, juxta civitatem Petram. Ubi uſque ad præſentem diem oſtenditur rupes, qua percuſſa Moyſes aquas populo dedit.* Pro *Horo* poſuit Uzielides montem אומנם *Omunos*, عمان: haud recte, nec tamen peſſime. Nam, ut Plinius demonſtrat, *à Petra incoluere Omani ad Characem uſque. Uraus* etiam ex recentioribus Judæis teſtatur in libello de Cippis ſuorum Doctorum monſtrari adhuc, קבר אהרן הכהן בכיפה סגורה ויעשו עליה כיפה גאוה והולכים שם היהודים להשתטח ומתפללין על קברו ואין מונע אותם והישמעאלים תופכין אותו בטהרה ובכבור גדול. Sepulchrum Aaronis illuſtri fornice adornatum, & tam Mohammedanorum quam frequentia Judæorum viſentium celebratum. Adjunge his Hieronymum noſtrum, *Triceſima quarta manſio quam plerique interpretantur Ismen*, [*ſic Philo fecerat in Onomaſtico ſacro*, Ὠφ, φῶς, *ex libro Numerorum*,] *nec errarent, ſi per Aleph literam ſcriberetur*, ut אור. *Alii pellem; & ipſi verum dicerent, ſi eſſet Ain poſitum*, puta עור. *Nonnulli foramen: quod poſſet accipi, ſi Eth haberet elementum*, quaſi חור. *Cum autem legatur per He, magis mons intelligitur: & legi poteſt*, Aſcendit Aaron Sacerdos in montis montem, *quod eſt Hebraice* אל הר ההר el hor hahar, i. e. *in verticem ejus. Moritur autem eo anno, quo novus populus repromiſſionis terram intraturus erat in extremis finibus terræ Idumæorum.* Quamvis autem cum beato Moyſe, qui bis terque hoc adfirmat, omnis hiſtoria in Horo periiſſe fratrem ejus conſentiat; in Deuteronomio tamen lectum eſt tam Helleniſtis quam vernaculis Judæis per quam multa ſecula c. 10. Καὶ ἡσὲ ἰσραὴλ ἀπῆραν ἐκ βηρὼθ ὑῶν ἰακὰν μισαδαὴ: quomodo Euſebius etiam acceperat. Ait enim, μισαδαὴ ὑῶν ἰακὰν (ita MS.) τόπῳ ἐπὶ τῆ ἐρήμῳ, ἔνθα ἐτελεύτησεν ἀαρὼν, *Miſaida*, Hieronymo interprete, *locus in ſolitudine in quo obiit Aaron.* Aut potius μοσηρὰ, i. e. *vinculum* ſeu *diſciplina*, ſicut Complutenſes ediderant, & Hieronymus interpretatus fuerat in Numerorum propriis, ubi addit, *Maſeroth*, (LXX. μασηρὰ, quomodo & Samaritæ pronuntiare ſolent) *quod in noſtris codicibus* Mazuroth *legitur: vel hoc corriges ex Maſoretis* מוסרות Moſeroth. Pergit Moyſes, ἐκεῖ ἀπέθανεν ἀαρὼν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם *V. L. ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi Aaron mortuus & ſepultus eſt:* confuſis aut inverſis ſtationibus XXVII. XXVIII. & XXIV. ut nulla arte Doctorum Judæorum, noſtrorum adhuc nulla ſolvi & commode explicari poſſint. Sin vero veteris & Moſaici characteris codices ſequamur, quos ævo longo cultores Hargarizin lotis manibus verſant, redditis denuo verſubus duobus (ſicut olim ſcribebant) ſtatim fluent omnia ſine obſtaculo, quod amant Moſaica, plana ac perſpicua. Modum illum vide Deut. c. 10 6.

ובני ישראל נסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן . .
משם נסעו ויחנו הגדגדה משם נסעו . . ויחנו
ביטבתה ארץ נחלי מים משם נסעו . .
ויחנו ביעברנה משם נסעו ויחנו ביעציון גבר . .
משם נסעו . . ויחנו במדבר צן הוא קדש משם נסעו . .
ויחנו בהר ההר . . וימת שם אהרן ויקבר שם . .
ויבהן אלעזר בנו תחתיו.

Fi-

ἐκ Λαρὼν [m] ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως οὕτω δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τοῦ πλήθους ὁρῶντος, κάπυλες γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδὺς αὐτὴν Ελεαζάρῳ τῷ παιδὶ, περὶ ὃν ἀφῆκε τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη [n] παραγίνεται, θνήσκει δ' ἐκ πολλῶν εἰς αὐτὸν ἀφορώντων· τῷ μὲν οὕτω τελευτήσας ἔτει, ᾧ καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀπέβαλε, βιὺς ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίαν, μηνὸς ὄντος ὃν παρὰ μὲν Αθηναίοις Εκατομβαιῶνα καλουμένην, [p] Λῶον δὲ παρὰ Μακεδόσιν, [q] Αββὰ δὲ παρ' Εβραίοις.

so, Aaron in verticem *quendam* ascendens (prænonitus à Moyse quod moriturus esset) in conspectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi constiterunt*) stolam pontificalem exuit, ipsamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat sacerdotium, vita decedit, populo inspectante: moriens quidem eo ipso anno, quo sororem amisit, cumque annos centum complesset & viginti tres. Dies autem obitus incidit in mensis initium secundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ωγλω τοὺς Αμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν αὐτῶν ἀφανίσας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τοῖς χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

CAP. V.

Quomodo Moyses, devictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.

Ενθεν δὲ ἐπ' ἀπτὸ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, [r] ἐπεὶ τέτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωϋσῆς τὸ στρατὸν, παρῆν [s] ὑπὲρ παλαμὸν [t] Αρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν [v] Αραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ [x] πάσης ἐρήμου [y] ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβίτιν καὶ [z] Αμωρῖτιν. γῆ

AT cum finitus esset luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyses, inde cum exercitu proficiscens, castra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam solitudinem evagatus, in Asphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amoritida disterminans. Tellus autem ista frugifera est, atque ex

Sichon Amorrhæus vetat Israelitas fluvium Arnonem transire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Jos. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

Filii autem Israël profecti sunt de *Maseroth*, & castrametati sunt in *Bene Jacan*. Indeque profecti, castrametati sunt in *Gadgad*. Unde moventes, castrametati sunt in *Jetebatha* terram torrentium aquarum. Abhinc discesserunt & venerunt in *Abrone* vel *Abarne*. Inde etiam profecti, castra posuerunt in *Asiongaber*. Hinc autem moventes, sistunt in deserto *Sin*, quod est *Cades*. Hoc demum relicto, castrametati sunt in *Hor*. Ubi mortuus est Aaron, ubi & sepultus, Eleazaro in Sacerdotium ejus succedente. Paraphrastæ Sam. qui cætera omnia repetit, בטור טורדא כי אזיל אזנוי, quomodo S. Hieron. etiam explicat ad Stathmos Hebraicos. Interpres Arabicus eadem suggerit: وبنو اسرايبل رحلوا من مسبروث * من هناك Jacan وذلوا في بني يعقن رحلوا ونزلوا في جذجذه * من هناك رحلوا ونزلوا في يطبثه ارض ذات انهار * من Jatbatha هناك رحلوا ونزلوا في عبرنه * من هناك Abrane رحلوا ونزلوا في عصيون جبر * من هناك رحلوا ونزلوا في بريه صان هي San قدس * من هناك رحلوا ونزلوا في جبل هور وصات هناك هزون ودفس * هناك ولم العرز ابنه عوضه Hor vel Haur. Ut vero hæc absolvam. Ἀρεκεμὼ loco ilto scriptum olim viderant in Josephi ἀνηγεφόσοις Eusebius Hieronymusque. Unde in Onomasticis suis referunt ambo, Ἀρεκὲμ, Arcem, καὶ ἰώσηπον. αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις ἐπισημος τῆς Παλαιστίνης. Obsecro, quid certius? Necnon Adamantius de eisdem, *Posthæc adplicatur ad Pharan Cades*, aut Φαρὰ κάδης, *quod est fructificatio fancla. Inde adplicatur in montem Or, quod interpretatur Montanus.* BERN. Ἀγὲλω ab *hagar* malint *A. Bosius* & *L. Capellus*. Subest autem facilior correctio, Ρεκεμὼ, aut ob ה emphasin Αρεκεμὼ. nam apud *Eusebium* de *Locis Hebr.* Πέτρα, ἥ καὶ Ρεκὲμ ὀνομάζεται, & Ρεκὲμ, αὕτη ἐστὶ Πέτρα πόλις Αραβίας. In eodem etiam Ἀρεκὲμ, καὶ Ἰώσηπον, πόλις ἡ Παλαιστίνης. unde forsan in suis Josephi ἀνηγεφόσοις *Eusebius Hieronymusque* Ἀρεκεμὼ habuerint. *Bern.* ad *Josephum*, hoc in loco. Verum Ἀρεκὴ vel Ἀρεκὴ cum *Cod. Samb.* in *Josepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forsan Ἀρεκὲμ hìc rescribendum. Vide *Fulleri* Miscell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44 HUDS. רקם Ἀρεκὲμ, vel Ἀρεκέμη, uti nomen hoc urbis Petræ infra cap. 7. scribit. REL.

m Ἐπ' αὐτὸ,] Ἐπ' αὐτῷ *Samb.* ibi διδηλοκότος *Bas.* & *Gen.* BERN.

* *Ubi constiterunt*] *Ubi erat populus constitutus* in *Vet. Interpr.*

n Παραγίνεται,] Παρεγίνετο, *Tar. Big.* BERN.

o Παρὰ μὲν Αθηναίοις] Τῷ παρὰ μ. *Vat.*

p Λῶον δὲ παρὰ] Lous, λοῦς, *Mert.* & *L. Epiphanius* vero (*sic reor*) *literis Latinis fecerat* Loeus, *à* λοῦς, *aut* λωῦς *adscripta* ι, *quod antiquis exemplaribus perpetuum. Inde tot menda nostrorum codicum.* Locus, *Voss.* 1. Locos, *Vig.* Lochis, *Sar.* & *W.* 2. Lochos, *Col Frob. IV.* 1. *Bodl.* & *Bal.* Sedebat, *aut* Sedebath, *ex* σεδιβὰ δὲ, *an* σαββὰ δὲ, *Col. Frob Bodl. Voss* 1. *Mert.* & *P. Comestor.* Sedebach, *W.* 1. *Bal.* & *Goul.* Sebath, *L. Quod autem sequitur*, apud Romanos nuncupatur Augustus, *Epiphanio quidem deleri scias, non Josepho. Verumtamen in mensem illum Cæsareum protinus incurrunt* Ab *Hebræorum*, & *Athenienſium* Hecatombæon. *Epitom. Cant.* Aaron ascendens montem, qui Petra dicitur, videntibus cunctis mortuus est anno eodem quo & soror, cum vixisset annis tribus & triginta & centum, secunda luna in mense Augusto. *Tum Petrus Comestor*: Eleazaro Pontificatus accessit per ætatem primogenito, per ignem assumto. Et mortuus est Aaron in monte Hor. In Deuteronomio dicitur Musera, locus sepulturæ Aaron: qui usque hodie monstratur in montis vertice. Mortuus est autem XL anno egressionis, cum esset CXXIII annorum, eodem anno quo & Maria, mense quinto, qui & apud Hebræos dicitur Sedebat, apud Romanos Augustus, prima die mensis secundum lunam. *Similiter Ambrosius, gloria Mediolanensis Diœcesis, ad Mansionem* 34. In Hor monte Moyses, verbo Dei Pontificalibus Aaron indumentis nudato, Eleazar filium, cui propter ætatem Pontificatus obveniebat, universo vel mirante populo qui ex adverso stabat, protinus vestivit; ibique Aaron vita functo, *&c.* BERN.

q Αββὰ δὲ] Typographi licet Scribæque omnes ediderant μακεδόσι, σαββὰ δὲ: aut σαββᾶ δὲ *Big.* & *Samb.* acies tamen tota Criticorum facile ita emendandum clamat, atque nunc emendavimus. Calendas enim Mensis Quinti secundum formam novam anni, quibus se fratrem carissimum amisisse noverat Moyses, Num. c. 33. 38. primum notare diem mensis אב, aut ex dialecto ἀββᾶ, aut potius ἀββὰ, אבא, i. e. ὀπώρα, *pomorum maturorum utile tempus*, Doctores docent Babylonii *Ros hasana* f. 2, & 3. verbis multis, Uzielides ad Legem, Auctor Megillath Taanith, tot Judæorum Calendaria, Masudius Astronomus, Eutychius & Homeidides in Annalibus, Hieronymus ad Zachariæ vaticinia, aliique multi. Nos etiam alibi, tam hunc miserrimum mensem, quàm cæteros Hebraicorum cum fastis Gentium ex industria conciliamus. BERN. Ita post alios quamplurimos emendandum censuimus, cum antea in *Editis* esset Σαββᾶ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum* de *Succeſſ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1., *Jac. Cappellum* in *Hist. S. & Exot.* p. 85. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte secunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Dissert. secunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. in *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inscite addit è suo, *apud Romanos vocatur Augustus*, cum in mensem *Julium* incurrant *Ab* Hebræorum & *Hecatombæon* Athenienſium. HUDS. סין Σιβὰν. Σαββὰ in MS. REL.

r Ἐπεὶ τέτ' ἐλώφησεν,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τοῦτ' ἐλ. in *Editis*, *aliisque.*

s Ὑπὲρ παλαμὸν] Ἐπὶ τὸ ποτ. *Vat.*

t Αρνῶνα·] *Hen. Busb* & infra cæteri omnes. Heic vero Ἀρνὼν *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* ut in obliquis solent οἱ ὁ. Heic ארנון *Arnon* scribebatur tam in libris Moysis, quam in illo *Bellorum Domini.* BERN.

v Αραβίας] Αραβίας ὀρῶν *Samb.* & *Epiph.* ἀρραβείας ὄρων *Bas.* & *Gen.* αραβίας ὄρων *Big.* Verum flumen illud apud Moysen dicitur ἐξέρχον ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν ἀμορραίων, היצא מגבול האמרי Num. c. 21. 13. Mox μένης sine causa substituit *Tar. Big.* pro πάντες. Dein Αμμοβίτιν *Hen.* ἀμμωβίτιν *Busb.* BERN.

x Πάσης ἐρήμου] Est qui conjicit μέσης ἐρ.

y Ρέων,] *Coll. Voss.* Θέων.

z Αμωβίτιν. [*Al.* Αμμωβίτιν & Αμμοβίτιν.

ex ſe ſatis fructuum ſuppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, miſit legatos Moyſes, oratum ut ſibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quaſcunque vellet, adhibitis, ut ſibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui ſub ejus ditione ſint incolæ: ſeque rerum venalium foro in eorum commodum uſuros, etiamſi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, tranſitum negans, *mox* copias ſuas omnes armatas educit; & ſe quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

V. *Juventus Hebraïca, ſimul cum Raguelo, copias Amorrhæas proſternit, eorumque regionem læta occupat.*

2. Moyſes autem, cum animadverſiſſet Amorrhæum hoſtili in ipſos animo eſſe, haud ferendum contemptum ratus eſt: ſecumque ſtatuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in ſeditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, conſuluit Deum, an ipſum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *inſuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen ſe accinxit, militibuſque animos accendit: nunc eos orans atque obſecrans pugnandi cupiditatem explere, præſertim cum Deus illis conceſſerit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* deſiderarunt, poteſtate, armiſque ſumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius ſui ſimilis; ſed & ipſe timore perculſus eſt ad conſpectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita ſe prius gerebat ut fortiter animatus eſſe videretur, tunc ſe perterritum oſtendit. Primo itaque congreſſui non auſi reſiſtere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo ſuæ potius ſaluti ſe conſulturos eſſe exiſtimantes, quam prælium committendo. Munitis enim Urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulſis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, ſine mora illis inſtabant: ſolutiſque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga ſeſe in urbem recipiebant: Hebræi autem non ſegnes erant & defeſſi in perſequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perſeverantiam adjicientes, cum eſſent funditores optimi & cujuſcunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad inſequendum agiles & expediti, curſu adæquabant hoſtes; & eos, qui longius aufugerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis aſſequebantur. Multa itaque cædes facta eſt, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos ſitis magis, quam hoſtium aliquis. erat enim æſtatis tempus. Et quamplurimos, deſiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot denſis agminibus fugerant, circumſtan-

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 1. v. 2. c. 3. v. 4. & c. 29 Joſ. c. 12. & c. 13. Jud. v. 11. Amos. cap. 2. Pſ 135. & 136. nec non à Philone p. 642.

δὶ αὐτὴ καρποφόρος, καὶ πλήθος [a] ἀνθρώπων τῶν παρ' αὐτῆς ἀφθόνως ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [b] Σιχῶνα, [c] τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας [d] ταύτης, ἀπέστελλε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ [e] δίοδον αὐτῶν ἐφ' οἷς ἂν θελήσῃ πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τὰς ἐποικοδομὰς ὧν [f] Σιχὼν ἔκρατεῖ· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ [g] ἐκείνων λυσιτελὲς, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [h] ἐθέλοιεν. Σιχὼν δὲ ἀρνούμενος ἐπαίρει τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Ἑβραίους [i] διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

Β'. Μωϋσῆς δ', ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορραῖον διακείμενον, ὅτι προπεφρονήμενος ἀνέχεσθαι δεῖν [k] ἔγνω· καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς στασιάσαί τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διέγνως, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. Καὶ δὴ Θεοῦ καὶ νίκην [l] ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [m] αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς παλαιοπλίας ἀναλαβόντες, ὁρμῆς ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ὁποῖος ἐπιόντων ὅμοιος [n] αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχουσα θᾶττον αὐτὴν [o] εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπηλέγχθη πεφοβημένη. [p] τὴν πρώτην οὖν σύνοδον ἐχ ὑπομείναντες ἀντισχεῖν, καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· [q] τότ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες [r] ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ ταῖς πόλεσιν ὕσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν ἤδεν αὐτοῖς ὄφελος οὐδὲν εἰς ταύτας [s] σωθησομένοις. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς εὐδόντας [t] αὐτοὺς εἶδον, ἅμα τε ἐνέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸν κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀποβαίνοντες ἔφευγον ὑπὲρ τῶν πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν διωξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς [v] προπεπονήκεσαν προσεπιπαλαιπωρῆσαι προθέμενοι, καὶ σφενδόνας τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [x] διὰ τὴν [y] ὁπλισιν ἅπασαν εὐχερῆ πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέτρεον τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς [z] πορρωτάτω δὲ συλληφθῆναι γενομένους, ταῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. φόνος τε ἦν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] διαφεύγοντες. ἔκαμνον δ' ὑπὸ δίψει μᾶλλον ἢ πληγαῖς τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ὑπῆν μία δὲ πᾶν ὑπὸ ποταμὸν τοὺς πολεμίους [b] ἀναχωροῦντας, καὶ ὅσον συνεστραμμένον [c] ἔφυγε, πρεσταλεῖς ἐβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀνηρτίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ἀπεθνήσκε δ' αὐτῶν καὶ Σι-

a Ἀνθρώπων.] Ita è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque*, ἀνθρώπων ἴσον τοῖς παρ' αὐτοῖς ἀγ.

b Σιχῶνα,] Ita *Baſ.* & *Gen.* & prius Moyſes סיחן סיחון, ſeu *Sihon*; acuunt enim Maſoretæ ſyllabam ſequiorem. σηχῶνα & in recto σηχὼν paſſim ſcribunt *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sic ſcriptum viderat & *Epiphan* Samaritæ cantillant potius σαιχὼν: Hieronymus *Sehon* edidit ſua in verſione, Alexandrini σηὼν. BERN. Ita *Baſ.* & *G.* & prius *Moyſes* Σιχὼν ſeu *Sihon* acuunt enim *Maſorethæ* ſyllabam ſequiorem. Σηχῶνα & in recto Σηχὼν paſſim *Samb. Big. Hen.* & *Busb.* Σηὼν & Σηῶνα *Vat. Zon.* & LXX.

c Τὸν βατιλεύοντα] Τὸν βατιλέα *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

d Ταύτης.[Ταύτης ἧς ἀπ. *Big.*

e Δίοδον αὐτῶν] Ita quinque *MSS. Zonar.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voſſ* pro αὐτῶν habet αὐτὸν) in *Editis* διόδου ἐφ' οἷς &c.

f Σιχὼν] Σηὼν *Big.* σηχὼν *Samb.* & *Busb.* σηχῶν *Hen.* BERN.

g Ἐκείνων] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* cum *Editis* ἐκεῖνον.

h Ἐθέλοιεν.] Ἐθέλοι *Vat.* ἐθελοῖεν *Samb*

i Διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα] Hi ſunt fluvii illi de quibus ſuperius p. 190. lin. 1. REL.

k Ἔγνω·] Ἔγνωκε τὰς *Samb.* & *Epiphan*

l Ἀποσημήναντος,] Ita quatuor *MSS. Zonaraſque* ex dialecto *Attica*. in *Editis*, *aliiſque*, ἀποσημήναντι.

m Αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox χρήσασθαι *Big.* & *Samb.*

n Αὐτῷ·] Αὐτῶν *Vat* & forſan *Vet. Interpr.* qui habet *inſiſtentibus populis cum jam non eſſet æqualis.*

o Εὔψυχον εἶναι] Εμψυχον *Big.*

p Τὴν πρώτην] Καὶ τὴν πρ. ex mala *Tar.* & *Big.* conjectura. BERN. & HUDS.

q Τότ' αὐτοῖς] Τότο ἐυθὺς *Baſ. Gen.* In ea ſententia ὑπολαβόντες μᾶλλον ἢ τὸ μάχεσθαι *Tar. Big.* BERN.

r Ἢ τὸ μάχεσθαι] Eſt qui (*Tar.*) conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ.

s Σωθησομένοις.] Ita *Samb.* in *reliquis* cum *Editis* σωθησεσθείσιν. σωπλεκλεισθείσιν legiſſe videtur *Epiphan.*

t Αὐτοὺς εἶδον,] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ὄντας εἶδον ἀθυς αὐτοὺς εἶδον ἐνέκ. *Vat.* ὡς ἐνδοντας αὐτοὺς ἐθυς εἶδον ἐνέκ. *Baſ.* & G.

v Προπεπονήκεσαν] Προπεπονήκεσαν *Samb.* & *Big.*

x Διὰ τὴν] Καὶ διὰ τὴν *Vat.*

y Ὁπλισιν] *Al.* ὁπλίσιν.

z Πορρωτάτω δὲ] Πορρωτάτω συλληφθῆναι *Big.* & *Samb.* Verum Corrector codicis *Sambucani* πορρω δὲ συλληφθῆναι. *Hen.* πορρωτάτω δὲ συλληφθῆναι. BERN. Πορρωτάτω συν. *Big. Vat.* & *Samb.* à prima manu, ab altera πόρρω δὲ συν.

a Διαφεύγοντες.] Ita quatuor *MSS.* in *Editis* & *aliis* διαφυγόντες.

b Παραχθέντας,] Καταβιαχθέντας *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* καταβεβιασμένους legiſſe viſus eſt *Vet. Interpr.*

c Ἔφυγε,] Ἐφυγον *Big.*

d Διέφθειρον.] Ita *Big.* & *Samb.* διέφθειραν in *reliquis.*

e Σι-

[a] Σιχὼν ὁ βασιλεὺς. Ἑβραίοις γὰρ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τ' ἐκ γῆς εἶχον, μεσῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. καὶ διεξῆλθ[f] πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα τροφὴν πορισάμενον, [g] ἁλισκομένων καὶ τ[h] πολεμίων· οὐδὲν γὰρ ἦν ἐν τούτοις αὐτοῖς ἐμπόδιον, ἅτε μαχίμων πάντων ἀπολωλότων. Ἀμορραίους μὲν οὖν τοιοῦτον πάθος κατέλαβεν, οὔτε φρονήσει δεινοὺς, οὔτε ἀγαθοὺς κατὰ τὸ ἔργον γεγονότας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν[i] παρελάμβανον. ἔστι δὲ [k] χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [l] νήσῳ τὴν φύσιν [m] ὑπάρχον. ἔχει μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας [n] ὁρίζοντος αὐτὸ, [o] Ἰαβάκχης δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ ἔθνει μεταδίδωσι. τὸ μὲντοι γε [p] πρὸς τῇ δύσει χωρίον, [q] περίεισιν αὐτὸν [r] Ἰορδάνης.

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [s] ἐπιτίθεται τοῖς Ἰσραηλίταις Ὤγης, ὁ τῶν [t] Γαλαδίνης καὶ [v] Γαυλανιτῶν βασιλεὺς, τραχὺν ἄγων, καὶ ἀπόδους μὲν ὡς [x] ἐπὶ συμμαχίαν τὸν Σιχῶνος φίλον τυγχάνοντος. δρῶν δὲ ἐκεῖνον ἤδη διεφθαρμένον, καὶ [y] ἅτως ἐγνωκὼς τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· [z] πεπεισμένος τε νομίζων, καὶ τὴν ἀρετὴν [a] αὐτῶν διαφέρειν βουλόμενος λαβεῖν. διαμαρτὼν [b] δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀπεθνήσκει καὶ τὸν μάχιμον, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν [c] Ἰάβαχον περαιωσάμενος, διεξῆλθε τὴν Ὤγου βασιλείας, πάσας τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας· οἳ καὶ πλέστῳ διέφερον πάντων [d] τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, δι' ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. [e] Ὤγης δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος

tes telis petebant; eosque jaculis simul & sagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebræi autem cæsos spoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris supereſſet; insuper & milites ubique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, præsertim cum fortissimus quisque occubuisset *in prælio*. Atque hujusmodi quidem calamitas illata est Amorrhæis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi vero terram eorum *sibimet* acceperunt. Est autem regio tres inter fluvios sita, insulæ plane similis. Arnone quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus septentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium sese exonerans, nomen suum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occasum, illud Jordanes alluit.

3. Cum res ita se haberent, Israëlitis bellum movet * Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipse ducens, & festinans quidem ut suppetias ferret Sichoni, amico suo & socio. Comperto autem quod is jam exstinctus occiderit, nihilominus ipsi constitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volensque virtutis eorum periculum facere. De spe vero sua decidens & ipse in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyses autem, Jabaccho fluvio trajecto, Ogis regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos istius terræ *homines* divitiis superabant, cum ob soli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis pau-

Posthæc Oges, Bataneæ sive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Israëlitis urbes non minus quam munitas LX. opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. & Philo p. 643.

cis

[a] Σιχὼν] Σιχὼν *Basil.* & *Gen.* σηχὼν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Aut horum quodvis dices, Aristarchis non invitis, aut etiam σιχών. BERN.

[f] Πᾶσιν ἀδεῶς] Πᾶν ἀδεῶς *Tar. Big.* haud perite. BERN. Πᾶν è conjectura alicujus, non probante *Bernardo.*

[g] Ἁλισκομένων καὶ] Forte καὶ ἁλισκομένων τ'. COCC.

[h] Πολεμίων·] Secunda manus *Samb. Hen.* & *Busb.* πόλεων. Convenit illis & *Zonaras.* Alterum tamen Josephi fuerat. BERN. Πόλεων *Samb.* à manu secunda, & *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Zonaras.* non adeo recte.

[i] Παρελάμβανον.] Παρέλαβον *Hen. Busb.* & *Zonaras. Epiphanius*, late ceperunt, ἅπασαν ἐλάμβανον, aut παρελάμβανον pro παρελάμβανον, ut errare solent calami. BERN.

[k] Χωρίον] Χωρίον δὲ τριῶν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[l] Νήσῳ] Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis.*

[m] Ὑπάρχον. Ἔχει μὲν Ἀρνῶνος] Ὑπάρχει *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[n] Ὁρίζοντος] Ὁρίζον τοῦτο αὐτὸ *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἀκτῆς αὐτὸ *Basil.* & *Gen.* ἀκτῆς αὐτὸ *Tar. Big.* At vero ista conjectura ἀκτῆς præstaret, aut ἀκταῖς αὐτῇ, si esset opus. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁρίζοντος ἀκτῆς αὐτῇ in *Editis*, *aliisque.* Sunt qui conjiciunt ἀκτῶς αὐτὸ, & ἀκταῖς αὐτῇ.

[o] Ἰαβάκχης] Hic Ἰαβάκκης & mox Ἰάβοκον *Basil.* & *Gen.* Ἰαβώκης *Big. Samb.* & *Epiphanius*: pauloque inferius omnes pariter Ἰάβωκον. At ex judicandi facultate *Tar. Big.* Ἰόβακκον, *Burinsque* Ἰάβοκκον, nos Ἰάβοκχον. Quinimo illorum codicum aliquot Ἰαβάκχης exhibent ΙΒΧ. l. 1. c. 20. §. 2. BERN. Similiter p. 167. v. ult. *al.* Ἰοβάκκης & (*Coll. Voss.*) Ἰαβάκκης. vide etiam infra v. 26.

[p] Πρὸς τῇ δύσει] Πρὸς τὴν δῦσιν *Vat.*

[q] Περίεισιν] *Basil. Gen.* & *Samb.* περίεισιν, ut ab ἴημι Attici malunt Ioneſque vice verbi communis εἶμι. *Tar. Big.* huc introducere voluit περίειτιν. BERN. Ita *Basil. G. Samb.* & *Vat.* Atticorum Ionumque more vice verbi communis περίεισιν.

[r] Ἰορδάνης.] Ἰορδάνου jam libri cusi scriptique: at supra εἰς τὸν Ἰορδάνην iidem omnes. BERN. Ὁ Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis*, *aliisque* Ἰορδάνου.

[s] Ἐπίθεται] Ἐπέθετο μὲ τοῖς *Vat.*

* Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex,] *Posthæc Oges Bataneæ, sive pinguium terrarum Galaditidis ac Gaulanitidis præpinguis ingensque dominus, dialecto quidem Moysis* עוג מלך הבשן, *Onceloso semper, sæpiusque Jonathanibus vero falsoque, tum Syris Chaldæisque aliis, ex abusu vocis vetusto populari lepidoque* מתנן *mathan*, & ματθανὰν; *nisi à statione, quæ* LXX. *Interpretibus* ματθαναὶμ *aut* ματθανεὶν, *Hebræis* Matthana מתנה, *nomen illud traductum fuerat: de ea Eusebius, αὕτη νῦν λίγει* ματθανὰ. κεῖ δὲ ἐπὶ δεκαπέντε σημείοις ιβ'. ἀφ' ἁλμυρᾶς ἀνιοῦσιν, *pro* בתנן Batnan *etiam Syrorum*, & בותנן *Uzielidæ*, בתנין *Samaritarum*, ܒܬܢܝܢ *Judæorum simulque Samaritarum in versionibus Arabicis S. Bibliorum, aut* βατανεὶς *aut* βαθαναία Batanæa *Josephi hujus*, *Cl. Ptolemæi*, *Eusebii Cæsariensis*, *Hieronymi Presbyteri*, &c. βατανῖτις *denique Cyrilli*, *Theodoreti*, *Hieronymi etiam*, *aliorumque Ecclesiasticorum. Hanc regionem à* Bethsan *ita cognominatam putarunt Georgius S. Tarasii*, *alterque Cedrenus*, *quod ajunt*, ἀπὸ βασσὰν, ἡ ἐστι σκυθόπολις. *Monstrum itaque istud*, *cujus lectum ex chalybe cubitos quadratos* 4 X 9 *amplum servarat Philadelphia fertilis Coeles Syriæ: Sic enim tam* Ammon & Amman, *quam* ῥαββὰθ ἀμμὼν, ῥαββαθάμανα, רבת בני עמון, Rabbath & Rabba & Rabbatha, *Ammanitarum Metropolin*, *jam à secundo Ptolemæorum Ægyptiorum fuisse appellatam sæpius inculcant Eusebius in Geographia sacra*, *in Commentariis sacris Hieronymus*, *Stephanusque Byzantius in Geographia communi: victori Israelitæ urbes non minus quam munitas* LX, *opes immensas*, & *vitam suam cedit. Deut. c.* 3. *Jos. c.* 12. & *c.* 13. 1 *Reg. c.* 4. 18. & *Philo p.* 643. *qui bello illo Bataneo Asianos omnes territos credidit.* BERN.

[t] Γαλαδίνης] Γαλαδίτης καὶ γαυλανίτιδος *Zonaras.* γαλαδίτης καὶ γαυλανιτιδος *Basil. Gen.* & *Epiphan.* γαλαδίτης καὶ γαλαύτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Vide supra de Galadena l. 1. c. 19. §. 11. ex Geographo Byzantio. Eadem tellus γαλάτις Polybio p. 577. γαλααδῖτις nuncupatur Eusebio Cæsariensi & Scholiastæ ad Jerem. c. 49. & Suidæ Grammatico Atque etiam Hieronymo modo *Galaaditis*, modo *Gerasena*, sicut Saadias alicubi in Commentariis Sacris *Galaad* interpretari amat جرس, γέρασα noto Græcis nomine. Gaulanitidi vero Asylum גולן Deut. c. 4. 45. nomen pridem addidit. Unde Eusebius, γαυλὼν ἡ γαυλὰν, πόλις ἱεραλικὴ καὶ φυγαδευτήριον ἐν τῇ βαταναίτιδι· καὶ νῦν γαυλὼν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ βαταναίᾳ. ὁμώνυμος δὲ τῇ κώμῃ καὶ ἡ πόλις. Statim *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συμμαχίᾳ. Mox ut prius *Samb. Hen.* & *Busb.* σηχῶνος. *Big.* σήχωνος. BERN.

[v] Γαυλανίτιδος] Γαλαύτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* (Γαυλαλίδος *Coll. Voss.*) Verum *Eusebio* Γαυλὼν ἡ Γωλὰν ἐν τῇ Βαταναίτιδι. καὶ νῦν Γαυλὼν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ Βαταναίᾳ. ὁμώνυμος δὲ τῇ κώμῃ καὶ ἡ πόλις.

[x] Ἐπὶ συμμαχίαν] Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen.* & *Busb.*

[y] Οὕτως ἔγνω] Οὕτος *Big.* & *Samb.*

[z] Πεπεισμένος] Καὶ πεπεισμένος τε *Vat.*

[a] Αὐτῶν διάπειραν] Ita è *MSS.* in *Editis* deest αὐτῶν.

[b] Δὲ τῆς ἐλπίδος,] Sic *Big.* (*Tar. Coccejus*) *Samb* & *Vat.* δὲ τῆς *Basil G. aliique.*

[c] Ἰάβαχον] In *Editis* Ἰάβοκον, in *MSS.* Ἰάβωκον & Ἰόβακον. unde nonnulli conjiciunt Ἰόβακκον, Ἰάβοκκον, & Ἰάβοκχον. Vide p. 167. v. ult & supra, v. 12.

[d] Τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ,] Τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν *Big.* τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν *Samb.* τῶν ἐνοικούντων ἐκείνῃ ἠπείρῳ ὧν δι' ἀρετὴν τῆς γῆς *Vat.* τῶν ἐν ἐκ. ἠπείρῳ καὶ ἀρετὰς καὶ πλ. *Vet. Interpr.*

[e] Ὤγης δὲ] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) Ὤγης δὲ in *Editis.* quo admisso, mox ὀλίγοι legendum. HUDS. Nota decorum illud εἶδος ἄξιον τυράννου. HAV.

cis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* ſtrenuus, ut præclara ejus facinora reſponderint ſtaturæ proceritati & formæ decori præcellenti. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non ſolum in præſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim ſexaginta egregie munitas, ejuſque imperio ſubjectas ceperunt: multamque prædam & ſeorſim ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

λῶ, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν ᾗ κῆ χεῖρα [f] ῥωναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσως τὸ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς δι' μεγέθους κῆ τῆς ὑπερεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ κῆ τὸ μέγεθος ἐπεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτοῦ λαβόντες ἐν [g] Ραββαθᾶ πόλει τῆς βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέᾳ, τετράπηχυν ᾗ πήχεων τὸ εὖρος, μήκει ᾗ δι' ὅλου πάσης ἐνὶ πήχει μείζονα. τύτῳ τοίνυν [h] πλαίσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ κῆ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε. κῆ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑπὸ τελεῖς ἐκείνῳ, περίλαβον· κῆ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε κῆ δημοσίᾳ πάντες ὑπῆρξαν.

CAP VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, caſtra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis. Num. 22.

MOyſes itaque, exercitum ducens Jordanem verſus, in magna planitie è regione Jerichuntis caſtra metatur. Illa autem urbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, & balſami copia abundans. Jamque cœperunt Iſraëlitæ animis efferri, & magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolaſſet & populum epulis ex-

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Βαλάμου τοῦ μάντεως, κῆ ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, [i] ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [k] ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ, [l] κῆ τὸ μέγα πεδίον Ἰερεχοῦντος [m] ἀνατρύς. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικάς τε φέρουσα ἀγαθὴ, κῆ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο ᾗ φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ἰσραηλῖται, κῆ τὴν πρὸς τοὺς [n] πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερετίθεσαν. κῆ Μωϋσῆς [nn] ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ Θεῷ,

f Γενναῖος ὁ ἀνὴρ,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt articulus.

g Ραββαθᾶ πόλ[ει] τῆς βασιλείων] Τῶν βασιλίων *Big.* τῆς βασιλείας *Epiphanius.* Melius alii. Nam in genere *Rabbath* רבת, i. e. עיר רבת, & dialecto Philadelphena רבתא aut קרתא רבתא, ῥαββαθᾶ & *Cartha rabbatha*, πόλις βασίλειος, *ſedes regia*, μεγαλόπολις ipſa voce. Unde Doctores Alexandrini בני עמון ברבתי interpretati ſunt ὁ τῇ ἀρχῇ τῶν ἀμμάν. Huc pertinere putabis hæc Euſebii Loca ſacra: Ἀμμὰν κῆ ἀμμὼν ἡ νῦν Φιλαδέλφεια, πόλις ἐπίσημος τῆς ἀραβίας. (Joſepho quidem l. 1. c. 11. §. 5. τῆς κοίλης συρίας; quod etiam Stephanus Byz. Cl. Ptolemæus, Plinius Secundus, & ipſe rex Antiochus bene norant. Quippe ut Syrus Arabſve ea potitus eſſet, ita climatis nomen ſolebat hæc urbs variare.) κατώκουν ᾗ αὐτὴν ἀθρόοι οἱ ῥαφανεῖς, ἔθνος ἀρχαῖον, ὅπερ ἀνέθλον οἱ ἀπὸ λὼτ οἱ λεγόμενοι ἀμμάν. Idem alibi ῥαββὰ (*Rabbath* Hieronymo interpreti) πόλις βασιλείας ἀμμὼν. αὕτη ἐστὶ φιλαδελφία· μίμνῃ αὐτῆς κῆ ἱερεμίας. Plinius inſuper monet hanc & Damaſcum Raphanamque ex decem urbibus illuſtribus Syriæ in Arabiam recedere. Idem animadvertit S. Hieronymus ad Ezech. c. 25. *Filii Ammon habebant Metropolin nomine Rabbath, quæ hodie à rege Ægypti Ptolemæo cognomento Philadelpho, qui Arabiam tenuit cum Judea, Philadelphia nuncupata eſt. Dicitur autem quod Nabochodonoſor capiet urbem Rabbath: quæ vel proprie hoc appellatur nomine, vel ob magnitudinem; Rabbath enim maxima dicitur.* Et ad Ezech. c. 21. 20. *Cum venerit ad ſolitudinem ad bivium* (שנים דרכים) *terræ Arabiæ, quæ appellatur filiorum Ammon; quarum una via Jeruſalem ducit ad dextram partem; ſiniſtra vero ad Rabbath filiorum Ammon: quæ eſt civitas Metropolis, & hodie Philadelphia nominatur.* Diverſa quædam ibidem Græce commentatus eſt B. Theodoretus: Ὡς ὁ τίκονι Φησὶ Δίγραψον μίαν ὁδὸν δικῆ μεριζομένην, κῆ τὴν μὲ κατ' εὐθὺ τῆς ἱερουσαλὴμ φερομένην, τὴν ᾗ εἰς τὴν ῥαββαθᾶ ἡμῶν ἀμμὼν ἀφορμένην. Ραββαθᾶ ᾗ ἡμῶν ἀμμὼν εἶπεν, ἐπειδὴ ἐστὶ κῆ ἑτέρα ὁμώνυμος, ἡ δὲ ἀμμάν. Ταύτην ᾗ τὴν δὲ ἀμμὼν φασί τινες εἶναι τὴν ὑπὸ τῆς Φιλαδέλφου καλουμένην, ἥτις μίχρι νῦν ἀμμὼν τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ ὑποταγορεύεται. Idem Antiſtes ad Jer. c. 49. ῥαββὼθ πόλις λὼ τῆς ἀραβίας. Polybius enim in bellis Antiochi & Ptolemæi meminerat ejus p. 577. nomine Ραββαμάνα τῆς ἀραβίας, imo ἐπὶ βυθῶν κείμενον τὴν πόλιν, δύο τε τόπους μόνον ἔχειν εὐόδους. Mirum tamen Polybium non *Philadelphiam* hanc nuncupaſſe, ſed jamdiu à morte Ptolemæi cognominis vetus nomen nimiſque longum barbarumque retinuiſſe, niſi alia urbs *Philadelphia*, alia forte *Rabatammana*. Theodoretus etiam, quod videmus, de eo dubitavit. Victor tamen ad Jeremiæ c. 49. λὼ ᾗ ζῆδ πόλις ἀμμὼν, κῆ νῦν ᾗ κώμη ὡς ἀπὸ δικαπόλει σημείων ἀπὸ ῥαββαθᾶ, τὴ νῦν καλουμένης Φιλαδελφίας. Olympiodorus quidem ſimplicius, ῥαββὼθ πόλις ἀμμανιτῶν. οἱ ᾗ υἱοὶ ἀμμὼν ἀμμανῖται, ἀπὸ δὲ ἀμμὼν ὄντες: ſic enim Joſephus pronuntiarat יעמן S. Codicis. Deinde B. Hieronymus ad Amoſi primum, *Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, qui de Lot ſtirpe generati ſunt, & habitant in Arabia ubi nunc eſt Philadelphia. Ignem ſuccendam in muro Rabba*, רבה, *quæ fuit Metropolis Ammonitarum.* Hanc urbem Syriæ Arabiæque confinem, & regionis Decapolitanæ non minimum decus neque præteriit Byzantinus ille Stephanus, Ραββαθάμμανα, πόλις τῆς ὀρεινῆς ἀραβίας. Iterum, Εἰσί κῆ ἀμμανῖται, ἀφ' δύο μν. χθὼν τῆ ταξιταίων ἀραβίων, ὡς ἰώσηπος, putat ἀρχ. l. 1. c. 12. ἐκλήθησαν ᾗ ἀπὸ ἀμμὰν δὲ παιδὸς λὼτ κῆ τῆ νεωτέρας θυγατρός. Tertioque, Καὶ φιλαδέλφεια, τῆ συρίας ἐπιφανὴς πόλις, ἡ ὡστόσον ἄμμανα,

εἴτ' ἀτάλῃ, (ne vix accedo) εἶτα φιλαδέλφεια, ἀπὸ πτολεμαίου τῆ φιλαδέλφου. ἡ πολίτης φιλαδελφεύς. τὸ ᾗ φιλαδελφιῶς, ἐπιχώριον. ὕτω γὰρ ἰώσηπος κ'. τῆ ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. BERN.

h Πλαίσαντος,] Πεσὼν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

i Ἀγαγὼν] Καὶ ἀγαγὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ,] Ἐπὶ τ Ἰορδάνου *Big.* & *Samb.*

l Κατὰ τὸ μέγα πεδίον] *Caſtris itaque noviſſimis exercitum ſuum conſtituit Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, in planitie Moabica; præſertim enim dictus eſt ille locus* ערבות מואב *è medius* מואב, ערבות *Jericho*, *ſive Joſepho interprete tum hic tum alibi* τὸ μέγα πεδίον, *quaſi* ערבה רבה: *Micheque Vati c. 6. 6.* שטים *i. e.* χοῖνοι, *aut potius* χίνοι LXXII. *Interpr. quæ ſit Euſebio*, Setim *Hieronymo*, & *Jonathæ Judæo* מישר שטין *è medius ſitus*, *propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis* ירחו *i. e. Joſephi dialecto Chananæa, aut* בקעה *Arabica; cujus palmas odoraque balſama nulla non concelebrat hiſtoria. Vide Num. c. 22. & de Jerichunte Strabonem p. 525. Flaviumque l. 5. Bellorum c. 26. ubi ſuaviſſimam urbem ſua cum paradiſo pulchre deſcribit.* BERN. *Sc.* in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur ἐ πεδιὰς Σιτλὶν. Vide *Euſebii* Onomaſt. v. Ἀραβὼθ Μωάβ.

m Ἀνατρύς.] *Big.* & *Samb.* ἀνλερύ. Attice pinges ἀύλαρυς aut ἄυλαρυς, cum *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* Eodem animo ιεριχῶντος *Zonaras* in Annalibus. De loco autem illo בערבות מואב מעבר לירדן ירחו Num. c. 22. 1. c. 33. 48. & paſſim, ubi jam caſtra ſecunda poſt XL poſuerant Hebræi, finemque attigerant longi erroris, hæc docte diſſerunt Euſebius Hieronymuſque: Ἀραβὼθ μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἐστρατοπεδεύθη ὁ λαὸς (ὁ μὲ ἀνύλας ἐρυθρᾶ, (quod addo) ἐμαλὰ, (ὁ ᾗ συμμαχος) τὴν πεδιάδα τ μωάβ, ἣ ἔστι ἐπὶ τ Ἰορδάνου κῆ ἱεριχώ. καὶ ἔστι τόπος εἰς δεῦρο δεικνύμενος ἀπὸ τῆ ὄρους φογὼρ, ὃς ἀπέχει) ἀνιόντων ἀπὸ λιβιάδος ἐπὶ ἰσβὺς (l. ἰσβὺς) τ ἀραβείας, ἀνλερὺ ἱεριχώ. Ἀραβὰ ἀνύλας κενὸν ἄλσος (emendo ἀνύλας ὁ τοῖς ὁμαλοῖς, συμμαχος) ὁ τῇ πεδιάδι, θεοδοτίων ὁ δυσμικῆς, κῆ πάλιν ὁ τῇ ἀοικήτῳ. Vide Job c. 39. 6. *Araboth Moab, ubi ſecundo numeratus eſt populus, quod Aquila interpretatur humilia ſive æqualia Moab, hanc habens conſuetudinem, ut eremum propter planitiem ὁμαλὼ i. e. æqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, Campeſtria Moab tranſtulit.* (Hunc ſane interpretem imitatur Rector Bethleemiticus in verſione ſua Biblica, & ad Manſiones Hebraicas. Quinimo τὴν πεδιάδα ſeu *prata plana* Moabi indicant מישרים Onceloſi & Uzielidis, atque בקעה בקעא & Samaritarum.) *Et eſt uſque hodie locus juxta montem Phogor euntibus à Libiade in Esbum Arabiæ* (חשבון) *contra Hiericho, qui ita appellatur Araba. Hanc ut ſupra Aquila tranſtulit planam, Symmachus interdum campeſtrem, interdum inhabitabilem; Theodotion occidentalem;* Doctores equidem Alexandrinos ſecutus. Alibi iidem, Βεθφογὼρ πέρας ᾗ Ἰορδάνου, πόλις ὧν ῥυβὶν πλησίον ᾗ φογὼρ, ἀπέναντι ἱεριχώ, ἀνατολῶν λιβιάδος σημείοις ϛ'. Quod eſt verbis Hieronymi πολυγλώττως, *trans Jordanem*, (quomodo loquitur Lex Divina בעבר הירדן, licet Moyſes cis beatum illum fluvium haud unquam pedibus ſteterat) *juxta montem Phogor, contra Hiericho, ſex millibus paſſuum ſupra Libiadem.* Noſtis jam locum fatuo Balaco, Moabitis ſimul & Madianitis inceſtis turpibuſque ſemper nationibus fatalem; quantum profecto pratum inter Tiberiadem & Aſphaltitin ſiniſtris aquis Jordanes amnis rigat. BERN.

n Πολέμους] Πολεμίους *Big.* & *Samb.*

nn Ὀλίγων ἡμερῶν] Forte δι' ὀλίγων ἡ. COCC.

Θεῷ, καὶ τ̃ λαὸν ὠχλήσας, μέρ⊖ τι τ̃ ὑπολιτῶν ἐξέπεμψε, [o] δηώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [p] ἐκπολιορκήσοντας. ⸗ δὴ [q] ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτὰς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. [r] Βαλακ⊖ ὁ τ̃ Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὔσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τὰς Ισραηλίτας τοσῦτο [s] φυομένας ἑώρα, καὶ περὶ τ̃ αὐτ̃ πραγμάτων [t] λίαν δίλαβὴς ἦν. καὶ γὰ [v] δὴ ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τὰς Εβραίας, ἀπηγορδκότ⊖ τῷ Θεῷ, κλησαμένας τὴν Χαναναίων· [x] καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω [y] τοῖς λόγοις. κ̃ πολεμεῖν μὲν δὴ τοῖς [z] Δηραγίαις, θεόσας τε ὑπὸ τ̃ κακοπραγίας [a] κατῃλημμένους, οὐκ ἐκρίνε. κωλύσαι γ̃, εἰ δύναιτο, ψῆφον [b] μεγάλως, λογιζόμεν⊖ πρεσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. [c] οἱ γ̃, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτ⊖ Βάλαμ⊖, μάντις ἄρις⊖ τ̃ τότε κ̃ πρὸς αὐτὰς ἀληθείως ἔχων, [d] πέμπ⊖ μ̃ τ̃ Βαλάκ⊖ πρέσβεων [e] ἄνδρας τ̃ παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, ⸗ παλέσαντας τ̃ μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν [f] ἐπ' ἐξωλείᾳ τ̃ Ισραηλιτῶν ἀρὰς [g] ποιήσηται. ⸗ ἀγνωμονήσας γ̃ τὰς πρέσβεις δέχεται [h] ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ [i] δει-

cepiſſet, copiarum partem *ſatis magnam* ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujuſmodi cauſa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & ſocietate cum Madianitis junctus, ubi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiverat Iſraëlitas terram aliam quæſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananææ poſſeſſionem adepti eſſent: ideoque celerius quam prudentius ſtatuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, & qui ex adverſis animos majores ſumpſerant, haud ſibi commodum judicavit: ſed *potius* prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores evaderent; id ſibi faciendum cenſens, ut legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore præſtantiſſimus & cum iis neceſſitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem accerſerent, ut Iſraëlitas diris devoveret. Legatos quidem,

VI. *Balacus, copiis ſuis diffiſus, Balaamum vatem accerſit, ut diris devoveret Iſraëlitas. Num. c. 22. Deut. c. 2. 9.*

[o] Δηώσοντας] Ita in *MSS.* (& *Tar.*) in *Editis* perperam δεισώσοντας.

[p] Ἐκπολιορκήσοντας.] Πολιορκήσοντας *Vat.*

[q] Ἐκπολεμωθῆναι] Id placet mihi cum *Big.* & *Tar.* Quomodo apud Heſychium legitur ἀκπολεμῶσαι, πολεμοποιῆσαι. ἐκπολεμωθῆναι *Baſ. Gen.* & *Hen.* BERN. & HUDS.

[r] Βαλακ⊖] בלק *Balacus, Philoni* Βαλάκης, *Moabitis ſuis & auxiliis Madianicis diffiſus præ viribus ac victoriis Iſraelitarum, ad diras imbelleſque execrationes convertit, accerſito hariolo Adiabeno,* מן ארם כותרי קדם או ארם נהרים *Num. c.* 23. 7. ἐκ μεσοποταμίας LXXII. *Interpr. nomine Balamo,* בלעם Bilham *Maſoretis,* βαλαὰμ LXXII. *Interpr. Philoni, Samaritis, & ex noſtris Petro Judæque, & quidem ab ore Rabbinorum* Balaam *Hieronymo interpreti, nec non ipſa dialecto Meſopotamena* בלעם Balhamo, *quod eſt* בלען Balhan *Chaldaica,* helluo, comeſtor, pernicies ciborum: *ſicut* לבן ἐτυμολογοῦντα pernicies hominum, ἀπροσδιάτως, ταχισιβλήτης. בן בעור *natus Behero ſeu Boſoro, &* בן בצר *in altera Epiſtola beati Petri, ubi tamen loci Eccleſiæ Syræ lectitant* בר ביעור: *ſicut dicuntur liberius* עאן & צאן, ארץ & ארע, צר & עי, *&c. propter ſimilia & æque aſpera elementa* ץ & ע. *Balhamus ſeu* βάλαμ⊖ *iſte, &* הכוסם ὁ σιωπόκ⊖ *dictus eſt Joſuæ duci, &* ⸗ φ⊖ *S. Petro, Talmudiſtis* ὁ ποιμὴς הרשע, *omnibus eodem animo. Quocirca S. Hieronymus in Quæſtionibus Rabbinicis:* Ex genere Bauz, *ſeu* Buz, eſt Balaam ille divinus, ut Hebræi tradunt, qui in libro Job dicitur Eliu: [*Imo ex* Booz *atque* Ruth *augurem illum fatum referunt Talmudiſtæ, nec vero tempora conveniunt, Synhedrin f.* 105.] primum vir ſanctus & prophetes Dei, poſtea per inobedientiam & deſiderium munerum, dum Iſrael maledicere cupit, divini vocabulo nuncupatur. *Idem plane in corpore Talmudico occurrit inter apophthegmata Johannis Amorei, qui cum Hieronymo noſtro ſeculo eodem floruit, f.* 106. *a. Synhedrin,* ואיה בלעם הקוסם ונביא שקר אר"י יוחנן בתחילה נביא ובסוף קוסם ψευδοπροφήτης, *ubi de illo vate etiam refertur,* ארז אשר תכרך מבורך לפי שהיה ממשפחת קמואל אבי ארם ומרבר הירח ברוח הקדש ומכיון שערת הזעם. *Hæc ita adducere debui, ut ſciant literarum Hebraicarum aſores vel nugas Rabbinicas vetuſtatem habere commentationibus Eccleſiæ noſtræ (hoc addo) plerumque majorem. Verumtamen Adamantius pro ſua indole quam audaci Balami hujus vaticinia ſermone patrio conſcripta docuiſſe aſſerit tres Magos, cur ac quando infantem Jeſum olim irent adoratum: quod ineptum & infra fidem Chriſtianam. Prudentius tamen adnotarunt in Peſicta majore priſci Doctores Judæorum excelluiſſe opulentum (rarum & illud) hunc augurem præ cæteris profani orbis arte ſua,* אין לך נביא ונריב באומות העולם יותר מבלעם הרשע. *Quinetiam extra Iſrael quandoque audiri prophetiam veram aſſeritur hoc exemplo,* εἰς παράδειγμα τ̃ ἐθνῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς ὁμοίως, לתרגן ליום הרין *Peſicta f.* 56. *Quoniam autem movi jam hanc literaturam, pergam & iſthac ab Origene deſcribere,* Ajebat ergo magiſter quidam qui ex Hebræis crediderat, tali Moab uſus eſt exemplo, Sicut ablingit vitulus &c. *Num. c.* 22. 4. כלחך השור; ob hoc ſine dubio, quia vitulus ore abrumpit herbam de campo, & lingua tanquam falce quæcunque invenerit ſecat. Ita ergo & populus hic, quaſi vitulus, ore & labiis pugnat, & arma habet in verbis & precibus. *Conveniunt profecto & huc Commentaria Judaica; ſunt enim Phariſæi admodum ſimiles inter ſe ævo eodem aut diverſo.* ראו מואב את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם מרת ישראל כי אין כחו אלא בפיו: נבפיו אמרו (זקני מרין) אף אנו נבוא עליהם בארם שכחו בפיו כלחך השור מרז שור כוחו בפיו אף הם כוחם בפיהם. *Magus autem legatos Moabitas ad flumen Euphraten in* Pathuris, פתורה Φαθουρᾶ *Legiſlatori,* פשורה Φασουρᾶ *toties Paraphraſtis Samaritanis, laute excipiebat. Quinetiam monent Hieronymus noſter, & verpus Uzielides* hariolationem Onirocritam & בתור חלמיא *ea voce indicari. Leges tamen hanc hiſtoriam verbis Moyſis Num. c.* 22. *c.* 23. & *c.* 24. *aut illis Philonis* ⸗ ἐξηγητ̃ *p.* 436. & *c. vel Originis* φιλανίζοντ⊖ *ad* ἀριθμ. *homil.* 13. & *c. neque omittenda ſunt Joſ. c.* 13. 22. & *c.* 24. 2. *Judic. c.* 11. 25. *Deut. c.* 23. 4. *Michæ c.* 6. 5. 2 *Pet.* 2. 15. *aut Apoc. c.* 2. 14. BERN. *Philoni* Βαλάκης, p. 643.

[s] Φυομένας ἑώρα,] Φυομένας *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) φυσαμένας *Vat.* HUDS. Forte φυσαμένας, quanquam & Vet. *tanto cremento proficere.* COCC.

[t] Λίαν δίλαβὴς] *Samb.* δίλαβὴς λίαν *Lb.* BERN.

[v] Οὐδὲ ἐπέπυστο] *Baſ. Gen.* & *Epiph.* οὐδὲ πέπυσο. *Big.* οὐδὲ γὰ πυστο: atque *Samb.* perite οὐδὲ ἐπέπυστο. Quippe ſic aiunt Scholæ Hebraicæ de Num. c. 22. 1, 2. אעפ' שאמר י' לישראל אל תצר את מואב היו מתראין מהן. Idcirco haud neceſſariam offendo correctionem hanc aut interpretationem in bibliotheca Schotani, κ̃ γὰ οὐδὲ πέπυσο γὰ ἄλλ⊖ ὁ πολυπραγμονεῖν τὰς ἐβραίας (ἀπηγορδκότ⊖ ⸗ Θεῷ) κλησομένας τὴν χαναναίαν. *Non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* BERN. Ita *Samb.* (& correxit *Coccejus*) idemque forſan voluit *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) qui habet οὐδὲ ἔπυσο. in *Editis* οὐδὲ πέπεισο pro οὐδὲ ἐπέπεισο. Locum ſic legit vertitque *Schotanus,* οὐδὲ πέπεισο γὰ ἄλλ⊖ ὁ πολυπρ. τὰς Εὐραίας (ἀπηγορδκότ⊖ ⸗ Θεῷ) κλησομένας τὴν Χαναναίαν. *non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* Verum *Epiphanius* hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quærere quam ſuam, cum promiſiſſet utique Deus Ch. illos poſſeſſuros.* ac ſi legiſſet οὐδ' ἐπέπεισο & dein ἀπηγορδκότ⊖, atque κλησομένας.

[x] Καὶ θᾶττ⊖ ἢ] Illud κ̃ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Τοῖς λόγοις.] Conjectura miſera *Tar. Big.* τοῖς νέοις, & ex verſione *Gelenii* concepta. BERN. Forte ἔργοις. COCC.

[z] Δηραγίαις, θεόσας τε] *Baſ.* & *Gen.* δηραγίας θεοσυτόσας γεγηθημένους ὑπὸ τ̃ κακοπραγίας κατειλημμένους οὐκ ἔκρινε *Big.* & *Samb.* δηραγίας θεόσας τε ἀπὸ τ̃ κακοπραγίας, vel θεόσας τι τ̃ κακοπραγίας *Tar. Big.* Schotanus ſaltem de graviore quodam vitio queſtus eſt. Sed vel excuſos codices Rhetorum tropus verſioque Scholaſtici ſatis tuentur, vel ſcribendum ἐπὶ τοῖς δηραγίοις, θεόσ⊖ τε ὑπὸ τ̃ τ̃ πολειτῶν κακοπραγίας κατειλημμένοις. Mox *Samb.* δ' εἰ. & dein Πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ γ̃, ὦ γάρ —— πέμπ⊖ *Baſ.* & *Gen.* πρεσβεῦσαι (aut κ̃ πρεσβεῦσαι *Big.*) πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ γ̃, ὦ γάρ ---- πεμπτ *Samb.* & *Big.* λογιζόμ⊖ κ̃ πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ γ̃, ὦ γάρ —— πίμπ⊖ Epiphanii in oculis. BERN.

[a] Κατειλημμένους,] Forte ἐμπεπλεγμένους. COCC.

[b] Μεγάλως,] Ita *Samb.* μεγάλως λογιζόμ⊖, πρεσβεῦσας πρ. *Baſ.* & *G.* μεγάλως, λογιζόμ⊖ κ̃ πρεσβεῦσαι *Big.* (*Coll. Voſſ. Tar.*) & *Vet. Interpr.*

[c] Οἱ γ̃] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ὁ γ̃, ὦ γάρ τις —— πίμπτ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Big.*

[d] Πέμπ⊖ τ̃] *Big.* & *Coll. Voſſ.* πέμπτ.

[e] Ἄνδρας τ̃] Ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* cum *Gen.* ἄνδρας τ̃ παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Big. Samb.* & *Tar.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Burius* meus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἄνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* & *G.* ἄνδρας τοὺς παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Vat.*

[f] Ἐπ' ἐξωλείᾳ] *Baſ.* ἐπ' ἐξωλίᾳ. BERN.

[g] Ποιήσηται.] Ποιήσαιτο *Vat.*

[h] Ξενίᾳ Φιλοφρόνως.] Ἐπὶ ξενίᾳ *Vat.*

[i] Δειπνίσας] *Samb.* δειπνίσας, verbo agentis & excipientis epulis. Alterum præſtat. Verum de hoc augure & de Moabitarum Principe juvat forte adnotare ex Philone, Οὗτ⊖ ὁ πόλεμος

dem, postquam advenerant, benigno hospitio excepit: cumque cœnæ adhibuisset, Dei sententiam, quæ foret de Madianitarum postulatis, perquisivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obstante, ad legatos revertitur, præ se ferens alacritatem & studium obsequendi illorum precibus votisque, illis vero subjiciens Deum voluntati ejus resistere, qui ipsum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipsum venire postulant, Deo carissimum esse *ajebat:* simulque suadebat, ut, hanc ob causam ad illos profecti, suas Israëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixisset, legatos dimisit.

Tum Balamus, secunda magisque magnifica legatione victus, sese comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, instante adhuc magis Balaco [1] & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. [2] Atque ille, studens istorum voluntati morem gerere, Deum consuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud suspicatus Deum hæc [3] jussisse ut ipsum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam angusto, maceria utrinque sepiente, ei occurrit Dei angelus; atque asina, qua vehebatur Balamus, sentiens Dei spiritum *sibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum septum, nihil morans verba, quæ ei intulit Balamus, offensione pedis ad maceriam læsus. Cum autem, instante angelo, asina *iterum* percussa succubuisset, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injustum increpuit: quod cum prioribus ministeriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non in-

Asina, Dei angelo in via stante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

πήσας ἀνέκραγε τῷ Θεῷ Μιδιανίται, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανῖται ᾠδιακαλῶσι. ὁ δ' ἐμποδὼν στὰς ἀφικνεῖται πρὸς τὰς πρέσβεις, πρόφασιν μὲν καὶ αἰτιολογίαν αὐτοῖς εἰς [k] ἀδέοντα τυχεῖν, [l] τὸ δὴ Θεὸν ἀντιπλέξαι αὐτῷ τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ὀπὶ τοσῷδε κλέος δι' ἀλήθειαν καὶ τὴν ταύτης πρόρρησιν ἀγάγοι. τὸ γὰρ ψεῦδος, [m] ὡς καταγελώμενον αὐτὸν ἐλθεῖν ᾠδιακαλῶσι, δι' ὄνοιαν εἶναι τῷ Θεῷ· σωβέλλαι τε παὰ ταύτην τὴν αἰτίαν παρ' αὐτὸς χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τὸς Ισραηλίτας [n] καταλυσαμένους. καὶ τὸς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανῖται δ', Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος [o] χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δ', καὶ [p] τὸ πείρας δυσχερὲς, κελεύει μηδὲν ἀντιπλέξαι τοῖς πρέσβεσι. [q] ὁ δ' οὐχ ὑπολαβὼν ἁπλῆ ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελεύκεναι, σωναπῄει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὴ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ [r] κατά τι στενὸν χωρίον περειλημμένου [s] αἱμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, σωεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαισθάνετο, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον [t] πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θριγκῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῇ θλίψει τῇ [v] πρὸς τὸν θριγκόν. ὡς δ' ἐγκλιθεῖσα τῷ ἀγγέλῳ ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο [x] τὸν Βάλαμον ὡς [y] ἄδικον,

---

λεμος (perstringit autem iste bellum Amorrhæum) ἅπτεται μὲν τοῖς ὠτιανοῖς ἔθνεσι Φοβερᾶς συνεργάσας, διαφερόντως δ' τοῖς ὁμορεῖς. εἷς δὴ τὸ ἀσυγκρίτων βασιλέων, ὀνόματι βαλάκης, μεγάλων καὶ πολυανθρώπων τὸ ἰσχὺς μοῖραν ὑπαρχόντων (Ita solent Scriptores Judaici omnis ævi ex rebus parvis magnas confingere, modicosque tumulos ad sidera usque efferre, lectore tamen ridente.) πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπιστῶν, ἄνακρυς μὲν ὑπαντᾷν τὸν ἰδοκιμάζει. τὸ σκοτοβλέπους δὲ ὅπλων ἐλαύνεσθαι πόλεμον διαδιδράσκων, ἐπ' οἰωνοῖς δὲ καὶ μαντείας ἐπιπέλθ, νομίζων αἰρὰς τινὶ συνήσειν τὴν ἄνωχον ῥώμην τὸ ἐφαίνου καθελεῖν. ἀπὸ δὲ λύ κατ' σκῆνος τὸ χρέον ἐπὶ μαντείᾳ πελεύσητε μισοπονήρειαν οἰκῶν, ὃς ἄπαντα μὲν ἱμειρόμενος τὰ μαίλακης εἴδη. οἰωνοσκοπίαν δ' ὡ τοῖς μάλιστα συνεκτερπνως ἐπαιμίζεθ. ὥστε γὰρ τοῖς μὲν ἱπουδείας θέρης ἀνακαζοντος· τοῖς δὲ αὐχμόν τι καὶ φλοιμὸν ὡ μέσῳ χειμῶνι· τοῖς δ' ἐς ἀστηρείας ἀροῖαν, καὶ ἐμπαλιλιμὲ φορὰν· οἰοις δὲ πλημμύρας ποάμων καὶ κατόσεις, καὶ θηρείας λοιμικῶν νοσημάτων καὶ ἄλλων μειόνων· ὧν ἔκτος ὁ σεθιαπίζειν δοκῶν ὀνομασάτω λύ. —— ὁ δὲ ὧδε λέγ φρονήμασος ἀγχυρὸς καὶ βεβαίω, ἀλλὰ τὸ πλέον ἀστιζόμενος· ὡς δή τις ἐλλογίμων σεσοφητῶν γεγονὼς, καὶ μηδεν ἀνόμ χρησμῶν εἰωλῶς πεφάτιον τὸ ᾠδάπαν, ὑπανιδυίᾳ λέγων ὧδε ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν τὸ θεῖον. Hic itaque unus ad Parasam *Balac*, profusus adeo, loco esse queat Steuchi, Cornelii Lapidei, Lorini, Menochii, & similium, quorum sane commentis consumitur & ætas & ingenium Theologastrorum. BERN.

k Α δέον᾽) τυχεῖν,] Lege ἂν. COCC.

l Τὸν δ᾽ Θεὸν] Τὸν θεὸν δ᾽ ἀνθελέγξαι *Samb.* & *Big.*

m Ω καταγελασόμενον] Est (*Tar. Big.*) qui malit ᾧ καταγελασόμενον, sine causa.

n Καταλυσαμένους.] Καταλυσούσης *Hen.* & *Busb.*

1. *Et magna pollicente,*] Ita placuit θεσπίζειν λιπαρῶς σωφέρεσθαι· interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit πλείω χρήματα, καὶ ἀξιοθέατος δωρειάς.

2. *Atque ille,*] *Chresmopola Euphratensis, secunda magisque magnifica legatione victus, experitur rursum Oracula, sed jam dubia, dictis prius quasi adversa & involuta, ut Numinis esse possunt offensi valde & aspernantis, Num. c. 22. 20, 22, 25. O Josephum optimarum literarum egregium interpretem! Malam tamen viam, obstante Angelo vindice, τῷ κατηγόρῳ שטן satan apud Aquilam, quem putant Theodoretus aliique Ecclesiastici Michaelem fuisse, Magus molitur, ex scotomate avaritiæ cæcior Tiresia, stupidior asina. Pigra enim bestia planeque ἄμυδρ ἄρωνός τε, qua tunc vehebatur, σὺ ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξαμένη (quod profecto de bove mirum minus, quam in Gentium historiis frequens, ut facile semper fuit nostro generi* ᾠδακός) σκώλιζε τὸν δ' σεσοφότα ᾠδιαθεσπίζων, *quod ad suos scripsisse creditur B. Petrus post Moysen apud. c. 22. Attamen jumento Balamico os aperiebatur præter naturam, aut juxta commentum priscorum Pharisæorum loquendo, creabatur istud vespera primi Sabbati cum cæteris rerum prodigiosarum. Vide horum* Capitularia, אבות *c. 5. §. 6. & pertractabimus, &* Cosri *p. 254. Cavebunt adeo pii hominum ne accedant ad Literaratores Judaicos, Saadiam, Samuelem Hophnidem, Samuelem Cantorem, neque ad Moysen natum Maimone l. 2. c. 43.* Doctoris: *qui enigmata, phantasmata,* בחלום או במראה הנבואה, *aut plane somnia esse, non veram rem gestamque palam ferre arbitrantur, quæcunque super asino loquente ac disputante narraverat melior Moyses. Insuper hac de re post Chiam doctorem dicere aliquid voluit Abenesdras Astrologus, nec quidem potuit præter ridicula ac vanissima. Cæterum cum loquaci mandibula cilli istius, cumque malo onere ejus pueriliter ludunt Doctores Ænigmatici, præsertim Adamantius Hom. 14. & 15. Abeat ergo hinc Mohammedicæ superstitionis dignus præco.* BERN.

o Χαρίζεσθαί τι τοῖς *Vat.*

p Τῆς πείρας.] Quid si τὰς πείρας. COCC.

q Ο δ' οὐχ ὑπολαβὼν] *Big. Samb. Epiphan. Schotanus*que, uti exigit ea sententia. ὁ δ' ὑπολαβὼν ἁπλῆ typis haud integris *Bas.* & *Gen.* Ait enim hac de causa Comestor, *Josephus videtur velle, quod Dominus iratus, quasi ironice dixerit ei, Vade cum eis. Quod quia non intellexit, obstitit ei angelus.* BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' ὑπολ. unde *Schotanus* legendum esse conjecerat, ὁ δ' μὴ ὑπολαβὼν: insuper adjiciens, *est enim* ἁπλῆ ἀγαθή. de qua videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* voce ἁπλῆ. Arbitror ipse, *Josephum* male de Deo pronunciasse.

3. *Jussisse ut ipsum ludificaret,*] *Jussisse fallacia* (hoc est, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num.* c. 22.

r Κατά τι στενὸν χωρίον] Ita *MSS* in *Editis* καθ' τι τὸ στενὸν χ. HUDS. Τι τὸ στενὸν χωρίον, ut mox τι τὸ ἐρῶν. REL.

s Αἱμασιαῖς διπλαῖς,] *Bas.* & *Gen.* αἱματίαις διπλαῖς accentu male promoto. Hoc idem in Sacris גדר כזה וגדר כזה. BERN.

t Πρὸς τὸ θριγκόν.] *Bas. Gen.* & *Hen.* πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θριγκῶν, pro τῶν θριγκίων. *Zonaras* huc, ἡνίκα ἡ ὄνος ἡ βαλακὺ ἐκωχέτο, συνεῖσα τὸ θέιν πνεῦμα (sic Dei *angelum* vocat Josephus, pariter ut Philo eundem θείαν ὄψιν) ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ ταῖς πληγαῖς ἐπεδίδου. BERN. Sic *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Bas. G.* & *Hen.*

v Πρὸς τὸ θριγκόν.] Vel leges cum *Hen.* & *Busb.* πρὸς τὸ θριγκίον. Attamen *Bas.* & *Gen.* rursus præter usum ac ritum Græcanicum πρὸς τὸ θριγκόν. BERN. Πρὸς τὸ θριγκίον *Vat. Hen.* & *Busb.* & forsan supra πρὸς τὸ ἕτ. τῶ θριγκίων. Verum rursus hic πρὸς τὸ θριγκὸν *Bas.* & *G.* præter usum ac morem Græcorum.

x Τὸν Βάλαμον] *Bas.* & *Gen.* τὸ βάλαμον, ὡ, ἄδικον ἐπὶ ταῖς πρότερον ἀφροσύναις μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν δ' πληγὰς ἐπιφέρῃ, μὴ συνιεὶς ὅτι &c. *Big.* & *Samb.* τὸ βάλαμον ὡς ἄτοπον· ἐπὶ τοῖς πρότερον ἀφροσύναις μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, πληγὰς ἐπιτρέχῃ· μὴ συνιεὶς ὅτι. Compendio *Hen.* & *Busb.* φωνὴν ἀνθρωπίνην καὶ θείαν βάλιζιν λαβοῦσα, ἄδικον ἐκάλει τὸ βάλαμον, πλαγας ἐπιτέρπουσα ὅτι, ὃν θεῶ οἷς αὐτὸς ἐπανόρθωσιν ὑπηρέτης ἐργεῖ): *Zonaras* haud dissimiliter. Vide quomodo admirandam hanc historiam deducit Philosophus Alexandrinus, θελκτηθεὶς μὲν τοῖς ἡδὺ σεσημειώσεσι, καὶ τὰς μεμύσεως ἐλπίζι, καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ θαυμαζόντων καταδιδοὺς, σκοπῶν· πάλιν σεσοφασιζόμενος (nil sanctius sensit de hoc sortilego mens Philonis) τὸ θεῖον, σὺκ ἐν ὑγιεῖ. τῇ γὰρ ὑστεραίᾳ παρεσκευάζετο τὴν ἔξοδον, ὀνειραλμα διηγόμενος ὑφ' ὧν ἔλεγε πληχθεὶς εἰσαγγέσι φαντασίας ἀναλαζεσθαι μηκέτι μενεῖν, ἀλλὰ τοῖς πρέσβεσιν ἀκολουθεῖν.

κον, ὅπῃ ταῖς πρόπερον Δμαθονίαις μηδὲν ἔχουσα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν [z] ἢ πλησὰς ὀπιφέρει, μὴ σωεὶς ὅτι νῦν κατὰ Θεὸν πορεύεσιν οἷς αὐτος [a] ἔστησεν ὑπηρετεῖν εἴργεται. παραλαμένη δ' αὐτὴν Δμὰ τὴν τ ὄνε φωνὴν ἀνθρωπίνην ἔσαν, ὀπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς ἐχὶ δ' κτήνος ὄντος αἰτίας, τὴν ἢ ὁδὸν αὐτὴν Δμακωλύοντος πρὸς γνώμην [b] τοῦ Θεοῦ γνομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, οἷός τε ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προστάξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς [c] κατὰ νῶν αὐτῷ ποιήσαι, τοῦτο σημαίνειν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα δ' Θεοῦ κελεύσαντος, ἦκεν πρὸς Βάλακον. δεξαμένη δ' αὐτὸν τοῦ Βασιλέως [d] σκηπτεπῶς, ἡδέως προαχθεὶς ὅτι τι τ ὁρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τ Ἑβραίων ἔχει στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τ μάντιν σὺν Βασιλικῇ θεραπεία φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἐκεῖτο, τοῦ στρατοπέδου σταδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. καταδὼν δ' αὐτὰς σκεῖνος, βωμὰς τε σκέλευσεν ἑπτὰ δείμασθαι τ Βασιλέα, καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κρίους [e] παρασῶσαι. ὑπουργήσαντος δ' Δμὰ παχέων τοῦ Βασιλέως, [f] ὁλοκαυτεῖ [g] τυθέντας, ὡς τροπὴν ἰδεῖν [h] σημαινομένην. [i] ὁ δ' οὐ φησὶν, "ἔστος δύδαίμων, ᾧ "ὁ Θεός τε δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμ- "μαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπέ- "νδυσεν. ὡς ὐδέν ἐσιν ἀνθρωπεῖον γένος, ὃ μὴ κατ' "ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ κα- "θαρῶν πονηρίας ὑμᾶς ἀμείνους [k] κεκρίσεσθε, καὶ πα- "σὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα [l] καταλείψετε, Θεοῦ μό- "νους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γένοι- "σθε πάντων ὐδαιμονέστεροι τ ὑπὸ τ ἡλιον σκοπέζον- "τος. γῆν τε οὖν, ἐφ' ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔσπλε, κα- "θέξετε, δυνάδυσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ "τοῦ "σοὶ αὐτῶν κλέος ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θά- "λασσα. ἀρκέσετε ἢ τῷ κόσμῳ πρᾶξαι ἑκάσῃ γῆ [m] τοῦ

telligens se jam Dei consilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inservire posset. Dum vero ille voce humana asinæ attonitus turbatusque constiterit, manifesto ejus in conspectum se dedit angelus, ipsumque reprehendit ob asinam verberibus multatam; quod in culpa non esset jumentum, sed ipse obstaret ei contra Dei sententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: sed Deus eum ad pergendum, quo instituerat, impulit; præcipiens, ut quicquid ei in mentem subjecerit, id *Balaco* significaret.

4. Et ille quidem, postquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, [4] petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum castra oculis perlustraret. Ipse etiam rex præsto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à castris *Hebræorum* stadiis sexaginta aberat. Ille autem cum eos vidisset, regi mandavit ut septem aras exstrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è vestigio ista submini strasset, holocausta immolat, ut *Israelitarum* fugam significari perspiceret. quo facto, ita loquutus est: "*En* felix ille *populus*, cui & dedit Deus immensa bonorum copia "& abundantia frui, & in omnibus suæ providen- "tiæ auxilio ductaque gaudere voluit. Certe nul- "la usquam terrarum gens est, quæ vobis virtute "& rerum optimarum honestarumque studio par "similisve habebitur: atque ista liberis, qui majori- "bus suis prælucebunt, relinquetis; Deo vos solos "hominum *benigne* respiciente, eaque vobis larga "manu suppeditante, unde omnium, quos sol aspi- "cit, felicissimi esse possetis. Istam itaque regio- "nem, ad quam *possidendam* vos misit, obtinebi- "tis, posteris vestris in æternum servituram: eo- "rumque nominis gloria replebitur terra universa "simul & mare. Satis quidem eritis mundo, ut "unaquæque orbis pars suas vestra ex progenie "habeat incolas. Est ideo ut miremini, ô beate

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledictus, numinis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

„exer-

Balamus, de vertice montis Baal idolis Moabici prope Areopolin, Moysi במות בעל, LXX. *Interpr.* στήλη Βαάλ, Onc. רמרת רחלתא לטואב, *& priscis Commentatoribus* בעל או בירת גליא שלו, *Balamus magnus exercitum Hebræum in Magno Campo liberius agentem* VIII. M. *pas-*

suum intervallo respectans, male licere maluit Sacræ Genti, victimis adeo juxta septimanam conditi orbis ritu antiquissimo mactatis, statim plenus veri bonique Numinis, horum encomia edicit; majora eis insuper pollicetur, infinitam sobolem. Chananæam breve triumphandam, dein orbis totius imperium. Sic præter Josephum Num. c. 23. v. 9. explicat Uzielides, ובו לבדד לבטח מובחיה, דנלוסטי, ἔτος κληρονομήσῃ τὴν αἰχμάλωτον, והא עמא בלחודיהון יעתדין. למיתן עלמא. BERN.

[z] Πλησὰς ἐπιφέρει.] Πλησὰς ἐπιφέρῃ *Hen.*

[a] Ἔστησεν] Forte ἔταξεν. COCC.

[b] Τοῦ Θεοῦ γνομένην.] Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτὸς, v. 31.

[c] Κατὰ νοῦν] *Samb.* κατανοῦν.

[d] Ἐκπεπῶς,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὤκπεπῶς, sensu non alio.

4. *Petebat ut ad jugum quoddam montium deductus*] *Mox de vertice montis Baal idoli Moabici prope Areopolin, Moysi* במות בעל, LXX. *Interpr.* στήλη Βαάλ, *Onc.* רמרת רחלתא לטואב, *& priscis Commentatoribus* בעל או בירת גליא שלו, *Balamus magnus exercitum Hebræum in Magno Campo liberius agentem* VIII. M. *passuum intervallo respectans, male licere maluit Sacræ Genti, victimis adeo juxta septimanam conditi orbis ritu antiquissimo mactatis, statim plenus veri bonique Numinis, horum encomia edicit; majora eis insuper pollicetur, infinitam sobolem. Chananæam breve triumphandam, dein orbis totius imperium. Sic præter Josephum Num. c. 23. v. 9. explicat Uzielides,* ובו לבדד לבטח מובחיה, דנלוסטי, ἔτος κληρονομήσῃ τὴν αἰχμάλωτον, והא עמא בלחודיהון יעתדין. למיתן עלמא. BERN.

[e] Παρασῶσαι.] Παρασῆσαι *Hen.*

[f] Ὁλοκαυτεῖ] Plures libri ὁλοκαυτῶ, ut *Big. Busb. Hen.* & *Zon.* Superius *Hen* κελεύς Θυσιῶσαι. BERN.

[g] Τυθέντας,] Ita *Baf.* & *Samb.* in *reliquis* Θυθέντας.

[h] Σημαινομένην.] Ex *Epiphan. Hen.* atque *Busb.* restitui ὁ λεὼς φησιν &c. Unde *Zonaras*, καὶ εἰς ὄρος ἀχθεὶς, ἐπλά τε ταύρους ὁλοκαυτώσας, καὶ τοσούτους κριοὺς, ὡς εἶδε τῷ πλῳ σημαινομένην, ὁ μέσον ὁ κατηύξατο τ ἑβραίων· ἀλλ' ἐπιθειάσας, αὐτός τε καὶ τὸ γένος ἅπαν αὐτῶν ηὐλόγησε καὶ ἐξύμνησε. Verum *Baf. Gen. Big.* & *Samb.* σημαινομένην. ὁ δ' ὡς φησιν ὅτος ὁ εὐδαίμων, ᾧ, aut ὅτος εὐδαίμων, ᾧ *Samb.* BERN.

[i] Ὁ δ' οὐ φησὶν,] Cum in *Editis* fuerit, ὁ δ' ὥς φησιν ἔστος ὁ εὐδ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.* ὁ δ' ὡς φησιν ὅτος εὐδ. ideo levicula mutatione legendum censui, ὁ δ' οὐ φησιν, ἔστος εὐδ. nec, ut mihi videtur, sine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Vossii* sic se habet, *immolavit holocausta, ac fugam videret significari. quo facto cæpit è diverso benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ postrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Busb.* (ὁ λεὼς, φησὶν, ἔστος εὐδ.) quam amplexus est *Bernardus.* Olim ex *Zonara* conjeceram, τυθέντας. ὡς τροπὴν εἶδεν σημαινομένην, ὁ λεὼς, φησὶν, ἔστος &c.

[k] Κεκρίσεσθε,] *Big. Samb. Tur.* & *Busb.* κεκριθήσεσθε editionum par. Quoniam respectu Israelis, sic usque gloriantur profugi miserique Pharisæi, Synhedrin f. 39. a, b. & Pesicta f. 57. sicque Num. c. 23. v. 9. ultro interpretantur, reliquas omnes gentes mortalium כאין pro nihilo habere Conditorem & prorsus negligere. BERN. Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* κεκριθήσεσθε in *Editis*, *aliisque.*

[l] Καταλείψετε,] Καταλείψειν *Baf.* & *Gen.* καταλήψετε *Tur. Big.* & *Samb.* καταλάψετε codex Cassiodori correcte. Tolerari etiam potest ante excusum. BERN. Ita *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψειν, in *Big.* & *Samb.* καθαλήψετε.

[m] Τῶν ὑφ' ὑμῖν] Τῶν ἀφ' ὑμετέρων χθόνας *Big.* & *Samb.* τὰς ὑμετέρας χθόνας *Tur.* conjectoris. τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρων χθόνας *Baf. Gen. Busb.* & *Hen.* quod est dictum præcise pro οὐ τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρων χθόνας οἰκήσας. τὰς ἀφ' ὑμετέρων χθόνας *Epiphanius.* BERN. Eo modo

Baf.

"exercitus, qui ex uno parente in tantam crevistis
"multitudinem. Quin vos jam nunc adeo multos
"terra excipiet Chananæa; orbem vero terrarum
"scitote vobis in perpetuum fore habitaculum:
"pluresque numero, quam sunt stellæ cœlestes,
"per insulas pariter ac continentem vitam agetis.
"& cum tot tantique fueritis, non defectus erit
"Deus, pace quidem rerum omnium abundantiam
"largiendo, bello vero victoriam & imperium.
"Vobiscum dimicandi desiderio ardeant inimici;
"atque ita demum efferantur, ut ad arma manus-
"que conferendas vos provocent. Non amplius,
"ut consueverunt, cum victoria revertentur, nec
"ut inde lætitiam capiant liberi & uxores. In
"tantum eam, qua polletis, fortitudinem provi-
"dentia sua Deus extulit, qui potest & quod su-
"perest minuere, & quod deest supplere.

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicit Balamus, urgente Dei spiritu. Num. c. 23. & c. 24.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus est, extra se raptus, spirituque Dei instinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipsumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus à sociis accepturus esset; nam cum venisset diras hostibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudavit & mortalium beatissimos prædicarit: "ô Balace, inquit, rebus omnibus rite
"perpensis, num exitiosas in nobis situm esse quid
"dicamus aut taceamus, cum nos Dei spiritus oc-
"cuparit? voces enim ille quascunque vult & ser-
"mones emittit, nobis non sentientibus. Equi-
"dem & ego illorum bene memini, quibus e-
"gentes vos & Madianitæ magno studio me huc
"ἐφ' ὑμῖν ἑτέρᾳ γῆς οἰκήτορας. [n] θαυμάζετε τοί-
"νυν, ὦ μακαρίᾳ φρατὸς, ὅτι τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς
"πατρὸς γεγονατε. ἀλλὰ [o] τ νῦν ὑμῶν [p] ὀλίγων ἡ Χα-
"ναναία χωρήσει γῆ, τλῶ δ' οἰκεμένλω οἰκητήριον δι'
"αἰῶνος ἔσε προκειμένλω [q] ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑ-
"μεῖς εντε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐσὶ
"δ' ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δὲ ὄσιν, οὐκ
"ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγα-
"θῶν ἐν εἰρήνη [r] χορηγῶν, νίκλω δ' καὶ κράτος ἐν
"πολέμῳ. [s] παῖδας ἐχθρῶν ἔρως τὸ πρὸς ὑμᾶς πολεμε
"λάβοι, καὶ θρασυνθεῖεν ὥστε εἰς ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέ-
"ρας χεῖρας ἐλθεῖν. ὁ γὰρ ἂν [t] ὑποτρέψῃ ἐπὶ ὁ νικηφό-
"ρος, δι' ὥστε παῖδας εὐφρᾶναι καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον
"ὑμῖν [v] ἀνδρείας τὸ θεῖον [x] ἐκ θεοῦ προνοίας [y] ἀνήρη-
"ται, ὥ καὶ τὰ εἰτιλὰ μειοῦν ἰσχὺς, καὶ τὰ λείποντα διδόναι.

6. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυ-
τῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ [z] κεκινημένος.
τοῦ δὲ Βαλάκε δυσχεραίνοντος, καὶ πλημμελεῖν [a] αὐτὸν
τὰς σωτηκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν
πρὸ τῶν συμμάχων ἐπικαλοῦντος· [b] ἐλθόντος γὰρ
ἐπὶ κατάρα τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὸς ἐκείνους καὶ
μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· "[c] ὦ Βάλακε,
"φησὶ, πρὸς τῶν ὅλων λογίζη καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶ-
"ναί τι πρὸς τ τοιάτων σιγᾶν ἢ λέγειν ἔ-
"τι, [d] ὅταν ἡμᾶς τὸ
"τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βάλεται τῦτο
"καὶ λόγους ἅδεν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δ' μέμνη-
"μαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ [e] Μαδιανίται δεηθέντες ἐνταῦθοῖ
"με

Bas. G. Busb. Hen. & Vat. quod est dictum præcise pro ὐκ ἐφ' ὑμῶν ἑτέρᾳ γῆς οἰκήτορας. in *Big. & Samb.* ἐφ' ὑμετέρων γένος. Est qui conjecerat, τὸς ἀφ' ὑμετέρε γένος οἰκ. HUDS. Forte ἐξ ὑμετέρε. *Vet. & omni terræ habitatores ex vestro genere præbentes.* COCC.

n Θαυμάζετε] Ita *Vat. Busb. & Hen.* θαυμάζιθε νῦν ὦ μακ. *Big. & Samb.* θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. *Bas. & G.* θαυμασὸς τοίνυν καὶ μακ. *Vet. Interpr.*

o Τὰν νῦν] Lege τὰς νῦν ὑμᾶς ὀλίγας. COCC.

p Ὀλίγων] Ὀλίγον *Hen. & Busb.*

q Ὑμῖν] *Al.* (*Big. & Coll. Voss.*) ὑμῶν.

r Χορηγῶν,] Ita *Vat. Busb. & Hen.* in *cæteris* χορηγεῖν, quod tolerari potest.

s Παῖδας] Καὶ παῖδας legerat *Epiphan.* HUDS. Lege *si παῖδας.* COCC.

t Ὑποτρέψῃ] Ita *Bas. & G.* ὑποτρέψῃ *Big. & Samb.* ὑποτρέψει *Busb. & Hen.* ὑποτρέψειέ τις ἂν. *Vat.*

v Ἀνδρείας] Εὐανδρίας *Big.* (*Coll. Voss*) *& Samb.*

x Ἐκ Θεοῦ] Εἰς Θεὸν προνοίαν *Vat.* Videsis *Philonem*, p. 644. & 645.

y Ἀνήρη]ται,] Ita *Big.* ἀνήρη]ται *Bas. Gen. Busb. Hen. & Samb.* ἀνείρη]ται *Tar. præstabitur Epiph.* Sectemur modo verba Philonis, elegantia, egregia, atque novis quotquot paraphrasibus multo illustriora. Τῇ γὰρ ὑπερβολῇ ἅπαξ τῇ ἐφ' τ μανῆναι ὁ βαλάκης προβλαβὼν, ἐπὶ γεώλοφον ἀνηγάγε, ἔνθα κ ςίλλω συνεδέσαντο ἱδρύσαι, ἵνα οἱ ἑλχόμενοι προσεκύσων· (Uzielidæ לרמרת רחלתא רפיעור, *ἐπὶ τὸ ὑ-ψηλὸν ἕ εἰδώλε φοβερὸς, ad collem Priapeum.*) μέχρ οὗ ἐνθένδε καθεωρᾶτο τ τῆ ἐρήμων στρατεύματα, ὁ καθάπερ δὴ σκοπιᾶς ἐπι-δείκνυθ τῷ μάγῳ. ὁ δὲ θεσπέσιος φησι, σὺ μὲν ὦ βασιλεῦ βωμὸς ἐ-πὶ δεκάμηνος, μοχθὸν ἐσ' ἐκάτερ κ κελεύσεις ἐργάζεσθαι. ἐγὼ δ' ἑπτὰ ταῦ-ρος (quod est v. 3. וילך שפי, *divertit adeo in semitam*, Septuaginta ἔνευσα. שפי *secreto*, vel pro שפי יעל *ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν*, ἤτοι ἐπὶ τὸ ἄτρακτον, יעל שבילא *τ συρον* Jer. c. 12. 12. Theodoreto Bibliisque Polyglottis contestantibus. Aut maxime, ut interpres Arabicus in manibus Samaritarum, ὑποχωρῆσε κατ' ἰδίαν, نغضي متحفيا. Hoc volo. Similiter Onceloſus & Scriptor *Siphre* interpretantur, καὶ ἐποδύθη μόνος. (יחירי.) πόσομαι δὲ θεῷ τι λεκτεόν. ἔξω δ' προελθὼν, εἶδες αὐ ἐκεῖ γινεται, προσηλικᾶ πορφυρᾶ ἐπιφοιτήσαντες· ὁ πάτερ αὐτὸ τὸ ἔντεχνον μαντικὸν σο-φισεία ὑπερβολὴν τ ψυχῆς ἤλασε. Σέμνις γὰρ οὐκ ἐν ἱερατεύσει κα-τακωχῇ συνεκπεσᾶσ μαγικῇ. Idem expressit suis verbis Flavius, ἔδειν γὰρ εὐημῖν ἔτι, φάσκοντες εἰσελθεῖν ἐκείνη ἡμέτερον. Quapropter Rabbini veteres sæpius hunc hariolum animum mutasse volunt; propheram modo falsum, modo verum, rursus falsum eundem retulisse. Ne omittas tamen Samaritarum Scholas legisse clare v. 5. καὶ ἀπέβαλεν ὁ ἄγγελος θεοῦ ἐκμα, εἰς τὸ σῶμ δ' βα-λαάμ, ولقن ملاك الله خطايا بغي بلعام contra omnia exemplaria Judæorum, Alexandrinorum, Babyloniorum, vel Hierosolymitanorum, contra & immensam vim Commentatorum. At vero inter Amoræos scias virum celebrem Eleazarum de angelo potius quam de præsente ac instigante Deo accepisse Moysis sui verba וישם יהוה דבר בפי בלעם ר' אליעזר אומר כלאך T. B. Synhedrin f. 105. b. Jam Philo: ἐδ' ὑποτρέ-ψας, καὶ τὰς τε θυσίας ἰδὼν καὶ τὰς βωμὰς φλέγοντας. ἅπαξ ἐμνη-νεύς ὑποβάλλοντος ἑτέρᾳ θεσπίζῃ τάδε. i. e. שוא נבוא *infit vaticinari, carmen suum incipit.* Namque מסאל, μῦθος, ἔπος, λόγιον. v. 7. Ἐκ μεσοποταμίας μετεπέμψατό με βαλάκης, παρρᾶν τλῶ ἀπ' ἀνατολῶν σκιλάβμον ἀποδημίαν, ἵνα τίσῃ τὰς ἐβραίας ἀρᾶς. v. 8. ἐγὼ δ' τίνα τρόπον ἀράσομαι τοῖς μὴ καθαρίσοις ὑπὸ θεῦ. v. 9. θεσσομαι μὲ αὐτὰς ὀφθαλμοῖς ἀφ' ὑψηλοτάτων ἐρῶν, καὶ τῇ ἀφιοσίᾳ κατα-λήψομαι. i. e. προσνοήσω αὐτὸν Interpr. LXX. Ita אשכחנרה Interpreti Samaritico, *considerabo eum, & depredicabo.* βλάψω δ' οὐκ ἀν δυναμλω τ λαὸν· ὃς μόνος καθαιρεθήσ· μὴ συναριθμηθεὶς ἑτέ-ροις ἔθνεσιν. ὃ κ' τόπων ἀποκληρώσι καὶ χώρας ἀπόμαι, ἀλλὰ κ' τλῶ τ ἐξαιρέτων ἐθῶν ἰδιότητ, μὴ συναναμιγνυμένων ἄλλοις εἰς τλῶ τ πατρίων ἀκριβείαν. Aut juxta Targum Urbis eodem illo versu, בנכוסי יתמכיא לא מתערבין, *à ritibus gentium semper abhorrentes.* Convenit Procopius Gazæus suo Commentario, *Legibusque ac loco à cæteris disjuncti erunt.* v. 10. τίς ἐπ' ἀκριβείας εὗρε τλῶ πρώτλω καταβολλὸ τ τότων χρίσεως; עפר יעקוב *pulverem Jacobi* dicit tropo Mosaico propter Oraculum celeberrimo illi Pancratiastæ datum Gen. c. 28. 14. Quod est *soboles istliac, nepotes: τὸ σπέρμα Ιακωβ*, نسل & سلالة, יעקא, & שלמיא, extra Catachresin LXX. Interp. R. Saadiæ, atque Paraphrastæ Samaritarum MS. Onceloſo, aliisque. Insuper רבין ישראל vel מרבין perite traduxerant LXXII. Interpretes ὄχμοι ἰσοφυλ. Sic stetit tetrarchia quævis, quomodo Onceloſus vertit הרא כארבין משריתא רישראל. Vel *quadratum* vocata ἡ παρεμβολὴ à forma copiarum Hebraicarum: sive simplicius cum Samaritis רבע est cœtus, πλῆθος. Pergit Philo. τὰ μὲ σάμαξα αὐτοῖς ἐξ ἀνθρω-πίνων διεπλάσθη σπερμάτων· οὐ δ' θείων ἐριζαν αἱ ψυχαὶ, ἀλλ' γεγόνασιν αἰσχίστοροι θεῦ. ἀποβάνοι μὲ ἡ ψυχὴ τ σωμαϊκὸν βίον· ἵν' οὐ ψυχαῖς δικαίων κατοικιβυθῇ, οἷας εἶναι συμβέβηκε τὰς τότων. Recte adeo ille explicuit Ptolemaicorum interpretum arduam hanc sententiam, καὶ χρίοις τὸ σπέρμα μὲ ὡς τὸ σπέρμα τότων, de vita futura, quæ sæpius in Sacris vocatur אחרית, i. e. τὸ τέρμα, τὸ ἔσχατον. BERN. Forte ἀνήρτηται. COCC.

z Κεκινημένος.] Νενικημένος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vet. Interpr.*

a Αὐτὸν τὰς συνθήκας] Αὐτῶν *Big. & Samb.*

b Ἐλθόντ] Ἐλθόντα *Iidem.*

c Ὦ Βάλακε,] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Bas. & Gen.* τῷ βαλὰκ φησὶ. *Tar.* καὶ ὁ βαλαὰμ φησί. *Epiphanius* ὁ δ' βάλαμ τῷ βαλάκῳ φησι. *Zonaras* similiter, ᾧ δ' βαλὰκ δυσχεραίνοντος ἐπὶ τό-τοις, ἔφη ὁ βαλαάμ· οὐκ ἐσ' νῦν πρὸς τ τοιάτων σιγᾶν ἢ λέγειν ἐ-στι, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ὅτε ἂν ἡμᾶς τὸ θεῖον λάβῃ πνεῦμα, ὃς ἐκεῖνο βάλ-φωνὰς ἀρίησι δι' ἡμῶν. ἐμοὶ δ' χαρίζεσθαι βουλομένῳ σοι, βωμὸν αὖθις ἑτοιμασον, καὶ θύματα δυό τοίνυν κ πάλιν, καὶ πισῶν ἐτι σόμα π-λείψω, ὅτα τε βασιλεῦσιν ἴσχυ πάθη, καὶ ὅσα τοῖς ποτεσι. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen. & Busb.* τῷ βαλὰκ φησὶ *Bas. & G.* τῳ βαλάκῳ φησὶ *Vat.* est qui (*Tar.*) conjicit καὶ ὁ βαλαὰμ φησί. in *Vet. Interpr.* ὁ δ' Ιάλαμος τῷ βαλακῳ φησί. Similiter & *Zonaras*, p. 27.

d Ὅταν] *Samb.* ὅτ' ἂν.

e Μαδιανῖται] *Samb.* Μαδιάνιται.

"με προθύμως ἠκούσατε. [f] καὶ διὰ τοῦτο τιὸ ἄφιξιν
"ἐποιησάμην· ἵν' τέ μοι δι' ὑμῶν μηδὲν ἀδικηθῇ σε
"τιὸ ἐπιθυμίαν. κρείττων ἦ ὁ Θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζεσθαι
"διεγνώκειν. [g] παντελῶς γὰ ἀσθενεῖς οἱ προγνώσκειν
"περὶ τ ἀνθρωπείων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε
"μὴ ταῦθ' ἅπερ ὑπαγορεύῃ τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι
"ἢ τιὸ σκείνα βούλησιν. ὅθεν γὰ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαν-
"τος εἰσελθεῖν σκείνα ἡμέτερον. ἐγὼ μεῦ τ πρᾶον τῦ-
"τον, ὅτ' ἐπαινέσαι [h] προθέμιλον, ὅτ' ἐφ' οἷς τὸ ἦθος
"αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς [i] ἐμηχανήσατο διελθεῖν. ἀλλ'
"ὁμενὴς αὐτοῖς ὅτος ὢν, καὶ πευδων αὐτοῖς εὐδαί-
"μονα βίον καὶ κλέος αἰώνιον προσοχεῖν, ἐμοὶ τοιότων
"ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέστετο. νυῦ ἦ, χαρίζεσθαι γὰ
"αὐτῷ σοὶ δεῖ πρυθὴς εσί μοι καὶ Μαδιανίταις, ὧν ἀ-
"πώσασθαί μοι τιὸ ἀξίωσιν σὺκ εὐπρεπὲς, φέρε βω-
"μές τε ἑτέρας αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας ταῖς πρὶν πα-
"ρασκευαῖς ὑπιτελέσωμεν· εἰ πεῖσαι τ Θεὸν δυνη-
"θείλω ὑπερέψαι μοι τὰς ἀνθρώπες ἀρᾶς [k] ἐνδῆ-
"σαι. συγχωρήσαντ@ ἦ τοῦ Βαλάκε, δὶς μὲν πεφυκό-
"τι τὸ θεῖον σὺκ ἐπένδυσε τὰς κτ τ Ισραηλιτῶν [l] ἀρὰς·
"πεσὼν δ' ὑπὶ στόμα, πάθη προὔλεγε ὅσα τε βασι-
"adductum voluistis, eaque causa veni: atque id
"in votis habui, ut in omnibus tuo desiderio sa-
"tisfacerem. Sed in iis Deo cedere necesse erat,
"quibus gratificari vobis constitueram. Nam in-
"firmi plane sunt, qui aliquid futuri de rebus hu-
"manis suo ex ingenio volunt prænoscere; ut non
"ista, quæ menti suggerit Deus, eloquantur, sed
"contra illius voluntatem nitantur. Quampri-
"mum enim pectus afflatu divino concitatur,
"nihil amplius nostrum inde promitur. Mihi si-
"quidem non erat in animo aut exercitum hunc
"laudibus extollere, aut bona ista recensere qui-
"bus Deus progeniem illorum impertire cogita-
"vit. Cum enim illis benignus sit *&* *propitius*,
"& modis omnibus agat ut eos vita beata & glo-
"ria donet immortali, mihi verborum istorum
"auctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem
"loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime
"studeo ut tibi atque Madianitis rem gratam fa-
"ciam, quorum preces haud fas est mihi repu-
"diare) age, alias aras erigamus, atque munera
"& victimas, similiter ac ante, libemus, si forte
"Deum flectere possem, ut exsecrationibus hoc ge-
"nus hominum devovere liceat". Cumque Balacus
id fieri permisisset, & sacra iterum facienti Deus
non

f Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ δι' ἃ τιὸ ἄφιξιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

g Παντελῶς] Ita ex *Vet. Interpr.* (& *Big.* atque *Coll. Voss* nisi quod pro παντελῶς γὰ habeant κὴ παντελῶς) cui fere contentit *Samb.* κὴ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν τοῖς τ ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς μὴ &c. nec longe abit *Vat.* κὴ παντελῶς ἀσθενῆς οἱ προγινώσκειν τοῖς τ ἀνθρωπείων παρ' ἑαυτῷ λαμβάνων ὥστε μὴ &c. contractius in *Editis* τοῖς τ ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῷ λαμβάνων, ὡς μὴ &c.

h Προσθέμιλον,] Προσθέμιλον *Vat.*

i Εμηχανήσατο] Est (*Tar. Big.*) qui conjicit, δωρεῖαις ἐμηχανήσατο διελθεῖν, parum eleganter & sine auctoritate *MSS.* BERN. & HUDS.

k Ενδῆσαι.] Ενύσαι *Basi.* & *Gen.* Alterum equidem probum est; hoc esse videtur non cautis. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* ενδύσαι.

l Ἀρᾶς.] Ἀρᾶς. Θύσας ἦ κὴ τελέτου, ἄλλων πάλιν ἀναστάντων βωμῶν, οὐδὲ τότε μὲ κατηράσατο τοῖς Ισραηλίταις· *Big.* & *Samb.* ista hæc inferebant huc, reveriti ne ex auspiciis hujus magi unum forte apud Flavium desideraretur, quod & *Schotanus* queritur. Absunt tamen ea cuncta ab exemplaribus *Græcis Basi. Gen. Hen.* ac *Busb.* & à Latinis *Epiphanii.* Dices itaque Josephum δὶς τετυκότι jam tertium experimentum improbi vatis includere, vel ob consimilia cola Ισραηλιτῶν ἀρᾶς & τοῖς Ισραηλίταις, omissos fuisse versus duos; qua fert mens Cl. *Bosii.* Vel denique, quod paragrapho sequente narrabitur, cum non ausus esset iterum auguria dira moliri, לא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים c. 24. 1. abeundo tamen carmen tertium Deo faciente cecinisse, ac subinde (ô scelus) ingenio sibi reddito, consilium pessimum addidisse de Venere Madianitide. Subjiciam vero, ut recte meretur, Commentarium Philonis ad ἀεθμ. c. 23. 11. παυσάμενος ἦ, ἐπὶ κλάδου, εἶπεν ὁ βαλαάμης, ἐξ ὄρεων μεταλήθεις, ἀρχὰς τιμήσῃ σκεπτοις σὸν ἐρυθρᾶς; ὁ ἦ τ κλῆσις ἀνεθεῖς, ἀδικωθῆτω, εἶπεν, αἰτίαν ὑπολάβω συνοπαδισμῦ. λέγω γὰ ὑδὲν ἴδιον, ἀλλ' ἅτ' ἂν ὑπηκόητο τοῦ θεῖον. νομίζας δ' ὁ βατιλεὺς ἢ τ μάντιν ἀπατᾶσθαι, ἢ τοῦ θεῖον πρεσβεῦ, κὴ τῶς τ τόπων μεταβολῆς τοῦ τ γνώμης ἐχεφρονῆσαι, εἰς ἕτερον ἀπαγαγὼν χωρίον, σὺ λόφον πάνυ ἀξιωμᾶτος ἐπεδείκνυτο μέρος τι τ ἀνίσκάνης στρατιᾶς. κὴ τὰ ἴσα τοῖς πρῶθεν ἱερεῖοις καταθύσας, ἐξέπεμπε τ μάντιν ἐπ' οἰωνοὺς κὴ Φήμας αἰσίας. ὁ ἦ μονωθεὶς ἐξαίφνης θεοσοφῆται, κὴ μηδὲν συνιεὶς, ὥσπερ μεταπεσόντος ἦ λογισμοῦ, τὰ ὑποδεδλημένα ἐξελάλει, προφητεύων τάδε. v. 18. Ανάστα ἄναξ βατιλεῦ, τὰ ὦτα ἐπαιωρήσαι. Quod est LXX. Interpr. σπούδασον μάρτυς, pariterque Syris Samaritanisque Paraphrasibus σπούδασόν με τὸ μαρτύριόν σου לסיעדותי אצירת. Hebræum האזינה עדי plures vertunt *attende mihi.* Utrumque commodum & præter culpam. v. 19. Οὐκ ὡς ἄνθρωπος (addo ὁ θεὸς) ψεύσεται (ita tres Interpretes Judaici, ita reddit ille alio verbo pro LXXII. Interpretum ψεύστη ἔσται, τετέχθαι ἐξαπατηθῆναι, teste Menandro ejus ævi fabulatore; *frustrari* apud interpretem Origenis. Quinetiam expressum ibi ψεύσασθαι typis Complutinis, pro Hebraico יכוב ixaστῆ.) δοῦναι), δὸλ' ὡσεὶς ἀνθρώπε μεταποιεῖ. (יתחם i. ינדם, *animum mutat,* μεταποιεῖ juxta Octoteuchum Collegii Universitatis: Judæis LXX. idem ἀπειληθῆναι, *metu duci, terreri,* Hom. XVI. Origenis.) κὴ ἀπαξ εἶπαν, σὸν ἐμμενῶ; φθεγξεῖ ἦ τὸ ὑπισχνούμενον, ὃ μὴ τελεωθήσεται βεβαίως. ἔπει ὁ λόγος ἔργον ἐστὶν αὐτῷ. v. 20. Παρελήφθην δ' ἐπ' εὐλογίαν, ὃ κατάρασις ἐγώ. Adeoque εὐλογήσω אברך, κὴ τὸ σαμαρειτικὸν κὴ τὸ ἑβδομήκοντα. Neque dissentiunt Onceloſus & Uzielides. v. 21. Οὐκ ἔστι πόνος ἐν μόχθοις ἐν ἐξόδοις. Cur obsecro B Habbacucum non taxant nostri magistelli, quod eo plane sensu acceperit Phrasin Mosaicam לא הביט און ולא ראה יגמל initio sui vaticinii. ὁ θεὸς αὐτῷ προσαντιζεῖ φανερῶς. Aut Onceloso exponente מלכהון בניהון שכינת.

v. 22. Ος κὴ τιὸ τῶ ἀγυπτιακῶν ῥώμιλο κακῶν ἀπεσκέδασεν, ὡς ἵνα ἄνδρα τοσαύτης μυριάδας ἀναγαγών. Præclarum interpretem! Quos ludos faciunt nostri de locutione sacra לו כתיעפות ראם, ὡς δόξα μονογενῶ αὐτῷ. *Deus agmine & junctis armis bene defenso Ægyptum reliquerat natio Hebræa*, id dici illic credo. v. 23. Τοιγαροῦν οἰωνῶν ἀλογεῖ κὴ πιτευτῶ τῶ κτ μαντικὴ, ἐπὶ τῷ θεῷ κόσμῳ ἡγεμόνι πιτεύοντες. v. 24. Οὕτω ἦ λαὸς ὡς σκύμνον ἀνιστήσεται, κὴ ὡς λέοντα γαυριάσεται. δώσκηθήτε) ἄγρας, κὴ ποτῷ χρήσετε) τραυματιῶν αἵματι· κὴ κοιτεσθεὶς ὡ τρόπε) ὡσεὶ ὕπνον, ἀλλ' ἐγερτικὸς τῶ ἐπινίκιον ὕσε) ὕμνον. Verum post tertias victimas, αὐτὸς ἀνέτι κτ τὸ εἰκὸς ἐπὶ κληδόνας κὴ οἰωνοὺς ἔβη, ποῖα τιὸ αὐτῷ τέχνιλο κακίσας, ὡς χρῶτο καθάπερ γραῦλο ἐξίτηλον ῥωμιμίλο. τραπόμενος ἦ κτ τιὸ ἐρημίαν, ὁρᾷ κτ Φυλὰς ἐσραηλιτοεδούκοτας ἑβραίως· κὴ τότε πλῆθος κὴ τιὸ τάξιν, ὡς πόλεως αὐλὴ ὑ ἐσραηλιτεύων, καθοπλαγεὶς, ἔνθους γενόμενος ἀναφθέγγετο). De c. 24. v. 3. Τάδε φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν. שתום העין, *clare videns*, sive גבר רשעי חזי, ut malunt Onceloſus, Patres Talmudici titulo ץש, Syrus, Arabs, Mauruſque, in Bibliis quæ versamus, librique Samaritarum, contra nostri Hieronymi, trium Hellenistarum, & recentium Rabbinicorum ש lene ac λαιόσικμον. v. 4. Οσις καθ' ὕπνου ἀναγγῆ φαντασίαν εἰδὼς θεῖ τοῖς τ ψυχῆς ἀκοινωνήτοις ὀμμασιν. Ita נופל pro שכיב seu נאים accipiunt Onceloſus, Saadias, & Abenesdras, cujus verba Hebraica Philonis Græcanicis æque respondent, אינא שחות ישן רואה בעיני כטעם ולבי ער. Melius tamen reddes *pronus corpore*, ut numen rite conciperet, *sed oculis apertis.* v. 5, 6. Ως καλοί σε οἱ οἶκοι, ϛραηλ ἐρεαίως; [nam אהלין extat in Moysis volumine:] αἱ σκιαὶ σε ὡς νάπαι συσκιάζουσαι· ὡς παράδεισος ἐπὶ ποταμῷ, ὡς κέδρος παρ' ὕδατα. v. 7. Ἐξελεύσεται ποτε ἄνθρωπος (ô suavia tempora Christi!) ἐξ ὑμῶν, κὴ ἐπικρατήσει (tantum enim phrasis Hebraica præstabit, sive ζήσεται legas sive ζητεῖ) πολλῶν ἐθνῶν. Haud aliter Onceloſus vetustissimus Sacrorum Interpretum post viros Alexandriæ LXXII. יסגי מלכא דיתרא מבנותי וישלוט בינמין סניאן *Rex de filiis ejus emicabit, qui regat populos multos.* Syrus, נפוק נגרא כן בנותי וזרעה במיא סגיא *Prodibit vir de filiis ejus, ubique per aquas semen suum sparsurus.* Paraphrastes Solymitanus & Uzielides יקים מלכיהון ופרוקהון מנהון ובהון יהי וזרעיה בני כנהון (לבניהון Jerof.) ריעקוב ישלפון בינמכין סנאין *Surget illorum de stirpe rex redemptorque vernaculus; unde porro nepotes Jacobi late populis dominabuntur.* Hæc plana sunt & antiquæ ἐξηγήσεως. Augur enim בכישלו figurate dixerat, *Fluet aqua de situla ejus, eritque semen ipsius in aquis multis.* Istud ita solves, Nunquam sterilis aridusque jacebit Israel, quin continuo sobolem fundat derivetque per orbem terrarum regendarum. Cupiebat equidem sordidus vates atque imprecabatur, quod ait Johan. Amorræus *Synhedrin* f. 105. b. לא יהיה לה מלך בן מלך *Hebræos unquam principum successione aliqua haud regi*; prædixit tamen contrarium nolente animo יהל כים מרלין. Hic voluit לא תהא מלכותן שולטת באומות, *Gentibus cæteris ne unquam genus Jacobi imperaret*: maluit autem Deus per os istius nebulonis וזרעו במים רבים: quod ipsum & *Pesicta minor* exponit, מלכותן של ישראל עתידה להיות על כל מלכי הארכיה. Statim Philo, κὴ ἐπιφάνεια ἡ τοῦδε βατιλεία καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡσεὶ ὕψ@ ἀνθήσει). In libris Divinis κὴ ὑψωθήσεται ἡ γὼγ & *exaltabitur quam Gog*, S. Cypriano, ἡ βατιλεία, κὴ αὐξηθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ. Origenes Hom. 17. *Gog* (potius ἡ γὼγ seu ηγὼγ מגוג, pro quo ψὼχ excusum Compluti) *super tecta interpretatur: & in loco isto non pro gentis alicujus nomine, ut putatur, positum est; sed, ut in aliis nonnullis, ipse sermo Hebræus non interpretatus relictus est, & ob hoc quasi de gente aliqua dictum videtur. Est ergo sermonis consequentia talis*, Et exaltabitur super tecta regnum ejus & crescet regnum ejus. Ibi Samariticum κὴ ὑψωθήσεται (ut Diodorus testatur) ὑπὲρ γὼγ מגוג μισγὼγ.

non annuiſſet ut Iſraëlitas diris proſequeretur, in faciem pronum ſe ſternens prædixit, quæ calamitates regibus & urbibus clariſſimis, quarum quaſdam tum ne habitari quidem contigit, eſſent eventuræ, & quæ ſuperioribus ſæculis hominibus terra marique acciderunt uſque ad noſtram ætatem. Et cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio evenerint, hinc licet conjicere, * quod in reliquum tempus *alia* ſimiliter eventura ſint.

Balamus, jam reverſurus dirarum impotens, ſuaſit Balaco viros Iſraëlitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod ſibi Iſraëlitas diris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum. Ille vero jam digrediens, cum in eo eſſet ut Euphratem trajiceret, accito Balaco & principibus Madianitarum, "Balace, inquiit, & vos qui "adeſtis Madianitæ, (oportet enim me præter Dei "voluntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum "quidem genus nunquam funditus peribit, nec bel- "lo, nec peſte, nec inopia terræ fructuum; nec alio "caſu inopinato delebitur. Dei enim providentiæ "intereſt eos ab omni malo ſervare, neque ſinere "ut ejuſmodi clades eis obveniat qua omnes in- "terituri ſunt. In mala autem nonnulla & cala- "mitates ad breve tempus incident; à quibus li- "cet deprimi humique affligi videantur, poſtea "tamen refloreſcent, cum eos timere cœperint "qui damna illis intulerant. Vos autem, ſi ali- "quantiſper de illis victoriam reportare velitis, "voti eritis compotes, modo de mea ſententia "feceritis. Filiarum *nimirum* formoſiſſimas, quæ "pulchritudine ſua inſpicientium modeſtiam ex- "pugnare & vincere poſſint, ad ſummam ele- "gantiam cultas & ornatas mittite, ut ante ca- "ſtra eorum obverſentur; atque jubete, ut juve- "nibus complexus expetentibus faciles ſe præ- λεῦσιν ἔσεσθαι, καὶ ὅσα πόλεσι τε [m] ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνίαις ἤδη οἰκείωδές πως συνέβαινε τὴν ἀρχήν· [n] ἄτε καὶ [o] προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γιγόμενα [p] τοῖς ἀνθρώποις, ἀφὶ γῆς [q] ἢ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων οἷον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμήροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

5'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ὅτι τῷ μὴ καταράτους γεγενῆσθαι τοὺς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τ' Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. [r] ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη καὶ πὶ τῷ περαιῶν τ' Εὐφράτην γιγόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἀρχοντας τ' [s] Μαδιανιτῶν. "[t] Βάλα- "κε, φησὶ, καὶ τ' Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με "καὶ παρὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Ε- "βραίων γένος οὐκ ἂν ὄλεθρος παντελὴς [v] καταλάβοι, "οὔτ' ἐν πολέμῳ, οὔτ' ἐν λοιμῷ, καὶ [x] ταραχῇ τ' ἀπὸ γῆς "καρπῶν· οὔτ' ἄλλη τις αἰτία παράλογος ἀμαφήσεται. "προνοια γάρ ἐστιν [y] αὐτῶν τῷ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς "κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, "ὑφ' οὗ [z] καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμπέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα "τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν παφνοῦχε δοκησάντων, [a] εἶτ' ἀν- "ήσουσιν ὅτι φόβῳ τ' ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. "[b] ὑμεῖς δ' εἰ νίκῃτε τινὰ πρὸς βραχὺ καιρὸν κατ' αὐ- "τῶν κερδάναι πρήξειτε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς ταύτα ποιήσαν- "τες. τ' θυγατέρων τὰς [c] μαλις' ὑπερεπεῖς, καὶ βιάσασθε "καὶ νικῆσαι τὴν τ' ὁρώντων σωφροσύνην ἱκανὰς ἀφὶ τὸ "κάλλος, ἀσκήσαντες τὴν ὑμορφίαν αὐτῶν ὅτι τὸ μάλ- "λον ὑπερεπεῖς, πέμψαι πλησίον ἑσομένας τοῦ ἐκείνων "στρατοπέδου, καὶ [d] δεομένοις συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσέ-

Ita noſtri codices, pariterque Paraphraſis Samaritarum עכ אגוג *præ Agogo.* Nam גוג, אגוג, יאגוג id indicant quod φαίθων Græcum. Idem ſignificat & אגג. Symmachus inſuper legerat & Theodotio cum Samaritis & LXXII. Interpretibus. Imo me judice hoc oraculum reſpexit magnanimus vates Ezechielis c. 38. & c. 39 ſui libri. Canit ideoque Balamus *virum Hebræum, qui longe præcelleret Aſiæ minoris dominis, divitiſque Lydiæ regibus.* Doctores autem Talmudici, S. Hieronymus ab eis edoctus, exemplaria omnia Maſoretarum præferunt כאגג, ὑψωθήσεται ὑπὲρ ἀγάγε: quo de nomine Saulus poſt annos quingentos triumpharat, deleta tum gente mala Amaleci. Hoc probo magis ex v. 20. hujus capitis. מאגג etiam legerat Flavius meus; percipies forte, ſi ſerio in ariolum attendoris. Paria ſenſit ſuper eo verſiculo cum Philone Doctor ille è Babylonia tit. Synhedrin f. 105. b. לא תהא עזה כלכותן וירם מאגג כלכו לא תהא אימת כלכותן ותגשא כלכותו, & regnum ita Hebræis dici exiſtimavit potens ac terribile. Neque minus acute Peſiſtæ Auctor, *Quippe ſub Agago cæpit Regnum Iſraelicum*, וירם מאגג מלכו מימי אגג כלך עמלך התחילה כלכותן של ישראל: *aſſurget autem illud ad decus & apſidem ſuam ſummam longo ſeculo Chriſti. Sicut legitur Eſ. c. 52. 13. Intelliget ſervus meus, exaltabitur, elevabitur, & erit ſublimis valde*, v. 8. Ο λαὸς δὲ ἡγιάσθη τ' ἀπ' αἰγύπτιε πάτης ὁτὲ κέχρηται θεῷ καθ' ἓν κέρας (iterum ille *conferto fortique adeo agmine*, pro כתועפות ראם) ἄγονα τὸν πληθυ. τοιγαροῦν ἴδιος ἔθνη πολλὰ ἐχθρῶν, καὶ ὅσον οὐ αὐτοῖς πῖσι ἄρχει μυελὸν λήψεται, καὶ ταῖς ἐκπολίαις ἀπιστεῖ τοὺς ὑστερεῖν. v. 9. Ἀναπαύσεται καθαλιθεὶς ὡς λέων (וזה בלך תכשית כארי, ait vetus Judæorum Commentarius) ἢ σκύμνος λέοντος· μάλα καλῶς ἑρμηνικῶς εἰδιῶς ἀδῆναι, φόβον τοῖς ἄλλοις ἐνεργαζόμενος, ſane: ἀθλιος ὃς ἂν αὐτὸν ἀφυπνίσῃ ἐγείρῃ. οἱ μὲ εὐλογοῦντες σε εὐλογίας ἄξιοι· καὶ οἱ καταρώμενοι. Deinde Balaco valde ſtomachanti dixit augur, Philone forte à Patribus referente, τὰ μὲν πρότερα πάντα ἐστὶ λόγια καὶ χρηστοί· τὰ δὲ μέλλοντα λεγόμενα, γνώμης τ' ἐμῆς εἰκασίαν. καὶ τ' ὀξεῖς λαβέσθαι, μόνον νῦν συνιέναι δεῖ ὡς ἂν οἷόν τε ἡ φυλάξασθαι τ' ἀλλοπάλου ἐφόδου, ἀσεβήματα καὶ ἀηδόνων αὐτὰ μήγεσιν. εἰσὶ γὰρ, εἶπεν, αἱ ἐγχώριοι γυναῖκες, ὦ βασιλεῦ, ἀφροδίσιον τὸν ὕβριν ἐτέραν. ταῖς οὖν πρεσβυτέραις ἐὰν ἐπιτρέψῃς μισθαρνῆσαι καὶ δημοσιεύσαι, αἴσχιστον τὸν νεότητα τ' ἀνυπάλλακτον. τοιχηλοῦσαι δὲ τ' ταῖς ἐπιθυμίαις, πρὶν ὑποπτεῦσαι τὸν δόλον τε καὶ πάσχειν. πρὸς δὲ τ' ὕστερον ἀφικνούμενοι ἐρεῖτε λέγεται φρυατούμενοι τὸν τ' ἐπὶ τὸν θήραν ἁλισκομένων, ἃ δὲ ἡμεῖς τ' ὁμιλίας σοὶ τ' ἐμὴν ἀπολαύσαι, πρὶν ἂν ἐκδιαπαθῆς μὲ τὰ πάτρια μεταβαλὼν τ' τιμηθεὶς ἄπιθι ἐγώ. οἶδε γὰρ ἑρμαίοις μίαν ὁδὸν ὁδοιπορεῖσθαι. Sic erat conſilium Balami: quod pene eiſdem verbis memorat Paraphraſis Urbis ad v. 14. ἀλλὰ συνεβούλευσε σοι, τί ποιήσῃ ὁ λαὸς δὲ τ' λαὸν σου, *Peccatum Deo inducas, ſuadeo, Hebræorum gentem: hoc ni feceris, eam profecto haud vinces unquam*, חטי יתהון ואין לא לית את שליט בעמא האלין. Fuſius autem, imo antiquius coparum linopolidumque Moabitſarum laqueos atque lenocinia auctore Balamo, explicarunt Doctores Babylonii Synhedrin f. 106. a. (infit augur improbus) אלהיהם של ישראל שונא זימה הוא והם מתאווים לכלי משתן בוא ואשאך עצה עשה להן קלעים והושיב כהן זונות וקנרה מבחוץ וילדה מבפנים וגו. Tempero jam à Peſicta & Tanchuma, ab explanatione Uzielidis, & à Chronicis Samaritarum, ubi id ſcelus late exponitur. BERN. Cum *Bigotiano* concordat *Coll. Voſſ.* quæ mox habet ἐπὶ τὸ σῶμα. HAV.

m Ἀξιολογωτάταις,] *Baſ. & Gen.* ἀξιολογοτάτας. Mox ὑφ' οἰκείαν πως *Big.* ὑφ' οἰκείαν Cedrenus p. 69. BERN.

n Ατι καὶ] Ita ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἅτε καὶ πρ. in *reliquis.*

o Προϋπῆρξεν] Ita ex *Samb.* in *ceteris* προϋπῆρξεν.

p Τοῖς ἀνθρώποις,] Τοῖσιν ἀνθρ. ex alicujus (*Tar. Big.*) conjectura.

q Η θαλάσσης,] Η ἀφὶ θαλάσσης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.*

* *quod in reliquum*] Al. *quid & in poſterum futurum ſit*, legendo ὅ, τι.

r Ο δ' ἀπιὼν] *Cum apud avarum ſuum animum indignaretur vates, jam reverſurus dirarum impotens, ni conſilium malum mala execratio eſt, mercediſque profanæ vacuus; ſuaſit maxime Balaco viros iſraelitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta Hæc autem talia pervetuſta quadam paradoſi acceperant Philo Alexandrin p. 647. Fl. Joſephus, atque ejus ævi decus Chriſtianum B. Johannes. Arguit enim graviter Theologus ille c. 2. quod Eccleſia Pergamena à ſe non repelleret τὰς κρατούντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκε τ' βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τ' υἱῶν ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. Argumentum tamen illud in genere præbuerat ipſe Moyſes his verbis libri ſui penultimi, c. 31. 16.* Nonne Madianitides iſtæ deceperant filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam? *Vide porro Orig. Hom 20. in Num.* BERN.

s Μαδιανιτῶν·] *Al.* Μαδιηνιτῶν, paſſim.

t Βάλακε, φησὶ,] Hoc conſilium Bileami in MSto Chronico Samaritano, Philone & aliorum Hebræorum ſcriptis eodem fere modo narratur REL.

v Καταλάβοι·] Καταλάβῃ *Hen. & Busb.*

x Στάσει] Ita *Big. & Samb* στάσῃ in *Editis.* καὶ πασῶν τ' ἀπὸ γῆς στάσεις καρπῶν *Vat.*

y Αὐτῶν,] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* αὐτῷ *Baſ & G.*

z Καὶ ἀπόλοιντο] Αν ἀπώλυντο. *Big.*

a Εἶτ' ἀνήσουσιν] Ita *Big. Samb. & Vat.* μᾶλλον ἀνῆ. in *Editis.* εἶτ' ἂν συνήσουσιν ἐπὶ φόβῳ ἐπαγαγοντας αὐτοῖς τὰς βλάβας legerat *Epiphan.*

b Υμεῖς] Υμεῖς δὲ νίκῃτε *Vat. & Vet. Interpr.*

c Μάλις' ὑπερεπεῖς,] Ex pervetuſta traditione, quam probat *Petr.* 2. Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11. *Joann. in Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyſes* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.*

d Δεομένοις] Δεομένας ſoli *Big. & Samb.*

"προσάξαιτε. ἐπειδὰν δὲ πεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ἐπιθυ-
"μίαις, καταλιπέτωσαν· καὶ παρακαλούντων μένειν,
"μὴ πρότερον [c] ἀπανδυέτωσαν, πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς
"ἀφέντας τοὺς [f] πατρίους νόμους καὶ τὰ τούτοις αὐτοῖς ἡγεμονεύοντα
"παρὰ Θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν.
"οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν ὀργισθησεσθε". καὶ ὁ μὲν [g] τοῦθ'
ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων [h] τὰς θυγατέρας καὶ
τὰ σκεύη παραινέσουσι, οἱ τῶν Ἑβραίων ἀλίσκονται νέοι τῷ
εὐπρεπείᾳ αὐτῶν· καὶ [i] παραγινόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς,
παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπολαύσεως, μηδὲ
ἐκ τοῦ πλησιάζειν σωτηρίας. αἱ δὲ
ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, [k] συνῆκαν αὐτοῖς. ἐν-
δησάμεναι δὲ αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τὰ ἐπιθυ-
μίας ἀκμαζούσης, ὡς ἀπαλλαγὴν ἐμήνυσε. τοὺς δὲ
ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλα-
βε, καὶ λιπαρούντες ἐκέλευσε μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλ-
λὰ χαμεπὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτοῖς μένειν καὶ δεσποίνας
ἀποδειχθησομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ
ὀμνύντες ἔλεγον [l] καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν [m] ὑπισχνοῦντο
πιστούμενοι, δακρύοντές τε καὶ πανταχόθεν [n] ἑαυτὰς ἐλεει-
νὰς τοῖς γυναιξὶ καταστάζοντες εἶναι. αἱ δὲ ὡς δεδα-
λωμένους αὐτὰς κατενόησαν, καὶ πλέως ὑπὸ τῆς σωτη-
ρίας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτὰς λέγειν.

η'. "Ημῖν, ὦ κεφάλαιοι [o] νέων, οἵκοι τε εἰσὶ πα-
"τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ πρὸς τοὺς
"γονέων καὶ τοὺς οἰκείων εὔνοια καὶ σπουδή. [p] κατ' ἀρ' οὖν
"ἑνὸς τούτων πρόνοιαν ἐνθάδε δικαίως ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν
"ἥκομεν, ἀρ' ἐμπορευόμενοι [q] τῷ ὥρᾳ τοῦ σώματος
"προσκαμόντες τῷ ὑμετέραν ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας
"ἀγαθοὺς καὶ δικαίως ὑπολαβόντας, τοιούτοις ὑμᾶς πα-
"μπόλυ ξενίοις δεομένους ἐπείσθημεν. καὶ νῦν, ἐπεὶ
"φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοσόργους ἔχειν καὶ [r] λυπεῖσθαι
"μελλόντων ἀναχωρεῖν, [s] ἀρ' αὐτὰ τῷ δέησιν ὑμῶν
"ἀποστρεφόμεθα· πίστιν δὲ εὐνοίας λαβοῦσαι, τῷ μό-
"νῳ ἡμῖν ἀξιόλογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸ μεθ'
"ὑμῶν βίον ὡς γαμεταὶ ζήσουσαι. δέομαι γὰρ [t] μὴ καὶ
"χρόνον τὴν ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσητε
"καὶ ἀτίμως ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγνώ-
"σκειν τι τούτοις φυλαττομένους ἠξίουν". τὰ δὲ ὡς
[v] βουλόντων πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μη-
δὲν ἀντιλεγόντων ὑπὲρ ὧν πρὸς αὐτὰς [x] πάθους· "ἐπεὶ
"τοῦτο, ἔφασαν, ὑμῖν δεδόκται, τοῖς δὲ ἔθεσι καὶ
"τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [y] χρῆσθε. ὡς
"καὶ τὰς [z] τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ πο-
"τὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [a] βουλομένους ἡμῖν
"συνοικεῖν, καὶ θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν
"ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ
"πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν ἐσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [b] ἡμῖν
"θεοὺς προσκυνεῖν. μέμψαιτο δὲ οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς
"ἣν [c] ἀφίχθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς [d] προτρέποισθε·
"beant. Ubi vero cupidine captos & irretitos
"viderint, *subito* fugam simulent: ac obsecranti-
"bus ut maneant, non prius annuant quam iis
"persuaserint, ut, relictis patriis legibus & cultu
"Dei à quo eas acceperint, Madianitarum &
"Moabitarum Deos colant. Sic enim illis suc-
"censebit Deus & irascetur. Et ille quidem, cum
hæc fugg sisset, abiit.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias *suas* mittentibus, Hebræorum juvenes illarum forma & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos desererent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadvertunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt.

Stratagema meretricium. Vires Hebræas jam solvit Moaba. Num. c. 25.

8. "Nobis, juvenum optimi, lares penatesque patrii sunt, magnæque domi facultates, nec desunt nobis parentum cognatorumque benevolentia & affectus. Imo nullius istiusmodi rei inopia huc ad vobiscum colloquendum venimus, neque corporis forma quæsitum facturæ vobis supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros esse bonos justosque reputantes, ut tali vos hospitalis amicitiæ gratia donaremus, precibus vestris adductæ fuimus. Et nunc, quoniam magno nostri amore vosmet teneri dicitis, & non minori, nobis digressuris, tristitia affici, neque nos preces *quidem* vestras aversamur: sed cum eam benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ sola nobis alicujus æstimari mereatur, libenter vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam enim periculum est, ne, cum nostræ consuetudinis satietas vos ceperit, nos hinc cum injuria & contumelia ad parentes nostros ablegetis. Atque ita sibi ignosci, ista caventibus, postulabant". Illis vero fidem, quamcunque vellent, se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus magnitudine & amoris ardore contradicentibus; "Quandoquidem, inquiunt, ita vobis visum est, & moribus vitaque ab aliis diversissime utimini, ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum aliis communem habeatis; necesse est, si vultis nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nullum enim aliud signum erit *indubium* præsentis vestræ, quam jactatis; in nos benevolentiæ, aut futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos adoretis. Nec vobis vitio verti debeat, si Deos "ter-

Nurus Madianitidis oratio venusta, delicata, pernicio-sa. Vide similem in Tanchuma ad parajam Balac.

e Επιδύτωσαν,] Επιδυσάτωσαν *Samb.* (*Coll Voss.*) & *Vat.*
f Πατρίους] *Big.* πατρῴους. Horum enim adjectorum usus promiscuus Mox *Samb. Hen.* & *Busb.* μαδιανιτῶν, sicut supra infraque illi tenent BERN. πατρῴους amat & *Coll. Voss.* HAV.
g Τοῦτ'] ταῦτ' *Coll Big.*
h Τὰς θυγατέρας] Hac de re videsis *Hottingerum* in *Smegmate Orientali*; p. 446.
i Παραγινόμενοι] Παραγιόμβροι in tribus *MSS.*
k Συνῆκαν] Forte συνῆγαν. COCC.
l Καὶ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*
m Ὑπισχνοῦντο] *Al.* ὑπισχοντο.
n Ἑαυτὰς ἐλεεινὰς] Αὐτὰς *Big.* & *Samb.*
o Νέων,] Νεανιῶν *Big.* (νεανίων *Coll Voss.*) & *Samb.*
p Κατ' ἀρ' ἑνὸς] *Big.* & *Samb.* κατ' ἀδένος ἢ τούτων ἀπορῶσαν ἐνθάδ' ἥκουσαν ἡμεῖς, εἰς ὁμιλίαν ἤκομεν. Rescribo clarius ab *Epiphanio*, κατ' ἀδένος ἢ τούτων ἄποροι ἐνθάδε ἔσαμεν ὑμῖν εἰς ὁμιλίαν ἤκομεν. BERN. Κατ' ἀδένος ἢ τούτων ἀπορῶσαν ἐνθαδ' ἥκουσαν ἡμεῖς εἰς *Samb. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* κ. ἀ. δ. τ. ἄποροι ἐνθάδε ἔσαμεν εἰς legisse videtur *Vet. Interpr.*
q Τῷ ὥρᾳ] Ita *MSS.* in *Editis* τῷ ὥραν τῷ ἔξω.
r Λυπεῖσθε] Λυπᾶσθε *Big.* & *Samb.*
s Οὐκ ἀρ' αὐτὰ] *Samb.* αὐτά. Præfero tamen demonstrationem Atticam ἀρ' αὐταὶ τῷ. Nam ἀρ' αὐτὰ τῷ expresserant typi *Bas.* & *Gen.* Post paucula *Samb.* ἀγαπήσαμ. BERN.
t Μὴ καὶ] Μὴ καίρον *Samb.* & *Vet. Interpr.*
v Βουλόντων] Βούλοντας *Big.* & *Samb.*
x Πάθους] Πάθη *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*
y Χρῆσθε,] Ita *Big.* (*Tar.* & *Cocc.*) & *Samb.* in *ceteris* χρῆσθε.
z Τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους] Ideo Rutilius Judæum vocat *Humanis animal dissociale citis.* REL.
a Βουλομένους] Βουλομένοις malit *Schotanus*, & mox ἔχειν τὸ τοῦ.
b Ἡμῖν Θεοὺς] Illud ἡμῖν ex *MSS.*
c Ἀφίχθε] Sic *Big.* (*Coac.*) & *Samb.* in *aliis* ἀφίχθαι.
d Προτρέποισθε·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* (σπεύδοισθε *Coccejus*)

"terræ, in quam perveniſtis, proprios veneremi-
"ni: præſertim cum noſtri in honore ſint omni
"populo, veſter vero apud neminem *præterquam*
"*vos*. Oportere igitur illos dicebant aut eadem
"quæ aliis *cultu proſequenda* exiſtimare, aut alium
"terrarum orbem quærere, ubi ſoli ex legibus ſi-
"bi propriis vitam inſtituant.

His illecebris captis Hebræi jus de connubiis, de cibis, deque cultu Dei unici confeſtim violant. Num. c. 25. Deut. c. 4. Joſ. c. 21. Hoſ. c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſſima viſa eſt hæc oratio: quo factum eſt, ut, illarum poſtulationi & *illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum ſerperet juvenum inſolentia, & ſeditio priore pejor gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Juventus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: & ſi qui primorum populi ob majorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali hujus contagione & ipſi erant afflati.

Laſcivie iſtius dux Zambrias, Symeoni progenitori multum ab ſimilis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis iſtius Dynaſtæ, juſſus à muliere ut contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent; Moyſes, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſavit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "ut ea patrarint, quæ & ſibimet & ma-
"joribus in dedecus cedunt & opprobrium; quòd
"voluptati indulgere maluerint, quam Deo ſer-
"vire, vitamque ad ejus præſcriptum agere: o-
"portere tamen, ut & adhuc ipſis bene ſit, pœ-
"nitentiam agere, iſtud demum fortitudinem eſ-
"ſe exiſtimando, non ut legibus vim inferant,
"ſed ut cupiditates pravas compeſcant. Præterea
"autem abſurdum eſſe ajebat, quod cum in de-
"ſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis circumfluen-
"tes ſupra modum inſanirent, & quæ per ino-
"piam eſſent adepti, per affluentiam perditum i-
rent". Et ille quidem, hæc iis ſubjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad pœnitentiam adducere.

Zambriæ adverſus legem Moyſaicam oratio.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Sed tu quidem, inquit, ô Moyſes, utere legi-
"bus quibus ſtudium adhibuiſti, & *quibus* pluri-
"mum firmitatis ac roboris ex conſuetudine ac-
"ceſſit. Quod niſi ita ſe habuiſſet, ſæpe jam pœ-
"nas luiſſes, & *tuo malo* haud tutum eſſe verba
"dare Hebræis didiciſſes. Me certe iis, quæ tu
"κὴ πᾶσι, τ̃ μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαν-
"τας, ℨ σ᾽ ὑμετέρᾳ πρὸς μηδένα τοιούτᾳ τυγχάνον-
"τ⊖. δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ τ᾽ αὐτὰ πᾶσιν [e] ἡγη-
"τέον, ἢ ζητεῖν ἄλλω οἰκεμένῳ, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι
"κ᾽ τοὺς ἰδίους νόμους.

ϑ'. Οἱ σ᾽ ὑπὸ ℨ πρὸς αὐτὰς ἔρωτ⊖ κάλλιστα λέ-
γεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, κὴ ℨδόντες [f] αὐτὰς εἰς
ἃ ⊐ροκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεούς τε πολλέ-
ονας εἶναι νομίσαντες, κὴ θύειν αὐτοῖς κ᾽ νόμον τ̃ ἐπι-
χώριον τοῖς καθιδρυσαμένοις ⊐οθέμενοι, ξενικῆς τε
βρώμασιν ἔχαιρον, κὴ [g] πάντα εἰς ἡδονὴν τ̃ γυναι-
κῶν ἐπὶ τὸναντίον οἷς ὁ νόμ⊖ αὐτῶν [h] ἐκέλευσε πειῶν-
τες διετέλουν· ὡς ἤδη πάντος ἤδη ℨ στρατ̃ τὴν ⊐ρα-
νομίαν χωρεῖν τ̃ νέων, κὴ φάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τ̃
⊐ροτέρας ἐμπεσεῖν, κὴ κίνδυνον παντελῆς τ̃ ἰδίων ἐ-
θισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γλισχόμενον ξενι-
κῶν ἐθισμῶν ἀπολήσως [i] αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ πι-
νες τῶν ⊐ρώτων ἀνδρῶν ἀφ᾽ πατέρων ἀρετὰς ἐπιφανεῖς
ἦσαν, [k] συνδιεφθείροντο.

ί. Καὶ [l] Ζαμβρίας ὁ τ [m] Συμεωνίδ⊖ ἡγούμεν⊖
φυλῆς, [n] Χοσβίᾳ σωῶν Μαδιανίτιδι, Σύρε θυγατρὶ
τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντ⊖ ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τ
γυναικὸς ⊐ρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοκούντων τὸ ⊐ρὸς ἡδονὴν αὐ-
τῇ ἡγησόμενον, [o] ἐθερά⊐ευεν αὐτῇ· ἀ θύων τὰ πά-
τρια, καὶ γάμον ἠγούμεν⊖ [p] ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις
σ᾽ ὄντων τῶν ⊐ραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ ἡμῖν τί
χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τ λαὸν, ἀδενὸς
μὲν κατηγόρει ⊐ρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμεν⊖ εἰς ἀπόνοιαν
⊐εῖσῆσαι τοὺς ἐκ ℨ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους.
ἔλεγε ℨ, ὡς οὐκ ἄξια ⊐ρᾶξεν [q] ℨϑ᾽ αὐτῶν ἕτε ⊐α-
"τέρων, τὴν ἡδονὴν ⊐ροτιμήσαντες ℨ Θεοῦ καὶ ℨ
"κατὰ τ̃τον [r] βίον· ⊐ρόσηκεν ℨ, ὡς ἔτι καὶ [s] κα-
"λῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρείαν
"ὑ⊐ολαμβάνουσιν οὐκ [t] ἐν τῷ βιάζεσθαι τοὺς νό-
"μους, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μὴ εἴκειν τ ἐπιθυμίαις εἶναι.
"⊐ρὸς τούτοις ℨ ἀσ᾽ εὔλογον ἔφασκε σωφρονήσαντας
"αὐτοὺς ἐπὶ τ ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας
"⊐αροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τ εὐδείας δι᾽ ὑ-
"⊐ερβολὴν αὐτῶν [v] ἀ⊐ολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων
ἐ⊐εφέρετο τοὺς νέους ἐ⊐ανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν [x] ἀ⊐ά-
γειν ὧν ἔ⊐ραττον.

ιά'. Ἀναστὰς ℨ μετ᾽ αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ
"μὲν, εἶ⊐εν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐσπού-
"δακας, οὐκ [y] τ σωηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς
"⊐αρεχομέν⊖. ἐ⊐εὶ, μὴ τ̃τον αὐτῶν ἐχόντων τ τρόπον,
"⊐ολλάκις ἂν ἤδη κεχθλασμένῳ ἔγνως ἂν οὐκ ὑ⊐ε-
"ρφυλογίστως Ἑβραίους. ἐμὲ σ᾽ οὐκ ἂν ἀκήλυθον οἷς σὺ
"[z] ⊐ροσέτ-

in *Editis* ⊐ροτρέ⊐ιθε.

e Ἡγητέον,] Lege ἡγεῖσθ. COCC.

f Αὐτὰς] In *Editis* αὐτὰς εἰς ἃ ⊐ροσεκαλοῦτο. in *MSS.* ἑαυτὰς εἰς ἃ ⊐ροεκ.

g Πάντα εἰς ἡδονὴν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque* πάντες.

h Ἐκέλευσε] *Al.* ἐκέλευε.

i Αὐτῶν] Illud αὐτῶν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

k Συνδιεφθείροντο.] Συνεφθείροντο *Vat.*

l Ζαμβρίας] *Zimri* Maſorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρὴς LXX.

m Συμεωνίδ⊖] Ο τ σεμεωνίδ⊖ *Baſ.* & *Gen.* לשמעני *lasztemeuni* apud Moyſen. ὁ τ συμεωνίτιδ⊖ φυλῆς ἡγούμεν⊖ MSS. quatuor, & Annalis Zonaræ. BERN. *Al.* Σεμεωνίδ⊖ & Σεμεωνίτιδ⊖.

n Χοσβίᾳ] Sic reſtitui hunc locum. Legebatur vulgo χοσμὶ συνῶν μαδιανίτιδι ὄρε. In codice *Busb.* χοσμῇ, & in *Hen.* χασμῇ, imitatione LXX II. Interpretum, qui χασβὶ reddiderant malum nomen. Apud *Big.* & *Samb.* reperio χοσβίᾳ συνὸν μαδιανίτιδι ὄρε. *Epiphanius* creverat ocellis non acutiſſimis χοσαμῇ σωῶν μαδιανίτιδι ὄρε, ſeu pravius μαδιανίτῃ διὰ ρε, *Chorami* (pro *Choſami*) *Madianitidem mulierem Dieri cujuſdam filiam, &c. Suram* vero (שור *sur* & σύρης Flavio ἰδιωτίζοντι) partem quintam regni Madianici hanc *Fraudem* genuiſſe (quippe כובי aut כוברי tantum indicat) ſuis literis docuit Moyſes Num. c. 25. Haud errabit equidem, quiſquis כובי Græca forma χοσβὶ donaverit, aut χοσβία. In iſthac Scribæ Typothetæque forte conſenſerunt §. 12. hujus capitis. Eadem שוילנא appellatur in ſcholis Babyloniis. Vide Synh. p. 82. b. BERN. Ita ex *Big.* & *Samb.* reſtituit *Bernardus*, niſi quod pro Οὔρε maluerit Σύρε ex Hebraïco צור. In *Editis*, *aliiſque* Χοσμὶ συνῶν Μαδιανίτιδι Οὔρε· Vide §. 11.

o Ἐθερά⊐ευεν] Juxta *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐθερά⊐ευεν· ὅτε θύων τὰ π.

p Ἀλλόφυλον.] Non ex alia tribu, ſed ex alia gente, quæ non eſſet Iſraelitica. Ita hæc vox Joſepho uſurpatur. Ideo mox γνώσιον ξενικὸν vocat. REL.

q Οὔτ᾽ αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* οὐκ αὐτῶν.

r Βίον·] Sic quinque *MSS.* in *Editis* βίε. *Vet. Interpres* legiſſe videtur, ᾧ κ᾽ τ̃τον βιάζεσθε, & ei placentia violarent.

s Καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι,] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχειν *Big.* & *Samb.*

t Ἐν τῷ βιάζεσθαι] Εἰς τὸ β. *Iidem.* HUDS. Ut & *Coll. Voſſ.* εἰ τῷ amabat *Coccejus*. HAV.

v Ἀ⊐ολέσθαι] Ἀ⊐ολέσαι *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀ⊐ολέσασθαι *Big.* αὐτὰ ἀ⊐ολέσθαι ex conjectura.

x Ἀ⊐άγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἄγειν.

y Τῆς σωηθείας] Τῆς τούτων ὠφελείας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

z ⊐ροσέτ-

"[z] προστάξεις τυραννικῶς λάβοις. ὁ γὰρ ἄλλό τι μέχρι
"νῦν, ἢ, προφάσει νόμων καὶ τοῦ Θεοῦ, δουλείαν μὲν
"ἡμῖν, ἀρχὴν δ' σαυτῷ κακουργεῖς· ἀφαιρούμενος ἡ-
"μᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κατ' [a] ἐλευθέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην οὐκ ἐχόντων. χαλεπώτερος
"δ' ἂν [b] εἴης Αἰγυπτίων Ἑβραίοις ἡγούμενος, τιμωρεῖν
"ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τῷ ἑκάστῳ πρὸς τὸ κεχαρισ-
"μένον αὐτῷ [c] ποίησιν. [d] πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐτὸς
"τιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα
"καλῶς ἔχειν ἀφανίσας πεπραγμένος, καὶ κατὰ τὴν
"ἁπάντων δόξης ἰσχυρὸν [e] τῷ ἑαυτοῦ καταφρονικώς.
"ἃ δὴ πράττω νυνὶ κρείττονα ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπεσθαι [f] σοὶ
"αὐτῶν ὁμολογεῖν ἐν τούτοις οὐκ ὀκνήσαιμι. γύναιόν τε
"ξενικὸν, ὡς φῂς, ἤγαγον· παρ' ἐμαυτῷ γὰρ [g] ἀκούεις
"τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρου, καὶ γὰρ οὐδὲ
"λαθεῖν προεθέμην· θύω τε Θεοῖς οἷς θύειν [h] μὴ νο-
"μίζετε, δίκαιον ἡγούμενος ἃ παρὰ πολλῶν ἐμαυτῷ πεπρα-
"μαλεύεσθαι τοῦ ἀληθοῦς, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τυραν-
"νίδι ζῆν, τοῦ ὅλου ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα καὶ βίου πάντος
"ἀνηρτημένους. [i] χαρείη τ' ἂν οὐδείς, κυριώτερον αὐ-
"τὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τὴν ἐμὴν ἀποφαινό-
"μενον.

ιϛ'. Τοῦ δὴ Ζαμβρίου ταῦτα, περὶ ὧν αὐτός τε ἠδίκει
καὶ τῶν ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε,
φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην ὁρῶν μὴ πε-
ραιτέρω τοῦ δοκοῦντος αὐτοῦ προαγαγεῖν ἐκ τοῦ [k] ἀνδικοῦς
ζηλώσεως θελήσαντα· πεῖσαι γὰρ, μὴ πολλοὶ, τοῦ κατὰ
τὸν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμηταὶ γενόμενοι, παράξωσι
τὸ πλῆθος· καὶ ζηλώσαι μὲν δὴ τάχιον ὁ σύλλογος.
προελήλυθε δ' ἂν δὴ τάχιον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, μὴ
φθάσαι τὸν Ζαμβρίου τελευτῆσαι σὺν τοιαύτης αἰτίας.
[l] Φινεέσης, [m] ἀνὴρ τἆλλα τῶν νεωτέρων κρείττων,

"tyranni more imperaveris, obsequentem non ha-
"bebis. Non enim aliud quidquam hactenus,
"quam, sub legum ac religionis prætextu, nobis
"quidem servitutem, tibimet vero dominatum
"malis artibus adstruisti; voluptatem nobis ac ad
"arbitrium vivendi libertatem adimens, quæ li-
"berorum sunt & nullius sub imperio degentium.
"Hebræos sane gravius, quam Ægyptii, premet,
"[1] qui ad leges exigere & punire voluerit quic-
"quid voluntati nostræ morem gerentes feceri-
"mus. Multo autem tu justius pœna afficiaris,
"quandoquidem tibi in animo fuerit abolere quæ
"omnium consensu erant approbata; atque ita
"hoc comparaveris, ut tua, contra quam alii
"sentiunt universi, valeret sententia. Cum vero
"quæ nunc facio recte facta esse existimem, ita
"postea de iis coram confiteri non me pigebit.
"Et mulierem peregrinam, ut ais, in uxorem
"duxi: (accipis quidem à meipso facta mea, ut
"ab homine libero;[2] neque enim in animum in-
"duxi, ut laterem) & sacra Diis facio, quibus li-
"bare nefas ducitis, æquum esse existimans mul-
"tas vias persequi ut tandem ad veritatem perve-
"niam, & non sicuti sub tyrannide vivere, in
"uno vitæ totius spem omnem reponendo.[3] ne-
"que erit cur quis lætetur, qui meis in rebus
"meipso plus arbitrii se habere ostenderit.

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipse pariter ac alii quidam male commiserunt, protulisset, populus quiescebat, quod solicitus quidem esset metu de futuris, Legislatorem vero perspicere sibi videretur amplius nolle contende-re, ne hominem insolentem magis irritaret. Me-tuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intem-perantiam sequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimissa est concio. Fortasse autem ulterius mali vis serpsisset, ni *ma-ture* sublatus fuisset Zambrias hujusmodi ex cau-sa. *Num. c. 25.*

Phineeses Eleazari filius Aaronis nepos, vir validi corporis, animoque adhuc major, zelo Dei percitus, Zambriam Chosbiamque lancea transfigit.

[z] Προστάξεις] *Samb. Busb. & Hen.* προστάσσεις. Ad clausulam λάβοις *Hen.* BERN.

[a] Ἐλευθέρων] Ἐλευθερίων in duobus *MSS.* (ἐλευθερίων in *Coll. Voss.* Est (*Tar.*) qui malit ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλευθέρων.

[b] Οὕτως] Οὕτως *Big. & Samb.* & mox ἡγοῖο.

[c] Ποίησιν.] Βούλησιν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.*

[d] Πολὺ δ' ἂν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* πολλῷ. HUDS. Lege πολλῷ. COCC.

1. *Qui ad leges exigere*] *Epiphanius* vertit, *qui castigare voluerit secundum sibi placitas leges facta cujuscunque.*

[e] Τῷ ἑαυτοῦ] *Bas. & Gen.* τῷ σεαυτοῦ (idem denotat ἑαυτοῦ inter cives Palladis) καταφρονικῶς (typis forte prioribus καταπροδικῶς) ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν εἰ σιγήσω εἰκότως ἂν πράττω νυνὶ, κρείττονα *Big. & Samb.* Jam silet *Epiphanius.* BERN. Τῷ σεαυτοῦ καταφρονικῶς ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν εἰ σιγήσαιμι εἰκότως ἂν πράττω νυνὶ, κρείττονα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

[f] Περὶ αὐτῶν] Abundant hæc. COCC.

[g] Ἀκούεις] Ἀκούστη τὰς [ἐμὰς *Vat.*] ἐμ' αὐτοῦ πράξεις *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

[h] Μὴ νομίζητε,] Μοι *Big. & Samb.*

2. *Neque enim in animum induxi,*] *Epiphanius* reddit, *non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit,* quasi aliquid amplius in *suo codice* habuerit, quam in *nostris* exstat.

[i] Χαρείη] *Bas. & Gen.* χαρείη ἄν. Hunc versum difficilem sensit *Epiphanius* præter ingenium suum. BERN. Ita *Big. & Samb.* Χαρείη] *Bas. & G.* HUDS. χαρείζαι malo. COCC.

3. *Neque erit cur quis lætetur,*] In *Vet. Interp.* juxta *Vossii* Cod. *nemo autem magis se expositurus sit quam ego, qui mentem meam de iis, quæ fecerim, enunciem.* in *Gelenio* autem sic, *nemo mihi rem gratam fecerit* &c.

[k] Ἀνδικοῦς] *Al.* Ἀνδικοῦ.

[l] Φινεέσης,] *Phineeses* פנחס קנאי *phinias ὁ ζηλωτὴς Uzielidæ, & adhuc fortius apud Patres Babylonios f.* 82. Synhedrin, *& in Levitico Magno* Parasa 33. קנאי בן קנאי *καναῖος ὁ καναὶς propter zelum Levis, sed ignomine idem* Putielides, *Pontificum Hebræorum tertius, vir validi corporis; hoc de illo testantur Philo, Josephus, & Johannes ramus Pharisæi* Synh. *f.* 82. *b. animo adhuc major, jamque zelo Dei percitus,* גדול *c.* 25. 9. *Zambriam Chosbiamque, incestos conjuges, in thalamo* כוסבא הקברה: *idem* fornix, camera, τέγος *Aquilæ,* σκηνὴ *Josepho,* האהל *&* القبة *pariter Saadiæ, Salomoni, Cimchioque, Symmacho* κοιτῶνι, *non* πυελίνοι: *sed interpretibus Ptolemæi regis* fornax, *ubi offenderat, vindice pilo ambos transfodit modoque merito jungit.* רומח *vero Josephus perite interpretatus est* ῥομφαία, *i. e. lancea Hispanorum, seu framea Alemannorum ex etymo. A Græcis enim in Germaniam illatum est hoc vocabuli, licet aliter existimabat Corn. Tacitus. Hastam longam* ῥομφαίαν *vocant Hesychius & Photius, Rumicem Festus, Gellius Rumpiam è Græco.* רומח *insuper* στεγνώσεως τοῖς ὁ. δοξν *Aquilæ, & Symmacho contus. Hoc autem exemplo pars sincera juvenum, sumtis animis plusquam suis, cognati exercitûs libidinem atque apostasiam ferro castigat: sævit & latius pestis. Ita* 24000 *Hebræos perdidit Venus Moabica. His porro vindiciis promeruit Phineeses, Num. c.* 25. 12. *Mal. c.* 2. 5. *diuturnum ac ferme continuum Primatum suæ stirpis, necnon* ברית שלום *i. e. eam vivendi felicitatem, ut post longa sæcula Christus olim adventarit orbem terrarum judicatum, hoc Angelo fœderis, hoc patre patrato inductus; ita suadet filius Uzielis. Lege itaque Num. c.* 25. *&* Ψ. *c.* 106. 28. *Eccles. c.* 45. 28. 1 *Macc. c.* 26. 54. *&* 1 *Cor. c.* 10. 8. *Pesictamque f.* 58, 59. *Et Paraphrasin Jonathæ, unde hæc assumsi:* האנא גור לירת קימי שלם ואינרינירה מלאך קיים ויחי: לעלמא למכשרא נאולתא בסוף יומיא *Tantidem etiam eruitur ex antiquo monumento Rabbinorum* סיפרי: תחת אשר קנא לאלהיו תחרת אשר הערה למורת נפשו וכפר על בני ישראל לא נאמר אלא ויכפר שער עכשיו לא זו אלא עומר ומכפר עד שיחיו המיתים. *Statimque colligit idem Commentarius,* XVIII *Pontifices hoc homine prognatos præfuisse Ædi priori, imo* LXXX *Secundæ, ubi mitra pretio plerunque verterat. Simile insuper Adamantius noster à similibus:* ὡς ἀπρήκτους, ὃν οἶδα πόθεν κινούμενοι, οἱ ἱερεῖς ἐφιλοδικόασι, φινεὲς τ' ἐλεαζάρου ὑὸν αὐτὸν εἶναι ἡλίαι, καὶ τὸ ἀνυπόστατον ὡς τοῖς ἀεὶ θεμιτοῖς αὐτῷ βλέπ τ' ὀνομαζομένης ἱερᾶτης ἐκπεγελθαι. *Atqui eisdem pene verbis Rabbi Lazarus* בו בוקי *ridet, ubi* הסכ הקדוש ברוך הוא שמו של פנחס בשמו של אליהו. Apocrypha *igitur jam vocat Origines Sacrarum Literarum exegeses, quæ à Pharisæis acceptæ per tot sæcula miseri Judaismi percolarunt. Inde ait Samuel Laniadus ad c.* 20. *Judicum ex Davide Cimchiorum,* מקצרת רזל אמרו כי פנחס זה אליהו. *Eandem paradosin tangit Abenesdras, Abarbanelis, Explanatoresque alii, ut scias Rabbinos non nuper delirasse in Sacris; utinam & nostri homines temperantius egissent in tam Divino codice. Addam huc & adnotationem Rabbinicam Hieronymi ad ultimam mansionum Hebraicarum.* Phinees zelatus zelum Domini, accepit præmium in æternam memoriam, armum victimæ. *Ita enim Jonathan, post Doctores Ænigmaticos,* Cholin *fol.* 134. *b, interpretatur Num. c.* 25. *v.* 13. ᾧ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν βλάβης ἱερατείας αἰωνίας, ἀντ' ὧν ἐζήλωσε τῷ θεῷ αὐτοῦ· quia prensarat ille lanceam brachio suo וברעיה, scortumque percusserat אל קבתרה, oreque tenus בפומיה oraverat (Ψ. 110. פלל) causa populi Hebræi, commeruit sane pro toto Sacerdotum ordine tria illa dona seu μετάλλων, armum, malam, & ventriculum, יכונו כהניא לתלת מהנן דרועא ולועא וקיבתא. *Vide Num. c.* 25. 1 *Cor. c.* 10. 8. Ψ. 106. 28, 29, 30. *Eccles. c.*

ſa. Phineeſes, vir cætera juventutis facile princeps, patriſque dignitate omnium ejuſdem ætatis eminentiſſimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moyſis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus creſceret inſolentia, ſupplicium manu ſua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti eſſent *flagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi conſtitueret, ab eo deſiſteret, quam illud expugnaſſet & victoriam de eo reportaſſet) Zambriam, in tentorium ipſum conſequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid ſibi vendicarent & honeſtatis ſtudio tenerentur, Phineeſis fortitudinis exemplo accenſi, ejuſdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti ſunt. Peſte autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro ſceleris ſociis habiti, pariter ſublati erant. Mortui ſunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Phineeſis exemplo ſincera pars juvenum, cognati exercitus libidinem atque apoſtaſiam ferro caſtigat. Deus ſævit latius peſtis. Num. c. 26.

καὶ τῷ Ἐ πατρὸς ἀξιώματι [n] τὰς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζαρε γὰρ Ἐ ἀρχιερέως ἦος ἦν, Μωϋσέως Ἦ [o] ἀδελφῆ ἡιδεύς· ϖϐιαλήψας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ Ἐ Ζαμβρίε, καὶ πλὴν ἰσχυροτέραν γνώσαν τὴν ὕβριν ὑπὸ τ [p] ἀδείας, ἔργῳ τὴν δικὴν [q] αὐτὸν εἰσπραξάσθαι Δίφνεὺς, καὶ κωλύσαι Δαβελῶται τὴν ϖϖανομίαν εἰς πλείονας, τῶν δεξαμένων ἃ κελαζομένων· τόλμη Ἦ [r] καὶ ψυχῆς καὶ σώματ Ⓢ [s] ἀνδρεία τοσοῦτον ϖϖύχων, ὡς μὴ ϖϖότερον, εἴ τινι συσταίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πλὴν ἢ καταγωνίσαιτο καὶ νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ὅπὶ τὴν Ἐ Ζαμβρίν σκηνὴν ϖϖᾶσ ὁμοῦ Ⓢ, αὐτόν τε ϖαίων τῇ [t] ῥομφαίᾳ καὶ τὴν [v] Χοσβίαν ἀϖέκτεινεν. οἱ Ἦ νέοι ϖάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιπούησις ἦν καὶ Ἐ φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γνώμενοι τῆς [x] Φινεέσ τόλμης, ἀνῆρουν τὰς ὅπὶ τοῖς ὁμοίοις [y] Ζαμβρίν τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ϗπόλλυνται μὲν ἂν καὶ ὑϖὸ τῆς τότων ἀνδραγαθίας ϖολλοὶ τ ϖϖανομησάντων. ἐφθάρησαν Ἦ ϖάντες καὶ λοιμῷ, ταύτην ὑποκινήσαντ Ⓢ αὐτοῖς Ἐ Θεὸς τὴν νόσον. ὅσοι τε συγγνεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτὰς ὅπὶ ταῦτα, [z] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπεθηγησκον. [a] ϗπόλλυνται μὲν ἂν ὑϖ' τ τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους ϖεντακισχιλίων καὶ [b] δισμυρίων.

ιγ'. Τὰ

45. & 1 *Macc.* c. 26. 54. BERN. Ita alibi apud *Joſephum*. Φινεὲς in *Editis*, *Aliiſque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεάσης malit *Bern.* Eandem hiſtoriam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27 Vide infra, p. 222. v. 14.

m Ανῆρ.] Καὶ ἀνὴρ *Samb.*

n Τὰς ἡλικιώτας] Πολὺ τὰς ἡλικ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

o Αδελφῆ ἡιδεύς·] Μωυσέως ἀδελφῆ ἦος *Baſ.* & *Gen. m.* ἀδελφῆ παιδὸς ἦος vel ὗς *Big.* & *Samb. Fratris Moſi nepos*, Epiph. *m.* ἀδελφῆ ἦος bene *Tar.* Excudi novis typis juſſi ἀδελφῆ ἡιδεύς, ſive ἡδεύς. Sufficeret tamen pro *nepote* μωϋσέως ἀδελφόπαιδ Ⓢ aut ἀδελφιδῆ, omiſſo altero ἦος preli *Baſil.* BERN. Ita cum *Bernardo*. ſi quis ἦεύς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφῆ ἦος. in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως ὁ᾽ ἀδελφῆ παιδὸς ἦος *Epiphanius* vertit, *fratris Moyſi nepos*. Eſt qui conjicit, M. ἀδελφῆ ἦος. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφόπαιδ Ⓢ aut ἀδελφιδῆ.

p Ἀδείας,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀδικίας.

q Αὐτὸν εἰσπράξασθαι] Hoc modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν.

r Καὶ ψυχῆς] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.*

s Ανδρεία] Ita *Big.* quod licet per Grammaticum Dyſcolum. ἀνδρία *Samb. Busb. Hen. Gen.* & *Baſ.* ex mente Hori Philologi. BERN. *Al.* ἀνδρεία, & mox ϖϖέχων.

t Ρομφαίᾳ] Ρομφαία *lancea* Hiſpanorum, ſeu *framea* Alemannorum. ῥομφάιαν *haſtam longam* vocant *Heſychius* & *Photius*.

v Χοσβίαν] Χοσβίαν *Samb.* χοσβίτιν *Hen.* & *Busb.* Hanc enim *Decipulam*, Veneris Madienæ ædituam primariam, Græci χαπηλεῖ, Syri ܟܘܣܒܝ appellitant, & Samaritæ in ſuis paraphraſibus לַכְזִיבָה, puto pro לַכְזִיבָה, ἡ ψεύστις. BERN. Ita etiam ſupra p. 220. v. 21. Χοσβίαν *Hen.* & *Busb.* Χασβῖ etiam & Χασβῖ appellatur.

x Φινεὲς] Nomen zelotæ פִּנְחָס, quod *Grandis* & εὐμεγέθης i. فنحس ſuo etymo indicat, *Pinhas* enunciat Maſora Samaritarum ac Judæorum, *Φινεὲς* verſio Alexandrina, *Phinches* Syrorum illa, *Φινχᾶς* Arabicæ aliquot. Idem apud Joſephum ſcribitur ſæpiſſime *Φινεέσης*, *Φινεέσ*, nonnunquam *Φινεάσ*, & juxta codd. *Busb.* & *Hen. Φινεάσσ*, rarius *Φινεὲς* obſervato termino Hebraico. Mihi placet forma recta *Φινεάσης* Eandem autem hiſtoriam ex Moyſe ſic prius diduxerat Philo: Ὁ Ἦ βαλάκης οὐκ ἀϖὸ σκοϖῆ νομίζας εἶναι τὰ λυσθέντα (à Balamo nimirum conſultore peſſimo) τ κθ' μοιχῶν νόμον ϖϖοκαλυψάμεν Ⓢ, καὶ τὸς ὑϖὲ φθορᾶς καὶ ϖοιτείας κειμένης ἀπειλὰς, ὡς εἰ μηδὲ τὴν δρυλὸν ἐγγεγράφησαν, (hæc inconſiderate dicta & impotenter, ut ſunt multa apud Philonem:) ἀνέδην ἐϖιτρέϖει τὰς γυναιξὶ τὰς ὁμιλίας ϖϖὸς ὃς ἂν ἐθέλωσι ϖοιεῖσθαι. δεδείσης Ἦ ἀδείας, τὴν ϖληθὺν τ μισεργιῶν ἐϖήγαγε, ϖολὺ ϖϖότερον τὴν Δίφνειον αὐτῶν ἀϖατῶσαν ἐ ϖειϖνσαν ταῖς γοητείας ϖϖὸς ἀτέλειαν· ἦσ υἱὸς Ἐ δρυλίνης Φινεὲς ἐϖὶ τοῖς γνωρίμοις στόμα χαλεϖώτατον, ὑϖεκνιεύσαις νεωτείαν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ϖϖοσκεκυκὼς. ἰδὼν γάρ τινα τ ἀϖὸ Ἐ ῥύσης θύουσα καὶ εἰστιώσα ϖϖὸς ϖόρνην, μήτε κωλύσας εἰς τὸ ϖαρανθῆναι, μήτε λιθοβόλησεν τὰς ϖόλεις ϖειράμενος, μήτ' οἶκα φιλεῖ κλέπτοντα τὴν εἴσοδον· ἀλλὰ μετ' ἀναιχυντίας θρέψας τὴν ἀκοσμίαν ἐϖιδεικνύμενον, καὶ φρυαττόμενον, ὡς ἐϖὶ σεμνῷ, ϖροφάσεσι τῷ καταγελάσῳ· ϖϊνων ϖικρανθεὶς καὶ ϖλησθεὶς ὀργῆς δικαίας, ἐϖεστράφη ϖάλιν κατ' εὐνὰ κειμένης ἀνδροτέρας, τὸν τ ἔρωτα καὶ τὴν ἐταίραν ἀναιρεῖ, ϖϖοσανατεμὼν καὶ τὰ γυνάικα, διότι ἀϖορᾶς ὑϖηνέτησαν ϖαθήμασι. τοῦτο θεασάμενοί τινες τὸ ϖϖάδειγμα τ τὴν εἰκοφίαν καὶ θεοσέβειαν ἐζηλωκότων, ϖϖοσέδραμον ὠμοῖσιν ἐμιμήσαντο, καὶ ϖάντας τὰς τελεωθέντας τοῖς χειροϖοιήτοις συνέβησαν καὶ φίλας κεῖσθαι ἀνελοῦσες, τὸ μὲ μίασμα τῆ ἔθνης ἐκκαθαίρουσι λῷ τ τ ϖροσηκόντων ἀϖαρεμβλήτως τιμωρίας. τετρακισχίλιοι δὲ φασι ϖϖὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ. ὡ Ἦ μεσεῖ γέρας ἐϖαθλον τῷ ἡμῖ Ἐ ἀρχιερεῖ, ὃς ϖρῶτ Ⓢ ἐϖὶ τῶν ἀμύνειν ὠρμηκότων, ἐζωϖύρησε μωσεῖς. Φινεὲς Ἦ χρησμοῖς ἐνθουσιᾶσ Ⓢ ὁ θεὸς Φινεὲς τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰρήνην, ὃ μηδεὶς ἱκανὸς ἀνθρώϖ Ⓢ ϖροφητεῦσαι· ϖϖοῖς Ἦ τῇ εἰρήνῃ, καὶ ϖαγκρατησίαν ἱερωτικῆς αὐτῷ καὶ γένει κληρονομίαν ϖϖαφαίρεῖται. Alibi ille ænigmatum doctor, Φινεὲς Ἦ ὁ ἱερεὺς ὁ ζηλώσας τ ὑϖὲρ Θεῦ ζῆλον, τ σεμνύνεσθαι, τυτέστι τ ζηλωτικὸν λόγον λαβών, ϖϖὸς ϖόσεις Ⓢ ἐστὶν ἡ σκηνοπηγία τῶν μαθητῶν. ὃ χάσει ἄβλαβ καὶ κλῆρον λαμβάνῃ διπλοῦν, εἰρήνην καὶ ἱερωσύνην. Et *de nominibus permutatis*, Τοῦτο ἔϖαθεν, ἕως ὁ εἰρηνικὸς καὶ ἱερὸς Ἐ Θεῦ ϖανὸς Φινεὲς, ὑϖεμάχ Ⓢ αὐτοτέλως Ⓢ ἦλθε, φυσῇ μισοϖόνης Ⓢ ὢν καὶ ζήλῳ τ καλῶν κατισχνῶρ Ⓢ ὡ σνεργασίαν λαβοντι, τὸ σ' ἐστι. ἀκοινώνητον καὶ ἀζύγ λόγον, ἐξεμύσατο τὸ ῥῶμη χαρτίᾳ χρησαμένῳ καθαιρετῆται. &c. Zonaras per compendium itidem dixit, Ζαμβρῆς μὲ φυλαχθ Ⓢ ὢν φυλῆς τ συμεωνίτ Ⓢ, καὶ μαδιανίτιδι συνοικῶν, καὶ ϖϖεμανῶς ἐκείνης ἐχόν, μετέσιος κατηνωδόσατο, καὶ μὴ ἂν ϖοτε τὴν γυναῖκα ϖαλιπεῖν ἐνωμότατο. ὁ Φινεὲς Ἦ Ἐ ἀρχιερεὺς ὢν ϖᾶσι Ἦ ἐλιάζετο ϖϖεκαλγήσας, οὐκ ἀνῆκε ϖαίων τὴν ῥομφαίᾳ τὴν μαδιανίτιν καὶ τ ζαμβρῆν, ἕως καὶ ἄμφω ἀϖέκτεινεν. ὃν καὶ ἄλλοι νέοι, οἷς ἀρετῆς ἔμελε, μιμησάμενοι, ἀνῄρουν τ νέων τὰς ἐϖὶ γυναιξὶν ἀλοφύλοις ϖϖοσμήναντας. ϗπόλλυνται δὲ ἄνδρες οὐκ ἐλάττους μυρίων καὶ τετρακισχιλίων. BERN. Hic loci *Φινεάσ Busb.* & *Hen.* Vide ſupra p. 221. v. ult.

y Ζαμβρίν] Ita *Vat.* ut & ſupra p. 222. v. 21. Ζαμβρὶ in *Editis*. Ζαμβρίν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Ζαμβρῆ *Hen. Busb.* & *Oecumen.*

z Συναδικεῖν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* συναδικεῖν τ Θεὸν *Vat.* in *Editis* ἀδικεῖν τῷ Θ.

a Απόλλυνται] Ita duo editorum, ac privatorum librorum duo; ſed & *Zonaræ* Annalis. ἀπώλοντ Ⓢ *Bigotius*, *Sambucus*, & *Epiphanius*. BERN. Απώλοντ Ⓢ *Big. Samb.* & *Epiphan.*

b Δισμυρίων.] Deſideraverat enim ſub hoc facinore de ſuis copiis Clementiſſimus Imperator haud minus quam ארבעה ועשרים אלף, τέσσαρας καὶ εἴκοσι χιλιάδας, c. 25. 9. Quanquam ἀνίγραφα harum Originum vetera novaque millenarium unum diſſimulant, puta *Caſſiodori*, *Big. Samb. Hen. Busb. Drungarii*, *Zonaræque*. Veruntamen miror magis quod B. Paulus apud Judæos Corinthios adfirmarit Epiſtola priore, cecidiſſe olim mœchæ gentis ὡ μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας; cum Philo eodem plane tempore inter verpos Alexandrinos ſcripſerit de ea calamitate, ut ſupra monui, τετρακισχιλίους ϖϖὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ. Oecumenius legerat forte in exemplari aliquo V. T. καὶ ἐχθροὶ ϖ οἱ τεθνηκότες ὡ τῇ ϖληγῇ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. Verum ex fraude Libraria. Unde neceſſe habuit & hæc ſubnectere, τινὲς Ἦ τ ἀνίγραφάντων τὸ ϖαλαιὸν εἰκοσιτέσσαρες ἔθεσαν. Vetus ille mos, ex novo ut Scioli Græcanici corrigere vetus Inſtrumentum; at deplorandæ plane fatuitatis apparet, propter Synagogas Scholaſque adeo frequentes Judæorum ac Samaritarum. Dicendum igitur Zelotarum gladium ſuſtuliſſe mille milites pollutos, cæteroſque telo Dei ſuiſſe peremptos. Aut Deſcriptores Epiſtolarum Paulinarum pro εἰκοσιτέσσαρες χιλ. jampridem præcipitaſſe εἰκοσιτρεῖς χιλ. Nihil ſane boni huc attulit ex Jure Rabbinico ὁ ἑλαζόφης. BERN. Ita cum *Schotano* reſcripſit *Bernardus* ex *Num* c. 25. v. 9. quanquam in *Codd.* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* ſit τετρακισχιλίων ἐ μυρίων. *B. Paulus* in Ep. 1. ad *Corinth.* c. 10. v. 8. dicit εἴκοσι τρεῖς χιλιάδας cecidiſſe: cum *Philo* eodem fere tempore ſcripſerit τετρακισχιλίους ϖϖὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι. Dicendum igitur

ιγ'. Τῶ δ' τούτης παροξυνθεὶς τ αἰτίας Μωϋσῆς, ὅτι τ [c] Μαδιανιτῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τ ἐπ' αὐτὰς ἐξόδε μ' μικρὸν [d] ἐρᾶμεν, στρεθιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. [e] δίκαιον γὰρ ὅτι τότω τὴν τ νομοθέτε γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, ὡθαληφθέντα ὑπὸ τ Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπᾴσηται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τᾶτο μὲν ὑ δυνηθέντα θεία στρονοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ἧ χρησαμένων τ πολεμίων ὀλίγε τὸ τ Ἑβραίων σωθῆναι διέφθαρη τοῖς ὑπιτηδεύμασι, [f] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτᾶ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῶ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γνομένε μάρτυρος διελέγξοντος, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τ ἐπ' αὐτῶ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς πισ [g] δοκεῖ, ἔτω σκοπείτωσαν.

13. Hæc autem causa fuit, cur Moyses, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miserit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius istud, à quo digressi sumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par esse arbitror, ut Legislatoris hac in re consilium non prætereamus sine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exsecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo secius tamen tale consilium dedit, ut, hostibus eo usis, parum abfuerit, quin populus universus suis *de relig'one* studiis depravaretur, quibusdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus est honore, quod scriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuisset omnem ex illis famam & gloriam sibi tribuere & privatim vendicare, præsertim cum nemo esset testis qui eum falsi arguere potuerit, illi *tamen* testimonium perhibuit, ejusque memoriam literis consignavit. Sed hæc quisque ut libuerit, ita consideret.

Balami vaticinia haud dissimulat Moyses, Historicorum primus ac integerrimus.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως ὅτι Μαδιανίτας Ἑβρεῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Μωϋσῆς ἦ, ὑπὲρ ὧν κὰ [h] προεῖπον, ὅτι τὴν [i] Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας [k] διχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης φυλῆς τ ἴσον ἀριθμὸν ὑπιλεξάμενος· [l] καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε [m] Φινεέσῆν, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις [n] τοὺς νόμους, καὶ τ ὡθανομοσίαν τούτης Ζαμβρίαν τιμωρησαμένε. Μαδιανῖται δ', [o] προπυθόμενοι τ στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνονθα καὶ ὄσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε κὰ τὰς εἰσβολὰς τ χώρας, ἧ προσδέχοντο τὰς πολεμίας, ἀσφαλισάμενοι πρεσβύτερον αὐτός. ἐλθόντων δ' κὰ συμβολῆς γνομένης, πίπτει τ Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον κὰ ἀριθμῶ κρεῖττον· οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἄπαντες. πέντε δ' ἦσαν· [p] Ωεός τε κὰ [q] Σύρης, ἔτι δ' Ροβέης τε κὰ [r] Οὖρης· πέμπτος δ' Ρέκεμος, ἥ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τ Ἀραβίων ἔχουσα γῆς, κὰ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς ἔθ' Ἀραβίε ἔθ' κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα [t] Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ελλησι λεγομένη. τραπέντων δ' τ πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες κὰ τὰς οἰκήτορας γυναιξὶν ἅμα διαφθείραντες τὸν Ζηλωτῶν σίδηρον μυρίους τε ἀνελεῖν, καὶ τοὺς ἄλλους ἁπλῶς πανωλεθρίᾳ διαφθεῖραι. τοῦτο δ' ἦν τὸ τῆς ἐκδικήσεως μέτρον, ὃ τοῖς Μαδιανίταις ἐπέθηκεν ὁ θεός.

CAP. VII.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

MOyses autem, ob causas quas ante memoravi, in terram Madianitarum misit exercitum, ad duodecim millia hominum, * pari ex unaquaque tribu numero delecto: ducemque ipsis præfecit Phinees, cujus paulo supra meminimus, ut qui Hebræis leges suas conservaverat, & de Zambria eas violante supplicium sumpserat. Madianitæ vero præsentientes contra se movere exercitum, & non longe abesse, copias suas colligunt; regionisque aditibus, ubi hostes irrupturos esse putabant, munitis, eos exspectabant. Cum autem venissent, & conserta esset pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo quantam nec conjiciendo nec numerando consequi possumus; cunctique eorum reges *acie occubuerunt*. Quinque autem erant; Oëus & Sures, quin & Robees & Ures: quintus vero Recemus, cui cognominis urbs in terra Arabiæ primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Græcis Petra dicta. Fusis fugatisque hostibus, regionem eorum diripuere Hebræi; multumque prædæ capientes, & incolas, *viros* cum mulieribus, interficientes, solis virtutem Zelotarum gladium mille sustulisse, cæterosque telo Dei fuisse peremptos: aut mille *primorum* periisse, reliquos è *plebe*.

Bellum Madianiticum, Principum quinque exitio & spoliis opimis memorabile, Num. c. 25 & Jos. c. 13. 21. & Philo, p. 649. Copias Hebræas tum duxerat Phinees. VII.

Areceme, Petra, Arabiæ cognominis metropolis.

---

c Μαδιανιτῶν] Quoties, obsecro, monebimus *μαδιλιτῶν* scribi in membranis *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* & quandoque *μεδινιτῶν*, pro *μαδιανιτῶν Bas. Gen. Stephani*que *Byzantii*. Agnosco tamen perlubenter *μαδιλωαίων* cum LXXII. Interpr. & *μαδιλωῶν* formas alias gentiles, Arabibusque dilectas. Mox *στρατιὰν ἐξέπεμψε Hen.* BERN.

d Ἐρᾶμεν,] Επαγγελῶμεν *Big. ἀπαγγελῶμεν Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

e Δίκαιον] *Al.* δίκαιον ἐ ἐπὶ τ. & in *Vet. Interp.* δίκαιον γὰ ἐ ἐπὶ τ.

f Νοσησάντων] Νοσάντων *Samb.*

g Δοκεῖ,] Δοκῇ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δοκεῖ, ἔτω ἐ σκοπείτωσαν ὡδὶ τότων *Vat.*

h Προεῖπον,] Προείπομεν (*Coll. Voss.*) *Samb.*

i Μαδιανῖτιν] *Al* Μαδιανίτιν, & Μαδιανιτῶν.

k Διχιλίους] Εἰς δισχ. *Samb. Big.* & *Vat.*

* *Pari ex unaquaque tribu numero delecto*:] Sc. *mille*.

l Καὶ στρατηγὸν] Ita *Bas. G. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐ στρατηγὸν αὐτῶν *Big.* στρατηγὸν δ' αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* στρατάρχην αὐτῆς *Zonaras*.

m Φινεέσῆν,] Sic placuit rescribere ex p. 224. v. 2. Φινεὲς *aliis*.

n Τοὺς νόμους,] Præsertim Halacam illam *de ulciscendo connubia Syriaca*, sicut Doctores Babylonii tradidere, ופנחס ראה.מעשרת ובנחם בני ישראל ונזכר הלכרה הבועל ארמיה קנאין ופוגעין בו. Vide Pesictam, atque Uzielidis Paraphrasin Num. c. 25. 7. BERN.

o Προπυθόμενοι] Ita (correxerat & *Coccejus*) *Vat. Samb.* à manu secunda. & *Vet. Interpr.* προθυμώμενοι *Bas. G. Big.* & *Samb.* à manu prima.

p Ωεός] Principum Madienorum primus in optimis libris vocatur אוי, quod est *evi*, aut ab ore Syro & Samaritico *Avi*. In codicibus cunctis Josephi seu Græcis seu Latinis ἄχῳ vel *Och*. Facile enim commutantur invicem νὼε, νῶχος, & similia. Scripsit sane Flavius εὐὶ aut ὦε. Secundus ἄσυς Big. ἰασύρης Samb. σύγης Hen. & Busb. aut correcte σύρης apud Bas. & Gen. *Sur* Epiphanio & Hieronymo pro Hebraico צור, صور. Is erat Chozabæ lascivæ puellæ parens alter infelix. Tertius Regulorum nomen habuit רבע *Rebah*, Hieronymo *Rebe*, LXX. Interpr. ῥοβὶ aut ῥεβὶκ, aut ῥοβὸκ pro ῥοβὸγ aut ῥοβοὴ. Josepho concinne ῥοβέης; indeque *Robe* & *Robeth* apud Interpretem Scholasticum. Quartus est ὄρης Flavio, Epiphanio *Hur*, quasi ἰώρης vel ὥρης: LXXII. Interpr. ὦρ, Moysi חור i. e. χὼρ. Ultimus pentarchiæ Madinaiticæ רקם, Interpr. LXXII. ῥεκὸμ, Judæis cæteris *Recem*, aut Græco ritu ῥέκεμος, *Recem* & *Regem* Epiph. qui Arabiæ Petræ Metropolin de se insignivit, ut putant. Vellem enim contra tot exemplaria Josephi, *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* & *Arecen* aut *Arecem* Epiphanii, & contra Onomasticon Eusebii, rescribi potius τὸ ὄνομα ῥεκέμη. Imo vox ipsa ῥεκέμη aut רקם *Petram* significat, ut supra diximus, & cum emphasi ἀρεκέμη. BERN. Ita *Bernardas*, cui tamen non displicet Ελεος. in *Editis*, *aliisque* Ωχος. Sed facile commutantur invicem, ut Νὼε, Νῶχος, & similia.

q Σύρης,] Ασυρ *Big.* (*Coll. Voss.*) Ιασυρὴς *Samb.* Ασυρὴς *Vat.* Σύγης *Hen.* & *Busb.*

r Οὖρης·] *Hur* apud *Epiphan.* quasi Ιώρης vel Οὔρης. Οὖρ LXX. unde Οὔρης placuit *Bernardo*. In *Editis* Οὖρης.

s Κτίσαντος] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* κτίσαντος.

t Ἀρεκέμη] Ρεκέμη *Vat.* unde præfixo articulo *Areceme* aut *Harecem*e, & per apocopen *Arce*. de qua supra ad p. 208. v. penult.

v Φι-

virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyſe in mandatis acceperit Phineeſes. Qui cum exercitu incolumi *victor in caſtra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero ſexcenta ſeptuaginta quinque millia, aſinorum autem ſexaginta millia, vaſorum vero aureorum & argenteorum vim ingentem, ad uſum domeſticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ ſunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquageſimam Eleazaro dedit & ſacerdotibus, Levitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiave eis inter fruendum oborta.

Jeſum ſucceſſorem ſuum declarat Moyſes, Deo ſic volente, Num. c. 27. Deut. c. 34. Joſ. c. 1. & Philo, p. 698.

2. Moyſes autem, jam ætate provectus, Jeſum deſignavit, qui ſibi in prophetæ & ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo jubente ut ſummum rerum imperium ei deferret. Jeſus etenim omnem juris divini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe præceptore uſus.

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidiæque Manaſſitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, paſcuis felix. Num. c. 32. Deut. c. 3.

3. Per idem tempus duæ tribus Gadis & Rubeli & dimidia Manaſſitis, magno pecorum numero & aliis rebus abundantes, de communi conſilio orant obſecrantque Moyſen, ut ſibi extra ſortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos prælia contra Chanaæos metu detrectaſſe, & pecorum curam ut honeſtam *otioſæ deſidendi* occaſionem inveniſſe, ignaviſſimos eos appellat, & qui ſpecioſum timiditati ſuæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæſitæ forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum præliorum diſcrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promiſſam caperent, devictis illis quos à nobis pro hoſtibus Deus haberi juſſerat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, juſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum metu, neque animi mollitie, ut id ſibi concederetur, poſtulaſſe; ſed hoc tantum egiſſe, ut, præda in locis tutis commodiſque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire poſſent. Se enim paratos eſſe, ajebant, poſtquam oppida in præſidium liberorum & conjugum ac facultatum ſuarum ipſo annuente inſtaurarant, una cum exercitu proficiſci. Moyſes autem, ſibi placente illorum ſermone, ad ſe vocat Eleazarum pontificem & Jeſum ac cæteros magiſtratus, *eorumque præſentia* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum*

πες, μόνας τὰς παρθένας κατέλιπον, τῷ Μωϋσέως [v] Φινεέσῃ κελεύσαντι. ὃς ἦκεν ἄγων τὸ σρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ [x] πενταχισμυρίας, ὄις δὲ πενταχισχιλίας σὺς μυριάσιν ἐπὶ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος καλασκευῆς, ἣ κατ' οἶκον ἐχρῆν. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἀβροδιαίτοις σφόδρα ἐτύγχανον. ἤχθησαν δὲ [y] καὶ παρθένοι σὺν δισχιλίας καὶ [z] τρισμυρίας. Μωϋσῆς δὲ [a] μερίσας τὴν λείαν, τὸ μὲν ἥμισυ τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, λάβρας δὲ τὸ ἕτερον τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τῷ δὲ λοιπῷ νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ συμφορᾶς πώποτε ἀπλαύστου [b] ἐμποδιζομένοις.

Β'. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, ἀφίδοχον [c] ἑαυτῷ Ιησοῦν καθίστησιν εἴ τι [d] τῆ προφητείας, καὶ στρατηλὸν εἶπε δήσεσθε ἡγησόμενον, κελεύσας καὶ ὑφ' Θεοῦ τάττω τὴν προστασίαν ὑπερέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, [e] Μωϋσέως ὑποδιδάξαντος.

Γ'. Κἀν τούτῳ δυοῖν φυλαῖν Γάδου τε καὶ [f] Ρουβήλου καὶ [g] Μανασσιτῶν ἡμίσους, πλῆθος πεζῶν ἀνδρῶν εὐδαιμονοῦντες καὶ τοῖς ἄλλοις ὄπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν [h] Αμωρῖτιν προσλαχεῖν, δορίληπτον οὖσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήμασι τρέφειν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην, προφάσει ὑπεξεπῆ τὴν περὶ βοσκημάτων ὑπιμέλειαν [i] ὑρῶσθαι, κακίσας τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [k] ὀχήμονα προφάσιν ὑπονοήσαντας. αὐτὸς μὲν βάλεσθαι πρυφῶν ὀκνοῦντας, [l] πάντων τεπαλαιπωρηκότων ὑπὲρ τῆς κτήσασθαι τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν γῆν· [m] μὴ θέλειν δὲ, συναρπασθέντας τῶν ὁπλοφόρων ἀγώνων, γῆν, ἣν ἔμελλεν αὐτοῖς τῷ Ιορδάνῃ ὁ Θεὸς προδώσειν [n] ὑπέχηται, ταύτην λαβεῖν, καταστρεψαμένους ἐκεῖνον ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους. [o] οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρεθίσθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑποπτεύοντες, [p] ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ φόβον [q] κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν [r] πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ὑπτηδείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τὰς ἀγῶνας [s] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμως τε ἔλεγον αὐτὸς, κτισαμένους πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτὸς διδόντος, [t] συναπεῖναι τῷ στρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ελεάζαρον [v] τὸν ἀρχιερέα καὶ Ιησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν [x] Αμωρῖτιν αὐτοῖς ὑπὸ τῷ συμ-

μα-

[v] Φινεέσῃ] Ita *Vat.* in *cæteris* Φινεέ, Φινὲς, aut Φινεές.

[x] Πενταχισμυρίας,] Βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πενταχισμυρίας καὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας hæc *Epiphanius* offenderat. βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πενταχισμυρίας· ὄεις (*Big.* ὄις) δὲ πενταχισχιλίας σὺς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας *Big.* & *Samb.* βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πενταχισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας Typographi *Germanici.* Emendo potius Moyſe duce, βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πενταχισμυρίας· ὄις (ſic enim ſtringunt nomen bidentum Ariſtarchus & Ptolemæus: Heſychius vero aliique adfectu Attico vel in ſyllabam contrahunt οἷς) δὲ πενταχισχιλίας σὺς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας. Dabimus itaque viliſſimæ prædæ ſuum numerum. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* niſi quod ὁσις non οἷς habeat *Samb.* & σὺν pro σὺς *Vat.* πενταχισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Forſan ex *Moyſe* in *Num.* c. 31. ἑπτακισμυρίας, dein ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας.

[y] Καὶ παρθένοι] Καὶ αἱ π. *Big.*

[z] Τρισμυρίας.] Δισμυρίας ſolus *Big.* perperam.

[a] Μερίσας τὴν λείαν,] Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* (*Coll.* etiam *Voſſ.*) in *Editis*, *Aliiſque*, μερίσας τὴν λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c.

[b] Εμποδιζομένοις.] Lege ἐμποδιζόμενοι. COCC.

[c] Εαυτῷ] Αὐτῷ *Vat.*

[d] Τῆς προφητείας,] Num. c. 27. 18. de Jeſu, איש אשר רוח בו; quod etiam Onceloſo & Jonathani interpretibus נבר די רוח נבואה בידה. BERN.

[e] Μωϋσέως ὑποδιδάξαντος.] Μωυσέος ὑποδιδαξ. *Samb.* παιδείαν ——μ. δὲ διδάξαντος *Hen.* & *Busb.* BERN.

[f] Ρουβήλου] Ρεβίμου *Busb.* & *Hen.* Ρεβιμ *Zon.*

[g] Μανασσιτῶν ἡμίσους,] Μανασσήλου ἡμίσεια *Samb.* μανασσήλου ἡμίσεια *Busb.* μανασσίλου ἡμιτέια *Baſ.* & *Hen.* BERN.

[h] Αμωρῖτιν] Al. Αμορῖτιν, & Αμορίτην. Vide p. 209. v. ult.

[i] Εὐρῆσθαι,] Εὑρεσθαι *Big.* & *Samb.* & hic cod. à nova manu εὑρέσθαι. Λαβεῖν *Baſ.* & *Gen.* Cape quod vis. Supra δείσαντας ὑπ. χαν. μάχης *Busb.* & *Hen.* BERN.

[k] Ὀχήμονα] Αρχήμονα *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Πάντων] Πάντων ὄ in quatuor *MSS.*

[m] Μὴ θέλειν δὲ,] *Coll. Big.* μὴ δὲ θέλειν δὲ.

[n] Ὑπέχηται,] Ita *Baſ. Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπέχηθ, aut ὑπέχοιθ pro mendo *Genevenſi* ὑπέχοιτ. BERN.

[o] Οἱ δ' ὁρῶντες] Οἱ δὲ ὁρῶντες *Samb.*

[p] Απελογοῦντο·] Male in impreſſis, ἀπελογοῦτο.

[q] Κινδύνων,] Τῶν κινδύνων *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν,] Ita quatuor *MSS.* in *Vat. Baſ.* & G. πεποιεῖσθαι pro ποιεῖσθαι.

[s] Καὶ τὰς μάχας] Καὶ τὰς μάχας inſeruimus ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[t] Συναπεῖναι] Lege στρατεύειν. COCC.

[v] Τὸν ἀρχιερέα] Articulum negliget *Vat.*

[x] Αμωρῖτιν] Rurſum ἀμορίτιν *Baſ.* & *Gen.* ἀμωρίτιν *Samb.* ἀμωρῖτιν *Big.* ἀμμορίτιν *Busb.* & *Hen.* pro ארץ האמרי ἔρεις ἀμορεὰ, ut legit Maſora Judaica. BERN.

ϒ Εως

μαχῆται τοῖς συγγενέσιν [y] ἕως ἂν καταστήσωνται τὰ πάντα· λαβόντες δὲ ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ [z] κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα ὅσα συμπεριάγειν μέλλοιεν αὐτοῖς [a] ἕως ἂν ἐμπόδια ᾖ πονεῖν, ἀπέστειλε εἰς αὐτάς.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς [b] δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸ ἀριθμὸν τῶν ἑκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γεγραμμένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φεύξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ φράσας τὶς τὸν φόνον ἔφυγε. μεθ' ὃν [c] συνεχώρει πλανήσασθαι κάθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τὸν δι' ἀκουσίου φόνου συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν ἀκουσίου φόνου· ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπέτρεπεν. αἱ δὲ πόλεις αἱ ὡρισμέναι τοῖς φυγοῦσιν ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [d] Βόσορα μὲν ὑπὲρ τοῖς [e] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [f] Ἀρίμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ [g] Γαυλανὰν ἐν τῇ [h] Βαταναιάδι. κτισαμένων δὲ αὐτῶν καὶ [i] τὴν Χαναναίων γῆν, [k] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτῶν πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς [l] κατοικισμόν, Μωϋσέως ὑπισχνουμένου.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων [m] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ὑπίσημος ἀνὴρ [n] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν ἄρρενας καταλιπὼν οὐκ ἄρσενας, θυγατέρας μέντοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλοι τινὶ συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ δὲ κλήρου [o] τοῦτο αὐτὸν ἀπεῖναι· εἰ δὲ [p] ἐξ

copiis suis auxiliarentur, donec cum *Chananæis* esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbesque validis operibus munientes, in illis deposuerant liberos, & conjuges, & cætera quæcunque secum asportata labori essent impedimento.

4. * Quin & Moyses decem urbes *in ea regione* exstruit, inter illas quadraginta octo *sacras* recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quò percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vita pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, definiendum. cujus post obitum domum reverti permisit, cognatis interempti *durante exsilio* potestatem habentibus homicidam *impune* occidendi, si eum extra urbis fines egressum deprehenderent. præterea vero nemini *eum perimere* licebat. Urbes autem, in perfugium constitutæ, hæ erant: Bosora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Bataneade. At, cum Chananæam adepti essent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; *hoc illis* Moyse imperante.

Ex XLVIII *urbibus Sacris trans Jordanem* X *condidit Moyses: tresque cæteris editiores homicidis fortuitis aperuit, adversus familiæ imminutæ vindices. Num. c.* 35. *Jos. c.* 20. *&* *Philo, p.* 693.

5. Moyses autem, eum adeuntibus primoribus tribus Manassitidis, eique indicantibus, ut præcipuus quidam ex sua tribu patersamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem masculis non relictis, sequioris tamen sexus aliquibus, atque cum interrogantibus, an "filiabus cessura esset hæreditas, "respondit, siquidem cuiquam ex tribulibus nu- "pserint, ei tribui cum sorte sua accedere, sin vero "vi-

Decretum Moysis de hæreditate filiarum, si pater sine prole masculâ decesserit. Num. c. 36. *Jos. c.* 17. *Philo, p.* 688.

---

[y] Ἕως ἂν καταστήσωνται] Ita (ut & in *Coll. Voss.*) in quatuor *MSS* ἕως κατ. *Bas. & G.* μέχρι ἂν κατ. *Vat.*

[z] κτίσαντες] *Big. Bas. & Gen.* Ita Moyses se jubente factum memorat Num c. 32. 24, 34 Significat autem jam ובנו, *Agite, instaurate, bene munitas date*, ne quid amplius, non *à fundo extruite*, quod profecto id temporis haud permitteret Verum *Samb. & Epiphanius* heic legerant κτήσαντες respectu לאחוזה, quod sæpe visitur eo capite. Mox τὰ ἄλλα *Big. & Samb.* BERN.

[a] Ἕως ἂν ἐμπόδια] *Big. & Samb.* ἃ ἂν ἐμπόδια. Contractius quidem *Big. & Drungarius*: αἱ φυλαὶ ᾗ γαῦ τε καὶ ῥεῦβ, καὶ τὸ ἥμισυ μανασσῆ ἡ κύρια, ἐφεντὸ μωτιως τὴν τῶν ἀμορραίων γῆν συγκληρώσαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ὅσιος αὐτὸς ἀπεκάλυψε, καὶ μὴ θέλοντας τὸν τόπον χαναναίας μάχης κοινωνῆσαι τοῖς ὁμοφύλοις. ἀπελογοῦντο δὲ ἐκεῖνοι μὴ τοῦτο εἶναι· ἀλλὰ πλῆθος βοσκημάτων ὠθουμένους, βάλεσθαι ταῦτα ἐν τῇ χώρᾳ καταλιπεῖν, ἀγαθὴ τυγχανούσῃ τοῖς τετραπόδων τρόφιμα· ἵν' εἶεν αὐτοὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς ὁμοζήλοις συνεπαίρεσθαι εὐζωνοι. ἐπήνεσε ταῦτα μωσῆς, καὶ τὴν ἀνοχὴν αὐτοῖς ἐστείλατο δοῦναι ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις. BERN. A ὡ ἐμπόδια *Big. Samb. & Vat.*

[b] Δέκα πόλεις,] Quatuor erant urbes Leviticæ in portione tribus Gad, duæ in tribu dimidia Menassis, & quatuor in Ruben, uti & in codicibus quibusdam Hebræis Jos. 21. legitur: sed id comma in codicibus vulgatis non extat, cujus tamen sententiam ex hoc quoque testimonio Josephi confirmare possumus. Δωδεκα pro δεκα hic habent codd. quidam MSS. REL. (*Coll. Big. & Voss.*) præfert δωδεκα. HAV.

* *Quin & Moyses decem urbes* in ea regione *exstruit*,] *Ex Hebræorum Urbibus Sacris quadraginta & octo, trans Jordanem decem condidit Legislator: tresque illarum, cæteris editiores, homicidis fortuitis aperuit adversus familiæ imminutæ vindices, quo forte novum Pontificem securi operirentur Sunt autem istæ* Bosora, בצר בוסר LXXII בוצר *Judæis alitis, Βοσορὰ Samaritis, in campis Moabicis, qui vocantur in Lege, ad fines Arabiæ, & Jericunti rectè oppositæ: &* Ramoth *vel* Arima *in regione Galadena; tertiaque urbs Batanææ nomine* Gaulana. *Perlege Num. c.* 35. *Deut. c.* 4. 41, *&c. Jos. c.* 20. *& c.* 21. *à v.* 11. 27. *& Deut. c.* 10. *tum Philonem de Profugis, & p.* 693. *præcipue vero placita Deuteronomii & Gemaristarum Urbis codice* Maccoth *c.* 2. *à §.* 4. *Tria autem alia Asyla* (ערי מקלט) *cis amnem Mosaicis opposuit Jesus, è fastigiis tot montium pari ab invicem intervallo erecta, quod in Chorographia sacra probe notandum* ἡμισοίχιον ᾗ χεθρὼν ἐ βόσορ, συχὶν ἐ ἰαμωθ, καδὶς ἐ γωλάν. *Talm. Hieros.* Maccoth *f.* 31. *d. & Babyl. f.* 10. *&c. Moysi itaque, sicut alia multa, Asylorum indulgentiam pro cæde involuntaria debent juris Græcanici, Romanique architecti. Ritus idem in Ecclesia Christiana jamdiu obtinuit. In ejusmodi etenim casibus mitius quam nece nocentis animadverti, non solum rescripta Hadriani, Antonini, Alexandri, aliorumque Principum, sed ipsa humanitas dictat.* BERN.

[c] Συνεχώρει] *Bas. & Gen.* συγχωρεῖ. *Big. Samb. Hen. & Busb.* συνεχώρησε Posthæc *Samb.* οὐκ ἐπιτίτραπτο, ἃ δὲ ᾗ πόλεις. BERN.

[d] Βόσορα μὲ] Βόσορ LXX. Βοσορὰ *Judæis*, Βασορὰ *Samaritis*, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte opposita. HUDS. Est בצר, Betzer, non confundenda cum *Bostris*, urbe postea Arabiæ dicta. REL.

[e] Ὅροις] Ὀρίοις *Big. & Samb.*

[f] Ἀρίμανον] Ἀριμαθαιὸν *Samb.* manu priore. ἀρίμαν *Epiphanius*, tanquam à plurativo Chaldæorum רמן *Raman.* Puto Josephum edidisse suo ævo ἀρίμαν, vel ἀρίμαθαν. Legimus adhuc in versione Græca S. Bibliorum modo ῥημὼθ, modo ἀριμὼθ & ἀρημὼθ, modo ἄρμα, pro Hebræo רמה, רמתא, רכתים, ראמת, *Rama, Ramatha, Ramathim & Ramathaim, Ramoth*, imo *Remoth* juxta Grammaticos Samariticos. Eligebantur equidem sex urbes Refugii, ut oportuit, omnes quasi ראכורת ἀπὸ, & super collibus suis satis conspicuæ & excelsæ. Fit autem ex ורמה ἄρμα, & ἀρίμαθα ὀκ הראכרת, adscisente א sonum ac vim ע Græcanicæ, ut sæpe amat. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. l. 3. c. 13. p. 389 HUDS. Est Ramoth. REL.

[g] Γαυλανὰν] Sic volo, pro גולן Moysis, *Golan* Masoræ Judaicæ, γαυλὰν Samariticæ, & γαυλὼν Interpretum Ptolemaicorum. Nunc habet *Big. & Samb.* ᾗ γαύλανιν ᾗ *Bas. & Gen.* ᾗ γαυλαδηνὰν δὲ. *Epiphanius* γαυλαλὶν ᾗ. An emendari præstat vitium typorum *Basiliensium* hunc in modum, ἐ γαύλανα ᾗ μαιαστῆ, tu vide, & æstimato. BERN. Gaulon. REL. Cum *Coll. Big.* consentiebat *Coll Voss.* HAV.

[h] Βαταναιάδι.] Ita *Bas. & G.* perite. dicitur enim Βαταναία & Βαταναίας, ut Παναίας. Legerat autem *Epiphanius* Βαάλλδι & *Big. & Samb.* Βαλαΐτιδι pro Βαταναίτιδι vel Βαταναΐτιδι. BERN.

[i] Χαναναίων] Merito nomen Cananææ soli regioni ad occasum Jordanis tribuit. Tribus Ruben, Gad & dimidia Menasse non habitarunt in terra Cananæa. REL.

[k] Τρεῖς ἕτεραι πόλεις] Ἡμισοίχιον ᾗ χεθρὼν καὶ Βόσορ, Συχὶμ καὶ Ραμωθ, Καδὶς καὶ Γωλάν.

[l] Κατοικισμὸν,] *Al.* καθοικισμόν.

[m] Μὲν ὡς] Illud μὲ ex *MSS.*

[n] Σολοφάδης] Verum equidem propter librarios disceptatur magis hodieque de nomine hujus patriarchæ, quam olim actum de hæreditate ejus adeunda. *Basileënsibus*, eorumque æmulis si credas, tot filiarum miser pater erat σαλπαάδης; si *Busbecio, Hen. & Bizotio* ὀλοφάντης, sive *Sambuco* ἐλόφαντος, aut *Epiphanio* denique ὀφράτις. Reddo autem postliminio apud hunc Antiquarium σολοφάδης ὄνομα. Nam Masorethæ Judæorum nos docent pronunciare צלפחד (id nomen *melioris commatis prole destitutum parentem præcisumque*, sive *orbum* i. صلفح aut صلفع denotat, quod nostri Hebraistæ vix credant, *timoris umbra* adeo obsessi:) σελοφάδ, & Latine *Selophad*, aut cum Judæis per Hispanias *Zelophad*. Idem semipater Samaritis Judæisque Africanis σαλαφάδ, LXXII. Alexandrinis σαλπαάδ (unde σαλπαάδης in excusis Josephi) & σαλφαάδ, Philonique vel ab his σαλπαλὶδ. BERN. Ita *Bernardus*, vel Σιλοφάδης. in *Editis* & *Vat.* Σαλπαάδης ex Σαλπαὰδ *Interpretum* LXX. uti *Philoni* ab his Σαλπαὰδ. Ολοφάντες *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Ολόφαντες *Samb* Οφράτις juxta *Vet. Interpr.*

[o] Πρὸς αὐτὸν ἀπεῖναι·] Πρὸς αὐτὸν συνοίκησιν ἀπιέναι (quomodo & hic, ut superius, mavult *Coccejus*) *Hen. & Busb.*

[p] Ἐξ ἄλλης] Licitum ergo erat uxorem ducere ex tribu non sua. REL.

"viris ex alia ſemet elocarint, ſortem in tribu "paterna relinquendam eſſe." Et tunc decreto ſancivit, uniuſcujuſque hæreditatem in ſua tribu permanſuram eſſe.

"ἄλλης γαμοῦντό [q] τισι φυλῆς, τ̀ κλῆρον ἐν τῇ πα- "τρῴᾳ φυλῇ [r] καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστῳ τ̀ κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [s] διετάξατο.

CAP. VIII.

Leges à Moyſe datæ, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus.

Comitia παντὸς ἔθνους apud Abylam in campis Moabicis. Num. c. 36, 13. Vide l. 5. c. 1.

1 CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti eſſent, Moyſes, concione advocata apud Jordanem, ubi nunc urbs eſt Abila (eſt enim locus palmetis conſitus,) omnique populo congregato, hujuſmodi ſermonem habet.

VIII. *Moyſis jam morituri Paraneſis paterna ac pia, ex Deut. c. 4.*

2. "Viri commilitones & longæ ærumnæ ſocii, "quandoquidem ita jam videtur Deo, & oportet "me, ad tempus viginti & centum annorum ſenec- "tute provectum, è vita emigrare, atque *ita con-* "*tigit ut* rerum trans Jordanem gerendarum vobis "non futurus ſim adjutor & auxiliator, à Deo *ut-* "*pote* prohibitus, æquum exiſtimavi ne nunc qui- "dem meum pro veſtra felicitate ſtudium omit- "tere; ſed & vobis æternam bonorum fruitionem "comparare, & mihi ipſi memoriam, vobis melio- "rum copiam adeptis. Agedum igitur, poſtquam "propoſuero, quomodo & vos felices eſſe poſſitis, "natiſque veſtris ſempiternam bonorum poſſeſſio- "nem relinquere, ita ex vita diſcedam. Sum au- "tem dignus cui credatur, tum propter præteri- "tas pro vobis contentiones, tum quia animæ ad "exitum perductæ cum omni virtute commercium "habent. O filii Iſraëlis, una omnibus hominibus "felicitatis cauſa eſt Deus propitius. Nam hic ſolus "poteſt & dignis dare, & ſontibus auferre; cui ſi "præſtiteritis vos ipſos quales & ipſe vult, & e- "go *vos eſſe* admoneo, mentem ejus aperte intel- "ligens, nunquam infeliciter agetis, neque un- "quam beati eſſe deſinetis, atque omnibus con- "ſpicui: ſed & poſſeſſio bonorum, quæ nunc ſunt "vobis, firma manebit, & celerem futurorum præ- "ſentiam habebitis. Tantum neceſſe eſt iis obe- "diatis, quibus vos obſequi vult Deus: & neque "legibus præſentibus aliam præponatis inſtituti- "onem; neque contempta pietate, quam nunc

ΚΕΦ. η'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

ΤΩΝ δὴ τεσσαρακοντα [t] ἐτῶν [t] πλὴν τριάκοντ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ὅπι τῷ Ιορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν [v] Αβιλὴ, φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντος ἅπαντος [x] λέγει τοιάδε.

β'. "Ανδρες συστρατιῶται καὶ τ̀ μακρᾶς κοινωνοὶ τα- "λαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκοῦμεν ἤδη, [y] καὶ τῷ γήρᾳ "χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον δεῖ με ἐκ ζῆν "ἀπελθεῖν, καὶ τῶν [z] πέρα ἐκ Ιορδάνου ἀναχωσομένων "ὰ μέλλω βοηθὸς [a] ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυό- "μενος οὕτω ἐκ Θεοῦ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκα- "ταλιπεῖν τὰμὸν οὕτως τ̀ [b] ὑμετέρας εὐδαιμονίας σπου- "δυμον· [c] ἀλλ' ἰδίου τε ὑμῖν προαγωνιζόσασθαι τῶν τ̀ "ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, γινομένων "ὑμῶν ἐν ἀρθονίᾳ τ̀ κρειττόνων. Φέρε οὖν ὑποθεμενος "ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, καὶ παισὶ τοῖς "[d] αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀίδιον πραγθέ- "μενος, ὅτως ἀπέλθω ἐκ βίου. πεισθέσθαι δ' ἄξιός εἰμι "διὰ τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ "διὰ τὸ τὰς ψυχὰς ὅπι πλάστῃ γινομένας μετ' ἀρετῆς "πάσης ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ισραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώ- "ποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος "γὰρ ἔστος [e] δοῦναί τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι "τ̀ ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ὦ παρέχοντες ἑαυ- "τὰς, [f] οἵας αὐτός τε βούλεται, καγὼ τὴν διάνοιαν "αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπισάμενος πράσσω, [g] σὺν ἂν ὄντες "μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [h] παύ- "σησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [i] ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις "βεβαία [k] μενεῖ, τ̀ τε [l] λοιπῶν παρεῖαν ἕξετε τὴν "παρουσίαν. [m] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται ἕπεσθαι, "τούτοις πρόσερχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων "ἄλλων [n] προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας ἧς νῦν "πρὸ

[q] Τισι φυλῆς,] Τισὶ non agnoſcit *Vat.*

[r] Καταλιπεῖν.] *Al.* καταλειπειν.

[s] Διεταξατο.] Διετάξω *Big.* Verbis aliis aliquot rem eandem dicit *Zonaras* I. C. τυθηκότος δὲ τινος ἐκ τ̀ μακαρίτη φυλῆς ἐπὶ συγγραφῇ μόνας, ἐρωτηθεὶς μαντῆς, τίνος ὁ σκήνη κλῆρος ἔσοιτο, ἀπεκρίνατο· εἰ μέν τισι τ̀ φυλετῶν συνοικήσουσιν αἱ παρθένοι, μὴ δὲ κλῆρος ἄλλος σκήνης χορεύσειεν· εἰ δ' μητρόθοιο τισιν ἐξ ἑτέρας φυλῆς, τ̀ κλῆρον ἕκαστον ἐν τῇ πατρῴᾳ φυλῇ. καὶ ὕστερον μέντοι ἑκάστῳ κλῆρος ἐν ταῖς φυλαῖς διετάξατο. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus* p. 28. & *Philonem*, p. 688.

[t] Παρὰ τεσσαράκοντ' ἡμέρας] Πλὴν τεσσαράκοντα ἡμ. *Hen.* & *Busb.*

1. *Cum autem anni quadraginta.*] *Sequitur* Miſna *vera ac vetus i. e. Deuteronomion, duorum menſium liber. Celebrantur igitur neomenia Adari, ex Deut. à c. 4. ad c. 31. anno* XL. *Exodi.* [*Atqui prius ſecundum Chronica Rabbinorum, quando deeſſent dies* 36. *aut ex Deut. c.* 1. 3. *adhuc* 60. *i. e.* ἑξήκοντ' ἡμέρας. *Quippe morti jam propinquus, repetitis concionibus ad pietatem juriſque ſui obſervantiam novum populum hortatus fuerat optimus Moyſes.*] *Comitia* παντὸς ἔθνους *apud Abilam*, אבלח שטים, ἄβιλ σατείμ, Abel haſitim, *Num. c.* 33. 49. *aut Num. c.* 25. 1. *Joſ. c.* 2. 1. *Simplicius* Setim *aut* Sittim, *quod Flavius recte interpretatur* πεδίον φοινικόφυτον, *alii* Convallis Acaciarum وادي السنط, *aut* Cedrorum *ex ſententia Talmudiſtarum, aut* Spinarum Albarum *cum B. Hieronymo & Judæis non paucis. Aliis forte placeat* Abel Satim, *& ſimpliciter* Abila אבלת *cum Joſepho, Philone, noſtroque Hieronymo, à Moyſe ibi loci totis triginta diebus* defleto *id vocabulum arceſcere. Urbs erat regionis Perææ, in campis Moabicis ſub monte Phogore, à Jordane amne* XL. *ſtadiis diſſita Qua de conſule hunc ſacerdotem ἀλωσ. 2. 22. & ἀρχαιολ. 5. 1. & Geographumena Euſebii Stephanique: tum hæc loca ſacra, Num. c.* 36. 13. *Deut. c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 29. *c.* 34. 8. *Joſ. c.* 2. 1. *& c.* 3. 1. BERN.

[v] Αβιλὴ,] *Idem* forſan locus qui *Num. c.* 25 v. 1. *Sittim* dicitur, & Num. c. 33. & 49. *Abelſattim*, i. e. *Abel* in *Sittim*, diſcriminis cauſa, quia plura Palæſtinæ oppida *Abel* ſive *Abila* nominata. quod vocabulum etiam à *Moyſe* ibi loci totis triginta diebus defleto arceſſi poteſt.

[x] Λεγὶ τοιάδε] Unde *Zonaras*, ἤδη δ μ'. διελελυθότων ἐτῶν ἐξὸν δὲ τ̀ αὐγύστε οἱ ἰσραηλῖ ἐξελελύθασι, τελέσαντα σὺδιετῶν ἡμερῶν, ἀθρόας τ̀ λαὸν μωυσῆς, ρμ'. ἐτῶν γεγονὼς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατηγγειλε τέλος· καὶ πολλὰ διδαξάς, καὶ νόμους δὺς εὐβίβλους, καὶ τὰ τ̀ σφετέρας πολιτείας διάξιν, καὶ τὰ ἐξῆς. BERN.

[y] Καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον] Τὸ γ' χρόνον ἠνυσμένον *Baſ. Gen* & *Epiphan.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον ἑπτὼν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένον *Big. Samb. Buriuſque.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ ἐ. εἴκ. κ. ἑ. ἠνυσμένῳ *Tar. Big* καὶ ῷ γήρᾳ χρόνων εἴκοσι κ. ἑκατὸν ἠνυσμένων *Glycas* atque *Hamartolus*, imi ſubſellii hiſtorici. καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ ἑ. εἴκ. κ. ἑ. ἠνυσμένῳ *Hen.* & *Busb.* Typos tamen priores ne moveas. ſuadeo, tot ſcribarum lubitu. BERN. Ita *Big Samb.* & *Burius* è conject. καὶ δ' γήρᾳ χρόνου ἐ. εἴκ. κ. ἑ. ἠνυσμένου *Baſ.* & G. καὶ τῷ γήρᾳ, χρόνων ἑ. εἰ. κ. ἑ. ἠνυσμένων *Glycas* & *Hamartolus.* eſt qui conjicit καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ —— ἠνυσμένῳ. HUDS. Lege δ' γήρως χρόνῳ. COCC.

[z] Πέρα δ' Ιορδάνου] Πέραν in quatuor *MSS.* Atticorum more.

[a] Ὑμῖν ἔσεσθαι] Ὑμῶν ſoli *Big.* & *Samb.*

[b] Ὑμετέρας εὐδαιμονίας] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in reliquis τ̀ μετέρας.

[c] Ἀλλ' ἀίδιόν] Ἀλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.*

[d] Αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν] Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* καὶ παισὶν ἑαυτῶν *Vat.*

[e] Δοῦναί τε ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* δοῦναί τε τοῖς *Baſ.* & G. δοῦναί τε τῶν τοῖς in *Vet. Interpr.* ευνα.) δοῦναί τε ταῦτα τοῖς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[f] Οἵας αὐτός τε βούλ.),] Οἷοις *Hen.* & *Busb.*

[g] Οὐκ ἂν ὄντες μακαρισοὶ] Legendum forte, σὺκ ἂν ἀτυχήσητέ ποτε ἢ ὄντες μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι παύσεσθε. COCC.

[h] Παύσησθε·] Παύσεσθε *Samb.* παύσασθε *Big.*

[i] Ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν] Ἡμῖν *Samb.*

[k] Μενεῖ,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει.

[l] Λοιπῶν] Μὴ παρόντων (*Coll. Big* & *Voſſ.*) *Vat.*

[m] Μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς] Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.*

[n] Προτιμήσητε] Προημόσητε *Samb.* & *Vat.*

"τῷ τὸ Θεὸν [o] ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον [p] με-
"τασήσητε τρόπον. ταῦτα γὰρ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι
"μάχας διενεγκεῖν ἁπάντων [q] ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν
"δύσαλωτοι. Θεὸς γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθὸς, [r] πάντων
"τοῖς φρονεῖν εὔλογον. ἡ δὲ ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα
"κεῖται πρὸς ἅπαντα τὸν βίον κτησαμένοις. [s] αὕτη γε πρῶ-
"τον ἀγαθῶν τὸ ἀσφαλέστατόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων
"χαρίζεται βεβαίως· ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν [t] χρω-
"μένοις αὐτῇ μακαριστὸν [v] ποιεῖται τὸν βίον, [x] καὶ τὸν ἀλλο-
"φύλων πλέον δοξαζομένους, [y] ἀδεέστερον καὶ θαρραλεω-
"τέρους τοῖς αὐθις τὴν εὐκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δὲ ἂν ἐφι-
"κέσθαι δυνηθείητε, εἰ τοὺς νόμους, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι
"τοῦ Θεοῦ συνετάξαμεν, κατήκοοι καὶ φύλακες [z] γένοισθε,
"καὶ [a] μελετήσητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἀπέρχομαι δὲ αὐτὸς χαί-
"ρων ὑπὲρ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, θαρραλέους ὑμᾶς
"[b] νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τῆς πολιτείας, καὶ τοὺς τῶν
"στρατηγῶν ἀρετῆς, οἳ πρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν τοῦ συμφέ-
"ροντος. Θεός τε ὁ μέχρι [c] νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ'
"ὃ βούλεται κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐνῴκημαι, [d] ὃ μέχρι τοῦ
"δεῦρο ὑμῖν σῴζει τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐ-
"τοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν προστάτην ἐν τοῖς τῆς
"ἀρετῆς ὑπομνήμασι μένοντες, ὑπὲρ τοσοῦτον αὐτοῦ
"[c] χρήσεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσον-
"ται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε,
"ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος καὶ Ιησοῦς, ἥτε γερουσία καὶ
"τὰ τέλη τῶν φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γι-
"νώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ
"ἄρχειν [f] ἴσονται παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοί. τὴν τε
"ἐλευθερίαν [g] ἡγεῖσθε, μὴ τὸ προσαγανακτεῖν οἷς ἂν
"ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πρᾶξαι [h] ἀξιώσουσιν. νῦν μὲν γὰρ
"ἐν τῷ τοὺς εὐεργέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρη-
"σίαν τίθεσθε· ὃ δὴ καὶ λοιπὸν φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμει-
"νον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ὑπὲρ τούτοις ὀρ-
"γὴν ποτε λαμβάνετε, ἣν κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμή-
"σατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πολεμίοις σκινδύνου-
"σι [i] ἐφ' ὑμῶν ὑποπεσεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. τοῦ-
"το δ' οὐκ [k] ὀνειδίζων ὑμᾶς προσέθεμην· ὃ γὰρ [l] ἐπ'
"ἐξόδῳ τῆς ζωῆς δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν [m] ἠξίουν εἰς
"ἀνάμνησιν [n] φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπαθον αὐτὸς καιρὸν
"ἐν ὀργῇ γένησθε· ἀλλ' ὥστε τοῦ σωφρονήσαι ὑ-
"μᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' [o] ἀσφαλεῖς εἶναι,
"καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προεσηκότας ἐξυβρίσητε. ἀφ' ὧν
"τον, ὃς ὑμῖν πολὺς ἀφεῖται τοῦ Ιορδάνου καὶ τῆς Χα-
"ναναίαν κεκτημένοις προσήσεται. ἐπεὶ προσαχθέντες εἰς
"καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν,
"ἀπολείπει καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τοῦ Θεοῦ. ποιή-
"σαντες γὰρ τοῦτον ἐχθρὸν, τῷ τε γένει [p] ἰδίᾳ κλᾶσθε
"κρατηθέντες ὅπλοις, [q] ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀ-

"erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis.
"His autem faciendis omnium ad præliis dimi-
"candum eritis fortissimi, & nulli hostium ex-
"pugnabiles. Deo enim vobis auxilium feren-
"te, consentaneum est ut omnes despiciatis.
"Virtutis autem præmia vobis magna sunt pro-
"posita, si eam in omnem vitam possederi-
"tis. Ipsa nempe primum bonorum est anti-
"quissimum; deinde aliorum abundantiam con-
"ciliat: siquidem, dum ea inter vos utamini,
"vitam vobis beatissimam faciet, magisque lau-
"dari quam externos, & ut sitis in gloria apud
"posteros certissima. Hæc autem assequi poteri-
"tis, si obedientes fueritis, & legum, quas Deo
"mihi dictante condidi, custodes, earumque in-
"telligentiam meditemini. Discedo autem ipse
"vestris bonis lætus, commendatis vobis & legi
"modestiæ & institutionis reipublicæ honestati,
"& virtutibus imperatorum, qui utilitatis vestræ
"curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus
"rexit, cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non*
"*tantum* hucusque à vobis providentiam suam
"non intermittet; sed quamdiu ipsi, in virtutis
"studiis manentes, eum præsidem habere voletis,
"tamdiu providentia ejus utemini. Sententias
"etiam optimas, quas sequendo felices eritis, vo-
"bis exponent Eleazarus pontifex & Josua, se-
"natusque & tribuum magistratus: quibus non
"gravate obtemperate, intelligentes, omnes qui
"pulchre sciunt parere, etiam imperare scitu-
"ros, si ad ejus rei potestatem pervenerint. &
"libertatem esse existimate, non ægre ferre quæ
"duces vos facere postularint. Nunc enim liber-
"tatem in eo ponitis, ut beneficos contumelia af-
"ficiatis: quod sane si deinceps cavebitis, vobis
"res melius se habebunt. Neque unquam tantam
"contra eos iram sumite, quanta sæpe ausi estis
"adversus me uti: probe enim nostis, ut sæpius de
"vita à vobis, quam ab hostibus, periclitatus sum.
"Hæc autem vos monui, non ut exprobrem,
"(nolim enim in exitu vitæ, hæc in memoriam
"revocando, vos offensos relinquere, cum ne eo
"quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim
"iratus) sed ut vos doceam in posterum in hoc
"ipso tute agere, ut nulla superiores injuria
"afficiatis opibus elati, quæ vobis, trajecto Jor-
"dane, & Chananæam adeptis, multæ ade-
"runt. Nam si ab iis ad fastidium & contem-
"ptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam be-
"nevolentiam perdetis. Cum vero hunc vobis
"inimicum feceritis, rursum etiam terram,
"quam possidebitis, maximis cum probris amit-
"tetis, armis victi ab hostibus; & per orbem
"dissipati, totam terram & mare servitute vestra
"re-

[o] Εχετε,] *Coll. Voss.* & *Big.* ἔχοντες.
[p] Μεθαρμόσησθε τρόπον.] Μεταρμόσησθε *Samb.* & *Vat.*
[q] Εσεσθε,] Ita *Big.* (& *Coccejus*) & *Samb.* in *cæteris* ἔσεσθε.
[r] Πάντων προσηκόντων εὔλογον] Πάντα *Big.*
[s] Αὕτη γε πρῶτον] Ita *Bas.* & *Gen.* ἀρετὴ γὰρ πρῶτον ἀγαθῶν πασιτοῖτόν ἐστι, liber Cassiodori. αὕτη γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πασιτοῖτον ἐστι *Big.* αὐτὴ γε πρῶτον, ἀγαθὸν τὸ πασιτοῖτόν ἐστι *Samb.* αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ. ἐ. *Tar. B. Burius* noster huc πρεσβεῖον reposuit loco πρεσβεῖον, sicut olim viderat *Epiphanius*, aut magis visus est vidisse. BERN. Αρετὴ γὰρ πρ. ἀγ. πρεσβεῖόν ἐστι *Epiphan.* αὕτη γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πρ. *Big.* αὐτὴ γε πρῶτον, ἀγαθῶν *Samb.* Est (*Big.* in ora Cod. sui) qui conjicit, αὕτη γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ.
[t] Χρωμένοις] Χρωμένης *Big.* & *Samb.*
[v] Ποιεῖται] Ποιεῖ *Samb.* ποιεῖ *Big.* Sed non dubito quin ποιεῖ sit pro ποιήσεται præsens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6. p. 138. Atque *Antiqq.* p. 50. v. penult. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται.
[x] Καὶ τὸν ἀλλοφύλων] Καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφ *Epiphan.*
[y] Ἀδεέστερον] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deest ἀ, ἐστέρων, non male.
[z] Γένοισθε,] Sic *Big.* & *Samb* in aliis γένησθε.
[a] Μελετήσητε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* μελετῶσιτε *Vat.* (μελετῶτε *Tar.*) in *Editis* μελετῶντες.
[b] Νόμῳ τε] Νόμε τε σωφροσύνη *Epiphan.*
[c] Νῦν ἡγεμονεύσας] Τὸν νῦν *Vat.*
[d] Οὗ μέχρι τοῦ δεῦρο] Οὐ μέχρι τοῦ δεῦρο *Vat.*
[e] Χρήσεσθε] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* prout alii conjecerant, χρήσασθε *Samb.* χρήσεσθαι *Bas.* & *G.*
[f] Ἴσονται παρελθόντες] *Al.* ἔσονται.
[g] Ηγεῖσθε,] Ηγεῖσθαι *Vet. Interpret.* ἐλεύθερίαν αὐτὸ ἡγεῖσθε *Vat.* mox μὴ τὸ προσ. *Big.*
[h] Ἀξιώσουσιν.] Ἀξιοῦσι *Samb.* & *Vat.* ἀξιοῦσι *Big.*
[i] Εφ' ὑμῶν ὑποπεσεῖν,] Ita ex conjectura Cl. *Burii* (conjecit ita & *Coccejus*) edidit *Bernardus.* ὑφ' ὑμῶν ὑποπεσεῖν, ἢ ὑπὸ τ. *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τ. π.
[k] Ονειδίζων ὑμᾶς] Sic *Samb.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* in *aliis* ὀνειδίζειν.
[l] Επ' ἐξόδῳ] Eo modo *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπ' ἐξόδῳ *Big.* (*Coll. Voss.* etiam ita corrigente *Coccejo*) *Bas.* & *G.*
[m] Ηξίουν] Forte ἀξιῶν. COCC.
[n] Φέρων,] Forte φέρω. COCC.
[o] Ασφαλεῖς εἶναι,] Ασφαλεῖς *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
[p] Ηι κλᾶσθε] Ηι νῦν κλᾶσθε *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan κλῶ κλήσεσθε, aut *Atticorum* more præsens pro futuro.
[q] Υπὸ τῶν πολεμίων] Υπ' αὐτῶν αὖθις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπὸ τῶν αὖθις *Vat.*

"replebitis. Vobis autem, horum periculum "facientibus, inutilis erit pœnitentia, & le- "gum non ſervatarum recordatio. Quare ſi vul- "tis has vobis manere, cum hoſtes ſuperaveri- "tis, nullos ex iis relinquite: ſed & omnes de- "lere vobis expedire exiſtimate, ne eis viventi- "bus, moribus illorum *forte* deguſtatis, pa- "triam corrumpatis inſtitutionem. Præterea "moneo, ut & aras & lucos & templa, quot- "quot habebunt, dejiciatis, & genus & me- "moriam eorum igni aboleatis. nam ita ſolum "firma erit vobis bonorum propriorum ſecuri- "tas. Ut autem propter meliorum ignoran- "tiam natura veſtra in deterius non feratur, & "leges vobis, dictante mihi Deo, compoſui, "& reipublicæ inſtitutionem, cujus ſi ſerva- "veritis honeſtatem, omnium feliciſſimi judica- "bimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & reipublicæ ordinationem, in libro deſcriptam. Illi vero plorabant, multum & jam tum deſiderium imperatoris capiebant; memoreſque periculorum & ſtudiorum quæ pro ſalute eorum ſuſcepiſſet, & de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis proviſurum *exiſtimantes* quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deſerto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut univerſus populus, in lachrymas prolapſus, ex his rebus majore affectus ſit dolore, quam ut verba poſſent conſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque à cogitando ſe lachrymis dignum eſſe abducens, admonebat ut reipublicæ inſtitutione uterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ inſtitutione, Moyſis virtuti & dignitati conſentaneâ, & lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Cæterum hoc novum factum eſt à nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, & ut quidque à Deo ſciſcitatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium eſſe exiſtimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi *à Moyſe* aberraverimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem civitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & cauſis edendum diſtuli, quem Deo adjuvante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

Commentarium de jure privato, moribuſque patriis promittit Joſephus.

Deo uni Deique peculio una urbs ſancta, templum etiam unum, & pro victimis altare unum. Deut. c. 12.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad uſum bonorum nacti, deinceps jam ur-

"Φαιρεθησεσθε μὴ μείζονων ὀνειδῶν· καὶ σπεδασθέντες "ἀφ' ἧς οἰκεῖτε, πᾶσαν ἐμπλήσετε τὴν γῆν καὶ θά- "λασσαν τῶν [r] αὐτῶν δηλείας. ἔσται δ' ὑμῖν τούτων πεί- "ρατα λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετανοια, καὶ ἡ τῶν ἁ "φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλεσθε τέ- "κνα ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [s] μηδένας ὑπολεί- "πεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι "[t] κρίνατε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων ἀφηγώμεθα "νοι τὴν ἐκείνων ἐπιτηδεύσεως, ἀφανίσητε τὴν [u] πα- "τρῴαν πολιτείαν. ἔτι δ' ἡ βωμὸς ἢ ἄλση ἢ νεὼς ὁπόσους "ἂν ἔχοιεν καταῤῥίπτειν ἀφηνιῶ, ἢ δαπανᾶν πυρὶ τὸ "γλῶν αὐτῶν ἢ τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν ὕτως ὑμῖν "μόνον ὑπάρξειεν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. "ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν "εἰς τὸ χεῖρον ἀποκλίσῃ, συνέθηκα ὑμῖν ἡ νόμους, "ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, ἢ πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον "φυλάξαντες [x] ἁπάντων εὐδαιμονέστατοι κριθείητε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς νό- μους ἢ τὴν ἀφήγησιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δ' ἐδάκρυόν τε ἢ πολλὴν ὑπεζήτησιν ἐποιοῦντο ἔτι γρατηγοῦ· μεμνημένοι τε ὧν [y] κινδυνεύσασι ἢ προθυμηθέντος τὰ πρὸς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἥδιόν τε ἂν θεὸν [z] προνοησομένην ἀφ' τοῦ Μωϋσῆν εἶναι τὸν ἀφηγούμενον. ὧν τε ὑπὸ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὡμίλησαν αὐτῷ μεταγνόντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προπε- σόντα κρεῖττον ἢ τὸν ἐκ λόγου παρηγορίας [a] τὸ ὑπ' αὐ- τῶν πεῖσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτοὺς παρηγόρει· [b] καὶ ἔκ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτοὺς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ὕτω διελύ- θησαν.

δ'. Βούλομαι δ', τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως [c] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, ἢ μα- θεῖν [d] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντυγχάνουσιν οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἐλήλυθεν, ὕστερον ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων [e] πραγμα- τείαν διήξειν. γέγραπται δ' [f] πάντ' ὡς ἐκεῖνος κατέλι- πεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προστεθέντων, οὐδ' ὅ, τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. γνώριμον δ' ἡμῖν τὸ κῦ- ρος ἑκάστοις τάξαι· προσῆκεν γὰρ ἐκείνῳ καταλειφθῆναι γραφέντα, [g] καὶ ὡς ἕκαστόν τι προσῆκε θεοῦ πύ- θεσθαι. τοῦτο χάριν ἀναγκαίαν ἡγησάμενον προδιασείλα- σθαι, μή τις ἡμῖν προσῇ τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόν- των τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γράψαι. ἔχει δ' ὕτως ἡ διάταξις [h] ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. ὃς δ' [i] κοινὰς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τούτους ὑπερεθέμην εἰς τὸν [k] περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἐν [l] συναντιλαμβανομένου τοῦ Θεοῦ με- τὰ ταῦτα ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι προκεί- μενον.

ε'. Επεὶ δ' ἀν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, ἢ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε τὸ λοι-

r Αὐτῶν δηλείας.] Eſt qui malit ὑμῶν.

s Μηδένας ὑπολίπητε] Μή τινας ἀπολίπητε *Hen.* & *Busb.*

t Κρίνατε] *Coll. Voſſ.* & *Big.* κρίνασθε.

u Πατρῴαν] *Big.* & *Samb.* τὴν πάτριον πολιτείαν, quod eſt Atticum. τὰ πάτρια ἀφθείρητε *Busb.* ἀφθείρητε *Hen.* Statim *Samb.* εἰ δ' ἢ βωμούς. Dein καταβάπτειν *Samb.* BERN.

x Απάντων] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.* Sed *Voſſ.* mox quoque τὸ ἂν agnoſcit) & *Samb.* πάντων *Baſ.* & G. πάντων ἂν *Edd. Vat.*

y Κινδυνεύσασι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινδυνεύσοι.

z Προνοησομένην] Eo modo *Big.* (Correxit ſic quoque *Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* προνοησαμένην *Baſ.* & G.

a Τὸ ὑπ' αὐτῶν πεῖσαι] *Big.* ἐπ' αὐτοῖ. *Samb.* ὑπ' αὐτοῦ. Melius *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* Pro ſententia illa *Hen.* & *Busb.* ex compendio, ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν ἀφλοίητα ἀφῆκεν. BERN. Sic *Vat. Baſ.* & G. ἐπ' αὐτὸν *Big.* ὑπ' αὐτὸν *Samb.* HUDS. Forte τὸ αὐτῶν. COCC.

b Καὶ ἔκ δακρύων] Reddenda ſunt huc verba illa Jo. *Zonaræ*, ὁ δὲ μωσῆς οἰκεῖον αὐτοῖς κατέγνωκε τέλος· καὶ πολλὰ προσηνέσας, καὶ νόμους δὲ ἐν βίβλοις καὶ τὴν σφετέραν πολιτείας διάταξιν, καὶ χρηστεύ- σας καὶ τὰ ἀμαλήκιτα ἐπιτελάμενον, ἀεὶ τὰ φυλακῆς τι τῶν νόμων ὄρ- κου ἀπαιτήσας αὐτοὺς, καὶ τὸ δημαγωγὸν ἐντὸς ἀφαιρήσας ἐπὶ τοὺς χαναναίους χρατεῖσαι. ἰοὺ, φησιν, ἀφὸς τοὺς ἡμετέρους ἀπειμι προ- γόνους· τῶν δὲ μοι γῆ τῶν ἡμέρων τὰ πρὸς οἰκίσεις ἄστεσιν ὁ θεὸς, τὸ δὲ πλῆθος ἐδάφεσι, καὶ ἐμὲ ὁ θεῖος αὐτῶν ἀποκλιτος, καὶ τοσοῦτος ὡς καὶ αὐτὸν μωσῆν νικηθῆναι τῷ πάθει, καὶ προενεγκεῖν δά- κρυα. BERN. Καὶ τὰ δακρύων *Busb.* & *Hen.* Vide *Zonaram*, p. 28.

c Αξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ] Αξιώματι τὰ ἀρετῆς *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀξιώματι καὶ τὰ ἀρετῆς (*Voſſ. Coll.*) *Big.*

d Παρέξων δι' αὐτῆς] Eſt qui malit (*Tar.*) παρέξας.

e Τῶν ἄλλων πραγμα- τείαν διήξειν.] Τὰ ἑπόμενα ſoli *Gen.* & *Vet. Interpr.*

f Πάντ' ὡς] Πάντ' ὅτα *Big. Samb.* & *Vat.*

g Καὶ ὡς ἕκαστόν] Καὶ ὡς ἕκαστα π. *Vat.*

h Ημῖν τῶν νόμων.] Ημῶν ſolus *Big.*

i Κοινὰς ἡμῖν] Sic *Big.* (*Voſſ.*) *Vat.* & *Samb.* in *cæteris* κοινὰς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν κατέλιπε.

k Περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν] Hoc idem opus pollicitus eſt ſub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. HUDS. Adjecit *Tar.* τῶν ἱερῶν. HAV.

l Συναντιλαμβανομένου] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* συλλαμβανομένου.

m Περια-

λοιπὸν ἤδη κτίζειν [m] προαιρεῖσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράξετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς [o] ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ διὰ ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἐν ᾧ ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ διὰ προφητείας [p] ἐξέληται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [q] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἱ [r] κονιάμαλα ἔχοντες ἐπιφερεῖς τε εἶεν καὶ [s] καθαροὶ πρὸς τὴν θέαν. ἡσυχῇ [t] ἐπὶ τέτταρσι προσβάσεσι ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προχώσεως αὐτῷ καὶ πρανὲς γινομένης. [u] ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

5. Ὁ δὲ [v] βλασφημήσας Θεὸν, καταλυθεὶς [x] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς ταφήσεται.

6. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς ἣν ἀποφήνωσι [y] πόλιν τὸ νεὼν τρεῖς ἐξ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀξιοκαλῶσι, καὶ [z] συνιενται ἀλλήλοις [a] καὶ συνευωχούμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ [b] εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους [c] αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

bes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. [1] In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem, p. 682.

6. [2] Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

De tribus Feſtis Hebræorum maioribus. Ex. c. 23. & 34. & Deut. c. 16.

7. [3] Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint: ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando benevolentiam alant. honeſtum enim eſſe, ut qui ſint ejuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint. id quod ex hujuſmodi conſociatione futurum eſt, dum *mutuo* aſpectu & alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate maneant & conſortio, erit ut à ſe invicem alieniſſimi habeantur.

8. [1] Fru-

m Προαιρεῖσθε,] Lege Προαιρεῖσθε. COCC.

n Πράττοντες,] Πράττοντες *Vat.* περῶντες *Tar.* ſicut προαιρεῖται ſuperius pro προαιρεῖσθε.

o Ἐν τῷ καλλίστῳ] Ita & Joſephus lib. VII. cap. 1 de bello, regionem circa Hieroſolymas uti amœnam deſcribit, ut Strabo & alii audiendi non ſint. REL.

p Ἐξελῇ.)] Ἐκλέξῃ *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

q Κατειργασμένων,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* κεκατειργασμένων.

r Κονιάμαλα] Lapides albi apparebant, & quotannis (ſtante templo ſecundo) ſolebant dealbari. REL.

s Καθάροι] Καθαροὶ ſoli *Hen.* (καθαροὶ *Tar.*) & *Busb.* alterum ut Ἀτλικώτερον probante *Bernardo.*

t Ἐπὶ τέτταρσι] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* (*Coccejus*) in *aliis* ἐπὶ τέτταρα, *ſc.* λίθων. eſt (*Tar.*) qui conjicit ἐπὶ τέτταρσι.

u *In alia autem urbe neque ara neque templum eſto;*] *Deo uni Deique peculio genti Hebrææ convenit una Urbs Sancta* & νεωκόρος, *Deut. c. 12.* & *14. Hanc eſſe* Jeruſalem, ירושלם הקדושה, *ac* עיר חקדש, *aut Syre* קרישא קריתא, & מדינת קודש, *Judei quidem profitentur, Eſ. c. 48. 2.* & *c. 52. 1. Neh. c. 11. 1. Dan. c. 9. 16, 24. Hymnique integri 48,* & *47. Necnon 1 Mach. c. 2. 7. 2 Mach. c. 1. 12.* & *vehementer Philo ad Caium p. 1031. &c. atque Maim.* Beth habechira *c. 7. Chriſtiani Matth. c. 4. 5. c. 27. 53.* & *Apoc. c. 21. 1. Mahommedani proprio nomine* Cuds & بَيْتُ المقدس *ἅγιον: profanarum perro gentium Scriptores, Regeſque maximi,* & *quaſi genus humanum, ultro agnoverunt, præter Samaritas Harque Garizin cultores; ſed & nummi Hebraici, charactere equidem Samaritano impreſſi, idem demonſtrant. Templum* היכל *etiam unum,* & *pro victimis Altare unum* המזבח & המזבח העולה, & *Diodoro Siculo βωμὸς ὕπαιθρος, Philonique βωμὸς ἄτομος, lapidis impoliti, ſeu de* tellure virgine מהבתולה Middot *c. 3 4. ἐξ ὀργῶν λίθων Hecateo in* Euſeb. *ex λίθων λογάδων ἀτμήτων Philoni p. 850. obducto albario. Sic tunc viderat Joſephus ſacerdos, ſic Deuteræ docuerant ſeculo proxime ſequente.* ומלבנים המזבח פעמים כשנה לא היו סרין אותן בכפים של ברזל שנברא לקצי ימיו של אדם. *Bis quotannis Altare* incruſtatur & dealbatur, *idque ſine ferro, metallo perniciali, ait Judas princeps* Middot *c. 3. §. 4. quo per clivum modeſte aſcenditur,* ולא בכבש ולא במעלות. *i. e. Exod. c. 20. 24, &c. Deut. c. 27. 5. Et in Maſſictis Phariſæorum* Middot *c. 3. §. 3, 4: necnon in* Zebachim *T. Bab. f. 54.* & *61. b. Item egregie in Commentario* Mecilta *f. 27. d. In* Samag *Vetitorum 290, 291. Et apud Maimoniden de Æde Electa.* BERN.

v Βλασφημήσας Θεὸν,] *Big.* & *Samb.* ὁ γὰρ βλασφημῆσαι τολμήσας θεὸν, καθαλωθεὶς κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας imperite. *Busb.* & *Hen.* ὁ γὰρ βλασφημήσας θεὸν, καθαλωθεὶς κρεμάσθω δι' ἡμέρας. BERN. Βλασφημήσαι τολμήσας Θ. *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

x Κρεμάσθω δι' ἡμέρας,] Κρεμασθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

2. *Qui autem Deo male dixerit,*] *Qui Deo* O *M. maledixerit, ô ſcelus! ὁ* βλασφημῶν, *Moyſi* נוקב שם יהוה & המקלל, (*v.* Synh. *T Bab. f. 56. a.*) *Onceſoſo* דיפרש שמא דיהוה & דארגן, *pariterque* LXX. *Interpr.* ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα ἐκ κυρίου, & ὁ καταρώμενος θεόν. ὁ σαμαρείτης מקסם שם יהוה & מקללה, *ſive Arabice* السحف & من سبب اسم الله. *Cl. Saadias* من سب الاسم وشتمه. *Uzielides* דמפרש ומחרף שמא רבא ויקירא & ירמאן חרף שמא מרגזא: & *Jeroſolymarius* ואויר וארגיז ר. 14. & *atque mox* מחרפא דחריף שמא קרישא ובזי. *Interpretes* LXX. *Philoque Alexandrini, tum priſci Phariſæi, ab illis etiam Onceloſus, Uzielides, aliique Judæi, aut, quod factum nollem Chriſtiani fere veteres ac recentes indulgenter adeo explicarunt v. 15.* & *16. c. 24. Lev ut blaſphemiam capitalem decernerent, quæ adverſus nomen Dei proprium* & τετράγραμμον יהוה jactatur: *ſed contra* ἐλέγειν, ἐλέγχειν, *aliorumque cognominum Divinorum obtrectatores* על שם הכפורש והכיוחר, *ſcutica vel* ἀποδέρω, על שם רכינוי באותיות וכקריאה, *Talm. Jeroſ.* περὶ συνεδρίων *f. 25. a.* & *Talm. Bab.* περὶ ἔρχων *f. 36. a non ſaxo* & *patibulo vindicandum. Legis enim Maſſ.* Synhedrin *c. 7. 5.* המגדף אינו חייב עד שיפרש השם, ὁ μεγαλορρήμων, Convitiator, *ut atrociſſimus plane Divinitatis violatæ non tenetur, niſi notato nomine* יהוה. *Iniquum vero ac magis ridiculum quod refert Commentator Gazæus, ad Num. c. 16.* Nec deſunt, qui ſub verbo ὀνομάζειν, volunt ſignificari, nequis aggrediatur aperire & patefacere nomen Dei quadriliterum. *Juſtius tamen ſentiunt de tanto crimine,* ברכת השם או גדופת השם, *quo infamatur Numen Æternum, quo rerum omnium Pater ac Dominus læditur, Theologi Samaritani, Meir Deuterota, Aquila interpres, Amorei quidam in Talm. Jeroſol. Hieronymus noſter in Bibliis vulgatis,* & *R. Moyſes in ſuo Jad c. 26.* Synh. *Lapidatur, inquam, tale monſtrum, ſuſpenditur per diem, dein funere inhoneſto abſconditur. Lev. c 24. 11, 16.* & *c. 21. 23. Vide jam concordiam Joſephi & Doctorum Miſnæ. Aiunt illi codice de* Synhedriis. *c. 6. 4.* כל הנסקלין נתלין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אינו נתלה אלא המגדף ועובד עבודה זרה. ומתירין אותו מיד ואם לן עובר עליו בלא תינשה כי קללת אלהים תלוי. *Deum pergunt Phariſæi §. 5, 6.* לא היו מתאבלים אלא אוננים שאין אוננות אלא בלב ולא קוברין אותו בקוברות אבותיו אלא שני בתי קברות היו מתוקנין לבזיון דין אחד לנסקלין ולנשרפין אחד לנהרגין ולנחנקין. Lapidatum ne plangito, neve in ſepulchrum patrum inferto, ſed in carnificina publica abſumendum abdito. *Verum* περὶ τῆς βλασφημούσης εἰς τὸ θεῖον *pia fertur & elegantiſſima diſſertatio Philonis p. 612. Denique de* diis peregrinis haud temere infamandis *inferius agit Joſ. §. 10.* BERN.

y Πόλιν τὸ νεὼ.] Πόλιν ἢ τὸ νεὼν τρεῖς ἐξ ἔτους ἐκ τῶν περάτων *Tar. B.* abſque neceſſario. Reſcriberem potiuſ πόλιν ἐπὶ τὸ νεὼ, ſi opus BERN. Eſt qui malit (*Tar.*) πόλιν ἢ τὸ νεὼν τρεῖς ἐξ ἔτους ἐκ τῶν περάτων. potius reſcriberem πόλιν ἐπὶ τὸ ν. ſi opus. Hic enim verborum ordo: συνερχέσθωσαν δὲ εἰς πόλιν ἣν ἀποφήνωσι τὸ νεὼν.

3. *Conveniant autem in urbem,*] *De tribus feſtis majoribus Hebræorum, quæ Phariſæi* ῥηγαλία, *quaſi* πεζοπορίας *vel* ἐλαύνια *appellitant, conſulendi ſunt illi Doctores Maſſicta tota* Hagiga. *Maimonides in Jad ſub titulo cognomine, Sichemitæ in ſua* ἐξομολογήσει, & *præcipue Ceremoniarum Hebraicarum pater Ex. c. 23. 14, 17. c. 34. 23.* & *Deut. c. 16. 16.* BERN.

z Συνιενται] Συνιόντες *Vat.*

a Συνευωχούμενοι] Ἠὲν ἀωχούμενοι aut ἀωχημένοι legerat *Vet. Interpr.*

b Εἶναι μὴ ἀγνοεῖν] Ut Attici ἀπαξαμβάτως loqui gaudent, gaudet & Joſephus; vide §. 10. unde εἶναι *Tar. Big.* huc interpolari minime debet pro εἶναι. BERN.

c Αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.] *Baſ.* & *Gen.* αὐτοὺς. Sed vere MSS. quatuor & verſio Epiphanii commendant potius αὐτοῖς. Tranſeat tamen hinc αὐτῶν *Tar.* correctoris. BERN. Ita ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὺς in *Editis.*

Præter Trumam grandem imperata erat δυτεροδεκάτη. Deut. c. 14. Lev. c. 27.

8. [1] Frugum etiam decuma vobis excepta esto, præter eam quam sacerdotibus & Levitis dandam esse instituistis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia* & *ad* sacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim esse proventibus terræ, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

Ex mercede scorti, aut ex admissura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. [2] Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat à scelere profectum. non autem quidquam pejus esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo sacrificet.

Diis alienis non maledicere, neve sacra peregrina compilare &c.

10. [3] Nemo autem Diis, quos *esse* cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat. Ne liceat sa-

η'. Εσω ᾗ καὶ δεκάτη τ καρπῶν [d] ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς [e] διεπέξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἢ πιπρασκέσθω μὲν [f] ὅπῃ τ παλαιόδων, εἰς ᾗ τὰς δωρεὰς ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας [g] αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τ ἐκ τ γῆς ἀναδιδομένων, ὧν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι [h] ᾠκονόμησεν, ὅπῃ τιμῇ ᾧ δεδωκότι ἀπολαύειν.

θ'. [i] Ἐκ μισθῶ γυναικὸς ἠταιρημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεσθαι γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. [k] χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη τ ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσῃ κυνὸς, ἤτοι θηρευτικῆ ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτῳ θύειν τῷ Θεῷ.

ι'. Βλασφημείτω ᾗ μηδεὶς [l] Θεὸς, ὃς πόλεις ἄλλας νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον

[d] Ἐξαίρεσις ὑμῖν,] Sic *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Basil.* & *G.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Vat.* ἐξαίρεσις ὑμῖν (*Coll. Voss.*) *Big.*

1. *Frugum etiam decuma*] *Verum præter* Trumam grandem תרומה גדולה, *quæ Sacerdotibus præciderat quintam proventuum telluris sacræ, atque residui decimam nomine* πρωτοδεκάτης מעשר ראשון *Levitis mox decimandis erogatam, adhuc imperata fuit Deut. c. 14. 22. &c. & Lev. c. 27. 30. (sic enim decreta illa Divina interpretantur Talmudistæ, Uzielides, Auctor* Pesictæ minoris, *i. e. Scholiorum veterum f. 73. d. Maimonides passim, & ejus superstitionis cæteri)* δευτεροδεκάτη *sive* מעשר שני *quam vocant antiquissimi Scribæ, pars decima frugum reliquarum, ut eo sumtu sacrificaret atque Solymas intra epularetur priorum Israelitarum quisque. Bethania vero* בית תינו *hoc dudum in ritu misere prævaricata, tribus annis præverterat Templi secundi excidium,* Baba mesia *f. 88. a. Maimonidem jam prætereo, titulumque affirmativum* Samag 136. *Extat enim Rabbanitarum veterum Massicla satis ampla* περὶ μασσὲ σεν: *quinimo Tobias Nephthalita de sacro tributo initio suo libelli.* Κἀγὼμόνος ἐποιούμην πλειόνακις εἰς ἱεροπόλυμα τὰ τὰς ἑορτὰς, καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ ἱσραὴλ τὰ μαρτυρούμενα αἰωνίῳ, τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας τ γενημάτων καὶ τὰς πρωτοκαθελίας ἔχων. καὶ ἐδίδουν αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς Ααρὼν τὸ θυσιαστήριον. Τῶ δικάτῳ (מעשר ראשון, *recte in editione Fagiana*) ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς διακονοῦσιν εἰς ἱερουσαλημ. Καὶ τῶ δευτέρῳ δεκάτῳ (*Syro* ועשרא ותר נא, *Fagio Munsteroque Editoribus* ומעשר שני) ἀπεπεμπόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ ὡ ἱεροπολυμοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτον. Καὶ τῶ τρίτῳ (מעשר שלישי *in Hebraico Tobiæ, quod est* לנר ליתום ולאלמנא *in opere Misnico*) ἐδίδουν οις καθήκει (לברך תכית *aut Munsterus, Hieronymus* Proselytis & advenis, *atque* Templo instaurando *Fagius*; καθὼς ἐνετείλατο δεσπόσας ὁ κύριος ᾧ πατρός μου· διότι ὀρφανὸς καταλελείμθην ὑπὸ ᾧ πατρός μου. BERN.

e Διεπέξατε] Διεπέξαθε *Big.* διέταξα τοῖς ἱερεῦσι &c. *Samb.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. διεπέξαθε ὁ &c. *Epiphanius* à membranis *Cassiodori* Ex-Consulis. Verum comma illud χωρὶς ἧς διεπέξατε τοῖς ἱερ. καὶ λ. εἰδόσι, plane significat *Hen.* & *Busb.* χωρὶς τ ἱερ. καὶ λ. δοὺς τομήν, nihil amplius, i. e. *præter Decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum Sacerdotum Levitarumque reservatas.* BERN. Διεπέξαθε *Big.* διέταξα τοῖς *Samb.* & *Vat.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. χωρὶς τ ἱερ. καὶ Λ. δοὺς τομήν *Hen.* & *Busb.* & nihil amplius i. e. *præter decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum sacerdotum Levitarumque reservatas.* Vide hac de re Cl. *Seldeni* curas secundas ad *Sect.* 2. de *Decimis.* *G. Guisium* ad *Zerahim*, tit. *Pea*, sect. VIII. & J. *Clericum* in Append. *Comment.* in *Num.* p. 558.

f Εἰς τ πατελίδων,] *Hen.* & *Busb.* εἰς τ πατελίδα, i. e. εἰς τ φιλῆς, *Hesychio* interprete.

g Αὐτῶν τὰς] Illud αὐτῶν male omittitur in quibusdam (*Coll. Big.* & *Voss.*) *MSS.*

h Προεχείρισεν,] *Basil.* & *Gen.* πεποίηκεν. *Big.* & *Samb.* παρέσχεν. *Tar. B.* παρέξει. Vel scripsit Josephus προσχοίη. BERN. Ita legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo edidit *Bern.* παρέσχεν *Basil.* & *G.* παρέσχεν *Big.* (*Coll. Voss.* volebat ita *Cocc.* quoque) & *Samb.* est qui conjicit παρέξει, aut προσχοίη.

i Ἐκ μισθῶ γυναικὸς] Ἐκ μισθῶ ᾗ γυν. *Vat.* Hanc legem impudicæ Syrorum superstitioni opposuit *Moyses.* Noverat etenim *Lucianus* (p. 878.) festo Adonidis Byblii id patratum, ὁ ᾗ μισθὸς εἰς τὰ Ἀφροδίτης θυσία γίνεται. BERN.

2. *Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia:*] *Ex mercede scorti, aut, quod consimile est, ex admissura canis Deo Venerando munus non offertur. Flavius adeo sacerdos egregie exponit Deut. c. 23. 18. Aliter nostri Theologi ex Talmudo Rabbanitarum. Hanc autem legem impudicæ superstitioni Syrorum opposuit Amramides. Noverat etenim Lucianus (p. 878.) festo Adonidis Byblii, deustri nimium vicini Judæis, id patratum:* ὁ ᾗ μισθὸς εἰς τὰ ἀφροδίτης, θυσία γίνεται. *Quid planius? aut ad volumen Moysis opportunius? Philonem adde, p. 860.* Πάνυ καλῶς ἐπὶ τὰς ἱερὰς ᾗ νόμω τελὰς γέγραπται, μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ ἀποσοβεῖσθαι, πρεσβύτας τῶ ἰδίαν ὠφεῖν, καὶ ἐλευθέρους ἔνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐποτείδιον εἶναι. *Haud aliene Romani juris Tabulæ*, Ad divos adeunto caste: Nec ulla vitiorum sacra solennia obeunto: Donis impii ne placare audeant deos; *præsertim Cicerone explicante. Vide & Massiclam* Temuræ *c. 6. §. 2. ubi Moysis* μεχιρ κλεῖ *exponunt Tannæi cum* LXX. *Græcis* ἄπαλμα κυνὸς, *sive ex formula* חא לך עלה, זרא תחרא כלב זרא *Gemarici*, חליפי הכלב *Onceloso*, כלבא חלפ, *Solymitarius* פידוא כלב, *Sichemita* כלב פירנא; *nemoque Judæus vel Samarites, præter Josephum hunc* admissi canis meritum. *Quinvero Deuterota permittunt altari Dei, inversis adeo terminis,* ἀχὼν κυνὸς καὶ πόρνης τιμιώ, "אתכן כלב ומתיר זונרא הרי אלו מוחרין שנ שניהם ולא ארבעה. BERN.

k Χείρω δ'] *Tar. B.* inducit χείρων pro χείρω. Fortean χείρων legerat olim *Epiphanius.* Pallas tamen non vult moveri suo loco χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη. BERN. Χείρον juxta *Vet. Interpr.* Est qui malit χείρων. (*Tar.* & *Cocc.*) sine causa.

l Θεὸς,] *Exod. c. 22. v. 28.* magistratus Θεὸς vocant LXX. unde forsan factum (sicuti post alios notavit *J. Clericus*) ut legem *Moysaicam* in alienum sensum torserit *Josephus*, in salubre monitum Judæis tunc temporis inter *Romanos* Idololatras versantibus. HUDS. Ita explicare videtur dictum Dei אלהים לא תקלל. Eodem modo Josephus in libro 11. contra Apionem p. 1077. hæc verba explicat μήτε βλασφημεῖν τὰς νομιζομένους θεὸς παρ' ἑτέροις, *vetitum esse maledicere Diis aliarum gentium.* Et si Judæi id temporis ea verba crediderunt hoc voluisse, mirandum non est Act. 23. 5. Apostolum reprehensum, quod Pontifici Maximo obloctus fuisset, dixisse, si sciviſſet Pontificem esse, non ita fuisse locuturum, quoniam noverat scriptum esse, *Principi populi non maledices.* Poterat enim quis regerere: at sciebas judicem esse & unum ex Elohim, de quibus eodem commate quod laudas scriptum est, non habebis eos negletum, aut non leves illi tibi debent videri. Quod si crediderint, uti Josephus, hoc mandatum de Elohim non spectare ad judices ὁμοτύλους, sed Deos gentium, mirum non est id Apostolo objectum non esse. Mox etiam in quibusdam codd. legitur τινὶ τ θεῶν. REL.

3. *Nemo autem Diis, quos esse cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat.*] *Divos non temnere, Ex. c. 22. 28.* אלהים לא תקלל ἐλοιδόρει λοιδορήσει. LXX. *Interpr.* Θεὸς ὁ κακολογήσεις. *S. Hieron.* Diis non detrahes; *quod est.* Judici ne maledicito, neve eum vili pendito, דיאנא לא תקיל לשבב *Samaritico Paraphrastæ, Onceloso, Saadiæ, cæteris S. Literarum luminibus, & Talmudistarum plerisque. Unde Theodoretus* τοὺς κριτὰς ὁμωνύμως θεοὺς, (*ut sane c. 21. 6.* אל תאלהים *interpretari oportet* ad Magistratum) ὡς καὶ μίμησιν ᾗ τ ἐλαν θεῖν κρίνειν πεπιστευμένους· ἐγὼ φησιν, εἶπον (ψ. πά.) θεοί ἐστε καὶ ὑὶοὶ ὑψίστου πάντες. *Verumenim nihil inter homines divinius reperio, quam jus dicere hominibus. Aut ob animum suum habuit Flavius* (*nam de Judicum reverentia agetur inferius §. 12.*) *decretum illud Divinum Lev. c. 24. 15.* איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, Quicunque maledixerit Deo suo, *Ethnicus aut Israelita Deo vero falsove*, impunis ne abeat. *Ita enim Moysen suum explicat Meirus Deuterota* Synhedr. *f. 56. a.* להשוות נוי וישראל איש כי יקלל אלהיו מכל מקום *i. e. ex Scholio. Similiter Amorai quidam T. Jerosol.* Synh. *f. 25. a. Blasphemis pœna, pro gradu ac conditione varia sceleris ipsius, aut fertur Admonitio Ex. c. 22. 28. aut Excommunicatio Lev. c. 24. 15. aut Mors certa v. 16.* אוהרת למנוף מניין אלהים לא תקלל *&c. Arguit autem R. Ismael Ex. c. 22. 28. loqui de Judicibus* מדברי הכתוב, *adeoque ad cognomina Dei ipsius minime pertinere. Jactantur tamen apud nos* (*hoc addunt patres Solymitani*) *duæ opiniones de pœna Blasphemiæ, quorum altera plectit obtrectatorem Divinorum Epithetorum* νομοθεσίας καὶ ἀποφάσεως, *propter leges Ex. c. 22. 28. & Lev. c. 24. 15. altera eundem sola admonitione, ex formula Ex. c. 22. 28. atque nomine* τεθεραπευμένου *violatorem Excisione & Morte, vi decretorum duorum Lev. c. 24. v. 15, & 16.* מאן דמר על הניניים באוהרת וכרת אלהים לא תקלל ויגור איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו בכרת. ועל שם המיוחר בסיהרה ונוקב שם יהוה מות יומת. ומאן דמר על הניניין באוהרת אלהים לא תקלל. ועל שם המיוחר בסיהה וכרת ונוקב שם יהוה מות יומת. ואיש איש כי יקלל אלהיו וגו'. *Denique Scholæ Babyloniæ multum altercantur Synh. f. 66. a de sententia Legislatoris Ex. c. 22. 28. utrum ille intellectum vellet* אלהים קרש, *aut* אלהים תול, Deum summum, an mimos summi, *i. e.* דיינים. *Sed pergamus hinc. Neve sacra peregrina compilare, neve quoquomodo allatis uti.* ἀναθέματα γάρ ἐστι τοῦτο, ἃ μὴ ἀναθήματα, *uti docemur lege de Idolis penitus abolendis Deut. c. 7. 25, 26.* לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך

דלא

σμένον [m] ἢ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ιά'. [n] Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὸν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταυτὴν ἀποδεδείχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ τὴν θυσίαν δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τὴν σκηνοπηγίας ἑορτὴν ἄγοντος, ὁ ἀρχιερεὺς, [o] ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ στὰς ἐφ' οὗ γνώριμος ἐξάπασι, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι.

cra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. † Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est. *Vestem filis lanceis lineisque confectam nemo Israelitarum praeter sacrificos indui at. Deut. c. 22. Lev. c. 19.*

12. Multitudine autem, cum instaret Umbraculorum festum, in Sacram urbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, unde *clare* possit audiri, leges omnibus recitet: *Post septennia quaque laeto tempore pontifex in Scenopegiis coram populo leges remigitur laneis indui fas fuit. Quinimo constat ex Lege sacra citet. Deut.* c. 31.

---

m Η τινι Θ ῳ̃] Ita *MSS.* in *Editis* ἢ τινι τῷ Θεῷ. HUDS. Leg τῷ Θεῶν. COCC

n Μηδεὶς δ'] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Big.* quoque & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καλῶς τὴν ἐξ in *Editis.* Vide *Seldenum* de *Synedr.* l. 3. c 11. § 3. ut & *Bocharti* Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit *Bern.* ad *Josephum*, p. 289

4 *Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum.*] *Vestem filiis laneis lineisque simul confectam, sive tela, sive acu, sive coactu, sive netu haec invicem implicentur, nemo Israelita induat; aut verbis ipsis Amramidae, Deut. c. 22. 11.* לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. LXXII *Jenes Alexandrinae*, οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔριον καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτό. *Judaei Byzantini*, μὴ φορέσεις ἄλογα, ἀλλὰ καὶ λινάρια ἀνάμικτα. *Iidem* Saharnez *reddunt* misturas *seu dictione Hispanica & notiori. Recte quidem ac simpliciter Beatus Hieronymus*, Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. *Recentissime Flavius flamen Maximi*, μηδεὶς ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω. *Itidemque libro Levitarum monuerat Legumlator c. 19. 19* לא תלבש שעטנז. σὺ δὲ γνοὺς πλάνην σαατνὲς, *Samaritis* σαατνὲς, λῶ ἴδιε ἀνέκα. LXXII *Interpretes*, καὶ ἱματίου οὐκ οὐκ ὑφασμένου κίβδηλον οὐκ ἐπικαλεῖς σεαυτῷ. *Kursum Rector Bethleemicus*, Veste quae ex duobus texta est non indueris. *Jonathan exponit* Cilaim Saatnez, *varium ex confusis lana linoque*, ערבובין כלאי עמר וכיתן *Idem sonant Persica illa Tavosi*, وكتان بشم. *Verite satis posuere Tanchumus Jerosolymitanus in Lexico suo & Judaei Mauritii ad Divina Biblia pro* שעטנז, مشجلط *implexum & permistum: pariterque Targumista Samaritici* כנמר, ποικιλτὸν, πεπυρόαλωμένον. *Quinetiam Saadias & Paraphrastes Samaritanus consensu fortuito* ملحم, συνεκδεδεμένον. *Vocabulum equidem* Saatnez *ex difficilioribus jam olim aestimaverunt Patres Mishnae. Ad Etymologiam itaque, metam Sciolorum, recurrentes in tres illis voces unicam dissiparunt, ut vestimenta heterogenea, modo quovis confecta & composita, vetari sibi sciret Lacus:* τὸ κλωστὸν הטווים, ἤτοι τὸ ἰωνικὸν עוילין, τὸ πιλωτὸν הנחין *aut* הלבדין השיעין, *necnon tò ὑ. ωφ̀* הנחין *quam dictionem agnoscunt gens Aimena*, הארינין *Statuunt enim Deuterotae codice* Cilaim *pene desinente.* לא אסור כשום כלאים אלא טווי וארוג שנ' לא תלבש שעטנז רבר שהוא שוע טווי ונוח הלבדים אסורים מפני שהן שוערין. סין של צמר בשל פשתן אסור מפני שהן הוזרין באריג. אותות חגרדים ואותות הכובסים אסורות משום כלאים. *Idcirco delicata, ut vides, Pharisaeorum conjectentia haud permisit textores fulloneque adjumentis heterogeneis pannos suos signare & distinguere. Inde fatetur Tanchumus Lexicographus* Cilaim *vitium vestitus accidere ob permistionem*, الأحتلاط: ἐκτελὲς, *lanae linique, tortilem quidem* טווי *aut* المجدول والخبط والنسوج, *vel textilem ac Phrygioniam* (*utramque enim comprehendit* נוח:) *vel denique propter coactilem* لتلبد, *quae est* שווע. *Bochartus quidem* Saatnez *format ex* נו *& verbo nescio cujus* שעט *pro Arabico* ساط, *tanquam* textus mixti. *Grotius aliique Aegyptum hac causa repeti jubent, sed frustra. Quid vero?* שעטנז *&* שעטניז *ex scriptura Hebraica Samaritarum*, opus implexum, *me judice*, filisque contortis varium *indicat.* τὸ κλωστὸν, τὸ πλεκτὸν. *Idem plane in libris Arabum* تشبيص وتشغيز. *Quippe* Saatnez *in genere denotat* τὸ ποικίλμα, *non praecise* ἰνί lanaeque miscellam; *ut Davides Cimchius, S Bochartus, & alii multi existimarunt. Vetat igitur jus Mosaicum, nequis gentis Hebraeae ex lana & lino varia tam vestem gerat, praeter Sacrificos. Verumenim* vestes aureae *Pontificis Magni, & reliquorum* Cingula, *byssо lanaque intertextis effulgebant. Falsi adeo crimen Josepho Sacerdoti de sua stola falso & ridiculo objicit vir doctissimus in opere Hierozoico. Docent equidem Patres* Cilaim *c. ult.* §. 1. Vestes ex lino lanaque promiscuis confectas, non aliam variegationem decreto Mosis prohiberi Deut. c. 22 11 hasque solas lepra tangi, Lev. c. 13 47. *addunt tamen sedulo*, Sacerdotes in Sanctuario facere lana linoque implexis ornatus, *haud alio genere*, אין הכוהנים לובשין לשמש במקדש אלא צמר *sive* lanam *intelligunt Gemarae Urbis, quae simplicius & sine epitheto dicitur*, צמר שאין לו לווי. *Partier de* פשתים *Alexidem Doctores*, Lepra vitium capiunt vestes tam coloratae, quam non coloratae; *aut phrasi aqua*, tam

---

o Ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ] Ita etiam Talmudici tradunt. REL.

5. *Ad sacrificia septennalia,*] *Post septennia quaque laeto tempore* τὴν ἄφεσιν *redeunte*, כקץ שבע שנים במועד שנה השמטה: LXX. *Interpr.* μὴ ἐκ ἔτη, لانقضا سنين ὁ συμαξέτης; *protinus in Scenopegiis Pontifex maximus coram populo aetatis omnis ac conditionis Leges Divinas ab Ambone rite recitabat. Sic Josephus ex Deut. c. 31. 10. quod etiam exemplo pii & doctissimi Esdrae confirmatur Neh. c. 8. 1, 2. Quandoquidem vero Chasmonaei diu gauderent corona utraque tam Regni quam Sacerdotii, unde istam opinionem arripuerant Diodorus Trogusque historici à Sacerdotibus semper Regi Judaeos; proclive sane fuit fabris* τῆς ἐδωδιμωσεως *solennem hanc lectionem in munera Regia*, פרשות המלך *referre. Declarant etenim illi Mascta* Sota *c. 7 §. 7. 8.* פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון (האחרון) של חג השמיני *Talm Jeros & Pesicta minore*) במוצאי שביעית עושין לא בימות של ענן ביעזרה והוא יושב עליה שנ מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נושל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכה' וכהן גדול נותנו למלך והמלך יעומד ומקבל וקורא יושב וקורא מתחילת אלה הדברים ער שמע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות ער שנומר כל הפרשיות ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מברך אותן אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון. *Scenopegiorum vergente die principe, heptaeteridis sacrae initio, Regem in Atrio muliebri erecto pegmate sublimem, ex volumine Moysis per manus Aeditui, Praefecti Ecclesiae, Syncelli, ipsiusque tandem Pontificis tradito sedendo legisse coram Israele jex priora capita Deuteronomii, tum etiam c 11. à v. 13. c 14 22. c. 26. 22. c. 17. 14 atque c 27. & 28. populo denique instar Pontificis benedixisse, excepta absolutione peccatorum, cujus loco tria festa majora commemoravit. Addunt jane Pharisaei, magni Herodis nepotem, cum in Regia illa Lectione verbis sacris lacrymas suas quondam miscuisset tanquam exsors Davidicae domus,*

blan-

tet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne servi quidem. decet enim eas animis inscriptas & memoriæ servari, ita ut nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem caussari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ sint passuri, animisque per auditum quæ jubent inscripserint, ut eis semper præsens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, & sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, *ut* disciplinam pulcherrimam & felicitatis causam.

καὶ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰσήκουσαν ἢ ἀκούειν· ἀλλὰ μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ τὴν ψυχὰς ἐγγραφέντας αὐτὰς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένας. ἔτως γὰρ οὔτε ἁμαρτήσονται, μὴ δυναμένοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας ἔξουσι παρρησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ τὴν ψυχὰς εἰσφαλόντων διὰ τὴν ἀκοῆς ἀκρόασιν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν [t] ἣν ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τὴν ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γενόμενοι. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ παῖδες [v] πρώτους τοὺς νόμους μάθημα καλλιστον καὶ τὴν εὐδαιμονίας αἴτιον.

Dei beneficia mane & vespere mente grata recolenda. Deut. c. 6. Num. c. 15.

ιγ'. [x] Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, [y] ἐρχομένης τε αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον [z] ὥρα τρέπεται, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε· δικαίας ἅσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, καὶ ἡμομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ἐπὶ δὲ τοῖς προσηκόντως ἐσομένοις. ὑπογράφειν δὲ καὶ τοῖς [a] θυρώμασιν αὐτῶν τὰ

13. [9] Bis quoque die, cum primum illuxerit, & cum hora somni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus è terra Ægyptiorum liberatis præstitit: lege nobiscum nata gratiarum actionem postulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda & *demerenda*. Ostiis autem suis præcipua inscribant, quæ eis bene-

blandientis populi acclamatione fuisse erectum, ἀχλὼς ἄγαλμα ἀγλαΐσματα, ἀχλὼς ἀγάλματα. *Adulatores denique ipsos perculisse eodem die justum ac sincerum Numen narrant Doctores Solymitani f.* 22. a. תני ר' חנינא בן גמליאל הרבה הללים נפלו באותו היום שהחבטו בו. *Adjiciam postremo ex Talm. Jerof. f* 75. d. *Scholion Lazari Azariade ad Deut. c.* 31. 12 *ubi Optimus* τὰ ἔκγονα, الاطفال, *vel parvulos Israelitas tam nobili Anagnostæ adesse jusserat*, האנשים נאין ללמד ונשים לשמוע והטף ליתן שכר למביאיהן. *Hoc enim ad Josephum facit, qui jam* גרן τὴ δᾶλον *interpretatur. Vide Chagigæ f.* 3. *T. Bab. & Maimon. c.* 3. *tituli cognominis. Deinde vero de liberis suis in Lege Dei erudiendis maxime admonentur Judæi officio suo quotidiano* κεφαλὴ στιμωτὰ *apophthegmatis Aquibæ, Ismaelis, Doctorumque aliorum utroque Talmudo ad c.* 1. §. 7. κιδδουσια *f.* 30. & 40 & σύκκα *f* 42. *T. B. unde etiam plurima descripsit Maimonides sub titulo* Talmud Tora, & Conditor Turim c. 245, 246. Iore dea. BERN.

p Μήτε οἱ δοῦλοι.] Μηδὲ *Vat.*

q Ὡς μηδέποτε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.* Sed ὡς deest *Editis, Alisque.*

r Καὶ ἔτως ἁμαρτήσονται,] Καὶ non agnoscunt *Samb. Vat. & Epiphan.*

s Ἐξουσι παῤῥησίαν,] Ita cum *Vet. Interpr. & Castalione.* in *Editis* ἄξουσι. in *Big. Samb. & Vat* αὔξουσι.

t Ἣς ὀλιγωρήσαντες] ἣν *Big. & Coll. Voss.*

v Πρώτους τοὺς νόμους] Πρῶτον *Busb. Vat. & Vet. Interpr.*

x Δὶς δ' ἑκάστης] Quia Deuter. 6. 7. legitur, quum is cubitum & quum surgis. REL.

y Ἐρχομένης] Ita *MSS* ἐρχομένης τε τ' αὐτῆς in *Editis.*

6. *Bis quoque die, cum*] *Primo. Judæorum quisque mane & vespere Dei Optimi beneficia, præcipue nobilissimum exitum Patrum suorum ab Ægypto, mente grata recolat; adeoque recitet distinctius* (*ritum enim illum respexit ὁ σωτὴρ Matt. c.* 22. 37. *atque eundem equidem ritum seculo proximo Josephus*) κεφαλὴ στιμᾶ. *Has, inquam, tres periochas Divini Juris, Deut. c.* 6. 4, 5, 6, 7, 8, 9. & *c.* 11. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. *simulque Num. c.* 15 37, 38, 39, 40, 41. *Ab hoc officio incipit opus Misnicum Illustrissimi Judæ, Maimonidisque* Ahaba, *qui est secundus librorum* Iad: *ne allegare alios opus sit de cerimonia isthac Judæorum, quam neque ignis, neque ensis, neque exilium, neque ulla invisæ gentis calamitas adhuc abolere potuit. Secundo. Eadem Dei magnalia, ex Deut. adeo c.* 6 ν 4 ---- 9. & *c.* 11. 13 ---- 21. *transcripta; fas esto edibus suis adfigere ad postes januarum. Unde ipsæ schedulæ nomen* מזוזות μεζουζὼθ *seu* Φυλακὰ *meruerunt apud Pharisæos*, Menachot *f.* 33, 34, 43, 44. & Ioma *f* 11, & 12, *ubi ea late describuntur, veluti & in* Iore Dora *c.* 285. & *in* Iad *Maimon. c.* 5, & 6 περὶ τ' Φυλακτηρίων. *Tertio. Idem denique monumentum compactum crede ex schedula una, aut quatuor pro fronte, tot periodorum sacrarum plenis,* קדש לי והיה כי יביאך ה' שמע, והיה אם שמע. *Exod c.* 13 2 --- 10. & *Exod. c.* 13. 11 --- 16. & *Deut. c.* 6. 5 --- 9. & *Deut. c.* 11. 14 --- 21. συλλήβδην μοι, ὑ κατ' ὑπεξαίρεσιν, & *media fronte & lævo brachio Israelita quisque gerat, pretiosissimum omnium ornamentum: quod in Evangelio Dominus noster* Φυλακὰς ἡμῶν *appellat, quasi* sedulo observandæ Legis monita, מישמרות, conservatoria, *abs Exodi c.* 13. 10. ושמרת את החקה הזאת זו חוקת תפלין, & *Deut. c.* 6. 12. השמר לך פן תשכח את יהוה: *velut prisci Doctores interpretantur* Mecilta *f.* 8. *d.* & Menachot *f.* 36. *b. Legis autem Interpres optimus & antiquissimus post collegas Alexandrinos Onceolus, & Pharisæi in corpore Misnarum, & ad sanctissima Evangelia Syrus eadem decora nuncupant* תפלין תפלא, *sive* τὰ φυλακτήρια, *quibus sine pius Judæus non orat, tam* תפלין יד *quam* תפלין של ראש; *libris vero suis sanctissimus Moyses,* אות על יד וטטפות בין עינים, *Ex. c.* 13 9, 16 & *Deut. c.* 6 8. & *c* 11. 18. *quod interpretor* brachialia & stalagmia. *Namque* Totaphot *sunt gemmæ stillantes sive pendulæ, planeque* νεττὼ נטפות *Isaiæ perspicacissimi Prophetæ, quales quidem inter ocellos præferre amant murus Asiana. Talia crede frontem exornasse nobilissimæ Vatis, nomine Hebraico* טפים tuppim, & nocaton נטפות *in versionibus Arabicis Samaritarum. Isti etenim in Paraphrasi vernacula* τυππιν *reponunt constanter loco Mosaici* τοῦφωθ. *Ejusmodi fuerant & Arabissarum* نتفات notafaton, *stillæ frontis pretiosæ aut* margaritæ, *aut* נזמי האף *phrasi alia Esaiæ. Dixit itaque haud inconcinne Legislator Hebræus* תנמפות *pro ex verbalibus Hiphil* frontalia, ἄμπυκες: *quomodo interpretatur R. Abulhas vocem difficilem, & Pharisæi certo ejam acceperant in Masicla* & σαββάτου *c.* 6. 1. *inter ornamenta sexus pulchrioris. Eadem & ratione Auctor* Tosephot Menachot περιπλοκὰς *suggerit pro* מיונפת. *Critici sacri plerique, ut advertit R. Nathan,* diadema *intelligunt ea dictione, & quicquid sincipiti religatur,* חבוש. *Interpretes* LXXII. *perpravе* ἀσάλδευε *reddidere ex Hebræo, cum potius* ἀσάλδευε & *mottantia etiam ex versione Hieronymiana, guttas puta inter cilia fluctuantes, virtute* טף & طف *verborum oporteret; sicut* נטפות καθέκαστα *Theodotionis virisque illis* LXXII. *Pessime vero Munsterus Grotiusque ex nuperis, Kalbinis vocabulum* Totaphot *interpretantur* conspicilla כראות, *tanquam origine Ægyptiacum. Aquila* מטפות *vertit* τὰ ἐπὶ τῷ μετώπῳ gestamina, *vel, quod & Syrus in veteribus Bibliis voluit,* insignia, notas. *Hieronymo nostro & Saadiæ Judæorum* פרעזיא, expansum quid, & obductum fronti: *Auctori* Mecilitæ, loculi gemmarii; *Esdræ* monilia; *Judæis Hispaniæ*, membranula; *Byzantinis*, schedula; *illis vero Africæ modo* τὰ μηνιδοειδῆ, العصابة, *modo* vitta. *Similiter* טומפת *in Misna exponunt Moyses Maimonides & O. Bartinorius* סיד, vitta ad aurem utramque pertinens; *neque aliter Davides inter Cimchios. Et diu ante illos Josephus Babylonius & Bona ex Doctoribus Urbis* καλυπτῆρ *seu* קובטרה, *quod ex altero Græco depravavit ars Rabbinica, &* הרמרתא דקטפתא, *h. e.* κεφαλοστόμιον, *vel forte* φυλαμμα ἀπὸ τοῦ στόματος. *Jonathas insuper Legis illud verbum* χλιδῶνες, אצעדות *reddidit. Exquisitum enim jam modo existimo,* τοῦφωθ *aut* ridimiculum عصايب, *aut* frontis decora pendula *significare* ἀληθῶς καὶ ἐντύπως. *Lege jam diligenter diligentissimum Scriptorem Mosen Maimonis codice* Tephillin, & Samag *mandato* 22. *necnon R. Jacobi* τετραστοιχοι *l* 1. *c.* 23. *&c. unde intelligas forte sacra sua amuleta haud aperuisse unquam nostro Hieronymo Magistros Tibertenses. Sic enim adfirmat vir beatus ad Evangelium Matthæi:* Pharisæi male interpretantes Deut. c. 6. 8. *Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos,* scribunt in membranis Decalogum Mosis, id est, decem verba Legis: complicantes ea & ligantes in fronte, & quasi coronam capiti facientes, ut semper ante oculos moverentur [ὥστει τοῦφωθ:] quod usque hodie Indi & Persæ & Babylonii faciunt, & qui hoc habuerit, quasi religiosus in populis judicatur. *Et post pauca idem doctissimus Asseta*, Pectoriola ille Decalogi *Phylacteria* vocabant, quod quicunque habuisset ea, quasi ob custodiam & monimentum (*vel* munimentum) sui haberet. Non intelligentibus Pharisæis, quod hæc in corde portanda sint, non in corpore. Alioquin & armaria & arcæ habent libros, & notitiam Dei non habent. Hoc apud nos superstitiosæ mulierculæ in parvulis Evangeliis & in Crucis ligno, & in ejusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam, usque hodie factitant. *Hæc ille. Quinetiam sacris illis Alexiteriis semet tuentur Talmudici adversus hominum dæmonumque malitiam, atque contra animi sui affectus pravos, quibus equidem nihil mortalibus inimicius.* Beracot *Talm. Jerof. f* 2. *d.* & Arba Turim *parte prima c.* 37. & *Maimon.* Tephillin *c.* 5. §. 25. BERN.

z Ὡρᾳ τρέπεται,] *Tar. B.* ὥρᾳ τρέπεται) infeliciter, ut solet. BERN.

a Θυρώμασιν] Hoc est quod præceptum de Mezuza appellari solet. Pharisaico more interpretatur verba Dei Deut. 6. 9. in his enim latere putant legem de מזוזה. REL.

b Εὐ-

τὰ μέγιστα ὧν [b] εὐηργέτησεν αὐτὰς ὁ Θεὸς, [c] ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον ἀμφαίνειν· ὅσα τε τῷ ἰσχυῷ ἀποσημήνειαν δύνασθαι ἅ Θεῷ καὶ τὴν πρὸς αὐτὰς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἅ βραχίονος· [d] ὡς περίβολον πανταχόθεν τὸ πρὸς αὐτὰς εὐθύμιον ἅ Θεοῦ.

ιδ'. [e] Ἀρχέτωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν [f] ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸ δίκαιον σπουδὴν προηκοντες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ [g] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς [h] τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες τοῖς πόλεσιν [i] ἐν ἀπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖ-

14. Qualibet autem in urbe [1] præſint ſeptem viri, & in virtute & in ſtudio æquitatis exercitati: unicuique autem [2] magiſtratui tribuantur duo miniſtri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præſentibus *alicui* maledicere, neque inſolentius agere: [3] verecunda eorum reve-

Magiſtratus Judaici baſis. Deut. c. 16. 18.

---

b Εὐηργέτησεν] Εὐεργέτησεν ſoli *Big.* & *Samb.*

c Ἔν τε βραχίοσιν] Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Joſepho* (ut & à *Juſtino* in coll. cum *Tryphone*) deductum eſſe putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* ſequutus, iſtis locis nihil aliud *Iſraëlitis* juberi exiſtimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant; non minus quam quæ memoriæ cauſa in manibus gerere, aut ob oculos ponere ſolemus. HUDS. Tephillin innuit, & ἅ βραχίονος, id eſt, manus ſiniſtræ & frontis, τὴν κεφαλὴν, uti mox loquitur. Hæc Phariſæi gerenda eſſe hoc modo putant, inter quos Joſephus erat. Karæi enim illa ignorant. REL.

d Ὡς περίβολον] Forte deſideratur εἶναι. COCC.

e Ἀρχέτωσαν] Ἀρχέτωσαν *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

f Ἄνδρες ἑπτὰ,] Joſephus infra hoc ipſo capite de depoſito agens τοὺς ἑπτὰ κριτὰς *ſeptem Judices* memorat, & ipſe narrat ſe 7 Judices conſtituiſſe in ſingulis urbibus, quæ ipſi erant ſubjectæ: ſed olim quoque fuiſſe 7 Judices in urbe unaquaque conſtituendos non legitur in ſacris literis; juſſit Deus שופטים legere, ſed numerus non additur. Deuter. 16. 18. REL.

1. *Præſint ſeptem viri,*] *Magiſtratus Judaici baſis Deut. c. 16. 18.* שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך, κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς καθίστησις σεαυτῷ ἐν πάσαις πόλεσί σου, ἤτοι ἐν πάσαις τοῖς πύλαις σου. *Is itaque ſeptemviralis* סנהדרין של שבעה (*namque Dii iſti* numero impare *gaudent, hoc eſt,* אין בית דין שקול, *quod toties inculcant Judæorum Scholaſtici*) *ſederat per urbes, ut ſemel iterumque docet Joſephus. Verum ille in numero Judicum Civilium,* סופרים *Hebræorum Legum latori,* Sufetis *Pœnis,* δικαίων *tot Profeſſoribus in* Talmudo דיינין *Juris Moſaici, tot Interpretibus ad* Micra, *falli haud potuit; alleCtis equidem Scribis binis de tribu Levitide. Hunc etiam convenit antiqua* διάταξις c. 4. §. 3. τοῖς συνεδρίοις. In hemicyclio ſedebant Patres, coramque eis ſtabant Scribæ duo, lævus dexterque, collectum ſuffragia, סנהדרין היה כחצי גורן עגולי כרי שיהו רואין זה את זה ושני סופרי תריינין עומדים לפניהם וגו׳. *Hos collegas Amramides forte nuncupat* σοφιστὰς שטרים, *atque hoc in capite Flavius* ὑπηρέτας, *quod eſt* Miniſtri Curiæ, Servientes ad Legem, *aut vocabulo Fori Romani* Officiales. *Onceloſus, Uzielides, Aquila & Theodotio* שטרים *interpretantur* Exactores, Quæſtores, ἐκδίκους, Φυσεῖς, פורעים, σαρκὶν, *ſive* πράκτορες. *Jarchius, Maimonides, Judæi Hiſpanienſes, & nonnulli Talmudiſtarum adhuc vilius intelligunt* Accenſos, Lictores, Apparitores, בעלי אגרופים נוגשים, ἢ τοὺς κοσμοδυλισάς. *Attamen ex uſu honeſto & neceſſario* Soterim *Judæi Alexandrini paſſim vocant* γραμματεῖς, *& in Deuteronomio (mirum!)* γραμματοεισαγωγεῖς, *quos* Notarios Clericoſque *Fora noſtra amant, pauloque laxius* Procuratores *ac* Cauſſidicos: *Pariter eoſdem appellitant* ספרים & ספריא, Scribas *plane, Symmachus ad Proverb. c. 6. Paraphraſte Samaritarum, Syrorumque. Valet enim* סופר *Hebraicum, quantum inter Arabas* مسطر & سوطر Scriba, *à ſcribendo* سطر Satara. *Honeſtius adhuc eundem titulum evehunt interpretando S. Hieronymus* Magiſtri, *Abeneſdras* משלים Præſides, *&* Præfecti, *planeque* السطرق: *Taroſus* ڤسترلن, *Judæique ora Africanæ* ڤووس. *Clariſſimus Saadias & Interpres Samariticus* عرفا ὕπαρχοι *&* Adſeſſores. *Ex his ſeptem niſi forte tres* Collegæ *adeſſent, damni, doli, leviſſimiſve in actionibus nihil quicquam decernebatur. Multæ præterea cauſæ Judices numero quinque: tum intercalatio anni, & alia quædam pluſquam privati commodi; ſeptem Sapientum juſtam Curiam definitu poſtulabant. Hoc fatetur celeberrimus Deuterota idemque Præſes quondam Synedrii ſummi Simeon Gamalielis initio Cod.* סנהדרין: *hoc in morem ceſſit, Maimonide aliiſque conteſtantibus. Idem quoque confirmatur ipſius Simeonis exemplo, qui octavum Sapientum Samuelem Exiguum,* שמואל הקטן, *taxavit temeritatis, quod ultro ſeſe adjunxerat ſeptem Arbitris anni intercalandi, atque ad inſtar Eldadi extra juſtum numerum conciliabulo acceſſerat, T. Jeroſ.* Synhedrin *f.* 18. *c. Inſuper in cauſis capitis adſciſcebant ſibi ſeptemviri bis ſeptem Adſeſſores, ut vita Iſraelitæ poſtulabat* בריני נפשות Synh. *c.* 1. 4. *& c.* 4. 33. *& Talm. Jeroſ. f.* 19. *d. ex Sacerdotibus & Levitis, horumve adfinibus. Unde cum Scribis duobus, qui ex ſubſelliis* XLVI. Candidatorum *ſive* Advocatorum *ſumebantur* מן שוורת של תלמידי חכמים, *emicuit* Curiæ minoris *modus capitibus* XXIII. סנהדרין של כב או סנהדרין קטנה. *Hoc ſane pacto Phariſæos nepoteſque demum illorum conciliavi cum Joſepho ſacerdote de modulo* Curiæ minoris, סנהדרין קטנה. *Id nuper tentavit Grotius, vir alioqui conſultiſſimus juris humani Divinique, nec rem potuit efficere. Seldenus noſter, non affectavit quidem, falſi Flavium criminari contentus; ubi ſtultiſſimum eſſet eum Archæologum numerum verum notumque haud poſuiſſe. Atque tandem enarrat Flavius Deut. c.* 17. 8. *de Appellationibus ad* Senatum magnum *Urbis ſacræ actu ultimo deferendis, deque cauſarum arduis. Conſtabat autem venerandum illud Concilium,* סנהדרין הגדולה או בית דין, הגדול או בית דין שבלשכת גזית או בירת דין הגדול במקדש, *T. Jeroſ.* Synhedrin *f.* 19. *c. & Miſnæ cognominis c.* 10. 2. *& f.* 30. *a. ex Pontifice ſummo familiæ Aaronice, & ex Propheta vice Moſis, qui* Hannaſi, *i. e. Præſes ſæpius certiuſque vocatur in libris Phariſaicis, Miſna, Gemariſque ambabus, &c. varius* ראש בירת דין או ראש הישיבה *T. Jeroſ.* Synhedrin *f.* 18. *c. apudque Divinum Moyſen ὁ κριτὴς,* השופט *i. e* Sufes, Ephorus: *atque ex* וקנים *Senateribus ſeptuaginta, quos prudentia magis quam ætas provexerat, Num. c.* 11. 16. *& Joſephus bis terque in Originibus patriis. Namque, καὶ συμβαλόντες, ait, Mattathiades, ὅ, τε ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ προφήτης, καὶ ἡ γενεαλογία. Vel per* Hannabi *intelligit ille ipſe ex Deut. c.* 18. 15. *cum ſuæ factionis plurimis, Jeſum alioſque Præſides grandis Senatus; vel quemque ex ordine Prophetarum, cui non obedientis ibidem ſcelus capitale declaratur: quo etiam modo de Pontificis Judiciſque* הכוהן והשופט *decretis ſtatutum fuerat Deut. c.* 17. 12. *Sic enim Phariſæi commation iſtud Moſaicum interpretantur aggravantque* Synhedrin *c.* 10. 2. ὁ ἀνθιστάμενος τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου βημάτων ἀποθνήσκει. *Quinetiam hac occaſione exponit Flavius Ex. c.* 22. 28. אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר, ὥστε μὴ βλασφημεῖν *&c. quomodo apud Ananiam eximius Doctor noſtræ Fidei fecerat ævo eodem in Senatu magno Act. c.* 23. 5. ἀρχοντα δὲ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς, *ſecutus verſionem* ᵛ᾽ ο᾽. *aut verbis Severi noſtri,* Principem populi non eſſe increpandum. *Complures autem Patrum illorum conſcribebantur ex tribu Levis, qua juris Moſaici ſtudio præ cæteris omnibus ea vacaverat. Præterea recte monent Talmudiſtæ titulo* Synhedrin *c.* 1. 6. *T. B. & Jeroſ. f.* 18. *b, c. paſſimque vaſti operis, capita* LXXI. *Senatum integrum collegiſſe. Sæpe enim in iſto præſidebat Pontifex maximus: aut ſi forte in alium aliquem deferretur titulus* Hannaſi *&* Hammuphla, *qui eſt ὁ συζητητὴς & αἰῶνος τούτου, in literis beatiſſimi Pauli,* Primas *in annotatis Scholaſticorum Urbis* Synh *fol.* 30. *a ad* יפלא *Moſis Deut. c.* 17. 8. *& in Lexicis Rabbinicis* כגיר שבמופלא שבבירת דין תבחוב מרבר. מופלא הרב והגדול שבכלם. *Interfuit tamen magnus Sacerdos tanti officii gratia, Præſidique vix ſecundus, Cæſaribus rerum dominis. Namque olim oraculi pectoralis merito Regi proximum locum ac dignitatem ſibi vendicaverant Pontifices, & ſubinde in familia Chaſmonæa, Davididis neque renuentibus, plane regnaverant. Ad ſacrum hoc Concilium pertinebant cauſæ publicæ & graviſſimæ, ratio belli paciſque, Pſeudo-Prophetarum & Idololatrarum flagitia, creatio inferiorum Judicum & correctio, & res ſimiles.* Synhedrin *c.* 1. 5. *& c.* 10. 2, 4. *Quapropter tempore Joſephi hiſtorici, præter Regum placita, parebant Judæi in cauſis privatis Curiis urbicis ſeptem Judicum, pluribus in re capitis adſidentibus in portis Templi, vel ubique civitatum Paleſtinarum; in publicis vero cauſis grandi Senatui Urbis apud Ædem Divinam in* Camara perpoliti lapidis, *quæ vocabatur (quanquam afflicta res Judæorum nobiliſſimum illud Concilium à* Solymis *demum in* Jabnam *ſive* Jamniam *eduxit:) decies ſeptem capitibus, præter Præſidem & Pontificem: ſiquando hic propter ætatem cauſamque aliam minus aptus videretur tanto præſidio, quippe* משנה לראש *Vice-Præſes, ſeu* אב בירת דין Comitiorum Pater *recenſebatur è numero* ᵗ᾽ ο᾽. *ſede dextima. Veruntamen* סנהדרין של שלושה, Triumviralis Conventus *de re pecuniaria, rectius* Arbitrium *quam* Curia. (*quod etiam Traditionum Patres indicant* Synhedrin *c.* 31.) *in nulla Joſephi æſtimatione erat, de quo tam multa Talmudici. Vide Miſnam* Synhedrin *c.* 1. §. 6. *de Conciliis legitimis, magno & parvo.* BERN.

g Δύο ἄνδρες ὑπηρέ᾽] Levitæ illi, qui bini ſingulis apparebant Judicibus, erant ἱερογραμματεῖς. nec alii (ut opinatur *Dodwellus* in *Paræneſi*, p. 23.) à ἅ λαοῦ γραμματεῦσι, quorum mentio in *Matth.* 2. 4.

2. *Magiſtratui tribuantur duo miniſtri è tribu Levitica.*] *Præfecturis vero ſingulis* vertit *Seldenus* de *Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui* &c. habet *Epiphan.*

h Τῶν Λευιτῶν] De miniſtris ex Levitis eligendis in V. T. non memini legere. Deut. 16. 18. quia שוטרים in plurali invenitur, duos minimum, videtur notare. REL.

i Ἐν ἀπάσῃ τιμῇ] *Samb.* ἐν πάσῃ.

3. *Verecunda eorum reverentia*] *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *ſic enim fiet, ut aſſueti homines revereri*

verentia erga homines in dignitate constitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem potestatem habeant pronunciandi quicquid iis visum fuerit, nisi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepisse ostenderit, aut aliam aliquam causam adduxerit, qua eos non recte pronunciasse coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem respiciendo, sed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam si hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum suum adjecerint suffragium. nam æquitas est potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate præditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod si judices de relatis ad eos pronunciare nesciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram causam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & senatus etiam id quod sibi visum fuerit decernant.

Testes adhibendi in foro bonæ famæ, viri duo tresve.

15. [4] Uni autem testi ne credatur, sed tribus, aut ut minimum duobus: quorum testimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum nesit testimonium, propter levitatem & sexus earum audaciam. Ac ne servi quidem testimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non testari consentaneum est. Quod si quis judicetur falsa testatus, convictus eadem patiatur, quæ is passurus erat, contra quem dictum est testimonium.

Lex inquisitionis in cædem clam patratam. Deut. 21.

16. Si autem [5] cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus suspectus sit ex odio interfeciisse, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propositis. Cum autem nemo ejusmodi *quid* indicaverit, magistratus oppidorum agro ubi cædes facta est vicinorum, & senatus congregati, spatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiso proxi-

ναι· ὃ πρὸς τὰς ἐν ἀξιώμασι τῶν ἀνθρώπων αἰδῶς [k] αὐτῶν εὐλαβεστέρους, ὥστε τῷ Θεῷ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ [l] ἀποφώσαις κύριοι περὶ τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔστωσαν· πλὴν [m] εἰ μήτε χρήματα λαβόντες τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου [n] ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέροι, καθ' ἣν ὁ καλῶς ἐλεγχθεὶς αὐτοὺς ἀποφωμένους. ὅτε γὰρ κέρδει χαριζομένους [o] ὅτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δικαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν ὕτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος [p] προσνείμῃ τὸ ψῆφον κεκρίσθαι. [q] τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τοῦ Θεοῦ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς προστεταγμένων ἀποφώσασθαι, συμβαίνῃ δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τῷ δικαίῳ εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, ἔνθα συνελθόντες ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία [r] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιε'. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς [s] ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ πείσει τὸ προβεβιωμένα. [t] γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τῆς ψυχῆς αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν· ὃς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ πάλαι μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδὴ [v] μαρτυρήσας πιστευθῇ, παχέτω ταῦτ' ἐλεγχθείς, ἅπερ ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ις'. Αν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ [x] εὑρεθῇ ὁ δράσας, μήθ' ὑπονοηθῇ τις ὡς διὰ μίσους [y] ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μὴ πολλῆς ἀργοῦς, μείζονα προθέμενοι. [z] μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μειζόνως· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου [b] ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν.

magistratus; eorum religiosiores inde etiam à numinis contemptu longius semoti fuerint.

[k] Αὐτῶν εὐλαβεστέρους] Αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.*

[l] Ἀποφήναις] *Coll. Big.* ἀποφαίνεις.

[m] Εἰ μήτε] Lege εἰ μὴ COCC.

[n] Ἐνδείξηται,] Ἐνδείξεται *Samb. Hen.* & *Busb.*

[o] Οὐτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερὰς] Ita *Basf.* & *G.* nisi quod mutaverimus προσῆκε in προσῆκον auctoritate *MSS.* (*Coll.* certe *Big.* & *Voss.*) in quibus ὅτε ἀξιώματι προσῆκον ποιεῖσθαι. Juxta *Vet. Interpr.* ὅτε ἀξιώματι προσῆκε ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις.

[p] Προσνείμῃ] *Al.* προσνείμει.

[q] Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς] Τῆς γὰρ Θεοῦ ἰσχύος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Καὶ τὸ δοκοῦν] Nonnullis abest καί. (mavult κἄ *Coccejus*) & satis commode. HUDS. Deut. 17. 9. non nisi Judex & Sacerdotes memorantur. REL.

[s] Ἢ τὸ τελεύταιον δύο.] *Hen.* ἢ τὸ ἔλαττον. Eodem equidem sensu cæteri, sed phrasi ἢ τὸ τελευταῖον. Rursus *Hen.* ἂν ἔτω ἀσφαλὴς ἡ μαρτυρία, nimium sibi placens. Statim ἀχρεῖον *Basf.* & *Gen.* BERN.

4. *Uni autem testi*] *Testes autem adhibentor in foro bonæ famæ viri duo tresve Massicta* περὶ πληγῶν c. 1. (*unicum tamen valuisse volunt Talmudici, causa Zelotypiæ Num. c. 5. & Homicidii occulti Deut. c. 21.*) *non genus leve procaxque fœminæ, non pravum servi. Ferto vero testis falsus, quod ferre alterum voluit, Deut. c. 19. 15, 16. & c. 17. 6. & in codice Christiano Matth. c. 18. 16. Joh. c. 8. 17. & Hebr. c. 10. 28. Idem porro urgent Pharisæi* περὶ συνεδρίων c. 3. 3, 6. & c. 4. 5. & *integro capite* 5. *necnon Misna* περὶ ὁρκων c. 4. 1. & *T. Bab. eodem titulo f.* 30. & *Nezikin codice primo* Samag *Legibus prohibentibus* 213, 214. *ajenteque* 119. *Maimonides* περὶ μαρτυρίων *f.* 742. *&c. Similia tamen aut Hebraicis graviora ex Paulo & Ulpiano, Romanæ justitiæ ocellis, adducit in collatione sua Lic. Rufinus* περὶ τῶν ψευδομαρτυριῶν. *Quinvero jampridem è codice Mosaico receperant Ægyptii, ut alia plurima, ita & hanc legem:* Οἱ ψευδῶς τινῶν κατηγορήσαντες, ἄφελον τοῦτο παθεῖν, ὃ τοῖς συκοφαντηθεῖσιν ἐτετάχει περσικὸν, ἅπερ ἔτυχον καθδικαδικίας. *Denique de servorum mulierumque indole suspecta merito vide operis Justinianei D. l. 22. tit. 5. & Cod. l. 4. tit. 20 de Testibus, tum Harmenopuli* τὸ περιεργον. *l. 1. tit. 6. & Phormionem ingeniosissimi Afri Att. 2. sc. 1. 62.* BERN.

[t] Γυναικῶν] De servorum mulierumque indole suspecta videsis Justinianum, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Testibus.*

[v] Μαρτυρήσας] μαρτυρήσῃ, παχέτω (*Coll. Big.*) *Busb.* HUDS. Forte πιστευθῇ. Vetus, *est conjunctus.* Lege *convictus.* COCC.

[x] Εὑρεθῇ] *Al.* φανερὸς ᾖ & μήθ' ὑπονοηθῇ.

[y] *Cæde facta*] *Pro cæso forte homine clam teste & inquisitoribus,* (*vias etenim hac de causa exploratoribus fuisse objessas* ותקון הדרכים ושמירתם, *& inquisitionem* החקירה *factam Maimonides l. 3. c. 10.* Doctoris sui *à majoribus Rabinis confirmat, quod Seldenus noster nescit aut noluit dici l. 3. c. 7. de* Synhedriis. *Sin vero unus aut una se sicarium testaretur cognovisse, omissum omnino* τὸ καθάρσιον, Sota *c. 9. 8. & T. Bab. f. 47. b. & T. Jeros. f. 23. b.*) *Urbis cadavere omnium proximæ, ut judicaverit Magistratus vicinus,* (*quibus adjungunt Deuterotæ Senatores Solymitanos quinque, vel ex sententia Simeonis tres,* Synh. *c. 13. & Sota c. 9. 1.*) *piaculum esto junicis in loco sterili & salebroja decollatæ cruor; quo Levitæ* (*eo titulo Sacerdotes proprieque dictos Expiatores sæpius in Systemate suo comprehendit ὁ νομοθέτης*) *præcipuique Civium, cum statis quibusdam obtestationibus & supplicationibus, puras manus rite proluant. Habes sacras illas formulas Deut. c. 21. & Pharisæorum supplementa Massicia* Sota *c. 9. & ibidem T. Jeros. f. 23. & T. Bab f. 45. &c. necnon in* Iad *Maimonidis f.* 581. de Homicidis *c. 9, & 10. Ita plane crepant Tabulæ duodecim Hermodori,* Quod expiari poterit, Sacerdotes publici expianto. *Homicidia vero occulta Peristiarchi purgant jure Draconis, jure antiquissimo Græcorum. Juvencam autem lustralem, quam Moyses appellat* העגלה הערופה ἐγλὰς ἀρεφά, LXXII. *Alexandrini ex illo,* ἡ δάμαλις ἡ νενευροκοπημένη: *Josephus* τοὺς τένοντας κεκομμένη, *tendones enim apud antiquos nervi cervicales: Deuterotæ denique* à postico collo secespita obtruncata vitula (עגלת ערופה בקופין מאחריה *cadere fas fuit in salebris, ut jam dixi pro phrasi Moysis* נחל איתן נחל איתן. *Istiusmodi locus Josepho interpreti* φάραγξ ἀνεπιτήδειος ἀροτριᾶν καὶ φυτεῦσαι; *Pharisæis etiam ad* Sota *c. 9. 5.* נחל קשרת, aspretum, locus durus & inferax, φάραγξ τραχεῖα LXX. *Interpr. & Hieronymo nostro:* φάραγξ ἔρημος *Onceloso & Syrorum Paraphrastæ. Nam ineptum satis* rapidus torrens נחל ששותף בחזקת *Maimonidis & Abarbinelis ad Deut. c. 21. ritus hujus locum sacrum.* BERN.

[z] Μηδενὸς] Μηδενὸς ᾖ μείονος in quinque *MSS.* μηδενὸς ᾖ τοῦτο μείονος legisse videtur *Epiphanius.* HUDS. Lege τοιούτου. COCC.

[a] Συνελθόντες,] Συνελθέσθαι *Busb.* & *Hen.*

[b] Ὅπου κεῖται] Ἐν ᾧ κεῖται *Samb.* & *Vat.*

ϱαν. ἢ δ' ἂν ἡ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πελάμενοι δάμαλιν, καὶ καμίσανίες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας κοψάτωσαν τῶν βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν βοὸς [d] οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λεβίται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναδησάμενοι τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε ὁρᾶσαι, μήτε [e] ὁρωμένῳ συμπυχεῖν, ὑπικαλεῖσθαι τὸν θεὸν, καὶ μηκέτι [f] τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

ιζ'. [g] Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ [h] μὴ λάθοι πάθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην φυλάττοιτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας

mum fuerit, ejus [1] magiſtratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & ſtirpibus adducant, boviſque nervos abſcindant: ſumenteſque aquam & *manus lavantes* ſuper caput bovis ſacerdotes & Levitæ & ſenatus illius oppidi, proclament ſe manus puras à cæde habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe, Deum autem precari *ſibi uſque* propitium *fore*, & ut nullum poſthac tam atrox facinus terræ accidat.

17. [2] Optimatium quidem dominatio & vita ſub ea optima eſt: neve vos capiat alterius inſtitutionis reipublicæ deſiderium, ſed hac contenti eſtote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præſcripto omnia *Lex Regis. Deut. 17.*

[c] Πλησιαιτάτη πόλις,] Ita in quinque *MSS.* (& *Coll. Voſſ.*) in *Editis* πλησιέστατος π. tam πλησιέστατος quam πλησιάτατος uſurpant Attici, & quidem in genere ſequiori.

1. *Magiſtratus juvencam*,] *Al.* cives, & oppidani.

[d] Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται] In ſacro codice non niſi ſacerdotes adfuiſſe leguntur: ſed fraudi forſitan fuit Joſepho, quod legatur Deut. 21. ונגשו הכהנים בני לוי & *accedent ſacerdotes, filii Levi*, ac ſi adjecta copula legeretur ſacerdotes & filii Levi. Sed etiam ex iis, quæ adduntur, eos elegiſſe Deum ad benedicendum populo & judicandum de rebus, clarum eſt ſacerdotes intelligi, etiamſi non liqueret ſacerdotes, hic ut alibi ſæpe, appellari filios Levi. REL.

[e] Ὁρωμένῳ] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ὁρωμένων *Baſ. G.* & *Vat.*

[f] Τοιοῦτο δεινὸν] Ita *Baſ.* & *G.* ut vult Atticiſmus. in aliis τοιοῦδε.

[g] Ἀριστοκρατία] Vide *Cauſaub.* ad *Baronium*, p. 319. *Montacutii* Orig Tom. 2. p. 178. & *Conringium* de *Rep. Hebr.* cap. 42.

2 *Optimatium quidem dominatio*] *Vetat rerum Dominus Deut. c. 17. ne Regi Hebræo divitiarum, equorum, præſertim Ægypti terræ ingratæ, uxorumve nimium accedat, Legum & Religionis tuendæ ergo: aut ſi hæc proterve patraverit, Numen Æternum vindex erit, v. 20. Phariſæi autem, boni viri, reges ſuos duodeviceſima uxore petulanti equidem licentia vexant, Maſicta* Synhedrin *c. 2. §. 2. Addit inſuper Flavius, ſicut in Scholis didicerat Phariſæorum, quibus fama & auctoritas ſub ambiguo & linolaneo (Sic volo. Eundem etenim hominem duas ſimul coronas ferre, neutra pars fert Religionis veræ, non Chriſtiana 1 Pet. c. 5. 3. non Moſaica Num. c. 25. 13. Ψ. 89. 6. nec mens Joſephi ἀρχαιολ. l. 13. c. 19. Multo minus admiſit Canon ſacer alienum ex parente meliori in Regnum Hebræum, quanquam Herodis filiis contra modum & ius in iſto apice adulabantur Phariſæorum ſecta* Cidduſim *f. 176 b.* & Jebamot *f. 45. b.*) *Chaſmonæorum principatu ſupra modum creverat, Ariſtocraticorum haſce cupedias*: Præter ſententiam Pontificis & Senatorum Regem nihil agere, (*tales enim in rebus arduis conſulere Regum prudentia ſemper fuit & voluntas*) luxuriam ejus vitiaque mature eſſe coercenda; in Theſi denique, Unius Dominio, (*quo tamen nihil agnoſcitur in terris, nihil in cœlis antiquius*) longe præſtare Ariſtocratiam. *Nimirum ubi Phariſæi pars eſſe regiminis poſſent, ubi ipſi dominari. Quanquam eodem illo ſeculo inter Judæos celeberrimi axiomatis fide jactaretur*, Sublimiorem haberi Regum ſuorum majeſtatem, quam Senatui magno eos ſubeſſe, aut etiam præeſſe coram deceret, *Maſicta* סנהדרין *c. 2. 28.* κείνει ὁ βασιλεὺς, ὅσὶ κείνεται, המלך לא דן ולא דנים אותו. *Hoc quidem jus erat, hac majeſtas ſtirpis Davidicæ, non ſolummodo Regum Iſraelitarum, i. e. Machabæorum, ut nugatur Joſephus Gemariſta f. 19. Cauſam etiam hujus legis dicet Maimonides,* שאסור להלוך עליו Regi enim omnino retragari nefas. *Convenienter & Gemara Solymitana* Synh. *f 19. d. c. 2. 2. & nomine Jeremiæ Anteceſſoris* דברים רבה *f. 295. d. ex* Ψ. 17. 2. ולא דנין המלך על שם מלפניך משפטי יצא, Quippe à te, ô Domine, judicium meum prodit, à numine tuo venit. *Addit inſuper Commentator grandis vetuſque Pentateuchi*, Ex hoc allegato R. Jeremiæ Ψ. 17. 2. ſatis conſtat, à Deo ſolo judicari Regem, à nemine mortalium, חוי אין בריה דן את המלך אלא הבורא. *Quid vero? iſta talia contra Reges haud effutierat Joſephus, ſi recte revocaſſet in mentem, & neglectis novis dogmatibus Hillelis & Summeæ, reſpexiſſet Davidis ſui Salomoniſque tempora Aurea, Deoque αὐτοκράτορι gratiſſima; vel etiam reliquam Judæa liberæ & florentis imaginem. Plena enim cum poteſtate & παμβασιλείᾳ, qualem unquam Aſia ſenſerat, in rebus non ſacris ſacriſque utramque ſæpe, ſemper alteram Hebræorum nationem ad Aſſyrios uſque victores rexerunt Davidis nepotes, ut Annales veri Divinique demonſtrant: 2 Chron. c. 34. 3. c. 35. 3, 4. 1 Reg. c. 2. 27, 31. Eccleſiaſticis c. 8. 4. 1 Chron. c. 24. 3. 2 Chron. c. 31. 2, 4, 13. & c. 30. 2, 4. & c. 29. 4, 30. 1 Reg. c. 12. 8. Jer. c. 38. 4, 5, 16. c. 26. 19. 2 Chron. c. 19. 5, 6, 8, 9. & c. 26. 32. 2 Sam. c. 8. 15. & c. 15. 2. & 1 Reg. c. 3. 28. Succenſuit autem aliquando ὁ κράτιστος Regem ſibi inſtar Gentium, verius Idola Ludoſque ſacros inſtar Gentium* (*ut recte perſpexit vetus Auctor* Siphri) *poſtulantibus Hebræis: quoniam per complura ſecula, turbida quidem & infelicia magis quam fauſta, pro diſcrimine Reip. ubi tamen nullum apparet veſtigium Synedrii Magni, quod perpetuum à Synæo monte perſeveraſſe mentiuntur Rabini & Theologi aliqui his meliores; quin nullum etiam poſtea oſtendunt* Chronica Regia: *Duces, Judices, aut Dictatores miris animis & vix humano ſpiritu pollentes ipſe excitaſſet, non habita ratione familiæ cujuſdam tribuſve. Talis enim diſciplina, & Theocratia merito vocatur in S. Literis, & ni ab ingrato vaniſſimoque populo contemni unquam nequit, gratia Dei pluſquam ordinaria diducta. Verumenim in frequentibus illorum temporum ἀκεφαλίαις degebant populus Hebræus abſque omni magiſtratu, præter Monitores Sacerdotes, & placidum moderamen Patriarcharum* ראשי אבות, Jud. *c. 17. 6. & c. 21. 25. Videbis jam Deut. c. 17. à v. 14. 1 Sam. c. 8. 5. & c. 10. 18. Et, ſi pudor ſit ad Muſam Herodoti* περὶ μοναρχίας *recte diſſertantem remitti hominem Chriſtianum, conſules potius Caroli prioris defenſorem Salmaſium, Conringium* πολιτικὸν κλεινὸν, *doctiſſimum Petitum, necnon Montacutium & Cajaubonum dignos eminentiſſimo Baronio Antagoniſtas; nec præteribit vir vanus Schickardum, Grotium, Seldenumque ab incertis Talmudicorum commentis male omnes ſuſpenſos incertoſque. Verum nos hanc rem præclarius tractabimus, niſi optandum hujus ævi homines ſanctius ſuſpiciant coronata capita & poſt Deum venerentur, in cauſa Herodis audacis & magnanimi juvenis Antiq. l. 14. c. 17. quam in Jannæum imperite transferunt Talmudi an Turris Babyloniæ Conditores,* Synhedrin. *f. 19. a. Attamen de Rege ob luxuriam vapulante, non verbum equidem in Talmudo, Siphri,* (*ut fallit Batavos Germanoſque ſuos Schickardus,*) *aliove vetere ſcripto uſquam invenies dictum. Debetur itaque turpe illud commentum laſcivo pecori Rabinis recentibus, præcipue Maimonidi c. 3. de Regibus, & c. 10. de Conciliis, qui* Legum prohibentium *verberi vel corpora Regia ſubjicere eſt aujus, in ſtatu miſero,* ἀνάρχῳ, *diſperſoque malæ gentis tam pædagogice ſæviens pro jure non bono* Synhedrii *jamdiu expuncti, Moyſi vero & Prophetis ſemper ignorati. Nihil vero mirum, quod Davidi Regibuſque altis minime parcat ille Doctor, quem de Meſſia ſuo vile omnino & abjectiſſimum ſenſiſſe comperimus, c. 11.* περὶ μεσσίᾳ. *Stupendum magis factuo ita interpretamento interdicti Moſaici* לא ירבה, *& abuſui Gloſſæ Babylonicæ f. 21. b.* Synhedrin, לעבור בלא תעשה, *quaſi Phariſæorum flagellum trilix & horribile quævis λῶ τάχιστε omni ævo fuiſſet perſecutum, Chriſtianos non indoctos unquam credidiſſe, aut deliberationem admoviſſe. Cavebitis ergo, vos Principes,* אל תהי תורה זו בעיניכם כדברים של סופרים, *quod eſt notis notioribus, à diſciplina* Rabinorum, Jeſuitarum, & Presbyteranorum. *Habemus ſane νόμον βασιλικὸν Deut. c. 17. habemus exemplia plurima Regum Hebræorum ſacris literis deſcripta, unde redargui facilis error ille ſordidus fanaticuſque Maimonidis, Levis Barcelonitæ, & aliorum Neotericorum. Decreta tam vilia, ſummatim aio, maleque cohærentia recentis Rabbinijmi haudquaquam percellere ἔργον ἰσχυρὸν, כולך יבית דוור: an vero apud miſeri populi Regulos & Cozibiadas ea unquam valuerint, nulla docet hiſtoria. Præterea haud ſimpliciter interdictum erat Regibus Hebræis, uxores ſibi, divitias, equoſque conquirere, juſſum potius, Talmudo fatente. Abſque verbere igitur innotuit ea Principum protervitas, juxta lenimen vulgatiſſimum Deuterotarum* περὶ πλαγῶν *c. 3. 4.* כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חוזרין עליה, Nemo vapulat ob legem prohibentem, qua aliquid affirmativum includitur. *Dein quis modum in his rebus menſuramque præter Regem ipſi ſcribere potuit & definire? Quandoquidem vero Jub Templo ſecundo, jugo Græco vix excuſſo, per annos cxxx. ab Antiocho illuſtre ad magnum Herodem, Ariſtocratice regerentur Judæi, ſummamque ſuarum rerum, belli pacique cauſas haberent* (*niſi vis interveniſſet ac tyrannis, ut ſæpius*) *penes Synhedrium grande Clericorum & Laicorum,* τῶν ἱερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, *ſic ex monumentis publicis nuncupat Machabaicus, modo idem* τὸ ἀρχιερεῖα καὶ τὸν γερουσίαν καὶ τοὺς ἱερεῖς, *modo* τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἱερεῖς, *modo* τὸ ἀρχιερεῖα καὶ τὸ δῆμον τῶν Ἰουδαίων· *viri Chaſmonæi, qui Pontifices forte veri fuerant, veri Reges emergere de ſua tribu haud poterant; ſed Duces duntaxat militiæ & Ethnarchi, idque τῇ ἀδοκίᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἱερέων, 1 Mach. 14. 35, 41: proclive itaque fuit per inſulam Pontificiam diminutum iri decus Principis, nomenque Regium pati, quod ad Sacerdotem proprio & commerito jure pertineret. Clerici profecto cæterique* LXXI. *Synhedrorum* (*pars autem fuit longe major Clericorum, ſicut Rabini vetuſti, Scriptoreſque Gentium referunt*) *Sacerdotem Summum, ut meruerat, aut in jus poterant vocare, aut ſibi in Præſidium, & in Moyſis Cathedra, Cathedra Hannaſi,* Maſicta Synhedrin *c. 1. §. 6. collocare: quod eſt verbis* διατρώσεως *Phariſaicæ* Synh. *2. 1.* כהן גדול דן ורנין אותו; *ubi Lazarus, Ris Lacis, aliique Urbis Doctores vere ſevereque adnotant,* כהן גדול שחטא מלקין אותו וגו'. *Eximitur idcirco Rex à ſententia ſcuticaque Senatoria, Anteceſſoribus itidem conſtitutibus.* BERN.

[h] Μὴ λάθοι] *Big.* & *Samb.* eodem ſonitu μὴ λαθεῖν. BERN.

omnia agentes. satis enim idoneus est Deus, qui *vobis* præsit. Verum si regis cupiditas vos incesserit, is sit consanguineus, semperque ei cura sit justitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque summam prudentiæ; nihilque sine pontifice & senatorum sententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem sectans; quæ consequutus leges insuper habere & fastidire possit. Prohibeatur autem, si quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus vestris expediat.

Termini patrum aut sociorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. [3] Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuscum vobis est pax: sed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in sempiternum positus; quippe cum bella inde nascantur & seditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus transiliendis longe absunt, qui *agrorum* limites de loco suo dimovent.

Arborum vescarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Lev. c. 19.

19. [4] Qui terram conseverit, si stirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipse *ad victum* utatur: non enim ex eis suo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipsi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim est tempestivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis insumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno stirpium fruges percipiendi potestatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita casta, & connubia paria imperantur. heterogenea etiam tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. [5] Terra vitibus consita ne seminetur. ei enim satis est hanc stirpem alere, & ab aratri laboribus esse liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum subeundum adigatur; sed & illis fiat aratrum suis convenienter generibus. Semina autem sint pura & incommista; neve bina & trina serantur. natura enim dissimilium non gaudet societate. Neque ad pecudes admittantur

τας [i] καὶ κατ' αὐτὰς ἓκαστα πεάττοντες. ἐχεῖ γὰ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ ἡμοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ἔτ[ος] [k] ὁμόφυλ[ος]· φεόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τ ἄλλης ἀρετῆς διαφανὴς ἔστω. [l] ωδαχωρείτω ἢ ἔτ[ος] τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα ξ φρονεῖν, πεαττέτω ἢ μηδὲν [m] δίχα ξ ἐχιέρεως καὶ τῆς τ γερουσιαςῶν γνώμης· χαμοις τε μὴ πολλοῖς χεώμεν[ος], μηδὲ [n] πολ[ὺ]θ[ος] διώκων χεημάτων [o] μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ ωδαιγμομένων ὑπεεήφαν[ος] ἀν τ νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἰ τάτων τι διὰ πλοῦτ ἔχοι, γίνεαξ ξ συμφέρον[τος] ὑμῖν δικαιότεε[ος].

ιή. Ορυς γῆς μὴ ἐξέτω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτείας πρὸς ἃς ἐστιν [p] ἡμῖν εἰεήνη· φυλατέσθω δ' ὥσπεε Θεᾶ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιεῖν, ὡς πολέμων ὑπεῦθεν καὶ [q] στάσεων γινομένων, ὑπ ξ πλεονεκτοῦντας ωφοσωτέεω χωεεῖν βάλεαξ τῶν ὅεων. μὴ γὰ μακεὰν εἶναι ξ καὶ τὰς νόμους ὑπεβαίνειν τὰς τ ὅεον μετακινοῦντας.

ιθ'. Γλῶ ὁ φυτεύσας, ωφὸ ἐτῶν τεττάεων ἂν καεπὸν [r] ωφοβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαεχὰς ὑπτεῦθεν ἀποφεέτω, μήτ' αὐτὸς [s] χεήσθω· ἀ γὰ κ' καιεὸν [t] τάτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθῆναι. βιασαμένης ἢ τῆς φύσεως ἀώεως, μήτε τῷ Θεῷ ἀεμόζειν, μήτ' αὐτὸ τῷ δεαπότῃ χεῆσθαξ. τῷ ἢ τετάεῳ [v] τευγάτω πᾶν τὸ [x] γιόμενον· τότε γὰ ὤεμον εἶναι· κ' σωαγαγὼν εἰς τὸ ἱεεὰν πόλιν χομιζέτω, κ' σὺ τῇ δεκάτῃ ξ ἄλλα καεπὸ μ τ φίλων ἀωχέμεν[ος] ἀναλισκέτω, κ' μετ' ὀεφανῶν κ' χηεῶσσῶν γωαικῶν. πέμπτ ἢ ἔτες κυε[ῖ]θ[ος] ἔστω τὰ φυτὰ καεπὸξ.

κ'. Τλῶ ἀμπέλοις κατάφυτον γλῶ μὴ σπείεειν. ἐχεῖ γὰ αὐτῇ τεέφειν τὸ φυτὸν, κ' τ ἐξ ἀόστεα πόνων ἀπηλλάχθαι. βσὶν ἀεοῦν τῷ γλῶ, κ' μηδὲν τ ἑτέεων ζώων σὺ αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλῃ ἀγονίας· ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γῆν κἀκείνοις ποιεῖαξ [y] τὸ ἄεοτεον. εἶναι ἢ [z] καθαεὰ τὰ σπέεμαλα κ' ἀνεπίμικλα· κ' μὴ σωύδυο κ' τεία σπείεειν. ἀ γὰ τῇ τ ἀνομοίων κοινωνία χαίεειν τῷ Φύσιν.

3. *Terminos terræ ne liceat movere,*] *Terminos patrum tuorum aut sociorum loco ne moveto. Deut. c. 19. 14. & c. 27. 17. Job c. 27. 2. Prov. c. 22. 28. & 23. 10. Sanxit insuper Romanorum secundus,* Qui terminum exaravit, ipsus & boves ejus sacri sunto. *Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque Imperatorum inter sententias Pauli Romani, in collationibus Rufini, & in Pandectis Justinianeis l. 47. tit 21. & adhuc diligentius apud Scriptores Gromaticos.* Terminorum avulsor, si per vim palam patraverit, rapti גזלה: sin secreto, tenetur furti גנבה. *Siphri, sive* Extravagantium Rabanicarum *fol.* 45. *d.* BERN.

4. *Qui terram conseverit,*] Περὶ φυτῶν ἀκεοβύσεων κ' ἀκαθάεσιαν *strictim agit Moyses Legislator, Lev. c. 19. 23, 24, 25. amplius Judas Princeps ejusque secta Masicta integra* Orla ערלה, & Maaser seni *c. 5. Moyses Maimonis* Iad *c. 9. 10.* ωεὶ δεκατῶν δώτιεων, & *Consensis ille Moyses* καθαεότητ ἐκξ. *Caterum Doctor dubitantium rursus abutitur* Agricultura Nabatæa *Vaxiadæ p. 450. de fundo ac ratione hujus legis, quæ sane facilior communiorque appareat, quam ipse aut Abenesdras existimabant, aut Grotius ab illis. Primos enim fructus arborum consecratu sibi postulavit bonorum omnium Auctor & Dator, sed jam bonæ conditionis ut fas dignumque, & autumno quarto plusquam exiguos, plusquam raros: ante vero ab his tanquam præputiatis & impuris rerum abstinendum.* Quippe יצר יערלה מאוס, *Levitici Commentario parvo f. 25. b. Observabis deinde quam perite expedivit Flavius phrasin antiquam* כל פרין קדש הלולים ליהוה, πᾶς ὁ καεπὸς αὐτῦ ἁγι[ό]θ[ησε]ται τῷ

i Καὶ κατ' αὐτὰς] Ita *Epiphan.* κ deest in *Editis.* in *Big.* & *Samb.* κ' ὑπ' τάτας.

k Ομόφυλ[ος.] Ita explicat Josephus id quod Deus Deut. 17. jusserat Hebræos regem eligere ex fratribus suis, non נכרי extraneum אשר לא אחיך אוא *qui frater vester non est.* REL.

l Παεαχωεείτω] Παεαχωεῖται *Samb.* & *Big.* παεαχωεοίη *Vat.*

m Δίχα ξ ἐχιεέως] Talmudici penes Synedrium magnum fuisse summam rerum scribunt, ita ut rex sine illius consensu de bello gerendo aliisque rebus majoris momenti non potuerit decernere. Vide Sanhedrin. 1. 5. REL.

n Πλῆθ[ος]] *Big.* & *Samb.* πλήθη.

o Μηδ' ἵππων,] *Samb.* μηδὲ ἵππων. Subinde ὧν αὐτῷ γεγονότων *Hen.* cum *Busb.* BERN.

3. *Terminos terræ ne liceat movere,*] *Terminos patrum tuorum aut sociorum loco ne moveto. Deut. c. 19. 14. & c. 27. 17. Job c. 27. 2. Prov. c. 22. 28. & Isaiæ c. 23. 10. Sanxit insuper Romanorum secundus,* Qui terminum exaravit, ipsus & boves ejus sacri sunto. *Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque Imperatorum inter sententias Pauli Romani, in collationibus Rufini, & in Pandectis Justinianeis l. 47. tit 21. & adhuc diligentius apud Scriptores Gromaticos.* Terminorum avulsor, si per vim palam patraverit, rapti גזלה: sin secreto, tenetur furti גנבה. *Siphri, sive* Extravagantium Rabanicarum *fol.* 45. *d.* BERN.

p Ἡμῖν εἰεήνη·] *Al.* ὑμῖν.

q Σάσεων γινομένων,] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* σάτεως.

4. *Qui terram conseverit,*] Περὶ φυτῶν ἀκεοβύσεων κ' ἀκαθάεσιαν *strictim agit Moyses Legislator, Lev. c. 19. 23, 24, 25. amplius Judas Princeps ejusque secta Masicta integra* Orla ערלה, & Maaser seni *c. 5. Moyses Maimonis* Iad *c. 9. 10.* ωεὶ δεκατῶν δώτιεων, & *Consensis ille Moyses* καθαεότητ ἐκξ. *Caterum Doctor dubitantium rursus abutitur* Agricultura Nabatæa *Vaxiadæ p. 450. de fundo ac ratione hujus legis, quæ sane facilior communiorque appareat, quam ipse aut Abenesdras existimabant, aut Grotius ab illis. Primos enim fructus arborum consecratu sibi postulavit bonorum omnium Auctor & Dator, sed jam bonæ conditionis ut fas dignumque, & autumno quarto plusquam exiguos, plusquam raros: ante vero ab his tanquam præputiatis & impuris rerum abstinendum.* Quippe יצר יערלה מאוס, *Levitici Commentario parvo f. 25. b. Observabis deinde quam perite expedivit Flavius phrasin antiquam* כל פרין קדש הלולים ליהוה, πᾶς ὁ καεπὸς αὐτῦ ἁγι[ό]θ[ησε]ται τῷ κυείῳ, *ubi ait,* κ' σωαγαγὼν εἰς τὸ ἱεεὰν πόλιν, *&c. Similiter Patres Deuteroseon,* נטע רבעי דינו להאכל בירושלם לבעליו כביעשר שני. *Codice* ωεὶ δωτεοδεκάτων, & *alibi Operis Misnici,* & Pesicta Zutarta, *ubi superius.* BERN.

r Πεοβάλῃ] Sic *Busb. Hen. Samb.* & *Vat.* ωεοσβάλῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Epiphan.* βαλῃ *Bas.* & *G.*

s Χεήσθω·] Ita *Busb.* & *Hen.* Atticorum more. χεάσθω *Big.* & *Samb.* χεάσω *Vat.* χεῆσω *Bas.* & *G.* ut *Græcorum* nemo.

t Τάτον τῶν αὐτῶν] *Al.* τάτων.

v Τευγάτω] Ita in quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* τευγέτω *Bas. G.* & *Castal.*

x Γιόμενον·] *Hen.* & *Busb.* γινόμενον. Mox *Samb. Busb.* & *Hen.* μετά. Dein *Hen.* & *Busb.* χεῶν. BERN.

5. *Terra vitibus consita*] *Morum quidem simplicitatem, vitam castam, & connubia paria homines omnino docet Maximus, ubi heterogenea negat tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam. Vetat autem vehementer confusa ista Lev. c. 19. 19. Deut. c. 22. 9, 10. & 2 Cor. 6. 14. & Israeli & Noachidis, quod est, toti generi nostro,* Pesictæ minoris *f. 25. a. Hæc porro decreta late explicant, terroreque undequadraginta inculcant Scholæ Pharisaicæ ad Masictam* Cilaim, *& ab illis Maimonides suo in* Iad *titulo eodem, &* Samag *Interdicto* 181. *& R. Levis in* Catechesi *capitibus* 249, 250, 568, *&* 571. *ubi* אאזהרה, בל חכם לב מזהיר יקח מוסר שלא למנות שני אנשים לעולם ברבר מן הרברים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם כמו צדיק ורשע *quo plane modo super idem interdictum fecerat sanctissimus Paulus,* μὴ γίνεσθε ἑτεεοζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰ μετοχὴ δικαιοσύνῃ κ' ἀνομίᾳ· τίς ἢ συμφώνησις χεισῷ ωεὸς βελίαλ. *Adde his* Maccot *c.* 3. Baba mesia *f.* 91. *&* Cholin *f.* 115, 116. *& Commentaria magna Pentateuchi Hebraici f.* 236, 269, 297. *Procopium ad Deuteron. & Philonem p.* 712. *ubi impuritatem & naturam imbecillem asino objicit, ne cum bove jugum unum subeat: quod & Rabini veteres & Abenesdras dudum animadverterunt. Repetit etiam hac causa Maimonides* Rustica *Vaxiadæ, & odio Chaldaismi contendit temere in Terra sancta vitium ordines frumento omni liberari.* Mores enim veteris fuit, *ait Auctor Agriculturæ Nabatææ,* conferere cum vitibus juxta hordeum, vindemiæ felicioris causa, *p.* 451, *&* 504. *Verum hæc procul à Moyse.* BERN.

y Τὸ ἄεοτεον.] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τ ἄεοτεον. HUDS. Lege τ ἄεοτιον COCC.

z Καθαεὰ] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαεώτατα σπέεμαλα.

a Ar-

σιν. μὴ ἢ κτίωσιν ἐπάγῃ ὅπα μὴ συγχῳ. δέ⊙ γὰ ἐκ τότε μὴ ἀφαῖ καὶ μέχρι τ [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τῆ ἀρχῆ ἀπὸ τ πρῶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα πρότερον λαβεῖσα. δεῖ ἢ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ καὶ μίμησιν πλάτυσμά τις τ καθ' τῆ πολιτείαν ἔσοιτο. [b] ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι δ' κατ' αὐτὰς ἀμέμπτως.

καὶ. Ἀμῶντας ἢ καὶ σπειραιροῦντας τὰ ἄγρια, μὴ καλαμᾶσθαι. [c] καταλιπεῖν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίᾳ στανίζουσιν, [d] ἔρημον εἶναι καὶ εὕρημα πρὸς ἀφέλειαν. ὁμοίως ἢ καὶ τ τρυγῆς ἀπολιπεῖν τὰς ὑπολλίδας τοῖς πένησι· [e] καὶ τῶν ἐλαίων παρεῖναί τι δ καρπὸ πρὸς συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσαύτη [f] γὰ ἂν ἐκ τ ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς ὄφελος τοῖς δεομένοις γίνοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τὸ τε θεῖον τῆ γῆ [g] προθυμοτέραν εἰς τὴ ἀκαρποφορίαν τῶν καρπῶν [h] ἀπεργάσεται, μὴ δ' καθ' αὑτὰς προνομένων λυσιτελῆς, [i] ἀλλὰ καὶ τ τῶν ἄλλων ἀφορμὴν λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ὑπὲ τ [k] ἄλω⊙. ὁ γὰ εἶναι δίκαιον εἴργειν τὰς συνεργασμένας τῷ καρπῷ, καὶ πρὸς τῆ γίνεσιν αὐτῶ πονήσαντας. [l] μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τὰς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ὑπαρχόντων [m] ἐμπίπλασθαι, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ὑπὲ τῷ [n] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. [o] ὑπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω. μηδὲ φυγῶντες [p] ὧν εἰς τὰς λιμὰς κομίζουσιν εἰργάσαντο τὰς ὑπανιάζοντας [q] ἐπιθύειν. ἄδικον γὰ ἀγαθῶν, ἃ καὶ βάλησιν Θεὸς [r] παρῆλθον εἰς τ βίον, φθονεῖν τοῖς ὑπιθυ-

quæ non ſint generis ejuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines uſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, ſcientes providendum eſſe ut nihil in eis poſſit reprehendi.

21. * Metentes autem & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui inſperato proſint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de ſuis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuæ *tantum* utilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum eſt eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſive indigenæ ſint ſive peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obvios iis veſci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum eſt enim bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui deſiderant eorum tem-

Spicas & manipulos facta meſſe forte relictos, ut & vineæ olivetique reliquias, quas decidua, pauperibus cedere. *Deut. 24.*

Boum ſpicas terentium ora non liganda. Deut. 25. 1 Cor. 9.

Viatores à fructibus guſtandis non arcendi. Deut. 23.

[a] Ἀνθρώπων] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίων.

[b] Ἀλλ' ὡς] Excuſum bis fuit ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τ τυχόντων μέλει. *Big.* & *Epiph.* ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τ τυχ. ἀμελεῖται. *Samb.* ἀλλ' ὡς ὅτε πρῶ τ τυχ. ἀμελεῖται. Vel leges ἀλλ' ὡς οὐ πρῶ τ τ. μιλῆ. BERN. Ita *Big.* & *Epiphan.* nec aliter *Samb.* & *Vat.* niſi quod in uno ὅτε reperiatur pro ὁ, & in altero ὁθὶ. excuſum bis fuit, ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τ τυχόντων μίλῃ τοῖς ν. Eſt qui conjicit, ἀλλ' ὡς ὧν πρῶ τ τυχόντων μιλῆ τοῖς ν.

* *Metentes autem*] *Imperantur porro huic populo opera miſericordiæ & officia humana, ut ſunt iſthæc. Primo. Præter agrorum angulos, quos Phariſæi minus valere nolunt parte meſſis ſexageſima Maſicta* Pea *c. 1. §. 2. Spicas atque manipulos facta meſſe forte relictos,* πᾶα καὶ λίκνθ καὶ γόμας, *pauperibus cedere. His etiam largiri vineæ olivetique reliquias,* γωλεὼτ, *quæ ſunt decidua, vindemiatoris oblivia, & rhagologia:* καὶ φέρεθ, ἐπιφυλλίδας δηλονότι *Joſepho, Aquilæ & nonnunquam Interpr.* LXX. *vel his* καὶ ῥᾶγας *ſeu* ῥάγας, *ut legerat Philo abs eiſdem Interpretibus, p. 703. Vide jam cætera codicis* מאורת, *Maimonidis capita quinque priora de* Jure pauperum, מתנות עניים. *Bene enim convenit inter Joſephum & Patres διάτεξιν tam de crimine quam de pœna,* Maccot. *c. 3. §. 9, 10, 11. Pleclebatur adeo* בן הכורת *maſtigia, quicunque his talibus contraria fecerat, duræ Ægypti ſatis immemor, tredecim ictibus triplicis ſcuticæ, quod eſt huic Hiſtorico & Divino Paulo* πληγὰς τεσσαράκοντα δ' μίαν, *aut verbis Phariſæorum* מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנ' במספר ארבעים מנין שהוא ספוק לארבעים. ארבעים חסר אחת, אין אומרים אותו אלא במכורת, *Deut. c. 25. 3. Maſicta* Maccot *c. 3. §. 10, 11. & T. Bab.* Synh. *f. 10. &* Maccot *f. 22, 23. & Maimon.* הראויות להשתלש Synh. *c. 16. magno opere, & Uzielides ad Deut. c. 25. 3. Secundo. Bovem* (ἢ κτῶ ὅλως Baba cama *c. 5. §. 7.*) *triturantem fiſcella non capiſtrari, Deut. c. 25. 4. 1 Cor. c. 9. 9. & 1 Tim. c. 5. 18. Philo p. 711, 712. Talmudici* Iebamot *f. 4, 43. &* Meſia *f. 88, 90, 91, 92. & præcipue Miſna* Meſia *c. 7. §. 2. Maimonides cum illic, tum c. 13. §. 2. grandioris corporis de* Conducto שכירות, *& Turim titulis 337, 338. Adde veterem Commentarium* Siphra *f. 252. c. T. Bab.* Meila *f. 13 a. & Bartenorium ad ſecundam διάτεξιν capitis* VII. Meſia. *Unde profecto conſtat à Gamaliele aliiſque iſtius ævi Scholaſticis edoctum beatum Paulum hoc Axioma, mite quidem & Moſaicum, à brutis operis ad humanas, ad ſacras tranſtuliſſe.* Τὸ μὲ γὰ τ ἀναγωγῆς καὶ αὐτὸ ἦ τὸ προχείρου, φιλεῖς; *quod ait Theodoretus ὁ συζητητής. Flagitioſa tamen eſt interpretatio Lazari Azariadæ Gemara* Iebamot *f. 4. 1. & Uzielidæ Paraphraſtæ ad Moyſis Deuteronomion. Quinvero in Iſraelitas ἀγριαίζοντας, ſordidos ita & crudeles, ut ora induſtriis beſtiarum obſtruerent fallerentque, flagro undequadrageſimo, acerba quidem, ſervili & condigna infamia, eſt ſævitum: quam etiam in cauſa Regia Grotius Seldenuſque, ut abſurdum parit abſurda, contra Moyſen Moyſiſque Succeſſores, & contra humani generis ſenſum permittunt. Tertio. Autumni tempore pomis ac uvis non prohiberi viatorem, neque æſtate vulſis ſpicis,* קטפרת מלילות, *quantum modo apud fundum tuum*

[c] Καταλιπεῖν] Jam *Hen.* & *Busb.* καταλείπειν, & mox ἀπολείπειν BERN.

[d] Ἔρημον εἶναι καὶ εὕρημα] Ἔρημον εἶναι τούτοις πρὸς ἀφέλειαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* ἔρημ. εἶ. τούτοις ἀφὲ προφῶ. *Samb.* HUDS. pro iis habet MS. τούτοις, ſic ut εὕρημα gloſſa ſit vocis ἔρημον. REL.

[e] Καὶ τ ἐλαίων] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* καὶ ἐλαιώνων. HUDS. Deut. 24. 20. confer codicem Pea VII. 1. REL.

[f] Γὰρ ἂν ἐκ τ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Baſ. G. Aliiſque* γὰ ἐκ.

[g] Προθυμοτέραν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* πρόθυμότερον, non male.

[h] Ἀπεργάσεται,] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* ἀπεργάσεται.

[i] Ἀλλὰ καὶ] *Al.* ἀλλὰ καὶ τ ἀλλ.

[k] Ἄλω⊙.] *Al.* ἄλων. in *Vat.* ἄλω. *Atticorum* ritu.

[l] Μηδὲ ὁπώρας] Prima denſa libri noſtri ſcripti aut impreſſi typis, tanquam ab ἵπτομαι & ὁπάζομαι, *tempus cum fructibus ſuis, quod horam*, i. e. *meſſem frumentumque ſectum lectum continuo excipit.* Idem μεθόπωρον appellatur Didymo, Heſychio, aliiſque Criticorum non vetuſtiſſimorum. Hujus autem Judæi totiuſque nationis hoſtis Apion, & Grammatici plerique lenius efferunt ὀπώρας, ἀπὸ τ ὀπῦ ſine ſenſu bono hoc vocabulum arceſcentes. Dicerent potius ἡ τ ὄπι⊙ ἤγουν τ τρυγητὸς ὥρα, ſive τὸ ὀπίσω τ ὥρας, *quod æſtatem ſequitur.* Recte Euſtathius ὀπώρα ἡ μὴ τὸ θέρ⊙ ὥρα, à Poëta ſuo edoctus, καὶ φησ' ἱλάσιος ἢ ἐς θέρ⊙ ἢ ἐς ὀπώρην. Diſtinctius etiam Didymus, ὀπώρα καλεῖ ὁ μεταξὺ θέρους καὶ φθινοπώρου καιρός. BERN. Alii lenius, ὀπώρην, efferunt.

[m] Ἐμπίπλασθαι,] *Big.* & *Samb.* manu altera ἐμπίμπλασθαι, altera ἐμπιμπλᾶσθαι. *Baſ.* & *Gen.* ambabus utrique ἐμπιμπλᾶσθαι, ut vel tono agnoſcat originem primam à circumflexo πλάω. Bene mox *Samb.* προφχεῖν. BERN. Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλασθαι *Big.* & *Samb.* ἐμπιμπλᾶσθαι *Baſ.* & *G.*

[n] Παρέχειν] Παρωχεῖν *Samb.*

[o] Ἐπιφέρεσθαι] Epiphanius, *Portare vero nihil eis liceat. Baſ.* & *Gen.* pariter ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς ἐξέστω, *at ſecum inſuper ferre quicquam illis haud liceat.* Quod eſt phraſi obvia *Big.* & *Samb.* ἀποφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω, *inde tamen nihil iſti ſecum auferunto.* BERN.

[p] Ὧν εἰς] Ὧν ἂν εἰς τὰς λιμὰς κομίζουσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἐπιθύειν.] *Hen.* ἐπιθύειν puta pro ἐπιγεύειν. BERN. Forte ἀπειθεῖν. COCC.

[r] Παρῆλθον] Παρῆλθεν *Samb.*

tempeſtivitate, & vigente & abire properante, prout Deo viſum fuerit. Quinetiam ſi qui præverecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Iſraëlitas quidem ut ſocios & propter cognationem *rerum ſuarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obſecrantes ut iis *munuſculis* uti velint hoſpitalibus, quæ Deus ipſis tempeſtive præbuerit. non enim *ſibi* impendio eſſe putandum eſt, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam ſuppeditante non ſolum ad fruendum, ſed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo ſuam erga populum Iſraëliticum benevolentiam & felicitatis ſuppeditationem innoteſcere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipſis abunde ſuperſunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fuſtuario acceptis, pœnam hanc fœdiſſimam liber perpetiatur; quod lucro ſerviendo dignitatem *ſuam* læſerit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per ſolitudinem expertis, eorum curam gerere qui in ſimilibus verſantur; & opum abundantiam ex miſericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex ſimili ſenſu impertiri.

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. *Præter duas decimas, quas quotannis ſol-

μᾶσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τ ὥρας ἐν ἀκμῇ τε ὔσης κ᾽ σπουδάσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἰη. κἂν ὑπ᾽ αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἄψασθαι, λαβεῖν [s] ᾠδακαλείτωσαν, ὅπως μὲν Ισραηλίτας, ὡς κοινωνὸς κ᾽ δεσπότας διὰ τὴν [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ᾽ ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [v] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ᾽ ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ἀναλώματα γὰρ οὐκ ἡγητέον, ὅσα τις κ᾽ χρησότητα [y] παείσιν ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· ᾧ Θεὸς τὴν ἀφθονίαν τ ἀγαθῶν χορηγοῦντι, [z] οὐκ ἐπὶ τὸ καρπᾶσθαι μόνον, ἀλλὰ κ᾽ τὸ διδόναι φιλοτίμως, κ᾽ βουλομένῳ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν [a] σωτ τ Ισραηλιτῶν λαὸν εὐνοιαν κ᾽ τὴν χορηγίαν τ δαιμονίας κ᾽ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, οὐκ πολλᾶ γ σειόντι αὐτοῖς κακείνοις μεταδιδόντων. ὁ γ ᾠδὰ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς [b] μιᾶ λιπούσας πεσαρακοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβών, τιμωρίαν τοιαύτην αἰχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν κ᾽ κ᾽ τὴν ἐρημίαν, σπουδαίαν τ ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων παιδαγωγίαν· κ᾽ τυχόντας ἀφθονίας ἐξ ἐλέους [c] κ᾽ σπουδαίως τοῦ Θεοῦ, τὸν αὐτὸν τοῦτον [d] ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

κϐ'. [e] Τοῖς γ δεκάταις δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου σπεῖ-

---

s Παρακαλείτωσαν] Ita *Baſ. G. Hen. Busb.* & *Vat.* Verum ᾠδακλῶσι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Samb.* per ecſtaſin *Atticam* pro ᾠδακλοῦσι. BERN. & HUDS.

t Συγγένειαν] *Big* & *Samb.* συγγένειαν. *Baſ.* & *Gen.* præter conſuetudinem συγγενίαν. Hoc quidem pro συγγένειαν, aut pro συγγνείαν voculatione Attica. BERN.

v Ξενίων τυχεῖν] Ξενίας τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.*

x Καθ᾽ ὥραν] Καθορᾶν legerat *Epiphan.*

y Παείσιν] Παρεῖσιν ἀνθρώποις *Idem.* παείσιν ἀνθρώποις *Hen.* & *Busb.* παείσιν ἀνθρώπων *Vat.*

z Οὐκ ἐπὶ τὸ] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τῷ *Big.*] καρπᾶσθαι μόνοις, ἀλλὰ κ᾽ τὸ [τῷ *Big.* & *Coll. Voſſ.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [διδόναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big. Samb.* & *Vat.*

a Περὶ τ τ] Περὶ τ ἰσραηλιτῶν λαοῦ *Big.* & manu altera *Samb.* & inter Latinos codex *Lipſienſis.* περὶ τ ἰσραηλίτου λαοῦ, *Samb.* manu altera, & quaſi ἐκαθίσχυε *Epiphanius.* Mox κρίνειν μεταδιδόναι, typis *Genevæ.* BERN.

b Μιᾶ λιπούσας] Μὴ λειπούσας *Samb.* corrupte, ut ſatis demonſtrant cætera exemplaria Græca, Latina plane omnia, utque §. κβ'. hujus capitis adnotat clariſſimus *Boſius.* Jam *Hen.* & *Busb.* ὁ π. τ. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λειπούσης τεσ. τ. δ. σκύτει λαμβάνων. BERN. In V. T. præcipiuntur 40 dari, uti noſtri id explicare ſolent: at Judæi 39. & ita Paulus quoque fatetur ſe 39. accepiſſe. REL.

c Καὶ σπουδαίως Θεοῦ,] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt καί. HUDS. Forte ἐξ ἐλέους κ᾽ σπουδαίως. Vet. *Ex miſericordia & providentia Dei.* COCC.

d Ἐξ ὁμοίου πάθους] Ἐξ ὁμοιοπαθοῦς *Vat.*

e Τοῖς γ δεκάταις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς δικάταις τοῖς δ. *Baſ.* & *G.*

* *Præter duas decimas,*] *Sumebant equidem de proprio Patres familias Judaicas, aut Proſelyti, per Paleſtinas Syriaſque, aut ſi vellent Samaritæ,* & נכרים, *quod eſt, Gentiles & Chriſtiani, Maſictis* Trumot *c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 4, 9. & *c.* 4. 4. Biccurim *c.* 1. 2, 4, 5, 11. Challa *c.* 4. 11. & Talm. Jeroſ. *f.* 64. *b.* Iad *Maim. f.* 443. *Primo.* Primitias, בכורים βικκυρὲμ, πρωτογενήματα *Interpr.* LXX. σπουδαία *Joſepho*, Primitiva & Primitias *B. Hieronymo aliiſque innumeris, qualia* Θαλύσια *vocavit Mæonides il.* ῑ. 530. *frumenti fructuumque ſuorum* τὸ πρῶτον γιόμενον, *ſcirpo* בגמי *ante ſignatum* Biccurim *c.* 3. 1. *nimirum ex his ſeptem, tritico, hordeo, uvis, ficubus, malis Punicis, olivis, & dactylis, tot dapibus Paleſtinæ Deut. c.* 8. 8. & *Miſna* Bicc. *c.* 1. 3, 10. *unde Talm. Jeroſ. f.* 64. *b.* פירות האילן בכלל פירות האדמה & *f.* 65. *c.* כי אלו מן המובחר, *partem bonam* & θείας κ᾽ τ ὀπώρας, *indeterminatam quidem Miſna* Pea *c.* 1. 1. & Bicc. *c.* 2. 3. *aut ſexageſimam ex Gemara, ut munus parciſſimum, eaſque ad Jeroſolyma lento itinere magna cum pompa & lætitia, præeuntibus tibicine, cophinis & bove* ἱλαροσεφόρῳ & χρυσοκεράτῳ, & *ad quamque ſtationum centies decantato* שכחתי באמרים לי ψ. 122. *comportabant, apud Ædem Dei* במקום βαμμαχὼμ, *tempore aliquo inter feſta Pentecoſtes & Encæniorum, quod eſt, nec ante oblatum Gomer, nec poſt Autumnum, rite agitandas & offerendas. Sedulo autem de his primitivis Sapientes Judæorum Maſictis* Biccurim, Pea, & Challa, & *Apophthegmatum Legalium Collector tit.* συνωνύμων *ſui* Iad *f.* 442. & *mille alii Conciſionis Rabinicæ: præcipue vero ſacrorum rituum Auctor Exodi c.* 23. *c.* 34. & *c.* 35. *Deut. c.* 26. *Lev. c.* 23. & *Num. c.* 15. *Secundo. Dein ſeparabant de* πρωτογενείας, & *de frugibus conditionis melioris,* (Trumot c. 24. מן היפה) & *quidem uſu jam dignis & apparatis, apud Deuterotas* כן הנגמרים *ex* τ τετελειωμένων, *aut locutione Moſaica* כלאחך ורכיך *Ex c.* 22. 29. *i. e. è farre poſt trituram coacervato, ſimiliterque de aliarum frugum cumulis, & ex uvarum olivarumque preſſarum lacrymis ſeu fluore, perite adeo verterunt oi ὁ.* τὰς ἀπαρχὰς ἀλωνος κ᾽ λίνου σπ᾽ ὁ χρονίσας: *tradebantque heri Sacerdotibus, qui collectum venerant, ex jure Divino Deut. c.* 18. 4. *Ex. c.* 12. 29. *Num. c.* 18. 12. *Moyſi & Deuterotis* התרומה חגדולה *τῷ τεύμῳ, ſive his* התרומה *τῷ τεύμῳ τῷ μεγάλῳ, LXX. Interpr. modo* τὸ ἀφαίρεμα, *modo τῷ ἀπαρχῷ; Onceloſo, Jonathani, & pleriſque Maſorethis* אפרשותא & הפרשה *το ἀφόρισμα, aliis τῷ ἔξαρξιν, quæ etiam ſecuit area torcularis, ſed & velleris partem non minorem ſexageſima vel pro oculo malo & avariſſimo. Is enim modus Ezechieli vati notatus c.* 45. 13. זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מכחר החטים וששתם האיפה מכחר השעורים, LXX. *Int.* αὕτη ἡ ἀπαρχὴ ἣν ἀφορεῖτε, ἑκτὸν μέτρου (*Jonathani pariter* חדמן ששת) מὴ ἔσται ὑμῖν ἐν γομορ (*leges* χόμορ) ἐκ πυροῦ, κ᾽ τὸ ἕκτον ἐκ οἴρι μὴ ἔσται ὑμῖν ἐν κόρῳ (*i. e. ſ.* μέτρου μὴ ἔσται ὑμῖν ἐν χομορ) τ κριθῶν. *B. Hieronymus*, Et hæ ſunt primitiæ quas tolletis, ſextam partem Ephi de coro frumenti, & ſextam partem Ephi de coro hordei. *Doctiſſimus Presbyter* Trumot *Primitias ad ſacrum* κόμβον *interpretatur, quod vides, & diſtinctius in Commentario* Primitiva: *imo aliquando ſanctiſſimus Moyſes eadem* ἀπαρχὰς *nuncupavit* ראשית *ſpecie, τὰς ἀπαρχὰς; unde magna confuſio apud Scriptores Chriſtianos Judæoſque de Primitiis. Inde etiam indulgentia Scribarum antiquorum, ſiquis ante* Biccurim *de cado acervoque ſuo forte* Trumam *demſerit: quandoquidem in Lege* ἀφαίρεμα & ἀπαρχὴ תרומה וראשית *nuncupetur tam grandis* Truma *Deut. c.* 18. 14. & *Ex. c.* 25. 2. *quam* Biccurim πρωτογένεια, *ſeu Primitiæ proprie dictæ Deut. c.* 26. 2. & *Deut. c.* 12. 17. *Nam* Biccurim, *non* Trumas *ad Solymas deportare imperatum Iſraelitis, poſt Aquilam adnotat Auctor* Siphra *f.* 42. *idemque Compilator* Siphre. *Videamus autem quid de hac re Tiberienſes docuerant olim noſtrum Hieronymum,* Δεκάδα *i. e.* decimam partem omnium frugum [כושר ראשון *Phariſæis, Trumot. c.* 3. 6. Ita in genere quicquid in cibum mortalium è tellure creverit, decimatur. *inquiunt Anteceſſores initio Maſictæ* περὶ δεκατῶν, [כל שהוא אוכל ונשמר וגדוליו כן הארץ חייב במעשרות Leviticæ tribui populus ex lege debebat. Rurſus ex ipſis decimis, Levitæ, hoc eſt, inferior miniſtrorum gradus, decimas dabat Sacerdotibus, & hæc eſt quæ appellatur σουτεγδεκάτη. *Locutione quidem Talmudica* כעשר המעשר Maaſer hamaaſer, *ſeu* δεκαδεκάτη, *ſeu centeſima; necnon* תרומת כעשר Trumat maaſer, τ δεκάτης τὸ ἀφαίρεμα. Erant quoque & aliæ decimæ (מעשר שני) quas unuſquiſque de populo Iſrael in ſuis horreis ſeparabant, ut comederet eas, cum iret ad Templum, in urbe Jeruſalem & in veſtibulo Templi, & Sacerdotes & Levitas invitaret ad convivia. Erant autem & aliæ decimæ, quas pauperibus recondebant, quæ Græco ſermone appellantur πλωχοδεκαί). *Quod eſt phraſi Miſnica* מעשר עני, Trumot *c.* 9. 3. & *paſſim.* Atvero Primitiva quæ de frugibus offerebant, non erant ſpeciali numero definita, [*Ita de* Bicurrim *illuſtriſſimus Judas primis verbis Maſictæ* Pea, Modum & menſuram certam (שיעור) non habent Angulus pauperum, Primitiæ בכורים, Oblatio Regalim, Eleemoſyna, aut νομοθεσιακαί. *Pariterque de* Trumot *c.* 1. 7. "אין תורמין לא כמרה ולא במשקל ולא במנין וגו *vel ut Rabini ſolent dicere* כאמר לא במרה.] ſed offerentium arbitrio derelicta. Traditionemque accepimus Hebræorum, non Lege præceptam, ſed Magiſtrorum (חכמים) arbitrio inolitam: qui plurimum, quadrageſimam partem dabat Sacerdotibus: qui minimum, ſexageſimam: inter quadrageſimam & ſexageſimam licebat offerri quodcunque voluiſſet. [*Hæc ſane diſcipuli ſui gratia ex Judæ Syntagmate Miſnico tranſtulerat Doctor Tiberienſis Trumot c.* 4. 3. עין יפה אחר מארבעים בירת שמאי אוכרים בשלשים

τὴν πλεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ' ἑτέροις τοῖς vere præcepi, alteram quidem Levitis, alteram ve-
ro

משלשים והבנינית מהמשים והחרינה כששים Avara manus tollit Trumæ nomine *τὸ ἑξηκοστὸν*, modica *τὸ πεντηκοστὸν*, sed liberalis *τὸ τεσσαρακοστὸν*: aut ex placito Sammaiſtarum *τὸ τεσσαρακοστὸν*.] Quod igitur in Pentateucho dubium relictum eſt, hic ſpecialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis deferendis, id eſt, ut ſexageſimam partem offerant eorum quæ gignuntur à terra. Si enim Corus, qui Hebraice appellatur Homer, & LXX. dicitur Gomor, triginta habet modios; Epha quoque & Batus decima pars eſt Cori; præcipiturque, ut ſexta pars tam Ephæ quam Bati detur Sacerdotibus in primitiis offerendis, quæ de tribus Modiis dimidium faciunt Modium: perſpicue ſupputatur ſexageſimam partem primitiarum Sacerdotes accipere debere. *Talia Hieronymus, talia & Salomo Jarchius ad idem Vaticinium. Caeterum de primitiis vellerum, ῥηθὲν ὡκριβωμένην* ראשית הגז *accuratiſſime agunt Patres* Cholin *toto capite* XI. *& poſt illos* Gemarici *f.* 139, *&c. T. Bab. & ab illis Maimon. f.* 445. *a.* lad. *Flagellabat autem hoc tributum ovile vel quinque bidentum Paleſtinarum, (ſive exterarum κατὰ τὰ δύο τέρατα, refragantibus licet Joſe Eleo, & ex recentioribus Maimonide,) velleris cujuſque Selaim quinque Judaicis, aut decem Selaim Galileis, quæ exæquant viginti zuza Judaica,* Cholin *c.* 11. *& Trumot c.* 10. 8. *vel ut Babylonii adnotant f.* 136. *a, b.* Cholin. *τῷ ἑξηκοστῷ & πάλιν. De cæteris* Trumis *extat Maſicta prolixa Phariſæorum, cum commentariis ſuorum nepotum valde prolixis. De Primitiis* בכורים *ſive βικκυρίοις ſtudioſe agit Moyſes c.* 26. *libri ultimi,* ולקחת מראשית, כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגו *(Oncelos* מריש כל אבא *)* *τὰ γῆς σου, etiam Phariſæis interpretantibus* Biccurim *c.* 1. 2. *καὶ ἐμπαλεῖς εἰς τὸ κάταλον, voce Alexandrina Interpretes* LXX. *Moyſi* בטנא *βατίον, mollita voce* צנא, *quæ Deuterotis* Caniſtrum *denotat, ſicut* Senna סנא *apud Arabes: in Targumo Onceloſi & ubique Talmudorum* בכלא *&* בכל *i. e. ἐν κανῷ, in quaſillo: καὶ πορεύσῃ εἰς τὸν τόπον, &c. Pertinebat igitur ad hunc ritum, Primitias legere, & ad Templum corbe deportare: tum eas Sacerdote manus dirigente coram Deo elevare, recitareque palam formulam ὁμολογῶ σήμερον* v. 5. *offerre pacifica, & ὑμνολογεῖν, & profiteri δικαιώσεις à ſe probe pieque jam præſtitas: denique in Urbe Sancta pernoctare. Dicam jam à Phariſæorum reſponſis* Maſicta Biccurim *c.* 2. *quomodo inter ſe differant hæc tria, Biccurim, Truma, & Decimæ.* 1. *Truma & Biccurim (nam & hæc Trumæ vocantur Deut. c.* 12. 17. *cum c.* 26. 4.) *requirunt, ſiquis Laicus (*זר *) cogitato eas comederit,* ניתה *manum Dei vindicem; ſi incogitanter, ſuper pretium frugis partem quintam* חומש: *tanquam opes propriæ (*נכסי הכהן *) Sacerdotum, permutantur pro ſervo, beſtia munda, aut pro ſundo cœmendo, exſolvendo debito &c. Bac. c.* 3. 12. *aut* Cuſtodibus Ædis *erogantur: & ſi minores fuerint parte centeſima cumuli communis (*חולין *) in quem forte inciderint, eum haud conturbant, i. e.* יעולין בא וכארה: *denique nec illota manu, nec ab hemerobaptiſta unquam attinguntur.* 2. *Biccurim vero & Decimæ apportantur ad Ædem, tenentur Confeſſione* ורוי, *Planctum prohibent Deut. c.* 26 11, 14. *penitus expenduntur & ἀκριβάζονται) Deut* 26. 13. *ante exitum trieteridis: & ſi forte commiſceantur, apud Solymas cum* Cholin *aut ſecum, hominem Laicum aut brutum vejci eis nefas.* 3. *Truma & Decimæ aream totam continent ab uſu fructu, donec eximantur, τοῦ ἁλωνος δίκη: menſuram proventus certam habent; illa τὸ πεντηκοστὸν ex decreto Phariſæorum, hæc à Moyſe τὸ δέκατον: ſumuntur de ſeptem quæ celebrantur, deque reliquis frugum generibus, etiam ex conducto & ex recuperato: ad Templum & Tenupham haud obligantur.* 4. *Biccurim vero ad agrum ipſum pertinent, ibique deſignantur, non ab area & torculari capiuntur; imo agrum totum, ſi pius Iſraelita velit, vindicant auferuntque: atque, ut ſupra dixi, cum Euchariſtico ſacrificio, (propter Deut. c.* 26. 11.) *& cantilena & ſolenni agitatione offerantur; indeque in Urbe Sancta pernoctant heri.* 5. *Poſtremo* Trumat Maaſer *Num. c.* 18. 26. *Maimon. de jure Pauperum c.* 6. 6. *i. e. δεκατοδεκάτη, quam ἀπαρχὴν ἀπαρχῶν & λόγον ἱερέως appellat Philo, & Scriptor melior μαασὲρ ἁγιασθὲν, & τερουμὰ ἁγνὰ, quamque Levitam Sacerdoti fas ſolvere, inſtar* Trumæ grandioris *acervum vetat, donec ipſa eximatur, uſurpari, eſtque menſuræ definitæ: at tamen ex incorrupto carpitur, ſicut biccurim ſolent, pro fructu marcido & poſt notationem corrupto,* ושלא מן הכוקף *Tertio. Poſt exemptas Primitias Trumaſque* בכורים והתרומה, *reſidui proventuum terræ quorumcunque unde veſcimur, Deut. c.* 14. 22. *&* 2 Par. 31. 5. *pecorumque decimam menſura, pondere, & numero certo captam & accuratam* Trumot *f.* 52. *&* Abot *f.* 10. *imo Scribarum præſcribentium κομινανθηδυοσμολαχανοδέκατον Matth. c.* 23. 23. *Luc. c.* 11. 42. *& Juris Judaicis Maſictis* Maaſerot *& c.* 2. 1. Demai, Joma *f.* 83. *b. &* Roſſana *f.* 12. *T. Babyl. & Maimonidis hilcot* Maaſer *c.* 1. *f.* 434. *d. Et ſollicite Doctores Urbis f.* 48. 3. *καὶ δεκατοῦσι* quidem ſemen quicquid habet, quicquid veget natura, etiam חרובים, צנונות, בצלין, לוף, שהלים, כרשין, aut ſiquid hiſce vilius creſcit: *ibidemque ait Iſa bar Juda*, Sapientes decimant olera, המעשרות לירקות מדבריהם. *Levitis vel Leviſſis, aut quidem Sacerdotibus ex ſanctione Eſdræ nobiliſſimi Scribæ, multatis adeo τοῖς νεωκόροις Talm. Jeroſ. f.* 56. *d. & Talm. Bab.* Cholin *f.* 130. *& Maimonidi ad ultimam Maſictam* Maaſer Seni, *& Siphre f.* 20. *b. tribuebant Laici, dominuſve vel conductor. Non enim Levitis ſolvebant Levitæ aut Sacerdotes, Talm. Jeroſ. ad μαασὲρ σενὶ c.* 5. 9. *& Talm. Bab. f.* 130. *ἡ χολὶν. Hæc autem omnia tradebantur nomine* מעשר ראשון *ὁ πρῶτος δεκάτης, ut loquuntur Judæorum Patriarchæ, metu vero vindictæ Divinæ* מיתה; *ita Moyſen interpretantur Num. c.* 18. 21, 22, 24. *Cæterum primis illis decimis, ut κοπρίᾳ* חולין *minimeque ſacris rebus, veſci licuit plebeios, etiam parum puros, Num. c.* 18. 30, 32. *& ibidem Siphre f.* 20. *b. Quarto Tum reliquæ frugis decimam, ſicut juſſum erat Deut. c.* 14. 22, 24. מעשר שני *δεκάτην δευτέρου* voce *Phariſæorum, ejuſve pretium parte quinta adauctum, apud urbem Solymas patres cum familiabus ſuis hoſpites læti impendebant & pollucebant. Nam, ut ajunt Phariſæi Maſicta περὶ δεκαπόνων δώτεων,* מעשר שני ניתר לאכילה ולשתיה ולכיכה. *Quinto. Quinetiam tertio quoque anno, ſive bis quavis heptaëteride (annis enim ſeptimis ſive Sabbaticis Terræ Sacræ cultoribus ceſſabant omnino ἔργα καὶ φόρος) decima ejus quod reſtaret, titulo τρίτης δεκάτης apud Joſephum, pariterque* מעשר שלישי *initio Tobiæ, quod exemplaria Hebraica, Græca, & Syriaca conteſtantur v.* 7. *adverſus cavillationem Joſephi Scaligeri. Quis enim non videt Hieronymum ab Hebraico abiiſſe boni Naphthalitæ & à rei veritate, ubi verterat,* Ita ut in anno tertio proſelytis & advenis miniſtraret omnem decimationem. *Tertias inſuper decimas arguit Deut. c.* 26. 12. *τὸ δεύτερον ἐπιδέκατον δώρεις, ſi recte perpendas. Legerant enim οἱ ο'. in Codice Moſaico* שנית המעשר ונתתה שנית *συνήθως*, iterumque decimabis datum Levitæ &c. *Seldeni etenim* שנית שנית *Hebraicum non eſt. Clarus etiam ipſe Hieronymus apparet & diſertus c.* 14. 28. Anno tertio ſeparabis aliam decimam (*i. e. præter* מעשר שני, *ſive* decimam Euchariſticam, *de qua egerat vir ſapientiſſimus à v.* 22.) omnibus quæ naſcuntur tibi eo tempore. *Clarior adhuc Theodoretus ad Legem eandem, μὴ τρίτον ἔτη ἐξοίσεις πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γενημάτων σου ἐν τῷ οἰκείῳ οἰκείῳ, καὶ δήπου αὐτὸ &c. ἴσον ἦν ὡς ἑαυτῷ σύνεθες λαοῖς ἀδεσμῶν, μᾶλλον ἢ καὶ τὸ ἰδιάζον ἐπισάρδην ἐνόμισε, τρεῖς ἔτη δεκάτας φυλάττειν τὸν νόμον φυσιοφιλῶς τὴν μὲν τοῖς λευίταις, τὴν δὲ τοῖς ἐγγυοῖς· καὶ τῶν κλήσεως, τὴν δὲ ἄλλων τοῖς τῶν ἀπόρων δώρεις. Quinimo contra Joſephum in hoc ritu Scaliger, Cimama, & Seldenus validi nihil objiciunt. Quinvero eodem nomine* מעשר עני *μακρὰς γενεὰς in libro Miſnæ, τὸ πανοδεκάτης ſimiliter Hieronymo, contra vicinam pauperiem, præcipue viduarum & orphanorum, domi erogabatur, propter Deut. c.* 14. 28. *& c.* 26. 12 *unicuique profecto in agro poſcentium ſemicabum tritici, hordei ſpeltæve cabum, vini ſemilogum, & de cæteris ſicut Phariſæi juſſerant* Pea *c.* 8. 5. *&c. &* Cholin *f.* 131. *donec diſſiparetur totum πανοδεκάτον. Verumtamen ad oſtium herus inter inopes diſtribuet, quo ſibi modo placuerit, diſtribuet inquam. Quippe* decimæ paupertinæ *non ſolvunt debita, beneficia non repenſant, captiva capita non redimunt, regionem ſuam non mutant, ſportulas nuptiales non præbent; nec quidem faciunt eleemoſynam* צדקה, *multo minus hero cedunt in uſum fructum,* Pea *f.* 57. *&* Cholin *f.* 131. *Quanquam Maimonides l.* 6. *κατ' ἀνωτ γενεὰν, ex ſententia R. Joſuæ Levitæ, aliorumque Babyloniorum f.* 12. *b. Talm. Bab.* de Anno ineunte, *hanc decimam ſolutam adſirmat κατὰ τριετηρίδας loco* decimæ ſecundæ *abſque novo damno areæ. Ita & par Targumiſtarum Uzielida & Solymitarius Deut. c.* 26. 12. נשתא תליתאה מיעשרא תניינא הוא מיעשר מכבניא. anno tertio perſolves decimas ſecundas, nomine ac uſu Decimarum Paupertinarum. *Subjicit tamen ibi Jonathas*, quinimo Decimam tertianam מיעשר תליתאי apud Deum deportatum comedes. Quaſi Decimæ Euchariſticæ & Pollucta מיעשר שני *annis tertiis tertio loco venerint, & medio τὰ πανοδέκατα. Sacrum inſuper idem ſuadet, quod Joſephus ex illo & ex conſuetudine voluit. ἐὰν ὁ σωτὴρ ἐλεύσεται πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γενημάτων σου ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ*, qui quidem annus eſt Decimarum, *crede aliarum*: dabiſque ex triennalibus hiſce decimis Levitæ cæteriſque merito poſtulantium *Et adhuc diſertius κατὰ τὸ σαμαρειτικὸν*, وفي السنة الثالثة سنة التعشير anno tertio, anno decimationis ſive novi cenſus, dabis nimirum *τὸ τριετηρίδιον* turbæ Levitarum orbarumque. *Nam cum perrexerat per gratulationes civium Jeroſolymitanorum ordo aliquis Stationarius ad montem Dei* להר הבירה, *calathum ſuis quiſque humeris portabat, ex auro quidem vel argento ditiores, reliqui vimineum* Biccurim *c.* 3. 8. *præcipuis telluris ſacræ deliciis intus repletum, extra coronatum, ornatumque, neque hoc officium detrectabat vel rex Agrippa, in Atrium Iſraelis* לעזרה, *ultimum Divinorum Hymnorum canentes, dum aſcenderent, Levitis ſubinde* Ψ. 30, *modulantibus. Mox pullis avium, quos etiam ſuper corbes ferebant, Sacerdoti εἰς ὁλοκαύτωσιν traditis, recitatur Deut. c.* 26. *v.* 3. הגדתי, *ὁμολογῶ σήμερον &c. Dein lætum primitiarum onus, ab humeris remotum,* Agitatur *rite apud Deum, Sacerdote ſubtus dirigente, & Laico Sportæ manubria prenſante profitenteque ſimul ex formula* ארמי אבד אבי, *Deut. c.* 26. *v.* 5. —— 10. *quam μικρὰ βικκυρίμ appellarunt ex re,* Sotæ *c.* 7. 2, 3. *verbis omnino Hebraicis. Nam* וירוי מיעשר Profeſſio Decimarum, *Deut. c.* 26. *v.* 13, 14, 15. *quavis linguarum licebat,* Sotæ *c.* 7. 1. *Hunc autem in modum Decimas olim confitebantur,* Maaſer *Seni extrema Maſicta, &* Jad *titulo eodem c.* 11. *die ultimo Azymorum ad Sacrificium Veſpertinum, heptaeteridum annis quarto & poſtremo, Trumatione atque Decimatione vel tertii anni, Deut. c.* 14. 28. *jam peracta & perſoluta. Quippe frumentum & herbæ ἀπεδεκατώθησαν ad Tiſris initium, arbores ad medium Sebeti, cuncta præ Paſchate: quinimo reliquias iſtius cenſus, quæ forte heris uſque remanſerant, ante diem* XXII. *Niſanis donari aut comburi oportuit,* Maaſer ſeni *c.* 5. 6. *Extuli, φησὶν ὁ ἁληθῶς ἰσραηλίτης, quod ſacrum erat,* decimas equidem ſecundas & fructum arborum quadriennium, Lev. c. 19 24. *tradidique Levitæ,* decimas primas, Num. c. 18. 21. *Largitus etiam ſum* trumam grandem & trumam decimalem. *Peregrino profecto & orphano & viduæ τὸ πανοδέκατον*, & ſpicilegium, & manipulum reli-
ctum,

ro ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, *ad distribuenda quæ desunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proveniſſe contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* ſacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis ſolvendæ erant aut in epulis inſumendæ, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus peregiſſe, Deum *ſuppliciter* oret, ut ſibi ſemper benignus ſit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præſens eſſe perſeveret, ſervando quidem quæ eis

τὰς ὠφελίας, [f] τρίτῳ τοὺς αὐτοῖς [g] καὶ τὸ ἔτος τριτον συμφέρειν εἰς διανεμησιν τ ἀπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ [h] παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ, τι καὶ [i] πρῶτον ἑκάστῳ τύχη γινόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τ Θεὸν ὑπὲρ τ ἐνεγκαμένης [k] αὐτοῖς γῆς, ὡ αὐτοις κτήσωσθαι παρέσχεν, εὐλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ἀναφέρειν κελεύει ἀποτελέσαντες, τούτων τὰ [l] πρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπὰν δ' ἂν ἡ πᾶσα πομπὴ τις, [m] καὶ πάντων τ δεκάτας ἅμα τ [n] εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς ὠφελίας τ ἀπαρχὰς ἀπενεγκὼν, ἀπέρχηται μέλλη πρὸς [o] αὐτὸν οἶκαδε, στὰς [p] ἀνίκητος τοῦ τεμενίσματος εὐχαριστησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τ ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτὸς ὕβρεως ἀπαλλάξας [q] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρποφόρ· μαρτυράμενος δ' ὡς [r] τάς τε δεκάτας καὶ τὰς Μωυσέως τελέσαι νόμους, αἰτησάσθω τ Θεὸν ὑμνῆ καὶ [s] ἵλεων αὐτῷ διαπαντὸς εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν

ctum, agrique mei angulum Deut. 24. 19. Lev. 19. 10. *abs adibus adeo meis* Collyras Challæ nomine debitas Num. 15 20. *Omnino ſicut juſſiſti*, non turbavi ordinem decimarum trumarumve. *Non violavi mandata tua*; non obtuli avulſum pro indecerpto, vetus pro recenti, vel aliud pro alio genere. *Neque ſum oblitus* agendarum hac cauſa tuo Numini gratiarum. *Quin* decimas ſecundas cognati funeris *in luctu non comedi; neque immundus iſta forte ſeparavi, neque impendi quicquam eorum* in pollincturam, in ſandapilam, involucrum, lamenta, vel in alia funebria. *Obedivi vero voci Domini mei*, comportatis iſtis ad Ædem Electam בירה הבחירה, *& imparata quæcunque ita præſtiti* lubens lætuſque. *Hoc colon ſubmiſſa, voce altiori ſequentia, T. Jeroſ. f.* 56. *Tantum enim Profeſſorum faſtum ſeculo ſuo pravo & illiberali ferre non potuit pius Chaſmonæus Johannes P. M. ſed interdixit potius*, Maaſer ſeni c. 5. 15. *iterumque* Sota c. 9. 10. *Recte adeo obſervavit R. Hylas de hac Exomologeſi, consumeliam atrocem Sanctiſſimo facere*, מי שהוא אומר עשיתי והוא לא עשה. *Pergit autem vox confitentis. Reſpice igitur de ſancto habitaculo tuo in cœlis:* ſicut nos mandata tua jam faceſſimus, vota etiam noſtra, quæſumus, perfice; *atque benedic Iſraeli populo tuo* filiis multis filiabuſque; *tellurique quam à te habemus*, roribus & aquis & prole magna beſtiarum: *quatenus pollicebare pridem Majoribus noſtris ſolum melleum & lacteum*, dulcioribus fructibus nobile. *Sic erat Phariſæorum Commentatio ad Deut. c.* 26. 13, 14, 15. *pietate, quod ſentio, & bona eruditione præclara*, Maaſer Seni c. ult. §. 10. &c. *Mox Deo adorato, munus cum qualo juxta Altare relinquitur* Biccurim c. 3. §. 4, 5, &c. *& Maimonidis* Hilcot Bicc. c. 4. בקרן דרומית מערבית *verſus plagam Africam, pietatis domeſticæ monumentum cibuſque Sacerdotum; ſumendus tamen reverenter ac opportune* בקדש מקדש Biccurim f. 85. *Talm. Bab. Quiſquis enim flaminum ante carmen illud ſolenne guſtarat, luebat undequadraginta*, Maccot c. 3. 3. *Reddebantur autem rurſus heris calathi ſus deaurati donis caſſi. Fas autem fuit* Scham Biccurim *recitari ab Iſraelita alterius ſaltem parentis, non à Gentili, non à Proſelyto, propter Deut. c.* 26. 3. 7. *& δόντ ἐφ' ἑνὶ βιαχωλὲν* c. 14. *indulget tamen his aliquatenus conſuetudo, quod ex Juda Principe urget R. Joſua Levita Talm. Jeroſ. f* 64. *a. quia Abramum totius mundi patrem renuntiarat ὁ ὢν Gen. c* 17. 5. *quomodo & Diviniſſimus Paulus idem Oraculum in ſuis Epiſtolis ſapius expoſuit, & ex recentioribus Moſes Maimonis jubet intelligi*, Hilcot Biccurim c. 4. *Licuit & Sacerdoti Levitæve propter urbes ἀσύλους ἡ τ πρωτογονιμάτων ἐξομολόγησις*, Maaſer Seni c. 5. 14. *Non licuit illa fœminæ, aut ſervo, aut commiſſario, aut dubii generis homini, quos ſane omnes prohibet* אשר נתתי לי, *Deut. c.* 26. 10. *Sed nec tempori ſieret ultra ſolennia Scenopegia, aut pro agro poſt exemptas primitias divendito, aut primitiarum corruptarum forte loco ubi aliæ denuo offerentur, aut piſcella ſecunda, ſiquis bis ἀπαρχὴ ſpecie variante; multo minus pro unica duntaxat ex ſeptem frugibus*, Biccurim c. 1. *Liquet igitur totius annonæ portionem prope quartam abſtuliſſe colonis Hebræis* Primitiarum, Trumarum, *triumque* Decimarum *jus: ut de* Demai *cumuli dubii ἀναδεκατόω deque Sacrificiis cæteriſque opibus Sacerdotum, quas recenſet paragraphon antepenultimum Maſicta* Challa, *Philoque Philoſophus p.* 830. *jam ipſe taceam. Patet etiam inde, rerum omnium Largitorem, quicquid in Sacerdotes ſuos confertur, ſibi redditum exiſtimare & gratum habere. Tale quid animadvertit Levis Catechiſta Præcepto* LXXII. *Graviſſime igitur increpat & repetito Adamantius noſter Hom.* XI, *ſuper numeros* Quomodo ergo abundat juſtitia noſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, ſi illi de fructibus terræ ſuæ guſtare non audent, priuſquam primitias Sacerdotibus offerant, & Levitis decimæ ſeparentur: & ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar, ut Sacerdos neſciat, Levites ignoret, Divinum Altare non ſentiat. Hæc diximus, aſſerentes mandatum de primitiis frugum vel pecorum debere etiam ſecundum literam ſtare. *At quid dicit Seldenus noſter? Legatur potius Legumlatorum primus Moyſes* [Num c. 15. c. 18. & c. 31. *Deut. c.* 12. & c. 26. *Exod. c.* 22. c. 23. c. 25. & c. 35. *Lev. c.* 2. c. 7. c. 23. c. 25. *Nehemias etiam c.* 10. 37, 38. *& proximus Prophetis Tobias c.* 1. 6, 7. *Poſt illos* σιδὲρ ζεραὶμ *tomus primus Miſnæ, & Siphra f.* 53. *Atque porro Maimonidis libelli quinque, de* Eleemoſynis *maxime c.* VI. de

Trumis, de Decimis primo dictis, de Decimis ſecundis, deque Primitiis: *nec non* Samag *inter mandata* 133 —— 140. *& inter vetita* 253 —— 264. *Huc etiam pertinet quod de juſtitia, i. e. ἀσκήσει Phariſæorum, obſervavit in Panario ſuo hæreſium profligator.* ἀπεδεκάτευν μὲ τὸν δεκάτωσιν, perſolvebant illi decimas omnes. τὰς ἀπαρχὰς ἐδίδυν, elargiebantur adeo bicurrim. τελαχονάδας τε, adhæc מעשר עני decimas pauperum unoquoque triennio expenſas, καὶ πεντηκονάδας, trumot inſuper ſive ἀφαιρέματα, multam quinquageſimam areæ & torcularis, ſicut ea Secta fancierat, ultro eximebant. *Hæc quidem Epiphaniana cum ignaris intellexerunt Petavius & Seldenus. Stet denique Philo ad ſeram coronida (ſatis eſt) liſs verbis p.* 437. Οὐκ ἀπὸ ζώων μόνον ἀπάρχεσθαι δικάτας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τ ὅσα ἐκ γῆς βλασταίνει διείρηται), *Lev. c.* 27. 30. *Et alibi*, κελεύουσι οἱ νόμοι δικάτας μὲ ἀπὸ σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ θριμμάτων ἡμέρων, καὶ ἐξίσου ἀπάρχεσθαι τοῖς ἱερεῦσι· ἀπὸ δ' τ κατ' ἄγρας ὑπάρχα, καὶ τ ἄλλων ἀκροδρύων κατ' ἀναλογον τ κτήσεως, οὐ παλαίοις πλήθεσι κομίζειν, σωμ ὠφελὶς εἰς τ θεὸν πεποιημένας, ὡς ἀναγράπτως σπλιτάδυσιν αἱ ἱεραὶ βίβλοι· καὶ σθσάτι βοῦν καὶ σθσάτον καὶ ἀρνῶν τὰ πρωτότοκα. *Et p.* 830. δάυτερον δ' (*præter* Challam) σθσπαθὲ ἀπὸ τ ἄλλης κλήσεως ἀπάρχεσθαι καθ' ἑκάστην μὲ ληνὸν, οἶνον· τὸ δ' ἄλευρα, σῖτον καὶ κελεβάς. ὁμοίως οἷ ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον, καὶ ἀπὸ τ ἄλλων ἀκροδρύων ἡμέρων καρπὸς· ἵνα καὶ τ ἐφεξῆς ἀκροθίνιτον βίον ὑπορρήτως, ἐλαφρότερον ἐξ ἀφθόνων πηγῶσι μὴ κόσμῳ δ' σθσκοντ. τρίτοι ἐσὶ γίγας, τὰ πρωτότοκα &c. καὶ ἄλλοι πέρυ ὑ βεχὼ ἐπινέμ τοῖς ἱερεῦσιν ἕκαστον, (ἱερεῦσι δίκατον *legit interpres Latinus*) τ σθσόδων ἀπάρχεσθαι κελεύσας ἀπό τε σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ ἔτι θριμμάτων ἐπιγονῆς, &c. ἐξ ὧν ἀπάντων ἐσὶ δῆλον, ὅτι βασιλέως εἰς σεμνότητα καὶ τιμὴν σθεικάζ τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμ. καὶ ἄλλαι ἧ εἰσὶν ἐξαίρετοι σθσόδοι πρεπωδίσατοι ἱερεῦσιν, αἷ ἀπὸ τ ἀναγομένων θυσιῶν. *Et p.* 834. κλῆρ μὲ τ πανόμων αἱ οἰκαί). ἃ σθσπερον γὰρ εἰσιν ὁ νόμ αὐτοῖς χρῆσθαι τὰς λαβούσας, ἡ παλιν ἄλλας δεκάτας ὡς ἀπὸ κτημάτων ἰδίων ἀπάρξασθαι, καὶ ἀδύνατ τοῖς τ ἀμείνον τάξεως ἱερεῦσι. BERN.

f Τρίτῳ σθσὸς αὐτοῖς] Ita ut non ſint eædem ac decimæ ſecundæ, ſed diverſæ ab iis, σθσὸς αὐτοῖς. Præter eas quæ quotannis ſolvebantur, has anno tertio ſolutas videtur putaſſe, quoniam τρίτῳ appellat. REL.

g Καὶ τὸ ἔτος τρίτον] Καὶ ἔτος τρ. *Vat.*

h Παισὶν ὀρφανοῖς.] Ita ex *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πᾶσιν. & paulo ante τ πεινώντων pro τ ἀπανιζόντων *Busb.* & *Hen.*

i Πρῶτον] Sunt בכורים, σθσπρώτεια mox appellanda: pro qua voce πρωτόλεια in MS. cod. eſt. REL.

k Αὐτοῖς γῆς,] Αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

l Πρωτόλεια] Πρωτόλεια *Baſ Gen. Busb.* & *Hen.* etiam ſenſu Lycurgi νομοθέτ libro de Sacrificiis. σθστόλεια *Big.* & *Samb.* Quomodo Heſychius σθστολείων, ἀπαρχῶν. Sic enim legi volo pro σθστολεῖον, ὑπάρχον. Frequentius tamen rectiuſque legitur τὸ πρωτόλειον, quod eſt eidem Grammatico, & Suidæ, & Etymologo magno ἡ ἀπαρχή. Similiter illuſtriſſimo Photio πρωτόλεια, αἱ τ καρπῶν ἀπαρχαὶ, οἷον πρωτολήϊα. Eadem in miſera Græcia τὰ πρωτόλεθα. BERN.

m Καὶ πάντων] *Caſſiodori* codex, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς λεύιτας καὶ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκὼν. Reſcribes tamen, amabo, Καὶ πάντων ταῖς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς λεύιτας καὶ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκὼν. Vel hoc modo, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τὰς εἰς τοὺς λεύιτας καὶ τὰς ὠφελίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενεγκὼν. *Samb.* ἐπὶ τοὺς λεύιτας. BERN.

n Εἰς τοὺς Λευίτας] Ἐπὶ τοὺς Λευίτας *Samb.*

o Αὐτὸν οἶκαδε,] Ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

p Ἀνίκητος] *Al.* ἀνίκητ & ἄνικητος. HUDS. Ita explicat quod Deut. 26. 13. dicitur quod לפני יהוה *coram facie Dei* peragi debuerit. REL.

q Γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτοῖς *Baſ.* & *G.*

r Τάς τε δεκάτας] Τάς τε δεκάτας καὶ τ ἄλλα καὶ τοὺς Μωυσέως νόμους *Busb.* & *Hen.*

s Ἵλεων] *Big.* & *Samb.* proletarie ἵλεω, ſaltem ante vocalem literam. Ibi *Samb.* ἀμεταστός. Et ſtatim *Big. Baſ.* atque *Gen.* ποιῆ, contra artem Herodiani. BERN.

s Πρόσκη-

πᾶσιν Ἑβραίοις ἀγαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, [c] προσκτήσαντα ἢ ὅσα δώσᾳ χαρίζεσθαι.

κγ'. Γαμείτωσαν ἢ ἐν ὥρᾳ γάμου γινόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ [v] νοθεύσας, μηδ' ἢ λυπῶν [x] τὸ πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δέλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος [x] πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται. κεκλῆσθαι δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ ἁρμόττειν καὶ τοῖς ἀξιώμασι προσφορον. [y] ἔτι δὲ μηδ' ἠτιμωρημένης εἶναι γάμον· ἧς δι' ὕβριν ἢ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο γένοιτο δ' ἂν ἅτοπον τὰ παθῶν τὰ φρονήματα ἐλευθέρα καὶ πρὸς ἀρετὴν ὀρθία, [z] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φῶτες αἰσχρῶν, [a] μηδὲ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [b] εἴ τις ὡς παρθένον μνησθησόμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν [c] ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, [d] ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μὴ τούτου ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. καὶ κεκλῆσθαι μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνου ἀποπέμψασθαι αὐτὴν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῷ φαίνοι, καὶ πρὸς ἃς δίκῃ ἀντιπεῖν δυνηθείη. [e] τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ μεθέλειν, πρόσιμον ἐκτινέτω, πλησὶς τεσσαράκοντα [f] μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [g] ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δὲ ἐλέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην· [h] δημόσιος μὲν ἔσται, τοῦ μὴ σωφρόνως προσθῆναι τῆς παρθενίας ἄχει νομίμων γάμων, κατακλάσθω· ἂν δὲ ἐξ ἱερέων ᾖ [i] γεγυνημένη, [k] καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὄντων τινὶ, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [l] ὄντι τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δὲ ἑτέρας ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γένηται, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε δι-

largitus est bona, quæcunque vero donare potest adjiciendo.

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, [1] uxores ducant virgines ingenuas, honestis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus est, ne cum alio degentem, quam corruperit, sibi copulet, neve priorem ejus virum contristet. Porro servas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujusque* dignitatem *maxime* conducit. Præterea [2] nec cum prostituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, sacrificia nuptialia Deus non sit admissurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, si ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *femina* non libera convenerint. Si quis aliquam pro virgine desponsam, postea talem non invenerit, ipse quidem actionem intendat & accuset, eis quæ ad rem demonstrandam habet indiciis usus. Puellæ vero causam agat pater, aut frater, aut qui post hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, si quidem judicatum fuerit eam non deliquisse, cum accusatore habitet, nullam eam dimittendi potestatem habente, nisi magnas ei causas præbeat, & quibus nihil contradici possit. Quod si crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique siclos quinquaginta solvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, si quidem popularis sit, quod usque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: sin ex sacerdotibus nata sit, viva cremetur. Si cui sint duæ uxores, & *is* alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob causam, magno honore & benignitate prosequatur, alteram autem minori observantia & affectu: si filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, consequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc enim

Leges Connubiales. Deut. c. 23.

Lev. 21.

Deut. 21.

[c] Προσκτήσαντα] *Epiphanius* fortean viderat προσκτήσασθαι *dicendum*. BERN.

1. *Uxores ducant virgines ingenuas.*] *LEGES CONNUBIALES.* 1. *Viri ingenui ingenuas virgines ducunt: uxores alienas non seducunt; neque matrimonium ineunt cum scorto, cujus equidem sacrificia nuptialia neutiquam Deo placeant. Deut. c. 23. 8. qui locus Seldenum nostrum latuit, non latuit Maimonidem* Issure mizbeah c. 4. *Lev. c. 21. 7. & c. 19. 29.* Synhedrin f. 76. Iebamot. f. 37. *& Maimonidæ* Issure biah c. 18, 19. *&* More p. 498. 2. *Uxorem præreptæ virginitatis temere accusatam vir suus in ævum recipit, multatus adeo verberibus undequadraginta, atque etiam siclis L. supra dotem socero numerandis. Nam Moyses nequam istum damnaverat centum nummis Deut. 22. 18. Attamen certo vitiata lapidibus obruitur, si Laica; sive ex Sacerdotibus accesserit, viva comburitur, Deut. c. 22. 13. & Lev. c. 21. 9. Masicla* Synhedrin c. 8. 1. Cetubot *T. B.* f. 22, 40, 44, 45, 46. Cidduſim f. 3. Eracin f. 15. *&* Synhedrin f. 50. 51, 52, 66. *Maimonidis* Iad c. 3. δὲ παρθένων, *&* de Congressu illicito c. 1. 6. *&* Doctoris dubitantium p. 501. 3. *Gaudet naturæ suæ jure* במשפט הבכורה *filius maximus, uxorum licet minus dilecta genitus, Deut. c. 21. 15.* Cidduſim f. 68, 78. Becorot f. 47, 52. Baba batra 122 —— 130. *& Maimonidis c. 2.* δὲ κληρονομίας. 4. *Feminam alteri jam desponsatam quisquis corruperit, pereat cum ipsa: aut solus, si per vim fecerit, Deut. c. 22. 23.* Cidduſim f. 10. *&* Synhedrin f. 41. *Maimonidis c. 1.* παρὰ βετυλά. *Paria etiam judicarunt de hoc flagitio viri sapientes, Marcellus, Paulus, & Papianus in* Collatione Rufiniana, *doctissimusque Velvodus, lux Grotii, titulo Parallelo* XXIV. *& aliquot sequentium.* 5. *Qui violat virginem necdum desponsatam, hanc uxorem accipiat: aut si parens delibata volet, solvat siclos L. pretium infamiæ, Deut. c. 22. 28. aut potius Exodi c. 22. 16. 17. &* Cetubot. f. 10, 29, 38, 39, 40. *&* Maimonidis Iad c. 1, 2. נערה, *ejusdemque* מורם *p.* 500. 6. *Mulieri aliquam ob causam dimisse, leviculam satis Hilleliſtis Aquibaque decernentibus extremo* Codice גיטין, *ad alium virum cum libello repudii sui licet divertere: sed ad repudiantem postliminio redire non licet Deut. c. 24. 1. Matth. 12. 7. Masicla tota* גיטין, *i. e.* de Repudii formulis, *& T. B.* Cidduſim f. 3 — 9. Sota f. 3, 5, 20, 31. *Maimonidis Iad in* גרושין, *item p.* 499. μαχεῖ. 7. De *Leviro ingrato & conspuendo, vide Deut. c. 25. 5. Deuterotarum Masicłam* δὲ γαλωγαιῶν ἤτοι εἰδωλομανῶν; *& Maimonidis* יבום וחליצה f. 295. Iad, *necnon* More p. 500. 8. *Ca-*

[1] Νοθεύσας,] Verbum νοθεύσας, quod deerat in *Editis*, restitui ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* Sic legit *Castalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ, μηδὲ λυπῶν τὸ πρ. &c. *neque quæ reliquerit suum priorem virum.* Æque bene, μηδὲ λυπῶσαν, *qui priorem maritum molestia non affecerit, sc.* protervia sua, malisque moribus.

[x] Πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζονται.] Πρὸς τοῦτο τινὲς ἐκβιάζοιντο *Hen.*

[y] Ἔτι δὲ μηδ' ἠτιμωρημένης] Ita *Samb.* (& *Coll. Voss.*) ἔτι μηδὲ ἠτ. *Bas. G. Aliique.*

2. *Nec cum prostituta matrimonium ineundum,*] Neque meretrici sit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricis sint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

[z] Εἰ μὴ τύχοιεν] Εἰ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες ἐκ αἰσχρῶν (*Coll. Voss.*) *Big.*

[a] Μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας *Samb.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Big.* (& *Coll. Voss.*) μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Vat.* HUDS. Forte ἐλευθέρως, vel ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. COCC.

[b] Εἴ τις] Εἰ δέ τις *Big.* & *Samb.*

[c] Ἔχοι τεκμηρίοις.] Ἔχῃ *lidem*, & v. 19. δοκῇ.

[d] Ἡ ἀδελφὸς,] Ἢ ὁ ἀδελφὸς *Hen.* & *Busb.* mox ἢ ὅστις ἂν *Vat.*

[e] Τοῦ δὲ] Forte ὁ δὲ ἐλεγχθεὶς. COCC.

[f] Μιᾶς λειπούσης] Μιᾶ λιπούσας *Big.* & *Coll. Voss.*

[g] Ἀποτινέτω] In *MSS.* ἀποτινότω. quod idem est. & v. 27. ἐξελίγξῃ.

[h] Δημόσιος μὲν] Ita *MSS.* in *Editis* δημόσιος.

[i] Γεγενημένη,] *Samb. Hen.* & *Busb.* γεγονυῖα. BERN.

[k] Καιέσθω ζῶσα] Hinc apparet combustionem graviorem pœnam lapidatione fuisse. REL.

[l] Ἐπὶ τιμῇ] Ἐν τιμῇ *Big. Samb.* & *Vat.*

enim in legibus ſtatui) ne permittatur. eſt enim iniquum, ut natu major, quòd in genere materno ſuperetur, eis fraudetur quæ ex patris teſtatione ei debentur. Qui puellam alteri deſponſam vitiaverit, ſi quidem ei perſuaſerit & ad corruptelam conſentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam eſt: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpiſſimam ſubire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum ſui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem ſolam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præſente, ſolus moriatur. Qui virginem nondum deſponſam compreſſerit, ipſe eam in matrimonium ducat. Quod ſi non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* ſiclos quinquaginta, injuriæ mulctam, ſolvat. Qui vero ab uxore ſecum habitante quaſcunque ob cauſas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) ſcripto confirmet, [1] ſe non amplius cum ea rem habiturum eſſe. ſic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priuſquam hoc fiat *illud* non permitttendum. Quod [2] ſi male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *ſpem* ſucceſſionemque hæreditatis nutriat. Hoc *ſi* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis maneant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod ſi frater nolit eam ducere, mulier convento ſenatu hoc ipſum teſtificetur; quod ſe, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero ſenatu, quam ob cauſam à matrimonio abhorreat, ſive parvam ſive magnam afferat, [3] eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conſpuens, dignum eſſe dicat qui hæc à ſe habeat, quòd mortui memoriam læſerit. Atque ille quidem è ſenatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poſcenti nubat. Si quis autem captivam ceperit virginem, ſive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipſa tonſa, ſumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui perierint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, ſatiaverit, ita demum ad epulas & nuptias ſe convertat. nam pul-

Deut. 22.

Deut. 24.

Deut. 21.

ωλῆν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διετάξαμεν, μὴ [m] συγκεχωρῆσθαι. ἄδικον γὰρ τ τῇ ἡλικίᾳ [n] πρεσβύτερον, [o] ὅτι τὰ τ μητρὸς αὐτῷ ἥττονα ὄντα τῇ ἀρετῇ τ πατρὸς τ ὀφειλομένων αὐτῷ στέρεσθαι. ὁ κόρῃ ἄλλῳ κατηγγυημένῃ φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ πρὸς τὴν φθορὰν [p] συγκαταγνον λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἐκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τοῦτο τ ἐλευθέρου γάμου τῇ κόρῃ, ἢ ἧ ἀδικεῖν αὐτὴν ἡδονῆς [q] δι' ἡδονὴν ἢ ἀρὸ κέρδους πρὸς τὴν ὕβριν. ἐὰν δὲ πῃ μόνῃ πρεπρεσὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [r] κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω [s] ταύτῃ ἢ τῷ πατρὶ τ κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [t] τῷ τιμῷ τ ὕβρεως καταβαλέτω. [v] γυναικὸς τῆς συνοικούσης βαλόμενος ἀπαλλάττεσθαι [x] καθ' ἃς δηποτοῦν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίνονται· χρήμασι μὲν οὖν μηδέποτε συνελθεῖν ἐπιχειρείτω. λάθοι γὰρ ἂν ὅτως [y] ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον γὰρ οὐκ [z] ἐφετέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον [a] κακῶθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτὸν θελήσῃ [b] γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι [c] αὐτῇ ἐπανιέναι. [d] τῷ ἄτεκνον, τ ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω· καὶ τ παῖδα τ γινόμενον [e] τῷ δ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω δ κλήρου δόξαν. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γινόμενον, [f] τ οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τ χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ τ γυναικὶ κηδεμὼν οἷος τ συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τ πρότερον ἀνδρῶν συνοικήσας. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ὀπὶ τῷ γηρασίαν ἐλθεῖν ἡ γυνὴ, μαρτυράσθω τάδ' ὅτι βουλομένου αὐτῷ ὀπὶ δ οἴκοι μένειν καὶ τεκνοῦσθαι ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τῷ τὸ τεθνηκότος ἀλελφὸν μνήμῃ. [g] ἐρημένης δὲ τ γηρασίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τ γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω· ὑποδυσαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ τὸν ἀδελφὸν τὰ σάνδαλα, καὶ [h] πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [i] τούτων αὐτὴν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσασα τῷ τὸ κατοιχομένου μνήμῃ. καὶ ὁ μὲν ἐκ τ γηρασίας [k] ἀπείτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τ βίον· [l] ἡ δ' ὥπερ ἂν βουληθῇ τινι τ δομένων γαμείσθω. ἂν δ' αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένῃ, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω εἰσῆς [m] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυρασαμένη αὐτὴν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβοῦσαν, ἀποθρηνήσῃ συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐ-

m Συγκεχωρῆσθαι.] Συγχωρεῖσθαι *Busb.* & *Hen.* συγκεχωρεῖσθαι *Big.* & *Samb.*

n Πρεσβύτερον,] Πρεσβύτερον ὄντα τ μ. *Samb.* & *Vat.*

o Ὅτι τὰ τ μητρὸς] Alii ſic diſtinguunt, ὅτι τὰ τ μητρὸς αὐτῷ ἥττονα ὄντα τῇ ἀρετῇ τ πατρὸς, τ &c.

p Συγκαίτιον] *Big. Samb.* & *Epiph.* συγκάτθνον prave *Baſ.* & *Gen.* καταδύσαν *Hen.* & *Busb.* alia voce. Deinde verba Legis עגה את אשת רעהו (ἰταπείνωσεν) על דבר אשר bene explicat Joſephus, ὁ μὲ τὸ αἴσχιστον πείσας ἐκουσίως ὑπομεῖναι. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* συγκάτθνον prave in *Editis.* καταδύσαν *Hen.* & *Busb.*

q Δι' ἡδονὴν] Δι' ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ ἀρ. κ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

r Κατηγγυημένην,] Ita *MSS.* κατεγγυημένην in *Editis.*

s Ἢ τ] In aliquot *Epiphanii* codicibus, *ſi vero puellæ non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac ſi *Græca* fuiſſent, τῷ τ πατρὶ, ἐν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντ.

t Τῷ τιμῷ] Articulum negligunt aliquot *MSS.*

v Γυναικὸς] Γυναικὸς τ δ *Big. Samb.* & *Vat.*

x Καθ' ἃς δηποτοῦν] Καθ' ἡτινοῦν αἰτίαν *Busb.* & *Hen.* dein πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται δυσχέρειαι. γράμμα in *Cod. Vat.*

1. *Se non amplius cum ea rem*] Vide Cl. *Seldenum* de *Uxore Hebr.* l. 3. c. 19. p. 437. & c. 24. p. 507.

y Ἐξουσίαν] Ἐξουσίαν ἡ γυνὴ *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

z Ἐφετέον.] Ita *Busb.* (*Cocceji* correctio) & *Hen.* recte ἀφετέον *Big. Samb.* & *Vat.* ἐφικτέον *Baſ.* & *G.*

2. *Si male habeat etiam*] Si in illum etiam male affecta fuerit, *Epiphan.*

a Κακωθείη,] Κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος ἐκείνου *Hen.* & *Busb.* κακωθῇ, ἢ τελευτήσαντος αὐτῷ *Big.* & *Samb.* κακωθείη, τελευτήσαντος αὐτῷ, abſorpta partitionis particula. Hoc colon omiſit bonus Epiphanius. Mox θέλῃ *Hen.* θελήσῃ *Busb.* Iidem ſtatim ὁ πρότερος. BERN.

b Γαμεῖν] Αὐτῷ poſt γαμεῖν inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

c Αὐτῇ ἐπανιέναι.] Αὐτῷ in quinque (*Coll. Big.* & *Voſſ.*) *MSS.*

d Τῷ ἄτεκνον,] Ita *Samb.* τῷ ἀτ. ἀνδρὸς αὐτῇ *Baſ.* & *G.* τῷ ἄτ. τ ἀνδρὸς αὐτῇ *Busb.* & *Hen.* τῷ ἀτ. ἀνδρὸς αὐτῆς *Big.* ἀτέκνου τ ἀνδρὸς αὐτῆς *Vat.*

e Τῷ δ τεθνεῶτος] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *Editis* & *Vat.* deeſt τῷ.

f Τῶν οἴκων] Τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων *Vat.* τ οἰκίαν οὐκ ἐλλ. *Big.* & *Samb.*

g Ἐρημένης] Ἐρομένης in *MSS.*

3. *Eò inclinet.*] Ad hoc veniendum eſt, ut uxor fratris &c. *Epiphan.*

h Πτύσασα αὐτῷ] Πτύσασα in quatuor (*Coll. Voſſ.*) *MSS.*

i Τούτων αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τούτου ἄξιον juxta *Vet. Interpr.* τοῦτο αὐτῷ ἄξιον *Vat.* in *Editis* duntaxat ἄξιον εἶναι.

k Ἀπείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, Canonice ab εἶμι. Nam εἶμι auris eſt Bœoticæ. Reliqui à verbo originis circumflexo, ἀπείτω. BERN. Ἀπίτω *Big.* & *Samb.* ut & p. ſeq. v. 10.

l Ἡ δ' ὥπερ ἄν] In *Samb.* ἢδ' ὥπερ &c.

m Ἅπτεσθαι] Ἅψασθαι in quinque *MSS.*

n Πρε-

αὐτοῖς κηρέσιται λυπηρὸν, ἔπειθ' ἕτως ἐπ' ὠφελίας [n] τραπῇ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θρασπάδα αὐτῆς [o] τὸ βουλητόν· ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τὸ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένα. τελέσαντα δ' ἡμερῶν [p] ὅσαι τῷ πένθει διελθοῦσιν, αὐτάρκεις γὰρ ὅσαι τοῖς δακρύοις αὐτῶν τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ὅσαι τὸ γάμιον. εἰσὶ δ' ἐμπληθεῖς τὸ ὀπιθυμίας [q] ὑστερηφάνησεν αὐτὴν γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅπη βούλεται χωρεῖν [r] ἀπείτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Ὅστι δ' ἂν [t] τῶν νεωτέρων σωφρονῶσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύλου [u] ἢ ἁλῶ σώσεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [v] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [x] ἐπιφύεσιν ὅτοι δικασταί· "σωελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐκ ἡδονῆς "ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοι- "νῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὑμνουμένων· ἀλλ' ὅπως "παίδων τύχωσιν, οἳ [y] γηρωκομήσουσιν αὐτούς, καὶ ὧν ἂν "δέωνται παρ' αὐτῶν [z] ἔξουσι. [a] γιόμενον δέγε, μὴ χα- "ρᾶς καὶ θεῷ τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι τῇ μεγίστῃ, ἀρά- "μενοι, ἀφ' ἁπάσης ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδὼ ποι- "ούμενοι καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τοῦ σοῦ καὶ παι- "δείαν τὰ ἄριστον εἶναι χρήσιμα. νῦν δ', συγγνώμην γὰρ "δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, [b] ἀποχρήσει ὅσα σὺ "εἰς ἡμᾶς τιμῆς [c] ὠλιγώρησας, καὶ μεταβαλὼν [d] πρὸς "τὸ σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς εἰς "πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς "[e] πατὴρ πάντων ἀνθρώπων γίνεσι, καὶ σωαλι- "μῶδαι δοκεῖ τοῖς τοῦ αὐτοῦ αἵματος προσηγορίαν ἔχουσιν, "ἀφ' ὧν προσῆκον αὐτοῖς ἀφαιρεῖται τὸν παίδων [g] τυγχανόντων. "καὶ νόμος κολάσεις γίνεται τοιούτων ἀπαραίτητος, "ἃ σὺ [h] μὴ πάθοις". κἂν μὲν τύχωσι [i] θρασπάδου τὸ τῶν νέων αὖθαδες, ἀπαλλαττέσθωσαν τῶν ὅτι τοῖς ἡγνο-

chrum est & æquum, ut qui mulierem, ex qua liberos susceperturus est, sibi adsciscit, [n] voluntati ejus morem gerat, ejusque non negligat desideria, suam tantum persequendo voluntatem. Triginta vero diebus in luctu præteritis (hæ enim sapientibus ad carissimos deflendos satis sunt) tunc matrimonium adeat. Quod si libidine expletus eam conjugem habere fastidiverit, servam eam faciendi potestatem ne habeat: sed *mulier*, quò ire voluerit, discedat, hac ei concessa libertate.

24. [t] Quicunque vero adolescentum parentes *suos* contemnent, eisque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de industria in eos contumelioси, eos primum verbis castigent parentes (hi enim judices esse solent idonei) dicentes, "sese inter se congressos esse, non voluptatis causa, neque ut rebus utriusque factis communibus "facultates amplificarent; sed ut liberos adipiscerentur, qui ipsos in senectute nutrirent, ipsisque "ea, quibus indigerent, *demum* suppeditarent. "Natum quidem sublatum, lætitia gestientes "maximaque Deo gratias habentes, *summa* cura "educavimus, nulli rei parcentes, quæ ad tuam "salutem & rerum optimarum disciplinam utilis "esse videretur. Nunc autem (oportet enim ve- "niam dare juvenum peccatis) satis habe, hacte- "nus honorem erga nos contempsisse, & redi ad "sanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea "quæ adversum patres committuntur molestе fe- "rat, quoniam & ipse est totius hominum gene- "ris parens, & in eis, cum quibus illi communis "est appellatio, lædi videtur, cum quæ illis de- "bebantur à liberis non obtineant. atque *insuper* "lex talium vindex est inexorabilis, cujus absit ut "tu facias periculum". Ac si quidem his adolescentum improbitas fuerit sanata, probris ob errata

Lex de filiis intemperantibus & adversus parentum suorum monita contumacibus. Deut. 21.

[n] Τραπῇ καὶ γάμους.] Τραπῆναι in iisdem *MSS.*

1. *Voluntati ejus morem gerat*,] Voluntati ejus medeatur, *Castal.*

[o] Τὸ βουλητόν.] Τὸ λυπηρόν. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[p] Ἐπὶ τῷ πένθει] Illud ἐπὶ abest *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ὑπερηφάνησεν] *Samb.* ὑπερφανῆσειν, ut apud Mxonidem & Glossarum veterum Conditores ὑπερφανῶ, *fastidio*, licet absque laude Julii Pollucis. *Big.* ὑπερφανίσειεν. *Bas.* & *Gen.* ὑπερηφάνησεν. *Busb.* & *Hen.* ὑπερηφανῶσιτο. BERN.

[r] Ἀπείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα. *Bas. Gen.* & *Epiph.* ἀπέτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα. Supra *Samb.* καταξουσίαν ἐχέτω, & *Hen.* cum *Busb.* ἐξέσω. Perite autem explicuit Flavius phrasin Mosaicam לא תתעמר בה, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. BERN.

2. *Quicunque vero adolescentum*] *Lex rarissima & exempli pauci, Deut. c.* 21. 18. *Filius intemperans & adversus parentum suorum monita contumax*, סורר ומורה, ἀπειθὴς καὶ ἐξεθικὸς. *q. e. Samaritis in versione vernacula*, ארארי וכהסי: *Saadiæ* ומכאלף וזראיע *& Judæorum plurimis: idemque* gulo *v.* 20. וולל וסבא συμβολοκοπῶν καὶ οἰνοφλυγῶν LXX. *Interpr.* ולל בסר וסבא חמר *Onocrotalo, aut explicatius Uzielidæ* גרגן בבשרא ושתאי בחמרא, vorago carnium & vini: *Samaritarum paraphrasi Arabica* واكيل وشريب, φάγος καὶ πότης, *nec datur, præsertim καθαλδύει), Deut. c.* 21. 18. *Cadavera vero hominum supplicio publico damnatorum, vel etiam hostium, sole occidente omnino sepeliunto. Sufficit enim exemplo una dies. Deut. c.* 21, 22, 23. *Vide etiam Uzielidam & Compilatorem Siphræ, & Masictam* Synhedrin c. 6. §. 4, 5. *& T. Bab. titulo eodem f.* 45, 46, 47. *& T. Jerosol. f.* 23. *c, d. & Flavium Josephum paragrapho* 6. *hujus capitis; & in ingenti Opere Maimonidem c.* 15. Synhedrin. *Præterea Antecessores Babylonii ultionis publicæ tela simul cum sceleratis defodi honeste jubent. Istam autem filiorum rebellium censuram ac cædem plectere volunt Pharisæi, Divinæ Legis castigatores, duntaxat ephebos, post flagra publica, propter heminam vini carnisque τριτημόριον, quod est Babyloniis interpretantibus hiuinaion, vel rectius juxta Gemaram Solymitariam* Semilibra, *sive* triens mnæ unius. *in ipsa δλυτειάδι* Synh. c. 8. 2. חצי לוג יין האיטלקי ומרטימר בשר, *raptam de penu familiari ac hausto uno subinde deglutitam, utroque genitore jam vivente natosque* (ὁ viscera) *accusante. Docent insuper Judæorum Magistri tam severe animadvertisse Oratorem Sinæum in contemptores parentum ex metu consequentis mali*, בן סורר ניזרו על סופו: *ne ab hac protervia & a furtis domesticis procederent porro nequam ingenia ad homicidia & maxima flagitia. Masicta* Synhedrin. c. 8. *& Talm. Bab. f.* 80, 81, 85. *& Talm. Jerosol. f.* 26. *&* Siphra *f.* 48. *c, d. &* Paraphrasis Uzielidæ *Deut. c.* 21. *His autem observatum*, Maligna quidem & rebelli prole puniri parentes ob peccata, quibus ipsi rerum Patrem offenderint. *Adde ex Maimonidis* Iad *capita posteriora* ממרים, *atque* & יורשי *p.* 437, 463. *Postremo autem potestatem patribus vitæ auferendæ, quam ingratis dederant, asserit sapiens Græcia: asserit apud Romanos lex Regia, lex δωδεκαδέλτος; tum vox Urbis dominæ de liberis Herodis, Ulpianus, Papianus, aliique veterum Interpretum; quos legas apud Rufinum* Collatorem, *& in æterno opere maximi Grotii* de Bello ac Pace. BERN.

[s] Τῶν νεωτέρων] Τῶν νέων σωφρονῶσι *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* Τῶν νέων σωφρονῶσι *Big.* & *Vat.*

[t] Η ἁλῶ σώσεσιν] Η δι' ἀσωσίαν legerat *Vet. Interpr.*

[v] Νουθετείτωσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* νουθετήσαται in *reliquis.*

[x] Ἐπιφύεσιν] Sic restituo. Impressum pridem fuit *Bas.* & *Gen.* ἐπιφύκασιν pro ἐπιφύκεσαν vel πιφύκασιν: scriptumque à quatuor ἐφ' ἡσσιν, *pro filtis.* Hoc etiam prudens nemo damnaverit. Quippe ex Flavio argumentum cepisse mihi videtur Sopater Apamiensis, quo austerum jus παιδοκτονίας defenderet, ὁ νόμος εἰδὼς, ὡς εἰλικρινὴς γίνοιτ' ἂν δικαστὴς ὁ πατὴρ, τοῦτο σωφρονίσας. *Epiphanius* forte agnoverat in Musèo *Cassiodori*, αὐθέκεις γὰρ ἐπὶ τούτῳ ὅτοι δικασταί. BERN. Sic restituit *Bernardus*, quod ἐφ' ἡσσιν invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπιφύκασιν, pro ἐπιφύκεσαν vel (quod vult *Coccejus*) πεφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐθέκεις γὰρ ἐπὶ τοῦτο ὅτοι δικασταί.

[y] Γηρωκομήσουσιν] Recte *Samb.* Aliis tribus præter Canonem γηρωκομίσουσιν. Vulgus quidem Græciæ dicunt γηροκομῶ, sed pars melior & Attica γηρωκομῶ. Mox *Samb.* γιομένων, & postea φειδῶ, indeque ἀποχρήσει. BERN.

[z] Ἔξουσι.] Lege ἔξουσι. COCC.

[a] Γιόμενον δέγε] Γιομένων &c. *Samb.* γιόμενον ἢ μὴ χ. *Vat.*

[b] Ἀποχρήσει] Lege ἀπόχρη σοι. COCC.

[c] Ὠλιγώρησας,] Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.*

[d] Πρὸς τὸ σωφρονίστερον] Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονίστερον. Verum πρὸς τρόπον σώφρονα, aut πρὸς τρόπον σωφρονιστέρου legisse videtur *Vet. Interpr.*

[e] Πατὴρ & πάντων] Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Bas.* & *G.*

[g] Τυγχανόντων] Τυγχάνουσι *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in suo *Codice* habuit *Epiphan.*

[h] Μὴ πάθοις.] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.* πάθοι *Samb. Bas.* & *G.*

[i] Θρασπάδου] Potius θρασπάδη) cum *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* aut θρασπάδοιτο ut *Hen.* & *Busb.*

ta liberentur. Ita enim & bonus erit legislator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & resipiscendi disciplina nihil proficere videantur; sed continuis contra parentes facinoribus leges sibi hostes faciat implacabiles, ab iis ipsis extra urbem sequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad spectaculum omnium manserit, noctu sepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hostes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

Hebræis cum Hebræo vetitum fœnus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.

25. [1] Ne liceat ulli Hebræorum ad usuram dare, neque cibum neque potum. non enim justum est in reditu habere fortunas tribulis: sed subvenientem ejus necessitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo consequuturam ob humanitatem.

Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.

26. [2] Qui autem mutuati sunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum siccorumve, [3] rebus *suis* ex sententia, Dei benignitate, succedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quasi apud seipsos deponentes, & si egeant rursum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, *& eam morentur*, ne liceat domum eorum ingressis pignora capere, priusquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *stantes* petant, & debitor ipse ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præsidio subnixus ad se venit. Ac si quidem locuples sit qui pignoravit, pignus retineat creditor donec reddat

---

k Ονειδων.] Ita *Bas. G. Big.* & *Busb.* Atticorum more. *ονειδῶν* *cæteri* tono vulgi.

l Γὰρ] Γὰρ ἂν *Coll. Big.* & *Voss.* & mox tantum εἴη.

m Αν εἴη,] Εὐσεβείη *Epiphan.*

n Οὐκ ἐπιδόντες] Ita *Samb. Big.* & *Burius* è conjectura. in *reliquis* ἐπειδόντες.

o Ει ϝ οι] Οὓς (ὃ *Coll. Voss.*) δι' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* ᾧ ϝ οἱ λόγοι legisse videtur *Epiphan.*

p Αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* *αὐτῷ* seu *αὐτῷ* in *reliquis* desiderabatur.

q Θαπτέσθω νυκτός.] Deut. 21. 32. scriptum est לא תלין non pernoctabit, sed eodem die sepelietur. Eodem die videtur esse capiendum, uti quum de quorundam sacrificiorum comestione dicitur: Eodem die comedetur: nihil remanebit usque ad mane. Id est, quod Judæi dicunt, in illis הולך אחר היום לילה *nox sequitur diem.* Secus enim solet dies 24 horarum inchoari a vespera & nocte, ut tempus diurnum censeatur pars posterior. Josephus lib. III. de bello cap. 14. etiam scribit τοὺς ἀνῃλωτας ἑαυτοὺς μέχρις ἡλίου δύσεως ἀθάφους, eos qui sibi violentas manus intulerunt, relinqui insepultos usque ad solis occasum. Ita capite ultimo libri quarti notat de blasphemo κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας καὶ ἄθυμος καὶ ἀθαπτος θαπτέσθω, *pendeat per totum diem & ignominiose & obscure sepeliatur.* Sic ἐν νυκτὶ Achan sepultus τάφῃ ἀθύμῳ, teste nostro lib. v. Ant. 1. Sic idem infra lib. xvi. ult. Herodis filios duos νύκτωρ, noctu sepultos narrat. Verum his adversari videtur, quod lib. IV. de bell. cap. 7. scribit ὡς δύντος ἡλίου καθελεῖν τε καὶ θάπτειν consuevisse Judæos, si qui cruci essent affixi. Num solos hic cruci affixos respicit, quibus solis convenit τὸ καθελεῖν; Aut an καθελεῖν fit ante solis occasum, θάπτειν post? An vero ita debet intelligi, ut tempus circa occasum solis innuatur destinatum, & ut a cruce auferantur & sepeliantur? Puto quos Deus vetat pernoctare insepultos, potuisse circa occasum solis (quando scopo Dei erat satis factum, id est, quum spectandus omnibus satis superque fuerat) sepeliri: potuisse etiam adulta jam nocte terræ mandari, modo ne pernoctaret insepultus usque ad mane. Confer Joh. 19. 31. quia Sabbatho, quod instabat, non licebat mortuos sepelire, ante solis occasum Christum in monumento condunt. Ceteroquin probabile est eos Christum noctu θάτῃ ἀθύμῳ sepulturos fuisse. Sed uti sepulcrum ei honoratum contigit, ita & tempus sepulturæ. REL.

r Νεκρὸς μηδὲ εἷς] Hic est quem Hebræi מת מצוה dicunt REL.

s Τινων.] Ex τίνων *Big. Samb.* & *Vat.*

1. *Ne liceat ulli Hebræorum*] *Hebræus Hebræo pecuniam, panem, potumque mutuo dat, absque omni fœnore,* ἀνὰ νίσιν καὶ ταρβίτ. *Lev. c. 25. 36, 37. Ex. c. 22. 25. Deut. c. 19. v. 20. Ezech. c. 18. 13, 17. & c. 22 12. Ψ. 15. 5. De Usura vero in genere & de Mutuo præclare agunt Pharisæi* Masicta baba mesia, *& ab illis Maimonides in* Iad. f. 672. *titulo* הלוה ונלוה. *Agit & magnus Grotius libro secundo* Juris, *& pluribus voluminibus immodicum Salmasii ingenium. Item prudentia Romanæ Pandectæ l.* XII. *tit.* 1. *& l.* XIII. *tit.* 6, 7. *& toto libro* XX. *Rescriptaque Imperatorum l.* VIII. *Codicis tit.* 17. *&c. Hæc autem lex homines Christianos minus percellit. Nostram enim aviditatem, vel erga extrancos (in quos pro arbitrio sæviit malignitas Judaica, quasi Moysis licentia Deut. c.* 23. 20. לנכרי תשיך, τῷ ἀλλοτρίῳ σκῶμμασι, *Scholiisque acclamantibus. Jerof.* עין *f.* 44. *& T. Bab. f.* 26. עין, *& Maimonidis* Iad. *f.* 676. *tit.* הלוה ולוה) *usuræ* Unciaria, *sive per menses æstimata* Centesima, *qui modus licitus semper fuit Græcorum, qui Romanorum usque à* XII. *Tabulis etiam complurium Imperatorum edicta flagellant. Nam Jura Municipalia adhuc strictius fœneratores coercent: adeo ut Usura nunc temporum evaserit uberius lucrum capientis quam dantis mutuo. Theologi tamen nonnulli & Canonum Christianorum studiosi, scripta sanctorum Prophetarum & Ecclesiasticorum dum rigide interpretantur, à populo Fideli omne fœnus eunt ablatum, debitore simul ac creditore invitis & adflictis.* BERN.

t Τῶ ὁμοφύλω] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* atque ita legerat *Salmas.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 683. in *Editis* τὰς ὁμοφύλας.

v Τῶν τ' ἐκείνων] Τῶν τ' ἐκείνῳ ἀχαιρεσίαν *Vat.*

2. *Qui autem mutuati sunt*] *Commodatum restituitor fide bona animo læto. Secus si acciderit, rem suam creditor ante ædes debitoris expectet, aut in Foro persequatur. Mola ejusque instrumenta, Moysi Jurisconsultorum principi* רחים וכבן מולה καὶ ἐπιμύλιον, *ceteraque cuncta quibus victus humanus apparatur,* כל רבר שיעושין בו אוכל נפש, (*sicut Josephus Matthiæ, & Deuterota* Baba mesia *c.* 9. 13. *late digneque Deuteronomium Mosaicum interpretantur c.* 24. 6.) *pignori haud cedunt,* לחבל או לעבוט. *Quinvero pignus pauperculi, maxime amiculum* שכלרה, ἱμάτιον *Alexandinis & Josepho, sub occasu solis ad ipsum redit, quo dormitet. Repetes jam Exodi c.* 22. 26. *Deut. c.* 24. 6--13. *Talmudum* Porta mediana, *& Maimonidem tit.* כלורה ולוה. BERN.

x Υγρῶν ἢ ξηρῶν,] Υγρῶν ἢ ξηρῶν *Samb.*

3. *Rebus* suis *ex sententia*,] *Sc.* si solum hoc illi superfit, cui in stratis incubet, aut quo se operiat noctu dum somnum capit. *Salmas.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 707.

y Χωρησάντων,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* χορηγησάντων, pro χορηγησαμβίων aut χορηγηθέντων.

z Ἀποθέμβοι] Ἀποθέμβοι εἰς αὐτὰς, καὶ πάλιν οἱ χρήζοντες ἔξουσι *Vat.*

a Ἀπόδοσιν,] Nec eliminabis τῶν ἀπόδοσιν *Hen.* & Editorum, quod descendit à tempore venturo δώσω, ut ζῶσις, ῥῶσις, &c. BERN.

b Μὴ πρὸς τῶν οἰκίαν] Ita *Busb. Hen.* & *Salmas.* p. 518. μὴ πρ. τ οικ. βαδίζοντες *Bas.* & *G.* μὴ πρὸς τῶν οικ. βαδίσαντας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

c Ενεχυριάζειν,] De vi vocis ἐνεχυριάζειν vide *Salmasium* de *Modo Usurarum* & de *Trapezit. Fœnore.*

d Δι' αὐτῆ,] Sic *Epiphan.* & *Salmas.* in *ceteris* δι' αὐτῆ.

e Διδανειχώς·] Ita ex *MSS.* in *Editis* δανειχώς.

1. *Id*

ἀποπήγετω πρὸν ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τὸν, Φύσει δὲ Θεὸς τοῖς πενομένοις [f] ἔλεον νέμοντος. μύλων δὲ καὶ τὰ πρὸς [g] ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [h] στέρωνται καὶ τὰ πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μήθ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ. Ἐπ' ἀνθρώπῳ μὲν κλοπῇ θάνατος [i] ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [k] ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν ἀποτινύτω. κλέπτας δ' ὅτι τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τοῖς ἀθῷος ἔστω, [m] κἂν εἰ πρὸς διορύγματι [n] τείχους. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [o] τετραπλοῦν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλοῦν δὲ ταύτης [p] καταβαλλέτω. [q] ὁ δὲ τὸ ὑποζύμιον ἅπαν ἀφαλύσας, δοῦλος [r] ἔστω τοῖς [s] καταδικασαμένοις.

κη. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλῳ τις ἕξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφειέσθω. ἐὰν δὲ, [r] πάνυ αὐτῷ γενόμενος ἐκ δούλης πρὸς τῷ πριαμένῳ, ἀφ' τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν [v] βούληται δουλεύειν· [x] ἐνιαυτοῦ ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, πεντηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ. Ἐὰν δέ τις [y] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ' ὁδὸν, ἀπιζητήσας τὸν ἀπολωλοκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθῇ ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις [z] κατ' ἐρημίαν [a] πλανωμένοις, μὴ ἀφεθέντος τοῦ κυρίου φανερὰ ζημία [b] παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παρελθεῖν κλωῶν [c] τινι κακοπαθοῦντα, καὶ μάλιστα ἂν ὑποζύγιον ᾖ· ἀλλὰ συνεπαίρειν καὶ συνεπιτιθέναι τῷ δεομένῳ. ἐὰν δὲ ἀμφισβητῶσιν ἀλλήλοις περὶ τοῦ μὴ ἀνεῖναι τὸν ἀπαντήσαντα, ἀλλὰ συνεπιθεῖναι, τὸν ἀφέντα ἀναγκαστέον ἐπανορθοῦν τὸ ἁμάρτημα· ἐὰν δὲ μὴ βούληται, τὸν ἀναγκάζοντα.

λα'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λβ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ ἑτέρου φυτεύσας ἢ σπείρας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λγ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λδ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λε'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λς'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λζ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λη'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

λθ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μα'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μβ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μγ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μδ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

με'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μς'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μζ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μη'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

μθ'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

ν'. Ἐὰν δέ τις ἐν ἀγρῷ σπείρας ἢ φυτεύσας ἐκβάλῃ τὸν ἐκ τοῦ ἑτέρου σπόρον ἢ φυτὸν, ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἐκβαλόντα τὸν ἴδιον καρπὸν, καὶ τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀγροῦ δίδοσθαι· τὸν δὲ ἀφανισθέντα σπόρον ἢ φυτὸν ἀναλίσκεσθαι τῷ ἀγρῷ.

tur mutuum: sin pauper, ante solis occasum referat, præsertim si pignus sit vestimentum, ut [1] id habeat ad somnum *capiendum*, Deo natura pauperibus misericordiam adhibente. Molam autem & instrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *his ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur.

27. [2] In furto quidem hominis pœna esto mors. Qui vero aurum aut argentum surripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, insons esto, etiamsi in pariete *tantum* suffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, nisi bos sit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctæ solvendæ non erit, servus iis esto, quibus eam pendere damnas fuerit. *De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.*

28. [3] Venditus quis contribuli sex annos serviat, septimo manumittatur. Quod si filio ei ex serva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga sua servire velit, anno Jubilæo (est autem annus quinquagesimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens. *De servis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.*

29. [4] Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæsito eo qui perdidit, locoque per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* restituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam esse reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deserto aliquis inciderit, domino non statim invento apud se servet, Deum testatus se nolle aliena avertere. *Res inventæ haud statim cedunt inventori. Ex. 23. Lev. 6. Deut. 22.*

30. [5] Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta *Jumenta sublevanda. Ex. 23.*

1. *Id habeat ad somnum* capiendum,] *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit *Castalio*.

f Ἔλεον νέμοντος.] Ut constat ex *Exodi* c. 22. 27.

g Ταύτην σκεύη] Αὐτὴν σκεύη μὴ εἶναι *Busb.*

h Στέρωνται] *Samb.* & *Salmas.* στερῶνται. Valet & Barytonon. BERN.

i Ἔστω ζημία.] Ἔστω ἡ ζημία *Vat.*

2. *In furto quidem*] *Plagiarius morte multetur*, tanquam reus homicidii adfectati, inquit Maimonides p. 463. מורה. *Fur pecunia dupla. Et abigeus pecoris minoris, Moysi סה, βοσκήματος Josepho & Talmudicis, pretio quadruplo*, ob frequentiam harum quadrupedum, quod animadvertit More nebucim p. 460. *bovis vero quintuplo*, jumenti, ait Vaxiades Chaldæus, abactu proni; addo, & optimi. *At si forte dicta multa minor fur fuerit, in servitutem rite vindicetur, Exodi* c. 22. 1 — 4. Τοιχωρύχος *phrasi Moysis, aut verbis Tabularum Romanarum*, Si nox furtum factum sit, aut interdiu cum telo, si im aliquis occisit, jure cæsus esto. *Leges eædem*: Pœna manifesti furti, quadrupli est; nec manifesti, dupli. *Vide insuper sententias Pauli & Ulpiani apud L. Rufinum, & illas Pharisæorum penes Maimonidem* Hilcot Geniba f. 548. *vel potius in Misna* c. 7. Baba cama, & Cidduſim f. 18. T. Babyl. *Deinde* ἐκ ἀνδραποδιστῶν *leges Exodi* c. 21. 16. *Deut.* c. 24. 7. *Masicta* פנחרין c. 10. 1. *& Talm. Bab. f.* 85, 86. Baba mesia *c.* 4. 9. *& Talm. Bab. f.* 56, 57. *& Maimonidem* de Furto *c.* 2. 1. *& c.* 9. 6. *Hinc plagium hominis Israelitæ strangulatione puniunt Synhedri Moysis. Satis autem habent, rerum surreptus Ethnicus, si restituatur. Quinimo legerant abunde Interpretes Ptolemaici Exodi* c. 21. 16. איש מכני ישראל. *Adhuc etiam ex Deut.* c. 24. 7. *Onceloſus traduxerat* נפש מבני ישראל. BERN.

k Υφελόμενος.] Αφιλόμενος *Busb.* & *Hen.*

l Ἀποτινύτω.] *Big.* & *Samb.* ambo bis ἀποτινίτω. Reliqui quatuor ἀποτινύτω. BERN.

m Κἂν εἰ] Forsan κἂν εἰ, vel ἴσῃ, vel ᾖ πρ. HUDS. Lege ᾖ COCC.

n Τειχίου.] *Baſ.* & *Gen.* διορύγματι τειχίου, vitio prioris. διορύγματι τοιχίου *Big.* διορύγματι τοίχου *Samb. Hen.* & *Busb.* Vel ibi leges κἂν εἰ, vel ἴσῃ, i. e. הבא במחתרת phrasi Maimonidis p. 463. *Ductoris*, vel κἂν ᾖ φῶς διορ. Dicit enim melior Moyses de hoc nebulone, אם במחתרת ימצא, ἐὰν ἐν τῷ διορύγματι εὑρεθῇ. Hanc sententiam præterierat bonus Scholasticus. BERN.

o Τετραπλοῦν] *Al.* τετραπλᾶν & mox πενταπλᾶν.

p Καταβαλλέτω.] Ita in quatuor *MSS.* καταβαλέτω *Vat. Baſ.* & G.

q Ὁ δὲ τὸ ὑποζύμιον] Ὁ δὲ ἐπὶ τὸ ὑποζύμιον εἰ ἄποροις ἴσι ἀφαλύσας αὐτῶν δοῦλος &c. *Vat.*

r Ἔστω] Sic ἐ *MSS.* in *Editis* ἔσῳ.

s Καταδικασαμένοις] Eo modo *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καταδικασμένοις in *Editis*, *Aliisque.* καταδεδικασμένοις *Samb.* (& *Cocc.*) καταδικασάμενος aut καταδικασμένος apud *Iſæum* & *Demoſth.* est is secundum quem judicatum est.

3. *Venditus quis contribuli*] *Hebræum servituti subjectum*, ex furto equidem בגניבתיה *addit Jonathan interpres Exodi* c. 21. 2, *&c.* & Senatu decernente; *aiunt Babylonii* Cidduſim f. 14, 15. & Stigmatias, *in Deuteronomio Judæ hannasi* הנרצעים, *cum natis, si volet, annus septimus liberat; etiam nolentes mittit quinquagesimus, seu felicitas Iobeli. Ita filius idem Uzielis cum Josepho & Phariſæis exponit Moysis* לעולם ויצא יעבד *Exod.* c. 21. 2. *& Deut.* c. 15. 12, *&c. i. e. ad ludos usque seculares Hebræorum. Inde Nomodidaſcali initio* Cidduſim, Acquiritur servus Hebræus argento soluto, aut ex contractu. Liberatur vero anno servitutis septimo, aut demum quinquagesimo seculi, vel immature ex compensatione pecuniaria. Mancipium quidem αὐτεξούσιον vindicat ipsa Subula: sed Iobelus solvit, & heri obitus. עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו בשנים וביובל ובגירעון כסף יתירה עליו הנרצע נקנה ברציעה וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. *Præ cæteris autem Judæorum de conditione servili accuratior videtur mihi Maimonides f.* 645. Iad, *titulo* מכרים. BERN.

t Τέκνα αὐτῷ] Τέκνων αὐτῷ γενομένων in quatuor *MSS.*

v Βούλῃ] Ἐλῃ *Hen.* & *Busb.*

x Ἐνιαυτὸς ἐνστάντος δὲ Ἰωβήλου,] Ita *MSS.* in *Editis* deest ἐνστάντος δὲ.

4. *Si quis autem vel aurum*] *Pecuniam in via forte inventam per præconem reddes. Pecudem vero errantem in deserto, cum offenderis, bona fide apud te reservabis, ignarus domini. Deut.* c. 22. 1, 2, 3. *Ex.* c. 23. 4. *& Lev.* c. 6. 3. *Quocirca* ex rebus perditis תאבדה, istæ haud cedunt statim inventori: sed tenentur præconio; *sicut definiunt Phariſaismi Proceres Baba mesia* c. 2. *paulo minutius quam Flavius ipse*, Vas fructuum, imo vasa cuncta; sacculus ita pecuniæ, aut rei alius, & vel trium nummorum cumulus; fasciculus extra viam communem deprehensus: torta domestica, non illa pistoris publici: vellera petita ab eriopolio, seria denique vini oleive. *Quod est verbis patrum*, ואלו חייב להכרוז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס וכים כמות שהוא צבורי פירות צבורי מעות ג׳ מטבעות זה על גב זה כריכות ברשות היחיד וכברות של בעל הבית וגיזי צמר הלקוחות מבית האומן כדי יין וכדי שמן. *Vide & Maimonidem* de rapto & perdito, *præsertim* c. 13. BERN.

y Ἢ χρυσίον] Particula ἢ abest quibusdam *MSS.*

z Κατ' ἐρημίαν] Ἐπ' ἐρημίαν *Vat.*

a Πλανωμένοις,] *Al.* πλανομένοις.

b Παρ' αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρ' αὐτὸ in *Editis.*

c Τινι κακοπαθοῦντα] Τιμὴ κακοπαθόντων ἢ ὑπὸ *Big.* & *Samb.* τινὸς κακοπαθόντων ὑπὸ legisse videtur *Vet. Interpr.*

5. *Ne* cuiquam *liceat præterire*,] *Scias tui esse, jumentum quod videris cunque prolapsum hærensque in luto sublevare, aut cum agasone suo συνδιασώζειν. Quomodo locutionem difficilem satis explicat hic Sacerdos*, וחדלת לישוב לו עזב תעזב עמו *Ex.* c. 23. 5. *Interpr.* LXX. *reddidere*, ὑ παρελεύζῃ αὐτὸ, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. *Reddo ego*, Opemne detrectabis? quin una cum ductore eum omnino relevabis. עזב *enim tam* liberare *&* solvere, *quam denotat* omittere *&* derelinquere. *Recte adeo Samarites*, لا تنقطع عن مساعدته فكما تفك معه Suppetias ire jumento fratris ne desiste, sed potius junctis viribus liberato. *Verum clarius libro alio ipse Moyses* תקים תקים *Deut.* c. 22. 4. ἀνιεὶς ἀνήσεις αὐτὸ μετ' αὐτοῦ, tu & ille lapsam bestiam

ta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat & subveniat, laborem etiam proprium existimans.

Ignoranti via monstranda. Deut. 27.

31. [1] Quin & vias ignorantibus ostendant *oportet;* neve, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. [2] Similiter neque maledicat quisquam absenti, neque muto.

Leges de Percussoribus. Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. [3] Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuò vindicetur, eo qui vulneraverit idem passo. Quod si domum delatus dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus esto qui percussit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem insumpserit, solvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulsaverit, si quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod si illa ex ictu moriatur, & ipse mortem subeundo pœnas luat; lege æquum esse censente, ut vita pro vita reponatur.

των ὑπὸ χειμῶν[d] πεπλωκότων ἐν πηλῷ· σωθιασώζειν ὄν, καὶ τὸ πονον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λά. Μιμύειν ὃ καὶ [e] τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα ἡρωμένους [f] αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τινὶ ἑτέρᾳ χρείαν.

λβ. Ομοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [g] τὸ ἀπόντα καὶ τὸ ἐνεόν.

λγ. Εν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγείς, [h] παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, τοῦτον παθόντος [i] πεπληγότος. ἂν ὃ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας· ὅπὶ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῶος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος ὃ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, [k] ἀποτινύτω πάντ' ὅσα ἀφῆκε τὸ χρόνον τὸ κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα [l] λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς ἀφῆκε τὸ [m] ἄμφαρεν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πληθος· διδόσθω ὃ καὶ τῷ ἀνδρὶ τὰ γυναικὸς παρ' αὐτὸ χρήματα. [n] Θνησκόσης δὲ ἐκ τὰ πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθεὶς δικαιοῦται νόμῳ.

λδ. Φέρ-

beſtiam erigetis. *Vide omnino explicationem Phariſæorum* Baba meſia c. 2. 10. *una cum Gemara Jeroſ. f.* 8. *d. & Babyl. f.* 32. *Hi enim, uti optime norant vim verbi* עוב, *ita paſſim interpretantur* פרק אזדיק, אמלוי. *Cæterum ad hanc Legem Bochartus non placet.* BERN.

d Πεπλωκότων] *Al.* πεπλοκότων, & ἐμπεπλακότων.

e Τὰς ὁδὸς] Gentes de Judæis dicebant, illos *Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti.* REL.

1. *Quin & vias ignorantibus*] *Ab itinere neminem ſeducere*, ſed monſtrare vias eadem neque ſacra colenti. *Unde Axioma veteris Scholæ*, פריקה בחנם טעניה בשכר· ἀμισθὶ μὴ ἡ ἀποκδύναι, μισθοῦ ὃ τὸ ἐπιτόρλυσμα. *Tantum profecto propter diras Deut. c.* 27. 18. ἐπικατάρατος ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ. *Nimirum admonet Uzielida, ſimulque Paraphraſtes Urbis*, אבסנאי דהוא מרמי לסכויא. inexpertus viæ pro cæco habetur. BERN.

f Αὐτοῖς ἐμποδίζειν] *Aὐτοῖς Samb.* una manu, *αὐτὰς* altera.

g Τὸν ἀπόντα καὶ τὸ ἐνεόν.] *Big. & Samb.* τὸ ἀσπὸν καὶ τὸ ἐνεόν. *Hen. & Busb.* τὸ ἀπόντα καὶ τὸ ἄσπορον i. e. τὸ ἀσπαρὸν. Late etiam accepit vocabulum Moſaicum חרש cor Onceloſi: unde vertit Chaldaice שמע דלא ὁ ἀνήκοος, Lev. c. 19. 14. ſive vitio aurium, ſive abſentia hoc contigerit. Veruntamen heic ſcribendum ei arbitror ſuadeoque, τὸ ἄσπορον καὶ τὸ ἐνεόν, quod frequentius in libris bonis, τὸ κωφὸν καὶ τὸ ἐνεόν, *ſurdum & mutum.* ἄσπος enim apud Græcos Philologos ἄφωνος, κωφὸς: ſed & χέρες inter Criticos linguæ ſanctæ tam mutitate & ſilentio, quàm ſurditate affectum hominem denotat; ut de vitiis admodum cognatis licuit. BERN. Τὸν ἄσπορον καὶ τὸ ἐνεόν *Big.* (*Coll. Voſſ*) & *Samb.* τὸ ἀπόν]α καὶ τὸ ἄσπορον *Hen. & Busb.* τὸ ἀπόντα καὶ τὸ νέον *Vat.* τὸ ἄσπορον καὶ τὸ ἐνεόν. i. e. τὸ κωφὸν καὶ τὸ ἐνεόν, *ſurdum & mutum*, malit *Bernardus.*

2. *Similiter neque maledicat*] *Surdo mutoque cave maledicas* לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני יי׳. *Lev. c.* 19 14. *Certe qui audit omnia, is tibi reſpondebit. Vide* Synhed. f. 66. *Talm. Bab. Bene etiam* Peſicta Zotorta *de hoc præcepto*, מרבה אפילו בר ישראל שאינו שומעין כל חומר לפניו. BERN.

h Παραχρῆμα] *Big.* παράχρημα μὲ ἀπθανών (propter κείμενον D. Moyſis) ἐκδικείσθω. *Samb.* παράχρημα μὲ ἀπθανών, ἐκδικείσθω· *Busb. Hen. Baſ. Gen. & Epiph.* παράχρημα μὲ ἐκδ. *repente macletur*: vel, ut habet L. *vindicetur repente.* Ibidem *Hen.* πεπτωκότος pro παθόντος, atque *Samb.* πεπληχότος pro voce media. BERN. Παραχρῆμα μὲ ἀπθανών ἐκδικείσθω in *MSS.*

3. *Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus.*] *In rixa percuſſum, recte Aquila* יריבן *hac cauſa vertit* ἐμμάχων), *abſque ferro*, (*aut vocibus Legiſlatoris, etiam præter Biblion Samaritticum*, באבן וכאגרוף, *i. e.* λίθῳ ἢ πυξῇ *Philoni, Hieronymo, Uzielidæ, aliiſque veterum poſt Interpretes Ptolemaicos, Onceloſo equidem* lapide aut χερμαδίῳ כורמיא, *Jonathani pariter ad Eſ. c.* 58. 4.) *ſtatim vindicat Lex talionis. Sin ſaucius ille poſt complures dies domi emoriatur, percuſſor inſons eſto homicidii: alias medicinæ temporiſque damnum revalescenti rependat. Paulo aliter hæc explicat Philo p.* 793. *Petes igitur fundum juris Exodi c.* 21. *v.* 24, 25. *& v.* 18, 19. *Lev. c.* 24. 17, 19, 20. *Deut. c.* 19. 21. *& in Codice Chriſtiano Matth. c.* 5. 38. *Unde ſcimus noſtri eſſe officii, quotquot nomine Jeſu tingimur, ad ultiones, etiam a Moyſe aliiſque Legumlatoribus conceſſas, raro aut nunquam ire. Verum Jure Sinæo eadem cædes legitima repenſat, Ex. c.* 21. 12. מכה איש ומת מות יומת. *Quod recta ratione interpretantur Phariſæi Maſicta* Synhedrin c. 9. 1, 2, 3. *indeque Scholaſtici Urbis f.* 27. *a. & Babylonii f.* 78, *&* 84. *atque demum Uzielides ad Moyſen*, Iſraelitam quiſquis illico interfecerit concertando vel abſque gladio, gladio plectitor, ceu חרוצח. *Attamen damna cuncta Hebræorum, vulneraque, præter lethalia*, (*hæc enim, ut oſtendimus, ſunt ἀκαθαρτα, pretioque omni majora*) *Magiſtratu irrogante, nummi redintegrant, ut docuit Schola omnis Phariſæorum, Saducæis Carræiſque multum invitis. Præſertim Miſnæ* Baba cama c. 8. §. 1, 2. *Ubi læſionis, actionis quam fœcundæ, quinque capita damnum, dolor, curatio, tempus vacuum, & ignominia, pecuniam contra æſtimantur. Ita & Talm Jeroſ. f.* 6. *b. & Talm. Bab. f.* 83, 84, 85. *Unde Jonathas ad Lev. c.* 24. 20. דמי חברא וגו׳ Pretium fracturæ pro fractura, proque oculo valor oculi. *Vide porro* Coſri p. 220. *& Maimonidem* Hilcot χόεελ, *ſeu* de atroci injuria *c.* 2. *& c.* 1, 3, 4, 5. *ubi hæc late tractat & tanquam Juriſconſultus, ex Talmudis utriſque. Quippe in* More *animus ei deflectit, quaſi in* vindictam parem, *l.* 3. *c.* 41. *Deinde vix aliud à Moyſe crepuere Romani juris Tabulæ primæ*, Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio eſto. *Quis enim hac cauſa depacisci nollet, præter ingenia improba & ſervilia? Adde his ſententias Pauli Ulpianique tit.* 3. *Collationis Rufinianæ, & Π. lib.* 48. *tit.* 8. *Inſuper ad hunc titulum pertinent dictata alia Moyſis.* Quiſquis partum prægnanti mulieri excuſſerit, multa pecuniaria diſſolvet crimen prolis imminutæ: ſin fœmina ex plaga intermoriatur, ille neci dabitur. *Exodi c.* 21. 22 —— 25. *& deuteroſis Phariſaica c.* 8. Baba cama. *Et Talm. Bab.* Synhedrin *f.* 74, 79, 87, 111. Cetubot *f.* 30, 33, 34. 35, 36. *&* Baba cama *f.* 42, 43, 49, 84. *& Maimonides c.* 4. Chobel. *Nam limitationem Moyſis* ואם אסון יהיה, *ſi cædes forte contigerit*, מותא *μώθα*, exitium *Onceloſo, ſicut inter Æthiopum populos* وبس exitus, finis, deliquium; *Fl. Joſephus, Hieronymus noſter, & larga ſecta Phariſæorum, non de abortu, ſed de pareme pereunte interpretantur. Veruntamen juſtitia Romana decreta & Principum Chriſtianorum rem capitalem habent, fœtum utero diſſolvere, ſpemque hominis perdere plaga aut pharmaco; ſit modo* אסון, *quod eſt*, formæ noſtræ, *ſive εἰκονισμένου*, אם צורה היא *Sic enim Judæi* LXII. *ſic Samaritæ plures dictionem illam priſcam explicant.* Εἰ ὃ μὴ ἐξέλυσε μεμορφωμένον, μὴ λογίζεσθαι φόνον. ἐπειδήπερ ἀδίκως ψυχαθὲν ἐξημβλώθη, *ait Theodoretus ὁ συζητητὴς. Similis fuit & paraphraſis facundiſſimi Philonis, quam neſcire non potuit Joſephus, noluit tamen ſequi, Phariſæorum interpretamentis addictior.* Ἐὰν ὃ συμπλακῇ τις γυναικὶ ἐγκύῳ, καὶ πληγὰς ἐμφοήσῃ καὶ τὠγαστέρι, καὶ σὺ ἀμβλώσῃ. ἐὰν μὲν ἄπλαστον καὶ ἀδιατύπωτον τὸ ἀμβλωθὲν τυγχάνῃ, ζημιωθήτω καὶ ἀφῇ τὴν ὕβριν, καὶ ὅτι ἐμποδὼν ἐγένετο τῇ φύσει ζωογονῆσαι τὸ κάλλιστον τεχνιτεύσῃ καὶ δημιουργήσῃ ζῷον, ἄνθρωπον. εἰ δ' ἤδη μεμορφωμένον, ἅπαν, ἂν μηδὲν τὰς οἰκείας τάξεις καὶ ποιότητας ἀπειληφότων, θνησκέτω. τὸ γὰρ τοιοῦτον, ἄνθρωπός ἐστιν, ὃν οὐ τῷ τὰ φύσεως ἐργαστηρίῳ διεχρήσατο· ἐοικὸς ἀνδριάντι ἐν τῇ πλαστικῇ καθακειμένῳ, πλέον ὀδὲν ἢ τὸν ὕλην ἀπομπλῶ καὶ ἀνίζιν ἐπιζητοῦντι. *Præterea tamen* אסון *denotare poteſt* plagam atrocem gravemque اسان *Arabice &* باس: *quod heic expreſſit Paraphraſtes Samaritanus, & in libro præcedenti Symmachus intellexit voce κίνδυνος. Aut plane ſimpliciterque ſignificat* אסון abortum, fœtum fœtentem & corruptum. *Is* اسن & وبس *Arabibus, Aquilæ Judæo σύμπλωμα.* BERN.

i Πεπληγότος.] Πεπληχότος *Samb.*

k Ἀποτινύτω] Hic & paſſim *Big.* & *Samb.* ἀποτίνυτω. Quatuor tamen ἀποτινύτω. Et ſtatim *Samb.* παράχρημα τὸ χρόνον τὸ κατακλ. BERN.

l Λακτίσας ἔγκυον,] Λακτίσας ἔγκυμον pro ἐγκύμονα *Big.* λακτήσας ἔγκυον vitio *Hen.* Dein ζημιούσθω *Baſ.* & *Gen.* ζημιοῦσθω χρήματα æque *Hen.* BERN.

m Διαφθαρὲν] Διεφθαρμὸν *Samb.*

n Θνησκόσης] Θνησκούσης ὃ τὴ γυναικὸς, καὶ αὐτὸς *Vat.* Hìc *Joſephus* non de abortu, ut debuit, ſed de parente pereunte verba *Moyſis* intelligit. Veruntamen juſtitia Romana & decreta principum Chriſtianorum rem capitalem habent fœtum utero diſſolvere, ſpemque hominis perdere plaga aut pharmaco: ſimiliter & *Philo*; quem tamen ſequi noluit *Joſephus*, Phariſæorum interpretamentis addictior.

1. *No-*

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τ εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω ° μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένῳ φωραθῇ, P τεθνάτω· τῷτο πάσχων ὁ διέθηκεν ἂν ἑτέρους, q καθ' ὃς τὸ φάρμακον ἰὼ παρεσκευασμένον.

34. ' Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læſiones factum. Quod ſi habuiſſe deprehenſus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affeciſſet, contra quos paratum erat pharmacum. *Pharmacum lethale parantis pœna. Ex.* 22.

λε. Ο πηρώσας παχέτω τὰ ὅμοια, r ςερόμενος ἕπερ ἄλλον ἐςέρησε, πλὴν εἰ μὴ χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν τ πεπονθότα κύριον ἓ νόμε ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βέλτιον ἡγοῖτο πικρότερον.

35. ² Qui mutilaverit *aliquem*, ſimilia patiatur, privatus quo privavit alium, niſi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* paſſo plenam dante poteſtatem æſtimandi caſum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* niſi acerbior eſſe velit. *Lex Talionis. Deut. c.* 19.

λς'. Βοῦς τοῖς κέρασι πλήξασα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' t ἐφ' ἅλῳ κτείνοι τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλυθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὐχρηςος εἶναι καταχιωμένος. ἐὰν ᾖ καὶ ὁ δεσπότης v ἐλέγχεται προειδὼς αὐτὸ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς x θνησκέτω· ὡς αἴτιος τῷ ὑπὸ ἓ βοὸς y ἀνηρημένῳ γεγονώς. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτεῖναι βῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθάσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος ἓ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ ἓ ἀνηρημένου. βῦς δ' ἐὰν ἄτως πλήξειε ἀποθάνῃ πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

36. ³ Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod ſi aliquem in area percuſſum interfecerit, ipſe quidem lapidatus moriatur, & ab eſu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante ſciviſſe convincatur, nec tamen cuſtodiviſſe, ipſe quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis cauſa fuerit. Sin autem ſervum aut ancillam bos occiderit, ipſe quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta ſiclos interempti domino pendat. ⁴ Quod ſi bos ita *à bove* ictus mortuus fuerit, & mortuus & percuſſor vendantur, & domini eorum pretium utriuſque inter ſe dividant. *Lex de Bore petulco. Ex.* 21.

λζ. z Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελῶς ποιείσθωσαν ὥςε σανίσιν ἐπικολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. a εἰ δ' ἀν εἰς ὄρυγμα τοιῶτον μὴ κλειςὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτῷ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. ἀμειβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς b σήμασιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσῃ τινὰς c ἀποκυλισθέντας d ἀποβάλλειν.

37. ⁵ Qui puteum aut lacum demiſerint, diligenter curent, ut tabulis impoſitis clauſos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, ſed ut nullum in eos incidendi periculum ſit. Quod ſi in talem ſcrobem non clauſam pecus alicujus delapſum intercat, pretium ejus domino ſolvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non ſinent ullos devolutos exſtingui. *De pecore in lacu aut puteo exſtincto. Ex.* 21. *& Philo, p.* 800.

λη. Παρακαταθήκην ᾖ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ φυλάσσων φυλακῆς ἀξιώτω· καὶ μηδεὶς ἀπο-

38. ⁶ Depoſitum qui accepit, *illud* tanquam rem ſacram & divinam ſervet & cuſtodiat; & nemo *Depoſitum bona fide ſervandum. Ex.* 22.

---

1. *Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat,*] Pharmacum lethale paranti pœna capitis eſto. *Nec lex eſt juſtior ulla.* מכשפה *itaque Joſepho interprete* φαρμακείας, *Exodi c.* 22. 18. Veneficam (*Onceloſo* חרשא, *Samaritis* בגרא & ساحرة: *ſed* LXX. *Interpr.* φαρμακὸς ὁ φαρμακεύσας, *beatoque Hieronymo* maleficos, *quod eſt,* מכשאפים *aut* מכשף) haud ſines vivere; *quin lapidibus obrues, Deuterotis definientibus,* Synhedrin 67. Talm. Bab. *Vide Deut. c.* 18. 10. & D. *ad legem Corneliam* de Sicariis & Veneficis, *ubi graviſſime edixit Hadrianus,* In maleficiis voluntas ſpectatur, non exitus. *Idem equidem ante Hadrianum Philo Judæus p.* 790. & *ſpeciatim de Veneficis ſexus utriuſque p.* 791, 792. *Moſaica verba fortiter premens, κελεύει φαρμακευτὰς καὶ φαρμακίδας μηδὲ μίαν ἐᾶσθαι βιῶναι. ἀλλὰ ἅμα τῇ ἀλώσει τεθνάναι, μηδεμιᾶς ἐξαγομένης παραιτήσεως εἰς ἀναβολὴν καὶ ὑπόθεσιν τῆς τιμωρίας. Mox elegantius ille, quam æquius:* φθονικὸν ᾖ καὶ τοιοῦτον καὶ τὰς ἐπιεικεστάτας φοβεῖν καὶ νομίζοντας εὐαγεῖς εἶναι, τὸ μὴ ἑτέροις τὴν τιμωρίαν ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἑαυτοῖς. καθάπερ ἔχεις καὶ ὅσα ἐοίκασι περὶ δικαίου, διανέμουσι μόνοι χωρὶς ὑπερθέσεως κτείνομένῳ. BERN.

o Μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένῳ] *Hen. & Busb.* μηδεὶς· ἂν ᾖ κεκτημένῳ BERN.

p Τεθνάτω.] In maleficiis ejuſmodi voluntas ſpectatur, non exitus. Vide *Philonem*, p. 791, 792.

q Καθ' ὃς τὸ] Καθ' ὃν *Big. & Samb.*

r Στερόμενος] Στερόμενος *Vat.*

2. *Qui mutilaverit* aliquem,] *In atrocibus injuriis obtinet jus Talionis, ni læſo placeat pecunia depaciſci. Vide* §. 33. & *Deut. c.* 19. 19. & *prudentiſſimum Velvodum tit.* 42. Parallelorum. BERN.

s Πικρότερος.] Fortè πικρότερον. COCC.

3. *Bovem cornibus petentem*] *Bos qui hominem ingenuum in area cornu confixerit, confeſtim lapidetur, & ab eſu hominum rejiciatur.* ὅτι προτόν τινα τροφὴς ἀνθρώπῳ γενέσθαι τὰ ἓ κτείνασα ἄνθρωπον, οὐχ ὅσιον, *argumento Philonis. Vel in damnum majus poſſeſſoris negligentis, explicante* More l. 3. c. 40. *Pereat & dominus, qui beſtiam petulcam ſciens monituſque non continuerit. Aut ex æquiſſimo Legiſlatorum, pro capite libero ſolvat arbitrio Judicum,* כנהרין של ישראל *Jonathani, Exodi c.* 21. 30. *Tali tamen caput nunquam valebat minus ſiclis ſexaginta. Idem jus repetit & Philoſophus Alexandrinus,* τὸ μὲ ἀναπόδοτον αὐτίκα θνησκέτω ὁ ἓ κύριος ἀφοσιωσάμενος, ἢ λύτρα καὶ σώτρα καταβαλλέσθω. τὸ ᾖ δικαιότερον, ὅτι χρὴ καθεῖν ἢ ἀποτίνειν, ἀγνοῶ. *Servum vero ſervamque, quippe de pauperie Chananæi Ethnicive minus curant Synedria Judaica, ſi nota ferritatis taurus confoderit, obruatur ipſe; atque inſuper exſtinctis ſervi pretium, ſiclos triginta, hero pendat dominus cornupetæ non bonus. Quoties denique bos bovem alterius trucidaverit, amborum pretia æque inter ſe domini partiunto, Exodi c.* 21. 28, *&c. & jure Noachico Gen. c.* 9. 10. *Pariter Proceres fori Romani* ad legem Corneliam de Sicariis l. 15. & *ad Aquiliam l.* 51. & *maxime initio l.* 9. Π. & *Comp. Harmenopuli l.* 6. *tit.* 1. Si quadrupes pauperiem, *quæ eſt damnum grave,* fecille dicetur, &c. *phraſi* XII. *Tabularum, & ſententia Solonis ſapientiſſimi viri. Verum* de damnis ſine injuria facientis datis, *accuratione ſevera & Phariſaica agitur Maſicta* Baba cama, *capitibus* 1, 2, 3, 4, 5. & *in Gemaris adjectis: indeque Maimonidis in* Iad l. ἁβ. ζημιῶν, *magna copia ſententiarum.* BERN.

t Ἐφ' ἅλῳ] Margo cod. *Sambucani* ἐπὶ ἅλωι. Hoc omiſit cura *Epiphanii.* BERN.

v Ἐλέγχεται] Ἐλέγχηται *Big. Samb. & Vat.*

x Θνησκέτω·] Ἀποθνησκέτω *Big. & Samb.*

y Ἀνηρημένου] *Samb.* antique ἀνηιρημένου. BERN.

4. *Quod ſi bos ita*] Bos autem ſi à bove percuſſus &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi pro ὕτως legiſſet ὑπὸ βοός.

z Οἱ φρέαρ] Οἱ ᾖ φρέαρ *Big. & Samb.*

5. *Qui puteum aut lacum demiſerint,*] *Pretium pecoris lacu aut puteo inoperto extincti diſſolvat is qui foderit: dummodo foveam extra atrium ſuum in ſtineribus fecerit,* בשוקא או בשורות הרבים, *quod aiunt Jonathan interpres & Judas Anteceſſor Judaicus; necnon ævo eodem inter prudentes Romulidas clariſſimus Paulus D. ad Aquiliam l.* 28. *Conſule tamen ipſe Divinum Moyſen Exodi c.* 21. 33. & *Deuteronomii Phariſaici* Baba cama c. 1, 5, 6, & *Moyſen Maimonis c.* 12. de Damnis; *Philonem denique Judæorum facundiſſimum p.* 800. *ubi ex Lege Sacra dat putei foſſorem quadrupede illo mortuo, conditionemque injicit ſupradictam,* qua pluribus iturus ἐάν τις τ ὁδῷ παρελόμενον μὴ προαποθάπτῃ. *Joſephus utraque conditione caret ex compendio.* BERN.

a Εἰ δ' ἀν] Οὗ δ' ἂν τις *Idem.*

b Σήμασιν,] Τέγεσιν *Vat.*

c Ἀποκυλισθέντας] Ἀποκλισθέντας *Vat.*

d Ἀποβάλλειν.] Ἀποβαλεῖν *Big.* (*Voſſ. Coll.*) & *Samb.*

6. *Depoſitum qui accepit,*] *Depoſitum bona fide ſervanto coram Deo conſcio: vel abſque aliquo uſu ſuo notitiave perditum dejeranto apud Septemviros: alioquin integrum creditori redhibento. Exodi c.* 22. 7. *Lev. c.* 6. 1. & c. 19. 11. & *Phariſæi curate ac feliciter Maſicta* Sebuot c. 5, 6, 7. & Baba Cama c. 9. & *Babylonii* Cama f. 63, 70, 76, 93, 106, 107. Sebuot f. 39. Cidduſim f. 11, & 42. Synhedrin f. 2, 3. & Meſia f. 41, 44, 47. & *Maimonides titulo* גזלה c. 7. & 8. & *tit.* שאלה ופקדון f. 666. & *Hilcot* Sebuot f. 394. &c. *Dixi definito* apud Septemviros. *Ita enim ſederat* Synhedrium minus *ævo Joſephi. Moyſes quidem ſimpliciter juſſit ire illos* אל האלהים, *quod eſt,* לקרם דיניא ad Forum Hebraicum, *Onceloſo & mille aliis Judæis; idemque* الي حاكم الله ad Judicem Sacrum *Samaritis innumeris. Alexandrini vero haud bene, haud diſtincte verterunt in Græcum* ἐνώπιον ᾖ Θεῦ. *Adhoc, Mercedem operario die ſua dabis, ni iratum Numen temſeris. Deut. c.* 24. 14. *Lev. c.* 19. 13. & *Tobiæ c.* 4. 14. *Item Deuterotarum*

Lev. 6.

mo doloſe *aliquid* componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, nequè vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (& quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, *depoſitum* perdiderit, ſeptem judices adeat, Deumque juret nihil ſua voluntata & vitio perditum eſſe, neque ſe ulla parte ejus uſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum uſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin & nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſolvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris ſui fructu.

Operarios non fraudandos, ſed mercedem ſtatim ſolvendam. Lev. 19. Deut. 24.

39. [1] Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitioſis ſati. Neque vero filiorum peccatum patribus eſt imputandum: cum adoleſcentes diſcendi faſtidio multa præter noſtram doctrinam ſibi permittant.

Cauſa patrum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. & c. Philo, p. 857.

40. [2] Spadones abhorreantur, & eorum fugia-

Spadonum congreſſus & caſtratio omnigena prohibita. Lev. c. 22. & Deut. 27.

ſtarum Baba meſia c. 9. §. 11, 12. & Iad c. 11. περὶ μισθώσεως. BERN.

e Συνθείη] Θεσμοθεσίη *Samb. Busb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen.* & *Vat.*

f Ἐξελίξωσι.] Ἐξελέγξωσι *Vat.*

g Καὶ μείζους] *Big. Samb.* & *Epiph.* καὶ μείζονες ἀρχόμβρῳ αὐτῷ πάντα ποιεῖν, ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον. Alterum forte concinnius. BERN. Verba iſta καὶ μείζους ἀρχόμβρῳ &c. parentheſi (quod fecimus) includenda, niſi cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* legamus, καὶ μείζονες ἀρχόμβροι αὐτῷ πάντα ποιεῖν &c. aut dicamus poſt τὸ Θεῖον vocem aliquam (quæ forſan exciderit) ſupplendam eſſe: *ſc.* vel ἀπολίπων ex *Vet. Interpr.* qui habet & *maxime reſpicientem ad Deum*, vel φοβούμβρῳ cum *Caſtalione.*

h Ἐπὶ κεφ.] De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vett. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. HUDS. An ἐπεί; ſed & ſupra meminit τῶ ἐπὶ. REL.

i Ομνύτω τὸ Θεῖον,] Ομνύτω *Hen.* & *Busb.*

k Μηδὲν] *Al.* μηδὶ. & mox αὐτῷ & ἑαυτῷ.

l Ἀπαιτείτω.] Ἀναπαιέσθω ἀπείτω *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀναίτω ἀπείτω *Busb.* & *Hen.*

m Χρησάμβρῳ] Χρησάμβρῳ ἢ, καὶ ὀλάχιστον μίσθωμα τὸ &c. *Vat.*

n Ἀπολίσας] Lege ἐὰν α. τ. COCC.

o Πάντ' ὦν] Πάντα ἃ ἴλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

p Κἂν μισθόν] Κἂν μισθῷ τις *Samb.*

q Μεμνήσθω] Μισησθω ὅτι οὐκ ἀπιστίᾳ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeatur odibilis* (merito inquit *Bern.*) BERN. & HUDS.

r Μηδὲν ἀναβάλλεσθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Busb.* μηδὲ ἀναβάλλεσθαι *Hen.* & *Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβαλλέσθω.

s Ὡς ὁ βουλόμενος] Ὡς μὰ β. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

1. *Nati propter patrum culpam ne puniantur,*] *Cauſa parentum liberi ne puniantur, neve iſti natorum culpa. In ſuppliciis quidem capitalibus id prohibet optimus Legiſlator, Deut. c. 24. 16. Suſtinent tamen jura moſque Gentium, maxime Aſianarum. Quinetiam Doctores Babylonii titulis* Synhedrin f. 27, 28. Cama f. 88, & 79. & Beracot f. 7. & *Interpres Legis Jonathan, multique recentioris ſeculi Rabini, decus præſertim Maimonis c.* 13. Edut περὶ μαρτυρίων, *Moſaicum* אל בנים *duobus exponunt modis:* Crimine filiorum, aut horum quidem teſtimonio, capite ne plectunto parentes. "לא יתקשלון אבהן לא בסהדוי ולא בחובי בנין וגו": *aut verbis piis & præclaris Talmudi,* "לא יומתו אבות על בנים נגו" חל, בעון בנים ובנים בעון אבות אלא כשאותן מעשיו אבותיהן בידיהן ולא יומתו אבות בעוולו בנים ובנים בעוולו אבות. *Tantidem forte innuit Onceloſus, aut aliquid ſimplex locutione iſthac* בפום בנים. *Denique in veteri Commentario* Siphre f. 52. 2. *paulo laxius patet* אל בנים, per liberos ſuos neci ne danto parentes על ידי בנים; *aut potius* בעוולם של בנים, filiorum, nepotum, adfiniumque ſuorum teſtimonio genitor non perit. *Haud aliter æquitatis Romanæ lima Julius Paulus*, Receptarum Sententiarum libro 5. necnon p. 154. Collationis Rufinianæ: Adverſus ſe invicem parentes & liberi, itemque liberti, nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt; quia rei veræ teſtimonium neceſſitudo perſonarum plerumque corrumpit. *Ne jam porro neceſſe ſit ad* Legem

ϛερῆσαι [c] σωθεῖη τὸ πεπιϛευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπορον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τῷ μηδένα εἶναι τὸ [f] ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλα μὲν γὰρ τὸ σωφρονεῖν ὀπιϛάμενον τὸ αὑτοῦ πεφυκέναι ἕκαϛον εὖ πράττειν· [g] καὶ μάρτυς ἀρκούμενον αὐτῷ πάντα ποιεῖτω ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιϛα δὲ τὸν Θεὸν, ὃν εἰδὼς πανηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ὀπίϛιον ὁρῶν ὁ πιϛευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικνούμενον ὀπὶ τὰς [h] ἑπτὰ κρίτας [i] ὀμνύτω τὸν Θεὸν, ὅτι [k] μηδὲν αὐτὸς πρὸς τὴν αὐτοῦ βλάβην ἀπέλοιτο καὶ κακίαν, ἀλλὰ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ ἅτως [l] ἀναπαυέσθω ἀπείτω. [m] χρησάμενον δὲ ἢ κἂν ἐλαχίϛῳ μέρει τῶν πεπιϛευμένων [n] ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ [o] πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι καταγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῷ ὠφελὶ παρακαθημένων, [p] κἂν μισθόν τις ἀποϛερήσῃ τῶν ὀπὶ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· [q] μεμνήσθω ὅτι οὐκ ἀποϛερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ [r] μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν σκπίνειν· [s] ὡς ὁ βουλόμενος ἧττον τοῦ ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸν εἰργασμένον.

λϑ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἰκτρὰ μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους [t] φύντας ἐκ φαύλων. ὧδε μὲν πατράσιν ὑῶν ἁμαρτίαν λογιϛέον· τῶν νέων πολλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν [v] αὐτοῖς ὀπιτρεπόντων, ὑπερηφανίαν δὲ διδάσκεσθαι.

μ'. [x] Γάλλους ἐκτρέπεσθαι, καὶ συνοδον φεύγειν [y] τὴν μετ'

Juliam *provocare in re communi mortalium.*

t Φυέντας] Φυόντες *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

v Αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων,] Ἑαυτοῖς *Big.* & *Samb.*

x Γάλλους] *Miſer interpres, dum omnino neſciret quid rerum eſſent γάλλοι, arripere maluit,* & διδάσκεσθαι ἄλλοις (*vel* καλὰ) ἐκτρεπόντων, καὶ συνόδου φεύγειν &c. *atque ad filiorum adeo arrogantiam transferre, quæ de ſpadonibus jure merito dicebantur. Vertit enim,* nolentes quæ ſunt utilia doceri, & cultum (*ita MSS. cuncta, præter* Lipſ. *editaque, exceptis* Col. & Frob.) fugere, per quem una ſecum & maſculi virtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt. BERN.

2. *Spadones abhorreantur,*] *Deut. c.* 23. 1. *Eunuchorum,* τὸν γάλλον, *aut Moyſi* & *Eſaiæ poſt Aſſyrios* σαρισὶμ, *ſit* θλαδίας ἤτοι θλιβίας פצוע דכא, *ſit* ἀπηκισμβρῳ כרות שפכה, *vel ſit* خصي ἀκθμίας, *aut monſtri cuicui conſortium & connubium omnino deteſtantor, tanquam genus mollius quam viri; atque adeo* Eccleſia Domini קהל יהוה, *i. e. cum munere publico, tum præſertim thalamis Hebræis indignum prorſus & exciſum. Ita Joſephus Moyſen ſuum interpretatur: ita Scholæ Phariſæorum Maſicta* סוכה *c.* 1. & *ibidem Commentatores Solymitani f.* 9. *b. Babylonique f.* 75, 76, 79. & *præter ipſos Obadias Moyſeſque Scholiaſtæ. Hic etiam fuſius magno Opere c.* 16. ἰουδαϊκὰ βιβλία, *aut ſtrictius p.* 507. More. *Hac etiam de cauſa monet Commentarius antiquus* Siphra *venire apud Hebræos quatuor* ἐκκλησίας τῶν κυρίων *ex opinione Judæ Principis, aut tres excluſis proſelytis, ut Sapientes cæteri profitentur, Sacerdotum, Levitarum,* & *Laicorum. Perite itaque Uzielides* Deut. *c.* 23. 1. לא ירכי רמסרס ודפסים גירה למסב איתאי מקהל עמא דיי, Profanior equidem eſt ſpado, nervo quiſquis vaſiſve mancus, quam ex populo Dei nurum ullam ductare liceat. *Addit inſuper Flavius ex Lev. c.* 22. 24. Hominum quempiam pecudumque caſtrare ne audento. Θλαδίαν מעך, *ait Legiſlator,* καὶ ἐκτεθλιμμένον כתור, καὶ ἀκθμίαν נתוק, καὶ ἀπεϛαυρωμένον כרות ὃ ϖροσάξετε τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν οὐ ποιήσετε, בארצכם לא תעשו; *quod eſt,* בארעכון לא תסרסין, neque execabitis ullum animal, ſive commune ſive devotum, *ut docent Jonathan Paraphraſtes,* & *celebris Anteceſſor Benzomas in* Chagiga f. 14. b. & Sabbat f. 3. *Maimonideſque* de Congreſſu illicito c. 16. §. 9. *Gallis adeo parcit jus Judaicum,* & *mutilari unquam vigore ipſos vetat. Philo equidem* & *Theologi noſtri aliter capiunt verba Legis veteris,* τὸ θλαδίαν καὶ ἀπηκισμένον ἐκκλησιάζειν εἰρῆκεν ὁ νόμος *Lev. c.* 22. 24. *ſive* ἱερᾶς ἐκκλησίας ἀπελάκαμε: *quod tamen in Republ. Hebraica minime conſtat. Iterum vero idem inculcat Sophiſta Judaicus p.* 857. ϖροσαπείργει πάντας τοὺς ἀναξίους ἱερᾶς συμβόλου, τοὺς τὸ φύσεως νόμισμα διαϕθείραντας ἀνθρωπίνους· θλαδίας τε καὶ ἀπηκισμένους τὰ γεννητικὰ ἐλαιώσαντας, *&c. ſtatimque ille amore nimio Platonis,* τοὺς δὲ ἀσωμάτους ἰδέας ἀναιρῶντας, τόπον δέ τινα οὐ τις ἂν εὕροι ἐπιδέχεται ἀλληγορίαν, αἱ ἱεραὶ τοῦ νόμου ϖῆλαι μιαίνουσι θλαδίας· καὶ τοὺς κατὰ τὸ ϖαντελὲς ἀθίκτους ἀϕανῶν, ὄνομα αὐτοῖς οἰκεῖον τὸ ἀπήκτορον ἐθέλουσι. *De legibus Romanis nunc abſtineo dicere. Patent enim harum Pandectæ, ſatiſque quod puto adfligunt Caſtratores* & *Caſtratos.* BERN.

y Τὴν μετ' αὐτῶν,] Τὴν μετ' αὐτὸν ἀφελομένην αὐτὸν *Vat.* τὴν μετὰ τοῦ ἀφελομένου αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* ſtatim ἄρσεν Iidem.

μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄῤῥεν & τὰ τῆς παιδοποιίας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τοῦ γένους [z] ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν γὰρ ἔτως ὡς ὅτι τέκνων σφαγῇ καὶ σὺ τούτων ἀπολλύντας τὸ ἐκείνων [a] αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς πεφηλυσμένης, [b] μετενεμίσουτο σὺν τοῖς καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως γὰρ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον πέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι δὲ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μά'. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων καὶ τοῦ πολιτείαν διάταξις ἔσω, καὶ ὁ Θεὸς ἵλεως ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· γένοιτο δὲ χρόνῳ μηδὲ εἰς, ὃς [c] καινίσει τι τούτων καὶ σὺν τοῖς τὸ ἐναντίον [d] μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [e] ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβουλήτους ἢ καὶ αἱρέσεις παραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ [f] τούτων βραχέα προδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν [g] σωτηρίων ὄντες, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ὀπιζητοῦντες, [h] ἀπαρασκεύαστοι [i] τοῖς καιροῖς [k] προσπέσητε. γοῦν, ὦ ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν [l] ἠσκημένοις, [m] πολεμον νέμοιτε, κεκλημένοι αὐτῷ, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὸ ὄντι κακῶσαι στρατοσύνων, μήτε στάσεως ἐμφυλίου καθαχθοῖς ὑμᾶς· ὑφ' ἧς πάντα τὰ πατρῴα τοῖς ἑαυτῶν πράττοντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομισθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ Θεὸς προσδίωσι, διαπελοίητε. ἔργον δ' [n] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ὄντι παίδων ὑμετέρων, γένηται, [o] τοῦτ' ἐπαρόριον πραχθείη. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, [p] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν προὸ τοὺς [q] ἑκουσίους πολεμίους. πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτοὺς, δηλοῦντας ὅτι καὶ χαλκὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων θυμὸν τοῦ Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως [r] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [s] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἁρπαγμένους ἀβούλητον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πεφυκότων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τὸν εἰρηνικὸν [t] φυλάττεσθαι. [v] εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν, ἀδικεῖν

tur congressio; quibus erepta sit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis nostri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam sint id sustulerint quod causa eorum fuisset (perspicuum enim est, eos, cum effeminata sit ipsorum anima, in idem etiam corpore mutatos esse) itidem etiam quicquid aspicientibus putatur monstrum. neque homines castrare liceat, neque alia animalia.

41. [1] Et hæc quidem vobis sit pacifica legum reipublicæ constitutio, & Deus propitius honestatem ejus à seditionibus imperturbatam conservabit: absit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam necesse est hominum genus, vel invito vel sua sponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda sint prævidentes, salutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati [2] in tempora *funesta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animosque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, possidentes eam sine perniciosis externorum incursionibus, & absque civili vos exagitante seditione, (per quam si patribus vestris contraria faciatis, instituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine suo* comprobatas tradit. [3] Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc vestro ævo aut postea apud seros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ vestræ* limites geratur. Cæterum bellum gesturi, legationes mittite & præcones ad hostes voluntarios. decet enim, antequam arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum popitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipsis invisum comparare. Ac si quidem obtemperaverint, decet vos pacem servare: sin vero sibimet *nimium* fidentes, ac si viribus præpollerent,

Legem Moysis ἀπάλαστον perpetuamque animo vano credit Josephus, sicuti & cætera Judæorum cælamitas.

LEGES BELLI. *Deut. c. 24.*

Præcones mittendi.

rent,

x Ημῶν ὁ Θεὸς] Ημῖν *Vat.*

a Αἴτιον·] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἀναίτιον, forte pro ἂν αἴτιον. quam lectionem sequendo ita *Gelenius* interpretatur, *sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* HUDS. *Quod insons est.* Fuit quum legerem αἴτιον, ut sensus sit, debere illos haberi pro homicidis, qui quidem filios ipsos non occidunt, sed σὺν τέκνων, filiorum loco τὸ ἀνάλωτον αἴτιον quod filiorum causa est. In alia longe diversa vagatur interpres Latinus. Potest tamen servari lectio ἀναίτιον, & sensus esse, *quod ipsorum causa non est*, id est, partem quæ filios non producit i. e. genitalia tollunt, quæ filios producere potuissent: nunc causa filiorum esse nequeunt, quia avulsa. In cod. MSto est αἴτιον, quod suspicionem priorem confirmat. REL.

b Μετενεμίσουτο] Μετενεμήσαντο *Big.* & *Samb.* μετενεμίσαντο *Vat.*

1. *Et hæc quidem vobis sit pacifica*] *Lex Moysis* ἀπάλαστον *perpetuaque. Sic ait bis terque Flavius: sic animo vano credit hæresis tota Judæorum, Templo licet diruto, omnique Moysis supellectile jam penitus excisa. Verum hic Archæologus, Deut. c. 27. v. ult. quo jam respexit, invenisse videtur absolute* ארר כל דברי התורה הזאת, *cum* LXXII. *Alexandrinis, & Divino Paulo, & cum Doctoribus Sicimæis; quorum exemplaria ostentant* κὰλ δ.θρὴ, *testibus B. Hieronymo, Procopio Gazæ, nostrisque tandem oculis. Imo, quod mireris, Leviticon magnum f.* 193. 3. *Tanchumas Jurisconsultus in Talm. Jeros. Sotæ f.* 21. *d. pleniſſime citant hunc versum* מכיון דכתיב בסוף אמן כמי שכללו דבר אחר כתיב אחר אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת. *Idem denique confirmatur Lege ipsa Deut. c.* 11. 32. BERN.

c Καινίσει τι] Καινίσῃ *Bas.* in *ceteris* καινίσῃ, vel καινίσοι.

d Μεβάλλοι.] Μεβάλλῃ *Big.* & *Samb.* & mox ἐπειδὴ.

e Ανθρώπινον] Ανθρώπινον *Vat.*

f Τούτων βραχέα] Τούτῳ *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

g Σωτηρίων ἀπορῆτε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* σωτηρίων ἀπορεῖτε.

2. *In tempora* funesta *incurratis.*] *Temporibus succumbatis* vertit *Epiphan.*

h Απαρασκεύαστοι] Sic *Vat.* in *reliquis* ἀπαρασκεύαστοι.

i Τοῖς καιροῖς] Forsan τοῖς κακοῖς.

k Παρπέσητε.] Παραπέσητε, ἀλλὰ γοῦν &c. legit *Castalio.*

l Ησκημένοις,] Οὐκ ἠσκημένοις vel ἀτασκήτοις legerat *Epiphan.*

m Απόλεμον νέμοιτε,] Απόλεμον μὲν νέμοιτο προσκεκλημένοις αὐτῷ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

3. *Si vero res bellica quæcunque acciderit,*] *Hactenus opera pacis, & populi felicis tranquillique officia Sequitur de jure belli. Quoties hostium aliquis spretis legationibus contra Hebræos bellum admoverit, ducem creanto, præstat enim unus, Deo imperatori soli secundum. Dein conscribitor in militiam virtute animi & corporis præstantior pars populi, exceptis ædium, vinearum, nuptarumque novarum dominis. Annum autem quietum & imbellem exposcebant ex vetustissima traditione* (*quam commemorant Pharisæi Masicla* Sota c. 8. §. 8. *& Talm. Jeros. ibidem, atque demum Maimonides* Melacim c. 7. *confirmat vero hoc loco Mattathiades*) dedicatio חנוכת, *quæ est inhabitatio domus recentis, & vineæ vel arboreti quinquennalis* ωαιοί ωσις חלול *sive usus: item gaudia neogamorum id spatium vel jussu Moysis Deut. c.* 24. §. *Unde etiam pro lare & hortis arguebant vetustissimi Explanatores Divinæ Legis f.* 51. *d.* נקי לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו. *Itidemque Doctores Solymitani,* בנה בירת וחנכו ולא שהא בתוכו יב" חדש. נטע כרם וחיללו ולא שהא בת כו יב" חדש, *quod est verbis ipsis Flavii,* τὰς τε νεωσὶ δημαρχίας οἰκίας ἐᾷν, οἷς ἔπω χρῶν ἀπλαύσεως αὐτῶν ἐπαύσιος &c. *Consules, credo, in hac licentia Divinum Moysen, Deut. c.* 20. *& Moysen minorem c.* 5, 6, 7. περὶ βασιλέων, *præcipue ex* Sotæ c. 8. *& T. Jeros. f.* 22. *& T. Babyl. f.* 42, 43, 44. *atque ex* Siphre f. 47, 49. b. *Philonem etiam Alexandriæ p.* 739. *ubi causas istius indulgentiæ exponit. Alteram quidem,* ἵν' ἐπειδὰν καὶ πολέμου δέηται, μὴ τὰ τῶν ποιησάντων ἀταλαιπώρως ἄθλοι λαμβάνωσι: *alteram vero,* ἵνα μὴ σώματι τραυματίαις, ταῖς ψυχαῖς ὑπερήδωσιν. BERN.

n Ο, τι ἂν] Ita, vel ὅτε scribendum censeo, pro vulgato ὅτι.

o Τοῦθ' ὑπερόριον] Ita *Samb.* cum *Vet. Interpr.* & *Bas.* & *Vat.* διὰ θεοῦ ὑπερόριον. *Gen.* unde legendum censet *Petitus*, γένη.) διὰ θεοῦ ὑπερόριον, τοῦτο πραχθείη.

p Πρεσβείας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interp.* πρεσβείαι *Vat.* πρὸς βίαν perperam in *Editis.*

q Εκουσίους πολεμίους.] Εκουσίως in quinque *MSS.*

r Αξιοῦτε] Αξιοῦντας *Busb.* & *Hen.*

s Αὐτοῖς,] *Al.* αὐτοῖς.

t Φυλάττεσθαι] Ita pro φυλάττεσθε in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus*, (*Coccejus*) *Buriusque.* in *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* φυλάττειν.

v Εἰ δὲ φρονοῦντες] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*Coll.*

rent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem ſummo imperatore utentes, uno vero præſtanti virtute ſecundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere neceſſe habent impedimento ſit, etiam *eo* utentibus *non raro* obeſſe ſolet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam verſi hoſtibus proſint. Iique qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti ſunt; & qui conſeverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* ſinantur; necnon ſponſi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum deſiderio vitæ parcentes, & ſeipſos ad earum fruitionem ſervantes, ultro ſe male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

Cavendum ne ſævum quicquam aut improbum caſtra polluat. Deut. c. 23. v. 5.

42. [1] Caſtris autem poſitis, providete ne quid ſævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obſideatis, & ligna ad machinas conficiendas deſideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas ſuccidendo: ſed parcite, eas in hominum utilitatem natas eſſe cogitantes; & ſi vocem haberent, vobiſcum expoſtulaturas eſſe, ſeſe immeritò malo affici, ut quæ belli cauſa non exſtiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram tranſituræ, ſi eis eſſet poteſtas. Cum autem prælio *hoſtes* ſuperaveritis, eos qui in adverſa acie ſteterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conſervate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Arbores frugiferæ non exſcindendæ. Deut. c. 20.

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

43. [2] Cavete autem, maxime in præliis, ne vel non homines? Quamobrem ergo illas cæderetis? REL.

Voſſ. οἱ ϗ) in *Editis* Φρονῆντας ἰφ' ἑ. ὡς ἰ. Ἀμφίρασιν· εἰ δ' ἀδικ.

x Στρατηγῶ μὲ αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστρατήγον ϗ χειροτονήσαντες ἕνα τ[ῆ] ἀρετῇ πεφυχότα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀναγκαίως ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, ϗ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν ϗ ἀγὼν καθαρὸν, [z] ἐκ παντῶν τ[ῶν] ῥώμῃ [a] σωμάτων ϗ ψυχῆς τολμίᾳ [b] διαφερόντων· τὸ ϗ δειλὸν [c] ἀποκεκναίσας, μὴ τοὺς πολεμίους φθᾷ τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν [d] ὠφελήσῃ. τοὺς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας οἷς ἔπω χρόνῳ ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαυσίῳ, ϗ φυτεύσαντας ἔπω ϗ καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν κ[ατ]ὰ χώραν, καὶ τοὺς [e] μνηστευσαμένους ϗ ϗ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πάθῳ τούτων φειδόμενοι [f] ζῆν, ϗ τηροῦντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ τούτων ἀπολαῦσαι, ἡττηθῶσι [g] [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μϐ'. [h] Στρατοπεδευσάμενοι ϗ προνοεῖτε μή τι τ[ῶν] δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ ϗ ξύλων ἀπτομένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὸ γλῶ ἡμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθ', λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα [i] τ[ῶν] ἀνθρώπων γεγονέναι, ϗ φωνῆς ἂν δυνήσεσθαι δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τ[ῆ] πολεμῶ πάσχοι κακῶς πρὸς δίκλω, [l] εἰ δυνάμεις αὐτοῖς ἦν ϗ μετοικήσαντα ἂν ϗ πρὸς ἄλλο μεταβάντα γλῶ. κρατήσαντες ϗ [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πλεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] τ[ῶν] Χαναναίων ἐθνῶν. τούτους γὰρ πανοικὶ χρῆναι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσεσθε ϗ, μάλιστα ἐν τ[ῇ] μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖ-

---

x Στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστρατήγον ϗ χειροτονήσαντες ἕνα τ[ῇ] ἀρετῇ πεφυκότα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀναγκαίως ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, ϗ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. στρατὸν ϗ ἀγὼν καθαρὸν, [z] ἐκ παντῶν τ[ῶν] ῥώμῃ [a] σωμάτων ϗ ψυχῆς τολμίᾳ [b] διαφερόντων· τὸ ϗ δειλὸν [c] ἀποκεκναίσας, μὴ τοὺς πολεμίους φθᾷ τὸ ἔργον τραπὲν εἰς φυγὴν [d] ὠφελήσῃ. τοὺς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας οἷς ἔπω χρόνῳ ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαυσίῳ, ϗ φυτεύσαντας ἔπω ϗ καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν κ[ατ]ὰ χώραν, καὶ τοὺς [e] μνηστευσαμένους ϗ ϗ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πάθῳ τούτων φειδόμενοι ζῆν, ϗ τηροῦντες [f] ἑαυτοὺς εἰς τὸ τούτων ἀπολαῦσαι, ἡττηθῶσι [g] [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μϐ'. [h] Στρατοπεδευσάμενοι ϗ προνοεῖτε μή τι τ[ῶν] δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ ϗ ξύλων ἀπτομένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὸ γλῶ ἡμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθ', λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα [i] τ[ῶν] ἀνθρώπων γεγονέναι, ϗ φωνῆς ἂν δυνήσεσθαι δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τ[ῇ] πολεμῶ πάσχοι κακῶς πρὸς δίκλω, [l] εἰ δυνάμεις αὐτοῖς ἦν ϗ μετοικήσαντα ἂν ϗ πρὸς ἄλλο μεταβάντα γλῶ. κρατήσαντες ϗ [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πλεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] τ[ῶν] Χαναναίων ἐθνῶν. τούτους γὰρ πανοικὶ χρῆναι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσεσθε ϗ, μάλιστα ἐν τ[ῇ] μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖ-

---

k Ὡς ὐδὲν] Ὡς ὠδὶ αἴτια ϗ π. γ. πάσχ[ει] *Big. & Samb.*

l Εἰ δυνάμεις] Εἰ ϗ δυν. legerat *Epiphan.*

m Τῇ μάχῃ,] Articulum negligunt *Big. & Samb.*

n Σώζετε,] Σώζητε *Vat.*

o Τῶν Χαναναίων ἐθνῶν] Τῶν Χαναναίων in quinque *MSS.*

2. *Cavete autem, maxime in præliis,*] *Vir ne prodeat veſte muliebri præſertim in pericula belli ex Deut. c. 23. 9. neve uſquam virilis cincta fœmina, Deut. c. 22. 5 Turpe enim utrumque, Deoque obſervatori valde odioſum,* תועבת יהוה. *Præſertim vero dictum puta*, cum palla fœminea melior natura in prœlia ne pergat. *Namque* כלי גבר, σκῦλα ἀνδρός, (*ſic Helleniſtæ, Samaritæ, Syri, & multi Judæorum dictionem veterem interpretantur*) *de armis ac veſtitu militari maxime accipiunt Joſephus, Onceloſus hac quidem paraphraſi* תקון זין רגבר armatura virilis; *& imer Deuteroeas Eleazarus Jacobides f* 69. *de* Naziræis. *Is ibi ſuggerit, Moyſem hac ſanctione vetare,* שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה, fœminæ ne capeſcant arma, *ſed potius inermes & pudicæ caſtra ſequantur: neque peplo muliebri viri conditionis ſuæ immemores ſemet induant.* ושלא יתקן איש בתקוני אשה. *Statimque de eodem flagitio,* מפורש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים תמיהרים לנשים כגון ציץ וקיינשא. *Unde etiam conflat ſincerum illum Doctorem Deuteroſeon,* κατὰ ἄνεσιν, *R. Eleazarum conſcriptam ſuo ævo legiſſe verſionem doctiſſimi & ſapientiſſimi Onceloſi. idem porro repetit Siphre Auctor vetus f.* 49. *a. & poſt illum Moyſes Coſenſis* LX *veterum, cum celebri meritoque elogio ſupradicti Eleazari,* והלכה כרא" בן יעקב בכל מקום. *Ex eadem lege docet Maimonides c.* 12. *de* Idololatria, interdici fœminas Hebræas galeis & loricis, ſed & conſimili virorum decore ac tutamine, viroſque ornatu fœmineo. *Hujus autem decreti rationes duas adfert* More p. 447. *Alia petitur à modeſtia ſemper colenda. Hinc procul dubio reſpexit Amramides, aut communius, aut quidem ſtrictè contra Ægypti jam derelictæ mollitiem, & permutata ſexus utriuſque officia, οἱ γὰρ ἄνδρες κατ' οἶκον ἐοῦσαι ὑφαίνουσι; ſimiliaque narrat de Nili accolis Herodotus, ſcriptor excellens. Cauſam vero aliam, nimis amat, ab odio Zebaiſmi arceſcit Maimonides. Jubet ſcilicet codex* Tomtom, *i. e.* ἐντύπωσις περὶ τ[ῶν] τελείων χαλδαίων, viros ad Venerem accedere ſtolis fœminarum, atque has *apud Martem* ſtare habitu ac armis non ſuis. *Vel ſic quidem occurrit Legiſlator ſuperſtitioni Syriacæ; quippe in Æde Hierapolitana, Luciano teſte, ſtetit Combabus Spado,* μορφὴ μὲ ἐοικὼς γυνῇ, ἐσθῆτα δ' ἀνδρήιον ἔχων, *Sacerdote evirato & ſtolato cultus.* ὁμοιοῦταί τε γυναικείῃσι φοιτέουσι ϗ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι, *inquit Rhetor de miniſtris Combabi. Pariter deſcriptor antiquitatum Amathuſiarum,* πάμπαν ἀνδρὶ τὴν θεὸν (ἀφροδίτην, *deam è Syria acceptam*) ἐκνικᾶσαι οὐ κύπρῳ λέγω. *Ita locum Heſychii peſſime corruptum reſtituo. Deinceps de hoc interdicto eleganter diſſertat Philo p.* 738. φιλοψυχίᾳ πρὸς ϗ γυναικείαν ϗ συγχεῖσαν τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνδρείαν, πρὸς ἐσθήματος διεκόσμησε νόμος· ἀπείπων ἀνὰ κράτος ἀνδρὶ γυναικὸς ἀμπέχεσθαι ἀναλγησίαν, ἥτις ϗ μεδὲν ἴχνος ἢ σκιὰν αὐτὸ μόνον ϗ ἐπὶ λύμῃ τ[ῆς] ἀρετῆς ὑφῃρεῖται. ϗ τὴν γυναῖκα ἐκώλυσε λαμβάνειν ἀνδρὸς ἐσθῆτα, πόρρωθεν ὡς ἀνδρογυνίας ὄντα ϗ γυναικόνομον φυλακόμενος. *Adde his quæ ad Moyſen citat magnus*

Gro-

γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p] γυναικείῳ.

femina ornatu virili utatur, vel vir ſtola muliebri.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς [q] κατέλιπε·

44. [1] Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem

Leges ſuas frequentibus concionibus inculcabat Moyſes, & tandem ſcripto volumine Sacerdotibus tradidit. Deut. c. 31.

Grotius ex Philochoro. BERN.

[p] Γυναικείῳ.] Γυναικείᾳ *Busb. Hen. Vat. & Samb.* à manu ſecunda.

[q] Κατέλιπε·] *Al.* καταλέλοιπε, ut pag. ſeq. v. 7.

1. *Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem reliquit:*] *Talis erat Politia Moyſis. Has quidem leges cæteraſque inſtante jam anno Exodi quadrageſimo, & frequentibus concionibus inculcabat vir Divinus, & tandem ſcripto volumine, Sacerdotibus tradidit, Deut. c. 31. 9, 24, 25. ſimulque Tabularum διαγλύφων apothecam, & Tabernaculum Sacrum, necnon Poema illis dedit de futuro Hebræorum ſtatu, verſibus (nemo prudens dubitet) hexametris conſcriptum, cui & eventus rerum optime reſpondit. Venimus igitur nunc ad ultima juſſa Legiſlatoris. Vindictam de Amalecitis opportune capiunto. Item ad partem orientalem Chananæ, deleta modo ſtirpe mala incolentium, prope Sicimas convalli media inter montes, Garizin,* גרזים *à dextris, & à lævis Gibalum* עיבל, Hibal *Samaritis & Joſepho & Arabibus, ſed* Hebal *Maſoretis Judæorum & Interpr. LXX. & B. Hieronymo, extruatur altare: utque Hebræis hinc inde in duas acies diſcedentibus, ſicut dicetur l. 5. c. 1. horum Originum, bona fauſtaque omnia obſervantibus Leges datas adprecetur pars Garizæa, acclamantibus itidem Gibalinis. Tum hi diras vibrent in violatores Divini Juris, idem protinus reſonante clivo Garizin. Deut. c. 11. 27. & c. 27. Denique in memoriam rei, Benedictiones illas Execrationeſque, quarum exemplar extat Deut. c. 27. 15. tectorio dextro ſiniſtroque inſcriptas ferat altare cum ſigno contrarii, ſubſtituto equidem bono verbo* ברוך *in locum* ארור, *& ſententia aiente in negantem verſa: quod placuiſſe video Joſepho aliiſque diſcipulis Phariſæorum in corpore διατεθώσιν: abſque ea die ſacrificiis omnis immune ſtet & incruentum. Hæc adeo exequebatur pius Imperator Jeſus. c. 4. 1. & c. 8. 30. Actorum ſuorum. Qua tamen pompa quove ritu ſolicite referunt poſt tot ſecula Hebraica Proceres Phariſaiſmi Sotæ c. 7. § 5. Ubi enim, Jordane trajecto, pervenerant Iſraelitæ ad Garizin & Hebal, montes Samariæ, juxta Sicima in campo Morio,* הר הגריזים והר עבל שבשכרון שכנגד שכם שכאצל אלוני מורה. *Ita Traditionum Judaicarum Patres explicant verba Legis Deut. c. 11. 30. Ita horum filii in Commentariis Babyloniis f. 33. b. ejuſdem Sotæ,* אלוני מורה שכם ולהלן הוא אומרו ; *ſcilicet Gen. c. 12. 6. & Joſ. c. 24. Illi autem deſcriptionis, Deut. c. 11. 30. τὸ σαμαρειτικόν, poſt ſingulare* אצל אלון מורה (*ſicut & Ptolemaici legerant; ubi tamen Hieronymus noſter viderat* אלון ומורה,) *ſuperaddit modo* איסטר מישר חזבה *juxta campum viſionis, ſive patentem late ante Sicima: alteri vero* جانب مرج البها مقابل نابلس, *ad planitiem pulcram cui præjacet Neapolis. Hæc enim urbs, ut itineraria nova veteraque teſtantur, inter Gerizin & Hebal exporrecta planis Acrabatenis obſidet. Quinetiam gloſſema illud voluminis Samaritici Deut. c. 11. 30. jam olim notaverant Deuterotæ Judaici, præſertim Eleazarus Joſis Galilæi, Sotæ f. 21. c. T. Jeroſ. & f. 33. T. Babyl.* אמרתי לסיפרי כותיים זייפתם תורתכם ולא העליתם בירכם גלום שאתם אומרים אלוני מורה שכם, *Fruſtra quidem textui Moſaico vos Cuthæi adjicitis Secem: ultro enim fatemur ipſi Elone More de Sicimis veſtris recte exponi. Dicitur præterea verſu eodem Deut. ſive Jeſus ſive alius militum ſuorum operi Moſaico eam deſcriptionem inſeruerat,* eminere montes illos in terra Chananæorum, proprie Hevæorum, qui ab occiduo, בערבה, ἐπὶ δυσμῶν, veriſſime à Cauro reſpectant Galgala, בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל. *Vel,* qui בערבה per planitiem illuſtrem excurrunt ad fines Galgalorum, ad campos uſque Jericuntios, *tanquam caſtris Hebræis nobilem locum & notiſſimum. Obſervant adeo Doctores Solymitani* Sotæ *f. 21. c.* בערב הירדן, *valere ibidem* מן הירדן להלן. *Vel denique ait vetuſtiſſimus iſte Interpolator,* gemina iſta cacumina opponi Galgalis Gophni cis terminum occiduum Ephræmi. *De eiſdem montibus Illuſtriſſimus Phocas,* μῦς σιδηρᾶς ταδίων ὡσεὶ δέκα καὶ πέντε, ἐστὶ ἡ τὸ σαμαρέων μητρόπολις σιχὰρ, ἡ μὴ ταύτῃ κληθεῖσα νεάπολις· μεσίτης μέσον δύο βουνῶν, ἀμφοτέρων ἀφεσταμένη τῷ θεμελίῳ ἐπιμήκη τὰς ἀφετηρίας. ἐν τῷ δεύτερον ὑπάρχει τὸ ὄρος ἐν ᾧ οἱ σαμαρεῖς λέγουσι τὸ ἀξιόχρεων θυσίαν τελεῖσθαι καὶ ἱερεῖα. *Conveniunt idcirco inter ſe idemque faciunt ad Deut. c. 11. 30.* מול שכם *Samaritarum, & πόρρω τὸ σικιμων Flavii hujus, atque demum Deuterotarum* שבצר שכם. *Pergamus igitur ad pompam Hebræam. Inter dictos montes circa Aram mediam in plano conſiſtebant Sacerdotes, qui quidem Deut. c. 27. 9, 14. ſicuti verſubus aliis viginti tribus ſacri Codicis appellantur Levitæ à Tribu ſua, ut opportune monet Clariſſimus Amoræus Joſue ben Levi T. Jeroſ. f. 21. c.* Sota. *Sacerdotibus vero junguntur titulo ſimplici Levitæ. Inde à dextris ſex tribus heriles, ordine gemmarum Logii, ſubeunt jugum Garizæum,* ἀριστερῶν *Damaſcio Philoſopho,* الجبل الشريف *ipſis Samaritis, ut decuit,* جبل نابلس mons Neapolitanus *Eutychio Alexandrino, quod paulo propius imminet Neapoli Jud. c. 9. 7. & Joſephi l. 11. c. ult. Sex aliæ tribus à lævis ad clivum Gibalinum panduntur. Nam* "לכול הר גריזים וגו *in rebus Joſue, idem denotat quantum in Lege* "על הר גריזים וגנו. *Tum verſis ad Garizin vultubus, benedictiones ordiuntur Sacerdotes ex Formula,* καταρᾶσθε ὁ ἄνθρωπος ὅστις ὁ ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, ἐβδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ ἔργον χειρῶν τεχνίτου καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. καὶ ἀποκριθήσεται πᾶς ὁ λαὸς καὶ ἐροῦσιν ἀμήν. ἀρᾶσθε ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἀτιμάσει πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις μετατοπίσει ὅρια πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις πλανήσει τυφλὸν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἐκκλίνει κρίμα προσηλύτου ὀρφανοῦ καὶ χήρας καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ γυναικὸς πατρὸς αὐτοῦ ὅτι ἀποκαλύψει κράσπεδον πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ παντὸς κτήνους καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ θυγατρὸς πατρὸς αὐτοῦ ἢ θυγατρὸς μητρὸς αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις πατάξει τὸν πλησίον αὐτοῦ λάθρᾳ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις λάβει δῶρα ἐκχέαι αἷμα ἀθῷον καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ στήσει τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου ποιῆσαι αὐτούς καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. *Deinde ſequitur Benedictio, & ſic ordine ſuo Sacerdotes ex Formula,* εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ ποιήσει γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, ἔβδελυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ ἔργον χειρῶν τεχνίτου καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. καὶ ἀποκριθήσεται πᾶς ὁ λαὸς καὶ ἐροῦσιν ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ κατάρᾳ πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ μετατοπίσει ὅρια πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ πλανήσει τυφλὸν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐκ ἐκκλίνει κρίμα προσηλύτου ὀρφανοῦ καὶ χήρας καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ γυναικὸς πατρὸς αὐτοῦ ὅτι οὐκ ἀποκαλύψει κράσπεδον πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ παντὸς κτήνους καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις κοιμηθήσεται μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ θυγατρὸς πατρὸς αὐτοῦ ἢ θυγατρὸς μητρὸς αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ κοιμηθήσεται μετὰ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ πατάξει τὸν πλησίον αὐτοῦ λάθρᾳ καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐ λάβει δῶρα ἐκχέαι αἷμα ἀθῷον καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις στήσει τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου ποιῆσαι αὐτούς καὶ ἐροῦσιν πᾶς ὁ λαὸς ἀμήν. פסל ומסכה, *ceteraque Deut. c. 27. à v. 15. Quibus protinus acclamant utrumque ἐξάφυλον,* Amen. *Mox contra Gibalum* אבל *converſi, execrationes pariter denuntiant.* ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὅστις ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, ἐβδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ ἔργον χειρῶν τεχνίτου καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. καὶ ἀποκριθήσεται πᾶς ὁ λαὸς καὶ ἐροῦσιν ἀμήν. ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה. *Reboantque continuo ambæ acies* Γένοιτο *ſuper quolibet maledicto. Poſthæc verba cuncta Legis iſtius, i. e. Formulæ, altari hac de cauſa conſtructo dealbatoque inſcribuntur linguis LXX. phraſi Phariſæorum gloriosa, quæ valet pariter cum Moſaica* σαφῶς σφόδρα, באר היטב, *Deut. c. 27. 7. ſicut profitentur Judas Proſelytus hoc loco, & alibi R. Johannes* Sabbat *f. 88. necnon ab iſtis Uzielides* מתקרי בא ומתרגם בע לישנין. *Poſtremo demolito monumento iſto, quod* ὡς ἓλιον ἀνέχοντα τετραμμένον *perite refert Flavius; qua Sicima propius à Jordane abſunt quam mari Mediterraneo: niſi ſi ille cum priſcis Scholaſticis locutionem verſus* 30. דרך מבוא השמש, *de ſole oriente acceperat. Ita* Sota *f. 21. c. T. Jeroſ.* אחרי דרך מבוא השמש מקום שהחמה זורחת וקיפלו ארת האבנים ולנו בגלגל ושם הקימו ארת האבנים ובאו ולנו ונטלו ארת האבנים במקומן. *Ubi Gloſſator, Ipſo inquiunt deſtructo, lapides ejus ſecum comportabant in caſtra. Invident enim valde, pernegantque Samaritis pleraque Judæorum factio tam ſacrum, tam antiquum mnemoſynon in alterutro vertice Hargarizin, vel obliterata jam inruſtatura, ſervari. Concedit tamen Joſephus lapides duodecim, ritu hoc peracto, in cacumine Gibaleno fuiſſe relictos, in caſtra Siluntina populo abeunte. Loquitur enim is libro v. de Chananæis Acrabotenam incolentibus, quæ ſane pertingit à Garizim ad Galgala, ut notum Euſebio aliiſque Geographis ſacris. Cadit adeo argumentum Doctorum Solymitanorum* Sota *f. 21. c. Quinimo eouſque crevit pertinacia Eleazari & nonnullorum Rabinorum, magis ex odio Samaritarum, quam propter phraſin Legis* מול הגלגל: *cui neque Euſebius Epiſcopus Cæſareæ Palæſtinæ, neque Epiphanius ortus Eleutheropoli, aliique Eccleſiaſticorum erant obſiſtendo: quinimo aſſererent prope Jerichunta, longeque à Sicimis, ſtetiſſe ævo Joſue* Garizin & Ebal, *contra fidem omnem bonorum viatorum ſcriptorumque, etiam Sacrorum: adeoque Samaritas à manu finxiſſe hoſce montes, aut nominibus non ſuis eos dediſſe. Veruntamen Sicimitæ, Benjamino Judæo, & mox Breidenbachio Chriſtiano ex alloquio referentibus, rite ſeſe affirmabant* ὁλοκαυτῶν *ſuper Joſue Aram Garizitanam,* על המזבח שבנו בהר גריזין מהאבנים שהקימו בני ישראל כשעברו הירדן. *De loco tamen, quo aram illam ex ſacris Jordanicis inſtauraverat Joſue, graviſſime altercati ſunt per omne ævum Samaritæ & Judæi. Horum enim exemplaria Hebraica verſioneſque prorſus omnes, tam Deut. c. 27. 4. quam Joſuæ c. 8. 30. declarant,* ᾠκοδόμησεν ὁ ἱερεὺς θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ Ἰσραὴλ ἐν ὄρει γαιζὰλ, בהר עיבל. *Nec aliter legerat Flavius iſte Judæus, ἐπὶ δὲ τῷ γιζήλῳ ἱστησι πλὼ ἡμισειαν ἐν ᾧ ἦν ὁ βωμὸς ἐξ. lib. 5. Orig. c. 1. §. E contra, Pentateuchum Hebraicum* καὶ σαμαρειτικὸν, *Syriacum, Arabicum, Græcumque: item Chronicon Samaritarum, eorum Commentaria Biblica, atque etiam Exomologeſis nuper ad nos tranſmiſſa à Neapoli Palæſtina, Altare verbis diris boniſque inſcriptum, & refugientis Jordanis ſpolia in meliore cacumine montis* διαιρέσεως *miro conſenſu collocant ex Deut. c. 27. 4.* στήσατε τοὺς λίθους τούτους, ὃς ἐγὼ συντέλλομαί σοι σήμερον βεάργαιζιμ, على جبل جرزيم, καὶ κοπιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ, καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον. *Aut verbis Abulphetachi Chronographi Samaritani,* في ذلك الوقت بنا مذبح حجارة في جريزيم كما قال الله تعالي واصعد عليه صعايد. *Poſt Hagin dirutam, altare ſaxeum erexit Joſue in Har Garizim, ſicut Deus juſſerat, atque holocauſtis illud adolevit. Ita quidem ad verticem Garizim à nobili Trajectu contra Jerichunta milliariibus ſexaginta deportabantur ſaxa illa bis ſex, ut perite ſupputant Babylonii f. 44* Synhedrin, *f. 36.* Sota. *Veruntamen lectioni Samaritanæ favet inter Sophiſtas Chriſtianos Procopius ad Deut. c. 27. Idem enim in Joſue actis, Altare in loco maledictionis Gebalo poſitum adnotat* ὃν ἔστι χειμάῤῥα. Lapides autem non in monte Gebal, ſed in Garizim collocaſſe, *ait Gazeus,* exemplar habet Samariticum, nec forte abſque ratione. Siquidem ibi benedictiones fieri præcepit, in Gebal vero maledictiones. Ecqui igitur conſentaneum fuerit in hoc altare eſſe conſtitutum? Porro in libro Judicum c. 9. 6, 7. Garizim montem nominat, qui circa Neapolin eſt, quem Samaritæ colunt. Super quo cum conſtitiſſet Joatham filius Gedeonis ſuperſtes, execratus eſt eos, qui regem præ ipſo creaverant Abimelech Gedeonis filium ex ancilla, qui fratres ſuos interemit. Niſi quis adferat Eſdram, aut Scripturarum S. Collectorem, ſive alium quempiam fuiſſe, qui nova nomina ex ſuæ gubernationis locis traducta iis locis impoſuerit. Quemadmodum Jeruſalem vocat, quæ antiquitus Jebus vocabatur; Bethleem item, quæ Euphrata. *Pariter Origenes in Tomis ad Joan. c. 4. 19.* οἱ μὲν γὰρ σαμαρεῖς τὸ καλούμενον γαιζὶν ὄρος ἅγιον νομίζοντες, ὡς αὐτῷ προσκυνοῦσι τῷ θεῷ, ὃ μίμημα μωυσῆς ὡς δευτερονομίῳ· φησὶ γάρ· εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους γαιζείν. *Dein idem Adamantius,* σαμαρεῖς ὡς εἰκὸς τὰ ἑτεροδοξοῦν, ἀκολουθοῦσι τῷ μὴ γαιζεῖν διαιτᾶσθαι, ὅπερ ἐμολύνθη ἀληθείᾳ ἡ διαίρεσις· εἰκὸς δέ τινα ἀπορίσειν ἀφ' τί αἱ ἀποδοχαὶ μωυσῆ εὐλογίαι ἐπὶ τῷ γαιζεῖν γίνονται. *Accedit huc & ὁ χρυσορρήμων ad v. 20.* οἱ παλαιοὶ ἡμῶν ὡς τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνουν. τοὺς ἀφ' ἑσπέρας λέγουσι καὶ γὰρ ἐκεῖ φασι τὸν αὐτὸν ἀνεύλοχέναι. *Inde nomine* montis benedicti טור ברוך *coluiſſe Garizim, ac frequen-*

nem reliquit: leges vero quadrageſimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (aſſidue enim concionabatur) fauſtas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, ſed contra præſcripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in ſacro volumine *ſcriptum* reliquit, continens futurorum prædictionem, juxta quam omnia facta ſunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros ſacerdotibus tradit, ſimul & arcam, in qua decem *illa* præcepta in duabus tabulis ſcripta recondidit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananæorum* terram deviciſſent, & *in ea* conſediſſent, injuriæ ab Amalecitis acceptæ non oblivi ſcerentur: ſed, facta in eos expeditione, pœnas repoſcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum eſſent in deſerto. Occupata vero Chananæorum terra, omnique ejus multitudine ut par eſt deletâ, aram exſtruere *juſſit* ad ſolem orientem verſam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizæo quidem ad dextram poſito, ad lævam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diviſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, & una cum illis Levitas & ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizæo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent & cuſtodiæ legis, neque ea quæ dixiſſet Moyſes rejeciſſent; *ſex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes & earum exſecrationes ſcriptis conſignavit, [1] ut earum diſciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas ſane [2] moriens etiam aræ inſcribi juſſit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut ſtans ſacrificet & holocauſta offerat, & poſt illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim eſſe licitum. Hæc igitur Moyſes inſtituit, atque gens Hebræorum his conſentanea pergit facere.

Vindicta de Amalecitis capienda.

Chananæorum ſtirps delenda.

Exſecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

νόμους δέ, [r] ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, πρὸς ὧν ἐν [s] ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. τῆς δὲ ἑξῆς ἡμέρας, [t] συνεχῶς γὰρ ἐξεκκλησίαζεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ἀπὶ τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένους, ἀλλὰ παραβησομένους [v] τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἐξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω· [x] ἣν καταλέλοιπεν [y] ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, προρρήσιν [z] ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ἣν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνου διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. παραδοὺς οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῇ κιβωτῷ εἰς ἣν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ [a] κατέθετο, [b] καὶ τὴν σκηνήν· τῷ τε λαῷ παρῄνεσε κρατησαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθῃ λαβεῖν τὴν Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ἀπὶ τῆς ἐρήμου [c] τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τὴν [d] Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸ βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, ὀλίγῳ τῆς Σικίμων [e] πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, [f] Γαριζαίῳ μὲν τοῦ [g] ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δὲ ἐκ λαιῶν [h] Γιβάλου προσαγορευομένου· μεμερισθεῖσαν δὲ τὴν στρατιὰν καθ' ἓξ φυλὰς ἀπὶ τῶν δυοῖν ὀροῖν ἀναστῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [i] πρῶτα μὲν τοὺς ἀπὶ τῷ Γαριζεῖν ἡμένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν σπουδάζουσιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παραγραψαμένους, ἀφημεῖν δὲ τοὺς ἑτέρους, καὶ τούτων πάλιν ἀρχομένων, τοὺς προειρημένους ἐπαινεῖν· [k] ἔπειτα τοῖς κατὰ ταῦτα πεπραχόσι κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνοῦσας ἀλλήλαις ἀπὶ κυρώσει τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας [l] αὐτῶν, ὡς μηδέποτε [m] ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε καὶ πολλὰς ἑκατέρας· ἢ καὶ πάντα [n] φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [o] οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερῶν ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [p] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις πιοῦσι διατελεῖ.

μέ. Τῇ

quentaſſe Samaritas Macriſius Arabs teſtatur in hiſtoria Cairenſi, ان طور بريك هو الموضع الذي خاره الله ون كوره في التوراة بقف اله اجعل البركة علي طور بريك. *Atque hæc hactenus.* BERN.

r Ετι πρότερον] Ετη πε. τ. γεγραμμένους *Busb. Hen. & Vat.*

s Ετέρᾳ γραφῇ] Vide p. 228. in fine.

t Συνεχῶς γὰρ ἐξεκκλησίαζεν,] Συνεχὲς γὰρ ἐξ. *Big.* (συνεχῶς *Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.* συνεχῶς ἐξεκκλησιάσας *Epiph.* HUDS. Sic. 3. Reg. 8. 1. in Jeremia ἐξεκκλησιάσθη. quid ſi ſit pro ἐξεκλησίασθη. Plutarchus à καθαφημίζω derivat καθαπεφημισμένον. COCC.

v Τὰ ἐπ' αὐτοῖς] Τὰ ἐν αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.*

x Ην καταλέλοιπεν] Ην κὴ καθαλ. *Big. & Samb.*

y Εν τῷ βιβλίῳ] Εν βιβλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat. & Epiph.* Videſis *Deut.* 32.

z Εχουσαν] *Baſ. & Gen.* ὧν κὴ καταλέλοιπεν ἐν βίβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, προρρήσεις προείχουσαν τῶν ἐσομένων *Big. & Samb.* ὧν καταλέλοιπεν ἐν βίβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, π. π. τῶν ἐσομένων *Epiphanius.* Etiam προρρήσεις προείχουσαν reperias apud *Busb. & Hen.* Tum penes hunc curate διημαρτηκότος. BERN.

a Κατέθετο,] Κατέθεντο *Big. & Samb.*

b Καὶ τὴν σκηνήν·] Κατὰ τὴν σκηνὴν, *in tabernaculo* lege. REL.

c Τυγχάνοντας] Τυγχάνοντες *Big & Samb.*

d Χαναναίων γῆν,] Ita quinque *MSS. & Epiph.* Χαναναίων *Baſ. & G.*

e Πόλεως] Πόλεως ἱμπεριάγειν μεταξὺ δυοῖν ὀρῶν *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *& Vat.*

f Γαριζαίῳ] Γαριζεῖν *Baſ. & Gen.* γαριζαίῳ *Big. Samb. Busb. & Hen.* ritu epitheti Græcanici deformatum à גריזים *γαριζεῖν*, quo equidem typo ſæpiſſime uſus eſt Flavius in his Originibus. Ita Φαριστάῖοι à פרישים, *viri eximii*, Pollen Iſraelis. Neſcio tamen an γαριζ῾ ſcriptum huic Flavio, ſicut alibi γαριστεῖ in caſu liberali. Quinimo γαριζεῖν ſuo etymo ῥαγάδες denotat & διεχισμένα. Hoc ſignificat & גרז & גזר: unde γαζιρεῖν pro γαριζεῖν in verſione Syriaca τῶν μακεδονικῶν. Nam ex una radice creverant duo culmina, Ebal & Garizin. BERN. Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζεῖν *Baſ. & G.* Γαριζεῖνα *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraicum Γαριζεῖν. HUDS. Γαριζαῖῳ MS. uti *ω* & *ι* ſexcenties a librariis permutantur. REL.

g Εκ δεξιῶν] Ad auſtralem plagam, ut ἐκ λαίων, ubi erat Ebal, erat ad ſeptentrionem. REL.

h Γιβάλου] Τοῦ ἢ ἐκ λαίων γιβαλῆ, aut γιβαλὴ, *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed in libro ſequente ex conſenſu codd. ſcribitur γιβῆλου. Sedes autem dirarum *Hibal*, ſeu *Hebal* עיבל, à capite cano glabroque nomen meruit. Quod enim Græci φαλάκρωμα & φάλακρον, Arabes vocant العبال *γιβάλ*. Manet etiam adhuc monti huic *albor* ſtetilis nota execrationis veteris, aut verbis Benjamini erronis הר עיבל יכל יבש כאבנים וסלעים. Καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ γαριζεῖν *Big. Samb. Hen. & Busb.* Verum hi omnes libri quinti c. 1. ἐπὶ τῇ γαριζεῖ, à formula Attica γαριζῶς. Quinetiam ut à locali עברים, Onceloſus, Siriaque alii producunt עברא *ἀβαρεῖα*, *tranſitoria*, eadem dialecto hic Judæus γαριζαῖα effecit de גרזין. BERN. Videſis *Annott.* ad l. V. c. 1. §. 19.

i Πρώτους μὲν] Πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζεῖ, è formula Attica Γαριζῶς.

k Επειθα] Ita edidit *Bernardus.* ἔπειθε κὴ ταῦθα τοῖς π. *Baſ. & G.* ἔπ. κὴ ταῦθα π. *Big. Samb. & Vat.* ἔπειθε τοῖς πεμ. κὴ ταῦτα ἀρὰς τίθεσθαι *Hen. & Busb.*

l Αὐτῶν,] Αὐτὰς in quinque *MSS.*

1. *Ut earum diſciplina*] *Ut in perpetuum cuivis eas diſcere liceat*, vertit *Gelenius.*

m Εκλιπεῖν] *Sambuci* manus altera: altera ἐκλίπῃ, cum *Baſ. Gen. & Big.* Solebant enim viri Athenienſes, ſicut Angli hodieque facimus, correptim loqui, tempori ſimul orique parcentes, adeoque accentus vocabulorum retrahere, πάσης, órator, &c. BERN.

2. *Moriens etiam aræ inſcribi*] Al. *tandem inſcripſit &c.* Interpretationem noſtram vocis ἐπιγεγραφεν defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *qua populus eſt ſtare.*

n Φησὶ τὸν λαὸν] Vocem φησὶ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

o Οὐκ ἐπενεγκεῖν] Ita *Big.* οὐκ ἔτ' ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Samb. & Vat.* οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἑτέρου *Baſ. & G. Grotius* (ad *Joſ.* c. 8. v 30.) dicit, *tunc quidem aram iſtam* in ſacrificii uſum *fuiſſe*, in poſterum vero monumenti cauſa *manſiſſe.*

p Τε διέταξε,] Illud τε negligunt *Samb. Vat. & Vet. Interpr.*

1. *Poſtri-*

μέ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τ̃ λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὥρκωσε τ̃ νόμων αὐτὸς φυλακὴν ποήσεσθαι· καὶ τ̃ ὑπ' Θεοῦ ἀφανοίας ἀκριβεῖς λογισμὸς [q] ἡγουμένους, μηδὲν εἰς αὐτὸς μήτε συγγνώμης χαριζομένους, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλῳ καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τ̃ τ̃ νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας σφᾶς ἕξειν τούτους. ἀλλ' ἄν τέ τις τ̃ ἐξ αἵματος [r] συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτὸς πολιτείαν, ἄντε πόλις, ἀμύνειν [s] αὐτὸς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀναστᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τ̃ ἀπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κατ' βέλτιον ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνύναι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

45. [1] Postridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adesſent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æſtimatores eas non tranſgrederentur, nihil contra eas neque conſanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino cauſam legum conſervatione potentiorem eſſe exiſtimantes. Quin, ſeu quiſquam eorum conſanguineus, ſeu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum inſtitutionem confundere & diſſolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciſcerentur: ac ſi quidem eos ſuperaſſent, funditus exſcinderent, neque, ſi fieri poſſet, vel veſtigium [2] vecordi inſolentia elatorum relinquerent. Quod ſi pœnas ſumere non valerent, hoc *ſaltem* oſtenderent, hæc nequaquam de voluntate ſua facta eſſe. Et multitudo quidem juravit.

Hebræos ad legum cuſtodiam jurejurando adſtringit Moyſes.

μς. Ἐδίδασκε δ' αὐτὸς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [t] τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς κ̃ πρότερον δεδήλωκα. [v] προεφήτευσε δ' κ̃ Ἰησοῦς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· κ̃ πάνθ' ὅσα ποιήσειν ὑπὲρ τ̃ τ̃ λαῦ [x] σωτηρίας ἔν τε πολέμοις κ̃ κατ' εἰρήνην, νόμοις [y] σωτεθεὶς κ̃ τ̃ τ̃ πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειν αὐτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι προσδόξαις "[z] τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πρᾳδήσονται κακῶν· ὡς "ὅπλων τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν κ̃ κα- "τασκαφῆναι [a] πόλεις, [b] κ̃ τ̃ νεὼν καῆναι περιθλῶσι, κ̃ τ̃

46. [3] Docuit autem eos, quomodo ſacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, ſigno capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Joſua quoque vaticinatus eſt, Moyſe adhuc præſente: atque omnia expendens quæcunque pro ſalute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam ſuppeditaret reipublicæ inſtitutionem, prædixit, prout "numen ſibi declararet, eos religione in Deum "violata mala experturos eſſe, ita ut terra eorum "armis hoſtilibus oppleretur, & urbes funditus "everterentur, & Templum incenderetur, & ipſi "ven-

Docet quomodo ſacrificia rite offerrent. Num. c. 28. c. 29. Monet ne gemmis P. M. inconſultis bella gererent. Num. c. 27. Vaticinatur Jeſus. Deut. c. 34.

1. *Poſtridie autem*] *Poſtridie vero totam gentem, ne ſervitiis quidem excluſis, jurejurando obligat vir ſanctus, & cuſtoditum ipſos legem ſacram. Aut ſiquis cognatorum ſuorum, vel urbs aliqua ab hac forte deſciſceret, privatim publiceque, quantum poſſent, ferro & igni vindicatum. Conferes Deut. c. 29. c. 30. cum c. 13. dein petes corpus δευτερώσεων in* Synhedrin *c. 7. 10. & c. 11. 4, 5, 6. & Talm. Bab. fol. 111, 112. & Maimonidem c. 4. & 5. de Idololatria. Flavius autem phraſi iſthac κ̃ κοινῇ κ̃ κατ' ἰδίαν, aut jam teſtium inſidias permittit, quod duntaxat in cauſa plani licebat ex Miſna Phariſæa* Synhedrin c. 7. 10. כל חייבי בית הסקילות שכתורה אין מכמנין עליהן חוץ מהמסית. *Aut idem omnino ille intellexit, quod verbis pluribus dixerat Moyſes,* כיצרו תהרגנו ידך תהיה בו בראשונה למיתו ויד כל העם באחרונה. *V. L.* Sed ſtatim interficies eum. Sit primum manus tua ſuper eum, manus delatoris. Et poſtea omnis populus mittat manum. *Unde Auctor Siphræ f. 41. b.* מצוה ביד הגיסר שימות ואהכ ביד כל אדם. BERN.

q Γνωμίνους,] Γνωμίνως *Big. & Samb.*

r Συ[χεῖν] Συ[χωρεῖν ἐπιχειρῇ *Busb. & Hen.*

s Αὐτὸς,] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* αὐτούς.

2. *Vecordi inſolentia elatorum relinquerent.*] *Deſperatorum* reddit *Caſtalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *deſperatus*, haud ſcio an Latinitas conceſſura ſit.

3. *Docuit autem eos,*] *Iſraelitas inſuper docuit ὁ νομοθέτης, quomodo ſacrificia recte grate Deo offerrent, Num. c. 28. & c. 29. commonuitque, ne Gemmis P. M. inconſultis bella gererent, Num. c. 27. 21, 22, 23. Vide & l. 3. harum Originum. Recte vero hæc capita τ̃ ἀριθμῶν ad dies ultimos Moyſis transfert, cumque capite 31. Deut. connectit Joſephus. Utrobique enim agitur de Inauguratione Joſue. Superaddes & iſtis Deut. c. 34. 9. Poſthæc prædixit Cortina Dei duci Joſue, Moyſe tum præſente, quicquid is eſſet bello paceque geſturus, Num. c. 27. 20. & Deut. c. 34. 9. & c. 31. 14. Mox narrantur longa fata populi Hebræi: tellurem bonam templumque Summi ſuo crimine haud ſemel hoſtibus relicturos; pœnitentes tamen poſtliminio ad ea redituros. Sic enim vel à cinere Ædis ſecundæ adblanditus ſibi Joſephus, ſic cætera Judæorum calamitas. Deut. 30. 1, 2, 3. c. 31. à v. 14. & c. 32. à v. 20. ad 44. ubi videndus eſt Uzielides paraphraſtes. Doctores autem Alexandrini v. 44. ſic exhibent,* κ̃ ἐλάλησε μωυσῆς πάντας τοὺς λόγους τ̃ νόμου τούτου, *quaſi* התורה הזאת, *aut* νόμῳ *potius ſumitur ut ſolent Muſici, εἰς τὰ ὦτα τ̃ λαῦ, αὐτὸς* κ̃ *ἰησοῦς (ſic & Samarita, Judæus vero* הושע *ὡσέας) ὁ τ̃ ναυῆ. *Hæc inquam oi ὁ'. à v. 24. capitis precedentis. Inde Doctor priſcus in Siphra hunc in modum commentatur f. 54.* והיה משה וישראל מגביהם ראשם לשמוע קול רבוין של יהושע. *Præterea Phariſæi propter Oraculum Num. c. 27. 20.* ונתת מהודך עליו, Imperties Joſue de decore tuo, *hunc Lunæ inſtar, Moyſen tanquam Solem inter Iſraelitas effulſiſſe jactant ex adagio vetere, T Bab.* Baba batra f. 75. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. *Ubi Gloſſator perite vereque,* שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו. *Item* Baba cama f. 92. b. *declarant Doctores* τὸ κεφαλαίας tranſtuliſſe Spiritum Sanctum, *i. e.* majeſtatem & ſapientiam *è Scholio*, à ſe in caput Joſue. *Ubi Jarchius,* מלאו חכמתו בעין יפרח. *Ita & Siphra f. 50. ad Num c. 27 18, 20.* קח לך את יהושע בן נון אין לך אלא לקיחה ומורה בהוריות משיבו רוח הקודש למשה הן לו מתורגמן ליהושע והוא שואל למיתו ורוש ורושש. *Et mox. v. 22.* ויקח משה את יהושע ויעמדם לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה. *Hæc maxime ſpectat nota plane Rabinica Hieronymi noſtri* Manſione extrema. Jeſus Moyſi in monte ſuccedit, & diſcipſa Lege, quæ ſpiritualiter offerre debeat in Eccleſia. Primum, quid per ſingulos dies: deinde quid Sabbato, quid in Calendis, quid in Paſcha, quid in Pentecoſte, quid Neomenia menſis ſeptimi, quid in Jejunio ejuſdem menſis die decimo, quid in Scenopegio decimo quinto die dicti menſis. *Quaſi doctiſſimus Presbyter olim legiſſet acroama* Synhedrin *Babylonii, quod hoc compendio refert* Siphra f. 60. d. לכה נסכמא פרשת יפקור יהוה לפרשת הקרבנות מלמד שאמר לו הבה" למשה עד שאתה מפקדני להפריר עליהם איש פקוד לא שלא ימרדו בי ושלא ימירו את כבודי. *Pariter Criticus quidam Judæorum,* פלכה מארת משה והוקר חמל יהושע מא נזל עלירה מן אלתפסיר. *Denique quis neſcit apophthegma Phariſaicum initio* Abor, משה קבל התורה מסיני ומס רה ליהושע, *unde pendet ipſa ratio ac momentum* τ̃ δευτερώσεων, *unde Rabiniſmus.* BERN.

t Τεκμηρίῳ] *Epiphanius* temere., ἀξιοῖεν τεκμηρίῳ χρώμενοι. Laudat enim Flavius jus illud valde eximium & familiæ Aaronicæ honorificum, Num. c. 27. 21. ועל פיו יצאל, κ̃ ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ (ἐλεαζάρου φησὶ δ' θεοδόσιος εἰς μάχλω) ἐξελεύσονται), κ̃ ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ εἰσελεύσονται) αὐτὸς (ἰησοῦς) κ̃ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἅμα μετ' αὐτοῦ, κ̃ πᾶσα συναγωγή. Quinimo fœdere Gabaonitico ſatis ſenſit ipſe Imperator c. 9. 14. ſuæ hiſtoriæ, quam imprudenter Oraculum Pontificale neglexerat. BERN. Id eſt, ſigno ex ſanctiſſimo illo oraculo *Urim & Thummim* capto, quod deſcribitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſtoriæ Sacræ*, tom. 2. p. 345.

v Προεφήτευσε] *Baſ. & Gen.* multum tribuentes Joſue. Verum *Epiphanius* legerat προεφ. δ' κ̃ ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ὁ δ' μωυσῆς πάντ' ὅσα ποιήσειν. *Big. & Samb.* προεφ. δ' ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν. *Hen. & Busb.* προεφήτευσέ τι κ̃ ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν. Quid ſi iſthæc alternemus, προεφήτευσε δ' κ̃ ἰησοῦ μωυσῆς παρόντος. ἔτι πάντ' ὅσα &c. BERN. Ita cum *Baſ. & G.* niſi quod diſtinxerim poſt ἔτι, & κ̃ addiderim. *Epiphanius* legerat πρ. δ' κ. ι. μ. παρόντος. ὁ δ' Μωϋσῆς πάντ' atque ita edidit *Caſtalio*, niſi quod κ̃ ὁ Μωϋσῆς habeat pro ὁ δ' Μωϋσῆς. in quinque *MSS.* (*Coll. Voſſ. & Big.*) πρ. δ. κ. ι. μ. παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν [ποιήσειν *Big. & Samb.*] ὥσπερ τ̃ &c. Quid ſi (inquit *Bern.*) iſthæc alternemus, πρ. δ' κ̃ Ἰησοῦ Μωϋσῆς παρόντος. ἔτι πάντ' ὅσα &c.

x Σωτηρίας] Aliter paulo *Big. Samb. & Epiph.* σωτηρίας ἔν τε πολέμοις κ̃ κατ' εἰρήνην· νόμως τε σωτεθεὶς κ̃ τ̃ τ̃ πολιτείας κόσμον συμπορίζων ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειν αὐτῷ ὁ θεὸς, ὅτι &c. Ibidem *Busb. & Hen.* breviter μωσῆς προεῖπεν ὅσα συμβήσεσθαι ἔμελλε τῷ ἔθνει. Burius noſter mutavit μεθ' ἑκάστου in συμπορίζειν. BERN.

y Συντεθεὶς] Συνθεὶς. COCC.

z Τὸ πρὸς αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.* τὸ αὐτὸν θε. *Baſ.* τὸ αὐτῷ θε. *Gen.* τὸ αὐτῶν θε. edidit *Caſtalio*, atque ita legendum eſſe conjecerat *Burius.*

a Πόλεις,] Τὰς πόλεις *Vat.*

b Καὶ τ̃ νεὼν] Typographi priores manu cæca, κ̃ τ̃ νεὼ καταπεφλεγῆναι, κ̃ καταπρᾳδέντας. Certe à Nabuchodonoſoro, Antiochorum Illuſtri, T. Veſpaſiano, atque demum ab Ælio Hadriano patratum novimus; quicquid de gente ingrata tam-

"venditi hominibus ſervirent, nullam ex calami-
"tatibus eorum miſericordiam capturis, ipſos au-
"tem, cum hæc paterentur, fruſtra pœniten-
"tiam acturos eſſe. Deus tamen, qui vos crea-
"vit, civibus veſtris & urbes & Templum red-
"det. Fore autem amiſſionem eorum non ſemel,
"ſed ſæpe.

Moyſes, abs rebus humanis aſcenſurus, addit animos Joſuæ de Chananæa ſubigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat. Deut. c. 31. & 32. & 33.

47. [a] Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & univerſæ multitudini bene ominatus, " quoniam, inquit, ad majores noſtros "diſcedo, & Deus hanc mihi diem diſceſſus ad "illos præfinivit, gratias quidem illi vivus adhuc "& apud vos præſens me habere profiteor, cum "pro veſtri cura, quam non ſolum pro malorum "veſtrorum depulſione geſſit, ſed & bonorum do-"natione; tum quod mihi opitulatus eſt laboran-"ti, & in magna animi ſolicitudine verſanti pro "veſtrum in melius mutatione, ſeque nobis in o-"mnibus propitium præſtitit. potius autem erat i-"pſe qui & nobis ad ea aggredienda præivit, & exi-"tus largiebatur *felices*, me duce vicario utens, & "miniſtro beneficiorum, quibus populum veſtrum "afficere voluit. Pro quibus æquum eſſe exiſtima-"vi, ut Dei potentiam, cui etiam in poſterum vos "curæ eritis, decedens prius collaudem: & ipſe "utique hanc gratiam debitam ei reddens, vobiſ-"que *illud* in memoria relinquens, quod vobis con-"venit eum venerari & honorare, & leges, o-"mnium, quæ vobis dedit & propitius manens ad-"huc daturus eſt, munus pulcherrimum, *conſtan-"ter* ſervare. Equidem *noſtis* quam gravis hoſtis "ſit etiam homo legiſlator, dum leges ei lædun-"tur & temere ſpretæ jacent. Nolite autem Deum "vobis ob leges neglectas ſuccenſentem experiri, "quas ipſe conditor vobis dedit.

Genti univerſæ oboritur ploratus. Deut. 38.

48. Hæc autem Moyſe ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum fauſtis omi-

"[c] πεαξένζας δηλόειν ἀνθράσιν ὀδένα ληψομένοις οἶκτον
"ἐπὶ τ συμφοραῖς αὐτῶν, μεζανοήσειν δ' αὐτὸς ἐπὶ μη-
"δενὶ χρησίμῳ ταῦτα πάσχοντας. ὁ μέντοι Θεὸς, [d] ὁ κτι-
"σας ὑμᾶς, πόλεις τε πολίτας ὑμετέροις ἀποδώσει κ τ
"ναόν. ἔσεσθ ἢ τῶν τότων ἀποβολῶν οὐχ ἅπαξ, [e] ἀλλὰ
"πολλάκις.

μζ'. [f] Παρορμήσας ἢ τ Ἰησοῦν ἐπὶ τὸς Χαναναίους
στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς ἔ Θεῦ συνεργοῦντ οἷς ἂν ἐπι-
χειρήσῃ, κ πᾶσαν ἐπιφημήσας τῷ πληθύν, " [g] ἐπεὶ,
"φησὶ, πρὸς τὸς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, [h] κ Θεὸς
"τῷδε μοι τῷ ἡμέραν τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε,
"χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι κ παρὼν ὑμῖν ἔχω ὁμολογῶ
"προνοίας τε τ ὑπὲρ ὑμῶν, ἵν οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς
"μόνον τ [i] ἡμετέρων ἐποίησατο κακῶν, ἀλλὰ κ δωρεᾶς
"τ κρειττόνων· ὅτι τε πονοῦντί μοι [k] κ κῆ πᾶσαν ἐπί-
"νοιαν τ ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς Φροντίδα λαμ-
"βάνοντι συνηγωνίσατο, [l] κ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν
"δυμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς ἵν ὁ κ τῷ ἀφίγμενον
"αὐτῶν διδοὺς, κ τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑποφρατήγω
"χρώμενός [m] μοι, κ ὑπηρέτῃ ὢν τ ὑμέτερον λαὸν διέρ-
"γετεῖν ἠβούλησεν. [n] ἀνθ' ὧν προθυμηθῆναι τῷ ἔ Θεῷ
"δυνάμιν, ᾧ μελήσῃ κὴ περὶ τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλ-
"λαττόμενον καλῶς ἔχειν ἡγησάμενον· αὐτός τε τούτῳ
"ὀφειλομένῳ ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς, κ [o] καταλείπων εἰς
"μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε κ τιμᾶν προσήκειν τὸν
"[p] ἡμῖν, κ τὸς νόμους [q] πάντων, ὧν τε παρέχηκε κὴ
"μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δώρημα κάλλιστον φυλάτ-
"τειν. ὡς [r] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς κ ἀνθρωπος νομοθέτης,
"ὑβριζομένων [s] αὐτῷ τ νόμων κ μάτην κειμένων. Θεὸς
"ἢ μὴ παραθείητε χαλεπαίνον ὑπὲρ ἀμελουμένων
"νόμων, ὃς αὐτὸς γυμνάσας ὑμῖν ἔδωκε.

μή'. Μωϋσέως ἢ ταῦτα πρὸς πλῆθος ἔ βίᾳ φήσαν-
τος, κ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τ Φυλῶν προφητεύσαν-

[t] τὰ

diu præſagierat Moyſis pectus ſanctum & ſapiens. Ut Deut. c. 28. à. v. 48. & à v. 24. c. 29. Præ cæteris vero jam verſabantur ob animum Flavii illa omina Deut. c. 31. 16, 17, 20, 21, 27, 29. necnon carminis graviſſimi verſus 20, 22, 26, 35, 43. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* κ τ νεὼ καταπεμφθῶσιν.

c Περαθέντας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπεφθέντας in *Editis*. Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præſagierat Moyſes: ut *Deut.* c. 28. v. 48. & c. 29. v. 24. Præ cæteris vero jam *Joſepho* ob animum verſabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. uſque ad v. 43.

d Ὁ κλίσας ὑμᾶς,] Ita *Big. Samb. Baſ.* & *Gen.* Tum etiam *Epiphanius*, ὁ μὲν τοι Θεὸς, φησὶν, ὁ κλίσας ὑμᾶς. Libenter emendarem ὁ μὲν τοι Θεὸς οἰκτίσας ὑμᾶς, *quare miſertus veſtri Deus*: niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελημένων νόμων ἃς αὐτὸς γυμνάσας ἔδωκε. Vel, ut cecinit vatum ſummus c. 32. 6. הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכננך, ὃν ὅτός σε πατὴρ ἐκτήσατό σε κ ἐποίησέ σε κ ἔπλασέ σε. BERN. Οἰκτίσας ſolus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελημένων νόμων ἃς αὐτὸς γυμνάσας ἔδωκε.

e Ἀλλὰ πολλάκις.] Nam hoc unicum Rabbini pro hæreditate nepotibus ſuis relinquunt, obſtinato ſperare. BERN.

f Παροξμήσας] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* παρωξμήσας & παρωμήσας.

1. *Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum,*] *Moyſes denique abs rebus humanis protinus aſcenſurus, (nam mortis ſuæ diem noverat) addit animos Joſue de Chananæa ſubigenda, totique genti ſolenniter benedicit. Tum etiam carmine longe optimo, quod inter mortales unquam conditum, Deum Maximum Optimumque concelebrat. Leges hæc Deut. c. 31. & 32. & 33. Jus Moſaicum δῶρον κάλλιστον poſt Evangelium Jeſu Chriſti; qui & illud obſervavit, ac vita ſua ſolus Hebræorum integre expreſſit. * Poſtremo ad animoſum & grande illud Epiphonema Legiſlatoris, ἀσρῆκα ιοφηλ μεὶ καυῶκα, Deut. c. 33. 29. ſtatim oboritur ploratus nationis univerſæ. Quinvero virum conſtantis ſatis animi, jamque à ſeculo properantem lamentis ſuis aliquantum morantur, & ſecum miſcere lacrymas cogunt. Unde eum ſcripſiſſe confingunt Talmudici caput ultimum Legis* ברמץ *ſtillis oculorum ſuorum. Tum populo ſe forte continente, ad montem Abarin, qui trans fluvium imminet Jerichunti, ipſum deducunt Senatus cum Eleazaro Joſueque. Mox dimiſſis cæteris, dum in clivo Pontificem & Imperatorem vir Divinus amplexu oſculiſque impertiret & valediceret, nube repente circumfuſa, in convallium quandam abripitur & ſepelitur. Quippe tam ſanctum & præclarum virum hinc fuiſſe virum ad ſuperos tranſlatum & inſertum, ne forte crederemus, de morte ſua in S. Pentateucho ipſe dixerat vel decies, ut Johannes Deuterotarum gloria ſupputavit, Num. c. 20. 12. c. 27. 14. Deut. c. 1. 37. c. 3. 24. & c. 4. 21. & c. 31. 2. 14. & c. ult. 1, 2, 3, 4, 5. Id tamen patrabant Nebuntis accolæ Idumæi, ſepulchri licet Moſaici ignari, idolo vultus radioſi, πυῤῥάκης μ, inquit Artapanus, κ κομήτου. Παρόγγ γ, ſic Philo, τ μυσεια κ τ ἔ θανάτου αὐτῷ καιρὸν κ τάδε κ ῥῆμα (credis?) πρὸς τ λαὸν λέγοντα. Ἀνδρες συγγενῶ, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκῶν ἤδη κ τῷ γήρᾳ· χρόνον μ'. ἐνυσμένων, δεῖ με ἔ ζῆν ἀπελθεῖν, ὑπολείπομαι κ νεῶ τὰ θεοῖς πρὸς ὑμᾶς. ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐτὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς. πεφυσιένῳ δ' αὐτῷ, ἃ ἔμαθεν ἀφανισθῶσι, πάντες ἐπονθ δεδακρυμένοι. ἀσπαζομένου ἢ αὐτῷ κ τ ἐλεάζαρ κ τ ἱερεῖς, κ προσομιλοῦντ αὐτοῖς ἐπὶ ἔ ὄρους ἔ ἀδύτου, νέφος αἰφνίδιον ὑπὸς αὐτὸ στὰν, [Ita ſane in montibus Sinæo Itaburioque aliquando contigiſſe certius ſcimus] ἀφανίζ καθ' ἑαυτ. *Iterumque Glycas p.* 160. ἄφες λοιπὸν κ τὰ ἔ ἱστορίαν. κ γὰ Δεῦ θείαν ὀργὴν, *Deut. c.* 32. 49. ἐτελεύτησεν ὁ μωυσῆς, ἔ μὲν Δὲ γῆς, ὡς ἐκεῖνός φησιν. Petirat Moſeh & Debarim Rabba *adhuc cauſam tertiam injiciunt p.* 51. *propter Ægyptium à Moyſi zelota olim trucidatum.* BERN.

g Ἐπεὶ, φησὶ,] Ἰδὲ φησὶ ſoli *Busb. Hen.* & *Zonar.*

h Καὶ Θεὸς] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.*

i Ἡμετέρων ἐποιήσατο] Ὑμετέρων legerat (quod & vult *Cocc.*) *Vet. Interpr.*

k Καὶ κῆ πᾶσαν] Ita in *Ed. Genev.* κ κῆ πᾶσαν ἐπὶ νῦν *Baſ.* & *Vat.* κ κῆ πᾶσαν ἐπινοῆτ *Big.* κ πᾶσαν ἐπινοῆτ (*Voſſ.*) *Samb.*

l Καὶ παρέχειν] Καὶ παρέχειν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν ὁμῶς *Big.* & *Samb.*

m Μοι, κ ὑπηρέτῃ] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.*

n Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν ἁπάντων προσθυμηθῆναι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προσθυμηθῆναι *Samb.* & *Vat.* HUDS. Fortè προθυμηθῆναι. COCC.

o Καταλείπων] Lege καταλιπὼν. COCC.

p Ἡμῖν,] Ὑμῖν ſoli *Samb.* & *Epiphan.*

q Πάντων,] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ὄντα *Big.* τιμᾶν ὄντα *Baſ.* & *G.*

r Δεινὸς μὲν] Δεινὸν *Big.* & *Samb.*

s Αὐτῷ τ νόμων] Eleganter. αὐτῦ *Gen.* contra cæteros. Hoc autem Tmema & præcedentia quædam ita contraxit in Annalibus ſuis Zonaras. μωυσῆς ἢ πολλὰ παρανίζας, κ νόμους δὲς εἰ βίβλους κ τ σφετέρας πολιτείας ἀλλάξειν, κ ξενιτεύσαι κ τ ἀμαλητῶν ἐστελλόμενον, ἐκεῖ τ φυλακῆς τε τ νόμων ὅρκον ἀπαιτήσας αὐτὸς, κ τ δημαγωγὸν Ἰησοῦν Ναυῆ ἔξαθήξας ἐπὶ τὸς χαναναίους ξενιτεῦσαι· ἰδὼ φησὶν, ὡς τὸς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, τῷ δὲ μοι γὰ τῷ ἡμέρᾳ τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισεν ὁ Θεός. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* αὐτῷ *G.*

s Τὰ

[c] τὰ γὰρ γινόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πρέπεσεν· ὡς γὰρ τὰς γυναῖκας [v] στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες ἤ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κεφαλῆν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τ ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτοῖς τὴν ἡλικίαν συνίεσαν. ἦν ἡ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ πρεσβυτέροις [x] ἄμιλλα τ λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἷς [y] στέρονται κηδεμόνος, πρὸς δὲ μέλλοντος ἀπερημοῦσθαι· τοῖς δὲ καὶ περὶ [z] τούτου τὸ πένθος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τ ἀρετῆς αὐτοῦ [a] γεγευμένοις ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτοῖς. τὴν δὲ ὑστερολογίαν τ ἐκ πλήθους οἰμωγῆς ἐν τ ὀδυρμοῖς [b] πεμμάροις ἄν τις ἐκ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἀπαντὶ τῷ χρόνῳ [c] μὴ δεῖν ὀδυνᾶσθαι μελλούσῃ πλουτεῖν κατηφεῖν, ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας θεοῦ καὶ φύσεως [d] νόμον, ὅτι τοῖς ὑπὸ κακοῦ λαοῦ πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. [e] προϊόμενοι δ' [f] ἔνθεν ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τὸν μὲν πόρρω τῆς χειρὸς καταστείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τοὺς δ' ἐγγὺς λόγοις παρεκάλει, μὴ πιεῖν αὐτῷ [g] δακρυωτοῦ τοῦ ἀπαλλαγοῦ ἑπομένους. οἱ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ κατ' βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τοῦ ἰδίου ἐφεῖναι, κατέχουσιν [h] αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία πρέπεμψεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει [i] τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλόν Ιεριχοῦντος [k] ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τ Χαναναίων καὶ πολείσιν [l] παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτὸ κατοπτεύειν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπασάμενος δὲ καὶ τ Ελεάζαρον αὐτός καὶ Ιησοῦν, καὶ προομιλοῦντος [m] αὐτοῖς ἔτι, νέφος [n] αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ στάντος, [o] ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' [p] αὐτὸν ἐν τ ἱεραῖς βίβλοις πεπεισμένος, δείσας μὴ δι' ὑστερολογίαν τ περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

nibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem ejus rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene guſtata, deſtitui accidérit. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod Legiſlatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eò proficiſceretur, ubi erat è conſpectu evaniturus, cum lachrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *id* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, ut eum arbitratu ſuo è vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collachrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jeſus imperator. Ut vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus è regione Jerichuntis ſitus eſt, aſcendentibus eum Chananæorum terram optimam & ampliſſimam præbens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum & Jeſum amplecteretur, & adhuc cum eis ſermones conferret, *mox*, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

49. [1] Vi-

[t] Τὰ γὰρ ἡμιτόμβια,] Τὰ ἡμόμβια *Big.* & ſecunda manus *Samb.* Nam prior appoſuerat τὰ γὰρ ἡμόμβια, ſicut *Baſ.* & *Gen.* excuſum. *Epiphanius Schotanuſque* τὰ ἡμιτόμβια, *futura*. Conſulendus & Uzielides cap. ultimo Legis. Legerat enim Flavius de eo vaticinio ſublimiter diſſertantem Philonem p. 696. ἐπειδὴ τὴν ἐνθένδε ἀποικίαν ἔμελλεν εἰς οὐρανὸν τίθεσθαι, καὶ τ ἀνθρ ἀπλετον βίον ἀπαθανατίζεσθαι· μεταλαβοῦσι γὰρ πατρὸς, ὃς αὐτὸν δυάδα ὄντα σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς μονάδ ἀνεσοιχειοῦτο φύσιν, ὅλον δὲ ὅλων μεθαρμοζόμενον εἰς τὸν ἐλιοειδέσαθον. τότε δὴ καλοκἀγαθεῖς, ὡκίστοις συλλησόμενοι ἀθρόοι παυλ τῷ ἴδιῳ θεατίζειν ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ καθ' μίαν ἑκάστην φυλὴν τὰ μέσσα καὶ ἡμισαῖα αὖθις ἀπεπηδήματα. οὐ τὰ μὲν ἤδη συμβεβηκότα, τὰ δὲ προσδοκᾶν). διότι πίστις τ μελλόντων ἡ τ προγεγονότων τελειοῦται. ἔρημος γὰρ ἀμφιφορήτας καὶ ταῖς αποφαῖς καὶ μάλιστα ἐν τοῖς μητρῴοις ἤθεσι, καὶ βιαιοπάθων πολυτρόποις ἰδίαις, καὶ τ περὶ τ βίου ἐπιτηδευμάτων ἀμυθήτοις ἀμφιδοξαῖς, ὥστε τινα κλῆσιν ἀμεινόνων καὶ χρηστῶν ἀρέσαι. BERN. Ita placuit edere cum *Epiphanio* & *Caſtalione*, probante *Schotano*. τὰ καὶ ἡμώμενα in *Editis*. τὰ γινόμενα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. Videſis *Philonem*, p. 696.

[v] Στερνοτυπουμένας] *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* στερνοτυπουμένους *Big.* & *Samb.* Proba ſunt omnia hæc, & tertium στερνοτυπουμένους: Attica etiam omnia. BERN. Στερνοτυπουμένας *Vat. Big.* & *Samb.*

[x] Αμιλλα τ λύπης.] Ita *Samb.* Atticorum more. leniter efferunt *reliqui*.

[y] Στερροῦ κηδεμόνος,] Στερροῦ *Samb.*

[z] Τοῦτο τὸ πένθος] Τοῦτο πένθ. *Vat.*

[a] Γεγευμένοις] Γεγευμένοι, ἀπολιπεῖν *Samb.* γεγευμένοι ἀπολείπεσθαι *Big.*

[b] Πεμμάροις] Ita *Big. Samb. Epiph. Burius*, (*Cocc.*) *Schotanuſque*. in *Editis* πεμμαροῖς, aſſentiente *Caſtalione*. πιμπράσι reſtius *Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

[c] Μὴ δεῖν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* vel μὴ δεῖν τινα. In *Editis* μηδεν.

[d] Νόμον.] *Gen.* & *Big.* νόμων *Baſ.* manuſque prior *Samb.* νόμῳ *Epiph.* cenſorque cod. *Samb.* Cuncta illa ſenſum commodum ferunt. Præſtant etiam correctione Cl. Boſii Θεοῦ καὶ φύσεως νόμον. BERN.

[e] Προϊόμενον] Προϊοῦσιν in *Editis*.

[f] Δ' ἔνθεν] Δ' ὁπόθεν *Samb.*

[g] Δακρυωτοῦ τοῦ] Ita *Big.* δακρυτοῦ τοῦ ἀπ. *Samb.* & *Vat* δακρύῃ τοῦ ἀπαλ. *Hen.* & *Busb.*

[h] Αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις] *Hen.* & *Busb.* ἑαυτούς. *Epiphanius* abunde, ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις δακρύοντες, καὶ ἀπιόντα ὀφθαλμοῖς ἀμφιβρόχοις ἐφορῶντες. BERN.

[i] Τῷ Αβαρεῖ] *Samb. Busb.* & *Hen.* ut τῷ γαοχζεῖ. *Baſ.* & *Gen.* τῷ ἀβαρεῖ, ab Hebræo עברים הר, aut juſte הר העברים ἐκ ἀβαρείμ. Græce diceretur τὸ πέραιον, mons Jordani imminens ad *Trajectus*. Latiſſime enim fugerat Jordanes hinc inde ab Arca Domini pæne in maria Galilæum Mortuumque; unde appellantur numero merito αἱ ἀμφάσεις, העברים, ubi trajecerant copiæ Hebraicæ. Plures etiam הרי העברים viſuntur in Moabitide: heic autem præſertim indicatur clivus *Phaſga*, ſive ut Reubenitæ maluere *Nabo*, qui Moyſen mortalibus abſtulit, ſuaviſſimæ urbium Jerichunti præter flumen oppoſitus. BERN. Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τῷ Αβαρεῖ *Baſ. G. Aliique*.

[k] Ἀντικρὺς κεῖται,] Κατ' ἀντικρὺ κεῖται) *Big. Samb.* & forte *Epiphan.* ἀντικρὺς κεῖται) *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτὸ] Ita *Big.* & *Samb.* παρέχων in *Editis*, *Aliiſque*.

[m] Αὐτοῖς ἔτι,] *Busb.* αὐτὼ ἔτι. *Samb.* ἔτι duntaxat. Tres alii cum *Hamartolo* & *Epiphanio* αὐτοῖς ἔτι. BERN.

[n] Αἰφνίδιον] *Baſ. Gen. Glycas* & *Hamartolus*. αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτὸν *Big.* (*Vat.*) & *Samb.* αἰφνιδίως ὑπὲρ αὐτὸ *Busb.* & *Hen.* Subjicit tamen *Michael Siculus*, ὁ μὲ ἰώσηπός ἐστι, ὅτε μυθολογῶν ὕστω φαίνε). Iterumque ille p. 160. ἄφνις λοιπὸν καὶ τὰ ἰωσήπου. καὶ γὰρ ἀμὲ θείαν ὀργὴν ἐτελούτησεν ὁ μωυσῆς· ὁ μὲν ἀφ' γῆθεν, ὡς ὁμήρου φησίν. BERN.

[o] Αφανίζε.)] Prudenter hæc *Flavius*. nam, ut *Glycas* poſt *alios* adnotat, ὁ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τῷ αὐτῷ τελούτῳ χρεὼν καθέδηλον, ἵνα μὴ τὰ ὁσᾶ ὁμείων λαβόντες οἱ τ μόχον προσκυνήσαντες θεοποιήσωσιν αὐτά. Videſis *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310.

[p] Αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς] *Busb. Hen. Baſ. Big.* & *Samb.* At vero eodem animo, γέγραφε δ' αὐτὸν *Gen. Burius*, *Geleniuſque*. γεγράφαζι δ' αὐτὸν, ἵνα μὴ, *Zonaras* percaute. Epiphanius etiam ita acceperat verba Flavii. Hunc itaque Archæologum forte an ſeduxit ars Philonis, cujus ſub calamo grandeſcunt omnia, colliculique in magnos aſſurgunt montes. Quippe ex tota vita Legislatoris, præter alia argumenta utriſque uſurpata, facile intelligas quantum à Joſepho diſtat Philo, à ſcriptore prudenti ac docto Sophiſta Alexandrinus, qui eloquentia Iſocratis, & Philoſophia Peripatetica ignorantiam ſuam ſermonis, rituum, reliquæque plurimæ eruditionis Hebraicæ, Judæus licet, paſſim redimere contendit. Ait ergo ille de ultimo capite Legis, quod doctores, ex Judæis quam Chriſtianis,

Eſdræ

Moyses obiit primo die mensis Adari, anno XL. *ab exitu ex Ægypto.*

49. [1] Vixit autem omnino tempus viginti & Esdræ vel Scribæ consimili post Moysen tribuunt, atque simul τὸ κύμβρον probe demonstrat: θαυμασιώτατον ἦ τὸ τέλος τῶν ἱερῶν γεγραμμένων. ἤδη γὰρ ἀπαλαμβανόμενός τις ἐπ' αὐτὴν βαλλίδος ἴσως, ἵνα εἰς τὸ ὕφαιον δέμνιον ἄγνυῃ εἰσκύψας, καταπνιγεὶς ὑπὸ ἐπιθειάσας ζῶν ἔτι, τὰ ὡς ἐπιθανοῦσι ἑαυτῷ προφητικὰ δείξειεν, ὡς ἐτελεύτησε μήπω τελευτήσας· ὡς ἑτέρῳ μηδενὸς πυρέττοντος, δηλονότι χερσὶν ἢ θηταῖς, ἀλλ' ἀθανάτοις δυνάμεσι. ὡς δὴ σὺν ταύτῃ τῇ προπαίζουσι σπουδάζεται, τυχὸν ἐξαιρέτως μύθῳ, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων· ὡς σύμπαν τὸ ἔθνος αὐτὸν ὅλον μιᾶς διακριβοῦν ἐπέσπευσε, ἴδιόν τε κοινὸν πένθος ἐπιδεικνύμενον ἕνεκα τοῦ ἀλέκτου καὶ ὡσὲ ἵνα ἕκαστον καὶ ὡσὲ ἅπαντας ἰδίας καὶ δημοσίας. τοιοῦτος μὲν ὁ βίος τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου καὶ ἀρχιερέως καὶ προφήτου μαθόντι· ἀλλὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων (saltem ex interpretatione Græca) μνημονεύεται. Audi jam quid ex hoc paragrapho fecerit Johannes Annalista. τὸ ἦ πλάσμα ἐδάκρυε, καὶ ἦν ὁ θρῆνος αὐτῶν ἀπροσκλήτως, καὶ τοσοῦτος ὡς καὶ αὐτὸν μυσταγωγὸν σκιαθῆναι τῷ πάθει, καὶ προσιέναι δάκρυα. πορδοσμόν δ' ὅπου ἔμελλεν ἀφανὴς ἔσεσθαι, εἵποιτο πάντες κοπτόμενοι· ὁ δὲ τὰς μὲ πορίαν τῷ χειρὶ καταστέλλων, μᾶλλον ἐκέλευε. μόνη δ' ἡγεμονία προϊσπέμπει αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐλαύζας, καὶ ὁ στρατηγὸς ἵστος, ἕως ἐπὶ τὸ ὄρος ἦλθε καὶ αὖ ἐπὶ κορυφῇ φατὴ, ἡ ἔστι καὶ σκοπιὰ ἱερεχὼ ὅθεν ἔδειξε αὐτῷ κύριος τὴν γῆν, ἣν ἔμελλον κληρονομήσαι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο ἐλθών, ὑψηλὸν τυγχάνον, τῇ μὲ γηρυτίαν ἀπεπεμψε. τὸ δ' ἐλαύζας καὶ τὸ ἱστὸν ἐπήγειρε καὶ προσομιλῶν αὐτοῖς, ἑστὼς ἀέρων ἐξελαύνει· αὐτοὶ, ἐφυγὴς ἀφανὴς. γεγράφασι δ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, ἵνα μὴ δι' ὑπερβολὴν τοῦ σεβεῖν αὐτὸν ἀριστῆς τολμήσωσί τινες εἰπεῖν ὡς ἀπῆλθεν. BERN. *Al.* αὐτόν. A *Josepho* diversus abit Cl. *Huetius* in *Dem. Evang.* Pr. 4. §. 10.

[q] Τὸν πάντα] Τὸν ἅπαντα *Vat.*

[1] *Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum:*] *Obiit vero Moyses Neomenia mensis Adari, qui respondet Dystro Macedonum, anno* XL. *famosissimæ Exodi, fuitque regiminis uno mense minus, qui luctui tanti Principis datus, ætatis suæ anno* CXX. *Vir ingenii incomparabilis, vultus angelici, prudens, facundus, affectuum suorum arbiter ac dominus, dux belli, quales paucissimi Prophetarum plane summus, & dignissimus hominum apud Deum aut ad hos vice Dei fari, Dei familiaris, teste Pollione, quod est versu antepenultimo Legis,* אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: *primus inter quinque Satrapas Christi triumphantis, imo Magni Messiæ similimus Act.* 3. 22. *miraculorum pollentissimus artifex: Æthiopum forte, terror certe Ægyptiorum, Arabum, gentiumque Chananæarum: Scriptor antiquitate, fide ac sapientia longe celeberrimus Legumlatorum Princeps & Canon: fons Theologiæ etiam Græcanicæ, Chronologiæ, Historiæ, Cosmographiæ,* Chron. Alex. *p.* 180. *& G. Syncell. p.* 143. *omnisque scientiæ: Judæorum denique, Samaritarum, Ethnicorum, Christianorum, Mahommedanorum, ac mortalium omnium, quotquot unquam ejus scripta legerint, desiderium & admiratio. Idem* ὡσὲ θεῷ ἴσος ἄνθρωπος δυνατώτατος, *Eumenio laudante.* πρῶτος σοφὸς, *Eupolemo: quocum etiam Tabernaculum Dei deseruit Nubes Gloriæ, Rabbinis priscis adnotantibus Siphræ f.* 54 *b. Hunc equidem Principem ac Prophetam Christo solo minorem impense Flavius Josephus ambobus libris contra Grammaticum Alexandriæ: sed amplissime omnium hunc collaudavit in* Demonstratione Evangelica *doctissimus & pissimus Huetius, gloria magna Neustriæ. Hic ergo desinit* התורה, *ὁ νόμος, opus Pentateuchum Divini Moysis. De die emortuali tanti doctoris doctorisque unum Matthathiaden, virum studiosum veri, & ordinis Hieratici, & (præcipuum) in Archivis Ædis qui diu assederat, tot scholis vel seculis miserorum Rabinorum haud vereor anteferre. Præteribo igitur errorem Calendarii Seldeniani, ubi Legislatoris obitus notatur quintus dies Adari; præteribo pravum calculum correctionemque Petiti in Eclogis. Is enim hoc jejunium in Nonum Adari differt. Josephus, quod hoc & supra vidimus, Calendis Adaris à rebus mortalium Moysen suum abstulit. Judæorum reliqui hebdomada aliam vivendi viro Dei concedunt. Quinimo vetustior multo fertur & receptior hæc* ῥαψῳδία, *quam viri docti existimant, quamque omitti prorsus deceat. Diserta sunt in hac re, si genuina, quæ verba legimus in* Megillat Taanit: *nisi arbitrarer potius propter Gemaram Solymitariam ad Masictam* תעניות *f.* 66. *a aliaque ob argumenta, non multum veteris libelli laudatique Jurisconsultis Urbis hucusque servari, aut sub vetere titulo alienæ, Hebraicæ scilicet; cum fragmenta indubia prisci istius voluminis dialectum Jerosolymitanam omnino ferant. Insuper in medio libello, ubi exponuntur calamitates, quæ dies anni obscurarant Judæis, ne verbum offendas de luctuosa morte Moysis. Docet autem Megilla* ὑποθήκη, *verbis quidem Hebraicis interpolata* בשבעה בארר מת משה רבינו, יהּ ζ. *ἀδήλως τίθησιν ὁ μωυσῆς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν: hunc adeo diem numerat ille libellus inter jejunia Legis ipsius* מן התורה, *non decreti Rabinici. Verum constat ex Talmudis utriusque Jeros. f.* 66. *a. & Bab. f.* 68. *idque* בשם *τῶν ἀρχαίων, & ex Iad, Samag, Arba turim, cæterisque Juris compendiis, Jejunia Catholica* תעניות לכל ישראל *fuisse duntaxat quatuor, suis temporibus definita à Zacharia vate c.* 8. 19. *Sed casibus eadem & infortuniis suis notata ab Hieronymo Asceta ad* ᾠδικαπόστολον, *ac si recens venisset è concessu Gemaristarum Solymitariorum, quibuscum sane diu ille versaverat. Instaurabatur igitur sex aut septem hinc seculis, post Talmuda equidem collecta, quanquam R. Samson in* Jalcut, *& G. Gaul minus reverentius & antiquius de eo reputarint, Jejunium*

μθ'. Ἐβίωσε δὲ [q] ὁ πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν,

Moysis die VII. *& illud Esthere die* XIII. *Adari, quæque super quatuor illa commemorat* Megilla Taanit. *Ejusdem plane Commatis habeo* Chronicon Mosaicum, של משה דה", *cujus fine legitur* בחרש יב" בו" מת משה רבינו. *Neque vero fidenter insistam verbis* פטירת משה Legendæ *de obitu Mosis,* השבט יר שבעה באדר נא" לו' ימים ובאותן ימים פירש התורה לישראל ובשבעה באדר מת Diebus autem 36. a Neomenia Sebati ad diem septimum Adari populo Hebræo jus idem exposuit, qui tulerat: protinusque eodem die ab humanis excessit. *Fabulam enim istam compactam video aut interpolatam ex Talmudo Babylonio, Siphre, aliisque veteribus libris, præsertim ex* Debarim rabba, *cujus ultima folia cum* Petirat moseh לא"ו לאלף, *præter quædam episodia ingenio malo nescio cujus passim intrusa. Unde non plus dimidia editionis Gaulminianæ sapit priscum Commentarium* τῶν ἀναλήψιν & μωυσέως, *ut Tanchuma, Samuel Nachmanides, aliaque nomina Talmudica ostendunt. Vetustius itaque argumentum de die ipso Moysis discedentis, jejuno tamen an liberali non dico, nec minus quam tredecim seculorum fama nobile Traditionem sive Baratham huc accommodant Patres Babylonii,* Ciddusim f 38. *ubi de* XL. *annorum cibo agitur.* ופסק מלירד והיו מסתפקים בן באדר מת משה כמן שבכליהם יר ששה עשר בניסן תניא אירך בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד מניין שבו' באדר מת משה. *Deut. c.* 34. 7. *Jos. c.* 1. 1. 2, 10, 11. *& c* 4. 19. צא מהן לג' ימים למספרן הא למרת שבו' באדר כת משה ומניין שבו' באדר נולד משה, *Constat adeo retro numeranti à die decimo Nisani, quando ex Deut. c.* 31. 2. Jordanem Josue trajecerat, dies XXXIII. *septimo Adari stare obitum Mosis.* Natum autem fuisse eundem *septimo die Adari colligitur ex Deut. c.* 31. Hodieque habeo annos CXX. כי יהוה יושב ומלא שנותיהם של צריקים מיום ומחרש לחדש. *Idem etiam retulit Ismaelus ab ore Gamalæ Tanæ Iterumque Babylonii Cod.* Sota f. 12. b. אמר כר בן באדר כת משה ובו' באדר נולד משה כו' באדר ער ששה מסיון תלתה ירחין, Inter diem septimum Adari, quo cœpit vivere Legislator, quo & defiit, & sextum Sivani fatium intercedit trimestre, quod docet Mar Zutra celebris Gemarista. *Sextus autem dies Sivani expositio ad Nilum Moyse quam data Lege Hebræa notabilis. Quamvis paria legamus in Tosaphtha* Ciddusin *sive Appendice, quam adtexuit operi Judæ principis R. Chias, ejus discipulus & μαθητής, seculis nec duobus minor Josepho historico.* שמן המן שלקטו ביום שמת משה בו אכלו הימנו משבעה באדר ועד ששה עשר בניסן שלשים וט' ימים עד שהקריבו העומר בגלגל לא פסק המן ר" אליעזר בן עוריה אומר ובשבעה באדר פסק הכן מלירד אותהיום מת משה ובששה עשר בניסן כלא מה שבירן שנ' ויאכלו מתבואת הארץ כנען בשנה ההיא. *Eleazarus itaque Azariæ, aliique Pharisæi tempore Hadriani, septima Adari Legislatorem ereptum fuisse traditione acceperant. Amoræis autem & Deuterotis supradictis succedit sententia & ætate proximus Jonathan ille, cujus interpretatio legitur Deut. c.* 34. 5. *hisce verbis,* בשבעה יומין לירחא דאדר אתילד משה וכו' יומין לירחא דאדר אתכנש מנו עלמא על נשיקת מימרא דיו", Datus est Moyses, idemque post CXX. annos sæculo ablatus ἐκ ἀσωμάτων & θείων λόγων, Hebraice על פי יהוה, quod est, Deo volente, die septimo Adari בז שבעתא. *Similiter Seder Olam rabba, cui altam vetustatem tribuunt Judæi: certe, quæ jam inde adferimus, ex Chronicis Josis Chelphatidæ sub Marco Antonino conditis, non serius derivantur.* A calendis Sebatis, *Deut. c.* 13. מא" בשבט ער ו' באדר פירש משה רבינו התורם את כל התורה כולת ושמה בו יאמר הבה אל משה הן קרבו יביך למות בן באדר, usque ad sextum Adari Legem totam exposuit apud Ecclesiam Hebræam ὁ νομοθέτης. Sexto autem Deus ipsi indixit, prope est fatalis dies, ô Moyses! *Deut. c.* 31. 14. Quare luce sequente is è vivis discessit. *Et post pauca ejusdem cap.* X. Tres illi pastores populi Hebraici periere anno uno potius quam mense: Maria Nisanis decimo die, Aaron Neomenia Abi, & Moyses denique Adari die septima, damnorum tertium triplexque, דמש" רבינו בשבעה באדר וגו". *Sequuntur porro eadem in eodem capite, quæ supra è Tosaphtha memoravimus de manna simul cum Moyse Hebræis ablata Adari septima luna. Idem porro à Rabinis didicerat annis abhinc* DCCL. *Eutychius Alexandriæ, Georgiusque Homædida ab eo,* وسات موسي في سبعه ايام من اداري وهو برمهات, Annus, *ajunt illi,* XL. ab Exodo perimit tres fratres; Mariam sexta die Nisanis, cui ex parte sua congruit Pharmuthi *in anno fixo Alexandrinorum.* Aaronem vero P. Max. Neomenia Abi, qui mensi *stato* Mesori respondet. Abstulit denique Moysen septima die Adari, qui incurrit in mensem *Alexandrinum* Phamenoth, sive *prolatione Arabica* Barmehat. *Deinde ex menologiis Judæorum idem tempus hauserant Mohammedani. Præ cæteris enim illorum doctissimus Masudius in Canone suo Astronomico, quantivis pretii opere, inter jejunia Judaica notat,* اداري صوم موت موسي, Septimum Adari jejunio adfligit obitus Moysis. *Pari modo Macrisius in historia Memphitica,* في اليوم السابع صعد موسي الجبل فقبضه الله هنالك واخفاه ولم يعلم احد منهم قبره ولا شاهوه وكان بين وفاة موسي وبين طوفان سنة غحكح, Die VII. Adari, ubi montem ascenderet Amramides, Deus ibi eum abripuit, clamque Hebræis condidit. Hoc contigisse fama est anno 1626. à diluvio Noachi. *Idem historicus capite de* ثموة, *templo celeberrimo Judæorum in Ægypto, natum etiam Moysen refert,*

τὸν, ὧν ἦρξε τὸ τέτταρτον μέρος ἐνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, [r] ὃν μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, [s] Ἀδαρον δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ

centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno menſe. At deceſſit ultimo anni menſe, qui vocatur à Macedonibus quidem Dyſtrus, à nobis vero Adarus, & *quidem* novilu-

fert, في يوم سابع من شهر ادلر سنة ثلاثين ومايتة لدخول يعقوب علي يوسف, Adari die ſeptimo, anno 130. à deſcenſu Jacobi. *Adde his ex Zohari paraſis* Hucca & Truma, *ſeptima die Adari ſub veſpera Sabbati diſparuiſſe Moyſen è populo ſuo*, משה מת ביום ז' אדר ואהרן ביום רח"ו אב ומרים ביום ו' ניסן וכלם בשנת הם ולא נקברו יחד לטובות ישראל יוקף ומשה ודויד מתו ביום שבת בשיעת המנחה. *Quoniam vero iſta Commentaria jochaides nunquam viderat, licet hoc credant recens circumciſio, adſcribam potius verba Abraami bar Chia, qui ſex retro ſeculis claruit ob ſcientiam Aſtrorum:* משה רבינו הוא השביעי לאבות הקדושים ונולד אחר לז"ש שנים למיתה לוי שנת אלפים ושסח' ליצירת, ביום רביעי שבעה ימים לאדר כאשר כתב ר' א"ר בר חייה הספרדי *Moyſes ſeptimus* ἐκ πάνυ, (*ceteri fuerant Adamus, Enochus, Noachus, Abramus, Iſacus, & Jacobus; quanquam Legiſlator ſeptimus etiam genere emicuit ab Abramo fonte ipſo Hebraiſmi, quod Demetrius hiſtoricus noſque omnes novimus*) *natus eſt ille feria quarta die ſeptimo Adari anno* 37. *poſt obitum Levis, & ab orbe condito anno* 2368. *Denatus autem idem die eodem, ut tota fatetur Rabinitas. Quinimo de feria Moyſis abeuntis ferebatur olim inter Babylonios* Sota c. 1. σάββατον ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, σάββατον μὲν τῷ ὄντι, אותו שבת שבת של דיווגי. *Quippe Moyſes dux erat Iſraelis mane, veſpera Joſue. Caterum circa annum Domini noſtri* 1180. *in honore erat Abraamus Davidis, qui* ὁ τῷ ἰωβηλαίῳ (*ſic enim interpretor* ספר הקבלה, *ad mentem magni Epiphanii*) *ait de Conditore Legum Hebraicarum*, נפטר משה רבינו ביום שבת כיצד המנחה בז' באדר בשנת שנים תפט"ו, Obiit Moyſes VII. die Adari poſt meridiem, qui erat Sabbatinus, annoque creati mundi 2489. *à Tiſri ſupputato. Ita Abraamus veterum* Agadot *excuſſor. Hoc demum agmen claudat Zacuthus optimus Chronologus Judæorum:* ומת משה בנשיקה על פי יהוה כמו אהרן אחיו בשנת ס בחדש אדר בן' באדר בחצי היום ביעצמו של יום שׁ"ז ביעצם היום הזה שבת ויש מדרש אחר שאומר בעש והיתה ואתהשנה שנת אלפים ותפח ליצירת, Experiavit itaque Moſes anno mundi 2488. ſub meridie Sabbati, quod incidit in diem VII. Adari. *Quandoquidem vero, ut Sophiſtæ Babylonii ultro fatentur*, 33. *dies à Jordane tranato ad Moyſis obitum* τὰ παρεμβάλια *computati, huic calamitati diem Adari ſeptimam referant, erroris perveteris (ut videtis) & pertinacis fundum indicaſſe ſufficiat. Joſephus tamen unus ex mille Judæis ſcriptoribus verum diem dixit obitus Moſaici, Adari primum. Statuit adeo Flavius ſpatii ſupradicti totos dies* XL. *concinne. Menſem luctus exegerat. Inde ſex dies Ducis excitatio & exploratorum pericula conſumunt. Tum exercitus propter fluvium admotus, triduo luſtratur. Deinde luce decima Niſanis itinere lato ſiccoque Jordanem trajicit. Idem ſane intervallum exigit methodus libri Joſue c.* 1. 1. *c.* 2. 1, 2, 3. *c.* 3. 1, 2, 5. *& c.* 4. 19. *Alibi autem perſtrinximus, quam bene conveniat inter Hieronymum noſtrum & Ris Lacis, alioſque Phariſaicos* Taanit f. 9. T. *B. &* Siphre f. 54. *&* Petirat Moſeh *de mente Zachariæ vatis c.* 11. Tres paſtores uno menſe ſuccidentis, Mariam, *inquiunt*, Aaronem, & Moyſen. Quo enim menſe moriebatur ſoror, decretum erat cœlitus, ne fratres Chananæam unquam intrarent. *Aut, quod maluit Gemariſta*, cum Moyſi ſimul evanuere tria magnalia trium illorum Prophetarum, puteus perennis, & nubes gloriæ, & nimbus mannæ. *Verum Commentariorum Miſnicorum proœmio ex Traditione quaſi certiſſima, imo ex Siphre f.* 63. *b. commentario antiquiſſimo, refert Moſes Maimonis de Moyſe Maximo*, Poſt exactos 36. dies, qua legibus oretenus explicandis, qua calamo deſcribendis vel ad XIII. exemplar, meridie ſeptimo Adari diſceſſiſſe protinus in Abarim montem, indeque ad cœlos confeſtim avolaſſe Deo miniſtratum, corpore nedum exuto; *quod ne Michael Archangelus aſſerere auſus eſt*, καὶ ἐπὶ μωσέως σώματος. תם טלין על אלנבל פי נצף נהאר סאבע אדר עלי מא צחה אלנקל פכאן דלך מותה פי הקנא לעד מנא אירה ואלחיאה פי חקרה למא ארתקי אליה והכרא קאלו משה רבינו לא מת אלא אחר כן עלה אל ההר בחצי. עלה ומשמש במרום. *Aut Hebraice*, היום השביעי לחדש אדר כפיו אשר דקרקה הקבלה וגו" *Dignum plane commentum ingenio Philonis ac Cabaliſtarum, ſed adverſans ſacro Deuteronomio c. ult. v.* 6. ἀνακεῖσθαι ὁσίῳ. *Scio quidem Scriptoribus Eccleſiæ noſtræ cum Græcis tum Latinis valde placuiſſe Tranſlationem corporis Moſaici, & inter hos quandoque B. Hieronymo. Nam is tandem ad Matth. c.* 17. *fingere maluit in nobiliſſima illa Metamorphoſi* Eliam de cœlo *in Itabyrium* deſcendentem, reſurgentem ab inferis Moyſen. *Veruntamen Enochum etiam Eliamque mortalitatis ſuæ exuvias in terris clam nepotibus tum olim reliquiſſe, meraſque animas Deo auctori reddidiſſe: primumque adeo omnium hominum Jeſum Chriſtum Servatorem omnium, &* τὸ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, *cœlos humano corpore penetraſſe, rectum ego exiſtimo piumque creditu. Docuit inſuper Judas Princeps, utroque Talmudorum atteſtante, T. Bab. f.* 13. *&* Jeroſ. *f.* 17. *c.* Sota, ex S. Scriptura conſequi, quod vix alias liceret dicere, Moyſen quidem animam ſuam efflaſſe apud Nebunta in ditione Rubenica, Deut. c. 34. 1. & Num. c. 32. 38. corpus tamen ejus per quatuor milliaria ſubinde delatum יעל כנפי שכינה, recondi in partibus Gaditarum. Tantum enim ſonat vaticinium Deut. c. 33. 21. כי שם חלקת מחוקק ספון. Quod in parte ſua, *in parte Gadis, ſic & Hieronymus noſter interpretatur*, doctor eſt repoſitus, qui fuit cum principibus populi. *Clarius adhuc Onceloſus doctiſſimus Legis interpres & antiquus*, Quoniam ibi in hæreditate ſua Moyſes Scriba magnus Iſrael, *ſic Moyſen ſolebant nuncupare Eleazarus ſenior Deuterotarum decus, & D. Simalion Sota f.* 13. *b.* ſepultus eſt, qui egrediebatur ante populum & ingrediebatur. *Onceloſum ſequuntur uno animo Uzielides & Paraphraſtes Solymitarius. Rectiſſime idcirco dixit Barachias Talmudiſta, capite* 34. *Deut. verſiculoque ejus* 6. *pro ſepultura Moyſis argumentum non unum contineri, ſed* σημεῖον ἐπὶ σημεῖῳ, סימן בתוך סימן. *Unde urget R. Chamas f.* 14. *Sota*: Imitare tu Deum, *Deut. c.* 34. 6. & humana corpora humo mandato, חבה"ק קבר כתים שנ' ויקבר אתו אף אתר קכור כתים. *Et ante eum conditor Miſnarum* Sota c. 1. §. 9. מי גרול מכשר שלא נתפסק בו אלא המקום, Curæ ſuæ exiſtimavit Optimus Moyſen ſepelire, qui ipſe Joſephi Patriarchæ oſſa tam ſtudioſe tam pie ſervarat. *Attamen Deo adeſſe ſemper ſcimus Michaëles, Raphaëles, aliaque ſplendida ſervitia, ſi quid de vita morteve noſtra ille juſſerit. Quapropter non male obſervatum fuit ab Epiphanio Cyprio,* τῷ μὴ γινώσκειν ἄνθρωπον τὸ μωυσέως ταφεῖον, σημαίνων δηλονότι γραμματικῶς· ὡς τοῦ ἀνθρώπων τὸ σῶμα μωυσέως μὴ κεκηδευκότος· ἀλλὰ καθὼς ἔσκληθη ἡ ἀβάκουκ, τοῦ τῶ ἀγγέλων. *Ex ea opinione facilum credes, quod in Græcis exemplaribus legatur Deut. c.* 34. 6. κ' ἔθαψεν αὐτὸν ἐν γαῖᾳ ἐν τῇ γῇ μωάβ, *mendo quæſito pro* ἔθαψεν αὐτὸν: *niſi forte Interpretes Ptolemaici viderant olim* ויקברו, *acceperantve ipſum* ויקבר *tanquam* ἀπρόσωπον. *Ne quis tamen miretur, quod huc non ſiſtam de Legiſlatoris reliquiis altercationem Satanæ, eximio nomine Samaelis, quem inter Egregoros recenſet vetuſtiſſima fabula* Enochi, Debarimque rabba *merito nuncupat* ראש כל השטנים, ἀρχισατᾶν, *necnon* Petirat Moſeh τὸ πονηρὸν, ἐμαὴλ הרשין, *& capitulum* XIII. *Eleazari* Serpentis *callida beſtiæ callidiorem* aurigam, *cum Michaele, Defenſore magno & Imperatore Hebræorum, i. e.* שר צבא יהוה, *& in Moyſis Analepſi* שר של ישראל, *ſub quo militabant Moyſes ille & Joſue & Chaſamonæi, Ex. c.* 23. 23. *Joſ. c.* 5. 14. *& Dan. c.* 12. 1. *Malo equidem verſum nonum Judæ Apoſtoli* καὶ ἐπὶ ἰωσὴ σώματος, בנוף של יהושע, de perſona polluta, *ut Latine loquar, quod eſt*, de habitu minus puro Joſue Pontificis ſummi, *ſaltem interpretari; nam ſic legere abſque exemplaribus Eccleſiæ quis auſit? Ita vero convenient probe Judas & Zacharias vates c.* 3. 2. *itidemque Petrus Apoſtolus. Nam* ἐν ῥύπῳ *abundat in Epiſtola altera ejus c.* 2. 11. *contra fidem codicum Orientalium & Occidentalium, quique vetuſtatem præferunt. Quandoquidem vero antiquiſſimis apographis N. T. adnotent literis majuſculis ad nonum Judæ* ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΡΥΦΟΝ: *Adamantius etiam* περὶ ἀρχῶν *tertio referat* ἐκ τῆς ἀναβάσεως μωυσέως, cujus libelli meminit in Epiſtola ſua Judas Apoſtolus, (*Origenis hæc ſunt*) Michaelem diabolo objicientem, cauſam extitiſſe prævaricationis Adæ & Evæ inſpiratum ſerpentem: *cujus equidem ſimillimum legimus in libro Judaico* de Moyſis obitu, *& in* Zoharo f. 45, c. *Præcipue vero, quia prolixe admodum diſputant bonus Michael Samaelque nefarius tam in* Debarim rabba, *quam in proxime laudato opere* Petirat Moſeh; *litem iſtam Angelicam ad Commentaria noſtra in Panarion Epiphanii, quaſi ad fundum proprium, deferri placet. Interea obtineant, quantum poſſunt, lectio & ſententia communis, vetus, & Cabaliſtis Chriſtianis gratiſſima, non tantum in hoc loco Judæ, ſed & Gal. c.* 6. 15. *Iſtum enim verſiculum Georgius Syncellus Taraſii, & Novi Teſtamenti meliores membranæ, eidem Moyſi Apocrypho tribuunt. Sentio autem ex veteri Analepſi Moyſeos derivatum, ut alia non pauca, ita maxime blandam illam evocationem animæ Moſaicæ* בתי ק"וכ"שנה קצבתי לך וגו", βατὴ, O mea filia, exactis nunc CXX. annis, quos tibi (ait Optimus, qui mox illam oboſculando exhauſit) in corpore iſtius juſti commorari decrevi, egredere abſque mora. Te mox Cherubinis Seraphiniſque inſeram prope Thronum meum. Reſpondiſſe tamen mentem tam ſanctam Moyſis jam in exitu ſolis jubare illuſtrioris, & gloriam Seraphicam, non minorem, adverſus Samaelem carnificem ſpirantis. טוב לי בזה (ſicut in monte ſancto Petrus Apoſtolus) Præſtat heic eſſe; quoniam cœlo lapſi Azas & Azaelis flagitioſe agunt in terris. *Vetus etiam arbitror piumve Epiphonema illud intermorientis Legiſlatoris ad populum ſuum*, אראה אתכם לתחיית המתים, Rurſus vos Hebræos videbo, quando reſurgent mortui. *Antiqui operis & illa*, Gabrielem, Michaelem patronum Hebræorum, & Doctorem Moyſis ſcribamque eundem cœlituum *Zagzagelem* זגזגאל *in* Rabbot, *aut Zanghielem* זנגיאל *in* Petirat Moſeh, de Moyſe liberando cum lethifero Samaele contendiſſe, & increpuiſſe dæmonem hiſce verbis, רשע אני בוכה ואתה שוחק וגו": eoſdem ſubinde ſplendidiſſimos & curaſſe & defleviſſe funus Moyſis, cœli terræque communem luctum. *Cætera* Petirat Moſeh *aut ſunt momenti levioris, aut otium noſtrum uberius expoſtulant.* BERN.

r Ὑπὸ μὲν Μακεδόνων] Diſcrete *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Baſ. & Gen.* phraſi rotunda, ὑπὸ μὲν μακεδόνων δύστρον καλουμένῳ, ἀδαρον δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ, Non enim ex integro ſolent congruere menſes Macedonum cum Hebraicis. *Samb.* ibidem vocalitur nomen peregrinum ἀδαρεῖ. Mox τὸν πόποτε ἀνθρώπους *Samb. Busb. & Hen.* BERN. Ita in quinque (*Coll. Big. & Voſſ.*) *MSS.* in *Editis* ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, Ἀδαρον δὲ ἀφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ.

s Ἀδαρον] Scilicet ultimo anni menſe, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Uſſerius*) cum ſequentium hiſtoriarum ſerie magis convenit, quam traditio poſteriorum Hebræorum,

vilunio: & ingenio mortales omnes; qui unquam fuerunt, ſuperans, & rebus excogitatis optime uſus; miræque in dicendo venuſtatis, præſertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus ineſſe videretur; & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conſpiceret, quam ex ſeipſo cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipſe* eloqueretur, Deus ipſe loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyſe defuncto. Ipſum vero deſiderabant, non ſolum qui eum experti ſunt: ſed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus deſiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti eſſet virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus ſit Moyſis exitus.

Finis Libri quarti.

νία· σωιέσῃ τε τὰς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλλών, καὶ ζηλωσόμενος ἄρισα τοῖς νοημάσιν, [c] εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι συνιέναι τοῖς ἀκούσασιν ὁμιλήσας κεχαρισμένως. ταῦτα ἄλλα καὶ τῶν προφητῶν αὐτοκράτωρ· ὡς [v] μηδ' ἐνεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτὸς, καὶ γινώσκειν [x] μόνον αὐτῶν τὸν τρόπον, [y] ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις αὐτὸ βλέπειν μᾶλλον ἢ [z] παρ' αὐτοῦ. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὡς θ' ὅ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτὸν λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. [a] πενθεῖ μὲν δὴ αὐτὸν ὁ λαὸς [b] ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους [c] τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέως ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ παρόντες αὐτοῦ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ, δεινῶς ἐποιοῦντο τὴν ἀπουσίαν, τὸ θεῖον αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς [d] ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωϋσῆν πάλαι [e] τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου τετάρτου.

qui ad ſeptimum diem menſis *Adar* obitum illius referunt.

a Εἰπών] At Moyſes *linguæ* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 11. nempe natura ſua (ut dicit *Al. Morus* ad *Act.* 7, 22.) non poſtquam dixit ipſi Deus, *ego ero in ore tuo.*

v Μηδ' ἐνεῖναί] Ita *Baſ. Epiph.* & *Samb.* à manu prima μὴ δεῖν τούτων ab altera. μὴ δ' εἶναι τούτων *Big.* μηδὲ ἐν εἶναι τούτων *Vat.*

x Μόνον αὐτῶν] Μόλις *Vat.*

y Ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις] Καὶ ἐκ δὲ legerat *Vet. Interpr.*

z Παρ' αὐτοῦ.] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſpectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτῷ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Πενθεῖ μὲν δὴ αὐτὸν] *Busb.* & *Hen.* πενθεῖ δ' αὐτόν. BERN.

b Ἐφ' ἡμέρας] Ἐπ' ἡμέρας MSS. quatuor. Inde delibata crede quæ *Zonaras* ſcribit p. 28. Annalium, ἦδη μὲν τεσσαρακοντάμηνα διεληλυθότων ἐτῶν, ἐξόδου τοῦ αἰγυπτίου οἱ ἰσραηλῖται ἐξεληλύθασι τριακοντάδα ἐνδιεσπὼν ἡμερῶν, ἀθεσίας τὸ λαὸν μανικῆς, ρκ'. ἐτῶν γεγονώς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατέστειλε τέλος. Et deinceps, ἐξίσωσε δὲ τὸν ἄλλον ζωὴν σὺν αὐτοῖς ρκ'. ἐν ᾗ ἐξῆς τὸ πέμπτον μέρος, ἐνὸς λείποντος μηνός, καὶ ἐπέβησεν αὐτὸν ἐθ' ἡμέρας λ'. ταῦτα μὲν φησιν ὁ ἰώσηπος. BERN.

c Τοσαύτη] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiph.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt τοσαύτη.

d Ἐκ τούτων λογιζόμενοι] Ἐκ τούτου *Vat.*

e Τοῦτον ἡμῖν] *Samb.* & *Epiphan.* τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον. *Big.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδ. τὸν πέπον. *Baſ.* & *Gen.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω. Subjicit autem *Samb.* Φλαβίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος τέταρτος. Item *Busb.* & *Hen.* τέλειος ὁ τέταρτος ἐστὸς λόγος (*Busb.* ὁ λόγος) χρόνου ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Qui numeri certi ſunt bonique. BERN.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιησῆς ὁ στρατηγὸς τ̃ Εβρ̃αίων, πολεμήσας τοῖς Χαναναίοις κ̀ κρατήσας αὐτῶν, [b] τὰς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν καταπληρώσας διένειμε τ̃ Φυλαῖς.

1. Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.

β'. Ως, ἀποθανόντ⊙ τ̃ στρατηγ̃, τ̃ θεὸν παραβαίνοντες οἱ Ισραηλῖται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπείρασθησαν συμφορῶν· κ̀ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

2. Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. interempta est.

γ'. Πῶς μ̃ τούτων τὸν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτὸς ὁ Θεὸς Ασυρίοις ἐδούλωσεν.

3. Quomodo post hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Assyriis in servitutem tradidit.

δ'. Η θεὰ Κενέζ τ̃ [c] Αθνιήλ παῖδος αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντ⊙ ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένη δὲ θεὰ δ' Ελλησι κ̀ Φοίνιξι κριτ̃.

4. Libertas ipsis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos XL. tenuit; & apud Græcos & Phœnices Judex dictus est.

ε'. Οτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ κ̀ δέκα ἔτη· κ̀ ὑπὸ τινο⊙ [d] Ηὐδ τ̃ δουλείας ἀπηλλάγη, τὸν δεχεῖ ἐπ' ἔτη κατασχόντ⊙ ὀγδοήκοντα.

5. Quomodo populus noster rursum Moabitis Octodecim annos servit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.

ς'. Ως Χαναναίων αὐτὸς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαρὰκ κ̀ [e] Δεβώρας, οἱ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

6. Quomodo Chananæis eos in servitutem redigentibus per annos XX. à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos XL.

ζ. Οτι πολεμήσαντες [f] οἱ Αμαληκῖται τοῖς Ισραηλίταις ἐνίκησάν τε κ̀ τὴν χώραν ἔσπασαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

7. Quod Amalecitæ, bellum Israëlitis inferentes, eos devicerunt; regionemque eorum per septem annos afflixerunt.

η'. Ως Γεδεὼν αὐτὸς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Αμαληκιτῶν, κ̀ ἦρξε τ̃ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

8. Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos XL.

θ'. Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

9. Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ι'. Περὶ τ̃ Σαμψῶν⊙ ἀνδρίας, κ̀ ὅσων κακῶν αἴτι⊙ Παλαιστίνοις ἐγένετο.

10. De Sampsonis fortitudine, quantaque mala Palæstinis intulerit.

ια'. Ως οἱ υἱοὶ Ηλὶ τ̃ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

11. Quomodo filii Eli sacerdotis à Palæstinis in prælio cæsi sunt.

ιβ'. Ως ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τ̃ θρόνου ἀπέθανεν.

12. Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, semetipsum de sella dejiciens mortem obiit.

ιγ'. Ως νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τὸν Εβραίων οἱ Παλαιστῖνοι κ̀ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

13. Quomodo Palæstini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abstulerunt.

a Εν τῇ πέμπτῃ] *Al.* ἐν τῷ πέμπτῳ.

b Τὰς] Τούτους μ̃ *Big.* & *Samb.*

c Αθνιήλ] Ita è *Vet. Interpr.* & S. *Bibliorum* versione *Syriaca* & *Arabica* Αθνιήλ *Bas.* Καθαναήλ *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX.

d Ηὐδ] Ita *Samb.* convenienter Hebraïco *Ehud.* Ιωδὰς *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* Αὼδ LXX.

e Δεβώρας,] Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis*, *Aliisque* Δεββέώρας. atque ita LXX.

f Οἱ Αμαληκῖται] Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in sequentibus.

g Πατὴρ αὐτῶν,] *Al.* πατὴρ, αὐτῶν ἀκ. *pater, eorum audita cal.*

h Ελαβον.] *Al.* παρέλαβον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimissis, Jesus copias Jordani fluvio admovet. Jos. c. 2. & c. 3.

CUM autem Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatus esset, Jesus, justis omnibus ei persolutis, luctuque sedato, denunciabat ut populus semet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichunta mittit, ut vires eorum & quam ipsi voluntatem haberent, cognosceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & instruxit, ut tempestive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui summæ rerum Gadidis atque Manassetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permissum erat, quæ terræ Chananæorum

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηλὸς τ῀ Ἑβραίων, πολεμήσας τοὺς Χαναναίους κ῀ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τ῀ δ῀ γῆν κατακληροῦχήσας διένειμε τ῀ φυλαῖς.

[c] ΜΩΥΣΕΩΣ δ῀ τ῀ τετελευτηκότος τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ἰησοῦς, ἀπάντων ἤδη [d] τ῀ ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων πέλος ἐχόντων, κ῀ξ῀ πένθος λελωφηκότος, παρήγγειλεν ὅπως [e] στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. [f] πέμπτῃ δ῀ [g] κατασκόπους εἰς Ἰεριχοῦντα, τήν τε δύναμιν αὐτῶν κ῀ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ [h] γνωσόμενος. αὐτὸς δ῀ [i] ἐξέταξε τ῀ στρατὸν, ὡς κ῀ῦ καιρὸν διαβησόμενος τ῀ Ἰορδάνην. ἀνακαλεσάμενος δ῀ τοὺς τῆς [k] Ρουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, κ῀ τοὺς τῆς [l] Γαδίδος κ῀ Μανασσήτιδος ὑποστρώτας· ἐξ ἡμισείας γ῀ δ῀ κ῀ τῇδε τ῀ φυλ῀ τ῀ [m] Ἀμορραίων κατοικεῖν ἐπιτρεψάμενος, [n] τ῀ Χαναναίων γῆς [o] ἕβδομον

[a] Τετρακοσίων] Annos υνς' ccccLxxvi. i. e. Josuæ an. 26x450 Judicum, inter obitus Moysis ducis Elisque P. M. intercipi jam consentiunt exemplaria Græca *Big. Busb. Baf. Hen. Samb.* & 1, 2, 3, 6. Bibliothecæ Regis Christianissimi: tum ex Latinis *Bodl. Mert. W.* 2. *Voss.* 1. *Vig. Bal. Cant. Thuan. S. Germani*, *Regiorum* 8, & 9. Tantum etiam intervallum exposcit Epocha Templi à Salomone fundati, Flavio isto atque S. Paulo supputantibus, quod alibi ostendimus. Ut prorsus insanum sit non credere Josephum ita hujus libri historiam temporibus suis definiisse. BERN. Scilicet Josuæ annos xxvi. & Iudicum ccccl. inter obitus Moysis Elisque intercipi consentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina.

[b] Τοὺς μ῀ διέφθειρε,] Græcorum quatuor, & cum illis moles *Epiphaniana*. τούτους μ῀ *Big.* & *Samb.* BERN.

[c] Μωυσέως] Μωυσέος *Samb.* manus altera, & *Gall.* 1. qui in Bibl. Regia præfert numerum 1051. BERN.

[d] Τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων] Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ *Busb.* & *Hen.*

[e] Στρατιὰν] *Samb. Baf.* & *Gen.* Aut ἐπὶ στρατείαν, *ad expeditum*, cum *Big. Tar. Epiphanio*, *Schotanoque*. Utrumque equidem scriptis veterum pro *expeditione* probatur, hoc frequentius. BERN.

[f] Πέμπτῃ] Πέμπτῃ τε *Gall.* 1. *Samb. Hen.* & *Epiphanius*. BERN.

[g] Κατασκόπους εἰς Ἰεριχοῦντα,] *Luctu adeo exacto, & exploratoribus binis,* אנשים מרגלים, *iidem mox* מלאכים, *Jacobo ἄγγελοι, Jonathani,* מאללים, *& Arabi* جاسوسون, *in Jerichunta clam dimissis, auxiliis etiam tribuum duarum dimidiæque expetitis, Imperator quinquagies mille milites (sic computat Mattathiades, ad censum Josuæ c. 4. 13. addita forte tribuum Transjordanarum myriade) Jordani fluvio admovet è statione* XLII. *quam Moyses plenè adpellat* ἀϑὶλ σατὶμ, אבל השטים, *Jos. c. 2. 1. & c. 31.* σατὶν *aut* Setim, *passim Josephus* ἀϑιλὰ, *quod est* אבלה, τὸ πεδίον. *Urbs illa fuit regionis Perææ, ac sortis Reubenicæ, sub monte Phogore, milliaribus Italicis* 7½ *à Jordane distans, totidemque à Philadelphia, necnon* XII. *milliaribus a* Bethjesimot, *quod Scholastici Urbis Sacræ adnotarunt in* Sebiit f. 36. c. *à Liviade denique sex duntaxat milliaribus remota, sicut S. Hieronymus noverat* κ῀ῦ πέδα. *Vide illum ad Joelem patrem. Insuper perite, ut solet,* הכינו לכם צדה, *Jos.* 1. 11. *Archæologus explicat,* παρήγγειλεν ἐπὶ στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος: viatica equidem vasaque sua colligere Hebræos jussum. *Perperite etiam idem posuit, ὡς* κ῀ῦ καιρὸν διαβησόμενος τ῀ Ἰορδάνην, *pro cruce illa Rabinorum veterum & recentium,* כי בעוד שלשת ימים אתם עברים הירדן הזה. *Nam in libro Josue quædam ordine non directo referri, nemo non videat præter caput Rabinicum.* BERN.

[h] Γνωσόμενος,] Γνωσομένους *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[i] Ἐξέταξε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐξήταζε *lustravit* in *Vat. Hen. Busb.* & *Samb.* ad oram libri. ἐξήγαγε *eduxit* habent *Baf.* & *G.*

[k] Ρουβηλίδος] *Busb. Hen* & *Samb.* ῥουβήλιδος *Big. Baf.* & *Gen.* Unde *Zonaras*, μεθαλισάμενος ὁ τὴς φυλάρχης τ῀ ὃ ῥουβὶμ φυλῆς κ῀ τ῀ γαὰδ κ῀ τ῀ μανασσῆ, ὑπεμίμνησκεν αὐτὴς τ῀ ὡς μανσσῆν συνθηκῶν. τ῀ ὑπομένειν πειθάρχις μυρίοις ὁπλίτας ἐπὶ τ῀ Ἰορδάνην ὡσσήν. BERN.

[l] Γαδίδος] Γαΐδος delicate *Big. Samb.* & exemplaria quædam Latina. Rectius γαδιὸς *Baf. Gen. Busb.* & *Hen.* γαΐδος *Gall.* 2. BERN. Γαδίδος *Vat.* pro quo in *Big.* & *Samb.* Γαΐδος.

[m] Ἀμορραίων] Ἀμορραίων *Baf. Gen.* ἀμορραίων *Big.* & *Samb.* Eadem Onceloso ארץ האמורי *tellus Amorea*; ארץ האמרי viro Divino. *Hen.* & *Busb.* heic ponunt τῶν ἀμορρίτων ex libro præcedente; & manus recentior ad oram MS. *Samb.* τῶν ἀμορραίων ex Bibliis Græcis petitum. Quid tandem fecerit *Epiphanius*, altera columella docebit. Subinde τ῀ χαναναίων γῆς *Gall.* 1. *Epiph.* BERN. Ἀμορραίων *Vat. Big.* & *Samb.* à prima manu, ab altera Ἀμορραίων. *Busb.* & *Hen.* ponunt Ἀμορρίτων ex p. 209, & 214. Vide etiam p. 24. v. 2.

[n] Τῆς Χαναναίων] *Al.* τ῀ Χαναναίων.

[o] Ἑβδομον ἔστιν μέρος.] Quid audio? Num Ἀμορία, regio Emorræorum, id est, transjordanica, pars erat τ῀ χαναναίων γῆς; at Josephus ipse distinguit Chananæam, ut & sacer Codex, a regione trans Jordanem. Et quomodo septima pars Chananæ fuit?

μον ὅσον μέρος. [p] ὑπεμίμνησκεν δὲ [q] ὑπέχοντο Μωϋσῆ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῆτε ἐκείνου φρονήσει, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε φείσασθαι αὐτοὺς καμόντι, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὐτοὺς εἰς τὸ προθυμότατα παραγγελλόμενα προθύμους. τῶν δὲ ἑπομένων [r] ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τῆς [s] Ἀβίλης ἐπὶ τὸν [t] Ἰορδάνην [v] ἐξήει σταδίους ἑξήκοντα.

β'. [x] Καὶ στρατοπεδευσάντων αὐτοὺς οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν περὶ τοὺς Χαναναίους. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τά τε τείχη ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοιαῦτα· [y] ἔχῃ τε τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τὰς πυλίδων αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἡμέλουν δὴ θεωμένων οἱ ἐντυχόντες, [z] καθ' ἱστορίαν ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἕκαστα πολυπραγμονεῖν τὰ ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' ἐκεῖ βλαβερὰ πολεμίων. ὡς δὲ ἡσυχίας ὑπεχωρήσαν εἴς τι [a] καταγώγιον ἐπὶ τείχους κωμηδόν, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησόμενοι, καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς τὸ λοιπὸν [b] ἡ Φρονοῦσα λύσις· μαθόντες τῷ βασιλεῖ πρὸς δεῖπνον ὄντι [c] κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Ἑβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τῆς [d] Ῥαχάβης καταγωγίῳ, μὴ πολλῆς τῆς [e] λανθάνειν προνοίας ὑπαρχούσης. [f] ὁ δὲ βασιλεὺς πέμψας πρὸς αὐτοὺς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας

pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quæ Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis proſpiciendo defeſſus erat, & propter communem utilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille *militibus*, ab Abila ad Jordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem * ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos tor-

fuit? Suſpicor hic aliud latere. Emoræi populi fuere, uni ex ſeptem populis Cananææ Deut. 7. 1. adeoque Emoræi dici poſſent ἐνδόμοι μίσος fuiſſe τῶν Χαναναίων. REL.

p Ὑπεμίμνησκεν] Ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

q Ὑπέχοντο] Ὑπέχωτο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

r Ὁπλίσας] Ita *Baſ.* & *G.* ὁπλίτας πενταπισμυρίους in *MSS. Vet. Interpr.* & *Zonara.* exiguo ſane diſcrimine, Verum *Joſephus* ſua computatione ad cenſum Iſraëlitarum (Joſ. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordaniarum myriadem. BERN.

s Ἀβίλης] Ἀξίλης *Hen.* & *Busb.* & jam *Epiphanii* Codices. Ita ἄξελα legimus in Onomaſtico S. Euſebii. ἀσσέλης *Samb. Big.* ἀβίλης *Baſ. Gen.* & *Gall.* 1. quibus accedit Stephanus in Ethnicis, ἄβιλη, πόλις ἐπὶ τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἄβιλα eadem Antiq. l. 4. c. 8. §. 1. & *Abila* veteri Interpreti: necnon ἄβιλα, aut ἄβηλα Bell. l. 5. c. 3. exeunte. Nam illa omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* אבל, אבלה & אבילה, tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Jacet enim urbs illa in *Araboth Moab*, ערבות מואב, Num. c. 33. 49. i. e. *Abelſatim in locis planioribus Moabitarum*, Hieronymo interpretante: & præſertim Onceloſo, כישר שטים במישריא דמואב, *μίσαρ σίτλμ βεμισραξαΐα δεμωάβ*, *πεδίον σιτλμ ἐν τοῖς πεδινοῖς μωάβ*. Ita ἀσσέλα *μεγάλα*, Chaldæo מחולא כישר 1 Reg. c. 19. 16. LXX. Interpr. Joſephoque Ant. l. 8. c. 7. ἀβελά, de patria Eliſæi vatis urbe. Et ante hos omnes minorum Prophetarum aliquis ſubſtituit נחל השטים *naal aſatim*, *Convallis Sittim*, aut (ut Plinius diceret) *Convallis Liviadis*; atque vero Jonathan מישר חשטים, pro אבל השטים legis. BERN. Eo modo *Baſ. G.* & *Steph. Byzant.* Ἀσσίλης *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ita Ἀσιλα *Euſebio* in *Onomaſtico.* Ἀσσίλης *Big.* & *Samb.* Eadem Ἀσιλὴ p. 226. in pr. necnon Ἀσίλα aut Ἀσήλα in *Bello Jud.* l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac ſortis Rubeniticæ, ſub monte Phogore, milliaribus Italicis ſeptem ½ à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade ſex duntaxat, ut nos docet *S. Hieron.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435.

t Ἰορδάνην] Ἰορδάνου *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* BERN.

v Ἐξήῃ] Ἐξιέῃ *Baſ.* & *Gen.* ἐξήῃ *Epiphan.* & *Tar.* cum quinque Græcorum. BERN.

x Καὶ στρατοπεδευσάντων] *Hebræorum autem par ſub mœnibus Jerichuntis jam ſatis explorata excipit* פונדקית *πανδοκεύτρια*, *nomine ita ambiguo non imperite vertit Jonathan Targumiſta ex Hebraico* רחב הזונה, אשה זונה & האשה חזונה *Joſ. c. 2. 2. & c. 6. 17, 24. Nam promiſcuæ malæque famæ ſunt, ſemperque fuerunt* hoſpes fœmina & meretrix, *καπηλὶς καὶ πόρνη; ſicut diverſoria utraque fornices.* Πόρνη *tamen placuit* LXXII. *Int. atque abs his novi Inſtrumenti Scriptoribus, & ſine illis Flavio in hiſtoria patria. Vocabatur autem ea mulier dialecto Chananæa* Rachab רחב, *quod eſt* Laura *ſive* Euryclea, Rahab *S. Hieronymo, atque Interpreti Evangelii Hebraici κατ' Ματθαῖον verſio quinto accurate ῥαχάβ. Joſepho pariter ῥαχαβῆ flexu Græco, vel ſane Hebraico Syroque* רחבי & רחבא. *Quippe* ἰαάβη Gall. 1. & ῥαχὼ *Apoſtolorum duorum, Clementiſque viri Apoſtolici ex Alexandrina verſione accepta venerant. Illa igitur, qua præſtructis ob Hebræos in ſolario lini faſciculis, quave jactato quod vocant officioſo mendacio, quod tamen culpæ potius dabis & ingenio meretricio cum ſanctis Patribus Eccleſiæ noſtræ, quam referes unquam ad laudem, εἰς πίστιν καὶ ἔργα τὰ ῥαχὼ Epiſtolis Apoſtolorum adeo celebrata, ſicut Grotius audet, adverſus regis Jerichuntii nuncios protexit. Legis autem faſciculis lini apud hunc Antiquarium λίνα αἱκαλίσι. Idem* טיעוני כתנא manipuli lini *Targumo Jonathanis*, λινοκαλάμη *Alexandrinis*, ſtipula lini *B. Hieronymo*, *Hiſtorico Divino* פשתי הגין, linis ligni *locutione* ἀκαλλαστίδη: *hoc eſt*, culmis lineis *ſeu* cannabinis, *quos ſummæ ædes ſolent in Oriente deſiccare εἰς ξύλον*, גביעולי פשתן *ut explicat Gloſſa Talmudica f. 43. b.* Beracot. *Noſtri Theologi goſſipium xylinum ea dictione intelligunt: at ſimplicius rectiuſque exponant Deuterotæ c. 2.* Sabbat. כל היוצא מן הגין אין מדליקין בו אלא פשתן: *quo adnotat Mar Zutra*, פשתן איקרי גין שנ' ותכנם בפשתי גין. *Hoc ergo ex beneficio ſanctæ paciſcitur Copa cum exploratoribus pro ſe ſalva ſuiſque, lemniſco puniceo ædes ipſius forte præmonſtrante, nimirum* τῷ τῆς θυρίδος (*ſic Joſephus, aliis εἰς τὸν θυρεόν*, in feneſtra, v. 18. *unde ſubmiſſi milites Hebræi*) *quando urbem patriam Hebræus funditus deleret. Sic enim magnis ominibus crediderat inſtitrix Phœniſſa, deſcriptore geſtorum Joſue, Jacobo Pauloque viris vere Hebræis, Clemente Chriſtiano, necnon Flavio Judæo, & Abulphetacho Samaritano magno aſſenſu referentibus. Interpretes autem* LXX. תקורת השני *reddunt modo σημεῖον τὸ κόκκινον, tanquam* אורת השני, *& poſt illos Clemens Romanus; modo hoc vel plenius dictum* תקורת חוט השני v. 12. *iidem Græce faciunt σπαρτίον τὸ κόκκινον, funiculus coccineus S. Hieronymo: Jonathani eo animo dicitur* תורא דהוט זהורית *i. e.* ת torro, *ſive καλώδιον φοινικοῦν, ſive Cl. Saadiæ phraſi* مسالك القرمز. *Nam τίκνα idem poteſt quod καῦ, λινάριον. Unde* תקורת השני *μίτινθοι, phaleræ, rubellæ. Hoc & Joſephus maluit intelligi. Verum longe excellit interpretatio myſtica Pontificis Romani, qua is ſtudet mitigare animos Corinthiorum:* φησὶν οὖν ἡμῖν ὁ καθάσκοπος τῇ ῥαχὰβ δοῦναι σημεῖον, ὅπως κρεμάσῃ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτῆς κόκκινον· φανερὸν ποιοῦντες, ὅτι ἐν τῷ αἵματι τοῦ κυρίου λύτρωσις ἔσται πᾶσι τοῖς πιστεύουσι καὶ ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸν θεόν. *Quicquid denique apud Rachabam bene merentem Speculatores juxta murum urbis lapſantes juraverant, mox Pontifex maximus Senatuſque Hebraicus, Imperatore equidem rogante, conceſſum habent & ratum. Vide infra §. 5, 7. & Joſ. c. 2. & c. 6. 17, 21. Et Hebr. c. 11. 31. Jac. c. 2. 25. Et Clementinarum prioris c. 12. ubi ex verſione τῶν ο'. fuſe declaratur pietas Rachabica.* BERN.

* *Sine metu perluſtrarunt*;] *Al.* per otium, & licenter.

y Ἔχῃ τε τρόπον] Ἔχοι *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἔχῃ *Baſ.* & *Gen.* Superius *Gall.* 1. αὐτῶν τὴν πόλιν κατενόησαν. BERN.

z Καθ' ἱστορίαν] Κατὰ ἱστορίαν *Samb. Big.* & *Gall.* 1. BERN.

a Καταγώγιον] Videtur καταγώγιον, non ut *Vulg.* καταγώγιον, legendum. Gloſſæ veteres Καταγώγιον, deverticulum, applicatio, diverſorium. REL.

b Ἡ φρονοῦσα λύσις.] Articulum negligit *Vat.*

c Κατασκεψόμενοί] *Gall.* 2. *Big. Tar. Samb. Hen.* & *Busb.* Scripſit itaque *Epiphan. quod exploraturi quidam civitatem.* Aut dices omnium temporum forma, κατασκεψάμενοί τινες, cum *Gall.* 1. *Baſ.* & *Gen.* Ibi loci κεφαλαῖον unice *Samb.* BERN. Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκεψάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.*

d Ῥαχάβης] Ῥαάβης paſſim *Vat. Gall.* 1. & Ῥαὰβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX.

e Λανθάνειν] Λαθεῖν σφ. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λανθάνειν ἀσφαλείας *Vat.*

f Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμψας] Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.*

torquendo *inde* discceret quo consilio isthuc se contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini fasciculos super tectum siccabat, sub illis quidem speculatores *subito* occulit, missis autem à Rege dicebat, hospites quosdam ignotos paullo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse: quos, si metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum venissent, sine multo labore ab insequentibus comprehendi posse, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *responsi obsequio* fallente, nihil doli suspicati abierunt, ne explorato quidem hospitio. Cum vero per vias excurrissent, quibus verisimile erat eos discedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento vestigio, à labore *eos persequendi* destiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & discrimen quod pro eorum salute adiret (se enim in iis occultandis deprehensam non posse Regis vindictam effugere, sed cum universa domo sua perituram esse) ut in memoria tenerent, obsecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos esset gratiam pro salute præsenti rependere, eos domum se recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipsam suamque familiam servandas esse, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipsis decretum erat. hæc enim se novisse *ajebat* editis à Deo signis edoctam. At illi & de præsentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant se ei revera gratiam relaturos esse. Ipsi autem suadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates suas & necessarios omnes in diversorio deponens concluderet, januis lemniscos puniceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipsi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* servandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *nostrum* ut jusjurandum violanti succenseat.

[g] μάθοι τί ϗ βουλόμενοι παρεῖεν. ὡς δ᾽ ἔγνω τὼ ἔφοδον αὐτῶν ἡ Ραχάβη, λίνα γὰρ [h] ἀγκαλίδας [i] ὑπὲ τ τέγες ἔψυχε, τὰς μὲν κατασκόπας εἰς τοῦτο [k] ἀποκρύπτει, τοῖς δ᾽ ἐμφανεῖσιν ὑπὸ τ βασιλέως ἔλεγε· ὡς ξένοι [l] τινες ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δῦναι τ ἥλιον παρ᾽ αὐτῇ [m] δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· ὃς εἰ φοβεροὶ τῇ πόλει δοκοῖεν, ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἦσαν, [n] ἄπονον εἶναι λαβεῖν διωχθέντας. οἱ δ᾽, τ γυναικὸς ὕτως αὐτὰς [o] ὑπελθούσης, ἀδόλως ὑπονοήσαντες δόλον ἀπῆλθον, ἀδ᾽ ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δ᾽ [p] ὁρμήσαντες καθ᾽ ὰς ἐνόμιζον αὐτὰς μάλιστα τ ὁδῶν ἀπέρχεσθαι, ϗ κατὰ τὰς [q] εἰς τ ποταμὸν φερούσας, οὐδενὶ γνωρίσματι πρόσεστυχανον, παύον᾽ τ πόνειν· τ δ᾽ θορύβε [r] καταστάλεντ@, ἡ Ραχάβη καταγαγοῦσα τὰς ἄνδρας, [s] ϗ τ κίνδυνον, ὃν ὑπὲρ τ αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας· ἀλῶσαν γὰρ ἀποκρύπτουσαν αὐτὰς [t] οὐκ ἂν ἀφυγεῖν τὴν ἐκ τ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πᾶσιν αὐτῇ [v] ἀπολέσθαι κακῶς· ὧν καλέσασα μετὰ μνήμης ἔχειν, ὅταν ἐγκρατεῖς τ Χαναναίων γῆς κατασταθέντες ἀμοιβὴν ἀποδῶσι δύνων᾽ τ ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν [x] ἐκέλευεν ὅπῃ τὰ οἰκεῖα, ὁμόσαντας ἢ μὴ σώσειν αὐτὴν ϗ τὰ αὐτῆς, [y] ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ, ϗ τὸ ψήφισμα τὸ παρ᾽ αὐτοῖς γνώμενον. πᾶσι γὰρ εἰδέναι σημείοις τοῖς ἐκ τ Θεοῦ διδαχθεῖσαν. [z] οἱ δ᾽ ϗ τ παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, [a] ϗ περὶ τ μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσειν. ἡνίκα δ᾽ ἂν αἴσθηται μελλούσης ἁλίσκεσθαι τ πόλεως, πανοικὶ σὺν κτῆσιν τε τὴν αὐτῆς ϗ τοὺς οἰκείους ἅπαντας εἰς τὸ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθείρξαι, περὶ τῶν [b] θυρῶν [c] ἀνατείνασαν φοινικίδας· [cc] ὅπως εἰδὼς τὴν οἰκίαν ὁ στρατηγὸς, φυλάξηται κακῶς ποιεῖν. [d] μιμνήσκειν γὰρ αὐτὴν, ἔφασαν, ἅμα τὸ σὸν σώζεσθαι προθύμως. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι [e] τ σῶν, σύ τι οὐκ ἂν ἡμῖν [f] ἐπενέγκαις αἰτίαν· τόν τε Θεὸν, ὃν ὁμωμόκαμεν, μαρτύρομεθα, [g] μηδενὶ ὡς ὅπῃ φανήσεται τὰς ὅρκους δυσχερᾶναι.

[g] *Μάθοι τί*] *Al. μάθῃ.*

[h] *Αγκαλίδας*] Αγκαλίδα legerat *Epiphan.*

[i] *Επὶ τ τέγες*] Επὶ τ τείχες *Bas. Gen. Gall.* 1. *Epiphanius, Comestorque Scholasticus.* Simile mendum jamdiu inhæsit ἀναγράφοις LXXII. Int. Ezech. c. 40. 13. ἀπὸ τ τείχες τ θεῖ ἐπὶ τ τοῖχον τ θεῖ, *à muro thee usque ad parietem thee*, ut habuit vetus translatio Latina. Nam S. Hieronymus rectius vertit ex Hebræo, *à tecto thalami usque ad tectum ejus*, ἀπὸ τ τέγες τ θεῖ ἐπὶ τὸ τέγ@ τ θεῖ. Pari enim tinnitu aures Græcas feriunt tria hæc vocabula τοῖχ@, τεῖχ@, & τέγ@. Quinimo apud Josephum hunc *Big. Tar. Hen. Busb.* confirmant nobis lectionem rectam ἐπὶ τ τέγες, quod est in lingua principe עלי הגג Jos. c. 2. 6. ἀπὸ τ δώματ@, *super solarium*, Interpretibus LXXII. Syris etiam Assyriisque אגרא על. BERN. Ita *Big. Hen.* & *Busb.* recte, ut constat ex *Jos.* c. 2. v. 6. in *reliquis* cum *Editis* ἐπὶ τ τείχες.

[k] *Αποκρύπτ*] *Al. κατακρύπτ.*

[l] *Τινὲς ἀγνῶτες*] Τινὲς εἶεν ἀγνῶτες in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* & satis recte, si mox omnes cum *Epiphanio* legissent ϗ δειπνίσαντες ἀπαλλαγεῖεν, vel cum *Hen.* & *Busb.* δειπνήσαντες ϗ ἀπαλλαγέντες. Videsis *Zonaram* in *Annalibus* p. 29.

[m] *Δειπνησάντες ἀπαλλαγεῖεν*·] *Gen.* & *Gall.* 1. δειπνήσαντες ἀπαλλαγῶν. *Epiphanius* ϗ δειπνίσαντες ἀπαλλαγῶν *Hen.* & *Busb.* δειπνήσαντες ϗ ἀπαλλαγέντες. *Big. Samb.* & *Bas.* δειπνίσαντες ἀπαλλαγεῖεν. Magnus Drungarius de eisdem, οἱ δ᾽ πεμφθέντες κατάσκοποι εἰς ἱερειχὼ διαβάντες, τὴν πόλιν ἅπασαν κατενόησαν· γνωσθέντες δ᾽ τῷ βασιλεῖ τ χώρας μισθοῦ. ὁ δ᾽ δοὺς αὐτὰς συλληφθῆναι ἐκέλευσεν. ὡς δ᾽ ἔγνω τὼ ἔφοδον τ ζητούντων τὰς ἄνδρας ἡ γυνὴ πρὸ ἢ πεσεῖν φόβῳ καλυμμένη, τὰς μὲν κατέκρυψε, λίνα αὐτοῖς ἀγκαλίδας ἐπιθεμένη· τοῖς δ᾽ ζητοῦσιν ἔλεγεν· ὡς οἱ ἀγνῶτες ἄνδρες ἐκεῖνοι, πρὶν δῦναι τ ἥλιον παρ᾽ αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπῆλθόν᾽ σφῶν. οἱ δ᾽ ὕτως αὐτὰς ὑπελθούσης τ γυναικὸς, ὥρμησαν ἀκμαχῇ τὰς ἄνδρας διώκοντες. ἡ δ᾽ ῥαδίῳ χωρεῖν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τὰς ἄνδρας, ϗ μεμνῆσθαι αὐτῆς, ὅτε ἁμοιβὴν αἰτήσαι τ χαναναίων χώρας ἐπικρατήσαντας. οἱ δ᾽ ϗ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, ϗ ὀμόσαι ἂν ἡ πόλις ἁλίσκη᾽, τὴν κτῆσίν τε ϗ τοὺς οἰκείους εἰς τὸ καταγώγιον ἐγκαθείρξαι αὐτὴ συνέβαινε· ἀπαναρῆσαι δ᾽ ϗ φοινικίδα ὡς τ θυρῶν, ἵν᾽ εἴη γνώριμ@ ἡ οἰκία ϗ διαφυλαχθῇ. ϗ οἱ μὲ ὡς τοὺς οἰκείους ἐσώθησαν, ϗ ὰς ἔπεμψαν ἰδήλουν. BERN.

[n] *Απονον εἶναι*] *Απόνως εἶναι Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[o] *Υπελθούσης*,] *Hen.* & *Busb.* ἐπελθούσης, & subinde ὀμόσαντες nullo bono. Ibidem ὁρμήσαντες διώκειν καθ᾽ ὰς *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* ὁρμήσαντες καθ᾽ ὰς *Bas. Gen.* & *Epiphan.* phrasi utraque probabili, & Athenis recepta. Mox *Gall.* 1. ἀπίχιαχ. BERN.

[p] *Ορμήσαντες*] Ορμήσαντες διώκειν καθ᾽ ὰς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[q] *Εἰς τ ποταμὸν φερούσας*,] Jordanem, quem solum esse navigerum flumen Palæstinæ scribit Ammianus Marcellinus. ירדן etiam nil nisi fluvium notat a ירד. Ita hoc ipso capite portionem Jitsascar patere scribit usque ad ποταμὸν, Jordanem videlicet. REL.

[r] *Καταστάλεντ@*] Σταλέντ@ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] *Καὶ τ κίνδυνον*] Καὶ τ κίνδυνον εἰπεῖσα ὃν ὑπὲρ &c. *Big. Samb.* nova manu & *Gall.* 1, 2. ϗ τ κίνδυνον ὃν ὑπὲρ *Samb. Bas Gen.* & *Epiphanius.* Similiter *Busb.* & *Hen.* ἀσφαλίσασα μὴ μήνας ἔχειν τ κίνδυνον &c. BERN.

[t] *Ωκ ἂν φυγεῖν*] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀ ἂν δ.

[v] *Απολέσθ καλῶς*·] Ita *Bas.* & G. ἀπολεῖσθ *Big.* & *Samb.* ἀπολέσαι *Vat.*

[x] *Εκελευεν*] Ita *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.

[y] *Οταν τὴν πόλιν*] Οταν εἰς τὴν πόλιν ἐλθόντες, φθείρωσιν αὐτὴν ϗ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.*

[z] *Οἱ δ᾽ ϗ τ παρόντων*] Οἱ δ᾽ ϗ περὶ τ π. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[a] *Καὶ περὶ τ μελλόντων*] Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *ceteris* ϗ περὶ τ αὖθις.

[b] *Θυρῶν*] Θυρῶν pro θυρίδ@ posuit *Josephus.*

[c] *Ανατείνασαν φοινικίδας*·] Ανατιθεῖσαν φοινικίδας *Gall.* 2. & *Big.* ἀνατείνασαν φοινικίδι *Tar.* ἀνατείνασαν φοινικίδας *Bas Gen. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. quod est, *appensis lemniscis seu phaleris puniceis.* Verum apud Flavium ἀνατείνασαν φοινικίδα numero minimo olim legerant tam *Epiphanius* Scholasticus quam *Zonaras* Drungarius, *coccineum funem appenderet.* BERN. Ανατιθεῖσαι soli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείνασαν φοινικίδα olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras.* Est qui conjicit ἀνατείνασαν φοινικίδι.

[cc] *Οπως εἰδὼς*] *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphan.* & *Zonaras.* ὅπως ἰδὼν τὴν οἰκείαν *Bas.* & *Gen.* ὅπως τὴν οἰκίαν ἰδὼν *Hen.* & *Busb.* Nam ἰδὼν & εἰδὼν apud Criticorum priscos valebat cum ἐφ᾽ῶν, tum etiam μαθών. BERN.

[d] *Μιμνήσκειν*] Sic *Hen.* & *Busb. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis ceterisque* μιμνήσκει, satis eleganter. BERN. & HUDS.

[e] *Τῶν σῶν*,] Τῶν σῶν, ἢ σύ, σὺν ἂν &c. legerat *Epiphan.* Forsan σοί τε σὺν &c. BERN.

[f] *Επενέγκαις*] *Al. ἐπενέγκοις.*

[g] *Μηδενὶ*] Μηδὲν ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.*

ϱάναι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, λαβὼν δ' τείχους καθημμένους ἑαυτούς· καὶ λασωθέντες, πρὸς τὰς οἰκείας ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ὑπὲρ τῆς πόλεως ἦκον. [h] Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς [i] σκοποῖς ὁμοφύλοις πρὸς τῆν Ῥαχάβην· οἱ δ' ἐπεκύρουν τὸν ὅρκον.

γ'. Διεδίδου δὲ τὴν στρατιὰν τὸν Ἰόρδανιν· [k] μέγας γὰρ ἦν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, [l] καὶ ὅτι γεφύρας παρῆν, ἢ γὰρ [m] ἔζευκτό πω σφίσιν, βουλομένοις τε γεφυροῦν οὐκ ἔξειν σχολὴν ὑπελάμβανον, [o] πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων· [p] Διέβατον αὐτοῖς ἐποιήσατο [q] ὁ Θεὸς ποιήσαν τὸν ποταμὸν, μειώσας [r] αὐτοῦ τὸ πλῆθος. καὶ δυοῖν ἡμέραις [s] ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε [t] τὸν στρατὸν καὶ τὸν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. [v] προῆσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὸν κιβωτὸν [x] ἔχοντες· [y] ἔπειτα οἱ Λευῖται, τόν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν τῇ θυσίᾳ σκεύη κομίζοντες. εἴποντο δὴ τοῖς Λευίταις [z] καὶ Φυλαὶ ὁ πᾶς ὅμιλος, [a] μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, [b] δεδιὼς μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥέματος. ὡς δὴ τοῖς ἱερεῦσι πρῶτοις [c] ἐμβᾶσιν [d] πο-

Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum se funde mœnibus demisissent: atque incolumes ad suos reversi iis renunciaverunt quæcunque in urbe gessissent. Tum Jesus Eleazaro pontifici & senatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

3. *Imperatore autem de trajectu solicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus transiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, si ponte jungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus se facturum esse promisit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jesus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum gestantes, & vasa sacrificiorum ministerio destinata. Levitas autem tributim sequebatur turba universa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut vero sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluvius, profun-

Israëlitis Jordanem trajecturis Deus viam aperuit. Jos. c. 3.

h Ἰησοῦς τε] Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

i Σκοποῖς ὁμοίοις] Recte *Bas.* & *Gen.* ab ὅμοιος. τὰ τοῖς σκοποις ὁμοφύλα *Gall.* 1. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμοφύλα *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* secunda manus. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμωφύλα *Samb.* prius. τὰ τοῖ. κατασκόποις ὁμωφύλα *Tur* BERN.

k Μέγας] Pluviis *scilicet* serotinis turgidior & effusior: quod *Aristeas* etiam memoravit, & *Jesus* in *Ecclesiast.* c. 24.

1. *Imperatore autem de trajectu solicito*] *Cum duci Chananæam adfectanti obsisteret Jordanes torrens, neque ponte neque pontonibus perdomandus, sed jam pluviis serotinis turgidior & effusior, quod Aristeas etiam memoravit, & in Ecclesiastico suo Jesus c. 24. Deus viam victuro populo aperit. Die enim tertio ab exercitu propter Jordanem admoto Jos. c. 3. 1. gente Hebræa ordine pone Clerum procedente, teneriscque familiarum in medium conjectis, rem miram & divinam! simul atque Sacerdotes qui Arcam ferebant, Jordanis aquis extremis meros pedes tinxerant, illico discussus amnis partim in Mortuum mare defecit, partim Genneſaricum contra refugiens stetit protinus in cumulum; donec Aaronidæ siccum alveum cum symbolo præsentis favensque Numinis desererent, transmissis prius ignoto lato festinoque itinere copiis popularibus, iterumque locum ac cursum suum fluvio cederent.* Τί σοι ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; מלפני ארון בהלכת רגלי כהנים נושאי ארון קרוב, *ut sonat Antiphonon Davidis* ψ. 114. *de Theca, seu potius Diatheca omnia potentis Dei, quæ tunc ad ripam accesserat. Præ animo adeo suo habuit Rex facundissimus exclamationem istam nobilissimi Ducis c.* 3. 13. ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς (καὶ μᾶλλον τῆς χαναναίας) διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν εἰς τὸν Ἰορδάνην, ירדן כל ארעא Chald. ארון הברית ארון כל ארץ ex adventu rei c. 4. 7. נכרת מימי הירדן מפני ארון ברית יחורת. *Pie igitur suadent Talmudi Conditores* Beracot f. 49. *ad trajectum Jordanis quemque Judæum Numini Maximo benedicere, qui aquas eius coram Eleazaro Pontifice jam olim dissiparat. Traditum enim est patribus Pharisæis de miraculoso transitu Jordanis f* 33. *b.* Sota *T. B.* בכל יום ארון נוסע אחר שני דגלים והיום נסע תחלה. *Hoc idem expressit Chronicon Samaritarum*, امر الله ان اعملوا ان صندوق عهد الله عابر قدامكم. *Insuper addit, voce una voce magna exclamasse populum sacrum dum transiret*, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κυριός ἐστι, יהורת אלהינו יהורת אחר. *Unde repente, Deus fecit, aridum iter relictum vexillis Hebraicis*, ووقعت الباقا بقدرة الله ومشيت وصارت الارض يابستة. *Præclare etiam agit de illo prodigio Origenes noster in Homiliis*, Consistit ordo Sacerdotalis & Leviticus: & aquæ velut reverentiam quandam Dei mysteriis referentes, cursum suum refrænant, & coacervantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes. Tibi vero, Christiane, qui per Baptismi Sacramentum Jordanis fluenta digressus es, Divinus sermo majora multo & celsiora promittit. Iter tibi per aëra ipsum & transitum polliceatur, 1 Thess. c. 4 4. 17. Omnis justo creatura famulatur. *Et post pauciſſima*, Si vero ad mysticum Baptismi veneris fontem, & consistente Sacerdotali & Levitico ordine invitatus fueris venerandis illis magnificisque Sacramentis, quæ norunt illi quibus nosse fas est; tunc etiam Sacerdotum ministeriis Jordane digresso terram repromissionis intrabis: in qua te post Moysen suscipit Jesus, & ipse tibi efficitur novi itineris dux. *Coactas autem aquas dicit fuisse ὁ ἅγιος cumulate* נד אחד: נֹד יַחַד, *quod Aquile editori εἰς σωρὸς, πύγμα in* LXX. *Interpr.* instar montis *S. Hieronymo: quo facto ἔστησεν ὁ λαὸς καὶ διῆλθεν, Jos. c* 4. 10. *sicut jussum fuerat* לא יעברתם בדרך מתכול שלשום *c.* 3. 4. *De intervallo demum, quod Jordane refugiente patuit, accurate statuitur v.* 16. διὰ δύο μίλια ἐκ πόλεως σαρεθὰν, *ant verbis antiquis* בארם הניר אשר מצר אירתן, *a Bethabara (sic interpretor) ad Adamam, villam prope Sarthanam. Vel aliis siquis & propinquis urbibus siccati fluvii intercapedinem æstimare mecum malit*, quasi à Liviade ad Scythopolin refluxum est. *Quod est phrasi sacra, quantum jacet inter Bethsanem & Abelmeulam, 1 Reg. c.* 4. 12. *aut Josepho explicante inter Salomonica, juxta Magnum campum cis fluvium. Vel denique pene inter duas Bethabaras, duos Trajectus, Genneſaricum & Jerichuntinum, tam amplo vulnere pandit fluvius terminalis Chananææ. Ampliet licet R. Judas in* Sota *T. B. f.* 34. *sic amat, recurrentium rursum undarum acervum per aream duodecies duodecim milliariorum quadratorum*, כנגד פיחני ישראל. BERN.

l Καὶ ὅτε γεφύρας] Ita *MSS.* in *Editis* deest καὶ.

m Ἔζευκτό] Eo modo *Bas. G.* & *Gall.* 1. in *cæteris* ἔζευκτό πω πῃ.

n Ὑπελάμβανον,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ὑπελάμβανε *Bas.* & *G.*

o Πορθμείων] Πορθμῶν τε *Bas.* & *Gen.* πορθμόν τε *Gall.* 1. πορθμείων τε *Tur.* πορθμείων τε *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Josephum etenim se legisse indicat noster Severus, quando ait in historia, *Sed Jordanis flumen validissimum transitum prohibebat, quia neque navium copia pro tempore erat*, (i. e. πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων) *neque vadari fluvius poterat, qui tum pleno alveo ferebatur.* Hic silet Epiphanius Scholasticus. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* ποθμῶν. Est qui malit πορθμίων. De hac voce videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* t. 3. 186.

p Διαβατὸν] Vel cum *Epiphanio* διέβατον αὐτῷ ὁ θεὸς ἐποίησεν) ποιήσειν: vel ex *MSS. Big.* & *Samb.* διέβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐποίησεν) ποιήσειν: vel denique juxta *Gall.* 1. διέβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐποίησεν) ποιεῖν. BERN.

q Ο Θεὸς] Ex *MSS.* in *Editis* deest articulus.

r Αὐτοῦ τὸ πλῆθος.] Αὐτὸ τὸ πλῆθος δὲ ῥέματος. καὶ δύο &c. solus *Vat.*

s Ἡμέρας Ἰησοῦς,] Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Jos.* c. 3. Ἡμέρας δὲ ὁδῷ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. superflue. Nisanis enim mensis dies octavam nonamque intelligit. BERN. & HUDS.

t Τὸν στρατὸν] Τόν τε στρατὸν *Bas.* & *G.* contra quinque *MSS.*

v Προῆσαν] Προσήσαν *Samb.* προείσαν *Schotanus.*

x Ἔχοντες·] *Bas. Gen. Gall.* 1. *Epiphaniusque.* Sic enim fecerat elegans manus Josephi. Verum *Gall.* 1. *Big.* & *Samb.* id mutant in vulgarius φερόντες. Sæpius enim repetitum Jos. c. 3. de eisdem הכהנים נשאי ארון הברית, proprie οἱ ἱερεῖς: & quidem והכהנים הלוים, phrasi non infrequenti. Nam Josua Levita celebris inter Scholasticos Urbis numerabat 24 loca sacra, ubi obtinet hæc ἐπίθεσις, חורת אחר שהן *Sota* c. 7. f. 21. c. T. Jerof. *Sacerdotes stirpis Leviticæ*, ut rite vertit S. Hieronymus, notaveratque ante in Hexaplis suis Adamantius. Quippe Jonathan & LXX. Græci legerant potius והכהנים והלוים נשאים אתו, οἱ δὲ ἱερεῖς τὸν κιβωτὸν τῆς διαθήκης. Pertinuit autem revera ad Sacerdotium Thecam tam Divinam summissis humeris comportare: quamvis ter duntaxat ita factum autumarint Doctores Babylonii f. 33. b. *Sota*, propter Num. 3. 31. Ego potius reor Caathitarum apicem Aaronidas fuisse κιβωτοφόρους, cæteros ejus gentis κιβωτοφύλακας: illos quoties migrandum esset, sustuliſse Arcam, Adytaque sanctissima pignora; hos candelabrum portasse, reliquaque vasa ἅγια ἅγιοις τοῖς ἱεροῖς. Vide facinus Ozæ Levitæ 1 Par. c. 13. 10. & Num. c. 4. 15. BERN. Φέροντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus eleganter.

y Ἔπειτα] Ἔπειτα μετ' αὐτοὺς οἱ Λ. *Big.* & *Samb.* nimio opere.

z Καὶ Φυλαὶ ὁ πᾶς ὅμιλος,] *Samb.* manus non prima καὶ Φυλαὶ ὁ πᾶς λαός. Imo πᾶς λαος *Hen.* & *Zonaras.* πᾶς ὁ στρατὸς *Epiphan.* BERN.

a Μέσους ἔχων] Μέσους δ' εἶχε π. *Vat.*

b Δεδιὼς] Ita *MSS.* in *Editis* καὶ δεδιώς.

c Ἐμβᾶσιν] *Bas. Gen.* & altera manus *Samb.* ἐμβάσιν, minus recte. Sic enim soleas suas Atthides solebant appellitare. BERN.

d Προῆλθε] Ἐδοξε προελθεῖν ὁ π. *Vat.*

e Ἐπὶ

funditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset ut ipsam vi auferre posset, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum se facturum esse prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, *tum demum ipsi* egressi sunt sacerdotes, [1] iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes. Et fluvius quidem statim ut exissent Hebræi auctus est, suamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. *e Jordane sublatis, altare statuit, idemque victimis conseverat Jesus. Jos. c.* 4.

4. [2] Illi vero, quinquaginta stadia progressi, castra decem stadiis à Jerichunte locant. Jesus autem, aram à lapidibus, quos singuli tribuum principes ex alveo propheta jubente sustulerant, *statim* exstruens, *posteris* in monumentum *mirandæ* fluminis scissuræ, super eam Deo sacrificavit; Paschatis etiam festum illic loci celebrant *universi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant usi.

Quo modo Jericho capta est. Jos. c. 6.

5. [3] Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi,

ῥοῦτος ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, ϗ μὲν βάθυς ἐπεχημένυ, ϗ δ' ἦ κάχληκ@, τῷ μὴ πολὺ εἶναι μήδ' ὀξὺ τ ῥοῦ ὥϑ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, [e] ἀλλὰ τὰ ἐδάφυς κειμένυ, πάντες ἤδη ϑαρραλέως [f] ἐπεραιοῦντο τ ποταμόν· οἷον [g] αὐτὸν ὁ Θεὸς ποιῆσαι προσέταξε ποιήσαν, τοιῦτον καταναοῦντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ἅ ϑλιβαίη τὸ πλῆϑ@ ϗ πάσφαλὲς ἀψάμενον τύχῃ. πάντων δ' ϑλιβέντων ἐξέσαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύϑερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν ϗ τὼ σωήϑαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς αὖϑις ἐκβάντων αὐτὸν τ Ἑβραίων ηὔξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεϑ@.

δ'. Οἱ δ' πεντήκοντα προελθόντες στάδια, [h] βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τ Ἱεριχοῦντ@. Ἰησῦς δ' [i] βωμὸν ἐκ τ λίϑων ὧν ἕκας@ ἀνείλετο τῶν Φυλάρχων ἐκ ϗ βυϑῦ, τοῦ προφήτυ κελεύσαν@, ἱδρυσάμεν@, τεκμήριον γενησόμενον τ ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύμα@, ἔϑυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, ϗ τὼ Φάσκα [k] ἑόρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς προτέρου συνέβαινε ἀπανίζειν, τότε ῥαδίως ἀπορουῦντες. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τ Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ [l] λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτὰς καὶ ἡ τ μάννης ἐπελελοίπει τροφή, χρησαμένας ἀπὸ ἔτη τεσσαράκοντα.

ε'. [m] Ὡς δ', ταῦτα ποιούντων τῶν Ισραηλιτῶν, ϗκ ἐπεξῆσαν οἱ Χαναναῖοι, τὰ χήρεις δ' ἡσύχαζον, πολιορ-

e Ἐπὶ ϗ ἐδάφυς] Ἀντ' ἐδάφους *Big. & Samb.*

f Ἐπερωιῶντο] Sic *MSS. Epiph. & Zonar.* in *Baſ.* & G. ἐπερρώοντο.

g Αὐτὸν] *Big. Samb. Epiph. & Schol.* Perinde valet prius excusum αὐτός. Hæc & sequentia ita redegit in arctum *Zonaras*: ϗ ἰορδάνυ μὲ πολλῇ ῥύσει@, ὅτων τις ἐξαίας ὁ ἰησῦς ἐπ' αὐτῷ διελέσατο. προήεσαν μὲ οἱ ἱερεῖς, τὴν κιβωτὸν ἄραντες· εἶτα οἱ λαοί), νομίζοντες τὴν σκηνήν. ἔπρωτο γὰ τοίνυν ὁ λαός. ὡς δ' τοῖς ἱερεῦσι προῴοις ἐνέβαινον ἀνεκόπη τὸ ῥεῦμα ϗ ποταμῷ, πάντες ϑαῤῥούντως ἐπεραιοῦντο. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ὁ ϑλιβαίη τὸ πλῆϑ@· εἶτα κακεῖνοι ἐξῆσαν, ἐλεύϑερον ἀφέντες τὸ ῥεῦμα χωρεῖν. ϗ ὡσ δίκα σταδίων τ Ἱεριχοῦντ@ στρατοπεδοῦσιν). BERN.

1. *Iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes.*] *Al.* cursu fluminis jam in integrum restituto, *aut*, liberum ei solitum cursum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more suo decurreret.

h Βάλλον]ται στρατόπεδον] *Epiph.* βάλλον τε στρατόπεδον. *Samb.* ἀποστελλόντες στάδια, βάλλοντες στρατ. BERN.

2. *Illi vero, quinquaginta stadia progressi,*] *Prima igitur castra ponunt Hebræi in Galgalis telluris diu pollicitæ, decem stadiis à Jerichunte, quindecieſque decem cis Jordanem, ubi etiam altare saxorum* XII. *Jordanicorum statuit victimisque consecrat Josue; grandium sane singulorum lapidum Lazaro Jurisconsulto* Sota f. 34. *quantum pendant* 40. *sata Judaica aut* 60. *modii Italici. Sic Imperatorem prædecessor ejus jusserat Deut. c.* 27. 2. *Eodemque in loco Pascha omnium tertium, primum legalium, celebratur per septiduum frugibus novis, spoliisque agri Jerichuntini; manna tum primum deficiente,* XL. *annorum prodigioso cibo, Jos. c.* 4. *&* 5. *&* Sota *f.* 33. *b. T. B. & in volumine* ϗ vocabitur *Ex. c.* 16. 35. *Illum equidem versiculum manus sacra adjecerat operi Mosaico, manus antiquior Esdra bono scriba. Verum* גלגל *Masoretæ Judaici sonant* Gilgal, *Alexandrini Syrique Arabesque γάλγαλα: atqui Samaritæ in historiis locum istum vocant* جلبلة Galila, *item Syrus Jos. c.* 15. 7. *quod sæpius Galilæam regionem denotat. Insuper τὴ ἐπαύριον τὸ πάσχα Jos. c.* 5. 11. ממחרת הפסח, die Nisanis XVI. *Josephus & Talmudici interpretantur. Hi quidem* Ciddusim f. 37, 38. Zebachim f. 118. Jebamot f. 7. Rosasana f. 13. *Puto equidem rerum Josue scriptorem posuisse hanc phrasin pro Mosaica non minus ambigua* ממחרת השבת: *utrasque tamen signare diem oblati* Gomeri, *messisque adeo legitimæ principium,* יום קרבת העומר. *Eundem etiam diem definit Uzielides Ex. c.* 16. *v. penult. ubi ait, Hebræos mannam esse post defunctum Moysen adhuc dies quadraginta,* ית מנא אכלו ארבעין יומין בתר מותיה של משה. *Quanquam Chronographo Samaritico & nonnullis perplaceat Judæorum defectum mannæ, Paschaque de frugibus Chananeis adparatum, in vesperam* XIV. *mensis primi rejicere. Imo ille, distinguens omnino campos Jerichuntinos à* جلبلة *Galila:* ورحل بنو اسرائيل من جلبله ونزلوا في مرج ريحا في اربع عشر يوما من الشهر الاول ولكلوا الفطير بين الرويين من مغل الارض ولم ياكلوا المن بعد ذلك. *Josephus vero non distinguit inter Galgala & prata Jerichuntis: sed populum refert prope monumentum ex Jordanico lapide editum* בגלגל *isse feriatum. Utraque sane opinio verbis sacris uti vult, Jos. c.* 5. 10. BERN.

i Βωμὸν] *Gall.* 1, 2. *Big. Samb. Hen. Busb. & Epiphanius.* τὸν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τ λίϑων ἕκας@ ἀνείλετο &c. Typis prioribus. Vel emendabis ἰησῦς ὁ τόν τε βωμὸν, ἐκ τ λίϑων ἓς ἕκας@ — ἔϑυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ· ϗ τὴν Φάσκα ἑορτάζει &c. Sic enim magnus Drungarius ea in Annalibus interpolavit, βωμὸν δ' ἐκ τ λίϑων ὁ ἰησῦς ἱδρυσάμεν@, ἓς ἕκας@ τ Φυλάρχων κατ' ἐντολὴν αὐτῷ (μᾶλλον potius dixerat Flavius, licet verum utrumque) ἐκ ϗ βυϑῦ ϗ ἰορδάνυ ἀνείλετο, ἔϑυεν ἐπ' αὐτῷ, ϗ τὴν ἑορτὴν ϗ πάσχα ἑώρταζε· τότε δ' αὐτὰς ϗ τὸ μάννα ἐπιλελοίπει, χρησαμένας αὐτῷ ἐπὶ τεσσαρακοντα ἔτη. ἤδη γὰ ἦ πόρρω ἐκ τ χώρας πάντων ὧν περ ἐφέροντο. Pariter Tarasii Coadjutor, ϗ ἔραγον οἱ ἀπὸ ἰσραὴλ λίϑ ϗ σῖτα τ γῆς ἄζυμα καὶ, τυτισιν, λίϑ σῖτα νεα. ἐπερ μέχρι σήμερον ἐστι ἐσῦ ἐν ἱεριχὼ ϗ τὴν ἐαυτῶν ἐπαυλιν ἐπιμελέως ἠλοήκμον. BERN. Sic ex *Big. Samb. Hen. Busb. Gall.* 1. 2. & *Epiph.* τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τ λίϑων ἐκ. in *Editis.* τόν τε β. ἐκ τ. λ. ὃν ἐκ. *Vat.* vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ἐκ τ. λ. ὃν ἐκ. dein ἔϑυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, ϗ τὴν Φάσκα ἑορτάζει &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑορτάζον & ἑόρταζεν. ϗ τὴν πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑορτάζει ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legisse videtur *Vet. Interpr.*

k Ἑόρταζον] *Busb. Hen. Baſ. Gen. & Epiphanius.* ἑώρταζον *Burius* sequutus Grammaticastros. ἑόρταζεν *Gall.* 1. *Big. & Samb.* necnon ἑώρταζεν hyperbibasmo vulgari *Johannes Zonaras.* Ni alibi apud Josephum forma φάσκα teneret, jam dicerem asperius τὴν Φάχα, à nomine Syriaco פַּסחָא, suppresso jam ἑορτὴν. BERN.

l Λείαν ἦγον] Λεῖον ἦγον *Gall.* 1. λείαν ἦγον *Epiphanius* cæcutiens. Mox *Gall.* 1. ἡ τ μάννα. BERN.

m Ὡς δ', ταῦτα ποιούντων] *Busb. & Hen.* suo more, ὡς ϗ τὴν χώρην ὀκνοῦντων τ ἱεραίων τειχίζειν ἦσαν οἱ Χαναναῖοι, πολ. αὐτὰς ἴγνω ὁ ἰησῦς. Vehementer hoc expressit Historia sacra. ἡσυχὴ σιγῇ ἐμεσυλιγξεν. BERN.

3. *Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus,*] *Circum Jerichunta totius Palæstinæ florem urbiumque amœnissimam, at jam clausam undique, & firmiter obmunitam, certe* סגרת ומסגרת, *à die* XV. *Nisanis per jucundam, lætam, felicemque Azymorum hebdomada, quanquam Rabini recentiores pompam illam statim à festo die Nisanis* 22. *cœptam referant in majore suorum Chronicorum, Dei Arcam victricem comportant Aaronidarum præcipui, præeunte cum bucinis septem fratrum choro, militemque circumfusum clangoribus suis instante. Post Sacerdotium Senatores incedunt. Quum jam civitatem devotam sexies obiisset Dei acies, ecce die ultima Festi, quæ fuit* 21. *Nisanis, & quidem Sabbatina, ut Joses Phariseorumque Schola plena tradunt* Sabbat *f.* 4. 4. *a. T. Jerof. καὶ εἰκότως, Imperator Divino Numine fretus aclusque, pollicetur militi septies equidem tunc lustraturo expugnationem loci, mœniis per miraculum corruentibus: simulque perimere jubet quicquid animantium ibi extræ Rachabæ hospitium repererint; auro tamen argento atque duriore metallo Providentiæ propugnanti ritu primitiarum reservandis ac sacrandis. Quippe ni tam* נחשת *quam* ברזל *sacri Scriptoris Jos. c.* 6. 19. *Flavius iste χαλκὸς vocabulo unico expressit, more Græciæ antiquæ. Præterea* שופרות היובלים *σαλπιγξὶ ἰωβηλίμ Historici Divini, & Aquila, & Interpr.* LXX. *sæpius σάλπιγξες ἀφύσιας; melius reddidit Josephus κέρασι, & c.* 8. *hujus libri κέρασι κέρασι. Symmachus interpretatur eadem Hebraica σάλπιγξες κεφάτινας, vel potius κερέινας: quomodo & apud* LXX. *Interpr. legi suadeo v.* 13. *pro σάλπιγξες ἱερεῖς. Hoc ipsum confirmat Jonathanis σοφερὰν δερέτου δικράν, corneæ de sincipite arietino: item animadversio Josis nobilis Deuterotæ, quam leges* Rosasana c. 3. §. 2. *necnon R. Aquibas f.* 26. *a. ejusdem Massictæ: ubi ab ore refert calonum Gallicorum, ut legit Bartenorius, aut potius Arabicorum* יבלא חוא דכרא. *Nam dux gregis vocatur Gallice* un belin; *interque pastores Arabum*

λιορκεῖν αὐτὰς Ιησοῦς ἔγνω. [n] καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὸν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς [o] φέροντες · πρὸ δ' αὐτὸν ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν · [p] οἱ καὶ προῆσαν ἐπὶ κέρασιν αὐτῶν [q] σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τ στρατὸν εἰς ἀλκὴν, πρόδρομόν τε τὸ τεῖχος [r] ἐπομένης τ γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τότε γὰρ ἕως ἐποίησαν [s] πρωϊαίτερον, ἀνέζυξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [t] Ιησοῦς συναγαγὼν καὶ τ λαὸν ἅπαντα, τὴν ἅλωσιν [v] αὐτῷ τ πόλεως δηλοῖ μελλούσαν · ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ παύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν [x] μέντοι πάντ' ὃν τινα οὐκ ἔδοσαν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποστῆσαι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [y] παραχωρήσαντας, μήτε πρὸς ἁρπαγὴν ὁρμένους πρὸ ὁρᾶν φθείροντας τοὺς ἐχθρούς · ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν [z] αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [a] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, πάντα [b] σκέλους συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [c] κατορθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, [d] ἐκ τ πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας · σώζειν δὲ μόνην Ραχάβην καὶ τὴν ὑρεὰν αὐτῆς, διὰ τοὺς ὑρωμένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ε'. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τ στρατὸν, [e] προῆγε πρὸς τὴν πόλιν. πρόδρομον δὲ πάλιν τὸν πόλιν, ἠγεμένης τ κιβωτοῦ, καὶ τ ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ προελθόντων ἐπάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τ Ἑβραίων.

ς'. [f] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ιεριχοῦντα, [g] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ · πρὸς τὴν παράδοξον τ τείχους ἀναστο-

sed intra mœnia *præ metu* se continerent, eos obsidione premere decrevit Jesus. Et prima die festivitatis sacerdotes arcam gestabant (eam vero in præsidium armata militum manus cingebat) aliique *sacerdotes* præcedebant septem cornubus suis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, senatu *eos* sequente. At cum buccinis solummodo sonuissent sacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad castra reversi sunt. Cumque per sex continuos dies idem feciſſent, septima Jesus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus sponte ac sine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jesus*, ut omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque lassitudine ab hostium cæde abstinerent, neque ex misericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hostes è manibus elabi sinerent: sed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem suam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, jussit ut istud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter gestam Deo servarent, *ut* spolia primæ urbis obsidione captæ: solam autem Rachabam cum sua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo sese illi obstrinxerant exploratores.

6. [1] Hæc cum dixisset & exercitum instruxisset, copias urbi admovebat. urbem autem rursum circuibant, arca præcedente, & sacerdotibus cornuum classico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe septies circuita pauliſper constitisset, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

7. [2] Illi vero urbem ingressi omnes in ea promiscue trucidabant, ut qui inopinata murorum eversione

Capitur Jerichos, & conservatur Rachaba. Jos. c. 6.

---

bum idem אבל *ebel*, & ולה *vela*, *arietis appetentia. Ludicrum enim est, quod de cornu arietis, ceu nimis solido, neque ex se cavo neque cavando objectant huc viri optimi Masius & Bochartus, & abs opilionibus Britannicis nimis refutatum. Haud denique pernegandum tot circumitiones feciſſe Hebræos ob Jerichunta ipso Sabbato. Nam quid obsecro apud vagum populum vel Circumcisio, vel Sabbatismus, vel alia Mosis Sacramenta potuerunt? Quidve hæc contra instans Dei imperium? Quid adversus Bellum Sacrum* מלחמה תורה ? *Unde Urbis sancti Patres* מצינו שלוא נכנשה ירחו אלא בשבת , *freti Jos. c. 6. 33. Deut. c. 20. 20.* עד רדתה אפילו בשבת. BERN.

n Καὶ τῇ πρώτῃ] Καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρᾳ μέρος τι τ ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν, καὶ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες · οἱ καὶ προῆσαν. COCC.

o Φέροντες ·] Ita *Gall. 2. Big.* & *Samb.* Verum *Epiphanius* φέρουσι, καὶ πρὸ αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι. *Tar.* apud *Bigot.* φέροντες, περὶ αὐτὴν, ἐν κύκλῳ, ὃς μέρος τι. *Baſ.* & *Gen.* φέρονται, πρὸ αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Gall. 2.* nisi quod καὶ omittant ante παρεκάλουν, nosque novam adhibeamus verborum distinctionem. In *Editis* φέροντες πρὸ αὐτὴν ἐ. κ. μ. τ. τ. ὁ. φ. ἓξ. οἱ καὶ προῆσαν ἐ. κ. ἀ. σ. καὶ παρεκάλουν. in *Epiphanio* ad hunc modum, *Et prima die festivitatis ferebant arcam sacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum custodientium. Aliique sacerdotes præcedebant septem buccinis suis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέροντες hîc loci acceperit pro φέρονται ἦσαν, atque οἱ καὶ sive οἱ καὶ verterit *aliique*. quorum utrumque *Atticis* valde familiare.

p Οἱ καὶ προῆσαν] *Baſ.* & *Gen.* οἱ καὶ προῆσαν. Interpres *Scholasticus* ἄλλοι καὶ, vel οἱ καὶ προῆσαν. *Tar.* οἱ ἢ προῆσαν. *Samb.* & *Gall. 1, 2.* οἱ καὶ προῆσαν. *Schotanus* in Bibliotheca φυλάττον ἦν· καὶ προῆσαν, aut προῆσαν ἐπὶ κέρασιν. BERN.

q Σαλπίζοντες,] *Baſ. Gen.* & *Epiphanius*, ut Attici particulorum prodigi noscuntur. Vel scribes cum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall. 1, 2.* σαλπίζοντες, παρεκάλουν τ στρ. BERN.

r Ἐπομένης] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπομένης καὶ τ γερουσίας *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall. 2.* in *Editis* tamen sic distinguitur, ἐπὶ τ γερουσίας, καὶ μόνου σαλπισάντων τ ἱερέων, τότε &c.

s Πρωϊαίτερον,] Πρωϊαίτερα *Big. Samb.* & *Gall. 2.*

t Ιησοῦς] *Gall. 2.* & *Samb.* ὁ Ιησοῦς. Quid heic Glicas? ἐν τούτῳ μὲν τῷ κτ' τ ἱεριχὼ πολέμῳ δεκάτη ἕλωσις καταλύσας τὸ σάββατον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρας αὐτὸ μὴ σαλπίσγων προεκύκλωσαν. BERN. In *Gall. 1.* & *Samb.* ὁ Ιησοῦς.

v Αὐτῷ τ πόλεως] *Al.* αὐτοῖς.

x Μέντοι πάντ'] Μέντοιγε παντ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall. 2. Big.* & *Samb.* πάντ' εἰ λάβοιεν *Gall. 1.* Sive rescribas huc μήτοι πάντ' ὃν τιν' ἂν, sive ὅν τινων λάβοιεν, tantidem valebit. BERN. Μέντοιγε πάντ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall. 2. Big.* & *Samb.* μέντοιγε πάντ' ὄνινα ἂν εἰ λάβοιεν *Vat.* Forsan μέντοι (vel μέντοι γε) πάντ' ὃν τιν' ἂν λάβοιεν.

y Παραχωρήσαντας,] Παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. *Big. Samb. Vat.* & *Gall. 2.*

z Αὐτὰς εἰς] Debilis conjectura *Tar.* αὐτῶν. BERN.

a Ὅσα δ' ἂν ἄργυρος] Ὅσος δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat *Gall. 2.* & *Epiphan.*

b Σκέλους] Vel cum *Big. Samb.* & *Gall. 1.* σκέλους κατορθωμάτων. *Hen.* & *Busb.* BERN.

c Κατωρθωμένων] Ita *Big.* & *Samb.* καθορθωμένων. *Aliis.*

d Ἐκ τ πρώτου] *Gall. 1.* ἐκ τ τε πρῶτον, dein ἁλόντος pro ἁλισκομένης. BERN.

e Προῆγεν] Προσήγαγεν *Gall. 1.* Dein *Samb.* ἠρεμησάντων. BERN.

1. *Hæc cum dixisset*] *Hoc ergo prodigio invadenti Hebræo patuit pulcherrima rerum Jericho. Quinimo eam murorum ruinam ex fiducia mera Oraculi Divini accidisse animadvertit beatissimus Paulus, Heb. c. 11. 30.* Πίστει τὰ τείχη Ιεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. BERN.

f Οἱ δ' εἰσελθόντες] *Samb.* & *Busb.* οἱ δ' εἰσελθόντες. Tum *Gall. 2. Big.* & *Samb.* εἰς τὴν ἱεριχοῦντα · & subinde *Gall. 1.* πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ: necnon *Gall. 2.* & *Samb.* πάντας ἔκτεινον, ἓξ ἐν αὐτῇ ὡς τὴν π. τ. π. π. τ. τ. ἀ. καθαπερ ληγόντων. BERN.

g Πάντας ἔκτεινον] Πάντας ἔκτεινον, ἓξ ἐν αὐτῇ ὡς τὴν π. *Big.* & *Samb.* & *Gall. 2.*

2. *Illi vero urbem ingressi omnes in ea* promiscue *trucidabant*,] *Ferrum & ignis cetera Jerichuntis omnino delent. Veruntamen Rachaba hospes bona vivere meruit cum suis, atque encomiis insuper, honoribus, & agris ab imperatore piissimo donari. Increbuit equidem jampridem in scholis Babyloniis hanc faminam, quæ judicio Pauli & Jacobi procerum Christianismi à fide ac probitate animi rectius æstimatur, quam à caupona sua, ad octo vates Hieraticos genus suum propagasse, item ad Holdam præclaram Sibyllam. Veri illi sunt Nerias, Baruchus, Saraias, Machasias, Jeremias, Hilcias, Hannemaelis Sallumus,* Megilla *f. 14. b. Imo non tantum in Dei Ecclesiam* בטבילה ובקרבן *, sed in thalamum imperatoris hanc Gioren penitus admiserunt iidem doctores* Jebamot *c. 8. & alibi. Certe inter Criticos sacros* רחוה *v. 25. hæreditatem & fundum & opes induere, minus nihil, notavit Cimchius junior & comprobavit,* החיה שנתן לרחב מחיה ממון או נחלה במה שיחיו והוא שאמר ותשב בקרב ישראל והוא הפירוש הנכון *Quanquam simplicius dictionem illam acceperit Samarita, quæ historiam Hebraicam Josue interpolavit,* ورعب الغندقية سلموا من القتل وسكنت الامراة واهلها في هلة القوم *Præterea longe meliori fide novimus*

sione consternati essent, animoque defecti ad vim propulsandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppressi. Nihil autem eos *à morte* eximebat, sed omnes perempti sunt, usque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta est, nihilque *vivum* effugiebat: sed urbem totam incendio vastarunt simul & regionem. Rachabam vero cum suis *omnibus* in diversorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Jesus ad se adductæ gratias se ob servatos speculatores habere professus est; certeque, dicebat, se non eum visum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *postea* omni in honore habuit.

Diræ in Jerichuntis instauratorem. Jos. c. 6. v. 3. 1 Reg. c. 16. v. 34.

8. [1] Cæterum si quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, si quis vastatam instaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mœnium jaciens orbaretur filio primogenito, postquam vero absolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non insuper habuit numen; sed in sequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo sepositum.

9. [2] Ex urbis autem excidio immensa vis argenti simul & auri, necnon & æris, coacervata est, nemine edictum transgredi ausо, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem eversio in hunc modum se habuit.

Furti reus Acharus. Jos. c. 7.

10. [3] Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex Iudæ

quotquot nos Christiani, propter S. Matthæum, qui hoc dubio procul ab archivis Templi Solymitani excerpserat, ex eadem Rachaba, post longam regum principumque seriem, descendisse tandem Mariæ Virginis Beatissimæ sponsum Josephum. Duxerat enim illam ejus nepotem non Josue, sed Josue secundus imperio & honore, tribus principis præfectus, vir piissimus, vir Bethleemita, *Salmon Naassonida, ut Jonathan interpres tam in MSS. quam in libris Ecclesiasticis eum laudat*, auctor progeniei probissimæ & fama suavissima, *quod ait paraphrastes Chronicorum S. l. 1. c. 2. 54.* שלמה *ille & שלמון vocatur indifferenter apud suos, parens Boozi. Boozorum denique istum Jonathas paraphrastes & Rab Huniades in Talmudo* Baba batra *f. 91. unum eundemque faciunt cum* אבצן *Abessane judice: quod ratio vera temporum non facit.* BERN.

h Καὶ ἐν τοῖς οἰκίαις] Illa καὶ ἐν τ. οἰ. ἐπ. addita sunt è *MSS. & Vet. Interpr.*

i Ἀχερ] *Epiphanius* ἀπώλωτο ἄχερ καὶ γ. καὶ π. *Bas. & Gen.* ἀπώλωτο μίχερ γυναικῶν καὶ παιδίων *Gall. 2. Samb. Hen. & Busb.* ἀπώλωτο μίχερ καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων *Big.* Reliquerat forte Mattathiades μίχερ, unde facerent Librarii μίχερ καὶ. BERN. *Al.* μιχερ καὶ γ. Reliquerat forte *Josephus* μίχερ κ.

k Οὐδέν] Οὐδὲ *Busb. & Epiphan.*

l Μὴν τὴν διεργασίας] *Epiphan. & Tar.* καὶ μιν &c. *Bas. & Gen.* καὶ μηδεν τ διεργασίας ταύτης ἔλεγεν ἐν τοῖς ἀμοιβαῖς ἥττονα φανήσεσθαι *Big. Samb. & Gal. 1, 2.* BERN. Ita edidit *Bernardus*, nixus *Epiphanio & alicujus* conjectura. in *Editis*, *Aliisque μιν.* in *Big. Samb & Gall. 1. & 2. μηδεν.* & dein ἀμοιβαῖς ἥττονα.

m Καὶ λαμπρότητι] Καὶ λαμπρότητι (λαμπρότης *Samb.*) ἦχε τ πάσης *Big. Samb. & Gall. 1.* Hanc autem pompam, haud vanam, sed virtutis admirandæ & urbi suavissimæ decretoriam, de Josepho sic contraxit Zonaras Annalista: Τῇ ἑξῆς πρωΐ τ ἱερατῆς ἡμέρᾳ τῇ πολιορκίᾳ τ ἱερεχὼ ὁ ἰησοῦς ἐπεχείρησεν, ὅτω ταύτην λαβεῖν· τὴν κίονα οἱ ἱερεῖς φέροντες περιῴδουν τὸ τεῖχος, ἐπιὰ σαλπίσαντες κέρατι. καὶ ἡ γερουσία παρείπετο· εἶτ' ὑποστρέφουσι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἓξ ἐποίουν ἡμέρας. τῇ δ' ἑβδόμῃ τὰ αὐτὰ ποιησάντων καὶ περιελθόντων ἐπάκις, τὸ τεῖχος κατέπεσε. καὶ ὁ λαὸς εἰσελθὼν παῖδας ἔκτειναν, καὶ τὴν πόλιν ἐπέτρεψαν. τὴν δ' ῥαιὸ μόνην σὺν τοῖς οἰκείοις ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι, φοινικίδα σὺν τ οἰκίας ἀπαωρήσασαν. καὶ ἐνοῦς ἀγρὸς αὐτῇ ἐδωρήσαθο, καὶ ἦγε λαμπρότητι. BERN.

1. *Cæterum si quem urbis locum* intactum *præteriret ignis*,] *Neque ita sistunt animi imperatoris: quin diras imprecaretur forma solenni familiæque pernicem; quisquis ausus urbem Jerichunta è favilla denuo instauraret: Jos. c. 6. Devoventi tum annuit sanctum Numen, ut constat 1. Reg. 16. 34. Præsertim ait Chronologus Samariticus* فوقف ونادي بصوت عالي ∇ⲥⲩⲭⲉⲙ معلون من يبني هذه المدينة الي الابد Recto corpore ac voce elata novæ Jerichuntis fundatorem execratus est Jesus. *Sed differamus hæc ad* Βασιλικὰ, *librumque* VIII. *harum originum. Egregie equidem, hoc non differam, Flavius explicat modo το ἐξαίκοντα* ובצעירו יציב רלתיה, τελειώσας ἓξ τ νιότατον τ παίδων ἀπώλεια BERN.

n Οἰκησάντων,] Mallem οἰκισάντων.

o Προβεβηθεῖται] Προβεβηθεῖται ἀνεγείρειν *Gall. 2. Big. & Samb.* προβεβηθεῖται ἐγείρειν *Bas. & Gen.* προβεβηθεῖται ἐγείρειν *Gall. 1. Hen. Busb. & Zonaras.* Sic enim ⲁⲡⲟⲃⲁⲓⲟⲩⲓ Drungarius iste, ἓξ ἓξ τ ἐγείρειν αὐτὸς βαλτησομένων τὴν πολιν ἀρὰς ἐβάτο· ἐπερχθῶσι μὲν τὴν πρώτην πυλὸς τ θεμελίας βαλλόμενοι, τ ἓξ τελειώσαντα ἓξ ζημιωθῆναι τ νιώταλον. BERN.

p Στεχηθῇ] Στερηθεὶη *Busb. & Hen.* & mox ἀποτελεῖ

q Ὑστερον ἐρεμεν] *Al.* ὑστέρησι ἀπαγ. & ἐπαγγελλόμενον. ut & ὕστερον ἐπαγγελλόμενον, & ἐν τοῖς ὑστέροις ἐρεμεν

r Περὶ αὐτὸν] Forsan ⲫⲉⲓ αὐτὸν, ut apud *Ælianum*, τὸ ⲫⲉⲓ Σωκράτην πάθος.

2. *Ex urbis autem excidio immensa vis argenti simul & auri*,] *Crevit ab auro ereque Hierichuntino Gaza Dei, non theca privata.* BERN.

s Διαπασαμένων.] *Gall. 1. Bas. Gen. & Epiphanius.* Amplius adhuc *Big. Gall. 2. & Samb.* διαπασαμενων, ἀλλ' ἀπεχομένων, ὡς ἤδη τῷ θεῷ καθιερωμένων. ταῦτα μὲν &c. Similiter *Zonaras*, πολὺ δ πλῆθος ἐκ τ πόλεως ἀργύρου τι καὶ χρυσοῦ· καὶ ἄπαν ἀνετέθη τῷ θεῷ, ὡς τ κατωφθωμένων ἰσόμοιρον ἀπαρχμὴ. ἀπείρητο γὰρ πᾶσιν ἐκ τούτου τι σφετερίσασθαι. ἀγχοῦ δέ τις ἐκ τ ἰούδα φυλῆς, ὑφαιμαὶ χρυσοῦφιι ἐκτυχὼν καὶ μάζῃ χρυσοῦ ἐλκυσθῇ ἱκανῆς διακοσίας, ἰσοστα θῶ ταῦτα, καθεψόξας ἐν τῇ σκιωῇ. BERN. Δια πασαμενων [διαπεφασμενων *Vat.*] ἀλλ' ἀπεχομένων, ὡς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων, καὶ ταῦτα μὲν &c. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. & Gall. 2.* Vide *Zonaram*, p. 30.

t Ἀχαρ δέ τις,] Ἀχὰρ *1. Paral. c. 2. v. 7.* in *Alexandrino Cod. LXX.* Ἀχάρ.

v Ζεβεδίου] Ζεβεδαῖου *Gall. 1. & Epiphan.* Χαρμὶ Ζεβεδίου πᾶσι *Vat. ex Jos. c. 7. v. 1.*

x Ἐκ φυλῆς] Sonantius ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς in sex *MSS.*

3. *Acharus vero quidem*,] *Verum chlamydem regiam auro contextam, una cum massula ejusdem metalli pondo siclis* cc. *clam cæteris, præter Deum vindicem, apud se defodit totius gentis infortunium, macula tribus Judæ, dolorque* וברי *Zebediæ avi Acharus. Hoc nominis* עכן *Achan scribunt Hebraicum in gestis Josue, Chaldæum ibidem, versio S. Hieronymi, atque Alexandrinum ex Græcis exemplaribus Complutinumque, necnon Procopius Commentator.* εἶχαο *denique* אכן *Chronographus Samaritanus. Idem tamen Josepho* ἄχαρος & ἄχαρ עכר *Annalista sacro*, 1 *Par. c. 2. omnibusque pariter ipsius interpretibus. Syris hic nebulo ubique* ܥܟܪ *ficut illis ipsi malunt* ⲥⲩⲭⲁⲙ *pro notissima urbe* ⲥⲩⲭⲉⲙ; *quod ex N. T. fidei nostræ arca, quam ex Deuteronomio Pharisæorum etiam novimus. Insuper* ἄχαρ *retinent* ἐπιδόσεις *Aldina, Basileensis & Romana apud Josue: Episcopus Cyrensis in Quæst. G. Syncellus, Glycasque. Hanc denique scriptionem abunde confirmat Imperator c.* VII. 25. *ubi ab invisо satis nomine sordidum militem increpat damnatque pro tribunali*, מרה עכרתנו יעכך יהוה ביום הזה. Temet hodieque (*non in sæculo futuro, aiunt lati pectoris Theologi in Massicta* Synhedrin c. 6. §. 2. *Gemarisque ambabus ejusdem*) *deturbabit* Deus, *O turbator* rei Hebraicæ! *Repetitque rursum diclerium vetus & φερώνυμον sacrorum Paralipomenon conservator l. 1 c. 2. 7* עכר עזבי ישראל אשר מעל בחרם. *Hoc deinceps in Adagium severius concessit, ut Reg. l. 1. c. 18. 17.* זה עוכר ישראל, ὁ τ τῶ ἐξαίνων λαὸν κακώσας, *Flavio iste interprete*: ὁ ταράξας τ ἐπιγῆλ, *sive* المعكر, *ut Arabs explicat sua voce. Adhuc etiam visitur val-*

Ιούδα, λίρων [y] χλαμύδα βασίλειον, ὁκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [z] μάζαν δὲ χρυσοῦ ταθμὸν ἕλκυσαν [a] σίκλους διακοσίους, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας [b] ἥνεγκε κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοῦναι φέρων τῷ Θεῷ [c] καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [d] ποιήσας ἐν τῇ αὐτοῦ σκηνῇ καθώρυξεν εἰς τοῦτο· [e] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συσκηνώτας, οὕτω καὶ τὸν Θεόν.

ια'. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος, [f] ἐν ᾧ στρατόπεδον ἔβαλεν Ἰησοῦς, [g] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [h] ἐλεύθερον ὄνομα. Διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, [i] ἐλεύθεροι αὐτοὺς ἤδη ἀπό τε τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ παλαιπωρίας ἐγίνωσκον.

tribu Judæ, cum inveniſſet chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum [1] maſſula auri pondo ſiclis ducentis, & durum admodum exiſtimaſſet, ſi quis periculo adito forte invenerit quod in rem ſuam eſſet, iſtud in ſui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium ſuum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum ſimiliter ac commilitones lateret.

11. [2] Locus autem, ubi caſtra habuit Jeſus, vocatus eſt Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti, jam ſemet à miſeriis, quas ſub Ægyptiis & in deſerto pertulerant, [3] liberatos eſſe ſenſerunt. *Prima Hebræorum caſtra cis Jordanem Galgala appellata. Joſ.*

12. [1] At *c. 5. v. 9.*

---

vallis, paulo borealior Galgalis, ἰμὶν ἀχὼρ, κοιλὰς ἀχὼρ, cum LXXII. Interpretibus Alexandrinis, tum tribus aliisque Judæis Oſeæ c. 2. 15 Et inſolis ſimpliciter dicta Achor, teſtibus Hieronymo Bethleemita, Procopioque Gazæo, & nominis illius & obruti ſacrilegi diutinum argumentum. Reperies denique inter Chaldæos ſenſus ſimilis vocabula Achar, Achan, & Agan, עכר עכן ועגן. Impedimento enim ac Scandalo eſſe tria iſta omnino denotant. Furti autem partem artificioſam ארדת שנעיר טובה Judæi LXXII. Interpretantur ψιλὴν ποικίλην, doctiſſimus Symmachus veſtem Singaricam, ἔνδυμα σπανὲς: Aquila & Jonathas στολὴν βασιλικὴν, אפטלי בבלי. Et grandis Geneſis Rabinorum πορφύραν βασιλικὴν, פרפרא בבליקין, τὸ δὲ τυπικὸς βασιλ. Pariter Arabs Waltoni الزاز عراقية Chlamydem Eracæam. Idem etiam veſtimentum à tinctura cæleſti coccineum appellat noſter Hieronymus. Joſephus vero Judæus à dignitate Regale, purpuram equidem auro varians, ut in Babyloniis ſolet. Partes altera furti Regula aut Lingua aurea i. ſiclis argenteis pondo. חמשים שקלים בכשקלו, valorem vero argenti ſiclis Hebraicis aut tetradrachmis Ægineticis ΙΧΧ ο = 600: ſimulque שקלים כסף מאתים, Symmacho καὶ διακόσιοι στατῆρες ἀργυρίου; juſte, juxta ſtateras Inſularum Græcanicarum: quæ ſunt ducenta Didrachma Interpretum Alexandrinorum, ut oportuit: aut tot Selagin סלעין Chaldaicorum. Mutilus adeo reperitur hic locus in omni codice Joſephi, propter repetitum σίκλος. Sic illum tamen inſtauro. χλ. βασ. ὁκ χρ. μὲ π. ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ ταθμὸν ἕλκυσαν πεντήκοντα σίκλους· ἀργυρίου δὲ σίκλους διακοσίους. Tantum enim faſſus eſt ſacrilegus v. 21. BERN.

f Ἐν ᾧ στρατόπεδον] *Baſ.* & *Gen.* crede ex Hebraico גלגל. *Samb. Big. Gall.* 1, 2. *Hen.* (*Vat.*) *Busb.* & *Epiphanius* ὁν ᾧ τὸ στρατόπεδον ἐβάλετο Ἰησοῦς Γάλγαλα: ſive ex verſione Græca S. Bibliorum adſumto nomine locali, ſive ex ipſo Mattathiade, qui ſæpiſſime χαλδαΐζει in nominibus ſacris. Namque גלגל legis apud Jonathanem interpretem, Joſ. c. 5. 10. & paſſim. Hanc lectionem confirmat in Annalibus *Zonaras* Interpolator operis Joſephici, σαλεύει δὲ ὁ τόπος ἐν ᾧ στρατόπεδα Γάλγαλα. ὡς ἤδη ἡμῖν ἐλεύθερος τὰ Αἰγύπτιον καὶ τὰ κατὰ τὸν ἔρημον παλαιπωρίας γιόντων τὰ Ἰσραηλιτῶν. γάλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑρμηνεύεται καλοῦσι· Procopius conſimili modo ad Joſ. 5. 9. ἀφῖλαι τὸ ὀνειδισμόν, *Probri* nomine ſervitutem innuit. Nunc enim liberum vobis circumcidi, non ſicut in Ægypto cum metu ſervili. Ab obita vero circumciſione loco Galgal nomen imponitur. *Galgala* enim eſt revolutio. *Clare etiam & aperte ante illos docuerat S. Theodoretus ad eroteſma quartum*, Γάλγαλα ἔστι τόπος ὀνομάσθη. τοῦτο δὲ ἐλευθερίας δηλοῖ. τότε ὁ τῶν ὅλων ἔφη θεός· σὺν τῇ περιτομῇ ἡμέρας ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν Αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος τὴν τῆς αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ δυσσεβείας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὸ ἐπιγενέσθαι τῆς γῆς τὴν ἀπόλαυσιν. καὶ ἡμεῖς δὲ παυθώμεν, ὡς ὁ θεῖος παναγὶς βαπτισμὸς ἐξικόμενος, καὶ τὴν πνευματικὴν ἐκδεξόμενος, τὸ τῆς ἀμαρτίας ὀνειδος ἀπολιπόντες. Huc adnotavit Tar. Γαλγαλ, *i. e. liber. Inde Galli & Franci iidem.* BERN.

2. *Locus autem, ubi caſtra habuit Jeſus, vocatus eſt Galgala:*] *Prima Hebræorum caſtra cis Jordanem Galgala adpellari Optimo placuit, in memoriam populi ſui ab Ægyptiis & Saracenis tum demum* liberati & exemti. *Ajebat enim Joſ. c. 5. 9.* σὺν τῇ περιτομῇ ἡμέρας ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν Αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος τὴν τῆς αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ δυσσεβείας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὸ ἐπιγενέσθαι τῆς γῆς τὴν ἀπόλαυσιν. καὶ ἡμεῖς δὲ παυθώμεν, ὡς ὁ θεῖος παναγὶς βαπτισμὸς ἐξικόμενος, καὶ τὴν πνευματικὴν ἐκδεξόμενος, τὸ τῆς ἀμαρτίας ὀνειδος ἀπολιπόντες. גלות Gallothi; *Hieronymus noſter*, abſtuli: *& Jonathan cum Syro Arabeque congrue* אעדית, كشفت, احسنوا; *aut Salomon* הסירותי. *Quinimo ipſum* גלגל *fundi Hebraici; quod pronuntiarunt Maſoretæ* Gilgal, *B. Hieronymus inter Doctores Tiberienſes verſatiſſimus* Galgal, *&* γολγὸλ LXXII. *Judæi ad Deut. c.* 11. 31. *Indeque derivatum* גלגלה *aut* גלגלא, *Γάλγαλα equidem Joſephi, Onkeloſi, Interpretis Samaritani, & Bibliorum tam Græcorum quam Syrorum, recte denotat* libertatem, evaſionem, *aut* apocataſtaſin, remque in melius evolutam: *veluti* גלות *λύτρωσις apud Senes illos Alexandrinos. Nequicquam adeo rationis bonæ habent novi Theologi, quod de hoc etymo in Mattathiaden, ac ſimul adverſus Theodoretum, Procopium à Gaza Zonaramque obganniant. Denique de caſtris iſtis multo rectius judicant Samaritæ, quæ quidem ad ſeſquimilliare abs Jerichunte jam olim ſtatuerat Imperator, quam Judæi* Sotæ *Talmudicæ f.* 33. *b. aut propter Judæos Euſebius Cæſarienſis & Bethleemita ille Hieronymus* de Locis ſacris. BERN.

g Γάλγαλα·] Ita cum ſeptem *MSS. Vet. Interpr. Aliiſque.* ſive ex verſione LXX. aſſumpto nomine locali, ſive ex ipſo *Joſepho*, qui ſæpiſſime Χαλδαΐζει in nominibus ſacris. in *Baſ.* & *G.* juxta *Hebraicum* Γαλγάλ.

h Ἐλεύθερον] Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras.* in *Annalibus.* p. 30. & *Procopius* ad *Joſ.* c. 5. v. 9. HUDS. Potuit ad גלה non reſpexiſſe & ſenſum expreſſiſſe nominis loco dati, quod ibi demum liberatio ex Ægypto vere facta fuiſſe dici poſſit, uti mox teſtatur, tunc quum Jordanem tranſiiſſent, ſi & ab Ægypto & malis itineris ex Ægypto inſtituti liberati eſſent. REL.

i Ἐλεύθεροι] *Gall.* 1. *Busb.* & *Hen.* ἐλεύθερος ἤδη τὴν Αἰγύπτιον. Ita & *Zonaras.* Ibidem ἐλεύθ. αὐτὸς *Samb.* BERN.

3. *Liberatos eſſe ſenſerunt.*] *Audiendus rurſus & P. Comeſtor*, Facta autem circumciſione dixit Dominus ad Joſue, *Hodie abſtuli à vobis opprobrium Ægypti, i. e.* præputium, quod apud Hebræos erat opprobrium immunditiæ gentium. Ob hoc vocatum eſt nomen loci illius *Collis præputiorum*, vel *Galgala, i. e.* revelatio, quaſi ſanctificatio, ſecundum illud: Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus. Poteſt tamen dici opprobrium ab eis ablatum, ſervitus Ægypti & labor deſerti: quod congruit ſecundum aliam nominis interpretationem. Interpretatur enim *Galgala*, libertas. Porro manſit populus in caſtrorum loco donec ſanaretur, & fecerunt Phaſe XIV. die ad veſperam in campeſtribus Jericho, quod nondum niſi bis factum fuerat. Primo in finibus Ægypti circa Rameſſe: ſecundo ad radicem montis Syna ſecundo anno itineris. Ex tunc intermiſſum fuerat cum circumciſione uſque ad terram promiſſionis. BERN.

x Μάζαν δὲ χρυσοῦ] Τὸν δὲ γλώσσαν ὁ Ἰωσηφος μάζαν χρυσοῦ ἡμιμάδιον, *Theodoret.* loco jam citato.

a Σίκλους διακοσίους,] Ita *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* At vero minus eleganter *Big. Samb* & *Gall.* 1, 2. σίκλων διακοσίων. BERN. Σίκλων διακοσίων in quinque *MSS* minus eleganter, ut cenſet *Bern* qui etiam propter repetitum σίκλος locum mutilatum eſſe ſuſpicatur, atque hoc modo integritati ſuæ reſtituendum, χλ. β. ὁκ χρ. μὲ π. ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ ταθμὸν ἕλκυσαν πεντήκοντα σίκλους, ἀργυρίου δὲ σίκλους διακοσίους, quod tantum faſſus ſit Achar. *Joſ.* c. 7. v. 21.

b Ἤνεγκε κέρδος] *Baſ. Gen.* & *Epiphanius.* εἰ ὁ κινδυνεύσας ἔνεγκε *Big* & *Samb.* εἰς ὁ κινδυνεύσας ἤνεγκε *Gall.* 1. Mox ἄφελόμενος *Baſ.* & *Gen.* quod ipſis equidem Athenienſibus, rotundiſſimi licet oris civibus, concedi non debet BERN.

c Καὶ μὴ δεομένῳ,] Καὶ μὴ δεόμενον ἐκεῖνον legerat *Epiphan.*

d Ποιήσας] *Al.* (*Samb* & *Epiph*) ποιήσας τῇ αὐτοῦ σκηνῇ.

e Λήσειν νομίζων] *Baſ. Gen.* & *Theodoretus.* λησεσθαι libri plures quam meliores, ut *Samb. Big.* & *Gall.* 1, 2. Atticorum enim vox utraque. Statim σκηνὰ ατας *Baſ* & *Gen* antique; atque proxime ὅτως καὶ *Samb.* & *Gall.* 1, 2. etiam ritu priſco. BERN.

Contra Ainitas rem infelicius gerunt Israëlitæ. Jos. c. 7.

12. [1] At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jesus tria millia armatorum ad urbem Ainam supra Jerichuntem sitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conserentibus, in fugam versi, viros triginta sex amiserunt. Quod cum nunciatum fuisset Israëlitis in magnum mœrorem eos conjicit atque angustias: non tam propter cognatos amissos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æstimandi, quam propter desperationem. nam cum crederent se jam ea regione potitos, & salvum incolumemque in prælis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hostes elatos videbant. Itaque saccum vestimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem soliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

De tam malo omine apud Deum expostulat Josua, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina. Jos. c. 7.

13. [2] Jesus autem videns exercitum ita territum atque animis consternatum, & de rerum summa jam male sperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, inquit, non temeritate & "audacia adducti sumus, ut terram hanc armis in "nostram potestatem redigeremus: sed Moyse ser"vo tuo ad hoc *aggrediendum* nos incitante, dum "multis signis promiseris te nobis hanc terram "possidendam traditurum, teque effecturum ut "noster exercitus semper armis hostes superaret. "Et quidem nonnulla ceciderunt, sicut tu nobis "pollicitus es. Nunc vero præter opinionem cla"de accepta, & parte copiarum cæsa, quasi fides "tuis parum constaret promissis & iis quæ Moyses "prædixerit, haud leviter affligimur; atque eo "magis anxia de futuris spe pendemus, quod res "tam male nobis primo experimento facto evene"rint. Tu ergo Domine, potes enim hisce *malis*

ιϛ'. [k] Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τ Ιεριχουῶτ συμφορᾶς, πέμπει τρισχιλίους ὁπλίτας Ιησῆς εἰς [l] Αἶναν πάλιν ὑπὲρ τ Ιεριχουῶτ κειμένην [m] αἱρήσοντας· οἱ, [n] συμβαλόντων αὐτοῖς τ [o] Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἐξ καὶ τριάκοντα. τοῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ισραηλίταις, [p] λύπην τε μεγάλην καὶ ὀδύνην ἐποίησεν ἀθυμίαν· ὑπὲρ τὸ οἰκεῖον τ ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ καὶ ἀπόγνωσιν. πεσόντες γὰρ ἤδη τ γῆς ἐκράτησε εἶναι, καὶ σῶον ἔξειν ἐν τ μάχαις τὸ στρατόν, ὅτως ὑπ Θεοῦ προϋπεσχημένων, τεθαρρηκότας ὑπερδόξως ἑώρων τὰς πολεμίους. καὶ σάκκους [q] ἐπενδυσάμενοι τ στολάς, δι' ὅλης τ ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν καὶ πένθει, τροφῆς οὐδὲ μίαν ἀπόζεσιν ποιούμενοι· [r] μειζόνως [s] δὲ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγ'. Βλέπων δ' ὅτως ὁ Ιησῆς τὸν τε στρατιὰν καταπεπληγυῖαν, καὶ πρὸς τ ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνουσαν, [t] παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς τ Θεόν. "ἡμεῖς "γὰρ, εἶπεν, οὐκ ὑπ' αὐθαδείας προσηχθημεν [v] ὡς πα"τὴν ὑπάρξοντας τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέως "σ σοῦ δούλου πρὸς τόδ' ἡμᾶς [x] ἐπεγειραντ, ὡς πολ"λῶν τεκμηρίων ἐπηγγέλω κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν "τὴνδε τὴν γῆν. καὶ τ στρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τ πολεμίων "ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείττονα. τινὰ μὲν οὖν ἤδη πρὸς "ὑποσχέσεώς ἡμῖν [y] ἀπέβητε τὰς σάς· νῦν δὲ παρὰ δόξαν "ἐπλαικτέτε καὶ τῆς δυνάμεως τινος ἀποβαλόντες, [z] ὑπό "τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τ παρὰ σοῦ καὶ ὧν προεῖπε "Μωϋσῆς [a] ἀχθόμεθα· καὶ χεῖρον ἡ τ μελλόντων ἐλπὶς "ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ἀλ"λὰ σὺ δέσποτα, δυνάμεις γάρ σοι τούτων ἔστιν δῦρεῖν, "τὸ

---

k Μετὰ δ' ὀλίγας] *Bush. & Hen.* μετ' ὀλίγον τ ιεριχοῦντ ἀλώσεως. *Epiphanius, Samb. & Gall. 1.* μὴ δ' ὀλίγας ἡμέρας τ ιεριχοῦντ συμφορᾶς, μὴ δ' ἐπίδας ὀλίγους *Bas. & Gen.* BERN.

1. *At paucis diebus*] *Jos. c.* VII. *Contra Ainitas re infelicius gesta, Chananæa debellandæ spem statim abjicere Hebræus, atque ad fas & jejunia cœpit convertere. Amiserant etenim* XXXVI *viros ex præcipuis, fatente Josepho, necnon in T. B. f.* 44. *Sotæ R. Juda, Domine propterne tantula spolia occiditur pars major Senatus?* תיהרוג רובה של כנהדרין. BERN.

l Αἶναι πόλιν] *Bas. & Gen.* ἀγὰν *Big. & Gall. 2.* γὰν *Zonaras.* γὰν *Samb.* γάιαν *Gall. 1.* ἄιαν *Hen.* ἄϊαν *Busb.* Pessime vero *Epiphanianæ* versionis descriptores *Adan* pro ἄγαν, aut ἄϊαν, aut ἀγάϊαν. Hujusce tamen urbis nomen variis modis scribunt sanctissimi viri: Moses ejusque הגי *Hahai*; Esaias עית *Hatath*, i. e. αὐλισμὸς, καταλυμα, sic lego ex mente τ πρώτων, sive Arabum عياة & تعوية. Jeremias עי *Hai*, Esdras modo *Hahai* cum Mose, modo *Haia* עיא. Ex Interpretibus Græcis Alexandrini ἀϊσαί; sed qui historias sacras verterant, γαὶ & ἀγσαὶ: atque apud Nehemiam semichaldæum ἀϊὰ & ἀγαὶ. Onceliosus Jonathan & Syri עי *Hai*, Saadias العي. Paraphrastes Samariticus in Bibliis Waltoni יענה *Haina*, ex quo defenditur ἀϊνα & ἀϊάτης Josephi. Abit magis à pristino nomine Chronicon Samariticum: ponit enim الهويه hoc loco. Quinimo longius adhuc abesse videtur versio Arabica Pentateuchi Samaritani, at revera minimo discrepat, quando الكفير substituit pro חעי c. 12. 8. Γαίσ. כפירה *Cephira* enim, sive كفرة & بيت الكفير, ut vocat Commentator Samariticus in Bibl. Cl. Huntingtoni, è proxima regione visebatur, ut oportuit, *Bethelæ* fani Dei. Significat adeo بيت الكفير idem quod بيت الغيان, *sedes* τ γαϊωνῶν, i. e. *infidelium errantiumque*, plane *Bethaven* stabulum Idololatriæ, qua pravius nihil. Reperimus denique in magna Exodo *parasa* 31. adnotatum veteribus Pharisæis ter mille passibus à *bethela* distare *Haiam*: quantum etiam ab illa Cephiram remotam innuunt locorum sacrorum sancti metatores. Eusebius enim Hieronymusque sub Gabaone ajunt jacere Cephiram; *Gabaon* tamen haud plus IV. milliaribus à *Bethela* abesse iter orientale carpenti. Dicit autem Chronicon Samaritanum de חעי plane ex codice Judaico, مدينة الهوية هي مقابل بيت القادم من الشرق. BERN. Ita *Bas.* & *G.* Αγαὰν *Big.* & *Gall. 2.* Γαὶ *Samb.* & *Zonaras.* Γαϊαν *Gall. 1.* Αἶαι *Hen.* & *Busb.* Αναι *Vat.* & Ανιαι juxta *Steph. Byzant.* Videsis Cl. *Berkelium* ad locum p. 134.

m Αἱρήσοντας· οἱ,] Vocem αἱρήσοντας supplevimus ex *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συμβαλόντων] *Al.* Συμβαλόντων.

o Αινιτῶν,] Cum Γαϊητῶν, & Γαϊητῶν & Ανιαῖων habeamus in *MSS.* pro vulgato Αἰνατῶν placuit rescribere Αἰνιτῶν, quod ab Αἶνα juxta τ ἐπιχώριον τύπον rectè deducitur.

p Λύπην τε μεγάλην] Λύπην μεγάλην *Samb.* Dein communius *big. Samb.* & *Gall. 1.* τεθραυσμένας. BERN.

q Ἐπενδυσάμενοι] Ita *Samb.* (*Vat.*) & *Epiphan.* Sed *Gall. 1, 2.* ὑπεξυώτες τὰς στολὰς δι' ὅλης τ ἡμέρας, quod est יד היערב v. 6. *Bas.* & *Gen.* ἐκενδώτες, δι' ὅλης τὰς ἡμέρας τὰς στολὰς. *Big.* ἐπενδώτες στολὰς, δι' ὅλης ἡμέρας. Ibidem *Hen.* & *Busb* ἐν ὀκρυσιν pro ἐν δακρύοις: phrasinque insuper aliam substituunt καὶ μὴ τροφῆς γεύόμενοι, pro elegantia Josephi τροφῆς δὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιούμενοι. BERN. Supra στολὰς ergo saccos induebant: nunc saccos, id est, cilicia gerunt in luctu sub vestibus aut tunicis exterioribus. REL.

r Μειζόνως] *Bas. Gen.* & *Epiphan.* μειζόνως ϛ *Big.* & *Samb.* BERN.

s Δὲ τὸ συμβεβηκὸς] Δὲ *Big.* & *Samb.*

2. *Jesus autem videns*] *Mox c.* VII. *de tam malo omine apud Deum expostulat Josue, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina, ut Jos. c.* 1. 3, 5. *Deut. c.* 7. 2, 18, 23. & *c.* 31. 6. & *c.* 27. 3, 4. *quo etiam respexit Gemaricus* Synhedrin *f.* 44. *a. mo passim sacro volumine Moysis.* BERN.

t Παῤῥησίαν λαμβάνει] Παῤῥησίαν ἄγει *Big.* & *Gall. 2.* atqui alterum tersum est & ab Athenis mediis. BERN.

v Ὡς ταύτην ὑπάγειν] *Bas.* & *Gen.* ὥστε ταύτην ὑπαγαγεῖν *Big.* & *Samb.* E Latinis *Voss. 1. ut hanc terram armis subjicerimus.* ὥστε ταυτὴν ὑπάγειν *Gall. 1.* Mox μωυσέως *Gall. 1.* BERN.

x Επεγείραντ,] *Epiphanius.* ἐπεγείραντ, ὃς ϡϛ *Bas.* & *Gen.* quod etiam consistere possit in illa sententia. ἐξεγείραντ, ὃς ϡϛ *Gal. 2.* ἐξεγείραντ, ᾧ ϡϛ *Samb.* & *Big.* ἐπεγείραντος, ᾧ ϡϛ *Burius* meus, necnon *Tur.* ὡς ϡϛ ambo ἐξ ἀγχινοίας. Hinc concipiat aliquis legisse olim Josephum cum Interprete Græco v. 7. לכה העביר יגברך, *ἵνατι διεξέβασεν ὁ παῖς σου, ὁ μωυσῆς δηλονότι.* BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanio.* ἐπεγείραντος, ὃς ϡϛ *Gall. 1.* & *2.* ἐξεγείραντος, ᾧ ϡϛ *Samb.* (*Voss.*) & *Big.*

y Απήτητε] Απήτητε *Samb. Gall. 1.* & *2.* Voculas τὰς σὰς non agnoscit *Vat.*

z Επί τε τούτοις] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπί τε τούτοις.

a Αχθόμεθα·] *Samb. Gall. 2.* & *Tar.* ἀχθόμεθα. *Big.* ἀπεχόμεθα vel ἀχθόμεθα & πολεμεῖν. *Bas. Gen.* & *Gall. 1.* ἀπεχόμεθα. Vel rescribes ἐπαχθόμεθα, sicut viderat fortean famulus Cassiodori. Nam hoc infortunium v. 5. ימס לבב העם ויהי לכים, eliquarat corda Hebræa instar aquæ. Mox δ. ασοτα est ἀδαναὶ sacri Codicis, v. 7, & 8. BERN. Ita *Samb.* & *Gall. 2.* ἀχθόμεθα vel ἀπεχόμεθα & πολεμεῖν *Big.* (& *Voss.*) ἀπεχόμεθα *Bas. G. Vat.* & *Gall. 1.* Forsan rescribendum, ut nos monuit *Bernardus*, ἐπαχθόμεθα.

b Καὶ

"τὸ τε παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκῃ ϖαραχόμενος,
"[b] καὶ ϖρὸς τῶν αὖθις δύσελπις ἀφαιρεμένους ἅτως τὴν ἀφ-
"νοίας ἔξελε.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ὀπὶ σῶμα πεσὼν [c] ἠρώτα τὸν Θεόν. [d] χρηματίσαντος ἢ ἀνίεσθαι δεῖ καὶ [e] καθαίρειν τὸν στρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· ἀφ' ἃ δὴ ταῦτα τῷ νῦν αὐτοῖς ἤδη συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος ἢ δράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ [f] περίζεσθαι τῶν πολεμίων· φέρει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦς, καὶ καλέσας Ἐλεάζαρον [g] τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ Φυλὴν ἐκλήρου. [h] τούτῳ δὴ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ἰούδα Φυλῆς δηλοῦντος, κατὰ Φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆρον πάντης. τὸ δ' ἀληθὲς ἐν κατηγρήματος ἐπὶ τῷ [i] Σαρεχίᾳ συγγένειαν ἠνέσκετο. [k] κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως [l] γενομένης, λαμβάνει τὸν Ἀχαρον. ὅσῳ δὲ οὐκ ἔχων ἔξαρνος [m] εἶναι, δεινῶς αὐτὸν ἐν Θεοῦ ἐκπροσελθόντος, ὁμολογεῖ τε τῷ κλοπίμῳ καὶ τὰ Φωρία παρῆγε εἰς μέσον. καὶ οὕτως μὲν ὑπὸ ἀναιρεθεὶς, [n] ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀτίμου καὶ καταδίκου [o] προσηκούσης τυγχάνει.

ιε'. Ἰησοῦς δὲ ἀγνίσας [p] τὸν στρατὸν ἐξῆγε ὀπὶ τὴν [q] Αἶναν [r] αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰ πρὸς τὴν πόλιν ἐνέδρας προλοχίσας ὑπὸ τὸ ὄρθριον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μὴ [s] θεάσας αὐτοὺς ἀφ' τὴν προτέραν νίκην ὀπιόντων, ὑποχωρεῖν προσποιησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ

"medicinam adhibere, & præsentem mœrorem
"victoriam largiens adimere, & desperationem in
"posterum animo ita defectis auser.

14. * Ita quidem Jesus, in faciem prolapsus, Deum *supplex* rogabat. Deo autem hoc ei responsum dante, ut surgeret & exercitum lustraret, qui flagitio semet polluerit, rerumque sibi dicatarum furtum facere sustinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidisse, inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, victoriam de hostibus semper reportaturos esse) hæc populo declarat Jesus, & vocato Eleazaro pontifice & magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. Hæc autem cum scelus in Judæ tribu commissum esse ostenderet, rursum per cognationes ejus sors mittebatur. Istud autem maleficium revera perpetratum esse deprehensum est in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquisitum esset, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequisset, Dei indicio graviter illum constringente, & furtum fatebatur, & res surreptas in medium proferebat. Et ille quidem statim morte multatus noctu sepulturæ traditur ignominiosæ, & qualis publico judicio damnatis tribui solet.

Josuam erigit Deus, jubetque exercitum lustrari & sacrilegium puniri. Jos. c. 7.

Sortibus deprehensus Acharus pœnas luit. Jos. c. 7.

15. † Jesus autem, exercitu lustrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu dispositis circa urbem insidiis, prima luce cum hostibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in pido

Exercitum contra Ainam ducit Josua, Ainitas profligat, urbemque eorum evertit; deinde spolia ampla impertit militi. Jos. c. 8.

b Καὶ ϖρὸς τὴν αὖθις δύσελπις ἀφαιρεμένους] *Basil.* & *Gen.* phrasi tolerabili: quanquam aliter senserint novi veteresque Critici. Legitur enim codd. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. καὶ τὸ ϖρὸς τὴν αὖθις δύσελπι ἀφαιρεμένου. *Gall.* 1. καὶ τὸ ϖρὸς τὴν αὖθις δύσελπις ἀφαιρεμένη. *Tar.* διακειμένης. *Epiphanius* denique suggerit καὶ το ϖρὸς τὴν αὖθις δύσελπι διακειμένους ὥτως ἀφ' τὴν σύνοιαν σὺ ἔξελε. BERN. Καὶ τὸ ϖρὸς τὴν αὖθις δύσελπις διακειμένους *Vat.* κ. τ. ϖ. τ. ἀ. δύσελπι διακειμένου *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius*. καὶ τὸ ϖ. τ. ἀ. δύσελπι διακειμένοις ὥτως ἀφ' τὴν σύνοιαν σὺ ἔξελε. Est qui malit διακειμένης.

c Ἠρώτα] *Gall.* 1. *Basil. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τὸν Θεὸν ἱκέτευε, clarioris locutionis ac familiaris ergo *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ *Zonaras.* BERN.

* *Ita quidem Jesus,*] *Novis tamen victoriæ suasionibus hunc erigit Clementissimum Numen, simulque lustrato exercitu, sacrilegium quod à Jerichunte eum polluerat, ignibus purgari jubet, ceu prima calamitatis facem. Ad sortes idcirco: phrasin ita sacram v.* 14. אשר ילכדנו יהודה, *ὡ ἂν δόξῃ κύριος, tali jactum exposuit Ecclesiasticorum decus S. Hieronymus,* Quamcunque tribum, *suis verbis,* sors invenerit. *Eodemque sæculo Rabini Solymitarii Talmudi sui tst.* Synhedrin *f.* 23. *b. professo explicant eundem versiculum,* והעמידה ישראל לשבטיו והפל גורלות עליהן סיד אני מוציאו : Sortes ut vos duxeritis, nebulonem ego ipse producam, qui spolia mea surripuit. *Pergunt vero illi Magistri nomine Achari de Sortitionis ritu conquerentes. & huic ultro opponunt Legem Moysis Deut. c.* 17. 6. *Similia & videas apud Scholasticos Babylonios f.* 43. *b. ejusdem Masictæ. Tum etiam* הנסתרות, τὰ κρυπτὰ *Deut. c.* 29. *v. ult. de hoc scrutinio extraordinario ab iis exponi, indicante itidem prisca* ἐπισυγμὴ *super vocabula,* נקור על לנו ולבנינו ועל עין, שבינר שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן, *simulque refutante opinionem Theologorum nimis hebetium de punctorum Masoreticorum antiquitate. Ad sortes inquam coram Theca Divina Phylarchos cum Pontifice Maximo cogit Imperator.* * *Namque in hoc foro Eleazari meminerunt Flavius & successores Flavii, architecti Talmudi. Legitur autem Judais. Tum hac de tribu Zarachum demarchum seu fratriarchum ferit index Divinus. Captus demum inter Zarachidas, convictusque palam Acharus, cum furtivis propriisque simul opibus perit.* Τὰ μὲ ζῶα, ἢ μᾶλ' αὐτὸς μόνος καταλαβεῖ· τὰ δ' λοιπὰ ἀφ' πυρὸς ἀφάνιζε. *Aut verbis veteris Doctoris T. B.* Synhedrin *f.* 44. הראוי לשריפה לשריפה והראוי לסקילה לסקילה. וירגמו אותו כל ישראל אבן הואת לברו וישרפו אותם השור והבהמות באש בממונו. *Recte igitur sacrum illud cadaver more inhonesto clamque sole mox sepultum fuisse retulit Josephus, objectis lapidibus ut; σωρὸν μέγαν. Contra quicquid nuperi Theologi mussitant. Vide iterum Jos. c.* 7. 26. BERN.

d Χρηματίσαντος] Legis enim c. VII. 10. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Ἰησοῦν, קם לך, ἀνάστηθι, ἵνατί τοῦτο σὺ πέπτωκας ἐπὶ προσώπου σου. Idem diserta dictione declarat Chronographus Samaritanus, simulque docet Oracula tum olim missis ab Arca vocibus fuisse perlata, فدخل يهوشع وهو باك الي قدام صندوق عهد الله وخر علي وجهه وتضرع الي الله تعالي وتخضع وتذلل فجاءه الصوت من عند الله خطا الشعب هذا. BERN.

e Καθαίρειν] *Gall.* 1. καθαρεύειν. Recte autem, optime interpretatus est hic Sacerdos Divinum Epiphonema v. 15. כי עשה נבלה בישראל, μιάσματος ἐν τῷ στρατῷ γεγονότος. νεβαλα enim *fœdum ac turpe* denotat, μολυσμα καὶ αἶσχος apud Assyrios Palæstinosque, ἄχημοσύνη καὶ ἀκαθαρσίαν in Bibliis Græcis. BERN.

f Ποιεῖσθαι] *Tar.* ποιεῖσθαι. Verum in Attica ποιεῖσθαι tantundem valet. *Gall.* 1. περιποιεῖσθαι. BERN.

g Τὸν ἀρχιερέα] *Basil.* & *Gen.* τὸ ἀρχιερεῖα, καὶ τοὺς ἐν τέλει κατὰ Φυλὴν ἐκλήρου, distincte. *Samb.* ambigue & ἀκαιρως. *Big.* & *Epiphanius* ita sententiam illam componunt, τὸ ἀρχιερεῖα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ Φυλὴν ἐκλήρου. BERN.

h Τούτῳ δή] *Samb.* τοῦτο. Dein *Basil.* & *Gen.* πάλιν ταύτης προτίθησι τὸν κλῆρον, minori arte *Big. Samb. Gall.* 1, 2. BERN.

i Σαρεχίᾳ] Reddo huc cum *Schotano* περὶ τὴν ζαραχίᾳ συγγένειαν εὑρέσκετο, ex c. VII. v. 17. וילכוד את משפחת הזרחי, καὶ ἐπεδείχθη ὀκμὴ ζαραΐ. *Basil.* & *Gen.* ediderant perverse ϖ ἐπὶ τὴν σαχαρίαν συγγένειαν ἐρέσκετο. In *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* reperimus scriptum περὶ τὴν ἀχαρίαν συγγένειαν ἠνέσκετο. Denique *Gall.* 1. & tota officina codicum Latinorum oftendunt περὶ τὴν ἀχάρ συγγένειαν ὠρέσκετο. Nemo autem demiretur nominis initio *Z.* omissum fuisse tot Scribis. Blæsius enim sonuerat olim id elementi, quam nunc auditur, atque ἰκπίσσιμε in *H.* merumque spiritum defecerat. BERN. Ita *Schotanum* sequutus edidit *Bernardus* ex *Jos.* c. 7. v. 17. Σεχρεία *Basil.* & *G.* Αχρεία *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Αχάρι *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

k Κατ' ἄνδρα δὲ] *Samb.* καὶ ἄνδρα δὲ (לגברים λαγεβαρμε) τῆς ἐξετάσεως γινομένης. BERN.

l Γενομένης,] Γενουένης *Vat.*

m Εἶναι, δεινῶς] *Basil.* & *Gen.* εἶναι, ἐν τῷ Θεῷ δεινῶς αὐτὸν ἐκπεσελθόντος *Gall.* 1. 2, *Big.* & *Samb.* BERN.

n Ἐν νυκτὶ] Ἐν τῇ νυκτὶ *Vat.* HUDS. Noctu solebant rei sepeliri: sed Christus ante noctem sepultus, quia instabat Sabbathum; confer notata ad lib. IV. 8. supra. REL.

o Προσηκούσης] Πρεπούσης *Gall.* 2. *Big* & *Samb.*

p Τὸν στρατὸν ἐξῆγεν] Ita ex septem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν λαόν.

q Αἶναν] Αἶναν *Basil.* & *Gen.* αἶαν *Busb.* ἄϊαν *Hen.* pariterque exemplaria *Epiphanii Adan* pro *Aian.* γαΐαν *Samb.* γαΐαν Theodoretus MS. γαὶν *Big.* & *Gall.* 2. ναΐαν, vice γαΐαν *Gall.* 1. ναὶν pro γαὴν *Zonaras.* Æmulantur hæc Bibliorum Græcanicorum γαή, quod Severo *Ge.* Hinc Origenes חצי, χάϊ, i. e. *vorago*, est interpretatus; quod non aliud quam גיא, γαή, ut Zach. c. 14. 4. Sed de isto nomine satis mihi videor dixisse §. 12. BERN. Ἀναὸ *Vat.* Videsis p. 268. v. 2.

† *Jesus autem, exercitu lustrato,*] *Jos. cap.* 8. *Cum copiis jam puris, quorum quinque millia in insidias occidentales,* אורב מים לעיר *& quinquies quinque ex adversa valli (quam* ϖ, *hoc modo, modo* γαὴ *& recte appellitat histericus sacer) in apertam pugnam deducebantur, fuga vulturnum versum, quod est in sacro* דרך המדבר ὄδεσε ἀναδόσας, *licet Theologi nostri aliud doceant, adeo simulata: quid enim strategematum facilius illo jactatur, aut consuetius? Ainatas fuse profligat Imperator, urbemque eorum evertit: deinde spolia ampla impertit militi.* BERN.

r Αὐτούς·] Αὐτοὺς in sex *MSS.*

s Θεάσας αὐτοῖς] *Basil.* & *Gen.* μὴ θέσσας *Big.* 1, 2. & *Samb.* propter recentiorem Criticam: quæ distinguit quoquo modo inter ὁράω & θεάομαι. BERN.

pido abducit, *hostem* se persequi existimantes, & quasi victoria jam parta insolescentes: deinde *subito* conversis copiis obviam illis proficiscitur, & signa dans, de quibus convenerat, iis qui in insidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros versarentur, aliqui vero & in illis qui egressi fuerant observandis animo essent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jesus vero manus conferentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulsi autem in urbem quasi *adhuc* integram, cum & ipsam *ab hostibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incensam deprehenderent, per agros dispalati oberrabant, ad semetipsos, quod soli essent, defendendos viribus destituti. Postquam vero hujusmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & aliorum vis ingens impedimentorum & sarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jesus, cum esset in Galgalis, inter milites partitus est.

Gabaonitæ, Chananæorum necessitudinem omnem abnegantes, specie gentis peregrinæ cum Jesu pacisc untur. Jos. VII.

16. [1] Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jerosolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis

μακρὰν αὐτοὺς τῆς πόλεως, διώκειν [t] οἰομένους καὶ ὡς ὅτι νίκῃ καταφρονοῦντας. [v] ἔπειτ' ἀναστρέψας τῷ δουρὶν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· [x] σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐνέδρᾳ συνετέτακτο, καὶ ἐκείνους ὅτι τῷ μάχῃ ἐξανίσησιν. [y] οἱ δ' εἰσεπῖπτον εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον ὡς τείχεσιν ὄντων, ἐνίων ἢ καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τῷ γνώμῃ προεστηκότων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ἔρρωσαν, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ἰησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας [z] εἰς χεῖρας βιασάμενος φυγὴν τρέπεται. σπευδόντων δὲ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἔτι καὶ τότε ἐχομένην ἑώρων, καὶ καταπεπρησμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, διὰ τῶν ἀγρῶν [a] ἡσσον σκεδασθέντες, ἀμυνεῖν [b] αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυναμένοι. τοιαύτης δὲ [c] τῆς συμφορᾶς τοὺς [d] Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλου πολλοῦ καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [e] καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἀπείρου τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ εὐδαίμων ἦν τὸ χωρίον· καὶ πᾶσι πᾶσα τοῖς στρατιώταις Ἰησοῦς [f] διένειμε, γυμνὸν ἐν Γαλγάλοις.

ιϛ'. Γαβαωνῖται δὲ καὶ οἰκοῦντες [g] ἔγγιστα τοῖς Ἱεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ἱεριχουντίοις συμβεβηκότα πάλαι καὶ τὰ

t Οἰομένους] *Basil.* & *Gen.* οἰωμένους, auditum puta pro οἰομένους verbali περιουσιακῶς & ἰμιελέ. BERN.

v Ἔπειτ' ἀναστρέψας] Ἔπειτ' *Big. Samb. Hen* & *Busb.* ἐπεὶ δ' *Gall.* 1, 2. *Basil. Gen.* & *Epiphanius* interpres. BERN.

x Σημεῖά τι δοὺς,] Aut Antiochum Cyrensem sua fefellit memoria, aut aliter olim lectum in hoc loco Originum. Sic enim ille ἐρωτ. ιά. τὸ μέν τοι γαισὸν, ᾧ τοὺς λοχῶντας διήγειρεν ἐτοίμους, ἀστιδα ἠμιώδυνον ὁ ἰωάννης, ὡταύτως ἢ καὶ ὁ σύμμαχος. Viderat ergo in suo exemplari Theodoretus hoc aut simile aliquid, ἀναστρέψας τῷ ξυάμιν τῷ πρόσωπον αὐτοῖς, ἀστιδί τε σημεῖα οὓς ἀ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐνέδρᾳ συνετέτακτο, &c. *Cidone* enim ducis urbem versus in altum vibrato, confestim surgere oporteret, Deo adeo admonente, legionem insidiatricem, v. 18. נטה בכידון אשר בידך אל העי וגו׳. Verumenimvero ita erraverat Theodoretus, vel potius Erotematum ejus exscriptor ἐπιλύσεων, pro dicto vero γαισὸν ——— ἀστιδα ἠμιώδυνον ὁ ἀκύλας, ὡταύτως ἢ καὶ ὁ σύμμαχος. Pariter enim verterat senior trium כידון לרגש apud Jobum c. 41. 20. ἀστιδὶ σαλπιστοῦ, velut Symmachus ibidem ξυρεῖ σαλπίστῃ. Præterea describitur miles Persicus Jeremiæ c. 6. 23. cum arcu & scuto קשת וכידון, quod Jonathani, qui Symmachus est in Commentariis Ecclesiasticorum, aut certe ipsius premit vestigia, semel iterumque interpretatur קשתן ותיכן, καυσὼν ὠτειλητὰν, τόξα καὶ ξυρεῖς. Ait enim de Persis Polymnia Herodoti, ὡυλὶ μὲ ἀστίδων, γέρρα. ὑπὸ ἢ φαρετρῶσιες ἐκρέμανθο. αἰχμὰς ἢ βεγχέας εἶχον, τόξα ἢ μεγάλα. καὶ αὐθις ἐφόδοι. κύρος ἐπελῶν τα πολλὰ τῶ πολεμίων, κατέλιπε μόνον τὸ συνὶ τοῖς στρατιώτας, μαχαίρᾳ καὶ γέρρῳ καὶ θώρακι μάχεσθαι. Imo ille decies horum meminit tanquam Persarum præcipui tutaminis. Γέρρον autem Clypeus Persicus, plane גרבה *gerga* de vimine aut etiam de corio, ut nemo veterum Grammaticorum ignoravit. Syris ܓܪܒܐ *gaxa* idem quod γάγχ in Perside, seu אגל in Chaldæa, aut גורא apud Palæstinos & Arabas: ξυρεὺς, *orbis* & *torbis*, non tamen Babylonius: quod hucusque Theologi omnes, quos vidi veteres novosque, perperam existimarunt. Certe ex c. 50. 42. ejusdem vatis satis refutantur, & ab ipsa armatura gentis. Significat autem, quod noster Hieronymus Symmachusque Judæus Interpretum optimi ac utilissimi voluere, כידון *clypeus, scutum*, ᾧ τινι κλεπτᾷ τὸ σῶμα ἅπαν καλύπτεται. Inde enim nomen illud Latinum: non quo Caius Plinius, nec quomodo Claudius Salmasius aliique deformant. Quanquam præstet cæteris originatio Plinii, ut Clypeus ἀπὸ τῆ γλυφῆς diceretur, adeoque à καὶδ כיר, *sculpsit, figuris insignivit*, כידון descenderet: quod scio patres feciales & aspidologi lubentissime arripient. Mihi magis placet prior nostrarum conjecturarum. Quippe κυδὼν Æthiopum atra per ora σκεπάλυμμα & σκέπασμα, *protegmen quodvis corporis:* pariterque كدنة, *kidna*, in Arabia. Hæc quidem scribere volui, dum viderem aut captos auctoritate Rabinorum aut eruditione clarissimi Bocharti nostros Theologos, pro *gerris Medicis*, *gæsa Celtica* venditare sub nomine Hebraico כידון. Omisi longe plurima. Adjiciam tantum, post pilum manuale liciatorii instar, nulla arte aut commodo *lanceam* ac רומחא suspendi humeris illepidis monstri Palæstini. Recte adeo & necessario *Cidon* Goliathi כידון נחשת בין כתפיו, 1 Sam. 17. 6, 45. ἀστὶς, قرس, & ܩܪܒܐ, interpretati sunt veteres Critici, & jam Cimchius minor in Lexico. Nam aliud ille dicit ad libros sacros. אינו רומח כי הוא כלי מגן, *ea equidem* ξυρεοειδὲς, *nullo modo lancea* à tergo Gittæi. Neque valet quicquam Bocharti objectamentum ex versu sequente de armigero Goliathi sive נשא הצנה, ὁπλοφόρῳ, Josepho interprete. Notabis etiam obiter Nathanem & Tanchumum Rabbinos διφθέρᾳ suis in Bibliis minus correctis legisse, ונתן כירון נחשת על ראשי, v. 38. c. 17. l. 1. Sam. pro קוביע. Differunt enim inter se διφθέρα & ἀσπὶς, sive תרס & ינגל, ut dicam ad monomachiam Davidis, ubi Josephus δέρυ substituit bis pro כירון: ut alibi. Sufficiat Hieronymum nostrum ex traditione Pharisæorum monuisse ὡδὲ ἄλως & χειδὼν l. 1. Par. c. 13. *Chidon interpretatur Clypeus. Traditur enim iste locus esse, ubi Josue stabat quando dictum est ei, Leva clypeum contra urbem Ahi.* In Basilicis eadem area vocatur κειδὼν. Unde Doctores veteres, *Primo dicebatur* κειδὼν, *tegmen*, כשנילם מהם, *sed postea* נכון. Vide Cedim c. XI. T. B. *Sotæ* c. 7. & Midbar rabba *Parasa*. BERN.

y Οἱ δ'] *Samb.* οἱ δ'. Mox *Basil.* & *Gen.* ἔρρων. BERN.

z Εἰς χεῖρας] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat. Gall.* 2.

a Ἧσσον σκεδασθέντες,] *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἧσαν σκεδασθέντες, contrahentibus pro ἧσσαν. Ibidem οἰχομένην ἑώων *Busb. Hen.* & *Gall.* 1. BERN.

b Αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως] *Basil.* & *Gen.* αὐτοῖς. *Big.* & *Samb.* ἑαυτοῖς. Expressit igitur Mattathiades vim & elegantiam Hebraicam v. 20. ולא היה בהם ידים לנס הנרא והנרה, ἀμυνεῖν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυναμένοι. *Iadaim* manus, *copiæ conferte*, & *in procinctu acies nulla jam apparuit*, quo se dispalati reciperent: aut his amplius, *nulla brachia*, i. e. *receptus* nullus, nihil refugii præsidiique certi. Bene autem convenit Josepho de hac strage cum codice sacro: licet Salianus & Schotanus malunt ad calumnias vertere, quam dicta Josephi æque recteque concipiunt. BERN.

c Τῆς συμφορᾶς] Articulum omittit *Vat.*

d Αἰνίτας] Typographi etiam priores. Verum γαϊνὰς *Big.* & *Gall.* 2. γαϊτίνας *Gall* 1. γαϊτίωας *Samb.* αἰπλωὰς *Hen.* αἰτλωὰς *Busb.* BERN.

e Καὶ τῆ ἄλλης] Καὶ τῆ ἄλλης σκεύης *Big.* & *Epiphan.*

f Διένειμε,] *Samb.* & *Gall.* 1, 2. διήμεινε σὺν γαλγάλοις γυμνόν. BERN.

g Ἔγγιστα] Lib. 7. c. 10. ait eum vicum ab Hierosolymis abfuisse stadiis XL. at l. 2. de *Bello Jud.* c. 32. stadiis L. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.

1. *Cæterum Gabaonitæ,*] *Statim ab internecione Ainitarum* Gabaonitæ (*ut frequentius legimus in Josephi codicibus ab origine* γαβαὼν, λό, *eodem scribente & interpretante. Occurres enim in MSS. etiam formulis gentilibus* γαβαωνῖ), *&* γιβεωνῖ): *quibus favit usus Syriacus* Gebhon, *& Masora Judaica* Gibhon *à* גבעון.) *necnon ab occidente proximi horum* Cepheritæ *ac* Carthierimitæ, *vel producius* Cariathiarimitæ, *pars Heveorum sub monte Garizin,* جانب هر جريزيم, *ait Chronographus Samaritanus, haud ultra* L. *stadia à Solymis in boream rejecta, per legatos* (*Josephus enim legisse videtur* v. 4. ἰσαάκης, *h. e.* πέμπτοι πρέσβεις, *velut Æthiopes illo verbulo utuntur*) *Chananæorum necessitudinem omnem jam abnegantes, specie gentis peregrinæ & ab itinere longo attritæ, cum Jesu Imperatore pacisc untur, haud ita ignari decreti Divini, Ex. c. 22. 32. & Deut. c. 7. 2. Eleazaro Senatuque Hebræo,* נשיא העדה, τοῖς ἄρχουσι τῆ συναγωγῆς, *fœdus perpetuum rite ferientibus & juratis ac populo consentiente. Sive hoc vetustissimi esset moris, sive potius à Principibus Chasmoneis in Rempublicam Sacram demum induceretur, multum adplaudente Pharisæorum Schola. Mox ubi dux è montibus Samariæ descendens doli mali hos cives insusaret, illi tanti victoris metum necessitatemque juorum servandorum unice obtendentes,* εἰς δημοσίους ἤτοι ὑπηρετικὰ τοῖς κοινοῖς ἔργοις, in ministeria publica, *sive* εἰς θάλασ τῆ πόλεως, *quomodo recte Gelenius phrasin antiquorum Rhetorum, non recte conceperant Zonarasve Schotanusve, ad fidem majorem juris*

jam

τὰ τοῖς [h] Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ τοὺς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν [i] παρακαλεῖν ἀ διέγνωσαν· ὅτι γὰρ πύθεσθαί τινα τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ' ὀλεθρῳ τῶν Χαναναίων ἔθνους παντὸς [k] πολεμοῦντα αὐτούς. [l] Κεφηρίτας τε καὶ [m] Καριαθιαρειμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ὑπὲρ συμμαχίαν παρεκάλουν, ἀδήλους αὐτοὺς [n] διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [o] φθάσαιεν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [p] συμπείσαντες δὲ αὐτοὺς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. [q] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν φιλίαν αἰτησομένους, οὓς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ὀπισθαλεῖς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς [r] αὐτῶν πολλῷ ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, δὲ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτε ἐξέπεσαν οὔσας ὑπὸ βάρους τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς περιφθῆναι. [s] τετρῦχθαι γὰρ [t] εἰς τὸ παῦσαι πιστεύσαι πρὸς αὐτῶν ἐπίτηδες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθείη ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν πλησιοίκων πόλεων, πολὺ ἀπεχόντων τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πύθιον αὐτοῖς ἐστι σωθῆναι. μαθόντες γὰρ ἐκ Θεοῦ χάριτι καὶ [v] δωρεᾶς τῶν Χαναναίων [x] αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, [y] τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ὑποδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ὅπως σωθῆναι καὶ [z] φιλίαν τὴν Ἑβραίων. Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν ἐκ Χαναναίων ἔθνους, [a] ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [b] μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις

evenerant atque Ainitis, aſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Jeſum quidem [1] *aperte* orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem & Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem invitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum evadere, ſi eos [2] occuparent Iſraëlitæ: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant conſentientibus, legatos ad Jeſum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananæos eſſe faterentur, hujuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananæos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque ſe fide virtutis ejus adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujuſce ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes novas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias juncturos [4] fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis conceſſum ſit Chananæorum terram poſſidere, ſe *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque *longi* itineris indicia oſtendentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera ſancirent & amicitiam. Jeſus autem dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum ſenatu juravit, habituros ſe eos pro amicis & ſociis, & nihil injuſti contra eos moli-

jam modo jurati, coacto iterum Concilio admittuntur. Vita enim Gabaonitis parcitum, ut oportuit, propter pacta conventa & ſacra. Fraudem nihilominus juam ipſi luunt, poſterique eorum operis publicis, τῶν ξυλοκόπων δηλονότι καὶ ὑδροφόρων. חטבי עצים ושאבי מים ſive conditione, ut alibi loquuntur Hiſtorici ſacri, τῶν νεωκόρων, i. e. Fratrum Laicorum, *& in Eccleſiæ miniſteria viliora* damnatorum: *ex officio εἰς διακόνους τοῦ διακόνου τοῦ θυσιαστηρίου καὶ λοιτῶν. Steterant enim* נתינים *in Republica Hebræa, ut genus mediocxumum, neque Iſraelitæ neque plane manicipia,* לא ישראל ולא עברים. *Diu equidem Gabaonitas caſtris Hebraicis ſerviſſe credo, quod ex locutione pari codicis Hebraici expreſſit Samaritarum Chronicon* اسقا للخيل وللجمال, abs jumentorum aquatione: *atvero hos ipſos* שאבי המים ליערת *à Davide rege, ut huic genti valde favit, tandem meliori munere donatos. Perlege hac de cauſa Joſ. c.* IX. *& T. B.* Gittin *f.* 46. *a.* Cetubot *f.* 75. *a.* Jebamot *f.* 79. *a. Et Paraſam* VIII. δρίθμῶν μεγάλων. *Samaritarum denique Chronica.* BERN.

h Αἰνίταις] *Baſ. & Gen.* Codices Latini, *Adanitis* pro *Alanitis. Hen. & Busb.* αἰτλωοῖς. *Gall.* 1. ναϊτινοις. *Samb.* γαϊανοῖς. *Big. & Gall.* 2. γαϊνοῖς. Laudarem equidem αἰανάτας Joſephi cauſa, quaſi ab עינא, ſive Latinum codicis Lipſienſis hoc in loco *Hayanitis.* BERN.

i Παρακαλεῖν] Παρακαλεῖν διέγνωσαν ſolus *Gall.* 1.

2. Aperte *orare non ſtatuerunt:*] Vocem hanc ex verſione *Epiphanii* ſupplevi.

k Πολεμοῦντα αὐτούς.] Commode ſatis *Baſ. Gen. Big. & Samb.* dum pars eſſe viderentur Gabaonitæ Heptarchiæ perdendæ prorſus abſque fœdere & miſericordia, & παρανομία Cananitarum obnoxii. Nitide dictum πολεμοῦντα αὐτοὺς pro communi πολεμοῦν τοὺς αὐτούς. Legerat tamen à tot ſæculis apud ſuum Caſſiodorum noſter Scholaſticus πολεμοῦν αὐτῷ. Inter conjectores *Tar.* πολεμοῦν αὐτῷ ac πολεμοῦσα αὐτοῖς heic loci offert. BERN. Pro πολεμοῦν τοὺς αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius,* πολεμοῦντα αὐτῷ.

l Κεφηρίτας] Κεφηρίτας ἢ καθιερημίτας non nimis prolixe *Baſ. Gen. & Epiphanius.* κεφηρίτας τε καὶ καριαθιαρειμίτας *Big. & Tar.* κιφ. ἢ καὶ καριαθιαρειμίτας *Samb.* καὶ κεφηρίτας καὶ καθιερημίτας *Gall.* 1. κεφηρίτας καὶ καριαθιαρειμίτας *Busb. & Hen.* Dicit autem incolas כפירה *Cephira* ſeu *Caphira*, & קרית יערים *Ciriathiarim* aut *Cariath baal:* de quibus agit Joſue hiſtoria c. 9. 17. & c. 18. 14. 26. & c. 15. 60. necnon illa Eſdræ c. 2. 25, 25 Joſephus autem libri ſequentis c. 2. καριαθιαρειμίτας pro iiſdem nomen ſeſquipedale certa manu adpoſuit. BERN.

m Καριαθιαρειμίτας] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Busb. & Hen.* Καθιερημίτας in *Editis.* Βηρωθίτας καὶ Ιαρημίτας *Vat.*

n Διαφεύξεσθαι] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 14. Διαφθεύξασθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

o Φθάσαιεν] Ita *Big.* in *Aliis* φθάσειν & φθάσωσιν.

3. *Occuparent Iſraelitæ:*] Vel, *ſi eos in poteſtatem ſuam redigere occuparent Iſraëlitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere*, Græcos imitatus.

p Συμπείσαντες] *Gall.* 1. συνεπείσαντας δὲ αὐτοῖς. *Samb.* συναπίσαντες δ' αὐτοῖς. *Big.* συμπείσαντες δὲ αὐτοῖς. *Baſ. & Gen.* συμπείσαντες δὲ αὐτὰς, recte. Paullo poſt *Samb.* αὐτάς. Dein διαφεύξεσθαι *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* διαφθεύξασθαι *Baſ. & Gen.* BERN.

q Προσδεξαμένων] Προσδεξαμένοις *Vat.*

r Αὐτῶν πολλῷ ἀνύσαντας] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

s Τετρῦχθαι γὰρ] Sic reſtitui. Capies autem τετρῦχας, i. e. ῥάκια, exemplo γλωχῖνας: vel ſcribes τετρίχας, quod eſt ἐσθῆτας ἐντετριμμένας ἤτοι περιεῤῥωγυίας. *Baſ. & Gen.* τετρῦχας γὰρ εἰς τὸ ταύτας πιστεῦσαι παρὰ αὐτῶν. *Samb.* τετρυχίας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πιστεῦσαι παρὰ αὐτῶν, cæteris melius. τετρίχινας (*cilicinas*) εἰς τὸ ταῦτα πιστ. παρὰ αὐτῶν *Big. & Gall* 1. bonuſque Scholaſticus Epiphanius. Ibi ingenium *Tar.* τετρῦχθαι γὰρ εἰς τὸ τοιαῦτας, vel ταῦτα, πιστ. παρὰ αὐτῶ. BERN.

t Εἰς τὸ ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* εἰς τὸ ταύτας π. παρ. αὐτὸν *Baſ. & G.* εἰς τὸ ταῦτα π. παρ. αὐτῶν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

v Δωρεᾶς] *Gen.* δωρεὰς, ritu epirrhematis. BERN.

x Αὐτοῖς] *Al.* αὐτὰς.

y Τούτοις τε] Ita *Big. Samb. & Gall.* 2. τοῦτο τ' ἔλεγον ἥδεσθαι *Aliis.*

z Φιλίαν] Φιλίας *Gall.* 2. & *Epiphan.*

a Ποιεῖται] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Eodem modo *Zonaras* φιλίαν ποιεῖσθαι αὐτοὺς ἐποιήσαντο. *Baſ. & Gen.* ποιεῖ τε ſonoritatis ſimillimæ. Hoc etiam ferri poteſt in ea ſententia BERN.

b Μοχλεύσεσθαι] Recte μοχλεύσεσθαι, *moliri*, ἐχλεύσεσθαι, κινήσεσθαι, ut norunt Heſychius, Herodianus, Euſtathius, Etymologus M. aliique Interpretes vocum Homericarum. Verum jam βελεύσεσθαι, *cogitare*, ut facilius vel è Gloſſario oblatum, ſubſtituere *Samb. Big. & Gall.* 2. & exemplaria piiſſimi *Caſſiodori.* Audies autem quid de verſutia Gabaonitica peroravit ex Joſepho *Zonaras* Annaliſta: Γαβαωνῖται δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις πλησίοικοι, χαναναίοις ἀφορίζοντες, φοβηθέντες ὡς τοῖς ἱεροσυλίοις καὶ τοῖς περὶ ταὰν (l. γαὰν) τὰ ὅμοια πείσονται, πρεσβείαν δόλῳ πέμπουσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν· παρίεσθαι λέγοντες καθικέται μηδὲ ζῆν κοινωνεῖν χαναναίοις, καὶ ἀπονοίᾳ πρὸς αὐτοὺς θεοῦ ζητοῦντες τοὺς ἰσραηλίτας καὶ συνθήκας φιλίας. ἱκετεύουσι δὴ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ἐπιείσασθαι. γνοὺς δ' ὑπόβουλα τούτους ἔφη μὴ ὄντας τῶν χαναναίων,

turos,

turos, in istud jusjurandum consentiente *universo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad suos reversi sunt. Jesus autem cum exercitum in submontanum Chananæorum tractum duxisset, & audisset Gabaonitas non longe à Jerosolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magistratibus eorum accersitis, fraudis eos inculabat. Cum autem sibi non aliam ad salutem viam patere prætenderent, ideoque necessitate adactos hoc sibi effugium quæsivisse, Elazarum pontificem & senatum convocat: eisque censentibus publicis ministeriis deputandos esse, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hisce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis jam immineret calamitas, tale sibi præsidium & securitatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem suam luunt, posterique eorum operis publicis. Jos. c. 9.

17. * Cæterum cum rex Jerosolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jesum defecisse, & vicinarum gentium reges ad bellum simul contra eos gerendum acciviſſet; Gabaonitæ istos ei adesse videntes, (quatuor autem erant) castrisque circa fontem quendam non longe ab urbe positis ad oppugnationem sese parare, Jesum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exspectarent; ab illis

Rex Jerosolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Jos. c. 10.

[c] ἐπισωμαινέσαις ⸗ ᾧ πλήθους. καὶ οἱ μὲν ὧν ἤλπιζον τυχόντες [d] ἐξ ἀπάτης ἀπήεσαν πρὸς ἑαυτούς. Ἰησοῦς δὲ [e] τῆσδε τῆς Χαναναίας φρατρίας εἰς τὴν [f] ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν ἐκ πόρρω τοὺς Ἱεροσολύμων τοὺς [g] Γαβαωνίτας [h] κατῳκημένους, καὶ ᾧ γῆθεν ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει, τὴν ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δ' ὧν ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, καὶ ᾗ τοῦτ' ἐπ' αὐτῇ ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ἐλεάζαρον, καὶ τὴν γερουσίαν· καὶ δημοσίους αὐτοὺς δικαιοῦντων ποιεῖν ἀπὸ τῆς μὴ προβολῆσαι τὸν ὅρκον, [i] ἀποδεικνύουσιν εἶναι τοιούτους. καὶ οἱ μὲν τὴν καταλαβοῦσαν αὐτοὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν ηὑρήκασι.

ιζ. Τῶν δὲ τοῦ Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῷ μεταπέμψασθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοὺς [k] Γαβαωνίτας, καὶ τοὺς τὴν πλησίον ἐθνῶν προσκαλέσαντος βασιλέας πυνθάνεσθαι τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ, [l] τέτταρες παρόντας σὺν αὐτῷ, τέτταρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνίται ἰδόντες, καὶ φρατροπροδόσαμένους [m] ἐπί τινι πηγῇ τῆς πόλεως σὺν ἄπωθεν προσκαλέσασθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο σύμμαχον Ἰησοῦν. ἐν τούτοις γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ

ναίων, τὴν ἀπάτης αὐτοῖς ἀνεκάλει. οἱ δ' ἐξ ἀνάγκης ἔφασαν τοῦτο πεπρᾶχθαι, δεδιότες τὸν ὅλεθρον. καὶ ἠρώτα, ἵνα μὴ προβάλωνται τὸν ὅρκον, δημοσίους αὐτοὺς ἀποδεικνύουσιν. ἀτιμάζειν ἐώντος. ὁ δὲ βιαίῳ δὲ ἐπὶ τοῦτο χρῆσθαι, ὅτι κατέσπευδεν αὐτοὺς ξυλοκόπους καὶ ὑδροφόρους πάσῃ τῇ συναγωγῇ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θεοῦ. Causam rei addit Theodoretus ἐρωτ. ιγ'. Τοῖς ψεύσεσι λόγοις γαῦρόν τι πιστεύσαντες οἱ ἐξαπατῶντες ἐπῃρμένοι, καὶ τὰς συνθήκας ἐνεργεῖσθαι ὤκνουν. ἐπετίμησε δὲ ὁ τῶν ὅλων θεὸς πάντας οὐκείνους ἐμβριθῶσαι θαυμάτῳ. τὸ θεῖαι τοίνυν σύβολον, καὶ τὸν ὅρκον μισθὸν ἀπλήρωτος, ὑπηρέτας αὐτοὺς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἀπέφηνεν ὁ Ἰησοῦς. ἔδει γὰρ καὶ τοῦ τὴν ἀρρίζειν πέρας λαβεῖν. ἔσῃ γὰρ, ἐπικαμφθεῖσα χαυνωθῆναι, οἰκέτης ἴσα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. BERN. Βυλαίωσαν, ut facilius, vel è *Glossario* oblatum subſtituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* De versutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. ἐρωτ. ιγ'.

c Επισυναισεσαν.⸗] *Busb.* & *Hen.* ἐπισυναιῶν.⸗. BERN.

d Εξ ἀπάτης] Εξαπατήσαντες ἀπ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 2

e Τῆσδε] Τῆσδε omittunt *Big.* & *Samb.*

f Υπώρειαν,] Sive cum *Samb.* ſcribas εἰς τὴν ὑπώρειαν, forma ſubſtantiali, ſive εἰς τὸν ὑπώρειον, non errabis à Canone. Heic autem repræſentant *Big.* εἰς τὸν ὑπώρειαν, *Baſ.* & *Gen.* εἰς τὸν ὑπώρειαν, & *Gall.* 1. εἰς τὸν ὑπώρειον. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπώρειον pro ὑπώρειον. HUDS. Non eſt ὀρεινὴ, de qua mox. REL.

g Γαβαωνίτας] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Busb.* & *Hen.* Γαβεωνίτας *Baſ.* & G. Γεβεωνίτας *Gall.* 1.

h Κατωκημένους,] Manus ſecunda *Samb.* & pejor κατοικισμένους. Dein *Baſ.* & *Gen.* καὶ ᾗ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῷ. BERN.

i Αποδεικνύουσιν] Αποδείκνυσιν *Samb. Hen.* & *Busb.* ἀποδεικνύουσιν Syntaxi Attica, *Big. Baſ. Gen.* & fortaſſis *Epiphanius*. BERN.

* *Cæterum cum rex Jeroſolymitarum*] *Joſ. c.* x. *Sedes eſt mirabilis hiſtoriæ & Dei militis dignæ. Gabaonitis enim gentis ſervæ, ſed fœderatæ, contra quinque Regulos Amorrhæos cum tota vi Hebraica ſuccurrit Jeſus, mature & feliciter. Quippe grando ſolito grandior & graviſſima, cui etiam fulmina miſcet Joſephus, cœlitus ruens, per* declivia Bethoronia במורד בית חורון, *hoſtem plurimum proſternit. Tum Imperator furore Divino accenſus*, Eſ. *c.* 28. 21. Hab 3 8, 11. & Eccleſ. 46. 5. *præpotenti hoc diſticho*, שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, & *ſimul merito Fidei* (*quod bene ſuggerit noſter Severus*) *noctem avertit fugienti Chananæo, & ſufflaminatis Luminaribus diem lucemque victricem producit. Quocirca, ſive orbes ſiderum præcipuorum detineret modo manus Æterna quæ fecerat, modo in locum priſtinum redigeret: ſive ſpeciem Solis ſororiſque ejus* (*quod Cimchii ambo adſerunt*) *in polo non ſuo pingeret: ſive denique hanc ſummiſſis vaporibus ſenſim illa repararet & fulciret; ſane præter naturam ritumque mundi lux ea morata eſt ſuper Gabaonem, ac longe præter opinionem Maimonidæ, Gerſonidæ, Spinoſi ſimiliumque pſeudoſophiſtarum. Nihil equidem turpius faciunt Judæi Hiſpanici, quam philoſophantur ab Ariſtotele perperam intellecto. Sexcenties ita peccavit Moſes in* More Nebuchim, *Leviſque Gerſomi ad S. Biblia vel millies. Neque vero Sapientiam Carteſianam mente ſua prava unquam adſecutus fuit Acanthias ille Batavus: quanquam viri ſtulti puerique aliter credant de hoc nebulone. Verum enim de hac longa & liberali die, ſicut Eſdras ſuo ævo adpellaverat ad monumentum* Iaſar *inſcriptum, ita certæ firmiſſimæque famæ cauſa, ſi hæſitaret forte Epaphroditus cæterive ſuorum lectorum in tanto prodigio, hinc provocat Flavius ad S. Biblia, Ædis Jeroſolymitanæ quondam κειμήλιον pretioſiſſimum, imovero hodie oculorum animorumque Chriſtianorum lumen aſſiduum & ſalutem. Reliqua autem hujus miraculi deſcripta legito apud Andream Maſium, qui ad Codicem Divinum unquam acceſſere, omnium doctiſſimum, luculentiſſimum & priſſimum Commentatorem. Sic ſentio. De locis adeo ſecundo tertioque certent inter ſeſe amici Chryſoſtomi, Hieronymi, Teſtati, Merceri, Calvini, Grotii. Quorſum vero Aſceta Bethleemicus in Bibliis Vulgatis* 1 *Par. c.* 4 22. *præſtat nobis pro virili nomine* יעבץ, יקים, Qui ſtare fecit Solem, *Rabinorum iſtius ævi traditione confiſum ſeipſum ultro fatetur in* Quæſt. Hebr. *Quo plane modo & Talmudum Babyloniorum* אלגזרתא *f.* 91. *b.* חקים זה יהושע שהקים שבועתו לאנש גבעון. *Quid vero rationum, quot pondera adportant illi Judæi, filius Maimonis, filius Gerſomi, & Spinoſus, non curo cujus, contra inveteratam fidem hujus Solſtitii. At nihil tanti edidit unquam Moſes. Aiunt: non credo iſtis trutinatoribus Divinorum operum. Tres etenim viros Dei, qui in vertice Itabyrii ſpecie ſupra humanam illuſtri quondam comparuerant, plura video feciſſe ſuis ſeculis quam hunc Nuni filium, & ingentis ſtuporis. Hoc autem oſtentum apud S. Paulum non repetit Grotius inter exempla Fidei præclarioris cap.* xi. ad Hebræos. *At deſiderantur ei & ruentis Jerichuntis & Jordanis fluvii, fontes verſus refugientis coram Pontifice Hebræo, vel proxima prodigia. Agnoſcit inſuper Magnus Apoſtolus* verſus 32. *ſtudio brevitatis plurimas ſe omiſiſſe hiſtoriarum mirabilium. Eſto tamen hoc Dei opus maximum:* μεῖζον ἔσω τοῦτο τῶν μυστίων, *ſicus æſtimat Johannes Chryſoſtomus. Profitetur itaque Scriptor Divinus* v. 14. *Joſ. c.* x. Nunquam ita ſe accommodaſſe Optimum Numen homini expetenti, ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע יהוה בקול איש: *quod bene explicat Georgius Elmacinus, quem vocant, dialecto Arabica,* ولم يكون مثل ذلك اليوم ان يقبل الله سوال احد في مثله. *Inde perite adnotat Johannes Deuterota ex illa ſtatione ſolis inaudita & mirifica effectum: ut Ephraimitæ* (*ſic erat Joſue*) *timor juxta vetus vaticinium Gentium animis ubique inſideret,* היכא דסיא ורעדו יהיה מלא הגוים בשעה שעמדה לו חמה ליהושע, Breſit Raba *c.* 5, & 6. *Et Talmudi Babyl.* Cod. de Idololatria f. 25. *ubi & hiſtoria tangitur Nicodemi Gorionidæ, cujus gratia ſolem aliquando ſtetiſſe comminiſcuntur Magiſtri. Verum novi illi Theologi, velut Daniele & Eſdra, & Habacuco & Sirachida je ſapientiores norunt,* æſtivam *diem inferre audent pro* miraculoſa planeque nova. *Ardori etiam militum & ferociæ pro ſua pietate Gerſonides tribuere, quod protelata ſupra modum luce actum produnt Sacræ Literæ. Omittam potius illud Enthymema Maimonidis ex Joſ. c.* x. 12. *quam redarguam multis,* In oculis Iſraelis, *haud* totius Iſraelis; *non ſolum argutum nimis & exile, ut Rabinica ſolent, ſed tanquam infeſtum* verſui 7. *iſtius* cap. *Deinde Ajalonem & Gabaonem in eadem convalli, haud procul abs Jeroſolymis, propiores tamen Nicopoli, certo offendet Chorographus, ſit modo diligentior Bonfrerio, doctiorque Rabinis recentibus: ne locis ipſis diutius abutantur corruptores miraculorum, præſertim cum hoc itidem doceant Paralipomena ſacra. Præterea Samarites, qui Joſue geſta deſloravit è codice Judaico, mirum ni hoc fuerit illi hæreſi neceſſarium, pro miraculoſa illa Cœleſtium quiete, ſubſtituit duntaxat verſiculum Epinicii Moſaici Exodi c.* 15. *quem in prælio una voce recitarent Hebræi,* Dominus belli potens, Dominus nomen ejus, יהוה איש מלחמה יהוה שמו, *ex Pentateucho ſilo, quam ſane lectionem comprobat vatum maximus Davides* ψ. 24. 8. *Nam Judæi legunt hodieque ex recenſione Eſdræ,* יהוה איש מלחמה יהוה שמו. *Poſtremo apud Macchidæ quot dixi Reguli è ſpecu trahuntur in necis contumeliam.* BERN.

k Γαβαωνίτας.] *Big. Samb. Gall.* 2. *Busb.* & *Hen.* Verum *Gall.* 1. γεβεωνίτας & γεβεωνίται. *Baſ.* & *Gen.* γαβεωνίτας & γαβεωνίται. BERN.

l Τέτταρες παρόντας] *Gall.* 1. & *Big.* ὡς τέτταρες τε παρόντας. *Gall.* 2. ὡς τέτταρες παρ. *Samb.* ὡς τὰς τε παρ. *Epiphanii* codices plerique τέτταρες παρόντας σὺν αὐτοῖς, ἱεροσολυμίτας δηλονότι. Dein *Gall*, 1. ὦδον. BERN.

m Επὶ τινι πηγῇ] Επὶ τῇ πηγῇ *Vat.*

n Υπὸ

τὰ πράγματα, ὡς [n] ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Χαναναίων ὁρμώντων σωθήσεσθαι διὰ τὸν ἡγούμενον φιλίαν ὑπολαμβάνειν. καὶ Ἰησοῦς παντελεῖ σπουδῇ ἐπὶ τὸν βοηθεῖν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [o] ἀνύσας, [p] ὄρθριος προσβάλλουσι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ὑπορρεόντων. [q] Βηθωρὰ καλεῖται. ἔνθα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ [r] συνεργίαν ἔμαθεν· ὑπισημήνατο αὐτῷ βροντῆς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὸν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ [s] ὑπισχῇ τὸν τῶν Ἑβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἐν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ [t] Μακχιδά, καὶ κελεύει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπεδώκει τότε, καὶ ὑπὲρ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ ἱερῷ [u] γραμμάτων.

ιη'. Καταγραμμένων δ' ἤδη τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἱ τοὺς [x] Γαβαωνίτας [y] πολεμήσαντες ἐστράτευσαν. ἐπανῆκε πάλιν τῆς Χαναναίας ὑπὸ τὸν ὀρεινὸν Ἰησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, παρῆν εἰς τὸ [z] ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. ἧς ἡ περὶ τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς λόγος πολλὰ φοιτῶν εἰς τοὺς πλησίον, κατάπληξις εἶχε [a] τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· [b] καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς [c] πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστῖνοι προσλαβόντες, στρατοπεδεύσασι πρὸς [d] Βηρώθῃ πόλει [e] τῆς Γαλιλαίας [f] τῆς ἄνω, [g] Κεδέσης δ' οὐ πόρρω. Γαλιλαίων δέ ἐστι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον.

vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, salvari se propter initas amicitias existimarent. Tum Jesus cum toto exercitu ut *illis* succurreret properans, die noctuque itinere continuato, hostes obsidionem molientes summo mane aggreditur; cumque terga vertissent, per regionis declivia fugientes est persequutus. Bethora *is locus* dicitur. Atque illic Deum sibi in auxilium venisse didicit, manifesto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* missa fuerint, & grando decidit solito major. Quin & illud præterea contigit, quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum est ut Jesus reges apud Macchida deprehenderit in spelunca quadam abditos: omnesque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra consuetum creverit, palam est ex *Sacris* literis in archivis Templi repositis.

Exercitus eorum fusi fugatique, regesque ad unum omnes cæsi. Jos. c. 10.

Sol & luna stant. Jos. c. 10.

18. † Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaserant, in Chananææ montana reversus est Jesus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad castra in Galgalis sese recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque sermone apud gentes vicinas percrebresceret, audita cæsorum multitudine attoniti hæserunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipsi Chananæi generis, quique in campestribus habitarunt Chananæi, Palæstinis *in auxilium* adscitis, castra metati sunt ad Berotham, oppidum Galilææ superioris, non procul à Cedesa. hic autem locus Galilæorum ditionis est. Totus autem exer-

Profligatis Chananeis atque auxiliis Palæstinis, ad Galgala redit Jesus. Jos. c. 10.

[n] Ὑπὸ μὲν αὐτῶν] *Bas.* & *Gen.* ὑπὸ μὲν τῶν τοιούτων *Gall.* 1. forte pro ὑπὸ μὲν τῶν ἑαυτῶν, vel τῶν τ' αὐτῶν. Planius quidem *Big. Samb. Gall.* 2. & *Epiphanius* ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων: nescio ex scholiolo, an ex fundo Josephi Dein παντελεῖ *Big.* & *Samb.* Mox illi καὶ δι' ἡμέρας. BERN. Ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.*

[o] Ἀνύσας] Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phrasi plana. BERN.

[p] Ὀρθρίους προσβάλλουσι.] Ita *Bas. G. Hen.* & *Busb.* Ὀρθρίους προσβάλλουσι τ. π. ἐπιπίπτει *Vat.* ὄ.θ ὑ προσμίσει (vel προβάλλουσι) τ. π. ἐπιπίπτει *Big* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[q] Βηθωρὰ] Βηθωρὼν juxta aliquot codices *Epiphanii.*

[r] Συνεργίαν ἔμαθεν] *Al.* συνεργίαν, vel συνεργίαν.

[s] Ἐπιχῇ] *Busb Hen.* & *Samb.* ἐπίσχῃ, tempore instanti. Ibi *Gall.* 1. τὸ τῶν ἑβραίων προθύμου: & *Busb.* τὸν τῶν ἑβρ. προθυμίαν. BERN.

[t] Μακχιδά,] *Bas.* & *Gen.* μακκηδὰ *Big. Samb. Hen* & *Busb.* μακηδὰ Interpres Græcus Josuæ, & Masoretæ suis punctulis: *Maceda* B Hieronymus. Has enim formas plurésque alias sustinet vox מקדה. Eadem in historia Zonaras, Ἐπιθεμένου τοῖς γαβαωνίταις τῶν βασιλέων τῶν ἱεροσολύμων, διὰ τὰς πρὸς ἑβραίους σπονδάς, ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς συμμαχεῖ· καὶ τρέπει τοὺς ἐναντίους, καὶ τραπέντας ἐδίωκεν. ὅ τε καὶ ἀμφιόδου χαλάζα τε τῆς συνήθους μείζων, καὶ κεραυνοὶ τοῖς πολεμίοις ἐπέπεσον. καὶ ἡ ἡμέρα ἠυξήθη, ἵν' ὁ θραυσθεὶς ἥλιος σήσαντος τοῦ θεοῦ σταδὸν εἰς ἑσπέραν, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐπελθούσης διαφύγωσιν οἱ πολέμιοι. καταλαμβάνουσι δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐν τινι σπηλαίῳ, καὶ κτείνουσι πάντες. Prudenter adeo hoc Origenes & fidelius multo, quam solet in homiliis, *Hæc secundum historiam gesta, miracula Divinæ virtutis universis sæculis prædicant, nec interpretatione extrinsecus indigent, in quibus gestorum lumen coruscat.* Dein Theodoretus ἐφωτ. ιθ'. διδάξας ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς ὅτι τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν, ὅτι λόγῳ μόνῳ χρησάμενον τὸν μεγάλους φωστῆρας κεκώλυκεν, ἵνα καιρὸν ἐνίκησεν· ὑπεισέρχεται μή τις ἀπιστήσῃ τῷ λόγῳ, ἐν τῷ ὁ αὐτῷ παλαιῷ διηγήματι συγγράμματι. δῆλον τοίνυν ὑπετίθετο, ὡς ἄλλος τις τῶν μεταγενεστέρων τὴν βίβλον ταύτην συνέγραψε, λαβὼν ἐξ ἑτέρας βίβλου τὰς ἀφορμάς. Addes his verba Dionysii, aut potius, Apollinarii adversus Apollophanem, si otium est. Quin inter primos defensores Fidei Justinus, πάλαι γὰρ ὑμῖν ἐμαρτύρησεν (si Tryphonem Deuterotam objurgat ille) μὴ ἀπιστεῖν τοιαύτῃ, ὡς καὶ τὸν ἥλιον στῆσαι ὑμᾶς προσάξῃ θεὸς ἀνδρὸς ὀνόματι καὶ ἱστορικῶς τῷ ἰησοῦ ὀνόματι, καθεῖλε δὲ τῷ ἑρμῷ, καὶ μὴ δυνάμενα μέχρι ἑσπέρας λαβεῖν. Agapius inter MSS. Arabica Huntingtoni nostri sex horis diem hanc extendit ultra naturam; Eleazarus Talmudista quot Justinus noster tribuit: Jesus vero in Aprocryphis integram integræ diei subjicit. Quid alii ex voluntate sua? BERN Ita *Bas.* & *G.* Μακκηδὰ *Big. Samb. Hen* & *Busb.* Μαχηδὰ *Vat.* (Μαλχιοα *Coll. Voss.*) Μαχηδὰ in LXX.

[u] Γραμμάτων.] Librum *Recti* intelligit *Masius.* refellit *Schotanus*, p. 388 & de libro *Josuæ* accipit.

† *Regibus autem in hunc modum debellatis,*] *Jos. cap.* 11. *Cum Reges Chananæorum, tam accolæ Libani montis ac maritimi,* הכלכים אשר בכל חוף הים הגדול וגו׳: & *phrasi æqua, c.* 11. מצפון בנפרת דור מים *(perite enim transfert Flavius primos versus capitis* 11. *Josuæ ad initium capitis* 12.) *quam mediterranei c.* 9. כל הכלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה ובכל חוף הים הגדול *c.* 9. *cum copiis suis plane stupendis, trecentis millibus peditum, equitum decem millibus, currumque viginti millibus* [*Tantam vim barbarorum ex archivis Sanctæ Ædis huc retulit Flavius. Nam Biblia quæ hodieque ferimus, militum numerum tantum haud servant. Vide etiam illum Josuæ copias recensentem c.* 6. *hujus libri.*] *confluerent undique in castra eis* מי מרום, Aquas Merom, (*sic rite vocatur Samachonites lacuum Jordanicorum* supremus: *sequuntur enim hunc de amne eodem Genneasareticus & Asphaltites*) *apud urbem* Berotham, *Ezech. c.* 47, ברותה, *Syre* ܒܪܘܬܐ, & βηρωθὰ 2 *Sam.* 8. 8. *quæ assidet* Cedesæ קדש *Metropoli Galilææ superioris: contra tam immanem hostem spe certa victoriæ Jesum itinere quinque dierum Galgalis admotum, animat Oraculum Divinum. Ubi prælio commisso, profligantur Chananæi, simul cum auxiliis Palæstinis; nam illos etiam colligit Josephus ad pugnam hanc decretoriam, forte propter phrasin sacrum c.* 9. ובכל חוף הים הגדול. *Quinvero cum humani nihil superesset in tanta strage, ense ac flamma sævitum est porro in suffragines equorum, currumque materiem. Verum* עקר ידרגוטאן, & ἀχρεῖα ποιῆσαι *de jumentis idem unumque posse indicat Talmudum* ש" *f.* 13. *a. Inde tota protinus patet Chananæa occupanti Jesu & triumphanti.* BERN.

[x] Γαβαωνίτας] Iterum *Bas.* & *Gen.* Josepho haud invito τοῖς γαβεωνίταις πολεμήσασι, neve illo ingrato τοὺς γαβαωνίτας πολεμήσαντας *Big.* τοὺς γαβαωνίτας, l. γαβεωνίτας, πολεμήσαντας bene *Samb.* Et vix male *Gall.* 1. τοὺς γεβεωνίτας πολ. BERN.

[y] Πολεμήσαντες] *Al.* πολεμήσοντες.

[z] Ἐν Γαλγάλοις] Ergo hæc sita in ὑπωρείῳ, e qua ante egressum Josuam scribit, & ὀρεινῆς mox meminit: sic ut ὑπώρης sit regio ad montium radices sita, ὀρεινὴ & ὄρος in tractu montano. Statim etiam fatetur Josuam Galgalis profectum ad regionem ὄρεων. REL.

[a] Τοὺς ἀκούοντας] Ἀκουστὰς τοὺς ἀκ. *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

[b] Καὶ στρατεύουσιν] Καὶ στρατεύσαντι *Big.* & *Samb.* BERN.

[c] Πεδινοῖς] Πεδίοις *Samb. Big. Gall.* 1, 2. contra *Zonaram*, Drungarium, & quinque alios. Ita Symmachus, optimus trium virorum, ערבה jam πεδιλῶ exponit Jos. 11. v. 2. Dein παλαισταὶ *Samb. Big. Hen. Busb.* & *Zonaras.* Ibidem σπολαδένται *Hen.* BERN. *Al.* πεδίοις, & Παλαισταὶς & dein λαβόντες.

[d] Βηρώθῃ] *Samb.* enallaxi prava πρὸς ῥοβώθῃ πόλει γαλιλαίας. Præstantissimus Masius reponit πρὸς μηρώθῃ ex מרום Jos. 11. 5. Ita quidem legimus μαρὼθ & μιρρὼθ in Lexico Eusebii, pro μιρρὼμ & μαρὼν Exemplarium Sacrorum. BERN. Μεμώθῃ ex *Jos.* c. 11. v. 5. reponendum censent *Masius* & *Villalpandus.* Forsan eadem urbs, quæ *Bell. Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ.

[e] Τῆς Γαλιλαίας] Articulum negligit *Vat.*

[f] Τῆς ἄνω,] An, quod erat & altera Cadesh in australibus terræ finibus, illud ἡ ἄνω ad Cedesen spectat? Non putem. Erat γαλιλαίας ἡ ἄνω, cujus urbs erat Cedes. REL.

[g] Κεδέσης] *Bas.* & *Gen.* τῆ ἄνω καδέσης ὑ πόρρω. *Samb.* & *Big.*

ercitus conſtabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hoſtium multitudo & Jeſum ipſum & Iſraëlitas, & propter metus magnitudinem vix auſi erant vel meliora ſperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio deſiderent, atque eis pollicente victoriam de hoſtibus, jubenteque ut eorum equis poplites ſucciderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promiſſis fiducia, contra hoſtes profectus eſt, dieque quinta illis ſuperveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum eſt, eaque ſtrages edita quæ *fere* omnem audientium fidem ſuperat. Effuſos autem longe perſequitur, demptiſque paucis totum hoſtium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne abſumpſerit. Regionem deinde univerſam, nemine ad pugnam exire audente, ſecure peragrabat; urbes nempe obſidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananæis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deſerit Jeſus, Silumis amœnitate captus: ubi caſtra ſua & Tabernaculum ſtatuceret, donec Templum conderetur. Joſ. c. 11. & c. 18.

19. [1] Jam vero exactus erat annus quintus, nec quiſquam Chananæorum amplius ſupererat, abſque iis qui in loca munitiſſima ſe receperant. Je-

[h] Ἐφ᾽ ᾧ δὲ φρᾶξε παντὸς, ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δὲ ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [i] δισμύρια. καταπλήξει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τὸ κρεῖττον εὐλαβέστερος εἶχον δι᾽ ὑπερβολὴν τοῦ δέους. τῷ θεῷ δὲ ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸ φόβον, [k] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ᾽ αὐτοῦ βοηθείας πεύθοιντο, ὑποσχομένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τοὺς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρώσαι· θαρσαλέως πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ θεοῦ [l] χρώμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως τοῖς ἀκροωμένοις. [m] διώκων δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἐζήλωσε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [n] διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· [o] ὥστε τῶν ἀνθρώπων ὁπόσοι λειπόντων πρὸς τὸ κλείσασθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρα. πλὴν τὴν χώραν [p] ἐπ᾽ ἀδείας διεπραύνετο, μηδενὸς πολεμίων εἰς μάχην ἐξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις [q] αἱρῶν, [r] καὶ πάλιν ὅ, τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ἐτῶν δὲ [s] πέμπτον ἤδη παρελήλυθε, καὶ Χαναναίων οὐκέτ᾽ ὀλίγοι ὑπελέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες [t] εἰς ὀχυρότατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς δὲ ἐκ τῆς Γαλγάλων ἀνα-

τ᾽ ἄνω, καὶ κατάντης ὁ πόρος. *Epiphanius* τ᾽ ἄνω, καὶ διατάσης ὁ πόρος. Vides hoc in loco quid feci. BERN. Καιάσης ὁ π. *Baſ. Big.* & *Samb.* καὶ Καάσης ὁ πόρος *Vat.* καὶ Διατάσης ὁ π. *Vet. Interpr.*

h Τῷ δὲ φρᾶξε παντὸς,] Hinc ὁ φράξας ἐκείνων ὁπλιτῶν &c. *Zonar.* p. 30.

i Δισμύρια.] *Epiphanius* καὶ ἅρματα δισχίλια. *Zonaræ* exemplaria largiuntur καὶ πεντακόσια ἅρματα, putate ex c. 6. §. 1. hujus libri. Mox *Hen.* & *Busb.* αὐτόν τε τὸν Ἰησοῦν. BERN.

k Καὶ εἰ πλέον] Καὶ τι πλέον *Gall.* 1. unde legendum cenſeo καὶ εἴ τι πλέον.

l Χρώμενος ἐξώρμησεν] Eſt qui legit χρώμενος ὁ Ἰησοῦς.

m Διώκων] Ita *MSS. Baſ.* διώκων τ᾽ ἐπὶ πλ. *Baſ.* & *G.*

n Διέφθειρεν.] *Samb. Big.* & *Gall.* 2. διέφθειρεν Ἰησοῦς. Inde forte *extinxiſſet* in MS. *Voſſ.* 1. offendimus pro *extinxit Jeſus*, aut *Jhs.* BERN.

o Ὥστε τῶν ἀνθρώπων] Stylus Schotani, ὥστε τῶν ἀνθρώπων μὴ ἐπιλελοιπότων &c. Dein abundè nimis *Big.* & *Samb.* πρὸς εἰς τὸ κλείσασθαι, τοὺς ἵππους αὐτῶν Ἰησοῦς ἀνῄρει. Imo *Big.* & *Epiph.* tollunt Ἰησοῦς. BERN.

p Ἐπ᾽ ἀδείας] Vide p. 261. v. 9.

q Αἱρῶν,] *Al.* αἴρων καὶ πᾶν ὅ,τι λάβοι.

r Καὶ πάλιν ὅ,τι,] Ita *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* Vel καὶ πᾶν ὅτι λάβοι, cum *Epiphanio*, *Big. Samb. Gall.* 1, 2. Utrumque tamen convenit bene cum Joſ. c. XI. 9, 11, 12, 20, 40. Joſephi verba carpſit *Zonaras* de ampla illa victoria, & tale in compendium reduxit, Ἰησοῦς δ᾽ ἐπανῆλθε πάλιν τὴν Χαναναίας ἐπὶ τὸν ὀρεινόν. καὶ πολὺν φόνον τῶν ἐν αὐτῇ ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, εἰς τὸ ἐν Γαλγάλοις ἦλθε στρατόπεδον. ἐκλιθὴ δὲ ὁ τόπος (vide hujus capitis §. 11.) ἔστι στρατόπεδον Γαλγαλα, ὡς ἤδη ἑαυτὸν ἐλεύθερος τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας γενόμενον τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γαλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑρμηνεύουσι καλδαῖοι. στρατόσαι δὲ ἐπ᾽ αὐτὸν οἱ τῶν λίθων χαλκοῦται, καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδινοῖς παλαιστικῆς συμμαχήσαντες. ὧν δὲ ὁ στρατὸς ἐκείνων ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, μύριοι δὲ ἱππεῖς, καὶ πεντακόσια ἅρματα. νικᾷ δ᾽ ὅμως ὁ θεὸς ἐπαγγελλόμενος, καρτερᾷ μάχῃ γίνεται), ὡς πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν, πλὴν ὀλίγων, διαφθαρῆναι, καὶ τὰς βασιλεῖς. ὃ πιστόν. BERN.

s Πέμπτον] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 206.

* *Jam vero exactus erat annus quintus*,] *Chananæis igitur quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Joſ. c.* XI. *inde à verſu* 12. *& c.* XVIII. 1. *Galgala anno ſequente, uno enim anno diſſentiunt à cæteris ſua hæreſis Ribli Talmudicus & Joſephus, non biennio, ut Maſius & minores Maſio Theologi intendunt adverſum hunc Sacerdotem, & tot ejuſdem tribus. Quinetiam ſex annis hoc bellum exercitum tradit Eutychius Patriarcha, non pluribus. Septem autem annos Chananæa peragratæ, ſubactæ, & diſtributæ ſupputat Mar Zutra cum pleriſque Gemariſtarum & Chronologorum Judaicorum ex Joſ. c.* XIV. *v.* 7. 10. *viz.* 7 = 45 — 38. *necnon à Jobelæo* XVII. *quando Ædem primam exciſam volunt, ſpatio male correpto, retrorſum numerantes.* Eracin *f.* 13. *&* Zebachin *f.* 118. *b. &* Synhedrin *f.* 69. *b. Sed verum prius nempe* 6 = 45 — 39: *ut Joſephus collegerat ex illo verſu* 10. *Nam à medio anni ſexti Eccleſiaſtici, ex quo Jordanem tranſierant Hebræi, cœpit* πληρωσία, *& Epocha* Jobelorum *&* Semitarum. *Primus adeo annus* Cycli Sabbatici *à Tiſri menſe deductus, incurrebat in partem priorem* ſeptimi anni ſacri *ab eremo derelicta, ut vult Traditio veterrima Judæorum. Recte autem docent Phariſæi, Maſſicta de* Initio anni *&* ἀζύμων, בהשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. *Galgala, inquam, deſerit Imperator, Silunis amœnitate captus, ubi caſtra ſua, &* (*quod excellens*) *Tabernaculum Dei denuo ſtatueret, donec Templum Numini conderetur, & cortinæ in ſaxa cedroſque verterent. Unde deflorator Neapolitanus libri Joſuæ à captis Haiis,* وفي ذلك الوقت بنا مذبح ∇ מזבח ججارة في هر جريم كما قال الله تعلي. *Quamprimum autem bella ponerent, Altare Deo erexit in Samaria pius Jeſus, ſicut ſemel iterumque præceperat Anteceſſor, Deut. c.* 27. 4. *&* c. 11. 29. *Super Gebalum contendunt Judæi plane omnes Chriſtianique. Atqui in cacumine Garizin idem ſtatuunt Pentateuchum & Chronica penes Samaritas, ex veneratione Templi ſui. Maſoretæ vero Judaici jam à multo ævo, ac prius noſtro Hieronymo,* או יבנה יהושע מזבח ליהוה אלהי ישראל בהר עיבל, *& reliqua iſtius ritus pariter atque tempus promoverunt Joſ. c.* 8. 30. *poſt Haiam exciſam. At commodius & ſedatius Flavius Mattathiades, Interpres Græcus libri Joſuæ, id factum narrant, poſtquam tota vis Barbarorum eſſet profligata, quæ adverſus populum Hebræum undique ad Galilæam convenerat noviſſimo ac miſerabili conſilio Joſ. c.* 9. 2. καὶ συμπλέξασαι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὑποπολεμῆσαι Ἰησοῦ καὶ Ἰσραὴλ ἅπαξ ἅπαντες. ὅτε οἰκοδόμησεν Ἰησοῦς, *refert exemplar Romanum,* θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ θεῷ Ἰσραὴλ ἐν ὄρει γαιβάλ. *Quanquam Origenes in Homiliis, pariterque MS. Alexandrinum, ſed & Complutenſe ordinem alium obſervant eo in loco. Fatetur adhuc Gerſomides hoc factum pertinere ad c.* 11. 23. καὶ ἡ γῆ κατέπαυσε πολέμων, *plane ut Joſephus dixerat. Imo vero Iſmael, vir celebris inter Amoræos,* Sota *f.* 21. *c. vult hanc cæremoniam ad annum* XIV. *à tranato Jordane fuiſſe prorogatam & dejectam:* לא נשמרו ברכות וקללות אלא לאחר ארבע עשרה שנה, *cum jam in duodecim regiones diſtributa eſſet terra Chananæa. Eo vergit & opinio R. Eleazari, quam leges eodem* Sotæ *capite. Præterea Talmudum Babylonium hoc* אֵין אָרוֹן *in Bibliis extra fundum ſuum ac ſedem venire,* taleque nihil patraſſe Imperatorem confeſtim à clade Haienſi agnoſcit: voluiſſe equidem illum, ſi res Hebraica tum protinus pateretur, Sabbat *f.* 56. *b. &* Synhedrin *f.* 91. *b.* אי יבנה יהושע מזבח ליהוה שבקש לבנות ולא בנה אלא רבנה הבא נכי רבנה. *Prout de Rege tum minus ſapiente dicitur* 1 *Reg. c.* 11. אז יבנה, Tunc extruxit Salomo altare Camoſo, i. e. ædificatum meditabatur, & animo deſtinabat, quod poſtea ædificaretur, שבקש לבנות ולא בנה אלא מעתה. *Deinde R. Symeon* Sota *f.* 36. *T. Bab. necnon Salomo, Cimchius, aliique recentium Theologorum, Abarbinela hinc excepto, propter auctoritatem Judæ Principis,* Sota *f.* 21. 3, בי עלל דעתיה דר׳ יהודה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום והיה בעברתם את הירדן, *aut magis ex verbis Oraculi acceptis perperam, hanc hiſtoriam ſuis codicibus protrudi queruntur longius in futura, cum eſſet illud primum opus Hebræorum in tellure diu promiſſa jamque adita. At hac ſententia prodigioſa nimis apparet & delirii Judaici. Diſtat enim Jordanis trajectus ante Galgala* LX. *millaribus à Garizin, ut utrumque Talmudum aſſerit, comprobantque Chorographi Chriſtiani. Tum etiam inter juga Garizin & Gebal longo ordine diſtributus exercitus, adſiſtentibus circa altare gente ſacra Levitis, hoſtias faciunt & imprecationes. Dein diris hiſce (nihil enim amplius indicat* משנה תורה, μίσνα τοφὰ, *ſeu* ὁ δευτερονόμιον; *longius nihil* καὶ δίδοι αὖθις αἴσιοι, *quam paraſam* ταῦω, *aut magis conciſum Deut. c.* 27. *aut adhuc reſtringenti à verſu* 15. *capitis iſtius,* ארור האיש אשר יעשה פסל וגו׳, *quod Joſephus ſacerdos noverat) memoriæ ergo altari novo inſcriptis, Moſes enim juſſerat, Silunta cunctis revertuntur. Joſ. c.* 8. 30. *Deut. c.* 27. 4, 13. *& c.* 11. 29. *&* Maſſictæ טוטרא *c.* 7. *cum Commentariis Schola utriuſque, Babylonicæ & Paleſtinæ.* BERN.

t Εἰς ὀχυρώτατον] *Baſ.* & *Gen.* locutione venuſta. Nec male εἰς ὀχυρότητα, ſeu εἰς ἰσχυρότατα, τειχῶν *Epiphanius.* ἰσχυρότητα τειχῶν,

ἀναστατοπεδώσας [v] εἰς τὸν ὄρειον, ἱσᾷ τῷ ἱερῷ σκηνῷ καὶ Σιλουῶ πόλιν· ἐπιτήδειον γὰρ εὐθὺς τὸ χωρίον ἀφὰ κάλλος, [x] ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πάσματα ἐφάνη· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [y] βωμόν τε ἵησιν ὅπου ἐπέτρεψε Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὸν στρατὸν, ἐπὶ μὲν τῷ [z] Γαριζεῖ ὄρει [a] τὴν ἡμισείαν ἵησιν, ἐπὶ δὲ τῷ [b] Γιβαλω [c] τὴν ἡμίσειαν, [d] ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν [e] καὶ τοὺς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας [f] ἐπὶ τῶν βωμῶν γεγραμμένας [g] καταλιπόντες, εἰς τὸν Σιλουῶ ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τοὺς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ ἀβλαβεῖς, [h] ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν [i] ἐχυρότητος, καὶ τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων εὐεπεξίᾳ [k] περιπεριβαλλόμενοι περιεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ισραηλίτας [l] ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, [m] πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον· [n] συναγαγὼν τὸ λαὸν εἰς τὸν Σιλουῶ ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ παρὸν πυθομένων, πάτε ἤδη κατορθώμενα, καὶ τὰς γεγενημένας πράξεις, ὡς εἰσὶν ἄριστα, καὶ [p] τοῦ θείου τοῦ προφητοῦ αὐτὰς ἄξια, καὶ τὰ ἀρετῆς τὸ νόμων οἷς καλοκαγαθήσουσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατηκὼς δηλῶν, καὶ στρατὸν, ὅσον ποτὲ κατέλπισμα τὰ αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπιδήπερ αἱ μὲν ἑαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνου καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ὑπὸ ταύτῃ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίουν τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ιορδάνου συνεξορμησαμένους αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναειρομένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνεκαμον ὁμολογοῦντας· ἕνα τε καὶ φυλὴν, ἀρετῇ προύχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν ἐκμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσοντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως [q] αὐτῆς τὸ μέγεθος.

autem, motis caſtris ex Galgalis, *in* montanis collocavit ſacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Iſraëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare ſtatuit ubi Moyſes præceperat; & dein exercitu diviſo, in monte quidem Garizi dimidium ejus conſtituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare eſt) & *cum iis* Levitas & ſacerdotes. Cum autem ſacra feciſſent & diras vibraſſent, eaſque aræ inſcriptas reliquiſſent, in Siluntem ſunt reverſi.

Jeſus jam ſenex concilium πανεξεσίου cogit Silunte: ubi res geſtas recenſens de tribuum Transjordaniarum miſſione & de tellure dimetienda deliberat. Joſ. c. 22. &c.

20. Cæterum Jeſus jam ætate provectus, urbeſque Chananæorum, *quæ ſupereſſent*, expugnatu difficiles *eſſe* videns, tum ob locorum ubi ſitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præſidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, exſpectabant ut hoſtes ab obſidione abſtinerent, de iis potiundis deſperantes (nam Chananæi, cognito Iſraëlitas in excidium ſuum ex Ægypto egreſſos eſſe, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque * frequens concurſus factus eſſet, eis recenſuit quæ ad id temporis proſpere evenerant, utque res quas geſſerant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auſpiciis geri, legumque quas amplexi ſunt dignitati convenientes: præterea commemorans reges triginta & unum, qui manus conſerere auſi ſunt, prælio ſuperatos; & exercitum, qui viribus ſuis aliquando fiſus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne ſobolis quidem iis ſupereſſet. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ eſſent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem poſtularent, cenſebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum ſocios ſe adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex ſingulis tribubus ſingulos, qui virtutis ſuæ præcellentis teſtimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permenſi, omnique procul habita malitia, nobis ſine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

21. † Et

---

[v] Εἰς τὸν Ορειον,] Citra Atticiſmum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 2. εἰς τὸν ὀρεινὸν. Ea regio vocatur, *Montes Ephræmæi*, הר אפרים, Joſ. c. 20. 7 c. 21. 21. & ubique hiſtoriarum ſacrarum. BERN. Εἰς τὸν ὀρεινὸν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephræmæi* in S. Literis.

[x] Εως οἰκοδουεῖν] Εως ἂν οἰκοδ. *Big.* & *Samb.*

[y] Βωμόν τε ἵησιν] *Epiph.* βωμὸν γεὼ ἵησιν ὅπου ἐπέτρεψε καὶ μωυσῆς. BERN.

[z] Γαριζεῖ] *Al.* Γαιριζεὶν & Γαιριζὶν. Videſis p. 252. v. 23.

[a] Τὴν ἡμίσειαν ἵησιν,] Τὴν ἡμ. ἵησι μοῖραν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[b] Γιβάλῳ] Γιβάλῳ & ſupra impreſſum fuit. Quippe inter propria nominum עבל & עיבל idem legitur S. Bibliis. Heic *Baſ.* & *Gen.* γιεήλῳ. Ita γαιβὰλ Judæi LXXII. pro אבל Legislatoris Deut. 11. 29. & hujus, vel Eſdræ Deut. c. 27. 4. γιβὶλ Syrus paſſim & perperam. *Busb.* ιωβήλῳ. *Hen.* habet βήλῳ, ut Latinorum aliquot οὐκ ἀθροῶς. Leviter enim ſonat ſyllaba γι ἠβήλῳ *Big.* & *Gall.* 1. ἠβάλῳ, ut puto, Epiphanius. ἠβήλῳ *Samb. Hebal* enim fortiter efferunt Hieronymus noſter, & Judæi Spanienſes ex Maſora: tum etiam Interpreti Græco Joſ. c. 8. 30, 33. Alibi enim haud occurrit id locale. Necnon loci iſtius cultores Samaritæ, tam in Chronicis ſuis quam Legis Divinæ verſione Arabica *Hebal* vocant. Peres cætera è libro præcedente. Promptum equidem mihi eſt reſcribenti γηβάλῳ apud Joſephum utrobique, vel cum Gallicorum altero ἠβήλῳ. BERN. Ita & ſupra p. 252. v. 20. Γιβάλῳ *Baſ.* & *G.* in *MSS.* Ἠβήλῳ & Ἠβάλῳ & Ἠβίλῳ. Sed Γηβάλῳ aut (ut in uno *MS.*) Ἠβάλῳ malit *Bernardus.*

[c] Τὴν ἡμίσειαν.] *Baſ.* & *Gen.* quod etiam ſufferri poteſt ſub ἵησι, aut longius pone νείμας, repetendum mente. *Epiphanius* ex libro antecedente explicat, aut membranis Caſſiodori ſui heic eſt aſſecutus, ἵησιν, ἐπὶ δὲ τῷ ἠβάλῳ τὴν ἡμίσειαν· ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸν ἔση, ἐν τὸ λαβιλικὸν ἐν τοῖς ἱερέας διεμέρισε. Ibidem *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμός ἐστι, &c. BERN.

[d] Εν ᾧ ἐστὶ ὁ βωμός ἐστι,] Εν ᾧ ἐστὶ βωμός ἐστι *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸν ἔση, ἐν τὸ λαβιλικὸν ἐν τοῖς ἱερέας διεμέρισε, legiſſe videtur *Epiphan.*

[e] Καὶ τοὺς ἱερέας.] Καὶ οἱ ἱερεῖς θύσαντες δὲ ἐπὶ δίκα ἀρὰς: *Vat.*

[f] Επὶ τῶν βωμῶν] Επὶ τῶν βωμῶν *Baſ.* & *Gen.* de uno altari laterum plurium, μάλ' ἀσείως & quaſi apud Palladium. Planius *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τὸν βωμόν. Atque *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphaniuſque* ἐπὶ τῷ βωμῷ BERN. Ita *Baſ. G.* & *Vat.* de uno altari laterum plurium μάλ' ἀσείως, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τὸν βωμὸν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ.

[g] Καταλιπόντες,] *MSS.* cuncta. καταλείποντες excuſa: exigua diſcrepantia. Zonaras denique eandem hiſtoriolam attingit, ἐπεὶ δὲ πέμπλον ἤδη παρελήλυθει, ἐν χαναναίαν ὑπὸ οὐδεὶς ὑπελείλειπτο. ἠσοῦς δὲ ἐσᾷ τὸν σηλωὴν καὶ πόλιν σηλώμ, ἕως οἰκοδομῆσαι αὐτοῖς ναὸν χρὴν). BERN.

[h] Υπό τε] Υπὸ τε τῶν *Big.* & *Samb.*

[i] Εχυρότητος,] *Samb.* & *Gall.* 2. ἐχυρότητος, heic & inferius. *Baſ.* & *Gen.* ἰσχυρότητι. *Big. Buriuſque* ἰσχυρότητι. *Gall.* 1. & *Zonaras* ὀχυρότητος: capies hanc, vel lectionem primam. BERN.

[k] Περιπεριβαλλόμενοι] Recte *Big. Samb.* & *Gall.* 2. περιστεβαλλόμενοι *Gall.* 1. περιβαλλόμενοι *Baſ.* & *Gen.* Mox ἀφίξεσθαι πολιορκίας *Gall.* 1. non imperite. BERN.

[l] Ποιησαμένους] Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliiſque* ποιησομένους.

[m] Πρὸς τὸ τὰς] Forte πρὸς τῷ. COCC.

[n] Συναγαγὼν] Συναγαγεῖν τὸ λαὸν ἐκκλησίαν διαγγέλλει *Big.* συναγαγεῖν τὸ λαὸν εἰς τὸν σιλῶν ἐκκλησίαν διαγγέλλει *Samb.* συναγαγεῖν τὸ λαὸν εἰς τὸν σιλῶν ἐκκλησίαν παρήγγειλε *Hen. Busb.* συναγαγὼν τὸ λαὸν σιλῶν, ἐκκλησίαν παρήγγειλε. Ibidem καὶ παρὸν συνθρᾳ. *Big.* BERN.

* *Frequens concurſus factus eſſet,*] *Vel*, ſummo ſtudio *illic* concurrerent.

[o] Κατορθώμενα,] Κατωρθωμένα *Big.* κεκατορθωμένα *Samb.* ſonis ſic ludere ſolent nurus Atticæ. κατορθωμένα Typographi. BERN.

[p] Τοῦ θείου] Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[q] Αὐτῆς] *Busb.* αὐτοῖς. Procedat autem Drungarius Byzantius. συναγαγὼν δὲ τὸ λαὸν εἰς σηλὼμ, τοὺς ἰσραηλίτας τῆς πολέμου ἀπηλλάγμεν,

Ager Chananæus describitur, & æstimatur. Jos. c. 13.

21. † Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset, populum universum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adjunctis ad eos quibusdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ mensuram æstimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejusmodi est, ut videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos, qui alii quidem terræ collati fertilissimi haberi possint, at si cum Jerichuntinorum aut Jerosolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri sunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æstimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet. cum sæpe unum jugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata & æstimata, septimo mense ad eum in Siluntem urbem reversi sunt, ubi Tabernaculum constituerant.

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæterisque senatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manassitida terram sorte varia distribuunt. Jos. c. 14. &c.

22. Tum Jesus, assumpto Eleazaro cum senatu & tribuum principibus, divisit *regionem* novem tribubus & Manassitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitudine partitus. Cum *iis* sortitus esset, Judæ quidem sorte obtigit omnis superior Judæa Jerosolymas usque protensa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem sorte urbes erant Ascalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam secunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram sorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem usque ad mare pertingit; latitudine vero Jerosolymis & Bethelis terminatur. hæc autem sors angustissima erat propter soli bonitatem: nam & Jerichunta & Jerosolymitarum urbem acceperunt. Ephraimi au-

καὶ. Καὶ Ιησοῦς μὲν, τοῦτος ποιησάμενος τὸς λόγος, συγκατάνευον ἔχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τὸς ἐκμετρησομένους τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, προσδοὺς αὐτοῖς τινας γεωμετρίας ἐπιστήμονας, ὡς ταληθὲς οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δοὺς [r] ἀποτίσασθαι τὸ τε εὐδαίμονος διάμετρον γῆς καὶ τὸ ἴσον ἀναλήμ. ἡ γὰρ φύσις τῶν Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἰδοί τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρποὺς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκεκλιμένα μὲν ἐπὶ ὀρεινῆ γῆ, πανευδαίμονα νομισθησόμενα· τοῖς δ' [s] Ιεριχουντίων χωρίοις προσβαλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν [t] ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν· ἀλλ' [u] ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν ἐκτροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν [v] ἐτέροις. καὶ διὰ τοῦτο τιμητὰς μᾶλλον ἢ μετρητὰς [w] τοὺς κλήρους εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κἂν χιλίων ἀνταξίαν γιγνομένην. οἱ δ' ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δ' ἦσαν, περιοδεύσαντές [x] τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [y] Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὸ σκηνὴν ἐστήκεισαν.

κβ'. Καὶ Ιησοῦς, Ελεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν [z] καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις προσβαλὼν, νέμει τὴν ἐννέα φυλαῖς [a] καὶ τὸ Μανασσηῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ μὲν Ιούδα [b] λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν [c] Ιδουμαίαν, προσπίπτουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ιεροσολύμων, τὸ δὲ εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δ', δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [d] τὴν Ιδουμαίας τῷ Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ πρόσορον ἔσαν. Βενιαμῖται δὲ τὸν ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ιεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ [e] Βεθήλοις. γενόμενος δὲ ὁ κλῆρος ἴσος ἦν τῷ τῆς ἀρετῆς. Ιεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν [f] ἔλαβεν. ἡ δὲ Εφραϊ-

ος ὅσοι τῶν συνέδρων διεφθάρησαν φορᾷ· καὶ ὡς τελέσαντος βασιλεῖς αὐτῶν (excidit sane unus regulorum) ἀπεκλήθησαν· τὰς δὲ φυλετροφθείσας ἔτι πόλεις πολυχρονίῳ δεῖσας πολιορκίας διὰ ὀχυρότητα ἔλεγε. καὶ εἶχε τὰς ὑπὲρ τὴν περαίας καὶ Ιορδάνην συνεχομένας αὐτοῖς ἀπολύειν ἤδη ὡς τὰ οἰκεῖα. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς ὑπὲρ τὸν δύο φυλὰς καὶ τὴν ἡμιστίας, πενθυπατευκότας ὄντας, πρὸς τὰς πληρωχίας αὐτῶν ἐπίτρεψιν ἀπιέναι. Hæc Johannes. BERN.

† *Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset,*] *Lecti igitur decemviri hujus descriptionis curatores, tot enim tribuum res agebatur, cum suis Metatoribus, dices duplo pluribus, quemadmodum Josepho & Scriptori sacro dignius consentiat præter spem ac incusationem præclarissimi Masii, Schotani, aliorumque, Chananæam pro natura soli in bis quinque regiones partiuntur atque demum cum Tabula bonæ terræ, septem mensium opere, ad Prætorium Siluntium revertuntur. Calebus equidem, vir strenuus & probatæ fidei, in castris Galgalenis mature sibi vindicabat Hebronem plagam gigantum, quoad ejus promiserat Legislator, Num. c. 14. 21. bello nondum confecto. Jos. c. 10. 37. c. 11. 21. 23. c. 14. 6, 12, 15. c. 15. 13, 14. & c. 19. 51. Posthæc igitur terræ jam subactæ & quietæ, ut Hebræus loquitur, revera supervenit metatio, missa jam à Silunte: quanquam causa Calebi primi & sine Gromatica aut saltem sine Sortitione Chananæ australis ad Hebronem hæredis, sortes Judæ, (is rus conterminum eduxerat,) & utriusque domus Josephi in Codice sacro aliquot capitibus prævertant. Quoniam vero campi inter duo maria Galilæum & Mortuum, qui judicio hydriæ ad Judam & Josephum inprimis pertinebant, simulque bina castra Hebræorum Galgala & Siluntem complectebantur, toti genti per id temporis mira soli indulgentia viderentur sufficere: securius hinc ac socordius regiones reliquæ leguntur, ut Jos. c. 18. notatum & reprehensum.* BERN.

r Αποδόσασθαι] Αποδομήσασθαι τὴν ἰδίαν τὸ μέτρον γῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 2. ἀποδομήσασθαι τὴν τε εὐδαίμονος καὶ τὸ μέτρον γῆς *Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Ιεριχοῦντίων χωρίοις] Hierichuntem. Nam fertilissimus fuit ager Hierichuntinus, (sicut Hierosolymitanum solum etiam fuit fertile) quem θεῖον χωρίον divinam regionem dici posse Josephus scribit de bello lib. v. 4. Tanta illic est aëris temperies, ut dum in aliis Judææ partibus ningit, illic incolæ lino tantum vestiantur: *ibid.* REL.

t Αναφανησόμενα.[Ita cum *Gall.* 1. & *Schotano*: ὧν φανησόμενα *Samb.* ὧν ἀφανησόμενα *Big.* in *Editis* ἀναφανησόμενα, quo admisso, legendum puto, εἰς τὸ μηδὲν ἀναφανησόμενα, *in nihilum abitura.*

u Υπερβολὴ] Eo modo in septem *MSS.* in *Editis* ὑπερβολῇ εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολὴ καρπῶν εἰς τροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἐπίσικεν ἑτέροις legisse videtur *Epiphan.* εἰς καρπῶν δὲ εἰς ἐπτροφὴν τε *Vat.* Videsis *H. Steph.* Thes. Gr. voce ὑπερβολή.

v Ετέροις.] Sic in quatuor *MSS.* ἑτέρᾳ in uno. ἑτέροις *Bas.* & *G.*

w Τοὺς κλήρους] Τοὺς deest *Vat.* Sicut εἶναι in *Big.*

x Τε] Imo τε minimam omnium particulam prætereunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Mox *Bas.* & *Gen.* pro Attico ἐσάκισσαν, aut pro ἐσάκισσαν communis sermonis. Ibi etiam lege εἰς σιλοῦν π. BERN.

y Σιλοῦντα] Supra p. 275. v. 2. Σιλοῦν πόλιν.

z Καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις] *Big. Samb.* & *Epiphan.* καὶ τὴν γερουσίαν σὺν τοῖς φυλάρχοις. Valet & alterum peræque. Pars enim senatus Phylarchi. BERN. Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Καὶ τὸ Μανασσηῶν] Καὶ τὸ *Mss. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται) τὴν καθύπερθεν] Libri Græci, præter *Gall.* 1. qui sic constituit hunc locum, λαχοῦσα πᾶσαν αὐτὴ τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, προσπέσουσα μὲν ἄχρι τῶν ἱεροσολύμων. Procopius Commentator S. Historiarum, & Epiphanius Scholasticus viderant heic, τὴν καθύπερθεν ἰδουμαίαν, προσπέσουσαν μὲν. Assidebat enim Judæ propriæ dicta tribus Idumææ superiori, ad Euronotum sive Θαιμὰν, אל גבול מרבי צין נעברת מקצה תימן, ut definit Historiographus Sacer c. xv. 1. Defenditur tamen altera lectio c. xix. v. 1, 9. ejusdem scriptoris: unde scimus sortem Judæ priorem cæteris & ampliorem, Symeonitas etiam concluisse, ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה. Tales etiam Judæos intellexit Magister B. Pauli, cœtusque doctorum, quando literas miserant *ad fratres suos Austri superioris*, בני דרמורא עלאה: atqui Symeonis nepotes, sive Judææ partem occiduam, per *incolas Austri inferioris*, בני דרומא ארעיתא, T. Jerof. מעשיה שני f. 56. c. Insuper si hoc satis scribat probum, aliquis contra fidem librorum tam Græcorum quam Latinorum de Symeonide, ἔλαχε τὴν ἰδουμαίας τὴν αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ ἀραβίᾳ πρόσορος, ἦσαν. Mox Συμεωνὶς *Gall.* 1. magis ex Masora Judæorum. & dein *Samb.* καὶ δ' ἐφραίμ. BERN.

c Ιουδαίαν] Ιδουμαίαν *Vat. Gall.* 1. *Procopius*, & omnis liber *Epiphanii* tam à calamo quam à typis. Assidebat enim Judæ tribus Idumææ superiori, ut constat ex Jos. c. 15. v. 1. Altera tamen lectio nititur Jos. c. 19. v. 1 & 9. unde scimus sortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam concluisse.

d Τὴν Ιδουμαίας,] Est qui malit τὴν Ιουδαίας, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus.

e Βεθήλοις.] *A Bethelis.* Ephraimitarum ea fuit. Vid. lib. v. c. 3. Ant. REL.

f Ελαβεν.] Forsan ἔλαβον.

Εφραϊ-

g Γα-

Εφραίμ φυλὴ τῷ ἄχει [g] Γαδάρων ἀπὸ Ιορδάνου πεπαμένη μηκυνομένῳ ἔλαχεν· ἀρειᾶν δ' ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα πλάτος πεδίον. [h] τῆς δὲ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ιορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος δὲ ἐπὶ [i] Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. καὶ μὴν [k] τούτοις Ισάχαρις, [l] Κάρμηλόν τε [m] ὄρος καὶ τὸ [n] ποταμοῦ δὲ μῆκος πεπαμένη [o] τέρμονα, τὸ δὲ Ιταβύριον ὄρος δὲ πλάτους. Ζαβουλωνίταις δὲ τὸ μέχρι [p] Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ [q] ἐπὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὸ δὲ ἀπὸ δὲ Καρμήλου, κοιλάδα περιεχομένην μέχρι τοῦ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ασηρίται φέρονται πᾶσαν τὸ ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. [r] Αρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν [s] αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαιᾳ, ἣ καὶ [t] Ακτιπτός. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα [v] μέχρι [x] Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλιτem tribus terram à Jordane fluvio uſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum uſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia à Jordane quidem uſque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitæ vero terram ad Genneſaritidem uſque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, ſunt ſortiti. Quæ vero regio poſt Carmelum ſita eſt, convallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obverſa, Aſeritis ceſſit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, [1] quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem ſpectant uſque ad Damaſcum urbem &

g Γαδάρων] Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphanius.* גזר. *Gazer*, adeo ſcribitur Joſ. c. xv. 10. paſſimque ſacrorum librorum. *Baſ.* & *Gen.* γαδάρων. Z enim & Δ aurem Græcam ſonis ſimillimis feriunt & conturbant. Iterum Flavius ſiccam literam ſubſtituit pro ζ, l. 12. c. 11. Perſecutus eſt Judas copias Græcas, μέχρι τῶν γαδάρων. Ibi *Busb.* & *Hen.* legunt ἄχει τῶν γαζάρων. Jaſon vero c. 4. 15. ἕως γαζηρῶν, ibique Hieron. *uſque Geſeron*, & Syrus μέχρι γάζερ. BERN Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic Gazer ſcribitur *Joſ.* c. 15. v. 10. paſſimque ſacrorum librorum. HUDS. Cod. MS. Γαζάρων. *Gadara.* Videtur eſſe urbs Gazer, גזר, ſita in Ephraim. Joſ. 21. 21. Longe enim alia eſt Gadara metropolis Perææ. vid. noſtrum de bell. v. 3. REL.

h Τῆς δὲ Μανασσήτιδος] Ita ex *Vet. Interpr.* & Μανασσ. *Baſ.* & *G.* & τε Μανασσ. *big Samb.* & *Vat.*

i Βηθσάνων,] Βηθσάων *Baſ.* & *Gen.* hoc libro: illique iidem & ſcripti ad c. 12. l. 12. Sed βηθσὼ l. 6. de Saulo cruci affixo. Hebraicum autem ביתשאן, atque etiam ביתשן, 1 Sam. v. penult. & l. 2. c. 21. 12. enuntiatur Euſebio, Hieronymo, & Interpretum Græcorum primo βαιθσὼν & βηθσάν. Et eximie Jud. c. 1. 27. βαιθσὰν, ἥ ἐστι σκυθῶν πόλις. Imo Syrus 2 Macc. c. 12. 30. poſuit, ut oportuit, ביתשן, βηθσὰν, pro σκυθῶν πόλις Scriptoris Græci. Sæpius enim idem admonet Mattathiades in Originibus, Euſebius & alii. Verum in priore τῶν σκυθῶν. Græce βηθσὰν de ביתשאן. *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphan.* βηθησαὰν aut βηθησάνων. Accedit hæc lectio prope Maſoram veterem, adeoque proxime ad vocalionem Judæorum Hiſpanienſium *Bethſean* ביתשאן, & Arabicum βηθσαὰν, Joſ. c. 17. 11, 16. atque Jud. c. 1. 27. & 1 Reg. c. 14. 12. & 1 Par. c. 7. 29. & ad ſcripturam Syrorum in hiſtoria Joſuæ, & Regum, & Chaſmoniorum, ut l. 1. c. 5. 52. & c. 12. 40. بيت شان, βηθίασαν proque eo erratum in Arabico Jud. c. 1. 27. بيت باسان: atqui ſæpius non erratum. Significat autem ביתשאן & ביתשן, idem quod ביתשאנן, βηθσαανὰν & βηθσαανὰ, οἶκος ἀναπαύσεως, καταπαυμα, κοιμητήριον. Idem autem Græcis ſignificat νῶτα, *terminus*, *quies*, *meta*. Hinc fundus fabulæ Græcanicæ, quam Plinius haud tacuit, repetit Solinus, *Scythopolin*, *antea Nyſam à Libero patre*, *ſepulta ibi nutrice*, (namque Lyæum aluit ſopor) *Scythis deductis*. Attingit etiam Stephanus Byzantii, σκυθόπολις παλαισίνης πόλις· ἡ νύσση κοίλης συρίας, σκυθῶν πόλις, ὡσότερον λεγομένη βαιθσὰν (ſcribes βαιθσὰν: ſimile enim peccant codd. Euſebii, Cedreni, & aliorum in hoc nomine) ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Addo ex typo Syriaco βαιθιασὰν facili opere perverti νῶτα. Haud diſplicet etiam etymologia alia, οἶκος δὲ ἐχθρῶν, ביתשנא, βηθσὰν & βηθσάν. Urbem enim iſtam ſemper quaſi in umbilico terræ ſanctæ coluerat hoſtis Hebræi nominis: Chananæi primi, Jud. c. 1. 27. dein tempore Cyaxaris, ut Clio Herodoti Euſebiuſque in Chronico ſubmonent, Scythæ Aſiæ domini turpiſſimi & inviſi: Græci poſt illos ut recentioris ævi cæteros omittam. Hinc Rabini priſci Scythopolin ſemper excipiunt quaſi civitatem non ſuam, ſed gentis profanæ, חוצה לארץ. Urbs illa τειχωμία appellabatur cum vicinis Bethſaida & Tiberiade cis lacum Genneſariten. Johannes Antiochenus, ſcriptor ſatis vilis judicio omnium præterquam Cedreni, & nomen illud ſervat, & poſiti in urbe Scythopoli altaris tale lemma, τὰς ὑπὸ σκυθῶν φεύγοντας δέχνυσα θεὸν νύσσα. Sic enim lego pro θεὰ πόα νύσσα MS. aut πιὰα Chilmedi. Μεθορίῳ vero tomo priore Annalium *Zonaræ* totum vitium eſt, pro βεθσὰμ Bibliorum Græcorum, ut 1. Reg. ult. c. 10. ἐν τῷ τείχει βηθσάμ.

Termini Tribuum novem & dimidiæ conſpectu brevi.

		1. Judæ.	2. Symeonis.	3. Benjamini.	4. Ephræmi.	5. Manaſſis dimidii.
Long.	Or.	*Aſphaltites.*	*Judæ montes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*
	Occ.	*Symeon.*	*Mare Mediterr.*	*Mare Mediterr.*	*Gazara.*	*Dora.*
Latit.	Auſtr.	*Idumæa Orient.*	*Occidua Idum.*	*Hieroſolyma.*	*Bethela.*	*Ephræmus.*
	Bor.	*Hieroſolyma.*	*Baalath.*	*Bethela.*	*Campus M. Jezrael.*	*Scythopolis.*

		6. Iſacharis.	7. Zabulonis.	8. Aſeri.	9. Nephthalis.	10. Danis.
Long.	Or.	*Jordanes.*	*Genneſarites.*	*Nephthalis.*	*Damaſcus.*	*Judas.*
	Occ.	*Carmelus.*	*Mare Medit.*	*Mare Medit.*	*Aſer.*	*Mare Medit.*
Latit.	Auſtr.	*Manaſſes.*	*Iſacharis.*	*Jephthael.*	*Zabulon.*	*Azotus.*
	Bor.	*Itaburium.*	*Carmeli convallis.*	*Sidon.*	*Libanus.*	*Dora*, aut *Zora* ad *Joppen.* BERN.

Βηθσανῶν aut Βηθσανὰν *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βασὰν, ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βασὰν ἰλίγεθ ὡσότερον *Cedreno*, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βηθσὰν.

k Τούτοις Ισάχαρις.] Τούτους *Gall.* 1. τούτους ἡ Ισαχάρ *Vat.*

l Κάρμηλόν] *Carmelum.* Ergo non pertigit ad mare mediterraneum. & alias tribus Aſer non potuiſſet a borea Manaſſen tangere. Joſ. 17. 10. REL.

m Ὄρος] Τὸ ὄρος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

n Ποταμοῦ] Jordanem. REL.

o Τέρμονα,] Τέρματα *Big. Samb. Gall.* 1. & 2.

p Γεννησαρίτιδος,] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γεννησαρίτιδος λίμνης, vel Γεννησαρίτιδος λίμνης. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298.

q Πρὸς Κάρμηλον] Ὑπὲρ Κάρμηλον *Samb.*

r Αρκὴ δὲ πόλις] Αρκη *Samb.* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum.*

s Αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαιᾳ,] Αὐτοῖς *Gall.* 1.

t *Quæ etiam Actipus* nuncupatur.] *Al.* & Actipus.

v Ἀκτιπτός] *Big.* & *Samb* ἀκτίκτος: quid facilius calamo currenti pro ἀκτίπτος, compoſitione quaſi Græca. *Epiphanius* (& *Vat.*) ἄκλιπος. *Gall.* 1. σκδίπτος. Ger. Voſſius σκδίπτη. *Actipus* autem Joſephi, *Ecdippa* Plinii ac Ptolemæi, urbs illa eſt prope mare inter Ptolemaida & Tyrum (hoc peregrini omnes adnotarunt) in edito ſita, quam dialectus Chananæa vocavit *Achzib*, אכזיב, Joſ. c. 19. 29. Hinc Euſebius in Geographia ſacra, ἀχσὶφ ἢ ἀχαζεὶθ κλῆρος ἄσης (Jud. c. 1. 31. ubi Compl. legit ἀχαζεὶθ, Hieronymus ſtatim ſubdit, *In qua alienigenæ permanſerant*, ex capite illo Judicum) αὕτη ἐστὶν σκδίπτα σημείοις θ'. ἀπὸ πτολεμαΐδος καλόντων εἰς τύρον. De altero nomine urbis iſtius Stephanus in ſuo Lexico Ethnico, ἄσση πόλις φοινίκης, ἣ νῦν ἄσση καλουμένη. ἱστορεῖ δὲ πέμπτῳ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. Potius ad mentem Flavii referret Geographus Byzantius ἣ νῦν ἀκλίπτος ἡ σκδίπτη καλουμένη. Vel emendabis levi facinore textum Joſephi, ἀσση ἢ ἡ πόλις (vel hæc eſt ἀχσὰν, עכרן. Hoc enim invenerat Interpres Græcus in ſuo codice, non *Abran* cum Hieronymo & Maſoretis, Joſ. c. 19. 28. Idem adeo Hieronymus de Locis S. *Achran*, *in tribu Aſer*, ἀχρὰν πόλις ἀσσής. Vel potius nobilis illa *Arce* & μεσόγειος quæ nomen dederat filio Chanaanis ערקי: quanquam ab *Aracæo* accepiſſe eam credidit Flavius contra vocis formam, & poſt Flavium Hieronymus, aliique.) ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαιᾳ, καὶ ἡ ἀκτίπτος. *Arcen* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia intervallo patente diſtinguit: & ipſe protinus Joſephus de origine Jordanis fluvii, necnon harum Antiquitatum primo c. 6. 3. Cum *Arce* denique hanc vel illam urbem confundere inſcitiæ eſt turpis ac Judaicæ. Flavius equidem in rebus Salomonis *ſortem Aſeri* hac periphraſi exponit τῷ ἐκεῖ ἀρκλῶ ὀθμαίου, quod verum. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. Vol. 2. p. 294. Locum ita refingit *Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Αρκη πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μεσόγαιᾳ, ἣ Εκδίππα.

x Μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως,] *Big.* δίχα δαμασκοῦ πόλεως. Mox *Samb.* καθ' ὕπερθεν. Quinimo à Flavio iſthoc didicerat Stephanus Byzantius Nephthalitarum ſedes, Νεφθαλί), ἔθνος κρατῆσαν τῆς ἴου, τῆς παλαισίνης δηλονότι. BERN.

y Δαμασκοῦ] Δὰν urbs hic debuiſſet locum habere, non Δα-

& Galilæam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitæ, ad Libanum uſque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, [1] attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti ſoli objacent, adepti ſunt, Azoto & Doris clauſi; omnemque Jamniam ſimul & Gettam ab Acarone ad montem uſque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. [2] Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipſam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyſes jam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem & ſupra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Arucæos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum diſtributa erant.

Præcipit Jeſus ut Chananæos funditus deleret; ut urbes XXXVIII *Levitis concederent, præter* x. *ultra fluvium; & ex illis tres ſacras & ἀσύλους declarat. Joſ. c.* 20. *c.* 21. *c.* 22.

24. Cæterum Jeſus, cum à ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ ſibi ſorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exſcinderet & deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſem etiam prædixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Aſyla* aſſignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyſes ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem & hic locus in Galilæa ſuperiori. Quin & prædæ quicquid

---

μασκὸς, niſi quod regio Nephthalitarum poſſit dici Damaſcum verſus ſe ad ortum extendere. In eod. MSto legitur ὅιχα Δαμασκῦ, non μίχει. REL.

y Οὖρος] Οὖρος τῆ Ιοσδ. *Vat.* ὄρος, καὶ τῆ Ιορδ. *Big.* & *Samb.* ὄρος τῆ ℨ Ιορδ. π. αὖ καὶ τὸ ὁρικὸν &c. *Gall.* 1.

z Ἔχουσιν,] Ἔχουσι τάτε καθήκονθ *Big.* & *Samb.*

1. *Attingente fines boreales urbis Arces finitimæ.*] *Al.* qua fines ſunt Arces urbis ſeptentrionem verſus ſitæ.

a Καῖα βόρεια] Καῖα τὰ βόρεια *Vat.* & *Gall.* 1.

b Ἀρκῆς] *Samb.* rurſum ἄρκης, ut alibi Joſephus & Scriptores alii ſolent. BERN.

c Ἀζώτῳ καὶ Δώροις] Azoto & Doris. Si Danitarum regio ſe ab Azoto ad Dora extendit, quomodo Benjaminitarum regio a Jordane ad mare ſe extendit? uti mox dixit. Debuit enim ita perrumpere regionem Danitarum. An Γαδάροις pro Δώροις legendum eſt? REL.

d Δώροις] Nam ex צרעה Joſ. c. 19. 41. fecerant Hieronymus Græculque Interpres σαρὰ, Maſoretæ Judaicæ *Zoraa*, Joſephus ſono ſicco ζώρᾳ pro ζῶρα: ut ſupra γαδάρων pro γαζάρων. Haud pertigit ſane Danitarum ſors certa v. 47. ultra Joppen longe ad *Doram* ſeu *Loros* ſub Carmelo. Quinetiam celebrior illa *Dora* aliis omnino literis ſcribitur apud Hebræos דאר. Niſi vero hæc ſuffecerint Criticis ſacris, ſcribatur illico ζώροις aut σώροις in verſu Joſephi. BERN. Sono ſicco Δώροις pro Ζώροις, ut ſupra Γαδάρων pro Γαζάρων.

e Γεττάν.] Miſere *Samb.* & *Big.* τιτᾶν ἀπαναφῶνθ. Typus vernaculus hujus urbis גת ghèth ſeu *Gath*. Syriacus vero, quem Græci ſolent imitari, גתית *Gitta*. A ſitu denique γεωλόφῳ nomen illud volo traductum, potius quam ἀπὸ τῆ λίθων. *Epiphanius* ſuo in exemplari reperit γίτταν ἀπ' οἰκέωνθ: quomodo Maſoretæ עקרון, *Hecron*, enuntiant. BERN. In quibuſdam *MSS.* Γίταν. Urbs hæc Hebræis *Geth* ſeu *Gath*. Syris vero, quos Græci ſolent imitari, *Gitta*.

f Ἀκάρωνθ] Ἀκκάρωνθ *Vat.* Ἐκέρωνθ ſive Ἐκκέρωνθ legerat *Epiphan.* quo modo Maſorethæ *Hecron* enunciant.

g Ἰάδδα ἕως Φυλῆ.] Η Ἰάδδα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ ἐξῆς μέ ἔθνη,] Καὶ εἰς μὲ ἔθνη *Gall.* 1. καὶ ἐξ ἃ ἴσμεν ἔθνη *Big.* & *Samb.*

2. *Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit,*] *Regionum ſtaque devotarum ſex inter Iſraelitarum tribus* 9½ *hoc pacto diſtribuebantur. In Amoræa vero, ſeptima illa ſedes erat Chananitarum, duas tribus cum ſemiſſe trans Jordanem pridem conſtituerat Divinus Moſes, Num. c.* 32. 33. *Deut. c.* 3. 9. *c.* 7. 1. *& c.* 31. 3. *Joſ. c.* 12. 8. *& c.* 13. *Verum ad provincias cæteras nequam Chananis haud pertenderat ars aut peragratio Geometrarum Hebraicorum. Necdum adeo propulſi fuerant loco* Sidonii, Arucæi, ערקי Haraci, *Gen. c.* 10. 15. *& v.* 14. τῆ Δηλιπ. *i. e. ex magno Commentario Breſit*, יעקם רליבנן, Ab Arca Libani. Amathæi *vel* ἀμάθιοι, *l.* 1. *c.* 6. §. 3. *Originum*; *in Hebræo* חמתי Chamathi, *incola* Emath *ſeu* Hamah حماة: *quæ* Epiphania *in ſcriptis Græcorum, ut Joſephus, Auctor* غويسوس مغالث *f.* 79. *a. & Geographia Abulfedæ domini iſtius ditionis, fide certa comprobant contra plures aliter ſentientes. Aut* Arathæi, *prius iidem & correctius* ἀραδαῖοι *apud Flavium, in Lege Sanctiſſima* ארודי Arudi *vel* Arvadi. *Poſſunt ſane cum Breſit rabba* Arethuſii *eo nomine intelligi, non* Aradii *convenientius propiuſque Aſeritis, non* Antaradii *Paraphraſtæ Solymitarii.* Arethuſios *etiam dici voluit Uzielida, cum* ארודי לומסאי λωτεσαῖοι *ſubſtituit pro codicis Hebræi, aut voluit* Laodicenos. *Quatuor autem verbis* (*quod vides*) *ex Geneſi repetitis exponit Joſephus tres verſus Joſuæ c.* 13. *v.* 4, 5, 6. *totidemque Jud. c.* 1. *v.* 31, 32, 33. BERN.

i Καὶ τῇ ἡμισείᾳ] *Coll. Big.* Καὶ τῷ ἡμίσῳ (ἥμισυ *Coll. Voſſ.*) φυλῆς Μανασσῆ.

k Ἀμορέιτιν,] Ἀμορῖτιν *Samb.* Vide p. 260. v. penult.

l Καὶ τῇ ἡμισείᾳ.] Καὶ τῷ ἡμίσῳ φυλῆς Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Διδηλώκειν.] Pro ἰδιδηλώκειν. In *Gall.* 1. διδηλώκαμβ.

n Ἀρυκαίους] Ἀρυκαίους *Procopius*. Vide l. 1. c. 6. §. 2. Eſt qui malit Ἀρκαίους.

o Ἀμαθαίους.] Ita *Big. Samb. Vat. Epiphan.* & *Procop.* ab Ἀμάθη, quæ *Epiphania* Græcis. in *Editis* Ἀμαθ.ους.

p Ἀεθαίους] *Baſ.* & *Gen.* ἀμαθίους καὶ ἀεθίους. Potius ἀρυκαίους καὶ ἀμαθαίους καὶ ἀεραδίους cum Procopio, qui ipſe Palæſtinus fuerat oriundo, ad κληρωχίαν ſacram, *Licet vero qui volet ex Joſephi quinto Antiquitatum libro petere, quod de expoſitione Sortium clarius habet. Cæterum alio ordine Sortes ſupputavit. Sciendum inſuper, quod ea quæ circa Sidonem, Arycæos, Amathæos, Aradioſque ſunt, inculta erant.* Hæc pius Sophiſta poſt Flavium. BERN. Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Aεθίους *Baſ.* & *G.* Aεδίους *Big. Samb.* & *Vat.* Aεραδίους *Procop.* Forſan Aεδαίους ex Hebraïco *Arudi*, niſi malis Aεθουσίους.

q Τῷ ἡγεμονίαν] *Samb.* & *Big.* τῷ ἡγεμονίαν. *Fortaſſe quod Joſue ſenio impeditus fuerat, cæterique poſt ipſum duces ſegnius egiſſent*, Procopius declaravit ex his originibus. BERN.

r Παρήγγελλε] Παρήγγειλέ τι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Ὑπολιπεῖν] Ὑπολίπειν *Big. Samb.* & *Vat.*

t Ἐν μόνῳ τάτῳ] Ἐν μόνῳ τάτῳ βλαφθῆναι καὶ Μανάσσῃ αὐτοῖς ἤδη προειπεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

v Αὐτὸς πεπεῖσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

x Ἀμορέαν] Ἀμόρραίαν *Big. Gall.* 1. & *Samb.* à manu ſecunda, Ἀμορραίαν à prima. Videſis *Annott.* ad p. 260. v. penult.

y Χεβρῶνα,] *Al.* Χέβρωνα.

z Τῆς Νεφθαλίτιδος] Κεδασὼν καὶ τὴ Νεφθαλίτιδος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis* Κεδίσιν pro Κεδάσιν.

a Καὶ τὴ καθυπερθεν] Καὶ omittunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

b Τῆδε χωρίον.] Τῆδε τὸ χωρίον *Samb. Big.* & *Vat.*

c Πλείση δ' ἐγεγόνει.] *Baſ.* & *Gen.* πλείση δὲ γεγόνει accentu Urbis, *Samb.* Oſcitando legerat Interpres Scholaſticus πλείσα δὲ

ση δ' ἐγεγόνη. καὶ μεγάλως πλάτως [d] περιεβέβληντο, καὶ χρυσῷ πάντες καὶ [e] κατ' ἰδίαν ἕκαστος, [f] χρυσῶ τε καὶ ἐσθῆτων καὶ τῆς ἄλλης [g] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [h] τετραπόδων δὲ πλῆθος, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, περισχημένων.

κέ. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν [i] Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμορραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς [k] πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Ἐπεὶ [l] ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ "δεσπότης ὢν Ἑβραίων γένους, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην "ἔδωκε, καὶ [m] κτησθεῖσαν εἰς ἅπαν ἡμετέραν φυλά- "ξειν ὑπέσχηται, [n] συνεργίας δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' "ἐντολὴν τὴν ἐκείνου δεομένοις [o] αὐτὸς εἰς ἅπαντα "προθύμως ἐβοήθησε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσ- "κόλου προσιμένοντος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῦ "τῆς προθυμίας ὑμῶν, [p] ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν "ἡμῖν αὐτῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ καταπείγοντα, καὶ "μὴ [q] τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βεβαρυτέραν. [r] χάρις "τε οὖν ὑμῖν ὧν συνήρασθε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν "μόνον, [s] ἀλλὰ εἰς ἅπαν ἔτως ἔξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ "μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ πρὸς τῇ ἀμνησίᾳ περι- "πᾶν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τῷ θεῷ συ- "λαυσιν τῶν ὑπαρχόντων [t] ὑμῶν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς "[v] ἀνεβάλεσθε, καὶ [x] πονήσαντες εἰς ἃ νῦν δίκαια "Θεῷ κατέσημεν, [y] ἔπειθ' ἕτως σκέψασθε αὐτῶν με- "ταλαμβάνειν. [z] γένοιτο δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγα- "θοῖς ἐκ τῶν σῶν ἡμῖν πόνων πλεῖστον ἄφθονον, "λείαν τε πολλὴν ἐπαγομένους καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυ- "ρον, καὶ τὸ τούτων [a] ἔτι πλέον ἢ παρ' ἡμῶν εὔ- "νοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βεληθείητε κατ' ἀμοιβὴν "προθύμου. ἔστι γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, "καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπολοῦντος· ἔστ' ἔστιν "ὅθεν ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντας οὖν "ὑμᾶς ἔτι τὰς κληρουχίας ἀποστέλλομεν, καὶ προσανα- "λῶμεν μηδένα [b] τὸ πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπο- "λαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς ἔτος ἐστὶν, "ἑτέρους ἡμᾶς [c] νομίσητε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους. Ἀβράμου "γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, "Θεός τε [d] εἷς τὸν τε ἡμέτερον προγόνους καὶ τοὺς ὑμῶν "αὐτῶν παρήγαγε εἰς τὸν βίον· ὃ τῆς θρησκείας [e] ἔτι- "μελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως

reliquum erat *Iſraëlitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim ſinguli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & veſtium ac reliquæ ſupellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Poſt hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam ſedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem ſuſceperant) hunc in modum loquutus eſt. "Cum "Deus, & pater & dominus Hebræorum gentis, "hanc *nobis* terram poſſidendam dederit, poſſeſ- "ſamque ſemper ſe nobis conſervaturum eſſe pro- "miſerit, ope autem veſtra & auxilio egentibus "promptiſſime ad omnia, prout Deus præcepe- "rat, voſmet obtuleritis; æquum eſt, cum nihil "præterea arduum ſuperſit, ut vos jam requie- "tem habeatis, dum veſtræ alacritati parcimus; "ut ſi ea rurſum nobis opus eſſet, ad pericula im- "minentia *depellenda* paratam habeamus, & non, "*quaſi* præſentibus defatigatam, in poſterum tar- "diorem. Gratias itaque vobis pro diſcriminibus "una nobiſcum aditis *habemus*, & non nunc ſo- "lum, ſed in omne ævum pariter habituri ſumus; "ita à natura comparati ut amicos recordemur, "& in memoria retineamus quæcunque veſtra "ope nobis provenerunt, quodque bonorum ve- "ſtrorum fruitionem propter nos diſtuleritis, & "*nobiſcum* laborantes circa ea quæ Dei benignitate "*tandem* aſſequuti ſumus, poſt hæc vobis ita vi- "ſum fuerit propriorum participes fieri. Magnæ "autem ad veſtras facultates ex communi no- "ſtrum utriuſque labore acceſſere divitiæ, (ut qui "prædæque multum atque auri & argenti hinc "abducturi eſtis) &, quod pluris eſt quam iſta "omnia, noſtra benevolentia, atque alacritas ad "beneficium quodcunque volueritis referendum. "Iis enim, quæ præceperit Moyſes, ne tantillum "quidem excidiſtis, contempta mortui auctorita- "te: nec quicquam eſt, pro quo vobis gratias non "agimus. Lætos igitur vos ad veſtras poſſeſſio- "nes dimittimus, ac obſecramus ut veſtram no- "biſcum cognationem nullis terminis definiri exi- "ſtimetis; neve, quod inter nos fluvius hic inter- "meet, alios nos eſſe cogitetis quam Hebræos. "Omnes enim ab Abramo ſumus, qui vel hanc "vel illam ripam incolimus, ac unus Deus tam "noſtros quam veſtros majores in vitam eduxit: "cujus cultui vobis cura adhibenda eſt, eique "reip.

Poſt hæc auxilia Transjordania cum ſpoliis ingentibus, multis gratiis, monitis piiſſimis, magniſque votis dimittit Imperator. Joſ. c. 22.

γῆ γεγόνει. BERN. Πλείση ἢ γεγόνει ſolus *Samb.*

d Περιεβέβληντο,] *Gall.* 1. περιεβέβληο. BERN.

e Κατ' ἰδίαν] Amplius dicunt *Big.* & *Samb.* ex libro ſacro, καλδίαν ἕκαστος χρυσῦ τε καὶ ἀργύρου, בכסף ובזהב, καὶ ἐσθῆτων &c. Verum *Baſ. Gen. Gall.* 1. & *Epiphanius* nihil de metallo frequentiori, ferro, ære, aut etiam de argento. Tandem *Samb.* δεσποσύνης ἕνεκα. BERN.

f Χρυσῦ τε] Χρυσῦτε καὶ ἀργύρου ℰ ἐσθ. ſoli *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

g Ἀποσκευῆς ἕνεκα·] Ita cum *Samb.* ut ſupra, p. 270. v. 16. in cæteris ἐπισκευῆς.

h Τετραπόδων] Πλῆθος ὅσον οὐδὲ ἀριθμῶ μ. ἦν περισχόμενον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Samb.* niſi quod περισχόμενον habeant *Samb.* & *Vat.*

i Ἰορδάνην] Tanto numero liber omnis, ſive Latinus ſive Græcus. Hoc credes eſſe ex vitiis vetuſtis & rubiginoſis Joſephi, pro τετρακισμύριοι: aut id quod dixi ad Lemmation, æquo animo recipies. Quinvero *Zonaras* ſummam eandem reddit his verbis, ℰ περισκαλεσάμενος τοὺς σὺν τοῖς δύο φυλαῖς ℰ ἡμισείας, πεντακισμυρίους ὅπλας, πρὸς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐκπέμψαντα ἀπολῦσαι. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἰορδάνου in *reliquis.*

k Πεντακισμύριοι ὁπλῖ·] Ita in omnibus libris tam *Gr.* quam *Lat.* aſſentiente *Zonara.* Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat *Joſ.* c. 4. v. 13. at *Joſephus* forſan (ut conjicit *Bern.*) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta.

l Ὁ Θεὸς,] Ita cum maxima parte codicum *Epiphanii.* ὁ Θεὸς ℰ πατὴρ, δεσπότης in *Editis*, *Aliiſque.* ὁ Θεὸς, πατὴρ ℰ δεσπ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

m Κτηθεῖσαν] Κτηθεῖσαν *Big.* & *Gall.* 1.

n Συνεργίας] Ita *Big.* & *Samb.* in *Aliis* συντεργείας.

o Αὐτὸς] Εαυτὸς *Samb. Gall.* 1. & *Hen.* αὐτοῖς *Vat.* & *Samb.* manu altera.

p Ἵν' εἰ] Ita *Big. Samb.* & *Gall* 1. in *Editis*, *Aliiſque*, ἵνα εἰ καὶ π. & dein ἔχομεν.

q Τοῖς νῦν καμοῦσαν] Τὸ νῦν καμοῦσαν αὖθις *Gall.* 1. τοῖς νῦν συγκαμοῦσαν. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βεβαρυτέραν, vel τῇ νῦν καμούσῃ αὖθις βεβαρυτέραν *Epiphan.*

r Χάρις] Χάριν τε ὖν *Gall.* 1. χάρις τε ὑμῖν ὧν *Vat.*

s Ἀλλὰ εἰς ἅπαν] Ita ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἀλλ' ἀεὶ πάντως ἔτως ἔξειν ἐμμόνοις ἀγαθοὶ *Gall.* 1. in *Editis*, ἀλλ' εἰς πᾶν ἔτως μόνοις ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ' αὐτῶν ὑμῖν.

t Ὑμῶν] Lege ἡμῖν. COCC.

v Ἀνεβάλεσθε,] Sic cum *Samb.* (& *Coccejo*) ἀνεβάλεσθε *Big.* in *Editis*, *Aliiſque*, ἀναβάλεσθε.

x Πονήσαντες] *Baſ.* & *Gen.* ἀναβάλεσθε, καὶ ποιήσαντες. Aliter *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Imo *Gall.* 2. καὶ συμπονήσαντες. BERN. Ita *Bernardus*, quod in *Editis* fuerit ποιήσαντες, & in *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1. συμποιήσαντες.

y Ἔπειθ' ἕτως] Ita *Big.* & *Samb.* (ἐπεὶ ἢ *Coll. Voſſ.*) ἐπεὶ ἕτως *Baſ. G. Aliique.*

z Γένοιτο ἢ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γένοιτο πρὸς τοῖς *Baſ. G. Aliique.*

a Ἔτι πλέον] Ετι πλεῖον *Big. Samb.* & *Vat.* Eſt qui malit ἐπιπλέον.

b Τὸ πρὸς ἡμᾶς συγγενείας] Τῆς πρὸς ὑμᾶς *Samb.*

c Νομίσητε] Νομίσητε *Big.* & *Samb.* (νομίσητε *Coll. Voſſ.*) ἡμᾶς ἄλλους νομίσητε *Vat.*

d Εἷς τὸν] Εἷς ὃς τὸν τε *Samb.* (*Voſſ. Coll.*) *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

e Ἐπιμελεῖσθαι] Ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολιτείας, ἣν, & mox φυλ. ἔχειν.

"reip. formæ, quam ipſe per Moyſem inſtituit, "omnia diligenter obſervando. Quo quidem fiet, "ut, dum in his permanseritis, Deus vobis propi- "tius futurus ſit & adjutor; ſi vero ad aliarum "gentium mores imitandos deſciveritis, & ille ge- "nus veſtrum averſabitur". Hæc cum dixiſſet, & unumquemque magiſtratuum ſingillatim, communiterque turbam univerſam ſalutaſſet, ipſe quidem ſubſtitit; eos autem non ſine lachrymis proſequebatur populus, atque ægre ab invicem diſceſſerunt.

Fratres ſuos populus lachrymis proſequitur.

Phineeſem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium conſtructo expoſtulatum miſerat Jeſus, reſponſo ſuo placant Iſraëlitæ Transjordanii. Joſ. c. 22.

26. Itaque cum fluvium trajeciſſet tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Jordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros & ſignum *fraternæ* neceſſitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad novum cultum Deoſque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re veriſimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta perſequendos, fluvium tranſituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & iſtius quo gaudet cultûs rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Jeſus autem & Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes ut ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluvii poſt tranſitum ſtatuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant & ad eos venerant, *ſtatim* advocata eſt concio, & Phineeſes *in medio* ſtans, "majus illos in ſe peccatum admiſiſſe, aje- "bat, quam ut verbis reprehenſi in poſterum *ca-* "*vere* admoneantur. Sed ipſos, non, ad culpæ "magnitudinem reſpicientes, protinus ad arma & "ad ultionem manibus ſumendam accurriſſe; ſed "de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos quod "fortaſſe verbis ad ſanam mentem reduci poſſint, "hanc legationem ſuſcepiſſe: ut, cauſa cognita, "qua moti altare exſtruxiſtis, non temere vos ar- "mis perſequi videamur, qui pio animo aram *for-* "*ſan* poſuiſtis, juſteque vos ulciſcamur modo ac- "cuſationem veram eſſe conſtiterit. Vix enim "credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per- "ſpectam habuiſtis, & legum, quas ille vobis de- "dit, auditores exſtitiſtis, disjunctos à nobis & "ad ſortem propriam jam reverſos, quam gratiæ "Dei ejuſque veſtrum curæ & providentiæ ac- "ceptam debetis, illius *tam cito* obliviſci poſſe, at- "que, Tabernaculo & arca & altari patrio reli- "ctis, Deos alienos introducere, moribus Chana- "næorum pravis obſequutos. Sed nihil mali com-

"διέταξε, φυλακὴν [f] ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόν- "των μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος [g] εὔνοιαν "εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δὲ εἰς ἑτέ- "ρων ἐθνῶν μίμησιν, [h] ἀποσραφησομένην τὸ ὑμῶν γέ- "νος". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν τέλει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν [i] ἅπαν ἀσπασάμενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐτοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτὶ, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπελύθησαν.

κς'. [k] Καὶ διαβᾶσι οὖν τὸν ποταμὸν ἥτε [l] Ρουβηλὶς φυλὴ καὶ [m] Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν [n] Μανασσιτῶν αὐτοῖς συνείποντο, βωμὸν ὑπὲρ τὴν ὄχθην τοῦ ἰδρύσονται δὲ Ἰορδάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γινομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς πέραν [p] κατοικησομένους οἰκειότητος. ἀκούσαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύσασθαι τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ μετ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέῳξαν αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ θεῶν, οὐκ ἤθελον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὴν πάτριον θρησκείαν τὴν Ἀβραμικὴν πίθανον νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμυνῇ τοῦ τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κωλύσοντες αὐτοὺς τῆς παρανομίας τῶν πατρίων ἐθῶν. ὁ γὰρ ἐδόκει τὴν συγγένειαν αὐτοῖς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστρατεύοντο ὑπ' ὀργῆς· ἐπεῖχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες [q] ὑποπέρασαν αὐτῶν τὴν γνώμης λαβεῖν πρῶτον, [r] ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν τιμῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαντες τὸν βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἁβράντες ἔστησαν. ὡς δ' περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων [s] ἐκκλησία συνελέγη, πρὸς Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐ- "τοὺς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ ὥστε λόγοις ὑπομνησθέντας "[t] νενουθετῆσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλὴν ὅ, πρὸς τὸ "μέγεθος τῆς παρανομίας ἀπιδόντας, ὀργὴν [v] ἐφ' ὅ- "πλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς δὲ "τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι "σκοπήσαντας, ἄτω ποιήσασθαι τὴν πρέσβειαν· ἵνα τὴν "αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευ- "άσαι, μήτε παροπλεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς "κατὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμὸν, [x] καὶ "δικαίως ἀμυνώμεθα τὴν ἁβροβολῆς ἐλεγχθείσης ἀλη- "θοῦς. ὁ γὰρ ἠξιώμεν ὑμᾶς πεῖρα τοῦ θεοῦ γνώμης "ἐντὸς γεγυμνένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν [y] δέδω- "κεν ἀκροατὰς γενομένους, διαζυχθέντας ἡμῶν καὶ "παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ "καὶ τὴν ἐκείνου σκηνὴν [z] ὑμᾶς προνοίας ἐλάχετε, λήθην "λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὸν κιβωτὸν κα- "ταλιπόντας τὸν βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος, ξενικοὺς θεοὺς "ὑπιφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσκεχωρηκότας. "ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ περιτρέψω "μὴ

χειν. *Vet. Interpr.* ἐτιμωλεῖσθε, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτὸς ὑμῖν Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχειν τὴν πᾶσαν *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἐχοντας πᾶσαν.] Ἐχειν τὴν ἅπασαν *Coll. Big.* & *Voſſ.*

g Εὔνουν εἶναι] Εὔνουν αὐτὸν εἶναι καὶ σ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quo fere modo & *Epiphan.*

h Ἀποσραφησομένην τὸ γένος] Ita *MSS.* omnia, tam Gr. quam *Lat.* in *Editis* ἀπεσραφησομένους τοῦ γένους.

i Ἅπαν] Vox ἅπαν deſideratur in *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.*

k Καὶ διαβᾶσι] Διαβᾶσα δὴ τὸ π. in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαβᾶσα οὖν τὸ π. in *Editis.*

l Ρουβηλὶς] Ρουβὶλα *Vat.*

m Γαδὶς,] Ita *Samb.* & *Big.* Γάδα *Vat.* in *Editis* Γάδδις.

n Μανασσιτῶν] *Al.* Μανασσιτικῶν.

o Ἱδρύσονται] Ἱδρύσ) ſolus *Vat.*

p Κατοικησομένους] Ita velim cum *Epiphanio.* κατοικησομένους *Baſ.* & *Gen.* κατοικημένους libri quatuor è ſcriptis. Mox *Gall.* 1. θείων. & idem τὸν βωμὸν ἱδ. BERN. Ita *Vat. Baſ.* & *G.* κατοικημένους in quatuor *MSS.* κατοικησαμένους amplexus eſt *Bern.*

q Ὑποπέρασαν αὐτῶν] Ἀπόπειραν *Samb. Big.* & *Vat.*

r Ἔπειτ' ἂν] *Al.* ἔπειτ. ἂν γε κ.

s Ἐκκλησία] Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνελέγη.

t Νενουθετῆσθαι] Eo modo *Samb.* pro νενουθετῆσθ. in *Editis* νενουθετεῖσθ.

v Ἐφ' ὅπλα] *Big.* ἐπ' ὅπλα καὶ τὴν χειρῶν τιμωρίαν. Dein *Samb.* καθαλογισμὸν θεόν. BERN.

x Καὶ δικαίως] Εἰ δ ἀδίκου ἀμ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

y Δέδωκεν ἀκροατὰς] Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Baſ.* & *G.*

z Ὑμᾶς προνοίας] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ἡμᾶς.

a Πα-

"μὴ μανέντες, νόμων ἢ [a] πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην "λαβόντες. ἂν δ' ὀπιμένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ [b] πα-"ραιτησόμεθα τὸ ὑστερ τῶν νόμων πόνον· ἀλλὰ περαιω-"σάμενοι τὸ [c] Ιορδάνην τούτοις βοηθήσομεν, καὶ [d] πρὸς "αὐτῷ τῷ Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν "ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνους διαφθείρον-"τες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι τὸ ποταμὸν καὶ "τὸ θεῖον δυνάμεως ἔξω γεγονέναι. παντεχοῦ δ' ἐν "τοῖς τόποις ἐστί· καὶ ἀποδρᾶναι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ "τὴν [c] ἀπ' αὐτοῦ δίκην ἀδυνάτον. εἰ δ' οἴεσθε τὴν "ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τοῦ σωφρονεῖν, "ὅδεν [f] κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀναδάσασθαι, "καὶ τοῦτον ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' [g] εὖ ποιήσετε σω-"φρονήσαντες, καὶ ὑπὲρ νεαροῖς· [h] μεταθέμενοι τοῖς "ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων "καὶ γυναικῶν, μὴ παρασχεῖν [i] ἡμῖν ἀνάγκην ἀ-"μυνασθαι. [k] ὡς σοὶ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας, "καὶ τὰ φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-"νης, ὕτω [l] βεβουλεῦσθε· λόγοις ἠπηθεῖναι συμφέ-"ρειν [m] ὑπολαβόντες, ἢ πείραν ἔργων καὶ πολέμου ἀμει-"μένειν.

κζ. Τοσαῦτα δὲ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ πρεσ-βύτεροι τὴν ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος [n] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο πρὸς τὰ ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε "συγγνείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστῆσαι, μήτε καινο-"ποιισμὸν ἀναστῆσαι τὸν βωμόν, [o] ἔλεγον· ἀλλὰ θεὸν τε "ἕνα γινώσκειν τὸν Ἑβραίοις ἅπασι κοινόν, καὶ τὸν [p] πρὸς τῇ "σκηνῇ βωμὸν [q] χάλκεον, ᾧ τοὺς θυσίας ποιῆσθαι. τὸν μέν-"τοι γε ναὸν ἀναστῆσαι, διὸν καὶ ὑποπτοι γεγόνασιν, ὡς "κατὰ θρησκείαν ἱδρύσθαι, σύμβολον ἢ ὅπως εἴη καὶ τεκ-"μήριον εἰς τὸν αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀ-"ναγκὴ τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' "[r] ἐκ παραβάσεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡ-"μῖν [s] τοῦ ὅτι τοιαύτην τὸν βωμὸν αἰτίαν κατεσκεύασαν "ἥκιστα ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα πρὸς ἡμῶν ἔ-"χοντες ὑπόληψιν, μηδὲν καταγινώσκετε τούτων, ἐφ' "οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τοῦ Ἀβράμου "γένους ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειρῆσιν ἔθεσι, καὶ τοῦ συ-"γήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κη'. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆν πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ. ὁ δὲ, χαίρων ὅτι μηδεμίᾳ ἀνάγκῃ στρατολογεῖν [t] αὐτὸς μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστήρια [u] ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ θυσίας [v] ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆ-θος εἰς τὰς ἰδίας κληρυχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικίμοις διῆγε. ἔτη δ' ὕστερον εἰκοστῷ, [x] ὑπέργηρως δὴ ὢν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τοὺς δήμους καὶ τὴν γερουσίαν, καὶ ἔτι πλῆ-θους ὅσον ὢν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, τούς τε δικαστὰς καὶ Θεοῦ ἀπάσους ἀνεμίμνησκεν αὐτούς· [z] πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ τοσούτου χρήματος εἰς τοῦτο

Josue postrema ad populum adhortatio. Jos. c. 24.

"meruisse videbimini, ad pœnitentiam adducti, "& non ad majorem insaniam prolapsi, è contra "vero leges patrias reveriti & memoria complexi. "Quod si in delictis persistatis, nullum pro legibus "laborem detrectabimus; sed, fluvio superato, ea-"rum ipsiusque pariter Dei honorem tuebimur, "inter vos & Chananæos nihil interesse existiman-"tes, sed *vos quoque* similiter ac ipsos perimentes. "Cavete enim putetis vosmet, quia fluvium trans-"istis, extra Dei potestatem evasisse. Ubique "autem vos ambit ejus imperium; nec quoquo "modo licet ejus potentiam & ex ea vindictam "effugere. Si vero arbitremini *vestrum* ad hæc "loca accessum obstare quo minus recte sentiatis; "vobis integrum erit terram iterum dividere, & "hanc ipsam pecoribus compascuam relinquere. "Sed bene agetis si ad sanam mentem redeatis, & "post nova peccata sententiam mutetis. Vosque "per liberos ac conjuges obsecramus, ne nobis "necessitatem *vobiscum* dimicandi imponatis. "Quasi vero vestra omnium salus vobisque cha-"rissimorum in hac concione sita esset, ita con-"silium inite, melius esse rati verbis persuaderi, "quam factorum bellique experimento stare".

27. Cum hæc disseruissent Phineenses, qui præerant concioni populusque ipse universus cœperunt crimina sibi objecta diluere, dicebantque, "se ne-"que à cognatione defecisse, neque innovandi "studio aram erexisse; sed Deum unum agnosce-"re, Hebræis omnibus communem, atque illud "æneum ante Tabernaculum positum altare * ad "sacra facienda. At quod nunc ereximus, quod-"que vestræ suspicioni ansam præbuit, non reli-"gionis ergo exstructum est, sed ut signum sit & "indicium in omne ævum necessitudinis quæ no-"bis vobiscum intercessit, atque causa justa cur "recte *de Deo* sentiamus ritibusque patriis adhæ-"reamus; & non, ut vos suspicamini, transgressio-"nis principium. Deus autem nobis testis sit lo-"cuples, quod eo *solum* nomine aram *hanc* ex-"struendam esse fecerimus. Unde vobismet me-"liora de nobis persuadentes, nihil tale nobis im-"putetis, propter quod morte digni censendi "sunt, quotquot, ab Abramo oriundi, novis mo-"ribus studentes à receptis discedunt institutis.

28. Cum autem Phineeses hanc *honestam* orationem habentes collaudasset, reversus est ad Jesum, & quæ illi fecissent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret necessitas, nec ad cognatorum sanguinem fundendum & bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac post hæc, multitudine ad sua patrimonia dimissâ, Jesus ipse Sicimis agebat. Anno autem post vicesimo (tum enim senio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, atque è plebe quotquot commode congregare potuit, cum adessent, & illis cuncta Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tan-

a Πατρίων αἰδῶ] Πατρώων αἰδὼ *Big.* πατρώων αἰδῶ *Samb.* Lis ipsa esto Luciani & consimilium Sophistarum. Qui tamen πάτρῳος & πατρῶος communius usurpabit, veterrimorum instar Scriptorum haud fecerit. BERN.

b Παραιτησόμεθα] Πεισησόμεθα *Vat.* & *Gall.* 1.

c Ιορδάνην] *Samb. Hen.* & *Busb.* ἰορδάνῃ ab Interpretibus SS. Bibliorum. BERN. Ἰόρδανον *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* esse existimat *Bern.*

d Πρὸς αὐτῷ τῷ Θεῷ,] Vehementius & audacius *Gall.* 1. & *Epiphanius* κὲ πρὸς αὐτῶν τῷ Θεῷ. BERN.

e Ἀπ' αὐτῆς] Ἀπὸ ταύτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτῆ *Vat.*

f Κωλύσῃ πάλιν] Κωλύει *Big. Samb.* & *Vat.*

g Εὖ ποιήσετε] Ita *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εὐποιήσαιτε.

h Μεταθέμενοι] Μεταθέμενοι *Big.* & *Samb.*

i Ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύνασθαι.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.*

k Ὡς σοὶ τὰς ὑμετέρας] Ὡστε τὰ ὑμ. *Big.* & *Samb.* ὡς σοὶ τὰ τε ὑμ. *Vat.*

l Βεβούλευσθε] Ita *Gen.* & *MSS.* Βεβούλευσθαι *Bas.*

m Ὑπολαβόντες,] Ὑπολαμβάνοντες *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

n Αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο] Αὐτῶν *Samb* & *Vat.* ac mox ἤρξαντο *Vat.*

o Ἔλεγον·] Λέγειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

p Πρὸς τῇ σκηνῇ] Πρὸ τῆ σκ. *Big.* & *Samb.*

* *Ad sacra faciendum.*] *Gelenius* vertit, *quod victimas nostras excipiet.*

q Χάλκεον,] Vocem χάλκεον non agnoscunt *Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Οὐχὶ παραβάσεως] Οὐ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ] Ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ *Vat.*

t Αὐτὸς] Forte abundat. COCC.

u Ὑπὲρ τούτων τῷ] Ὑπὲρ τούτου *Coll. Big.* & *Voss.*

v Ἐπετέλει.] Ἐπιτελεῖ *Coll. Big.* & *Voss.*

x Ὑπέργηρως δὴ ὢν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπέργηρως ὤν, *mut.* in *Editis*, *Aliisque.*

y Τὴν γερουσίαν,] Eo modo *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* τὰς γερουσίας in *reliquis.*

z Πολλαὶ δ' ἦσαν] Ea enumerat *Josua*, c. 24.

tantam gloriam & rerum abundantiam provectis) Deique voluntati, eis adeo benignæ, obsequium præstare hortabatur, utpote quod sola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum esse *dicebat*, è vita discessuro, hujusmodi eis admonitionem relinquere: eosque rogabat ut adhortationem suam memoria *perpetuo* tenerent.

Imperator optimus vita decedit. Jos. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba fecisset, mortem obiit, cum annos vixisset centum & decem. quorum quadragintâ cum Moyse, ut ab eo *sibi* utilia disceret, commoratus est: illis vero post obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam desiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; sed in utroque summus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis consiliis magnæ solertiæ, virtutisque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus est autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, sacerdotio Phineesæ filio relicto: ejusque monumentum & sepulchrum exstat in urbe Gabatha.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phineesæ relicto. Jos. c. 24.

δόξης καὶ ωφελείας ωεριελθόσι· φυλάτ]ειν τε τὰ τοῦ Θεοῦ ωροαίρεσιν, ἔχουσιν ἤτως πρὸς αὐτοὺς, [a] παρεκάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς ἀφαμένειν τὸ θεῖον. [b] αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτ]ην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίου ἀφ' μνήμης ποιήσασθαι τὰ ωαρακέλευσιν.

κθ'. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς ωαρόντας ἀφαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ὅτι διδασκαλίαν τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαρακοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὰ ἐκείνου τελευτὰ γέγνεται, [c] πέντε καὶ εἴκοσι. [d] ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἀπορος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄριστος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὐψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεύσαί τε τὰ κατὰ τὰ εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τῆς ἀρετῆς ἡρμοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν πόλει [e] Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμου φυλῆς. θνήσκει δὲ [f] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς, φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτῷ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. *interempta est.*

Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, ωαραβαίνοντες οἱ Ισραηλίται τὰς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Judæ tribus Chananæis bellum princeps infert Jud. c. 1.

HOrum autem post obitum Phineesæs vaticinatus est juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoscere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *sibi sociam* assumpsit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν τελευτὴν Φινεέσης [g] ωροφητεύσας [h] κατὰ τὸν [i] ἐκ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ καὶ Χαναναίων γένους τῇ [k] Ιουδαίᾳ φυλῇ ωαραχεῖν τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ μέλει ωυνθάνεσθαι [l] τί καὶ Θεῷ δοκεῖ. καὶ [m] ωροσλαβέσθαι τὴν [n] Συμεωνίδα, [o] ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν [p] ἐκείνων ὑωοτελῶν, καὶ τὰς [q] ἐν αὐτῇ κληρουχίας [r] τοῦτο ποιῶσιν.

II. *Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jerosolymitanorum urbes expugnantur. Jud. c. 1.*

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam *urbem* eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Jesus. Israëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congressæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui latere Deum, "*jam* eadem passus, quibus antea duos & septua"ginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jerosolymas usque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quam-

Β'. Χαναναῖοι δὲ, ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ [s] Βεζέκου αὐτοὺς ὑωαντῶντος, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκιτῶν Αδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκιτῶν κύριος, Αδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων [t] γλώττῃ κύριος [v] λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ισραηλιτῶν, ἀφὸ τὸ πεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δὲ αὐτοῖς [x] οἱ Ισραηλίται, ταῖς [y] δυσὶ φυλαῖς αἷς ωροεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑωὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [z] Αδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑωὸ αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἀρα λή"σεσθαι [a] Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατ' [b] δυσὶν "καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πράξαι ωρότερον οὐκ ἐνε"τράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ιεροσολύμων· "τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ [c] διεξίασαν αἱρούντες τὰς

---

a Παρεκάλει,] Τιμῇ πάσῃ χρωμένους post παρεκάλει inserunt *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox τῇ & γε omittunt.

b Αὐτῷ γὰρ καλῶς] Ita in libris omnibus præter *Bas.* & *Samb.* qui habent αὐτῷ γὰρ κ.

c Πέντε καὶ εἴκοσι.] Juxta *Epiphanii* Cod. εἴκοσι καὶ ἕξ.

d Ἀνὴρ δὲ] Ἀνὴρ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς in quibusdam *MSS.*

e Θαμνᾷ] Hæc est quæ in Sacro Codice Timnath cheres dicitur, diversa a Θαμνὰ, urbe, unde tempore Josephi nostri regio Thamnitica nomen tulit. REL.

f Κατ' αὐτὸν] Ὑπ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

g Προφητεύσας] Perpetuo oraculum per Urim & Thummim προφητείας vocabulo exprimit, ut notavit *Schotanus.*

h Καὶ] Forte delendum. COCC.

i Τοῦ Θεοῦ βούλησιν,] Articulum præterit *Vat.*

k Ιουδαίᾳ φυλῇ] Ἰούδα Φ. *Vat.*

l Τί καὶ Θεῷ δοκεῖ.] Τί καὶ τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.*

m Προσλαβέσθαι] Προσλαβέσθαι pro προσλαβέσθαι λαὸν vel προσίλαβεν, sicuti p. 265. v. 3 Φίφωντις pro Φίφωντις ἦταν vel ἦφιφων.

n Συμεωνίδα,] Φυλὴν post Συμεωνίδα adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων] Forte ἐφ' ᾧτε, ἐξαιρεθέντων τῶν ἐκείνη ὑωοτελῶν καὶ τὰς ἐν αὐτῇς κληρουχίας τοῦτο ποιῶσιν. COCC.

p Ἐκείνων ὑωοτελῶν,] Ἐκείνης *Big.* & *Samb*

q Ἐν αὐτῇ κληρουχίας] Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. *Samb.* & *Vat.*

r Τοῦτο ποιῶσιν] Ταὐτὸ ποιῶμεν *Hen.* & *Busb.*

s Βεζέκου] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* quo fere modo LXX. Ζεβέκου & mox Ζεβεκιτῶν in *Editis*, *Aliisque.* Vetus esse mendum constat ex *Steph. Byzant.* v. Ζεβεκη, qui in vitiosos *Josephi* codices inciderat.

t Γλώττῃ] Διαλέκτῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

v Λέγεται.] *Coll. Voss.* γίνει.

x Οἱ Ισραηλῖται,] Illud οἱ inserui ex *Big.* & *Samb.*

y Δυσὶ φυλαῖς] Judæ & Simeonis. REL.

z Αδωνιβέζεκον.] Αδωνιζέβεκον *Iidem.* ut & modo superius.

a Θεὸν ἔμελλον,] Τὸν Θεὸν *Vat.*

b Δυσὶν καὶ ἑβδομήκοντα] Juxta *S. Literas* tantum LXX.

c Διεξίασαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διεξίεσαν, & mox ἀφιεῦντες *Vat.* & *Samb.*

d κα-

τὰς πόλεις· τολείσας τε λαβόντες, ἐπολιόρκουν Ιερουσάλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτεινον τοὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τεχῶν ὀχυρότητι καὶ φύσει τοῦ [d] χωρίου.

γ'. Ὅθεν μετεστρατοπέδευσαν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. [e] ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, [f] οἳ διὰ σωμάτων [g] μεγέθη καὶ μορφὰς ὅδε τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀπεστιλπίας ἀπάδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. [h] δείκνυται δ' ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ [i] πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον [k] γέρας ἔδοσαν [l] μετὰ τῶν ὁμολίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωϋσέως ἐντολάς· ἦν δὲ οὗτος τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. ἀπέδοσαν δὲ καὶ τοῖς [m] Ἰέθρᾳ τῷ Μαδιανίτᾳ ἀπογόνοις, Μωϋσέως γὰρ οὗτος [n] γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολούθησαν ἐκείνοις, καὶ σωθῆναι αὐτοῖς ὅπῃ τὴν ἐρημίαν.

δ'. Ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ [o] Συμεωνὶς, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τὰς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ἀσκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον. διαφεύγει δ' αὐτοὺς Γάζα, καὶ Ἀκκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας. καὶ αἵδε μὲν αἱ φυλαὶ, μεγάλως ἐν τῷ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, [p] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατατίθενται τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίτης δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ιερουσάλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [q] αὐτὴν συνεχώρησαν Φόρους τελεῖν. καὶ ὅτως παυσάμενοι πάλης, οἱ μὲν ἔκτεινον, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν [r] ἠχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτην μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκέσαντες Φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ς'. Ἡ δὲ [s] Ἐφραίμου, πολιορκῆσαι Βέθηλα, τέλος ἔδει ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων [t] ηὑρίσκε τὴν πολιορκίας. οἱ δὲ, καὶ περ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ὅπῃ κομιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, ἀπαδώσειν τὴν πόλιν, σώσαντα αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· καὶ κατέβη ὅπῃ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὅτως προδοὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζ'. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ισραηλίται· τὰ δὲ γῆς καὶ τῶν ταύτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. [v] τῶν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῖς ὑπιδιδόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου [x] ὀλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαντα πρὸς τὴν αὐτοῦ γνώμην τῶν Χαναναίων· [y] ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαντο πολλῇ κατ' plurimis, Jerosolymas adorti sunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: superiorem vero obsidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem castra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi* capta *incolas* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum dispares, stupendum erant spectaculum & res auditu horrenda. monstrantur & adhuc etiamnum horum ossa, in nullo iis quæ sub fidem veniunt similia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moysis, donarunt: hic autem erat unus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Quin & posteris Jethræ Madianitæ, Moysis enim socer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipsos sequuti sunt, & cum eis erant in deserto. *Chebron vi capta. Jud. c. 1.*

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *solas* Ascalonem & Azotum. Illos autem evasit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum essent in campestribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *semper* afficiebant. Ac istæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, suas in urbes se receperunt, & arma deposuerunt. *Quæ loca non occupaverint Judæi Jud. c. 1. c. 2. c. 3.*

5. Benjamitæ vero, nam horum in sorte erant Jerosolymæ, habitantibus *ea lege* urbem concesserunt, ut eorum vectigales essent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam se contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipsæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum solutione contenti, permisere Chananæis à bello vacare. *Israëlitæ contra Dei mandatum Chananæis parcunt, & sibi posterisque incendium acciunt. Jud. c. 2.*

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admovisset, multo tempore ac labore obsidioni impenso nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi assidere perseverarunt. Postea uno è civibus comprehenso, qui *versus eos* accederet ad necessaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, si urbem proderet: is que juravit se ea conditione urbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis servatur: illi vero, incolis omnibus occisis, urbem occupabant. *Bethela proditione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.*

7. Ac post hæc Israëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebusque rusticis, operam navabant. Hisce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque & instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejusmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; dein- *Israëlitis irascitur Deus, quod Chananæis pepercerint, & à patria, legum institutione decesserint. Jud. c. 2.*

d Χωρίου.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque passim*. HUDS. Χωρίου MS. nec enim erat illic loci πεδίον REL.

e Ὑπελελείπετο] Ὑπολελείπτο *Big.* & *Samb.*

f Οἳ διὰ σωμάτων] In *Hamartolo* ὃν διὰ σ. & dein ἀπάδοξον θέαμα. Vide Grotii Annott. ad Lib. 1. de *Ver. Chr. Rel.* c. 16.

g Μεγέθη] Μεγεθῶν *Vat.*

h Δείκνυται] Δείκνυ καὶ νῦν ἔτι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Hamart.*

i Πίστιν] Forte πύξιν COCC.

k Γέρας] Nota optimas urbes fuisse, quæ Levitis datæ sunt. Antea illas dixit ἀγαθὰς καὶ καλὰς fuisse. REL.

l Μετὰ τῶν διχιλίων] Μετὰ καὶ τῶν *Big.* & *Samb.* Hac de re vide p. 204. v. 9.

m Ἰέθρᾳ τῷ] Ἰοθόρᾳ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ex Ἰοβὼρ *Interpretum* LXX.

n Γαμβρὸς] Vide *Spanhemium* de *Usu Numism.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lipsi.*

o Συμεωνὶς,] Ita *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Epiphanii* aliquot *Codd.* in *Aliis* Σιμεωνὶς.

p Ἀνεχώρησαν] Ἀνεχώρουν *Vat.*

q Αὐτὴν συνεχώρησαν] Αὐτῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Ἠχόλουν] Εὐχόλουν *Iidem*, forsan pro ἠύχολουν, *Atticorum* more neglecto augmento.

s Ἐφραίμου,] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ δὲ Ἐφραίμ π.

t Ηὑρίσκε τὴν πολιορκίας.] In *MSS.* εὕρισκε.

v Τῶν δὲ κτλ.] Τὰ δὲ πλεῖστα σφίσιν ὑπιδιδόντων *Hen.* & *Busb.*

x Ὀλιγώρουν,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὀλιγώρουν.

y Ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι] Ἔπειτα προσέτι *Hen.* & *Busb.*

deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Iſraëlitæ non ſolum in magno mœrore erant ex hac Dei monitione, ſed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti eſſent ſegniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium ſtatus: & neque ſenatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magiſtratus. Vitam autem in agris agebant, quæſtus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & ſecuritate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo uſque proceſſerunt ut bello ſe invicem laceſſerent tali de cauſa.

Hiſtoria de uxore Levitæ à Gabaënſibus ſtupro corrupta & necata. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, ſortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem vehementer amaret, ejuſque pulchritudine vinceretur, male ſe habuit quod pari amore illum non complexa eſſet. Porro cum illa alieniorem *indies* ſe gereret, ac ille præterea eo magis amore exarderet, quotidianæ inter eos ortæ ſunt querelæ: tandemque mulier iis preſſa & gravata, à viro digreſſa menſe quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad ſoceros ſe contulit; ac querimoniis diſcuſſis cum uxore in gratiam redit. Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decreviſſet domum repetere, circa meridiem egreſſus eſt. ſerius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus ſequebatur; eiſque aderat aſinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jeroſolymas eſſent, triginta enim ſtadia *jam* fuerant progreſſi, famulus ſuadebat, ut aliquò diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates incideret, præſertim cum non longe abeſſent ab hoſtibus, tempore *iſto* etiam familiaria parum tuta & ſuſpecta reddente. Verum Levitæ non placuit id conſilii, ut alienigenarum uteretur hoſpitio; (nam Chananæorum urbs erat) ſed *melius eſſe* cenſebat, ut viginti ſtadiis emenſis ad Iſraëlitarum urbem diverterent. Illique cum aſſenſum eſſet, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum ſol jam occubuiſſet. Ac nemine eorum, qui tum in foro verſabantur, eos domum ut hoſpitio exciperentur invitante, ſenex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quiſnam ſit, & quam ob rem *illuc* veniens, ſub tenebras neceſſaria ad cœnam ſibi peteret. Cui ille ſe quidem Levitam eſſe fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero ſe referebat in ſorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipſe * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuito* in eum inciderit, voluit ut apud ſe in hoſpitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adoleſcentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejuſque* formæ venuſtatem admirati

αὐτῶν ὠμότητι καιροῦ λαβόμενοι. οἱ δὴ κατὰ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δυσθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε ἀφέλει τὰ Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη ἀπὸ τῆς τρυφῆς σκληρυμένοι. καὶ συνέβαινεν ἤδη τὴν ἀφελοκερδίαν διεφθαρθαι· καὶ τὰς γραφὰς οὐκ ἀπεδείκνυσαν, ἀσθενῆ ἀρχὴν ἄλλως οὐδεμίαν τὸ πρότερον νενομισμένων. ὅταν δὲ ἐν ταῖς [z] ἀγρεῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν [a] προσδεδεμένοι. καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν ἄδειαν σφᾶς αὐτοὺς πάλιν [b] κατελάμβανε δεινὴ, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις οὐ τοιαύτης αἰτίας.

η'. Λεύίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῶν Εφραΐμου κληρουχίας ὤν, καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γυναῖον ἀπὸ [c] Βηθλέμων. τῆς δὲ Ιούδα φυλῆς τοῦτ' ἐστι τὸ χωρίον. [d] ἐρῶν δὲ σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς [e] ἡττημένος, ἠτύχει τῶν παρ' ἐκείνης [f] οὐχ ὁμοίων παρώμενος. ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης, καὶ ἀπὸ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένου τῷ πάθει, [g] μέμψεως σπανιζούσης αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιπεῖν τὸν ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς ἀπελήλυθεν, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι, ἦκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, ἀπαλυσαμένους τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. καὶ τέσσαρας μὲν ἡμέρας [h] αὐτόθι ἀπαιτᾶται, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπέναι πρὸς αὐτὸν, σὺν δείλῃ ἔξεισι. βραδύνον γὰρ ἀπέλυσαν οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τὰς ἡμέρας τελείαν ἐποιοῦντο. ἀφέποντα δ' αὐτοῖς εἰς εἶπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἧς [i] ὠχεῖτο τὸ γυναῖον. [k] γομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ιεροσόλυμα, σταδίους δ' [l] ἐληλύθεσαν ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ ἀφέπων καταχθῆναί που, μὴ καί τι [m] κατὰ τὰς νυκτὰς αὐτοὺς ὁδεύοντας [n] καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα ἤδη πόρρω πολεμίων ὄντας, καὶ καιρὸν πολλάκις ἀσφαλῆ καὶ ὑπόπτια ποιοῦντα καὶ τὰ φίλα. τῶν δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοδοκεῖσθαι· Χαναναίων γὰρ [o] ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ [p] προελθόντας εἴκοσι στάδια, εἰς οἰκείαν ἠξίουν καταγεσθαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [q] Γαβᾶν [r] Φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς ἐπὶ ξενίαν τὸν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν προσκαλουμένου, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιών, τῆς μὲν Εφραϊμίτιδος φυλῆς ὢν, ἐν ᾗ τῇ Γαβᾷ ἀφικνούμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἥκοι, καὶ δι' ἃς αἰτίας σκέλλομενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λεύίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γυναῖον δὲ ἀφῆκε τῶν γονέων ἄγων, πρὸς [s] αὐτὸν ἀπεῖναι· τὴν δ' οἴκησιν [t] εἰλήχει τυγχάνειν ἐν τῇ [v] Εφραίμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ ἀφ' τὴν συγγένειαν, καὶ ἀπὸ τοῦ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μᾶλλον ἀπὸ τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. [x] νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαωνῶν, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς τὸ γυναῖον θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπὶ ἀφ' τῷ πρεσ-

z Αγρεῖς ἡδονῇ] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ἄκροις &c. *erant autem, ut qui maxime, quæſtus* &c.

a Προσδεδεμένοι.] Sic in *MSS.* in *Editis* προσδιδομένοι.

b Κατελάμβανε] *Al.* καταλαμβάνει.

c Βηθλέμων.] Ita ex *Cod. Samb.* ut in recto ſit Βηθλεμα, ſicuti Βηθλα. in *reliquis* Βηθλεμῶν.

d Ερῶν δὲ] Ερῶν τε *Vat.*

e Ηττημένος,] Ηττώμενος *Vat.*

f Ουχ' ὁμοίων παρώμενος.] Οὐχ ὁμοίων τυγχανούσων *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.*

g Μέμψεως.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & mox infra, v. 23. in *Editis*, *Aliiſque* σκέψεις. *lites* reddit *Epiphan.*

h Αὐτόθι ἀφικτᾶται,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸς αὐτόθι in *Editis.* πρὸς αὐτὸς mallem. HUDS. Abundat πρὸς, aut adverbialiter ponitur. COCC.

i Ωχεῖτο τὸ γυναῖον.] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὀχεῖτο.

k Γομένων] *Al.* γυομένων.

l Ελληλύθεσαν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἐληλύθεισαν.

m Καὶ τι νυκτὸς] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.*

n Καταλάβοι] Καταλάβῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ην ἡ πόλις·] Ην πόλις *Vat.*

p Προελθόντας εἰκ. σ. εἰς εἰκ. ἠξίουν *Big.* & *Samb.*

q Γαβᾶν] Cum *Editis* conſentiunt *MSS.* niſi quod diverſo accentu Γαβᾶν aut Γάβαν habeant Γαβαὼ *Zonaræ*, Γαβαὰ *LXX.*

r Φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος,] Ad hunc modum in quatuor *MSS.* Φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος. ἤδη δὲ ὀψίας οὔσης, καὶ μηδενὸς &c.

s Αὐτὸν ἀπεῖναι·] Ita cum *Editis*, *Aliiſque.* αὐτὸν *Samb.*

t Εδήλατυγχάνειν] Εδήλωσε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb*

v Εφραΐμου] Ita ex *iiſdem.* Εφραϊμίου in *Editis*, *Aliiſque.*

* *In eadem tribu domicilium habuerit,*] *Ad eandem tribum cenſeretur*, vertit *Schotanus.*

x Νεανίαι] Νεανίσκοι *Vat.*

πρεσβύτη κατηγμένῳ ἔμαθον, καταφρονήσαντες τ ἀσθενείας κ τ ὀλιγότητ, ἦκον ἐπὶ τας θύρας. ⸀ ὁ πρεσβύτ ⸀δικαλοῦντ ἀπαλλάττεσθαι. [y] κ μὴ προσφέρειν βίαν μηδ ὕβριν, ἀξιοῦσι αὐτὸν ⸀δικοῦντα τὶ ξένῳ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς ὁ συγγμὴ π λέγοντ κ [z] λοιπὸν ⸀ πρεσβύτ, [a] κ δράσειν αὐτὸς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τὰς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὀλιγώρους ⸀ δικαίω κ κατηγόρων· ἠπείλουν ὁ ἀποκτείνειν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα ⸀ ἐπιθυμίας αὐτῶν. [b] εἰς δ' ἀνάγκην ⸀ενεγμένῳ, κ μὴ βιαζόμενοι τὰς ξένας [c] ⸀ειδεῖν ὑβρισθείσας, τ ἑαυτῆ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὰς λέγων νομιμώτερον, δίκα τ εἰς τὰς ξένας ὕβρεως, αὐτὸς ὁ μηδὲν ἀδικήσειν ἃς [d] ὑποδεξατ τούτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' ἤδεν τ ⸀ωδῆς τ ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐνέκειντ παύτην ⸀δικαιοῦν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [e] ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾶν ⸀δίκημον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, κ ⸀ωθούμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τ ἡδονῆς, ἀπήγαγον ⸀ὸς αὐτὰς τὴν γυναῖκα· κ δι' ὅλης [f] τ νυκτὸς ἐμπλησθέντες τ ὕβρεως, ἀπέλυσαν ⸀ὲ ἐρχομένῳ ἡμέραν. ἡ ὁ πεπαλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, κ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθ, κ ⸀ὲ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν [g] τ ἀνδρί· τέθνη γὰ μᾶλιστα τοῖς γεγημένοις ἔχειν [h] ἀνιάτως ἐλογίζετ· καταπεσοῦσα τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. ὁ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμεν ὑπνῳ βαθεῖ [i] κατεχῆσθ τὴν γυναῖκα, κ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμεν, ἀνεγείρειν ἐπεχείρ· ⸀δυσωπήσασθαι διεγνωκὼς, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης γνώμης αὐτὴν [k] ⸀δόχοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ἐπὶ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς ὁ πλησθεὶς ἔμαθεν, [l] σωφρόνως ⸀ὸς τὸ μέγεθ τ κακῶν ἐπιφέρεν τῷ κτήνει νεκρὸν τὴν γυναῖκα κομίζει ⸀ὸς [m] αὐτόν· κ διελὼν αὐτὴν κατὰ [n] μέλ εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλήν, ἐντελόμεν τοῖς κομίζουσι λέγειν τὰς αἰτίας τ πλούτης [o] γυναικὶ κ τὴν βίαν τῆς φυλαῖς.

Θ'. Οἱ ὁ ὑπό π τ ὄψεως κ τ ἀκοῆς τ βεβιασμένων κακῶς ἁλισθέντες, πρότερον ἡδέως τοιούτ πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκράτ κ δικαίας εἰς τὴν Σιλουῶ συλλεχθέντες, κ πρὸ τ σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμησε, κ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπέσχε δ' αὐτὰς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ἅπας πρὸς τὰς ὁμοφύλους ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις ἁλισθῆναι ⸀ὲ τ ἐγκλημάτων, ⸀ νόμ μηδ' ὑπὲρ τὰς ἀλλοτρίας ἐφιέντ δίκα πρεσβείας, κ τοιαύτης ⸀ὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, [p] τὰς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν [q] ἔχειν τῷ νόμῳ πιθομένους πέμψαι ⸀ὸς τὰς Γαβαηνὰς ἐξαιτοῦντας τὰς αἰτίας· κ παρεχομένων μὲν ἀρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων ὁ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτὰς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖ ⸀ὸς τοὺς Γαβαηνὰς κατηγορήσοντας τ νεανίσκων τὰ ⸀ὲι τὴν γυναῖκα, κ πρὸς τιμωρίαν αἰτήσοντας τὰς δράσαντας

erant, poſtquam apud ſenem diverſari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* ſimul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut diſcederent ſupplicante, atque ut vi abſtinerent & injuria; *viciſſim* ipſum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe & Levitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hoſpitii* violarent, *illi* jus faſque deſpectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, ſi libidini ſuæ diutius obſtaret. At *ſenex* in anguſtias redactus, nolenſque ut hoſpites fineret contumelia affici, ſuam eis filiam ceſſit & produxit: dicenſque minus eſſe peccati ut ea cupiditatem ſuam explerent, quam ut hoſpites injuriæ exponeret; ratuſque ſe hoc modo nihil injuſti in eos, quos exceperat, commiſſurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hoſpitem ferebantur deſiderio remitterent, ſed acrius inſtarent ut eam acciperent flagitantes, is quidem ſupplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi uſi ac magis magiſque libidine furentes, domum ad ſe mulierem abducunt: eamque per totam noctem conſtuprantes & ludibrio habentes ſub ortum auroræ dimiſerunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hoſpitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & præ pudore non auſa in conſpectum mariti venire (illum enim ægritudine inſanabili laboraturum eſſe exiſtimabat) humi collapſa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam ſomno profundo oppreſſam arbitratus, & nihil gravius ſuſpicans, ſuſcitare conabatur; quod eam conſolari decreverit, utpote quæ non ſe ſponte contumelioſis hominibus ſubmiſerit, ſed illi eam in *aliud* hoſpitium rapuerint. Ut vero defunctam eſſe intellexit, ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento impoſuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes diſſecans ad tribum unamquamque dimiſit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & *quam inauditam ei* vim *intulerint*.

Levita membra uxoris in 12. partes diſciſſa per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

9. Illi autem & aſpectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejuſmodi experti ſunt, iraque pura puta & juſta perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, ſtatim ut arma caperent magno ſtudio decreverunt, & Gabaënos pro hoſtibus haberent. Eos autem reprimebat ſenatus, ſuadens non oportere ita ſubito bellum inferri popularibus, priuſquam querelæ verbis diſceptatæ ſint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis *quibus* ad ſaniorem mentem *revocari poſſint*. æquum igitur eſſe ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *ſceleris* auctores *ad ſupplicium* depoſcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accuſarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos poſtularent, qui nefaria quidem

Super ea re conſilium capiunt Iſraëlitæ, & legatos ad Gabaënſes mittunt, qui injuriæ auctores ad ſupplicium depoſcunt. Jud. c. 20.

Gabaënſes ſceleratos tradere recuſant Benjamitæ. Jud. c. 20.

[y] Καὶ μὴ ⸀ροσφέρειν] Μηδὲ πρ. *Vat.*
[z] Λοιπὸν] Λοιπὸν *Samb.*
[a] Καὶ δράσειν] Καὶ ἂν δράσειν *Big.*
[b] Εἰς δ' ἀνάγκην] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* εἰς ἀνάγκην.
[c] Πεφείδεῖν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* ὑπειδεῖν.
[d] Ὑποδέξατ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* ἐποδέξατ.
[e] Ἱκέτευσε μηδὲν] Ἱκέτευε *Big.* & *Samb.*
[f] Τῆς νυκτὸς] Articulum inſerui ex *iiſd. Cod.*
[g] τ' Ανδρί·] *Schotanus* malit τ' ἀνδρὸς, invitis *MSS.*
[h] Ἀνιάτως ἐλογίζετ·] Iterum ex *iiſd.* ἀνίατον in *Editis*, *Aliiſque.*
[i] Κατεχῆσθ] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* κατέχεσθ *Baſ. G. Aliique.*
[k] Παρόχοι] Παρόχη *Vat.*
[l] Σωφρόνως] Σωφρονῶν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*
[m] Αὐτόν·] Illud αὐτὸν pro αὐτὸν, vel ἑαυτὸν, quorum poſterius in *Big.* & *Samb.*
[n] Μέλ] Male μέρ in quibuſdam *MSS.*
[o] Γυναικὶ κ τὴν βίαν] Τῇ γυναικὶ κ τὴν παροινίαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τῇ γ. κ. τ. ⸀δαιμονίαν *Vat.*
[p] Τὰς δόξαντας ἀδικεῖσθαι] Τὰς δοξάσας ἀδικεῖν στρατείαν ἀγαγεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*
[q] Ἔχειν τῷ νόμῳ] Ἐχθ *Big. Samb.* & *Vat.*
* *Ad pœnam eos poſtularent*,] Et eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent; quaſi eſſet juſtum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ ⸀ιατάττεσθαι αὐτὰς, κ ἐξαιρεῖσθαι κακίαν ἐξ Ισραὴλ juxta LXX.

dem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipſa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum poteſtatem tradere noluerunt, & ſibi contumeliæ eſſe exiſtimarunt ſi alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: ſimul enim cum iis inſolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciſcendos.

Iſraëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c. 20.

10. Ut vero Iſraëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipſorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, ſeque eos bello proſequuturos, magis iis iraſcentes, quam majores noſtros Chananæis *ſuccenſuiſſe* accepimus. Ac confeſtim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum eſſent viginti quinque millia ſexcenti, ex quibus erant quingenti, qui ſiniſtra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commiſſo, Benjamitæ in fugam vertunt Iſraëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortaſſe plures periiſſent, niſi nox eos inhibuiſſet & prælium diremiſſet. Et Benjamitæ quidem gaudio exſultantes in urbem ſe recipiunt; Iſraëlitæ vero in caſtra ex clade animo conſternati. at ſequenti die iterum acie congreſſi ſunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Iſraëlitarum cadunt octodecim millia, & cædem *multam* metuentes caſtra deſeruerunt. Cum autem acceſſiſſent ad Bethela urbem in proximo ſitam, & poſtridie jejunium egiſſent, Deo per Phineeſem pontificem ſupplicabant, ut eis ſuccenſere deſineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hoſtes. Deus vero hæc ipſa per Phineeſem vaticinantem pollicitus eſt.

Benjamitæ demum victi caſique ad internecionem. Jud. c. 20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviſo, dimidiam quidem noctu in inſidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conſerebant cum Benjamitis, & ſeſe ſubducebant cum illi inſtarent, eoſque perſequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim ſuffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes inſequebantur *Benjamitæ*, ita ut ſenes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hoſtes in poteſtatem ſuam redigere expetentes. Poſtquam autem *ſatis* longe ab urbe diſceſſum eſt, fugere quidem deſierunt Hebræi, converſi autem aciem inſtaurant, atque in inſidiis collocatis ſignum illud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi vero, ſimul ac ſe deceptos ſenſerunt, eo redacti ſunt, ut quid agerent plane neſcierint: atque in vallem quandam & locum concavum compulſi, à circumſtantibus telis petiti ſunt & confoſſi, ita ut omnes interirent præter ſexcentos. Illi vero conglobati & in denſum agmen coacti per medios hoſtes erumpentes ad montes vicinos ſe

Ex immani Benjamitarum cæde ſexcenti duntaxat evaſerunt. Jud. c. 20.

μὲν ἃ νόμιμα, γνωμένης ἢ δικαίως ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ ἢ Γαβαλωῖ ὅτε τὰς νεανίσκας ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακοῦειν προστάγμασιν ἡγῶντο πολέμῳ φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε [r] διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν ἢ ἐν παρασκευῇ μεγάλῃ [s] καὶ τῶν ἄλλων φυλετῶν· συναπενοήθησαν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένης.

ι'. Ὡς ἢ ταῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ισραηλίταις παρὰ τῶν Γαβαλωῶν, ὅρκῳ πιέντας μηδένα σφῶν [t] ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [v] ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειλήφαμεν θυμουμένους. παρῆγγειλά τε ἐξιέναι ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τετταράκοντα ὁπλιτῶν· [x] Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους [y] λαιαῖς τὰς χεῖρας σφενδονᾶν ἀρίστους. ὥστε καὶ μάχης γενομένης, τρέπουσιν οἱ Βενιαμίτας τοὺς Ισραηλίτας, ἄνδρας τε πίπτουσιν [z] ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάνησαν ἢ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἔσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμίται, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δὲ Ισραηλίται καταπεπληγότες τὴν ἥτταν εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμίται κρατοῦσι, θνήσκουσι τῶν Ισραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [a] τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. συναγόμενοι ἢ εἰς [b] Βεθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, καὶ τὴν ὑστεραίαν τὸν Θεὸν ἱκετεύσαν διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παῦσαι τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, καὶ τὴν δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δῶναι νίκην καὶ κράτος καὶ τῶν πολεμίων. ὁ ἢ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ιά'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν περιλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν· οἱ δὲ ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑποχωροῦσι τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [c] Βενιαμίται. τῶν Εβραίων ὑποφευγόντων ῥᾴδιον, καὶ σπουδῇ φερόντων εἰς ἅπαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωροῦσιν εἴποντο, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους [d] ὑπολειφθέντας διὰ ἀθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς ἢ [e] πολὺ τῆς πόλεως ἀπέσχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Εβραῖοι· ὀπισθαφέντες δὲ ἵσταντο [f] εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις ὅσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὁ συνέκειντο· οἱ δὲ ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς [g] ἐπέπεσον τοῖς πολεμίοις. [h] οἱ ἢ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτοὺς ἤλπισαν, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνειλῆφέναι· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγώδες χωρίον περισχόντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθεῖραι πλὴν ἑξακοσίων. ὅτοι ἢ συφαφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ὅτι τὰ πλησίον ὄρη· καὶ καταχόντες ἱδρύθησαν. οἱ δὲ ἄλλοι πάν-

r Διὰ τὸ πλῆθος,] Διὰ πλῆθος *Big.* & *Samb.*

s Καὶ τῶν ἄλλων] Illud καὶ delet *Coll. Big.* proque eo *Coccejus* mavult μετ'. HAV.

* *Magnus autem iis erat belli apparatus,*] Ita *Vet. Interpr.* erant enim nimis inſtructi & ſuper alias tribus induſtrii; deſpexeruntque illos, & indignati ſunt è diverſo tanquam compreſſuri violentiam facientes. *Adeo ut* ὑπὲρ ἄλλων *ſ. legiſſe videatur. Forſan* μετὰ τῶν ἄλλων *ſ.*

t Ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα,] Adeoque licuit Judæis extra tribum ſuam inire matrimonium. REL.

v Ὄντας,] Ὄντες *Big.* & *Samb.* & mox Χαναναίους οἷς τὰς πρ. in *iiſd.* & *Cod. Vat.*

x Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτῶν δισμυρίων] Βενιαμιτῶν δὲ ὁπλιτικὸν ὑπὸ δισμ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Βενιαμεῖ) δὲ εἶχον ὁπλιτικὸν ὑπὸ δισμ. *Vat.*

y Λαιαῖς τὰς χερσὶν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* λαιᾶς. Locum ita reddit *Vet. Interpr.* ſiniſtra manu utebantur ut dextra.

z Ἐξ αὐτῶν] Illud ἐξ reposui ex *Big Samb.* & *Vet. Interpr.*

a Τὸν φόνον ἐξέλιπον] Ita *Big.* & *Samb.* δείσαντες τὸν φόνον in *Editis*, *Aliiſque*. Verum δείσαντες ἐξέλιπον *Vat.* atque ita forſan *Vet. Interpr.* qui reddit, *metuenteſque exercitum reliquerunt.* HUDS. Forte φόνου, vel διὰ τὸν φόνον. COCC.

b Βεθηλα πόλιν] Sic in Græcis omnibus. in Latinis *Bethlehem*, aut *Bethlem.* Male LXXII. & *Joſephus* accipiunt *Betel*, tanquam ſi nomen proprium eſſet: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 499. qui oſtendit *Joſephum* in hac narratione ſæpius plus juſto à veritate *Hebraica* receſſiſſe. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuiſſe, ut neceſſe eſſet tot hominum millia caſtra circa utraſque locare.

c Βενιαμίται.] Primus ita diſtinxi. antea Βενιαμεῖ), τὸν Εβρ.

d Ὑπολειφθέντας] Ὑπολοφθέντες διεκόρυμβοι δὲ ἀθένειαν αὐτοῖς πανσυδὶ βουλομένους *Big. Samb.* & *Vat.*

e Πολὺ τῆς πόλεως] Πρὸς οἱ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

f Εἰς μάχην,] Περὶ μάχην *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

g Ἐπέπεσαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπιέζαν.

h Οἱ ἢ,] Sic *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* niſi quod ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς habeat *Vat.* in *Editis*, οἱ ἢ ἅμα τε αὐτοὺς ἐπ. ἠθροῦ καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ν.

i Ενε-

πάντες, ὡεὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ισραηλῖται, τὴν τε Γαβᾶν [i] ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ ἄρρενων τὰς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις [k] ταὐτὰ δρῶσιν. [l] ἔτως τε ἦσαν παρωργισμένοι, ὥςε καὶ [m] Ιάβισον τὴν [n] Γαλαδίτιδος ἅπασαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύσαι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξί, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ὅπερ τοσοῦτον ἐπὶ ὀργῆς προήχθησαν, τῷ καὶ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ καὶ τὴν [o] ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κϐ'. Μεταύοια δὲ αὐτὸς λαμβάνει τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νησείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καὶ τοι δίκαια παθεῖν αὐτὸς ἀξιοῦντες εἰς τὸς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τὸς διαφυγόντας αὐτῶν ἐξακοσίους διὰ πρεσβυτῶν ἐκάλουν. καθίδρυτο γὰρ ὑπὲρ πέτρας τινὸς [p] Ροᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τὰ συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πράως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τὰ Βενιαμίτιδος Φυλῆς ὄλεθρον τὸ γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. "συγχωρῶμεν γὰρ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἀπόνοιαν τῆς Φυ- "λῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπάγειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τὰ καθ' ἑαυτὸς Θεοῦ ψήφῳ γεγονότων, [q] καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [r] κατῆσαν εἰς τὴν πάτριον Φυλὴν πρόμενοι τοῖς [s] προκαλυμένοις. οἱ δὲ Ισραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς [t] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ιαβίτιδας. ὡεὶ δὲ τῶν Διακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν [v] ἐμπρήσαντες παιδοποιῶνται. γεγονότων δὲ αὐτοῖς ὅρκων, ὥςε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικῆσαι θυγατέρα, ὡὸ δὲ πολέμου, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνέβαλλον τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμόσαντες ἀ γνώμῃ καὶ κρίσει, [x] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιήσειν εἰ Φυλῇ ἄλλη [y] κινδυνεύσαζαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἐπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τὴν δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τὴν ἐπιορκίας ὄνομα ἀφελιασείοις, ἔφη τις, [z] τούτοις γυναικῶν ἐπιμελείαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν [a] τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ἀπόνοιαν, "ἡμῖν, [b] εἶπεν, τρεῖς δ' ἔτως [c] εἰς "Σηλὼ συνιόσιν ἑορτὴν κατὰ [d] πανήγυριν αἱ γυναῖ- "κες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφεί- "σθω γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν ἔτε "προτρεπομένων ἔτε κωλυόντων. πρὸς δὲ τὰς πατέρας "αὐτῶν, δυσχερεκίνουζας καὶ πικρείαν λαμβάνειν ἀξι- "ῶντας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελή- "σαντας τῶν θυγατέρων· [e] ὅπερ τε δεῖ τὴν ὀργῆς ὑπὸ

fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manserunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Benjamitarum urbes sævitum est. Atque adeo ira efferebantur, ut etiam Jabisum Galaditidis urbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis jusserint *funditus* evertere. missique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, servatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira processerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* passa est accedente *ingenti* militum cæde.

In Jabenses omnes, præter quadringentas virgines, ferro sevitum est. Jud. c. 21.

12. Illos autem *postea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos supplicio merito plecti censuerint, ut qui in leges *Dei auspiciis sancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, missis legatis revocabant. nam super petram quandam in deserto, quæ Rhoa dicitur, sese collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, sed & suam, tot consanguineorum pereuntibus, suadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad suos aggregarentur, neve, quantum in se esset, universam tribum Benjamiticam perditum irent. "Quin & vobis, inquiebant, con- "cedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & "prædæ quantum abigere potestis". Illi autem, quod tam male res suæ ex Dei judicio ceciderant, & pro sua iniquitate *sibi factum esse* mutata sententia agnoscentes, ad patriæ tribus lares descenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Israëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis* deliberabant, quo modo & illis uxores suppeterent ad prolem suscipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum esset, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum esse id sacramentum suadebant, quasi ira adducti eo sese obstrinxissent, non opinioni suæ & judicio obsequentes; Deo vero rem non ingratam facturos esse, si tribum integram, in extremum salutis discrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando necessitate extorta sint noxia esse & periculosa, sed cum dolose & malitiose fiant: senatu vero se miseros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, se habere dicere, quo modo & cum istis connubia jungant & jurisjurandi religio servari possit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, "inquiebat, in anno *nos* apud Siluntem convenien- "tes ad celebritatem sequuntur uxores & filiæ: "has, quas fortuna cuique per raptum obtulerit, "liceat Benjamitis in matrimonium ducere, nobis "nec incitantibus nec prohibentibus. Ad patres "vero earum, si rem ægre tulerint & vindictam po- "stularint, dicemus, ipsos in culpa esse, qui fi- "lias negligenter custodiverint; & quod non o- "por-

Benjamitas 600. revocant Israëlita, iisque nuptum dant Jabensium virgines conservatas. Jud. c. 21.

Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, raptum puellarum permittunt Israëlitæ. Jud. c. 21.

[i] Ενεπίπρασαν,] Ita pro mendoso ἐμπίπρασαν, quod in *Editis* exstabat. ἐμπιπράζι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐμπιπρᾶζι *Vat.* dein καὶ τὰς γυναῖκας.

[k] Ταὐτὰ δρῶσιν.] Sic *Samb Hen.* & *Busb.* in reliquis ταῦτα.

[l] Οὕτως τε] Eo modo *Vat.* ἔτως τε ἦσαν παρωργισμένοι ὡς καὶ *Big.* & *Samb.* in *Editis* δρῶσιν, ἔτως ἦσαν παρωργισμένοι, καὶ.

[m] Ιάβισον] Ιάβεσσον *Big.* & *Samb.* Ιάβις & Ιάβισος *Stephano Byzant.* De hac voce vide lib. 6. cap. ult.

[n] Γαλαδίτιδος] Γαλααδίτιδος *Vat.* quod formatum videtur ex Γαλαάδ in interpretibus LXX.

[o] Ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.* & *Coccejus*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* αἵρεσιν.

[p] Ροᾶς καλουμένης,] Ῥόας *Samb.* Eadem est rupes, quæ in *Sacris Literis* dicitur Ρεμμών.

[q] Καὶ κατ' ἀδικίαν] Illud καὶ inesse ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Κατῆσαν] Ita ex *iisdem* (& *Coccejo*) in *Editis*, *Aliisque* καθῆσαν.

[s] Προκαλυμένοις.] Rursum ex *Big.* & *Samb.* in *reliquis* προσκαλυμένοις.

[t] Τὰς τετρακοσίας] Articulum, qui in *Editis* deerat, restituit ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἐυποροῦσι] Εὐποροῦσι καὶ παιδοποιῶνται *Vat.*

[x] Τῷ δὲ Θεῷ] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Θεῷ.

[y] Κινδυνεύσαζαν] *Coll Big.* & *Voss* κινδυνεύσασαν.

[z] Τούτοις γυναικῶν] Τούτῳ τε *Samb* atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *hoc consilio & isti*, &c. τοῦτό τε *Big.* (& *Coll. Voss.*) ᾧ τε *Vat.*

[a] Τὸν ὅρκον.] Τὸν νόμον καὶ τὸν ὅρκον *Vat.*

[b] Εἶπεν,] Ita *Big. Samb.* & *G.* εἶπόν in *reliquis*.

[c] Εἰς Σηλὼ] Ita cum *Editis*, & LXX. Σηλῶ *Samb.* Σηλὼν *Vat.* in aliis locis Σιλὼν & Σιλῶνι.

[d] Πανήγυριν] *Bonfrerius* (in *Comment.* ad *Jud.* p. 409) hoc vult intelligi de uno ex tribus Festis anniversariis, quibus Israëlitæ se sistere debebant ad Tabernaculum. Verum *J. Clericus* (ad *Jud.* c. 21.) existimat hîc agi de festo quopiam Siluntinæ urbi peculiari.

[e] Ὅτι τε δεῖ τὴν ὀργῆς] Δεῖ ἢ τὴν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὅτι ἢ δεῖ τὴν *Vat.*

[f] Ἐφεῖ-

"porteat *eos* iræ in Benjamitas indulgere, qui jam "antea eam in illos immodice prompſerint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſenſum eſſet, decreverunt ut Benjamitis liceret uxores rapto quærere. Inſtante autem feſtivitate, illi quidem ducenti, bini trinive, virginibus, dum ad ſolennitatem adventarent, ante urbem inſidiabantur, & in vineis aliiſque locis quibus *commode* erant latituri. At illæ cum luſu, nihil futurorum ſuſpicatæ, ſine cuſtodia iter faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas corripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis uxoribus, agriculturæ operam *ſtrenuam* navarunt, & providerunt ut ad priſtinam felicitatem aliquando pervenirent. Benjamitarum itaque tribus, quæ parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia ſervata eſt: brevique admodum floruit, & quam opyſſime hominum multitudine aliiſque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

"Βενιαμίτας [f] ἐφεῖναι, χρησαμένοις αὐτῇ καὶ [g] θατ-
"τον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τύτοις πειθόμενοι, ψηφίζονται τὸ λάθρᾳ τὸ ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενιαμίταις. ἐνεστώσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν λάθρᾳσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως [h] ἐνέδρευον παρεσομένας τὰς παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον. αἱ δὲ μὴ παιδιᾶς ἕδραν [i] ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων ἀφυλάκτως [k] ὥδευον· οἱ δὲ σκεδασθείσῶν εἶχον ἐξαναστάντες. καὶ ἔτι μὲν ἕτως γαμήσαντες ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ σφίσιν ἐπιήσαντο πάλιν, εἰς τὸ πρότερον δύδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως ἐκφθαρῆναι, τῷ πρόσθεν ἐκπεπτωκότι κατὰ τὸ Ισραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε πρὸς χρῆμα, καὶ ταχεῖαν [l] εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιήσαντο τὸ ἐπίδοσιν. ἕτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἕτως πάυεται.

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſervitutem traditi ſunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui ſummæ rerum præerat annis XL.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μὲν ταύτῳ τὸ κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασυρίοις ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς λάθρᾳ Οθνιήλ ἠλευθέρωσεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

Danitica tribus à Chananeis preſſa in montana ſe recipit: de in coloniam deducens Dana urbem exſtruit.

CONtigit autem ut hiſce ſimilia pateretur etiam tribus Danitica, quæ ex hujuſmodi cauſa eo infelicitatis devenerat. Cum jam Iſraëlitæ bellicæ rei ſtudium intermiſiſſent, agriſque colendis eſſent unice dediti, Chananæi, quibus cœperunt eſſe contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis ſe *mali* aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo Hebræos affligerent, ſecurius *aliquanto* urbes ſuas habitaturos. Igitur & currus mutua opera parabant, & exercitum conflabant; urbeſque ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem & Accaronem in ſorte Judæ ad partes ſuas traxerunt, & alias quamplurimas in planitie *ſitas:* coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campeſtri, ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent, nec terræ ſpatium ſatis amplum haberent, miſerunt ex ſuis quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul à Libano monte & minoris Jordanis fontibus, in campo magno Sidonis urbis itinere unius diei progreſſi, & ſpeculati terram bonam & fertilem, ſuos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à ſua tribu denominatam.

Ὅμοια δὲ τύτοις παθεῖν καὶ τὸ [m] Δανίτην συνέβη φυλῇ, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τὸ πρόσθεν ἐκπεπτωκότι. τῶν Ισραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὸ ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δύναμιν· ἔδει μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν [n] τῷ δὲ ποιήσειν κακῶς τὰς Εβραίας ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [o] τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἠξίουν. ἅρματά τε [p] οὖν συμπαρεσκεύαζον, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, ἐν τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς τὸν Ασπάλωνα καὶ Ακκάρωνα παρεπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ Δανίται εἰς τὸ ὄρος ἀναγκασθέντες συμφυγεῖν, ἔδοξε ὀλίγον αὐτοῖς ὄπισθεν τὸ πεδίον καταλιπόντες. οἱ δὲ ἔτι πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γνῶ τε σὺν ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὸ μεσόγαιον, κατασκεψομένους γῆν, εἰς ἣν μεταναστήσαντο· οἱ δὲ οὐ πόρρω τὸ Λιβάνου ὄρους καὶ [q] ἐλάσσονος Ιορδάνου τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν· [r] οἱ δὲ ὁρμηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ιακώβου παιδὶ, Φυλῆς δὲ ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

III. 2 Iſraëlitis autem res in pejus lapſæ ſunt, quod à labore eſſent deſuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum ſemel ab honeſtæ inſtitutionis diſciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine ſuoque arbitratu vitam agerent: quo factum eſt ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad ſatietatem uſque indulgerent. Eis igitur iraſcitur

Β'. Τοῖς δὲ Ισραηλίταις περιῆλθεν ὑπό τε ἀπραξίας καὶ πονεῖν τὰ κακὰ, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλιγωρίας. [s] μεταπεσόντες γὰρ ἄπαξ καὶ κόσμου τῆς πολιτείας, [t] ἐπέφερον πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βέλτιστον ἰδίαν βιῶν, ὡς καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων πρὸς τοῖς Χαναναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς ὁ

[f] Εφεῖναι,] Forte ἀφεῖναι. COCC.

[g] Θάτθον ἀμέτρως.] Θᾶτθον καὶ ἀμέτρως ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[h] Ενέδρευον παρεσομένας] Ενέδρευον *Samb.* ſine augmento.

[i] Υφορώμεναι τὸ μελλόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὑφορεῶσαι δὴ εἶναι τὸ μ. *Baſ.* & *G.* ὑφορεῶσαι δῆτον εἶναι τὸ μ. *Vat.*

[k] Ωδευον·] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὅδευον.

[l] Εἰς τὸ πλῆθος] Εἴς τε τὸ πλ. *Big.* & *Samb.*

[m] Δανίτην συνέβη φυλῇ,] Ita è *Cod. Vat.* Δανιαλὶ in *Editis.* Δανιάλλω *Samb.* Δὰν *Zonar.*

[n] Τῷ δὲ ποιήσειν] Articulum inſerui cum *Big. Vat.* & *Samb.*

[o] Τὸ λοιπὸν] Illud τὸ è *Codd. MSS.*

[p] Οὖν συμπαρεσκεύαζον,] Conjunctionem οὖν ſupplevi è *Cod. Samb*

[q] Ελάσσονος Ιορδάνου] Minor Jordanes eſt à fontibus ad lacum uſque Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nuſquam alibi facta ſit deſcriptio, *Lightfootus* cenſet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non eſſe hunc alium rivum ſive fluvium; ſed *Parvum* eſſe è fontibus uſque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 292.

[r] Οἱ δὲ ὁρμηθέντες] Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δὲ ὁρμ. quod in *reliquis* obtinet.

[s] Μεταπεσόντες] Sunt qui legunt μεταπεσόντος, etiam invitis omnibus libris.

[t] Επιφέρον πρὸς] Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere conſentiunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quorum in uno ἐφέρονθ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιῶν, in altero ἐφέρονθ πρὸς τὰ κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιῶν. in *Editis*, ἐφ' ἕτερον τὸ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰδίαν ἕξιν.

[v] ὁ Θεὸς · καὶ ἐν σὺν πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, τοσοῦτον ἀπέβαλον μετὰ τρυφῆς. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς [x] Χουσάρθου τοῦ τῶν Ασυρίων βασιλέως, πολλούς τε τῶν προταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ἡρέθησαν. εἰσὶ δ' [y] οἱ μετὰ φόβου ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν · φόρους τε οὓς δυνατὸν μείζονας ὑπετάγησαν ἐπιλύειν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἐπὶ ἔτη ὀκτώ. μετὰ δὲ τὰ κακὰ ἔτη ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ιούδα φυλῆς τις [z] Οθνίηλος τοὔνομα Κενέζου υἱός, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος · ζηλωθεὶς αὐτῷ μὴ προϊδεῖν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ισραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾷν · [a] παρασκευασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ · ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἦν [b] τοῖς τότε παροῦσιν ἐντυχεῖν καὶ προθυμίαν μεταβολῆς · [c] πρῶτον μὲν τὸν παρ' αὐτοῖς ὄντα φρουρὸν τοῦ Χουσάρθου ἀναφθείρει, [d] προσγινομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχῃ τοὺς Ασυρίους συνάπτουσι, καὶ τοὺς μὲν παντελῶς [e] αὐτοὺς ἀπωσάμενοι, περαιοῦσθαι τὸν Εὐφράτην εἰσάζουσι. [f] Οθνίηλος δὲ, ὡς ἔργῳ [g] πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους δεχθῆναι, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη [h] τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

Deus; ac felicitate, quam infinitis pæne laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chuſarthe Aſſyriorum rege, & multos acie dimicantes amiſerunt, & obſidione valida capti ſunt. quidam vero timore ſeſe ei addixerunt : & tributa, quæ vix ſolvendo erant, ſubjecti ſolvere tenebantur, & omne genus contumelias per octo annos ſufferebant. quibus exactis hoc modo à calamitate ſua liberati erant.

3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne deſpiceret Iſraëlitas in hujuſmodi neceſſitatem adductos, ſed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere ſibi aliquot periculi ſocios adſciviſſet, (pauci enim erant quos præſentis rerum ſtatus pudebat, quive eum in melius mutari deſiderabant) primo quidem præſidium ſuis à Chuſarthe impoſitum interficit; numero vero commilitonum illi creſcente ex eo, quod in primis ad quæ aggreſſus eſt non lapſus fuerit, prælium committunt cum Aſſyriis, &, cum eos univerſos in fugam conjeciſſent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis ſuæ ſpecimen dederit, in rei bene geſtæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Iſraëlitis* imperaſſet, vitam cum morte commutavit.

IV. *Eos in libertatem reſtituit Hothnielus. Jud. c. 3.*

ΚΕΦ. δ'.

Ως πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδουλεύσατο Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη · καὶ ὑπὸ πνος Ηλὸδ τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τοῦ δεχθέντος ἐπ' ἔτη κατοχόνος ὀγδοήκοντα.

CAP. IV.

Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſerviit; & per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.

V.

ΤΕλευτήσαντος [i] δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ισραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας ἐνόσει πράγματα · καὶ τῷ μὴ μετὰ πομπῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν [k] ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τὰ ἀνθρώπεια καὶ τοῦ πολιτεύειν [l] Εγλῶνα, τὸν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, [m] καὶ τοὺς φρονήμασι τοῦ ἄλλων μετεώρους ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς [n] ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δὲ κατὰ ἐν [o] Ιεριχοῦντι [p] βασίλειον, ὅθεν τὰ εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως [q] παρέλιπεν · εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, [r] ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δὲ οἶκτον ὁ Θεὸς τοῦ [s] Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ ταῖς [t] ἱκετείαις αὐτῶν ἐπικλασθεὶς, ἀπήλλαξε τὸν [v] ἐπὶ τοῖς

HOC autem mortuo, rurſum res Iſraëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &, quod nec Deo *debitum Iſraëlitæ, longe pacis malo corrupti, ab Eglone Moabitarum rege in ſervitutem redigun-tur. Jud. cap. 3.* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, poſtquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos deſpexerit, bello adortus ipſos fuerat; &, cum multis præliis eos viciſſet, animoque cæteris elatiores ſibi ſubjeciſſet ad potentiam eorum prorſus deprimendam, tributa etiam ipſis *gravia* imperaverat. Sibi enim ſede regia in Jerichunte conſtituta, modis omnibus populum vexavit, fecitque ut in *ſumma* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Iſraëlitarum ob calamitates quas perferebant miſertus atque precibus eorum ſupplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit.

[v] ὁ Θεὸς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt articulus.

[x] Χουσάρθου] Ita in noſtris omnibus *Codd. Gr.* præter *Vat.* qui paſſim habet Σαρθαμ. in *Latinis* dicitur *Cuſardus*, vel *Cuſarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chuſan raſarthaim*. unde Χουσαρθαϊμ in LXXII. *Euſtathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρθάν.

[y] Οἱ μετὰ φόβου] Sic *Samb.* in *reliquis* οἱ.

[z] Οθνίηλος] Placuit ita legere, cum in *S. Literis* (*Jud.* c. 1. v. 13) juxta textum *Hebraicum* ſit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX. Γοθονιὴλ υἱὸς Κενίζ, ac diſertim in *Cod. Vat.* Οθονιὴλος τοῦτο Κενίζου υἱός, atque in *Zonara*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere, ἐφεξῆς τις ἦν, ὁ τοῦ Ιούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ καλούμενος. in *Editis* τὸν Κενίαζος ὄνομα, ὃν nec aliter *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* niſi quod Κενίζος habeant.

[a] Παρασκευασάμενος] Παρακελευσάμενος *Samb.*

[b] Τοῖς τότε παροῦσιν ἐντυγχάνει] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet Interpr.* in *Editis* deeſt τότε.

[c] Πρῶτον μὲν] Πρώτου μὲν σὺν ὀλίγοις τοῦ Ασυρίων τὸν π. *Busb.* & *Hen.*

[d] Προστιθεμένων] Προστιθεμένων δ' αὐτῷ πλ. *Busb.* & *Hen.*

[e] Αὐτοὺς ἀπωσάμενοι,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ. Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν.

[f] Ο νιηλος ἦν.] Jam Γοθονιὴλ in *Cod. Vat.* Κενίαζος in *Editis*. Κενίζος *Samb* Κένιαζος (*Coll. Voſſ.*) *Big.*

[g] Πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς] Ita *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πεῖραν αὐτὸν λαμβάνει &c. ſex vocibus omiſſis. proclivi admodum errore ex ſimilitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res eſt.

[h] Τεσσαρακοντα,] Πεντήκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum*.

[i] Δι τούτου πάλιν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτοῦ.

[k] Ετι μᾶλλον] Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.*

[l] Εγλῶνα,] Ita *Vat* Εγλωνα *Baſ* & *G.* Αἰγλῶνα τὸν Μ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Εγλωμ LXXII. Αἰγλωμ *Zonar.*

[m] Καὶ τοὺς φρονήμασι] Sic cum *Cod. Vat.* καὶ τοῖς φρονήμασι τῶν ἄλλων μετεώρους *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis* καὶ τοὺς φρονήμασι τ. ἀ. μετεώρους. HUDS. Lege τοὺς φρονήμασι τῶν ἄλλων μετεώρους ὑποτάξαντα. COCC.

[n] Επιτάξαι τελεῖν.] Επέταξε *Big.* & *Samb.*

[o] Ιεριχοῦντι] *Sc.* alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16. 34.) inſtauratæ ruderibus.

[p] Βασίλειον,] Ita *Vat. Baſ. G.* & *Zonaras*. βασιλείαν *Big. Samb. Hen* & *Vet. Interpr.* quin & καὶ ταυτῷ δηδείξαι adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[q] Παρέλιπεν] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* παρέλειπεν.

[r] Επὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη.] Εἰς ὀκτ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb* & *Vat.*

[s] Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deeſt vox Ισραηλιτῶν. pro ea αὐτῶν habent *Busb. Hen.*

[t] Ικετείαις] *Al.* ἱκεσίαις.

[v] Επὶ τοῖς Μωαβίταις] Υπὸ *Big.* & *Samb.*

vit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exsequenda corpore validissimus, melior manuum sinistrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipse habitabat, familiarior vero factus est Egloni, *quippe* muneribus ipsum *sibi* concilians & pleniori obsequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, sica sub veste accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem æstatis tempus, &, cum jam meridies esset, remissius agebant custodes, aut propter æstum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æstati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit. nam soli erant, Rege famulos qui *tum forte* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in solio, & timor incessit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipsum igitur suscitavit, dicens se habere somnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod somnium esset auditurus, è throno exsiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clausis post se foribus; ac famuli *interim* quiescebant, regem in somnum delapsum esse rati.

Jerichuntini, occiso Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicata, ipsos hortabatur ut sese in libertatem asserent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipsi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum sonitu significarent. hisce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domestici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam advesperascceret, veriti ne quid ei novi & insoliti contigisset, in cubiculum ingressi sunt. Cumque mortuum inveniissent, consilii inopes hærebant; & antequam præsidia in agmina cogi poterant, illis magno numero superveniunt Israëlitæ. Et alii quidem è vestigio perempti sunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Israëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà transitus erat, persequentes eos interimunt: & in ipso trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quisquam è manibus ipsorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è servitute Moabitica liberati sunt. Ehudes autem, ob hanc causam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuisset: vir *sane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non feciisset, *omni* laude dignus. Ac post hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio succedit Sanagarus. Jud. c. 3.

Μωαβίτας ὕβρεως. [x] ἠλευθέρωσε δὴ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

β'. Τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς νεανίας, [y] Ηὼδης μὲν τὄνομα, Γηρᾶτε πατρὸς, τολμητής τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα [z] χρήσθαι δυνατώτατος, τὰς χεῖρας τὴν ἀριστερὰν ἀμείνονα, καὶ [a] ἀπ' ἐκείνης τὴν [b] πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατοικῶν μὲν ἐν Ιεριχοῦντι καὶ αὐτὸς· συνήθης δὲ γίνεται τῷ Εγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, [c] καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸ βασιλέα προσφιλὴ τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσῆλθε πρὸς αὐτόν· ἄρτι δὲ λύω ἦρας, καὶ τὴν ἡμέρας ἤδη μεσούσης, ἀνεῖντο αἱ φυλακαὶ, [d] διά τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Εγλῶνι ὁ νεανίσκος· διέτριβε δὲ ἔν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς ἡρῷον ἔχοντι· πρὸς ὁμιλίαν ἐτράπετο. μόνοι δὲ ἦσαν, ἔξ βασιλέως καὶ τοὺς ἐπεισιόντας τὴν ἡμέραν ἀπέναι κελεύσαντος, διὰ τὸ πρὸς Ηὼδην ὁμιλεῖν. [e] καθῆστο δὴ ἐπὶ θρόνου, καὶ δὲ εἰσῆλθε τὴν Ηὼδην μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δὶς καιρίαν πληγὴν. ἀνίησιν οὖν αὐτὸν, ὄναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτῷ δηλῶσαι ἔξ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν ἔξ ὀνείρου [g] ἀνεπήδησεν ἀπὸ ἔξ θρόνου. πληξας δὲ αὐτὸν ὁ Ηὼδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον [h] καταλιπὼν, ἔξεισι [i] προσκλείσας τὴν θύραν. οἵ τε θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα.

γ'. Ο δὲ Ηὼδης τοῖς Ιεριχουντίοις ἀπεσημήνατο κρυπτῶς, παρεκάλει τὴν ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως [k] τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἤεσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τοὺς ἀποσημήνοντας κέρασιν [l] οἴοις. τοῦτο γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τὸν Εγλῶνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ [m] καθεστήκεσαν· καὶ περὶ τὴν φυγὴν συναφῆναι, [n] τῶν Ισραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπιόντων πλῆθος. καὶ οἱ μὲν θάρσος ἀναιροῦνται· οἱ δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς δὴ τὴν [o] Μωαβίτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δὲ ὑστερον μυρίους. καὶ Ισραηλῖται, προκατειληφότες ἔξ Ιορδάνου τὰς διαβάσεις, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὰς διαβάσεις πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγέ τις ὀλίγος εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Εβραῖοι τότε τῷ τρόπῳ τῆς ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ηὼδης δὲ, τὴν αἰτίας ταύτης τιμηθεὶς τε ἔξ πλήθους [p] ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὸν δέκατον ἔτεσιν [q] ὀγδοήκοντα κατασχὼν, ἀνὴρ καὶ δίκαια τῆς προειρημένης πράξεως ἐπάξια δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μὴ τοῦτον [r] Σανάγαρος, ὁ Ανάθου παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς δεκάτης ἐπὶ κατίσχυσε τὸν βίον.

ΚΕΦ.

[x] Ηλευθέρωσε] Ηλευθερώθησαν soli *Big.* & *Samb.*

[y] Ηὼδης] Ita cum *Samb.* in *summariis*, p. 177. quam videsis. In *Editis*, *Aliisque* Ἰούδης. atque ita vel Ἰούδας in suis *Josephi* codicibus legerat *Zonaras*.

[z] Χρῆσθαι δυνατώτατος,] Χρήσασθαι *Big.* & *Samb.*

[a] Ἀπ' ἐκείνης] Καὶ ἐκείνης *Big.* (*Coll. Voss.*) καὶ ἀπ' ἐκείνου *Samb.*

[b] Πᾶσαν ἰσχὺν] Ἁπασαν *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* καὶ διὰ τοῦτο. mox τὴν non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

[d] Ὑπό τε ἔξ καύματος,] Καὶ ὑπό τε ἔξ κ. *Vat*

[e] Ἀπίεναι κελεύσαντος,] Ἀπιέναι κελεύσαντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἀπιέναι κελεύσαντος *Vat.*

[f] Καθῆστο] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* καθεῖστο.

[g] Ανεπήδησεν ἀπὸ ἔξ θρόνου.] Ανίησι *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[h] Καταλιπὼν,] Εγκαταλιπὼν *Big.* & *Samb.*

[i] Προσκλείσας τὴν θύραν.] Προσκλίνας *Idem.*

[k] Τοῦτ' ἀκούσαντες,] Vocem τοῦτο inserui è *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

[l] Οἴοις.] Illud εἴοις ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[m] Καθεσήκεσαν] Καθεστήκεσαν *Big.* καθεστήκεσαν *Vat* & *Samb.*

[n] Τῶν Ισραηλιτῶν] Τὸ τῶν Ισρ. *Samb.* (*Coll. Voss.* & *Big.*) & *Vat.*

[o] Μωαβίτιν σωθησόμενοι] Μωαβίταις *Samb.*

[p] Απαντος ἡγεμονίᾳ,] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

[q] Ογδοήκοντα] Οκτὼ malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Haberur expressum (inquit *Usserius* in *Chron. S.* p. 208) in *Jud* c. 3. v. 30. *& quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Israëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni verisimilitudine est alienissimum) sed quod occiso per *Ehudem* Eglone, cui per annos XVIII. Israëlitæ servierant, quiescere cœperit terra anno LXXX°. post priorem pacem ab Othniele illi restitutam.

[r] Σανάγαρος,] Σάγαρος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σαμγὰρ juxta *Bibl. Hebr.* Σαμγὰρ LXXII. Σαμάγαρος scribendum esse censet *Drusius*.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Χαναναίων αὐτὸς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

CAP. V.

Quomodo Chananæis eos dura servitute prementibus per annos XX. *à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos* XL.

VI.

Ισραηλίται δὴ πάλιν· οὐδὲν γὰρ ὅπη διδαχῆ τὸ κρεῖττον ἐλάμβανον τοῦ προτέρου [s] ἠτυχημένων, ὑπό τε τοῦ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [t] περὶν ἢ καὶ τὸ ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ [v] Ιαβίνου τοῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦται. ἔστι γὰρ ἐξ Ασώρων πόλεως ὁρμώμενος· αὐτὴ δὲ ὑπέρκειται τῆς [x] Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατὸν μὲν ὁπλιτῶν περιάγουσα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [y] τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [z] ἡνώρχει. ταύτης οὖν στρατηγῶν τὰ δυνάμεως [a] ὁ Σισάρης, τιμῆς τὰ πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ισραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ὑπιτάξαι τελεῖν φόρους.

Fabinus, Chananæorum rex, Israëlitas subjugat, crudelique dominatu premit. Jud. cap. 4.

Rursus autem Israëlitæ, (meliora enim ex prioribus *suis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica servitute respirarent, à Jabino Chananæorum rege sub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Asoro ortus (hæc vero sita est super Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Sisares, apud Regem dignitate primus, Israëlitas cum eo congressos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

β. Εἴκοσι μὲν [b] οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήπε [c] αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυσχρείας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τοῦ Θεοῦ [d] πολεῖον δαμάσαι φθόνῳ αὐτῶν τὴν ὑβριν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν [e] ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι δὴ λοιπὸν, σωφρόνως συνδιδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς παρανομίας τῶν νόμων ὑπάρξαι, [f] Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν γὰρ σημαίνει τοὔνομα κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ [g] περιιδεῖν ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τὸν [h] Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἀστραπὴ, κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν.

Baracus & Debora illis pristinum statum reddiderunt. Jud. c. 4.

Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deusque illarum protervos & in ipsum ingratos animos diutius subigere voluit. Qui tandem prudenter resipiscentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidisse, Deboram quandam vatem (apem enim significat nomen istud juxta linguam Hebraïcam) *adeuntes* obsecrant, ut Deum precibus exoraret, ut sortem illorum miseraretur, nec eos despiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem salutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur significat ex Hebræorum dialecto.

γ. Μεταπεμψαμένη δὲ ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ὑπολέξαντα τῶν νέων μυρίους [i] ἐκέλευε χωρεῖν ὑπὲρ τοῦ πολεμίους. ἀποχρῆναι γὰρ [k] τοσοῦτον, τοῦ Θεοῦ προειρηκότος, καὶ νίκην ὑπισχνουμένου. Βάρακος δὲ φαμένου [l] οὐ στρατηγήσειν μὴ καὶ ἐκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, „σὺ μὲν, εἶπε, γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος „ὃν δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ οὐ φθονῶ μοι". καὶ συναθροίσαντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς [m] Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπίασι δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδευσάντων τῶν πολεμίων σὺν ἅπασιν. τοὺς δὲ Ισραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, [n] καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τὴν συμβολὴν ποιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύουσα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτοὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

Deinde Debora autem, Baraco accersito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hostes proficisceretur. tantum enim copiarum sufficere præsertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, se nolle exercitum ducere, nisi & ei imperio juncta esset, indignata, "tu quidem, ajebat, "mulieri de honore impertiris, quem Deus in te "contulit, ego vero *illum* non recuso". Ac cum decem millia collegissent, castra posuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Sisares, Rege hoc ipsum imperante: & non longe ab hoste cum exercitu consedit. Israëlitas autem & Baracum, hostium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, jussitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipsos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum.

δ. Σωπήσαντος οὖν, καὶ παρομιχθέντων αὐτῶν [o] χειμὼν ὑπηγένετο μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· [p] τόν τε ὑπὸν καὶ πρόσωπον ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος, τὰς ὄψεσιν αὐτῶν ὑποσκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ τὰς σφενδόνας· ὁ δὲ Βάρακος ἐπιδιώκων τοὺς πολεμίους, καὶ τὸν Σισάρην ἐκ τοῦ ἅρματος ἀναβάντα καὶ φεύγοντα, καταλαβὼν ἐν τῷ πεδίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας ἀπέκτεινε, τὸν δὲ Σισάρην ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐλθόντα τοῦ Ιαβίνου, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Ἡβὲρ, ἣν ἐκάλουν Σαμάνην, ἱκέτην γενόμενον, ἀπέκτεινε δόλῳ τῆς γυναικὸς ἐπιβουλεύσασα.

Pugnam itaque ineunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempestas; cum largo imbre & grandine: ventusque in adversos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint usui.

s Ητυχημένων,] In *Editis*, *Aliisque* ἀτυχημένων, sed cum πὐτυχημένων habeant *Big.* & *Samb.* levicula cum mutatione malui ἠτυχημένων. præsertim cum ita legisse videatur *Vet. Interpr.*

t Πρὶν ἢ] Quî id potest dici (inquit *Schotanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annott.* ad v. 12.

v Ιαβίνου] In quibusdam *MSS.* (*Coll. Voss. Big.*) Αβίτου. in LXXII. Ιαβὶν aut Ιαβεὶν.

x Σεμεχωνίτιδος λίμνης·] Utrum Σεμεχωνίτιδος vel Σαμαχωνίτιδος (nam utroque modo apud *Josephum* scribitur) verior sit scriptura, aliorum esto judicium.

y Τρισχιλίων] *Josephum* erroris arguunt *Bochartus* & *Schotanus*, quod in *S. Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC.

z Ηὐπόρει.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἐπόρει.

a Σισάρης,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Σισάρα LXX. Σισέρας *Zonar.*

b Οὖν ἔτη] Illud οὖν inserui è *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αὐτοὶ φρονεῖν] Αὐτοὶ non agnoscit *Vat.*

d Πλεῖον δαμάσαι] Πλείονι χρόνῳ *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* πλείων χρόνῳ *Big.*

e Αγνωμοσύνην.] Αγνωμοτάτην, ἵνα μεταθ. τ. λ. σωφρονῆσι δι-

δαχθ. τ. σ. ἀ. ἐκ τ. π. τ. ν. ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα &c. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Δεβώραν] Ita *Bas. G. Glycas*, *Aliique.* Δαβώραν *Big.* & *Samb.* Δεβόρραν *Vat.* Δεββῶρα LXX. Δάωρα *Zonar.*

g Περιιδεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπεριδεῖν in *Editis*, *Aliisque.* Vide p. 285. v. 11.

h Νεφθαλίτιδος] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος.

i Ἐκέλευε χωρεῖν] Ἐκέλευσε *Big.* & *Samb.*

k Τοσοῦτον,] Τοσοῦτος *Idem.*

l Οὐ στρατηγήσειν] Ex *Big.* & *Samb.* οὐ reposui pro μὴ *Editorum*, *Aliorumque.*

m Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* atque *Josephus* ipse in *Vita sua*. Αταβυρίῳ in *Editis*, hîc loci.

n Καταπλαγέντας] Καταπλαγέντα *Big.* & *Samb.*

o Χειμὼν ὑπηγένετο μέγας] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall* 1. ὄμβρος *Bas. G. Epiphan.* & *Zon.*

p Τόν τε ὑπὸν] Ὅ, τε ὑπὸ καὶ πρόσωπον ἠλαύνετο τῶν Χαναναίων, ἄτε μὴ τὰς ὄψεσιν αὐτῶν ὑποσκοτῶν legisse videtur *Epiphanius.*

uſui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo ut * in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent.

Siſares, Jabinenſium dux, à Jale, muliere Cenetide, occiſus. Jud. c. 4.

Siſares autem, ut vidit ſuos terga vertere, è curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut eum celaret excepit, & potum poſcenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, *gravi* ſomno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terræ affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæſo urbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis XL.

τοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οἵπε ἐπολίτευ ἀφ' τὸ κρύος ζεῖδαι τοῖς ξίφεσιν οὐκ εἶχεν. τὰς δ' Ισραηλίτας ἥδιόν τε ἔβλαπτε [q] κατόπιν γινόμενος ὁ χειμών, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ὠσύμενοι τοὺς πολεμίους, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκλειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ισραηλίτων· οἱ δ' ὑπὸ τῶν οἰκείας ἵππου παραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς [r] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας ἀπ' ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται πρός τινα τῶν [s] Κενετιδῶν γυναῖκα, [t] Ἰάλην ὄνομα· ἣ κρύψαί τε ἀξιώσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι [v] δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη· ὁ δὲ πιὼν βαθυλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένῳ σιδήρεον ἧλον ἐλάσασα σφύρᾳ [x] ἀφὶ τῶν κροτάφων αὐτοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [y] ἐπιδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ ἔτως μὲν ἡ νίκη αὐτὴ περιέστη, κατὰ τὸ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ασορων, [z] Ιαβῖνόν τε ὑπαντιάσαντα κλεινῷ, καὶ, τὸν στρατὸν πεσόντος καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

VII. CAP. VI.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Iſraëlitis inferentes, & eos ſuperarunt & terram per ſeptem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos XL.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμήσαντες τοῖς Ισραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτοὺς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τοῦ ὅλου ἔθνους ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Iſraëlitæ à Madianitis victi, duroque imperio habiti. Jud. c. 6.

DEfuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, poſt hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium* advocatis, bellum intulerunt Iſraëlitis; *eoſque acie* congreſſos prælio ſuperarunt, & frugibus igne vaſtatis prædam abegerunt. Cumque hæc per ſeptem annos continuos facerent, Iſraëlitarum univerſi in montes conceſſerunt, & loca campeſtria reliquerunt: atque, cuniculos *ſibimet* agentes & ſpeluncas, quicquid hoſtium è manibus evaſerat in illis ut ſervaretur depoſuerunt. Nam Madianitæ, æſtatis tempore expeditionem facientes, hyemem Iſraëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus converſi ſunt, ab ipſo ſalutem implorantes.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, παροξυνάλεσαντες Αμαληκίτας τε καὶ Αραβας, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας· [a] καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δηώσαντες τῇ λείαν [b] ἀπήγαγον. τοῦτο δὲ ποιοῦντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ισραηλιτῶν ἀνεχώρουν τὸ ὅλον ἔθνος, καὶ τὰ πεδίων ἐξεχώρουν· σπανόμους τε καὶ ἀπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τόποις εἶχον φυλάττοντες. οἱ δὲ Μαδιανῖται, κατὰ ὥρας [c] θέρους στρατεύοντες, τὰ χειμῶνα γεωργεῖν τοὺς Ισραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονημένων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ λοιπὸν καὶ πανὶς προφῆται· καὶ τρέπονται πρὸς [d] ἱκετείαν τὸν Θεὸν, σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

VIII. 2. Ac Gedeon Joaſi filius, unus è paucis de tribu Manaſſitide, ſpicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hoſtes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adſtante adoleſcentis ſpecie, & beatum Deoque charum prædicante; commode reſpondens dixit, ſiquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice areæ uteretur. Illo vero jubente bono eſſe animo, & conari ut libertatem recuperaret, ſubjiciebat, fieri non poſſe:

Gedeoni angelus forma adoleſcentis apparet, eumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.

Β'. [c] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιωάσου παῖς, [f] Μανασσήτιδος φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράσσεσι σταχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὸν ληνὸν ἔκρυπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν διὰ τὸ ἄλως. Φωτίσματι δ' αὐτῷ ἐφίσταται νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος δαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, εὐτυχῶν, τέκνῳ γενοῦ, ἔφη, τεκμήριον τὸ [g] ὑμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ ληνῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἄλωος χρήσασθαι. θαρρεῖν δὲ ἐφιλοτιμεῖτο, καὶ προῆσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνά-

---

q Κατόπιν] Ita *MSS.* male editi κατ' ὄπιν.

* *In medios hoſtes irruentes,*] Ita placuit vertere, non *per medios hoſtes erumpentes*, quod eſt, ἀφ' μέσων αὐτῶν ἁρμῆσαι τοὺς πολεμίους, ut p. 286. in fine.

r Αὐτῶν ἀνθρώπων.] Abeſt αὐτῶν *Big.* & *Samb.*

s Κενετιδῶν γυναῖκα,] Ita *Baſ.* & *G.* Eſt tamen qui malit Κενιζῶν, vel Καινιδῶν. in quinque *MSS.* & *Epiphanio* Κενελίων. vitio ſane vetuſto. Κενεαδῶν *Vat.* Vide *Interpp.* LXXII. *ſed.* c. 4. v. 17.

t Ἰάλῃ ὄνομα·] Ιαὴλ LXX.

v Δίδωσι γάλα] Ita *Big. Samb. Hen. Busb. Glycas* & *Zon.* γάλα δίδωσι *Baſ.* & *G.* γάλα δίδωσι· διεφθορὸς γὰρ ἦν juxta *Epiphanium.*

x Διὰ τῆς κροτάφου αὐτοῦ διέπειρε] Sic *Baſ. G. Epiphan. Zonar.* & *Glycas.* ἀφ' ἕνὸς κόσμου καὶ ἑνὸς χαλκοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. inſigni varietate, fortaſſe à manu *Joſephi*

y Ἐπιδείκνυε] Ἐπιδείκνυ *Hen.* & *Busb.*

z Ιαβῖνόν] Ιαβῖνόν τε *Samb.* Ιαβεινόν τε *Busb.* Ιάβλωόν τε *Hen.*

a Καὶ μάχῃ νικῶσι] Καὶ μάχῃ τε *Samb.* & *Vat.* ſtatim τὸν καρπὸν *Hen.* & *Busb.*

b Ἀπήγαγον.] Ὑπήγαγον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ὑπῆγον *Hen.* & *Busb.*

c Θέρους στρατεύοντες,] Ετος *Big.* & *Samb.* more *Thucydidis.* in *Baſ, G. Aliiſque* θέρος, lingua communi, ut ſup. cap. IV. §. 2. in medio.

d Ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μάλ' Ατλικῶς. in *Editis, Aliiſque inveniur.*

e Καὶ Γεδεὼν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς in *Editis.* Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς *Hen.* & *Busb.* Γεδεὼν δὲ ὁ Ιάσου παῖς juxta *Vet. Interpr.*

f Μανασσήτιδος] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Μανασσῖτιδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* rectius forſan.

g Εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον,] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan. Διδυμονίας Baſ. G. Vat. Aliique.*

h Με νῦν ἀντὶ] Illud με inſerui ex *Big. Samb. Baſ.* & *Gall.* 1. in *Editis, Aliiſque* deſideratur.

ἀ Αὐ-

ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τῷ τε γὰρ Φυλῇ ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ἐπινοίας ἀθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ισραηλίταις, αὐτὸς στρατηγοῦντος.

γ'. Τοῦτ' οὖν διηγουμένου ὁ Γεδεὼν πρὸ τῶν νέων, ἐπίστευε· καὶ τεκμήριον πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον λαβὼν τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἐπίστα δὲ καὶ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι. τῷ τε ἀνθρωπίνῳ φύσιν [i] αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλωσε, καὶ πρὸς τὰς ἀρετὴν διαφερούσας ἀπεχθανομένῳ· ὅπως τε [k] μὴ τῷ νίκῃ πεποιθότες καὶ Θεὸν δοκεῖν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τὰς πολεμίους ἀξιόμαχοι. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τὸ αὐτοῦ [m] τὸ ἔργον, συνεβάλλετο πρὸς μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὸν στρατὸν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν καταπλιθέντας, [n] καὶ ὕπτιος πίνοντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπουδισμένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦ πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ [p] καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἀνδρες ἠυρέθησαν τῇ χερσὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ πεπραγμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὴ ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου, μέλλοντες εἰς τὸν ἐπιόντα περαιοῦσθαι.

δ'. Γεδεὼν δὲ ἐν φόβῳ καθεστὼς· καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ Θεὸς προειρήκει· τῇ δεξιᾷ αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει, [r] προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν τῆς [s] Μαδιανιτῶν σκηνῆς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πεισθεὶς δὲ [t] ἦει, [v] Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα Φλαλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγουμένου τῷ συσκηνοῦντι, ὡς ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μάζαν ἐδώδιμον κριθίνην, [x] ὑπ' ἀτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ Βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὅλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ [y] συμβαίνειν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον ἀτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δὲ Ασιανοῦ παντὸς τὸ Ισραηλιτῶν ἐστὶν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγονὸς, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ θαρρεῖν τοῖς Ισραηλίταις νῦν [z] μεγαλοφρονοῦντα τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεών, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φησὶν [a] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.

ε'. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ παρεστάξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δὲ ἕτοιμοι πρὸς τὰ θαρσυνόμενα [b] φρονηματωθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· [c] καὶ καθ' [d] τετάρτην μάνam & tribui, ex qua esset, numerum deficere; seque juvenem *admodum* esse, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deesset se suppeditaturum pollicebatur; & victoriam Israëlitis daturum, modo ipse exercitum ducere non gravaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibusdam enarraret, fidem inveniebat: & è vestigio ad acie dimicandum præsto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, ut sese nimium diligerent, & alios virtute præcellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo esse videri ægre concedentes, *eam* sibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur ut opis divinæ rem esse additurum, consilium dedit, ut, cum æstas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione & tumultu, id facere crederet præ metu & ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui præ metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum jussit Deus, ut eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Jordanem fluvium posuerunt; die proximâ trajecturi.

Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui raptim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.

4. Gedeone autem timore perculso, (nam & nocte hostes ut aggrederetur Deus præceperat) volens eum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus sibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse & fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus eat sibi videre mazam hordeaceam, præ vilitate vix hominibus comedendam, per castra provolutam, Regis tentorium, & *dein* quæ militum omnium essent, ire dejectum. ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipsi conjecisse in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum sine controversia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis universi viliissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: & id quod inter Israëlitas jam magnanimitatem præ se ferat, esse Gedeonem ejusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

Madianitæ somnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone subaudi-tum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit & fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quæ indicaverat, ad jussa exsequenda parati erant: ac circa quar-

Gedeon pulchro stratagemate hostes aggreditur, quò territi in mutuas cædes corruunt, & magna cum strage fusi sunt & fugati. Jud. c. 7.

i Αὐτοφίλαυτον] Αὐτῷ φίλαυτον *Big.* & *Samb.*

k Μὴ τῇ νίκῃ] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiph.* μὴ deest in *reliquis.*

l Νομίζωσιν ἰδίαν,] Sic *Big.* & *Samb.* νομίσωσιν *Hen.* & *Busb.* νομίζωσιν in *Editis*, *Aliisque.*

m Τὸ ἔργον,] Αὐτῷ ἐν τὸ ἔργον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. De hoc loco videsis *Gataker.* Adverss. Miscell. l. 2. c. 18.

n Καὶ ὕπτιος πίνοντας,] Καὶ ὕπτιους πίνοντας εὐψύχους καταλιπὼν *Hen.* & *Busb.*

o Νομίζειν ὑπὸ δειλίας] Ita *Bas. G. Aliique.* hic δὲ inserunt *Big.* & *Samb.* τούτους δειλοὺς νομίζειν καὶ καταπεπληγότας *Vat.*

p Καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ] Τῷ Γεδεὼν καὶ τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας *Big. Samb.* & *Epiphan.*

q Διὰ τοῦ Ιορδάνου,] Διὰ in δὴ mutavi auctoritate *Vet. Interpr.*

r Προσλαβόντα] Προσλαβόμενον ἕνα τῶν στρατιωτῶν *Hen. Busb.* & *Zon.* Φθαλαβόντα ἕνα τῶν σφ. *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Μαδιανιτῶν] Ita *Big. Samb. Aliique.* Μαδιηνιτῶν *Bas.* & passim *Vat.*

t Ἦει,] Ita cum *Big. Samb. Busb. Hen.* (*Coccejo*) & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliisque* εἶπ.

v Φαρὰν] Sic cum *Vet. Interpr.* & juxta LXX. *Jud.* c. 7. v 10. Φαρὰν *Bas. G. Aliique. Samb.* unde forsan aliquis malueriit Φαρὰν sive Πουρὰν cum *Hebraïco* textu.

x Ὑπ' ἀτελείας ἀνθρώποις] Απ' ἀτελείας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

y Συμβαίνειν ἐπῆλθε.] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & *Schotanus.* in *Editis*, *Aliisque* συμβαίνειν.

z Μεγαλοφρονοῦντα] Μέγα φρονοῦν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τοῖς Ισραηλίταις μέγα φρονῶν ἂν εἴη Γεδεών, legisse videtur *Epiphan.*

a Ἰδεῖν τὰς σκηνὰς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εἰδέναι.

b Φρονηματωθέντες] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Φρονηματιθέντες.

c Καὶ καθ'] Καὶ τετάρτην τὴν νυκτὸς φυλακὴν *Busb. Hen.* & *Zon.* καὶ τὴν πρώτην μάλιστα φυλακὴν *Epiphan.*

d Τετάρτην μάλιστα φυλακὴν] Et inter Judæos 4 φυλακαὶ fuere noctis. REL.

quartam fere vigiliam copias ſuas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diviſas. atque ſingulæ centenæ erant. Geſtabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incurſus illorum ab hoſtibus præſentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hoſtium autem caſtra multum ſpatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis eſſet camelorum numerus) &, per gentes diſtributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoſte abeſſent, ſigno dato, cornubus ſonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore ſublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipſum exſequuti ſunt. Magna autem perturbatio & terror homines invaſit vix ſomno ſuſcitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hoſtibus interempti ſunt: plures vero à ſociis, quod magna eſſet inter eos ſermonis diverſitas. ac cum ſemel in tumultu eſſe cœperunt, obvios omnes pro hoſtibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Iſraëlitas pervaſerat, arma corripiebant: & perſequuti deprehendunt hoſtes in cava, torrentibus circumdata, cum trajicere nequirent, regione. atque illos undique obſidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod ſupererat exercitus ſecum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Iſraëlitis caſtra poſuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, ſed cum toto exercitu eos inſequutus, & *cum iis* congreſſus hoſtes univerſos interimit: cæteroſque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipſo autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis ceſſit. Gedeon vero, reverſus in Ephran patriam ſuam, Moabitarum reges morte afficit.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæſi; duoque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraimitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

6. Cæterum tribus Ephraïmitis, ægre ferens proſperos Gedeonis ſucceſſus, bello eum petere decreverat, *ipſi* objiciens, quod re prius ſecum non communicata cum hoſtibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir eſſet modeſtus & omni virtute excellens, reſpondit ſe non ſuo arbitratu hoſtem abſque illis aggreſſum eſſe, ſed juſſu divino: & victoriam nihilo minus illorum eſſe ajebat, quam ſuam ipſorum qui militaſſent. Atque his verbis ſedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebræos, quam rebus contra hoſtes præclare geſtis. illos enim, cum foret ut civilis oriretur ſeditio, ab ea liberavit. Verum hujus *in eum* contumeliæ tribus hæc ſupplicium luit; quod ſuo tempore declarabimus.

Imperium cum vita deponit, & in Ephra ſepelitur. Jud. c. 8.

7. Gedeon autem, cum ei in animo eſſet imperium deponere, compulſus eſt id retinere per an-

λισε φυλακὴν πεσσῆγε τὴν αὐτὸ σραλιὰν Γεδεὼν, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὴ πάντες [c] ἀμφορέας κενὰς καὶ λαμπάδας ἠμμένας, ὅπως μὴ καταφωρᾶσθαι τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κελεῦσε [f] κέρας. ἐχόντων δὲ [g] τούτῳ ἀντὶ σαλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων σρατόπεδον· πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ κατὰ [h] τὰ ἔθνη νεμηθέντες ἐφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, σεσημειωμένα αὐτοῖς, ὁπόταν ἀγγίσωσι τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, [i] κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τὰς ἀμφορέας κατεάξαντες, ὥρμησαν μετὰ [k] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν Θεὸν Γεδεῶνι βοηθήσαντα, τοῦτ' ἐποίησαν. παρεχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι τε ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τὴν γλῶσσαν διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς παρεχὴν, πᾶν τὸ προσυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. [l] φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ισραηλίτας τὴν Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν χείλῳ τινί, χαράδραις περιειλημμένῳ, ἃ διαμένους διαπεραναι, χωρίῳ. καὶ περιστάντες κτείνουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, [m] Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς [n] περιλειφθέντας τῶν σραλιωτῶν [o] ἀνάγοντες· ἦσαν δὲ [p] ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· σρατοπεδεύοντας πόρρω πολὺ τῶν Ισραηλιτῶν. Γεδεὼν δὲ οὐκ ἀπηγορεύκει πόνων, ἀλλὰ διώκει μετὰ πάντος τοῦ σρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, [q] Ζεβεὶ δὲ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [r] ἀνήγαγε. ἀπέθανον δὲ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [s] συσραλισάντων αὐτοῖς Αραβων, περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, σφαγιασάμενος εἰς [t] Εφραν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

5'. Η δὲ [v] Εφραίμου φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος ὑπεραγίᾳ δυσχεραίνουσα, σρατεύειν ἐπ' αὐτὸν [x] διεγνώκεισαν, τὸ μὴ [y] προσαγγεῖλαι τὴν ὁπλισιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσιν ἀρετὴν ἀσκῶν, οὐκ αὐτὸς ἔλεγε αὐτοκρατορεχρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ὁπλίσασθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [z] ἐσραλισκότων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τοῦ ὅπλα τὰ πολεμίων ὁπλασίας. ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τοῦ μέντοι γε ὕβρεως ταύτης ἡ φυλὴ δίκην ἐξέτισεν· ὡς δηλώσομεν καὶ καιρὸν ἴδιον.

ζ. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύων αὐτοῖς

---

c Ἀμφορέας] Φωρέας κενὰς legerat *Epiphan.*

f Κέρας.] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præceſſerit κέρας.

g Τούτῳ ἀντὶ σαλπιγος.] In *ceteris* τούτοις, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι.

h Τὰ ἔθνη] Articulus abeſt *Big.* & *Samb.*

i Κέρασί τε] Sic cum *Hen. Busb.* & *Epiphan.* σάλπιγγί τε *in Editis, cæteriſque.*

k Λαμπάδων ἀλαλάξαντες,] Επὶ τὰς πολιτείας poſt λαμπάδων inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

l Φόνος δὲ πολὺς ἦν,] Ita cum *Cod. Vat.* φόνος τε κ. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ φόνος τε κ.

m Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ut & Οὐρηβ & Ζηβ *Zonara* & LXX. in *Editis*, *Aliiſque* Ωρεβόν τε καὶ Ζήβον.

n Περιλειφθέντας] Παραλειφθέντας *Hen.* & *Busb.*

o Ἀνάγοντες·] Ἄγοντες *Big.* & *Gall.* 1.

p Ὡς μύριοι καὶ] Illud ὡς abeſt *Big.* & *Samb.*

q Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰν] Ita placuit edere, cum Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ haberet *Vat.* & Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ LXXII. Ζεβὶ καὶ Εσαλβανα *Baſ.* & *G.* Ζεβεὶ καὶ Ζαρμῶνα *Epiphan.* Ζεβεΐδλα καὶ Ζαρμάνα (Ζεβεΐδι καὶ Ζαρμάνι *Coll. Voſſ.*) καὶ Σαλμανὰν *Big.* Ζεβεΐλα καὶ Εζαρβανὰν *Gall.* 1. Ζεβεὶλ καὶ Σαρμάνα *Samb.* Ζεβεὶς καὶ Ζαβανας *Hen.* & *Busb.* Eſt qui conjicit Ζεβὼ καὶ Σαλμάνα à *Joſepho* fuiſſe.

r Ἀνήγαγεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* ἤγαγεν.

s Συσραλισάντων] Συσραλισαμβών *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

t Εφραν τὴν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ut *Jud.* c. 8. v. 27. Εφραμ *Baſ.* & *G.*

v Εφραίμου] Sic *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* Εφράμου *Baſ. G.* & *Samb.*

x Διεγνώκεισαν,] Διεγνώκει, τῷ μ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. διεγνώκη, τὸ μ. *Vat.*

y Προσαγγεῖλαι] Προσαγγεῖλαι *Vat.*

z Ἐσραλισκότων εἶναι.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐσραλικότων *in Editis, Aliiſque.*

a Τε-

τοῖς πὶ δίκαια, κ) ωεὶ τ Δμφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων. κύρια τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτ a τελειόμενα. κ) ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν b Εφρὰν τῇ πατρίδι ἐτάφη.

nos quadraginta, judiciis præsidens, & singulis de litibus *suis* eum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum justa senectute obiisset, apud Ephran in patria *sua* sepultus est.

ΚΕΦ. ζ.

Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γνόμενοι Δβίδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Παῖδες ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς c Δρύμας, Αβιμέλεχος ὄνομα, ὃς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ὅπι Σίκιμα d πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· κ) λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, e οἱ Δβ πολλῶν ἀδικημάτων ἦσαν ὑπήσμοι, ἀφικνεῖ) σὺν αὐτοῖς εἰς τ πατρῷον οἶκον, κ) κλείνῃ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, πλὴν f Ιωαθάμου. σώζεται γὰρ ἐτος Δβ φυγεῖν δυτυχήσας. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὁ, τι βούλε) ποιεῖν g ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, κ) δεινῶς ωρὸς τοὺς τ δικαίων ωροϊσαμένους ἐκπιραινόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις ὄσης ἑορτῆς, κ) τ πλήθους παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένου, ὁ ἀδελφὸς αὐτ h Ιωάθαμος, ὃν κ) Δβ φυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ὅπι τὸ ὄρος τὸ i Γαριζεῖν· ὑπέρκειται γ τ Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τ πλήθους ἡσυχίαν αὐτῷ ωροσαχόντος, ἠξίει μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτ λεγόμενα. γνομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνὴν k ἀν-"θρωπίνην ωοιέμενα, συνόδου γνομένης αὐτῶν, δεη-"θεῖν συκῆς ἄρχειν αὐτῶν, δεχομένης δ' ἐκείνης, Δβ "τὸ τ τιμῆς τ ὅπι τοῖς καρποῖς οἰκείας ὄσης ἀπο-"λαύειν, μὴ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν ωροσγινομένης, τὰ "δένδρα τ ὅπι τὸ ἄρχεσθαι φρονηθὸν οὐκ ἀπελείπε-"το, ἐδόκει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν ωροσφέρειν· "κ) ἡ ἄμπελος l χειροτονηθεῖσα, τοῖς αὐτοῖς τῇ συ-"κῇ χρησαμένη λόγοις, παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὖ-"τὸ κ) τ ἐλαιῶν ποιησαμένων, ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ "m αὐτῆς ὥστε ωροσλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· "πυρὰ δὲ ἀγαθὴ ωροσφέρειν τ ξύλων ἐσῆ· ὑπισχνεῖτο "τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, κ) ἀόκνως ἔχειν. δεῖ μέν-"τοι σωίζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον "ἐπ' αὐτῇ φρονῶεν, ὑπὸ γ ἐνόντος πυρὸς Δφθή-"ρεῖεν. ταῦτα δ' ὁ γέλωτος ἕνεκα n φησι λέγειν· ὅτι "δὲ, πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπεισμένοι, πι-"στεύουσιν Αβιμέλεχον ὅπι τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων "σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς ο ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν "διοίσειν". κ) ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν κ) διη-τᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τ Αβιμέλεχον.

γ'. p Μετ' ὀ πολὺ γ τ ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ὅπι τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τ Αβιμέλεχον τ πόλεως κ) τ φυλῆς. q οἱ γ κακῶν τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τ δ' ὥρας τ

CAP. VII.

IX.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ERant autem ei filii è thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero spurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis erant insignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratresque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus servatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defensoribus inimicus infensusque.

Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per eadem fratrum omnium, præter Joathamum. Jud. c. 9.

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, & illuc populus universus conveniret, frater ipsius Joathamus, quem fuga evasisse diximus, conscenso clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & sublata voce ut *ab omnibus* exaudiri posset, silentium ei populo præbente, obsecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "ut arbores voce "humana utentes, cum in concionem coivissent, "rogaverint ficum ut regnum in eas capesseret. "Illa autem recusante, quod honore ex fructibus "sibi propriis frui vellet, non qui ab aliis extra se "proveniret, arbores à cogitatione imperium ali-"cui deferendi non destiterunt, sed visum est eis "viti principatum offerre: ac vitis, cum eam ele-"gissent, iisdem verbis quibus ficus usa regnum "deprecata est. Cum vero olea similiter honorem "detrectasset, rhamnus, nam ab ipso postulabant "arbores ut regnum in eas susciperet (inter ligna "vero commodum est *illud* ad ignem accenden-"dum) pollicetur se imperium accepturum esse "& impigre in eo administrando se gessurum. "verum illas oportet sub umbra *sua* considere: sin "autem ipsi exitium struere pararent, igne ei insi-"to absumerentur. Hæc vero *Joathamus* inquit *se* "non risus movendi causa dicere: sed quod, mul-"tis beneficiis à Gedeone affecti, patienter sinant "Abimelechum rerum summæ præesse, cum eo "fratrum *suorum* necis participes; cujus ingenium "nihil ab igne differre *sentient*". Atque ille hæc loquutus semet subduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus CCC. *ante natum Æsopum. Jud. c. 9.*

3. Haud multo post festum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero *& qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus in-

Sicimitæ urbe pellunt Abimelechum, & Gaale præsidio sese tuentur. Jud. c. 9.

a Τελειόμενα.] Λεγόμενα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* neque hoc improbandum, neque illud.

b Εφρὰ.] Ita (ut supra p. 294. v. 36.) legendum censeo, aut cum *Bibliis Complutinis* & *Cod. Alexandrino* Εφρὰ, *Jud.* c 8. v. 32. Εφρὰμ *Gen. Big.* & *Gall.* 1. Εφραὶμ *Bas. Samb.* & *Epiphan.*

c Δρύμας] Δρώμας legerat *Epiphan.*

d Πρὸς τοὺς] Πρὸς τὰς τ μ. *Hen.* & *Busb.*

e Οἱ Δβ πολλῶν] Forsan, ὅτι Δβ π. ἀ. ἦσαν ἐπίσημοι, aut ἐν ἐπίσημῳ.

f Ιωαθάμου.] Ita cum *Cod. Vat.* præsertim cum Ιωάθαμ sit in LXX. Ιωαθὶμ *Bas. Gen. Epiphan.* & *Zonaras.* Ιωάθ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1.

g Αντὶ τ νομίμων] Αντὶ τ νομίμων πεισθῶν aut vidit, aut subintellexit *Epiphan.*

h Ιωάθαμος,] *Coll. Big.* & *Voss.* Ιωβάτης.

i Γαριζεῖν·] Ita cum *Editis* hic & supra p. 253. v. 24. Γαριζεῖνον *Vat.* Γαριζὶν *Big.* & *Epiphan.*

k Ανθρωπίνην ωοιέμενα,] Ανθρώπειον *Big. Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

l Χειροτονηθεῖσα,] Sic in *MSS.* in *Editis* κεχειροτονημένη.

m Αὐτῆς] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῷ.

n Φησὶ λέγειν·] In *MSS.* aut φασὶ λέγω, aut λέγω φασί.

o Αποκτείναντες,] In quibusdam *MSS* ἀποκτείναντα.

p Μετ' ὀ πολὺ] Μετ' ὀ πολὺ γ χρόνῳ legisse videtur *Epiphan.*

q Οἱ γ κακῶν] Ο γ & mox ἐφρόντιζεν legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo sane scribendum, nisi subintelligamus κῦ τὸν οἰκίαν *domestici*, aut κῦ γένος *cognati.*

r Δρώ-

instaret, proficiſci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigraſſet Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis ſuis, eum exorabant ut ipſis præſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, ad *opus* proceſſerunt, unaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque & fruges domum ſecure advehuntur, & per ſodalitia epulantes jam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere, atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem inſidiis occupantes, multos ex Abimelechi ſatellitio comprehenſos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam ſuaſerat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus enſe & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hoſpes Abimelechi, nunciis miſſis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipſum irritaret, ſimul etiam hortabatur ut inſidias ante urbem collocaret: ſe enim Gaalæ perſuaſurum ut *ipſe* contra eum egrederetur. atque ita in ſua poteſtate fore, ut de eo vindictam ſumeret. quo facto ſpondere ſe quod gratiam cum populo initurus ſit. Abimelechus igitur *cum ſuis* in inſidiis conſidebat; & Gaales in ſuburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad ſe approperantes, ad Zebulum clamabat, verſus ſe tendere viros armis inſtructos. Illo vero dicente, cautium umbras eſſe, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpenſa, non umbras eſſe ajebat, ſed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non oſtendis, qui vir ſis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, *nonnihil* animo conſternatus, manus conſerit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è ſuis prælio cadunt: at ipſe ſe in urbem recipit, alios ſecum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, eum calumniatus quaſi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicaſſet. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egreſſuri eſſent, in locis circa urbem inſidias diſponit: cumque prodiſſent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero diſperſos curſu perſequuntur; & ubique cædes facta eſt. ac urbe diruta & ſolo æquata (nam ſine obſidione dedita eſt) ſaleque in ruderibus ejus ſeminato, agmine compoſito proceſſit. atque ita Sicimitæ omnes deleti ſunt. Quotquot autem per regionem diſſipati periculum evaſerant, hi ipſi, ſeſe in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, ſuper eam ſedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. ſed Abimelechus, intellecto eorum conſilio, prius ad eam cum ſuis omnibus copiis acceſſit: atque ipſemet ligni aridi faſces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpoſitis, ignes injiciunt & quicquid natura facilius accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, ſed una cum uxoribus & liberis i-

ἵστασθαι, προϊέναι ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς τοὺς καρποὺς συλλέξοντας ἐδεδίεσαν μὴ πρᾶσιν κακὴν αὐτοῖς Ἀβιμέλεχος ἐπιθήσηται. συμβαίνει δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐπιδημῆσαί τινας τῶν ἐπιχωρίων Γααλίτας, σὺν οἰκέταις καὶ συγγενέσι τοῖς αὑτοῦ, Φυλακὴν τοῖς Σικιμίταις δέκα παρασχεῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. παραδεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν, παρῆσαν, καὶ Γααλίης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων οἰκέτικόν. ὅ, τι σὺν καιροῖς μὴ ἀσφαλείας σπάγματι, καὶ δεισποινῶντες καὶ συμμορίαν φανερῶς ἀπτόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Ἀβιμέλεχον· οἵ τε ἄρχοντες, ἐνέδραις καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Ἀβιμελέχου συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ'. Ζέβουλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Ἀβιμελέχου, ὅσα παροξύνει Γααλίης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν περὶ τὴν πόλεως· πείσειν γὰρ Γααλίην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε ἀμυνάσεσθαι. γενομένου γὰρ τούτου, διαλλαγὰς αὐτῷ μνησεύεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. ὅ, τι σὺν Ἀβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γααλίης ἀφυλακτότερος διέτριβεν ἔτι καὶ περισσείᾳ, καὶ Ζέβουλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ἐπιφερομένους Γααλίης πρὸς Ζέβουλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς ἐπίενται καθοπλισμένους. ὁ δὲ σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γιγνομένων τὸ ἀκριβὲς καταμανῶν, σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβουλος, σὺ μέντοι, φησίν, Ἀβιμελέχῳ κακίαν ἐπικαλεῖς; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γααλίης δὲ θορυβούμενος σπάσθαι τοῖς Ἀβιμελέχου, καὶ πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβουλος πολιτεύεται Γααλίην ἐκβεβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Ἀβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Ἀβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελαυνομένους αὖθις κατὰ τρυγητὸν τοὺς Σικιμίτας, ἐνέδραις περιλοχίζεται τὰ περὶ τὴν πόλιν· καὶ παρελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδνάμενοι μετὰ φεύγοντας· πανταχῆ τε φόνος ἦν. καὶ καταστάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ἅλας γὰρ ἐπέσπειρε πρὸς πολιορκίαν· ἄλας κατὰ τῶν ἐρειπίων ἀπείρας παρῆγε. καὶ Σικιμίται πάντες ὅτως ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, ὅτοι, συλλεχθέντες ἐπί τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύονται, καὶ τείχισιν τε ταύτην παρεσκευάζοντο. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Ἀβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὴν μετὰ δυνάμεως· καὶ φακέλλους ὕλης ξηρᾶς παραλαβὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὑτοῦ φέρων ταὐτὸ ποιεῖν τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης ἐν κύκλῳ τὰς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλουσιν, ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει· καὶ μεγίστη αἴρεται φλόξ. καὶ διαφεύγει μὲν ἀπὸ τὰς πέτρας οὐδείς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, ἄν-

---

r Δρᾴστῃ κακὸν] Ita cum *MSS.* δοῦναι in *Editis.*

s Γααλης,] Sic *Cod. Vat.* atque *Vet. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exſtet Γααλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γαιδαι.

t Γαάλης,] Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γαάλ *Vat.* Γάλης *Baſ.* & *G.*

v Συμμορίαν] Forte συμμορίας vet. *per ſingulos choros.* COCC.

x Ζέβουλος] Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζάβουλος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & ſtatim Ζεβούλ & Ζεβουλάν. in *Editis* Ζεβεννος, & mox Ζεβεννης & Ζεβέννου.

y Αμυνάσεσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Aliis* ἀμυνεῖσθαι.

z Επίενται] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἐπιοῦσιν.

a Σκιὰς εἶναι] Σκιὰς *Samb.* ut & infra v. 25.

b Επικάλεις;] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐπεκάλεις *Busb.* & *Hen.* ἐπικαλεῖς *Baſ. G.* & *Vat.*

c Σῆς ἀρετῆς] Illud σῆς abeſt *Big.* & *Samb.*

d Πίπτουσι] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam πίπτουσ'.

e Γαάλλου] Πάλιν ἐκβαλ. *Vat*

f Σικιμίτας] Ita *Vat.* (& *Cocc.*) in *reliquis* hic loci Σικιμίους.

g Παρῆγε.] Ἀπῆλθε *Vat* atque ita forſan *Vet. Interpr.*

h Τειχίσαι τε] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τοιχῆσαί τε.

i Επ' αὐτὴν] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτοὺς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.*

k Φακέλλους] Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.*

l Περιβαλὼν] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* περιβάλλων.

m Τὴν στρατιὰν] Τῇ στρατιᾷ *Big.* & *Samb.*

n Εν κύκλῳ] Ex *MSS. Coll. Big.* & *Voſſ.* in *Editis* enim ponitur poſt ξύλοις. HAV.

o Οσα τε μᾶλλον] Forte ὅσα τὶ μᾶλλον ἐξάπτειν φ. ἐ. καὶ μ. αἴρεται φλόγα, ἐν κύκλῳ πῦρ ἐμβάλλουσιν. COCC.

p Απὸ τὰ πέτρας] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὰ πετρᾶς *Baſ. G. Aliique.*

q Ἀν-

[q] ἄνδρες μὲν ὡεὶ πενταχοσίους καὶ χιλίους, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, [r] μείζονος καὶ τῆς ἐπ αὐτῇ λύπης γινομένης, πλὴν ὅτι [s] κῆ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς [t] ἀνῃρέτης σωφρονοῦσι κακὸν τηλικοῦτον.

ε'. Ἀβιμέλεχος δ', τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τὸς Ἰσραηλίτας, μείζονων ἐφίεμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμοῦ [v] συνεχάλων τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ [x] Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς [y] αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκεύαζεν. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ [z] θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δ' [a] Ἀβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτεῖναι αὐτὸν, μὴ τῆς γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτοῦ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ [b] προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιούτῳ [c] ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀθεμιτουργίας ποινὴν ἐξέπεσε, καὶ τοῖς Σικιμίταις αὐτῷ πεπολεμημένοις. τούτοις δὲ κῆ τῷ Ἰωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ὅπη τὰ οἰκεῖα.

ς'. Τῶν δὲ Ἰσραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν [d] Ἰαείρης ὁ [e] Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσίτιδος Φυλῆς διεδέξατο, ἀνὴρ τά τε ἄλλα Ἰουδαίων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τὴν τῶν Γαλαδηνῶν πόλεων ἓξ ἐγκεχειρισμένους. ἔτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν, τελευτᾷ γηραιός· καὶ θάπτεται ἐν [f] Καμοῦ πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιόπιστος.

ζ. Πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν [g] τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπερέφερετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανῖται καὶ [h] Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν καταχόντες καὶ ὅπη τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Ἑβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες [i] ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας [k] ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας [l] ἐπέφερον· ἐξιλασκόμενοι αὐτὸν μεταμέλειαν, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, [m] μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Ἀμμανιτῶν [n] δὲ Ἰσραηλίτοις ὅπη τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπωλίτων οἱ ὁπλιτεύοντες πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις [o] Ἰεφθὴς, ἀνὴρ ἀπὸ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, [p] καὶ δι' οἰκείαν [q] αὐτοῦ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς [r] μισθοφορῶν. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παραχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸ χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δὲ ὠργισμένος τῇ παρ' αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ πρόφασιν· ἃ γὰρ ὄντα ὁμοίως

ne abſumpti ſunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror exſtitiſſet, niſi quod juſte pœnas dederint ob tantum mali viro de ſe egregie merito conflati.

ς. Abimelechus autem, cum Iſraëlitis ex Sicimitarum miſeriis terrorem incuſſiſſet, palam præ ſe ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ ſuæ modum eſſet adhibiturus quam univerſos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem ſubita incurſione capit: cum vero turris in ea valida eſſet, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipſe cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapſus, armigerum rogabat, ut ſe *diſtricto enſe* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujuſmodi ſupplicium dependet pro ſcelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *paſſim* diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

Fruſto molæ à muliere ictius periit Abimelechus. Jud. c. 9.

6. Iſraëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manaſſitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commiſſæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuiſſet, ingraveſcente ætate obiit; & in Camone, urbe Galadena ſepultus eſt.

Jaïres rem Hebraicam administrat. Jud. c. 10.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitæque & Palæſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem *vaſtarunt & diripuerunt*; &, cum loca ultra Jordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda *fluvium* auſi ſunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe convertebant, victimaſque ei mactabant; ipſum implorantes, ut, ſeveritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Iſraëlitas opprimunt Palæſtini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *ſe* principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifeſtam

Jephthem ducem ſibi poſcunt Galaditæ. Jud. c. 11.

[q] Ἀνδρες μ̄] Ἀνδρες μ̄ πενταχοσίοις καὶ χιλίοις *Gall.* 1. ἄνδρας μ̄ πενταχοσίους καὶ χιλίους *Samb.* & *Vat.*

[r] Μείζονος] Μείζω δὲ ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένη *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Κατὰ δίκην] Ita *Samb.* in *cæteris* una voce καθοδίκην.

[t] Ἀνῃρέτης] Ἀνῃρέτην καὶ ἔγημε αὐτὸν legiſſe videtur *Epiphan.*

[v] Περιεχάλων] Περιεχαλῶν *Samb.* & *Big*

[x] Θήβας,] Urbis hujus meminit *Stephanus Byzant.* v. Θήβη. Vide *Jud.* c. 9 v. 50. 2 *Sam.* c. 11. v. 21. *Bocharti* Canaan. l. 1. c. 16. & *Cellarii* Geogr. Antiq l. 3. c. 13. p. 326.

[y] Αἱρεῖ] Ita *MSS.* in *Editis* αἱρεῖ.

[z] Θραύσματι μύλης] Θραυσμά τι ſoli *Big.* & *Epiphan.*

[a] Ἀβιμέλεχος] Sic *Big Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. ὁ Ἀβιμέλεχος τὸν ὑ. π. *Baſ. G.* & *Vat.*

[b] Προσταχθὲν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* deeſt αὐτῷ.

[c] Ὑπὲρ] Vocem ὑπὲρ omittit *Vat.*

[d] Ἰαείρης] Ἰαείρ *Samb.* & *Big.* Ἰαεῖρ *Zonaras* è *S. Bibliis.* Sed hîc loci, neſcio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiſerit *Joſephus* tres & viginti annos Tholæ principis, *Jud.* c. 10. v. 1. Veruntamen in ſummam annorum Judicum *iſtius* regimen inſeruit.

[e] Γαλαδηνὸς] *Al.* Γαλαδίνος & infra Γαλαδηνή.

[f] Καμοῦ] Malim Καμῶνι.

[g] Τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπερέφερετο·] Illa τοῦ Θεοῦ καὶ è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio* inſerui, & ex iiſdem ὑπερέφερετο dedi pro ἐπέφερε.

[h] Παλαιστῖνοι,] *Al.* Παλαισηνοί.

[i] Ἀπὸ τῶν κακῶν,] Ὑπὸ τῶν κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ,] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἐτρέποντο.

[l] Ἐπέφερον·] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὑπέφερον *Baſ. G. Aliique.*

[m] Μεταβαλόμενος] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* μεταβαλλόμενος.

[n] Δ' Ἰσραηλίταις] Ita cum *Samb.* in *cæteris*, ὃ ἐφαρ.

[o] Ἰεφθὴς,] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan* in *Editis* Ἰάφθης & infra p. 298. v. 14. Ἰάφθας, convenientibus Græcis codibus, ut & p. 299. v. 16. Ἰάφθα in obliquo. Ἰέφθης *Busb.* & *Hen.* Ἰεφθάε *Zonaras* ab *Interpretibus* LXXII.

[p] Καὶ δι' οἰκείαν] Καὶ διοικεῖν aut ſimile quid legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[q] Αὐτοῦ στρατιὰν] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.*

[r] Μισθοφορῶν.] Μισθοφόρον *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

μήτρωον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [s] περὶ τὴν μητέρα, ὃ' ἐρωτικὴν ὑπηθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς [t] ὑπὸ τ πατρὸς, ἐξέβαλον, [v] καταφρονήσαντες τ αὐτῶ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ [x] Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τὰς [y] ὁπόθεν ἂν συρρυνομένους πρὸς αὐτὸν ὑπὶ μισθῶ δεχόμενος. ἐκλιπαρηθεὶς ὃ' αὐτῶν, & ὁμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν [z] ἐστράτευε.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit. Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraelitæ*, quam ultra ccc. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquiit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν [a] τ πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει [b] Μασφαθῆ καθίσας τ στρατὸν, πρεσβείαν πέμπει πρὸς τ Ἀμμανίτην, αἰτιώμενος τ ἀλώσεως. ὁ ὃ, ἀντιπέμψας ἠτιᾶτο τ Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς [c] Ἀμωραίας αὐτὸς ἠξίου χωρεῖν, ὡς πατρῴας ὔσης [d] ἀρχῆθεν. [e] ἀποκρινόμενος ὃ ὁ Ἰεφθὴς, ὡς ὅτι τῆς Ἀμωραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν δικαίως ἐκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Ἀμμανίτιδος αὐτοὺς ἔχειν ὀφείλοιεν παρεθείσης, δωρεὰν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· χωρεῖν τε [f] ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεὸς κατακτησαμένοις [g] ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, [h] μάχεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἔφησεν.

Ammanitarum regem profligat, copiaſque ejus perſequitur ad Maniathen uſque urbem. quæ quidem Mevéθ aut Maveiθ LXX. Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

ι'. Καὶ τὰς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς ὃ ὠξάμενος νίκην, καὶ θυσίαν ὑποσχόμενος ἂν [i] ζῶν εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ [k] συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλὼν τε νικᾷ πολὺ, καὶ φονεύων ἐλαύνει μέχρι πόλεως [l] Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Ἀμμανίτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ [m] λείας ἤλασε, καὶ τὰς οἰκείας ἐλευθερίας ἀπήλλαξεν, [n] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑποτεινάντας. ἀναστρέφων ὃ συμφορᾷ περιπίπτει, κατ' ἐναντίον ὁμοίᾳ τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ὑπαντᾷ γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν καὶ ἔτι παρθένος. ὁ ὃ, ἀνοιμώξας ὑπὲρ τῷ μεγέθει τ [o] πάθους, κατεμέμφετο τῆς πρὸ τῆς ὑπαντήσεως ἀπρονοησίας τῆς θυγατρὸς· [p] καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῇ ὃ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ὑπὲρ νίκης τ πατρὸς καὶ ἐλευθερίας τ πολιτῶν παθηνεγμένης· παρεκάλεσε ὃ, δυοῖν μηνῶν αὐτῇ δοθέντων πρὸς τὸ μὴ τῶν πολιτῶν ὀπροθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ [q] κατὰ τὴν ὀχθήν. συγχωρήσας ὃ κατὰ τ προειρημένον χρόνον, [r] μὴ τέτον διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὡλοκαύτωσεν, ὅτε νόμιμον ὅτε [s] τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ὑπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν [t] δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.

Filiam ex voto temerario mactat Jephthes. Jud. c. 11.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fusi sunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod conſan-

ια'. Τῆς δὲ [v] Ἐφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατοῦσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαντα τὴν ἐπ' [x] Ἀμμανίτας ἐλάσιαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον [y] καὶ λείαν ἔχοι, & τ ὑπὲρ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν· πρῶτον μὲν ἔλεγε, ὡς ὅτε λάθοιεν αὐ-

s Περὶ τὴν μητέρα,] Καὶ τὴν μητέρα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

t Ὑπὸ ὃ πατρὸς,] Παρὰ δὲ πατρὸς *Vat.*

v Καταφρονήσαντες] Ita *Samb.* καταφρ. αὐτῷ ἀσθ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τ δὲ αὐτῷ ἀσθ. *Vat.* καταφρ. δὲ αὐτῷ ἀσθ. *Baſ.* & *G.*

x Γαλαδίτιδι καλουμένῃ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Γαλααδίτιδι. Vide Cellarii Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 388.

y Ὁπόθεν ἂν] Ὁποθενῶν συναγειρομένους *Samb.*

z Ἐστράτευε.] Ἐστράτευσε *Vat.*

a Τῶν πραγμάτων προνοίαν,] Τῶν πρ. ἐπιμέλειαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Μασφαθῆ καθίσας] Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασφάκη.

c Ἀμωραίας] Ἀμορραίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Ἀμορραίας ab altera. Ἀμωρραίας paſſim *Vat.*

d Ἀρχῆθεν.] Ἀρχῆς *Vat.*

e Ἀποκρινόμενος] Ἀποκρινάμενος *Big.* & *Samb.*

f Ἰδίας εἰπὼν γῆς,] Ἰδίας abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

g Ὑπὲρ τριακόσια] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* μὴ πς.

h Μάχεσθαι] Μαχήσεσθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem.

i Ζῶν] Forte σῶς COCC.

k Συντύχοι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* συντύχῃ *Busb.* & *Hen.* συντύχειν in *Editis.*

l Μανιάθης·] Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Αμνίθης *Epiphan.*

m Λείας ἤλασε,] Λείαν *Big. Samb.* & *Epiphan*

n Ἐν ἔτεσιν] Ετεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη ταύτην ὑπ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1.

o Πάθους] Πάθους *Big.* & forte *Epiphan.*

p Καθιερῶσαι] Ita & *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθυπέσχετο, ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιέρωσε. in *Busb.* & *Hen.* ἔφη καθιερώσειν ὑποσχέσθαι.

q Κατὰ τὴν ὀχθ.] Κατ' ὀχθὴν *Big.* & *Samb.*

r Κατὰ τέτον] Μετὰ τέτο *Vat.*

s Τῷ Θεῷ κεχαρισμένην] Articulus abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.] Δόξῃ *Samb.*

v Ἐφραΐμου φυλῆς] Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἐφράμ.

x Ἀμμανίτας] Sic cum *Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἀμμανίτας. præterea ἐπ' Αμ. ἐλασίας in *Cod. Vat.*

y Καὶ λείαν ἔχοι,] Καὶ τὴν λείαν *Big. Samb.* & *Vat.*

z Πα-

αὐτὰς οἱ συγγῆς πολεμήμενοι, καλέμενοί τε πὸς συμμαχίαν ὰ [z] παρεγήνοντο, δέον καὶ πὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπέχθηναι· ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειρῶσι, τοῖς πολεμίοις ὰ τολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τὰς [a] συγγῆς ὡρμηκότες· ἠπείλέ τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μὴ σταπιᾶς, ἡ μετάπεμπτος ἐκ τῆς [b] Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τραπέντας, πολλαβὼν μέρέ τινι σταπεπελμένῳ ᾧ Ιορδάνης τὰς διαβάσεις, κτείνει σὺν διχιλίοις καὶ τετρακισμυρίοις γενομένους.

ιϛ'. Αὐτὸς ᾗ, ἄρξας ἐξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [c] αὐτῆ πατρίδι [d] Σεβεῇ· ἡ [e] Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος ᾗ [f] Ιεφθῆ, τὴν ἀρχὴν [g] Αψάνης ἐκ Βηθλαμβάνης, φυλῆς ὢν Ιούδα, [h] Βηθλεέμων ᾗ πόλεως. τούτῳ ᾗ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄρρενες, αἱ λοιπαὶ ᾗ θυγατέρες, ὃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν σκέδας, τοῖς ᾗ γυναῖκας ἡσμένος. πράξας δ' οὐδὲν ἐν τῷ ἑπταετεῖ [i] χρονῷ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. [k] Αψάνους δ' ἔτως ἀποθανόντος, ἦρξ' ὁ μετ' αὐτὸν ἐκ Γαλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ηλων, ἐπ' ἔτη δέκα καταρχὼν αὐτὴν, φυλῆς ὢν τῆς [l] Ζαβύλου, ἔπραξέ τι ἀπροδόκητος ἄξιον.

ιε'. Ἀβδὼν ᾗ [m] Ελλήλου παῖς, φυλῆς μὲν τῆς [n] Ἐφραϊμίτιδος, πόλεως ᾗ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [o] μετ' Ηλωνα, μόνης ἂν τῆς Ἰουδαίας μνημονευθείη, [p] διὰ τὴν εἰρήνην ἣν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδὲν αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱοὺς δ' ἦσαν αὐτῷ πεσαράκοντα, [q] καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἤλασαν τὸν αὐτοῖς ἔτη ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγυμένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [r] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν [s] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

guinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adveniſſe, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim feſtinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hoſtibus non auſi pugnam conſerere, *poſtea* vero in cognatos impetum fecerint: & *poſtremo* minabatur, ſe ab iis pœnas Deo volente, ni ſapere velint, expeturum eſſe. Cum vero nihil verbis proficeret, ſed cum illis *contra ſe* venientibus congreſſus eſſet, accito è Galadena exercitu, & magnam illorum ſtragem *in prælio* edidit, & in fugam verſos perſequens, præmiſſis quibuſdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *illorum* occidit.

12. Is autem, cum ſex annos Iſraëlitis imperaſſet, moritur, atque ſepultus eſt in patria ſua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs eſt. *Jephthes moritur, ſepelitur-que in urbe Galadena. Jud. c. 12.*

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apſanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant ſexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes ſuperſtites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adſciverat. cumque nihil dictu & memoratu dignum in imperio ſeptenni geſſiſſet, ſenex *admodum* diem obiit; & in patria ſua ſepultus eſt. *Ab exceſſu Jephthe Hebræos rexit Apſanes. Jud. c. 12.*

14. Apſane autem ita defuncto, neque, qui poſt hunc principatum aſſumpſit, Elon, è tribu Zabuli, ipſumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit. *Poſt hunc decennio haud memorabili Elon. Jud. c. 12.*

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui poſt Elonem, ſummum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *ſumma* rerum ſecuritate vitam agens, nihil præclari geſſerit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipſis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos ſuperſtites relinquens ſenecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice ſepultus eſt. *Ei denique ſucceſſit Abdon.*

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τ Σαμψῶνος ἀνδρίας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ ᾗ τοῦτον [t] Παλαιστῖνοι πολυτήσαντα κρατοῦσι τ Ισραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ' ἐλευθερωθῆναι τ ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. [v] Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τ πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον [x] ἐν εὐμορφίᾳ περιβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὑτὸν διαφέρον. παίδων δ' ὑ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ὅτι

CAP. VIII. X.

De Sampſonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palæſtinis inferebat.

POſt hunc autem vita defunctum Palæſtini prælio ſuperant Iſraëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac neceſſitate in hunc modum liberati ſunt. *Dein per annos XL. exactionibus Palæſtinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.*

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ ſine controverſia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia ſuſpiciendam, & inter æquales ſuas præcellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, ægreque ferens quod iis *Manochis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud. 13.*

---

z Παρεγένοντο,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Παρεγένοντο.

a Συγγενεῖς ἡρμηκότες·] Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* συγγενείας.

b Γαλαδηνῆς] Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλααδηνῆς *Baſ.* & *G.* Γαλαδίτης *Vat.* & *Big.* hic loci.

c Αὐτῇ πατρίδι] Εαυτῆ *Big.* & *Samb.*

d Σεβεῇ.] Sic *Big.* & *Samb.* Σεβεὶ *Baſ. G. Aliique.* Σεβεθῇ aut Σεβεθεῖ juxta *Epiphan.*

e Γαλαδηνῆς] Eo modo *Big.* & *Samb.* Γαλααδιτῆς in *ceteris.*

f Ιεφθῆ,] Ita & ſuperius modo in initio §. 8. Ιάφθα in *Editis.*

g Αψάνης] In fonte Hebræo *Ebſan*, quod nunc legunt *Ibſan*, ut *Joſephus* olim *Abſan*, unde Αψάνης. Vide *Druſium* ad *Severum.* HUDS. Αφανὴς *Baſ.* Αφρανὴς *Gen.* Αψάνη *Coll. Big.* & *Voſſ. Coccejus* correxit Αψάνης, rectius nomen illud Editio exhibet Anglica. HAV.

h Βηθλεεμων] Βεθλεμῶν ſoli *Big.* & *Samb.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

i Γενομένῳ] Γενόμενον *Vat.* γεγονὼς *Samb.* & *Gall.* 1.

k Αψάνους] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τούτου δ' ὕτως ἀπ. *Vat.* Αφρανῆς *Baſ.* & *G.*

l Ζαβύλου,] Sic in libris ſex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῆς.

m Ελλήλου] Ita cum *S. Literis*, non Ηλωνος cum *Joſephi* libris Gr. in *Vet. Interp.* habemus *Chilonis.*

n Εφραϊμίτιδος,] Sic in *MSS.* in *Editis* Εφραμίτιδος.

o Μετ' Ηλωνα,] Ita rurſus *MSS.* μὴ Ηλωνα *Baſ* & *G.*

p Διὰ τὴν εἰρήνην] Μηδὲν ἔργον ἀφ' τ. & dein μηδ' αὐτὸς εἰργασμένος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ut & *Vat.* niſi quod εἰργασάμενος habeat.

q Καὶ τούτων] Καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων in ſex *MSS.* & aliis ex eorum ſemine deſcendentes triginta, *Vet. Interpr.*

r Θνήσκει γηραιὸς,] Ita cum *MSS.* in *Editis* θνήσκει δ' γηραιός.

s Φαραθῶνι] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* in *ceteris* Φαρὼν. aut Φαρὼ.

t Παλαιστῖνοι] Παλαιστινοὶ paſſim *Vat* Παλαιστινοὶ in reliquis *MSS.*

v Μανώχης] Typo *Hebraïco* Μανὼχ, *Maſoretarum* ritu *Manoah*, ſive Μανοὶ cum LXXII.

x Εν εὐμορφίᾳ] Επ' εὐμορφίᾳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

iis careret, Deo ſupplicabat, ſæpiuſcule cum uxore in ſuburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui ſuccederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum ſola eſſet relicta, ſpectrum apparuit, Angelus Dei, quaſi juvenis ſpecie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, ſe ex Dei providentia filium parituram eſſe, pulchrum & inſignem robore; à quo ad virilem ætatem adoleſcente affligerentur Palæſtini: præmonuitque ne capilli puero recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abſtineat, aquam vero ſolam bibere *à teneris* aſſueſcat. Et is quidem, cum hæc dixiſſet, diſcedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zelotypiam mariti reditu ſuo corrigit angelus, & evaneſcit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverſo nunciat quæ ab Angelo acceperat, ſimul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, & ſuſpicionem *de ea* haberet ex hujuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo mœrore virum levare, Deum ſupplex orabat, ut rurſum *ad ſe* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accerſit. Is autem, cum *angelum* vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogavitque ut ſibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere ut ipſi ſoli innoteſcerent; jubebat quiſnam eſſet dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam læta hæc de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactaſſet, mandaſſetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, juſſit *angelus* ut ſuper petram panes & carnes apponerentur abſque vaſculis. quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo uſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in cœlum aſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret ex viſo numine, uxor bono eſſe animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis ſuis* aſpexerint.

Filium demum procreat pareus, oraculi obſervantiſſima, Samſonis nomine dignum Jud. c. 13.

4. Atque illa & gravida facta eſt, & quæcunque *ei* præcepta erant obſervabat; natumque infantem Samſonem nominant. fortem vero ſignificat nomen *iſtud*. Puer autem valde creſcebat: ac manifeſtum erat quod propheta evaderet, cum ex parſimonia ejus in victu, tum quod promiſſos aluerit capillos.

Samſon Leoni occurrens feram manibus ſuffocat. Jud. c. 14.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæſtinorum, profectus, dum magna eſſet celebritas, virginis *cujuſdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam ſibi conci-

τῇ ἀπαιδίᾳ, τ̃ Θεὸν ἱκέτευεν, ὅπι τὸ προάστιον σπανιχῶς φοιτῶν μ̃ τῆς γυναικὸς, δ̃ναι Δηδοχῷ αὐτοῖς γνησίων· μέχρι δὲ ἐστι [y] τ̃το πεδίον. ὧ δ' ἡ [z] μανιώδης ὤφθη ἔρωτι ἐπὶ τῇ γυναικὶ, κ̀ Δι' τ̃το ζηλότυπ ἀκριτῶς. μονωθείσῃ δ' τῇ γυναικὶ φάντασμα ὄπιφαίνεται, ἄγγελ θ̃ θεοῦ, νεανία καλῷ· προσωπίσι κ̀ μεγάλῳ, κ̀ διαγγελιζόμεν αὐτῇ παιδὸς γονὴν κ̃ θεοῦ πρόνοιαν, καλ τε κ̀ ῥώμην ὄπιφανῆ, ὑφ' ᾧ πενήσειν Παλαιστίνους ἀνδρισμένῳ· παρήνει τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἕως δ' αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴ, τ̃ Θεοῦ τ̃το προστάττοντ, πρὸς ὕδωρ δ' μόνον οἰκειότης. κ̀ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, [b] κ̃ βέλησιν ἐλθὼν θ̃ θεοῦ.

γ'. Η δ' τάνδρὶ προσημαινομένῳ τὰ [c] περὶ θ̃ ἀγγέλου ἐκδιηγήσατο, σκοπουμένου τ̃ [d] τε νεανίσκου τὸ κάλλ κ̀ τὸ μέγεθ· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τ̃ ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κ̃ ζηλοτυπίαν πρεσῆναι, κ̀ ὑπόνοιαν τοῦ ἐκ τοιούτου πάθους κινεμένου. ἡ δ', βουλομένη τοῦ ἄλογον τάνδρὸς λύπην σκεδάσαι, τ̃ Θεὸν ἱκετεύει [e] πάλιν πέμψαι τ̃ ἄγγελον, ὡς ἂν κ̀ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς [f] ὀφθείη. κ̀ προσγίνεται πάλιν κ̃ χάριν τ̃ θεοῦ ὁ ἄγγελ, [g] ὄντων ἐν τῷ προαστίῳ· κ̀ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμνημένῃ. ἡ δ' ὅπως ἂν ταχίστη δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τ̃ ἄνδρα, [h] συγχωρήσαντ μέτεστι τ̃ [i] Μανώχου. ὁ δ', θεασάμεν, οὐδ' ἅπαξ [k] ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσε τε κ̀ αὐτῷ δηλῶν, [l] ὅστις κ̃ τῇ γυναικὶ μεμύσθεν. ἱκέτευεν δ' Φανῆναι [m] ταυτὸν μόνον εἰδέναι· τίς εἴη λέγων ἐπέλθοιεν, ἵνα τ̃ παιδὸς γνομένῃ χάριν αὐτῷ κ̀ δωρεὰν προσάψωσιν. τ̃ δ' μηδέ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντ, οὐδὲ γὰρ κ̃ χρείαν ταῦτα διαγγέλλεσθαι πρὸς τῆς τ̃ παιδὸς γονῆς, τ̃ δ' μεῖναι προσκαλοῦντ κ̀ ξενίων μεταδοῦναι, οὐκ ἐπένευσε· πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαροῦντ ὄπισσω ἀφικέσθαι ὡς ἂν ξένιον [n] αὐτῷ τι κομίσῃ, κ̀ θύσαντ θ̃ ἔριφον τ̃ Μανώχ, κ̀ τοῦτον ὁπλᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντ, ἐπεὶ πάντ' ἦν διηρεπῆ, [o] προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τὰς τε ἄρτους κ̃ τὰ κρέα χωρὶς τ̃ ἀγγείων. κ̀ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τ̃ κρεῶν· τὰ δ', λάμψαντ πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, κ̃ ὁ ἄγγελ ἀπὸ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήμα ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχης δὲ, φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ [p] γένοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέρουσι τῷ αὐτῶν τ̃ Θεὸν αὐτοῖς [q] ἐφάνη.

δ'. Καὶ κύει τε ἐκείνη, κ̃ φυλακὴν εἶχε τ̃ ἐντολῶν· κ̃ γνόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [r] ἰσχυρὸν δ' ὑποσημαίνῃ τὸ ὄνομα. ἤυξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳδίως, κ̀ δῆλ ἦν τοῦτο προφητεύσων ὑπὸ τῆς θεοῦ τιμῆς διαιταν σωφροσύνης κ̀ τῆς τ̃ τριχῶν ἀνέσεως.

ε'. Ἀφικόμεν δὲ μ̃ τ̃ γονέων εἰς [s] Θαμνὰ πάλιν τ̃ Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἐρᾶ παρθένου τ̃ ὁπλιτῶν. [t] κ̀ προσκαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἄγεσθαι πρὸς γά-

y Τ̃το πεδίον.] Τοῦτο τὸ πεδίον *Big. Samb* & *Vat.*

z Μανιώδης] Μανιώχης *Samb.* & *Gall.* 1. Μανώχης *Big.* & *Coll. Voſſ.*

a Παρεπλήσιον] Παραπλήσιον μεγάλῳ ἀγγελιζόμενον αὐτῇ *Big. Samb* & *Vat.*

b Κ̀ τὰ βέλησιν] Illa, κ̃ βέλησιν ἐλθὼν θ̃ Θεοῦ, non agnoſcit *Epiphan.*

c Παρὰ θ̃ ἀγγέλου] Περὶ τοῦ ἀγ. *Big.*

d Τε νεανίσκου] Illud τε abeſt *Big.* & *Samb.*

e Πάλιν πέμψαι] Πάλιν deeſt *Vat.*

f Ὀφθείη.] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ἀφθείη in *Editis*, *Aliiſque.*

g Ὄντων ἐν τῷ προαστίῳ·] Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν ſubintelligendum.

h Σ γχωρήσαντ] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ. Cocc.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συγχωρήσας in *Editis.*

i Μανώχου.] Ita ex *Vat.* reſcripſi, quamvis in cæteris *Exemplaribus* fuerit Μάνωχος.

k Επαύετο] Επαύσατο *Big.* & *Samb.*

l Οστις κ̃ τῇ γυναικὶ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὅστις τῇ γ.

m Ταυτὸν μόνον] Ταύτην μόνην *Busb.*

n Αὐτῷ τι κομίσῃ,] Αὐτῷ τι *Big.* & *Samb.*

o Προσεταξεν] Εταξεν *Busb.* ἐπέταξεν *Hen.*

p Γένοιτο,] Γενήσοιτο *Big.* & *Samb.*

q Οφθῆναι.] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* ὀφθῆναι.

r Ισχυρὸν] Vide *Iſ. Voſſii* Caſtigationum Auctarium ad *Horninm*, p. 362.

s Θαμνὰ] Sic volui cum *Editis*, *Aliiſque*, quod paulo infra habeamus Θαμνιτῶν. verum Θαμναθὰ *Big.* (& *Coll. Big.* Θαμνατὰ *Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & LXX.

t Κ̀ προσκαλεῖται] Παρακαλεῖται τε *Big. Samb.* & *Vat.*

γ Ομό-

γάμων αὐτῷ τῷ κόρῳ. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ [v] ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ [x] Ἑβραίων συμφέρον ὑπονοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [y] συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει τοῖς χερσὶ, καὶ [z] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ε'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὸν κόρον, ὑπιτυγχάνει σμηνὶ μελιττῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ λέοντος ἐκείνου [a] γενομένων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δ' Θαμνιτῶν πρὸς τὴν δύναμιν τὴν τῶν γάμων· [b] εἰσία γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας· διὰ δὲ τὸ ἰσχυρὸν τῶν νεανίσκων τριάκοντα [c] δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐθελήσῃ, τοῦ [d] πότε [e] προκαινοῦντος καὶ παιδιᾶς ἕσης, οἷα φιλεῖ [f] πρὸς τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ [g] Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προκαλοῦμαι ἐμοῦ [h] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ πιόμενοι τὸν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς σοφίσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [i] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ὑμοῦ τε σοφῶν [k] δόξαν καὶ κέρδος [l] εὑρεσθαι καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησὶν· ὅτι τὸ πάμβορον γεγυνηκὸς βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδῆ ὄντος. τῶν δὲ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μὲ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, προσκαλουμένων δὲ τὸν κόρον μαθεῖσαν πρὸς τὸν ἀνδρὸς αὐτοῖς μηνύσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτὴν [m] ἐμπρῆσαι τοῦτο μὴ προσκαχοῦσαν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δὲ αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης, καὶ τεκμήριον ποιουμένης τὸ πρὸς αὐτὸν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μηνύει τὸ περὶ τὸν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, [n] καὶ ὅτι μελίττας ἀρῶν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, τρία βαστάσας μέλιτος κηρία [o] κομίσειν αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν ὕδεν ὑφορώμενος δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· [p] ἡ δὲ ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [q] κατὰ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸ προβληθὲν λόγον [r] αὐτῷ ἀφανίσαι, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· ἔστι λέοντος ἡδύτερόν τι τοῖς [s] συντυγχάνουσιν, ἔστι ἥδιον μέλιτος χρωμένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν [t] ὕδε γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. καὶ ἐκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συντυγχάνοντας· [u] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ ἔστι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον [x] ἀφυλιτεῖται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τὸν ὀργὴν αὐτὸν, συνοικεῖ [y] τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

ς'. Πρὸς δὲ τὸν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυ-

lient in matrimonium. Illis vero recusantibus, quod non ejusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei desponsaretur. Cum autem crebro parentes ipsius inviseret, *semel* in leonis occursum incidit; & cum nudus & *inermis* esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viæ feram projicit.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbresceret & ludere inciperent, ut ejusmodi solennitatibus fieri solet, Samson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & vestes in sapientiæ *vestræ* præmium singuli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex se jucundum procreavit, licet ipse valde injucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint investigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, ut à viro *suo ænigmatis* sententiam ediscerent, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc præstiterit) illa orante ut rem sibi patefaceret, Samson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulaverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli suspicans, rem totam ei exponit: illa vero sermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die septima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante solis occasum convenientes, *sic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle gustantibus jucundius. Atque Samson subjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit sermonem nostrum. Et is quidem illis dat quæ promiserat, præda facta ex Ascalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & isti Palæstini sunt) ab hisce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram despectui habuit, ipsius familiari nupsit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Interpulsa nuptiales apud xxx. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

Nova nupta, minis acribus & vivicomburio territa, rem totam; persuaso lachrymis marito, popularibus suis aperit. Jud. c. 14.

Ascalonitis xxx. vita & veste spoliatis, mercedem promissam præstat Samson. mox Thamnitida deserit, quæ paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.

7. Samson vero, vehementer hac contumelia irri-

[v] Ὁμόφυλον] Ὁμόφυλοι sunt Israelitæ omnes, licet non ex eadem tribu, uti ἀλλόφυλοι contra Gentes. REL.

[x] Ἑβραίων] In *iisdem MSS.* Ἑβραίοις.

[y] Συντυγχάνει] Ἐντυγχάνει *Busb.* & *Hen.*

[z] Εἰς τὸ χωρίον] Rursumque in *iisdem*, εἰς τι χωρίον ὑλῶδες. HUDS. Forte τῷ χωρίῳ COCC.

[a] Νενοσσευκότων.] Νενοσσευκότι *Busb.*

[b] Εἰσία γὰρ] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἑσία.

[c] Δόντων αὐτῷ] Δεδοκότων *Vat.*

[d] Ποτὲ] Ita *Samb.* correcte. in *Editis*, *Aliisque* perperam ποτῶ.

[e] Προβαίνοντος] Προβάντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[f] Παρὰ τοῖς τοιούτοις] Παρὰ τὰς τοιαύτας καιρὰς *big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Σαμψὼν εἶπεν·] Ita hîc loci in omnibus libris. infra tamen sæpiuscule Σαμψώνης in *iisdem*. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψώνης sed Σαμψὼν edendum esse curavi.

[h] Λόγον εἰ λύσετε] Mos vetus (ut ait *Grotius*) virorum excellentium de ingenio inter se certandi proposito ænigmate: ut constat ex libro priore contra *Appionem*, & 1 Reg. 10. 1. Hujusce rei etiam exempla apud *Herodotum* exstant, & apud Scriptorem *Convivii septem sapientum* inter opera *Plutarchi*.

[i] Φέρεσθε παρ' ἐμοῦ.] Φέρεται *Big.* & *Samb.*

[k] Δόξαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* δόξαι in *Editis*, *Aliisque*.

[l] Εὑρεσθαι] Εὑρεῖν *Samb.* à manu secunda.

[m] Ἐμπρῆσαι τοῦτο] Ἐμπρῆσιν *Big.* & *Samb.*

[n] Καὶ ὅτι μελίττας] Illa, καὶ ὅτι μ. ἐ. ἐν τ. σ. αὐτοῦ, inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* cum antea typorum defectu excusum esset, λέοντος, τρία βαστάσας.

[o] Κομίσειν αὐτῇ.] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* κομίσειν.

[p] Ἡ δ' ἐκφέρει] In *Samb. Busb.* & *Hen.* ἣδ'.

[q] Κατὰ οὖν] Κατὰ γὰν τὴν ἑβδ. *Vat.* καὶ ἢ τὴν *Hen.* & *Busb.*

[r] Αὐτῷ ἀφανίσαι,] Αὐτῷ deest *Vat.*

[s] Συντυγχάνουσι,] Ἐντυγχάνουσι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

[t] Οὐδὲ γυναικὸς] Οὔτε *Vat.* & *Busb.*

[u] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ ἔστι] Illa, Παλ. δ'. ἐ. κ. ἔτοι, ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet Interpr.*

[x] Ἀφυλιτεῖται,] Est qui malit, ἀφυλιτεῖ ἡ παῖς, καὶ ἐκφαυλίσασα.

[y] Τῷ αὐτοῦ φίλῳ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis.* deest τῷ.

Samſon miro ſtratagemate Palæſtinorum ſegetes incendit: illi perfidam feminam cum familia ſua igni comburunt. Jud. c. 14.

ritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palæſtinos vindicta perſequi. Cum autem æſtas eſſet, & ad meſſem maturæ jam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæſtinorum *eas* immittit: atque ita illis periit fructuum *ſuorum* proventus. At Palæſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, *viris quibuſdam* principibus Thamnam miſſis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, ut qui *illis* malorum *horum* cauſæ exſtiterant.

Samſon ſe curus Ætam receſſit: inde vinctus ad Palæſtinos adducitur: quorum mille aſini maxilla unus cecidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

8. Cæterum Samſon, cum multos in campo Palæſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæſtini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à ſe pœnas exigerent propter Samſonis delicta, præſertim cum tributa omnia ſolverint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, *oportet ut* Samſonem ſibi in manus traderent. Illi, à reprehenſione abeſſe volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem acceſsêre: conqueſtique de facinoribus quæ in Palæſtinos auſus fuerat, viros *ſcilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe ut comprehenſum eis *in ſupplicium* dederent, rogabant ut lubenti animo hoc ſuſtineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, ſe *injuriæ* nihil amplius ei facturos eſſe, quam ut hoſtibus addiceretur, è petra deſcendens ſeſe in tribulium poteſtatem permiſit: atque illi revinctum duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appuliſſent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samſonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæſtinis non procul *ab eo* caſtra metantibus, ſed in occurſum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac ſi *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta eſſent, *ad conſpectum illorum* Samſon, vinculis diruptis & arrepta aſini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hoſtes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

Samſoni, ad ſobriam mentem ſiti reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi aſini maxillam forte abjecerat heros delaſſatus. Jud. c. 15.

9. Samſon autem, hanc ob rem plus juſto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidiſſe dicebat, ſed ſuis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hoſtium à ſe proſtratos eſſe, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur ſiti, ſecum cogitans ut exiguæ admodum eſſent vires humanæ, Deo omnia adſcribenda eſſe teſtatus eſt, eumque ſupplex orabat, ne propter ea quæ dixiſſet ira commotus ipſum hoſtibus *in ſupplicium* traderet, ſed ei in diſcrimen adducto auxilium præſtaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copioſum. unde Samſon locum iſtum Maxillam nominavit: & ad hunc uſque diem ita appellatur.

θεις, [z] ἄπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαισίνας μετέρχεσθαι. ἥρως δ' ὄντως, καὶ πρὸς ὀμπτὴν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τὰς οὐρὰς [a] αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, [b] ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαισίνων· καὶ φθείρεται μὲν ἔτως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαισῖνοι δ' γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς [c] Θαμνὰ, τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δ', πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαισίνων ἀποκτείνας, [d] Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ιούδα Φυλῆς. Παλαισῖνοι δ' [e] ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Φυλήν. τῶν δ' ὁ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι διὰ τὰ Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, Φόρους αὐτοὺς τελοῦντας· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δ', [f] ἀνέγκλητοι βούλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις· ὃ καταμεμψάμενοι τὸν εἰς Παλαισίνας αὐτῷ πεπολιτευμένων, ἄνδρας ἀπαγὲ τῷ ἔθνει τῶν Εβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένης, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον [g] δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἐκεῖνοι τοῦτ' ὑπομένειν. ὁ δ' λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν βιαιότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας [h] αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φυλετῶν πίστει ἐξουσίᾳ· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαισίνοις. καὶ γινομένων κατὰ τὸ χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' οὐ ἀνώνυμον, ἐκ [i] ἄπωθεν ἐσκοπευόντων τῶν Παλαισίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ [k] βοῆς ὡς ὀφθὲν καλωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαῤῥήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα τοῦ πεσὼν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ πάντων αὐτοὺς [l] τῇ σιαγόνι κτείνει [m] εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται παραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δ', [n] μείζω ἢ χρὴ ὀφθὲν τούτῳ φρονῶν, ὡς κατὰ Θεὸν [o] συνεργίαν ἔλεγε τὴν συμβᾶσαν, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπῆρεν τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ δέους αὐχῶν. διψῶν δ' αὐτὸν ἰσχυρὰ καταλαμβάνει, καταμανθάνει ὡς οὐδὲν ἐστιν [p] ἀνθρωπίνη ἀρετὴ, [q] τῷ Θεῷ πάντα συμπαρτύρεται· καὶ καθικέτης γίνεται, μηδὲν τῶν εἰρημένων [r] πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν [s] ἐγχειρῆσαι, βοηθῆσαι δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς [t] ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν [v] κατὰ τινα πέτρας ἀνῆψεν ἡδείαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν καλεῖ τὸ χωρίον Σιαγόνα, [x] καὶ μέχρι τοῦ νῦν λέγεται.

ι'. Με-

x Απαντας] Απαστας non agnoſcit *Vat.*

a Αὐτῶν ἐξάψας] Illud αὐτῶν inſerui ex *Vet. Interpr. Glyca*, *Zonara* & *Hamart.*

b Εξαφίησιν] Εναφίησιν *Hen. Busb.* & *Zonar.* ἀφίησιν *Glyc.* & *Hamart.*

c Θαμνὰ,] Θαμναθὰ hîc loci ſoli *Big.* (Θαμνατὰ *Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

d Αἰτὰν κατῴκει] Ita in *Joſephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτὰν) & in LXX. 1 *Paral.* c 4. v. 32. & 2 *Paral.* c. 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15. in *iiſdem* bis occurrit Ητὰμ; & apud *Joſephum* Antiqq. l. 8. Ἠταμὲ exſtat.

e Εστράτευον] Εστράτευσαν *Vat.*

f Ανέγκλητοι] Ανεπίκλητοι *Samb.* eodem ſenſu. *Zonaras* alia voce ἀκαίλιοι.

g Δῶσιν αὐτοῖς] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat.* & *Baſ.*

h Αὐτὸν ἐν τῇ] Eo modo cum *Hen.* reſcribere placuit. αὐτὸν ἐν *Baſ.* & G. ἑαυτὸν ἐν *Vat.* ἑαυτὸν ἐπὶ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόν τε *Busb.*

i Απωθεν] Ita *Samb.* ritu *Attico.* in *ceteris* ἄποθεν.

k Βοῆς ὡς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοήσεως ἐπὶ κ.

l Τῇ σιαγόνι κτείνει] Sequuti ſumus *Vat. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι deſunt in *Baſ.* & *G.* ut & αὐτοὺς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.*

m Εἰς χιλίους,] Ως χιλίους *Epiphan.* χιλίους ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ *Zonar.* quem videſis, ut & *Glycam*, *Cedrenum*, & *Syncellum.*

n Μείζω] Μέζον *Samb Big.* & *Vat.*

o Συνεργίαν ἔλεγε] Ita *Big.* & *Samb.* συνεργείαν in *Editis*, *Aliiſque.* Hic loci in Samſonem injurium eſſe *Joſephum* queritur *Bochartus* in *Hieroz.* parte 1. l. 2. c. 15.

p Ανθρωπίνη ἀρετὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἀνθρωπίνου aut ἀνθρώπου.

q Τῷ Θεῷ πάντα] Τὸν Θεὸν *Hen.*

r Πρὸς ὀργὴν λαβόντα,] Εἰς ὀργὴν *Vat.*

s Εγχειρῆσαι,] Εγχειρίσαι *Big.*

t Ικετείας] *Al.* ἱκεσίας.

v Κατὰ τινα πέτρας] Κατά τινας πέτρας malit *Schotanus*, invitis libris. *Fontem circa petram quandam de aſini maxilla ſuavem* &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi in membranis ſuis olim vidiſſet, κατὰ τινὸς πέτρας ἐκ τοῦ ὄνου σιαγόνος.

x Καὶ μέχρι] Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini*, p. 24.

ι Με-

ι'. Μετὰ [y] ταῦτα τῷ μάχῃ Σαμψὼν, καταφρονῶν τῶν Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, κἀ ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τοῦτο [z] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτοῦ παρουσίαν αὐτοῦ, τὰς [a] πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδρας καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δέ, ἀγνοῶν λαμβάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀναστὰς [b] ἐνεφάνη τοῖς πυλαῖς, αὐταῖς τε φλιαῖς καὶ μοχλοῖς, ὅση τε ἄλλη περὶ αὐταῖς ἦν ξύλωσις, αἴρων [c] καλώμαδον, εἰς τὸ ὄρος [d] Χεβρῶν ὄρος φέρων κατατίθησι.

ια'. Παρέλαινε δὴ ἤδη τὰ πάτρια, καὶ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεχάραττε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶν γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἐταιρίζουσης τοῖς Παλαιστίνοις ἐραστὴς, [e] Δαλίλης τοὔνομα, σπουδῇ αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, [f] ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἀήττητός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δέ, [g] παρά ποτε καὶ τοιαύτην σωτηρίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [h] ἐπεχειρεύετο μαθεῖν τινι τρόπῳ [i] τοσοῦτον περύχει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντιπαίπτει τὴν [k] Δαλίλᾳ, φάμενος· εἰ πλήμασιν ἐπὰ δεξιᾷ ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ [l] περιειλεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δέ, τότε μὲν ἡσύχασεν· [m] ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι [n] τῶν Παλαιστίνων, ἐνήδρευσεν τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινὰς, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα [o] κατέδει τοῖς πλήμασιν [p] ᾗ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δέ, ῥήξας τὰ πλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνὴ, σωνεχῶς ὁμιλοῦσα αὐτῷ καὶ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγε, εἰ [q] κατ' ἀπιστίαν διοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [r] λέγει ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σιγησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, καὶ φήσαντος, [s] ἑπτὰ καλοῖς διῆντα τῷ ἰσχυῷ ἀπολέσαι· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἧσσε, τρίτον ἐνυφλῶσαι τὰς κόμας αὐτοῦ [t] ἐμήνυσεν. ὡς δὲ οὐδὲ τούτου γνομένου ἀληθὲς ἠυρέθη, δεομένης πλάσματον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ [v] Δαλίλᾳ, ἐμοῦ, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γυνηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, περιεγυήσαντος μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [x] τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν τούτης αὔξησιν καὶ σβεσθήσεσθαι. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ φρήσασα τὴν κόμης αὐτὸν, [y] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, σὺν

10. Post hanc autem pugnam Samson, Palæstinos despiciens, Gazam profectus est, & in loco meritorio diversabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipsum venisse, loca ante portas insidiis occupant, ne clam se subduceret. At Samson (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipsaque, una cum postibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris sublatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas deposuit. *Portas urbis Gazæ evellit Samson, atque in fastigium montis deportat. Jud. c. 16.*

11. Desciscebat autem *postea* à patriis moribus, * propriumque vitæ institutum in pejus mutavit consuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamasset, nomine Dalilam, cum ea consuescebat: quique Palæstinorum rei publicæ præerant, ipsam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* persuadent, ut à Samsone disceret quæ causa fuerit tanti roboris, ob quod invictus esset ab hostibus. Illa vero, inter pocula & ejusmodi consuetudinem res ejus gestas admirata, arte cognoscere conabatur qua ratione usque adeo virtute excellebat. Samson autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, si vincarum palmitibus, qui & adhuc contorqueri possunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore se viribus debiliorem. At illa, tunc quidem istis contenta erat: re vero cum principibus Palæstinorum ab ea communicata, intus milites quosdam in insidiis collocavit, illumque somno vinoque obrutum palmitibus, quam arctissime potuit, constringebat, deinde experrecto indicat quosdam illi *hostium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, sese, ac si aliqui eum aggressuri essent, ad sui defensionem parabat. Cæterum mulier, Samsone cum ea crebram consuetudinem habente, ægre se ferre ajebat, quod, suæ in ipsum benevolentiæ diffisus, noluerit ei dicere quod scire quam maxime desiderat; ac si ipsa tacere nesciverit, quæ novit ei non expedire ut aliis innotescerent. Samsone autem rursus feminam fallente, *vicissimque* dicente, sibi septem funibus alligato vires esse defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciisset, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujusce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samson (nam necesse erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita auctura esse & permansuras, ac illa augeretur & conservaretur. Cum hæc intellexisset, comamque *Samson, ritus patrios transgressus, prostibulo consuescit, cui nomen Dalila. Jud. c. 16.*

Illa Samsonem blanditiis aggreditur, ut ab eo discat, in quo robur ejus situm erat. Jud. c. 16.

y Δὶ ταύτην τὴν μάχην] Ita *Samb.* in *reliquis* δή.

z Γαζαίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus* & *Zonaras.* male in *Editis*, *Aliisque* Γαζίων.

a Πρὸ τῶν πυλῶν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τὰ πυλῶν *Basi.* & *G.* phrasi vetustiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ πύλης *Interpretum* LXXII.

b Ἐνεφάνη τοῖς πυλαῖς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* ἐν ῥάστῃ) *Samb. Vat.* & *Suida* in voce ἐνεφάνη, quam ὀρυκτικῶς ἐφορμᾷ interpretatur. ἀνασὰς, τὰς πύλας αὐταῖς τε φλ. *Basi.* ἀνασὰς τὰς πύλας σὺν αὐταῖς τε φλ. *Gen.* vocula σὺν sine auctoritate inserta, quæ apud optimos Auctores sæpe omissa subauditur. Cum in nonnullis *Epiphanii* libris sit, *surgens*, *eruit*, (in aliis *irruit*, *eripit*, *arripit*) *portas*, *ipsasque clausuras simul & vectes* &c. forsan legendum, ἀναστὰς, ἐρρώσατο τὰς πύλας, αὐταῖς τε φλ.

c Καταμάδον,] Vide Suidam in voce hac.

d Χεβρῶν] *Al.* Ἐβρῶν & Ἔβρων.

* *Propriumque vitæ institutum in pejus mutavit*] In *Epiphanio* lego *propriam dictam relinquebat*, i. e. *professionem continentiæ*, cui adstricti erant *Nazarei*

e Δαλίλης τοὔνομα,] Ita cum *Vet. Interpr.* Δαλάλης solummodo *Basi.* & *G.* Δαλιδὼ *Vat* Δαλιδὰν *Hen.* & *Busb.* Δαληεῖς τοὔνομα *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. propter *Bibliorum Græcorum* Δαλιδά· unde & *Zonaras*, ἐραστὴς δέ ἐταίρας Παλαιστινῆς Δαλιδᾶς καλουμένης.

f Ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* προσελθόντες *Basi.* & *G.*

g Παρά ποτε] Sic cum *Samb.* παρὰ ποτὲ καὶ τὴν τ. in *Editis*, *Aliisque.* παρὰ ποτὲ καὶ τὴν αὐτῆς *Hen.* & *Busb.*

h Ἐπεχειτεύετο] In quinque *MSS.* ἐτεχνίτευε. confer Suidam in hac voce.

i Τοσοῦτον] Ita *Basi. G. Vat.* & *Epiph.* τοσοῦτον πρὸς *Big.* & *Samb.* τοσέτων κρατεῖ *Hen.* & *Busb.*

k Δαλίλᾳ,] *Coll. Big.* & *Voss.* Δαληδᾶ.

l Περιειλεῖσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* in cæteris περιειλῆχθαι.

m Ἀποσημήνασα] Vide Suidam in hoc verbo.

n Τῶν Παλαιστίνων,] Illud τῶν ex *MSS.*

o Κατέδει] Κατέδεσε *Big.* & *Samb* κατανδεῖ *Vat.*

p Καὶ τὸ ἰσχυρότατον,] Eo fere modo ac apud *Ælianum* (in *Var. Hist.* l. 1. c. 3.) κἂν τὸ κρατιστεῦον.

q Κατ' ἀπιστίαν] Ita *Big. Samb. Vat* & *Epiphan.* κατὰ πίστιν *Basi. G.* & forte *S. Ambrosius.*

r Λέγει ταῦ.] Λέγοι *Samb.*

s Ἑπτὰ καλοῖς] Ἐν καλωδίοις καινοῖς &c. *S. Bibl.* ἐν ἑπτὰ καλωδίοις ἀθίκτοις *Glycas.*

t Ἐμήνυσεν.] Ita cum sex *MSS.* ἐμήνυσι in *Editis.*

v Δαλίλᾳ] *Coll. Big.* & *Voss.* Δαλίδᾳ.

x Τὴν γὰρ ἰσχὺν] Κατὰ γὰρ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ σβεσθήσεσθαι τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι.

y Παραδίδωσι] Παραδίδοῖ *Big.* & *Samb.* δίδασι *Hen.* & *Busb.*

z Λυ-

Samſon, effoſſis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

que ei *neſcienti* abraſiſſet, *protinus* cum hoſtibus prodidit, cum jam non valeret illorum incurſum propulſare: illi vero, oculis ei effoſſis, *quibuſdam* ut vinctum ducerent *ipſum* tradiderunt.

Cum ei vires pariter accapilli ſuccreviſſent, accitus ut ludibrio haberetur domum disjicit, ſeque una cum Paleſtinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæſaries illi renaſcebatur. Cumque diem feſtum Palæſtini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ ſuſtinebant columnæ) Samſon ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero * malorum extremum eſſe exiſtimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulciſci non potuerit, puero à quo manu ducebatur perſuadet, dicens quod præ laſſitudine paululum requieſcere deſideraret, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò veneret, in illas magna vi ſe impulit, & domum ſubverſis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppreſſi erant, interque cæteros etiam ipſe Samſon. Et ille quidem hujuſmodi exitum habuit, cum annos viginti Iſraëlitis imperaſſet. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum uſque ſpiritum hoſtibus ſuccenſuerit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adſcribendum, quod facile cedit peccatis; ipſi vero teſtimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati ſublatum ſepelierunt cum majoribus ſuis in Saraſa *urbe* patria.

ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν [z] ἀμιῦσθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δ', ἐκκόψαντες αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, δεδεμένον ἄγλην παρέδοσαν.

ιϛ'. Προϊόν[τος] δὲ τ χρόνου, [a] ἤυξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὔσης τοῖς Παλαισίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν δρχόντων καὶ γνωρεμω[μά]των ἐν ταὐτῷ δωκαμένων· οἴκ[ος] δ' ἦ δύο κιόνων στεγόν[των] αὐτό τ ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν [b] αὐτὸν ὡδ τ πόνῳ. ὁ δ', δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύασθαι ὑβριζόμεν[ος] ἀμιῦσθαι, τ χειραγωγοῦντα παῖδα [c] πείθ, [d] προσαναπαύσασθαι δρήζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [e] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐνσφιγθεὶς αὐτοῖς ὁλοκαταβάλλ τ οἶκον, [f] ἀναλεπτόν[των] τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἱ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δ καὶ Σαμψών. καὶ τ μὲν [g] τοιοῦτο κατέσχε τέλ[ος], [h] ἄρξαντ[ος] τῶν Ισραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δ' ἄξιον· τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχυ[ρᾶς] καὶ δ πρὸς τὸν τελευτὸν μεγαλόφρον[α] τ ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι δ τελευτῶν πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τὸν εἰς τὰ ἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς πρόεδρον. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀραμένοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [i] Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μ τ συγγενῶν.

CAP. IX.

Quo modo, cum Eli præeſſet Iſraëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex quo Obed Davidis avus.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως, Ηλεὶ προεστῶτ[ος] τ Ισραηλιτῶν, τὸν Ρούθου γαμεῖ Βόαζ[ος], ἐξ δ Ωβήδης δ Δαβίδ πάππ[ος].

XI. *Ex annona anguſtia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus eſt Elimelechus.*

POſt Samſonis autem obitum Iſraëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (eſt enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, aſſumpta uxore Naami, filiiſque ex ea ipſi natis Chellione & Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi ſententia procederent, feminas Moabiticas filiis ſuis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi poſt tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, ſeque in *tanta* orbitate vix ſuſtinens, poſt amiſſos ſibi chariſſimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam ſe recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene pro-

Elimelecho mortuo Naamis cum Rutha in patriam reverſa eſt.

Μετὰ δ τὸν Σαμψῶνα τελευτὸν, προέστη τ Ισραηλιτῶν [k] Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ὅτε τότε [l] λιμῷ τ χώρας κακωπαθούσης αὐτῶν, [m] Ελιμέλεχ[ος] ὁ κ [n] Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τ Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμεν[ος], τὸν τε γυναῖκα [o] Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγονημένους, [p] Χελλίωνα καὶ [q] Μάλλωνα, ἐπαγόμεν[ος] εἰς τ Μωαβῖτιν μετοικίζει. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατ νοῦν τ πραγμάτων, ἄγει τοῖς ἰδίοις γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ορφὰν, [r] Ρούθην δὲ [s] Μάλλωνι. διελθόντων δ [t] δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ελιμέλεχ[ος] καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [v] δι' ὀλίγου τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς φέρουσα τοῖς συμβεβηκόσι φέρεσθαι, [x] καὶ τ ὑπὸ τ φιλτάτων ἐρημίαν ἀνέχ ὑπομένουσα, δι' ἧς κατ τ πατρίδ[ος] ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς

---

z Αμιῶσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμεῖσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

a Ηὐξετο ἡ κόμη] Ita cum *MSS* in *Editis* ἤυξατο.

b Αὐτὸν] Αὐτῷ in quamplurimis *MSS.*

* *Malorum extremum eſſe exiſtimans,*] *Al.* miſeriis ſuis *illud* gravius eſſe exiſtimans, quod &c.

c Πείθ,] Sic quinque *MSS. S. Ambroſ.* & *Epiphan.* πειθὼν *Baſ. G.* & *Vat.*

d Προσαναπάυσασθαι] Πρὸς ἀναπάυσασθαι *Samb.*

e Ἐγγὺς ἀγαγεῖν.] Vox ἐγγὺς abeſt pleriſque *MSS.*

f Ἀναλεπτόντων] Καὶ ἀναλεπτόντων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

g Τοιοῦτο] Ita *Samb.* in *reliquis* τοιοῦτον.

h Ἄρξαντ[ος]] Ἄρξαντα *Big. Samb.* & *Vat.*

i Σαρασᾷ] Σαξιασᾷ *Big.* Σαρησᾷ *Samb.*

k Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεύς.] Ita cum *Big. Cedreno*, *Zonara* & *Glyca.* Ηλὶ *Vat.* atque ita, vel Ηλὶς ubique *Baſ.* & G. Ἠλὶς paſſim *Samb.* Ἠλεὶ *Gall.* 1. Ἠλεὶς *Busb.* & *Hen.* Ἠλὶ aut Ἠλεὶ LXXII.

l Λιμῷ τ χώρας] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμὸν τὴν χώραν καταλαβούσης αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis*, *Aliiſque*, preſſius & ad phraſim ſacram, ἐπὶ τότε λιμῷ γενομένου.

m Ελιμέλεχ[ος]] Ita *Vat. Epiphan.* & *Cedrenus.* quod olim *Druſio* placuit. Ἀβιμέλεχ[ος] vitio in *Editis* aliiſque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Eſt qui malit Αλιμέλεχ[ος] ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.*

n Βηθλείμων·] Eo modo cum *Hen.* & *Busb.* hîc loci, & cum *Editis* paulo infra, pag. ſeq. Βηθλέμων *Samb.* ut ſupra p. 284. v. 14. Βηθλεμῶν *Baſ. G.* & *Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

o Νααμὶν] Ita *Baſ. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii Cod. Lipſ.* Νοεμὶν paſſim *Vat.* Νοεμὶν *Cedren.* & *Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Νωεμὶν, Νωεμεὶ, aut Νοομμὶ LXX.

p Χελλίωνα] Sic in *Editis* & *MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion*, *Cellion*, aut *Cellon.* Χελαιὼν vero aut Χελεὼν in LXX.

q Μάλλωνα,] Ita *Baſ.* & G. Μαλαῶνα *Big.* & *Samb.* Μαελίωνα *Vat.* Hic ipſe Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon*, *Mallion* aut *Maalon.*

r Ρούθην] Sic *MSS.* in *Editis* Ρυθὴν.

s Μάλλωνι.] Ita reſcripſi ex v. 36. in *Editis* Μαελίωνι. in pleriſque *MSS.* Μαλεῶνι aut Μαλεῶνι.

t Δέκα ἐτῶν,] Sic *Baſ. G.* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' αὐτῶ καὶ δέκα ἐτῶν juxta libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δ δέκα ἐτῶν *Samb.* pro δύο δέκα ἐτῶν, ut puto. Forſan διελθόντων δ' ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis*, καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* ἐν δέκα μῆνοι ἐσωμβῆς.

v Δι' ὀλίγου] Δι' ὀλίγου *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Coccejus*) quod communius. deſunt *Vat.*

x Καὶ τὸν ὑπὸ τ φιλτάτων ἐρημίαν] Καὶ τὸν ὑπὸ ὄψιν τ φ. ἐρ. οὐχ ὑπ. δι' ὧν κ τ π. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, κ τ ὧν φιλτάτων ἐρημίαν.

ϛ Τοῖς

λῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐπιωθάνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκαρτέρουν ὑπ' ἀλγηδόνος ἀπολυόμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, ἐδὲ ἀπαλλαττομένη βουλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐκκλιθέντων δεξαμένη χάριν δυτυχέστερον αὐτῆς ἢ διημαρτήκεσαν περὶ [y] τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τ' ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅπου τε τὰ πρὸς αὐτὸν ἔτως ἐστὶ, μένειν αὐτόθι [z] παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [a] βουληθῆναι πρᾶγμάτων ἀδήλων, τὸν πάτριον γῆν καταλιπόσας. ἡ μὲν οὖν Ορφὰ [b] μένει· τ' δὲ Ρουθην μὴ πεῖσθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς ἢ εὐτυχοῦς γενησομένου.

β'. Ελθοῦσαν δὲ Ρουθαν μετὰ τὸν πενθερὸν εἰς τὸν [c] Βηθλεέμων, [d] Βόαζον, Ελιμελέχου συγγενῆ ὄν, [e] ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, προσαγορευομένων αὐτὸν ὀνόματι [f] τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν [g] καλεῖτέ με· σημαίνει δὲ κατ' Εβραίων γλῶτταν Νααμὶς μὲν [h] εὐτυχίαν, [i] Μάρα δὲ οδύνην. ἀμητὸς δὲ ὄντος ἐξῆλθε καλαμησομένη καὶ συγχώρησιν τὸν πενθερὸν ἡ Ρουθ, ὅπως τροφὴν [k] ἐπορίζεν, καὶ εἰς τὸ Βοαζου [l] τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. προσηλθόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν [m] ἀγροκόμον [n] περὶ τοῦ παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἀπαντᾷ [o] προπεπυσμένος ἐδηλωκὼς τὴν δεσπότην. ὁ δὲ, τοῦ περὶ τὸν πενθερὸν ἕνοιας ἅμα καὶ μνήμης τοῦ παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν [p] ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖσαι ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὸν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ὑπιτρέπει, προσέταξε τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὸν ἀδικωλύειν [q] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ πόσιν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ρουθ δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρὼν ὤψε νομίζουσι μὴ τῶν σιτούντων· ἐπετηρήκει δὲ αὐτὴν καὶ ἡ [r] Νααμὶς [s] ἀπομοίρεσιν βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὸν ἐπολυώρουν οἱ γειτνιῶντες· διηγεῖται δ' αὐτῇ καὶ τὰ πρὸς τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὸν εἰρημένα. δηλωσάσης δ' ἐκείνης ὡς συγγενὴς ἐστι, καὶ τάχα ἂν [t] δι' εὐσέβειαν προνοήσεται αὐτῶν, ἐξῆλθε πάλιν τ' ἐχομένοις ἡμέραις σὺν καλάμης συλλογὴν σὺν τ' τοῦ Βοάζου θεραπαινίσιν.

γ'. [v] Ελθὼν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τὸν κριθῆς λελικμημένης, ὑπὸ τὸ [x] ἄλωνος ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Νααμὶς, πεκνᾶται [y] παρακαταπλῦναι τὸν Ρουθαν αὐτῷ· καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρηστὸν [z] αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδὶ· καὶ πέμπει τὸν κόρον ὑποστορνύουσαν αὐτὸν ὑπὸ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, ὡς οὐδὲν γὰρ ἀνεπλέγειν τὸν ὑπὸ τὸν ἐκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, ποιεῖται· καὶ ποιητικὰ μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνώκοτα. ἀνεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τὴν ἀνθρώπου προκαταλειμένης, ἀνέκρινε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης [a] τὄνομα,

y Τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι,] Ita *Big.* & *Samb.* τὸν αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque*.

z Παρεκαλεῖ,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προσκαλεῖ *Baſ. G. Aliique*.

a Βουληθῆναι] Βούλεσθ *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* 1.

b Μένει] Μένει πειθθεῖσα *Big.* & *Samb.* ſuperflue.

c Βηθλεέμων,] Ita conſenſu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεήμ.

d Βόαζον,] Sic paſſim *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Βόοζον in *cæteris*.

e Ξενίζει.] Δέχεται ξενίαν, & δέχεται ξενίαν in quibuſdam *MSS.*

f Τῶν πολιτῶν] Illa τῶν πολιτῶν abſunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

g Καλεῖτέ με·] Lege καλοῦσί με. COCC.

h Εὐτυχίαν,] *Joſephum* recte interpretatum eſſe Νααμὶς & Μάρα, oſtendit *If. Voſſius* contra *Hornium*, p. 362.

i Μάρα] *Big.* & *Samb.* hîc Μαρὰν & ſubinde Μαρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.*

k Ἐπορίζεν,] Lege ἐπορίζετο. COCC.

l Τυχαίως] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* Τυχὼς *Baſ. G. Aliique*. Forſan τυχηρῶς, aut τυχόν.

m Ἀγροκόμον] Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod ſciam, non exſtet hoc verbum, mallem ἐγγρόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Gloſſario*.

ſpereque cedere. Nurus autem ejus non patiebantur ut ab ea disjunctæ eſſent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficiſci velint, *illis* perſuadere potuit: ſed, cum urgerent, precata eis felicius conjugium, à quo exciderant filiis ſuis nuptæ, aliorumque bonorum poſſeſſionem; &, quod ſua ita ſe haberent, illic manere obſecrabat, neque patria deſerta illam comitari velle in rerum *ſuarum* incertitudine. Et quidem Orpha illic ſubſtitit: Rutham vero, cui non perſuaſit, ſecum abduxit, cujuſvis fortunæ ſibi participem futuram.

Naamin & Rutham hoſpitio excipit Boazus.

2. Rutham autem, cum ſocru in Bethleemorum *urbem* venientem, hoſpitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus ſuo nomine appellaretur, juſtius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem ſignificat, Mara vero dolorem. Meſſis autem tempore Rutha permiſſu ſocrus ad ſpicilegium faciendum egreſſa eſt, ut victus illis ſuppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo poſt adeſſet, & conſpiceretur puellam, de ea agri curatorem percontatus eſt. Is vero, cum antea ab ipſa omnia accepiſſet, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga ſocrum, tum quod memoriam revereretur filii ipſius cui nupta fuerat, atque ut fauſta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit ut ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* ſibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſervavit ſocrui, eamque veſpere una cum ſpicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis ſervaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Rutha ad ſpicas legendum in agros egreditur.

In Rutham Boazi benignitas.

3. Poſt aliquot autem dies, cum jam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in *rus ſuum* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam & ipſis emolumento fore *rata eſt*, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque eò puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat ulla in re ſocrus *ſuæ* juſſis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & ſentiens mulierem ſibi accubantem, quæ ea eſſet interrogabat. * Illa vero nomen dicente, po-

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

n Περὶ τὸ παιδός.] Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

o Προπεπυσμένος] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* προπεποσμένος in *Editis*, *Aliisque*.

p Ἀσπασάμενος] Ἀσπασάμενος τὸν κόρον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀσπασάμενος αὐτὸν *Hen.* & *Busb.*

q Λαμβάνειν,] Vocem λαμβάνειν non agnoſcit *Vat.*

r Νααμὶς] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Νοεμὶς, ut & inferius paſſim.

s Ἀπομοίρεσιν βρωμάτων] Ἀπὸ μοίρας in *Editis*, *Aliisque*. ἀπομοίρας *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Theſ. Gr.* voce πολυωρέω. ſed cùm ἀπὸ μοίρας habeat *Vat.* malui conjunctim ἀπομοίρεσιν.

t Δι' εὐσέβειαν] Δι' ἀλλόφυλον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus recte.

v Ελθὼν δὲ] *Al.* ἐλθών τε.

x Ἄλωνος] Ἀλῶνος in *Editis*. diverſe tamen ἄλωνος, ἀλῶνος & ἄλωνος in *MSS.*

y Παρακαταπλῦναι] Παρακατακλίνῃ apud *Big.* & *Samb.* συγκαταθεῖναι *Vat.* συγκατακλίνειν *Zonar.*

z Αὐτοῖς ὁμιλήσαντα] *Busb.* αὐτῆς, *ipſi ſocrique*. & mox καὶ πέμπειν. dein πείθει pro πείθεται.

a Τὄνομα,] Ita *Vat.* in *aliis* τ' ὄνομα.

* *Illa vero nomen dicente,*] *Al.* illa vero nomen edente, dicenteque ſe eſſe in illius poteſtate.

postulanteque tanquam dominus *sibi* veniam concederet, tunc quidem quievit: mane vero priusquam famuli ad opus expergiscerentur, excitatam jussit, cum quantum ferre potuit hordei cepisset, socrum adire, antequam alicui resciscceretur se illic discubuisse. prudentis enim esse calumniam ex ejusmodi rebus cavere, præsertim cum nihil commissum fuerit. Verum, inquit, de re universa ita constituetur. ipsum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior est, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipsum sequeris: sin vero recusarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Ruthe cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta socrui renunciaverat, bono animo esse cœperunt, spei plenæ fore ut Boazus illarum curam susciperet. Atque ille jam media die descendens in urbem fecit ut senatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona possides? illo fatente & *addente* id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipse foret defunctorum cognatus; dicens esse jam sibi uxorem & liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei solveret & in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominavit, ut qui ad curam senectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem est ac serviens. Ex Obede autem prognatus est Jessæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis suis principatum reliquit usque ad primam & vicesimam virorum stirpem *propagatum*. Hæc quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujusmodi majoribus ortum.

Cum propinquus illi Ruthæ de jure suo cederet, eam Boazus sibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

καὶ Φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότιν [b] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθρου δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, προεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τὸ κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, παρεῦναι πρὸς τὴν ἐκυρᾶν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὸ ἐπὶ τοιούτοις ὑφορᾶσθαι, καὶ μάλιστ' ἐπὶ [c] μὴ γεγονόσι. προῒ μέντοι ἐξ πάντος ἔτω, φησὶν, ἔσαι. ἐρωτᾶν τὸ ἐγγύτατα ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνοντα, εἰ σὺ χρεία γαμετῆς ἐστιν αὐτῷ. καὶ [d] λέγοντι μὲν ἀκολουθήσῃς ἐκείνῳ· παρεμβαίνοντα [e] δὲ, νόμῳ σε συνοικεῖσαν ἕξομαι.

δ'. Ταῦτα τῇ ἐκυρᾷ δηλωσάσης διθυμία κατεῖχεν αὐτὰς, ἐν ἐλπίδι ἐξ πεφύσιαν ἕξειν αὐτῶν [f] Βοάζον. καὶ κεῖνος ἤδη μεσούσης τὴν ἡμέρας καταλαβὼν εἰς τὴν πόλιν, τοὺ τε γερουσίαν συνῆγε, [g] καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην, σκαλεῖ καὶ τὸν συγγενῆ· καὶ προσελθούσης φησὶν, [h] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογησάντος δ', συγχωρούντων τῶν νόμων καὶ ἀγχιστείαν· σὺν οὖν, φησὶν ὁ Βοάζος, [k] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν [l] κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γυναῖον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ καὶ τοὺς νόμους. ὁ δὴ Βοάζος καὶ ἐξ κλήρου καὶ τὴν γυναῖκα [m] παρεχωρεῖ, συγγνοὺς μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν [n] τετελευτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων [o] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυρομένου οὖν ὁ Βοάζος τὴν γερουσίαν, [p] σκέλους τὸ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν καὶ τὸ νόμον, καὶ [q] πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. [r] καὶ γενομένου τούτου, Βοάζος γαμεῖ τὴν Ῥοῦθαν, καὶ γίνεται παῖδιον αὐτοῖς, μεθ' ἑαυτὸν, ἄρρεν. [s] τοῦτο ἡ Νααμὶς πθανομένη καὶ συμβουλίαν τὸ γυναικῶν Ὠβήδην ἐκάλεσεν, ὅτι γηροκομίας τῆ [t] αὐτῆς τραφησόμενον. Ὠβήδης γὰρ καὶ Ἀλέκτην [v] τὸ Ἑβραίων δουσημαίνει δοῦλον. Ὠβὴδ δὴ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυΐδης ὁ [x] βασιλεύσας, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν [y] ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν [z] οὖν περὶ Ῥοῦθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ἐπιδείξαι βουλόμενος τῷ θεοῦ δυνάμιν, ὅτι τούτῳ ῥᾳδίαν ἐφικτὸν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἀπιτυχόντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ [a] Δαυΐδην ἐκ τοιούτων ὑπάρχοντα.

CAP. X.

De nativitate Samueli prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænunciabat.

Eli Sacerdotis filii nequissime se gerunt.

HEbræi autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum movent Palæstinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis &

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τὴν Σαμουήλου γένεσιν· καὶ ὡς προηγόρευε τοῦ Ἠλεὶ υἱῶν συμφοράν.

ΕΒραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑπενεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [b] ἀφ' τοιαύτης αἰτίας. [c] Ἠλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [d] Ὀφνίς τε καὶ

b Συγχωρεῖν,] *Epiphanius* quasi ὀφειλομένη συγχωρεῖν.

c Μὴ γεγονόσι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ μάλιστ' ἐπὶ γεγονόσι, *maxime si non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius*.

d Λέγοντι μὲν] Θέλοντι *Hen.* & *Epiphan.* mox ἀκολουθήσειν *Vat.*

e Δὲ, νόμῳ σε συνοικεῖσαν ἕξομαι.] Δ' ἐν νόμῳ συνοικήσασαν ἕξομαι *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Vet. Interpr.* ἢ νόμῳ συνοικήσασαν ἕξομαι *Hen.* ἢ νόμῳ συνοικεῖσαν ἕξομαι *Vat.*

f Βοάζον.] Βοάζου γενομένας *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Epiphan.*

g Καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθαν,] Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥοῦθαν ἐκ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ μ. τὴν τε Ῥοῦθαν ἐκ *Zonaras*.

h Ἐλιμελέχου] Alii sententiam sine interrogatione efferunt.

i Κλήρων κρατεῖς;] *Al.* κλῆρον. utrumque recte.

k Ἐξ ἡμισείας] Οὐκ ἐξ *Vat.*

l Κατ' αὐτούς. Μάλλωνος] Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* (lectionem firmante *Zonara*) nisi quod in *nonnullis* sit Μαλλίωνος, in *aliis* Μάλωνος, in *Editis*, κατ' αὐτοῖς [κατ' αὐτὰς *Bas.*] μᾶλλον. ἰδοὺ γὰρ δεῦρ' ἥκει γ.

m Παρεχωρεῖ,] Παρεχώρει *Samb. Big.* & *Epiphan.*

n Τετελευτηκότων·] Τῶν τετελευτηκότος *Epiphan.*

o Αὐτῷ,] Eo modo *Bas.* & *Samb.* in *ceteris* αὐτῷ.

p Ἐκέλευε τῇ γυναικὶ] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσι in *reliquis*.

q Πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον.] Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis*. Vide *Zonaram* de ritu isto, ut & *Bynæum* de *Calceo* Hebr. p. 328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramirezii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de success. ad Leges Hebr. c. 15. HUDS. Lego πτύειν, *spuere*. REL.

r Καὶ γενομένου τούτου,] Aut cum *Samb.* & *Big.* Γενομένου δὲ καὶ τούτου.

s Τοῦτο] *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νοεμὶς πιθεμένη συμβουλίαν τ. γ. Ὠβ. αἰνίσσετο, *i. e.* γ. τῇ αὐτῆς τε. Rectius vero *Bas. G.* cum *Busb.* & *Hen.* quomodo & expressum heic typis, præter τὸ αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς.

t Αὐτῆς] Forte ἑαυτῆς COCC.

v Τῶν Ἑβραίων] Τῶν Ἑβραίων *Vat.*

x Βασιλεύσας,] Sic quinque *MSS.* & cum istis *Epiph.* & *Zonar.* βασιλεύς in *Vat.* & *Editis*. Vide *Syncellum* p. 175.

y Ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν.] Ἐπὶ μιᾷ καὶ εἴκοσι γενεαῖς *Vat.* HUDS. Confer Matth. 1. REL.

z Οὖν περὶ Ῥοῦθαν] Ita *Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τὰ μὲν περὶ in *Editis*.

a Δαυΐδην] Δαεῖδιν *Bas. G. Vat.* sicut *N. T.* scriptoribus acceptum Δαυΐδ. Verum Δαυΐδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quod Hebraïco probe convenit.

b Διὰ τοιαύτην αἰτίαν.] Διὰ τὴν τ. αὐτ. *Big.* & *Samb.* ἐκ τ. τ. αἰτίας *Hen.* & *Busb.*

c Ἠλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ] Eadem heic notanda, quæ ad p. 304. v. 32.

d Ὀφνίς τε] Ὀφνίς τε *Hen.* & *Busb.* unde sono duriori Ὀφνίς τε feci. Ὀφνῆς τε in *Editis*. Ὀφνίης τε *Vat.* Ὀφνίεις τε *Big.* & *Samb.*

e Αὐ-

καὶ φινεέσης. ὅτοι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὑβριστὰὶ γενόμενοι καὶ τοὺς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, οὐδενὸς ἀπείχοντο πανομήμαλ@. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν καὶ πιμὼ, ἃ ἦν ἐλάμβανον [c] αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ θεραπευομένας ὑβριζον φθορεῖς, ταῖς μὲν βίαν [f] προσφέροντες, τὰς ἦ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδ@ δ' [g] οὐδὲν ἀπέλειπεν ὁ βί@ αὐτῶν. ὅ, τε οὖν πατὴρ [h] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον οὐδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, [i] τό, τε πλῆθ@ ἐδυσφόρει· καπιδὴ φράζει τῷ ἐσομένῳ συμφορὰν ὁ θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμυήλῳ τῷ προφήτῃ, [k] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθ@ ἦγε.

β'. Βούλομαι ἦ τὰ περὶ τοῦ προφήτου πρότερον διεξελθὼν, ἔπειθ' οὕτως τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυσχέραν [l] τῷ παντὶ τῷ λαῷ Εβραίων γινομένην. [m] Ελκάνης, Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραΐμου κληρουχίας, [n] Ραμαθαὶν πόλιν κατοικῶν, ἐγάμει δύο γυναῖκας, Αννάν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. [o] τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον οὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικνουμένου ἦ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ Ελκάνου [p] εἰς Σιλὼ πόλιν θύσων· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ καὶ Θεοῦ ἐπεπήγει [q] καθὰ προειρήκαμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν δωρεὰν νέμοντ@ μοίρας κρεῶν [r] ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Αννα θεασαμένη τὰς τῶν ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [s] προκαθημένους, εἰς δάκρυά τε προῆκτο, καὶ τὴν ἀπαιδίας [t] αὐτὴν ὠλοφύρετο καὶ τὴν μονώσεως. καὶ τὸν ἀνδρὸς παραμυθίας τῆς λύπης κρατήσαιτο, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύσουσα δοῦναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ [v] γεννώμενον καθιερώσειν ὅπως [x] διακονίᾳ καὶ θεῷ, δίαιταν ἔχ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις [y] ποιησόμενον. διατριβούσης δ' ἐπὶ πολὺν χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο δὲ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παροινοῦσαν [z] ἐκέλευεν ἀπιέναι. τὴν ἦ πιεῖν ὕδωρ φαμένης, [a] λυπουμένῳ δ' ἐπὶ παίδων ἀπορίᾳ τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαῤῥεῖν [b] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραχωρουμένη δ' εὐέλπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσι προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμύηλον προσαγορεύουσι· θεαίτητον ἄν τις [c] εἴποι. [d] παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τὴν τοῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνησθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τὴν εὐχῆς τὴν ὑπὲρ τῷ παιδὶ γενομένης, παρεδίδου [e] τῷ Ηλεὶ, ἀναπεθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμην τε οὖν αὐτῷ ἀνέτρεφε, καὶ ποτὸν ὕδωρ μόνον. καὶ Σαμύηλ@ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμεν@. [f] Ελκάνῃ δ' ἐκ τῆς Αννης [g] υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

Phineeſes. Illi, & in homines injurioſi & in Deum impii, ne ab ulla quidem nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad ſtuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum conſuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter iraſcebatur, continuo exſpectans ut Deus eos propter hæc facinora ulciſceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

Anna, uxor Elcanæ altera, Deo votum facit ob impetrandum filium.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quæ ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, & in lachrymas prorumpebat, & ſuam ſterilitatem & ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet mœſtitia ut eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, ut ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio divino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non uſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere jubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet, Deo ſupplicare, ipſam bono animo eſſe hortabatur, denuncians, Deum ipſi daturum eſſe filium.

Samuelus naſcitur, & Deo ſacratur.

3. Tum demum bona cum ſpe ad maritum revertens, cibum læta ſumpſit: & poſtquam ſe in patriam recepiſſent, *brevi* uterum gerere cœpit, eiſque *exacto ad pariendum tempore*, natus eſt filius, quem Samuelum nominant, quaſi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* ſacra facturi, ſimulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum conſecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, treſque filiæ progenitæ ſunt. 4. Sa-

z Αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ·] *Al.* αὐτοῖς.
f Προσφέροντες,] Προσάγοντες *Vat.*
g Οὐδὲν ἀπέλειπεν] Οὐθὲν ἀπέλιπεν *Samb.*
h Αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις] Αὐτὸς *Idem.* αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*
i Τό, τε πλῆθ@ ἐδυσφόρει·] Τόσον τὸ πλ. legiſſe videtur *Epiphan.*
k Παιδί τε ὄντι,] Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαμυήλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vet. Interpr.* Σαμ. τῷ ἔτι παιδὶ τότε ὄντι καὶ φανερὸν &c. *Vat.*
l Τῷ παντὶ] Ita placuit reſcribere, cum τῷ τῷ παντὶ τῷ λαῷ habeant *Baſ* & *G.* & τῷ παντὶ λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* παντὶ non legerat *Vet. Interpr.*
m Ελκάνης,] In *Editis*, *Busb. Hen* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat.* ubique lectum Αλκάνης. nec aliter legerat *Suidas*, apud quem ſcribe, ὧ ἦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀ. βίβλου τῶν Βασιλειῶν Ελκανᾶ κεῖται τὸ ὄνομα.
n Ραμαθαὶν] Ex Chaldaïco *Ramatha*, quod ab Hebræo *Ramathaim*. In *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat Hen.* & *Busb.* Αρμαθὰν, hyperthеſi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Alioſque* Αρμαθαΐμ.
o Τὴν δ' ἑτέραν] Τὴν δ' Αναν *Hen.* & *Busb.*
p Εἰς Σιλὼ] *Al.* Σηλῶ, & Σιλῶ, & Σηλὼμ, & Σιλῶν.
q Καθὰ προειρήκαμεν·] Καθὼς in quatuor *MSS.*
r Ταῖς τε γυναιξὶ] Ταῖς γ. καὶ τ. τ. ἡ Αννα in *MSS.*
s Προκαθισαμένους,] In quatuor *MSS.* in *Editis* προκαθησαμένους. Forte προκαθημένους legerant *Zonar.* & *Suid.* καθ' ὡς *Coll. Voſſ.*
t Αὐτὴν ὠλοφύρετο] *Al.* ἑαυτὴν.
v Γεννώμενον] Γενησόμενον in *Editis*, *Aliiſque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam.*
x Διακονίᾳ καὶ Θεῷ,] Ita *MSS.* Διακονίαν in *Editis* & *Suida.*
y Ποιησόμενον.] Vel ποιησόμενον cum *Busb.* (*Cocc.*) & *Hen.*
z Ἐκέλευεν ἀπιέναι.] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ἐκέλευσεν.
a Λυπουμένῳ] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & quædam ἀνὴγεφε *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliiſque* λυπουμένης.
b Παρεκελεύετο,] Παρεκελεύσατο *Vat.* Παρακελεύετο *Aliis.*
c Εἴποι.] Ita (quomodo etiam correxit *Coccejus*) vel εἶπεις. antea εἴποις.
d Παρῆσαν] Ita è *Cod. Vat.* nec aliter *Samb.* & *Big.* niſi quod θύοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς θύσοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliiſque.*
e Τῷ Ηλεὶ,] *Illud* τῷ ex *MSS.*
f Ελκάνῃ] Αλκάνῃ *Coll. Big.* & cum aſpiratione *Coll. Voſſ.*
g Υἱεῖς τε ἄλλοι] Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet Interpr.* ἄλλοι deeſt in *Editis*, *cæteriſque.* Apud *Suidam*, ὑοι γίνον) τρεῖς καὶ θυγάτηρ. Mallem tamen ex *S. Literis* υἱεῖς τε γίνον) τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες.

Deus Samuelum alloquitur; Eliique sacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te præsto esse. Rursus cum Deum loquentem audivisset, orabat ut sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quæcunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, disce *ex me* cladem Israëlitis "imminere, majorem quam ut forte à quopiam "narrari & credi possit: immo & Eli filios una die "morituros, & pontificatum in Eleazari familiam "transiturum. Eli enim suum in filios amorem "meo cultui, illorumque commodis & rationibus "prætulit". Illa ipsa cum à propheta jurejurando extorsisset *Eli* (nam ea narrando ipsi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo prædictum irritum esse conspiceretur.

δ'. Σαμύηλος ὁ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον, [h] προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνόμασι κάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δὲ νομίσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [i] προσγίνεται πρὸς αὐτόν. ὡς φαμένου δὲ καλέσαι τοῦ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς [k] εἰς τρὶς τοῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [l] διανοηθεὶς φησι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμύηλε, σιγὴν [m] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμηνε πρὸς αὐτὸν, ὅτι προσευχάνω. καὶ τοῦ Θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἠξίωσε λαλεῖν ἅπερ τοῖς [n] χρωμένοις, ὡς ὑστερήσειν αὐτὸν [o] ἐφ' οἷς ἂν θελήσῃ λῆξαι. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, πα"ρευσχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομέ"νην, λόγῳ μείζονα καὶ πίστεως τοῖς προσευχάνσι· "καὶ τοὺς Ηλεὶ ἡ πρώτης ἡμέρας μιᾶς τελευτησομένους, καὶ "τῷ ἱερωσύνῃ μετελθοσυμένῃ εἰς τὸν Ελεαζάρου οἶ"κον. Ηλεὶ γὰρ τὰ ἐμοῦ θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς "καὶ προῆκε τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". ταῦτα [p] βιασάμενος ὅρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸ προφήτου [q] Ηλεί· ὁ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἔτι μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τὸ τῶν τέκνων ἀπωλείας. Σαμυήλου δ' ἠύξετο [r] ἐπὶ πλεῖον ἡ δόξα, πάντων ὧν [s] προεφήτευεν ἀληθινῶν [t] βλεπομένων.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderunt; utque Eli miserabili fine vitam claudit.

Palæstini Hebræos fundunt fugantque.

ITaque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *castra* afferri postularent, ut ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem esse arca, propter quem contigit ut ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, si illos arca capta vivere non piguerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineesis autem tunc sacerdotio fungebatur, pater id propter senectutem concedente. Hebræis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca advecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcæ præsentia Israëlitis præsidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebræi, à Palæstinis stetit: atque cladem, quam illi timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, & *viros* ad triginta millia desiderarunt, inter quos &

ΚΕΦ. ια'.

Δηλοῦται τὰ κατὰ τοὺς Ηλεὶ υἱοὺς, τοῦ κιβωτοῦ, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ προεπιπτεῖ.

ΚΑτὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν [v] Παλαιστῖνοι στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας, [x] στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν [y] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου τῶν Ισραηλιτῶν, συνῆσαν εἰς τοὐμφανὲς, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνουσι μὲν τῶν Ἑβραίων εἰς [z] πεντακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν φεύγουσι συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατοπεδον.

β'. Δείσαντες δὲ περὶ τῶν ὅλων οἱ Ἑβραῖοι πέμπουσιν ὡς τοὺς γερουσίαν καὶ [a] τὸν ἀρχιερέα, τοὺς κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρόντος αὐτῆς βεβαιοσόμενοι κρατῶσι τῶν πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τοὺς συμφορὰν τῇ κιβωτῷ, δι' ὃν καὶ ταύτην [b] ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπιτρέψαντος, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν [c] ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη καὶ ἱερατεύων, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παραχωρήσαντος διὰ τὸ γῆρας. ἡσθησαν οὖν ἐπὶ μέγα [d] τοῖς Ἑβραίοις, ὡς διὰ τὴν ἄφιξιν τῆς κιβωτοῦ πεποιημένοις τοὺς πολεμίους. [d] καταπλήττουσι δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῖς Ισραηλίταις. τῇ μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίᾳ οὐχ ὁμοίως ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, τοῖς μὲν ἦλπιζον νίκην Ἑβραῖοι, τοὺς Παλαιστίνων αὖτη γένεται· τοῖς δ' ἐφοβοῦντο πᾶσιν ἔτοι, τούτοις Ἑβραῖοι πταίοντες, ἔγνωσαν αὐτὸς μάτην [e] ἐπὶ τὴν κιβωτὸν πεφαρμηκότες. ἐτράπησάν τε γὰρ [f] εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τοὺς πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ

---

b Προεφήτευε.] Προεφήτευτε *Busb. Hen. Zon.* & *Suid.*

i Προσγίνεται.] Προσγένοιτο *Suid.*

k Εἰς τρὶς] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Suid.* εἰς τρεῖς in *Editis.* καὶ τοῦτο τρὶς πεποίηκε *Busb.* & *Hen.*

l Διανοηθεὶς] Διυπνωθεὶς *Big. Samb.* & *Vat.* (διυπνωθεὶς *Coll. Voss.*) διαγαθεὶς *Suid.*

m Ως καὶ τὸ πρὶν ἦγον] Ως καὶ πρὶν ἔτ' ἦγον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

n Χρωμένοις,] Forte ἀνθρωπίνοις. COCC.

o Ἐφ' οἷς] Ἐφ' ὡς ἂν θελήσεις διηκονίας *Suid.* v. Σαμυήλ.

p Βιασάμενος] *Coll. Voss.* βιαταμένοις.

q Ηλεί] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* desunt Ηλεὶ & μᾶλλον.

r Επὶ πλεῖον] Επὶ πλέον in quatuor *MSS.*

s Προεφήτευεν] *Al.* προεφήτευσεν.

t Βλεπομένων.] Φαινομένων *Vat.*

v Παλαιστῖνοι] Καὶ Παλαιστῖνοι *Vat.*

x Στρατοπεδεύονται] Εστρατοπεδεύοντο *Vat.*

y Αφεκάν.] Ita cum *Big.* (& *Coll. Voss.*) præsertim cum hanc urbem *Aphec* appellent *S. Literæ* in *Jos.* c. 13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4 v. 1. Εφεκὰν *Samb.* Αμφέκαν in *Editis*, *Aliisque.* ab Αφεκὰ, ut *Ambubaia* ab Αὐβυβαῖα Syrorum. *Amphec* extat in *Epiphanio.*

z Τετρακισχιλίους,] Τεσσαρακισχιλίους legerat *Vet. Interpr.*

a Τὸν ἀρχιερέα,] Τοὺς ἀρχιερεῖς *Idem.*

b Εν τιμῇ] Illa εὐ τιμῇ habuimus *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

c Εθελήσουσιν,] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι *Vat.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι *Bas. G. Aliique.*

d Καταπλήττουσι] Ita *Big.* & *Samb.* καταπλήττοντο *Aliis.*

e Επὶ τὴν κιβωτὸν] Επὶ τῇ κιβωτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

f Εὐθὺς] *Coll. Voss.* αὖθις.

g Σι-

καὶ οἱ ἐξ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἡ τε κιβωτὸς ἥρητο ὑπὸ τῶν πολεμίων.

γ'. Ἀπαγγελθείσης δὲ τὴν ἥτης εἰς τὴν [g] Σιλὼ, καὶ τὴν αἰχμαλωσίας τὴν κιβωτὸν· Βενιαμίτης [h] γάρ αὐτοῖς τις ἀγγελῶν ἀφικνεῖται νεανίας, ἅπαντα διὰ χειρὸς τῷ γεγονότι· πένθος ἀνεκλήθη πᾶσαι ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλᾶς θρόνου, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπράχθαι περὶ τὰς οἰκείας, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατ' τὸν μάχην, ῥᾴων ἦν ἐπί τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς συμπεπτωκόσι περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπηγγελκώς. συνέχει γὰρ ἱκανῶς τε καὶ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά. ὡς δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν ἤκουσεν ἁλωτίδα γεγονέναι τοῖς πολεμίοις, ὑπὸ τοῦ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τοῦτο προπεσεῖν βεβαρημένος, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου πεπτώκει, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ πεσαράκοντα καταρχὰς τὴν ἀρχήν.

δ'. Θυγάτηρ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου [i] παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ ἀνδρὸς δυσχρήσει. κυήσει [k] μὲν αὐτῇ προσπεπτώκει τὸ βρέφος ἤδη· πίπτει δ' ἐπαμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα [l] Ιωχάβηλ προσηγόρευσαν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· λέγει τὴν προσπεσοῦσαν [m] δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε δὲ πρῶτος Ηλεὶ, [n] Ιθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ελεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον [o] ἱερᾶτο, παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκείνος τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν [p] Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβών, παιδὶ αὐτοῦ [q] Βοκκὶ [r] τοὔνομα αὐτὸς αὐτὴν καταλειπεν αὐτῷ, παρ' οὗ διεδέξατο [s] Οζις υἱὸς ὢν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, ἐφ' οὗ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τῆς Σολομῶνος βασιλείας καιρῶν. τότε δὲ οἱ Ελεαζάρου πάλιν αὐτὴν [t] ἀπέλαβον.

Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama hujusce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos percrebresceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram sublimis in sella sedebat) audito ejulatu suspicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* suis accidisse, accersitoque juvene simul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nunciata erant de exercitus strage, ut qui præsciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exspectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatæ nuncio cum valde indoluisset, è solio delapsus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *summo* potitus. XII. *Eli, delato ad se mali nuncio, animam exspiravit.*

4. Eadem vero die & Phinees filii *ejus* conjux defuncta est, quod vivere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum gravida esset, & *partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *sui* clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *istud* infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus. *Phinees uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.*

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate à patre ad filium transmissa; atque ille Phinees filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius ejus, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; post quem Eli, de quo nunc *nobis* facta est narratio, sacerdotium habuit, ut & stirps ejus usque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt. *Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.*

Τέλος τῆς βιβλίου πέμπτης. *Finis Libri quinti.*

g Σιλὼ,] Σιλὼι *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p. 287. v. 44.
h Γάρ αὐτοῖς τις] Γάρ τις αὐτοῖ. ἀὶγ *Samb.*
i Παιδὸς γυνὴ,] Τῆ παιδὸς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *amb.*
k Μὲν αὐτῇ προσπεπτώκει] Γὰρ αὐτῇ *Samb.*
l Ιωχάβηλ προσηγόρευσαν] Ιοχάβηλ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Οχάμηλ *Vat.*
m Δύσκλειαν] Δυσκολίαν *Big.* & *Samb.*
n Ιθαμάρου] Sic *Big.* (*Coll. Voss*) & *Samb.* Ιθάμας δ' *in.* in *Editis.* Ιθαμάρου ἑτέρου *Vat.*
o Ιεράτο.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* qui mox habet παῖδες. ἱερᾶτο à typis.
p Αβιεζέρης] *Abiezer* hic, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque scriptione Orientalium nominibus, est *Abishua*, *Boccias Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in posteris Phinees recensentur, 1 *Paralip.* c. 6. v. 51. *Seldenus* de *Succ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 2.
q Βοκκὶ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. In *Editis* Βόκκης. in *Vat.* Βολκφ. utrumque forsan pro (quod & vult *Cocceius*) Βόκκφ.
r Τοὔνομα αὐτὸς] Τοὔνομα αὐτῷ καταλειπεν. π. *Samb.* (*Coll. Voss*) & *Vat.* αὐτὸς αὐτῷ καταλειπεν *Epiphan.*
s Οζις] Οζες *Big.* & *Samb.*
t Ἀπέλαβον.] Ἀπιλαβεῖν ἀπίγοισι *Vat.* ἀπέλαβεν. Περιέχει ὁ λόγος χρόνοι ἐτῶν νοε'. *Busb.* & *Hen.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗι ΕΚΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *CLades Palæſtinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiſerunt ad Hebræos.*
2. *Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.*
3. *Ut Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit.*
4. *Ut populus, cum illi in principatu male ſe gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; iſque Regem eis deſignat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hoſtes profligat ſpoliatque.*
7. *Ut Palæſtini, rurſus Hebræos armis aggreſſi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata tranſgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex juſſu Dei.*
10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæſtini ſuſceperunt.*
11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæſtinorum fortiſſimo: atque Goliathi peremptio, & Palæſtinorum ſtrages.*
12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*
13. *Quod poſtea Rex, cum Davidem in ſua poteſtate haberet, ad eum perimendum ſe accinxit.*
14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ diſcrimen adductus, ſalvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere poſſet, pepercit.*
15. *Hebræi, cum Palæſtini in eos bellum moverent, prælio divicti ſunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον [b] ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτούς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν ὑπὸ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμουὴλος, διὰ τὸ γῆρας ἀδυνατῆσαι τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρησεν.

δ'. Ὡς ἀ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ᾐτήσατο βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τὴν ἀγανάκτησιν. καὶ βασιλέως αὐτοῖς [c] ἀποδειξις, Σαοῦλος τὄνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

ς'. Σαοῦλος στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ [d] τῶν πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαοῦλος πρὸς Ἀμαληκίτας [e] πόλεμοι καὶ νίκη.

θ'. Οπι παραβαίνοντος Σαοῦλος τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουήλου ἄλλον ἀποδείξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ [f] Σαοῦλος βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολίαθον, τὸν ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τοῦ Γολιάθου, καὶ ἧττα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τὴν Δαυίδου τὸν ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα [g] Σαοῦλος.

ιγ'. Οτι μετὰ ταῦτα [h] ὑπ' αὐτοῦ τὸν Δαυίδην γινόμενον ὁ βασιλεὺς ἐπαύσασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαοῦλος διέφυγε· καὶ Σαοῦλον, δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ὁ διεχρήσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἡττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαοῦλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

a Τῇ ἕκτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ.
b Απέπεμψαν] Επεμψαν *Samb.* in reliquis convenit cum *Edit. Baſ.* Verum hæc ſummaria paulo contractiora exhibet *Gen.*
c Αποδειξις,] Coll. *Voſſ.* ἀναδειξις.
d Τῶν πολεμίων.] Addunt Coll. *Voſſ.* & *Big.* καὶ τὴν πόλιν.
e Πόλεμοι] Coll. *Voſſ.* πόλεμος.
f Σαοῦλος βασιλεύοντος.] Coll. *Voſſ.* & *Big.* Σαμουὴλου προφητεύοντος.
g Σαοῦλος] Ponunt hoc in prioribus poſt θαυμάσας Coll. *Big.* & *Voſſ.*
h Υπ' αὐτοῦ] Coll. *Big.* & *Voſſ.* ὕποπτον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν λϚ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΑΒΟΝΤΕΣ οὖν οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προεῖπομεν μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον ἐκόμισαν πόλιν, καὶ πρὸς τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b] Δάγωνα δ' ἔστι σκάλῳ, πήξασι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες, ὑπὸ τὴν ἡμέρας ἀρχὴν εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνήσωσι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ὑπιτυγχάνουσιν αὐτῷ τῷ προσώπῳ τὴν κιβωτὸν· ἔκειτο γὰρ [c] ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἐτύθη διετέλει. καὶ βαστάσαντες πάλιν ἐφίστασιν αὐτὸν ὑπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ὑπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες πρὸς τὸν [d] Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ὑπὶ τῷ προσκυνουμένῳ τὴν κιβωτὸν σχῆμα κείμενον, ἐν δόξῃ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίστανται. καὶ τελευταῖον [e] ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f] τὸ θεῖον καὶ [g] νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [h] δυσεντερίας, πάθος χαλεπὸν καὶ [i] τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ὑπιφέρον, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς ἀθανάτως ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες [k] ἐξεμοῦντες διαφθαρμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δ' ὑπὸ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν [l] ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποχόμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν ἀδυνάμενοι, σωθῆναι ἐκ τῆς κιβωτοῦ [m] ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ταύτης αἰχμαλωσίαν [n] οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς σφᾶς [o] δέ-

CAP. I.

Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.

CUM autem Palæstini arcam Hebræorum cepissent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eam deportarunt; &, ut *eximium* quiddam è manubiis, juxta Deum suum collocant: is autem Dagon appellabatur. Postridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum suum adorarent, eum invenerunt hunc ipsum honorem arcæ præstantem: humi enim jacebat, basi prolapsus, cui perpetuo insistebat. eum itaque sublatum in eandem restituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque sæpius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis specie projectum reperirent, in magna erant anxietate animisque perturbati. Tum denique in Azotiorum urbem & regionem diram immisit Deus vastationem & morbum. Moriebantur enim intestinorum torminibus, gravi malo & necem acerbissimam inferente, viscera, priusquam anima ipsis per mortem convenienter solveretur corpore, egerentes, exesa & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læserunt, nec stirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo essent, intellexerunt arcam Dei in causa esse quod tam gravia paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes ut eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam prosternitur.

1 *Reg. c.* 5.

Palæstini plagis percutiuntur.

Azotii malis vexantur.

---

a Χρόνον ἐτῶν λϚ'.] Ita *Samb. Big.* & *Coll. Voss.* numerumque defendit *Vossius* in *Chronol. S.* c. 5.

b Δαγὼν δ' ἔστι] Hunc specie hominis, in piscem ab umbilico desinentis, super Deos reliquos gens maritima venerabatur. HUDS. Conf. De bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. Δαγὼν τὸ ξόανον. SPANH.

c Ἐκπεπτωκὼς] Ἀπ' αὐτῆς ἐκπεπτωκὼς τ' β. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Δαγῶνα] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* Δαγών.

e Ἀπέσκηψεν] Ἐπέσκηψεν *Vat.* ἐπέσκηψεν *Hen.* & *Busb.* quod forsan à Josepho.

f Τὸ Θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] Καὶ νόσον τὸ θεῖον *Vat.*

g Νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] De hac clade, de bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. σηπόμενοι γὰρ τὰ κρυπτὰ τῶν σωμάτων, καὶ δι' αὐτῶν τὰ σπλάγχνα. SPANH.

h Δυσεντερίας,] Vide *Theodoretum*, tom. 1. p. 236.

i Τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην] *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτοῖς ἐπιφέρειν, πρὶν ἢ τὴν ψ.

k Ἐξεμοῦντες] Ἐξέμων *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. & *Epiphan.* in *reliquis* cum *Hesychio* & *Glyca* ἐξεμοῦντες.

l Ἀπὸ τῆς γῆς,] Ἐκ τῆς γ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat.*

m Ταύτας αὐτοῖς ἀναχεῖν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ταύτην in *Editis*, *Aliisque.*

n Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ] Οὐκ ἐπὶ χρησίμῳ γενομένην *Vat.* οὐκ ἐ. ἀγ. γενομένῳ *Big.* & *Samb.*

o Δέχεσθαι] Δέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Vide *Zonaram.*

p Αὐ-

ti arcam ad Aſcalonitas tranſferunt, atque illi ad alios eam deportant. 1 Reg. c. 5.

grata accidit hæc ſupplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam ſumpſiſſent, eadem ipſis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitæ. neque vero apud illos permanſit: nam cum & ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæſtinorum urbes pervagata eſt arca; à qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quæ paſſæ ſunt.

Paleſtini de remittenda arca conſultant. 1 Reg. c. 6.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcæ præſentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæſiverunt qua arte & via ab ea ſemet expedirent. Et cum conveniſſent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Aſcalonis, itemque Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum ejus ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos invaſiſſe, ſimulque in urbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique *eos* qui malorum cauſam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei poteſtatem eſſe & vim; neque ſi ejus curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Cæterum monebant ut quieſcerent, & quicquid acciderat æquo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, hujuſmodi mutationes affert. Prædictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui & antea crediti ſunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad præſens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque *podicum* ſimulachra aurea pro unaquaque civitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, & vitam illis conſervarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis ſimiles qui regionem eorum populati ſunt atque vaſtarunt. Deinde hiſce in loculum incluſis, & ſuper arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vacciſque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & cuſtodiri, ne matribus, eas ſequendo, impedimento forent; eorum autem deſiderio *illæ* quam ocyſſime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegiſſent, ibi relinquendas eſſe *juſſerunt*, facta eis poteſtate abeundi quò velint. Et ſi quidem Hebræos verſus pergerent, & in illorum regionem conſcenderent, eſſet ut exiſtimarent arcam illis malorum cauſam extitiſſe; ſin vero aliò deflecterent, illam perſequendam eſſe di-

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœtæ adjunguntur incluſis domi vitulis.

χεσ. τοῖς ᾗ οὐκ ἀηδὲς ἡ τ Αζωτίων δέησις ωεσοέπιτεν· ἀλλ' ὑπανεύσι μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες ᾗ τὸν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατέιησαν. συνεξεκόμισε γὰρ [p] αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων ἡ κιβωτὸς πάλη ωρὸς τὰς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένας. κ ωρὸς ἄλλας παρ' αὐτῶν ἀποπέμπουσιν Ασκαλωνῖται. μένει δ' ἀδε παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τ αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, ωρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. κ τάυτην [q] ωεριέρχεται τ τρόπον τὰ πέντε τ Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσπερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάστης ἃ [r] ωρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπαθον.

β. Απειρηκότες ᾗ τοῖς κακοῖς οἱ πεπονθότες, κ τοῖς ἀκούσιν αὐτὰ διδασκαλία [s] γινόμενοι, ἔ μὴ ωροσδέχεσθαι τὴν κιβωτὸν ωοτὲ ωρὸς αὐτὰς ὅπὶ τοιαύτῃ μιᾷ κ τελῇ, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν κ ωόρον ἀωαλλαγῆς αὐτῆς. κ συνελθόντες οἱ ἐκ τ πέντε ωόλεων ἄρχοντες, [t] Γιτθης [u] κ Ακκάρων κ Ασκάλωνος, [x] ἔτι ᾗ Γάζης κ Αζώτου, ἐσκόωουν τί δεῖ ωοιεῖν. κ τὸ μὲν ωρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀωοωέμωειν τοῖς οἰκείοις, ὡς [y] ὑωερδικουῦτος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, κ συνεωιδημησάντων αὐτῇ ἀφ' ὅτου τ δεινῶν, κ [z] συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς ωόλεις αὐτῶν. ἦσαν ᾗ οἱ λέγοντες, [a] τοῦτο μὲν μὴ ωοιεῖν, μηδ' ἐξαωατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τ κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας· ἃ γὰρ τούτην εἶναι τὴν δύναμιν [b] αὐτῇ κ τὴν ἰσχύν· ἃ γὰρ ἂν ωοτ' αὐτῆς [c] κηδομένη Θεὸς ὑωοχείριον ἀνθρώωοις γένεσθαι. ἡσυχάζειν ᾗ κ ωράως ἔχειν ὅπὶ τοῖς συμβεβηκόσι ωαρ' νοῦν, αἰτίαν τούτων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν Φύσιν· ἣ κ σώμασι κ γῇ κ Φυτοῖς κ ωᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς σωιεσῶσι, κατὰ χρόνων ωεριόδους, ωίπτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ ᾗ τὰς ωροειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἐωάνω χρόνοις σωιέσι κ Φρονήσι [d] διαφέρειν ωεωιστευμένων συμβουλία, κ τότε μάλισα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς ωαροῦσιν, οἳ μήτ' ἀωοωέμωειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ ωέντε μὲν ἀνδριάντας ὑωὲρ ἑκάστης ωόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαριστήριον, ὅτι ωροθυμήσεν αὐτῶν τ σωτηρίας, κ κατέχειν ἐν τῷ βίῳ [e] διωκομένους ἐξ αὐτοῦ ωαθήμασιν, οἷς οὐκέτι ἰσχύουσιν [f] ἀντιβλέψαι· [g] ωοιοῦντας ᾗ τ ἀριθμὸν μῦς χρυσοῦς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν κ διαφθείρουσι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔωειτα [h] βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτὰς, κ θέντας ἐωὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· κ βόας ὑωοζεύξαντας δρεωτούσας, τὰς μὲν [i] δαμάλεις ἐγκλεῖσαι κ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράσιν ἐμωοδὼν ἐωέμενα γένωνται, ωόθῳ δ' αὐτῶν ὀχυτέραν [k] ωοιῶνται τὴν ωορείαν. ἐκείνας δ' [l] ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν. φερούσας ἐωὶ τριόδου καταλιωεῖν, αὐτὰς [m] ἀωιτρέψαντας ᾗ βάλονται τ ὁδῶν ἀωελθεῖν. κἂν μὲν τὴν Εβραίων ἀωίωσιν, κ τὴν τούτων χώραν ἀναβαίνωσιν, ὑωολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν [n] τ κακῶν· ἂν ᾗ ἄλλην τράωωνται, [o] μεταδιώξομεν

ξομεν

p Αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων] *Al.* αὐτῇ & αὐτῃ. & mox inferius αὐτὰς.

q Περιέρχεται τ τρόπον] Ἐκπεριέρχεται *Big. Samb.* & *Vat.*

r Πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν,] Παρ' αὐτὰς *Vat.*

s Γινόμενοι,] Γενόμενοι *Samb.*

t Γίτθης] Γιτθᾶν Ant. Jud. lib. XIV. c. 15. §. 10. & de bell. Jud. lib. I. c. 17. §. 2. Γιτθὰ καλεῖται. item Simon ἀπὸ κώμης λεγομένης Γιτθῶν nempe in Samaria. *Juſtin. Apoll.* II. SPANH.

u Καὶ Ακκάρων] Illud κ deeſt in *Editis*, & quibuſdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ακάρων.

x Ετι ᾗ Γάζης] Ετι κ Γ. *Vat.*

y Υπερδικοῦντος] Υπερεκδικοῦντος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.*

z Συνεισβαλόντων] Ita cum *Big.* & *Samb.* συνεισβαλόντων in *Editis*, *Aliiſque.*

a Τοῦτο μέ] Τοῦτο μὲ ωοιεῖν *Big. Hen.* & *Busb.*

b Αὐτῇ κ] Αὐτὴ pro ὑγιῆ repoſui ex *Epiphanio.*

c Κηδομένη Θεὸς] Κηδομένης ἔ Θεοῦ *Vat.*

d Διαφέρειν πεπιστευμένων] Vocem ἀληθείαν (quæ in *Editis* deerat) reſtituimus ex *MSS.*

e Διωκομένους] *Coll. Voſſ.* διωκουένους.

f Ανθυβλέψαι.] Ἀνθυβλέπειν proprie eſt *contra tueri*, improprie *obniti.* uti & ἀνθοφθαλμεῖν *Demoſthenis* & *Polybio.*

g Τοσούτους ᾗ τ ἀριθμὸν μῦς χρυσοῦς] 1. Sam. VI. 3. Sic mus ſculptus in Tenediorum & aliis numis cum Smintheo Apolline, ob liberatum ab eo à muribus illum tractum. SPANH. Confer Tabulas Numiſmatum in extremo Tom. II. HAV.

h Βαλόντας εἰς γλωσσόκομον] Βαλόντες & mox δέντες, dein ὑωοζεύξαντες *Big. Samb.* & *Vat.*

i Δαμάλεις ἐγκλεῖσαι] Πόρτεις *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat.* & *Epiphan.* (πόρτης *Voſſ.* qui mox ταῖς pro τοῖς) μόχθος *Zonar.*

k Ποιῶνται τὴν πορείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ποιοῦνται, τὴν ποείαν in *Editis*, *Aliiſque.*

l Εξελάσαντας τὴν κιβωτὸν] Εξελάσαντες *Vat.*

m Επιτρέψαντας αὐτὰς] Επιτρέψαντες αὖ *Samb.* & *Vat.*

n Τῶν κακῶν·] Τούτων τ κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

o Μεταδιώξομεν] Μεταδιώξωμεν *Big. Samb.* & *Glycas.*

ξομεν αὐτῷ ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν P τοιαύτην ἔχει.

γ'. Ἐκείναν δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις δῆλος τῷ γνώμῃ ἐκύρωσαν. καὶ ποιησάντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τῷ ἅμαξαν ἐπὶ τὴν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τ' δὲ βοῶν τῷ ὀρθῷ ὁδὸν ὥσπερ q ἡγεμένων τινῶν αὐτᾶς ἀπισσῶν, οἱ τ Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πάντα ζήσοντες καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βουλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶ τ Ἰούδα Φυλῆς r Βηθσάμη ὄνομα. εἰς ταύτην ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίον μεγαλον καὶ καλὸν τῷ πορείαν αὐτῶν ἐκδεξαμένον, παύονται s πρόσω χωρεῖν, ζήσασαν τῷ ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δ' ἦν τοῖς t ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρόχαρεῖς ἐγένοντο. θέρους γὰρ ὥρα πάντες ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν τ καρπῶν ἐν τ ἀρούραις ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἁρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τ χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον δῆλος ἐπὶ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγγος ὃ τὰς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τὰς μυᾶς, πέμασιν ἐπὶ πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατολωχηθέντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τὰς βόας ὁλοκαύτωσαν. καὶ πῶτ' v ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, x ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ'. Ὀργὴ δ' καὶ χόλος θεοῦ μέτεστιν, ὥστε y ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ πᾶσι παθόντας αὐτοὺς οἱ z κωμῆται, καὶ a πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἦλθεν οἷον εἰκὸς δῆλον θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. ἔδει τε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίους ἀποφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τ Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τάδε, b ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς c Καριαθιαρίμαν γείτονα πόλιν d τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Ἀβίτου τὸ γῆρος, e Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ f καὶ θρησκείᾳ, καταδιωῦσι, εἰς οἰκίαν τὸν κιβωτὸν ἤγαγον, g ὡς πρέπουσα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατοικεῖ δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὸν κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τ ἐπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσοῦτον γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμᾳ, h ποιήσαντα δὲ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

xerunt, facta inde conjectura, quod poteſtatem ejuſmodi nullam haberet.

3. Hæc autem bene ac ſapienter dicta judicarunt, atque illico conſilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quæ jam diximus exſequuti fuiſſent, plauſtrum in trivium deducunt, ibique relicto ſeceſſerunt. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam ſi ab aliquibus deducerentur, eas *eminus* ſubſequebantur Palæſtinorum principes, ſcire deſiderantes ubi ſubſiſterent & ad quoſnam ſe conferrent. Eſt autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, ſi proceſſiſſent, campus magnus & pulcher excepiſſet, ulterius tamen non progreſſæ ſunt, plauſtrum illic ſiſtentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* ſpectaculum, lætitiaque exſultabant. æſtatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas verſarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate geſtientes, & opus è manibus dimittentes, è veſtigio ad plauſtrum accurrebant. atque arcam ex eo ſublatam, capſamque in qua *aurea* erant ſimulachra & mures, ſaxo cuidam, quod in campo erat, impoſuerunt: & cum Deo magnifice ſacra feciſſent, ſeque epulis adhibuiſſent, plauſtrum ſimul ac vaccas ſolido ſacrificio immolarunt. Quo viſo Palæſtinorum principes retro ad ſuos reverſi ſunt.

Boves contra indolem ſuam & affectum recta in dicionem Hebræorum pergunt.

II.

Hebræi ex urbe Bethſama, arcæ conſpectu lætati, ad eam recipiendam accurrunt; moxque boves cum curru Deo cadunt victima.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos perſequitur, adeo ut ſeptuaginta viros ex pago Bethſamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (ſacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipſos autem hæc paſſos vici iſtius incolæ deplorarunt, eoſque *ejuſmodi* plangore proſecuti ſunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immiſſum; ſuumque mortuum unuſquiſque lugebat. Quamobrem ſeſe indignos agnoſcentes, quibuſcum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* miſſis, indicarunt redditam eſſe à Palæſtinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethſamitis: ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat exiſtimationis ob juſtitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir juſtus habitabat. Ejus autem filii arcæ miniſterio operati ſunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima manſit, cum apud Palæſtinos quatuor menſes fuiſſet.

Bethſamitæ, qui arcæ manus Laicas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Aminadabi.

1 Regum, c. 7.

Ibi per viginti annos manſit.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου προφητεύοντος αὐτῶν καὶ προφήτου.

ΤΟΤ δὲ λαὸς πᾶς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τ i Καριαθιαριμιτῶν πόλις τὸν κιβωτὸν,

CAP. II.

Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.

CUM autem populus univerſus illo tempore, quo arcam poſſidebat Cariathiarimitarum urbs, *Hebræos, ad meliorem frugem*

p Τοιαύτην ἔχει.] Αὐτὴ ἔχει *Vat.* Videſis ut hanc hiſtoriam deflorat *Zonaras.*

q Ἡγεμένων τινῶν] Ἡγεμένα τινὲς αὐτᾶς *Aliis.*

r Βηθσάμη ὄνομα.] Ita in *MSS.* Βαθσάμη *Baſ.* & *G.* Βηθσαμὺς 1 *Regum*, c. 6. & 2 *Paralip.* c. 28. v. 18.

s Πρόσω χωρεῖν,] Προσωτέρω *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

t Ἐν τῇ κώμῃ,] Ἐπὶ τῇ κωμῃ *Vat.*

v Ἰδόντες οἱ] Sic *MSS.* εἰδοντες in *Editis.*

x Ὑπέστρεψαν ὀπίσω.] *Al.* ἀνέστρεψαν.

y Ἑβδομήκοντα] *De populo* LXX. & 1. *millia plebis* juxta *Hebr.* ἑβδομήκοντα ἄνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam. al.* 1 *Regum* c. 7.

z Κωμῆται,] Ita cum pleriſque *MSS.* (& *Coccejo*) κωμῆται *Samb. Baſ.* & *G* Verum κωμήτης occurrit apud *Eurip.* in *Alceſte*, v. 476 & *Plat.* de *Legibus*, l VII. p. 794. atque hanc ſcripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 498. HUDS. Sic Euripid. Alceſt. v. 476. Τὸν τῆς κωμήτου χθονός· Item Plato lib. VII. de Legib. pag. 794. lit. A. SPANH.

a Πένθος ἐπ' αὐτοὺς] Πενθος *Vat.*

b Ἀποκομίζουσιν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* & juxta iſtos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὴν ἀπάγουσιν εἰς κ. in *Editis* ἀποκίζουσιν (pro ἀποικίζουσιν) εἰς Καριαθιαρείμ. Videſis LXXII. ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1.

c Καριαθιαρίμαν] *Gen.* Καριαθιαρείμ, & Lib. VII. Cap. 4. §. 2. SPANH.

d Τοῖς Βηθσαμίταις·] Τοῖς Βηθσάμης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

e Ἀμιναδάβου,] Ita fere in libris omnibus *Joſephi* & Interpp. LXXII. Ἀβιναδάβου juxta *Hebr. Codd.* atque ita forſan legendum, cum μ & β (ut in *MSS.* ſcribi ſolent μυ & βητα) facile invicem permutentur.

f Καὶ θρησκείᾳ,] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ τῇ θρησκείᾳ.

g Ὡς πρέπουσα] Vel plenius ὥσπερ εἰς πρέπουσα ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

h Ποιήσαντα] Eſt qui conjicit οἰκήσαντα, & mox ἐπὶ pro τέσσαρας ex *S. Literis.* HUDS. Ita & Latini loquuntur, *fecit tot annos.* REL.

i Καριαθιαρειμιτῶν πόλις] *Al.* Καριαθιαριμιτῶν.

redeuntes convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare. 1 Reg. c. 7.

urbs, votis & ſacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus ſtudium præ ſe ferret, Samuelus propheta animadverſo eorum *pio* obſequio, quaſi jam opportunum eſſet ad illos, cum ita ſe haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea inſunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & perſuadendas: "O viri *Iſraelitæ*, dicebat, quibus "etiamnum hoſtes quidem graves *ſunt* Palæſtini, "Deus vero incipit eſſe propitius & amicus, non "ſolum libertatem expetere debetis, ſed & opor- "tet hæc facere, quibus ea vobis aſſequenda eſt. "Ne quidem cogitate à dominatu liberari, dum "pergitis ea agere quæ vos ſervituti ſubjicient: ſed "juſtitiam colite, atque nequitiæ, eam ex anima- "bus abolendo, curationem adhibentes, tota men- "te Deo ſupplicate, ejuſque in cultu perſeverate. "Hæc ſi feceritis, erit ut bonis affluatis, à ſervi- "tute liberemini, & victoriam de hoſtibus repor- "tetis: quæ neque armis, neque corporum viri- "bus, neque copiarum multitudine conſequi faci- "le eſt. non enim hiſce res ejuſmodi ſe præbitu- "rum eſſe pollicetur Deus, ſed probitati & juſti- "tiæ. Ego vero hæc promiſſa vobis rata fore "ſpondeo". Hæc cum dixiſſet, ei applaudebat populus, ex iſta exhortatione lætitia elatus; conſenſitque ad id ipſum faciendum quod Deo gratum eſſet. Ipſos autem congregat Samuelus in urbem quandam Maſphaten appellatam: quod nomen ſermone Hebraïco conſpicuum ſignificat. Ibi & hauſta aqua *effuſaque* Deo libant, & cum tota die jejunaſſent ad preces ſe convertunt.

Cum jam Iſraëlitas nec opinos nec armatos in Maſphate aggederentur Palæſtini, Deum expetitur Samuelus, a quo Laclente immolato.

2. Illic vero congregati non latent Palæſtinos. Sed illi, conventu eorum ſibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, ſperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis ſuperveniunt. Ii autem, ex hoc valde conſternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidiſſe præ "metu & ex memoria recentis cladis; adeoque *li-* "*benter* quieturos eſſe, ne hoſtium potentiam in "nos concitemus. Nam cum in nos nudos & iner- "mes, qui tuo ductu & auſpiciis ad ſupplicationes "& victimas & juramenta *ſolennia huc* convenimus, expeditionem jam fecerint hoſtes: non alia "itaque nobis ſalutis noſtræ ſupereſt ſpes, quam "in te & Deo à te implorato ut nobis daret è Pa- "læſtinorum manibus effugere". At ille eos ſecuro animo eſſe hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum eſſe. Et cum agnum ſubrumum cepiſſet, eo *ſolidum* pro populo ſacrificium facit; Deumque ſupplex orat, ut eos in prælio à vi Palæſtinorum defenderet; iterumque non ſineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio ſacrificium accepiſſet, innuit ſe illis victoriam daturum eſſe & potentiam aucturum. Cum autem adhuc Deo ſuper altare eſſet victima, & nondum tota ſacrâ flammâ abſumeretur, hoſtium copiæ è caſtris

Ab omine bono Iſraëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæſtinos, quos acie fuſos uſque ad Correa perſequitur. 1. Reg. c. 7.

[k] Ἐπ' ἀχαῖς καὶ θυσίαις τραπέντων τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὰ ἐμφανίζοντος τῷ Θεῷ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [l] Σαμύηλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὔκαιρον πρὸς ἅπαν ἔχοντας εἰπεῖν τῷ Θεῷ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ᾤετο μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσαίρεσθαι καὶ πείθειν· "[m] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι νῦν βαρεῖς μὲν "πολέμιοι Παλαιστῖνοι, Θεὸς δ' ὑμῖν ἀρχεται γίνε- "σθαι καὶ φίλος, οὐκ ἐπιθυμεῖν ἐλευθερίας δεῖ μό- "νον, ἀλλὰ πειρᾶν δι' ὧν ἂν ἔλθοι [n] πρὸς ὑμᾶς. "[o] οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν "δ' ὑπ' ἀνδραπόδων ἐξ ὧν τοιοῦτοι διάφερουσιν· ἀλλὰ γίνε- "σθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυ- "χῶν θεραπεύσαντες [p] αὐτὸν, ὅλαις ταῖς διανοίαις "[q] σπουδάσατε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες διατελεῖτε. ταῦ- "τα γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἕξει τὰ ἀγαθὰ, δουλείας ἀπαλ- "λαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔθ' ὅπλοις, "οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων δυνα- "τόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ Θεὸς ἐπισχυεῖται παρέξειν "αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς "δ' αὐτῶν ἐπισχέσεων ἐγὼ γένομαι". [r] ταῦτ' εἰπόντος ἐπεφώνησε τὸ πλῆθος ἡδέως τῇ παραινέσει, καὶ κατένευσεν αὐτὸ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. συνάγει δ' αὐτοὺς ὁ Σαμύηλος, εἰς τινα πάλιν λεγομένην [s] Μασφάτην· κατοπτεύομενον γὰρ τὴν σημαίνει καὶ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν [t] ὑδροφορήσαντες τε σπένδουσι τῷ Θεῷ, καὶ νηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' ἀχὰς τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἐκεῖ [v] συναχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες ὅτι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλη στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα δὲ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖν, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς παρακλῆσιν ἄγει καὶ δέησιν· καὶ δραμόντες πρὸς Σαμουήλον, "ἀνα- "πεπωκέναι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τὸ προ- "σδοκᾶν ἤδης, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κι- "νήσωμεν τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. σὺ δ' ἀναγαγὼν "τοῦτον ἡμᾶς ἐπ' ἀχὰς καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ "[x] ἀνόπλοις [y] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν "ἡμῖν οὐκ ἄλλη [z] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ "Θεοῦ ἱκετευθέντος ὑπὲρ σοῦ παρασχεῖν ἡμῖν διαφυγεῖν "Παλαιστίνους". ὁ δὲ θαρρεῖν τε παρατέτακται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τοῦ ὄχλων θυσίαν· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν [a] ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ, καὶ μὴ [b] φείδεσθαι δύτερον αὐτοὺς [c] δυσχήσαντας. ἐπήκοος δὴ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ὑπισχνεῖται νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. [d] ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἔχοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν τὸ ἱερᾶς φλογὸς ἁπλη- φότος, [e] προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δυνά-

[k] Ἐπ' ἀχαῖς καὶ θυσίαις] Vel ἐπ' ἀχὰς καὶ θυσίας cum quatuor *MSS.*

[l] Σαμύηλος ἰδὼν] In ſex *MSS.* Σαμυῆλος ὁρῶν.

[m] Ἄνδρες γὰρ] Vel dicendum γὰρ poſt ἄνδρες redundare, vel legendum ἄνδρας.

[n] Πρὸς ὑμᾶς.] Πρὸς ἡμᾶς *Big.* & *Samb.*

[o] Οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οὐδὲ βούλεσθε μένειν πρότ].

[p] Αὐτὸν,] Mallem αὐτὰς cum *Epiphanio.*

[q] Σπουδάσατε τὸ θεῖον,] Omnino legendum σπουδάσατε, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) niſi dicatur σπουδάζειν nonnunquam idem valere ac σπουδάζειν. Vide *Stephani Theſ. Gr.* voce σπουδάζω.

[r] Ταῦτ' εἰπόντος ἐπεφώνησε] Ita placuit edere cum ταῦτ' εἰπόντος ἐπεφώνησε habeant *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ταῦτ' εἰπόν· ἐπεφώνησε in *Editis*, *Aliiſque*

[s] Μασφάτην·] *Al.* Μασφάτιν & Μασφατὴν. ex urbibus *Leviticis* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim.* HUDS. Μασφάτις, Græcè καθ' ὑπερβολὴν Hebr. מצפה *locus eminens* LXX. σκοπιὰ Num. XXIII. 9. unde מצפי Eſa. XIII. 2. SPANH

[t] Ὑδροφορήσαντες τε] Ὑδροφόροι σπένδουσι *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ ὑδροῦν) ὕδωρ, καὶ ἐξέχυταν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effuſa lachrymas ſignificat

[v] Συναχθέντες.] Συναλλόντες *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[x] Ἀνόπλοις] Ἀόπλοις *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

[y] Ἐπεστρατεύκασιν] Ita in quatuor *MSS.* (& *Coll. Voſſ.*) in *Editis* ἐπεστρατεύσασθαι.

[z] Σωτηρίας ἡμῶν,] Σωτηρίας ἢ μόνη ἡ παρὰ σοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

[a] Ὑπερέχειν αὐτῶν] Phraſis eſt *Homerica* pro *protegere.*

[b] Περιδεῖν δεύτερον] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* παριδεῖν.

[c] Δυσχήσαντας.] Ἀνυχήσαντας *Big.* & *Gall.*

[d] Ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Καὶ ἐπὶ Σαμυὴλ ἀναφέρεται τὴν ὁλοκάυτωσιν LXXII.

[e] Προῆλθεν] Προσῆλθεν *Vat.*

δυάμις, καὶ ϖαρατάσσεται [f] εἰς μάχλω, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπλημμελούντων ἐν ἀπορία τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχλω ἐκεῖσε ἀπιόντων. ϖεπιπλῆσαι δ', οἷς οὐδεὶς εἰ ϖροὔλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπείθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑπότρομον καὶ σφαλερὰν κινήσας πίπτειν· ὡς συλλυομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διεσαμένης εἰς ἔνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα [g] βροντῶν [h] ϖεριψοφήσας, καὶ πυρὸς ἀστραπῆς ὡς [i] καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις ϖεριλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ἐκκροτήσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [k] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὴ Σαμούηλος μὲν τῷ πλήθει· καὶ πολλοὺς κατασφάξας κατακολουθεῖ [l] μέχρι Κορραίων, τόπου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν ϖροσαγορεύει, συμβολὸν τῆς [m] ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ γιγνομένης αὐτοῖς καὶ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνου τοῦ πλήθους οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὁ δὲ λαὸς πάλαι θάρσος τοῖς Παλαισίνοις ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, [n] τοὐτ' ἐκείνων μὴ τοῦ νίκου ἐγίνετο. καὶ Σαμούηλος στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλούς, καὶ τὸ φρόνημα τῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τοῦ χώρου ἀφαιρεῖται, ὃν τῶν Ἰουδαίων [o] ἀπέτεμνον τὸ ϖρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [p] αὕτη δὲ ἦν μέχρι πόλεως Ἀκκάρων [q] ἀπὸ τῆς Γίττης ὅρων ἐκτεταμένη. ἦν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [r] φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

egressæ sunt, & sese ad pugnam instruunt; spe quidem *certa* victoriæ, ac si Judæi consilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut si quis eas prædixisset, haud facile fidem invenissent. Nam primum quidem eos *magna* concussione perturbat Deus, terramque quassatione illis subtremiscere parumque tutam *ei insistentibus* fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent vestigia, vel discedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumsonuisset, atque igneis fulguribus quasi ad ora illis adurenda eos circumfulsisset, atque manibus arma excussisset, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multisque cæsis reliquos persequitur ad * Corræa usque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi saxum statuisset, veluti terminum victoriæ & hostium fugæ, id Præsidii *saxum* appellat, in signum virium quibus eos ad hostes debellandos impertivit Deus.

3. Palæstini vero, ea clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Israëlitas: sed, præ metu & memoria eorum quæ acciderant, quiescebant. Fiducia autem, qua olim Palæstini animati erant in Israëlitas, *viceversa* illorum esse cœpit post victoriam *istam*. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit strages; atque elatos eorum animos prorsus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio superassent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem usque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Israëlitis colebant.

Regionem Israëlitis ereptam recuperat Samuelus, suoque tempore Palæstinos cohibuit.

ΚΕΦ. γ'. CAP. III.

Ὡς Σαμούηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ἐκείνων ἃ καλῶς τῆς ἀρχῆς ϖεῤῥυθμισμένων, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμούήλου ϖρὸς τοῦτο ἀγανακτοῦντος.

Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit: atque populus, illis in principatu male se gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

Ὁ δὲ ϖροφήτης Σαμούηλος διανεμήσας τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἑκάστοις, εἰς ταὐτὸν ἐκέλευσε συνερχομένους ϖερὶ τῶν ϖρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δ', [s] δὶς δ' ἔτους ἑκάστου ϖερὶ τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [t] αὐτοῖς· καὶ πολλῷ ἐβράβευεν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον πολύν.

β'. Ἐπεὶ δ' ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ϖροστασίαν ἃ πλήθους ϖαρεδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν ϖρεσβύτερος Ἰωήλος ϖροσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [x] Ἀβία ὄνομα ἦν. ϖροσέταξε δὴ τὸν μὲν ἐν [y] Βεθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ' ἕτερον ἐν [z] Βαρσουβαὶ, μερίσας τὸν ὑπακουόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγίνοντο δὲ σαφὲς ὅτι ϖαιδεύσει καὶ τεκμήρειον, ἃ μὴ τὸν τρόπον ὁμοίους τοῖς φύσασι γίνεσθαί τινας, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστοὺς καὶ μετρίους ἐκ ϖο-

PORro Samuelus propheta, populo commode distributo, & sua singulis civitate assignata, (*quamvis prætorium ei fixum esset Ramathæ*) *bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum obibat.* jussit ut in eam convenirent ad res controversas dijudicandas. Ipse autem, bis anno urbes obiens, jus illis dicebat; & multo tempore judicia ex æquo exercebat.

2. Deinde, cum ætate gravis esset & invalidus, ut consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Joelus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, ut unus quidem in Bethelis, alter vero in Barsube sederet & judicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Isti autem exemplo erant & indicio, non omnes moribus similes parentibus nasci, sed forte quidem ex malis probos & æquos *gigni*: tunc vero sese ostende-

Tandem vero defectus jam annis Samuelus filiis suis tribunaliæ statuit duobus in locis; qui judicum fiunt avarissimi & flagitiosissimi. 1. *Reg.* c. 8.

f Εἰς μάχλω,] Πρὸς μάχλω in quinque *MSS.*

g Βροντᾶς] Similia apud Æschylum Prometh. v. 1081. χθὼν σεισάλωσι· βρυχία δ' ἄχω ϖροθυμεῖ βρονταῖς ἕλικες δ' &c. SPANH.

h Περιψοφήσας, καὶ διαπύρεις ἀστραπᾶς ὡς] Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* Διαψοφήσας.

i Καταφλέξων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* καθαφλέξας. HUDS. Lege καῦσαι φλέξαι. COCC.

* Ἀπέστρεψεν.] Ἀνέστρεφεν *Big.* ἀνέτρεψεν *Gall.*

l Μέχρι Κορραίων,] Μέχρι Βεθχώρων *Vat.* & Βεθχούρων *Samb.* à manu secunda, ex *Bibl. S.*

* *Corræa usque*,] Correon juxta *Vet. Interpr.* Si in *Græcis* Βεθχώρων maluerimus, κατὰ λέξιν esset *domus Cori.*

m Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

† *Non eduxerunt contra Israëlitas*] *Sc.* deinceps Israëlitarum fines non incursarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti sunt. 1 *Reg.* c. 7. v. 13.

n Τοὐτ' ἐκείνων] Τοὐτ' ἐκείνοις *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἀπέτεμνον τὸ ϖρότερον] Ἀπέτεμον *Busb.* & *Hen.* ἀπετέμοντο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

p Αὕτη δ' ἦν] Αὕτη δ' ὧν ἡ μέχρι *Iidem.*

q Ἀπὸ τῆς Γίττης] Ἀπὸ τοῦ τῆς Γιτίης *Vat.*

r Φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις] Φιλία τ. Ἰσραηλίταις ὑπολειπομένη τοῦ Χαναναίων *Vat.* Forsan φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπόλοιπα τοῦ Χαναναίων.

s Δὶς δ' ἔτους ἑκάστου] Κατ' ἐνιαυτὸν in *Bibliis S.*

t Αὐτοῖς·] Αὐτὸς solus *Busb.* quo modo legit *Grotius.*

v Ἰωήλος ϖροσηγορεύετο,] Ita *Basil. G. Hen.* & *Busb.* Ἰώηλος in *Codd.* aliquot *Epiphanii.* Οὐήλος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

x Ἀβία ὄνομα ἦν.] Sic quatuor è *Græcis.* Verum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* Ἀβιᾶς aut Ἀβιᾶ aut Ἀβιᾷς.

y Βεθήλοις πόλει] Ita ut supra p. 283. v. 36. Βεθήλῳ *Basil.* & *G.* Βαιθήλῳ *Samb.* & *Big.* Βεθήλῃ *Vat.* HUDS. Vid. inf. Cap. VI. §. 1. SPANH.

z Βαρσουβαὶ] Βαρσουβαεὶ *Samb.* correctè satis. Βερσαβεὲ *Vat.* HUDS. Conf. lib. 1. cap. 12. §. ult. Philo Βερσαβεὲ· SPANH.

debant pravos ex bono prognatos. nam à parentis institutis & studiis deflexi, diversamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri jus pervertebant: ac in judiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum & deliciis sumptuosis dediti, primum quidem hæc adversus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetæ, patris illorum, qui multum studii curæque impenderat ut multitudo justitiam coleret.

Hebræi, Samuelidarum multum pertæsi, regem sibi dari postulantes, valde vexabant Samuelum.

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum statum & ordinem injuriis labefactarent, & commissa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, sed &, quod præ senectute & ætatis debilitate non amplius rebus similiter ac antea administrandis par esset, eum orabant simul & obsecrabant ut aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari & gubernare, & à Palæstinis pœnas sibi debitas exigere ob pristinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde solicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum justitiæ amorem & invisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo versaret.

Deus autem Samuelo apparens ipsum solatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, *dicens*, "non oportere "ea, quæ postularet populus, ægre ferre: quando "non illum sed ipsummet spreviſſent, ne solus *ipsis* "imperaret. Hæc enim ab eo die, quo ex Ægy"pto educti fuerint moliri eos cœpisse. veruntamen brevi illos pœnitentiam *sibi* gravem molestamque acturos esse, per quam nihil quidem futuri erit infectum; at contemptus *sui* redarguentur, & quod consilia tam in me quam tuam erga prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te illum ipsum eis regem constituere, quem *tibi* præmonstravero; cum prius illis mala exposueris, quæ sub regibus passuri sunt, & testificatus fueris in qualem se temere conjiciunt *rerum* mutationem.

Samueli ad populum concio, qua mala regii dominatus eis exponit. 1 *Reg. c.* 8.

5. Hæc Samuelus cum audisset, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quæ sub Regibus futura essent, & quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, *inquit*, quod primum quidem li-

νηρῶν· τότε μέν γε Φαύλης [a] ἐξ ἀγαθῶ παρέχον αὐτὸς γνωμένης. τ γὰρ τ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων [b] ἐκτρεπόμενοι, κ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων κ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· κ τὰς κρίσεις ἐ πρὸς τ ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδ⊙ ποιέμενοι, κ πρὸς τρυφὴν κ [c] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἐπονενδκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία ταῦτα ἔπρασσον τῷ Θεῷ, δεύτερον ἢ [d] τῷ προφήτη, πατρὶ αὐτῶν, ὃς [e] πολλὴν τὸ τὸ πλήθ⊙ εἶναι δίκαιον ἀπδὴν εἰσέφερετο κ πρόνοιαν.

γ'. Ο ἢ λαὸς, ἐξυβριζόντων [f] εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν κ πολιτείαν τ τ προφήτ παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, κ πρὸς αὐτὸν [g] συνέχεσι· διετρίβε δ' ἐν [h] Ραμαθᾷ πόλ· κ τάς τε τ ἐκ ἀνομίας ἔλεγον, κ ὅτι γηραὸς αὐτὸς ὢν ἤδη Ϛ [i] παρειμέν⊙ ὑπὸ τ χρόνου τ πραγμάτων ὁκέπι τ αὐτὸν προστάναι δύναται τρόπον· ἐδεόντό τε [k] Ϛ ἱκέτδυον ἀποδεῖξαί τινα [l] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [m] ἄρξη τ ἔθνης Ϛ τιμωρήσηται Παλαιστίνους, ὀφειλόντας [n] ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων [o] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν ἢ σφόδρα τ Σαμύηλον οἱ λόγοι, ἀλλὰ τὸ σύμφυτον δικαιοσύνῃ [p] Ϛ τὸ πρὸς τὰς βασιλέας μῖσ⊙· [q] ἦπτητο γὰρ δεινῶς τ ἀρετοκρατίας, ὡς [r] θείας κ μακαρίας ποιούσης τὰς χρωμένας αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ. ὑπὸ ἢ Φροντίδ⊙ κ βασάνῳ τ ὧν τοῖς εἰρημένοις, ὅτε τροφῆς ἐμνημόνδυσεν ὅτε ὕπνου· δι' ὅλης ἢ τ νυκτὸς στρέφων τὰς περὶ τ πραγμάτων ἐννοίας διεκαρτέρ.

δ'. Ἐχθὲς ἢ ὅτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, κ φιλανθρωπεύεται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθ⊙· "ὡς σὸν ἐκεῖνον ὑπερηφανήσαντας, [s] ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα "μὴ [t] βασιλδύσῃ μόν⊙. ταῦτα ἢ ἀφ' ἧς ἡμέρας "ἐξήγαγε αὐτὸς [v] ἀπ' Αἰγύπτ μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. "λήψεσθαι μέντοι γε σὸκ εἰς μακρὰν μεταίνοιαν αὐτὸς "ἀπίπονον, ὑφ' ἧς ἥδεν μὲν ἀχθηνὸν ἔσεσθαι τ [x] ἐσομέ"νων· ἐλεγχθήσονται ἢ καταφρονήσαντες, κ βιαὸς "σὸκ ἀχαρίστως πρὸς ἐμὲ κ τὴν σὴν προφητείαν λα"βόντες. κελδω [y] δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν ἂν [z] ἐ"γὼ [a] προείπω βασιλέα· προδηλώσαντα [b] ποίων τε "πεσεῖσθαι βασιλδόμενοι κακῶν, κ διαμαρτυ"ράμενον [c] ἐφ' οἷαν ἀπδύσει μεταβολήν.

ε'. Ταῦτα ἀκύσας Σαμύηλ⊙, ἅμα ἕω συγκαλέσας τὸν Ισδαίων ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη ἢ δεῖν πρῶτον [d] μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ προφ τ βασιλέων ἐσόμενα, κ ὅσοις [e] συνεχθήσονται κακοῖς. "γινώσκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποστά"σε-

[a] Ἐξ ἀγαθῆ] Ἐξ ἀγαθῶν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἐκτρεπόμενοι,] Τραπόμενοι *Vat.*

[c] Πρὸς διαίτας] Illud πρὸς omittit *Vat.* ut & κ πρὸς & deinceps ἔλεγε *Hen.* & *Busb.*

[d] Τῷ προφήτῃ,] Καὶ τῷ πατρὶ αὐτῶν *Epiphan.* τῷ προφήτῃ πατρὶ ἢ αὐτῶν *Big.* & *Samb.* τῷ προφήτῃ πατρί τε ἑαυτῶν *Vat.*

[e] Πολλὴν δὲ τὸ πλῆθ⊙] Πολλὴ κ δὲ *Samb. Big.* & *Vat.* paulo disertius.

[f] Εἰς τὴν προτέραν] Illud εἰς deest *Vat.*

[g] Συνεῖχεσι·] Numero adhuc servato συνέτρεχε πρὸς πευθὼ &c. ab ingenio *Josephi.* nam solummodo δυσοδοκίαν illis vitio vertunt *S. Literæ*, ut notavit *Theodoretus*, tom. 1. p. 239.

[h] Ραμαθᾷ πόλ·] Ita cum *Vet. Interpr.* prout p. 307. v. 18. Αρμαθὰ π. tam in *Editis* quam *MSS.* HUDS. Ραμαθὰ leg. *Gelen.* Conf. lib. v. cap. xi. & cap. iv. §. 6. inf. uti *Gen.* Ἀραμαθὰ. SPANH.

[i] Παρειμέν⊙] Æschylus Prom. v. 173. B. τί τῆδε λοιπὸν, ἢ παρειμένον. SPANH.

[k] Καὶ ἱκέτδυον ἀποδεῖξαι] Καὶ καθικέτδυον *Vat.*

[l] Αὐτῶν βασιλέα,] Αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

[m] Ἀρξῃ τῆ ἔθνης] Ita cum *Vet. Interp.* ἄρξῃ δὲ ἐθν. *Baſ.* & G. ἄρξῃ τε *Big.* & *Samb.* dein mox τιμωρήσατο. Verum ἄρξῃ δὲ ἐθν. & statim τιμωρήσε *Hen.* & *Vat.*

[n] Ἑαυτοῖς δίκας] Ἐτ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non inconcinne.

[o] Ἀδικημάτων.] Ἁμαρτημάτων *Vat.*

[p] Καὶ τὸ πρὸς τὰς βασιλέας μῖσ⊙·] Hæc, uti verisimile est, ex suo in Reges odio, (nam nihil hujusmodi exstat in *S. Literis*) adjecit *Josephus*, discipulus sane melior Pharisæorum, quam civis Romanus.

[q] Ἥπτητο γὰρ δεινῶς] Est qui malit ἥδιστο γ. δ. τῇ ἀρετοκρατίᾳ ἀ. θ. κ. μ. ποιούσῃ.

[r] Θείας κ μακαρίας] Θείας legisse videtur *Vet. Interpres.*

[s] Ἀλλ' αὐτὸν,] Ita *Big. Baſ.* & *G.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Samb.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Vat.* ἀλλ' εἰς αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* ὅτι ὃ τε ἐξαδικήσασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τῷ μὴ θέλειν βασιλδεσθαι ὑπ' ἐμοῦ *Cedrenus*. ex *Interpretibus* LXXII. *quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret*, vertit *Epiphan.*

[t] Βασιλδύσῃ μόν⊙·] Βασιλδς ἢ μόν⊙ *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἀπ' Αἰγύπτ] Ἐξ Αἰγύπτ *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda. & paulo ante ἐξάγαγον habet *Cedrenus.*

[x] Ἐσομένων·] Ἐπομένων *Vat.*

[y] Δή σε χειροτονεῖν] Δή σοι *Big.* & *Samb.* δέ σοι *Vat. Hen.* & *Busb.*

[z] Ἐγὼ] Ἐγώ σοι τρ. quatuor *MSS.*

[a] Προείπω βασιλέα·] Προτείπω *Vat.*

[b] Ποίων τε] Ποταπῶν τε ὅτοι π. *Big. Samb.* & *Vat.* πρδ. ποῖοί τε κ ποταπῶν π. *Epiphan.*

[c] Ἐφ' οἷαν ἀπδύσει] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐφ' οἷς ὧν ἀπδύσει μεταβολὴ *Vat.* ἐφ' ἧ ὧν ἀπδύσει μεταβολὴ *Baſ.*

[d] Μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι] Illud μὲν è *Cod. Samb.*

[e] Συνεῖχθήσονται] κακοῖς.] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* συνεχθήσονται. Forsan συνεκχθήσονται. *quibus forent afflictionibus atterendi*, vertit *Epiphan.*

ſ Καὶ

"σθσι τὲ τέκνα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶ-
"ναι κελεύσθσι, τὲς δ' ἱππῶς [f] καὶ σωματοφύλα-
"κας, δρομεῖς ἢ ἄλλθς καὶ χιλιάρχθς [g] καὶ ἑκατον-
"τάρχθς· ποιήσθσι ἢ καὶ τεχνίτας, ὁπλοποιθς καὶ ἁρ-
"ματοποιθς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργές τε καὶ τ
"ἰδίων ἀγρῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων.
"καὶ ὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελεύόμενοι ποιήσθσιν, ἀνδραπόδων
"ὀργυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας ἢ ὑμῶν μυ-
"ρεψθς ἀποφαίσθσι, καὶ ὀψοποιθς, καὶ σιτοποιθς· καὶ πᾶν
"ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φοβούμε-
"ναι καὶ βασάνθς ὑπηρετῆσι. κτῆσιν ἢ τὠ ὑμετέρων
"ἀφαιρήσονται· καὶ τούτοις δύνεχοις καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν θερα-
"πόσι δώσουσιν. σωελόνλι δ' εἰπεῖν, δθλώσεσθε μ πάντων
"τῶν ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [h] καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις
"ἴσοι γθόμενοι. καὶ μνήμλω ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γθ-
"νόσ καὶ τὸ πάσχειν αὐτά· [i] καὶ μεταγινώσκοντες ἱκετεύ-
"σετε τ Θεὸν ἐλεῆσάι τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι παυσῖαν ἀ-
"πολλαγλὼ τῶν βασιλέων. ὁ δ' ὐ θερσδέξεται τὰς
"δεήσεις [k] ὑμῶν· ἀλλὰ θαπέμψας ἐάσει [l] δίκλω ὑπο-
"σχεῖν ὑμᾶς τ αὐτῶν κακοβθλίας.

ς'. Ην δ' ἄρα καὶ θεὸς τὰς θεῤῥήσεις τῶν συμβη-
σομένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τ
διανοίας κρίσιν ἤδη θαθὸ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένλι.
ὐδὲ γὰ ἐπεσράφησαν, ὐδ' ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σα-
μυήλλ λόγων· ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν
ἠξίουν ἤδη τ Βασιλέα, Ϲ μὴ Φροντίζειν τῶν ἐσομέ-
νων. ὑπὶ γὰ τιμωρία τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τ πο-
λεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ ὐδὲν ἄτοπον εἶναι,
τῶν πλησιοχώρων βασιλδομένων, τὠ αὐτὠ ἔχειν
αὐτὸς πολιτείαν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς μήδ' ὑπὸ τῶν
θεσειρημένων ἀπεσραμμένλς ὁ Σαμυήλ, ἀλλ' ἐ-
πιμένοντας· "νῦ μὲν, εἶπεν, ἄπιτε θεὸς [m] αὐ-
"τοὺς ἕκασ, [n] μεταπέμψω ἢ ὑμᾶς εἰς δέον,
"ὅτ' ἂν μάθω θαὶ θεοῦ τινὰ δίδωσιν ὑμῖν βα-
"σιλέα.

"beros *veſtros* à vobis abſtrahent; & alios quidem
"illorum currus agitare jubebunt, alios vero equi-
"tes fieri & ſatellites, itemque antecurſores, & tri-
"bunos ac centuriones: rurſuſque alios artifices fa-
"cient, armorum & curruum & inſtrumentorum
"fabricatores; atque etiam aratores & agrorum
"ſuorum curatores, & vinearum foſſores. nihilque
"omnino eſt quod non agent, imperio illorum
"obſequentes, more ſervorum pretio emptorum.
"Quin & filias veſtras unguentarias, coquas, &
"piſtrices ſuas facient; & ad omne opus eas *adhi-*
"*bebunt* ad quod præſtandum ex neceſſitate adi-
"guntur ancillæ verberum metu & cruciatuum.
"imo & poſſeſſiones veſtras auferent, & eas ſpa-
"donibus ſuis aſſecliſque dabunt, pecorumque
"greges ſuorum aliquibus diſtribuent. ac, ut bre-
"viter dicam, regi ſervi eritis cum veſtris omni-
"bus, famulis etiam illorum ſimiles facti. Cumque
"acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in men-
"tem venient ea quæ loquutus ſum: ac *tandem*
"reſipiſcentes Deo ſupplicabitis, ut veſtri miſere-
"ri dignaretur, voſque quam ocyſſime à regum
"dominatione liberaret. Ille vero preces veſtras
"non exaudiet; ſed voſmet negligendo ſinet ut
"mali conſilii veſtri pœnas luatis.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædi- *Hebræi, quibus præſentia erant faſtidio & inſueta deſiderio, in ſententia ſua perſeverant.*
cebat ſurda erat multitudo; ac difficile *admodum* opinionem præjudicatam è mente evellere, præ-
ſertim cum jam ratiocinatione firmata eſſet & fta-
bilita. nam neque à propoſito dimoveri poterant, neque quidquam curæ erat illis quod diceret Samuelus: ſed vehementer inſtabant, & poſtulabant ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris ſemet ſolicitum haberet. nam ut hoſtes ulciſcerentur neceſſe erat Regem illis eſſe, qui in aciem ſecum prodiret; nihilque in eo abſurdi eſſe, ſi, cum vicini regnarentur, ipſi ſimili in ſtatu viverent. Cum vero vidiſſet Samuelus nihil illos moviſſe ea quæ prædicta fuerant, ſed in eadem ſententia perſeverare, "nunc quidem, ajebat, ad ſuam quiſque
"domum diſcedite; cum autem oportebit vos ac-
"cerſam, quamprimum à Deo accepero, quem
"vobis Regem deſignat.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀπόδειξις. Σαῦλ τὄνομα, κελεύσαν]ος τ θεοῦ.

CAP. IV. V.

Saulus juſſu Dei Iſraëlitarum rex declaratur.

Ην δέ τις ἐκ τ Βενιαμίτδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γε-
γονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, [o] Κίσης ὄνομα. τού-
τῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἰδὼ ἦ νεανίας τὠ μορφὠ ἄρις
καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε Φρόνημα καὶ τὠ διάνοιαν
ἀμείνων τ βλεπομένων. [p] Σαῦλον αὐτὸν ἐκάλουν. ἦ-
τος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τ νομῆς καλῶν ἀποπλα-
νηθέντων· ἤδειρ γὰ αὐτοῦς ὡς ἐκ ἄλλω τινὶ τ κτημά-
των· τ ἦν μεθ' ἑνὸς θεράποντος δπὶ ζήτησιν τῶν κτη-
νῶν [q] ἐξέπεμψε. ὁ ἦ, ἐπεὶ τὠ πάτριον ὠφείλθε φυλὠ,
ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκειρ· ὡδ' ἐν
ταύταις δπιτυχὼν [r] ἀπεῖναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ πε-
ὶ αὐτ τῷ πατρὶ [s] λοιπὸν τὠ Φροντίδα. Ϲ δ' ἐπο-

ROr Rat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir *Saulus, in regem à Deo deſignatus, patris aſinas quæſitum mittitur. 1 Reg. c. 9.*
bene natus & honeſtis moribus, nomine Ciſes. Huic filius erat. juvenis autem erat forma præ-
ſtantiſſima & corpore procero & amplo, quique animo & ingenio plus pollebat quam ſpecie exter-
na. Saulum ipſum appellarunt. Hic Ciſes, cum forte aſinæ ejus pulchritudine conſpicuæ à grege in paſcuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæteris quæ poſſidebat, capiebatur) filium cum uno famulo ad jumenta perquirenda emiſit. Ille vero, poſtquam tribum patriam aſinas indagando circumiverat, profectus eſt ad alias: & cum in illis eas fruſtra quæſiviſſet, *domum* abire decrevit, ne patri deinceps ſolicitudinem de ſe crearet. Ubi autem pro-

f Καὶ σωματοφύλακας,] Hoc modo *Epiphan.* καὶ σωματοφύλακας καὶ δρομεῖς· ἄλλθς ἢ χιλ.

g Καὶ ἑκατοντάρχθς·] Καὶ ἑκαθνπάρχθς adjecimus ex *Vet. Interpr.* & *MSS.*

h Καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις] Τοῖς αὐτῦ οἰκ. ἴσοι γθ. καὶ μνήμλω *Epiphan.* τοῖς ἑαυτῶν [καὶ τοῖς αὐτῦ *Big.* & *Samb.* αὐτὰ ὃς *Coll. Voſſ. Coccejus* putat καὶ forte eſſe delendum] οἰκέταις. ὃς γθόμθ καὶ μνήμλω *Big. Samb.* & *Vat.*

i Καὶ μεταγινώσκοντες] Καὶ μεταγινώσκοντας ἱκετεῦσαι *Big.* & *Samb.* καὶ μετανοοῦντες ἱκετεῦσαι *Vat.*

k Υμῶν·] Illud ὑμῶν ex *MSS.*

l Δίκλω ὑποσχεῖν ὑμᾶς] In quatuor *MSS.* δικαίων ὑποσχεῖν ὑμᾶς τιμωρίαν τῶν ἑαυτῶν κακοβθλίας. præſtat altera lectio, verſione antiqua probata.

m Αὐτὸς ἕκας,] Ita è quatuor *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* αὐτούς.

n Μεταπέμψω ἢ ὑμᾶς] Μεταπέμψομαι in *iiſdem MSS.*

o Κίσης ὄνομα.] Κὶς *Big.* Κῆς *Samb.* & *Zon.* & mox Κῆσ *Big.* Κῆσ *Samb.* in *Editis Aliiſque* paſſim Κὶς. Vide p. 319. v. 6.

p Σαῦλον αὐτὸν ἐκάλουν.] Σαῦλον & Σαῦλ ubique *Samb.* & *Vat.*

q Ἐξέπεμψε. ὁ ἦ, ἐπεὶ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξέπεμψε, ὁ ἦ ἐπὶ τὠ π.

r Απεῖναι διεγνώκει,] In quinque *MSS.* ἀπέναι. quod & vult *Coccejus.*

s Λοιπὸν τὠ Φροντίδα.] Vel cum *Big.* & *Samb.* τὸ λοιπόν.

Post longum errorem Samuelum adit ſciſcitatum de aſinabus.

prope ad urbem Ramatham ventum eſt, cum ipſius pediſſequus eum ſubmonuiſſet, illic verum eſſe prophetam, conſiliumque dediſſet ut illum adiret, ab eo enim reſciturum quid de aſinabus factum eſſet: nihil ipſis ſupereſſe, dicebat, ſi conſultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhauſti eſſent viaticis. At cum famulus ſubjeciſſet, mihi eſt quadrans ſicli, eumque dari poſſe, (errabant enim, quod neſcirent prophetam mercedem non accipere) ad eum ſe conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi eſſet prophetæ domus. illæ vero *ædes* monſtrant, juſſeruntque ut *eum adire* properarent, priuſquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *moriſque eſt* ut ante invitatos diſcumbat. Tum autem Samuelus hac ipſa de cauſa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem conſtituturus ſit regem, pridie hunc ipſum indicaſſet (illa enim hora miſſurum ſe Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ille quidem in ſolario ſedens exſpectabat dum tempus adeſſet. eo vero exacto deſcendebat ad cœnam iturus. Saulum autem *ante januam* offendit, atque ei ſuggerit Deus, hunc eſſe qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque ſalutatum rogabat ut ei oſtenderet ubinam propheta habitaret: ſe enim, utpote hoſpitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille reſpondiſſet ſe eum eſſe, & ad cœnam duceret, quaſi aſinæ ad quas veſtigandas miſſus erat ſalvæ forent, eumque omnium bona in ſua poteſtate habere, quod in ipſum inciderit: "ſupra ſpem, ajebat, meam ſunt iſta, Domine, & "de tribu ſum minori quam ut reges faceret, & "de familia cæteris familiis humiliori. Tu vero "me ludis & deridendum propinas, ut qui de rebus "majoribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipſum ad convivium deducens accumbere facit, ejuſque famulum, ſupra alios invitatos, (illi autem erant ſeptuaginta numero) jubetque miniſtris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniſſet, alii quidem domum quiſque ſuam diſcedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo ſomno ſe dedit.

Saulum cum ſervo comite convivio publico excipit Samuelus.

Samuelus, poſtridie urbem egreſſus cum hoſpitibus, clam ſervo caput Sauli lenticula olei perfundit, quæque ipſi in itinere eſſent eventura prædicit. 1 Reg. c. 9.

2. Cum autem ſub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo ſuſcitaſſet, *abeuntem* deduxit. atque, ſimul ac urbem egreſſus eſſet, monebat ut famulum juberet ipſos prævertere, ipſe autem pauliſper reſtaret: eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Prophetа autem, ſumpto lecytho, oleum in caput juvenis effundit; cumque deoſculatus, "eſto, inquit, Rex, à Deo conſtitutus & ad Palæſtinos "perſequendos & Hebræos vindicandos. Horum "autem *id* tibi ſignum erit, quod te volo præſci"re. Cum hinc digreſſus fueris, offendes in itine"re tres homines Bethela euntes ad Deum adoran"dum. quorum primum quidem tres panes por"tantem videbis, ſecundum vero hœdum: tertius "autem utrem vini bajulans eos comitabitur. Iſti

μένῳ θεράποντι, ὡς ἐγγύοντο κῆ τλὼ [t] Ραμαθὼν πόλιν, εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντι ἀληθῆ, κῆ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβαλοῦντι, γνώσεσθαι γὰρ παρ' αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· ἔθεν ἔχειν πορισθέντας εἶπεν ἀντὶ τῆς προφητείας, ὃ [v] κῆ προσάξουσιν αὐτῷ, κενεῶσαι γὰρ ἤδη τὰ ἐφόδια. ἕως δ' οἰκέτης τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλου φήσαντι κῆ τοῦτο δώσειν, [x] ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας ἕως μὴ λαμβάνειν τὰ προφήταις μισθὸν ἐπαλαιῶντο, προσάγουσι. κῆ πρὸς τῇ πύλῃ [y] περιτυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδίζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς ἕως προφήτου τλὼ οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· κῆ προθύμως παρεκελεύσαντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλὰς γὰρ ἑστιᾶν, κῆ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμύηλος [z] ἀφὰ τοῦτο πολλὰς ὑπὲρ τλὼ ἑστίαν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ [a] κῆ πάσαν ἡμέραν αὐτῷ ἕως Θεοῦ, προπέμψειν τινα [b] ποιούσῃ βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον [c] ἐμήνυσεν· πέμψαν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, κῆ τλώδε τὸν ὥραν· αὐτὸς μὲν ὑπὲρ ἕως δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν ᾧ πλησθέντος δὲ αὐτοῦ, καταβὰς ὑπὲρ τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ τῷ Σαούλῳ, ἔφη ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνειν τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σαοὺλος δὲ προσιὼν τῷ Σαμυήλῳ, ἐρωτᾷ προσαγορεύσας ἐθέλειν μηνύειν τὴν οἰκίαν ἕως προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. ἕως δὲ Σαμυήλ [d] φράσαντος αὐτὸν εἶναι, ἔφη ἄγοντος ὑπὲρ τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τλὼ ζήτησιν ἐκπεμφθεὶς σεσωσμένων, τά τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, προσευχών· "ἀλλ' "ἡθλιον, εἶπεν, ἐγὼ, δέσποτα, τούτης τὴν ἐλπίδος, ἔφη "φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας πιεῖν, καὶ πατριᾶς "ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων [e] πατριῶν. σὺ δὲ παίζεις καὶ γέ"λωτά με τίθεσαι, πρὸς μειζόνων ἢ κῆ τλὼ ἐμὲ χρείαν "ἀμελεγόμενος". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ὑπὲρ τλὼ ἑστίασιν κατακλίνῃ, καὶ τὸν ἀκόλουθον, ἐπάνω τῶν κεκλημένων· ἦσαν δὲ ἕως [f] ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν· προσέταττε δὲ τοῖς ἀκολούθοις προτεθῆναι τῷ Σαούλῳ [g] μερίδα βασιλικήν. [h] ἐπεὶ δὲ ἡ κοίτης ὥρα προσῆλθε, οἱ μὲν ἀναστάντες [i] ἀνέλυον [k] πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σαούλος προσῆλθε τῷ προφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Σαμύηλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς κοίτης, προύπεμψε. καὶ [l] γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, αὐτὸς λείπεσθαι δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ οὕτω τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. ὁ μὲν Σαοὺλος ἀποπεμπτὸν τὸν ἀκόλουθον. [m] λαβὼν δὲ ὁ προφήτης τὸ ἄγγειον, ἔλαιον κατέχει τῆς δὲ νεανίσκου κεφαλῆς· καὶ καταπασάμενος, "ἴθι, "φησὶ, βασιλεὺς ὑπὸ θεοῦ κεχειροτονημένος, ὑπὲρ "Παλαιστίνων τε καὶ τῶν ὑπὲρ Ἑβραίων ἄμυναν. τέ"των δὲ ἔσται σοι σημεῖον ὅ σε βούλομαι προγινώσκειν, "[n] ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ τρεῖς ἀνθρώπους "ἐν τῇ ὁδῷ [o] προσκυνήσαντας τὸν Θεὸν πορευομένους εἰς [p] Βέ"θηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους [q] ὄψῃ κομίζοντα, "τὸν [r] δὲ δεύτερον ἕλφον· ὁ τρίτος δὲ, ἀσκὸν οἴνου φέ"ρων,

[t] Ραμαθὼν πόλιν,] Ita ex p. 307. v. 40. & quatuor *MSS.*

[v] Καὶ προσάξουσιν αὐτῷ,] Illud κῆ deeſt in pleriſque *MSS.*

[x] Ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *reliquis* ἀπὸ ἀγν.

[y] Περιτυχόντες παρθένοις] Παρατυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. προσυγχαίοντες *Vat.*

[z] Διὰ τοῦτο τοῦτο] Illa ἀφὰ τοῦτο deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forſan abeſſent.

[a] Καὶ πᾶσαν ἡμέραν] Καὶ ποτέραν ἡμέραν legerat *Epiphan.*

[b] Ποιήσῃ βασιλέα,] Ποιήσειν *Vat.* forſan pro ποιήσειε.

[c] Ἐμήνυσεν·] Μηνύσαντος *Big. Samb.* & *Vat.*

[d] Φράσαντος αὐτὸν εἶναι,] Φήσαντος *Vat.*

[e] Πατριῶν.] Conf. inf. §. 4. SPANH.

[f] Ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν·] Ὡς ἑβδομήκοντα *Vat.* Hic Interpretes LXX ſequutus eſt Joſephus. juxta textum *Hebraïcum* πεντήκοντα.

[g] Μερίδα βασιλικήν.] Juxta ritum veterem, quo convivis partes ſingulis appoſitæ. Hinc κρεωδαίτης, carnium diviſor inter Miniſtros Regis Spartanorum. Plutarch. Ageſil. p. 599. F. Convivis ſua ſingulis carnis portio appoſita, unde δαὶς ἐπὶ ἕως δαῖτος Athen. l. 1. p. 12. C. & Coquus δαιτρὸς dictus eſt. SPANH.

[h] Ἐπεὶ δὲ ἡ κοίτης] Επειδὴ ἦ in *MSS.*

[i] Ἀνέλυον] Sic ἀνάλυσις *reditus*, *egreſſus*, lib. XII. c. 4. §. 1. ἀναλύειν *reverti domum.* SPANH.

[k] Πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι·] Πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστος *Vat.*

[l] Γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως] Γενόμενον ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευσε, τὸν μ. *Vat.* καὶ γενομένων legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[m] Λαβὼν δὲ ὁ προφήτης τὸ ἄγγειον,] Ita cum *Editis*, *Busb.* & *Hen.* λαβὼν ὁ πρ. τὸ ἄγιον ἔλαιον κατέχει in reliquis *MSS.*

[n] Ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ἐὰν &c.

[o] Προσκυνήσαντας τὸν Θεὸν πορευομένους] Ita *Big.* & *Samb.* cum ſcriptoribus prophanis. in *Editis*, *Aliiſque* προσκυνήσαντα τῷ Θεῷ, ut *plerumque* in *Bibliis S.*

[p] Βέθηλα.] Conf lib. v. c. 1. §. 1v. ἀπὸ Βεθήλων. SPANH.

[q] Ὄψῃ κομίζοντα,] Ὀψὲ *Big. Samb.* & *Epiphan.*

[r] Δὲ τὸν ἕτερον ἕλφον·] Illud ὃ inſerui ex *Cod. Vat.*

s Εἰς

"ρων, ἀκολουθήσῃ. ἀσπάζονται δέ σε ἔτι καὶ φιλοφρο-
"νήσονται. Ϲ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δ' λήψῃ. κἀκεῖ-
"θεν ἥξεις [s] εἰς τὸ Ραχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου
"συμβαλεῖς τῷ [t] σεσῶσθαί σε τοὺς ὄνους διαγελωμένῳ.
"[v] ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς [x] Γαβαθὰ, προφήτας σκλη-
"σιάζουσιν [y] ὑπὸ βίαν· καὶ γινόμενος ἔνθεος προφητεύ-
"σεις σὺν αὐτοῖς, ὡς πάνυ' ὀνείνοιν ὁρῶντα σκωπτέ-
"σθαί τε καὶ θαυμάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοσοῦτο εὐδαιμο-
"νίας ὁ [z] Κίσου παῖς παρῆλθεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένη-
"ται τὰ σημεῖα, τὸν Θεὸν ἴσθι μὴ σοῦ τυγχάνοντα· ἀσπασά-
"μενος τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἥξεις εἰς μετεπέμπου
"εἰς Γάλγαλα κἀγὼ ἐμοῦ, ἵνα χαρισάμενα τούτων θύσωμεν
"τῷ Θεῷ". Φθέγξας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀπέπεμψε τὸν
νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα κατὰ τὴν προφητείαν Σα-
μουήλου ἀπέβησεν.

γ'. Ὡς δὲ ἦλθεν εἰς [a] τὴν οἰκίαν ἐκ συγγενοῦς αὐτοῦ
[b] Ἀβενάρου· ἐκεῖνον γὰρ τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἔστερ-
γεν· ἀνερωτῶντος δὲ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὸν γενομένων, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψα-
το, οὐδὲ ὡς ἀφίκοιτο πρὸς Σαμουήλου τὸν προφήτην,
οὐδὲ ὡς ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι [c] τοὺς ὄνους ἔφρασε.
περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὸν, ἃ καὶ
φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ὤετο, σιωπᾷ
πρὸς αὐτόν· καὶ οὐδὲ πρὸς εὔνοιαν σφόδρα δοκοῦντα
εἶναι, καὶ φιλοστόργως τῶν ἀφ' [d] αἵματος αὐτῷ διεγόμενον, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν.
λογισάμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα τὴν
ἀληθείας ἐστίν· ὅτι βεβαίως οὐδεὶς εὔνους, ὅτι φίλων ὅτι συγγενῶν, οὐδὲ ἄχρι τοῦ θεὸν λαμπρῶν
ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπεροχὰς κα-
κοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμουήλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [e] Μασφα-
θὴν πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διαπίπτει λόγους, ὡς
κατ' ἐντολὴν φέρειν ἔλεγεν ἐκ Θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευ-
"θερίαν αὐτοῖς ἐκείνου προσχόντος καὶ τοὺς πολεμίους
"δυλώσαντος, ἀμνημονήσαιεν τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν
"Θεὸν ἀποχειροτονοῦσι τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμ-
"φορώτατον ὑπὸ θεὸν πάντων ἀρίστου πεφυτεῦσθαι. Θεὸς δὲ
"πάντων ἄριστος. αἱροῦνται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασι-
"λέα· ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑποπεπτωκόσι καὶ βέλη-
"σιν καὶ ἐπιθυμίαις καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁρμῇ χρή-
"σεται, τὰς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορούμενος. ἀλλ' οὐχ
"ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γέ-
"νος ἅτε διατηρῆσαι πεφυκώς. ὁ Θεὸς δὲ [f] κατ' αὐτὸν
"τὸν αἴτιον κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ
"κεκρότηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [g] τάχιστα πάντες
"[h] καὶ φυλάς τε [i] καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τοῦτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμί-
τιδος κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν
[k] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρω-
θείσης [l] λαγχάνει ὁ [m] Κίσου βασιλεύειν παῖς Σαούλ.
γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ νεανίσκος, φθάσας [n] ἐκ ποδῶν αὐτὸν
ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἐκὼν

4. Porro Samuelus populum convocat ad urbem Maſphathen: eoſque iis verbis alloquitur, quæ ex Dei juſſu ſe facere ajebat: quod, cum ipſe "illos in libertatem vindicaſſet & hoſtes ſub jugum miſiſſet, beneficiorum parum memores fuerint, & ipſi quidem Deo regnum abjudicent, neſcientes maxime è re ſua eſſe omnium optimi imperio ſubjici. Deus autem omnium præſtantiſſimus. veruntamen hominem ſibi regem eſſe malunt; qui ſubditis tanquam pecudibus pro arbitrio & libidine & ex affectuum aliorum impetu dominabitur, poteſtati ſuæ immodice indulgens: atqui non ut à ſe factum & conditum ita conſervare ſtudebit humanum genus. cum vero Deus hanc ipſam ob cauſam *veſtri* curam agat. Sed quoniam hæc vobis placuerint, & eo contumeliæ in Deum deventum ſit, curate ut omnes juxta tribus & ſceptra diſtributi ſint, dein ut ſortes jaciantur. *Samueli ad populum concio de jure regio.* 1 *Reg.* c. 8.

5. Cum autem Hebræi hoc ipſum feciſſent, Benjamitidi tribui ſors obvenit. illa vero ducta per cognationes, deſignata eſt cognatio Matris appellata, quæ cum viritim ſortiretur, Saulo Ciſæ filio regnum obtigit. Cæterum ubi hæc res juveni innotuit, illico ſe abſcondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed *Saulus in domum reverſus patrui, ei omnia præter auſpicia regalia exponit.* *Saulus rex creatur.* 1 *Reg.* c. 10.

s Εἰς τὸ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* πρὸς τὸ.
t Σεσῶσθαί σε τοὺς ὄνους] Σεσῶσθαί σοι in quinque *MSS.*
v Ἐπειτ' ἐκεῖθεν] Ἔτι δ' ἐκ.
x Γαβαθὰ,] Sup. lib. v. c. 1. §. ult. ἐν Γαβαθᾶ πόλει & lib. VIII. c. 12. §. 4. περὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Γαβαθῶν. SPANH.
y Ἐπιτόξη·] Ἐπιτεύξῃ *Hen.*
z Κίσου παῖς παρῆλθεν;] Sic *Baſ. G. Samb.* & *Vat.* Κίσου *Big.*
a Τὴν οἰκίαν] *Epiphanius* & *Gelenius* ita locum vertunt, ac ſi comma ponendum eſſet poſt οἰκίαν.
b Ἀβενάρου·] Eſt qui malit Νήρου aut Ἀβεννήρου. Vide 1 *Reg.* c. 14. v. 51. & 1 *Paralip.* c. 8. v. 33. *Abner* in *Vet. Interpr.*
c Τοὺς ὄνους ἔφρασε.] Τοὺς pro τὸν repoſui ex *MSS.*
d Αἵματος] Δοκούντων poſt αἵματος inferunt *Big.* & *Samb.*
e Μασφαθὴν πόλιν·] Ita ex p. 298. v. 9. Μασσαφάθην *Vat.* Μασφαθὰ in *Editis*, *Aliiſque.* HUDS. Lib. VIII. c. 12. §. 4. Μασφά. at heic & lib. X. c. IX. §. 1. Μασφαθά. SPANH.
f Κατ' αὐτὸν τὸν αἴτιον] Καθ' ταὐτὸν τὸν αἰτ. *Samb. Big.* & *Vat.*
g Τάχιστα πάντες] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* ut & mox βάλετε. in *Editis*, *Aliiſque* ταχέως, & dein βάλλετε.
h Καὶ φυλάς τε] Sic in LXXII. καὶ τὰ σκῆπτρα ὑμῶν καὶ κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schacchi* Myrothecium III. c. 13. p. 146. & 147. &c.
i Καὶ σκῆπτρα,] Suſpectum illud καὶ σκῆπτρα, pro quo ſi ſenſus, & ſequentium habenda ratio, legendum, καὶ πατριάς; ſic ſup. §. 1. SPANH.
k Ἡ Ματρὶς καλουμένη] Articulus è *Big. Samb.* & *Vat.* Ματριὰς *Vat.* & *Epiphan.* Ματθεὶ *Zonar.*
l Λαγχάνει] *Coll. Big.* & *Voſſ.* τυγχάνει.
m Κίσου βασιλεύειν] Ita *Vat.* Κισσαίου *in Editis.* Κεὶς *Samb.* Κῆς *Big.* Vide p. 317. v. 41, & pag. hac v. 9.
n Ἐκ ποδῶν] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu.

o Περσ-

Sed eam præ ſe tulit moderationem & modeſtiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix ſui præ lætitia ſint compotes, ſed ſeſe oſtentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus conſtitutus, ab hujuſmodi oſtentatione ex regno ſibi delato tam procul abfuit, ut ſeſe è conſpectu illorum quibus erat imperaturus clam ſubduxerit, feceritque ut ab illis non ſine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nuſquam comparuerit, ad anguſtias redactis & valde ſolicitis, propheta Deum obſecrat, ut oſtenderet ubi eſſet, & juvenem omnibus conſpiciendum ſiſteret. Cum vero ex Deo reſciviſſet latebras in quas ſe abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac poſtquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes ſupereminebat, & ipſa ſtatura præ cæteris forma eſſe regia videbatur.

Samuelus, rege creato, eventura in libro deſcripta recitat, populumque dimittit. 1 *Regum*, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem "Deus tradit. videte ut excellit omnibus, & im- "perio ſe dignum prodit". Cumque populus acclamaſſet, vivat rex, propheta, qui illis perſcripſerat omnia quæ eventura eſſent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum repoſuit, ut in omne ævum teſtimonio eſſet quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipſe in urbem Ramatham profectus eſt. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi cum comitabantur, debitum regi honorem præſtantes; plures vero improbi, qui & ipſum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis teſtari volebant ſibi Saulum placere.

λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσούτῳ ἐνεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην· ὥστε τῶν πλείστων ἐπὶ μικραῖς εὐπραγίαις τῷ χαρᾶν καταπλεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι φανερὸς [o] περιπεσόντων, ὁ δὲ μόνον ἐθέλει ἐνέφλεκτον ἐπὶ βασιλείᾳ, [p] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [q] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐτὸν καὶ πρὸς τοῦτο πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων καὶ φροντιζόντων ὅπη γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σαοὺλος, ὁ προφήτης ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πού ποτ' εἴη, καὶ προσελθεῖν [r] εἰς ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον ἔνθα [s] κέκρυπται ὁ Σαοὺλος, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν· καὶ παραγινόμενον ἵστησι μέσον τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε [t] δὲ αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ἦν βασιλικώτατος.

ς'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε "βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων [v] ἐστὶ πάντων, καὶ "τῇ δεξιᾷ ἄξιος". ὡς δὲ ἐπεφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [x] καταγράψας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω δὲ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλίον πρῆσιν ἐν τῇ δὲ Θεοῦ σκιρᾷ, δὲ μετέπεμψε γραφεῖς [y] εἰς μαρτύριον ὧν προείρηκε. ταῦτ' ἐπιτελέσας ὁ Σαμουήλος, ἀπολύει τὸν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ραμαθὼν ἐπανέρχεται πάλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαοὺλος δὲ ἀπερχομένῳ εἰς [a] Γαβαθὼ, ἐξ ἧς ὁρμᾶτο, [b] συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τὸν προσκυνοῦντα βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἱ [c] καταφρονοῦντά τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν ἀγορᾷ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [d] τὸν Σαοὺλον ἐπῆντο.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hoſtes profligat ſpoliatque.

Naaſæ regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanianos. 1 *Reg.* c. 11.

AT deinde poſt unum *fere* menſem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod geſſit cum Naaſe rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbeſque eorum in ſervitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præſens ſubegerat, aſtuto callidoque commento eo impotentiæ redigens, ut ſi quando ab eo deſciſcere vellent, nulla eis ſupereſſet ſervitutis ſub ipſo effugiendæ poteſtas. nam illis, qui aut fide data ſeſe dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem conſilio, ut, ſiniſtro oculo illis ſub ſcuto latente, *bello* eſſent prorſus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum feciſſet habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac caſtra metatus apud primariam hoſtium urbem (illa autem Jabis eſt) legatos ad eos mittit cum monitis mi-

ΚΕΦ. ε'.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Μηνὶ δὲ ὕστερον [e] ἀρχὴ τοῦ πάντων αὐτῷ τιμῆς ὁ πρὸς [f] Ναάσσην πόλεμος, τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τῶν Ἰουδαίων ἐδρᾶσεν, [g] μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος ἐπ' αὐτοὺς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπήγαγεν, ἰσχύι μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ διανοίᾳ, πρὸς τὸ μηδ' αὐθις ἀποστάσιας δυνηθῆναι τῷ [h] ὑπ' αὐτοῦ δουλείαν διαφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τὰ γὰρ ἢ καθ' πίστιν ὡς αὐτὸν ἀφιγμένους, ἢ λαμβανομένους πολέμου νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦτ', ὅπως, [i] τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τῶν θυρεῶν καλυπτομένης, [k] ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, ταῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐπὶ τοὺς [l] Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [m] Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμ-

[o] Περιπεσόντων,] Lege προσπεσόντων. COCC.
[p] Καὶ τῶν τοσούτων] Καὶ τῷ *Big.* & *Samb.*
[q] Ἀποδειχθῆναι] Ἀποδεδεῖχθαι *lidem* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*
[r] Εἰς ἐμφάνειαν] Εἰς ἐμφανὲς *lidem.*
[s] Κέκρυπται ὁ Σαοὺλος,] Κρύπτει *Hen. Busb.* & *Vat.*
[t] Δ' αὐτῶν ἁπάντων,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* δ' ἁπάντων *Baſ.* & *G.* δ' αὐτῶν ſine ἁπάντων *Vat.*
[v] Ἐστὶ πάντων,] Sic quinque *MSS.* & *Epiphanius.* ἴσαι *Baſ.* & *G.*
[x] Καταγράψας αὐτοῖς] Ita rurſus *lidem.* καὶ γράψας in *Editis.*
[y] Εἰς μαρτύριον] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ſimpliciter μαρτύριον *Baſ.* & *G.*
[z] Ραμαθὼν ἐπανέρχεται] Sequutus ſum *Vet. Interpr.* Vide p. 307. v. 18. εἰς Ἀρμαθὰ *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς Ἀρσμαθὰ *Baſ.* & *G.* HUDS. Conf. Cap. 111. ſup. §. 3. SPANH.
[a] Γαβαθὼ,] Ita *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* Γαβαὼθ *Big.* Γαβαὼθ *Samb.* Vide Cl. *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.
[b] Συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ,] Συνήγοντο *Vat.*
[c] Καταφρόνουν τ' αὐτοῦ,] Ita *Vat.* καταφρόνουν τε quinque *alii.* (abeſſe poſſe putat *Coccejus*) καταφρονοῦντες αὐτῷ *Baſ.* & *G.*
[d] Τὸν Σαοὺλον ἐπῆντο.] Τῷ Σαοὺλῳ *Vat.*
[e] Ἀρχὴ τοῦ πάντων] Ἀρχὴ *Vat. Big.* & *Samb.* Initio ejuſdem belli *Zonaras*, μιᾷ ἢ μάχῃ, ὁ *Flavio.*
[f] Ναάσσην πόλεμον,] *Al.* Ναασσήν.
[g] Μετὰ πολλοῦ] Διὸ μὴ *Big. Samb. Vat* & *Gall.* 1. καὶ μὴ legiſſe videtur *Epiphan.* Alii quidem ſic diſtinguunt, διέβησε· μὴ π. κ. μ. σ. δ. ἐ. αὐτοὺς, καὶ τὰς π. *h* Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν. ubi abſque cauſa ὡς πρὸς αὐτὸν *Big.* & *Samb.*
[i] Τῆς ἀριστερᾶς] Τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν *Hen.* & *Busb.* nam qui ſiniſtra manu objicit clypeum, eo tegit ſiniſtrum oculum, dextro autem aſpicit hoſtes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. *Theodoret.* Tom. 1. p. 242.
[k] Ἀχρηστος παντελῶς εἶεν.] Ita *Big. Samb.* & *Biblia Vaticana.* Ἰαβὶς *Baſ. G.* & *Biblia Complutina.*
[l] Γαλαδηνοὺς] Γαλαδιτὰς Regio lib. v. ſup. c. VII. §. 11. SPANH.
[m] Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη,] Ἰαβεὶς *Zonaras* & *Biblia Alexandrina.*

n Ara-

πέμπ᾽ πρὸς αὐτὰς πρέσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφᾶς αὐτὰς ὑπὲρ τῷ τὰς δεξιὰς αὐτῶν ὀφθαλμὰς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκῆσαι ὑπειλή τε τὰς πόλεις αὐτῶν [n] ἀνασήσειν· τὴν δ᾽ αἵρεσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς εἶναι, πότερον ποτὲ βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποπεμῶν [o] θέλουσιν, ἢ πάντες ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς ὁτέρου μὲν ἐτόλμησαν ἀδὲν εἰπεῖν, [p] ὅτ᾽ εἰ παραδιδόασιν αὐτὰς, ὅτ᾽ εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δ᾽ ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχεῖν [q] αὐτοῖς. καὶ εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, [r] πολεμῶσιν· εἰ δ᾽ ἄπορα εἴη τὰ παρ᾽ ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ὑπὲρ τῷ πάσχειν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β′. Ὁ δὲ Ναάσσης, καταφρονήσας τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τὴν ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ὑπερέπτ. [s] πέμψαντες οὖν δύο καὶ πλείονας τοὺς Ισραηλίτας διήγγελλον τὰ παρὰ τοῦ Ναάσσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεσήκεσαν. οἱ δὲ εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τῆς ἀκοῆς τῶν περὶ τοὺς Ιαβισηνοὺς περιήχθησαν, καὶ πέρα τούτων ἀδὲν αὐτοῖς ἄλλο πραττειν συνεχώρησε τὸ δέος. γνωμένων δὲ τῶν ἀγγέλων [t] καὶ ἐν τῇ Σαούλου βασιλέως πόλει, καὶ τὰς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς φερομένων, ὁ μὲν λαὸς παυτὶ τοῖς πρώτοις ἔπαθεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σαοὺλος, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν [v] παραγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ τυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὐτοῦ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἐνθέος γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνοὺς, ὑπισχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα γενικηκότας ἤδη τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ὑπολείπας [x] ἤδη. ὑπομείναι δὲ σκέλλουσί τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τῆς ὁδοῦ.

γ′. Βουλόμενος ὁ φόβος ζημίας τὸν λαὸν [y] εἰς τὸ πρὸς Αμμανίτας ὑπερβάλλειν πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑπολειπομένων τῶν αὐτοῦ βοῶν τὰ νεῦρα, [z] παυτὶ δέσθαι ἠπείλησε [a] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ὡπλισμένοι καὶ τὴν ὑποῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ᾽ ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ διὰ φόβου τὸν [b] κατεπηγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλᾶ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρέθη δὲ τὸν ἀριθμὸν χωρὶς τοῦ Ιούδα φυλῆς, εἰς [c] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τοὺς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [d] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ [e] χοίνων δέκα δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [f] τελευτῇ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ὑπερπίπτει πανταχόθεν αἰφνιδίως [g] οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνῃ τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσσην τὸν βασιλέα. τοῦτο

nisque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, urbesque eorum funditus eversurum: penesque illos esse eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut certe universi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt sibi dies induciarum septem concedi, ut missis ad tribules suos legatis suppetias ab eis implorarent. Et si quidem auxilio sibi venerint, bellum jungere; sin vero nullam opem ab iis impetrarint, sese illi dedituros esse dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipsi libuerit. *Horlatur Galadenos ad deditionem, dura lege oculos dextros eruendi. c. 11.*

2. Naases autem, qui Galadenos contempsit, illorumque *sprevit* responsum, simul dat eis inducias, finitque ut quoscunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis statim per omnes Israëlitarum urbes missis ea illis narrabant, quæ *atrocitas* dominatus est Naases, & in quas redacti erant angustias. Illi vero, audita hac Jabisenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti sunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem venissent, & in quibus contigit Jabisenos esse periculis declarassent, populus quidem *iste* similiter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miseriam. Saulus autem, * ex opere rustico *tum forte* in urbem se recipiens, cives suos offendit lachrymis perfusos; atque percontatus quid iis accidisset, ut in tanta essent perturbatione & mœstitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabisenos quidem remittit, pollicitus eis se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes superaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberatos sol oriens aspiceret. Quosdam autem illorum, in duces itineris, secum manere jussit. *Saulus Galadenis auxilium pollicetur, spondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.*

VI. 3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque ut quam ocyssime convenirent, cum bobus suis † nervos succidisset comminatus est eodem modo se tractaturum eos qui sibi afforent, nisi die proxima cum armis ad Jordanem præsto adessent, sequuturi ipsum & Samuelum prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui sibi caventes à supplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta est recensio: numerumque invenit virorum absque tribu Judæ ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus ‡ dein Jordanem, & tota nocte decem schœnorum viam emensus, ante solis quidem ortum pervenit quo destinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes undique adoritur, ac prælio commisso, & alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasem. Res ista à Saulo præcla- *Populo grave comminatus est Saulus, si ipsum sequi detrectarent.*

n Ανασησειν·] Ανασατώσειν *Vat.*

o Θελωσιν,] Vel cum *Samb.* ἐθέλωσι. ut mox hac pag. v. 16. θέλωσι *Vat.*

p Οὔτ᾽ εἰ παραδιδόασιν] Οὔτε παραδιδ. ὅτε πολ. *Vat.*

q Αὐτοῖς.] Αὐτοὺς *Samb.* & mox αὐτὰς.

r Πολεμῶσιν·] Πολεμήσουσιν *Busb.* (*Coll. Voss.*) *Hen. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

s Πέμψαντες οὖν] Πέμψασιν οὖν, & dein οἱ ἤγγελλον *Vat.*

t Καὶ ἐν τῇ Σαούλου] illud καὶ non agnoscit *Vat.*

v Παραγινόμενος] Ἀφικόμενος *Vat.*

* *Ex opere rustico* tum forte *in urbem se recipiens*,] In *Bibliis S.* qui tum rure boves agens veniebat.

x Ἤδη.] Ἰδὴ *Samb.* & *Big.* absque Atticismo. Est qui malit ἤδη.

y Εἰς τὸν πρὸς Αμμανίτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐπὶ in *Editis.*

z Ταυτὸ δέσθαι] Ita in quinque *MSS.* τοῦτο *Bas.* & *G.* ταῦτα *Epiphan.*

† *Nervos succidisset*,] *S. Literæ* dicunt, *eum par boum cepisse, dissectumque in omnes Israëlitarum fines per nuncios dimisisse, cum edicto ut qui eum sequuti non essent, eorum bubus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom. secundo, p. 570.

a Τοὺς ἀπαντῶντας,] Τοὺς οὐκ ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἄπαντας *Epiphan.* non inconcinne.

b Κατεπηγελμένης ζημίας] Κατηγελασίνης *Vat.*

c Εβδομήκοντα] Ita *Codices Græci Latinique omnes*, sane super numeros *Bibliorum S.* quæ versamus. HUDS. 1 Sam. XI. 8. numerus Israëlitarum 300. millia, & è tribu Juda 30. millia. SPANH.

d Ησαν ἑπτὰ μυριάδες.] Ησαν εἰς ἑπτὰ μυριάδας *Vat.*

‡ *Dein Jordanem*,] Apud *Vet. Interpr.* habemus *ergo.* ac si legisset δὴ pro δὲ.

e Χοίνων δέκα] Σχοινίων *Vat.* HUDS. Σχοῖνος mensura viæ, vox Persica teste Athenæo lib. III. p. 122. A. SPANH.

f Τελευτῇ δὲ τὸ] Ita *Samb.* in *cæteris* τελευτᾷ.

g Οὐ προσδοκῶσι] Ὡς οὐ προσδ. *Vat.*

Saulus ex re præclare gesta gloriam adeptus est. 1 Reg. c. 11.

clare gesta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Israelitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam & siqui erant qui prius ipsum contempserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur & omnium optimum *esse* existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabisenos conservasset, sed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat & depopulatur; cumque multum prædæ cepisset, gloriose in suas sedes reversus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc sunt isti, pœnas exsolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ solet populus felicitate sua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum & benevolentiam erga se collaudabat: verum jurejurando negavit se quenquam à tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data sanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 Reg. c. 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, ut *novis auspiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in urbem Galgala congregant: nam ut in istum locum convenirent, jusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum respublica in regni formam commutata est. nam sub Moyse & discipulo ejus Jesu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium statu permanserunt. Ejus autem post obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit summum magistratum. Postea vero ad pristinam regiminis formam redierunt, *supremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permisso. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo isto gaudebant statu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo ostenditsuam innocentiam. 1 Reg. c. 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocasset, ait, "adjuro vos per maximum Deum, qui fratres bonos, Moysem sanc "volo & Aaronem, in hanc lucem misit, & patres vestros ex Ægyptiorum dominatu & *dura* "qua illos premebant servitute eripuit, ut, neque "pudori cedentes, neque ex metu aliquid immi"nuentes, neque ulli affectui obsequentes, dicatis, "ecquid pravi & injusti fecerim, aut quæstûs er"go, aut plus justo habendi cupidine, aut ut gra"tiam cum aliis inirem. Coarguite *me* si cujus vi"tulum aut ovem, aut simile quidpiam acceperim "(cum tamen culpa vacare videatur, si quid in "victum cesserit) aut si alicujus jumentum meos "in usus abripiendo eum contristaverim; in hisce "& similibus *si vel tantillum peccaverim*, dicite, re"ge vestro præsente". Illi vero exclamarunt,

λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαούλῳ [h] τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τοὺς Ἑβραίους διῆλθεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἱ πρότερον αὐτὸν [i] καταφρονοῦντες, τότε μετέγνωσαν ὡς τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. ἐκεῖνος γὰρ [k] ἤρκησεν αὐτοῖς τοὺς Ἰαβισηνοὺς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Ἀμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν καταστρέφεται· καὶ πολλὴν λείαν [l] λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ἐπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [m] τῶν Σαούλῳ κατορθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τοὺς ἀδέως ὄφελον αὐτὸν ἐσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν ἐκεῖνοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάνυ ὅσου φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' ἀπειλαῖς [n] ἠρμένος πρὸς τοὺς ἐξουθενίζοντας ἀναγκαῖος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαούλου δὲ τούτων μὲν ἐπαύοντος τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν [o] περὶ αὐτοῦ προθυμίαν· ὤμοσε γὰρ [p] μή τινα φονεύσειν τῶν ὁμοφύλων [q] ἀναιρήμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵμασι φόνων καὶ φθορᾷ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [r] πρέπειν δὲ μᾶλλον εὐμενῶς ἀλλήλους ἑορτάζειν.

6'. Σαμουήλου δὲ φήσαντος [s] καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαούλῳ τὴν βασιλείαν ἀποκυρωσαι, συνίασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· [t] ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τοῦ προφήτου χρίει τὸν Σαοῦλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ὅτε γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ [v] αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς, ἀφανισκομένου διετέλουν· μετὰ δὲ τὸν [x] ἐκείνου τελευτὴν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέσχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν πατρίδα ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κρίνειν πάλαι ἀρίστῳ δόξαν γεγενῆσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν ὡς [y] τῶν ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον τοῦτον τῆς πολιτείας, Κελτῶν ἐκάλεσαν.

7'. Ἐκκλησίαν δὲ Σαμουήλου ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, [z] "ἐπόμνυμι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὃς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋ"σῆν καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγε εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πα"τέρας ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς [a] ὑπ' αὐτοῖς "δουλείας· μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, [b] μήθ' ὑπο"πτηλαμένους φόβῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει προσχωρή"σαντας εἰπεῖν, [c] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδι"κον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλεονεξίας, ἢ χαρίζομαι τοῖς "ἄλλοις [d]. ἐλέγξαι δὲ εἰ μόχθον ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦ"τόν τι προσηκάμην· ἃ πρὸς τροφὴν ἀνεμείκτων δοκεῖ "λαμβάνειν· ἢ ἔστιν ὑποζύγιον εἰς ἐμὸν ἀποστάσας "χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἕν τι κατεσπεῖν παρόντος ἐ"μοῦ τοῦ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τούτων "ὧν"

h Τὸ ἔργον] Abest τὸ *Big. Hen.* & *Vat.* ibidem ἔργων *Samb.* & mox πρὸς πάντα *Big.*

i Κατεφρόνουν,] Καταφρονοῦντες *Vat.*

k Ἤρκησεν αὐτῷ] Ἤρκεσεν *Big. Samb.* & *Vat.* alterum tamen correctius & vetustius.

l Λαμπρῶς] Aut λαμπρὰς cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Τῶν Σαούλῳ] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Alisque* τῷ Σαούλῳ κατορθωμένων.

n Ἠρμένος] Sic *Big.* & *Samb.* ἠρμοσμένος *Bas. G. Aliique.* ἠργμένος legisse videtur *Epiphan.* Ita tamen *Vat.* λέγειν ὄχλος ἐπ' ἀπειλαῖς πρὸς τοὺς ἐξουθενίζοντας ἀναγκαῖος.

o Περὶ αὐτῆ] Περὶ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

p Μή τινα φονεύσειν] Μηδέτινα *Big.* & *Samb.* μηδένα *Vat.*

q Ἀναιρήμενον ἐπ' ἐκείνης] Ἀναιρήμενον ἀπ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὑπὸ θεοῦ.

r Πρέπειν δὲ μᾶλλον] Πρέπειν δὲ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὡμῶς in quatuor *MSS.*

s Καὶ δευτέρας] Καὶ δευτέρας δεῖν (vel δεῖ) χειροτονίας in aliquibus *MSS.*

t Ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς] *Al.* ἐκέλευσεν γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐλθεῖν.

v Αὐτοῦ] Delet *Collatio Voss.*

x Ἐκείνου τελευτὴν,] Aut ἐκεῖνον cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

y Τῶν ὅλων] Τῶν ἄλλων *Vat.*

z Ἐπόμνυμι,] Ἐπόμνυμι in quinque *MSS.* Atticissant hic *Bas.* & *G.*

a Ὑπ' αὐτοῖς] Ὑπ' αὐτοὺς *Vat.*

b Μήτ' ὑποπτηλαμένους φόβῳ] Ita cum *Vat.* in *Aliis* μήτε.

c Τί μοι πέπρακται] Εἴ τι μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

d Ἄλλοις.] Ἀλλήλους *Vat.*

e Ἐλέγξαι δὲ εἰ μόχθον] Vel cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἐλέγξαι δὲ εἰ καὶ τοιοῦτόν τι προσηκάμην, μόχθον ἢ πρόβατον. Favet & *Epiphanii* liber. mox ἔστιν ὑποζύγιον εἰς τὴν ἐμὴν, in iisdem *MSS.*

f Au-

"ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· πεφῆναι ἢ ὁσίως [f] αὐτὸν καὶ δι-
"καίως τοῖς ἔθνεσι.

ς'. Σαμουὴλος δέ, παύτης ἐξ ἁπάντων τὴν μαρτυρίας
ὑπὲρ ἠνωμένης, "ἐπεί δεδώκατέ μοι, φησὶν, τὸ μη-
"δὲν ἄτοπον [g] ἐφ' ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ δυνάσθαι λέγειν, φέρε
"νῦν μὴ παῤῥησίας ἀκούσητε ἐμοῦ λέγοντος, ὅπως μεγάλα
"ἠσεβήσητε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. ἀλλὰ μνημο-
"νεύειν ὑμᾶς πρέπει, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις
"ἐκ τοῦ γένους [h] ἡμῶν ὁ πάππος Ἰάκωβος διὰ λιμὸν
"εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἐπιτεκνω-
"θέντων, ἃς εἰς δουλείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγαγον οἱ
"Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, [i] δυξαμένων τοὺς πατέρων, χωρὶς
"βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥύεσθαι τῆς ἀνάγκης τὸν πλη-
"θος, Μωϋσεῖ αὐτοῖς καὶ Ἀαρῶνα [k] πέμψας ἀδελ-
"φούς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔ-
"χετε. καὶ τούτων ἀπολαύσαντες ἐκ τοῦ Θεοῦ, πρόδηλο-
"κλε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν δόσεσιαν ἀ μὲν ἀλλὰ
"καὶ [l] πολεμίοις ὑποχειρίους γινομένους ἠλευθέρωσε.
"πρῶτον μὲν Ἀσυρίων καὶ τὴν ἐκείνων ἰσχὺν ὑπερπε-
"ρας ἀπεργασάμενος· ἔπειτα Ἀμμανιτῶν κρατῆσαι πα-
"σαχὼν [m] καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταίων Παλαιστί-
"νων. καὶ ταῦτα ἀ βασιλέως ἡγουμένης διεπράξασθε,
"ἀλλ' [n] Ἰεφθοῦ καὶ Γεδεῶνος στρατηγούντων. τίς οὖν ἔσχεν
"ὑμᾶς ἄνοια, [o] φυγεῖν μὲν τὸν Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δὲ
"εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπέδειξα τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐ-
"πελέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν [p] ὑμῖν ποιήσω τὸν Θεὸν
"ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα τῇ τῶν βασιλείας ὑμῶν αἱρέ-
"σει, δηλώσει τοῦτ' ὑμῖν [q] τὸν Θεὸν ἐπιδείκνυσθαι διὰ ση-
"μείων [r] ἐναργῶς. ὃ γὰρ οὐδέπω πρότερον εἶδεν ὑμῶν οὐ-
"δεὶς ἐνταῦθα γενόμενον, θέρους ἀκμὴ χειμῶνα, αἰτη-
"σάμενος τὸν Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ἐπιγνῶναι". καὶ
ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμουήλου, [s] βροντῶς
σημαίνῃ τὸ θεῖον καὶ ἀστραπῆς καὶ χαλάζης καταφορᾶ
τὴν τοῦ προφήτου πρὸς πάντων ἀλήθειαν· ὡς τεθαμβηκό-
τας αὐτοὺς καὶ πρὸς δεείας ἠνωμένους [t] ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν
καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τὸν
προφήτην ὡς [v] πατέρα χρηστὸν καὶ φιλικὴν τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς
δύμενῆ καταῤῥῆσαι, καὶ παυτὴν ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, μὴ
πρὸς οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ [x] παρενόμησαν προσεξηρ-
γάσασθαι. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται καὶ προσκαλέσθαι τὸν Θεὸν συγ-
γνώναι πρὸς τούτων αὐτοῖς καὶ πίστιν. συνεβούλευε μέντοι
δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τοῦ διὰ
τὸ πρόσασιν [y] τὴν ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόντων·
καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθεσίας,
εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐ-
δαιμονίας ἐστὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν,
ἔλεγε, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλῳ
[z] ἐκ Θεοῦ πληγάς. καὶ ὁ Σαμουὴλος μὲν ταῦτα
τοῖς Ἑβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ
οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βα-
σιλείαν.

"horum nihil ab eo factum, sed sancte & juste
"genti præfuisse.

6. Samuelus autem, cum de eo universi præ- *Samuelus populi ingratum animum arguit. 1 Reg.* clarum adeo dedissent testimonium, inquit, quo- *c. 12.*
"niam id mihi concessistis, vos nihil mali mihi
"adhuc objicere posse, eja agite, nunc animum
"mihi advortite dum vobis paulo liberius dicam,
"vos rege flagitando graviter in Deum deliquisse.
"Oportebat enim vos meminisse, quod cum se-
"ptuaginta solummodo nostri generis hominibus
"avus Jacobus fame coactus in Ægyptum vene-
"rit. Cumque ibi in multas myriadas illorum ex-
"crevisset soboles, eaque ab Ægyptiis in gravem
"& contumeliosam adducta esset servitutem,
"Deus, à patribus *vestris* invocatus, absque rege
"eis auctor erat, ut multitudo ex ista liberaretur
"necessitate, mittendo eis Moysem & Aaronem
"fratres; qui vos in hanc terram eduxerunt, quam
"nunc possidetis. Et tamen post ista à Deo ac-
"cepta beneficia *non semel* prodidistis *veram* pie-
"tatem ac religionem. nihilominus vos in ho-
"stium potestatem redactos in libertatem asseruit.
"Cum primum quidem effecerit, ut superiores
"essetis Assyriorum potentia: deinde vobis dederit
"Ammanitas vincere & Moabitas, postremoque
"Palæstinos. atque hæc *omnia* confecistis, non re-
"giis auspiciis, sed ductu Jephthæ & Gideonis.
"Quæ igitur vos cepit dementia, ut Dei quidem
"imperium detrectaretis, vosmet vero regi subji-
"ceretis. Sed ego quidem istum creavi regem
"quem ille designavit. At vobis ut manifestum
"fiat, Deum iratci & indignari, quod regium do-
"minatum elegeritis, ita res comparabo ut Deus
"indiciis certissimis hoc ipsum vobis ostendat.
"Quod enim nunquam quisquam vidit in hac
"regione, æstate media tempestatem, hoc ipsum
"cum Deum invocavero faciam ut vos conspi-
"ciatis". Ac statim ut hæc ad populum dixerat *Samuelis verbis fidem adstruit Deus miris prodigiis. 1 Reg. c. 12.*
Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum & grandinis prophetæ in omnibus veritati fidem ad-
struit Deus, ut admiratione & timore perculsi peccasse se cuncti profiterentur & per inscitiam eò prolapsos esse; atque à propheta contenderent, ut veluti pater benignus mitisque propitium sibi redderet Deum, ita ut istud remitteret peccatum, quo tot alias suas contumelias & delicta cumularant. Ille vero pollicitus est, se Deum ut illa ipsis condonaret rogaturum, simulque exoraturum. Veruntamen eis consilium dedit, ut justi esse studerent & boni: semperque in memoria tenerent calamitates, in quas à virtute desciscendo inciderant; ac præterea signa à Deo edita, legesque à Moyse latas, si illis incolumitatis suæque juxta ac regis felicitatis cupido incesserit. Sin vero ista neglexerint, fore ajebat, ut ipsi una cum rege gravem à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus quidem hæc Hebræis prædixisset, illos domum quemque suam dimisit, regno iterum Saulo confirmato.

f Αὐτὸν καὶ δικαίως] Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis*, *Alisque* καὶ δικαίως αὐτοῦ τ. & mox αὐτῷ τὰ μαρτυρίας γενομένης.
g Εθ' ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ] Εφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.*
h Ημῶν ὁ πάππος] Ita cum *Samb.* & plerisque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν.
i Εὐξαμένων] Συνδυξαμένων *Vat.*
k Πέμψας ἀδελφούς] Ἀποστείλας *Big. Samb.* & *Vat.*
l Πολεμίοις ὑποχειρίους] Pressius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τοῖς πολεμίοις ὑποχειρίους γεγενημένους.
m Καὶ Μωαβιτῶν,] Illa καὶ Μωαβιτῶν non agnoscit *Vet. Interpr.*
n Ιεφθὲ καὶ Γεδεῶνος] Ita ex p. 297. v. 43. Ιεφθάε *vulgo.* Ιεφθᾶ *Vat.*
o Φυγεῖν μὲ τὸν Θεὸν,] Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλέα, & dein ὑπέδειξα.
p Ὑμῖν ποιήσω] Ὑμῖν αὐτὸν ποιήσω *Vat.*
q Τὸν Θεὸν ἐπιδείκνυσθαι] Illa τὸν Θεὸν desunt *Vat.*
r Εναργῶς.] Forte σαφῶς. COCC.
s Βροντῆς] Nam licet hic æstate tonitrua & fulmina soleant esse, in Palæstina & Syria hyeme tonat. REL.
t Ἁμαρτεῖν] Ita in quinque *MSS.* & *Glyca.* ἁμαρτάνειν τε *Vat.* cum *Editis.*
v Πατέρα χρηστὸν] Αὐτοῖς post πατέρα inserunt *Big.* & *Samb.*
x Παρενόμησαν προσεξηργάσαντο.] In *MSS.* παρηνόμησαν & παρηνόμεσαν. & statim προσεξειργάσαντο.
y Τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς] Τὴς ἀρετὴς non agnoscit *Vat.*
z Εκ Θεοῦ πληγάς.] Εκ Θεοῦ *Vat.*

VII.

CAP. VI.

Ut Palæstini rursus Hebræos armis aggressi, ab iis deceiluntur.

Palæstini, postquam ferri usum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 Reg. c. 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in urbe Bethelis commorabatur: * at reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palæstinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæstini, debellatis Judæis, & arma ipsis auferebant, & munitissima regionis loca præsidiis tenebant: porro & à ferro gestando, ejusque usu in universum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, si quando illis opus esset ut instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæstinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de castro eversо audiverunt Palæstini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem esse injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud urbem Machmam. Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexisset, in urbem Galgala descendit; & dimissis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæstinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palæstinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas & cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transjordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem sortis erat Gadis & Rubeli.

Israëlitæ, Saulo frustra eos hortante, Palæstinorum metu diffugiunt. 1 Reg. c. 13.

Saulus injussu Dei sacrificat. 1 Reg. c. 13.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, *eum* ad se accersit, una cum ipso de bello rebusque *præsentibus* consultaturum. Is vero jussit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, ut die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret,

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

Ὁ τοίνυν Σαοὺλος ἐκ τῶν παρόντων ὡς περὶ τρισχιλίους, [a] τοὺς μὲν δισχιλίους ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβών, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει [b] Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ δὲ τῷ παιδὶ τοὺς λοιποὺς δοὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτόν, εἰς [c] Γαβὰς ἔπεμψεν. [d] ὁ δὲ ἐκπολιορκεῖ τὸ φρούριον τῶν Παλαιστινῶν ὁ πόρρω [e] Γαλγάλων. οἱ γὰρ [f] Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταστρεφόμενοι τοὺς Ἰουδαίους, πάντα ὅσα [g] αὐτοὺς ἀφῃροῦντο, καὶ τοὺς ὀχυρωτάτους τῆς χώρας τόπους φρουραῖς [h] κατελαμβάνοντο· καὶ σιδηροφορεῖν, ξηναθαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρου. καὶ διὰ ταύτην τὴν [i] ἀπόρρησιν οἱ γεωργοί, εἴποτε [k] δέοι αὐτοὺς ἐπισκεύάσαι τι τῶν ἐργαλείων, ἢ [l] ωνιν ἢ μαχαίρᾳ ἢ ἄλλό τι τῶν εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες [m] εἰς τοὺς Παλαιστίνους ταῦτ' ἐπράττον. ὡς δὲ ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις [n] ἡ τοῦ Φρουρᾶς ἀναίρεσις· [o] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὸν ὕβριν τὴν καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· [p] ἵππων δὲ ἑξακισχιλίων ἐπῆγον. καὶ [q] στρατοπεδεύοντας περὶ [r] πόλιν Μαχμᾶ. τοῦτο Σαοὺλος ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς μαθών, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρυττῆς τὴν χώραν ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν [s] πρὸς Παλαιστίνους· τὴν δυνάμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς οὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. καταφρονήσαντες δὴ τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων οἱ περὶ Σαοῦλον, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς [t] ὑπονόμους ἐκρύψαν [v] αὐτούς, οἱ πλείους δὲ εἰς τὸν [x] πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν ἔφυγον. αὐτὴ δὴ ἦν Γάδα καὶ Ῥουβήλ.

Β'. Πέμψας δὲ Σαοὺλος πρὸς τὸν προφήτην, σκάλλ πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ προμήνειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ παρασκευάζειν θύματα. μὴ γὰρ [y] ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἐφ' ἧς συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ προμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης

---

a Τοὺς μὲν διχιλίους] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τοὺς μὲν διχιλίους οὓς ὥστε &c. vocula οὓς huic loco injecto ex versiculo sequente. Est qui ista, οὓς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτόν, expungi malit.

b Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ] Sic volui ex lib. 5 cap. 2. §. 6. in *Editis* & *MSS* tam Βεθήλῳ quam Βεθήλῳ habemus. Constat autem è *Libris Sacris* Bethelis tum egisse regem Hebræorum. HUDS. Conf. sup. Cap. 3. §. 2. SPANH.

* *At reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent,*] *Alii sic*, reliquis vero Jonathæ filio suo in corporis custodiam datis, *eos* mittebat Gabas.

c Γαβὰς ἔπεμψεν.] Ita *Samb.* Γάβας *Basil. G. Alique.* Γαβαὰλας *Vat.* Γαβαὼλ juxta *Codd.* quosdam *Epiphanii*, atque ita forsan in suis *Josephi* exemplaribus legerat *Stephanus Byzantius*. Notum vero satis sedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus sacris, Γεβὰ, & Γεβαὰ seu Γαβαὰ & Γαβαὼν, necnon Syriaco flexu Γαβαθά. Videsis *Chr. Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13 p. 339. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 252. & 253.

d Ὁ δὲ ἐκπολιορκεῖ] Ὁ δὲ ἐπολιόρκει *Busb. Hen* & *Epiphan.*

e Γαλγάλων.] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* 1 *Regum* c. 13. v. 8. scilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmasam cum *Eusebio*, non Jerichunta ut opinatur *Schotanus*. Γεβαὼν *Basil* & *G.* Γαβαὰλων *Vat* Est qui conjicit Γαιῶν aut Γαβαὼν, aut cum *Bosio* Γαιαὼν, vel demum Γαβαλιτῶν. HUDS. Locus hic non est in Latino. videtur Γαβῶν legisse. in MS. Γαβαὰλων. REL. *Gen.* Γεβαὰλων, forte Γαβαὰλων. SPANH.

f Γαβᾶς Παλαιστῖνοι] Sic cum *Big.* & *Samb.* Γάβας *Basil.* & *G.* Γαβαὰς juxta *Epiphanium*.

g Αὐτοὺς ἀφῃροῦντο,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque*.

h Κατελαμβάνοντο·] Κατελάμβανον, καὶ τὸ σιδηροφορεῖν καὶ χρῆσθαι ἀπηγορεύον *Vat.* ἢ χρῆσθαί τε κ. *Busb.*

i Ἀπόρρησιν] Περρῆσιν *Vat.*

k Δέοι αὐτοὺς] Sive δέησε cum quatuor *MSS.* ibique αὐτοῖς pro αὐτοὺς *Busb.* & *Hen.*

l Ὑνιν ἢ μαχαίρᾳ] *Al.* ὠϊν, & ὠϊλῷ, dein μάχεσθαι, ἢ ἀπ' ὅτι τῶν in quibusdam *MSS.* HUDS. Ὑνιν Plutarch. in Romulo p. 25. SPANH.

m Εἰς τοὺς Παλαιστίνους] Παρὰ *Busb.* πρὸς *Vat.*

n Ἡ τοῦ Φουρᾶς ἀναίρεσις·] *Al.* τὸ φιγελας & τοῦ Φιγελᾶ.

o Ἀγανακτήσαντες,] Ἀγανακτίσαντές τε *Samb.*

p Ἵππων δὲ ἑξακισχιλίων] Ἵππων ἑξακισχιλίων *Vat.* Ἵππον ἑξακισχιλίαν *Samb.*

q Στρατοπεδεύοντας] Στρατοπεδευσαμένων *Vat.*

r Πόλιν Μαχμᾶ.] Lib. XIII. c. 1. §. 6. ἐν Μαχμᾶ πόλει· SPANH.

s Πρὸς Παλαιστίνους·] Πρὸς τοὺς Παλ. *Hen. Busb.* & *Vat.*

t Ὑπονόμους] Ὑπονόμους *cuniculos* Thucyd. Lib. II. p. 149. A. Schol ὑπονομὰς, κεκρυμμένους ὀρύγματα. Vide Polyæn. Stratag. Conf. inf. § 2. hujus Cap. SPANH.

v Αὐτοὺς,] Sive αὑτοὺς cum *Epiphanio*, sive ἑαυτοὺς cum *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 34. ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.*

x Πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν] Nota dimidiam tribum Manassæ non censeri habitasse ἐν τῷ πέραν Ἰορδάνου, uti & Peræa dicebatur modo regio Gadis & Rubenis. REL.

y Ἡμέρας ἑπτὰ] Ἡμέρας ἓξ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat. Hen.* & *Zonaras*, ingenio forsan suo, quum nimis metuerant à verbis sequentibus istius sententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν. Aliter sanctiores Literæ & ipse (ut puto) *Josephus*. HUDS. Id fraudi fuit interpreti, qui ideo τῇ ἑβδόμῃ reddidit Sabbatho, at Josepho μὴ τοῦ ὀγδόου circumcidi infantes scribenti Antiq. I. 12. liquet idem esse ac *die octavo*. at ἑβδόμη τῶν ἡμερῶν est die septimo; atque ita iisdem vocibus infra utitur Antiq. lib. VII. 7. Sic cap. 10. ejusdem libri τρίτη τῶν ἡμερῶν est dies tertius. In Cod MS. legitur μὴ γὰρ ἡμέρας ἓξ, non ἑπτά. REL.

της ἐπέσχλεν. οὐκ ἔτι μέντοιγε Δεητηρεῖ τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὡς ἐωρᾶ βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαὸν τε δυμαλῆ προσιόντα. ἔπει δὲ τὸν Σαμυήλην ἤκουσε προσιόντα, ὑπαντησόμενος ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέσχλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἣν καὶ βέλτιον γενομένην ἂν θεὸν, [z] τὰς ψυχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ δὲ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσε καὶ προπετὴς [a] γεγονώς. ἀπολογουμένου δ' αὐτοῦ Σαύλου, καὶ πρείσθαι μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὥρισε λέγοντος, ὑπὸ δ' ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν [b] διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκούσης [c] τῆς πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [d] ἐπιχθῆναι πρὸς τὴν θυσίαν. [e] ὑπολαβὼν ὁ Σαμυήλης· "ἀλλὰ σὺ, φησὶν, εἰ δίκαιος ἦθα "καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μήδ' ὧν ὑπέσχετό μοι πρὸς τοῦ "παρόντων ὁ θεὸς [f] ὠλιγώρησας, ταχύτερος ἦ σοὶ συμφέ- "ρει τοῖς πράγμασι γενόμενος, σοί τ' αὐτῷ πλεῖον ἂν βα- "σιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμυήλης μὲν, ἀχθόμενος ὅπερ τοῖς γεγονόσιν, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαύλης δὲ εἰς [g] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [h] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦκε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδὶ. τούτων δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τὴν χώρας ἀπαιζούσης σιδήρου καὶ τὸ ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. ἐγὼ γὰρ εἶπον οἱ Παλαιστῖνοι τοῦτο εἶναι, [i] καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλέποντές τε Σαύλην τὸν βασιλέως αὐτῶν καὶ τὸν παῖδος Ιωνάθου, ἀμυνομένους τε τὴν γῆν, μετ' ἐξακοσίων γὰρ μόνον ἦσαν, οἱ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς [k] Αχίας ἀπόγονος ὢν Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως, ὅπη [l] βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τὴν γλῶ λειλατυμένην ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [m] καθεστήκεσαν. σωπήσας δ' ὁ Σαούλης πρὸς τὸν [n] ὁπλοφόρον, κρύφα [o] προβιβάσας αὐτὸν εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν σκοπεῖν, καὶ παρεκέλευε μηδὲν θόρυβον αὐτοῖς. τοῦ δ' ὁπλοφόρου προθύμως [p] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν [q] ἡγήται, κἂν ἀποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὸν ἐκ νεανίσκου σωτηρίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπῆλθε. καὶ δὴ [r] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [s] ἐπὶ κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκονημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ [t] περιστεφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπομαχόμενον. ἔνθεν σωέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει πεπεῖναι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ [v] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας οὐκ ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἦκον εἰς τὴν παρεμβολὴν, [x] ὁ Ιωνάθης παρεθάρρυνε

exſpectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non uſquequaque mandato ejus obſequitur: ſed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, ſeque à militibus deſeri, ſumptis hoſtiis ipſe eas aræ admovebat. Cum vero Samuelem adeſſe audiviſſet, ei obviam progreſſus eſt. At ille, non recte eum feciſſe, dicebat, iis quæ ipſe imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præſtolando: quo ex Dei voluntate conſtituto, inauſpicato auſuque temerario ſacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem ſemet ei excuſante, ac dicente ſe per tot dies quot præfiniverat moratum eſſe: ex neceſſitate vero, & militum ſuorum diceſſu propter metum hoſtilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala deſcenderent, ad ſacra facienda impulſum eſſe. Tum Samuelus, "ſed tu, inquit, ſi juſtus fuiſſes & "mihi paruiſſes, neque ea quæ de præſentibus mi- "hi ſuggeſſit Deus contempſiſſes, plus quam rebus "expediret feſtinando, contigiſſet ut & tu longo "tempore regnares, tuique ſimiliter poſteri". Et quidem Samuelus, moleſte ferens quæ facta fuerant, domum diſceſſit: Saulus vero, ſexcentos tantum milites ſecum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum ſuppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc eſſent Palæſtini prohibebant, ſicut & paulo ante declaravimus. Porro Palæſtini cum exercitum in tria agmina diviſiſſent, & per totidem vias irruptionem facerent, Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex & filius *ejus* Jonathas inſpectarent, & terram (quod cum illis ſexaginta ſolummodo eſſent, defendere non valerent. Dum autem Saulus & filius ejus, & Achias pontifex ex poſteris Eli pontificis, ſuper colle excelſo ſederent, & terram devaſtatam conſpicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli conſtituit cum armigero *ſuo*, ut clam digreſſi in caſtra hoſtium excurrerent, eoſque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promiſiſſet, ſe illum quocunque duxerit ſecuturum, etiamſi mortis periculum eſſet aditurus: aſſumpto ſibi in adjutorem juvene, deſcenſuque de colliculo facto, ad hoſtes contendebat. * Erant autem caſtra eorum in loco præruptо ſita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, ſcopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Unde contingebat ut negligentius cuſtodirentur caſtra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & exiſtimarint *omnes* nullo modo fieri poſſe ut quis ad *prominentias* iſtas accederet, multoque magis ut eas aſcenderet. Cum igitur ad caſtra veniſſent, armigerum bono ani-

Samuelus Saulo minatur regni amiſſionem. 1 Reg. c. 13.

Jonathas audaci conſilio, ſolo armigero ſuo comite, præſidium Paleſtinorum adoritur, cædit-que. 1 Reg. c. 14.

[z] Τὰς ψυχὰς] Πρὸς τὰς ψυχὰς Big. (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* dein, προσλάβοι, κακῶς ἱερουργήσας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* προσλάβοι κακῶς ἱερουργήσει *Vat.*

[a] Γεγόμενος.] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* γεγόμενος in *Editis*, *Aliiſque*.

[b] Διὰ φόβον στρατοπεδείας] Διὰ φόβου, στρατοπεδείας ᾗ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[c] Τῆς πρὸς αὐτὸν] Τῆς ἐπ' αὐτὸν (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

[d] Επιχθῆναι] Ita ex quatuor *MSS.* (*Coccejus*) in *Editis*, *Aliiſque* miſere ἐπιχεῖναι aut ἐπηχθῆναι.

[e] Υπολαβὼν ὁ Σαμυήλης·] Υπολαβὼν ᾗ ὁ Σ. *Samb.*

[f] Ωλιγωρησας,] Ita *Samb.* & *Busb.* Vitioſe in *cæteris* ὀλιγώρησας. mox σοί τε πλεῖς ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο *Busb.* & *Hen.*

[g] Γαβαὼν πόλιν,] Γαβαὰ πόλιν. *Vat* Γαβλωὼν πόλιν *Hen.* & *Busb.* cum *nummo veteri*. Γαβαὼπολιν *Steph. Byzant.* ad quem vide *Berkelium*. Forſan tamen Γαβαὼν aut Γαβαὰν. HUDS. Lib. VII. c. 1. §. 3. ἐν Γαβαὼ (Gen. Γαβαὼ) πολὶ. SPANH. Geba appellatur 1 Sam. 13 16. Confunduntur aliquando Geba, Gibea, Gibeon, quæ diſtinctе ſcribuntur גבע, גבעה, גבעון. REL.

[h] Μεθ' ἑαυτοῦ μόνου,] Μεθ' ἑαυτὸ, μόνῳ ἦκε in aliquot *MSS.*

[i] Καθὰ καὶ μικρὸν] Vel καθὼς cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[k] Αχίας] Conf. §. 4. huj. Cap. SPANH.

[l] Βουνοῦ ὑψηλοῦ,] Γὰ βουῖτ. Æſchyl. Suppl. v. 783. SPANH.

[m] Καθεστήκεσαν] Καθεσήκεσαν *Vat.*

[n] Οπλοφόρον.] Armigerum *Vulg.* 1 Sam. XIV. 1. LXX. αἴροντα τὰ σκεύη, & ita Hebr. SPANH.

[o] Προβιβάσας] Ita ex *Big. Samb. Gall. Vat.* & *Epiphanio.* in *Editis* προβιβάσαι & dein ἐσόμενον.

[p] Εφέπεσθαι] Sic ex *iiſdem* Codd. in *Editis* ἔπεσθαι.

[q] Ηγηται,] Ηγεῖται *Big.* & *Samb.* & mox δέη. at ἡγῆται *Baſ.* & *Vat.*

* *Erant autem caſtra eorum in loco præruptо ſita*,] Erant igitur hoſtium caſtra ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem, tribus verticibus acutiſſimis prominentem, ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnaculis invaſiones pugnantium prohibentibus, *Epiphan.* Ea ſita erant in loco præruptо, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra inſultus hoſtium, *Gelen.* Caſtra autem hoſtium ſita erant in præcipitio, tribus verticibus, deſinentibus in exiguam patentiam, ſaxo in circuitu cingente, tanquam propugnaculis aggreſſus arcentia, *Schotanus*

[r] Τὸ τῶν πολεμίων] Ita ex *MSS.* illud τὸ deerat in *Editis*.

[s] Επὶ κρημνῷ,] Επὶ κρημνῶ ſoli *Samb.* & *Vat.*

[t] Περιστεφανούσης] Sufficeret vel στεφανούσης ut in *Big.* & *Samb.*

[v] Πάντη νομίζειν] Πάντι *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[x] Ο Ιωνάθης παρεθάρρυνε τὸν ὁπλοφόρον,] Ita cum quatuor *MSS.*

animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriae signum *omenque* accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palæstini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebræi. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut pœnis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis præsidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione complerunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebræos ad ip os penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis cædibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Vide 1 Regum, c. 13. v. 8.

Saulus, militibus propere eductis, Palæstinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 Reg. c. 14.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palæstinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palæstinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebræi jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per inscitiam in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, meritasque pœnas à Palæstinis repetere, imprecatur Hebræis; ut si quis à cæde hostium desistens cibum capiat, antequam nox superveniens eos ab hostibus occidendis & persequendis depulerit, hic ipse diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciasset, postquam in sylvam quandam sortis Ephraïmiticæ, densam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam consensisset, de melle è favo quodam expresso edebat.

τ ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῶσι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰόντες, σημεῖον τῆς νίκης [y] ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς ὁ καλοῦντες ἡμᾶς, [z] ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφωνήσης ἤδη τῆς ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ὡς τῶν [a] ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων [b] προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτ' ἔφασαν, [c] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [d] τιμωρησώμεθα [e] τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀπασάμενος δὲ τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημαίνουσαν, εὐθὺς μὲν [f] ἀνεχώρησεν ἐξ ὅπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· μεταμειψάμενος δὲ τὸν ὅπου τὴν πέτραν ἦκεν, ἔρημον ὄσαν τῶν φυλαττόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς παλαιπωρίας, ἐξιάσαντο τὴν δι' χωρίων φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ὅπου τοὺς πολεμίους· ὑπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνυσι μὲν [g] ὡς εἴκοσι. παραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς [h] ἐχέμισαν· ὡς τινὰς μὲν φυγεῖν τὰς πανοπλίας ἀποῤῥίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτούς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· [i] καὶ γὰρ εἰκαζον ἀναβῶναι πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων ἐκ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατὰ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ Σαούλου κατασκόπων παραχθὲν τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστινων φερομένων τῷ βασιλεῖ, Σαούλου ἐρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένων. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν [k] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. δὲ δὴ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος τῶν πολεμίων φερομένου, ἐπιξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένοις προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. [l] προσρέουσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἰς τε τὰς ὑπονόμους καὶ [m] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαούλου. ἡσθέντων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους καὶ πᾶσαν [n] ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἶτα δὲ ὑπὸ τῇ νίκῃ χαρεὶς ἔτω [o] παραλόγως ἡσθείς· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν τὸ λογισμῷ τοὺς ἔτως εὐτυχήσαντας· εἶθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προσπίπτει, καὶ πολλὴν [p] ἔσχον κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος γὰρ [q] αὐτῷ τι τιμωρῆσαι, καὶ δίκην ἐπιλαβεῖν παρὰ τῶν Παλαιστινων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀπορούμενος δὲ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἧς νυξ ἐπελθοῦσα τὴν ἀναιρέσεως καὶ τὴν διωξεως αὐτοὺς [r] παύσῃ τῶν πολεμίων, ἔτι ἐπαρᾶται ἦ. δὲ δὴ Σαούλου τοῦτο φήσαντος, ἐπὶ κατά τινα [s] δρυμῶνα ἐφοίτων βαθεῖ καὶ μελιτῶν γέμοντα, τὴν Ἐφραΐμου κληρουχίας· ὁ δὲ Σαούλου παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τὴν ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ἀπο-

(& *Coccejo*) articulatius & definite. in *Editis*, *Aliisque* ὁ & τὸν desiderantur. Forsan tamen cum *Vet. Interpr.* legendum, ὡς ὃν ἦλθεν εἰς τὴν π. Ιωνάθης, παρεβάρυνε τὸν ὁπλοφόρον &c.

y Ὑπολάμβανε.] Ὑπολαμβάνειν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ibidem *Hen.* & *Busb.* compendio ὑπολημπτέον, *Zonaraque* verbo alio νομιστέον.

z Ὑποστρέψωμεν.] Ὑποστρέψομεν legit *Schotanus* in *Bibl.* Tom. 2. p. 576.

a Ὑπονόμων] Conf. sup. §. 1. hujus Cap. SPANH.

b Προϊέναι τοὺς Ἑβραίους.] Προτίνειν *Vat.* & mox τὸν Ιωνάθην.

c Ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς] Ita in sex *MSS.* in *Editis* ἔλθετε.

d Τιμωρησώμεθα] Τιμωρησάμεθα *Vat.*

e Τῶν τετολμημένων ἀξίως.] Illud τῶν ex *MSS.* quod deerat in typis.

f Ἀνεχώρησεν] Ἀνεχώρησαν *Samb.*

g Ὡς εἴκοσι.] Ita in sex *MSS.* & *Zonara.* in *Editis* tamen ὡς desideratur.

h Ἐχέμισαν·] Aut cum *Big.* & *Samb.* ἐγέμησαν, formâ Attica & energetica. τὰς λοιπὰς ἔπλησαν *Hen.* & *Busb.* ad sensum ipsum.

i Καὶ γὰρ εἰκαζον.] Καὶ γὰρ οὐκ εἰκαζον, & dein τῶν Ἑβραίων τοὺς δύο μόνους *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ὁπλοφόρον ἀπεῖναι,] Ὁπλοφόρον κεχωρισμένον ἀπεῖναι *Vat.*

l Προσρέουσι] Ita *Bas.* & *MSS.* προσφέρουσι *Gen.* προσφεύγουσι *Epiphan.* προσεῖθεντο *Zon.* Quinimo hac causa apud *Hesychium* lege, προσρέουσι (non προσρώουσι) προσβάλλουσι, προστίεχον).

m Εἰς τὰ σπήλαια] Illud εἰς non agnoscit *Vat.*

n Ἐσκορπισμένους] Artemidor. l. 1. c. 58. p. 49. σημαίνει τοὺς ἐσκορπισμένους τὸ ὄργανον. congregat dispersos Tuba. Et Joseph. lib. XVI. cap. 1. §. 2. εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐσκορπίζον τοὺς τοιούτους λόγους. SPANH.

o Παραλόγως ἡσθείς·] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* vel, si malis, παραλόγως ἡσθεὶς cum *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὥστε ἡσθείς.

p Ἔσχον κατάμεμψιν ἔργον.] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἂν ἔσχον κατάμεμψιν *Bas.* & *G.* pro ἀνέσχον κατάμεμψιν.

q Αὐτῷ τι τιμωρῆσαι,] Ἑαυτῷ τε *Samb.* βουλόμενος δὲ Σαούλου παντελῶς τιμ. legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palæstinos.*

r Παύσῃ τῶν πολεμίων,] Παύσῃ *Busb.* & *Hen.* ut & φάγῃ paulo ante. παύσει *Zonaras.* ἐπιπαύσῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Δρυμῶνα ἐγέννᾳ] Δρυμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

ἀποθλίψας τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος ἔφθιε. μεταξὺ δὲ γνὺς, ὅτι μὴ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα τροφῆς ἡλίκα δυσμῶν, ἐσθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλύσαι τὸν πατέρα· μὴ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μεταλάβοιεν, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν ἐχθρῶν καὶ φονεύσαι.

γ'. Πολλὰς δὲ οὖν καταβύσαντες μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ἤδη διαρπαγὴν ἔχρατοπέδευσαν τῶν Παλαιστίνων τρέπονται· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ παῦτ' [v] ἐν αἵματι κατήσθιον. [x] ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνει θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλυῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σαοὺλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν [y] ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι [z] δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων καὶ τὴν προσαξίαν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵστησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σαοὺλος, καὶ ὁλοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτὸν τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ἄγειν δὲ αὖθις ἤδη τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ἤδη τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, [a] βουλόμενος περὶ ἡμέρας, καὶ τῶν σταθμῶν οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δὲ εἰς ἃ [b] προσῆκεν προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς [c] Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν διαφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ [d] ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' ἤδη δίκαια [e] αἰτίας, εἶ-"πεν ὁ Σαοὺλος, πυνθανομένοις ἡμῖν φανερὸν ἀ δίδωσιν "ὁ Θεός· ὃς πρότερον [f] αὐτὸς προεμαύνσε πάντα, καὶ "[g] μηδὲ ἐπερωτῶσιν ἔφθανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθά-"νον ἐξ ἡμῶν ἁμάρτημα [h] πρὸς αὐτὸν αἴτιον τὸ σιωπᾶς. "καὶ ὄμνυμί γε τοῦτον αὐτὸν ἢ μᾶλλον κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς "Ιωνάθης ἦ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο εἰργασμένος, [i] ἀποκτεί-"νειν αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἱλάσασθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ "παρ' ἀλλοτρίαν, καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντα, τὴν ὑπὲρ "αὐτοῦ δίκην ἀπελάμβανον". Ἐκ δὲ τούτων ἐβούλετο ποιεῖν ἀποδοκιμασθῆναι, διαφθορᾶς πάντας ἴσης εἰς ἕνα τόπον. ἴσασι δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρῳ τὸν ἁμαρτήσονται μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν [k] αὐτὸς εἶναι Ιωνάθης. ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς [l] τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί [m] περὶ τὸν βίον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως [n] αὐτῷ διαπεπραγμένῳ συνέγνωκε· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδέν, [o] ὅτι δὲ ἐχθὲς "ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτὸς καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώκων "τοὺς πολεμίους ἐγευσάμην κηρίου". Σαοὺλος δὲ [p] ἀποκτείνειν αὐτὸν ὄμνυσι, καὶ τὴν γνώμης καὶ [q] τὴν φύσεως τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δὲ ὑποπλήττεται τὴν ἀπόλυσιν ἐκ θανάτου· θαρσήσας δὲ ὑγιῶς καὶ μεγαλοφρόνως, "οὐδὲ ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύσω φεί-

Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixisse, ne quisquam ante solis occasum cibum gustaret, ab esu quidem abstinuit. At dicebat haud recte patrem istud vetuisse: nam majore cum vi & alacritate insequentes, si aliquantulum cibo refecti essent, multo plures ex hostibus caperent & ferro perimerent.

3. Itaque cæsis Palæstinorum multis myriadibus, sub vesperam *demum* ad castra diripienda se convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem à scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus jubet saxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut super illud victimas offerrent, & carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præstitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo constructa.

Milites vesciuntur carne cum sanguine. 1 *Reg. c.* 14.

4. Volens autem è vestigio *suos* in hostium castra educere, ad ea priusquam illucesceret diripienda, præsertim cum milites *eum* sequi non gravarentur, sed magnam ad jussa ejus exsequenda præ se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, jussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at jam "non sine causa, inquit Saulus, scisscitantibus no-"bis oraculum non edit Deus; qui antea ipse præ-"nunciabat omnia, & ne interrogantes quidem "occupabat. sed occultum est aliquod in eum de-"lictum nostrum hujusce silentii causa. Equidem "per hunc ipsum juro, me certe, si vel Jonathas "filius meus hujus peccati auctor fuerit, *omnino* "eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, & nulla "mecum necessitudine conjuncto, hanc ob rem "supplicium sumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamasset, illico omnes in unum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, & sortibus quis in culpa esset scire quærebat. Fitque ut sors Jonatham sontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid feciisset, & qua re deliquisset, cujusve in vita agenda maleficii aut impietatis sibi consci esset; "Pater, in-"quiebat, aliud quidem nihil *perpetravi*, nisi quod "hesterno die, dum hostes persequitur, de favo de-"gustaverim, exsecrationis ejus atque juramenti i-"gnarus". Saulus vero jurat, se, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose & magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecra-"bo

Deus consulenti Saulo nihil respondet ob gustatum à Jonatha mel.

Jonatham jubet Saulus morte affici: sed prohibent milites. 1 *Reg. c.* 14.

t Ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.] Ἐχθρῶν αὐτῶ *Vat.*

v Ἐν αἵματι] Ἐναιμα *Big.* & *Samb.*

x Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

y Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf* & *G.*

z Δαίνυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

a Βουλόμενος] Βουλόμενος τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

b Προσῆκεν προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόσταττεν in *Editis.* κελεύει *Busb.*

c Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα] Ἀχίαβον τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Ἀχίαν volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeſſ. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Ἀχίας sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

d Ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

e Αἰτίας,] Αἰτίας τινὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

f Αὐτὸς προεμαύνσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτὸς in *Editis*, *Aliiſque*

g Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάνειν) λέγων *Vat.*

h Πρὸς αὐτὸν αἴτιον] Τῆς δὲ Θεοῦ σιωπῆς αἴτιον *Glycas*, qui mox habet εἶη pro ἦ & ἱλεώσασθαι pro ἱλάσασθαι.

i Ἀποκτείνειν αὐτὸν,] Mallem ἀποκτενεῖν.

k Αὐτὸς] Ὧυτὸς *Samb.* correptione Attica. ἅτος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

l Τί πεποίηκε] Illa τί πεπλημμέληκε καὶ (quæ deerant in *Editis*) reposui ex quatuor *MSS* & *Vet. Interpr.*

m Περὶ τὸν βίον] Περὶ τὸν βίον *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

n Αὐτῷ διαπεπραγμένῳ] Sic cum *Samb.* & *Vat.* qui etiam habet διαπεπραγμένῳ. In *Gen. Aliiſque* αὐτῷ

o Ὅτι δὲ ἐχθὲς] Ὅτι ἦ χθὲς in pleriſque *MSS.*

p Ἀποκτείνειν αὐτὸν] Mallem cum *Zonara* ἀποκτενεῖν.

q Τῆς φύσεως] Ita cum *Vet. Interpr.* cui favent *Codd. MSS.* nam τὴν φύσεως τῶν φίλτρων ἐτίμησε τὸν ὅρκον habet *Vat.* φύσεως τῶν φιλτέρων ἐτίμησε *Big.* & *Samb.* in *Editis* τὴν φύσεως καὶ τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον.

r Ἡδὺ

"bo te, pater, ut mihi parcas. Dulciſſima mihi "mors eſt; quam & pro tua pietate obire contin- "git, & poſt victoriam *adeo* ſplendidam. Maxima "enim conſolatio eſt, Hebræos relinquere Palæ- "ſtinorum victores". Hiſce indoluit populus univerſus, ejuſque vicem miſeratus eſt: ac juravit, haud laturos ſe ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipſum à patris exſecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

Sauli bella, ejuſque genus. 1 Reg. c. 14.

ſ. Tum Saulus in urbem ſuam reverſus eſt, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæſtinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem ſubigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jeſum & Melchiſum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Ciſes, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuſcunque bellum geſſerit, victor diſcedebat: auctor etiam erat ut Hebræis proſpere res ſuccederent; eoſque ad magnam felicitatem perducebat, aliiſque gentibus potentia ſuperiores reddidit. Quin & juvenes, quoſcunque proceritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis cuſtodes ſibi adſciſcebat.

"σωσόν μοι πάτερ. [r] ἥδιστόν δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπὲρ "τῆς σῆς εὐσεβείας γινόμενος καὶ ὅπου νίκης λαμπρᾶς. "μέγιστον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Ἑβραίους Πα- "λαιστίνων κεκρατηκότας". ὅπου τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλ- γησε καὶ συνέπαθεν· ὤμοσέ τε μὴ ψεύσεσθαι τὸ αἴτιον τῆς νίκης Ἰωνάθην [s] ἀποθανοῦντα. καὶ τὸν μὲν ὕστως ἐξαρπάζουσι τοῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ γὰρ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

ε'. Καὶ ὁ Σαοὺλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ ἑπτὰ πολεμίων. Βασιλεύσας δὲ εὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειρούμενος [t] τό τε Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνους, [v] Ἰδουμαίους, Ἀμαληκίτας τε, καὶ τὴν Βασιλέα τῆς [x] Σωβᾶς. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ἰωνάθης καὶ [y] Ἰεσσῆς καὶ [z] Μέλχισος· θυγατέρες δὲ, [a] Μερόβη καὶ [b] Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν τοῦ θείου παῖδα [c] Ἀβνήαρον. Νὴρος δὲ ἐκείνου ἀνεψιὸς ἦν. Νὴρος δὲ καὶ [d] Κίσης ὁ Σαούλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ [e] Ἀβιήλου. ὧν δὲ καὶ πλῆθος ἀρμάτων Σαούλῳ καὶ ἱππέων. [f] οὓς δ' ἂν [g] πολεμήσῃ, νικήσας ἀπηλλάσσετο· καὶ τοὺς Ἑβραίους [h] εἰς ὑπεροχὰς καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προηγάγετο, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [i] δυνατωτάτους. τῶν δὲ νέων [k] τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII. CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

ΚΕΦ. ζ'.

Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

Samuelus jubet Saulo, ut Amalecitas adoriretur, eoſque cum ſuis omnibus exitio daret. 1 Reg. c. 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, à Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; ut illum commoneret, quod Deus eum *cæteris* omnibus prælatum crearit regem; atque adeo par eſſe ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet & rerum omnium dominus. Ajebat igitur ſic dixiſſe Deum, "quandoquidem Amale- "citæ Hebræos in deſerto multis affecerint injuriis, cum ex Ægypto egreſſi in eam quam nunc "tenent regionem contenderent, jubeo, ut bello "Amalecitas perſequutus, & victoria potitus, ne- "minem eorum *ſuperſtitem* relinquat; ſed in omnem graſſandum ætatem, incipiendo à mulie- "rum internecione & infantium: atque hujuſmodi "pœnas ab iis pro malis majoribus noſtris illatis "exigendas eſſe. ac ne jumentis quidem aliiſque "pecudibus parcendum, emolumenti ſui gratia & "poſſeſſionis, ſed omnia Deo ſacranda eſſe; atque "Amalecì nomen, ſicuti Moyſes præceperat, pe- "nitus delendum.

Σαμουήλος [l] δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σαοῦλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκείνας αὐτὸν ἀπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ δι' ἐκεῖνον πειθεσθαι καὶ καθήκον αὐτῷ [m] ἡγεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ τὴν κατ' ἐκείνους καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεὸν, "ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους Ἀμαληκῖται διέθηκαν "κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν "νῦν ὑπαρχουσαν αὐτοῖς ἐχέλουσι χώραν, [n] κελεύω "πολεμῶ πιμωρησάμενον τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ κρατήσαν- "τα, [o] μηδὲν αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [p] διελ- "θεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν καὶ "νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰργάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὲ μήθ' ὑπο- "ζυγίων μήτε τῶν ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ "κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δὲ [q] ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ "Ἀμαλήκη ὄνομα τὸ Μωϋσέως κατακολουθήσαντα ἐντολῆς "ἐξαλεῖψαι. β'. [r] Ὡμο-

---

r Ἡδίστος δέ μοι] Sic cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* ἡδίστος δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας *Vat.* ὑπέρ τε τῆς εὐσ. *Baſ.* ὑπό τε τῆς εὐσεβ. *Gen.*

s Ἀποθανοῦντα.] Ita cum quinque *MSS.* ἀποθανόντα *Baſ.* & *G.*

t Τό τε Ἀμμανιτῶν] Sic *MSS.* in *Editis* τὸ Ἀμμ.

v Ἰδουμαίους,] Ἰδουμαίους τε καὶ Ἀμαληκίτας καὶ *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit *Vet. Interpr.* Hos tamen commemorat *Zonaras*, Codicis Sacri paulo obſervantior.

x Σωβᾶς.] Ita cum Cl. *Boſio* ex *Bibliis Hebr.* neque multum abludit τῆς Σωβᾶ *Vat.* aut Σωβὰ in LXXII. & *Zonara.* aut demum *Suba* & *Soba* in *Epiphanii* Codicibus. Verum τῆς Ὠβὰς in *Editis*, & τῆς Ὠβᾶς *Samb. Hen.* & *Busb.* articulo defraudante loci nomen.

y Ἰεσσῆς] Ita malim quam Ἰησσῆς cum *Editis.* Ἰεσσὶ *Samb.* Ἰεσσιὲ & Ἰεσσαὶ in LXX.

z Μέλχισος·] Μάλχισος *Vat.* Μαλχισσὲ & Μελχισσὰ in LXX.

a Μερόβη] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Big.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Μεράβ.

b Μιχάλα.] Sic volui ex Hebraïco *Michal.* Μεψχόλη *Vat.* Μελχωὶ *Samb.* (Μελχαὰ *Coll. Big.* & *Voſſ.*) Μιχαὶλ *Baſ.* & *G.* Μελχὸλ LXX.

c Ἀβνήαρον.] Eo modo (ut ſupra. cap. 4. §. 3. princip.) cum *Baſ.* & *G.* Rectius forſan (ex Ἀβεννῆς in LXX.) Ἀβέννηρον cum *Big. Samb. Vat.* & *Hen.* aut Ἀβέννηρον cum *Busb.*

d Κισης ὁ Σαοὺλου πατὴρ,] Sic ex cap. 4. § 5. Κὶς in *Editis.* Verum varie in *MSS.* Κεὶς, Κὶς, Κῖσος & Κῆσος.

e Ἀβιήλου.] Ita ex Ἀβιὴλ LXX. & *Abiel.* apud *Biblia Hebr.* & *Epiphanium.* Ἀβεὶλ aut Ἀβηλὶ tam in *MSS.* quam *Editis Joſephi.*

f Οὓς δ' ἂν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* more *Flavii.* οἵς δ' ἂν in *Editis*, *Aliiſque.* utrumque probum.

g Πολεμήσειε,] Πολεμήσας νικήσειε τοῦτο ποιῶν ἀπηλλάσσετο *Vat.*

h Εἰς ὑπεροχάς] Εἰς ὑπεραγίαν *Hen. Busb.* & *Vat.*

i Δυνατωτάτους.] *Al.* δυνατωτέρους.

k Τοὺς δὴ μεγέθει] Τοὺς γὰρ *Samb.* rotunde.

l Δὲ παραγενόμενος] Δὴ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

m Γενέσθαι,] Γίνεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

n Κελεύω πολεμῶ] Κελεύσῃ *Vat.*

o Μηδὲν αὐτῶν] Ita cum *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*

p Διελθεῖν ἡλικίας,] Vel διεξελθεῖν cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Διελθεῖν hic pro διεργάσασθαι &c. alioquin pro διεργάσασθαι Ariſtoph. Eq. p. 325. SPANH.

q Ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ·] Ita ut decuit, in quatuor *MSS.* ἀναθεῖναι perperam in *Editis*, *Aliiſque.*

r Ὡμο-

β'. [r] Ωμολόγ ἢ ποιήσειν Σαὺλ τὰ προσταττόμενα· τὴν ἢ πρόφασιν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσασθαι τὴν πρὸς τοὺς Αμαληκίτας [s] στρατιὰν λογιζόμενος εἶναι μόνον, [t] ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτοιμότητα καὶ τὸ ταχὺ ἀναβολῆς ἀ προσέσης ἔτι μᾶλλον ἐμφανίζει. [v] ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δύναμιν· καὶ ποτὲ μὲν ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, διέσκεψε τῶν Ισραηλιτῶν ἔξω τῆς Ιούδα φυλῆς πρὶ [x] πεντακόσιαν μυριάδας. [y] ἦσαν γὰρ ἡ φυλὴ καθ' αὑτὴν ἔτι στρατιῶται τρισμύριοι. Σαὺλ ἢ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Αμαληκιτῶν [z] χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους ἔπι τὸ χείμαρρον πήγνυσιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ τοῦ φανερᾶ μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι καὶ τὰς ὁδοὺς ἐπιπίπτειν, καὶ κυκλουμένους ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, [a] τρέπεται τοὺς πολεμίους· καὶ διαφθείρει πάντας, φεύγουσιν ἐπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ προφήτειαν ἐχώρησε, τὸ πόλεσι τὸ Αμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τὰς μὲν μηχαναῖς, τὰς ἢ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἔξωθεν ἀντωκοδομημένοις, τὰς ἢ λιμῷ καὶ δίψει, τὰς δ' ἄλλοις τρόποις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ἔπι σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν δὴ ἀνθρωπίνης σκληρότερον διαπεπράστεσθαι φύσεως ἡγούμενος, πρῶτον μὲν, πολεμίους ταῦτα δρῶν· ἔπειτα [b] προστάγματι Θεοῦ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει ἢ καὶ τὸν βασιλέα [c] τῶν ἐχθρῶν Αγαγον αἰχμάλωτον. ὃν θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἔπι τῷ ποιῶν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, πάθει ἢ νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀκαίρως τοῖς ὧν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἴκτῳ. [d] ὁ γὰρ Θεὸς ὅτως ἐμίσησε τὸ τῶν Αμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἕλεος γένεσθαι πέφυκε. Σαὺλ δὲ, [e] αὐτῶν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς Εβραίους κακῶν ἔσωσε· [f] τῆς μνήμης ὧν ἐπέσχεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ἐπισφαλέστερα ποιησάμενος. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διήρπασαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τότε ἄλλα χρήματα καὶ τὸν πλεῖστον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ σπουδῆς [g] ἄξιον ὧν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειραν.

γ'. Νικήσας δὲ Σαὺλ [h] ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ [i] Πηλουσίου τοῦ Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τοῦ Ερυθρᾶς θαλάττης, διέφθειρε [k] τὸν τῶν πολεμίων, πλὴν ὀλίγων τὸ τῶν [l] Σικιμιτῶν ἔθνος. ἔστι γὰρ ἐν τῇ Μαδιλωῒ χώρᾳ μέσοι κατῴκηνται. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Αμαληκίταις κοινωνήσωσι [m] συμφορᾶς. συγγυμῆς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλ τοῦ Μωϋσέως πενθεροῦ, σώζειν αἰτίαν [n] ἔχειν.

δ'. Καὶ Σαὺλ μὲν, ὡς μηδενὸς παραλόγως ὧν ὁ προφήτης ἐπίσταλε μέλλοντα τοῖς Αμαληκίταις ἐκφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ἔπι πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πε-

2. Et Saulus quidem pollicitus est se jussa exsecuturum: ratus vero suam erga Deum obedientiam non in eo solum spectari, quod exercitum in Palæstinos educeret; præterea promptitudinem & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam ostendit. Imo copias suas omnes colligit: iisque in Galgala recensitis, Israëlitas absque tribu Judæ comperit esse circiter quadringenta millia. nam & tribus ista separatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas insidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non solum marte aperto eos infestaret; sed ex improviso etiam per vias illos adoriretur, & circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hostes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illud incœptum prospere ex Dei prædictione successit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem stratagematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, & externis operibus è regione structis, alias autem fame & siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad cædem feminarum etiam & puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturæ humanæ adversum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei jussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin & Agagum hostium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui servaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; & misericordiæ, ubi ei non integrum erat sine periculo, intempestive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut jusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum omnium auctorem servavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, eáque *sibi* diripuerunt, etiamsi jusserat Deus nequid eorum conservarent: imo & alias res divitiasque exportarunt. Si quid vero possidere vix operæ pretium esset, corruperunt.

Saulus, præcepti divini immemor, captâ servari & ferri jubet, interque ea Agagum regem. 1 Reg. c. 15.

3. Cum autem Saulus subegisset universos, quotquot à Pelusio in Ægypto pertingunt usque ad mare Rubrum, terram hostilem *omnem* devastavit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit ut secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quæ illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat.

Sicimitarum genti parcitur.

4. Et quidem Saulus, ac si nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, sed quasi omnibus istis

Deus offensus ad Saulum dicit pœnitere se, quod Saulum regem constituerit. 1 Reg. c. 15.

r Ωμολόγ ἢ] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὁμολογεῖ.

s Στρατιὰν λογιζόμενος] Στρατεῖον *Big.* & *Samb.*

t Ἀλλὰ κ] Forte scribendum ἀλλὰ κὴ &c. COCC.

v Ἀθροίζει τε πᾶσαν] Ἀθροίζει) πᾶσαν *Vat.*

x Τετρακόσιαν μυριάδα.] Ita etiam LXX. Verum in *Hebr.* & *Vulg.* 200 millia peditum & 10 millia Judæorum. SPANH.

y Ἦσαν γὰρ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἡ ἢ aut ἦσαν φυλὴ &c. *Basil. G. Alisque.* Ibidem καθ' αὑτὴν εἶχε στρατιώτας τρισμυρίους *Vet. Interpr.*

z Χώραν,] Vox χώραν deest *Vat.* & commode abesse potest.

a Τρέπεται τοὺς πολεμίους·] Τρέπει *Busb.* & *Hen.* atque mox προσβάλλει.

b Προστάγματι Θεοῦ] Προστάγματι τοῦ Θεοῦ *Vat.*

c Τῶν ἐχθρῶν] Ita in quinque *MSS.* τὸν ἐχθρὸν *Basil. G.* & *Vat.*

d Ο γὰρ Θεὸς] Ο μὲν γὰρ Θεὸς *Vat.*

e Αὐτῶν τὸν βασιλέα,] Αὐτὸν τὸν βασιλέα *Samb.* emphasi quadam. Αγαγον τὸν βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*

f Τῆς μνήμης] Τῆς μνήμης μὲν ὧν *Vat.* & mox ἐπέταξεν pro ἐπέσχεν *Hen.* & *Busb.* & dein ἐπισφαλέστερον in quibusdam *MSS.*

g Ἄξιον ὧν] Ἄξιον ὧν ὥστε μὴ κεκτῆσθαι *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *si quid vero dignum possideri non erat.*

h Απαντας, τοὺς ἀπὸ] LXX. ἀπὸ Εὐιλὰθ ἕως Σὴρ ἐπὶ πρόσωπα Αἰγύπτου & ita in Hebr. SPANH.

i Πηλουσίου τοῦ Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τοῦ Ερυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε] Πηλούσιον u. Ægypti. vid. lib. X. c. 1. §. 4. & c. 6. §. 1. SPANH.

k Τὸν τῶν πολεμίων,] Scilicet στρατιὰν sive γῆν. verum τὰ τῶν πολεμίων habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

l Σικιμιτῶν] Kenitæ appellantur 1 Sam. 15. 6. qui Samaritanis שלמאה. an שכמאה legendum est, ut id conveniat cum his Σικιμίταις; REL.

m Συμφορᾶς.] Τῆς συμφορᾶς *Samb.* & *Vat.* distertius.

n Εχειν.] Εχει *Vat.*

istis curatis præstitisque ex hostibus victoriam esset adeptus, domum reversus est cum gaudio ob res prospere gestas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipso non permittente hæc fecissent. Nam indignum esse existimabat, quod cum hostes quidem, ipso vires largiente, vicissent & superassent, illum tamen * contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, se pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet sua mandata exsequi, sed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus est; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non succenseret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non justum existimarit, *hujusmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis nascuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt se peccandi ansam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum esset eum nolle sententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiscitur. Illo vero conspecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum salutasset, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta esse. At Samuelus ad hæc subjiciens, dicebat, quî fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in castris audiam. Ille vero respondit, populum ea in victimas reservasse. veruntamen Amalecitarum gentem universam juxta mandatum Dei funditus excisam esse & deletam: & ne unum quidem superesse, nisi quod regem, quem solum salvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut secum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, sed viris bonis & justis. Hi vero sunt qui illius voluntati & jussis obsequuntur, & qui nihil credunt recte à se fieri, nisi quod Dei jussu fecerint. eum enim contemni *scito*, non quando ei non sacrificatur, sed cum quis non dicto audiens esse videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum solumque Deo gratum, etiamsi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquisitissima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: sed ab his se avertit, & nequitiæ argumenta esse ducit, non propietate habet. At qui unum idque solum in memoria tenent, quod ipse pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejusmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne sacrificium quidem ab ipsis requirit. Verum etiamsi rem divinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletissimo. Tu itaque nosce Deum tibi graviter irasci: nam contempsisti ac neglexisti mandata ejus. Quamobrem qui potes existimare

Saulum contumaciæ arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 Reg. c. 15.

φυλαγμένοις νενικηκὼς τὰς πολεμίους, οἴκαδε [o] πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὴ Θεὸς ἀχθεται [p] ἐπί τε τῇ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων ἁρπαγῇ καὶ φθορᾷ· ὅπερ μὴ συγχωρήσαντι αὐτῷ τοῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνῳ τῷ ἰσχὺν διδόντι αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ [q] ὑπερορᾶσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μετανοεῖν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουήλον [r] ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς [s] κελεύοι πράττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα οὖν ἀκούσας ὁ Σαμουήλος [t] συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς προκαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαούλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὴ τῷ συγνώμῃ οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σαοῦλον αἰτιαμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισάμενος οὐκ εἶναι δίκαιον [v] ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι προτιμήσειν. ἀ γὰρ ἐξ ἄλλης τινὸς φύσεως μᾶλλον, ἢ ἐξ ἀπαιμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [x] θηρωμένης γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λαμβάνειν αὐτὸς παῦται γινώσκας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῷ προφήτῃ δεήσει, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ Σαμουήλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σαοῦλον. ἀσπάζεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς πρόσχαρι, καὶ [y] καταπασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, [z] δόντι μοι τὴν νίκην· ἅπαντα μέντοιγε κεκελευσμένα [a] ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουήλος δὲ πρὸς ταῦτ' ὑπολαβών, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοᾶς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν πρὸς θυσίας ἀπηκέναι τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ πρεῖλεῖπεσθαι ἄλλον μηδένα, πλὴν δι' αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντα μόνον [b] αὐτὸν τὸν βασιλέα. πρὸς ἃ τί δεῖ πιεῖν βουλευσθαι πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐ θυσίας, ἔλεγεν, ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ [c] κατακολουθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πρᾶξαι σπεύδοντες καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν πιστωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν [d] ἀπειθεῖν δοκῇ. πολλὰ δὲ τῶν οὐχ ὑποτασσομένων οὐδὲ ἀληθῆ καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ [e] θρησκευόντων θρησκείαν, οὐτ' ἂν πολλὰ καὶ πμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὐτ' ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποστρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δὲ ἐν καὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς λόγῳ μνήμης ἔχουσι, καὶ τεθνᾶναι μᾶλλον ἢ παραβαίνειν τι τούτων αἱρουμένοις ὑπεριδεται· καὶ οὔτε θυσίαν ἀπαίτει παρ' αὐτῶν. καὶ περὶ θυόντων δὲ, [f] κἂν ᾖ λιτὸ, πενίας ἥδιον τῷ τιμῷ ἢ παρὰ τῶν πλουσιωτάτων δεξιᾶται. σὺ τοίνυν ἴσθι σωτὸν δ' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [g] κατηφόνησας γὰρ

o Πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε,] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε *Busb.*] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις *Bas. G. Alique.*

p Ἐπί τε τῇ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπὶ τῇ δ' *Vat.* Simpliciter τῇ τε δ' *Par.* in *Editis*, *Suida*, *Aliisque.*

* *Contemptui haberent & negligerent,*] Illum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Eius mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

q Ὑπεροράσθαι,] Sic cum *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀθυμεῖσθαι *Bas. G. Aliique.*

r Ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον,] Desunt in *Coll. Big.* & *Voss.*

s Κελεύοι] Κελεύσει pro κελεύσῃ *Big.* & *Samb.*

t Συνεχύθη·] Διεχύθη solus *Vat.*

v Ἁμαρτήματα] Aut cum *Epiphanio*, *Big. Samb.* & *Vat.* ἀμαρτήμασι χαρίζεσθαι ἀξιοῦντα. namque alternant istæ phrases, sensu eodem servato.

x Θηρωμένης] Θηρωμένους μὲν γὰρ δόξαν *Vat.*

y Καταπασάμενος,] Καταπαρόμενος *Hen.* & *Busb.*

z Δόντι μοι τὴν νίκην·] Τῷ δόντι *Vat.* & mox παρ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat*

a Ὑπ' αὐτοῦ] *Coll. Big.* & *Voss.* παρ' αὐτοῦ.

b Αὐτὸν τὸν βασιλέα] Αὐτῶν *Samb.* ut supra p. 329. §. 2. a. f.

c Κατακολουθοῦντες,] Κατακολουθήσαντες *Vat.*

d Ἀπειθεῖν δοκῇ.] Ἀπειθεῖν αὐτῷ δοκῇ *Big.* & *Samb.* ἀπειθείας πνεῦμα δοκῇ legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Θρησκευόντων θρησκείαν,] Θρησκευόντων αὐτὸν θρησκείαν *Big. Samb.* & *Vat.* Θρησκευόντων αὐτῶν θρησκείαν *Gall.*

f Κἂν ᾖ λιτὰ,] Καὶ ἡ λιτὰ τὰ πενίας, ἥδιον τῷ τιμῷ μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν πλ. *Big.* & *Samb.* καὶ ἡ λιτὰ καὶ τὰ τῆς πενίας, ἥδιον ἢ τιμιωτέρα παρὰ τῶν πλ. aut simile quid, olim viderat *Epiphan.*

g Κατηφόνησας] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* κατεφόνησας γὰρ κατακτείνας in *Editis*, *Aliisque.*

γὲ καὶ κατημέλησας ὧν ἐπέσταλε. πῶς οὖν οἴει τὸν θεὸν θυσίαν [h] ἂν αὐτὸν προσδέξεσθαι ἐξ ὧν κατεκρίνεν ἀπολέσθαι γινομένων· πάλιν εἰ μὴ [i] νομίζῃς [k] ὅμοιον ὀλέθρῳ τὸ θύσαι ταῦτα τῷ θεῷ. πρεσβύτερα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ προγόνου σοι θεοῦ ταύτων ἠμέλησας. Σαοὺλος ἦ αἰσχύνη [l] ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. προσβλῶσαι γὰρ τοῖς ἐντολαῖς ἔφη τοῦ προφήτου· καὶ μέντοιγε δεῖσας καὶ ὑπὸ τῶν ἁρπαστῶν φόβον μὴ κωλύσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν μηδὲ ὑπαχθῆναι. ἀλλὰ συγγνῶσκε, [m] καὶ πᾶσι ἴσθι· [n] φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τὸ πρόσθεν ἁμαρτεῖν. [o] παρεκάλει δὲ τὸν προφήτην ὑποστρέψαι, θυσίας χαρίσηται ὑπὲρ πλόου τῷ θεῷ. ὁ δὲ, ὡς ἐώρα τὸν θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῆει [p] πρὸς αὐτόν.

ε'. Σαοὺλος δὲ, κατασχεῖν βουλόμενος τὸν Σαμοῦηλον, [q] ἐλλαμβάνεται τοῦ [r] διπλοΐδος, καὶ βιαίας τοῦ ὅλου διὰ τὸ μεθ' ὁρμῆς ἀπιέναι τὸν Σαμοῦηλον ἡγουμένης, [s] διαρρήξαι τὸ ἱμάτιον. ὁ δὲ προφήτης τὴν βασιλείαν οὕτως αὐτοῦ διαρρηθῆναι φήσαντος, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τοῖς θεοῖς αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς δὲ μεταβαλλεσθαι καὶ τρέπειν τὴν γνώμην ἀνθρωπίνοις πάθεσιν οὔσης, καὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σαοὺλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγνοίᾳ δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δυνάσθαι· τιμῆσαί γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, ὡς πλήθους ὁρῶντος [t] σὺν αὐτῷ προσκυνούμενον [v] τὸν θεὸν προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμοῦηλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν [x] προσκυνεῖ τῷ θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἀγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυθανομένου πῶς εἶχε πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ὑπὸ τέκνοις ὀδυρσθῆναι καὶ πένθος [y] ἄλγη ἐποίησας, οὕτως ὀδυνήσῃ ὑπὸ σοῦ τῷ μητρὶ. καὶ κελεύει προσαχθῆναι αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ραμαθὰν πόλιν [a] ἀπαλλάσσεται.

mare quod ad tuum respiciet sacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio destinaverat; nisi forte putas perinde esse ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exspecta, quod te vicissim regno privabit & potestate, qua subnixus & elatus ejus largitorem Deum insuper habuisti. Saulus autem fassus est se male agere; atque peccatum *suum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum fecisse: attamen ex metu & propter timorem, sibi à militibus incussum, illos non prohibuisse à prædæ direptione nec cohibuisse. sed ignosce *mihi*, *inquit*, & mitis esto *benignusque:* se enim cauturum esse, ne deinceps peccet. Prophetam autem obsecrabat ut reverteretur, & *tantisper maneret dum* pacificas Deo hostias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi spes affulserit, in eo erat ut domum abiret.

IX. *Peccatum suum agnoscit Saulus.* 1 *Reg.* c. 15.

5. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo majori adhibita quod properantius discederet, vestimentum discindit. Cumque propheta dixisset, fore ut sic regnum ejus dilaceraretur, illudque habiturum esse virum bonum & justum; Deum enim suis de eo stare decretis, quippe quod sententiam mutare & ab ea discedere humanæ fragilitatis sit, non Dei potentiæ. Tum Saulus se quidem peccasse dicebat, sed quæ facta fuerint infecta reddere non posse; rogabatque saltem hoc honoris sibi coram populo haberet, ut secum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, simulque cum eo Deum adoratum ivit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum sciscitaretur quo modo mors acerba res esset, dixit *ad eum propheta:* quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamentationem & luctum excitasti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confestimque jubet ut Galgalis moreretur: ipse vero reversus est in urbem Ramatham.

Agagum regem interfecit Samuelus. 1 *Reg.* c. 15.

ΚΕΦ. η'.

Οτι προσβαίνοντος Σαοὺλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμοὺηλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν θεοῦ.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.

ΣΑοὺλος δὴ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [b] περιῆν κακῶν, ἐχθρὸν αὐτῷ τὸν θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει [c] Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκεῖνον οὐκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἔρχεται τῷ προφήτῃ. Σαμοὺηλος δὲ, λυπουμένῳ τοῦτο αὐτῷ, παύσασθαι μὲν τῆς φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ θεός· λαβὼν δὲ τὸ [d] ἅγιον ἔλαιον εἰς [e] Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πάλιν πρὸς Ιεσσαῖον παῖδα Ωβηδου, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [f] ὃν ἂν αὐτὸς ὑποδείξῃ βασιλέα ἡγησόμενον. ὁ δὲ φόβῳ λαβεῖσθαι φόνου, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοὺλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς· ὑποθεμένου δὲ θεοῦ

Saulus autem rex *tum demum* sentiens quæ mala pateretur, qui effecerat ut Deus sibi inimicus esset, ascendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem significat) nec unquam post illam diem in prophetæ conspectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem solicitudinem missam faceret, jussit Deus: sacro vero oleo assumpto in urbem Bethleema concederet ad Jessæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipse ei regnaturum esse significarit. Cumque diceret vereri se, ne Saulus si hoc senserit, vel per insidias vel aperta vi perniciem ipsi strueret, promittente Deo facienteque ut

Samuelo jubet Deus ut unum è Jessæi filiis unctum eat. 1 *Reg.* c. 16.

h Αν αὐτὸν προσδέξεσθαι] Iterum ex *iisdem* reposuimus particulum ἀ, quæ deerat in *Editis*. COCC.

i Νομίζῃς] Legit νομίζεις. COCC.

k Ομοιον ὀλέθρῳ] Ομοιον ὀλέθρῳ *Big. Samb.* & *Vat.*

l Ωμολόγησε] Vel ἀμολόγει, ut in iisdem *MSS.*

m Καὶ πᾶσι] Καὶ τοῦτο πᾶσι ἴσθι legerat *Epiphan.*

n Φυλάξεσθαι] Φυλάξασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

o Παρεκάλει] Παρεκάλει ὃ *Busb.* & *Vat.*

p Πρὸς αὐτόν] Πρὸς ἑαυτὸν *Samb.*

q Ἐλλαμβάνεται] Ἐπιλαμβάνεται (*Coccejus*) *Samb.* à manu secunda. forsan ex *Zonara.*

r Διπλοΐδος] Idem quod δίπλακος Hom. Od. τ. & Apollon. Rhodius lib. 1. v. 916 & 722 διπλοΐς & Anthol. lib. III. c. XXXIII. Ep. 12. Ita etiam hic LXX. 1 Sam. xv. 27. Conf. cap. XIV. §. 2. infr. SPANH.

s Διαρρήξαι] Διαρρῆξαι τὸ ἱμ. *Vat.*

t Σὺν αὐτῷ] Forte καὶ σὺν αὐτῷ COCC.

v Τὸν Θεὸν] Ita *Cocc.* & *Hudson.* reliqui editi habent τῷ Θεῷ nec video in *MSS.* mutationem, nisi mutaverit lectionem *Hudf.* ex iis quos non nominaverit. HAV.

x Προσκυνεῖ] Προσκυνεῖ τ Θεὸν *Vat.*

y Ἄγειν ἐποίησας,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.* & in margine.

z Ραμαθὰν πόλιν] Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 307. § 2. princ. Αρμαθὲμ *Baf.* & *G. Alii*que. Αρμαθὼ legisse videtur *Epiphan.* HUDS. *Gen.* Αρμαθον· Αρμαθαὶμ LXX. Hebr. הרמתה Αρμαθα cap. XI. sequ. §. 5. & cap. XIII. §. 5. SPANH.

a Ἀπαλλάσσεται.] Ἀπηλλάσσετο *Vat.*

b Περιῆν] Ita ex *Big.* (Cocc.) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* περιῆν δὲ τὸν.

c Γαβᾶ.] Sic cum *Busb.* Γαβὰ in *ceteris.* Γαβαὰ Σαοὺλ *S. Literis.* HUDS. גבע *locus editus*, גבה *altitudo.* Hinc infr. Cap. XII. §. 4. ἐπὶ τὸν βουνὸν ὃ τὸ βατίλειον ἔχει· Gelenius hic βουνὸν per *Gabam* vertit: *ad Regiam urbem Gabam.* SPANH.

d Ἅγιον ἔλαιον εἰς] Ἀγγεῖον τοῦ ἐλαίου. *Busb.* & *Epiphan.* abs *Historico Divino.*

e Βηθλεέμην ἀπελθεῖν] Ita *Busb.* Βηθλεὲμ *Baf. G. Alii*que. Βηθλέεμ *Samb.* mallem sane Βηθλεέμαν, ut p. 305. §. 2. princip.

f Ὃν ἂν αὐτὸς] Ὃν αὐτὸς ὑποδείξῃ σοι *Busb.* & *Hen.*

ut ſalvus *illuc* proficiſceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atq. e eum omnes ſalutabant, ſimulque de adventûs cauſa percontabantur. Dicebat autem, ſe eo veniſſe, ut Deo ſacrificaret. Cum itaque rem divinam feciſſet, Jeſſæum una cum liberis vocat, ut ſacris veſcerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc eſſe cum qui rex futurus eſſet. A Dei autem propoſito aberravit. nam cum ex eo quæſiviſſet, an iſtum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, reſpondebat, ſpectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam reſpiciens, & hunc ſane idoneum exiſtimas qui imperet. ego vero non conſtituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, ſed animi virtuti: atque iſtum requiro qui eo nomine ſit omnibus numeris abſolutus; pietate & juſtitia & fortitudine & obſequio, ex quibus animi conſtat pulchritudo, *inſtructus* & exornatus. Hæc cum Deus dixiſſet, Jeſſæo præcepit Samuelus, ut ejus in conſpectum filios *ſuos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii ſe ſiſterent: quorum quidam ætate major Eliabus, ſecundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, ſextus vero Aſamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque reſponſo, neminem *ex hiſce*, ſciſcitatur ex Jeſſæo, ecqui præterea illi eſſent liberi. Cumque is dixiſſet, *unum* reſtare nomine Davidem; at paſtorem agere, pecorumque cuſtodiæ operam dare. jubet iſtum ſtatim evocari: ipſis enim, niſi ille adſit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adoleſcens colore flavus, * vividis oculis, & cætera pulcher. Hic eſt, cum tacite ſecum dixiſſet Samuelus, quem regnare Deo viſum eſt, ipſe quidem diſcumbit; ſibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jeſſæum & filios *ejus*. Tum ſumpto in conſpectu Davidis oleo, & ipſum eo perfundit, ſubmiſſeque in aurem dicit; & hoc ſigno eſt, quod Deus ipſum in regem elegerit. monebatque ut juſtitiam coleret, præceptiſque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permanſurum, ac domum *ejus* ſplendidam fore celebremque; porro Palæſtinos debellaturum eſſe; & cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viveret, illuſtrem habiturum, poſteriſque ſuis, *cum moreretur*, relicturum.

Jeſſeum ad ſacra vocat, filioſque ejus in conſpectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 Reg. c. 16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Davidem tranſit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaſerunt &

Dei ſpiritu afflatur Davides, & Saulum dæmonibus agitatum cithara ad ſanam mentem reducit. 1 Reg. c. 16.

---

g Εἰς τὴν προσηκούσαν] Ηλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν *Vat.* ἦκεν εἰς τ. πρ. π. *Big.* & *Samb.*

h Ἐπηρώτων.] Aut ἀνεπηρώτων cum *Samb.*

i Πρεσβύτατον.] Τὸν πρεσβύτατον ὑὸν Δι. *Vat.*

k Ἔκρινεν.] Κλίνῃ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

l Ἀλλὰ ψυχῶν ὄψεται.] Ἀλλὰ ψυχῶν ἀμέλγ' ἀρετῆς juxta *Epiphan.*

m Ταύτης] Forte ταύτῃ COCC.

n Σαμαλὼθ ὁ τέταρτος] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Σίλαλθ *Baſ.* & *G.* errore facillimo. Σαμας *Vat.* Σαμὰ LXXII. in *Epiphanii* codd. aliquot. *Samael*, & *Samaiel*, in aliis *Samma*, *Samna*, & *Sammaa*

o Ἐπηρώτησε τ Θεὸν,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Altiſque* ἐπερέτησε.

p Δαυὶδ τὸνομα·] Ita cum quatuor *MSS.* Δαεὶδὰ *Baſ. G.* & *Vat.*

q Ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης] Ὡς δ' ἦλθεν *Vat.*

* *Vividis oculis, & cætera pulcher.*] Μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν *Zonaras.* Pulcher aſpectu, *Epiphan.* Martium quiddam tuens, *Gelen.*

r Ἠσυχῇ] Ita cum *Samb.* juxta *Chæroboſcum.* ἡσυχῇ *Aliis.*

s Πρὸς αὐτὸν Σαμόηλ,] Forſan leges πρὸς αὐτόν. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. *Boſius.* Imo ita intelliges πρὸς αὐτόν. Diſerte πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

t Ὑπ' αὐτὸν τ νεανίσκον,] Ὑφ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.* mente eadem.

v Μετὰ τ παίδων.] Μετὰ τ παίδων *Samb.* μετὰ τ παίδων *Busb.* & *Hen.* μετ λοιτῶν παίδων juxta *Epiphanium.*

x Λαὸν ὀφθέντα] Καταλαβὼν *Vat.*

y Ἀλείψῃ τε] Ex *MSS.* editi ἀλῆψεται.

z Παρὴν δ'] Παρῆν τε *Vat. Hen.* & *Busb.*

a Ἐπὶ πολὺ χρόνον,] *Coll. Voſſ.* εἰς π. χ.

b Καθεσρέψας] Καθεσρεψας *Big. Samb.* & *Vat.*

c Καὶ θεῖόν] Sic quidem volui cum Codicibus *Bigotii* (*Coll. Voſſ. Coccejo*) & *Sambuci.* νικῶντα τὸ θεῖόν (forſan pro θεῖόντα) τὴν μάχην, κλεινὸν τε ἀοίδ. *Baſ.* & *G.* τὸ θεῖωτα τῇ μάχῃ κλεινὸν ἀοίδ. *Vat.*

d Καταλιπὼν Σάυλον.] Decore καταλιπὼν Σάυλου *Busb.* & *Hen.* pariterque καταλιπὼν τὸ Σάυλου *Big.* & *Samb.* eo caſu πνεῦμα ἦθεν &c. *Zonaræ.* καταλιπὸν τὸ Σαυλου *Vat.*

e Μεθιστασάμενον] Μεθιστάσαντος τὸ Σάυλου ἦ θεὸς ἔσχε) *Busb.* & *Hen.*

f Πάθη τινὰ] Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* πάθη δεινὰ *Baſ. G.* & *Vat.*

g Πνι-

ᵍ πνιγμὸς αὐτῷ καὶ ʰ σπαργάλας ὑπεφέροντα, ὡς τὸς ἰατρὸς ἄλλω μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ὑπινοεῖν· εἰ δέ τις εἶη ἐξάιδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ὅπῃ ⁱ κινύρα, τοῦτον ἐκέλευσαν ζητῆσαι, ᵏ ὅπως ἂν αὐτῷ παρόντες τὰ δαιμόνια καὶ παρέχοιτο, πιεῖν ὑφ' ἡσυχίαν κελεύσας ᵐ σὺν τῷ ψάλλειν, καὶ τὸς ὕμνους ὑπολέγειν. ⁿ ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι παρεσκεύασε τοιοῦτον ἄνθρωπον. Φησαντος δέ τινος ᵒ αὐτῷ τῶν παρόντων, ἐν ᵖ Βηθλεέμῃ πόλει τεθεᾶσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱόν, ᵠ ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, ʳ τάτε ἄλλα ˢ πολλῆς εὐδοξίας ἄξιον, ᵗ καὶ ᵛ ψάλλειν εἰδότα καὶ ἄδειν ὕμνους, καὶ πολεμικὴν ἀκμὴν· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τῶν προβάτων ἀποστάσαντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, πρὸς τὴν εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκοὴν τοῦ νεανίσκου. ὁ δὲ Ἰεσσαῖος πέμπει τὸν υἱὸν, καὶ ξένια δὺς κριόν τῷ Σαούλῳ. ˣ ἐλθόντος δὲ, ἥσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, διὰ πάσης ʸ εἶχε τιμῆς. ἐξηδέτο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὴν ᶻ ἀπὸ τῶν δαιμόνων παραχὴν, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, ᵃ λέγων τε τὸς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ ᵇ κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν Σαοῦλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς Ἰεσσαῖον, ἐᾶσαι ᶜ παρ' αὐτοῦ τὸν Δαυίδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. ᵈ τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

spiritus malefici, qui suffocationes illi & strangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; si quis vero esset excantandi peritus & cithara psallendi, jusserunt, ut illo quæsito, quotiescunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis esset, ut ad caput ejus adstans psalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non distulit, sed *suis* mandavit ut de hujusmodi homine sibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis se vidisse Jessæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, speciosum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, psallere scientem & hymnos canere, studiisque bellicis exercitatissimum; missis ad Jessæum nunciis, jussit ut Davidem à gregibus abductum ad se mitteret; velle enim ipsum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama acceperit. Jessæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque venisset, *eo* delectatus est *Saulus*; eoque armigero usus, in summo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujusmodi quid ei contingeret, solus erat medicus; hymnos recitans & cithara psallens, facienſque ut Saulus sui compos fieret. Mittit igitur ad Jessæum patrem adolescentis, postulans ut Davides apud se maneret: illius enim conspectu & præsentia se mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, concessit ut illum apud se retineret.

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 Reg. c. 16.

ᵍ Πνιγμὸς αὐτῷ] Πνίγει καὶ σφ. *Vat.*

ʰ Σπαργάλας] Lib. IX. inf. c. 4. §. 6. σφαγάλη διέφθειρε. Σπαργάλη locus supplicii apud Plutarchum in Ag. & Cleomene p. 824. A. Heic verò de morbo Sauli. SPANH.

ⁱ Κινύρα,] Κινύρα ὄργανον μουσικὸν Hesych. & LXX. XVI. 16. 1 Sam. ψάλλειν ἐν κινύρᾳ Hebr. בכנור Vulgat. psallere citharâ. vid. Gen. IV. 21. & Cap. inf. XI. §. 3. SPANH.

ᵏ Ὁπότ' ἂν αὐτῷ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ὁπόταν in *Aliis.*

ˡ Προσίοι τὰ δαιμόνια] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ἐφοίη *Bas. G.* & *Vat.* ibique παρείη *Hen.* & *Busb.*

ᵐ Σὺν τῷ ψάλλειν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐσάιτα. mox ψάλλειν τε *Samb.*

ⁿ Ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν,] Eo modo *MSS.* Σαοὺλ δ' οὐκ ἐμ. *Bas.* & *G.*

ᵒ Αὐτῷ τῶν παρόντων,] Illud αὐτῷ inseruimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

ᵖ Βηθλεέμῃ πόλει] Ita ut supra p. 332. §. 1. ex *Busb.* (*Coccejo*) *Hen.* & *Vat.* Βηθλεεμεῖ in *Editis*, *Aliisque.*

ᵠ Ἔτι δὲ παῖδα] Ἔτι δὲ καὶ παῖδα *Samb.*

ʳ Τά τε ἄλλα] Ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὰ δ' ἄλλα in *cæteris.*

ˢ Πολλῆς εὐκοῦς ἄξιον,] Πολλῆς deest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Vet. Interpr.* cum *Editis*, *Aliisque.*

ᵗ Καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ἄδειν ὕμνους,] Καὶ ἐν καὶ *Big.* & *Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* qui vertit, *nec non.*

ᵛ Ψάλλειν εἰδότα καὶ ἄδειν ὕμνους,] Quales ὑμνῳδοὶ à Græcis dicti, & vulgò pueri seu adolescentes ad id delecti, ut noto ad Callimachum. SPANH.

ˣ Ἐλθόντος] Ἐλθόντι δὲ ἥδη *soli Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

ʸ Εἶχε τιμῆς.] Ἦγε *Busb. Hen.* & *Glycas.*

ᶻ Ἀπὸ τῶν δαιμόνων] Vel ἀπὸ τῶν δαιμονίων, ut *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

ᵃ Λέγων τε τὸς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ,] Quod utrumque præstabant οἱ κιθαρῳδοί, Callim. H. in Apoll. v. 12. μήτε σιωπηλὸν κίθαριν· SPANH.

ᵇ Κινύρᾳ] *Al.* κινυρέᾳ.

ᶜ Παρ' αὐτοῦ] Παρ' αὐτῷ *Samb.* & *Big.* παρ' αὐτῷ mavult *Coccejus.*

ᵈ Τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν] Forte ὁ δ' οὐκ ἔχων ἀντειπεῖν vel ὁ δ' οὐκ ἀντεῖπε τ. σ. συνεχώρησε δ', vel ὃ καὶ κατέχειν. COCC.

ᵉ Πάλιν συνελθόντες,] Illud πάλιν è *MSS.*

ᶠ Ἀθροίσαντες μεγάλῳ,] Συναθροίσαντες *Vat.*

ᵍ Ἐπάσαι τοῖς Ἰσραηλίταις·] Ἐφισᾶσι *Vat.*

ʰ Σωχοῦς καὶ] Συκχὼθ καὶ Αζηκα LXX. Hebr. שוכה עזקה, vid. Lib. VII. c. 10. §. 1. SPANH.

ⁱ Αζηκᾶς καταλαμβανόμενοι] Ita cum *Epiphanio.* congrue satis ad *S. Literas.* Αζηχοῦς, aut Αζήκους in *Editis* & *MSS.*

ᵏ Τῶν στρατιᾶν καὶ Σαοὺλ·] Τῶν στρατιωτῶν ὁ Σαοὺλ *Vat.*

ˡ Διέστητε δ' ἀπ' ἀλλήλων] Διεστηκὼς δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσ δ' αὐλὼν τῶν ὄρεων *Vat.*

ᵐ Ὀρῶν] Vulg. ὄρων. mox *Cocc.* ἦσαν.

ⁿ Τις τῶν ἐκ Γὲθ Παλαιστίνων στρατοπέδου,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τις τῶν Παλαιστίνων στρατοπέδου *Bas. G. Alique.*

ⁿⁿ Γολίαθος ὄνομα,] Sic *Bas. G.* forma probabili. Γολιάθης perpetuo *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* modo legitimo. Γολιὰθ *Zon. Cedren* & *Glyc.* ex *S. Literis.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ὑπὸ Σαούλου βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

CAP. IX.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, susceperunt Palæstini: utque, post Goliathum à Davide interfectum, cum clade discesserunt.

Χρόνοις δ' ὕστερον ὑπὸ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι ᵉ πάλιν συνελθόντες, καὶ δυνάμιν ᶠ ἀθροίσαντες μεγάλην, ᵍ ἐπῆσαν τοῖς Ἰσραηλίταις· ἐς μεταξὺ ʰ Σωχοῦς ἐς ⁱ Αζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντιπαράγει δ' αὐτοῖς ᵏ τὴν στρατιὰν ὁ Σαοῦλος· ἐς ὄρη τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ὄρη ὁμοίως δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαούλου στρατοπεδεύσασθαι. ˡ διέστησε δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσος αὐλὼν τῶν ᵐ ὀρῶν ἐφ' ὧν ἦν. καταβὰς οὖν ⁿ τὶς τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, ⁿⁿ Γολίαθος ὄνομα, πόλεως ἦν Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἦν γὰρ πηχῶν

Cæterum aliquanto post Palæstini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem adversus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, ut Palæstini castra quidem priora relinquerent, simile vero jugum, è regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interjecta. Itaque cum quidam è castris Palæstinorum descendisset, nomine Goliathus, & ex urbe Gitta, vir immanis staturæ (erat enim quatuor cubitorum & unius spi-

Palæstini rursus bellum inferunt Israëlitis. 1 Reg. c. 17.

Goliathus ultra sex cubitos longus ad singularem pugnam provocat Is-

1 Reg. c. 17.

spithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia siclorum pendebat, cuspide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigiosæ membra tegi; hasta erat non leve gestamen dextræ, sed quam & ipse humeris sustinebat; quin & lanceam sexcentorum siclorum habebat; multique cum sequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquam*, cum hic Goliathus inter utramque aciem constitisset, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos "quidem à pugnæ discrimine & periculis libero. "quæ nos adigit necessitas, ut exercituum jactu"ram acie confligendo faceremus? date è vobis "aliquem, qui mecum descendet in certamen; "* atque de bello finiendo statuetur ex eo qui vi"cerit: is enim populus alteri serviet, cujus civis "superior fuerit. multo enim melius esse & con"sultissimum, unius periculo quæ vultis assequi, "quam omnium". Hæc loquutus in castra ad suos revertitur. Die autem proximo iterum egressus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hostes provocare non destitit: adeo ut non mediocri terrore perculsi fuerint Saulus & exercitus. Et instructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conserendas veniebant.

Davides, à patre in castra missus, petit ut sibi liceret cum Goliatho congredi. 1 *Reg.* c. 17.

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæstinos gereretur, Saulus Davidem ad Jessæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in societatem belli & periculorum miserat. Ille vero primum quidem se ad greges rursus & pecus pascendum recipit. at non multo post ad Hebræorum castra venit missus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, sciretque quid ageretur. Cum autem rursus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eisque* exprobraret, neminem illorum ea esse fortitudine, ut secum in certamen descendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæstinus exercitum probro affecerit & contemptui habuerit, valde indignatus est, & ad fratres suos ajebat; se paratum esse ad hostem singulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum supra quam ætas fert audacem esse, & quid sibi deceret plane nescire: jussitque ut ad greges suos & ad patrem se conferret. Is vero fratrem reveritus *ab eo* digressus est, & apud militum quosdam verbis præ se tulit, quod *ipse* vellet cum * *Palæstino* provocante congredi. Juvenis autem proposito statim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad se jubet accersi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum despon"deas, nec quid extimescas, ô Rex, ego elatos "hostis spiritus comprimam, simul ac cum ipso "pugnam conseruero, magnumque & procerum

ραηλιτ.ς. ° τεσσάρων ℭ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσῃ τὰ σώματος ἀναλογοῦντα πεφυκότος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο ἀριθμὸν ἀγοντα πέντε χιλιάδας [p] σίκλων, κράνος ἦν ℭ [q] κνημῖδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ἔτυ θαυμαζομένου τὸ μέγεθος [r] σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ ἦν οὐκ [s] βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, εἶχε ἦν ℭ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· καὶ τοίνυν ὁ Γολίαθος ἦτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφῆκε μεγάλην, ℭ πρὸς τὸν Σαοῦλον ℭ τοὺς Ἑβραίους [t] λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς ℭ κινδύνων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγ"κη τὴν σφετέραν [v] ὑμῶν συμπεσοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε "δ' ὅς τις ἐμοὶ [x] μαχεῖται τῶν ὑμετέρων, ℭ βεβαιώ"σεται [y] τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ νενικῆσθαι· θε"λεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, [z] ὧν ἂν ὁ νικήσας γέ"νηται. [a] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι ℭ [b] σωφρονέστερον, ἐνὸς "κινδύνῳ λαβεῖν ὃ [c] βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. [d] τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὃ διέλειπε προκαλούμενος ὅπως τοῖς πεφρικόσι τοὺς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι [e] αὐτὸν τὸν Σαοῦλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρεστάσαντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο ἦ εἰς χεῖρας.

β'. Τῷ ἦ πολέμῳ συνεχομένῳ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαισίνοις, [f] ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε τὸν Δαυίδην πρὸς τὸν πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀγομένου αὐτοῦ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, ὃς ὅπως συμμαχίαν καὶ τοὺς κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ ἦ τὸ μὲν πρῶτον ὅπως τὰ πρόβατα πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων ποιήσαιτο. μετ' ὀλίγον ἦ ἔρχεται πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς [g] ὑπὸ ἦ πατρὸς, κομίσαι τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. ἕως ἦ Γολιάθου πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ἐνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ἐστιν [h] ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν [i] ὁ Δαυίδης πρὸς ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὸν θεὸν καὶ κακίζοντος ἦ Παλαισῖνον, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ [k] πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῶς ἦ προσήκοντος εἰπόντι· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ πρόβατα καὶ τὴν πατρίδα βαδίζειν. καταφρονηθεὶς ἦ τοῦ ἀδελφοῦ ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν ποιμένων ἀπελάλησεν, ὅτι ζῆλοι [l] μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δ' οὗτοι τῷ Σαούλῳ τὸν ἦ νεανίσκον προαίρεσιν, [m] μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ [n] πυθομένου τὴν βούλεσθαι καὶ λέγειν, "[o] μὴ "ταπεινόν, εἶπεν, ἔσω φρόνημα, μηδ' ὀλιγωρεῖς, ὦ "βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν ἦ τοῦ "λεμίου, χωρήσας αὐτῷ μόνῳ μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ "με-

° Τεσσάρων] Sex cubiti legitur in Sacris literis. REL.

p Σίκλων,] Σίκλων ἑβδομήκοντα *Vat.* σίκλων χαλκῶν legerat *Vet. Interpr.* σίκλων χαλκῶν καὶ σιδηροῦ LXXII.

q Κνημῖδας χαλκέας] Ita ex *Editis* cum minima mutatione vocis κνήμας in κνημῖδας, approbantibus *MSS.* in quibus κνημῖδας χάλκεας ὁποῖα εἰκὸς ἦν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in *Vet. Interpr.*

r Σκεπάσαι] Ita cum *Cod. Vat.* articulus *cæteris* negligitur. μέρη etiam dixit pro μέλη. De hac historia videsis *Glycam* & *Zonaram.*

s Βάσαγμα] Βασαγή, βάσανος Hesych. SPANH.

t Λέγει·] Ἐλεγε· μάχης ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπ. *Vat.*

v Ἡμῶν συμπεσοῦσαν] Ὑμῶν *Big. & Samb.*

x Μαχεῖται] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphanio*, vel etiam μάχηται. in *Editis* μάχεσθαι.

* *Atque de bello finiendo statuetur ex eo qui vicerit:*] Atque totum bellum unius victoria terminabitur, *Epiphan.*

y Τὸ ἦ πολέμου τέλος] Τὰ ἦ πολέμου τῷ νενικηκότι *Vat.*

z Ὧν ἂν ὁ νικήσας γένηται.] Ita cum *Big.* & *Samb.* articulus ὁ deest *Editis*, *Aliisque.* οἷς ἂν νικήσας *Vat.*

a Πολὺ ἦ κρεῖττον] Forsan melius πολλῷ cum *Big Samb.* & *Epiphanio.*

b Σωφρονέστερον,] Forte σωτηριώτερον. COCC.

c Βούλεσθε, ἢ πάντων] Ita plerique *MSS.* & *Vet. Interpr.* βούλεσθε τῶν πάντων *Bas. Coll.* vero *Big.* & *Voss.* pro ἀπέστειλε habet ἀπέλυσε.

d Τῇ δ' ἐρχομένῃ] Τῇ δ' ἑξῆς ἐρχομένῃ *Samb.* eodem sensu.

e Αὐτὸν τὸν Σαοῦλον] Αὐτόν τε τὸν Σαοῦλον *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

f Ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε] Articulum supplevimus ex *MSS.*

g Ὑπὸ ἦ πατρὸς,] Παρὰ ἦ πατρὸς *Busb.* & *Hen.* & mox κομίσαι τοῖς *Vat.*

h Ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς,] Ἀνδρεῖος αὐτοῖς *Vat.*

i Ὁ Δαυίδης] Ita cum quatuor *MSS.* in *reliquis* deest articulus.

k Πρεσβύτερος] Ita *Bas. G.* Atticorum more πρεσβύταιος *Big. Samb.* & *Vat.* quod præfert *Bosius.*

l Μάχεσθαι] Μαχεσθῶντα *Vat.*

* Palæstino *provocante congredi.*] Verbum istud agnoscit *Vet. Interpr.*

m Μεταπέμπεται] Μεταπέμπει αὐτὸν *Samb. Busb.* & *Epiphan.*

n Πυθομένου τὴν] Πυθομένου βούλεσθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

o Μὴ ταπεινὸν,] Μὴ ταπεινὸν ἔσω τὸ φρόνημα μηδ' ὀλιγώσεις, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

"μέγαν ὑπ' ἐμαυτῷ [p] βαλών. [q] ἥρωτο μὲν αὐτὸς ὕτω
"καταγέλας, ἐνδοξον ἢ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ'
"ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν ηὐτὴ δυναμένης καὶ πεπαιδευμένης πα-
"ρατάξιν καὶ μάχας, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος
"καὶ τοιοῦτον ἔχοντος [r] τὴν ἡλικίαν ἀποφαίνοι.

γ'. Τὸν δὲ Σαοὺλ τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀψυ-
χίαν θαυμάζοντος, ὁ δὲ θαρρεῖν τοῦτον ἢ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν
ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ ταύτην πρὸς εἰδότα
πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "πᾶσι", εἶπε Δαυίδης,
"ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν [s] ὅτι μετ' ἐμοῦ· πε-
"πείραμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γάρ, [t] ἐ-
"πελθόντα μοι ποτὲ τοῖς πιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρ-
"να, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα ἐκ
"τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· αὐτὸν δὲ ὁρμήσαν-
"τα ἐπ' ἐμὲ τῇ οὐρᾷ βασάνῳ καὶ περιρίξας τῇ γῇ,
"διαφθείρω. τοῦτο δὲ καὶ [v] ἄρκτον ἀμυνόμενος [x] διέ-
"πτειναι. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκεῖνος [y] εἴ-
"ναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιὰν,
"καὶ βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεὸν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον
"ἐμοὶ ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιαύτῃ καὶ τῇ πάλμῃ τοῦ παιδὸς
ὅμοιον ῥώσθαι πᾶσι δι' αὐτοῦ Θεὸν Σαοὺλ ὀρέγεται,
ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τὴν μάχην. καὶ περιθεὶς αὐτῷ τὰ
αὐτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικε-
φαλαίαν ἁρμόσας, [z] ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυ-
νόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ ἐπὶ ἐμε-
μαθήκει φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μέν, εἶπεν, ὦ βασι-
"λεῦ, σοὶ ἔστω κόσμος καὶ [a] βασάζειν δυναμένῳ,
"συγχώρησον δὲ ὡς θέλω σε καὶ ὡς ἐγὼ βούλομαι μα-
"χεσθῆναι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτη-
ρίαν αἴρεται, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βα-
λὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν
τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ὑπὸ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. κα-
ταφρονεῖ δὲ ὅτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ
προσέσκωψεν, ὡς ἐκ [b] ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νε-
νόμιστο [c] τοιοῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς ἢ κύνας
ἀπελαυνόμεν· καὶ φυλαττόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώ-
που κύνα εἶναι δοκεῖ; ὁ δὲ οὐκ ἐκὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χεί-
ρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀρ-
γὴν τὸν [d] Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ τίθεται ἐκ τοῦ [e] προσ-
ηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ἠπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ
τοῖς ὀπτηρίοις καὶ τοῖς μεταρσίοις [f] διασπάσασθαι. ἀμεί-
βεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ μοι [g] ἐν ῥομ-
φαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώραξι· ἐγὼ δὲ χωρῶν
ὅπλ σε, τοῦ Θεοῦ ὠπλισμένος, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσιν ὑμῶν
στρατιὰν χερσὶ τῇ ἡμετέραις διολέσει. καταλαμψω μὲν γάρ
σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ βρα-
βεῖον· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέσηκεν Ἑβραίων τὸ
θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς [h] τοῦτο ἐστὶ τὸ κηδόμε-
νον· ἡ δὲ ἄλλη παρασκευὴ καὶ δυνάμεις ἀνωφελεῖς, θεοῦ
μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος [i] ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων
εἰς ὠκυτῆτα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βαδίζει ἐπὶ τὸν
Δαυίδην προσαγινέται· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς
γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ῥᾳδίως ἀναιρή-
σειν.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congrederetur, "hæc, ajebat Davides, polliceor, Deo "fidens quod mecum erit: ejus enim expertus "sum auxilium. Nam leonem, cum greges meos "aliquando adortus esset & agnum abripuisset, "persequutus apprehendi; & feræ quidem de fau-"cibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me in-"surrexisset, cauda sublatam ac in humum adfli-"ctam occidi. * quin & idem plane feci, dum ur-"sum ulciscor. Itaque & hostis ille aliquid ex ea-"rum *ferarum* numero esse existimetur, multa in "exercitum probra jaciens, & in Deum nostrum "convicia effundens, qui ipsum *viribus ferocientem* "mihimet subjiciet. *Deo fidens Saulo polliceturse vi-ciorem fore.*

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni omnia ex animi ejus prompti strenuique sententia succederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi suam imposuisset, & *suo eum* accinxisset gladio, loricaque induisset, dimittebat *eum*. Davides autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua sint ornamen-"ta, qui & illa gestare potes; mihi vero ut servo "tuo concede pugnam prout & ipse volo capes-"sere". Arma itaque deponit: ac sublato baculo, & quinque è torrente lapidibus in peram pastoralem conjectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum versus. Cum autem hostis eum ita ad se accedentem vidisset, contemptui habet, & dicteriis eum incessit; quasi non armis, quibus adversus hominem uti moris est, ista gerens secum pugnaturus prodeat, sed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipsum canem, non hominem esse putaret? Ille autem nihil hujusmodi *esse*, sed vel cane eum deteriorem existimare respondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus est se carnes ejus bestiis terrestribus daturum esse, & volucribus aëriis sparsurum. Illi vero subjicit Davides. Tu quidem cum gladio & hasta & lorica me aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura est, qui & te & totum vestrum exercitum manuum nostrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis canibus tui similibus tradam: & discent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejusque providentia arma nobis viresque suppeditet. at aliusmodi parum valent apparatus & potentia, nisi Deus præsens cœptis adspiret. Palæstinus autem, quo minus festinaret & cursu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem versus proficiscitur; contemptum præ se ferens, fiduciaque fretus se facillime inermem simul ac ætate puerum perimere posse. *Davides, devositis Saulis armis, cum pera pastorali & funda in Palæstinum profectitur.* 1 Reg. c. 17.

5. Ve-

p Βαλών.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὑπ' ἐμαυτῷ κελεύω. ὑπ' ἐμαυτὸν ὦ λαὸν *Vat.*

q Ἥρωτο μὲν] Γένοιτο μὲν ὦ αὐτὸς ὕτω. *Big.* & *Samb.*

r Τὴν ἡλικίαν] Illud τὴν inseruimus ex *MSS.*

s Ὅτι μετ' ἐμοῦ.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅτι μετ' ἐμοῦ.

t Ἐπελθόντα μοι] Προσελθόντα *Vat.*

v Ἄρκτον ἀμυνόμενος] Ita, asteismo Attico, *Bas. Big. Samb. Hen.* & *Busb.* unde ventus ἀπαρκίας. ἄρκτον *Gen. Vat.* & *Vulgus.*

* Quin & *idem plane feci*,] Idem & ursō faciente, in eo ultus sum, *Epiphan.* sic etiam ursum, defendens gregem excepi, *Clerius.*

x Διέπτειναι.] Διαῦλοι *Vat.* & mox ἢ pro ἐὴ *Samb.* & *Vat.*

y Εἰναί τι τῶν θηρίων,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* τι deest.

z Ἐξέπεμπεν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb.* & *Vat.*

a Καὶ βασάζειν] Καὶ deest *Vat.*

b Ὅσα πρὸς ἄνθρωπον] Οἷα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* mente non alia.

c Τοιοῦτ' ἔχων] Ταῦτ' ἔχοι μέλλων *Vat.*

d Γολίαθον·] Hic quidam Γολιάθων *Coll. Big.* & *Voss.*

e Προσηγορίας τοῦ Θεοῦ,] Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 22. v. 44. p. 211. HUDS. Vetus, *ex vocabulo Dei sui.* Josephus forte intellexit אלהי דור notari אלהין COCC.

f Διασπάσασθαι.] Διαρπάσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ἐν ῥομφαίᾳ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐν deest.

h Τοῦτο ἐστὶ] Τοῦτ' ἔστι κηδόμενον *Big.* & *Samb.* τοῦτο ἐστὶ κηδόμενον *Vat.*

i Πα-

XI. *Goliathum funda & lapide victum superat atque necat.*

ς. Verum antagoniſtæ occurrit juvenis cum occulto ſuo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum deprompſiſſet fundæque adaptaſſet, *eum* in adverſam Goliathi frontem jacit, qui vi ſua ad cerebrum uſque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem jacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palæſtini. nam ſpectatiſſimum *è ſuis* proſtratum videntes, & de rerum ſumma *jam* metuentes, non amplius *in acie* conſiſtere decreverunt; ſed in turpem & ignominioſam fugam ſemet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & univerſus Hebræorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque cæſis, eos uſque ad Gittæ fines & portas Aſcalonis perſequuntur. Et è Palæſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reverſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in ſuum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo conſecravit.

ε. Απαντᾷ ᾗ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμάχου μὴ βλεπομένου τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν οὗτος. καὶ ἀνελόμενος ἐκ τοῦ πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατῆκεν ἐκ τοῦ χειμάρρου λίθον ἕνα, καὶ ἀφεὶς τῇ σφενδόνῃ, βάλλει ἐπὶ τὸ Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλου τὸ βληθέν· ὡς εὐθὺς καρωθέντα πεσεῖν τὸ Γολίαθον ἐπὶ τὸν ὄψιν. δραμὼν δ' ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνου, μάχιμον ἐκ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. πεσὼν δ' ὁ Γολίαθος, ἥπτα καὶ φυγὴ γίνεται Παλαιστίνοις. τὸ γὰρ δοκιμώτατον ἰδόντες ἐρριμμένον, καὶ ὡσεὶ τῶν ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν διεγνώκεσαν· ἀλλ' αἰσχρᾷ καὶ ἀνάνδρῳ φυγῇ θηδιδόντες αὐτοὺς, ἐξαρπάζειν τὸν κινδύνων ἐπῆρῶντο. Σαοὺλος δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν εἰς αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἀποσφάττοντες διώκουσιν ἄχρι τῶν Γίττης ὁρίων καὶ τῶν πυλῶν τῆς Ασκάλωνος. καὶ θνήσκουσι μὲν τῶν Παλαιστίνων εἰς τρισμυρίους· δὶς δὲ τοσαῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σαοὺλος δὲ, ἀποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γολιάθου Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

Davidi ob res præclare geſtas invidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita attulerit.

Saulus, ob res præclare geſtas Davidi invidens, ſtatuit eum periculis objicere. 1 *Reg. c.* 18.

SAuli autem invidiam & odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occiſas eſſe Palæſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, juveni vero multas myriadas adſcribi; & ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt *tam* glorioſam acclamationem deeſſe ac regnum, Davidem metuere & ſuſpectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amoviſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

ΚΕΦ. ί.

Δαυίδῃ ἀριστεύσαντι φθονεῖ ὁ Σαοὺλος· καὶ, δραξάμενος ἀφορμῆς περὶ τὰ κατ' ἐκεῖνα ἐπιβουλῆς, ὑπισχνεῖται αὐτῷ δοσοδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τῶν Παλαιστίνων.

Φθόνον δὲ καὶ μῖσος τοῦ Σαοὺλος περὶ αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζουσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σαοὺλος ἀπώλεσε Παλαιστίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης ἀφανίσαι. τούτων δ' ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τῆς μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀναπηδᾷ τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογιζόμενος μηδὲν ἄτοπος μὴ λαμπρὰν ἀφορμὴν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖται καὶ ὑποπτεύει ἤδη τὸν Δαυίδην. καὶ τὴν μὲν πρώτης τάξεως· ἐπὶ τῷ δεῖ πλησίον αὐτοῦ καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταπεσὼν, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δι' ὃν αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, ᾗ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβούλετο γὰρ εἰς τοὺς πολεμίους αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τεθνηξόμενον.

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium ſponderur, modo is Saulo DC. *afferat Palæſtinorum capita.*

2. Davides autem, Deum ſibi ubique *præſens* in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifeſto ſe proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad inſidias Davidi ſtruendum occaſionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipſi *eam* accepturo pe-

Βʹ. Δαυίδης ᾗ, πανταχοῦ τοῦ Θεοῦ ἑπομένου ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο, κατώρθου, καὶ διὰ πραγῶν ἐλέπετο· ὡς, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας, τὸν τε λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν Σαοὺλος θυγατέρα, παρθένον ἔτι οὖσαν, λαθεῖν ἔρωτα, καὶ τῷ πάθει ὑπερκεχεῖσθαι φανερὸν γενέσθαι, καὶ διαβληθῆναι πρὸς τὸν πατέρα. ὁ δ', ὡς ἐφορμῇ χρησόμενος τοῖς περὶ Δαυίδην ἐπιβουλῆς, ἡδέως ἤκουσε· καὶ δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τοὺς τοῦ ἔρωτος μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, χρησόμενον ἀπωλείας καὶ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ λήψομένῳ. "καὶ "πυ-

i Πελαιſίνοις.] Τοῖς Παλαιſίνοις *Vat.*

k Διεγνώκεσαν·] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* διεγνωσαν.

l Αὐτὸς,] Λυτὴς & ἑαυτὸς *Big.* mente eadem.

m Εἰς αὐτὰς·] Sic cum *MSS.* ἐπ' αὐτὸς *Baſ* & *G.*

n Ασκάλωνος.] Ex *S. Literis* Ακκάρων. HUDS. Malim Ακκαρῶνος, uti legitur. 1 Sam. 17. 52. ſed & οἱ ὁ ibi habent ἕως τῆ πύλης Ασκαλῶνος, ubi in Hebræo eſt עקרון שערי *πύλαι Ακκαρῶν*. REL.

o Αφανίσαι.] Iterum ex *MSS.* ἀφανῆσαι in *Editis*, contra canonem Grammaticum.

p Τάξεως·] Παρατάξεως *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.*

q Ασφαλεστέραν] Σφαλερὰν *Big.* & *Samb.* melius *Baſ. G.* & *Epiphanius* αὐτῷ imputant Saulo.

r Οπου ποτ' ἀφίκοιτο,] Ita *Vat.* ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο *Baſ.* & *G.* ὅποι ποτ' ἀφίκοιτο *Big.* & *Samb.* Poſſumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης ᾗ, πανταχοῦ τοῦ Θεοῦ ἑπαγόμενος, ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο κατώρθου.

s Τόν τε λαὸν] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόν τε λαὸν αὐτοῦ ἐῶν, καὶ τὴν *Baſ.* & *G.*

t Υπερκεχυτῶντ] Aut ὑπερκεχυτῶς ὄντ cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἐπικεχυμένον *Epiphan.*

u Χρησόμενον] Χρησάμενον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

x Καταγνοὺς γὰρ,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* καταγνόντα *Baſ.* & *G.*

y Εξα-

"πγῦῶ γὃ, εἶπεν, ἀιπῷ τ̃ τ̃ ϑυγατρός μȣ γάμον,
"ἀν [y] ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφαλὰς τῶν πολεμίων.
"ὁ ὃ χ̀ γέρως ὅτω λαμπρ̃ πεφιϑέντ@, χ̀ βȣλό-
"μεν@ [z] ἐπ' ἔργῳ πȣϑόλῳ χ̀ ἀπίτῳ λαβεῖν
"κλέος, [a] ὁρμήσ μὲν ὑπὸ τὼ πρ̃ξιν· ἀφαφαρήσε-
"ται δ' ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων, χ̀ χωρήσ μοι τὰ κατ'
"αὐτὸν ὑπερπῶς. ἀπαλλαγήσομαι γὃ αὐτȣ̃· δι' ἄλλον
"αὐτὸν, ἀλλ' ȣχὶ δι' ἐμαυτ̃ κτείνας". [b] Διέφερεν
ὃ. τ̃ μ̃ Δαυίδȣ διάνοίας κελεύσ τὰς οἰκέτας λαμβάνειν,
[c] πῶς ἔχȣσι πρὸς τὸ γῆμαι τὼ κόρω. οἱ δ' ἤρξαντο διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν. [d] "ὅτι σέβȣσι μὲν αὐτὸν ὁ βασι-
λεὺς Σαȣλ@ χ̀ ὁ λαὸς ἅπας, βόλεται δ' αὐτῷ
κηδεῦσαι τῶ ϑυγατρί. ὁ ὃ, "μικρὸν [e] ἆρ' ὑμῖν,
"εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ' ȣχὶ
"τοιȣ̃τον φαίνεται, χ̀ μάλισα ὅτι ταπεινῶ, χ̀
"δόξης χ̀ τιμῆς ἀμοίρω". Σαȣλ@ ὃ, ἀγȣαλάν-
των αὐτῷ τῶν οἰκετῶν τὰς μ̃ Δαυίδȣ ὑποκρίσεις, "ὐ
"χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με φρόζεται αὐτῷ, ὐδὲ
"[f] ἑδνων· [g] ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ὅτως τὼ ϑυγατέρα,
"μᾶλλον ἢ σωοικίζειν· γαμβροῦ δ' ἀνδρείαν ἔχοντ@
"χ̀ τὼ ἄλλω ἀρετὼ [h] πᾶσαν, ὧ ὁρᾶν ὑπάρχε-
"σαν αὐτῷ. βόλεσθαι δή [i] μοι παρ' αὐτȣ̃ λαβεῖν ἀντὶ
"μ̃ γάμȣ τ̃ ϑυγατρὸς, ὐ χρυσὸν ὐδ' ἄργυρον, οὐδ'
"ὅπως ταῦτ' ὐκ [k] τ̃ πατρὸς οἰκιῶν κομίσῃ· Παλαι-
"στίνων ὃ πομπὰν καὶ [l] κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας.
"αὐτῷ τε γὃ ἐμοὶ τούτων ὐδὲν ἂν ὅτε [m] ποθεινότε-
"ρον ὅτε λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τ̃τε παγκὶ μȣ πο-
"λὺ τ̃ νενομισμένων ἐδνων ζηλωτότερον, τὸ σωοικεῖν
"ἀνδρὶ τοιότῳ, χ̀ μαρτυρομένῳ [n] τῶ πολεμίων ἥτταν.

γ'. Κομιζθέντων ὃ τούτων πρὸς τ̃ Δαυίδην τῶν λό-
γων, ἡδεῖς, [o] τ̃ Σαȣλον ἐπιϑυμοῦντα νομίζων αὐτȣ̃
πρὸς [p] τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βȣλευσάμ̃ μελλήσας, οὐδ'
εἰ δυσκολόν ἢ δυσκολόν ἐστι τὸ προκείμενον ἔργον τῷ λο-
γισμῷ πρεινοήσας, ὥρμησεν ὑφὺς μ̃ τῆς ἐπομένης ὑπὸ
τοὺς πολεμίȣς, χ̀ τὼ ὑπὲρ τȣ̃ γάμȣ καταγγελμέ-
νων πρ̃ξιν· [q] χ̀, ὁ Θεὸς γὃ ἦν ὁ πάντα ποιῶν ὑμαρῆ
Ϲ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας πολλοὺς χ̀ κεφαλὰς
ἑξακοσίων ὑποτμῶν, ἦκε πρὸς τ̃ βασιλέα, ἀφ' ἧς
τούτων ὑποδείξεως τ̃ ἀντὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν. Σαȣ-
λ@ ὃ ȣκ ἔχων ἀναφυγεῖν ὐκ τ̃ ὑπεσχημένων· αἰ-
σχρὸν γὃ ὑπελάμβανεν, ἢ ψευσάσθαι δοκεῖν, ἢ δι'
ὑποβολὴν, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ὑπ̃χειρῶν ὁ Δαυίδης [r] ἐνα-
ποθάνῃ, τ̃ γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ [s] τῶ ϑυ-
γατέρα, [t] Μιχάλαν ὀνόματι.

riculorum & exitii causa. "Spondeo enim, aje-
"bat, me filiam meam ei collocaturum in matri-
"monium, si sexcenta hostium capita mihi addu-
"cat. nam ille, & quod præmium adeo præcla-
"rum sibi propositum esset, volensque ex opere
"periculoso & incredibili gloriam adipisci, ad rem
"quidem aggrediendam properabit; erit autem ut
"à Palæstinis perimatur, & *sic* mihi pulchre pro-
"cedent quæ in illum molior. ab eo enim libera-
"bor; cum ipsum per alium & non propria ma-
"nu interfecero". Jubet itaque domesticis ut
Davidis mentem explorarent, quomodo se erga
puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipsum ver-
ba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum
populo universo eum amore prosequatur, vellet-
que ei filiam suam connubio jungere. At ille re-
spondebat, "num vos igitur parvi ducitis regium
"fieri generum? mihi vero non ita esse videtur;
"præsertim cum homo tenuis sim, gloriæque &
"honoris expers". Saulus autem, cum ei dome-
stici retulissent Davidis responsa, dicebat, "illi
"nunciate me non pecuniis egere neque dote (hoc
"enim esset filiam potius vendere quam elocare)
"sed genero, qui fortitudine & aliis omnibus vir-
"tutibus præcellat, quas in ipso videre est. Vel-
"le itaque me ab eo pro filiæ nuptiis accipere,
"non aurum aut argentum, neque ut hæc è pa-
"ternis ædibus afferat; * sed Palæstinorum sup-
"plicium & sexcenta illorum capita. nam & mi-
"hi ipsi nullum aliud munus hisce splendidius aut
"præstabilius potest accidere: atque filiæ meæ do-
"te legitima multo optabilius est, cum tali viro
"matrimonium inire, & qui *præclarum adeo* victo-
"riæ de hostibus reportatæ attulerit testimonium.

3. Hæc postquam verba Davidi nunciata essent, *Davides iis* delectatus, existimans quod Saulus studuerit cum sibi cognatione conjungere, antequam *se in* consilium adhibuerit, aut secum animo reputave-rit, an res proposita facile fieri possit necne, statim ad hostes cum sodalibus suis contendit, & ad opus sibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia essent & possibilia) cæsis *hostium* plurimis, absciss*isque* sexcentorum capitibus, ad regem revertebatur, ob ea in conspectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* postulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promissis non staret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex insidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, se morti objiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat. *Michalam meretur in matrimonium.* 1 *Reg. c.* 11. XII.

[y] Ἑξακοσίας μοι] In tot *capitibus Palæstinis* conveniunt omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comestor.* tum inter *Historicos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hisce verbis, ὁ ὃ Ἰώσηπ@ ȣχ ἑκαῖῳ ἀκριβȣσίας κομίται τ̃ Δαεῖδ, ἀλλὰ ἑξακοσίας κεφαλὰς τ̃ ἀλλοφύλων.

[z] Ἐπ' ἔργῳ πȣϑόλῳ χ̀ ἀπίτῳ] Παραβολώτατ@ ἀγωνιςὴς Antipater Ἀλωσ. lib. 1. c. 9. §. 5. πȣϑόλους κρατήσαντ@ Plutarch. in Cat. Min. 784. A. πȣϑολώτερ@ vid. 761. B. SPANH.

[a] Ὀρμήσ μ̃] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad causam. Saulus autem ducebat eum fore ab hostibus perimendum.*

[b] Διέφερεν ὃ] Διάφερεν δὴ *Big.* & *Samb.*

[c] Πῶς ἔχȣσι] Ὡς ἔχȣσι *Vat.* ὅτως ἔχȣσι *Busb.* & *Hen.*

[d] Ὅτι σέβȣσι μ̃] Ὅτι τοῖς ἔργοις μ̃ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σαȣλ@ χ̀ ὁ λαὸς ὑποθαυμάζȣσι. βόλε ὃ αὐτῷ *Vat.*

[e] Ἆρ' ὑμῖν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄρα in *Editis*, *Aliisque.* ἄρα ὑμῖν δοκεῖ, εἶπε, γαυκερὸν *Vat.*

[f] Ἑδνων.] Sic *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* ἰδνῶν in *Editis*, *Aliisque.* rectius tamen ἔδνων, si *Etymologo* & *Eustathio* fides habenda

[g] Ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ὅτως τὼ ϑυγατέρα,] Ἀπεμπολητὴς Lycophron p. 61. SPANH.

[h] Πᾶσαν,] Ἁπαραν *Big. Samb. Vat.* & mox βέλεσθαι δή με *Big.* & *Samb.*

[i] Μοι] *Coll. Big.* & *Voss.* μὲ. quod & vult *Coccejus.* Utrumque sibi constare potest. HAV.

[k] Τῶν πατρὸς] Τῶν μ̃ πατρὸς οἰκιῶν κομίσοι, Παλ. ὃ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτῷ *Vat.* τ̃ μ̃ πατρὸς οἰκείων agnoscunt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

* *Sed Palæstinorum supplicium & sexcenta illorum capita.*] Sed pro supplicio hostium capita sexcenta Palæstinorum, *Epiphan.* ac si legisset, πολεμίων δ' εἰς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιστίνων ἑξακοσίας.

[l] Κεφαλὰς αὐτῶν] Genitale caput, quod metere solebant Judæi, uti Rutilius in itinerario loquitur. vide 1 Sam. 18. 24. REL

[m] Ποθεινότερον] Περιτιμότερον *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Glossa.*

[n] Τῶ πολεμίων ἥτταν.] Vel cum *Samb.* & *Vat.* τῶν τ̃ πολεμίων ἥτταν.

[o] Τὸν Σαȣλον] Ἐπὶ τῷ (τὸ *Coll. Voss.*) τ̃ Σαȣλον *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

[p] Τῶ συγγένειαν,] Τῆς συγγενείας, ὐδὲ βȣλόσεως π. *Vat.*

[q] Καὶ, ὁ Θεὸς γὃ ἦν] Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, χ̀ ὁ Θεὸς γὃ ἦν ὁ πάντα ποιῶν ὑμαρῆ χ̀ δυσκὸλ δίδο τῷ Δαεῖδη. κτείνας γὃ πολλὺς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & possibilia faciebat. Cumque multos interemisset, abscidens sexcenta capita venit ad regem* &c.

[r] Ἐναποθάνῃ.] Ἐπαποθάνῃ *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.*

[s] Τῶ ϑυγατέρα,] Illud τῶ ex *MSS.*

[t] Μιχάλαν ὀνόματι.] Ita super. Cap. VI. §. 5. Μελχόλω *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* Μελχὼ *Hen. Busb. Bas.* & *G.* Μελχόλλω *Vat.* ex Μελχὸλ LXXII. Μιχόλλω juxta *Epiphanium.* Μελχὼ extulit *Glycas.*

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei insidias strueret, Jonathæ studio curaque, & Michalæ uxoris suæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

Sauli propositum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

ATtamen non erat ut Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *sibi ipsi* metuit: & cum metum occultare & dissimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno simul & vita, quorum vel altero privari gravis *est* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domesticorum fidissimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non solum, cum *antea* ipsi valde benevolus extitisset, leviter eum læderet, sed & morte afficeret, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propositum: & quidem ei consulit sibi cavere, postridie semet è *regis* conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, & occasione oblata de ipso cum eo colloquuturum; foreque ut causam *indignationis* cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob istiusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero præclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam jure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono consilio obsequutus, à regis ore oculisque concessit.

XIII. *Jonathas Saulo Davidem reconciliat. 1 Reg. c. 19.*

2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfusum offendisset, cœpit de Davide apud ipsum *hujusmodi* orationem habere. "Ecquod peccatum, parvum "magnumve, ô pater, commissum esse arbitratus "es, ut jusseris interfici virum, qui multum quidem tibi ipsi in salutem profuerit, magis vero "contulerit ut res Palæstinis in supplicium cederent: porroque Hebræorum populum contume"liis & derisione, quam per quadraginta dies per"tulerunt, liberarit, cum solus *ex omnibus* hosti "*eos ad certamen* provocanti semet opponere ausus "fuerit; & qui posthæc retulerit quidem tot ho"stium capita quot ei imperata erant, in præmium "vero sororem meam in matrimonium acceperit. "adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuosa futu"ra sit, non solum ipsius ob virtutem, sed & pro"pter necessitudinem quæ ei nobiscum intercedit. "Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur fi"lia tua, quæ, priusquam ex sociali vitæ consue"tudine fructus perceperit, viduitatem expertura "est. Hæc tecum reputando sine te ad mitiora "flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum qui"dem nobis magnum beneficium præstitit tuæ sa"lutis, quando, cum tibi mali spiritus & dæmo"nes insiderent, illos quidem ejecerit, tuæ autem "animæ ab iis liberatæ tranquillitatem restituerit; "deinde vero hostes vindicta fuerit persequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum oblivisci". His ce sermonibus Saulus delinitur, juratque filio se

ΚΕΦ. ια'.

Ως ὁ Δαυίδης, Σαούλ αὐτῷ ὑπεβουλεύοντι, τῇ παρδῇ καὶ ὑπιμελείᾳ Ιωνάθου, καὶ ταῖς τ γυναικὸς αὐτοῦ Μιχάλας τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἦκε πρὸς τ προφήτην Σαμουήλον.

ΕΜελλε μὲν οὐκ ὀλίγου τοῖς γεγυμνέναις ἐμμένειν Σαούλῳ ἄρα. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην παρὰ τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις εὐδοκιμοῦντα, κατέδεισε· καὶ τ φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθαι, περὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρου στερηθῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτεῖναι τ Δαυίδην διεγνώκει, καὶ παρασκευὴ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις [v] οἰκετῶν. ὁ δὲ τ πατέρα τ ὑπὲρ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τ πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γιγνομένης, καὶ τ νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ κατιδόμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ ξ πατρὸς ἀπόῤῥητον καὶ τὴν παρασκευὴν συμβουλεύει μέντοι φυλάσσεσθαι γνόμενον σκοπὸν τὴν ὑπάρχουσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ [x] ἀπαντήσεσθαι τὸν πατέρα, καὶ [y] τῷ καιρῷ παραφανεῖσθαι αὐτῷ διαλεχθησόμενον περὶ αὐτοῦ, καὶ τ αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ παύσειν ἐκφαυλίσεως· ὡς δ' ἔστιν ἐπ' αὐτῇ κλίνειν τοσοῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος ἐργασάμενον, διάκειται δ' αὐτοῦ γεγυμνάσθαι, [z] δι' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕροιτο. δηλώσω δέ σοι τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης μὲν, πάθοις συμβουλίᾳ χρησῇ, ὑπεξίσταται τ ξ βασιλέως ὄψεως.

β'. Τῇ δ' ὑπιούσῃ πρὸς τ Σαούλον Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο [a] λόγον αὐτῷ περὶ ξ Δαυίδου ποιεῖσθαι. "[b] τί κατηγορεῖς "μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, προστησάμενος ἀ"νελεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὀφεί"λοντα γεγυμνέναι, [c] μεῖζον δὲ πρὸς τὴν Παλαιστίνων τιμω"ρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ [d] χλεύης ἀπαλλάξαντα τῶν Ε"βραίων λαὸν, ὃν ὑπὸ τετρακοντα [e] ἡμέρας ὑπέ"μεινε μόνον τολμῶν ὑποσῆναι τὴν ξ πολεμίου [f] πρό"κλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπετάχ"θη κεφαλὰς τ ἐχθρῶν, λαβόντα δὲ ὑπὲρ τούτου γέ"ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. [g] ὡς ἂν ἀλ"γυνότερον αὐτοῦ γένοιτ' ἡμῖν ὁ θάνατος, ἐ μόνον διὰ τὴν "[h] ἀρετὴν αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγέ"νειαν. σωφρονεῖται γὰρ αὐτοῦ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ "θυγάτηρ, [i] χηρείαν πεῖν ἢ τ συμβιώσεως εἰς ὄψιν ἐλθεῖν μέλλουσα [k] πεφεύξειν. ταῦτα λογισάμενος, "μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μηδὲν ποιήσῃς "κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς [l] εὐεργέτην μεγά"λων εὐεργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτε σοι ξ "πονηρᾶς πνεύματος καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομέ"νων, τὰ μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνην δ' ἀπ' αὐτῶν τῇ "ψυχῇ σου παρέσχε· δεύτερον δὲ τὴν ἀπὸ τ πολε"μίων [m] ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων ὑπιλελῆσθαι". τούτοις παρηγορεῖται τοῖς λόγοις Σαούλος, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀρ-

v Οἰκετῶν.] Τῶν οἰκετῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
x Απάντασθαι τ πατέρα,] Απάντασθαι *Iidem.*
y Τῷ καιρῷ] Articulum negligit *Vat.*
z Δι' ἃ καὶ συγγνώμην] Διὸ καὶ *Vat.*
a Λόγον αὐτῷ] Λόγους *Samb. Big. Hen.* & *Busb.*
b Τί κατηγορεῖς μικρὸν] Aut τί κατηγορεῖς αὐτῷ μικρὸν cum *Big. Samb.* & *Gall.*
c Μεῖζον] *Coll. Big.* & *Voss.* μείζω.
d Χλεύης ἀπαλλάξαντα] Lectio solus *Samb.* & mox τ τ Εβρ. *Big. Samb.* & *Vat.*
e Ημέρας ὑπέμεινε] Ημέρως *Vat.*
f Πρόκλησιν] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Epiphanio.* πρόκλησιν in *cæteris.*
g Ως ἂν ἀλγεινότερος] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque.* ὡς ἀλγεινότερος.
h Αρετὴν αὐτοῦ μόνον,] Eo modo cum *Big. Samb.* & *Gall.* ἀρετὴν μόνον *Bas.* & *G.* ἀρετὴν καὶ τὴν συνήθειαν. *Vat.*
i Χηρείαν] Forte χηρείας. COCC.
k Πεφεύξειν.] Λαμπόνιος solus *Vat.* πεφεύξεσθαι legere *Coccejus* jubet.
l Εὐεργέτην μεγάλων] Εὐεργεσίαν in quatuor *MSS.* quod & mavult *Coccejus.*
m Εκδίκησιν.] Vel cum *Big.* & *Samb.* ἐκδικίαν more Attico.

n Λό-

ὀργῆς καὶ φόβου ὁ δίκαιος [n] λόγος. Ἰωνάθης δὴ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τε αὐτῷ χρηστὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὴ τοῦτον αὐτὸν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

γ'. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατευσαμένων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, πέμψας ὁ στρατὸς τὸν Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας [o] ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σαοὺλος, οὐχ' ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τῆς κατορθώσεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φθονερίας αὐτοῦ λυπηθείς, ὡς ἐπισφαλέστερος αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνου πράξεων γινόμενος. [p] ἐπεὶ δὴ πάλιν προσελθὸν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐνορύσσει [q] πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέπαιζε [r] τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν. ἐκείνου δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, ἀφέμενος ἀκοντίζει τὸ δόρυ. καὶ τὸ μὲν [s] προϊδόμενος ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φεύγει δὴ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς δὴ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄρχοντι τῆς ἑῴας φυλάττειν, [t] μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα φωραθέντα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσιν ἀδίκως ἀποκτείνῃ. [v] Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ δὲ βασιλέως, τὸν μὲν πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ [x] παρίσταται, δείλας ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· ἐρήμου γὰρ αὐτὸν ζῆν ὑπομένειν ἐκείνα φρονήσειν. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ἐνταυθοῖ καταλάβοι· ἀφ' οὗ γὰρ ἔτι ὄψεταί σε. φεῦγε δὴ, ὡς τάχιστά σοι δυνατὰ προχωρεῖν ἡ παροῦσα νύξ, καὶ [y] ποιήσει δέ σοι ταῦτα ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἴσθι γὰρ σωτὸν, ἂν φύγῃς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολλύμενον. καὶ [z] καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [a] σκεδάσασα τὸν κλίνην, ὡς ἐπὶ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς [b] ἐπιβολαίοις [c] ἧπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαυίδην, [d] ὠχλᾶτο διὰ τὸ νυκτὸς εἰπεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐπιδείξασα τὸν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος [e] σαλευόμενον τὸ ἐπιβόλαιον πτοηθεῖσα τὸ κατακείμενον τὸν Δαυίδην [f] ἀθυμήσειν. ἀπαγγελάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γένοιτο διὰ τὸ νυκτὸς ἀσθενέστερος, ἐκέλευσεν ἔτως ἔχοντα κομισθῆναι. [g] βέλεσθε γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγελλον τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτῇ ὅτι σώσασα μὲν τὸν ἐχθρὸν [h] αὐτοῦ, κατασοφίσηται δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν σκήπτεται πιθανήν. "ἀπειλήσαντα γὰρ [i] αὐτῇ ἀπο-"κτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ δέους τῆς περὶ τὸ σωθῆναι "σπουδῆς. ὑπὲρ ἧς συγγνώμην καλῶς ἔχειν αὐτῇ, καὶ "ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ καθ' αἵρεσιν γιγνομένης. ἀφ' ὧν ἔ-"τως, ἔλεγε, οἴκοι [k] τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις ἀποκτεῖναι,

nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit justa defensio. Jonathas autem, accersito ad se Davide, indicat ei benigna *omnia* & salutaria à patre *exspectanda esse*. ipsumque ad eum adducit: atque apud regem remansit Davides, sicut antea.

3. Cæterum statim ab illo tempore, cum Palæstini adversus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu *à Saulo* mittitur, ut bellum Palæstinis jungeret. ac congressus magna eos clade affecit, victorque reversus est ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut speravit, post rem feliciter administratam, sed prospero ejus successu mœstus, quasi ex rebus ab ipso *præclare* gestis in regni discrimen veniret. Cum autem dæmonis spiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, hastam in manu tenens jussit citharæ pulsu & hymnis ipsum excantare. Illo vero jussa exsequente, hastam protensam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu prævisо, declinavit: domum vero fuga se recipit, & in ea tota die permansit.

XIV. *Davidem, cum victoria reversum, Saulus iterum necare conatur.* 1 *Reg. c.* 19.

4. Noctu autem rex missis *lictoribus* mandat ut eum usque ad mane observarent, ne omnino lateret clam elapsus, ut in forum adductus & judicio perfusus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexisset, ad maritum accedit, de ipso inter spem metumque dubia, & de vita sua admodum solicita, ut quæ nec ipsa vivere sustineret illo orbata. Cave, inquit, ne te sol hic loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aspiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, eaque tibi producat Deus. scito enim teipsum, si deprehensus fueris, patris manibus periturum esse. Atque *adeo* cum per fenestram eum demisisset, à periculo conservavit. Deinde cum lectum stravisset, quasi propter ægrotantem, & stragulis capræ jecur subjecisset, prima luce cum pater illius ad Davidem misisset, dicebat, eam totam noctem inquietam exegisse, lecto operto illis qui aderant offenso, fideque facta, dum jecur palpitatione stragulas commoveret, id quod jacebat esse Davidem anhelantem. Ubi vero à *nunciis* missis *regi* relatum erat; quod per noctem male se haberet, jussit ut cum utcunque laborantem sibi afferrent. se enim velle illum perimere. Illi vero reversi, cum & lectum retexissent & fraudem à muliere compositam deprehendissent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipsam reprehendente, quod ejus quidem servaverit inimicum, illum vero deceperit, excusationem commenta est verisimilem. "Mortem e-"nim ei comminatum, dixit, metu extorsisse, ut "sua ad semet conservandum opera uteretur. quam-"obrem ei debere ignosci, quod necessitate ada-"cta & non sponte opem tulerit". adjiciebatque, "non enim puto te adeo inimici neci studere ac "meæ

Michala Davidem per fenestram demittit, fallitque Sauli nuncios. 1 *Reg. c.* 20.

Michala sese apud Saulum excusat, veniamque ab eo impetrat. 1 *Reg. c.* 19.

---

n Λόγος.] Λογισμὸς *Big. Samb. & Gall.*

o Ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπάνοδος.

p Ἐπεὶ δὴ πάλιν] Ἐπειδὴ *Vat.*

q Πνεῦμα καὶ συνεταράττε·] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* in *Editis*, *Aliisque* deest πνεῦμα. juxta *Epiphan.* καὶ πνεῦμα συνεταράττε.

r Τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν] *Verte: jussit citharæ pulsu & hymnis seu cantu placare ipsum.* Ψαλμὸς nempe pulsus ad citharam. Vid. supr. cap. VIII. §. 2. Melius Ruffinus, *psallere & hymnos cantare præcepit*, modo *psallere* pro Græco ψάλλειν intelligatur. SPANH.

s Προϊδόμενος ὁ Δαυίδης] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

t Μὴ καὶ λάθῃ] Μὴ λάθῃ *Samb.* & *Epiphan.*

v Μιχάλα δὲ] Eo modo supra p. 328. §. 5. & 337. §. 3. Μιχὼ *Samb.* Μελχὼ *Bas.* & *G.* Μελχάλη *Busb.* Μελχολ Zonaras ex Interpretibus LXXII. Μελχόλη δὲ ἡ γυνὴ τοῦ Δαβὶδ *Vat.*

x Παρίσταται,] Παραγίνεσθαι legisse videtur *Epiphan.* παρίσταται δὲ λαθοῦσα ἔχ. *Samb.* & *Vat.*

y Ποιήσει δὲ] Ita *Big.* *Samb.* & *Epiphan.* ποιήσῃ in *Editis*, *Aliisque.*

z Καθιμήσασα διὰ θυρίδος] Ita omnes *MSS.* præter *Big.* qui cum *Editis* habet καθιμήσασα δὲ διὰ θ.

a Σκεδάσασα τὴν κλίνην,] Σκεπάσασα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. σκεδάσασα καὶ σκεπάσασα *Vat.*

b Ἐπιβολαίοις] Περιβολαίοις *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἧπαρ αἰγὸς,] Καὶ γάρ φασι τῶν αἰγῶν τὸ ἧπαρ κινεῖσθαι μέχρι πολλοῦ. *Theodoret.* vol. I. p. 251.

d Ὠχλᾶτο] Ὀχλεῖτο *Hen.* & *Busb.*

e Σαλεύοντος] Ita cum *Busb.* & *Hen.* σαλεύοντι τὴν ἐπὶ τὸ ἐπιβόλαιον *Bas.* & *Gen.* σαλεύοντι τὴν ἐπιβολὴν *Big. Samb.* & *Vat.* σαλεύοντος ὑπὸ τὸ ἐπιβόλαιον legisse videtur *Epiphan.* Videsis Zonaram de eodem sophismate.

f Ἀθυμήσειν.] Ἀθυμεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* minus recte.

g Βέλεσθε γὰρ] Βέλεσθε *Big.* & *Samb.*

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ, quod deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.* mox κατασοφίσηται τ' αὐτὸν *Vat.* & *Samb.*

i Αὐτῇ ἀποκτείνειν,] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτῇ σφᾶς ἀποκτείνειν *Busb.* & *Hen.*

k Τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις] Τὸν ἐχθρόν σε σπεύδοντα ἀποκτεῖναι *Big.* & *Samb.* οἴμοι τὸν ἐχθρὸν ἀποθανεῖν ὡς *Vat.*

"meæ ſaluti". Et Saulus quidem *hoc*, *quicquid erat culpæ*, puellæ condonat: Davides vero, cum fuga evaſiſſet, Ramatham ad Samuelum prophetam ſe contulit, eique inſidias ſibi à rege factas expoſuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipſo haſta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patraſſet, nec in pugnis cum hoſte minus ſtrenue ſe geſſiſſet, ſed Dei auſpiciis feliciterque dimicaſſet. id quod Saulo odii in Davidem cauſa erat.

Davides fugit ad Samuelum. Lictores, eum accerſitum miſſi, divino ſpiritu corripiuntur, poſtcaque ipſe etiam Saulus. 1 Reg. c. 19.

5. Propheta autem, cum intellexiſſet quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham reliquit, ſecum vero ducto Davide in locum quemdam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum eſt, Davidem apud prophetam eſſe, nunciis miſſis in mandatis dedit, ut eum comprehenſum ad ipſum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum perveniſſent & in prophetarum cœtum incidiſſent, Dei ſpiritu afflantur, & *ipſi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios miſit ad Davidem *capiendum*. ac, cum illis idem quod prioribus accidiſſet, alios denuo ſummittebat. At tertiis *iſtis ſimiliter* vaticinantibus, tandem irarum plenus ipſe eo properavit. poſtquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conſpectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipſum perveniſſet, vehementi ſpiritu agitatus non amplius ſuus eſſe videbatur; exutiſque veſtimentis toto *illo* die ac nocte humi ſtratus jacebat coram Samuelo & Davide.

De Sauli in Davidem odio tandem perſuadetur Jonathæ.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, *multa* de patris ejus inſidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipſi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commiſſo, quam maxime ſtuduerit; *ille* eum obſecrabat, ut neque ſuis de illo ſuſpicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, ſiqui eſſent qui hujuſmodi quid auderent, ſed ſibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipſum moliri patrem. cum enim voluiſſe ſibi indicare & in conſilium adhibere, ut qui de communi ſententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita eſſe, rogabatque ut perſuaſus ipſius potius proſpiceret ſaluti, quam ſermonis veritatem deſpectui haberet: & tum demum vera eſſe omnia exiſtimaret, poſteaquam ipſum exſtinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hiſce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipſum eſſet amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ conſultatio de noſcitando Sauli erga Davidem animo. 1 Reg. c. 23.

7. Jonathas autem triſtis, quod ei adeo de Sauli propoſito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo ſibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique in gratiam "præſtare velle. Equidem cras novilunium agi-"tur: ſoleo autem *eo die* cum rege accumbere ad "epulas. quare, ſi ita tibi videtur, è civitate e-"greſſus ruri latebo. At tu, ſi me requiret rex,

ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σαοὺλος· ὁ δὲ Δαυίδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουήλον εἰς [l] Ραμαθὰν, καὶ τοῦτο ἀπήγγελλε αὐτῷ τοῦτο τῶν βασιλέως ἐβούλωσε, καὶ ὡς σφᾶς μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ τῷ δόρατι βληθεὶς ἀπεθάνοι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς ἡγούμενος, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν [m] ἀνανδρος, ἀλλ' ἐν ἅπασι [n] μὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν μίσος Σαούλῳ τὸ πρὸς Δαυίδην ἀπεχθείας.

ε'. Μαθὼν δὲ ὁ προφήτης τοῦτο τὸν βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τοῦτο πόλιν [o] Ραμαθάν. [p] ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυίδην ἐπί τινα τόπον, [q] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δὲ ἀπηγγέλθη τῷ Σαούλῳ πρᾶγμα τῷ προφήτῃ τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὑπηρέτας [r] ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δὲ ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμουήλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαούλῳ δὲ ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυίδην. [s] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστελλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὲ καὶ τούτων τρίτων, πολλῷ μᾶλλον ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. [t] ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμουήλου, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ [v] πρὸς αὐτὸν Σαούλου, τοῦ πλείω πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται. καὶ τοῦ ἐσθῆτα [x] προϊδύσας [y] αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, [z] Σαμουήλου τε καὶ Δαυίδου βλεπόντων.

ς'. Ιωνάθης δὲ ὁ Σαούλου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυίδου, καὶ πρὸ τοῦ πατρὸς ὑποδυομένου ἐπιβουλὰς, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, ἀλλ' [a] ἐξαμαρτὼν σπουδάζοιτο τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονευθῆναι· μήτε αὐτῷ τοῦτ' ὑπονοοῦντι πιστεύειν παρεκάλει, μήτε τοῖς ἀλλοφύλοις, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πράττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαρρεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. [b] φράσαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου καὶ σύμβουλον προσλαβεῖν, τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τἄλλα πράττοντα. ὁ δὲ ὤμνυεν ἢ μὴν ὅτως ἔχειν. καὶ πιστοῦντ' ἠξίου προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' [c] ἐπὶ ταληθέσι τοῖς λόγοις· τὸ δὲ ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται [d] πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δὲ αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀφέσιν.

ζ'. Λυπηθεὶς δὲ ἐφ' ὅτῳ πιστωσαμένῳ τὸν Σαούλου προαίρεσιν Ιωνάθης, [e] ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτοῦ βούλεται τυχεῖν. ὁ δὲ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι καὶ παρέ-"χειν ἐθέλοντα. νεμηνία μὲν εἰς τὸν ὑπιόντα ἐστὶν· ἐθος δὲ "ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθημένου. εἰ δή σοι δοκεῖ, "πορευθεὶς ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λανθάνων [f] ἀφανι-"νῶ. σὺ δὲ, ὑπιζητήσαντος αὐτοῦ, λέγε πορευθῆναί με "εἰς

l Ραμαθὰν] Ita prout p. 307. §. 2. & *alibi*. Αρμαθὰ in *Editis*, *Aliiſque*. εἰς Αρμαθὰν ἤτοι Αρεμὲθ *Vat*.

m Ανανδρος,] Ανανδρου hic pro *ignavo*, alioquin pro *Vidua* apud Auctores; ut Æſchylus v. 289. Eurip. Andromach. 387. & alibi. SPANH.

n Μὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής.] Ita edere viſum eſt cum μὴ τοῦ Θεοῦ μὲ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν habeant *Baſ.* & *Gen.* μὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχίας. τοῦτο δὲ λοιπὸν *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀλλ' ἐν ἅπασι εὐθυμοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν *Vet. Interpr.*

o Ραμαθὰν·] Sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

p Αγαγὼν ἤ] Sic ex *MSS.* ἀγων in *Editis*.

q Γαλβαὰθ ὄνομα,] Ita *Baſ.* & *G.* Γαλβαὰθ juxta *Epiphanium*. Γαλβάαθον *Hen.* & *Busb.* ἐν Ραμᾷ Βαλγαὰθ, *Samb.* ἐν Ραμᾷ Βαλγαὰθ (*Coll. Voſſ.*) *Big.* ἐν Ραμᾶ Βαλγαάθα ὄνομα ἤτοι Ναϊαθὰ *Vat.* ſcripſit olim *Flavius*, quod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναυὲθ aut Ναυὶθ, aut Γαλγαυὰθ vel Γαλγαυὶθ, *Collis Naioth*. HUDS. Malim Ναϊὰθ, uti Interpretes Græci: nam *Naioth* eſt in contextu Hebræo. REL.

r Επ' αὐτὸν,] Πρὸς αὐτὸν ἄγειν ἐλήλυθοσι συλλαβόντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

s Κἀκείνων ταὐτὸ] Κἀκείνων δ' αὐτὰ *Vat.*

t Επεὶ δ' ἐγγὺς] Επεὶ δ' ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμουήλου, στὰς &c. *Vat.*

v Πρὸς αὐτὸν Σαούλου,] Πρὸς αὐτὸν *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

x Προϊδύσας] Id eſt, ἀποδύσας, ut conſtat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Heſychium* προϊδίσαι, ἀποδύσαι.

y Αὐτὸν,] Ita ex *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*.

z Σαμουήλου] Σαμουήλου καὶ Δ. *Vat.*

a Εξαμαρτὼν] Ἐξημαρτὼν *Samb.*

b Φράσαι γὰρ] Aut Φράσαι γὰρ ἂν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox καὶ τ' ἄλλα πρᾶττοντα *Vat.*

c Επὶ ταληθέσι] Επ' ἀληθέσι *Big.* & *Samb.* quod & præfert *Coccejus*. Vetus, *potius quam eum ſperneret quaſi mendacem*.

d Πεφονευμένον] Illa πεφονευμένον αὐτὸν deſunt *Vat.* neque ea agnoſcit *Vet. Interpr.*

e Επερώτα τίνος.] Επερωτᾷ *Vat.*

f Διαμφῶ.] Ita in quinque *MSS.* Δαμφῶ *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

"εἰς τ πατρίδα [g] Βηθλεέμ μ, ἑορτὴν μ τ φυλῆς ἀγά-
"σης, ποιήσειν, ὅτι σύ μοι [h] συγκεχώρηκας. κἂν μέν,
"οἷον εἰκὸς κ σώφρονες ἐσι λέγειν ὅπὶ φίλοις ἀποδημοῦσιν,
"ἐπ' ἀγαθῷ βεβάδικεν εἰπὴ· ἴσθι μηδὲν ὕπουλον [i] παρ'
"αὐτ εἶναι μηδ' ἐχθρόν. ἂν δ' [k] ὡς ἄλλως [l] ἀποκρί-
"νηται, τότ' ἔστω τεκμήριον τ κατ' ἐμὲ βεβουλευμένων.
"μισούσης δέ μοι τὴν διάνοιαν τὴν τ πατρὸς, οἰκτῶ τε
"νέμων τοῦτο κ φιλίᾳ, δι' ἣν πίστις τις παρ' ἐμοῦ λαβεῖν
"ἠξίωκας, αὐτός τε ἐμοὶ δοῦναι δεσπότης ὢν [m] οἰκέτῃ
"σῷ. εἰ δ' ὑφίσκεις τι ἐν ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε
"κ φθάσον τ πατέρα.

η'. Πρὸς ἣ τὸ τελευταῖον δυσχεράνας τ λόγων Ιωνά-
θης, [n] ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἄν τι σκυθρωπὸν ὁ
πατὴρ αὐτοῦ κ τὴν ἀπέχθειαν [o] ἐμφανίζον ἀποκρίνηται,
μηνύειν. ἵνα δ' αὐτῷ [p] θαρρῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐ-
τὸν εἰς ὕπαιθρον κ καθαρὸν ἀέρα, ὀμὸν παρήσθ ὑπὲρ
τ Δαυίδου σωτηρίας ὤμνυε. "τ μὲν Θεὸν, εἶπε, τὸν
"πάντων, ὃν [q] πολλοῦ ὁρᾷς κ παντα χοῦ κεχυμένον, κ
"πρίν ἑρμηνεῦσαί με τοῖς λόγοις τὴν διάνοιαν ἤδη μου
"πυθέσθαι εἰδότα, μάρτυρα ποιοῦμαι τ πρὸς σὲ συνθηκῶν.
"ὡς οὐκ ἀνήσω τ πατέρα πολλάκις αὐτοῦ τ εὐμενείας
"διάπειραν λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ
"κ ταῖς ἀπορρήτοις αὐτοῦ τ ψυχῆς [r] νόσος. κα-
"ταμαθὼν δ' οὐκ [s] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω γὰρ πρὸς
"σὲ, κ πρᾶον ὄντα κ δυσμενῶς διακείμενον. οἶ-
"δεν γὰρ ἅτ ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μετὰ σοῦ διὰ παν-
"τὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νῦν, κ οὐκ ἀπολείψει σε.
"ποιήσω γὰρ τ ἐχθρὸν, [t] ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἀντ' ἐγὼ,
"κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν
"μοι γένηται, τὰ τέκνα μου σῶζε, κ τὸν ὡσαύτως τ
"παρόντων μοι ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνα καταθοῦ". ταῦτ'
ἐπομόσας, ἀπολύει τ Δαυίδην, εἴς τινα τόπον ἀπελ-
θεῖν τὸ πεδίον φράσας· ἐν ᾧ γυμναζόμενος [v] διετέλει.
γνοὺς γὰρ τὰ δόξαντα τοῦ πατρὸς, ἦξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν
[x] ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμενος παῖδα. "[y] κἂν τρία ἀκόν-
"τια βαλὼν ὑπὲρ τὸν σκοπὸν κομίσῃ τῷ παιδὶ προστάσ-
"σω τὰ ἀκόντια, κεῖσθαι γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, γίνωσκε
"μηδὲν εἶναι φαῦλον πρὸς τοῦ πατρός· ἂν δὲ πάντα τὰ
"τούτων ἀκούσῃς μου λέγοντος, κ τὰ ἐναντία πρὸς τοῦ
"βασιλέως προσδόκα. τ μέν τοι γε ἀσφαλείας τεύξῃ
"παρ' ἐμοῦ, [z] κ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως δὲ μνη-
"σθῇς τούτων πρὸς τὸν τ ὠφελείας καιρὸν σκόπει, κ
"τοῖς ἐμοῖς μου χρῆσιμος". Δαυίδης μὲν οὖν τοσα-
ῦτας λαβὼν πρὸς Ιωνάθου τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον
ἀπηλλάγη χωρίον.

θ'. [a] Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νεομηνίᾳ [b] δ' οὔσῃ, ἀγνί-
σας ὡς ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ὅπὶ τὸ δεῖπνον. κ
προσκαθεζομένων αὐτῷ, τοῦ μὲν παιδὸς Ιωνάθου ἐκ δε-
ξιῶν, [c] Αβενήρου δὲ τοῦ [d] δεξιστρατήγου ἐκ τ ἑτέρων· ἰδὼν
τὸν τοῦ Δαυίδου καθέδραν [e] κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας

"dices me petiisse Bethleemam, patriam meam,
"quod tribus mea solenne sacrum celebret, adje-
"cto id permissu tuo factum. Et si quidem, ut
"verisimile est & dici solet de amicis peregre eun-
"tibus, dixerit, in rem suam profectus est, scito
"nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin vero ali-
"ter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in
"me animo agitaverit: mihi autem renunciabis
"voluntatem patris, idque ex misericordia & ami-
"citia, propter quam fidem à me accipere, & ipse
"dominus mihi servo tuo vicissim dare voluisti.
"Sed si quid mali me commisisse senseris, tu me
"interficias *velim* & patrem prævenias.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad in- *Amicitiæ fœdus inter Jonatham & Davidem icium.*
dignationem adductus, se quæ postulaverat factu-
rum promittebat: & si quid asperius retulerit pa-
ter, & quod præ se ferat odium, se indicare velle.
ut vero ipsi magis confideret, ei * in apertum e-
ducto purumque aëra jurejurando confirmat, se
nihil non tentaturum quod Davidi in salutem es-
set. Ajebat enim, † "Deum hunc, quem magnum
"esse animadvertis & per omnia diffusum, quique
"priusquam verbis eloquar mentem meam jam no-
"vit, testem appello fœderis quod tecum facio,
"me non cessaturum esse patris *in te* voluntatem
"modis omnibus explorare, donec comperiam ec-
"quid vitii in animæ ipsius involucris lateat. Cum
"vero ut se habeat intellexero, id te non celabo,
"sed tibi indicabo, sive benignus fuerit sive male-
"volus. Novit enim hic ipse Deus, ut illum tibi
"propitium adesse perpetuo precor. Nam &
"nunc quidem tecum est, & te non destituet: fa-
"cietque, sive pater meus sive ego tibi adversor,
"ut superior discedas. Tu horum duntaxat me-
"mor esto: &, si me mori contigerit, liberos meos
"serva, & gratiam mihi pro hisce debitam illis
"refer". Cum in hæc jurasset, Davidem dimit-
tit, jussum in certum agri locum secedere, in quo
se exercere moris erat. cognito enim patris ani-
mo, venturum se illic dixit, puero solum secum
adducto. "Et si, tribus jaculis ad scopum emissis,
"puero jussero ut illa petat (fore enim ut ante
"ipsum jaceant) pro certo nosce nihil triste à pa-
"tre *metuendum* esse. quod si contraria me dicere
"audieris, contraria similiter à rege exspecta. Ve-
"runtamen ego securitati tuæ prospiciam, & ni-
"hil mali patieris: tu vero, cum lætiora advene-
"rint tempora, fac horum memineris, curaque ut
"liberis meis prosis". Et quidem Davides, cum
hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum consti-
tutum discessit.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, *Jonatha irascitur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam. 1 Reg. c. 20.*
rex, cum se pro more purificasset, venit ad con-
vivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dex-
tris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à
sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, su-
spi-

g Βηθλείμ,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* Βηθλεὲμ *Hen.* & *Busb.* Βηθλεέμα aut Βηθλέεμα *Basil.* & G.
h Συγκεχώρηκας.] Συνεχώρησας solus *Vat.*
i Παρ' αὐτοῦ] Lege παρ' αὐτῷ. COCC.
k Ως ἄλλως] Ως omittit *Vat.*
l Αποκρίνηται,] Ita cum sex *MSS.* ἀποκρίνῃ in *Editis.*
m Οἰκέτῃ σῷ.] Illa οἰκέτῃ σῷ desunt *Vat.*
n Ποιήσειν] *Coll. Big.* & *Voss.* κἀν ποιῆτις.
o Εμφανίζον ἀποκρίνηται,] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐμφανίζων ἀποκρίνῃ in *Editis*, *Aliisque.* ἐμφανίζων ἀπεκρίνατο μηνύειν *Vat.*
p Θαρρῇ] Aut θάρρῃ cum *Samb.* & *Vat.*
* *In apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat,*] Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.
q Πολὺν ὁρᾷς] Μέγαν *Samb.* & *Epiphan.*
† *Deum hunc, quem magnum esse animadvertis & per omnia diffusum,*] Vetus, *quem magnum esse vides, & ubique præsentem.* Verto, *quem maximum vides & ubique diffusum.* Crediderim vero Josephum sese accommodasse Gentibus cœlum esse Deum putantibus. COCC. Juxta illud Lucani lib. IX. versu 580. *Jupiter est, quocunque vides, quocunque moveris.* Ita enim libri *MSS.* meliores, non *quodcunque.* HAV.
r Νόσος.] Γνεσῶν pro νόσος habent *Big. Samb. Vat.* & forsan *Epiphan.*
s Αποκρύψομαι·] Αποκρύψω μὲ *Big.* & *Samb.*
t Ανθ' ὁ πατὴρ] Εάν τε ὁ πατὴρ ἐμὸς, ἐάν τε ἐγὼ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*
v Διετέλει.] Αὐτὸς διετέλει *Iidem.*
x Εκεῖ,] Ita cum iisdem *MSS.* ἐκεῖνος ἐπαγ. *Basil.* & G.
y Κἂν τρία ἀκόντια] Καὶ τρία ἀκόντια ἢ βαλὼν *Big.* τρία ἀκόντια βαλὼν *Samb.* & *Epiphan.*
z Καὶ οὐδὲν μὴ] Καὶ σὺ ἢ μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως ἢ μνηθῇς πρὸς τ *Vat.*
a Τῇ δ' ἐρχομένῃ,] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* τῇ δ' ἐρχομένῃ.
b Δ' οὔσῃ,] Δ' ὢν, δι' ὃν ἁγνίσας *Big.* & *Vat.*
c Αβενήρου] Αβενήρου *Vat.*
d Δεχισρατήγου] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνισρατήγου *Basil.* & G.
e Κενὴν,] Κειμένην *Vat.*

ſpicatus, ideo eum abeſſe quod à coitu non eſſet purus. Poſtquam autem poſtridie novilunii non adeſſet, quærebat à Jonatha filio; qua de cauſa Jeſſæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna abfuerit. Ille vero reſpondit eum ipſius permiſſu in patriam, ut convenerant, conceſſiſſe, tribu *ſua* feſtum ſolenne agente: quin etiam ipſum ad ſacrificium invitaſſe. & ſi mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiſcor: noſti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infeſto pater ejus in Davidem eſſet animo: & voluntatem ejus plane perſpectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, ſed convicia projiciens, à profugis natum hoſtemque appellabat, & ſocium Davidis adjutoremque eſſe dicebat; & neque ipſum revereri neque matrem ſuam dum iſta cogitaret: nolleque hoc ſibi perſuaſum eſſe, regnum ipſis parum tutum eſſe, quamdiu ſuperſit Davides. quamobrem ſe cum accitûrum eſſe dixit, ut ſupplicium lueret. Cum vero Jonathas ſubjiceret, quid commiſit, ut tanta illum puniendi te inceſſeret cupido? non amplius Saulus verbis *contumelioſis* probriſque iram exprompſit; ſed arrepta haſta in ipſum inſiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio proſequeretur, eumque interficere *quammaxime* deſideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu ſua perimendo.

Jonathas, de Sauli in Davidem odio perſuaſus, ejus ſaluti proſpicit. 1 *Reg. c.* 20.

10. Et tunc quidem regis filius è convivio ſe proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit inſomnem, quod de vita quidem ſua periclitatus fuerit, Davides vero morti eſſet deſtinatus. At prima luce ante urbem in agrum, ſpecie quidem ſemet exercendi, re ipſa vero ut amico patris affectum indicaret, ſicuti conſtitutum erat, proceſſit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, feciſſet, puerum quidem pediſſequum in urbem dimittit, ipſe vero in ſolitudine Davidi in conſpectum venit & colloquium. Cumque ille ſe oſtendiſſet, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ ſuæ ſervatorem appellabat. Illum vero à terra attollit *Jonathas*, & ſibi invicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo & non ſine lachrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, & quod ea eſſent ætate & ſuæ invideretur amicitiæ, porroque locorum intervallo disjungendi eſſent, quod ipſis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeque mutuo obſecraſſent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem diſceſſerunt.

ὁ καθαρεύσειν αὐτὸν [f] ἀπὸ σωμῶσίας ὑστερῶν. ὡς ἢ καὶ τῇ δευτέρᾳ τ νεμηνίας ὁ παρὼν, ἐπιζητοῦντος δὲ τὸν παῖδος Ιωνάθου· ὅτι καὶ τὴ παρελθόσῃ καὶ ταυτῃ δεῖπνου καὶ τ ἑστιάσεως ὁ τ Ιεσσαὶου παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπρεῦσθαι κατ' τὰς συνήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτῶ πατρίδα, τ φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ἀπιτρέψαντος αὐτῶ· καλέσαι μέντοι καὶ τὸν ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν [g] συγχωρῇς, φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίστασαι. τότε τὴν πρὸς Δαυίδην τῶ πατρὸς Ιωνάθης ἐπέγνω δυσμένειαν, καὶ τραχυνῶς τὴν ὄλλην αὐτοῦ βλέψιν εἶδεν. ὁ γὰρ κατέχε τ ὀργῆς Σαοὺλος, ἀλλὰ βλασφημῶν ἐξ αὐτομόλων γεγυμνασμένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τῶ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ταῦτα φρονοῦντα· καὶ μὴ βουλόμενον πεισθῆναι τοῦτ', ὅτι μέχρις οὗ περίεσι Δαυίδης ἀσφαλῶς αὐτοῖς τὰ τ βασιλείας ἕξει. μεταπέμψαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἐφησεν, ἵνα δῷ δίκην. καταντυχόντος δὲ Ιωνάθου, τί δ' ἀδικηθεῖται [h] κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σαοὺλος ἐξένεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔφθασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τ φίλων· φανερὸς δὲ ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τ Δαυίδην, καὶ διαχρήσασθαι ποθῶν, ὡς βραχὺ μικρὸν δι' ἐκείνου [i] αὐτόχειρ τ παιδὸς γεγονέναι.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ βραχὺ μικρὸν [k] ἀπολέσθαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην, [l] ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ, πρὸς τ πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m] γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δ' τῷ φίλῳ τὴν [n] τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέβη· [o] πρόεισι. ποιήσας δ' ὁ Ιωνάθης τὰ συγκείμενα, τ μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ' ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p] αὐτῷ καὶ λόγους. [q] ἀναφανεὶς δ' οὕτως, πίπτει πρὸς τ Ιωνάθου ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτοῦ τ ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίσησι δ' ἀπὸ [r] τ γῆς αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [s] ἀλλήλοις, μακρά τε ἠπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, [t] τὴν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρίαν, καὶ τ μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δ' ἐκ θρήνων ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τ ὅρκων ἀλλήλοις προσκελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

Ut Davides fuga ſe recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæſtinorum & Moabitarum reges: utque Saulus Achimelechum cum tota ejus cognatione perimit.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 *Reg. c.* 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipſo *intentatum*, in urbem Nobam ſe confert

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς ὁ Δαυίδης φεύγων πρὸς Αχιμέλεχον, ἔπεμπε πρὸς τὸς Παλαισίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σαοὺλος ἀποκτείνει τ Αχιμέλεχον καὶ τὸν γρεὰν αὐτοῦ.

Δαυίδης ἢ [v] φεύγων τ βασιλέα καὶ τ ἐξ αὐτῶ [x] πόλεμον, εἰς [y] Νωβᾶν ἀφικνεῖται πόλιν πρὸς [z] Αχιμέλεχον

f Ἀπὸ σωμῶσίας ὑστερῶν.] Ὑπὸ σωμῶσίας *Vat.*
g Συγχωρῇς,] Συγχωρήσης *Vat.*
h Κολάσαι θέλεις;] Κολάσασθαι *Big.* & *Samb.*
i Αὐτόχειρ] Aut communius cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόχειρα.
k Ἀπολέσθαι,] Ἀπολέσθαι· κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην διενυκτέρευσεν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* qui mox habet, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον πρὸ τ πόλεως.
l Ἐνυκτέρευσεν.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* διενυκτέρευσεν.
m Γυμνασόμενος μὲν] Ita cum *libris omnibus*, præter *Busb. Baſ.* & *Gen.* qui habent γυμνασόμενος.
n Τῆ πατρὸς διάθεσιν,] Τῆ βασιλέως *Vat.*
o Προέισι.] Ita in *MSS.* in *Editis* προέσησι.
p Αὐτῷ καὶ λόγους.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*
q Ἀναφανεὶς] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἄνω θανεὶς in *Editis. Aliiſque.* & mox πρὸ τ Ιωνάθου ποδῶν *Samb.* & *Vat.*
r Τῆς γῆς] Τὰς non agnoſcit *Vat.*
s Ἀλλήλοις,] Ἀλλήλας *Vat.*
t Τὴν τε] Lege τὴν θ'. COCC.
v Φεύγων τ βασιλέα] Ita cum *MSS.* & *Zonara.* φυγὼν *Baſ.* & *G.*
x Πόλεμον,] Θάνατον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* non male.
y Νωβᾶν ἀφικνεῖται] Ita *Gen.* juxta *Biblia S.* & *Epiphanium* in prima ſyllaba. Ναβᾶν *Baſ.* Ναβαὺν *Big.* & *Samb.* Ναβᾶν aut Ναβᾶ *Busb. Hen.* & *Zon.* Νοβᾶ aut Νοβᾶ *Hieronymo* & LXXII. Ναβᾶν ἤτοι Νοβᾶν *Vat.*
z Αχιμέλεχον] Ita *Baſ. G. Vat. Samb. Big.* ut & *Procopius* & *Bibliorum Græc.* editio *Complutina*, juxta *Hebr* & *Lat. Hieronymi.* Ἀχιμέλεχον *Hen. Busb. Zon.* & *Epiphan* ex *Editione* communiori *Græcorum.* Codex autem *Sambuci* hîc adnotat, ferme è *Procopio Gazenſi*, ἴσον ὅτι ἡ μὲ παλαιὰ Αχιμέλεχ λέγει· τὸ δὲ ψαλτήριον Ἀβιμέλεχ· τὸ δὲ σύριλλιον Ἀβιμέλεχ.

μέλεχον τὸν [a] ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἠθέλησεν. ὁ δὲ, πρᾶξιν ἀπόρρητον ἐπιτεταχέναι πρὸς τοῦ βασιλέως, [b] ἔφη· εἰς ὃν σπουδὴν αὐτῷ [c] βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέν τοι θεράποντας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾶν προστέταξα. ἡδέως δὴ λαβεῖν ἐφόδια. φίλον δ' αὐτὸν ποιήσειν ἔργον [d] θαυμαστὸν, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανόμενον. τυχὸν δὲ τούτων, μὴ δὲ [e] ὅπλων τι μὴ χείρας, ῥομφαίαν ἢ δοράτιον. παρὼν δὲ καὶ Σαοὺλ δοῦλος [f] μὲν [g] Σύρος, Δώηκος δ' ὄνομα, τὰς τοῦ βασιλέως ἡμιόνους [h] νέμων. ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς οὐδὲν εἶπε [i] τοιοῦτον· εἶναι δὲ τοῦ Γολιάθου ῥομφαίαν, ὃν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθεῖη τῷ θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ ταῦτα ὁ Δαυίδης, ἔξω τῆς [k] τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς [l] Γίτθαν [m] διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Ἄγχους [n] ἐβασίλευεν. ὑπονοηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν [o] τοῦ βασιλέως οἰκείων, καὶ φανερὸς αὐτοῖς γιγνόμενος, μωνυόντων ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ [p] τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε παρὰ Σαούλου παραθῇ, προσποιεῖται [q] μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τἆλλα δὲ ὅσα σωίζησι [r] μανίας πίστιν [s] παρὰ τῷ Γιτθῶν βασιλεῖ [t] γενηθῆναι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [v] προσδυσχεραίνουσιν ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυίδην ὡς τάχος [x] ἐκβαλεῖν.

γ'. Διασωθεὶς δὲ [y] ἔτως ἐκ τῆς Γίτθης, εἰς τὴν Ιούδα παραγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῇ πρὸς [z] Ἀδυλλάμῃ πόλει σπηλαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τοὺς [a] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δὲ μὴ [b] πάσης συγγνείας ἦκον πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, ὅσοις ἡ χρεία διὰ τὴν φόβον ἐκ Σαούλου τοῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ [c] ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγίνοντο δὲ οἱ πάντες [d] ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς ἐς χρὸς αὐτῷ ἐς συνεργίαν ἤδη [e] προσγεγυμνένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [f] τὴν αὐτοῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ [g] καθ' αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. καταινέσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς τοῦ Δαυίδου τιμῆς, [h] παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς [i] δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, παραβάντα δ' εἰς τὴν κληρουχίαν

ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum veniſſe & ſine amico famulove adeſſe viderit, *valde* miratus eſt; & ſcire deſiderabat, quid cauſæ eſſet, quod neminem ſecum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium ſecretum mandaviſſe, ad quod nullo comitatu ipſi ſcire volenti opus eſſet. verum hìc loci me convenire famulos juſſi. Porro *illi* ſupplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo ſuppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præſtiturum eſſe. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum eſſet, gladium aut haſtam. At *tum forte* aderat etiam Sauli ſervus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis aſinas paſcebat. Cæterum pontifex ajebat, ſe quidem ejuſmodi quid non habere: eſſe vero apud ſe Goliathi gladium, quem occiſo Palæſtino Deo conſecraverat.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero miniſtris agnitus, ipſique manifeſtus factus, illis ei dictitantibus, hunc eſſe Davidem qui multas Palæſtinorum myriadas occidit, ſibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipſum *adiret* & experiretur, furorem & rabiem ſimulat, ita ut ore ſpumam emiſerit, & alia, quæ inſaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittenſium regem dederit indicia. Atque *ille*, domeſticis ſuis periratus, ut qui hominem mente alienatum ſibi adducerent, juſſit ut quamprimum foras ejicerent Davidem.

Inde ad Gittenſes fugit, & inſaniam ſimulando è periculo evaſit. 1 Reg. c. 21.

3. Cum ita è Gitta evaſiſſet, in Judæ tribum ſe recipit. atque in ſpelunca prope urbem Adullamam morans, ad fratres ſuos mittit qui nunciarent ubi ille eſſet. Illi vero cum tota cognatione ſeſe ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus anguſtæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, ſeque ad omnia ejus arbitrio exſequenda paratos eſſe dicebant. erant autem univerſi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiſcitur: ipſumque orabat, ut, parentibus ſuis in ejus ditionem & *poteſtatem* receptis illos, quamdiu de rerum ſuarum exitu deſperaret, præſidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parenteſque Davidis, tantiſper dum cum eo fuerint, omni honore proſequutus eſt.

Adullamam petit, dein ſe confert ad Moabitarum regem, ſibi ſuiſque benignum. 1 Reg. c. 22.

4. At ipſe, cum propheta ei imperaſſet ut è ſolitudine quidem abiret, in ſortem vero tribus Judæ

Saulo, de Davide ad ſuos queſto, indicat Doëcus eum ab Abimelecho receptum fuiſſe. 1 Reg. c. 22.

[a] Ιερέα.] Ἀρχιερέα *Vat.* HUDS. Mox ἀρχιερέα appellat. Nam & alii Pontificem Maximum Ιερέα nuncupant ἁπλῶς. REL.

[b] Ἔφη.] Ἔφησεν *Big.* & *Samb.*

[c] Βουλομένῳ μαθεῖν] Βουλομένης *u. Iidem.* (βουλομένοις *Coll. Voſſ.*) βουλομένῳ λαθεῖν *Vat.* & *Hen. Coccejus* utrumque forte abundare putat.

[d] Παραχόντα,] Παραχόντος *Vat.*

[e] Ὅπλων τι] Ὅπλον τι in quatuor *MSS.*

[f] Γέντος μὲ] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* atque ita *Vet. Interpr.* vel γένος μὲ cum *Vat.* γένομένος in *Editis*, *Aliiſque.*

[g] Σύρος,] Ιδουμαῖος juxta *Biblia Hebraica.* Sic etiam legit *Hieronymus.* Attamen ὁ Σύρος habent *Interpretes* LXXII. excepto codice *Complutenſi*, qui forſan ad *Hebraicum* fuerit emendatus. Veriſimile eſt, quod & alii obſervarunt, diſſenſum ortum eſſe ex confuſione vocum *haadomi* & *haarami*, una litera in aliam permutata. Videſis *Lud. Capellum* in *Critica S.* l. 4. c. 5.

[h] Νέμων.] Ita cum *Interpp.* LXXII. ἀρχιποιμαίνων *paſtorum præfectus* juxta textum *Hebraicum.* Videſis *S. Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. Lib. II. c. 44.

[i] Τι τοιοῦτον·] Illud τι ex *MSS.*

[k] Τῶν Ἑβραίων] Illud τῶν deeſt *Vat.*

[l] Γίτθαν] Γεθαν *Big.* & *Samb.* Γεθθαν *Hen.* & *Busb.* Γὲθ è *Bibliis S.* habent *Zonaras* & *Epiphan.* Γαὲθ *Maſoretis.*

[m] Διέφυγε] Ἔφυγε τὸν Π. τῆς Ἀγχης, ἤτοι Ἀγχου *Vat.* Rex ille juxta *S. Literas* & *Epiphanium* Αχις.

[n] Ἐβασίλευεν.] Ita *MSS.* ἐβασίλευσεν *Baſ.* & *G.*

[o] Τοῦ βασιλέως οἰκετῶν,] Τοῦ negligit *Vat.*

[p] Τὸν κίνδυνον] Forte τοῦ κινδύνου. COCC.

[q] Μανίαν τε] Sic *MSS.* in *Editis* μανίαν καὶ λ.

[r] Μανίας] Forte abundat. COCC.

[s] Παρὰ τῷ Γιτθῶν βασιλεῖ] Τῶν Γιτθῶν *Vat.* τοῦ τῶν Γιτθῶν *Big.* & *Samb.*

[t] Γενηθῆναι τῆς νόσου.] Ita *MSS.* γενέσθαι in *Editis.*

[v] Προσδυσχεραίνουσιν] Eo modo in quinque *MSS.* προσδυσχερείας, pro προσδυσχερείας, in *Editis.*

[x] Ἐκβαλεῖν] Ἐκβάλλειν *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν ἔξω *Vat.*

[y] Οὕτως ἐκ τῆς Γίτθης,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὅτ.

[z] Ἀδυλλάμῃ πόλει] Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμη *Baſ.* & *G.* Ἀδολλαμῇ *Vat.* Ἀδυλάμη *Hen.* & *Busb.* Ἀδολάμη *Epiphan.* Ἀδυλάμο *Zonaras* ex LXX.

[a] Ἀδελφοὺς δηλῶν] Ἀδελφοὺς αὐτοῦ *Vat.*

[b] Πάσης συγγνείας] Πάσης τοῦ συγγ. *Hen.* & *Busb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Iidem.* καὶ τοῦ γε ἢ ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἐχθρεία *Epiphan.*

[c] Ἐκείνῳ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliiſque.*

[d] Ὡς τετρακόσιοι.] Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.*

[e] Προσγεγυμνώμης,] Προσγεγυμνωμένης *Big.* γεγυμνωμένης *Vat.*

[f] Τὴν αὐτοῦ χώραν] Τὴν ἑαυτοῦ χ. *Vat.*

[g] Καθ' αὐτὸν τέλος] Ita in quatuor *MSS.* (& *Cocc.*) καθ' αὐτῶν *Baſ. G. Aliique.*

[h] Παρ' ὃν ἐτύγχανον] Παρ' ὅσον *Hen.* & *Busb.*

[i] Δὲ] Lege δὴ. COCC.

dæ concedens illic habitaret, jussis obsequitur: & in Sarin urbem se conferens ibidem commoratus est. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu esse visum, in non mediocrem conjectus est metum & perturbationem: nam viri animi elati fortisque non ignarus, magni aliquid ex ipso oriturum esse suspicatus est, quod certe luctum sibi crearet & molestiam. atque ad se convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipse erat, in collem ubi regiam habuit, sedensque in Arura (nam locus quidam erat sic dictus) magna aulicorum multitudine eum stipante totoque satellitio, *sic* eos affatur. "Equidem novi, viri popu-"lares, quod beneficentiæ meæ memineritis; ut-"que agrorum aliquos dominos constituerim, fe-"cerimque ut *alii* honores apud populum conse-"quantur & dignitatem. Vos igitur interrogo, "num plura & his majora munera à Jessæi filio "exspectetis? nam compertum habeo universos ad "eum incumbere, cum filius meus Jonathas & ipse "rebus illius studuerit, vobisque ei favere persua-"serit. Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, "quæque cum illo fœdera inierit: neque quod Jo-"nathas quidem consilio suo & auxilio ea promo-"verit, quæ contra me facere decretum est. ve-"strum vero nemini curæ sunt ista, sed quæ sint "consequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo quidquam respondit, Doëcus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; se vidisse Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quæ eventura essent ex eo vaticinante perspecta habuisse, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuisse.

Saulus Achimelechum & sacerdotes interfici jubet. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus igitur, cum pontificem ejusque patriam omnem familiam accersi jussisset, "quid, in-"quiit, mali aut ingrati à me passus es qui Jessæi "filium benigne exceperis, & cibaria quidem ei "dederis & arma, regno meo insidianti? & cur "etiam ei de futuris ex oraculo pronunciaris? sane "non tibi ignotum erat, quod à me profugerit "domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; sed libere fatebatur se illa *ei* suppeditasse, non ut à Davide gratiam iniret sed ab ipso. "tibi enim hostem esse "ne quidem sciviſſe, ajebat, ministrum vero fide-"lissimum, & quod hisce majus, & generum jam "tuum & necessitudine conjunctum. nam illis "non inimicos impertire moris est hominibus, "sed quos maxime benevolentia & honore prose-"quuntur. pro eo autem non se nunc primum "vaticinatum esse, sed & sæpius & alio in loco "hoc feciſſe: cumque se diceret à te omni festina-"tione missum ad aliquid agendum, si nihil ho-"rum præbuissem quæ desiderabat, tibi magis "quam illi me ista abnuere putabam. Quare non "est, quod de me male sentias, aut ob ea quæ nunc

τ Ιεσσαι φυλῆς ἀν αὐτῇ Δάβιδ, πείθεσθαι. καὶ συμβαλόμενος εἰς [k] Σάρειν [l] πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σαοὺλος δὲ ἀκούσας ὅτι μὴ ὀλίγους ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα θόρυβον καὶ παραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν δύναμιν, οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, [m] ὑφ' ὧν κλαύσεσθαι πάντως καὶ πενήσειν ὑπενόησε. καὶ συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, πρὸς αὐτὸν ὅπου [o] τὸ [p] βουνὸν ἦν τὸ βασίλειον [q] ἔχε, καὶ καθίσας [r] ἐπ' Ἀρούρης· τόπος γάρ τις [s] οὕτω προσαγορεύεται· πολλῆς πολιτικῆς πρὸς αὐτὸν ἕσης [t] τῆς τάξεως καὶ τοῦ σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, μέ-"μνησθε [v] μὲν οἶμαι ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγροῖς "τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τοὺς ἐν τῷ πλήθει καὶ "τάξεων ἠξίωσα. πιστάνομαι τοιαρουῦ, εἰ μείζονας "τούτων δωρεὰς καὶ πλείονας παρὰ τοῦ Ιεσσαίου παιδὸς "προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ [x] προσίεσθε, "τοὐμοῦ παιδὸς Ιωνάθου αὐτοῦ τι ἔτως φρονήσαντος καὶ "ὑμᾶς ταῦτα πείσαντος. ἃ γὰρ ἀγνοῶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς "συνθήκας τὰς πρὸς Δαυίδην οὐπω γεγενημένας· οὐδὲ "ὅτι σύμβολα μὲν καὶ συνεργὸς Ιωνάθης ἐστὶ τοῦ κατ' "ἐμοῦ συντεταγμένου. μέλει δ' ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, "ἀλλὰ τὸ ἀπεθησόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόντων· Δώηκος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς ἴδοι τὸν Δαυίδην εἰς [y] Νωβὰν πόλιν πρὸς [z] Αχιμέλεχον ἐλθόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφητεύσαντος μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν [a] τοῦ Γολιάθου πρὸς οὓς ἐβούλετο μὴ ἀσφαλείας προπεμφθῆναι.

ε'. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ [b] τὴν συγγένειαν Σαοὺλος, "τί ποθ', εἶπεν, "ἐξ ἐμοῦ δεινὸν καὶ [c] ἄχαρι, τὸν Ιεσσαίου παῖδα προσε-"δέξω, καὶ σιτίων μὲν αὐτῷ μεταδώκας καὶ ὅπλων, "ὅτι τὸν [d] ἐμῆς βασιλείας ἐπιβουλῶ; τί γὰρ δὴ καὶ πρὸς "τὰ μελλόντα ἐχρημάτισες; οὐ γὰρ δὴ σε φεύγων ἐμὲ καὶ "μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δὲ ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτράπη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μὴ παῤῥησίας ταῦτα προσάπτειν ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. "πολέμιον γὰρ [e] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, "πιστὸν δὲ ἐν τοῖς μάλιστα [f] δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ "τὸ τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. ταῦτα "δὲ οὐκ ἐχθροῖς [g] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ "τοῖς εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀρίστοις. προφη-"τεύειν δὲ οὐ νῦν πρῶτον [h] αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις "καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσοντι δὲ ὡς σοῦ πέμ-"ψαντος καὶ πολλῷ σπουδῷ ὑπὲρ πράξεως, τοῦ μηδὲν "προσάπτειν ὧν ἐπιζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ σοὶ-"νῦν πρὸς αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' "ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκηκόεις Δαυίδῃ "ἐγκει-

k Σάρειν] Σάρῳν *Big. Samb.* & *Gall.* Σάρεν πόλιν ἤτοι Σάρειχον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Sarin*, *Sarich*, *Sarimit*, & *Aret.* non dubito quin legendum sit, εἰς Ἀρὼν, vel Ἀρὶθ πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis *jahar Hhareth.* lenius Ἀρὶθ *Eusebio.* HUDS. Conf. inf. Cap. 13. §. 10. SPANH. Natum ex sylva *Chareth.* confer 1 Sam. 22. 5. REL.

l Πόλιν] Lege πόλει, quod & interpres videtur legisse & in *MSS.* est. REL.

m Υφ' ὧν κλαύσεσθαι] Ἐφ' ὧν κλ. π. καὶ συμπονήσειν ἐπ. *Vat.* HUDS. Forte ἀλλ' ἐφ' ᾧ κλαύσεσθαι π. καὶ πονήσειν ἔμελλεν. COCC.

n Ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν,] Ita cum melioribus *MSS.* ἐξ ἧς αὐτὸς ης. *Baſ.* ἐξ ἧς αὐτὸς πς. *Gen.*

o Τὸν βουνὸν ὅ τὸ βασίλειον] Conf. sup. Cap. VIII. §. 1. SPANH.

p Βουνὸν ὅ τὸ βασίλειον] Sic & LXX. *Interp.* ἐκάθητο ἐν τῷ βουνῷ, existimantes גבעה in textu *Hebraico* esse nomen appellativum.

q Ἔχε, καθίσας] Εἶχε *Samb.* & *Big.*

r Ἐπ' Ἀρούρης·] Septuaginta etiam senes posuerunt ἐπὶ τὴν ἄρουραν pro *shabbath haeschal*, i. e. *in nemore* juxta *Hieronymum* & *Jonathanem* interpretes. at *in segete* vertit *Epiphanius.*

s Οὕτω προσαγορεύεται.] Illa οὕτω προσαγορεύεται non agnoscit *Vat.*

t Τῆς τάξεως] Articulum inseruimus ex *MSS.*

v Μὲν οἶμαι] Εὖ οἶδ' *Vat.*

x Προσίεσθε,] Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσίεσθε τοῦτό τι π. *Baſ.* & *G.*

y Νωβὰν πόλιν] Νωβὰν, τὴν καὶ Νομβὰν πόλιν *Vat.* Vide Cap. XII. §. 1.

z Αχιμέλεχον] *Al.* Ἀβιμέλεχον. de quo ibidem.

a Τοῦ Γολιάθου] Articulus deest *Vat.*

b Τὴν συγγένειαν Σαοὺλος,] Τὴν γενεὰν *MSS. Vet. Interpr.* & *Zon.* atque ita mox inferius.

c Ἄχαρι,] Ἀχάριστον *Vat.*

d Ἐμῆς βασιλείας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* in *Editis* desideratur ἐμῆς.

e Σὸν οὐκ εἰδέναι,] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὸν deest in *reliquis.*

f Δοῦλον καὶ χιλίαρχον,] Δούλοις *Vat.*

g Παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους,] Παρεσχῆν *Vat.*

h Αὐτῷ,] Αὐτῷ, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλοτε *Big. Samb.* & *Vat.*

i Τὸν,

"ἐγχειρεῖν πρὸς ταῦτα τῷ τότε μὴ δοκηθῆσαν φιλαν-
"θρωπίαν ὑποπτεύσῃς. φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ
"χιλιάρχῳ παρέχον, οὐ πολεμίῳ.

5'. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε [i] τὸν Σάυλον· ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μὴ [k] ἀληθεῖ πίστευειν ἀπολογίᾳ. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [l] θεῖσαθεῖσιν αὐτὸν, μὴ τῆς γλωσσης ἀποκλῆναι. μὴ θαῤῥοῦντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ θεραπεῦσαι τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δωήκῳ προστάττει τὸν φόνον. καὶ θᾶττον [m] ὁμοίως αὐτῷ πονηρὸς ἐκεῖνος ἀποκτείνῃ τὸν [n] Αχιμέλεχον, καὶ τὴν γλωσσαν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [o] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάυλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [p] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ἀ γυναικῶν, ἀ νηπίων, ἀλλ' ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτῷ τι ἐνέπεσε. διεσώζετο δὲ παῖς εἷς Αχιμελέχου Αβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοιγε συνέβη, καθὼς προεφητεύσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [q] Ηλεὶ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο θρασυνομίας [r] εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τοὺς ἐκγόνους.

ζ'. Σάυλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν ἔτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γλωσσαν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ὀπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ὀπὶ γήρασιν [s] αἰδῶ, κατασκαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι [t] τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιούτους φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέχει καὶ καταγνῶναι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ἃ μέν εἰσιν ἰδιωτικά τινες καὶ ταπεινοὶ, [v] τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ὁσιώτατοί εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ [x] τῷ πᾶσαν ἔννοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τῶν θείων πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ ὁ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετενδυσάμενοι, καθ' ὥσπερ ἐπὶ [y] σκηνῆς προσωπεῖα τὴν ἥβην καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα δεῖ τὴν εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τὴν δικαιοσύνης, ἔγγιστα τοῦ φθονεῖσθαι γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεζῶσι· τότ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν [z] δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [a] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [b] στέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [c] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ

"Davidem moliri audis, meam, ut tunc visa est,
"humanitatem suspiceris. nam antico & genero
"tuo & tribuno *eam* tribuebam, non hosti.

6. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non persuasit: sed metus quidem usque eo valebat, ut justæ excusationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipsi circundatis, ut eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, & magis verererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro cædem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis *aliquot* sui similibus, Achimelechum ejusque cognationem omnem occidit. erant autem universi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem sacerdotum Nobam *sicarios* misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipsam *pari sævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex ista clade* servatus est. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi; propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suæ minatus progenici interitum.

Doëcus regis mandata exsequitur. 1 *Reg.* c. 22.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miseratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam sacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinaverat) fecit ut omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum privatam vitam agant, humilisque sint fortunæ, quia tum naturæ obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt & moderati, ac quod justum est unice persequuntur, & in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quæ in vita agunt hominesinterfit; & non solum opera cum fiant, sed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, & institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus est pietate & justitia, ut qui invidiæ proxime constituti sunt, & ob cogitata & facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui

Querela Flavii de pravo hominum ingenio.

[i] Τὸν Σάυλον·] Τὸν Σάυλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἀληθεῖ πίστευειν] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀληθῶς in *Editis*, *Aliisque*. ἀληθεῖ πίστευειν ὁμιλίᾳ *Vat.* & dein κελεύει τ. ὁπ. θεσθῆσαι αὐτὸν ἀποκλεῖναι.

[l] Πεισαθεῖσιν αὐτὸν,] Πεισθῆσαι *Big. Samb. Epiphan.* & *Zonaras.*

[m] Ομοίως αὐτῷ] Ita quatuor *MSS.* & *Epiphan.* ὁμοίως *Basil.* & G. haud male.

[n] Αχιμέλεχον,] Sic in *Basil. G. Vat.* & *Samb.* Αβιμέλεχον & mox Αβιμελέχ in *cæteris.*

[o] Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Numerum sacerdotum in *S. Literis Hebraïcis* trecentis hic augent *Basil.* & *G.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι *Epiphanius*, *Zonaras*que & *Interpretes* LXXII. πεντήκοντα καὶ τριακόσιοι *Theodor.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι, πεντήκοντα καὶ τριάκοντα *Hen.* ὡς πενθακόσιοι καὶ τεσσάκοντα *Busb.* ἦσαν δὲ οἱ πάντες πέντε καὶ ὀγδοήκοντα *Vat.* hic loci. Verum infra (p. 347. §. 7.) cum *Flavio* trecentos (numero rotundo) Achimelechi causa dicit periisse.

[p] Νωβᾶν,] In *MSS.* varie, Νομβὰ, & Νομβὰν & Νοββάν. Vide p. 342. v. ultimo.

[q] Ηλεὶ,] In libris omnibus Ηλὶ aut Ηλεί. rectius, ut puto, Ἠλὶ aut Ἠλεί.

[r] Εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι] Εἶπε γὰρ διαφθ. *Vat.*

[s] Αἰδῶ,] Ita *Big. Samb.* & *Vett. Grammatici.* αἰδὼ *Basil. G. Aliique* cum *novis.*

[t] Τὸ θεῖον ἐπελέξατο,] Hinc aliquis efficeret, Josephum credidisse hanc urbem unam fuisse ex illis, quas Deus sacerdotibus assignaret. Verum inter illas Nob non recensetur in sacris literis. Et quia prophetis illam a Deo destinatam æque ac sacerdotibus scribit, & clarum est nullas urbes prophetis datas fuisse, quemadmodum Levitis & Sacerdotibus, intelligi debet, providentiam Divinam hanc esse id temporis sedem multorum sacerdotum & prophetarum voluisse. REL.

[v] Τῷ μὴ δύασθαι χρῆσθαι] Τῷ μὴ δύασθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅπερ θέλουσι καὶ ὅσα δύανται καὶ θέλουσιν, ἐπιεικεῖς *Vat.*

[x] Τῷ πᾶσαν ἔννοιάν] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τῷ ἔννοιάν τε καὶ πᾶσαν σπ.

[y] Σκηνῆς προσωπεῖα] Aut σκηνῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

[z] Δεδιότος,] Οὐ δεδιότες *Vat.*

[a] Μισήσωσι θελήσαντες,] Μισήσαντες ἐθελήσαντες *Big.* & *Samb.*

[b] Στέρξωσιν ἀλόγως·] Ita ex præcedentibus cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* στέργωσιν.

[c] Ἀληθῆ,] Sic *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Editis*, *Aliisque*, τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ τῷ Θεῷ δοκοῦσι.

qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illustrem evexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed & propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut sint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias & delationes absque ullo examine *receptas;* neque in quos sævire oportet *animadvertunt*, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisæ filius, qui primus, postquam desiit optimatium status & reiminis sub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes & prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in se fuit *Dei* fanum in solitudinem à sacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum superesse passus fuerit, ut alii post illos suscitarentur.

Abiatha-, è cade elapsus, Davidem adit. 1Reg. c. 22.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conservari potuit ex stirpe sacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem cursu consequutus, suorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret ut hæc illis acciderent: nam istæc ei *tum* incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

μελλόντων λόγον αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [d] μὲν τοὺς πολλὰ παλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [e] καὶ προαγαγόντες εἰς ἐπιφάνειαν, οὐ τούτοις ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑποβολὰς αὐτῶν [f] ἀπίθανοις. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ [g] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δύανται. τοῦτο Σαοὺλος ἡμῖν ὁ [h] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτος [i] μετὰ τὴν [k] ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας σὺν τῷ πρὸς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν ἅμα αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ [l] ναὸν πατρὸς ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καταστήσας· τοσούτους μὲν ἀνελὼν, μείναι [m] δ' ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ [m] καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η'. Ὁ δ' Ἀβιάθαρος [n] ὁ τοῦ Ἀχιμελέχου παῖς, [n] ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὑπὸ Σαοὺλου φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τὴν τῶν οἰκείων αὐτῷ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [o] περὶ αὐτὸν ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δωήκην· ὑπενοήσατο γὰρ διαβληθήσεσθαι [p] πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὐτὸν αἰτίαν. τὸ μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [q] λησόμενον ἔτως, ἠξίου.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samueli & Nabali.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Δαυίδης τὸν Σαοὺλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ἐδιεχρήσατο· καὶ περὶ τὸν Σαμουήλου τελευτὴν καὶ Ναβάλου.

Davides, Cillanis opem ferens, cadit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque devastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum

Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους ἐμβεβληκότας εἰς τὴν [r] Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτοὺς, [s] εἰ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου πυθόμενον ἐπιτρέπει νίκην. τοῦ δὴ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ διαμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως ἂν τοὺς [t] ἄλωνας καὶ τὸν καρπὸν [v] σωθῆναι ἀδεῶς. Σαούλῳ [x] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, περὶ αὐτοῖς ὤν. τὸ μὲν ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πᾶν, εἴς τε τοὺς τῶν ἄλλων ἀκοὰς, καὶ πρὸς τοὺς τοῦ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [y] σωισάνου καὶ τὴν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σαοὺλος ἀκούσας ἐν [z] Κίλλᾳ τὸν Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ τὴν ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ [a] σωηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ προστάξειν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυίδην ἀποκτεῖναι· ταῦτα δ' αἰσθόμενος ὁ Δαυὶ-

d Μὲν τοὺς πολλὰ] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* μὲν τὰ πολλὰ παλαιπωρήσαντες *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* μὲν πολλὰ παλαιπωρήσαντας.

e Καὶ προαγαγόντες] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ προάγ.

f Ἀπιθάνοις.] Sic cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀπιθάνως κολάζουσι, οὐκ ἐπ' ἔργ.

g Τοῦτο παθεῖν,] Ταῦτα *Vat.*

h Κίσου παῖς,] Ita (ut supra, p. 319. in principio) edere visum est. Κισαΐου, aut Κηταΐου hic loci habent Codices *Josephi.*

i Μετὰ τὴν] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium.*

k Ἀριστοκρατίαν] At Θεοκρατεία fuit, sed speciem externam habebat ἀριστοκρατείας ob Synedrium & Judices, penes quos summa rei esse videbatur. REL.

l Ναὸν πατρὸς] Θεοῦ pro ναὸν legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Tabernaculum, quod aliquo modo templum dici Dei poterat. REL.

m Καὶ μετ'] *Coll. Big.* & *Voss.* κἂν.

n Ὁ μόνος διασωθῆναι] Ὃς μόνος *Vat.*

o Περὶ αὐτὸν ἐσόμενα,] Περὶ αὐτῷ *Vat.*

p Πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα] Παρ' αὐτῷ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit.

q Λησόμενον ἔτως,] Alii sic distingunt, λησόμενον, ἔτως ἠξίου.

r Κιλλανῶν] Ita *Bas. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κελανῶν *Hen.* & *Busb.* Κειλανῶν *Epiphan.* omnes ex Ceïla Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανοῖς, mox infra.

s Εἰ ὁ Θεὸς] Τῷ Θεῷ διὰ τοῦ προφήτου πυθόμενον εἰ ἐπιτρέπει *Vat.*

t Ἅλωνας] Ἀλῶνας· vid. lib. xx. c. 7. §. 8. Ἀλῶνα *aream* LXX. Gen. L. 10. SPANH.

v Σωθῆναι] Forte σωθῆγαι. COCC.

x Δὲ τῷ βασιλεῖ] Illud ᾧ non agnoscunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.*

y Σωισάνου] Hîc mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131.

z Κίλλᾳ] *Al.* Κιλᾷ & Κειλᾷ. juxta *Eusebium* Κειλᾳ.

a Σωηνάγκασεν] Συνηνώγκασεν αὐ ἐλθεῖν *Vat.*

Δαυίδης, καὶ μαθὼν παρά [b] τοῦ Θεοῦ, ἔπι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλίται ἐκδώσουσι τῷ Σαούλῳ, ἐκλαλεῶν τοὺς [c] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [a] Ενγεδαὶν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφυγέναι παρὰ τῶν Κιλίτων, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

captumque interimerent. At Davides cum hæc intellexisset, & à Deo didicisset, Cilitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, urbe egressus est in solitudinem supra Engedam, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cilitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

β'. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον [c] Καινὴν καλουμένην τῆς [f] Ζιφώης ἐκαγίνετο· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλου παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ καταπασσόμενος, θαρρεῖν τε καὶ χρῆσθαι πρὸς τὰ μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν Εβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν γὰρ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπάντων πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [g] πιστούμενος εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους φύσεις καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπεβάσατο. [h] αὐτῷ ἐκδιδάσκει τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτὸν καταλείπει μικρὰ τῆς φρονήσεως καὶ δέους [i] ὑπεκφύσας· αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [k] Σιφλινοὶ, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύουσιν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ προδώσειν ἔφασαν [l] ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφώης [m] γενῶν, οὐκ εἶναι [n] φυγεῖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπήνεσεν αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκότι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑπισχνούμενος αὐτοὺς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τὴν θήραν καὶ τὸν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου προῆγον τὸν βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τῷ μηνύσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ προσχεῖν αὐτὸν εἰς ἐχθραν [o] φανερωτέραν καταστήσαι. διήμαρτον δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ὑπιθυμίας, οἱ μηδὲν [p] κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ τοῦτο ἐμφανίσαι τῷ Σαούλῳ [q] φιλοτιμίας, ἀφ' ἧς ἠλαζονείαν καὶ [r] κέρδος προσοδοκίαν προῆγε τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ πρὸς δίκαιον ζητούμενον ὑπὲρ θανάτου, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [s] διέβαλλον, καὶ προδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφαίων κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ στενὰ τῆς [t] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ὑπὲρ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [v] Μάωνος ἐρήμῳ.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum conveniisset & salutasset, eum hortabatur bono animo esse, & de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere præsentibus. nam & regnaturum esse, & Hebræorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero ejusmodi solere non nisi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum jurasset, quoad viveret, fidem inter ipsos & benevolentiam conservaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine levatum: ipse vero domum se recipit. At Zipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicaverant; breviqueque se illis benevolentiæ ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Davidem perquirerent & solitudinem perlustrarent: dato hoc illis responso, se *continuo* secuturum esse. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando benevolentiam suam patefacere, sed & magis adhuc eum illius in potestatem redigendo. At iniquo & maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum adituri essent discrimen, si non adeo contendissent suum erga Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio & spe lucelli à rege *consequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæsitum, & qui latere poterat, insimulabant, & regi dedituros esse pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis adventus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

Jonathas it consolatum Davidem, apud Ziphenos morantem. 1 Reg. c. 23.

Zipheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 Reg. 23.

γ'. Ὡρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνῳ διώκειν Σαοὺλος. καὶ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ὑπὲρ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [x] ἀντιπερήσασαν δὲ τὸν Σαοὺλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ὑπὲρ τὴν [y] τῶν Εβραίων ἐσχατιὰν χώραν ἀκηδοῦντες. ὑπὲρ γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοῖς ἀμυνάσθαι κρείττονας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸν ἴδιον ἀκηδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

Saulum à Davide persequendo revocat Palæstinorum incursio. 1 Regum c. 23.

3. Eò autem Saulus properavit, ad *Davidem* persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis evaserat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à persequutione Davidis, cum in eo jam esset ut illum caperet, aliò avocarunt Palæstini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incursionem fecisse. in eos enim, suapte natura *Hebræis* infestos, se retrorsum convertit; illorum injurias propulsare magis è re sua esse arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere. 4. At-

b Τῷ Θεῷ] Articulum negligit *Vat.*

c Τετρακοσίους,] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους scribi debet.

d Ενγεδαὶν λεγομένης.] Ενγελαεὶν *Baſ. G. Samb.* Ενγαλαεὶν *Big.* Ενγιδὼ *Vat.* & forsan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ sæpe commutari soleant, rescripsi Ενγεδαΐν.

e Καινὴν καλουμένην] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* Κενὴν prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noster *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 25. 15.) *bahadeſa* ἐν τῇ καινῇ pro *bahoreja*, *in ſylva.*

f Ζιφώης ἐκαγίνετο] Aut Ζιφίνης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.*

g Ποιησάμενος] Ποιησάμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

h Αὐτῷ ἐκδιδάσκει] Vocem αὐτῷ inseruimus ex *MSS.*

i Ἐπικυδίσας] Ἐπικυδίσας αὐτὸν, ὁ δὲ *Vat.*

k Ζιφλινοὶ,] Ita in *Excusis* & *plerisque MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφινοὶ in *aliis.*

l Ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι.] Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.*

m Στενῶν,] Στενωπῶν *Vat.*

n Φυγεῖν] Aut φυγὼ cum *Samb.* & *Big.*

o Φανερωτέραν καταστήσαι.] Φανερωτέραν καθαιρήσαι *Big. Vat.* & *Samb.* Φανερωθέντα καθαιρήσειν juxta *Epiphanium.*

p Κινδυνεύειν ἔμελλον] Κινδυνεύσειν *Vat.*

q Φιλοτιμίας,] Φιλοτιμίαν abest à *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall. Vat.* & versione *Epiphanii:* nulla injuria.

r Κέρδος προσοδοκίαν] Κέρδος ἐπιθυμίαν τε καὶ προσοδοκίαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* juxta *Epiphanium* ἀφ' ἧς κολακείαν τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς δίκαιον ζητ.

s Διέβαλλον,] Διεβάλλοντο *Samb.* & *Vat.*

t Ἐκείνων χώρας,] Ἐκείνης ex *Vet. Interpr.*

v Μάωνος ἐρήμῳ.] Ita cum *Epiphanio.* Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὼν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σίωνος, ſusu Scribarum. HUDS. Μαῶνος ſcriptum oportuit. 1 Sam. 23. 20. REL.

x Ἀντιπερήσασαν δὲ] Ἀντιπερήσασαν *Hen.* & *Busb.*

y Τῶν Εβραίων] Τῶν deest *Vat.*

Saulus in ſpelunca incidit in Davidem, qui vitæ eius parcit. 1 Regum c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter ſpem liberatus, ad agri Engedini anguſtias ſe recipit. Palæſtinis autem expulſis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille verò, aſſumptis tribus armatorum millibus *ex omni Iſraelitarum numero* ſelectis, ad eum contendebat. Cumque non longè à locis *illis* abeſſet, prope viam conſpicit ſpeluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis delitescebat. itaque ſtimulatus ad requiſita naturæ ſolus in eam intravit. Conſpectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoque qui viderat cum dicente, jam adeſſe tempus ulciſcendi inimicum à Deo oblatum, ſuadenteque ut Saulo caput amputaret, ad ſeſe è vita erratica & ærumnis expediendum, ſurgens abſcidit quidem laciniam ſolummodo veſtis quam gerebat: ſtatim vero pœnitudine ductus injuſtum facinus eſſe dicebat dominum ſuum occidere, eumve qui ad regiam dignitatem à Deo provectus eſt. nam ſi ille in nos malignus, haud fas eſt ut par illi referam. Cum autem Saulus è ſpelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obſecrans ut *ipſum* audire vellet. Cumque rex reſpexiſſet, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, "non oportet, ô "rex, ut, improbis vanaſque calumnias confingen- "tibus aurem admovens, illis quidem fidem habe- "re digneris, tibi vero amiciſſimos in ſuſpicionem "vocari patiaris: ſed potius ex rebus ipſis ſpectari "debet, ut quiſque in te animo ſit affectus. nam "calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujuſque* "benevolentia clare elucescit. Et quidem verba "comparata ſunt ut utriuſque, veri & falſi, ſpe- "ciem præ ſe ferant: facta vero nudum animum "conſpiciendum ſiſtunt. Ex his itaque mihi cre- "dendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; "non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque "in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum "pergis animam meam perſequi, & nihil die no- "ctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vi- "tamque adimas: quod *ſummæ* iniquitate moliris. "Quî fit ut tanto in errore de me verſeris, quaſi "occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non "ſis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimi- "ci, necem expetens, qui, cum hodie ſemet vin- "dicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pe- "percit, neque illa uſus eſt opportunitate, quam, "ſi tibi ad mei perniciem contigiſſet, è manibus "elabi non ſiviſſes? quando enim veſtis tuæ laci- "niam præcidebam, potui & tunc caput ampu- "taſſe". pannoque ſimul prolato verbis fidem adſtruit. "ſed ego, inquit, à juſta quidem vindicta "abſtinui: tu vero non erubeſcis odio me injuſto "proſequi. Hanc cauſam Deus ſuſcipiat, moreſque "noſtros redarguat". Saulus autem, modo increſ-

Davidis cum Saulo expoſtulatio. 1 Reg. c. 24.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν ἅτως, ὀκ ἀβελόγως τ κίνδυνον ἀφυγὼν, εἰς τὰ στενὰ τ [z] Ενγεδλωῆς ἀφικνεῖται. Σαύλῳ ὃ, ὀκβαλόντι τὰς Παλαιςίνας, ἦκον ἀπαγγέλλοντες τινες τὸν Δαυίδην ὐ τοῖς [a] Ενγεδηνοῖς Διατρίβειν ὄροις. λαβὼν ὃ τρισχιλίας [b] ὡπλίτας ὀπιλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γωμένῳ δ πρῶ τ τόπων, ὁρᾷ ωδὰ τὴν ὁδὸν ςπήλαιον βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ κ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλατος, ἔνθα σωέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπιγίνεται ουὖ [c] ὑπὸ τ κ' φυσιν, εἰσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεαθεὶς δ' [d] ὑφ' ἑνος τῶν μετὰ Δαυίδ· καὶ φράσαντος δ θεασαμένῳ ωρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτ ωδὰ τ Θεοῦ καιρὸν ἔχειν ἀμυνης, καὶ συμβελεύοντος τ Σαύλ ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τ πολλῆς [e] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ πλανωρείας, ἀναςὰς ἀποτεμνει [f] μὲν τὴν πέρυγα τ ἱματίν [g] μόνον δ' ὁ Σαύλος [h] ἀμπέχετο. μεταγνόσας δ' ὀλίγος, ὡ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [i] αὐτ δεσπότην, ὡδὲ τὸν ὑπὸ τ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰ εἰ πονηρὸς ςτ ὡς ἡμας, ἀλλ' ὀκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι ωρὸς αὐτόν. δ' ὁ Σαύλ τὸ ςπήλαιον ἐκλιπὼν, [k] ωροελθὼν ὁ Δαυίδης [l] ἀνέκραγε, ἀκοῦσαι Σαύλον ἀξιῶν. ὑπιραφέντος δ' βασιλέως, [m] ωροσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ὑπὶ ωρόσωπον, ὡς ἐθος, καί φησιν, "οὐ [n] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψεύδεσι "πλάσθαι λόγους παρέχοντα [o] δεῖ τὰς ἀκοὰς, χα- "λεπαίνειν μὲν ἐκείνους τὸ πιςεύειν αὐτοῖς, τὸν δ' φιλ- "τάτους δ' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ςκοπεῖν "τὴν ἀπάντων διάθεσιν. διαβολὴ μὲν γὰ ἀπατᾷ, σα- "φὴς δ' ἀπόδειξις δύνοιας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος "μὲν [p] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ ψεύ- "δης· τὰ δ' ἔργα γυμνὰ [q] ὑπ' ὄψιν τὴν διάνοιαν "τίθησι. τοίνυν ὐκ τούτων [r] καλῶς ἔχειν [s] με ωρὸς σὲ "καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιςεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κα- "τηγορῶσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [t] ἐβαλόμην, μήτε δυνά- "τὸν γενέσθαι, ωροθεμένου διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, "καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν διὰ φρον- "τίδος [v] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ὃν ὁδί- "κως μεταπορεύῃ. πῶς γὰ ψεύδη ωρὸς ἐμοῦ δίξαν εἰ- "ληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς ὐκ ἀ- "σεβεῖς [x] εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμω- "ρῆσαι δυνάμενον καὶ ωρὸς σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ "θελήσαντα, μηδὲ [y] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ "σοι κατ' ἐμὲ ωρεπεπεσεν, ὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, διά- "χρήσασθαι [z] ποθῶν νομίζων πολέμιον; ὅτε γὰρ σε τὴν "πέρυγα δ' ἱματίν ἀπέτεμον, τότε σε [a] καὶ τὴν κε- "φαλὴν ἠδυνάμην". ἀποδείξας δ' τὸ ῥάκος ἰδεῖν, πιςεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεχόμην δικαίας "ἀμυνης, φησί· σὺ δ' [b] μῖσος ἀδικον ὐκ αἰδῇ κατ' "ἐμὲ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσαι, καὶ τὸν ἑκατέρου "τρόπον ἡμῶν ἐλέγξαι". Σαύλος δ' ὑπὸ τῷ ωθαδό-

z Ενγεδλωῆς ἀφικνεῖται.] Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Εγγηδλωῆς in *Editis* & tribus *MSS.* Εγιδινῆς *Hen.* & *Busb.* Εγγηδινῶν ἤτοι Εγγαδι *Vat.*

a Ενγεδλωοῖς,] Similiter ac ſupra v. 13. variant *libri*, niſi quod Γεδλωοῖς habeat *Vat.* HUDS. Conf. lib. IX. c. 1. §. 2. SPANH.

b Οπλίτας ἐπιλέκτους] Οπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠγάγετο *Vat.*

c Υπὸ τῶν κ' φυσιν,] Ita in *Editis.* verum ὑπὸ τ habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi neceſſitate urgeretur.*

d Υφ' ἑνος] Υπό τινος *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τ ὑπὸ τ Δαυίδου *Vat.*

e Αλης αὐτόν] "Αλης *Samb.* ut *Etymon.* ſuadet. κ τ πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.*

f Μὲν τὴν πτέρυγα] Illud μ ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Μόνον δ' ὁ Σαύλος] Ita *Samb.* & *Big.* μόνα ὁ (aut ὃ) Σαύλος *Baſ.* & *G.* μόνη δ Σαύλος *Vat.*

h Αμπείχετο.] Ημπείχετο *Big.* & *Gall.*

i Αὐτῦ δεσπότου,] *Al.* αὐτοῦ & ἑαυτοῦ.

k Προσελθὼν ὁ Δαυίδης] Προελθὼν *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ανέκραγεν,] Εκραξεν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* & mox τ Σαύλου.

m Προσκυνεῖται αὐτόν] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

n Πονηροῖς,] Πονηρὰς juxta *Epiphan.*

o Δεῖ τὰς ἀκοὰς,] Δεῖ τὰ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* & mox πιςεύειν τὰ *Busb.* & *Hen.*

p Επ' ἀμφότερα] Επ' ἀμφότερον ἀληθές τε κ ψεῦδος *Vat.*

q Υπ' ὄψιν] Επ' ὄψιν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

r Καλῶς ἔχειν] Καλῶς ἔχειν μ πρ. *Vat.*

s Με ωρὸς σὲ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* σὲ ωρὸς σέ.

t Ἐβαλόμην] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐβαλλόμην.

v Η τὴν ἐμὴν ψυχὴν] Η τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in ſex *MSS.* ὃ τ ἐμῆς ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.*

x Εἰς τ Θεὸν,] Voculam εἰς inſeruimus ex *MSS.*

y Τῷ καιρῷ χρησάμενον,] Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἰ σοι *Vat.*

z Ποθῶν νομίζων πολέμιον;] Ποθῶν κ νομίζων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb* & *Vat.*

a Καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην.] Illud κ ex *iiſdem* & *Epiphan.*

b Μῖσος ἀδικον] Μῖσος ἄδικον κατ' ἐμὲ φέρεις *Vat.*

c Καὶ

δόξῃ τ σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τῷ ℔ νεανίσκῳ μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνώμωξε. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος πιθόμενος, αὐτὸν εἶναι δίκαιον ἔφασκεν ἀπεκρίναντο. "σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγο-"νας, ἐγὼ δὲ σοὶ συμφορῶν. ἐπεδείξω δὲ [c] καὶ σήμερον "τῷ δεχαίων ἔχοντα σωτὴρ δικαιοσύνῃ· οἳ τοὺς ἐχ-"θροὺς, ἐν ἐρημίᾳ [d] λαβόντας, σώζειν [e] παρήγγελον. "πέπεισμαι δὲ νῦν ὅτι σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάτ-"τει, καὶ βεβαιοῖ σὲ τὸ πάντων τ Ἑβραίων κράτος. "δὸς δή μοι πίστιν ἐνόρκους, μὴ μοι τὸ γένος [f] ἐξαφανί-"σαι, μηδὲ ἐμοὶ μνησικακήσῃς τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξα-"πολέσαι· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν οἶκον". ὀμόσας δὲ, καθὼς [g] ἠξίωσε, Δαυίδης, Σάουλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [h] Μαθηρῶν ἀνέβη γενεάν.

ε'. Ἀποθνήσκει δὲ [i] κατὰ τοῦτον τ καιρὸν καὶ Σαμουήλος ὁ προφήτης, ἀνὴρ ἐν τ τυχόντος [k] ἀπολαύων θαυμαζόμενος παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [l] ἐνεφάνισε γὰρ τῷ ἀρετῷ αὐτοῦ καὶ τ ℔ πληθυς πρὸς αὐτὸν εὐνοιαν τὸ πένθος, ὃ ὕστερον πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἦγεν· καὶ ἡ περὶ τὸν τάφον αὐτοῦ, καὶ τὴν τ νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδὴ. θάπτουσι [m] δὲ αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [n] Ραμαθᾷ, καὶ ὕστερον πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [o] ὡς κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ πληθυῇ, [p] ὡς εἰς οἰκεῖον δὲ ἕκαστος [q] παθών. ἐγένετο δὲ ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φίλος τῷ Θεῷ. ἤρξε δὲ καὶ προέστη ℔ λαοῦ, μὴ τ Ηλεὶ ℔ ἀρχιερέως πολιτεύσαντος, μονὸς μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαούλου τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουήλου [r] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς'. Ἦν δέ τις τ Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [s] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμμων. τρισχιλίων μὲν γὰρ [t] αὐτοῦ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δὲ αἰγῶν. ταύτῃ Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [v] παρήγγειλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ὀλιγωρίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τ ἐρημίας, καὶ ℔ δυνάσθαι λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δὲ ἁπάντων ἐπάνω πεφυκέναι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τ ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαυτες τῷ Θεῷ. ταῦτα δὲ ἐδίδασκεν αὐτούς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ παύσεσθαι τυγχάνειν ἀξίῳ τ προνοίας. ὧν ἦν [x] Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, [y] ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [z] γυναικὸς δὲ ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος ἀστείας λελογχώς. πρὸς οὖν τ Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δεκα τῶν σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [a] συνεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. θαρρεῖν δὲ ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ [b] παρεκάλει, μαθόντι παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τ ποιμνίων γεγόναμεν, πολλὴ ἐν τῇ ἐρή-

dibili se servatum esse demiratus, ejusque modestia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum fecisset Davides, rex justius esse se ingemiscere respondit, "nam tu, inquit, mihi bonorum causa "extitisti, ipse vero tibi calamitatum *auctor*: ho-"die etiam ostendisti priscorum in te vigere justi-"tiam, qui inimicos in solitudine captos servan-"dos esse edixerunt. Itaque nunc persuasum ha-"beo, regnum tibi à Deo adservari, tibique ces-"surum esse Hebræorum omnium imperium. qua-"re jurejurando mihi fidem facias, te genus meum "non esse deleturum, neque injuriarum memorem "exitio daturum liberos meos: sed domum meam "custoditurum esse & servaturum". Cum autem in hæc, prout *rex* postulaverat, juravisset Davides, Saulum quidem in regnum suum dimisit: ipse vero cum suis ad angustias Maltherôn ascendit.

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita decessit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem assequutus. Illud enim & virtutis ipsius & populi erga ipsum benevolentiæ indicium erat, quod cum diu luxerint & lamentarint, atque sepulturam ejus solennesque exsequias certatim & magno studio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria sua, multisque diebus eum defleverunt, non quasi in publico mœrore ex morte alieni; sed quasi privatim quisque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatusque erat ad justitiam & bonitatem; propterea que Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, solus quidem post mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelum spectant, hunc finem habuerunt. *Moritur Samuelus, 1 Reg. c. 25.*

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in pascuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* jussit suis curare ut hæc integra salvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex spe latendi in deserto: hisce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adversum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, existimans se gratiam initurum esse à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At e *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat & *agrestis* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam instituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonsuram faciebat, cum Davides decem viros è suis misisset, per illos eum salutat, simulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obsecrabat, ut sibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à pastoribus factus, quod longo jam tempore in solitudine versati, nulla eos injuria affecerimus, sed illorum gregumque custodes *Davides commeatum petit à Nabalo; sed frustra. 1 Reg. c. 25.*

c Καὶ σήμερον] Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τῷ ἐκείνων ἀρχαίων ἔχ. alius vero τῷ ἐκείνων ἔχ.

d Λαβόντας,] Λαβόντες *Big. Samb.* & *Vat.*

e Παρήγγελον.] Ita ex iisdem *MSS.* παρήγγελον *Basil.* & G.

f Ἐξαφανίσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* nisi quod ἐξαλεῖψαι habeat pro ἐξαπολέσαι. in *Editis* ἀφανῆσαι, μηδὲ μοι μν. τοὺς ἐκγ. ἀπολέσαι.

g Ἠξίωσε,] Eo modo in *MSS.* ἠξίωτε in *Editis.*

h Μαθηρῶν ἀνέβη] Μαθηρῶν ἤτοι Μασηρὰν in *Cod. Vat.* Suspicor *Flavium* scripsisse Μαθηρὰν aut Μασηρὰθ. à quo non longe recedit Μασηρὲθ Codicis *Alexandrini* τ ὁ. HUDS. LXX. εἰς τὴν Μισηρὰν γενεάν. Hebr. יעל המעורה. COCC. Μαθηρῶν ἀνέβη γενεάν habet Ed. Basil. Omissa autem hæc sunt ab Interprete, non à Rufino: *abscessit in anguſtias Maspha.* SPANH.

i Κατὰ τοῦτον τ καιρὸν] Ita in sex *MSS.* in *Editis* κατ' αὐτὸν καιρόν.

k Ἀπολαύων θαυμαζόμενος] Aut ἀπολαύτας cum *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἐνεφάνισε γὰρ] Ἀλλ' ἐνεφάνισε γὰρ τῷ ἀρετῷ αὐτοῦ *Big.* (Cocc.) *Samb.* & *Vat.* ἐνεφάνησε γὰρ τὴν ἀρ. *Basil.* & G.

m Θάπτουσι δ' αὐτὸν] Ita cum *Epiphanio.* γὰρ *Samb.* καὶ *Aliis.*

n Ραμαθᾷ,] Ἀρμαθᾷ ἤτοι Ἀρίμαθα *Vat.* HUDS. Conf. sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

o Οὐ κοινὸν] Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

p Ὡς εἰς οἰκεῖον δὲ] Ὡς εἰς οἰκεῖον δὲ ἕκας τὸν ἴδιον παθὼν *Big.* & *Samb.* ὡς οἰκεῖον δὲ ἕκας τὸν ἴδιον παθὼν *Vat.*

q Παθών.] Ita cum *Epiphanio.* in *Editis*, *Aliisque* παθὼν.

r Τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν] Τοῦτο πέρας *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ἐμμᾶ] Ita *Samb.* Ἐμμὰ *Basil.* G. *Big.* Αἰμὰν *Vat.* Ἀμὰν juxta *Epiphanium* Μαὰν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὰν in *Aliis*, & *Hieronymo.* Forsan scripserit *Josephus* Ἀμᾶν aut Ἐμμαῶν.

t Αὐτοῦ] Forte αὐτῷ. COCC.

v Παρήγγελλε] Παρήγγειλε *Hen.* παρήγγελε *Busb.*

x Νάβαλος,] Ναύαλος Ed Basil. SPANH.

y Ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον.] Habens vitam detestabilem *Rufinus.* SPANH.

z Γυναικὸς δὲ ἀγαθῆς] Illud ϛ inserui è *Cod. Vat.*

a Συνεύχεται] Ἐπεύχεται *Hen.* & *Busb.*

b Παρεκάλει,] Παρεκαλεῖ *Vat.*

ſtodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, miſſis *ali-*
"*quot de ſuis* ad maritum ejus, ne quod æquum
"quidem eſſet impetrârit, ſed è contra gravibus
"conviciis appetitus fuerit, cum *tamen* ipſis in gre-
"gum cura & cuſtodia ſe quammaxime benignum
"præſtiterit, hoc autem domino in damnum ceſ-
"ſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mi-
"hi, inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age,
"qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano ſan-
"guine manus polluas. nam ille ipſe, ſi incon-
"minatus *à cæde* permanſeris, ab iis qui *in te* ma-
"ligni ſunt pœnas exiget. Mala enim quæ Naba-
"lum manent, illa in inimicorum tuorum capita
"recident. At mihi benignus ſis *obſecro*, & iſta à
"me accipere digneris; atque iram & indignatio-
"nem qua in maritum ejuſque domum commove-
"ris, mei in honorem remittas. Te enim decet
"manſuetudini conſueſcere & humanitati; præ-
"ſertim cum ſis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus ſane propitius te, ô mu-
"lier, ad nos hodie adduxit: alioqui craſtina tibi
"non illuxiſſet dies, cum juraverim hac ipſa no-
"cte everſum ire Nabali domum, veſtrumque ne-
"minem ſuperſtitem relicturum ex familia homi-
"nis maligni & in me meoſque ſumme ingrati.
"jam vero, tui curam gerente Deo, mature mihi
"obviam facta es, ut iram meam delinires. Sed
"Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc
"eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui enim
"ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

μῳ Ἀβιγάϊος ἤδη χρόνον. [c] μετανοήσει δ' ὀδὲν Δαυίδης ὠφελούμενος. ταῦτα ἡ τ πιμφθέντων Ἀβιγαίου πρὸς τ Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτὸς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τ ὑὸν ἤκουσεν Ἰεσσαΐ, νῦν ἄρα, εἶπε, [d] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ δραπέται καὶ σεμνύνονται, [e] τοὺς δεσπότας [f] καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φεισαμένων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους αὐτὸς κελεύσας ἕπεσθαι, Ἀβιγαίου δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ὤμνυ τὸν Νάβαλον ἐξάδιζεν, ὁμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὰ κτήσιν [g] ὅλην ἀφανίσειν. ἐγὼ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάρις εἰς αὐτὸν, μηδὲν ὀφειλὼν πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν [h] χρησαμένοις· ἀλλ' ὅτι καὶ ὠνειδίσφημησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν [i] ὑπ' αὐτῶν λελυπημένων.

ζ, Δούλος δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τοῦ Νάβαλος, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' ἐκείνου, κατιόντος, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης αὐ-
"τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ
"καὶ ὑπερευλογεῖν βλασφημίαις δειναῖς, πάσῃ ὠθεῖ
"αὐτὸς ὑπονοίᾳ καὶ φυλακῇ τ πιμνίων χρησάμενος,
"γεγονέναι ἡ τῶν [k] ὀπὶ τῷ κακῷ τῷ ἔσεσθαι". καὶ ταῦτ' ἐκείνου φήσαντος, [l] Ἀβιγάϊα, ὑπηνίχρεύετο γὰρ ἔτως, [m] ὀπισάξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰπεῖσα πάνυ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναίσθητος ἦν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. [n] καταβαίνοντι δὲ τὰ στενὰ τοῦ ὄρους ἀπήντησε Δαυίδης, [o] μὲ τετρακοσίοις ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπήδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον [p] προσεκύνησε, καὶ τ μὲν Νάβαλος λόγων ἐδέησε μὴ μνημονεύειν· ἐγὼ γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. [q] Νάβαλος γὰρ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ
"χάριν ἔχε, κωλύοντί σε μιαιφονῆσαι ἀνθρωπίνῳ αἵ-
"ματι. μένουσα γάρ σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκ-
"δικήσει τῶν πονηρῶν. ἃ γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νά-
"βαλον, ταῦτα καὶ τοὺς τῶν ἐχθρῶν σου κεφαλοὺς
"[r] συμπεσεῖ. ἣν δ' ὑμενής μοι, κύριος [s] ἀξίαν
"τοῦ περὶ ἐμὲ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν
"ὀργὴν τὴν ὀπὶ τὸν ἄνδρα μου [t] καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς
"τὴν ἐμὴν πιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρᾳ σοι καὶ φι-
"λανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ-
"ειν". ὁ δ', τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλὰ σὲ, φη-
"σὶν, ὦ γύναι, θεὸς ὑμενῆς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμε-
"ρον· ἐγὼ γὰρ ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ
"τε οἶκον τε Νάβαλος ἀφ' ἧσδε τε νυκτὸς ὁμόσαντος
"ἀπολέσαι, καὶ μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπ' ἀνδρὸς
"πονηροῦ καὶ ἀχαρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἐπάρους [u] γε-
"νομένου. νῦν δ' φθάσασα πρόσλαβες [x] καταμειλίξασθαί
"μου τὸν θυμὸν, κηδομένου σου [y] Θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος
"μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν ἀφ' σὲ τῆς τιμωρίας, ὑπ' φεύ-
"ξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, λα-
"βὼν αἰτίαν ἄλλην. ἡ. Ταῦτ'

c Μετανοήσει] Μετανοήσειν *Big. Samb.* & *Vat.* Attice. mox παραχώρων *Vat.*

d Μεγαλοφρονοῦσιν] Μεγαφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοὺς eodem ſenſu *Big.* & *Samb.* μεγαφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

e Τοὺς δεσπότας] Οἱ τοὺς δεσπ. *Vat.*

f Καταλιπόντες.] Ita *MSS.* καθαλείποντες & mox καθαλείπων in *Editis*, *Aliiſque.*

g Ὅλων ἀφανίσειν.] Vox ὅλων deeſt *Vat.* mox ἀφανίσαι legunt *Hen.* & *Busb.*

h Χρησαμένοις] *Coll. Voſſ.* & *Big.* χρησαμένους.

i Ὑπ' αὐτῶν λελυπημένων.] Περὶ αὐτῶν *Vat.*

k Ἐπὶ τῷ κακῷ] Ἐπὶ τῷ κακῷ διατεθῆναι *Vat.*

l Ἀβιγαία,] Ita quidem Codices *Joſephi* Gr. nec aliter LXXII. Ἀβιγαΐλη juxta *Epiphanium* ab origine *Abigail.*

m Ἐπισάξασα τοὺς ὄνους,] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ἐθέως ἐπισάξασα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* ἐπιδέξασα τοὺς ὄνους *Hen.* & *Busb.* ἐπάξασα τοὺς ὄνους legiſſe videtur *Epiphanius.*

n Καταβαίνοντι] Ita cum ſex *MSS.* καθαβαινόντος perperam in *Editis.*

o Μὲ τετρακοσίοις] Μετὰ τετρακοσίων *Vat.*

p Προσεκύνησε,] Προσεκυνήτε *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

q Νάβαλος γὰρ κ. τ. λ. Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ.] נבל אפרון flagitioſus. SPANH.

r Συμπεσεῖ.] Ita cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συμπέσοι *Big.* & *Vat.* (ἐμπεσεῖ *Coll. Voſſ.*) ἐμπέσοι *Samb.*

s Ἀξίαν δὲ] Sic *Samb. Vat. Gall.* & *Epiphan.* (Legi ἀξίαν δὲ vel ἀξίων τὸ vult *Coccejus*) ἀξίων *Baſ. G.* & *Big.*

t Καὶ τὸν οἶκον] Καὶ τὸν οἶκον δὲ Νάβαλος *Vat.*

u Γεγονότος.] Γεγονότων *Vat.*

x Καταμειλίξασθαί μου τὸν θυμὸν,] Μειλίξασθαι *Vat.*

y Πα-

η'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δὴ, εἰς τ οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τ ἄνδρα μ πολλῶν ἀνιωχέμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τ γεγενημένων διεσαφ. τῇ δ' ὑπιούσῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, y παρεθῆναι z καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τ λόγων a καὶ τ ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα ἃ πλείους ὑπεζήσας ἡμέρας τ βίον κατέτρεψε ὁ Νάβαλ. ἀκούσας δ' αὐτὸ τὸν πεπρωτὸν ὁ Δαυίδης, b ἐκδεδικῆσθαι μὲν ὑπὸ Θεοῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ὑποθνῄσκειν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τ ἰδίας πονηρίας, καὶ δοῦναι δίκην c αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὴ καὶ τότε τὰς πονηρὰς ἐλαυνομένας ὑπὸ Θεοῦ, καὶ μηδένος τ ἐν ἀνθρώποις ὑπεροράσθαι, διδόναι δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς d ἀξίαν ὑπιφέρουσι τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτὸς πρὸς τὴν γυναῖκα, συνοικήσουσαν καὶ γαμηθησομένην e καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δὲ f ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψασθαι τ ἐκείνου, πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τ θεραπείας ἦλθε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, ταύτην g λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ h διὰ τ τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· i τυχοῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυίδης γυναῖκα πρότερον, λαβὼν ἐξ k Ἀβεσάρου πόλεως ἔγημε· l Μιχάλαν δὲ τὴν Σαούλου τ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γαμουμένην τ Δαυίδου γυναῖκα, ὁ πατὴρ m τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι n Γεθλᾶς.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες ο τ Σιφαίων ἀπήγγελλαν τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δυναίατο συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένῳ συνεργῆσαι. ὁ δὲ μ τρισχιλίοις ὁπλίταις p ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπῆλθούσης, q ἐπεστρατοπέδευσεν r ἔν τινι τόπῳ s Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τ Σαούλου ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλῶσαι αὐτῷ, πῇ τ χώρας Σαούλ ἤδη t προεληλύθοι. τ δ' ἐν u Σεκελᾷ Φερασάντων, Ἀχιμυκτιρεύει v Ἀχιλαθὼν τὸν ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τ Σαούλ στρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενον τὸν ἐκ τ ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας Ἀβισαῖον, καὶ x Ἀχιμέλεχον τ y Χετταῖον. ἔνθ' ἦν Σαοὺλ κοιμώμενος, καὶ πρὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τ στρατηγῶν z Ἀβενήρ κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τ βασιλέως, ἵνα αὐτὸς ἀναιρεῖ τ Σαοὺλον, ὑπηγεν αὐτοῦ τῷ κοίτῃ a ἐκ τῆς δόρατος, τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρεπεπήγει, ἕτερ τὸν Ἀβισαῖον, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τῆς ὁρμῆς ἔπαυσεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τ Θεοῦ b κεχειροτονημένον βασιλέα φήσας εἶναι δί-

8. Hæc loquutus mulierem dimisit. Illa vero, domum reversa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta sunt *ei* exposuit: die vero sequenti, cum sobrio omnia declarasset, effecit ut vires ei solverentur, & totum corpus prope jam mortuum esset, propter *ejus* sermones & dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem eum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interiisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit sceleſtos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Davidem ira accensum in Nabalum placat Abigea. 1 Reg. c. 25.

Mittit Davides qui sibi Abigeam in matrimonium adducant. 1 Reg c. 25.

9. Aliquanto post Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *vestigandum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam esse narrassent, clam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, sororis suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito ejus cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim

Saulus à Ziphenis Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

y Παρεθῆναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τ λόγων] Παρεθεῖναι *Hen.* & *Busb.* utrumque fert ratio Grammatica. HUDS. Et ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur. *Rufinus.* Infrà lib. VIII. c. 8. §. 5. λύθης παρεθη &c. & Cap. 9. seq. §. 1. παρεθῆσαι αὐτῷ τὴν δεξιάν· Item lib. XV. c. 7. §. 9. περιαιρεθείη (Gen. παρεθείη) τ πλείονων Ἡρώδης· SPANH.

z Καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τ λόγων] Καὶ πᾶν αὐτῷ *Vat.*

a Καὶ τ ἐπ' αὐτοῖς λύπης] Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

b Ἐκδικηθῆναι] Ἐκδικηθῆναι μ αὐτὸν ὑπὸ Θ. *Big.* & *Samb.*

c Αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι] Αὐτῷ ἀφ' ἁπάντων καθαρὰν legisse videtur *Epiphan.*

d Ἀξίαν ἐπιφέρουσι] Ὀξείαν *Big.*

e Καλεῖ πρὸς αὐτόν] Ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

f Ἀναξίαν μ εἶναι] Ita *Big.* & *Samb.* ἀναξίαν in *Editis*, *Aliisque.* ὧν ἀξίαν *Zonar.*

g Λαμβάνουσα τὴν τιμὴν] Λαβοῦσα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Διὰ τ τρόπον] Διὰ τὸ τ τρόπον σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.*

i Τυχοῦσα δ' αὐτῆς,] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀβεσάρου πόλεως] Ἀβισαὶν *Big. Samb* & *Vat.* sane pro Ιεζραήλ Codicis *Divini*, miro dissensu. in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar.*

l Μιχάλαν δ'] Μιχὰν δ τὴν κ Μελχόλλαν *Vat.* videsis *Annott.* ad p. 357. in fine.

m Τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σεμεῖ pro Λισὶ exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐσι aut Λησῖ. *Falti Ben Lais* in fundo Sacro. τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λιτῷ *Basil.* & *G.* τῷ Φελτίᾳ (aut Βελκὶ) υἱῷ Ελιεσῖ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

n Γεθλᾶς.] Mallem sane cum *Schotano* scribere Γελλᾶς ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γεθλᾶς à simili voce Chaldaïca, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus.

o Τῶν Ζιφαίων] Ζιφαίων, ἤτοι Ζιφαίων ἀπηγ. τ. Σ. ὡς εἴη ὁ Δαβίδης εἰς τὴν χώραν *Vat.*

p Ἐβάδιζεν] Ἐβάδιζε πρὸς αὐτὸν *Vat.*

q Ἐπεστρατοπέδευσεν] Aut ἐστρατοπέδευσεν cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

r Ἐπί τινι τόπῳ] Ἐπὶ τὴν Σίκελλα λεγομένην, & mox Σεκέλλα *Vat.* Συκέλλα *Basil.* & *G.* Σάκελλα *Hen.* & *Busb.* Σικελλὰ *Big.* Σικελὰ *Samb.* Σικελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Ελλὰ aut Ελιλά. Is enim locus in volumine Hebraïco est *Hachila*, in Græco τὸ ὄ. Αχελὰ, Εχελὰ & Εχελὰν, & *Zonaræ* Εχελάτ. collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* vatis monumento clarus.

s Σεκελὰ λεγομένῳ.] Gen. Συκέλλα. sed §. 10. seq. Σίκελλαν (Gen. Σικέλλου) & seq. cap. 14. §. 5. εἰς Σίκελλαν (Gen. Σίκελλα.) SPANH.

t Προεληλύθοι.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis*, *Aliisque* προεληλύθει.

u Σεκελὰ Φερασάντων,] Hîc loci Σεκέλλα *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σεκέλλα *Vat.* Συκέλλα *Basil.* & *G.*

v Διαλαθὼν τὸν ἰδίους,] Καὶ λαθὼν τὸν Ιεδαίους εἰς τὸ Σ. *Vat.*

x Ἀχιμέλεχον] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen.* & *Busb.* ex LXXII.

y Χεττ[illegible]αῖον.] Χετταίου *Vat.*

z Ἀβενήρ κειμένων,] Ἀβενὴρ in quinque *MSS.* Ἀβεννὴς *Zon.* ὧν τὸ ὄ. Abner *Hieronymus* & *Masoretæ.*

a Ἐκ τ δόρατος,] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium.*

b Κεχειροτονημένον] In Sacro Codice hoc loco *unctus Dei* appel-

enim ultionem tempore ſuo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuiſſet eum occidere *manus* abſtinuerit, capta ejus haſta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quieſcenti erat admota, cum in caſtris nemo animadverterit, omnibus dormientibus, diſceſſit, ſecure omnia exſequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero tranſgreſſus, & conſcenſo montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è ſomno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quiſnam eſſet qui ſe nominatim appellaſſet, Davides ajebat, "Ego, "Jeſſæi quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "quî fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæte- "ris honore prælatus, negligenter adeo cuſtodie- "ris domini corpus? num tibi magis volupe eſt "ſomnum capere, quam ejus ſalutis curam gere- "re? Hæc enim mortis ſupplicio digna ſunt: quip- "pe qui quoſdam è noſtris in caſtra ad regem & "alios omnes ingreſſos non perſenſiſtis. Quære i- "taque ubi ſit haſta regis & aquæ lenticula, & "diſces quantum mali in caſtris commiſſi vos la- "tuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoque quod, cum deprehendiſſet eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed pepercerit, cum juſte cum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque ut ſumpta fiducia, & nihil amplius mali ab ipſo metuens, domum ſuam reverteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſe ipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet & multa benevolentiæ indicia dederit, perſequeretur; & ad vitam tamdiu in exſilio ſummaque de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque *omni* amicorum & cognatorum conſortio: ipſe vero adhuc ab eo ſæpius conſervaretur, animamque ſuam manifeſtum in diſcrimen adductam *ab eo* ſalvam recipere. Davides autem juſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam peteret & aquæ lenticulam: iſto adjecto, fore ut Deus ipſos ex ingenio utrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſſem, manus abſtinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipſius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

Davides ad Anchum Gittæ regem ſe confert. 1 Reg. c. 27.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evaſiſſet, in regiam & patriam ſuam reverſus eſt: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur ſi illic maneret, ſibi conſultius eſſe putabat, ut in Palæſtinam aſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos *forte* circa ſe habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæſtinis* civitatibus. Cumque illum viroſque *ſuos comites benigne* excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet,

νὸν ἀποκτεῖναι, κἂν ᾖ πονηρὸς, ἄξειν γὰρ αὐτῷ τοῦ δόντος τιμὰς ἀρχικὰς σὺν χρόνῳ τιμᾶν δίκαιον, ἐπίσχε τὴν ὁρμήν. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς [c] ἀποχέας, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὴν [d] φακὴν τοῦ ὕδατος, [e] ὃς κοιμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων γὰρ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ [f] δέοι τοῦ αὐτοῦ καὶ τὴν τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. Ἀφικὰς δὲ τὴν χείμαρρον, καὶ ὅπη τὸν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὄψεσθαι ἔμελλεν [g] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐβόησας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [h] Ἀβενήρῳ, ἀφανίζησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [i] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγὼ, παῖς μὲν Ιεσσαίου, "φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλά τί δή ποτε, μέγας τις ὢν, "καὶ τὸν πρώτων ἔχων τόπον τῷ βασιλεῖ τιμιὸν, οὕτως "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάττεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θανάτου "γὰρ τοῦτο ἄξια καὶ τιμωρίας, οἳ γε μικρὸν ἔμπροσθε εἰσ- "ελθόντας τινὰς [k] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου τὸ βα- "σιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνόησατε. ζήτησον δὲ "τὸ δόρυ δὲ βασιλέως καὶ τὴν φακὴν δὲ ὕδατος, καὶ μα- "θήσῃ πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν [l] ἐντὸς γιγνόμενον". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὴν [m] τοῦ Δαυίδου φωνὴν, καὶ μαθὼν ὅτι [n] λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν Φυλαττόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαῤῥοῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πίστεως δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [o] ἀναχωρεῖν [p] ὅπη τὰ οἰκεῖα. πεπεῖσθαι γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν ἔτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπὸ ἐκείνης στέργεται, ὃς τὸν μὲν φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς διανοίας παρεσχημένον ἐλαυνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ πᾶς [q] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίαις ἀνάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [r] ὁ πανέσαι πολλάκις ὑπὸ αὐτοῦ σωζόμενος, ἀδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὴν φακὴν τοῦ ὕδατος· ἐπιπὼν, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τὴν ἰδίας φύσεως καὶ τὴν κατ' αὐτὸν πεπραγμένων ἔσεσθαι δικαστὴς, ὃς, ὅτι καὶ καθ' τὴν παρῶσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δεύτερον ἀφευγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [s] τὴν οἰκείαν ἀπῆλαύνετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαοὺλου, [t] συμφέρειν ἔκρινεν, [v] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραγίνεται [x] πρὸς Ἀγχοῦν τὸν Γίτθης βασιλέα. [y] μία δ' ἦν αὕτη [z] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων

pellatur. Recte hoc ita reddit: nam *unctus* non eſt niſi *conſtitutus*. Errant qui de oleo cogitant, ubi de unctione agitur. REL.

c Ἀποχέας] Ita *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* ἀπέχεας *Baſ. G.* & *Big.*

d Φακὸν δὲ ὕδατος,] צפחת מים Φακὸς ὕδατος. REL. Urceolum aquæ *Ruſin.* Φακὸν τὴν κλίνης· Athenæ. l. x. p. 413. B. Juſtin. Paræneſ. p. 25. D. φακὸν ἐκ χαλκοῦ· SPANH.

e Ὃς κοιμωμένῳ] Ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος κοιμωμένῳ τῷ Σαούλῳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ *Vat.* τὴν παρ' αὐτῷ κείμενον *Hen.* & *Busb.*

f Δέοντος αὐτῷ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* διδόντος.

g Ἐξακουσθήσεσθαι,] Ἐξάκουσος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἐκβοῶντας *Hen.* βοῆτας *Vat.*

h Ἀβενήρῳ,] Ἀβενήρου in quinque *MSS.* & ſtatim αὐτὸν *Vat.*

i Ἐστὶν ἐρομένου,] Vocem ἐστὶν non agnoſcit *Vat.*

k Ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον,] Ὑμῶν juxta *Vet. Interpr.*

l Ἐντὸς γιγνόμενον.] Ἐντὸς γεγονυῖαν *Vat.* ἐντὸς γιγνομένης legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

m Τὴν Δαυίδου φωνὴν,] Τὴν omittunt quinque *MSS.*

n Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον] Nil ergo cauſæ, eſt cur Act. 11. 23. ἔκδοτον λαβόντες ſuſpectum videatur quibuſdam. REL.

o Ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Ἀναχωρήσειν *Vat.*

p Ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Græci permutant hos loquendi modos, ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ αὑτῶν, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, qui idem notant. Sic quoque τὰ οἰκεῖα δὲ Περίφαντος, & τὰ δὲ Περίφαντος id eſt domus Periphantis. REL.

q Περὶ τὴν ψυχὴν] Περὶ ψυχὴν *Vat.*

r Ὁ πανέσαι] Οὐ πανέσαι ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν φανερῶς *Vat.*

s Τὴν οἰκείαν] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 *Reg.* 26. 25.

t Συμφέρειν ἔκρινεν,] Τοῦτο συμφέρειν *Big. Samb.* & *Vat.*

v Εἰς τὴν Παλαιστίνην] Εἰς τὴν Παλαιστίνων ἀναβὰς *Vat.* εἰς τὰς Παλαιστίνας καταβὰς juxta *Epiphanium*. HUDS. Id eſt, regionem Philiſtæorum. REL.

x Πρὸς Ἀγχοῦν] Πρὸς Ἀχὶ, τοῦτ' Ἀγχοῦς τοῦ *Vat.*

y Μία δ' ἦν αὕτη] Conf. Cap. ſup. 1. §. 1. SPANH.

z Τῶν πέντε πόλεων.] Τῶν Παλαιστίνων πόλεων *Epiphan.*

a Ἀχι-

ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [a] Αχιμὰν καὶ Αβιγάαν διῆγε [b] ἐν τῇ Γίτθᾳ. Σαοὺλ δ' ὡς πᾶσι ἀκηκόει λόγος οὐκ ἔτι εἰς πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν. δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεύσας ὀλίγου μικρὸν ἐπ' ἐκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν ἀπηλλάσσετο. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἐδόκει ἐν τῇ πόλει τῶν Γιτθαίων μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ τοῦτο χαρίσηται, τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ ποῦ κατοίκησιν. αἰδεῖσθαι γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς [c] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' [d] Αγχῆς αὐτῷ κώμην τινὰ [e] Σίκελλαν καλουμένην. ὃν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [f] ἐτίμησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησεν Δαυίδης [g] ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο [h] μηνῶν τέσσαρες σὺν ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις· [i] καὶ ἐπερχόμενος ἔλαθε τοὺς πλησιοχώρους τῶν Παλαιστίνων [k] Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. [l] ἀνθρώπων γὰρ ἀπέσχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν σὺν Αγχῆ τῷ βασιλεῖ. τὸ μέντοι γε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν [m] ἔπεμπε. τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου, [n] τίσιν ἐπιπεσὼν τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τῷ νότῳ [o] τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἰπών, πείθει τὸν [p] Αγχῆν φρονῆσαι ἕτως. ἤλπισε γὰρ ἕτερος, ὅτι Δαυίδης [q] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν [r] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ καταμένοντα.

Gittæ degebat una cum duabus ſuis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficiſci, aut ut milites mitteret. jam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere moliretur. Davidi autem non placuit in Gittenſium urbe *diutius* manere: ſed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum ſibi aliquem in regione *campeſtri* ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in urbe moraretur, ipſi moleſtiæ eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata ſua poſſeſſione habuit, ejuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Davides in Sicella moratus eſt, conficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæſtinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittenſibus* incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abſtinebat, præ metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quoſnam adortus prædam abegerit, cum dixiſſet Judæos ad meridiem poſitos & planitiem incolentes, Ancho *facile* perſuadet ut ita ſentiret. in eam enim ſpem venerat, Davidem cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viveret, ſervum futurum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

Davidi locus in Paleſtina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαοὺλ οὐκ ἀποκεκναμένος τῷ Θεῷ περὶ τοῦ τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀνάγειν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκείνου, Εβραίων τῇ μάχῃ ἡττημένων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

CAP. XIV.

Ut Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, ut ſibi excitaret Samuelis animam: utque ille, Hebræis prælio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ὅτι τοὺς Ισραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ πεμψάντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [s] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς [t] Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ὅτι τοὺς Εβραίους, ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς [v] Αγχῆς [x] συμμαχήσοντα τοῦ [y] Δαυίδου αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ὅτι τοὺς Εβραίους [z] ἠξίου. τοῦ δὲ προθύμως ὑποδεξαμένου, καὶ φήσαντος καιρὸν εἶναι, ἐν ᾧ τὸν ἀμοιβὸν αὐτῷ τῆς θεραπείας καὶ τῆς ξενίας [a] ἀποδώσει· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὸν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κοινωνὸν χωρήσοντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [b] τῇ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποσχέσει τὸ πρόθυμον [c] αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

SUB idem tempus, cum Palæſtini in Iſraëlitas exercitum educere decreviſſent, & circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Anchus rex Gittenſium Davidem orabat, ut cum copiis ſuis ſeſe ei ſocium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam ſuam pollicente, dicenteque adeſſe tempus pro beneficiis gratiaque hoſpitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis cuſtodiæ illum admoveret poſt victoriam, & ſi daretur cum hoſtibus ex animi ſententia acie dimicare.

Davides Gittenſium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

2. Jam

---

a Αχιμὰν] Αχιμὰν ἤτοι Αχιμάαλον *Vat.* Αχινόλον *Epiphan.* Αχιμάαν forſan pro Αχινὰν, quæ eſt *Achinoam* in Bibliis Hebr. Αχινάαμ *Interpp.* LXXII.

b Ἐν τῇ Γίτθᾳ.] Ita in pleriſque *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐν Γίτθῃ.

c Αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*

d Αγχῆς] Αγχους *Vat.*

e Σίκελλαν καλουμένην.] Σικέλλαν *Baſ.* & G. & parvo cum diſcrimine Σικελλὰν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελὰ *Samb.* Σικελὰν *Epiphan.* forſan pro Σικελγὰν aut Σικλεγὰν ab origine *Siclag* aut Σικελὰγ *Interpretum* LXXII. HUDS. Conf. §. 9. præced. SPANH.

f Ἐτίμησεν εἶναι] Ενόμιζεν *Vat.*

g Ἐν Σικέλλᾳ] Ἐν τῇ Σικέλλᾳ *Vat.*

h Μῆνες τέσσαρες] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menſes.*

i Καὶ ἐπερχόμενος] Καὶ abeſt *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.*

k Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας,] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σαρίτας *Baſ.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γισερίτας aut Γεσυρίτας. namque natio iſta Hebræis *Geſuri*, Græcis autem Interpretibus Γισιεὶ & Γεσιρὶ & Γεσυρεί. Plane Γισιελίτας in *Cod. Vat.* HUDS. Pro iis Geſchuræos & Girzæos habet 1 lib. Samuel. 27. 8. Γαζείτας ſcripſiſſe puto Joſephum. REL. (Gen. Σαρίτας) vel Σαρεί· ſupra urbs Σαρεὶς Cap. XII. §. 4. SPANH.

l Ανθρώπων γὰρ ἀπέσχετο,] Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conſervaſſe, ne ſe regi indicarent.*

m Επεμπε.] Επεμψε *Vat.*

n Τίσιν ἐπιπεσὼν ἀπήλασε] Τίσιν ἐπιθέμενος *Vat.*

o Τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις] Τοῖς Ιουδαίοις *Big.* & *Samb.*

p Αγχῆν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* Αγχίνην.

q Επολέμησε] Εμίσησε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

r Παρ' ὃν ζῇ χρόνον] Ita ex *MSS. παρ' ὃν ζῆν* in *Editis.*

s Συμπαρῶσιν αὐτοῖς] Παρῶσιν *Vat.*

t Ρεγγᾶν,] Σεννᾶν aut Σενᾶν aut Σόναν. Vide p. 354. in princip. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4.

v Αγχῆς] Αγχίσης hîc & paulo ſupra *Big. Gall.* & *Samb.* Αγχους συμμαχήσειν τοῦ Δαεΐδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐκέλευε *Vat.*

x Συμμαχήσαντα] Lege συμμαχήσοντα. COCC.

y Τὸν Δαεΐδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν] Deeſt in Gr. ſexcentorum. SPANH.

z Ηξίου.] Forte ἄγειν ἠξίου, aut ſimile quid. COCC.

a Αποδώσειν·] Αποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς πρὸς τοὺς π. κ. τ. χωρήσαντας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἀποδώσῃ COCC.

b Τῇ τῆς τιμῆς] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt τῆς.

c Αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.] Αὐτῷ *Vat.*

XV. *Saulus à Deo desertus ventriloquam consulit.* 1 *Reg.* c. 28.

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audisset jam in propinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie positâ castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadversio hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura scisitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, insciis omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis è finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipsa nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; juravit *rex* neminem *hoc* rescisturum esse, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem proditurum, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: eum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per

Samuelus ab inferis excitus. 1 *Reg.* c. 28.

β'. Ετυχε ἢ Σαὺλ, ὁ τ Εβραίων βασιλεὺς, τὰς [d] μὲν μάντεις κ τοὺς ἐγγαστριμύθους, κ πᾶσαν τ τοιαύτην τέχνην ἐκ τ χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τ προφητῶν. ἀκηκοὼς ἢ τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, Ε ἔγνωκε [e] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτὰς μ τ δυνάμεως. κ προσγγυόμενος πρός ὄρει τινὶ [f] Γελβυὲ καλυμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τ πολεμίων. παράγει δ' αὐτὸν, [g] ἐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τ ἐχθρῶν δύναμις, πολλή τε ὖσα κ τ [h] οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· κ τὸ Θεὸν λφ τ προφητῶν ἠρώτα περὶ τ μάχης κ ὅ περὶ τούτου ἐσομένης τέλους προειπεῖν. ὐκ ἀποκεκλεισμένης ἢ ὅ Θεὸ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σαὺλ κατέδεισε, κ τῇ ψυχῇ κατέπεσε· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, ὁ παρὸν τ αὐτῷ κ χεῖρα ὅ Θεὸ προορώμενος. ζητῆναι δ' αὐτῷ κελεύει [i] γύναιόν τι τ ἐγγαστριμύθων, κ τὰς τ τεθνηκότων ψυχὰς [k] ἐκκαλούμενον, ὡς ἄτω γνωσόμενος εἰ κ νοῦ χωρεῖν αὐτῷ [l] μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὸ τ ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τ νεκρῶν ψυχὰς, δι' αὐτῶν προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντος δ' αὐτῷ πρός τινος τ οἰκετῶν [m] εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει [n] Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, κ [o] ἀπεκδὺς τὸν βασιλικὸν ἐσθῆτα, δύο προσλαβὼν οἰκέτας, οἷς ἦδ πιστοτάτους [p] ὄντας, [q] ἦκεν εἰς τὸν Ενδωρον πρὸς τὸν γυναῖκα, κ παρεκάλει μαντεύσασθαι κ ἀνάγειν αὐτῷ ψυχὴν, ἥπερ ἂν αὐτὸς εἴπῃ. τ ἢ γυναικὸς ἀπομαχομένης κ λεγούσης ὡ καταφρονήσειν ὅ βασιλέως, ὃς [r] τοῦτο μόνον τ μάντεων ἐξήλασεν, ὡδ' αὐτὸν ἢ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, συνεδρεύοντα ἢ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὤμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδ' [s] παρ' ἄλλον ἄγειν αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς ἢ τοῖς ὅρκοις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὴν [t] Σαμυήλην ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τ Σαμυήλου ὅστις ἦν, καλεῖ τοῦτον ἐξ ᾅδου. φανέντος δ' αὐτῇ, θεασαμένη τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν Ε θεοειδεῖ παρεστῶτα· κ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγὴν, ὁ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σαὺλος, ἐδήλωσε γὸ αὐτὸν ὁ Σαμυήλης. ὑπανεύσαντος δ' ἐκείνου, κ τὴν παρεχὴν αὐτῆς ἐρομένης πόθεν γνοίη, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα Θεῶ τινὰ τὴν μορφὴν ὅμοιον. ὅ ἢ τὴν εἰκόνα [u] φράζειν κ τὸ σχῆμα τοῦ θεαθέντος κ τὴν ἡλικίαν κελεύοντος· γέροντα μὲν ἤδη κ ἔνδοξον [x] ἐσήμαινεν, [y] ἱερατικὴν ἢ περικείμενον διπλοΐδα. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τ Σαμούηλον ὄντα· κ πεσὼν ὑπὲ τὴν γῆν ἠσπάζετο κ προσεκύνησε. τ ἢ Σαμυήλης ψυχῆς πυθομένης Δφ τί κινήσασα αὐτὴν Ε ἀναχθῆναι ποιήσαι; τὴν ἀνάγκην ἀπεδύρετο, [z] τοὺς πολεμίους γὸ ὑπερκεῖσθαι βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν ἢ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμμένον ὑπὸ ὅ Θεὸ, κ μήτε προρρήσεως τυγχάνοντα,

[d] Μὲν μάντεις κ] Illud μ ex *Big.* & *Vat.*

[e] Σούνης πόλεως] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* Σύνης *Vat.* Σοννης *Bas. G. Alii*que.

[f] Γελβυὲ] Conf. inf. §. 7. SPANH.

[g] Οὐχ ὡς ἔτυχεν,] Οὐχ non agnoscunt *Big.* & *Samb.* ut & *Vat.* cui etiam deest ἰδὼν.

[h] Οικειας κρείττω.] Αἰδιας κρ. *Vat.*

[i] Γύναιόν τι τ ἐγγαστριμύθων,] Εγγαστρίμυθον Hebr. אוב 1 Sam. XXVIII. 7. de spiritu impuro Deut. XX. 27. SPANH.

[k] Εγκαλούμενον,] Εκκαλυμμένων *Samb.* & *Vat.*

[l] Μέλλοι τὰ πράγματα.] Μέλλῃ *Big.* & *Samb.*

[m] Εἶναί τι γύναιον] Εἶναι γύναιον *Vat.*

[n] Ενδώρῳ,] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Αενδώρῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb* iidem mox Αἰνδώρου. Δώρῳ ἤτοι ἐν Αενδὼρ *Vat.* Αενδὼρ LXXII. excepta editione *Complutina*, quæ cum *S. Hieronymo* habet, Ενδώρ. in fundo *Hebraico* & *Onomastico Eusebii* Ηνδωρ. HUDS. Hæc verba ex Josepho ita citat Stephanus in lib. de urbibus, ut appareat eum legisse Δώρου, & male refert ad urbem Dora. Εν σ'. εἶναί τι γύναιον ἐν πόλει Δώρου. *Josephus lib.* VI. (ita Montfauconiana editio hujus fragmenti habet) *esse* mulierculam *in urbe Doro.* Sciolus aliquis credidit ἐν abundare si legeretur ἐν πόλῃ ἐνδώρῳ. REL. Ενδώρῳ Hebr. בעין דור ad verbum *in oculis* seu *in conspectu generationis*, pro nomine loci *in Gein-dor* Vulg. *in Endor.* SPANH.

[o] Αποκδὺς τὸν βασιλικὸν] Μιτεκδὺς in sex *MSS.* μεταμφιασάμενος *Zonaras.*

[p] Οντας,] Εἶναι *Vat.*

[q] Ηκεν εἰς τὸν Ενδωρον] Ex his verbis corrige, quod in Stephano de urbibus ex Josephi lib. VI. citatur ἦκεν εἰς τ Δῶρον. REL.

[r] Τοῦτο γὸ] Τοῦτο τὸ γὸ *Vat.* & *Samb.*

[s] Παρ' ἄλλον ἄγειν] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* παρ' ἄλλων. HUDS. Forte παρ' ἄλλας. COCC.

[t] Σαμυήλην] Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazæum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris.

[u] Φράζειν] Φράζειν εἰκότος *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox omittunt κελεύσαντος.

[x] Εσήμαινεν,] Εσήμηνεν *Vat.*

[y] Ιερατικὴν ἢ περικείμενον διπλοΐδα.] Id in sacris non legitur. REL. Ιερατικὴν διπλοΐδα. Sic LXX. διπλοΐδα ἀναβεβλημένος. 1 Sam. XXVIII. v. 14. Hebr. מעיל Exod. XXVIII. 4. LXX. ibi ποδήρη. suprà de Samuele vestito Cap. 7. §. 5. τ διπλοΐδος. SPANH.

[z] Τοὺς πολεμίους] Ita è *Cod. Vat.* in *reliquis* γὸ deest.

a Επὶ

τε, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τοῦτο ἐπί σε τὸ ἀεὶ ἐμοῦ προνοησάμενον καταφυγον. Σαμουήλου δέ, τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τὸ μεταβολῆς ὁρῶν, βιωσιμον μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βούλεσθαι μαθεῖν, οὐ Θεοῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἄκουέ γε μοὶ, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δὲ καὶ τὸν δεξιὸν καὶ τὸν ζωὸν ἀπολέσαι, οὐ Θεοῦ παραινοῦντος ἐν τῷ πρὸς [b] τοὺς Αμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ μὴ φυλάξαντα, [c] καθὰ προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μὴ τῶν τέκνων ἄριστον πεσοῦμαι ὅτι τοῦ μάχης [d] μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας [e] ὁ Σαοὺλος ἄφωνος ὑπὸ τοῦ λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τὴν ἔδαφος, εἶτα διὰ τὸν προσπεσεῖσαν οἱ τοῦ [f] δεδηλωμένου ὀδυνῶν, εἶτα διὰ τὸν ἔνδειαν· [g] ἡ γὰρ προσενηνέκτο τροφὴ τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί· ῥᾳδίως κατενηνέκτο. μόλις δὲ ἑαυτὸν γενόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι. παύτην αἰτησαμένη παρ' αὐτοῦ τὸν χάριν ἀντὶ τῆς [h] προφόλου μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν [i] αὐτὴν ποιήσασθαι διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ φόβου, ἀγνοουμένης τῆς ἰδίᾳ, ὅμως ὑπέσχη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ [k] παρασθῆναι καὶ τροφήν· [l] ὡς ἂν τὸν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ τῶν οἰκείων [m] διασωθῇ στρατόπεδον. ἀντίσχοντος δὲ κατὰ πολέως ἀπεστραμμένου [n] ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσι δὲ μόσχον ἕνα σιτηθῆ καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς [o] γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ παραπαυομένη [p] τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρέθηκε. καὶ Σαοὺλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ'. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ καὶ τὸν οἶκον ἅπαντα μείζω καὶ διαφερέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον πεθεαμένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ἀπιστίας [q] τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν σωτηρίᾳ γενόμενον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν [r] ἀνδρῶς προθυμέσατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τάχα παρέσχεν ἐκτενῶς καὶ φιλοφρόνως, ἔθ' ὑπὲρ ἀνταπουργίας [s] ἀμοιβῆς τινος γενησομένης, ἅτε [t] χάριν μέλλουσαν ἀπολήψεσθαι· τελευτήσασαν γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθόν τι παρεσκευασμένους φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δυνάμενοι λαβεῖν ὄφελος τούτους προθυμοτέρους. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ [v] ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γιγνομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῶν τῶν ἀνθρώπων γένει [x] τούτων, μᾶλλ' [y] ἐφ' ᾧ τὸ θεῖον εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξωμεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις λεχθείη δεδηλῶσθαι. τὸ δὲ πάλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέρον λόγοις καὶ προσῆκον τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ἕ προσαχθήσονται

prophetas neque per ſomnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi ſemper proſpexiſti, memet *jam* contuli. Samuelus autem, cúm jam ei extremum vitæ diem adeſſe ſentiret, ſupervacaneum quidem eſſe ajebat, velle adhuc & à me diſcere, quum ſis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis eſſe ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, ſicuti & ego cum in vivis eſſem tibi prædixi, & imperium & vitam ſimul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non obſervaveris. Scito igitur fore ut populus hoſtibus addicatur, tuque ipſe cum filiis cras in prælio cadens una mecum ſis.

Saulo tristia admodum prædicit Samuelus. 1 Reg. c. 28.

Confer 1 Reg. c. 15. v. 22. & c. 28. v. 18.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, ſive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, ſive propter inediam (nam die præterito nocteque cibum non ceperat) facile *tota mole* concidit. Cum vero ægre ad ſeipſum rediſſet, mulier urgebat eum ut cibum ſumeret; hanc gratiam ab ipſo repoſcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipſius, dum quis eſſet ignoraretur, in ſe tamen recepit præſtititque. pro quibus *viciſſim* rogabat, ut menſa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad ſuorum caſtra incolumis rediret. Cum vero ei reſiſteret, ſeque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi inſtitit adeoque perſuaſit. cumque unicum haberet vitulum ſibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata eſt, ut mulier manibus victum quæritans & hac ſola poſſeſſione contenta vivens, illo *propere* mactato paratiſque carnibus, *eas* famulis ejus ipſique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc eſſet in caſtra revertebat.

Saulo ſolatium adhibet mulier ventriloqua 1 Reg. c. 28.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, unde res ſuæ domi meliores fierent auctioreſque, ipſumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex ſcientia ab eo damnata haud meminit, neque illum ſprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex conſuetudine ſibi notum; ſed ipſius vicem doluit, eique ſolatium adhibuit, & ad ea quæ valde faſtidierat adhortata eſt, & quod ſolum ipſi utpote pauperi ſuppetebat, hoc largiter & amiciſſime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipſum moriturum eſſe noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus ſtudentium, eoſve, à quibus viciſſim commodi aliquid poſſunt accipere, pleniori obſequio demerentium. Pulchrum eſt itaque *illam* imitari mulierem, omneſque inopia laborantes ſublevare; nihilque hiſce præſtantius exiſtimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *iſta* dixiſſe ſufficiat. Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, viriſque bonis accommodum, quo ad vir-

Ventriloquæ laus.

Sauli encomium.

a Ἐπὶ σὲ τὸ ἀεὶ] Ἐπὶ σὲ τὸ ἐμοῦ προνοησάμενον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Τοὺς Αμαληκίτας] Illud τοὺς ex *MSS.*

c Καθὰ προεφήτευσά] Aut καθὼς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

d Μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.] Καὶ μετ' ἐμοῦ *Big.* & *Samb.*

e Ο Σαοὺλος] Articulum ὁ ut & mox τὸ omittit *Vat.*

f Δεδηλωμένου ὀδυνῶν,] Προδεδηλωμένων *Vat.*

g Οὐ γὰρ προσενηνέκτο τροφὴν] Οὐδὲ γὰρ & ſtatim ἐ ῥᾳδίως κατενεχθη juxta *Epiphanium.*

h Προφόλου] Ποτηρὸς ἦν &c. ἢ Προφόλου Ariſtophan. Veſp. p. 442. Προφόλοι de bell. Jud. lib. I. c. 19. §. 5. SPANH.

i Αὐτὴν ποιήσασθαι] Αὐτὴν *Big.* & *Samb.*

k Παραθῆναι] Lege προθεῖναι COCC.

l Ως ἂν τὸν ἰσχὺν] Ως ἂν τὸ τὸν ἰσχὺν *Big.*

m Διασωθῇ στρατόπεδον.] Διασωθείη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Ὑπὸ τῆς ἀθυμίας,] Ἀπὸ τῆς *Vat.*

o Γυνὴ χερνῆτις] Ex Homer. Il μ'. v. 433. γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς· Æſchyl. Prom. v. 892. ὀνὰξ χερνήτων uti Schol. Infra lib. VIII. c. 13. §. 2. γυναῖκα χερνῆτιν. Φιλοξενία mulieris laudata. vid. Infr. lib. XVIII. c. 7. §. 6. SPANH.

p Τῷ κτήματι·] Τῷ κτηνεῖ *Vat.*

q Τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης] Illud τῆς ex *Big.* & *Samb.* & mox τε pro δὲ poſt ἀπιστίας ex *iiſdem* & *Vat.*

r Ἀνδρῶς προθυμέσατο,] Φυγεῖν προσεβλέψατο legiſſe videtur *Epiphanius.* ἀνδρῶς προσεβλέψατο *Vat.*

s Ἀμοιβῆς τινος γενησομένης,] Ἀμειβομένη *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

t Χάριν μέλλουσαν] Χάριν τὸν μέλλουσαν *Vat.*

v Ποιεῖν εὖ πάντας] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας *Vat.*

x Τούτων,] Τούτοις *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

y Ἐφ' ᾧ τὸ θεῖον] Ἐφ' ὅτῳ τὸ θεῖον *Vat.* ἐφ' ᾧ τ' αὐτὸν θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν *Big.* & *Samb.* non male.

virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quæque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitæ amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, præclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ redituque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunque Saulum æmulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia præstiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, sed moriendum esse præsciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei prægnito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet hæc ipsa accresceret: præcipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hæc digressus sum.

Palæstini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 *Reg.* c. 29.

5. Cum jam Palæstini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satrapias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæstinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis sup-

πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ [z] δηλοῦντα δόξαν, καὶ μνήμην [a] αἰώνιον ἀθάνατον δωρησόμενον, παρέσεσθαι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [b] πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν καλῶν ἐνθήσουσα, καὶ πρός τε τὸς κινδύνους [c] καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψομένη, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξουσα τῶν δεινῶν. ἔχω δ' αἰτίαν ἐγὼ λόγου τούτου Σαῦλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. ἔστω γάρ, καὶ περ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ἐκ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ προθύμως αὐτὸν παυσικὶ μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδυνίοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [d] τὸ ποδαποὶ γνήσονται τὸν τρόπον. προσδοκῶν γὰρ καὶ γνώσεσθαι τὸν ἔπαινον καὶ τιμὴν ἀγήρω μνήμην ἕξειν. ἔστω οὖν δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γένοιτο τοιοῦτος ἢ γνώσεται, τιμὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπώσασθαι προσῆκε πάντων [e] ἀξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ὑπὲρ πολέμου ἐξελθόντας [f] καὶ σώους ὑποστρέψοντας, ἐπεὶ δ' ἄν τις προπεράξωντας λαμπρὸν, ἃ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὐψυχοι γὰρ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαῦλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [g] τί μέλλοι συμβήσεσθαι καὶ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθεῖαι πρὶν αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι θαρσύνας αὐτὸς ἐπ' αὐτὰ συλεύειν, [h] ἀσφ' ὅτως γνωσαῖον, κἂν ἔργα πολλὰ προπεραξάμενοι τύχωσι· τὸ γὰρ μηδὲν ἐν τῇ προνοίᾳ χρῆσιν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τὸν παθεῖν μαχομένους, [i] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγυμνασκόμενον, τοῦτ' ἀνδρεία ἀληθῶς πεπμήριον [k] ἐγὼ κρίνω. Σαῦλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ἐπιδείξας ὅτι πάσης μὲν προσῆκε τὸ μὴ τὸ θάνατον δυσημίας γλιχομένους ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς ταὐτὸν καταλίποιεν· μᾶλλον δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἔχον αὐτοῖς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς [l] ἃ μόνον ἀ κακοῖς εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' ἀφ' ἀναγκαίοις χρῆσις. ἐπὶ τούτων πολεῖ πρὸς Σαούλα καὶ [m] τῆς δύψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλλως ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ' ἵνα μὴ [n] φανῶ ἀπεροκάλως αὐτὸ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [o] ἀφ' ὧν εἰς τοῦτο ἐξέβην.

ε'. Καταστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προεῖπον, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [p] σατραπείας ἐπαριθμουμένων τὴν δύναμιν, τελευταῖος βασιλεὺς παρῆλθεν [q] Ἀγχὴς μετὰ τῆς ἰδίας φρατρίας· μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δὲ αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων· πόθεν εἶπον ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλουμένων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδην ἔλεγε εἶναι, τὸν φυγόντα Σαῦλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτί-

z Δηλοῦντα δόξαν,] Ζηλοῦντα *Vat.*
a Αἰώνιον ἀθάνατον] Αἰώνιον *Samb. Big.* & *Vat.*
b Πόλεων ἐπιθυμίαν] Λαῶν juxta *Epiphan.*
c Καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων] Illa καὶ τὸν desunt *Epiphanio.*
d Τὸ ποδαποὶ] Illud τὸ non agnoscit *Vat.* HUDS. Forte ποταποὶ. COCC.
e Ἀξιος.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀξιῶ in *Editis*, *Aliisque.*
f Καὶ σώους ἐπιστρέψοντας,] Καὶ ὑγιῶς ὑποστρέψαντας *Vat.*
g Τί μέλλοι συμβήσεσθαι] Τί μέλλῃ *Big.* & *Samb.*
h Οὐδ' ὅτως γνωσαῖον,] Οὐχ ὅτως *Big.* (*Cocrejus*) *Samb.* & *Vat.*
i Εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ] Εἶτα ἢ μὴ in *Iisdem.*
k Ἐγὼ κρίνω.] Ἐγωγε in quatuor *MSS.*
l Οὐ μόνον ἃ κακοῖς εἶναι] Οὐ μόνον κακοῖς *Vat.*
m Τῆς δύψυχίας] Τῆς δύψυχίας αὐτῷ λίγειν ἠδυνάμην *Vat.*
n Φανῶ ἀπεροκάλως αὐτὸ χρώμενος] Φανῶμαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox χρώμενοι in iisdem. φανῶμαι ἀπεροκάλως αὐτῷ χρῶμαι τοῖς ἐπαίνοις *Vat.*
o Ἀφ' ὧν] Ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέβημεν *Vat.*
p Σατραπείας] Σατραπείας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.*
q Ἀγχὴς] Ἀγχίζης *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* ὁ Ἀγχισος *Vat.* dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαβίδης *Vat.* καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Δαυίδης *Big.* & *Samb.*
r Κατα-

ἐκτίσαι βυλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τ Σάυλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφη ἢ ὑπὸ τ στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ὅτι συμμαχίαν πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν σωεξέλθοιεν, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τὰς φίλας ἐργασάμενον. [r] καιρὸν γὰρ οὐτῷ παρέξειν ἢ καταλλαγῆναι πρὸς τ δεσπότην, [s] κακώσαντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [t] ὁ δὴ καὶ προορώμενον, εἰς τ τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, σκέλθοιεν ἀποπέμπειν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. ταῦτ' ἀκούσας ὁ τ Γιτθῶν βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενον, καλέσας τ Δαυίδην, "ἐγὼ "μὲν, [v] εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ πολλὴν [x] περὶ ἐμὲ εὐνοιαν "καὶ εὔνοιαν, [y] καὶ διὰ τοῦτο σὲ σύμμαχον ἐπηγόμην. σὺ "δοκεῖ ἢ [z] ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μεθ' ἡμέ"ραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑπονοῶν ἄτοπον, "κἀκεῖ φύλαττέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐτὴν "τ πολεμίων [a] εἰσβάλλωσιν. ἔσι ἢ σοὶ τοῦτο συμμαχίας "μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς σκέλθοιεν ὁ τ Γιτθῶν βασιλεὺς, ἦκεν εἰς [b] Σίκελλαν. καθ' ὃν ἢ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Αμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [c] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν καὶ πυρπολεῖ, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἐκ τε αὐτῆς σκείνης καὶ τ ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ς'. Ἐκπεπορθημένην ἢ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑτέρων [d] σὺν τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, [e] ὠδυρόμην ἢ ὧδε τὴν ἐθνῆτα. κλαίων ἢ καὶ ὀδυρόμενον μὴ τῶν φίλων, ὅτι τοσοῦτον [f] παρεῖτο τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν [g] ὑπολείπειν ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [h] κινδυνεύσειν ἢ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ὅτι τ αἰχμαλωσίαις τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποθανεῖν. [i] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ἠτιῶντο. ἀναχὼν δ' ἐκ τ λύπης, καὶ τὴν Δρύνοιαν πρὸς τ Θεὸν ἀναπέμψας, παρεκάλεσε τ ἀρχιερέα [k] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [l] ἱεραπικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τ Θεὸν, καὶ προφητεύσαι εἰ [m] διώξαιτο τοὺς Αμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σώσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι ἢ τοὺς ἐχθρούς. ὡς δ' ἀρχιερεὺς διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις. προσελθόντα δ' ὅτι ποτα χείμαρρον, [n] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [o] προπεσόν, [p] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ὑπὸ ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέραις ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενον ἄσιτον διεκαρτέρησε, [q] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ θεραπεύσαντες καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ ἢ γένος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι ἢ ὑπὸ δεσπότου [r] κατ' ἀῤῥωστίαν ἕπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' [s] αὐτὸν τ καταπεπονημένων καὶ διηρπακότων

petias afferre. A ducibus autem reprehensus est, quod hostili animo virum ad auxilium acciverat; suadebantque ut cum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. se enim illi opportunitatem daturum esse redeundi in gratiam cum domino suo, vires nostras affligendo. Quod cum & ipsi prævidissent, jusserunt eum cum militibus suis sexcentis remittere in locum, quem ipsi ad habitandum dederat. hunc enim esse illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæstinorum myriadas occisas. Hæc ubi audierat Gittensium rex, illosque recte monuisse reputaverat, accito ad se Davide, dicebat, "ego quidem "studium tuum & benevolentiam comprobo, pro"ptereaque te *expeditionis* hujus socium adduce"bam. Verum *cæteri* duces non ita de te existi"mant. Quare statim ab hac die in locum, quem "tibi donavi, discede, nihil mali suspicans; & il"lic esto meæ regioni in præsidium, ne qui ho"stes in eam impetum faciant. nam & sic in so"cietatis partem venis". Et quidem Davides, Gittensium regis jussis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palæstinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Sicellam expugnant: & cum illam incendissent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palæstinorum regione cepissent, *protinus* abierunt.

6. Davides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia *illic* direpta, uxoresque etiam suas (nam duæ erant) cum suorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & discrimen adiit, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem se à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, uxoresque & liberos salvos quidem recipere, ab hostibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* persequeretur, exsiliens *continuo* cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque ad torrentem quendam nomine Baselum perveniisset, & in hominem errantem incidisset, genere quidem Ægyptium, inopia & fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in solitudine errans sine cibo permanserat) postquam ei cibum & potum admoverat viresque ejus refecerat, quæsivit ex eo cujas & undenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis passibus* sequi non potuerit. quin & fatebatur se ex

Davides Dei monitu Amalecitas persequitur, qui Sicellam devastârant. 1 *Reg.* 30.

iis

r Καιρὸν γὰρ αὐτῷ] Καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ παρέξειν ἢ καταλλαγῆναι πρὸς τ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Κακώσαντα τὴν] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* κακώσαντα.

t Ὁ δὴ καὶ προορώμενον,] Ita sane legendum, vel ὁ δὴ καὶ προορώμενοι. Verum in libris omnibus tam impressis quam manu exaratis ὁ δὴ προορώμενον.

v Εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ] Εἶπε inseruimus ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Περὶ ἐμὲ πρόθυμον] Πρὸς ἐμὲ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* & *Vat.*

y Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ διὰ τοῦτο σύμμαχον ἐπαγόμην.

z Ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς.] Τοῦτο *Vat.*

a Εἰσβάλλωσιν] Ἐμβάλωσιν *Samb.* & *Vat.* εἰσβάλωσιν *Big.*

b Σίκελλαν.] Conf. cap. 13. §. 9. sup. SPANH.

c Αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) male in *Editis* ἄγει.

d Σὺν τοῖς τέκνοις] Σὺν τέκνοις *Vat.* & mox κλαίων τε καί.

e Περιέρχυν ὀδύρομένην τὴν ἐθνῆτα.] Sic infr. lib. VII. c. 1. §. 1. SPANH.

f Παρεῖτο τοῖς κακοῖς,] Ita cum *Samb.* ut canon postulabat. παρέθη *Bas. Vat. Aliique.* παρεῖτο *Gen.* HUDS. Lege παρείθη vel παρειθη. COCC. Vel παρέθη, ut bene Ed. Basil. SPANH.

g Ἐπιλείπειν ἤδη] Ἐκλιπεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἐπιλείπειν. COCC.

h Κινδυνεύσειν ἢ] Κινδυνεῦσαί τε *Vat.*

i Αὐτὸν γὰρ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliisque.*

k Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι] Sic *Vat. Hen.* & *Busb.* Ἀβιαθάρην in *Editis*, *Aliisque.*

l Ἱεραπικὴν στολὴν,] Ἀρχιεραπικὴν στολὴν in quatuor *MSS.*

m Διώξαιτο τοὺς Αμαληκίτας] Διώξαντα *Vat.*

n Βάσελον] Ita *Bas. G.* & *Samb.* Βέθλον *Big.* Βόσορον juxta *Epiphanium.* Manus equidem *Flaviana*, ut suspicor, dederat Βάσορον pro *Besor* aut *Bosor* fundi Hebraïci. Βάτελον, ἤτοι Βοτὸν καὶ Βόσηρον λεγόμενον *Vat.*

o Προπεσόν,] Περιτυχὸν *Busb.* & *Hen.*

p Αἰγυπτίῳ μὲν] Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθίοπι, ὑπὸ λ. legisse videtur *Epiphan.*

q Πρῶτον αὐτὸν] Πρῶτον αὐτῷ ποτῷ καὶ τροφῇ θεραπεύσαντες *Vat.*

r Κατ' ἀῤῥωστίαν] Δι' ἀῤῥωστίαν *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* à manu secunda.

s Αὐτὸν τ καταπεπονημένων] Αὐτῷ *Samb.* & *Vat.* αὐτῶν *Big.*

iis esse qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce usus ad Amalecitas *persequendos*, nactusque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino solutos, & spoliis prædaque sese oblectantes, ex improviso *eos* adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent & inermes, & nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent universi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas jugulati sunt, & sanguis frumentum eorum victumque secum * abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio superfuerint quam quadringenti: illique etiam ‡ dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hostes diripuerant, recipit Davides, tum suas pariter ac suorum uxores. Cum autem reversi venissent ad locum, ubi dulcentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed præ ignavia hostem persequi destiterunt; ajebantque contentos esse debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum sententiam improbam esse & iniquam pronunciavit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem ulcisci, sua vero omnia recuperare, ut universis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præsertim cum *illi* ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam perveniset Davides, misit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus suis & amicis. Atque ita quidem facta sunt quæ ad Sicellensium direptionem & Amalecitarum cædem spectant.

Davides, fusis Amalecitis, prædam recipit, suisque ex æquo dividit. 1 Reg. c. 30.

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex ejusque filii egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio

ἄλλά τε τὴν Ιουδαίας καὶ τὴν Σικελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ἐπὶ τοὺς Αμαληκίτας ὡδήγῳ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [t] ἐπὶ γλῶ ἐρριμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀμελοῦντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ δὲ οἴνῳ, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [v] ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολλὴν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [x] πιεῖν καὶ διωχεῖαν τετραμμένοι, πάντες ἦσαν ἀκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπεζῶν παρακειμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐτῆς ἀνηρουῦτο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιουμένους ἀλλήλους δι' [y] ποτῶν διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ δὲ ἀκράτῳ κατενηνεγμένους. ὁπόσοι δ' ἔφθησαν [z] περιθέμενοι τὰς παννυχίδας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ἥκειν, τούτους ἀθρόον ἦλθον ἀκρατῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαξε. διέμεναν δὲ οἱ [a] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [b] ἀναιρούμενοι ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ περιλειφθῆναι τῶν Αμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [c] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ πάντα ἃ διήρπασαν [d] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς τε αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [e] ἀναστρέφοντες ἦκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα διῳκίσθησαν, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, [f] καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τὸ μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [g] αὐτοὺς δικαιοῦν, ὡς συναθλήσαντας, ἀλλὰ μαλακιζομένους περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπήσειν δὲ [h] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, ὃ Θεοῦ συνεργοῦντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [i] τὰ αὐτῶν, [k] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μεμίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶ ταῦτ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμον οὕτως ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. ᾠκέμενον δὴ ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, [l] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ιούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις [m] ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν [n] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Αμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ἔτως ἐχέτω.

ζ'. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [o] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοὺλ δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ [p] παρρησίᾳ τοῖς πολεμίοις τὴν ὅλης αὐτοῖς δόξης ἐπικειμένης, ἅπαν γὰρ τοῦτο προετίμων εἶχον, ὑπερέφυσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀπεθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαοὺλ παῖδες, Ιωνάθης, καὶ [q] Αμινάδαβος, καὶ [r] Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυ-

t Ἐπὶ γλῶ ἐρριμμένους,] Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἀπολαύοντας,] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαβόντας in *Editis*, *Aliisque.*

x Πιεῖν καὶ διωχεῖαν] Πίνειν *Vat.*

* *Abripuit:*] *Scil.* torrentis instar. Verum νοκ παρέσυρεν *mihi suspecta est.*

y Ποτοῖσι διέφθειρεν,] Ita cum *Vat. Samb. Big.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* ποτοῖσι in *Editis.*

z Περιθέμενοι τὰς παννυχίδας] Περιθέμενοι ἐξ ἐναντίας τι αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Σὺν τῷ Δαυίδῃ] Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt,*] *In Literis S.* à diluculo usque ad vesperam.

b Ἀναιρούντες ἀπὸ πρώτης] Ἀναιρέντας *Vat.*

c Αὐτοὶ δὲ δρομάσι] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.*

‡ *Dromadibus insidentes effugerunt.*] Camelis quos appellant dromades, *phrasi divina.*

d Αὐτῶν οἱ πολέμιοι,] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὰ in *reliquis.*

e Ἀναστρέφοντες] Ἀναστροφέντες *Big.* & *Samb.*

f Καταλελοίπεσαν] Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελιλοίπεσαν. (quod malebat *Coccejus*) in *Editis* præter canonem καταλελοίπηταν. alio tempore καταλιλοίπασιν *Hen.* & *Busb.*

g Αὐτοὺς ἀπομερίζειν,] Αὐτοῖς in quinque *MSS.*

h Σεσωσμένας] Ἀνασεσωσμένας *Busb.* & *Hen.*

i Τὰ αὐτῶν,] Illud τὰ ex *MSS.*

k Πᾶσιν] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συνεργησαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Busb.*

l Διέπεμψε] Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.*

m Ἀπομοίρας] Ἀπόμοιρα, μερὶς Hesych. SPANH.

n Σικελλῶν] Σικέλων *Bas.* & *G. Sicilæ Big. Samb.* & *Epiphan.*

o Νικῶσι μὲν οἱ] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis.*

p Παρρησίᾳ] Τοὺς ἀθλοβόλους πλέοντας Menander in Stob. Exerc. Gr. p. 227. SPANH.

q Αμιναδαβος,] Αμιναδατος *Big.* Αἰνιάταβος *Samb.* malim quidem Ἀβινάδαβος cum *Masoretis*, *Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

r Μελχισός.] Est qui malit Μελχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ιωνάθης καὶ Ιοναθαμος καὶ Μελχισος καὶ Αμιναδαβος.

s Τὸ

σύγχυσις γίνε᾽ καὶ φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σαῦλος ὁ φεύγων, [s] τὸ κρατερὸν οὐφος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πολὺ ὀλίγων· αὐτὸς δ᾽ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβών, ὡς μηκέτι διακρατεῖν μηδ᾽ ἀντέχειν τῇ πληγῇ, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠθέλησε, κελεύει δ᾽ τὸν ὁπλοφόρον, ἀπασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτῃ [t] αὐτὸ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δ᾽ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὸν ἴδιον ἀπασάμενος [v] μάχαιραν, καὶ ῥίψας ἐπὶ τὸ ἀκμὴν, ῥίπτει κατ᾽ αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὧσαι, μηδ᾽ ἐπερείσας [x] ἀμβαλεῖν αὐτὸ τὸ σίδηρον, [y] ἀνεπρέφε᾽. καὶ νεανίσκου τινὸς ἐπιτυχόντος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομφαίαν, διὰ τὸ μὴ τὴν χεῖρα αὐτὸν τὴν δυσαρεστῆσαι ποιῆσαι, ἀναχεῖν αὐτῷ τελευτὴν [z] οἵαν αὐτὸς βούλε᾽. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ ἀνελόμενος [a] τὸν ἀπὸ τοῦ τὸ βραχίονα αὐτοῦ χρυσοῦν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐχώρει. θεασάμενος δ᾽ [b] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σαῦλον ἀνῃρημένον ἀπέκλεινεν ἑαυτόν. [c] διεσώθη δ᾽ οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων ἢ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [d] Γελβὲ ὄρος. ἀκέσαντες δὲ τῶν Ἑβραίων οἱ τὴν χιλιάδα [e] πέραν ἢ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σαῦλος πέπωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στῖφος ὀλώλασι· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς [f] ὀχυρωτάτας [g] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους οὔσας, κατῴκησαν.

η᾽. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ἐπιτυγχάνουσι [h] τοῖς τε Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες [i] ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς· καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [k] Ἀσταρτεῖον [l] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσκόλοπισαν πρὸς τὸ τεῖχος τῶν [m] Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν οἱ ἐν [n] Ἰαβιασῷ πόλεως τῶν [o] Γαλαδιτιδος κατοικοῦντες, ὅτι λελωβῶνται τὸν Σαῦλον νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι πρεπόδειν ἀκηδεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώματος ἀλκιμους καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες τὸ σῶμα Σαῦλος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [q] Ἰαβιασὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [r] κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [s] Ἰαβιασῖται, πανδημεὶ κλαυσάντες, [t] θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τοῦ χώ-

& confuſio & cædes, hoſtibus à tergo inſtantibus. Saulus autem, valida ſuorum caterva ſtipatus, fugit. atque miſſis à Palæſtinis jaculatoribus & ſagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipſe vero cum pulchre dimicaſſet, & multa vulnera accepiſſet, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut ſeipſum interimeret; armigero vero imperat ut ſe ſtricto enſe transfigeret, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret. Armigero autem non audente dominum *ſuum* occidere, ipſe ſuo gladio educto, ſibique ejus mucrone admoto, in eum ſe projicit: cumque enſem ſuum in ſe impellere non valeret, neque eum ſibi impingendo trajicere, ſeſe circumagit. atque juvene quodam propter eum adſtante, cum interrogaſſet quiſnam eſſet, audiſſetque eſſe Amalecitam, orabat ut gladio ſibi ab eo impacto, id quod ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe conjiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum evaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum ejuſque filios cecidiſſe, & univerſos qui cum eo erant periiſſe, relictis urbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palæſtini in relictis, quas deſertas invenerant, ſedem ceperunt.

Saulus gladio ſuo incumbit, juvanteque Amalecita interimitur.

8. Poſtridie, cum Palæſtini hoſtes prælio occiſos ſpoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis divulgarunt hoſtes *acie* cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero * in cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Jabiſſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique & audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque feroces alit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli ejuſque filiorum corporibus, ea Jabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter *ipſorum* virtutem. Jabiſſeni autem univerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcher-

Sauli filiorumque arma in templo Aſtartes conſecrata, & corpora illorum in cruces ſublata, 1 Reg. c. 31.

Jabiſſeni Saulo ejuſque filiis parentant. 1 Reg. c. 31.

s Τὸ κρατερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

t Αὐτῷ διελάσαι,] Αὐτῷ *Vat.*

v Μάχαιραν,] Vocem μάχαιραν nobis ſuppeditarunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

x Διαβαλεῖν αὐτὸ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἀμβάλλειν.

y Περιερείσας.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπερείσας.

z Οποίαν αὐτὸς βούλε᾽.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis.*

a Τὸν περὶ βραχίονα] Ita in *MSS.* in *Editis* τὸν deeſt.

b Ο ὁπλοφόρος τοῦ Σαῦλον] Articuli ὁ & τοῦ ex *MSS.*

c Διεσώθη δ᾽ οὐδεὶς] Διεσώθη δ᾽ οὐδὲ τ. σ. τ. β. οὐδεὶς *Big.* & *Samb.*

d Γελβὲ ὄρος.] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliiſque.* HUDS. Gen. Γελβοὲ, vel Γελβωὲ, & ſupr. §. 2. Γιλβωὲ. SPANH.

e Πέραν ἢ Ἰορδάνου] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. xxxi. p. 278.

f Ὀχυρωτάτας] Forte ὀχυρότητας. COCC.

g Κατέφυγον.] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἔφυγον.

h Τοῖς ἢ Σαῦλος] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*

i Αποτεμνουσιν αὐτῶν τας κεφαλας·] Similiter Leonidæ cadaver dehoneſtavit Mardonius, quod in hoſte imitari noluit Pauſanias, prout refert Herodotus lib. 9. pag. 538. edit. Gronov. HAV.

k Ασταρτειον] De *Aſtarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 353. ut & *Seldenum* de *Diis Syris.*

l Ιερὸν·] Ιερὸν abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

* *In cruces ſuſtulernnt ad muros urbis Bethſanæ,*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora ſuſpenderunt ſuper murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὸ τεῖχος Μεθορμᾶ &c. *Zonaras.*

m Βηθσὰν πόλεως,] Βηθσιὰν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316. HUDS. Βηθσὰν poſtea Σκυθόπολις ſupra lib. v. *cap.* 1. §. 1. Σκυθοπολῖ) infr. libr. XII. cap. 4. §. 5. Iidem, qui Βηθσανῖ) lib. XII. c. 8. §. 5. SPANH.

n Ιαβιασῷ] Ita cum *Big.* Ιαβειασῷ *Samb.* Ιαβιασσῷ *Baſ.* & *G.* Ιαβεῖ *Hen.* & *Busb.* Ιαβεὶ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῷ Ιαβεῖ, ἤτοι Ιαβιασῷ *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 287. in princip.

o Γαλαδίτιδος] Γαλααδίτιδος *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 287. in princip.

p Τὸ σῶμα Σαῦλος] Τὰ σώματα Σαῦλος καὶ τοῦ *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαῦλος καὶ τὰ τοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

q Ιαβιασὸν,] Ita *Vat.* ut & paulo ſupra. Ιαβιασὰν *Baſ.* & *G.* Ιαβίσαν *Big.* Ιαβειαν *Samb.* Ιαβηναν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Gen. Ιαβιασὰν, & lib. VI. c. 1. §. 2. Ιαβείσαν. SPANH.

r Κωλύσαι δυνηθέντων,] Κωλ. τολμ. διὰ *Vat.*

s Ιαβιασῖται,] Sic cum *Cod. Vat.* Ιαβιασιοὶ *Baſ. G.* & *Big.* Ιαβειασιοὶ *Samb.*

t Θάπτουσι τὰ σώματα] Non alio modo clam quoque ſepultus fuit Mardonius, Perſarum Dux, ut citato paullo ante loco docet Herodotus, facemque Romana manu accenſam truncus Pompeji accepit, juxta Lucanum & alios. HAV.

* *Quem*

cherrimo regionis loco, * quem Aruram appellant. atque per ſeptem dies cum uxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejuſque filios, ita ut neque potum deguſtarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem ſuſtulerit, ipſumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, poſt mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita exceſſit.

Finis Libri ſexti.

ρας τόπῳ, [v] Αρέρης λεγομένῳ. Ϛ πένθ@ [x] ἐφ' ἡμέραις ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ Ϛ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς [y] ἦγαγον, κοπτόμενοι Ϛ θρηνοῦντες τ̀ βασιλέα Ϛ τὺς παῖδας αὐτ', μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τῷ@ Σαύλ@ τὸ τέλ@ ἔσχε προφητεύσαντ@ Σαμυήλε, διὰ τὸ παρακοῦσαι τ̀ Θεὸν τῶν ἐπ' Αμαληκίτας ἐντολῶν· καὶ ὅτι τ̀ [z] Αχιμελέχε Ϛ ἀρχιερέως γένους, κ̀ Αχιμέλεχον αὐτὸν, κ̀ τ̀ τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνέλεν. ἐβασίλευσε δ', Σαμυήλε ζῶντ@, ἔτη ὀκτὼ πρὺς τοῖς δέκα· τελευτήσαντ@ δ', [a] δύο Ϛ εἴκοσι. κ̀ Σαύλ@ μὲν [b] ἔτως κατέστρεψε τ̀ βίον.

Τέλ@ Ϛ βιβλίε ἕκτε.

* *Quem Aruram appellant.*] Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Annott.* ad p. 344 §. 4.

v Αρέρης λεγομένῳ.] *Haëſel* interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noſter ἄρεργα, *nemus* alii. Vide pag. 344. §. 4.

x Εφ' ἡμέραις] Εφ' ἡμίεας *Gen.*

y Ηγαγον,] Ita *Big* & *Samb.* ritu Attico. in *reliquis* ἦγον.

z Αχιμελέχε Ϛ ἀρχιερέως] Ita *Baſ. G.* & *Samb.* κ̀ τὸ Εὐραϊκόν. Sed Ἀβιμελέχε & mox Ἀβιμέλεχον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII.

a Δύο κ̀ εἴκοσι.] Sic *Baſ. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο abſque εἴκοσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque *Comeſtor* ex verſione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele* XVIII. *annis, & eo mortuo duobus annis. Hos annos ſacra tamen ſcriptura non adnotavit.* Verum *Joannes Zonaras* vulgata *Joſephi* exemplaria ſequutus eſt. Ait enim, ἐβασίλευσε δ Σαὺλ, ζῶντ@ ἔτι Ϛ Σαμυὴλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· μετὰ δ θανόντ@, δύο κ̀ εἴκοσι. *Flavium* autem ſcripſiſſe arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, ἐμοῦ δ ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum XX. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens* & *Eutychius* Alexandrini, ſectatores, quod video, *Joſephi.* Videſis *Iſ. Voſſii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apocryphis*, vol. 1. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miſcell.* p. 77.

b Οὕτως κατέστρεψε τ̀ βίον.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἔτυ.

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΕΒΔΟΜΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Δαυΐδης μὲν ὁ μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, ἕξ δὲ ἄλλοι ἐβδόμης ὁ Σαούλου παῖς.

1. *UT Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*

β'. Οτι, [b] τούτου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασιν τοῖς βασιλείαν Δαυΐδης παρέλαβεν.

2. *Quod, illo amicorum insidiis occiso, Davides in universos imperium obtinuit.*

γ'. Οτι Δαυΐδης στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν [c] Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

3. *Quod Davides à Palæstinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.*

δ'. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυΐδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκησε δὲ εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

4. *Ut Davides obsessis Hierosolymis, captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.*

ε'. [d] Η φιλία πρὸς Εἴραμον τὸν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυΐδην φιλία.

5. *Amicitiæ fœdus inter Hiramum Tyriorum regem & Davidem.*

ς'. Ως τοῖς πέριξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυΐδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτοῖς τελεῖν.

6. *Ut Davides, cum in gentes finitimas expeditionem fecisset easque subegisset, tributum illis imperavit.*

ζ'. Η φιλία πρὸς Δαμασκηνοὺς Δαυΐδου μάχη, καὶ νίκη.

7. *Davides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.*

η'. Πῶς ὅτι τοὺς Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐχειρώσατο αὐτῶν.

8. *Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, devicit.*

θ'. Οτι, τῶν περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ στασιασάντων, ὑπὸ [e] τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς [f] εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

9. *Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, à filio ex imperio abactus erat in regionem Transjordanianam.*

ι'. Ως στρατεύσας [g] Αβεσάλωμος ὅτι τὸν πατέρα Δαυΐδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

10. *Ut Abesalomus, cum bellum patri Davidi intulisset, cum exercitu suo periit.*

ια'. Πῶς [h] εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν [i] ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

11. *Quomodo [Davides] regnum recuperavit, & feliciter vixit.*

ιβ'. Ως ἔτι περιὼν Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

12. *Ut, dum in vivis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.*

ιγ'. Τελευτῶντι Δαυΐδῃ, [k] καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ καὶ [l] λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

13. *Davides diem obit, argenti magna vi aurique & lapidum pretiosorum filio suo relicta.*

---

a Εν τῇ ἑβδόμῃ] *Al.* Εν τῷ ἑβδόμῳ.

b Τούτου φονευθέντος] Ιεβόσθου pro τούτου reposuerunt *Genevenses*, & mox *Summario* IV. Δαυΐδης ante στρατεύσαντας.

c Παλαιστίνους] Δὶς Παλαιστίνους *Samb.* & *Coll. Voss.*

d Η φιλία] Hoc summarium inserui è *Cod. Samb.*

e Τοῦ παιδὸς] Articulum nobis suppeditavit *Samb.*

f Εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.] Illa εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου omiserunt *Genevenses.*

g Αβεσάλωμος] Αβεσάλωμος *Samb.*

h Εἰς τὴν βασιλείαν] Perspicuitatis gratiâ Δαυΐδης hîc inserunt *Genevenses.*

i Ανῆλθε,] Κατῆλθε *Samb.*

k Καταλιπόντος] Ita *Samb.* καὶ ὅσα τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν *Gen.*

l Λιθίας] Videsis *Du Fresne* in *Glossario Gr.* voce λιθίας.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Asaëlus & Abenerus.

Davidi nunciatur Sauli mors. 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam est reversus. Cum vero jam biduum fuisset Sicellæ, die tertio advenit *quidem*, è pugna cum Palæstinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus & capite pulvere conspersо. Isque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna *cum Palæstinis* dicebat. ejus autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæsis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc se *pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret ut ab hostibus caperetur, & ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam ut se conficeret. Quin & cædis ipsius signa *haud dubia* ostendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidissimus & salutis ipsi auctor fuerat. Tam illustris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum prosequutus est, ut non solum ægerrime tulerit ejus interitum, sæpius licet ab eo in vitæ discrimen adductus; sed & occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod ipse sui accusator exstiterit, qui regem interfecerat; didicisset que oriundum esse patre gene-

Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Δαυΐδης μὲν τ̃ μιᾶς Φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, ⸀ ἡ ἄλλη πληθὺς ὁ Σαούλου παῖς· καὶ ὡς πολέμου ἐμφυλίου γενομένου πελευτῶσιν Ασαήλος ⸀ Αβέννηρος.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτην γενέσθ τ̃ μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν ⸀ Δαυΐδης, τὺς Αμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ὑπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτοῦ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ φθάνει παραγενόμενος ἀσωθεὶς ἐκ τ̃ μάχης τ̃ πρὸς Παλαιστίνους ὁ τ̃ Σαούλου ἀγελών· τοῦ τε ἐσθῆτα διερρηγμένος, καὶ τ̃ κεφαλὴν τέφρα πεχεαμένος. καὶ προσκυνήσας [c] αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν [d] ἥκοι τυγχάνει, φησὶ τ̃ τ̃ Ισραηλιτῶν μάχης ἐλεγε. γενέσθ δ' ἀτυχὴς αὐτῆς τὸ τέλος ἐδήλωε· πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων τοῖς Εβραίοις μυριάδων, πεσόντος ⸀ καὶ τ̃ βασιλέως αὐτῶν Σαούλου μετὰ τῶν τέκνων. ταῦτα δὲ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς παραγεγονὼς τῇ τροπῇ τῶν Εβραίων ⸀ τῷ βασιλεῖ πεφυγότι παρών· ὃν [e] καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθήσεσθαι, παρακληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ἐπιπεσοῦσαν, διὰ τ̃ τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀσθενήσαι κατειργάσατο. [f] καὶ σύμβολα δ' αὐτοῦ τ̃ ἀναιρέσεως ἐπεδείκνυε, τόν τε [g] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσοῦν ⸀ βασιλέως ⸀ τ̃ στέφανον, ἃ περιδύσας τ̃ Σαούλου νεκρὸν κομίσαι αὐτῷ. Δαυΐδης δὲ, μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ πεπυσμένος ⸀ Σαούλου θανάτου βλέπων, [h] κατερρηγνύτο μὲν τὴν ἐσθῆτα· κλαίων δὲ ⸀ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν ἑταίρων [i] ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν. [k] ἐποίει δ' αὐτῷ [l] τὴν λύπην χαλεπωτέραν ⸀ ὁ Σαούλου παῖς Ιωνάθης, πιστός τε ὢν φίλος αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτιος γεγονὼς ⸀ πρότερον δ' ἐπεδείξατο τὴν ἀρετὴν ⸀ τὴν πρὸς Σαούλου εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ὑπὲρ τεθνηκότος χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τ̃ βίον· ἀλλὰ ⸀ τ̃ ἀποκτείναντα κολάσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς [m] αὐτὸν γένοιτο κατήγορος ⸀ ἀγελών τ̃ βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς

n Επεὶ

[a] Περιέχει ἡ βίβλος] F. *Big. Samb. Voss.* & *Epiphan.*

[b] Σίκελλαν] Σικελὰν *Samb.* & *Epiphan.* & mox Σικελᾶ. verum Σικέλλαν & Σικέλλᾳ habent *Busb.* & *Hen.* Videsis *Annott.* ad p. 353. v. 11.

[c] Αὐτὸν] Αὐτῷ *Vat.*

[d] Ηκοι] Ita *Big.* & *Samb.* ἥκει *Vat.* ἦκε *Bas.* & *G.*

[e] Καὶ κτεῖναι,] Καὶ abest *Big.* & *Samb.*

[f] Καὶ σύμβολα] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* καὶ σύμβολα τ̃ ἀν. *Bas. G. Alitique.*

[g] Περὶ τοῖς βραχίοσι] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.* ut περὶ τ̃ βραχίονα. p. 359. v. 17.

[h] Κατερρήγνυτο μὲν τὴν ἐσθῆτα·] Conf. lib. VI. c. 14. §. 6. SPANH.

[i] Ολην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν.] Vox ὅλην ex *MSS.*

[k] Εποίει δ' αὐτῷ] Sic in *MSS.* ποιεῖ in *Editis.*

[l] Τὴν λύπην χαλεπωτέραν] Iterum cum *MSS.* (& *Cocc.*) male in *Editis* τὴν λυπὴν τὴν χαλεπωτέραν.

[m] Αὐτὸν γένοιτο κατήγορος] Αὐτῷ carent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

ὡς εἴη παρὸς Αμαληκίτης γῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἔγραψε δὲ θρήνους ἐπιταφίους ἐπὶ τοῖς Σαοὺλ καὶ Ιωναθᾶ· οὗτοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

re Amalecita, eum interimi præcepit. Præterea autem nænias compoſuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ, quæ etiamnum manent.

β'. [n] Ἐπεὶ δὲ τούτοις ἐξετέλεσε τὸν βασιλέα, παυσάμενος [o] τοῦ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῆς Ιούδα καλουμένης φυλῆς. Φήσαντος δὲ αὐτοῦ δίδοναι [p] Χέβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην ἀφώκισε, τάς τε γυναῖκας [q] εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας [r] σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς φυλῆς τῆς προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δὲ ὅτι τὸν Σαοὺλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν [s] Ιαβίσῳ τῆς [t] Γαλαδιτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν δὲ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν ἀντὶ τοῦ πρὸς τοὺς τεθνηκότας [u] ἀποδοῦς ὑπισχνούμενος· ἅμα δὲ δηλῶν ὡς ἡ Ιούδα φυλὴ [x] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

2. Poſtquam vero regi hæc juſta perſolviſſet, luctu finito, Deum per prophetam conſuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quæ Judæ dicitur, ad habitandam ſibi daret. cumque reſpondiſſet, illi ſe dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores ſuas ſecum adducens (duæ enim erant) ſuorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus prædictæ omnis profectus ipſum regem creant. Cum vero audiſſet; quod Jabiſſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ Saulum ejuſque filios ſepeliviſſent, miſit ad eos, qui facinus eorum *præclarum* laudarent & approbarent, quique ſe illis gratias pro ipſorum in defunctos ſtudio relaturum eſſe pollicerentur; prætereaque illi nunciarent, Judæ tribum regem ſe conſtituiſſe.

Davides in Chebrone habitat. 2 *Reg. c.* 2. *Jabiſſenis ob Saulum ejuſque filios ſepultos gratias agit.* 2 *Reg. c.* 2.

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαοὺλ μὲν ἀρχιστράτηγος [y] Αβέννηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ιωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [z] ἐπιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν ὑπολειπόμενον ἐξαρπάσας υἱὸν αὐτοῦ, Ιέβοσθον δὲ ἐκάλεσε, διαβιβάζει πρὸς τὸν πέραν τοῦ Ιορδάνου· καὶ πάντας ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πλὴν ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς. βασίλειον δὲ ἐποίησεν αὐτῷ [a] γλῶ, καὶ μὲν τὴν ὑπερκώμιον γλῶτταν [b] Μάναλιν, καὶ ἣν τὴν Ελλιῶν παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δὲ ἐκεῖθεν Αβέννηρος [c] μετὰ στρατιᾶς ὑπερλέξας, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς προαιρούμενος, [d] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυίδης. [e] ἀπλώτησε δὲ αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ιωάβος, ὁ Σαρουίας μὲν παῖς, παρὸς δὲ [f] Σερί, [g] ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, δεξιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀδελφῶν [h] Αβεσσαίου καὶ [i] Ασαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ προσιτυχὼν ὄρει τινὶ κρημνώδει ἐν [k] Γαβαῷ πόλει, παρεγενέσθην πρὸς μάχην. τῶν δὲ Αβενήρου φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερον αὐτῶν ἀνδρειοτέρους στρατιώτας [l] ἔχει, συντίθενται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προσελθόντες οὖν εἰς τὸ μεταξὺ [m] τῶν παρατάξεων οἱ πρὸς τῷ μάχῃ ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σπασάμενοι τὰς [n] μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες [o] αὐτούς, ἔπαιον [p] εἰς τὰς πλευρὰς καὶ τὰς λαγόνας ἀλλήλους τῇ ῥομφαίαις, ἕως ἅπαντες ὥσπερ ἐκ συμφήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε καὶ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ

3. Cæterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidiſſe regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in caſtra accelerato, filioque ejus ſuperſtite abrepto, nomine quidem * Jebooſtho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in univerſos Iſraëlitas, excepta tribu Judæ, regem eum conſtituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Græca vero Caſtra. Cæterum Abenerus inde cum electiſſimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia prælio cum tribu Judæ congredi, ex indignatione quod Davidem regem creaviſſent. Joabus autem, matre quidem Saruiæ filius, patre vero Suri, Davidis autem ex ſorore nepos, exercitus ipſius dux, ei occurrit, etiam cum Abeſſæo & Aſaële fratribus ſuis, & univerſo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidiſſet, aciem ad prælium explicat. Cum autem Abenerus ei dixiſſet, velle ſe reſciſcere utri illorum præſtantiores eſſent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progreſſi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab utriſque ducibus electi erant, cum haſtas in ſe mutuo jeciſſent, ſtringunt gladios, prehenſiſque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia ſibi invicem gladiis confoderunt, uſque dum omnes quaſi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidiſſent, cæteri ex utroque exercitu conflixerunt; & poſtquam ſummis viribus dimicatum eſſet, Abeneri milites ſuccubuerunt.

Davidici & Jebooſthani alteri ab alteris interfecti. 2 *Reg. c.* 2.

---

n Επεὶ δὲ τούτοις] Επὶ δὲ τούτοις *Samb.*

o Τοῦ πένθους,] Hîc δὲ ante τοῦ πένθους delevimus auctoritate *Codd. MSS.*

p Χέβρωνα,] *Al.* Χεβρῶνα. HUDS. Hebr. חברונה. SPANH.

q Εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ,] Εταγόμενος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

r Σὺν αὐτῷ.] Τὰς σὺν αὐτῷ *Vat.*

s Ιαβίσῳ] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ιαβείσῳ. in pleriſque *MSS.* Ιαβειτᾶ aut Ιαβισᾶ. Vide p. 287. §. 12. & 320. in fine. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

t Γαλαδιτιδος κατοικοῦντες,] Γαλααδίτιδος *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* exemplaribus.

u Ἀποδοὺς ὑπισχνούμενος·] Τιμὰς καὶ ἀποδοὺς *Vat.*

x Κεχειροτόνηκεν] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Busb. Samb.* & *Epiphan.*

y Αβέννηρος,] Αβέννης ubique *Hen. Busb. Samb. Big.* & *Vat.* Αβεννὴρ *Zonaras* è *Bibliis S.*

z Επιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν,] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ἐπείχθη in *Editis*, *Aliiſque* ἠπείχθη *Samb.* manu ſequiori.

* *Jebooſtho,*] *Iſbooſthus* juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* ſacris *Iſbaalus* aut *Eſbaalus*. At *Flavius* aut *Librarii*, E poſita loco Σ ſibilantis literæ, Ιέβοσθον pingere maluerunt.

a Γλῶ,] Τὴν *Big. Vat.* & *Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τὴν ante ὑπερκώμιον abeſt *Vat.*

b Μάναλιν,] Μαναὶμ vel Μαναὶν reſcribendum cenſet *Bochartus* de Colon. *Phœn.* l. I. c. 28. p. 591. HUDS. Μαναλὶν Hebr. מחנים LXX. ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς Μαναὶμ 1 Reg. 11. 8. *Vulg.* circumduxit eum per caſtra. Hebr. מחנה caſtra, παρεμβολή. SPANH.

c Μετὰ στρατιᾶς ὑπιλίκτου,] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) μετὰ τῆς στρατιᾶς in *Editis.*

d Ὀργισθεὶς] Ὠργισε (ὤργισθε *Vat.*) γὰρ αὐτοῖς βασιλέα τὸν Δαυίδην κεχειροτονηκόσιν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* διὰ ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ιούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσασαν τὸν Δαβὶδ *Zonar.*

e Απλώτησε δὲ αὐτῷ] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum diſcrimine ἀπλώτησε δὲ αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου (Σαρουίας *Coll. Voſſ.*) Σερουίας *Big. Samb.* & *Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου deſiderantur.

f Σερί] Σεριὰ in *Iiſdem MSS.* Σαρὲ aut Σαρεὶ *Epiph.*

g Ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς] Ἐκ δὲ τῆς ἀδιλφῆς τῆς ἐκείνου (τῆς ἐκείνης *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ιωάβος ἀρχιστρ. *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

h Αβεσσαίου] Ita cum *Hen. Busb. Big. Samb.* & *Epiph.* Αβεσσέου *Vat.* Αβισσαίου *Baſ.* & *G.* Αβεσσὰ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ιωὰβ καὶ Αβισὰ καὶ Ασαὴλ υἱεῖοι ἦσαν Δαυὶδ ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16.

i Ασαήλου] Ασαὴλ *Vat.*

k Γαβαῷ πόλει,] Ita *Samb.* Γαβαὼ *Baſ. G. Vat. Aliique.* Γαβᾶ aut Γαβαᾶ *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* HUDS. Conf. lib. VI. c. 6. §. 2. SPANH.

l Ἔχει,] Ἔχοι *Big.* & *Samb.*

m Τῶν παρατάξεων] Τῆς παρατάξεως *Vat.*

n Μαχαίρας,] Μαχαίρας οἱ τοῦ Δαυίδου juxta *Epiphan.*

o Αὐτούς,] Forte αὐτᾶς. COCC.

p Εἰς τὰς πλευρὰς] Εἰς τὰ πλάγια *Vat.*

runt. Versos deinde in fugum Joabus non destitit persequi. Sed & ipse instabat, hortatus suos ut è vestigio insequerentur, & nequaquam occidendo fatiscerent; fratres etiam sui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Asaëlus præ reliquis maxime conspicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines solum celeritate superabat, sed & equum cum eo contendentem cursu prævertisse dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque insequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus respexisset, & impetum ejus eludere tentasset: & nunc quidem monuisset, ut, ab eo persequendo desistens, alicui militum suorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non persuaserat, precibus obsecrasset, ut se reprimeret & persequi desineret, ne * fratris ejus in conspectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, sed insequi persisteret, *Abenerus* dum fugientis more hastam teneret, à tergo opportune ictu illato, statim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum insectabantur, postquam in locum venerant, ubi forte Asaëlus jaceret, mortuum circumstantes non amplius hostes persequebantur. Joabus autem & frater ejus Abessæus, cadaver cursu prætervecti, majorique studio ex ira ob *fratrem* occisum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate usque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum persequuti sunt, cum jam sol occideret. At colle quodam ascenso, in eodem loco cum tribu Benjamitide constitit *Joabus*, & illos conspiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem sustulisset & dixisset, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuisse fratrem ejus Asaëlum, cui, ipso *illum* obsecrante, non persuasum erat ut ab insequendo cessaret, propterea que percussus occubuit: Joabus ei assensus, seque hisce verbis *bene* admonitum esse ratus, signo tuba dato suos revocat, & ne ulterius persequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco castris positis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † castra pervenit ad Iebosthum Sauli filium. Die autem sequenti Joabus, recensitis *cæ*sorum cadaveribus, omnes sepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & sexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Asaëlum. cujus corpus cum Joabus & Abessæus inde Bethlemen deportassent, & in sepulchro *ejus* patrio sepelivissent, ad Davidem in Chebronem reversi sunt. Ex illo itaque tempore intestinum inter Hebræos gliscebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires semper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

Asaëlus Abenerum persequitur. 2 Reg. c. 2.

Abenerus Asaëlum occidit.

Joabus receptui canit. 2 Reg. c. 2.

Bellum civile inter Hebræos. 2 Regum, c. 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero sex, è totidem uxoribus. Quorum

Davidis filii. 2 Regum, c. 3. & 1 Paralip. c. 3.

ξ Αβενήρ. καὶ τραπέντας οὐκ ἀνίει [q] διώκων ὁ Ἰώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπεκειτο ᾠδ᾽ ἀκελεύτως τὰς ὁπλίτας σκηνὰς ἔπεσθαι, καὶ μὴ κάμνειν ἀναιροῦντας. [r] οἵ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ διαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ἀσάηλος· ὅστις τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, ὡς γὰρ ἀνθρώπους ἐνίκα μόνους, ἀλλὰ [s] καὶ ἵππον καταδιώκειν εἰς ἅμιλλαν λέγεται φθάσαι μέν· [t] ὃς δὲ τὸν Ἀβένηρον ἐδίωκεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τοῦ ἐπ' ὀρθὸν φέρεσθαι εἰς ἑτέρους [v] ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ὑποστραφέντος δὲ τοῦ Ἀβενήρου, καὶ καταφοβήσαντος τῷ ἐρημίᾳ αὐτὸν πρωμένου, καὶ ποτὲ μὲν εἰπόντος, ἵνα τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν [x] ἀφέμενος τὴν διώξεως [y] ἀφελείας τῷ πανοπλίαν, πάλιν δή, ὡς οὐκ [z] ἔπειθε τοῦτο ποιῶν, καταχεῖν αὐτὸν δὲ μὴ διώκειν φθαμενοῦντος, μὴ κλείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τῷ ποδὸς τὸ ἀδελφὸν αὐτοῦ παῤῥησίαν· ὁ [a] προσεμένου δὲ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑπομείναντος [b] τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ [c] πλήξας εἰς τὰπίσω καιρίως, ᾠδαχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτὸν διώκοντες τὸν Ἀβένηρον, ὡς ἦλθον ὑπὲρ τὸν τόπον ἔνθα κεῖτο συνέβαινε τὸν Ἀσάηλον, προεκπεσόντες τὸν νεκρὸν οὐκ ἔπι τοὺς πολεμίους ἐδίωκον· ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτός τε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβεσσαῖος, ᾠδαθραμόντες τὸ πῶμα, καὶ τὸ πλεῖον ὑπὲρ τὸν Ἀβένηρον ἀπορθῆς αἰτίαν τῷ ὑστέρου τοῦ πεπολεμηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἀπίσω πάλιν ἐτράποντο θυμίᾳ χρώμενοι, μέχρι τόπου τινὸς [d] Ἀμμάταν καλοῦσι, ἐδίωξαν τὸν Ἀβένηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβὰς δὲ ὑπὲρ τινα βουνὸν, ὡς ἔχει ἐπὶ σκοπιᾷ τῷ τόπῳ μέν τοῦ Βενιαμιτοῦ φυλῆς, αὐτός τε κατεσκέπτετο ἐκ τοῦ Ἀβένηρον. τότε δὴ [e] ἀνακεκραγότος ἐκ φήμαις, μὴ δεῖν ἄνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα ἐκ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ ἐκ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσάηλον, ὃς [f] ᾠδαμινοῦντος μὴ διώκειν οὐκ ἐπείθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας δὲ ᾠδάκλησιν ἡσυχάσαι [g] τοῦτος τοὺς λόγους ὁ Ἰώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ὀπὶ πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ ἅτε μὲν ἐπ' ἐκείνῃ καταστρατοπεδεύεται ᾗ τόπῳ τὴν νύκτα ταύτην· Ἀβένηρος δὲ διὰ ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται εἰς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ἰεβοσθον. τῇ δὲ ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ἰώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδωσεν. ἔπεσον δὲ τὸν μὲν Ἀβενήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τὸν δὲ Δαυίδου δεκα πρὸς τοῖς ἐννέα, καὶ Ἀσάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἐκεῖθεν Ἰώαβος καὶ Ἀβεσσαῖος εἰς [h] Βηθλέεμον, καὶ θάψαντες ἐν τῷ [i] πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἤρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Ἑβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμεινεν ἐπὶ πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυίδου κρειττόνων ἀεὶ γινομένων καὶ πλείων [k] ἐκ τοῦ κινδύνου φερομένων, [l] τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Ἐγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες [m] τῷ Δαυίδῃ, τὸν ἀριθμὸν ἓξ, ἐκ γυναικῶν ἴσων. ὧν ὁ

q Διώκων ὁ Ἰώαβος.] Διώκων Ἰώαβος *Big. Samb. & Vat.*

r Οἵ τε ἀδελφοὶ] Οἵγε ἀδ. *Vat.*

s Καὶ ἵππον καταδιώκειν.] Ἵππος *juxta Epiphan.*

t Ὃς δὲ τὸν Ἀβενήρου] Ita cum *Big. & Samb.* ἀλλὰ δὲ in *Editis, Aliisque.* ὅτε *Hen. & Busb.*

v Ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν.] Sic *Big. & Samb.* Ἐγκλιθεὶς *Vat.* ἐγκλιθεὶς *Bas. & G.*

x Ἀφέμενος τὴν διώξεως] Ἀφέμενον *Vat.*

y Ἀφελείᾳ] Ἀφελίᾳ *Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vat.*

z Ἔπειθε τοῦτο ποιῶν,] Ἐπείθετο *Vat.*

* *Fratris ejus in conspectum veniendi libertatem amitteret:*] Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, *Epiphan.*

a Προσεμένου δὲ τοὺς λόγους,] Προσεμένου.

b Τῇ διώξει,] Τῷ διώξει *Big. Samb. & Vat.* τῷ διώξῳ *Coll. Voss.*

c Πλήξας εἰς τὰπίσω καιρίως,] Πέπληγμαι καιρίαν πληγὴν Æschyl. Agam. v. 1352. Plutarch. in Philopœm. pag. 359. B. καιρίως ἔπαισεν. SPANH.

d Ἀμμάταν] Eo modo *Big. & Samb. (Coll. Voss.)* atque ita quidem aut Ἀμμάθαν *Florium* scripsisse puto. Ομμαθὼν *Bas. G. Aliique.* Μαθὼν aut Αναθὼν *Epiph.* Αμμὰ aut Αμμὰν *Interpretibus* LXXII. HUDS. Ομμαθὼν *Gen.* ita etiam Edit. *Basil.* Rufinus; *locum nomine Gabaon.* in Hebr. 2 Sam. 11. 24. גבעת *Gibnath.* LXX. Αμμὼν *Amman. Vulg. collem aquæductus*, quem secutus hic est Gelenius. SPANH.

e Ἀνακεκραγότος] Ita *Big. Samb. & Vat. in Editis, Aliisque* ἀνακεκραγότος.

f Προσαινοῦντος μὴ διώκειν] Παρεγινῶτο *Vat.*

g Τοῦτος τοὺς λόγους] Τότε *Vat.*

† *Castra pervenit ad Iebosthum Sauli filium.*] Confer. p. 363. §. 3.

h Βηθλέεμον,] Βηθλεέμου *Big. Samb. & Vat.* originario propius.

i Πατρίῳ μνήματι,] Πατρῴῳ *Iidem.*

k Ἐκ τοῦ κινδύνου] Ita *Vat. & Samb.* ἐν τοῖς.

l Τῶν δὲ Σαούλου παίδων] Τῶν δὲ Σαοὺλ παιδίσκων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν legisse videtur *Epiphanius.* ac αὐτῶν quidem agnoscit *Vat.*

m Τῷ Δαυίδῃ,] Articulum non agnoscunt *MSS.*

n Αχι-

ὁ μὲν πρεσβύτερος ἐκ μητρὸς [n] Αχινᾶς ἡρέμενος, [o] Αμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Αβιγαίας, [p] Δανιηλος· τῷ τρίτῳ δὲ ἐκ τῆς [q] Θολομαΐ τοῦ βασιλέως [r] Μαχάμης Φιλιππου [s] Γεσσιρῶν βασιλέως, [t] Αβεσάλωμος ὄνομα· τὸ δὲ τέταρτον [v] Αδωνίαν ἐκ γυναικὸς [x] Αγγίθης προσηγόρευσε· [y] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς [z] Αβιτάλης, καὶ τὸν ἕκτον [a] Γεθραμαμ τῆς [b] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τῶν δὲ ἐμφυλίου πολέμου συνεστῶτος, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχην πυκνῶς τῶν μετ' ἐκατέρου τῶν βασιλέων, Αβένηρος ὁ τοῦ Σαοὺλ [d] παιδὸς δεξιοχειρότατος, σωστός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνουν ἔχων τὸν ὠλιγῆος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ιεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [e] διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ὕστερον δὲ ἐγκλήματι γενόμενος [f] ὁ Αβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαοὺλ παλλακῇ, [g] Ραισφᾶ μὲν τὄνομα [h] Σιβάθου [i] δὲ θυγατρὶ, καὶ καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ιεβόσθου, προαλγήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς ὑπὸ δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσης προνοίας περὶ αὐτὸν χρώμενος, ὑπέλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην προαγαγεῖν, ὑπιδείκνυσθαι δὲ ὡς ὑπὸ Δαὶ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν [k] ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου, Δαὶ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα παρὰ Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἐξίου, ἢ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ μὲν Σαούλου παῖδος, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [l] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἦλθε γὰρ ἐφ' οἷς Αβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον τεκμήριον προσαρκεῖν τῶν σωθησομένων ἀξιώσαντος, ἀνασώσασθαι πρὸς αὐτὸν [m] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις. ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτοῦ τὴν Μιχάλαν, ἀποστάσας [n] Φελτίου, [o] τοῦ τότε σωοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτο καὶ Ιεβόσθου συμπροάξαντος. ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γεγηραικότας τῶν φυλῶν καὶ ταξιάρχους [p] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποστῆναι μὲν Ιεβόσθου, "Δαυίδῃ δὲ προσθέσθαι, ταύτης ἀποστρέψειε τὴν ὁρμὴν, "νῦν μέντοιγε ὑπηρέται χωρεῖν [q] εἰ βούλονται. καὶ γὰρ "εἰδέναι τὸν Θεὸν Δαὶ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδῃ "χειροτονήσαντα πάντων Εβραίων βασιλέα, προειπεῖν "δὲ ὅτι Παλαιστίνους ἐκεῖνος αὐτοὺς τιμωρήσεται, καὶ "ποινὰς λήψεται ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμόνες, [r] ὡς καὶ Αβένηρος γνώμῃ τῇ πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον

natu quidem maximus, è matre Achina susceptus, Amnon vocabatur: secundus vero, ex uxore Abigæa, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomæi regis Gessiritarum filia prognato, nomen erat Abesalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, sextumque ex Ægla *natum* Gethraaman cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum esset, & crebro ad manus venirent confligerentque utriusque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in eum valde propensam, effecit ut omnes à Jebostho starent: & aliquandiu in ejus fide permanserunt. Postea vero, cum accusaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræspha, Sibathi vero filia) rem habuisset, & à Jebostho reprehenderetur, dolore percitus iraque incensus, quasi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus summa cum alacritate studuit, minatus est quidem se regnum ad Davidem translaturum esse, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, sed sua in exercitu gubernando peritia & fide. missisque in Chebronem ad Davidem legatis, obsecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipsum habiturus esset socium & amicum, cum populo persuaserit ut à Sauli quidem filio deficerent, eum vero omnium Israelitarum regem constituerent. Postquam autem Davides fœdus cum eo percussisset (nam sibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipsum per legatos egerat) atque in primum fidei sibi datæ indicium postulasset ut ejus beneficio Michala uxor sibi restitueretur, quam magno sui periculo emerat, & sexcentis Palæstinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipsi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abstractam, adjuvante etiam Jebostho. Scripserat enim illi Davides ut uxorem suam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis senioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipsos hujusmodi verba fecit; "quod illos, "cum in eo essent ut à Jebostho desciscerent & "sese Davidi adjungerent, ab isto impetu & *vo-*"*luntate* averterit; nunc vero illis potestatem fa-"ciat *ad ipsum* eundi, si vellent: nam & sibi com-"pertum esse, Deum, cum per Samuelem pro-"phetam Davidem omnium Hebræorum regem "constituisset, etiam prædixisse, fore ut ille ipse "pœnas à Palæstinis exigeret, illosque devictos "sub jugum mitteret". Cùm hæc audissent seniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter,

Abenerus à Jebostho ad Davidem desicit. 2 Regum 3. c. 3.

Davides Michalam reposcit. 2 Regum. c. 3.

Abenerus Israëlitas Davidi conciliat. 2 Regum. c. 3.

n Αχινᾶς ἡρέθη.] Αχίνας *Basil.* & *G.* Εχίνας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Αχίνας ἤτοι Αχινόαμ *Vat.* Αχινὰς *Epiphan. Massoretis & Hieronymo* Αχινόαμ. *Interpretibus* LXXII. Αχινάεμ aut Αχινοεμ. Αχινᾶς ex p. 353. v. 2. si vera sit ista lectio.

o Αμνων ἐκλήθη.] Αμνὰν *Samb.* Αμνὼν *Big. Vat.* & LXXII. Αμνὰν *Epiphan.*

p Δανιήλου.] Ita etiam 2 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλιὰ LXXII. Δαλαΐηλου *Big.* & *Vat.* Δαλαΐχλου *Samb.* Verum *Celeb* est *Epiphanio.*

q Θολομαΐ θυγατρὸς.] *Talmai* in *Hebr.* Θολμὶ & Θαλμαΐ LXXII. Θολμαΐου *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholomei*, in aliis *Ptolomei.*

r Μαχάμης.] Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.*

s Γεσσιρῶν βασιλέως,] Γεσιρῶν *Big.* & *Samb.*

t Αβεσάλωμος ὄνομα.] Αβεσάλωμος *Big.* & *Samb.*

v Αδωνίαν] Οζείαν *Vat* ex *Interpretibus* LXXII.

x Αγγίθης] Ita cum *Busb.* & *Hen.* Αγγίτης *Basil.* & *G.* Αγιθὴς *Big.* & *Samb.*

y Τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν] In iis quæ sequuntur fere conveniunt *Codd MSS.* nec multum discrepant *Epiphanii* libri. in *Editis* vero πέμπτον δὲ καὶ τὸν ἕκτον Γεθρεσὰν καὶ Γάλα ἐπονόμασε.

z Αβιτάλης,] Αβιτάλης juxta *Biblia S.* Αμιτάλης *Vat.*

a Γεθραμὰμ] Γεθραμὰμ *Vat.* Ιεθρὰμ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* Ιεθρὰν *Big.* Γεθερσὰν *Basil.* & *G.* Ιεθρεγλὰμ aut Ιεθρεγλὰμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralip.* c. 3. v. 5.

b Αἰγλᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Αἴγλας *Vat.* Αἰγαὰλ & Αἰγᾶς & Αγλᾶς in codicibus LXXII.

c Τῶν μετ' ἐκατέρου] Sic cum *Vat.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* τῶν deest in *Editis*, *Alisque.*

d Παιδὸς ἀρχιτραπέζου] Παιδὸς abest *Vat.* & quibusdam *Epiphanii* libris.

e Διέμειναν ἱκανὸν] Διέμεινον ἱκ. *Vat.* διέμενον ἐπ ἱκανὸν χρ. *Busb.* & *Hen.*

f Ο Αβένηρος,] Articulum supplevi ex *Samb.* & *Vat.*

g Ραισφᾶ] Ρεσφᾶ juxta *Literas S.*

h Σιβάθου] Λίᾳ *filiæ* in fundo *Hebraïco.* Ιωλ aut Ιὰλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτου *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebaheth* apud *Epiphanium.*

i Δὲ θυγατρὶ,] Illud δὲ ex *MSS.*

k Ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου,] Ἀρχοι *Big.* & *Samb.* δὲ addit mox *Coll. Voss.* & *Big.*

l Τῆς χώρας βασιλέα.] Ita *MSS.* τὸν abest *Editis.*

m Μιχάλαν] *Al.* Μελχόλλ. Vide p. 337. in fine.

n Φελτίου,] Οφελτίου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

o Τοῦ τότε σωοικοῦντος] Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* in *Editis* δὲ τε σωοικοῦντος, & mox καὶ πρὸς τοῦτο.

p Καὶ χιλιάρχους,] Illa καὶ χιλιάρχους restituimus è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*

q Εἰ βούλονται.] Η βούλονται *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte οἱ. COCC.

r Ὡς καὶ Αβένηρος] Ita cum *Vet. Interpr.* ὡς καὶ τοῦ Αβενήρου γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τ. πρ. σ. παρέλαβον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην ἣν εἶχον αὐτῷ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσελαβεν *Basil.* & *G.*

ter, ac illi prius, ſenſerit, eò adducti ſunt ut Davidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jebosthi ſatellites) atque hæc apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animadvertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, è ſociis circiter viginti aſſumptis ad Davidem ſe contulit, ut ipſemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora eſſe videntur quæ noſmetipſi gerimus) ſimulque ut ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque univerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſæque ſplendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuiſſet, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præſenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 Regum, c. 3.

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 Regum, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, & paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus eſſet, & præterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas & temporibus *quaſque ſuis* accommodandas, ipſe vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam & *rationem* iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut ſibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum & omnibus *ad inſidias* pulchre paratis diſceſſiſſe. Ubi vero hæc Davidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moveri ſenſerat, ad audaciora *ſtatim* aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit ut illum aſſequuti Davidis nomine revocarent, quaſi ipſe nonnulla de rebus ſuis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipſi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipſum enim aſſequuti ſunt in loco quodam, cui nomen Beſira, viginti ſtadiis à Chebrone diſſito) nihil eorum quæ eventura erant ſuſpicans *ad urbem* reverſus eſt. At Joabus, cum ei ad portam obviam veniſſet, & benigne *eum* excepiſſet, viri ſumme benevoli amicique ſpeciem præ ſe ferens (fit enim ſæpiuſcule, ut, ne qua daretur inſidiarum ſuſpicio, vere bonorum mores ſimulent, quibus in animo eſt flagitii aliquid patrare) ipſum quidem à ſuis ſeducit, quaſi in ſecreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum ſolitarium, uno fratre Abeſſæo præſente, ſtricto gladio ſubter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo inſidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipſe quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Aſaëlum, quem Abenerus *ſe pertinaciter* inſequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hiſce quidem ipſe privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perſpicere, quanta &

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 Reg. c. 3.

Joabus Abenerum interficit. 2 Reg. c. 3.

προσέλαβεν, τὰ Δαυΐδου φρονεῖν [s] μετεβάλλοντο. ταῦθ' ἑντων ἢ τάτων, Ἀβένηρος [t] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ἰεβόσθου σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ πάντα πρὸς αὐτὸν ἀφιλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντικρούοντας ἑώρα, προσιόντι δ' οἷς ἐβούλετο, προσκαλεῖται ὡς εἰκὸς τῶν ἑτέρων, ἦκε πρὸς Δαυΐδην, τὰς ὅρκους παρ' αὐτοῦ ληψόμενον αὐτός· πιστότερα γὰρ τὰ δι' ἄλλου πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιεῖσθαι εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέπι τοὺς ἡγουμένους [v] αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημαίνων. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν Φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾶ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ [x] ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλέποντι παραδώσῃ τὴν ἀρχήν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὲ Δαυΐδου τὸν Ἀβένηρον, ὀλίγον ἀφεστηκὼς εἰς Χεβρῶνα ἦκεν Ἰωάβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ σωτηρίαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ παρὰ πάντα τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ τἄλλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποθραμεῖν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακόργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄψοιτο. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι φάσκων, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβένηρος συντίθεται. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [y] ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [z] πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι, μεθ' ἧς ἐβούλετο νοῦ ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν καταστασιαζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπεισε τὸν Δαυΐδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται πάσης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρίνας Ἀβένηρον ἀποκτεῖναι, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυΐδου ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτοῦ τινὰ φωὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντες εἰπεῖν. Ἀβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ φωνὰ τῶν ἀγγέλων· καταλαβὸν γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [a] Βησιρᾷ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑποπτεύσας τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ [b] πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκείνοντα γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τ' ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ὑποστᾶ μὲν [c] τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δ' εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, πατασσόμενος τὸν μάχαιραν, ὑπὸ τὸν λαγόνα παίει. καὶ πληγὰς μὲν Ἀβένηρος τοσὰς ἐνεδράθεις τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [d] τιμωρήσοντος Ἀσαὴλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα [e] βαλὼν Ἀβένηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ [f] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δ' ἦν ταληθὲς εἶχε, δείσαντος μὴ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς [g] ἀφαιρεθείη, λάβοι δ' ὁ παρὰ Δαυΐδου τὸν πρώτην τάξιν Ἀβένηρος. ἐκ τούτων

ἂν

s Μετεβάλλοντο.] Μετεβάλοντο *Big.*

t Συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην] Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖται in *Editis.*

v Αὐτῷ λόγους] Αὐτῶ *Vat.*

x Ξενίσαντος] Sic *Cod. Samb.* (& correxit *Coccejus.* collatio *Big.* ξενίσας) ξενήσαντος in *reliquis.*

y Ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι] Ἐπὶ τὸ βεβ. *Samb.*

z Πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι,] Illud ὡς non agnoſcit *Vat.*

a Βησιρᾷ καλουμένῳ,] Βισηρᾷ *Samb.* Βητηρᾷ *Big.* Βησίρᾳ καλουμένῳ, ἤτοι Σειρᾷ, ἀπέχ. *Vat.* Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra.* At *Flavio* in *Vita ſua* §. 24. dicitur Βηθάρων πόλις. HUDS. Βησιρᾷ Gen. Βηθάρων de Vita ſua & paulo ante ibidem Βασαρὼν πόλιν. SPANH.

b Πρὸς τῇ πύλῃ] Ita cum *Big.* & *Samb.* πρὸς τὴν πύλην *Vat.* πρὸς τῆς πύλης legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam.* In *Editis* πρὸς τῇ πόλει.

c Τῶν οἰκείων] Articulum inſeruimus è *Samb.* & *Big.* τῶν ἀδύτων legiſſe videtur *Epiphanius:* nam vertit, *ab aliis hominibus.*

d Τιμωρήσαντος] Τιμωρήσαντος in aliquot *MSS.*

e Βαλὼν Ἀβίνηρος] Λαβὼν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

f Χεβρῶνι] Γαβαὼν pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti recte notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſt. S.* tom. 2. p. 669.

g Ἀφαιρεθείη,] Ἀφαιρεθῇ *Vat.*

ἄν τις καταγνόσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ ὃ μηδενὶ τούτων ἀφαιρήσαιτο. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ σπουδάζοντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείρους τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς εὐδαιμονίας ποιοῦσιν· ὡς ἂν ὁμοίως δεινὸν τυγχάνοντος [h] [μὴ] πορίσασθαι [i] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ σωθῆναι τοῖς [k] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς χρώμενον ἐπὶ ταυτὸν [l] ἀπολέσαι. τοῦτο δὴ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ καλεπώτερα μηχανωμένοις [m] τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγουσι καὶ ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἐρρήθη δεδηλῶσθαι.

5'. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τὸν Ἀβένηρον, ἤλγησε μὲν τῇ ψυχῇ, [n] ἐμαρτύρατο δὲ πάντας, ἀναπεινων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς ὅτι κοινωνὸς εἴη τοῦ Ἀβενήρου σφαγῆς, ὅτι κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀπόθανοι· ἀρὰς δὲ κατὰ τοῦ πεφονευκότος αὐτὸν ὁδηγὰς ἐποιεῖτο, καὶ τὸν οἶκον [o] ὅλον αὐτοῦ, καὶ τοὺς συμπραξαντας [p] ὑποδύνους ἐποιεῖτο τῆς ὑπὲρ τοῦ πεπλευτηκότος ποινάς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τοὺς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ὤμοσεν Ἀβενήρῳ, [q] τοῦτον εἰργάσθαι. παρεστάλη μέντοι γε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις τιμᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα, [r] περιρρηξαμένους μὲν τὰς ἐσθῆτας, ἐνδύντας δὲ σάκκους· ταῦτα δὲ ποιεῖν, προάγοντας τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, [s] κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις ἐνδεικνύμενος τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὸν ἤδη τεθνηκότα λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὸν αὐτοῦ γνώμην ἀνῄρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐπιταφίους τε συγγραψάμενος θρήνους, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τάφου πρῶτος ἀνεκλαύσατο, καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Ἀβενήρου παρεκέχει θεραπεύων, ὡς μηδὲ τροφὴν ἀναγκαζόμενον αὐτὸν τῶν ἑτέρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε γεύσασθαι μηδενὸς, ἄχρις ἡλίου δυσμῶν. παρὰ εὔνοιαν αὐτῷ διὰ τοῦ πλήθους ἐγένετο. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Ἀβένηρον φιλοσόργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀποθανόντα, καὶ φυλακὴν τῆς πίστεως ἠγάπησαν· ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσειε τῶν νομιζομένων, ὡς συγγενῆ καὶ φίλον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν γενόμενον ὑβρίσειεν ἀκόσμῳ ταφῇ [t] καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς πᾶν ὅτι χρηστῷ καὶ ἡμέρῳ τὴν φύσιν ἔχαιρε, τὴν αὐτὴν ἑκάστου λογιζομένου προθυμίαν εἰς αὐτὸν δ' βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, [v] οἵαπερ ἐτύγχανον αὐτοῦ Ἀβενήρου νεκροῦ ἐόντος. [x] πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδῃ γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ποιήσασθαι προθυμίαν εἰκὸς, ὡς ἤθεις ὑπενόησεν ὑπ' αὐτοῦ φονευθῆναι τὸν Ἀβένηρον. ἔλειπε δὲ καὶ πρὸς τὸ πλῆ-

qualia solent homines audere, ut superiora omnia habeant & principatum obtineant, & nemini hisce cedant. nam dum ista adipisci desiderant, per mala innumera ad ea grassantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutissime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: existimantes haud adeo grave esse ad tantum potestatis fastigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus assuetus iisdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitosissimum sit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem satis est paucis admonuisse.

6. Davides autem, cum audisset Abenerum peremptum esse, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta & voce sublata testatus est omnes; neque se Abeneri cædis conscium fuisse, neque *illum* se jubente volenteque occubuisse: diras autem graves necis ejus auctori imprecatus est, atque totam ipsius familiam & facinoris socios pœnis mortuo persolvendis devovebat. Erat enim solicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidisse. & quidem populo universo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus solennibus honorarent exsequiis, laniatis quidem vestimentis *suis*, saccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipse autem *rex* sequebatur * cum senioribus virisque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum prosequutus est; quodque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipsum in Chebrone magnifice sepelivisset, & lamentationes funebres conscripsisset, ipse super monumentum stans primus *verbis* lamentatus est, † dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipsum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; sed jurarit nulla de re gustaturum esse, usque ad solis occasum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præstitum ab eo honorem servatamque fidem probaverunt: quod *scilicet* ipsum, ut cognatum & amicum, omnibus exsequiarum justis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ sepulturæ ignominia affecerit. Sed universi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; singuli secum reputantes regem sibi in similibus pari modo prospecturum esse, ac Abenerum mortuum ab eo curatum esse videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potissimum studebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occisum esse *vel minimum* suspicaretur. Quin

Abenerum deplorat Davides. 2 *Regum*, c. 3 1 *Paralip.* c. 11.

h [Μὴ] ποησασθαι] Illud μὴ adjiciendum esse volui, (voluit & in ora Codicis mei Coccejus) sensu id postulante: uncis tamen inclusum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.*

i Τηλικοῦτο] Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 368. v. 10. τοιοῦτον.

k Ἀπ' αὐτῆς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

l Ἀπολέσαι. τοῦτο δὴ ὑπερβολὴν] Sic ex *iisdem MSS.* in *libris reliquis*, ἁπλῶς, ὃ δὴ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς. διὰ τοῦτο &c.

m Τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγουσι] Τολμῶσιν οὐ φεύγουσι ἔργα πάντες τοῦτ' ἀποβαλεῖν φοβούμενοι (*Coll. Voss*) *Samb.* τολμῶσιν οὐ φέβῳ ἔργα πάντες δ' ἀποβαλεῖν φοβούμενοι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες οὐ φόβῳ τοῦτ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ π. *Big.*

n Ἐμαρτύρατο] Ἐμαρτύρετο *Vat.*

o Ὅλον αὐτοῦ,] Vocem ὅλον inservi ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio.*

p Ὑποδύνους] *Gen.* ὑποδυόντας· vel ὑποδύσους. Ita etiam *Edit. Basil.* SPANH.

q Τοῦτον εἰργάσθαι.] Ita *Bas. G. Aliique.* αὐτὸν εἰργάσασθαι *Vat.* τοῦτο εἰργάσθαι *Big.* (Cocc.) & *Samb.*

r Περιρρηξαμένους μὲν] Περιρρηξαμένων & mox ἐνδυσαμένων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* περιρρηξαμένῳ & ἐνδυσαμένῳ *Vat.* Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui locum sic vertit, *præcepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri super virum, & ejus corpus solennibus honorari exsequiis, cum & ipse vestem disrumperet ingemiscens & sacco videretur indutus.*

s Κοπτόμενός] Ita κόπτῳ *planctus* in inferiis, Æschylus Choëph. v. 21. sic LXX. Gen. L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν f. κόπτον, de inferiis Jacobi. infr. lib. VIII. c. XI. §. 1. ὃ τέκνα κοπτόμενα τελοῦτε· SPANH.

* *Cum senioribus virisque principibus*,] Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

† *Dein fecit ut alii ploratum redintegrarent*] Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

t Καὶ ἠμελημένῃ τότε.] Forte, ἠμεληκυίᾳ· τό, τε ἄλλο πᾶν. Vetus, *Omnes ergo pro optima & mitissima Regis natura lætabantur.* COCC.

v Οἵαπερ ἐτύγχανον] Οἵοις *Big. Samb.* & *Vat.* οἷόν τυγχάνοντα εἰς τὸν Αβ. legisse videtur *Epiphan.*

x Πρὸς τούτοις δὴ μάλιστα Δαυίδῃ γλίχεσθαι] Forte, πάντας δὲ μάλιστα Δαυίδου γλίχεσθαι, δόξης ἀγαθῆς ποιήσασθαι προθυμίαν, ὡς εἰκὸς· ὡς ἤθεις. *Omnes igitur Davidem maxime expetere, qui honestæ existimationis curam gereret, consentaneum erat; quare nemo suspicatus est, ab ipso casum fuisse Abenerum.* COCC.

y Ἦ εἰκὸς,] Ἦν εἰκὸς ἦ ὡς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

Quin & in hæc verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex vi- "ri præſtantis interitu, nec modicum res Hebræo- "rum detrimentum, amiſſo viro, qui & eos opti- "mo conſilio & ſtrenua manu, gliſcente bello, "tueri & ſervare potuit. Verum Deus quidem, "ajebat, cui res univerſæ curæ ſunt, hunc vobis "inultum eſſe non patietur. Sciatis autem velim, "me infirmiorem eſſe quam ut in Joabum & Ab- "eſſæum Saruiæ filios animadvertam: ſed Deus "illis ſcelerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit.

ϑ, "ὡς αὐτῷ μὲν [z] οὐχ ἡ τυχοῦσα γέγοιτο λύπη ἀν- "δρὸς ἀγαθοῦ τετελευτηκότος, ὁ μικρὰ μὲν τοῖς Ε- "βραίων πράγμασι βλάβη, στρηνιῶντων αὐτῶ [a] καὶ σώζειν "βουλῆς τε ἀρίστης καὶ ῥώμῃ χερῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς "ἔργοις δυναμένου. ἀλλὰ θεὸς μὲν, εἶπεν, ᾧ μέλει "πάντων, οὐκ ἐάσει τοῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. [b] ἐπίσα- "σθω δ', ὡς οἶδεν ἐγὼ Ἰόαβον καὶ Ἀβεσσαῖον τοὺς [c] Σα- "ρυίας παῖδας ποιεῖν ἀκακοῦς εἰμι, πολέον ἐμοῦ δυναμέ- "νους, ἀλλ' ἀποδώσει τοῖς ὑπὲρ τῶν πεπολιτευμένων αὐτοῖς "ἀμοιβὴν τὸ θεῖον". καὶ Ἀβένηρος μὲν εἰς τοιοῦτο κα- τέστρεψε τέλος τὸν βίον.

II. CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quod, Jeboſtho amicorum inſidiis occiſo, Davides omnium Iſraëlitarum imperium obtinuit.

Οτι, τοῦ Ἰεβόσθου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυίδης παρέλαβεν.

Jeboſthus inſidiis perit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepiſſet Jeboſthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus ſibi cognato, & qui regnum ſibi conciliarat: ſed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipſe non diu ſuperſtes erat; ſed *aliquanto poſt* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) inſidiis periit. Hi enim cum eſſent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque exiſtimarint, ſi Jeboſthum perimerent ſe magna eſſe à Davide dona conſequuturos, ſibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica ceſſura eſſe, nacti ſolum Jeboſthum in cubiculo meridiantem & dormientem, cum nec cuſtodes adeſſent nec *ædium* janitrix vigilaret, ſed & ipſa præ labore & opere, quod in manibus erat, & æſtu in ſomnum delapſa eſſet, ingreſſi in conclave, ubi Sauli filium dormiviſſe contigit, ipſum interficiunt. Dein præciſo capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac ſi ab iis quos læſerant fugiſſent ad eum qui & gratiam accepturus eſſet, & ſecuritatem daturus, Chebronem pervenerunt: oſtenſoque Davidi Jeboſthi capite, ſemetipſos ei commendabant, ut propenſæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. At ille non adeo ac ſperabant illorum facinore delectatus eſt. Sed cum dixiſſet, "O ſceleratiſſimi & jamjam ſup- "plicium luituri; num neſciebatis quod à me o- "peræ præmium retulerit Sauli interfector, qui "ad me coronam ejus auream apportaverat, & "quidem cum ipſius in gratiam eum interemerit, "ne ab hoſtibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem eſſe credidiſtis, ut viris "maleficis delectarer, & pro beneficio haberem "domini cædem à vobis patratam, qui virum ju- "ſtum ſuo in cubili jugulaſtis, & qui neminem ul- "la unquam injuria affecit, vos vero maxima etiam "benevolentia ſummiſque honoribus proſequutus "eſt. Quapropter illi quidem pœnas perſolvetis "ſupplicio affecti, itidemque mihi quod ipſum ſuſ-

Ἀκούσας δὲ τὸν τελευτὸν αὐτοῦ ὁ Σαούλου παῖς Ἰεβο- σθος, ὡς πρέπον ἦνεγκεν, ἀνδρὸς ἐστερημένος συγ- γενοῦς καὶ τοῦ βασιλείαν αὐτῷ περιποιήσαντος. ἀλλ' ὑπερ- επάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδυνήσεν ὁ Ἀβενήρου θάνα- τος. οὐ [d] ἐπιβίωσε δὲ δὴ αὐτὸς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν [e] Ἱερέμμωνος υἱῶν· [f] Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ [g] Θάννος ὄνομα ἦν· ἐπιβουλευθεὶς ἀπέθανεν. ὄντι γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμίται, καὶ δὲ πρώτου τάγματος, λογισάμενοι δὲ ὡς ἂν ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰε- βοσθον, μεγάλων παρὰ Δαυίδου [h] τευξόμενοι δωρεῶν, καὶ στρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσεσθαι, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον διερόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοι- μώμενον τὸν Ἰεβοσθον, καὶ μήτε τοὺς φύλακας παρόντας, μήτε τοῦ θυρωροῦ ἐγρηγορέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὑπό τε κόπου καὶ τοῦ ἔργασίας, [i] οὗ μετεχειρίζετο, καὶ τοῦ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσόντα, [k] παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέβαινε καθαμεκοιμᾶσθαι τὸν Σαούλου παῖδα, κτείνουσιν αὐ- τόν. καὶ τοῦ κεφαλοῦ ἀποτεμόντες, [l] καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν [m] φυγόντες οὐκ τοὺς ἠδικημένους πρὸς τὸν ληψόμενόν τε τοῦ χάριν καὶ παρέ- ξοντα τοῦ ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο· καὶ τοῦ κεφαλοῦ ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τοῦ Ἰεβόσθου, συνίσων [n] ἑαυτοὺς ὡς εὔνους, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀν- ταγωνιστοῦ ἀνῃρηκότας. [o] ὁ δὲ οὐχ ὡς ἥλπιζον ἅτως αὐ- τῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἰπών, "ὦ κάκιστοι καὶ "θρασυτάτην δίκην ὑφέξοντες, οὐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν "Σαούλου φονέα καὶ τὸν κομίσαντά μοι τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ στέ- "φανον ἠμυνάμην· καὶ τοῦτ' ἐκείνῳ χαριζόμενον τοῦ "ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ συλλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι. ἢ με- "πολέμηκά με, καὶ μηκέτ' εἶναι τὸν αὐτὸν [p] ὑποπτεύσατε, "ὡς χαίρειν κακοῖς ἀνδράσι, καὶ χάριτας ἀπαιτοῦντι "τοὺς κυρμοχλόνους ὑμῶν πράξεις, ἀνῃρηκότων δικαί- τε τὸν αὐτοῦ "κοίτης ἄνδρα δίκαιον, καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμε- "νον, [q] ὑμᾶς δὲ καὶ πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐφικνού- "του. [r] διὸ δώσετε ποινὴν μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκην δὲ ἐ-

[z] Οὐχ ἡ τυχοῦσα] Sic è *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ τυχοῦσα γέγ. in *Editis*, *Aliiſque*.

[a] Καὶ σώζειν] Καὶ abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

[b] Επισάσθω δ', ὡς ᾔδειν ἐγὼ] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἐπισάσθω δ', ὡς ᾔδειν Ἰώαβον *Baſ.* & *G.* ἐγὼ δὲ ἐπισασθ' ὡς ᾔδειν Ἰώαβον *Vat.* Verum *Epiphanius* vertit, *ego novi quod Joab & Abiſai Saruiæ filiis nihil prævaleo facere.*

[c] Σαρυίας] Sic *MSS.* Σαρυΐα in *Editis*.

[d] Επιβίωσε δὲ] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod οὐκ omittat ante ἐπιβίωσε. in *Editis*, οὐκ ἐπιβίω δὲ ἀὐτ'ς π.

[e] Ιερέμμωνος υἱῶν] Ita *Big. Samb. Baſ.* & *G.* Ρέμμωνος *Vat.* & *Epiphan.* Ερεμεῶν *Hen.* Ερεμὼτ *Big.*

[f] Βαναάθα,] Veriſimile eſt aut voculas τῷ μὲ ante Βαναάθα excidiſſe, aut ſubintelligendas eſſe. Βαναάθα ἦτοι Βαανᾶ *Vat.*

[g] Θαννος ὄνομα] Ita *Baſ.* & *G.* Θαὺν *Big.* & *Samb.* Ριχαμος *Vat.* forſan pro Ρήχαβος. nam ι & η. & β & μ ſæpe invicem permutantur. *Sed à filiis Remmon, id eſt Banaa & Recha* (vel *Rechab*) *paſſus* &c. habet *Epiphanius*. unde inducor ut credam illa, Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θαννος ὄνομα ἦν, primo margini appoſita fuiſſe, dein in textum irrepſiſſe.

[h] Τεύξονται δωρεῶν,] Τεύξοντες δωρεῶν *Big.* & *Samb.*

[i] Ης μετεχειρίζετο] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἧς μετεχειρίζετο in *Editis*.

[k] Παρελθόντες] Λαθόντες παρῆλθον *Hen.* & *Busb.* & mox καὶ κτεί- νουσι.

[l] Καὶ δι' ὅλης] Καὶ δὲ ὅλης νυκτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

[m] Φυγόντες οὐκ τοὺς ἠδικημένους] Φεύγοντες in *iiſdem MSS.*

[n] Εαυτοὺς ὡς εὔνους,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς αἰεὶ εὔνους *Baſ.* & *G.* pro quo rectius αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους.

[o] Ο δὲ οὐχ ὡς] Sic in *iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δὲ ὡς οὐκ ἠλπιζον.

[p] Υποπτεύσατε] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὑποπτεύσητε.

[q] Υμᾶς δὲ κ.τ.λ.] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *reliquis* deeſt καί.

[r] Διὸ δώσετε] Κολασθέντες δὲ ὑπείκητε μὲ δώσετε ποινὴν, ἐμοὶ δὲ δί- κην τοιήσαντες *Busb.* & *Hen.*

τῶν

"δ' ἐμοὶ ᾧ, νομίσαντας ἡδέως ἔξειν με [s] τῷ Ιεβόσθε τε-
"λευτῶ, τῶτον ἀνελεῖν. ἃ γὰ ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι
"τῷ ἐμῷ δόξαν τῶτ' ὑπολαβόντες". ταῦτ' εἰπὼν,
πᾶσαν αἰκίαν αὐτὸς αἰκισάμενος, διεχρήσατο. [t] καὶ τῷ
Ιεβόσθε κεφαλῷ ἐν τῷ Αβενήρε τάφῳ πάντων ἀξιώσας
ἐκηδεύσε.

β. Τότων ᾗ [v] πᾶσιν λαβόντων τέλος, ἦκον ἅπαντες
οἱ ᾧ λαῶ τ Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα,
οἵ τε χιλίαρχοι Ϲ ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν [x] αὐ-
τὸν, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι Ϲ Σαούλε ζῶντος εἶχον πρὸς
αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἣν φυόμενον τότε
χιλίαρχον τιμῶντες ἐδίδοσαν· ὅτε τε βασιλεὺς ὑπὸ ᾧ
Θεοῦ Δηφὰ Σαμουήλε ᾧ προφήτε χειροτονηθείη καὶ παῖδες
αὐτοῦ, καὶ ὡς τὴν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνι-
σαμένῳ Παλαιστίνας δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐμφανίζοντες. ὁ
ᾗ πάντης τε [y] ἀποδέχεται τ προθυμίας αὐτὸς, καὶ πα-
ρακαλέσας Δηφμένειν, ἃ γὰ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ
ᾧ τοιάτης εἶναι, κατδωχήσας καὶ φιλοφρονησάμενος,
ἔπεμψε τ λαὸν [z] παρ' αὐτὸν ἄχοντας ἅπαντα. καὶ συνῆλ-
θον, ἐκ μὲν τ Ιούδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ
ἑξακισχίλιοι, φοροῦντες ὅπλα ξυρεὸν καὶ [a] σαρομάτλω.
ἦσαν ᾗ τῷ Σαούλε παιδὶ παρέμενον. τότων γὰ χωρὶς ἡ
Ιούδα φυλὴ τ Δαυίδην ἀπέδειξε βασιλέα. ἐκ ᾗ τ Συ-
μεώνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ ᾗ τ Λευί-
πδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, [b] ἔχοντες ἀρχοντα [c] Ιω-
δαμον. [d] μεθ' τότες ἦν ὁ ἀρχιερεὺς [e] Σάδωκος, σὺν εἴ-
κοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ ᾗ τ Βενιαμίπδος
φυλῆς ὁπλίτας [f] τετρακισχίλιοι. ἡ γὰ φυλὴ πρότερον
ἐπὶ τ ᾧ γένους ᾧ Σαούλε τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα.
ἐκ ᾗ τ Εφραίμε φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [g] τ
δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ ᾗ τ [h] Μα-
ναασίπδος φυλῆς ᾧ ἡμίσους μύριοι ὀκτακισχίλιοι [i] τ δυ-
νατωτάτων. ἐκ ᾗ τ Ισαχάρε φυλῆς [k] διακόσιοι μὲν
[l] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [m] ὁπλίται ᾗ δισμύριοι.
ἐκ ᾗ τ Ζαβελῶνος φυλῆς, ὁπλιτῶν ἐπιλέκτων, πέν-
τε μυριάδες, αὕτη γὰ ἡ φυλὴ [n] μόνη πᾶσι πρὸς Δαυί-
δην συνῆλθεν. ἅπαντες τ αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς
[o] τ Γάδε φυλῆς. ἐκ ᾗ τ [p] Νεφθαλίπδος φυλῆς ἐπί-
σημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι ξυρεῷ καὶ δόρα-
σι. ἠκολούθη δ' ἡ φυλὴ [q] ἀναρίθμητος ὅσοι. ἐκ ᾗ τ
Δανίπδος φυλῆς ἐκλεκτοὶ [r] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξα-
κόσιοι. ἐκ ᾗ τ [s] Ασήρε φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ ᾗ
τ [t] δύο φυλῶν τ πέραν ᾧ Ιορδάνε καὶ ᾧ λοιπῆ τ Μανασ-
σίπδος φυλῆς, [v] ὡπλισμένων ξυρεῷ καὶ δόρατι καὶ περικε-
φαλαίᾳ καὶ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ
φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [x] τέτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χε-

"tuleritis, arbitrati me ex ejus interitu gaudio
"exsultaturum. haud enim gravius existimatio-
"nem meam lædere potuistis, quam hujusmodi de
"me suspicione". Cum hæc, *inquam*, dixisset, *Davides Jebosthi cæsores interfici jubet.* jussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jebosthi omni cum honore in sepulchro Abeneri sepelivit. *2 Regum, c. 4.*

2. His itaque finitis, universi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & semetipsos *ei* tradiderunt, cum suam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum suis filiis declaratis fuerit, eique soli concesserit Deus ut debellatis Palæstinis terram Hebræorum *illis* conservaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales se præstiterint) convivio & omni comitate exceptos remisit, ut populum universum ad ipsum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter sex millia & octingenti, arma gestantes scutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæserant. nam seorsim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu septem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & septingenti, Iodamum principem habentes. Post hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc suspensa erat exspectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia & octingenti ex potentissimis & viribus præstantissimis. Ex dimidia vero tribu Manassitide octodecim millia potentissimorum. Ex tribu autem Isachari ducenti quidem futurorum præscii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectissimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus sola cum omnibus suis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri insignes & duces mille, armis utentes scuto & hasta. atque *eos* sequebatur tribus *sua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide selectorum viginti septem millia & sexcenti. Ex tribu vero Aseri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manassitidis centum viginti millia, quibus arma erant scutum & hasta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebro- *Davides ab universis Israëlitis rex creatur. 2 Regum, c. 5.*

s Τῷ Ιεβόσθε τελευτῷ,] Τῇ Ιεβόσθε τελευτῇ *Big. Samb. & Vat.* τῇ ᾧ Ιεβόσθε τελευτῇ *Hen. & Busb.*

t Καὶ τῷ Ιεβόσθε] Τῷ ᾗ Ιεβόσθε *Busb. Hen. & Vat.*

v Τοιῦτο λαβόντων] Τοιῦτον *Big. Samb. & Vat.*

x Αὐτὸς,] Ita cum *Samb.* αὐτὸς *Baf. & G.* ἑαυτὸς *Busb. & Hen.*

y Αποδέχεται τ προθυμίας] Δεξάμενος *Hen. & Busb.*

z Παρ' αὐτὸν ἄχοντας] Illa παρ' αὐτὸν inserui auctoritate quinque *MSS.*

a Σαρομάτλω.] Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* σαρομάτλω. HUDS. Σαρομάτης (Gen. σαρομάτλω) λόγχη, δόρυ, ῥομφαία *Hesych.* Rufinus etiam *lanceas* vertit. sæpe LXX. usi voce σαρομάτης pro lancea. Num. XXV. 7. Jud. v. 8. &c. *Hebr.* רמח vid. infr. lib. VIII. c. 10. §. 1. σαρομάτας· & ejusd. lib. c. 12. §. 1. σαρομάτλω. SPANH.

b Επτακόσιοι,] Εξακόσιοι in *Bibliis S.* 1 *Paralip.* c. 12. v. 26. & *sexcenti* in aliquot *Epiphanii* codicibus.

c Ιωδαμον.] Ιωαδὰν LXXII.

d Μεθ' τότες ὧν] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.* recte. μετὰ τούτων in *Editis*, *Aliisque*: quorum errorem notavit *Schotanus* tom. 2. *Bibl. Hist. S.* p. 673.

e Σάδωκος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* Σάδακος.

f Τετρακισχίλιοι.] Τεσσαράκοντα juxta *Biblia S.*

g Τῶν δυνατωτάτων] Sic *Big. Samb. & Vat.* antea in *Editis* οἱ ᾗ δ.

h Μανασσίδος φυλῆς] Μανασσήδος *Big. & Samb.*

i Τῶν δυνατωτάτων.] Illa ᾗ δυνατωτάτων è *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

k Διακόσιοι μὲ οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] LXX. γινώσκοντες συνέσεις εἰς τοὺς καιρούς· *Vulg.* Viri, qui noverant singula tempora. *Hebraizantes* scientes intelligentiam in temporibus. SPANH.

l Οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] Rationis temporum periti & scientes quid esset Israelitis faciendum *S. Literæ.* Vide *Casp. Sanctium* ad 1 *Paralip.* c. 12. & *J. Clericum.*

m Οπλίται ᾗ] Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex *Sacris Literis.*

n Μόνη] Abest à *Coll. Voss.*

o Τῆς Γάδε] Τῇ Γάδε *Coll. Voss.*

p Νεφθαλίδος] Νεφαλίμε *Vat.*

q Αναρίθμητος ὅσοι.] Τεσσαρακονταπτὰ χιλιάδας ex ea tribu numerant *S. Literæ.*

r Δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι] Ita cum *Vat.* & melioribus *Epiphanii* Codicibus. in *Græcis ceteris* desunt ἑξακόσιοι, & juxta *Latinorum* aliquot πεντακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu *Hebraïco* δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ἑξακόσιοι, verum δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ὀκτακόσιοι ex LXXII.

s Ασήρε φυλῆς] Ασήρε *Big. & Samb.*

t Δύο φυλῶν] Δυοῖν *Vat.*

v Ωπλισμένων ξυρεῷ καὶ δόρατι καὶ περικεφαλαίᾳ καὶ ῥομφαίαις *Big.* & *Samb.* ὡπλισμένων ξυρεῷ καὶ δόρατι καὶ περικεφαλαίαις καὶ ῥομφαίαις *Vat.*

x Τέτο δὴ τὸ πλῆθος] Τέτο ᾗ πᾶν τὸ πλ. *Samb. & Vat.*

bronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt *omnes*. Cum vero tribus diebus festa celebrasset populus & epulatus esset in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hierosolyma est profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

Βρῶνα πρὸς Δαυίδην [y] σωὴλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σίτων καὶ οἴνου, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾶ γνώμῃ τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ὅτε γὰρ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος καὶ λαὸς, καὶ κατωχηθέντος [z] ἐν Χεβρῶνι, [a] ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἆρας ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

CAP. III.

Ut Davides, obsessis Hierosolymis captâque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

Hierosolyma aggreditur Davides adversum Jebusæos. 2 Regum, c. 5.

JEbusæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis sunt, cum illi *suas* occlusissent portas, atque homines cæcos & claudos & quosvis mutilos, in derisionem regis, imposuissent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipse ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *suorum* firmitatem) ad iram concitatus Hierosolyma cœpit oppugnare. Et cum multum studii & alacritatis adhibuisset, (quasi ex ejus expugnatione statim vires & *potentiam suam* ostenderet, metumque incuteret aliis, si qui similiter ac illi in ipsum affecti essent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, statuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promisitque se ei totius exercitus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasisset. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans.

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

Arcem occupat Davides, laborem fortiter gerente.

III. *Davides Jebusæos ejicit ex arce, urbemque instauratam Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.*

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecisset, & ipse Hierosolyma instaurasset, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israëlitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis extruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore nodicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς πολιορκήσας Ἱεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δὲ εἰς αὐτὴν Ἰουδαίους.

ΤΩΝ δὲ καθοικούντων τὴν πόλιν Ἰεβουσαίων, γένος δέ εἰσιν ὅτοι Χαναναίων, ἀποκλῄσαντων αὐτῶν τὰς πύλας, καὶ τοὺς πεπηρωμένους τὰς ὄψεις ἢ τοὺς βάδας ἢ πᾶν τὸ λελωβημένον σηναντων [b] ἐπὶ χλευῇ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τοὺς [c] ἀναπήρους, ταῦτα δὲ ἔπραττον καταφρονοῦντες τῇ τοῦ τείχους ὀχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ἱεροσόλυμα. καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [d] ὡς μὲν τοῦ ταύτην ἑλεῖν δῆλος ἐμφανίζων τῷ ἰσχυρῷ, καὶ [e] καταπληττόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν σκείνοις τρόπον διέκεντο πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κέρατος τὴν κάτω πόλιν. ἐπεὶ δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμῆς ὑποχέσει καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρους ἐπὶ τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας παρασκευάσας, καὶ τῷ μὲν τοῦ ὑποκειμένους φαράγγων ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν [f] ἅπαντος τοῦ λαοῦ δώσειν ἐπηγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον οἰκνούντων ὑφίσασθαι δι' ἐπιθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ [g] Σαρουίας παῖς Ἰώαβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, καὶ [h] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

β'. [i] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ἰεβουσαίους ἐκ τῆς ἄκρας, [k] καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, [l] πόλιν αὐτὴν Δαυίδην προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [m] ἐν Χεβρῶνι ἑπτὰ ἐτῶν ἦν καὶ μηνῶν ἓξ. ἀποδείξας δὲ [n] βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τοῦ Θεοῦ προνοουμένου κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [o] καὶ Ἔραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ δωρεὰς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμους, οἳ [p] κατεσκεύασαν βασιλέα τοῖς Ἱεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τὴν [q] κάτω πόλιν περιλαβὼν, καὶ τὴν ἄκραν [r] συναίψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ περιτείχισας ἐπιμελητὴν τοῦ τείχους κατέστησεν Ἰώαβον. [s] πρῶτος οὖν Δαυίδης τοὺς Ἰεβουσαίους ἐξ Ἱεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ἐπεὶ γὰρ Ἀβραμος καὶ προγόνων ἡμῶν [t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ [v] αὐτὴν φασί τινες ὅτι καὶ Ὁμη-

[y] Σωὴλθε,] Σωὴλθον solus *Samb.*

[z] Ἐν Χεβρῶνι,] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἐν τῇ Χεβρῶνι.

[a] Ὁ Δαυίδης] Ο βασιλεὺς *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπὶ χλεύῃ] Ita cum *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπὶ χλόνῃ.

[c] Ἀναπήρους,] Vide *Seb. Castalionis* Annotationem ad 2 *Regum*, c. 5. v. 8. & *J. Clericum* ad locum eundem.

[d] Ὡς μὲν τοῦ δὲ ταύτην] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Alisque* ὡς μὲν τοῦ τὴν αὐτὴν ἑλεῖν.

[e] Καταπληττόμενος] Καταπληξάμενος *Samb.* & *Vat.*

[f] Ἅπαντος δὲ λαοῦ] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

[g] Σαρουίας παῖς Ἰώαβος] Ita cum *Vat.* ut supra p. 368. v. 7. in *aliis* Σαρνία.

[h] Ἀναβὰς ἐβόησε] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ ἀνεβόησεν ἀναβάς.

[i] Ἐκβαλὼν δὲ] Ἐκβαλὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰεβ. legisse videtur *Vet Interpr.*

[k] Καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας] Aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& reedificans civitatem, eam Hierosolymam nuncuparit.* Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud*, c. 18.

[l] Πόλιν αὐτὴν] Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Schotanus* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7.

[m] Ἐν Χεβρῶνι ἑπτὰ] Ἐν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.*

[n] Βασίλειον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* βασίλειον ὅτε τὰ Ἱεροσόλυμα.

[o] Καὶ Ἔραμος] Illud καὶ adjectum esse volui, quod καὶ Χίραμος vel καὶ Ἔραμος habeant melioris notæ *MSS.*

[p] Κατασκεύασαν] Ita *Samb.* in *ceteris* κατεσκεύασεν.

[q] Κάτω πόλιν] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis*, *Alisque*.

[r] Συναίψας] Sic quinque *MSS.* συναίψας ἐν αὐτῇ in *Editis*.

[s] Πρῶτος ὢν] Πρῶτον *Vat.*

[t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο.] Ἱεροσόλυμα *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* & mox τὰ ante Σόλυμα desideratur in *iisdem MSS.*

[v] Αὐτὴν φασὶ] Puto vel αὐτὴν, vel ταῦτα post Ὁμη- redundare.

[x] Σό-

Ομηρος παῦτα ὠνόμασεν [x] Σόλυμα· [y] τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κατὰ τὴν Εβραίων ὠνόμασε γλῶτταν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἐπὶ δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Ἰησοῦ τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, καὶ τοῦ πλέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατέπεμψε τούτοις τοῖς Εβραίοις, καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ιεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ισραηλῖται μέχρις ὰ Δαυίδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν [z] ἔτη πενταχόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Ποιήσομαι δὲ καὶ [a] μνήμην [b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς τῶν Ιεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντος δὲ ἐν τῇ Ιεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδου διὰ τὴν [c] πρὸς τοὺς Εβραίους εὔνοιαν αὐτοῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν γεγενημένην τὸν βασιλέα, ἐν μικρῷ ὑστερον καιροτέρων σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, καὶ παλλακὰς ἔσχεν. ἐποιήσατο δὲ καὶ παῖδας [d] ἕνδεκα ἀριθμὸν, οὓς προσηγόρευσεν [e] Αμνους, Εμνους, [f] Εβαν, Νάθαν, Σολομὼν, Ιεβὰρ, Ελιλὶ, Φάλνα, [g] Ηναφὶ, Ιενάε, Ελιφαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ ἀγοριδίων ἦσαν γεγονότες· οὓς δὲ τελευταίους εἰρήκαμεν δύο, οὐκ ἐκ παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριος Αβεσαλώμῳ ἦν.

στro Solyma vocabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero urbem hanc Solyma appellatam. * Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananæos eduxit, eisque bello devictis regionem Hebræis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananæos ejicere nunquam potuerunt Israëlitæ usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim.

3. Convenit autem hîc Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusæos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebræos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, præter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adsciscebat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & præterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex † ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

Oronna Jebusæus Davidis amicus.

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 Regum, c. 5. 1 Paral. c. 3. & c. 15.

ΚΕΦ. δ'.

Οτι Δαυίδης, στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις νίκησας, τῷ τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιερουσαλυμα, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

CAP. IV.

IV.

Quod Davides, victis Palæstinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

ΓΝόντες δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὸν Δαυίδην, βασιλέα [h] ὑπὸ τῶν Εβραίων δεδειγμένον, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ιερουσάλυμα· καὶ καταλαβόμενοι [i] τὴν κοιλάδα τὴν [k] Γιγάντων καλουμένην, τόπος δέ ἐστιν ἐγγὺς τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δὲ τῶν Ιουδαίων βασιλεὺς· ἤδειν γὰρ ἀνθ' ὧν προφητείας, καὶ ὃς κελεύσας τὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἔμελλον τῶν ἐσομένων λαβεῖν ἐγχειρητὴν σκεῦος ἑαυτῷ, πιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ [l] πόδαπὸν ἔσται τὸ τῆς μάχης τέλος, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντος δὲ νίκην ἐκ κράτους, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς [m] κατόπιν αἰφνιδίως

AT Palæstini, postquam Davidem regem ab Hebræis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quæ Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judæorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) præcepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret prælii eventus, sibi prædiceret. Cum autem victoriam & imperium prænunciasset, copias in Palæstinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios qui-

Davides Palæstinos vincit. 2 Regum, c. 5.

---

[x] Σόλυμα] Conf. lib. 1. c. XI. §. 1. τὸ μήτοι Σόλυμα, ὕστερον ἐκάλεσαν Ιεροσόλυμα· Vid. itidem de bell. Jud. lib. VI. c. 4. §. 1. Ιεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον· quasi id nomen ab ipso Melchisedeco fuisset impositum. Errorem hunc Josephi, quasi Græcum nomen fuisset inditum à Chananæis, urbibus nec conditis, tangit Bochart. de Cel. Ph. p. 795. Vid. lib. 1. Antiq. Jud. c. XI. §. 1. ubi non à Melchisedeco, sed sequutis demum ætatibus Ιεροσόλυμα dicta traditur. Hierosolyma ab Homero juxta quosdam Σόλυμα dicta. Hieron enim Hebræa lingua *munitio* est. *Rufinus.* SPANH.

[y] Τὸ γὰρ ἱερὸν] Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcæ linguæ ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebræa partim ex Græca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist.* ad *Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Apionem* ibridas id genus voces ridet Græcosque fugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebræo simul & Græco conflatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Græcam vocem ἱερὸν, sed Hebraïcum idem significantem respexisse, nempe ירא. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰρ ἱερὸν ἱερὸν, τὰ Σόλυμα κατὰ τὴν Εβραίων ὠνόμασαι γλῶτταν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. nam Ιεροσόλυμα pro Σολυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos*, *idola*, *delubra*, & *sancta* præcipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis*. Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰρ ἱερὸν &c. esse à *Josepho*.

* *Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat.*] Hieron enim Hebræa lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

[z] Ετη πεντακόσια] Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. VI.

[a] Μνήμην Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Hic *Gen.* ὀρόνα. de quo infra cap. 13. §. 4. ubi vocatur Ορονᾶς *Gen.* SPANH.

[b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hic in *Editis* Ορφόνα, in *MSS.* Ορφνᾶ, *Orphan* in *Epiphanii* libris. *Araunah* habet textus *Hebraïcus*, Ορνὰ LXX.

[c] Πρὸς τοὺς Εβραίους] Πρὸς Εβραίους *Vat.*

[d] Ενδεκα] Επία τὸν ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 17. & 18. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon*, *Ellus*, *Eban*, *Nathan*, *Salomon*, *Jebar*, *Eliel*, *Falna*, *Ennaphim*, *Inas*, *Elisal*. Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Græcis* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, præsertim cum constat *Josephum* hic sequutum esse corruptam Editionem τὸν ο'. ut notavit *Schotanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. 2do p. 695.

[e] Αμνους,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αμας.

[f] Εβαν,] Sic è *Cod. Vat.* Εβανάθαν perperam in *Editis*, *Aliisque*.

[g] Ηναφὶ,] *Coll. Voss.* Νάφλω.

† *Ingenuis nati erant*;] *Al.* legitimis uxoribus.

[h] Υπὸ τῶν Εβραίων] Απὸ τῶν Εβραίων δεδειγμένον *Vat.*

[i] Τὴν κοιλάδα τὴν] Εν τῇ κοιλάδι τῶν Τιτάνων II Sam. V. v. 22. בעמק רפאים. SPANH.

[k] Γιγάντων καλουμένην,] Τιτάνων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & nunc quidem Τιτάνων, nunc Γιγάντων LXXII. Τοὺς γίγαντας καὶ Τιτᾶνας ὠνόμασον. ὁ δὲ Εβραῖος Ραφαεὶμ αὐτοὺς κέκληκεν. *Theodoret.* in 2 *Regum.* EPΩT. ιζ'. Videsis *J. Clericum* ad *Jos.* c. XV. p. 41.

[l] Ποδαπὸν] Forte ποταπὸν. COCC.

[m] Κατόπιν αἰφνιδίως] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* κατ' ὄπιν in *Editis*, *Aliisque*. HUDS. Κατ' ὄπιν vel κατόπιν, ὄπισθεν· *Hesych.* SPANH.

quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem ſuſpicetur exiguum Palæſtinorum exercitum contra Hebræos veniſſe, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni geſſerint ignavos timidoſque exſtitiſſe conjiciens, ſed ſciat Syriam omnem & Phœnicen, & præterea alias gentes multas pugnaceſque illis auxilium tuliſſe bellique participes fuiſſe. Quod ſolum etiam cauſa erat, cur tam ſæpe victi, ac, multis myriadibus amiſſis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis iſtis res illis tam male ceciderint, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea caſtra poſuerunt. Rege autem Iſraëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus eſſet, præmonet pontifex, ut in ſylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hoſtium caſtris) exercitum contineret, ipſum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm ſylva nullo perflante vento agitaretur. At ſimul ac ſylva concuſſa erat, tempuſque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atque omnem extra aleam poſitam egrediebatur. Ejus enim impetum non ſuſtinuerunt hoſtium phalanges; Sed ſtatim à primo congreſſu in fugam verſis multa cum cæde ingruit, & illos quidem perſequitur uſque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes eſt extremus) dein caſtris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum diſperdebat.

Secundo prælio eos fundit fugatque. 2 *Reg. c.* 5.

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confeciſſet, viſum eſt Davidi, de communi ſeniorum & ducum & tribunorum conſilio, ex omni *illorum* regione ad ſe accerſi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde ſacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex iſto *loco* Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præſtitiſſent, nihil mali eis acciditſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam perמiſerunt. Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu & ſaltatione & cantionibus, una cum buccinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, ac-

Davides conſilia inire cœpit arcæ Hieroſolyma deportandæ. 2 *Regum, c.* 6.

Arca portatur.

ἀπὸ τῶν πολεμίων, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων [n] στρατιὰν ἐλθεῖν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, τῷ ταχεῖ τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἐπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον [o] σχαζομένων αὐτῶν τὴν [p] βραδυτῆτα καὶ τὴν [q] ἀγλωσσίαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [r] Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα ἔθνη [s] πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ τὸ πολέμιον κινωνῆσαι. ὁ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλοὺς [t] ἀποβαλεῖν μυριάδας, μὴ μείζονα ἐπίνειαν τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ [v] ταύταις παίσαντες τὰς μάχας [x] τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν οὖν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου [y] τὸν Θεὸν, εἰ δεῖ τοὺς εἰς τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, [z] ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [a] Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιάν, ὅθεν [b] ἄπωθεν μὲν ἦσι τὰ τῶν πολεμίων στρατοπέδα· κινεῖν δ' αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλευέσθαι μὴ πνεόντων ἀνέμων. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [c] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῇ, ἅδην ἐπιχὼν ἐφ' ἑτοίμῳ ἤδη ἐφανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ἃ γὰρ [d] προέμενον αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' ὑπὸ τὴν [d] πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κλείνων, καὶ διώκων μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [e] Γαζάρων· ἡ δ' ἔστιν ὅρων αὐτῶν τῆς χώρας· [f] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν ὄχλον ἐν αὐτῇ ὤφθησαν, καὶ [g] τοὺς Θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β'. Τοιούτων δ' ἀποβάντων καὶ ταύτης τῆς μάχης τέλους, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβαλλομένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [h] τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας τοὺς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [i] προβήντας εἰς [k] Καριαθιαρὶμ μεταπέμψασθαι τὸν θεῖον κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱερουσάλυμα, καὶ θρησκεύσῃ ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὸν θυσίαις καὶ τοῖς ἄλλοις τιμαῖς αἷς χαίρει τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαοὺλ βασιλεύοντος [m] ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινὸν ἂν ἔπαθον. συνελθόντων οὖν τοῦ λαοῦ πάντων, καθὼς ἐβουλεύσαντο, ὥρμησε βασιλεὺς ἐπὶ τὸν κιβωτόν· ὃν βαστάσαντες οἱ τοῦ Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἔλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. ᾠδὴν δ' ὁ βασιλεὺς καὶ [n] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους [o] ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ [p] ῥυθμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [q] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, κατάγοντες τὸν κιβωτὸν εἰς Ἱερουσάλυμα. ὡς δ' ἄχρι τῆς [r] Χειδῶνος ἅλωνος, τότε

π-

n Στρατιὰν ἐλθεῖν] Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατείαν in *reliquis.*

o Στοχαζομένων αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγλωσσίαν] Omiſſa hæc à Gelenio, uti & à Rufino, ad verbum, *conjiciens eorum gravitatem & ignaviam.* SPANH.

p Βραδυτῆτα] Sic cum *MSS.* pro βαρύτητα *Editorum.*

q Ἀγλωσσίαν,] Ita *Samb.* in *ceteris* ἀγλωσσίαν aut ἀφωνίαν.

r Συρίαν] Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat.*

s Πολλὰ καὶ μάχιμα] Illa πολλὰ καὶ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

t Ἀποβαλεῖν μυριάδας] Ἀποβαλλεῖν *Big.* & *Samb.*

v Ταύταις πταίσαντες] Ταύτῃ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ *Busb.* & *Hen.*

x Τριπλασίῳ] Τὸ τριπλάσιον στρατὸς ἐπῆλθε τ. *Vat.*

y Τὸν Θεὸν,] Τὸ θεῖον *Vat.*

z Ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις Κλαυθμῶσι] Ἀπὸ δὲ ἄλσους δὲ κλαυθμῶνος· LXX. 2 Sam. v. 24. In Hebr. ממול בכאים *ex adverſo pyrorum.* Sic LXX. 1 Chron. XIV. 14 πλησίον τῶν ἀπίων· SPANH.

a Κλαυθμῶσι] Hîc *Joſephus* manifeſto ſequitur LXXII. *Interp.* qui בכאים *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videſis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.*

b Ἀποθεν μὲ] Ἀπωθεν *Samb.* μὲ poſt ἀπωθεν omittit *Vat.*

c Καὶ ὁ καιρὸς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque*, καὶ ὃν αὐτῷ καιρὸν πρ.

d Προέμενον αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες ὑπὸ τὴν πρώτης συμβολῆς] Vocabulum πρώτης inſerui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

e Γαζάρων·] Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γεζάρων in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gezerenna*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.*

f Εἶτα διαρπάσας] Vocem εἶτα debemus *Codd. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Big.* Ἀφαρπάσας δ' αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*

g Τοὺς Θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.] Ita etiam LXX. *Vulg.* ſculptilia ſua. Hebr. עצביהם idola eorum. Vid. Eſai. XLVIII. 5. Hoſ. IV. 17. SPANH.

h Τῶν ὁμοφύλων] Τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.*

i Προβήντας] Ita cum *Samb.* & *Vat.* προβάντα in *reliquis.*

k Καριαθιαρὶμ] Καριαθιαρεὶμ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Καριαθιαρείμ *Vat.* HUDS. Conf. lib. VI. Cap. 1. § 4. SPANH.

l Ἐν αὐτῇ] Forte ἐν αὐτοῖς, aut referendum ad Ἀμίνιαν πόλ. COCC.

m Ταῦτ' ἔπραξαν,] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Epiphan.* ταῦτ' ἔπραξεν *Baſ.* & *G.* τοῦτ' ἔπραξεν *Vat.*

n Πᾶν σὺν αὐτῷ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πᾶν.

o Ἐπιχώριον,] Eſt qui malit ἐπιχωρίᾳ.

p Ῥυθμῶν τε καὶ ὀρχήσεων] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρουσμάτων καὶ in *reliquis.* HUDS. LXX. καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις· II Sam. VI. 5. SPANH.

q Καὶ σάλπιγγος] Illud καὶ etiam è *MSS.*

r Χειδῶνος ἅλωνος,] Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bocharium* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37.

s Προ-

τινὸς ἅτω καλυμένυ, [a] ωεσῆλθον, πλάυτᾳ Οζᾶς κατ' ὀργλὼ τᾶ Θεᾶ. τῶν βοῶν γὼ [c] ὀπινδυσάντων τλὼ κιβωτὸν, σκπείναυσα τλὼ χέῖρα κὴ καπαχεῖν θελήσαυσα, ὅτι [v] μὴ ὢν ἱερεὺς ἅψαρ τάυτης ἀποθανεῖν ἐποίησε. κὴ ὁ μὲν βασιλεὺς κὴ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ὀπὶ τῷ θανάτῳ Ϝ Οζᾶ. ὁ ὃ τόπ⊙, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἐπὶ νῦ [x] Οζᾶ Δίακοπὴ καλεῖται. δείσας ὃ ὁ Δαυίδης κὴ λογισάμεν⊙ μὴ τάυτὸ πάθῃ τῷ Οζᾷ δεξάμεν⊙ τλὼ κιβωτὸν [y] παρ' αὐτὸν ἐν τῇ πόλῃ, σκείνε, διότι μόνον ἐξέτήνεν τλὼ χέῖρα ωεὸς αὐτλὼ, ἅτως ἀποθανόντ⊙, σὐκ εἰσδέχε͂ μὲν αὐτὴν ωεὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' σκνεύσας εἰς π χωρῖον ἀνδρὸς δικαίυ, [z] Ωβεδάμυ ὄνομα, Δβύιτυ τὸ γλῶ⊙, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν πῆηην. [a] ὀπιμένᾳ σ' ὀπὶ τρεῖς ὅλυς μῆνας αὐτόθι, κ͂ τ' οἶκον τ' Ωβεδάμυ ἤυξησέ τε κὴ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκάσας ὃ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα [b] συμβέβηκεν Ωβεδάμῳ, ὡς ἐκ [c] τῆς ωεοτέρας πενίας κὴ ταπεινότητ⊙ ἀθρόως ὐδαίμων κὴ ζηλωτὸς [d] γέγονε ωᾶσὶ πᾶσι τοῖς ὁρῶσι κὴ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτυ, θαρσήσας, ὡς ἀδενὸς κακυ ωειραθησόμεν⊙, τὴν κιβωτὸν ωεὸς [e] αὐτὸν μετακομίζει. τ' μὲν ἱερέων βασαζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ ὃ χορῶν ἃς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς ωεαγόντων, ὡτὸ σ' [f] ἐν κιννύρᾳ [g] παίζοντ⊙ κὴ κροτοῦντ⊙, ὥστε κὴ τὴν γυναῖκα [h] Μιχάλαν, Σαούλε ὃ θυγατέρα Ϝ πρώτε βασιλέως, ἰδῦσαν αὐτὸν τᾶτο ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσκομισαμένες ὃ τὴν κιβωτὸν, [i] τιθέασιν ἐντὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, κὴ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς κὴ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, κὴ τ' ὄχλον [k] εἰσιᾶ [l] ἅπαντα, κὴ γυναιξὶ κὴ ἀνδράσι καὶ νηπίοις Δραδὸς [m] κολλυρίδα ἄρτε καὶ ἐχαρίτῳ καὶ λάγανον [n] τηγανιτὸν καὶ μερίδα θύματ⊙. καὶ τ' μὲν λαὸν ἅτω κατδωκήσας ἐπεμψεν· αὐτὸς σ' εἰς τ' οἶκον τ' αὐτᾶ ἀπῆλθεν.

cidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *ne plauſtro excuteretur*, tenere voluiſſet, fecit *Deus*, quod à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam recipere-ret, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit. Iſto autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus afflueret, eumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus à rege inſtitutis, ipſo vero citharam pulſante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, eum iſtud agentem conſpicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intuliſſent, & in tabernaculo collocaſſent quod ei Davides tetenderat, ſacra fecit magno cum ſumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis ſingulas panis collyridas partitus & aſſaturam & laganum frixum & fruſtum de victima. ac populum quidem, iſtiuſmodi epulis adhibitum, *tandem* dimiſit: ipſe vero ſuam ad domum ſe recipit.

Ozas ob tactam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Arca in Obedami domum infertur.

Davides arcam in urbem Hieroſolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

Populo congiarium dat.

γ'. Παρασᾶσα σ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαούλε ὃ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, κ͂ ωᾶσὶ τᾷ Θεᾷ ὁ γόνος ἤτε πάνθ' ὅσα ωᾶσαρχεῖν αὐτῷ δωσεῖον, ὑμενεῖ τυγχάνουλ· κ͂ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσαν ὀρχήμενος ὁ τηλικᾶτος βασιλεὺς, κ͂ γυμνύμεν⊙ ἐντὸ τ' ὀρχήσεως καὶ ἐν δήλοις [p] καὶ θεραπαινίσιν. ὁ σ' σὐκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν κ͂ τᾶ πατρὸς αὐτῆς Ϝ τ' ἄλλων ἁπάντων ωεοετίμησε, πάλλειν τε πολλάκις Ϝ χορεῦσαι μηδένα τᾷ δόξαι τ' θεραπαινίσιν αἰσχρὸν Ϝ αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιησάμεν⊙ λόγον. ἡ ὃ Μιχάλα αὐτη, Δαυίδῃ μὲν σωοικᾶσα, παῖδας σὐκ ἐπονήσατο· χαμηλεῖσα ὃ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [q] ὁ Σαούλ⊙, [r] τότε [s] ὃ ὀπασάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. κ͂ ωᾶ μὲν τάτων κ͂ χώραν δηλώσομεν.

3. Illi autem cum adſtitiſſet Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata eſt, tum orabat ut à Deo ea omnia conſequeretur quæ propitius largiri poteſt; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex ſaltaſſet, & in conſpectu ſervorum ſuorum & ancillarum inter ſaltandum ſe denudaſſet. At ille, ſibi non pudori eſſe, dicebat, ea feciſſe, quæ *norit* Deo *eſſe* gratiſſima, qui ſe & patri ipſius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet ſæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipſique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non geſſerat; poſtea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abſtractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem ſuo loco dicemus.

A Michale objurgatur. 2 Regum, c. 6.

δ'. Ορῶν ὃ ὁ βασιλεὺς κ͂ πᾶσιν τὰ πράγματα αὐτῷ

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res ſuas,

Davides templum ædificare ſtatuit. 2 Reg. c. 7.

---

a Πεσῆλθον,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ωεσῆλθε.

b Επινδυσάντων τλὼ κιβωτὸν,] Forte ἐκτινδυσάντων, σκτείναυσα τλὼ χέῖρα κ͂ τλὼ κιβωτὸν καθοχεῖν. COCC.

c Μὴ ὢν ἱερεὺς] *Joſephum* hic lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιϑ'.

d Οζᾶ Δίακοπὴ] Locum ita vocant & LXXII. HUDS. Sic LXX. Διακοπὴ Οζᾶ MS. Alex. Αζζᾶ Hebr. עזה נכון 11 Sam. VI. 8. SPANH.

e Παρ' αὐτὸν] Sic *Samb.* in *reliquis* παρ' αὐτόν.

f Ωβεδάμυ] In *MSS.* Αβαδάμυ & Αβαδάμε & Αβαδάμε. juxta *Codices Latinos* Ωβηδαδάμυ. in LXXII. *Inſt.* Αβιδδαδὼ aut Αβιδδαδόμ.

g Επιμένᾳ] Εμεινε *Vat.*

h Συμβέβηκεν] Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* συνέβηκεν.

i Τᾶς ωεοτέρας] Illa τ' ωεοτέρας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ὃς ἐν τ' πε.

k Γίγονε] Vox γίγονε etiam ex *MSS.*

l Αὐτὸν μετακομίζῃ.] Ita *Samb.* & mox infra v. 32. αὐτᾷ. Verum αὐτου & αὐτῇ in *reliquis*.

m Εν κιννύρᾳ] Ορχέμενον κ͂ ἀναπηδόμενον LXX. 11 Sam. VI. 16. SPANH.

n Παίζοντ⊙ κ͂ κροτοῦντ⊙,] Παραπαίζοντ⊙ *Big.* & *Vat.* ωαίζοντ⊙ *Samb.*

o Μιχάλαν,] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſupra p. 328. v. 17. Μηχάλλυ *Samb.* Μιχόλλυ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Μιχάλλυ *Busb.* & *Hen.*

p Τιθέασιν] Τιθέασιν εἰς τλὼ σκ. *Vat.*

q Εἰσιᾶ] Ita *Vat.* in *cæteris* ἐσιᾶ.

r Απαντα,] Sic *Vat.* πάντα in *reliquis*.

s Κολλυρίδα ἄρτε κ͂ ἐχαρίτλω κ͂ λάγανον] Ita etiam LXX. κολλυρ. ἀρ. κ. ἐχ. κ͂ λάγανον ἀπὸ τηγάνυ 11 Sam. 11. 19. *Rufinus* colliridas panis & aſſaturam, & liganum frixum. Κολλυρίδες vid. Schol. LXX. Exod. XXIX. 3. & Levit. XVIII. 25. *Ariſtophan. Veſp.* p. 632. Κολλύρου μεγάλω, uti Schol. ac *Athen. lib.* III. p. 111. A. Εχαρίτλω, vide de hoc *Athen. lib.* III. p. 109. D. Λάγανον τηγα. *Athen. ibid. p.* 110. A. & LXX. *Levit.* II. 4. λάγανα ἄζυμα· SPANH.

t Τηγανιτὸν] Sic *MSS.* in *Editis* ταγλιτόν.

u Γινεαξ ἤτε] Γινεαξ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Καὶ θεραπαινίσιν.] Καὶ ἐν θεραπαινίσιν *Big.* & *Samb.*

w Ο Σαούλ⊙,] Articulum ante Σαούλ⊙ omittunt *Samb.* & *Vat.*

x Τότε ὃ ὀπασάσας] Forte ὅτε. COCC.

y Δὲ ὀπασάσας] Illud ὃ inſeruimus ex *MSS.*

ſuas, Dei auſpiciis, meliores fieri auctioreſque, ſe flagitii reum eſſe exiſtimabat, ſi, cum ipſe in cedrina domo maneret, excelſa pariter ac ſummo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam deſpiceret. conſtituit itaque Deo exædificare templum, ſicuti prædixerat Moyſes. Nathanaque propheta in conſilium adhibito, cum is auctor eſſet, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exſtruendi deſiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanæ ea nocte apparuiſſet, juſſiſſetque ut Davidi nunciaret, "ſibi qui-
"dem voluntatem ejus & deſiderium probari,
"præſertim cum nemo antea de templo ei exæ-
"dificando cogitarit. verum, ei licet hoc facere
"in mentem venerit, non tamen ſe permittere, ut
"qui multa bella obierit & hoſtium ſanguine ma-
"nus polluerit ſibi templum conſtitueret; cæte-
"rum, cum plena ætate & longiſſima ſtatione
"mortali functus majoribus ſuis conceſſerit, ex-
"ſtruendum eſſe templum à filio, qui poſt eum
"regnaturus eſt, & Solomonis nomine vocabitur,
"cujus non aliter quam filii ſe cuſtodiam actu-
"rum curamque habiturum pollicebatur, ita ut re-
"gnum quidem poſteris ejus ſervaturus ſit & tra-
"diturus, in ipſum vero, ſi quid deliquerit, mor-
"bis & terræ ſterilitate animadverſurus"; Davides, hiſce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini ſuæ imperium ſtabiliendum eſſe, familiamque ſuam illuſtrem fore & celebrem, ad arcam ſe confert, procidenſque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex ſtatu humili vitaque paſtoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum, quam pro iis quæ ſtirpi ſuæ promiſerat, eaque quam ſuſceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixiſſet, Deoque hymnum ceciniſſet, *à tabernaculo* digreditur.

Deus Nathanæ vati ad Davidem præcepta dat.

Davides ob promiſſa poſteris ſuis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

χεδὸν ἡμέραν ἀμείνω [t] γινόμενα ἐκ τ τῦ Θεῦ βελήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρυ πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τι Ϲ [v] καλλίσλω τλὼ ἄλλω κατασκδνὴν ἔχυζι, πειορᾷ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένλω, [x] καὶ ἐβύλετο τῷ Θεῷ καλασκδάσαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς πεφείπεν. καὶ πῶς τύτων [y] Ναθάνᾳ τῷ πεφήτῃ Δξιλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὤρμηπε πρόεπαξεν αὐτὸν, ὡς τῦ Θεῦ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργῦ πυρόντ@, εἶχεν ἤδη πρὸς τλὼ Ϝ ναῦ καλασκδλὼ πρθυμότερον. τῦ Θεῦ ϑ κατ' ἐκείνλω τλὼ νύκλα τῷ Ναθάνᾳ [z] φανέντ@ καὶ φράσαι κελεύσαν[τ]@ τῷ Δαυίδῃ, "ὡς τλὼ μὲν πραίρεσιν αὐτ καὶ τλὼ ὀπιθυμίαν
"[a] ἀποδέχεπαι, μηδενὸς μὲν πρότερον εἰς νοῦν βαλο-
"μένυ ναὸν αὐτῷ καλασκδάσαι· [b] τῦ ϑ τούτλω τλὼ
"Δξίνοιαν λαβόντ@, ὅτι [c] ὀπιτρέπειν ϑ πολλὰς πο-
"λέμυς ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τ ἐχθρῶν μεμιασμένῳ
"ποιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μὴ μέντοιγε τ θάνατον αὐτ, γη-
"ράσαν[τ]@ καὶ μακρὸν ἀνύσαν[τ]@ βίον, ἔσεαϑ τ ναὸν
"ὑπὸ τῦ παιδὸς τῦ μετ' αὐτὸν τλὼ βασιλείαν πρσαλη-
"ψομένυ, κληθησομένυ ϑ Σολομῶν@, ὃ πρσήσεαϑ κ
"[d] προνοήσειν ὡς πατὴρ υἱῦ· [e] κατεπηγάλλετο, [f] τλὼ μὲν
"βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάξων Ϲ πρδώσων,
"[g] αὐτὸν ϑ τιμωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχλ, νόσῳ Ϲ [h] γῆς
"ἀφορίᾳ". μαθὼν ταῦτα πρὸς τῦ πεφήτυ Δαυίδης, κ πρεύχαρὶς γενόμεν@ [i] ὅτι τοῖς, τοῖς ἐκγόνοις αὐτ τὴν ἀρχὴν Δξιμένυσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, κ τ οἶκον αὐτ λαμπρὸν ἐσόμενον Ϲ πρεβόητον, πρὸς τλὼ κιβωτὸν παραγίνεπαι, κ πρσὼν ὅτι πρόσωπον ἤρξαπο πρσκυνεῖν, κ πρὸ πάντων ὑχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τι αὐτῷ παρέχηκεν ἤδη ἐκ παιδὸς καὶ [k] ποιμέν@ εἰς [l] τηλικῦτο μέγε-
ϑ@ ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν' τι τοῖς ἐκγόνοις αὐτ καλυπέχειν, [m] καὶ τ προνοίας, ἣν Ebρέων καὶ τ τύτων ἐλϑερίας ἐποιήσαπο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τ Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάσσεπαι.

V. CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Ut Davides Palæſtinos & Moabitas, Sophenes regem Damaſcique & Syriæ, inſuper & Idumæos armis ſubegit: atque ut Amathes regem in ſocietatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipſum amicitiæ meminit.

Ὡς Δαυίδης τοὺς Παλαισίνας Ϲ Μωαβίτας, τ Σωφήνης βασιλέα Ϲ τ Δαμασκ Ϲ Σύρων, ἔτι Ϲ τοὺς Ἰδυμαίυς ὅπλοις ἐχειρώσαπο· κ ὡς συμμαχίαν πρὸς τ Ἀμάθης βασιλέα ἐποιήσαπο, κ ἐμνήϑη τ Ἰωνάϑυ τ Σαούλυ παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Davides Palæſtinos & Moabitas & Adrazarum bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

Ποſtea autem aliquanto ſecum reputavit neceſſe eſſe Palæſtinis bellum movere, nec res ſuas vel minimum otio & deſidia marceſcentes videre, ut, quemadmodum Deus ei prædixerat, hoſtibus debellatis pacatum in poſterum ex ſtirpe ſua regibus imperium relinqueret. Et convocato iterum exercitu, denunciatoque illis ut ad bellum ſe pararent & accingerent, quamprimum ſibi viſa ſunt omnia in exercitu pulchre ſe habere, relictis Hieroſolymis ad Palæſtinos contendebat. Illis autem acie profligatis, & magna regionis parte mulctatis,

Δαλιπὼν ϑ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ὅπλα τοὺς Παλαισίνας κρατεύσαν, καὶ μηδὲν ἐᾷν μηδὲ [n] ῥᾳϑύμου ἐν τοῖς πράγμαζιν ὁρᾶν [o] γιόμενον, ἵν' ὡς τὸ ϑεῖον αὐτῷ πρεῖπε, καπερειψάμεν@ τοὺς πολεμίυς, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐκγόνυς αὐτ βασιλεύον[τ]ας κα-
ταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τλὼ γρατιὰν, καὶ πρασκδασμένλω τυγχάνν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχν τὰ παρ' αὐτῆς, ἄρας ἐκ τ Ἱεροσολύμων, ὅπλα πὺς Παλαισίνας ἦκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τ χώ-

[t] Γινόμενα] Itidemque γινόμενα ex *iiſdem MSS.*
[v] Καλλίσλω] Καλλίσας *Vat.*
[x] Καὶ ἐβύλετο] Ἐβύλετο ϑ τῷ Θεῷ *Big. Samb. & Vat.*
[y] Ναθάνᾳ] Ναθάν passim *Vat.* Infra autem ſæpiuſcule non Ναθάνας aut Ναθάνης dicitur, ſed Νάθαν & Νάθαε.
[z] Φανέντ@] Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* in *Editis* φανέντ@ λέγειν τῷ Δ.
[a] Ἀποδέχε ϑ,] Λέαν ἀπδ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.* at non ita *Epiphan. Aliique.*
[b] Τῦ ϑ τούτλω] Τύτυ ϑ τούτλω *Big. Samb. & Vat.*
[c] Ἐπιτρέπειν] Ita tres *MSS.* & *Epiphan.* ἐπιτρέπῃ in *Editis*, *Aliiſque.*
[d] Προνοήσειν] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* προνοεῖν in *Editis.*
[e] Κατεπηγάλλετο,] Προσατεπηγάλλετο in *iiſdem MSS.*
[f] Τλὼ μὲ βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις] Hic Joſephus præcipuas promiſſiones occultat. COCC.
[g] Αὐτὸν ϑ τιμωρήσων,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* illa αὐτὸν ϑ τιμωρήσων omittuntur. In 2 *Regum* c. 7. v. 14. *ac ſi quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.*
[h] Γῆς ἀφορίᾳ.] Γῆς ἀφορία inter pœnas Regum delinquentium. Sic *Antiphon. Orat.* 11. *p.* 33. ἐν γὰρ τύτων ὧν τε ἀφορίαν· Vid. *Æſchyl. Eum.* v. 787. pro χϑονιαφόρον *Anth.* leg. χϑονὶ ἄφορον terræ ſterilitas. SPANH.
[i] Ἐπὶ τῷ,] Ἐπὶ τὸ *Samb.*
[k] Ποιμέν@] Πεπν@ legiſſe videtur *Epiphan.*
[l] Τηλικῦτο μέγεϑ@] Τηλικῦτον paſſim *Vat.*
[m] Καὶ τ προνοίας,] Illud κ, ſenſu id poſtulante, inſerui, non tamen ſine auctoritate *Vet. Interpretis.* HUDS. Forte τ τε προνοίας. COCC.
[n] Ῥᾳϑύμου] Βαρύθυμον ſolus *Vat.*
[o] Γινόμενον,] Γινόμενον *Big. Samb. & Vat.*
[p] Ἑτοίμλω] Sic ex *iiſdem MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἑτοίμη παρεσκδασμένῃ.

q Προ-

χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ [q] προσορίσας τῇ τῶν Εβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ' ἔτος τελεῖν, [r] εἶτα ἐπὶ [s] Αδράζαρον τὸν [t] Αράου μὲν υἱὸν, βασιλέα δὲ τῆς [v] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππέων ὡς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα προσέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin & currus ipsius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo jussit sibi adservari.

β'. Ακούσας δὲ ὁ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων βασιλεὺς Αδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυίδης τὸν Αδράζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἧκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [y] ἀπαλλάξαι δὴ ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ [z] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Εβραίων ἀναιρούμενοι [a] τῆς Αδάδου δυνάμεως [b] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [c] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· "μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις Α-"δαδος ὄνομα, πλεῖον ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης "Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας "πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῆς Ιουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις "[d] κριθεὶς, ὑστάτῃ τε παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττᾶτο, "ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ". πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησὶν, ὡς μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐξεδέχοντο παρ' ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "τελευτήσαντος δὴ ἐκείνου [e] οἱ "ἀπόγονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου παρὰ τοῦ "πατρὸς ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τοὔνομα [f] τοῦτο ἐκδεχομένου, "ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυ-"νηθεὶς ὁ τρίτος, ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὴν τοῦ "προπάτορος ἧτταν, στρατεύσας ἐπὶ Ιουδαίους, ἐπόρθησε "[g] τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμένην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Αδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, Αχάβου βασιλεύοντος τῶν Ισραηλιτῶν· περὶ οὗ κατὰ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

2. Adadus autem Damasci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque *ab hoste* ut sperabat. Atque ei congressus ad Euphratem fluvium, in prælio vero spe lapsus magnam exercitus partem amisit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæsa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus historiarum libro quarto in hæc verba: "Multo post hæc tempore indigenarum quidam "nomine Adadus, præpollens factus, & Damascum & Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno "tenuit. Suscepto autem in Davidem Judææ regem bello, cum multis præliis decertasset, postremo ad Euphratem commisso, in quo victus "est, præstantissimus regum esse cum robore tum "fortitudine visus est". Ad hæc autem & de posteris ejus narrat, quod post illius obitum, alius ab alio, regnum simul & nomen acceperunt, hisce verbis: "Eo mortuo posteri ejus in decem ætates "regnarunt, unoquoque à patre simul cum imperio hoc etiam nomen accipiente, ut Ptolemæi "in Ægypto. Horum vero tertius, cum multum "invaluisset, avi cladem bello instaurare volens, "urbem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus "est". In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim est *ille* Adadus, qui, Achabo apud Israëlitas regnante, Samariam invasit: de quo suo loco dicturi sumus.

VI. Adadum, Damasci & Syrorum regem, subigit.

Nicolaus Damascenus historicus.

γ'. Δαυίδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φρουρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Αδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ιεροσόλυμα, [h] ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σούσακος, στρατεύσας ἐπὶ [i] τὸν [k] υἱωνὸν αὐτοῦ Ροβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Εβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπνέον-

3. Davides autem, expeditione facta in Damascum & cætera Syriæ, ipsam totam in suam potestatem redegit; dispositisque per regionem præsidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* est reversus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi satellites, Deo Hierosolymis dedicavit; quas postea Susacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hierosolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fusius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus ad-

Davides ampla spolia ex Syris devictis reportat.

2 Regum, c. 8.

q Προσορίσας τῇ τῶν Εβραίων,] Iterum ex *iisdem MSS.* (& *Coccejo*) cum antea legeretur προσορίσας ἐπὶ τῇ τῶν Εβρ.

r Εἶτα ἐπὶ] Vox εἶτα deest *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & commode satis abesse potest.

s Αδράζαρον] Αρδράζαρον *Big.* & *Samb.* Αρβίζαρον *Hen.* & *Busb.* Αρβίζαρον τὸν Αδραζὰρ ἤτοι Αδράζαρον. Rectius forsan Αδαδάζαρον.

t Αράου] Αράχου juxta libros *Epiphanii.* Αράου ἤτοι Ραάβου *Vat.* Ραάβου legi voluit *Schotanus* ex LXXII.

v Σωφήνης] Σωφανῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σωφηνῆς *Hen.* & *Busb.* Σωφλήνης ἤτοι Σουβᾶ τῆς Σουβηνῆς ἐστράτευσε *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Literæ*, hic *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque si *S. Historiam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tsobam* Damasco vicinam, atque inter Terram Sanctam & Euphratem sitam fuisse animadvertes. C. *L'Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam esse existimat *Grotius.* HUDS. De Pharetris Aureis acceptis ab Sophenorum Rege, & à Davide Deo dicatis, ut & de Sophenes Rege à Davide ad Euphratem victo. vid. lib. seq. VIII. c. 10. §. 3. SPANH.

x Επτακισχιλίους.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* perperam πεντακισχιλίους. Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 699.

y Απαλλάξαι] Ita locum constituere visum est, præsertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολεμεῖ Δαβίδης Αρτάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἧκει συμμαχήσων, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρ. atque *Epiphanius* vertat, *eum sicut sperabat ab obsessione liberaturus*, & *congressus denuo apud Euphratem contra David*, *bello devictus est. ceciderunt autem* &c. Antea erat ἀπαλλάξαι δὴ ὡς προσεδόκα συμβαλὼν π. τ. E. π. πτ. δὲ τ. μ. καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν τῶν στρ. nec aliter plerique *MSS.* nisi quod ἀπήλλαξε δὲ ὡς προσεδόκα habeant *Big.* & *Samb.* ἀπήλλαξε δὴ ὡς οὐ προσεδόκα *Vat.*

z Εὐφράτῃ] Εφράτῃ passim *Vat.*

a Τῆς Αδάδου] Καὶ τῆς Δαυίδου δυνάμεως *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.*

b Δισμύριοι,] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum* c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5.

c Νικόλαος] Sc. *Damascenus*, amicus *Augusto* & *Herodi.*

d Κριθεὶς,] Κρουσθεὶς, ὑστάτῃ δὲ π. τ. E. ἐν ᾗ ἡττήθη *Vat.*

e Οἱ ἀπόγονοι] Illud οἱ ex *MSS.*

f Τοῦτο] Τούτου *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρεῖτιν γῆν *Vat.*

h Ας ὕστερον] Ταύτας ὕσ. *Vat.*

i Τὸν υἱωνὸν] *Gen.* τὸν υἱὸν· leg. τὸν υἱωνὸν nepotem, & sic infr. cap. 10. §. 3. Δαυίδου υἱωνῷ Ροβοάμῳ· SPANH.

k Υἱωνὸν αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio* ipsoque *Josepho* sub finem capitis noni. in *Græcis* perperam υἱόν.

adſpirante, curanteque ut bella ei proſpere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettææ & Machoni; caſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: prætereaque æris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod * mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornàrit.

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

4. Poſtquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque ejus fractas eſſe audivit, ſibi metuens, ſtatuenſque Davidem, priuſquam ab eo invaderetur, ſibimet amicitia & fide *data* devincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo & amicitiam iniret. Miſit & ei dona, antiqui operis vaſa aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita ſocietate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium ejus pro utriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quæ vero ab illo miſſa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à ſe ſubactarum, Deo conſecravit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & proſpere rem gerere; verum etiam miſſo cum copiis in Idumæam Abeſſæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipſum de Idumæis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in prælio Abeſſæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ univerſæ præſidia impoſuiſſet rex, tributa & pro agris & pro ſingulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura juſtus, & judicia ad veritatem reſpiciens exercebat.

Cum Amathes rege fœdus init Davides.

Davidis officia. 2 Regum, c. 9.

Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Joſaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phineeſi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banajæ vero Joadæ filio ſatellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis cuſtodes habebantur eique præſidio erant.

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio initi & fidei jurejurando datæ, illiuſque erga ſe amicitiæ ſtudiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant ſemper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus ſtirpe ſuperaret, cui gratias, quas debuit, referre poſſet pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ conſuetudine. cumque ad eum vir adductus eſſet è Sauli quidem libertis, qui vero ſcire poterat, ſi quis adhuc ex genere illius in vi-

τῷ αὐτῷ, καὶ τὰς πολέμους συγκατορθοῦτο, [l] καὶ τὰς καλλίστας τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, [m] Βεττάιαν καὶ Μάχωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. [n] χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς εὑρέθη πάμπολυς ὁ ἀργύρου, ἔτι δὲ ὁ χαλκὸς, ὃν τοῦ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τὰς καλλίστας σκεύνας λυτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τοῦ [p] Ἀμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Ἀδράζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὐτοῦ, καὶ τὸν Δαυίδην πεῖν ἐπ' αὐτὸν [q] ἐλθεῖν φιλίᾳ καὶ πίστει γνοὺς ἐνδησάμενος, πέμπει πρὸς αὐτὸν [r] Ἀδώραμον τὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ μὲν, τοῦ Ἀδράζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὡμολόγων, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν τε φιλίαν πιέμενοι. [s] ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τε χαλκᾶς κατασκευῆς, χρύσεα τε καὶ ἀργύρεα τε καὶ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν [t] Θαΐνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῷ Ἀμαθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν μὴ τιμῆς τοῦ πρεπούσης ἑκατέρους. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [v] ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. οὐκ [x] αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς στρατιᾶς ἡγουμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν [y] παρέχειν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰδουμαίαν Ἀβεσσαῖον τὸν Ἰωάβου τοῦ [z] ἀρχιστρατήγου ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου [a] τὴν τῶν Ἰδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Ἀβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς ἀμφὶ Βαλαθὼν ὁ βασιλεὺς, φόρους ὑπέρ τε τῆς χώρας καὶ τῆς ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. ἦν δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [b] στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς τὸν Ἰώαβον· ὑπὲρ δὲ τῶν ὑπομνημάτων [c] Ἰωσάφαλον υἱὸν [d] Ἀχίλα κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς [e] Φινεέσου [f] οἰκίας τὸν Σάδωκον [g] ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου, φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ· γραμματέα δὲ [h] Σίσαν ἐποίησε· [i] Βαναίαν δὲ τὸν [k] Ἰωάδου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παρέδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [l] παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν τότε φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Ἐμνήσθη δὲ καὶ [m] τῶν πρὸς Ἰωνάθην τὸν Σαούλου παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ στοργῆς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ ποιησάντων ἦν τὸν ἄλλον χρόνον [n] ὑπῆρχε. [o] προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ἰωνάθῃ τῆς ἐπιμελείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλαφηρωμένου μὲν ὑπὸ Σαούλου δυναμένου δὲ γνώσεσθαι τοὺς ἐκ τοῦ γένους

l Καὶ τὰς καλλίστας] Καὶ τὰς ἄλλας τὰς &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

m Βεττάιαν καὶ Μάχωνι·] Ita in *Græcis* omnibus, ſine ulla ſcripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baachan & Machon*, aut *Bacham & Machoneas*. Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8. HUDS. LXX. 11 Sam. VIII. 8. τὰς Μετεβαὶκ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων· Hebr. ומכנתי ומבנתי MS. Alex. Μασεβαχ pro Μασεβαχ. *In Verſ. Syr.* Tabah & Beruthi. SPANH.

n Χρυσὸς δ'] Χρυσὸς ἐν αὐταῖς *Vat.*

o Καλούμενον,] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* καλουμένῳ.

* *Mare appellatum erat,*] *Sc.* à capacitate.

p Ἀμάθης] Ἀμάθη ſup. urbs Phœniciæ lib. 1. c. 7. §... dicta à Macedonibus Επιφάνεια. SPANH.

q Ἐλθεῖν φιλίᾳ] Ἐλθεῖν *Vat.*

r Ἀδώραμον] Ἀδόραμον ἤτοι Ἀδδόραμ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adaram.* juxta Hebr. *Joram.* LXXII. Ἰεδδεραμ.

s Ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα,] Ἔπεμψε δ' αὐτῷ *Vat.*

t Θαΐνον,] Θόα juxta pleroſque *Epiphanii* libros & LXXII. (Θόαν *Coll. Big. & Voſſ.*) πρὸς Θάρραν τὸν Θοᾶ *Vat.*

v Ὃν ἐκ τῶν πόλεων] Ita *Big. Samb. & Epiphan.* ὧν in *Editis.*

x Αὐτῷ γὰρ πολεμοῦντι] Sic ex *iiſdem.* (& *Coccejo*) in *Editis* αὐτό.

y Παρέχειν ὁ Θεός·] Παρεῖχεν *Vat.*

z Ἀρχιστρατήγου] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *reliquis* ἀρχιστρατήγου.

a Τὴν τῶν Ἰδουμαίων] Articulum τὴν inſerui ex *MSS.*

b Στρατηγὸν] Delevimus τὸν ante στρατηγὸν auctoritate *Codd. Samb. & Vat.*

c Ἰωσάφαλον] Ita cum *MSS.* in *Editis* Ἰωσαφὰτ τὸν υἱόν.

d Ἀχίλα] Ἀχιλὰδ LXXII.

e Φινεέσου] Itidemque ex *MSS.* Φινεὲς in *Editis.*

f Οἰκίας] Οἰκίας ἀρχιερέα τὸν Ἀβιάθαρον juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum eſſe oſtendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Succeſſ.* in *Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. κγ'.

g Ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου,] Duo Pontifices ſub Davide. vid. infr. cap. 9. §. 2. SPANH.

h Σεισαν] Σατὰν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. niſi quod Σαρυΐας habeat *Alexandrinus.* Σουσὰ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris *Seraias* aut *Saraias* dicitur.

i Βαναίαν] Βεναίαν *Big. & Samb.*

k Ἰωάδου] Sic cum *MSS.* Ἰώδ in *MSS.*

l Παῖδες αὐτοῦ] Ita in *MSS. & Vet. Interpr.* πάντες in *Editis.* HUDS. Forte πρεσβύτεροι πάντες ἡσὶ αὐτῷ. COCC.

m Τῶν πρὸς Ἰωνάθην] Τῶν adjecimus ex *MSS.* & ex *iiſdem* Ἰωνάθῃ fecimus pro Ἰωνάθαν.

n Ὑπῆρχε.] Ὑπῆρξε *Vat.*

o Προσέταξε] Ita in omnibus *MSS.* niſi quod προσέταξεν ὧν habeant *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) & σώζηθ *Vat.* ſic etiam legebat (præter *Coccejum*) *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Sauli genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Jonathæ amicitiis repenſaret.* antea erat ὑπῆρχε. καὶ ὅστις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἀφίλευεν Ἰωνάθη τῆς ἐπιμελείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος

p Αὐ-

ἦμυς [p] αὐτὸ φειόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχοι λέγειν τῶν Ιωνάθῃ συνήθων ζῶντα, καὶ νομίσειεν τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ἰὸν αὐτὸ φεύγειν, [q] Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τὰς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ φθάσαι ἀγγελθῆναι τὸν πατέρα καὶ παῖδα καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ [r] φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τὰς βάσεις· [s] μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς [t] Λαβαθὰ πόλιν, παρ' ᾧ τότε ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν [v] αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, χαίρειν τε [x] προτρέπων καὶ τἀγαθὸν βουλόμενος, δίδωσι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαοὺλος ἐκτήσατο· σύσσιτόν τε ἐποιήσατο καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τῆς οἰκείας [y] τραπέζης. ἔχοντος δὲ παῖδας προσκυνήσοντας ἐπί τε τοῖς λόγοις καὶ τῇ δωρεᾷ, καλέσας τὸν [z] Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [a] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαούλου κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτοῦ τὴν γῆν καὶ σπουδάζοντα, ἀπανῶν τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. [b] ἄγεται δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτὸν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ' αὐτῷ πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, [c] τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα [d] διαταξάμενος βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπών, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ἐν Ιεροσολύμοις κατῴκει, συνεστιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐγέννησε δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν [e] Μιχὰν προσηγόρευσε.

vis esset, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha sanguine conjunctum, quique à se posset beneficiis remunerari vice illorum quæ ipse à Jonatha acceperat. Cum autem ille respondisset, filium ejus superesse nomine Memphibosthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidisse, eo festinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excussus prolaberetur, pedesque læderet) postquam intellexit ubinam esset & apud quem educaretur, misit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad se accerserent. Ubi vero ad regem venit Memphibosthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono esset animo hortatus est & meliora *omnia* exspectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi sui antea fuisset: jussitque ut sibi convictor esset & secum epulis accumberet, & ne uno quidem die sibi ad mensam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adorasset, *rex* Siba vocato dicebat, se puero dedisse domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipsique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hierosolyma afferret. Verum singulis diebus eum ad mensam suam adducit; ipsumque Sibam & filios ejus (erant autem isti quindecim) ejusque servos (numero viginti) puero dat Memphibostho. His ita à rege constitutis, Sibas quidem, cum *eum* adorasset, dixisseque se omnia *quæ jusserat* facturum esse, discessit: Jonathæ vero filius Hierosolymis habitabat, regis mensæ adhibitus, atque omni, quasi filius ejus, observantia cultus. Habebat autem & ipse filium, quem Micham appellavit.

p Αὐτὸ φειόντας,] Sic in *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
q Μεμφίβοσθον] Μιφιβοσὶθ juxta *Epiphanium*, Μεμφιβοσὲθ LXXII.
r Φυγούσης,] Φούγουσης *MSS.*
s Μαθὼν] Μαθὼν δ' ὅπου *Big. Samb.* & *Vat.*
t Λαβαθὰ] Λαίδαβα *Vat.* Λοβάδαρ aut Λαβάδαρ aut Λαβαδαρὲ in *Codd.* LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.*
v Αὐτὸν.] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
x Προτρέπων] Sic *Vat.* προτρέπεσθαι *Big.* & *Samb.* προτρέπει *Basil.* & *G.*
y Τραπέζης.] Διαίτης solus *Vat.*
z Σιβᾶν,] Σιβᾶν *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβὰ *Basil.* & *G.*
a Δεδωρῆσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρεῖσθαι *Basil.* & *G.* δωρήσασθαι *Vat.*
b Ἄγεται δ' αὐτὸν] Ἀγιασθαι *Samb.* (*Coll. Voss.*) atque ita legisse videtur *Vet. Interpr.*
c Τῷ παιδὶ χαρίζεται] Τῷ Ιωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.*
d Διαταξάμενος] Διαπραξαμένου solus *Vat.*
e Μιχὰν προσηγόρευσε.] Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. Μιχαιον in *Editis*, *Aliisque.*
f Καὶ Ιωνάθου] Καὶ τοῦ Ιωνάθου solus *Vat.*
g Καιρὸν] Sic in *omnibus MSS.* in *Editis* χρόνον.
h Τῶν Αμμανιτῶν] Illud τῶν inserui ex *MSS.*
i Ναάσου,] Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Ναάσσα in *Editis*, *Aliisque.* Ναὰς LXXII.
k Οὕτως αὐτῷ,] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* αὐτὸς in *ceteris.*
l Τοῦ παιδὸς,] Articulum nobis servarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* desideratur. βασιλέως τοῦ παιδὸς *Vat.*
m Τῷ αὐτῷ φιλίαν] Τῷ φιλίαν ἀμφότερα *Vat.* & *Epiphan.*
n Ἀλλ' ὁ] Ἀλλ' ὁ καὶ τὸν Δ. πρ. τ. ἐξεδέξατο *Samb.* & *Vat.*
o Πιθανώτερα λέγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* πιθανότερον.
p Εἶχεν,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ς'.

CAP. VI.

Ως ἦρξη πόλεμος κατὰ τῶν Αμμανιτῶν, καὶ κατορθῶται.

Ut bellum contra Ammanitas cœptum est, feliciterque confectum.

ΚΑΙ οἱ μὲν φειλεσθέντες ἐκ τοῦ Σαούλου ἦμυς [f] καὶ Ιωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῶν τιμῶν. πελευτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [g] καιρὸν τοῦ [h] τῶν Αμμανιτῶν βασιλέως [i] Ναάσου, φίλος δ' ἦν [k] οὗτος αὐτῷ, καὶ παραδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτὸν [l] τοῦ παιδὸς, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πρέπον τε φέρειν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς παραινῶν, καὶ [m] τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Αμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, [n] ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ Δαυίδου τρόπον, ταῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τὴν χώρας Δαυίδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἕνεκα φάσκοντα φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περίπεσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας [o] πιθανώτερα λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἢ τἀληθὴς [p] εἶχεν, ὁ τῶν Αμμανι-

ET quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hisce dignatus est honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiisset Naases Ammanitarum rex, (qui & ipse Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno successisset, Davides, missis ad eum suis, ipsum de patre consolatus est, simul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ sibi cum illo intercesserat, mansuram exspectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipsa acceperunt, eique ἰtimulos admoverunt, dicentes, Davidem sub humani officii prætextu misisse qui regionem specularentur, ipsorumque vires *explorarent*; ac proinde ei consilium dederunt ut sibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi potest consolatio. Rex itaque Ammanitarum Naases, cum hanc principum

Davides mittit qui Naasis filium de morte patris consolentur. 2 *Regum*, c. 10.

pum orationem fide digniorem esse, quam revera erat, sibimet persuasisset, legatos à Davide missos gravissima affecit injuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, & dimidio vestium præciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem hæc conspexisset Israëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ se ferebat non neglecturum se injuriam cum contumelia conjunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admissum à rege exacturum. Postquam vero *regis* necessarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & supplicia pro scelere luituri essent, mature sese ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede socius fieret obsecrarunt, prætereaque Soubam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

Ammanitis, quod legatos Davidis male tractarint, bellum infertur. 2 Regum, c. 10.

VII. *Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.*

2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum consociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod juste cum illis pro injuriis sibi illatis bellum esset gesturus, statim adversus illos Joabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, & non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiæ quidem auxiliares solæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverso, ad stratagemata se recipit, & fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessæo tradidisset, jussit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "ut si Syros ipsum "premere videret & prævalere, acie conversa sibi "auxilium ferret, idem vero illud & se facturum, "si *forte* illum conspiceret ab Ammanitis gravius "urgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, & obsecrasset ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viso, Ammanitæ, metu Abessæi & exercitus ejus, prælium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reversus est.

τῶν βασιλεὺς [q] Ναάσης τὸς πρὸς τὸ Δαυίδου πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς ἐβούλευσε. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίσεα τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίσεα τῶν ἱματίων ἀποτεμὼν, ἔργοις ἀπέλυσε καταγελάσας τὰς ἀποκρίσεις. [r] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν ἀμυνούμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸ προπηλακισμόν, ἀλλὰ [s] πολεμήσων τοῖς Αμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τὸς [t] πρέσβεις εἰσπραξάμενος τὴν βασιλέα. σωέντες δὲ οἱ τὰ ἀναγκαῖοι τῶν ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι τὰ δίκαια ὑπὲρ τούτων ὀφείλουσιν, προπαρεσκεύαζοντο εἰς τὸν πόλεμον· [v] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ὅπως τούτῳ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ [x] Σωβάν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [y] προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν τῆς [z] Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον [a] Ισθον ὄνομα· καὶ τούτους ἐχόντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

β'. Οὐ καταπλαγὲν δὲ τὸν συμμαχίαν καὶ τὸν τῶν Αμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [b] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλων, Ιώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, δὺς αὐτῷ τὸ στρατιᾶς τὸ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἐπεμψεν [c] ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ [d] πρὸς τὴν μητρόπολιν [e] τῶν Αμμανιτῶν [f] Ραβαθᾶ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων [g] ἐξελθόντων, καὶ παραταξάμενων ἐκ ὁμοῦ διχῇ δέ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικουρικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὑτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Αμμανιτῶν στράτευμα πρὸς τὰς πύλας [h] ἀντικρὺ τῶν Εβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ιώαβος ἀντεμηχανᾶτο, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους ὁπλισάμενος ἀντιπαρατάσσει τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δὲ ἄλλο παραδοὺς Αβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Αμμανίταις [i] ἐπέλυσεν ἀντιπαρατάξαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἴδῃ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὸν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτός, ἂν ὑπὸ τῶν Αμ- "μανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον ἴδοιμι". [k] παρεμυθά- μενον οὖν τὸν ἀδελφὸν, καὶ παρακαλέσας ὑπὲρ τῆς ἀγωνίσασθαι μὴ προέσθαι τὴν εὐψυχίαν καὶ μὴ φοβουμένους ἅπαντα δράσειν, αἰχμῇ φοβουμένους [l] παρεπέσης ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Αμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντιχόντων [m] αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ιώαβος, ἅπαντας δὲ ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Αμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Αβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ [n] στρατιὰν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ιώαβος εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τὸ-

q Ναάσης] Sic *Bas.* & *MSS.* Ναάσου παῖς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris.* inducor ut credam Ναάσης delendum esse.

r Ἰδὼν δὲ ταῦτα] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαβίδης, ἠγ.

s Πολεμήσων] Πόλεμον *Vat.*

t Πρεσβύτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβύτας.

v Καὶ πέμψαντες] Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Mesop. regem mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. habebant* &c.

x Σωβάν.] Hic Σωβὰν & paulo infra Ισθὸν ex regionibus virorum nomina facit *Josephus.* qua de re videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10.

y Προσεμισθώσαντο] Προστεμισθώσατο καὶ τὸν τῶν Αμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ὃν τὸ *M. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* προσεμισθώσατο καὶ τὸν Αμαληκιτῶν βασιλέα καὶ τέταρτον Ισωβὸν ὄνομα *Vat.*

z Μιχᾶς] Ita tam libri *Græci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine.* Videtur esse (ut inquit *Bochartus* in *Phalegi* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæstinæ urbs ad ortum Jordanis, quòd Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphrasi sit *Epicaros.* HUDS. מעכה Mahachah 11 *Sam.* x. 6. In Nummis Ant. Pii & Severi MOKA IEP. ACYA. AYTO. SPANH. Confer Tab. Numisin.

a Ισθὸν ὄνομα] Ισὼβον *Vat.*

b Τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ δικ. & mox καὶ Ιώαβον τὸν ἀντισχε. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. —— πολεμῶν μέλλοντι καὶ Ιώαβον τὸν ἀρχισχε. legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Ἐπ' αὐτούς.] Sic in iisdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis.*

d Πρὸς τὴν μητρόπολιν] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.*

e Τῶν Αμμανιτῶν] Nomen urbis Aramatha omisit *Gelenius.* Charanachen *Rufinus.* Conf. seq. §. 3. SPANH.

f Ραβαθᾶ] Ita ex *sequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *Interpretibus* LXXII, 1 *Paralip.* c. 20. Ραββαθὰ in *Editis*, *aliisque* hîc loci. Χαρραθὰ juxta *Epiphan.* HUDS. Interpres omisit. Ραβαθὰ scripsit Josephus, uti & interpres mox legit, & in hoc ipso capite in contextu Græco Ραβαθὰ scribitur. REL.

g Ἐξελθόντων,] Ἐπεξελθόντων *Vat.*

h Ἀντικρὺ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀντίκρυς in *reliquis.*

i Ἐπέλυσεν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐπέλυσιν in *reliquis.*

k Παρεμυθάμενον] Προτρεψάμενον *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* & forsan rectius, cum mox sequatur ἀπέλυσε, & sæpe jungantur παρορᾶν καὶ παραλλήλως.

l Παρεπέσης] Ita cum *Cod. Samb.* nisi quod muraverint φοβουμένοις in φοβουμένους, voce παρεπέσειν hunc casum postulante. φοβουμένους παρεπέσης nullo plane sensu in *Editis.* μὴ προθυμίας ἅπαντ' ἀνδράσιν αἰχμῇ φοβουμένοις παρεπέσης ἀγωνίσασθαι *Vat.* μὴ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, καὶ αἰχμῇ φοβουμένους δειλὸ ἀγωνίσασθαι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret universa & gravem iracundiam metuens decertaret.* Est qui conjicit, μὴ πρ. ἅπαντα δράσειν, καὶ αἰχμῇ φοβούμενοι παρετείνασθαι ἀγωνίσασθαι.

m Αὐτῶν καρτερῶς] Αὐτῷ *Vat.*

n Στρατιὰν,] Στρατιὰν solus *Samb.*

o Πτῶσμα

γ'. Τῦτο τὸ [o] πταῖσμα τὸς Αμμανίτας ὐκ ἔπεισεν ἡρεμεῖν, ὐδὲ [p] μαθόντας τὸς κρείττονας ἰσχύειν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [q] Χαλαμὰν τὸν τὸν πέραν Εὐφράτη Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τοῦτον [r] ὑπὲρ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀνδρατηγὸν [s] Σάβεχον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίας. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὸς Αμμανίτας τοσούτων δύναμιν συνηθροικότας, ὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [t] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [v] καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τεσσαράκις μυριάδας, ἱππέων δὲ εἰς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ [y] καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀδραζὰρ Χαλαμᾶς Σάβεχον, ὃς ὐκ ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιούτου γενομένου τέλους τῆς μάχης, [z] αὐτὸς Δαυίδῃ [a] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρα χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ιερουσόλυμα· ἐλθόντος δὲ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν [b] ἀρχιστράτηγον Ἰώαβον πολεμήσοντα τοῖς Αμμανίταις. ὁ δὲ τὴν γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [c] Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis persuasit ut quiescerent, neque ut *Hebræos* superiores experti pacem colerent: sed missis legatis ad Chalamam Syrorum Transeuphratensium regem, ipsum mercede in societatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Postquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra se tam ingentem militum vim coëgisse, non jam cum illis per legatos suos bellare decrevit: sed ipse cum universo exercitu *suo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commisso victoriam reportavit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad septies mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Mesopotamitæ vero, cum hujusmodi exitum pugna habuerit, semet Davidi dediderunt, eique dona miserunt. Et ille quidem hyeme appetente Hierosolyma reversus est: at vere ineunte misit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incursione facta agros eorum omnes vastabat, ipsosque in Rabatham gentis metropolim compulsos obsidebat.

Davides Syros vincit. 2 *Regum c.* 10.

Joabus Ammanitarum metropolin obsidet. 2 *Regum, c.* 11.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς τὴν Βεεθσαβῆς ἠράσθη Δαυίδης, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνης ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ Δαυίδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι [d] φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τὰς [e] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάσσοντι. θεασάμενον γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ [f] στέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ [g] ὥρας [gg] ἦν ἔθος, εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, κάλλιστον τὸ εἶδος καὶ πασῶν διαφέρουσαν· [h] ὄνομα αὐτῇ ἦν Βεεθσαβή· [k] ἥτις τε καὶ κάλλει τὴν γυναικὸς, καὶ [l] τὴν ὀπτιθυμίας κατασχεῖν δυναμένους, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γνομένης δὲ ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τοῦ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν καὶ τὸς πολίτας [m] καθηκε νόμους μεμοιχευμένην· [n] μεταπαλεῖται τὸν Ιωάβου μὲν ὁπλοφόρον ὐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ προσκαλούμενον, πρός τε τῆς γυναικὸς καὶ [o] πρὸς τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα καὶ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πραγματα, βαστάσας ἐκ τοῦ δείπνου μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τοῦτο μὲν ὐκ ἐποίησε, παρεκομίσθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνοὺς [p] τοῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν

CAP. VII.

Ut Davides Beethsabes amore irretitus est, & propter Uriam ipsius maritum ab eo morte mulctatum a Nathana reprehenditur.

Quin & Davides *ea tempestate* in grave peccatum incidit, natura licet justus & pius, atque legum patriarum observator diligentissimus. Cum enim sub vesperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca prospiceret, mulierem se domi suæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethsabe erat) feminæque pulchritudine captus est, & cum *adeo arderet ut* cupiditati suæ imperare non potuerit, cum ea accersita rem habuit. Cum autem mulier facta esset gravida, regique misisset, ut de via delicti occultandi dispiceret (mori enim eam adulterio admisso ex patriis legibus oportebat) *Davides* accersit ex obsidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo scisciatus est & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo successisse, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requiesceret. At Urias non ita quidem fecit, sed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc rescivit, illum interrogabat,

Davides Beethsaben stupro compertam habuit. 2 *Regum, c.* 11.

Davides Uriam accersit. riam accersit. 2 *Regum, c.* 11.

---

o Πταῖσμα] Πτῶμα *Vat.*

p Μαθόντας] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *reliquis* μαθόντας.

q Χαλαμὰν τὸν τὸν πέραν Εὐφράτη Σύρων βασιλέα,] Ita *Samb.* Χαλάμαν in *Editis.* Χαλαμὰχ *Vat.* in LXXII. πέραν δὲ ποταμοῦ Χαλαμάκ unde *Josephus* fecit Χαλαμὰν, aitque legatum ejus fuisse Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S.* 2 *Regum*, c. 10. v. 16. HUDS. Syri trans-Euphratenses. LXX. 11 Sam. x. 16. Συρίαν τὴν ὑπὲρ πέραν δὲ ποταμοῦ Χαλαμὰν MS. Alex. πέραν δὲ ποταμοῦ sine addita illa voce χαλαμὰν, quæ in Hebræo & aliis Orientalium Versionibus itidem deest. vid. inf. hac ead. paragr. SPANH.

r Ἐπὶ συμμαχίαν,] In *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmantum Syrorum r.* in aliis *Adrazarum Syr. r.*

s Σάβεχον,] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sobachum.*

t Αὐτοῖς εἰς μάχην,] Αὐτοῖς non agnoscit *Vat.*

v Καὶ ἀναιρεῖ] Καὶ ἀναιρεῖ μὲν ὐκ τῶν πεζῶν *Vat.* καὶ ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζῶν μὲ *Big.* & *Samb.*

x Επτακισχιλίους,] Επτακοσίους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v. 18. & 1 *Paralip.* c. 19. v. 18.

y Καὶ τὸν στρατηγὸν] Καὶ τὸν στρατηγὸν δὲ Χαλαμαχὰ Σάβεχον *Vat.* in *Epiphanii* libris, *prostravit autem in acie principem militiæ Chaldam*, (aut Chadam, aut *Chaldum*) *nomine Sobachum.*

z Αὐτὸς Δαυίδῃ] Ita *Samb.* ἑαυτὸς *Hen.* & *Busb.* αὐτὸς in *reliquis.*

a Παρέδοσαν,] Παρέδωκαν *Hen.* & *Busb.*

b Αρχιστράτηγον] Ita in *MSS.* passim in *Editis* ἀνδραστράτηγον.

c Ραβαθὰν] Αραβαθὰ *Samb.* Αραμαθὰν *aliis.* Verùm *Abarathare* & *Araphathara*, & *Rabath* apud *Epiphan.* HUDS. Vid. supr. §. 2. SPANH.

d Φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* deest vox φύσει.

e Πατρίους νόμους] Πατρῴους solus *Vat.*

f Στέγους τῶν βασιλείων] Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ὥρας] Hic ὥρα tempus anni notat. REL.

gg Ην ἔθος,] Illud ἦν inserui ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in sequentibus ἥτις). commode satis.

h Ονομα αὐτῇ] Οὔνομα δὲ αὐτῇ *Vat.*

i Βεεθσαβή·] Βεερσαβὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Βερσαβεὲ *Hen. Busb.* & *Vat.* ex Βερσαβεὲ *Interpretum* LXXII.

k Ητις τε] Ητις δὴ & κ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.*

l Τῆς ἐπιθυμίας] Τὴν ἐπιθυμίαν *Big.* & *Coll. Voss.*

m Καθηκε νόμους] Προσῆκε *Big.* & *Coll. Voss.*

n Μεταπαλεῖται] Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μεταπαλεῖ) μὲ τὸν Ιωάβου ὁπλ. μεταπαλεῖται Ιωάβου ὁπλ. *Big.*

o Περὶ τῆς πολιορκίας] Illud ἐκεῖ ex *MSS.*

p Τοῦθ' ὁ βασιλεὺς] Ita vel τοῦτο in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ταῦθ' ὁ βασ.

gabat, cur se ad domum suam non receperit, neque ad uxorem post longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reversi sint. "Haud æquum esse, respondebat, ut cum sui "commilitones & imperator humi dormirent in "castris soloque hostili, *ipse* cum uxore semet re- "crearet & delicias agitaret". Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die, sese vero postridie eum dimissurum esse ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & usque ad ebrietatem potus, rege ipsum de industria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris desiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipsum enim peccasse significabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipse hoc voluerit, suggerebat. jussit enim ut hostibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certissimum pugnando discrimen adiret, à cæteris destitutus: nam præcepit ut socii loco cederent, quam primum commissum erat prælium. His ita scriptis & proprio sigillo obsignatis, epistolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepisset, regisque voluntatem intellexisset, in eo loco Uriam statuit, ubi sciebat hostes sibi maxime infensos esse, adjunctis illi quibusdam è militibus fortissimis. atque se cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, si parte aliqua muri eversa in urbem penetrare potuerint. Ipsum vero, cum esset miles strenuus, magnæque cum apud regem tum tribules suos omnes existimationis ob fortitudinem, obsecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus suscipiente, commilitonibus ejus clam significavit *Joabus*; ut, cum hostes *portis* erupturos viderent, desertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi successissent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte constitutus erat, quam primum *murum* ascenderent hostes, prima acie fortissimis collocatis portaque subito recluså cum impetu magnoque cursu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conspexerunt, Uriæ milites, omnes sese *ex improviso* subduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deserere, hostes sustinuit, & impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è sociis cadebant.

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 *Regum*, c. 11.

Uriæ mors. 2 *Regum*, c. 11.

2. His ita gestis nuncios Joabus misit ad regem, jussos ut dicerent, "quod operam quidem dederit "ut urbem celeriter caperet, sed oppugnatione "mœnia adortus, aliquammultis amissis recedere "compulsus fuerit"; istis vero, si propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepisset, & ægre tulisset, dixissetque "quod male fecerint mœnia "cominus oppugnando, cum oportuerit cuniculis "& machinis ad urbem capiendam aggredi, idque

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 *Regum*, c. 11.

ὅπι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [q] γυναῖκα διὰ τοσάτε χρόνε, πάντων [r] τ̃ ἀνθρώπων τοσότων ἐχόντων τὴν φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "[s] οὐκ εἶ- "ναι δίκαιον, εἶπε, τ̃ συστρατιωτῶν αὐτ̃ καὶ τ̃ στρατηγ̃ "χαμαὶ κοιμωμένων ἐν [t] τῇ παρεμβολῇ ἐν τῇ τ̃ πολεμίων "χώρᾳ, μ̃ τ̃ς γυναικὸς αὐτὸν [v] ἀναπαύεσθ ἐν τρυφῇν". ταῦτα εἰπόντα μείναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην [x] προστάξει αὐτόθι, ὡς εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τ̃ δεσπότην. κληθεὶς δ' ὑπ' δεῖπνον ὑπ̃ τ̃ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέσης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιωμένε τ̃ βασιλέως αὐτὸν ὑπίτηδες τ̃ [y] προπόσεσιν, ὥδεν ἦπιον πάλιν πρὸ τ̃ τ̃ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τ̃ γυναικὸς ὑπιθυμίαν. ὑπὲ τούτῳ δ' δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τ̃ πολεμίων τάξαι, καθ' ὃ [a] κινδυνευσάμενος ἀποληφθεὶς μόνος· τὰς γὰρ [b] συμπαρεκτάσεις ἀναχωρήσας ἐκ τ̃ μάχης γυμνένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας ἐσημηνάμενος [c] τῇ αὐτ̃ σφραγῖδι, τὴν ὑπιστολὴν ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ἰώαβον. δεξάμενος δ' τὰ γράμματα Ἰώαβος, καὶ τὴν τ̃ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνὺς, καθ' ὃν ᾔδη τόπον τὰς πολεμίας σπουδὴ χαλεπὰς γινομένας, κ̃ τοῦτον ἔστησε τ̃ Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τ̃ ἀρίστων τ̃ στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἀπάσῃ τῇ δυνάμει [d] προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τ̃ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὅντα δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα μεγάλ τι τῷ βασιλεῖ καὶ [e] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἐξίει. ὁ δ' Οὐρίας προθύμως ὑπεδέξατο τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτὸν παραστομένοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν [f] ἐξορμήσαντας ἴδωσι τὰς πολεμίας, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τ̃ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τ̃ τόπον, καθ' ὃν Οὐρίας συνέβαινε τεταχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προεξελόμενοι τὰς ἀνδρειοτάτας αὐτῶν τ̃ τὴν πύλην ἀνοίξαντες [g] αἰφνιδίως, μ̃ ῥύμης δ' ὁρμὴ πολλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτὰς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰχμωτεῖς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ [h] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τὰς πολεμίας, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν οὐκ ὀλίγους, κυκλωθεὶς δ' ἁλοὺς ἐν [i] μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες δ' ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τ̃ βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς συγ- "δόσαι μὲν τάχεως ἐλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν δ' τῷ πί- "χει δ' πολλὰς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείη". προσεῖπαι δ' τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρίαν [k] θάνατον. τ̃ δ' βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα περὶ τ̃ ἀγγέλων, [l] καὶ δυσφορούντος, καὶ φάσκοντος "[m] ἁμαρ- "τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον [n] ὑπονόμοις δ' μη- "χανήμασιν ἐλεῖν πειρᾶσθαι τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' [n] ἔχοντας πα- "ρόν-

q Γυναῖκα] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γυναῖκα ἔλθοι διὰ τοσότε in *Editis*.

r Τῶν ἀνθρώπων] Τῶν insertum dedi ex *MSS.*

s Οὐκ εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' οὐκ εἶναι δ.

t Τῇ παρεμβολῇ] Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis*.

v Ἀναπαύεσθ] Ἀναπαύσασθ solus *Vat.*.

x Προσέταξεν αὐτόθι,] Ita ex *MSS.* consentiente *Epiphanio.* προσέταξεν ὡς τὴν ὑπιοῦσαν in *Editis*.

y Προπόσεσιν,] Προσπόσεσι *Big.* & *Samb.*

z Φανερὸς αὐτὸς] Φανερὸς αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.*

a Κινδωσώσει] Sic *MSS.* in *Editis* κινδυσάσῃ.

b Συμπαρασάτας] Συμπαρασάντας solus *Vat.*

c Τῇ αὐτῇ σφραγῖδι,] Ita *MSS.* τῇ αὐτῇ in *Editis*.

d Προσπιβοηθήσειν] Sic cum *Samb.* & *Vat.* (quod & vult *Coccejus*) in *reliquis* πρὸς ὑπιβοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀγανακτεῖν.

e Πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῖς in *Editis*.

f Ἐξορμήσοντας] Ἐξορμήσαντας *Vat.*

g Αἰφνιδίως,] Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως καὶ μ̃ ῥύμης δεόμενα πόλλα.

h Τὴν τάξιν καταλιπεῖν,] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν deest.

i Μέσῳ τελευτᾷ.] Hic omnia turbantur in *MSS.* qui legunt ἐν μέσῳ αὐτῶν τινὲς δ' καὶ ἄλλοι τελευτᾷ, συγκατεπεσόντων καὶ ἑταίρων. Forsan, ἐν μέσῳ αὐτῶν τελευτᾷ. τινὲς δ' καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τ̃ ἑταίρων.

k Θάνατον.] Λέγειν post θάνατον adjicit *Samb.*

l Καὶ δυσφορ̃ντος,] Illud καὶ ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* sed mox καὶ ante φάσκοντος ex solo *Epiphanio* adjectum esse volui.

m Ἁμαρτεῖν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁμαρτάνειν in *Editis*, *Aliisque*.

n Ἔχοντας] Ἔχοντες *Vat.*

"ῥάδ͂ιμα τ͂ Γεδεῶνος υἱὸν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπὶ τὸν ἐν
"[o] Θήβαις πύργον ἐλεῖν [p] ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ
"πρεσβύτιδος πέτρῳ κατέπεσε, καὶ, ἀνδρειότατος ὢν,
"[q] διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς [r] ὑπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν·
"ἃ μνημονεύοντας ἐδεῖ μὴ προσιέναι τῷ τείχει τ͂ πο-
"λεμίων. ἄμεινον γὰρ ἁπάντων [s] τ͂ ἐν πολέμῳ πραχ-
"θέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κιν-
"δύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ
"[t] φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ἤτως [v] ἔχοντα καὶ τὸν Οὐ-
ρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τ͂ς
ὀργ͂ς· Ἰωάβῳ δ' ἐκέλευσεν [x] ἀπελθόντι λέγειν, "ἀν-
"θρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τ͂ πολέμου φύ-
"σιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ
"πράττειν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἑτέ-
"ροις, τ͂ λοιπ͂ μέντοι πρόνοιαν τ͂ πολιορκίας, ὅπως
"μηδὲν [y] ἔτι πταίσωσι κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ
"μηχαναῖς ἐκπολιορκήσωσιν καὶ προσῤῥηξαμένους, τὴν
"μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάντας δ' ἀπολέσαι τοὺς
"ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, [z] τὰ ὑπὸ τ͂ βα-
σιλέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ἰώαβον ἠπείγετο·
ἡ δὲ τ͂ [a] Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον πανδρὸς
[b] πυθομένη, ὅτι συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ-
σαμένης δὲ τ͂ς λύπης καὶ τ͂ ἐπ' Οὐρίᾳ δακρύων, ὁ βα-
σιλεὺς ὤθησε [c] ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄῤῥεν ἐξ αὐ-
τ͂ς αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τ͂τον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλ-
λὰ δ' ὀργ͂ς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ
φανεὶς κατὰ τὰς ὕπνους, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ
Ναθάνας, ἀσεῖς ὢν [C] σπουδῆς ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς
οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτ͂ μᾶλλον ἢ
τῷ δικαίῳ νέμωσι, τὰς μὲν [d] παῤῥησίας τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένας
ἀπειλὰς ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλως δὲ λόγους χρησοὺς
πρὸς αὐτὸν διεξ͂ῆλθε, καὶ δή τινα τοιοῦτόν τινα τρόπον, ὡς
οὖ καὶ τί φρονεῖ, ποιήσας σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο
"γάρ, ἔφησεν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν καλλώπευον πόλιν, ὧν ὁ
"μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυ-
"γίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δ' ἀμνὰς
"μία ὑπ͂ῆρχε. ταύτην μετ' [e] τ͂ τέκνων αὐτὸς ἀνέτρεφε,
"[f] συνδιαιτώμενος αὐτῇ τὰ [g] σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ
"πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἥ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυ-
"γατέρα. ξένης δ' ἐπελθούσης τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν
"ἰδίων ἐφείσατο βοσκημάτων ἀξίωσε καταθύσας
"δωρήσασθαι τὸν φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πέ-
"νητος ἀπέσφαξε, καὶ ταύτ͂ θεραπεύσας εἱστίασε
"τὸν ξένον". [h] σφόδρα δ' ἐλύπησεν ὁ λόγος οὕτως τὸν
βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον
ἐκεῖνον, [i] ὃς γε τοσ͂το τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀποφήνας,
[k] καὶ πεφωλεύειν τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι,
καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθ͂ῆναι. Ναθάνας δ' ὑποτυ-
χὼν, "αὐτὸν, ἔλεγε, ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἄξιον [l] ταῦτα πα-
"θεῖν, ὑφ' αὐτοῦ κεκελευσμένον τολμήσαντα μέγα καὶ δεινὸν

"exemplum illis suppeditante Abimelecho Gi-
"deonis filio, qui dum Thebis turrim vi capere
"vellet, ab anicula saxo percussus cecidit, &, cum
"vir esset fortissimus, propter * incœpti difficul-
"tatem cum dedecore vitam amittebat: cujus *rei*
"memores non debuissetis ad muros hostiles *prope*
"*adeo* accedere. optimum enim res omnes bello
"gestas, seu bene seu male *cesserint*, cum simile pe-
"riculum inciderit, in memoriam revocare, unde
"quod imitetur, quodve vitet quisque sibi capiat".
Postquam vero ita se habenti mortem Uriæ nun-
cius declaraverat, ab ira quidem desistit; præcepit
autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "hu-
"manum esse quod accidit, eamque esse belli na-
"turam, ut in eo quidem inimicis aliquando res
"prospere cedere contingat, aliquando vero aliis,
"debere tamen in posterum eam in obsidione cu-
"ram adhibere, ut denuo dum res geritur nullate-
"nus offendant, sed, cum aggeribus & machinis ur-
"bem expugnarint & in potestatem suam redege-
"rint, eam quidem funditus evertant, ejus vero in-
"colas omnes conficiant perimantque". Et nun-
cius quidem cum hisce regis mandatis ad Joabum
se propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethsabe,
postquam intellexit mortuum esse maritum, per ali-
quot dies eum deflevit & lamentata est. Cum au-
tem à luctu & lachrymis pro Uria effusis desiisset,
mox eam rex conjugem sibi ascivit, & ex ea fi-
lium sustulit.

Beethsabem in uxorem accipit David. 2 *Regum*, c. 11.

3. Has nuptias Deus haud libenter aspexit, sed
Davidi offensus, & prophetæ Nathanæ in somnis
oblatus, *graviter* regem accusabat. Nathanas au-
tem, cum vir esset comis ac prudens, secum repu-
tans, ut reges, siquando irascantur, iram præ justi-
tia sequi soleant, Dei quidem comminationes si-
lentio premere statuebat, alios vero utiles apud
ipsum sermones habebat, idque tali quodam mo-
do, de quo suam sententiam ut sibi aperiret obse-
crabat. "Duo, inquit, viri eandem urbem inco-
"lebant, quorum alter quidem opulentus erat, &
"multos jumentorum greges oviumque & boum
"possidebat: alter vero pauperculus unam omni-
"no habebat oviculam. Hanc simul cum liberis
"suis enutriebat, eodem cum ipsa cibo vesci soli-
"tus, & eo ipsam affectu prosequens quo quis etiam
"filiam prosequeretur. Cum autem hospes diviti
"supervenisset, ille de suis pecoribus ne unum
"quidem, ut amicum epulis adhiberet, mactare
"voluit: sed, missis qui pauperis oviculam abripe-
"rent, cum eam parasset, hospitem convivio exce-
"pit". Sermo autem iste vehementer regem con-
tristavit, hominemque qui hoc facinus patravit
coram Nathana scelestum pronunciavit, justum-
que esse ut oviculam quadruplo pensaret, præter-
eaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc
verba subjiciebat, "ipsum esse illum *quem* hac
"animadversione dignum *affirmaverat*, suopte ju-
"dicio damnatum ut qui ausus fuerat magnum ad-
"eo & atrox flagitium committere". Porro an-
te

Nathanas Davidis flagitium arguit. 2 *Regum*, c. 12.

o Θήβαις] Θαυιὰ *Vat.* Vide p. 297. §. 5.

p Ἐβούλετο βίᾳ,] Ita *Samb. Vat. Bas.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* ἐβάλετο.

q Διὰ τὸ δυσχερὲς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δυσχερέστατον in *aliis*: quod bene ferri potest.

* *Incœpti difficultatem cum dedecore vitam amittebat:*] Sunt qui ἀπιβολὴ reddunt *propugnaculum*.

r Ἐπιβολῆς] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) sensuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ἐπιβουλῆς.

s Τῶν ἐν πολέμῳ] Illud τ͂ è *Samb.* & *Vat.* ut & mox καὶ ante καλῶς è *Vat.* & *Epiphanio*.

t Φυλάττεσθαι.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* φεύγειν.

v Ἔχοντα] Ἔχοντα ἤγγελε καὶ τ͂ *Big. Samb.* & *Vat.* Sed aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hæsitaret rex & de casu bellico cogitaret, Uriæ morte à nunciis indicata* &c.

x Ἀπελθόντα λέγειν,] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* deest ἀπελθόντα.

y Ἔτι πταίσωσι] Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιπταίσωσι.

z Τὰ ὑπὸ τ͂] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ τ͂ βασιλέως ἐντεταγμένα in *reliquis*.

a Οὐρία] *Al.* Οὐρίᾳ.

b Πυθομένη,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* πυθανομένην.

c Ἠγάγετο γυναῖκα.] Ita ut infra p. 382. v. 6. ἄγει) *Big.* & *Samb.* ἀγάγετο *Bas. G. Alique.*

d Ἡσυχάσειν] Forte ἡσυχάζειν aut ἡσυχάζειν ἐᾶν. COCC.

e Τῶν τέκνων] Articulum inserui ex *Big.* & *Samb.*

f Συνδιαιτώμενος] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* συνδιαιρούμενος *Big. Samb.* & *Vat.*

g Σιτία,] *Al.* σῖτα.

h Σφόδρα] Σφόδρα ἐλύπησεν *Vat.* σφόδρα δὲ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.*

i Ὃς γε τοῦτο] Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὴ τ.

k Καὶ πεπαφλεύειν] Sic *Samb.* & *Vat.* & mox ἀποῦσαν *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ τὸ πεπαφλεύσειν ἀπαιτῆσαι.

l Ταῦτα παθεῖν] Ταδὲ παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big.* & *Samb.*

te oculos posuit & patefecit iram Dei, qui ipsum quidem cunctorum Hebræorum regem constituerat, & omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; insuper autem è Sauli manibus olim liberaverat, dederatque ei conjuges quas juste & legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipso spretus fuerit & male habitus, qui alienam uxorem matrimonio sibi junxerat, ejusque maritum hostibus proditum interimendum esse curaverat. Ipsum itaque pro istis Deo pœnas daturum, foreque ut suæ quidem uxores ab uno è filiis stuprum patiantur, ipse vero etiam ab eodem insidiis appetatur, & qui occulte hoc peccatum admiserit pœnas pro eo luce palam subeat. quin & erit ut puer tibi ex ea natus sine mora intereat. Cum autem hisce rex perturbatus esset & valde confusus, & cum lachrymis & mœrore se in Deum peccasse fateretur (erat enim proculdubio vir pius, vitæque plane integer & sceleris purus, nisi quod forte in re Uriæ uxoris deliquerit) ejus misertus est Deus, & cum eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei se servaturum esse pollicitus. illi enim, cum ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non amplius *Deum* succensere dicebat. Et quidem Nathanas, postquam ista regi futura aperuisset, domum revertebatur.

Davidis filius ex Beethsabe moritur. 2 Regum, c. 12.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per septem dies, vehementer licet instarent domestici, non degustabat: sed atra veste indutus & in saccum procumbens humi jacebat, Deo supplicans pro pueri salute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem septimo die puer obiisset, hoc servi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abstineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo sese mœrore afflictaverit. Tum rex domesticos suos perturbatos sentiens, similiterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum esse mortuum, cum unum è domesticis compellasset & veritatem comperisset, *è vestigio* surrexit, lotusque & veste candida sumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna sibi apponeretur, ex novo & inopinato consilio magnam & cognatis & domesticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero fecisset, post ejus obitum omnia simul faceret. ipsumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obsecrabant quid causæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos esse pronunciasset, hoc docebat; "se adhuc quidem vivente puero, dum spem salutis ejus haberet, omnia pro re nata præstitisse, existimans hisce forsan placari posse Deum: illo autem mortuo inani mœrore non amplius opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethsabe *iterum* congressus, ipsam gravidam fecit; infantemque masculum *ex ea sibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Nascitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obsidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præcisa & rerum aliarum copia *præclusa*; ita ut potus simul & victus inopia

"ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνα τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιήσαντα μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένα δ' ἐπὶ τοῖς τούτων ἐκ τῶν Σαούλα χειρῶν, δόντα δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονήσαντα δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβήσαντα, ὃς ἀλλοτρίαν τε γήμας [m] ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνας [n] ἐκδοὺς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [o] αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιασθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δ' καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦτο δράσαντα φανερὸν τοῖς ἐπ' αὐτῷ δίκαιον ὑφέξειν. πυθήσεσθαι δ' καὶ τὸν παῖδά σου θάνατον τὸν ἐξ αὐτῆς γεγονημένου. παρακληθέντα δ' ὑπὸ τούτοις τοῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντα ἱκανῶς, καὶ μὴ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντα· νῦν γὰρ ὁμολογουμένως θεοσεβὴς, καὶ μηδὲν [p] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν [q] Οὐρίου γυναῖκα· [r] ὤκτιρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγελλόμενον. [s] μετανοοῦντι γὰρ περὶ τῶν γεγονημένων οὐκ ἐπὶ χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ [t] Ναθάνας [u] μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρίου γυναικὸς γενομένῳ παιδὶ Δαυίδῃ νόσον ἐνσκήπτει χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, προφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκαζόντων τῶν οἰκείων, οὐ προσηνέγκατο· μέλαναν δ' ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκου καὶ γῆς ἔκειτο, τὸ θεῖον ἱλεῶν τὸ τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτήριον. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτοῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τοῦτο μηνύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γοὺν ἔτι μᾶλλον ἀποχήτην καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν [x] ἐπὶ πένθει τέκνου τετελευτηκότος, ὁπότε καὶ νοσοῦντος οὕτως ἰσχὺν τῆς λύπης αὐτὸν σκάκου. παραπομένων δ' αἰσθόμενος τοὺς οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ [y] ταὐτὰ πασχόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, σαφεῖς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν τἀληθὲς, ἀνίστα, καὶ λουσόμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν εἰς τὸν σκηνὸν τοῦ Θεοῦ προῆγεν· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ [z] παρατεθῆναι, πολὺν ὑπὸ τῷ προαλόγῳ τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἐκπλῆξιν [a] παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ὑπὸ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάντ' ὀλίγῳ τετελευτηκότος ἔπραξε. τήν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρῶτον αὐτοῖς [b] πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τὰ γεγονημένα. ὁ δ', ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτοὺς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας "αὐτὸς δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις "δυνατὸν καταιδέσθαι· ἀποθανόντος δ' οὐκέτι χρείαν "εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπῄνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· καὶ γενόμενον ἄρρεν παιδίον, [c] Σολομῶνα προσηγόρευσε, [d] Ναθάνα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰωάβου δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς σκάκα, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἐποδείας, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδεία ποτοῦ καὶ

προ-

m Ἔχοι γυναῖκα,] Ἐχῇ *Big.* & *Samb.*
n Ἐκδοὺς] Ἐνδοὺς *Vat.*
o Αὐτὸν] Αὐτὸν non agnoscit *Vat.*
p Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτῶν *Samb.*
q Οὐρίου γυναῖκα.] Οὐρίᾳ *Vat.*
r Ὤκτειρεν] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* οἴκτειρεν in *Editis*, *Aliisque.*
s Μετανοοῦντι] Μετανοοῦντι γὰρ αὐτῷ *Vat.*
t Ναθάνας] Ita ut supra §. 3. in *Editis* hîc loci Νάθας, atque Νάθαν *Vat.*
u Μὲν ταῦτα] Μετὰ ταῦτα *Big. Samb.* & *Vat.*

x Ἐπὶ πένθῃ τέκνου] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ τέκνου πόθῳ τετελ. *Bas.* & *G.*
y Ταὐτὰ πασχόντων] *Al.* ταῦτα.
z Παρατεθῆναι,] Ita cum *Big. Samb.* & *Busb.* παραθεῖναι *Bas.* & *G.* παραθεῖναι *Hen.*
a Παρεῖχεν,] *Al.* παρέσχεν.
b Πυθέσθαι,] *Al.* πύθεσθαι.
c Σολομῶνα] *Al.* Σαλομῶνα.
d Ναθάνα] Οὕτω ante Ναθάνα habent *MSS.* quibus haud consentit *Vet. Interpr.*

τροφῆς. ἐξ ὀλίγυ γὼ φρέαῖ ἦρτωτο, [c] κ τύτῳ, ὥστε μὴ πλέως αὐτὺς ὑπολιπεῖν τὼ πηγώ, [f] ὃ δαψιλέστερον [g] χρώμενοι. χράφῃ ἦ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, κ ωδαικαλῶν αὐτὸν ὑπὲ τὼ [h] αἵρεσιν τ πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὼ νίκω αὐτὸς [i] ὑπογραφείη. ταῦτ' Ιωαθ γράψαντ, ἀποδεξάμεν [k] αὐτὸν τ ὀργοίας Ꝭ τ πίστεως ὁ βασιλεὺς, ωδηλαβὼν τὼ σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ὑπὲ τ [l] Ραβαθῶς πόληση· κ κ κράτ ἑλὼν Ἀμμανιτῶν λαμβάνῃ στέφανον, ἔλκοντα χρυσᾶ τάλαντον, [m] κ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [n] σαρδόνυχα. [o] ἐφόρῃ δ' αὐτὸν ὑπὲ τ κεφαλῆς [p] Ἀμμανιτῶν Δαυίδης. πολλὰ ἦ κὴ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ κὴ πολύτιμα ἦυρεν ἐν τῇ πόλει· τὲς δ' ἄνδρας αἰκισάμεν διέφθρε. [q] ταὐτὰ ἦ κὴ τὰς ἄλλας τ Ἀμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κ κράτ.

in universum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Hæc Joabus per literas regi significat, eumque obsecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudasset, assumptis *omnibus* quæ illi aderant copiis, ad Rabathæ expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite gestabat. Quin & multa alia spolia splendida & pretiosa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat. *Rabatha capitur.* 2 *Regum*, c. 12.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἀβεσάλωμ φόνῳ ἀπεσκεύασε τ Ἀμνῶνα, βιασάμενον τὼ αὐτ ἀδελφώ· κ ὡς φυγὰς γνόμεν ὕστερον ὑπὸ Δαυίδ μετακαλεῖται.

CAP. VIII.

Ut Abesalomus cæde nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stupraverat: utque exsul factus postea à Davide revocatur.

Ἀναστρέψαντ δ' εἰς Ἱεροσόλυμα τὸ βασιλέως, πάθισμα αὐτ τὼ οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνῃ. θυγάτηρ ἦ αὐτῷ, παρθέν μὲν ἔτι, τὸ ἦ κάλλ ὑπερβάλλη, ὡς ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς ὑμορφοτάτας γυναῖκας, [r] Θαμάρᾳ ὄνομα, τ δ' αὐτῆς Ἀβεσαλώμῳ μητρὸς [s] κεκοινωνηκυῖα. πάντης ὁ [t] πρεσβύτατ τῶν Δαυίδ παίδων Ἀμνὼν ἐρασθεὶς, ὡς ἔτι μᾶλλ τὼ παρθενίαν αὐτῆς, ἔτι μᾶλλ τὼ φυλακὼ τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδυνάτ, χαλεπῶς διέκειτ. κ τό τε σῶμα τ ὀδυνῆς αὐτὸν καταθλίβοσης κατισχναίνετ, κ τὼ χρόαν [v] μετέβαλεν. δῆλ ἦ ταῦτα πάσχων γίνεται [x] Ιωνάθῃ τινὶ, συγγνῶτι κὴ φίλῳ. σοφωτὸς δ' ὢν ἔτ ἐν τοῖς μάλιστα κὴ τὼ διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστω προῖαν τ Ἀμνῶνα μὴ κ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὼ αἰτίαν αὐτῷ. ἐκάλει μέντοιγε αὐτὸς ἔλεγε ἐξ ἐρωτικῆς ἕτως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. ὁ ἦ Ἀμνὼν ὁμολογήσαντ τὸ πάθος, ὅτι τ ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχάνοσης [y] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ κὴ μηχανὼ εἰς τὸ φθεῖραι τῶν ὑκτάων ὑπέθετο. νόσον γὼ [z] ὑποκρίνεσθαι παρήνεσεν. ἐλθόντα ἦ πρὸς αὐτὸν τ πατέρα, πέμψαι τὼ ἀδελφὼ αὐτῷ Θαμαρησομένῳ σιτία καλέσαι. ῥᾴων γὼ ἔσεσθαι κὴ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [a] νόσ, τύτ γινομένυ. καταπεσὼν οὖν ὁ Ἀμνὼν ἐπὶ τὼ κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ιωνάθ ὑποθήκας. προσελθομένυ ἦ ἔ πατρὸς κὴ σκεπτομένυ πῶς [b] ἔχει, τὼ ἀδελφὼ ἐδεῖτ πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ' ὡς σιτία σκέλδοιεν ἀφθόνα. ἡσθεὶς ἦ προσέταξεν ἄρτυς αὐτῷ ποιῆσαι τηγανιστὰς, αὐτοργῷ γνομένῃ. προσίσεσθαι γὼ [c] ἤθιον

Ege autem Hierosolyma reverso, calamitas in domum ejus invasit ex hujusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formæ venustate ut speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Abesalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod *arctius* custoditur, potiri non posset, male se habebat. ut & corpus dolore illum depascente macresceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod hæc pateretur. ille autem præclaræ erat sapientiæ & acris ingenii. Quolibet itaque mane observans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, accessit illum rogans ut causam sibi indicaret. se tamen conjicere, ille dicebat, hæc ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declaraverat, quod *scilicet* sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi & commentum proposuit quo ad optata perveniret. Suasit enim ut ægritudinem simularet. Cum vero pater ad eum *visendum* veniret, jussit obsecrare ut sororem ad se mitteret quæ sibi ministraret. fore enim ut hoc facto melius se haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Jonathas suggesserat. Patre autem illum invisente & de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque è vestigio jussit adduci. Illa autem veniente præcepit, ut ipsa operam præstans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset & collyridas formasset *Thamaræ sororis suæ amore corripitur Amnon.* 2 *Regum*, c. 13.

---

[c] Καὶ τύτῳ,] Καὶ τοῦτο τεταμιευμένον ὡς μὴ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* κ τύτῃ τεταμιευμένυ ὡς μὴ *Vat.* Forsan τύτῳ τεταμιευμένῳ. Quin & lectionem ab hisce diversam sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit; *& licet illis esset fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius utebantur.*

[f] Οὐ δαψιλέστερον] Illud ὐ, quod in *Græcis* deest, ex *Latinis Epiphanii* supplevi.

[g] Χρωμένοι.] Χρωμένης *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.*

[h] Αἵρεσιν] Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσιν.

[i] Επιγραφείη.] Επιγράφη *Vat.*

[k] Αὐτὸν τ ὀργοίας] Illud αὐτὸν ἐ *Cod. Vat.*

[l] Ραβαθῶς] LXX. Ραββὰθ & Ραββαθὼ MS. Alex. 2 Sam. XII. 26. 27. SPANH.

[m] Καὶ πολυτελῆ] Καὶ πολυτελεῖς λίθυς ἔχοντα κ ἐν μέσῳ σαρδόνυχα juxta *Epiphanium.*

[n] Σαρδόνυχα.] Σαρδάνυχον *Big.* & *Samb.* Σαρδόνυχον *Vat.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7.

[o] Εφόρῃ δ' αὐτὸν] Vix est ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite gestatam fuisse: sed potius (ut conjicit *R. Kimchi*, quem sequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) fune suspensam, ita ut videretur adhærere capiti regis eam subeuntis, duntaxat ostentationis causa cum in solio sederet.

[p] Διαπαύης] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἀμμανιτῶν non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[q] Ταὐτὰ ἦ] Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.*

[r] Θαμάρᾳ] Sic *MSS.* Θημάρᾳ in *Editis.* Θημὰρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θαμὰρ in *Alexandrino.*

[s] Κεκοινωνηκυῖα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* κεκοινακυῖα.

[t] Πρεσβύτατ] Πρεσβύτερ *Big. Samb.* & forsan *Epiphan.*

[v] Μετέβαλεν.] Μετέβαλλε *Samb.* & *Vat.*

[x] Ιωνάθῃ τινὶ,] Non *Jonathas* sed *Jonadab* in *Epiphanii* libris. Sunt autem synonyma.

[y] Ομοπατρίας,] Ομοπατρίου *Vat.*

[z] Υποκρίνεσθαι] Υποκρίναδαι *Big. Samb.* & *Busb.*

[a] Νόσ,] Ita distinguo & lego ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* νόσ. ταῦτα γινομένυ καταπεσὼν ὁ Ἀμνὼν in *Editis.*

[b] Εχοι,] Εχοι *Big.* & *Samb.*

[c] Ηθιον] Sic *MSS.* ἡδέως in *Editis.*

set & coxisset, *eas* ipsi obtulit. At ille *de iis* tunc non degustavit: sed famulis mandavit, ut quotquot essent pro foribus cubiculi summoverent, velle enim quiescere, turba & tumultu liberatus. & postquam imperata fecissent, petiit à sorore ut sibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obsequuta esset puella, eam prehendens suadere laborabat ut sui copiam faceret. Puella vero, sublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges transgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam nostram redundabunt. eique consilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus desiderio* concessurum esse. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præsentia vitare. Ille vero noluit ei obsequi: sed amore ardens & œstro libidinis agitatus sorori vim intulit. At Amnoni, ut eam constupraverat, statim odio esse cœpit; isque *fastiditam* conviciis aggressus, jussit ut surgeret & discederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, si ipse, qui stuprum *sibi* obtulerat, non usque ad noctem *secum* manere permitteret, sed è vestigio inde die luceque faceret juberet, ut in turpitudinis suæ testes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tuniculam laceratset (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos usque demissas ne facile conspicerentur) & caput pulvere conspersisset, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *sibi illatam* deplorans. Frater autem Abesalomus, ei forte obviam factus scisitatus est quidnam mali acciderit ut ita se haberet. cumque illa injuriam quæ passa est ei denarrasset, solatus eam hortabatur ut quiesceret & *dolorem* moderate ferret, sibique in contumeliam cessisse non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa persuasa desiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; & aliquammulto tempore deserta apud fratrem Abesalomum permansit.

Thamaram stuprat Amnon. 2 Regum, c. 13.

Amnon occiditur ab Abesalomo, 2 Regum, c. 13.

2. Postquam autem hoc pater *ejus* Davides rescivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) necesse habuit illum dolore non afficere. At Abesalomus (nam eum odio vehementi & occulto prosequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciscendum opportunum captabat. Cumque biennium jam præteriisset, ex quo ista de sorore sua acciderant, atque ad greges suos tondendos iturus esset in Belsephon (ista autem urbs est in sorte tribus Ephraïmiticæ) rogavit patrem simul & fratres ut ad se venirent & secum convivium agerent. quo semet excusante quod nollet ei oneri esse, obsecravit ut fratres ipsius jussu mitterentur. Cum autem missi essent, *famulis* suis imperavit, ut quam primum Amnonem vino somnoque gravatum animadvertissent, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέποντι τῷ ἀδελφῷ φυράσαι τὸ ἄλφιτον, καὶ πλάσαι κολλυρίδας, καὶ τηγανίσαι, προσήνεγκεν αὐτῷ. [d] ὁ δ' ὅτε μὲν ἐκ ἐμύσατο· προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις ἅπασι πάντας τοὺς ἔνδοθεν. βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβου καὶ παραχῆς [c] ἀπηλλαγμένον. ὡς δὲ τὸ κελεῦσθὲν ἐγένετο, τῷ ἀδελφῷ [f] ἠξίωσεν εἰς τὸν [g] ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. ποιησαίσης δὲ τοῦτο τῆς κόρης, λαβόμενον αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀνακραγοῦσα δὲ ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τοῦτο [h] βίασῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τοὺς νόμους παραβὰς, καὶ δεινῇ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. πᾶσαν δ' ἄτης ἀδίκου καὶ μιαρᾶς ὑπερθυμίας, ἐξ ἧς [i] ὄνειδος καὶ κακοδοξίαν ὁ εἷς ἐμῶν κερδανεῖ. συνεβάλετό τι πρὸς τοῦτο καὶ τὸ παρελθεῖν τῷ πάθει· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βουλομένη τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ τὴν ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν παραφυγεῖν. ὁ δ' οὐ πείθεται, [k] τῷ δ' ἔρωτι καιόμενον, καὶ τοῖς παθεσι κένδρεσι μυωπιζόμενον βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μισῶν δ' αὐθημερὸν μᾶλλον τὴν [l] παιχόρησιν εἰσέρχεται τὴν Ἀμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμενον ἐκέλευσεν ἀναστῆσαν [m] ἀπέναι. τῆς δὲ χεῖρα τὴν ὕβριν ἐπὶ τούτῳ ἀποκαλούσης εἰ βιασάμενον αὐτὸς μηδὲ [n] ἄχρι νυκτὸς ὑπερθέσθαι μεῖναι, ἀλλὰ προσκρῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειν ἡμέρας ἐπὶ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τὴν αἰσχύνης προθείσοι, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ, προσαλγὴς ὑπὲρ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γνωμένῃ, προρρήξασα τὸν [o] χιτωνίσκον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τῶν ἀρχαίων παρθένοι [p] χειροδέτους ἄχρι τῶν σφυρῶν πρὸς τὸ [q] μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας· καὶ κατασχεαμένη τὴν κεφαλῆς, ἀπῆλθε τὴν πόλεως [r] μέσης βοῶσα καὶ ὀδυρομένη τὴν βίαν. προτυχὼν δ' [s] αὐτῇ ἀδελφὸς Ἀβεσάλωμος, ἀνέκραγε τίνος αὐτῇ δεινοῦ συμβέβηκεν οὕτως ἔχειν. κατοικτίσας δ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν τε μετρίως φέρειν παρηγόρει, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ' ἀδελφοῦ. [t] ἡ δὲ πεισθεῖσα παύσεσθαι τῆς βοῆς, καὶ ἐπὶ πολλοὺς [u] τὴν βίαν ἐκφέρειν· καὶ πολὺν χρόνον [x] χηρεύσασα παρ' Ἀβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ τοῦθ' ὁ πατὴρ Δαυίδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο· φιλῶν δὲ τὸν Ἀμνῶνα σφόδρα, πρεσβύτην γὰρ ἦν υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετο. ὁ δὲ Ἀβεσάλωμος, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας ὑπιτήδειον παρεφύλαττεν. ἔτος δὴ ἤδη τοῖς περὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ παίσμασι [y] διεληλύθη δεύτερον, καὶ μέλλων ὑπὲρ τῶν ἰδίων κειρᾶν ἐξιέναι θρεμμάτων εἰς [z] Βελσεφῶν, πόλις δ' ἔστιν αὕτη τῆς [a] Ἐφραϊμίτιδος κληρούχους, [b] παρεκάλει τὸν πατέρα σὺν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' ἑστίασιν. προθυμησαμένου δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς δεήσεσθαι παρεκάλεσε. πέμψαντος δὲ, τοῖς ἰδίοις ἐκέλευσεν ὁπλίσασι τὸν Ἀμνῶνα [c] μέθῃ παρειμένον καὶ κάρῳ, νεύσαντος αὐτοῦ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες. γ'. Ὡς

d Ὁ δ' τότε] Ita cum *Big.* & *Samb.* τότο in *Editis.* τότων legisse videtur *Epiphan.* non male.

e Ἀπηλλαγμένον.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἀπηλλαγμένον.

f Ἠξίωσεν] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.

g Ἐνδοτέρω] Ἐνδότερον solus *Vat.*

h Βιάσῃ με,] Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσεις *Big.* & *Samb.*

i Ὀνειδος] Ὀνείδη *Big. Samb.* & *Vat.*

k Τῷ δ' ἔρωτι] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ἔρωτι. *Coll. Voss.* habet ἄλλα τῷ ἔρωτι.

l Διαχόρησιν εἰσέρχεται] Κορίαν *Big. Samb.* & *Vat.* κορίαν *Busb.* & *Hen.*

m Ἀπιέναι.] Ἀπεῖναι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

n Μεῖναι,] Μεῖναι, προσκρῆμα ἅπαξ. *Big. Samb.* & *Vat.*

o Χιτωνίσκον·] Puellæ apud veteres χιτωνίσκους manicatos gerebant, ut χιτῶνες laterent. REL.

p Χειροδέτους] Ita in *omnibus libris*, tam *impressis* quam *MSS.* Χειρίδωτους malit *Schotanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores.

q Μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας·] Μὴ βλέπεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

r Μέσης βοῶσα] Vocem μέσης inferui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Αὐτῇ ἀδελφὸς] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ.

t Ἡ δ' πεισθεῖσα] Illa ἡ δ' absunt *Big. Samb.* & *Vat.*

v Τὴν βίαν ἐκφέρειν.] Τὴν ὕβριν *Vat.*

x Χηρεύσασα] Χηρεύσασα *Vat.*

y Διεληλύθη δεύτερον,] Ita in quatuor *MSS.* διελήλυθε in *Vat.* & *Editis.*

z Βελσεφῶν,] Βιλσεφὼν *Vat.* Βιλσεφὼν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belsephon*, & *Betsephon*, & *Bosor*, & *Baasor*. Βελασὼρ LXXII. in textu Hebraïco *Baal Hasor*, *ad fines Ephraïmitarum.*

a Ἐφραϊμίτιδος] Ita ut supra aliquoties. Ἐφραὶμ *Bas.* & *G.* Ἐφραΐμ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Παρεκάλει τὸν πατέρα] Παρεκαλεῖ solus *Vat.*

c Μέθῃ παρειμένον] Μέθῃ *Samb.*

γ'. Ως δ' ἐπίηταν τὸ πεφαχθὲν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τὰς ἀδελφὰς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες [d] ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τὸ πατέρα. Φθάσας δέ τις αὐτὰς, ἄπαντας ὑπὸ Ἀβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ [e] προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ὁμοῦ τοσούτοις ἀπολωλόσι, καὶ τοῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τὸ λύπης [f] κατὰ τὸ κτεῖναι δοκοῦντι γινομένης πικρότερον, [g] συναρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, ἔτι τὴν αἰτίαν ἀνέκρινεν, ἵνα ἄλλο τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τηλικοῦτο προσηγγελμένα κακὸν τὸν δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντα, προσέμενεν· ἀλλὰ καταῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἔκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τοὺς ἀποθανεῖν δεδηλωμένους καὶ τὸ ἀνῃρηκέναι. ὁ δὲ [h] Σαμᾶς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖς [i] Ιωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, [k] καὶ μὲν πρὸς τὰ ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς πεθνᾶσιν, ἀδὲ γὰρ αἰτίαν ὑφέσκειν ὑπολαμβάνειν· [l] περὶ δ' Αμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ ἀφ' οὗ τὴν Θαμάρας ὕβριν ἀπετολμήσας τὸν Ἀβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἐκείνου. μεταξὺ δὲ κύπτων ἵππων ἐρυθῶν [m] προσόντων τινῶν αὐτὸς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ ἀφαιδρότητι ἀπὸ τῆς ἐσιάσεως. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, καὶ [n] περ' ἐλπίδα ὁρῶν ἃς [o] ἠκηκόει μικρὸν ἔμπροσθεν [p] ἀπολωλότας. ἐφ' οἷς πάντων δάκρυα καὶ γόος· τὸν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ πεπτωκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ὑπὲρ παιδὶ κατεσφαγμένῳ. Φεύγει δ' Αβεσάλωμος εἰς [q] Γεσσύραν πρὸς τὸ πάππον τὸ πρὸς μητρὸς, διωκασεύουσα τὸ ἐκεῖ χώρας· καὶ τρισὶν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ καταμένει.

δ'. Τοῦ δ' Δαυίδου προαίρησιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Αβεσάλωμον πέμπειν, οὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ καταβυσόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ τὸ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφήκει· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ιώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γυναῖόν γάρ τι τὴν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ἐν σχήματι πενθίμῳ. "[r] παιδῶν ἐπὶ τῇ ἀχρειοτάτῃ αὐτῇ [s] διενεχθέντων, "καὶ πρὸς φιλονεικίαν τραπέντων, ἑνὸς δὲ καταπαῦσαι "δυναμένου [t] φανέντος, ἔλεγεν ὑπὲρ θατέρου τὸ ἕτερον "βοηθοῦντα ἀποθανεῖν· ἠξίου τε, τὸ συγγνωῶν ἐπὶ τὸ ἀνήρηκότα ὠμοτάτων καὶ ζητουμένων αὐτὸν ἀνελεῖν, χα"ρίσασθαι τοῖς σωτηρίαν [u] αὐτῇ δὲ παιδὸς, καὶ μὴ [x] τοὺς "ὑπολοίπους τῆς [y] γηροκομίας αὐτοῦ ἐλπίδας προσαφαι"ρεθῆναι· τέλος δ' αὐτῇ κωλύσαντα τὸν βουλόμενον ἀπο"κτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. ἃ γὰρ ἐφέξειν ἐκείνους ἄλ"λῳ τινὶ τῶν ἀγαθῶν ἢ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ". Ἐν δὲ [z] συγκαταινέσαντος οἷς τὸ γυναῖον [a] ἱκέτευσεν, [b] ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "[c] χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδά "σοι τῇ χρηστότητι [d] κατοικτίσαντός μου τὸν γῆρας καὶ τοῦ "σοῦ μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ σοὶ τὸν "σῆς μοι [e] εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σοῦ παιδὶ πρῶτον

3. Ut vero perpetratum est quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, sibi quisque metuens, equis subito conscensis cursu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos prævenisset, omnes ab Abesalomo interfectos esse patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quasi ob filios qui tot simul perierunt, idque fratris scelere, dolore correptus, eoque ex illo qui cædis auctor visus est exacerbato, nec causam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, sicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem superante fidem; sed cum vestimenta lacerasset seque in terram prostravisset, procumbebat filios ad unum omnes luctu prosequens, & quos peremptos acceperat, & ipsum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipsius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne sibi persuaderet eos mortem obiisse, nihil enim causæ esse quod ita suspicaretur: sed de Amnone inquisitionem faciendam esse dicebat. nam verisimile Abesalomum ob injuriam Thamaræ factam ipsum interficere ausum esse. Interea vero sonitus equorum & venientium turba illos *in se* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipsis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter spem videret quos paulo ante exstinctos esse audiverat. Omnes itaque lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abesalomus in Gesuram ad avum maternum confugit, istius loci dynastam: & apud illum toto triennio commoratur.

VIII. *Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, consilium dat Jonathas.* 2 *Regum*, c. 13. *In Gesuram fugit se recipit Abesalomus.*

4. Cum autem Davidi in mentem venisset ad filium Abesalomum mittere, non ut supplicium lueret venturum, sed ut una secum esset: (jam enim tempore sedata erat ira) ipsum eò *satis propensum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, sumpto lugubri vestitu regem adiret. "Orto ruri inter fi- "lios suos dissidio, eoque in rixam erumpente, cum "nemo esset qui litem dirimeret, ajebat alterum "ab altero ictum occubuisse: atque obsecrabat, "eo quod cognati in interfectorem impetum fece- "rint, ejusque cædem expetant, ut filii salutem "sibi concederet, nec reliquam senectutis suæ cu- "randæ spem sibi auferri pateretur; sed precibus "suis indulgeret, ipsos reprimendo qui filium suum "ad necem poscunt. illos enim nulla re nisi i- "psius metu à proposito averti posse". Cum autem ille mulierculæ postulatis annuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuæ quidem benigni- "tati gratias ago, qui meam senectutem & pæne "dixeram orbitatem miseratus es: sed ut rata ha- "beantur quæ pro tua humanitate mihi pollicitus "es, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe & "ab ira in illum desiste, alioqui quomodo possem "mi-

Joabi stratagema de revocando Abesalomo. 2 *Regum*, c. 14.

d Ἵπποις ἐφέροντο] Τοῖς ἵπποις *Big. Samb.* & *Vat.*

e Προσήγγειλεν.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* προσήγγελλεν.

f Κατὰ τὸ κτεῖναι δοκοῦντι γινομένης] Ita locum constituere visum est ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex parte consentiunt & *alii*, nam τῷ κτείναι δοκοῦντι δυσμενῆς habet *Vat.* atque *Epiphanius* vertit, *tristitia, quæ eum usque ad mortem ferre videretur, amara nimis invasit* &c. Si quis hic πικροτέρας malit, per me licet.

g Συναρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους,] Id est: *ablatus affectu.* COCC.

h Σαμᾶς] Σαμαὰ LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma*, & *Samaa*, & *Semmaa*, & *Samatha.*

i Ιωνάθης,] Ιωνάμ *Vat.* forsan pro Ιωνάδαβ. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXX. Vide sup. in initio hujus Cap.

k Καὶ μὲν πρὸς τὰ ἄλλων] Sic *MSS.* καὶ μὲν περὶ ἄλλων in *Editis.*

l Περὶ δ' Αμνῶνος] Iterum ex *MSS.* περὶ Αμνῶνος δ' ἐξετάζειν in *Editis.*

m Προσόντων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσιόντων in *Editis.*

n Παρ' ἐλπίδα] Παρ' ἐλπίδας *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ηκηκόει μικρὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἤκουε *Vat.* ἀκηκόει in *Editis.*

p Ἀπολωλότας.] Amplius aliquid in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem videns quos ante paululum periisse crediderat, amplexatus est eos.*

q Γεσσύραν] Γεθσύραν *Big. Samb.* & *Vat.* Γεσσὲρ *aliis.* apud *Epiphanium* habemus *Gessur.* in *S. Literis* Γεδσὲρ & *Ghesur.*

r Παιδῶν] Ὡς παιδῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

s Διενεχθέντων,] Ita cum *MSS.* διενεχθέντων in *Editis.* αὐτῇ δύο ὄντων legisse videntur *Epiphanius* & *Zonaras.* Est qui malit αὐτοῖς διενεχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativi* &c.

t Φανέντος,] Παραφανέντος in *iisdem.*

v Αὐτῇ δὲ παιδὸς,] Ita in quinque *MSS.* αὐτῆς in *Editis.*

x Τοὺς ὑπολοίπους] Τοὺς ἔτι λοιποὺς *Vat.*

y Γηροκομίας] Γηροκομείας *Samb. Vat.* & *Bas.*

z Συγκαταινέσαντος] Συγκατανεύσαντος *Big.* (& *Coll. Voss.*) eodem plane sensu.

a Ικέτευσεν,] Ικέτευεν *Vat.*

b Υπολαβὸν πάλιν] Υπολαβὼν *Big. Hen.* & *Busb.*

c Χάριν μέν,] Ita cum *Ed. Gen.* χάρις μὲν εἶπεν οἶδα *Bas.* χάριν εἶπεν ἤδη *Samb. Busb.* & *Hen.* πρὸς τὸ βασιλέα εἶπε χάριν μὲν ἤδη σοὶ τῇ *Vat.* & *Big.*

d Κατοικτίσαντός] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* κατοικτείραντός μου in *Editis* & *Vat.*

e Εἴη φιλανθρωπίας,] Sic quinque *MSS.* in *Editis* ἦ.

f Λυ-

"mihi perſuaſum habere te vere hanc mihi gra-
"tiam feciſſe, cum tibi ipſi ob ſimilem injuriam
"filius tuus adhuc inviſus ſit. quin & inſipientis
"eſſe, cum unus præter voluntatem ceciderit, vel-
"le ut alter etiam ad eum abeat". Tum regi ſuboluit, hoc commentum eſſe à Joabo ejuſque in Abeſalomum ſtudio: ac poſtquam anicula interrogata rem ita ſe habere comperuit, & ad Joabum accitum dicebat ſe aſſequutum eſſe quod in animo erat, juſſitque ut Abeſalomum reduceret. non enim ſe amplius illi ſuccenſere, ſed jam iram & indignationem miſſam feciſſe. Ille vero, adorato rege, verbiſque ejus lubenti animo acceptis, è veſtigio Geſuram properavit, & aſſumptum ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit.

Abeſalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

5. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmiſit ad eum juſſitque domum ſuam concedere; nondum enim ita ſe affectum, ut reverſum videre ſtatim ſuſtineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperaſſet, illius conſpectum non ſubiit, domique ſe continebat, iſtis officiis contentus quibus eum ſui proſequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quod ejuſmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: ſed adhuc eminebat omneſque præcellebat ſpecie ac proceritate corporis, & vel eos ſuperabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam denſa ei erat cæſaries, ut vix intra octo dies detonderetur, ſiclos ducentos appendens. iſti autem quinque minas conficiunt. Hieroſolymis certe biennium commoratus eſt, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præſtantiſſimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus eſt puerulus nomine Abias. Deinde Abeſalomus, nunciis ad Joabum miſſis, ipſum orabat ut patrem ſibi prorſus placaret, & precibus contenderet, ut ipſi daretur in conſpectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibuſdam de ſuis ſubmiſſis, agrum *ejus* ſuo adſitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abeſalomum veniebat, ipſum accuſans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc ſtratagema excogi-
"tavi, quod te ad nos poſſet adducere, mandata
"quæ tibi de patre mihi conciliando dedi minus
"curantem. ideoque te præſentem oro obteſtorque,
"ut mihi placatum reddas genitorem: quòd ego
"me exiſtimem pejus habitum iri poſt reditum
"quam in exſilio, ſi pater in ira permaneat".

Ejus pulchritudo & cæſaries. 2 Regum, c. 14.

Abeſalomi ſtratagema ut ſemet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.

Tum Joabus *his* perſuaſus & neceſſitatem *qua premebatur* miſeratus, pro eo cum rege interceſſit: & ſuis de filio *Abeſalomo* ſermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confeſtim eum ad ſe evocaret. Cumque ille humi procidiſſet, & peccatorum veniam imploraſſet, *eum* & *manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

"καταλλάγηθι, καὶ τῷ πρὸς αὐτὸν ὀργῷ ἄφες. πῶς γὰρ
"ἂν πεφεῖλε ἐμοί σε παντὶ ἀληθῶς δεδωκέναι τὴν χά-
"ριν, αὐτὸς σὲ μέχρι νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένῳ
"τῷ παιδί. [f] ἀνόητον δ' ἂν εἶναι προσθεῖναι τῷ πρὸς
"γνώμην [g] ἀποθανόντι ἕτερον ἐκουσίως". [h] συνῆκε δ' ὁ
Βασιλεὺς, [i] ὑποβλητὸν ὄσαν τὴν [k] σκῆψιν ἐξ Ιωάβου εἶ τὸ
τότε σπουδῆς· καὶ ἐπιδὴ πρὸς τὸ προσδυπόδρομον πυθόμενον ἤδη
τῶν ἔχον τὰληθὲς ἔμαθε, [l] προσκαλεσάμενον Ιώαβον, ὑπε-
τυχεῖν τε ὑπὲρ προκειμένων καὶ νῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Αβεσάλωμον
ἄγειν ἐκέλευσεν. ὁ δὲ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ'
ἤδη τὴν ὀργὴν εἶ τὸ θυμὸν [m] ἀφιεκέναι. ὁ δὲ, προσκυνήσας τὸν
βασιλέα εἶ τὰς λόγους ἀποπασάμενον, ἐξώρμησεν εἰς τὴν
[n] Γεσσύραν πρόθυτα· καὶ τὸν Αβεσάλωμον πρὸς ἑαυτὸν, ἦγεν
εἰς Ιεροσόλυμα.

ε'. Προέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν
ὠὸν ὡς ἥκουσε πρὸς ἀγόμενον, καὶ πρὸς [o] ἑαυτὸν ἐκέ-
λευσε χωρεῖν· ὅπως γὰρ ἔτως ἔχειν ὡς ὀργὴς ἰσχὺν
κατελήγοι. καὶ ὁ μὲν, τῷ δὲ πατρὸς κελεύσαν-
τος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς
πρὸς τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπε-
ξέβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ
τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς προσηκούσης ὑπομελείας ὑπὸ
βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξῆιχε καὶ διέπρεπε [p] πάντας
τῶτε εἴδει καὶ τῷ μεγέθη δὲ σώματος, καὶ τὸν ἐν
πολλῇ τρυφῇ διαιτώμενον ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε
ἦν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτοῦ, ὡς μόλις [q] αὐτῷ ἡμέραις
δυσὶ κείρειν ἐκτὸν, σταθμὸν ἔλκουσαν σίκλους διακοσίους,
ἅτοι δὲ εἰσι πέντε μναῖ. διετέλεσε μέντοιγ' ἐν τοῖς Ιερο-
σολύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀρρένων παῖδας γιγόμενος,
μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τῇ μορφῇ ἀρίστης, ἣν ὁ Σολο-
μῶνος υἱὸς Ροβόαμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται
παιδίον ἐξ αὐτῆς, Αβίας ὄνομα. [r] πέμψας δ' ὁ Αβε-
σάλωμος πρὸς Ιώαβον, ἐδεῖτο αὐτοῦ πλείως καταπρᾶύ-
ναι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς
αὐτὸν ἐλθεῖν θεάσασθαί τε καὶ προσπεῖν. καταμελήσαν-
τος δὲ Ιωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τῷ ὁμορόντι
αὐτοῦ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἦλ-
θε πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τῇ αἰ-
τίᾳ [s] πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦν ὅπως
"ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυνάμενον ἀμελοῦντα τῶν ἐπι-
"τηδείων, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐπιτήδειον. καὶ
"δὴ δέομαί σε παρόντος, ἡμερῶσαί μοι τὸν μεμηνό-
"τα· ὡς ἔγωγε δεινοτέραν τὴν φυγῆς κρίνω τὴν κάθο-
"δον, ἐπὶ δὲ πατρὸς ἐν ὀργῇ διαμένουσες". [t] πιθθεὶς
δὲ ὁ Ιώαβος, καὶ τῇ ἀνάγκῃ αὐτοῦ [v] κατοικτίρας,
ἐμισπᾶτο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς ὑπὲρ τοῦ παι-
δὸς, ὅτως αὐτὸν ἡδέως διατίθηται, [x] ὡς τάχιστα καλέ-
σαι πρὸς αὐτόν. ὡς δὲ ῥίψαντος αὐτὸν ὅπτι δὲ ἐδάφους καὶ
συγγνώμην αἰτησάμενον τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίησί τε καὶ τὸν
γεγονότων ἀμνηστίαν ἐπαγγέλλεται.

f Ανοήτον δ' ἂν] Τελέως δ' ἀνοήτον εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big.* & *Samb.*

g Αποθανόντι] Αποθανόντι σε ἀφ' ἄλλου *Vat.* ἀποθανόντος δὲ ἀπ' *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque eſt, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius.*

h Συνῆκε] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* συμεὶς in *Editis.*

i Υποβλητὸν] Υποβλητέως *Vat.*

k Σκῆψιν] Σκέψιν in *Editis.* nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum* aut *tentamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.*

l Προσκαλεσάμενον Ιώαβον,] Προσκαλεσάμενον τὸν Ιώαβον *Vat.*

m Αφιεκέναι.] Ita *Big.* & *Samb.* ἀφιέναι *Vat.* ἀφηκέναι in *Editis.*

n Γεσσύραν] Ex *Samb.* & *Vat.* Γεσσοῦρ *Baſ.* & *G.* Γεθσοῦρ *Big.* Vide p. 385. §. 3. in fine.

o Εαυτὸν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcipit ut ad domum propriam remearet.* καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν μὴ χωρεῖν in *Editis.*

p Πάντας τῷτε εἴδει] Ita *MSS.* πᾶν τὸ εἶδος καὶ τῷ μ. in *Editis.*

q Αὐτῷ ἡμέραις] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonſura comæ *Abſalomi* mira adeo narrat *Joſephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem verſionis τ' ε'. Adi *J. Rainoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 43. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videſis *Salmaſium* in Epiſtola jam citata p. 38. & 42. & *Waſerum* de *Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9.

r Πέμψας δ'] Πέμψας δ' αὐτὸς Α. *Samb.* & *Vat.*

s Πυθόμενος.] Πυνθανόμενος in quatuor *MSS.*

t Πιθθεὶς δ'] Πειθθεὶς ὁ Ιωάβος *Samb.* πειθθεὶς δ' Ιώαβος *Vat.*

v Κατοικτίρας,] Ita cum *Cod. Vat.* in *ceteris* κατοικτιρήσας.

x Ωστε ἀθίως] Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τὸν Δαυίδου ἀναστάσεως τοῦ Ἀβεσαλώμου, καὶ περὶ Ἀχιτοφέλου ἐπὶ Χουσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶ ἐπὶ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Ἀχιτόφελος ἑαυτὸν ἐπήγξατο.

Ὁ δὲ Ἀβεσάλωμος, τοιούτων αὐτῷ τ[y] παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα [z] συνέκτησε· καὶ ὁπλοφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. [a] καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος τοῦ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττωμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [b] ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, [c] τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπταικότων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὑτῷ [d] παρὰ πάντων [e] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ταύτην εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλοῖς αὐτῶν ἐκρίθουσεν δικαίως. τούτοις [f] δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν τεσσάρων ἐτῶν ἤδη [g] διεληλυθότων, ἐδεῖτο προσελθὼν, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι πορευθέντα θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. Φεύγοντα γὰρ [h] τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν αἴτησιν ἀφέντος, πορεύεται· καὶ πολὺς ἐπισπερράδουσεν ὄχλος, ἐπὶ πολλοὺς αὐτοῦ ἀφικέσθαι.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [i] Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος, καὶ ἀφικνοῦνται [k] Ἱεροσολυμιτῶν, σὺν εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ἐπὶ θυσίαν μετεσταλμένοι. καὶ βασιλεὺς [l] ὑπὸ πάντων ἀποδεικνυται, τὸν γνώμην στρατηγήσας. ὡς δ' [m] ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας [n] καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τῶν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ παρανομωτέροις [o] ἐπεβάλετο, βασιλείαν πρῶτον μὲν [p] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [q] δεδομένην, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω. Φεύγειν [r] εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἀπιστοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κρίσει τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάττειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτῷ φυγῆς συνηκολούθουν ὅτε ἔζη Σαοὺλος. [s] τὸν δ' Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπάρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [t] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [v] ὡς τοῦ Θεοῦ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς [x] ῥυσομένου. ὑπετείλατο δ' ἕκαστα τῶν γινομένων λάθρα [y] διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἦν πρὸς πάντα διαπέμψαι·

y Παρὰ τοῦ βασιλέως] Παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως *Big.* (& *Voss. Coll.*) παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπὸ. *Vat.* & *Vet. Interp.*

z Ἐκέκτητο·] Ἐκτήσατο *Vat. Busb.* & *Hen.*

a Καὶ καθ' ἑκάστην] Καὶ deest plerisque *MSS.* & δ' ἑκάστην ἡμέραν habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.*

b Ὡς παρὰ] Ὡσε in *Editis*, *Aliisque.*

c Τάχα δ'] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod pro ἐπταικότων legisse videatur ἐσηκότων. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ' αὐτῷ καὶ ἀδίκως ἐπταικότι *Bas.* & *G.*

d Παρὰ πάντων] Παρὰ deest *Big.*

e Κατεσκεύαζε.] Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκεύασε *Vat. Bas.* & *G.*

f Δημαγωγήσας] Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.*

g Διεληλυθότων,] Sic *MSS.* παρειληλυθότων in *Editis.*

h Τοῦτο εὔξασθαι.] Αὐτὸν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

i Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος,] Γωλανιτικὸς solus *Vat.* Γιλωναῖος juxta *Exemplar Alexandrinum* τῆς ὁ. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonæus*, & *Galamonæus*, & *Gilonæus.*

k Ἱεροσολυμῶν,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

l Ἀποδεικνυται,] Ἀναδεικνυται *Vat.*

m Ἀπηγγέλθη ταῦτα] Ἀπηγγέλη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Καὶ τόλμης αὐτόν,] Τῆς τόλμης αὐτοῦ θαυμάσας ὅτι *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Ἐπεβάλετο,] Ὑπεβάλετο *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην,] Ὑπὸ Θεοῦ *Vat.*

q Δεδομένην,] *Coll. Big.* & *Voss.* ὑ δεδομένην, tanquam ad Abesalomum debeat referri. HAV.

r Εἰς τὰ πέραν] Εἰς τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

s Τὸν δ' Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερεῖς,] Conf. sup. cap. 5. §. 4. SPANH.

t Καὶ Λευίτας] Ita distinguo *Epiphanium* sequutus. antea erat, καὶ Λευίτας ἅπαντας, μεῖ τὴ κιβωτὸν μένειν &c.

v Ὡς τοῦ Θεοῦ] Οπως τοῦ θ'. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ῥυσομένου.] Ita *Samb.* & *Vat.* quo modo legendum esse voluit *Schotanus.* in *cæteris* ῥυσαμένου.

y Διαγγέλλειν] Διασέλλειν *solus Vat.*

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chusi, & de Siba & Simei: utque Achitophelus semet suspendebat.

ABesalomus autem, ista à rege ex animi sententia assequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus sibi comparavit, & satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in judicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi benevolentiam conciliabat; *præterea* dicens, ipsum, si ea sibi data esset potestas, jus illis multa cum æquitate redditurum. His *artibus* cum populum sibi obsequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, præteritis, *ipsum supplex* accedens orabat, ut sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupaverat. Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiscitur: & cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

Abesalomus multitudinis animos sibi conciliat. 2 *Regum*, c. 15.

Chebronem proficiscitur. 2 *Regum*, c. 15.

2. Inter cæteros aderat Davidis consiliarius Achitophelus Gelmonæus, & ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, stratagemate ut hoc fieret adhibito. Postquam vero hæc Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quæ filius patraverat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniæ peccatis datæ non meminerit, sed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum sibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatisque amicis sui studiosissimis, & consiliis cum iis de filii *sui* insolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commissis, ab Hierosolymis, regiæ domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo vivente fugæ comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, ut manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandavit, ut de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham

Achitophelus inter conjuratos apud Abesalomum. 2 *Regum*, c. 15.

Jubet Davides pontificibus ut in urbem redeant. 2 *Regum*, c. 15.

tham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus est, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipsi ut *domi* maneret persuadere conabatur. & ex hoc ipso conspectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus ascenderet, & * omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum est Achitophelum esse apud Absalomum & cum illo sentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibusque Deum implorabat, ut Absalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra se ei dando consilia apud ipsum fidem inveniret; cum vir prudens esset, & in dispiciendo quid facto opus sit oculatissimus. Postquam autem in montis jugum pervenerat; urbem respiciebat, & multis cum lachrymis, ac si regno excidisset, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus est vir amicus & fidelis, Chusi nomine. Hunc conspicatus veste lacerata & capite pulvere oppleto, resque mutatas lugentem, solatium ei adhibebat, & obsecrabat ut à mœrore desisteret. postremoque supplex ab ipso petiit, ut ad Absalomum, simulato ejus partium studio, digressus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli consiliis adversaretur. nam si secum pergeret tantum prodesse non posse, quantum *proderit* si ad eum concesserit. Atque ita à Davide persuasus, eo relicto Hierosolyma se contulit. eódemque non multo post venit & Absalomus.

Davides de Absalomi consiliis solicitus, Deum, ut successu careant, precatur.

Chusi obtestatur, ut Achitopheli consiliis sese opponat. 2 Regum, c. 15.

3. Cæterum Davidi paululum progresso occurrit Sibas Memphibosthi servus, quem ad prædia procuranda miserat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipso donata, agens præ se duos asinos necessariis *ad victum* onustos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipsi suisque opus esset. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis, dicebat, spei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi suffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphibostho concesserat Sibæ largitur. multo enim justius esse agnovit ut hic quam ille istis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exsultabat.

Sibas heri accusati latifundiis potitur. 2 Regum, c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baürin appellatum, supervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumstarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, sanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exsecrandus excederet jubebat: Deoque se gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum suum commiserat. Cum autem omnes ira in ipsum concitarentur, &

Semei maledicit Davidi. 2 Regum, c. 16.

κόνης, παῖδας [z] Αχιμὰν μὲν Σαδώκου, Ιωνάθλου δὲ Αβιαθάρου. [a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιαζόμενος [b] τὴν Δαυίδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὔνους αὐτῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ' αὐτοῦ διὰ τῆς Ελαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων σὺν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Αχιτόφελος [c] συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τούτου φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκουσθέν· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Αβεσαλώμου διάνοιαν πρὸς τὸν Αχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ πανούργια συμβουλεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν [d] φρενήρης καὶ σωιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γιόμενος δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσών, ηὔχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος [e] Χουσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κονιορτοῦ πλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς [f] τὸν Αβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῦντα, τό τε δοκεῖν τοῦ Δαυίδου αὐτὸν καταγνοεῖν, καὶ τὰ Αχιτοφέλου συμβουλίαις ἀντιπεσάτιειν. ὁ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσειν [g] αὐτῷ συνερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γιόμενον. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ Δαυίδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἀφικνεῖται δ' εἰς αὐτὰ μετ' ὀλίγου καὶ Αβεσάλωμος.

γ'. Ολίγον δὲ τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ τοῦ Μεμφιβόσθου δοῦλος συνελύτησεν, ὃν προνοησόμενον ἀπεστάλκει τῶν κτήσεων, [h] ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθου τοῦ Σαούλου παιδὸς υἱῷ, μετὰ [i] ζεύγους ὄνων [k] καταπεφορτισμένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [l] πυθανομένῳ δὲ, πᾶ καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ἐν Ιεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν [m] ὑπάρχουσαν παρεσκευὴν, εἰς μνήμαλον ὧν [n] ἠυεργέτησεν αὐτὸς Σαούλ. ἀγανακτήσας δ' [o] ἐπὶ τούτῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾷ χαρίζεται. [p] πολὺ γὰρ δικαιότερον [q] αὐτὸν ἐκείνου ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς εὐχαρὴς ἦν.

δ'. Δαυίδου δὲ γιομένου κατὰ [r] Βαυρὶν, τόπον οὕτω καλούμενον, ἐπέρχεται τοῦ Σαούλου συγγενὴς ὄνομα [s] Σεμεεῖ, υἱὸς δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [t] ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ σκαιηγόρει. προεστεώτων δὲ τῶν φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι [v] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαιφόνον καὶ πολλῶν κακῶν ἀποκαλῶν. [x] ἐκέλευε δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον [y] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς βασιλείας [z] αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίας τὴν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν εἰς [a] ἑαυτὸν δεσποτῶν δίκην [b] αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δὲ ἐπ' αὐτὸν ὠρμημένων

[z] Αχιμὰν] Αχίμαν *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Αχίμανον, hic loci. infra tamen passim Αχιμὰν & Αχιμᾶς. Vide p. 393. §. 4.

[a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθαῖος] Εθὶ δ' ὁ Γεττθαῖος *Vat.* in quibusdam *Epiphanii* libris *Ethai Getheus.*

[b] Τὴν Δαυίδου βούλησιν·] Τῶ Δ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

* *Omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent,*] Al. *omnes pariter ac ipse lachr.*

[c] Συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σὺν τῷ Αβ. in *cæteris.*

[d] Φρενήρης] Φρενήρη Euripid. Heraclid. v. 151. SPANH.

[e] Χουσὶ ὄνομα.] Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χουσὶν *Samb.* Χουσὶς in *reliquis.*

[f] Τὸν Αβεσάλωμον,] Articulus deest *Vat.*

[g] Αὐτῷ συνιεχόμενον,] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

[h] Ας διδώρητο] Ων δεδώρητο solus *Vat.*

[i] Ζεύγους ὄνων] Ita *MSS.* ζεύγη in *Editis.*

[k] Καταπεφορτισμένων] Ita legere jubet *Coccejus* & adstipulatur *Coll. Big.* Vulgati καταπεφορτημένων. HAV.

[l] Πυθανομένῳ δὲ,] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυθανομένων in *Editis.*

[m] Υπάρχουσαν] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχουσαν.

[n] Ηυεργέτησεν αὐτὸς] Eo modo *Samb.* & *Vat.* εὐεργέτησεν *Aliis.*

[o] Επὶ τούτῳ,] Επὶ τούτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

[p] Πολὺ γὰρ δικαιότερον] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκείνῳ ταῦτ' ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε *Samb.* π. γ. δικαιότερον αὐτὸν ἐκ. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε in *Editis.*

[q] Αὐτὸν] Delendum. COCC.

[r] Βαυρὶν, τόπον] Ita cum *Cod Vat.* Βαυρὰ *Big.* (*Coll. Voss.*) Χώρεμον *Samb.* Χωραμὸν *Bas.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoran*, & *Choron*, & *Choran.* Sed *Baharim* habet *P. Comestor* è sacro *volumine.* HUDS. *Gen:* χώραμον· *Gelen.* Bachora. SPANH.

[s] Σεμεεῖ,] Sic *Big.* Σεμεῖ ὃ ὄνομα *Samb.* Σεμείας ὃ ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεεῖ *Bas.* & *G.* absque μέν.

[t] Εβαλεν αὐτὸν,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἔβαλεν in *reliquis.*

[v] Μᾶλλον βλασφημῶν] Ετι μᾶλλον ὁ Σεμεεῖ βλασφ. *Big.* ἔτι μ. ὁ Σεμείας βλ. *Samb.* ἔτι μ. ὁ Σεμείας ἐλ. *Vat.*

[x] Εκέλευε] Εκέλευσε *Vat.*

[y] Εξιέναι·] Sic cum *MSS.* (& *Coccejo*) in *Editis* ἐξιέναι.

[z] Αὐτὸν ἀφελομένῳ,] Αὐτῷ αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

[a] Εαυτὸν δεσποτῶν] Ita cum *Vat.* εἰς τὸ αὐτῷ δεσπ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτῷ δεσπ. *Bas.* & *G.*

[b] Αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ.] Sic *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis.* deest *Big.*

τὸν

νων ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Ἀβεσσαίου, Δαμασηνοῦ βλο-
μένου [c] τὸν Σεμεεί, Δαυίδης αὐτὸν τὴν ὀργὴν ἐπεσχε. "μὴ
"τοῖς παρὸν κακοῖς ἑτέραν προσεξεργασώμεθα, φησὶ,
"καινοτέραν ἀφορμήν. ὁ γὰρ δὴ κύων τοὺς προσλυσσῶντος μοι
"τοῦτο κυνὸς αἰδὼς πως ἢ φρονὴς [d] ὑπέρχεται. τῷ Θεῷ
"δ' εἴκω, δι' ὃν ἔτι ἐφ' ἡμᾶς ἀπενοήθη. θαυμαστὸν δ'
"ὅσον ὑπὸ τούτου με πάσχειν, ὅτι γε καὶ παιδὸς
"ἀσεβοῦς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἴσως τις ἴσως οἰκτῷ ἡμῖν
"ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τούτου θελήσαν-
"τος". [e] ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, ὁ Φρονπίζων τοῦ Σεμεεὶ
πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους διαπεχόντως [f] πολλὰ
κακηγορούμενος. [g] θορυβούμενος δ' ὅτι τὸν Ἰορδάνην,
ἀνελάμβανε τοὺς ἰδίους ἐκπόνου κεκοπωμένους.

ε'. Ἀβεσαλώμου δὲ καὶ Ἀχιτοφέλης ὁ συμβούλος παραγε-
νομένου εἰς Ἱεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [h] καὶ Δαυί-
δου φίλος ἦκε πρὸς αὐτούς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν
σαυήνχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα [i] καὶ πάντα παρα-
μεῖναι χρόνον. φήσαντος δ' ἐκείνου πρὸς αὐτόν· "τί
"δήποτε, φίλος [k] ἐν τοῖς μάλιστα τῷ πατρὸς αὐτοῦ γε-
"γηνημένος, [l] καὶ πρὸς ἅπαντα πιστὸς εἶναι δόξας, ὁ
"σὸν αὐτῷ νοῦ ἔσχεν, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [m] με-
"τεβαίνεις πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ὑποκείνεται καὶ σω-
φρόνως. εἶπε γὰρ, "ἔπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ
"παντὶ πλήθει. τούτων οὖν μὴ σὲ, δέσποτα, γεγηγη-
"μένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἔλα-
"βες παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοι πίστιν καὶ εὔ-
"νοιαν ἐπιδείξομαι, πειρώμενος εἶναι φίλος, ἣν οἶ-
"σθά με τῷ πατρί σου παρεσχημένον. ἀγανακτεῖν δ' οὐ-
"δεν [n] προσῆκε τοῖς παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ
"βασιλεία μεταβέβηκε· μεμένηκε δ' ὅπῃ τοῦ αὐτῆς, υἱοῦ
"παραλαβόντος". ταῦτα λέγων, ἔπεισεν· ὑπόπτον
γὰρ αὐτὴν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Ἀχιτόφελον, συνεβ-
λεύετο αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ παρῄνεσε, τὰς τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ παλλακὰς συνελθεῖν. [o] ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι
"τὸν λαὸν, ἔλεγε, πιστεύσαντα ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς
"αὐτόν ἐστι, καὶ μὴ πολλῆς [p] συρραπτύσεσθαι προθυμίας
"ὅπῃ τὸν πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο φανερὰν ἔχθραν ἀ-
"ναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας ὑμᾶς ὁμονοή-
"σειν". πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ
πῆξαι τοὺς οἰκέτας ὅπῃ τοῦ βασιλέως, τοῦ πλήθους ὁρῶν-
τος καὶ παρελθὼν, συνέρχεται τοῖς τοῦ πατρὸς παλ-
λακαῖς. ταῦτα δ' ἐγένετο κατὰ τὴν Ναθάνου προφητείαν,
ἣν τῷ Δαυίδῃ σημαίνων τὸν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένην ὕβρι-
σιν προεφήτευσε.

ς'. Ποιησας δὲ Ἀβεσάλωμος τὰ προσηνεχθέντα αὐτῷ
ὑπὸ τοῦ Ἀχιτοφέλους, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου
περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [q] μυρίους δ' αὐ-
τὸν ἐπιλέκτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κτεί-
νειν αὐτοῦ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [r] ἀνάξειν ὑποσχο-
μένου, καὶ [s] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φήσ-

præcipue Abeſſæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, ut malis præſentibus novi alicu-
"jus motûs occaſionem adjiciamus. nulla enim
"reverentia aut cura ducor canis hujus rabie in
"me invadentis: ſed cedo Deo, per quem in nos in-
"ſanus factus eſt. Nihil vero miri quod hæc ab
"eo patiar, quando filium etiam impium exper-
"tus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis miſericor-
"diam adhibebit, & hoſtes nobis ipſius ex volun-
"tate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus diſcurrentem & fortiter conviciantem. Cum autem veniſſet ad Jordanem, tum ſuos *itinere* defatigatos reficiebat.

5. At ubi Abeſalomus cum Achitophelo conſiliario, omni *Iſraëlitarum* populo comitante, Hieroſolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis amicus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precabatur ipſi imperium perpetuum & in omne ævum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, cum inter præcipuos patris ipſius ami-
"cos fuerit, & in omnibus fidiſſimus eſſe viſus,
"non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum
"tranſierit"? Scite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "illum ſequi oportere Deum & populum
"univerſum. Hos itaque cum tibi, domine, adeſ-
"ſe viderim, ego quoque merito ſequor. à Deo
"enim regnum accepiſti. Et quidem eandem fi-
"dem & benevolentiam *tibi* oſtendam, in amicis
"habitus, quam noſti me patri tuo præſtitiſſe.
"Ægre autem ferre rerum præſentem ſtatum haud
"convenit. nam in aliam regnum non tranſiit fa-
"miliam, ſed in eadem manſit, filio *patri* ſucce-
"dente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, ut cum patris pellicibus congrederetur. ex
"hoc enim populum ſciturum creditumque, di-
"cebat, fieri non poſſe ut unquam cum eo in gra-
"tiam redeas; atque adeo multa cum alacritate
"contra patrem ſimul militaturum: nam hactenus
"veritos eſſe apertas ſuſcipere inimicitias, conven-
"turum inter vos exſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus juſſit famulis, ut * ſuper *domo* regia ſibi tabernaculum tenderent, † inſpectante populo: eóque ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum vaticinatus eſt Nathanas, cum prædiceret fore ut filius ipſum adoriretur.

Abeſalomum adit Chuſi. 2 *Regum*, c. 16.

Achitophelus ſuadet Abeſalomo ut patris concubinas primat. 2 *Regum*, c. 16.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quæ ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, ut de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſſet, & patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, & qui ſecum proficiſcerentur ſalvos reducturum, & tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque di-

IX. *Achitophelus conſilium de opprimendo Davide.* 2 *Regum*, c. 17.

c Τὸν Σεμεεί,] Τὸν inſertum dedi ex *MSS.* qui paſſim hic Σεμεῖ & inferius Σεμεῖ vel Σοιμεῖ habent.

d Ὑπέρχεται·] Ἐπέρχεται ſolus *Vat.*

e Ἡνύει δὲ τὴν ὁδὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἤνυε δ' ὃν in *Editis.*

f Πολλὰ κακηγορούντος.] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Παρωξυνόμενος] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interp.* Θορυβούμενον *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ Δαυίδου φίλος] Ita *MSS.* καὶ Δαυίδου φίλος ἦκε in *Editis.* καὶ Δαυίδου φίλος ὁ Χουσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legiſſe videtur πρὸς αὐτόν· καὶ προσκυνήσας Ἀβεσάλωμον σων.

i Καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον.] Sequutus ſum *Vat.* καὶ τὰ ἅπαντα παραμεῖναι χρόνον *Samb.* καὶ τὰ ἅπαντα μεῖναι χρόνον *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καὶ αὐτὸν παρεῖναι πάντα χρόνον *Baſ.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabat regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.*

k Ἐν τοῖς μάλιστα] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς τοῦ μάλ. τ. π. ἀ. γεγηνημένος, πρὸς ἅπ.

l Καὶ πρὸς ἅπαντα] Ex *MSS.* inſertum eſt καὶ.

m Μεταβαίνῃ] Μεταβαίνῃ *Big.* μεταβαίῃ *Samb. Busb.* & *Hen.*

n Προσῆκε τοῖς παροῦσιν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσήκειν *Baſ.* & *G.*

o Ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum ſciturum creditumque dicebat.* ἐκ τούτου γὰρ ἔλεγε τὸν λαὸν ἴσεσθαι πιστεύσαντα *Vat.* ἐκ τούτου παρίσεσθαι τὸν λαὸν ἔλεγε πιστ. *Baſ.* & *G.*

p Συρραπτύσεσθαι] Συρραπτύσασθαι *Big.* & *Samb.*

* Super domo *regia ſibi tabernaculum tenderent*,] *In ſolario* regio vertit, *Epiphan.* Perperam *in regia* reddit *Gelen.* ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII.

† *Inſpectante populo*:] *Et vidente populo accedens ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt*, reddit *Epiphan.* ac ſi legiſſet, καὶ ἐν πλήθους ὁρώντος παρελθὼν σ. Juxta S. Literas, *ad patris ſui concubinas in conſpectu omnium Iſraëlitarum ingreſſus eſt.*

q Μυρίους δ' αὐτὸν] Δώδεκα χιλιάδας in S. *Literis.*

r Ἀνάξειν ὑποσχομένου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνάξειν *Vat.* ἀναχεῖν in *Editis.*

s Βεβαίαν τότε] Ita cum *Vat.* & *Samb.* ut ſupra, p. 387. §. 1. in *Editis* βεβαίων.

dixiſſet, Davide è vivis ſublato; hac ſententia delectatus Chuſi accerſit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quæſivit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi hæc fierent quæ ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis aditurum eſſe Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret ſententiam. "Non enim "ignoras, ajebat, ô rex, virtutem patris tui & eo- "rum qui eum nunc comitantur; quod & multa "bella geſſerit, & ſemper hoſtium victor evaſerit. "Nunc autem veriſimile eſt ipſum in caſtris ver- "ſari (quippe ſolertiſſimum in ſtratagematis exco- "gitandis, doliſque hoſtium in aggreſſione præ- "ſentiendis) ſed nocte ſuis relictis, aut in valle ali- "qua delitteſcet, aut ad rupem aliquam in inſidiis "erit. Cum autem noſtri manus conſerent, ſui "quidem paulatim pedem referent, mox vero au- "dentiores facti, quaſi illis in propinquo fuerit "rex, ſeſe *nobis* opponent: & dum pugna res ge- "ritur, pater ex improviſo conſpectus, illis qui- "dem animos ad pericula *ſubeunda* adjiciet, tuis "vero metum & conſternationem afferet. Expen- "de igitur meum quoque conſilium, & ſi hæc o- "ptima eſſe agnoveris, Achitopheli quidem ſen- "tentiam rejice; nunciis vero in omnem Hebræo- "rum regionem miſſis, impera illis ut expeditio- "nem contra patrem tuum ſuſcipiant. Deinde aſ- "ſumptis copiis, tui ductu & auſpiciis geratur "bellum, neque alterius fidei committatur. nihil "enim minus exſpectandum quam ut illum facile "ſuperaturus ſis, modo in aperto campo aſſequa- "ris paucis munitum, cum multas militum myria- "das habueris, qui maxime expetunt ſuum in te "ſtudium oſtendere & alacritatem. Quod ſi pa- "ter *intra* mœnia ad obſidionem *tolerandam* ſe con- "cluſerit, machinis & cuniculorum foſſionibus ur- "bem iſtam expugnabimus". Hæc cum dixiſſet, majori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam hujus *conſilio* illius ſententiam prætulit Abeſalomus. Verum hoc ipſum effecit Deus, ut Chuſi conſilium illi res ſecum reputanti melius videretur.

Ei contradicit Chuſi. 2 Regum, c. 17.

Achitophelı conſilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

7. At *Chuſi* cum ad Sadocum & Abiatharum pontifices properaſſet, atque Achitopheli ſententiam necnon & ſuam eis expoſuiſſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere quæ ipſe ſuaſerat, juſſit ut mitterent qui Davidi indicatum irent, atque iſta conſilia palam facerent, adhortarenturque *eum* ut ſine mora Jordanem trajiceret: ne forte filius mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, &, priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem de induſtria curaverant ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi ad Davidem quid *in ea* ageretur. Fideli igitur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quæ Abeſalomo decreta eſſent, præceperunt, ut de iſtis Davidem propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione rem diſtulerunt, ſed, patris mandatis acceptis, ſeſe pios fidoſque miniſtros oſtendebant: &, cum in obſequio præſtando celeritatem adhibere & velocitatem optimum eſſe exiſtimarint, Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum duobus ſtadiis urbe abeſſent, equites aliquot forte

Chuſi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Regum, c. 17.

σαντ@, Δαυίδ μηκέτι ζῶντος, ἀρεθεὶς [e] τῇ γνώμῃ μετακαλεῖται τὸν Χουσὶ, τὸν Δαυίδ [v] φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν σκεῖν@ σκάλει· καὶ τῷ Αχιτοφέλ γνώμῳ αὐτῷ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐτῆς ἐπιψηφίνεν. ὁ δ' [x] σωιδὼν, ὅτι, γιομένων ὧν Αχιτοφέλ@ σωεβέλδυσε, κινδυνεύσει Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν, ἐναντίαν ἐπέφερε γνώμην εἰσφέρειν. "ἐ γὰρ ἀ- "γνοεῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῶ πατρὸς καὶ τὴν "τῶν σὺν αὐτῷ νεῶν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλὰς πε- "πολέμηκε, καὶ πάντοτε [y] κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλ- "λακται. νῦν δ' εἰκὸς αὐτὸν ἀπὶ στρατοπέδ μένειν· στρα- "τηγῆσαι γὰρ [z] ἱκανώτατ@, καὶ [a] περιιδεῖν ἀπάτλω "[b] ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτέραν ἀ- "πολιπὼν τὰς ἰδίας, [c] ἢ εἴς τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν "ἀποκρύψῃ, ἢ περὶ πέτρᾳ τινὶ λοχήσῃ. συμβαλόν- "των δ' τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνῃ πρὸς μικρὸν ὑπα- "χωρήσωσι, [d] θαῤῥήσαντες δ' ὡς τὰ βασιλέως αὐτοῖς "ἐγγὺς ὄντ@ ἀντιςήσονται· καὶ μεταξὺ τούτων μαχο- "μένων ὁ πατὴρ ἀπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν δψυ- "χίαν πρὸς τὸς κινδύνους ἐμβαλεῖ, τὰς δ' σὰς "καταπλήξει. ἐμοὶ δὴ τοίνυν καὶ τῷ ἐμῷ "συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ ταῦτ' ἀπιγὰς ἄρισα, "τὴν μὲν Αχιτοφέλ γνώμην ἐμίτησαι· πέμψας "δ' [e] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Εβραίων, ἐμφήνει- "λον αὐτοῖς τὴν ἀπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν. καὶ "ἐμφλαβῶν [f] αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμ γί- "νε στρατηγὸς, καὶ μὴ πίστευσης τοῦτόν ἑτέρῳ. νική- "σειν γὰρ ἐμοὶδόκα ῥᾳδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανε- "ρῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς "ἔχων μυριάδας βουλομένων τὴν ἐκεῖ σὲ ἀπουδὴν "[g] ἀπιδείξασθαι καὶ ἐμθυμίαν. ἂν δ' ὁ πατὴρ αὐ- "τὸν εἰς πολιορκίαν ἐκκλείσῃ, μηχανήμασι καὶ ὀ- "ρύγμασιν [h] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνῳ τὴν "πόλιν". ταῦτ' εἰπὼν ἠυδοκίμησε μᾶλλον Αχιτοφέ- λ· τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου ἐμφερεστέρη παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου ἐμφανοία τὴν τοῦ Χουσὶ [i] συμβουλίαν συςήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ. Σπεύσας δ' ἐμὸς τὰς ἀρχιερέας Σαδωκον καὶ Αβιάθαρον, τῷ τε Αχιτοφέλ γνώμῳ ἐξειπὼν αὐτοῖς καὶ τῷ ἑαυτῦ, καὶ ὅτι δέδοκται [k] τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρεμνεθέντα πρᾶξαι, σκέλδυσι μηνύειν [l] πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ [m] συμβεβλδμένα, καὶ ἐμφαπαρακελεύσαθαι ταχέως διαβῆναι τ Ιορδάνην, μὴ μεταγνὺς ὁ παῖς αὐτοῦ διώκειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀ- σφαλείᾳ γένηται Φάσους καταλάβῃ. οἱ δ' ἀρχιερεῖς ἐξε- πτηδες τὰς υἱὰς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένας εἶχον, ὅ- πως διαχομίσωσι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πραττόμενα. πέμ- ψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτὰς, φέρου- σαν τὰ βεβλδμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου, προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημῆναι. οἱ δ' ὐδὲν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθεντο, λαβόντες δ' τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, δσεβεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γε- νόμενοι δοκοῦντες· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχ@ καὶ τῷ ὀξύτητι κερδαλέας ἄρισον εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γιομένας δ' αὐτὰς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο [n] θεῶν-

[e] Τῇ γνώμῃ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῷ γνώμῳ in *Editis.*
[v] Φίλον·] Ita in *MSS.* Suſpicor *Epiphanium* legiſſe ἀρχαῖον φίλον. quod ſane mallem quam ἀρχίφιλον *Editorum.*
[x] Σωιδὼν,] Σωιδὼν δ' ὅτι *Big.* & *Samb.* καὶ σωιδὼν ὅτι *Vat.*
[y] Κρατῶν τ πολεμίων] Τῶν ἐχθρῶν κρατῶν *Vat.*
[z] Ικανώτατ@,] Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ἱκανώτατον in *Editis.*
[a] Περιιδεῖν ἀπάτλω] Περιιδὼν *Big.* & *Samb.*
[b] Επερχομένων πολεμίων·] Υπερχομένῳ *Vat.*
[c] Η εἴς τινα] Illud ἢ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* deerat in *Editis.*
[d] Θαῤῥήσαντες] Θαρσήσαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
[e] Εἰς πᾶσαν τὴν χώραν] Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.*
[f] Αὐτὸς τὴν δύναμιν,] Illud αὐτὸς inſertum dedi ex *MSS.*
[g] Επιδείξασθαι] Ενδείξασθαι *Vat.*
[h] Υπονόμοις καθαιρήσομεν] Καὶ ὑπονόμους *Vat.*
[i] Συμβουλίαν συςήσας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴ ςέσας in *Editis.*
[k] Τὰ ὑπ' αὐτῦ ἐμφανεθέντα] Sic *MSS.* in *Editis* ταῦτ' ὑπ' αὐτῦ.
[l] Πέμψαντας Δαυίδῃ] Iterum ex *MSS.* (ſuffragante *Coccejo*) πέμψαι in *Editis.*
[m] Συμβεβλδμένα,] Eo modo *MSS.* (& *Cocceius*) συμβε- βλδόμενα *Baſ.* & *G.* in quibus mox πρὸς ἐμβαλδσασθαι, contra quam in *MSS.*

[n] Θεῶν-

[n] θεῶνταί τινες ἱππεῖς, καὶ Ἀβεσάλλωσι πρὸς τὸν Ἀβεσαλωμον. ὁ δ' οὐδὲς ἔπεμψε τὰς συλληψομένας. νοήσαντες ὃ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, [o] ὡς ἀναψυξήμα εἰς κώμην τινὰ τῶν [p] Ἱεροσολύμων οὐκ ἄπωθεν ἑαυτοὺς ἔδωκαν. [q] Βαχυρὶς δὲ ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ σῶσαι αὐτοὺς τὸ ἀσφάλειαν. ἡ δὲ καταθαμίσασα τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ σκάλας ἀνωθεν ἐμβαλοῦσα, ὡς ἦκον οἱ διώκοντες αὐτοὺς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν [r] μὲν οὐκ ἠρνήσατο, [s] μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε σπουδαίως διώξουσι, καταλήψεσθαι πρόλεγεν. ὡς δ' ἐκεῖνοι πολὺ διώξαντες ἀπέλαβον, ἀνέστρεψαν [t] εἰς τὰπίσω. θεασαμένη δ' αὐτοὺς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀνιμήσασα τὸν σκεπασθέντα ὀδὸν ἀνύδρου παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ καὶ χεῖρα ζεπαίροντες περὶ τὴν ὁδοιπορίαν, ἦκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ περὶ Ἀβεσαλώμου βεβουλευμένα. ὁ δὲ Δαυὶδης ἀναβῆναι τὸν Ἰορδάνην τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ προσέταξεν, ἤδη νυκτὸς οὔσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτόν.

η'. Ἀχιτόφελος δὲ, τὰ γνώμης αὐτοῦ παραδοκιμηθείσης, ἵππους καταβὰς κτείνας ἐξώρμησεν εἰς [v] Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Ἀβεσαλώμῳ ταῦτ' αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς ἀπιθὴς φανερός ἐστιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δὲ κρατήσειν [x] μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ὕστερον τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι καὶ [y] ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ καθ' ἓν πάντα συνέπεσεν Ἀβεσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ [a] μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνῄρτησεν [b] αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Ἀχιτόφελον, τοιούτῳ θανάτῳ δικαίως [c] αὐτῷ γιγόμενον, [d] καθελόντες οἱ τοῦ ἀγχόνης, ἐκήδευσαν οἱ συγγενεῖς. ὁ δὲ Δαυίδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προεφθάκαμεν, [e] εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν παρεγένετο. δεχόντων δ' αὐτὸν [f] ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε [g] αἰδῶ τοῦ [h] τόπου φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τοῦ προτέρας [i] εὐπραγίας. ἦσαν δὲ ἔτι Βερζελαῖος ὁ [k] Γαλαδίτης, [l] καὶ Σιφὰρ ὁ τοῦ Ἀμμανείτου δυνάστης, καὶ Μάχιρος ὁ τῆς Γαλαδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ τὴν ἁπάντων εὐθηνίαν παρέσχον, ὡς μήτε κλίνας ἐπιλιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ ζωμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκτημένοις καὶ τροφὴν χρησίμων ὑπερβολὴν παρασχεῖν.

conſpiciunt; atque indicant Abeſalomo. iſque ſtatim ad capiendum eos miſit. At cum hoc animadvertiſſent pontificis filii, via divertentes illico in vicum quendam non longe ab Hieroſolymis ſe contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogaverunt, ut latebras daret ipſiſque ſecuritatem præſtaret. Illa vero cum juvenes in puteum fune demiſiſſet, lanamque coactam ori ejus obduxiſſet, ut ad eam venerunt qui illos perſequerentur, & ex ea quæſiverunt num eos vidiſſet, ſibi quidem conſpectos eſſe non negavit, paululum enim ſecum moratos denuo diſceſſiſſe. fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, ſi modo è veſtigio ſubſequerentur. At poſtquam longe illos inſequuti non deprehenderunt, retrorſum ſe receperunt. Mulier autem, cum eos revertiſſe vidiſſet, & non amplius juvenibus metuendum eſſe ab illis ne caperentur, per funem rurſum extractos iter propoſitum conficere juſſit. promptequeviam ire feſtinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abeſalomus. Ille vero ſuis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent, etiamſi nox eſſet, ac ob eam nihil cunctarentur.

Pontificum filii in puteo abſconditi. 2 Regum, c. 17.

Ad Davidem ſalvi perveniunt pontificum filii. 2 Regum, c. 17.

Davides Jordanem trajecit. 2 Regum, c. 17.

8. At Achitophelus, cum ſuo non obtemperatum eſſet conſilio, conſenſo jumento Gelmonem in patriam ſuam contendit: ſuiſque omnibus convocatis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum reſtitutum iri. Præſtat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abeſalomo, ſeſe dare ad ſupplicium. Cum hæc dixiſſet & in intimam domum digreſſus eſſet, ſemetipſum ſuſpendit. Et quidem Achitophelum, qui ſuopte judicio hujuſmodi morti ſe addixerat, cognati ejus laqueo demptum ſepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus ſuperato, Caſtra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitiſſimam. omneſque regionis *iſtius* optimates cum libentiſſime excipiunt, tam quod eos puduerit præſentis ipſius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem iſti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipſi ſuiſque ad vitam neceſſaria largiter ſuppeditabant, ut nec lectos ſtratos eis deeſſe paterentur, nec panem ac vinum, ſed & magnam * pecuduin abundantiam miniſtrarent, rerumque ad laſſatorum quietem pariter ac victum utilium copiam aſſiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem ſibi conſciſcit. 2 Regum, c. 17.

---

[n] Θεῶνταί τινες ἱππεῖς,] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Busb.* & & *Hen.* θεῶνται in *Vat. Baſ.* & *G.*

[o] Παραχεῖμα] Παραυλίκα ſolus *Vat.*

[p] Ἱεροσολύμων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

[q] Βαχυρὶς δὲ ὄνομα] Ita *Epiphanius* aut Βοχυρίς. Βαχυρὶς *Vat.* Βαχύρη in *Editis*, *Aliiſque.* Vide ſupra p. 388. §. 3.

[r] Μὲν οὖν ἠρνήσατο,] Voculam μὲ inſerui, auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[s] Μείναντας γὰρ] Sic cum *MSS.* πίοντας γὰρ παρ' αὐτῇ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicens apud ſe eos ſumpiſſe potum & continuo diſceſſiſſe.* ἀπιόντας γὰρ in *Editis.* HUDS. *Gen.* ἀπιόντας· *Gelenius* & *Ruſinus* legerunt hic πίοντας· SPANH.

[t] Εἰς τὰπίσω.] Iterum cum *MSS.* εἰς τοὐπίσω in *Editis.*

[v] Γελμῶνα τὴν πατρίδα·] Γελμὼν Γαλὶ *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Γιλμὼν Γαλὶ *Samb.* Γόλμα *Vat.* in *Epiphanii* libris varie, *Galmon*, & *Galmoth.* Videſis p. 387. §. 2.

[x] Μέλλειν ἔλεγε,] Μέλλειν non agneſcit *Vat.*

[y] Ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν] Ita cum *Big.* & *Samb.* ζῆν in *reliquis.* HUDS. *Gen.* ζῆν αὐτὸν· vel ἐαυτῷ· SPANH.

[z] Καθ' ὃ πάντα] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὃς πάντα πάντῃ &c.

[a] Μυχαίτατον] Ita Ἀλκαῖος lib. v. c. 10. §. 2. μύκατα γύαλα Euripid. Helen. v. 190. SPANH.

[b] Αὐτόν] Sic *Samb.* ἑαυτὸν *Busb.* & *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

[c] Αὐτῷ γιγόμενον,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν *Baſ.* & *G.*

[d] Καθελόντες οἱ τοῦ ἀγχόνης,] Καθελόντες αὐτὸν οἱ τοῦ *Vat.*

[e] Εἰς Παρεμβολὰς] Εἰς Μαναὶν LXXII. id eſt *Duplicia caſtra.* Vide ſupra p. 381. §. 1. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 2. v. 8. HUDS. *Ruſinus* vertit: in caſtra optima & munitiſſimam Civitatem. Confer. inf. c. 15. §. 1. SPANH.

[f] Ἀσμενέστατα πάντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀσμενίσαντα in *Editis.*

[g] Αἰδῶ τοῦ] *Al.* αἰδοῦ.

[h] Τόπου φυγῆς,] Πρώτης φυγῆς *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* diſſentiente ab iis *Epiphanio*, qui vertit, & *fugam illius temporis reverentes.*

[i] Εὐπραγίας.] Sic *MSS.* εὐπραξίας in *Editis.*

[k] Γαλαδίτης,] *Al.* Γαλααδίτης & mox Γαλααδίτιδος.

[l] Καὶ Σιφὰρ] Καὶ Ενεσεὶ ὁ τοῦ Αμ. *Vat.* ex verſione τοῦ ὁ. in *Epiphanii* libris varie, *Sipha*, & *Sypha*, & *Syphas*; dein, & *Amanbias* ſeu *Amandias* pro *Ammanitidos.*

CAP. X.

Quomodo Abesalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus est.

Abesalomus patrem persequitur. 2 Regum, c. 17.

ATque illis quidem ita se res habebant. At Abesalomus, magno in *Davidem* patrem *suum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, constitit non longe à Castris in Galaditarum regione; Amessa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præposito. nam patre quidem Jetharsa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruia mater Joabi sorores erant Davidis. At cum

Davides suos ad prelium emittit. 2 Regum. c. 18.

Davides, copiis suis recensitis, quatuor mille virorum inveniſſet, decrevit non exspectare dum Abesalomus illum adoriretur: sed tribunis & centurionibus * super eos constitutis, divisoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abessæo, tertiam autem tradidit Ethi, suo quidem familiari & amico, è Gittensium vero urbe oriundo. Ipsum autem, cum exercitu profecturum, dissuaserunt amici: idque sapientissimo consilio. nam si "cum illo vin-"cerentur, omni de spe bona dejectos iri, dice-"bant: quod si una parte exercitus victi, cum re-"liqua ad ipsum se recipiant, fore ut in melius "vires redintegret. quin & verisimile est hostes "suspicaturos, alium exercitum ipsi adesse". Cum hoc ei gratum esset consilium, ipse quidem apud Castra manere constituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut se fortes & fideles ejusque memores præstarent, si vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obsecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abesalomo, ne illo mortuo aliquid mali in seipsum statueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Abesalomi exercitus fusus fugatusque. 2 Regum, c. 18.

2. Cum vero Joabus contra hostes aciem explicuisset in Magno campo, à tergo sylva cincto, Abesalomus ex adverso suos eduxit: & congressi utrinque rem præclare gesserunt, tam magnâ audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amissum imperium recuperet, nulli non periculo semet objicientibus, summamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abesalomus occupatum amittat, & patri supplicium solvat ausis *facinorosis* debitum. Insuper his quidem, cum plures essent, ne à paucis illis superentur, qui cum Joabo erant ejusque ducibus, (nam & hoc ipsum illis in maximum cessurum esse opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, summa contentione pugnatum est. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præsta-

ΚΕΦ. ί.

Οπως Αβεσάλωμος ἡτιθεὶς ἐκ τειχῶν ἐν δένδρῳ κατεχέθη καὶ ἀνῃρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Αβεσάλωμος δὲ, ἀθροίσας μεγάλιον στρατιὰν τῶν Εβραίων [m] ὅπλα τε παιδεφ, καὶ διαβὰς τὸν Ιορδάνιον ποταμὸν, ἐπ' εὐθὺ κατίζωξε τῶν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδίτων χώρᾳ· κατασήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως [n] Αμεσσαὶ εἰς τὸν Ιωάβου τάξιν ἐξ συγγενῆς αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν [o] Ιεθάρσα, μητρὸς δὲ Αβιγάας· αὕτη δὲ ἦν Σαρσία [p] ἡ Ιωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δὲ ἐξαριθμήσας τοὺς σὺν αὐτῷ Δαυίδης [q] περὶ τετρακισχιλίους ηὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [r] πότ' ἐπ' αὐτὸν ὁ Αβεσάλωμος ἔλθῃ. προθεὶς δὲ τοῖς ἀπὸ χιλιάρχους [s] καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὸν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ιωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Αβεσσαίῳ, τῷ δὲ τρίτῳ μοῖραν [t] ἐπεχείρησεν [v] Εθὶ, σωηθὲ μὲν ὄντι ἐκ φίλου, ἐκ δὲ Γιτθῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ καταχόντες σοφωτάτῃ· νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα "χρῆσιν, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡτιθέντες ἐνὶ μέρει τὰς δυνάμεως "τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα θαρσαλέα-"σὰν αὐτὸν ἰσχύι. ὑπονοήσειν δὲ ἐκ τὰς πολεμίους εἶκὸς ἐστὶν "ἄλλο μετ' αὐτοῦ στράτευμα εἶναι". ἡθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν [x] αὐτὸς ἐν τῷ [y] Παρεμβολαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους ἐκ τοὺς στρατηγοὺς ὅπλα τὸ πολεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐπιδείξασθαι ἐκ πίστιν ἐκ μνήμην, [z] εἴ τινος τὰ μετέμελεν ἐχόντων παρ' αὐτοῦ ἔτυχον· φείσεσθαι δὲ ἐξ παιδὸς Αβεσαλώμου κρατήσαντας ἠντιβόλει, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐργάσηταί τι πολυτήσαντος αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τὸν στρατιάν·

β'. Ιωάβος δὲ διατάξαντος τὴν δύναμιν ἀνέκρου τὸ πολεμίων [a] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπισθεν περιβεβλημένῳ [b] δρυμὸν, ἀντεξάγει τὸν στρατιὰν καὶ Αβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλμης παρ' ἀμφοτέρων [c] ἐπεδείκνυτο· τὸ μὲν, ὡς ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἐπολαβεῖν Δαυίδην διαγωνιζομένων καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δὲ ἵνα μὴ καὶ ποτὲ Αβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῶ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ' ὧν ἐτόλμησεν, ἰδὲν ὀκνοῦντων, ἔτι πλείων ἔτι πάσχειν. ἔτι δὲ, τὸ [d] μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τοῦ σὺν Ιωάβῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχύνην γὰρ [e] αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστην· τοῦ δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵνα τοσούτων μυριάδων [f] κρατήσωσιν φιλοτιμουμένων ἐφ' ἑνὶ γενέσθαι καρπερά· καὶ νικῶσιν οἱ Δαυίδου, ῥώμην τε πλείονες καὶ τῇ τοῦ πλε-

m Επὶ τὸ πατέρα,] In *MSS.* ἦγεν ἐπὶ τὸ π. Sed vocem ἦγεν non agnoscit *Epiphan.* & commode satis abesse potest.

n Αμεσσαὶ] Αβεσσαὶ in *quibusdam libris*, perperam. Αμασσαὶ juxta *Epiphanium.*

o Ιεθάρσα] Ιεθίρα *Vat.* ex LXXII. Γεθαὶν aut Ιεθαὶν legisse videtur *Epiphan.*

p Η Ιωάβου μήτηρ] Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum*, & *mactationum.*

q Περὶ τετρακισχιλίους] Ita etiam *Zonaras* ex *Josepho.* nihil de militum numero in *S. Literis.*

r Πότ' ἐπ' αὐτὸν] Ita rescripsi pro vulgato ποτ' ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exspectare quando super eum Abesalomus veniret.* μὴ ποτε παρ' αὐτὸν *Vat.* Usitatius vero ἕως ποτε vel ἕως ἂν. HUDS. Lege ἕως ὅτε vel πότ' ut paullo inferius. COCC.

* *Super eos constitutis*,] Al. *quibusdam* novis adjectis.

s Καὶ ἑκατοντάρχους,] Illa καὶ ἑκατοντάρχους, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Επεχείρησεν] Lege ἐπιχείρησεν. COCC.

v Εθὶ, σωηθὲ] Cum supra Εθὶς (p. 388. in princip.) & in *Cod. Vat.* Εθη habeamus, Εθὶ placuit rescribere. Εθαὶν *Samb.* & *Basil.* Εθαὶν in *cæteris.* in *Epiphanii* libris, *Ethæo Esteo*, & *Esthæo.*

x Αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς] Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat. Basil.* & *G.*

y Παρεμβολαῖς] Conf. sup. c. 9. §. 8. SPANH.

z Εἴ τινος τὰ μετέμελεν ἐχόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μετέμελεν ἔχοντος. Forsan εἴ τινος μετέμελεν ἔχοντες. nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Gelenium.*

a Εν τῷ πεδίῳ] Εν πεδίῳ μεγάλῳ solus *Vat.*

b Δρυμὸν,] Δρυμὸν νυκτὸς ἔσθησον μυλὼν Euripid. Rhes. v. 289. Infra Αλσώδη· lib. VII. c. 6. §. 5. Ιαρδὴν δρυμὸν· Jarden saltum. SPANH.

c Επιδείκνυτο·] Επιδείκνυσθε in *MSS.*

d Μὲν πλειόνων] Illud μὲν inserui ex *MSS.*

e Αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστην·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς τοῦτο *Basil.* αὐτοὺς τοιοῦτος *Gen.* Illa αἰσχύνην γὰρ αὐτοῖς τοῦτο εἶναι μεγίστην non agnoscit *Epiphan.*

f Κρατήσωσιν] Ita locum supplevi ex tribus *MSS.* (& *Coll. Big.* & *Voss.*) quem mutilum esse deprehenderat *Schotanus*, p. 726. ante erat in *Editis.* τοῦ δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵ. τ. τ. μ. κρατήσωσιν. οἱ Δαυίδου γνώμῃ τε πλείονες &c. nec multum juvat *Epiphanii* versio, *insuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo subjugaretur. Inter hæc vicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum* &c.

λεμικῶν ἐπιστήμῃ. Φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν, καὶ φαράγγων ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, [g] πολλοὺς δὲ ἀνῄρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δισμύριοι ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τοῦ Δαυίδου πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ὑπό τε τοῦ κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους ἐγίνετο. δείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τῆς ἡμιόνου τῆς βασιλικῆς, ἔφυγε· φερόμενος δὲ μετὰ ῥύμης, καὶ ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ τῆς κινήσεως κοῦφος ὤν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκτεταμένῳ, παραδόξως [h] ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ὑπὸ ὀξύτητος ὡς ἐπικείμενον τὸν δεσπότην ἔτι φέρον ἐχώρει προσωτέρω· ὁ δ' ἐκ τῶν κλάδων [i] αἰωρούμενος ἐκρατεῖτο τοῖς πολεμίοις. [k] τοῦτον τις ἰδὼν τῶν Δαυίδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ [l] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι τοῦ στρατηγοῦ φήσαντος εἰ βαλὼν [m] ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον, οὐδ' εἰ [n] χιλίους, εἶπεν, [o] ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέθηκα μου τὸν τοῦ δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [p] φείσασθαι τοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δέ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι ποῦ κρεμάμενον ἴδοι τὸν Ἀβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ἰωάβου κομίζοντες ὅπλα, [q] ἐν κύκλῳ παραστάντες τοῦ δένδρου κατασπῶσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [r] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [s] ὡς ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ σχῆμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημήνας δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ἰώαβος [t] ἀπέχεσθαι τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ'. Ἔστησε δ' Ἀβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [v] αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ [x] μένει τὸ [y] ὄνομα. [z] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικησάσης δ' αὐτῆς τῷ [a] Δαυίδου [b] υἱωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν [c] Ἀβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὴν Ἀβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ'. [d] Ἀχιμὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [e] υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, [f] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὴν νίκην ἐπιτρέψαι πορευθέντι Δαυίδῃ μηνῦσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. [g] καὶ τὸν μὲν οὐ [h] προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, νῦν [i] ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [k] αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐ-

rent artisque militaris peritia. Cum vero fugientes per saltus & abrupta sequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita ut plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Davidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abesalomum. ipsis enim conspicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne vivus in hostium manus veniret, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque rapide ferretur, atque agitatione motuque levis esset, implicita ei cæsarie asperæ arbori, magnis ramis maxime patulæ, miro modo suspenditur. & jumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum à ramis sublatus hostibus circundatur. Quem cum unus è Davidis militibus *forte* conspiceret, Joabo *rem* nunciavit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio fecissem; præsertim cum nobis omnibus audientibus ille oraverit ut juveni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset ut ipsi ostenderet ubinam Abesalomum pendentem viderit, conjecta in cor sagitta eum interemit. Joabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. & cum ipsum quidem in voraginem profundam & obscuram projecissent, in eam lapides devolvunt congeruntque, usque dum impleretur, & *justi* tumuli speciem & magnitudinem acciperet: Joabus vero, cum receptui cecinisset, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

Abesalomus, crinibus in arbore suspensus, à Joabo transfixus interiit. *2 Regum, c. 8.*

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis dissitam ab Hierosolymis, quam appellavit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero unam, Thamaram nomine, quemadmodum jam ante diximus. Ea autem cum Davidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abiam qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo & narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt.

Abesalomi columna. *2 Regum, c. 18.*

X.

4. Jam vero Achimas, Sadoci pontificis filius adito Joabo petiit ab ipso ut sibi liceret ire ad Davidi indicandum quod victoriam reportarit, lætumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto prospere omnia ceciderint. Et hunc quidem non præmittebat, dicens, num ille, qui semper ei lætorum nuncius exstiterit, nunc *recta* proficisceretur regi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat ut *secum* maneret. At Chusi vocato

Itur ad Davidem ad nunciandam victoriam & Abesalomi mortem. *2 Regum, c. 18.*

g Πολλοὺς δὲ ἀνῄρουν,] Τοὺς δὲ ἀνῄρουν *Vat.*
h Ανακρεμᾶται,] Αποκρημνᾶται in tribus *MSS.*
i Αἰωρούμενος] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vat.* ἐωρούμενος in *Editis.* ἠωρημένος *Hen.* & *Busb.* Si quis ἠωρημένος malit, per me licet. *Epiphanius* reddit, *ille vero ramis comarum allegatione retinebatur astrictus.*
k Τοῦτον τις ἰδὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis.*
l Πεντήκοντα σίκλους] Librariorum vitio ut censet *Villalpandus*: nam *decem argenteos & cingulum* habent *S. Literæ.*
m Απέκτεινε τὸν Αβεσάλωμον,] Αποκτείνει *Vat.*
n Χιλίους, εἶπεν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* quibus consentiunt *S. Literæ.* δισχιλίους in *Editis.*
o Εμελλές μοι παρέξειν,] Εμελλες *Big.* & *Samb.*
p Φείσασθαι τοῦ νεανίσκου] Ita lego cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* φείσασθαί σε τοῦ ν. in *cæteris.*
q Εν κύκλῳ παραστάντες] Ita legendum censui (prout & correxit *Coccejus*) pro περιστάντες, quod in *Editis* exstabat. περιστάντες ἐν κύκλῳ τὸ δένδρον *Big. Samb.* & *Vat.*
r Επιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους,] Sic cum *MSS.* in *Editis* βάλλουσιν.
s Ως ἀναπληρωθῆναι,] Ita *Vat.* ὡς in *reliquis.*
t Απέχεσθαι τοῦ] F. ἐπέχε. COCC.
v Αὐτῷ διαφθαρέντων] Αὐτοῦ *Samb.* & *Vat.*
x Μένει τὸ] Μενῇ *Big.* μενεῖ *Samb.* μένῃ *Vat.*
y Ονομα.] Videsis 2 *Regum*, c. 18.
z Τέκνα γὰρ ἦσαν] Τέκνα γὰρ ἦν αὐτῷ *Vat.*
a Δαυίδου υἱωνῷ Ροβοάμῳ,] Τοῦ Σολομῶνος υἱῷ legisse videtur *Epiphan.*
b Υἱωνῷ Ροβοάμῳ,] Conf. sup. Cap. 5. §. 3. SPANH.
c Αβίας·] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Αβιᾶ *Bas.* & *G.* Αβίαν *Vat.*
d Αχιμὰς δὲ] Αχίμας passim *Vat.* Αχιμάας LXXII.
e Υἱὸς,] Παῖς solus *Vat.*
f Εδεῖτο αὐτοῦ] Εδέετο *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*
g Καὶ τὸν μὲν οὐ προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Forte καὶ τὸν μὲν, οὐ προσῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, νῦν ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, μένειν ἠξίου· COCC.
h Προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Προήκειν *Big.* (& *Coll. Voss.*) προσήκειν *Samb.* & *Vat.* in *Epiphanii* versione, *cui non concessit hoc Joab dicens, quia cum semper boni nuncii homo fuisset, modo non deberet regi mortem filii nunciare.*
i Απιέναι] Απεῖναι in *MSS.*
k Αὐτοῦ;] Sensum interrogationis nota post αὐτοῦ juvandum censui.

cato negotium mandavit, ut quod ipse vidisset id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipsum enim de victoria solummodo mentionem facturum esse, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam sibi soli nota erant) Chusi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exspectante dum aliquis è prælio veniens sibi res in eo gestas nunciaret, speculatorum unus, cum prospiceret *è longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis esset dignoscere posset, ajebat ad Davidem videre se quempiam ad ipsum advenientem. Cum vero dixisset rex bonum venire nuncium, paulo post & alterum quendam *illum* sequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciasset, speculator, ubi Achimam conspexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere significavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium esse ajebat, & quod optatis respondeat sibi è pugna afferre.

Davides, Abesalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 Regum, c. 18.

5. Ac dum ista rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: scitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipsum statim, ut in fugam versi erant hostes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audivisse militum Abesalomum insequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuisse, quod missus à Joabo ad victoriam nunciandam valde festinarit. At cum Chusi adesset, & adorasset, eumque victoriæ nuncio impertisset, ex eo etiam de filio quæsivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abesalomo acciderunt. Hæc verba in causa fuerunt, ut nec rex ipse neque milites ipsius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editissima urbis parte consceusa, deflebat filium, *pugnis* sibi tundens pectora, capitisque capillos dilacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, "ô fili, utinam in me invasisset mors, "& simul tecum obire contigisset". Cum enim natura esset affectu in suos propensissimo, etiam majorem ipsi impertitus est misericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: sed mœrore dejecti & lachrymis suffusi, quasi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato consideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & solatium adhibens, "Domine, inquiit, clam tibimet ita te gerendo "convicium facis: dum istos quidem qui te amant, "proque te pericula subeunt, teque ipsum & famiiam tuam odisse videris, tibi vero inimicissimos "diligere, exstinctosque desiderare, qui morte me"ritissima affecti sunt. Si enim Abesalomus vicis"set & regnum faustis auspiciis tenuisset, ne tan"tillum ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed o"mnes, à te tuisque initio facto, miserandum in "modum periissemus, ita ut nos non plorarent

Joabus Davidem objurgat. 2 Regum, c. 19.

τὸς εἶδε τοῦτο μηνύσαι [l] καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Ἀχιμᾶς πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ὅπως τὴν ἀγγελίαν ἀφείναι· ὡς μόνης γὰρ [m] αὐτὸν πεποιήσασθαι τῆς νίκης, ἡσυχάζειν ἢ ὡς τῆς Ἀβεσαλώμου πληγῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τὴν ὁδὸν μωτέραν [n] συλλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτὴν ἐγίνωσκε, τ' Χωσὶ φθάνει. καθεζομένῳ δὲ Δαυίδῃ μεταξὺ τ πυλῶν, καὶ σκοπουμένῳ πότ' αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τ μάχης [o] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' [p] αὐτὴν, τῶν σκοπῶν τις ἰδὼν τὸν Ἀχιμᾶν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυίδην βλέπειν πνὰ σημαινόμενον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἀγγέλου ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον [q] ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δ' ἄγγελον [r] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Ἀχιμᾶν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγονέναι, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προσέχειν ἐσήμηνεν. ὁ δὲ Δαυίδης, πρὸς χαρὰν γνώμενος, [s] ἀγαθῶν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, [t] καί τι τ δικαίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τ μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Ἀχιμᾶς [v] προσεκύνει τ βασιλέα· καὶ πυθομένου περὶ τ μάχης, νίκῃ διαγγελίζεται καὶ κράτει. ἑρμηνεὺς [x] δέ τις ἦν περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν ὀλίγους ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τ προπῆς τῶν πολεμίων γνομένης, ἀκοῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Ἀβεσάλωμον· καὶ πλεῖον [y] τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ἰωάβου δηλῶσαι τὴν νίκην [z] ἐπείγεσθαι. προσαγομένου δὲ Χωσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τὴν νίκην σημάναντος, περὶ μὲν παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δ', ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Ἀβεσαλώμῳ γίνεσθαι λόγος, ὧδε τὴν ὀργὴν [a] τῇ νίκῃ χαρὰν εἶασεν, ὥστ' αὐτῷ μεῖναι μείζω θρῆνον, ὅτι τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ὅπι τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [b] ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπαρασσόμενος, καὶ παντοίως [c] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐχθρῶν, [d] αἴθε μοι "τὸν θάνατον ἐπελθεῖν ἐγώτερ καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι". φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [e] ὁ Ἰωάβος, αἰσθόμενοι ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν ἅπας ὁ βασιλεὺς, ἠχρώθησαν μετὰ τῶν νενικηκότων κρίματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. κατακαλυψαμένου δὲ τοῦ βασιλέως καὶ στενοντος τὸν υἱὸν, εἴσεισι πρὸς αὐτὸν Ἰωάβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησὶ, [f] λανθάνεις Δαβάλλων "σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν ἀγαπῶντάς σε καὶ πε"ρὶ σοῦ κινδυνεύοντας, καὶ σαυτὸν καὶ τὴν σὴν γυναῖκα "δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς ἐχθροτάτους καὶ ποθεῖν "σὸν ἔτ' ὄντας, οἳ δίκην πεθυήκασιν. εἰ γὰρ Ἀβεσάλω"μος ἐκράτησε, καὶ τὴν βασιλείαν βεβαίως κατέ"σχεν, ἅπαντος ἂν ἡμῶν ὑπελείφθη λείψανον· ἀλλὰ "πάντες ἂν, ὑπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν δορυάλων, "ἀπω-

l Καὶ τῷ βασιλεῖ] Voculam ὡς adjeci ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Αὐτὸν ποιήσασθαι τ νίκης,] Αὐτῆς *Vat.* & dein mallem ποιήσεσθαι.

n Ἐκλαβὼν τ ὁδῶν,] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voss*) & *Vet. Interpr.* ἐμβαλὼν in *reliquis.*

o Ἀπαγγείλῃ] Ἀγγείλῃ *Vat.*

p Αὐτῷ,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis.*

q Ἐδήλωσεν αὐτῷ.] Ἐδήλωσαν μετ' αὐτὸν *Vat.*

r Ἀγαθὸν εἰπόντος,] Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.*

s Ἀγαθῶν ἄγγελον] Ἀγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.*

t Καί τι τ δικαίων] Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile* &c. καί τινων in *reliquis.*

v Προσεκυνεῖ τ βασιλέα.] Προσκυνεῖ in *MSS.* quibus non consentit *Vet. Interpr.*

x Δι' ἑρμηνεύς τις ἦν περὶ] Δ' ἑρμηνεύς τι in quinque *MSS.*

y Τοῦτο μὴ δυνάσθαι] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ πλεῖον μὴ μαθεῖν *Vulg.* & *Samb.* τὸ πλεῖον τοῦτο μὴ δυνάσθαι μαθεῖν *Big.* (& *Coll. Voss.*)

z Ἐπείγεσθαι.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γνώσθαι in *Editis.*

a Τῇ νίκῃ χαρὰν ἐάσεν,] Ita *MSS.* τῇ deest in *Editis.*

b Ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν,] Ita *Bas.* & *Vet. Interpr.* ὠκτιλεῖτο in quinque *MSS.*

c Αὐτὸν αἰκιζόμενος] Ita volui, cum ἑαυτὸν sit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis.*

d Αἴθε μοι τὸν θάνατον] Εἴθε μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ὁ Ἰωάβος,] Articulum ὁ omittit *Vat.*

f Λανθάνεις] Forsan vel cum interrogatione efferenda sunt verba; vel legendum ὦ λανθάνεις, quomodo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonstras ex iis quæ agis* &c.

g Ἀπω-

"ε ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, ὁ κλαιόν|ων ἡμᾶς τῶν πολε-
"μίων, ἀλλὰ χαιρόν|ων, καὶ τὸς [h] ἐλεῦντας ἐπὶ τοῖς
"κακοῖς κολαζόν|ων. [i] σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ποιῶν
"ἐπὶ μᾶλλον [k] ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς [l] ἔτως
"ἐγένετο. πεισόμεν⊙ οὖν τ ἀδίκυ λύπης, πεσελθὼν
"[m] ὄφθητι τοῖς σαυτ ςρατιώτης, κ τ [n] περὶ ⊆ ἀγῶν⊙
"πεσθυμίας ἀσπάσησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ἐπιμέ-
"νῃς τοῖς ἄρτι πεπτομένοις, ἀναπείσας ἀποφῆναί σε τ
"λαὸν, κ τὸ βασιλείαν ἑτέρῳ ⊆ωδῦναι, τότε σοι
"πικρότερον ⊆ ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθ⊙". ταῦτ' εἰπὼν
Ἰωάβ⊙, ἀπέςρεψεν ἀπὸ τ λύπης, κ ἦγεν εἰς τ περὶ
τ πραγμάτων λογισμὸν τ βασιλέα. [o] μεταςχηματίσας
γὰρ αὐτὸν Δαυΐδης, κ ποιήσας ἐπιτήδειον εἰς τὸ τ πλή-
θυς ἦαν, πρὸς τ πύλαις ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τ
λαὸν ἀκούσαντα συνδραμεῖν πρὸς αὐτὸν ⊆ καταπασάσα-
θαι. κ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔχε τ τρόπον.

"inimici, ſed *ea re* gauderent, & qui vel noſtram
"vicem miſerarentur pœnis caſtigarent. Te vero
"non pudet iſta facere hominis gratia *tibi* maxime
"inimici: qui cum eſſet tuus filius, tantopere in
"te fuit impius. Age itaque, miſſa hac iniqua tri-
"ſtitia, prodi in conſpectum tuorum militum; &
"gratias illis redde pro victoria prælioque decer-
"tandi alacritate. *Nam ego hodie, ſi pergas ea
"facere quæ hactenus feciſti, perſuadebo populo
"ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc
"amariorem & verum faciam tibi luctum". Hiſce
verbis Joabus regem avertit à triſtitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, ſeque compoſuerat ut in populi conſpectum veniret, ad portas ſemet collocavit; ita ut hoc audito univerſus populus ad eum ſalutandum concurrerit. Et iſta quidem ita ſe habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Δαυΐδης, τὸ βασιλείαν ἀποκαθῶν, ⊆αλλάττεται τῷ Σεμεΐ ⊆ τῷ Σιβᾷ, κ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυ-ται τῷ Βερζελαίῳ· κ ὡς, ςάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν ⊆ Σαβαΐυ ςρατηγὸν τ Αμεσσὰν κατέςησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ἰωάβ⊙.

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta ſeditione, ad Sabæum perſequendum Ameſſam imperatorem conſtituit, quem Joabus interimit.

Οἱ δ' ἐκ τ μάχης ἀναχωρήσαντες τ Εβραίων [p] τ
μετ' Αβεσαλώμυ, [q] γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,
[r] διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὰς ὧν
[s] ἠυεργέτησεν αὐτὰς Δαυΐδης, κ τ ἐλευθερίας ἣν ἐκ
πολλῶν κ μεγάλων ῥυσάμεν⊙ αὐτὰς πολέμων παρέχε·
μεμφόμενοι δ' ὅτι τ βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλ-
λῳ τινὶ [t] ἐπιχείρησαν, κ νῦν τεθνηκότ⊙ ⊆ κα-
τασκεθέντ⊙ ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόν⊙ [v] ὁ ⊆ωκαλᾶσι Δαυΐ-
δην, παύσασθαι μὲν τ ὀργῆς, δικαίως ἂν πρὸς αὐτὰς
ἔχειν, τ ἂν πραγμάτων, καθὼς ἤδη κ πρότερον,
ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὸ βασιλείαν ἀποκαθόντα. ταῦτα
μὲν οὖν συνεχέςερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυΐδῃ. κἀκεῖν⊙
ὐδὲν ἧττον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον κ Αβιάθαρον τὰς ἀρ-
χιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχυσι [x] τ Ιούδα Φυλῆς ⊆αλεχθῶ-
σιν, "ὡς αἰσχρόν ἐςιν αὐτοῖς ἄλλας Φυλὰς πρὸ ἐκεί-
"νης Δαυΐδην χειροτονῆσαι βασιλέα· κ παῦθ' ὑμῶν συ-
"γγενῶν ὄντων κ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ-
"νων". τὰ δ' αὐτὰ κ Αμεσσᾷ τῷ ςρατηγῷ πρόσταξεν
αὐτὰς λέγειν· "ὅτι τ ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτὸ μὴ
"πείθ τὸ πληθ⊙ Δαυΐδῃ τὸ βασιλείαν ἀποδῶναι.
"προσδοκᾶν γ παρ' αὐτὸ, μὴ [y] ⊆αλλαγὴν μόνον, τῆς
"γὰρ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ κ τὸ ἅπαν⊙ ⊆ λαᾶ ςρατη-
"γὸν, ὡς αὐτῷ κ Αβεσάλωμ⊙ παρέχειν". κ οἱ
μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς Φυλῆς ἄρχυσι διελέχθη-
σαν, ἃ γ' [t] Αμεσσὰν ἔπεισαν, τὰ ⊆ωδὲ ⊆ βασιλέως πρὸς
αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχειρῶν τ ὑπὲρ αὐτὸ φρονεῖν. καὶ
πείθ γε τὸ Φυλὸ ⊆ωδοχῆμα πέμψαι πρὸς Δαυΐδην

"inimici, ſed *ea re* gauderent, & qui vel noſtram
"vicem miſerarentur pœnis caſtigarent. Te vero
"non pudet iſta facere hominis gratia *tibi* maxime
"inimici: qui cum eſſet tuus filius, tantopere in
"te fuit impius. Age itaque, miſſa hac iniqua tri-
"ſtitia, prodi in conſpectum tuorum militum; &
"gratias illis redde pro victoria prælioque decer-
"tandi alacritate. *Nam ego hodie, ſi pergas ea
"facere quæ hactenus feciſti, perſuadebo populo
"ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc
"amariorem & verum faciam tibi luctum". Hiſce
verbis Joabus regem avertit à triſtitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, ſeque compoſuerat ut in populi conſpectum veniret, ad portas ſemet collocavit; ita ut hoc audito univerſus populus ad eum ſalutandum concurrerit. Et iſta quidem ita ſe habuerunt.

Hebræi autem, quotquot Abeſalomum ſequuti ex pugna evaſerant, cum ad domum quiſque ſuam ſe recepiſſent, in unamquamque urbem *nuncios* dimittebant, admonentes ipſos beneficiorum quæ à Davide acceperant, atque libertatis, in quam è multis magniſque bellis ſervatos vindicaverat: querenteſque quod Davidem regno expulerint, aliique ſummam imperii tradiderint; & nunc exſtincto, quem ipſi ſibi principem conſtituerant, Davidem non ſupplices obſecrent, ut iram deponeret, & ipſos benevolentia proſequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicæ impenderet. Et quidem de hiſce crebri nuncii ad Davidem veniebant. iſque nihilominus Sadoco & Abiatharo pontificibus *ſignificatum* miſit, ut *in hanc ſententiam* cum principibus tribus Judæ loqueretur; "illis dedecori eſſe, ut aliæ tribus,
"prius quam ipſa, Davidem *denuo* regem crearent;
"præſertim cum vos cognati eſtis & conſangui-
"nei". Præterea illis mandavit ut & eadem dicerent ad Ameſſam imperatorem; "† quod, cum eſ-
"ſet ex ſorore nepos, populo non perſuaderet re-
"gnum Davidi reſtitutum ire. licere autem ei ab
"ipſo exſpectare, non ſolum ut in gratiam cum eo
"redeat, id quod jam factum eſt, ſed ut totius ex-
"ercitus dux fieret quemadmodum erat ſub A-
"beſalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus *iſtius* alloquuti ſunt, tum Ameſſæ perſuaſerunt, ubi ei dixerant quæ à rege acceperant, ‡ut de ipſo *reducendo* conſilia iniret. Imo *is* tribum *ſuam* eò perduxit, ut è veſtigio legatos ad Davidem

Iſraëlitæ de rege revocando nuncios mittunt. 2 Regum, c. 19.

---

g Απωλώλειμεν οἰκτρῶς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολωλέμεν in *cæteris*.

h Ελεῦντας] Sic *Big.* & *Samb.* ἐλεῶντας perperam in *Editis* & ἐλῶντας *Vat.*

i Σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ] Quæ ſequuntur cum interrogatione forſan legi debent.

k Ἐχθρῷ.] Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in *reliquis*.

l Οὕτως ἐγένετο.] Sic *Big. Samb.* & *G.* ὥστ⊙ *Baſ.* & *Vat.*

m Ὀφθῆθι τοῖς σαυτᾶ ςρατιώτης,] Ita *Big.* & *Samb.* ὄφθητι in *reliquis*.

n Περὶ ⊆ ἀγῶν⊙] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* ⊆ὲρ τὸς ἀγῶνας in *Editis*, *Aliiſque.* ⊆ὸς τὸς ἀγῶνας *Vat.*

* *Nam ego &c.*] *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia ſi in hoc actu permanſeris, hodie à te populus univerſus abſcedet, ac alii regnum tradet, & tunc habebis* &c ac ſi legiſſet, ᾧ οἶδ' ἐγὼ ὡς τήμερον, ἂν ἐ. τ. ἄ. πρα:ιομένοις, ἀποσήσ|ῃ σᾶ ὁ λαὸς, κ τ. β. ἐτ. ⊆ωδώσ|ῃ, κ τότε σοὶ π. κ. ἀλ. ποιήσεις τὸ π.

o Μεταχημαΐσας γὰρ αὐτὸν] Eo modo *Epiphan.* μετ. ⊆ αὐτὸν *Big.* & *Samb.* μετ. γὰρ αὐτὸν in *reliquis*.

p Τῶν μετ' Αβεσαλώμυ,] Τῶν inſerui ex *MSS.*

q Γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,] Ita *Samb.* γενόμενοι in *cæteris*.

r Διεπέμποντο κ⊆ὰ πόλεις,] Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis*.

s Ηὐεργέτησεν αὐτὰς] Iterum ex *MSS.* in *Editis* εὐεργέτησεν.

t Ἐπιχείρησαν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνεχείρησαν in *reliquis*.

v Ὃν ⊆ωκαλᾶσι Δαυΐδην,] Ὃν inſertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At *reliqui* cum *Epiphanio* illud non agnoſcunt.

x Τῆς Ιούδα Φυλῆς ⊆αλεχθῶσιν,] Sic *Baſ.* & *G.* τ ⊆ Ιούδ. *Vat.* τοῖς τ Ιούδα *Big.* & *Samb.*

† *Quod, cum eſſet ex ſorore nepos,*] *Gelenius* interpretatur, *quâ fieret, quod cum eſſet ipſ.* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi ſerviat, ac ſi τί præceſſerit, ut fere ſolet.

y Διαλλαγὴν] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ⊆αλλαγῶμεν.

‡ *Ut de ipſo* reducendo *conſilia iniret.*] *Ut in ejus partibus conſiſteret*, vertit *Epiphan.*

dem mitterent, orantes ut ille in regnum ſuum reverteretur. idem autem & omnes fecerunt Iſraëlitæ, hortatu Ameſſæ.

Semei Davidi obviam procedit. 2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum perveniſſent, Hieroſolyma ſe contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris cum comitantibus, quos è tribu Benjamitica ſecum adducebat: prætereaque Sibas Sauli libertus, filiique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum ſuis nullo negotio tranſire poſſet. Ut vero ad Jordanem pervenit, eum quidem tribus Judæ ſalutavit: Semei vero ponte conſcenſo procidit, regiſque pedibus prehenſis orabat "ut ſuis in "eum peccatis ignoſceret, nolletque ipſum acer"be *aſpereque* tractare, neque. poteſtatem *iterum* ad"eptus id *ſibi* primum *faciendum* exiſtimaret ut "ſupplicium adhibeat; ſed reputaret ſecum, quod "erratorum pœnitentia ductus ei primus occur"rere feſtinarit". At dum illa verbis ſupplicibus rogaret, ſuique miſerationem excitaret, Abeſſæus Joabi frater ſubjiciebat, "idcircone non jam mo"rieris, qui ei maledicere auſus es quem Deus in "regni ſede conſtituit?" Davides autem ad illum converſus ait, "quieſcere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix ſopitis, "turbas & ſeditiones. nam vos ignorare haud fas "eſt, quod hodie regnum ineo. quamobrem juro "omnibus qui in me impii fuerint ſupplicia con"donare, neque in quenquam qui peccaverit ani"madvertere. Tu vero, adjiciebat, ô Semei, bo"no animo eſto, nihilque mortem, quaſi jamjam "oppetendam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphibo-ſthus Davidi obviam venit. 2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibоſthus ei obviam venit, veſte ſordida amictus, & promiſſum neglectumque capillitium gerens. nam poſt fugam, neque præ mœrore comam totondit neque veſtem abluit,* ut qui regis mutationem ſuam eſſe calamitatem reputaverit. prætereaque falſo à Siba procuratore ſuo apud ipſum inſimulatus erat. Poſtquam autem ille *regem* ſalutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de cauſa "non ſimul ſecum exiſſet, fugæque particeps fuiſ"ſet?" reſpondit, "hanc ſibi à Siba illatam eſſe "injuriam. nam cum juſſus eſſet omnia ad profe"ctionem *neceſſaria* parare, nihil curavit: ſed ver"ba ſua, ac ſi mancipium exſtitiſſet, contempſit. "Sane ſi pedibus integris fuiſſem, fieri haud po"tuit ut à te relictus eſſem, cum iis ad fugam *ma*"*turandam* uti licuiſſet. At non contentus erat "meæ erga te, Domine, pietati obeſſe; verum in"ſuper me calumniis adortus eſt & mendaciis im"probe confictis. Sed novi omnem hiſce in men"tem tuam præcluſum eſſe aditum, quæ & juſta "eſt, & amans veritatis, quam Deus etiam ipſe "vult prævalere. Nam cum ex avo meo *hiſce* ma-

πρέσβεις, ⸀προκαλούμενος [z] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν βασιλείαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πᾶσαι ἐποίουν αἱ Ισραηλίτιδες συντρεχούσης ἅμα Αμεσσᾶ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα [b] παρεγένετο. πανώπλους δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ιούδα φυλὴ [c] πρὸς τὸν Ιορδάνην πορθμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμεΐ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβᾶς ὁ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. ἔτι σὺν τῇ Ιούδα φυλῇ τὸν πορθμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾳδίως διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ιούδα φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸν γέφυραν Σεμεΐ, καὶ κατασχὼν αὐτοῦ τοὺς πόδας ἐδεῖτο "συγγνώναι αὐτῷ "τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ μνησθῆναι πι"κρὸν αὐτῷ, μηδὲ [d] τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι τὴν πα"μωρίαν ἐν ἐξουσίᾳ γινόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ "μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν πρὸς αὐ"τὸν [e] ἐσπούδασε". ταῦτα δ' ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Αβεσσαῖος ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς, "[f] Διὰ "τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ πεθνήξῃ βλασφημήσας τὸν ὑπὸ "τοῦ Θεοῦ καταστάντα βασιλεύειν; Δαυίδης δ' ὀπισθα"φεὶς εἰς αὐτὸν, "ὁ [g] παύεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρυίας παῖ"δες; [h] μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν καινὰς ἅμα τοῖς πρώτοις "παραχὰς καὶ στάσις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσῆκεν ὅτι "σήμερον ἄρχομαι τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέναι τὰς "κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ [i] μηδένα τῶν "[k] ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σύ τε, εἶπεν, ὦ Σεμεΐ, θάρ"ρει, [l] καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς πεθνήξόμενος". ὁ δ', προσ"κυνήσας αὐτὸν, προῆλθε".

γ'. Απήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου ἔγγονος Μεμφίβοσθος, ῥυπαρόν τε τὸν ἐσθῆτα προεσταλμένος, καὶ [m] τὸν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μὴ γὰρ τὸν Δαυίδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὸν ἐσθῆτα, κατασκευάσας [n] αὐτοῦ συμφορὰν ποιοῦν ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀπαντήσαντος δ' αὐτοῦ καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυνθάνεσθαι, "τί δή ποτ' οὐ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ κοινω"νὸς ἦν τῆς φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγε, "εἶναι Σιβᾶ. κελεύσθεις γὰρ [o] ὑφησυδάσασθαι τὰ πρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδραπό"δου τινὸς οὕτως παρήκουσεν. εἰ μέντοιγε πεῖς βάσεις "εἶχον ἐρρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι "πρὸς τὴν φυγὴν πάσαις δυνάμενος. οὐ τοῦτο δ' μόνον "ἠδίκησέ μου τὴν πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ "καὶ προσδιέβαλε, καὶ [p] διεψεύσατο πανούργως. [q] ἀλλ' "οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ Δίκαια ἡ σὴ προσίεται, δι"καία τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἰσχύειν τι βού"λεται [r] καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ"νεύ-

[z] Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν] Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὸν ἐπ. *Big.* & *Samb.* αὐτῶν ἐπ. *Vat.*

[a] Τῶν μὲν πρέσβεων] Τῶν δὲ πρ. *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Τῶν δὲ πρ. legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Forte τῶν μὲν οὖν πρέσβεων. COCC.

[b] Παρεγένετο.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* Δηγίνετ *Hen.* & *Busb.* In *Editis* παρεγένετο. quam lectionem ſequutus *Schotanus* hunc ſenſum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amaſam veniſſent Hieroſolymas, ipſæ tribus* (aut *eorum primores*) *ſe contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: ſed prævertos eſſe omnes à Judæis* &c.

[c] Πρὸς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν ἀπαντήσαι] Deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

[d] Τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτον in *Editis*, *Aliiſque.* unde *Gelenius* vertit, *neque recepta poteſtate in ſe primum animadverteret.*

[e] Εσπούδασε.] Εσπεύσει *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

[f] Διὰ τοῦτο οὖν,] Διὰ ταῦτα legiſſe videtur *Epiphan.*

[g] Παύεσθ',] Παύεσθε, & mox Σχοῖνα *Samb.* & *Vat.*

[h] Μὴ κινήσητε πάλιν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* uti μὴ πισώσης ſupra p. 390. §. 6. μὴ κινήσῃ τε in *Editis.* Si quis malit μὴ κινήσητε, ut μὴ φονεύσεις *ne occidito*, per me licet. ὦ παύεσθ', εἶπεν, ὦ Σ. παῖδες κινήσει πάλιν ἡμῖν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *non ceſſatis, filii Suraiæ, has commovere denuo nobis ſuperiores turbas & ſeditiones inſtantes.*

[i] Μηδένα τ'] Μηδενὶ *Vat.* more *Thucydideo.*

[k] Ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν.] Ἁμαρτανόντων & ἁμαρτάντων in *MSS.*

[l] Καὶ δείσῃς] Καὶ δείσεις *Vat.*

[m] Κόμην βαθεῖαν] מדת אבל. REL.

* *Ut qui regis mutationem ſuam calamitatem reputaverit.*] Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non ſecus quam propriam ferens, *Gelenius*, *præteriens iſta*, ἐπὶ τῇ μεταβολῇ δ' βασιλίως.

[n] Αὐτοῦ συμφορὰν] Αὐτῷ τὴν συμφορὰν *Vat.*

[o] Ὑφησυδάσασθαι] Παρασυδάσαι in quinque *MSS.*

[p] Διεψεύσατο πανούργως.] Κατεψεύσατο in *iiſdem MSS.*

[q] Ἀλλ' οἶδα] Ἀλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ σὴ Δίκαια προ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Καὶ τὸ θεῖον,] Ὡς καὶ τὸ θ. *Samb.* ὡς τὸ θεῖον *Big.* & *Coll. Voſſ.*

[s] Εἰ-

"νεύσας παθεῖν ὑπὸ τοῦ πάππου τούτου, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν ἡγεμονίας ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπολωλέ- "ναι, σὺ μέτριον καὶ χρήσιμος ἐφάνης, τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενον, ὅτ' ἐξουσίαν "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον γὰρ "σὸν ἔκρινας ἐμὲ, καὶ ὅτι τῆς τραπέζης [s] εἶχες ὁσα- "μέραι, καὶ ὅδεν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τοῦ μάλι- "στα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπὼν, ὅτι τὸν Μεμφίβοσθον ἔγνω κολάζειν, ὅθ' ὡς καταψευσάμενον τὸν Σιβᾶν [t] καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μὴ Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάνυ χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ γὰρ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, [v] τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "[x] πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σίβας, ἐμοὶ δ' ἀπέχει τὸ σὲ "τὴν βασιλείαν [y] ἀπολαβεῖν".

δ' [z] Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν τῇ Παρεμβολαῖς αὐτῷ, Δαυίδῃ τε προπέμψασθαι μέχρι τοῦ Ιορδάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ιεροσολύμων· γηροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς [a] ἐπιμεληθήσεσθαι, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλετο. ὁ δὲ πόθῳ τῶν οἰκοι παρῆειτο τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων ὑπ' τοιοῦτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε [b] ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοήκοντα ἔτη προβεβηκότα, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ἐπὶ τούτῳ ἠξίου [c] βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὸ κατ' ἐπιθυμίαν [d] ἀπολῦσαι. ὅτε γὰρ τροφῆς ὅτε ποτοῦ σωτήριον διὰ τὸ γῆρον· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἦχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα τοῖς βασιλεῦσι τέρπει τὰς [e] ἐνδιαιτωμένους. ὅτως δὲ λιπαρῶς δεομένου, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· [f] τὸν δὲ υἱὸν Αχίμαανον "ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω "τῶν ἀγαθῶν". καὶ Βερζελλαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπαξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχῃ κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε [g] ὑπέστρεψεν. παραγίνεται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυίδης, τὸν λαὸν πάντα ἤδη τὸ ἥμισυ περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ιούδα φυλήν.

ε'. Αφικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πρῶτοι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ιούδα φυλὴν κατεμέμφοντο λαθρα πρὸς αὐτὸν ἐληλύθασιν, ὡς δεῖν ὁμοῦ πάσας μιᾶ γνώμῃ ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Ιούδα φυλῆς, μὴ δυσχεραίνειν αὐτοὺς ἠξίουν προληφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτῷ, καὶ "διὰ τοῦτο μᾶλλον προνοούμενοι καὶ σπεύδοντες φθάσαι, "ἐμέντοιγε διὰ τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτοὺς, ἵν' "ἔχωσιν ὅτι τούτῳ δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλ- "θόντες". τοῦτο τῶν τῆς Ιούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰπόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ' "ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς "[h] αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγγυῆ τὸν βασιλέα. "ὁ γὰρ τῶν ἁπάντων ἐξουσίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν, "πάντων ἡμῶν εἶναι συγγυὴς νενόμισται. [i] καὶ διὰ

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Castra esset multa suppeditavit, eumque ad Jordanem usque deduxit, obsecrabat Davides ut secum iret Hierosolyma: ipsum enim eum in senectute omni cum honore tractaturum esse, eique tanquam patri curam adhibiturum & provisurum esse spondebat. At ille antiquæ sedis suorumque desiderio cum eo vivere recusabat: atque dicens, se non ea esse senectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogesimum attigerit, sed ut obitui & sepulturæ prospiceret, ideo ab ipso, si sibi quod gratum esset facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem se neque cibi neque potus jucunda intelligere posse: imo etiam aures sibi occludi ad tibiarum sonos & modulationem aliorum instrumentorum, quibus oblectari solent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita instanter rogaret, "te quidem, "ajebat *rex*, dimitto: filium vero Achimanum "permitte mihi. nam ei de bonis omnibus imper- "tiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatusque ut omnia ei prospere cederent quæ in animo agitaret, domum est reversus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa se habens & *integram* Judæ tribum. *Berzelæus à rege, magna ei pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret.* 2 *Regum*, c. 19.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Israeliticæ*, magna eos comitante multitudine; conquestique sunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam se contulisset, cum simul omnes unanimes ei obviam processisse debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cog- "nati essent, idcirco & cura & amore *suo alios* præ- "vertere festinarunt, non tamen quasi munera, "quia præcesserunt, ipsi acceperint, ita ut inde "justas rem ægre ferendi causas habeant, qui se- "rius ad eum venerint." Cum hæc dixissent tribus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tribuum principes, sed, "nos quidem, responderunt, mira- "ri subit, ô fratres, quod regem vos vestrum so- "lum cognatum appelletis. nam qui in omnes po- "testatem à Deo accepit, *is* nos omnes cognatio- "ne *Dissidium inter Israelitas & Judæos.* 2 *Regum*, c. 19.

s Εἶχες] *Coll. Big.* εἶχ' *Voss.* εἶχε.

t Καταδικάζειν.] Ita locum constitui ex *MSS.* (adstipulantibus *Coll. Big.* & *Voss.*) favente quidem *Epiphanio.* in *Editis*, δικάζειν. ἀπ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ Σιβᾶ ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάνυ χαρισάμενον φήσας.

v Τῆς οὐσίας αὐτῷ] Τὰ ἡμίση τῆς οὐσίας αὐτῷ *MSS.* eodem plane sensu cum *Editis.*

x Πάντα μὲν,] Ita *Vat.* paulo concinnius, quam in *ceteris.* πάντ' ἐχέτω μὲν, εἶπεν, ὁ Σιβᾶς in *Editis.* πάντ' ἐχέτω, εἶπεν, Σιβᾶς *Big.* & *Samb.*

y Απολαβεῖν.] Παραλαβεῖν *Vat.*

z Βερζελλαῖον δὲ] Ita ut supra, p. 391. §. 8. antea Βερζίλλαι in plerisque *Codd.*

a Επιμεληθήσεσθαι,] Sic *MSS.* ἐπιμελεῖσθαι in *Editis.*

b Απολαύειν τῶν ἡδέων,] Iterum ἀπολαύειν in *Editis.*

c Βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι] Βουλομένῳ, & mox τὸ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ *Vat.*

d Απολῦσαι.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.* & *Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* ἀπολαῦσαι in *Editis.* alteram lectionem veram esse ostendunt sequentia, οὐ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω.

e Ενδιαιτωμένους.] Συνδιαιτωμένους *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

f Τὸν δὲ υἱὸν Αχίμαανον] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* τὸν δὲ Αχίμαανον υἱόν. Juxta *Epiphanium* Αχιμάν. Unde patet veterem hunc locum obsedisse mendam. nam in textu *Hebraïco* nominatur *Chimham.* apud LXXII. Χαμαὰμ aut Χανααν.

g Υπέστρεψεν.] Επέστρεψεν *Big. Samb.* & *Vat.*

h Αὐτῶν ἀποκαλοῦντας] Ita *Samb.* & mox μόνων *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν & dein μόνον.

i Καὶ διὰ τοῦτο μὲν] Καὶ διὰ τοῦθ' ὁ μὲν λαὸς ἅπας *Big. Samb.* & *Vat.*

"ne attingere cenſendus eſt. ideoque cum totus "quidem populus undecim partes habeat, * nos "vero unam, & tamen natu majores ſumus, etiam "præter æquum feciſtis, qui furtim & nobis inſciis "voſmet ad regem recepiſtis."

Sabæus Iſraëlitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter ſe colloquerentur *tribuum* duces, vir quidam improbus & ſeditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ filius, tribus Benjamitidis, cum ſe in medium proripuiſſet, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo noſtrum habet in Davide partem, aut in Jeſſæi filio ſortem." Atque ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum ſequuti ſunt, rege relicto. Sola autem ei permanſit tribus Judæ, illumque in regia Hieroſolymis collocavit. Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus congreſſus eſt filius ejus Abeſalomus, in alias ædes migrarent, juſſis curatoribus omnia eis neceſſaria ſuppeditare, ipſe vero ad eas *poſtea* non accedebat. Dein autem Ameſſam imperatorem conſtituit, locumque ei dedit quem Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis quantas poſſet è tribu Judæ copiis, poſt triduum ad ſe veniret, ut, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipſum contra Bochoriæ filium *in pugnam* emitteret. Cum autem egreſſus eſſet Ameſſa & in militum delectu inſtituendo procraſtinaſſet, comperto ipſum non maturare reditum, tertia die rex ad Joabum dicebat, "haud ſibi expedire in re Sabæi "dilationem pati, ne forte copiis majoribus com"paratis plus damni det, pluſque negotii *ipſis* fa"ceſſat quam ab Abeſalomo acceperant. Itaque "ne tantillum cunctare, ſed, aſſumptis quæ ad ma"nus ſunt militibus & ſexcentorum cohorte, cum "Abeſſæo fratre tuo hoſtem perſequere, & ubi"cunque illum fueris aſſequutus fac ei congredia"ris. Ocyus te move ut illum prævenias, ne urbes "munitas nactus in cauſa ſit nobis dimicationum "multique ſudoris."

Davides concubinas ſuas in cuſtodiam dat. 2 Regum, c. 20.

Ameſſam ad copias colligendas mittit.

Eo ultra tempus præſcriptum morante, Joabo imperat ut Sabæum perſequatur.

7. Joabus autem ſecum ſtatuebat nihil morari; ſed fratre viriſque ſexcentis aſſumptis, reliquiſque qui tum Hieroſolymis aderant militibus eum comitari juſſis, ad Sabæum perſequendum profectus eſt. Cumque Gabaonem perveniſſet (illa autem vicus eſt XL. ſtadiis ab Hieroſolymis diſtans) Ameſſæ, qui magnum *ſecum* adduxerat exercitum, obviam factus eſt. At Joabus, cum gladio accinctus eſſet & thorace indutus, accedente ad eum ſalutandum Ameſſa, id de induſtria egit ut enſis quaſi ſponte è vagina excideret; eoque mox à terra ſublato, & altera manu, tanquam Ameſſam prope adſtantem deoſculari vellet, barba *illius* prehenſa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitioſum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipſo invideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipſius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de cauſa jam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipſius ſcelus honeſti ſpecies excuſare videbatur, quod fratrem Aſaëlum vindicaſſe exiſtimaretur: Ameſſæ vero cædi nihil hujuſmodi prætendi potuit. Cæſo

Joabus, ad Sabæum perſequendum profectus; Ameſſam, ei obviam factum interficit. 2 Regum, c. 20.

"τῦτο μὲν λαὸς ἅπας [k] ἑνδεκα μοίρας ἔχῃ, μίαν "δ' ἡμεῖς, καὶ [l] πρεσβύτεροι ἐσμεν, καὶ οὐκ ἐπιει"σαι δίκαια, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθοντες πρὸς τὴν "βασιλέα".

ε'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντων, ἀνὴρ τὶς πονηρὸς, καὶ στάσεσι χαίρων, ὄνομα [m] Σαβαῖος, υἱὸς Βοχορίου, τῶν Βενιαμίτιδος φυλῆς, στὰς ἐν μέσῳ πρὸς τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "ὅτ' ἔχῃ τὶς ἡμῶν πρὸς Δαυίδην μοίρας, ὅτε "κλῆρον πρὸς τῷ Ιεσσαίου παιδί". καὶ μετὰ τὰς λό"γχας σαλπίσας κέρατι, σημαίνῃ πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυίδην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα φυλὴ, καὶ κατέῤῥησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ιερουσαλήμοις βασίλειον. καὶ τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσαλωμος, εἰς ἄλλην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα προστάξας αὐταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [n] τὰς ἐπιμελουμένας, αὐτὸς δ' [o] οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ τὸν Αμεσσὰν στρατηγὸν, καὶ τὴν πεῖραν αὐτῷ, ἐφ' ᾗς Ιώαβος ἦν, δίδωσιν· [p] σκέλλοντί τε, στρατιὰν ὅση δυνατὸν) συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, σὺν δυνάμει αὐτῷ πᾶσαν τὴν δυναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [q] τὸν υἱὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ Αμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἄθροισιν τῆς στρατιᾶς [r] βραδύναντος, ὡς οὐκ ἐπανήκει, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [s] τὸν Ιώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἰ"ναι [t] σύμφορον ἀνεχομὲν τῷ Σαβαίῳ δίδοναι· μὴ, γὰρ "μείζονος ἐν πλείονι προσκθῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πρᾶγ"μάτων αἴτιος, ἢ Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέσχε, γένῃ). "μὴ προΐμενε τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ὅσην προσλα"βὼν δύναμιν, καὶ τοὺς ἑξακοσίους μετ' Αβεσσαίου τοῦ ἀδελ"φοῦ σου, δίωκε τὸν πολέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν "καταλάβῃς ὄντα, πρόσχῃτι συμβαλεῖν. ἀπώδυσον δ' "αὐτὸν φθάσαι, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, "ἀγῶνας ἡμῖν [u] πολλοὺς ἱδρῶτας προσκτήσῃ".

ζ. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τόν τε ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [v] προσλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δυνάμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἔπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν ἐπὶ [x] Σαβαῖον. ἤδη δ' ἦν [y] Γαβαῶν· κώμη δ' ἔστιν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα πεντήκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γενόμενος, [z] πολλὴ Αμεσσᾶ δυνάμει ἀπαντήσας, ἀπλήστησεν αὐτόν. προϊζωσάμενος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος Ιώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι δὲ Αμεσσᾶ, φιλοτέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βαστάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Αμεσσὰν ἐγγὺς γόμενον ὡς καταφιλήσων δὲ γρυσὸς λαβόμενος, ὡ προσιόντος εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a] ἀσεβὲς ἔργον ἀφηρπαξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν [b] καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς πρὸς τὸ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Αβένηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτῷ τὸ προσημαῖνον προφάσεις ὑπερεπὴς [c] σύγνωσιν ἐδόκει ποιεῖν· ὁ ἀδελφὸς Ασαὴλ [d] ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· Αμεσσᾶ φόνος ἄδην

[k] Ἑνδεκα μοίρας ἔχῃ,] Juxta *S. Literas* δέκα. Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20.

* *Nos vero unam,*] Vel ſcribendum ἡμᾶς *nos* &c. vel de ſingulis Iſraëlitarum tribubus eſt intelligendum. HAV.

[l] Πρεσβύτεροι ἐσμὲν] Καὶ πρωτόγονοι ἐγώ ἢ σύ LXXII.

[m] Σαβαῖος,] Σαβεῖος *Vat.* paſſim. Σαβεὶ LXXII.

[n] Τὰς ἐπιμελουμένας,] Τοῖς ἐπιμελουμένοις ſolus *Vat.*

[o] Οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς.] Οὐκ ἦν' ἐπλ. *Samb.*

[p] Ἐκέλλοντί τε,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *ceteris* ἐκέλλοντι δὲ ςρ.

[q] Τὸν υἱὸν Βοχορίου.] Τὸν Σαβαῖον υἱὸν Βοχορίου legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[r] Βραδύναντος,] Βραδύοντος *Big.* & *Samb.*

[s] Τὸν Ιώαβον] Articulum non agnoſcit *Vat.*

[t] Σύμφορον] Συμφέρει *Vat.*

[u] Παρολαβὼν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρέλαβε in *Editis.* commode ſatis.

[x] Σαβαῖον.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σεβὲν.

[y] Γαβαῶν· κώμη δ' ἔστιν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα] Ita cum *Vat.* ut ſupra, p. 363. §. 3. in *reliquis* Γαβαών. HUDS. Lib. v. Ant. Jud. c. (*I.*) §... Γαβαωνῖ) ὃ κατοικοῦντες ἴσχυσε τοῖς Ιεροσολύμοις· vid. etiam lib. VIII. c. 12. §. 5. SPANH.

[z] Πολλὴ Αμεσσᾶ δυνάμει] Οὐ πολλῇ Αμεσσᾶ δυνάμει ἀπαντήσας juxta *Epiphanium*, qui vertit, *occurrit ei Amaſa ut ſalutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

[a] Ἀσεβὲς ἔργον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀσεβὲς, ut & ϛ ante παντελῶς.

[b] Καὶ συγγενῆ] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ναυίνα συγγενῆ.

[c] Σύγνωσιν ἐδόκει ποιεῖν,] Sic *Vat. Samb.* & *Baſ.* in *ceteris* δύγνωσον.

[d] Ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος·] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐκδεδικεῖσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

ἀδὲν πιστὸν ἔχε ϖ̃ρὸ καλύμμα. ἀποκλείνας [c] ὁ τ̃ στρατηγὸν ἐδίωκε τ̃ Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f] πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾷν ἐπιφλάμενον πρὸς τὴν στρατιάν, ὅτι πέθνηκε μὲν Αμεσσὰς δικαίως ϵ̃ μετ' αἰτίας [g] κολαζόμενον, εἰ ὁ φρονεῖτε τὰ τ̃ βασιλέως, ἕπεσθε αὐτ̃ τῷ στρατηγῷ Ιωάβῳ, κ̀ Αβεσσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου ὁ τ̃ σώματος ἐπὶ τ̃ ὁδοῦ, κ̀ πολὺς τ̃ πλήθους [h] ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος, κ̀ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i] ϖ̃οιούμενοι, βασάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, κ̀ νομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τ̃ ὁδοῦ, πέμψειν αὐτὸν ϵ̃ καλύψει ἱματίῳ. τούτου γιγνομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ιωάβῳ. διώξαντι δ' αὐτὸν Δαβὶ πάσης τ̃ [k] Ισραηλίτιδος χώρας τ̃ Σαβαῖον, δηλοῖ τὶς ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l] Αβελμαχέα λεγομένην. ϖ̃ολιορκούμενον δ' ἐκεῖ, κ̀ τῇ στρατιᾷ ϖ̃εικαθίσας τὴν πόλιν, κ̀ [m] χαράκωμα ϖ̃ερὶ αὐτὴν πήξάμενον, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις τὰ τείχη, κ̀ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων γὰρ αὐτὸν τ̃ ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς [n] Δαπιθείη.

η'. Γυναῖον δέ τι σῶφρον κ̀ σωστὸν, [o] ἐπ' ἐχάτης ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ϖ̃ροσκαλεῖται Δαβὶ τῶν ὁπλιτῶν τ̃ Ιώαβον. ϖ̃ροσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ "Θεὸς τοὺς βασιλεῖς κ̀ τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, "ἵνα τοὺς πολεμίους [p] τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι κ̀ πα- "ρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. σὺ ὁ ϖ̃ατρίδα ζεις μη- "τρόπολιν Ισραηλιτῶν καταβαλεῖν κ̀ πορθῆσαι, μη- "δὲν ἐξαμαρτοῦσαν". ὁ δ' [q] ἴλεως μὲν εὐχετο τ̃ Θεὸν [r] αὐτῷ Δαμένειν· "[s] αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς "μηδένα ϵ̃ λαοῦ φονεῦσαι, ὐχ ὅπ πολιν ἐξελεῖν βούλε- "ται τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τ̃ ἀντά- "ξιον τῷ βασιλεῖ πρὸς πιμωρίαν [t] Σαβαῖον ὑὸν τ̃ "Βοχορίου, παύσασθαι [u] τ̃ πολιορκίας κ̀ τὴν στρατιὰν "ἀπάγειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [x] τὰ ϖ̃ερὶ τ̃ Ιωάβου, μικρὸν ἔπιχειν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν αὐτῷ ὡς ἔπος αὐτῷ [y] ῥιφθήσεσθαι τ̃ πολεμίου. καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, κ̀ "βούλεσθ', εἶπεν, κακοὶ κακῶς μὴ "τέκνων ὀλέσθαι ϵ̃ γυναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ "κ̀ μηδὲ τίς ἐστι γνώμης, κ̀ τοῦτον ἔχθιν ἀντὶ Δαυίδου "τοσοῦτ' [z] ἱεργετήσαντος [a] ὑμᾶς βασιλέως, κ̀ πρὸς δύ- "ναμιν τοσαύτην ϵ̃ πολιορκίαν ἀνταίρειν μίαν πόλιν"; πείθει, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας [b] Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ιωάβου στράτευμα. τούτου γιγνομένου [c] σημάνας ἀναπλητικὸν ὁ τ̃ βασιλέως στρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. κ̀ ϖ̃αραγινόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, παυλὸν ἀποδείκνυται πάλιν τ̃ λαοῦ στρατηγός. καθίστησι ὁ ϵ̃ [d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ̃ σωματοφυλάκων ϵ̃ τ̃ ἑξακοσίων, [e] Αδώραμον δ' ἐπέτρεψεν ἐπὶ τ̃ φόρων, κ̀ [f] Σαβάθην ϵ̃ Αχίλαον ἐπὶ τ̃ [g] ὑπομνηματογράφων· [h] Σουσὰν ὁ γραμματέα, Σάδωκον ὁ ϵ̃ Αβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

autem imperatore Sabæum persequebatur, uno relicto apud cadaver: cui jusserat clamare ad exercitum, Amessam quidem juste peremptum esse, meritoque supplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abessæum sequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id confluereret, majorique, ut in vulgo fieri solet, admiratione tenerentur prope adstantes, custos *ei appositus* cum *corpus* inde tulisset, & in agrum procul à via asportasset, illic depositum veste operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum sequi. Illi vero, dum per totam regionem Israëliticam Sabæum persequitur, indicat quidam eum se recepisse in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc se contulisset & exercitu urbem obsedisset, vallo etiam ei circumjecto, imperavit militibus ut muros ejus suffoderent & everterent. nam quod urbis istius cives eum *portis patentibus* non exceperant, valde eis irascebatur & succensebat. *Joabus Abelmacheam obsidet. 2 Regum, c. 20.*

8. Verum muliercula quædam, proba simul & sapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conscensis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* accessisset, dicere exorsa est, "quod Deus reges & exer- "citus duces constituerit, ut Israëlitarum hostes è "*finibus suis* amoverent, facerentque ut pacem cum "omnibus colerent. Tu vero conaris primariam "Israëlitarum urbem, quæ nihil deliquerit, expu- "gnare & depopulari." Atque ille quidem Deum propitium sibi permanere precatur: "ipsum vero "non ita se habere, dicebat, ut è populo quem- "piam perditum iret, nedum sibi in animo esse ut "urbem adeo magnam excisam velit: sed, si ipsi "ad supplicium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, "qui contra regem rebellaverat, ab obsidione dis- "cessurum & exercitum abducturum esse." Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipsum obtestata ut paulisper à vi desisteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipsi confestim projiceretur) ad cives descendit: & cum dixisset, "vultisne "mali cum liberis & conjugibus male perire pro- "pter hominem improbum & plane ignotum; "eumque pro Davide, cujus tanta in vos exstant "beneficia, in regem habere, unamque urbem tam "magno validoque exercitui resistere?" perficit, ut illi abscissum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obsidionem solvit: & Hierosolyma reversus denuo copiis universis præficitur. Quin & rex Banajam præposuit satellitibus & sexcentorum cohorti; voluitque ut Adoramus esset à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis: atque Susam scribam constituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices. *Joabus Sabæo caput abscissum. Davidis officia. 2 Regum, c. 20.*

Mulieris prudentia urbi salutaris.

---

e Δὲ τ̃ στρατηγὸν] Δ' αὐτὸν, *idiotismo Hen. & Busb.*

f Πρὸς τῷ νεκρῷ·] Sic cum *MSS.* in *Editis* ϖ̃ρὸς τ̃ νεκρόν.

g Κολαζόμενον,] Ita *Big.* & *Gen.* κολαζόντες *Basil. Samb.* & *Vat.* Illa κ̀ μετ' αἰτίας κολαζόμενον non agnoscit *Vet. Interpr.*

h Επ' αὐτὸ συρέοντος,] Επ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* Mox aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *super eum confluebat, & cum quadam defuncti misericordia moraretur & Joabum sequi tardaret.*

i Ποησισάμενοι,] Ita in *iisdem MSS.* ἰσάμενοι in *Editis.*

k Ισραηλίτιδος χώρας] Ισραηλιτῶν *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vat.*

l Αβελμαχέα] Αβιλμαχᾶ in nonnullis *MSS.* Videsis *Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20. Λεγ. πόλις τ̃ Παλαιστίνης, νυν Αβελᾶ ὀνομαζόμενη. *Theodoret.* ΕΡΩΤ λϑ'.

m Χαράκωμα ϖ̃ερὶ αὐτὴν] Χάρακας *Vat.* Χάρακα *Hen. & Busb.*

n Διεπιθείη.] Forte διετίθειτο. COCC.

o Επ' ἐχάτης] Εν ἐχάταις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐν ἐχάτοις *Vat.*

p Τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι] Τῶν Εβραίων *Vat.*

q Ἴλεως μ̃ εὔχετ̃] Ἵλεων *Big.* & *Samb.*

r Αὐτῷ Δαμένειν·] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliisque.*

s Αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν,] Αὐτὸς δ' ὐχ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡσί τινα ϵ̃ λ. *Vat.*

t Σαβαῖον ὑὸν ϵ̃ Βοχορίου] *Coll. Big.* & *Voss.* Σαβᾶν ὑὸν ϵ̃ χοβορίου.

u Τ̃ς πολιορκίας] Τὴν πολιορκίαν *Vat.*

x Τὰ ϖ̃ερὶ τ̃ Ιωάβου,] Illud τὰ ex *Cod. Samb.* & *Coll. Voss.*

y Ριφθήσεσθαι τὴν ϵ̃ πολεμίου *Big. Samb.* & *Vat.*

z Τοσαῦτ' ἀϊεργετήσαντος] Τ̃ τοσαῦτα *Big.* & *Samb.* ϵ̃ τὰ τοσαῦτα *Vat.*

a Υμᾶς βατιλέως,] Ημᾶς *Big.* & *Vat.*

b Σαβαίου.] *Coll. Big.* & *Voss.* ut passim Σαβᾶ.

c Σημάνας ἀναπλητικὸν] Σημιώσας *Busb. Hen.* & *Vat.*

d Βαναίαν ὁ βασιλεὺς] Βανίαν *Big.* & *Samb.*

e Αδώραμον] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* Αδόραμον *Samb.* Αώραμον in *Editis.* Αδόραμον juxta *Epiphanium.*

f Σαβάθην] Ita in *Editis.* Σαφάθην κ̀ Αχίλαον *Big.* & *Samb.* Σαβάκλην κ̀ Βαχιλάν juxta plerosque *Epiphanii* libros. Ιωσαφατὸν ὑὸν Αχιλάθη *Vat.* forsan è *Sacro Volumine.*

g Υπομνηματογράφων·] Υπομνημάτων *Vat.*

h Σουσὰν ὁ] Σαβᾶν *Big.* & *Samb.*

CAP.

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis satisfactum esset pro cæsis civibus: & quæ res contra Palæstinos præclare gestæ erant à Davide virisque ejus fortibus.

Fames ob Sauli in Gabaonitas sævitiam. 2 Regum, c. 21.

POst hæc autem, fame regionem premente, Davides supplex à Deo petiit ut populi miseretur, & causam morbi ejusque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ respondissent, "po-"stulare Deum ut Gabaonitæ vindicarentur, quos "Saulus rex deceptos præter jus & fas interemе-"rat, non servato juramento quod illis olim Jesus "imperator & senatus juraverat; at vero, si Ga-"baonitis pœnas pro cæsis civibus, quas ipsi volue-"rint exigere, permittat rex, se cum illis in gra-"tiam rediturum & populum à calamitate libera-"turum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad se accersit, eosque interrogabat, quid sibi fieri vellent. Cum vero illi septem Sauli sobolis homines ad supplicium deposcerent, rex perquisitos eis tradidit, ita ut Memphibostho Jonathæ filio parceretur. Postquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat siccitate; rursusque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem post bello Palæstinos rex adoritur; & commisso prælio cum eos in fugam vertisset, *magno impetu* illos persequutus solus relictus est. Cumque jam defatigatus esset, forte ab uno ex hostibus conspectus est, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos siclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, *è fuga* conversus in eum irruit, quasi certus occidere hostium regem. nam præ lassitudine pæne fatiscebat. At Abessæus Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: eumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & intercidерent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro acceпturi essent.

Cum satisfactum esset Gabaonitis terra fame liberatur.

Cum Palæstinis tribus immanis staturæ pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Da-

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως δ' λιμὸς ἀπηλλάγησαν Ἑβραῖοι, τ Γαβαωνιτῶν δίκλων λαβόντων ὑπὲρ τ ἀνῃρημένων· οἷά τε καλωρθώθησαν ὑπ' τ Παλαιστίνων ὑπὸ τὸ Δαυίδου & τ σὺν αὐτὸν ἀνδρείων.

ΜΕτὰ δ' ταῦτα τ χώρας λιμῷ [i] φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τ Θεὸν ἐλεῆσαι τ λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἴασιν φανερὸν ποιῆσαι τ νόσου. τ δ' προφητῶν εἰπόντων, "βούλεσθαι τ Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τὰς Γαβαωνίτας, ὃς Σαοὺλ ὁ βα-"σιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν ἐξαπατήσας, καὶ τὰς ὅρ-"κους αὐτοῖς ὃς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερου-"σία μὴ φυλάξας· [k] ἐὰν τίνων δίκλων λάβωσιν οἱ Γαβαωνῖται λαβεῖν ὑπὲρ τ ἀνῃρημένων, παύ-"σειν αὐτοῖς πρᾶξιν, ἀμυνεῖσθαι καὶ τ ὄχλον "ἀπαλλάξειν τ κακῶν ἐπηγγέλετο". ὡς οὖν ταῦτα πρὸς τ προφητῶν ἔμαθεν ἐπιζητεῖν τ Θεὸν, μεταπέμπεται τὰς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τ δ' οὐκ ἔφασαν ἔσεσθαι Σαοὺλ ἀμύνασθαι ἐπὶ παῖδας ἀξιούντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου Φειτάμενος τοῦ Ἰωνάθου παιδός. ἁλόντες δ' οἱ Γαβαωνῖται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ' ὕειν ἀθρόχημα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν ἀθήνησεν ἡ τ Ἑβραίων χώρα. στρατεύεται δ' [l] μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ σωάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γνόμενος [m] ἔκλυτος ὤφθη ὑπό τινος τ πολεμίων, [n] Ἀχμανος μὲν τὄνομα, Ἀραφᾶ δ' παιδός. οὗτος μὲν καὶ δόρατος τ γιγάντων. ἔχων δ' καὶ ξυστὸν, οὗ [o] τὴν λαβὴν σωέλκειν ἔφασαν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα [p] ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπιστραφεὶς ὡς ἀποκτείνων τ τ πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Ἀβεσσαῖος [q] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τ βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε πεσόντας κείμενον, ἀπέκτεινε δ' τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τ δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξοι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

β'. Συνελθόντων [r] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [s] Γαζάραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰς στρατιάν. ἠγώνισατο δὲ τότε καὶ σφόδρα ἠυδοκίμησεν [t] Σοβαχὶς ὁ Χεττᾶος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων γεγονέναι τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἦτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδ

i Φθειρομένης,] Διαφθειρομένης *Vat.*

k Ἐὰν τίνων δίκλων] Εἰ τίνων *Vat.*

l Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετὰ πολὺν χρ. *Big. Samb. & Vat.*

m Ἔκλυτος ὤφθη] Ἔκλυτος Hesych. ἔνδοξος, τίμιος· melius itaque γλυκύθυμος, ἔκλυτος ὤφθη ita verti debuit: *conspicuus factus*, nisi ἔκλυτος idem hic sit quod ἐκλελυμένος dissolutus, nempe dissolutum est, & hic interruptum; erat enim jam labore dissolutus *Rufinus*, omisit *Gelenius*. Ἀλωτ. lib. I. c. 19 §. 3. μεγέθει συμφορῶν ἐπαχθήλων ἔκλυσις. SPANH.

n Ἀχμανος] Ἰεσσίου μὲ τὄνομα, Ραφᾶ δ' παιδός *Vat.* ut puto ex LXXII. Juxta *Epiphanium*, Ἀχιμὰν μ. τ. Ἀταφάτου δ' π.

o Τὴν λαβὴν σωέλκειν] Forte ἡ λαβὴ vel ὅλη σωέλκει. COCC.

p Ἁλυσιδωτὸν] Lege ἁλυσιδέτου. COCC.

q Ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς] Articulum inserui ex *Big. Samb. & Vat.*

r Δὲ τῶν Παλαιστίνων] Οὖν τῶν Π. *Vat.*

s Γαζάραν πόλιν,] *Al.* Γάζαραν & Γάζεραν. HUDS. Γεζὲρ LXX. Γάζαν leg. Gelen. Γαζαρᾶ tamen legitur inf. lib. VIII. c. 6. § 1. & lib. XII. c. XI. §. 2. ubi Ἀζᾶ ἄρεως, *Rufin.* Gazara. 1 Maccab. IX. 15. Ἀζώτου ὄρους· *Rufin. hic*: usque ad Gazara, ut proinde legerit μέχρις Γαζάρας· cujus mentio hic fit. SPANH.

t Σοβαχὶς ὁ Χεττᾶος,] Σοβάχης *Big. & Samb.* Σοβοχαῖος *Vat.* mox Χουσαθαῖος pro Χεττᾶος legendum censet *Schotanus.*

δὲ πέμψαντος, ἠείσθυσε [v] Νεφάνος ὁ συγγενὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [x] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. Διαλιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, [y] ἐστρατοπέδευσαν [z] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας ὅσον ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δὲ ὁν [a] ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἐνὶ πλείοσιν εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ὁπ τῆς οὖν πεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [b] μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ [c] Σαμαῶος, ἀνεῖλέ τε αὐτὸν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀρετείας ἀπηνέγκατο. καὶ ἔτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἤυχεῖ τῶν Γιγάντων λόγον εἶναι. μὴ ἂν ταύτῃ τῇ μάχῃ, ὁπ ἔτι τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ'. Ἀπηλλαγμένος δὲ ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [d] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους [e] συνετάξατο, μέτρα ποικίλα. τὰς μὲν γὰρ [f] τριμέτρους, τὰς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὄργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, καθ' ἃς τε τῇ τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἑορταῖς. ἡ δὲ τῶν [g] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν [h] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ [i] νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ πρὸς μὲν τούτων ὀλίγα τοσαῦτα ἡμῖν, ὥστε μὴ πελέως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων Φύσιν, ἀρκούντως λέλεκται.

δ'. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δὲ οἱ διαφημότατοι καὶ λαμπροὶ ταῖς πράξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἀρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ [k] χώρας ὑπαγαγέσθαι καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν [l] Ἰέσσαιος ἦν ὁ [m] Ἀχεμήου. ὃς πολλάκις εἰς τὴν παράταξιν ἐμπεσὼν τῶν πολεμίων, ἃ πρὶν [n] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [o] ἐναντίους αὐτῶν κατίδαλε. μετὰ αὐτὸν δὲ Ἐλεάζαρος ὁ [p] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ τὸν βασιλέως ἐν [q] Ἀρασαμῷ. οὗτός ποτε, τῶν Ἰσραηλιτῶν καταπαλαιόντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φυγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τὸ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἰδόντας πεφευγμένους ὑπ' αὐτοῦ [r] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὸν καὶ ἀδόκητον τότε νίκην ἄρασθαι, τοῦ μὲν Ἐλεαζάρου κτείνοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρουμένους. τρίτος δὲ ἦν Ἰλᾶ μὲν υἱὸς, [s] Σεβὰς δὲ ὄνομα. καὶ ἔτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον [t] αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ

vide exercitu, ſtrenue ſe geſſit Nephanus ipſius cognatus. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, ipſum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipſorum in acie ceciderant. Nec longo poſt intervallo caſtra metati ſunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis diſtabat. Habebantque ſecum hominem ſex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide miſſo *prodiens*, duello congreditur, ipſumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæſtinus iſte ſe à Gigantibus prognatum eſſe jactabat. Poſt hanc autem pugnam tum demum Iſraëlitas bello laceſſere deſierunt *Palæſtini*.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnoſque compoſuit, vario carminum genere. etenim tam verſus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum inſtrumenta *diverſa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non ſolum Sabbatorum, ut appellantur, die, ſed & aliis feſtis ſolennibus. Iſta autem inſtrumenta hujuſmodi ſunt ſpecie. Cinyra quidem, decem intenſa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim ſonos habens, digitis pulſatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta ſufficiant, ne prorſus ignorata eſſet inſtrumentorum iſtorum natura. *Hymni Davidis & muſica inſtrumenta. 2 Regum, c. 22.*

4. Porro omnes, quos circa ſe habuit rex, ſpectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illuſtres, magnæque ob res præclare geſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcidit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco qui *Quos habuerit Davides fortiſſimos. 2 Regum, c. 23.*

[v] Νεφάνος ὁ συγγενὴς] Νεφὰν *Big.* & *Samb.* Εφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠείσθυσε Εφὰν factum exiſtimarem ἠείσθυσε Νεφάν.

[x] Τῶν Παλαιστίνων,] Τῶν omittit *Vat.*

[y] Ἐστρατοπέδευσαν] Ἐστρατεύσαντο *Vat.*

[z] Πρὸς τῇ πόλει] *Scaliger* πρὸς τῇ Γίτθᾳ πόλει, ut conſtat ex *S. Literis.* HUDS. Forte πρὸς τινι πόλει. COCC.

[a] Ἑκατέρῳ] Forte ἑκατέρᾳ. COCC.

[b] Μονομαχήσας Ἰωνάθης] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχεῖ in *Editis.*

[c] Σαμαῶος] Σαμαὰ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* forſan è *S. Literis.* illa verba margini adſcripta habet *Samb.* ſed non agnoſcit *Epiphan.*

[d] Ἀπολαύων τὸ λοιπὸν] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀπολαῦσαι perperam in *reliquis.*

[e] Συνετάξατο] Συνανετάξατο *Big.* & *Samb.*

[f] Τριμέτρους,] Vide *Annott.* ad hanc vocem alibi & G. *Voſſium* de *Artis Poëticæ Natura* & *Conſtitut.* c. XIII. §. 2. & 5.

[g] Ὀργάνων ἰδέα] Sic *MSS.* in *Editis* ὀργάνων ἐστὶν ἰδία τοιαύτη τις τὴν τῆς.

[h] Κινύρα,] Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρᾳ in *aliis*, minus recte, ut oſtendit *Bochartus* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c. 7.

[i] Νάβλα,] Conf. inf. lib. 8. c. 3. §. 8. SPANH.

[k] Χώρας ὑπαγαγέσθαι] Ita *Big.* & *Samb.* χώραν in *Editis*, *Aliiſque.*

[l] Ἰέσσαιος ὁ υἱὸς] Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἰοσσαμος. Ἰέσσαιος juxta *Epiphanium.*

[m] Ἀχεμήου.] Ἀχεμαὶου *Big.* & *Samb.* Ἀχιμαὶου *Epiphan.* Ἀχεμώου legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 680.

[n] Ἀνεπαύετο μαχόμενος,] Ἀνεπαύσατο *Big.*

[o] Ἐναντίους αὐτῶν] Ὀκτακοσίους ſolus *Vat.*

[p] Δωδείου,] Δώδου *Epiphan.*

[q] Ἀρασαμῷ.] Γεσσαμω *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha.*

[r] Τοὺς Παλαιστίνους,] Illud τοὺς è *MSS.* ut & mox illa λοιπὸν τοῦ ἐχθροῦ. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit.

[s] Σεβὰς ὄνομα.] Κισαβαῖος vel Κισαβαῶος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli.*

[t] Αὐτῶν παραταξαμένων,] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτῷ in *reliquis.*

qui Maxilla dicitur, acies ex adverſo conſtitiſſent, poſtquam Hebræi rurſus copiis illorum perterriti fugere cœperant, ſolus inſtar exercitus & aciei conſtitit: & alios quidem illorum ſternebat, alios vero, ipſius vim & impetum non ſuſtinentes, ſed in fugam ſe conjicientes, inſectatus eſt. Atque has quidem res manibus pugnaque tres iſti præclare geſſerunt. Quo vero tempore, cum rex eſſet Hieroſolymis, ex inopinato venit Palæſtinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem

Vide pag. 371. §. 1.

aſcendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello conſulturus; caſtris vero hoſtium in ea valle poſitis quæ uſque ad Bethleem urbem pertingit, viginti ſtadiis ab Hieroſolymis diſtantem, Davides ſociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *ſubinde* mirans, an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, *quod* ſane *ſe* malle, quam ut magnam opum vim *ſibi* daret. tres iſti viri, hiſce auditis, è veſtigio excurrerunt, &, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque *de puteo* aqua rurſus *eadem* per caſtra ad regem reverſi ſunt. * adeo ut Palæſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieverint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos præ paucitate contemſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe, ideoque haud fas eſſe ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banajas, genere ſacerdos. à duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, provocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperavit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendæ magnitudinis, eum provocaſſet, inermis armatum & ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, & vivum adhuc & pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenſeri meruit, aut ut primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque *puteo* os anguſtum eſſet, illo nive occluſo in manifeſto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & ſalute deſperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eo, unde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

Εβραῖοι πάλιν τῇ δυνάμει φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ἀτρέπῃ μόνῳ ὡς στρατόπεδα ϵ̓ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δ' ὑπερηφανίας αὐτὸ τῷ ἰσχυῷ ϵ̓ τῇ βίᾳ, ἀλλ' εἰς φυγὴν ὑποστραφέντας [v] ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χρῶν ϵ̓ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. κατ' ὃν δ' καιρὸν ἐν [x] Ιεροσολύμοις ὄντῳ δ' βασιλέως, ἐπῆλθεν [y] ἡ τ Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν οὖν τῷ ἀπροπόλιν ἀνῆλθεν, ὡς προεφράκαμεν, πυθόμενος δ' θεοῦ ϖεῖ δ' πολέμου· τ δ' τ ἐχθρῶν παρεμβολὴ ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἡ μέχρι [z] πόλεως Βηθλεὲμ διατείνῃ, [a] σταδίους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ [b] ϖρὸς τῷ λάκκῳ τῷ ϖρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν [c] αὐτὸ κομίσαι, μᾶλλον ἐθελήσαι, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [d] δίδοιτο. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ἔτοι, ϖροθαρρήματα [e] ἐκδραμόντες, καὶ διὰ μέσου τῶν τ πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἦκον εἰς Βηθλεὲμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τ παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν ϖρὸς τ βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος ϵ̓ τῇ δυψυχίαι, ἡρεμῆσαι, [f] καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας ὀλιγότητος. κομισθέντος δ' τοῦ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεύς, κινδυνεύων ϵ̓ αἵματι φόνου ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ϖροσπάσθαι αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δ' ἀπ' αὐτοῦ τῷ θεῷ, καὶ ϖερὶ τ σωτηρίας τ ἀνδρῶν [h] ηὐχαριστήσεν αὐτῷ. μθ' οὗτος δὲ ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς Αβεσσαῖος. καὶ γὰρ ἕτος μιᾷ ἡμέρᾳ τ πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ ὄντι. ϖροκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν διαφόρων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὖτε ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ ὄνομα, θαυμαστὸ τὸ μέγεθος, ϖροκαλεσαμένου, γυμνὸς [i] ὡπλισμένον, τῷ δόρατί τε ἐκεῖνον βαλὼν, ἀπέκτεινε. ϖροελόμενος γὰρ [k] αὐτὸν ἄοπλος, καὶ ζῶντα ἔτι ϵ̓ μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. ϖροσαριθμήσαι δ' ἄν τις καὶ τοῦτο τ ϖεπραγμένοις πράξεσιν, ἢ ὡς [l] πρῶτον αὐτῶν κατ' δυψυχίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ τοῦ θεοῦ, λέων εἰς τινα λάκκον ὀλισθὼν ἐνέπεσε. στενοῦ δ' ὄντος τοῦ χωρίου, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραχθέντος αὐτοῦ τῇ χιόνι. πόρον οὖν οὐδένα βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. τοῦ δ' ἥρως ἀκούσας ὁ [m] Βαναίας, ὥδευε γὰρ τότε, καὶ ϖρὸς τὸν βόθρον ἐλθὼν [n] καταβὰς εἰς τὸ χωρίον, παλήσας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μὴ χεῖρας ξύλῳ, ϖροθαρρήσαντα ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δ' τριάκοντα [o] τρεῖς, τοιοῦτοι τὰς ἀρετὰς ὑπῆρχον.

ν Ἐδίωξε.] Ἐδίωκε *Big.* & *Samb.*

ξ Ιεροσολύμοις ὄντῳ δ' βασιλέως,] Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180.

ο Η τ Παλαιστίνων δύναμις πολεμήσουσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὸ ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν,] Hæc omnia abſunt in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

π Πόλεως Βηθλεὲμ διατείνῃ,] Βηθλεὲμ πόλεως *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Βηθλεέμης πόλεως *Vat.*

ρ Στάδιους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι,] At Bethleemum longius aberat, 6. videlicet miliaria Romana Hieroſolymis. REL.

σ Πρὸς τῷ λάκκῳ] Ἐν τῷ λάκκῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat. Busb.* & *Hen.*

τ Αὐτὸ κομίσαι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

υ Διδοίη.] Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.*

φ Ἐκδραμόντες,] Εἰσδραμόντες *Vat.*

* *Adeo ut Paleſtini*,] Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos contemnerent, à dimicatione ceſſarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorum contemnere, *Geten.*

χ Καὶ μηδὲν] Vid. Lib. de Maccab. §. 5.

† *Dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe*,] Dicens ſe nolle hominum ſanguinem bibere, qui aquam vitæ ſuæ periculo petierunt, *in S. Literis.*

ψ Αὐτὸ πιεῖν.] Αὐτῷ *Samb.*

ω Ηυχαρίστησεν αὐτῷ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐυχαριστήσας.

α Ωπλισμένον,] Sic *Vat.* & *Vet. Interp.* ὡπλισμένον τῷ δόρατι, τὸ ἐκείνου λαβὼν ἀπ. in *Editis.* ὡπλισμένον, δόρατί τε τῷ ἐκ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.*

β Αὐτὸν ἄοπλον,] Αὐτῷ δ' ἄοπλον *Big. Samb.* & *Vat.*

γ Πρῶτον αὐτῶν] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *reliquis.*

δ Βαναίας,] Βανίας paſſim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII.

ε Καταβὰς] Καὶ καταβὰς *Vat.*

ζ Τρεῖς,] Τρεῖς abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.* & quidem recte.

ΚΕΦ. ιγ'.

Οτι Δαυίδ ἀριθμήσαντ@, ὁ λαὸς τὴν πυρείαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ θεῖ@ ἐκώλυσεν ἔλε@.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαυίδης [p] βυλόμεν@ γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τοῦ λαοῦ, τῶν [q] Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμεν@, [r] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθ@, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτοῦ τῷ Θεῷ [s] πελέκην ἡμίσικλον, προστάξεν Ιωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορεύεν-τι πάντα [t] τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τοῦ δ' οὐκ ἀναγκαῖον [v] εἶναι φήσαντ@ τοῦτο ποιήσειν, οὐκ ἐπείθη· προστάξε δ' μηδὲν [x] μελλήσαντι, βαδίζειν ἐπὶ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Ἑβραίων. Ιώαβ@ δ', τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ἐπιὼν τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθ@ ὅσον ἐστὶ καταγνόησας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν [y] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὴν οὐκ ἔφθασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [z] μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν [a] ἁμαρτών. ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ισραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐννήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ιούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν [b] πεντακόσιαι μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων [c] τῷ Δαυίδῃ ὅτι δ' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατ@ ὑπὲρ συγκαλεῖν ὑμένα γίνεσθαι καὶ συγγινώσκειν ἡμαρτηκότι. Γάδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις προτείνοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθαι ἐπὶ τὴν χώραν ὅτι [d] ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας [e] πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ [f] λοιμὸν ἐνσκῆψαι ἐπὶ νόσον ὅτι τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δ' εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν [g] ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. ὡς δὲ προφήτης, τὸν δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσαντ@, καὶ [h] κελεύσαντ@ ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ τῷ Θεῷ· λογισάμεν@ ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἰτήσειεν [i] ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [k] μὲν ἀφόβως, ὅτι πάλιν αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλοιτο τοὺς τρεῖς μῆνας [l] νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τοὺς ἀνδρειοτάτους [m] ἔχων περὶ αὐτὸν ἐς φρόνημα, [n] καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμεν@, εἵλετο τὸν πόλεμον, [o] ἡτήσατο τὸ παθ@ κοινὸν ἐς βασιλεῦσι ἐς τοῖς ἐρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δέ@ ἦσαν ἀπαθῶν γίνεσθαι, προειπὼν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, [p] ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ.

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numerasset Davides, luit supplicium: atque ut illud divina cohibuit misericordia.

CÆterum cum Davidi regi in animo esset cognoscere quot myriadibus constaret populus, immemor mandatorum Moysis, qui prædixerat, ut, si populus numeraretur, in singula ejus capita sicli semissis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis universæ censum ageret. Illo vero dicente, nihil necesse esse ut hoc faceret, regi non persuadetur; sed jussit ut omni absque mora proficisceretur ad Hebræos recensendos. Joabus autem assumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & scribis, cum Israëlitarum terram perlustrasset, & quanta fuit *illorum* multitudo computasset, post menses novem & dies viginti Hierosolyma reversus est ad regem, eique numerum *recensiti* populi retulit, absque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad censum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Israëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus seorsim quadraginta millia conficiebat.

Populum numerari jubet Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

2. Deinde cum Davidi declarassent vates, Deum ipsi periratum esse, supplex orare cœpit & obsecrare, ut propitius fieret sibique noxam ignosceret. Tum Deus ad ipsum misit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit suis in finibus septem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menses hostibus cedere, an Hebræos pestilentiæ morbo grassante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis esset electio, *animi* discruciabatur, atque valde confusus erat. At cum vates dixisset, necesse esse ut hoc fieret, jussisseque statim responsum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod à viris fortissimis stiparetur, & loca ei essent præsidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse *diceretur;* malum infligi voluit regibus cum subditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

Pestem præ cæteris malis eligit Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

3. Ista cum vates accepisset, *ea* Deo nunciatum ivit.

Pestis sevit in Israëlitas. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

p Βυλόμενον γνῶναι] Βουληθεὶς *Hen.* & *Busb.*

q Μωϋσέως] *Sc.* mandatorum, quæ per Moysen dederat Deus, oblitus; *Exod.* c. 30. v. 12. Vide *Schotanum* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως σοφίας legisse videtur *Vetus Interpr.*

r Ὃς προεῖπεν,] Εἰπόντ@ ἐὰν *Hen.* & *Busb.*

s Πελέκην ἡμίσικλον,] Πελέκειν juxta *Epiphanium.* atque ita expresse legit *Cedrenus* (p. 69.) ex ipso *Josepho.*

t Τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι.] Τὸν στρατὸν in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

v Εἶναι φήσαντ@] Εἶναι deest *Vat.*

x Μελλήσαντι,] Μελήσαντι *Big.* & *Samb.* μελήσαντα *Vat.* nec μελλήσαντι nec μελήσαντι agnoscit *Epiphan.* qui vertit, *sed jussit numerum Hebræorum insigniter adimpleri.*

y Ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ] Ἐπέδωκε *Big. Samb.* & *Vat.*

z Μετενόησε γὰρ] Aut verba plusquam in suo codice habuit *Epiphanius*, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnitnit autem Davidem quod dinumerasset populum, eo quod deliquisset in Deum.*

a Ἁμαρτών.] Ἁμαρτὼν solus *Samb.*

b Τετρακόσιαι μυριάδες ἦσαν.] Judæis centum millia detraxit, & Israelitis addidit. *Schotanus* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 741. τέσσαρες χιλιάδες *Epiphan.*

c Τῷ Δαυίδῃ] Τῷ deest *Vat.* ut & mox ὁ Θεός.

d Ἔτη ἑπτὰ,] Ita in *S. Literis* juxta *textum Hebr.* in 2 *Sam.* c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in *textu Hebr.* quam *Gr.* 2 *Paralip.* c. 21. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 28.

e Πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν] Ita cum *Big.* & *Samb.* & non πολεμήσας cum *Editis:* quod illud usitatius sit in prosa quam hoc.

f Λοιμὸν ἐνσκῆψαι] Sup. lib. IV. c. 6. §. 12. λοιμῷ ταύτην ἐνσκήψαντ@ αὐτοῖς ἐς Θεὸν τὴν νόσον· Ἐνσκῆψαι apposite usus hac voce de Peste à Deo immittenda; sic Æschylus Pers. v. 717. λοιμὸς τις ἦλθε σκηπτὸς· & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 27. -- ὁ γὰρ πυρφόρος θεὸς Σκῆψας ἐλαύνει λοιμὸς ἔχθιστ@ πόλει SPANH.

g Ἐλυπεῖτο,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐλιπεῖτο in *reliquis.*

h Κελεύσαντ@ ἀποκρίνασθαι] Κελεύοντ@ *Vat.*

i Ἔδοξε τοῦτο] Δόξειε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

k Μὲν ἀφόβως,] Μέντοι *Vat.*

l Νικωμένοις αὐτοῖς,] *Coll. Voss.* & *Big.* νικομένους αὐτούς.

m Ἔχων περὶ αὐτὸν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἔχοι.

n Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ ὡς διὰ τοῦτο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

o Ἡτήσατο τὸ παθ@] Ητήσατο πάθ@ *Big.* & *Samb.*

p Ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ.] Ἀπήγγειλε *Samb.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Hen.*

ivit. Tum ille peſtem & interitum immiſit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facile fuerit morbum cognoſcere. Sed malum quidem unum erat; ipſos vero ex innumeris cauſis & occaſionibus, cum nihil conſilii capere poterant, abripiebat. Alius enim ſuper alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyſſime afferebat. aliis quidem derepente cum graviſſimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ paſſi ſunt maceratis, & ne ad ſepulturam quidem relictis, ſed ipſo morbo plane conſumptis. alii rurſus ſubito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domeſticorum alicui juſta ſolventes, ſepultura nondum abſoluta moriebantur. Peſte autem mane exorſa & uſque ad prandii tempus graſſante, abſumpta ſunt *hominum* ſeptuaginta millia. Jamque angelus manum ſuam in Hieroſolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex ſaccum indutus humi jacebat, Deum obſecrans oranſque ut peſtem ſedaret, & jam mortuis contentus de cætero quieſceret. Oculis autem in aërem ſublatis, conſpectoque angelo qui Hieroſolyma *ſublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "ſe utpote paſtorem dignum eſſe ſuppli-"cio, greges vero ſervari *meruiſſe*, ut qui nihil *ma-*"*li* commiſerint:" ſupplexque poſcebat ut ira in ipſum domumque ipſius patriam univerſam ſæviret, populoque parceret.

Sedatur pœnitentiam agente Davide. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

4. Tum Deus, precibus *iſtis* exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei præcepit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Jebuſæi, araque conſtructa illic Deo ſacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, ſed illico ad locum ſibi conditum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *ſuis* omnibus verſus ſe tendentem, ad ipſum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebuſæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adverſus illum admiſit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad ſervum dominus accederet, reſpondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exſtrueret, & ſacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocauſtum ſe ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut ſacrificium acciperet. Rex vero ajebat ſe illum ſimplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à ſe gratiam iniiſſe: illum autem obſecrabat ut *certo* pretio iſta omnia ſibi addiceret, haud enim fas eſſe gratuitas hoſtias immolare. Cum vero Oronnas dixiſſet ſe facturum eſſe quicquid *ille* vellet, quinquaginta ſiclis aream ab illo emit *rex*, araque exſtructa rem divinam fecit & ſolida cremavit ſacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus eſt Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus eſſet in quem Abramus olim filium ſuum Iſacum adduxit, ut eo ſolidum faceret ſacrificium, &, cum ad puerum ju-

Davides, jubente Deo, aram exſtruit in area Oronnæ. 2 Reg. c. 24. & 1 Paral. c. 21.

Ubi olim Iſacus ara erat admotus, & ubi poſtea conditum eſt Templum.

ὁ δ' ἦν τ λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' ὁ μογοτρόπως· ὥστ' ὥσε ῥᾴδιον καταγνῶναι γνέσθαι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίας δ' αὐτὰς αἰτίας καὶ προφάσεις ὥστ' ἀπονοῆσαι δυναμένας ἀνήρπαζεν. ἄλλο γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον τὸ δεινὸν ὀξεῖαν τὴν τελευτὴν ἐπέφερε. τ μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν & πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντων· ἐνίων δ' & μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δ' [q] αἰφνίδιον σκότος αὐτοῖς πὶς ὄψεις ὑποδραμόν & προπηγεῖς [r] ἀπώμωζον· ἔνιοι δ', τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, [s] ἐναπέθνησκον ἀπελέγι τ φαῖς. ἀπώλοντο δ', δρξαμένης ἕωθεν τ λοιμικῆς νόσου φθείρειν αὐτὰς ἕως [t] ὥρας ἀρίστου, [v] μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δ' ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα [x] ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δ' βασιλεὺς σάκκον [y] ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ τ γῆς, ἱκετεύων τ Θεὸν & δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεθέντα πάσασθαι. ἀναβλέψας δ' εἰς τ ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ ἰδὼν ἑστῶτα τ ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τ Θεόν· "ὡς αὐτὸς "εἶη δίκαιος κολαστὴς ὁ ποιμὴν, τὰ δ' πρόβατα σώ-"ζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα". καὶ ἀντιβολῶν τὸν ὀργὴν εἰς αὐτὸν & τὴν γενεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκήπτειν, φείδεσθαι δ' & λαοῦ.

5. Κατανύσας δ' ὁ Θεὸς τ [z] ἱκεσίας, ἔπαυσε τ λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τ προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι βωμὸν εἰς [a] τὸν ἄλω & Ιεβουσαίου [b] Ορόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ [c] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ὡθὺς [d] ἔστειλεν ὅπι τ [e] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [f] Ορόννας δ' τ σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τ βασιλέα προσιόντα & τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάντας ἐθεάσατο, προσιδόμενος αὐτῷ & προσεκύνησεν. ὧν δὲ τὸ μὲν γένος Ιεβουσαῖος, φίλος δ' ὢν τοῖς μάλιστα Δαυίδου· [g] καὶ δι' τοῦτ' αὐτὸν ὧδεν εἰρηκέναι δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατεστρέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. & δὲ Ορόννα πυθανομένου π [h] περεῖν πρὸς τ δοῦλον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἄλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [i] Θεῷ, καὶ πιόντι θυσίαν. ὁ δ', καὶ τὴν ἄλω, [k] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα & τοὺς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τ Θεὸν ἡδέως εὐχεσθαι τὴν θυσίαν [l] προέσθαι. ὁ δ' βασιλεὺς, ἀγαπᾷν μὲν αὐτὸν τ ἀφελότητα & τ μεγαλοψυχίαν, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἀξίαν λαμβάνειν πάντων. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἐπιτελεῖν. & δ' ὁ Ορόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ, τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἄλω· καὶ, οἰκοδομήσας τ βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὁλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνέμιξεν εἰρηνικάς. καταπραΰνεται δ' τότοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν ἵλεως γίνεται. σπεύδει δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τ τόπον Αβραμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ισακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος & παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι

[q] Αἰφνίδιον σκότος] Αἰφνιδίως juxta *Epiphan.*

[r] Απώμωζον·] Ita *Big.* in *ceteris* ἀπέμωζον.

[s] Εναπεθνησκον] Hoc ipſo verbo utitur *Thucydides* in deſcriptione peſtis Athenienſis. ἐναπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.*

[t] Ωρας ἀρίστου.] Ita & LXXII. inter *ſex horas* coërcet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24.

[v] Μυριάδες ἑπτά.] Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum.*

[x] Επὶ τὰ Ιεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.*

[y] Ενδεδυμένος ἔκειτο] Ενδυσάμενος ἔκειτο κατὰ γῆς ſolus *Vat.*

[z] Ικεσίας,] Ita cum omnibus *MSS.* ἱκεσίας in *Editis.*

[a] Τὸν ἄλω & Ιεβουσαίου] Conf. ſup. cap. 3. §. 3. SPANH.

[b] Ορόννα.] Alibi (in *Annott.* ad p. 371. §. 3.) Ορφόνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part. 1. Lib. 2. c. 38.) malit hîc Ορόνα & illic Ορόννα reſcribere. Ορνᾶ *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & LXXII. Ορωνᾶ *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* codicibus varie, Oronna, Orpha, *Orna* & *Orphni.* Vide *Annott.* ad p. 371. §. 3.

[c] Θυσίας ἐπιτελέσαι.] Θυσίαν *Vat.*

[d] Εστειλεν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἔστεισεν *libavit* in ſuo codice habuit *Epiphanius.* facili errore pro ἔστησεν vel ἔστειλεν. in *Editis*, *Aliiſque* ἔπεμψεν.

[e] Παρηγγελμένον] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *reliquis* παρηγγελμένον.

[f] Ορόννας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *ceteris* Ορόννα.

[g] Καὶ δι'] Ea de re ſup. cap. 3. § 3. SPANH.

[h] Παρεῖν πρὸς τ δοῦλον] Πρεῖν *Big.* & *Samb.* παρεῖναι *Hen.* & *Busb.*

[i] Θεῷ,] Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris. in *ceteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ.

[k] Εἶπε,] Εἶπεν αὐτῷ *Vat.*

[l] Προέσθαι.] Προεσθαι *Samb.* (προεσιεσθαι *Coll. Voſſ.*) προεσπάσθαι *Big.*

[m] Εκέ-

γῆναι παρεσῶτα τῷ βωμῷ, ὃν Ϛ κατέλυσεν ὁ Αβεραμ ἀντὶ Ϝ παιδὸς, ὡς προεφήκαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [m] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι Ϝ λαῷ παντὸς, καὶ [n] οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. ταύτην εὐτύχως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ὑποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτῷ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαδέχεσθαι.

gulandum ſe accingeret, aries ex improviſo apparuit altari adſtans, quem & Abramus pro filio, quemadmodum ante diximus, immolavit. Videns autem Davides orationem ſuam à Deo exauditam eſſe, ſuumque ſacrificium ab eo benigne acceptum, cenſebat totum illum locum appellare aram populi univerſi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod ſane appoſite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum miſſum dicebat, fore ut templum eo loci exſtrueret ipſius filius, qui ei in regno ſucceſſurus erat. *Lib. 1. c. 14.*

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον Ϝ Θεοῦ· καὶ, Αδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς [o] παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος προσφέρειν τοὺς λίθους· [p] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοὺς ἐργαζομένους ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [q] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγεθέστατα, Τυρίων αὐτῷ ταῦτα πεμπόντων καὶ [r] Σιδωνίων. ἐπεστάλκει γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα προσπαράσκευάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμην τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομίας Ϝ ναοῦ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπερίζῃ νέος ὢν, καὶ τῶν τοιούτων ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ προσκειμένην ἔχων ἐπιτελῇ τὸ ἔργον.

β'. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, [s] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βεβλό-"μενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς αἵματα καὶ πολέμους πεφυ-"κέναι, προείπεν δ' ὅτι Σολομὼν [t] οἰκοδομήσει τὸν "ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ τοῦτο κληθήσομέ-"νου τοὔνομα, ὃ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ "ἐπηγγέλλετο, τὴν δ' Εβραίων χώραν εὐδαίμονα κα-"τασήσειν ἐπ' αὐτοῦ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ στάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [u] καὶ πρὸ "τῆς γενέσεως ἀποδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "πειρῶ τά τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τούτου προνοίας "ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· "καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς νόμους, οὓς Δι' Μωϋ-"σέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ πα-"ραβαίνειν ἐπίτρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασι-"λεύοντος εἵλετο αὐτῷ γενέσθαι, κατάσβασον ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μη-"δὲ [x] ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γὰρ σοὶ, πρὸ "τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν [y] ἤδη τάλαντα σεσωρευμένα μύρια, [z] δέ-"κα δὲ δισμύρια μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ "σίδηρον ἀριθμῷ πλείονα σεσώρευκα· ξύλων δὲ καὶ "λίθων ὕλην ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in ſtructuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

HOC autem vaticinio accepto juſſit rex ut recenſerentur inquilini: & inventa ſunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia conſtituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atque ex iſtis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *deſignata* paravit, & materiam cedrinam multam & ſtupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipſis enim per literas ſignificaverat ut ligna ei ſuppeditarent: dicebatque ſuis amicis hæc ſe jam apparare, ut filio ei ſucceſſuro materiem ad manus congeſtam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis eſſet & propter ætatem iſtiuſmodi rerum imperitus, ſed eam in promptu habens opus abſolveret. *Davidis apparatus ad Templi exſtructionem. 1 Paral. c. 21.*

2. Accito deinde Solomoni filio mandavit, ut, quamprimum imperium adeptus eſſet, templum Deo conſtrueret, dicens; "quod ipſum, cum id fa-"cere in animum induxerat, prohibuerit Deus, ut-"pote ſanguine & bellis pollutum; veruntamen "prædixerit fore ut Solomon ex filiis natu mini-"mus ſibi templum ædificaret, qui ſcilicet hoc "nomine vocaretur, cujus ſe quidem veluti pa-"trem curam habiturum eſſe pollicebatur, terræ "vero Hebræorum *magnam* ſub ipſo felicitatem "largiturum, cum aliis bonis cumulatam, tum eo "quod omnium maximum eſt, pace & quiete ab "hoſtibus & diſcordiis civilibus. Tu itaque, cum "à Deo, etiam antequam natus eras, rex fueris de-"ſignatus, da operam ut & cætera dignum te "præbeas ejus providentia, pietatem colens & ju-"ſtitiam atque fortitudinem: mandata quoque e-"jus & leges per Moyſen traditas cuſtodi, & ne "patiare alios peccare. Templum autem, quod te "regnante ſtrui ſibi voluit, modis omnibus age ut "Deo perficiatur, nihil attonitus operis magnitu-"dine, neque ejus difficultatem pertimeſcens. nam "ut omnia tibi ante obitum meum parata ſint "efficiam. Scito ſane collecta eſſe auri quidem "decem millia talentorum, argenti vero centum "millia. Quin & æs & ferrum innumerabile con-"geſſi: & ad hæc lapidum & lignorum materiæ "vim immenſam. Prætereaque habes fabrorum "la- XI. *Davides hortatur Solomonem ut ad Templi exſtructionem ſe cum alacritate accingeret. 1 Paral. c. 22.*

---

m Εκρινε τ τοπον εκεινον] Vide 1 Par. c. 22. v. 1.

n Οικοδομησαι ναον τω Θεω.] Αλλα απειχθη προς Ϝ Θεω adjicit Zonaras.

o Παροικους,] Προσηλυτους LXXII.

p Τεσσαρακοντα χ] Auctoritate *MSS.* χ ante τρισχιλιους, quod in *Editis* exſtabat, delevi.

q Ητοιμασε] Ητοιμα ſolus *Vat.*

r Σιδωνιων.] Σιδωνιον *Big.*

s Καθασκευασαι] Ita cum *Big.* & *Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* οικοδομησαι.

t Οικοδομησει τ ναον αυτῳ,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* οικοδομησοι.

u Και προ τ γενεσεως] Και inſerui ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

x Αποδειλιασας] Αποδειλιασης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

y Ηδη ταλαντα] Vocem ηδη accepi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

z Δεκα χ] Hic *Joſephus* diſſentit à *S. Literis*: in quibus, *auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia.* Hac de re videſis *Villalpandum* tom. III. p. 412. *Brerewoodum* de *Ponderibus*, c. 6. & *Uſſerium* in *Epiſt.* ad *L. Cappellum*, p. 214.

"lapidariorum & lignariorum multas myriadas: &
Verba etiam ea de re facis ad populum. 1 Paral. c. 22. "si quid hisce defuerit, tu supplebis. Quapropter
"hoc opere absoluto gratus eris Deo, ejus gau-
"dens patrocinio." At post hæc populi etiam principes adhortatus est, ut in structura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his vicissim accipiant pacem pulchramque rerum administrationem, quibus homines pios justosque remunerare solet Deus. Cum autem templum esset exstructum, jussit arcam in eo reponi & vasa sacra, quæ multo ante templum habuisse debuerant, nisi patres nostri mandata Dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuissent hanc terram ipsi templum ædificarent. Atque ista quidem Davides ad principes filiumque suum loquutus est.

Abesace Davidis sotrix. 3 Regum, c. 1, 3. Jam vero ætate ingravescente, ejusque corpore præsenio frigescente, alsiosus factus est, ut ne quidem multarum vestium injectu calesceret. Cum autem medici convenissent, suasissentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquisita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente cum puella) inventa est in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abesace nomine, quæ solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam præ senectute rebus venereis uti & cum feminis consuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

Adonias regnum affectat. 3 Regum, c. 1. 4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis singulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, ingenio Absalomo similis, ipse regni spe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos & equos & præcursores viros quinquaginta sibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipsum *verbis* castigabat, neque reprimebat quo minus ejusmodi quid animo versaret: ac ne eo *quidem* processit ut scisciteretur, quem in finem ista ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: solique *conatibus ejus* resistebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas satellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparasset extra urbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes præter Solomonem vocasset, quin & secum assumpsisset Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam satellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte steterunt, non invitasset ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adoniam scilicet pro rege se gerere, idque inscio

Beethsabe, Nathana eam summonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 Reg. c. 1.

"μυριάδας καὶ τεκτόνων· ἂν δέ τι [a] τύτοις σοὶ προσ-
"δέῃ, σὺ προσθήσεις. [b] γινομένε τοίνυν τύτε, ἄρες ὦ
"ἔσῃ τῷ Θεῷ. αὐτὸν ἔχων προστάτην." [c] προσπαρεκε-
λεύσατο δὲ καὶ τὸς ἄρχοντας ὦ λαῦ, τὴ οἰκοδομίας [d] συλ-
λαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τ κακῶν
σῴζει τὸν ὦ Θεὸν θρησκείαν [e] ἀσχολεῖν. [f] καρπώσεσθαι γὰ
αὐτὸς ἀντὶ τύτων εἰρήνης καὶ δυνομίαν, οἷς ἀμείβεται
τὸς δυσεβῶς καὶ δικαίως ὁ Θεὸς ἀνθρώπυς. οἰκοδομηθέν-
τ ὦ ναὸν, [g] τὸν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέ-
ταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, περὶ πολλῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔ-
χειν, εἰ τ ἐντολῶν ὦ Θεὸν μὴ παρήκυσαν ἡμῶν οἱ πατέ-
ρες, ἐνστάλαμένε μ τὸ τὸν γένον τύτον καταοχεῖν οἰκο-
δομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τὸς ἡγεμόνας ὁ Δαυί-
δης ἐπ τ ὑὸν αὐτὸς διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερον ὢν ἤδη, καὶ τὸ σώμα ὦν αὐτῷ
ψυχομένε διὰ τ χρόνον, [h] δυσειγὴς ὑπῆρχεν, ὡς
μηδ' ὑπὸ τ ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γιομένης ἀ-
ναθερμαίνεσθαι. συνελθόντων ὢν τ ἰατρῶν, καὶ συμβυλευσάν-
των, ὅπως ἐξ ἁπάσης τ χώρας παρθένον ἐπιλεχθεῖσα παρ-
θένον συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τῦτο γὰ αὐτῷ πρὸς τὸ
ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπύσης αὐτὸν τ κόρης· [i] ἐ-
ρεύσκε) ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ὦ ἀρίστη γυναι-
κῶν, [k] Ἀβισάκη τὄνομα, ἡ συγκοιμωμένη [l] μόνον τῷ
βασιλεῖ συνεθέρμηνεν αὐτόν. ὑπὸ γὰ γήρως ἰὼ πρὸς τὰ
ἀφροδίσια καὶ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀσθενής. ἀλλὰ περὶ μὲν
τύτης τ παρθένε μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ πατὴρ ὦ πρὸς [m] Δαυίδην, νεανίας δ' ἤδη
καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [n] Αἰγιθῆς γεγονὼς, Ἀδω-
νίας δὲ προαγορεύομεν ὦ, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσαλώμῳ
[o] τὴν διάνοιαν, αὐτὸς [p] ὡς βασιλεύσων ὑπῆρχε, καὶ
πρὸς τὸς φίλυς ἔλεγε, ὡς τὸν ἁρμὸν αὐτὸν δεῖ προ-
βαλέσθαι. κατεσκεύασε γὰ ἅρματα πολλὰ ἵππυς, καὶ πεντή-
κοντα ἄνδρας τὸς προδρόμυς. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ
ἐπῃνησεν, ὐδ' ἐπέτρεψεν αὐτὸν τ προαιρέσεως· ὐδὲ
μέχρι τ [q] πύθεσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττειν, [r] προήχθη.
συνεργὸς δ' εἶχεν Ἀδωνίας τ στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τ ἀρ-
χιερέα Ἀβιάθαρον. μένει δ' ἀντίπρωτον, ὁ ἀρχιερεὺς
Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης [s] Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ὑπὲ
τ σωματοφυλάκων, καὶ [t] Σεμεῖς ὁ Δαυίδε φίλος, καὶ
πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τῇ ὢ Ἀδωνία παρασκευασαμένῃ
δεῖπνον ἔξω τ πόλεως, παρὰ τὸν πηγὸν [u] τὸν ἐν τῷ βα-
σιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τὰς ἀδελφὰς
χωρὶς Σολομῶνος, παρεκάλουν ὢ καὶ τ στρατηγὸν Ἰώα-
βον καὶ Ἀβιάθαρον καὶ τὰς ἄρχοντας τ Ἰούδα [x] φυλῆς,
τὰς ὢ περὶ τ ἀρχιερέα [y] Σάδωκον καὶ Νάθαναν τ προ-
φήτην, καὶ τ ὑπὲ τ σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάν-
τας τὰς ἐκ τ στασιάσεως αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ὑπὲ τὸν
ἑαυτὸν· τῦτο πρὸς τὸν Σολομῶνος κατεμηύσατο μητέρα
[z] Βεθσαβεὲ Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασι-
λεύς

a Τύτοις σοὶ] Τύτων solus *Vat.*

b Γινομένε τοίνυν τύτε,] Ita *Basil.* Γινομ. τ. τ. ἄρεσ ὦ ἔσῃ τ Θεὸν ἔχων πρ. *Samb.* Γιν. τ. τ. ἄρεσ ὦ ἔσῃ τ Θεὸν αὐτὸν ἔχων *Big.* Γίνε τὰ νῦν ἄρεσ ὦ τ Θεὸν ἔχων προστάτην *Vat.* unde (præsertim cum *Epiphanius* habeat, *esto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum*) legendum censeo, Γίνε τοίνυν ἄρεσ ὦ, τ Θ. ὸν ἔχων προστάτην.

c Προσπαρεκελεύσατο] Conf. inf. lib. VIII. c. 5. §. 2. SPANH.

d Συλλαβέσθαι] Συλλαμβάνεσθαι *Big.* & *Coll. Voss.*

e Ἀσχολεῖν.] Εὐσχολεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Καρπώσεσθαι γὰ] Καρπώσασθαι solus *Vat.*

g Τὸν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν] Ita *Big.* τὸν κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι *Samb.* τὸν κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. *Vat.* τὸν κιβωτὸν ἀποθέσθαι *Basil.* & *G.* Sic *Epiphanius* vertit, *arcam eum præcepit illic & sacra vasa recondere.*

h Δυσειγὴς ὑπῆρχεν,] Δύσειγος in *MSS.*

i Εὑρέσκε)] Εὑρέθη *Vat.*

k Ἀβισάκη τὄνομα,] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκη *Cedreno.* Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.*

l Μόνον τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνειθίσμενον αὐτὸν μόνον.

m Δαυίδην,] Τὸ Δαυίδε *Samb.*

n Αἰγιθῆς γεγονὼς,] Αἰγίθης *Samb.* Λιγίθης *Vat.* Αἰγίθης vel Agithes juxta *Epiphanium.*

o Τὴν Ἀβέσσαλωμον,] Τῆτι Ἀβεσσαλώμε *Vat.*

p Ὡς βασιλεύσων ὑπῆρχε.] Ὡς βασιλεὺς ὢν *Big.* & *Samb.*

q Πύθεσθαι,] *Al.* πυθέσθαι.

r Προήχθη.] Διενοήθη *Vat.*

s Ναθάνας,] Ita ut supra p. 381. §. 3. in *Editis*, *Aliisque* hic loci Νάθαν.

t Σεμεῖς ὁ] Σιμεὺς *Big.* & *Samb.* Σιμεΐας *Vat.* & *Epiphan.*

u Τὸν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ,] Τὸν βασιλικῷ παραδείσῳ *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μέ'. *Drusii* Fragm. Gr. Interpp. p. 260. & *Villalp.* App. Part. I. p. 191.

x Φυλῆς, τὰς ὢ περὶ τ ἀρχιερέα] Οὗτοι γὰ πάντες παρῆσαν post Φυλῆς adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoscit *Epiphan.*

y Σάδωκον] Σάδωκον insertum dedi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* & τὰς περὶ τ ἀρχιερέα Σ. accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον ὢ τ ἀρχ. &c. quo modo plane exstat in *Cod. Vat.* & mox τὰς ὢ περὶ τ &c.

z Βεθσαβεὲ] Ita & p. 380. §. 1. Βεθσαβεὲ in *Editis.* Βερσάβεε *Big.* & *Samb.* Βερσαβεὲ *Vat.*

a Σο-

λεύς ἐστι, καὶ τοῦτ' ἀγνοεῖ Δαυίδης, συνεβάλλετό τε σώζειν αὐτῷ καὶ τὸν παῖδα [a] Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυίδην προσελθοῦσα μόνη λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲν ὁμόσαι μετ' αὐτὸν "Σολομῶνα βασιλεύειν, μεταξὺ δὲ Ἀδωνίας τὴν ἀρχὴν "ἤδη παρείληφε." ταῦτα δὴ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπεισελεύσεταί καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ὑπομαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Ναθάνᾳ πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ [b] καθὼς ὁ προφήτης ὑπέθετο διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον [c] ὃ Ἀδωνίας, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένους, Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰωάβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μεμυσταγωγηκέναι. ἔλεγέ τε [d] πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τίνα χειροτονήσει βασιλέα· παρεκάλει τε καὶ νοεῖν ἔχειν, [e] ὡς μὴ τῷ ἀπαλλαγῆναι αὐτοῦ βασιλεύσας αὐτῷ τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [f] ἀναιρήσει.

ε'. Διαλεγομένης δὲ ἔτι τῆς γυναικὸς, ἤγγελλον οἱ τῶν δωματίων [g] φυλακῆς, ὅτι βάλει Ναθάνας ἰδεῖν αὐτόν. ὡς δὲ βασιλέως [h] ἐκδέξασθαι κελεύοντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Ἀδωνίαν βασιλέα καὶ σφαδοίη τῷ ἅρματι, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι δεῖπνον κεκληκέναι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν [i] τὸν Ἰωάβον, οἳ, μετὰ κρότου καὶ παιδιᾶς ὠφελημένοι πολλῆς, [k] αἰώνιον αὐτῷ [l] σωτήριον τῇ ἡγεμονίᾳ· ἐκάλεσέ τε ἔτι ἐμὲ, ἔτι τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, ἔτι Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. δίκαιον δὲ εἶναι ταῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ καὶ τῷ σῷ γνώμῃ ἐχρῆτο. ταῦτα δὲ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεεθσαβὴν πρὸς αὐτόν. ἐκκεχωρήκει γὰρ ἐκ τῶν δωματίων, προφήτου φθεγξομένου. ἡ δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, "τὸν μέγιστον Θεὸν, ἢ μὴν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα [m] βασι"λεύσειν, ὡς ἐγὼ πρότερον ὤμοσα, καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦμοῦ [n] καθ"ήσειν θρόνου, καὶ τοῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνησάσης δὲ αὐτὸν τὴν γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. καὶ [o] φθεγξαμένων κελεῦσαι προπέμψαι Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα ἐπὶ τὸν [p] βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην [q] Γιών· καὶ προχειρισαμένους τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδεῖξαι βασιλέα. τοῦτο δὴ ποιῆσαι προστάξει Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀναλαβόντας τε προστάξει ἀπὸ μέσης τῆς πόλεως, τοῖς κέρασιν ἐπισαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα [r] τὸν Σολομῶνα τὸν βα"σιλέα καθίσαι ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου." ἵνα γνῶ πᾶς [s] ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον αὐτὸν [t] ἀπὸ τοῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δὲ [v] ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προσῇ [x] τοῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνους παντὸς καὶ τῆς Ἰούδα Φυλῆς. Βαναίας δὲ εὐξαμένου τῷ Θεῷ Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲν μικρὸν ἀφαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τὸν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ [y] προάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χέοντες, [z] εἰσῆγον εἰς τὴν πάλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν [a] αὐτῷ γε-

Davide; deditque ei consilium ut suæ filiique Solomonis saluti prospiceret, & sola ad Davidem ingressa ei diceret, "quod ipse quidem juraverit sibi "in regno successurum esse Solomonem, interim "vero Adonias imperium jam susceperit." dum autem hæc ad regem loqueretur, se superventurum esse præterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Bethsabe paruit Nathanæ & regem adit: & cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recenset; facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus absque Solomone ejusque necessariis amicis. addebat etiam *totum* populum *suspensum* exspectare quemnam regem declararet; orabatque ipsum & obsecrabat, ut secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, & ipsam & Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *regii* cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipsum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitasse & Joabum imperatorem, qui cum plausu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam satellitum præfectum evocaverit. Æquum vero esse ut omnibus innotescat, num hæc gerantur ex tua sententia. Postquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri jussit. excesserat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier se stitisset, "juro, "inquit, tibi per Deum maximum, filium tuum "Solomonem certe regnaturum esse, ut jam ante "juravi, eumque in solio meo sessurum, idque hac "ipsa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit *rex* & Banajam satellitum præfectum. ipsisque comparentibus jubet ut assumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illisque mandavit, ut eum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* ævum solo regio sedeat Solo"mon rex:" ut pro comperto habeat populus universus regem eum à patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juste præsit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupasset, ut Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus reducebant, *Deum obtestantes* precantesque ut quam diutissime regnet: dein

Nathanas etiam Davidem adit, eique consilium dat. 3 Reg. c. 1.

Davidas Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

in

a Σολομῶνα,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλέα. μετὰ δὲ Ἀδωνίας.

b Καθὼς ὁ προφήτης] Ita cum *MSS.* καθὰ in *Editis.*

c Τὸ Ἀδωνία,] Τῷ Ἀδωνία *Big.* & *Samb.*

d Πάντα τὸν λαὸν] Πάντα inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

e Ὡστε μὴ τῷ ἀπαλλαγῆναι] Ὡς μὴ *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀναιρήσει.] Ἀναιρήσειεν *Vat.*

g Φυλακῆς,] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* παρεισῶντες in *Editis*, *Aldisque.*

h Ἐκδέξασθαι κελεύοντος,] Μὴ ἐκδέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἐνδέξασθαι. COCC.

i Τὸν Ἰώαβον,] Τὸν abest *Vat.*

k Αἰώνιον αὐτῷ] Αἰώνιον *Vat.*

l Σωτήριον] τῇ ἡγεμονίᾳ·] Ita *Big.* (Cocc.) & *Samb.* συνοχῶν in *Editis.*

m Βασιλεύσειν.] Βασιλεύειν *Big.* & *Samb.*

n Καθῆσθαι θρόνου,] Καθεζέσθαι in *Isidem.*

o Παραγγειλάντων κελεῦσαι] Παραγγειλαμένοις *Samb.* & *Vat.* προαγομένους *Coll. Big.* προαγομένης *Coll. Voss.*

p Βασιλικὴν ἡμίονον.] Βασιλικῷ αὐτὸν ἡμίονον *Vat.*

q Γιών·] Ita cum LXXII. quòd Γηὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὼν in *Editis.* Σιὼν *Vat.* Videsis *Villalpand.* in App. P. 1. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annott.* ad p. 406. §. 4.

r Τὸν Σολομῶνα] Τὸν deest *Vat. Big.* & *Samb.*

s Ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον] Articulum ὁ reposui ex *MSS.*

t Ἀπὸ τοῦ πατρὸς] Ὑπὸ *Samb.* (quod & *Coccejus* vult) & *Vat.*

v Ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς,] Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντετάλθαι habet. ἐντετάλθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπεταλῆ in *Editis*, forsan pro ἐπιτέταλῆ. HUDS. Lege ἐπιτέταλῆ. COCC.

x Τοῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνους] Τοῦδ' Ἑβρ. *Samb.* τοῦτε Ἑβρ. *Vat.*

y Προάγοντες] Προαγαγόντες *Big.* & *Vat.* προσαγαγόντες *Samb.*

z Εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν] Εἰσήγαγον *Vat.*

a Αὐτῷ γενέσθαι] Αὐτῷ *Vat.*

b Οὖ-

in domum regiam adductum ſolio *paterno* collocant. moxque totus populus ad convivia diemque feſtum celebrandum convertebatur, choris tibiiſque ſeſe *adeo* oblectantes; ut ex ingenti inſtrumentorum numero terra ſimul omnis & aër undique circumſonaret.

Solomon rex ſalutatur. 3 *Reg. c.* 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejuſque convivæ, animis conſternati erant: & Joabus imperator dicebat, ſibi nec placere ſonitum iſtum nec tubam. Dumque appoſitum eſſet convivium & nemo de eo deguſtaret, ſed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conſpexiſſet libens, bonumque nuncium vocaſſet, *ordine* illis rem totam de Solomone regiſque Davidis voluntate expoſuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio ſurrexiſſent, domum quiſque ſuam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiſerat, Deo fit ſupplex, cornibus etiam altaris, quæ ſcilicet prominebant, ab eo prehenſis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando ſibi dari obſecret, "ipſum nec injuriæ memorem fore, nec ma-"li aliquid ſibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob iſtud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "ſi poſthac in novis rebus moliendis fuerit depre-"henſus, ſibimet debere pœnam acceptam ferre." Deinde miſit qui illum à ſupplicatione excitarent. Cumque ad eum veniſſet & adoraſſet, domum ſuam juſſit diſcedere, nihil *mali* ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum præſtare, ut hoc ſibi in emolumentum cederet, volebat.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 *Reg. c.* 1.

Davides ſacerdotes & Levitas in claſſes dividit, eiſque munera aſſignat. 1 *Paral. c.* 23. 24. *&c.*

7. Cum autem Davidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, convocat principes *univerſos* Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Levitis. atque * hiſce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi conſtituit viginti tria millia, judices vero populi & ſcribas eorum ſex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta *muſica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: & ſeparatis à *reliqua* tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque ut una familia miniſtraret Deo per dies octo, à Sabbato uſque ad Sabbatum. atque ſic familiæ omnes ſortem *ſuam* acceperunt in præſentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps uſque ad vigeſimam quartam. Atque hæc diviſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levi-

Pag. 401. §. 3.

νέαθαι πολυχρόνιον ἀνχόμενοι· καὶ ϖροσαγγίλις εἰς τ [b] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [c] ἐπὶ τ θρόνυ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' ὠφελίαν αὐτοῦ ἐτράπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς ϖερπόμενο· ὡς ὑπὸ τ πληθυς τ ὀργάνων ἅπασαν ϖεῖσχεῖαν τὴν γῆν καὶ [d] ἀέρα.

5'. Ως δ' ἤκουσε τ βοῆς Αδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε ϛρατηγὸς Ιώαβο ἔλεγε, οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις οὐδὲ τῇ σάλπιγγι. ϖροσκειμένυ δ' τ δείπνυ, καὶ μηδενὸς γευομένυ, πάντων δ' [e] ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰσϖτρέχει ϖρὸς αὐτὸς ὁ τ ἀρχιερέως Αβιαθάρυ ϖαῖς Ιωνάθης. τ δ' Αδωνία θεασαμένυ τ νεανίαν ἡδέως, καὶ ϖροσϕέροντο ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐδήλυ ϖάντ' αὐτοῖς τὰ ϖερὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὴν Δαυίδυ [f] τ βασιλέως γνώμην, ἀναϖηδήσαντες δ' ἐκ τ συμϖοσίυ ὅ, τε Αδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι ϖάντες ἔϕυγον ϖρὸς ἑαυτοὺς ἕκαϛοι. [g] Φοβηθεὶς δ' Αδωνίας τὸν βασιλέα ϖερὶ τῶν γεγονότων [h] ἱκέτης γίνεται τ Θεοῦ, καὶ τῶν τ θυσιαϛηρίυ κεράτων, ἃ δὴ ϖροεῖχεν, ἐλαβόμενο. δηλῶται τῷ Σολομῶνι ϖεϖοιηκὼς, καὶ ϖίϛεις ἀξιῶν ϖαρ' αὐτ λαβεῖν, ὥϛε μὴ μνησικακῆσαι, μηδ' ἐρᾴσασθαι δεινὸν [i] αὐτὸν μηδέν. ὁ δ', ἡμέρως ϖάνυ καὶ σωϕρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀϕῆκεν ἀθῷον, εἰϖὼν δ' εἰ ληϕθείη ϖ ϖάλιν καινοϖοιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς ϖιμωρίας ἔϛεσθαι. [k] καὶ ϖέμψας αὐτὸν ἀνίϛησιν ἀϖὸ τῆς [l] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ ϖρὸς αὐτὸν καὶ ϖροσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀϖελθεῖν ϵ̓κέλευσε, μηδὲν ὑϕορώμενον, καὶ τὰ λοιϖὰ ϖαρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τῶν συμϕέρον ἡξίυ.

ζ. Βυλόμενο δὴ Δαυίδης ϖαντὸς τ λαοῦ ἀϖοδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τὰς ἄρχοντας εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τὰς ἱερεῖς, καὶ τὰς Λευίτας. ἐξαριθμήσας δὴ τέτας ϖρῶτον, εὑρίσκει τ ἀϖὸ τριάκοντα [m] ἐτῶν ἕως ϖεντήκοντα τετσμυρίας ἑξακισχιλίας, ἐξ ὧν ἀϖέδειξεν ἐπιμελητὰς [n] μὲν τ οἰκοδομίας τ ναῦ, [o] δισμυρίας τρισχιλίας· κριτὰς δὲ καὶ γραμματεῖς τέτων ἑξακισχιλίας, ϖυλωρὰς δὲ τετρακισχιλίας δ' οἴκυ τ Θεῦ, καὶ ϖσάτας ὑμνωδὰς τ Θεῷ, ἄδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [p] κατασκεύασε, καθὼς ϖροειρήκαμεν. διεμέρισε δ' αὐτὰς κατὰ ϖατριὰς, καὶ χωρὶς ἐκ τ ϕυλῆς τὰς ἱερεῖς [q] εὗρε τέτων εἴκοσι ϖεντε ϖατριάς· καὶ ἐκ μὲν τ Ελεαζάρυ οἰκίας ἐκκαίδεκα, ἐκ δὲ τ Ιθαμάρυ ὀκτώ. [r] διέταξέ τε μίαν ϖατριὰν λειτυργεῖν τῷ Θεῷ ἀϖὸ ἡμέρας [s] ὀκτὼ, ἀϖὸ σαββάτυ ἐϖὶ σάββατον. καὶ [t] ἅτως αἱ ϖατριαὶ ϖᾶσαν διεκληρώσαντο, Δαυίδυ ϖαρόντο, καὶ Σαδώκυ & [v] Αβιαθάρυ τ ἀρχιερέων, καὶ ϖάντων τ ἀρχόντων. καὶ ἡ ϖρώτη μὲν ἀναβᾶσα ϖατριὰ ἐγράϕη ϖρώτη· [x] ἡ δὲ δευτέρα ἀκολύθως ἄχει τ εἴκοσι ϖατέρων. [y] καὶ διέμεινεν ἕτο. ὁ μερισμὸς [z] ἄχρι τ σήμερον ἡμέρας. ἐϖοίησε δὴ καὶ

b Οἶκον βασιλικὸν,] Οἶκον τ βασιλικὸν *Big. Samb. & Vat.*

c Επὶ δ θρόνυ.] Επὶ θρόνυ *Vat.*

d Αέρα.] Και τ ἀέρα *Big. Samb. & Vat.*

e Εκ' ἐννοίας ὑπαρχόντων,] Εννοίας *Samb.*

f Τῦ βασιλέως γνώμην,] Ita *Baſ.* & *Samb.* δ deeſt *ceteris.*

g Φοβηθεὶς δ' Αδωνίας] Φοβηθεὶς δ' ὁ Αδωνίας *Vat.*

h Ικέτης γίνεται δ Θεῦ, καὶ τ] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἱκέτης γίνεται δ θυσιαϛηρίυ, ἃ δὴ ϖροεῖχεν ἐλαβόμενο in *Editis.* atque *Epiphanius* ſenſu adhuc magis mutilato, vertit, *ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Solomoni.* Ικέτης τ γυναικὸς apud *Thucydidem*, ubi agit de Themiſtocle ad Admetum confugiente, dein in Sacrarium ſe recipiente.

i Αὐτὸν μηδέν.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

k Καὶ ϖέμψας αὐτὸν] Καὶ deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.*

l Ικεσίας.] Ita cum *MSS.* ut aliquoties ſupra. *ἱκετείας* in *Editis.*

* *Hiſce primus numeratus,*] Sc. *Levitis* juxta *S. Literas*, 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.

m Ετῶν ἕως ϖεντήκοντα] Verba illa *ἐτῶν ἕως ϖεντήκοντα* inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Μὲν τ οἰκοδομίας] Illud μὲ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Δισμυρίας τρισχιλίας·] Ita *Baſ. Samb.* & *Epiphan.* δισμυρίας καὶ τρισχιλίας *Vat.* δισμ. τετρακισχιλίας *Gen.* & *Big.* cum *S. Literis.*

p Κατασκεύασε,] Sic *Samb.* & *Vat.* κατασκεύασε in *reliquis.*

q Εὗρε τέτων] Alibi ἦν ἐδίδι. Sed jam εὗρε retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadverſ. ad Dialectum Att.* p. 147.

r Διέταξέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέταξε δ in *ceteris.*

s Οκτὼ,] Vide *Scaligerum* in *Canonibus Iſagog.* p. 297.

t Οὕτως αἱ πατριαὶ] Eo modo *Baſ. Samb.* & *Vat.* ὅτως ἂν αἱ π. in *reliquis.*

v Αβιαθάρ] Παρόντων, quo poſt Αβιαθάρ exſtabat in *Editis*; auctoritate *MSS.* & *Epiphanii* ejectum eſſe volui.

x Η δ δευτέρα] Aliquid amplius in *ſuo Codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſecunda pariter & tertia & conſequenter uſque ad* XXIV.

y Καὶ διέμεινεν ἕτο] Ita cum *Vat.* διέμενεν in *ceteris.*

z Αχρι τ σήμερον] Ex his verbis quidam colligunt Joſephum hos libros ſcripſiſſe ante excidium templi, quoniam everſo tem-

τῆς Λευίτιδος φυλῆς εἴκοσι μέρη ἑκάστη τεσσαρες, καὶ κληρωσαμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον καὶ τῶν ἱερέων [a] ἐφημερεύσιν [b] ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ. τοὺς δ' ἀπογόνους τοῦ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε γὰρ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ συνέβη τοὺς βασιλεῖς [c] ἀναθῆναι, διέταξε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευίτιδος φυλῆς εἶναι τοῖς ἱερεῦσι διακόνους [d] νύκτα καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέστειλε Μωϋσῆς.

η'. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι καὶ ἑκατοντάρχαις καὶ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, [e] οὓς ἐκέλευσε θεραπεύειν κατὰ τριάκοντ' ἡμέρας ἀπὸ τοῦ πρώτης ἕως τοῦ ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ καὶ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν [f] ἤδει καὶ δίκαιον, ἐπιτρόπους τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλους, καὶ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

θ'. Ὡς δ' ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν [g] προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς φυλάρχας, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Δαβιρέσεων, καὶ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, σὺν [h] ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· "Ἀδελφοὶ καὶ ὁμοεθνεῖς, γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ Δαυιδης, ζῶντός τε πολλὰ πάρεσκευασμένος, καὶ [i] ἀργυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ "δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με Δαβὶδ τοῦ προφήτου Ναθάνα, Δαβίδ τε "τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [k] καὶ τῷ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν "μεμιάνθαι τὴν δεξίαν· τὸν δὲ ἰὸν ἐκέλευσε τὸν Δαβδεξό- "μενον τὴν βασιλείαν καταστήσαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νυνὶ "σοὶ ἐπὶ καὶ [l] τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ιακώβῳ δυοκαίδεκα παῖ- "δων γεγομένων, ἵστε τὸν Ιούδαν ἀποδειχθέντα βασιλέα [m] καὶ "ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν ἐξ ὄντων προκριθέντα καὶ τὴν ἡγεμονίαν "λαβόντα [n] παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα τούτων δυσχερά- "ναντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στα- "σιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνι τὴν βασιλείαν "παρειληφότι· ἀλλ' ὑπειξαμένους ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν "ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν διαπότιμον. οὐ δεινὸν γὰρ "Θεοῦ θέλοντι οὐδὲ ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· "χαίρειν δὲ ἐπ' ἀδελφῷ τοιούτῳ τυχόντα τῆς τιμῆς προσή- "κειν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ πᾶς ὑπαρχέ- "σεις τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν Ιουδαί- "μονίαν τοιοῦτον ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν παρῆναι, καὶ "τὰ ἅπαντα τοιοῦτον διαμένειν χρόνον, ὡς αὐτὸς ἐπηγ- "γείλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσται [o] δὲ "τοῦτο βέβαιον, καὶ καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβῆ [p] καὶ "δίκαιον σαυτὸν καὶ φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νό- "μων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μή, τὰ χείρω προσδόκα, τοῦτο "διαβαίνων."

ι'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτους ποιησάμενος τοὺς λό-

tarum classes viginti quatuor: factaque sortitione, illis obtigerunt vices similiter ac sacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus est Moysis posteros. constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; sancivitque ut Levitæ omnes & sacerdotes continuato diem noctemque ministerio servirent Deo, prout Moyses ipsis præceperat.

8. Cæterum post hæc exercitum totum in duodecim cohortes distribuit, singulæ *cohorti* ducibus *suis* & centurionibus & tribunis assignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies à prima ad ultimam Solomoni regi præsto esse jussit una cum tribunis *suis* & centurionibus. Quin & viros, quos bonos esse noverat justosque, unicuique cohorti præesse voluit: ærarii etiam quæstores, vicorumque curatores & agrorum alios constituit, nunnullosque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recensere haud necessarium esse duxi. *Reliquam etiam populum distribuit. Paral. c. 27.*

9. Postquam autem horum singula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magistratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali solito celsiori constitisset, multitudinem sic alloquutus est: "Fratres & populares, nolo vos ignorare, quod, cum mihi in animo esset ædem Deo "construere, tum auri multum paravi tum argenti "decem millia talentorum. At Deus per Nathanam "vatem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro "vobis bella gesserim & hostium cæde dextram "polluerim: voluit autem ut filius, regni succes- "sor, ipsi templum exstrueret. Nunc igitur quan- "doquidem scitis Judam, Jacobo licet proavo no- "stro essent filii duodecim, regem declaratum fuis- "se, meque, cum sex fratres essent, *reliquis* præla- "tum, & à Deo imperium accepisse, nec eorum "quenquam id ægre tulisse; ita ego quoque oro "obtestorque liberos meos, ut nolint seditionem "commovere, Solomone imperium consequuto; "sed cognito quod Deus ipsum delegerit, eundem "lubenti animo dominum ferre velint. Haud e- "nim grave, Deo ita volente, vel extraneo rerum "potienti servire: æquum vero de fratre ad tantum "honoris fastigium evecto sibimet gratulari, ut "qui ejusdem *fortunæ* socii & participes essent. "Equidem precor ut rata habeantur Dei promis- "sa, atque hæc ipsa felicitas, quam Solomone re- "gnante se largiturum esse pollicitus est, per re- "gionem omnem longe lateque diffundatur, æter- "numque in ea duratura sit. Ista autem firma ma- "nebunt, & felicem exitum habebunt, si te, ô "fili, pium justumque præstiteris, legumque pa- "triarum custodem & vindicem. sin minus, ex- "specta omnia tibi male cessura esse dum contra "ista facias." *Davides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo exstruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Paral. c. 28.*

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus, *Solomoni in manus tradit exemplar Templi, suosque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Paral. c. 28.*

---

templo cessarunt functiones sacerdotum sorte distributæ. Sed aliunde liquet Josephum primum scripsisse libros de bello & deinde hos: & certum est μερισμὸν, distributionem Sacerdotum in 24 familias, ætate Josephi in usu fuisse, etiamsi in templo non ministrarent, nam & ipse notat e qua ephemeria fuerit. Hodie norunt Judæi post tot seculorum decursum, quinam sint ex genere sacerdotali, quamvis 24 classes distinguere non possint. Sed ætate utique Josephi sciri potuit ex qua familia sacerdotali aliquis esset, quando ii vivebant, qui vel ipsi vel quorum patres in templo ministraverant. Quod si Josephus ipse novit, e qua ephemeria ortum duceret (quod non puto aliquem esse inficias iturum) an non jure dixit illum μερισμὸν sacerdotum in 24 classes mansisse usque ad sua tempora? REL.

a Ἐφημερεύσιν] Non alibi quod sciam, nisi apud *Josephum* in *Vita sua* occurrit vox ἐφημερεῖς pro ἐφημερίαι, qua utuntur LXXII.

b Ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ.] Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἀναθῶσιν,] Ἀναθεῖναι *Samb.*

d Νύκτα καὶ ἡμέραν] Καθὼ νύκτα *Vat.*

e Οὓς ἐκέλευσε] Forte pro ὧν legendum censebat in ora Codicis mei *Cocceius* ὧ vel ᾧς. Vetus, *quos præcipit. Coll. Big.* & *Voss.* aperte ᾧς habent, itaque non dubitavi, ut veram lectionem recipere. HAV.

f Ἤδει καὶ δίκαιον,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ᾔδει *Aliis.*

g Προειρημένου διέταξε τρόπον] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰρημένον in *Editis.*

h Ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος] Ἐφ' ὑψηλῆς *Hen.* & *Busb.*

i Ἀργυρίου ταλάντων] Ita *Vat.* ἀργύρου *Samb.* ἀργύρεον in *Editis.* HUDS. Lege ἀργυρίου. Vetus, *centum millia talentorum.* Hebr. אלף אלכ ככרים 1 Paral. 22. 14. COCC.

k Καὶ τῷ φόνῳ] Καὶ τὸ φ. *Samb.*

l Τῷ προγόνῳ] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interp.* τῶ προγόνω in *Editis.*

m Καὶ ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν] Ἐμέ τε *Big.* & *Samb.*

n Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ θεῶ *Vat.*

o Δὲ τοῦτο βέβαιον,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔσαι δ' αὐτὰ in *Editis.*

p Καὶ δίκαιον σαυτὸν] Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τῶν πατρίων Δαβὶδ νόμων *Vat.*

tus, esset orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, *ut* & substructionum & ædicularum inferiorum & superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipsum autem verbis hortatus est ut summum studium & alacritatem operi adhiberet: simulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipsum elegerit & ad templum exstruendum & ad populum imperio regendum. Quin & ostendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immensi laboris: præsertim cum ipse multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, smaragdosque & lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta *talenta*, prætercaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ insistere oportebit *alis expansis* eam obtegentes. Postquam autem Davides conticuerat, principes & sacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *suis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum & in thesauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis * nepos.

Israëlitarum divites ad Templi constructionem conferunt. 1 *Paral.* c. 29.

11. His lætus erat & populus universus, & *maxime* Davides, cum videret quo studio principes & sacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi universi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus semet præesse voluit simul & gentis Hebræorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat. Deinde & fausta *omnia* precatus populo universo, & Solomoni filio mentem sanam & integram & omni virtute corroboratam, jussit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipso regnante perceperant. Postridie vero ejus diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus universus epulati sunt: & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creaverunt; & Sadocum pro po-

Davides populusque Deo gratias agunt. 1 *Paral.* c. 29.

Solomon rex creatur. 1 *Paral.* c. 29.

γως ἐποιήσατο. τῷ γὰρ Δαβὶδ τὴν Δβσαλὼμ καὶ τὴν Δδωνίαν ὁ οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑποστέρων, [q] ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη [r] χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τούτων τὸν ἀριθμὸν ὥρισεν. προεπαρώρμησε γὰρ καὶ λόγοις [s] αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ περὶ τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας [t] καὶ τῷ τῶν Λευιτῶν φύλῳ συναγωνίσασθαι, Δαβίδου τε τῷ ἡλικίαν, καὶ Δαβὶδ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [v] καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. ἐμαρτύρησε δ' αὐτοῖς καὶ ὁ σφόδρα ἐπιτηδεύων τὴν οἰκοδομίαν ἀπόφασιν, [x] αὐτὸς πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα [y] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ἔτι [z] προσκαθασκευασμένος, σμαράγδους τε καὶ παντοίους ἰδίους λίθους πολυτελοῦς. καὶ νεῦσι δ' ἐπὶ τῆς [a] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβσαλὼμ ἑξακόσια, καὶ ἄλλα τετρακόσια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγεν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ [b] ἅρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς [c] Χερουβεῖς, ὡς ἐφεξῆναι δεήσει τοῖς κίοσιν καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαβίδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευίτου φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ πιεμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοψύχους ἐνέγκαι. [d] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσχοντο εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [e] στατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [f] μυριάδας πολλὰς τῶν πάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελὴς, κομίσαι καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος Ιαλος.

ια'. Ἐπὶ τούτοις ἤσθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυίδης, τῷ προθύμῳ δὲ τῷ φιλοτιμίᾳ τῶν ἀρχόντων δὲ ἱερέων δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν ὑμνεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε δὲ [h] γενέτορα τῶν ὅλων ἐπικαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων δὲ θείων, οἷς [i] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε δὲ κηδεμόνα γένους τῶν Ἑβραίων δὲ τῶν τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ [k] βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι δίκαιον ὑγιῆ δὲ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε δὲ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲν πεσόντες ἐπὶ τῇ γῇ προσεκύνησαν, ἠυχαρίστησαν δὲ Δαυίδῃ πρὸ πάντων ὧν αὐτὸς τῇ βασιλείαν προσηλαβόντος ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσχοσαν· μόσχους χιλίους, καὶ κριοὺς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνούς, οἷς ὁλοκαυτώσαν. ἔθυσαν δὲ δὲ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων καταφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [l] τῆς ἡμέρας εὐώρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τοῦ παντὸς ἅπαντος. εἶτα τὸ βασίλειον ἀγαγόντες

q Ὅσοι τε τὸ πλῆθος] Ὅσοι γε *Vat. Hen.* & *Busb.*

r Χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ] In *Editis* χρυσὰ καὶ ἀργυρᾶ.

s Αὐτὸν πάσῃ] Αὐτόν τε *Vat. Hen.* & *Busb.*

t Καὶ τῷ τῶν Λευιτῶν] Καὶ τῷ Λευιτῶν *Vat.*

v Καὶ τῆς οἰκοδομίας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ abest *Editis.*

x Αὐτὸς πολλὰ] Ita lego *Epiphanium* sequutus, qui vertit *cum ipse multa* &c. ἀπόφησιν αὐτὸς πολλὰ μὲν τάλ. in *Editis.* ἀπόφησιν αὐτός. πολλὰ μ. τ. *Big.* & *Samb.*

y Καὶ τεκτόνων πλῆθος] Τεκτόνων τε *Big.* & *Samb.*

z Προσκαθασκευασμένος,] Προσκαθασκευασμένους *Big.* (& *Coll. Voss.*) παρασκευασμένους *Samb.* προεπασκευασμένον *Vat.*

a Ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβσαλὼμ,] Ita ex vestigiis *Codd. MSS.* nam τὰ ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβσαλὼμ habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* quibuscum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπ' ἀρχῆς plane agnoscit, dum vertit, *sed & tum oblationis primitias faciens, tria millia talentorum* &c. Τὰς ἰδίας ἀρχὰς Δβσαλὼμ (aut quod mallem Δβσαλὼμ) in *Editis.* Καὶ τοῦ δὲ προστεθέντος τοῖς ἤδη συνειλεγμένοις χρυσοῦ κεφαλῆς τετρακίλια τάλαντα εἰς τὸ ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3.

b Ἅρμα τοῦ Θεοῦ] Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo insidebat, superque ventorum alis volabat.* ut & *Ps.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, seque alis venti librabat.*

c Χερουβεῖς,] Sic cum *MSS.* Χερουβεῖς in *Editis.*

d Χρυσίου μὲν γὰρ] Χρυσοῦ in *omnibus MSS.*

e Στατῆρας μυρίους·] Ita & *Zonaras.* χρυσᾶς μυρίας LXXII. Vide *Villalpand.* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Asse*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.*

f Μυριάδας πολλὰς.] In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v. 7) centum millia.

g Ιαλος.] Ἰσχὺς LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialus, Iabus, Iabis* & *Iahis.*

* *Nepos.*] Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Politianus* apud *Herodianum*, l. 5, 7. 2. & l. 7, 10, 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* est *unus e posteris Moysis.*

h Γενέτορα τῶν ὅλων] Ita lego, nixus auctoritate *Cod. Vat.* qui habet γενετορα, & *Epiphanii*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis Aliisque* γένεσιν τῶν ὅλων.

i Αὐτὸν ἐκόσμησεν] Si quis αὐτὸν malit, per me licet. quod mox sequitur ἐπέστησεν est ex *MSS.* pro ἐκόσμησεν *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus eum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum* &c.

k Βασιλείας ἔδωκεν.] Βασιλέων solus *Vat.*

l Τῆς ἡμέρας ἐκείνης] Articulum insertum dedi ex *MSS.*

γόνλες Σολομῶνα, ϗ καθίσανλες αὐτὸν [m] ἐπὶ θρόνυ τ πατρῴυ, ἀπ' ἐκείνης τ ἡμέρας ὑπήκυον αὐτῷ.

pulo universo sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Οἷα Δαυίδης, ἐγγίζονλ⊙ θανάτυ, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· ϗ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τ ναῦ κατέλειπεν.

CAP. XV.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

XII.

ΜΕΤ' ὀλίγον ἢ χρόνον καὶ Δαυίδης καταπεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ [n] σωιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν [o] υἱὸν Σολομῶνα, [p] διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέ-"κνον, εἰς τὸ [q] χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τυς ἐμυς "ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν ὄν-"των καὶ τῶν ἐσομένων πορεύόμεν⊙· ἐξ ἧς [r] σκέψ' "οἷόν τι ἐπανελθόντα γνῶναι τί κατὰ τὸν βίον πράτ-"τειν. διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς [s] ἄρτι "τῷ τελευτᾶν, παραινῶ σοι ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον "[t] ἐφὴν συμβυλεύσας, δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τυς χρε-"χομένυς, εὐσεβῆ δὲ πρὸς τὸν τ̀ν βασιλείαν δεδωκό-"τα θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτυ τὰς ἐντολὰς καὶ τυς "νόμυς, ὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· "καὶ μήτε χάριν, μήτε [v] θωπείαν, μήτ' ἐπιθυμίαν, "μήτ' ἄλλο πάθος [x] προσδεομένυ τύτων ἀμελήσας. "τὴν γὰρ πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν [y] ἀπολεῖς, πα-"ραβὰς τὰ νόμιμα· [z] καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτυ τὸν ἀ-"γαθὸν ἀποστρέψεις πρόνοιαν. τοιῦτον δέ [a] σε αὐτὸν "παρέχων, ὁποῖον εἶναί τε δεῖ, [b] κἀγὼ ἢ διδάσκαλῶ, "καθέξεις ἡμῶν τὴν βασιλείαν τῷ γένει· καὶ οἰκ⊙ "ἄλλ⊙ Ἑβραίων σὺκ ἂν δεσπόσειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐ-"τοὶ διὰ παντὸς αἰῶν⊙. μέμνησο ἢ καὶ τ Ἰωά-"βυ τὸν στρατηγὸν διὰ πολεμίας, ἀποκτείναντ⊙ διὰ "ζηλοτυπίαν δύο στρατηγὼς δικαίως καὶ ἀγαθὼς, [c] Ἀβε-"νῆρον τ Νήρυ παῖδα, καὶ τ Ἀμεσσὰν υἱὸν [d] Ἰεθέρ. "[e] ὧν, ὅπως ἂν σοι δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ "καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυναμώτερ⊙ [f] ὁ Ἰωάβ⊙ ὢν, "μέχρι νῦν τὴν δίκην διέφυγε. [g] παρατίθημι δέ σοι, "καὶ τυς Βερζελαίυ τοῦ Γαλαδίτυ παῖδας· ὡς ἂν τιμῇ "πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμεν⊙ ἔχοις. ὁ "προκατάρχομεν γὰρ ὑβρίσας, ἀλλ' ἁμιλλᾶτο ὧν ὁ πατὴρ "αὐτῶν πρὸς τὴν φυγὴν ὑπηρξέ μοι [h] χρεολυτοῦμεν. "καὶ τ Γῆραν ἢ υἱὸν Σεμεΐ, τ ἐκ τ Βενιαμίτ⊙ φυ-"λῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας με πρὸς τὴν φυγὴν "ὅτ' εἰς [i] Παρεμβολὰς ἐπορεύόμην, ἀπήντησεν ἐπὶ Ιορ-"δάνῃ, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τότε, "νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, [k] ἄμυναι."

Β'. Ταῦτα πρὸς διανοίας τῷ παιδὶ πρεῖ τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ πρεῖ τ φίλων, καὶ ὃς ἤδει πιμωρίας ἀξίυς γεγυμένυς, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομή-κοντα, βασιλεύσας ἢ ἑπὰ μὲν ἐν Χεβρῶνι τ Ἰούδα φυλῆς ϗ μῆνας ἓξ, ἐν Ιερουσολύμοις ἢ ἁπάσης τ χώρας τρία Ϲ

PAulo autem post Davides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidisseque jam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: "Ego quidem, ô fili, jam in eo sum "ut fato concedam & ad patres meos abeam, viam-"que ingrediar omnibus qui nunc sunt aut futuri "sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, ut "quid in hac vita geratur exploratum habeat. "Quapropter vivens adhuc & jam morti proxi-"mus ea te moneo, quæ & antea dixeram, tibi "suadendo, ut erga subditos quidem sis justus, er-"ga Deum vero pius, qui tibi regnum dedit, ut-"que custodias præcepta ejus & leges, quas nobis "per Moysen mittendas curavit: & cave ne quid "tibi propositum negligas, aut gratiæ cedens, aut "assentatione aut cupiditate *nimia* abreptus, alia-"ve animi perturbatione. nam ex Dei erga te be-"nevolentia excides, siqua contra legum præscri-"pta feceris; atque in omnibus bonam ejus provi-"dentiam à te alienabis. Quod si ita te erga illum "gesseris ut te decet, & ipse porro te hortor *sua-"deoque*, efficies ut regnum in familia nostra ma-"neat, & nulla alia domus præter nostram He-"bræis imperet in omne ævum. Et præterea fac "memineris iniquitatis Joabi imperatoris, qui in-"vidiæ œstro percitus duos exercitus duces, viros "justos bonosque, interemit, Abenerum Neri fi-"lium & Amessam filium Jethranæ. quorum mor-"tem, ut tibi visum fuerit, ulciscere: quandoqui-"dem Joabus, utpote me viribus superior poten-"tiorque, hactenus supplicium evasit. Commen-"do autem tibi etiam Berzelæi Galaditæ liberos, "quos mei gratia omni honore curaque dignabe-"ris. neque enim erit ut primi beneficium confe-"ramus, sed illos pro officiis remuneremus, quæ "pater illorum in me contulit, cum in fugam me "dederam. Quin & Semei Geræ filium, è tribu "Benjamitide, qui mihi fugienti diris modis ma-"ledixit, tum cum Castra petebam, moxque mi-"hi ad Jordanem *progresso* obviam factus fidem in-"columitatis tunc à me impetravit, cum justam "causam nactus fueris, noli committere ut impu-"nitus abeat."

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus

Davides moriens Solomoni præcepta dat. 3 *Reg. c. 2.*

Davidis moritur. 3 *Reg. c. 2.*

Davidis encomium.

---

m Ἐπὶ θρόνυ] Ἐπὶ τ θρόνυ *Vat.*

n Σωιδὼν] Σωεδὼς *Big.* (*Coll. Vatt.*) *Samb.* & *Vat.*

o Υἱὸν Σολομῶνα,] Voculam υἱὸν inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Διελέχθη] Διελέχθη *Vat.*

q Χρεὼν ἤδη] Ita cum *Samb.* in cæteris χρέων. & juxta *Epiphanium* πάντων χρεών.

r Οὐκέθ' οἷόν τι] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* οὐκέτ' οἷον in *Editis*, *Aliisque.*

s Ἄρτι τῷ τελευτᾶν,] Iterum cum *MSS.* ὄντως τῷ τελευτᾶν in *Editis.*

t Ἐφὴν συμβυλεύσας,] Rursus ex *Iisdem.* ἔφθην *Bas.* & *G.*

v Θωπείαν,] Ἀπιχθείαν juxta *Epiphanium.*

x Προσδεομένυ] Προσδεδεμένον *Vat.*

y Ἀπολεῖς,] Ita cum *Big.* (*Coccejo*) & *Samb.* levicula sane mutatione, pro ἀπωλεῖς, quod in *Editis omnibus* obtinuit; qua tamen auctoritate, alii judicent.

z Καὶ πρὸς ἅπαντ'] Καὶ ἀντικρὺ πρὸς σὲ αὐτῷ τὸν ἀγαθὸν ἐπι-στρέψεις πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, ἁπεῖον εἶναι σὲ δεῖ, κἀγὼ ἢ τ Θεὸν διδάσκαλῶ, καθέξει ἡμῶν τὴν βασιλείαν &c. legisse videtur *Epiphan.*

a Σε αὐτὸν παρέχων,] Σεαυτὸν *Vat.*

b Κἀγὼ ἢ] Κἀγὼ διδάσκαλῶ *Vat.*

c Ἀβενῆρον τ Νήρ.] Ἀβενῆρόν τε, vel Ἀβενηρόν τι in *MSS.* quibus non consentit *Epiphan.*

d Ἰεθρόν.] Ἰεθέρ *Vat.* Ἰέθερ *Epiphan.*

e Ὧν, ὅπως] Ita cum *Vet. Interpr.* (& *Coccejo*) ὃν in *Editis.* deest *MSS.*

f Ὁ Ἰώαβ⊙ ὢν,] Articulum ὁ acceptum debes *MSS.*

g Παρατίθημι δέ σοι,] Παρατίθεμαι σοὶ σοὶ καὶ τὰς Βερζέλαι τ Γαλααδίτυ παῖδας *Vat.*

h Χρεολυτοῦμεν *Samb.* HUDS. Infr. lib. XVIII. c. 9. §. 9. τὸν μισθὸν χρεολυτεῖν. SPANH.

i Παρεμβολὰς] Conf. sup. c. 9. §. 8. & c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἄμυναι.] Ἀμῦναι *Samb.*

mus erat, & omnibus virtutibus præditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium salus commissa est. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro subditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perspiciebat simul & considerabat tam futura quam rationem expediendi instantia: *ad hæc* modestus, mitis, erga calamitosos benignus, justus, humanus *in omnes*. In his quæ fas est ut reges sibi propria vendicent, ne omnino quidem potestatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod spectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium.

Ejusque sepultura & monumentum.

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri solebant, multas etiam ingentesque divitias cum eo sepeliit: quarum magnitudinem facile sit alicui conjectare ex iis quæ dicturus sum. Nam post spatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obsidione absisteret & exercitum *suum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil suppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita se ab oppugnatione liberavit, sicut & alibi indicavimus. Post hunc autem, multis annis elapsis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes sustulit. Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixisse sufficiat.

Lib. 13.

Lib. 16.

Finis Libri septimi.

τριάκοντα. ἔτ᾽ ἄρχ᾽ ἀνὴρ ἐγήνετο. καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἐδεῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ πεφυκέναι. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ἐν οἷς τοῖς ὑπὲρ τὸ ὑπήκοον ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν εἰς μάχας παρακελεύόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, [l] ἀλλ᾽ οὐχὶ τῷ πεφυκέναι ὡς δεσπότης. νοῦς τε εἰς συνιδεῖν, καὶ πρὸς τὰ μελλόντων εἰς τὰ τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τοὺς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [m] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [n] ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι πέφυκε, μηδὲν ὅλως [o] παρὰ τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας [p] ἁμαρτών, ἢ τὸ περὶ τὴν [q] Οὐρίου γυναῖκα. [r] κατέλειπε γὰρ εἰς πλῆθος, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ᾽ Ἑβραίων, οὔτ᾽ ἄλλων ἐθνῶν.

γ΄. Ἔθαψε δ᾽ αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις λαμπρῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὰ ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὴν ὑπερβολὴν [s] τεκμήραιτ᾽ ἄν τις ῥᾳδίως ἐκ [t] λεχθησομένων. μὴ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱοῦ Δημητρίου, βουλόμενος χρήματ᾽ αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ ὑπαρχόντων, [v] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυὶδ μνήμασι, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ἅτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς καὶ [x] ἐν ἄλλῳ [y] δεδηλώκαμεν. μὴ γὰρ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαφθαρμένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [z] χρήματα πολλά. [a] τῶν μέντοιγε ἥκιστα τῶν βασιλέων ἁβδὴς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκρυμμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον λόγος δεδηλώσθω.

Τέλος τῆς βίβλου ἑβδόμης.

l Ἀλλ᾽ οὐχὶ] Οὐ τῷ πεφυκέναι *Vat.*

m Φιλάνθρωπος.] Ita locum distinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus misi in uxore Uriæ magnitudine potestatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*; Φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι πέφυκεν. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipue sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate* &c.

n Ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν] Ἐξαίρετα, juxta Scholia *Thucydidis*, ἀποκεκριμένα.

o Παρὰ τοσοῦτο] Παρὰ τοσοῦτον μέγεθος ἐξουσίας *Vat.*

p Ἁμαρτών,] Ἁμαρτῶν *Samb.*

q Οὐρίου] *Coll. Big.* & *Voss.* Οὐρίου.

r Κατέλειπε] Κατέλιπε *Samb.*

s Τεκμήραιτ᾽ ἄν τις] Ita *Bas. G. Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* τεκμαίροιτ᾽ ἄν τις *Big.* & *Samb.* τεκμαίρεται τις *Vat.*

t Λεχθησομένων.] Δεικθησομένων *Vat.*

v Ἀνοίξας ἕνα οἶκον] Ita *MSS.* & *Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν ἐν Δαυὶδ μνημάτων in *Editis.*

x Ἐν ἄλλῳ] Ἐν ἄλλοις *Big. Vat.* & *Epiphan.*

y Διεδηλώκαμεν.] Δηλώσομεν juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* posuisse pro *indicabimus.*

z Χρήματα πολλά.] Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγεν, *Syncell.* p. 189. Χρήματα, καθάπερ Ἑλληνικός, οὐχ ὁρᾷς, κόσμον ἢ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολλῶν, *Joſ.* Lib. 16. Ἀνοῖξαι μὲν τὸ τάφον, χρήματα ἢ μὴ ὀρύξαι, *Cedren.* p. 98. πειραθέντα ἢ καὶ εἰδότα χωρὶς πυρὸς ἐπιχειρῆσαι, *Cedren.* p. 98. ex *Joſepho* in lib. 16.

a Τῶν μέντοιγε ἥκιστα] Τῶν ἢ ἥκιστα τῶν αὐτῶν βασιλέων ἁβδὸς λῷβος μεμαχημένους ἀδὴς φθορεῖλατεν, *Syncell.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΟΓΔΟΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

β'. Περὶ τ σοφίας αὐτ, καὶ [b] τ σωτέσεως, [c] καὶ ὅσ πλούτ.

γ'. Οτι πρῶτ τ ἐν Ιεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ'. Ως πελευτήσαν Σολομῶν, ὁ λαὸς, ἀποστὰς ἀπὸ παιδὸς αὐτ [d] Ροβοάμου, τ δέκα φυλῶν [e] τ ὑπηκόων τινὰ Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τ δὲ δύο φυλῶν ὁ υἱὸς αὐτ ἐβασίλευσεν.

ε'. Ως Σέσωγχ ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσαμεν ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τ πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετῳκησεν.

ς'. Στρατεία Ιεροβοάμου, ἀπὸ τ Ισραηλιτῶν βασιλέως, [f] ἐπὶ τ υἱὸν ἀπὸ Ροβοάμου Αβιαν ἔτη.

ζ'. Οτι τὴν Ιεροβοάμου γυναῖκα [g] Βασάνης τις ὄνομα Δαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ιεροσολύμοις, βασιλεύοντ αὐτῶν Ασάνου ἀπὸ Αβία παιδὸς, καὶ Δαφθαρὲν τὸν στρατόν.

θ'. Ως, τ [h] Βασάνου γυναῖκα Δαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τ Ισραηλιτῶν [i] Ζαμάρης ὁ υἱὸς αὐτ Αχαβ.

ι'. [k] Ως Αδαδ, Δαμασκῶν καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατεύσαμεν ἡττήθη.

ια'. [l] Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m] ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτου τ Ιεροσολύμων βασιλέα, ἡττηθ.

ιβ'. Ως Αχαβ, ἐπὶ Σύρους στρατεύσαμεν, ἡττήθη τ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

1. QUomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

2. De ejus sapientia, scientia, & divitiis.

3. Quod primus omnium Hierosolymis Templum ædificavit.

4. Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è subditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.

5. Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.

6. Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.

7. Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupavit, tenuitque.

8. Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus.

9. Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.

10. Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.

11. Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intulissent Josaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.

12. Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, & ipse disperiit.

a Ἐν τῇ ὀγδόῃ] *Al.* ὡ τῷ ὀγδόῳ, vel ὸ τῷ ὀγδόῳ λόγῳ.

b Τῆς σωτέσεως,] Τῆς deest *Samb.*

c Καὶ ὅσ πλούτ] Ita distinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc summarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ ὅσ πλούτ, καὶ ὅτι πρ. &c.

d Ροβοάμου,] Τῦ ante Ροβοάμου delevi auctoritate *Codd. MSS.*

e Τῶν ὑπηκόων τινὰ] Illa τ ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτῦ inseruimus è *MSS. Samb. (Coll. Voss)* & *Gall.*

f Επὶ τ υἱὸν ὅσ Ροβοάμου Αβίαν] Sic in *iisdem MSS.* in *Editis* ἐπὶ τ υἱὸν ὅσ Ροβοάμου, καὶ ἡττ. καὶ ὅτι &c. ita ut unus solummodo titulus sit.

g Βασάνης] Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βαασάνης & Βατάμης *Vat.* & semel Βατάμης *Bas.* & *G.* hîc loci tamen in *libris omnibus* Βασάνης.

h Βασάνου γυναῖκα] Ita cum *Vet. Interpr.* ut & libris Græcis omnibus in sequentibus. Hic vero Αβισσάρου nobis repræsentant tam *MSS.* quam *Editi.*

i Ζαμάρης] Αμάρης *Vat.* Αμαρις *Samb.*

k Ως Αδαδ,] Αδὶς, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Αδαδ, quod infra nobis exhibet maxima *Exemplarium* pars.

l Αμμανιτῶν] Sic *Bas. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuscum conveniunt *Epiphanii* vetustiora exemplaria.

m Επιστρατευσαμένων] Ita *Bas.* στρατευσαμένων *Samb.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

Solomoni regnum ineunti populus fausta omnia precatur.

IAM vero de Davide & ejus virtute, quantorumque bonorum popularibus ſuis auctor exſtiterit, & quantis bellis feliciter geſtis pugniſque bene pugnatis *tandem* ſenio confectus deceſſerit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adoleſcens principatum accepiſſet, à patre dum adhuc in vivis eſſet populi dominus Dei voluntate declaratus, & in ſolio conſediſſet, univerſa quidem multitudo, ut ſub novi regni exordia fieri ſolet, fauſtis acclamationibus ei ut omnia proſpere cederent precata eſt, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret ſenectutem.

Adonias Beethſaben adit, ut ſibi à Solomone poſtularet Abiſacen in matrimonium. 3 Regum, c. 2.

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitavit, cum ad regis matrem Beethſaben acceſſiſſet, eamque blande ſalutaſſet, illa percontata an ulla re egens ad ipſam veniat, jubenteque ut ſibi mentem *ſuam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* conceſſuræ, orſus eſt dicere, "etiam ipſam quidem noſſe, quod tam "ætatis prærogativa quam voluntate populi ejus "fuerit regnum, ſed cum ita Deo viſum ſit ut "tranſlatum eſſet in filium ipſius Solomonem, ſe "*quidem* ſervitutem ſub ipſo diligere & amare, "præſentique rerum ſtatui acquieſcere. adeoque "ipſam obſecrabat ut cum fratre pro ſe ageret, "eique perſuaderet ut Abiſace, quæ cum patre "dormire conſueverat, ſibi in matrimonium da"retur: patrem enim cum ea propter ſenectutem "non congreſſum eſſe, & proinde adhuc virgi"nem manere." Tum Beethſabe ſe illi ſedulam operam daturam eſſe pollicita eſt, nuptiaſque *ſe illi* ideo conciliaturam eſſe, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præſertim* quod ipſa inſtanter oraret. Et ille quidem ſpei plenus, fore has nuptias, diſcedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis ſermocinaretur quæ ſupplici Adoniæ promiſerat. Atque filius cum ei obviam proceſſiſſet, illamque complexu excepiſſet, & in cubiculum ubi tunc tem-

Beethſabe ad Solomonem ſupplex accedit.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Σολομὼν, τῷ βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ὁσίως κατορθώσας γηραιὸς ἐτελεύτησεν, ἐν τῷ πρὸ τούτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε τοῦ λαοῦ [b] διαστόλῳ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, καθησυχότος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπευφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, πλουτῆσαι καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πολὺς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ παυδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

Β'. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τῷ ἀρχῷ καταπαχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα [d] Βεεθσαβεὲ, καὶ φιλοφρόνως αὐτῇ ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ ἀφ' χρείαν τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελεύσης ὡς ἥδεως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι μὲν γινώσκοι μὲν τὴν "βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ ἀφ' τὴν ἡλικίαν καὶ ἀφ' τὴν "τοῦ πλήθους προαίρεσιν ἅπασαν αὐτοῦ, μεταβάσης δὲ "πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώ"μην στέργειν καὶ ἀγαπᾶν τὸν [e] ὑπ' αὐτὴν δουλείαν, "καὶ τοῖς παροῦσιν ἥδεσθαι πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν "ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πεῖσαι δοῦ"ναι τὴν τῷ πατρὶ συγκοιμωμένην πρὸς γάμον αὐτῷ "Ἀβισάκην· ἐ γὰρ πλησιάσαι τὸν πατέρα ἀφ' τὸ γῆ"ρας αὐτῆ, μένειν δ' ἔτι παρθένον." ἡ δὲ Βεεθσαβὲη, καὶ [f] ἀφικνεῖσθαι σπουδαίως ὑπέσχετο, καὶ καταπράξασθαι τὸν γάμον· ἀμφότερα, τό τε βασιλέως [g] αὐτοῦ χαρίσασθαι τ' [h] βουλομένου, καὶ δεομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπαλλάττεται πρὸς τὸν γάμον· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [hh] εὐθέως ὥρμησεν ἐπὶ τὸν υἱὸν [i] διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίας δεηθεὶς καταπηγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ προσπλακέντος, ἐπεὶ παρῆλθεν αὐτῷ εἰς τὸν οἶκον οὗ συνέ-

[a] Περιέχει] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*. numerumque defendit *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 7.

[b] Διαστόλῳ καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ] Alii ſic diſtinguunt, διαστόλῳ, καὶ τῷ τ. Θ. βούλησιν καθίσαντος &c.

[c] Αὐτῷ τὰ πράγματα,] Αὐτῷ deeſt *Big.*

[d] Βεεθσαβεὲ,] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ut paſſim Βησαβεέ.

[e] Ὑπ' αὐτὸν δουλείαν,] Ὑπ' αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) ὑπ' αὐτῷ *Vat.*

[f] Διακονήσειν] Αὐτῷ poſt Ἀφικνεῖσθαι inſerunt *Bunb.* & *Hen.* ut & mox ante καταπραξάσθαι.

[g] Αὐτῷ χαρίσασθαι] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[h] Βουλομένου,] Ita cum *MSS.* βουλομένῳ in *Editis.*

[hh] Εὐθέως] Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Bunb.*

[i] Διαλιξομένη] Διαλεξαμένη *Samb.*

σωίζαινεν αὐτῷ κεῖσθαι τ βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τιθῆναι τῇ μητρί. k καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεθσαβὴ, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμένη "μὴ μοι κατάνευσον, καὶ μηδὲν l ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον "μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ." ὁ δ' Σολομῶν ὑπεσχημάτισεν κελεύσας, πᾶσαν γὰρ ὅσαν εἶναι μητρὶ παρέχειν, καί τι προσμεμψαμένην τῷ ἀρχῇ ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίους ἐπ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τοὺς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δεῖναι τῷ παρθένον αὐτὸν Αβισάκλου Αδωνίᾳ τῷ ἀδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δ' m πρὸς ὀργὴν ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Αδωνίαν, καὶ θαυμάζειν n πῶς ὑ προσχωρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ προσκαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Αβισάκης o αἰτουμένη, φίλους ἔχοντι δυνατοὺς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Αβιάθαρον τὸν ἱερέα. p καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προστάττει q αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Αδωνίαν. καλέσας δὲ r τὸν Αβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτου μέν, εἶ-"πε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα ὅσοι τῷ πατρὶ μου συνέκα-"μες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἣν συ αὐτῷ μετῴκησας. τούτων "δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, ταξαμένῳ μὴ Αδω-"νίᾳ καὶ τὰ σκεύη φρονήσαντι· μήτε ἐνθάδε ἴδοι, μήτε "εἰς ὄψιν s ἀπάντα τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα "παρελθὼν ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τάχιον ἄχει τελευ-"τῆς ἔχε τ βίον, t ἁμαρτὼν δ' μηκέτι εἶναι u δικαίως "ἐν ἀξίᾳ". x κατελύετο μὲν οὖν ἀπὸ τ y ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ιθαμάρου οἶκος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς ἐπὶ τῷ Αβιαθάρου πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς z Ηλεί, μετῆλθε δ' εἰς τὰ a Φινεέσου γένους, πρὸς Σάδωκον. οἱ δ' ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τ Ιθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ηλεὶ πρώτου τούτου προγόνου, ἦσαν ἔτει· ὁ τοῦ b ἀρχιερέως Ιωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δ' Ιωάθαμος, Ιωαθάμου δ' Μαραιώθης, Μαραιώθου δ' Αροφαῖος, Αροφαίου δ' Αχίτωβος, Αχιτώβου δ' Σάδωκος, ὃς πρῶτος ὑπὸ Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ἰώαβος δ' ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τοῦ Αδωνίου, φοβερὸς ἐγένετο· φίλος γὰρ ὢν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτου, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑπενόει, καταφεύγει μὲν ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δ' ἐνόμιζεν αὐτῷ c παρέξειν ἐκ τ d πρὸς τ Θεὸν εὐσεβείας καὶ βασιλέως. ὁ δ', ἀπαγγελάντων αὐτῷ e τινῶν τὴν Ιωάβου γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν f ἀναχθέντα αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ἰώαβος δ' οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' g αὐτοῦ πεθνήξε-

poris ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud à dextra matri apponi juſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, inquiit, unum à te, "fili, poſtulanti annue; & nihil moroſi tetricive, "*mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa *eum* obſecrabat, ut is virginem Abiſacen fratri *ſuo* Adoniæ nuptum daret.

3. At rex, hac oratione non leviter offenſus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere & *moliri* dicens, ſeque mirari quod non poſtularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaja ſatellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquiit, mortis ſupplicio eximunt, "tum quidem alioquin iſtæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuiſti, tum quod una "cum eo arcam tranſtuliſti. Hanc autem, tibi, "Adoniam ſequuto ejuſque partibus ſtudenti, "pœnam conſtituo, ut neque hîc moreris, neque "*poſthac* in conſpectum meum venias; ſed, cum in "patriam tuam te contuleris, in agris degas, & "uſque dum moriaris in vita iſthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, ut haud fas ſit te in officio "diutius manere." Et quidem ob cauſam jam memoratam à domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sadocum. Qui vero ex Phineeſis genere * vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum tranſlata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontificis Joſephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex eſt creatus.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expaveſcebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum benevolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi conſilium, miſſo eò Banaja, juſſit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Joabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi uſ-

Repulſam patitur. 3 *Regum*, c. 2. d

Adonias occiditur. Abiatharus ſacerdotio abdicatur. 3 *Regu* c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineeſis ſtirpem rediit.

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 *Regum*, c. 2.

k Καθεσθεῖσα] Ita *MSS.* καθεσθέντα in *Editis.*

l Ἐξ ἀρνήσεως] Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξαρνήσεων *Baſ.* ἐξαρνήσεν *Gen.* In *Epiphanii* verſione, *& nec velis quaſi difficile denegare triſtemque deſterre.* HUDS. Forte ἢ, μηδὲν ἐξαρνήσεως ὢν δύσκολος, μή μοι σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ. Hebr. אל תשב את פני Senſus. *& ne, negando rem minimè difficilem, me contriſteris.* COCC.

m Πρὸς ὀργὴν] Πρὸς ὀργὴν *Vat.*

n Πῶς ὑ προσχωρῆσαι] Πῶς abeſt *Big.* & *Gall.* 1. agnoſcunt ceteri pariter ac *Epiphan.*

o Αἰτουμένη,] Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτουμένου *Baſ.* αἰτουμένῳ *Vat.* & *Gen.*

p Καὶ μεταπεμψάμενος] Μεταπεμψάμενος δ' Βαναίαν *Big. Samb.* & *Vat.*

q Αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *ceteris* αὐτῷ.

r Τὸν Αβιάθαρον] Καὶ Αβιάθαρον τ ἀρχιερέα *Busb.* & *Hen.*

s Ἁπάντα] Sic *Vat. Busb. Hen. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἁπάντων in *reliquis.*

t Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτῶν *Samb.*

u Δικαίως ἐν] Δίκαιος *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *quoniam peccaſti & non eſt juſtum te habere ſacerdotium.*

x Κατελύετ᾽] Κωλύει) *Hen.* & *Busb.*.

y Ἱερατικῆς] Quod de *pontificali* dignitate neceſſe eſt ut accipias, inquit Cl. *Seldenus.*

z Ηλεί.] *Al.* Ηλί.

a Φινεέσου] *Al.* Φινεάσου, Φινέσσου, & Φινεάσσου.

* *Vitam egerant privatam,*] Seu *Pontificatu non functi fuerant*, ut interpretatur *Seldenus.*

b Αρχιερέως Ιωσήπου] Αρχιερέως Οσὶ πρώτου ὑὸς legendum. quod olim ſcripturæ compendio που pro πρώτου comparuerit, à quo cum præcedenti voce Οσὶ conjuncto factum eſt Ωσίπου, unde Ιωσήπου. appellat autem *Joſephus* hunc Oſim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices M.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ισῶ pro Οζίς. *Sam. Petitus* in *Animadverſionibus ἀνεκδότοις* in *Joſephum*, Tom. 1. p. 266. Confer 1 *Paralip.* c. 6. & videſis Cl. *Seldenum* in lib. 1. de *Succeſſ. in pontif. Hebr.* c. 4. HUDS. Joſephi hujus Αρχιερέως, haud ullibi mentio, neque Joathami, vel Arophæi, unde corrigendum hic Joſephum putat Selden. de Succ. Pontif. l. 1. c. 111. p. 123. SPANH.

c Προεῖν] Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* προεῖπεν in *Editis*, *Aliiſque.*

d Πρὸς τ Θεὸν] Πρὸς τὸ Θεῖον *Vat.*

e Τινῶν τῶν] Illud τινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀναστήσαντα αὐτὸν] Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.*

g Αὐτοῦ τεθνήξεσθαι] Αὐτοῦ πᾶν τεθνήξεσθαι *Vat.*

h Αὐ-

uſquam moriturum eſſe. Quod Joabi reſponſum poſtquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti poſtulat, caput amputaret, & hoc de eo ſupplicium ſumeret pro duobus *iſtis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppreſſos* occiderat: corpus vero ejus ſepelire, ut *ejus* peccata in poſteros ipſius in perpetuum redundent, ipſe vero ac pater Joabi morte inſontes ſint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exſequutus, ipſe copiis univerſis præficitur: Sadocum autem ſolum rex pontificem conſtituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulſi.

Sadocus ſit pontifex. 3 *Reg.* c. 2.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 *Regum*, c. 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hieroſolymis exſtructa aſſidue ſecum eſſet, & torrentem Cedronem tranſire non auderet. Quod ſi ſecus fecerit, morte multandum eſſe. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam eum *ad hoc præſtandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ ſibi mandaverat, ſe gratias habere profeſſus, cum imperata ſe facturum eſſe juraſſet, patria relicta Hieroſolymis habitabat. Triennio autem poſt cum audiſſet duos ejus ſervos, qui aufugerant, Gittam ſe contuliſſe, ad famulos *ſuos conquirendos eò* properavit. Rex autem poſteaquam reſcivit eum una cum illis reverſum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accerſito, "nonne tu, inquiit, "juraſti te nunquam à me diſceſſurum eſſe, neque "ex hac urbe in aliam *quamvis* egreſſurum? non "igitur effugies perjurii pœnam: verum ob iſtud "pariter ac contumelias, quibus patrem meum fu- "gientem affeciſti, pœnas mihi dabis ſceleribus "coopertus; ut ſcias nihil inde lucrari malos, quod "flagrante delicto non puniantur, ſed per omne "tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe vi- "dentur, augeri ipſiſque graviorem fieri pœnam, "quàm ſi ſtatim ſcelere commiſſo eam ſubiiſſent." Atque ita Semei juſſu regis Banajas *aggreſſus* interfecit.

Semei occiditur à Banaja, juſſu regis. 3 *Reg.* c. 2.

δυ μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίας ⁽ᵍ⁾ τῷ ὑπακρισιν [h] αὐτῷ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντι, πορεύεται Σολομὼν ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτῷ ἀποτεμεῖν, καθὼς βέλεται, καὶ ταύτην λαβεῖν τὴν δίκην ὑπὲρ τῶν δύο στρατηγῶν, [i] ὃς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ' αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε [k] καταλείπῃ τὸ γένος τὸ ἐκείνου, τοῦ δὲ Ἰωάβου πλούτῳ αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἀθῶοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδεικνυται στρατηγὸς πάσης τῆς δυνάμεως· Σάδωκον δὲ μόνον [l] ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἀβιαθάρου τόπον, ὃν μετῆσεν.

ε'. Σεμεΐ δ' [m] ὧδε προστάξεν οἰκίαν οἰκοδομήσαντα μένειν ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν [n] τὸν χείμαρρον Κεδρῶνα ἔχειν ἐξουσίαν. θανάτου δὲ τοῦτο ζημίαν ἔσεσθαι [o] τὸ πρόσιμον. τῷ δὲ μεγέθει τῆς ἀπειλῆς ὁ ὅρκος [p] αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμεΐ δὲ χάριν οἷς προστάξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν ὡμολόγησε, καὶ ταῦτα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δὲ τριῶν ἐτῶν, ἀκούσας δύο δούλους [q] ἀποδράντας [r] αὐτοῦ ἐν Γίτθοις τυγχάνοντας, [s] ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντος δὲ μετ' αὐτῶν τοὺς βασιλεὺς αἰσθόμενος, ὡς καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καταφρονήσαντος, καὶ, τὸ μεῖζον, τὸν ὅρκον τοῦ Θεοῦ μηδεμίαν ποιησαμένου φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, "ἦ οὐ, φησὶν, ὤμοσας μὴ [t] καταλείψειν ἐμὲ, "μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε [v] ταύτης τῆς πόλεως εἰς ἄλλην; "[x] ἔπειθον ἀποδεῖσθαι τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ "καὶ ταύτης καὶ ὧν τὸν πατέρα μου ἔθλιβε τὴν φυγὴν "ὕβρισας τιμωρήσομαί σε πονηρὸν ὑφόμενον. ἵνα γοῦν "ὅτι [y] κερδαίνεζιν οὐδὲν οἱ κακοὶ μὴ παρ' αὐτὰ παθή- "ματα κολασθέντες, [z] ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νο- "μίζουσιν ἀδεεῖς εἶναι μηδὲν πεπονθότες, αὔξεσθαι δὲ γί- "νεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς [a] ἧς ἂν θᾶσσον τιθημι- "μελήσωνται ἔδοσαν." καὶ [b] Σεμεΐ μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 *Regum*, c. 2.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque ſapientia ejus intellectuque præſtanti & divitiis, & quæ ab Hiramo nactus eſt in ædificationem Templi.

Solomon Pharaonis filiam ducit. 3 *Regum*, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam ſublatis inimicis imperium ſibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum mœnibus, ut ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtravit, nihil ei obſtante adoleſcentiæ fervore, quo minus vel juſtitiam coleret & leges cuſtodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conſervaret: verum, non ſecus ac viri provectioris ætatis conſummatæque prudentiæ, omnia exquiſito judicio
II. tranſegit. Porro ſtatuit Chebronem proficiſci &

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, καὶ σοφίας αὐτοῦ καὶ τῆς πλούτου, καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τοῦ Εἰράμου εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τῇ βασιλείᾳ βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τῶν ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τῇ Φαραώθου τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, καταστησάμενος τὰ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τῶν πρόσθεν ὄντων, διεῖπε τὰ πράγματα [c] λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης, μηδενὸς κατὰ τὸ νεότητος, πρός τι δικαιοσύνῃ καὶ φυλακῇ τῶν νόμων καὶ μνήμῃ ὧν ὁ πατὴρ πλούτων ἐπέστειλε, βλαπόμενος· ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς γέρουσι παρεβεβηκότες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐπιτελῶν. ἔγνω δὲ εἰς

h Αὐτῷ τῷ βατιλεῖ] Αὐτῷ deeſt *Big.* & *Samb.*

i Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε·] Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως *Vat.*

k Καταλείπῃ τὸ γένος] Καταλίπῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

l Ποιεῖ ἀρχιερέα] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Σάδωκον δὲ ποιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* deeſt vox ἀρχιερέα.

m Ὧδε προστάξεν] Ita pro ὧδε, quod in *Editis*, *Aliiſque* exſtat, reſcribere vifum eſt: eoque magis quod ὧδε nec agnoſcit *Vat.* nec *Vetus Interpr.*

n Τὸν χείμαρρον Κεδρῶνα] Φάραγγι βαθείᾳ, quæ dicta Κεδρὼν Αλωσ. lib. v. c. 2. §. 3. ut & §. 4. ibid. Χαράδρα de eodem. SPANH.

o Τὸ πρόσιμον.] Sup. lib. IV. c. 8. ἐπιτιμητὴν αἰτίαν καὶ ἀμφέλκυσμα πρόσιμον· SPANH.

p Αὐτὸν προσηνάγκασεν] Ita cum *Cod. Vat.* verum in *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* deſideratur αὐτὸς, & commode ſatis abeſſe poteſt. in *Editis*, *Aliiſque* ὃς ὁ Ἰωάβου ἀνοσίως &c.

q Ἀποδράντας] Ἀποδρᾶντας *Vat.*

r Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

s Ὥρμησεν] Ita in quinque *MSS.* ὥρμηθ *Big. Baſ.* & *G.*

t Καταλείψειν ἐμὲ,] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. 2. καταλίψειν *Alii* cum *Editis.*

v Ταύτης τῆς πόλεως] Ex ταύτης *Samb.* & *Vat.*

x Οὐκουν ἀποδράσῃ] Ita *Samb.* in cæteris *MSS.* aut ἔκων vel ἑκὼν ἀποδρᾶσῃς, aut ἄκων vel ἀκὼν ἀποδρᾶσῃ. in *Editis* ἐὰν δὲ ἀποδρᾶσῃς.

y Κερδαίνουσι] Κερδαίνουσι μὲ οὐδὲν *Vat.*

z Ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ,] Ἀλλὰ καὶ παντὶ *Vat.* & mox αὔξεσθαι δὲ καὶ γ.

a Ἧς ἂν θᾶσσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἃ ἂν τ. in *Editis*, *Aliiſque.*

b Σεμεΐ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σεμείνου.

c Λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης,] Τὸ λοιπὸν *Vat.*

ὃ᾽ εἰς [d] Χεβρῶνα ϖροϐαλλόμενον, ὅπι τῷ χαλκῷ θυσιαστηρίῳ, τῷ [e] κατασκευασθέντι ὑπὸ Μωϋσέως, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸ ἀριθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τῷτο ϑ᾽ ποιήσας μεγαλως ἔδοξε τὸ Θεὸν τετιμηκέναι. φανεὶς γὰρ αὐτῷ κϑ᾽ τὰς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν [f] αἰτεῖσϑαι τίνας ἀντὶ τῆς εὐσεϐείας [g] δώσει αὐτῷ δωρεάς. Σολομὼν ϑ᾽, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παρασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαϐεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τὸ Θεὸν ᾔτησεν. ὁ γὰρ χρυσὸν, ὁδὲ ἄργυρον, ὅδε τὸ ἄλλο ϖολῦτιμον, ὡς ἄνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ ϖεσηγμένα· ταῦτα γὰρ σχεδὸν νενόμισται ϖαρὰ τοῖς ϖολλοῖς μόνα ϖαντὸς ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, "φησὶ, δέσποτα, νῦν ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν "τὸ λαὸν τὸν ἐμὸν τὰ [h] δίκαια λαλῶν [i] κρίνοιμι." τούτοις ἥδη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ τά τε ἄλλα ϖανθ᾽, ὧν σὺν ἐμνήσθη ϖαρὰ τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐπηγγείλατο, ϖολῦτιμον, δόξαν, νίκην [k] ϖολεμίων, καὶ [l] ϖερὶ ϖάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν σὺκ [m] ἄλλος τις ἀνθρώπων ἔσχεν ἔτι ϐασιλέων ὕστ᾽ ἰδιωτῶν. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν ϐασιλείαν ὅπι ϖλεῖστον ἐπισχεῖν χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ ϖειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸ ϖατέρα μιμούμενος ἐν οἷς μὴ ἄριστος. ταῦτα δὴ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεκτήσατο [n] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ ϖροσκυνήσας αὐτὸν [o] ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα· καὶ [p] ϖερὶ τὴν σκηνῆς μεγάλας ἐπιτελέσας ϑυσίας, κατεδυσώχει τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

Tabernaculum Chebrone petit. 3 Regum, c. 2. & 2 Paral. c. 1.

Deus Solomoni prudenti sapientiam dat. 3 Regum, c. 3. & 2 Paral. c. 1.

β'. Ταύτης ϑ᾽ τῆς ἡμέρας κρίσις ἐπ᾽ αὐτὸν ἦκτο δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν μὴ ῥᾴδιον. τὸ ϑ᾽ ϖρᾶγμα, ϖερὶ ὃ συνέϐαινεν εἶναι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑπάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ ϖραγμάτων [q] γινόμενοι λάϐωσιν, ὥσπερ ἐξ εἰκόνος τῆς ϑ᾽ ϐασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥᾳδίως ἀποφαίνεσϑαι ϖερὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῶσιν. δύο γυναῖκες ἑταίρας τὸν ϐίον ἦκον ἐπ᾽ αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσϑαι δοκοῦσα ϖρώτη λέγειν ἤρξατο. "[r] οἰκῶ "μὲν, εἶπεν, ὦ ϐασιλεῦ, [s] μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δω"ματίῳ. συνέϐη δ᾽ ἀμφοτέραις ἡμῖν ὑπὸ μιᾶς ἡμέρας "ἀποτεκεῖν κατὰ τὸν αὐτὸν ὦρον ἄῤῥενα ϖαιδία. τρί"της ϑ᾽ ἡμέρας διελθούσης, ὑπνωμηθεῖσα [t] τῷ αὐτῆς "ϖαιδίῳ αὕτη, τοῦτο μὲν ἀποκτείνει· ϐασκήσασα ϑ᾽ τὸ"μὸν ἐκ τῶν γονάτων ϖρὸς αὐτὸν μεταφέρει, [v] καὶ τὸ "νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν. "ϖρωὶ ϑ᾽ ἡλίου ὀρέξαι ϐυλομένη τῷ ϖαιδίῳ, τὸ μὲν "ἐμὸν οὐχ εὕρον, τὸ ϑ᾽ ταύτης νεκρὸν ὁρῶ μοι ϖροσκεί"μενον· ἀκριϐῶς γὰρ κατανοήσασα τοῦτο ἐπέγνων. ὅθεν "ἀπαιτῶ τὸν ἐμὸν υἱόν, καὶ σὺκ ὀπολαμϐάνουσα καταπέ"φυγα, δέσποτα, ὅπι τὸν ϖρὸς σὲ ϐοήθειαν. [x] τὸ "γὰρ εἶναι μόνας [y] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τὸν [z] ἐξελέγξαι "δυνάμενον φοϐεῖσϑαι καταφρονοῦσα, ἰσχυρῶς ἐνεμέ"νη ϖροσμένη." ταῦτ᾽ εἰπούσης, ὁ ϐασιλεὺς ἀνέκρινε τὸν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τῆς ϑ᾽ ἐνεγκαμένης τοῦτο πεποιηκέναι, τὸ ϑ᾽ ϖαιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ ϑ᾽ τὰ ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ὑπονοοῦντος τὸν κρίσιν, ἀλλὰ ὥσπερ ἐπ᾽ αἰνίγματι τῷ τὸν

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. 3 Regum, c. 3.

super aram æneam, quam Moyſes fabricari curaverat, Deo ſacrificare. atque mille ſolidas hoſtias *ad eam* immolavit. Cum autem hoc præſtitiſſet, magnopere viſus eſt Deum honoraſſe. nam nocte, quæ proxime ſequuta eſt, ei per quietem apparuit, juſſitque ut poſceret quod ſibi pro *hac* pietate ab ipſo dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratiſſima & homini ad accipiendum utiliſſima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, ſibi accumulari popoſcit: (fere enim iſta ſola pleriſque magni æſtimantur, & inter Dei munera habentur) ſed "da "mihi, inquit, Domine, mentem ſanam rectum"que *in decernendo* judicium, ut vera juſtaque lo"quendo populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione ſua non meminerit, ſe ei daturum eſſe promiſerit, opes, gloriam, de hoſtibus victoriam, & præ omnibus ſcientiam ac ſapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. inſuper & regnum ſeris ejus nepotibus ſe conſervaturum eſſe pollicitus eſt, modo juſtus eſſe pergat, ſibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto ſtatim proſiluit, numenque veneratus Hieroſolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis ſuos omnes epulis adhibuit.

2. Hiſce autem diebus judicium ad eum delatum eſt arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua diſceptari contigit, *paucis* exponere neceſſarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujuſmodi negotiis verſantur regiæ ſolertiæ exemplar intuendo de quæſitis facile pronunciare poſſint. Mulieres duæ meretrices ad ipſum venerunt: quarum altera, cui injuria facta eſſe videbatur, prima dicere orſa eſt. "Ego "quidem, dicebat, ô rex, in uno cum hac *muliere* "cubiculo habito. Accidit autem utrique noſtrum, "ut una die maſculos infantes circa eandem ho"ram pareremus. At tertio poſt die, iſta ſomno"lento in puerulum ſuum incubitu ipſum quidem "opprimit: meum vero è gremio meo *clam* ſubla"tum ad ſe transfert, & mortuum quieſcenti mi"hi in ulnas impoſuit. Mane autem, cum infanti "vellem mammam admovere, meum quidem non "inveni, hujus vero mortuum lateri meo video "accumbere. rem enim, omnibus accurate per"penſis, ita eſſe comperui. Quare filium meum "poſtulo: & cum illum non receperim, ad tuam "opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos ſolæ fuerimus, nulluſque ſubſit metus "alicujus qui *nos* poſſit redarguere, *illa*, negligens "*quid de ſe quiſque ſentiat*, conſtanter & fortiter fa"ctum negare." Ubi hæc dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante ſe hoc feciſſe, & aſſeverante ſuum vivere filium, adverſariæ vero interiiſſe, cum nemo exiſtimare potuerit quid decernendum eſſet, ſed

d Χεβρῶνα] Γαϐαῶνα juxta *Biblia S.* in Codicibus *Gallicis* Γίζρωνα. HUDS. Γαϐαῶνα legendum eſt, nec enim Chebrone fuit altare. REL.

e Κατασκευασθέντι] Sic etiam Judæi loquuntur de altari, licet Bezaleel fecerit. REL.

f Αἰτεῖσϑαι] Αἰτεῖσϑαι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* verum αἰτῆσϑαι cum *cæteris* legiſſe videtur *Epiphan.*

g Δώσει αὐτῷ δωρεάς.] Pro δώσει in *MSS.* habemus ϖροσθήκη aut ϖροσθήκῃ.

h Δίκαια λαλῶν] Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum juſtum poſſim verumque proferre judicium.* in *Editis*, *Aliiſque* δίκαια λαοῦν.

i Κρίνοιμι.] Ita *MSS.* in *Editis* ἀνακρίνοιμι.

k Πολεμίων,] Πολεμίων κάϐεξιν *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

l Περὶ πάντων] Ita cum *omnibus MSS.* & *Vet. Interpr.* περὶ deſideratur in *Editis.*

m Ἄλλος τις ἀνθρώπων] Sic melioris notæ *MSS.* & *Epiphan.* in *Aliis* cum *Editis* ἄλλων.

n Εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης,] Illud εὐθὺς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

o Ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα·] Ἀνέστρεψεν *Vat.*

p Περὶ τὴν σκηνῆς μεγάλας] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* περὶς τὴν σκηνῆς.

q Γινόμενοι λάϐωσιν,] Γενόμενοι *Gall.* 2.

r Οἰκῶ μὲ,] Οἰκῶ μὲ εἰποῦσα *Vat.*

s Μετὰ ταύτης] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μετ᾽ αὐτῆς in *Editis*, *Aliiſque.*

t Τῷ αὐτῆς παιδίῳ] Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς π. *Vat.*

v Καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ] Καὶ τὸ νεκρὸν *Samb.*

x Τὸ γὰρ εἶναι μόνας] Mallem τῷ γὰρ εἶναι.

y Ἡμᾶς,] Illud ἡμᾶς adjectum eſſe volui è *Samb. Big.* & *Vat.*

z Ἐξελέγξαι δυνάμενον] Ἐλέγξαι ſolus *Vat.*

ſed omnes, quaſi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, ſolus rex tale quiddam excogitavit. Juſſis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, ſatellitum quendam ad ſe evocat, imperatque ſtricto gladio puerum utrumque diſſecare in duas partes, ut utraque dimidium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem univerſus regem, ut *admodum* adoleſcentem, clam irridebat. Inter hæc autem cum vera quidem mater exclamaſſet, ne hoc ageretur, ſed potius alteri tanquam ſuus tradatur infans, ſibi enim ſufficere, modo vivat ipſumque conſpiciat, licet alterius eſſe videatur; altera vero parata eſſet puerum videre diviſum, atque inſuper *magnopere* vellet ipſam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverſo utriuſque voces ex animo eſſe, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipſam enim revera eſſe matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & ſuum peremerat, & amicæ filium exſtinctum videre cuperet. Hoc populo viſum eſt magnum eſſe argumentum indiciumque regis prudentiæ ſimul & ſapientiæ: atque ex illo deinceps die ipſi tanquam divina mente prædito auſcultabant.

Solomonis officia. 3 *Regum*, c. 4.

3. Militiæ autem præfecti ipſi erant, præſideſque regionis omnis, iſti *ſcilicet*. Ephraimi quidem ſorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Dioclerus: regionem autem Dorenſem & maritimam omnem ſibi ſubjectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus magnus erat ſub Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem uſque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* uſque montem Libanum, urbes ſexaginta magnas & munitiſſimas ſua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem uſque procurabat habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ uſque ad Jordanem fluvium. At unus illis ſuperior totius *regionis iſtius* curator erat conſtitutus. Semei autem tribûs Ben-

εὕρεσιν αὐτὸ πάντων [a] τῇ Δμνοίᾳ τετυφλωμένων, μόνος ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [b] τὸ νεκρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεται τινα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ σπασάμενον σφοδρὰ τὴν μάχαιραν ἀμφότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [c] ἑκάτεραι λάβωσιν ἀνὰ ἥμισυ καὶ τι ζῶντος καὶ τι νεκροῦ. ἐπὶ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λαυθάνων ἐχλεύαζεν ὡς μειρακίου τὸ βασιλέα. μεταξὺ δὲ [d] τὴν μὲν ἀληθῆ μητρὸς ἀνακραγοῦσης τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ σῴζεσθαι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [e] ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, τὴν δ' ἑτέραν ἑτοίμως ἐχούσης διαιρεμένου ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ σφοδρὰ βασανιζομένην καὶ αὐτὴν ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, ἐπιγνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγομένας, τὴν μὲν [f] ἀνακραγοῦσαν τὸ παιδίον σφοδρὰ ἔκρινε, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τὴν δ' ἄλλης κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτιννύσης, καὶ τὸ τῆς φίλης ἀνιαζούσης ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς βασιλέως [g] φρονήσεως καὶ σοφίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· [h] καὶ ἐξ ἐκείνης λοιπὸν τὴν ἡμέραν, ὡς θείαν ἔχουσι Δμνοίαν, αὐτῷ σφοδρὰ εἶχον.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Εφραΐμι κληρουχίας [i] Οὖρης, ἐπὶ δὲ τῆς [k] Βηθλεέμης τοπαρχίας ἦν [l] Διόκληρος· τὴν δὲ τῶν Δώρων καὶ τὴν σφοδρὰ Δβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. [n] τὸ δὲ Μέγα πεδίον ἦν ὑπὸ [o] Βαναΐᾳ τῷ Αχίλε παιδί. [p] σφοδρὰ δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ιορδάνου πάσης. τὴν δὲ [q] Γαλααδίτιν καὶ [r] Γαυλανίτιν ἕως Λιβάνου ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὐτὸν, [s] Γαβάρης διῴκει. [t] Αχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, σιωσικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος. [v] Βασιμα τοὔνομα. τὴν δὲ [x] σὺν [y] Αρκὴν σφοδρὰ Γαλιλαίαν εἶχε [z] Βαναχάτης. [a] Σαφάτης δὲ [b] τὸ Ιταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν [c] Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ιορδάνου [d] χώραν. [e] ἐπὶ δὲ τούτων [f] [εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. [g] Σεμεῖ δὲ τὴν τῶν Βενιαμί-

[a] Τῇ Δμνοίᾳ τετυφλωμένων,] Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τῇ.

[b] Τὸ νεκρὸν] Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.*

[c] Ἑκάτεραι] Ἑκατέρᾳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκάτερα *Big.*

[d] Τὴν μὲν ἀληθῆ] Τὴν μὲν ἀπαυτόσης, καὶ ἀληθῆ *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen. Busb.* & *Gall.* Verum illa ἀπαυτόσης καὶ non agnoſcunt *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[e] Ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν] Sic cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἀλλ.

[f] Ἀνακραγοῦσαν] Amplius quiddam in *ſuo codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *relamanti quidem ne perimeretur infantulus.*

[g] Φρονήσεως] Φρονήσεως τε καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

[h] Κἀξ ἐκείνης] Καὶ ἀπ' ἐκείνης τὸ λοιπὸν *Vat.*

[i] Οὖρης,] *Uri* apud *Epiphan.* Ωρ LXXII.

[k] Βηθλεέμης τοπαρχίας] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. *Vet. Interpr.* Βηθλέμες in *Editis.* Βαιθσαμοὺς LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βαιθσίμες legit *Schotanus*, & Βηθσίμις *Boſius.* Eſt qui malit Βεθλημὰς. HUDS. *Bethleem* habet etiam Rufinus. SPANH.

[l] Διόκλητος·] Sic ex *iiſdem MSS.* ὁ Κλῆτος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Dochis.* ὑὸς Δακαὲ LXXII. unde ὁ κλῆτος τῶν Δακαέων maluit *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. 2. p. 771.) qui inſuper notavit ὑὸν Εσδὶ (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omiſſa eſſe.

[m] Αβινάδαβος εἶχεν] Ita cum *Cod. Vat.* Αβιναδὰβ in *Editis Aliiſque.* Αμιναδὰβ juxta verſionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Aſaph*, & *Abian Adab* in *Epiphanii* libris.

[n] Τὸ δὲ Μέγα πεδίον] Sup. lib. v. c. 1. §. 22. εἰς τὸ μέγα τελοῦντα πεδίον· & infr. lib. xv. c. 8. §. 5. ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, in Magno Campo; & lib. xii. c. 8. §. 5. εἰς τὸ Μέγα πεδίον· SPANH.

[o] Βαναΐᾳ] *Sub Banaja filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium.* Βανὶ ὑῷ Αχιλὲ juxta LXXII.

[p] Πᾶσαν ἔσχεν] Ita pro σφοδρὰ ἔσχε reſcribere viſum eſt, levicula mutatione.

[q] Γαλααδίτιν] *Al.* (ut & *Cocc.*) Γαλαδίτην.

[r] Γαυλανίτιν] Ita cum *MSS.* vel (cum *Cocc.*) Γαυλωνίτην. in *Editis* Γαυλωνίτιν.

[s] Γαβάρης] Γαβάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabiar.* in *MSS.* vero, *Gabier gubernabat Caſachina Davi autem totius Galilææ* &c. *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* ὑὸς Γαβὲρ LXXII. in *Exemplari Alexandrino.*

[t] Αχινάδαβος] Hic *Achinadabum* & *Achimaan* in unum confundit, ut conſtat ex *S. Literis*, quæ poſteriori nuptam eſſe dicunt *Pharaonis* filiam.

[v] Βασίμα τοὔνομα.] Βασεμμὰθ LXXII.

[x] Περὶ Αρκὴν σφοδρὰ Γαλιλαίαν] *Coll. Big.* & *Voſſ.* περιελαχὼ.

[y] Αρκὴν σφοδρὰ Γαλιλαίαν] Αρκὴ σφοδρὰ Γαλ. diverſa nempe ab ea quæ ὑπ' Αἰδάτῳ lib. i. cap. 7. §. 2. (ubi natus Alexander Severus Imperator. Lamprid. in Alexandr. Sever.) Ab hoc Ἀρκῆ Phœnicum alia Arabiæ, poſtea Πέτρα dicta, de qua lib. iv. ſup. c. 4. §. 7. πρότερον μὲν Αρκὴ λεγομένη, Πέτρα δὲ νῦν ὀνομαζομένη. hæc Ἀρκαία primaria Urbs Arabum. Superioris Ἀρκῆς mentio iterum lib v. c. 1. §. 22. Τοῖς ὄρεσι καὶ βίρεια πόλεως Αρκῆς· ut & heic loci. SPANH.

[z] Βαναχάτης.] *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βαανᾶ ὑὸς Χαὶ LXXII.

[a] Σαφάτης] *Sabath* eſt *Epiphanio.* Ιωσαφὰτ LXXII.

[b] Τὸ Ιταβύριον] Sup. lib. v. c. (1.) §.... τὸ δὲ Ιταβύριον ὄρος, ἔστι πλατὺς· SPANH.

[c] Γαλιλαίαν] Κατω Γαλιλαίαν *Coll. Big.* & *Voſſ.*

[d] Χώραν.] Χώραν refero ad Γαλιλαίαν, & per Γαλιλαίαν χώραν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ιορδάνου intelligo *Galilæam inferiorem.* Verum τὴν κάτω Γαλιλαίαν habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forſan vocem κάτω *margini* ἐξηγήσεως ἕνεκα appoſitam in *textum* receperint. Illud κάτω tamen agnoſcit *Epiphan.* qui in ſequentibus à *S. Literis* & *Joſepho* diverſus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galilæam. Regionem autem uſque ad Jordanem fluvium conſtitutam Baſan diſponebat. Semei autem* &c.

[e] Ἐπὶ δὲ τούτων] Ἐπὶ τούτῳ *Big. Samb.* & *Call.* Illa vero χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων πᾶσαν ἐπετέτραπτο deſiderantur in *Cod. Vat.*

[f] [Εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο.] Illud εἰς (ſenſu id poſtulante ut pag. ſeq. in initio) inſerere viſum eſt.

[g] Σεμεῖ δὲ] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* Σεεὶς in *Editis Aliiſque.* Σεμεΐας *Vat.* ut paſſim ſupra pro Σεμεΐ.

ιαμίπδ· κληρυχίαν [h] ἐγκεχείρισο· [i] Γαβάρης ὃ εἶχε τὴν πέραν τ̃ Ιορδάνυ χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. θαυμαστὴν δὲ ἐπίδοσιν [k] ἔλαβεν ὅ, τε τῶν Ἑβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ιούδα Φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ περιπαπτόμενοι, καὶ πρόσετι τῆς πολυποτάτης ἐλευθερίας ἀκρατῶς ἐμφορούμενοι, πρὸς τὸ σπουδάζειν ἕκας· τὰ οἰκεῖα [l] καὶ πλείω ἄξια πλείον· ὑπῆρχεν.

δ'. Ησαν δὲ [m] καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἱ τ̃ τε Συρων γῆς καὶ τ̃ ἀλλοφύλων, ἥτις ἐπ' Εὐφράτᾳ ποταμῷ διήκουσα μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἀκλέγοντες αὐτῷ φόρους παρὰ τ̃ ἐθνῶν. σιτεῖτο δὲ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν ὁ τῷ δείπνῳ τ̃ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόρους τριακοντα, ἀλεύρου δ' ἑξήκοντα, σιτοὺς δὲ βόας δέκα, καὶ νομάδας βόας εἴκοσι, [n] καὶ σιτοὺς ἄρνας ἑκατόν. ταῦτα πάντα παρεῖχ τ̃ ° ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βουβάλων καὶ τ̃ πτηνῶν καὶ ἰχθύων, κομιζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τ̃ ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [p] τέσσαρας εἶναι μυριάδας φατνῶν τ̃ [q] ὑπεζευγμένων ἵππων. χωρὶς δὲ τούτων ἦσαν ἱππεῖς δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ περισπάδοντο ἐν Ιεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κ̃ τὰς βασιλικὰς διεσπαρμένοι [r] κώμας ἐν αὐταῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τ̃ βασιλέως δαπάνῃ πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ἐπιτήδεια, συνηθροίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' [s] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [t] ὥστε τὰς ἀρχαίας ὑπερβάλλειν ἀνθρώπους· καὶ μηδὲ τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ πάντων [v] ἐν σοφίᾳ διενεγκεῖν λέγονται, [x] συγκεκινομένους λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πολὺ κρείττω ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφία καὶ τῶν κατὰ τ̃ αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἔτι δεινότητι. ὧν ὰ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [y] Εθάν· καὶ Αἱμάν·, καὶ [z] Χαλκέ· καὶ [a] Δάρδαν·, υἱοὶ [b] Ημάων·. συνετάξατο δὲ καὶ [c] βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν [d] πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παροιμιῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας. καθ' ἕκαστον γὰρ εἶδος [e] δένδρου παροιμιωδῶς εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπου ἕως κέδρου. τὸν αὐτὸν δ' τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ' ἀπτηνείων ἀπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἑρπόντων. οὐδεμίαν γὰρ [f] τούτων φύσιν ἠγνόησεν, οὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πάσαις ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἀπιστουμένην τῶν ἐν [g] αὐτοῖς ἰδιωμάτων ἔκρανεν ἐπιδείξασθαι. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θε-

jamitidis ſors commiſſa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero rurſum unus præpoſitus erat. Miro autem incremento auctæ ſunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque ſtudium converſo. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *inteſtinis* diſtracti, ac præterea optatiſſima libertate ad ſatietatem uſque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut ſua quiſque augeret & majoris pretii faceret.

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum uſque pertingenti, præerant, & gentibus ipſi tributa colligentes. Atque *iſti* regis victui in ſingulos dies ejuſque conviviis conferebant ſimilæ quidem * coros triginta, farinæ vero ſexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & piſces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præſepiorum millia equorum jugalium. Verum abſque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hieroſolymis circa regem verſabatur; reliqui vero per villas regias diſperſi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant ſumptus regii, equis etiam neceſſaria ſuppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat. *Solomonis regni magnitudo, ejuſque vi-ctus.* 3 *Regum*, c. 4.

5. Tanta autem erat ſapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priſcæ ætatis hominibus præſtiterit: & non ſolum Ægyptios, qui omnes ſcientia ſuperare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; ſed & eos à regis ſapientia longe abfuiſſe demonſtrarit. Quin & quotquot apud Hebræos iſto ævo perſpicaciæ laudem aſſequuti ſunt, ingenii præſtantia ſupergreſſus eſt, iiſque *longe* antecelluit. quorum nomina non præteribo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Compoſuit etiam * libros de odis & canticis quinque ſupra mille, & proverbiorum & † ſimilitudinum ter mille. nam de quavis arboris ſpecie ‡ parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terreſtribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: ſed de omnibus philoſophorum more diſſeruit, & ſcientiam proprietatum earum ſummam ſe adeptum eſſe oſtendit. Conceſſit ei etiam Deus ut diſceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & cura- *Ejus ſapientia.* 3 *Regum*, c. 4. *Quænam ſcripta reliquit Solomon.* 3 *Regum*, c. 4. 33.

h Εγκεχείρισο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *ἐγκεχειρισμένον* in *Editis*. *ἐπιτέτραπτο Vat.*

i Γαβάρης ὃ] Ita in omnibus *MSS.* Ταβάρης in *Editis*. vitioſe, ut conſtat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4.

k Ἔλαβεν ὅ, τε] Lege *ἔλαβε τότε*. COCC.

l Καὶ πολεῖν ἄξια] Καὶ πολεῖν ἄχρι πλείονος *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas ſemper potius extendendas.*

m Καὶ ἕτεροι] Καὶ inſerui ex *Samb.* & *Vat.*

* *Coros triginta*,] Vide *Annott.* ad p. 421. §. 9.

n Καὶ σίλιγος ἄρνας] Σίλιγος ὃ *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σιτιστὸς τε *Gall.* 2.

o Ἐπ' ἄγρας,] Απ' ἄγρας (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

p Τέσσαρας εἶναι μυριάδας] Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* S. tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26.

q Ὑπεζευγμένων ἵππων.] Ὑποζευγνυμένων *Vat.*

r Κώμας ἐν αὐταῖς] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* χώρας in *Editis*.

s Ην δὲ ὁ Θεὸς] Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτην δ' ὁ Θεὸς, legendum eſſe monuit *Schotanus* cum *aliis*.

t Ωστε τὰς ἀρχαίας] Ὡς τάς τε *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἐν σωφρ διενεγκεῖν] Illud ἐν ex *Big.* & *Samb.*

x Συνκεκινομένους λείπεσθαι] Συνκεκινῆσθαι legiſſe videtur *Epiphan.*

y Εθάν·] Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αθαν· καὶ Αἱμαν·. *Ethan* & *Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. Αιμὰν & *Ethan* Davidis ψαλμῳδοὶ memorati 1 Chron. xv: 19.

z Χαλκέ·] Χάρκε· *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalgal*, & *Chaca* & *Calcheus*. in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκαὶ LXXII. Legendum forſan ex 3 *Regum* iv: 31. χαλκαῖος καὶ Δάρδαν· υἱοὶ Μάλαν·.

a Δάρδαν·,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* quod propius accedat ad Hebraïcum *Darda*. in *Editis Aliiſque* Δόδαν·.

b Ημάων·.] Ημαν· *Vat.* Μαὴλ & *Mahol* in *S. Literis*. apud *Epiphanium* varie, *Madanis* & *Madonis* & *Samad*.

c Βιβλία περὶ ᾠδῶν] Studium Eſſenorum circa conſilia ſequitur Αλωτ· lib. 2. c. 8. §. 6. Vid. Not. Oxon. in eum locum. SPANH.

* *Libros de odis & canticis quinque ſupra mille*,] *Alii* vertunt, carminum & canticorum libros. *Forſan* περὶ ante ᾠδῶν *delendum, & mox voci* πέντε *præfigendum, ut legatur* περὶ πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις.

d Πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις,] Πενταχιλίους Cedren. πεντακισχιλίας ᾠδὰς *Zonar.* Vid. Huet. in D. E. p. 190.

† *Similitudinum ter mille.*] *Al.* parabolarum.

e Δένδρ] Vide Caſaub. c. Baron. p. 647.

‡ *Parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum.*] *Al.* comparationem fecit.

f Τούτων φύσιν ἠγνόησεν,] Τούτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.*

g Αὐτοῖς ἰδιωμάτων] Αὐτῶν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

h Εἰς ὠφέλειαν] Εἰς ὠφέλειαν τ̃ ἀνθρώπων Cedren. εἰς ἀνθρώπων ὠφέλειαν *Zonar.*

rationem hominum. Et cum excantationes compoſuiſſet, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus victa dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc ſanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Veſpaſiano & filiis ejus & tribunis reliquiſque militibus, ex dæmonum poteſtate ab iis obſeſſos liberantem. Modus autem iſtius curationis erat talis. Naſi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus incluſa erat, quas indicaverat Solomon, paulo poſt ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine ſtatim collapſo *dæmonem* adjurabat ne in hunc poſtea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis ſapientia & ſcientia. Ideoque ut omnibus nota ſit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem ſol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens præſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

Eleazarus quidam demonas ejicit.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gaviſus eſt, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de præſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 3 *Reg. c.* 5.

SOLOMON HIRAMO REGI.

"Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxiſſet ædificare Templum Deo, bellis & "continuis expeditionibus fuerit impeditus. non "enim prius hoſtes debellare deſiit, donec eos o"mnes tributum ferre coëgerat. Ego vero Deo "gratias ago pro ea qua nunc fruor pace: ac pro"pterea otio abundans jam ſtatuo domum Deo "exſtruere. eam etenim me conditurum eſſe, "Deus patri meo prædixit. Quam ob rem te oro "atque obſecro, ut aliquos una cum meis mitti ju"beas in montem Libanum ad ligna excidenda. "nam in materia cædenda Sidonii noſtratibus pe"ritiores ſunt. Ipſe vero mercedem, quantam tu "dixeris, fabris materiariis ſolvam."

Solomonis ad Hiramum literæ. 3 *Regum. c.* 6.

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum lætatus eſſet, Solomoni *ita* reſcripſit.

REX HIRAMUS REGI SOLOMONI.

"Deum quidem laudare par eſt, qui paternum "imperium tibi tradidit, viro ſapienti & omni vir"tute prædito. Atque ego, his *mirifice* delectatus, "quæcunque per literas petiiſti tibi *lubens* ſuppe"ditabo. Ligno enim multo magnoque exciſo, "cedrino pariter ac cypariſſino, mihi curæ erit ut

Hirami ad Solomonem reſponſio. 3 *Regum, c.* 5.

θεραπίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] παρηγορεῖτο τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς [l] ἐνδόμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώκοιτο. ᾧ αὐτῷ μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πολλῆς ἰσχύος. ἱστόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλης στρατιωτικῆς πληθύος, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιοῦτος ἦν. προσφέρων τῇ ῥινὶ τοῦ δαιμονιζομένου [o] τὸν δακτύλιον, ἐχόντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι [p] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἕλκυε [q] ἐξείλκεν ὀσφραινομένῳ διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [r] ἐπανελθεῖν ὥρκιζε, Σολομῶνός τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βουλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ἐλεάζαρος ὅτι ταῦτα ἔχει ἰσχύν, ἐπῆν [s] μικρὸν ἔμπροσθεν [t] ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδόνιπτρον· καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέτασσεν ἐξιόντι εἰς ἀνθρώπου ταῦτ' ἀνατρέψαι, καὶ παραχεῖν ὕβριν τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένου δὲ τούτου, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [v] καθίσταται σύνεσις καὶ σοφία. διὰ δὲ, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς Φύσεως καὶ [x] τὸ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδὲν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὑπὸ βασιλέως τοσοῦδε καὶ πάσης εὐδαιμονίας ὑπερβολῇ, τοσούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

5'. Ὁ δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς [y] Εἴραμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὸν τοῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήδη· φίλος γὰρ [z] ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ὅτι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. [a] ἀποστείλας δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

[b] ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ἰδεῖ μοι τὸν πατέρα βουληθέντα καταπαυδόσαι τῷ "Θεῷ ναὸν, ὑπὸ τῶν [c] πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν κακῶν "κεκωλυμένον. ἐγὼ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς "καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑπο"τελεῖς [d] ἐποίησεν. ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς πα"ρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην σχολῶν οἰκοδομῆσαι "τῷ Θεῷ βούλομαι τὸν οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ [e] τοῦτον "ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. διὸ παρακαλῶ "σε συμπέμψαί τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς Λίβανον τὸ ὄρος, "κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης ἐπισημοτέρους "ἔχουσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν ἂν ὁρίσῃς, "[f] ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις παρέξω.

ζ'. Ἀναγνοὺς δὲ τὴν ἐπιστολὴν Εἴραμος, καὶ τοὺς ἐπεσταλμένους ἡσθεὶς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πα"τρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πάσαν "ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα "ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. τομὴν γὰρ ξύλα πολλὰ "καὶ μεγάλα, κέδρα τε καὶ [g] κυπαρίσσου, διὰ τῶν "ἐμῶν

i Συνταξάμενος] Συνιεὶς legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

k Παρηγορεῖτο τὰ νοσήματα] Παρηγόρει τὰ νοσ. *Vat.* forſan pro παρηγορεῖ) νοσήματα.

l Ἐνδόμενα τὰ δαιμόνια] Ἐνδόμενα *Samb.* & *Vat.* ἐνδύμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1. 2.

m Ἐκδιώκοιτο.] Ἐκδιώκει *Vat.* ἰδιώκοιτο *Zonar.* ἐνδιώκοι) *Cedren.*

n Τούτων.] Τοῦτον *Big.* & *Samb.* τοῦτο *Gall.* 1. τούτοις *Cedren.*

o Τὸν δακτύλιον] Vid. Fabric. Pſeudepigr. V. T. p. 1054. & Borrichium contra Conringium p. 21.

p Ῥίζαν ἐξ ὧν] In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice ῥίζας. Sunt qui exiſtimant radicem fuiſſe herbæ, quam (in libris *de bello Judaico*) *Baram* appellat, & magnifice extollit.

q Ἐξεῖλκεν ὀσφρανομένῳ] Ἐξεῖλκεν ὀσφρανόμενον *Cedren.* ἐξεῖλκεν ὀσφρωμένῳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

r Ἐπανελθεῖν ὥρκιζε.] Ἐπανήξειν *Vat.* & forſan *Epiphan.* ἐπιτρέφειν *Cedren.*

s Μικρὸν ἔμπροσθεν] Eſt forſan qui malit μικρῷ πρόσθεν.

t Ἤτοι ποτήριον] Ἤδη inſerui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

v Καθίσταται σύνεσις] Καθίστατο *Vat.*

x Τὸ θεοφιλὲς,] Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox ἡ ante δ' βασ.

y Εἴραμος,] *Al.* Εἰρῶμος, & Εἴρωμος & Χείρωμος.

z Ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ·] Ἐτύγχανε Δαυίδου *Vat.*

a Ἀποστείλας δὲ πρὸς αὐτὸν] Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστείλας δὲ πρὸς αὐτόν. Σολομὼν Εἰρ. &c.

b Σολομὼν] Hæ literæ Salomonis & Hirami habentur apud Euſebium in P. E. IX. 33. 34. Ex Eupolemo deſcriptæ erant; ſuis verbis hic exſcripſit Joſephus. confer 1 Reg. V. SPANH.

c Πολέμων] Πολέμων τῶν συνεχῶν κακῶν, *Gall.* 1. 2. atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

d Ἐποίησεν] Ποιοῦσιν *Gall.* 2.

e Τοῦτον ἔσεσθαι] *Al.* τοῦτο.

f Ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις] Ἐγὼ inſertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Κυπαρίσσου,] Pro κυπαρίσσου in Hebr. 1 Reg. V. 8. [בְּרוֹשִׁים abie-

"ἐμῶν ὅπλ θάλασσαν καταπέμψω · καὶ κελεύσω τὰς "ἐμὰς [h] σχεδίας πηξαμένας εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον "σ [i] σαυτῆ χώρας πλεύσαντας ἀποφέρειν. ἔπειθ' οἱ σοὶ "[k] διακομίσουσιν εἰς Ιερσόλυμα. ὅπως [l] δ' καὶ σὺ πα- "ράσχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, ᾧ διὰ [m] τὸ νῆσον οἰκεῖν "δεόμεθα, φρόντισον."

η'. Διαμένει δ' ἄχρι τ σήμερον τὰ τῶν ὑπογε- γραμμένων τούτων [n] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὡς' εἴ τις θελήσαι τὸ ἀκριβὲς μαθεῖν, δυνηθεὶς τ ὑπὸ [o] τ Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὑροι συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [p] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τ ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πειρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' οὕτως ἀξιοῦμεν, [q] ὥστε [r] συγκεχωρημένον ἡμῖν, κατεχανισαμένους τ πρέπον τ πραγματείας, ἀθῴους ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [s] ὑποδοχῆς τυγχάνειν παραιτούμενοι, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [t] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ο δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σῖτα μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας [v] δισμυρίους κόρους, καὶ [x] τοσούτους ἐλαίου [y] βάδους. ὁ δὲ [z] βάδος δύναται [a] χωροῦσαι ξέστας [b] ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἶνος παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰράμου φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ἠὔξησε, καὶ διαμένειν [c] ὤμοσαν εἰς ἅπαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτὴν σπουδῆς. μυρίους γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [d] διδομένους ὅπου τὸ οἰκεῖα, μέχρις ἂν πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν [e] ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' ὕστερος συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις διὰ πέμπτου μῆνὸς ἀπαντᾶν ὅπου [f] τὸ ἔργον. [g] γέγονει δ' ἐπίτροπος τ φόρου τούτου [h] Αδώραμος. [i] ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυίδης κατέλελοιπε, τ μὲν προσημαζόντων τὴν [k] λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτακισμυρίους· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ἐπεστάτουν τρισχίλιοι καὶ [l] τριακόσιοι. προσετάχθη δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγά-

"meorum opera in mare devehatur: meisque *præ-* "*terea* imperabo, ut rate *ex illis* connexa ad quem- "cunque volueris tuæ regionis locum mari naviga- "to *ea* deponant: deinde tuis licebit ea Hieroso- "lyma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his fru- "mentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus "est, utpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conserva- ta, sed & apud Tyrios: adeo ut siquis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis præsunt apud Tyrios, inventurus sit quæ ab iis di- cta fuerint consentanea illis quæ nos diximus. At- que hæc quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil præter veritatem dicere, nedum, verisimili- bus quibusdam & ad homines decipiendos delectan- dosque accommodis, historiam distinguendo, ope- ram quidem dare ut examen fugiamus, postulare autem ut *narrationi* statim credatur; neque nobis concessum esse, ut, facta ab historiæ decoro disces- sione, à culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus ut nemo nostra hæc approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus. *Josephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis studium profitetur.*

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuissent regis Tyriorum literæ, promptum ejus ob- sequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipso petiit vicissim ei submini stravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expressi* totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei men- suram etiam vini suppeditabat. Et ab istis quidem initiis magis magisque crevit amicitia inter Solo- monem & Hiramum; seque in ea perpetuo man- suros esse jurarunt. Imperavit autem Solomon po- pulo universo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut ministerium non esset laborio sum effecit, scienter illud atque perite dividendo. con- stituit enim ut deni milleni in mensem unum *syl- vam* in monte Libano cæderent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam re- gressi, donec reliqui viceni milleni suum opus iti- dem absolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* mense primi deni mille- ni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Davides *operi destinatos* reliquerat, in vectores quidem saxorum & cæteræ materiæ septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. His que præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In man- datis *Hirami responso lætatur So- lomon.* *Solomonis opera ad Templi ma- teriam.* 3 *Regum*, c. 5.

abiegnis ut & *Vulg.* LXX. vero πεύκινα Paraphrast. legisse vi- detur ברותים Cupressi Cant. 1. 17. SPANH.

h Σχεδίαν] Forte σχεδίας.

i Σαυτῆ χώρας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* αὐτῆ.

k Διακομίσουσιν] Διακομίσουσι solus *Samb.*

l Δὲ καὶ σὺ] Illa ὃ καὶ σὺ ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸ νῆσον] Nota Tyrum insulam hic dici, ut inf. cap. 5. §. 3. SPANH.

n Ἀντίγραφα,] Exstat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Eusebium* de *Prep. Evang.* l. 9. c. 33. quod, un- decunque prolatum, videtur esse suppositi tium.

o Τῶν Τυρίων] Τῶν inseritur ex *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις.] Παρ' ἡμῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

q Οὐδὲ] Ὡς οὐδὲ *Vat.*

r Συγκεχωρημένον ἡμῖν,] Συγκεχωρισμένον *Gall.* 2.

s Ὑποδοχῆς] Ἀποδοχῆς *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δυνώμεθα] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* δυνάμεθα, forsan (ut & *Coccejus* vult) pro ἐυναίμεθα.

v Δισμυρίους κόρους,] Ita rescripsi ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. δισχιλίους perperam in *Editis Aliisque.* ὁ δὲ κόρος (inquit *Josephus*, l. 13. c. 12.) δύναται μέδιμνους Ἀττικοὺς ι'. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐστὶ μόδια λ'. Videsis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452. HUDS. In Hebræo 1 Reg. v. 11. & Vulg. viginti millia. SPANH.

x Τοσούτους ἐλαίου βάδους,] In Hebr. & Vulg. 1 Reg. 11. vi- ginti coros olei. LXX. vero εἴκοσι χιλιάδες βαθὶ ἐλαίου κεκομ- μένου. Pro βαθὶ in MS. Alex. βεθ· SPANH.

y Βάδους.] Βάδος, ὁ καὶ βάτος, πεντήκοντα ξέσται ἤγουν δ' νή. Item mox βάδος, ν ξέσται &c. בת LXX. μέτρου, 2 Chron. IV. 4. & Ezech. XLV. 10. 11. infr. cap. III. §. 5. βάδους διχιλίους. SPANH.

z Βάδος δυνάται] Βάδος, ὁ καὶ βάτος. *Hesych.*

a Χωροῦσαι ξέστας] Χωρῆσαι non agnoscunt aliquot *MSS.* & commode satis abesse potest.

b Ἑβδομήκοντα δύο.] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα καὶ δύο. Utcunque sextarios Romanos intel- ligendos esse docet *Jac. Capellus* de *Mensuris Cubicis*, p. 94.

c Ὤμοσαν] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ὡμολόγησαν in *Editis Aliisque.*

d Παραπαυομένους] Παραγινομένους *Samb.* & *Big.*

e Ἀναπληρώσωσι] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ὡρισμένον.

f Τὸ ἔργον.] Τὸ adjecimus ex *MSS.*

g Γεγονεῖ δ'] Ἐγεγόνει solus *Vat.* Est qui malit γέγονε. sed cum infra occurrat γεγόνει, ut & ἐστὶ, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omissum fuerit augmentum ἐφω- νίας χάριν.

h Ἀδώραμος.] אדניהם 1 Reg. v. 14. LXX. Ἀδωνιρὰμ· SPANH.

i Ἦσαν δ'] Παροικιῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri potest.

k Λιθείαν] Λιθίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Τριακόσιοι.] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen.* & *Epiphan.* Δια- κόσιοι *Bas. Aliique.*

datis præterea dederat, ut ſaxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptaſſent & colligaſſent, ita *demum* in urbem conveherent. Iſtis autem operam navabant non ſolum ſtructores indigenæ, ſed & artifices ab Hiramo miſſi.

λως, εἰς τὰς τοῦ ναοῦ θεμελίωσις [m] ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, καταπεμπίζειν ἔτως εἰς τὴν πόλιν. ἐγίνετο δὲ πᾶσι ἡ ὑπὸ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων [n] μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴρωμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

CAP. III.

De ædificatione Templi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

Solomon Templum ædificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paral. c. 3.

SOlomon autem Templum ædificare cœpit regni ſui anno quarto, menſe ſecundo, quem Macedones quidem Artemiſium vocant, Hebræi vero Jar, poſt quingentos nonaginta duos annos ab exitu Iſraëlitarum ex Ægypto, poſt mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Meſopotamia in Chananæam, poſt mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, uſque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in univerſum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum eſt ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu uſque ad exſtructionem Templi elapſi ſunt anni quadraginta & ducenti.

ΤΗΣ δὴ οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, [o] τρίτον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν [p] Αρτεμίσιον καλοῦσιν, Εβραῖοι δὲ Ιάρ, [q] μὴ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τὰ ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ισραηλιτῶν ἐξόδου, μὴ δὲ χίλια καὶ [r] εἴκοσι ἔτη τὰ Αβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπομβρίας [s] μὴ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ πεντηκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου [t] γενηθέντος Αδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διελήλυθε τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ [v] ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι [x] χρόνον, καθ' ἐκεῖνον ἔτος ἦδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας [y] ἑνδέκατον [z] ἐνεστήκει Εἰρώμῳ. [a] ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρου εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ διαγεγόνει χρόνος [b] ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων.

Templi deſcriptio.

2. Et quidem rex in altiſſimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis reſiſtendi, quique cum terra coalescentes ſolum & firmamentum futuri eſſent operi ſuperſtruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & ſumptuoſum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celſitudinem & amplitudinem *conferebant*, decoriſque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt uſque lacunar ex ſaxo candenti conſtructum. Et quidem altum erat ſexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus menſuris; ita ut tota altitudo

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον ἀντέχειν δυναμένης, [c] οἵ τε τῇ γῇ συμφυέντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς [d] ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὸ κάτωθεν ἰσχὺν [e] οἵσειν ἀπόνως τὸ [f] μέγεθος τῶν [g] ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλος πολυτέλειαν, [h] ἣ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, ἡδονήν τε χάριν καὶ [i] μεγαλουργίας ἐπενοεῖτο. [k] ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκοῦ λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἐξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ [m] τὸ μῆκος, εὖρος δ' εἴκοσι. κατὰ [n] τοῦτο δὲ ἄλλος ἐγηγερμένος,

m Αρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας] *Poliebant & copulabant in montibus.* Rufinus. SPANH.

n Μόνον,] Μόνων *Big.* & *Samb.* à prima manu.

o Τέταρτον ἔτος] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis τέταρτον ἤδη τ. β. ἔτος ἦν.

p Αρτεμίσιον καλοῦσιν, Εβραῖοι δὲ Ιάρ,] Αρτεμισίῳ Macedonibus, Ιαρ Hebræis. 1 Reg. VI. 1. ῃ ιαρ, *Menſis ſecundus. Vulg.* Menſe zio h. e. Aprili. In MS. Alex. τὸ μὲν Ζὼς καὶ τῷ δευτέρῳ μηνί. 1 Reg. VI. 38. SPANH.

q Μὴ ἔτη πεντακόσια] Μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ δύο juxta pleroſque *Epiphanii* libros. *Toſtatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre eſt in *Quæſt.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Joſephi* codices hic loci non vitiatos eſſe colligit J. G. *Voſſius* (in *Iſag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. XL. ubi dicitur Templum fuiſſe crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpiſſet. ab egreſſu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam ſi ab anno hiſce detrahas CCCCLXX. reſidui ſunt DXCII. Videſis *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 347. *Uſſerii* & *Iſ. Voſſii* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153.

r Εἴκοσι ἔτη] Καὶ δύο ἔτη poſt εἴκοσι adjicienda cenſet *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt.* tom. 2. p. 779.

s Μετὰ χίλια] Μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαρεσκαίδεκα reſcribendum cenſet *Schotanus*. In nonnullis *Epiphanii* codicibus *anno milleſimo quadringenteſimo*, ſine *quadrageſimo*.

t Γενηθέντος Αδάμου] *Al.* γενηθέντος.

v Εκατὸν καὶ δύο.] Εβδομήκοντα pro ἑκατὸν δύο reponendum cenſet *Schotanus*. HUDS. Credo legendum (quoniam ſupra annos a mundo condito ad diluvium numerat 2256.) annos 4102. eſſe a mundi ortu uſque ad templum, & 1446. a diluvio. Sic enim minima inſtituitur mutatio, &

2656
1446

4102

adeoque τετρακισχίλια ſubſtituo pro τρισχίλια & poſt τεσσαρεσκοντα addo καὶ ἓξ, nam ſi retineatur 1440, major in pluribus numeris fit mutatio. REL.

x Χρόνον,] Χρόνον ἐτῶν τεσσαρεσκοντα, κατ' ἐκεῖνον ἔτος *Vat.*

y Ενδέκατον] Δυοδέκατον, ut in Lib. I. contra *App.* rectius eſſe cenſet *H. Dodwellus* in Diſſ. de *Periplo Hannonis etate*, p. 21.

z Ενεστήκει Εἰρώμῳ.] Ita cum *Cod. Vat.* in reliquis ἐνεστήκει.

a Απὸ δὲ τῆς οἰκήσεως] Απὸ deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in quibus τὰ δ' οἰκήσεως εἰς τὴν οἰκοδομίαν.

b Ετῶν τεσσαρεσκοντα καὶ διακοσίων.] CCCLI. numerat *Chron. Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. Edit. *Gen.* & *W. Langium* de *Annis Chriſti*, p. 289.

c Οἵ τε τῇ γῇ] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique conſtipati ſibi & conſerti terræ, pavimentum & fortitudo ſuperadificati operis eſſent.* in *Editis Aliiſque* συμφυεῖς ἔμελλον καὶ ἔδαφος &c.

d Εποικοδομησομένης] Εποικοδομηθησομένης *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

e Οἴσειν ἀπόνως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* perperam οἷς ἀπόνως. HUDS. Forte οἷαν ἀπόνως φέρειν. COCC.

f Μέγεθος] Μέγεθός τι *Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

g Εποικοδομησομένων,] Επικεισομένων in *Gall.* 2. & *Epiphanio.*

h Η βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττων] Cum in *Editis* ſit ἢ βάρος ἂν ἔμελλεν οὐχ ἥττονα εἶναι &c. & in *MSS.* ἃ βάρος ὃ ἔμελλεν οὐχ ἕτερον εἶναι, aut ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἥττον εἶναι &c. ideo placuit reſcribere ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι. ſi quis ἢ βάρος ἀεὶ ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι, per me licet. HUDS. Forte ἔμελλον οὐχ ἥττονες. COCC.

i Μεγαλουργίας] Τῆς ante μεγαλουργίας delevimus auctoritate *Codd. Big. Samb.* & *Vat.*

k Ανήγαγον] Ανήγαγεν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Εξήκοντα πηχῶν] Περὶ ᾧ δὲ μέτρου (inquit *Zonaras*) ἦν ὕψος αὐτῷ καὶ ὁπόσης μήκους, καὶ τὸ αὐτὸ κατασκευῆς, οὐχ ὁμοφώνουσιν ἅπαντες τέλειαι αἱ Βασιλικαὶ καὶ ἱστορικὸν τὸ τοῦ ἐγκόλου λόγου τῆς Αρχαιολογίας περὶ τοῦ ναοῦ συγγραφόμενον, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι λεγόμενον. Quod ideo *Joſephum* feciſſe exiſtimandum eſt (ait *Villalpandus*) quod *S. Scripturæ* teſtimonia, quæ de his rebus exſtabant, percipere minime potuerit; vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. HUDS. Sequitur hic Joſephus non rei veritatem ſed traditiones, ſive potius fabulas Judæorum. quod probatum vide in noſtro examine explicationis Vitringianæ Templi Ezechielis. p. 103. 104. 105. COCC. *Filius.*

m Τὸ μῆκος,] Τὸ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

n Τούτου ᾗ ἄλλος] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ τοῦτο in *reliquis.*

o Πε-

ν, ἴσα τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τῷ ναῷ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τετράπλοῦς δ' ὁ πρὸς τὴν ἀνατολὴν. τὸ δὲ πρόναον αὐτοῦ προέτεινεν ἐπὶ [o] πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος δὲ [p] οἴκοις τετραγώνοις, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [q] καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τελάκοντα βραχέσιν [r] οἴκοις, οἱ συνοχή τε ἦν πάντος ἔμελλον ἕξειν διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν περικείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τούτων εὖρος μὲν εἶχεν [s] πέντε πήχεις, μήκους δὲ τὰς αὐτάς, ὕψος δὲ [t] εἴκοσι. ἐπῳκοδόμητο δὲ [v] τούτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, [x] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [y] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτὸς λαβεῖν [z] τῷ κάτωθεν οἴκῳ συμπληρούμενον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιῳκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρος. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἴδιος ἦν ἑκάστῳ, πρὸς τοὺς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [a] κοινὴ δι' ἀλλήλων [b] δεδομημένη μηκίστοις δοκοῖς, καὶ [c] διηκόσας ἁπάντων· ὡς τοὺς μέσους τοίχους [d] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατουμένους ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τοῦτο γίνεσθαι. τὴν δ' ὑπὸ τὰς δοκοὺς στέγην τῆς αὐτῆς ὕλης [e] ἐβάλλετο πᾶσαν [f] ἐξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ [g] περισκόλλησιν χρυσοῦ. τοὺς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐτοῖς [h] ἐνετόρνευσεν, ὥστε στίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τοῦ ναοῦ οἰκοδομία κατὰ πολλοῦ τέχνου ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγένετο, συντεθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [i] σφύρεως μήτε ἄλλου τινὸς ἐργαλείου τεκτονικοῦ τοῖς καταγνοῦσιν ἐργασίαν δηλοῦσθαι, ἀλλὰ δίκα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν [k] ἁρμόσαι [l] τὴν ὕλην συμφυῶς· ὡς ἐκείνου τοῦ ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τὴν τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δ' [m] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸ ὑπερῷον οἴκων διὰ τοῦ ναοῦ θύραν ἔχουσαν· ἦν δὲ [n] εἶχεν θύραν μεγάλην κατὰ τὴν ἀνατολὴν ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' οὐκ αἱ πύλαι πᾶσαι τῶν ἐσόδων διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν [o] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἁλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς [p] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸν μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον [q] εἶναι· [r] τὸν δὲ, πεντεκαίδεκα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἑκατὸν δὲ τὸ μέσον

Templi centum & viginti cubitis constaret. versumque erat ad orientem. Vestibulum autem ejus ad introitum statuerunt, longum viginti cubitos, ad mensuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celsitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum astruebat triginta, quæ extrinsecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus essent per alias in alias. Unaquæque autem ex hisce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ exstructæ erant, & super illas rursum aliæ, omnes pari cum ipsis invicem mensura & numero, ita ut omnes simul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus superior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impositum erat cedrinum. Et domunculæ quidem suum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longissimis trabibus consertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iisdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem subjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum junctur is aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incrustasset, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore colluceret & illustraretur, atque oculos ingredientium perstringeret auri splendore undique diffuso. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exstructa est ex lapidibus politis, apta admodum lævique commissura junctis conditisque, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cujuslibet instrumenti fabrilis appareret indicium; sed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuisse: ita ut sua sponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro ascensum in superius domûs tabulatum commentus est rex *per cochleam* parietis crassitudine *inclusam*. non enim ei erat janua magna ad orientem, sicuti domui erat inferiori; sed à lateribus adibatur per parva ostiola. Templum autem tam intus quam extra complexus est asseribus cedrinis, crassis catenis inter se constrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris esset.

3. Cum autem Templum in duas partes divisis- *Templum divisum in Cellam & Penetrale.*
set, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum sepositi; exteriorem vero, quadraginta

o Πήχεις εἴκοσι] Πήχεις μὲ εἴκοσι *Big. Samb.* & *Vat.*

p Οἴκοις τετραγώνοις,] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. οἴκοις τετραγώνοις *Vat. Gall.* 1. leviculo sane discrimine. in *Editis* μήκους τετραγώνους.

q Καὶ εἴκοσι.] Sic *Vat.* in *reliquis* deest καί.

r Οἴκοις,] Οἴκοι, cellæ Templi. SPANH.

s Πέντε πήχεις,] In *Editis* εἴκοσι πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* εἴκοσι delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2 part. 2. p. 289. ut & *Castalione* ad 3 *Regum*, c. 6. HUDS. Ita circuitus 30. cellarum cum frontispicio Templi fuisset cubitorum 870. quod absurdum est cogitare, non tantum quia Ultima fabrica Templi l. 5. de bell. c. 14. dicitur habuisse latitudinem 100 cubitorum, à fronte, & pone XL. cubitis angustior fuisse; sed & repugnat descriptio cellarum 1 Reg. 6: 5. 6. COCC. *Filius.*

t Εἴκοσι.] Cella unaquæque cum suo tabulato alta erat calamum, omnes simul calamos tres, hoc est cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos historico more licuit Josepho vocare *viginti*; nisi de celsitudine super pavimento domus loquatur. nam superioris cubiculi tabulatum à solo erigitur cubitos XX. *Villalp.*

v Τούτοις ἄνωθεν] Επι τούτοις solus *Vat.*

x Ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις] Si de cubiculorum longitudine & celsitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; si vero de latitudine erant certe imparia, ut constat ex 3 *Regum*, c. 6. v. 6. *Villalpand.*

y Ὡς τὸ πᾶν ὕψος] Ωστε πᾶν *Vat.*

z Τῷ κάτωθεν οἴκῳ] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸ κάτωθεν οἴκων.

a Κοινὴ δι' ἀλλήλων] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Δεδομημένη] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* δεδωμημένη.

c Διηκόσας ἁπάντων·] Διηκόσας maluimus cum *Samb.* (& *Cocc.*) quam ἑκατοντάδας cum *ceteris* omnibus.

d Ὑπὸ τῶν αὐτῶν] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τοῦ συγγ. *Big.* ὑπ' αὐτῶν in *Editis.*

e Ἐβάλλετο πᾶσαν] Ἐβαλλε *Big.* & *Samb.*

f Ἐξεσμένην] Ἀναξεσμένης *Vat.*

g Περισκόλλησιν χρυσοῦ.] Ita cum *MSS.* περὶς κόλλησιν in *Editis.*

h Ἐνετόρνευσεν,] Ἐνετόρνευσεν *Gall.* 2.

i Σφύρεως μήτε ἄλλου τινὸς ἐργαλείου] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφύρας in *Editis.* HUDS. 1 Reg. VI. 7. SPANH.

k Ἁρμόσαι] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) in *ceteris* ἁρμῶσαι.

l Τὴν ὕλην] In *Editis* τὴν τούτων ὕλην. sed τούτων delevimus, quod illud nec agnoscant *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

m Ὁ βασιλεύς] Articulum ὁ inseruimus è *Codd. MSS.*

n Εἶχεν θύραν μεγάλην] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* εἶχον.

o Καὶ ἔξωθεν] Illa καὶ ἔξωθεν non agnoscit *Vetus Interpr.*

p Εἶναι.] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 2. τοῦτο εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τοῦτον αὐτοῖς χρῆσθαι. Forsan, ex scriptura *Cod. Samb.* τοῦτο αὐτὸς χρῆσθαι.

q Εἶναι.] Εἶναι ex sex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.*

r Τὸν δὲ, τ. π. καὶ ἅγιον *Gall.* 1. 2.

* *Adytum sepositi*;] *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale.

† *San-*

ginta cubitorum, † Sanctuarium esse constituit. In scissura vero medii parietis fores posuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas*. Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & byssо splendidissima & mollissima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, ‡ totos aureos utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expansæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum australem parietem Adyti attingerent, alia vero septentrionalem: aliæ autem alæ inter se cohærentes arcam in medio positam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere potest aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis instravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Istis præterea januis aulæa oppandit illis similia quæ intus oppansa erant. Cæterum vestibuli janua nihil horum habuit.

τοῖχον θύρας ἐπέσησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐτᾶις πολὺ [s] ἐνεργασάμενος καὶ τερείαν ποικίλλων. κατεπέτασε δὲ ταύτας ὕφεσιν βαπτεσταῖς, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ [t] κοκκίνου πεποιημένοις· ὁ μὲν ἁπλοῦς καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο [v] Χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν [x] ἑκάτερον τὸ ὕψος [y] πέντε. δύο δ' ἦσαν [z] ἑκατέρῳ πτέρυγες, ἀπὶ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [a] διὸ δ' μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέθησεν, ἵνα τ' πτέρυγων τῇ μὲν ἅπτωνται τοῦ κατὰ νότον κειμένου τοίχου [b] ἀδύτου, τῇ δὲ κατὰ βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πτέρυγες [c] αὐτᾶις συνάπτουσαι πεπτεισμέναι μεταξὺ αὐτῶν τὴν κιβωτὸν σκέπη τυγχάνωσι. τὰς δὲ Χερουβεὶς εἶδεν [d] ὁποῖαί τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδ' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τὸν ναὸν τὸ ἔδαφος [e] ἐλάσμασι χρυσοῦ, ἐπέθηκε δὲ κατὰ τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ θύρας, ὡσὺ τὸ ὕψος τοῦ τοίχου [f] συμμέτρους, εὖρος ἐχούσας πηχῶν [g] εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεκόλλησε χρυσῷ. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τοῦ ναοῦ μέρος, ὅτι ἔξωθεν ὅτε ἔνδοθεν, [h] ὃ μὴ χρυσὸς λιῶ. κατεπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως [i] τοῖς ἐνδοτέρω καταπεπάσμασι. ἡ δὲ τοῦ προναοῦ πύλη τούτων οὐδὲν εἶχε.

Chiramus conflator. 3 Regum, c. 7. v. 13. 14.

δ'. 4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Israëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrificiendo: à quo sane omnia circa Templum *summo* artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem istæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim. Utriusque autem columnæ capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Jachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

Μετεπέμπετο δ' ἐκ Τύρου Σολομὼν τὸν Εἰράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ γὰρ ταύτης ὑπῆρχε [k] τῆς φυλῆς, πατρὸς δὲ [l] Οὐρίου, γένους Ισραηλιτῶν. ἦν δ' ἅπαντος μὲν [m] ἐπιστήμων εἶχεν ἔργα· μάλιστα δὲ τεχνίτης λιῶ χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὥστ' ἐξ ὧν καὶ πάντα κατὰ τὸν τοῦ βασιλέως βούλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος δύο κίονας χαλκοῦς ἔσωθεν, [n] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. λιῶ δὲ τὸ μὲν ὕψος τῶν κίονων ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [o] πηχῶν. χωνεύτην δ' ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφεικυῖα, τὸ ὕψος ἀπὸ πέντε πήχεις ἐγηγερμένον· ᾧ περιέκειτο [p] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτοις δ' ἀπήρτηντο κατὰ [q] δισοιχίαν καὶ [r] ῥοιαὶ διακόσιαι. τούτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἵστησε τοῦ προπυλαίου θεασάμενος, καλέσας αὐτὸν [s] Ιαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ [t] τὴν ἀριστερὰν, ὀνομάσας αὐτὸν [v] Βοάζ.

Due æreæ columnæ. 3 Regum, c. 7.

5. Fudit autem & mare æneum in hemisphærii speciem. illud vero opus à metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat e-

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [x] ἐγκεκαλυσμένην, ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα ἀφ' τοῦ μέγεθος. λιῶ γὰρ ὁ λιτὴρ τὴν ἀφάμετρον

Mare æneum, sive lacus fusilis. 3 Reg. c. 7. & 2 Paral. c. 4.

† *Sanctuarium esse constituit.*] *Al.* Cella, & Templum anterius.

s Ενεργασάμβρος] Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμβρος Editorum.

t Κοκκίνῳ] Κόκκῳ *Vat.*

v Χερουβεὶς ὁλοχρύσους,] Verum illi Cherubini è lignis olei facti dicuntur 1 *Reg.* VI. 23. quod de lignis olei omissum à LXX. Pro Χερουβὶμ apud LXX. MS. Alex. Χερουβ. Illi autem Cherubim auro tecti 1 Reg. VI. 23. SPANH.

x Ἑκάτερον τὸ ὕψος] Vel hic ἑκατέρου legendum, vel εἶδος, aut simile huic verbum subintelligendum, ut constat ex v. 13. & 14..

y Πέντε.] Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraïcam*, in 3 *Regum*. c. 6. v. 23.

z Ἑκατέρῳ πτέρυγες,] Ita cum *Editis*. ἑκατέρου in *MSS.*

‡ *Totos aureos*,] *Ex auro solido* vertit *Gelen. ex purissimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas*, ex materia erant *cyparissina* auro tecta.

a Διὸ ὁ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων] Διὸ καὶ ὁ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, vel διὸ καὶ μακρὰν οὐκ ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.*

b Ἀδύτου,] Τοῦ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoscit *Vat.*

c Αὐταῖς συνάπτουσαι] Ita ex *Busb. Vet. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis*, *Aliisque* αὐτοῖς.

d Οποῖαί] Pag. 135. §. 5. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conspexerat.

e Ελάσμασι χρυσοῦ,] Ελασμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου Habacuc. I. 11. & Inf. Antt. lib. XII. c. 2. §. 8. ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ· Ελασμα, *ductile aurum* Rufin. SPANH.

f Συμμετρημένας,] Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρημένας.

g Εἴκοσι,] Ita in omnibus *Josephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis*. At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) ostio *decem* tantum *cubites* tribuit. Videsis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 576.

h Ο μὴ χρυσὸς λιῶ.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* cum *Editis* ᾧ μὴ χρ.

i Τοῖς ἐνδοτέρω] Lege ταῖς, vel ὁμοίοις τοῖς ἐνδοτέρω καταστρωμασιν. COCC.

k Τῆς φυλῆς, πατρὸς] Forte τῆ φυλῆς γένους Ισραηλιτῶν, πατρὸς δὲ Τυρίου. COCC.

l Οὐρίου,] Ita in libris omnibus *Josephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) Τυρίου habent. Videsis *Commentarios* ad 3 *Regum*, c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 775.

m Επιστήμων εἶχεν] Επιστήμονος *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

n Τὸ πάχος] Paulo aliter legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus, cavatione quatuor digitorum.*

o Πηχῶν.] Πηχῶν deest *Vat.*

p Δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* δίκτυον ἐλάτῃ χάλκινον περιπλεγμένον καλύπτον τὰ κρ.

q Δισοιχίαν] Sic plerique *MSS.* & *Gen.* δισιχίαι *Samb.* & *Bas.* HUDS. Δισιχίαν Ed. Basil. δύο στίχοι ῥοῶν χαλκῶν LXX. VII. Reg. 18. l. 1. Item v. 42. SPANH.

r Ῥοίαι διακόσιαι.] *Al.* ῥοαί.

s Ιαχίν·] Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ιάχειν & Ιαχὶν & Ιαχλί.

t Τὴν ἀριστερὰν] Sic *Vat.* in *ceteris* τῆ ἀριστερᾶ.

v Βοάζ.] Eo modo *Gen.* cum *S. Literis.* Βαὶζ & Βαὶς juxta *alios.* HUDS. Pro Βοάζ in Edit. Basil. βαὶζ. LXX. Ιαχὶν & Βαλὰζ. MSS. Alex. Ιαχνὶ & Βοὰς. 1 Reg. VII. 21. SPANH.

x Εχηματισμένην.] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐχτματισμένον.

y Κι-

τρων πηχῶν δέκα, καὶ ὅπὶ παλαιστιαῖον πάχος [y] κεχωνδυμένον. [z] ὑπῆρεισο δ' [a] κζ τὸ μεσάτατον τ κύτος [b] σπείρᾳ σχιαγομένη εἰς ἕλικας δέκα. ἦν δ' τὸ μέτρον πήχεως. σχιεισήκεσαν δὲ σὺν αὐτῷ μόχοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τ πασάρων ἀνέμων [c] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔσω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥστ' αὐτοῖς ὑπικαθέζεσθαι [d] τὸ ἡμισφαίριον, κζ σχιαγωγὴν ἔνδον [e] ὑπτενεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα [f] βάθος [g] τελχιλίους.

ε'. Ἐποίησε δὲ ☾ λυτήρων δέκα βάσεις χαλκᾶς πλευγώνων. τούτων ἑκάστη μῆκος μὲν εἶχε πήχεων πέντε, πλάτος πασάρων, ὕψος ἕξ. [h] συνεκέκλειτο δὲ τὸ ἔργον κζ μέρος [i] τετραμμένον ὕτως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κζ γωνίαν ἐχόντες πλευγώνιοι, τὰ πλάγια τ βάσεως ἐξ ἑκατέρας μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ τοῦτο τελχῖνι διῃρημένα. ἑκάστῳ δὲ χώρᾳ [k] ὄρος ἐπῆχεν εἰς ὑπόβασιν καλεσκαυασμένον· [l] ἐφ' οἷς ἐτετραμμένο, πῇ μὲν λέων, πῇ δὲ ταῦρος ☾ [m] ἀετός. ὅπὶ δὲ τ κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κζ τὰ πλάγια τετραμμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ὅπὶ πασάρων [n] αἰωρύμενον τροχῶν εἰσήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ἅπαι, [o] πλήμνας κὲ ἄντυγας πήχεως κὲ [p] ἡμίσυς ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμασεν ἄν τις τὰς ἀψίδας τ τροχῶν θεασάμενος, πῶς [q] συνετραμμέναι, κὲ τοῖς πλαγίοις τ βάσεων προσηρμοσμέναι, ἁρμονίως τ ἄντυξιν ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως ὕτως ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλεινον ὦμοι χειρῶν ἀνατεταμένων· οἷς ἐπεκάθητο σπείρα κζ [r] κοῖλον ὑπικειμένη τ λυτῆρα, τ χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετῷ κὲ λέοντι, αὐτοῖς ἐφηρμοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν [s] τετραμμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τ [t] δέκα βάσεων ὑπῆρχε. [v] προσεξειργάσατο δὲ ☾ [x] κυθρογαύλης, [y] δέκα λυτῆρας χρογγύλης χαλκᾶς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τετραμετρήτους [z] χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε πασάρων πηχῶν, καὶ [a] τοσούτοις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [b] διειστήκει τὰ χείλη. ἔθηκε δὲ τοὺς λυτῆρας τούτους ὅπὶ τ δέκα βάσεων τ κληθησῶν [c] μεχωνώθ.

nim labrum ſecundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi craſſitudinem fuſum erat. Suffulciebatur autem ad ipſum alvei meditullium ſpirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumſtabant autem circum illam juvenci duodecim, verſus regiones quatuor ventorum adſpicientes, ad unumquemque ventum tres, cum poſterioribus introrſum propendentibus, ut eis hemiſphærium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

6. Fecit præterea labrorum decem baſes æneas quadrangulas. Harum ſingulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes tornо factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos diſpoſitæ, forma quadrangulari, quibus latera baſium utrinque adaptata erant & inſerta. erant autem hæc tripartita, & ſingulæ areolæ continebantur * limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud ſecus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illæ autem fuſiles erant cum modiolis & radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus baſium coaptatæ radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lavacri, requieſcentis ſuper manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut iſta *omnia* ſpectantibus ejuſdem conflaturæ eſſe viderentur. Hiſce vero interſertæ erant palmæ cælatæ. Hujuſmodi quidem ſtructuræ erant decem baſes. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum ſingula capiebant ‡ choas quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *iſtis* baſibus impoſuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem hæc ad aquilonem verſa) & totidem in dextra ad auſtrum, ita ut orientem reſpicerent. il-

Baſes æreæ & lavacra. 3 *Reg.* c. 7. & 2 *Paral.* c. 4.

[y] Κεχωνδυμένον.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* κηχωνδυμένης.

[z] Ὑπῆρεισο δ'] Ita edere viſum eſt, (ita & *Cocc.*) cum ὑπηρεῖσο habeat *Big.* ὑπῆρτο *Samb.* ſi quis tamen cum *Editis* malit ὑπεῖσεσο, non repugno.

[a] Κατὰ τὸ μεσαίτατον] Καὶ κζ *Big.* & *Samb.*

[b] Σπείρᾳ σχιαγομένη] Ita feci. cum antea eſſet σπείρα σχιαγομένη. Hanc columnam, ſive columnæ baſin, à ſpiræ ſimilitudine ita dictam aptiſſime nobis repræſentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum veriſimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N. F. D.* in Epiſtola *E. Bernardi* libro *de Menſ.* & *Pond.* ſubjuncta.

[c] Ἀποβλέποντες,] *Al.* βλέποντες.

[d] Τὸ ἡμισφαίριον,] Illud τὸ ex *MSS.*

[e] Ἐπτενεῦον.] Ἀποσβὸν *Vat.*

[f] Βάθος τελχιλίους.] Vid. ſup. Cap. 11. §. 9. illic *congius*, *radius* hic vertit Gelenius. Βάθος enim eadem menſura, quæ *Epha*. SPANH.

[g] Τελχιλίους.] Ita *Baſ.* & *MSS.* tam Gr. quam *Lat.* ut in 2 *Paralip.* c. 4. διχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Diſſertationem de *Mari æneo* ſubjectam libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus* & *Menſuris*.

[h] Συνεκέκλειτο] Συνεκέκλειστο *Vat.* (quomodo legendum vult *Coccejus*) quod magis regulare.

[i] Τετραμμένον ὕτως.] *Al.* Τετραγωνισμένον.

[k] Ὄρος ἐπῆχεν] Ita lego cum *Cod. Gall.* 2. ὄρος ἐπ'. *i. e.* ὑπ. κατεσκευασμένον in *Editis*, *Aliiſque*. ὄρος *i. e.* ὑπ. κατεσκευασμένον. *Samb.*

[l] Ἐφ' οἷς ἐτετραμμένο,] Mallem ἐφ' αἷς, *ſc.* χώρας. quam cum *Editis Aliiſque* ἐφ' οἷς, *ſc.* πλαγίοις. quæ vox paulo remotior videtur.

[m] Ἀετός.] In Sacris literis nulla mentio aquilæ. REL.

* *Limbo in graduum ſimilitudinem facto.*] In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter ſcalas*, ἀναμέσον τ ἐξεχομένων LXXII. Genus ſculpturæ eſſe videtur, *ſcalarum* vel *graduum* inſtar, quales *denticuli* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus*.

[n] Αἰωρύμενον] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* ἐωρύμενον.

[o] Πλήμνας] Apollon. Rh. l. 1. v. 757. Ἀξονι δὲ πλήμνησι· Schol. πλήμνη τὸν χοινικίδα σημαίνει δὲ τροχόν· Vid. *Galen.* ad *Hippocr. de Fractur.* T. XII. p. 209. χοινικίδα δὲ τροχὸν πλήμνην τὸν Ἰώνων λέγειν· SPANH.

[p] Ἡμίσυς ἔχοντες] Sic *MSS.* ἡμίσυ in *Editis*. unde quis ἥμισυ legendum eſſe conjiceret.

[q] Συντετραμμέναι,] Συστετραμμέναι κὲ ταῖς πλαγίαις in aliquot *MSS.*

[r] Κοῖλον ὑπικειμένη.] Ita *MSS.* κλοιὸν in *Editis*.

[s] Τετραμμένοι.] Τετραγωνισμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2.

[t] Δέκα βάσεων] Hic loci & mox infra δώδεκα *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Προσεξειργάσατο] Προσεξείργασο in *iiſd. MSS.*

[x] Κυθρογαύλης,] Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* ΕΡΩΤ. κδ'. in *Regum* 3. p. 307. HUDS. V. *cantharos* Hebr. כיורות כיורים ἢ γαυλας vel καινθαρογαύλας vel χυτρογαύλας. LXX. χυτρακαύλας. COCC. LXX. κυθροκαύλας· 1 Reg. VII. 38. in MSS. Alex. χυθρογαύλας· SPANH.

† *Decem Cythrogaulos*,] *Al.* decem labra ænea rotunda conchæ ſpecie.

[y] Δέκα] *Coll. Voſſ.* & *Big.* δώδεκα.

‡ *Choas quadraginta*] Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textûs Hebraici Interpp.*

[z] Χόας.] Χοεῖς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόεις *Vat. Busb.* & *Hen.*

[a] Τοσούτοις] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τοσούτων.

[b] Διειστήκει τὰ χείλη.] *Al.* διειστήκει.

[c] Μεχωνώθ.] Μεχανωθ ſic LXX. VI. Reg. 27. 30. MSS. Alex. Μαχανωθ· SPANH.

[d] Ἰσηνιν ἐξ ἀριστερῶν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt ἴσηνιν.

[e] Ἔθηκε] Ita cum *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἀνέθηκε.

[f] Ὕδατος αὐτῆς] Sic *Hen.* & *Busb.* in *cæteris* ὕδατος, τὴν μὲ θάλ.

illac etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus & pedes ſacerdotum, qui ad altare aſcenſuri erant; lavacra vero ad purganda inteſtina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

Altare æneum. 2 Paral. c. 4. v. 1.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* inſtrumentum confecit ex ære, ſplendore & pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diverſo factas: ſuper quas vaſa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigeſies mille, argentearum vero quadraginta millia. Inſuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moyſis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret ſecundum legem: & menſam unam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex adverſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc poſuit. Iſta omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela advto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

Menſæ. 2 Paral. c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 Paral. c. 4. v. 7.

Reliqua Templi inſtrumenta.

8. Faciendos inſuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin & aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, *erant* vigeſies mille: ſimiliter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin & ſtolas ſacerdotales mille *paravit* in uſum Pontificum, cum epomidibus talaribus & rationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, una fuit, & ad hodiernum uſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyſes præſcripſit, ducena millia; item *alias* ſtolas byſſinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille:

αὐτούς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τ̃ ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τ̃ βωμόν· τοὺς δὲ λυτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τ̃ ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ'. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιστῆρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ [k] ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν [l] ὁμοίᾳ χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε [m] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐπίθεσαν τοὺς ἄρτους ἔμπροσθεν Θεοῦ, [n] καὶ ταύτῃ παραπλησίας μυρίας πρὸς [o] αὐτῇς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγυμνασμένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [p] ἀποσπονδεῖα, χρύσεα μὲν [q] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε [r] κατὰ τὴν Μωϋσέως πρόσταξιν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τ̃ ναὸν, ἵνα καίῃ [s] καθ' ἡμέραν ἀκωλύτως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [t] ἐπικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον [u] ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τ̃ λυχνίας. ταύτην γὰρ [v] κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [x] χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἐκεῖτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τ̃ τεσσαράκοντα πήχεων οἶκος, πρὸς [y] κατάπτασμα τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. [y] Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς [z] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ διακοσίονας. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ περισφέρειν ἐν αὐτοῖς [a] πεφυραμένῳ σεμιδάλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δ' ἀργυροῦς διακοσίονας. κεκτῆσθαι δ', οἷς [b] ἐνέφυρον τὴν σεμιδάλιν μετ' ἐλαίου, χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυροῦς δὲ δὶς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ [c] τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ [d] ἀσσάρων, θαυμαστὰ, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διακόσια. θυμιατήρια δὲ [e] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκόμιζεν [f] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν παντὶ κόσμῳ καὶ [g] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στέφανη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τ̃ Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τ̃ ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρίας, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολὴν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τ̃ Λευιτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα

---

g Ἀναλημπτῆρας.] Ἀναληπτῆρας *Vat.* (& *Cocc.*) quod voci ἀναλημπτῆρας præfert *H. Steph.*

h Οὐ μὴν ἀλλὰ] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.*

i Καὶ λαβίδας,] Χείραμα καὶ λαβίδας *Vat.* Χείραμα καὶ λέβητας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας.

k Ἅρπαγας,] Σιδηρᾶ ἁρπαγῇ Euripid. Cycl. v. 33. ἅρπαγας harpagones de machina obſidionali. Infra lib. IX. c. 10. §. 3. hîc inter vaſa Templi. SPANH.

l Ὁμοίᾳ χρυσῷ] *Al.* ὁμοίως.

m Πλῆθος ἀνέθηκεν] In *Editis Aliiſque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus.

* *Dedicavit rex,*] *Sc.* ad dextrum latus orientale, ſecundum meridiem, ut in *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

n Καὶ ταύτῃ] Confer cum 3 *Regum*, c. 7. v. 49, & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7, & 8. & videſis *Villalpandum* ad *Ezech.* tom. 2. p. 354.

o Αὐταῖς ἑτέρῳ] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ταύτης παραπλ. μ. πρὸς αὖ ἑτέρῳ τρ.

p Σποδεῖα,] Sic *MSS.* σπόνδια in *Editis.* σπόνδεια *Gall.* 1. 2.

q Δισμύρια,] Μύρια juxta *Epiphanii* libros.

r Μετὰ τὴν] Forte ἐξ ὧν μίαν καὶ τὴν M. π. ἀνέθηκεν εἰς τ̃ ναόν. HUDS. *in Add.*

s Καθ' ἡμέραν] Id non indicat interdiu luxiſſe, non noctu: ſed תמיד id eſt ſingulis diebus, uti noſter infra hoc capite narrat reginam Æthiopiæ beatos ſervos Salomonis dixiſſe, qui καθ' ἡμέραν ipſum audirent, id eſt quotidie. Ibi dies non intelligitur quatenus nocti opponitur. Et paullo poſt de equitibus Salomonis καθ' ἡμέραν id eſt non interdiu, ſed quotidie, ramentis auri capillos ſpargentibus. Sic infra VIII. 3. Sic infra lib. VIII. 7. τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι, quotidianis impietatibus. Et eodem capite corvos καθ' ἡμέραν id eſt *quotidie* Eliæ panem dediſſe notat. REL.

t Ἐπικειμένῳ] Hæc conſtructionis forma occurrit, p. 425. §. 6.

v Κατὰ νότον ἔστησεν.] Τὸ νότιον ſolus *Vat.*

x Χρύσεος βωμὸς μέσος] Ita in *MSS.* χρυσοῦς β. μέσος in *Editis.* HUDS. Gen. χρυσοῦς βωμὸς· χρύσεος ut infra c. IV. §. 1. SPANH.

y Οἰνοχόας] Forte οἰνοχοῶν. COCC.

z Μυριάδας ὀκτὼ] Ὀκτακισχιλίας κατ. ſolus *Vat.*

a Πεφυραμένῳ σεμιδάλιν] Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένης σεμιδάλεως in *Editis.*

b Ἐνέφυρον] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέφυσον in *Editis Aliiſque.*

c Τοῖς Μωϋσέως,] Sic è veſtigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* reſcribere viſum eſt. Τῆς Μωϋσέως εἶν καὶ ἰσασάρων *Baſ.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δεῶν καὶ ἰσασάρεως π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2 niſi quod δεῶν & ἀσασάρωνις habeat *Vat.* & ἰσασάρωνις *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως εἶν καὶ ἀσασάρωνι π. per me licet.

d Ἀσσάρων,] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ἀσασάρωνις.

e Χρυσᾶ,] *Al.* χρυσέα & χρυσᾶ.

f Τὸ θυμίαμα] Illud τὸ ex *MSS.*

g Λογίῳ καὶ λίθοις,] Λογείῳ *Big.* & *Samb.*

h Ἐξώ-

χανα τὰ μουσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνωδίαν [h] ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται [i] νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ πεμλὼ [k] πολυμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸ τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέθηκε [l] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, [m] γεισὸν μὲν ἀπὸ τὴν ὀπιχώριον γλῶτταν, [n] θελγὼν δὲ παρ' Ελλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, [o] εἴρξουσα μὲν τοὺς πολλοὺς τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δ' ἀνειμένου αὐτὸν τοῖς ἱερεῦσι σημαινούσης. τοῦτο δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ [p] πλατείας καὶ πύλας ὑψηλὰς ἀνεωγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων [q] τέτραπλοῦ χρυσέας [r] κλειομένη θύρας. εἰς τοῦτο δὲ λαὸς πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ παντηρήσει τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγῳ παντὸς ἀπέφυνε [s] μεῖζον, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [t] ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον ἐδὲ ῥᾳδίως νεύσαντας ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ δὲ ὄρους, ἐφ' ἧς ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὑπαίθριον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὴν κατασκευὴν, λίθοις δ' αὐτοφυέσι τὸ ὕψος κίοσιν ἐπηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ' αὐτῶν ἦσαν ἐκ κέδρου [v] φατνώμασιν [x] ἐξεσμέναι. [y] τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐπέζησεν ἐξ ἠλέκτρου.

instrumenta item muſica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Iſta omnia Solomon, ſumptibus haud parcens, ſed ſumma in Templo exornando liberalitate uſus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in theſauros Dei recondidit. Templo autem *ſeptum* in orbem circumdedit, quod noſtra quidem lingua Giſon appellamus, Græcis vero Θελγὼς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingreſſu in Templum prohiberet, ſolis vero ſacerdotibus aditum patere ſignificaturum eſſet. At extra hoc *ſeptum* fanum exſtruxit ſpecie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præſcriptorum legis obſervanti, intrare licebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggeſta valles magnas impleſſet, quas propter immenſam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem ſuſtuliſſet quadringentorum cubitorum, effecit ut ejuſdem eſſent celſitudinis cum vertice montis, quo exſtructum erat Templum. ac propterea fani exterioris ſubdialis area Templi ſolo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus ſtructura quidem duplicibus, columnis vero è nativo ſaxo ſublime ſuſtentatis: atque illis impoſitum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

Templi ſeptum.

Fanum exterius.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam tranſtulit; & cum Deo ſupplicaſſet, publice ſacra fecit.

ΤΑ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συντελέσας, καὶ τάλαντα καὶ σωθυμίας ἀπόδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ἐνόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, [z] ταῦτα ἐν ἔτους ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα δὲ ναῦ συμπερανθῆναι, [a] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μεταπομουμένους τὸν δὲ Θεὸν κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ προαγγελθείσης εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μὲν μόλις πυίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων [b] Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερετάῳ λεγομένῳ. συνέβαινε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῶν Σκη-

ET quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & ſplendida, una cum donariis Templo reponendis, ſeptennio confeciſſet, & præclarum divitiarum & promptitudinis *ſuæ* ſpecimen dediſſet, ut quæ, ſi quis *oculis animoque* ea perluſtraret, ætatem integram hominis poſcere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint abſoluta; literis ad duces & ſenatores Hebræorum miſſis, juſſit ut populus omnis Hieroſolyma congregaretur, & Templum viſuri & arcam Dei in illud tranſlaturi. Et cum omnibus denunciatum fuiſſet ut Hieroſolyma proficiſcerentur, ſeptimo demum menſe vix eô convenerunt; ab indigenis quidem Thiſri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum ſolennitas, feſtum

[h] Ἐξεύρημένα,] Ἐξηυρημένα ſolus *Samb.*

[i] Νάβλαι] Ita cum *MSS.* ut ſupra p. 401. §. 3. ναῦλαι καὶ κινύραι in *Editis.* HUDS. Gen. ναύλαι, ſupra νάβλαι lib. VII. c. 12. §. 3. SPANH.

[k] Πολυμερῶς] Ita *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit *copioſe.* in *reliquis* πολυτελῶς.

[l] Τοῖς θησαυροῖς δὲ Θεοῦ.] Ἐν τοῖς θεσ. *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

[m] Γεισὸν μὲν] Γείσιον *Samb.* Γείσιον *Gall.* 2. atque ita in *Editis.* libro 7. de *Bello Judaïco* Vocem Syriacam eſſe oſtendit *L. Capellus* in *Spicileg.* ad *Epheſios*, p. 112. HUDS. Hieronymus ad Jerem. 40. 43. ait ſe neſcire, an γισὸς ſit Hebraicum an Græcum. Græci שפתים ita tranſtulerunt. REL. Γείσιον inf. lib. VI. de bell. Jud. c. 2. §. 4. SPANH.

[n] Θελγὼν] Θελγὸς δὲ ἰφύπερθε δόμοιο λαΐνοο Apollon. Rh. lib. III. v. 217. SPANH.

[o] Εἴρξουσα μὲν] Εἴρξασα *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[p] Πλατείας καὶ πύλας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πλατεῖς. mox πύλας ὑψηλὰς habent *Big.* & *Samb.*

[q] Τέτραπλοῦ χρυσέας] Ἐτέτραπλο *Big.* & *Samb.*

[r] Κλειομένη θύρας.] Κλειομένας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* κλειομένας *Gall.* 1.

[s] Μεῖζον,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Vat.* & puto *Epiphan.* μειζόνως δὲ εἰπεῖν in *Editis* *Aliiſque.*

[t] Ἐγχώσας φάραγγας,] Sic cum ſeptem *MSS.* ἐμφορήσας in *Editis.* Vid. *L'Empereur* in Cod. Middoth p. 5.

[v] Φατνώμασιν] Athen. lib. V. p. 196. ἐν αἷς φατνώμασι &c. de Tentorio Antiochi; & pag 207. B. de navi Hieronis, ἐφ' ἧν κατεσκεύασο φατνώματα· SPANH.

[x] Ἐξεσμένας.] Ἀνεξεσμένας in ſex *MSS.* ſupra (p. 424. §. 3.) σύγη εἰς φατνώματα ἐξεσμένη.

[y] Τὰς δὲ θύρας] Τὰς δὲ βάσεις αὐτῶν πάσας ἐπέζησεν ἐξ ἀργύρου legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *baſes autem in his omnibus fecit argenteas.*

[z] Ταῦτα ἐν ὅτους ὀλίγῳ] Forte ἀλλ' ἐν ἐν ὅτους ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα δὲ ναῦ. COCC.

[a] Γράψας τοῖς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis* γράψας δὲ τοῖς.

[b] Θισρὶ,] Ita reſcribere non dubitavi, cum iſtam menſium diſpoſitionem obſervet *Joſephus*, qua *Hyperberetæus* reſpondet *Thiſri.* Θυρὶ in *Editis.* Θοιρὶ & Θυρὶ & Αθύρ in *MSS.* Codices vero *Epiphanii* habent *Theſria*, & *Theſeri*, & *Cheſari.* HUDS. *Gen.* Θυρὶ· Menſis Θισρὶ תשרי Hebræis, Ὑπερβερεταῖος Macedonibus; Menſis VII. 1 Reg. VIII. בירח האתנים in menſe fortium *Santes Pagninus. Vulg.* in menſe Ethanim. SPANH.

festum apud Hebræos plane sanctissimum & maximum. Cum igitur arcam sustulissent, & tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hostiis & ipse rex & populus universus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum sanguine viam perfundentes, & infinitam suffituum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longissime remotos suavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione esse, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum & consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui *eam* gestaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero confertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moysi prolata, eis inscripta servabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverso ostii, ita ut *eo* aperto illud oculis expositum esset, & adspectaretur rei sacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem supellectilem coëgisset, *eam* intra Templum reposuit.

Solemon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7. & 8. 2 Paral. c. 5.

Nubes ædem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 5.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quæ ad arcam spectabant *rite* constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conspicitur, sed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem hæc secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptissima esse rebatur, sibique convenire ut faceret. "Tu, inquit, domum quidem sempiternam "habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condidi- "sti factam, cœlo scilicet & aëre & terra & ma- "ri, per quæ omnia, * nec illorum ambitu conclu- "sus, pervadis. Hoc vero tuo nomini constitui "Templum, ut ex eo preces, rem sacram facientes "litantesque, sursum in aërem mittamus: idque ea

Solomon Deum alloquitur: deinde populum.

νοπηγίας καιρὸς, [c] ἑορτῆς σφόδρα ὄντα τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βασιλεύσας οὖν τοῦ κιβωτοῦ καὶ τοῦ σκηνοῦ, οὓς Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν λειτουργίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. [d] προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λεῦται [e] σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἄπειρόν τι θυμιαμάτων πλῆθος, ὡς ἅπαντα τὸν περιέχοντα ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πορρωτάτω τυγχάνουσιν ἡδυτάτην ἀπολαῦσαι, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον [f] αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ ἀσθένειαν ὑμνοῦντες ἅδειν χορεύοντες ἕως εἰς τὸν ναὸν ἦλθον [g] ἔκαμον. τότε μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετῆλθε· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ [h] τῶν Χερουβὶμ τὰ δύο κατέθεσαν. αἱ δὲ τὰς [i] ταρσὰς συμπλέξασαι, καὶ γὰρ ἦσαν ὑπὸ δεξιοτεχνίτου κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ δόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τοὺς δέκα λόγους τοὺς ὑπὸ Θεοῦ [l] Μωϋσῇ λαληθέντας ἐν Σινᾳίῳ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐτῆς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ [m] τὸν βωμὸν τοῦ χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὅπερ καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [n] ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵστησε πρὸ τοῦ ναοῦ [o] ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [p] σωαλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πίλημα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ [r] γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ [s] κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [t] εἰσερρύη· καὶ ταῖς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, ταῖς δὲ διανοίαις τῆς ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς δὴ Θεοῦ κατειληλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατασκηνοῦντος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ὅπῃ ποτὲ εἶχον [v] αὐτοὺς τὰ ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς [x] ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, "ὦ δέσποτα, [y] καὶ ξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω [z] γεγονότα, τὸν "οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' "ὧν ἁπάντων ὅδε τούτοις ὁρώμενος κεχώρηκας. τοῦτον "δέ σοι [a] κατασκεύασα τὸν ναὸν ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' "αὐτοῦ σοι τὰς εὐχὰς θύοντες καὶ [b] καλλιερούμενοι ἀπέμ-

[c] Ἑορτῆς] Ἑορτὴ σ. π. τ. E. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. ἀνωτάτης pro ἁγιωτάτης habet *Vat.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.*

[d] Προῆγον ὄ] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσῆγον perperam in *Editis.*

[e] Σπονδαῖς] Σπένδοντες *Hen.* & *Busb.*

[f] Αὐτῷ καὶ καθιερωμένον] Sic *MSS.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis.*

[g] Ἔκαμον.] Ἐκάμνον *Vat.*

[h] Τῶν Χερουβὶν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Χερουβὶν in *Editis.* τὰ δύο Χερουβὶμ κατέθεσαν *Gall.* 1. *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατασκευασμένα.

[i] Ταρσὰς συμπλέξασαι,] *Al.* θάρσος. *Coll. Voss.* & *Big.* συμπλέξαι. HUDS. Gen. θαρσὺς; Vel ταρσὺς & ita ed. Basil. SPANH.

[l] Μωϋσῇ λαληθέντας] Illud Μωϋσῇ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[m] Τὸν βωμὸν τὸ χρύσεον,] Conf. sup. cap. 111. §. 7. SPANH.

[n] Ἀνέφερον.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall.* 1. 2. ἀπέφερον *Basil.* & *G.* est qui malit ἐπέφερον.

[o] Ἀντικρὺ τῆς θύρας,] *Al.* ἀντικρυς & ἄντικρυ.

[p] Σωαλίσας,] Σωσθροίτας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

[q] Πίλημα νεφέλης] Πίλημα λαμπρὸν ὡς τὸ πολυτελέστατον πορφύρας· Athenæus lib. XIV. p. 535. lit. F. SPANH.

[r] Γέμον ἵσται,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in *reliquis* cum *Editis* γέμων.

[s] Κεκραμένον] Περικεκραμμένον *Big.* & *Vat.* διακεκραμένον *Samb.*

[t] Εἰσερρύη·] Εἰσερρύη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[v] Αὐτοὺς τὰ ἐννοίας.] Ita *MSS.* in *Editis* αὐτόν.

[x] Ἔχειν αὐτῷ λέγειν.] Ita *Vat.* in *reliquis* ἐχεῖν. illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnoscit *Epiphan.*

[y] Καὶ ξ ὧν σαυτῷ] Sic *Basil. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄξιον αὐτῷ ὧνπερ εἰργάτω *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἄξιον σαυτοῦ ὧν ἐθέσπιζε *Gall.* 1. ἄξιον αὐτῷ εἰργάσω *Gall.* 2.

[z] Γεγονότα, τὸν οὐρανὸν] Paulum aliter distingue & versionem corrige. καὶ ξ σαυτῷ εἰργασω γεγονότα τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν —— *& ex iis quæ tibimet condidisti intelligimus cœlum & aërem & terram & mare* ——. Sic melius & sensui & Grammaticæ consulitur. Cl. IBBETSONUS.

* *Nec illorum ambitu conclusus, pervadis.*] *Ad verbum*, nec his contentus. *Totum sic vertit Gelenius*, Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc universi molem condidisse, quæ cœlo, aëre, terra & mari constat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

[a] Κατασκεύασα τὸν ναὸν] Κατεσκεύακα *Vat.*

[b] Καλλιερούντες] Καλλιεροῦντες *Samb.*

"πέμπωμεν εἰς τ ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι [c] Διατελοίη-
"μεν ὅτι [d] πάρει, καὶ μακρὰν οὐκ ἀφέστηκας [e] ἀδ᾽
"σαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ [f] πάντά τε ἐφορᾶν καὶ πάντα ἀκούειν,
"κἀδὲ νυῦ ὅπερ σοι θέμις οἰκεῖν [g] ἀπολείπεις τὰς πάντας,
"μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ᾽ ἑκάστῳ καὶ
"[h] βουλομένῳ καὶ ἀπὸ νυκτὸς καὶ ἡμέρας [i] συμπαρέ[ν]. "
ταῦτ᾽ [k] ἐπιθέμενος πρὸς τ Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆ-
θος τὸν λόγον, ἐμφανίζων ἅ Θεοῦ τινὶ δυνάμιν αὐ-
τοῖς καὶ τινὶ πρόνοιαν. ὅτι Δαυίδ τῷ πατρὶ πρὶν τ μελ-
λόντων ἅπαντα, καθὼς ἀπεβεβήκει ἤδη τὰ πολλὰ καὶ
γνώσεται τὰ λείποντα, δηλώσας· καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιθεῖη
[l] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγονημένῳ, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσ-
θαι πρεσβύτης, καὶ ὅτι τ ναὸν ἔτι οἰκοδομήσειν αὐτῷ, βα-
σιλεὺς μὲν τινὶ ἅ πατρὸς πλουτοῦντι γενόμενον. ἀ βλέ-
πουσα καὶ τινὶ ἐκείνου προφητείαν [m] ἐπιτελῆ, τ Θεὸν
εὐλογεῖν ἠξίου, [n] καὶ μὴ πρὶν πινὶ ἀπογινώσκειν ὧν [o] ὑ-
πέρχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς οὐκ ἐσομένου, πιστεύοντας
οὐ τ ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τ ὄχλον ὁ βα-
σιλεὺς, [p] ἀφορᾷ πάλιν εἰς τ ναόν· καὶ τινὶ δε-
ξιὰν εἰς τ ὄχλον ἀνασχών, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, ὦ
"θαυμάσιν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν
"εὖ πεπόνθασιν. ἀπροσδεὲς γὰρ τὸ θεῖον ἁπάντων [q] καὶ
"κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ γ᾽ τ ἄλλων ζώων
"ὑπὸ σοῦ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [r] τούτῳ
"τινὶ τοῦ εὐλογεῖν μεγαλειότητα [s] πρέπει, καὶ πρὲ
"τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ε-
"βραίων λαὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. [t] τίνι γὰρ ἄλλῳ
"[u] μᾶλλον [x] ἱλάσεσθαί τε [y] μειώσωμεν, καὶ διαμένον-
"τα διμενῆ [z] δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῇ· διὰ [a] ἐξ
"ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι᾽ αὐτοῦ πάλιν ἀνιοῦσαι οἴδα-
"μεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δι᾽ αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πε-
"ρί τε τῶν πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς το-
"σοῦτον ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ᾽ ὑπὲρ ἐμοῦ
"τοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προ-
"εῖπας πεποιηκότι· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν
"ὅσα Θεῷ δύναμις ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετιμη-
"μένοις, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν,
"[d] ὡς καὶ ὡμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μου καὶ
"ζῶντι καὶ τελευτῶντι, ὅτι παρ᾽ ἡμῖν ἡ
"βασιλεία [e] μενεῖ, καὶ τὸ ἐκείνου γένος αὐτῷ διά-
"δοχαῖς [f] ἀμείψει μυρίοις. ταῦτ᾽ οὖν ἡμῖν ἐπάρ-
"κεσον, καὶ [g] πᾶσι τοῖς ἐμοῖς ἀρετῷ [h] ἣν σὺ χαίρεις
"δωρήσου. πρὸς δὴ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοῖραν πι-
"να τοῦ σοῦ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [i] ἀποικίσαι,

"constanti opinione quod hîc ades, & à tuis non
"longe receſſiſti. nam ex eo quidem quod uni-
"verſa videas & omnia audias, neque, ut hic, ubi
"nunc fas eſt, habites, omnium curam abjicis, at-
"que adeo cunctis præſens eſſe *deſinis*, præſertim
"vero cum ſingulis etiam te conſulentibus nocte
"dieque ſimul adſis." Hiſce Deum obteſtatus, ad
populum orationem convertit, illis repræſentans
Dei potentiam ſimul & providentiam. Quod *ſcilicet* Davidi patri ſuo futura omnia, prout eorum pleraque jam evenerunt & reliqua eventura ſunt, patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; & quod ipſe Templum ei ædificaturus eſſet, rex factus poſt patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidiſſent, eos admonebat ut Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiſerat, ac ſi eam non præſtiturus eſſet, deſperarent, ex iis quæ jam conſpexerant illi fidem habentes.

3. His populum affatus rex, rurſum Templum verſus aſpicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non poteſt, ut homines operi-
"bus quidem gratiam Deo pro acceptis beneficiis
"reddant. nullius enim rei numen divinum indi-
"get, majuſque quam ut ei fiat id genus remune-
"ratio. Quo enim cæteris animantibus à te, Do-
"mine, ſuperiores ſumus conſtituti, eo nos decet
"tuam laudare majeſtatem; & pro his, quibus fa-
"miliam noſtram atque Hebræorum populum di-
"gnatus es, gratias agere neceſſe habemus. Qua e-
"nim re alia potiori fauſtiſque magis auſpiciis con-
"venit iratum propitium reddere perpetuoque be-
"nignum conſervare, quàm voce; quam & ex aë-
"re haurimus, iterumque per eum ſurſum ferri
"novimus. Ejus igitur beneficio tibi gratias age-
"re par eſt, ac de patre meo in primis quem ex
"obſcuro ad tantam gloriam provexiſti, deinde
"quod mihi ipſi in diem hodiernum omnia, quæ-
"cunque *verbis* es pollicitus, *reipſa* præſtiteris: pre-
"corque ut in poſterum largiaris quæ Deus ho-
"minibus, quos vult honoratos, largiri poteſt; &
"familiam noſtram in omne ævum auctam velis
"& ornatam, quemadmodum Davidi patri meo &
"viventi & morienti promiſiſti, quod apud nos
"regnum ſit permanſurum, & genus illius per vi-
"ces innumeras illud accepturum ſit. Hæc igitur
"nobis quæſo ſuppedites, liberiſque meis virtutem
"*iſtam*, quæ tibi grata eſt, impertiaris. Ad hæc
"ſupplex oro, ut ſpiritum tuum eatenus in Tem-
"plum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris eſſe nobis

Deo gratias agit, quod Davidi promiſſa præſtiterit. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 6.

Deinde populo & Templo fauſta omnia precatur.

c Διατελοίημεν] Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod *Atticis* familiare eſt, ut oſtendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137.

d Πάρει,] Ita *MSS.* παρῇ in *Editis*.

e Οὐκ ἀπὸ σαυτῶν.] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis ſedibus procul abes.* ἀπὸ σαυτῷ *Baſ. G. Vat. Hen. & Busb.* ea vero non agnoſcunt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. HUDS. Forte τ σεαυτοῦ. COCC.

f Πάντας τε] Πάντας *Big. & Samb.*

g Ἀπολείπεις] Ἀπολείπεις δ᾽ πᾶσιν ἔγγ. *Big. Samb. Vat. & Gall.* 2.

h Βουλομένῳ] Βουλομένῳ *Vat.*

i Συμπαρέ.] Ita *MSS.* συμπαρῇ in *Editis*.

k Ἐπιθέμενος πρὸς τ Θεὸν,] Sic *MSS.* ἐπιθέμενος in *Editis*.

l Τὸ ὄνομα τῷ μήπω] Eo modo *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* τὸ deeſt.

m Ἐπιτελῆ,] Iterum cum *MSS.* ἐπιτελὲ perperam in *Editis*.

n Καὶ μὴ] Καὶ πρὶν μηδενὸς in quinque *MSS.*

o Ὑπέρχηται] Ὑπέρχηθ᾽ ſolus *Vat.*

p Ἀφορᾷ πάλιν] Ita cum *Samb. & Gall.* 1. 2. in *reliquis* ἐφορᾷ.

q Καὶ κρεῖττον] Καὶ inſertum dedi ex *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.*

r Τούτῳ τινὶ τοῦ εὐλογεῖν] Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τινὶ τοῦ.

s Πρέπει,] Πρέπει deeſt *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. nec καὶ mox ſequens agnoſcunt *Samb. & Gall.* 1. Totum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* τοῦτο τινὶ σὺν ἐλογεῖν μεγαλειότητα, καὶ πρὲ τ. ὑ. ἐ. τ. ἐ. οἶκον ἀνάγκη ἐχαριστεῖν τ Ἑβραίων λαόν.

t Τίνι γὰρ ἄλλῳ] Ita *Samb. & Baſ.* τίνι καὶ ἄλλῳ *Gen. Big. Aliique.* τί γὰρ ἄλλο *Vat.*

u Μᾶλλον] Illud μᾶλλον ex *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac ſi paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eum iterum novimus aſcendentem*, aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Eſt nobis vox quam* &c.

x Ἱλάσεσθαί τε] *Al.* ἱλάσασθαι.

y Μειώσωμεν,] Ita *Vat.* μειώσωμ᾽ α in *ceteris*.

z Δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν,] Forte δικαίως ἀξιώτερόν ἐστιν. COCC.

a Ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν,] Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis*.

b Ἔχειν δι᾽ αὐτῆς] Ita *Big.* (*Cocc. Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis*.

c Δέομαί τε] Ita cum *Vat.* δέομαί γ᾽ in *Editis Aliiſque.* δέομαι δ᾽ λ. *Big.*

d Ὡς καὶ] Ὡς καθωμολόγησας *Vat.*

e Μενεῖ,] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. & Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* μένει.

f Ἀμείψει μυρίοις.] Ἀμείψαι ſolus *Samb.*

g Πᾶσι τοῖς ἐμοῖς] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσι in *Editis Aliiſque.*

h Ἣν σὺ χαίρεις] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἃ συγχαίρεις in *Editis Aliiſque.*

i Ἀποικίσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb. & Gall.* 1. 2. ἀποικῆσαι in *Editis Aliiſque.*

"bis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem "parvum eſt domicilium, & eorum quæ in eo ſunt "profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: "veruntamen te obteſtor atque precor, hoc Tem- "plum *cuſtodi &* ab omni vaſtatione hoſtili ut pro- "prium protege, ejuſque tanquam poſſeſſionis tuæ "curam gerito. Et ſi quando populus in te deli- "querit, atque adeo clade aliqua ob peccatum "*ſuum* à te afficiatur, terræ ſterilitate & peſtis "contagione, aliiſve ejuſmodi malis, quibus in ju- "ra ſacra violantes ſoles animadvertere, ac deinde "magna frequentia ad *hoc* Templum ſupplex con- "fugerit, ſalutem votis expetens; exauditis illo- "rum precibus, quaſi in æde habitares, ſortis illo- "rum miſerere eoſque à calamitatibus libera. Hanc "vero non ſolum Hebræis in peccata prolapſis à "te opem peto: ſed etiam ſi ab *extremis* orbis fini- "bus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum "loco ad te ſupplicandum ſeſe converterint, & "boni quidpiam à te impetrare deſiderarint, po- "ſtulata illis concedito. Sic enim omnibus mani- "feſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc ædem a- "pud nos tibi exſtrui volueris, nos vero non ita à "natura comparatos eſſe ut humanitatis ſimus ex- "pertes, aut alienigenis iniqui & infeſti, ſed liben- "ter feramus te communiter omnibus tum adju- "torem eſſe tum bonorum omnium largitorem."

Solomon litat, & ignis de cælo ſacrificia conſumit. 2 Paral. c. 7.

4. Cum *ille* hæc dixiſſet, & humi ſe proſtraviſ- ſet, & aliquamdiu adoraſſet, *tandem* in pedes erectus hoſtias aræ admovit: cumque eam ſolidis victimis repleviſſet, ſacrificium Deo gratum eſſe & acceptum comperuit, ſigno maxime illuſtri. ignis enim per aërem delatus, & cum impetu in altare omnium in conſpectu irruens, victimas corripuit & abſumpſit. Hac autem ſpecie oculis oblata, populus quidem, conjectura inde facta Deum hiſce declaraſſe ſe in Templo habitaturum eſſe, lætus in terræ ſolum procidens adorabat. rex vero & Deo cœpit benedicere, & populum, ut idem facerent, hortabatur, jam perſpectam quidem habentes Dei erga ſe benevolentiam, de cætero vero precantes ut quæ ab eo proveniunt ſibi ſemper æque optata accidant, utque mentem eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire dignetur in juſtitia ejuſque cultu, quo poſſint & præcepta, quæ ipſis per Moyſen dedit Deus, *æternum* permanſura obſervare. Sic enim Hebræis proſpere cedent omnia, & cæteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præſentia comparaſſent, eiſdem & illa con-

Populum hortatur ad leges ſervandas.

"ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ "μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ἐραυῶ [k] καὶ τῶν κα- "τὰ τοῦτον ὄντων [l] κύτος, ἔχ ὅτι γε ἔστος ὁ τυ- "χὼν ναός· ἀλλὰ φυλάσσειν τε [m] ἀπόρθητον ἐκ πο- "λεμίων ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείας "κτήματος θρασκαλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς "[n] τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ τινι [o] κακωθῇ ἀφὶ τὴν ἁμαρ- "τίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, [p] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ, "[q] ἤ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τοὺς θρα- "σάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς "ἀθροισθεὶς [r] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι "δεόμενος, ἐπήκοος αὐτὸς γιόμενος ὡς ἔνδον ὢν "[s] ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. τοιοῦτόν σ' "ἔχ Ἑβραίοις μόνον δέομαι θρασὶ σοῦ τὴν βοήθειαν "εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [t] γὰρ κἂν ἀπὸ περάτων "τῆς οἰκουμένης τινὲς [v] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [x] δη- "ποτοῦν [y] προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινος ἀγαθῆς λι- "παροῦντες, δὸς αὐτοῖς [z] ἐπήκοος γιόμενος. ἅ- "παντας γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [a] αὐτὸς ἐθε- "λήσῃς παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι τὸν οἶκον, "ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν ἐσμὲν, ἀ δ' "ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς [b] οὐκ ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ "πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγα- "θῶν ὄνησιν, ὑπαρχειν ἐθελήσαμεν."

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀνα- σὰς θυσίας [c] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ χιλίους τῶν [d] ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναργέστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔχω [e] ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος ἀφαδραμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὸ βωμὸν ἄιξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ [f] κατεδαίσατο. [g] ταύ- της [h] δὴ τῆς ἐπιφανείας γιομένης, ὁ μὲν λαὸς [i] δή- λωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τὸ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἀφατρεβῆς ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς [k] προσκυνῆ πεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς [l] ἐλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ [m] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἐχόντας ἤδη τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς ἐυνοίας, [n] ἐυχομέ- νους δὲ τοιαῦτα ἐπιβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν ἀφθονίαν [o] αὐτοῖς καθαρὰν ἐπὶ πάσης φυλάττεσθαι κα- κίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ [p] τῷ τοὺς ἐντολὰς τηρεῖν ἃς ἀφὶ Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [q] ἀφα- μενέσας. ἔσεσθαι γὰρ ἔτως εὐδαίμον τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων θρυς μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [r] ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγα- θὰ,

k Καὶ τὸ τὸ κῦ] Καὶ τὸ τὸ solus *Samb.*

l Κύτος,] Ἐγχίας ταὐτῳ κύτει Æſchyl. Agam. v. 330. SPANH.

m Απόρθητον] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπόρθητον ὡς ἴδιον ἐκ πολ. in *Editis Aliiſque.*

n Τύχῃ,] Illud τύχῃ ex *MSS.*

o Κακωθῇ] Κακῷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. κακῶς *Vat.* At *Epiphanius* vertit, *deinde plaga quædam peſſima peccato digna à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio famis* (al. *aut corruptio aut fames* ἢ φθορᾷ ἢ λοιμὸς) *aut hujuſmodi paſſio provenerit, quam* &c.

p Καὶ φθορᾷ λοιμικῇ,] Καὶ deeſt *Samb.* ἤ pro καὶ legiſſe videtur *Epiphan.*

q Η τινι τούτων] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* ἢ τινι.

r Εἰς τὸ ναὸν] Επὶ τὸ ναὸν *Vat.*

s Ελιήσῃς] Ελιήσεις & mox ἀπαλλάξεις *Samb.* & *Big.*

t Γὰρ κἂν] Γὰρ deeſt *Vat.*

v Αφίκωνται,] Ita *Big. Cocc.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφίκοιντο.

x Δηποτοῦν] Sic *MSS.* δηποτοῦν in *Editis* deeſt.

y Προστρεπόμενοι] Ita lego, levicula mutatione, pro προστρεπόμενοι, quod in libris omnibus exſtat tam *Editis* quam *MSS.*

z Επήκοος] Υπήκοος *Vat.*

a Αὐτὸς ἐθελήσῃς] Αὐτὸς abeſt *Big.* & *Gall.* 1.

b Οὐκ ὁμοφύλους] Οὐκ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.* reperitur tamen in *ceteris* & in *Vet. Interpr.* HUDS. Lege οὐχ. COCC.

c Τῷ βωμῷ προσῆγε·] Τῷ Θεῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

d Ολοκλήρων] Id eſt תמימים quæ integra erant, non vitiata. Ita ſupra Sacerdotes ſcribit eſſe debere ὁλοκλήρους. Interpres credidit eſſe ὁλόκαυτα. REL.

e Απασαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἅπασαν.

f Κατεδαίσατο.] Ita cum *Gall.* 2. κατεδέσατο in *Editis Aliiſque.* κατεδίυσατο *Vat.* HUDS. Gen. κατεδέσατο, vel κατεδαίσατο. fit enim à καθδαίομαι· ſic Heſych. κατεδάωσε, κατέκαυσε· SPANH.

g Ταύτης] Eo modo *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τοιαύτης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Δὴ τῆς ἐπιφανείας] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἧς in *reliquis.*

i Δήλωσιν εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* niſi quod τ' αὐτ' εἶναι habeant *Gall.* 1. & 2. quibus favere videtur *Epiphan.* ὁ μὲν λαὸς δῆλον ὡς τοῦτ' εἰκάσας εἶναι in *Editis.*

k Προσκυνῆ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* προσκυνεῖ πεσὼν ἐπὶ τοῦδα- φος in *ceteris.*

l Εὐλογεῖν] Τὸν Θεὸν εὐλογεῖν legiſſe videtur *Epiphan.*

m Ποιεῖν παρώρμα,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* εἰπεῖν in *reliquis.*

n Εὐχομένους] Εὐχομένοις *Big.* & *Samb.*

o Αὐτοῖς καθαρὰν] Αὐτὰς mxta *Vet. Interpr.*

p Τῷ τὰς ἐντολὰς] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt τῷ.

q Διαμφέσας.] Διαμφέστης *Big.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Ier. ἀφαμφῶσαι, ut jungatur cum voce ἀφίσιος.

r Εκτήσαντο] Εκτήσατο *Big.* & *Gall.* 1.

s Εξυ-

θὰ, τύπις αὐτὰ καὶ βέβαια [s] ἔξυσι, καὶ μείζω καὶ πλείω καταςήσαςι. ὁ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, [t] ἀλλὰ καὶ καθέξειν ἀφ' ἁπάντων ὑπολαμβάνειν. εἶναι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις [v] οὐχ ὅτως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ [x] περιόντα, καὶ μηδὲν [y] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

ε'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἀφελεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, ἀφῆκε τὴν ἐκκλησίαν, τελέσας θυσίας ὑπὲρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόχθυς μὲν [z] καταθῦσαι μυρίους καὶ δισχιλίους, πρεσβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. [a] τὸ γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔγδυσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατδωχήθησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἔτι δὲ καὶ [b] τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς· καὶ μεγαλοπρεπῶς ἦγε· διὰ [c] δὶς ἑπτὰ [d] ἡμέρας ἤγαγε ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατδωχούμενος.

ς'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [e] μηδὲν ἐνδεῖ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῄεσαν· εὐχαριςήσαντες [f] τῷ βασιλεῖ, τά τε πρὸς αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ διαφυλαχεῖν αὐτοῖς [g] εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [h] τήν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τοῦ ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἱςορήσαντες αὐτοῦ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτοῦ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὅναρ δὲ ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς ὑπνους· [i] ἐσήμηνεν αὐτῷ τοῦ δίκης ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξοι τε τὸν ναὸν, καὶ διαπαντὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τῶν [k] ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁπάσης πλήθους τὰ δίκαια ποιήσης. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τοῖς πατρίοις ὑπαρχήκασι, ἔλεγε, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τοῦ χώρας τῆς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. πρόδηλα μέντοι τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ λήθην αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, [l] περίριζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον [m] αὐτοῦ ἐᾶσειν, μήτε τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν [mm] ἀπαθῆ παρόψεσθαι· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις, [n] καὶ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας κατᾳκίσειν, τόν τε ναὸν τὸν νεῶ οἰκοδομηθέντα [o] καταπεπροθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς προδώσειν καὶ ἁρπαγησόμενον, κατασκάψειν τε καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ περὶ αὐτοὺς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθος ἀπιστίας· ὡς τοὺς προσοίκους ἀκούοντας τὴν συμφορὰν ἐλεεῖν, καὶ τὴν τύχην ἐπαινεῖν τὴν τῶν ἀπολωλότων.

ζ'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἐπροφήτευσεν· ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἤδη γεγενημένα τῶν εἰρημένων ἀναγράψας, τὰ δὲ μέλλοντα ἀναγκαίως ἔχειν ἐκβήσεσθαι, καὶ μείζω καὶ πλείω ἐπιθήσειν, ἐπειδὴ μὴ νομίζω δεῖν τὰς μὲν εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνας ἐπὶ τοῖς ἔχουσι μόνον ἀναγράφειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι, ἵνα μὴ τὰ μὲν ἀγαθὰ ἐπὶ τοῖς ἔχουσιν ἀναγράφωμεν, τὰ δὲ κακὰ ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι, ἀποκρύπτωμεν, ἀναγράψω καὶ ταῦτα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τοῦ θείου προγνούς τε καὶ προειπών.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπροφήτευσεν ὁ βασιλεὺς, ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἤδη γεγενημένα τῶν εἰρημένων ἀναγράψας, τὰ δὲ μέλλοντα ἀναγκαίως ἔχειν ἐκβήσεσθαι, καὶ μείζω καὶ πλείω ἐπιθήσειν, ἐπειδὴ μὴ νομίζω δεῖν τὰς μὲν εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνας ἐπὶ τοῖς ἔχουσι μόνον ἀναγράφειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι, ἵνα μὴ τὰ μὲν ἀγαθὰ ἐπὶ τοῖς ἔχουσιν ἀναγράφωμεν, τὰ δὲ κακὰ ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι, ἀποκρύπτωμεν, ἀναγράψω καὶ ταῦτα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τοῦ θείου προγνούς τε καὶ προειπών.

servaturi essent; & majora ac cumulatiora facturi. Haud enim existimandum est hæc solummodo pietati & justitiæ accepta deberi, sed & ab illis esse ut firma maneant & stabilia. porro hominibus non adeo magnum est parare quæ desiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi possunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimisit, sacris primum factis tam pro semet, quam pro Hebræis universis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum est, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti sunt: ac præterea festum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis septem dies rex splendide & magnifice celebravit, cum populo universo epulatus. *Tabernaculorum festum celebratum. 2 Paralip. c. 7.*

6. Cum autem illis abunde satisfaceretur, nihilque plane deesset illorum erga Deum pietati, singuli, cum rex eos dimisisset, domum quisque suam reversi sunt; actis prius regi gratiis pro sua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibusque Deo effusis ut illis Solomonem regem quam diutissime conservaret. iter etiam faciebant lætitia gestientes, hymnosque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, absque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejusque magnitudinem & pulchritudinem conspexerant, atque adeo magnorum sacrificiorum & festivitatum participes facti erant, ad suas quique civitates regressi sunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudivisse preces, quodque Templum conservare voluerit, in eoque perpetuo habitare, posteris ipsius totoque populo justitiam colentibus. seque illum in primis, si patris monitis *præceptisque* institerit, ad celsitudinem felicitatis & magnitudinem immensam provecturum esse dicebat, nec unquam defore ex stirpe ipsius tribuque Judæ qui regioni huic *longe lateque* imperet. Sin autem à legis institutis desciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore ut radicibus eum exscinderet, & neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aspiceret; sed *ipsos* bellis & cladibus innumeris exstingueret, atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* exstructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulæ esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & cu- *Deus Solomoni dicit se ejus audivisse preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.*

s Ἔξυσι,] In quibusdam *MSS.* ἴξεσι, & mox καζασήσειν.

t Ἀλλὰ καὶ καθ ἕξειν] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθέξειν desunt in *Editis.*

v Οὐχ ὅτως μέγα] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* οὐχ deest in cæteris.

x Περιόντα,] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* περισωθέντα in *Editis Aliisque.* περιοιθέντα *Gall.* 2. HUDS. Forte περιποιηθέντα. Vet. *acquisita servare.* COCC.

y Ἁμαρτεῖν] Ἁμαρτεῖν solus *Vat.*

z Καταθύσαι] Sic *MSS.* καταθύτας in *Editis.*

a Τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔγδυσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατδωχήθησαν] Tunc enim primum in Templo sacrificia celebrata sunt. *Rufinus.* SPANH.

b Τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν] Tabernaculorum festum per XIV. dies celebratum; vid. infr. lib. XIII. c. 13. §. 5. item lib XV. c. 3. §. 3. &c. SPANH.

c Διὰ ἑπτὰ] Illud δὶς ejiciendum censeo, ut *auctor* conveniat cum *S Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v. 8. nisi dicatur, tunc celebrata esse quatuordecim dies Scenopegia, quæ stata gentis sacra in eos forte dies inciderant.

d Ἡμέρας ἤγαγεν] Sic *MSS.* ἡμέρας in *Editis.*

e Μηδὲν ἐνδεῖ] Μηδὲν ἴδῃ *Vat.*

f Τῷ βασιλεῖ,] Τῶτε βασιλεῖ *Vat.*

g Εἰς πολὺν χρόνον] Ἐπὶ πολὺν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Τὴν τε πορείαν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* τὴν δὲ πορείαν in *cæteris.*

i Ἐσήμανεν αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἐσήμανεν in *Editis.* ἐσήμηνεν *Vat.*

k Ἐκγόνων] Ἐγγόνων solus *Vat.*

l Περίριζον ἐκκόψειν,] Ita Tragic. Sophocl. Elec. v. 768. περίριζον ἔφθαρ' ἡμῶν γένος· & Euripid. Hippol. v. 684. περίριζον ἐκτρίψεις σε. SPANH.

m Αὐτοῦ ἐᾶσειν,] Ita lego, prout legisse visus est *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis* & *MSS.*

mm Ἀπαθῆ παρόψεσθαι] Verterem, *immunem sineret*, nisi *sineret* exstaret versu superiore; quomodo *Tacitus* Ann. III 38. *injurias inultas sinere.* Verti etiam potest, *neque populum —— impunitum* vel *inultum* prætermitteret. ea est enim vis verbi παρόψεσθαι. IBBETSON.

n Καὶ τῆς γῆς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῆς γῆς in *Editis Aliisque.*

o Καταπεπροθησόμενον] Καταπεδοθησόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius Aliique.*

curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

φορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν ὅτως ἐμισήθησαν Ἑβραῖοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον [p] παρ' αὐτοῦ προαχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ὑπολειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν [q] πατρίων νομίμων παραβάσεις. [r] ταῦτα μὲν αὐτοῦ τὸν Θεὸν εἰπεῖν καὶ τὰς ὑπνους, ἀναγέγραπται.

CAP. V.

Ut sibi Solomon ædes construxit, sumptuosas & splendidas: utque ænigmata ab Hiramo ad se missa dissolvit.

Solomon Regiam ædificat.

POst Templi autem ædificationem, quæ septennio, ut ante diximus, facta est, ad structuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix absolvit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cujus gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum est: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ essent domicilium, tardius erant absolutæ. Veruntamen & illæ *magnæ &* memorabiles, & convenienter regionis regisque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & dispositionem explicare necesse habeo, ut magnitudinem earum conjectura perspiciant, qui forte in hæc scripta inciderint.

Regiæ descriptio.

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in causis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *solennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero * more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valvis † triglyphis ad ornamentum *loci* simul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *suam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverso habens Templum, validis columnis in altum evectum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex sedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in usum reginæ exstructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita essent negotia; constrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus ædificavit, alio vero sectili *lapide* & pretioso muros incrustavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra per-

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα παρὰ Εἰράμου αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, [s] ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προεῖπαμεν, γενομένην, τὴν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἐν ἔτεσι [t] τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. ὑπὸ γὰρ τὰ αὐτὰ [v] ἐπαύδαζε τρόπον ὅνπερ [x] καὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμασῆς [y] ἐργασίας καὶ εὐδοξίας [z] τετυχηκὸς, ἔτι καὶ [a] τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγένετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τὴν αὐτῆς ἡτοιμάσθαι φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ [b] Θεῷ γίνεσθαι, βραδίον ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν [c] ἀξιολόγως καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως [d] ᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ὅτως ἐκ τούτου σταχάζεσθαι καὶ συνορᾶν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Β'. Οἶκος ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλοις ἠρτημένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν ὅλης ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι σύνοδον ἀνθρώπων ἐπὶ δίκας συνειλημμένων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δὲ ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον [e] ἐκ κέδρου πᾶσιν, [f] ἐσταλμένον δὲ [g] Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τετραγώνου, [h] τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, [i] ἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις [k] ἀναλελημμένον. ἐν δὲ αὐτῷ [l] ἐξέδρα μεγαλοπρεπὴς, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ἦ παρέζυλο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων [m] ἀπόλυσιν, [n] ἐρρωμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδομήσατο λίθοις δεκαπήχεσιν, [o] ἑτέρῳ δὲ πρίσῳ τοὺς τοίχους καὶ πολυτελεῖ κατημφίεσεν, [p] ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεω-

[p] Παρ' αὐτοῦ προαχθέντες,] Ὑπ' αὐτοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[q] Πατρίων νομίμων] Νόμων *Vat.*

[r] Ταῦτα μὲ] Ταῦτα μὲν δὴ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[s] Ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ,] Sic *MSS.* ἐν deest *Editis.*

[t] Τρισκαίδεκα] Ita cum *Vat.* τρισὶ καὶ δέκα in *reliquis.*

[v] Ἐπαύδαζε] Ἐπαυδάζετο *Big.* & *Samb.*

[x] Καὶ τὸ ἱερόν.] Καὶ deest *Vat.* HUDS. Forte καὶ τὸ ἱερόν. SPANH.

[y] Ἐργασίας] Sic cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δόξαις in *Editis Aliisque.*

[z] Τετυχηκὸς,] Τετύχηκος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[a] Τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος] Articulum inserui ex *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[b] Θεῷ γίνεσθαι,] Sic *MSS.* in *Editis* Θεοῦ γενέσθαι.

[c] Ἀξιολόγως] Ἀξια λόγου καὶ *Big. Samb.* & *Vat.* ἄξια λόγου *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

[d] ὨΙκοδομήθη.] Sic in *MSS.* οἰκοδομήθη in *Editis.*

[e] Ἐκ κέδρου πᾶσιν,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. consentanei *S. Literis* & *Epiphanio.* ἑκκαίδεκα πᾶσιν in *Editis.*

[f] Ἐσταλμένον δὲ Κορινθίως] Columnæ operis Corinthiaci in Salomonis Regia; quod per περίληψιν dictum, quum illud Architecturæ genus a Corinthiis repertum nondum foret. Sic de Porta Corinthii operis in Templo ab Herode restaurato *Alex. lib.* v. c. 5. §. 3. SPANH.

* *More Corinthiaco,*] Al. *opere Corinthiaco.*

[g] Κορινθίως,] Hoc περίληψιν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum.

† *Triglyphis ad ornamentum* loci *simul & munimentum.*] Quæ constabat veluti tribus sulcis, duobus mediis integris, & semicaniculis hinc inde cæsis. *Philander* ad *Vitruvium.*

[h] Τετράγωνος,] Vocem τετράγωνος nec agnoscit *Vat.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ἀντικρυς ἔχων] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ.

[k] Ἀναλελημμένον.] Ἀνατεταγμένον solus *Vat.*

[l] Ἐξέδρα] Forte ἕδρα vel καθέδρα, 1 Reg. 7: 7. Vetus, *Solium valde decorum.* COCC.

[m] Ἀπόλυσιν] Antea ἀπόλαυσιν, verum ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *post causas explicitas.*

[n] Ἐρρωμένα] Sic *Big.* & *Samb.* in *plerisque* ἐρρωμένα.

[o] Ἑτέρῳ δὲ πρίσῳ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρῳ in *Editis.* ἑτέρα (quod & vult *Cocc.*) legisse videtur *Epiphan.*

[p] Ὃς εἰς κόσμον] Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. nisi quod mutaverim ὃν in ὃς, & duabus vocibus γῆ & ἐκκαιδεκάπηχυ punctula sub-

θεωρίαν γῆ μεταλλεύε), τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐπαγνωμένη. ἡ τὸ μὲν ἀπ' αὐτῆ κάλλος ὅτι [q] τριστοιχίαν λίθων ἐνυφασμένον· [r] τετάρτη ἦ μοῖρα γλυφέων παρῆχε θαυμάζειν ἀπιστήμονι, ὑφ' ὧν πεποίηται δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς συγκεκραμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ συλεύεσθαι ὑπερβολῇ λεπτότητος, καλύπτοντα τὴν ὑπ' [s] αὐτοῖς λίθον. τὸ δὲ ἄλλο μέρος τῆς στέγης χρυσοῦν ἦν [t] καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ χρυφαῖς· [v] προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τούτοις ἄλλα τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ σφαῖρας μηκίστας, καὶ [x] ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρόταλον [y] οἶκον εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσοῦ [z] περίπλεω. καὶ [a] τἄλλα δὲ, ὅσα τόπον ἔχειν ἔοικε πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκευὴ πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύασε. δύσκολον δ' ἐστὶν [b] καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσα μὲν ἦν αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τὰ τούτων [c] ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ· τό τε τῶν [d] ἀνειμένων εἰς ἀέρα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ἐπιτερπέστατα, καὶ θῆρας ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθων λόγχων καὶ κέδρων καὶ χρυσοῦ καὶ [e] ἀργύρου πᾶσαν ἐποίησεν. τὰς ὀρόφους καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λιθοις [f] διήνθισεν τῶν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν θεοῦ ναὸν, τούτοις κατηγλάϊσεν. [g] εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [h] παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκοπῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἓξ [i] ἀναβαθμούς. [k] ἑκάστῳ δὲ τούτων ἐξ [l] ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες [m] ἐφειστήκεσαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων [n] παρεστώτων. [o] τὸ δὲ ἀνάκλιτον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. [p] ἀνεκέκλιτο δὲ εἰς μόσχου πρόσωπον τὸ [q] κατόπιν αὐτοῦ βλέπον τοῦ· χρυσῷ δὲ ἅπας [r] ἦν δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπεὶ πολὺ μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλεῖον δὲ ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴραμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνεισήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρων καὶ πίτυος, ἀνταπεδωρήσατο [s] καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴραμον, σῖτόν τε κατ' ἔτος· πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα δεῖται τὸ [t] νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρήκαμεν ἤδη, χορηγῶν διαπαντός. πρὸς τούτοις [v] δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀπόρρω [x] δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ καταγνοὺς Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τῶν πό-

quiritur ipsius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ se ferebat admirabile sculptorum artificium, à quibus expressæ erant arbores ac omne genus stirpes, opacæ ramis foliisque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo subtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis subjectum fere occultantes. Reliquum vero usque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis distinctum. Ad hæc & alia extruxit ædificia voluptatibus adhibendis, insuper & porticus longissimas in commodo regiæ *loco* positas, atque in iis conclave splendidissimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic necessaria supellex, quò *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem & varietatem basilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hisce minora, quotque sub terra & ab aspectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ simul visum delectarent, & corpora in ætatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In summa, fecit ut totum ædificium è saxo candenti & cedro atque auro & argento constaret. Imo tecta *ipsa* & parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuissent, hisce illustravit. Quin & ex ebore fecit solium immensæ magnitudinis, specie tribunali, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex utraque parte stabant duo leones,* totidem aliis superne adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. † Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat. *Eburneum solium* 2 *Paral.* c. 2. v. 17.

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, vicissim & ipse magnis donis Hiramum remuneraverit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod insulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset & perlustrasset, eique donum displicuisset, nunciis ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse civitati- *Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit.* 3 *Reg.* c. 9. v. 11.

subjecerim. κατημφιεσμένα εἰς κ. ἱ. κ. βασιλέων οἶκων θεωρίαν ἡ μεταλλεύε) τ. Φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη in *Editis*. κατημφιασμένον εἰς κ ἱ. κ. βασιλείων οἴκων θεωρίαν γῆ μεταλλ. τ. Φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum se habet *Epiphanii* versio, *& alia quidem ædificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis vestita sectilibus & pretiosissimis exornavit secundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta vero pars &c.*

q Τελοιχίαν] Τελειχίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 424. §. 4.

r Τετάρτη ἦ μοῖρα] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ ἦ μοίρᾳ in *Editis*.

s Αὐτοῖς λίθον.] Ita *MSS.* αὐτῇ in *Editis*.

t Καὶ καταπεποικιλμένον] Illud καὶ ex *MSS.*

v Προσκατεσκεύασε] Sic *MSS.* πρὸς κατασκεύασε in *Editis*. HUDS. Vid. lib. 7. sup. c. 14. §. 2. προσπαρεκτελεῖσθαι, ubi *Gen.* πρὸς παρεκτελ. SPANH.

x Ἐν καλῷ τῶν βασιλέων] Ita cum *MSS.* ἐν κάλλει in *Editis*.

y Οἶκον] Οἶκον pro loco convivii, ut ædes Vitruv. REL.

z Περίπλεω.] Forte περίκλειον. COCC.

a Τἄλλα δὲ] Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis*.

b Καταριθμήσασθαι] Καταριθμήσασθαι καὶ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum καὶ διηγήσασθαι non agnoscit *Vet Interpr*

c Ὑποδεέστερα,] Ὑποδεέστερα, ταπεινότερα Hesych. SPANH.

d Ἀνειμένων εἰς ἀέρα] Sic *MSS.* atque ita vel ἀνεωγμένων (ut Cocc. Vetus *Solariorum*) legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *solariorum.* in *Editis* ἀνειγμένων.

e Ἀργύρου πᾶσαν] Ἀργύρου ἐπεποίητο solus *Vat.*

f Διανθίσας] Διανθήσας solus *Hen.*

g Εἰργάσατο] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσαντο in *reliquis*.

h Παμμεγεθέστατον] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη σκαπτὸν, ὃν κατασκοπῇ in *Editis Aliisque*.

i Ἀναβαθμούς.] *Gen.* ἀναβάθμου. sine accentu, ἀναβαθμούς· SPANH.

k Ἑκάστῳ δὲ] Ἑκάστου *Big.* & *Samb.*

l Ἑκατέρου μέρους] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑτέρου in *Editis Aliisque*. HUDS. Hic desinit *Collatio Vossiana*, cujus lectiones, passim cum *Big.* & *Samb.* optimis codicibus, convenientes, suis locis, inclusas uncinulis, inseruimus. HAV.

m Ἐφειστήκεσαν,] *Al.* ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν.

* *Totidem aliis superne adstantibus.*] Juxta *S. Literas*, 2 *Paralip.* c 9. v. & utrinque manus in loco sessionis & manibus astantes duo leones.

n Παρεστώτων.] Ἑστώτων *Big.* & *Samb.* est qui malit καθεστώτων.

o Τὸ δ' ἀνάκλιτον τοῦ θρόνου,] Atticorum more ν̄ subauditur. HUDS. Κλιμάκων ἀνάκλιτα *Eurip. Suppl. v.* 729. In reclinatione verò manus erant &c. *Rufinus*, quo illud ἀνάκλιτον non exprimitur. SPANH.

† *Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum,*] *Sc.* posteriori parte, qua reclinabatur rex.

p Ἀνεκέκλιτο] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκέκλειτο in *Editis Aliisque*.

q Κατόπιν αὐτοῦ] *Al.* κατ' ὄπιν.

r Ἦν δεδεμένον.] Illud ἦν inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

s Καὶ αὐτὸς] Δὲ ante καὶ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Νῆσον οἰκεῖν,] Ergo Tyrus insularis jam erat habitata ante Nebucadnezarem: quod quidam negant. REL. Conf. sup. cap. 2. §. 7. SPANH.

v Δὲ καὶ] Δὴ καὶ *Vat.*

x Δὲ τῆς] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* deest δέ.

tatibus: atque ex illo tempore istæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, si interpreteris, juxta Phœnicum linguam id significat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem misit Tyriorum rex, rogans eum ut illas sibi explicaret, atque omnem de quæstionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira esset sagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, sed cum omnia rationis vi superasset, & quid sibi velint intellexisset, *ea* reddidit perspicua. *Solomon Tyrio regi ænigmata explicat.*

Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in sermonem Græcum transtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo successit ei "in regno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos "triginta & quatuor, vita ad annum quinquage-"simum tertium producta. Hic aggeravit Am-"plum *qui dicitur* locum, & auream columnam "posuit, quæ in Jovis est templo; ac præterea ex-"cisum profectus est lignorum materiam, è mon-"te Libano appellato, ad tecta templorum. atque "antiqua sacraria demolitus, & Herculis templum "ædificavit & Astartæ: primusque Herculis fanum "erexit mense Peritio. Expeditionem etiam con-"tra Eyceos suscepit, quod tributa *illis imperata* "non solverint; cumque eos sibi iterum subjecisset "reversus est. Hujus temporibus clarebat Abde-"monis filius natu minor, qui difficultatem pro-"blematum, quæ *sibi explicari* jussit Solomon Hie-"rosolymorum rex, semper *ingenii subtilitate* supe-"rabat." *Menander Historicus.*

Insuper & *horum* meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnavit filius ejus Hira-"mus, qui ad orientalem urbis plagam aggeres "comportavit, urbemque ampliorem reddidit: "atque Jovis Olympii templum, seorsum positum, "spatio quod intercedebat terra repleto, urbi an-"nexuit, ornavitque aureis donariis. Deinde cum "in Libanum ascendisset, ad templorum structu-"ram ligna excîdit." Præterea dicit, "Solomo-"nem, qui Hierosolymis tunc regnabat, ad Hira-"mum ænigmata misisse, pariter rogantem ab i-"pso ut alia acciperet: quique *proposita* solvere ne-"quiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepisset, & "ænigmata explicare non potuisset, magnam pe-"cuniæ vim pro mulcta pependisse. postea per *Dius Historicus.*

λεων ἔλεγε· καὶ ἔκτοτε παρωνομάσθησαν [y] αὐτὴν [z] Χαβαλὼν γῆν. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὴ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, παρακαλῶν ὅπως αὐτὰ τούτους σαφηνίσῃ, καὶ τὴν ἀπορίαν τῶν ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ σοφὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν [a] ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ [b] Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων οὕτως. [c] "τελευτήσαντος δὲ "Ἀβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν [d] παρ' αὐτοῦ [e] ὁ "υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, "ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. ὅστος [f] ἔχωσε τὸ "[g] Διὸς Ὀλυμπίου χῶρον, [h] καὶ τὸν τε χρυσοῦν κίονα τὸν [i] ἐν τοῖς δὲ "Διὸς ἀνέθηκεν, [k] ἔτι τε ὕλαις ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν "ἀπὸ δὲ ὄρους τοῦ λεγομένου [l] Λιβάνου εἰς τοὺς τῶν ἱερῶν "στέγας. [m] καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, [n] καὶ ναὸν "ᾠκοδόμησε δὲ Ἡρακλέους, [o] καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης. [p] πρῶ-"τός τε δὲ Ἡρακλέους ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ [q] Περιτίῳ "μηνί. τοὺς τε [r] Ἠυκέους [s] ἀπιστήσαντας μὴ ἀποδιδόν-"τας τοὺς φόρους, καὶ ὑποστάξας πάλιν [t] αὐτῷ ἀνέστρε-"ψεν. [v] ἐπὶ τούτου τοῦ [x] Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, "ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέπεμπε Σολομὼν "ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς." μνημονεύει δὲ καὶ [y] Δίος, λέγων οὕτως. "Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ "Εἴραμον ἐβασίλευσεν. ὅστος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέ-"ρη τῆς πόλεως [z] προσέχωσε, καὶ μείζον τὸ ἄστυ [a] ἐ-"ποίησε· καὶ δὴ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν [b] καθ' ἑαυτὸ "ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυ-"σοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τοῦ [c] ἱερῶν κατασκευήν. τὸν δὲ "συμφυσιοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι, [d] φη-"σὶ, πρὸς τὸν Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λα-"βεῖν [e] ἀξιοῦντα· τὸν δὲ, [f] μὴ δυνηθέντα λῦσαι τοῖς "τοῦ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν "Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, "πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ δημόσιον ἀναλῶσαι. "[g] εἶτα δι' [h] Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ πρω-"τεῖα, ὡς οἶμαι, ἐν τούτοις ἀναγράφεται.

[y] Αὐτὴν] Αὐτὴ adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[z] Χαβαλὼν γῆ.] Χαβωλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabulan* & *Gabalon* & *Gabulan.* Χαβωλὼν rescribendum censet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Josepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. HUDS. Conf. de Vita §. 43. Χαβωλὼν emendat *Bochart.* Col. Ph. p. 794. כבול 1 Reg. IX. 13. SPANH.

[a] Ἐφώτισε.] Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώτισε in *Editis.*

[b] Μένανδρος,] Hæc Menandri & Dii testimonia etiam leguntur infra in lib. c. Apionem lib. 1. §. 17 & 18. quæ confer cum his. REL. Menandri Tyri Annalium scriptoris verba vid. infr. cap. 13. §. 2. & cap. 14. §. 2. & adv. Apion. lib. 1. §. 18. SPANH.

[c] Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου,] Confer cum istis *Josephum* contra Apionem, *Theophilum* ad Autol. p. 255. Edit. *Oxon Syncellum* p. 182. & *Scaligerum* in Vett. Fragmentis, p. 5. IBBETSON.

[d] Παρ' αὐτῆ] Desunt apud Scaligerum.

[e] Ὁ υἱὸς] Ὁ υἱὸς Εἰραμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρ. rescripsi. In *lib.* 1. *c. App.* διαδέξαται τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρ. quod si quis malit, non repugnabo.

[f] Ἔχωσε] Ἐχώσατο *Vat.*

[g] Εὐρύχωρον,] Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell.* p. 182. εὐρὺ χωρίον in *Editis.*

[h] Καὶ τόν τε] Τόντε absque καὶ in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. *c. App.*

[i] Ἐν τοῖς δὲ Διὸς] Id est ἐν τῷ ναῷ, ut ostendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49.

[k] Ἔτι τε ὕλαις] Ἐπί τε ὕλαν ξύλων ἀπελθὼν ἔ. ἀ. τ. ὄ. τ. λ. Λιβάνου κέδρινα ξύλα εἰς τὰς *Syncell.* atque ita in *lib.* 1. *c. App.* nisi quod illic ἔπειτα scriptum sit pro ἐπί τε. ἔπειτα sc.

[l] Λιβάνου] Κέδρινα ξύλα sc.

[m] Καθελών τε] Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videsis.

[n] Καὶ ναὸν] Καινὸς ναὸς sc.

[o] Καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης.] Καὶ τὸ τῆς *Vat.*

[p] Πρῶτός τε] Πρῶτον in *lib.* 1. *c. App.* atque sequentia rectius, ut puto, ibidem leguntur.

[q] Περιτίῳ μηνί.] Περιτίῳ, ut *in lib.* 1. *c. App.* malim, quam cum *Editis* Περιτείῳ.

[r] Ἠυκέους] Ἰυκέους & Ἠυκαίους in *MSS. Gr.* in *Latinis* vero *Euchios* & *Eucheos. Syncello* & *lib.* 1. c. *Ap.* Τιτνοῦς, atque *Titicos* apud *Vet. Interpr.* HUDS. Ἠυχίους *Rufin.* Eucheos. SPANH.

[s] Ἀπιστησάντας] Lege ἐπεστρατεύσατο. COCC.

[t] Αὐτῷ ἀνέστρεψεν.] Οὕτως *Vat.*

[v] Ἐπὶ τούτου τοῦ] Ἐπὶ τούτων in *l.* 1. *c. App.*

[x] Ἀβδήμονος] Ita in plerisque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus:* in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀδωνος *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβδήμωνος in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[y] Δίος,] Juxta nonnullos *Epiphanii* libros Δίων; qui etiam legisse videtur Δίων συγγραφεύς.

[z] Προσέχωσε,] Συνέχωσε *Vat.*

[a] Ἐποίησε·] Πεποίηκε in *l.* 1. *c. App.*

[b] Καθ' ἑαυτὸ] In *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello* καθ' ἑαυτὸ ὃν ὠνήσω, χώσας τὸ μ. in *Epiphanii* versione, & *Olympii Jovis templum destruens medium locum civitati conjunxit.*

[c] Ἱερῶν] Ναῶν in *l.* 1. *c. App.* verum ἱερῶν habet *Syncellus.*

[d] Φησὶ,] Ita libri omnes tam Gr. quam *Lat.* φασὶν in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[e] Ἀξιοῦντα· Ita cum omnibus *MSS.* ἀξίωσιν in *Editis.* ἀξιῶν in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[f] Μὴ δυνηθέντα] Sic in *lib.* 1. *c. App. Syncello*, & omnibus *Josephi MSS.* nisi quod in *nonnullis* habeamus Χείραμος aut Εἴρωμος pro Εἴραμος, & λῦσαι pro λύσαντι. nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omissis.

[g] Εἶτα δι'] Ita in *Editis* & *MSS. Græcis* quibusdam *Latinisque* omnibus, pariterque apud *Syncellum.* εἶτα δὴ in *lib.* 1. *c. App. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[h] Ἀβδήμονά] Ἀβδήμονός τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. *c. App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem.*

"τεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα [i] προβαλεῖν, ἃ "μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰράμῳ "προσαποτίσαι χρήματα." καὶ Δίων μὲν ὕτως εἴρηκεν.

"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, solvisse ea quæ proposita erant, rursumque alia proposuisse, quibus solvendis cum hæsisset * Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum." Atque Dius ita quidem scripsit. *Abdemon Tyrius mirus anigmatum artifex.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Σολομὼν τ Ἱεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ᾠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τ Αἰγύπτιε καὶ Αἰθιοπίας βασίλισσαν ἐδέξατο.

CAP. VI.

Ut Solomon munivit Hierosolyma, magnasque urbes condidit: utque Chananæos quosdam in potestatem suam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

ΕΠΕΙ δ' ἐώρα τὰ τ Ἱεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς πύργων πρὸς ἀσφάλειαν δεόμενα καὶ τ ἄλλης ὀχυρότητος, [k] πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τ πόλεως ἡγεῖτο δεῖν καὶ τὰς προβόλους εἶναι, ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ᾠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις τ βαρυτάτας ἀναλώμασι, [l] Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδὼ, τὴν τρίτην δὲ [m] Γαζαρὰ, τὴν τ Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν [n] Φαραὼν ὁ τ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσας καὶ πολιορκήσας [o] αἱρεῖ καὶ κρατεῖ, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνῄρει ὁ βασιλεὺς αὐτὴν ἅτε ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς τ καιρῶν μεταβολὰς χρησίμως εἶναι δυναμένην. ἀπὸ πόρρω δ' αὐτῆς ἄλλας ᾠκοδόμησε δύο πόλεις· [p] Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα [q] Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. πρὸς κατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας ταύτας εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἁπάντων ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων κράσει καὶ τοῖς ὡραίοις καρποῖς, καὶ ναάμασιν ὑδάτων εὐθρόοις. ἐμβαλὼν δὲ εἰς τὴν ἔρημον [r] τὴν ἐπάνω Συρίας καταλαβὼν αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τ ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δὲ Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τ μεγάλης [s] Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἦν τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τ τὴν πόλιν ἔτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τ Συρίας [t] ἀποκεῖσθαι, τὸ κατωτέρω μὲν [v] ὑδάμοῦ τ γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ [x] τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, [y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τὸ ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν [z] Παλμυρᾶν.

Β'. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν πράττων διετέλει. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητήσοντας, [a] ὅτι πάντες οἱ [b] τ Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ [c] Μιναίου μὲν Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο τ πάντων ἡμῶν Ἀβράμου, μέχρι Σολομῶνος, [d] πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διειληλυθότων,

CÆterum rex, cum videret mœnia Hierosolymorum turribus aliisque ad securitatem egere, (septa enim & munimenta debere urbis dignitati respondere existimabat) ista hæc instauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validissimis accensëri mereantur, Asorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæstinorum sitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus esset & obsidione cinxisset, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occisis solo æquavit, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod esset natura munita, ac commoda admodum esse posset, bello orto, factave temporum vicissitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has insuper alias ædificavit, opportune sitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æstivorum ubertate beatas, & copiosis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingressus in desertum quod est supra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à superiore Syria distantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone sex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus positam esse, in causâ est, quòd infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero & putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exstruxisset, & firmissimis muris *illam* cinxisset, Thadamora appellavit, & sic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant. *Solomon munit Hierosolyma & urbes exstruit.* *Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.*

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæsiverint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum nostrum præcessit, usque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum

---

[i] Προβαλεῖν,] Sic in *MSS.* & *lib.* 1. *c. App.* προβάλλειν in *Editis.*

* *Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum.*] Et alia ab eo proposita, quæ si Solomon non solveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

[k] Πρὸς γὰρ] Πρὸς γὰρ τὰ ἀξιώματα solus *Vat.*

[l] Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδὼ,] Ita *Vat.* & *Gall.* 2. Μαγιδὼν in *cæteris.* Ἀζορὶδ, Μαγδὸ, Γαζὲρ. *Chron. Paschale* p. 91. Ἐζὲρ, Μαγδὸ, Γεζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. HUDS. Ἐσὲρ & Μαγδὼ LXX. 1 Reg. IX. 15. 16. Μαγεδδὼ infr. lib. IX. c. 6. §. 4. SPANH.

[m] Γαζαρὰ,] Conf. sup. lib. VII. c. 12. §. 2. Γεζὲρ LXX. SPANH.

[n] Φαραὼν] Φαραὼ *Big. Samb.* & *Vat.* Alibi *Josepho* dicitur Φαραώθης.

[o] Αἱρεῖ καὶ κρατεῖ,] Sic *MSS.* αἱρεῖ in *Editis.*

[p] Βηθχώρα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bitthora*, & *Bitchora*, & *Bitcora.* Βηταχώρα *Basil. G. Alii que.* Βαιθωρὼν ἡ ἀνωτάτη LXXII. Βιθωρὼν ἡ ἄνω *Chron. Paschale.* HUDS. Βαιτωρὼν LXX. 1 Reg. IX. 17. Βαλὰθ ibid. 18. Hebr. בית חרן בעלת. SPANH.

[q] Βαλὲθ] Βελὲθ *Gall.* 2. Βαλαὰθ aut Βαλαάθ LXXII. Βαλαδὰθ *Chron. Paschale.*

[r] Τὴν ἐπάνω] Τῆς ἐπάνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in desertum superioris Syriæ.*

[s] Βαβυλῶνος] Ita cum *MSS.* tam Gr. quam *Lat.* Βαβυλωνίας in *Editis.*

[t] Ἀποκεῖσθαι,] Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* (ἀπωκῆσθαι *Cocceius*) ἀπωκεῖσθαι in *Editis.* Ἀπωκῖσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Legi etiam potest ἀποκεῖσθαι neglecto augmento.

[v] Οὐδαμοῦ] Μηδαμοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Τῷ τόπῳ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μόνῳ τῷ τόπῳ in *reliquis.*

[y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τὸ ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις·] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαδάμωρα *Big.* & *Gall.* 1. Θαδαμόραν *Basil. G.* & *Gall.* 2. Hebraice *Thadmor* dicitur. Θεριμὼθ ὡ τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοιδμὼρ ὡ τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c. 8. v. 4. Θερμωὼθ *Eusebio* in locis *Hebraicis.* HUDS. Τὼ Θερμαὶθ ὡ τῇ ἐρήμῳ *LXX.* 1 *Reg.* IX. 18. תדמר *Vulg.* Palmyrum, amiram Παλμιρὰν. SPANH.

[z] Παλμιρᾶν.] Rectius forsan Παλμυρᾶν, à recto Παλμυρά. ac si urbs ita denominata fuerit, quasi condita ἐν' ἀλμυρᾷ, *sc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoscunt cæteri Auctores, sive *Græci* sive *Latini.* Verum Παραμαλὰν pro Παλμιρὰν habent *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. an corrupte pro παρ' liorum esto judicium.

[a] Ὅτι πάντες] Hic loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28.

[b] Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.*

[c] Μιναίου] Μανὶου *Big.* & *Samb.* Μιναὶου *Vat.* Μινεῖ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Μὶν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, Μλὼας *Diodoro Sic.*

[d] Πλειόνων ἐτῶν] Πλ. ἐτῶν ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

lum, Pharaones dicti fuerint, ab eo,* qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis appellatione desumpta, necessarium esse *aliquid* dicere existimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos à pueritia aliis nominibus usos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati sunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus insigniti, Cæsares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iisdem non adservatis nominibus quibus à patribus suis erant appellati. Idque in causa fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnasseus post Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, utpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipsam* appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipsius naturæ. Ego autem & in nostræ gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomonis socerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque postea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiæ imperium tenens. Et de ista quidem paulo post plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut ostenderem libros nostros & illos Ægyptiorum in multis consentire.

Solomon Chananæorum reliquiis tributa imperat. 3 Regum, 9.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & usque ad urbem Amathen) cum subegisset, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus essent, servilibusque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quosdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* serviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis subdidisset; quando ex istis oportuerit servitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) sed omnes armati maluerunt curribus & equis militare, quam in servitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad ministeria abduxit, præfectos constituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in se susce-

[c] Φαραώνες σκληθησαν, ἀπὸ τ [f] μ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἄρξαν] & Βασιλέως Φαραών & τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω. ἔστι δ ὄνομα] & Φανερὸν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼν κατ' Αἰγυπτίους [g] Βασιλέα σημαίνει. εἰμὶ δὲ αὐτὰς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὰν δὲ βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον [h] αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν τῇ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τ Αλεξανδρείας βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ρωμαίων δὲ αὐτοκράτορες ἐκ γνητῆς ἀπ' ἄλλων χρηματισάντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται· τ ἡγεμονίας δὲ τ τιμῆς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς γενομένης, ἀλλ' οὐχ [i] οἷς ὑπὸ τ πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ὀπτιμένοντες. νομίζω δὲ Ηρόδοτον τ Αλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μ [k] Μιναῖον τ οἰκοδομήσαντα [l] Μέμφιν [m] τριάκοντα δὲ τριακοσίους βασιλέας Αἰγυπτίων γράψαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι [n] κοινῶς [o] Φαραὼνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μ τὴν τούτων τελευτὴν γυναικὸς βασιλευσάσης λέγει τοὔνομα [p] Νικαύλλη καλεῖν· [q] δηλῶν, ὡς τ μὲν ἀρρένων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τ δὲ γυναικὸς οὐκ ἔτι κοινωνεῖν [r] ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο [s] εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δεῆσαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι ἡμῶν βιβλίοις εὗρον, ὅτι μ [t] Φαραῶνα τ Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἔτι εὑρεῖν τοῦτο [v] τὸ ὄνομα βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἦκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύσασα τ Αἰγύπτου καὶ τ Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν τούτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. νυνὶ δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα θαυμάσῃ τὰ ἡμέτερα βιβλία καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [x] ὁμολογούμενα.

γ'. Ο δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τ Χαναναίων ἔτι ὑπακούοντας, οἳ ἦσαν [y] τῷ Λιβάνῳ διατρίβον ὄρει & μέχρι πόλεως [z] Αμάθης, ὑποχειρίους ποιησάμενος, φόρον αὐτοῖς [a] προσέταξε, καὶ [b] πρὸς τὸ ζητούμενον αὐτῷ καὶ τοὺς οἰκετικοὺς χρείας ἐκπληροῦν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος [c] ἀπὸ αὐτῶν ἐξελέγετο. τ δὲ Εβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδὲ γὰρ εὔλογον ἔθνη πολλὰ δ Θεοῦ δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δέον [d] ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ ζητικὸν [e] ἢ ἐκείνους καταγνῶναι εἰς τοῦτο τὸ ἀχθος· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων στρατεύόμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες διῆγον. τ δὲ Χαναναίων, ὃς εἰς τὴν [g] οἰκετείαν ἀπήγαγε, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τ ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐτῶν

[e] Φαραώνες] In quibusdam *MSS.* Φαραώθαι, tanquam à recto Φαραώθης, quo alibi utitur *Josephus.*

* *Qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis*] A quodam rege Pharaone, qui post priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum assumentes, *Epiphan.* Unde (v. 2.) Φαραὼν & pro Φαραὼν reponendum censui.

[f] Μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους] Ita *Big.* & *Samb. μ. τ. ἐ. τοῖς μετ. χρόνοις* (*Coccejus χρόνους*) in *cæteris.*

[g] Βασιλέα] Βασιλέα ἐμὸν legendum censet *S. Petitus.* nam OYPO (inquit) apud Ægyptios *rex* est, ut nos docet *Onomasticum Copto-Arabicum Peirescianum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ personæ singularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id est, *rex meus.* Vide Cl. *Seldenum* de *Insignibus Honoris*, l. 1. c. 5. & *S. Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. HUDS Ita est, ΠΙΟΥΡΟ Rex Coptice est, quod Græci Φαραὼ pronunciarent. REL.

[h] Αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν] Αὐτῷ *Samb.*

[i] Οἷς ὑπὸ τ πατέρων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis.*

[k] Μιναῖον] Hic loci Μινάιον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Μηναίαν *Gall.* 2.

[l] Μέμφιν] Clar. Bochartus a Josepho Memphin & Tanin pro iisdem urbibus sumtas putat, quum tamen diversæ fuerint. Idem asserit Josephum etiam alibi in Geographicis errasse. COCC.

[m] Τριάκοντα] Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.*

[n] Κοινῶς] Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[o] Φαραώνες] Cum supra Φαραὼν habeat, visum est non Φαραώθης cum *Editis*, sed Φαραώνες legere. Φαραώθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. HUDS. Gen. φαραώθης; vel φαραώνες ut paullo ante. SPANH.

[p] Νικαύλλη καλεῖν] Νίκαυλιν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Maribamus Alique* Νίτωκριν malint ex *Herodoto.*

[q] Δηλῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis.*

[r] Ἐκείνης,] Ἐκείνη vel ἐκείνη in *MSS.*

[s] Εἶπεν αὐτῆς] Sic *MSS.* εἰπεῖν in *Editis.*

[t] Φαραῶνα] Hic etiam Φαραὼνα repositi pro Φαραῶθα Editorum. Φαραὼθ *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2.

[v] Τὸ ὄνομα] In *Cod. Vat.* τὸνομα.

[x] Ομολογούμενα.] Ομοφωνοῦντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Τῷ Λιβάνῳ] Illud τῷ ex *MSS.*

[z] Αμάθης,] Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Αμμάθης in *Editis.* Αμαθῆς *Samb.* vide p. 131. HUDS. Αμάθη πόλις Φοινίκης *Stephan.* Ita etiam scribitur supr. lib. 1. c. 6. §. 2. & lib. III. c. 13. §. 1. confer lib. VII. supr. c. 5. §. 4. ἡ Αμάθης βασιλεύς. SPANH.

[a] Προσέταξε,] Προσεπέταξε *Samb.*

[b] Πρὸς τὸ ζητούμενον] Πρὸς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1.

[c] Απὸ αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν ἐπιλέγετο *Vat. Big.* & *Samb.*

[d] Ἐκ τούτων] Ἐκ τούτου solus *Vat.*

[e] Ἢ ἐκείνους] Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut subintelligatur μᾶλλον. in *reliquis* ἢ deest.

[f] Στρατηγούμενοι,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* στρατηγούμενοι in *Editis Aliisque.* HUDS. *Gen.* στρατηγούμενοι, forte στρατούμενοι. *In Edit. Basil.* itidem στρατηγούμενοι. SPANH.

[g] Οἰκετείαν ἀπήγαγεν] Sic *Big.* (*Coccejus* quoque, ut ab οἰκέτης *servus*) *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad sua ministeria tulerat. Hesychio* quidem οἰκέτης, δοῦλος, ὑπηρέτης, ut legendum censeo. in *Editis* εἰς τὴν ἱκετείαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετείαν ἐπῆγεν, ἄρχοντας ἐπέδειξε &c.

b Ei-

τῶν ὑπηρετῶν [h] εἰλήφεισαν [i] τῶν βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτὸς τὰ ἔργα καὶ τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχρηζεν.

δ'. Ἐναυπηγήσατο γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλά, ἡ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [k] λεγομένῳ [l] Ἀσιωγγάβαρ. αὕτη γὰρ [m] Βερενίκη καλεῖται, ἀ πρὸς [n] Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ἰουδαίων ἦν. ἔτυχε δὲ καὶ ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰρώμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ὑπηρέτας ἔπεμψεν ἱκανούς, οἷς σκέλασε πλεύσαντας μετὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν εἰς τὴν πάλαι μὲν [p] Σωφείραν, νυνὶ δὲ [q] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, ἥτις ἐστὶν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ σαναθροίσαντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε'. [r] Τὴν δὲ Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἄλλα θαυμαστὴν, ἀκούσασαν τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμίᾳ τοῦ ὄψεως αὐτὸν καὶ τῶν καθημέραν περὶ τούτου λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἦραγε. πεθεῖσα γὰρ οὐκ ἀπὸ τοῦ πείρας, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀκοῆς. ἦν εἰκὸς ἐστὶ καὶ ψευδεῖ δόξῃ συγκαταθέσθαι καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐπαγγέλλουσι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα [t] τῆς σοφίας αὐτοῦ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [v] αὐτὴ προπειρασα καὶ λύσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἦκεν [x] οὖν εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπηγάγετο γὰρ καμήλους χρυσοῦ μεστὰς, καὶ [y] ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [z] λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτῷ ἀφικομένῃ ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα πρὸς αὐτὸν φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος θᾶττον ἢ προσεδόκα τὸν ἐπελύετο. ἤδη [a] ἐξεπλήττετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶνος, ὅτως ὑπερβαλλουσαν αὐτὴν καὶ τὴν ἀκουομένην τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δ' [b] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τῆς κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους, ἐκ ἧττον ἢ [c] τὴν διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [d] αὐτῇ πολλὴν τοῦ βασιλέως καθέωρα φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δ' αὐτὴν ὅ, τε οἶκος τῶν Δρυμῶν ὑπικαλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῶν θεραπόντων ἐσθῆτος, καὶ τὸ μετ' ὑπηρεσιῶν αὐ-

perunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera inſtruerent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

4. Porro rex in ſinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum poteſtate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, claſſi inſtruendæ accommoda, *plurimum* adjutus eſt. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei miſit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum diſpenſatoribus etiam ſuis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum ſibi afferrent. Et cum *illi* collegiſſent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reverſi ſunt. *Solomon claſſem ædificat.* 3 *Reg.* c. 9. & 2 *Paral.* c. 8.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, ſapientiæ ſtudiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & ſapientia, ad ipſum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia perſuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falſiæ nonnunquam, ut fieri ſolet, opinioni aſſentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut ſapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem ſibi explicata daret. Venit igitur Hieroſolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atque lapillis pretioſis onuſtos. Cum autem rex eam venientem libenter excepiſſet, & in cæteris ei obnixe ſtudebat, & argutias propoſitas intellectu facile comprehendens opinione celerius ſolvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem ſapientiam ſtupebat, cum excellentem adeo ejus præſtantiam ea quæ fama acceperat majorem comperiſſet; præcipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilominus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perſpectam habuit magnam regis ſapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Libani vocata, & quotidianæ menſæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque ſpectabant, necnon adminiſtrorum veſtitus, atque decorum *Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem viſit.* 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paral.* c. 9. & *Matt.* 12. *Luc.* 11. *Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera dediſſet acceptiſſetque, domum reverſa eſt.*

h Εἰλήφεισαν] Εἰλήφησαν *Baſ.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.*

i Παρὰ βασιλέως,] Παρὰ τοῦ βασιλέως *Vat.*

k Λεγομένῳ] Καλουμένῳ *Samb.* & *Vat.*

l Ἀσιωγγάβαρ.] Γασιὼν Γαγὶλ [Γαβὲλ *Big.* & *Gall.* 1. Γάβελ *Gall.* 2.] ὃς ἐστὶ πόρρω Ιλανὶς [Ελάνης *Busb.* Εἰλανῆς *Vat.* Ιλάνεως *Gall.* 2.] πόλεως, ἡ νῦν Βερενίκη καλεῖται. αὕτη γὰρ ἡ χώρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. hæc enim regio fuit.* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. λα'.

m Βερενίκη καλεῖται, ἀ πρὸς Αἰλανῆς πόλεως·] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, ſed altera ad fines Idumææ, ut oſtendit Cl. *Huetius*, in *Comment.* de *Navigatione Salomonis*, c. 1. p. 125. HUDS. Βερενίκη prius dicta Ασιωγάβειρ. De eadem Berenice vide Pompon. Melam & ibid. Iſaac. Voſſium; vel Αἰλὰς, Epiphan. Hæreſ. LXVI. p. 618. B. ὅρμοι δὲ ἡ Ερυθρᾶς θαλάσσης Ἀδδοφοι, ἐπὶ τὰ κόμια τῆς Ρωμανίας Ἀφροκεφάλου· ὁ μὲν εἷς ἐπὶ τὴν Αἰλᾶν, ἥτις ἐστὶν ἐν τῇ Θείᾳ γραφῇ Αἰλὼν· ἔνθα πᾶς ὁ ναῦς Σολομῶντος Ἀφ' τελῶν ἐτῶν ἐρχομένη ἔφερε χρυσὸν καὶ ὀδόντας ἐλεφαντίνους &c. ἕως ὃ ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν Βερενίκην καλουμένην, δι' ἧς Βερενίκης λαμβάνης ἐπὶ τὴν Θηβαΐδα φέρον·] vid. *Petav.* Animadv. pag. 263. de hoc Joſephi loco. SPANH.

n Αἰλανῆς πόλεως·] Ita reſcribere viſum eſt cum *S. Petito* pro vulgato Εἰλανῆς, quod Αἰλαὶ ſit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὴ *Aliis*. Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetium*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419.

o Οἷς ἐκέλευσε] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* ὡς ἐκέλευσε πλεύσαντας in *Editis*, *Aliiſque*.

p Σωφείραν,] In *MSS.* Σώφειραν & Σόφιραν & Σώπφειραν. *Euſebio* & *Heſychio* Σωφείρ. LXXII. Σωφιρὰ, & in *Cod. Alexandr.* Σωφαρὰ & Σαφηρά.

q Χρυσῆν γῆν] Contra quam ſentiunt alii. Cl. *Huetius* O-phiram dictam eſſe vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti ſoli obverſa eſt, à promontorio Aromatum ad extremum uſque Africæ limitem verſus Auſtrum. Videſis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 136. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28.

r Τὴν δὲ Αἰγύπτου] Τὴν δὲ Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* τὴν δὲ Αἰγύπτου τότε καὶ Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forſan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis ſæculis feminæ imperarunt; aſſumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teſte *Joſepho*, lib 2. p. 79.

s Ψεύδεῖ δόξῃ] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ψευδῆ in *reliquis*.

t Τῆς σοφίας] Καὶ auctoritate *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ante τῆς σοφίας ſuſtuli.

v Αὐτὴ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὴν in *Editis Aliiſque*.

x Οὖν εἰς Ιεροσόλυμα] Illud οὖν deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoſcitur à *Vet. Interpr.*

y Ἀρωμάτων] LXX. ἡδύσματα, ubi ineptè Interpres, *ſuavitates* pro *condimenta*, quo ſenſu ſæpe ea vox apud Græcos Comicos; In Genev. *aromata*, quorum eam in rem uſus. *Marc.* 1. 10. SPANH.

z Λίθων πολυτελῶν.] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in *reliquis* λίθων πολυτελῆς.

a Ἐξεπλήττετο] Ὑπερεξεπλήττετο *Gall.* 2. & forſan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obſtupeſcebat.*

b Ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια] Θαυμάζειν *Big.* & *Samb.*

c Τῆς διατάξεως] Illud τῆς ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῇ πολλὴν] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

e Δρυμῶν ὑπικαλούμενος Λιβάνου] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* δρυμῶν. Hæc domus (inquit *Caſtalio*) Hieroſolymis erat; ſic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. HUDS. Conf. ſeq. Cap. VII. §. 2. 1 Reg. VII. 2. SPANH.

corum quod in miniſtrando ſcite obſervabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quæ Deo ſingulis diebus faciebant, & ſacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita hærebat: cumque adeo ad eorum aſpectum perculſa eſſet & commota ut ſe continere *amplius* non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum *animo* affectam eſſe. eo enim proceſſit, ut cum rege ſermones ſereret, quibus mentem ſuam *ſpectaculis* prædictis plane victam eſſe monſtravit. "Equidem omnia, ó Rex, dice-"bat, quæ ex rumore diſſeminato ad nos perve-"niunt, dubitationem ſecum afferunt. De tuis ve-"ro bonis, quæ aut in te ſita ſunt, ſapientia *ſcilicet* "ac prudentia, aut quæ regnum *tuum* tibi ſuppe-"ditat, non vana utique ad nos perlata eſt fama: "ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam "nunc coram intueor multo minorem ad nos de-"tulit. nam *ea* quidem hoc ſolum agebat ut au-"ribus daret, res vero *ipſas* non ita pro dignitate "repræſentavit, ac eas ex viſu ac præſentia notas "exploratasque habui. Quo factum eſt ut ego, iis "quæ nunciabantur, quod multa adeo & magna "fuerint quæ audiveram, nequaquam credens, hiſ-"ce multo majora conſpexerim. Porro & Hebræ-"orum populum felicem eſſe arbitror, & ſervos "tuos & amicos, quibus datum eſt quotidie vul-"tum tuum aſpicere, tuamque perpetuo audire "ſapientiam. Laudandus itaque eſt Deus, qui re-"gionem hanc ejuſque incolas adeo dilexit, ut te "regem conſtitueret.

6. Cum autem etiam verbis *quam ampliſſimis* oſtendiſſet quo modo eam *animo* affecerat rex, inſuper & muneribus mentem ſuam quàm teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donavit viginti auri talenta, & immenſam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſiderio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum popoſcerat, ei negavit: ſed, cum *ad dandum* eſſet promptior, ſponte ſua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus aſſequuta, & regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

τῶν περὶ τὴν Δρακονίαν θυσιῶν. ἐκ ἤκιστα ἢ κὴ [f] αἱ καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὸ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν περὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ἐκπερεθαύμαζε· καὶ καταχεῖν ὁ δωνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμασικῶς Δρακειμένην. πρὸς γὰρ τ' βασιλέα προήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν Δράνοιαν ὑπὸ τοῖς περειρημένοις ἡττημένη. "παν-"τα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι' ἀκοῆς εἰς "γνῶσιν ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας προσγίνεται. τῶν ἢ "σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σωφρ῀, λέ-"γω ἢ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βα-"σιλεία σοι δέδωσιν, ἃ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη πρὸς ἡ-"μᾶς διῆλθεν· ἀλλ' ἔστι ἀληθὴς, πολὺ καταδεεσέ-"ραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέφηνεν [g] ἧς ὁρῶ νυῦ παρῦ-"σαν. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πεῖθειν ἐπεχείρει μόνον· τὸ "ἢ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων ἐκ ἔτως ἐποίει γνώρι-"μον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὴ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς εἶναι "σωίησιν. ἔγωγ' οὖν, ἅδε τοῖς [h] ἐπαγγελλομένοις "[i] Δρὰ πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπιφανόμην πιστεύ-"σαι, πολλῷ πλείω τούτων ἰσόρησα. καὶ μακάριόν τε "[k] τῶν Εβραίων λαὸν εἶναι κρίνω, δούλους τε τοὺς σοὺς "καὶ φίλους, οἳ [l] καθ' ἡμέραν [m] τῆς σῆς ἀπολαύσιν "ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διατελοῦσιν. εὐλογή-"σειν ἄν τις [n] γοῦν τ' Θεὸν, ἀγαπήσαντα τοιόνδε τὸν "χώραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ὅτως, ὡςέ σε "ποιῆσαι βασιλέα.

ς'. [o] Παρασήσασα ἢ καὶ Δρὰ τῶν λόγων, πῶς αὐ-τὸν διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, [p] ἔτ καί τισι δωρεαῖς τὴν Δράνοιαν αὐτῆς ἐποίησε φανεράν. [q] εἴκοσι μὲν γὰρ ἀπῷ τάλαντα ἔδωκε χρυσίου, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ [r] λίθους πολυτελεῖς. λέγουσι δέ ὅτι καὶ [s] τὴν ἔξ ὁποβαλσάμου ῥίζαν, ἣν [ss] ἔτι νυῦ ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δούσης ταύτης τῆς γυναικὸς [t] ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δέ αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιστ' ὧν κατ' ἐπιθυμίαν [v] ἐξελέξατο. ἐδέν γὰρ ἦν ὅ, τι δεηθεῖσῃ λα-βεῖν ὁ παρέσχεν· ἀλλ' [x] ἑτοιμότερος ὢν αὐτὸς καὶ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο προαίρεσιν, [y] καὶ ἅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου [z] προείμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν προεῖρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πάλιν τῷ βασι-λεῖ τῶν παρ' αὐτῆς, εἰς τὴν [a] οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

CAP. VII.

Quomodo Solomon diteſcebat, & mulieres perdite deperibat: utque Deus ira incenſus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

Lapides & ligna pretioſa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretioſis lapillis regi & piceis li-

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογυναικ῀ ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμεν῀ κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Αδερον καὶ Ιεροβόαμον. περὶ τῆς Σολομῶν῀ τελευτῆς.

Κατὰ ἢ τ' αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυ-σῆς καλυμένης γῆς [b] λίθων πολυτελῶν τῷ βασι-λεῖ,

f Αἱ καθ' ἡμέραν] Illud αἱ inſertum dedi ex *MSS.*

g Ης ὁρῶ νυῦ] Ην ſolus *Vat.*

h Εκαγγελλομένοις] Απαγγελλομένοις (*Cocc.*) *Samb.*

i Δια πλήθ῀] Διὰ τὸ πλ. *Vat.*

k Τῶν Εβραίων] Τὸν Εβρ. *Samb.*

l Καθ' ἡμέραν] Καθ' ἡμέραν diximus ſuperius eſſe, ſingulis diebus. REL.

m Τῆς σῆς ἀπολαύσιν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui inſuper habet τ' σῆς σοφίας. Verum illa ἀπολαύσιν τ' ὄψεως καὶ τ' deerant in *Editis.*

n Γοῦν τ' Θεὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt.

o Παρασήσασα ἢ] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum ejus regis habuiſſet affectum.* (ita quoque correxit in exemplari ſuo *Coccejus*) ſi quis malit προσήσω, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis ſane nota poſt vocem βασιλεὺς ponenda eſt, vertendumque, *Sed quid vobis oſtendam* &c.

p Ετι καί τισι δωρεαῖς] Ετι ἢ καὶ *Big.* & *Samb.*

q Εἴκοσι μὲ] Numerum iſtum juſto minorem eſſe ſuſpicatur *Villalpandus*: ideo ρκ'. legendum cenſet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

r Λίθους πολυτελεῖς.] Cum in plurali numero λίθων πολυτελῶν habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 437. §. 5. quam p. 438. §. 1. placuit & hic loci pro λίθον πολυτελῆ reſcribere λίθους πολυτελεῖς.

s Τὴν ἔξ ὁποβαλσάμου] Τὴν ὁποβαλσάμου *Vat.* τὴν ἀπὸ βαλσάμου *Hen.* & *Busb.*

ss Ετι νυῦ ἡμῶν] Ετι κὲ νυῦ *Big.* & *Samb.*

t Εχομεν.] Nonnulli hoc *Joſepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hiſt.* l. 12. c. 35.) dicit, *uni terrarum Judææ conceſſum eſſe balſamum.* Verum *Dioſcorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non ſolum in Judæa naſcitur, κατά τινα αὐλῶνα, ἀλλ' ὁ Αἰγύπτου.

v Εξελέξατο.] Εξελέγετο *Busb. Hen.* & *Vat.*

x Ετοιμότερος] Ετοιμοτέρως ἂν ἀ. κ. τ. οἰ. ἐ. ἀφ. ἤπερ ἐκείνη legiſſe videtur *Gelenius*, qui vertit, *libentius quam illa peteret largiens.*

y Καὶ ἅπερ ἐκείνη] Voculam κὲ, ſenſu eam poſtulante, inſerui.

z Προείμεν῀,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* προτείμεν῀, dein ἐπιδείκνυτο.

a Οἰκείαν ὑπέστρεψεν.] Οἰκίαν *Gall.* 2.

b Λίθων πολυτελῶν] Ita *Big.* & *Samb.* λίθων πολυτελῆς in *reliquis.*

c Πο-

λεῖ, καὶ ξύλων [c] πεύκινων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα [d] τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶν βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων γὰρ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ [e] τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐνεχθέντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν εἶναι λεγομένοις, καὶ παρὰ τοῖς ἀπὸ τῶν πιπρασκόντων τὸ πρᾶγμα τὴν ἐπωνυμίαν ὅτι καταπληξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἔστι παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τῷ μὲν [f] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γένεσιν, λευκότερα δέ ἐστι καὶ [g] κάλλει πολέον. τοῦτο μὲν [h] οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς τοῦ κομισθέντι αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [i] ἕξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ [k] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγούσης [l] ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ [m] ταῦτα [n] φέρων εἰς τὸν οἶκον [o] τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἐσθῆτα ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν [p] ὅ τις ἀργύρου ὠνήσατο ἢ πάλιν [q] ἐπώλησε. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [r] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ κατασκήσας, ἀπῆγεν εἰς τὰ [s] ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν πρόσταξιν. ὧν ἐξεμπολωμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς κομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθιοπές τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπῆσάν τε καὶ ἐπανερχόμενοι [t] τρισὶν ἔτεσιν ἦκον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιηχεῖ, διαβοῶσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τοὺς τε [v] πανταχῇ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ προελθεῖν, τοῖς λεγομένοις δι' ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις [x] προσεμφανίζειν τὴν πρὸς αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον [y] γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλὰ, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα, καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἡμιόνων ὅσους καὶ ῥώμῃ καὶ κάλλει τοῦ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθήσειν [z] ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς ἤδη αὐτῷ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προσθήκας ποιῆσαι [a] τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις πλειοτέρους, λέγω γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [b] τὸν δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ [c] δισμύ-

gnis, lignis uſus eſt ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad inſtrumenta muſica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præſtabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulcritudine quam magnitudine. Nemo autem exiſtimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint ſimilia quæ nunc *ejuſmodi* eſſe dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non ſimilitudine ficulnea referunt, ſed candidiora ſunt & ſplendidiora. Et hoc quidem, ne quis diſcrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere viſum eſt; id quod manifeſtum facere & tempeſtivum & humani ingenii officium eſſe duximus, cum ejus, utpote quod regi uſui fuerit, meminerimus.

2. Erat autem auri pondus quod illi *quotannis* proveniebat, ſexcenta & ſexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regeſque dono illi miſerant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret * ſcuta ducenta, ſiclos ſexcentos *ſingula* pendentia. trecentoſque clypeos etiam fecit, quorum *ſinguli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, repoſuit. Quinimo & pocula, quibus convivas excipere, ex auro & lapide *pretioſo* ſummo artificio elaborata paravit; cæteraque vaſa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat claſſis, quam rex, in mari quod vocatur Tarſicum conſtitutam, ad interiores gentes omne genus merces aſportare juſſit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & ſimiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *claſſis*, triennium abſumptum erat.

Salomonis divitiæ. 3 *Reg. c.* 10. & 2 *Paralip. c.* 9.

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & ſapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo ut qui ubique eſſent reges, ſermonibus utpote fidem ſuperantibus haud credentes, ejus in conſpectum prodeundi deſiderio flagrarint, magniſque muneribus ſui in ipſum ſtudii teſtimonium dederint. ipſi enim mittebant vaſa aurea & argentea, & veſtes purpureas, & varia aromatum genera, & equos curruſque; & mulos ad ſarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos eſſe ferebatur: adeo ut, ſi curribus & equis, quos ante habuerat, accenſerentur qui miſſi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipſi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante

Munera exquiſita ei mittuntur à regibus quamplurimis. 3 *Regum, c.* 10. & 2 *Paralip. c.* 9.

[c] Πεύκινων] Videſis *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 790. HUDS. Pro lignis πεύκινοις in Hebr. 1 *Reg.* x. 11. עצי אלמגים *Vulg.* ligna thyina picea. SPANH.

[d] Τῷ τε ναῷ] Ita *MSS.* τοῦ ναοῦ in *Editis.*

[e] Τὰ κατ' ἐκεῖνο] Illud τὰ ex *MSS.*

[f] Ἰδέαν ἐμφερῆ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) εἰδέαν in *Editis.*

[g] Στίλβει πλέον.] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. στίλβοντα in *Editis* & *Gall.* 1. στίλβοντα πλέον καὶ τρυφιότερα legi vult *S. Petitus*, propter iſta *Theodoreti* in 3 *Regum*, *Quæſt.* 35. ὁ δὲ Ἰώσηπος πεύκινα αὐτὰ εἰρηκεν, ἴσως τοῖς παρ' ἡμῖν ἐοικότα πεύκινοις. ἡ συκίνη γὰρ ξύλα καὶ λαμπρότερα εἶναι καὶ λειότερα καὶ τρυφιότερα εἴρηκεν.

[h] Οὖν πρὸς] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt οὖν.

[i] Ἑξ·] Καὶ ante ἑξ delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. *Tres minas.* Hebr. שלוש מאות זהב. COCC.

* *Scuta ducenta*,] *Lanceas* reddit *Epiphan.* δόρατα habent LXXII.

[k] Ἀσπίδας τριακοσίας,] Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta *Eupolemum* in *Euſeb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 34. p. 452.

[l] Ἑκάσης μνᾶς] Ὧν ἑκάστη πεντακοσίων ἦν χρυσῶν *Eupol.* Vide *Budæum* de *Aſſe*, lib. IV.

[m] Ταῦτα] Ταύτας ſolus *Samb.*

[n] Φέρων] Φέρων hîc loci, ut alibi ſæpe, redundat.

[o] Τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου] Conf. ſup. Cap. VI. §. 5. SPANH.

[p] Ὅ τις ἀργύρου] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι τις in *Editis Aliiſque.*

[q] Ἐωνεῖτο.] *Al.* ὠνεῖτο.

[r] Ταρσικῇ λεγομένῃ] Vide cl. *Huetium* in *Commentario* de *Navigatione Solomonis*, c 3. *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 7. & *J. Clerici* Comment. ad 3 *Regum*, c. 10. p. 399.

[s] Ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν] Ἐνδότερα *Gall.* 2.

[t] Τρισὶν ἔτεσιν] Hac de re videſis cl. *Huetium* in *Commentario* jam laudato, cap. 8. *C. Varrerii* Diſſert. *de Ophyra regione*, *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 799. &c. & *J. Clericum* loco jam citato.

[v] Πανταχῇ] Πανταχοῦ *Vat.*

[x] Προσεμφανίζειν] Προεμφανίζειν *Vat.*

[y] Γὰρ αὐτῷ σκεύη] Γὰρ pro ᾧ ſubſtitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὴ legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

[z] Ἐπελέγετο·] Sic *Baſ.* & *G.* in *MSS.* ἐπελέγοντο.

[a] Τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν μὲν deerant.

[b] Τὸν δὲ τῶν ἵππων] Illa τὸν δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus.

[c] Δισμύριοι ἵπποι.] Hoc de loco videſis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154.

te habebat equorum viginti millia. Isti autem ut & forma & celeritate præstarent exercitati erant, adeo ut nec alii formosiores darentur aut velociores qui cum iis conferri possent, sed & pulcherrimi omnium conspicerentur, cæterosque pernicitate superarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conscenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratissima, deinde statura conspicui & supra reliquos multum eminentes, promissa cæsarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc scobem auream capillis quotidie inspergebant, ita ut capita ipsis radiarent, fulgore auri ad solem repercusso. His stipatus rex armatis & arcubus instructis, ipse curru gestatus & veste candenti amictus prima luce solebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus schœnis ab Hierosolymis dissitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus simul & copiosus. in hunc sublime vectus subinde proficiscebatur.

Via circa Hierosolyma nigro lapide strata.

4. Cum autem summa solertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde studiosus esset, ne viarum quidem curam intuper habuit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant nigro lapide constravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis esset *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam ostenderet. Curribus vero distributis dispositisque, ut singulis civitatibus certus eorum numerus esset, ipse quidem paucos apud se habuit: istas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hierosolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedrisque Judææ campos, ubi antea non visebantur, haud secus ac sycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipsi currus cum duobus equis adiceretur sexcentis drachmis argenteis; & ipse eos Syriæ regibus & Transeuphratensibus mittebat.

Argenti, Solomonis tempore, copia.
3 Regum, c. 10.

Solomonis circa feminas insania.
3 Regum, c. 11.

5. Cum autem exstitisset omnium regum gloriosissimus Deoque charissimus, & prudentia & divitiis omnes superasset, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iisdem ad extremum non permansit: sed, à patriis moribus & institutis desciscendo, haud convenienter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam insano feminarum amore exardescens, rebusque venereis intemperanter usus, indigenarum consuetudine non acquiescebat, sed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moysis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus suoque in illos amori *plus justo* obsequens. id quod ipse legislator suspectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non esse accipiendas, ne externis ritibus impliciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, sui *Dei* honore spreto jacente & neglecto. sed istis quidem animum non advertit Solomon, insanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter

ελοι ἵπποι. ἴσκλωπ δ' ἦσι πρὸς ἰδέαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπρεπεστέρους ἄλλους εἶναι [d] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρους, [e] ἀλλὰ καλλίστους τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀθρωμάλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπεκοσμοῦσι δ' αὐτὸς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ὑπερπρεπεστάτῃ, τὸ δ' ὕψος ὄντες πρόκριτοι, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν [f] καθημένοις χαίτας, ἐνδεδυμένοι δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. [g] ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπίσηθον τῇ κόμῃ, ὡς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῇ αὐγῇ τοῦ χρυσίου πρὸς τὸν ἥλιον ἀντανακλωμένης. τούτων δὴ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐχόντων, ἐφ' ἁρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λόγχῃ ἠμφιεσμένος ἐθήτι, [h] πρὸς ἕω ἐθὺς εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δὲ χωρίον τι ὑπὲρ δύο σχοίνων Ἱεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν [i] Ηθαμ, ὑδατοδεισιοις δὲ καὶ ναμάτων ὑπερρύοις ὑπτερπὲς ὁμοῦ καὶ τερπνόν. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [k] αἰωρούμενος ἐπιῴη.

δ'. Θεία δὲ πρὸς πάντα χρώμενος διανοία τε καὶ σοφίᾳ, καὶ λίαν ὢν φιλόκαλος, οὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ἱεροσόλυμα [l] βασίλειον ὅσον λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τε τὸ [m] ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἡγεμονίας. διεμέρισε δὲ τὰ ἅρματα καὶ διέταξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις πολλὰς ἁρμάτων πρεσηγέρσατο. ἔστι δ' ὅτε τοσοῦτον ἐπλήσθη χρυσὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον λίθων καὶ τῶν λίθων· καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [n] πληθὴ τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. πρόσοδος δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτιοι κομίζουσιν αὐτῷ παρέσκηνε τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [o] αὐτός τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτός.

ε'. Γενόμενος δὴ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τοῖς πρὸ αὐτοῦ πᾶσιν Ἑβραίων ἄρχειν ἐφικτῶν, οὐκ ἐπέμεινε τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλὰ, καταλιπὼν τὴν τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακήν, οὐκ εἰς ὅμοιον οἷς πρόφρονα μὲν αὐτοῦ τέλος κατέστρεψεν. εἰς δὲ γυναῖκας [p] ἐκμανὴς καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ἃ τοῖς ἐπιχωρίοις [q] μόνοις ἠρέσκετο, πολλὰς δὴ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Ἀμμανίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, παρέβη μὲν τὸν Μωϋσέως νόμον, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν τοῖς ἐξ ὁμοφύλων, τὰς δὲ ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεὰς, ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑποδεδομένος δὲ νομοθέτης καὶ [r] προειπὼν μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ὑπωλακέντες ἔθεσι τοῖς πατρίοις ἀποσῶσι, μηδὲ τὰς ἐκείνων [s] σεβόντας θεὰς, παρέντες τιμᾶν τὸ ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἑξήκοντα καὶ ἑξακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τριακο-

[d] Συμβαλεῖν αὐτοῖς,] Συμβάλλειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
[e] Ἀλλὰ καλλίστους] Ἀλλὰ καὶ καλλ. *Big.* & *Samb.*
[f] Καθειμένοις χαίταις,] Καθειμένοι *Big.*
[g] Ψῆγμα δὲ χρυσίου] Ψήγματα δὲ χρυσοῦ *Vat.* moxque iterum χρυσοῦ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur transtulisse, inquit *Bochartus* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. Videsis *Salmasii* Epist. ad *Colvium*, p. 324, & 588.
[h] Πρὸς ἕω ἐθὺς] Πρὸς αἰῶρα *Big.* & *Gall.* 1. 2. πρὸς ἑώαν *Vat.*
[i] Ηθαμ,] Ita ex *Literis S.* & *Isidoro Pelusiota*, qui verba hæc profert in lib. 2. *Epist.* 66. Ητὰμ habet *Bas.* Ητὰν & Νητὰν & Ιητὰν in *MSS.* HUDS. *Gen.* Ητίαν· Ηθὰμ Psalm. LXXIII. 16. dictum Josephi locum ad ea Psalm. verba adducit Isidor. Pel. lib. 11. Epist. LXVI. p. 151. C. ᾧ δή τι χεῖρ Isid. Ηθὰμ Isid. ἐπιτερπέστατον καὶ πλουτ. Idem. pro εἰς τοῦτ. τ. ἐξ. ἰερύμβῳ ἐπ. Isidor. ὦ φ ὁ Σολομὼν σωσιχῶς ἐξῆψ γυμναθητόμβῳ καὶ θηρίοσιν· SPANH.
[k] Αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἰωρέμβῳ *Vat.* ἰερύμβῳ *Bas.* & *Gen.* HUDS. Vetus, *causa delectationis.* an ἰερμβῳ? COCC.
[l] Βασίλειον] Βατιλέας ὅσας *Vat.* & *Epiphanius*, qui vertit, *regias quæ Hierosolymam ducerent.*
[m] Ῥᾴστην εἶναι] Aut ad πόλιν Ἱερουσάλυμα referendum, aut ἐδὲ subintelligendum, aut demum εἶσαι scribendum.
[n] Πληθὺν τὰ] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* πλήθη in *Editis Aliisque* πληθυὶ *Gall.* 2.
[o] Αὐτός τε τοῖς] Mallem αὐτὸς δὴ τοῖς.
[p] Ἐκμανὴς] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἰμμανὴς *Bas.* & *G.* ἐμμανὴς *Vat.*
[q] Μόνοις ἠρέσκετο,] Sic *Vat.* μόνον in *reliquis.*
[r] Προειπὼν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ deest.
[s] Σεβόντας θεὰς,] Σεβόντας *Big. Samb.* & *Vat.*

τὰν-

κσίας, ωρὸς ἢ [t] παύταις καὶ τῷ ℔ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, ὄγδοις μὲν ἐκεκτῆτο πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνων· καὶ τῆς διανοίας καὶ φιλοτεχνίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐτῆς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐτῆς πάτριον ἦν. ωροβαινούσης ἢ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ ἀφ' ἑ χρόνου ἀσθενοῦντος ἀντέχειν πρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον ℔ ἰδίᾳ [v] μὲν Θεὸν κατωλιγώρησε, τὰς ἢ τῶν γάμων τῶν ἐπιφανεστάτων πρώων διετέλει. καὶ ωρὸ τούτων ἢ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλεῖναι ωρὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτε [x] τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [y] τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι, καὶ τῶν λεόντων τῶν ωρὶ τ θρόνον τ ἴδιον, [z] οὐδὲ γὰ ταῦτα ποιεῖν ἦν [a] ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον ωαράδειγμα τ ἀρετῆς τ πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἣν αὐτῷ σωέβη καταλιπεῖν ἀφ' τοῦ ωρὸς τ Θεὸν εὐσέβειαν, ἀμιμησάμενον αὐτὸν, καὶ ταῦτα δὶς αὐτῷ ℔ Θεοῦ κ τὰς ὑπνους φανέντος, καὶ τ πατέρα μιμεῖσθαι ωαραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν [b] ὄγδοις ὁ ωροφήτης ὑπὸ ℔ Θεοῦ ωεμφθεὶς, ὅτι λανθάνειν αὐτὸν ὧν τοῖς ωαρανομήμασι λέγων, ὅτ' ὄντι πολὺ χαρίσεται τοῖς ωατράσιν ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ ωατρὶ Δαυίδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διάδοχον ωοιήσειν ἐκείνου· πλουτήσαντος ἢ τ υἱὸν αὐτοῦ τοῦτα διαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μὲν τ λαὸν ἀποσήσας αὐτοῦ, [c] δέκα μὲν φύλας ωροσδώσειν αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο ἢ μόνας καταλιπὼν τῷ ἐμῷ ℔ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τ Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ιεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔσχεν ἐξελήφθη.

ς'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ σχεδὸν [d] τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν. [e] ὃ πολὺς ἢ διῆλθε χρόνος ἀφ' ἧς κατηγγειλεν ὁ ωροφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πόλεμον ἐπ' αὐτὸν ὄγδοις ἤγειρεν ὁ Θεὸς, [f] Αδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τ ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. [g] παῖς ἦν ἐκ Βασιλικῶν σπερμάτων. καταστρεψαμένου ἢ τὴν Ιδουμαίαν Ιωάβου ℔ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ ἓ φέρειν ὅπλα δυναμένους [h] διαφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦκε ωρὸς τ [i] Φαραὼνα τ Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ ἢ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἰκόν τε αὐτῷ ὠδωσι ἓ χώραν εἰς διατροφήν· καὶ γνώμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς ἓ τ αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι ωρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα [k] Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γνώμενος τοῖς ℔ βασιλέως παισὶ [l] συναναστράφη. ἀκούσας οὖν τ Δαυίδου θανάτου ἐν Αἰγύπτῳ ἓ τ Ιωάβου, ωροσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραὼνος ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ ἢ βασιλέως [m] ἀνακρίναντος, τίνος ἕνδεὴς ὢν ἢ τί παθὼν ἐπιθύμησε [n] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις ἓ ἀποκαλῶν, τότε

Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuisset numero septingentas & concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, ut eadem, quæ illæ, facere non recusaverit: eoque ventum est, ut, ad dandum suæ erga ipsas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingravescente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia instituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultu perseveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis observandis laberetur, quando boum æneorum simulachra fecit mari subtus attollendo, & leonum *effigies* suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipsi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus vestigiis non institerit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim post- *Deus Solomoni pœnas minatur.* hæc vates accedit à Deo missus, ipsum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu istis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod Davidi patri promisisset Deus, se facturum esse ut ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, istud mali illaturum esse filio, non tamen ut populum quidem universum ab eo secedere faceret, sed ut decem quidem tribus servo illius traderet, duas vero solas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hierosolymorum, ubi Templum habere voluit. ; *Regum*, c. 11.

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, ani- *Dolet Solomoni.* moque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis suis, quæ illum *cunctorum existimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis. Verum non ita mul- *Aderus Idumæus Solomonem infestat.* tum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ intercesserant hujusmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi ; *Regum*, c. 11. 2 *Regum*, c. 8.

t Ταύταις κ τῷ] Ita cum *MSS.* & mox ἐκείνους. in *Editis* ταύτης & ἐκείνων.

v Μὲν Θεὸν] Illud μὲ ex *MSS.*

x Τὰ τ χαλκῶν βοῶν] Sic *MSS.* in *Editis* deest τά.

y Τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι in *Editis.* τ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ τῷ ἀναθήματι *Big. Samb Vat.* & *Gall.* 2.

z Οὐδὲ γὰ] Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰ ταῦτα ποιεῖν ἦν ὅσιον, εἰργάσατο. καλλ. &c. in *Editis* οὐδὲ γὰ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον ἦν. καλλ. &c.

a Ὅσιον,] Quidni? Num Deus ergo probasset nube demissa cœlitus templi structuram? REL.

b Εὐδὺς ὁ ωροφήτης] Illud εὐθὺς ἐ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Δέκα μὲ Φύλας] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δέκα ἢ φύλας μόνας π. in *reliquis*, & dein δύο ἢ κατ. τ. ἰ. τῷ Δαυίδου.

d Τῶν ἀγαθῶν,] Illud τ ex *MSS.*

e Οὐ πολὺς ἢ διῆλθε χρόνος &c.] Exscripsit hæc Suidas in Adiç. SPANH.

f Αδερον μὲ ὄνομα,] *Al.* Αδιç & Αδεραν.

g Παῖς ἦν ἐκ Βασιλικῶν] Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς ἦν ἐκ Βασιλικῶν Ἰδουμαῖος, γένος ὃν βασ. in *Big.* & *Samb.* παῖς ἦν ἐκ βασ. in *Editis* &c.

h Διαφθείραντος.] Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* διαφθείραντος μόνον ἦν ἐκ μησὶν ἓξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείραντος μόνον ἦν ἐκ φύγων *Gall.* 1. 2. διαφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦν ἐκ ἦκε *Suid* voce Αδιç.

i Φαραὼνα] Φαραὼ & mox inferius, Φαραὼ *Suid.*

k Θαφίνην.] Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* in *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in matrimonio dederit.* ἀδελφὴν Θεκεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes reginæ sororem* habet.

l Συναναστράφη.] Συνετράφη *Vat.*

m Ανακρίναντος,] Ανακρίνοντος *Big. Samb.* & *Suid.*

n Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλείπειν *Suid.*

ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitassет, nam multis præsidiis obsepta erat, adeò ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit. Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israëlitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Raazarus Solomonis hostis. 3 Regum, c. 11.

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 Regum, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabatæi filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ eum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex eum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribûs Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum salutassет, è via paululum deflexus secum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: scissoque in duodecim frusta pallio, quo ipse erat amictus, jussit Hieroboamum decem *inde* sumere, præfatus, "Deum ista velle *ut sibi caperet*, scissoque "Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi "se ita facturum esse promisisset Davidi, tribum "unam cum altera ei finitima daturum esse, tibi "vero decem, quod Solomon in eum *graviter* de- "liquisset, qui mulieribus & diis earum totum se "dedidit. Quare cum tibi exploratum sit, cur "Deus animi *sui* sententiam de Solomone muta- "verit, fac justitiam colas, legisque instituta con- "serves, præsertim cum ob pietatem ac religionem "præmium omnium maximum tibi sit proposi- "tum; nimirum ut eo colloceris dignitatis fa- "stigio, ad quod Davidem nosti fuisse prove- "ctum.

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 Regum, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis sermonibus elatus, non quiescebat. Cum vero ad præfecturam se contulisset, eique in memoriam venissent quæ Achias ipsi declaraverat, illico cœpit populum sollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque *demum* agere ut principatus ipsi cederet. Solomon autem, ejus voluntate &

Hieroboamus res novas molitur, & in Ægyptum se recipit. 3 Regum, c. 11.

μὲν οὐκ ἀφείθη. [o] κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς [p] ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς παρημένας θεσμίας & τιμὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, [q] συγχωρήσαντος Φαραώνου ὁ [r] Ἄδερος ἦκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν· καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν [s] ἀποστῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατέσχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐλεύθερος δι' αὐτὰς [t] οὐδ' ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δέ τινι [v] Ραζάρῳ μὲν τύραννος, τοῦ δὲ [x] Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα [y] Ἀδραζάρου δεσπότου ὄντα, καὶ λῃστεύοντα τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὑτῷ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν σῶμα λῃστικὸν, ἀναβαίνει, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν [z] βασιλεὺς αὐτῆς [a] ἀποδείκνυται· καὶ κατασχὼν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν, ἐπεὶ κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ [b] Ἀδέρου συνέβαινε πάσχειν τοὺς Ἑβραίους.

ζ. [c] Ἐπιθέτῃ δὲ Σολομῶνι καὶ τῶν ὁμοφύλων τις Ἱεροβόαμος, υἱὸς [d] Ναβαταίου, καὶ προφητείαν πάλαι γενομένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπλήρωσας. παῖδα γὰρ [e] αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς παιδεύόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον καὶ τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, καὶ τὸν τῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτι τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. ἔτους δὲ τὸν ἔργων προσενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἀπὸ τῆς Ἰωσὴφ φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ἱεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν [f] Σιλὼ, [g] Ἀχίας δὲ ὄνομα. καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγε ἐκ τῆς ὁδοῦ μικρὸν ἀποστείλας [h] εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ [i] παρὼν μηδεὶς ἄλλος· σχίσας δὲ εἰς [k] δώδεκα φάρη τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ἱεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, [l] προειπὼν, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχίσας τὴν Σο- "λομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτου, διὰ τὴν "πρὸς Δαυίδην [m] γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυ- "λὴν καὶ τὴν ἐξῆς [n] αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα. Σο- "λομῶνος εἰς αὐτὸν [o] ἐξαμαρτόντος, καὶ τὸν γυναιξὶ "καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς ἂν τὴν "αἰτίαν, δι' ἣν μεταπίθησι τὴν αὐτοῦ γνώμην ὁ Σο- "λομῶνος ὁ Θεὸς, [p] δίκαιος ἔσῃ, καὶ φυλάξεις τὰ νό- "μιμα, προκειμένου σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ [q] τῆς πρὸς "Θεὸν τιμῆς ἀθλα μεγίστου τοῦ ἀπάντων, βασιλεί- [r] τα- "λικοῦτον, ἡλίκην οἶδα Δαυίδην γενόμενον.

ή. Ἐπαρθεὶς οὖν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου λόγοις ὁ Ἱεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμει· γνόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Ἀχίου δεδηλωμένων, [s] ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ [t] πρᾶξιν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβολὴν

o Κατ' ἐκεῖνον] Ὑστερόν δὲ καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας καὶ θεομισίας *Suid.*

p Ἔχειν ἤρχετο διὰ] Εἶχε διὰ *Suidas.* SPANH.

q Συγχωρήσαντος] Ita in *MSS.* & *Suida.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντος δὲ Θεοῦ Φαραὼ in *Editis.* HUDS. *Gen.* συγχωρήσαντος δὲ Θεοῦ Φαραώ· δὲ Θεοῦ desunt apud Suidam, ut quod menda etiam videtur. SPANH.

r Ἄδερος ἦκεν] Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hîc loci, ut in *Editis* passim. Ἄδερ. in *reliquis.*

s Ἀποστῆσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπιστῆναι in *Editis.*

t Οὐδ' ἐπ' ἀδείας] Ita cum *MSS.* in *Editis* οἱ ἐπ' ἀδείας.

v Ραζάρῳ] Ραάζῳ *Vat.* & *Vet. Interpr.* Videsis 3 *Regum*, c. 11. v. 14 ubi *Razon* dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Ἐσρωμ.

x Σωφήνης] Vide *Annott.* p. 375.

y Ἀδραζάρου] Ἀδαρεζὸν *Big.* Ἀδάζαρον *Samb.* Ἀδαδέζερ LXXII. Videsis *pag.* 375.

z Βασιλεὺς αὐτῆς] Ὃς τὴν Συρίαν βασιλεύσας· *Suidas.* SPANH.

a Ἀποδείκνυται] Ἀναδείκνυται *Vat.*

b Ἀδέρου] Ita cum *Gall.* 2. in *ceteris* Ἄδερος. vide supra, ad lit. r.

c Ἐπιτίθεται] Ἐπιθέτω Σολομῶνι] Idem *Suidas.* SPANH.

d Ναβαταίου,] Ναβὰτ LXXII.

e Αὐτὸν] Illud αὐτὸν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

f Σιλὼ,] In *MSS.* Σηλὼ & Σιλῶ.

g Ἀχίας] Ita cum *Vat. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ἀχία in *reliquis.*

h Εἴς τι χωρίον] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Aliisque.*

i Παρὼν] Μὴ παρὼν *Big.* & *Samb.*

k Δώδεκα φάρη] Sup. lib. III. c. 5. §. ult. Ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ὧν ἐσομένοις φάρος· & ejusd. libri c. 8. §. 3. Φάρος δὲ ἦν ἐπιμικές· SPANH.

l Προειπὼν,] Προσειπὼν *Vat.* & *Gall.* 1.

m Γενομένην] Γεγενημένην *Vat.*

n Αὐτῇ δίδωσι,] Αὐτῆς *Big.* & *Samb.* & mox post tres versus αὐτὸν *Samb.*

o Ἐξαμαρτόντος,] Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτῶντος in *Editis.*

p Δίκαιος ἔσῃ,] Ita *Hen. Busb. Baſ.* & *Vet. Interpr.* δίκαιος εἶναι περὶ σὲ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

q Τῆς πρὸς Θεὸν] Τὴν πρὸς τὸν Θεὸν *Vat.*

r Τηλικοῦτον,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικούτου in *Editis.*

s Ἀναπείθειν] Ἀναπείθειν ἐπειρᾶτο *Vat.*

t Πρᾶξιν] Παρατάξειν *Big.* & *Samb.* παράταξιν *Gall.* 1. 2. & *Vat.*

u Συλ-

Σολομὼν ἐζήτει [v] συλλαβεῖν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τὸν [x] γαμβρὸν Ἱεροβόαμον, πρὸς [y] Σέσακον φεύγει τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μένας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [z] τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὢν, βασιλεύσας μὲν [a] ὀγδοήκοντα [b] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις [c] ἁπάντων ὑπερβαλὼν ὄλβῳ τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μή τινα [d] πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' [e] αὐτὸν κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, [f] εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διηγήσασθαι.

inſidiis intellectis, eum quærebat ut comprehenſum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc reſciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur. Solomon autem jam admodum ſenex vita decedit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepelieturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſenelcens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere.

III. *Solomon moritur.* 3 *Regum*, c. 11.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ροβοάμου, τὸν δέκα φυλῶν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Σολομῶνος τελευτὴν, διαδεξαμένου τὸν παῖδος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Ἀμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, [g] Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες δῆμος εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τὸν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ἱεροβόαμον. ἀφικνουμένου δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ροβοάμου εἰς αὐτὴν παραγίνεται. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ ἐκεῖσε συνελθοῦσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἀποδεῖξαι [h] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτῷ τοῦ λαοῦ καὶ Ἱεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ ἡμέρωτερον τοῦ πατρὸς· βαρὺν γὰρ ἐπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. δύνασθαι δὲ ἔσεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ [i] διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μὴ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν αἰτοῦσιν, ὑπῆλθε μὲν ὀλίγους γίνεται, μὴ προσδεχόμενα ὑπενεύσας αὐτοῖς τὸ πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ [k] ἠθέλησαν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [l] καὶ τοῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκουν δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι δεῖν μὴ παραυτίκα ἀπιστεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

Roboamus Solomoni in regnum ſucceſſit. 3 *Regum*, c. 12.

Populus à Roboamo petit ut ſe mitius tractet quam Solomon. 3 *Regum*, c. 12.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, [m] πότερον δεῖ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅτε εἰκὸς τοὺς εὐνοῦς καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παρῄνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ [n] κατὰ βασιλείας ὄγκον· [o] χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ πρόσωπον καὶ [p] τὸ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὼ ὄντως καὶ συμφέρουσαν [q] ἴσως πρὸς τὸ παῦν, εἰ δὲ μή, [r] πρός γε τὸν τότε καιρὸν [s] ὅτι δεῖ ἡμέρας βασιλέα, γνώμην ἀπεφήνατο, τοῦ Θεοῦ

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque iſti, id quod viros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeò ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id

Roboamus ſenes juveneſque ea de re conſulit. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paral.* c. 10.

---

v Συλλαβεῖν αὐτὸν] Συμβαλεῖν *Gall.* 2.

x Γαμβρὸν] Illud γαμβρὸν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

y Σέσακον] Συτάκιμον *Vat.* ex Σουσακὶμ LXXII. Ισακον, forſan pro Σίσακον, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraïco, ut puto, *Siſak.*

z Τῇ βασιλείᾳ] Illud τῇ ex *MSS.*

a Ογδοήκοντα] Ita *Codd. MSS.* tam Gr. quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas*, *Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit.

b Ετη,] Ετιση *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

c Απαντων] Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερβάλλων.

d Πρὸς γῆρας] Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.*

e Αὐτὸν] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.*

f Εἰς καιρὸν] Εὐκαιρότερον ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὸν *Vat.* εὐκαιρότερον ἴδιον καθ' ἑαυτὸν *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.*

g Νοομᾶς] Sic *MSS.* Νοόμας in *Editis.* Νααμὰ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

h Αὐτὸν βασιλέα.] Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo ἰδέδοκτο γὰρ τοῖς Ισραηλίταις αὐτῷ συνελθοῦσι ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα, convenienter *S. Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam convenisse Roboami regis creandi gratia*, atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlitæ eum conſtituerent regem.*

i Διὰ τὸν φόβον] Illud διὰ omittit *Vat.*

k Ἠξίουν] Ἀξιῶν *Vat.*

l Καὶ τοῦτ'] Καὶ ταῦτα νέῳ *Vat.*

m Ποδαπὸν] Οποίαν *Vat.*

n Κατὰ βασιλείας] Κατὰ deeſt *Vat.*

o Χειρώσεσθαι] Χειρώσασθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

p Τὸ μικρὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

q Ισως πρὸς τὸ παῦν,] Ισως μὲν πρὸς τὸ π. *Vat.*

r Πρός γε] Πρός τε τὸν τότε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Οτι δεῖ] Forte ὅτ' ἔδη. COCC.

id agente, ut iſtud condemnaret & *rejiceret* quod *maxime* ad rem ſuam faceret: accitiſque juvenibus, qui cum eo educati erant, illiſque expoſito quod ſenes ei dederant conſilio, juſſit proferre quid ipſis facto opus eſſe videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus ſinebat meliora cernere, ſuaſerunt ut populo *ita* reſponderet; "ſuorum "digitorum minimum craſſiorem eſſe quam ſui "patris medium corporis truncum; quod ſi *ſervi-* "*tutis* duritatem ſub illo experti fuerint, multo "magis experiundo illum durum difficilemque "ſentient; ac ſi ille in eos ſcuticis animadverterit, "exſpectandum ut ipſe ſcorpiis animadvertat." His delectatus rex, ratuſque imperii dignitatem decere *ejuſmodi* reſponſum, poſtquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exſpectatione ſuſpenſis, omnique ſtudio agentibus ut verba regis audirent, exiſtimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum eſſe, neglecto amicorum conſilio ex juvenum ſententia reſpondit. Hæc vero non ſine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum conſilium ſequutus, populo durius reſpondet. 2 *Regum*, c. 12.

3. Iſtis autem verbis veluti ferro percuſſi, dictiſque haud ſecus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti ſunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil af- "finitatis eſſe cum Davide ejuſque progenie." adjectoque, "ſe illi ſolum cedere Templo quod pa- "ter ipſius exſtruxerat," *eum* relicturos eſſe minati ſunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo uſque exarſerunt, ut cum ad eos miſiſſet rex Adoramum tributis præfectum, qui *ſævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, ſi quid in illis juveniliter temerarium fuerit & ſubmoroſum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non ſuſtinuerunt, ſed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidiſſet Roboamus, & exiſtimaſſet ſe iiſdem lapidibus peti quibus *imperii ſui* miniſtrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conſcenſo Hieroſolyma ſe fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum conſtituêre: cætera vero multitudo, jam inde à Davidis ſtirpe alienata, ſummæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas ſibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum ſibi aſſumpſiſſet, proficiſci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi ſibi ſervire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim ſubmonebat haud fas eſſe ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præſertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi ſeceſſio) non jam

Decem tribus à Roboamo deſiciunt. 3 *Regum*, c. 12.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur. 3 *Regum*, c. 12.

ποιήσαντος εἶναι κατακερδῆναι τὸ συμφέρον ὑπὸ αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὸ μειρακια τὸ [c] συντεθραμμένα καὶ τῶν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπὼν, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τάδε, ὅτι γὰρ ἡ νεότης ὅτι ὁ Θεὸς [v] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρήνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· [x] "τὸν "βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [y] σκληροτέρας ἐπιθυμήσει "ἐκείνου πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκό- "λως, καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ἐνδήσει [z] σκορπίοις τοῦ- "το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [a] ἡδεῖς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας προσήκειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὸν ἀποκρίνειν, ὡς συνῆλθεν ἀκηκοότα τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος [b] καὶ τι λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότος, οἰόμενοί δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὸν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεῖς τὸν τῶν φίλων [c] ἀπεκρίνατο. ταῦτα δ' ἐπράττετο κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ὅτι πεῖρα τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [d] ἐκβοήσαντες, "οὐκέ- "τι ἐδὲν αὐτοῖς εἶναι συγγενὲς πρὸς Δαυίδην καὶ τοὺς "ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκεῖνον, ἔφασαν, τὸν ἡμέραν· πα- "ραχωρεῖν δ' αὐτῷ [e] μόνον τὸν ναὸν ὃν ὁ [f] πατὴρ αὐτοῦ "κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. ὅτως δ' ἔχον πικρῶς καὶ τὸν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ὅτι τῶν Φόρων [g] Ἀδώραμον, ἵνα [h] καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον λόγῳ [i] ἐν αὐτοῖς, [k] ποιήσειν μαλακωτέρους, ἐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες [l] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τότ' ἰδὼν Ροβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτεινεν αὐτὸ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ παθῇ τὸ δεινὸν, ὅπισθεν ὄχλου ὅτι ἅρματος, ἔφυγε εἰς Ιεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ιούδα φυλὴ καὶ ἡ [m] Βενιαμίτης χειροτονοῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυίδου παίδων ἀποστὰν, τὸν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ροβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἵος τε ἦν, λαῶν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν στρατὸν μυριάδας ὅπλιτῶν, ἐξελθεῖν ὅπι τὸν Ιεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [n] προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. [o] ἦν γὰρ εἶναι δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, [p] ἔστω ἔλεγε, καὶ ταῦτα καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ [q] προαίρεσιν τὸ τοῦ πλήθους ἀπο-

[a] Σωστεθραμμένα] Συντεθραμμένα αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[v] Ηφίει νοεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἠφίει in *Editis.* ἠφίει νοεῖν καὶ κρείττω *Vat.*

[x] Τὸν βραχύτερον] Iiſdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10.

[y] Σκληροτέρας] Σκληρότητος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. σκληρᾶς ἐκ. *Busb.* & *Hen.*

[z] Σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν] Conſtat animal voce σκορπίοις haudquaquam ſignificari, ſed flagri genus ſcutica gravius aculeatum ad modum ſcorpionum, forſan ex planta iſta, de qua *Theophraſtus* l. 6. *de Plantis*, c. 1. & lib. 9. c. 14. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. HUDS. Scorpiis *Rufinus.* σκορπίοις etiam LXX. 1 Reg. XII. 11. Hebr. עקרבים vid. Deuter. VIII. 15. Ezech. II. 9. σκορπίος herba, de quo Theophr. H. Pl. lib. VI. c. 1. p. 118. & lib. IX. c. XIV. p. 686. quo poſtremo loco dicitur ſimilis ſcorpioni & utilis ad ejus ictum. *Verſio Syriaca* hîc: *caſtigabo vos loris.* SPANH.

[a] Ἡδεῖς ὁ] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique.

[b] Καί τι λέγοντος] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. καὶ λέγοντος ἀκοῦσαι ἐδ β. *Gall.* 2. ὅτος, λέγοντος ἀκοῦσαι τι ἐδ β. *Vat.* in *Editis.*

[c] Απεκρίνατο.] Απεκρίναντο *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1, 2.

[d] Εκβοήσαντες,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐβόησαν *Busb.* & *Hen.* ἐμβοήσαντες in *Editis Aliisque.*

[e] Μόνον τὸν ναὸν] Μόνῳ *Big. Samb.* & *Vat.* μόνον vero cum *aliis* agnoſcit *Epiphan.*

[f] Πατὴρ αὐτοῦ] Πάππος *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Αδώραμον,] Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Αδόραμον an Αδώραμον legerit.

[h] Καταπραΰνῃ] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & καὶ ex *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

[i] Εν αὐτοῖς,] Sic volui cum *MSS.* ὦ deeſt *Editis.*

[k] Ποιήσειν] Ποιήσειν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιήσῃ *Gall.* 1. ποιήσειν καὶ μαλ. *Big.*

[l] Αὐτὸν λίθοις,] *Al.* αὐτόν.

[m] Βενιαμίτης] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βενιαμίτης *Vat.* Βενιαμὶς *Baſ* & *G.* Βενιαμίτιδος *Gall.* 2.

[n] Προφήτου] Προφήτου Σαμαΐα juxta *Vet. Interpr.* forſan ex *S. Literis.*

[o] Οὐ γὰρ εἶναι] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.*

[p] Οὕτως ἴλεως,] Lege ὅτως ἔλεως. *Epiphanius.* quo facto nequicquam progreſſus eſt ad prælium. COCC.

[q] Προαίρεσιν] Προφήτου *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Aliique.*

[r] Οὐκ

ἀποστάσεως γεγνημένης · [r] οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δ' πρῶτον ὅσα Ιεροβόαμος ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δ' τότων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ροβοάμου τοῦ τ δύο φυλῶν βασιλέως [s] γεγνημένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν ἕτως ἄχρι παντὸς τ ἱστορίας τὸ εὐπρεπέστερον.

δ'. Ο τοίνυν Ιεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [t] Σικίμοις πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν διαίταν εἶχε · κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν [v] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' ὀλίγον δὲ τ σκηνοπηγίας ἑορτῆς [x] ἐνίστασθαι μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν θυσιεύειν τῷ πλήθει προσκυνῆσαι [y] τ Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα παραγένηται καὶ σκεῦος τὴν ἑορτὴν ἄγειν, μεταμεληθέντα ἴσως καὶ δελεασθέντα ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τ θρησκείας τ ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψει μὲν αὐτὸν, προχωρήσει δὲ τῷ [z] πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνεύσει τότε γιγνόμενα τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, θεὶς ἐχνᾶται τι τοιοῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκους τεττάρους, ἕνα μὲν ἐν [a] Βεθήλῃ πόλει, τ ἕτερον δ' ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς [b] τ [c] πηγαῖς δὲ μικρᾷ Ιορδάνου, πέμψει τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τ ἐν τ προφρημένοις πόλεσι [d] ναΐσκων · καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τότε ποιησάμενος τὸν λόγον. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τοῦτο, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τ Θεόν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἀποδεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ παντάχοῦ τε ἀκούει καὶ τὰς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν ἔμοι δοκεῖ νεὼ ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ιεροσόλυμα προθέντας εἰς τὴν τ ἐχθρῶν πόλιν μακρὰν ἔτος ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄνθρωπος γὰρ κατεσκεύακε τ ναόν · πεπίηκα δ' κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπωνύμους τῷ Θεῷ, καὶ τὴν μὲν "ἐν [e] Βεθήλῃ πόλει καθιέρωκα, τὴν δ' ἐν Δάνῃ, ὅπως "ὑμῶν οἱ τότων ἐγγίσαι τ πόλεων κατωκημένοι προσ- "κυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τ Θεόν. ἀποδείξω "δὲ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λεύτας, ἵνα "μὴ χρείαν ἔχητε τ Λευίτιδος φυλῆς καὶ τ Ααρῶνος "ἡμῶν. ἀλλ' ὁ βουλόμενος ὑμῶν [f] ἱερεὺς εἶναι, προσε- "νεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τ πρῶτον "ἱερέα φασὶν Ααρῶνα πεποιηκέναι." [g] τοῦτ' εἰπὼν, ἐξη- πάτησε τὸν λαὸν, καὶ τ [h] πατρῴας θρησκείας ἀποστάντας ἐποίησε παραβαίνειν τοὺς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῖς Εβραίοις, καὶ τοῦ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τ ἀλλοφύλων αἰχμαλωσίας πεῖσαι πεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κ' χώραν [i] δηλώσομεν.

ε'. Ενστάσης δὲ τ ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βουλόμενος καὶ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ τοῦτων ἄγειν, ὥσπερ [k] ἐώρταζον καὶ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ιεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τ δαμάλεως, γυμνὸς δὲ αὐτὸς [l] ὁ ἀρχιερεὺς ἀπὸ τὸν βωμὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δὲ [m] ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τοῦ λαοῦ πάντος, προσγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ιεροσολύμων προφήτης, [n] Ιαδὼν ὄνομα, τοῦ Θεοῦ πέμψαντος· ὃς στὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τοῦ βασιλέως ἀκούοντος,

cum copiis egressus est. Mihi autem *nunc* statutum est prius narrare quæ gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiæ ordo conservabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *sibi* construxisset in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam insuper *sibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum *gentis* sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma ut Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore ut fortasse pœnitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo divini apparatu capti, ipsum relinquerent & ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitæ discrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflavisset, illisque duo delubra exstruxisset; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem est apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus ipse præerat, convocasset, pro concione in hunc modum eas est alloquutus. "Viri populares, "vos hoc non nescire arbitror, quod omnis locus "habeat Deum, ejusque præsentia nullo loco de- "finito includatur, sed ubique *preces* exaudiat & "cultores suos *benigne* respiciat. quod cum ita sit, "mihi non placet vos nunc urgere, ut, longo ad- "eo itinere, Hierosolyma, urbem hostilem, con- "tendatis religionis ergo. Homo enim Templum "*illud* statuit: & ego feci duas vitulas aureas Deo "cognomines; & unam quidem urbe Bethela de- "dicavi, alteram Dane, ut vestrum quicunque loca "earum utrique proxima habitetis eò se conferant "ad Deum colendum. Vobis autem quosdam ex "vobismet ipsis sacerdotes creabo & Levitas, ne "quid Leviticam tribum & Aaronis progeniem "desideretis. Igitur cuicunque vestrum in animo "est sacerdotem fieri, offerat vitulum Deo & a- "rietem: id quod ajunt primum sacerdotem Aa- "ronem fecisse." His verbis populum decepit; auctorque erat ut à patria religione discedendo contra leges facerent. Hebræis hoc caput & origo malorum exstitit, atque ut bello ab alienigenis devicti in captivitatem inciderent. Sed hæc quidem suo loco narrabimus. *Vitulas fudit aureas.* 3 *Regum*, c. 12. *Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.*

5. *Septimo mense, cum jam immineret festiva solennitas, volens & ipse eam apud Bethelam celebrare, sicut à duabus tribus Hierosolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo esset, ut victimas & solida sacrificia in conspectu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hierosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon nomine: qui in media turba constitutus hæc rege audiente loquutus est, sermone ad altare ver- *Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelensem.* 3 *Regum.* c. 12.

[r] Οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε] Ita *MSS.* ἀ κατεξῆλθε in *Editis.*

[s] Γεγνημένα] Γεγραμμένα *Vat.*

[t] Σικίμοις] Alibi in *recto* Σίκιμος, ut l. 1. c. 21. §. 1. & in *plurali* Σίκιμα, ut ibid §. 2.

[v] Φανουὴλ] Ita ex *MSS.* Φανουήλα in *Editis.*

[x] Ενισταθ] Σωισασθ *Vat.*

[y] Τὸν Θεὸν] Ita cum *MSS.* τῷ Θεῷ in *Editis.*

[z] Πρώτῳ] Πρώτῳ deest in nonnullis *MSS.*

[a] Βεθήλῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* quo modo & supra (l. 6. c 3. §. 2.) in aliquot *MSS.* Βηθήλη in *Editis.* Βηθηλῇ *Big. Samb.* & *Gall* 1 Βαιθηλ *Vat.* Βαιθηλ LXXII. alibi (ut l. 6. c. 6. §. 1.) ἐν πόλει Βεθήλοις.

[b] Τὰς πηγὰς δὲ μικρᾶ] Supr. lib. v. c. 1. §. 22. ἕως δὲ λιβάνου ὄρους, καὶ τ δὲ Ιορδάνου πηγῶν · Πηγαὶ Ιορδάνου, nempe Majoris, sub monte Panio Ant. Jud. lib. xv. c. 10. §. 3. & Αλωσ. lib. 1. c 21. §. 3. ut & lib III c. 9. §. 7. Hic autem Jordanis minoris fons ad Danam oppidum & Αλωσ. lib. IV. c. 1. §. 1. SPANH.

[c] Πηγαῖς δὲ μικρᾷ] Minoris Jordanis fons Δάνος appellatur. lib. 1. c. 10. §. 1. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13.

[d] Ναΐσκων] Sic in *MSS.* ναΐσκοις in *Editis.*

[e] Βεθήλῃ πόλει] Eadem varietas hîc & mox infra (§. 5.) occurrit in *MSS.* ac supra. HUDS Βηθηλᾶ καὶ Εφραὶμ πολίχνια· Αλωσ. lib. IV. c. 9. §. 9. Infra vero cap. XI. §. 3. Βεθήλῳ (*Gen.* Βηθήλου) SPANH.

[f] Ιερεὺς εἶναι,] Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Τοῦτ' εἰπὼν,] Ταυτ' εἰπὼν *Hen. Busb.* & *Vat.*

[h] Πατρῴας θρησκείας] *Al.* πατρίου & πατρῴους.

[i] Δηλώσομεν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* δηλώσωμεν.

* *Septimo mense,*] *Octavo mense* in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.

[k] Εώρταζον] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑόρταζον in *reliquis.*

[l] Ο ἀρχιερεύς] Illud ὁ omittunt plerique *MSS.*

[m] Επιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις] In codice Sacro legitur Jeroboamum adscendisse altare להקטיר, quod de thure adolendo cepit Vulgatus. Non nego הקטיר de thure usurpari & suffitu, sed Judæi etiam docent הקטורת aliquando esse easdem ac הקרבות, oblationes sacrificiorum videlicet in altari. Vide Siphra fol. 41. 2. Sic & הקטיר de sacrificiis usurpatur 2 Reg. 16. 13. & ἀναφέρειν à Græcis interpretibus redditur Exod. 29. 25. REL.

[n] Ιαδὼν ὄνομα,] Ita *Samb.* & *Glycas*, qui pag. 187. ista habet, ὁ δὲ Ιώσηπος Ιαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ἃ δὲ βίβλος τῶν Παραλειπομένων

verſo: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut naſcatur "quidam de genere Davidis, Joſias nomine, qui "ſuper te mactabit iſtius ævi falſos ſacerdotes, ac "præterea horum impoſtorum & deceptorum at- "que impiorum oſſa ſuper te cremabit. Imo vero "ut iſti credant hoc ita eventurum eſſe, ſignum "illis prænunciabo mox ſecuturum. illico ara *hæc* "findetur, & omnis ſuper illam victimarum adeps "humi diffundetur." Cum hæc dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, & cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexiſſet hominem eſſe veracem & ex Dei afflatu futura prænoſcere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, ut ſecum prandeat. Tum Jadon dicebat, "ſibi non liberum eſſe in domum ejus introire, "aut tantillum ex pane & aqua iſta in urbe degu- "ſtare. hoc enim ipſi Deum interdixiſſe, nec li- "cere eadem, qua venerat, via reverti, ſed per a- "liam iter ſibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abſtinentiam mirabatur: de ſe vero cœpit eſſe ſolicitus, ne res ſuæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

Hieroboami manus aret. 3 *Regum*, c. 13.

εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον ποιούμενος τὸς λόγους. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προλέγει ἐκ τῦ Δαυίδου γένους, Ιωσίαν "ὄνομα, ὃς ἐπὶ σοῦ θύσει τὸς ψευδοιερεῖς τὸς καθ' ἑκεῖνον "τὸν καιρὸν γενησομένους, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ "ὁ ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν ἐπὶ σοῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε "πιστεύσωσιν ἅτοι τοῦθ' ἕτως ἔξειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ "γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ "πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτοῦ πιμελὴ τῶν ἱερείων ἐπὶ γῆν χυθήσε- "ται." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκπταμένη δ' ἡ χεὶρ [q] ἐλύθη παραυτίκα, καὶ [r] οὐκ ἔτι ἴσχυσεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [s] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐρράγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατεχύθη [t] πᾶσα ἐπ' αὐτό, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα προγνῶσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ χαρίσασθαι. ὁ δὲ, τὸ χαίρος τὸ κατὰ φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δεῖπνῆσαι παρ' αὐτῷ. [v] Ιαδὼν δὲ ἔφη, "οὐκ [x] ἐξουμένειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι "ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ "Θεὸν ἀπειρηκέναι, καὶ τὴν ὁδὸν μὴ ἐλθεῖν ὅπως μὴ δι' "αὐτῆς ποιήσηται τὴν [x] ὑποστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δὲ ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπενοῶν.

CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac poſtea à leone interimitur: & quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, ejuſque animum à Deo alienavit.

Ὡς ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πεισθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ τίσιν λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

De Bethelenſi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 *Regum*, c. 13.

ERat autem *ea* in urbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis *illuc* venerat, quæque edita eſſent ſigna, utque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſalvamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus *iſte* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre juſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta & umbroſa quercûs bene magnæ arbore quieſcentem nactus, primo ſalutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non divertiſſet ut lauto hoſpitio exciperetur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi à Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſæ hoſpitali admoveri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione vene-

Ἦν δέ τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [y] πρεσβύτης [z] ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. ἔτος τότε μὲν κλινήρης ὢν ἀφ' ἡλικίας ὑπὸ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ δηλωσάντων τὰ περὶ τὸν παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς [a] παρεθείσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν Ιεροβόαμος δεξαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παραδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολάβοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν ὄνους [b] ἐπιστρώσασι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [c] ταχυσάντων ὁ προστάγμασιν, [d] ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς διμεγέθης ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. ὡς δὲ φήσαντος κεκωλύσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' ἐμοὶ [e] εἶπεν πάλιν ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον παραθίθεσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς

μῦρον Ιωλ αὐτὸν ἡμᾶς καλεῖν ἐδίδαξεν.

o Απατεώνων] Sic *MSS.* ἀπαταιώνων in *Editis*.

p Πιμελὴ τ ἱερείων] שדר eſt in Codice Sacro, quod cinerem notat. Verum שדר pro pinguedine aliquando uſurpatur. REL.

q Εὐθὺς παρείθη,] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

r Οὐκ ἔτι ἴσχυσεν] Eo modo, vel οὐκ ἔτ' ἴσχυεν in pleriſque *MSS.* οὐκ ἔτι ἴσχυεν in *Editis Aliiſque*.

s Αναγαγεῖν,] Αγαγεῖν *Big.* & *Samb.*

t Πᾶσα ἀπ' αὐτοῦ,] Πᾶσα τὰ ἀπ' αὐτῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ιαδὼν δὲ ἔφη,] Ιαδὼν δ' ἔφησεν *Big.* & *Samb.*

x Επιστροφὴν,] Υποστροφὴν ſolus *Vat.*

y Πρεσβύτης] Illud πρεσβύτης ex *Cod. MSS.*

z Ψευδοπροφήτης,] Ψευδοπροφήτην ἐκεῖνον εἶναι λέγει ὁ Ιώσηπος· ὁ Θεοδώρητος ἀληθῆ προφήτην εἶναι. *Glycas*, Annalium part. II. p. 187. Εγὼ δὲ Θεῦ μὲ καὶ τ ἄλλων προφήτων ὑπείληφα· ψευδεῖσι δ χρήσασθαι λόγοις πρὸς τ ἄνθρωπον ὁ Θεῦ, καὶ δι' τοῦτο μόνον ψευδοπροφήτην εἶναι. *Theodoret.* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Quam multa in hac narratione *S. Hiſtoriæ* addat *Flavius*, oſtendit *Melch. Leydeckerus* de *Var. reipubl. Hebr. ſtatu*, Vol. 2. p. 36.

a Παρεθείσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

b Επιστρώσασι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρώσας τ ὄνον καὶ ἕτοιμον in *Editis*.

c Ταχυσάντων] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* παυσαμένων in *Editis*, quod etiam ferri poteſt.

d Επιβὰς ἐδίωξε] Επιβὰς τ ὄνῳ ſoli *Hen.* & *Busb.*

e Εἶπεν πάντως] Εἶπεν hîc inſerui cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* & ἦφε *Editorum* poſt τραπέζαν delevi, quod illud non agnoſcant *MSS.* & *Epiphan.*

f Λευ-

γωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. [f] ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ιαδῶνι· καὶ θεασάμενος τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ πεμφείσας ὀφέξειν ἔλεγε, καὶ παραπλὴν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [g] ἔφρασεν, [h] ὑφ' ὃ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [i] ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς [k] Ιαδῶνος λόγοις Ιεροβόαμος [l] ἐληλεγμένης ψεῦδος. πορευομένῳ τοίνυν τῷ Ιαδῶνι πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ καταπατάσας αὐτὸν ὑπὸ τῆς κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τὸ μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. θαρσαλεῶς δ' ἐφύλαττε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις οὗ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς ἰδίους πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῆ [m] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ὑποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάντ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [n] ὑπολωθήσεσθαι δ' αὐτὸς μὴ τῷ πλούτῳ ὑδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφείς, τὸ ὀστῶν ἂν γνωσθησομένων. [o] κηδεύσας οὖν τὸ προφήτου, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς ἰδίοις, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, προσέστι τῷ Ιεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [p] εἶπεν, ὑπὸ τῶν ἀνοήτων λόγων;" ὡς δὴ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτου ἄρτιον ὑποκαλῶν, ἤρξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγονότων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [q] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [r] αὐτοῦ ναρκήσειε, βασάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν [s] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὂν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγείη καὶ πέσοι διὰ βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον ἐκ τοῦ σημείου τούτου προειρηκὼς, ὡς ὑπὸ λέοντος ἀπολοιτο· ὅτως ὑδὲν ὅτ' εἶχεν, ὅτ' ἐφθέγξατο προφήτου. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πάλεως ὑποστρέψας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [t] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ὅπι τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τί καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιεροβοάμου ὅπι τοῦ παρόντος [x] ἡμῖν δεδηλώσθω.

ror: atque nunc adsum ab eo missus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reversus est. Adhuc autem illis prandentibus blandoque sermone sese oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus fecisset, dicebat, pœnam daturum esse, simulque qualis foret *ipsi* denunciabat. nam leonem ipsi digredienti in via occursurum esse edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers esset sepulturæ in majorum suorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigisse arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falsi esset redargutus. Jadoni igitur Hierosolyma redeunti obviam fit leo, ipsumque à jumento detractum necavit. Atque asinum quidem nihil omnino læsit, adsidens vero & eum custodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus ejus in urbem reportavit, ipsumque magnificis cohonestavit exsequiis; suisque filiis præcepit, ut se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulchro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quæ ille vaticinatus est contra urbem illam & altare & sacerdotes & falsos vates; ipsum vero injuria post mortem fore immunem, si cum eo sepeliretur, utpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque justa vati persolvissent, atque filiis ista mandasset, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, "istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quæ altari suæque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iste* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitiose agendo labefactare, & verisimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem ejus lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quievisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum & multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem ejus nunciabat, qui signa ista prædixerat, ut scilicet à leone occisus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, &, cum animum ejus prorsus à Deo avertisset & à sanctis justisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelios erat & injurios, ut quotidie id sibi negotii dari quæsiverit, ut novo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in præsens dicta sunto.

Jadon vates à leone occisus. 3 Regum, c. 13.

Adeo nihil de impietate remisit Hieroboamus, ut pejor indies evaserit. 2 Regum, c. 13.

Bethelensis vates subdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus discuteret.

[f] Αριστώντων] Ita cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* ἀριστώντων.
[g] Εφρασεν,] Εφραζεν *Vat.*
[h] Υφ' ὃ] Sic cum *MSS.* ἀφ' ὃ in *Editis.*
[i] Οπως μη] Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum senem in urbem eum retraxisse, ut si à se decipi contigisset, assertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuisse credere par est, ut Hieroboamus & alii præsenti metu levati suæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas.
[k] Ιαδῶνος] Hîc loci Ιαιδὲ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιωλ dicitur *Glycæ*, ut ex verbis supra allatis constat. Rabbinis Ιδδὼ esse videtur, cujus mentio facta est 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi Αδδὼ dicitur *Interpretibus* LXXII.
[l] Ελληλεγμένης] Ελληλεγμένῳ ψεύδει *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.
[m] Μὲν κηδείας] Illud μὲν deest *Vat.*
[n] Υβελωθήσεσθαι] Eo utique consilio (inquit *Zonaras*) cum eo sepeliri voluit, ut cum secundum prædictionem illius altare everteretur, & sacerdotum & pseudoprophetarum ossa igni traderentur, eam contumeliam ipse, juxta hominem divinum situs, effugeret.
[o] Κηδεύσας] Κηδευσάμενος *Gall.* 2.
[p] Εἶπεν,] Εἶπεν *Vat.*
[q] Επιχειρεῖ] Sic *Big. Samb. Vat. Vet. Interpr.* ἐπιχειρεῖ in *cæteris.*
[r] Αὐτοῦ ναρκήσειε,] Αὐτῷ *Vat.*
[s] Εἰς τὴν αὐτῆς] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in *reliquis.*
[t] Απόλοιτο·] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλοιο in *Editis.*
[v] Καὶ τῶν δικαίων] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ θείων ἔργων.
[x] Ημῖν δεδηλώσθω.] Εν τούτοις ante ἡμῖν inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec vestigium eorum apud *Vet. Interpr.*

CAP.

CAP. X.

De Roboamo: uique Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Suſacum.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου · καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπὲρ τ ἀσεβείας ἀφῆκε Σούσακον ἐπιμώρησεν.

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paral. c. 10.

ROboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnaſque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethſur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Mareſam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm, & Elom, & Chebrona. Has quidem in ſorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas inſuper inſtauravit in ſorte Benjamitide. & cum eas muniviſſet, & præſidia in omnibus conſtituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *neceſſaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea ſcuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hieroſolyma ſeſe aggregarunt ſacerdotes & Levitæ ex omnibus Iſraëlitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & juſti, relictis ſuis ſedibus, ut Deum *more patrio* Hieroſolymis colerent. ægre enim tulerunt ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxiſſet, & tres ex ea liberos ſuſtuliſſet, duxit poſtea & aliam, ipſamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abeſalomi Thamara natam; filiuſque ex illa ei naſcitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures ſuſcepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti ſunt duodetriginta & filiæ ſexaginta. Voluit autem ut ei in regnum ſuccederet Abias Machanæ filius, ejuſque fidei theſauros urbeſque munitiſſimas credidit.

ΟΔὲ Σολομῶνος ὑὸς Ροβόαμος, ὁ τ δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προεφήκαμεν, ὠκοδόμησε πόλεις ὀχυρός τε καὶ μεγάλας, [y] Βηθλεέμ, καὶ [z] Ητάμε, καὶ [a] Θεκωὲ, καὶ [b] Βηθσὲρ, καὶ [c] Σωχὼ, καὶ [d] Οδολλάμ, [e] Ιπὰν, καὶ [f] Μαρησὰν, καὶ [g] Ζιφὰ, καὶ Αδωραΐμ, καὶ [h] Λαχὶς, καὶ [i] Αζηκὰ, καὶ [k] Σαραΐμ, καὶ [l] Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιούδα κληρουχίᾳ πρώτας ὠκοδόμησε. κατεσκεύασε δ' [m] καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [n] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τείχεσιν, φρουράς τε κατέστησεν [o] ἐν ἁπάσαις ἡγεμόνας, σίτου τε πολὺ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ταῦτα ἄλλα πρὸς ἀφυτροφὴν ἐν ἑκάστῃ τ πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο · πρὸς δὲ τούτοις [p] θυρεοὺς καὶ σφενδόνας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δ' οἱ πρὸς πᾶσι τοῖς Ισραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα ἀπὸ Λευίτου, καὶ εἴ τινες ἄλλοι [q] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιεροσολύμοις τ Θεόν. ἃ γὰρ ἠθέως εἶχον προσκωμεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δ' συγγυμῆ τινα ἐκ τρεῖς ποιησάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἤγαγε ὕστερον ἐκ τὴν ἐκ τ Αβεσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [r] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν ἔσχε συγγυμῆ · καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. [s] τέκνα δ' εἶχεν ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα · πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστεργε τὴν [t] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικούσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα · παλλακὰς δ', [v] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνεσαν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δ' ἑξήκοντα. ἔδοξεν δ' αὐτῷ [x] τ βασιλείας τ ἐκ τ Μαχάνης Αβίαν, καὶ τὰς θησαυρὰς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ὀπίσω δοῦναι.

Ad Roboamum ſacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paral. c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 Paral. c. 11.

Roboamus etiam Deum ſuis flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis cauſa hominibus ſit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidiſſet regnum ſuum tanta cepiſſe incrementa, in omne nefas & ſcelus abiit, Deique cultum & religionem ſprevit, adeo ut populus ei ſubjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum eſt, ut cum principum moribus ſubditorum etiam mores corrumpi ſoleant; utque hi relicta ſua modeſtia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes ſequantur. niſi enim eadem, quæ re-

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τ πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην ἅτε βλέπων Ροβοάμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τ τ Θεῦ θρησκείας κατεπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τ [y] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν ἡδέως τ ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τ δεχομένων ἦθη [z] τοῖς τ ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τ ἐκείνων [a] ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην προπέμποντες, ὡς ἀρετῇ [b] τοῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. ἃ γὰρ ἔνεστιν

y Βηθλεὲμ,] Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar. Rom.* Βαιθσεὲμ in *Alexandr.*

z Ητάμε,] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰταὶ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.*

a Θεκωὲ,] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκὼς in *Editis.* & infra Θέκωα. ſi quis Θεκωὲ malit, non repugnabo. HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

b Βηθσὲρ,] Βαιθσερὰ LXXII.

c Σωχὼ,] Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* HUDS. Conf. ſupr. Lib. VI. c. 9. §. 1. SPANH.

d Οδολλὰμ,] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Οδολὰμ in *Editis Joſephi* & *MSS.*

e Ιπὰν,] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editiſque* Ειπὰν. at *Hippam* dant *Epiphanii Cod.* Ut mihi locus hic mendi ſuſpectus ſit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraicæ* conformiter habent καὶ τὴν Γέθ. Forſan Γεθθὰν aut Γιτλὰν ſcribendum.

f Μαρησὰν,] Μάρεσσαν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρεσὰν LXXII.

g Ζιφὰ,] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. HUDS. Conf. Lib. VI. c. 13. §. 2. Pro *Ethame* Rufin. *Jeam*, item *Odollam*, *Hipam*, *Mareſam.* pro *Azeca* & *Saraëm* Rufin. *Retheram.* Vid. 2 Chron. XI. 5. SPANH.

h Λαχὶς,] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliiſque.*

i Αζηκὰ,] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Αζηκὰ, cum urbem Αζηκὰ tribui Judæ adſcribat *Euſebius*, & καὶ τὴν Αζηκὰ habeant LXXII.

k Σαραΐμ,] Nolui quidquam mutare, licet Σαρὰμ habeant *MSS.* & Σαρὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zethuram* & *Zeteram.*

l Ηλὼμ,] Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰωλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.*

m Καὶ ἄλλας μεγάλας,] At 2 Chron. XI. 10. urbes hæ, quas recenſuit nominatim Joſephus, partim in Juda, partim in Benjamin dicuntur eſſe ſitæ. REL.

n Βενιαμίτιδι] Ita cum *MSS.* Βενιαμὶδι in *Editis.*

o Ἐν ἁπάσαις] Illud ἐν deeſt *Vat.*

p Θυρεοὺς] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editiſque* θυρεοὺς καὶ σιφομάσας. HUDS. *Gen.* θυρεοὺς · vel θυρεὺς καὶ σιφομάσας · Conf. ſup. lib. VII. c. 2. §. 2. & inf. c. 12. §. 1. σιφομάσλου. SPANH.

q Καταλιπόντες] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* κατέλειπον καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliiſque.*

r Μαχάνην] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγάτης Αβεσαλώμου. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.*

s Τέκνα δ' εἶχεν] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα · πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode ſatis, commate poſito poſt προσηγόρευσε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri.

t Μαχάνην.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχὼ.

v Τριάκοντα.] Εξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraïcam.*

x Τῆς βασιλείας] Illud τ ex *MSS.*

y Υπ' αὐτῷ] Υπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Bush.*

z Τοῖς τ ἡγεμόνων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τ ἡγεμόσι *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόνων.

a Ασελγείας] Ασεβείαν ſolus *Vat.*

b Ταῖς κακίαις] Τῇ κακίᾳ *Vat.*

ἔνεσιν ἀποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τῷ βασιλέων ἔργα, μὴ [a] πάντα πεφιλονίφας: τῷρ τοίνυν σωιέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ πεπαγμένοις, ἀσεβοῦσιν αὐτῷ καὶ παρανομοῦσιν, ἀπουδάζειν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι. πέμπει γὰρ [d] τὸν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [e] Σέσακον. [f] περὶ ὃν πλανηθεὶς [g] Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτῷ Σεσώστρι προσάπτει. ἔστι γὰρ ὁ Σέσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ροβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύσας μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸ ἀριθμὸν [h] ἐξεκυλίσθη, ἱππέων δὲ μυριάδες ἑξ, [i] πεζῶν δὲ μυριάδες τετρακόσιαι. τούτων τὰς πλείστας Λίβυας [k] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνει τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ροβοάμου βασιλείας [l] πόλεις ἀμαχητί. καὶ παύτας ἀσφαλισάμενος, ἔρχεται ἐπὶ τὴν Ἱερουσολύμων.

γ'. Ἐγκεκλεισμένου [m] δὲ τοῦ Ροβοάμου καὶ τῶν πληθους ὑπ' [n] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [o] στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [p] οὐκ ἔφασαν τὸν Θεὸν [q] ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμμίας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτούς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [r] κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, [s] ἅμα τῇς ψυχαῖς [t] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γνωμένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [v] συγχέοντας τὰ νόμιμα. καταδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὅτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [x] ἀνθομολογουμένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπεν διὰ τοῦ προφήτου· ποιήσειν μέντοιγε τοὺς Αἰγυπτίους ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [y] παραλαβὼν δὲ Σέσακος ἁμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε τοῖς γνωμέναις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικούς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [z] ὑπολιπών. [a] ἀφεῖλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δὲ οὐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν αὐτὸς τοῦ [b] Σωφήνης βασιλέως. καὶ [c] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Αλικαρνασεὺς [d] Ἡρόδοτος, περὶ μόνου τοῦ τοῦ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνων Συρίαν ἐδῄωσατο, λαβὼν

ges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipsum accidebat, ut, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, justi esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum pœnas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus ejus res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis *militum* myriadibus constantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque † quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

IV. *Susaci regis Ægypti expeditio in Judæam.* 3 *Regum*, c. 14. 25. & c. 2 *Paral.* c. 12.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii extiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præmetu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo ‡ regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse; atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram gen-

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 *Paral.* c. 12.

Susacus, captis Hierosolymis Temploque spoliato, discedit. 3 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 12.

Herodoti hac de re testimonium.

c Ταὐτὰ πράξαντας.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ταῦτα in *Editis Aliisque*.

d Τῶν εἰς αὐτὸν] Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως *Big.*

e Σέσακον.] Σουσάκιμον & infra ubique Σουσάκιμ *Vat.* vide p. 443. §. 1.

f Περὶ ὃν πλανηθεὶς,] Neutiquam hinc sequitur (ut male existimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Josepho* habitum: quin immo pro diversis habitos palam est, quorum alteri alterius res gestas per errorem tribuerit *Herodotus*. Si credidisset *Josephus*, quod volunt, utrumque fuisse revera eundem, & tantum *Sesostrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Susacus* nominatur ab *Hebræis*, simpliciter absque erroris crimine id memorasset, quum exigua sit discrepantia inter *Susacus* vel *Sisacus* & *Sesostris*, & in omnibus ferme *S. Scripturæ* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. PERIZONIUS. quem vide hac de re fuse doctissimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8.

g Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σισώστρει] Lib. II. c. 11. &c. SPANH.

* *Contra illum adduxit multis* militum *myriadibus constantem.*] *Contra Hierosolyma* in *Vet. Interpr.*

h Ἐξεκυλίσθη,] Ἐκυλίσθη *Vat.*

i Πεζῶν δὲ] In *S. Literis* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo.*

† *Quadringenta millia.*] *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forsan librariorum errore.

k Ἐπήγετο] Ἐπηγάγετο *Vat.* Forsan exciderint καὶ Τριγλοδύτας. Videsis 2 *Paralip.* c. 12. v. 2. & *Chronicon Paschale*, p. 93.

l Πόλεις ἀμαχητί.] Vocem πόλεις inseruimus ex *MSS.* HUDS. & COCC.

m Δὲ τοῦ Ροβοάμου] Illud τοῦ abest *Vat.*

n Αὐτοῖς διὰ] Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτοῦ στρατιὰν τὴν τοῦ Σουσακίμου *Vat.*

o Στρατείαν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *cæteris*.

p Οὐκ ἔφασαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* ἀλλ' οὐκ ἔφασαν.

q Ταχθῆναι] Ita ex *MSS.* pro ἀχθῆναι *Editorum*.

r Κατέλιπον·] Sic *MSS.* καταλείποντες in *Editis*.

s Εὐθὺς τοῖς] Εὐθέως *Vat.*

t Ἀνέπεσον·] Ἀνέπεσαν *Samb.* ἀνέπασσαν *Big.* & *Gall.* 1.

v Συγχέοντας] Συγχέαντας *Vat.*

x Ἀνθομολογουμένους,] Ὁμολογουμένους *Vat.*

y Παραλαβὼν δὲ] Παραλαβὼν δὲ ὁ Σουσάκιμος *Vat.*

z Ὑπολιπών.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2.

a Περιεῖλε δὲ] Καὶ τὰ δόρατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαβὶδ ἐκ χειρὸς τῶν παίδων Ἀδραζάρ βασιλέως Σωβά, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Pasch.* p. 93.

b Σωφήνης βασιλέως.] Conf. sup. lib. VII. c. 5. §. 1. SPANH.

c Τοῦτο ποιήσας] Ταῦτα ποιήσας *Hen.* & *Busb.*

‡ *Regis nomine errans*,] *Sc.* Susaci, tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui *Herodoto* est *Sesostris*, sed ab illo qui dictus fuit *Susacus*.

d Ἡρόδοτος,] Lib. 2. c. 102. & 106.

gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ‡ insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam & Phœnices & Syrii qui sunt in "Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi con- "fitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *his* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus pro scutis & clypeis aureis, à Susaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. supererit vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 13.

ἀμαχητὶ [e] τὰς ἀνθρώπους τὰς ἐν αὐτῇ. Φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βέλτιστα δηλοῦ κεχφρωμένον ὑπὸ τῦ Αἰγυπτίων. λέγω γὰρ ὅτι σήλας [f] κατέλιπεν, [g] ἐν τῇ τῦ ἀμαχητὶ δεδόσθαι αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Roboamus δ' αὖτε παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τῷ πόλιν. [h] Φησὶ γὰρ [i] Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὸ τῦ αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες "γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυ- "πτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστιν ὅτι [k] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [l] τὸ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Roboamus ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα ποιήσας, τὸ αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκεν τοῖς τῦ [m] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶδὲ τοῦ μὴ ῥᾳτηγίας ὀπτανοῦς καὶ τὰ ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρότητος ἄγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τὸ χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δ', βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸ τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ πειθαρχεῖν τοῖς πατρῴοις φίλοις τῷ ἀρχῇ ἀπολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιερουσαλήμοις ἐν τοῖς ᾅδαις τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον μὲν καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [n] βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δ' περὶ Ιεροβοάμου ἀκήκοα τούτων ἔχομεν, πῶς κατέτριψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὕτως γὰρ οὐ [o] διέλιπεν οὐδὲ [p] ἐρέμησεν εἰς τὸ Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τῶν ὑψηλῶν [q] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Regum, c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eò perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hiero-

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβοάμος ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Αβία, ὃς μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον κατέτριψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

ΤΑῦτα δ' ἔμελλεν ὀλίγοις εἰς μακρὸν τὰ ἀσεβήματα [r] καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς ῥίζης τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ παιδὸς, ὃν [s] Οβίμελεχ ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προστάξειν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, παραβῆναι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τὰ μελλόντων προφητεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τῶν δεδηλωκέναι· παραλλαγομένην δ' ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δ' μεταχρηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προστάξειν ὁ ἀνὴρ, ἦκεν εἰς [t] Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένης διὰ τὸ γῆρας, ἐφανείς

[e] Τὰς ἀνθρώπους.] Τὰς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους.

[f] Κατέλιπεν, ἐν τῇ τῦ ἀμαχητὶ δεδόσθαι αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας.] Herodot. l. II. c. VI. SPANH.

[g] Ἐν τῇ τῦ ἀμαχητὶ δεδόσθαι αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας.] Illa ἐν τῇ τῦ non agnoscit *Epiphan.*

‡ *Insculpserat.*] *Sc.* ad exprobrandam illis mollitiem. HUDS. Inde *Antigonam* vocat Antigonum turpiter sese dedentem Sosius lib. I. de Bello, ubi vide quæ notavimus. HAV.

[h] Φησὶ γὰρ] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνουσι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.

[i] Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὸν τῦ αἰδοίων περιτομήν. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.] Æthiopes & Syri Palæstini Circumcisionem ab Ægyptiis edocti. vid. Herodot. lib. II. c. CIV. SPANH.

[k] Μηδένες ἄλλοι] Μηδέτεροι *Big.*

[l] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.*

[m] Βασιλείων] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*; malui tamen Βασιλείων cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. quam βασιλέων cum *Editis*, præsertim cum *S. Litera* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τὰς φυλάσσοντας τὸ πυλῶνα τῦ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μς'.

[n] Βασιλεύοντος.] Βασιλεύσαντος *Vat.* qui ὃ mox sequens non agnoscit.

[o] Διέλιπεν] Ita *MSS.* διέλειπεν in *Editis.*

[p] Ἠρέμησεν] Male in *Editione principe* ἠρέμισεν.

[q] Ὀρῶν βωμοὺς] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete.*

[r] Καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν.] Καὶ deest *Big. Samb.*

[s] Οβίμελεχ ἐκάλουν.] Ἀβίμας juxta *Epiphanium.* Aliæ LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.*

[t] Σιλὼ] Σηλὼ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 307. §. 2.

ὁ

[u] Ατιλ-

ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύῃ, τὴν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ πρὶ ὧν πάρεστιν ἀποκρίνασθαι. παρόσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ιε-"ροβοάμου, τί κρύπτεις σαυτήν; οὐ γὰρ θεὸν ὑπολανθάνῃς, "ὃς ἀφιγμένην τε μοὶ φανεῖς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε "τίνας ποιήσομαι τοὺς λόγους". [v] ἀπελθόσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σε μεγαν "ὄντα μικρὸν καὶ [x] μηδὲν ὄντα ἐποίησα, καὶ ἀποστήσας τὴν "βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους σοὶ ταύτην ἐδωκα, σὺ "δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τὴν ἐμὴν θρησκείαν κατα-"λιπὼν [y] χωνευτοὺς θεοὺς κατασκευάσας ἐκείνους [z] ἐπι-"μήσας· ἔτως σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολο-"θρεύσω σου τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιή-"σω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τῶν "λαῶν πάντες, ὃς σὲν ἀπολείψει τὸν Ιεροβοάμου γέ-"νους. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν "τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφρά-"του τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολού-"θησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] θεοσεκεῖς θεοὺς, "τὴν ἐμὴν θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δὲ, ὦ γύναι, τοῦτο "[e] ἀγγελοῦσα πρὸς τὸν ἄνδρα· τὸ δὲ ἐμὸν καθα-"λήψῃ πεθνηκότα. [f] σὺ γὰρ εἰσιέσης εἰς τὴν πόλιν, ἀπο-"λείψει τὸν ζῆν αὐτόν· ταφήσει δὲ, κλαυσθεὶς ὑπὸ τοῦ "παντὸς λαοῦ, κοινῇ τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος "[g] τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους ἀγαθός ἐστιν ὧδε." ταῦτα [h] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ τεταραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [i] προφημένου παιδὸς θανάτῳ θείαλγὴς, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν [k] τοῦ τέκνου κη-δομένη τελευτὴν, ἀθλία τοῦ [kk] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [l] τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπείγεσθαι θᾶττον εὑρεθὲν νεκρόν· ἀναγ-καία δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ φθάσασα, τὸν μὲν ἐκπε-πνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βα-σιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

β'. Ιεροβοάμου δὲ [m] οὐδὲν τούτων φροντίσαντος, πολλῷ [n] ἀριθμήσας στρατὸν, ἐπὶ τὸν Ροβοάμου παῖδα, τὸν δύο φυλῶν τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, [o] Α-βίαν ἐξεστράτευσε πολεμήσων. καταφρονεῖ γὰρ [p] αὐτοῦ διὰ τὴν ἡλικίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ιεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν ἀναπεπλάγη· γνόμενος δὲ ἐπάνω καὶ τὴν νεότητα τῶν φρονημάτων καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς πολεμίας στρατιᾶς [q] ἐπιλεξάς ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ιεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλούμενον ὄρος [r] Σεμα-ρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην [s] ἠτοίμαζεν. ἦν δὲ ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες [t] τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ Ιεροβοάμου στρατιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [v] ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμ-βαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψηλῷ τινος τόπου Αβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ιερο-

boami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus scisciatura adest respondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, ô "uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? nam "Deum latere non potes, qui & me per visionem "de adventu tuo præmonuit, præcepitque quibus "te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quando-"quidem ego te magnum è parvo & de nihilo fe-"ci, absciissoque Davidicæ domui regno te dona-"vi, tu vero horum immemor, meoque cultu post "tergum rejecto, eò deveneris ut Deos *ex auro* "conflaveris eosque colueris: ira ego te rursum è "medio tollam, & omne genus tuum ad interne-"cionem perdam, faciamque ut à canibus ac vo-"lucribus *aeris* devoretur. quidam enim à me in "Israelitas rex suscitabitur, qui neminem ex Hie-"roboami genere superstitem est relicturus. Quia "& populus hujusce supplicii particeps erit, ex-"cidet quippe felice terra, sparsusque per loca "Transeuphratensia exsulabit, quod impietatis re-"gis socium se fecerit, deosque ab illo factos ado-"rarit, sacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i "properè ad maritum hæc illi enunciatum. Cæ-"terum filium invenies mortuum. nam simulac "pedem in urbem immiseris, ille morietur; atque "ab universo deploratus populo sepelietur, publi-"co luctu cohonestatus. nam & hic unicus erat "è stirpe Hieroboami in quo boni quidquam in-"ventum est." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, se proripuit, viam luctu & plangore complens; ac miserâ malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, festinatione utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessariâ. Atque ita domum reversa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Vates ei filii obitum prædixit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 *Regum*, c. 14.

Uxor Hieroboami reversa filium mortuum offendit. 3 *Regum*, c. 14.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello persequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra juvenis ætatem & supra quam hostis speraverat, cum exercitum è duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverso starent ad dimicandum & pericula subeunda accincti, atque in eo essent ut manus consererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum & Hieroboamum rogavit ut priusquam con-

V. *Hieroboami contra Abiam expeditio.* 2 *Paral.* c. 13.

gre-

[v] Ἀπελθόσαν] Ἀπιλθόσα in aliquot *MSS.*
[x] Μηδὲν ὄντα] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.*
[y] Χωνευτοὺς] *Gen.* χωνευτοῦς, vel χωνευτούς. SPANH.
[z] Ἐπιμήσας] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἔθηκας.
[a] Ἐξεγείρεταί τις] Sic *MSS.* ἐξεγερεῖται δὲ ὑπ' ἐμοῦ λαοῦ in *Editis.*
[b] Μεθέξει δὲ] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiphan.* μεθέξειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[c] Πέραν Εὐφράτου] Πέραν δὲ Εὐφράτου *Vat.*
[d] Θεοσεκεῖς θεοὺς,] Ita *Vat.* quo modo, vel θεοσεκώπους *Epiphan.* in *Editis Aliisque* θεοσκωπεῖς.
[e] Ἀγγελοῦσα] Ἀπαγγελοῦσα *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Σὺ γὰρ εἰσιέσης] Σὺ γὰρ ἰὼν *Vat.*
[g] Τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους] Sic οἱ ἐκ τῶν ὑῶν Λευὶ id est Levitæ Hebr. 9. REL.
[h] Αὐτοῦ προφητεύσαντος,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente* &c. ταῦτα δὲ in *Editis Aliisque.*
[i] Προφημένου παιδὸς] Εἰρημένου *Vat.*
[k] Τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτὴν] Conf. lib. VII. c. 1. §. 6. SPANH.
[kk] Πάθους] Ita in *Editis Aliisque.* τύχης *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*
[l] Τὸν υἱόν·] Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat.*
[m] Οὐδὲν τούτων] Οὐδενὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
[n] Ἀριθμήσας] Ἀθροίσας *Big.* & *Vat.* forsanque *Epiphan.*
[o] Αβίαν] Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Αβιὰ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Αβιά.
[p] Αὐτοῦ] Αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν.
[q] Ἐπιλέξας] Ἐπιλεξάμενος *Big.* & *Gall.* 1.
[r] Σεμαρών.] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Aliisque.* Σεμερὼν LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μή.
[s] Ἠτοίμαζεν.] Εὐτρεπίζεν *Vat.*
[t] Τεσσαράκοντα·] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia*, in *Editis* vero *sexaginta millia.*
[v] Ἀντιπαρετάσσετο] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἀντεπαρετάσσετο.

Abia ad Israëlitas oratio. 2 Paral. c. 13.

grederentur ipſum audire vellent. Factoque *alto* ſilentio, orſus eſt dicere in hæc verba. "Vos qui-
"dem non ignoratis, quod Davidi ejuſque poſte-
"ris principatum dederit Deus in omne ævum;
"ipſe vero miror, quî factum ſit, ut, patre meo
"deſerto, voſmet Hieroboamo *ejus* ſervo adjunxe-
"ritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra
"eos, quos Deus regnaturos eſſe decreverat, pu-
"gnare parati, & quod reliquum eſt imperii *iis* au-
"ferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc
"Hieroboamus inique tenet: haud tamen erit ut
"longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præ-
"teritorum ſupplicium Deo dederit, ab iniquitati-
"bus & contumeliis ceſſabit, quas huc uſque in
"eum admiſit, vobiſque auctor fuit ut eadem fla-
"gitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria af-
"fecti, niſi quod in concione, malorum hominum
"conſiliis obſequutus, haud ita grata uſus fuerit
"alloquutione, illum quidem iræ ſpecie reliquiſtis,
"revera autem voſmet à Deo ejuſque legibus ſub-
"duxiſtis. Atqui æquum erat adoleſcentulo po-
"pulique tractandi ignaro, vel propter Solomo-
"nem patrem & illius in *Iſraëlitas* beneficia, ve-
"niam indulſiſſe, non ſolum ob verba duriuſcula
"*quæ ei forte exciderint*, ſed etiamſi eum ad faci-
"nus grave & odioſum impuliſſent ætas immatu-
"ra rerumque agendarum imperitia. nam oportet
"parentum meritis poſterorum errata condonari.
"Vos vero eo tempore nullam eorum rationem ha-
"buiſtis, ac ne nunc quidem habetis: ſed adver-
"ſum nos venitis ingens ſane exercitus. Qua *quæſo*
"re freti victoriam exſpectatis, num aureis vitulis
"& aris in locis editioribus exſtructis, quæ non re-
"ligionis ſed impietatis veſtræ indicia ſunt; an *mi-*
"*litum* multitudo, qua nobis ſuperiores eſtis, ſpem
"vobis facit victoriæ? At nihil ſane valet vel my-
"riadum vis in exercitu, ſi maleficiis *&* *ſceleribus*
"coopertus bellum gerat. nam in juſtitia ſola ac
"pietate firmiſſimam de hoſtibus victoriam repor-
"tandi ſpem ſitam eſſe contigit: quæ ſcilicet à no-
"bis ſtant, qui jam inde à principio legis inſtituta
"ſervavimus, & noſtrum Deum coluimus; quem
"non manus artificis ex fragili materia fabricata
"eſt, nec *mala* regis ſcelerati mens ad populum
"decipiendum excogitavit, ſed qui ex ſe eſt, &
"principium rerum omnium & finis. Quamobrem
"nunc quoque vos adhortor ut reſipiſcatis, & me-
"liora conſilia ſequuti à bello deſiſtatis; tandem-
"que patria agnoſcatis inſtituta, & quod vos ad
"tantam felicitatis magnitudinem provexit.

Iſraëlita à Judæis victi. 2 Paral. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, ſuorum quoſdam clam emiſit Hieroboamus è caſtrorum locis non animadverſis, ut ſe Abiæ circundarent. Illo autem medio hoſtium undique comprehenſo, pavore conſternati ſunt milites animiſque conciderunt. At ſuos Abias *voce* confirmavit; eoſque hortatus eſt ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non poſſe ab hoſtibus circumcluſum teneri. Tum illi ſimul omnes, cum Dei auxilium imploraſſent, & ſacerdotes tubis ceciniſſent, clamore ſublato hoſtes aggreſſi ſunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque ſpirituum vim ſolvit, Abiæ vero exercitum ſuperiorem fecit. nam totidem ex copiis

βάμον ἀκροῦσαι πρῶτον αὐτὸ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. ῥωμένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τῷ ἡ-
"γεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κα-
"τένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οὐδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε.
"θαυμάζω δ' πῶς ἀποστάντες τοῦ πατρὸς τῷ δούλῳ
"Ιεροβοάμῳ προσετέθητε, καὶ μετ' ἐκείνου παρεστε νῦν
"ἐπὶ τοὺς ὑπὸ θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πολεμή-
"σοντες, καὶ τῷ δίκῃ ἀφαιρησόμενοι τὴν ἀρχή-
"σαν. τῷ μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβοάμου ἀδί-
"κως ἔχει· ἀλλ' οὐκ οἶμαι τοῦτον ἀπολαύσειν
"ἐπὶ πολλοὺς χρόνους. ἀλλὰ δοὺς καὶ τοῦ παρελήλυ-
"θότος δίκην τῷ θεῷ, παύσεται τῆς παρανομίας καὶ
"τῶν ὕβρεων, ἃς οὐ προσέλειπεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων,
"καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεφηνώς· οἳ μηδὲν ἀδι-
"κηθέντες ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ τοῖς ἡδο-
"νὴν σκληραίζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμ-
"βουλίᾳ πεισθεὶς, ἐγκαταλίπετε μὲν τὸ δοκεῖν ὑπὸ ὀρ-
"γῆς ἐκείνου, [x] τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτοῦ [y] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
"καὶ τῶν ἐκείνου νόμων [z] ἀπεστάσατε. καί τοι σωφρο-
"νέναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, ὑπὸ λόγων μόνων δυσκόλων,
"ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ τοῖς
"τὸ δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομέ-
"νων ἐξῆγεν ἔργον, ἀλλά τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ
"τὰς εὐεργεσίας [a] ἐκείνου. συγγνώσεσθαι γὰρ εἶναι δεῖ τὰ
"[b] τῶν ἐκγόνων ἁμαρτήματα, τὰς τῶν πατέρων εὐποιΐας.
"ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, ὅτε τότε ὅτε νῦν·
"ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. τίνι καὶ πε-
"πιστευκὼς τῇ τῆς νίκης, ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι
"καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσε-
"βείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ παρ'
"θεοῦ ὑμᾶς εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὸν ἡμέτερον
"στρατὸν ὑπερβάλλον; ἀλλ' οὐ δή τις οὕτω ἰσχὺς μυ-
"ριάδων στρατοῦ μὴ ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ
"μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [c] τῷ περὶ θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βε-
"βαιοτάτην ἐλπίδα καὶ κρατεῖν τῶν ἐναντίων ὑπάρξειν
"συμβέβηκεν· ἥπερ ἐστὶ παρ' ἡμῖν πεπηγυῖαν [d] ἀπ' ἀρ-
"χῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον θεὸν σεβομένοις, οὐ χεῖ-
"ρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ὀπίνοια πονηρῶ
"βασιλέως ὑπὲρ τὴν τῶν ὅλων ἀπάτην κατεσκεύασεν, ἀλλ'
"ὃς ἔργον ἐστὶν [e] αὐτοῦ ἡ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ἁπάντων. συμ-
"βουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ
"λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι δὴ πολεμοῦ, καὶ
"τὰ πάτρια καὶ τὸ [f] συγγενὲς ὑμᾶς ὅτι τοσοῦτο μέγεθος
"εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρα τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ιεροβοά-
μου ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Ἀβίαν, [h] ἔκ τινων ὑ
φανερῶν δὲ στρατοπέδων μερῶν. [i] μέσον δ' αὐτοῦ περιληφθέ-
ντος τῶν πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδυσε καὶ τὴν ψυχὰς ἀ-
νέπεσεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε καὶ τοὺς ἐλπίδας ἔχειν ἐπὶ
τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [k] ὑ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πο-
λεμίων. οἱ δ' ὑμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὸν σὺν θεῷ δὲ Θεοῦ
συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημανάντων, ἀλαλάξαν-
τες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ
φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὸν δὲ
Ἀβία στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [l] ὅσους γὰρ ἐδέησε ἐμνημο-
νεύθη

---

x Τῇ δ' ἀληθείᾳ] Τοῖς δ' ἀληθείαις *Big. Samb.* & *Vat.* & mox ὑπὸ δὲ Θεοῦ.

y Ὑπὸ] Forte ἀπὸ COCC.

z Ἀπεστάσατε.] Ἀποστῆναι ἀπὸ δὲ θεοῦ *ſeducere a Deo*; ita & ἀποστῆναι, *educere*. REL.

a Ἐκείνου.] Τοῦ ἐκείνου in iiſdem *MSS.*

b Τῶν ἐκγόνων] Τῶν ἐπομένων *Gall.* 2.

c Τῷ περὶ θεὸς θεῖον] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* καὶ εἰς τὸ θεῖον.

d Ἀπ'] Ἐξ ἀρχῆς ſolus *Vat.*

e Αὐτοῦ] Ita reſcripſi pro αὐτῷ.

f Συγγενὲς] *Gen.* συγγενοῦς, vel συγγενοῦ; & ita Ed. Baſil. SPANH.

g Διελέχθη] Διειλέχθη *Vat.*

h Ἔκ τινων] Ἐκ τινῶν. SPANH.

i Μέσον δ' αὐτοῦ] Μέσου *Samb.*

k Οὐ κεκυκλῶσθαι] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. οὐκ ἐγκυκλῶσθαι in *Editis Aliiſque.* οὐκ ἐγκυκλῶσθαι legit *Schotanus.*

l Ὅσους γὰρ] Sane ſi dicere voluiſſet quinquaginta millia cæſa fuiſſe (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere exſtuliſſet hanc ſtragem, in nullo vel Græcorum vel Barbarorum prælio tantam eſſe factam: Non adeo hoſpes in Græcis vel Romanis hiſtoriis erat, ut ipſum latere poſſet cladem ſæpe multo majorem eveniſſe.

m Τὸν

νεύθη φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, οὔθ᾽ Ἑλλήνων οὔτε Βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τῆς Ιεροβοάμου δυνάμεως, θαυμαστὴν καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες κατὰ κράτος. [m] τήν τε Βεθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν [n] Ισανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ιεροβόαμος μὲν οὐκ ἔτι [o] μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ᾽ ὅσον Αβίας περιῆν χρόνον. τελευτᾷ δ᾽ οὗτος ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, ἐν ταῖς προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπεται δὲ υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, [p] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατεσσάρων ἐπεκνώσατο. διεδέξατο δ᾽ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [q] Ασανος· καὶ ἡ μήτηρ τοῦ νεανίσκου, Μαχαία τοὔνομα. τούτου κρατοῦντος, τῆς εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ισραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ᾽. Καὶ τὰ μὲν περὶ Αβίαν, τὸν Ροβοάμου τοῦ Σολομῶνος, οὕτως παρειλήφαμεν. ἐπελεύτησε δὲ καὶ Ιεροβόαμος ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ᾽ αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος [r] δεύτερον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας Ασάνου διεληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ιεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [s] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος [t] ἐπὶ [v] Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστινῶν οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβουλευθεὶς δὲ ἐκεῖ ὑπὸ φίλου τινὸς, [x] Βασάνου ὄνομα, [y] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἅπαν τὸ Ιεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν [z] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ιεροβοάμου συγγενῶν [a] ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ᾽ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ᾽ ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ιεροβοάμου οἶκος τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

Hieroboami cæſis, quot non alia belli ſtrage cecidiſſe memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auſpiciis conſequuti ſunt. Quingenta enim hoſtium millia proſternebant, & urbes eorum munitiſſimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejuſque præfecturam, atque Iſanam & præfecturam ejus. nec deinceps poſt hanc cladem poteſtate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias ſuperſtes erat. Is autem diem obiit non multo poſt hanc victoriam partam: ſepultuſque eſt Hieroſolymis in majorum ſuorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero ſexdecim. iſtoſque omnes ex quatuordecim uxoribus ſuſtulit. In regnum autem ei ſucceſſit filius Aſanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

Mors Abiæ. Aſanus Judææ rex. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæſtinorum erat *in ditione*, & in obſidione perſtabat ut eam caperet. Illic vero amici cujuſdam, Baſanis nomine, Macheli vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem ejus regno occupato univerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & ſceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capeſſit, & à Baſane occiditur. 3 Regum, c. 15.

ΚΕΦ. ιβ᾽.

Ὡς Ζαραῖος βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ασάνου ἡττᾶται, καὶ Ασανος Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον παρακαλεῖ· καὶ ὡς, τῆς Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

Ο Δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Ασανος ἦν τὸν τρόπον ἄριστος, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πράττων μήτ᾽ ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων [b] φυλακὴν τὴν ἀναφοράν. [c] κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ἐκκόψας εἴ τι πονηρὸν [d] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ [e] καθαρεύσας [f] ἀπὸ πάσης κηλῖδος. [g] στρατὸν δ᾽ εἶχεν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὡπλισμένων [h] θυρεὸν καὶ [i] σειρομάστην, ἐκ μὲν τῆς Ιούδα φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, [k] ἀσπίδας φορούντων καὶ

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Aſano prælio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium advocat: utque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnavit Zamares & poſt eum filius ejus Achabus.

VI. ASanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *ſumme* ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſervantiam. porro cuncta ad regni ſui utilitatem compoſuit, & quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, ſcutatorum & lanceariorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & ſagittariorum du-

Aſani religio. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 14. & 15.

m Τήν τε Βεθήλην] In *Epiphanii* libris, *inſuper Bethel* (vel *Bethuliam*) *ejuſque regionem forti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Iſanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τὴν Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν Εφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. HUDS. Conf. ſup. c. 8. §. 4. SPANH.

n Ισανὰν] Conf. Infra lib. 14. c. 15. §. 14. & ἁλωσ. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

o Μετὰ ταύτην] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μετ᾽ αὐτὴν in *Editis.*

p Εκκαίδεκα.] Eo modo *Samb.* ἑξκαίδεκα in *reliquis.*

q Αςαιος.] Ita *Gall.* 2. ut mox infra cap. 12. §. 1. Ασανος in *Editis.* Ασαν *Big.* Ασὰν *Samb.* & *Gall* 1. HUDS. Aſa: ſic ἑρμηνεύεται חסיד ὅσιος. REL.

r Δεύτερον ἔτος] Δευτέρου ἔτους *Vat.*

s Τὴν πονηρίαν] Τὴν π. ὅμοιος ὢν *Vat.*

t Επὶ Γαβαθὼ] Επὶ Γαβαθῶνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* HUDS. Gibbethon Hebræis. 1 Reg. 15. 27. REL.

v Γαβαθὼ] Supr. Lib. 5. cap. 1. §. ult. ἐν Γαβαθᾷ πόλει. & lib. 6. c. 5. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθά. SPANH.

x Βασάνου ὄνομα,] Quod infra cap. 12. §. 3. Βασάνης habeant *libri* omnes, Βασάνου & hîc loci placuit reſcribere. Βασάμου in *Editis.* Βεασάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βαασάμου *Vat.* Βαασὰ LXXII.

y Μαχείλου] Ιλου *Big.* & *Gall.* 1. Εἴλου *Samb.* Αχίλου *Vat.* quod propius accedit ad Αχιὰ *S. Literarum.* in *Epiphanii* libris *Meheli*, aut *Mechili fil.*

z Τοῦ Θεοῦ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τοῦ.

a Αποθνήσκοντας] Αποθανόντας *Vat.*

b Φυλακὴν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* (ita & *Coccejus*) φυσικὴν in *Editis.*

c Κατώρθωσε δὲ] Καὶ κατώρθωσε τὴν *Vat.*

d Ην ἐν αὐτῇ,] Illud ἦν deeſt *Vat.*

e Καθαρεύσας ἀπὸ πάσης κηλῖδος.] Vid. 1 Reg. xv. 12. 13. SPANH.

f Απὸ πάσης] Απάσης κ. *Vat.*

g Στρατοῦ] Forſan στρατὸν.

h Θυρεὸν] Θυρεῷ καὶ σειρομάστῃ *Vat.*

i Σειρομάστην,] Conf. ſup. lib. VII. c. 2. §. 2. & lib. VIII. c. 10. §. 1. SPANH.

k Ασπίδας] Ασπιδοφορούντων *Vat.*

ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnaſſet, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Mareſam (eſt autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: & inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re aliqua nixum, ajebat, "quam illius auxilio, cujus eſt paucos pluribus & "imbecilles viribus præſtantioribus ſuperiores fa- "cere, auſum eſſe cum Zaræo acie dimicare.

Zarai Æthiopis expeditio adverſus Aſanum. 2 Paral. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt: cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis à Deo eſſe "conceſſam, quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſ- "ſent, Deique in omnibus voluntati fuiſſent obſe- "quuti. Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant per- "rexerint, facturum eſſe Deum, ut hoſtes ſemper "ſuperarent & vitam feliciter agerent; ſin vero à "religione deſciverint, fore ut omnia his contra- "ria illis acciderent: venturumque eſſe tempus il- "lud in quo neque verus in univerſo populo re- "perietur vates, neque ſacerdos qui juſta decernet. "immo etiam urbes illorum evertendas eſſe, gen- "temque *Judaïcam* per totum terrarum orbem *ita* "diſſipandam, ut advenarum & erronum vitam a- "ctura ſit." Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

Æthiopes à Judæis fuſi. 2 Paral. c. 14.

Azarias vates Aſanum in pietate confirmat. 2 Paral. c. 15.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duarum tribuum regis: jam vero ad Baſanem revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domi-

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

τοξοῦων μυριάδας [l] πέντε ⁊ εἴκοσι. ἤδη ⁊ αὐτὸς δέκα ἔτη βασιλεύων ⁊, στρατιᾷ μεγάλῃ δυνάμει [m] Ζαρᾶ ⁊ ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας βασιλεὺς, [n] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων ⁊ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. ⁊ μέχρι πόλεως [o] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ιούδα φυλῆς, ἐλάσας τ ⁊ αὐτὸς μὲν τῆς οἰκείας δυνάμεως, [p] ἀπήντησεν Ασανῳ ⁊ ἀνὴπαρατάξας αὐτῷ τὴν φαλαγγα, ἔν τινι φάραγγι [q] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [r] καπὶ δὲ τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος ⁊, ἀναβοήσας νίκην ἤτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, ⁊ τὰς πολλὰς [s] κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲ γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγε, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ "βοηθείᾳ, δυναμένῃ ⁊ τοὺς ὀλίγους ἀπερχόμενα κρείτ- "τους τῶν [t] πλειόνων ⁊ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ἰσχυροτέρων, ἀ- "παντῆσαι τοῖς μάχῃ τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ασάνα, νίκην ἐσήμηνεν ὁ Θεὸς· ⁊ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς [v] ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, ⁊ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς [x] Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, διὰ τὴν [y] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἦλω γὰρ ἡ Γεραρων, ἐχώρησαν ⁊ ⁊ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [z] χρυσὸν, πολὺ δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους ⁊ ὑποζύγια ⁊ βοσκημάτων ἀγέλας. Ασανος μὲν οὖν ⁊ ὁ σὺν αὐτῷ στρατὸς, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες ⁊ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ιεροσόλυμα. παραγινομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Αζαρίας ὄνομα. ἔστ ⁊ διαλέγειν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι πό- "της εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυχηκότες, ὅτι "δικαίως ⁊ ὁσίως αὐτὸν παρέσχον, ⁊ πάντα κα- "τὰ [a] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [b] ἐπιμε- "νῶσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ [c] κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "⁊ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ὑπο- "λιπῶσι δὲ τὴν θρησκείαν [d] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· ⁊ γνώσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς ὑφήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ- "ρῳ ἔθνει, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ- "λὰ ⁊ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, ⁊ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης ἀπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον ⁊ ἀλή- "θειαν βιωσόμενον." κινδυνεύει δ' αὐτοῖς ἔχειν [e] συμ- βούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, ⁊ μὴ φθονῆσαι τῆς δι- δομένης αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ⁊ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, ⁊ πολλὴν σπουδὴν ἐποιοῦν- το, κοινῇ τε πάντες ⁊ κατ' ἰδίαν, ὑπὲρ [f] δικαίας. διέ- πεμψε δ' ὁ βασιλεὺς ⁊ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομί- μων ἐπιμεληθησομένους.

γ'. [g] Καὶ τὰ μὲν Ασάνα τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυ- λῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλη- θους τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναν- τα τὸν Ιεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, ⁊ καταλαβόντα τὴν ἀρ- χήν.

l Πέντε ⁊ εἴκοσι,] Οκτὼ ⁊ εἴκοσι juxta *S. Literas.*

m Σαρᾶ ⁊] 2 *Paralip.* cap. 14. v. 9. *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. Ζαραὰ *Chron. Paſch.* pag. 95.

n Ενενήκοντα] In *S. Literis* ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσι ⁊ ἅρμασι τριακοσίοις.

o Μαρησᾶς,] Ita ſupra cap. 10. §. 1. Μαρησὰ LXXII. Μαρέσας in *Editis*, *Samb.* & *Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσης *Big.* & *Gall.* 1. HUDS. Conf. ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Απήντησεν] Υπήντησεν *Hen.* & *Busb.*

q Σαφαθὰ] Σαφὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah.* HUDS. Conf. lib. xi. c. 8. §. 5. εἰς τόπον τινὰ Σαφὰ λεγόμενον. Non procul Hieroſolymis. *Ruſin.* Saphin. Hebr. שפה locus eminens σκοπιά Num. xxiii. 3. SPANH.

r Καπὶδὲ] Ita in omnibus *MSS.* εἰδὲ in *Editis.*

s Κτείνειν μυριάδας] Ελεῖν habent *MSS.* ſed κτείνειν legiſſe videtur *Epiphan.*

t Πλειόνων] Εναντίων *Vat.*

v Απέκτεινε] Αποκτείνῃ in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.*

x Γεραρίτιδος χώρας.] Ita & poſtea גררית dixerunt. REL.

y Αρπαγὴν] Ita *Baſ.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν ἁρπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῶν πόλεων *Big.* & *Samb.* τῶν πολεμίων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἦλω γὰρ Γεραρων [ἡ Γεραρα *Vat.* & *Gall.* 1.] ⁊ τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. quin & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hoſtium occaſionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad caſtra protinus acceſſerunt.*

z Χρυσὸν,] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis.*

a Τὴν βουλὴν] Illud τὴν δὲ *Big.* & *Samb.*

b Επιμένωσι] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιπῶσι. in *Editis* vero ἐπιμένωσι & ἀπολίπωσι.

c Κρατεῖν.] Αὐτὸς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt.

d Απαντα] Απαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.*

e Συμβούλευεν] Συμβούλευσιν *Vat.*

f Δικαίας.] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ⁊ θεᾶς in *Editis.*

g Καὶ τὰ μ̄] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ⁊ ταῦτα μ̄ in *Editis.*

χλώ. ἔτῳ γὰρ ἐν [h] Θαρσῇ πόλει Δραπέλεων, καὶ πάντων οἰκητήριον πεποιημένῳ, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ πέντε· πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς ὡσαύτως Ιεροβοάμου καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ γιγνομένου, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [i] αὐτῷ πέμψας [k] Ιηοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "[l] Διαφθαρεῖν αὐτοῦ πᾶν [m] τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ιεροβοάμου κακοῖς ἐπιβαλεῖν οἶκον [n] ἐξολέσαι, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν [o] τῷ δικαίως καὶ προσηνῶς καὶ πληθυντικῶς. Ε εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον τοῖς ὅσοι τοιούτοις ἀγαθὸν, ἕπεται τῷ Θεῷ φίλα. τὸν δὲ κακίσαι Ιεροβοάμου ἐμιμήσατο, καὶ τὴν [p] ἀπολομένης τὸ ἐκείνου [q] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατο. πεῖσαι δὲν ἔχειν εἰκότως τὰ ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλεγεν, ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενεᾶς διὰ τοὺς πεπολεμημένους, [r] ὑπὸ τοῦ λοιπὸν ἡσυχάσειν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ μὴ τὰ παρωχημένα σὺν δίκῃ τότε γὰρ μετανοήσας συγγνώμης ἔτυχε παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [s] ἐπὰν μὴ τι παραλείπωσιν ἃ μὴ τοῦτο ἐνεργοῦντες· ἕτω δὲ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ διὰ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγίνετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίους τοῖς μὴ [t] αὐτῷ πόνοις προσεπίθη. καὶ πολιορκήσων τὴν τραπαὼν Γαλαδῶν πάλιν ἐπῆλθε πολλῇ τινὶ τῇ σὺν ἀφανῶν [v] Ραμαθῶνι τέννομα, [x] σταδίους ἀπεχούσῃ Ιεροσολύμων πεντακοσίους· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρωσε, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὡρμημένοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ασανος τὴν ἐπιχείρησιν καὶ πολεμίᾳ, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ Δαθηναῖ κακὰ [y] τὸν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένῳ πᾶσιν ὁ [z] καταλειφθεὶς ἐν [a] Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, προσκαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ [b] πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τε πλήθει ἁσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, Δαβάλους τὸν πρὸς τὸν [c] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένας πόλεις τὰς ἡμετέρας καὶ ἰδίας δυνάμεως, [d] ἐκέλευσε κακῶν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐνεπίμπρασαν, τὰς δὲ διήρπασαν προδραμόντες, τήν τε [e] Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [f] Δάνα, καὶ [g] Αβελλάνην, [h] καὶ ἄλλας πολλάς. τοῦτο

cilio sibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, supra Hieroboamum ejusque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, misso ad eum Jehu vate, prædixit, "se "totum ipsius genus exciturum, & iisdem cladi- "bus, quibus Hieroboami domum affecerat, per- "diturum esse: quod rex à se constitutus benefi- "cium non remunerarit, justo pioque imperio po- "pulum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita "fecerunt, prodesset, deinceps Deo gratum erat) "sed nequissimi Hieroboami mores imitatus fuerit; "cujus pereunte anima, ipsius in se suscitavit im- "probitatem. præterea dicebat, cum illi similis "exstiterit, similem calamitatem merito expertu- "rum esse." Basanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipsi stirpique ejus universæ eventura essent, ob flagitia ab ipso perpetrata; non tamen *ab iis* in posterum desistebat, ne pluribus sceleribus cooperiri visus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum se pœnitendo veniam à Deo impetraret: sed quemadmodum ii qui propositis sibi præmiis, postquam rei alicui studere cœperint, sine intermissione ei operam dant; ita & Basanes, cum vates ei futura prædixisset, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis sui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus est; & quotidie, ac si athletæ pro malitia personam gessisset, suos pro ea labores intendebat. Postremoque, cum exercitum iterum eduxisset, aggressus est urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta stadiis ab Hierosolymis dissitam: eamque captam muniebat, quod secum jam ante statuerat præsidium in ea collocare, ut sui excursionibus inde factis Asani regnum infestarent.

Deus, misso Jehu vate, Basani minatur. 3 Regum, c. 16.

Basanes deterior factus est: & exercitum in Judæos educit. 2 Paral. c. 16.

4. Veritus autem Asanus hostis motum conatumque, animoque versans quam multa mala universæ suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset, misit ad regem Damascenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus societatem implorans, eumque istius, quæ à patribus illis secum intercessit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & societatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Basane erat amicitia; missisque militum suorum ducibus in illius ditionis urbes, jussit ut eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem eò profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *scilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliasque quamplurimas. Qua re audita, Israëli-

Asanus à Damascenorum rege auxilium petit. 2 Paral. c. 16.

h Θαρσῇ πόλει] Quod infra (p. 456. §. 4.) Θαρσιλὼ habeamus sine ulla varietate, placuit & hic loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ rescribere. Θαρσαλὴ *Big.* & *Samb.* Θαρσίλη *Hen. Busb.* & *Vat.* Θερσᾷ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Eusebium* de *Locis Hebraïcis*, ν. Θαρσά & ν. Θερσά, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. c. 13. p. 314. HUDS Ex Syrorum pronuntiatione qui 1 initiale mutant in Petocho, nam Tirtza Hebræi dicunt. REL.

i Αὐτῷ πέμψας] Ita cum *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸς in *Editis.*

k Ιηοῦν] Sic passim *Cod. Vat.* & *Schotanus* ex conjectura. Γιηοῦν in *Editis*: quo fere modo legisse videtur *Epiphan.* Ιοῦν *Big. Samb. Gall.* 1. & LXXII. Ιησοῦν *Gall.* 2. proculdubio pro Ιηοῦν. HUDS. Forte Ιοῦν vel Γιοῦν. Hebr. יהוא בן חנני LXX. Ιοῦν ὑὸν Ανανὶ. COCC.

l Διαφθαρεῖν αὐτῷ] Eo modo cum *Big.* & *Samb.* Διαφθείρειν in in *Editis Aliisque.*

m Τὸ γένος,] Illud τὸ ex *MSS.*

n Ἐξολέσαι,] Ita in omnibus ἐξελάσῃ in *Editis.*

o Τῷ δικαίως] Τῷ δικαίως *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἀπολομένης] Ἀπολυμένης *Samb.*

q Ζῶσαν] Ita in omnibus. *MSS.* nisi quod αὐτῷ pro αὐτῷ habeant *Big.* & *Samb.* & mox ἐνεδέξατο *Big.* & ἐνεδείξατο *Samb.* τὸ ἐκείνου τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατο. εἰς πεῖσαι ἐν ᾗ ἔχειν in *Editis.*

r Οὐ πρὸς] Hic vulgatam lectionem in omnibus sequuti sumus, nisi quod τύχῃ repositerimus pro τύχοι. locus est perturbatus in *MSS.* nam ὑ πρὸς τὸ λοιπὸν ὁ ον ἡσυχάσειν habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* πρὸς τὸ λοιπὸν ἦ ἡσυχάσειν *Vat.* post ἡσυχάσειν aliquid amplius in suo *codice* habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque respexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; sed &c.* mox, καὶ μὴ τὰ παρωχημένα ἵνα μᾶλλον σὺν δίκῃ ἦ γὰρ [ὡς δὲ τότε γὰρ *Big. Aliisque.* ὡς τότε γὰρ *Vat.*] μετανοήσας ὅπως συγγνώμης πρὸς θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετανοήσας καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. *Vat.* μετανοῆσαι συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2.

s Ἐπὰν] Ita cum *Cod. Samb. Vat.* ἐπ' ἂν in *cæteris.*

t Αὐτῷ] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ραμαθῶνι] Αραμαθῶνι *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Αεμαθῶνι *Gall.* 2. Αραμαθὼν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath.* Videsis *Annot.* ad p. 307. §. 3. HUDS. Alias Ραμαθὰ urbs tribus *Ephraïm.* vid. infr. §. 4. & c. 15. §. 6. ut & supr. lib. 5. c. xi. §. 1.. Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν. SPANH.

x Σταδίους] Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis.*

y Τὸν ὑπ' αὐτῷ] Τὸν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένῳ ἅπασαν *Vat.*

z Καταλειφθεὶς] Κατειληφθὼς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

a Ραμαθῶνι] Hic loci Λαμαθῶνι *Big. Samb.* & *Gall.* 1, Αεμαθῶνι *Gall.* 2. HUDS. Vid. supr. §. 3. SPANH.

b Πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους] Paterna amicitia inter Damasci & Judææ Reges. Vid. 1 Reg. xix. 15. SPANH.

c Βασάνην φιλίαν·] Ita ex *MSS.* Βασὰν in *Editis.* Βασσάνην passim *Vat.*

d Ἐκέλευσε] Sic *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

e Αἰῶνα] Ita lego ex LXXII. in 2 *Paralip.* c. 16. v. 4. nam vox Ιωάνην (quæ in *Editis* exstat & omnibus *MSS.* præter *Vat.* qui habet Ιωάθ) pro certo corrupta est: nec quidquam sanius præ se ferunt *Epiphanii* libri, in quibus *Elom* & *Elon* & *Eleon.*

f Δάνα,] Δὰν in recto, p. 445. §. 4.

g Αβελλάνην,] Αξελάνην *Vat.* non dubito quin eadem urbs dicatur Αξιλὰν, & Αξεμὰ, & Αξελὰ, & Αξελ, & Αξιλραὶν &c. HUDS.

Israëlitarum rex sedomum recipit.

raëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abstinuit; festinanterque *admodum* reversus est, quasi suis male multatis opem laturus & *auxilium*. Asanus autem, ex materia ab eo ad exstructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Maspha. Nec postea quidem Basani per tempus licebat expeditionem contra Asanum suscipere: nam morte fatali præventus est. In urbe quidem Tharsa sepelitur: ei vero in regnum succedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnasset, perit; per insidias cæsus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quosdam ex equitibus suis, quibus persuaserat in eum impetum facere, apud Orsan dispensatorem suum epulantem interfecit, *quippe* relictum à satellitibus suis & ducibus. illi enim universi occupati erant in obsidione Gabathorum Palæstinorum urbis.

Moritur Bajanes, & Elanus fit Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

VII. 5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe juxta Jehu vaticinium ad unum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse *jam ante* scripsimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occisi à se regnum invasisset, & ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris à Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; & impressione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns desolatam, in intimam Regiam se recipiebat: atque igne ei subjecto, seipsum cum ea concremavit, cum septem *duntaxat* dies regnasset. Tum vero divisus est Israëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Israëlitici* rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo * *regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in urbe quæ Semareon appellatur, & à Græcis Samaria. dicitur. Ipse autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa urbe occu-

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

Zamares seipsum comburit. 3 Regum, c. 16.

Thabneo occiso Amarinus quiete regnum possidet. 3 Regum, c. 16.

Samariæ ædificatio. 3 Regum, c. 16.

ἀκούσας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, τὰ μὲν οἰκοδομεῖν ἐ ὀχυρὸν τὴν [i] Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μὴ ἢ ἀσφαλῶς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακωμένοις ἀνέστρεψεν. Ασανος ἢ ἐκ τ παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ [k] τῷ τόπῳ δύο καρτερὰς. ἡ μὲν [l] Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ ἢ [m] Μασφά. καὶ μὴ ταῦτα μὲν καιρὸν σχὴ ἔχειν ὁ Βασάνης τ ὑπὲρ Ασανου στρατείας, [n] ἐφθάθη γὰρ ὑπὸ τ χρεών. καὶ θάπτει μὲν ἐν [o] Θαρσῇ πόλ. παραλαμβάνει δ' αὐτ τὴν ἀρχὴν παῖς [p] Ηλανος. ἔτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ὑπουλῆς [q] Ζαμάρυ [r] τ ἱππάρχυ τ ἡμισείας τάξεως. κατδυωχηκέναι γὰρ αὐτὸν ἔφασκε τῷ οἰκονόμῳ αὐτ [s] Ορσα τέκνωμα, πείσας ὑπὸφραμεῖν τ ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινάς, ἀπέκτανε [t] δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τ ἐπὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν ἢ ἡγεμόνων. ἔτυχε γὰρ ἅπαντες ἐπὶ τὴν πολιορκίαν [v] τ Γαβαθῶν ἐγένοντο τ Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας ἢ τ Ηλανον ὁ ἱππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασανυ γῆν κατὰ τὴν [x] Ιηοῦ προφητείαν ἀναῄρηκε. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ σωθὲν τ οἶκον αὐτ πρόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τ Ιεροβοάμου ἀναῄρημένου μεμνήμεθα. ἡ ἢ πολιορκοῦσα τὴν [y] Γαβαθωνῖτιν στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τ βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀπεκτόνει αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [z] αὐτὴ τ ἡγούμενον αὐτῆς [a] Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τ Γαβαθώνης ἀναζήσας τ στρατὸν, εἰς [b] Θαρσὶν παραγίνει τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλ κρατεῖ αἱρεῖ. Ζαμάρης ἢ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγε εἰς τὸ [c] μυχαίτατον τ βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [d] αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέῃρε δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαός· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν [e] Θαβναῖον βασιλεύειν ἤθελον, [f] οἱ ἢ τ Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τὸν ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνυσι τ Θαβναῖον, καὶ πᾶς βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος [g] ὄχλῳ. [h] τριακοστῷ ἢ ἔτει τ Ασάνυ βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ ἢ λοιπὰ ἐν [h] Σεμαρεῶνι [i] λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ ἢ Ελλήνων Σαμαρεία καλουμένῃ. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [k] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ τ ὄρους ἀποδομένου αὐτῷ, [l] ἐφ' ᾧ κατασκευάσαι τὴν

HUDS. Infr. lib. 19. c. 5. §. 1. Αξιλαν ἢ τὴν Λυσανίυ, & lib. 20. c. 6. §. 1. σὺν Αξιλᾳ & alibi. lib. 2. c. 13. §. 2. & lib. 4. c. 7. §. 5. De Lysaniæ Tetarchia ibid. lib. 8. Antt. c. 13. §. 7. ἐκ πόλεως Αξιλᾶς· SPANH.

h Καὶ ἄλλας] Illa καὶ ἄλλας πολὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Ραμαθῶνα] Ασφαμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Ramatha.*

k Τῷ τόπῳ] Illud τῷ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

l Γαβὰ ἐκαλεῖτο,] In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲ γὰρ Γαβὰ ἐκ. *Gabaa* apud *Epiphanium.*

m Μασφά.] Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μεταφὰ & Μιταφάς. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

n Εφθάσθη γὰρ ὑπὸ τ χρεών.] Morte præventus. Sic Pausan. lib. IX. p. 575. ὡς ἐπιλάβοι τὸ χρεὼν αὐτὸς ἐν Νάξῳ· infra c. 15. §. 4. σύνεγγυς γὰρ εἶμαι τὸ χρεών. & §. 5. ἔρχει δ' αὐτὸν τὸ χρεών. SPANH.

o Θαρσῇ πόλ] Ita ut supra p. 455. §. 3. rescripsi. *Thersa* in in *Epiphanii* libris, Θερσᾷ LXXII. in *Editis Aliisque* Ασσανῇ. forsan pro Θερσανῇ.

p Ηλανος.] Ηλᾶ LXXII. *Elan* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.*

q Ζαμάρυ] Ita lego, quod in *Editis* ubique sit Ζαμάρης. Ζαμαρίᾳ & alibi Ζαμαρῖνος *Big.* & *Samb.* Ζαμβρίυ & mox Ζαμβρίας *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.*

r Τῷ ἱππάρχῳ] Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τ ἡμίσους τ ἵππυ.

s Ορσα τέκνωμα,] Quamvis in *Editis Aliisque* sit Ωσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ορσα quod propius accedat ad *Hebraicum* ארזא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλία *Vat.*

t Δι' αὐτῶν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Τῶν Γαβαθῶν] Τὼ Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τ Γαβαθώνης ἐγένοντο *Gall.* 2. Γαβαθῶν hîc loci & alibi eadem forma reponendum esse volunt nonnulli. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 2. SPANH.

x Ιηοῦ προφητείαν] Ita visum est (ita & *Coccejus*) rescribere, cum apud LXXII. sit Ιηοῦ vel Ειηὶ. in *Editis* Γιμεῖ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ιοῦς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιηοῦς *Gall.* 2.

y Γαβαθώνιτιν στρατιὰ,] Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαωνίτης passim in *Editis Aliisque.* Γαβαθωνίτης *Big.* Γαβαθλωνῖς *Gall.* 2. HUDS. Conf. lib. VII. sup. c. XI. §. 7. SPANH.

z Αὐτὴ τ ἡγούμενον] Αὐτὴ *Big.* & *Samb.*

a Αμαρῖνον] Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Αμάριον *Samb.* ὁμώνυμον Ζαμβρίαν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Αμβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.*

b Θαρσὶν] Θερσᾶ *Vat.* HUDS. Θαρσᾶ LXX. 1 Reg. XV. 33. Hebr. תרצה & 1 Reg. XVI. 6. SPANH.

c Μυχαίτατον] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μυχέτατον in *Editis.*

d Αὐτὸ, συγκατέκαυσεν] Εαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

e Θαβναῖον] Cum in *Hebræo* sit *Thebni* sive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in plerisque *MSS.* non dubitavi Θαβναῖον rescribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ quod sæpe fieri solet in *MSS.* in *Editis* Θάμνον.

f Οἱ ἢ τὸν Αμαρῖνον] Οἱ ἢ τ Ζαμβρίαν *Vat.*

g Τεσσαρακοστῷ] Τεσσαρακοστῷ ἢ πρώτῳ juxta *S. Literas.*

* Regnum iniit, *idque tenuit annos duodecim:*] Ita etiam *Epiphanius.* adeo ut id dicere necesse habeamus, vel aliquid relictum esse subaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidisse.

h Σεμαρεῶνι] Μαρίσῃ in *Editis*, Μαρεώνῃ *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρίᾳ *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐπρίσατο τὸ ὄρος τ Σεμηρὼθ παρὰ Σεμὴρ ἐ ὄρους. unde Σεμαρεῶνι rescribendum censui, aut cum *Schotano* Σαμάρωνι. HUDS Schimron Meron ita jungitur in Josua. REL. *Gen.* Μαρίσῃ *Græcis* Σαμάρεια. SPANH.

i Λεγομένῃ] Illa λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Σαμαρεῶνα,] Σαμάρειον in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Samareon.*

l Εφ' ᾧ κατασκεύασε] Ita ex *MSS.* ἐφ' ᾧ in *Editis.*

τὴν πόλιν, [m] Σεμάρ. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [n] ἐλεῖν, καὶ μηδένα τοῦ γένους [o] ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε γὰρ καὶ ὅτος ἐν Σαμαρείᾳ· διεδέξατο δ' αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

ε'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσον τὸ θεῖον ἐπισκοπεῖ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ προρρίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [p] διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διεφθαρέντες [q] ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ασαν[ος] [r] δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὔδαιμον ἦλθε θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ παρανομήσας ἐν ἄρχας ἔτ[ους] [s] εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [t] ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [v] Αβίδας τέκνον γεγενημένος. τοῦτον μιμητὴν Δαυὶδ δὲ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου δὲ βασιλέως ἀ νῦν [x] κατεπείγει λέγειν.

pavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia superstes esset relictus. Quin & hic diem suum obiit Samariæ: eique *in regnum* succedit filius *ejus* Achabus. *Achabus Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.*

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; utque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia *sua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *suam* & justitiam ad summam vitâ beatâ provectus est senectutem; annoque regni sui uno & quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius *ejus* Josaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *suis* omnes existimarunt proavum *suum* Davidem imitatum esse in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem spectant, jam non necesse habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αχαβος, γήμας Ιεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. οἷα Ηλίας ὁ προφήτης ἔπραττεν· οἷά τε πρὸς τῷ Ναβόθῳ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. qualia gesta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ο Δὲ Αχαβος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς [y] κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δὲ ἀρχὴν κατέσχεν ἐπὶ ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [z] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσαγε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μᾶλλον τὴν Ιεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ ὅτος [a] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα [b] προσεμηχανήσατο. ἔγημε γὰρ καὶ γυναῖκα [c] θυγατέρα [d] Ιθοβάλου δὲ [e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ἧς [f] Ιεζαβέλη ἦν ὄνομα. ἀφ' ἧς τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ἦν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ [g] τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δὲ ἀσέλγειαν καὶ μανίαν πρόσπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν [h] τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [i] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [k] ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [l] δὲ ὁ βασιλεὺς πολὺς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [m] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

Achabus autem Israëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de institutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipse in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami scelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formatasque, adoravit: & alia adhuc magis absurda commentus est. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & insaniam prolapsa est, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & sacerdotes & falsos vates huic Deo instituit. Quin & rex ipse tales quamplurimos circa se habebat, amentia & improbitate omnes ante se *reges* supergressus. *Achabus nequitiæ deditus. 3 Regum, c. 16.* *Jezabela Achabi uxor, & impietatis dux. 3 Regum, c. 16.*

β. Προφήτης [n] δήπις δὲ μεγίστου θεοῦ, [o] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Αχάβῳ, προλέγει αὐτῷ τὸν θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciasse, "quod neque "plu- *Elias siccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.*

---

m Σευάρ.] Σομμάρ *Big.* Σήμερ *Samb. Hen. & Gall.* 1. 2. Σαμάρ in *Editis.* Si quis Σεμὴρ malit, non repugnabo.

n Ελεῖν,] Sic *Gen.* & nonnulli *MSS.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* ἐλθεῖν *Bas. Samb. Alii.* HUDS. *Gelenius* sic legendum putavit: ἀλλήλους ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀνελεῖν. COCC.

o Υπολιπεῖν.] Ita in *MSS.* ὑπολείπειν in *Editis.*

p Διὰ τὴν παρανομίαν] Διὰ τὰς παρανομίας *Vat.*

q Ηρέθησαν,] Εὑρέθησαν *Bas. Samb. Alii.*

r Δι' εὐσέβειαν] Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate *MSS.*

s Εὐμοίρως] Εὔμοιροι ἦ ἐγένοντο &c. Callimach. H. in Del. v. 295. SPANH.

t Ο υἱὸς Ιωσαφάτης,] Ita *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

v Αζίδας] Γαδιζᾶς solus *Vat.*

x Κατεπείγει λέγειν.] Οὐ κατεπεῖγον νῦν ἡμῖν λέγειν *Vat.*

y Κατῴκει] Ita *MSS.* κατοικεῖ in *Editis.*

z Κινήσας] Καινίσας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nihil amplius innovans.*

a Τὰς δαμάλεις,] Illud τὰς è Cod. *Vat.*

b Προσεμηχανήσατο.] Sic *MSS.* ἐμηχανήσατο in *Editis.*

c Θυγατέρα] Θυγατέρα μὲν Ιθοβάλου *Vat.* Θυγατέρα μὲν Ιθωμάλου (pro Ιθωβάλου) *Big.* & *Samb.* in *S. Literis* dicitur *Ethbaal*, & Ιεθεβαὰλ LXXII. sunt qui Ειθωβάλου malint hic loci, prout in *Gall.* 2.

d Ιθοβάλου δὲ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Rex Sidoniorum tantum dicitur, 1 Reg. XVI. 31. SPANH.

e Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Sacer codex solorum Sidoniorum regem vocat 1 Reg. 16. 31. REL.

f Ιεζαβέλη] Sic *Samb.* & *Vat.* Ιεζάβελ in *Editis Aliisque.*

g Τολμηρόν·] Πονηρόν, & mox αἰσέβειαν καὶ μ. solus *Vat.*

h Τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν Βῆλον] Bel Tyriorum Deus, Βάαλ LXX. 1 Reg. XVI. 31. 33. SPANH.

i Βῆλον] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Βὴλ in *Editis.* Βὰλ *Hen.* & *Busb.* Βῆλαν *Samb. Big.* Βάαλ LXXII. & *Epiphan.*

k Ωικοδόμησε,] Est qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein καταφυτεύσας. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores.

l Δ' ὁ βασιλεὺς] Illud ὁ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

m Υπερεβεβηκὼς] Υπερβεβληκὼς *Big.* & *Samb.*

n Δή τις] Ita cum *Vet. Interpr.* ὁ in *reliquis.*

o Εκ πόλεως] Εκ Θισβῶν τῆς Γαλααδ in LXXII.

"pluviam per hos annos daturus sit, nec rorem "immissurus in terram illam, donec ille ipse com- "pareret." Cumque hæc jurejurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto post* aruisset fluvius, quod non pluebat, jussu Dei ad urbem Sarephtham proficiscitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *sitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ eum esset alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quæ ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutavit, & obsecravit ut *sibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocasset, jussit ut panem etiam secum ferat. Illa vero cum juraſſet nihil sibi domi esse præter unum farinæ pugillum & paulum olei, seque collecto uno aut altero ligno abire, ut subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem ubi comedissent fame absumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud supereſſet: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora sperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum esse*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum se recepit, jussisque obsequuta est: atque *inde* & ipsa *sibi* habebat, & filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluviarum sub eo de- "fectus erat à mense Hyperberetæo ad Hyperbere- "taeum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum "precato, magna vis tonitruum insequuta est. "Hic urbem Botryn in Phœnice condidit & Au- "zam in Libya." Et hæc quidem Menander, siccitatem indicans quæ sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

Elias cibum afferunt corvi. 3 *Regum*, c. 17.

Hospitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuatum. 3 *Regum*, c. 17.

Menander Historicus.

Elias viduæ filium in vitam reducit. 3 *Regum*, c. 17.

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidisset, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus semet tundens & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se adventum in culpam convertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum vivum redditurum esse. Quem cum tradidisset, *acceptum* in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in *suo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quæ ipsum hospitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem *fortis* miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipsius malo videretur

"ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς "τὴν χώραν, εἰ μὴ Φανείη αὐτῷ." ἡ τότε ἐπομό- "σας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, πεσόμεν- "ῳ δὲ χειμάρρῳ πινὶ τῶν Διατριβῶν, ἐξ οὗ ὁ τὸν ὄρνιν εἶχε· [p] τῷ γὰρ τροφῷ αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσ- έφερον. ἀναζηραντέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς [q] Σαρεφθὰ πόλιν ἦλθεν ἣ Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, προσήκειν, τοῦ Θεοῦ κελεύσαν- τος· εὑρὼν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τρο- φάς. ὡς δὲ οὐ πόρρω τῆς πόλεως, ὁρᾷ γυναῖκα [r] χερ- νῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ Θεοῦ δηλώσαντος τοῦτο εἶ- ναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπά- σατο, καὶ κρούσας ὕδωρ [s] παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μετεκαλέσατο, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέ- λευσε. τῆς δὲ ὁμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ [t] ὀλίγον [v] ἔλαιον, πορευέσθαι δὲ συνειλεγμέ- να τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ ἀπαντηθέντα, μηκέ- τι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγε· ἀλλὰ θαρροῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ κρείττω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶ- τον ἐμοὶ [x] βραχὺ κόμισον. προλέγω γάρ σοι, μηδέ- ποτε ἐπιλείψειν ἀλεύρων ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίου τὸ κεράμιον, μέχρις ἂν [y] ὑσῃ ὁ Θεός. ταῦτ' εἰπόν- τος πρὸς ἐκείνης, ἀπελθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγει τοῦ Διατροφὴν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δὲ ὕδωρ [z] αὐ- τοὺς τότων, ἄχρις ὅ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνη- ται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ [a] Μένανδρος ὁ τὰς [b] Ιθοβάλου τῶν Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων ὧδε· "[c] ἀβροχία τε ἐπ' [d] αὐτοῖς ἐγένετο, ἀπὸ τοῦ Ὑπερβερε- "ταίου μηνὸς ἕως τοῦ ἐχομένου ἔτους Ὑπερβερεταίου. ἐκε- "χείρια δὲ αὐτοῦ ποιησαμένου, κεραυνοὶ ἱκανοὶ βεβλη- "κέναι. ἔστι πόλιν Βότρυν ἔκτισε τοῦτο ἐπὶ Φοινίκης, "καὶ [e] Αὔζαν τὴν ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τοῦτο ἐπ' Ἀχάβου γενομένου ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ καὶ [f] τοῦτον καὶ Ιθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, [g] ὁ Μέναν- δρος ἀναγέγραφεν.

γ'. Ἡ δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τούτων εἴπομεν, ἡ τὸ προ- φήτου Διατρέφουσα, τοῦ παιδὸς αὐτῇ καταπεσόν[τος] εἰς νόσον, ὡς μὴ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι μηδὲ δόξαι νεκρὸν, ἀνα- κλαιομένη [h] καὶ τὰ χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας εἰκὸς ἦν τὸ πάθος ἀφιεῖσα, καθηπιᾶτο τὴν παρ' αὐτὴν παρουσίαν τοῦ προφήτου, ὡς ἐλέγξουσα τὰς ἁμαρ- τίας αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ παιδὸς πεπλῆχθαι τοῦτο. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαρρεῖν μὴ δεδοικυῖαν τὸν ὑὸν αὐτῆς· ζῶν- τα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. προσελθὼν [i] οὖν βαστάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ὑπὸ τὴν κλί- νην, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, ἐπικαλῶς ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένου μὴ θρέψασαν, τὸν ὑὸν αὐτῆς [k] ἀφαιρη- σάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παι- δὶ, καὶ προσθεῖναι αὐτῷ τὸν βίον. τοῦ δὲ Θεοῦ κατοικτίρή- σαντος μὲν τὴν μητέρα, βουληθέντος δὲ τῷ προφήτῃ χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ὑπὸ κακῶν παρεῖναι,

p Τῷ γὰρ τροφῷ] Τῷ μὲν γὰρ τρ. *Vat.*

q Σαρεφθὰ πόλιν] *Al.* Σαρεφθά.

r Χερνῆτιν] *Al.* χερνήτιν. id est, πτωχὴν ἐκ χειρὸς ζῶσαν, ut in ora *Big.* HUDS. Conf. lib. VI. supr. Cap. 14. §. 3. SPANH.

s Παρεκάλεσεν] Sic in *MSS.* παρεκάλουσεν in *Editis.*

t Ὀλίγον ἔλαιον,] Sic οἶνον ὀλίγον Paulus commendat, quod alii *vinum* reddunt *exiguarum virium.* REL.

v Ἔλαιον,] Ὀλίγον ἐλαίου *Vat.*

x Βραχὺ κόμισον.] Ita plerique *MSS.* βραχὺ in *Editis.* βραχύ τι *Gall.* 2.

y Ὑσῃ ὁ Θεός.] Ὑσῃ ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2.

z Αὐτοὺς] Ita *Samb.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

a Μένανδρος ὁ τοῖς Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Conf. sup cap. 5. §. 3. SPANH.

b Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ηθωβάλου *Gall.* 2. Εἰθωβάλου in *lib.* 1. c. *App.*

c Ἀβροχία] Ἀβροχία Callimach. H. in JOV. v. 19. ἔτι ἄβρο- χος ἦς ἅπασα Ἀρκαδίη· SPANH.

d Αὐτοῖς ἐγένετο,] Αὐτοὺς *Samb* & *Gall.* 1. 2. & *Epiphan.*

e Αὔζαν τὴν] Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζάτην ὁ Α. in *Editis.* Αὔζαν τὴν *Big Samb.* & *Gall.* 1.

f Τοῦτον] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*

g Ὁ Μέναν[δρος] Ita in *Editis Aliisque.* ὁ μὲν Μέναν[δρος] *Big.* & *Samb.*

h Καὶ ταῖς χερσὶν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerant καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη.

i Οὖν βαστάσας] Vocem αὐτῆς, quæ post ἐν reperitur in *Editis*, non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Ἀφαιρησάμενον.] Ita in *Editis Aliisque.* ἀφαιρεσάμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ρεῖναι, ⸂ὥ⸃ςτε πᾶσαν ⸂προσ⸃δοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ' ⸂Ἀχα⸃ιὰς τῷ ⸂προφήτῃ· [l] καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ ⸂διαλέγεται⸃.

δ'. [m] Χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ διελθόντ⸂ι⸃, ⸂ὥ⸃στε γίνεται ⸂πρὸς Ἀχαβον τ⸃ὸν βασιλέα, κατ⸂ὰ⸃ βούλησιν ⸂τ⸃οῦ θεοῦ, δηλώσων αὐτῷ τ⸂ὸ⸃ μέλλοντος ὑετόν. λιμὸς γὰρ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ⸂πολλὴ τ⸃ῶν ἀναγκαίων ἀπορία, [n] ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους [o] αὐτῶν ⸂σιτ⸃ίζειν, ἀλλὰ ⸂κ⸃αὶ τὴν γῆν μηδ⸂ὲ⸃ ὅσα τοῖς ἵπποις ⸂κ⸃αὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι πρὸς νομὴν ἐστι χρήσιμα ⸂διὰ⸃ τὴν ἀνομβρίαν [p] ἀναδιδόναι. τ⸂ὸν⸃ οὖν [q] ⸂ἐπιμελ⸃όμενον αὐτ⸂οῦ⸃ τ⸂ῶν⸃ κτημάτων [r] ὁ βασιλεὺς καλέσας Ὠβεδίαν, ἀπέναι βέλτιον ⸂πρὸς⸃ αὐτὸν εἶπεν ⸂ἐπὶ⸃ τὰς πηγὰς τ⸂ῶν⸃ ὑδάτων ⸂κ⸃αὶ τοὺς χειμάρρους, ἵν' εἴ πῃ ⸂που⸃ παρ' αὐτοῖς ⸂εὑρεθῇ⸃ πόα, ταύτην εἰς τροφὴν [s] ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. [t] καὶ ⸂διε⸃πέμψας κ⸂ατὰ⸃ [tt] πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ζητήσοντας τ⸂ὸν⸃ ⸂προφήτ⸃ην Ἠλίαν, ὡς εὗρον, σπεύδειν [v] ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἑξορμᾶν [x] αὐτοῖς, μεμερισμένοις τὰς ὁδούς, ὁ, τε Ὠβεδίας ⸂κ⸃αὶ ὁ βασιλεὺς ἀπήεσαν ἕτερος ἑτέραν τ⸂ὴν⸃ ὁδῶν. συνεβεβήκει δ', κατ' ὃν Ἰεζαβέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς προφήτας ἀπέκτεινε, τὸν ἕκαστον ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι προφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον ⸂κ⸃αὶ ὕδωρ. μονωθεὶς δ' [y] αὖ ⸂ὑπὸ τ⸃οῦ βασιλέως Ὠβεδίᾳ, συνιστᾷ αὐτῷ ὁ προφήτης Ἠλίας· καὶ πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς τ⸂ὸν⸃ βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε ⸂κ⸃αὶ λέγειν, ὅτι παρείη πρὸς αὐτόν. ὁ δέ, τί κακὸν ⸂ὑπ⸃ὲρ αὐτοῦ πεπονθὼς πρὸς τ⸂ὸν⸃ ἀποκτεῖναι ζητοῦντα, καὶ πᾶσαν ἐρευνήσαντα [z] γῆν, πέμπει [a] αὐτὸν, ἔλεγε, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον κατέλιπεν, εἰς ὃν οὐκ ἀπέστειλε τοὺς ἀναξομένους, εἰ λάθοιεν, ⸂ἐπὶ⸃ Ἰωνάτῳ; καὶ γὰρ Ἀχαβεῖτα πρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ ⸂ἐκ⸃ θεοῦ φανεὶς ⸂αὐ⸃τῷ πάλιν εἰς ἄλλον [b] ἀπέλθοι τόπον· εἶτα ⸂παραι⸃τῶν αὐτὸ πέμψαι ⸂τ⸃οῦ βασιλέως, καὶ μὴ δυναμένου εὑρεῖν ὅπου ποτ' εἴη γῆς, ἀποθάνοι. ⸂προσ⸃οιεῖν [c] οὖν αὐτὸ τῆς σωτηρίας παρεκάλει, τὸν ⸂μὲ⸃ν τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ ⸂ἀπο⸃κτείναντα λέγων ὅτι σώσειεν ἑκατὸν ⸂προφήτας, Ἰεζαβέλης πάντας τοὺς ἄλλους ἀνηρηκυίας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς ⸂κ⸃αὶ τρεφομένους ⸂ὑπ⸃ὲρ αὐτοῦ. ὁ δ', μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε πρὸς τ⸂ὸν⸃ βασιλέα, δοὺς αὐτῷ [cc] πίστις ἐνόρκους, ὅτι πάντως κατ' ἐκεῖνον Ἀχάβῳ φανήσε⸂ται⸃ τὴν ἡμέραν.

ε'. Μ⸂αθ⸃ὼν δὲ τῷ βασιλεῖ ⸂τ⸃οῦ Ὠβεδίᾳ τ⸂ὸν⸃ Ἠλίαν, ⸂ὑπ⸃αντᾷ ὁ Ἀχαβ⸂ος⸃· [d] καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [e] τ⸂ῶν⸃ Ἑβραίων λαὸν κακώσας, καὶ [f] τ⸂ὴν⸃ ἀκαρπίας [g] αἴτι⸂ος⸃ γεγονὼς ἐνομίζετο. ὁ δ' ἐδὲν ⸂ὑπο⸃πτεύσας, αὐτὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ δι' ἃ πεποιηκέναι, καὶ τὸ μῖ⸂σος⸃ αὐτοῦ, ξενικὰς [h] εἰσενηνοχότα τῇ χώρᾳ θεὰς, καὶ τούτους σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόν⸂ος⸃ ἐστι θεὸς, ἀπολελοιπότα, [i] καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον. νυνὶ μέντοιγε ἀπελθόντα ἐκέλευε πάντα τ⸂ὸν⸃ λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρ⸂ος⸃ ἀθροίσαι πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς προφήτας αὐτοῦ [k] καὶ τ⸂ὰς⸃ γυναικὰς, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἴησαν, καὶ τοὺς τ⸂ῶν⸃ ἄλσεων προφήτας, ὡς ⸂πετρακο⸃σίους ἅπαντας ἐπὶ τὸ ὄρος ἥξειν παρὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἐπαγγελίαν. ταῦτα δὲ ἐπιτάξας ἀπῆλθεν.

ς'. Ὁ δὲ Ἀχαβος ἐπὶ τὸ ὄρος ἦλθε, καὶ τὸν ὄχλον ἐκεῖσε συνήγαγεν ἅμα τοῖς προφήταις τοῖς ἑαυτοῦ. ὁ δὲ Ἠλίας ἐπὶ τὸ μέσον ἐλθὼν τοῦ πλήθους, ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι τὸν θεὸν ἀφέντες, ὃς μόνος ἐστὶ θεὸς, τοὺς ψευδεῖς καὶ μηδὲν ὄντας σέβονται θεούς· καὶ ἐκέλευσε τοὺς προφήτας τοὺς τοῦ ψεύδους ἐπιτηδεύσαντας δύο ταύρους ἐκλέξασθαι, καὶ τὸν ἕτερον αὐτῶν κατατεμόντας ἐπιθεῖναι τοῖς ξύλοις, πῦρ δὲ μὴ ὑποβαλεῖν, τὸν δὲ ἕτερον ὁμοίως παρασκευάσαντας μὴ ἐπιβαλεῖν πῦρ· αὐτὸς γὰρ ἐπικαλέσεται τὸν θεὸν, καὶ τὸ θῦμα δι' αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ἀναλώσει. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ προφῆται τοῦ ψεύδους ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσεν ὁ Ἠλίας. καὶ ἐπικαλεσάμενοι τὸν θεὸν ἐπὶ πολὺ, καὶ μηδενὸς ἐπακούσαντος, ἐπεσκώπτουν τὸν Ἠλίαν, καὶ ἐκέλευον ἐπικαλεῖσθαι τὸν θεὸν, ὡς ἐπακούσεσθαι μέλλοντα· ἐπεὶ καὶ ἐν πολέμοις ἐπικαλούμενοι τὸν θεὸν ἐπήκοον ἔσχον καὶ συμμαχοῦντα. ὁ δὲ Ἠλίας ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι τὸν θεὸν ἐπὶ τοῖς ἀτόποις ἐπικαλοῦνται· καὶ κελεύει τοὺς προφήτας ἐπιβαλεῖν πῦρ τοῖς θύμασιν. ἐπιβαλόντων δὲ ἐκείνων, καὶ μηδὲν ἐπιφερόντων, ἐπιβαλὼν ὁ Ἠλίας πῦρ, καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλεσάμενος, ἀναλίσκει τὸ θῦμα. καὶ ἐκπλαγέντες οἱ ὄχλοι τὸν θεὸν ἐπεκαλοῦντο, καὶ τὸν Ἠλίαν ἐθαύμαζον. ὁ δὲ Ἠλίας τοὺς προφήτας τοὺς τοῦ ψεύδους ἐκέλευσε συλλαβεῖν, καὶ μηδένα διαφυγεῖν· καὶ κατασφάξας αὐτοὺς ἐπὶ τὸν χειμάρρουν ἐκβαλεῖν ἐκέλευσεν. ἐπιτελεσθέντων δὲ τούτων, ἀναβὰς ὁ Ἀχαβος ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐκέλευσε τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον τρέπεσθαι· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἦν ἐν ἀφθονίᾳ πάντων. ὁ δὲ Ἠλίας ἀναβὰς ἐπὶ τὸ ἀκρότατον τοῦ ὄρους, καὶ κύψας πρὸς τὴν γῆν, καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλεσάμενος, ἐκέλευσε τὸν παῖδα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον τοῦ ὄρους, καὶ ἐπισκοπεῖν εἰς τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ ἀναβὰς ἐπεσκόπει, καὶ οὐδὲν ἑώρα· ἑπτάκις δὲ ἀναβὰς καὶ καταβὰς, ἐπὶ τὸν ἕβδομον ἀναβὰς, ἔφη νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐκ τῆς θαλάσσης. ὁ δὲ Ἠλίας ἐκέλευσε τὸν παῖδα εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ἵνα ἐπιβὰς τοῦ ἅρματος ἐπανέλθῃ πρὸ τοῦ κωλυθῆναι ὑπὸ τοῦ χειμῶνος. καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ συνεστράφη νέφη καὶ πνεύματα, καὶ ὑετὸς ἐπιπολὺ ἐγένετο. ὁ δὲ Ἀχαβος ἐπιβὰς τοῦ ἅρματος ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν Ἰεζράελιν καλουμένην. ἐπιφορηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ὑετοῦ ὁ Ἠλίας, ἔδραμε πρὸ τοῦ ἅρματος, καὶ ἀφίκετο πρὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἰεζράελιν.

ζ'. Ἡ δὲ Ἰεζάβηλος ἐπεὶ ἔμαθε τοὺς προφήτας ἀπολωλότας, πέμπει πρὸς τὸν Ἠλίαν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ὃν καὶ ἐκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπέκτεινε. καὶ ὁ μὲν Ἠλίας ἐφοβήθη τὴν ἀπειλὴν, καὶ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὴν Βηρσαβεὲ τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὸν παῖδα ἐκεῖ καταλιπὼν, αὐτὸς ἐπορεύθη διὰ τῆς ἐρήμου μίαν ἡμέραν ὁδὸν, καὶ καθίσας ὑπὸ ῥαθαμίνην τινὰ ἐδεήθη τοῦ θεοῦ ἀποθανεῖν αὐτῷ· καὶ γὰρ ἐπιθυμεῖν τοῦ βίου διὰ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς συμφοράς. καὶ ὑπνώσας ἐκοιμήθη. ἐγερθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ἄρτον καὶ ὕδωρ εὑρὼν παρὰ τὴν κεφαλὴν, ἔφαγε καὶ ἔπιε, καὶ πάλιν ἐκοιμήθη. δεύτερον δὲ ἐγερθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν αὐτὴν εὑρὼν τροφὴν, ἔφαγε καὶ ἔπιε, καὶ τῇ δυνάμει τῆς τροφῆς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας ἐπορεύθη, καὶ ἀφίκετο εἰς τὸ ὄρος τὸ Χωρήβ. ἐκεῖ δὲ εἰσελθὼν εἰς σπήλαιον, καὶ διανυκτερεύσας, ἐκέλευσε τὸν θεὸν ἐπιφανῆναι αὐτῷ. καὶ ἐπιφανέντος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐρομένου τί δεῖται παρ' αὐτοῦ, ἔφη ζηλῶν τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν, καὶ τὴν τῶν προφητῶν ἀνῃρημένων ὑπὸ τῆς Ἰεζαβέλης, καὶ τὸν λαὸν ἀπεστραμμένον τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβειαν, καὶ τὰ θύματα καὶ τὰς θυσίας ἐν τοῖς εἰδώλοις ποιούμενον, καὶ τὸν βωμὸν αὐτοῦ καθῃρημένον, καὶ μόνον αὐτὸν ὑπολελειμμένον, καὶ ζητούμενον ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἀποκτεῖναι. ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐκέλευσε τὸν θεὸν ἢ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ, ἢ καὶ τοῦτο αὐτὸν ποιῆσαι. ὁ δὲ θεὸς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ στῆναι ἐπὶ τοῦ ὄρους· καὶ παρελθόντος αὐτοῦ, πνεῦμα μέγα καὶ σεισμὸς καὶ πῦρ ἐγένετο· καὶ ἐκ τούτων οὐδὲν ἔβλαψε τὸν Ἠλίαν. μετὰ δὲ ταῦτα φωνὴ λεπτὴ καὶ ἀσώματος ἐγένετο, ἐκ τῆς ὁποίας ἔμαθε τὸν θεὸν παρεῖναι. καὶ ἐρομένου αὐτοῦ τί δεῖται παρ' αὐτοῦ, πάλιν τὰ αὐτὰ εἶπεν. ὁ δὲ θεὸς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν, καὶ ἐλθόντα χρίσαι Ἀζαὴλ μὲν εἰς βασιλέα Συρίας, Ἰηοὺ δὲ τὸν Ναμεσσαίου εἰς βασιλέα Ἰσραήλου, Ἐλισσαῖον δὲ τὸν Σαφάτου ἐκ τῆς Ἀβελμαούλης εἰς προφήτην ἀντ' αὐτοῦ. ἐλθὼν δὲ ὁ Ἠλίας εἰς τὴν Ἀβελμαούλην, εὑρίσκει τὸν Ἐλισσαῖον ἀροῦντα ζεύγεσι βοῶν δώδεκα, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς δυσὶ τοῖς τελευταίοις ἦν. προσελθὼν δὲ αὐτῷ ὁ Ἠλίας, ἐπέβαλε τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐπιγνοὺς τὸ σημεῖον, ἀπολιπὼν τὰ βόδια, δραμὼν ἠκολούθησε τῷ Ἠλίᾳ, καὶ ἐδεήθη συγχωρῆσαι αὐτῷ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀπελθεῖν καὶ ἀποδημῆσαι. ὁ δὲ συνεχώρησεν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ἐλισσαῖος πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ θύσας τὰ βόδια, καὶ τὰ κρέα τοῖς ἀνθρώποις δοὺς φαγεῖν, ἀκολουθεῖ τῷ Ἠλίᾳ, καὶ ὑπηρετεῖ αὐτῷ.

ζ'. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Ἀχάβου τελευτὴν, Ἀχαζίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παρέλαβε. καὶ ἐπὶ τούτου Μωαβῖται ἀπέστησαν ἀπὸ Ἰσραήλου, μὴ τελοῦντες τὸν φόρον. ἐπὶ τούτου καὶ ὁ Ἠλίας ἀνελήφθη εἰς οὐρανόν. ἐπὶ τούτου καὶ Ἰωσαφάτης ὁ Ἀσὰ τὴν βασιλείαν παρέλαβε. καὶ ἐπὶ τούτου Ἰηοὺ ὁ Ναμεσσαίου τὸν Ἰωράμου τοῦ Ἀχάβου υἱὸν ἀπέκτεινε, καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβε. καὶ ἐπὶ τούτου Ἰωσαφάτης ὁ Ἀσὰ τὸν βίον μεταλλάξας, τὴν βασιλείαν Ἰωράμῳ τῷ υἱῷ παρέδωκεν. ἐπὶ τούτου καὶ Ἰωσαφάτης ὁ Ἀσὰ τὸν βίον μεταλλάξας, τὴν βασιλείαν Ἰωράμῳ τῷ υἱῷ παρέδωκεν. ἐπὶ τούτου καὶ Ἰωσαφάτης ὁ Ἀσὰ τὸν βίον μεταλλάξας, τὴν βασιλείαν Ἰωράμῳ τῷ υἱῷ παρέδωκεν.

accessisse, præter omnem exspectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *se* clare intellexisse dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Brevi post tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiscitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infestabat & magna rerum *ad victum* necessariarum penuria, ut non solum homines earum inopia laborarent, sed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad pastum facerent præ siccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum suarum procuratore, ipsi dicebat, se velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, si forte gramen istic inveniretur, illud demessum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem misisset qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperisset, jussit ut eum etiam ipse comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuisset, terram obeundam ita diviserunt, ut Achabus una, Obedias altera via seorsim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus sæviret, ut iste centum vates in speluncis subterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* sustentaret. Tum vero Obediæ, à rege digresso, obviam factus est vates Elias: & percunctatus eum quis esset, agnitum adoravit. Vates autem ipsi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram se sisteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mittas qui te ubique gentium ad necem quæsivit? an hoc ipsum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiserit, qui te deprehensum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim se cavere, illi dicebat, ne, postquam Deus ei apparuerit, se alio transferat: atque ita ipse, cum regis jussu missus ab illo aberrarit, & is nusquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obsecrabat ut ipsius salutis rationem haberet, commemorans etiam quam sui similium studiosus fuerit: ut *scilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occisis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam servat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jurejurando data, se illa die pro certo in Achabi conspectum venturum.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 Regum, c. 18.

Obedias, vatum amicus, occurrit Eliæ atque ab eo jubetur adventum suum Achabo nunciatum ire: 3 Regum, c. 18.

5. Postquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is esset qui Hebræorum populum afflixerat, & sterilitatis auctor exstiterat? Ille vero, nihil *ei* subblandiens, ipsum ajebat genusque ipsius mala omnia *genti* intulisse, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eosque coluerat, proprio illorum Deo, qui solus est Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, jussit, totumque populum in montem Carmelum ad se convocaret, simulque suos & uxoris vates, dicto etiam quot numero essent, ac prævidelicet de Orbe Romano, sicut hic de Judæo. HAV.

Elie obviam fit Achabus: atque vatis jussu populum convocat.

l Καὶ τότε σαφῶς] Ἐγνωκα ὅτι συ ἄνθρωπος Θεοῦ καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν. LXXII. 2 *Regum*, c. 17. v. 24.

m Χρόνῳ δὲ] Μετὰ ἡμέρας πολλὰς LXXII.

n Ὡς μὴ μόνον] Illud ὡς ex *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

o Αὐτῶν σιτίζειν,] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Vat.* ἄρτων in *Editis Aliisque.*

p Ἀναδιδόναι.] Eo modo in *MSS.* ἀποδιδόναι in *Editis.*

q Ἐπιμελόμενον] Sic *Big. Samb.* & *Busb.* ἐπιμελούμενον *Hen.* ἐπιμελώμενον in *Editis Aliisque.*

r Ὁ βασιλεὺς] Ita cum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* nisi quod Ἀβδίαν pro Ὠβεδίαν in *aliquibus*, & ἀπέναι pro ἀπιέναι in *aliis.* ⸂προσκαλεσάμενος⸃ ὁ βασιλεύς, ἐκέλευσε ζητεῖν πηγὰς in *Editis.*

s Ἀμησάμενοι] In omnibus *MSS.* ἀμησάμενοι (ut & *Cocc.* & *Spanh.* emendantibus) aut ἀμησάμενοι. in *Editis* perperam ἀμισάμενοι.

t Καὶ ⸂διε⸃πέμψας] Ita in *Editis.* καὶ ⸂διε⸃πεύσαντα κ⸂ατὰ⸃ π. τ. οἰκ. τ. ζ. τ. ⸂προ⸃φ. Ἠλίαν, ὡς εὕρηκέναι, σπεύδειν in *MSS.* Incertum quam lectionem sequutus sit *Epiphanius*, qui vertit; *qui dum misisset in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec invenisset, præcepit &c.*

tt Πᾶσαν τὴν οἰκουμένην] Hinc evidenter patet, quomodo sumi debeat simillima locutio in celebri isto loco Lucæ cap. 2. v. 1.

v Ἐκέλευσε] Δὴ inter συνεπειῶς & ἐκέλευσε inserunt quidam *MSS.*

x Αὐτοῖς,] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.*

y Αὖ ἀπὸ] Αὖ deest in *Cod. Vat.* ut & mox αὐτῷ.

z Γῆν,] Κατὰ ante γῆν delevimus auctoritate *MSS.*

a Αὐτὸν, ἔλεγεν,] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν desiderantur in *Editis.*

b Ἀπέλθοι τόπου·] Ἀπέλθῃ *Big.* & *Samb.*

c Οὖν αὐτῷ] Αὖ αὐτῷ *Samb.*

cc Πίστεις ἐνόρκους] Homerus Iliad. lib. 2. v. 124. Ὅρκια πιστὰ ταμόντες. HAV.

d Καὶ διήρετο] Καὶ ἤρετο *Vat.*

e Τῶν Ἑβραίων] *Al.* τ⸂ὸν⸃ Ἑβρ. & τ⸂ὸ⸃ν Ἑβρ.

f Τῆς ἀκαρπίας αἴτι⸂ος⸃ γεγονὼς.] Ἀκαρπίαν supra lib. 2. c. 5. §. 6. λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν &c. Æschyl. Eumenid. v. 804. μηδ' ἀκαρπίαν τάξειεν. SPANH.

g Αἴτι⸂ος⸃ γεγονὼς.] Αἴτιος τῇ γῇ γεν. *Vat.*

h Εἰσενηνοχότα] Ita ex *MSS.* in *Editis* εἰσενηνοχότας, & dein σεβέντας & ἀπολελοιπότας & ἀπειληφότας.

i Καὶ μηδεμίαν] Illa καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον ex *MSS.*

k Καὶ τ⸂ὰς⸃ γυναικὰς] In *Editis* καὶ τὰς τ⸂οῦ⸃ γ. verum τὰς delevimus auctoritate *MSS.*

præterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi vero omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenerant, Elias vates in medio illorum constitit, &, quousque, inquit, dubiis animis ambiguaque sententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & solum *Deum* esse existimarint, ut illum sequerentur ejusque mandata, hortabatur; sin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere se cultum illis tribuere, suadebat ut istis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc respondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum suique vim & potentiam, cum is solus ejus vates superesset, illi vero quadringentos haberent, ut ipse bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne subaccenso, atque illos, cum eadem fecissent, deos suos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignosci posse. Cum autem hæc sententia *omnibus* placuisset, præcepit Elias, ut vates isti, bove delecta, priores rem sacram facerent suosque Deos invocarent. Postquam vero precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hostias obtulerant, Elias per derisum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *suos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos esse, aut forte dormire. Illis autem à diluculo usque ad meridiem hoc ipsum facientibus, & seipsos more patrio gladiis & lanceis secantibus, cum jam ipse victimam mactaturus esset, illis quidem jussit ut secederent, populo vero ut propius accedentes ipsum observarent, ne clam ignem lignis injiceret. at postquam illi accesserunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque frusta *lignorum* in ara struxisset, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, usquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte suppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipsum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, suam ostenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapsus, populo inspectante, in aram cecidit, & hostiam absumpsit, ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

Accitis etiam falsis vatibus, periculum facit Elias, quis verus sit Deus.

Illi, frustra consumptis invocationibus, Dei sui imbecillitatem tacite fatentur. 3 *Regum, c.* 18.

Deus, ab Elia invocatus, igne cælitus immisso vim suam & potentiam palam facit. 3 *Regum, c.* 18.

6. Cum autem hoc vidissent Israëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & solum verum *Deum* appellantes, alios vero *tantum* nomina *esse* à prava & stulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates suos comprehensos necarunt, id quod fieri jusserat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prandium, cætera nihil solicitus: brevi enim visurum esse Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus discedebat: Elias vero in verticem Carmeli ascendit, & cum humi desedisset caput genibus applicuit, jussitque famulum ut conscensa quadam specula mare aspectaret, & indicaret sicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo esse sudo & sereno contigit. At

Populo Deum suum agnoscente, falsi vates comprehensi Eliæ jussu necantur. 3 *Regum, c.* 18.

Elias de pluvia ventura Achabum monet. 3 *Regum, c.* 18.

σιας τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δ' συνέδραμεν πάντες εἰς τὸ προειρημενον ὄρος Αχάβος μεταπέμψαντος, στὰς αὐτῶν ὁ προφήτης Ηλίας μεταξὺ, μέχρι ποτὲ διῃρημένους αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ δόξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ τὴν ἐκείνου παρὰ μηδὲν ἡγουμένους, ἀλλὰ περὶ τῶν ξενικῶν ὑπερφρονοῦντας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε καταπολαβεῖν. ἐπεὶ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ηλίας, πρὸς διάπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς ἰδίας, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας [m] ἐπιθεῖναι [n] ξύλοις, πυρὸς οὐχ ὑποφαύοντος, κἀκείνους [o] ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γνομένου δὲ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν καὶ θεοῦ. αἱρεσάσης δὲ τῆς γνώμης, ἐκέλευσεν Ηλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ὅδεν ἀπηύγασε φῶς τῆς [p] εὐχῆς καὶ τῆς ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ηλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τῶν δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο [q] ποιούντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [r] τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιδηραῖς καὶ τὸ πάτριον ἔθος, [s] μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δ' ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. ὡς δ' ὄχλος προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, [t] καὶ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Εβρεκίων, ἀνέῤῥησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συνθεὶς τὰς ῥίζας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέτταρας ἀπὸ τῆς κρηνώδους ὑδρίας προστάξε πληρωθείσας ὕδατος κατασκεδάσαι τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς [v] ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν [x] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὐχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολλῷ ἤδη χρόνον λαῷ φανερὸν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [y] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς ἀναπαλεῖσθαι καὶ τὸ ὕδωρ καὶ [z] ψαφαρὸν γυέσθαι τὸν τόπον.

ε'. Οἱ δ' Ισραηλίται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ [a] προσεκύνουν ἕνα θεὸν, καὶ μέγιστον [b] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους [c] ὀνόματα ὑπὸ [d] φαύλης καὶ ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. [e] συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ηλίου τοῦτο φᾶναι κελεύσαντος. ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἐπιφροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν θεὸν ὑόντα. καὶ ὁ μὲν Αχαβος ἀπῆλαυνε. Ηλίας δὲ ἐπὶ τὸ [f] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσηρείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβλέπειν· καὶ [g] ἰδὴ νεφέλην ἐπαρομένην πόθεν, φέρ-

l Τῶτον] Τούτων legit *Vet. Int.*

m Επιθεῖναι] Ita in *MSS.* ἐπιθεῖσαι in *Editis.*

n Ξύλοις,] Τοῖς ξύλοις *Vat.*

o Ταὐτὰ] Sic *MSS.* τᾶτο in *Editis.*

p Εὐχῆς] Αὐτοῖς post ὤχῆς inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

q Ποιούντων] Ποιησάντων solus *Vat.*

r Τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιδηραίας καὶ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Aliquid amplius in suo *codice* habuisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *& semetipsos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* HUDS. Cultris & parvis lanceis corpora sua incidentes sacerdotes Jezabelis. *Nota* idem factum in sacris Mithræ. SPANH.

s Μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Μέλλων δ' αὐτὸς *Vat.*

t Κατὰ φυλὴν] Mallem cum *Zonara* καθ' ἑκάστην φυλήν.

v Υπερβαλεῖν] Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.*

x Δεξαμβηλὸν] Εν κύκλῳ ᾗ διορύξας, δοχεῖον ἐποίησεν ὕδατος, τᾶτο· ἢ Εὐρὼν θαλὰ προσηγόρευσε, ὁ ᾗ Ιώσηπος δεξαμβηλόν. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. νη'.

y Εκ δ' οὐρανοῦ,] Εξ οὐρανοῦ *Vat.*

z Ψαφαρὸν] Αὔχμηρὸν in ora *Codd. Gall.* 1.

a Προσεκύνουν] Προσεκύνουν ἕνα ᾗ Θεὸν *Vat.*

b Καὶ ἀληθῆ μόνον] Καὶ ἀληθινὸν ἅπαν. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, καὶ ἀληθῆ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adcraverunt unum Deum, maximum, solum, verumque proclamantes.* Επεσον ἐπὶ τὴν γῆν, ἕνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐπικαλοῦντες. *Zonar.* HUDS. Αληθινὸν MS. Cæterum confer, σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν Johann. 17. 3. REL.

c Ονόματα] Nihil erant præter nomina: ideo Apostolus dicit ὅτι εἴδωλον οὐδέν ἐστι, nil nisi nomen est. REL. Adde quæ notavimus ad Tertulliani Apol. p. 124. HAV.

d Φαύλης] Φαύλης solus *Vat.*

e Συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν,] Id factum, mactatos nempe Achabi Prophetas Eliæ tribuit Scriptura 1 Reg. XVIII. 40. SPANH.

f Ακρωτήριον] Ακρον solus *Vat.*

g Ιδὴ νεφέλην] Ita cum *MSS.* ἰδοὴ *Bas.* εἰδὴ *Gen.*

h Κα-

φεύζειν αὐτῷ. μέχρι γὰρ τότε [h] καθαρῶ εἶναι συνέβαινε τῷ ἀέρι. ἐξ ἧς ἀναβαίνοντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος. ἑβδομον ἤδη βαδίσας ἐωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τὶ τὸ ἀέρος, ὡς πολὺν ἴσχυς ἀνθρωπίνης. ὁ δὲ Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸ ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς [i] Ιεσραήλαν πόλιν ἀπεδήμησεν. μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ ἀέρος [k] ἀχλύσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγίνεται, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς [m] Ιεσραήλας [n] Ιζάρα πόλεως συνέδραμε.

ζ. Μαθοῦσα δὲ ἡ [o] Αχάβου γυνὴ Ιεζαβέλη πάντα σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ηλίου γενόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα δι' αὐτῶν ἀποκτείνειν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσαι. φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς πόλιν [q] Βηρσαβεὲ λεγομένην· ἔστι δ' ἔσχατα τῆς χώρας τῆς [r] τοῦ Ιούδα φυλῆς καὶ τοῦ [s] Ιδουμαίων γῆς· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. αἰτήσαντος δὲ ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ δὴ κρείττων εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῆν ὀλίγον χρόνον· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείρας δέ τις αὐτὸν τινος, ἀναστὰς εὗρεν ἄρτον ἐγκρυφίαν καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τοῦ δυνάμεως, εἰς τὸ [x] Σινᾶιον καλούμενον ὄρος ἀφίκετο, οὗ Μωϋσῆς τοὺς νόμους παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἴσεισι· καὶ διατρίβοντος ἐν αὐτῷ τοῦ μονοῦ. [y] ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί [z] παρὼν, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; διὰ τὸ κτεῖναι μὲν τοὺς προφήτας τοὺς ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεος ὁν [a] ἐξ ἀρχῆς ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖν δὲ διὰ τοῦτο πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας [b] προσελθεῖν εἰς τὸ ὑπαίθριον τῇ διανοίᾳ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμός τε ἐπακολουθεῖ, καὶ λαμπρὸν πυρὸς αὐγὴ ὁρᾶται. καὶ γινομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ παρέπεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν ἀξιοῖ κελεύει, κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· προσέταξέ τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθους βασιλέα [c] Ιηοῦν τὸν [d] Νεμεσσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ τῶν Σύρων Αζάηλον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προφήτην [e] Ελισσαῖον ὑπ' αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐκ πόλεως [f] Αβελᾶ. ἀμφοτέρους δὲ τοὺς ἀσεβοῦς ὄχλου τοὺς μὲν Αζάηλον, τοὺς δὲ Ιηοῦν. ὁ δὲ Ηλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ μετ' αὐτοῦ τινας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δὲ Ελισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, [h] κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος

cum ille ascendisset, sæpiusque nihil cerni retulisset, septimo demum reversus ajebat se animadvertisse aliquid in cœlo nigrescere, non tamen amplius hominis vestigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priusquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jezraelam proficiscitur. Non multo autem post, cœlo obscurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, spiritu *Dei* instinctus, currum regis cursu comitabatur, donec ventum est ad Jesraelam Izari urbem.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexisset quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque suos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ab eum missos minatur, se illum occisurum, quemadmodum ipse vates suos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Bersubee: (illa autem est in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo suo, ipse in desertum abiit. Cumque *illic* mortem optasset (se enim majoribus suis haud meliorem esse *dicebat*, ut illis mortuis ipse vitæ desiderio teneretur) sub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum surrexisset appositum sibi cibum invenit & aquam: cumque comedisset, collectis ex isto cibo viribus inde proficiscitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moysem leges à Deo accepisse. ubi, cum speluncam profundam offendisset, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem *à Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero persuaserit *eum* solum esse Deum quem ab initio coluerant, ob hoc se à regis uxore ad supplicium requiri. moxque eadem voce jussus ut sub divum prodiret, (sic enim certiorem fieri quid facto opus esset) postridie è spelunca egreditur. Deinde & concussionem sentit, clarumque ignis splendorem videt. sequutoque mox silentio, vox divina eum *bono animo esse* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini cessurum esse: ac præterea jussit ut domum reversus Jehum, Nemesæi filium, populi regem crearet, atque è Damasco Syrorum *regem* Azaëlum; faceretque ut ex Abela urbe Elissæus sibi vates succedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Elissæum offendisset arantem, & cum eo alios quosdam duodecim juga præ se agentes, illo adito, vestem suam in eum conjecit. Elissæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ se comitem adjunxit. rogavit tamen ut sibi liceret parentes salutare, quo impetrato, cum illis valedixisset,

Elias Jezabelam fugit. 3 *Regum*, c. 19.

Deus cum Elia loquitur. 3 *Regum*, c. 19.

Elias Elisæum vocat. 3 *Regum*, c. 19.

h Καθαρῶ εἶναι] Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα.

i Ιεσραήλαν] Ιεσραέλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra sit Ισραήλας, ut puto pro Ιεσραήλας, placuit & hic loci Ιεσραήλαν scribere. Ιεριζήλαν *Gall.* 2. Γηρόσλα *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jesraël.*

k Αχλύσαντος,] Σκοτισθέντος *Big.*

l Λάβρον] Ita *Big.* & *Samb.* Λαῦρον *Aliis.*

m Ιεσραήλας Ιζάρα πόλεως] Ισραήλ, forsan pro Ισραήλ, *Samb.* Ισραήλας *Bas. G.* & *Vat.* Ιεριζήλας *Gall.* 2.

n Ιζάρα πόλεως] Ita ex p. 462. v. 4. Ακάρα *Bas.* & *G.* nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jesrahel festinus advenit*, in uno tamen Cod. *Asaraël.* Verum cum Jesraël urbs sit tribûs *Isascharidis*, & infra (p. 462. v. 4.) habeamus Ιζάρα πόλιν pro Ιεσραήλας, aliquis forsan utroque loco legendum suspicaretur Ισαχάρα. HUDS. Lege Ισαχάρα. COCC.

o Αχάβου] In *S. Literis* καὶ ἔτεκεν ἔμπροσθεν Αχαάβ.

p Αὐτῆς ἀπέκτεινεν,] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus.

q Βηρσαβεὲ] *Al.* Βερσεβεέ. Vide lib. 1. c. 12. §. 1. in fine.

r Τοῦ Ιούδα φυλῆς] Ita in *MSS.* ἧς τῆς Ιούδα in *Editis.*

s Ιδουμαίων γῆς·] Ιδουμαίων *Vat.*

t Εἶναι τῶν πατέρων,] Illa εἶναι τῶν πατέρων adjeci ex *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

v Καὶ ὕδωρ·] Καὶ ὕδωρ non agnoscit *Vat.*

x Σινᾶιον καλούμενον] Σίναιον *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8.) ἕως ὄρους Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.*

y Ερομένης] Ita cum *MSS.* ἐρωμένης in *Editis.*

z Παρὼν,] In *MSS.* παρὼν, & παρὼν, & παρεῖ.

a Ἐξ ἀρχῆς] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἅπαντες ἐξ. in *Editis Aliisque.*

b Προσελθεῖν] Forte προελθεῖν. COCC.

c Ιηοῦν] Ιησοῦν *Vat.*

d Νεμεσσαίου] Ita *Samb.* & *Bas.* Νεμεσαίου in *cæteris.* Ναμεσσὶ LXXII.

e Ελισσαῖον] *Al* Ελισσαῖον & Ελισαῖον.

f Αβελᾶ.] *Abelmehola* juxta *Hebr.* HUDS. Conf. sup. c. 12. §. 4. SPANH.

g Προσελθὼν] Προελθὼν solus *Vat.*

h Κελεύσαντος] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

xisset, eum sequutus est; atque Eliæ, quamdiu is vixerit, & discipulus fuit & minister. Ac vatis quidem hujus ita se res habuerunt.

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere noluisset, Jezabele dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipsum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret suis finitimum, ut cum illum suis junxisset, unam sibi possessionem faceret; sin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum esse agrum è suis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, se nequaquam facturum esse, secum vero statuere fructum sua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem molestè ferens, quasi contumelia affectus quod aliena non accepisset, & à lotione abstinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perversus sit Nabuthus ei denarrat; utque ipse verbis eum alloquutus humanissimis, infraque regiam potestatem demissis, contumeliose habitus fuerit, quod ea quæ popposcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum desponderet, sed mœrore misso ad consuetam corporis curam rediret. sibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine scriptas mittit ad primores Israëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illustri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ subornatis, qui contra eum pro testimonio dicerent, quod Deo & regi maledixisset, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina scripserat, testimonio convictus Deo & Achabo convitium feciisse, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepisset, ad regem introgreditur, jussitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta esse gaudebat Achabus, & è lecto exsiliens visum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occursurum, & de perpetratis expostulaturum; quod *scilicet* vero prædii domino occiso, ipse hæreditatem sibi contra jus vendicasset. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixisset, rex, *licere* ut vellet de se statuere, (turpe enim in peccato versantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus absumeretur, ibidem & ejus & uxoris suæ sanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria ausus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor subiit, eumque facinorum pœnituit, atque saccum indu-

Achabus, jussu Dei ab Elia increpitus saccum induit, & imminentem pœnam à se avertit. 3 Regum, c. 21.

αὐτοῖς εἶπεν· καὶ ἵνα Ηλίας τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν ἐμαθητὴς ἐμάχετο. καὶ τὰ μὲν περὶ [i] τοιούτων προφήτων τοιαῦτα ἴσχυσεν.

η'. [k] Νάβουθος δέ τις [l] ἦν ἀπὸ πόλεως [m] Ιζάρου, ἀγροικείτων ὢν τῷ βασιλέως. προσκαλοῦντος [n] δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι πρὸς ὅσου βούλεται τὸ χωρίον [o] αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀγροῦ, ἵνα σιτάψας [p] ἐν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [q] ἐπιτρέπειν ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὐ φησι ποιήσειν, [r] αὐτὸς δὲ τὸν ἰδίαν καρπώσασθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει [s] τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λουτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε προσῆλθε. τὴν δὲ Ιεζαβέλης τὴν γυναῖκα αὐτοῦ πυνθανομένης ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ προτίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [t] αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ὑπερηκέσι τοῖς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέροις, ὑβριζθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· [u] παυσαμένου δὲ τὴν λύπης ἐπὶ τῷ σωθῆναι [x] τρέφεσθαι τοῦ σώματος φροντίσειν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας. καὶ [y] προσχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [z] Ισραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Αχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύσαι, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [a] προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβουθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· [b] παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβουθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ὕστως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τόν τε Θεόν τε καὶ Αχάβον, βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ιεζαβέλη, [c] εἰσέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τοῦ Νάβουθος [d] ἀμπελῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Αχάβος ἤδη τοῖς γεγυμνένοις, καὶ ἀναπηδήσας [e] ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τὸν ἀμπελῶνα τὸν Ναβούθου. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει τὸν προφήτην Ηλίαν εἰς τὸν Ναβούθου χωρίον, Αχάβῳ [f] συμβαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων [g] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ δεσπότην καὶ χωρίου κληρονομήσειν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δ' ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τοῦ βασιλέως, ὅ, τι βούλει χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν δὲ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήμασι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸν Ναβούθου νεκρὸν [h] ἀπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, [i] τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς [k] χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβήσαι τετολμηκότα, καὶ παρὰ τοὺς [l] πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότα. Αχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ [m] μετάμελος, καὶ σακκίον ἐνδυσάμε-

μὴ κελεύσαντος in *Editis*. Est qui conjicit μὴ κωλύσαντος. quod sane verisimile ex 3 *Regum*, c. 19. v. 20. HUDS. Forte αὐτῷ κελ.

i Τῶν τοιούτων προφήτων] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Τῶν προ. *Vat.* Τῶν τοιούτων προ. in *Editis Aliisque*.

k Νάβουθος] Ita *Basil. G. Samb.* & *Gall.* 1. Νάβωθος *Gall.* 2. Ναβουθαῖος *Hen. Busb.* & *Vat.* Ναβουθᾶς *Suid.* Ναβουθαὴ LXXII. & *Cedren.*

l Ην ἀπὸ πόλεως] Vel ita sane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ὢν in ᾧ mutandum cum *Cod. Vat.* in *Editis Aliisque* deest ᾧ.

m Ιζάρου,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Αζάρης in *Editis.* Αζάρου juxta *Vet. Interpr.* Ιεζαρήλου *Gall.* 2. Ισσαχάρου juxta *S. Literas.*

n Δ' αὐτὸν] Illud δ' ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Αὐτοῦ τοῦ ἰδίου] Αὐτοῦ ἴδιον ἀγροῦ *Suid.*

p Εν αὐτῷ] Illud ἐν substituimus pro ἐν *Editorum*, levicula sane mutatione. αὐτὸν ἐν ποιήσῃ *Suid.* σιτάψας, ἐν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἐν αὐτὸν π. κτ. *Samb.*

q Επιτρέπειν] Επιτρέψαντος *Suid.*

r Αὐτὸς δὲ] Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιῆσαι habet.

s Τῷ μὴ] Τὸ μὴ ἀπ. *Suid.* & mox τὸ δὲ Ιεζάβελ.

t Αὐτῇ τῇ Ναβούθου] Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

u Παυσαμένου] Παυσάμενος *Vat.*

x Τρέφεσθαι] Τροφέως πρ. *Suid.* τραφέως τ. σ. πρ. *Big.* & *Samb.*

y Παραχρῆμα] Παραυτίκα *Vat.*

z Ισραηλιτῶν,] Τῶν Ιουδαίων *Suid.* Forsan Ισσαηλιτῶν.

a Προκαθίσαι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.* προκαθῆσαι in *Editis Aliisque*.

b Παρασκευασαμένους] Παρασκευασαμένη δὲ τρεῖς τολμηροὺς κατ. *Suid.* Παρασκευασαμένους δέ τινας τολμηροὺς δύο *Vat.* ut in *S. Literis.*

c Εἰσέρχεται] Ita *Big.* & *Cocc.* qui tamen mavult εἰσῆλθε. HAV.

d Αμπελῶνα] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis.*

e Απὸ τῆς κλίνης,] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) ὑπὸ in *Editis.*

f Συμβαλοῦντα,] Συμβαλόντα *Vat.*

g Ερησόμενον,] Ελέγξοντα *Suid.*

h Απὸ κυνῶν] Υπὸ *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.*

i Τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι,] Conf. infr. lib. 8. c. 15. 4. ἐν τῷ Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνῶν λιχμήσασθαι. & lib. 9. c. 6. §. 4. SPANH.

k Χυθήσεσθαι,] Εκχυθήσεσθαι *Suid.*

l Πατρίους νόμους] Πατρῴους *Big.*

m Μετάμελος,] Ο μεταμέλος Thucydid. p. 519. D. & LXX. 2 Reg. III. 27. μεταμέλου μέγας· Τὸν θεὸν μετέγνω καὶ ἐξωμόσασθαι Aristides Or. in Neptun. p. 32. C. SPANH.

σίμενος, [n] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγε, ἀχ ἀπεχόμενος τροφῆς, [o] ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸν [p] Θεὸν ἵλεων ἐξιλασμενίζων. [q] ὁ δὲ, ζῶντος μὲν αὐτοῦ, τὸν τοῦ προφήτου εἶπεν, [r] ὑστερβαλεῖσθαι τὴν ἐφ' ὑβρεσι τιμωρίαν, ἐπεὶ [s] τοῖς τεθνηκόσι μεθάνοει, πλέσθαι δὲ τὸν ἀπ' αὐτοῦ λόγον τῷ υἱῷ τοῦ Αχάβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

tus nudis pedibus incessit, à cibo abstinens, & sua peccata confitens, Deumque ita placare studens. Deus vero vati significabat, se illo quidem vivente familiæ ejus supplicium dilaturum esse, quod scelerum, quæ committere sustinuerat, eum pœniteret, in filium vero quæ minatus est exsecuturum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Αδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

CAP. XIV.

Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu superatus est.

VIII.

ΤΩΝ δὲ περὶ τὸν Αχαβον ὄντων πιστῶν, καὶ τοῦ αὐτὸν καιρὸν ὁ [s] τοῦ Αδάδου υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων ὁ Δαμασκοῦ, δυνάμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αχαβον. ὁ δὲ οὐκ ὢν ὅμοιος αὐτῷ [t] τῇ στρατιᾷ, τοὺς μάχιμον μὲν οὐ παρεπάξατο, πάντα δὲ εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [v] μὲν ἔμενεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὐτῇ λίαν [x] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τἄλλα δυσάλωτος εἶναι δοκεῖ. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ [y] περικαθίσας αὐτῇ τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Αχαβον, ἠξίου πρεσβεύσασθαι παρ' αὐτόν, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται. καὶ ὁ [z] Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πέμπει πρεσβεύσαι, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, "τὸν Αχάβου πλοῦτον, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας "Αδάδου τυγχάνειν. ἂν ὁ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβὼν αὐτῶν τὰ "των ὅσα βούλεται συγχωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ πόλε- "σεν [a] πολιορκῶν." ὁ δὲ Αχαβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν παραδηλοῦν λέγων [b] αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ "αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτοῦ." ταῦτα δὲ ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [c] ἀνωμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ἑσπέραν ὑπ' αὐτοῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τὰ τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [d] ἐκέλευε δίδοναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δὲ ἀπαρέσαντα [e] οἱ καταλείψειν. Αχαβος δὲ ἀγαθεὶς τὴν δευτέραν πρεσβείαν τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγε, "ὡς αὐτὸς μὲν "[f] ἔχειν ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [g] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, "καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας προέσθαι τῷ πολεμίῳ καὶ τέ- "κνα, καὶ πάσης ἀποχωρῆσαι κτήσεως. ταῦτα γὰρ "ἀπίστων ἐπρεσβεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νυνὶ δὲ "[h] ἠξίωκε δούλους πέμψαι, τὰς τε πάντων οἰκίας ἐρεύ- "νήσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων "κτημάτων, προφάσιν βουλόμενος πολέμου λαβεῖν· "εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς οὐκ ἂν φεισά- "μην, ἀφορμὴν δ' ἂν ἐκ τοῦ πρὸς τῶν ὑμετέρων ἀηδῶς "πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποιήσω γε μὴν "τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπα-

CUM autem res Achabi ita se haberent, sub istud tempus Adadi filius, Syrorum & Damascenorum rex, contractis ex omni *sua* regione copiis, adscitisque sibi sociis triginta duobus regulis Transeuphratensibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar esset viribus, suos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validissimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis suis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; missoque ad Achabum præcone poscebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipse* vellet, significabit. Cum autem annuisset Israëlitarum rex ut mitterentur; legati, postquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divi- "tias, liberosque ejus, & uxores esse Adadi. quod "si ipse huic assensus fuerit, & permiserit ei quic- "quid libuerit ex his sumere, exercitum abducet, "urbemque ab obsidione liberabit." Achabus autem jussit legatis, ut ad regem suum profecti ei renunciarent, "se suaque omnia in illius esse pote- "state." At cum hæc ei retulissent, rursus ad eum *legatos* mittit, postulans, quandoquidem *sua* omnia illius esse fassus fuerit, ut mittendos crastino die famulos *suos* susciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perscrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ despicerent ipsi relicturi. Tum Achabus, de secunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocasset, dicebat, "quod i- "pse quidem paratus fuerit, pro illorum incolumi- "tate & pace *tuenda*, & uxores suas & liberos ho- "sti permittere, deque facultatibus suis omnibus "cedere. nam ad ista requirenda Syrus primam le- "gationem misit. Nunc vero postulavit suos mit- "tendos esse servos, atque omnium domos explo- "randas esse, nihilque in iis ex facultatibus pretio- "sissimis relinquendum; eo animo ut belli causam "speciosam quærat: id vero agendo, ut, postquam "norat me quidem in vestri gratiam rebus meis non "pepercisse, ex iis quæ vobis non possunt non es- "se ingrata, bellandi occasionem oblatam habeat. "Ipse tamen facturus sum quicquid vobis placue- "rit." Populus autem suadebat, nequaquam illi ob-

Adadi filius Syrorum rex Samariam obsidet. 3 *Regum*, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 *Regum*, c. 20.

Achabo conditiones accipienti novas durioresque statuit Syrorum rex. 3 *Regum*, c. 20.

n Γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν,] Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνὸς τοῖς in *Editis Aliisque.* Vide Bynæum de Calceis Hebr. lib. 2. cap. 4. HUDS. Ita & Hieronymus Epist. 22. ad Paulam, *Flent usque hodie Judæi & nudatis pedibus in cinere volutati sacco incubant.* יחלך est in Sacris. REL. Sic Berenice γυμώττης in periculo vitæ ante Tribunal Flori *alleg.* lib. 2. c. 15. §. 1. Vide de Davide 2 Sam. xv. 30. SPANH.

o Ἀνθομολογούμενός] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀνθομολογούμενος ὁ in *Editis.*

p Θεὸν ἵλεων ἐξιλασμίζων.] Ἐξιλασμίζοντος τὸν Θεὸν inf. lib. xi. c. 5. §. 4. SPANH.

q Ὁ δὲ, ζῶντος] Ὁ δὲ Θεὸς *Suid.*

r Τοῖς τετελευτηκόσι] Sic *MSS.* τοῖς γε in *Editis.*

s Τοῦ Ἀδάδου υἱὸς,] Τοῦ Ἀδέρ *Vat.* ὑὸς Ἀδερ. LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ד & ר non modo formam persimilem habeant, sed & ob soni aliquam affinitatem facile inter se mutentur.

t Τῇ στρατιᾷ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὅμοιος αὐτῷ τὴν στρατιὰν, vel τὴν στρατείαν.

v Μὲν ἔμενεν] Illud μὲν insertum dedi ex *MSS.*

x Ἰσχυρὰ περιεβέβλητο·] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἰσχυρὰ in *Editis.*

y Περικαθίσας] Iterum ex *MSS.* προσκαθήμας in *Editis.*

z Ισραηλιτῶν βατιλεὺς] Τῶν Ισραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψειν.

a Πολιορκῶν.] Αὐτὸν post πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

b Αὐτῶν τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

c Ἀνωμολογηκότα] Ἂν ὡμολόγηκε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2.

d Ἐκέλευε δίδοναι] Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

e Οἱ καταλείψουσιν.] Σοὶ in *MSS.*

f Ἔχειν ἑτοίμως,] Ἑτοίμως εἶχεν in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἴσχειν in duobus.

g Αὐτῶν καὶ εἰρήνης.] Αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἠξίωκε δούλους πέμψαι,] Ἠξίωσε *Vat.*

* *Sed*

obtemperet aut obsequatur, * sed *ut hominem vanissimum* contemnat, seque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis respondisset, ut abeuntes regi dicerent, "se quicquid primum postu-"lavit *etiam* nunc ob populi securitatem *libenter* "facere, posterioribus vero mandatis nullatenus "dicto audientem fore," eos dimisit.

Tam iniustis conditionibus extrema perpeti satius visum 3 Regum, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audisset & molestе tulisset, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus superbit, aggerem il-"lis excitaturum exercitum, modo terræ glebu-"lam *singuli* pugillis sumant." ostendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere gloriari ar-"matum, sed pugna superiorem," legati, cum revertissent & regem offendissent tum forte cum triginta duobus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus universus.

Expugnationem urbis minatur Adadus. 3 Regum, c. 20.

Verum *mox* fiduciam sumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæsivisset, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat; te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti & triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas & hilaritatem conversum esse, patefactis *repentè* portis juvenes emisit. Id postquam Adado per speculatores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, quibus imperavit, siquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum præsidiariis congressi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in castra persequuntur. Ubi autem illos superiores conspexerat Israëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspectarint exercitum egressurum esse, res improvisa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in castris armatura terga verterint, & rex ipse in fugam conjectus vix equi pernicitate evaserit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reversus est. Cum autem vates, *regem aggressus*, monuisset, ut paratus sit & exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Vates, à Deo missus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 Regum, c. 20.

Syri à filiis principum victi. 3 Regum, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi semet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut

Syri Israëlitarum deos dicunt esse montanos. 3 Regum, c. 20.

κύειν τ κατ' αὐτὸν [i] σωεβούλευεν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβύταις [k] ἀποκεκριμένοις λέγειν ἀπελθεῖν, "ὅτι τοῖς τὸ "πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένει τὰ τῶ-"λιτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, πρὸς ἣ τὸ δεύτερον ἀξιω-"σιν ἐχ[l] ὑπακοή," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ο δ' Αδαδος, ἀκούσας ταῦτα ὑφ' ὑβριστὴν ἐγένετο, πέμπει δὲ πρὸς Αχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη-"λότερον τὰ τείχη, οἷς [m] καταφρονεῖ, χῶμα ποιή-"σειν αὐτοῦ τῇ σφαίρᾳ, κἂν ὁρᾶκα [n] γῆν λαμβά-"νωσιν." ἐμφανίζων αὐτῷ τὸ δυνάμεως τὸ πλῆθος καὶ καταπληττόμενος. Ὁ δ' Αχάβος, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, "ὁ ἀποκεκριμένος, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ "κρείττω γιγνόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δεῖπνον καταλαβόντες τὰ βασιλέα μετὰ τριάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀποκρισιν. [p] Ὁ δὲ θεοῦ τέως προσέταξε, καὶ [q] περιχαρακῶσαι τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἐπὶ δ' Αχαβος τέκνων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ δὲ καὶ τὸ φοβῶν ἀπολύει), προφήτης τινὸς αὐτῷ προσελθόντος. καὶ φησαντος αὐτὸ τὸν Θεὸν ὑποχεῖσθαι ποιήσειν τοὺς τοσούτους τῶν πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. [r] πυθομένῳ δέ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, διὰ τῶν [s] παίδων εἶπε τῶν ἡγεμονικῶν, ἡγουμένου σὺ διὰ τὸ ἀπειρίαν [t] τῶν ἐκείνων. καλέσας δὲ τοὺς τῶν ἡγεμόνων υἱεῖς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακόσιοι καὶ τεσσαράκοντα δύο, μαθὼν τὸν Σύρον πρὸς θωρῆκα καὶ ἄνεσιν πεπραμμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τῶν δὲ σκοπῶν [v] δηλωσάντων τῷ Αδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προσελαύνοντες, ἵνα δήσαντες [x] ἀγάγωσι πρὸς αὐτὸν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, [y] ὅπως πάντα ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμως Αχαβος καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τῶν τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τῶν ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνυσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄχρι τοῦ στρατοπέδου διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ἐξαφίησι καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. ἃ γὰρ προσεδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο [z] γυμνοῖς καὶ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τὰς παντοπωλίας ἐκ τῶν στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τὰ βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Αχαβος δὲ, πολλὴν [a] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ. πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ πλῆθος καὶ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Αδάδου καὶ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου [b] διασκευάσαντος Φήσωνος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν ὁ Σύρος, ὁ μὲν Αχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ο δὲ Αδαδος, διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης, μεθ' ὅσης [c] ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβούλευσε τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσῃ τοῖς Ισραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρε-

* *Sed* ut hominem vanissimum *contemnat*,] Rectius forsan, *sed animo magno elatoque esset*. Vide *Annott.* ad lit. *m*.

i Συνεβούλευεν,] Ελεγον *Big. Samb.* & *Vat.*

k Αποκεκριμένοις] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκεκριμένοις in *Editis Alisque*.

l Υπακοή,] Υπακούειν *Samb.*

m Καταφρονεῖ,] Sic infra *lib.* 9. *c.* 3. τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν. *Hesychio* καταφρονεῖ, ὑπερφαίνει.

n Γῆν λαμβάνωσιν.] Γῆς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulò aliter se habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v. 10.

o Αποκεκριμένου,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκεκριμένου in *ceteris*.

p Ο δὲ ὡθεὶς] Ο δὲ Αδαδος ταῦτ' ἀκούσας προσέταξε *Hen.* & *Busb.*

q Περιχαρακῶν] L. περιχαρακῶν; & ita *Edit. Basil.* περιχαρῆν *Gen.* SPANH.

r Πυθομένῳ δὲ,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθομένων in *Editis*. Legi etiam potest πυθομένου. atque ita forsan *Epiphanius*.

s Παίδων εἶπε] Παιδαρίων τῶν ἡγεμόνων *Cedren.* ἐν τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀρχόντων LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos* (aut *calones*) *præfectorum* juxta *Hebr.*

t Τῶν ἐκείνων.] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

v Δηλωσάντων] Τοῦτο τῷ Αδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Αδάδῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Ἀγάγωσι] Illud αὐτὸς ex *MSS.*

y Ὅπως πάντα ποιῶσιν.] Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in *Editis*. quin & ὅπως deest *Vat.* nec illud suo *codice* habuisse videtur *Vet. Interpr.* HUDS. Forte αὐτὸ τοῦτο. COCC.

z Γυμνοῖς] Id est inermibus. Ita *nudus* apud Latinos non semper notat hominem omni omnino veste carentem. Virgil. *Nudus ara, sere nudus*. Sic infra lib. XI. 5. μὴ γυμνοῖς, *ne inermibus* occurrerent. REL.

a Οδὸν διώκων] Οδὸν deest *Big. Samb. Vat.* & *Basil.*

b Παρασκευάσαντος] Ita cum *MSS.* διασκευάσαντος in *Editis*.

c Εδυνήθη στρατιᾶς,] Ηδυνήθη *Vat.*

d Neri-

ὄρεσιν οὐκ ἐδίδοσαν γνώμλω συμβαλεῖν αὐτοῖς· τ̃ γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύνασθ τόποις, κ̀ ἀφ' τοῦτο νικᾶν ὑπ' αὐτῶν [d] νενικῆσθαι· κρατήσειν ἂν ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὰ μάχλω. συνεβούλευόν τε πρὸς τ́τω, τὰς μὲν βασιλείας, ἃς [e] ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τλῶ δὲ στρατιὰν αὐτῶν καταστῆσαι, ἀντ' ἐκείνων αὐτράπας [f] καταστησαμένους· εἰς δὲ τλῶ τ̃ ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τ̃ χώρας τ̃ αὐτῶν, [g] κ̀ ἵππους ∈ ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, ἔτως διεκόσμησε τλῶ δυνάμιν.

δ. Ἀρξαμένου δ' ἔαρος ἀναλαβὼν τλῶ στρατιὰν, ἦλθ ἐπὶ τὰς Ἑβραίους, κ̀ γλόμενος πρὸς πόλ πινὶ, [h] Ἀφεκὰ δ' αὐτὴ λῶ, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύ) πεδίῳ. Ἀχαὰβ δ' ὑπαντήσας αὐτῷ μ̃ τ̃ δυνάμεως ἀντιστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' λῶ ὀλίγον αὐτ̃ τὸ στράτλμα, πρὸς τὰς πολεμίους ἀντιπαρατασσόμενον. ὡς δ' προφήτης προσελθόντος αὐτῷ πάλιν, [i] κ̀ νίκλω τ̃ Θεὸν αὐτῷ δώσειν φήσαντος, ἵνα τλῶ ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξ), μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ κὰν τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ οὐκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέρας [k] ἀντιστρατοπεδεύοντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τάτων, ὑπὸ τ̀ ὄρθρον [l] προελθόντων ἐκ τ̃ στρατοπέδ τ̃ πολεμίων, κ̀ παταξαμένων πρὸς μάχλω, ἀντεπεξῆγε ∈ Ἀχαὰβ τλῶ οἰκείαν δύναμιν. κ̀ συμβαλὼν, καρτερᾶς τ̃ μάχης γλομένης, τρέπ) τοὺς πολεμίους εἰς φυγλὼ, κ̀ διώκων ἐπέκτ κλείνων. οἱ δ' κ̀ ὑπὸ τ̃ ἁρμάτων ∈ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἴσχυσαν δ' ὀλίγοι ἀφυγεῖν εἰς τλῶ Ἀφεκὰν πάλιν [m] αὐτῶν. ἀπέθανον δ' κ̀ αὐτοὶ, τῶν τχέων αὐτοῖς ἐμπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δ' βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἀδαδος, φεύγων [n] μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δ', Φιλανθρώπως κ̀ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [o] αὐτῷ τοὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, κ̀ [p] δωρήσεσθαι τῷ σωτ̃ρί τροπῷ τ̃ ἱκεσίας χρησαμένους τλῶ σωτηρίαν [q] αὐτῶν ᾠδὰ Ἀχαάβ λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δ', σάκκους ἐνδυσάμενοι, κ̀ [r] σχοινία π̃ κεφαλᾶς περιθέμενοι, οὕτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχαάβον παρῆσαν, κ̀ δεᾶσθ τ̃ Ἀδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτ̃ τ̃ χάριτ ἡγησόμενον. ὁ δ', συηδεσθ φήσας αὐτῷ περιόντα, κ̀ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν κ̀ εὔνοιαν, λῶ ἄν τις ἀδελφῷ προσόφοι, καπεπηγγείλατο. λαβόντες δ' ὅρκους παρ' αὐτ̃, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγουσι παρθέντες ἐκ τ̃ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, κ̀ προσάγουσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρματ καθεζομένῳ. ὁ δ' προσεκύνησεν αὐτῷ. Ἀχαὰβ δ' ἐπιδὺς αὐτῷ τλῶ δεξιὰν, [s] ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, κ̀ καταφιλήσας θαρρεῖν ἐκέλευσε, κ̀ μηδὲν τ̃ ἀπόντων προσδοκᾶν. Ἀδαδ δ' [t] ἠυχαρίστ, κ̀ περ ὅλον τ̃ ζ̃ν χρόνον [v] ἀπομνημονεύσειν τ̃ εὐεργεσίας ὡμολόγ. κ̀ τὰς πόλεις τ̃ Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπῄτησαν οἱ πρὸ αὐτ̃ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· κ̀ [x] Δαμασκὸν, ὥστ ἐξελαυνὴν εἰς αὐτλὼ, καθὼς κ̀ οἱ πατέρες αὐτ̃ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τῷρ πιεῖν, ἀνήκειν ἔφασκεν.

quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejusmodi locis pollere, eóque se nunc ab illis victos) superiores vero fore dicebant, si prælium in planitie committeret. Ac præterea suadebant, ut reges quidem, quos in belli societatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, satrapis pro regibus substitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiserat copias ex regione eorundem colligeret, currusque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat instruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu suo ibat in Israëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam esse contigit) perveniisset, in magna planitie castra metatus est. Achabus vero, cum suis copiis obviam illi profectus, contra illos castra posuit. Ejus autem exercitus, cum hostium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At postquam vates rursus ad eum accesserat, dixeratque Deum victoriam ei concessurum esse, ut ostendat, contra quam Syri opinantur, suam non minus in campestribus valere potentiam quam in montibus, septem quidem dies castris adversus castra positis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hostis prima luce pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque milites suos ex adverso instruxit. congressusque, acri pugna commissa, hostium agmina in fugam vertit, & occidendo persequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga se recipere. sed & ipsi muro collapso oppressi sunt, hominum viginti septem millia. At præter istos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibusdam è domesticis sibi fidissimis fuga dilapsus, in penetrale subterraneum se abdidit. Cui cum isti dixissent, Israëlitici generis reges perquam humanos esse & clementes, seque posse, solenni supplicum ritu adhibito, incolumitatem suam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipsum adirent, *eos* dimisit. Illi vero saccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priscus apud Syros supplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut sibi vivere liceat; qua gratia accepta se ei in perpetuum servum fore *ajebant*. Tum ille gratulari se ei dixit, quod *cladi* supersesset & nihil mali ei in prælio accidisset; seque honorem ei & benevolentiam, haud secus ac fratri, exhibiturum esse promisit. Tum isti, fide jurejurando accepta, illum, siquidem apparuerit, non læsum iri, digressi eum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* sedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum sustulit, exceptumque osculo jussit esse bono animo, nihilque mali *deinceps* expectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, se memorem fore profitebatur. Porro urbesque Israëliticas, quas reges priores abstulerant, redditurum promisit: atque Damascum commeandi, sicut & ipsius patres in

Syri ab Israëlitis fusi. 3 *Regum*, c. 20.

Adadus Syrorum rex sese in latebras abdidit. 3 *Regum*, c. 20.

Ei vitam concedit Achabus. 3 *Regum*, c. 20.

d Νενικῆσθ.] Sic in *MSS.* νικᾶσθ in *Editis.*

e Ἐπηγάγετο συμμάχους,] Ἐπήγετο *Vat.*

f Καταστήσαντα·] Κατασήσετα *Vat.*

g Καὶ ἵππους κ̀ ἅρματα.] Illud κ̀ ex *MSS.*

h Ἀφεκὰ δ' αὐτὴ λῶ, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύ) πεδίῳ.] Ἀφεκὰ δ' αὐτὴν καλοῦσιν *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. HUDS. Ἀφανῆ Turris prope Antipatrida. vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 19. §. 1. SPANH.

i Καὶ νίκλω τ̃ Θεὸν] Ita cum iisdem *MSS.* κ̀ νικήσειν τ̃ Θεὸν αὐτῷ φήσαντος in *Editis.*

k Ἀντιστρατοπεδεύοντες] Ἀντεστρατοπεδευκότες *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Προελθόντων] Προστελθόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

m Αὐτῶν.] Quam Syri eripuerant Israelitis, nam & mox meminit talium urbium. Videturque hæc Apheca in Magno Campo Esdrelon sita fuisse, de qua 1 Sam. 29. 1. REL.

n Μετά τινων] Ita *Big.* & *Epiphan.* μετὰ τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Busb.* μετὰ τινων πιστοτάτων τ̃ οἰκ. in *Editis.*

o Αὐτῷ τοὺς] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Δωρήσεσθ] Δωροθήσεσθ *Big.* & *Samb.*

q Αὐτῶν σῶσ Ἀχαάβ] Αὐτῷ legisse videtur *Vet. Interpr.*

* *Funiculis capitibus circundatis*] Videsis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c 7.

r Σχοινία τὰς κεφαλὰς περιθέμενοι, ἔτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι,] Mos supplicum apud Syros, ut restibus essent capita redimiti. Inde haud absimilis mos apud Græcos supplicum, ut ramum candida lana redimitum gestarent. Ita Danaides apud Æschyl. Supplic. v. 22. σὺν τοῖς ὑ ἱκετῶν ἐγχειρίδιοις ἱερσέπτοισι κλάδοισι. SPANH.

s Ἀνεβίβασεν] Ἀναβιβάζ *Hen.* & *Busb.*

t Ἠυχαρίστ,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὠχαρίστ in *Editis Aliisque.*

v Ἀπομνημονεύσειν] Ita cum *Gall.* 2. ἀπομνημονεύειν in *ceteris.*

x Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτλὼ, καθὼς κ̀ οἱ πατέρες αὐτῶν εἰς Σαμάρειαν εἶχον] LXX. 1 Reg. xxi. 34. κ̀ ἐξόδους θήσεις σεαυτῷ ἐν Δαμασκῷ, καθὼς ἔθετο ὁ πατήρ μου ἐν Σαμαρείᾳ· SPANH.

in Samariam ita facere jus habuerant, liberam potestatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donasset Achabus in regnum suum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Israëlitis.

Micheas vates A. chabo minatur ob dimissum ab eo Adadum. 3 Regum, c. 20.

5. Verum *postea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Israëlitis accessisset, jussit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recusasset, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obsequutus fuisset. Cum autem hoc homini accidisset, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percussisset caputque diminuisset, obligato capite accessit ad regem, dicens se sub eo militasse, & à tribuno captivum quendam custodiendum accepisse; ipso vero fuga elapso periclitari *se* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus est, si captivus aufugisset, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixisset, jure merito occidendum esse; soluto capite ab ipso Michæas vates agnoscitur. Hanc enim artem de industria adhibuerat, ut inde occasionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim, Deum, quòd Adadum, qui ipsi maledixerat, impunitum è manu emisisset, in eum animadversurum esse, facturumque ut ipse quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in custodias includi jussit; ipse vero Michææ sermonibus confusus domum discessit.

σήν. γνωμένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν, πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Ἀχαὰβος [y] ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἀδάδου καὶ Σύρων βασιλέως στρατείας ὧδε Ἀχαὰβον καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας πίστιν [z] εἶχε τέλος.

ε'. Προφήτης ἦν τις, Μιχαίας τὄνομα, προσελθὼν ἑνὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν [a] πλῆξαι. τοῦτο γὰρ ποιήσειν καὶ βούλησιν εἶναι θεοῦ. ἐπεὶ δὲ μὴ πεθέντος, προεῖπεν αὐτῷ συμβήσεσθαι τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ, πρόσοδον ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὸ προσέταττεν. πληγέντος δ' ἐκείνου, καὶ θεασαμένου αὐτοῦ τὸ κρᾶνιον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ στρατεύεσθαι, καὶ φυλακήν τινα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ ταξιάρχου, φυγόντος δ' αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπολῆσαι γὰρ αὐτὸν εἰ [b] διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὴ φήσαντος Ἀχάβου τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγνώσεσθαι ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [c] ἐκέχρητο δὲ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γνωμένῳ πρὸς τὰς μέλλουσας λόγους. εἶπε γὰρ ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν διαφθεῖραι τὸν τιμωρὸν Ἀδαδον [d] τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελεύσεσθαι, [e] καὶ ποιήσειν αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸν δὲ λαὸν ὑπὸ τοῖς πολεμίοις αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Ἀχαὰβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγχεχυμένος δ' αὐτὸς ὑπὸ τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

IX. CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'.

De Josaphato rege Hierosolymorum; utque Achabus, cum Syris, suppetias ei ferente Josaphato, bellum intulisset, prælio victus est, & ipse occisus periit.

Περὶ Ἰωσαφάτου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Ἀχαὰβος ὑπὸ Σύρων, βοηθοῦντος αὐτῷ Ἰωσαφάτου, στρατευόμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

Josaphatus rex bonus & pius. 2 Paral. c. 17.

ET ita quidem se res habebant Achabi. Nunc vero ad Josaphatum Hierosolymorum regem revertor: qui, aucto *suo* regno, & militibus per urbes ditionis suæ dispositis, nihilo *tamen* secius in oppidis sortis Ephraïmiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præsidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod esset *vir* justus & pius, & quid Deo grati acceptique faceret per singulos dies inquireret. Ipsumque omnes circumquaque reges muneribus cohonestarunt; ita ut divitias consequutus fuerit amplissimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

Καὶ Ἀχαὰβος μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα [f] Ἰωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, ἃς ἦν ἥλιον ὑπὸ [g] Ἀβία τοῦ πάππου [h] καταληφθείσας ὑπ' ἐν Ἐφραὶμ κληρούχοις, Ἱεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φυγὰς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν ὑμνείς τε καὶ σωτῆρον τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιῶν καὶ προσηνὲς τῷ θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ περὶ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλοῦτόν τε ποιῆσαι βαθύτατον καὶ δόξαν ἀρετῆς μεγίστην.

Illi cura est legum observatio, ut & res militaris. 2 Paral. c. 17.

2. Anno autem regni sui tertio, convocatis principibus *illius* regionis & sacerdotibus, præcipiebat illis, ut, *Judææ* terra peragrata, populum omnem sibi subditum per oppida in legibus Moysis instituerent, docerentque & ipsas custodire & Dei cultui sedulam operam navare. Quod adeo gratum erat populo universo, ut nihil magis studerent, nihil impensius amarent quam legum observantiam. Finitimæ quoque gentes in Josaphato diligendo

β'. Τρίτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [i] τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐπέλθε [k] τῷ γλυκεῖ περιελθόντας, ἅπασαν τὸν λαὸν τὸν [l] ὑπ' αὐτὸν διδάξαι [m] κατὰ πόλεις τοὺς Μωυσέως νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ σπουδάζειν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἦν πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵτε [n] περίχωροι διετέλουν φέροντες τὸν Ἰωσάφατον,

y Ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπέπεμψε in *Editis.*

z Εἶχε τέλος] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* εἶχε τὸ τέλος in *cæteris.*

a Πλῆξαι.] Πλήξειν *Gall.* 2.

b Διαφύγοι] Διαφύγοι με ὁ *Gall.* 2.

c Ἐκέχρητο] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. κέχρηται in *Editis*, *Aliisque.*

d Τὸν βλασφημήσαντα] Illud τὸν ex *MSS.*

e Καὶ ποιήσειν αὐτὸν] Ita *MSS. Coccejus* & *Vet. Interpr.* καὶ ποιῆσαι αὐτὸν ἀποθανεῖν αὐτὸν in *Editis.*

f Ἰωσάφατον·] Ἰωσαφάτην *Vat.* atque passim ea forma.

g Ἀβία τοῦ πάππου] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quasdam cepisse constat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum *cap.* 16. v. 2. dicitur, Josaphatum præsidia imposuisse urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Asa ceperat.

h Καταληφθείσας] Ita sane legendum censui (legit quoque ita in ora Codicis mei *Cocceius*) pro καταλειφθείσας *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. καταλειφθείσας τοῖς Ἐφραὶμ *Gall.* 1. καταλειφθείσης τοῦ *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjiciat, cui libet, ex ejus verbis; *ma minores quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam super decem tribus regnaverat, munitiones ubique constituit.* HUDS. Erant Jeschana & Bethel. vide supra. REL.

i Τοὺς ἡγεμόνας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.*

k Τῷ γλυκεῖ] Τὴν χώραν *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peragrantes ubique.*

l Ὑπ' αὐτὸν διδάξαι] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἐν αὐτῷ in *Editis.* ἐπ' αὐτῷ *Gall.* 2.

m Κατὰ πόλεις] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.*

n Περίχωροι] Sic *MSS.* περίχωροι perperam in *Editis.*

τον, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι πάντες ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Ἀραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [o] ἑξήκοντα καὶ ἑπτακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [p] ὠχύρωσεν ἄλλας [q] τε καὶ βαρεῖς, καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [r] ἠτοιμάσατο. ἦν δὲ ὁ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν [s] Ἐδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [t] Ἰωάννης δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [v] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. [x] ἄλλος δ' ἡγεμών, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ παρεσκεύασε, παρὲξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

γ'. Ἠγάγετο δὴ τῷ παιδὶ Ἰωράμῳ τὴν Ἀχάβου θυγατέρα, ἔχουσαν δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. παρῆν δ' αὐτὸν μετ' οὐ χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Ἀχάβου ὑποδεξαμένου, καὶ τὴν ἀκολουθήσασαν στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, ὅσην τε ἐκ οἴνου καὶ [y] θυμάτων ἀφθονίαν· [z] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι οἱ ἐπὶ [a] Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν [b] Γαλαδηνὴν πόλιν [c] Ἀραμαθὰν ἀφέληται· ἐπῆλθε γὰρ πατρὸς [d] αὐτῷ ἐξ αἰτίας πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφῃρῆσθαι τὴν ἐκείνου πατρίδα. τῷ δὴ Ἰωσαφάτῃ τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένῳ, καὶ γὰρ εἶναι δυνάμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τὴν ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένῳ τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθισάντες ἐπὶ τοῖς ἰδίοις θρόνοις ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὴ ἐκέλευσεν εἰ τινές εἰσι προφῆται, [e] καλέσαντες αὐτοὺς ἀναφῆναι περὶ τῆς ἐπὶ τὸν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [f] ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν [g] στρατείαν. καὶ γὰρ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' οὗ λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τὴν ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχάβος τοὺς αὐτοῦ προφήτας, [i] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἐρέσθαι [k] τὸν Θεὸν, εἰ δίδωσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [l] ἐπὶ τὸν Ἀδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν [m] τῆς πόλεως, δι' ἣν [n] ἐκφέρειν μέλλοι τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· σωεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσάφατος, ὅτι ψευδοπροφῆται [o] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ [p] καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; [q] ὁ δ' Ἀχάβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ [r] Σύρων βασιλέως· καὶ διὰ τοῦτο ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν,

perſtiterunt, paceque cum eo colenda. Palæſtini etiam vectigal conſtitutum ei pendebant, & Arabes quotannis ſuppeditabant agnos ſexcentos & triginta, & hœdos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiaſque militares & armorum vim *magnam* contra hoſtes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipſe vero dux ex tribu Benjamitica habebat ſagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inſerviebat, præter eos quos diſpoſuerat in oppidis munitiſſimis.

3. Filio autem ſuo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto poſt Samariam ſe contuliſſet, benigne eum excepit Achabus; militeſque ejus comites menſæ hoſpitali eique ſplendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter inſtructæ: rogavitque ut ſecum belli ſocietatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *ſitam*: eam enim, olim ipſius patris, patrem illius abſtuliſſe. Joſaphato vero auxilium pollicito, (nam *contigit* ejus exercitum non minorem eſſe quam illius) ſuiſque Samariam accitis ab Hieroſolymis copiis, progreſſi extra urbem duo reges, & in ſuo uterque throno collocati, militibus ſuis ſtipendia numerabant. Joſaphatus autem *interim* juſſit, ut, ſi qui *illis* eſſent vates, acciſerentur & de expeditione in Syrum conſulerentur, an & illi ſuaderent eo tempore ſuſcipiendam eſſe. Etenim Achabo pax ſimul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat *impune*, uſque in illam diem.

Joſaphatus affinitate junctus Achabo, initaque cum eo belli ſocietate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paral. c. 18.

4. Achabus vero accitis ſuis vatibus, numero circiter quadringentis, juſſit ut Deum conſulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem ſuaſiſſent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum eſſe & in poteſtatem ſuam etiam ut ante redacturum) Joſaphatus, verbis illorum falſos eſſe vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui eſt Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum ſit intelligamus? Cui Achabus, eſſe quidem & alium, ſibi vero inviſum, quod infauſta vaticinatus fuerit, & prædixerit, fore ut *ipſe* à Syrorum rege ſuperatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc incluſum teneri, vocari autem Michæam,

X. *Achabo ſuadent falſi vates ut bellum moliretur. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.*

o Ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους,] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Verit. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11.

p Ὠχύρωσιν] Sic *MSS.* in *Editis* male ὀχυρώσιν. HUDS Lege ὠχύρωτεν. Dein pro ἄλλας τε καὶ βαρεῖς, legendum forſan πολλάς. Niſi τὸ βαρεῖς reſpondeat Hebr. בצורות quod LXX. reddunt οἰκήσεις. COCC.

q Τε καὶ βαρεῖς,] Illud τε abeſt *aliquibus MSS.*

r Ητοιμάσατο.] Εὐτρέπισο in quatuor *MSS.*

s Ἐδναῖος] Ita cum *MSS.* quod Ἐδνας aut Ἐδναὰ habeant LXXII. Ἐδρᾶος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Hedrous.*

t Ἰωάννης] Ἰωάνης *Samb.* & *Vat.* Ἰωαννὰ LXXII.

v Ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος] Sic *MSS.* καὶ τῆς in *Editis.*

x Ἄλλος δ' ἡγεμών] Ex 2 *Paralip.* c. 17. ſuſpicor hunc locum valde corruptum eſſe. Paulo quidem aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militiæ Gezonat.* (al. *Gozonath*) *armatorum habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos direxit* &c. in aliis vero codicibus deſunt voculæ iſtæ, *& præter hos alia centum millia.*

y Θυμάτων] F. θυμιαμάτων odorum ſeu incenſorum. Sic θυμιαμάτων LXX. Gen. XXXVIII. 25. & XLII. 11. & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 4. Rufinus tamen θυμάτων legiſſe itidem videtur, qui vertit *θυματ. ἀδθ. pecudum ubertatem.* SPANH.

z Παρεκάλεσέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* παρεκάλεσε ὁ in *Editis Aliiſque.*

a Σύρων βασιλέως,] Iterum ex *Iiſdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρου in *Editis Aliiſque.*

b Γαλαδηνὴν] Ita cum *MSS.* ut ſupra p. 211. §. 3. Γαλαδικὴν in *Editis.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Γαλαδινικὴν. SPANH.

c Ἀραμαθὰν ἀφέλη.] In *S. Literis* Ραμάθ. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. HUDS. Conf. infr. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

d Αὐτῷ δ' αὐτὸ] Illa αὐτῷ δ' ſupplevi ex *MSS.*

e Καλέσαντες] Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.*

f Ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι] Ita *Big.* ἐπὶ deeſt *Editis Aliiſque.*

g Στρατείαν.] Ita cum *Big.* ἐκστρατείαν *Gall.* 1. στρᾶτιὰν in *Editis Aliiſque.*

h Καὶ γὰρ εἰρήνη] Καὶ γὰρ εἰρήνη *Samb.* ſpacio vacuo in medio relicto.

i Ὡς τετρακοσίους] Illud ὡς ex *MSS.*

k Τὸν Θεὸν,] Τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ *Vat.*

l Ἐπὶ τὸν Ἀδαδον] Ἐπὶ Ἀδάδου *Big. Samb.* & *Vat.*

m Τῆς πόλεως,] Τῆς inſertum dedi ex *Samb.* & *Vat.*

n Ἐκφέρειν μέλλοι] Φέρειν *Vat.*

o Τυγχάνουσιν,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσα τυγχάνουσιν in *reliquis.*

p Καὶ ἕτερός τις] Καὶ deeſt *Vat.*

q Ὁ δ' Ἀχάβος,] Illa ὁ ſ Ἀχάβος non agnoſcit *Vat.*

r Σύρων βασιλέως.] Τῶν Σύρων *Vat.*

chæam, Jembleæ filium. Cum vero Josaphatus postulasset eum produci, *Achabus* misso spadone Michæam accersit. Spado autem, dum in via esset, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est *rex* ut verum ei cloqueretur, dicebat, *Pugnam ei exitio fore denunciat Micheas. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.*

"sibi Deum ostendisse Israëlitas fugientes, Syris "eos insequentibus, dispersosque per montes, quasi "greges sublatis pastoribus." ajebat etiam *Deum* significare, "illos quidem domum incolumes re- "versuros, ipsum vero solum in prælio casurum." Hæc loquuto Michæa, Josaphatum *sic* alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significavi, "quam male mihi velit iste homo, & quod adver- "sa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero *insuper* dixisset Michæas, "quod par est ut omnia acci- "piat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum "spe victoriæ ad bellum gerendum falsi vates in- "citarent, quodque oportet in prælio ipsemet ca- "dat," animo quidem erat anxio solicitoque. At *Præstigiis Sedeciæ metu liberatur Achabus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.* Sedecias, unus è falsis vatibus, *ad regem* accessit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipsum enim *ajebat* nihil veri dicere. Argumento autem usus est ex vaticinio Eliæ petito, cui datum erat melius quam iste futura prænoscere. "Nam & hunc, dicebat, vaticinatum prædi- "xisse, fore ut apud urbem Israram in agro Nabu- "thi canes regis cruorem lingerent, quemadmo- "dum & Nabuthi *linxissent*, propter ipsum à po- "pulo lapidibus necatum. Manifestum igitur est "istum mentiri, qui vati præstantiori contradice- "re non veretur, dicens quod tertia abhinc die "moriturus est *rex*. Notum autem fore, an verax "sit & divino spiritu afflatus. mox enim à me pal- "mis percussus manui meæ noxam inferat, quem- "admodum Jadon fecit ut Hieroboamo regi, cum "illum comprehendere voluisset, manus arefceret. "Opinor enim te utique audivisse hoc factum es- "se." Igitur cum Michæa ab eo percusso nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, ut arbitror, fati vis, & plus fidei falsis quam veris vatibus adstruebat: ut nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua feciisset, dicit Achabo, "Deum illi signifi- *Micheas, cum mala etiam Sedeciæ prædixisset, in carcerem conjicitur. 2 Paral. c. 18.* "care his Syriam eversum iturum." Cum autem Michæas dixisset "fore ut paucis post diebus Se- "decias è penetrali in penetrale fugiat latebras quæ- "ritans, idque eo animo ne pœnas vano auspicio debitas luat," jussit rex ut ad Achamonem prætorem urbanum eum abducerent in carcerem com-

ηὸν [s] Ιεμβλέε. τοῦ δ' Ιωσαφάτ κελεύσαν]ος αὐτὸν προαχθῆναι, πέμψας ἀνῆχον, ἄγλ τὸν Μιχαίαν. κ]ὶ δὲ τῷ ὁδῷ ὁ ἀνῆχ]ος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τὰς ἄλλας προφήτας νίκλω τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ [t] καταψεύδεσ]αι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ πρὸς τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦκε πρὸς [u] Αχαβον, κ] λέγλν αὐτῷ παλῃδὲς ἔτ]ος ἐνωρκήσαν]ο, "δεῖ- "ξαι [x] Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ισραηλίτας φεύγον]ας, ἔφη, κ] "διωκομένους [y] ὑπὸ [z] Σύρων, κ]ὶ [v] Διασκορπιζομένους "[x] ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνηρημέ- "νων τὰ πρόμνια." ἔλεγέ τε "[y] σημαίνειν τοὺς μὲν μετ' "εἰρήνης ἀναστρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσ]αι δ' αὐτὸν μό- "νον ἐν τῇ μάχῃ." τοῦτο φήσαν]ος [a] Μιχαίαν, πρὸς Ιωσάφαλον ὁ Αχαβ]ος, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσά σοι τῷ [z] τανθρώπῳ, φησὶ, πρός με Διάφθορον, "[a] κ] ὅτι μοι τὰ χείρω προεφήτ]υσε." τῷ δ' ἢ Μιχαίᾳ εἰ- πόν]ος, "ὡς προσῆκεν αὐτῷ πάν]ων ἀκροᾶσθαι τῶν ὑπὸ "[a] τοῦ Θεοῦ προλεγομένων, κ] ὡς [b] παρωρμήσαν αὐτὸν οἱ "ψ]ευδοπροφῆ]αι ποιήσασ]αι τὸν πόλεμον [c] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, "κ] ὅτι δεῖ πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν [w] ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδεκίας δ' ὁ τῶν ψ]ευδοπροφη]ῶν [d] προσελθών, τῷ μὲν Μιχαίᾳ μὴ προσέχλν παρλιέ· [e] λέγλν γὰ αὐτὸν ἐδὲν ἀληθές. τεκμηρίοις δ' [f] ἐχρήσα]ο οἷς Ηλίας προεφή- τευσεν ὁ τότε κρειττόνων τὰ μέλλον]α σ]ωιδεῖν. "κ]ὶ γὰ "τοῦτον, ἔλεγε, προφητεύσα]α ἐν [g] Ιζάρᾳ πόλ], [h] ἐν "τῷ [i] Ναβύθ]ι ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὰς λιχμήσα]αι προειπεῖν, καθὼς κ]ὶ Ναβύθ]ι τοῦ δ' αὐτὸν κατα- "λιθοβόλ]ησ]α τοῦ ὄχλ]ου. δῆλον οὖ]ν, ὡς ἔτ]ος "ψευδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ τἀναντία λέγων, "[k] ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων [l] ταύτης τεθνήξεσθαι. "[m] γνώσεσθαι δ' εἰπέρ ἐστιν ἀληθὴς κ]ὶ τοῦ θείου πνεύ- "ματ]ος τῇ δυνάμει ἔχλ. λύθυς γὰ ῥαπισθεὶς ὑπ' "ἐμοῦ, βλαψάτω μ]ε τῇ χειρὶ, ὥσπερ [n] Ιαδὼν "τῇ Ιεροβοάμ]ου τοῦ βασιλέως συλλαβεῖν θελήσα]ος "ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰ [o] οἶμαι πάντως τὸ- "το γλ]ώμενον." ὡς οὖ]ν πλήξα]ος αὐτὸ τὸν Μιχαίαν, μηδὲν σ]υμβῆναι παθεῖν, Αχαβ]ος θαρρήσας, ἄγλν τῇ στρατιᾷ πρόθυμ]ος ἦ]ν ἐπὶ τὸν Σύρον. [p] ἐνίκα γὰ οἶ- μαι τὸ χρεὼν κ]ὶ πιθανώτερος [q] ἐποίλ παλῃδῆς τοὺς ψ]ευ- δοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τῇ ἀφορμῇ ἡ τέλος. Σε- δεκίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρα]α, λέγλ πρὸς Αχα- βον, "[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσιν καταστρέψαι "Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' ὀ πολλὰς ἡμέρας εἰπόν- τα, "τὸν Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείᾳ [s] κρυβησόμενον "ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τὸ ψ]ευδολογίας τῇ δί- "κλ," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [t] ἀπαχθέντα φυλάτ]ειν πρὸς [v] Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχον]α, κ]ὶ χορη-

s Ιεμβλέε.] Ιεμβλαίε *Big.* Εμβλέε *Vat.* Ομβλίε *Gall. 2.* Ιεμβλὰ aut Ιεμλὰ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.*

t Καταψεύδεσ]αι] Καταψεύσασθαι *Gall. 1. 2.*

v Διασκορπιζομένους] Διασκορπισθέντες LXX. Num. x. 35. SPANH.

x Υπ' αὐτῶν εἰς] Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

y Σημαίνειν] Legi vult σημαίνων *Coccejus*, quo pacto de ipso Propheta esset capiendum, verbis illis tectis significante & prædicente, quod &c. HAV.

z Τἀνθρώπῳ,] Ita, *Cedrenum* sequutus, distinxi, & cum *Cod. Vat.* φησὶ post τἀνθρώπῳ inserui. in *Editis Aliisque* ταῦτα φήσαν]ος δ' Μιχαίᾳ πρὸς Ιωσάφατον, ὁ Αχαβ]ος· ἀλλ' ἔγωγε &c.

a Καὶ ὅτι μοι] Iterum & illa κ] ὅτι μοὶ τὰ χείρω προεφήτ]υσεν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

aa Τῷ Θεῷ προλεγομένων,] Articulum etiam insertum dedi ex *MSS.*

b Παρωρμήσεσαν] Sic *MSS.* παρωρμήσειν in *Editis.* παρορμῶσιν solus *Gall. 2.*

c Επ' ἐλπίδι νίκης,] Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoscunt *MSS.*

d Προσελθών,] Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προσελθὼν in *Editis.*

e Λέγειν γὰ αὐτὸν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέγειν γὰ αὐτὸν ἀληθές.

f Εχρήσατο] Τεκμηρίῳ in plerisque *MSS.*

g Ιζάρᾳ πόλ],] Ita in *Big. Samb. Vat.* & *Gall. 1.* Ιεζρεὶ in *Editis.* Ιερεζήλα forsan pro Ιεζρεήλα in *Gall. 2.* Ιαζάρα juxta *Epiphanium.* Vide p. 460. §. 6.

h Εν τῷ Ναβύθ]ι ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὰς λιχμήσα]αι] Conf. supr. c. 13. §. 8. SPANH.

i Ναβύθ]ι ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνὰς λιχμήσα]αι] Ναβυθαὶς hic loci in *Editis.* Ναβυθὰ *Big.* Ναβυθαὶ *Gall. 2.*

k Απὸ ἡμερῶν τριῶν] 3 dies inde aberat Ramoth. REL.

l Ταύτης τεθνήξεσθαι.] Vox ταύτης deest in omnibus *MSS.*

m Γνώσεσθαι] Forsan γνώσεσθε. deest γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.*

n Ιαδὼν] Ita ut supra p. 445. §. 5. Ιαδὼ aut Ιαδὼ hic loci in *MSS.* Adumias *Auctoris Const. Apostolic.* l. 4. c. 6. Videsis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amst.*

o Οἶμαι πάντως] Sic *Samb.* & *Gall. 1.* οἶμαι τοῦτο πάντως γλ]ώμενον in *Editis.*

p Ενίκα γὰ οἶμαι τὸ χρεὼν] Conf. supr. c. 12. §. 4. SPANH.

q Εποίλ παλῃδῆς] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.*

r Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν] Ως Θεὸς αὐτῷ σημαίνῃ π. καθαιρεῖσθαι τῷ Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.*

s Κρυβησόμενον ἀμείψειν,] Κρυβόμενον *Vat.* & *Gall. 2.*

t Απαχθέντα φυλάτ]ειν] Nempe Michæam Prophetam SPANH.

v Αχάμωνα] Αμων juxta *Verit. Hebr.* Εμὲρ aut Σιμμὴρ LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet.

x Αγω-

χορηγεῖσθαι μηδὲν ἄρτου καὶ ὕδατος αὐτῷ πλειότερον.

ε'. Καὶ Ἀχαὰβος μὲν ὁ Ἰωσαφάτου ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλασαν εἰς [x] Ἀραμαθὴν πάλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας [y] αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγε αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιάν· καὶ οὐκ ἄπωθεν τῆς [z] Ἀραμαθῆς στρατοπεδεύεται. συνέβη δὲ, τὸν Ἀχαὰβον καὶ Ἰωσαφάτου, διαλέξαι [a][τὸν Ἀχαὰβον] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ [b] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν ἔχοντα φῆναι ἐν τῇ παρατάξει, καταφρονούμενον τὸ ὑπὸ τοῦ Μιχαίου προφηθέν. [c] εὗρε δὲ αὐτὸν τὸ χρεὼν ἄνευ σημείων καὶ σήματος. ὁ μὲν γὰρ Ἀδὰδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τοῖς στρατάρχαις καὶ τοῖς ἡγεμόσιν, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τῆς συμβολῆς γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσαφάτου ἔξωθεν τοῦ τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Ἀχαὰβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. [d]δεχομένης δὲ [e] ἧς ἄχρι δείλης [f] ὀψίας μαχόμενοι καὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [g] κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαὰβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ φθεῖραι οὐ δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδου, [h] Ἀμανὸς ὄνομα, τοξεύσας εἰς τοὺς πολεμίους, πατάσσει τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος. Ἀχαὰβος δὲ τὸ μὲν συμβεβηκὸς οὐκ ἔγνω πιθανὸν τῷ στρατεύματι φανερὸν, [i] μὴ τραπείησαν. τὸν δὲ ἡνίοχον ἐκέλευσεν [k] ἀποστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· καλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καὶ καιρίως. ὠδυνώμενος δὲ ἔφη πρὸς τοῦ ἅρματος, [l] ἄχρι δυσμῶν τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν [m] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, [n] ἀνεχώρησεν εἰς τὸ περιβόλιον. δηλώσαντος δὲ τοῦ στρατοκήρυκος ὅτι τέθνηκεν Ἀχαὰβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ [o] τὸν Ἀχαὰβ νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάπτουσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [p] Ἰζάρα κρήνῃ, ἣν δὲ καθημαγμένον τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ἠλίου προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [q] ἀνελιχμήσαντο [r] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [s] αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λούμεναι [t] τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν [v] Ῥαμαθῶνι, Μιχαίου τοῦτο προειρηκότος. [x] συμβάντων οὖν Ἀχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [y] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δὲ, ὅτι προφητείας καὶ τῆς διὰ τῶν τοιούτων προγνώσεως οὐδὲν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος ὅτου τοῦ Θεοῦ τί δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [z] γεγενημένων σοχαζομένους προσῆκε τὴν τοῦ χρεὼν ἰσχὺν, ὅτι μηδὲ προγε-

pingendum, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei darent.

ſ. Atque ita quidem Achabus & Joſaphatus Hieroſolymorum rex, aſſumptis copiis ſuis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, ſuum contra eos eduxit exercitum: & non longe ab Aramatha caſtra metatur. Convenerant autem Achabus & Joſaphatus, ut habitum regium deponeret Achabus, Hieroſolymorum vero rex Achabi veſtitum indutus in acie ſtaret, ut iſto commento irrita forent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fatum invenit etiam ſine inſignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperavit, ne quem omnino perimerent, niſi unum regem Iſraëlitarum. Syri autem, prælio commiſſo, Joſaphatum ante aciem ſtantem conſpicati, huncque Achabum eſſe rati, impetum in eum fecerunt: cumque ſe illi circumdediſſent, propioreſque facti alium eſſe cognoviſſent, omnes retro ſe averterunt. Verum à prima luce uſque ad veſperam pugna durante victoriaque ab illis ſtante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo ſolo ad necem quæſito; nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hoſtes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare ſtatuit, ne *hoſti* terga darent. Verum aurigæ præcepit, ut converſo curru ipſum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perſtitit *tamen* in curru uſque ad ſolis occaſum, animique deliquio vita defunctus eſt.

Prælium cum Syris commiſſum. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Achabus interfectus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in caſtra ſe recipiunt: cumque præco ſignificaſſet, quod Achabus mortuus eſſet, ſuam quiſque domum reverſus eſt. Achabi autem corpus *ſublatum* Samariam defertur, ibique ſepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem ablueretur (erat enim regis ſanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum eſſe recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in poſterum vero mos patrius erat meretricum, ut in iſto fonte ſe lavarent. Vita autem exceſſit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione proſequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipſammet veritatem: ſed exiſtimemus nihil eſſe utilius vaticinio rerumque futurarum per hujuſmodi viros ſcientia, Deo *ſubinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerunt, nobiſcum reputemus fati vim,

Eliæ & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

x Ἀραμαθὰν] Conf. inf. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

y Αὐτῶν τὴν στρατείαν,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.*

z Ἀραμαθῆς] *Ramatha* in verſione *Epiphanii.* Ἀραμάθης in *Editis Aliiſque* & ſup. v. 4. Ἀραμάθου.

a [Τὸν Ἀχαὰβον] Verba illa uncis incluſa agnoſcit *Vetus Interpr.*

b Τῶν Ἱεροσολύμων] Illud τὸν ex *MSS.*

c Εὗρε δὲ αὐτὸν τὸ χρεὼν] Conf. ſupr, c. 12. §. 4. SPANH.

d Ἀρχομένης] Forte ἀπαρχομένης. COCC.

e Ἧς ἄχρι] In ora *Cod. Big.* & *Gall.* 1. ἡμέρας pro ἧς.

f Ὀψίας μαχόμενοι] Γενομένης poſt ὀψίας delevi auctoritate *MSS.*

g Κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν·] Neminem alium occidere illis mandatum erat, niſi forte ut ad regem ſibi viam facerent.

h Ἀμανὸς ὄνομα,] Unde id nomen Ἀμανὸς? Apud *Raſi* è traditione ſcribitur fuiſſe *Naaman.* An hoc idem voluit *Joſephus*, qui Judaïcas traditiones aliquando miſcet? SCHOTAN.

i Μὴ τραπείησαν.] In *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. μὴ τραπῇ δεῖται.

k Ἐπιστρέψαντα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ ἐξαγαγεῖν in *cæteris.*

l Ἄχρι δυσμῶν] Ἀχρὶ δυσμῶν in *MSS.*

m Τῶν Σύρων στράτευμα,] Τὸ deeſt in *Editis.*

n Ἀνεχώρησεν εἰς τὸ] Ἀνεχώρησαν *Big.* & *Samb.*

o Τὸν Ἀχαὰβ] Ita *MSS.* τὸν Ἀχαὰβον νεκρὸν in *Editis.*

p Ἰζάρα κρήνῃ,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰεριζήλας *Gall.* 2. Forſan legendum Ἰεζραήλης κρήνῃ.

q Ἀνελιχμήσαντο] Ἀνελίχμησαν *Vat.*

r Αὐτοῦ τὸ αἷμα·] Illud αὐτοῦ ex *MSS.*

s Αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λούμεναι τοῦτο διετέλουν.] *Joſephi*, ni fallor mens eſt, meretrices in poſterum ſe lavare ſolere in aqua iſta, quam polluerat ſanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi acceſſerit. Verum aliter *Theodoret.* (ΕΡΩΤ. ξη'. in 3 *Regum*) qui dicit, ὅτι ὑπὸ τῶν ἵππων κατὰ τὸν ἴδιον ἐλήλαντο, τὸν ἰξιπίτιδες εἰς τὸ αἷμα βυλόμεναι λύσασθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πηγαῖον ὡς εἰώθεσαν ὕδωρ. HUDS. Et Meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt *Rufinus.* SPANH.

t Τοῦτο διετέλουν.] Τοῦτο *Samb. Baſ. Big.* & *Hen.*

v Ῥαμαθῶνι,] Conf. ſup. c. 12. §. 3. SPANH.

x Συμβάντων] Συμβάντος δὲ Ἀχάβῳ τοῦ υ. τ. δ. ας. εἰρημένα ſolus *Vat.*

y Μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ σέβειν, καὶ ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν·] Quantum Prophetis tribuendum, & quod inevitabilis fati neceſſitas vid. ἀλωσ. lib. 5. c. 13. §. 7. Ubi de Fato loquitur ut Phariſæus; ſic ſæpe alibi, ut ἀλωσ. lib. 6. c. 1. §. 8. & cap. 2. §. 1. & c. 4. §. 8. ut & c. 5. §. 4. SPANH.

z Γεγενημένων] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* γενομένων in *reliquis.*

vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, evitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem prænunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati sunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum successit Ochozias ejus filius.

Ochosias Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Finis Libri octavi.

νωσκόμενον αὐτὸ ἀφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑπερέχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεῦον χρησταῖς, αἷς εἰς τὸ [a] πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ πειράᾳ. Φαίνεται οὖν καὶ Αχαβῷ ὑπὸ τούτῳ τῷ δόξαντι ἀπατηθεὶς, [b] ὡς ἀπιστῆσαι μὲν τοῖς προλέγουσιν τὴν ἧτταν, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύουσι πεισθεὶς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Οχοζίας διεδέξατο.

Τέλος ἕκτης βιβλίου ὀγδόης.

a Πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ] Ποθεῖν *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1.

b Ως ἀπιστῆσαι] Ωστε in *MSS.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [2]ΕΝ ΤΗι ΕΝΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

1. *Quemadmodum Joramus Achabi filius Moabitas bello petitos superavit.*
2. *Quomodo ei cognominis Joramus, Hierosolymorum rex, rerum potitus fratres & patris amicos interfecit.*
3. *Quod Idumæa ad defectionem versa, & Arabibus bello eum aggressis, & totus ejus exercitus periit, filiique ejus omnes præter unum adhuc infantem; ac præterea ipse, in nequitiam prolapsus, miseram mortem obiit.*
4. *Expeditio Syrorum & Damasci regis contra Joramum Israëlitarum regem: utque ille, in Samaria obsessus, præter opinionem è periculo evasit.*
5. *Quomodo idem ille Joramus obiit à Jehu equitum magistro interemptus, similiterque stirps ejus universa, & Hierosolymorum rex Ochozias.*
6. *Quod post mortem ejus in Israëlitas regnavit Jehu apud Samariam, & filii ejus ad quartam usque stirpem.*
7. *Ut mulier quædam, Gotholia nomine, Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.*
8. *Azaëli Damascenorum regis contra Israëlitas expeditio: utque, cum mala quamplurima illorum regioni & Samaritanorum urbi intulisset, rursus aliquanto post Hierosolymitanos petiit, multaque pecunia à rege illorum accepta Damascum reversus est.*
9. *Quomodo Amasias, Hierosolymitanorum rex, expeditione in Idumæos & Amalecitas suscepta, illos devicit.*

α'. Ως στρατευσάμενος ὁ Αχάβου παῖς Ιώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειεν αὐτῶν.

β'. Ως ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος, βασιλεύων τῶν Ιεροσολυμιτῶν, τοὺς ἀρχοὺς πάσης λαοῦ, τούς τε ἀδελφοὺς & τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Οτι τὴν Ιδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατοπεδευσάντων ἐπ' [b] αὐτὸν Αράβων, ἥτε δυνάμις αὐτοῦ πᾶσα διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ πλὴν ἑνὸς ὄντος ἔτι νηπίου· καὶ αὐτὸς τέλος αὐτὸς, ἀσεβὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία τῶν Σύρων καὶ Δαμασκοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς ἔτος ἐν Σαμαρείᾳ, παραδόξως τὸν κίνδυνον διέφυγε.

ε'. Ως [c] αὐτὸς Ιώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ιηοῦ ἀναιρεθεὶς τὴν ἱπποσύνην, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας.

ς'. Οτι μετὰ τοῦτον πλοῦτῳ ὁ Ιηοῦς ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γυναικὸς τέσσαρας.

ζ'. Ως γυνὴ τις, Γοθολία ὄνομα, τῶν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελοῦσα αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς [d] Ιώδαος, τὸν [e] Οχοζίου παῖδα [f] Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

η'. Αζαήλου τοῦ Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς κακὰ πολλὰ τὴν τε χώραν αὐτῶν διαθεὶς καὶ τὴν [g] Σαμαρειτῶν πόλιν, [h] ὀλίγῳ πάλιν ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ιεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν [i] ὑπέστρεψεν.

θ'. Ως [k] Αμασίας, ὁ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, στρατεύσαμενος ἐπὶ Ιδουμαίους & Αμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ως

a Εν τῇ αὐτῷ] *Al.* ὁ τῷ αὐτῷ, vel ὁ τῷ αὐτῷ λόγῳ.
b Αὐτὸν Αραβων,] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
c Αὐτὸς Ιώραμος] Illud αὐτὸς ex *MSS.*
d Ιώδαος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* Ιωάδας *Vat.* Ιώδας in *Editis.* Ιωδαὲ vel Ιωαδαὲ LXXII.
e Οχοζίου] Iterum ex *MSS.* ipsoque *Josepho*, paulo infra. Οζίου hîc loci in *Editis.*
f Ιώασον βασιλέα] Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* deerat Ιώασον.
g Σαμαρειτῶν πόλιν,] Σαμαρέων *Vat.*
h Ολίγῳ πάλιν] Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.*
i Υπέστρεψεν·] Ανέζευξεν *Vat.* & *Gall.* 2.
k Αμασίας,] *Al.* Αμασίου & Αμασίας. in *Cod. Vat.* Σαμαείας.

l Στρα-

ί. Ως αὐτὸς ἔτ☉, πολεμῶν πρὸς τ Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώασον, ἡττᾶτ☉ μὲν, ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτ☉, κ) πολλὰ χρήματα δὺς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτ βασιλειαν· κ) ὡς ὁ παῖς αὐτ Οζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατ☉.

ια. [l] Στρατεία ἔξ τ Ισραηλιτῶν βασιλέως [m] Ιεροβοάμ ἐπὶ Συρίαν, κ) νίκη.

ιβ. [n] Ως ὁ τ Ασυρίων βασιλεὺς στρατευσάμεν☉ ἐπὶ Σαμάρειαν, κ) πολλὰ χρήματα πρὸς [o] Φακέᾳ ἔξ βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμεν☉, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

ιγ. Οτι στρατευσάμεν☉ [p] Αρσίσης ὁ Δαμασκῆ βασιλεὺς ἐπὶ Ιεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Αχάζιᾳ τ βασιλέα, πέμψασα χρήματα πολλὰ πρὸς τ βασιλέα Ασυρίων, πεῖσαι τούτοις αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

ιδ. Ως κ) κρατ☉ ἔλαβεν ὁ τ Ασυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· κ) διέφθειρε μὲν αὐτῶν τ βασιλέα, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

ιε. Ως [q] Σαλμανάσαρ☉ ὁ τ Ασυρίων βασιλεὺς, στρατευσάμεν☉ ἐπὶ Σαμάρειαν, κ) πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τ τ Ισραηλιτῶν βασιλέα [r] Ωσέαν ἁλισκομένου τὴν πόλιν [s] ἀπέκτεινε· κ) ὡς ὁ Ασυρίων τὰς δέκα τ Ισραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τ Περσίδ☉ τὸ τ Κυθαίων ἔθν☉ εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, ὃς Ελληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

10. *Ut ille ipse, bellum gerens adversus Joasum Israëlitarum regem, prælioque captus, & ingenti pecunia multatus, iterum in regnum suum dimittitur: utque filius ejus Ozias gentes finitimas subegit.*

11. *Israëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, & victoriam reportat.*

12. *Ut Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

13. *Quod Arases Damascenorum rex, exercitu in Hierosolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit, ut, magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit Damascum oppugnare.*

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: utque Assyriorum rex, cum decem Israëlitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthæorum è Persia in eorum regionem migrare jussit, quos Græci Samares appellant.*

l Στρατεία] Hunc titulum insertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

m Ιεροβοάμ] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Josephi.* in *MSS.* Ιωρίμ.

n Ως ὁ τ] Hic titulus debetur *iisdem.*

o Φακέᾳ] *Al.* Φακείᾳ.

p Αρσίσης] Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Josepho* infra in *textu.* Ραασίνης *Vat.* Αρσοὺς in *Editis.* Ραασὼν LXXII. *Rasin* aut *Rasen* cum *Vet. Interpr.*

q Σαλμανάσαρ☉] *Al.* Σαλμανάσαρ☉.

r Ωσέα] Ita è *Cod. Vat.* ὃς ἐκ in *Editis Aliisque.*

s Απέκτεινε·] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ρνζ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rursus de Josaphato: ut judices constituit, Deique auxilio hostes superavit.

Deus ignoscit Josaphato ob societatem cum Achabo initam.

IOSAPHATO autem regi Hierosolyma reverso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accusabat eum societatis initæ cum Achabo homine impio & scelerato. "Deum "enim hanc quidem rem moleste tulisse, dicebat, "eum tamen, licet peccaverit, nihilominus è ma- "nibus hostium eripuisse, quod bona & laudabili "esset indole." Et tunc quidem rex se convertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolandas. Post hæc autem cœpit omnem ditionis suæ regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio à Deo latam & ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subjectis, judicibus, hortatus est *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam justitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit æquum statuerent & decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam judices è sacerdotibus & Levitis & populi primoribus constituit, monuitque accurate & juste in omnibus judiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus gravioribus disceptantes ex aliis civitatibus eos consultum mittant, illis oporteret justam majori studio ferre sententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honesta & justissima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex suum habet domicilium. Horum autem principes

Josaphatus suos pietatem docet & justitiam. 2 Paral. c. 20.

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ιωσαφάτου· ὡς κριτὰς κατέστησε, καὶ θεῖα αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, σωζομένῳ εἰς Ιεροσόλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Αχαβον τὸν τοῦ Ισραηλιτῶν βασιλέα, ὑπὸ [b] Αδάδου τοῦ Σύρων βασιλέως πολεμοῦντι σωζομένῳ υἱῷ, ὡς προεφήκαμεν, Ιηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ἠτιᾶτο τὴν πρὸς Αχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸν μὲν Θεὸν ἀηδῶς μὲν ὑπὸ τούτου λαμβάνειν "φήναι, φύσει δέ τοι, καὶ περ ἡμαρτηκότα, διὰ τὴν "ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν ἤδεσθαι ἀγαθὴν, ἔλεγε, καὶ τῶν πολε- "μίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται καὶ θεόν. [c] μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε περιερχόμενος καὶ κύκλῳ πᾶσαν [d] ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τότε νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ τοῦ θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν [e] πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ἕνεκα ὡς οὐ δικαίως προσομένους κρίνειν τοῖς ὄχλοις, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένους εἶναι δοκούντων, [f] βεβουλεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, πιστευόμενος ὅτι πρὸς τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, καὶ πόλιν ἑκάστην τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ [g] ἐκ τῶν Λευιτῶν, καὶ τῶν τε πρώτων τοῦ πλήθους φερομένων, σωφρονέστατους ἁπάντων καὶ δικαίους ποιησάμενος [h] πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ μείζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων πέμψωσι πρὸς αὐτὰς πόλεων, [i] τούτοις δεῖ μὴ πλείονα σπουδὴν [k] ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τὰς ἐν [l] αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ πάντα εἶναι ναὸν τοῦ θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δικάζειν ὁ βασιλεὺς ἔχει, σεμνὰς σπουδαίας εἶναι καὶ δικαιοπάτρας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀπο-

δείκνυ-

---

a ρνζ.] Ita *Basil. Vat.* & *Gall. 6.* ρη'. ϋπας ζ'. *Big. Samb.* & *Gall. 1. 2.* Sed *Is. Vossius* (in *Chronol. S.* p. 105. & 127.) restituit ροζ'. ϋπως ζ'. In *Epiphanii* libris CL. *menses* VI. aut præcise CLXXXII. aut denique CLXXX. *menses* VI.

b Αδιδω] Hic in quibusdam *Codicibus* Αδερεδ, & Αδιες. Videsis *Annott.* ad p. 463. §. 1.

c Μετα ταυτα] Μετα ταυτα δὲ σεσυχίμου τὴν χώραν ὥρμησεν ἐν κ'. *Big.* & *Gall. 1.*

d Οσης αὐτὸς ἦρχε.] Οση αὐτῆ ὑπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ἐπῆρχε *Big.* ὅσης αὐτὸς ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐκδιδάσκειν *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legisse videtur *Epiphan.* μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χ. ὥ. σεσυχίας ἐν κ. π. ὅ. αὐ. ἦρχε, καὶ τ λαὸν ἐκδιδάσκειν. nam vertit, *post hæc autem cœpit omnem suam provinciam circuire, & populum edocere* &c.

e Πρὸς] Παρὰ *Big.* & *Gall. 1.*

f Βεβουλεύειν] Βεβουλεύσειν solus *Vat.*

g Ἐκ τῶν Λευιτῶν,] Illa ἐκ τῶν desunt *Vat.*

h Πάσας τὰς κρίσεις·] Ejecimus μὲ post πάσας auctoritate *Big. Samb. Gall. 1.* & *Vet. Interpr.*

i Τούτοις δεῖ μὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτων δὲ (δὴ *Cocc.*) in reliquis.

k Αποφαίνεσθαι] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legisse videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀποφαῖναι in *Editis Aliisque* HUDS. Lege ἀποφαίνειν. ut ποιεῖσθαι quod præcedit. COCC.

l Αὐτῇ τῇ πόλει] Sic cum *Iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν ταύτῃ in *Editis Aliisque.*

m Αυ-

δείκνυζιν, [m] Αμασίαν τ̃ ἱερέα & Ζαβαδίαν, ἐκ τ̃ Ἰούδα φυλῆς [n] ἑκατέρας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τ̃τον τ̃ τρόπον διέπαττε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ δ̃ τ̃ αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται & Αμμανίται, συμπαραλαβόντες & Αράβων μεγάλω μοίραν, καὶ [o] στρατοπεδεύον) πρὸς [p] Εγγαδδὶ πάλιν, κειμένω πρὸς τῇ [q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους [r] ἀπέχουσαν σταδίους τ̃ Ιεροσολύμων. [s] φυτεύεται δ̃ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστ@, καὶ [t] ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δ̃ Ιωσαφάτ@ ὅτι τ̃ λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτὸν χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν σπουδῇ τ̃ δῆμον τ̃ Ιεροσολυμιτῶν [v] εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατ̃ πρόσωπον τ̃ ναοῦ ηὔχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τ̃ Θεὸν βοηθῆσαι αὐτῷ δυνάμιν & ἰσχύν, ὥστε τιμωρήσασθαι τὰς ἐπιστρατευσαμένας· καὶ γὰρ τ̃τον δεηθῆναι τὸν τὸ ἱερὸν [x] καθασκευασμένης αὐτὸν, ὅπως [y] ὑπερμαχῇ) τ̃ πόλεως ἐκείνης, καὶ τὰς [z] ἐπ' αὐτὸ πολεμήσαντας ἐλθεῖν ἀμυνῇ)· οἱ τὴν [a] ὑπ' αὐτὸν δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάντας αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμεν@, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δ̃ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα & τέκνοις [b] ἱκέτευεν. [c] Ιαζιὴλ@ δ̃ τὶς προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσον τὸν [d] ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τ̃πτ πλήθει λέγων & τ̃ βασιλεῖ, τ̃ Θεὸν ἐπακοῦσαι τ̃ εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν [e] αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς [f] ἐπαγγείλασθαι. προσέταξε δ̃ τῇ ἐπιούσῃ τὸν στρατὸν ἐξελάσαντα τοῖς πολεμίοις ὑπαντιᾶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτὸς [g] ἐπὶ τ̃ μεταξὺ Ιεροσολύμων & [h] Εγκαδδης [i] ἀναβάσεως, [k] λεγομένης δ' ἐξοχῆς· καὶ μὴ [l] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [m] στάντας δ̃ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. ταῦτ δ̃ προφήτ τ̃τα εἰπόν@, ὁ μὲν βασιλεὺς & τὸ πλῆθ@, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, [n] ηὐχαρίστουν τε τῷ Θεῷ & προσεκύνουν· οἱ δ̃ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ'. Αμα δ' ἡμέρᾳ [o] προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἔρημον, τὸν ὑποκάτω [p] Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ & προφήτ εἰρημένοις, καὶ μὴ προπαίσειν μὲν [q] αὐτοῖς εἰς μάχην· προστησαμένους δ̃ τοὺς ἱερεῖς μ̃ τ̃ σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μ̃ τ̃ ὑμνοῳδῶν, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν

fecit Amaſiam ſacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

2. At ſub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ * cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & caſtra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmæ naſcuntur optimæ & opobalſamum. Joſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obverſus ſtans orabat & Deum invocabat, ut ſibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc ejus ædem exſtruxerunt, ut urbem iſtam protegeret, auſoſque eam invadere propulſaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de poſſeſſione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper & populus univerſus cum uxoribus ſimul & liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiviſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus illorum ſe præliaturum eſſe: præcepitque ut die ſequente cum exercitu obviam hoſtibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum aſcendentes Hieroſolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, ſed ſtare & tantummodo ſpectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixiſſet, rex quidem & populus, ſummiſſo ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes inſtrumentis *ſuis* canebant.

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paral. c. 20.

Jazielus vates Judæis victoriam ſpondet. 2 Paral. c. 20.

3. Rex autem, cum prima luce in ſolitudinem oppido Thecoæ ſubjectam proceſſiſſet, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus eſt vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quaſi jam regionem noſtram ab hoſtibus

[m] Αμασίαν] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini*. Non dubito tamen quin ex *S. Literis* Αμαρίαν ſcribendum ſit.

[n] Εκατέρας.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Judæ*, in reliquis, *qui erat de tribu Judæ*. In *Editis* ἑταίρας, *qui ex amicis ei ſummis*, interprete *Seldeno*. hac autem voce *collegas* denotari exiſtimat *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 843.

* *Cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt*,] Sumentes ſecum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

[o] Στρατοπεδεύον)] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαστρατεύον).

[p] Εγγαδδὶ πόλιν,] Sic cum *Joſepho* ipſo *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Εγγαδὶ hic loci in *Editis*. vitioſe, προσεγγαδαὶ πόλ. κειμ. *Samb.* πρὸς Ιάδα πόλ. κειμ. *Big. Gall.* 1. 2. ἐπαδαιπόλ. *Gall.* 2. πρὸν Ιταδα πόλιν κειμ. *Vat.* Semel in *Joſephi Editis* (lib. 3. de *B. J.*) Εγγαδαὶ pluraliter. *Plinio* & *Solino* dicitur *Engadda*. Verum *Stephano Byzantio* & *Ptolemæo* Εγγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. HUDS. Conf. lib. VI. c. 13. §. 4. & de Bell. Jud. lib. IV. c. 7. 2. Εγγαδεῖ, apud Gaddi Civitatem. *Ruffinus*. circa paludem Aſphaltidem. Idem *Rufinus* Aſphaltidem lib. IX. c. 10. §. 1. SPANH.

[q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ,] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & alibi ipſe *Joſephus*. in *Editis Aliiſque* Ασφαλτίδι.

[r] Απέχουσαν σταδίους] Απεχοῦσα *Samb.* ἀπεχούσης *Big.*

[s] Γεννᾶ) ὃ ὁ αὐτὴ φοῖνιξ ὁ κάλλιστ@, καὶ ὀποβάλσαμον.] Palma & Balſamum prope urbem Εγγαδ ſeu Gaddi. Theophr. H. Pl. l. IX. c. VI. p. 176. Balſamum dicit provenire ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ πρὸς Συρίαν, *nempe* Syriam Palæſtinam ſeu Judæam. conf. *Alvar.* lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[t] Οποβάλσαμον.] *Theophraſtus* in *Hiſt. Plant.* l. 9. c. 6. p. 176. dicit Balſamum inveniri ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ κατὰ τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæſtinam, ſive Judæam. Vide *Annott.* ad p. 438. §. 6. *Abdollatiphi*, in *Hiſtoria Ægypti*, dicit *Balſamum* nuſquam hodie (i. e. ſua ætate) reperiri niſi in Ægypto, prope *Ain Schems* in loco quodam circumſepto & probe cuſtodito, cujus ſpatium eſt circiter ſeptem jugerum.

[u] Εἰς τὸ ἱερόν·] Vide *L'Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootium* in *Deſcriptione Templi*, c. 8.

[x] Κατασκευασμένης αὐτῇ,] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατασκευασμένης in *reliquis*.

[y] Υπερμάχῃ)] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχῇ) *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliiſque*.

[z] Επ' αὐτὸ πολεμήσαντας] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *ceteris*.

[a] Υπ' αὐτῷ δοθεῖσαν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque*.

[b] Ικέτευεν.] In *aliquibus* ἱκέτευον. ἱκέτευσε τ̃ Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1.

[c] Ιαζιὴλ@] Ita *Baſ.* & *G.* Ιαζιὴλ@ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jazibel*, & *Zachel*, & *Ezechiel*. Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Οζιὴλ *Chron. Paſch.* & LXXII.

[d] Εκκλησίαν,] קהל in Hebr. REL.

[e] Αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς] Eo modo *Samb.* αὐτὸν in *ceteris*.

[f] Επαγγείλασθαι.] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγείλεσθαι.

[g] Επὶ τ̃ μεταξὺ] Illa ἐπὶ τ̃ inſeruimus ex *MSS.*

[h] Εγγάδδης] *Al.* Εγγάδης. Vide ſupra, ad p. 473. §. 1.

[i] Ἀναβάσεως,] *In aſcenſu gaddi, qui locus dicitur culminis*, Heb. מעלה הצץ f. ἀναβαίνοντας ἐπ' ἀναβάσεως τ̃ς λεγομένης ἐξοχῆς. COCC.

[k] Λεγομένης] Ita lego cum *Cod. Vat.* in verſione autem ſequor *Epiphanium*. in *Editis Aliiſque* λεγομένη δ' ἐξοχή. Eſt qui ſuſpicatur vocem unam aut alteram excidiſſe. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tſitſi*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddan inter & Hieroſolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam.*

[l] Συμβαλεῖν] Ita *Vat.* συμβαλεῖν in *Editis Aliiſque*.

[m] Στάντας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* στάντα in *Editis*.

[n] Ηὐχαρίστουν τε] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τε.

[o] Προελθὼν ὁ βασιλεὺς] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσελθών.

[p] Θεκώας πόλεως,] Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Joſephus*. Θεκόας in *Editis Aliiſque*. HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

[q] Αὐτοῖς εἰς μάχην·] Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtibus liberaſſet. Placuit omnibus *hæc* ſententia; quæque *ille* ſubjecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & conſternationem. Illi enim, ſe ſibi invicem hoſtes eſſe rati, ſe *mutuis vulneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſalvus evaſerit. Joſaphatus autem, converſo in vallem aſpectu, ubi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaveribus ſtratam animadvertiſſet, lætatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſervatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, & mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta utique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus univerſus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iſte* Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

Ammanitæ & Moabitæ ſe inter ſe occidunt. 2 Paral. c. 20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis & ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtæ omnes metu illius perculſæ erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Joſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex juſtitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Joſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

Joſaphati claſſis naufragium. 2 Paral. c. 20.

ϖ̃ϕὸς τ̃ πολεμίων. ἤρεσε δ᾽ ἡ τ̃ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβάλοντο, ταῦτ᾽ ἐπραττον. ὁ δ᾽ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε & παρεκλιὼ τὰς Αμμανίτας. οἱ δ᾽, δόξαντες [r] ἀλλήλοις πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τ̃ τοσαύτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ιωσάφατ& δ᾽ [s] ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ [t] συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδὼν, ἥδη μὲν ἐπὶ τ̃ ϖ̃ϕοσδόξῳ & τ̃ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσαντι αὐτ̃ις αὐτὸς δι᾽ ἑαυτ̃ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τ̃ ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας [u] σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθος. τ̃ῇ τετάρτῃ δ᾽ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἴς τινα κοῖλον & φαραγγώδη τόπον, τὴν τ̃ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνήσαι· ἀφ᾽ οὗ καὶ ϖ̃ροσηγορίαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς Εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ᾽ [x] ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ιεροσόλυμα, τρέπεται ϖ̃ρὸς θυσίας καὶ ϑυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μ᾽ μέντοιγε τὴν τ̃ν πολεμίων αὐτὸν ἀφορμὴν, ἀκηκοεῖσαν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντας ἔτι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτ̃ τ̃ Θεῷ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντ&. καὶ Ιωσάφα& μὲν ἔκτοτε μ᾽ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ϖ̃ρὸς τὸ ϑεῖον & σεβείᾳ διῆγε. [y] τὸν δ᾽ Φίλ& καὶ τὸν τ̃ Αχάβου ϖαῖδα, βασιλεύοντα τ̃ Ισραηλιτῶν, ϖρὸς ὃν [z] κοινωνήσας ἐπὶ καταϖλοῦν γῆν, [z] εἴς τε Πόντον πλεύσων καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης ἐμπόρια, διήμαρτε τ̃ κτήματ&. [a] ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι ϖρὸς ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν ϖρὸς τ̃ Ιεροσολύμων βατιλέα Ιωσάφατον οὕτως εἶχεν.

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum; rurſuſque de Elia vate.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Οχοζίου βασιλέως Ισραηλιτῶν· καὶ πάλιν ϖρὸς Ηλίαν & ϖροφήτην.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

AChabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuæ ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia ſimilis; atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus ſolitus erat pendere, jam deſiit ſuppeditare. Porro accidit ut Ochozias de ſolario domûs ſuæ deſcendens *per gradus* delaberetur: quo factum eſt, ut, cum male ſe haberet, ad Accaronis deum Muſcam (hoc enim deo illi nomen erat) de ſalute *ſua* ſciſcitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuiſſet, illi præcepit, ut, nunciis miſſis obviam factus, ab iis quæreret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è

Ochozias ægrotus Accaronenſem deum conſulit. 4 Regum, c. 1.

Οδ᾽ Αχάβου ϖαῖς Οχοζίας ἐβασίλευσε τ̃ Ισραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ ϖοιούμεν& τὴν διαιταν, ϖονηρὸς ὢν καὶ ϖάνθ᾽ ὅμοι& τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ιεροβοάμῳ, τῷ [b] ϖρώτῳ ϖαρανομήσαντι, καὶ τ̃ λαὸν ἀϖαλλάξαι δρξαμένῳ. τὸν δ᾽ βασιλείαν ἔτ& ἤδη δεύτερον ἔχοντ&, ὁ τ̃ Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτ, καὶ τὰς φόρους, ὰς ἔμϖροσθεν ἐτέλει τῷ ϖατρὶ αὐτ Αχάβῳ, χορηγῶν ἐϖαύσατο. συνέβη δ᾽ τ̃ Οχοζίαν καταβαίνοντα ἀϖὸ [c] στέγης τ̃ οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα ϖέμψαι ϖρὸς [d] τ̃ [e] Ακκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὠνόμαστο τῷ θεῷ, ϖυθέσθαι ϖερὶ τ̃ σωτηρίας. ϕανεὶς δ᾽ ὁ τ̃ Εβραίων Θεὸς Ηλίᾳ τῷ ϖροφήτῃ, ϖροσέταξεν αὐτῷ, τοῖς ϖεμφθεῖσιν ἀγγέλοις [f] ὑϖαντήσαντα ϖυθέσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ισραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι [g] ἔϖεμϖε ϖρὸς τ̃ ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ϖερὶ τ̃ σωτηρίας [h] ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑϖοστρέψαι καὶ

---

r Αλλήλοις πολεμίους, ἀπέκτεινον,] Lege πολεμίους ἀλλήλους ἀπ. COCC.

s Αποβλέψας] Sic *Vat.* ἀναβλέψας in *reliquis.*

t Συνεβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι] Ita cum *MSS.* in *Editis* συνέβαινε στρατοπεδεύειν.

u Σκυλεύσαντες] Σκυλεύοντες ἔκαμον *Vat.*

x Αναγαγὼν τὴν στρατιὰν] Ita cum *MSS.* ἀναγαγὼν in *Editis.*

y Κοινωνήσας] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* κοινώσας in *Editis Aliiſque*, forſan pro κοινώσας.

z Εἰς τε Πόντον] Vide *Bootium* in *Animadverſ. S.* lib. 3. c. 6. p. 165. & *Torniellum* in *Annal. S.* ad ann. 3138.

* *Præ magnitudine periêre navigia:*] *Sc.* quod regi non poterant.

a Υπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι ϖρὸς ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν ϖρὸς τ̃ Ιεροσολύμων βατιλέα Ιωσάφατον οὕτως εἶχεν.] Navigia ob magnitudinem abſorpta. 1 Reg. xxii. 49. dicitur Rex Joſaphat feciſſe naves Tharſis (תרשיש) ad navigandum in Ophir. LXX. verò in MS. Alex. ἐποίησεν πλοῖα τοῦ ϖορεύεσθαι * Οφειρά. SPANH.

b Πρώτῳ ϖαρανομήσαντι,] Πρώτως *Vat.* & forſan *Epiphan.* qui vertit. *& prius iniquitatem fecerat.*

c Στέγης τ̃ οἰκίας] Τέγους *Big.* & *Samb.*

d Τὸν Ακκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὠνόμαστο τῷ Θιῷ,] Τὸν & mox τῇ Θιῷ *Big. Samb. Vat. Zonar.* & *Chron. Alex.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 6. & *J. Clericum* ad 2 *Regum*, c. 1.

e Ακκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὠνόμαστο τῷ θεῷ] In *Editis* Ακκάρων. atque ita vel Ακκαρῶν in *MSS.* Alibi quidem apud *Joſephum* noſtrum flectitur. hîc vero ſine flexione cum LXXII. *Interpretibus* Ακκαρὼν (ut & *Coccejus*) feci. HUDS. Ad Deum Acharo Muſcam *Ruſinus*. LXX. 2 Reg. 1. 2. ἐπιζητήσατε ἐν τῷ βάαλ μυῖαν θεὸν Ακκαρών. Hebr. בעל זבוב אלהי עקרון *dominus* muſcarum ſeu Μύαγρ& vel Απόμυι& Græcorum. SPANH.

f Υπαντήσαντα] Υπαντήσοντα *Samb.*

g Επεμπε ϖρὸς τ̃ ἀλλότριον] Πέμπτ *Vat.*

h Ερησομένους,] Ita cum quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* ϖυθησομένους. ὑϖείλοντό τε αὐτὸς in *Editis.*

i Τὸς

καὶ φεύσεται τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἅ δὴ Ηλία πεισαντες ἃ προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, ὥρμησαν ἐπὶ τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [i] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν προσωτέρω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σοὶ λέγειν ἐξ ἐπιστολῆς ἅ Ισραηλιτῶν Θεὸς, ὅτι κάκιον ἕξει ἡ [k] νόσος. ἅ δὴ βασιλέως σημήνειν [l] αὐτῷ τ' ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον [m] δασὺν ἐς ζώνην πεφιλημμένον δερματίνην. σημεῖς δ' ἐκ τούτων Ηλίαν εἶναι τ' σημαινόμενον ὑπὸ τ' ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον ἐς πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀνῆγεν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τ' Ηλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τ' κορυφῆς ἅ ὄρους καθεζόμενον, καταβαντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τ' βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν, ἄκοντα βιάσεσθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ ἅ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχει, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι [n] τὰς τε σπείρας ἐς αὐτὸν, εὔχεται, καὶ πρῶτον καταπεσὸν διαφθεῖραι τόν τε ταξίαρχον ἐς τοὺς σὺν αὐτῷ. τ' δ' ἀπωλείας τ' τούτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τ' Ηλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσους ἐς [o] τ' πρότερον συναπέσβεσεν. ἀπελθόντος δὲ ἐς τοῦτον τῷ προφήτῃ βίᾳ [p] λαβεῖν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ καταθοῖτο βουλόμενος, [q] ὀξαμένου κατ' αὐτοῦ, πῦρ διεχρήσατο καθὼς ἐς τ' ἄλλον ταξίαρχον. πυθανόμενος δὲ τὸ πρῶτον τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρόνιμος ὢν ἐς λίαν ὀπαδικὸς τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τ' τόπον ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ' Ηλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γινώσκειν δὲ ἔλεγε, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως διακόνων προσέσχηκεν [r] παρεῖναι πρὸς αὐτὸν, καὶ [s] οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐκ ἐκόντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεῆσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίει [t] τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ὑποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τ' λόγων ἐς τὸ ἀστεῖον ἅ ἦθος ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. θαρρυνόμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ ἐς τὸν Θεὸν ἐθέλων λέγειν· "ἐπειδὴ κατέγνως αὐτοῦ [v] μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, καὶ οὐδὲν τ' "νόσου [x] ᾤδειν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ τὸν "Ακκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυθανόμενος πό- "δαπὸν ἔσοιτο σοὶ [y] τὸ τέλος τ' νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέθανεν. διεδέχετο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ιώραμος· ἄπαις γὰρ κατέλιπε τὸν υἱόν. ὁ δὲ Ιώραμος ἔτος, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν [z] Αχάβῳ θαυμαζόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος ἐς ἀσέβειαν πρὸς τὸν Θεόν. παρεὶς γὰρ τοῦτον θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. [a] ἦν δὲ τἄλλα δραστήριος. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρις τ' σήμερον αὐτοῦ τὴν τελευτήν. μαθητὴν δ' Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς ἐς πρότερον ἐδηλώσαμεν. [b] θεῖ μέντοι Ηλίᾳ, καὶ Ενώχῳ ἅ [c] γενομένῳ πρὸ τ' ἐκπυρώσεως, ἐν

morbo non convalescet. Cum autem feciſſet Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, ſtatim ad regem ſe receperunt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & cauſam interrogante, reſponderunt hominem quendam illis occurriſſe, & vetuiſſe quidem ulterius progredi, reverſos autem tibi dicere ex mandato Dei Iſraëlitarum, quod ingraveſcet morbus. Cumque rex illis imperaſſet, ut illum qui iſta dixerat ei indicarent, ajebant hominem eſſe hirſutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam eſſe, quem nuncii deſcriptum dederant, tribuno, quem ad eum miſit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad ſe adduceret. Tribunus autem, qui miſſus fuerat, cum illum inveniſſet in montis vertice ſedentem, juſſit ut deſcenderet & ad regem veniret: hoc enim ipſum jubere. ſin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixiſſet, ſe precaturum eſſe ut ignis de cœlo delapſus illum pariter ac milites perdat, quo verum eſſe vatem experiretur, preces adhibet, & preſter *ſubito* delatus tribunum ejuſque milites abſumit. Quorum ſtrage ad regem perlata, ira accenſus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iſte vati minatus eſſet ſe vi captum abducturum, niſi volens *propere* deſcendat, *vate* contra illum precato, ignis eum ſimiliter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audiviſſet, tertium emiſit. Ille vero prudens & moribus manſuetis, poſtquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande illum compellavit, & non neſcire dicebat, quod invitus, regis mandato obſequens, ad ipſum venerit; quodque ii qui ante eum miſſi erant, non volente animo, ſed eadem neceſſitate coacti veniſſent. Eum igitur obſecrabat, ut ſortis ipſius miſereretur, & illorum qui cum ipſo aderant militum, factoque inde deſcenſu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus appoſita ſermonis comitate morumque urbanitate, deſcendit, ſeque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem perveniſſet, ei vaticinatus eſt, & declarabat Deum *ita* dicere: "quoniam ipſum contempſiſti, "perinde ac ſi Deus non eſſet, nihilque veri de "valetudine prædicere potuiſſet, ſed ad Accaro- "nenſem *deum* miſiſti, illum percontans quem fi- "nem habiturus eſſet morbus, ſcito te moriturum.

2. Atque ille quidem brevi poſt tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam ſine liberis vita deceſſit. Hic vero Joramus, nequitia patris *ſui* Achabi ſimilis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conſpectu ſublatus eſt: nec in hodiernum uſque diem quiſquam novit qui fuerit ejus exitus. Diſcipulum autem reliquit Eliſſæum, ſicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in ſacris libris ſcriptum eſt,

Ochoziam brevi moriturum, id quod accidit, praedicit Elias. 4 Regum, c. 1.

Elias ignem de cœlo devocat. 4 Regum, c. 1.

Ochozias mors. 4 Regum, c. 1.

Joramus Iſraëlitarum rex, ſceleratus & impius.

i Τῆς ἐπανόδου,] Illud τ' ex *MSS.* ἅ τάχους τ' ἐπ. habent *Gallici MSS.* quo modo alibi loqui ſolet *Joſephus.*

k Νόσος.] Sic *MSS.* in *Editis* articulus deſideratur.

l Αὐτῷ τ' ταῦτα] Αὐτῷ τὰ εἰδὼς ἅ ταῦτ' εἰρηκότος ὑπειλαμένην *Hen.* & *Busb.*

m Δασὺν] בעל שער eſt in Hebr. quod ad veſtes hirſutas alii referunt. REL.

n Τὰς τε σφετιώτας] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* τὰς σφετ.

o Τὸν πρότερον] Ita cum *MSS.* τ' πρῶτον ἀπέσειλεν in *Editis.*

p Λαβὼν] Iterum cum *MSS.* βίᾳ λαβεῖν αὐτὸν in *Editis.*

q Εὐξαμένῳ] Εὐξάμενος ἅ κατ' αὐτοῦ π. δ. καθὼς ἅ τ' πρῶ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

r Παρεῖναι πρὸς αὐτὸν,] Ita in *Editis.* παρεῖν in *MSS.*

s Οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτὸν in *Editis.*

t Τούς τε σὺν αὐτῷ] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* τε deeſt.

v Μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ,] Illud μὲ etiam ex *MSS.*

x Οὐδὲν ἀληθὲς] Οὔτ' ἀληθὲς *Big.* & *Samb.* ἀ προεῖπεν δυναμένου ταληθὲς *Vat.*

y Τὸ τέλος τ' νόσου,] Τὸ deeſt *Big.* & *Samb.*

z Αχάβῳ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν χρησάμενος καὶ ἀσέβειαν πρὸς τ' Θ. ne Græce quidem, & nullo plane ſenſu. HUDS. *Vet. par fuit Achab malignitate, regnavitque annos* XII. *homo iniquitate circa Deum & impietate plenus.* Forte, *à patre mutuatus.* vel, *patrem imitatus malitia.* COCC.

a Ην δὲ τἄλλα] Forte ἦ δὲ τἄλλα. vel ἦ δὴ τἄλλα. COCC.

b Περὶ μέντοιγε Ηλίᾳ, καὶ Ενώχῳ ἅ γενομένῳ πρὸ τ' ἐκπυρώσεως, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Enochus & Elias *ἀφανεῖς* facti, ignorata eorum morte. Notus verò Eliæ raptus in cœlum per currum igneum è 2 Reg. II. 11. SPANH.

c Γενομένῳ πρὸ τ' ἐκπυρώσεως, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Γιγνώσκω *Vat.*

est, quod evanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

τ ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θανατον δ' αὐτῶν ἐδεὶς οἶδεν.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Josaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Elisæo editis, & de morte Josaphati.

Joramus cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 2.

CUM autem regnum suscepisset Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Misan, bellum inferre statuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipsius Achabo in tributum pensitaret * ovium intonsarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, misit etiam ad Josaphatum, obsecrans ipsum, ut, cum à principio amicus esset paternus, socia secum arma jungeret, bello Moabitas persequuturo, qui *tum recens* à regno suo defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in belli societatem pertracturum. Joramus autem, cum ad se delata essent hujusmodi de auxiliis promissa à Josaphato facta, cum exercitu suo Hierosolyma veniebat: & ab Hierosolymorum rege splendide exceptus, cum illis visum esset per Idumææ solitudinem contra hostes proficisci, (haud enim exspectaturos esse ut per deserta iter facerent) tres illi reges Hierosolymis egressi sunt, rex ipse Hierosolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum septem dierum iter circuivissent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & solicitudine essent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à se ductos Moabitarum regi sine pugna dediturus sit. Illum vero Josaphatus, quod justus esset, confirmabat & excitabat; jussitque ut in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum sciscitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem unus è servis regis dixisset, se vidisse illic Eliæ discipulum Elissæum Saphati filium, tres reges suasu Josaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum veniissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero *instabat* Joramus. At cum dixisset Elissæus, ne illi molestiam facesseret, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim *proculdubio* veros esse, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos servaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Josaphatum virum sanctum & justum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim *hunc* requisivit) eo psallente Dei spiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, "neque pluvia cum impetu delapsa, cernetis flu- "vium aqua repletum, ita ut & milites & jumen- "ta aquatione vobis conserventur. neque vero "hoc solum per Deum assequemini, sed & ejus "ope ex hostibus victoriam reportabitis, & pul- "cherrimas munitissimasque Moabitarum urbes

Elisæus vaticinatur. 4 Regum, c. 2.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώραμος ὁ Ἰωσάφατος ἐπεστράτευσαν τοῖς Μωαβίταις· περί τε θαυμάτων Ἐλισσαίου, καὶ τελευτῆς Ἰωσαφάτου.

ᵈ Ὑπολαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Ἰώραμος, ὅτι τ Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεύσαι βασιλέα, ᵉ Μισᾶν ὄνομα. ᶠ Τῷ γὰρ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ἀπὸ τριῶν, φόρους τελῶν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς τρίχας. συναθροίσας οὖν ᵍ τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωσάφατον θ Ἰουδαίων αὐτὸν, ἐπὶ φιλίᾳ ἀπ' ἀρχῆς ὑπάρχειν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχῆσαι πόλεμον ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας ἐκφέρειν μέλλοντι, ὑποσχόντας αὐτοῦ ᵏ βασιλείας. ὁ δὲ οὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ ʰ καὶ τ Ἰδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, ⁱ στρατεύσειν. Ἰώραμος δὴ ταῦτα αὐτῷ τ θεῷ ᵏ Ἰωσαφάτου περὶ τ συμμαχίας κομισθέντων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τ βασιλέως τ Ἱεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς λαβὼν τ ἐρήμου τ Ἰδουμαίας πορεύσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἐπὶ γὰρ προσδοκήσαντες αὐτοὺς ταύτην πορεύσασθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τ Ἱεροσολύμων, ὅ, τε τέτων αὐτῶν, καὶ ὁ τ Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τοὺς ὁδοὺς αὐτοῖς τ ἡγεμόνων, ὡς ἀγωνίαν μὲν ἁπάντων, μάλιστα δὲ τ Ἰώραμον, καὶ ˡ διὰ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν αἰτιασάμενος ἀγάγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ ᵐ παραδώσων αὐτοὺς τῷ ⁿ τ Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰωσαφάτης Νίκαιος ὤν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τ Θεοῦ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ τ Θεοῦ, τί πιστὸν ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτης δέ τις τ Ἰωράμου φήσας ἰδεῖν αὐτόθι τ Ἠλίου μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπῆσαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου προπέμψαντος. ἐλθόντες δ' ὅπου τὴν σκηνὴν τ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκὼς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ὅπη τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. τὸ μὲν, μὴ ᵒ διενοχλεῖν αὐτῷ φέροντι, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, εὐθὺς προφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν οὐκ ἂν διακρουσθῆναι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ἰωσαφάτου ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, ᵖ ἀχθοντος ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπιζητῆσαι γὰρ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἐνθουσιάσαντα προσέπεσε τοῖς βασιλεῦσιν, ᵠ ἐν τῷ χειμάρρῳ πολλὰς ὀρύσσειν βόθρους. "ὅτι γὰρ νέ- "φος, ὅτι πνεύματος γενομένου, ὅτι ὑετῶν καταῤῥαγή- "του, ʳ ὄψεσθε πλήρη τ ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν καὶ "τ στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια ˢ διασωθῆναι ὑμῖν ὑπὸ "τοῦ ποτοῦ. ἔσται δὴ ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλ- "λὰ καὶ ᵗ κρατήσετε τ ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας καὶ ὀχυρω- "τάτας

ᵈ Υπολαβών] Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* παραλαβών *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵉ Μισᾶν ὄνομα.] Μεσὰν *Vat.* Μεσὰ *Gall.* 1.

ᶠ Τῷ γὰρ ἀδελφῷ αὐτοῦ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μισᾶν ὄνομα φόρους τελοῦντα Αχ.

* *Ovium intonsarum centena millia.*] Juxta *S. Literas*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

ᵍ Τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ʰ Καὶ τ Ἰδουμαίαν] Sic *MSS.* καὶ τ Ἰδ. τ βασ. in *Editis.*

ⁱ Στρατεύσειν.] Συστρατεύσειν solus *Vat.*

ᵏ Ἰωσαφάτου] Τοῦ ante Ἰωσαφάτου delevimus auctoritate *MSS.*

ˡ Υπὸ λύπης] Ita *Big. Samb.* & *Gen.* λύπης *Basil. Aliique.*

ᵐ Παραδώσων] Ita *Big.* & *Vat.* παραδώσοντας *Basil.* & *G.* παραδώσοντ' *Samb.*

ⁿ Τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ.] Illud τῶ ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσάφατος.

ᵒ Διενοχλεῖν] Sic *MSS.* διοχλεῖν in *Editis.*

ᵖ Αχθόντος ἀνθρώπου] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀχθόντος τι in *Editis Aliisque.*

ᵠ Εν τῷ χειμάρρῳ] Χειμάρρους pro *valle* quia נחל & *vallem* & *flumen* notat. REL.

ʳ Οψεσθε πλήρη] Οψεσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ˢ Διασωθῶσι] Ita in *MSS.* σωθῶσι ὑμῖν in *Editis.*

ᵗ Κρατήσετε] Κρατῆσαί τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & dein

λή-

"πάσας πόλεις λήψεσθε τ̃ Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν
"αὐτῶν [v] ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς
"δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπόντ@ τ̃ προφήτ@, τῇ ὑστεραίᾳ πρὶν ἥλιον ἀναχεῖν, ὁ χείμαρρος [x] πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ [y] ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τ̃ θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε δῦναι τ̃ στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια πολὺν ἄφθονον. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ Μωαβίται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τ̃ ἐρήμην ποιουμένους τ̃ ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ὅπως συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν [z] ὑπὲρ τ̃ ὀρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τ̃ χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι γὰρ ὑπὸ τ̃ ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ ὕδωρ, [a] καὶ γὰρ ἐγγὺς μακρὰν ἦν τ̃ Μωαβίτιδ@, αἱματι τ̃ χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνει, ψευδῆ δόξαν περὶ τ̃ πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς [b] ἀπεκτονηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψ@, καὶ τὸ ποταμοῦ αἷμα αὐτοῖς ῥέον@. τοῦτο τοίνυν ἔτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτοὺς ὑπὲρ διαρπαγὴν τ̃ πολεμίων σκῦλα τ̃ βασιλέα. καὶ πάντες, [c] ἐφορμήσαντες ὡς ὑπὲρ ἐπίμαχα ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τ̃ ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διαψεύδε μὲν αὐτοὺς ἡ ἐλπὶς αὕτη. προϊσταμένων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τ̃ ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν [d] τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, πάσ τε πόλ@ [e] κατερρέψαντο πᾶς ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ [f] ἠφάνισαν [g] πληροῦντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων [h] ἐξέκοψαν, καὶ πάσας πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμεν@ τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τ̃ πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἁναιρεθῆναι κ̃ κρατ@, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθών, διὰ τοῦ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατόπεδου, καθ' ὃ μέρ@ [i] αὐτοὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖναι. καὶ περαθεὶς, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ὑπετυγχάνε γὰρ ὑπομελῶς φρουρημένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τ̃ πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δυνῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [k] τ̃ υἱὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ὑπὲρ τὸ τεῖχ@, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, [l] καλῶς εἶχεν τ̃ ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τ̃ πολιορκίαν, καὶ ἕκας@ εἰς τ̃ [m] οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατ@ δ' ὁ βασιλεὺς ἀναγωμέν@ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγὼν, ὀλίγον ὑπερβαίνοντα χρόνον μετὰ τ̃ [n] στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας [o] μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. τοιοῦτος δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἐκεῖνο μιμητὴς τ̃ Δαυίδου ἔργων.

"expugnabitis, & arbores quidem illorum ſativas
"excidetis, & regionem devaſtabitis, prætereaque
"fontes & fluvios obſtruetis.

2. Vate iſta loquuto, poſtero die, priuſquam ſol oriretur, torrens copioſe fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra ſe adventare, & per ſolitudinem iter facere, rex illorum, collecto ſtatim exercitu, juſſit montibus caſtra figi, ne illos laterent hoſtes in regionem irrumpentes. Cum autem ſub ortum ſolis aquam in torrente conſpexiſſent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) ſanguini colore non abſimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubeſcit) falſam de hoſtibus opinionem acceperunt, ac ſi ipſos ſe mutuo propter ſitim peremiſſent, & fluvius eorum ſanguine redundaſſet. Hoc igitur ita ſe habere ſuſpicati, à rege petierunt, ut illos ad hoſtium ſpolia legenda emitteret. atque omnes, quaſi ad prædam paratam profecti, ad hoſtium, tanquam mortuorum, caſtra perveniunt. Et quidem ipſos ſua ſpes valde fruſtrata eſt. nam, hoſtibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti ſunt, alii vero fuga diſperſi in regionem ſuam ſe receperunt. At reges, Moabitarum terram ingreſſi, & oppida ſubverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quaſque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obſidione premeretur, urbemque eò diſcriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* ſeptingentis egreſſus, equo evehi per hoſtium caſtra, quà excubias paulo negligentiores eſſe putabat. conatuſque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præſidiis munitum. In urbem autem reverſus rem extremæ neceſſitatis & deſperationis aggreſſus eſt. Filium natu maximum, qui poſt eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hoſtibus facile cerni poſſet, in ſolidum ſacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conſpexiſſent, neceſſitatis miſerti, & humanitate ſimul & pietate permoti, *confeſtim* obſidionem ſolverunt, & † ad ſuam quiſque domum diſceſsêre. Joſaphatus autem Hieroſolyma reverſus, paceque vitâ actâ, cum non diu iſti expeditioni ſuperfuiſſet, diem obiit ſupremum: exacto quidem vitæ *ſuæ* anno ſexageſimo, regni vero vigeſimo quinto. Sepultuſque eſt Hieroſolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi ſui* imitator erat.

Moabitarum rex ſe ſuoſque in prælium parat.

Moabitæ vincuntur. 4 *Regum*, c. 4.

Moabitarum rex filium pro hoſtia macat. 4 *Regum*, c. 2.

Joſaphati mors. 4 *Regum*, c. 21.

λήψεσθαι. mox etiam κόψατε, & δηώσατε & ἐμφράξατε.

v Ἡμερα κόψετε,] Vocem ἥμερα inſertum dedimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

x Πολὺς ἐρρύη·] Ita *MSS.* (& Cocc.) in *Editis* σφοδρῶς ἐρρύη. πολὺ γὰρ &c.

y Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν] Non eſt in Hebr. REL.

z Ἐπὶ τ̃ ὀρῶν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* Διὰ τ̃ ὀρῶν συμβάλλεσθαι τὸ στρ. in *Editis Aliiſque.*

a Καὶ γὰρ ὑδὲ μακρὰν] Καὶ γὰρ ὡς μακρὰν *Vat.*

b Ἀπεκτονηκότων] Ita cum *MSS.* ἀπεκτοπουότων in *Editis.* HUDS. Lege ἀπεκβιότων, vel ἀπεκβακότων, vel ἀπεκβοηκότων. COCC.

c Ἐφορμήσαντες] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὁρμήσαντες in *Editis Aliiſque.*

d Τῶν Μωαβιτῶν] Illud τ̃ ex *MSS.*

e Κατερρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πάς τε πόλις καθαπάντας τὰς in *Editis.*

f Ἠφάνισαν] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. ἠφάνισαν in *reliquis.*

* *Deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes,*] Eo quidem ſenſu ἀφανίζω accipio, quo reperitur *Matth.* 6. 16.

g Πληροῦντες] Πληροῦντες ἐκ τ̃ χειμάρρων λίθων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἐξέκοψαν,] Ἔκαψαν *Vat.* & mox ἔφραξαν.

i Αὐτοὺς ἐνόμιζε] Αὐτῷ ἐνόμιζεν *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτῷ *Vat.*

k Τὸν μὲν τ̃ πρεσβύτερον,] Τῶν μὲν ſolus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28.

l Καθῆκτεραν τ̃ ἀνάγκης, καὶ παθόντες] LXX. 2 Reg. III. 27. καὶ ἐγένετο μετάμελ@ μέγας ἐπὶ Ισραὴλ. Hebr. קצף גדול *fervor magnus.* SPANH.

† *Ad ſuam quiſque domum diſceſsêre.*] *Vel*, in ſuum quiſque regnum abierunt.

m Οἰκίαν ἀνέστρεψεν.] Οἰκείαν *Big.*

n Στρατείαν ἐκείνην,] Ἐκστρατείαν *Big.*

o Μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα,] Illud μὲ ex *MSS.*

II.

CAP. IV.

Joramus ſucceſſor Joſaphati. quomodo ei cognominis Joramus, rex Iſraëlitarum, bellum geſſit adverſus Syros; & quæ miracula edidit vates Eliſſæus.

Joramus Judææ rex. 2 Paral. c. 21.

PORro reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum ſucceſſorem *ſuum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *ſuæ* fratre, Iſraëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Iſraëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, ſecum habuit vatem Eliſſæum, cujus res geſtas percenſere volo: quippe quæ magnæ ſunt & memoratu dignæ, prout è libris ſacris in notitiam noſtram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi diſpenſatoris, ad eum adiiſſe, dixiſſeque, ipſum non neſcire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi ‡ ad mortem quæſitos ſervarit. centum enim, ajebat, ipſum abdidiſſe & pecunia mutuo accepta aluiſſe; nunc vero poſt fata viri * ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* ſui miſereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, reſpondit, niſi perexiguum olei in vaſculo. Tum vates juſſit ut diſcedat, atque vaſa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribuſque cubiculi occluſis oleum in univerſa transfundat: Deum enim iſta *omnia* repleturum eſſe. Cum autem mulier juſſis paruiſſet, præciperetque liberis ut vaſa ſingula ſibi admoverent, poſtquam omnia repleta erant, & nullum ſuperabat, iſta vati indicatum ivit. Ille vero conſilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *ſuis* ſatisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam ſuperfuturum eſſe, quo ipſi ad liberos ſuſtentandos uti liceret. Et quidem Eliſſæus ita mulieris æs alienum diſſolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Eliſſæo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

Eliſſæus Iſraëlitarum regem de Syrorum inſidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

3. Porro Eliſſæus mature *quoſdam* cum monitis ad Joramum miſit, ut caveret locum illum, *quem iſti indicarent*, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem †*paratam* non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui in-

ΚΕΦ. δ'.

Ιώραμος ὁ Ιωσαφάτου διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐπίησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ παῖδας ἱκανούς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ιώραμον. ταὐτὸ γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ πατρὶ μητρὸς μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ισραηλιτῶν, Αχάβου παιδί. ἀφικνουμένου δ' εἰς τὴν Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὑτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, ὃν τὰς πράξεις βύλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γὰρ εἰσὶ καὶ ἀξίαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β'. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ τὴν Ωβεδίου, ὃς Αχάβου οἰκονόμος γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας ἐκείσωσεν, ὅτε τὴν Αχάβου γυναῖκα Ιεζάβελις ἀναιρεμένους. ἑκατὸν γάρ, ἔλεγε, ἀπ' αὐτοῦ δανεισαμένη τραφῆναι κεκρυμμένους· καὶ μὴ τὸν ἄνδρα πολλὰ ἄγειν νῦν ὑπὸ τῶν δανειστῶν αὐτόν τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν. παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν τὸν ἀνδρὸς ἐλεῆσαί τε καὶ βοηθῆσαι τινα. πυθομένῳ δ' αὐτῇ τί ἔχοι ὅπως τὴν οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδέν, ἔφη, ἔλαιον δὲ βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρήσασθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν καὶ δωματίῳ, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα τὸ ἔλαιον. τὴν μὲν Θεὸν πληρώσειν τοῦτο. τὴν δὲ γυναῖκα τὰ κελευσθέντα ποιήσαι, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσεπιόντος, ἐπὶ πάντα ἐπληρώθη, καὶ οὐδὲν ἦν κενόν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ συμβουλεύει τὸ ἔλαιον ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανεισταῖς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· χρήσασθαι δὲ τὴν καὶ προστάτου τὸ τιμῆς τοῦ ἐλαίου, ᾧ πρὸς διατροφὴν τῶν τέκνων καταχρήσοιτο. καὶ Ελισσαῖος μὲν ἔτως ἀπήλλαξε τῶν χρεῶν τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανειστῶν ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ'. Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστειλε, φυλάττειν τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ φράσων· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ Σύρους τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, οὐκ ἐπὶ τὴν ἡμέραν ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πεισθείς. Αδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς διαμαρτών, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμεμυσταγωγημένων τὴν ἐπὶ τόπον πρὸς

p Μητρὸς μὲν ἀδελφῷ,] Γυναικὸς *Gall.* 2. atque ita in verſione ſua *Gelenius.*

q Μὲν ἀδελφῷ,] Hîc μὲν inſertum dedimus ex *MSS.* & mox δὲ ante παιδὶ delevimus.

r Ἐκ τοῦ Μωαβίτιδος] Sic *MSS.* ἀπὸ τοῦ in *Editis.*

s Τὸν Ωβεδίου,] 2 Reg. IV. SPANH.

t Οβεδίου,] Αβδίου *Vat.*

v Γυναῖκα,] Idem ſenſit *Chaldæus Interpr.* ut & *Rabbini Aliique.* videſis *Theodoretum* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. κδ'.

‡ *Ad mortem quæſitos ſervarit.*] Ita cum *Epiphanio* placuit interpretari vocem ἀναιρεμένους.

x Ἑκατὸν] Ita cum omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἑκατόν. Ἐλεγε γὰρ, ὡς αὐτῷ in *Editis.*

y Αὐτοῦ] Αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα *Vat.*

* *Ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi.*] In *S. Literis*, inſtare creditores ut in ſervitutem ducant. Juxta *Epiphanium*, nunc vero poſt viri ſui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad ſervitium rapi.

z Πυθομένῳ δ' αὐτῷ] Πυθομένου *Big.* & *Samb.*

a Βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ.] Βραχὺ, σμικρὸν ὀλίγον, μικρὸν *Heſychius.* Hebr. אסון שמן *Vulg.* parum olei LXX. ὃ ἀλείψομαι ἔλαιον, quod reſpondet Hebr. אסוך f. primæ futuri Verbi סוך ſc. perfundere. Sic Ezech. XVI. 9. ואסכך בשמן & ungebam in oleo. SPANH.

b Τὸ ἔλαιον.] Τῷ ἐλαίῳ *Samb.*

c Ταῦτα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πάντα *Epiphan.* αὐτὰ in *Editis.*

d Ποιησάσης,] Ita in omnibus *MSS.* atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod dum mulier feciſſet & ejus filii unumquodque vas obtuliſſent. dum completa fuiſſent* &c. ποιούσης ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in *Editis.*

e Πάντα] Clariſſ. Coccejus jubet legere ταῦτα, verum deeſt forſan πληρῆ. ut ita mulier nunciaverit vati vaſa omnia jam plena eſſe. HAV.

f Συμβουλεύει] Συμβούλου aut συμβούλου legiſſe videtur *Epiphan.*

g Τὸ ἔλαιον] Τὸν ἔλαιον *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι,] Ita cum *Cod. Vat.* ἀπελθοῦσα in *Editis Aliiſque.* nihil huic voci reſpondet in verſione *Epiphanii.*

i Περισσότερον] Περισσοῦ *Vat.*

k Καταχρήσοιτο.] Ita cum *Big.* & *Samb.* καταχρήσεσθαι in *reliquis.*

l Ελισσαῖος δὲ] Suſpicor hîc loci ingentem eſſe lacunam: non ſolum quod illorum pleraque deſideremus, quæ de miraculis ab Eliſſæo editis narrant *S. Literæ*, 4 *Regum*, c. 4, 5, & 6. ſed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ελισσαῖος δὲ ταχέως &c. quæ ſane optime ſe haberent, ſi *S. Literarum* veſtigiis inſiſteremus, 4 *Regum*, c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Iſraëlitas bellum gereret, conſilium cum ſuis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis:* Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστειλε &c.

m Φυλάττειν τὸν τόπον ἐκεῖνον] Forte τόπον τινὰ, niſi aliquid deëſt, *Vetus*: Inter hæc autem Helizæus miſit ad Joram, ammonens, ut cuſtodiret locum quendam &c. COCC.

n Σύρους τινὰς] Σύρων τινὰς τοὺς ἐκεῖ *Big.* & *Samb.* τοὺς ἐκεῖ Σύρων λοχ. *Gall.* 1. 2.

o Ἀναιρεῖν.] Ἀναιλεῖν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ] Ita *MSS.* ὥρμησε in *Editis.*

† Paratam *non egreſſus eſt.* Adadus *autem*,] Vocem *paratam* agnoſcit *Epiphan.*

q Αδαδος δὲ,] Ita cum *Vet. Interpr.* in *reliquis* Αδερ. Vide ad p. 463. §. 1. HUDS. Adadus Rex Syrorum *Ruſin.* SPANH.

r Διαμαρτὼν,] Διαμαρτῶν *Samb.*

πρὸς Ιώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτὸς πυθόπας ἔλεγε τ' ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερὰς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ [s] γεγυμνένης. φήσαντος δέ τινος τ' παρόντων, "μὴ [t] ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδ' ὑπονοεῖν [v] αὐ-"τῶν ὡς πρὸς τ' ἐχθρὸν αὐτοῦ καταφρηκότων τὴν ἔκπεμψιν "τ' ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ γνώσκειν ὅτι Ελισαῖός "ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, καὶ φανερὰ "ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [x] βεβουλευμένα," προσέταξε [y] πέμ-ψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει [z] τυγχάνει Δοτρίβων ὁ Ελισαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν [a] Δωθαΐμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν [b] Αδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δυνάμιν πολλὴν [c] ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τ' Ελισαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [d] κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φρουρᾷ. ἅμα δ' ἕῳ τῷ μαθὼν ὁ τ' προφήτου ὑπάκουσεν, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μὴ βοᾶς καὶ [e] παραχῆς [f] δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τ' θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρρυνε, καὶ [g] τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· [h] παρεκάλεί τε, τῷ Δμάνῳ, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν [i] εὐέλπιδα ὄντα, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἢ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν ἰδίων τ' προφήτου γενόμενος, ὠλιγώθη ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι πρὸς τ' Ελισαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφιέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρρῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τ' νομιζομένης συμμαχίας. Ελισαῖος ἢ μὴ πρότερον ἢ τὰς τῶν πολεμίων ὄψεις ἀμαυρῶσαι τ' Θεὸν παρεκάλεσε, ἀχλὺν αὐτοῖς ἐπιβαλόντα ἀφ' ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενόμενα δὲ καὶ τάτα, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τ' προφήτην Ελισαῖον εἰπόντων, ὡμολόγησεν ὑπάρχειν, εἰ πρὸς τ' πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγεμόνι τῷ προφήτῃ, τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν Δμάνου ἐπεσκοτισμένοι, ἀπεδάζοντες εἵποντο. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ελισαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ιωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ φυλάξαι τοῖς Σύροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ἠύξατο καθάραι τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ὑπὸ τ' ἀμαυρώσεως ἐκείνης [k] ἀφεθέντες, εὑρὼν αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπαρχοντας. ἐν σκοτώδει δὲ καὶ δεινῇ τ' ἀμηχανίᾳ τ' Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' ἅπασι θεῖον τ' φυλάττω πράγματα κειμένων, καὶ τ' Βασιλέως Ιωράμου πυθομένου τ' προφήτου εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς καταπροθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ πολέμου ἁλόντας πολέμῳ ἀποκτείνειν [l] ἔλεγεν εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργάσασθαι τὴν ἐκείνου χώραν, θεία δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς σὺν εἰδότας ἐλθεῖν. [m] συνευωχήσαί τε ξενίοις αὐτοῖς μεταδόντα τραπέζης, ἀπολύειν ἀβλαβεῖς. Ιώραμος μὲν οὖν τῷ προφήτῃ πεισθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Αδαδον τ' αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Αδαδος τὸ προάδοξον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ

sidias Joramo prodidiſſent, & animo permotus eſt, & eos juſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, ut qui hoſti conata aperuiſſent quæ illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque "ſuos ſuſpectos haberet, quaſi ipſius inimico de-"nunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum "erat ut eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem "eſſe Eliſſæum qui hoſtium regi omnia indicat, "conſiliaque illius *ſecreta* ei recludit," juſſit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Eliſſæus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in *urbe* Dothaïm. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Eliſſæum caperent. atque illi in cuſtodia urbem undique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes ut Eliſſæum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, & hoc ipſum ei nunciavit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, & *ipſe* ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut miniſtro, quo is fortius & meliori ſpe animatus eſſet, potentiam ejus & præſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Eliſſæum multo equitatu circundatum & curribus aſpiceret, adeo ut ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſæus, ut hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoſcere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogavit *eos* quem quæſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſæum vatem *quærere*; pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad urbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Eliſſæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circumdaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, ut veriſimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis eſſent conſternati & conſilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſæus: jure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni ejus regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eò perveniſſe. ideoque conſilium dedit, ut hoſpitio *benigne* exceptos menſæque *lautæ* adhibitos, illæſos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide & magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

Syriæ rex mittit qui Eliſſæum capiant. 4 *Regum*, c. 6.

Eliſſæus Syros in Samariam pertrahit: qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 *Regum*, c. 6.

4. Cum autem iſti reverſi quæ illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac præſentiam,

Adadus, bello Judæos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 *Regum*, c. 6.

[s] Γεγυμνένης.] Ita *MSS.* γεγυμένης in *Editis*.

[t] Ψευδοδοξεῖν αὐτὸν,] Ac falſa opinione tenerentur. *Ruſinus.* SPANH.

[v] Αὐτῶν ὡς πρὸς] Αὐτῶν deeſt *Big.* & *Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατειρηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo perſonæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτὸν & dein κατειρηκότα habet *Samb.* κατειρηκότα quidem *Vat.* ſine αὐτῶν vel αὐτοῦ.

[x] Βεβουλευμένα,] Βεβουλεύμενα in quinque *MSS.*

[y] Πέμψασι μαθεῖν] Πέμψας *Big. Samb.* & *Vat.*

[z] Τυγχάνει Δοτρίβων] Ita cum *MSS.* in *Editis* Δοτρίβου τυγχάνων.

[a] Δωθαΐμ] Ita etiam LXXII. Δωθαὶ *Vat.* Δωθαεὶμ & Δωθαεὶν *Gall.*

[b] Αδαδος] Hic loci Αδερ in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in verſione *Epiphanii*.

[c] Ἵππων καὶ ἁρμάτων,] Ita & LXXII. ἱππέων *Vat.*

[d] Κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες] Εν κύκλῳ *Big.* & *Samb.*

[e] Παραχῆς] Ita *Big. Samb Vat.* & *Gall.* 1. 2. ταχὺς in *Editis*.

[f] Δραμὼν πρὸς αὐτόν.] Εισδραμὼν *Vat.*

[g] Τῷ Θεῷ] Similis loquutio exſtat p. 464. §. 2. τ' Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χρώμενος καταφρ. *Big.* & *Samb.* τ' Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χρώμενος ἀδεὴς ἦν *Gall.* 1. τ' Θεὸν ᾧ συμμάχῳ κεχρημένος καταφρονῶν *Gall.* 2. τ' Θεὸν ὡς συμμάχῳ θαρῥῶν ἀδεὴς ἦν *Vat.* in *Epiphanii* verſione. *Ille vero ſecurus de auxilio Dei contemnebat hoſtes, miniſtrumque metuentem crebro fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam Deus virtutis ſuæ potentiæque præſentiam.*

[h] Παρεκάλεί τε,] Deeſt τε in aliquod *MSS.*

[i] Εὐέλπιδα] Εὐέλπις Dinarch. adverſ. Demoſth. p. 51. ult. lin. SPANH.

[k] Αφεθέντες,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀφέντες in *Editis*.

[l] Ελεγεν εἶναι δίκαιον,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Aliiſque deeſt εἶναι.

[m] Συνευωχήσαί τε] Συνευωχεῖ τε ξ. ἀ. μεταδίδοντα *Vat.*

[n] Τῷ

tiam, insuper & vatem cui manifesto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Elissæi nihil contra Israëlitarum regem moliri statuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus se hostibus superiorem esse existimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiscitur. Qui secum reputans se non adeo viribus pollere, ut cum Syro acie dimicaret, sese in Samariam inclusit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus si non machinis & *operibus* se urbem capturum, fame tamen rerumque necessariarum inopia in potestatem suam redacturum esse Samarenses, copiis admotis urbem obsidet. . Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput asini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis sextarium stercoris columbini emerint Hebræi pro sale. Quo factum est ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hostibus proderet, & quotidie mœnia *ipse* obiret & excubias, dispiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quòd *conspiceretur & curam adhiberet, aliis obstitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, siquis hujusmodi quid perpetrare prius instituisset. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miserere domine, ratus ipsam aliquid sibimet, quo vesceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, sibi neque areas esse neque torcularia, unde & ipsi egenti aliquid largiri posset. Cumque illa horum quidem nihil se desiderare diceret, neque ob cibum molestam esse, sed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui jussérat ipsumque de iis quæ requirit certiorem facere, "sibi cum alia muliere vicina suique "amica convenisse, dicebat, ut, cum famis & ine- "diæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis "liberis *suis* (nam utrique infans erat masculus) "alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego "quidem, ait, prima meum jugulavi, hesternaque "die meo ambæ vescebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; sed à pactis recedit, filiumque "suum abscondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque vestem conscidisset & graviter exclamasset, postea in vatem Elissæum ira accensus est, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque statim misit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Elissæum vero haud latuit regis ira: sed domi *suæ* sedens una cum discipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, observate ut ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Elissæum missus erat, jussa

Gravis Samariæ fames incessit. 4 Regum, c. 6.

Mater filium comedit. 4 Regum, c. 6.

Ira regis in Elissæum. 4 Regum, c. 6.

τ προφήτου ὡς το θεῖον ἅτως εναργῶς παρῆν, κρύφα μεν σκέπτ διέγνω [n] τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τ Ελισαῖον δεδοικώς· φανερῶς ἢ πολεμεῖν ἔκεινε, τῷ πλήθ τ στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμ νομίζων προεσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατιᾷ μ μεγάλης δυνάμεως ἦλθ τὸν Ιόρραμον. ὃς ὐχ ἡγέμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος ἢ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ [o] πασᾷ τῶν ἀναγκαίων ἀπορίᾳ τὰς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκ τὴν πόλιν. ἅτε δ' ἐπέλιπε τ Ιόρραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, ὡς ἀφ' τὴν ὑπερβολὴν τ ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πεθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν [p] ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνυ, πέντε δ' ἀργυρῶν νομίσματος [q] ξέστην κόπρυ περιστερῶν [r] ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τὰς Εβραίας. λῶ δ' ἐν φόβῳ μὴ ἀφ' τ λιμὸν προδῶ τις τοῖς ἐχθροῖς [s] τὴν πόλιν ὁ Ιόραμος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπυθέσθαι πρὸς τείχη τὰς φύλακας, μή τις ἔνδον εἴη [t] παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι ἐφροντίζειν ἀφαιρούμενος [u] τὸ βλέπεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ τύχοι τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀναβοησάσης δέ τινος γυναικὸς, δέσποτα [x] ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τι μέλλειν αὐτὴν τ περὶ τροφὴν, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τ Θεὸν, καὶ μήτε [y] ἅλωσιν αὐτῷ μήτε ληνοὺς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι ἐκ περισσοῦ εἴη αὐτῇ δεομένῃ. τ δ' ὑὸς μὲν χρῆσθαι εἰπόσης τέτων, ἀφ' ἑνὸς λεῖν τροφῆς ἕνεκα, κεφαλὴν δ' ἀξιούσης περὶ ἄλλου γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν ἐκ διδάσκειν περὶ ὧν ἐπιζητεῖ, "σεσῴκας, ἔφη, "πεισθεῖσα μ τ ἑτέρας γυναικὸς [z] γειτνιώσης καὶ φίλης "αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὸ [a] λιμὸς κ τ ἐνδείας "λῶ ἀμύχανα, διαχρησάμεναι τὰ τέκνα, λῶ δ' ἄρρεν "ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. "κἀγὼ [b] μὲν, φησὶ, πρώτη τοὺμὸν κατεσφαξα, καὶ "τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὺμὸν ἐτεκφήμεν ἀμφότερα. "ἡ δ' οὐ βούλεται ταὐτὰ ποιεῖν, ἀλλὰ διαβαίνῃ τὴν "σωθεῖσαν, καὶ τ υἱὸν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ιόραμον ἀκούσαντα, καὶ διῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἐκβοήσας, ἔπεμπε ὀργῆς ἐπὶ τὸν προφήτην Ελισαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται τ Θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τ περιεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦντα αὐτ' τὴν κεφαλὴν, ἀπὸς [b] ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τ προφήτου, τ δ' Ελισαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ τ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ' οἴκαδε παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ιόραμος ὁ τ φονέως υἱὸς πέμψας τὸν ἀφαιρήσοντα αὐτ' τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τοῦτο πρασσόμενος ἀφίκηται, [c] θαφυλάξαντες εἰσίεναι μέλλοντα [d] προσεπιβλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσῃ γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [e] θαμυνόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὰ κελευσθεν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς παρὰ τ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἀναί-

n Τῷ τ Ισραηλιτῶν] Illud τῷ ex *MSS.*

o Σπάσῃ τ ἐπιτηδείων.] *Gen.* ασάρη, vel ασάνη. Sophocl. Oedip. Col. v. 519. ασάνιν ἵππος. SPANH.

p Αργυρῶν νομίσματος] Αργύρεον hîc & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων αργυρίου.

q Ξέστην κόπρυ περιστερῶν ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Sextarium fimi Columbarum pro sale comparabant Hebræi. *Rufin.* Hebr. quartum cabi stercoris columbarum. LXX. τέταρτον δ κάβου κόπρου τ περιστερῶν· In *MS. Alex.* τέσσαρες χόες π. πιε. nulla ibi ἀντὶ ἁλῶν aut salis mentione. Sale vero pro stercore usi Babylonii in fructificandis Palmis, juxta Theoph. de P. H. lib. III. c. XXII. p. 256. SPANH.

r Αντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. κά. Videsis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Mens.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7.

s Τὴν πόλιν] Τὴν πόλιν. ὁ ἢ Ιόραμος καθ' ἑκάστην in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoscit *Vet. Interpr.*

t Παρ' αὐτῶν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* *Conspiceretur & curam adhiberet,*] *Al.* conspectus fuerit curam adhibere.

v Τὸ] Edit. *Gen.* τῷ.

x Ελέησον,] Δέσποτα κύριε ἐλέησον in plerisque *MSS.*

y Αλωὰς] *Gen.* ἁλῶας, lege ἄλωας vel ἁλωὰς COCC.

z Γειτνιώσης,] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης.

a Μὶν, φησὶ,] Illud μὶ ex *MSS.*

b Εξέπεμψε.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in *reliquis.*

c Παραφυλάξαντες] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καθέχετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* θαφυλάξεσθε εἰσιόντα μέλοντα προσαποβλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ καταχεῖν.

d Προσαποβλίψατε] 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἀποκλείσατε τὴν θύραν καὶ θαφυλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua cum prematis*, ut vertit *Castalio.*

e Παραγινόμενος ὁ βασιλεὺς,] Ita cum *MSS.* θαγινόμενος in *Editis.*

f Κα-

ἀναίρεσιν τῦ Ελισαιέ, ἐποίησεν. Ιώραμος δὲ [f] καταγνοὺς τῆς ὀργῆς τὴν τοῦ προφήτου ὀργῆς, καὶ δείσας [g] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ παῖς προσελθεῖν, ἔσπευδε κωλύσαι φθέσαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ἠπείλησε ὅτι μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν φθειρομένους [h] ὁρᾷ. Ελισσαῖος δὲ εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, [i] καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν ἀφθονίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [k] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλῳ δύο κριθῆς [l] σάτα, [m] ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλῳ. ταῦτα τόν τ' Ιώραμον ἔτερψε τὸν παρόντας εἰς χαρὰν ἔτρεψε. πιστεύειν γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ὑπὲρ τοῖς προπεπραγμένοις ἀληθίαν οὐκ ὤκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνης ἐνδεὲς τὴν ἡμέρας καὶ παλαίπωρον [n] ἡ προσδοκωμένη κῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [o] ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὢν, καὶ [p] τότε φέρων αὐτὸν ἐπερρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπε, λέγῃς, "ὦ προφῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸν Θεὸν ἐξ οὐρανῦ "[q] καταρράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, οὕτως ἀμήχανον καὶ "τὰ ὑπὸ σοῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς "αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[r] ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα τὸ "τέλος, οὐ μεταλήψῃ δ' οὐδενὸς [s] ὑπαρξάντων.

ε'. Εξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισαιέ προειρημένα. [t] νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ λιμοῦ τροφὴν ἐκφέροντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, κἂν παρῇ ἢ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο ἢ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπορίᾳ τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὑτοὺς ἔκρινον, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δ' ἀναιρήσειεν, [u] θανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον [x] τὸ τῶν πολεμίων. ἤρχετο δὲ ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν καὶ ταράττειν ὁ Θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ἵππων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, καὶ ἀκοὰς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγχυτέραν προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, [y] ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Αδαδον, λέγοντες, ὡς Ιώραμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, [z] καὶ τὸν [a] τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ [b] αὐτῶν ἐπακούειν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Αδαδος, καὶ γὰρ αὐτὸς παραπλησίως ἐφοβεῖτο ἤδη τὰς ἀκοὰς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσέσχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, [c] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [d] οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον, fecerunt. Joramus autem suæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidisset qui ad hoc missus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conservare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præsentium malorum remedium à Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elisæus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; forque ut in foro bina quidem hordei sata sicli vendantur, similæ vero satum sicli ematur. Ista Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam & miseriam eis levavit futuri exspectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque-"ris, ô vates: & sicuti istud haud fieri potest ut "Deus è cœlo effunderet hordei & similæ catara-"ctas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "sunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "ista videbis ad hunc plane modum evenire, cum "vero exstiterint eorum nullatenus particeps eris.

Elisæus summam vilitatem pollicetur in posterum diem. 4 Regum, c. 7.

Leprosorum consilium. 4 Regum, c. 7.

ς'. Quæ itaque ab Elisæo prædicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra scateant, & corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, nemine ad eos propter summam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, ut si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, *nocte se conferebant ad castra hostium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, aureisque illorum, quasi in eo esset exercitus ut adventaret, sono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc crescerat suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus similiter ac militum aures *istiusmodi strepitu* circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum & perturbati, in castris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam se conjecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent,

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

f Καταγνὺς] Forsan μισήσας.

g Μὴ φθάσῃ κτείνας] Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.*

h Ορᾷ.] Περιορᾷ *Vat.* ὑπερορᾷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

i Καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpositio deest.

k Ἐν τῇ ἀγορᾷ] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII.

l Σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] ⊓ΦΦ σάτου Hebr. LXX. μέτρου σεμιδάλεως 2 Reg. VII. 1. SPANH.

m Ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου.] Ita *Samb. ὠνήσασθαι Gall.* 2. ὠνεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

n Η προσδοκωμένη] Sc. ἡμέρα. *Epiphanius* ita vertit, ac si legisset aut saltem subintellexisset ὑποστᾶσα.

o Ο δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν] Ο δὲ τριστάτης LXXII. *Triumvir* ex versione *Castalionis.* HUDS. Hebr. השלישׁ LXX. ex IV *Reg.* IX. 25. ὁ τελευτάτης. item *Exod.* IV. 7. infra c. 6. §. 3. τῷ δὲ τελίτης μοίρας ἡγεμόνι· SPANH.

p Τότε φέρων] Ἐφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπεστηρίζετο LXXII.

q Καταρράκτας κριθῆς] Alio sensu vocem καταρράκτης accipiunt LXXII. 3 Regum, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιήσει κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ.

r Οψῃ τοῦτο λαμβάνοντα] Ita in *Editis Aliisque.* ὄψει *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Υπαρξάντων.] Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis.*

t Νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως.] Lex Samariæ, ut leprosi extra urbem haberent domicilium. vid. infr. de Ozia Rege Judææ, ubi leprosus evasit, ἐξήνεγκε τῆς πόλεως ὡς ἐναγῆ cap. 10. §. 4. SPANH.

u Εὐθανατήσοντες.] *Al.* ἀθανατίσαντες.

* *Nocte se conferebant ad castra hostium.*] *Sub crepusculum* juxta *Verit. Hebr.* ἐν τῷ σκότει LXXII.

x Τὸ τῶν πολεμίων.] Τὸ deest aliquibus *MSS.*

y Ωστε τὰς σκηνὰς] Ωστε συνελθεῖν πρὸς τὸν Αδαδος λέγοντας *Hen.* & *Busb.*

z Καὶ τῶν τῶν νήσων,] Hebr. הַחִתִּים *Chittæorum* est in Sacris. REL.

a Τῶν νήσων,] Rectius τῶν Χετταίων in LXXII. 4 *Regum*, c. 7. v. 6. Videsis *N. L. Loidii Dictionarium*, voce *Cethim.* HUDS.

b Αὐτῶν ἐπακούειν] Sic *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Big.* & *Samb.*

c Εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.] Εφύγον *Hen.* & *Busb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.

d Οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας] Illud οἱ deest *Vat.*

tiam, insuper & vatem cui manifesto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Elissæi nihil contra Israëlitarum regem moliri statuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus se hostibus superiorem esse existimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiscitur. Qui secum reputans se non adeo viribus pollere, ut cum Syro acie dimicaret, sese in Samariam inclusit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus si non machinis & *operibus* se urbem capturum, fame tamen rerumque necessariarum inopia in potestatem suam redacturum esse Samarenses, copiis admotis urbem obsidet. . Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput asini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis sextarium stercoris columbini emerint Hebræi pro sale. Quo factum est ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hostibus proderet, & quotidie mœnia *ipse* obiret & excubias, dispiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quòd *consp*iceretur & curam adhiberet, aliis obstitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, siquis hujusmodi quid perpetrare prius instituisset. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miserere domine, ratus ipsam aliquid sibimet, quo vesceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, sibi neque areas esse neque torcularia, unde & ipsi egenti aliquid largiri posset. Cumque illa horum quidem nihil se desiderare diceret, neque ob cibum molestam esse, sed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui jusserat ipsumque de iis quæ requirit certiorem facere, "sibi cum alia muliere vicina suique "amica convenisse, dicebat, ut, cum famis & ine-"diæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis "liberis *suis* (nam utrique infans erat masculus) "alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego "quidem, ait, prima meum jugulavi, hesternaque "die meo ambæ vescebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; sed à pactis recedit, filiumque "suum abscondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque vestem conscidisset & graviter exclamasset, postea in vatem Elissæum ira accensus est, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque statim misit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Elissæum vero haud latuit regis ira: sed domi *suæ* sedens una cum discipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, observate ut ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Elissæum missus erat, jussa

Gravis Samariæ fames incessit. 4 *Regum*, c. 6.

Mater filium comedit. 4 *Regum*, c. 6.

Ira regis in Elisæum. 4 *Regum*, c. 6.

τ̃ προφήτου ὦ τὸ θεῖον ἔτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν οὐκέτι διέγνω [n] τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ὑπηκόων βασιλεῖ, τ̃ Ελισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς ᾗ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τ̃ στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων προέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατιᾷ μὲν μεγάλης δυνάμεως ὑπὲρ τὸν Ιώραμον. ὃς ἐχ ἡγέμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος ᾗ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ [o] πανὶ τῶν ὑπηνδείων παρασήσασθαι τὰς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἔτω δ' ἐπέλιπε τ̃ Ιώραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων ὑπερβολὴ, ὡς ἀφ' τὴν ὑπερβολὴν τ̃ ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν [p] ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνε, πέντε δ' ἀργυρῶν νομίσματος [q] ξέστην κόπρε περιστερῶν [r] ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τὰς Εβραίας. ὧν δ' ἐν φόβῳ μὴ ἀφ' τ̃ λιμὸν προδῶ τις τοῖς ἐχθροῖς [s] τὴν πόλιν ὁ Ιώραμος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκύκλευε τὰ τείχη & τὰς φύλακας, μή τις ἔνδον εἴη [t] παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι & φροντίζειν ἀφαιρούμενος & [u] τὸ βέλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ τοῦτο τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφασεν. ἀναιρεσγύνης δέ τινος γυναικὸς, δέησιν [x] ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τὶ μέλλειν αὐτὴν τ̃ περὶ τροφὴν, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τ̃ Θεὸν, καὶ μήτε [y] ἅλωσιν αὐτῷ μήτε λίνεσθαι ἐπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι & προσφέροιεν αὐτῇ δεομένῃ. τ δ' ἀδένος μὲν χρῄζειν εἰπόντος τῶν, ἀδ' ἐνοχλεῖν τροφῆς ἕνεκα, κεκρῆναι δ' ἀξιόντος πρὸς ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαι & λέγειν & διδάσκειν περὶ ὧν ὑπιζητεῖ, "σωθήσεσθαι, ἔφη, "ποιήσασθαι μὲν τ ἑτέρας γυναικὸς [z] γειτνιώσης καὶ φίλης "αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπὶ τὰ ξ λιμῷ καὶ τ ἐνδείας "ἓν ἀμύχανα, διαχρησαμένας τὰ τέκνα, ἓν δ' ἄρρεν "ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. "κἀγὼ [a] μὲν, φησὶ, πρώτη τοὺμὸν κατέσφαξα, καὶ "τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὺμὸν ἐτεκφήμεν ἀμφοτέραις. "ἡ δ' οὐ βούλεται ταὐτὰ ποιεῖν, ἀλλὰ διαβαίνῃ τὴν "σωθήκην, καὶ τ υἱὸν ἀφανῆ πεποίηκε." ταῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ιώραμον ἀκούσαντα, καὶ παρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἐκβοήσας, ἔφατο ὀργῆς ὑπὲ τὸν προφήτην Ελισσαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται ξ Θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τ ἐπεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦσθαι αὐτ' τὴν κεφαλὴν, ἀΐδης [b] ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ὑπὲ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο ξ προφήτου, τ ᾗ Ελισσαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ ξ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ' οἴκαδε παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ιώραμος ὁ ξ φονέως υἱὸς πέμψει τὸν ἀφαιρήσοντα αὐτ' τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τῦτο προσταχθεὶς ἀφίκηται, [c] παραφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα [d] προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [e] παραγινόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα προεῖδεν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς παρὰ ξ βασιλέως ὑπὲ τὴν ἀναί-

n Τῷ τ Ισραηλιτῶν] Illud τῷ ex *MSS.*

o Σπάνῃ τ ἐπιτηδείων] *Gen.* σπάνη, vel σπανί. Sophocl. Oedip. Col. v. 519. σπάνιν ἴσχει. SPANH.

p Αργυρῶν νομίσματος] Αργύρου hîc & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου.

q Ξέστην κόπρου περιστερῶν ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Sextarium fimi Columbarum pro sale comparabant Hebræi. *Rufin.* Hebr. quartum cabi stercoris columbarum. LXX. τέταρτον ξ κάβου κόπρου τ περιστερῶν· In *MS. Alex.* τέσσαρες κάβοι π. περ. nulla ibi ἀντὶ ἁλῶν aut salis mentione. Sale vero pro stercore usi Babylonii in fructificandis Palmis, juxta Theoph. de P. H. lib. III. c. XXII. p. 256. SPANH.

r Αντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. κά. Videsis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Mens.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7.

s Τὴν πόλιν] Τὴν πόλιν. ὁ ᾗ Ιώραμος καθ' ἑκάστην in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoscit *Vet. Interpr.*

t Παρ' αὐτῶν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* *Conspiceretur & curam adhiberet,*] *Al.* conspectus fuerit curam adhibere.

v Τὸ] Edit. *Gen.* τῷ.

x Ελέησον,] Δέησιν κύριε ἐλέησον in plerisque *MSS.*

y Αλωσὶς] *Gen.* ἁλῶσαι. lege ἅλωσις vel ἁλῶναι COCC.

z Γειτνιώσης,] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης.

a Μὲν, φησὶ,] Illud φ̃ ex *MSS.*

b Εξέπεμψε.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in *reliquis.*

c Παραφυλάξαντες] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καθέξετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* παραφυλάξατε εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ κατασχεῖν.

d Προσαποθλίψατε] 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἐπιπλέσατε τὴν θύραν καὶ παραθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua cum prematis*, ut vertit *Castalio.*

e Παραγινόμενος ὁ βασιλεὺς,] Ita cum *MSS.* παραγενόμενος in *Editis.*

f Κα-

ἀναίρεσιν τῦ Ελισαίε, ἐπέτησεν. Ιώραμος δὲ [f] κατεγνους τὸ ὀλὶ τὸν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας [g] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο πρᾶξαι λαβών, ἔσπευσε κωλύσαι φθάσαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ἠτιᾶτο ὅτι μὴ παύεται τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτῦντα, ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν φθειρομένους [h] ὁρᾷ. Ελισσαῖος δὲ εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, [i] καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν εὐπορίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [k] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλε δύο κριθῆς [l] σάτα, [m] ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλε. ταῦτα τόν τ' Ιώραμον καὶ τὰς παρούσας εἰς χαρὰν ἔπεισε. πιστεύσαι γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ὀλὶ τοῖς προπεπραγμένοις ἀλήθειαν οὐκ ὤκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνης εὐδεὲς τῆς ἡμέρας καὶ παλαίπωρον [n] ἡ προσδοκωμένη κοῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [o] ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλος ὤν, καὶ [p] τότε φέρων αὐτὸν ἐπερρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπε, λέγεις, "ὦ προφῆτα· καὶ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸν Θεὸν ἐξ οὐρανοῦ "[q] καταρράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, ἕτως ἀμήχανον καὶ "τὰ ὑπὸ σοῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς "αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[r] ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα τὸ "τέλος, οὐ μεταλήψῃ δὲ οὐδενὸς τῶν [s] ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισαίε προειρημένα. [t] νόμος γὰρ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπρας ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ λιμοῦ τροφὴν συμφέρουσαν, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, κἂν ἀπεραπῇ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ λογιζόμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπορία τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὐτοὺς ἔκριναν, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δὲ ἀναιρεθεῖεν, [v] εὐθανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον [x] τὸ τῶν πολεμίων. ἦρχε δὲ ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν καὶ παράπλειν ὁ Θεὸς, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, τῶν ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγγυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοσοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διεπλήσαντο, [y] ὥστε ταῖς σκηναῖς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Αδαδον, λέγοντες, ὡς Ιώραμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, [z] καὶ τὸν [a] τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων δὲ [b] αὐτῶν ἐπακοὴν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Αδαδος, καὶ δὲ αὐτὸς πιεύσας ἤδη τοῖς ἀκοαῖς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσέσχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, [c] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [d] οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον, fecerunt. Joramus autem suæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidisset qui ad hoc missus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conservare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præsentium malorum remedium à Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elisæus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; forcque ut in foro bina quidem hordei sata siclo vendantur, similæ vero satum siclo ematur. Ista Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam & miseriam eis levavit futuri exspectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque- "ris, ô vates: & sicuti istud haud fieri potest ut "Deus è cœlo effunderet hordei & similæ cata- "ractas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "sunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "ista videbis ad hunc plane modum evenire, cum "vero exstiterint eorum nullatenus particeps eris.

Elisæus summam vilitatem pollicetur in posterum diem. 4 Regum, c. 7.

Leprosorum consilium. 4 Regum, c. 7.

ς'. Quæ itaque ab Elisæo prædicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra scateant, & corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, nemine ad eos propter summam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, ut si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, * nocte se conferebant ad castra hostium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, aurcsque illorum, quasi in eo esset exercitus ut adventaret, sono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc crescret suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus similiter ac militum aures *istiusmodi strepitu* circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum & perturbati, in castris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam se conjecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent,

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

f Κατεγνως] Forsan μεζγνύς.

g Μὴ φθάσῃ κτείνας] Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.*

h Ορᾷ.] Πεισορᾷ *Vat.* ὑπερορᾷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

i Καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpositio deest.

k Ἐν τῇ ἀγορᾷ] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII.

l Σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλε.] תאסד סאתים Hebr. LXX. μίτρον σεμιδάλεως 2 Reg. VII. 1. SPANH.

m Ωνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλε.] Ita *Samb.* ὠνήσασθαι *Gall.* 2. ὠνεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

n Η προσδοκωμένη] Sc. ἡμέρα. *Epiphanius* ita vertit, ac si legisset aut saltem subintellexisset ὥρα εἰρ.

o Ο δὲ τρίτης μοίρας ἡγεμὼν] Ο δὲ τριστάτης LXXII. *Triumvir* ex versione *Castalionis.* HUDS. Hebr. השלישי LXX. ex IV *Reg.* IX. 25. ὁ τριστάτης. item *Exod.* IV. 7. infra c. 6. §. 3. τῷ δὲ τρίτης μοίρας ἡγεμόνι· SPANH.

p Τότε φέρων] Εφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπεστηρίζετο LXXII.

q Καταρράκτας κριθῆς] Alio sensu vocem καταρράκτης accipiunt LXXII. 3 Regum, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιήσῃ κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ.

r Ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα] Ita in *Editis Aliisque.* ὄψῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Ὑπαρξάντων.] Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis.*

t Νόμος γὰρ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπρας ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως.] Lex Samariæ, ut leprosi extra urbem haberent domicilium. vid. infr. de Ozia Rege Judææ, ubi leprosus evasit, ἐξένεγκαι τῆς πόλεως ὡς ἐναγῆ cap. 10. §. 4. SPANH.

v Εὐθανατήσοντες.] *Al.* εὐθανατήσαντες.

* *Nocte se conferebant ad castra hostium.*] *Sub crepusculum* juxta *Verit. Hebr.* ἐν τῷ σκότει LXXII.

x Τὸ τῶν πολεμίων.] Τὸ deest aliquibus *MSS.*

y Ὥστε ταῖς σκηναῖς] Ὥστε συνελθεῖν πρὸς τὸν Αδαδος λέγοντας *Hen.* & *Busb.*

z Καὶ τὸν τῶν νήσων,] Hebr. וּמֶלֶךְ הַתִּתִּים χεττιαίων supr. lib. 1. c. 6. §. 2. τῶν δὲ ἄνω ἐπὶ, ὡσαὶ, χεττιαίε &c. SPANH.

a Τῶν νήσων,] Rectius τῶν Χεττιαίων in LXXII. 4 Regum, c. 7. v. 6. Videsis *N. L. Loidii Dictionarium*, voce *Cethim.* HUDS. חתים *Chittæorum* est in Sacris. REL.

b Αὐτῶν ἐπακοὴν] Sic *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* καὶ δὲ καὶ αὐτὸς *Big.* & *Samb.*

c Εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.] Εφυγον *Hen.* & *Busb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.

d Οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας] Illud οἱ deest *Vat.*

sent, & ad castra perveniſſent, multum ſilentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingreſſi, profectique in unum è tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti veſtes ſuſtulerunt, multumque auri elatum extra castra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingreſſi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipſum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hoſtes abſceſſiſſe, ſeipſos incuſare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia acceſſiſſent & ad cuſtodes clamaſſent, ipſis indicabant quid de hoſtibus factum ſit. Illi autem excubitoribus regiis iſta nunciarunt. A quibus cum ea accepiſſet Joramus, amicos ducesque accerſit. ad quos, ubi venerant dicebat; "ſibi inſidiarum "dolique ſuſpicionem dare Syrorum regis diſceſ- "ſum, deſperantis fore ut vos fame intereatis, ut "ſi ad caſtra illorum quaſi fugâ deſerta diripienda "prodieritis, impetu repente facto vos quidem i- "pſos perimat, urbem vero ſine pugna capiat. "Quare vos moneo ut urbem cuſtodiatis, & nuſ- "quam ex ea exeatis, animis elati ex hoſtium re- "ceſſu." Cum autem quidam dixiſſet, optime quidem eum & prudentiſſime *de illis* ſuſpicari; ſuaſiſſetque mittendos eſſe duos ex equitibus, qui regionem omnem uſque ad Jordanem explorarent, ut ſi ab hoſtibus inſidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egreſſus ſimile quid patiatur; *quin & iſtos, inquit, equites, ſi forte capti ab hoſtibus intereant, annumerabis iis quos fames abſumpſit: ab hac ſententia non averſus, miſit qui omnia diſpicerent. Illi autem per viam hoſtibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves eſſent & expediti ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in caſtris erant diripienda emiſit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; ſed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in ſomniis ſperare poterant, non ſolum malis prioribus liberati erant, ſed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei ſata empta fuerint ſiclo, ſimilæ vero ſatum *itidem* ſiclo, juxta Eliſſæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem ſoli bona iſta non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. conſtitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati percundi diſcrimen adirent, id ipſum ille paſſus eſt, oppreſſuſque *à turba* animam efflat; morte illius ab Eliſſæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum neceſſariarum copia loquutus erat, ille ſolus fidem non habuerit.

Leproſi Syrorum caſtra deſerta eſſe ſignificant. 4 Regum, c. 7.

Regis aliorumque conſilium de Syrorum fuga. 4 Regum, c. 7.

Syrorum caſtra diripiuntur. 4 Regum, c. 7.

Triumvir in turba oppreſſus. 4 Regum, c. 7.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damaſcum venit, intellexitque Deum ipſique &

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 Regum, c. 8.

ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [e] καὶ γιόμενοι πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [f] ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. [g] καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ἁρμίσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, [h] ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πόντες ἐβάστασαν [i] ἐνθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τ παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τῶν ἐπίησαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀνακεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, καταγνόσκον ἑαυτῶν μὴ ταῦτα [k] δηλοῦντων τῷ Ιωράμῳ & τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τ Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους· ἐκεῖνοι δ ταῦτα ἀπήγγειλαν τοῖς τ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ιώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας. πρὸς οὓς ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑπονοεῖν ἔλεγε τῶν ἀνα- "χώρησιν τ Σύρων βασιλέως, [l] ἀπεγνόντος ὑμᾶς "τῷ λιμῷ ἁλῶναι, ἵν' ὡς πεφοβημένων ἔτι "ἁρπάσωσιν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως "ἐπιπέσῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτοὺς, ἁμαχητὶ δ' ἕλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, ἁλὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, "[m] καὶ μηδαμῶς πρόνοιαν καταφρονήσαντας τῷ τοὺς πο- "λεμίους ἀνακεχωρηκέναι." Φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ σωτηριωτάτα ὑπονοήσαι, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος δύο τ ἱππέων τοὺς τὴν ἄχρι Ιορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθέντες [n] ὑπὸ λοχιτῶν τ πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυλακὴ τῇ στρατιᾷ γένωνται, & μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴν ἀνυπόπτως προσελθοῦσαν, [o] προσαρτιθμήσας δέ φησι τοῖς ὑπὸ & λιμῷ πεθνηκόσι τοὺς ἱππεῖς, κἂν ὑπὸ τ ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· αἱρεθεὶς δὲ τῇ [p] γνώμῃ τοὺς [q] καταψομένους [r] ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἦυσαν, μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κῦφος πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [s] ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ἔτι διαπαύλιον [t] τ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφῆκεν. ὑπελὲς δὴ ὑδὲν ὀλίγον [v] ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺν μὲν χρυσὸν, πολὺν δὴ ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [x] ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου [y] μυριάσι καὶ μυριάσι, αἷς ὑδὲ ὄναρ ἤλπισαν, ἐντυχόντες, τ μὲν πρότερον κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δὲ εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν σάτα κριθῆς σίκλου, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλου, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥμισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τούτων οὐκ ὤνατο τ ἀγαθῶν ὁ τ τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταπατηθεὶς γὰρ ὑπὸ & βασιλέως ἐπὶ τ πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τ πολλῆς ὁρμῆς, καὶ μὴ κινδυνεύσωσι πατ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέντες [z] ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τοῦτον ἀποθνήσκει τὸν τρόπον, τῷ τελευτῷ αὐτῷ προφητεύσαντος Ελισσαίου, ὅτε τοῖς κατ' αὐτὸν τὸν ἐσομένης ἀπορίας τῶν ἐπιτηδείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Αδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτόν τε καὶ τὸν στρα-

e Καὶ γιόμενοι] Ως γιομένοι *Big.* & *Samb.*

f Αφωνίαν ἔβλεπον] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀφθονίαν in *Editis.*

g Καὶ παρελθόντες εἴσω] Ita *MSS.* καὶ παρελθόντες ἔνδον in *Editis.*

h Ως οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ,] Ως deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & mox φαγόντες ἢ καὶ π. legunt *Big.* & *Samb.*

i Ενθῆτα,] Ενθητα καὶ πολὺν χρυσὸν, καὶ κομίσαντες ἔξω τ παρεμβολῆς ἔκρυψαν *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.*

k Δηλούντων] Δηλῶντες ſolus *Vat.*

l Απογνόντος] Απογνόντας ἡμᾶς *Big.* & *Samb.* ἀπογνόντας ὑμᾶς *Gall.* 1. & 2.

m Καὶ μηδαμῶς προϊέναι] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* μηδαμῶς προσιέναι καταφρονήσαντας *Samb.* ἁλὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν φρονήσαντας τῷ *Baſ.* & G. ἁλὰ φ. ἔ. αὐτὴν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ *Gall.* 2. in *Epiphanii* verſione, *unde vos, inquit, moneo ut cuſtodiatis civitatem, & nuſquam abire tentetis, hoſtes fugiſſe credentes.*

n Υπὸ λοχιτῶν] Eo modo *Samb.* ὑπολοχιτῶν in *reliquis.*

* *Quin & iſtos, inquit, equites,*] Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos forteſſis alioquin fames abſumeret, *Gelen.*

o Προσαρτιθμήσας] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. προσαριθμήσῃ in *Editis Aliiſque.*

p Γνώμῃ τοὺς] Τότε poſt γνώμῃ delevimus auctoritate *MSS.* & *Epiphanii.*

q Καταψομένους] Καταπεψομένους ſolus *Vat.*

r Επεμψεν.] Εξεπεμψεν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

s Ρίπτοντες κατέλιπον.] Ριπτοῦντες *Samb.* & *Gall.* 1.

t Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ] Illud τ è *Cod. Vat.*

v Ωφελοῦντο,] *Cotelerius* (in *Eccl. Gr. Mon.* tom. 2. p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ἀφιλοῦντο pro ὠφελοῦντο. infeliciter ſane, niſi voluerit ἀφέλοντο.

x Ελάμβανον.] Inſertum dedi è *MSS.*

y Μυριάσι] Ita cum *MSS.* (& *Cocc.*) μυριάδας in *Editis.*

z Απολέσθαι,] Sic *MSS.* ἀπολῆσθαι, τοῦτ' αὐτὸς in *Editis.*

σραλιὰν αὐτῷ πᾶσαν εἰς τὸ δέος ἢ τὴν παρεσχὼ ἐκείνῳ [a] ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸ Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημοῦντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [b] χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαῖος ὁ προφήτης, γνοὺς ὁ Αδαδος τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἔρεσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ [c] διαφεύξεται τὸ ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος δὴ μετὰ πολλῶν παραφανεὶς τὸ ἀριθμὸν, αἱ τὰ κάλλιστα καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισσαίῳ, [e] καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως [f] πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [g] πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [h] ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Αζάηλον [i] ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐῤῥεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακά, μᾶλλον τῷ Αδάδου πελάτῃ. ἀνακείμενον δ' αὐτὸν Αζάηλος τὴν αἰτίαν τοῦ συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ [k] πίσονται δεινῶν. ἀποκλινεῖς γὰρ αὐτῶν τὰς ἀρίστας, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς πρὸς σηκοὺς πέτρας, τὰς δ' ἐγκύους ἀναῤῥήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζάηλος λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [l] ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τὰ περὶ σοῦ, ὅτι σὺ βασιλεύσεις Συρίας. Αζάηλος μὲν οὖν εὐθυμούμενος πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὲν τὰ βελτίω περὶ τῆς νόσου [m] κατήγγειλε· τῇ δ' ὑπιούσῃ [n] δίκτυον ὑπιβαλὼν αὐτῷ ἀφέδρομον, τὸν μὲν [o] στραγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων εὐθὺς τὴν Σύρων εὔνοιαν, καὶ τὸν δῆμον τῶν Δαμασκηνῶν. ὑφ' ᾧ μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [p] Αδαδος καὶ Αζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. [q] πομπεύουσι δ' [r] ἔτει καθ' ἑκάστην ἡμέραν [s] ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνουσι τὴν τούτων ἀρχαιότητα· οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἔτη οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τοῦ δέους ὃ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

exercitui ejus universo terrorem & perturbationem istam incussisse, quodque ab hostium invasione nequaquam metu fuerint perculsi, mœrore vehementer affectus, quod Deum sibi infensum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Elisæus vates è patria sua Damascum iviſſet, *hoc* cognito, Adadus domesticorum suorum fidelissimum Azaëlum ei occursurum misit, munera etiam secum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato esset evasurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretiosissimis Damasci bonis quæque regia suppeditaret munera portabant, obviam factus Elisæo, cum benigne eum salutasset, dicebat, se ab Adado rege ad eum missum, ut & dona afferret, & de morbo scisciteretur, an ex eo esset revaliturus. At vates Azaëlo quidem jussit, ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum esse. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Elisæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens mala quæ passurus esset populus post mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogasset, cur adeo *animo* perturbatus esset; fleo, inquit, quod me populi Israëlitici malorum misereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitissimas incendes, & infantes quidem lapidibus allisos perimes, mulieres vero gravidas dissecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut ista facerem? Deum, ajebat, id sibi ostendisse, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum venisset, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: postridie vero reti madido in eum injecto fauces strangulando occidebat, regnumque in ejus loco ipse occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damasceni gratiam sibi conciliaverat. à quo & ipse Adadus & Azaëlus qui post eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exstructiones templorum, quibus Damascenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus respiravit, & à metu quem propter ipsum habebat, lætè admodum pacem amplexus.

Azaëlus Elisæum de Adadi morbo consulit. 4 Regum, c. 8.

Elisæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum esse. 4 Regum, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damascenis divinis honoribus culti.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας, καὶ τελευτῆς.

Ιώραμος [t] δὲ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ ἦν [v] ταὐτὸ καθὼς προεφήκαμεν ἔμπροσθεν

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Jorami Hierosolymorum regis.

JOramus autem Hierosolymorum rex (nam & huic *cum Israëlitarum rege*, ut jam ante diximus, idem

Joramus Judæa rex, crudelis & impius. 4 Regum, c. 8.

[a] Ενέβαλεν,] Ita *MSS.* ἐπέβαλεν in *Editis.*
[b] Χρόνον εἰς Δαμασκὸν] Καιρὸν in *MSS.*
[c] Διαφεύξεται] Eo modo *MSS.* Διαφεύγοι in *Editis.*
[d] Δὴ μετὰ πολλῶν] Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis.* HUDS. Ita in fœminino Græci solent & horum & aliorum animantium multitudinem efferre. Eustath. in Homer. REL.
[e] Καὶ προσαγορεύσας] Καὶ deest *Vat.*
[f] Πεμφθέντα] Πεμφθῶσαν *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*
[g] Πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου,] Ita *Samb.* in reliquis πύθοιτο.
[h] Ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς] Sic *MSS.* (& Cocc.) ῥᾷον in *Editis.*
[i] Ἐκέλευσε] Ἐκέλευε *Vat.*
[k] Πίσονται δεινῶν.] Πείσεσθαι *Big. Vat. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.
[l] Ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην] Illud ἐν non agnoscit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεόν.
[m] Κατήγγειλε·] Κατήγγελλε *Vat.*
[n] Δίκτυον ἐπιβαλὼν αὐτῷ ἀφέδρομον, τὸν μὲν στραγάλῃ διέφθειρε,] *Machber*, δίκτυον *Josepho.* verum *aliis* τρῶμα *stragula.* Dici tamen potest, quod *stragula* fuerit *retiformis*, sive *operis reticulati.* HUDS. Infuso laqueo vinciens eum strangulavit. *Rufinus.* LXX. 2 Reg. VIII. 15. ἔλαβε τὸ Μαχβὰς (MS. Alex. τὸ Ναβρὰ) καὶ ἔπνιξεν ἐν τῷ ὕδατι, καὶ ἐφονεύθη ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· Illud τὸ LXX. Μαχβὰς ad Hebr. מכבר hoc loco. Joseph. autem à מכבר crates, rete, δίκτυον; sicut Exod. XXVII. 4. ἐχάρεων ἔργον δικτυωτὸν χαλκοῦν. & 5. & supra lib. 3. c. 7. §.... δικτύῳ τινὶ ἐχάρεων ἐμφερεῖ· ubi מכבר crates, δίκτυον apud LXX. Exod. XXVII. 4. SPANH.
[o] Στραγγάλῃ διέφθειρε,] Videsis *Plutarchum* in *Ag.* & *Cl.* p. 804. A. HUDS. An inde character Syrorum *Estrangelo* dicitur & non à στρογγύλος. REL. Conf. sup. lib. 6. c. 8. §. 2. SPANH.
[p] Αδαδος] *Clerico* verisimilius videtur, Azaëlum & filium ejus cultos fuisse à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damasceni sub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix possit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuisse. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6.
[q] Πομπεύουσι] Ita *Vat.* & forsan *Vet Interpr.* πέμπουσι in *reliquis.* HUDS. Forte πέμπουσι ἢ πομπὴν . . . ἐπὶ τῇ τιμῇ vel ἐπὶ τιμῇ COCC.
[r] Οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ut & mox infra ante finem capitis. αὐτοὶ utroque locoin *Editis. Aliisque.*
[s] Ἐπὶ τῇ τιμῇ] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπί τε τιμῇ in *cæteris.*
[t] Δὲ ὁ] Δὴ legisse videtur *Vet. Interpr.*
[v] Ταὐτὸ καθὼς] Καὶ τοῦτο γὰρ ἦν τ' αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

idem erat nomen) ſtatim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipſius & paternorum amicorum, qui etiam principes erant, proceſſit; inde regni ſui initio facto, datoque malitiæ ſuæ ſpecimine, nullaque in re diſſimilis Iſraëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deique cultu diſceſſerunt. Quin & ipſum ad impietatem inſtituit, Deoſque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percuſſerat, noluit ſtirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non deſtitit. Cum autem ſub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defeciſſent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patris ipſius fide erat, interfeciſſent, quem vero voluerunt ſibi regem creaſſent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipſius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, ſimul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo veſanus, ut etiam populum ad montium faſtigia ire coëgerit, Deoſque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paral. c. 21.

2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum inſtitutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum eſſe pœnas, quod ſuorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, ſed regum Iſraëlitarum peccatis ſectandis ſe addixerit, ſimulque compulerit Judæ tribum & cives Hieroſolymitanos ad idolorum cultum, relicta ſacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Iſraëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *ſuos* interfecerit, viroſque bonos & juſtos occiderit; inſuper & ſupplicium, quod pro iſtis erat luiturus, literis ſignificabat vates, *ſcilicet* populi interitum, uxorumque ipſius regis & liberorum * ſtragem; quodque ipſe *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejuſque viſceribus, tabe intus dirum in modum graſſante, profluvio ejectis; ita ut ipſe, cum calamitatem ſuam proſpiceret, nullaque arte ei ſubvenire poſſet, hoc modo poſtea animam efflarit. Iſta quidem Elias vates ei per literas ſignificabat.

Elia ad Joramum literæ. 2 Paral. c. 21.

III. 3. At non multo poſt exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palæſtinorum, facta impreſſione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipſius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus eſt filius, è manibus hoſtium elapſus,

Arabes & Palæſtini Judæam invadunt, & in regis domum ſæviunt. 2 Paral. c. 21.

ὄνομα, Ὀχοζίαν τὸν ἀρχὸν, ὃν ὑπὸ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν [x] πατρώων φίλων, οἱ δὲ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὸν ἀρχὸν δὲ τὸν ὑπόδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν [y] τῶν τοῦ Ισραὴλ βασιλέων, οἱ πρῶτοι παρηυώμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Ebραίων ἔθη, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν [z] τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ δὲ ξενικὰς θεὰς προσκυνεῖν, [a] Γοθολία θυγάτηρ μὲν Αχάβου, [b] συνοικήσαζα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὸν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τότε τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ιώραμος δ' ὁ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ δὲ [c] λύμῃ τῶν ὑπαρχόντων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ιδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτανάντων βασιλέα, ὃς [d] ὑπέκυσεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καθιστάντων, Ιώραμος, μὴ τῶν πρὸ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ιδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν πέριξ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διέφθαρε, πορρωτέρω δ' οὐ προῆλθεν. ὤννησε μέντοι τοῦτο ποιήσας οὐδέν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [e] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' ἔτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ὑπὸ τὰ [f] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ πραττομένῳ, καὶ τελέως ἐκβεβληκότι τῆς Δμνοίας τὰ πάτρια νόμιμα, [g] κομίζεται παρ' Ηλίου τοῦ [h] προφήτου ἐπιστολή· ἣ [i] τὸν Θεὸν ἐδήλου μεγάλων παρ' αὐτοῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τῆς Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνανάγκασε τὴν τοῦ Ιούδα Φυλὴν, καὶ τοὺς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφέντας τὴν ὁσίαν τοῦ ἐπιχωρίου Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἰδωλα, καθὼς καὶ Αχαὰβος τοὺς Ισραηλίτας ἐδιδάξατο, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτανε, τὴν τε τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [k] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τοῦ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [l] αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι πεθνήξεται νόσῳ τοῦ νηδύος ὑπὸ πολὺ βασανισθείς, καὶ τῶν ἐντέρων [m] αὐτοῦ δι' ὑπερβολὴν τοῦ ἔντος ἀφροφορίας ἐκρυέντων, ὡς αὐτὸν [n] ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' ἕτως ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλου Δία τοῦ ὑπερβολῆς ὁ Ηλίας.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ ἦ στρατὸς [o] Αραβῶν, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [p] τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ιωράμου βασιλείαν [q] ἐνέβαλε, καὶ [r] τὴν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· [s] ἔτι ἦ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [t] κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς ἦ αὐτῷ μόνος

x Πατρώων φίλων,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρείων in *Editis Altiſque.*

y Τῶν τοῦ Ισραὴλ βασιλέων,] Τῶν τοῦ λαοῦ βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

z Τά τε ἄλλα εἶναι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάτε ἄλλα κακὰ in *Editis.* In *Epiphanii* verſione, *docuit quoque vulgus & in aliis eſſe malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam.*

a Γοθολία] Ita & LXXII. Αθαλία juxta *Hebr.*

b Συνοικήσασα] Συνοικοῦσα *Vat. Hen.* & *Busb.*

c Λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν.] Λύμαν Euripid. Hecub. v. 213. λώβαν, λύμαν. SPANH.

d Υπέκυσεν] Υπήκουσεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

e Λαβίναν] Λαβέαναν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur, *Lebna*, *Labna* & *Lobana.* HUDS. לבנה Libna in Sacris. REL. Λοβνὰ LXX. MS. Alex. Λομνὰ Hebr. לבנה. SPANH.

f Υψηλὰ τῶν ὀρῶν.] Υψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

g Κομιζεται παρ' Ηλίου τοῦ προφήτου ἐπιστολή.] 2 Chronic. XXI. 12. SPANH.

h Προφήτου ἐπιστολή·] Ετι δὲ ἐπὶ γῆς ὢν poſt προφήτου adjiciunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. De hac Eliæ epiſtola videſis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Alioſque* ad 2 *Paralip.* c. 21.

i Τὸν Θεὸν] Εφ' ᾗ aut ὡς ᾗ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.*

k Εσήμαινε] Εσήμαινε δὲ τοῖς γρ. *Vat.*

l Αὐτοῦ τοῦ βασιλέως] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ τε in *Editis Aliiſque.*

* *Stragem*;] Ita placuit interpretari, quod *S. Literæ* nihil de illis illato ſtupro loquantur, ſed de illarum nece.

m Αὐτοῦ δι' ὑπερβολὴν] Αὐτῷ *Vat.*

n Ορῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν,] Επιδόντα *Big. Samb.* & *Gall* 1.

o Αραβῶν, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων,] Arabes vicini Æthiopiæ. 2 Chronic. XXI. 16. *Syr.* Arabum commorantium inter Indos. SPANH.

p Τῶν ἀλλοφύλων,] Illud τῶν ex *MSS.* Hîc loci *Joſephus* Παλαιστίνης vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in ſuperiori hiſtoria non fecit. HUDS. At an non & Αραβες erant ἀλλόφυλοι? Philiſtæi ἀλλόφυλοι appellantur ſingulari nomine, de quo *alias.* Verum non perpetuo *Joſephus* per ἀλλοφύλους Philiſtæos intelligit. vide mox capite 6. ne quis ἀλλόφυλος interſit, *id eſt*, ξένος, ἀλλότριος, uti ipſe explicat. REL.

q Ενέβαλε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐνέβαλε in *Editis Aliiſque.*

r Τὴν τε χώραν διήρπασαν,] In quibuſdam *MSS.* καὶ τὴν χώραν διήρπασε.

s Ετι ἦ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] 2 Chron. XXI. 18. 19. SPANH.

t Κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] Κατέσφαξε ſolus *Samb.*

ωελείπεται τ παίδων, Δι᾽ αφυγὼν τὰς πολεμίους, [v] Οχοζίας ὄνομα. μ ἢ παύτῳ τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν ωεωερημένῳ ὑπὸ κ ωεοφήτ [x] νόσον ὀλὶ πλεῖσον νοσήσας χρόνον· ἐπέσκηψε γὰ εἰς τὰ γαστέρα τὸ θεῖον αὐτ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ὑβρισὼν αὐτ τὰ ἐντὸς ἀκρυέντα. ωεύθεσθε ἢ αὐτ καὶ τ νεκρὸν ὁ λαός. [y] λογισάμενοι γὰ οἷμαι τ ἔτους ὀκτωκαιδέκατα μ μῆνιν Θεᾶ, μηδὲ κηδείας τῆς βασιλεῦσι ωρεπούσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτε τ ωατρῴαις ἐνεκηδεύσαν αὐτὸν ταφαις, ὅτε ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, [z] ἀλλ᾽ ὡς ἰδιώτῃ ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα ἢ ὀκτώ. [a] ωαραδέδωκε ἢ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τ Ιεροσολυμιτῶν τῷ ωαιδὶ αὐτ Οχοζίᾳ.

nomine Ochozias. Poſt hanc autem calamitatem, *rex* ipſe morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira ſua ventrem ejus perfuderat) miſerabiliter vita decedebat, cum inteſtina ſua egeſta conſpexiſſet. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum ſecum, ut opinor, reputaſſent, nequaquam dignum eſſe qui regiis exſequiis cohoneſtetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exſpirarit, neque in paternis ipſum ſepeliere monumentis, neque alio dignati ſunt honore: ſed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixiſſet quidem annos quadraginta, octo vero regnaſſet. Populus autem Hieroſolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

Jorami mors. 4 Regum, c. 8.

Ochozias Judææ rex: 4 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 22.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Ιηοῦς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, κ Ιώραμον ἀνεῖλεν Ὀχοζίαν· οἷά τε ἀπ᾽ αὐτ ἐπεγένετο εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

Ιώραμος ἢ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μ τ Αδάδου τελευτήσαντος ἐλπίσας [b] Αραμαθὴν πόλιν τ Γαλααδίτιδος [c] ἀφαιρήσεσθ τοὺς Σύρους, στρατιᾷ μὲν ἐπ᾽ αὐτοὺς μ μεγάλης ωαρασκευῆς. ἐν ἢ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων ὑ καιρίως, ἀνεχώρησεν εἰς [d] Ιεσραέλαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμαθῇ τ στρατιὰν ἅπασαν, κ ἡγεμόνα τ [e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦν. ἤδη γὰ αὐτῷ [f] ῥηθὲν κ κεκριτο. πρόσκειτο δ᾽ αὐτῷ μ τ ωρεσβείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δ᾽ ὁ ωροφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτ, δοὺς αὐτῷ [g] τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἐπεμψεν εἰς Αραμαθὴν κρίσοντα τ Ιηοῦν· κ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ἥρηται βασιλέα. ἄλλά τε ωρὸς τούτοις εἰπεῖν ἐπιστέλας, [h] ἐκέλευσε τρόπῳ Φυγῆς ποιησάμενος τ ωορείαν, ὅπως λαθὴ ωάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ ἢ ἡκόμενος ἐν τῇ πόλει, τ [i] μὲν Ιηοῦν ὑρμῇ καθεζόμενον μ τῶν τ στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ ωροεῖπε. ωροσελθὼν ἢ ἔφη, βούλεσθ ωρός τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. ὃ δ᾽ ἀναστὰς ὡδήγησεν εἰς [k] τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτ τ κεφαλῆς· κ τ Θεὸν [l] ἔφησε βασιλέα χρηστονεῖν αὐτὸν, ἐπ᾽ ὀλέθρῳ δ᾽ ἡμῶς δ᾽ Αχάβου, κ ὅπως [m] ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν ωροφητῶν, τῶν ὑπὸ Ιεζαβέλης ωαρανόμως ἀποθανόντων, ἵν᾽ ὁ τούτων οἶκος τ αὐτὸν τρόπον [n] ὥσπερ οἱ Ιεροβοάμου δ Ναβατίου παῖδος ὑ [o] Βαασὶ ωροῤῥιζῶσι διὰ τ ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, κ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τ Αχάβου ἡμῶν. κ ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τ ταμιείου, σπουδάζων μηδενὶ τῶν [p] ὑπὸ τ στρατιᾶς ὁρᾶσθαι.

β'. Ο δὲ Ιηοῦς ωροελθὼν ἦκεν ὑπὸ τ τόπον ἔνθα μ τῶν ἡγεμόνων [q] ἐκαθέζετο. πυθομένων δὲ κ φέρειν αὐτοῖς ωαραλαβόντων τι ωρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, κ ωρότερα μαίνεσθαι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ᾽

CAP. VI.

IV.

Quemadmodum Jehus unctus eſt rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo geſta ſunt ad pœnas impiis irrogandas.

CÆterum Joramus Iſraëlitarum rex, poſt Adadi interitum in ſpem inductus ſe poſſe Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione ſagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jeſraëlam urbem ſe recepit, ut illic ſanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemeſſi filio. jam enim urbem *iſtam* vi ceperat. Ei autem propoſitum erat, cum à vulnere revaleſceret, Syros bello aggredi. Interim Eliſſæus vates unum è diſcipulis ſuis, dato ei ſacro oleo, miſit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipſum in regem elegiſſe. Mandatis etiam quibuſdam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio ſedentem inter exercitûs duces, prout Eliſſæus ei prædixerat. Cum autem ad eum acceſſiſſet, ajebat, ſe velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave ſequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in ſtirpis Achabi perniciem, utque ſanguinem ulciſcatur vatum, quos Jezabela injuſta nece peremit, ut domus eorum, ſimiliter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baaſæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat ſemen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi ſe proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conſpiceretur.

Joramus Iſraëlitarum rex in obſidione ſagitta ictus. *4 Regum, c. 8.*

Eliſſeus mittit, qui Jehum ungat Iſraëlitarum regem. *4 Regum, c. 9.*

2. Jehus autem foris egreſſus revertebatur ad locum ubi cum ducibus ſedebat. Illis vero percontantibus ſimul & obſecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iſte* juvenis veniſſet, prætereaque illum inſanire dicentibus; ſane de eo recte conjeciſtis, re-

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. *4 Regum, c. 9.*

---

[v] Οχοζίας] Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.*

[x] Νόσον ἐπὶ πλεῖσον] Sic *Samb.* νόσον poſt ωεωερημένῳ habent *Vat.* & *Baſ.* in *reliquis* vox iſta omittitur.

[y] Λογισάμενοι γὰ] *Al.* λογισάμενον. dein ἐνεκήδευσεν &c.

[z] Ἀλλ᾽ ὡς ἰδιώτῃ] Illa ἀλλ᾽ ὡς ἰδιώτῃ ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[a] Παραδέδωκε] Παραδίδωσι *Vat.*

[b] Αραμαθὴν] De Αραμάθη ſupr. lib. 8. c. 15. §. 3. & 5. SPANH.

[c] Ἀφαιρήσεσθαι] Ἀφαιρεθήσεσθαι *Vat.*

[d] Ιεσραέλαν] Ex p. 462. §. 8. & p. 460. §. 6. Ιζάρλω legi debuit pro Αζάρλω *Editorum* & Ιαζάρλω *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ſed cum paulo infra p. 486. v. 7. Ιεσραέλαν (ut & in Codice meo docet *Cocceius*) habeant libri omnes, (& hîc loci in *Cod. Vat.* exſtet Ιεζαρέλαν, & Ιεζρεέλῳ in *Gall.* 2. & *Jezraëlem* in *Epiphanio*) Ιεσραέλαν reſcribendum cenſuimus.

[e] Νιμεσσὶ παῖδα Ιηοῦν.] Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Aliiſque.* Αμασὶ in *Editis*, Αμασῆ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αμασίᾳ *Vat.* Si quis Ναμασὶ malit, non repugnabo.

[f] Ἠηθὲν κ κεκριτο.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. εἰρεθὲν *Baſ.* εἰλῄφει *Gen.* εἰρεθὲν *Vat.* ἠρεμοῦν *Gall.* 2.

[g] Τὸ ἅγιον ἔλαιον,] Unde ei Sacrum oleum, quod in loco Sancto ubi templum erat adſervabatur? In Sacro codice non legitur id oleum ſanctum fuiſſe. REL.

[h] Ἐκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε κ τρόπῳ in *ceteris.*

[i] Μὲν Ιηοῦν ὑρμῇ] Illud μ ex *iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλέα in fine §. 4.

[k] Τὸ ταμιεῖον,] LXX. εἰς τὸ ταμιεῖον ἐν τῷ ταμιείῳ *MS. Alex.* ἐν τῷ ταμιείῳ. 2 Reg. IX. 2. *Vulg.* in interius cubiculum. Hebr. חדר בחדר *cubiculum in cubiculum* ſeu in penitiſſimum penetrale. infr. c. 7. §. 2. εἰς τὸ ταμιεῖον. SPANH.

[l] Εφησε βασιλέα] Εδη *Vat.*

[m] Εκδικήσῃ τὸ αἷμα] Εκδικήσης *Vat.*

[n] Ὥσπερ οἱ Ιεροβοάμου] Ita *Big.* & *Samb.* ὥσπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖδες in *Editis.* ὥσπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παιδὸς *Vat.* ὥσπερ δ Ιερ. τ. Ν. παῖς *Gall.* 2.

[o] Βαασὰ] Supra (*ſc.* p. 455. §. 3. 456. §. 4.) Βαάσης dicitur. Hîc vero Αβασᾶ *Big.* & *Samb.* Αμασᾶ *Vat.* Βασὰ *Gall.* 2.

[p] Επὶ τ στρατιᾶς ὁρωθῶσιν.] Ex τ σρ. *Vat.*

[q] Εκαθίζετο.] Ita *Samb. Baſ.* ἐκαθίζετο *Gen.* *Alii*que.

reſpondebat, nam & inſani verba loquutus eſt. Cum autem magis adhuc inſtarent & audire poſtularent, regnum populi ſibi à Deo delatum, ajebat illum dixiſſe. Hæc ubi dixerat, ſuam quiſque veſtem exeuntes eas illi ſubſternebant, & ſigno cornibus dato Jehum regem eſſe pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jeſraëlam: ubi, ut jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obſidione acceperat. Tum autem Ochozias Hieroſolymorum rex propter cognationem eo ſe contulerat, (nam ſororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præſertimque ad viſendum quomodo ſe haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviſo adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui iſta Joramo nunciatum iret. hoc enim ipſi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti eſſent *bona fide* eum regem declaraſſe.

V. *Jehus Joramum Iſraëlitarum regem & Ochoziam Judææ regem interficit. 4 Regum, c. 9.*

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias cuſtodierunt, ne quis clam Jeſraëlam profectus iis qui iſthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectiſſimis equitum aſſumptis, ipſoque in curru collocato, Jeſraëlam petebat. Cumque non longe abeſſet, ſpeculator, à rege Joramo conſtitutus ut venientes in urbem proſpiceret, Jehum conſpicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è veſtigio præcepit obviam mitti equitem, quiſnam veniat quæſitum. Cum autem eques ad Jehum acceſſiſſet, interrogabat quomodo ſe res habeant in exercitu. regem enim de iſtis percontari *ajebat*. Ille vero juſſit, ut de iſtis quidem nihil ſolicitus eſſet, ſed ipſum ſequeretur. Cum hæc vidiſſet ſpeculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege miſſo imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in ſpeculis ſtabat, poſtremo & ipſe conſcenſo curru cum Ochozia Hieroſolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipſum viſurus, quomodo ſe haberet ex vulnere) *illi* occurſurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & compoſito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæſivit, ſatin' ſalvæ ſint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jeciſſet, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipſumque nihil ſani cogitare ſuſpicatus, converſo ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixiſſet, circumventos ſe dolo ac inſidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret,

ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τὰς λόγους μεμνότ⟨ο⟩ ἐποιήσατο. ἀναβαζόν⟨τ⟩ων δ' ἀκοῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τ̀ Θεὸν αὐτὴν ᾑρῆσθαι βασιλέα ϗ πληθυς, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπὼν ⟨ὁ⟩ ἕκας⟨τ⟩ος [r] περιδύων αὐτὸν [s] ἐπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ιηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δ', ἀθροίσας τὸν στρατὸν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ιώραμον εἰς [t] Ιεσραέλαν πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὸν πληγὰν, ὃν ἔλαβε παρὰ τῆ [v] Αραμαθῆς πολιορκία. ἔτυχε δ' καὶ ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Οχοζίας ἀφιγμέν⟨ο⟩ πρὸς τ̀ Ιώραμον· ἦσαν γὰρ ὃν αὐτὸς τ̀ ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δ' πῶς ἔχοι ἐκ ϗ τραύματ⟨ο⟩ς, διὰ τὸν συγγένειαν ἐληλύθη. Ιηοῦς δ', βουλόμεν⟨ο⟩ αἰφνιδίως τοῖς περὶ τ̀ Ιώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίει μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποδράντα μηνύσαι ταῦτα τῷ Ιωράμῳ. τοῦτο [x] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτῷ τ̀ εὐνοίας, καὶ [y] τὸν διαφθαρέντας ἅτως ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡδέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδὸς, μή τις εἰς [z] Ιεσραέλαν διαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ιηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους [a] παραλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματ⟨ο⟩ς, εἰς τὴν Ιεσραέλαν ἐπορεύετο. γινομένῳ δ' ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ιώραμ⟨ο⟩ς [b] καθεστάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μὲν πλῆθος προσελαύνον⟨τ⟩α τ̀ Ιηοῦν, ἀπήγγειλεν Ιεράμῳ προσελαύνουσιν ἱππέων ἴλλους. ὁ δ' ὀρθὸς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα [c] τῶν ἱππέων ἀπαντήσοντα, καὶ πύθεσθαι τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν [d] οὖν πρὸς τ̀ Ιηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πυθόμενος δ' ταῦτα τ̀ βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν [e] ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δ' αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ιεράμῳ τ̀ ἱππέα, συγκαταμιγῆναι τῷ πλήθει τῶν προσιόν⟨τ⟩ων, σὺν ἐκείνοις φαινόμενον. πέμψαν⟨τ⟩ος δὲ δεύτερον ϗ βασιλέως, ταὐτὰ ταῖς προσέταξεν Ιηοῦς. ὡς δὴ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ιεράμῳ, πλάνητον αὐτὸς ἵππεὰς ἅρμα⟨τ⟩ος σὺν Οχοζίᾳ τῷ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς [f] ἐκ ϗ τραύμα⟨τ⟩ος ἔχοι, διὰ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ὑπαντήσομεν⟨ο⟩ς. [g] σχολαίτερόν τε δὲ μετ' τάξεως ὥδευεν Ιηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ [h] Ναβόθυ τοῦτον Ιώραμ⟨ο⟩ς, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κ̀ τὸ στρατόπεδον. [i] βλασφημήσαν⟨τ⟩ος δ' πικρῶς αὐτὸν Ιηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ [k] φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Οχοζίαν ἐνέδρα καὶ δόλῳ [l] καπεστρατηγῆσθαι. Ιηοῦς δ' πεύσας αὐτὸν καταβάλλ⟨ε⟩ι, ϗ βέλους διὰ τ̀ καρδίας ἐνεχθέν⟨τ⟩ος. καὶ Ιώραμ⟨ο⟩ς μὲν ὀλίγους πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὸν ψυχὸν ἀφῆκεν. Ιηοῦς δ' προσέταξε [m] Βαδάκρῳ [n] τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥίψαι τ̀ Ιωράμου νεκρὸν εἰς τ̀ ἀγρὸν

r Περιδύων αὐτὸν ἐπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Juxta morem Regum in Oriente. vid. Æſchyl. Agamem. v. 919. & quæ ibi noto: προφυσήσαντ⟨ο⟩ς πόδ⟨ας⟩ ad adventum Agamemnonis. SPANH.

s Επεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Lege ὑπεστρώννυεν. COCC.

t Ιεσραέλαν πόλιν·] Ισζαρεέλαν & mox Ιζαρεέλαν *Vat.* Ιεσρεέλαν *Gall.* 2. Videſis *Annott.* ad p. 462. §. 8.

v Αραμαθῆς] Ραμώθης *Vat.* & ſupra Αραμώθης, ut hîc loci *Baſ.*

x Γὰρ ἔσεσθαι] Illud γὰρ additum ex *MSS.*

y Τὸν διαφθαρέντας] Τὸ διαφθ. *Big.*

z Ιεσραέλαν] Ita cum *Samb.* ut p. 485. §. 1. Ιεσρεέλα in *Editis.* Ιεσρεέλαν *Big.* Ιζαρεέλαν *Vat.* Ιεζρεέλαν *Gall.* 2. Ιεζρεέλα *Gall.* 1.

a Παραλαβὼν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλαβὼν in *cæteris.*

b Καθεστάκει] Ita cum *MSS.* in *Editis* καθεστήκει, forſan pro καθεστήκει.

c Τῶν ἱππέων] Illud τῶν ex *MSS.*

d Οὖν πρὸς τ̀ Ιηοῦν] Ita cum *MSS.* ἐλθὼν ϗ in *Editis.*

e Εκέλευσεν,] Εκέλευεν *Vat.* & *Gall.* 1, 2.

f Εκ ϗ τραύματ⟨ο⟩ς] Εκ τραύματ⟨ο⟩ς *pleriſque.*

g Σχολαίτερόν τε] Ita ſane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (niſi quod δὲ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forſan *Joſephus* exſculpſerit ex verbis obſcuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraïca*: adeo ut hîc forſan aliquis legendum eſſe ſuſpicaretur, ὀχολαίτερόν τε ϗ μετ' ἀταξίας ὥδευεν Ιηοῦς.

h Ναβόθυ] Ναβώθυ in quibuſdam *MSS.*

i Βλασφημήσαντ⟨ο⟩ς] Sic βλασφημεῖν pro convitiari proximum Plato l. XI. de Legib. p. 934. E. SPANH.

k Φαρμακὸν] Sic φαρμακὺς veneficos LXX. Exod. XXII. 18. SPANH.

l Καπεστρατηγῆσθ.] Sic cum *MSS.* κατεστρατηγῆσθ in *Editis.*

m Βαδάκρῳ] Ita pro Βαδάκῳ *Editorum Aliorumque* reſcripſi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βαδικάρῳ malit *Schotanus* ex Βαδικὰρ *Int.* LXXII.

n Τῷ τ̀ τρίτης μοίρας ἡγεμόνι,] Confer. ſupr. c. 4. §. 4. SPANH.

o Κα-

ἀγρὸν τῦ Ναβάθα, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ηλίᾳ προφητείας ἣν Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτῦ τ Νάβαθον ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτῦ ἐν τῷ ἐκείνε χωρίῳ. ταῦτα γὰρ ο καθεζομένης ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Αχάβε λέγοντος ἀκούσας τοῦ προφήτε. καὶ δὴ τοῦτο σωέβη γρέως, κ τὴν πρόρρησιν τὴν ἐκείνε. πεσόντος δ Ιωράμε, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Οχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξένευσε, λήσεσθαι τ Ιηοῦ ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προσβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν δ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππῳ φεύγει τ Ιηοῦ εἰς P Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τ πληγῆς τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ιεροσόλυμα, τ ἐκεῖ ταφῆς τυγχάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς δ καὶ χείρων τοῦ πατρὸς q αὐτῦ γενόμενος.

δ'. Τοῦ δ Ιηοῦ r ἐλθόντος εἰς s Ιεσραέλαν, κοσμησαμένη t ἡ Ιεζαβέλα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύργε, "καλὸς, εἶπε, δοῦλος v ὁ ἀποκτείνας τ δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, x ἐπυθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβάσαν ἧκεν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς δυνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργε βαλεῖν. καταφερομένη δ τό τε τεῖχος ἐρράνε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τ ἵππων οὕτως ἀπέθανε. y τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ιηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τ ὁδοῦ z ἀνεκτᾶτο τῆς τε ἄλλης καὶ τραπέζης. προσέταξε δ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ιεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσελθόντες πλὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ a ἀκρωτήρια. τὰ δὲ ἄλλα πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιηοῦς, ἐθαύμασε τὴν Ηλίᾳ προφητείαν. οὕτω γὰρ αὐτὴν εἰς Ιεσραέλαν b προεῖπε τοῦτον c ἀπολεῖσθαι τ τρόπον.

ε'. Οντων δ' Αχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ιηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, d τὴν δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τ Σαμαρέων, λέγων, τ c ἀνδρειότατον τ Αχάβε παίδων f ἀποδεῖξαι βασιλέα· g καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος ἵππων ὅπλων σρατιᾶς, κ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ h τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράττεσθαι δίκην ὑπὲρ τ δεσπότε. ταῦτα δ' i ἐγεγράφη, βλέπεσθαι βουλόμενος λαβεῖν τ τ k Σαμαρέων γνώμας. ἀναγνόντες δ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίστων σρατῶν κρείττους βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, κ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύῃ. ὁ δ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὖθίς τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τ Αχάβε παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τὰς τρο-

sibi in memoriam revocato Eliæ vaticinio, quo patri ejus Achabo post cædem Nabuthi prædixerat, fore ut ipse *aliquando* cum sua progenie illius in agro pereat *ubi eum interfecerat*. hujusmodi enim oraculum, cum à tergo Achabi in curru sederemus, vatem pronunciantem audivimus. id quod etiam, ita ut prædictum fuerat, evenit. Cum autem Joramus cecidisset, Ochozias, de sua salute solicitus, currum in aliam viam deflexit, se Jehum latiturum esse ratus. At ille eum persequutus, in clivo quodam deprehensum ictu sagittæ vulneravit. Quo fit ut is, curru relicto & equo conscenso, à Jehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo post ex vulnere moritur. atque *à suis* Hierosolyma vectus illic sepelitur; cum annum quidem & non amplius regnasset, neque vero patreque suo pejor exstitisset.

Jorami cadaver in Nabuthi fundum projectum. 4 *Regum*, c. 9. *Ochozia mors.* 4 *Regum*, c. 9.

VI. 4. Cum autem Jehus Jesraëlam accessisset, Jezabela, compta *admodum* in turri stans, "ô servum "egregium, ajebat, qui dominum *suum* occidit." Ille vero, oculis ad eam sublatis, interrogabat, quænam esset; jussitque ut descenderet, & ad se veniret: tandemque spadonibus imperavit, ut eam de turri præcipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum sanguine respersit, & ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, ubi hæc facta erant, Jehus ad regiam perrexit, & seipsum & amicos de via fessos inter alia mensâ reficiebat. Domesticis autem suis, qui Jezabelam interemerant, præcepit, ut eam in honorem generis sepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat ut funus curarent, nihil de corpore ejus reliquum invenerunt, *præter extrema. nam cætera omnia à canibus consumpta erant. Jehus, his auditis, Eliæ demiratus est vaticinium. ille enim prædixit, eam hujusmodi mortem obituram esse in Jesraëla.

Jezabela conculcata & à canibus discerpta. 4 *Regum*, c. 9.

5. Cum haberet autem Achabus septuaginta liberos, qui Samariæ alebantur, misit Jehus duas epistolas, unam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarensium principes: monens, ut ex Achabi filiis fortissimum *dispicerent quem* regem crearent; (illis enim magnam curruum esse vim & equorum & armorum & copiarum, & urbes quoque munitissimas) atque hoc facto, mortem domini ultum irent. Scripsitque in hæc verba, experiri volens quomodo Samarenses erga se animo essent affecti. Principes autem & nutritii, lectis literis, ingenti metu perculsi sunt. cumque cogitassent, se nihil adversus istum facere posse, qui duos reges maximos superârat, rescripserunt ita ut fatercntur se illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad hæc alteram ad eos scripsit epistolam, præcipiens ut ei dicto essent audientes, & Achabi filiorum capita abscissa ad eum

Jehus scribit ad Samarienſium principes. 4 *Regum*, c. 10 4 *Regum*, c. 10. v. 2.

o Καθεζομένης] Ita in *Editis Aliisque*, convenienter *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 9. v. 25. καθεζομένου *Big, Samb.* & *Vat.* atque ita vel καθεζόμενον legebat *Epiphan.* qui vertit, *cum sederet*. HUDS. Καθεζόμενον videtur legisse interpres: atque in Sacris etiam hunc & Badacum ibi sedisse extat. REL.

p Μαγεδδώ.] Recte: Μαγαδδὼ & Μαγεδαὼ vitiose in *MSS.* HUDS. Conf. sup. lib. VIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Αὐτῦ γενόμενος.] Illud αὐτῦ inseruimus ex *Cod. MSS.* & *Vet. Interpr.*

r Ελθόντος] Εἰσελθόντος εἰς τὰ Ισραήλα *Big.* & *Samb.* εἰσελθόντι quidem agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Ισραέλαν,] Ita ut supra, p. 486. §. 3. Ισραήλα in *Editis* & *plerisque MSS.*

t Η Ιεζαβέλα,] Ιεζαβέλα sine articulo *Big.* & *Samb.* alibi (cum *Vat.*) Ιεζαβέλη.

v Ο ἀποκτείνας τ δεσπότην.] Ος ἀπέκτεινας *Samb.* & *Vat.* ὃς ἀπέκτεινε, vel ὃς ἀπέκτεινε in *aliis MSS.* ὃς ἀνεῖλε Cedren.

x Επυθάνετο τίς εἴη,] Επυθάνετό τε *Big.* & *Samb.*

y Τούτων δὴ γενομένων] Τούτων δ' γεν. *Vat.*

z Ανεκτᾶτο] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκτᾶτο, προσάξας τοῖς οἰκέταις Ιεζάβελαν θάψαι in *Editis*,

a Ακρωτήρια.] Sunt extremitates membrorum, ut manuum, pedum, hinc ἀκρωτηριάζειν est præcidere has extremitates. REL.

* *Præter extrema.*] *Sc.* præter calvam, pedesque, & manuum palmas.

b Προεῖπε τοῦτον ἀπολέσθαι τ τρόπον.] Conf. supr. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

c Απολέσθαι τ τρόπον.] *Al.* ἀπολεῖσθαι.

d Τὴν δ' ἑτέραν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. eo fere modo quo *Demosth.* τὸ ψήφισμα τοῦτο γράψω, πλεῖν ἐπὶ τὰς τόπους &c. in *Editis* λέγω ὡς τ ἀνδρ. & dein ἀποδείξαι *Bas.* ἀποδείξειν *Gen.*

e Ανδρειότατον] Ισ. ἀδρότατον HUDS. in *Add.*

f Αποδεῖξαι] *Gen.* ἀποδείξειν. *Coccejus* ἀποδείξασιν, verum Ed. *Hudſ.* firmatur Collatione *Big.* HAV.

g Καὶ γὰρ ἁρμάτων] In *Editis* καὶ γὰρ ἁρμάτων τ [vel τὸ] ἀνδρειοτάτου αὐτοῖς &c. Verum illa τ ἀνδρειοτάτου (quæ nec *MSS.* agnoscunt, nec *Vet. Interpr.* quæque è superioribus in textum forsan irrepserint) plane ejecimus.

h Τοῦτο ποιήσαντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα in *Editis*.

i Εγεγράφη,] Sic in *Cod. Vat.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *hæc autem scripsit*. ἐγεγράφει *Big.* ἔφη in *Editis Aliisque*.

k Σαμαρέων γνώμας.] Σαμαρειτῶν solus *Vat.*

l Συν-

eum mitterent. Tum principes accersitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, postquam eos jugulassent, præciderent, & ad Jehum mitterent curarent. Illi vero ita jussis obsequuti sunt, ut nihil omnino omiserint: atque capita eorum, in fiscellas quasdam plexiles congesta, Jesraëlam miserunt. Ubi autem ista afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata esse. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis construi jussit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa visenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipse quidem in dominum suum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, istos vero omnes non ipse peremerit. Cæterum illud iis de stirpe Achabi persuasum esse volebat, omnia juxta Dei oraculum evenisse, ejusque domum, sicuti prædixerat Elias, funditus periisse. Præterea autem occisis quotquot apud Jesraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hierosolymorum regis consanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi respondissent, se salutatum venire Joramum, regemque suum Ochoziam, (nesciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam istos comprehensos interfici jussit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii septuaginta occisi. 4 Regum, c. 10.

Jehus Ochoziæ consanguineos interficit. 4 Regum, c. 10.

6. Post hos autem illi occurrit vir bonus & justus, nomine Jonadabus, vetus ipsius amicus, qui ipsum *pro more* salutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exstirpando domum Achabi. Jehus vero ipsum obsecrabat, ut conscenso curru Samariam usque eum comitaretur, dicens se illi ostensurum esse, quod nihil parcet improborum cuiquam; sed & falsos vates supplicio afficiet, & falsos sacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum desererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum esse spectaculorum, viroque bono & justo jucundissimum, malos videre pœna affectos. Istis obsequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquisitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falsis vatibus aut sacerdotibus deorum Achabi supplicium effugeret, fraude usus & dolo universos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, se Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum sacerdotes & vates & cultores ei adessent; quippe sibi in animo esse sacra splendida & magna Achabi diis facere, & siquis sacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque sacrificiis celebrandis indicto, per omnem Israëlitarum ditionem dimisit, qui Baalis sacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit Jehus, ut vestes omnibus

Jehonadabi laus. 4 Regum, c. 10.

Jehus Baalis sacerdotes convocari jubet. 4 Regum, c. 10.

φεῖς τ̃ παίδων, πεθσέταξαν ἀποκτίνασιν αὐτὸς τὰς κεφαλὰς ἀποτμεῖν, καὶ πέμψαι πρὸς Ιηῦν. οἱ δ' ὧδεν ὅλως φεισάμενοι, τᾶρ ἔπραξαν· καὶ [l] σωθέντες εἰς πνα τόπον ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς, [m] ἀπέπεμψαν εἰς [n] Ισρεήλαν. κομιθεισῶν δ' τάτων, ἀγγέλλεται δεινῦν τι μ̃ τ̃ φίλων τῷ Ιηῦ, ὅτι κομισθεῖεν αἱ τ̃ Αχάβυ παίδων κεφαλαί. ὁ δ' [o] πρὸ τ̃ πύλης ἐξ ἑκατέρυ μέρυς ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναξῆναι βυνύς. γνομένυ [p] δὴ τάτυ, ἅμα ἡμέρα πρόεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τ̃ παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τ̃ δεσπότιν τ̃ αὐτοῦ στρατεύσαιτο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τάτυς δ' πάντας οὐκ αὐτὸς [q] ἀνεῖλοι. γινώσκειν δ' αὐτὸς ἠξίυ πρὸς τ̃ Αχάβυ γνεᾶς, ὅτι πάντα κ̃ τὰ τ̃ Θεῦ προφητείαν [r] γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, καθὼς Ηλίας προεῖπεν, ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δ' καὶ τὰς πρὸς τοῖς [s] Ισρεηλίτας εὑρεθείσας ἐκ τ̃ Αχάβυ [t] συγγνείας εἰς Σαμάρειαν [v] ἐπορεύετο. κ̃ δ' τὰ ὁδὸν πῆς Ὀχοζία συμβαλὼν οἰκείοις τ̃ βασιλέως τ̃ Ιεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτὸς, [x] τί δή ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασάμενοί τε Ιώραμον καὶ τ̃ αὐτῶν βασιλέα Ὀχοζίαν ἤκειν ἔφασκον· ὁ γὰρ [y] ἤδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρυς ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένυς· Ιηῦς δ' καὶ τούτυς συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι πρόσταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν [z] τεσσαρακονταδύο.

ς'. Σωναντᾷ δ' αὐτῷ μ̃ τάτυς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ιωνάδαβος ὄνομα, [a] φίλος αὐτῷ πάλαι γενόμενος. ὃς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο [b] τ̃ πάντα πεπραγμένα κατὰ βούλησιν τ̃ Θεῦ, τῷ οἰκίαν [c] ἐξαφανίσας τῷ Αχάβυ· Ιηῦς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ἐπιδείξειν, πῶς ἁπάντων φείσεται πονηρῶν, ἀλλὰ καὶ τὺς ψευδοπροφήτας καὶ τὺς [d] ψευδιερεῖς, καὶ τὺς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, ὡς τῷ μὲν τ̃ μεγίστυ Θεῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τὺς δ' ξενικὺς προσκυνεῖν, τιμωρήσειν. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων, κ̃ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένυς πονηρὺς [e] ἰδεῖν. τάτοις πεισθεὶς ὁ Ιωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν προσῆλθε. ἀναζητήσας δ' πάντας τὺς Αχάβυ συγγνεῖς Ιηῦς, ἀπέκτεινε. βυλόμενος δ', μηδένα τ̃ ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τ̃ Αχάβυ θεῶν τιμωρίαν ἀλαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτὺς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τ̃ λαὸν, ἔφη [f] βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Αχαβος [g] θεῶν εἰσαγαγέσθαι προσκυνεῖν, κ̃ τὺς ἐκείνων ἱερεῖς κ̃ προφήτας κ̃ δούλυς [h] αὐτοῦ παρεῖναι. θυσίας [i] γὰρ πολυτελεῖς κ̃ μεγάλας ἐπιτελεῖν [k] μέλλειν πῆς Αχάβυ θεοῖς· τ̃ δ' ἀπολειφθέντα τ̃ ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δ' θεὸς Αχάβυ [l] Βααλ ἐκαλεῖτο. πέμψας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [m] τ̃ Ισρεηλιτῶν χώραν, τὺς ἄξοντας πρὸς αὐτὸν τὺς ἱερεῖς τ̃ Βααλ. [n] ἐκέλευσε δ' Ιηῦς πῆς ἱερεῦ-

---

l Σωθέντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* σωιλόντες in *Editis.*

m Απέπεμψαν εἰς Ισρεήλαν.] Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.*

n Ισρεήλαν.] Ισρέηλα ante SPANH.

o Πρὸ τ̃ πύλης] Πρὸς τῇ πύλῃ *Big.* & *Gall.* πρὸς ταῖς πύλαις *Samb.*

p Δὴ τάτυ,] Ita ut supra p. 487. §. 4. ℣ antea.

q Ἀνεῖλοι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνειλῶν in *Editis.*

r Γέγονε,] Γεγόναστ *Big.* & *Samb.*

s Ισρεηλίτας] Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ισρεηλίτας *Bas.* *Alique.*

t Συγγνείας] Ἱππεῖς post συγγνείας inserunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.*

v Επορεύετο.] Sic *MSS.* εἰσπορεύετο in *Editis.*

x Τί δή ποτε παρεγένοντο.] Iterum cum *MSS.* τί ποτε in *Editis.*

y Ἤδεσαν αὐτὺς ἀμφοτέρυς] Itidemque ex *MSS.* Ατλαντέρυς, quam ἤδεσαν *Editorum.*

z Τεσσαρακονταδύο.] Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαρακονταδύο in *aliis.*

a Φίλος αὐτῷ] Eo modo *MSS.* φίλος αὐτῷ πάλαι γενόμενος in *Editis.*

b Τ̃ πάντα] Illud ℣ ex *MSS.* ut & mox alterum ante Θεῦ.

c Εξαφανίσας] Sic *MSS.* ἐξαφανίσαντα in *Editis*

d Ψευδιερεῖς,] Ψευδοϊερεῖς *Samb.*

e Ἰδεῖν.] Ἰδεῖν post πονηρὺς insertum dedi ex *Big.* *Samb.* *Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

f Βούλεσθ] Illud βούλεσθ ex *Big.* *Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Θεῶν εἰσαγήσατο] Εἰσαγήσαθ θεῶν *Gall.* 1. & 2. sed θεῶν non agnoscit *Samb.*

h Αὐτῦ παρεῖναι.] Αὐτῶν *Big* *Samb.* & *Vat.*

i Γὰρ πολυτελεῖς] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Bas.* κ̃ in *reliquis.*

k Μέλλειν] Illud μέλλειν ex *Big.* *Samb.* *Hen.* & *Busb.*

l Βααλ ἐκαλεῖτο.] Videsis *N. Fullerum* in *Miscell. Sacr.* lib. 2. c. 7.

m Τ̃ν Ισρεηλιτῶν] Τ̃ν deest *Vat.*

n Εκέλευσε] Ita *Big.* *Samb.* *Vat.* *Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε δ' Ιηῦς τῷ Ιερεῖ *Gall.* 1. & 2. ℣ Βααλ, κ̃ ἐκέλευσε τοῖς ἱερεῦσι *Bas.* & *G.* ὧν ἀθροισθέντων ἐκέλευσεν Ιηῦς τῷ ἱερεῖ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis jussit Hieus pontifici ut daret omnibus vestes* &c. cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere. In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 10. *qui post-*

ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ιωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρωτήσας προσέταξεν. οὐ βουλόμενος γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον προσπυγχάνειν. τῶν δὲ εἰπόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, προεῖσησεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ἤδει [o] πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς [p] ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς [q] πατρῴοις ἔθεσι πιμπρᾶν πολὺν ἤδη χρόνον ὠλιγορημένοις, ἀπολέσας ὑπὲρ τῶν ἀμφιγόλων τὰς ἐκείνων [r] ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας [s] ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τοῦ [t] Βααλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν [v] ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. [x] οὗτος ὁ Βααλ Τυρίων μὲν θεός. Ἀχαβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι [y] Ιθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίωσε. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, [z] τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις Ιηοὺς [a] ἐπέτρεψε. τοῦτο [b] δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοήσαντι τοῦ κωλύσειν τὰ ἀσεβῆ, ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ὅτι τέταρτας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ [c] βασιλεύσειν τῶν Ισραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιηοὺν ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in ædem cum amico *suo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem divinam facere exorsis, foris disposuit homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos noverat, quibus imperatum erat ut falsos vates interimerent, & patrios ritus jam diu desuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaserint. Atque isti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendissent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exstruxit, & vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Cæterum hoc deo è conspectu sublato, Israëlitis permisit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte fecisset, curassetque ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam usque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quæ ad Jehum spectant ita se habebant.

Jehus Baalis sacerdotes ad unum omnes interficit. 4 Regum, c. 10.

Jehu posteris in quartam usque stirpem regnum promisit Deus. 4 Regum, c. 10.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Γοθολία τὴν Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ιώδαος, τὸν Οχοζίαν παῖδα Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

CAP. VII.

Ut Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.

VII.

Γοθολία δὲ ἡ Αχάβου θυγάτηρ, ἀκέκοπει [d] τὸν τε Ιωράμου ἀδελφὸν τελευτήσαντα καὶ τὸν [e] Οχοζίαν καὶ παῖδος, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐπῳδάζε μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἶκον, πᾶν δὲ ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδεὶς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐπὶ γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ἤνεγκε διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Οχοζίου, τροπῷ δὴ τοιούτῳ τινὶ τελευτήσαντι διέφυγεν. ἦν Οχοζίου ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, [f] Ιωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτην σὺν ἄλλοις ὁ ἀρχιερεὺς [g] Ιώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις τὸν [h] Ιώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ [i] παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον δύρουσι μετὰ τῆς τροφούσης, βαστάσασα μετ' αὐτῆς [k] εἰς τὸ ταμιεῖον [l] τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λαθόντες ἀνέθρεψαν αὐτήν τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

Gotholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii sui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, deque regiæ stirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis superstes relinqueretur, utque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipsa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis servatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ soror erat eodem patre genita, cui nomen Josabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingressa Joasum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter cæsorum cadavera una cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter & illam sublatos in * conclave cubiculi inclusisset, illa simul & maritus ejus Jodaus ipsum etiam clam in templo *occultum* sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit.

Gotholia regum semen exstinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

β'. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ [m] ἔτει κοινολογησάμενός τισι Ιώδαος πέντε τῶν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτοὺς [n] συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρ-

2. Verum septimo anno, Jodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis ut operam suam commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, secum-

Jodaus pontifex Joasum stirpis regiæ puerum conservat. 2 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

post quam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, jussit editimo ut vestes ad omnes Baalis cultores promeret.

o Πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν,] Ita *Samb. Vat. Gall.* & *Vet. Interpr.* πιστοὺς in *reliquis.*

p Ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας.] Ἀποκτεῖναι in omnibus *MSS.*

q Πατρῴοις] Ita *Vat.* πατρίοις in *reliquis.*

r Ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς.] Ἀφαιρήσεσθαι *Samb.*

s Ἅπαντας κατέσφαξαν·] Sic *MSS.* πάντας in *Editis.*

t Βααλ ἐμπρήσαντες,] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* insuper hic loci Βάλ habet *Vat.* ut & infra ὅτου ὁ Βήλου. in *Editis* perperam βατιλέως.

v Ἐθισμῶν τῶν Σαμαρείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* θεῶν in *reliquis.* HUDS. Βααλ MS. & videtur hoc suadere descriptio sequens. & in Sacris Literis etiam ita legitur. nec est quod aliquem offendat οἶκος, nam & infra cap. 7. legitur ἱερὸν Βααλ οἶκος. REL.

x Οὗτος ὁ Βααλ] Videsis pag. 457. §. 1.

y Ἰθοβάλῳ,] Ἰθοβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθοβάλῳ *Gall.* 2. Vide *Annott.* ad p. 457. §. 1. & ad p. 468 §. 1.

z Τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις] Aurearum vaccarum cultus Israëlitis à quo relictus, qui nempe erant in Bethel & in Dan. 2 Reg. 10. 29. SPANH.

a Ἐπέτρεψε.] Ita in *MSS.* ἐπέτρεπε in *Editis.*

b Διὰ προπαξαμένῳ] Illud δὲ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Βασιλεύσειν τῶν Ισραηλιτῶν.] Βασιλεύειν *Samb. Basil. Busb.* & *Hen.*

d Τὸν τε Ιωράμου ἀδελφὸν] Sic *MSS.* τὸν Ιωράμου ἀδελφὸν, καὶ τὸν Οχ. in *Editis.*

e Οχοζίαν] *Al.* Οχοζίου.

f Ιωσαβεθὴ ὄνομα.] Ωσαβαίθη *Big.* & *Samb.* Ωσαβεὶθ *Gall.* 2. Ιωσαβεὶ *Vat.* LXXII. & *Zonar.*

g Ἰώδαος.] Sic *Big.* & *Samb.* Ἰωάδου in *Editis.* Ἰωδαὶ *Vat.* & LXXII. Ἰωδᾶς *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Jojada.*

h Ἰώασον,] Ἰωάσιν *Vat.* Ἰωὰς LXXII.

i Παιδίον ἐνιαύσιον,] Alii sic distinguunt παιδίον, ἐνιαύσιον ἐγκεκρυμμένον &c.

k Εἰς τὸ ταμιεῖον] Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

l Τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε,] Illa τῶν κλινῶν adjecimus ex *MSS.* eademque phrasi utuntur LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 2.

* *Conclave cubiculi inclusisset,*] *Al.* in cubiculum lectorum.

m Ἔτει κοινολογησάμενος] Vocem ἔτει non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συνεπιθέσθαι] Ita cum *Cod. Samb.* συνεπιλήψεσθαι in *Editis Aliisque.* συμβήσεσθαι *Vat.*

cumque puero regnum assererent & vindicarent, cum jurejurando illos obstrinxisset, quo securitas ejusmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* societatem adsciverat, tota regione peragrata, cum sacerdotes & Levitas ex ea congregassent una cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem jurejurando dari postulavit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, ut quod taciturnitatem simul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, "Hic, "inquit, vobis rex, ex ista domo, quam probe "scitis Deum prædixisse in omne ævum regnatu- "ram esse. Itaque vos moneo hortorque ut tertia "pars vestrum in templo præsidio sit regi; pars "vero quarta statuatur in excubiis ad fani limina; "quæque huic proxima custodiam agat portæ "patentis, qua itur in regiam; reliqua vero multi- "tudo inermis versetur *in templo: neminemque "qui arma gestaverit, præter sacerdotem, intrare "permittatis." Præterea autem præcepit, ut pars quædam sacerdotum & Levitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita ut qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: utque neminem metuentes regem custodire & tueri perseverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua *in eum* voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat constitutum, distribuit centurionibus simul & sacerdotibus atque Levitis hastas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam impositam ac Jodaus sacro oleo à se inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia gestiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joasum Judææ regem creat.

4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audivisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste *sua*, magnoque clamore sublato, jussit eum occidi qui insidias sibi *perfide* struxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocasset, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandavit insuper, ut si quis ad o-

μένοις, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπεριποῖτο, [o] καὶ λαῶν ὅρκους, οἷς τὸ ἀδεὲς ἁπάντων τῶν συνεργούντων [p] βεβαιώτατον, τὸ λοιπὸν ἐξαίρει τὰς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, ὡς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος κοινωνὸς τῆς πράξεως [q] παρειλήφει, παρελθόντες [r] εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν Φυλῶν προεστηκότας, ἦγον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ, πίστιν ἤτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἣ μὴν Φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόρρητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὁμωμοκότων ἐγένετο, προάγων ὃν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "ὅτος ὑμῖν, εἶπε, βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκίας, "[s] ὡς ἴστε τὸν Θεὸν ὑμῖν προφητεύσαντα βασιλεύειν ἄχρι "τοῦ παντὸς χρόνου. προαγορεύω δὴ τῷ τρίτῳ ὑμῶν μοῖ- "ραν Φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, [t] τῷ δὲ τετάρτῳ "τὰς Φυλακὰς ἐφεστῶσαι τοῦ πυλῶνος ἀπάσας, ἡ δὲ "μετὰ πάντων ἐχέτω τὴν τοῦ ἀνοιγομένης καὶ Φερού- "σης εἰς τὸ βασίλειον πύλης Φυλακήν, τὸ δὲ ἄλλο "πλῆθος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· [v] μηδένα δ' "ὁπλίτην εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ [x] μόνον ἱερέα." [y] προσδιέταξε δὲ τούτοις μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευίτας περὶ αὐτὸν εἶναι τοῦ βασιλέως τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐσταλμένους δορυφορουῦντας, τὸν δὲ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ἀοπλισμένον ἀναιρεῖσθαι προσέταττε· [z] δείσαντας δὲ μηδένα προσιέναι τῇ Φυλακῇ τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβάλετο, τούτοις πειθόμενοι, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοίξας δὲ Ἰώδαος τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἅπασιν ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ Φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλων κατέλαβε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ πρὸς τὸ ἱερὸν συναψαμένους τὴν χεῖρα, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς ἐπιοῦσιν ἅπας [a] ἀποτειχίσαντας. συναγαγόντες δὲ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, [b] ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικὸν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσας Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαῖρον καὶ προπαλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τῆς δὲ θορύβου ἐν τῷ ἐπιόντων Γοθολία παρ' ἐλπίδας ἀκούσασα, περιεσχισμένη σφόδρα τὴν διάνοιαν μὴ τὰ ἰδίας ἐξεπάδησε φρατρίας ὧν ἐν βασιλείοις. [c] καὶ παραβαλομένη εἰς τὸ ἱερὸν αὐτίκα οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τοὺς δ' ἐπομένους ὁπλίτας εἴργειν εἰσελθεῖν οἱ [d] περιεστῶτες ἐν κύκλῳ τὸν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τεταγμένον. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τὸν παῖδα ἐπὶ τῆς [e] σκηλῆς ἑστῶτα, καὶ τὸν βασιλικὸν περικείμενον στέφανον, περιρρηξαμένη καὶ δεινὸν [f] ἀνακράζουσα, [g] φονεύειν ἐκέλευε τὸν ἐπιβουλεύσαντα αὐτῇ καὶ τῷ ἀρχιῷ ἀφελέσθαι συγκλήτους. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς [h] ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν φάραγγα [i] τοῦ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τὴν [k] ἀλιτήριον [l] τιμωρησαμένων. προσέταξε

o Καὶ λαῶν ὅρκους,] Καὶ abest quibusdam *MSS.*

p Βεβαιώτ)] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιῶν) *Bas. Aliique.*

q Παρειλήφει,] Παρείληφε *Vat.*

r Εἰς ἅπασαν] Εἰς deest *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ὡς ἴστε] Ita *Samb.* & *Vat.* ὧ ἴστε Θεὸν *Big.* ὡς ἴστε Θεὸν in *Editis Aliisque.*

t Τῷ δὲ τετάρτῳ] Τρίτῳ legit *Gelenius* interpres. REL.

v Μηδένα δ' ὁπλίτην] Sic *Big.* & *Samb.* μηδ' ἵνα δ' ὅπλ. *Bas.* & *G.* μηδ' ἵνα ὅπλ. *Vat.*

* *In templo:*] *In atriis templi* juxta *Hebr.* 2 *Paralip. c.* 23. v. 6. ὁ αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.

x Μόνον ἱερέα.] Μόνους ἱερέας legisse videtur *Epiphan.*

y Προσδιέταξε] Ita cum *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. προστιτάξατο in *Editis Aliisque.*

z Δείσαντας δ'] Eo modo *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. δείσαντες in *cæteris.*

a Ἀποτειχίσαντας.] Ἀποτειχίσαντας *Vat.* HUDS. Forte λιτειχίζοντας. COCC. Hic non est, ut sæpe alibi, murum tollere, sed muro cingere. REL.

b Ἐπέθηκαν αὐτῷ] Ἐπέθεσαν *Vat.*

c Καὶ παραβαλομένη] Sequutus sum *Cod. Vat.* in *reliquis* παραβαλομένη δὲ εἰς τὸ ἱερ.

d Περιεστῶτες ὁ κύκλῳ] Περιεστηκότες *Vat.*

e Σκηλῆς ἑστῶτα,] Ita ex *Cod. Vat.* συλῆ LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 14. (על העמוד 2 Reg. 11: 14. *Coccejus*) σκηλῆς in *Editis Aliisque.*

f Ἀνακράζουσα,] Ἀνακεκραγυῖα *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.*

g Φονεύειν ἐκέλευε] Φονεύσειν *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

h Ἀγαγόντας] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄγοντας in *reliquis.*

i Τοῦ Κεδρῶνος,] Τὴν Κεδρῶνος *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

k Ἀλιτήριον] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀλιτηρίαν in *Editis Aliisque.*

l Τιμωρησαμένων.] Τιμωρησάμενον (*Coccejus*) *Vat.*

m Ἐπα-

ταξε δὲ, κἂν βοηθῶν τὶς προσέλθοι, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. [m] ἐλαυνόμενοι τοίνυν τ Γοθολίας οἱ προσταγμένοι τῷ ἀναίρεζιν αὐτῆς, ὅπῃ τῷ πύλῳ τ ἡμιόνων τ βασιλέως ἤγαγον, κἀκεῖ διεχρήσαντο.

δ'. Ως δ' τὰ περὶ τὸν Γοθολίαν τοῦτον [n] ἐστρατηγήθη τ τρόπον, συγκαλέσας τόν τε δῆμον καὶ τὰς ὁπλίτας Ιώδας εἰς τὸ ἱερὸν, [o] ἐξώρκησεν ἕνοεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ προνοεῖν αὐτ τ σωτηρίας, καὶ τ ὅπῃ πλεῖον δέχῃς. ἐπάτ' αὐτὸν τ βασιλέα τιμήσειν τ Θεὸν καὶ μὴ παραβαίνειν τὰς Μωϋσέως νόμους δῦναι πίστιν ἠνάγκασε. καὶ μὴ ταῦτα εἰσβραμόντες [p] τ τ Βααλ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ' ὕβρει μὲν τ [q] πατρῴου Θεοῦ, τιμῇ δὲ τ Αχάβου, κατέσκαψαν· καὶ τ ἔχοντα τῷ ἱερωσύνῃ αὐτ [r] Μααθὰν ἀπέκτειναν. τῷ δ' ὀπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τ ἱερ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπέτρεψεν Ιώδας, κατὰ τὴν Δαυίδου τ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτοὺς δὶς τ ἡμέρας ὁλοκαυτώσεων θυσίας, καὶ θυμιᾶν ἀκωλύτως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τῶν Λευιτῶν τινας καὶ πυλωροὺς ὅπῃ φυλακὴ τ τεμένους, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λειτουργοῦντα.

ε'. Τούτων δ' ἕκαστα [s] διατάξας, μετὰ τ ἑκατοντάρχων τ ἡγεμόνων τ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ τ ἱερ κατάγουσιν τ Ιώασον εἰς τὸ βασίλειον. κ [t] καθίσαντος εἰς τ βασιλικὸν θρόνον ἐπηυφήμησέ τε τὸ πλῆθος πρὸς εὐωχίαν τραπέντες ὅπῃ πολλὰς ἐώρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοιγε πόλις, ὅπῃ τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἦγεν. ἦν δ' Ιώασος, ὅτε τ βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ' ἦν αὐτῷ τὸ μὲν ὄνομα [v] Σαβία, πατρίδος δ' Βηρσαβεέ. πολλὰ δ' ἐπιτήδευσε τ [x] νόμων φυλακὴν, κ θεῖ τ τοῦ Θεοῦ θρησκείαν φιλοτιμίαν, ἕως πάντα [y] τ χρόνον ὃν ὁ Ιώδας ἐβίωσεν. ἔγημε δ' γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, δόντος τοῦ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν ἄρρενες αὐτῷ θηλείαι παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν δὴ περὶ τὸν βασιλέως Ιωάσου, ὡς τ τ Γοθολίας ὅπλοις διέφυγε τ τ βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τούτοις δεδηλώκαμεν.

pem ei ferendam adveniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt. *Gotholia necatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.*

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam spectant, hujusmodi stratagemate gesta fuissent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, sacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præstandam, & ad ipsius prætereaque imperii salutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legesque Moysis *nullatenus* transgrederetur. Post hæc incursione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejusque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum sacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & custodiam sacerdotibus & Levitis permisit Jodaus, juxta Davidis regis institutum, jussis, ut bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, & suffitum juxta legis præscriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quosdam etiam janitores ad fani custodiam, ne quis *ulla re* pollutus posset intro subrepere. *Juramentum populi & regis. 4 Regum, c. 11. Restauratio cultus Dei. 2 Paral. c. 23.*

5. Ubi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse & centuriones & duces atque populus universus Joasum è templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes lætos clamores sustulerunt, & ad epulas conversi festivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turba excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. fuit autem legum observantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Joaso, quomodo ex insidiis Gotholiæ evasit & regnum suscepit.

ΚΕΦ. η'. CAP. VIII. VIII.

Αζάηλος στρατεύει ὅπῃ τοὺς Ισραηλίτας καὶ Ιεροσολυμίτας. Ιηοῦς τελευτᾷ, καὶ τῷ Ισραηλιτῶν ἀρχῇ Ιώαζος διαδέχεται. Ιώασος τ Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον μὲν θεοῦ θρησκείας ὀπιμελεῖται, ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ιωάσου ἀποθανόντος, τῷ βασιλείαν παραλαμβάνει Αμασίας.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas & Hierosolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium succedit Joazus. Hierosolymitanorum rex Joasus primo cultûs Dei curam gerit, postea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

AZaël autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tractus ad exortum solis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manassitis occupati erant, vastavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapin s, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulsare festinabat: sed & ipse, postquam res divinas despexisset, & jura legesque contempsisset, vitam finivit, cum in Israëlitas regnasset annos *septem & viginti. Samariæ autem sepultus est, Joazo filio, qui in imperium succederet, relicto. *Bellum inter Azaëlum & Jehum. 4 Regum, c. 13. Jehus moritur, eique succedit Joazus. 4 Regum, c. 11.*

2. Jo-

m Ελαυνόμενοι] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. λαυόμενοι in *cæteris.*

n Εστρατηγήθη] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἐστρατήγηται in *reliquis.*

o Εξώρκησεν ἕνοεῖν] *Al.* ἐξώρκωσεν.

p Τὸν δὲ Βααλ οἶκον,] Τὸν δὲ Βάλα οἶκον, ὃν Γοθολία *Vat.*

q Πατρῴου Θεοῦ] Sic *MSS.* πατρὸς in *Editis.*

r Μααθὰν ἀπέκτειναν.] Ita in *Græcis* omnibus. Ματθὰν *Latinis.* Ματθὰν & Μαχὰν LXXII.

s Διατάξας,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* διδάξας in *Editis.*

t Καθίσαντος εἰς τ βασιλικὸν θρόνον] Sic cum *Big.* & *Samb.* καθήσαντος in *Editis.* καθήσαντος ἐπὶ τ β. *Vat.*

v Σαβία,] Σαβιὰ ἀπὸ τ Βηρσαβεὲ LXXII. Abia *Vat.* Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 469.

x Νόμων φυλακὴν,] Νομίμων *Vat.*

y Τὸν χρόνον] Illud τ ex *MSS.*

z Οὐ δὲ ἴφθη] Οἵαν ἴφθη *Samb.* & *Vat.* εἰς ἣν ἴφθη *Big.* & *Gall.* 1. 2. Incertum quomodo legerit *Epiphan.* nam vertit, *in quo potuit quidem ulcisci Jehus, dum cunctam provinciam devastaret; sed circa divinitatem superbus* &c.

* *Septem & viginti. Samaria autem sepultus est,*] *Duodetriginta* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36.

a Ιώαζον] Ιωαχὰζ LXXII. *Cedren. Aliique.*

Joasus Judae rex templum curat instaurandum. 4 Regum. c. 12. 2 Paral. c. 24.

2. Joasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem & instaurationem templi, sub Joramo & Gotholia ejusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque & Levitas ad se acciviſſet, eosque objurgasset, quod iis quæ mandaverat non obsequuti essent, jussissetque ut in posterum templi reparationi prospicerent, ejusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clausum fecisset, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocasset, jussit ut singuli quantum quisque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum instaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & sacerdos fiscorum *præfecti* loculo exhausto, & cum rex adesset numerata quæ congesta erat pecunia, mox eôdem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniæ populus contulisse videbatur, Jodaus pontifex & Joasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas & structores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri & argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque ut magnificis sacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguescerent altaria. atque istis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur studium.

Mortuo Jodao, Joasus à pietate deficit. 2 Paral. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, justitia & probitate in omnibus insignis, & in regiis conditoriis sepultus est, quod Davidis stirpi regnum conservaverat) Joasus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, similiter ac ipse, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tulisset, misit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani desiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digressi erant: sed

Zachariam vatem interfici jubet Joasus. 2 Paral. c. 24.

Zachariam etiam, *Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire

---

β'. [b] Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἰώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσαντας παρ' ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c] ἀργύρου, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d] ὑπὸ Ἰωράμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e] αὐτῆς. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τοῦτο μὲν οὐκ ἐπῄνεσε, σπουδὴν ὡς ἤδειν [f] δύσνωμόνως [g] προίσεσθαι τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένου δὲ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς [h] ἐφαπάσαιτο ὧν προσέταξεν αἰτιωμένου, καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, φρατηγήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, [i] ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως εἶχε, πιστεύω. ξύλινον κατασκευάσας ἰσαυρὸν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν [k] ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l] βάλλειν εἰς αὐτὸν ἀφ' ἑστίας, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὐδιετίθη· καὶ πολὺν ἄργυρον ἐκ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενοῦντες δὲ τὸν ἰσαυρὸν, κατὰ καιρὸν τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντος τὸ συνειλεγμένον [m] ὅ τε γραμματεὺς ἐκ [n] ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δὲ ἀποχρώντως τὸ πλῆθος εἰσφορὰ βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους ἐκ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος ἐκ ὁ βασιλεὺς Ἰώασος, καὶ [o] ἔτι ξύλα μεγάλα ἐκ τῆς καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὰ [p] περιλειφθέντα χρυσὸν ἐκ ἄργυρον, σὺν ὀλίγοις δέ τισι, εἰς τε κεκαθῆκας ἐκ οἰνοχόους ἐκ σκεύη καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίας τε πολυτελεῖς ἐπημέρας τοῦ βωμοῦ παίοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐφ' ὅσον Ἰώδαος χρόνον ἔζη, τοῦ προφήτου ἐτύγχανε σπουδῆς.

γ'. Ὡς δὲ ἐτελεύτησεν οὗτος· ἔτη μὲν βιώσας [q] ἑκατὸν καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ ἐκ [r] πάντα χρόνος [s] ἡγούμενος, ἐτάφη δὲ ἐν τοῖς [t] βασιλικοῖς θάψαις ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι [v] τῷ Δαυΐδῃ καὶ τοῦ βασιλείου [x] ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ἰώασος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ πρὸς τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δὲ αὐτῷ ἐκ οἱ δοκοῦντες πρωτεύοντες, ὡς τοσοῦτον ἐλλιμπάνειν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [y] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄθλια εἶναι. δυσχεράνας δὲ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως ἐκ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πεπραγμένα, καὶ παύσοντας τὴν πονηρίας αὐτούς. οἱ δὲ ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν εἶχον τούτου εἶχον, ὡς μήτε [z] οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα [a] πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηδ' οἷς οἱ προφῆται προέλεγον [b] πεισθέντες [c] μετανοῆσαι, καὶ μεταθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἀρετὴν [d] διορθωσάμενοι ἐτράποντο· ἀλλὰ ἐκ Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδάου λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ, τῶν

---

b Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ.] 2 Chronic. XXIV. SPANH.

c Ἀργύρου,] Ita cum *MSS.* ἀργυρῶν in *Editis*.

d Ὑπὸ Ἰωράμου] Sic & *Samb.* in *ceteris* ὑπὸ τοῦ Ἰωράμου.

e Αὐτῆς.] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

f Εὐγνωμόνως] Ita *Bas. G.* & *Vat.* Δύγνωμόνως non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. neque legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Προήσεσθαι] Προῆσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. προέσθαι *Vat.* προεῖσθαι *Gall.* 2.

h Παραχωρήσαντας] Παρακούσαντα solus *Vat.*

i ὯΙ τὸ πλῆθος] Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forsan ὃ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phrasis hæc ᾧ τὸ πλ. ἡδ. ἔχει, alibi, quod sciam, non occurrit. hujusmodi tamen constructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus sæpiuscule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἔπραττεν. si quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere potest, conjectura.

† *Quo populus libenter acquievit.*] *Al.* quod non gravatim tulit populus.

k Ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν.] Illud ἐν deest *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Βάλλειν εἰς αὐτὸν] Βαλεῖν *Vat.*

m Ὅ τε γραμματεὺς] 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ πρωτεύων τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου.

n Ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων,] Illud ὁ ἐκ *Cod. Vat.*

o Ἔτι ξύλα μεγάλα] Ita ex *MSS.* ἐπὶ in *Editis*.

p Ἑκατὸν καὶ τριάκοντα,] 2 Chronic. XXIV. 15. SPANH.

q Καὶ τριάκοντα,] Καὶ deest *Big.* & *Samb.*

r Πάντα χρόνος] Illud πάντα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Ἡγούμενος,] Ita cum *MSS.* ἡγούμενον καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς in *Editis*. De Jodao vide *Montacutium* in Exercit. 2 §. 5. p. 59.

t Βασιλικοῖς θάψαις] Βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις: quia Davidici erat generis. Ita & Hebræi scribunt in urbe fuisse sepulcra generis Davidici. Male Interpres. REL.

v Τῷ Δαυΐδῃ] Sic *MSS.* & Δαυΐδου θήκας in *Editis*.

x Ἐκτήσατο.] Ἀνεκτήσατο *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte ἀνεπλήσατο. *Vetus* reparârat. COCC.

y Τὰ νενομισμένα] Τὰ insertum dedi ex *Big.* & *Samb.*

z Οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν] Ita *MSS.* & mox μηδ' οἷς. in *Editis* μήτε ὅσα & μηδ' ὅσα.

a Πανοικὶ κολασθέντες] Πανοικὶ LXX. Exod. 1. 1. SPANH.

b Πεισθέντες] Forte τοῖς πεισθέντες. COCC.

c Μετανοῆσαι,] Μετενόησαν *Big. Samb.* & *Vat.*

d Διορθωσάμενοι] Διορθωσαμένους *Big.* & *Samb.*

* *Jodai pontificis filium*,] Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 470.

e Ἱερῷ,] Ἱερὸν interdum est tota structura templi, atria aliaque

τῶν τε πάλαι αὐτὸ διεργασιῶν λαθόμενον, ὅτι, τῷ Θεῷ [f] προφητεύσαντι αὐτὸν ὑποδείξαντος, σὺς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβάλλετο αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πιθόμενοι πρόλεγε. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [g] ἔσχε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, ὧν ὁ πατὴρ αὐτὸ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Ἔδωκε μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὧν παρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὰρ Αζαήλου τοῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τὴν τε [h] Γίτταν καταστρεψαμένου καὶ λεηλατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει εἰς Ιεροσόλυμα. [i] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάντας [k] κενώσας τοὺς τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς καὶ τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελών, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι [l] μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγε πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [m] Ιώασος, ἐπιθεμένων αὐτῷ [n] τῶν φίλων, οἱ τὸν [o] τοῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες τοῦ Ιωδάε παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη περὶ αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, οὐκ ἐν [p] ταῖς βασιλικαῖς τῶν προγόνων, ἀσεβὴς γενόμενος. ἐβίωσε δὲ ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ [q] διεδέξατο Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [q] ἔτει τοῦ Ιωάσου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τῶν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [r] Ιώαζος ὁ τοῦ Ιηοῦ υἱὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτά, τοῦ μὲν πατρὸς ὁδὸν αὐτὸς μιμητὴς [s] γενόμενος, [t] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τῷ Θεῷ καταφρονήσαντες. ἐπαπέστειλε δ' αὐτὸν καὶ [v] συνέβαλεν ἐκ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὀλίγας μυριάδας καὶ [x] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτόν. [y] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτοῦ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν [z] λαὸς, κατὰ τὴν Ελισαίου προφητείαν, ὅτε Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὧν ὁ ἐν ἀπόροις ἦν [b] κακοῖς Ιώαζος, ἐπὶ δέησιν καὶ ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Αζαήλου χειρῶν αὐτὸν ἀδικαλῶν, καὶ μὴ παθεῖν ὑπ' ἐκείνου νομίζοντα. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ὑποδεχόμενος, [d] καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκοῦν αὐτὸν, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρήνης δὲ ἡ χώρα λαβομένη ἀνέθαμέ τι πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὸν Ιωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ [e] Ιώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τεσσαρακοστὸν

1 *Azaëlus Judæorum fines populatur.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* c. 24.

2 *Eum ab Hierosolymorum obsidione divertit Joasus templi spoliis.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* c. 24.

3 *Joasi mors.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* 25.

4 *Joasi successor Amasias.* 4 *Regum*, c. 12. 2 *Paral.* c. 25.

IX. *Joazus Jehu filius, regno susceptо, bello premitur ab Azaëlo.* 4 *Regum*, c. 13.

juſſerit in templo ſaxis obrutum; quod Dei ſpiritu inſtinctus ad vaticinandum, pro concione populum ſimul & regem adhortatus fuerit ad juſte agendum, quodque prædixerit fore ut gravem ſubirent pœnam, ſi *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum teſtem fecit & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* conſilio, atque iis quæ pater ipſius Joaſo fecerat, morte periens acerba & violenta.

4. Cæterum rex non multo poſt pœnas maleficiis debitas perſolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impreſſione in ditionem ejus factæ, cum & Gittam evertiſſet & prædam abegiſſet, exercitum Hieroſolyma in eum educit. Joaſus autem metu perculſus, exhauſtis Dei regumque theſauris, detractiſque templo donariis, omnia ad Syrum miſit; quibus eam ſibi redimeret ſecuritatem, ut nec obſidione premeretur, nec in rerum omnium diſcrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hieroſolymis non admovebat. Joaſus tamen, cum in morbum difficilem incidiſſet, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciſcerentur regi inſidias ſtruxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hieroſolymis ſepultus eſt; ſed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos ſeptem & quadraginta: eique in regnum ſuccedit filius Amaſias.

5. Anno autem regni Joaſi vigeſimo primo, Iſraëlitarum imperium ſuſcepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & ſeptem; patris quidem ſui nec ipſe imitator, ſed ſceleribus æque addictus ac primi iſti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depreſſit, ac copias ejus tam numeroſas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equiteſque quinquaginta, poſtquam expeditionem feciſſet, urbeſque magnas & multas ei abſtuliſſet, ejuſque exercitum clade affeciſſet. Hæc autem Iſraëlitarum populo mala acciderunt juxta Eliſſæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixiſſet, quod necato domino Syrorum & Damaſcenorum regnum eſſet occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate verſaretur, ad preces & ſupplicationes ſe recipit, Deum obſecrans ut ipſum è manibus Azaëli liberaret, & in illius poteſtatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentuſque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu eſſet de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad priſtinum ſtatum rediret, opibuſque floreret.

6. Joazo autem vitâ defuncto, ſucceſſit filius ejus Joaſus in regnum. Cum ſeptimum jam & tri-

Joazo in Iſraëlitarum regnum ſuccedit filius ejus Joaſus. 4 *Regum*, c. 13.

ge-

que complectens; interdum pars illa, in qua erant ſacerdotes, quæ alibi dicitur τέμενος *fanum*, ſeu οἶκος *ædes Templi*. Vide Auctores ſupra laudatos ad p. 473. §. 2.

f Προφητεύσαντι] Forte προφήτου. *Vetus*, quem cum Deus Prophetam conſtituiſſet. COCC.

g Ἔσχε τὸν Θεὸν] Ita *Samb.* & *Baſ.* ἔσχεν in *ceteris*.

h Γίτταν καταστρεψαμένου] Γίττου in pleriſque *MSS*.

i Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος,] Οἱ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.*

k Κενώσας] Ἐκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μηδὲ] *Gen.* μὴ ϛ.

m Ιώασος,] Articulum ὁ ante Ιώασος delevimus, auctoritate *MSS*.

n Τῶν φίλων,] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* τῶ φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τὸν in *Editis*. τῶ φίλων τῶ Ζαχαρίου οἱ τὸν *Big.* & *Samb.*

o Τοῦ Ιωδάε παιδὸς] Illud τοῦ ex *MSS*.

p Ταῖς βασιλικαῖς] Ταῖς βασιλικαῖς deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Ἔτει τοῦ Ιωάσου βασιλείας,] Illud ἔτει ex *MSS*. εἰκοστῷ καὶ τετάρτῳ ἔτει in *S. Literis*.

r Ιώαζος] Ιωάχαζ LXXII. Ιωάχαζος *Vat.* paſſim, & infra etiam *Big.* & *Samb.*

s Γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Diſt. & leg. γενόμενος, ἀσεβήσας, ὡς κ. ο. πρ. & ita *Ruffinus:* impie vero gerens, ſicut & primi Reges, qui Deum ſpreviſſe videbantur. SPANH.

t Ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Ita in *MSS*. ἀσεβήσας καὶ οἱ πρῶτοι in *Editis*. ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Schotanus*.

v Συνέβαλεν ἐκ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὀλίγας μυριάδας καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,] *Ruffinus:* extenta poteſtate contrivit; dum adverſus eum decem millibus armatis, & quinquaginta millibus equitum caſtra moviſſet. *Unde legiſſe hic eum patet:* ὀπλ. μυρ. καὶ πέντε μυριάδας ἱππέων· SPANH.

x Πεντήκοντα ἱππεῖς,] Sic *MSS*. & *Vet. Interpr.* πεντακοσίους in *Editis*. juxta *S. Literas*, (4 *Regum* c. 12. v. 7.) πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν.

y Πόλεις τε] Καὶ πόλεις τε μ. καὶ. π. αὐτοῦ ἀφ. *Vat.*

z Λαὸς,] Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.*

a Ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην.] Ἀποκτείναντι *Big.* & *Samb.*

b Κακοῖς Ιώαζος,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καιροῖς in *Editis*.

c Ἀρετὴν ὑποδεχόμενος,] Ita *Baſ. G. Vat.* & *Epiphan.* ἀρίστην *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκοῦν αὐτῷ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ν. μ. τ. δυναμένους τελέως ἀπολλύειν, δοκοῦν αὐτῷ. in *Epiphanii* verſione, & *corripere magis quam perdere hominem hujuſmodi volens*. HUDS. Forte καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς τοῦτο δυναμένους (h. e. μετανοοῦντας) ἢ τελέως ἀπολλύειν δοκοῦν αὐτῷ, COCC.

e Ιώασος.] Ita legunt & diſtinguunt *MSS*. niſi quod in

gesimum annum regnaret Joasus in tribum Judæ, Israëlitarum regnum iniit iste Joasus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hierosolymorum rex) illudque annos sexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patrisque *sui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Elisæus vates jam senex admodum in morbum incidisset, ad eum visendum veniebat Israëlitarum rex. cumque eum in ipso fere mortis articulo invenisset, flere cœpit, ipso vidente, & lamentari, patremque & præsidium appellare. "nam & ipsi "acceptum ferre *dicebat*, quod nunquam *illis* con- "tra inimicos opus fuisset armis, illius quippe va- "ticinia fecisse ut sine pugna de hostibus victoriam "reportarint: nunc quidem illum è vita discedere, "se vero relictos iri Syris armatis aliisque in illo- "rum potestate hostibus. Itaque nec sibi amplius "vivere tutum esse, ajebat; sed expedire cum eo "exitum facere, simulque è vita migrare." Regem ista deplorantem consolatus est Elisæus; præcepitque ut arcu ad se allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex parasset, *vates* suis manibus illius manibus impositis eum jaculari jussit. cumque tribus telis emissis post tertium destitisset, "si, inquit, plura quidem misisses, tum Syrorum "regnum radicitus exscidisses: quoniam vero tribus "solis contentus fuisti, cum Syris congressus toti- "dem etiam præliis eos victurus es, ut regionem, "quam patri tuo ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo post vates diem obiit supremum: vir inclytæ justitiæ, magnique plane à Deo æstimatus. id quod testantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama est. Funere etiam magnifico elatus est, quali par erat virum Deo adeo charum cohonestari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à se occisum in Elisæi sepulchrum conjecissent, ut mortuus, simul ac vatis corpus tetigisset, reviviscceret. Atque hactenus quidem de Elisæo vate, deque iis quæ, dum in vivis esset, prædicebat, & quemadmodum, postquam fatis concessisset, etiam vi divina pollebat.

Joasus ægrotantem visit Elisæum. 4 Regum, c. 13.

Elisæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tacto Elisæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joasus Israëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbesque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Israëlitarum regno abstulerat. Hoc utique factum est quemadmodum Elisæus prædixerat. Postquam vero evenit ut etiam Joasus moreretur, ille quidem Samariæ sepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

Mortuo Azaëlo, oppida agrosque Adado ejus filio eripit Joasus. 4 Regum, c. 13.

κοσὸν ἔτ⟨ος⟩ βασιλεύον⟨τος⟩ Ιωάσ᾽ τ᾽ Ιούδα φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ἔτ⟨ος⟩ ὁ Ιώασ⟨ος⟩ ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν· [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὴν αὐτὴν εἶχε προαίρεσιν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσιν ἐκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ᾽ ἦν ὁ βασιλεὺς καὶ ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ελισαῖος ὁ προφήτης γήρᾳ μὲν ἤδη τυγχάνοντ⟨ος⟩, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότ⟨ος⟩, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἀπισκεψόμεν⟨ος⟩. καταλαβὼν δ᾽ αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέπον⟨τος⟩ αὐτοῦ, καὶ παιώνα, καὶ [i] πατέρα τε [k] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ τῇς ἐκείνου προφητείας ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων· νυνὶ δ᾽ [l] ἀπείναι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, κα- "ταλιπεῖν δ᾽ [m] ἐξωπλισμένους τοῖς Σύροις [n] καὶ τοῖς ὑπ' "αὐτῶν πολεμίοις. ὅτ' οὖν τοίνυν ζῆν ἔτι ἀσφαλὲς, "ἔλεγεν· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [o] συνεξορμᾶν αὐτῷ καὶ "συναπάρειν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ελισαῖ⟨ον⟩ παρεμυθεῖτο τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθῆναι σὺν τοῖς ὀϊστοῖς. ποιήσαν⟨τος⟩ οὖν [p] ὑπερπὲς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμεν⟨ος⟩ αὐτὸς [q] τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τρία δὴ βέλη αὐτὸς προεμένου [r] εἶτα διαπαυσαμένου, "πλείω μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ μιᾶς "ἂν τὴν τῶν Σύρων βασιλείαν ἐξεῖλες. ἐπεὶ δὴ τρισὶν ἡρέθης μόνοις, τοσούτοις καὶ μάχαις κρατήσεις συμβα- "λὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέτεμον τοῦ σοῦ "πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκέσας ἀπηλλάγη. μετ' ὀλίγον δὲ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ, δι' δικαιοσύνην θαυμαζόμεν⟨ος⟩, καὶ φανερῶς συνδοκῶν τῷ Θεῷ. θαυμαστὰ γὰρ ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς ἔτυχε παρὰ τοῖς Εβραίοις ἀξιωθέν⟨τα⟩. ἔτυχε δὲ καὶ τιμῆς μεγαλοπρεπεστέρας, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν ὕστερον θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ελισαίου τάφον ὃν ἦσαν ἀνηρηκότες, τὸν νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσπολησθέν⟨τα⟩ [s] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ελισαῖον τὸν προφήτην, ζῶντά τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν ἔτι δυνάμιν [t] εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ. Τελευτήσαν⟨τος⟩ δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Αζαήλου, εἰς [v] Αδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία περιέρχεται, [x] πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον Ιώασ⟨ος⟩ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεύς· καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Αζαήλ⟨ος⟩ πόλεις καὶ κώμας τῆς Ισραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι [y] καὶ τὴν Ελισαίου προφητείαν ἐψεύσατο. [z] ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον [a] ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδευθεὶς, [b] καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

nonnullis sit Ιωάζης. in *Editis* Ιώας. ὃς ἐβδ. ἔ. κ. τ. ἴ. β. Ι. τ. τ. φυλῆς παρέλαβε τὴν ἀρχὴν. *Big. Samb. & Vat.*

f Καὶ γὰρ αὐτὸς] Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.*

g Αγαθὸς δ᾽ ἦν] Vide *S. Literas, 4 Regum*, c. 13.

h Βλέποντ⟨ος⟩ αὐτῷ,] Illa αὐτῷ βλέποντ⟨ος⟩ & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS. & Vet. Interpr.*

i Πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Et scutum sui regni *Rufinus* vertit καὶ ὅπλον LXX. ἅρμα Ισραὴλ καὶ ἱππεῖς αὐτῷ 2 Reg. XVI. 14. SPANH.

k Αποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS. & Vet. Interpr.*

l Απεῖναι] Forte ἀπιέναι. *Vetus*, discceret. COCC.

m Εξωπλισμένους] Sic *Big. Samb. & Gall.* 1. ἐξωπλισμένους in *Editis Aliisque.*

n Καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις.] Ita cum *Samb. & Vat.* ἀπ' αὐτῶν *Gall.* 2. καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις sine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* versione, *& aliis inimicis captivandos relinqueret.*

o Συνεξορμᾶν αὐτῷ] Καὶ ante συνεξορμᾶν ejectum volui, quod illud non agnoscant *Big. & Samb.*

p Ὑπερπὲς τοῦ βασιλέως] Ita *Samb. & Vet. Interpr.* Ὑπερπὲς in *reliquis.*

q Τῶν χειρῶν,] Illa τῶν χειρῶν ex *MSS. & Vet. Interpr.*

r Εἶτα διαπαυσαμένου,] Εἶτα δὴ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb. & Vat.*

s Αναζωπυρῆσαι.] Vide *Cotelerium* ad Constit. Apostol. p. 289.

t Εἶχε θείαν,] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ἴσχυ in *Editis.*

v Αδαδον τὸν υἱὸν] Ita ut supra aliquoties. Αδιερ *Vat.* Αδιερ. LXXII. & *Cedren.* Αδὰν *Baf. & G.* Αδδὰν *Gall.* 2. & *Epiphan.* Βίρεαν *Big. & Gall.* 1. Ανβίρεαν *Samb.*

x Πρὸς ὃν συνάπτει πόλεμον] Ita *Vat. & Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτον in *reliquis.*

y Κατὰ τὴν Ελισαίου προφητείαν,] Sic *Big. Samb. & Vat.* κατὰ τὴν τοῦ Ελισσαίου in *ceteris.*

z Επεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδευθεὶς,] καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Aliter legit *Rufinus*, qui vertit: Cumque contigisset, ut etiam Joas moreretur, ille quidem sepultus est in Samaria, Regnum verò suo filio Hieroboeam nomine dereliquit. SPANH.

a Αποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύθεὶς,] καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Ita ex *MSS. & Vet. Interpr.* τεθνηκότος in *Editis*, omissis quæ sequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδευθεὶς.

b Καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Hic sequutus sum *Cod. Vat.* (emendavit ita & *Coccejus* ex *Vet. & Gelenio*) καθῆκεν εἰς Ιώαζον ἡ ἀρχὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Baf. G. & Gall.* 2. καθίκετο δὲ εἰς Ιώαζον *Big. Samb. & Gall.* 1. in *Epiphanii* versione, *regnum vero suo filio Gessabam nomine dereliquit.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ως Αμασίας στραλευσάμενος ἐπὶ Ιδουμαίους Ε Αμαληκίτας, αὐτὸς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ιώασον ἡττᾶται, κ μετ' ὀ πολὺ ἀναιρεῖται, Οζία τῷ υἱεῖ διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τ Ιωάσου βασιλείας τ Ισραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [c] Αμασίας τ Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, μητρὸς ὢν [d] Ιωδαδῆς τὄνομα, πολίτιδος δ τὸ γένος. θαυμασῶς δ τοῦ δικαίου [e] προσενόει, κ ταῦτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα κ τῷ υἱεῖ, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ιωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, κ τοὺς ἐπιθεμένους αὐτῷ φίλους κολάσαι. κ τούτους μὲν συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· [f] τοὺς δ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα τοῖς Μωϋσέως νόμοις, [g] ὃς οὐκ ἐδικαίωσε δι' πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τ Ιούδα φυλῆς κ Βενιαμίτιδος τ ἐν ἀκμῇ κ πρὸς εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, κ [h] σκουθρούσιος [i] ὡς τριάκοντα μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχους [k] κατέστησε· πέμψας δ κ πρὸς τ [l] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται [m] δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Αμαληκιτῶν ἔθνεσι κ Ιδουμαίων κ [n] Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. [o] ὡς δ συνεσκεύασται τὴν στρατιὰν, κ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τ τῶν Ισραηλιτῶν [p] στρατὸν ἀπολῦσαι [q] συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, [r] κ τ Θεὸν ἡττᾶσθαι αὐτῷ πολεμοῦντα [s] χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις· ἀφίεσθαι δ τῶν πολεμίων κ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βουλόμενος τοῦ Θεοῦ. δυσφορουμένου δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ [t] φθάναι τ μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ισραηλίταις, παρήνει ποιεῖν ὁ προφήτης ὅ, τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι. κ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαρίζεσθαι τ μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τὰ προειρημένα τῶν ἐθνῶν ἐστρατεύσε. κ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν ἀπέκτεινε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, ὡς ἐπὶ τὸν μεγάλην ἀγαγὼν [v] πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆς Αραβίας, [x] ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν Ε πλοῦτον ἄφθονον ἐκ [y] τούτων ἐθνῶν. Αμασίου δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τ Ισραηλιτῶν, ὡς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, κ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· ὡ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ καταγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, κ μέχρι [z] Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, κ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχιλίους δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Αμασίου δὲ τῇ νίκῃ κ τοῖς κατορθώμασιν

CAP. IX. X.

Quomodo Amasias, expeditione in Idumæos & Amalecitas susceptâ, eos devicit: deinde bello Joasum lacessens vincitur, & non multo post interficitur, Ozia ei in regnum succedente.

ANno autem regni Joasi Israëlitarum regis secundo, regnare cœpit Amasias Hierosolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hierosolymitana*. atque mirum in modum justitiam colebat, idque *admodum* adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoveretur, statuit Joasum patrem sibi imprimis vindicandum esse, eosque suorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil grave admisit, convenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis pœnas à liberis reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore essent ætatis & *annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones præfecit: ac præterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset ut exercitum educeret, seque in eos moveret, vates *quidam* eum admonuit ut Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis uteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent: is vero cum suis copiis contra prædictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia est, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immensam *tulit* ex istis gentibus. At dum hæc ageret Amasias, Israëlitæ, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiæ esse rati, (haud enim illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progressi usque ad Bethsemera, regionem populati sunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

Amasias Judææ rex. 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paralip.* c. 25.

Deut. 24. 16. *Ezech.* 18, 20.

Bellum inferre statuit Amalecitis aliisque. 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paralip.* c. 25.

Israëlitarum copias, quas conduxerat, ex consilio vatis remittit. 4 *Paral.* c. 25.

Israëlitæ ab Amasia dimissi regionem populantur. 2 *Paral.* c. 25.

2. Cæterum Amasias victoria rebusque prospere

---

c Αμασίας τ Ιούδα] Αμασίας LXXII.

d Ιωδαδῆς τὄνομα,] Ita cum *MSS.* Ιωάδαν in *Editis*. & in *Epiphanii* libris *foad.* Ιωαδὶμ aut Ιωαδεὶν LXXII.

e Προσενόει,] *Al.* πρενόει.

f Τοὺς δ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις.] Mosis Legibus vetitum ob Parentum peccata liberos punire. Idem 2 Reg. xiv. 6. SPANH.

g Ος οὐκ ἐδικαίωσε] Illud ὃς non agnoscit *Vat.*

h Συναθροίσας ὡς τριακοντα μυριάδας,] Et ex his congregans quasi trecenta millia *Rufin.* omisit *Gelenius.* SPANH.

i Ως τριακοντα μυριάδας,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* εἰς in *reliquis.*

* *Annorum plus minus viginti*,] Qui vigesimum ætatis annum excesserant, *juxta S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 25. v. 5.

k Κατέστησε·] Ἀπέδειξε solus *Vat.*

l Τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα,] Τῶν deest *Vat.*

m Δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου.] Conduxit argenti talentis centum millia armatorum *Rufin. add.* talentis centum, centum millia. *Bene hoc in versione Gallica.* SPANH.

n Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι.] Ita *Samb. Barb. Hen.* & *Vat.* Γαβιλιτῶν in *Editis Aliisque.* Vide Cl. *Relandum* in *Geogr. S.* l. 1. c. 15. HUDS. Γαβιλιτῶν *Gen.* Vel Γαβαλιτῶν à Γάβαλα U. Galilææ. vid. lib. xv. Antt. c. 8. §. 5. SPANH.

o Παρασκευασαμένου δ'] Ita cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* Συσκευασαμένου τε in *reliquis.*

p Στρατὸν ἀπολῦσαι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* λαὸν in *Editis.*

q Συνεβούλευσεν.] Συνεβούλευεν *Vat.*

r Καὶ τ Θεὸν ἥττασθαι αὐτῷ πολεμοῦντα] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ γὰρ Θεὸν in *Editis.*

s Χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις·] Χρησαμένῳ *Big. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

t Φθάσαι τ μισθὸν δεδωκέναι] Ὀφθῆναι in *reliquis.* HUDS. Lege φθῆσαι. *Vetus*, jam præbuisset. COCC.

v Πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆς Αραβίας, ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Eam *scilicet*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra.* unde *Arabiæ Petrææ* nomen. *Grotius.* HUDS. Πέτρα Arabiæ imminens; De hoc autem facto Amasiæ 2 *Chronic.* xxv. 12. ubi nulla Arabiæ mentio, sed tantum de *loco præcipito* ἐπὶ κρημνῷ juxta LXX. sermo, è quo hi præcipites dati. SPANH.

x Ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῆς in *Editis.*

y Τούτων ἐθνῶν.] Ita cum *Vet. Interpr.* ὧν τ ἐθνῶν *Vat.* ὧν πάντων ἐθνῶν in *reliquis.*

z Βηθσεμήρων προελθόντες] Βηθωρὼν juxta meliores *Epiphanii* codices. ἕως Βηθωρὼν LXXII. & 2 *Paralip.* c. 25. v. 13.

Amasias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25.

re geſtis elatus, Deum quidem, qui ei horum *o-*
minium auctor exſtiterat, cœpit negligere: iſtorum
vero *deorum*, quos ex Amalecitarum regione attu-
lerat, cultui ſe addixit. Cum autem vates eum
adiiſſet, "ſe mirari, dicebat, quod illos Deos eſſe
"credat, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre po-
"tuerunt, nec illos ab ejus manibus liberarunt: ſed
"illorum quamplurimos male pereuntes inſuper
"habuerunt, & ſemetipſos in captivitatem abdu-
"ctos. illos enim Hieroſolyma delatos eſſe, perin-
"de ac ſi quis hoſtium quoſdam captivos eò du-
"ceret" Iſta autem regi iram moverunt, quo fit
ut vati ſilentium indiceret, ſupplicium ei mina-
tus, ſi quid præter regotium ſuum agere pergeret.
Tum quidem ille ſe quieturum dixit: *Deum* vero
ea non præteriturum eſſe prædicebat, quibus re-
bus novis ſtudens manus admoverat. At Amaſias,
cum ſemet regere & moderari in proſpera fortuna
non poſſet, (quam licet à Deo acceperit, contu-

Amaſiæ ad Joaſum literæ.

meliis in eum non temperavit) ſed magna de ſe
opinione inflatus eſſet, ſcripſit Joaſo regi Iſraëlita-
rum, jubens, "ut idem ipſe cum omni *ſuo* popu-
"lo ſibi obſequium præſtaret quod & olim præ-
"ſtitum erat majoribus ſuis, Davidi & Solomoni:
"ſin vero nolit quod æquum eſt facere, ſcire *opor-*
"*tet* bello eſſe decernendum de ſumma imperii."
Joaſus autem in hæc verba reſcripſit. "JOASUS

Joaſi reſponſum. 4 Regum, c. 14.

"REX AMASIÆ REGI. In monte Libano in-
"gens erat cupreſſus, necnon & * rubus. ille
"miſit ad cupreſſum, poſcens illius filiam ſuo filio
"in matrimonium dari: ſed interea fera quædam
"præteriens rubum proculcavit. Hoc itaque tibi
"exemplo erit; ne *ſolito* majora appetas; neve,
"quod proſpere rem geſſeris contra Amalecitas,
"iſta cogitatione ſuperbiens tibimet regnoque
"tuo pericula aſciſcas.

Amaſias Joaſo bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

3. Amaſias autem, cum iſta legiſſet, majori ad-
huc cupiditate ad bellum incitatus eſt; Deo, ut
arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ
in eum admiſerat peccatis pœnas exigeret. Ubi
vero copias eduxerat contra Joaſum, & pugnam
conſerturus erat, timor ſubitus & conſternatio,
qualem Deus non propitius ſolet immittere, Ama-

Amaſias à Joaſo victus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

ſiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad
manus venirent. Illis ergo præ timore diſperſis,
contigit ut Amaſias à ſuis deſertus ab hoſtibus ca-
peretur: eique Joaſus mortem minatus eſt, niſi hoc
Hieroſolymitanis perſuaderet, ut portas aperirent
ipſumque cum exercitu in urbem reciperent. Et
quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque
ex vitæ periculo, auctor erat ut hoſtis intromitte-

Joaſus Hieroſolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

retur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi qua-
dringentorum cubitûm ſpatio, quà perruptio fa-
cta eſt cum curru invehitur Hieroſolyma, capti-
vum præ ſe agens Amaſiam. Atque hoc modo in

ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ θεὸν γιγόμενον
ὑπερορᾶν ἤρξατο· ὡς δ' ἐκ τῆς [a] Ἀμαληκιτῶν χώ-
ρας ἐκόμισε, τούτους σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν
δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, "θαυμάζειν, ἔλεγε, [b] εἰ τούτους
"ἡγεῖται θεοὺς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐπιμῶντο, μηδεν
"ὠνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνου· ἀλλ'
"ὑπερεῖδον πολλούς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ [c] αὖ-
"τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ιεροσό-
"λυμα τούτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολε-
"μίων τινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ'
ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προ-
φήτην, ἀπειλήσας [d] αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπρα-
γμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· οὐκ ἀμελήσειν δ'
ὧν [e] ὑπεκχείρηκε [f] νεωτερίζων τὸ θεοῦ πρὸς ἔλεγεν. Ama-
σίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ὑπὸ τῆς ὑπεραγωγοῦς ἀ δυ-
νάμενος, ὡς πρὸς τοῦ θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύ-
βριζεν, ἀλλὰ [g] φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ιωάσῳ τῷ
τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπαντιάζειν αὐτῷ
"σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ὡς ἓ πρότερον ὑπήκουε τοῖς
"προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλό-
"μενον ὑγνωμονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς [h] διᾳ-
"κριθησόμενον." ἀντέγραψεν δὴ ὁ Ιώασος πάδε. "ΒΑ-
"ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ-
"ΣΙΑ. Ην ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει [i] κυπάρισσος παμμε-
"γὴς, καὶ [k] ἄκανθος. αὐτὴ πρὸς τὴν [l] κυπάρισσον
"ἔπεμψε μνηστευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον
"τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσιν, θηρίον τι πα-
"ρερχόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανθον. τῦφε οὖν ἔχων σε
"τὸ ἔνδειγμα καὶ μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι. μηδ' ὅπλα τὴν
"πρὸς Αμαληκίτας μάχην ἡυτύχησας, ὑπὸ ταύτης
"γαυρούμενος σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σε κινδύνους ἐ-
"μπεσῶ.

γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνὺς Αμασίας, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τὴν
[m] στρατείαν [n] παρωξύνθη, καὶ θεῷ παρορμῶντι αὐτὸν, οἶμαι,
πρὸς αὐτὴν, ἵνα τὸ [o] παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν δίκην
ἀπολάβῃ. ὡς δ' ἐξῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιώασον,
καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Αμασίου στράτευμα
φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν θεὸς οὐκ ἐθέ-
μενός ὧν [p] πέμψειν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖ-
ρας ἐλθεῖν. [q] Διασπαρέντων δὴ τῶν περὶ αὐτῶν, μο-
νωθέντα τὸν Αμασίαν ληφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων
αἰχμάλωτον, ὑπειλήφει δ' αὐτῷ θάνατον [r] Ιώασος, εἰ
μὴ πείσαι τοὺς Ιεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύ-
λας, δέξασθαι μετὰ στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Αμασίας μὲν
ὑπὸ ἀνάγκης ἃ [s] περὶ τοῦ ζῆν δέος, ἐποίησεν εἰσδεχθῆ-
ναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διορύξας [t] τι τῶν τείχους [v] ὡς πε-
ντακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τῆς διορυ-
πῆς εἰς Ιεροσόλυμα, τὸν Αμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύ-

κλος

a Ἀμαληκιτῶν] Vide ſup. §. 1.

b Εἰ τούτους ἡγεῖται θεοὺς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐθεμῶντο, μηδὲν ὠνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνου·] Mirum Deos à victoribus coli, qui victis cultoribus ſuis nihil profuerant. Vid. 2 Chron. xxv. 15. Aliter apud Æſchylum Agam. v. 346. &c. ubi Deos victæ regionis ritè colendos tradit, & victoribus, ne ipſi poſtea vincantur: Οὐκ ἄν γ' ἑλόντες αὖθις αὖ θάνοιεν ἄν. juxta nempe Gentilium πολυθεΐαν. SPANH.

c Αὐτοὺς αἰχμαλωτισθέντας.] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ τοὺς in *ceteris*.

d Αὐτὸν κολάσειν,] Sic *MSS.* αὐτῷ in *Editis*.

e Επικειχείρηκε] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπιχείρησε in *Editis Aliiſque*.

f Νεωτερίζων τὸ Θεοῦ] Νεωτερίζειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

g Φρονηματισθεὶς,] Φρονηματισθεὶς, *Heſychio* ἐπαρθεὶς φρονήματι. & φρόνημα eſt *faſtuoſa de ſe opinio* apud *Euripidem* in *Hecuba*, v. 622. HUDS. *Heſych.* Φρονηματισθεὶς, ἐπαρθεὶς τῷ φρονήματι. Sic φρόνημα faſtuoſa de ſe opinio. *Euripid. Hecub.* v. 622. Φρονήματος τὸ πρὶν στερέντες· SPANH.

h Διακριθησόμενον.] Ita *MSS.* κριθησόμενον in *Editis*.

i Κυπάρισσος] ארז eſt in Hebræo, quod cedrum vulgo reddunt. Sed & Alexandrini κυπάρισσον aliquando pro ea habent. REL.

k Ακανθος.] Ακανθος. LXX. ἀπχὲχ & *MS. Alex.* Οχὸζ Hebr. חחוח *Santes* Paliurus, *Vulg.* Carduus *Syr.* Prunus *Arab.* Abies 2 Chronic. xxv. 18. At 2 Reg. xiv. 9. LXX. ὁ ἄκανθος Carduus, & ita ibi *Sanctes* & *Chaldæus*; *Syr.* & *Arab.* Prunus. Theophraſt. H. Pl. lib. 6. c. 3. p. 123. ἄκανθος ἡ ἀκανθώδης, & in fine Διαφορὰ ἡ τοῦ μὲ ἀκανθοῦ οὐκ εἰσὶ· Idem c. 4. p. 124. ἀκανίζει· SPANH.

l Κυπάρισσον] Κέδρον hic habent ſeu *Cedrum* LXX. *Syr. Arab. Chald.* 2 Reg. xiv. 9. & 2 Chron. xxv. 18. *Hebr.* in utroque loco הארז quæ *Cedrum* paſſim notat. SPANH.

* *Rubus.*] Ita placuit interpretari, non *carduus* cum *aliis*: quod ἄκανθος non *herba* ſit, ſed *ſpinoſus & aculeatus frutex*. Vide *Theophraſtum* in *Hiſt. Plant.* l. 6. c. 3. & c. 4.

m Στρατείαν] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. στρατιὰν in *reliquis*.

n Παρωξύνθη,] *Al.* παροξύνθη.

o Παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν] Παρανομησάντων *Gall.* 2.

p Τίθησιν,] Ενθῆσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

q Διασπαρέντων δὲ] Ita cum *Epiphan.* in *reliquis* Διασπαρέντων δὲ τῶν.

r Ιώασος,] Ιώασος inſertum dedi ex *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Τὸ περὶ τοῦ ζῆν δέος,] Illud περὶ ex *MSS.* & mox ἐποίει ἐ ζῆν *Vat.*

t Τι τῶν τείχους] Voculam τι adjeci ex *MSS.*

v Ως τετρακοσίων πηχῶν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὅσε τριακοσίων *Baſ.* ὅσε τετρακοσίων *Gen.*

κ Τὸν

ελός τε τότῳ τῷ τρόπῳ ἡμύμενος τ Ιεροσολύμων, [x] τάς τε τὰ Θεᾶ ἡσαυρὰς ἀνείλετο, καὶ ὅσος ἦν τῷ Αμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ ὕστως αὐτὸν ἀπολύσας τ αἰχμαλωσίας, ἀνέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο περὶ τὸν Ιεροσολυμίτας ἔτει τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ τ Αμασίου βασιλείας. ὃς, μετὰ ταῦτα ὑπὸ βληθεὶς ὑπὸ τ φίλων, Φεύγει μὲν εἰς [y] Λάχισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δ' ὑπὸ τ ὑπόβλων, πεμψάντων ἐκεῖ τοὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ιεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέσχεν δ' ὕστως Αμασίας τ βίον [z] Δι' τ νεωτερισμὸν καὶ τὸ περὶ τ Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ [a] παῖς Οζίας τοὔνομα.

potestatem suam redactis Hierosolymis, & Dei thesauros abstulit, & exportavit quicquid auri argentique Amasiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amasiam libertati restituisset, Samariam reversus est. Ista autem Hierosolymitanis acciderunt anno regni Amasiæ decimo quarto. qui post hæc, insidiis ei structis ab amicis, in urbem Lachisam profugit, & ab insidiatoribus occisus est, cum eò misissent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hierosolyma reportatum regiis exsequiis coluerunt. At vitam hoc modo finivit propter insolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixisset, novem vero & viginti regnasset: eique succedit filius *ejus* nomine Ozias. *Amasiæ interitus.* 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 25.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ιεροβοάμου Ισραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ιωνᾶ τ προφήτου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Οζίας Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ οἷα σωφρονήσαντι ὁρμήσαντα θυσιάζειν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

De Hieroboamo Israëlitarum rege, & Jona vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium suscepit. Quomodo Ozias Hierosolymitanorum rex gentes finitimas subegit, quæque ei acciderunt postquam id egit ut Deo suffitum adoleret. XI.

Πεντεκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Αμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν [b] Ιωάσου υἱὸς Ιεροβοάμου ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη [c] τεσσαράκοντα. [d] ἦν δ' ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ παράνομος δεινῶς ἐγένετο, εἰδωλά τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ισραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος [e] ὑπῆρχε. τότῳ [f] προεφήτευσε τις Ιωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατυῦναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [g] Αμάθης πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως [h] τῆς [i] Ασφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τ Χαναναίας [k] ἦσαν ἅτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ἐπὶ τοὺς Σύρους ὁ Ιεροβοάμου, κατεστρέφετο πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ιωνᾶς.

ΑNno autem decimoquinto regni Amasiæ cœpit Hieroboamus Joasi filius in Israëlitas regnare, *idque* Samariæ, & annos quadraginta *regnavit*. Hic rex in Deum quidem erat contumeliosus legumque supra modum contemptor, ut qui deastros colebat & multis operibus absurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Israëlitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipso, si cum Syris bellum gesserit, labefactandam fore illorum potentiam, suique regni fines proferendos: ex partibus quidem septentrionalibus usque Amathum urbem, ad meridiem vero usque Asphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, sicut Jesu imperatori visum est eam circumscribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem feciisset, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in potestatem suam redegit. *Hieroboamus Israëlitarum rex.* 4 *Regum*, c. 14. *Ex Jonæ oraculo bellum infert Syris.* 4 *Regum*, c. 14.

Β'. Αναγκαῖον δ' ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τ πραγμάτων ὁμολογήσειν ὑποσχημένος, ὅσα καὶ περὶ τ προφήτου τούτου εὗρον ἐν τ [l] Εβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ ἦν ὑπὸ τ Θεᾶ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ [m] γιόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τ Θεὸν εἰς Ιόππην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [n] Ταρσὸν ἔπλει τ Κιλικίας. ἐπιγενομένης δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τοῦ σκάφους, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ιωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐκέκλιτο, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἐώντας

Narratio de Jona vate.

alios

x Τάς τε Θεᾶ] Sic *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* τὰς Θεοῦ in *Editis*.

y Λάχεσαν πόλιν.] Λαχὶς LXXII. & *Vet. Interpr.* HUDS. Lachis *Rufinus*. Λαχὶς LXX. 2 Reg. xiv. 19. *Hebr.* לכישה Lachis supr. lib. 8. c. 3. §. ult. SPANH.

z Διὰ τ νεωτερισμὸν] Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter superbiam & contemptum quem habuit circa Deum*. præsertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem νεωτερισμὸν per *insolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, Διὰ τ νεωτερισμὸν τὸ περὶ τ Θεὸν ὀλιγωρίας.

a Παῖς Οζίας] Οζίας, ὁ καὶ Αζαρίας, *Chron. Paschi.* Αζαρίας dicitur *Inst.* LXXII. 4 *Regum*, c. 14. v. 21. Οζίας 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Verit. Hebr.* in *Bibliis* nostris.

b Ιωάτου] In *Cod. Vat.* ὁ Ιωάσου υἱός.

c Τεσσαρακοντα.] Τεσσαράκοντα καὶ ἓν juxta LXXII. *Editionis Rom* & *Verit. Hebr.* 4 *Regum*, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Josepho* consentit.

d Οὗτος ὁ βασιλεὺς] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ὕτως in *reliquis*.

e Υπῆρχε.] Υπῆρξε *Vat.*

f Προεφήτευσέ τις] Scilicet, Θεοῦ τ Ισραηλίτου λαὸν ἐλεήσαντος ταπεινωσάντα, ut dicit *Zonaras*.

g Αμάθης πόλεως,] Urbs est quæ *S. Literis* (4 *Regum*, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. HUDS. Αμάθη Phœniciæ urbs dicta à Macedonibus Επιφάνεια supr. lib. 1. c. 7. §. 2. vid. & lib. 7. c. 5. §. 4. Αμάθης βασιλεύς· SPANH.

h Τῆς Ασφαλτίτιδος] Conf. cap. 1. sup. §. 2. SPANH.

i Ασφαλτίτιδος] In Sacris Literis mare campi appellatur 2 Reg. 14. 25. ἡ μεγάλη πεδιὰς videlicet. REL.

k Ησαν ἅτοι,] Illud ἦσαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Εβραϊκαῖς βίβλοις] Præter *S. Literas* necesse est intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus justo habuit, ut ostendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144.

m Γενόμενον ἐν τῇ πόλει,] Γενόμενος ἐν τῇ πόλει *Vat.*

n Ταρσὸν ἔπλει] Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 3. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162.

alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, ſuſpicati, ut fieri ſolet, aliquem à vectoribus eſſe illis tempeſtatis cauſam, conſtituerunt jactis ſortibus, quiſnam ille ſit deprehendere. Hoc itaque facto, vati ſors obtigit. Cumque interrogarent & unde eſſet & *quidnam rei ageret; reſpondit ſe genere quidem eſſe Hebræum, ſummi vero Dei vatem. illis itaque conſilium dedit, ut ipſum in mare dejicerent, ſi vellent præſens periculum effugere: illos enim ejus cauſa tempeſtate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas eſſe exiſtimantes in tam manifeſtum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam ſuam commiſerat: tandem vero exſuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipſo vate incitati, partim metu impulſi ne ſalutis diſcrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempeſtas quidem ſævire deſiit: hunc vero ajunt à piſce tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuiſſe, vivum & corpore nihil omnino læſum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco conſtitiſſet, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum poſt tempore Aſiæ imperium amitterent. iſtiſque annunciatis reverſus eſt. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ ſcriptis conſignata reperi.

Mors Hieroboami. 4 Regum, c. 14.

Zacharias Iſraëlitarum rex, & Ozias Judææ. 4 Regum, c. 15. & 2 Paral. c. 26.

Oziæ laus, & res ab eo geſtæ. 2 Paral. c. 26.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam ſumma felicitate egiſſet, regnaſſetque annos quadraginta, ad ſuorum manes conceſſit. Et Samariæ quidem ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius ejus Zacharias. Ozias item Amaſiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hieroſolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere vero cive *Hieroſolymitana*. Erat autem natura bonus & juſtus, & magnanimus, providendiſque rebus ſolers & induſtrius. Ac præterea cum exercitum eduxiſſet in Palæſtinos eoſque pugna viciſſet, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus eſt Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præſidium in ea poſuit. Poſthæc Ammanitis ſubactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione uſque ad Ægypti fines in poteſtatem ſuam redacta, cœpit in poſterum Hieroſolymis curam ſuam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate collapſum erat, vel ſuperiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exſtruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Iſraëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amaſiam captivum ageret, ingreſſus eſt.

ϛα ποιουμένους μιμέμενος. αὔξονος δ' ἔτι μᾶλλον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας ᵒ γιγνομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τὸ θαλάσσης, ὑπονοήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέβαινε ᵖ κλήρῳ, τίνων ᵍ ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. ʳ πυθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. ˢ συνεβάλλοντο οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλοιεν ᵗ ἀποδράσαι τὸν παρόντα κίνδυνον, ᵛ ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· αἴτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, ˣ κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὸν ἔτως ἀπώλειαν ἐκρίψαι· πλοῦτον δὲ ὑπερβιαζομένου τοῦ κακοῦ, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος βαπτίζειν τὴν σκάφην, ὑπό τε τοῦ προφήτου παρορμηθέντες ʸ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ δέους τοῦ περὶ τῶν ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐσάλη· τὸν δὲ, λόγος, ᶻ ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσούτους νυκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβεβρασθῆναι πόντον, ζῶντα μὲν καὶ σῶμα τος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμην αἰτεῖ τοῦ προφήτου ἁμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ᵃ Νινευΐτιν πάλιν· καὶ στὰς ᵇ εἰς ἐπήκοον ἐκήρυττεν, ὡς ᶜ μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ ταῦτα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν τοῦ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ἱεροβοάμου δὲ ὁ βασιλεὺς, μὴ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγών, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαρακοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δὲ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον τοῦ δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τῶν δύο φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν ᵈ Ἀχιάλας μὲν τὸ γένος, ᵉ ἀφ' ἧς δὲ τὸ γένος. ἀγαθὸς δὲ ὢν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοῆσαι τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους ᶠ καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, ᵍ Γιτθὰν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῆ Αἰγύπτῳ γείτοσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆ Ἐρυθρᾷ θαλάσσης, ʰ ἐγκατέσησεν αὐτῇ φρουράν. ἐπιστὰς τοὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πᾶσαν ⁱ τὴν μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρξετο πιεῖσθαι τὸ λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου ᵏ κατεβέβληντο, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, ˡ ταῦτά τε ἀνωκοδόμει καὶ κατεσκεύαζεν· ὅσα τε ὑπὸ ᵐ κατεβεβλημένα ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως,

o Γινομένης] Γινομένης *Samb.* & *Vat.*
p Κλήρῳ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κλῆρον in *Editis.*
q Ὅστις ποτὲ] Ὅστις ποτ' ἂν *Big. Samb.* & *Vat.*
r Πυθανομένων δὲ] Ita *Vat.* & *Vet Interpr.* in *cæteris* πυθομένου τε.
* *Quidnam rei ageret;*] *Vel*, quam artem exerceret.
s Συνεβάλλοντο] Συνεβάλλου in quibuſdam *MSS.*
t Ἀποδράσαι] Ἀποδράναι *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*
v Ἐκβάλλειν αὐτὸν] Ἐκβαλεῖν in *iiſdem MSS.* & *Gall.* 2.
x Κρίναντες ἀσέβημα] Κρίνοντες *Vat.* & *Gall.* 2.
y Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex *MSS.*
z Ὑπὸ δὲ κήτους] Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Vat.* qui habet, ὑπὸ κ. κ. τ. ἡ. κ. τ. ν. εἰς τὸν γλῶ ἐκβεβρασθέντα ζῶντα &c. *Epiphanius* hoc modo legiſſe & diſtinxiſſe videtur, ὑπὸ δὲ κήτους καταποθέντα, μεθ' ἡμέρας ἡ. κ. τ. νύκτας ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἐκβεβρασθῆναι πόντῳ ζῶντα, καὶ μ. in *Chron. Alex.* καταποθέντα ὑπὸ δὲ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μεθ' ἡμέρας ἡ. κ. τ. ν. ἐκβεβρασθῆναι ζῶντα. apud *Cedrenum* vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μεθ' τ. ἡ. κ. τ. ν. ἐκβεβρασθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. in *Zonara*, κήτους δὲ τὸν προφήτην καταπιόν, μεθ' ἡμέρας καὶ νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξεμεῖν. denique apud *Niceph.* in *Eclogis*, τὸν Ἰωνᾶν λέγει, καταποθέντα εἰς Ἰόππην, ἐπὶ Ταρσοῦ φύγειν τὴν Κιλικίας. Θαρσὶς γὰρ Ταρσὸν λέγει. ἐκβεβρασθῆναι δὲ φησὶ τὸν προφήτην ὑπὸ τοῦ κήτους εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

a Νινευΐτιν πόλιν] Νινευΐτ *Big. Gall.* 1. & LXXII. Νινευΐν in *Editis.* Νινευῖ *Samb.* Νινευὶ *Zonar.* Νίνε *Vat.* prout in *Strabone Aliiſque.* HUDS. Supr. Νίνε & lib. 1. c. 6. §. 4. Νίνον οἰκίζῃ πόλιν; & infr. c. 11. §. 3. Νινευὴ ubi *Gen.* Νινύες. De Ninives excidio vaticinium ſc. Nahum. 2. v. 5. vid. ibid. hic *Gen.* Νινευΐτιν πόλιν lib. 10. Antt. c. 1. §. 3. τὴν Νίνε συναγωγὴν ἐθνῶν. SPANH.
b Εἰς ἐπήκοον ἐκήρυττεν,] Illud εἰς (ita & *Coccejus*) ex *MSS.*
c Μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* μετ' ὀλίγον πάλιν δὲ, in *Editis.*
d Ἀχιάλας μὲν τὸ γένος,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀχίας in *Editis.* Ἰεχιλίας juxta *Instt.* LXXII. Τελχίας *Auctori Chron. Alex.*
e Ἀφ' ἧς δὲ τὸ γένος.] Ἀφ' de cive Hieroſolymitana. Sic mox c. XI. §. 2. & c. 13. §. 1. SPANH.
f Καὶ νικήσας μάχῃ,] Illud καὶ ex *MSS.*
g Γιτθὰν καὶ Ἰάμνειαν,] Sic *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* Ἰτὰν καὶ Ἀμνίαν in *Editis.* Ἡτὰν καὶ Ἰάμνιαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
h Ἐγκατέσησεν] Ita *Samb.* & *Vat. in reliquis.* κατέσησεν in *reliquis.*
i Τὰ μέχρι] Illud τὰ ex *Big.* & *Samb.*
k Κατεβέβληντο,] Sic *Samb.* & *Vat. in ceteris* καταβέβληντο.
l Ταῦτά τε ἀνωκοδόμει] Illa ταῦτά τε non agnoſcit *Vat.*
m Κατεβεβλημένα] Ita in *MSS.* omnibus, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* κατεσκαμμένα in *Editis.*

n Περσῶν-

σιλέως, ὅτε τ πατέρα αὐτ λαβὼν αἰχμάλωτον τ Αμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. [n] πεφσωκοδόμησε ȣ καὶ πύργους [o] πολλὰς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ [p] φρεατὰς δ' ὑπεπίχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλὰς ὀχετὰς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. [q] εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τ γῆς [r] ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς [s] πηνῶν ἀπέρμασι. στρατιᾶς δ' εἶχεν [t] ὑπλέκτην περὶ αὐτὸν [v] μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ ταξιάρχοι καὶ χιλιάρχοι γνησίως καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατοι, τὸν ἀριθμὸν [x] δισχίλιοι. διέταξε δ' εἰς [y] φάλαγγας τὸν ὅλον στρατιὰν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν δὲς ἑκάστῳ, καὶ θυρεὸς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι ȣ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλά τε καὶ δορυβόλα, καὶ [z] ἅρπαγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ σωτάξει ⁊ ἀβασκοπῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν [a] ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ περιουσίᾳ τ ἀθανάτου κ πρὸς ἅπαντα βάρους τ χρόνον ἰσχύων ὠλιγώρησεν· αὐτῇ δ' ἦν ἡ πρὸς τ Θεὸν δυσέβεια, κ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὥλισθεν δ' ὑπ' [b] δυπραξίας, κ κατῳκείχθη πρὸς τὰ ȣ πατρὸς [c] ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ κἀκεῖνον ἡ τ ἀγαθῶν λαμπρότης κ τὸ μέγεθος τ πραγμάτων, ἃ διωρθώθη πρόσθεν καλῶς αὐτῶν, ἤγαγεν. ἐνίσιος δ' ἡμέρας ἐπισήμου, κ πάνδημον ἑορτὴν ἔχούσης, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ [d] τέμενος, [e] ἐπιθυμιάζων ἐπὶ ȣ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. ȣ δ' ἀρχιερέως Αζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτόν· ἃ γὰρ ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δ' [f] ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ααρῶνος γόνοις· [g] καταβοώντων δ' ἐξιέναι ⁊ μὴ παρανομεῖν εἰς τ Θεὸν, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ ȣ, σεισμὸς σκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διασείοντος τὸν ναὸν, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, κ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, [h] ὡς τῷ μὲν ὄψεως λέπραν ἐπιδραμεῖν. πρὸ ȣ τ πόλεως, πρὸς τῇ καλουμένῃ [i] Ερωγῇ, τοῦ ὄρους ἀπορραγῆναι τὸ ἥμισυ [k] τοῦ κȣ τὴν [l] δύσιν, κ κυλισθὲν πόρρω σταδίους ἕξ τὸ ἀνατολικὸν [m] ὄρος σῆναι, ὡς πάσῃ παρόδῳ ἐμφραγῆναι ⁊ τὰς προσβαλούσας τοῖς βασιλικοῖς. ἐπεὶ ȣ κατηλημμένην τὴν ὄψιν ȣ βασιλέως ὑπὸ τ λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφορὰν, κ σκέλλον [n] ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ. ὁ ȣ ὑπ' [o] αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ ⁊ τοῦ μηκέτ' αὐτῷ παρρησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τ ὑπὲρ ἄνθρωπον

Conſtruxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & ſtationibus in ſolitudine munimenta circumdedit, multoſque aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipſi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta paſcuis. Cumque eſſet agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & ſeminum excolebat. Habebat etiam circa ſe militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta ſeptuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges diſpoſuit, armiſque inſtruxit, unicuique dato gladio, & clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obſidione expugnanda, inſtrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hiſce ſimilia.

Oziæ res ſecundis nimium elatus.

4. Cæterum cum ea ita conſtituiſſet & præparaſſet, ex faſtu mente corruptus eſt, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam inſuper habuit, (iſta autem erat pietas erga Deum legumque obſervantia) rerumque ſucceſſu ſublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapſus eſt, ad quæ fortunæ ſplendor rerumque geſtarum magnitudo etiam illum perduxerunt, iſtis moderandis imparem. Nam inſtante die celebri, quo feſtum erat ſolenne populo univerſo, veſte indutus ſacerdotali in fanum ingreſſus eſt, ſuffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta ſacerdotes, eum prohibente (haud enim fas eſſe rem divinam facere, dicebant, iis vero ſolis hoc datum eſſe qui ex Aaronis ſtirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accenſus mortem illis minatus eſt, niſi quieſcerent. Interea autem ingens motus terram concuſſit: & ſciſſo templo ſplendida lux ſolis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut ſtatim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta eſt pars dimidia quæ ad occidentem *erat*, & voluta per ſtadia quatuor ad orientalem montis partem conſtitit, ita ut & viæ obſtruerentur & horti regis. Porro ſacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadvertiſſent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali ſibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi ſupra humanam ſortem elati, atque inde ſuæ in Deum impietatis miſeram

In templum ad ſuffiendum ingreditur. 2 *Paral.* c. 26.

Ozias ob uſurpatum ſacerdotale munus lepra afficitur. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 26.

adeo

---

n Πεφσωκοδόμησε ȣ] Eo modo *Big.* & *Samb.* πεφτοικοδόμησε in *reliquis*.

o Πολλὰς πεντήκοντα] Ὑψηλὰς ſolus *Samb.* μεγάλας *Hen.* & *Busb.*

p Φρεατὰς δ' ὑπεπίχισε] Ita cum melioris notæ *MSS.* φρεατὰς & mox ὑπετίχησε in *Editis Aliiſque*.

q Εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς.] Judæa apta paſcuis vid. ſeq. lib. 15. c. 5. §. 1. SPANH.

r Ἐπεμελεῖτο,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπιμελεῖτο in *ceteris*.

s Τιθήνων πτερμάτων.] Sic de arboribus, quæ primum fructus ferunt, τὸ ȣ ἀθετεῖς οἷον τιθηνήσεως δεῖ;) *Theopr. de C. Pl.* lib. 11. c. 11. p. 233. Sophocles autem *Oedip. Col.* v. 1103. τιθηνῶν;) τίλη. *curare Sacra*, nempe Cereris. SPANH.

t Ὑπλέκτην] Ἐπιλέκτους *Big. Samb.* & *Vat.*

v Μυριάδας ἑπτὰ] Τεσσαράκοντα χιλιάδας κ ἑπτακισχιλίους [κ ἑπτὰ χιλιάδας Cod. *Alex.*] κ πεντακοσίους LXXII.

x Δισχίλιοι.] Διχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12.

y Φάλαγγας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Φάλαγγα in *Editis*.

z Ἅρπαγας,] Ἀρτῆρας *Samb.* ἀρτῆρας κ ἅρπαγας *Big.* ἅρπαγας κ ἀρτῆρας *Gall.* 1. HUDS. Conf. lib. VIII. ſupr. c. 3. §. 7. SPANH.

a Ὑπὸ τύφου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* ὑπὸ ȣ τύφου.

b Εὐπραξίας,] Εὐπαγίας *Samb.*

c Ἁμαρτήματα·] Ἁμπλακήματα ſoli *Big.* & *Gall.* 1.

d Τέμενος,] *Gen.* θεμένου. SPANH.

e Ἐπιθυμιάσων] Ita in pleriſque *MSS.* ἐπιθυσιάσων in *Editis Aliiſque*. HUDS. Poſſet in ἐπιθυμιάζων verti: quod & in Codd. quibuſdam legitur. Sed θύειν etiam de incenſione odorum uſurpatur: & ita mox ἐπιθύειν ſequitur. REL.

f Ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν] Ἐφεῖ) *Big. Samb.* & *Vat.*

g Καταβοώντων δ'] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοῶντος in *Editis*.

h Ὡς τῷ μὲν ὄψεως λέπραν ἐπιδραμεῖν.] Vid. 2 Chron. XXVI. 19. SPANH.

i Ερωγῇ,] Ἐρίωγῇ *Big.* & *Gall.* 1. *à manu ſecunda.* in cæteris omnibus Ερωγῇ, ut & apud *Euſebium* lib. 6. de *Demonſtr. Evangel.* c. 18. p. 291. eodemque modo legiſſe videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in ſuis ad *Vet. Teſt.* animadverſionibus p. 323.) conjicit reſcribendum eſſe Σειρωγῇ שער הגיא *porta vallis*, vertitque *ad portam cui nomen, Seroge.* At *Sam. Petitus* (in Animadverſionibus ſuis ἀνεκδότοις in *Bibl. Bodl.* adſervatis, *tom.* 3. p. 326.) malit ἐρίαγῇ ab Hebraïco (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) tranſpoſito גיא ורי *vallis montium.* Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox ſit, non omnino dubito quin legendum ſit πρὸς τῇ καλουμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Heſychio* ῥῆξις, διῤῥωγὴ, διῤῥῆξις. Hoc ipſum forſan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment.* ad *Amoſum*, cap. 1.) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur.* &c.

k Τοῦ κȣ τὸν] Τὸ κȣ *Vat.*

l Δύσιν,] Ita ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Euſebio.* δυσμὴν in *Editis Aliiſque*.

m Ὄρος σῆναι,] Μέρος *Vat.*

n Ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ.] Conf. ſupr. c. 4. §. 5. SPANH.

o Αἰσχύνης ȣ συμβεβηκότος] Αἰσχύνης τι ȣ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

adeo miserandamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu versabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jothamo gubernaculo imperii admoto; postea *vero* præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & sexaginta vixisset, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuisset. Solus autem in hortis suis sepultus est.

Jothamus regnum administrat. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

Διανοίας Ϲ P τ Δι᾽ τῆτ᾽ εἰς τ Θεὸν ἀσεβείας παλαίπωρον ἔτω Ϲ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκλω. καὶ χρόνον μέν πνα διῆγε ἔξω τ πόλεως, ἰδιώτλν δποζῶν βίον, τῦ παιδὸς [q] αὐτῷ Ιωθάμε τλὼ ἀρχλὼ ϖϑγλαλεόν[Θ]· ἔπειτα ὑπὸ λύπης κ ἀθυμίας [r] τ ὅπι τοῖς γεγλημένοις ἀπέθανεν, ἔτη μὲν βιώσας [s] ὀκτὼ Ϲ ἑξήκοντα, τύτων ᾗ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ϲκηδεύθη ᾗ μόν[Θ] [t] ἐν τοῖς ἑαυ῀ κήποις.

CAP. XI.

ΚΕΦ. ια΄.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Israëlitarum imperium adepti sunt; utque Israëlitas bello adorti sunt Phullus & Theglaphalassar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Assyriis vaticinatus est Nahumus.

Ως Ζαχαρίας, Σέλλεμ[Θ], Μανάημ[Θ], Φακείας Ϲ Φακέας τλὼ Ισραηλιτῶν ἀρχλὼ παρέλαβον· κ ὡς ΦᾶΛΛ[Θ] κ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ιώθαμ[Θ] Οζίε παῖς ἐβασίλευε τ Ιούδα φυλῆς· οἷά τε ϖερὶ Ασυρίων ϖεϱεφήτευσεν ὁ Νάεμ[Θ].

Sellumus Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

ZAcharias autem, cum in Israëlitas regnasset sex mensis, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabesi filio. qui cum ei in regnum successisset, illud spatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharsa versaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepisset, castris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioque cum Sellumo congressus eum interimit: cumque semet regem constituisset, illinc ad urbem Thapsam proficiscitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiserunt. Ille vero, ut illos ulciscereturregionem circumcirca incendio vastavit; urbemque, cum eam obsedisset, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapsensibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil sibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur si in externos bello victos essent edita, ea iste fecit in populares suos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniisset, per decem annos perversus esse perstitit & *regum* omnium crudelissimus. A Phullo autem Assyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Assyriis non descendit; sed, cum *ei* suasisset ut mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc summam Manaëmo populus contulit, exactis in singula capita quinquaginta drachmis. Post hæc autem vita defunctus Samariæ quidem sepelitur: filium vero Phaceiam, qui ei in regnum succederet, relinquit. is, patris crudelitatem sequutus, duobus tantum annis regnavit: & non multo post in convivio cum amicis dolo occisus periit, à Phacea quodam, qui

Manaëmus Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Phullus rex Assyriæ bellum infert Israëlitis. 4 Regum, c. 15.

Phaceias Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Ο Δὲ τῦ Ιεροβοάμε παῖς [v] Ζαχαρίας [x] ἓξ μῆνας βασιλεύσας τ Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ φίλε τινὸς, [y] Σελλέμε μὲν τὄνομα, [z] Ιαβέησε ᾗ ἦν· ὃς καὶ τλὼ βασιλείαν μετ᾽ αὐτὸν ϖϑαλαβών, ὐ ϖλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτλὼ κατέσχε τριάκοντα. ὁ γὰ ϱωτηγὸς Μανάημ[Θ] κατ᾽ ἐκεῖνον τ καιρὸν ὢν ἐν [a] Θαρσῇ πόλ, καὶ τὰ ϖερὶ τ Ζαχαρίαν ἀκύσας, ἄρας μ᾽ πάσης τ ϱαλιᾶς ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχλω [b] ἀναιρεῖ τ Σέλλεμον· καὶ βασιλέα καταϛήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [c] Θαψὰν ϖϑαγίνε[Θ] πλιν. [d] οἱ δ᾽ ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [e] κλείσαν῀ες, ὐκ εἰσεδέξαντο τ βασιλέα. ὁ δ᾽ ἀμυνόμεν[Θ] αὐτὸς, [f] τλὼ πέριξ [g] ἐδήωσε χώραν, καὶ τλὼ πόλιν κ᾽ κράτ[Θ] λαμβάνε ϖολιορκίᾳ· φέρων [h] τε χαλεπῶς ὅπι τοῖς ὑπὸ τ Θαψιαλῶν ϖεαχθεῖσι, πάντας αὐτὸς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φειδόμεν[Θ], ὠμότη[Θ] ὑπερβολλὼ ὁ καταλιπὼν ὐδὲ ἀχριότη[Θ]. ἃ γὰ ὐδὲ τ ἀλλοφύλων τινὰς συγγνωστὸν [i] Δαθεῖναι γνομένης ὑπολήψεως, ταῦτα τὸς ὁμοφύλους [k] ἔτ[Θ] εἰργάσατο. Βασιλεύσας οὖ τῷ ϱόπῳ τύτῳ ὁ [l] Μανάημ[Θ], [m] ἐπ᾽ ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότα[Θ] [n] διέμεινε. ϱατεύσα[Θ] δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν [o] Φάλλε τῦ Ασυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχλω ὐκ ἀπήντα τοῖς Ασυρίοις· πείσας ᾗ χίλια τάλαντα ἀργυρίε λαβόντα ἀναχωρῆσαι, Δαλύεται τ πόλεμον. τὸ ᾗ κεφάλαιον τῦ ϖωλήσεγκε [p] τὸ ϖλῆθ[Θ] Μαναήμῳ, ϖεαχθὲν κ᾽ κεφαλλὼ [q] δραχμὰς πεντήκοντα. [r] τελώτησας ᾗ μ᾽ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπ ᾗ τ βασιλείας τ ἠὸν [s] Φακείαν Δοξόδοχον. ὃς, τῇ τ πατρὸς καταϛαθλιβήσας ὠμότη, δυσὶν ἔτησι μόνοις ἦρξεν. ἔπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μ᾽ φίλων ἀπέθανε, [t] Φα-

p Τῆς Δι᾽ τῆτ᾽ εἰς] Τῶν & mox ἀσεϐημάτων in *iisdem MSS.*

q Αὐτῷ Ιωθάμε] Αὐτῆ *Hen.* & *Busb.*

r Τῆς ἐπὶ τοῖς γεγλημμένοις] Illa τ ἐπὶ τοῖς γεγλημμένοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Ὀκτὼ κ᾽ ἑξήκοντα,] Vide *Usserii* Chronol. Sacr. p. 22.

t Ἐν τοῖς ἑαυτῦ κήποις.] Juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in fundo sepulchretis regum*, vel, *in agro sepulchrorum, qui regibus erat.* Videsis *J. Clericum* in locum. HUDS. Ozias itaque fuit in hortis suis extra urbem sepultus, non autem ἐν τοῖς βασιλικοῖς Θήκαις, de quibus cùm supra, tum seq. cap. 12. §. 1. De Manasse infr. lib. 10. c. 3. §. 2. SPANH.

v Ζαχαρίας] Αζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra.

x Ἐξ μῆνας] Ἐξ μησὶ in *MSS.*

y Σελλέμε μ᾽ τὄνομα,] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* Σελλίσμε *Hen.* & *Busb.* Σιλήσμε in *Editis.* infra tamen Σιλεσμὸν in *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

z Ιαβέησε ᾗ ἦν·] Sic cum *Big.* & *Samb.* Ιαβήσε in *Editis.* Ιαβέσε *Gall.* Si quis Ιαβίσε malit, non repugnabo, cum Ιαβὶς habeant LXXII. *Jotavis* apud *Epiphan.*

a Θαρσῇ πόλ,] Ita quidem in *Editis*, prout supra, p. 454. v. ult Θερσᾷ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Θαρσᾷ *Hen.* & *Busb.* Θαρσιλλῃ *Vat.* HUDS. In civitate Tharso *Rufinus. Hebr.* תרצה LXX. Θαρσιλὰ *MS. Alex.* Θερσιλὰ *Ar.* Tersa; 2 Reg. xv. 14. SPANH.

b Αναιρεῖ τ Σέλλεμον·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνελεῖ in *Editis Aliisque.* forsan pro ἀνεῖλε.

c Θαψὰν] Θάψαν *Samb. Busb.* & *Hen.* HUDS. Thabraim *Rufinus. Hebr.* תבסח LXX. Θερσὰ *Vulg.* Thapsa. 2 Reg. xv. 16.

d Οἱ δ᾽ ἐν αὐτῇ] Οἱ οἳ ἐν αὐτῇ *Samb.*

e Κλείσαντες,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. κλείσοντες in *reliquis.*

f Τλὼ πέριξ] Τλώτε *Hen.* & *Busb.*

g Εδήωσε χώραν,] Εδήω in *MSS.*

h Τε χαλεπῶς] Δὲ *Samb.*

i Διαθεῖναι] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Δαθῆναι *ceteris.*

k Οὕτ[Θ] εἰργάσατο.] Iterum ex *Big.* (*Coccejo*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἔτως in *Editis Aliisque.*

l Μανάημ[Θ],] Αμανάημ[Θ] *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

m Επ᾽ ἔτη δέκα] Επ᾽ ἔτη μ᾽ δέκα *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Præterea si post δέκα non post Μανάημ[Θ] distinguatur, vertendum, *decem annos regnasset, ad extremum usque perversus mansit & regum omnium crudelissimus.*

n Διέμεινε.] Διεμεινεν ὢν *Big. Vat.* & *Samb.* διέμεινεν ὢν *Gall.* 1. & 2.

o Φάλλε τ Ασυρίων] *Al.* Φάλα. HUDS. Phoralus alias Phoidaphul Assyriorum Rex, *Rufin. Hebr.* פול *Chald.* LXX. Φυὰ 2 Reg. xv. 13. SPANH.

p Τὸ πλῆθ[Θ]] Hebr. vero omnes potentes seu divites, quod retinuit *Vulg.* LXX. autem τῷ ἀνδρὶ τῷ ἑνί· seu viritim. SPANH.

q Δραχμὰς πεντήκοντα] Δραγμὰς *Samb.*

r Τελώτησας ᾗ] Sic *Samb.* & *Vat.* τηλωτήσαντ[Θ] in *ceteris.*

s Φακείαν Δοξόδοχον.] Φακεῖαν *Hen. Busb.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φακείαν in *Alex.* φακεῖαν *Chron. Alex.*

t Φα-

[c] Φακέϊ τινὸς, ὃς ἦν χιλιάρχης, ἐπιβουλεύσας αὐτῷ, παῖδος ἦν [v] Ρομελίου. [x] κατασχὼν δὲ καὶ ἔτη ὁ Φακέας τοῦ ἀρχεῖν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβὴς τε ἦν καὶ ἀδικώτατος. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς [y] Θεγλαφαλάσαρ τὸ ἔθνος, ἐπιστρατεύσας τοῖς Ισραηλίταις, καὶ τοῦ τε [z] Γαλαδηνοῦ ἅπασαν καταστρεψάμενος, καὶ τὸν πέραν δὲ Ιορδάνου χώραν, καὶ τὸν [a] πρὸς αὐτοῦ τοῦ Γαλιλαίαν καλουμένου, καὶ [b] Κυδίσων δὲ [c] Ασωρα, καὶ τὰς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετήγαγεν εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν Ασσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β. Ιώθαμος δὲ [d] Οζία παῖς [e] ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς ἐν Ιεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν [f] ἀσῆς γεγονὼς, καλουμένης δὲ [g] Ιερώθης. ἔτι δὲ ὁ βασιλεὺς οὗτος μιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ [h] πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς δὲ τῆς τοῦ πόλιν· ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· στοὰς μὲν τὰς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τοῦ τείχους ἀνέστησε, πύργους πολυμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. [i] καὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι καὶ τοῦ βασιλείου [k] ἠμέλητο, πολλοῦ ἐπεμέλετο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Αμμανίτας, καὶ κρατήσας [l] αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ἤυξησε δὲ [m] ἅπασι τὴν βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτοῦ ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ. Ην δέ τις κατ' [n] τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Νάουμος ὄνομα· ὃς, περὶ τῆς Ασσυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν ἅπασι. "ἔσται [o] Νινευὴ κολυμβήθρα "ὕδατος κινουμένη, ἅπασι καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταραττό-"μενος καὶ κλυδωνιζόμενος οἰχήσεται φεύγων, λεγόν-"των πρὸς ἀλλήλους, [p] στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὖ-"τοῖς καὶ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ' οὐδεὶς βουλησόμενος· "σώζειν γὰρ αὐτῶν ἐθελήσουσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ "κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοῖς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἔξει καὶ "θρῆνος, [q] πάρεσίς τε τῶν μελῶν, οἵ τε ὄψεις ὑπὸ τοῦ "φόβου μέλαιναι πλέως αὐτοῖς [r] γενήσονται. πᾶ δὴ ἔσται τὸ "καλοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ μήτηρ σκύμνων; λέγω "δέ σοι [s] ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφανίσω σε, καὶ οὐκέτι "λέοντες ἐκ σοῦ πορευόμενοι ἐπιτάξουσι τῷ κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις [t] προεφήτευσεν οὗτος ὁ προφήτης περὶ [v] Νινευΐτης, [x] ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμενος· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δοκῶ,

tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus. Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem feciſſet in Iſraëlitas, omnemque terram Galadenam ſubegiſſet, ut & regionem Transjordanianam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydiſam & Azora, colonoſque in captivitatem egiſſet, in regnum ſuum reverſus eſt. Et quidem de iis quæ ad Aſſyriorum regem ſpectant, hæc nobis ſufficiat dixiſſe. *Phaceas Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28. Theglaphalassar Aſſyriæ rex Iſraëlitas ſubigit, multoſque eorum in Aſſyriam transfert. 4 Regum, c. 15.*

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hieroſolymis, matre quidem cive *Hieroſolymitana* natus, nomine vero Jeraſa. Huic regi nulla deerat virtus: ſed ſemet erga Deum quidem pium, atque erga homines juſtum oſtendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim inſtaurari deſiderabat & ornari, id ſummo ſtudio confecit & abſolvit) nam cum porticus templo conſtituiſſet & veſtibula, muros quoque collapſos reſtituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & ſiquid aliud in regno ſuo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas ſuſcepta, iiſque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipſi ſolvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *ſuum* auxit & *amplificavit*, ut & hoſtibus in contemptum non veniret, ſuiſque felix *admodum* videretur. *Jotham Judæ rex. 4 Regum, c. 15. & 2 Paralip. c. 27.*

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Aſſyriorum & Nini ſubverſione vaticinans, iſta loquutus eſt. "Erit "Ninive piſcina aquarum *ventis* agitata, ita & po-"pulus *ejus* omnis turbatus & fluctuans in fugam "ſe conjiciet, *cunctis* ad alterutros dicentibus, ſtate "& reſiſtite, aurumque & argentum diripite. ne-"mo autem erit, cui hoc perſuadebitur: (volent "enim *omnes* magis vitam ſuam ſervare quam fa-"cultates) nam grave illos occupabit diſſidium, "luctuſque illis erit & lamentatio, & membra la-"baſcent, & cunctorum facies præ pavore pallo-"rem contrahent. Ubi autem erit leonum luſtrum, "& leunculorum mater? Porro tibi, Ninive, di-"cit Deus, te funditus perdam, & non amplius "leones ex te egreſſi mundo imperitabunt." Porro & alia adhuc multa vates iſte de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non neceſſaria eſſe exiſtimavi: ſed *de induſtria* prætermiſi, ne legentibus moleſtus eſſe viderer. Evenerunt autem omnia quæ *Nahumi vaticinium de Aſſyriorum excidio.*

[t] Φακέϊ τινὸς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Φακέα *Hen.* & *Busb.* & Φακέαν in ſequentibus. Φακέϊς & Φακείαν in *Editis.* Φακεῖ LXXII.

[v] Ρομελίου.] *Al.* Ρωμιλίου.

[x] Κατασχὼν δὲ καὶ ἔτη] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* quomodo & infra Cap. ſeq. κατέσχε δὲ ἔτη, & mox ἀσεβὴς τε ἦν in *Editis Aliiſque.*

[y] Θεγλαφαλάσαρ] Θελθαφαλάσαρ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. Θαγλαφαλάταρ *Gall.* 2. Θεγλαθαλατάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. HUDS. Teglat phalaſer *Ruſin. Hebr.* תגלת פילאסר LXX. Θαλγαθφελλάσαρ. SPANH.

[z] Γαλαδηνοῦ] Sic *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Γαλαδινοῦ in *Editis Aliiſque.* HUDS. Supr. lib. 1. c. 19. §... Γαλαδηνὸν καλοῦσι τοῦτο γῆν· & lib. 5. c. 9. §..... πολὺ τῆς γαλαδινῆς & eodem cap. §. ult. τῆς Γαλαδινῆς δ' ἐστὶν αὕτη· SPANH.

[a] Πρὸς αὐτοῦ] Πρὸς αὐτῇ γοῦν Γαλιλαίαν *Vat.*

[b] Κυδίσων] Ita vel Κυδίσσαν in omnibus *MSS.* Κύδιδαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarſan.* Forſan eadem eſt urbs quæ p. 274. v. ult. Κεδῆσα vel Καδῆτα. HUDS. *Hebr.* קדש COCC. Adde *Relandum* in Palæſt. p. 697.

[c] Ασωρα,] Pag. 291. §. 1. 292. §. 4. Ἀσωρᾶς. HUDS. Ασὼρ πιδὶ inf. lib. 13. c. 5. §. 7. Traza. At Azaran *Ruſin.* LXX. τοῦ Κεὶς καὶ τοῦ Ασὼρ. *Hebr.* קרש ואת חצור & ſupra lib. v. c. 6. §. 1. & 4. Ασὼρ πολέως. SPANH.

[d] Οζία] Ita *Hen.* & *Busb.* Οχοσία *Samb.* & *Baſ.* Οζίου in *reliquis.*

[e] Ἐβασίλευσε] Sic *MSS.* ἐβασίλευε in *Editis.*

[f] Ασῆς] Conf. ſupr. c. 10. §. 3. SPANH.

[g] Ιερώθης.] Ιερούτης *Vat.* Ιερουτὰ dicitur *Intt.* LXXII. HUDS. Itraſis *Ruſin. Hebr.* יהושׁרי. SPANH.

[h] Πρὸς ἀνθρώπους] Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.*

[i] Καὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι καὶ τοῦ βασιλείου ἠμέλητο, πολλοῦ ἐπεμέλετο ἐποιεῖτο.] Omittit hæc *Gelenius. Ruſinus* autem: & in reliquis omnibus, quæ neglecta videbantur, opus fabricationis exhibuit. Επισκευαὶ nempe *Heſychio* ἀμελεῖαι, ἀμέλειαι; & apud Æſchyl. Eumenid. v. 551. δωμάτων ἐπισκευάς, unde lux etiam huic Joſephi loco. SPANH.

[k] Ημέλητο, πολλοῦ ἐπεμέλετο ἐποιεῖτο.] Ita *MSS.* ἠμελεῖτο in *Editis.*

[l] Αὐτῶν τῇ μάχῃ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῶν σὺν τῇ μαχῇ ἐπέταξεν in *Editis.*

[m] Οὕτως τοῦ βασιλείαν,] Οὕτω *Baſ.*

[n] Τοῦτον τὸν καιρὸν] Vide *Uſſerium* ad *An. M.* 3246.

[o] Νινευὴ κολυμβήθρα] Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & ſupra edidimus c. 10. §. 2. & infra occurrit in libris pleriſque. Νινύαι *Baſ.* & *G.* Νινύα *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Vid. Nahum. 11. 5. confer ſup. c. 10. §. 2. SPANH.

[p] Στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς &c.] Vid. Nahum. 2. v. 9. 10. 11. SPANH.

[q] Πάρεσις] Πάρεσις infra lib. xi. c. 6. §. 9. SPANH.

[r] Γενήσονται.] Γενεθύσονται *Vat.*

[s] Δέ σοι ὁ Θεὸς] Δὴ *Vat.*

[t] Προεφήτευσεν οὗτος] Sic *MSS.* ἃ πρ. in *Editis.*

[v] Νινευΐτης,] Νίνυ *Vat.* Νινύης *Gall.* 2.

[x] Ἅπερ λέγειν] Illud ἅπερ inſertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ἃ exſtat.

quæ de Ninive prædicta ſunt centum & quindecim poſt annos. Itaque de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

παρέλιπον. σωέβη δε πάντα τὰ προειρημένα τῇ Νινευΐς, μ῍ ἔτη ἑκατὸν ϗ πεντεκαίδεκα. τοῖ μὲν οὖ τούτων ἀποχρώντως ἡμῖν δεδήλωται.

CAP. XII.

ΚΕΦ. ιϚ'.

XII. *Quomodo Jothamo vita defuncto pro eo regnavit Achazes, quem Araſes Damaſcenorum rex & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt: atque ut Theglaphalaſſares Aſſyriorum rex, ab Achaze in ſocietatem belli adſcitus, Syriam vaſtavit; & Damaſcenos tranſtulit in Mediam, aliis gentibus in Damaſco collocatis.*

Ως Ιωθάμου τελευτήσαντος αὐτ' αὐτὸς ἐβασίλευσεν Αχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ραάσης Σύρων βασιλεὺς, ϗ Φακέας ὁ τ῀ Ισραηλιτῶν· ϗ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ασσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχον Ραάζη γενόμενον, Συρίαν ἐπόρθησεν, ϗ τὺς Δαμασκηνοὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

Jothamus autem diem ſuum obiit, cum vixiſſet annos quadraginta & unum, & ſexdecim ex his regnaſſet; ſepultuſque eſt in regiis conditoriis. At in regnum ſucceſſit Achazes ejus filius: qui in Deum nequiſſimus, contra leges patrias faciendo, Iſraëlitarum reges imitatus eſt, ſuper altaribus, quæ Hieroſolymis erexerat, deaſtris ſacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium ſuum in ſolidum ſacrificium immolavit. atque alia hiſce ſimilia perpetravit. Cæterum cum ita ſe haberet & inſaniret, illum Syrorum & Damaſcenorum rex Araſes & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt; (nam amici erant *ſociique*) & cum ipſum in Hieroſolyma compuliſſent, diu *urbem* obſederunt, nihil proficientes quod muris cincta eſſet validiſſimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum ſita, incoliſque ejus occiſis, eò Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præſidiis erant, quam qui undique circumfuſi *reperirentur*, interfeciſſet, multumque prædæ Damaſcum abegiſſet, cum exercitu reverſus eſt. Hieroſolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus ſe Iſraëlitarum regi viribus haud imparem eſſe, copias contra eum eduxit; congreſſuſque *prælio* victus eſt, ira Dei in eum accenſa ob tot tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum eſt*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Iſraëlitæ. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amaſiam in ipſo conflictu interfecit, & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in poteſtatem ſuam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *ſuis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuiſſent, *tum demum* Samariam ſe recipiebant.

Hieroſolyma obſident Araſes & Phaceas.

Ailath ad mare Rubrum diripit Syrorum rex.

Phaceas Judæis cladem infert. 2 Paral. c. 28.

Obedas vates Judæos captivos Samariam adduci prohibet. 2 Paral. c. 28.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per

Ο Δ' Ιώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας [z] ἐν καὶ πεντηκοντα, βασιλεύσας δ῍ ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα. θάπτε῍ δ῍ [a] ἐν τ῀ βασιλικαῖς θήκαις. ἔρχε῍ δ῍ εἰς τ῀ υἱὸν αὐτὸ [b] Αχάζλω ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστα῍ος εἰς τ῀ Θεὸν γενόμενος, ϗ τὰς πατρίους ᾠδαβὰς νόμους, τὰς Ισραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμοὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀναστήσας, ϗ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς ϗ [c] ἴδιον [d] ὁλοκαύτωσε παῖδα, [e] κ῍ τὰ Χαναναίων ἔθη. ϗ τέτοις ἄλλα ᾠδαγωλήσια διεπράσατο. ἔχον῍ δ῍ ὕτως ἐ μιμιώτου, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τ῀ Σύρων ἐ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς [f] Ραάσης, ϗ [g] Φακέας ὁ τ῀ Ισραηλιτῶν· φίλοι γὰ ἦσαν· ϗ σωελάσαν῍ες [h] αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα, θλὶ πολὺ ἐπολιόρκησαν χρόνον διὰ τὴν τ῀ τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύον῍ες. ὁ μὲ῍ τ῀ Σύρων βασιλεὺς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ερυθρᾷ θαλάσῃ πόλιν [i] Αἰλὰθ, ϗ τὺς ἐνοικοῦντας ἀπεκτείνας, [k] ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τὺς δ῍ ἐ τῆς Φρουρούσης ὁμοίως ἐ τὺς πέριξ [l] Ιουδαίους διαφθείρας, ϗ λείαν πολλὴν [m] ἀπελάσας εἰς Δαμασκὸν, μ῍ τ῀ σρατιᾶς ἀνέζυξεν. ὁ δὲ τ῀ [n] Ιεροσολύμων βασιλεὺς, γνοὺς τὺς Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, ϗ νομίσας [o] ἀξιόμαχον εἶναι τῷ τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· ϗ συμβαλὼν ἐνικήθη κ῍ μεῖζον ἢ θεῖ, διὰ τὴς ἀσεβήματα αὐτὸ πολλοῖς ἅμα ἐ μεγάλοις εἴχε. δώδεκα γὰ αὐτὸ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τ῀ Ισραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ σρατηγὸς [p] Ζαχαρίας τ῀ υἱὸν ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ τ῀ βασιλέως Αχάζου, [q] Αμασίας ὄνομα, ϗ τ῀ ἐπίτροπον τ῀ βασιλείας ἀπάσης [r] Ερικὰν, ϗ τ῀ τ῀ Ιούδα φυλῆς σρατηγὸν [s] Ελκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. ϗ ἐκ τ῀ Βενιαμίτιδ῍ος φυλῆς γυναῖκας ϗ παῖδας ἀπήγαγον, ϗ πολλὴν λείαν [t] διαρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

β'. [v] Ωβηδὰς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιρῷ προφήτης ὑπῆρ-

y Νινεύης,] Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινευὴ habet.

z Εν κ῍ τεσσαράκοντα,] Juxta *S. Literas* ἓν ϗ τεσσάκοντα.

a Εν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις.] Conf. ſupr. c. 10. §. 4. SPANH.

b Αχάζλω] Αχαζὸς paſſim *Vat.* Αχαζ LXXII.

c Ιδιον ὁλοκαύτωσι παῖδα, κ῍ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Achazi filium proprium holocautoma obtulit, more Chananæorum LXX. τὸν ἰὸν αὐτὸ διῆλθε ἐν πυρὶ κ῍ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν 2 Reg. xvi. 3. SPANH.

d Ωλοκαύτωσε παῖδα, κ῍ τὰ Χαναναίων ἔθη.] In *aliquibus* ὁλοκαύτωτε.

e Κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη.] Hac de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 1. c. 6. & *Spencerum* de *Legibus Hebræorum*, p. 317.

f Ραάσης,] Ita hic loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum in *uno* Αρασὶς, in *altero* Ραάσης. HUDS. Ραάσης *Hebr.* רצין LXX. Ραασὼν Syr. ב Raſan 2 Reg. xvi. 5. conf. infr. §. 3. SPANH.

g Φακέας] Sic in pleriſque *MSS.* (*Vet.* & *Coccejo*) Φακείας perperam in *Editis Aliiſque.*

h Αὐτὸν εἰς Ιερσόλυμα,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὶ in *Editis.*

i Αἰλὰθ,] Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ηλὰθ in *Editis.* Ηλάθους *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Dicitur etiam Αἰλὰμ & Αἰλάν. Sita eſt autem in oſtio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. μδ', Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. HUDS. Ηλὰθ Ailath. *Rufin.* אילת *Hebr.* SPANH.

k Εγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους.] Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐγκατῴκησεν in *ceteris.*

l Ιουδαίους] Ιουδαίας *Big.* & *Gall.* 1.

m Απελάσας] Ελάσας *Vat.*

n Ιερσολύμων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιερσολυμιτῶν in *Editis.*

o Αξιόμαχον εἶναι] Αξιόμαχον ſolus *Vat.*

p Ζαχαρίας] Ζίχαεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Edidit quidem Cl. *Hudſonus* (cujus verſionem hic interpolavimus) Ζαχαρίαν, verum apparet ex collatione *Paralip* 28: 7. ubi Ζιχεὶ hic heros, filiuſque Regis interfectus appellatur Μαασίας, permutanda hic eſſe eorundem nomina; quod & *indigitare* voluit *Coccejus*, adſcribens in exemplari meo, *Lege Zacharias*, Imo ipſum Joſephum non aliter ſcripſiſſe docet violenta alias conſtructio, qualem terſiſſimus ſcriptor haud adhibuiſſet. Neque quemquam offendat Αμασίας ὄνομα, quum id (ſi non pariter corruptum pro Αμασίαν) dictum ſit per interjectionem, quaſi ὄνομα αὐτῷ ἦν Αμασίας. HAV.

q Αμασίας ὄνομα,] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. *Vet. Interpr.* Αμίας *Baſ. G.* & *Samb.*

r Ερικὰν] Εζερικὰμ juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ερικὰμ faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

s Ελκαν αἰχμάλωτον] Sic *Baſ.* & *G.* forſan pro Ελκανὰν in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ελκάν. Suſpicor locum eſſe perturbatum, legendumque; ὧν ὁ σρατηγὸς Αμασίας (vel Αμίας vel Μαασίας) τ῀ ἰὸν αὐ ἐν τῇ σ. τ. β. Αχάζου, Ζαχαρίου ὄνομα &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) κ῍ ἀπέκτεινε Ζιχεὶ ὁ ἰσχυὸς Ε Εφραὶμ τ῀ Μαασίαν [Μασίαν *Alex.* Αμασίαν *Ald.*] τ῀ ἰὸν Ε βασιλέως &c.

t Διαρπάσαντες] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁρπάσαντες in *reliquis.*

v Ωβηδὰς δέ τις,] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) convenienter *S. Literis.*

Ωβή-

ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ πρὸ τῶν τείχων ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ οἰκείαν [x] ἰσχὺν ἐδήλου γενέσθαι, ἀπὸ δὲ τοῦ θεοῦ κότον, ὃν εἶχεν ἐπ' [y] Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν ἀνδραγαθίᾳ τῇ κατ' αὐτοὺς μὴ δεκεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβάλλετό τε αὐτοῖς ἀπολύσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [z] δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀναστὰς δέ τις Βαραχίας ὀνόματι τῶν δοκιμωτάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ [a] τρεῖς, ἔλεγον "οὐκ ἀρέσκει τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν- "τες [b] ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ· μόνον γὰρ ἀπόχρη τὰ "πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ- "γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾶν." [c] ταῦτα δ' ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἐδόκει συμφέρειν. περιβαλόντες οὖν οἱ προφρημένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [d] ἔλυσάν τε καὶ ἐπιμελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. [e] ἄδειν ἦπον καὶ πίσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ἱεριχοῦντος [f] προπέμψαντες, οὐκ ἄπωθεν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέστρεψαν [g] εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Ἀχάζης δ' ὁ βασιλεὺς, ταῦτα [h] παθὼν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα [i] Θεγλαφαλασάρην, συμμαχίαν αὐτῷ παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνούς, χρήματα πολλὰ δώσων ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δέ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [k] πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ κρατῆσας εἷλε, καὶ τὸν βασιλέα [l] Ῥαασσὴν ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [m] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἀσσυρίων μεταστήσας τινὰς, εἰς τὴν [n] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν κακώσας, [o] πολλοὺς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. τοῦτ' αὐτὸ δεδιττεσθέντας τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [p] Ἀχάζης ἄρας τὸ χρυσοῦν [q] ὅσον ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸ ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, καὶ εἴ τι κάλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαστάσας ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ καὶ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἐν δ' ὕστερον ἀνόητον καὶ οὐ συμφέρον ἀσυλλόγιστον ἔτος ὁ βασιλεὺς, ὡς δὴ πολεμούμενον ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπασσάτο τοὺς θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διεπλάττετο τούτους σεβόμενον ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τοὺς Ἀσσυρίων ἤρξατο τιμᾶν θεούς· καὶ πάντας ἐφ' ἑαυτὸν μᾶλλον τιμήσων, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τὸ πρίν ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τὸν ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἐπιφέρειν, καὶ προεῖσθαι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. τοιοῦτος τὸν θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώσας

id tempus vates erat, obviam egressus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigisse non propria ex virtute, sed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eosque reprehendebat, quod prosper rerum contra ipsum successus illis non suffecerit, sed ausi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica consanguineos suos captivos abducere. illisque suadebat ut *istos illæsos domum dimitterent: nam sibi dicto non audientes Deo pœnas daturos esse. Populus igitur Israëlitarum, cum in concionem convenissent, de his consultabant. At cum surrexisset quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis visum "est non permittere civibus ut captivos in urbem "introducant, ne omnes à Deo pereamus. nostra "enim in ipsum peccata per se satis magna, uti "dicunt vates, adeo ut cavendum sit ne novis nos- "met sceleribus obstringamus." Cum autem ista audissent milites, concesserunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti sumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adjutos viatico domum remiserunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor isti eos convenerunt, & cum Hierichuntem usque adduxissent, non longe ab Hierosolymis *dissitam*, Samariam redierunt.

XIII. *Achazes contra Israëlitas accersit Theglaphalassarem.*

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassarem legatione, petiit ut secum iniret belli societatem contra Israëlitas & Syros & Damascenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipsi *in antecessum* misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus est, & Damascum vi cepit, & Arasem regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit; & ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra *direpta & vexata*, multos ex ea captivos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, &, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reversus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus & incogitans, & quid è re sua esset tam male subductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non destiterit; sed illos colere perseveraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum deos cœpit venerari; magisque *cæteros* omnes *deos* cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis *acceptæ* auctor exstiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & despicientiæ processit, ut templum denique clausum tenuerit, & solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum iverit. Post hanc Deo illatam contumeliam vi-

Theglaphalassar Damascenos in Assyriam transfert. 4 *Regum*, c. 16. 2 *Paral.* c. 28.

Achazes non modo nequam & improbus, sed fatuus & amens.

Achazes moritur. 4 *Regum*, c. 16.

Ωδήδας *Hen. Busb. & Epiphan.* Ωβηδὰς *Big. Samb. & Gall.* 2. pro quo Ωβήλας in *Editis.*

x Ἰσχὺν ἐδήλου γενέσθαι,] Αὐτῶν ἰσχὺν *Big. Samb. & Vat.*

y Ἀχάζην τὸν βασιλέα.] Hic loci in *libris* Ἀχαζὸν.

* *Istos illæsos domum dimitterent:*] Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τοιούτους cum *Editis.*

z Δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς] Ita cum *Epiphanio.* ὃ in *reliquis.*

a Τρεῖς,] Sc. *Azarias, Hezekias & Amasa*, ut constat ex 2 Paralip. c. 28. v. 14.

b Ἀπολώμεθα ὑπὸ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) ἀπολώμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ in *Editis.*

c Ταῦτα] In *nonnullis* ταῦτ' ἀκούσαντες.

d Ἐλυσάν τε] Ἐλυσάν τε *Vat. & Vet. Interpr.*

e Οὐδὲν ἧττον] Οὐδὲν δ' ἧττον *Big. & Samb.*

f Προπέμψαντες,] Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis.*

g Εἰς Σαμάρειαν.] Sic *Basil. G. & Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμάρειαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρείας χώραν in *MSS.*

h Παθὼν ὑπὸ τῶν] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* παθὼν in *reliquis.*

i Θεγλαφαλασάρην,] Sic fere in *libris omnibus* hîc loci, aut Ταγλαφαλασάρην. Vide p. 501. §. 1.

k Πρὸς αὐτὸν,] Ὡς αὐτὸν *Samb. & Vat.*

l Ῥαασσὴν] Ῥασσὼν *Samb. & Big.* Ῥασσὼν *Vat. & Gall.* 1. 2. Vide p. 502. §. 1. HUDS. Conf. sup. §. 1. SPANH.

m Τὴν ἄνω Μηδίαν.] In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio & Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena.* Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9. & vide *Simpsonum* ad A. M. 3265. & *Bochartum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32.

n Δαμασκὸν] Δαμασκηνῶν *Vat.*

o Πολλοὺς] Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat.*

p Ἀχάζης] Ἀχάζης deest plerisque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ἱεροσολύμων legisse videtur *Vet. Interpr.*

q Ὅσον ἦν] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.*

r Τὸν

vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex & triginta, & ex his sexdecim regnasset, Ezeciam vero filium reliquisset qui ei successit.

σας ἐξ καὶ τελάκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἐκκαίδεκα, [r] τὸν ὑὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas sublatus est Ozeæ insidiis, quem non multo post edomuit Salmanasares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio justoque facta erant.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ὡσέου, ὃν μετ' ὀλίγον κρατήσας Σαλμανασάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας ἀντ' Ἀχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

Phaceam interficit Oseas & regnum Israëlitarum occupat. 4 Regum, c. 17.

SUB idem vero tempus Israëlitarum etiam rex Phaceas fatis concessit, ab amico quodam circumventus, Osea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, sceleribus se obstrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Assyriorum rex Salmanasares expeditionem suscipit: prælioque victum (nam Dei forsan favore & auxilio erat destitutus) in potestatem suam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oseæ Hierosolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hierosolymitana*. Is autem natura erat bonus & justus & religiosus. nam statim à regno inito nihil prius habuit aut magis necessarium, utiliusve tam sibi quam subditis existimavit, quam ut Deum *sancte* coleret. Quamobrem populo & sacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus est: "Ne ipsi quidem ignoratis, quod propter pec-"cata patris mei, qui contra ea fecerat quæ facer "Dei honos postulabat, in multas magnasque ca-"lamitates incidistis, ab eo mente corrupti, eóque "adducti ut quos ille deos putabat eos coleretis. "Vos autem, qui experientia didicistis quanti con-"stat peccare, hortor ut id facere jam dedíscatis, "& à prioribus fœditatibus vosmet purgetis: at-"que adeo sacerdotes & Levitæ, ad templum con-"venientes, illud aperiatis, & lustratum prius ex-"piatumque solennibus sacrificiis in antiquum pa-"triumque honorem restituatis. ita enim Deum, "ira depositа, propitium habebimus.

Ezecias Judææ rex. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 29.

Ejus ad sacerdotes populumque oratio. 2 Paral. c. 29.

Ἀπέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλευσαμένου αὐτῷ Φίλης πινὸς Ὡσέης τὄνομα· [s] ὃς καταρχὼν τῆς βασιλείας ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τοῦ [t] τοῦ Θεοῦ ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τοῦ Θεοῦ γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως βοηθὸν καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ [v] τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ὡσέης ἐβασίλευσεν [x] Ἐζεκίας ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀχάζου υἱός, ἐκ Ἀβίας [y] ἀρίστης τὸ γένος. φύσις δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· ὅθεν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν ἀναγκαιότερον, ἢ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπάρξειν ἔκρινε τοῦ θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς "τοῦ πατρὸς ἁμαρτίας καὶ μάν, ἐφ' οἷς ἐβλάβητε τὴν περὶ τὸ "Θεὸν [z] ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπηρείᾳτε καὶ μεγάλων κα-"κῶν, διαφθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀνα-"πεθέντες ἐς αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεὸς τέτοις προσ-"κυνεῖν. ἐγὼ δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δει-"νὸν τὸ ἀσεβεῖν, τέτου μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθαι, καθά-"ραι δ' αὐτὸς ἐκ τῶν προτέρων μιασμάτων· τὸς τε ἱερεῖς "καὶ Λευίτας [a] συνελθόντας ἔτως [b] ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ "καθάραντας αὐτὸ τῶν ἐξ ἔθους θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν "καὶ πάτριον ἀναπαλέσασθαι τιμήν. ἔτως γὰρ τὸν Θεὸν ἵ-"λεων ποιήσαιμεν, ἀφέντα τὴν ὀργήν.

Ezecias templum lustrat: pascha agendum curat; & per omnes Israëlitarum fines edicit, ut Hierosolyma conveniretur. 2 Paral. c. 29. & c. 30.

2. Cum hæc rex dixisset, sacerdotes templum aperiunt, atque vasis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas solennes altari imponebant. Rex vero, dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma convocat, ut Azymorum festum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermissum. Quin & Israëlitas per nuncios hortatus est, ut, relicto præsentis vitæ instituto, ad veterem consuetudinem Deique cultum redirent. se enim illis permittere Hierosolyma venientibus, ut Azymorum agerent festivitatem, unaque cum ipsis solennibus interessent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipsi morem gererent nisi voluntate sua, sed ipsorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri essent beati. Israëlitæ vero, cum adessent legati, regisque sui mandata illis exposuissent, non modo non eis obsequuti sunt, sed etiam cum irrisione eos ut insipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eisque prædicentes quantæ calamitates instarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aspernabantur & respuebant; tandemque comprehensos morte multarunt. ac peccando eo usque procedere non con-

Magna Israëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hierosolyma venerunt. 2 Paral. c. 30.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγουσι τὸ ἱερόν· [c] καὶ διαχρίσαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. ἀπέπεμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς πᾶν αὐτοῦ χώραν, [d] καλῶ τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοιπὼς χρόνον διὰ τὰς τῶν προτερημένων βασιλέων παρανομίας. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας προτρεπόμενος αὐτοὺς, ἀφέντας τὸν ἄπρακτον βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν σωφροσύνην, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἀπατρέπειν αὐτοῖς παραγενομένοις εἰς Ἱεροσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, [e] παραινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούσωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [f] θέλοιεν. ἑαυτοῦ γὰρ ἕνεκα τοῦ συμφέροντος· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, παρανομούμενοι τῶν πέδεσιν, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ παρὰ τοῦ ἰδίου βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείθοντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πέδεσιν ὡς ἀνοήτους διεχλεύαζον, καὶ τοὺς [g] προφήτας ὁμοίως ταῦτα παρανομοῦντας, καὶ παρελέγοντας ἃ πείσον[ι] μὴ [h] μεταθέμενοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν τοῦ Θεοῦ, διέβλυον· καὶ τελευτῶν συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι [i] τού-

r Τὸν ὑὸν] Ita cum *Editis Aliisque*. τὸν υἱὸν Ἐζεκίαν *Big.* & *Samb.*

s Ὃς καταρχὼν] Ita cum *MSS.* prout supra p. 500. §. 1. ὃς χὼν in *Editis*.

t Τοῦ Θεοῦ ὀλίγωρος.] Illud τοῦ accepimus ex *MSS.*

v Τετάρτῳ τῆς βασιλείας] Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* desinente substituit, ut notavit *Usserius* in *Chr. S.* p. 13.

x Ἐζεκίας οὗ] 2 Reg. XVIII. &c. SPANH.

y Ἀστῆς τὸ γένος.] Conf. sup. c. 10. §. 3. SPANH.

z Ὁσίαν τιμὴν,] Ὁσίαν καὶ τιμὴν *Vat.*

a Συνελθόντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ συνελθόντας in *Editis*.

b Ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν,] Ἀνοίξαι τε τὸ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

c Καὶ διχρισάντες] Καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ ἐντρίψασαν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα *Gall.* 2. *Aperuerunt templum & vasa Dei & pollutiones ejicientes*, in quodam *Epiphanii* exemplari.

d Καλῶ τὸν λαὸν] Ἀνακαλῶ *Vat.*

e Παραινῶν] Παραινεῖν *Vat.* & *Gall.* 2.

f Θέλωσι,] Ita in *MSS.* θέλωσι in *Editis*.

g Προφήτας] Προφήτας τοὺς ὁμοίως *Big. Samb.* & *Vat.*

h Μεταθέμενοι] Μεταθέμενοι *Vat.*

i Τού-

[i] τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε θεραπευθῆναι· ἀλλὰ καὶ χείρω τῶν προημαρτημένων [k] ἀπενοήνατο. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνομένου τὰς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐπόησεν ὑποχειρίους. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς [l] Μανασσίτιδος φυλῆς καὶ [m] Ζαβυλῶνος καὶ [n] Ισαχάρ, πιθανῶς οἷς οἱ προφῆται παρήνεσαν, εἰς εὐσέβειαν [o] μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς Εζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γ'. Ἀφικομένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Εζεκίας, ἀναβὰς εἰς [p] τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ παντὸς λαοῦ, ἔθυσεν [q] ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρους ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτους [r] καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσούτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας τῶν κεφαλαίων τῶν ἱερείων αὐτὸς θ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [s] ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὁλοκαύτων, οἱ δὲ Λευῖται περιεστῶτες ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [t] ὑπὸ τοῦ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς [v] βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γινομένων, ἐπὶ πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν [x] τὸν Θεόν. ἑπτὰ δὴ μὲν βοῦς ἐθυσιάσθησαν, κριοὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς θυσίαν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν [y] ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δὲ ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος θυσιεῖν μετὰ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάριν [z] ἔχειν ὁμολογῶν. ἐνστάσης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὸν λεγόμενον [a] πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, παρὲξ ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν [b] δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰρ [c] ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ τῶν τε τρόπον ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἤγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ πάντες [d] ἐκάθηραν μιάσματος εἰδώλων, τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιτελεῖσθαι [e] προσέταξε καὶ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις [f] τὰς δεκάτας ὥρισε δοθῆναι καὶ παρὰ τοῦ πλήθους [g] δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ προσκαρτεροῦντες, καὶ τῆς θεραπείας ὦσιν ἀσχόλιστοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ [h] τοῖς Λευίταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, καὶ [i] παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ ἔτω πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τὸ προειρημένον τρόπον ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τοὺς Παλαιστίνους, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης [k] πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλησε πᾶσαν αὐτὸν καταστρέψασθαι τῇ δεχθῇ, εἰ μὴ τὸς φόρους,

tenti erant, ſed etiam ex amentia in pejora iis quæ ſupra retulimus prolapſi ſunt flagitia: & non prius iſta facere deſtiterunt, quam Deus eos pro ſceleribus ulciſcens in hoſtium poteſtatem tradidit. Et de his quidem poſthæc nobis plura dicenda ſunt. Multi tamen è tribu Manaſſitide & Zabulonis atque Iſacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem ſe converterunt. Atque hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

3. Poſtquam autem ea multitudo convenerat, rex templum aſcendit una cum principibus & populo univerſo, & immolavit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes, & agnas ſeptem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impoſuiſſent & rex ipſe & principes, ſacerdotibus ut ſacra facerent permiſerunt. Et illi quidem hoſtias mactabant & ſolida cremabant ſacrificia; Levitæ vero in orbem circumfuſi cum inſtrumentis muſicis hymnos Deo canebant, & pſallebant ſicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui ſacerdotes cum buccinis cantoribus iſtis accinebant. Cum autem hæc facta eſſent, rex populuſque humi in faciem proſtrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus eſt boves ſexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præſcripto exſequuti ſunt ſacerdotes. His vero rex lætatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Inſtante vero Azymorum feſto, cum ſacra Paſchalia dicta feciſſent, reliquam deinceps rem divinam diebus ſeptem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipſi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero ſeptem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit feſtum, tunc primum ſplendide & magnifice celebratum eſt. Peractis autem omnibus quæ ad feſtum ſpectant, in regionem *circumcirca* egreſſi eam luſtraverunt: ac præterea urbem omni deaſtrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde ſacra juxta legem rex de ſuo fieri mandavit; atque ſacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias conſtituit, ut in religione curanda permaneant, Deique miniſterio unice & aſſidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret ſacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* conſtruxiſſet, inde ſingulis ſacerdotibus diſtribueret & Levitis, liberiſque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad priſtinum *numinis* cultum reverterunt. Hiſce eo quem diximus modo conſtitutis, rex bellum intulit Palæſtinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hoſtium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam uſque. Aſſyriorum autem rex miſſis nunciis imperii everſionem ei minatus eſt, niſi vectigalia;

Magnifice ſplendideque celebratur paſcha.

2 *Paral.* c. 30.

Tolluntur alieni dii, quotidiana ſacrificia reſtituuntur, populoque imperatur ut decimas ſolvant.

2 *Paral.* c. 30.

Paleſtinis bellum infert Ezecias.

4 *Regum*, c. 17.

[i] Τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτοις in *Editis.*

[k] Απενοήντο.] Επενοήντο *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Μανασσίτιδος φυλῆς] Μανασσήτιδος *Samb.* ut ſupra alicubi.

[m] Ζαβυλῶνος] Ita cum *Cod. Vat.* Ζαβύλου in *cæteris.*

[n] Ισαχάρ,] Alibi Ισαχάρου.

[o] Μετεβάλοντο.] Sic *MSS.* μεταβάλλοντο in *Editis.*

[p] Τὸ ἱερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[q] Ὑπὲρ αὐτοῦ] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὑπὲρ.

[r] Καὶ ἄρνας ἑπτὰ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἄρνας ἑπτὰ deerant in *Editis.*

[s] Εφῆκαν.] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἀφῆκαν in reliquis.

[t] Ὑπὸ τοῦ Δαυίδου·] Ὑπὸ Δαυίδου *Vat.*

[v] Βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον] Hinc βυκανισταὶ Athen. lib. XIV. p. 615. E. ἀείδησαν ἐπὶ σκηνῇ μετὰ σαλπιγκτῶν καὶ βυκανισῶν. SPANH.

[x] Τὸν Θεόν.] Τῷ Θεῷ *Vat.*

[y] Εξακοσίους,] Εξακοσίας *Samb.*

[z] Εχειν ὁμολογῶν,] Illud ἔχειν ex *MSS.*

[a] Πάσχα,] *Al.* φάσκα.

[b] Δισχιλίους,] Χιλίους LXXII. & *Verit. Hebr.*

[c] Ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* γὰρ deeſt *Editis Aliiſque.*

[d] Ἐκάθαραν] Ἐκάθηρεν *Vat.*

[e] Προσέταξε] Διέταξε *Vat.*

[f] Τὰς δεκάτας ὥρισε δοθῆναι καὶ παρὰ τοῦ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Supr. Lib. 4. c. 4. §. 3. καὶ τὴν δεκάτης εἰς δοθῆναι καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δικαίως αὐτοῖς ἀπομερίζειν· ἔτι δὲ ἀπαρχὰς &c. & lib. IV. c. 8. §. 22. Εσω δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν ἐξαίρεσις ἐμοῦ. &c. SPANH.

[g] Δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Ita cum *MSS.* διδόσθαι in *Editis.*

[h] Τοῖς Λευίταις·] Τοῖς abeſt *Big.* & *Samb.*

[i] Παισὶν αὐτῶν] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* καὶ παισὶ αὐτοῖς in *Editis.*

[k] Πόλεις τῶν πολεμίων.] Τὰς πόλεις *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πόλεις πολλὰς *Hom.* & *Busb.*

galia, quæ pater ejus ante pendebat, solvenda curaret. Ezecias vero de minis istis haud magnopere solicitus erat: sed suæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Esaiæ, cujus beneficio futura omnia certò rescivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præsentia dixisse sufficiat.

ὃς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐτέλει, τούτους ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἁπλῶν οὐκ ἐφρόνησεν, ἐλάμβανε δ' ὅπως τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαίᾳ, παρ' ὃ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπιστάμενος. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ὅπως ἔχ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου βασιλέως.

XIV. CAP. XIV.

ΚΕΦ. ιδ'.

Quomodo Salmanasares vi capit Samariam: utque, decem tribubus in Mediam translatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

Ὡς Σαλμανασάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατοικίσας, τὸ Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

Salmanasares, Samaria expugnata & Osea capto, Israëlitas in Mediam & Persidem transfert, & Persarum quosdam à Chutho Samariam migrare jubet. 4 Regum, c. 17.

SAlmanasares autem Assyriorum rex, cum ei nunciatum esset quod Israëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miserat, invitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, ira incensus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oseæ septimo. A rege vero non admissus *in urbem*, post triennalem obsidionem Samariam expugnat, anno quidem Oseæ regis nono, septimo vero Ezeciæ Hierosolymorum regis. atque *ita* Israëlitarum imperium extinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Persidem traduxit: in quibus Oseam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes transtulisset ex Chutho loco quodam (nam in Perside ejusdem nomenclaturæ est fluvius) eas Samariam Israëlitarumque regionem habitatum misit. Itaque ex Judæa *migraverunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta & septem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egressi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jesu post annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (sicuti à me ante dictum est) tradiderunt, anni sunt ducenti & quadraginta, ac *præterea* menses septem & septem dies. Et hunc quidem Israëlitæ exitum habuere, cum contra leges fecissent, & vatibus non obtemperassent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, nisi inique agere desisterent. Malorum autem illis initium fuit seditio, qua à Roboamo defeciverunt Davidis nepote, cum servum ipsius Hieroboamum regem constituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infestus esset & inimicus, suo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

[1] Σ Αλμανασάρης δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ [m] ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς [n] Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, προσκαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τὴν [o] κατ' αὐτοῦ, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τοῦ Ωσήε βασιλείας. ὑποδεξαμένης δ' αὐτὸν τῆς βασιλέως, ἔπεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἐννάτῳ μὲν ἔτει Ωσήε βασιλεύοντος, ἑβδόμῳ δ' Εζεκίου τοῦ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ωσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [q] Χάθα [qq] τόπων τινὸς, ἔστι γὰρ [r] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων τὄνομα. κατῴκισεν εἰς τήν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν. μετῴκισαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Ιουδαίας μὴν [s] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτὰ, ἀφ' ἧς χρόνῳ τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τήνδε κατέσχον τὴν χώραν· [t] ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ιησοῦ [v] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' ἧς ἡ ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμου [x] τοῦ Δαυίδου ἐγνῶ τὴν βασιλείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐστὶ [y] διακόσια τεσσαράκοντα, μιᾶς ἐπιὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τέλος μὲν τὰς Ισραηλίτας [z] τοιοῦτο κατέλαβε, παρανομήσαντας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προύλεγον ταῦτα αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ροβόαμον [a] τὸν Δαυίδου γαμβρὸν, Ιεροβόαμον τὸν τούτου δοῦλον [b] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον [c] ἐξαμαρτὼν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἧς ἦν ἄξιον δίκης ταύτην ὑπέσχεν.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanasares.

2. Assyriorum autem rex armis invasit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis scriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hisce vero testimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit &

β'. Ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τήν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δ' ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἱστόρησε γὰρ ὅπως Τύρου βασιλεύοντος αὐτοῖς Ελουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ [d] τούτοις καὶ [e] Μένανδρος, [f] ὃς τῶν χρονικῶν ποιη-

[m] Ηγγέλη αὐτῷ] Ηγγέλθη *Big. Samb.* & *Vat.* forsan pro ἠγγέλθη.

[n] Σώαν] Ωὰν aut Ωαν in plerisque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l. 2. c. 141. & 142.) Sethon appellat, uti observavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c. 8. p. 109. HUDS. Σώας Rex Ægyptiorum, Susas *Rufinus*. *Hebr.* סוא LXX. Σηγὼρ. Sed *MS. Alex.* Σωὰ. SPANH.

[o] Κατ' αὐτοῦ,] Καὶ τούτου *Vat.*

[p] Ἄρδην ἠφάνισε,] *Gen.* ἄρδην, vel ἄρδλην. male etiam ἄρδην in Ed. *Basil.* SPANH.

[q] Χάθα] Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Is. Vossii* Epist. ad *Colvium*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hist. Samar.* c. 1. § 19. & in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vett. Pers.* c. 2. HUDS. Χαθὼ fl. Persidis. Authi *Rufin.* è *MS. Cuthi.* SPANH.

[qq] Χάθα τόπων τινὸς] Videsis pag. 185. §. 4. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p. 108. *Edit. Paris.*

[r] Ἐν τῇ Περσίδι] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in *Editis Aliisque.*

† *Migraverunt decem tribus post annos numero nongentos quadraginta & septem,*] 10 tribus migraverunt anno post egressum ex Æg. & introitum in terram Sanctam

947.
800. a Josua.
240. a Jeroboami initio. REL.

[s] Ἐτῶν ἀριθμὸν] Ἐτῶν ψλζ'. in *Chron. Alex.*

[t] Ἀπὸ ἧς στρατηγοῦντος] Illa ἀπὸ ἧς non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Israëlitarum de Judæa post annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, sub principe Jesu. Ex quo autem recedentes à Roboam* &c.

[v] Ἐτῶν ὀκτακοσίων.] Ἐτι χρόνῳ ἐτῶν *Vat.* ἔσιν ἐτῶν *Gall.* 1. 2. εἰσὶν ἔτη ωλβ'. in *Chron. Alex.*

[x] Τοῦ Δαυίδου γαμβροῦ] Τοῦ δὲ Δαυὶδ *Bas.* & *Samb.*

[y] Διακόσια τεσσαράκοντα,] Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξδ'. καὶ μιᾶς ζ'. præcise. CXXI. numerat *Is. Vossius* in *Chr. S.* c. 8.

[z] Τοιοῦτο κατέλαβε,] Τοιοῦτον *Vat.*

[a] Τὸν Δαυίδου γαμβρὸν,] Illa τοῦ Δαυὶδ γαμβροῦ, Ιεροβόαμον ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἀποδείξαντες βασιλέα.] Ἑαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum *cæteris.*

[c] Ἐξαμαρτὼν,] *Al.* ἐξαμαρτών.

[d] Τούτοις καὶ Μένανδρος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*

[e] Μένανδρος,] Conf. sup. lib. VIII. c. 5. §. 3. SPANH.

[f] Ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τῷ ἀναγράψαι, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν,] Ὁ τῶν χρ. & dein ὃς ἔτως *Big. Samb.* & *Vat.*

ποιησάμενος τῷ ἀναγραφῷ, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφέρσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν, ἔτως ἐδήλωσε. [g] καὶ Ελυλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. ἔτος, ἀποστάντων [h] Κιτταίων, ἀναπολεύσας, "κατεπήγαγετο αὐτὸς πάλιν. [i] ἐπὶ τούτοις [k] πέμψας ὁ τῶν "Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκῃ πολεμῶν ἅπα"σαν. ὃς πᾶσι συσκάμενος εἰρήνην μὲν πάντων ἀνεχώρη"σεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδῶν καὶ [l] Ακη καὶ [m] ἡ πάλαι "Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἱ τῷ τῶν Ασσυρίων "ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ [n] Τυρίων οὐκ ὑποστα"θέντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ἐστράτευσε, Φοινί"κων [o] συμπληρωσάντων αὐτῷ ναῦς [p] ἑξήκοντα, καὶ ἐπι"κώπους [q] ὀκτακοσίους. [r] αἷς ἐπιπλεύσαντες [s] οἱ Τύριοι "ναυσὶ δεκαδύο, τῶν νεῶν τῶν ἀντιπάλων ἁλόντες, "λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄνδρας εἰς πεντακοσίους. [t] ἐ"πετάθη δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ ἅπαντα. ἀναζεύ"ξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατέστησε φύλακας ἐπὶ "τῷ [v] ποταμῷ [x] τῶν ὑδραγωγιῶν, οἳ [y] ἀποκωλύσουσι "Τυρίους [z] ἀρύσασθαι. καὶ τῷ ἔτει πέντε γενόμενον, "ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ [a] κατὰ [b] Σαλμανασάρην τὸν Ασσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ'. Οἱ δὲ [c] μετοικισθέντες εἰς [d] τὴν Σαμάρειαν Χου"θαῖοι· [e] ταύτην γὰρ ἐκτῶντο μέχρι δεῦρο τὴν ἀποικεσίαν, ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆ [f] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τὸν' ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι καθ' ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τοσοῦτοι, καθὼς καὶ πάλαι ἦν αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. [g] λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν, ὑφ' ὧν φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν εὑρίσκοντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σωτήριον [h] αὐτοῖς ὄν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ασσυρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλαβεν [i] αἰχμαλώτων τὸν Ισραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖλαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ τὴν φωὴν τοῦ Θεοῦ τοῦτον ὁσίαν [k] διδαχθέντες θρησκεύειν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τὸ λοιμῶδες πῆμα ἐπαύσαντο. χρώμενοί τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [l] ἔθεσι διατελοῦσιν, [m] οἱ μὲν τὴν Εβραίων γλῶτταν Χουθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σα-

Tyriorum archiva in linguam Græcam tranſtulerit, iſta memoriæ prodidit. "Elulæus etiam no- *Menandri Hiſtorici ea de re teſtimonium.*
"mine *apud Tyrios* regnavit annos triginta ſex. "Hic Cittæos, qui ab imperio ſuo defecerant, "claſſe eò vectus ad obſequium reduxit. Contra "hos miſſo exercitu Aſſyriorum rex Phœnicen "omnem bello incurſavit. qui *tamen* pace cum o- "mnibus facta rediit retro. Deſcivere etiam à Ty- "riorum imperio Sidon & Ace & antiqua Tyrus, "multæque urbes aliæ, quæ ſe Aſſyriorum regi "dediderunt. Cum tamen non ob id ſe ſubjice- "rent Tyrii, rex eis rurſus bellum intulit, poſt- "quam à Phœnicibus acceperat naves ſexaginta "& remiges octingentos. In quas invecti Tyrii "navibus duodecim, disjectis hoſtium navibus ho- "mines *numero* ad quingentos fecere captivos. * ita- "que ob hæc Tyrii omnes magno in honore eſſe "cœperunt. Cum autem reverteretur Aſſyriorum "rex, conſtituit cuſtodes ad flumina & aquæ-du- "ctus, qui Tyrios ab aquæ hauſtu arcerent. To- "leratumque id Tyriis per annos quinque, biben- "tibus interim ex puteis quos foderant." Et quidem hæc ſunt quæ in Tyriorum annalibus † contra Salmanaſarem Aſſyriorum regem ſcripta inveniuntur.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuiſſent Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione ſic nuncupata fuerint tranſlati; eſt autem illa in Perſide, & fluvius illic ita nominatus) & ſinguli pro gente quiſque ſua Deum ſuum Samariam *ſecum* attuliſſent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deus maximus illis iraſceretur & ſuccenſeret. nam peſtis ipſos invaſit, à qua cum neci darentur, & nullum malorum levamen excogitando eſſent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis ſalutare eſſet. Miſſis igitur ad Aſſyriorum regem legatis, petierunt ut ſacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus eſſet Iſraëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum inſtituti eſſent, eum certatim colere cœperunt; & mox ſedata eſt peſtilentia. atque iiſdem etiamnum ritibus uti conſueſcunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cogna- *In Chuthæos, deos patrios Samariæ colentes, graſſatur peſtilentia: & quo modo ſedata eſt. 4 Regum, c. 17.*

[g] Καὶ Ελυλαῖος ὄνομα] Καὶ Ελυλαῖος [Ελιλαῖος *Gall.* 2.] θεμένων αὐτῷ πύλας ὄνομα ἐβασίλευσεν *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. niſi quod ille habet πίσσον ὄνομα, ἰταλίαν, illi vero πύας ὄνομα ἐβασιλεύσει. Cum apud *Epiphanium* ſit *Heliſæus* aut *Helyſæus*, ut dicit *Scaliger*, ſuſpecta merito videatur vox Ελυλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice ſcriberetur, non licet divinare. videtur tamen eſſe *Elyſæus*. Vide *notas* ad *Fragm. Vett. Græcorum*, p 42.

[h] Κιτταίων,] *Cyprios* eſſe placet *Scaligero* de quibus vide *Meurſii* Cyprum. Γιτταίων malit *Uſſerius* ad A. M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos eſſe. HUDS. In Cypro. Epiphanius lib. 1. adv. hæreſes Κίτιον eſſe nomen inſulæ Cypri ſcribit. REL.

[i] Επὶ τούτοις] Επὶ τοῦτον malit *Schotanus.*

[k] Πέμψας ὁ] Σαλμανασὰρ aut Σαλμανασάρης ex *Vet. Interpr.* poſt πέμψας reponendum eſſe cenſet *Salig.*

[l] Ακη] Ita cum *Cod. Vat. Scaligero* & *Uſſerio.* in *ceteris* Αρκη.

[m] Η πάλαι Τύρος,] *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος ſubſtituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82.) libenter ἡ Βηρυτός, ſi mei res foret arbitrii.

[n] Τυρίων] Αὐτῷ poſt Τυρίων inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Συμπληρωσάντων] Aliter legiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus.*

[p] Εξήκοντα,] Εβδομήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teſte *Scaligero.* in noſtris omnibus *ſexaginta.*

[q] Οκτακοσίους.] Οκτακοσίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[r] Αἷς ἐπιπλεύσαντες] Οἷς *Vat.* & *Epiphanii* libri.

[s] Οἱ Τύριοι] Illud οἱ ex *MSS.*

* *Itaque ob hæc Tyrii omnes magno in honore eſſe cœperunt.*] *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius.*

[t] Επετάθη] Επετέθη *Big. Samb.* & *Vat.* minus recte.

[v] Ποταμῷ] Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro XVI. εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι.

[x] Τῶν ὑδραγωγιῶν,] Nonnullis deeſt ✠.

[y] Διακωλύσουσι] Διακωλύσει *Gall.* 2.

[z] Αρύσασθαι.] Αρδιασθαι *Vat.* ἀρύεσθαι *Gall.* 2.

[a] Κατὰ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis Aliiſque* καὶ τά.

† *Contra Salmanaſarem Aſſyriorum regem ſcripta inveniuntur.*] Alii reddunt *de Salmanaſare.*

[b] Σαλμανασάρην] *Al.* Σαλμανασάρου.

[c] Μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι·] Conf. *ἀλλο.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[d] Τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι] Illud τὴν ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χυθαῖοι.

[e] Ταύτην γὰρ ἐκτῶντο μέχρι δεῦρο τῆς ἀποικεσίας, ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆ Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι,] Conf. infr. lib. 10. c. 8. §. 7. & mox infr. SPANH.

[f] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι] Χύθας *Samb. Hen.* & *Busb.* Χυθὰς *Chron. Alex.*

[g] Λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν,] Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid λοίσθημα moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* ſcriberet *peſtem*, plane neſcio. niſi forſan id ſumpſerit ex aliquo Judæorum Hiſtorico, qui *leonum* in Samaritanos incurſum *peſtem* vocaverit per metaphoram. HUDS. Leones immiſſos in Chuthæorum ſeu Samaritanorum gentem dicit Scriptura 2 Reg. XVII. 25. conf. inf. lib. XI. c. 1. §. 3. SPANH.

[h] Αὐτοῖς ὄν] Αὐτοῖς ἀνύσιμον *Vat.*

[i] Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτους ὧν ✠ Ισραηλιτῶν *Hen.* & *Busb.*

[k] Διδαχθέντες θρησκεύειν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τὸ λοιμῶδες πῆμα ἐπαύσαντο.] Ταχθέντες in omnibus *MSS.* HUDS. Aliter de religione Chuthæorum 2 Reg. XVII. 34. in *Hebr.* ac *Vulg.* vid. modo ſupr. SPANH.

[l] Εθεσι διατελοῦσιν,] Ita *Samb.* ἤθεσι in *reliquis.*

[m] Οἱ μὲν] Οἱ κατὰ μὲν τὴν γλῶτταν Εὐραῖοι τὸ γένος ὄντες Χουθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖς), olim ſcriptum fuiſſe fatebitur, qui vetera exemplaria & *Ruſini* verſionem conſulerit. *Iſ. Voſſ.* in *Epiſt.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro eo tamen faciunt *Ruffini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi ſiquidem*

cognationis, cum res Judæis prosperè evenire videant, cognatos *se eorum* appellant, utpote à Josepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum vero illos in malis versari conspiciant, *tunc* se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris sibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex consanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente præ se ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Finis Libri noni.

ὁ μαρεῖται. [n] οἱ γὰρ μεταβολὴν ἐν συγγενείαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι [o] τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ἰωσήπου φυέντες, καὶ τοῦ δεῦρο ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι· ὅταν δὲ [p] πταίοντας ἴδωσιν, ἀδαμόθεν αὐτοῖς γεγονέναι λέγουσιν, ἀλλ' εἶναι δίκαιον ἀδεῶς αὐτοῖς συγγενεῖς ἢ φύσει, ἀλλὰ μετοίκους [q] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔξομεν καιρότερον εἰπεῖν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐνάτου.

secundum eloquium Hebræorum Hebræi, secundum genus Cuthæi, Græce autem Samaritæ vocantur &c. Juxta alios (qui habent, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Cuthæi secundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ κατὰ μὲν τὴν Ἑβραίων γλῶτταν τὸ γένος Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλ. &c.

n Οἱ γὰρ μεταβολὴν] Aut aliter legisse aut locum non intellexisse videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu semper parati sunt: & quando vident Jud.* &c. ut vero in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo semper parati sunt: & quando* &c. Εὐπραγοῦντας *Vat.* Vox συγγενεῖς deest *MSS.* quod mirum, cum eam agnoscat *Epiphanius.*

o Τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν,] Samaritæ modo se Judæorum cognatos affirmantes, modo se gentes, pro ratione prosperi aut infelicis status Hebræorum. Idem infr. lib. XI. c. 8. §. 6. & lib. 12. c. 5. §. 5. SPANH.

p Πταίοντας ἴδωσιν,] Πταίοντας *Samb.* & *Gall.* 1.

q Ἀλλοεθνεῖς] Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphanium.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Expeditio à Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, & obsessio regis Ezeciæ.*
2. *Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & rex eorum domum reversus filiorum insidiis periit.*
3. *Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.*
4. *Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manassen bello adorti, & victoria potiti, ipsum captivum factum Babylonem duxerunt; &, postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.*
5. *Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverso occurrit Josias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finivit; ejusque filium Joazen regem crearunt Hierosolymitani.*
6. *Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluvium prælio congressus, & in Ægyptum revertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejusque fratrem Joacimum Hierosolymorum regem constituit.*

α'. Στρατεία τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως Σεναχηρίβου εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολιορκία τοῦ [b] βασιλέως Ἐζεκίου.

β'. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ἀσσυρίων στράτευμα [c] λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ὡς τὸ μεταξὺ χρόνον μὲν εἰρήνης [d] Ἐζεκίας διήγαγεν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆν καταλιπών.

δ'. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e] ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες [f] αὐτόθι πολὺν χρόνον [g] εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h] Νεχαὼ, στρατευόμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ [i] ποιούμενον διὰ τῆς [k] ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας [l] ἀπλώτα· μάχης δὴ γενομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ἱεροσόλυμα τελευτᾷ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάζου ἀπέδειξαν οἱ Ἱεροσολυμίτων βασιλέα.

ς'. Ὡς συμβαλὼν ὁ [m] Νεχαὼ τῷ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλεῖ καὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ διαπορεύων εἰς Αἴγυπτον ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ἰωάζου ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [n] Ἰωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων.

ζ. Na-

a Ἐν τῇ δικαίᾳ] *Al.* ὁ τῷ δεκάτῳ, vel ὁ τῷ δεκάτῳ λόγῳ.

b Βασιλέως] Βασιλέως αὐτῶν Ἐζ. *Gall.* 1. 2.

c Λοιμικῶς] Στράτευμα ὅλον ὁ μ. *Vat.*

d Ἐζεκίας] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Διήγων Ἐζεκίας in *Editis.*

e Ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα,] Ἦγον *Vat.*

f Αὐτόθι] Αὐτὸν *Vat.*

g Εἰς τὴν αὐτοῦ] Εἰς τὴν αὐτὴν βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Νεχαὼ,] Ita cum LXXII. *Zonara*, *Chron. Alex.* *Aliis-*

que. Νεχάων in *Editis*, Νεχάους *Vat.* Νεχαῶνα *Gall.* 1. 2.

i Ποιούμενον] Ποιοῦμενον *Vat.*

k Ὁδὸν,] Διόδου *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἀπλώτα·] Ita *Vat.* ἅπαντα in *Editis.*

m Νεχαὼ] Prout paulo supra. Νεχάων in *Editis*, Νεχαὼς *Vat.*

n Ἰωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα] Ἰωακεὶμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ἰωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ἰωακεὶμ LXXII.

a Οἱ

ζ'. Ναβυχοδονοσόρυ τ̃ τ̃ Βαβυλωνίων βασιλέως ςρατεία εἰς Συρίαν. καὶ ὡς πᾶσαν αὐτὴν καταςρεψάμενος ἄχρι τ̃ ὅρων τ̃ Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ̃ βασιλέα αὐτῶν Ιωάκιμον [o] Φίλον ἠνάγκασεν εἶναι & σύμμαχον.

7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonoſoro Babyloniorum rege ſuſcepta. & quomodo, cum eam omnem ſubegiſſet uſque ad fines Ægyptiorum, Hieroſolyma profectus eſt, & regem Joacimum ſecum amicitiam bellique ſocietatem inire coëgit.*

η'. Ως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν [p] τῶν τ̃ Βαβυλωνίων πάλιν [q] Ιωάκιμος ἐφρόνησε τὰ τ̃ Αἰγυπτίων, καὶ ςρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος & πολιορκήσας, τ̃ πόλεως ἐκράτησε [r] αὐτῷ μὴ χρόνον, τ̃ μὲν Ιωάκιμον ἀπέκτεινεν, [s] Ιωάχιμον δὲ τ̃ υἱὸν αὐτ̃ κατέςησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τ̃ Ιεροσολύμων θέως εἰς Συρίαν ὑπέςρεψεν.

8. *Quomodo poſt Babylonii diſceſſum, Joacimus rebus Ægyptiorum rurſus ſtudebat; & Nabuchodonoſorus ipſum bello aggreſſus & obſidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem conſtituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hieroſolymis accepiſſet, ſtatim Syriam reverſus eſt.*

θ'. Οτι μεταγνόησας ὅτι τῷ τ̃ Ιωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ ςρατεύσας ὅτι Ιεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τ̃ Ιωαχίμου γίνεται, παραδόντος ἑαυτὸν μετὰ τ̃ μητρὸς & τῶν φίλων.

9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adverſus Hieroſolyma ſuſcepta, Joachimi potitur, qui ſemet ei dedidit una cum matre & amicis.*

ι'. Οπως τ' ἔλαβε πολλὰς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βαςάσας ἐκ τ̃ ἱερ̃, ἀνέςρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τ̃ [t] Ιεχονίαν θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέα καταςήσας.

10. *Quomodo Babylonius multos captivos fecit, & cum donaria è templo extuliſſet Babylonem reverſus eſt, Sedecia Jechoniæ patruo Hieroſolymitanorum rege conſtituto.*

ια'. Ως καὶ τ̃τον ἀκούσας βάλεται πρὸς τὰς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, ςρατεύσας ὅτι τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ κρατήσας αἱρεῖ τ̃ πολιορκίᾳ· καὶ τ̃ ναὸν ἐμπρήσας, τ̃ τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

11. *Quomodo, audito quod huic ipſi in animo erat ſocietatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis ſuis Hieroſolyma aggreſſus, urbem obſidione cinctam expugnat; temploque exuſto, Hieroſolymitanos & Sedecian Babylonem tranſtulit.*

ιβ'. Ως Ναβυχοδονόσορος τελευτήσας Ἰωάχορον καταλιπε τ̃ς βασιλείας τὸν υἱὸν, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τ̃των ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τ̃ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅπως συνέβη τοῖς Ιουδαίοις καὶ τ̃τον τὸν καιρὸν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους.

12. *Quomodo Nabuchodonoſorus vita defunctus eſt, relicto filio qui in regnum ſucceſſit: utque Aſſyriorum imperium everſum eſt à Cyro Perſarum rege, & quæ Judæis ſub idem tempus acciderunt à Babyloniis.*

[o] Φίλον ἠνάγκασεν] Καὶ φίλον *Vat.*
[p] Τ̃ῶ τ̃ Βαβυλωνίων] Τ̃ῶ deeſt *Vat.*
[q] Ιωάκιμος ἐφρόνησε] Ο Ιωάκιμος *Vat.*
[r] Αὐτὴν] Αὐτὴν in *Editis.* αὐτὸν *Vat.* ἑαυτὴν *Gall.*
[s] Ιωάχιμον] Ιωάκιμον δὲ τ̃ υἱὸν αὐτ̃ ὁμώνυμον αὐτῷ τυγχάνοντα ἀνέδειξε βασιλέα *Vat.*
[t] Ιεχονίαν] *Joachimum* dictus eſt etiam *Jechonias.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

ν Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπϐ'. μιῶας ς'. ἡμέρας ί'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menſes* VI. *dies* X.

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quæ Rapſaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus eſt Ezeciæ, cui animum confirmabat Eſajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hieroſolyma reverſus, deprehenſoque quod ſuæ deletæ erant copiæ, domum rediit: & quæ non multo poſt ei acciderunt.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά τε Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους προθύμου, ὑπεῖλησεν Ἐζεκίᾳ, ὃν Ἡσαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἀπραγὴς ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ὅπι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' ὀλίγον αὐτῷ συνέβη.

Senacheribus bello adoritur Ezeciam. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Eſa. 36.

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Aſſyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omneſque tribûs Judæ & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo eſſet ut copias Hieroſolymis admoveret, prævenit eum miſſa legatione *Ezecias*, *ſe* imperata facturum & quicquid tributi ab illo *ſibi* imponeretur ſoluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis ſtatuit bello deſiſtere, atque *regis* poſtulationi concedit; & promiſit, ſi argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum ſe abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commiſſo. Ezecias autem, fide iſtis habita exhauſtiſque theſauris, pecunias *exactas* mittit, exiſtimans ſe liberatum iri ab hoſte omnique de regno dimicatione. Cæterum Aſſyrius, iſtis acceptis, nihil eorum quæ fuerat pollicitus curavit: ſed ipſe quidem cum copiis profectus eſt contra Ægyptios & Æthiopas, Rapſacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hieroſolyma vaſtanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Ingenti pecunia accepta è Judea diſcedere pollicetur Senacheribus, ſed promiſſis non ſtetit. 4 Regum, c. 18.

Senacheribi duces Hieroſolyma veniunt cum magnis copiis. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Eſa. 36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante mœnia caſtra metati ſunt, per nuncium ab Ezecia poſtula-

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τὸ δυο φυλῶν βασιλέως, τέτταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τὴν ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μετὰ πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρατῶν πάσας αἱρεῖ τὰς πόλεις τὰς τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγχι τὴν δύναμιν ὅπι Ἱεροσόλυμα, φθάνει πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπακοήσειν τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν τάξῃ, πλείστην ὑπισχνούμενος. Σεναχήριβος ἦ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν προσδέχεσθαι. καὶ, δέκα μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου ἦ τριάκοντα λαβών, φίλον ἀναχωρεῖν ὡμολόγει; πίστις δὲς παῖς πρεσβυτὰς ἐνόρκους, ἢ μηδὲν αὐτὸν ἔτως ἀναστρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πιθθεὶς, καὶ κενώσας τὰς θησαυρὰς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι τε πολέμου, καὶ τῷ θεῷ τὰ βασιλείας ἀγῶνα. ὁ ἦ Ἀσσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντιζεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν ἦ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει καταλιπὼν, πορθήσοντας τὰ Ἱεροσόλυμα. τούτων ἦ τὰ ὀνόματα, Θαρατὰ καὶ Ἀνάχαρις λῶ.

β'. Ὡς δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λόγους

ν Περιέχει] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 6. & *Voſſ.* περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πϐ'. ἡμέρας δέκα *Gall.* 2. — ἐτῶν πϐ'. μιᾶς ς'. ἡμέρας ί. *Baſ.* mendoſe. Pro nobis etiam facit *Epiphanius* in *pleriſque* libris. in *aliis* vero CLXXXII. *menſes* IX. *dies* X. aut CCXXX. *menſes* VI. *dies* XV.

ξ Ασσυρίων βατιλεὺς] Conf. *alior.* lib. 5. c. 9. §. 4. SPANH.

ο Σεναχήριβος] *Al.* Σεναχείριβος, & Σεναχήρειβος, & Σεναχείριμος & Σεναχήρειβος.

π Κατὰ κράτος τε] Κατὰ κράτος αἱρ. in nonnullis *MSS.*

ρ Αἱρεῖ τὰς πόλεις] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) αἴρει aut αἰρεῖ *Aliis.*

σ Τὰς τῆς Ἰούδα φυλῆς] Abeſt *Big. Samb.* & *Hen.*

τ Ἐπὶ Ἱερουσάλυμα,] Καὶ ἐπὶ *Vat.* & *Hen.*

υ Ὑπακούσεσθαί τε,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπακούσεσθαί γε *Hen.* & *Busb.* ὑπακούσεσθαι καὶ φ. in *reliquis.*

ω Τάξῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τάξει) in *Editis Aliiſque.*

χ Πολιμεῖν,] Πολέμῳ *Gall.* 2. & *Epiphan.*

ψ Ωμολογημένων] Ομολογημένων *Hen.* & *Vat.*

ω Σὺν καὶ δυσὶν] Συὸ δυσὶν *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπὶ τέλει *Vat.*

α Θαρατὰ] Θαρθᾶς *Vat.* in margine, prout in LXXII. 4 *Regum*, c. 18. v. 17. in *Epiphanii* libris *Tharatha*, & *Datbara.*

β Ἀνάχαρις λῶ.] In *Sambuci* codice Αχαρις à prima manu, à ſecunda Ανάχαρις. Ασχαρις *Gall.* 1. 2. Δαβάρεις *Vat.* in ora libri. *Epiphanius* habet *Arachiris* aut *Arathiris.* Ραφὶς LXXII. *juxta Cod. Rom.* Ραβσαρεῖς *Alex.* unde Ράψαρις legendum puto.

γ Αὐτὸν ἐλθεῖν] Αὐτοῖς ἐλθεῖν in quibuſdam *MSS.* in *aliis* αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν.

λόγως. ὁ ᾗ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας ἀ πρόσω· τρεῖς ᾗ τὸς ἀναγκαιοτάτως Φίλως [m] αὐτῷ ἐξέπεμψε, ἃ τ τ βασιλείας ἐπίτροπον [n] Ελιάκιμον ὄνομα, κ᾽ [o] Σοβναῖον, κ᾽ [p] Ιώαχον τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. ὅτοι μὲν οὖ προσελθόντες ἄνωκρυς τῶν ἡγεμόνων τ στρατιᾶς τῶν Ασσυρίων ἔφησαν. θεασάμενος δ᾽ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, σκέλλυσεν ἀπελθόντας Εζεκίᾳ λέγειν· "ὅτι "[q] βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πιθήνεται αὐτό, "τίνι θαῤῥῶν κ᾽ πεποιθὼς φεύγῃ δεσπότην αὐτό, κ᾽ "[r] ἀκροᾶσθαι μὴ θέλῃ, κ᾽ τῷ στρατιὰν [s] αὐτὸ δέχε- "σθαι τῇ πόλει; ἢ διὰ τὸς Αἰγυπτίους τῷ ἑαυτῷ στρατιὰν "ἐλπίζων [t] ὑπ᾽ ἐκείνων [v] αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ "ᾗ τῷ πεποιθὼς, [x] δηλῶτε αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι κ᾽ "ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος πέλα- "σμένῳ, [y] πρὸς τὸ καταπεσεῖν ἔτι κ᾽ τῷ χεῖρα διά- "παρεὶς ἥθετο τ βλάβης. εἰδέναι δ᾽ ὅτι κ᾽ βουλήσῃ "θεῷ τῷ ἐπ᾽ αὐτὸν [z] στρατείαν πεποίηται, ὃς αὐτῷ κα- "ταπρέψασθαι κ᾽ τῷ [a] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείαν [b] δέ- "δωκεν, ἵνα τ αὐτὸν τρόπον κ᾽ τὸς ἐχομένους ὑπ᾽ "αὐτὸ διαφθείρῃ." ταῦτα ᾗ τ Ραψάκῃ Εβραϊστὶ λέ- γοντα, τ γὰ γλώττης εἶχε ἐμπείρως, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακοῦσαν εἰς παροχλὴν ἐμ- πέσῃ, συμβαίνει [c] φοβεῖσθαι ἠξίου. σωεὶς δ᾽ ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτὸ κ᾽ τὸ ἐπ᾽ [d] αὐτῷ δέος, μείζονι κ᾽ [e] διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Εβραϊστὶ λέγων, "ὅπως ἀκούσαντες τὰ ὑφ᾽ βασιλέως πρόσταγμα- "πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται πρὸς ἡμῶν. δῆ- "λον γὰ ὡς τ λαὸν ὑμεῖς τε κ᾽ ὁ βασιλεὺς ἐλπίζι πρὸς- "κρούμενοι ματαίως, ἀντέχειν πείσετε. εἰ ᾗ θαῤῥεῖτε, "κ᾽ τὴν δύναμιν ἡμῶν [f] ἀπώσεσθαι νομίζετε, διχιλίας "ἵππους τ ἐμοὶ παρούσης ἵππους εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν "ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἰσαρίθμους ἱππέας δόντες, ἐμφα- "νίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν ἔς γε μὴ ἔχε- "τε, τούτους [g] δῶτε. τί τοιγαροῦν βραδύνετε [h] πρὸς δό- "σιν σφᾶς αὐτὸς τοῖς κρείττοσι, κ᾽ ληψομένοις [i] ὑμᾶς "κ᾽ μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκούσιον τ πρὸς δόσεως "ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ ᾗ ἀκούσιον πολεμουμένοις [k] ἐπικίν- "δυνον, κ᾽ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ. Ταῦτ᾽ ἀκούσαντες ὅ, τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις τ στρατηγῷ τ Ασσυρίων λέγοντι, [l] ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ. ὁ ᾗ πρὸς ταῦτα τῷ βασιλικῷ ἐσθῆτα, ἀμφιασά- μενος ᾗ σάκκους, κ᾽ χῆμα παθητὸν ἀναλαβών, τῷ πα- τρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τ Θεὸν ἱκέτευε, κ᾽ βοη- θῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἰσπι- βόλῃ. πέμψας ᾗ κ᾽ τ φίλων τινὰς κ᾽ τ ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τ προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι ὑπὲρ Θεοῦ, κ᾽ [m] ποιη- σάμενον θυσίας ὑπὲρ τ κοινῆς σωτηρίας προσκαλεῖν αὐτὸν, [n] νεμεσῆσαι μὲν τ τ πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι ᾗ τ αὐτὸ λαόν. ὁ ᾗ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρημα- τίσαι τοῦ ὑπὲρ Θεοῦ, παρεθάῤῥυνε [o] τ βασιλέα θ τὸς

runt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis ſumma neceſſitudine ſibi conjunctis miſit, regni procuratorem nomine Eliacimum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum * prodiiſſent, ante duces exercitus Aſſyriorum conſtiterunt. Rapſaces autem imperator eos conſpicatus, juſſit ut abirent, & regi dicerent: "quod magnus "rex Senacheribus eum ſciſcitatur, cui confidens "quave ſpe fretus à domino ſuo refugiat, ipſique "nolit eſſe dicto audiens, ejuſque exercitum in "urbem recipere? An propter Ægyptios *animos* "*ſumit*, ſperans fore ut ab illis ipſis debelletur ex- "ercitus regis? Quod ſi hoc exſpectat, facitote "ſciat, quòd *dubio procul* deſipit, ſimiliſque eſt ho- "mini, qui confractæ arundini innixus, cum ce- "ciderit ac præterea manum transfixam habuerit, "ſe male acceptum eſſe ſenſit. Scire autem opor- "tere quod voluntate Dei in eum expeditionem "fecerit, qui Iſraëlitarum etiam regnum everten- "di dedit ipſi poteſtatem, ut eodem modo popu- "lum ei ſubditum perditum iret." Hæc autem Rapſace Hebraïce dicente (nam iſtius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore conſternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexiſſet quid ille ſuſpicaretur, utque ea de re metueret, voce magis ſublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo reſpondit, dicens, "ut cum auditione accepiſſent "regis mandata, omnes quod ſuâ *maxime* interſit "eligant, & ſeſe nobiſmet tradant. nam manife- "ſtum eſt, quod vos ſimul & rex populum vana "ſpe lactatis & ad reſiſtendum adducitis. Quod "ſi quid audetis, noſtraſque copias poſſe repellere "exiſtimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi "adſunt, vobis in uſum præſentem tradere paratus "ſum, totidem ſuppeditando ſeſſores vires veſtras "oſtendite. ſed non eſt ut vos eorum, quos non "habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctami- "ni voſmet dedere validioribus, voſque vel invitos "capturis? equidem ſponte facta deditio vobis tu- "ta eſt, at vi ac neceſſitate extorta debellatis res "periculoſa videtur & calamitatum cauſa.

Rapſacis ad Hieroſolymitanos oratio. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Eſa. 36.

3. Cum imperatorem iſta loquentem audiſſent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veſte regali, & centone indutus, humiliſque & demiſſi ſpeciem præ ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, oraratque ut ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret & auxilium. Porro, miſſis ad Eſajam vatem amicis aliquot & ſacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, ut iis quidem quæ *futura* ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum hæc *rite* feciſſet, ex Dei oraculo regi ejuſque amicis animum & au-

Ezecias Rapſacis maledicta Eſajæ nunciatum mittit. 4 Regum, c. 19. Eſa. 37.

Eſajas proſpera ſuaſtaque omnia regi pollicetur.

m Αὐτῷ ἐξέπεμψε,] Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτῇ *Vat.*

n Ελιάκιμον ὄνομα,] Ελιακίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

o Σοβναῖον,] Ita reſcripſi pro Σωμαῖον *Editorum Aliorumque.* quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Sobonean*, aut *Sobnam.* Σοβναίαν *Gall.* 2. Σωμᾶν *Vat.* certe pro Σοβνᾶν.

p Ιώαχον] Ιωαφάτην *Vat.* Ιώαχον *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris Joan.

* Prodiiſſent,] Lego προσελθόντες.

q Βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος] Sic de eodem Herodotus lib. IV. c. CXLI. ὁ μέγας Σεναχήριβος. SPANH.

r Ακροᾶσθαι] Sic *MSS.* ἀκροάσασθαι in *Editis.*

s Αὐτὸ ὑ δέχε] Τῷ αὐτῷ *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰ ὑ δέχε] *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

t Υπ᾽ ἐκείνων] Forte δι᾽ ἐκείνων. COCC.

v Αὐτῶν] *Big.* αὐτόν.

x Δηλῶτε αὐτῷ] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλῶν αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* δῆλον αὐτῷ *Vat.* Sed duas haſce voces non agnoſcit *Vet. Interpr.*

y Πρὸς τὸ] Lege πρὸς τῷ. COCC.

z Στρατείαν] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.*

a Τῶν Ισραηλιτῶν] Illud τ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

b Δέδωκεν,] Εδωκεν *Vat.*,

c Φοβεῖσθαι ἠξίου.] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* χρείζειν perperam in *Editis.*

d Αὐτῷ δέος,] Sic *MSS.* ἐπ᾽ αὐτῷ *Editis.* HUDS. *Quid alter occulte apud ſe metueret.* ἐπ᾽ αὐτῷ, ut ἐφ᾽ ἑαυτῷ λογίζεσθαι vel γελᾶν. COCC.

e Διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος] Διαφόρῳ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Sic σάλπιγξ διατορος apud *Æſchyl. Eumenid.* v. 569. πρὸς τὴν διατορείαν· *Theophr.* H. Pl. lib. IV. c. XII. p. 92. ἰχτρὸν κ᾽ διάτορον ᾠδήν· *Dio Chryſoſt. Or.* II. p. 30. C. SPANH.

f Απώσεσθαι νομίζετε,] Απώσασθαι in *iiſdem MSS.*

g Δῶτε.] Μὴ ante δῶτε delevi auctoritate *Codd. MSS.*

h Παραδιδόναι σεαῦς] Παραδιδόντες *Vat.*

i Υμᾶς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.*

k Επικίνδυνον,] Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κίνδυνον in *cæteris.*

l Απήγγειλαν Εζεκίᾳ] Απήγγειλον *Vat.*

m Ποιησάμενον θυσίας] Ποιησάμενος *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.*

n Νεμεσῆσαι] Αντίκειται τῷ ἐλεεῖν μάλιστα ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν. *Ariſtot. Rhet.* l. 2. p. 79. *Ed. Wechel.* atque iterum, κ᾽ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν.

o Τὸν βασιλέα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* κ᾽ τ βασ. in *Editis.* αὐ-

daciam addebat, prædicens fore ut hostes sine prælio victi discederent cum ignominia, positaque ea qua nunc se ostentant ferocia: Deo etenim curæ esse ut ad interitum veniant. Insuper prædicebat, ipsum quoque Assyriorum regem Senacheribum, cum ei male cesserint quæ contra Ægyptum molitus est, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri.

Senacheribus Ezeciæ minatur.

4. Eodem tempore & Assyrius forte literas dederat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit se posse servitutem effugere ab ipso intentatam, qui multas magnasque gentes subegerat. atque eum captum cum suis omnibus exitio daturum esse minabatur, nisi portis patefactis ipsius exercitum in Hierosolyma sponte recipiat. Hisce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literasque complicatas in templo reposuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, ut urbem respiceret omniumque salutem, *tum* Esajas vates ejus exauditam esse supplicationem dicebat, atque ea tempestate non obsidendos esse ab Assyrio, foreque ut in posterum securi sint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & absque omni metu rerum suarum curam agant. Brevi autem post tempore Assyriorum rex, cum ei male cessissent insidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de causa. Longum tempus ab ipso in oppugnatione Pelusii absumptum est: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *satis* alti viderentur, atque in eo fere esset ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum regem Tharsicen, magnum adducentem exercitum, ut suppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per solitudinem viam faceret, & statim in Assyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hisce rex Senacheribus, priusquam rem confecerat, ut *ante* dixi, discessit, Pelusio relicto. De hoc ipso Senacheribo etiam Herodotus in secundo ejus Historiarum libro testatur, quod rex iste contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani sacerdos erat, venerit: cumque Pelusium obsideret, hujusmodi de causa obsidionem solverit. Ægyptiorum sacerdos Deum supplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi pla-

Esajæ oraculum de Assyriis.

Herodoti testimonium de Senacheribo.

ϖρὸς αὐτὸν φίλως, ϖροθέγων ἀμαχητὶ τὰς πολεμίους ἐπιθήσεσθαι ἀναχωρήσαντι αἰσχρῶς, καὶ ἐκὶ [p] μεθ' οἵων νεῶν εἰσι θρασύς· τὸ γὰρ Θεὸν ϖρονοεῖν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ [q] αὐτὸν ἦ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ασσυρίων Σεναχήριβον, [r] διαμαρτόντα τῶν ὑπὲρ τοῦ Αἰγύπτιον ϖραγμάτων, καὶ ϖαρερχόμενον εἰς τὴν [s] οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ ϖεῦλεγεν.

δ'. Ἐτυχε δ' ἐπὶ τὸ αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Ἐζεκίᾳ ὁ Ασσύριος ἐπιστολάς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγεν, ὑπολαμβάνοντα τοῦτ' αὐτῷ διαφεύξεσθαι δουλείαν, ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα κεχειρωμένῳ. ἠπείλει δ' ἦ πανολεθρίᾳ διαφθείρειν αὐτὸν [t] Φαλαθών, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτῷ δέξηται τοῦ στρατοῦ εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνὺς, καταφρονεῖ διὰ τοῦ [v] ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν· τὰς δ' ἐπιστολὰς [x] πτύξας εἰς τὸν ναὸν [y] ἔσω κατέθετο. πάλιν δ' τῷ Θεῷ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ ποιησαμένου ϖερὶ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ἀπάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ ϖροφήτης ἐπήκουον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ [z] πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ [a] Ασσυρίων, τῷ δ' μέλλοντι [b] πάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τὸ ὑπ' αὐτοῦ γιγνομένων, [c] γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τῶν ἰδίων ἐπιμελήσεσθαι κτημάτων ἀδεῶς φοβούμενος. [d] ὀλίγῳ δ' χρόνῳ διελθόντι, καὶ ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, διαμαρτὼν τῶν ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους [e] ἐπιβουλῆς, ἀπράκτως ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρόνος [f] ἐτρίβετο ϖερὶ τὴν [g] Πηλουσίαν πολιορκίαν, καὶ τῶν χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ ϖρὸς τοῖς τείχεσι ἦρε, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντι ϖροσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκοὴ τὸν τῶν Αἰθιόπων βασιλέα [h] Θαρσικὼ, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ὑπὲρ [i] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὴν πορείαν διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τῶν Ασσυρίων ἐμβαλεῖν. [k] παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. ϖερὶ τούτου δὲ Σεναχηρίβου Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς ἔτος ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῶν Αἰγυπτίων, [l] ἱερέα ὄντα δὲ Ηφαίστου, ἔλθοι· πολιορκοῦντος δὲ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [m] ἠύξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων [n] τῷ Θεῷ, ᾧ γιγνόμενος ὑπήκοος ὁ Θεὸς τληγὴν ἐνσκή-

πτει

αὐτόν τε τὴν βασ. *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τὴν βασ. *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

p Μεθ' οἵων νεῶν] Ita *MSS.* μεθ' ἅ in *Editis.*

q Αὐτὸν ἦ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν δὲ in *Editis.*

r Διαμαρτόντα] Ita in melioris notæ *MSS.* Διαμαρτώντα in *Aliis* cum *Editis.*

s Οἰκείαν,] Eo modo *MSS.* οἰκίαν in *Editis.*

t Παραλαβὼν,] Παραλαβὼν τὴν πόλιν legisse videtur *Epiphan.*

v Ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν·] Ἀπὸ δὲ Θεοῦ *Big.* & *Samb.*

x Πτύξας] In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 19. v. 4. καὶ ἀνέπτυξεν αὐτὰ Ἐζεκίας βασιλεὺς Κυρίου.

y Ἔσω κατέθετο.] Sic *MSS.* εἴσω in *Editis.*

z Πολιορκηθήσεσθαι] Sic *Gall.* 2. in *reliquis* πολιορκιθήσεσθαι.

a Ασσυρίων,] Σύρων *Vat.* & *Gall.* 2.

b Πάντων ἂν εἶναι] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* quibuscum nonnihil faciunt alii *MSS.* πάντων ἂν εἶναι ἀδεῶς τ. ὑ. ἀ. γιγνομένους *Gall.* 1. 2. πάντων ἀνεῖναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενον *Vat.* In *Editis* πάντων ἀδεῶς τὸ ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενος, *Epiphanius* vertit, *& in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant esse reversuros, & tertio anno cum pace omnes opus suum facturos* &c. ac si legisset, τῷ δ' μέλλοντι πάντας ἀνεῖναι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γιγνομένους, καὶ τελεῖν ἔτει &c.

c Γεωργήσειν τε] Ita *MSS.* in *Editis* deest τε post γεωργήσειν.

d Ολίγῳ δ' χρόνῳ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* δὲ δ' χρόνῳ in *Editis.*

e Επιβουλῆς,] Vocem ἐπιβουλῆς, quæ in *Græcis* omnibus exstat, non legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat frustratus.* ideoque mallem ἐπιβολῆς.

f Ετρίβετο] Διετρίβετο περὶ τὴν δὲ Πηλ. *Big.* & *Samb.*

g Πηλουσίαν] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.

h Θαρσικὼ,] Ex *Epiphanii* libris Θαρακὼ legendum. Θαρσικὼ *Samb.* forsan pro Θαρίκω. HUDS. Θαρσικὼς Rex Æthiopum. *Rufin.* Tarachara. SPANH.

i Συμμαχίαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπὶ συμμαχίᾳ in *Editis Aliisque.*

k Παραχθεὶς δὲ ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. περὶ τούτου δὲ Σεναχηρίβου καὶ Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς ἔτος ὁ βασιλεύς] Ita locum restituimus ex *Big.* & *Samb.* quibus in omnibus consentiunt *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod voculam ἦλθοι desiderent. In *Editis*, παραχθεὶς δὲ ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἐπὶ τὰ ἱερεῖα τὰ Ηφαίστου στρατεύσας ἔλεγεν, ὡς ἔτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα δὲ Ηφαίστου· πολιορκοῦντος &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Ægyptiorum venisset, qui esset Vulcani sacerdos: & obsidionem Pelusii* &c. Verum *Josephum* hoc modo scripsisse olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Græc.*) παραχθεὶς δὲ ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύει τὴν πολιορκίαν· Ηρόδοτος δὲ γεγραφὲ Σεναχήριβον] ἐπὶ τὰ ἱερεῖα τὰ Ηφαίστου στρατεύσας, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς ἔτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἦλθεν (pro ἐλθὼν Editorum) ἱερέα ὄντα δὲ Ηφαίστου. πολιορκοῦντος. *turbatus ergo istis rex Senacheribus* [*solvit obsidionem. Herodotus vero scribit Senacheribum*] *in sacerdotem Vulcani expeditionem fecisse, dicens hunc regem venisse in regem Ægyptiorum, qui erat sacerdos* &c. HUDS. Hic desunt aliqua; ὡς κατεχώρησεν. Ηρόδοτος δὲ. Ita conjeceram. Sed codices MSS. ita; ἄπρακτος ὡς ἔφην ἀνεχώρησε καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. Περὶ τούτου δὲ Σεναχηρείβου καὶ Ηρόδοτος ἐν δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς ἔτος ὁ βασιλεύς. REL.

l Ιερέα ὄντα δὲ Ηφαίστου] Desunt hic nonnulla, sicut in *Edit. Basil.* & *Rufini* versione. Rex Ægypti idem Sacerdos Vulcani. videndus *Herodot.* lib. II. c. CXLI. cui Σεθὼν vocatur Sacerdos ille Vulcani & simul R. Ægypti. SPANH.

m Ηὔξατο ὁ ἱερεύς] Ita cum *Big. Samb.* (*Cocceio*) & *Vat.* nisi quod δ' deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliisque.* ἠύξατο δ' ὁ βασιλεὺς τῶν. Utraque lectio vera est: nam idem rex erat & sacerdos nomine *Sethon.* Vide *Usserium* ad *A. M.* 3292.

n Τῷ Θεῷ] Τῷ Θεῷ αὐτοῦ solus *Vat.*

o Πλά-

πλὴ τῷ Αραβι. [o] πλανᾶται γὰρ καὶν τούτῳ Ηρόδοτος, [p] σὺκ Ασυρίων λέγων τὸ βασιλέα ἀλλ' [pp] Αράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ασυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα [q] τόξα τὸ βασιλέα τὴν στρατιὰν [r] ἀπάγειν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου. καὶ Ηρόδοτος μὲν [s] ὕτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ ὁ [t] Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, [v] καὶ ὅτι τῶν Ασσυρίων [x] ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστράτευσε τῇ Ασίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, [y] λέγων ὕτως. * * * * *

ε'. Τεσσεράκοντα [z] δὲ ὁ Σεναχήριβος [a] ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὴν Ιερουσάλυμα [b] κατέλαβεν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ Ραψάκη δυνάμιν [διὰ λοιμὸν κινδυνεύσαν.] τοῦτον [γὰρ] θεοῦ λοιμικὸν [c] ἐπισκήψαντος αὐτοῦ τῷ στρατῷ νόσον, καὶ τὴν πρώτην τοῦ πολιορκίας νύκτα διαφθείρουσι μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ἐπὶ τούτοις δὲ τοῦ συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὸν ἀγωνίαν καταστὰς, καὶ δείσας μὴ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μὲν τοῦ λοιπῆς δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ [d] βασιλείαν εἰς τὴν [e] Νίνον ἀποστομωθείσαν. καὶ διαβεβήκως ἐν τούτοις ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων [f] Αδραμελεχὸς καὶ [g] Σαρασάρου, [h] πελάτας τὸν βίον, καὶ [i] ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ [k] Αράσκη λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες διὰ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Αρμενίαν ἀπῆραν· [l] διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου [m] Ασαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τοῦ Ασυρίων στρατείας τοῦ διὰ τὰς Ιεροσολυμίτας τέλος τοιοῦτο σωθὲν γεγένηται.

gam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Assyriorum regem *fuisse*, sed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Assyriorum arma comedisse. qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Pelusio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Berosus Chaldaïcarum rerum scriptor regis Senacheribi meminit, & quod apud Assyrios regnaverit, quodque Asiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

ς'. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hierosolyma revertisset, copias sub imperatore Rapsace *relictas* illic offendit [in periculo ex peste.] morbo [enim] pestilenti in illius exercitum à Deo immisso, prima nocte qua urbem obsidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intereunt, cum ducibus & centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum gravemque animi dolorem conjectus, & de toto exercitu solicitus, cum copiis quæ supererant fugiens regnum suum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi postquam brevi tempore consedisset, insidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Sarasari vitam finivit, & in templo ipsius Araska dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exsilium pulsi ob patris cædem, in Armeniam se contulerunt: in regnum vero Senacheribi succedit Assarachoddas. Atque Assyriorum quidem in Hierosolymitanos expedito hujusmodi exitum habuit. II. *Senacheribi exercitus clades.* *4 Regum, c. 19. 2 Paral. c. 32. Esa. c. 37. v. 36.*

ΚΕΦ. β'.

Ως ἀρρωστήσαντι τῷ Εζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. δι' ἀναπολισμοῦ τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμοὺς γενομένης.

CAP. II.

III.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos XV. *umbra per decem gradus regressa.*

Εζεκίας δὲ ὁ βασιλεὺς, παραδόξως ἀπαλλαγεὶς τοῦ φόβου, χαριστήριος σὺν [n] πάσῃ τῷ λαῷ θυσίας ἐπιτέλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειρούσης, τοὺς δὲ φόβῳ τοῦ [o] ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ὑπὸ τῶν [p] Ιεροσολύμων, ἢ τοῦ συμμαχίας τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' ὀλὺ νόσῳ χαλεπῇ

Ezecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo sacra fecit cum universo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in causa fuerit ut hostes partim à *peste* absumerentur, partim similis interitus metu ab Hierosolymis discederent, quam auxilium à Deo suppeditatum. At cum omne studium curamque circa res divinas adhibuisset, non multo post in morbum incidit dif- *Ezecias, post gratias Deo actas ob solutam obsidionem, in morbum gravem incidit.* *4 Regum, c. 20. Esa.* fici- 38.

o Πλανᾶται γὰρ καὶν τούτῳ Ηρόδοτος,] Ita cum *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *Editis Aliisque* πλανᾶται γὰρ καὶ τοῦτο Ηρόδοτος. Meminit (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Assyriorum, ut *Berosus* & *S. Litera*, sed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σεναχήριβον βασιλέα Αραβίων τε καὶ Ασσυρίων.

p Οὐκ Ασσυρίων] Καὶ Ασσυρίων λέγων τὸ βασιλέα καὶ Αράβων *Vat.* (& *Big.*) Quod forsan rectum, si (v. 4.) legatur Αράβων.

pp Αράβων.] Verum Arabiæ nomen adeo late patet, ut regio ab aliis Assyriorum nuncupata, ab aliis Αράβων dicatur. Vide Palæstinam nostram lib. 1. cap. 16. REL.

q Τόξα τὸ βασιλέως] Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis*.

r Απάγειν] Αγαγεῖν *Vat.*

s Οὕτως ἱστορεῖ.] Οὕτως μαντεύεται ἱερῶν *Vat.*

t Βηρωσσὸς,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Βηρωσσὸς δὲ ὁ τὰ in *Editis Aliisque*.

v Καὶ ὅτι τῶν Ασσυρίων ἦρχε,] Atqui *Herodotus* eundem Assyriorum simul & Arabum Regem tradit in narratione hujus facti loco suprà adducto, τὸν μέγαν Σαναχάριβον Βασιλέα Αραβίων τε καὶ Ασσυρίων lib. 11. c. CXLI. SPANH.

x Ηρχε,] Sic in *iisdem MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forsan pro ἐπῆρχε.

y Λέγων ὕτως.] Illa λέγων ὕτως non agnoscit *Vat.* & vel delenda sunt, vel dicendum (quod suspicor) *Berosi* verba excidisse. HUDS. GROT. & COCC.

z Δ' ὁ Σεναχήριβος] Ita *Samb.* & *Vat.* ϛ Σεν. in *cæteris*.

a Απὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων] Sic *Big. Samb.* & *Zonaras*. ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων in *reliquis*.

b Κατέλαβεν ἐκεῖ] In *Epiphanii* libris, *Reversus autem r. Sen. à preliis Ægyptiacis ad Jerosolymam, cum invenisset exercitum quem Rapsaci dimiserat in periculo pestilentiæ constitutum: deus enim morbum populo ejus immiserat, ita ut prima nocte eorum qui obsidebant &c.* aut, *Rev. a. r. Sen. à pr. Æg. ad Hierosolymam cum venisset, exercitum, q. c. R. d. invenit in periculo pestilentiæ constitutum &c.* In *Zonara* ex ipso *Josepho*, ἐπανιὼν ὁ Σεναχηρεὶβ ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου, κατέλαβε τὴν σὺν τῷ Ραψάκῃ στρατιὰν εἰς Ιερουσάλυμα. καὶ τοῦ Θεοῦ λοιμώδη νόσον ἐνσκήψαντος τοῖς Ασσυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδες ὀκτωκαίδεκα φθείρονται καὶ π. unde ex *Zonara* visum est κατέλαβεν rescribere pro καταλαῶν *Editorum*; & ex *Epiphanio* διὰ λοιμὸν κινδυνεύσαν, & mox γὰρ uncis includsum dare.

c Επισκήψαντος αὐτοῦ] Επτέμψαντος in plerisque *MSS.*

d Βασιλείαν εἰς] Forte βασίλειον τὴν subaudi πόλιν. COCC.

e Νίνον ἀποστομωθεῖσαν.] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 2. SPANH.

f Αδραμελέχου] Ανδρομάχου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

g Σαρασάρου,] Ita *Vat.* & LXXII. Σελιπάρου in *Editis*. Σιλδαράρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Σελευσάρου juxta *Epiphanium*.

h Τελευτᾷ τὸν βίον,] Illa τελευτᾷ τὸν βίον καὶ non agnoscit *Epiphanius*, omisitque *Zonaras*.

i Ανῃρέθη] Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum esse monuit etiam *Cl. Lowthius*. ἀνετέθη (quod abundare ideo censebat *Coccejus*, & legendum forte σὺν τῷ) perperam tam in *MSS.* quam *Editis*.

k Αράσκῃ λεγομένῳ.] Νισρὸχ juxta *Verit. Hebr.* Μισρεὰχ LXXII. in libro IV. *Regum*. Ασαρεὰχ in *Esaja*. Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Synt.* 2. c. 10. HUDS. Ναρέσκη scripsisse videtur pro eo, quod *Nisroch* Hebræi codices habent. REL.

l Διαδέχεται δὲ] In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ μετ' αὐτὸν καταφθαρῶν ὑπὸ Σεναχηρεὶβ ὁ υἱὸς Νασχεδάς. Vulgatam lectionem sequitur *Epiphan.*

m Ασαραχόδδας.] Ναχορδὰς *Big. Samb. Aliique.* Αραχόδδας *Vat.* Ασαραδδὶν *Ptolemæo.* Ασορδὰν LXXII.

n Πάντι τῷ λαῷ] Sic *MSS.* ἅπαντι in *Editis*.

o Ομοίαν τελευτῆς] Iterum cum *MSS.* ὁμοίως in *Editis*.

p Ιεροσολύμων,] Ita cum *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτῶν in *cæteris*.

ficilem, adeo ut de illo quidem medici plane desperarint, ipse vero nihil bonæ spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipso rege *profecturus*, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo hærede relicta, & regno absque legitimo successore. Mœrore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, ut sibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret ut antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus ejusque petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret ut daretur vitæ usura, sed ut liberos susciperet sibi in regnum successuros, missо Esaja vate, jussit ut ei nunciaret, post triduum è morbo evasurum esse, foreque ut postquam revaluerit annos quindecim vivat, liberosque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixisset, *rex*, quod morbus adeo ingravesceret, & res tam inopinata fuerit promissa, diffidens *dictis*, postulat ab Esaja ut signum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipsi haberet ista *dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & spe majora sunt, istiusmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri signum; solem petiit, quoniam in descensu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, postquam in † eundem locum redire feciſſet, eam iterum ‡ exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellasset, ut regi hoc signum daret; viso quod *tantopere* volebat, ex morbo statim convaluit & in templum ascendit: cumque Deum adorasset, gratias *ei solennes* egit.

Deum precatur. qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbræ regressio ad fidem Ezeciæ faciendam.

2. Sub id tempus Assyriorum imperium à Medis eversum iri contigit. alius vero de istis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obsecravit ut secum amicitiæ & societatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepisset & epulis adhibuisset, thesauroque illis ostendisset & armorum apparatum, aliamque ipsius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, insuper & munera illis dedisset Baladæ deferenda, ad ipsum *eos* remisit. Tum vero Esajas vates illum adiit, quæsivitque unde essent qui aderant: cui respondit, illos è Babylone venisse à rege, seque illis universa monstrasse, ut divitias copiasque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de se magna* nunciare possent. Vates vero subjiciens inquit, scito non longe abhinc fore tempus, cum istæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum mittit. 4 Regum, c. 30. Esa. 39.

Ezeciæ in Baladæ legatos benignitas ei vitio vertitur ab Esaja. 4 Regum, c. 20.

ωθ ιπεσὼν, ἀπέγνωσο μὲν ὑπὸ τ̃ [q] ἰατρ̃ῶν, χρησὸν ἢ πρὸς αὐτῷ ἰδὲν προσδοκ̃ῶν, ἰδὲ οἱ φίλοι. τ̃ῇ ἢ νόσῳ προσετίθετο καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὸ ἧ βασιλέως αὐτὸ τ̀ὴν ἀπαιδίαν λογιζομένῳ, καὶ ὅτι μέλλοι πλουτ̃ῶν ἔρημον καταλιπ̃ὼν τὸν οἶκον καὶ τ̀ὴν ἀρχ̀ὴν γνησίας διαδοχ̃ῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτ̃ῆς τ̃ῆ [r] ἐννοίας μάλιστα καὶ [s] ὀδυρόμενος ἱκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδ̃ῦναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ [t] πατὴρ γένηται τ̀ὴν ψυχ̀ὴν αὐτὸν ἐάσαι καταλιπ̃ών. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τ̃ῆ [v] αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν στέρεσθαι τ̃ῆς [x] τ̃ῆς βασιλείας ἀγαθ̃ῶν ὠδύρετο τ̀ὴν ὑπονοηθεῖσαν τελευτ̀ὴν, [x] ἐπὶ χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθεὶς προσθεῖναι, ἀλλὰ καὶ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τὰς ὑποδεξομένας τ̀ὴν ἡγεμονίαν σκείνου, πέμψας Ησαΐαν τὸν προφήτ̀ην, σκέλθοντι δηλ̃ῶσαι αὐτῷ, ὅτι [y] διαφεύξεται τ̀ὴν νόσον [z] μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτ̀ὸν ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδας αὐτῷ γενήσονται. ταῦτα δὲ προφήτης φήσας κατ' ἐντολ̀ὴν δὲ Θεοῦ, διὰ τ̀ὴν ὑπερβολ̀ὴν τ̃ῆς νόσου, καὶ τὸ παράδοξον τ̃ῶν [a] ἀπηγγελμένων ἀπίστων, σημεῖόν τι καὶ πεῖσιον ἠξίου ποιῆσαι τὸν Ησαΐαν, ἵνα αὐτῷ πίστιν λέγοντι ταῦτα, ἥκοντι παρὰ δὲ Θεοῦ. τὰ γὰρ παράλογα καὶ μείζω τ̃ῆς ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πίστιν πράγμασιν. ἐρωτήσαντος δ' [b] αὐτὸν, τί βούλεται σημεῖον γένεσθαι, τ̀ὸ ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπιδὼν σκιὰν ἐπὶ δέκα [c] βαθμοὺς κατακλίνας, ἣν πεποίηκεν ἐν τ̃ῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τ̀ὰ αὐτὰν ἀναστρέψαι τύπον ποιήσας, αὐτὸν πάλιν προσαγαγεῖν. διὸ προφήτης τ̀ὸν Θεὸν προσκαλέσαντος, ὥστε τὸ σημεῖον τεθ̀ὲν ἐπιδείξαι τ̃ῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, ὑπὸ [d] λυθεὶς τ̃ῆς νόσου, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τ̃ῷ Θεῷ προσκυνήσας, ὕμνας ἐποιήσατο.

β'. [e] Ἐν τούτῳ τ̃ῷ χρόνῳ, σωίβη τ̀ὴν τ̃ῶν Ασσυρίων ἀρχ̀ὴν ὑπὸ [f] Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ δὲ τ̃ῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, [g] Βαλάδας ὄνομα, πέμψας πρὸς τ̀ὸν Ἐζεκίαν πρέσβεις δ̃ῶρα κομίσοντας, σύμμαχον τε αὐτὸν εἶναι παρεκάλει καὶ φίλον. ὁ δὲ τὰς πρεσβείας ἡδέως ἀποδεξάμενος καὶ ἑστιάσας, καὶ τὰς θησαυρὰς ἐπιδείξας αὐτ̃ῶν καὶ τ̀ὴν τ̃ῶν ὅπλων φαρμακίαν, καὶ τ̀ὴν ἄλλην πολυτέλειαν οὖσαν ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δ̃ῶρά τε δὲς κομίζειν τ̃ῷ [h] Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ησαΐας δὲ ὁ προφήτης πρὸς αὐτὸν ἀφικνούμενος, καὶ πυνθανόμενος πόθεν εἶεν οἱ [i] παρόντες, ἔκ Βαβυλ̃ῶνος ἔλεγε· [k] πρὸς δὲ βασιλέως ἐλθεῖν αὐτούς· ἐπιδεῖξαι δὲ πάντ' αὐτοῖς, ὅπως [l] ἰδόντες τ̀ὸν πλοῦτον ἐν τ̀ῇ δυνάμει, ἐκ τούτου σεχαζόμενοι, συμφέρειν ἔχωσι τ̃ῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποτυχὼν, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς Βαβυλ̃ῶνά σε τὸν [m] μεταστησόμενον τ̀ὸν πλοῦτον, καὶ [n] τοὺς ἐκγόνους, ὑπὸ τοῦ θη-

[q] Ἰατρ̃ῶν, χρησὸν ἢ] Ex Edit. *Basil.* levicula cum mutatione lego ἰατρ̃ῶν. χρησὸν ἢ πρὸς αὐτ̃ῇ ἰδὲν προσδοκ̃ῶν, ἰδὲ οἱ φίλοι —— *de ejus vita desperarunt medici, neque vel minima spes amicis supererat.* Ita unius literæ interpositione Grammaticæ leges servantur; & à veteri lectione vix receditur. IBBETSON.

[r] Ἐννοίας μάλιστα] Ita cum *Cod. Vat.* ἀνοίας, forsan pro εὐνοίας, *Big.* & *Samb.* δυσνοίας in *Editis.* Si quis ἀφροσύνας malit, per me licet.

[s] Ὀδυρόμενος] Ὀδυρώμενος *Vat.*

[t] Πατὴρ γένηται] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* πατὴρ τέκνων γένηται.

[v] Αἰτήσεως ἀποδεξάμενος,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αἰτίας in *Editis.*

[x] Ἐπὶ χρόνον ζωῆς] Ita *Samb.* in *cæteris* ὅτι.

[y] Διαφεύξεται] Καὶ ἀφεύξεται *Vat. Hen.* & *Busb.*

[z] Μετὰ τρεῖς ἡμέρας,] Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μὴ ταύτ̃ῃ in *iisdem MSS.*

[a] Ἀπηγγελμένων ἀπίστων,] Sic in omnibus *MSS.* ἀπηγγελμένων in *Editis.*

* *Dicenti,*] Missum illum ad se à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti sibi crederet, & à Deo eum missum cognosceret, *Epiphan.*

[b] Αὐτὸν,] Εἰκ̃ῶν post αὐτὸν adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

[c] Βαθμοὺς] Nihil hic de gradibus descriptis in materia aliqua ut horologium aut sciaterium fiat, sed gradus domus innuuntur. REL.

† *Eundem locum redire feciſſet,*] *Id est*, primum gradum.

‡ *Exhiberet.*] *Sc.* decimo gradu.

[d] Λυθεὶς τ̃ῆς νόσου,] Λυθείσης *Big. Samb.* & *Gall.*

[e] Ἐν τούτῳ τ̃ῷ χρόνῳ] Ἐν τούτῳ δ' τ̃ῷ χρ. in quibusdam *MSS.*

[f] Μήδων καταλυθῆναι.] *Simsonus* in *Chron. Cathol.* part. 3. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario festinante scriptum fuisse Χδων. nisi Escharhaddon *Josepho* sit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Assyriorum imperium, sed se ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui sibi imperaret. *Tom.* 3. *Animadv. ἀνεκδότων*, p. 585.

[g] Βαλάδας ὄνομα,] Μαρωδὰχ ὡς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex.* p. 116. Vide *J. Clericum Aliosque* ad 4 *Regum* c. 10. v. 12.

[h] Βαλάδᾳ,] Ita *Vat.* Βαλάδῳ in *Editis.* Βαλαδὰν *Samb. Big.* & *Gall.* 3.

[i] Παρόντες,] Παρελθόντες *Vat.* ἐλθόντες legisse videtur *Vet. Interpr.* atque ita forsan in *Sambuci* codice.

[k] Παρ' ᾧ] Παρ' ᾧ δὲ καιρῷ αὐτῶν ἐλθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Ἰδόντες τ̀ὸν πλοῦτον] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) εἰδόντες in *Editis.* forsan pro εἴδοντες.

[m] Μεταστησόμενον τ̀ὸν πλοῦτον,] Μεταφερόμενον *Vat.*

[n] Τοὺς ἐκγόνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσοντας τὸ ἄνδρας εἶναι] Vaticinium de Israëlitis Eunuchis redditis à Babyloniis *Hebr.*

ττει

θημένος, καὶ ἀποτέμνεσθαι ° τὸ ἄνδρας εἶναι, P τῷ Βαβυλωνίῳ q δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγων τὸν Θεόν. ὁ δὲ Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύτας συμφορᾶς r τὸ ἔθνος αὐτοῦ πεῖσεσθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ s εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἠύχετο μέχρις τ αὐτοῦ ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύῃ δ' ἂν τ Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωδός. ὧν δὲ ὅτος ὁ προφήτης ὁμολογούμενος θείᾳ καὶ θαυμασίᾳ τινὶ ἀληθείᾳ, πεποιθὼς τῷ μηδὲν ὅλως ψεύδεσθαι εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ἐκ τέλους γνωρισθησόμενα τοῖς ἀνθρώποις. καὶ οὐχ ὅτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τ ἀριθμὸν τὰ αὐτὰ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γένεται παρ' ἡμῖν, κατ' ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἕκαστον.

spadones fient, & virilitate *sua* amissa regi Babylonio servient. hæc enim prædicere Deum. Ezecias autem, ex iis quæ dicta erant dolore affectus, dicebat, se quidem nolle gentem suam in istas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non potest ut mutetur quod à Deo semel fuerit decretum, orabat, ut saltem dum ipse viveret pace res florerent. Berosus autem Baladæ meminit Babyloniorum regis. Cæterum hic vates, cum ex confesso esset Dei spiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus se nihil prorsus falsi dixisse, quæcunque vaticinatus est scriptis mandata reliquit posteris ex eventu dijudicanda. Neque solus hic vates, sed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non secus ac illi prædixerant id ipsum evenit. Verum posthac de his quidem sigillatim sermonem faciemus.

Beroſi teſtimonium de Balada.

Eſaiæ vatis laus.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μὴ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπάρξας ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀποκατεσάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

CAP. III.

Quomodo poſt Ezeciam regnavit Manaſſes: utque, cum in captivitate eſſet, ad Deum reverſus eſt, & in regnum ſuum eſt reſtitutus, quod Amoſo reliquit.

ΕΠιβιοὺς δὲ ὃν προεφήκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τὸν ἐν εἰρήνῃ t διάγων, τελευτᾷ πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἰκοστὸν δὲ βασιλεύσας καὶ ἔννατον. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, u ἐκ μήτρος Ἀχιβᾶς τὸ γένος πολίτιδος γεγονὼς, ἀπέβρηξε μὲν αὐτὸν τῆς πατρῴου ἐπιτηδεύματος, καὶ τὴν ἀσωτίαν ἑτέραπτο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδεικνύμενος x ἐν τῷ προσθεν, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπών, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τ Ἰσραηλιτῶν παρανομίας, y αἷς εἰς τ Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιάνας δὲ καὶ τ ναὸν ἐτόλμησε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τ Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας z ὡσαύτως τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τ προφητῶν ἔσχε φείδω· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, a ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι τὴν Ἱερουσάλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ὁ Θεὸς τούτοις, πέμπει προφήτας πρὸς τ βασιλέα καὶ b πρὸς τὸ πλῆθος, οἳ ὧν αὐτοῖς ἐπέλησε τὰς αὐτὰς συμφορὰς, αἷς ὤνειδεν ἀπειπεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἰσραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὧν ἡδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πεφανῆναι κακοῦ. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τ προφητῶν.

Β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς κινεῖ, c παρὰ τ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως· d ὃς, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, e τήν τε χώραν ἐλεηλάτησε, καὶ τ βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ὃ f ἐβούλετο μωρίαν εἶχεν ὑπαχείμενον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε συνεὶς ἐν οἵοις κακοῖς ἦσι, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ παραμυθεῖν αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τ πολέμιον. χαρίζεται δὲ τοῦτο τ ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς g αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀποκλυθεὶς ὑπὸ τοῦ h τ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώ-

Ezeciæ mors.

IV. *Manaſſes Judææ rex: Hieroboami ſceleribus ſe obſtringit. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.*

Manaſſes victus & in captivitatem abductus ab hoſtibus. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

Deum precatus in regnum ſuum remittitur: ſeque ſubditoſque ſuos ad pietatem convertit.

והין סריסים LXX. καὶ ἔσονται εὐνοῦχοι ἐν τῷ οἴκῳ &c. *Chald.* &c. *populi magnates* רברבין *Hebr.* סריס Eunuchus & aulicus Eſ. xxxix. 7. & alibi. SPANH.

o Τὸ ἄνδρας εἶναι] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) τῷ in *Editis.*

p Τῷ Βαβυλωνίῳ] *Al.* τ Βαβυλωνίων.

q Δουλεύσοντας βασιλῖ.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δουλεύσ] in *Editis.*

r Τὸ ἔθνος αὐτῆς] Τὸ γένος αὐτῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Εἶναι] Lege εἴη. COCC.

t Διάγων,] Διαγαγὼν *Vat. Hen.* & *Busb.*

u Ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς] Ἐκ μητρὸς μὲ Ἀχιβᾶς τὸ γένος, πολίτιδος γεγονὼς ἀπέβρηξεν ἑαυτὸν *Vat* Ἀψιβᾶς ex LXXII. reponendum cenſeo. Vide *Cotelerium* ad *PP. Apoſtolicos*, p. 148.

x Ἐν τῷ πρόσθεν,] Ἐν τῷ πρώτῳ *Vat.* & *Gall.* 2. *Hen.* & *Busb.* πρότερον ἐπιδεικνύμενος *Zonar.*

y Αἷς εἰς τ Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἳ εἰς τ Θεὸν in *Editis.*

z Ὡσαύτως τοὺς δικαίους] Ὡσαύτως neque agnoscit *Vat.* neque *Epiphan.*

a Ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι] Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.*

b Πρὸς τὸ] Illud πρὸς ex *MSS.*

c Παρὰ τ Βαβυλωνίων] Παρά τε τ in *MSS.*

d Ὡς στρατιὰν] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in *reliquis* δὲ στρατιὰν ἔπεμψεν.

e Τήν τε χώραν] Καὶ τὴν χώραν ἰλ. *Big.* & *Samb.* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἰλ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

f Ἐβούλετο τιμωρίαν] Ἠβούλετο *Big.* & *Samb.*

g Αὐτῷ.] Αὐτῷ *Samb. à manu ſecunda.*

h Τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως] Illud τ ex *MSS.*

ſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixiſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

2 Paral. c. 33. v. 27.

Manaſſes moritur. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

ζεται. γνόμενος δ' εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τῶν μὲν πρότερον ἁμαρτημάτων πρὸς τὸ Θεὸν καὶ τοῦ μνήμου ἐπαύσατο, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τὴν ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν [i] μεταβουλεύειν ὥρμησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι πρὸς αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τοὺ πάλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάριν τε τὴν σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν ἐμμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. [k] τά τ' ἄλλα πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἷα πρὸς μικρὸν ἐχρήσατο συμφορᾶς, διὰ τοὺ ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπισκευάσας τε καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπέτελε καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διοικησάμενος τε τὰ πρὸς τοὺ θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τὰ τῶν Ιεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν· ὥστε [l] τὰ παλαιὰ τείχη μὴ πολλῆς [m] ἐπισκευάσας ταχυδρομίας, καὶ ἕτερον αὐτοῖς [n] ἐπιβαλεῖν, ἀναρρήσας τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τῆς πόλεως φρούρια τοῖς τ' ἄλλοις καὶ δὴ καὶ στίφων [o] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιήσας. ἀμέλει τῇ πρὸς τοῦτο μεταβολῇ χρησάμενος, ἄτρω τὸν μετρίως διῆγε βίον, ὡς μακαρίστης εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνῳ τὸν χρόνον λογιζόμενος, ἀφ' οὗ τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [p] ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸν βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς [q] ἐν τοῖς αὐτοῦ πρόγονοις· ἡ βασιλεία δ' εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [r] παρέρχεται [s] Αμωσον, μητρὸς [t] Εμαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκότα, ἐκ δὲ πόλεως [v] Ιαβάτης ὁρμωμένης.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

Amoſus Judææ rex. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet.

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 34.

In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emen-

V.

Joſiæ pietas.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμωσος, ᾧ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβής. περί τε Ολδᾶς προφήτιδος.

ΟΥτος μιμησάμενος τὰ τοῦ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς [x] οἰκίας τοῦ [y] αὐτοῦ, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν [z] δύο. μετὰ δὲ αὐτὸν τὸ πλῆθος τοὺς φονεῖς [a] καὶ τῷ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν [b] Αμωσὸν, τὸν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Ιωσίᾳ [c] παραδίδοσι, ὀκταέτη τὴν ἡλικίαν ὄντα· ᾧ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [d] Βοσκεθὶ, [e] Ιεδὴ δὲ τὄνομα. τὸν δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ, πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονώς, [f] τῶν Δαυίδου δὲ βασιλέως ὑπομνημάτων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι [g] πρὸς τὴν ὅλην τοῦ βίου ὑπογραφεύσεως [h] κεχρημένος· ἐνιαύσιος δὲ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπιδείξατο. τὸν γὰρ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῄνει, τῆς πρὸς τῶν εἰδώλων δόξης [i] ὡς μὴ θεῶν ὄντων καταφρονεῖν, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· πάντα τὰ προγόνων ὑπισχνούμενος ἔργα, τὰ μὲν ἀμαρ-

i Μεταβουλεύειν ὥρμησε,] Επιβουλεύειν *Big. Samb.* & *Vat.*

k Τὰ δὲ αὐτὰ] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα δὲ αὐτὰ πᾶς. τὸ πλ. in *ceteris.*

l Τὰ παλαιὰ τείχη] Sic *MSS.* τὰ deeſt in *Editis.*

m Επισκευάσας] Cum ἐπισκευάσασθαι habeat *Vat.* ἐπισκευάσαι malui quam ἐπισκευάσας *Editorum Aliorumque:* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.*

n Επιβαλεῖν,] Επιβάλλειν *Vat.*

o Πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων] Πλήθη aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius.* ipſe τινὶ ſubintellectum puto. πάντων τῶν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Deeſt vox εἰσκομιδῇ aut ſimile quid. COCC.

p Επτὰ,] Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1.

q Εν τοῖς αὐτοῦ προγόνοις] Conf. ſup. lib. 9. c. 10. §. 4. SPANH.

r Παρέρχεται] Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.*

s Αμωσον,] Ita in *Editis Aliiſque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμμῶνα *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμμωνᾶν *Hen.* & *Busb* ex alia lectione τοῦ ὁ.

t Εμαλσέμης] Μεσυλεμαλθὰς juxta *Verit. Hebr.* Μεσολλὰμ, & Μασαλαμὴθ, & Μεσολλαμ, & Μεσαλὰμ, & Μεσυλλεμεθ in LXXII. Εμασίμης *Big. Samb.* & *Gall.* Εμασελμῆς *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis.*

v Ιαβάτης] Ιαταμάτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jechabeth.* Ιοβὴ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετέα aut Ιετεχὰλ LXXII.

x Οἰκίας τοῦ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* οἰκείας in *ceteris.*

y Αὐτοῦ,] Εαυτοῦ *Vat.*

z Δύο.] Sic *MSS.* prout ſupra, p. 504. v. 1. ἔτη δύο in *Editis.*

a Καὶ τῷ πατρὶ] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. καὶ τοῦτο π. in *Editis Aliiſque.*

b Αμωσὸν,] Vide *Annott.* ad præced. c. §. 2.

c Παραδίδωσι,] Sic *Big.* & *Samb.* παραδίδωσι in *Editis Aliiſque.*

d Βοσκεθὶ,] Ita cum *Cod. Vat.* quod *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκιθ in *Editis Aliiſque.*

e Ιεδὴ ἡ τὄνομα.] Εδὶς *Vat.* Ιεδεὶς *Samb.* & *Gall.* 1. Ιεδὶς *Big.* & *Gall.* 2. Ιεδία, θυγάτηρ Εδεὶα ἐκ Βασεμὼθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.*

f Τῶν Δαυίδου] Illud τοῦ ex *MSS.*

g Περὶ τὸν ὅλης] In pleriſque *MSS.* τὸν ὅλης ἀεὶ τοῦ βίου ἐπιτηδεύσεως.

h Κεχρημένος.] Εκείνῳ κεχρημένος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

i Ως μὴ θεῶν ὄντων] Illud ὡς ex *MSS.* & *Vet Interpr.*

k Διώρ-

μαρτηθέντα [k] διώρθωσε σωφρόνως, ὡς ἂν [l] πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ κατ' χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. [m] ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων παθόμενος συμβουλίᾳ εἰς ἅπαντα δόσει. [n] τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν, [o] ὥτω δὴ τῇ τάξιν τῆς πολιτείας εἰς τὸ θεῖον διαφερούσης τε σωφρόνως, ἀφ' τὸ τῶν τότων ἀδικωτάτην μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. θεῖναι γὰρ ὁ βασιλεὺς [q] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τότε ἅλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνάθεσθαι θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [r] εἴ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο θεοσεβίζων κατέσπασε. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τὰς σωτηρίους [s] ἀναφερομένας θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτὸς τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ καὶ πύλας κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, θεῖ παντὸς τὸ δίκαιον τιθέμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ θεῖεντες. ἀποπεμψάμενος δὲ εἰς πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους [t] εἰσφέρειν [v] εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως [x] ἔχοι. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέσησε τόν τε ἐπὶ τῆς πόλεως [y] Ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφᾶν, καὶ τὸν χαρτοφύλακα τῶν ὑπομνημάτων [z] Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα [a] Ἐλιακίαν· οἱ μηδὲν ὑπερθέσθαι μηδ' ἀναβολὴν δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάντ' ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα προμηθεύσαντες, εἴχοντο τῶν ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς ὥτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ὀγδοον δὲ ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ πλεῖστον τῶν χρημάτων [b] χωνευσάντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν ἀφοσίωσιν· ἔτι δὲ καὶ ὅσον ἂν ἡ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προχωνεύσαντα εἰς τοὺς προτῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προχωνεύων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλιακίας, ἐντυγχάνει τοῖς ἱεραῖς βίβλοις τοῖς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμένοις, καὶ προχωνεύσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφᾶν. ὁ δὲ ἀναγνὼς παρεγένετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσας γεγένηται τέλος ἔχοντα ἐδήλωσε· [c] παρεγένετο δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἐλιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [d] Ὁλδᾶν, γυναῖκα δὲ [e] Σαλλήμου, [f] τῶν ἐν δόξῃ τινὸς εἶ δι' εὐγένειαν ὑπαρχούσῶν, καὶ προσπλησίας ἐκέλευε [g] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [h] περὶ αὐτοῦ ποιεῖν ἐμενῆ· δεινὸν γὰρ εἶναι μὴ παρεληλυθέναι τοὺς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν [i] κινδυνεύσοντα ἀνάξιόν τι παθεῖν καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας

dabat, quasi summa fuisset senectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac suo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Ista autem faciebat ex mentis suæ perspicacia & ingenii solertia, seniorumque consiliis & institutis obsequendo. cum enim legum ductum sequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *instauranda* prospere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* esset, sed è conspectu sublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hostias ut olim & solida sacrificia ejus ad altare afferri jubet. Constituit etiam certos judices & inspectores, ut res uniuscujusque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ essent pecuniæ, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiæ prætori urbano, & Saphani scribæ, & Ioadæ commentariensi, & Eliaciæ pontifici; qui sine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit ut omnibus innotesceret regis pietas.

Deastrorum cultum tollit Josias.

Templum reficiendum curat.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam potificem mittit, jubens, ut, conflata quæ supererat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad sacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras & istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribæ. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quæ imperârit: insuper & libros *Moysis* ei prælegebat. His autem auditis, vesteque scissa, cum Eliaciam pontificem accivisset, ipsumque scribam, & ex amicis aliquot maxime necessariis, misit *eos* ad Oldam vatem, uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illustris, jussitque dicere, cum ad eam accessissent, ut Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quæ patres contra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine ut extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis

Vasa fabricari jubet in Sacrorum usum.

Liber legis repertus. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 34.

Olda mulier vates.

---

k Διώρθωσε σωφρόνως] Ita *MSS.* διόρθωσε in *Editis.*

l Πρεσβύτατος] Cum *Samb.* & *Vat.* articulum ὁ omisimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante κατ' χώραν negligunt *Big.* & *Samb.*

m Ταῦτα δ' ἔπραττε,] Ταῦτα δ' ἔπραττεν ὁ σοφίᾳ καὶ ἐπινοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ τε καὶ εὐθιδόσει *Vat.*

n Τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν,] Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους οὓς ἂν κατακολουθῶν in *Editis.* HUDS. Forte, τοὺς γὰρ νόμους, οἷς ἐπὶ κατακολουθῶν, ὥτω π. τ. τ. τ. π. καὶ τ. π. τ. θ. εὐσεβείας, εὐοδεῖν σωφρόνως. *Leges enim, quas sequebatur, ita, quoad ordinem Reipublicæ & Divini cultus, recte procedere contigit, quod illarum violatio non extaret, sed abolita esset. Nam Rex* &c. COCC.

o Οὕτω δὴ τῇ τάξιν] Ὅτως forsan pro ὥτως ex literarum similitudine in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὡς δὴ τῇ *Vat.* & *Gall.* 2. ὥστε τῇ τάξιν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sequens enim legem velut ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia prospere gubernabat, & maximè quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce ὥτω videsis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 20. c. 21.

p Εὐοδεῖν] LXX. Gen. XXIV. 12. εὐόδωσον, & *Demosthen.* εὐοδῆ. *Aristoph.* Ran. v. 282. εὐοδίαν. SPANH.

q Καὶ τὴν πόλιν] Illud καὶ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Εἴ τι δ' ἀνάθημα] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἔστι δ' ἂν ἀνάθημα in *Editis Aliisque.*

s Ἐπιφέρειν θυσίας.] Ἐπίφερε *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιφέρειν *Big.* & *Samb.*

t Ἐκέλευσε κομίζειν] Ita *Big.* & *Gall.* 1. ἐκέλευε in *reliquis.*

v Εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ,] Eo modo *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ὡς ἐπισκ. in *Editis.* εἰς κατάσκ. *Gall.* 1. 2.

x Ἔχοι.] Forte ἔχει. COCC.

y Ἀμασίαν,] Μαασὰ aut Μαασίαν LXXII.

z Ἰωάτην] Ἰωὰς aut Ἰωαὰχ LXXII. Ἰωὰν juxta *Epiphanium.*

a Ἐλιακίαν·] Χελκίαν LXXII.

b Χωνεύσαντα] Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

c Παρεγένετο δὲ] Παρεγένετο δὲ αὐτῷ καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Ὁλδᾶν,] Ὁλδᾶ in *Editis.* Οολδὰ, aut Οολδὰν, aut Ολδᾶν in *MSS.* Ολδὰν LXXII.

e Σαλλήμου.] Σελλὴμ *Vat.* μητέρα Σελλὴμ LXXII. *Rom.* γυναῖκα Σελλὴμ LXXII. *Alex.*

f Τῶν ἐν δόξῃ] Τῶν εὐδόξων τινὸς καὶ δ. εὐ. ἐπιφανῶν *Vat.*

g Λέγειν,] Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* λέγων.

h Περὶ αὐτοῦ] Ita in *iisdem MSS.* & *Vat.* περὶ σφῶν αὐτῶν in *cæteris.*

i Κινδυνεύσοντα] Κινδυνεύσαντα *Samb.* & *Vat.*

ipsis, quos miserat rex, mandata ejus accepissent, præcepit illis ut ab ea digressi ad regem *ista* dicerent; "quod Deus jam contra illos sententiam "tulerit, quæ nullis refigenda est precibus, fore "ut populus pereat, & è regione *sua* ejiciatur, & "omnibus quibus jam fruitur bonis mulctetur, "quòd *scilicet* leges violarint, & cum tam multum "temporis interim fuerit pœnitentiam non ege-"rint, præsertim cum vates eos monuerint ut ad "saniorem mentem redirent, pœnasque manere "scelera prædixerint, quas, ut Deum esse credant, "& nihil mendacii istis subesse quæ per vates illis "denunciavit, omnino fore ut ab illis expetat, "propter ipsum tamen, quod justus exstiterit, "etiam nunc moraturum esse calamitates; verum, "ut ille in vivis esse desierit, quæ inferre decrevit "populo illaturum esse.

Ejus responsum oraculare.

Josiæ pietas. 4 Regum, c. 23.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidissent, reversi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, jussit ut Hierosolyma convenirent sacerdotes & Levitæ, omnibus etiam cujuscunque ætatis adesse imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde, pro suggestu stans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, se Deum certe colituros esse atque Moysis leges observaturos. Illi vero & his prompte assenserunt, & regis consiliis obsequuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesque Deum precabantur, ut benigne illos & misericorditer respicere dignaretur. Porro jussit pontifici *maximo*, si quod vas supereresset à majoribus deastris diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: & cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum * dispersit: denique deastrorum sacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23.

4. At cum ista Hierosolymis perfecisset, in *suæ ditionis* regionem proficiscebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falsorumque vatum ossa super altari, quod primus Hieroboamus exstruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum se ad Hieroboamum contulisset, dum ille sacrificaret totusque populus audiret, quæ eventura essent prænunciasse; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Josias, hæc ipsa, quæ jam memoravimus, facturus esset. atque accidit ut ista adimpleta fuerint, annis trecentis sexaginta & uno elapsis.

5. Post hæc autem rex Josias, ad alios etiam ex Israëlitis profectus, qui in captivitatem & servitium non abducti fuerant ab Assyriis, illis persuasit ut impie agere desisterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhærerent: domosque perscrutatus est & villas & urbes, suspicans fore ut aliquis intus custodiret deastros. Quinetiam *solis* currus, qui *in ascensu ad templum* steterant, à majoribus fabricatos, & si quid aliud adorabant ut Deum,

ἔρημοι πάντων καταστρέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. [k] ἀκούσαντα δ' ὁ προφήτης ταῦτα [l] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεύς, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπελθόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον [m] ἤδη "κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἣν οὐκ ἰκεσίαις ἄν τις "ἄκυρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν χώρας ἐκβα-"λεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τὸν νῦν παρόντων ἀγαθῶν πα-"ραβάντας τοὺς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ με-"τανοήσαντας, τὸν τε προφητῶν τοῦτο προδηλωσάντων σωφρο-"νεῖν, καὶ τοῖς ὑπὲρ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόντων, "ἵνα, πρόσθωσιν [n] ὅτι Θεός ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐψεύδετο τού-"των ὧν αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως "αὐτοῖς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον ὄντα ἐφέ-"ξειν ἐπὶ τοῖς συμφοραῖς, μὴ ἐν τοῖς ἐκείνου πλούτοις τὰ "κατεψηφισμένα [o] πάθη τοῖς ὄχλοις ὑπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τὰ γυναικὸς προφητεύσαντος, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, πρεσβείμψας παντα-χοῦ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [p] τὰ Ἱεροσόλυ-μα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, [q] πᾶσαν τε ἡλικίαν προσάξας παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [r] στὰς ἐπὶ βήμα-τος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους [s] ποιήσασθαι καὶ πίστις ἠνάγκασεν, ἢ μὲν θρησκεύσαι τὸν Θεὸν καὶ φυ-λάξαι τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε [t] ἐπήνε-σαν, καὶ τὰ προδηλωθέντα ὑπὸ βασιλέως ποιήσειν ὑπέ-σχοντο· θύοντές τε προσηύχοντο καὶ καλλιερούντες τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευον, δίμενῆ καὶ [x] ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δὲ ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περιττὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεύη τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασκευὴν μὲν ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, καταπρήσας αὐτὰ τὴν στοὸν αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Ααρῶν γένους, ἀπέκτεινε.

δ'. Ταῦτα δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διαπραξάμενος ἦκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [y] τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξε-νικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρώτου Ἱεροβοάμου, κατέκαυσε. [z] ταῦτα δὲ τοῦ προφήτου Ἀχίαν καταλαβόντα πρὸς Ἱεροβοάμου, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀκού-οντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγεῖλαι [a] τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ἰωσίας τέκνωμα ποιήσῃ τὰ προει-ρημένα. [b] συνέβη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μετὰ ἔτη τριακόσια καὶ ἑξηκονταέν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας πορευθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλω-σίαν καὶ τὴν δουλείαν [c] τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πατρῷον καὶ μέγιστον Θεὸν σεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τὰς οἰκίας τε καὶ τὰς κώμας ἠρεύνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑποπτεύων. ἃ μὲν ἀλλὰ καὶ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἷ

[k] Ακούσασα δὲ ἡ προφῆτις] Forte ἀκούσασα δὲ ἡ προφῆτις ἔφη τὰ πεμφθέντα ἃ ἐπέστειλεν ὁ βασιλεύς, *Vet. Audiens prophetissa quæ fuerant à rege mandata.* COCC.

[l] Αὐτῶν δι' ὧν] Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.*

[m] Ἤδη κατ' αὐτῶν] Illud ἤδη ex *MSS.*

[n] Οτι Θεός ἐστι,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεός ἐστι in *Editis Aliisque.*

[o] Πάθη] Παθήματα *Vat.*

[p] Τὰ Ιερουσάλυμα] Illud τὰ deëst in aliquot *MSS.*

[q] Πᾶσαν τε ἡλικίαν] Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.*

[r] Στὰς ἐπὶ βήματος] Vocem στὰς non agnoscit *Vat.*

[s] Ποιήσασθαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐποιήσασθαι in *Aliis.*

[t] Επήνεσαν,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ἤνεσαν.

[v] Ικέτευον,] Ἤδη ante ἱκέτευον inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Ιλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν.] Ιλεων in *plerisque MSS.*

* *Dispersit:*] Dispersit in fluvium, *Epiphan.*

[y] Τὰ κατασκευασθέντα] Illud τὰ ex *MSS.* & *Coccejo.*

[z] Ταῦτα δὲ τοῦ προφήτου Ἀχίαν] Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα δὲ καταλαβόντα τὸν προφήτην πρὸς Ιεροβοάμου in *Editis Aliisque.*

[a] Τὰ γενησόμενα,] Delendum forte τὰ. COCC.

[b] Συνέβη δὲ] Deëst τὸ τοῖς ἄνω διεσταλμένοις, aut simile quid. COCC.

[c] Τὴν ὑπὸ τῶν Ασυρίων διέφυγον] Τὴν accepimus ex *MSS.*

[d] Τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα,] Vetus mendum huic loco inoleviſſe palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα plane omisit. Quin & *Gelenius* in sua versione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipse τοῖς βαθμοῖς τεμένης vel τοῖς βάτεσι λιθίναις, aut simile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. HUDS. Gelenius hæc explicat de *Quadrigis Solis*, aliter *Rufinus.* Cum Gelenio Gallus Interpres Arnaldus, juxta 2 Reg. XXII. 11. SPANH.

εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ὢν [c] ὦ πρόσεκτον ὡς Θεῷ [f] ἐβάσατε. καὶ καθαρίσας ὅτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ιεροσόλυμα τὸν λαὸν πανεκάλεσε, κἀκεῖ τὴν [g] ἀζύμων ἑορτήν, [h] καὶ τὴν πάσχα λεγομένην ἤγαγε· ἐδωρήσατό τε τῷ λαῷ [i] τὰ πάσχα, πρόβατα ἐρίφους & ἄρνας τρισμυρίους, βοῦς δὲ εἰς [k] ὁλοκαυτώματα τρισχιλίους. παρεῖχον δὲ & τῶν [l] ἱερέων οἱ πρῶτοι ἀφ' τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, [m] ἄρνας διακοσίους ἑξήκοντα· καὶ τοῖς Λευίταις πενταχισχιλίους ἄρνας ἔδωσαν οἱ πρεσβῦται αὐτῶν, βοῦς δὲ πενταπεντήκοντα. καὶ γενομένης ὅτως ἀφθόνου τῆς τῶν ἱερείων εὐπορίας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ δὴ μηδεμίαν ἄλλην ὅτως ἀχθῆναι τοῖς Εβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμουήλου δὲ προφήτου χρόνων ἅπαντα λαὸν, τὰ πάντα κατὰ νόμους & τὴν ἀρχαίαν φυλακὴν διατήρησιν τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιπλεονάσαι. ζήσας δὲ ἐν εἰρήνῃ μετὰ τούτου Ιωσίας, [o] ἔτι τε & πλείστῳ & τῇ παρὰ πᾶσιν εὐδοξίᾳ, κατέστρεψε τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν βίον.

de medio sustulit. Cumque hoc modo regionem universam lustrasset, populum Hierosolyma convocavit, ibique festum Azymorum, quod & Pascha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paschales, hœdos agnosque lactentes ter mille, & in solida sacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paschatis sacerdotibus largiti sunt agnorum duo millia & sexcentos; & similiter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna esset victimarum copia, sacra fecerunt convenienter Moysis legibus, unoquoque ex sacerdotibus præeunte & ministrante populo. Atque ideo nullum tale Pascha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præscripto, priscisque patriæ ritibus observatis, peracta fuerint. Post hæc autem Josias, cum in pace vitam egisset, insuper & divitiis & gloria inter omnes floruisset, vitæ finem habuit hujusmodi.

Josias Pascha agit. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Ιωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' ὀλὺ πλουτᾷ· καὶ ὡς Ιωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγε, καὶ Ιωακίμῳ βασιλείαν παρέδωκεν. ὡσὶ τε Ιερεμίας & Ιεζεκιήλ.

CAP. V.

VI.

Quomodo Josias cum Nechao congressus est, & vulneratus non multo post moritur: utque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

[p] ΝΕχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, [q] ἐγείρας στρατὸν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [r] ἤλασε πόλεμον, Μήδοις [s] πολεμήσων & τοὺς Βαβυλωνίους, οἳ τὴν [t] Ασσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. τὸ γὰρ Ασίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γενομένου δὲ αὐτοῦ κατὰ [v] Μένδιον πόλιν, ἣν δὲ [x] αὐτὴ τὸ Ιωσίᾳ βασιλείας, μὴ δυνάμενος εἴργειν αὐτὸν ἀφ' τὸ ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πέμψας γὰρ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [y] ὡρμηκέναι· μὴ παροχλεῖν δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὡς τε πολεμεῖν [z] αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' ἃ διέγνωκεν. Ιωσίας γὰρ οὐ πρόσετο τὰ ἀφ' τοῦ [a] Νεχαὼ, ἀλλ' ὅτως ἔχειν, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. [b] τῆς πεπρωμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παρορμησάσης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. Διαπίπτουσι γὰρ αὐτῷ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρμα[τος] ἀπὸ κέρως ἐπὶ κέρως [c] ὀχούμενος, τοξεύοντας τοὺς αὐτοῦ τῶν Αἰγυπτίων ἔπαισε τὸν πρὸς τὴν μάχην αὐχένα. τῷ τραύματι γὰρ βεβλημένος ὢν, ἐκέλευσεν [d] ἀναχληθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ [e] ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα.

NEchao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphratem fluvium profectus est, Medis bellum illaturus & Babyloniis, qui Assyriorum everterant imperium. illum enim cupido incessit regnandi in Asia. Cumque ad Menden urbem perveniisset, (erat autem illa in ditione Josiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem suam facienda. Nechao autem, præcone ad eum misso, dicebat se non in illum exercitum educere, sed ad Euphraten ire contendisse, jubebatque cavere ne ipsum adeo irritaret, ut adversus eum præliaretur, resemet à proposito itinere prohibentem. At Josias iis quæ Nechao dixerat haud assensit, sed secum constituebat iter ei non dare per suæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipsum impellente, ut illum perdendi occasionem arriperet. Nam dum aciem instrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum sagitta potierat, fecit ut ei deflagraret bellandi cupiditas.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35. Josiam rogat Nechao ut ejus voluntate iter per provinciam suam facere liceret. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip. 2. 25. Prohibetur à Josia.

---

[c] Ω προσεκτὸν] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall* 1. (& *Coccejo*) [f] προσεκτὸν ὡς. Θεῷ in *Editis Aliisque.* ὃ προσεκτὸν ὡς Θεὸν *Vat.*

[f] Εβάσατε.] Juxta *S. Literas* ἔκαυσε vel κατέκαυσε. Nolui tamen vocem ἐβάσατε loco movere, propter ista *Eustathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) Ἔλεγον ἔνιοι βαθεῖαν τραπέζας ὡς καταχῆ δαιτὸς, τὸ μέντοι αἴρειν αὐτὰς βασάζεσθαι ἔφασκον.

[g] Ἀζύμων ἑορτὴν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τὴν ἀζύμων *Vat.* ἀζύμων ἑορτὴν in *Editis.*

[h] Καὶ] Abundat. COCC.

[i] Τὸ πάσχα.] Ante τὸ πάσχα forsan subintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

[k] Ολοκαυτώματα] Ολοκαύτωσιν *Big.* & *Samb.*

[l] Ἱερέων οἱ πρῶτοι] Forsan Ιουδαίων pro ἱερέων substituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἔξοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

[m] Ἀρνας διακοσίους ἑξήκοντα] *Agnos quinque & sexcenta millia & Levitis agnos duo millia* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia & Levitis agnos duo millia & sexcentos.* Videsis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2 *Paralip.* c. 35. v. 7 & 8.

[n] Καὶ διακονουμένου] Illa καὶ διακονουμένου inserta dedi, quod ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* versio, *hostias singulas enarrantibus & ministrantibus* &c.

[o] Ετι τε καὶ πλούτῳ] Ετι δὲ καὶ *Vat.*

[p] Νεχαὼ] Ita *Big. Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νεχάων in *Editis.* Νεχαὼς *Vat.* Νεχάω *Samb.* Νεκὼς *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos semper vocat) congressus in Magdolo eos vicerit.

[q] Εγείρας] Forte ἀγείρας. COCC.

[r] Ηλασε πόταμον,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἤλασε in *Editis Aliisque.*

[s] Πολεμήσων] Ita in iisdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliisque.*

[t] Ασσυρίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* Ασσυρίων in *reliquis.*

[v] Μένδιον πόλιν,] Ita sine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Medin*, effluente sono (ut puto) literæ γ, prout fieri solet. Verum cum *Hebræis* sit מגדו, *Græcis* vero *Latinisque Interpretibus* Μαγεδδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Josephum* legisse *Migdo* aut *Megdo*; & hîc loci Μιγδὸν scripsisse. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti, cujus *Jeremiæ* c. 44. v. 1. & c. 46. v. 14. fit mentio, an *Mageddo* supra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaïci, aliis disquirendum relinquo. HUDS. Μενδήσιος νόμος Ægypti ἄλων. lib. 4. c. XI. § 5. SPANH.

[x] Αὐτὴ] Ita *Samb.* αὐτῇ in *aliis.*

[y] Ωρμηκέναι] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ὁρμηκέναι in *reliquis.*

[z] Αὐτῷ κωλύοντι] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.*

[a] Νεχαὼ,] Νεχαὼν & mox εἶχεν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

[b] Τῆς πεπρωμένης,] Τῆς πεπρωμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibusdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoscat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* facessere jussi.

[c] Ὀχούμενος,] Ἐχόμενος *Samb.* & *Gall.* 1.

[d] Ἀναχληθῆναι τὸ στράτευμα,] Ita in *MSS.* ἀνακλιθῆναι *Bas.* & *Vet. Interpr.*

[e] Ὑπέστρεψεν] Hîc sequutus est *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 55. v. 24. qui locus (ut notavit *Schotanus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29.

f Exili-

Josias, adversus Nechao in prælium egressus, sagitta ictus moritur. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 35.

piditas. Nam cum vulnus ægre ferret, jussit ut receptui canerent, & *statim* Hierosolyma reversus est. ex illa autem plaga moritur: & sepultus est magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixisset, ex his vero regnasset triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori se dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit super eo næniam, quæ etiamnum exstat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literisque mandavit & nunc factum excidium & *migrationem in Babylonem. Verum non solus iste populo illa prædixit, sed & Jezecielus vates qui primus de his duos libros conscriptos reliquit. Erant autem hi duo ex stirpe sacerdotali. Sed Hieremias quidem Hierosolymis commoratus est ab anno decimo tertio regni Josiæ, usquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt suo loco narrabimus.

Epicedium ei composuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

Joachazus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 36.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Josia, regnum suscepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigesimum tertium egisset. Et hic quidem Hierosolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana: nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reversus, Joachazum ad se accersit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria est: & illum quidem, cum ad eum venisset, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ summam Joacimus solvebat: secum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita decessit, regno potitus tres menses & dies decem. Mater autem Joacimi vocata est Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injustus erat natura & maleficus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

Joachazus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 36.

Joacimus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 26.

τελευτᾷ δ' ὁ τῆς πληγῆς [f] ἐκείνης τὸν βίον· καὶ [g] κηδεύεται ἐν τοῖς πατρῴοις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακονταεννέα, βασιλεύσας δὲ τούτων ἓν δέον τριάκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα καὶ λαὸς πανὸς ἦχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένης δὲ κατηφοῦντος. Ἱερεμίας δὲ ὁ προφήτης, ὑπικήδειον [h] αὐτοῦ συνέταξε μέλος θρηνητικόν, ὃ δὲ μέχρι νῦν λεγόμενον. ἔστι δὲ ὁ προφήτης δὲ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ προεκήρυξε, ἐν γράμμασι καταλιπὼν δὲ τοῖς νοῦν ἐφ' ἡμῶν γνωμένοις ἄλωσιν, τοῦ τε [i] Βαβυλωνίαν αἵρεσιν. ἃ μόνον οὐκ ἔστι προειθέασιν ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ δὲ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ. [k] ὃς πρῶτος τοῦτ' τούτων [l] δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐν Ἱεροσολύμοις διῆγε, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ἰωσίου βασιλείας ἕως ἧς κατεσκάφη ἡ πόλις δὲ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα τοῦτ τοῦτον τὸν προφήτην, καὶ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελευτήσαντος δὲ Ἰωσίου, καθὼς προεμηνύσαμεν, τοῦ βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ διαδέχεται [m] Ἰωάχαζος τοὔνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ ἔστι μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [n] μητρὸς Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μιαρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ἐπισυρέψας δὲ τὸ μάχης, μεταπέμπεται τὸν Ἰωάχαζον πρὸς αὐτὸν [o] εἰς [p] Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα ἔδησε, τῷ δὲ [q] πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ἐλιακίμῳ τοὔνομα, τὴν βασιλείαν παραδίδωσι, μετονομάσας αὐτὸν [r] Ἰωάκιμον. τῇ δὲ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν δεχυρίου τάλαντα, [s] ἐν δὲ χρυσίου. καὶ [t] τοῦτο μὲν ἐτέλει ὁ Ἰωάκιμος τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων· τὸν δὲ Ἰωάχαζον ἀπήγαγε εἰς Αἴγυπτον, ὃς δὲ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τοῦ Ἰωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο [v] Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δὲ τοῦ [x] Ἀβούμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε πρὸς Θεὸν ὅσιος, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἐπιεικής.

VII. CAP. VI. ΚΕΦ. ς'.

Quomodo Nabuchodonosorus, superato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem constituit.

Ὡς Ναβυχοδονόσορος, ἡττηθέντος Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Ἰωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ἰωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα.

Nabuchodonosorus adit fundit Ægyptios.

ANno autem quarto ex quo is regnare cœpit, quidam nomine Nabuchodonosorus Babyloniorum imperium suscipit: qui sub idem tempus magno cum apparatu in urbem Charchamesam ascendit (illa autem ad Euphratem sita est) eo ani-

ΕΤΟΣ δ' αὐτοῦ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τοῦ Βαβυλωνίων [y] ἀρχὴν παραλαμβάνει τοῖς Ναβυχοδονόσορος ὄνομα· ὃς ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ [z] Καρχαμησὸν ἀναβαίνει πόλιν, ἔστι δ' αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διανοηθεὶς τῷ

---

f Ἐκείνης] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖ in *Editis Aliisque.*

g Κηδεύεται] ἐν ταῖς πατρῴαις θήκαις] Voculam μὲ post κηδεύεται ejecimus auctoritate *Cod. Samb.* & *Vet. Interpr.*

h Αὐτῷ συνέταξε] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

* *Migrationem in Babylonem.*] Sequutus sum *Epiphanii* versionem.

i Βαβυλωνίαν αἵρεσιν.] Βαβυλῶνος *Big. Samb. Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

k Ὃς πρῶτος] Illud ὃς non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Δύο βιβλία] Alterum volumen excidisse retur *Pseudo Athanasius* in *Synopsi*. Ipse vero (inquit *Huetius* in *Dem. Evang. prop.* 4.) *Ezechielis* librum puto in duas partes olim distinctum fuisse; &, si conjecturis patet locus, XXXIX prioribus capitibus primum volumen, postremis novem constitisse alterum, quo templi reparatio & urbis dimensio continentur. Sic legit & distinguit *S. Petitus*, πρῶτος δὲ τούτων δύο (de his duobus, *sc.* τοῦ ἐπὶ Τίτου χρονίσαντος ἁλώσεως καὶ τοῦ Βαβυλῶνος αἱρέσεως) βιβλίον α γράψας κατέλιπεν. Videsis *Steph. Le Moine* in *Var. Sacr. tom.* 2. p. 383. & *J. A. Fabricium* de Pseudepigraphis, p. 1117.

m Ἰωάχαζος] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἰωαζος in *Editis.*

n Μητρὸς Ἀμιζάλης] Alibi ἐκ μητρός. Mox in *MSS.* Ἀμιτάλης (vel Ἀμιτάλης) καὶ πολέως Τωμάνης (vel Τωμάνης) ἀσεβ. atque in *Epiphanii* libris, *Amita de civitate Thobona* (aut *Abana*) *fuitque impius* &c. denique *Interpretibus* LXXII. urbs hæc Λεβνὰ, aut Λοβνὰ, aut Λοβανὰ dicitur. unde (cum in *Editis* fuerit Ἀμιζάλης, ἀσεβὴς δὲ) rescripsi Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης.

o Εἰς Ἀμαθὰ.] Αἰμαθὰ *Vat.* (*Coccejus*) & in *Epiphanii* libris *Hemath* aut *Emath.* ideo pro εἰς Σαμαθὰ reposui εἰς Ἀμαθά. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 281.

p Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας.] *Gen.* Σαμαθὰ. Urbs Syriæ, *Rufino* Emath. Hebr. חמת LXX. Ἐμαθ. SPANH.

q Πρεσβυτέρῳ] Vide *Usserium* ad A. M. 3371.

r Ἰωάκιμον.] Vide *Grotium* ad 4 *Regum*, c. 23. v. 34.

s Ἐν δὲ χρυσίου.] Καὶ χρυσίου τάλαντα ί. *Chron. Alex.* καὶ χρυσίου τάλαντον ἓν, ἢ ὡς τινες ί. *Syncell.*

t Τοῦτο μὲν ἐτέλει] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸ μὲν in *Editis.*

v Ζαβούδα,] Ζαβιδία *Vat.* Ιελδαφ LXXII.

x Ἀβούμας.] Forsan pro Ἀρούμας. nam urbs hæc Ρεμὰ aut Ρεμὰ dicitur in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 23. v. 37.

y Ἀρχὴν παραλαμβάνει τῆς Ναβυχοδονόσορος ὄνομα·] 2 Reg. XXIV. 1. &c. SPANH.

z Καρχαμησὸν] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. Καρχάμισον *Gall.* 2. Καρμάχησον *Big.* Καρχαθησὸν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Archamin* vel *Circamin.* juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 35. v. 20.) *Charchemisch.* Καρχαμὶς *Eusebio* in *Locis Hebr.* Creditur oppidum hoc fuisse, quod à Græcis Latinisque *Circesium* vel *Circesium* vocabatur. de quo vide *Chr. Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 15. p. 437. & de nominis origine *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 35. v. 20. HUDS. Circamia *Rufin.* SPANH.

a Ne-

τ Αἰγυπτίων [a] Νεχαώ. ὑπὸ τούτῳ γὰρ ἦν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τῶν Βαβυλωνίων προαίρεσιν ἐπὶ τὸν [b] ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, ὡς αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν [c] Ναβυχοδονόσορον [d] ἀμυνόμενον, [e] ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. Ἡττηθεὶς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι Πηλουσίου [f] διαλαμβάνουσαν Συρίαν παρεῖχε τοῖς Ἰουδαίοις. τρισὶ δὲ ἔτη βασιλεύσαντος ἤδη τοῦ Ναβυχοδονοσόρου [g] ὀγδόου μὲν τῷ Ἰωακίμῳ τῷ τῶν Ἑβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατιᾷ μὴ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, φόρους αἰτῶν τὸν Ἰωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τῶν χρημάτων, ἔνεγκεν αὐτῷ φόρους ἃς ἔταξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύειν τοὺς Αἰγυπτίους ἀκούσας ἐπὶ τὸν Βαβυλώνιον, καὶ τοὺς φόρους αὐτῷ μὴ δοὺς, διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι ποιήσασθαι τὴν στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δὲ ὁ προφήτης Ἱερεμίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρόλεγε, ὡς μάτην τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἐλπίσι προπαρέχοιτο, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [h] Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι [i] ὑπ' αὐτοῦ. [k] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς ὠδὴν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τῶν σωζησομένων, ἐλέγετο. καὶ γὰρ τὸ πλῆθος καὶ οἱ [l] ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, [m] ὡς οἰωνιζομένου καὶ κακὰ βασιλέως τοῦ προφήτου, τὸν Ἱερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ [n] ὑπάγοντες [o] δίκην κατεψηφίσθησαν πρὸς τιμωρίαν ἥξιουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, [p] οἱ δὲ ἀπεγνωσμένων τῶν πρεσβυτέρων· οἱ καὶ σοφῶς ὄντες ἀλλοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβάλοντο μηδὲν [q] ἀδικεῖναι κακὸν τὸν Ἱερεμίαν. ἔλεγον γὰρ ὡς μόνον τῶν προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, [r] καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπραύναντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τὸν κατεψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ἱερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος τοῦ δήμου εἰς ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἑβδόμῳ τοῦ πέμπτου ἔτους [s] τοῦ Ἰωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὸν βίβλον, ὡς πᾶσι τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει τῷ ναῷ τοῖς ὄχλοις ὡς σωτηρίως. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε τὸν γραμματέα Βάρουχον ἐκποδὼν [t] ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον [v] αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ἱερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βάρουχον, ἐκέλευσεν [x] ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν διαφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

mo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi*. nam ſub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio conſilia & expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, ut Nabuchodonoſorum *à progreſſu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commiſſo autem prælio victus eſt, & in pugna multas myriadas *de ſuis* amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam *omnem* uſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans à Joacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illatûrum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præſtitit in tres annos.

Joacimo tributa imperat.

2. Tertio autem *anno*, cum audiſſet Ægyptios in Babylonium bella movere, atque *adeo* tributa ei non dediſſet, de ſpe ſua decidit. non enim auſi ſunt Ægyptii expeditionem ſuſcipere. Atqui eos Hieremias vates ſingulis *fere* diebus præmonuit, fruſtra eos in Ægyptiis ſpem repoſuiſſe, urbemque à Babyloniorum rege evertendam eſſe, atque Joacimum regem in ipſius poteſtatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quæ dicebat, quod nemo eſſet qui ſalutem erat conſequuturus. nam & vulgus & proceres iſta audita nihil curabant, & quæ dicta erant ægre ferentes, ac ſi male in regem ominaretur vates, Hieremiam accuſabant, litemque ei intendentes poſtulabant ut pœna mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum ſuffragia tulerunt, ſeniores vero eum abſolverunt: qui, cum mentis eſſent ſanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiſerunt, aliiſque auctores fuerunt, ne quid mali adverſus Hieremiam deſignarent. Ajebant enim non hunc ſolum urbi futura prædicere, ſed & Michæam ante ipſum eadem eſſe vaticinatum, alioſque complures, quorum nullus à ſui temporis regibus malo ullo, ſed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis iſtis populi animos mitigaſſent, à ſupplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi ſua omnia vaticinia ſcriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono menſe anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hiſce auditis librum ab ipſo accipiunt, ſimulque jubent tam ipſum quam ejus ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ne quis ſciat ubi ſint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adeſſent, juſſit ſcribam ſuum *librum* ſumere & legere. Aſt ubi audierat rex quæ in libro ſcripta erant, ira accenſus eum *manibus* diſcerpſit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquiſitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.

Hieremias cladem Hieroſolymis imminere prædicit.

Accuſatio in Hieremiam inſtituta. Jer. 26.

Hieremias abſolvitur. Jer. 26.

Hieremiæ liber à Joacimo combuſtus. Jer. 26.

3. At

a Νεχαώ.] Νεχάῳ in *Editis*. Νεχαῶνι *Big.* & *Samb.*
b Ἐπ' αὐτὸν στρατείαν] Ita cum *MSS.* ὑπ' αὐτῷ in *Editis*.
c Ναβυχοδονόσορον] Sic *Samb.* & G. in *pleriſque aliis* Ναβυδονόσορον.
d Ἀμυνόμενον,] Forte ἀμυνόμενον. COCC.
e Ἐξώρμησεν ἐπὶ τ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in *ceteris*.
f Πηλουσίου] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.
g Ογδοον ἐπὶ] Sic *MSS.* ὄγδοον in *Editis*.
h Ἰωάκιμον τ βασιλέα] Ἰωακίμῳ τῷ βασιλεῖ mutavi in Ἰωάκιμον τ βασιλέα ex *Cod. Vat.* qui legit ad hunc modum, καὶ ὡς πέπαυτο τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ἰωάκιμον τ βασιλέα χειρωθῆναι πρὸς αὐτόν. illud πρὸς αὐτὸν habet *Big.* & πέπαυτο τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἁλῶναι *Hen.* & *Busb.*
i Ὑπ' αὐτοῦ.] Poſt hæc deëſt forſan πέπαυτο. COCC.
k Ἀλλὰ ταῦτ'] Sic *MSS.* in *Editis* deëſt ἀλλά.
l Ἄρχοντες ἀκούοντες] Ἡγεμόνες ἀκούσαντες ſolus *Vat.*
m Ὡς οἰωνιζομένου καὶ βασιλέως] *Ut ominante adverſus Regem.* SPANH.
n Ὑπάγοντες] Forte ἐπάγοντες. COCC.
o Δίκην] Δίκῃ *Big. Samb.* & *Gall.* I. 2.
p Οἱ δὲ ἀπέγνωσαν] Sic *MSS.* pro οἱ καὶ *Editorum.* & mox pro οἱ ὃς repoſui οἱ καὶ, nixus auctoritate *Epiphanii*. HUDS. Vetus: *Seniores autem receſſerunt*; quaſi legiſſet, ἀπεχώρησαν. Forte οἱ ὃς καὶ ἀπέγνωσαν. hoc eſt, *quidam vero abſolverunt*. COCC.
* *Atrio dimiſerunt*,] *ſc.* carceris. nam αὐλὴ τ φυλακῆς habemus in *Jer.* 32. & alibi.
q Ἀδικεῖναι κακὸν] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Cocceius*) Ἀχθῶναι in *Editis*.
r Καὶ πολλοὺς ἄλλους,] Καὶ πολλοὺς μὲν ἂν ἄλλους *Vat.*
s Τοῦ Ἰωακίμου βασιλείας,] Illud τ ex *MSS.*
t Ἑαυτοὺς ποιῆσαι,] Αὐτοὺς φυγεῖν *Big.* & *Vat.*
v Αὐτὸ φέροντες] Αὐτοὶ *Samb.* & *Vat.*
x Ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν] Ἀναχθῆναι *Big.* & *Samb.*

VIII. *Nabuchodonosorus Hierosolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.*

3. At non multo post venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iste prædixerat; nihil se mali passurum esse existimans, ut qui nec *eum* excluserit, nec ad bellum se pararit. Ille autem, ingressus in urbem, fidem *datam* non servavit; sed robustissimos quosque Hierosolymitarum & forma præstantes una cum Joacimo rege interfecit, quem insepultum extra muros abjici jussit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis constituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum esset adhuc puer. Et quidem hujusmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixisset annos triginta sex, ex illis vero undecim regnasset. At qui ei in regnum successit, Joachimus, cui mater erat Nosta nomine, civis vero *Hierosolymitana*, regnavit menses tres, decem dies.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον στρατεύσαμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [y] δέχεται, καὶ τὸ δέος τὸ ἀπὸ τῶν προφῃμένων ὑπὸ τοῦ [z] προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [a] πείσεσθαι δεινὸν μηδὲ ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. [b] εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωακίμου, [c] ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν πυλῶν, τὸν δ' υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάχιμον καταστήσας βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ἐν ἀξιώματι, τρισχιλίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, [d] αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς [e] τὴν Βαβυλῶνα· ἐν οἷς τότοις ἦν καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκίηλος παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἰωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Νοσῆς ὄνομα, [g] πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς [h] ἡμέρας δέκα.

CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

IX. *Babylonius, cum pœnituisset quod Joachimum regem fecerat, ipsum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæum petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.*

Ὅτι ὁ Βαβυλώνιος, μεταγνόησας ὅτι τῷ τὸν Ἰωάχιμον παῖδα βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγε εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκίᾳ. ὅτος, ἀπιστῶν τοῖς προφῃμένοις ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλου, πρὸς Αἰγυπτίους μετίσταται· ὃς ἥκοντας εἰς τὴν Ἰουδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ἱερεμίᾳ.

Joachimi regis facti Babyloniam pœnituit. Hierosolymis obsessis, Joachimus deditionem facit: qui postea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo post incessebat metus. Nam veritus est, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipsa abalienaret. Missо igitur exercitu Joachimum in Hierosolymis obsedit. Is vero, cum natura esset benignus & justus, noluit urbem circumspectare sua causa periclitantem: sed sumpta matre & cognatis, eos ducibus à Babylonio missis *obsides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipsos *mali aliquid* passuros esse nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem mansit. Nam Babyloniorum rex eam non servavit, sed per literas ducibus *suis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe essent captivos fecissent, adolescentes & artifices ad se vinctos adducerent (isti autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipsum deductos in custodia habuit. Sedeciam vero, Joachimi *abducti* patruum, regem constituit, cum jurejurando eum obstrinxisset, se regionem illi sane conservaturum esse, nec quidquam novi moliturum, fauturumve *ullatenus* Ægyptiis.

Τὸν δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τῷ βασιλείαν Ἰωαχίμῳ, ὡμολογῆσθαι ἔλαβε δέος. ἔδοξε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τὸν τοῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀποστήσῃ τὴν χώραν αὐτοῦ. πέμψας τοιγαροῦν δύναμιν [i] ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει [k] χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, [l] οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύεσθαι δι' αὐτὸν πολιορκίᾳ· ἀλλὰ [m] ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μητ' αὐτὸς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. [n] οἷς δὲ σφισιν τὴν πίστις ἔμεινεν. ὃ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτῷ [o] ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέστειλεν, ἄγοντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δ' ἅπαντες [p] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· καὶ τὸν Ἰωάχιμον μετὰ τῆς μητρὸς τῶν φίλων. τούτους [q] δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον [r] Ἰωαχίμου Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἢ μὲν Φυλάξειν [s] αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις συνοίσειν.

X. *Sedecias Judæa rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36. & Jer. c. 57.*

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti & unius cum imperium susceperit; natus eadem

Β'. Σεδεκίας δὲ [t] ἦν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· [v] ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου τοῦ ἀδελ-

[y] Δέχε[ται] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure suscipit.*

[z] Προφήτου τούτου,] Ita cum *Cod. Vat.* sublata distinctione post προφήτου. nec aliter *Big. Samb.* & *Gall.* 1. nisi quod ὡς ante ὐδὲν inserant. in *Editis* προφήτου. τούτους οὐδὲν νομ. Est qui τοῦτον legit, refertque ad Nabuchodonosorum. alter vero in ora libri sui τούτων reposuerat.

[a] Πείσεσθαι δεινὸν] Ita passim in melioribus *MSS.* in *Editis* Aliisque πεισεσθαι. Vide *Stephani* Thes. Gr. voce πάσχω.

[b] Εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὴν,] Απελθὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[c] Ὃν ἄταφον ἐκέλευσε] Videsis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Usserium* ad *A. M.* 3405.

[d] Αὐτοὺς,] Forte abundat. COCC.

[e] Τὴν Βαβυλῶνα·] Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox καὶ ante ὁ προφήτης.

[f] Νοσῆς ὄνομα,] Νοσσῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Νησσὲς *Vat.* Νισθὰ aut Ναισθὰ LXXII. *Nechusta* Hebr. *Nohesta* Vulg. Lat. HUDS. LXX. Νισθὰ MS. Alex. Ναισθὰ *Hebr.* נחשתא. SPANH.

[g] Πολίτιδος] Uti Urbs, ἄστυ, πόλις nomina sunt uni urbi celeberrimæ data, sic Jerusalem πόλις & Hierosolymitana πολῖτις & ἀστή. Sic ἀστὴ non modo dicitur Athenienſis, sed quæ & ex alia urbe erat. Onomasticon Græcum à Montfaucomo editum Ἀστὴ, πᾶσα ἡ ἐξ ἧς τινος ἦν πόλεως, ὁ μόνον ἐξ Ἀθηνῶν. Josephus ipse antea voce Ἀστὴ indicavit mulierem Hierosolymitanam. REL.

[h] Ἡμέρας δέκα] Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoscunt *S. Literæ.*

[i] Ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον] Ita in *MSS.* (Cocc.) & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.*

[k] Χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος,] In Deum impius erat, ut constat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19.

[l] Οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύεσθαι δι' αὐτὸν πολιορκίᾳ· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ' αὐτῶν λαβὼν] Quo nomine idem Joachimus æternam laudem apud Judæos consequutus dicitur *Aluot.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

[m] Ἐπάρας] Sic *MSS.* ἀπάρας in *Editis.*

[n] Οἷς δὲ σφισιν τὴν] Ὡς δ' ἐδέξατο αὐτὸν *Samb.* ὡς δ' ἐπὶ αὐτὸν *Big.* ὡς δ' ἐπ' αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς ἐδέξατο αὐτὸν *Gall.* 2. & *Vat.*

[o] Ὁ τῶν Βαβυλωνίων] Illa ὁ τῶν ex *MSS.*

[p] Εἰς μυρίους ὀκτακοσίους] Videsis *Tornellum* ad *A. M.* 3436. HUDS. Decem millia 2 Reg. XXIV. 24. SPANH.

[q] Δὴ κομισθέντας] Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.*

[r] Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα·] Σαχχίαν passim in *MSS.*

[s] Αὐτῷ τὴν χώραν,] Sic *MSS.* αὐτῶν in *Editis.*

[t] Μὲν ἐτῶν εἴκοσι] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τῶ deest *cæteris.*

[v] Ὁμομήτριος τοῦ Ἰωακίμου] Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hic loci aliam,

ἀδελφῷ αὐτοῦ, τῶν ⸂δὲ⸃ δικαίων καὶ τῷ δέοντος ὑπερόπτης. [x] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτὸν, [y] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ιερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν ⸂δὲ⸃ τῆς δικαίας· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηρὰς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπισευκέναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσοντι τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, μᾶλλ' ὕστερον ὀφείλοντα γενέσθαι. ὁ ⸂δὲ⸃ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἤκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ σωφρόνει πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπισευκέναι. διέφθειρον ⸂δὲ⸃ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ [z] τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προεφήτευσε ⸂δὲ⸃ καὶ Ιεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τὰς μελλούσας τῷ [a] λαῷ συμφορὰς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα. πρὸς ⸂δὲ⸃ προφητείαις αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, οὐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [b] συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν σωτήρια, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε ⸂δὲ⸃ Ιεζεκίηλος εἰπὼν, [c] οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [d] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ λέγει τὸ, μὴ πάντων αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ πρὸς ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς ὄντα ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι [e] καταγνὺς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα οὕτω καὶ τοὺς προφήτας ἀπλούστησεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὸν συμμαχίαν [f] ⸂δὲ⸃ τὸν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ὅτι ἔτη ὀκτὼ κατασχὼν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσέθετο, [g] καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, [h] ἂν μετ' ἐκείνου ἐγγένηται. μαθὼν ⸂δὲ⸃ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὸν χώραν κακώσας αὐτοῦ, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, ἐπ' αὐτὸν ἦκε τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτοῦ. ὁ ⸂δὲ⸃ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ ⸂δὲ⸃ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ιεροσολύμων, ἀπαντήσας ⸂δὲ⸃ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτε τὸν Βαβυλώνιον [i] αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, ὅτε ἀναγκήσειν ὀπίσω τοὺς οἰκείους εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μὴ πάντων ⸂δὲ⸃ ἥξειν [k] τοὺς

matre qua frater Joacimus, juſti vero & honeſti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa ſe habuit impii erant, & populus univerſus licenter & inſolenter pro ſuo quiſque arbitrio ſe gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, ſubinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abſtineret, juſtitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos eſſe) animum adverteret, neque falſis vatibus eum decipientibus crederet, quaſi non iterum urbem oppugnaturus eſſet Babylonius, & quaſi Ægyptii bellum ei eſſent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate eſſe, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantiſper quidem dum vatem iſta loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquieſcebat, & è re ſua eſſe perſuaſum habuit: rurſus vero amici ejus mentem ſubverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. ſed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, iſtis auditis, *literis mandatas* miſit Hieroſolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujuſmodi de cauſa. Accidit ut vates cætera quidem omnia ſibi invicem conſentientia dicerent, fore ſcilicet ut & urbs expugnetur, & ipſe Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* diſſidebat, dicendo, Sedeciam non viſurum eſſe Babylonem, Hieremia ipſi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utriuſque non convenerint, etiam illis, in quibus ſecum concordare videbantur, ac ſi ea haud vere dicta eſſe cognoviſſet, plane diffidebat: etiamſi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

Hieremias de Hieroſolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedecia ut vati fidem non habeat.

Quare Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia diſſidebant.

3. Cum autem in ſocietate cum Babyloniis inita octo annos manſiſſet, non amplius fidem illis datam ſervavit, ſed ad Ægyptios defecit, ſperans fore, ſi ſecum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejuſque regione vaſtata & caſtellis occupatis ad ipſam Hieroſolymitarum urbem vi oppugnandam acceſſit. Ægyptius autem, audito in quibus *anguſtiis* eſſet ſocius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quaſi animo ut obſidionem ſolveret. Quo fit ut Babylonius Hieroſolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congreſſus eſt, & in fugam verſos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hieroſolymis receſſit, operam dederunt falſi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipſi porro bellum illaturum eſſe Babylonium ejuſque popularibus, neque *ipſos* è ſedibus ſuis Babylonem tranſlaturum: ſed captivos etiam redituros eſſe cum omnibus templi vaſis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detra-

Sedecias à Babyloniis deficit, ſeque Ægyptiis conjungit.

Ægyptios ſuperat & Syria pellit Babylonius.

aliam, quam codices noſtri præ ſe ferunt, lectionem ſequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra juſtitiam ſuperbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias* &c.

x Καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν] Καὶ γὰρ τὴν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἡλ. *Big.*

y Καὶ ὁ πᾶς ὄχλος] Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξύβριζεν, & dein ὡς αὐτόν.

z Τοῦ προφήτου] Illud τοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Λαῷ συμφορὰς,] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ναῷ in *Editis.*

b Συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας] Cum συμφωνοῦντας τοῖς πρ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall.* 2. & σύμφωνα τοὺς προφήτας *Vat.* ideo reſcripſi συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν σωτήρια. Ferri tamen poteſt *vulgata* lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν σωτήρια.

c Οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς.] Εναντιοφανῆ quæſita inter Hieremiæ & Jezekielis vaticinia, eadem conciliata & completa infr. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ἀπάξει βασιλεύς.] Αξει in *MSS.*

e Καταγνὺς,] In *Editis* λίγυσι γνὺς. καί τοι &c. λίγυσι καταγνὺς. καίτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λίγυσι γνὺς, ἠπίστησε· καί τοι *Hen.* & *Busb.* unde levicula cum mutatione reſcribendum cenſui. λίγειας καταγνὺς, ἠπίστησε· καίτοι &c. vel λίγειας γνὺς., ἠπίστησε &c.

f Δὲ τὸν πρὸς τοὺς] Ita *Big.* & *Samb.* τὸν pro τὸν in *cæteris*, atque δὴ legiſſe videtur *Epiphan.*

g Καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας,] Καταλύειν τὰς B. *Samb.* καταλύειν τοὺς B. *Vat.* καταλύειν τὰς πρὸς B *Big.* καταλύειν πρὸς Βαβ. *Gall.* 1. *à prima manu.* HUDS. Conf. ἀλλως. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

h Ἂν μετ' ἐκείνου ἐγγένηται.] Αἰ μετ' ἐκείνου *Samb.* & *Vat.* ἃ μετ' ἐκείνου *Big.* ἃ μετ' ἐκείνου in *Editis.* unde auſus ſum reſcribere, ἂν μετ' ἐκείνου ἐγένετο. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνου ἐγένετο, per me licet. HUDS. Forte, εἰ μετ' ἐκείνου ἐγένετο. Vetus, *Sperans cum illis contra Babylonios prævalere.* COCC.

i Αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν] Ετι αὐτῷ πολεμήσειν καὶ τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diverſam plane lectionem ſequutus eſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonium demigraverat, cum Dei vaſis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.*

k Τοὺς αἰχμαλώτους] Illa τοὺς αἰχμαλώτους abſunt *Edit. Baſ.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

traxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiiſſet, his contraria atque vera vaticinatus eſt; "quod "male quidem faciunt, & regem *vana ſpe* deci- "piunt, nihilque commodi ipſis ſperandum ab "Ægyptiis: ſed illis prælio ſuperatis Babylonius "caſtra Hieroſolymis admovebit, populumque ob- "ſidione premet & fame necabit, & quotquot *ma-* "*lis iſtis* ſuperfuerint captivos abducet, & bona "*eorum* diripiet, ac, divitiis templi inde exporta- "tis, illud etiam igni cremabit, urbemque à fun- "damentis diruet, ipſique & poſteris ejus ſervie- "mus annos LXX. quibus completis, nos ea quam "ſub iſtis tulerimus ſervitute, everſo Babylonio- "rum imperio, liberabunt Perſæ & Medi, à qui- "bus dimiſſi hanc terram repetemus, & templum "denuo ædificabimus, & Hieroſolyma reſtitue- "mus." Iſta dicens Hieremias, pleriſque perſua- "debat: at viri principes hominesque nequam, quaſi haud mentis ſuæ eſſet, ipſum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei viſum eſſet in patriam ſuam ſe recipere, Anathoth nominatam, ſta- dia viginti ab Hieroſolymis diſſitam, quidam è ma- giſtratibus, illi forte obviam factus, manus ei in- jiciebat, calumniam adhibens, quod in eo eſſet ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat il- lum ſibi falſum crimen inferre; ſeque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis mo- tus ipſum comprehenſum ad magiſtratus duxit ut judicio perfunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus ſervabatur ad ſupplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieremias prænunciat Hieroſolymorum excidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehenſus. Jer. c. 37.

Hieremias in carcerem compingitur. Jer. c. 27.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & menſis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex ſuis copiis Hieroſolyma aggreditur: cumque ante ur- bem conſediſſet, ſumma contentione octodecim menſes eam oppugnabat. Porro accidit ut tum ſimul Hieroſolyma obſeſſa invaderent fames & pe- ſtilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* graſſata ſunt. Interim autem Hiere- mias vates, in carceris cuſtodia habitus, non quie- ſcebat; ſed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in ur- bem* reciperent. quod ſi fecerint, illos univerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Prædicebatque *omnino* fore, ut, ſi quis in urbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes per- fugerit, mortem evaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem ha- bebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & ac- cuſatione inſtituta de vate querebantur, ut qui in- ſanierit, & animos ſibi in anteceſſum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & *promptitudinem* minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege & patria *quodvis* adire diſcrimen: is vero mi- naciter monet, ut ad hoſtes fuga ſe recipiant, di- cens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

Hieroſolymorum oppugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paral. c. 36.

Ad populum è cuſtodia clamat Hieremias ut urbe excederent.

Quamobrem accuſatur.

αἰχμαλώτους τῶν τῆ ναῆ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ Βα- λεὺς ἐκ Ἱ νεώ. τὰ ἐναντία ἢ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελ- θὼν [l] ὁ Ἱερεμίας ψευδεφήτευσεν, "ὡς [m] πιθοῖτο μὲν κα- "κῶς καὶ ἐξαπατῶσι τὸν Βασιλέα, ὠφελὴ ἢ τὸ Αἰγυπτίων "ὄφελος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βα- "βυλώνιος ἐπιστρατεύσει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλῃ, καὶ "πολιορκήσῃ τε καὶ τῷ λιμῷ [n] διαφθερεῖ τὸν δῆμον, καὶ "τοὺς [o] περιλειφθέντας αἰχμαλώτους [p] ἄξει, καὶ τὰς ὐ- "σίας διαρπάσῃ, καὶ τὸ ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον ἐκφορήσας "ἔτι Ϲ αὐτὸν ἐμπρήσῃ Ϲ κατασκάψῃ τελῶ πάλιν, ἢ δι- "λεύσομεν αὐτῷ Ϲ τοῖς [q] ἐκγόνοις αὐτοῦ ὕστερον ἔτη ἑβδομή- "κοντα. παύσεσθαι δ' ἡμᾶς τότε τῆ [r] ἐπ' αὐτοῖς δουλείας "Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' "ὧν εἰς τοῦδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸν ναὸν πάλιν, "καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα καταςήσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πλειόνων ἀπιστεύετο· οἱ δ' ἡγε- μόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεςηκότα τῶν φρενῶν αὐτὸν [s] ὄν- τως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δ' αὐτῷ πατρίδα [t] παρελθὼν ἀφαγνέσθαι, λεγομένην Ἀναθώθ, σταδίους δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρ- χόντων τινὶ, συλλαβὼν κατέσχε, συνθασσῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφα- σκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' οὐ πιθόμενος, ἀλλὰ συλλα- βὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυλάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν οὕτως, ἀδί- κως πάσχων τὰ προφρημένα.

δ'. Ἐτῇ δ' ἐνάτῳ τῆ Σεδεκίου βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ ἢ δεκάτῃ μηνὸς, στρατιᾷ τὸ δεύτερον ὁ τῶν Βα- βυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ [v] προσκα- θίσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μῆ πάσης [x] ἐπολιόρκῃ φιλοτιμίας. συνεπέτρεχε δ' εἰς ταὐτὸ πολιορκουμένοις τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο τὰ μέγιστα τῶν παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμικὴ, [y] ἐνσκήψασα σφοδρῶς. ἐν ᾗ τῇ εἱρκτῇ τυγ- χάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας οὐκ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκε- κραγὼς, καὶ σκήπτουσε θεσπιῶν τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐ- τοὺς πανοικὶ τῆς πράξαντας, εἰ ᾗ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. πρόλεγε δ' ὡς εἰ μὲν [z] ἐπιμένοι τις ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται [a] λιμῷ, ἢ [b] λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τῶν πολεμίων· εἰ ᾗ [c] φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διασῴσεται τὴν ψυχὴν. [d] καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς θεί- νοις ἐπίστευον, οἱ ταῦτ' ἀκούοντες τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατη- γοροῦντες [e] καθηπιῶντο τὸν προφήτην ὡς μεμηνότα, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκατακλῶντα, καὶ τοῖς τῶν χθ- όνων καταγελίαις [f] τὸ προθυμον ἐκλύοντα ἢ πλή- θους· ἕτοιμον γὰρ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆ πατρίδι [g] κινδυνεύσειν. ὁ ᾗ ἀπλῆ πρὸς τοὺς πολεμίους [h] φεύ- γειν, ἁλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [i] πάντως ἀπολεῖ- σθαι. ε'. Ο

Hieremias in carcere cuſtodia habitus, non quieſcebat; ſed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium in urbem reciperent. quod ſi fecerint, illos univerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Prædicebatque omnino fore, ut, ſi quis in urbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes perfugerit, mortem evaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes ei omnia nunciabant, & accuſatione inſtituta de vate querebantur, ut qui inſanierit, & animos ſibi in anteceſſum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & promptitudinem minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege & patria quodvis adire diſcrimen: is vero minaciter monet, ut ad hoſtes fuga ſe recipiant, dicens brevi fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

l Ο Ιερεμίας] Articulum negligunt *MSS.*

m Ποιῶσι μὲ κακῶς] Ita in *MSS.* (ita & *Coccejus.* Vet. *male facerent.*) ἐπιθῶσι perperam in *Editis Aliiſque.*

n Διαφθερεῖ τὸν δῆμον,] Ita ex veſtigiis *MSS.* Διαφθαρεῖ in *Editis.*

o Περιλειφθέντας αἰχμαλώτους] Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* Διαλειφθέντας in *Editis.*

p Ἄξῃ,] Iterum ex *MSS.* ἴξῃ in *Editis.*

q Ἐκγόνοις αὐτοῦ] Ἐγγόνοις *Big. Busb.* & *Hen.*

r Ἐπ' αὐτοῖς δουλείας] Ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* ἐπ' αὐτὰς *Vat.* HUDS. Lege ὑπ' αὐτοῖς. COCC.

s Οὕτως ἐξεφαύλιζον.] Οὕτως deëſt *Vat.*

t Πατρίδα] Πατρὶς urbs, non regio natalis, uti Nazareth πατρὶς χριστοῦ in N. T. REL.

v Προσκαθίσας αὐτῇ] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) προσκαθίσας in *Editis.*

x Ἐπολιόρκῃ φιλοτιμίας.] Iterum cum pleriſque *MSS.* πολιορκεῖ in *Editis Aliiſque.*

y Ἐνσκήψασα σφοδρῶς.] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ἐνσκήψαντων in *Editis.*

z Ἐπιμένοι τις] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐπιμένῃ in *ceteris.*

a Θανάτῳ,] Ita *MSS.* θανάτῳσε λιμῷ δ. in *Editis.*

b Λιμῷ δαπανηθείς] Conf. infr. lib. XI. c 6. §. 12. SPANH.

c Φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους,] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* φύγῃ pro φεύγῃ in *Editis Aliiſque.*

d Καὶ οἱ μὲ] Iterum cum *MSS.* θεῖοις. ὧδε ἐν αὐτοῖς ᾗ ὄντες in *Editis.*

e Κατηλιῶντο τὸν προφήτην] Illud κατηλιῶντο pro κατηλιῶντο reposui ex *Codd. MSS.* in quibus aut κατηλιῶντο τὸν πρ. aut κατηλιῶντο κτεῖναι τὸν π. *Epiphanius* videtur legiſſe, καὶ κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς μεμηνότα, κατηλιῶντο κτεῖναι τὸν προφήτην, τὰς ψυχὰς &c. nam vertit, *& accuſantes eum quaſi inſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frangeret.* πρὸς τὸν βασιλέα καὶ κτεῖναι τὸν προφήτην ἠρέθιζον *Hen.* & *Busb.*

f Τὸ προθυμον ἐκλύοντα] Ita *MSS.* (& *Cocc. Vet. audaciam populi*) τὸ deëſt in *Editis.*

g Κινδυνεύσειν.] Κινδυνεύσειν infertum dedi ex *MSS.*

h Φεύγειν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Φεύγων in *Editis.*

i Πάντως ἀπολεῖσθαι.] Πάντας ἐν αὐτῇ ἀπολεῖσθαι legiſſe videtur *Epiphan.*

k Οὐ-

ε. Ο ὁ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, [k] οὐδὲν ἁμαρωξώθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται ἁπλῶς τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπεσόντων [l] αὐτῶν τῇ αἱρέσει, τὸ προφήτῃ ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τότε ἐφέντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως, ἄνδρες οἷς τὴν εἱρκτὴν εἰσελθόντες, καὶ περιλαβόντες αὐτὸν, εἰς τινα [m] λάκκον βορβόρου πλήρη [n] καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, [o] περὶ τὸ αὐχένος [p] ὑπὸ τὸ πλήθους προσχεθείς, ἐν τούτοις ἦν. Τῶν δ' οἰκετῶν τις τοῦ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ μὲν τοῦ προφήτου πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων οὐκ ὀρθῶς ταῦτα τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, καταποντίσαντας εἰς βόρβορον τὸν προφήτην, καὶ τοῦ μὲν δεσμῶν θανάτου πικρότερον ὄντως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸν Αἰθίοπα, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ χοινίκια, ἃ πᾶν ὁ πρὸς τὴν τοῦ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μὴ πρόσθεν ἀνελκῦσαι τὸν Ιερεμίαν. ὁ μὲν Αἰθίοψ, παραλαβὼν ἃς ἐπετάγη, ἀνέστασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τὸν προφήτην, καὶ ἀφῆκεν ἀφύλακτον.

ς'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φέρειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τῶν παρόντων σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγλν, ἀ πιστεύσεσθαι δ' εἰπὼν, ὅδε παραινέσας ἀκεσθήσεσθαι· [r] ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσων διέγνωσαν οἱ σὺν φίλοι, φησὶ, καὶ πᾶς νῦν εἰσὶν οἱ τὸν Βαβυλώνιον οὐκ ἐφ' ἡμῖν [s] ἐπιστρατεύσειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [t] ὑμᾶς; [v] Δίλαβέσθαι γὰρ νῦν γε τὸ ἀληθεῖαν εἰπεῖν, μή με κατακρίνῃς θανάτῳ. τῷ δὲ βασιλέως ὅρκους αὐτῷ δόντος, ὡς ὅτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, ὅτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, [x] θαρρήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν [y] δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγλν, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαφυγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, [z] μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [a] αὐτὸν, ἔφη, ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγειν σωσίσειν αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δ' ὑπὸ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν [b] ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ διαβληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [c] κολασθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μᾶλλον ὑπανοεῖν τὴν τιμωρίαν ἔλεγλν. ἡδονὴν γὰρ κακοῦ πειραθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένλν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, παραγγείλας αὐτῷ, [d] μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλ-

5. Rex autem ipſe, ex naturæ ſuæ bonitate & juſtitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: ſed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipſi cenſuiſſent faciens, vatem illis in manus tradi permiſit, ut de eo pro arbitrio ſtatuerent. At illi, quamprimum hoc ipſis conceſſum erat à rege, in cuſtodiam protinus ingreſſi, captum eductumque inde in foſſam quandam cœno oppletam funibus demiſerunt, ut ſuffocatus ſuam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *anguſtiis*. Interim quidam è ſervis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos ejus & principes male egiſſe in eo quod vatem in cœnum demerſerint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audiſſet rex, illumque pœnituiſſet, quod vatem in principum poteſtatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, aſſumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque ſibi ad vatis ſalutem opus eſſe arbitraretur, quam cito poſſet Hieremiam *ex foſſa* ſubduceret. Itaque Æthiops, ſumptis quos adhibere juſſus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimiſit.

In foſſam conjicitur. Jer. c. 27.

Abdemelechus Æthiops hoc eſt præſtitit, ut è foſſa extraheretur. Jer. c. 27.

6. Cum autem rex illum ad ſe clam acciviſſet, & ab eo quæreret, ecquod ei poſſet ex Dei oraculo dicere & in præſens *auxilium* indicare? Ajebat ſe quidem habere *quod diceret*, at fidem ſane non inventurum eſſe adjiciebat, ne quidem ſi *ille* præceperit ut ſibi dicto audientes eſſent: etenim amici tui, inquit, me quaſi egregie maleficum perdere ſecum ſtatuerunt. Et ubi nunc ſunt illi qui Babylonium non redintegraturum eſſe bellum dictitabant, voſque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum eſt dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei juraſſet, nec ſe illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide conſilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad iſta Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, ſi modo velit incolumis eſſe, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem ſolo æquari, nec templum igne cremari. ipſum enim, **ni pareat*, civibus fore horum malorum cauſam, & ſibi ſuiſque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, ſubjiciebat, ſe velle iſta facere quæ ſuadet, dicitque è re ſua fore ut fierent: ſed in metu eſſe ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falſo accuſatus apud regem ſupplicio afficiatur. At vates illum bono animo eſſe jubebat, ſeque vanam ſibi ſupplicii ſuſpicionem augere dicebat. nihil enim mali paſſurum eſſe, ſi Babyloniis †*civitatem* dederet, neque ipſum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæſum manere. Et quidem Hieremiam iſta loquutum rex dimiſit, juſſum nemini civium quæ illis facienda viſa ſunt prodere; ac ne principibus quidem, ſi cog-

Sedecias accerſit Hieremiam, & quid factu opus ſit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut ubis deditionem faceret, ſi ſalvus eſſe velit. Jer. c. 38.

---

k Οὐδὲν ἁμαρωξώθη·] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. οὐδενὶ παροξύνθη *Hen.* & *Busb.* οὐδὲν ἰδίᾳ παροξύνθη in *Editis*.

l Αὐτῶν τῇ αἱρέσει,] Illud αὐτῶν ex *MSS*.

m Λάκκον βορβόρου πλήρη καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Hieremias in cœnoſam foſſam uſque ad collum demerſus. *Rufin.* in quendam locum. SPANH.

n Καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Ita *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* καθιμήσαντες in *Editis Aliiſque*.

o Περὶ τὸ αὐχένος] Vetus, *uſque ad guttur in luto depoſitus*. Lege, περὶς τὸ αὐχένος ὑπὸ τοῦ πλήθους προσχεθείς. COCC.

p Ὑπὸ τοῦ πλήθους προσχεθείς,] Si recte ſe habeat locus, βορβόρου ſubintelligendum. Forſan πηλοῦ ante πλήθους excidit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ τοῦ πηλοῦ προσχ.

q Περὶς τὴν τοῦ προφήτου] Περὶς τῇ τοῦ πρ. σωτηρίᾳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

r Ἀλλ' ὡς δὴ μέγα] Ita in *Editis* & *Vet. Interpr.* ἀλλά τι δὴ κακὸν εἰργασάμενον in *plerisque MSS*.

s Ἐπιστρατεύσειν] In *nonnullis* ἐπισρατεύσειν.

t Ὑμᾶς;] Illud ὑμᾶς ex *MSS*.

v Εὐλαβέσθαι γὰρ] Δίδια γὰρ νῦν γε *Vat.* εὐλαβέσθαι γὰρ νῦν τὸ *Big.* & *Samb.*

x Θαρρήσας] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαρρήσας τε τῇ in *Editis Aliiſque*.

y Δι' αὐτοῦ προφητεύειν] Sic cum *MSS.* (*Cocc.* & *Epiph.* qui *per ſe* vertit) δι' αὐτὸν in *Editis*.

z Μήτε τὸν ναὸν] Hic cum *Editis* conſentit *Vet. Interpr.* μήτε τὸν ναόν. ἐμπρησθήναι γὰρ αὐτὸν τοῦτον in *MSS*.

* Ni pareat, *civibus fore horum malorum cauſam*,] Mὴ πειθόμενα aut ſimile quid poſt αὐτὸν γὰρ ſubintelligendum vel reponendum cenſeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod ſi non fieret, ipſe malorum autor* &c.

a Αὐτὸν, ἔφη,] Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

b Ὁμοφύλων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῶν φίλων in *Editis*.

c Κολασθῇ.] Φονευθῇ *Vat. Hen.* & *Busb.*

† Civitatem *dederet*,] Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forſan διαδόντα τὴν πόλιν legerit.

d Μηδενὶ τῶν πολιτῶν] Περὶς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in *MSS*.

cognito quod à rege fuerit accerſitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujuſmodi quid indicaret: ſed ea ad illos ſimulatione uti, ac ſi precibus contenderit, ut vinclis & cuſtodia liberaretur. Itaque retulit eis prorſus eodem modo, quo jufſerat rex. nam cum vatem adiiſſent eum interrogabant, quidnam de illis ipſis conſultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de iſtis* ita dicta ſunt.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

λὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόζιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτῆ μετάπεμπτον γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἶπε πρὸς αὐτὸν, φράζειν τι τούτων· ἀλλὰ σκήπτεσθαι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τῷ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγμ. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί πρὸς αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸν βασιλέα [c] σκήπτεσθαι; καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

XI.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hieroſolyma expugnabat; temploque incenſo Hieroſolymitanos & Sedeciam Babylonem tranſtulit: quique tempore regum ſummum Pontificatum geſſerunt.

ΚΕΦ. ή.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἶλε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, καὶ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετάϊκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τῶν ἀρχιερωσύνῃ καταδεξάμενοι ἅπαν τοῖς βασιλεῦσιν.

Hieroſolyma oppugnat Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 25. & Jer. c. 39. & c. 52. Hieroſolymitani in obſidione nihil intentatum relinquunt.

AT Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hieroſolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggeſta exſtruxiſſet, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *ſua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obſidionem ferebant. neque enim fami neque peſtilentiæ ſuccumbebant, ſed quamvis intus malis iſtis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hoſtibus inventis & mœnibus admotis perterriti; ſed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hieroſolymitis plane ſolertiæ & *rei militaris* ſcientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, ſi hiſce plus valerent, urbem ſe expugnaturos eſſe crederent, hi vero in eo ſalutis ſpem reponerent, ut novis ex adverſo comminiſcendis non defatigarentur fatiſcerentve, quibus irrita fierent hoſtium machinamenta. Atque iſta tolerarunt per menſes XVIII. donec aut peſte *plerique* conſumpti eſſent, aut telis perempti, quæ hoſtes è turribus in eos conjecerint.

ΗΣ ἢ πολιορκίας τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐπιτεταμένως σφόδρα [e] καὶ προθύμως εἶχεν· [g] πύργους τε μεγάλων οἰκοδομήσεις χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνείρων τοὺς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτας. καὶ πολλὰ πρὸς τὸν κύκλον ὅλον ἤγειρε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. [h] καρτερῶς ἢ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ ὅτε πρὸς τὸν λιμὸν, ὅτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τούτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔῤῥωνον πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπλησσόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [i] πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοοῦντες· ὡς εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τὸ ὀξύτητι καὶ σωφίσμασι, τὸν μὲν θαλέον ἐν ταύτῃ δυνηθῆναι [k] τῇ ἀναίρεσιν οἰομένων εἶναι τὸ πόλεως, τῶν ἢ τῇ σωτηρίαν [l] οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν [m] μηδ' ἀπιστεῖν [n] ἀντιφυλοσοφοῦσας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [o] ἀπελεγχθήσεσθαι μηχανήματα. καὶ ταῦτ' ὑπέμειναν, ἐπὶ μῆνας ὀκτὼ καὶδεκα, ἕως ἃ διεφθάρησαν ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτοὺς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

Hieroſolymorum expugnatio. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. & 52.

2. Urbs autem capta eſt anno undecimo regni Sedeciæ, quarti menſis die nona. Eam ſiquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonoſorus urbem oppugnandam mandavit: nam ille in urbe Reblatha *tum* morabatur. Ducum autem nomina, qui Hieroſolyma expugnata ſubegerunt, ſi quis ea ſcire deſiderat, iſta erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Naboſaris, Echarampſaris. Urbe autem capta circa mediam noctem, ac hoſtium ducibus in templum ingreſſis, Sedecias rex, ubi hoc ſenſit, aſſumptis uxoribus & liberis & ducibus & amicis, cum illis fugam ex urbe capeſſit *per fauces anguſtas munitaſque in deſertum. Cum autem quidam è transfugis hoc

Β'. Ἡρέθη δ' ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, τετάρτου μηνὸς τῇ [p] ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. [q] εἵλον γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἐπέτρεψεν τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβουχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [r] Ῥεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, [s] εἴ τις ἐπιζητήσει γνῶναι, οἵπερ τὰ Ἱεροσόλυμα παρῃρήκασιν ὑπέταξαν, [t] ταῦτα ἦν· [v] Νηργελέαρος, [x] Ἀρέμμανος, [y] Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, [z] Ἐχαραμψαρίς. ἀλώσης δὲ τῆς πόλεως νυκτὸς μέσης νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσεληλύθοτων εἰς τὸ ἱερὸν, γνοὺς [a] ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, διαλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φεύγου-

---

e Σκήπτεσθαι] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) σκήπτεσθαι. ταῦτα in *cæteris.* ταῦτα μὲν ὕτως ἐπράχθη legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita geſta ſunt.*

f Καὶ προθύμως εἶχεν.] Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

g Πύργους τε μεγάλων] Πύργους τε δὲ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καρτερῶς δ'] Καρτερῶς τε *Vat.* καρτερῶς ἀντεῖχον *Hen.* & *Busb.* καρτερῶς καὶ προθύμως ἀντεῖχον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit: *fortiter & promptiſſime reſiſtebant.*

i Πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Τῷ ἀναίρεσιν οἰομένῳ] Τὸ αἴρεσιν *Vat.*

l Οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένῳ,] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.*

m Μηδ' ἀπιστεῖν] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Ἀντιφυλοσοφοῦσας,] Ἀντιξυλοσοφοῦντας *Vat.*

o Ἀπελεγχθήσεσθαι μηχανήματα.] Ἀπελεγχθήσεσθαι *Vat.*

p Ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ἑνδεκάτῃ *Big.* & *Samb.*

q Εἵλον γὰρ] Ita *MSS.* εἷλον δ' ὧν in *Editis.*

r Ῥεβλαθᾷ] Ἀραβαθὰ *Samb.* & *Gall.* 2. Ἀραμαθᾷ *Big. Vat.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 282.

s Εἴ τις ἐπιζητήσει] Εἴτις γε *Vat.*

t Ταῦτα ἦν·] Illa ταῦτα ἦν adjecta eſſe volui è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* Verum nomina quæ ſequuntur corrupta admodum ſunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitioſa *in LXXII. Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex iſtis in *Verit. Hebr.* ſc. *Nergal-Sareſer, Samgar-Nebo, Sarſechim, Rabſaris, NergalSareſer, Rab-mag.* Videſis notas ad LXXII. *Editionis Francquerana* per Cl. *Lamb. Bos.* p. 977.

v Νηργελίαρος,] Ἠν Ῥαλιάρος *Samb.* Ραγλάσαρος Ῥαλιάρος *Big.* Ρεγλάσαρος *Vat.* Ρεγλάσαρος Ρεγλίαρος *Gall.* 2. HUDS. Nomina Ducum Babyloniorum, à quibus expugnata Hieroſolyma, *apud Ruſinum* Hergella, Sarare Matuſa, Magones, Nabuzardan, Saris. SPANH.

x Ἀρέμμανος,] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρέμματος.

y Σεμεγάρος,] Pro Εμεγάρος *Editorum* placuit Σεμεγάρος reſcribere ex *MSS.*

z Ἐχαραμψαρίς.] Ἀχαραμψυεις *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella, Serrarem, Matuſe, Meganis, Nabuzardan, Saris.*

a Ὁ Σεδεκίας] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen.* & *Busb.*

* *Per fauces anguſtas munitaſque in deſertum.*] *Per viam portæ muro utrinque ſeptam*, juxta *Verit. Hebr.*

σάν]ων ἢ τῶν τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸ ὄρθριον ὡρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόν]ες δὲ σὺν ἄπωθεν Ιεριχοῦντ, [b] ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόν]ες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, κατολιπόν]ες αὐτὸν διεσκάρησαν, ἄλλ᾽ ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκας᾽ ἕκαστος. ἐλεεινὸν δ᾽ αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, [c] ζωγρήσαν]ες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὀνομαζόμενον δ᾽ αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορ ἀσεβῆ καὶ ὠμόφρονα ἐπικαλεῖν ἤρξατο, καὶ [d] ἀμνήμονα [e] τῶν πρόσθεν λόγων ὧν ἐπήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χάριν [f] ὑπισχόμενον. ὠνείδιζε [g] δὲ ἀχαριστίαν, παρ᾽ αὐτοῦ μὲν λαβόντα τὴν βασιλείαν, [h] Ιωαχίμῳ γὰρ αὐτὴν ἑκὼν ἀφελόμενον ἐκείνῳ δοῦναι, [i] χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει καὶ κατορθώσαντι. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σε τὸν τρόπον, ὑποχείριόν σοι ἡμῖν ἔδωκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε [k] παρεμβῆναι καὶ τοὺς φίλους ἅπαντας, [l] αὐτόν τε Σεδεκίαν καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψας τοῦ Σεδεκίου, δήσας ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. καὶ παῦται αὐτῷ συνέβη, [m] ἃ [n] Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ιερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτην οὐκ εἶδε καθὼς Ιεζεκιὴλ [o] προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν τοῦ Θεοῦ [p] φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ἐστὶ καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα κατ' ὥραν [q] ἀπαντᾷ πεπραγμένως, ἃ τε δεῖ γίνεσθαι [r] προλέγει· τὴν τε τῶν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς εἴθισται [s] προϊδεῖν ἑαυτοῖς τὰ συνοίσοντα, ἀφύλακτοι ἢ πρὸς συμφορᾶς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι [t] τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν ἀλεξικακεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους βασιλεύσαν]ες ἔτους κατέτριψαν τὸν βίον, [u] εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τῆς τελευτῆς βασιλέως, ἔτη δὲ πάν]ες βασιλεύσαν]ες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἶχεν τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σαοὺλ, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ο δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν [y] Ναβουζαρδάνην εἰς Ιεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσέταξε δὲ καὶ πῦρ ὑποβαλεῖν καὶ καθελεῖν πρόρριζον αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μετοικῆσαι. ὃς, ἐλθὼν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα [z] ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναὸν, καὶ βασιλικὰ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λουτῆρα, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς κίονας τοὺς χαλκοῦς, καὶ τοὺς κεφαλαῖς αὐτῶν,

Babyloniis indicassent, *illi* diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, eum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ se comites dederant, cum hostium in conspectum veniissent, ipso relicto alius aliò dilapsi sunt, & suæ quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hostes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem sibi conservare promiserat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui, mores tuos aversatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuisset, jussit filios ejus & amicos è vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privasset, catenis vinctum Babylonem usque duxit. Atque ista ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Iezecielo erant ipsi prædicta; quòd captus ad Babylonium adducetur, & præsens præsentem ore alloquetur, & oculis *suis* oculos ejus videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occœcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus prædixit.

Sedeciam increpat Nabuchodonosorus.

Sedeciam excœcatum catenisque vinctum secum Babylonem duxit Nabuchodonosorus. 4 Regum, c. 39. Hieremiæ & Jezecieli complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura satis explorata sit *rerum divinarum* imperitis; quod *scilicet* varia est & multimoda, & omnia statis temporibus & ordine servato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura sunt: utque hominum insciti & incredulitas perspectæ habeantur, quibus præpediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improviso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

4. Atque ita sane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *a primo* ad regem ultimum usque; regnarunt autem universi annos quingentos & quatuordecim, menses sex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quot & quamdiu reges Hierosolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hierosolyma, ut templum *ornamentis suis* spoliaret: mandavitque, ut illi ignem subjiceret regiæque, ac *præterea* urbem solo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma veniisset anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vasa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum à Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra. His

[b] Ἐκύκλωσαν αὐτόν.] Ἐκυκλώσαντο *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

[c] Ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων] Ζωγρεῖται Plato IX. de Legib. p. 868. B. SPANH.

[d] Ἀμνήμονα] Ἀγνώμονα in *MSS.* Sane paulo aliter quam in *Græcis* nostris legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *impium* & *infelicem vocare cœpit, & jurisjurandi immemorem, quòd prebuerat ut ei provinciam custodiret.*

[e] Τῶν πρόσθεν λόγων] Forte ὧν ἐπήσατο λόγων. COCC.

[f] Ὑποχόμβρον.] Ὑποχόμβρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[g] Δὲ καὶ ἀχαριστίαν,] Illud ἢ ex *MSS.*

[h] Ἰωαχίμῳ] Ἰεχονίᾳ *Vat.*

[i] Χρησαμένῳ] Χρησάμενον *Big. Samb. Gall.* 2. & *Vat.*

[k] Παρεμβῆναι] Malè infra distinguitur in *Gen.* ὀνομαζόμενον lib. XI. c. 6. §. 11. ὀνομαζόμενον unâ voce & ita Demosth. initio Olynth. 1. aliique. SPANH.

[l] Αὐτὸν τε Σιδικίαν] Ὀζώντα αὐτῷ τε Σαχχίαν καὶ τὸν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ὀζώντα αὐτὸν καὶ Σιδ. *Vat.* ὀζώντα Σαχχίαν καὶ τὸν *Gall.* 1.

[m] Α Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Conf. supr. c. 10. §. 2. SPANH.

[n] Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκιὴλ προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ προφῆται προεφήτευσαν in *Editis.* Verba *Hieremiæ* extant *cap.* 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, eumque præsens præsentem & ore alloquetur & oculis aspiciet.* & *cap.* 32. v. 4. *captus ei traderis, & oculis istis Babyloniæ regis oculos videbis, & ille te ore suo alloquetur, ibisque Babylonem.* ista vero *Jezecieli* occurrunt *cap.* 12. v. 13. *eum Babylonem in Chaldæam terram perducam, quam neque videbit, & ibi morietur.*

[o] Προεῖπε.] Εἶπε *Vat.*

[p] Φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν,] Alii distinguunt post φύσιν, & non post ἀγνοοῦσιν,

[q] Απαντᾷ] Forte ποιεῖ ἀπαντῶν. COCC.

[r] Προλέγει·] Προλέγειν *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Προϊδεῖν ἑαυτοῖς] Sic *MSS.* προϊδεῖν ἐδίδου ἑαυτοῖς in *Editis.*

[t] Τὴν ἐξ αὐτῶν] Forte τὴν αὐτῶν. COCC.

[u] Εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τῆς τελευταίας βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρας καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα·] A Rege Saulo ad exitium Sedeciæ anni DXIV. *Rufin.* annis nongentis & quatuordecim. SPANH.

[x] Καὶ ἡμέρας δέκα·] Ἡμέρας ις'. *Vat. Hen. Busb.* & *Zonar.*

[y] Ναβουζαρδάνην] Nabuzardan *Rufin.* SPANH.

[z] Ενδεκάτῳ ἔτει] Ἐν δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidisse dicit *Clement Alexandrinus* in *Stromatum* lib. 1. p. 329. rectius, (ut inquit *Usserius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Josephus.*

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & ſexaginta duo, menſes ſex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio uſque ad templi devaſtationem interceſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, & dierum decem: ab Adamo vero condito uſque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapſi* ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, & dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout ſingula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hieroſolyma à fundamentis diruiſſet, & populum tranſtuliſſet, captivos fecit Saream ſummum pontificem, & Sophoniam ſecundarium pontificem, & duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & ſeptem de Sedeciæ amicis, ejuſque ſcribam, & alios duces ſexaginta: quos omnes una cum vaſis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari juſſit: captivos vero *reliquos* omnes & in iſtis Sedeciam ipſe Babylonem duxit. Quin & vinctum ſecum deduxit Joſadochum ſummum pontificem, filium Sareæ ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

Series ſummorum pontificum à templi conditu uſque ad ejus conflagrationem.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas ſucceſſit, & poſt Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Soudeæ

τὰς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βασιλεὺς δὲ πᾶσι, ἀνῆψε τὸν ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, [a] τῇ νουμηνίᾳ, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τοῦ Ναβυχοδονοσόρου. ἐνέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν [b] κατέσρεψεν. ἐνεπρήσθη δὲ ὁ ναὸς [c] μὴ πεντακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῆνας ἕξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ' οὗ κατεσκευάσθη· τῇ δὲ ἐξ Αἰγύπτου μεταναστάσει τοῦ λαοῦ τότε μὲν ἔτη χίλια ἑξηκονταδύο, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τῷ δὲ κατακλυσμῷ μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ περιήσεως, χρόνος μὲν ὁ πᾶς ἐτῶν [d] χιλίων ἐννακοσίων πεντήκοντα ἑπτά, [e] μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ οὗ δὲ ἐγενήθη Ἀδαμος μέχρι τοῦ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη ἐστὶ [f] τρισχίλια πεντακόσια δεκατρία, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τὸ ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ στρατηγὸς τοῦ [g] Βαβυλωνίων βασιλέως, καταισκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν λαὸν μετανασήσας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τὸν ἀρχιερέα [h] Σαρέαν, καὶ τὸν [i] μετ' αὐτὸν ἱερέα [k] Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δὲ ἦσαν ἔτι, καὶ τὸν ἐπὶ [l] τῶν [m] ὀπλιτῶν εὐνοῦχον, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σεδεκίου ἑπτά, καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· οὓς ἁπάντας, μεθ' ὧν εὑρήσει σκευῶν, σκόμματα τοῖς τὸν βασιλέα εἰς [n] Ρεβλαθὰν πόλιν τῆς Συρίας. ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων σκέλυσεν σκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτμῆσαι· αὐτὸς δὲ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δὲ [o] ἐπήγετο καὶ· [p] Ἰωσιδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὃν ἐπὶ μὲν Σαρέα τοῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν [q] Ρεβλαθᾷ πόλει τῆς Συρίας, ὡς δὲ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ς'. Ἐπεὶ δὲ τὸ γένος διεξήλθομεν τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν δὲ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην [r] καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν [s] Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐγένετο τοῦ ναοῦ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δὲ ὁ υἱὸς Ἀχιμᾶς διαδέχεται τὴν τιμὴν, [t] καὶ μετὰ Ἀχιμᾶν [v] Ἀζαρίας. τοῦτον δὲ [x] Ἰώραμος, τοῦ δὲ Ἰωράμου [y] Ἰσος, μετ' αὐτὸν [z] δὲ [a] Ἀξιώραμος. τοῦτον δὲ Φινέας, τοῦ δὲ Φινέα [b] Σαδέας, τοῦ δὲ Σαδέα [c] Ἰαήλος, τοῦ δὲ Ἰαήλου Ἰωαδαμος,

a Τῇ νουμηνίᾳ,] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *menſe quinto, die nono, anno decimo nono Nebuchodonoſori*, prout in *S. Literis.* Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri ſui reſcribi jubet, vel ἐνάτῃ ex *Miſnicis*, vel δεκάτῃ ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S. Petitus* in *Animadverſ. ἀπαραδότοις* (ex *ἀλάσ.* l. 7. c. 16.) *Joſephum* reliquiſſe conjicit, τῇ η'. *Λαὸς μὲν.* ια'. ἔτει *Σεδ.* unde, ſcribarum incuria litera λ in ν mutata, poſtea formata fuerit vox νουμηνίᾳ.

b Κατέσρεψεν.] Κατέσκαψεν *Vat. Hen.* & *Busb.*

c Μεθ' ἑπτακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα,] Juxta quoſdam *Epiphanii* libros μὴ πεντακόσια. dein καὶ *μῆνας* ε'. καὶ δέκα ἡμέρας reſcribit *Petitus.* & mox infra v. 8. *μῆνας* ε'. *ἡμέρας δέκα.* HUDS. *Ruſin.* CCCLXX. SPANH.

d Χιλίων ἐννακοσίων] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara.* *χιλίων ἐννακοσίων πεντήκοντα, μῆν.* ἓξ, *ἡμερῶν δέκα* in *Editis. Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1002.) legi jubet, *χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἑπτά.* Videſis *Hottingerum* in *Hiſt. Sacr.* p. 347. HUDS. Mira confuſio in Chronologicis, nec ſibi ipſe conſtat, ſi alios locos conferas. Poſt πεντήκοντα quidam codices habent ἑπτά. Quum adeo corrupti ſint codices Joſephi, quis ſperet ſe certam tationem in conſtituendis temporibus apud Joſephum affecuturum? REL.

e Μηνῶν ἓξ,] Illa *μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα* delet *Petitus.* & mox ſexta hinc linea ſeq. ſcribit *μῆνας ε'. ἡμέρας δέκα.*

f Τρισχίλια] Τετρακισχίλια *Samb.* & *Gall.* 2. *τετρακισχίλια πεντακόσια δεκατρία Big.* probante *Iſ. Voſſio* in *Chronol. S.* p. 129. & *Jo. Pearſonio* in Epiſt. ad *Dodwellum.*

g Βαβυλωνίων βασιλέως] Τῶν ante Βαβυλωνίων delevimus, quod deſideretur in *MSS.*

h Σαρέαν,] Σίβεον *Big.* & *Samb.* Σαρέον *Vat.* quomodo *Samb.* & *Big.* mox infr. h. §. Σεβαῖον in *aliquibus MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18.

i Μετ' αὐτὸν ἱερέα] Ita *Big.* & *Samb.* μετ' αὐτὸν in *ceteris.*

k Σοφονίαν,] Sic *Vat.* & *S. Litera.* Σεφενίαν in *Editis Aliiſque.* In *Epiphanii* libris *Joſedech* dicitur.

l Ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν εὐνοῦχον,] Nota Eunuchum inter primos Sedeciæ Miniſtros. *Ruſinus*; & tres Eunuchos, qui erant ſuper armatos, ut legerit proinde: καὶ τρεῖς ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν εὐνούχους. SPANH.

m Ὁπλιτῶν εὐνοῦχον,] Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan.* πλείσων perperam in *Editis*, forſan pro πολεμιστῶν. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52.

n Ρεβλαθὰν πόλιν] Σελαμαθὰ *Samb.* & *Gall.* 1. Σαβολαθὰ *Vat.* Σαχαβαθὰ *Gall.* 2.

o Ἐπήγετο] Sic *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἐπάγετο in *Editis Aliiſque.*

p Ἰωσιδωκον] Ita *Big.* & *Samb.* Ἰωσάδεκον *cæteris.* Ἰωσίδαμον LXXII.

q Ρεβλαθᾷ πόλει] Hic loci Ἀγεβαθὰ *Samb.* Ἀρεβαθὰ *Big.* & *Vat.* Ἀελμάθα *Gall.* 1. 2.

r Καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι.] Καταδείξαντες in omnibus *MSS.* HUDS. Forte καταλήξαντες. Vetus: *qui Pontificatum Regum temporibus habuerunt.* COCC.

s Σάδωκος ὁ] Ita cum *Big.* & *Samb.* prout ſupra, *l.* 8. p. 416. v. 9. Σάδοκος in *Editis Aliiſque.*

t Καὶ μετὰ Ἀχιμᾶν] Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.*

v Ἀζαρίας.] Ναζαρίας *Big.* & *Samb.* pro Ἀζαρίας, litera ν attracta ex voce præcedente.

x Ἰώραμος,] Quoniam poſt *Azariam* in *Seder Olam* ſequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forſan *Joramus* & *Iſus* apud *Joſephum* ita commutandi, ut hic illi anteponendus. Nam *Iſus* non male reſpondebit *Joahaz*, qui contractiore pronunciatione in *Iſum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram. Selden.* de *Succ. in Pontif. Ebr.*

y Ἰσος,] Ἰωὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. Ἰος *Busb.* & *Hen.* Οὐὶς reponi jubet *S. Petitus.*

z Δὲ] Illud ὃ ex *MSS.*

a Ἀξιώραμος.] Τοῦτον δὲ Ἀελωράμου *Big.* & δὲ Ἀξιωράμου *Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum iſtud *Axioramı* nomen (ut inquit *Seldenus*) ſatis mirum eſt, & valde diſcrepat à *Jehoſaphat* in laterculo *Seder Olam.* Pro eo Ἰώραμος malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219.

b Σαδέας,] Σαδαίας & mox Σαδαία *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Nonne & hîc (inquit *Seldenus*) Σαδίας pro Ἰωδίας, Ἰαδίας, aut ſimili vocabulo *Jehojadem* more *Helleniſtarum* denotante, irrepſit? In *Seder Olam* poſt *Jehoiada* & *Phadea* (quibus in *Joſepho*

μ☉, Ιωθάμης ὁ Οὐρίας, Οὐρίης δὲ Νηρίας, ☿ ὁ Νηρίας [d] Ωδέας, τούτου δὲ [e] Σαλλέμ☉, Σαλλάμης δὲ Ελκίας, [f] Ελκίας δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ιωσάδωκ☉ ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. ἅπαντες, παῖδες ὄντες πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

deæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero ſequutus eſt Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Joſadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii poſt patres, pontificatum acceperunt.

ζ. Παραγενόμεν☉ δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, [g] ἄχρις οὗ ☾ ἐτελεύτησεν, ἐν εἱρκτῇ. θεάσας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ [h] τοῦ Ιεροσολύμων ἐνηνεγμένα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [i] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

7. Rex autem Babylonem reverſus Sedeciam, *Mors Sedeciæ.* uſque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipſum magnifice ſepeliſſet, vaſa, quibus Hieroſolymorum templum ſpoliaverat, diis dicavit ſuis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως Ναβουζαρδάνης τοῖς Ιουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' ὀλὺ Ισμαῆλ☉ ἀπέκτεινε. ☿ ὡς Ιωάννης, φυγαδωθέν☉ Ισμαήλου, μὴ τὸν λαὸν ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὃς Ναβουχοδονόσορ☉, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους ☾ ἀπήγαγε εἰς Βαβυλῶνα.

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo poſt Iſmaëlus occidit. Utque Joannes, Iſmaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonoſorus, cum expeditionem ſuſcepiſſet in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

Ο δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν [k] Ιουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [l] Γοδολίαν ὄνομα, [m] Αἰκάμου παῖδα τῶν εὐ γεγονότων, ἐπιεικῆ ☾ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [n] ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ [o] τελέσαι φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἔπεμψεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ προαγαγών. κεκελεύκει γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλεται), ὁπουοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [p] ἐπιστείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ' ἀλλαχόσε ποῦ μένειν· [q] ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς [r] ἐρειπίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς παλαιπώροις αὐτῆς λείψανοις. γνοὺς δ' αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν [s] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν [t] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμεν☉ δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. ☿ Ιερεμίας μὲν [v] κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας [x] Μασφαθᾶ καλουμένῃ, παρακαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ συναπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [y] Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, ☿ τῇ [z] πατρῴῳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

Nabuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *ſortis melioris* captivum abduxiſſet, pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præpoſito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & juſto. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluiſſent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad ſe acito, ſuaſit ut ſecum Babylonem iret: (regem enim mandaviſſe ut omnia ei præberet) ſin vero nolit, diceret ubinam habitare ſtatuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum ſequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; ſed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miſerrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepiſſet ſummam ei curam adhibere, & quicquid deſideraret *ei* ſuppeditare, eumque muneribus ampliſſimis ornaſſet, quocunque vellet ire permiſit. Et quidem Hieremias commoratus eſt in iſtius regionis urbe, quæ Maſphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut ſecum è carcere dimitteretur diſcipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illuſtri domo, & in patria lingua egregie doctus.

Nabuzardanes iis quos in terra Judæa reliquerat Godoliam præfecit. 4 *Regum,* c. 25. *Jer.* c. 39. c. 40. & c. 52.

Hieremiam ſolvit. *Jer.* c. 40.

β'. [a] Ναβουζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμεν☉, [b] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκηθέντων Ιεροσολύμων [c] φυγόντες, διασκεδασθέντες κατὰ τὴν χώραν, ἐπεὶ δὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀνακεχωρηκότας, καὶ λείπουσι

2. Cum autem iſta feciſſet Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obſeſſis Hieroſolymis diffugerant, per regionem fuſi diſperſique, poſtquam Babylonios diſceſſiſſe audiverunt, nonnul-

Judæi diſſipati veniunt ad Godoliam. *Jer.* c. 40.

ſepho ordine inverſo reſpondent *Phideas*, *Sudias*) ſequitur *Zedecias*, cujus ne veſtigium quidem in *Joſepho*, adeo ut hujus ſeries eam quæ eſt in *Seder Olam* deinceps uno ſemper anticipet.

r Ιεχόν☉,] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & mox Ιεχόν, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius ſit Ιεχόν quam Ιεχόν, quod in *Editis Aliiſque*, & dein Ιούν.

d Ωδέας,] Reſcribendum Οσέας, quo nomine (inquit *Seldenus*) uti molliori *Hoſchajah* ſatis exprimitur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Oſaias* in *vulgata* ſubſtituitur.

e Σαλλῆμ☉,] Ita & mox Σαλλήμου in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σαλλοῦμ☉ & Σαλλούμου *Gall.* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σαλδουμ☉ & Σαλδούμου in *Editis Aliiſque*. errore orto ex ſimilitudine literarum Δ & Λ.

f Ελκίας] Jam poſt *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum ſequitur in *Seder Olam*. In *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *Sareas* abeſt & locum ejus obtinet Αζαρ☉. in *Epiphanii* verſione *Aroch.* in *Vat. Hen.* & *Busb.* Αζαραάχωρ. quod forſan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hîc loci excidiſſe manifeſtum eſt ex *Joſephi* lib xx. ubi octodecim fuiſſe ſcribit. Vide *Schotanum* in *Hiſt. S.* p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9. 11. & *Nehem.* 11. 11.) cenſet *Azariam* & *Serajam* unum eundemque eſſe.

g Αχρις οὗ ☾ ἐτελεύτησεν,] De Jechonia è vinculis exempto infr. c. xi. §. 2. SPANH.

h Τοῦ Ιερουσολύμων] Ita cum *Big.* & *Samb.* Τῶ Ιερουσλ. ☿ ναοῦ in *Editis Aliiſque*.

i Κατῴκισεν ἐν τῇ] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) κατῴκησεν in *Editis*.

k Ιουδαίων λαὸν,] Εβραίων *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Γοδολίαν ὄνομα,] Γοδολίαν *Samb.* & *Gall.* 1.

m Αἰκάμου] Ικάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αχικάμου *Vat.* forſan ex LXXII.

n Εργασαμένοις,] Εργαζομένοις *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

o Τελέσαι φόρον ὡρισμένον.] Τελεῖν *Vat. Hen.* & *Busb.*

p Επιστείλῃ τῷ βασιλεῖ.] Επισταλῇ *Vat.*

q Ηδέως δ' εἶχεν] Ηδέως δ' ἔχειν *Vat. Hen.* & *Busb.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.*

r Ερειπίοις] Ita in *pleriſque MSS.* (& *Cocceio*) ἐρημίοις in *Editis Aliiſque*.

s Κατέλιπεν,] Κατέλιπεν, αὐτίκα πᾶσαν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

t Καὶ χορηγίαν] Καὶ χορηγὸν *Vat.* & forſan *Epiphanius*.

v Κατέμεινεν ἐν πόλει] Εἰς Δανὰν poſt κατέμεινεν inſerunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἰς Αδαναν *Vat. Manſit apud Godoliam* in verſione *Epiphanii*. καὶ ἦλθε πρὸς Γοδολίαν LXXII. *Jer.* 40. v. 6.

x Μασφαθᾶ καλουμένῃ,] Μασφαθὰ in *pleriſque MSS. Maſphat* in *Epiphanii* libris. Μασπηδὰθ aut Μασπηδὰ LXXII. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

y Νήρου δὲ παῖδα,] Νηρίου LXXII.

z Πατρῴῳ γλώττῃ] Πατρίῳ *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

a Ναβουζαρδάνης] Ναβουζαρδάνης ὁ ταῦτα *Vat.*

b Ωρμησεν] Ωρμησεν ὡς εἰς *Baſ.* & *Big.*

c Φυγόντες,] Ita in *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* præter *Hen.* & *Busb.* in *Editis*, φυγόντες· ἐπειδὴ τὰς Β. ἤ. ἀνακεχωρηκότας, συλλαβόντες &c.

nullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Masphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus & astutissimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, suasit Godolias ut *ibi* manerent, posito in præsens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos se pro defensore habere, adeo ut, si cui molestia crearetur, mature ei subveniretur; idque eis consilii dedit ut urbes quascunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum suis mitterent, easque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus esset, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme vescerentur. Hæc ad illos loquutus, dimisit *eos* ad regionis loca, prout cuique visum fuerit, habitanda.

Godolia Judæis bene consulit. Jer. c. 40.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum esset, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reversos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari siverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concursus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertissent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perspectam habuissent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem missurum esse Ismaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipse Israëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum esse. Cæterum ipsum insidiis liberatum iri ajebant, si eis permittat Ismaëlum occidere, utpote nemine præterea conscio futuro. Vereri enim se adjiciebant, ne, ipso ab illo interfecto, funditus pereant populi Israëlitarum reliquiæ. Is vero se illis fidem non habere fatebatur, qui hujusmodi insidias sibi ab homine beneficiis à se affecto paratas detulerunt. haud enim esse verisimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à se* consecutus est, adeo ingratum in benefactorem suum & impium inveniri, ut, cui scelus foret insidiis ab aliis circumventum non servasse, is studeret quæreretque manu sua illius cædem patrare. At vero si hæc pro veris habenda, satius esse dicebat ut ipse ab illo

Judæorum principes frustra Godoliam monent de insidiis ei paratis ab Ismaëlo. Jer. c. 40.

ψανά τινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τ Ιερουσολύμων γῆ, καὶ τοὺς ταύτην ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [d] Μασφαθαν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [e] ἐπ' αὐτοῖς, [f] Ιωάννης ὁ [g] Καρέα, καὶ [h] Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ γὰρ βασιλικοῦ γένους ὢν τὸν Ισμαηλον, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τ [i] Ιεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τ Αμμανιτῶν βασιλέα [k] Βααλεὶμ, καὶ [l] σωθῆναι αὐτὸν τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους τοίνυν ἡγουμένους αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτόθι μηδὲν δεδιότας τὸν Βαβυλωνίων. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν οὐδὲν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [m] προστάτην αὐτὸν ἕξειν λέγων, ὥστε, εἴτις ἐνοχλοίη, τυγχάνειν τ βοηθείας, [n] καὶ συνεδάφιζε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, [o] ἀποστέλλειν τε μετὰ τ ἰδίων, καὶ ἀνακτίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [p] κατοικεῖν· προεῖπέ τε προσκαθάζεσθαι αὐτοὺς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, [q] σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι μὴ ἐν χειμῶνι τρέφεσθαι. ταῦτα μὲν διαλεχθεὶς πρὸς αὐτοὺς, ἀπέλυσε [r] διάγειν τὴν χώραν εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διαδραμούσης δὲ φήμης εἰς τὰ πρὸς τὴν Ιουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τ Φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργεῖν κατοικεῖν ἐφῆκεν, [s] ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέδραμον [t] καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν καλὴν ἔκτησαν. καταγνόντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τ Γοδολίου ἐπιείκειαν καὶ φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ [v] Βααλεὶμ τ τ Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [x] πέμψειν Ισμαῆλον [y] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ [z] καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ [a] αὐτὸν ἐκ τ γένους τ βασιλικ. ῥᾳδίως γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τ ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς [b] ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαῆλον, ὡς ἀδήλου γνωσομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονεύσῃς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελὴς ἀπώλεια γένηται τῶν [c] ὑπολειπομένων τ τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δ' [d] ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, καὶ ἀνδρὸς εὐπειθοῦς ἐπιβουλὴ τοιαύτη [e] ἐμφανίσαιεν. οὐ γὰρ [f] εἰκὸς εἶναι, φησὶ, τηλικαύτην ἐρημίαν ὧν [g] ἔσχεν μὴ ἀμαυρόντα, ἅτε πονηρὸν εἰς τ εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, [h] ὡς δ' ὦ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [i] ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, [k] ἀσεβάζειν δ' αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτοῦ γενέσθαι. οὐ μὲν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [l] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν [m] ὑπ' ἐκεί-

νου

---

d Μασφαθάν.] Μασφάτην *Big.* Μασαφάτην *Samb.* Μασαφάθην *Gall.* 1. 2.

e Επ' αὐτοῖς,] Επ αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Ιωάννης] Ita in *Editis* & *Aliis.* Ιωάνης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In quibusdam *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωαν aut Ιωάναν aut Ιωάναν LXXII. *Johanan* in *Verit. Hebr.*

g Καρέα,] Καρέα *Big.* & *Samb.* Καρὴθ aut Καρηὲ aut Καρεὲ LXXII.

h Ιεζανίας,] Ita & LXXII. Ιωαζανίας *Big. Samb.* & *Vat.* ut & Σαρείας καὶ Ιωαζανίας *Big.* & *Samb.* inverso ordine.

i Ιερουσολύμων,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιερουσολυμιτῶν in *Editis.*

k Βααλεὶμ,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. favente *Epiphanio*, qui habet *Bachalim* aut *Vachalim.* Βαάλλω in *Editis Aliisque.* Βελισσὰ aut Βελισὰ LXXII. *Bahalis* in *Verit. Hebr.*

l Σωθῆναι αὐτῷ] Σωθήναγε *Big.* & *Gall.* 1. 2.

m Προστάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων,] Ita *Samb.* & *Gall.* 1. (*Coccejus*) atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & solatium cunctis præberet, & si quis ab alio gravaretur, illius mereretur auxilium: suasitque* &c. καὶ ὡδὶ ταύτην λέγων αὐτὸν ἔχειν ὡς· εἴτις in *Editis Aliisque.*

n Καὶ συνεδάφιζε] Illud καὶ ex *Big. Samb. Vet. Interpr.*

o Αποστέλλειν] Αποστελεῖν *Big.* & *Samb. à prima manu.*

p Κατοικεῖν·] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. κατοικεῖν προεῖπε. προσκαθάζεσθαι δ' αὐτὰς in *Editis Aliisque.*

q Σῖτόν τε καὶ οἶνον] Ita *Big.* & *Samb.* σῖτον καὶ in *ceteris.*

r Διάγειν τ χώρας] Διάγειν ἀπὸ τ χώρας *Vat.* in *Editis* ita distinguitur, ἀφεῖναι τ χώρας, εἰς ὃν &c.

s Εφ' ᾧ τελέσειν φόρον] Εφ' ᾧ τελέσουσι *Vat.*

t Καὶ αὐτοὶ πρὸς τ Γοδολίαν,] Illud καὶ è *Big.* & *Samb.*

* Pace regi,] Illa *pace regi* ex *Epiphanio* adjeci.

v Βααλεὶμ] Βαάλιμον *Big. Samb.* & *Gall* 1. 2. in *Editis* Βαάλλω. Vide p. præced. §. 2.

x Πέμψειν Ισμαῆλον] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. πέμπειν in *Editis.* πέμψαι *Hen.* & *Busb.*

y Αποκτενοῦντα αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. δόλῳ ἀποκτεινοῦντα αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* ἀποκτενοῦντα δόλῳ κρυφίως in *Editis Aliisque.*

z Καὶ κρυφίως,] Illud καὶ inferunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Αὐτὸν ἐκ τ γένους,] Αὐτὸν ex *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2.

b Εφῇ κτεῖναι] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἐφ' ᾗ *Hen.* ἔφη in *Editis Aliisque.*

c Υπολειπομένων] Υπολελειμμένων *Big.* & *Samb.*

d Απιστεῖν αὐτοῖς] Illud ἀπιστεῖν ex *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὁ δ' ἠπίστει αὐτοῖς κατ' ἄνδρα *Hen.* & *Busb.*

e Εμφανίσαιεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐμφανίσειεν in *ceteris.*

f Εἰκὸς εἶναι,] Εἰκὸς εἶναι λέγων *Hen.* & *Busb.*

g Εχεσκε μὴ ἀμαυρόντα,] Εχεσε *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Ὡς δ' ὦ μὲν ἀδίκημα] Ος τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὲν in *Edit. Bas.* ὡς τὸ μὲν in *Edit. Gen.* ὡς τῷ μὲν in *MSS.* unde ex conjectura feci ὡς δ' ὦ μὲν. HUDS. ὡς ὑπὲρ τὸ. COCC.

i Επιβουλευόμενον σῶσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐπιβουλευσόμενον *Vat.* ἐπιβουλευσάμενον in *Editis.*

k Ασεβάζειν δ' αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἀσεβάσαι in *ceteris.*

l Δεῖ δοκεῖν,] Sic *MSS.* vel δὴν δοκεῖν. in *Editis* δὴν δοκεῖ.

m Υπ' ἐκείνου μᾶλλον,] Ita *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἀπ' ἐκείνου in *reliquis.*

n Δια-

νϐ μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πίστευσαντα τῇ ἰδίᾳ σωτηρίαν, καὶ παρακαταθέμενον αὐτῷ, [n] Διαφθεῖραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν [o] Ιωάννης [p] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνῳ δ' διελθόντων ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὴν πάλιν Ισμαὴλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, ὃς λαμπρᾶ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη, φιλοφρονούμενος τὸν Ισμαὴλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ἔτως αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπισμένον εἰς ἀνωμοθησίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τὴν μέθης, ὁ Ισμαὴλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ καθακειμένους ἐν [q] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τοῦτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τοὺς ἐν τῇ πόλει Ιουδαίους, καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν Βαϐυλωνίων καταλειφθέντας [r] ἐν αὐτῇ τῷ στρατιωτῶν. τῇ δ' ὑπιούσῃ μετὰ δώρων ἦκον [s] πρὸς Γοδολίαν τινὲς ἀπὸ τῆς χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δ' αὐτοὺς Ισμαὴλος, εἶσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [t] γένοιτο, κατέπεμψε. διεσώθησαν δ' τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ [u] παραδῶσι, ἔπιπλά τε καὶ ἐσθῆτας καὶ σῖτον· ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαὴλος. τὸν δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ἠχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ θυγατέρας τοῦ βασιλέως Σεδεκίου, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαϐυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ταῦτα ἀπαγαγόμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ακούσας δ' Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν [x] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου, καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος [y] χαλεπῶς ἤνεγκε, καὶ παραλαβόντες τὸν στρατὸν ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Ισμαήλου, ἵνα τιμωρήσωνται αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἀναιρεθέντων. καὶ τὸν μὲν ἡμέραν ἐκείνην [a] ἐπέμειναν αὐτόθι. διεγνωκότων δ' ἐκεῖθεν ἄρασθαι εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαϐυλώνιοι [b] μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, [c] ὑπὲρ Γοδολίου δὲ καλασκεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονεύμενος.

ς'. Ονλων δ' ὀλίγου τούτου τὴν βουλὴν, προσίασιν Ιερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ τοῦ Καρέου, [d] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανῶσιν αὐτοῖς [e] περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, [f] ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὁμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ [g] Ιερεμίας εἴπῃ. ὑποσχομένου δὲ τοῦ προφήτου μενοῦν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, συνέβη μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ περιμεροτο, quam ut hominem occideret, qui ad ipſum confugerat, ſuamque ſalutem ejus fidei commiſerat & apud eum quaſi ſequeſtrem depoſuiſſet.

4. Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ perſuadere non potuiſſent, *ab eo* diſceſſerunt. at triginta poſt diebus in urbem Maſphatham ad Godoliam venit Iſmaëlus, & cum eo viri decem, quos cum ſplendidæ menſæ adhibuiſſet, eiſque lautia dediſſet, ebrius factus eſt, dum Iſmaëlum ejuſque comites magna hilaritate excipit. Iſmaëlus autem, eum ita ſe habentem conſpicatus, vinoque gravem in ſtuporem & ſomnum immerſum, ipſe cum amicis ſuis derepente *à menſa* ſurrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et ſtatim ab hac illorum cæde nocte egreſſus, Judæos omnes qui in urbe erant occidit, ſimulque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera ſecum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat ſciente. Iſmaëlus autem ubi eos conſpexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingreſſi eſſent, clauſo *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conſpicerentur, in foſſam quandam profundam demerſit. Ex his autem octoginta viris illi ſervati ſunt, qui eum obſecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, ſupellectilem & veſtes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris iſtis pepercit Iſmaëlus. populum vero Maſphathenſen cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem ſe confert.

Godoliæ aliorumque cædes nefaria. Jer. c. 41.

Iſmaëli fraus impia. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant ſcelus ab Iſmaëlo Maſphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis ſuis quiſque militibus profecti ſunt ad inferendum Iſmaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronenſem. Qui vero ab Iſmaëlo abducebantur, cum Joannem duceſque vidiſſent, lætitia affecti erant, rati auxilium ſibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Iſmaëlus cum octo viris *Joanni* elapſis ad Ammanitarum regem ſe contulit. Cæterum Joannes, aſſumptis quos de manibus eripuerat Iſmaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui * Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus eſt. Statuerant autem *omnes* ut inde digreſſi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, ſi in regione manſerint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi ſummæ rerum præfecerant.

Joannes Iſmaëlum perſequitur. Jer. c. 41.

6. Dum id conſilii agitarent, ad Hieremiam accedunt, Joannes Careæ filius, ejuſque comites militiæ duces, ut Deum oraret obſecrantes, ut illis, præ conſilii inopia quid agendum eſſet dubitantibus, id ipſum oſtenderet, juratis facturos ſe quicquid illis Hieremias juſſerit. Cum autem vates promiſiſſet, ſe pro illis apud Deum interceſſurum eſſe, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris

Judæi Hieremiam, quid ſibi faciendum ſit conſulunt. Jer. c. 42.

---

n Διαφθεῖραι.] *Al.* φθεῖραι.

o Ιωάννης] Ιωάνας *Big.* & *Gall.* 1. Ιωανὰς *Samb.* Vide ſupr. §. 2.

p Καὶ οἱ σὺν] Οἱ σὺν αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων *Big.* & *Samb.*

q Τῷ συμποσίῳ.] Illud τῷ ex *MSS.*

r Ε. αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν.] Εν αὐτοῖς στρατιώτας *Hen.* & *Busb.*

s Πρὸς Γοδολίαν] Πρὸς τὸν Γοδολίαν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

t Γένοιτο,] Γένοιτο in *iiſdem MSS.*

u Παραδῶσι,] Παραδώσειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Τῇ Μασφαθᾷ] Φασμάθῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Χεβρῶνι.] Εν Γαβαὼν legendum conjicit Cl. *Lowthius* ex *Jer.* c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 417. v. 2. Εν Νιβαὼν *Hen.* & *Busb.*

z Τὰ νήπια,] Illud τὰ ex *MSS.*

a Μάνδραν λεγόμενον ἀπαγίνεται.] Μάνδρα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

b Επίμειναν αὐτόθι.] Υπέμειναν *Big.* & *Samb.*

* *Mandra dicitur,*] *Caulæ* in verſione *Epiphanii.*

c Μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ.] Μείναντες *Big.* & *Samb.*

d Υπὲρ Γοδολίου] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ὑπὸ in *Editis Aliiſque.*

e Καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες,] Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

f Περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν,] Περὶ τούτου τί χρὴ *Big.* & *Samb.*

g Ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ,] Τοῦτ' αὐτοῖς *Big.* & *Samb.*

h Ιερεμίας εἴπῃ.] Articulum non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

teris ducibus, populoque, ſe quidem illis, ſi in iſta terra remanſerint, adfuturum, curamque illorum geſturum, & à Babyloniis quos metuunt illæſos ſervaturum; in Ægyptum vero proficiſcentes relicturum eſſe, foreque ut ira incenſus vos iiſdem malis afficiat, quæ patres veſtros jam ante perpeſſos eſſe ſciviſtis. Cum Joanni populoque dixiſſet, Deum eos iſta præmonere, ei parum creditum eſt: quaſi illos ſuo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam iniret à Barucho diſcipulo ſuo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne diſcedant perſuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei conſilio, quod eis vatis miniſterio dederat, haud obſequuti, in Ægyptum conceſſerunt, ſecum ducentes Hieremiam & Baruchum.

Eis conſilium dedit ut in Judea manerent. Jer. c. 42.

In Ægyptum proficiſcuntur Judæorum reliquiæ. Jer. c. 43.

7. Cum autem eò perveniſſent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; juſſitque ei ut populo prædiceret captum iri Ægyptum, foreque ut alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto poſt Hieroſolymorum vaſtationem anno, qui viceſimus tertius regni Nabuchodonoſori, exercitum ipſe eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Iſtis autem gentibus in poteſtatem ſuam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipſam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero conſtituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res ceciderunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Aſſyriis abducti, regnante Oſea: deinde à Nabuchodonoſoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus ſupererant, captis Hieroſolymis. At enim Salmanaſares, cum Iſraëlitas ſedibus ſuis exciviſſet, in eaſdem gentem Chuthæorum tranſtulit: qui prius interiora Perſidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati ſunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxiſſet, nullam gentem in *eam* regionem repoſuit. Quo factum eſt, ut tota Judæa cum Hieroſolymis & templo annos ſeptuaginta deſerta permanſerit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem interceſſit, annorum eſſet centum & triginta, menſium ſex, & dierum decem.

Hieremiæ in Ægypto vaticinium de Babyloniorum rege. Jer. c. 44.

Chuthæorum in Samariam migratio poſt decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

λαῷ παντὶ, ὅτι [i] μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσῃ, καὶ βοήθειαν [k] ἕξει, καὶ τηρήσῃ σῶζῃ τῶν Βαβυλωνίων ἐς δεδίασιν ἀπαθεῖς, [l] πορευομένους δ' εἰς Αἴγυπτον [m] ἀπολείψειν, καὶ τοῦτο [n] διαθήσῃν ὀργισθεὶς ἀ καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τ Θεὸν αὐτοῖς βουλεύειν ὁ βροφήτης, οὐκ ἐπιστεύετο, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτὰς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύοι· χαριζόμενον δὴ Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψεύδεσθαι μὲν τὸ Θεοῦ, πεῖθειν δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἀφθαρῶσι. βουλόμενοι οὖν ὅ, τι λαὸς [o] καὶ ὁ Ιωάννης τ τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ βροφήτου παρήνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων & τὸν Ιερεμίαν & τὸν [p] Βαρῦχον.

ζ. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ βροφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ τὴν Αἰγυπτίων τ Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ βροειπεῖν [q] ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τὴν τε ἅλωσιν τ Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [r] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [s] τῷ γὰρ πέμπτῳ τ Ιεροσολύμων πορθήσεως ἔτει, ὃ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν [t] τ Ναβυχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [v] ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Αμμανίταις καὶ Μωαβίταις. πεποιήμενος δὲ ὑποχείρια ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενος αὐτήν. καὶ τ μὲν τότε [x] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ιουδαίους αἰχμαλώτους ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Εβραίων ἔθνος ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γενόμενον παρειλήφαμεν, διὰ ἐλθὼν [y] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Ασυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τ δέκα φυλῶν λαὸς ἀπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος [z] Ωσήε· ἕπτα [a] τ δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβυχοδονοσόρου τ τ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [b] ὃς ὑπελείφθη τ Ιεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τὰς Ισραηλίτας, [c] κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν [d] τὸ Χαθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τ Περσίδος καὶ τ Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι [e] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τ χώραν εἰς ἣν κατῳκίσθησαν μεταναστάσιν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τ Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τὰς δύο φυλὰς ἐξαγαγὼν, ἐνταῦθα ἔθνος εἰς τὴν χώραν [f] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' [g] ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα, καὶ Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [h] ἑβδομήκοντα. τὸ δὴ σύμπαντα χρόνου, [i] ὃς ἀπὸ τ τ Ισραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἕως τὴν τ δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐλήλυθε, [k] ἐκαίετο ἔτη καὶ ῥιάκοντα, [l] μῆνας ἓξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

---

i Μενοῦσι μὲν αὐτοῖς] Μένουσι *Samb. Busb.* & *Hen.*

k Εξει,] Παρέξει *Big.* παρέξειν *Samb.* & mox τηρήσειν.

l Πορευομένους δ'] Πορευομένοις *Samb.* & *Busb.*

m Απολείψειν,] Απολείψει *Big. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. *à manu ſecunda.*

n Διαθήσειν ὀργισθείς] Διαθήσει *Big.* & *Gall.* 1.

o Καὶ ὁ Ιωάννης] Καὶ Ιωάννης τ & Θεοῦ συμμαχίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Βαρῦχον.] *Al.* Βάρυχον.

q Εκέλευσε τῷ λαῷ,] Εκέλευσι *Big. Samb. Hen.* & *Gall.* 2. κελεύει *Gall.* 1.

r Αποκτενεῖ,] Ita cum pleriſque *MSS.* ἀνακτείνῃ in *Editis Aliiſque.*

s Τῷ γὰρ πέμπτῳ] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adverſaria Chronol. c. 15.

t Τῆς Ναβυχοδονοσόρου βασιλείας,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & Ναβυχοδονοσόρου in *cæteris.*

v Ο αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην] Illa ὁ αὐτὸς deſiderant *Big.* & *Samb.* in ſuo tamen codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

x Βασιλέα κτείνει,] Jer. c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephree.* Ουαφρὴ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem ſit qui Απρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Joſephus* falſi redarguatur, qui à Nabuchodonoſoro occiſum ſcribit.

y Πέραν Εὐφράτου.] Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* πέραν & Εὐφράτου in *cæteris.*

z Ωσήε·] Ita *MSS.* prout ſupra, p. 504. §. 1. & alibi. Ωσήε in *Editis.*

a Τῶν δύο] Ο τ δ. φ. COCC.

b Ος ὑπελείφθη] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ὃς & ὃς ὑπελείφθη in *Editis.*

c Κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν] Ita in pleriſque *MSS.* (& Cocc.) κατῴκησεν in *Editis Aliiſque.*

d Τὸ Χαθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τ Περσίδος & τ Μηδίας ἦσαν,] Τὸ τ Χαθαίων *Big.* & *Samb.* Vide lib. IX. ſub finem. HUDS. Conf. ſupr. lib. 9. c. 14. §. 3. *SPANH.*

e Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν,] Rurſus locum eundem conſulas velim.

f Αὐτῶν κατῴκισε.] Illud αὐτῶν è *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

g Ερημος ἡ Ιουδαία πᾶσα,] Sic *MSS.* ἔρημος Ιουδαία in *Editis.*

h Εβδομήκοντα.] Aperte loquitur de his annis deſolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simſonus* in *Chron. Cathol.* ad ann. 3486.

i Ος ἀπὸ τ τ Ισραηλιτῶν] Ος & ἀπὸ *Big.* & *Samb.* ὅσις ἀπὸ *Hen.* & *Busb.*

k Εκαίετο ἔτη] Imo CXXXIII. Vide *Iſ. Voſſium* in *Chron. S.* c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* p. 1107.) ſcribendum ait, ἔτη ρλγ'. μῆνας ἓξ, ἡμέρας εἴκοσι.

l Μῆνας ἓξ,] Καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ Δανιήλου· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ τοὺς [m] εὐγενεστάτους λαῶν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ δὲ τῇ ἀκμῇ τῶν σωμάτων, καὶ τῇ εὐμορφίᾳ τῶν ὄψεων ἦσαν πρεπωδέστατοι, παιδαγωγοῖς δὲ τῇ δι' αὐτῶν ἀγωγῇ χρησόμενος, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ μὲν αὐτὸ δὲ τοὺς [n] ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσα καταπρέψαντα ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας ἀφθεῖς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. [o] ἦσαν δέ τινες σοφίαν ἱκανοὶ, πρὸς οὓς [p] ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δὲ ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους πέντε, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανιὴλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀνανίας, ὁ δὲ Μισαὴλος, ὁ δὲ τέταρτος Ἀζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι πρὸς ἑτέρους ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν [q] Δανιήλου ἐκάλεσε Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχην, Μισαήλου δὲ Μισάχην, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, διὰ ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ σπουδῆς τοῦ πρὸς τὴν παίδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν πρόσκαιρον γενομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ στέργων διετέλει.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μὴ τῶν συγγενῶν συλλεαγωγεῖν [r] αὐτὸν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ [s] καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν [t] Ἀσχάνῃ τῷ τοῦ ἐπιμέλειαν αὐτῶν [v] ἐπιπεπραγμένῳ δυνάσθαι, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς κομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς ἀφαιρεσιν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βούλοιτο· πρὸς γὰρ τοῦ τοιούτου δίαιταν αὐτοὺς [x] κεκινῆσθαι, τὸν δὲ ἑτέρας ἀπορρονεῖν. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμον ὑπηρετεῖν ἔλεγε αὐτῶν τῇ προαιρέσει. ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ καταφθονηθεὶς τῷ βασιλεῖ γνωσθέντος, ἐκ τοῦ τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τοῦ προσώπου τὸ χαρακτήρων· [y] συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων ὑπηδυτέρων ἐλεγχθέντος, αἴτιος κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ καταστῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πρὸς τὸν ὑλακῶς τὸν Ἀσχάνην πιθέσθαι ἐπὶ δέκα ἡμέρας πεῖραν ἐποιήσαντο αὐτοῖς πίεσας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόντος μὲν αὐτοῖς τὸ τῶν σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς οὐδὲν ἔτι εἰς αὐτὸν βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὸν πρότερον αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, ὁ μόνον οὐδὲν αὐτοὺς ἐλυπεῖ τὸν τροφὸν ἐκείνου προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων διαφέροντας τὰ σώματα [z] καὶ μείζονας ἐγένοντο, ὡς τοὺς μὲν σιδηρεσίους [a] ὑπολαμβάνειν, οἷς τὸν βασιλικὸν συνέβαινεν εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ μὴ τοῦ Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης [b] ἃ μὲν ἀπὸ τοῦ δείπνου καθημέραν συνήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτοὺς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προρρηθέντα. οἱ δὲ ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τοῦτο καθαρῶν καὶ πρὸς τὸν

CAP. X.

De Daniele: & quænam ei acciderunt in Babylone.

CÆterum Nabuchodonoſorus Babyloniorum rex, cum *ſibi* ſumpſiſſet nobiliſſimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conſpicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibuſdam illorum * exſectis (id quod ſolitus eſt facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de ſua menſa præbebat, curabatque ut regionis iſtius inſtituta & literas Chaldæas docerentur. Iſti autem ſatis magnam conſequuti erant ſapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præſtantes bonoque ingenio prædiți. quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Miſaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliiſque nominibus uti juſſit. Et Danielum quidem Baltaſarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Miſaëlum Miſachen, Azariam vero Abdenago. Iſtos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum ſtudiis adhibitam, & quod in ſapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore proſequebatur.

Nabuchodonoſorus Judæorum pueros nobiliores formaque elegantioris liberaliter inſtitui jubet.

De Danielo ejuſque cognatis. Dan. c. 1.

2. Cum autem viſum fuiſſet Danielo, ut ipſe cum cognatis ſuis durius victitaret, & à menſæ regiæ eduliis abſtineret, atque adeo ab univerſis vitali ſpiritu animatis, Aſchanem adiit ſpadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur ſibi caperet & abſumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & ſi quid aliud præterea vellet inanime. ad hujuſmodi enim victum ſe magno deſiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero ſe paratum eſſe dicebat voluntati illorum obſequi: ſed nonnihil vereri, ne, ſi hoc reſciverit rex corporum ex gracilitate oriſque lineamentis ſubinde mutatis (neceſſe enim eſſe corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene paſtis *hujuſce rei* manifeſti, ſibi auctores fiant periculi ſuppliciique. Aſchani itaque ad hoc faciendum timido perſuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita veſcerentur: quod ſi corpora illorum nihilo deterius ſe inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi ſint; ſin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliiſque pejus ſe habentes, ad priorem victus conſuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo iſtiuſmodi ſuppeditato non modo nihil eis deceſſerit, ſed corpore magis quam alii bene curato eſſe & pinguiores apparuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia veſci contigit, ex pauperioribus eſſe quis ſuſpicaretur, Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia ſummaque luxuria vixiſſe; exinde Aſchanes, abſque omni metu, quæ pueris quotidie de menſa ſua rex mittere conſuevit, ſibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quaſi propterea mentes eis

Eorum vitlus & ſapientia. Dan. c. 1.

ef-

m Εὐγενεστάτους] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐγενεστάτων in *reliquis*.

* *Exſectis*] Judæos ἐκτεμνομένους prædixerat *Hieremias*.

n Ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν] Illud ἐκ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

o Ἦσαν δέ τινες] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτοὶ in *Editis Aliiſque*.

p Ἐκέλευε διατρίβειν·] Ita cum *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis*.

q Δανιήλου ἐκάλεσε Βαλτάσαρον,] Δανιήλου (ut & ſupra Δανιήλῳ) *Samb.* & mox ἐκάλεσε *Big.* & *Samb.*

r Αὐτὸν,] Ita *Samb.* ἑαυτὸν *Gall.* 2. αὐτὸν in *reliquis*.

s Καθόλου πάντων] Sic *MSS.* καθόλου in *Editis*.

t Ἀσχάνῃ] Ἀσφάνῃ malit *Schotanus*. Apud *Chryſoſtomum* ſub initium *Interpretationis* in *Danielem* Ἀσφανὶζ pro Ἀσφανὶς ex LXXII. reponi ſuadet *Cotelerius*: qui *Joſephum* Ἀχάνης pro Ἀσφάνης diviſſe exiſtimat, ob ſimilitudinem literarum Hebraïcarum.

v Ἐπιτετραμμένῳ δυνάσθαι,] Ἐπιτετραμμένῳ δυνάσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Κεκινῆσθαι,] Ita *Big.* & *Samb.* & *Gall.* 1. 2. σκληκινεῖσθαι in *Editis Aliiſque*.

y Συμμεταβαλεῖν] Συμμεταβάλλειν *Big.* & *Samb.* & infra mox ead. §. συμμεταβαλόντος.

z Καὶ μείζονας ἐγένοντο,] Ita *MSS.* καὶ σύστασιν μείζονες γίνονται in *Editis*.

a Ὑπολαμβάνειν,] Ὑπολαμβάνειν malit Cl. *Louthius*.

b Ἃ μὲν ἀπὸ τοῦ δείπνου] Οσα μὲν *Big.* & *Samb.*

esſent puræ, & defœcatæ adeo ut optime poſſent diſciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque iſta eadem ex cauſa molliora reddebant) facile inſtituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris ſatis jam ad ſapientiam peritus, ſomniis interpretandis animum adjecit: numenque ei manifeſto aderat.

Nabuchodonoſorus ſomnium videt mirabile. Dan. c. 2.

3. Biennio autem poſt Ægypti populationem, rex Nabuchodonoſorus, cum ſomnium mirabile vidiſſet, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è ſtratis ſurrexit oblivi ſcitur. Accerſitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipſis, ſe forte ſomnium vidiſſe: illiſque indicans quòd ei acciderat viſorum oblivione capi, juſſit illis ut ipſi dicerent, quale eſſet ſomnium & quid ſibi velit. Cum autem illi reſponderent, ab hominibus fieri non poſſe ut hoc reperiretur, veruntamen, ſomnii viſionem ſi illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus eſt, niſi ſomnium ei expedirent. illoſque omnes *ſtatim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant ſe quod juſſum erat facere non poſſe. Tum Danielus, audito quod rex omnes ſapientes occidi juſſerat, & inter hos ſe quoque cum cognatis ſuis eſſe in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis ſatellites. Cumque ab eo ſupplex quæſiviſſet, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut ſapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexiſſet ſomnii negotium, & quod juſſi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque ſe non poſſe, regem ad iram commoviſſent: obſecravit Ariochum, ut ad regem ingreſſus unam noctem *ad comminiſcendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: ſpem enim ſibi eſſe, ſi eâ Deum precatus fuerit, fore ut ſomnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, iſta poſtulare Danielum. atque ille cædem magorum differri juſſit, tantiſper dum certior fieret de promiſſo Danieli. Cæterum puer, ubi ſe cum cognatis *ſuis* domum receperat, ſupplex Deum per totam noctem obſecrat ut *ſomnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipſis pereundum eſt, ab ira regis eriperet, viſionem ſibi ſiſtendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapſa eſt. Deus autem, & periclitantes miſeratus & Danieli ſapientia delectatus, ſomnium ei notum fecit ſimulque ejus interpretationem, ut quid ſignificaret ex ipſo rex intelligeret. Jamque Danielus cum iſta à Deo accepiſſet, gaudio perfuſus ſurgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem poſtquam de vita jam deſperarint & *cum ſolicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in ſpem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miſerto, prima luce Ariochum adit, & ab eo petebat ut ſe ad re-

Magi mortem minatur, niſi illud ejuſque interpretationem ſibi dicerent. Dan. c. 2.

Magi mortis adjudicantur, poſtquam rem fieri non poſſe pronunciaverant. Dan. c. 2.

Quod ubi Danielo compertum, enunciationem ſomnii interpretationemque ejus pollicetur. Dan. c. 2.

Mox, cum precibus Deum interpellaſſet, voti ſit compos. Dan. c. 2.

παιδείαν ἀκραιφνῶν γεγυμνασμένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν ἀτονωτέρων· ἅτε γὰρ ἐκείνας [c] ἐλαφροῦντο καὶ βαρείας εἶχον τὰς [d] τροφὰς ποικίλης, ἃ δὴ ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις ἦν ἔθος τοῖς Ἑβραίοις ἐν τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανιὴλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, πρὸς κρίσιν ὀνείρων ἐστηδάκει· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν [e] ἐγίνετο.

γ'. Μετὰ δὲ ἔτος [f] δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμασίον, ὃ τὴν ἔκπληξιν αὐτοῦ αὐτῷ κατὰ τὰς ὕπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς, τοῦτο μὲν ἐπιλανθάνεται διὰ νύκτα τῆς κλίνης. μεταπεμψάμενος [g] δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἴη τι ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς μὲν τὴν λήθην ὧν εἶδε μένων, [h] σκέλλουσιν αὐτοὺς λέγειν, ὅ, τι τε εἴη τὸ ὄναρ, [i] καὶ τί τὸ σημεῖον. τὸ δὲ ἀδυνάτον εἶναι λεγόντων ἀνθρώπους τοῦθ' ὁρᾶν, εἰ δή τι αὐτοῖς ἔκδοιτο τὴν ὄψιν ἢ ἐνυπνίου φαίνειν τὸ σημεῖον [k] ὑποσχομένους, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προσέταξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, πεῖραν τοῦ κελεῦσθέν ὁμολογήσαντας μὴ δυνάσθαι. Δανιὴλος δ' ἀκούσας ὅτι προσέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, [l] ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸν μὴ τῶν συγγνωῶν κινδυνεύειν, προσέσσιν [m] Ἀριόχῳ τῷ τοῦ δορυφόρων τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχιμαγείρῳ πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἰς προσταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντος [n] τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦ ἐπιλελησμένῳ, φήσαντος μὴ δυνάσθαι, [o] παρώξυναν αὐτὸν, παρεκάλεσε τὸν Ἀριόχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, [p] μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ [q] ταύτην τὴν ἀναίρεσιν ἐπισχεῖν· ἐλπίζειν γὰρ [r] δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ Ἀριόχος ταῦτ' ἀπήγγελε τῷ βασιλεῖ Δανιήλου ἀξιοῦν. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ἐπισχεῖν, ἕως γνῷ τὴν ὑποσχεσιν [s] τοῦ Δανιήλου. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγνωῶν ὑποχωρήσας πρὸς ἑαυτὸν, δι' ὅλης ἱκετεύει τὸν Θεὸν τὸν νυκτὸς, [t] γνωρίσαι, καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, οἷς δεῖ καὶ αὐτὸς συναπολέσθαι, [v] ῥύσασθαι τὸ τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τῷ ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλῳ ἧς ὁ βασιλεὺς [x] ἐπελέλησται διὰ τὸ παρελθόντος νυκτὸς ἰδὼν κατὰ τοὺς ὕπνους. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τοῦ τε κινδυνεύοντας ἐλεήσας, καὶ τὸ Δανιήλου τὸ σοφίας [y] ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τῷ κελεῦσαι, ὡς ἂν τὸ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτοῦ μάθοι. Δανιὴλος δὲ γνοὺς θεοῦ τοῦτο, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τοὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τὸν ζῆν εἰς [z] τὸ τεθνάναι τῷ ἀφνοίαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν εἰς τὰς περὶ τοῦ βίου ἀνήγαγεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἡμέρας ἐφαινούσης [a] πρὸς τὸν [b] Ἀριόχον, καὶ ἄγειν αὐτὸν ἐξίει πρὸς τὸν βασιλέα δη-

c Ελαφροῦντο] Εφείλκοντο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. quod forſan à *Joſephi* manu. HUDS. Lege ἐλαφροῦντο. COCC.

d Τροφὰς ποικίλης,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τροφῆς in *Editis Aliiſque.*

e Ἐγίνετο.] Ἐγίνετο *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

f Δεύτερον τῆς Αἰγύπτου] Videſis Tornellum ad A. M. 3453. n. 2. & *L. Capellum* in *Chronol. S.* p. 223.

g Δὴ τοὺς Χαλδαίους] Δὴ pro ἢ lego.

h Ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν,] Ἐκέλευσεν *Big.* & *Samb.*

i Καὶ τί τὸ σημεῖον.] Καὶ ὅ, τι σημαίνει *Hen.* & *Busb.* HUDS. Forte τημαινόμενον, ut & paullo inferius. COCC.

k Ὑποσχομένων,] Ὑπισχνουμένων in *Iiſdem.*

l Ἐν τούτοις] Ἐν τούτοις γὰρ αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς ἀπεδείκνυτο *Hen.* & *Busb.*

m Ἀριόχῳ τῷ τοῦ ἐπὶ] Ἀριόχῃ *Vat. Gall.* 2. & infra Ἀριόχου. Ἀριοὺχ LXXII. HUDS. Ariochim *Ruſin.* ſic mox τὸν Ἀριόχου. SPANH.

n Περὶ τὸ ἐνύπνιον,] Περὶ τοῦ ἐνυπνίου *Big.* & *Samb.*

o Παρώξυναν αὐτὸν,] Ita *Samb.* παρωξυνέσαν *Big.* παρεξύνουν *Gall.* 1. 2. παρεξύναν in *Editis Aliiſque.*

p Μίαν αἰτήσασθαι] Prudenter *Chryſoſtomus* & *Theodoretus* in ea re, quam *Sacer contextus* reticuit, negotium habere noluerunt. At *Joſephus* tempus definit, *unam noctem*; *Tertullianus* quidem *triduum*. malim *Joſepho* accedere. *Cotelerius* ad *Chryſoſt.* in *Dan.* p. 85.

q Ταύτην τὴν ἀναίρεσιν] Ταύτην *Vat.* & *Samb.*

r Δι' αὐτῆς δεηθεὶς] Διὰ ταύτης *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Τοῦ Δανιήλου.] Τὸν Δανιήλου *Big.* & *Samb.*

t Γνωρίσαι] Σῶσαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐλεῆσαι *Hen.* & *Busb.*

v Ῥύσασθαι τὸ τοῦ βασιλέως ὀργῆς,] Ῥύσασθαι τοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

x Ἐπελέλησται] Sic *MSS.* ἐπιλέλησο in *Editis.*

y Ἀγασάμενος,] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis* ἀγασάμενον.

z Πρὸς τὸ τεθνάναι] Eo modo *Big.* & *Samb.* πρὸς τῷ in *reliquis.*

a Πρὸς τὸν Ἀριόχον] Πρὸς Ἀριόχου *Big.* & *Samb.*

b Ἀριόχον,] Confer ſupr. SPANH.

c Πρὸς

δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βέλεσχ τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [c] περὶ τῆς παρελθούσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν δ' πρὸς τ βασιλέα Δανιήλ, παρητήσατο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τ ἄλλων Χαλδαίων & μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ ἰδεῖν δυνηθέντος, [d] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "ἃ γὰρ κατ' ἐμπει-"ρίαν, καὶ ὅτι τὴν ψυχὴν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπονηκὼς, "τοῦτο [e] γνοίεσχ· ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, [f] φησὶν, ὁ Θεὸς κιν-"δυνεύοντας ἀποθανεῖν, δηλώσει τι τ [g] ἐμαυτοῦ ψυ-"χῆς & τ ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ & τὴν κρίσιν αὐτοῦ φα-"νερὸν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἦθος γὰ τ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς καταδι-"καθεῖσι τοῦτο μὴ ζῆν λύπης, ἢ τ σῆς αὐτοῦ δόξης "ἐφρόντιζον, ἀδίκως ὅτως ἄνδρας & πάντα [h] καλοὺς κἀ-"γαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντα, οἷς ὑδὲν μὲν ἀνθρωπί-"νης σοφίας ἐχόμενον ἐπέταξας, ὁ δὲ θεῖον ἔργον Θεοῦ "τοῦτ' ἀπήτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντίζοντι ἢ ἔχ, "τίς ἀρχὴ & κόσμος παντὸς μέλλοι σε, κατακοιμηθέντι βυλό-"μενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [i] βασιλεύσοντας, "ὄναρ ἐδειξε τοιοῦτον. ἐδόξας ὁρᾶν ἀνδριάντα μέγαν ἐστῶ-"τα, ἧ τὴν μὲν κεφαλὴν συμβαίνειν εἶναι [k] χρυσῆν, "τοὺς δ' ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν δ' γαστέρα "καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δ' καὶ πόδας σιδηροῦς. "ἐπὶ τα λίθον εἶδες [l] ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα ἐμπεσεῖν τῷ "ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ μηδὲν "αὐτοῦ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, ἀλλὰ δ' χρυσὸν καὶ τ ἄργυ-"ρον καὶ τ σίδηρον καὶ τ χαλκὸν ἀλεύρου λεπτότερον γενέσθαι· "καὶ τ μὲν ἀνέμου πνεύσαντος σφοδρότερα τῆς βίας "ἁρπάσαντα ἀφανισθῆναι, τ δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς "ἅπασαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲν "οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον "ἔχει τ τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε εἶδε καὶ τοὺς "πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ "οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι βασιλέων "τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δ' ἑκείνων ἑτέρος τις [m] ἀπὸ "δύσεως καθήκων χαλκὴν ἡμφιεσμένος, καὶ ταύτην ἅλ-"λην παύσει τὴν ἰσχὺν ὁμοίαν σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δ [n] εἰς "ἅπαν διὰ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν "στερροτέραν τῆς & χρυσοῦ & & ἀργύρου καὶ & χαλκοῦ." ἐδή-λωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιήλ τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν & τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι. εἰ δέ τις τῆς [o] ἀληθείας ζηλωτὴς ὢν & [p] περίεσται) πολυπραγμονεῖν, ὡς & περὶ τ ἄλλων [q] εἰ γνώσεται) βέλεσχ μαθεῖν, σπευδάσατω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι [r] & Δανιήλου· εὑρήσει δ' τοῦτο ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δ' βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ, [s] ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν & Δανιήλου φύ-σιν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς τρόπῳ τ Θεὸν προσκυνῆσι, τοῦτῳ τ Δανιήλον ἐπῄσατο, καὶ [t] θύσαι δ' ὡς Θεῷ προσέταξεν· & μὲν ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐ-τῷ & ἰδίαν Θεοῦ θέμενος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασι-λείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθό-νου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βα-σιλεῖ προσκρούσασιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἐξήκοντα, [v] πλάτος δ' ἓξ, ἔστησε αὐτὸν ἐν τῷ μεγά-

gem duceret: velle enim ipsi effari id quod in somniis *se* vidisse dicit, proxima ante hanc nocte.

4. Danielus autem ad regem ingressus, primum illud *ab eo* deprecatus est, ne ipsum aliis Chaldæis & magis sapientia præstare existimaret, quod, cum nemo illorum somnium invenire potuisset, ipse *id* ei indicaturus esset. "non enim *sua* peritia, vel "quod mentem quam alii magis exercuisset, id fe-"ri: sed Deus, inquit, nostrûm misertus qui in "mortis periculum adducti eramus, oranti mihi "pro mea popularium vita & somnium & ejus in-"terpretationem declaravit. non enim tam me so-"licitum habuit ea tristitia, quod nos ipsi à te fue-"rimus morti adjudicati, quam metus de tuæ exi-"stimationis gloria, ut qui inique viros bonos & "honestos necari jusseris, quibus nihil, quod hu-"mana sapientia efficere potuit, imperasti, sed id "quod facere Dei solius est ab illis exegisti. Tibi "itaque, cogitanti, qui homo post te potiturus "esset totius orbis imperio, in lecto cubiculari vo-"lens Deus omnes regnaturos ostendere, ejusmo-"di immisit somnium. Spectare tibi videbaris in-"gentem statuam *ante oculos* tuos stantem cujus "caput forte aureum erat, humeri & brachia ar-"gentea, venter & femora ex ære, crura ac pedes "ferrei. Deinde saxum ingens vidisti à monte a-"vulsum, quod in statuam incidit, eamque deje-"ctam adeo contrivit, ut nulla ejus pars integra "fuerit relicta; sed aurum & argentum & ferrum "& æs in pulverem abierint farina minutiorem: "atque illum, venti vehementioris flatu abreptum, "longe lateque dispersum esse; saxum vero adeo "crevisse ut tota terra ab eo occupata videretur. "Et somnium quidem quod vidisti hujusmodi est: "illud vero hoc modo, ut arbitror, interpretan-"dum. Caput quidem aureum te significat, & "alios ante te reges Babylonios; duæ vero manus "& humeri indicant imperium vestrum à duobus "regibus eversum iri: illorum autem imperium "alius quidam ab occidente *veniens* destruet, ære "*totus* obductus; atque hujus vires alia vis debel-"labit ferro similis, easque in universum imperio "premet propter ferri naturam, quod ea sit auro "& argento & ære validior." Quin & Danielus regi ostendit omnia de saxo: sed mihi ista narrare non libuit, cui id negotii datum est ut præterita non futura literis consignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curiosius inquirendis desistere, ut qui de incertis, an futura sint, scire desiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in sacrorum librorum codice inveniet.

Danielus Nabucho-donosoro somnium in memoriam revocat, & interpreta-tur. Dan. c. 2.

De statua quam vidit in somnis Nabucho-donosorus. Dan. c. 2.

Somnii ex-planatio. Dan. c. 2.

5. Rex autem Nabuchodonosorus, his auditis, suoque somnio agnito, Danieli indolis admiratione perculsus est, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum solent adorare, Danielum veneratus est, eique ut Deo sacrificari jussit. Nec hoc contentus, impositio ei Dei sui nomine, universæ ditionis suæ imperio eum præfecit, cognatosque suos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidisse contigit, ut qui regem hujusmodi de causa offenderint. Rex, facto aureo colosso altitudine cubitorum sexaginta, latitudine sex, cum eum in magna planitie Babylonis erexisset, ipsumque *mo-*

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

Nabuchodo-nosorus statuam sibi auream, immensæ magnitudinis, posuit, adorarique eam præcepit. Dan. c. 3.

c Περὶ τ παρελθόντος νυκτός.] Περὶ τ *Big.* & *Samb.*

d Αὐτὸς αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸς αὐτὸ in *Editis Aliisque.*

e Γίνεσθαι] Γίνεσθ *Big.* & *Samb.* γνώσεσθ legisse videtur *Epiphan.*

f Φησὶν,] Φησὶν deest *Big.* & *Samb.*

g Ἐμαυτοῦ ψυχῆς] Ἐμῆς *Big.* & *Samb.*

h Καλοὺς κἀγαθοὺς] Καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς *Big.* & *Samb.*

i Βασιλεύσοντας] Βασιλεύοντας *Gall.* & *Samb.* 1.

k Χρυσῆν,] *Al.* (ut & *Cocc.*) χρυσέαν.

l Ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα] Ἐξ ὄρους *Big. Samb.* & LXXII.

m Ἀπὸ δύσεως καθήκων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπὸ δύσεως in *Editis Aliisque.*

n Εἰς ἅπαν] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* εἰς ἅπασαν in *Editis Aliisque.*

o Ἀληθείας] Ἀγελείας *Samb.*

p Περίεσται) πολυπραγμονεῖν,] De voce περίεσθαι videsis *Gatakerum* ad *Antoninum*, pag. 92.

q Εἰ γνώσεται) βέλεσχ μαθεῖν,] Τί γνώσεσθ) *Big.* & *Samb.*

r Τοῦ Δανιήλου] Τὸ Δανιήλου *Big.* & *Samb.*

s Ἀκούσας ταῦτα] Ἀκηκοὼς *Big.* & *Samb.*

t Θύσαι δ' ὡς Θεῷ] Ita cum *MSS.* in *Editis* θύειν.

v Πλάτος δ' ἓξ,] Τὸ πλάτος *Big.* & *Samb.*

more solenni dedicaturus esset, principes ex omni sua ditione convocavit, eisque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ sonitum audiverint, tunc *interram* procumberent & colossum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus est se illos conjecturum esse in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, simul ac audiverunt tubæ vocem, colossum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciſſe dicunt, nolentes patria instituta violare. Atque illi criminis manifesti & statim in ignem conjecti divina servantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: sed, quasi sensisset viros *sceleris* puros in flammas suas præcipitatos esse, illos non afflavit; vique ad urendum debili esse videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut postea semper in maximo apud eum honore haberentur.

Danieli cognati, quod statuam non adorarint, in medias flammas conjiciuntur, & illæsi per eas ambulant. Dan. c. 3.

6. Non multo autem post in somnis rex aliam videt visionem; quòd imperio excidens inter bestias versabitur, & post exactos in solitudine septem annos denuo regnum recuperabit. Hac visione ipsi in somnio oblata, cum magos rursus convocasset, illos ea de re percontabatur, & quid significaret sibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit somnii sententiam invenire, regique explicare: solus vero Danielus ista exploravit; atque ita evenerunt prout ipse ei prædixit. Cum enim in solitudine tempus jam ante memoratum exegisset, nemine per septennium auso rerum gubernaculo sese admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rursus ei restituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum singula ita ut in antiquis libris ea reperio in scriptis meis referam. nam statim ab initio hujus historiæ contra eos qui in rebus *narratis* desiderabunt quidpiam, vel expostulabunt, à me præcautum est, asseverando quod Hebræorum solum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus istis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

Nabuchodonosorus, potestate regia abjecta, cum bestiis agrestibus degit: & post septennium in regnum repositus est & dignitate auctus. Dan. c. 4.

λῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν [x] αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προστάξας, [y] ὅτε σημήνασης ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸ ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὸν ζέοντα πυρὸς [z] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν τὸ σημήνασης ἐπακούσαντων τὴν σάλπιγγος προσκυνούντων τὸ ἀνδριάντα, [a] τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς [b] δὲ ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, ὑπ' ὀργῆς εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θεία σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. ὁ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι [c] τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βλαβῆναι, οὐχ ἥψατο, καίειν δ' ἀσθενὲς ὡς ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὰς πηγάς, ὑφ' θεοῦ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τῷ προσέσχεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· [d] διὸ μὴ πάσης ἀξιώμενοι παρ' αὐτοῦ [e] τῆς τιμῆς διετέλουν.

ς'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μὴ ἡμέρων ἐξὸν τῶν θηρίων, καὶ διαιτώμενος οὕτως ὅπου τῆς ἐρημίας ἔτυχεν ἑπόμενος, αὖθις τὸν ἀρχὴν ἀπολήψεσθαι. τοῦτο θεασάμενος [f] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [g] σημαίνοι λέγειν ἐζήτει. τὰ μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὸν δὲ ἐνυπνίου διήνοιαν εὑρεῖν, οὐδὲ ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανιὴλος δὲ [h] μόνος τὰ ταῦτα ἔκρινε, καὶ καθὼς [i] οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διαβεβηκὼς γὰρ ὅπου τῆς ἐρημίας τὸν προφρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ὅπου τοῖς πράγμασιν ὑφ' αὑτὸν ἐπαίειν, δείσεις δὲ θεοῦ τὸν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὸν ἐπανέρχεται. [k] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις διέξιμι βιβλίοις. [l] καὶ γὰρ δύο ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ [m] μεμψομένους ἀσφαλισάμενος, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους [o] εἰπὼν εἰς τὸν [p] Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προστιθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος.

CAP. XI.

De Nabuchodonosoro ejusque successoribus, & quomodo eorum imperium eversum erat à Persis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβυχοδονόσορ τοῦ Ἀμαδόχων αὐτὸν, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἃ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Nabuchodonosori mors.

REX autem Nabuchodonosorus, cum regnasset annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer, & regibus qui eum antecesserunt fortunatior. Rerum autem ab eo gestarum meminit etiam Berosus in tertio Historiæ Chaldaïcæ libro, hisce verbis. "Cumque audiisset pa-

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ, [r] ἔτη πεντεκαίδεκα τελεία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ θρασὺς καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων δυτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δ' αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ [s] Βηρωσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν [t] ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ

"[v] Na-

---

x Αὐτὸν,] Illud *αὐτὸν* ex *Big. Samb.* & *Epiphanio.*

y Ὅτε σημαινούσης] Ὅταν vel ὅτ' ἂν in *MSS.*

z Εὐβληθήσεσθαι κάμινον.] Εὐβληθῆναι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Τοὺς Δανιήλου] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Τῶν Δανιήλου in *Editis Aliisque.*

b Οὐ ποιῆσαι τοῦτο] Μὴ ποιῆσαι *Big.* & *Samb.*

c Τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας] Τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.*

d Διὸ μὴ πάσης ἀξιούμενοι] Ita cum *Big.* & *Samb.* Διὸ μὴ πάσης ἀξ. π. ἀ. τῆς τιμῆς in *Editis Aliisque.*

e Τῆς τιμῆς διετέλουν.] Fortè καὶ τῆς τ. δ. COCC.

f Τὸ ὄναρ,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* τοῦναρ in *ceteris.*

g Σημαίνοι λέγειν ἠξίου.] Ita *Big.* & *Samb.* σημαίνῃ in *reliquis.*

h Μόνος καὶ ταῦτα ἔκρινε,] Μόνος καὶ τοῦτ' (vel τοῦτο) ἔκρινε in *plerisque MSS.*

i Οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ὅτός τε αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

k Ἐγκαλέσῃ δέ μοι] Ἐγκαλέσῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Καὶ γὰρ δύο ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἀσφαλισάμενος, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἰπὼν εἰς τὸν Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προστιθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος.] Josephus ait à se Hebræorum Volumina *in* Græcam linguam transferri, nec addente iis quicquam aut detrahente. Vid. Præf. Archæ. lib. 1. c. 1. §. 1. ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθερμηνευομένων γεγραμμάτων. SPANH.

m Ἐπιζητήσοντας] Ἐπιζητήσαντάς τι περὶ τῶν in *iisdem MSS.*

n Μεμψομένους] Μεμφομένους *Big.* & *Samb.*

o Εἰπὼν εἰς τὸν] Ita cum *MSS.* εἶπον in *Editis.*

p Ἑλλάδα γλῶτταν,] Ἑλλάδα γλῶτταν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

q Μήτε προστιθείς τι] Μήτε προστιθεὶς τοῖς πρ. αὐτοῖς ἴδια in *iisdem MSS.*

r Ἔτη πεντεκαίδεκα τελεία] Ἔτη τελεία καὶ πεντεκαίδεκα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Βηρωσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβυχοδονόσορος,] Berosi verba de Nabuchodonosore. Vid. de eodem Beroso & Nabuchodonosoro adv. Apion. lib. 1. §. 19. ubi eadem verba. SPANH. Quædam etiam ibi rectius scripta videntur. COCC.

t Ἱστοριῶν,] Illud *ἱστοριῶν* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Rerum Chaldaïcarum Historiam *Berosum* tribus libris composuisse dicit *Tatianus*, p. 126. *Edit. Oxon.* Eadem Βαβυλωνιακὰ appellat *Athenæus* in *Deipnosoph.* 639.

v Na-

"ᵛ Ναβυχοδονόσορ, ὅτι ὁ πεπαγμένος σατράπης, ἔν τε
"Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ ˣ τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην τό-
"πος, ἀποστάτης ʸ αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἐπι-
"καθῆσθαι, συζήσας τῷ ᶻ υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ ᵃ ὄντι ἐν ἡλι-
"κίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ᵇ ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμ-
"μίξας δὲ Ναβυχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ συστα-
"ξάμενος, αὐτός τε ᶜ ἐκράτησε, καὶ τὴν χώραν ᵈ ἐκ ταύτης τῆς
"ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ᵉ ἐποιήσατο. ᶠ τῷ δὲ παλαιῷ τῷ
"Ναβυχοδονοσόρῳ συνέβη, ᵍ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωστή-
"σαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ʰ ἔτη βα-
"σιλεύσαντι εἴκοσι ἑπτά· ἀκούσας δὲ ⁱ μετ' ὀλίγον χρόνον τὸν
"πατρὸς τελευτὴν Ναβυχοδονόσορ, καὶ καταστήσας τὰ κατὰ τὴν
"Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
"τους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν ᵏ κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐ-
"θνῶν, ˡ καὶ συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ τῆς ᵐ βαρυτάτης δυ-
"νάμεως καὶ τὴν λοιπὴν ὠφελείας ἀναπομίζειν εἰς τὴν Βαβυλω-
"νίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς διὰ τῆς ἐρήμου ⁿ παρεγένετο εἰς
"Βαβυλῶνα. ° Ἁλόντα δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα
"ὑπὸ ᵖ τῶν Χαλδαίων, καὶ ᵍ διαπεφυλαγμένα τὴν βασιλείαν ὑπὸ τῆς
"βελτίστης αὐτῶν, κυβερνήσας ʳ ὁλοκλήρου τὴν πατρικὴν ἀρ-
"χήν, ˢ τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ἀποδομένοις συνέταξεν ἀ-
"ποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ᵗ ἀπο-
"δεῖξαι· αὐτὸς δὲ ᵘ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς πολέμου λαφύρων ˣ τό,
"τε τῆς Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν
"τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, ʸ καὶ ἑτέραν χαρακώμα-
"τα, καὶ ἀνακαινίσας, ὡς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πο-
"λιορκοῦντας τὸ ποτάμιον ᶻ ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κα-
"τασκευάζειν, ᵃ περιέβαλετο τρεῖς μὲν τὸ ἔνδον πόλεως πε-
"ριβόλους, τρεῖς δὲ ᵇ τὸ ἔξω, ᶜ τεῖχος δὲ τὸ ὁπτῆς πλίνθου.
"καὶ πύλας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμή-
"σας ἱεροπρεπῶς, ᵈ προσκατεσκεύασεν τοῖς παλαιοῖς βα-

"ter ejus Nabuchodonosorus, cum, qui in Ægy- *Berosi testi-*
"pto & Cæle-Syria & Phœnice præpositus fue- *monium de*
"rat, Satrapen ab eo defeciſſe, ipſe ferendis labo- *Nabucho-*
"ribus *per ætatem* impar, filio Nabuchodonoſoro *donosoro.*
"adhuc juveni tradidit partem exercitus, militque
"ad illum bello perſequendum. Nabuchodonoſo-
"rus vero congreſſus cum illo, qui deſciverat,
"acieque conſerta, & eum vicit, & regionem ab
"hoc initio in regni ſui ditionem redegit. At ſub
"id tempus evenit ut Nabuchodoſorus pater, cum
"morbum contraxiſſet, in urbe Babyloniorum
"diem obiret ſupremum, poſtquam regnaſſet an-
"nis XXI. * Nabuchodonoſorus vero, non multo
"poſt patris morte cognita, rebuſque in Ægypto
"& reliqua regione ordinatis, ut & captivis ex
"Judæis & Phœnicibus & Syris & ex Ægypti
"populis, datoque in mandatis quibuſdam ex ami-
"cis ut *eos* una cum gravis armaturæ militibus &
"impedimentis in Babyloniam deportaret, ipſe
"cum paucis itinere per deſertum facto Babylo-
"nem ſe conferebat. Potitus autem rerum quas
"Chaldæi adminiſtraverant, regnique ſibi ab eo-
"rum potiſſimo adſervati, totum patris quod fue-
"rat imperium adeptus, captivis quidem, ubi *eò*
"venerant, colonias in Babyloniæ locis maxime
"opportunis aſſignari juſſit: ipſe vero, poſtquam
"de belli manubiis Beli templum aliaque largiter
"ornaverat, urbemque *Babylonis* quæ jam erat, *no-*
"*va* etiam altera addita, inſtauraverat, ne poſſent
"poſthac qui ad urbem *iſtam* venirent obſidendam
"abacto flumine eam *facilius* aggredi, ternos qui-
"dem interiori urbi, ternoſque pariter exteriori
"murorum ambitus circumdedit, idque è coctis
"lateribus. Cumque urbem bene muniviſſet, &
"portas magnifice adornaſſet, paternæ regiæ con-
"tiguam

ᵛ Ναβυχοδονόσορ,] Hic loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonoſori mentio fit, Ναβοπολασσαρ reſcribendum cenſet *J. Scaliger*, prout apud *Euſebium* de *Prep. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Joſephum* lib 1. contra *Appionem* Ναβολάσσαρ decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολασσαρ. Verum in hiſce *Originum* libris tam vetus eſt mendum, ut agnoſcatur etiam à *Vet. Interpr.*

ˣ Τὴν Κοίλην Συρίαν] Συρίαν τὴν Κοίλην *Big. Samb. Syncell.* & lib. 1. *c. App.*

ʸ Αὐτοῦ γέγονεν,] Αὐτῷ deeſt *Syncello* & *Joſepho* in *lib.* 1. *c. App.*

ᶻ Υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Illud ᾧ reſtituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* 1. *c. App.*

ᵃ Ὄντι ἐν ἡλικίᾳ] Ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ in *libro* 1. *c. App.* illa tamen omiſit *Syncellus.*

ᵇ Ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* 1. *c. App.*

ᶜ Ἐκράτησε,] Ἐκυρίευσε in lib. 1. c. *App.* κρατεῖ *Syncell.*

ᵈ Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς] Ἐξ ἀρχῆς, *denuo ut ab initio fuerat*, in *Syncello* & *lib.* 1. *c. App.*

ᵉ Ἐποιήσατο] Ἐποίησεν in *lib.* 1. *c. App.*

ᶠ Τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Τῷ τε πατρὶ αὐτῷ συνέβη Ναβολασσάρῳ [Ναβοπαλασσάρῳ *Syncell.*] τοῦτον τὸν π. *Joſ.* l. 1. c. *App.* Τῷ τε πατρὶ αὐτῷ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵍ Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν] Illa κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν & ἐν τῇ Βαβ. πόλει omittit *Syncell.*

ʰ Ἔτη βασιλεύσαντι] Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello.* Ἔτη βασιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἓν *Big.* & *Samb.* Ἔτη βεβασιλευκότι εἰκοσιενία in *lib.* 1. c. *App* quod rectum eſſe oſtendit *Scaliger* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragmenta*, p. 1. & *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 426. Verum aliter ſentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 58.

† *Nabuchodonoſorus vero,*] Vid. *Scalig.* in Prolegomenis ad lib. de E. T. p. 13. & notis ad Fragmenta Gr. p. 9.

ⁱ Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετ' ὀλὺ [πολὺ χρόνον] τὴν τοῦ π. τ. Ναβυχοδονοσόρου *Joſ.* l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

ᵏ Καὶ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν,] Καὶ Αἴγυπτίων *Big.* & *Samb.*

ˡ Καὶ συντάξας] Illud καὶ deſideratur in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

ᵐ Βαρυτάτης δυνάμεως] Ita ex *Syncello.* (& *Coccejo*) βαρυτάτου in *Editis.* βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μετὰ τῆς δυνάμεως in *lib.* 1. c. *App.*

ⁿ Παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα.] Παρεγένοντο *Big.* & *Samb.*

° Παραλαβὼν δὲ] Καταλαβὼν in l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

ᵖ Τῶν Χαλδαίων,] Τῶν abeſt *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* Voce Χαλδαίων non *gentem* intelligit, ſed *Sapientes* & *Philoſophos* Babyloniæ. *Scalig.*

ᵍ Διατηρηθὲν τὴν βασιλείαν] Διοικηθὲν *Big.* & *Samb.*

ʳ Ὁλοκλήρου τὴν πατρικὴν ἀρχῆς,] Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* 1. c. *App.* ὁλοκλήρως *Syncell.*

ˢ Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις] Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις δεδημόσιον, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* 1. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τὴν κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβυχοδονόσορος ἐκ τῶν λαφύρων τό, τε Βήλου *Syncell.*

ᵗ Ἀποδεῖξαι·] Illud ἀποδεῖξαι ex *lib.* 1. c. *App.* adjeci, præſertim quod ἀποδείξας poſt τόποις habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ᵘ Ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου] Ἀπὸ τῶν λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2.

ˣ Τό, τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως,] Babylone opera à Nabuchodonozore extructa, nempe quæ Græci Semiramidi tribuunt. Vid. Scaliger Prolegom. de Emend. Temp. p. 37. & 38. SPANH.

ʸ Καὶ ἑτέραν χαρακώματα, καὶ ἀνακαινίσας,] Καὶ ἑτέραν χαρακώματα καὶ ἀναγκάσας *Baſ.* & *G.* atqui in *l.* 1. c. *App.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προχαρακώματα καὶ ἀναγκάσας. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & priſca reparavit, ita ut nequaquam obſidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prævalere.* & *lib.* 1. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinſecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαρακώματα pro χαρτώματα, & ἀνακαινίσας pro ἀναγκάσας repoſuimus, levicula ſane mutatione. καὶ χαρακώματα καὶ ἀνακαινίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καταχαρακώματα καὶ ἀναγκάσας *Gall.* 2. καὶ χαρτώματα καὶ ἀναγκάσας *Vat.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προκαταχαρακώματα καὶ ἀναγκάσας *Syncell.* ubi in ora libri προσκαταχαρακώματα appoſuit *Editor.* καὶ ἑτέρα χαρακώματα καὶ ἀνακλίσας legendum cenſet *Salmaſius*, atque ita *Epiphanium* legiſſe ſibi perſuadet. *Petitus* vero in *Animadverſionibus ineditis* legit καὶ ἑτέραν προχαρακώματα καὶ ἀναχώσας: ac ſi *Berоſus* dixiſſet, Nabuchodonoſorum novam civitatem priori adjeciſſe, eamque excitatis aggeribus muniviſſe, ne in poſterum hoſtes poſſent fluvium avertere. HUDS. *Grotius* quoque legit ἀνακαινίσας in libro de Veritate Religionis Chriſtianæ. COCC.

ᶻ Ἀναστρέφοντας] Ita in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*, ἀναστρέψαντας in *Editis Aliiſque.* ἀναστρέψας *Big.* & *Samb.* ἀναστρέψαι *Gall.* 1.

ᵃ Περιεβάλετο] Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* ſed δὲ ejecimus, quod non exſtet in *lib.* 1. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall.* 1. in quibus tamen ὑπερεβάλετο τρεῖς &c.

ᵇ Τὸ ἔξω,] Illud τὸ ex *Big. Samb. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

ᶜ Τεῖχος δὲ τὸ ὀπτῆς πλίνθου.] Τεῖχον *Samb.* & *Vat.* τοῦτον δὲ τὸν μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τὸν δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hic loci legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinſecus de latere cocto: decenterque muniens* &c.

ᵈ Προσκατεσκεύασεν,] Sic ex *lib.* 1. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατεσκεύασε τοῖς. at hic loci

"tiguam aliam exſtruxit: cujus de altitudine re-
"liquoque ſplendore dicere mihi forſan ſupervaca-
"neum eſſet. Verum ampla quamvis fuerit & ſu-
"perba, diebus tamen quindecim confecta erat &
"abſoluta. In hac regia ex lapide excitavit * pi-
"las, quibus ſpeciem dedit montibus perſimilem;
"easque ita fabricavit, ut omne genus arboribus
"conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradiſum,
"ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote in Mediæ
"locis educata, ea deſiderarit quæ patriam *quo-*
Megaſthenes laudatur. "*dammodo* referrent." Quin & Megaſthenes in tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit, ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine & rerum geſtarum magnitudine longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Li-
Et Diocles. byæ partem & † Iberiam. Imo & Diocles in ſecundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentionem facit; ut & Philoſtratus tam in Indicis ejus
Et Philoſtratus. quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriæ prodita ſunt.

XII. 2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori,
Abilamarodachus Nabuchodonoſoro in regnum ſuccedit, & Jechoniam vinculis eximit. 4 Regum, c. 25. Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui, cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, eum inter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem regibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ *datam* non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & liberis omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat, pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugnatam excidi, ut jam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, poſtquam annos decem & octo
Poſt eum regnum adeptus eſt Nigliſarus. regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi vendicat: cumque id tenuiſſet quadraginta vita

"σιλείοις ἔτεσι βασίλεια ἐχόμενα [c] αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν
"ἀνάθημα ⸗ τῷ λοιπῷ πολυτέλειαν θεῖον ἴσως ἂν
"εἴη λέγειν. πλὴν [d] ὄντα γε [g] μεγάλα καὶ ὑπερφυᾶ
"[h] συνετελέσθη ἡμέραις [i] δεκαπέντε. ἐν ᾗ τοῖς βασιλείοις
"τούτοις ἀναλήμματα [k] λίθινα ἀνωκοδόμησε, τῷ ὄψει
"ὁμοδυ [l] ὁμοιοτάτῳ τοῖς ὄρεσι, [m] καὶ καταφυτεύσας δέν-
"δρεσι παντοδαποῖς [n] ἐξειργάσατο. καὶ κατεσκεύασε τὸ κα-
"λούμενον [o] κρεμαστὸν παράδεισον· ἃ δὲ τῷ γυναῖκα
"αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν [p] οἰκείας ἀνεθέσεως, [q] ὡς πεθεμ-
"μένην ἐν τοῖς [r] κατὰ Μηδίαν τόποις." καὶ [s] Μεγασθένης
ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, [t] δι' ἧς
ἀποφαίνει πεῖραν [v] τοῦτον τὸν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ
τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ἡρακλέα. κα-
ταστρέψασθαι γὰρ αὐτὸν φησὶ [x] Λιβύης τὴν [y] πολλὴν, καὶ
Ἰβηρίαν. καὶ Διοκλῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [z] Περσικῶν μνη-
μονεύει τούτου ἐν βασιλέως· καὶ [a] Φιλόστρατος ἐν τοῖς Ινδι-
κοῖς αὐτοῦ ⸗ Φοινικικοῖς ἱστορίαις, ὅτι ἔτος ὁ βασιλεὺς
[b] ἐπολιόρκησε Τύρον [c] ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον
τὸν καιρὸν [d] Ἰθοβάλου τοῦ Τύρου. καὶ τὰ μὲν, ὅσα πάντων
ἱστορούμενα θεῖα τούτου ἐν βασιλέως, ταῦτα ἴσθι.

β'. Μετὰ δὲ τοῦτον [e] Ναβουχοδονοσόρου τελευτήσαντος [f] Ἀβι-
λαμαρώδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμ-
βάνει· ὃς δύο [g] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα [h] Ἰεχωνίαν τὸν
δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [i] φίλοις εἶχε,
πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δούς, καὶ ποιήσας αὐτὸν [k] ἔντιμον ὑπὲρ
τοὺς [l] ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν
οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ἰεχωνίᾳ, παραδόντι μὲν γυναικῶν καὶ
τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τὴν πα-
τρίδος, ὡς ἂν μὴ καταισχυνθείη ληφθεῖσα [m] τῇ πολιορκίᾳ,
καθὼς προεφήκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Ἀβιλαμαρωδάχου
[n] μὲν ἔτη ὀκτωκαίδεκα τὴν βασιλείας, [o] Νιγλίσαρος ὁ
παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, καταρχὰς αὐ-
τὴν

κατεσκεύασεν ὡς τοῖς in *Editis Aliiſque.*

e Αὐτῶν·] Ἐκείνων, ὑπερφυέσι ⸗ ἀνάθημα καὶ πολλὴν πολυτέλειαν. μακρὰ δ' ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται) in *lib.* 1. c. *App.* ἐκείνων [ὑπὲρ] ὧν τὸ μὲν ἀνάθημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέλειαν μικροῦ ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται) *Syncell.*

f Οντα γε] Πλὴν ὅσον τε τὰ μεγαλεῖα in *Editis Aliiſque.* πλὴν ὅσον τὰ μεγάλα *Samb. Big.* & *Gall.* 1. πλὴν ὄντα γε ὑπερξολῇ ὡς μεγάλα in *lib.* 1. c. *App.* πλὴν ὄντα ὑπερξολῇ μεγάλα *Syncell.* unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c.

g Μεγάλα καὶ ὑπερήφανα συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε.] Dum eſſent hæc magna & nimis eximia *Rufin.* SPANH.

h Συνετελέσθη ἡμέρας] Ita in *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* συνετελέσθησαν in *Editis.*

* *Pilas*,] *Ambulacra* vertit *Grotius.* Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt *Curtius*, l. 5.

i Δεκαπέντε] Πεντεκαίδεκα *Big.* & *Samb.*

k Λίθινα ἀνωκοδόμησε,] Λίθινα ὑψηλὰ ἀνωκοδ. in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

l Ομοιοτάτῳ τοῖς ὄρεσι,] Ita *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncell.* (ὁμοιότατα Cocc.) ὁμοιότητα in *Editis.*

m Καὶ καταφυτεύσας δένδρεσι] In *pleriſque MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* deëſt καί.

n Εξειργάσατο.] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξειργάσατο καὶ κατασκεύασε. in *lib.* 1. c. *App.* ἐξειργάσατο. κατασκεύασε.

o Κρεμαστὸν παράδεισον·] Penſilis hortus in Babylone à Nebuchadn. exſtructus ad Medici ſimilitudinem vid. contr. Apionem lib. 1. §. 19. SPANH.

p Οἰκείας ἀνεθέσεως,] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* nec aliter in *MSS.* οἰείας *lib.* 1. c. *App.* οἰείας *Syncell.* & ὡραίας ex conjectura *Editoris.* Videſis *Scaligeri* notas ad *Vett. Gr. Fragmenta* ſub finem libri *de Emendatione Temporum.*

q Ὡς τεθραμμένην] Illud ὡς deëſt in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

r Κατὰ Μηδίαν τόποις.] Κατὰ τὴν Μηδίαν in *lib.* 1. c. *App.*

s Μεγασθένης ὁ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν] Vide *Scalig.* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragm.* p. 18. *Fac. Cappellum* ad A. M. 3794. & *Simpſonum* in *Chron. Cathol.* A. M. 3426. HUDS. Megaſthenis Indica Contr. Apion. lib. 1. §. 20. SPANH.

t Δι' ἧς] Forte δι' ἣν. COCC.

v Τοῦτον τὸ βασιλέα] Vide *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* l. IX. c. 41. & Græca *Euſebii Chron* p. 41.

† *Iberiam.*] Fabuloſa iſta videntur *L'Empereur.*

x Λιβύης τὴν πολλὴν,] Gelen. leg. ἐπὶ Λιβύης τὴν πολλὴν. *Ruſinus* male: Libyen civitatem. Vid. Caſaub. ad Baron. p. 155. SPANH.

y Πολλὴν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & *lib.* 1. c. *App.* Λιβύης τὰ πλεῖστα καὶ Ἰβηρίας *Syncell.* nec aliter legiſſe videtur *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* lib. 9. c. 41. Λιβύης τὴν πέλαι in *Editis Aliiſque.* quam lectionem ſequutus eſt *Epiphanius.* Vide *Scalig.* ad *Fragm.* p. 18. *Caſaub.* in *Exercit. Baronianis*, p. 155. *Edit. Lond.* & *Perizonium* in *Originibus Babylonicis*, p. 420.

z Περσικῶν μνημονεύει] Juxta *Epiphanium* ἐν β'. τῶν Δευκαλιώνων, *in ſecundo Coloniarum.* Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 3. & *Joſ. Scalig.* in *Can. Iſagog.* p. 288.

a Φιλόστρατος] De eo *Voſſius* in *Hiſt. Gr.* l. 2. p. 235. *Edit. Lugd. Bat.*

b Επολιόρκησε Τύρον] De hac Tyri obſidione infr. adv. Apion. lib. 1. §. 21. & Petav. de Doct. Temp. part. II. cap. LXIII. p. 147. & 148. SPANH.

c Ετη ιγ'.] Ετεσι τελσὶ καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In *Epiphanii* libris, *annis tribus & decem menſibus.*

d Ιθοβάλου] Ιωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

e Ναβουχοδονοσόρου] De Nabuchodonoſore & ejus Succeſſoribus vid. ex Beroſo cont. Appion. lib. 1. §. 20. & Petav. de Doct. Temp. P. 11. p. 163. SPANH.

f Ἀβιλαμαρώδαχος] Εὐιλμαραώδαχος in *lib.* 1. c. *App.* Εὐιλμαραώδεκ 4 *Regum*, c. 25. v. 27. Εὐιλαὰδ Μαρωδὰχ *Syncello* in *Chronogr.* p. 226. Ἀβελμάθαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & infra Ἀβιλδαμάχου *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβιλμαδάχου *Samb.* & *Gall.* 2. Εὐιλμαλάροχος *Euſeb.* in *Præp. Evang.* l. 6. c. 40. HUDS. Abilamarodachus Nabuchadn. filius & ſucceſſor *Rufin.* Amilmadapacus qui & Abimatodochus. SPANH.

g Τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα] Τὸν τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

h Ιεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς,] *Al.* Ιεχονίαν. HUDS. Conf. ſupr. c. 8. §. 7. SPANH.

i Φίλοις εἶχε,] Τῶν φίλων *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

k Εντιμον] Ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τοὺς τ. β. βασιλέων *Big.* ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet *Gall.* 1. & dein ἐπὶ τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ βασιλέων. atque *Epiphanius* vertit, *feciſque eum in Babyloniæ inter reges haberi.* unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. præſertim cum S. *Literæ* (4 *Regum* c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore, quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babylonia habebat.* Antea editum erat, ποιήσας ἐπὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι βασιλέων.

l Εν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων.] Εν τῇ Βαβυλωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

m Τῇ πολιορκίᾳ,] Υπὸ τὴν πολιορκίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

n Μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα] Μετὰ ἔτη β'. juxta *Beroſum* in *lib.* 1. c. *App.* & *Euſebium* in *Præp. Evang.* lib. 9. c. 40. Vide *Voſſii* Chron. S. p. 133.

o Νιγλίσαρος] Ιγλίσαρος in. *pleriſque MSS.* Νιελγλίσαρος *Syncello.* Νηριγλισσάρος *Euſebio.* Νηριγλισσορόσης in *lib.* 1. c. *App.* HUDS. Negliſar Abilam, filius *Rufin.* Egreſſarius. SPANH.

p Επτ

τῷ [p] ἕτη τεσσαράκοντα, καταστρέφῃ τ βίον. μετ' αὐτὸν ἦ εἰς τ ἀρχὴν αὐτῷ [q] Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τ βασιλείας ἡ διαδοχὴ, κ μίαν ποιήσαντα [r] παρ' αὐτῷ τὰς πάντας ἐννέα, πλάτησαν κ αὐτῷ μεταβαίνῃ πρὸς [s] Βαλτάσαρον τ καλούμενον [t] Ναβοάνδηλον [v] ὑπὸ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τούτων [x] γραπτύσι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς κ Δαρεῖος ὁ Μήδων· κ [y] πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι κ περάσιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δεῖπνον [z] ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, [a] κ σκευῶν ἐν πολὺς ἄργυρος εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετ τ παλλακίδων καὶ τ φίλων. δόξαν ἦ αὐτῷ, κωμωδίαν κελεύσαι ἐκ τ ἰδίου ναοῦ τὰ τ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσορος [b] ἐξ Ιεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς ἦν τ αὐτοῦ ναὸν [c] κατέθετο. αὐτὸς ἦν ὑπὸ θράσους πεθαχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μετὰ πίνων κ βλασφημῶν εἰς τ Θεὸν, ἐκ τ τείχους ὁρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, κ τῷ τοίχῳ πινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τ ὄψεως, συνεκάλεσε τοὺς μάγους κ τοὺς Χαλδαίους, κ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς [d] Βαρβάροις, τότε σημεῖα κ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον, ὡς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τ ἦ μάγων οὐδεὶς [e] ἐφίκεσθαι, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, κ πολλῆς τ ὀπὴ τῷ θαμβούμενῳ λύπης, κ πᾶσαν ἐκήρυξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα κ τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην διάνοιαν σαφῆ ποιήσοντι, δώσειν ὑποχρύσεον κ πορφυροῦν [f] περιαυχένιον χρύσεον, κ [g] πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς, κ τὸ τρίτον μέρος τ ἰδίας ἀρχῆς. τούτου γενομένου τῷ κηρύγματος, ἐπὶ μᾶλλον οἱ μάγοι συνδραμόντες, κ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τ γραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θεασαμένη τ βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρσύνειν ἤρξατο, κ λέγειν· ὡς ἔστι τις [h] ἐκ τ Ιουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ [i] τοῦ Ναβυχοδονόσορ πορθήσαντος Ιεροσόλυμα, Δανιὴλος ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ κ δεινὸς [k] ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα κ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβυχοδονόσορῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν πρὶ ὧν ἔκρινεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. [l] μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυθέσθαι πρὶ τ γραμμάτων, καὶ τὴν διάνοιαν τὴν τ ἀχ ἄρρητον αὐτὰ καταχρῆναι, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τ Δανιὴλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο πρὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς διάνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνῃ μεμυμένα ἐξίει. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι [m] πορφύραν [n] δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον πρὶ τ αὐχένα φορεῖν, καὶ τὸ τρίτον τ αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τ σοφίας, decedit. At post illum ad filium ejus Laboſordachum ſucceſſionis jure regnum pervenit, cumque ei menſes ſolummodo novem manſiſſet, eo ſublato tranſit ad Baltaſarum, qui † Naboandelus à Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt & Cyrus Perſarum rex & Medorum Darius: eique, dum obſeſſus Babylone erat, mirabilis quædam & prodigioſa viſio oblata eſt. Diſcumbebat cœnans in ampla domo, (& magnus erat apparatus vaſorum argenteorum in regalis convivii uſum factorum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. cumque ita ei collibuiſſet, jubet è ſuo templo afferri vaſa Dei, quibus Nabuchodonoſorus, ſpoliatis Hieroſolymis, uſus quidem non fuerat, ſed in dei ſui templo repoſuerat. Ille vero, poſtquam eò uſque audaciæ proceſſerat, ut dum potaret Deoque malediceret iiſdem uteretur, videt manum è pariete prodeuntem & tectorio ſyllabas quaſdam depingentem. Cæterum viſione perturbatus, convocavit magos & Chaldæos, & id genus quotquot inter Barbaros prodigia & ſomnia interpretari poterant, ut ſcriptum illud ei declararent. Cum autem magi ſe nihil poſſe invenire aut intelligere dicerent, rex ſolicitus mœſtuſque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; ſe illi daturum promittere, qui ſcriptum legerit & quid id ſibi vellet enunciaverit, ut torquem auream in collo geſtet, purpura amiciatur more regum Chaldæorum, & in tertia regni ſui parte dominetur. Poſt hoc præconium, major etiam fit magorum concurſus, certatimque contenderunt ut quid ſcriptum fuerit invenirent, nihilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia regis, ubi eum viderat, ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare cœperit, dicereque; captivum eſſe quendam ex Judæa, inde etiam ortum, à Nabuchodonoſoro Hieroſolymis exciſis abductum nomine Danielum, virum ſingularis ſapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ ſummè difficilia ſolique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonoſoro nemo alius dicere potuerit quæ percontatus eſt, quæſitorum obſcura luce perfudit. Illum itaque ut accerſeret rogabat, ut ab eo quæreret de literis *iſtis*, atque inſcitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quamvis triſte eſſe contigerit quod Deus foret ſignificavit.

Dein Laboſordachus.

Poſt quem regnat Naboandelus, qui & Baltaſarus dictus.

Manus viſa eſt ſcribere in pariete. Dan. c. 5.

3. His auditis, Baltaſarus Danielum evocat, præfatuſque ſe *multa* de eo ejuſque ſapientia fama accepiſſe, quod *ſcilicet* Dei ſpiritu afflatus ſit, & ſolus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut ſcripturam *iſtam* legeret & interpretando enucleret. quod ſi fecerit, conceſſurum eſſe ut purpura veſtiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in ſapientiæ honorem præ-

Accitus Danielus ut ſcriptum illud explicet. Dan. c. 5.

---

p Ετη τεσσαράκοντα,] Ετη τέσσαρα in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

q Λαβοσόρδαχον] Λαβροσόδαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Λαβροσοάρχοδος in *lib.* 1. c. *App.* Λαβοσάρσχος *Syncell.* Χαβασσαρδάχος *Euſebio.* HUDS. Laboſordachus, ita & *Ruſin.* SPANH.

r Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτῶ in *Edit. Gen.* & aliquibus *MSS.*

† *Naboandelus*] Vid. eundem *L'Empereur* in Danielem. p. 90.

s Βαλτάσαρον] Βαλτασάρην aut Βαλτασάρῳ in *MSS.* Βαλτάσαρ *Dan.* c. 5. HUDS. Baltaſſarus *Ruſin.* Balthazar idem à Cyro Perſarum & Dario Medorum Regibus oppugnatus, quod impugnatur à Petav. Doct. Temp. P. II. p. 168. & cæt. atque antè à Scaligero., niſi Balthaſar idem qui Laboſordachus, quo occiſo Nabonichus regnavit. SPANH.

t Ναβοάνδηλον] Ναβόννηδον in *lib.* 1. c. *App.* §. 20. Ναβόννιδον *Euſeb.* & *Syncell.* HUDS. Naboandel, *Rufino* Naboar. SPANH.

v Παρὰ Βαβυλωνίοις.] Παρὰ τοῖς Βαβ. *Big.* & *Samb.*

x Στρατεύσαι Κῦρος] Hoc falſi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p. 327. & poſt eum alii. Sed *Joſephum* criminationibus plus debere notavit *Iſ. Voſſius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Diſcours ſur l' Hiſt. Univerſelle par J. B. Boſſuet*, p. 40.

y Πολιορκουμένῳ αὐτῷ] Πολιορκουμένων τε *Big.* & *Samb.* forſan pro πολιορκουμένῳ τε.

z Ἐν οἴκῳ μεγάλῳ,] Οἶκος hic non eſt domus ſed pars domus ita dicta. vide Vitruvium. REL.

a Καὶ σκευῶν ἐν πολὺς] Καὶ πρὸς ἑστιάσεις πεποιημένῳ βασιλικὰς in *pleriſque MSS.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* κ σκ. ἐν π. ἄργυρος, εἰς ἑστιάσεις πεποιημένων *Vat.*

b Ἐξ Ιεροσολύμων,] Ἐκ τ Ιερ. *Big.* & *Samb.*

c Κατέθετο.] Κατεθηκεν *Big.* & *Samb.*

d Βαρβάροις] Ita & *Epiphanius.* ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

e Εὑρίσκειν,] Δυναμένων poſt εὑρίσκειν addunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Περιαυχένιον χρύσεον,] Sic infra lib. XI. c. 3. §. 2. *Gen.* περιαυχένιον χρυσοῦν, ubi etiam mallem χρύσεον · vid. infr. lib. XI. c. 6. §. 10. SPANH.

g Πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς] Perpurea veſte uſi ſoli Chaldæorum Reges, item Perſarum; infr. lib. XI. c. 3. §. 2. & c. 6. §. 10. & mox infr. §. 3. SPANH.

h Ἐκ τ Ιουδαίας αἰχμάλωτος,] Ἀπὸ τ *Samb.*

i Τοῦ Ναβυχοδονόσορ πορθήσαντος] Articulus deëſt *Samb. Hen.* & *Busb.*

k Ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα] Εὑρεῖν *Big.* & *Samb.*

l Μεταπεμψάμενον] Μεταπεμψάμενος in *pleriſque MSS.*

m Πορφύραν δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Conf. ſup. §. 2. SPANH.

n Δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Δῶσειν ἐνδύσασθαι.

præmiumque, ut ex iis illuſtriſſimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid cauſæ fuerit quod iſta aſſequutus ſit. At Danielus obſecrabat ut dona quidem & *munera* ſibi haberet (nam ſapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non ſolere, ſed egentibus gratuito prodeſſe) *quæ vero ſcripta erant *ſe velle ei* indicare ex illis oſtendendo vitæ finem ei adeſſe, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob ſuas in Deum contumelias paſſus eſt, pietatem colere non didicerit, nihilque ſupra humanam naturam moliri: ſed cum & Nabuchodonoſorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & ſupplicationibus tantum miſericordiæ conſequutus, ut humanæ vitæ conſuetudini & regno reſtitueretur, proptereaque Deum, ut qui poteſtatem omnem habet, cuique res hominum curæ ſunt, uſque dum moreretur, celebrarit, ipſe horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vaſis ſibi cum pellicibus miniſtrari voluerit. Deum itaque iſta videntem illi iratum eſſe, & his literis prænunciare qualem ſit habiturus vitæ exitum. Quæ autem ſcripta erant ita ſe habere indicavit. MANE. hoc autem dicebat Græca lingua ſignificare ἀριθμὸς, *numerus*: quaſi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi ſupereſſe. THEKEL. quod idem eſt ac ϛαθμὸς, *pondus*. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorſum ferri innuit. PHARES. & hoc, ſi Græce interpreteris, eſt κλάσμα, *fragmentum*. tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Perſiſque dividet.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

Danielo magni honores habiti.

4. Cum autem dixiſſet Danielus, iſta regi ex literis in tectorio ſignificari, Baltaſarum quidem, ut veriſimile erat, ob calamitoſa adeo denunciata dolor invaſit & miſeria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ ſe daturum promiſerat dare recuſavit, ſed quicquid pollicitus eſt præſtitit: ſecum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à ſeipſo fatiſque eſſe, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni juſtique officio functum eſſe, qui ea vere interpretatus eſt, quamvis triſtia eſſent quæ forent eventura. Et quidem ille ita cenſebat, at non multo poſt ipſe captus eſt, ſimul & urbs: exercitu in eum educto à Cyro Perſarum rege.

Babylon capitur à Dario.

Baltaſarus enim eſt, quo regnante Babylonem captam eſſe contigit, cum regnum ipſe tenuiſſet annos ſeptendecim. Et quidem regis Nabuchodonoſori poſteros hujuſmodi exitum habuiſſe accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *ſuo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur ſexageſimus ſecundus, quando Babylonem cepit: qui Aſtyagis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vatem aſſumptum

Danielus in Mediam deportatur.

ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἀπισημόταλ@ γνοίη τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ᾗ τάτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανιήλ@ δ' τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίω· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ ° τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ πρόσθεν τὰς δεομένους ὠφελεῖν· μᾶλλον δ' αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν P δι' αὐτῶν ζ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος@ αὐτὸς Δι' τὰς εἰς θεὸν ὕβρεις σκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν ἀσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβυχοδονόσορ μεταστάντ@ εἰς διαίταν θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντ@ ἐπανελθεῖν εἰς τ' ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ Δι' ταῦτα τὸν θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τ' ἀνθρώπων, μέχρις ἧς καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνούμεν@, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δ' σκεύεσιν αὐτῷ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ Δι' τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ τέλ@. ἐδήλου δ' τὰ r γεγραμμένα τάδε. r MANH. τοῦτο δ' s ἔλεγεν Ἑλλάδι γλώττῃ σημαίνει δ' ἀριθμός· ὥσπερ γ ζωῆς t σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τ' ἀρχῆς ἠριθμηκεν ὁ Θεὸς, καὶ v προεισεύλν ὀλὰ σοὶ βραχὺ χρόνον. x ΘΕΚΕΛ. y σημαίνῃ τοῦτο ϛαθμόν. φησὶν οὖν σε λέγειν τ' χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλοῖ. z ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ κ' Ἑλλάδα γλῶτταν. κλάσῃ τοιγαροῦν σε τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις Δι'νεμεῖ.

δ'. Δανιὴλ δ' ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φράσαντ@ τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τ' μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ὅτῳ χαλεπῶς τοῖς a δεδηλωμένοις, λύπη Ϲ συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὲν ὡς b προφήτης κακῶν αὐτῷ γενησομένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσων ἃ δίδωσιν, ἀλλὰ πᾶσαν c παρέσχε· τὸ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσον) λογιζόμενον ἴδιον αὐτοῦ Ϲ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' ἐκ τοῦ προφητεύσειν@ εἶναι, τὰ δ' ὁμολογημένα d κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ Ϲ δικαίου, κἂν ἡ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα. e συμβαίνοντα. κ' ὁ μὲν ὕτως ἔκρινε· μετ' ὀ πολὺ δ' χρόνον, αὐτός τε ἑλήφθη Ϲ ἡ πόλις, Κύρου ζ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαν@. Βαλτάσαρ@ γὰρ ἦσιν ἐφ' ὃν τὴν ἀρχὴν τῆς Βαβυλῶν@ σωιέβη χρόνῳ, βασιλεύσαν@ αὐτοῦ ἔτη ἐπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβυχοδονόσορ ζ βασιλέως f ἐγγόνων τὸ τέλ@ g τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ δ', τῷ καταλύσαντι τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μ' Κύρου ζ συγγενῆ, ἔτ@ δεύτερον ἐξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἶλεν, ὃς ἦν h Ἀσυάγης υἱὸς, ἕτερον δ' παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀκαλεῖτο ὄνομα· ὃς Ϲ, Δανιὴλον

o Τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι,] Tò deëſt *Big.* & *Samb.*

* *Quæ vero ſcripto erant* ſe velle ei *indicare*,] Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum, *ea vero quæ ſcripta videbantur ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit, dicens hæc ejus vitæ ſignificare ſubverſionem.*

p Δι' αὐτῶν ζ βίου.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτῆ *Busb.* & *Hen.*

q Γεγραμμένα] Quidam MSS. γεγράμμαϛα.

r MANH.] Μάνη *Chald.* Græcè ἀριθμός *Chald.* מנה *numerare.* מנין *numerus.* SPANH.

s Ελεγεν] Delendum COCC.

t Σου τοσοῦτον] Illud σου non agnoſcit *Samb.*

v Προεισεύσειν ἐπὶ σοὶ] Προεισεύσειν ἔτι σοι *Samb.* (Cocc.) & *Gall.* 1.

x ΘΕΚΕΛ.] Θεκὲλ, *Chald.* תקל *appendere.* SPANH.

y Σημαίνῃ τοῦτο ϛαθμόν.] Σημαίνῃ τοῦτον τ' ϛαθμὸν *Samb.* τοῦτο τ' ϛαθμὸν *Big.* & *Gall.* 1. 2.

z ΦΑΡΕΣ.] Φαρὲς *Chald.* פרס *dividere.* SPANH.

a Δεδηλωμένοις,] Ita cum *MSS.* δηλωμένοις in *Editis.*

b Προφήτης κακῶν] Προφήτῃ *Samb.* & *Vat.* dein γενησόμενον *Samb.* γενηθησόμενον *Big.*

c Παρέσχε·] Ita *Baſ. G. Vat. Aliique.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *ſed cuncta conceſſit: cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur propria ejus & non prophetantis eſſent; illum vero, qui hæc vere diſcreveris, virum bonum dicebat ſimul & juſtum* &c. παρέχε. τῷ μ' ἠπειλημένῳ [πλημμελημένῳ *Gall.* 1.] τ' βασιλείας καθαίρεσιν τ' πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' ὐχὶ ζ προφητεύσαντ@ εἶναι λογισάμεν@, τὴν δ' τ' ἐπηγγελμένων σπλήρωσιν κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ *Big.* & *Gall.* 1. Παρέχε@, ἐφ' οἷς μ' δοθήσε.) λογιζόμεν@, ἴδιον αὐτοῦ κ' τ' πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' ὐχὶ ζ προφητεύσαντ@ εἶναι, τὰ δ' ὁμολογημένα κρῖναι ἀνδρὸς ἀγ. *Samb.*

d Κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ] Si κρῖναι legamus cum *MSS.* vertendum cenſeo, *promiſſa vero præſtare viri boni juſtique eſſe exiſtimans* &c. ut poſt ὁμολογημένα ſuppleatur ποιεῖν.

e Συμβαίνειν.] Συμβαίνειν αὐτῷ ἔκρινε μετ' ὀ π. *Samb.* & *Gall.* 1. συμβ. ὅτως ἔκρινε *Gall.* 2. συμβ. δ' ὅτως ἔκρινε *Vat.* συμβ. αὐτὸς κ' ὕτως ἔκρινε *Big.* Incertum an iſta in ſuo *codice* habuerit *Epiphan.*

f Εγγόνων τὸ τέλ@] Εκγόνων *Big.* & *Samb.*

g Τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον.] Τοιοῦτο *Big.* & *Samb.*

h Ασυάγης] Ita (& non Ασυάγη, prout in *Editis Aliiſque*) *Big. Samb. Vat.* necnon *Theodoretus* in *Danielem.* l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνον ὀλίγον Δαρεῖος δ' Μῆδος βασιλεύσαντ@, Κύρ@ προδηλαδὴ τὴν ἀρχὴν εἰς Πέρσας αὐτὴν μεταθέντα. Ἰώσηπ@ δ' ὁ ἱσοριογράφ@ τ' Δαρεῖον μ' ὑὸν ζ Ασυάγους εἶναί φησι, ζ δ' ὁ Κύρου θεῖος ἦν μητρὸς, τοὺς δ' τ' Ελλήνων συγγραφέας ἑτέρους αὐτῷ τὸ ὄνομα τεθεικέναι. Κυαξάρην δ' αὐτὸν ὀνομάζουσι. λέγει δ' ὅτι κ' τοῦτον καθεσρατεύσατο τῇ Βαβυλῶνι Δαρεῖός τε κ' Κῦρ@ ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς σκεψάμενοι τ' πόλιν,

κ'

νιῆλον [i] τ̀ τ̃ προφήτην λαβὼν, ἤγαγε εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς [k] μεταδοὺς, εἶχε συν αὐτῷ. τ̃ τριῶν γὰρ σατραπῶν ἦν, ὃς ὑπὸ τ̃ [l] ἐξήκοντα & τριακοσίων σατραπῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανιήλου τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ παρὰ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνου, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [m] πεπιστευμένου, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ δοκιμουμένῳ παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος περιορῶν, [n] αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη [o] καλῶς, τὸ προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [p] ᾧ, κατηγοροῦντες αὐτοῦ πρὸς τ̀ βασιλέα, [q] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τιμὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰσχύνῃ & διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσονται. ὁρῶντες οὖν [r] τ̀ Δανιήλου, τρὶς τ̀ ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τ̀ Δαρεῖον ἐλθόντες [s] ἀπήγγειλον αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ὑπὸ τριάκοντα ἡμέρας ἀνέναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτοῦ τοὺς μήτε τοὺς θεοὺς δεόμενον αὐτῶν καὶ δεχόμενον εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παράβαντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τ̀ τ̃ λεόντων ἔκεινον ῥίψαι λάκκον ἀπολλύμενον.

ς'. Ο ὁ βασιλεὺς, ὑ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τ̀ Δανιήλου ταῦτα [t] κατασκευασαμένους ὑπονοήσας, [v] ἀρέσκειν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενον, προτίθησι προγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὸ δόξαν τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι [x] μὴ παραβῶσι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δ' ὑ φροντὶς ἐδεπροῦν τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱσάμενος ηὐχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δ' σατράπαι, τ̀ ἀφορμὴν αὐτοῖς ἦν κατάδικον λαβεῖν ὑπὲρ τ̀ Δανιήλου παρρησίας, ὅθεν ἦκον πρὸς τ̀ βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντα μόνα δ Δανιήλα τὰ προστεταγμένα, [y] μηδενὸς τ̀ ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' ὀ [z] δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ παρὰ φυλακὴν καὶ παρατήρησιν ὑπὸ δ φθόνου. ὑπὸ γὰρ μείζονος ἦς [a] προσδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιῶν τ̀ Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καταφρονήσοιτο τ̀ ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [b] ἑτοίμως νέμων, καὶ αὐτὸ τοῦτο βα-

in Mediam duxit ad regiam ſuam, ſummoque honore auctum ſecum habebat. nam fuit unus ex tribus ſatrapis quos trecentis ſexaginta ſatrapiis præpoſuit. totidem enim fecit Darius.

ς. Cum itaque Danielus in tanto eſſet honore, & egregio erga ſe Darii ſtudio uteretur, eique ſoli, tanquam Dei ſpiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim ſolet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam ſemetipſos à regibus honorari. Cæterum iis, qui ægre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accuſandi occaſionem quærentibus, cauſas omnes præcidebat. nam cum ſuper pecuniam eſſet omniumque munerum contemptor, ſummæ ſibi turpitudini eſſe ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeſte daretur, nullam omnino obtrectatoribus ſuis, quam arriperent, reprehenſionis anſam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipſius apud regem delati exiſtimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo ſupplicare, eis in mentem venit ſe illum perdendi occaſionem inveniſſe. Cumque Darium adiiſſent, ei nunciabant, ſatrapis ejus præfectiſque videri triginta dierum feriis populo indici debere, quibus neque ipſum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipſorum decretum fecerit, ſtatuerunt ut in leonum ſpecum periturus conjiceretur.

Satrapæ ei invident. Dan. c. 6.

6. Rex autem illorum malitiæ ignarus, neque Danielo inſidias iſtiuſmodi commento paratas eſſe ſuſpicatus, ait ſibi placere hanc illorum ſententiam; pollicituſque ſe ſancitum ire id quod illis fieri viſum eſt, edictum propoſuit in publicum quo populo innoteſcerent quæ ſatrapæ decreverint. Atque alii quidem omnes quieſcebant, ſibi caventes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: ſed more ſuo ſitus omnium in conſpectu Deum orabat. Tum ſatrapæ, occaſione ſibi oblata quam adverſus Danielum captare *modis omnibus* ſtudebant, è veſtigio regem conveniebant, & accuſationem inſtituebant, quod Danielus contra quam imperaſſent ſolus fecerit, cum nemo alius auſus eſſet diis ſupplicare; idque non pietate eò adducti, ſed quod ex invidia obſervarint illum & animadverterint quid ageret. Suſpicantes etenim Darium id agere ut ob majorem quam exſpectabant benevolentiam mandati ſui contemptori veniam daret, quod ipſum ſuam in Danie-

Conſpirant in Danielum. Dan. c. 6.

καὶ τ̀ Βαλτάσαρ ἀνῆλον κτ̃ ἐκείνῃ τῇ νύκτα, καθ' ἣν ὁ τῷ τοίχῳ τὰς συμβολὰς ἐκείνας γραφομένας ἰδεσθαι. ἀλλ' ἐκ ἐᾷ τοῦτο πιστεύειν ὁ Δανιήλ, ὃς λέγει, ὅτι κατηύθυνεν ὁ τῇ βασιλείᾳ Δαρείῳ καὶ ὁ τῇ βασιλείᾳ Κύρου δ Πέρσου, καὶ δείκνυσιν (sc. Dan. c. 6.) ἑτέρῳ μὲ δ Δαρείου βασιλείαν, ἑτέρῳ δ δ Κύρου. εἰ δ μία αὐτοῖς κτ̃ τ̀ Βαβυλῶνος ἐγεγόνει τραπέζα, μία ἂν ἦν καὶ ἡ βασιλεία. νῦν δ ἄλλῳ μὲ ταύτην, ἄλλῳ δ ἐκείνην εἶναί φησιν, " καὶ, ὁ Ασυήρης προστιθεὶς " πρὸς τὰς πατέρας αὐτῶν, καὶ παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ " Πέρσης." ὁ τοίνυν Δαρεῖος καὶ Κύρου κτ̃ ταυτὸν βασιλεύσαντες τ̀ Βαλτάσαρ ἀνῆλον· ἀλλ' ὁ μὲ Δαρεῖος ὁ Ασυήρης πρότερον, ὕστερον δ Κύρου ἐβασίλευσεν. ὑπὸ τῶν Ελληνικῶν ἱστορίας τὸ ὑπὸ δ Ιωσήπου εἰρημένα συμβαίνῃ· ὑπὸ γὰρ ἐκείνους ἦσαν εὑρεῖν τ̀ Κυαξάρην τ̀ δ Ασυήρους υἱόν, αὐτὸν εἶναι τ̀ Δαρεῖον, ὃν ὑπὸ ὕφη σὺν τῷ Κύρῳ τὴν τραπέζαν κτ̃ τ̀ Βαβυλῶνος ποιήσασθαι. ὅτι ἀκίβδηλον εἶναι τ̀ δ Ιωσήπου λόγον &c. Eodemque plane faciunt quæ habet lib. 9. p. 649. Vide *Annott.* ad voc. προστίθεναι præced. §. 2. & confer *Petavium* de *Doctr. Temp.* part. 2. p. 168. & *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3447.

ι Τὸν προφήτην] Agnoſcit Danielem fuiſſe Prophetam, quod alii Judæi negant. REL.

k Μεταδοὺς,] Μεταδιδοὺς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἑξήκοντα καὶ τεσσαρσίων σατραπειῶν κατέστησε.] *Joſephi ἁμάρτημα μνημονικὸν*, ut puto; cum hæc habeat ex *Dan.* c. 6. v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciæ. Videſis *J. Clericum* ad *Eſthera* c. 1. p. 698.

m Πεπιστευμένου,] Ἐν αὐτῷ διαλαμβανόμενον poſt πεπιστευμένου addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.*

n Αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν,] Αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Big.* & *Samb.* αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Vetus: *cui turpe videbatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere.* f. αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν καὶ κἂν ὑπὲρ ὧν ποιοίη καλῶν, πρὸς τινός τι λαβεῖν. COCC.

o Καλῶς,] Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid accipere.* antea, καλῶς πρὸς τὸ λαβεῖν.

p Ω, κατειπόντες αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* ὃ κατειπόντες in *reliquis.*

q Ζημιώσουσιν αὐτὸν] Eo modo *Big.* & *Samb.* ζημιώσουσιν in *Editis Aliiſque.*

r Τὸν Δανιήλου,] Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante τ̀ λεόντων.

s Ἀπήγγειλον αὐτῷ,] Ita *MSS.* ἀπήγγειλον in *Editis*, forſan pro ἀπήγγειλαν.

t Κατασκευασαμένους] Κατεσκευασμένους *Big.* & *Samb.*

v Ἀρέσκειν] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) ἀρέσκῃ in *Editis.*

x Μὴ παραβῶσι] Τὰ προστάγματα μὴ παραβαίνῃ *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Μηδενὸς τ̀ ἄλλων] Μηδενὸς γὰρ τ̀ *Big. Samb. Hen.* & *Basb.*

z Δι' εὐσέβειαν,] Δι' ἀσέβειαν in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, ſed propter cuſtodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad ſuum oraret Deum.*

a Προσδόκων εὐνοίας] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) προσδόκων in *Editis.*

b Ἑτοίμως νέμειν,] Iterum ex *MSS.* ἑτοίμως in *Editis.*

nielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, sed postulabant ut juxta latam legem in leonum specum conjiceretur. At Darius spei plenus, fore ut Deus eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus est eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in speluncam conjectus esset, *rex*, signato lapide qui pro ostio erat in ore specûs, discessit; totamque eam noctem sine cibo & somno exegit, de Danielo majorem in modum solicitus. Mane autem diluculo surrexit, & ad specum se contulit: cumque sigillum illæsum inveniſſet, quo lapidem obsignatum reliquerat, illo *protinus* reserato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc salvus esset. Qui cum regem audiviſſet, dixiſſetque, se nequaquam læsum esse, *rex* eum ex ferarum specu jussit extrahi. Inimici vero *ejus*, cum vidiſſent nihil mali Danielo accidiſſe, Deo quidem ejusque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero sagina impletos neque Danielum attigiſſe neque ad eum acceſſiſſe existimantes, id ita factum esse regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *summe* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illisque jam saturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob saturitatem ad eos non acceſſuri essent. Tum manifestum erat Dario, postquam feris objecti essent satrapæ, Danielum miraculo servatum esse. Nam leones nemini illorum pepercerunt, sed eos omnes dilacerarunt, quasi valde esurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit *& exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad satietatem usque fuerant impleti, sed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipsa, Deo ita volente, etiam bestiis palam fiat ad pœnam exsequendam.

Danielus, quod edicto regis non paruisset, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

Danielus miraculo servatus. Dan. c. 6.

Danieli accusatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

Danielus clarus ante, clarior haberi cæpit.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo insidias struxerant, Darius rex *nuncios* dimisit per universam regionem, qui juberent Deum istum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipsum solum verum esse *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum summo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus insignis adeo esset claruſque, *præcipue* quòd Deo charus existimaretur, * turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantissimum & arte mirabili constructum, quæ etiamnum quidem manet duratque: spectantibus vero apparet recentis esse structuræ, atque illa ipsa die condita qua quisque illam aspexerit. tanta quippe illi est novitatis species & formæ vigor integer, cui nihil decessit tam longo temporis decursu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque senescunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marcescat. Moris autem adhuc est ut in turri

Turrim Ecbatanis ædificat.

σκαίνονσες τῷ Δανιήλῳ, [c] ὰ μετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥίπτειν ἢ αὐτὸν ἐξίεν κ τ νόμων εἰς τ λάκκον τ λεόντων. ἐλπίσας ἢ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, κ μηδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τ θηρίων, σκέλλοντα αὐτὸν δι' ὑμως φέρειν τὰ [d] συμβαίνοντα. καὶ βληθεὶς εἰς τ λάκκον, [e] σφραγίσας τ ὀπὴ τ σηρίᾳ κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἀστιος ν νυκτὸς καὶ ἄυπνος διῆγε, ἀγωνιῶν περὶ τ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν ἢ ἀναστὰς ὀπὶ τ λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένῳ τὸν σφραγῖδα ὁρῶν, ἢ σημηνάμενος τ λίθον καταλελοιπὼς, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τ Δανιήλου, [f] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. ἐκ δὲ [g] ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, σκέλλοντα αὐτὸν [h] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τ θηρίων. οἱ ἢ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιήλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, ᾧ μὲν τὸ θεῖον καὶ τῷ τότε πρόνοιαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους ἢ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [i] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τότ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ ἢ μισήσας αὐτοὺς τ πονηρίας, ὡς βεβλῆσθαι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τ Δανιήλου προστάξειν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ ᾧ χρόνον [k] αὐτοῖς ὁ [l] προσάξιν οἱ λέοντες μάθοιεν ὀφεὶς ἢ ἐγίνετο Δαρείῳ, τῶν συντραπῶν ὡς βεβλημένων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τ Δανιήλον. ὑδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς ὁ τὸ [m] πνεῦμα οἷμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν [n] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [o] δῆλη γὰρ καὶ τοῖς [p] ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις πρὸς τιμωρίαν γίνοιτο, τῷ Θεῷ προαιρουμένῳ.

ζ'. Διαφθαρέντων οὖν τ ἐπιβουλευσάντων Δανιήλῳ τῶν τ τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλου ἔπεμψε τοῖς χώραν ἐπαινῶν τ Θεὸν, ὃν Δανιήλος [q] προσεκύνει, κ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, κ τὸ πᾶν κρατοῦντα ἔχοντα. ἔχε ἢ δ τὸν Δανιήλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν ἢ ἔτος ὀπίσημος δ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης κ θεοφιλὴς εἶναι Δανιήλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [r] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς [s] βάριν, [t] ὑπερεπῆσάν τι κατασκεύασμα κ θαυμαστῶς πεποιημένον, ἢ μέχρι δεῦρο μένει δ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως [v] κατοικοδομῆσθαι, κ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἔκαστος αὐτῶν ἡμέρας ἱερεῖ γεγονέναι. ἔτος νεαρὸν αὐτῆς δ ἀκμάζον τὸ κάλλος, κ μηδαμῆ γηραιὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. παίζει γὰρ δ τὰ κατασκευάσματα παντὸν ἀνθρώποις, κ πελαιότητι, καὶ τῷ ἰσχνῷ λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, κ τῷ ὑπερέπειν μαραινόμενα. θάπτουσι δ' [x] ἐν τῇ βάρει τοὺς τε Μήδων βασιλεῖς,

c Οὐ μετεβάλλοντο] Οὔτε μετεβάλοντο *Big.* & *Samb.*

d Συμβαίνοντα.] Ita *MSS.* συμβαίνει in *Editis.*

e Σφραγίσας τ ὀπὴ τ σηρίᾳ] Ne quid fieret contra Danielem. Daniel. c. VI. v. 17. SPANH.

f Καὶ πυνθανόμενος] Illud κ ex *Big.* & *Samb.*

g Ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ,] Lege ὑπακούσαντος, quod proprie dicitur de janitoribus, & aliis ad fores auscultantibus, & responsa reddentibus iis qui adveniunt, Act. XII. 13. ubi vide Interpretes. IBBETSON.

h Ἀνελκυσθῆναι δ λάκκου] Ἀνελκυσθῆναι ὐκ δ λάκκου δ τ θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

i Ἅψασθαι] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἅψεσθαι in *reliquis.*

k Αὐτοῖς] Lege αὐτὸς. COCC.

l Προσάξιν οἱ λέοντες] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *si ad eos minime accederent.* προσίξιν *Samb.* προσῖξιν *Vat.* προσθίξιν in *Editis.* quod sane αὐτῶν pro αὐτοῖς postularet. HUDS. Versio *Epiphanii* προσήξιον exprimit. Cæteris tamen, me judice, præferenda est lectio *Vat.* προσίξιν, *illis animum adverterent*: neque quidem contemnenda prior lectio προσείξιν, si pro αὐτοῖς legatur αὐτὸς. certe προσύξιν rejicienda. IBBETS.

m Πνεῦμα οἷμαι,] Πονεῖν *Bas.*

n Ἐμπεπλησμένους,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπλησμένους in *Editis Aliisque.* πεπλησμένους *Samb.*

o Δῆλη γὰρ] Ita in omnibus *MSS.* δὴ γὰρ in *Editis.*

p Ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἐν αὐτῇ πρὸς τιμωρίαν ἢ γίνοιτο δ. sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.*

q Προσεκύνει,] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων, & dein πάντων κρατοῦντα in *Big.* & *Samb.*

* *Turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ,*] Vid. *Prideaux* parte 1. p. 163. & D. *Huetium* in D. E. p. 224.

r Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάρει,] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. HUDS. Μηδικοῖς Ἐκβατάνοις *Herodot.* Thal. p. 189. SPANH.

s Βάρει,] Βάρις *Rufino* Mausolæum. *Gelen.* Turris. *apud Æschyl. Pers.* v. 1080. navis; quæ collegit in hac voce *Hesychius.* Βάρις, πλοῖον, ἢ τεῖχος, ἢ σοφὰ, ἢ πύργος, quod postremum arripuit in versione Gelenius. vid. infr. lib. XI. c. 4. §. 6. Vid. Esdr. VI. 2. ubi LXX. ἐν πόλει ἐν τῇ βάρει· De eadem Βάρις h. e. Arce munitissima, eademque, ut Judæorum fabula, Scaliger de Emend. Tempor. p. 37. conf. sequ. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. XI. §. 4. Alia Βάρις, quæ à Daniele Ecbatanis ædificata dicitur, de qua h. l. SPANH.

t Ὑπερεπῆσάν τι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπερεπῆσαν in *reliquis.*

v Κατοικοδομῆσθαι,] Sic *Samb.* in *ceteris* κατασκευῆσθαι.

x Ἐν τῇ βάρει] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Bas.*

y Περι-

σιλεῖς, καὶ [y] Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχει δ' δεῦρο· [z] καὶ ὁ τάφος πεπισθμένος [a] Ιεδδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον δὲ ἀνδρὸς τούτου ἃ ὁ μάλιστα [b] θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ θεοδόξως ὡς ἐνί τινι τῶν μειζόνων εὐτυχήσῃ θεοφητῶν, καὶ θεοδὲ τὴν τοῦ ζωῆς χρόνον [c] τιμήν τε καὶ δόξαν παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ τελευτήσας τὴν μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγεγραμμένα κατελέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιὴλ ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον θεοφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι θεοφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τῶν θεοφητῶν τὰ χείρω θεολεγούντων, καὶ [d] διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανιὴλ ἀγαθῶν ἐγένετο θεοφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς δόφημίας τῶν θεολεγομένων εὐνοιαν ἅπασαν θεοδὲ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θητὴν θεοδὲ τοῖς [e] ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. [f] κατέλιπε δὲ γράψας, [b] ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς θεοφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀθεοδαλλακτον ἐποίησε δῆλον. [h] φησὶ γάρ, "[i] αὐτοῦ γινομένου ἐν [k] Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος, "[l] ὡς [m] ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετ' ἑταίρων [n] αὐτός, "σεισμοῦ [o] δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου [p] κατα"λειφθείη μόνος, φυγόντων [q] τῶν φίλων· καὶ [r] πέσοι "μὲν [s] ἐπὶ τοῦτο παραχθεὶς ἐπὶ τοὺς δύο χεῖρας, [t] τινὸς "δ' ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναζῆναι, καὶ "[v] τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς "ἡμέρας. ἀναστάντα δ' αὐτὸν δειχθῆναι [x] κριὸν [y] ἐσήμαινε "μέγαν, πολλὰ μὲν σκηπτοφυῆτα κέρατα, [z] τελευταῖον δὲ "αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν [a] εἰς "τὸν δύσιν, θεασάμενον δὲ [b] τέλαρον [c] ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος "φερόμενον, [d] συρρήξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι "[e] πλήξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [f] ἐπὶ [g] τὸν γῆν,

ista Medorum reges sepeliantur, item Persarum & Parthorum: ejusque custodia sacerdoti Judæo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum usque diem. Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea regum & vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia. Ait enim, "cum fo-
"te Susis esset in Persidos metropoli, quòd exive-
"rit quidem cum sodalibus suis in planitiem, su-
"bito vero terræ motu & concussione oborta so-
"lus fuerit relictus, amicis diffugientibus; & ipse
"quidem in faciem devolutus in manus ambas
"conciderit, à quodam vero apprehensus, simul-
"que ab eo surgere jussus, ac videre quæ post
"multas ætates civibus essent eventura. Cum au-
"tem surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arie-
"tem immani magnitudine, multa quidem cor-
"nua enata habentem, postremum vero illorum
"cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad
"occasum, vidisseque hircum inde per aërem de-
"latum, qui arietem, ubi cum eo congressus erat,
"eumque bis cornibus percussérat, humi prostra-
"vit

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

y Περσῶν] At rudera Istachræ (Persepolitana vulgo credita) sunt illa, ubi sepulti sunt reges Persarum. vide Diodorum Siculum. Quod Josephus dicit adeo integra illa saxa ac si recentia essent perdurare, possum ostendere verum esse de saxis Mausolei illius regum Persicorum, quæ mihi donavit inde avulsa Corn. Brunius. Id ille adscribebat duritiei lapidis, quæ vix ferro cedit, & admotas ab ipso secures sæpe fractas repulit. REL.

z Καὶ ὁ ταύτῃ πεπισθμένος] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deest.

a Ιεδδαῖός ἐστιν ἱερεύς.] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & consilio in mirabili ista turri exstruenda usum: quo munere cum is egregie functus esset, regem grati animi ergo sanxisse ut Judæorum fidei turris committeretur.

b Θαυμάσαιτό τις] Θαυμάσαι τις *big. Samb.* & *Vat.*

c Τιμήν τε καὶ δόξαν] Τιμὴ τε καὶ δόξα ἡ θεοδὲ τοῦ *Big.* & *Samb.*

d Διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διὰ τούτων in *reliquis*.

e Ὄχλοις ἀποδίδοσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *& opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Aliisque*.

f Κατέλιπε δὲ γράψας,] Hæc & quæ sequuntur *de visione Danielis* laudantur à *Chrysostomo* in *Homil. 2. contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hæschel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλειψε δὲ γράψας in textu *Hæscheliano.* in margine κατέλιπε δὲ γράψας ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* HUDS. Citatur hic Josephi locus à *J. Chrysost.* τοῦ Ιούδαν B. p. 330. l. 41. ex T. VI. *ed. Savil.* & T. 1. *Ed. G. Lat. Paris.* p. 484. 485. SPANH.

g Ὅθεν ἡμῖν] Ita *Chrysost.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἀληθὲς τὸ τῆς θεοφ. αὐτοῦ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ θεοφ. καὶ ἀπ. *Hen.* & *Busb.* τὸ τῆς ἀκριβοῦς αὐτοῦ θεοφητείας in *Editis*.

h Φησὶ γάρ,] Ita *Samb. Gall.* & *Chrysost.* Φασὶ in *reliquis*.

i Αὐτοῦ γινομένου] Αὐτὸν γινόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸν γενόμενον in *Editis Aliisque*. sed cum *Epiphanius* habeat. *cum esset in Susis in metrop.* placuit rescribere αὐτοῦ γινομένου. Duæ istæ voculæ omittuntur in *Chrysostomi* libris, qui mox habent ἐν Σούσοις τῇ μητρ.

k Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος,] Sic Ælian. de Animal. lib. v. c. xxvi. p. 901. Σούσων τῶν Περσικῶν· & Pausan. lib. x. p. p. 669. Gen. in Singulari, lib. xi. c. 6. §. 2. & §. 6. ἐν τῇ Σούσῃ §. 7. verò Σούσοις in Plurali. Item infr. lib. xi. c. 5. §. 6. SPANH.

l Ὡς ἐξέλθοι] Ita cum *Hæschelio* & *Savilio*. in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθον, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod sane αὐτοῦ γινόμενον (v. 21. & 22.) postularet.

m Ἐξέλθοι] Variæ Lectiones in loco adducto J. Chrysost. T. VI. p 330. & 331. ubi Josephi locus citatur à verb. κατέλιπε δὲ γράψας &c. ad verba τὸ αὐτὸν δὲ τρόπον &c. *Gen.* ἐξῆλθεν. Chr. ἐξέλθοι.

n Αὐτὸς, σεισμοῦ] Τινῶν post αὐτὸς habet *Chrysost.*

o Δὲ καὶ κλόνου] Illud δὲ ex *Chrysost.*

p Καταλειφθείη μόνος,] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *aliis MSS.* καὶ καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταληφθείη. at καταλειφθέντα μόνον sine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & κατελείφθη μόνος *Hæschel.* & *Savil.* omisso καὶ. HUDS. Chr. κατελείφθη μόνος. SPANH.

q Τῶν φίλων·] Γρ. τῶν ἀπὸ pro τῶν φίλων. SPANH.

r Πέσοι] Ita in *Flavii* libris & *Chrysostomo Savilii*. Πεσὼν edidit *Hæschel.* πεσεῖν *Fronto Duc.*

s Ἐπὶ τοῦτο παραχθεὶς] Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& conturbatus in faciem super ambas ceciderit* (vel *cecidit*) *manus.* τοῦτο αἰρόμενος *Samb.* τοῦτο καταῤῥαχθεὶς *Big.* & *Gall.* 1. τοῦτο, καὶ σεισθέντα ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁπτομένου *Fronto-Duc.* τοῦτο [καὶ] ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς [δ'] ἁπτομ. *Hæschel.* ἐπὶ τοῦτο ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς ἁπτομ. *Savil.*

t Τινὸς δ' ἁψαμένου] Τινὸς ἁπτομένου. *Chrys.* SPANH.

v Τὰ μέλλοντα] Modo dixit se nolle futura ex Daniele describere. REL. Exstat locus ille sup. c. 10. §. 4. neque mirum id; noluit enim irritare Romanos, Æternæ (ut vocabant) Urbis desolationem indicando. HAV.

x Κριὸν] Κριὸν μέγαν sine voce ἐσήμανε. *Chrys.* SPANH.

y Ἐσήμανε μέγαν,] Hæc vox desideratur in *Chrysostomi* libris. eam tamen similemve vocem agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ostensum sibi dixit*, &c.

z Τελευταῖον δ' αὐτῶν] Τὸ δὲ τελευταῖον *Chrysost.*

a Εἰς τὸν δύσιν,] Πρὸς τὸν δύσιν. *Chrys.* SPANH.

b Τέλαρον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Τεράγον δι' ἀέρος φερόμενον, non exstante ἀπ' αὐτῆς. *Chrys.* SPANH.

c Ἀπ' αὐτῆς δ' ἀέρος φερόμενον,] Ita etiam *Epiphan.* sed ἀπ' αὐτῆς desunt *Chrysostomo.*

d Συρρήξαντα τῷ κριῷ,] Ita *Samb.* & *Chrysost.* συμβάλλοντα in *Editis Aliisque.*

e Πλήξαντα δὶς,] Ita cum *Savilio* apud *Chrysost.* πλήξαντι *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* Ἀραξαντα in *Editis Flavii*, ῥήξαντα in *MSS.* κορήξαντα tamen in *Gall.* 1. *à manu secunda*, forsan pro κυλίξαντα. HUDS. *Gen.* ἀράξαντα δὶς· Chr. πλήξαντα δὶς. SPANH.

f Ἐπὶ τὸν γῆν,] Ἐπὶ τῆς γῆς *Chrysost.*

g Τὸν γῆν,] Τῆς γῆς. *Chrys.* SPANH.

"vit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte "hirci cornu eminentissimum, eóque fracto qua- "tuor succrevisse, quatuor cœli plagas spectantia. "Ex his vero & aliud minus exortum esse scripsit: "quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui "hæc illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum "esse, & urbem vi expugnaturum, templique cere- "monias perturbatum ire, sacrificiaque inhibitu- "rum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum vero ipsi, quid sibi vellent quæ per visum apparuerant, in hunc modum exposuisse declarabat. "Arietem quidem regna Per- "sarum & Medorum significare dicebat, cornua vero reges ibi rerum potituros, & cornu novis- "simum designare regem ultimum, quique *cæteros* "omnes opibus & gloria superaturus esset. Hir- "cum autem indicare, ex Græcis quendam regna- "turum esse, qui bis cum Persa congressus victo- "riam ex acie reportabit, omnemque dominatum "& principatum in se transferet. Ingenti vero "cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, significa- "ri primum regem: quatuorque cornubus, illo ca- "dente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes re- "spexerunt, primi regis post mortem ejus succes- "sores ostendi, regnique inter eos partitionem, "illosque, *utpote* nec liberos ipsius nec cognatos, "multis annis orbis terrarum imperium habituros. "Porro ex his regem quendam exoriturum esse, "qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, "formamque institutæ juxta has reipublicæ ever- "tet, & templum diripiet, perque triennium sa- "cra fieri prohibebit." Et fanc factum est ut hæc ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant scriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem *genti nostræ* illaturos esse. Ista omnia, à Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum; & Epicu-

Visi de ariete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

"κὴ παντῶν. εἶτα τ τράγον [h] ἰδεῖν ἐκ τ μετώπ μέ- "γιστον [i] ἀναφυόμ κέρας, ὃ [k] κλασθέντ [l] ἀναδλασῆ- "σαι τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ "αὐτῶν δ' ἀναφυῆν ἕ ἄλλο μικρότερον [m] ἀνέτρεψεν· ὃ "αὐξῆσαν, ἔλεγε αὐτῷ ὁ [n] ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς, πολε- "μήσειν αὐτὸ τὸ ἔθν, κὴ [o] τὴν πόλιν αἱρήσειν κ κρά- "τ, κὴ [p] συγχεῖν τὰ περὶ τ ναὸν, [q] κὴ τὰς θυσίας κωλύ- "σειν [r] γενέσθαι [s] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα "ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν [t] Σούσις ὁ Δα- νιὴλ ἑόρακε· κρῖναι δ' [v] αὐτὸ τὴν ὄψιν ὃ φαντάσμα- τ [x] ἐδήλωε τ Θεὸν ὄντως. "τ μὲν κριὸν βασιλείας τὰς "Περσῶν ἕ Μήδων [y] σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δ κέρατα τὸς "βασιλεύσ μέλλοντας, τὸ δ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τ "[z] ἔσχατον βασιλέα, τοῦτον [a] δ διοίσειν ἁπάντων πολλῷ τι "κὴ δόξῃ. τ δ τράγον [b] δηλοῦν, ὡς ἐκ τ Ελλήνων τὶς "βασιλεύων ἔσοιτο, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσ "τῇ μάχῃ, [c] κὴ σφαλήσε τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δη- "λοῦ δ' [d] ὑπὸ ὃ μεγάλου κέρατ ὃ ἐν τῷ μετώπῳ "ὃ τράγου τ πρῶτον βασιλέα· κὴ τὴν τ [e] τεσσάρων [f] ἀ- "ναδλάσησιν ἐκπεσόντ ἐκείνου, κὴ τὴν πρὸς τὰ [g] τέσ- "σαρα κλίματα τ γῆς αὐτῶν ἀποστροφὴν ἑκάστ, τὰς "Διαδόχους μ τ ἡττᾶσθαι ὃ πρώτου βασιλέως [h] ἐμφανί- "ζεσθ, κὴ Διαμερισμὸν εἰς αὐτὰς τ βασιλείας, [i] ὅτε δ "παῖδας αὐτοῦ τότε ὄντας ὅτε συγχύσεις, πολλοῖς ἔτεσιν "ἄρξειν τ οἰκουμένης. [k] γνώσεσθ δ' ἐκ τούτων τινὰ βασι- "λέα, τ ἐκπολεμήσοντα [l] τὸ, τε ἔθν ἕ τὰς νόμους αὐ- "τῶν, κὴ τὴν [m] κατ' αὐτὰς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, κὴ "συλήσοντα τ ναὸν, κὴ τὰς θυσίας [n] ἐπ' ἔτη τρία κωλύ- "σοντα ἐπιτελεσθῆναι." κὴ δὴ ταῦτα ἡμῶν σωίδη τῷ ἔθνῃ παθεῖν ὑπ' Αντιόχου τ Επιφανοῦς, καθὼς [p] εἶδεν ὁ Δανιὴλ, κὴ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γι- νησόμενα. [q] τὸν αὐτὸν δ' [r] τρόπον Δανιὴλ κὴ [s] περὶ τ τ Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, κὴ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημω- θήσε. [v] ταῦτα πάντα ἐκεῖνος, [x] Θεοῦ δείξαντ αὐτῷ, συγγράψας [y] κατέλιψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, κὴ τὰ [z] συμβαίνοντα σκοπεῖν τοῖς θαυμάζειν ἐπὶ τῇ περὶ [a] τοῦ Θεοῦ τιμῇ [b] τὸν Δανιήλου· κὴ τοὺς [c] Επικυρείους ἐκ τούτων

Δεί-

h Ἰδεῖν ἐκ τ μετώπ] Ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τ. solus *Chrysost.*

i Ἀναφυόμ κέρας,] Ἀναφύσαντα *Chrysost.* HUDS. Ἀναφύσαντα κέρας. *Chrys.* SPANH.

k Κλασθέντ] *Chrys.* Κλασθέντος ἀλλα ἀναδλ. SPANH.

l Ἀναδλασῆναι τέσσαρα,] Ἀλλὰ ἀναδλ. *Chr.*

m Ἀνέγραψεν·] Ἀνέγραψεν αὐξῆσαν. ἔλεγε δ αὐτῷ *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

n Ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεὸς,] Ita *MSS.* & *Chrys.* τοιαῦτα in *Editis.*

o Τὸ πόλιν αἱρήσειν] Sic *Epiphan.* κὴ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel κὴ τὸν πόλιν ἀναιρήσειν *Chrysost.*•

p Συγχεῖν τὰ περὶ τ ναὸν,] Ita in *Editis Aliisque.* quomodo & in *Chrysost. Savilii.* συγχεῖν τὰ π. τ. ναὸν *Samb. Hen.* & *Busb.* συχεῖν τ ναὸν *Hæschel.* συλήσειν τ ν. *Fronto-Duc.*

q Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθ] Καὶ τὰς θυσίας κωλύσαι γενέσθ ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα γρ. ἑβδομήκοντα. *Chrys.* SPANH.

r Γενέσθ] Vocem γενέσθ restitui ex *Samb. Epiphan.* & *Chrysost.* apud quem in *Edit. Hæschel* & *Frontonis-Duc.* κωλύσειν. γενέσθ δ ἐφ' ἡμ.

s Εφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα ἕξ.] Ita *Big.* & *Samb.* ασϟς'. in *Editis.* in *Epiphanii* libris, *diebus mille ducentis & sexaginta sex.* vel MLXVI. vel MCCLXXV. ἡμ. χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα vel ἑβδομήκοντα in *Chrysostomo.* HUDS. Et Sacrificia vetita per dies MCCXCVI. *Rufin.* MCCLXVI. SPANH.

t Σούσις] Id est apud Susa. Ita ἐν usurpari alibi demonstramus. Mox etiam dixit γνώσεσθε ἐν Σούσις ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδίον. REL.

v Αὐτῷ τὴν ὄψιν δ φαντάσματος] Ita & *MSS.* & *Chrysost.* αὐτὸν in *Editis.*

x Εδήλωε τ Θεὸν] Ita *Epiphan.* & *Savilii Chrysost.* Εδεῖτο κὴ Θεοῦ, ὃς τ μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε. *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Hæschelius.*

y Σημαίνειν ἔφασκε,] Σημαίνειν ἔφασκε abest in Chrys. SPANH.

z Εσχατον βασιλέα,] Εσχατ. βασιλ. τ μέλλοντα τούτων διοίσειν. *Chrys.* SPANH.

a Δὲ διοίσειν ἁπάντων] Ita cum *Chrysostomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον γδ δ. & in *Editis Chrysostomi*, τ μέλλοντα διοίσειν.

b Δηλοῦν,] Δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τε ὁ βασιλ. *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τις βασιλ. *Savil.*

c Καὶ σφαλήσε τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν.] Καὶ ἀφαιρεθήσ] in *Chrysostomi* libris. & omnem gloriam ejus principatus auferet, apud *Epiphan.*

d Υπὸ ὃ μεγάλου κέρατ] Διὰ δ πρώτου μεγάλου κέρατ *Chrys.*

e Τεσσάρων] Τεσσάρων βασιλίων ἀναδλ. *Big.* & *Samb.*

f Ἀναδλάσησιν] Ἀναδλάσησιν. ἐκπεσόντ ὃ ἐκείνου *Hæschel.* & & *Fronto-Duc.*

g Τέσσαρα κλίματα] Τέσσαρα κέρατα ἀπηρφαλῶ ἑκάστ τ Διαδόχων *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα ἀπηρφαλῶ ἑκάστ, τὰς Διαδόχους *Savil.*

h Εμφανίζεσθ] Εκφανίζεσθαι *Chrysost.*

i Οὅτε δ παῖδας αὐτοῦ] Ita in *omnibus* præter *Samb.* qui δ omittit. ὅτε παῖδας ὄντας αὐτοῦ [αὐτῷ *MSS.*] ὅτε συγχύσεις *Chrysost.*

k Γνώσεσθ δ' ἐκ τούτων] Επεσθαι δ ἐκ τούτ. pro γνώσεσθαι· *Chrys.* SPANH.

l Τὸ, τε ἔθν] Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in reliquis.

m Κατ' αὐτὰς] Ita *Chrysost.* in *Flavii* libris κτ' τούτους.

n Επ' ἔτη τρία] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

o Τῷ ἔθνῃ παθεῖν] Ita *MSS.* & *Chrysost.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliisque.*

p Εἶδεν ὁ Δανιὴλ,] Sic & *Epiphan.* εἶπε *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

q Τὸν αὐτὸν δ τρόπον Δανιὴλ] Τὸν αὐτὸν δ χρόνον *Gen. Gelen.* hic legit τρόπον· Desunt autem hæc in Versione *Rufini*, quæ de Danielis Prophetia de vastandis Judæis à Romanis hic dicuntur. Τὸν αὐτὸν δ π. Eadem referuntur è Josepho Chrysost. M. p. 331. ab his verbis: Τὸν αὐτὸν δ τρόπον &c. SPANH.

r Τρόπον Δανιὴλ] Ita *Big.* & *Samb.* χρόνον in *Editis Aliisque.*

s Περὶ τ τ Ρωμαίων] Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* περὶ τ Ρωμ. in *Editis Aliisque.*

t Ερημωθήσε.] Ερημωθέντος τὰ Ιεροσόλυμα *Samb.* à manu secunda.

v Ταῦτα πάντα] Adducuntur eadem à Chrysost. loco indicato p. 332. lin. 2. SPANH.

x Θεὸς δείξαντ αὐτῷ,] Θεοῦ διδάξαντος *Vat.*

y Κατέλιψεν·] Καταλιπεῖν *Chrysost.* SPANH.

z Συμβαίνοντα σκοπεῖν] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*

a Τοῦ Θεοῦ τιμῇ] Articulum habuimus ex *MSS.*

b Τὸν Δανιὴλον·] Τὸν Δανιὴλ *Chrysost.* SPANH.

c Επικυρείους] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis.* Επικυρείους.

d Τὰ

διέσχιζε πεπλανημένους, οἱ τὴν τε προνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [d] τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ὑπερσκοπεῖν τὰ πραγμάτων, ἀφ' ὑπὸ τὴν μακαρίας καὶ ἀφθάρτου προσώπου διαμονὴν τῶν ὅλων ἐσίας [e] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνιόχου καὶ φρονίδος τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [f] ὃς εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτως ἔχοι τὸν τρόπον, καθάπερ ἐπὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [g] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ ἐπὶ τὰ ἅρματα προϊτερουμένους μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [h] συμβαίνοι ἂν ἀπὸ τῆς ἀπροσκόπτου φορᾶς ἀπολώλεκε δι' ἐφθείρετο. [i] τοῖς γὰρ προφρημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσί μοι σφόδρα [k] τῆς ἀληθοῦς δόξης διαμαρτάνειν, οἱ τῷ θεῷ μηδεμίαν εἶναι προνοιαν τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι προνοιαν. εἰ γὰρ [l] ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [m] εἰ συνέβαινεν αὐτομάτισμῷ τινι τὸν κόσμον διέχειν, πάντα [n] ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [o] ἀνέγνων, ἔτως ἐγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βούλησε καὶ αὐτῶν, ἀνεγκλητον ἐχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

Τέλος τῆς βιβλίου δεκάτης.

reos *magno* in errore versari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non existimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad universitatis rerum perennitatem) regi & administrari *volunt*, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseverant. qui si ita ut illi autumant præside careret, quemadmodum naves sine gubernatoribus videmus procellis *& fluctibus* obrui, currusque aurigis destitutos percelli, temerario *sane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista prædicta fuerint à Daniele, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diversam opinionem sequi & tueri.

Finis Libri decimi.

d Τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσι] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.*

e Κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα,] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* κυβερνᾶσθαι in *reliquis.*

f Ὃς εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτως ἔχοι τὸν] Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.*

g Ὑπὸ τῶν πνευμάτων,] Ὑπὸ πν. *Big.* & *Samb.*

h Συμβαίνοι ἂν] Ita cum *Big.* & *Samb.* συμβαίνοιτα ἂν. *Gall.* 1. συμβαίνοιτα ἀπ. in *Editis Aliisque.*

i Τοῖς γὰρ προφρημένοις] Τοῖς ὖν *Samb. Busb.* & *Hen.*

k Τῆς ἀληθοῦς δόξης] Illud τῆς ex *MSS.*

l Ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν,] Particula deest *Big.* & *Samb.*

m Εἰ συνέβαινεν αὐτομάτισμῷ] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφητείαν συμβαίνειν εἰ αὐτ. in *Editis Aliisque.*

n Ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα.] Ita *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.*

o Ἀνέγνων,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ͂ ΕΝΔΕΚΑΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.*

2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipsos in templo ædificando interpellarunt.*

3. *Quomodo, post Cyri mortem, Cambyses ejus filius, suscepto imperio, Judæis prorsus interdixit templi instauratione.*

4. *Quod Darius Hystaspis filius, Persarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*

5. *Quomodo post illum Xerxes ejus filius summa Judæos benevolentia prosequutus est.*

6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum discrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*

7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*

8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, postquam Judæam subegerat.*

α'. Ως Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τὸς Ιουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b]ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τ̃ ναὸν, δὸς αὐτοῖς χρήματα.

β'. Οτι διεκώλυσαν [c]αὐτὸς οἱ τ̃ βασιλέως ἡγεμόνες καταστῆσαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γινόμενοι τοῖς ἔργοις.

γ'. Ως, Κύρου τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτ̃, παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσε τοῖς Ιουδαίοις [d]οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

δ'. Οτι Δαρεῖος ὁ [e]Υστάσπου, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τ̃ Ιουδαίων ἔθνος, [f]καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

ε'. Ως μετ' αὐτὸν ὁ [g]παῖς αὐτ̃ Ξέρξης οἰκείως ἔσχε τὸς Ιουδαίους διετέλη.

ς'. Οτι, βασιλεύοντος [h]Αρταξέρξου, μικρὸ δεῖν τ̃ Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, δι' Αμάνου δόλον.

ζ'. Ως [i]Βαγώας, ὁ Αρταξέρξου τ̃ νεωτέρου στρατηγὸς, πολλὰ εἰς τὸς Ιουδαίους ἐξύβρισεν.

η'. Οσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Αλέξανδρος εὐεργέτησεν αὐτὸς, κρατήσας τ̃ Ιουδαίας.

a Εν τῇ ἐνδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ λόγῳ.
b Επίτρεψεν αὐτοῖς] Επιμεῖναι αὐτὸς in *Caji Codd.*
c Αὐτὸς οἱ] Ιουδαίους *C.*
d Οἰκοδομῆσαι] Κτίσαι *Hen.*
e Υστάσπου,] Υστάσπους *Hen. Vat.* & *Gall.* Υστάσπου *C.*
f Καὶ τὸν ναὸν] Καὶ τ̃ ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat.* & *C.*
g Παῖς αὐτ̃ Ξέρξης] Καὶ ὁ παῖς *Vat.* & *C.*
h Αρταξέρξου,] Αρταξέρξου, Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος *C.*
i Βαγώας,] Ita hic loci in libris *omnibus*. alibi tamen in *aliquibus* Βαγώσης. quod minus rectum esse existimat *Scheuerus*.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] συγ'. μιῶας ε'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menses* V.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τὰς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δὲ [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μετανάστην τὸν λαὸν ἡμῶν [d] ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [e] συνέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν [f] ἐκείνων τῶν παλαιπώρων, [g] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ καταστραφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μὴ τὸ δουλεῦσαι Ναβυχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [h] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ παύσιν ὑπομεῖναι τὴν δουλείαν ὀλίγα ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστῆσαι γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσασι, καὶ τὰς προτέρας ἀπολαύσασιν εὐδαιμονίας. ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐπέτρεψεν αὐτὸν γράψαι κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέ-"γιστος τῆς οἰκουμένης [i] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦ-"τον εἶναι ὃν τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ "τοὔνομόν μου προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν "αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ [k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ.

β'. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τῆς αὐτοῦ [l] προφητείας ὁ Ἡσαΐας κατέλιπε, πρὸ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. ἔστι γὰρ ἐν ἀπορρήτῳ εἰπὼν ταῦτα λέγειν τὸν Θεὸν, ὅτι "βούλομαι [m] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ με-"γάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν "[n] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [o] προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ καταστραφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντηκοντα. πρὸς οὖν ἀναγνόντα τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα· [p] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους

CAP. I.

Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.

ANNO regni Cyri primo (iste autem erat septuagesimus ab illo die quo populum nostrum contigit è suis sedibus Babylonem migrare) Deum miseratio subiit captivitatis & ærumnarum, quas miseri isti tulerunt, sicuti ipsis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod postquam servierint Nabuchodonosoro ejusque posteris, & hanc sustinuerint servitutem per annos septuaginta, rursus eos in patriam terram restituet, eritque ut templum ædificent, & pristinam felicitatem consequantur. Ista illis præstitit. Nam cum Cyri animum exsuscitasset, effecit ut ille per universam Asiam scriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus "maximus orbis terrarum regem constituit, hunc "illum esse credo quem Israëlitarum gens adorat. "Is enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipsius templum instauraturus sim Hieroso-"lymis in terra Judæa.

Cyrum excitat Deus ad Hierosolyma instauranda. 1 *Esdr. c.* 1. *v.* 1. *&* 3 *Esdr. c.* 2. *Jer. c.* 25. *v.* 12. *&* *c.* 29 *v.* 10.

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Esajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim secreto Deum ista enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, quem multarum "& magnarum gentium regem constitui, populum "meum in propriam terram remittere, templum-"que meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque il-

Ex lectione Esaiæ (c. 14. *v.* 28.) *Cyrum cupido incessit templi ædificandi.*

---

a Συγ'. μιῶας ε'.] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* συγ'. μιῶας θ'. *Gall.* 2. & *Codex Caji.* συγ'. μιῶας ε'. *Bas.* Videsis *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 135.

b Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας,] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει Κύρου δὲ βασιλείας Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII.

c Ἑβδομηκοστὸν] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos esse à tertio Joachimi anno ostendit *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 133.

d Ἐκ τῆς οἰκείας] Ex propriis finibus *Rufin.* omisit *Gelen.* οἰκείας subaudi χώρας vel γῆς, ut infra c. 5. §. 3. τὴν οἰκείαν γῆν & §. 5. ἀνεχωρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα· SPANH.

e Συνέπεσεν,] Συνέπεσεν, παρώρμησεν ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς πρ. *Busb.* & *Big.*

f Ἐκείνων τῶν παλαιπώρων,] Ἐκείνην *Hen.* συμφορὰν ἐκείνων παλαιπώρων Ἰουδαίων *Epiphan.*

g Καθὼς προεῖπεν] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

h Ἐκγόνοις αὐτοῦ,] *Al.* ἐγγόνοις.

i Ἀνέδειξε βασιλέα,] Ἀνέδειξι in *MSS.*

k Ἰουδαίᾳ χώρᾳ] Ἰουδαία χώρα, *terra Judea.* REL.

l Προφητείας ὁ Ἡσαΐας] Βασιλείας *C.*

m Κῦρον ἐγὼ,] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἰ. κ. μ. ἀπέδειξα βασ. *Hen.* & *Busb.* Κῦρον πολλῶν ἰ. κ. μ. ἀπέδειξας βασιλέα *C.*

n Ἰδίαν γῆν,] Ita *Hen. Busb. Big. C.* & *Epiphan.* Ἰουδαίαν in *Editis.*

o Προεφήτευσεν] Προεῖπεν in *plerisque MSS.*

p Καλέσας τε] Καὶ καλέσας τοὺς & καλέσας δὲ ὁ Κῦρος τοὺς in *MSS.* καλέσας δὲ τοὺς legisse videtur *Epiphan.*

illustrissimis apud Babylonem Judæis, dixit, "se il-
"lis potestatem facere in patriam suam eundi, ur-
"bemque Hierosolyma & templum Dei iterum su-
"scitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, i-
"psumque scripturum esse ducibus & satrapis in
"vicinia istius Judæorum regionis, ut conferant
"eis aurum atque argentum ad templi fabricam,
"insuper & pecora in sacrificia.

Cyrus Judæos Hierosolyma remittit. 1 Esdr. c. 1. & 3 Esdr. c. 2.

3. Ista Cyrus cum Israëlitis dixisset, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, simulque Levitæ & sacerdotes, propere se Hierosolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manserunt, nolentes possessiones suas relinquere. Cumque eò pervenissent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi structuram conferebant, alii quidem aurum, alii vero argentum, rursusque alii magnam vim pecorum simul & equos: tumque & vota Deo solverunt, & consuetas olim victimas mactarunt, quasi jam urbs illis instaurata esset, & antiqua revivisceret sacrorum solennitas. Cyrus autem illis remisit & vasa Dei, quæ rex Nabuchodonosorus, templo spoliato, Babylonem deportaverat: atque ista perferenda tradidit Mithradati suo quæstori, cum mandatis ut illa Abassaro daret, ea lege ut illa asservaret usque dum templum ædificaretur, eoque absoluto traderet sacerdotibus populique principibus templo restituenda. Quin & epistolam misit Cyrus ad Syriæ satrapas, in hanc sententiam.

Judæi Hierosolyma redeunt. 1 Esdr. c. 1. & 2. & 3 Esdr. c. 2.

Vasa Hierosolyma deportata. 1 Esdr. c. 1.

Cyri literæ de Hierosolymis instaurandis.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

"Judæis, quicunque volunt, permisi, in pa-
"triam suam profectis, & civitatem suam instau-
"rare, & templum Dei Hierosolymis ædificare,
"in eodem quo antea fuerat loco. Misi autem eô
"etiam quæstorem meum Mithradatem & Zoro-
"babelum Judæorum principem, ut templi fun-
"damenta jaciant, illudque exstruant, *ea amplitu-*
"*dine*, ut altitudo quidem sexaginta, latitudo vero
"totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum
"saxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipsius pro-
"vinciæ arboribus, similiter & altare *erigant* in
"quo Deo sacrificent. Sumptus vero in ista *omnes*
"de meo suppeditari volo. Vasa quoque, quæ rex
"Nabuchodonosorus, à templo *olim* sustulerat,
"tradidi in manus Mithradatis quæstoris mei, &
"Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant
"Hierosolyma, & in templum Dei restituant re-
"ponantque. Numerus autem illorum ita se ha-
"bet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea
"quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta,
"argentea quingenta; situlæ aureæ quinquaginta,
"argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, ar-
"gentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argen-
"teæ duo millia & quadringentæ, & mille insu-
"per vasa magna. Concedo etiam illis eosdem ho-
"nores, quibus & majores eorum usi sunt, pro pe-
"cudibus & vino & oleo drachmas quinque mil-

τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρῶν αὐτοῖς, ἔφη, βα-
"δίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [q] ἀνασῆσαι τὴν πόλιν
"Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [r] ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς καὶ τὸν
"τον σύμμαχον, [s] αὐτόν τε γράψαι τοῖς ἐπιτετευγόσιν σκεί-
"νη τῇ χώρᾳ [t] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων καὶ σατραπῶν, ἵνα συμ-
"βάλωνται [v] ξυσὸν αὐτοῖς καὶ ἀργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ
"ναοῦ, καὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κύρου καταγγείλαντος τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο Φυλῶν ἄρχοντες τῶν Ἰούδα καὶ [x] τῶν Βενιαμίτου, οἵ τε Λευῖται καὶ ἱερεῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [y] δὲ κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. καὶ συναγομένοις αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάν-
τες ἐβοήθουν καὶ συνέφερον εἰς [z] τὸν τοῦ ναοῦ καταςκευήν, οἱ
μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος σὺν ἵπ-
ποις· καὶ τάς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας
καὶ τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [a] ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐ-
τοῖς τῆς πόλεως, καὶ ἀναβιώσης τῆς ἀρχαίας περὶ τὴν θρησκείαν
σπουδῆς. [b] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ,
ἃ συλήσας τὸν ναὸν [c] Βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος εἰς τὴν Βα-
βυλῶνα ἐκόμισε. παρέδωκε δὲ ταῦτα φέρειν [d] Μιθραδάτῃ
τῷ ταμιοφύλακι αὐτοῦ, προστάξας δοῦναι αὐτὰ [e] Ἀβασσάρῳ,
ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, τελεσθέντος δὲ
αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τῶν πολιτῶν, εἰς τὸν ναὸν
[f] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συ-
ρίᾳ σατράπας Κῦρος, τάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [g] ΣΙΣΙΝΗ ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝΗ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα
"τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθεῖν πατρίδα, καὶ τὴν
"πόλιν [h] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις
"τοῦ Θεοῦ, ὅπερ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ ἦν πρότερον. κατέπεμ-
"ψα δέ μου καὶ τὸν ταμιοφύλακα Μιθραδάτην, καὶ Ζοροβάβη-
"λον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωνται τοῦ ναοῦ,
"καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτὸν, [i] ὕψος μὲν ἑξήκοντα πήχεις, τὸ
"δ' αὐτῶν καὶ τὸ εὖρος, λίθου μὲν ξεστοῦ τρεῖς ποιησάμενοι
"δόμους καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον
"ἐφ' οὗ [k] θύσει τῷ Θεῷ. τοῦτο δὲ εἰς ταῦτα δαπανῆσαι, ἐκ τῶν
"ἐμαυτοῦ χρεῶν βάλλομαι. καὶ τὰ σκεύη δέ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ
"τοῦ ναοῦ Ναβυχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμψα κομί-
"δοὺς [l] Μιθραδάτῃ τῷ ταμιοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ
"ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα,
"καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐ-
"τῶν ἐστι τοσοῦτος· [m] ψυκτῆρες χρύσεοι [n] πεντήκοντα, ἀρ-
"γύρεοι [o] πεντακόσιοι, [p] Θηρικλῆα χρύσεα [q] τεσσαράκοντα
"τα, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντήκοντα, κα-
"δίσκοι [r] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀρ-
"γύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργύ-
"ρεαι δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χι-
"λια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ὑπὸ τῶν προγόνων εἰθισμέ-
"να τιμᾶν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι
"μυ-

q Ἀνασῆσαι] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀνασῶσαί τε in *Editis.*

r Ἔσεσθαι γὰρ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconstruere, se scilicet eos adjuvante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.*

s Αὐτόν τε] Αὐτός τε *Hen.* & *Busb.*

t Τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τῶν οἰκείων ἡγεμόνων. *Busb.*

v Χρυσὸν αὐτοῖς] Χρυσίον *Chrys.*

x Τῆς Βενιαμίτου,] Τῆς abest *MSS.*

y Δὲ κατέμειναν] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *cæteris.*

z Τὸν τοῦ ναοῦ κατασκεύην,] Illud τὸν ex *MSS.*

a Ὥσπερ ἀνακαλουμένης] Ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐτοῖς πάλιν καὶ ἀνα-
βιώσης *Hen.* & *Chrys.* ὡσπερ ἀνακαλουμένης καὶ ἀναβ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redivivam.*

b Ἀπέπεμψε] Ἐπέπεμψε *Gall.*

c Βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος] Vox Βασιλεὺς deest quibusdam *MSS.*

d Μιθραδάτῃ] Μιθρηδάτῃ *Big.* Μιθριδάτῃ *Vulg.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Esdræ*, & *nummis antiquis*, ut ostendit Ill. *Spanhemius.*

e Ἀβασσάρῳ,] Ἀβεσσάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σαναβασσάρῳ ex *Esdra* l. 1. aut Σαναβασσάρῃ ex *Esdra*, l. 3. legendum.

f Ἀποδοθησόμενα.] Ἀπόθησομένοις *Vat.* Ἀποδοθησομένοις *Chrys.*

g Σισινῆ] Σισίνῃ καὶ Σαρβαζάνῃ *Hen.* Σισίνῃ καὶ Σαβαζάνῃ *Esdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videsis & *Esdram* in l. 1. c. 5. & 6.

h Ἀνακτίσαι,] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.*

i Ὑψος μὲν ἑξήκοντα] Ita *Hen. Busb. Chrys. Vat.* & *Epiphan.* ὕψους μὲν πήχυς ξ'. τὸ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ εὖρος in *Editis Alisque.*

k Θύσει τῷ Θεῷ.] Ita *MSS.* aut θύσει. in *Editis* θύσουσι.

l Μιθραδάτῃ τῷ ταμιοφύλακι,] De Mithradate tanquam Duce eorum, qui Templi restaurationem voluerint impedire agit J. Chrysost. T. VI. p. 161. & 162. SPANH.

m Ψυκτῆρες χρυσοῖ] Multò plura vasorum genera exprimit, quam in recensione sua, *Ejdras*, l. 1. c. 1.

n Πεντήκοντα,] Ita *Hen. C.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.*

o Πεντακόσιοι,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas.*

p Θηρικλῆα χρύσεα τεσσαρακοντα,] Illa Θηρικλῆα χρύσεα τεσ-
σαρακοντα, ἀργύρεα πεντακόσια desiderantur in *Epiphanii* libris. HUDS. LXX. κεθωρῆς χρυσοῦς *MS. Alex.* χιθωρῆ. Esd. 1. v. 10. ex Hebr. כפורי Expletoria. *Vulg.* Scyphi. SPANH.

q Τεσσαράκοντα,] Πεντήκοντα *Gen.*

r Πεντακόσιοι,] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.* *Alisque.*

s Ἀρ-

"μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σε-
"μίδαλιν πυρῶν [s] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. κε-
"λεύω ἢ τοῦτων χορηγίαν [c] ἐκ τῆ ϕ Σαμαρείας. γί-
"νεσθαι ϕόρων. ἐπίσασι ἢ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κῆ τὰς Μωϋ-
"σέως οἱ νόμους ἱερεῖς ἐν Ιεροσολύμοις· καὶ ωεσϕέροντες εὐ-
"ξονται τῷ Θεῷ ωεὶ [v] σωτηρίας ϝ βασιλέως καὶ ϝ γένους
"αὐτῆ, ὥπως ἡ Περσῶν βασιλεία [x] διαμένῃ. τὰς ἢ
"ωαραβαινόντας τούτων καὶ ἀκυρώσαντας [y] ἀναστωρωθῆναι
"βούλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς." καὶ
ἡ μὲν ὑπιστολὴ ταῦτα ἐδήλω· τῶν ἢ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
συνελθόντων εἰς Ιερουσάλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ
χιλίοι, [z] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

"lia & quingentas, & triticeæ similæ artabas vi-
"ginti millia & quingentas. Jubeo autem ut ho-
"rum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis.
"atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hie-
"rosolymis juxta ritus Moysaïcos: & intra sacra
"Deum precabuntur pro salute Regis ejusque so-
"bolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At
"quicunque istis non paruerint, eaque irrita face-
"rint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eo-
"rum redigi in fiscum regium". Et in hanc qui-
dem sententiam scripta erat epistola: eorum vero,
qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, my-
riades erant quatuor, duo millia, & quadringenti
sexaginta duo.

ΚΕΦ. β'.

Ως Ιουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων Ϲ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις ωρὸς τοῦ ϝ ἱερᾶ κατασκευῇ, τῶ Κύρῳ τελευτηξέντος ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

CAP. II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

II.

Βαλλομένων ἢ τοὺς θεμελίους τοῦ ναοῦ, καὶ ωᾶσι τοῖ οἰκο-
δομῇ αὐτοῦ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ ωερὶξ ἔθνη, καὶ
μάλισα τὸ [a] Χουθαίων· οὓς [b] ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς
[c] ἀγαγὼν Σαλμανασάρης [d] ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κα-
τῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τὸ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀ-
νάστατον ἐποίησε· ωαρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς
[e] ὑπιμελουμένους ἐμποδίζειν τοὺς Ιουδαίους, ωρός τε τοῖ
τῆς ωόλεως ἀνάσασιν καὶ τοῖ τοῦ ναοῦ κατασκευῇ. οἱ
ἢ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, [f] ἀπημέ-
λησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ ωᾶσι τοὺς Ιουδαίους ἀμελῶς καὶ ῥᾳ-
θύμως τὴ οἰκοδομίας. Κύρῳ γὰ [g] ωᾶσί τε ἄλλοις ἀσχολη-
θέντι ωολέμους ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [h] στρατευομένῳ ὑπὸ
[i] Μασσαγέτας [k] ἐκεῖ συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμ-
βύσῃ ἢ ϝ Κύρου ωαιδὸς τοῖ βασιλείαν διαδεξάντος,
οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Αμμανίτιδι καὶ Μωαβίτιδι καὶ
Σαμαρείᾳ γράφουσιν ὑπισολὴν [l] Καμβύσῃ δηλοῦσαν τάδε.
"Δέσποτα, οἱ [m] ωαῖδές σου, [n] Ραθυμος ὁ ωάντα τὰ ωρακτό-
"μενα γράφων, καὶ [o] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ
"οἱ τὴ βουλῆς τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κριταί. γινώ-
"σκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [p] ὅτι Ιουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶ-
"να ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τοῖ ἡμετέραν, καὶ
"τοῖ τε ωόλιν τοῖ ἀποσάτην καὶ ωονηρὰν οἰκοδομοῦσι,
"καὶ τὰς [r] ἀγορὰς αὐτῆς, [s] καὶ ὑπισκευάζουσι τὸ τεῖχος,
"καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοιγε τούτων γινομένων, ὅτι
"φόρους αὐτοὺς τελεῖν ὑπομενοῦσιν, ὅτι ϝ ὑπακούειν
"ἐθελήσουσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντισήσονται, καὶ
"ἀρχὴν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [t] ἐθελήσουσιν. ἐνεργουμέ-
"νων οὖν τῶν ωεῖ τὸν ναὸν καὶ ωυκοδομουμένων, καλῶς ἔ-

Hi dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes infinitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Persi-de ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum po-pulum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe in-stauranda temploque exstruendo impedirent. Atque illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæo-rum res negligerent, & in ædificatione promoven-da segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bel-lis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum ad-versus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœ-nicum & Ammanitarum & Moabitarum & Sama-ritanorum ad eum literas scripserunt in hunc mo-dum. "Domine, servi tui, Rathymus commenta-"rienſis, & Semelius scriba, atque concilii in "Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te o-"portet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti "fuerant, *istinc profectos* in regionem nostram ve-"nisse urbemque rebellem & improbam ædifica-"re, simul & fora ejus *reficere*, atque mœnia in-"staurare, & templum exstruere. Nunc scito, si "ista fuerint *absoluta*, quod nec tributum pende-"re sustinebunt, nec imperata facere volent, sed "& regibus resistent, & imperare potius quam "servire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus "& in eo laboretur, nobis optimum visum est scri-"bere ad te, Rex, & *ejusmodi rem* non negligere, "ut

Impeditur templi instauratio. 1 *Esdr.* c. 4. & 5 *Esdr.* c. 2.

Cyri mors: ei in regnum succedit Cambyses, ad quem mittuntur literæ de impedienda Hierosolymorum instauratione. 1 *Esdr.* c. 4. & 5 *Esdr.* c. 2.

---

s Αρτάβας] Ita *Hen.* ἀρτάβας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quigentas*) *artubas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π, ἀρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* HUDS. ἀρτάβας μέτρου Μεδικοῦ εἴκοσι, *Hesychius.* In Schol. *Aristoph. Acharn.* p. 376. Ἀρτάβα μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις· LXX. Es. V. v. 10. ὁ σπείρων ἀρτάβας ἕξ· in *Hebr.* חמר. SPANH.

t Ἐκ τῆ τῆ Σαμαρείας] Ἐκ τῆ Σαμαρείας ὕστερον φόρων *Chrys.*

v Σωτηρίας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τε in *reliquis.*

x Διαμείνῃ.] Διαμείνῃ *Vat.* & *Chrys.*

y Ανασαυρωθῆναι] Ανασαυρῶ, non *rursus* cruci affigere. REL.

z Τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.] In *Editis* ϡξβ'. pro quibus τξ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hic non habeant ac Hebræi τεσσαράκοντα ἑξήκοντα.

a Χουθαίων] Conf. supr. lib. IX. c. 14. §. 3. SPANH.

b Ἐκ τῆ Περσίδος καὶ Μηδικῆς ἀγαγὼν Σαλμανασάρης] Vide de hoc molimine J. Chrysost. ab initio Serm. T. VI. p. 161. SPANH.

c Αγαγὼν Σαλμανασάρης] Αγων *Chrys.*

d Ο τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

e Επιμελουμένους] Επιμελομένους *Vat.* & *Chrys.*

f Απημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις] Aristoph. Acharn. p. 389. λαν θάνω· ἀπεπολώμαι· SPANH.

g Περί τε ἄλλα;] Περί τε τὰς ἄλλας *Hen.*

h Στρατευομένῳ] Στρατεύσαντι γε *Vat.*

i Μασσαγέτας] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασσαγέτας. Vide desis *Strab.* lib. XI.

k Ἐκεῖ συνέβη] Ita ex *MSS.* ἐκεῖνος in *Editis.*

l Καμβύσῃ] Pro Καμβύσῃ LXX. Αρθασαθὰ· *Hebr.* ארתחשׁשתא SPANH.

m Παῖδές σου,] Δῶλοι *Chrys.*

n Ράθυμος ὁ πάντα τὰ προκείμενα γράφων] *Rufinus*: mirabimur omnia accidentia scribens. LXX. Ρεὶμ βαλτὲι· *MS. Alex.* Βαλτεὶ· *Hebr.* בעל טעם Rechum Præfectus rationis, *Santes Pagnin.* Esdr. IV. v. 8. SPANH.

o Σεμέλιος] Σαμείλι aut Σεμέλι *Esdræ*, l. 3.

p Οτι Ιουδαῖοι,] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ιουδαῖοι in *Editis.*

q Τῶν τε πόλιν τοῦ ἀποσάτην καὶ ποιηρὰν] Ita ex *MSS.* (& *Cocc. Vetus* rebellem ac malevolam) τοῦ τε πόλιν ἀποσάτου ποιηρᾶς in *Editis.*

r Αγορὰς] Αγυιὰς legi vult *Schotanus.* sed ἀγορὰς agnoscit *Esdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut *Editis* nonnullis.

s Καὶ ὑπισκευάζουσι τὸ τεῖχος,] Ita *Vat* & *Hen.* ὑπισκευάζουσί τε sine καὶ in *reliquis.* HUDS. Αγοραὶ nempe seu Fora inter præcipuas condendarum aut restaurandarum urbium partes habitæ apud Gentiles. SPANH.

t Εθελήσουσιν.] Εθέλουσι *Vat.*

"ut inſpicias majorum tuorum commentarios. in "illis enim invenies Judæos defectionum auctores "& animis in reges inimicis, ſimiliter & ipſorum "urbem, quæ propter hanc cauſam etiam nunc "vaſtata eſt. Nobis autem viſum eſt & hoc tibi "indicare, quod forſan neſcias, ſi urbs ita fuerit "inſtaurata & mœnibus cincta, nullam tibi dein-"ceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere "viam.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſtolam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: "Cam-"byſes rex Rathymo commentarienſi, & Belſe-"mo, & Semelio ſcribæ, reliquiſque eorum ſociis, "& *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc "dicit. Lectis quas miſiſtis literis, meo juſſu in-"ſpecti ſunt majorum meorum commentarii, & "inventum eſt hanc urbem perpetuo regibus in-"feſtam fuiſſe, ejuſque incolas ſeditionum & bel-"lorum cauſas exſtitiſſe: ac reges illorum compe-"rimus potentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœ-"le-Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego "impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, "ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua "hactenus in regum detrimentum uſi ſunt." His literis perlectis, Rathymus & Semelius ſcriba, eorumque collegæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſolyma properarunt, ducta ſecum magna hominum multitudine; & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt uſque ad annum ſecundum regni Darii Perſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexennium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem obiit ſupremum.

Cambyſis obitus.

"χειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [γ] πε-"ριιδεῖν, ὅπως [x] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σε βι-"βλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασι-"λέων ἐχθροὺς Ιουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ ἀφ' "τοῦ καὶ νῦν ἠρημώθη. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δη-"λῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι ἡ πόλεως ἅτα συνοικι-σθείσης, καὶ τὸν κύκλον τοῦ τείχους ἀποκλεισθείσης, ἀποκλείε-ται σοι ἡ ὁδὸς ἡ [y] ἐπὶ Κοίλῃ Συρίαν καὶ Φοινίκην.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.

β'. Ἀναγνοὺς δ' ὁ [z] Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, καὶ φύσει πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· "Βασιλεὺς Καμβύσης Ραθύμῳ τῷ γραφοντὶ τὰ "προσπίπτοντα, καὶ [a] Βελσεμῷ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ "τοῖς λοιποῖς τοῖς συνπαρομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ "καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰ [b] πεμφθέντα παρ' ὑ-"μῶν γράμματα, [c] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν προγό-"νων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν "αἰεὶ γενομένη, καὶ στάσεις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες πρᾶ-"γματα παρεχόμενοι· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυναστοὺς καὶ "βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. "ἐγὼ τοίνυν προστέταχα μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ιουδαίοις ἀνοι-"κοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [d] αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας "αὐτῶν, ἢ χρώμενοι πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἀμετρίαις." τούτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ Ραθυμ καὶ Σεμέλι [e] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συνεπαγόμενοι, σπουδαίως ἐπιπηδήσαντες ἵπποις, ἔσπευσαν εἰς Ιερουσαλύμα, ὡς μετὰ ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδομεῖν τοὺς Ιουδαίους τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπε-χείρησε τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βασι-λείας [f] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔτη ἑπτά. Καμβύσης δὲ ἐξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυ-πτον, [g] καὶ [h] ἐπαναστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

IV. CAP. III. ΚΕΦ. γ'.

Quomodo Dario poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

Sublatis Magis regnat Darius.

SUblatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem ſupererat remiſſurum ad fanum Hieroſolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hieroſolymis ſub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat conſtitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum eſt, ut, cum aliis duobus corporis ipſius cuſtodiæ adhibitus, honorem quem ſperaverat conſequutus fuerit.

Darii votum de Hieroſolymis inſtaurandis.

2. Primo autem regni *ſui* anno, Darius ſplendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa ſe erant, & vernas, & Medorum principes, &

Ὡς Δαρείου, μετὰ πλούτου καὶ Καμβύσου καὶ τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ προβλημάτων λύσει ἀριστεύσας, τούτου ἔτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

Μετὰ δὲ τὴν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μετὰ Καμβύσου θανάτου τὴν Περσῶν ἀρχὴν [i] ἰσαιωῖ κατέχον, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸν Υστάσπου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. ἦν, ἰδιώτης ὤν, ηὔξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ὅσα ἦν ἐπ' ἐν Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ιεροσολύμοις. ἔτυχε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ιεροσολύμων [k] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ιουδαίων ἡγεμὼν [l] ἀπεδέδεικτο. [m] πάλαι γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [n] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ' ἄλλων δύο κριθεὶς ἄξιος, [o] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑποδέχεται λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς πολυτελείας τοὺς περὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς [p] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ

γ Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν τι τοιοῦτο *Eſdræ* l. 3. c. 2.

x Ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων] In vero *Eſdræ*, c. 4. v. 15. ἐπισκέψῃ τῶν πατέρων. in *Pſeudo-Eſdræ* ἐπισκοφθῇ σὺ τοῖς.

y Ἐπὶ Κοίλῃ Συρίαν] Ad inferiorem Syriam *Ruſin.* Pro ἀποκ. σ. οὐ. LXX. οὐκ ἔσαι σοι ἐμβολὴ Eſdr. IV. 16. In *Hebr.* & *Vulg.* poſſeſſionem trans Fluvium non habebis. SPANH.

z Καμβύσης] Artaxerxes Eſdr. IV. 8. SPANH.

a Βελσεμῷ] Βιλισεμῷ juxta *Epiphanium.* Βεελζεμῷ *Vat.* Βεελζεμῷ C. Βειλσεμῷ *Hen.* Βεελτέθμῳ *Eſdræ.*

b Πεμφθέντα] Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν C. πεμφθέντα μοι γράμματα *Hen.*

c Ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι] Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπισκεψάμην ſolus *Busb.*

d Αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* αὐξωθῇ in *Editis.*

e Ο γραμματεύς,] Illud ὁ ex *MSS.*

f Τοῦ Περσῶν] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου [ὃ *Alex.*] βασιλέως Περσῶν *Eſdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.*

g Καὶ] Sic cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* καὶ deeſt.

h Ὑποστρέψας] Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.*

i Ἐνιαυτοῖς] Ita *MSS.* ἐνιαυτὸν in *Editis.*

k Ζοροβάβηλος,] Sic *MSS.* Ζοροβάβελος in *Editis.*

l Ἀπεδέδεικτο.] Ita *MSS.* ἀπεδείκνυτο in *Editis.*

m Πάλαι] In aliquibus *MSS.* ποθὲν γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita *Epiphan.*

n Ὧ δὴ καὶ] Δι' ἣν καὶ in *MSS.*

o Ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.] Ita *Hen. Busb.* (*Coc.*) & *Vat.* ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in *Editis* ἀπέλαβεν ἧς ἴλπισε τιμῆς.

p Οἴκοι γεγονότας,] Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτῷ 3 *Eſdræ*, c. 3. v. 1.

q Τῶν

καὶ σατράπας [q] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ἰνδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς [r] τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [s] σατραπειῶν. ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν ἤδη τῆς εὐωχίας ἀνέλυσαν κοιμησόμενοι [t] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὸν κοίτωνα, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γίνεται· καὶ μηκέτι καθικοιμηθῆναι δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μὲ τῶν τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐροῦντι, φησὶν ὃν αὐτὸς ἀνακρίνειν μέλλοι, τὸν [u] ἀληθέστερον καὶ σοφώτερον, τούτῳ γέρας δώσειν ἐπιφανέστατα νικητήριον, [x] πορφύραν [y] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν σκύφοις χρυσοῖς πίνειν, καὶ ἐπὶ χρυσοῦ καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ [z] φιλτάτην χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἔχειν [b] παρεδρίαν διὰ τὴν σοφίαν, [c] καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεται. ταύτας ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεάς, ἠρώτα μὲν τὸ πρῶτον εἰ ὁ οἶνος ἰσχυρότερος, τὸ δεύτερον εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸ τρίτον εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. τῶν τε προθέντων αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [d] μεγισθᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς, καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν εἰώθει [e] πάτῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι τὸ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ'. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν τὴν τοῦ οἴνου δύναμιν, ἔτως αὐτὴν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γάρ, εἶπεν, ἐγὼ "τὴν ἰσχὺν τοῦ οἴνου τεκμαιρόμενος, πάντα ὑπερβάλλου"σαν εὑρίσκω τοῦτο τὸ τρόπῳ. [f] σφάλλει γὰρ τῶν πι"νόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν τοῦ βα"σιλέως τῆ τοῦ ὀρφανοῦ καὶ δεομένου κηδεμόνος ὁμοίαν πί"ῃσι, καὶ τὴν τοῦ δούλου διαφέρᾳ πρὸς παῤῥησίαν τοῦ "ἐλευθέρου, ἢ τὸν πένητος ὁμοίαν γίνεται τῇ τοῦ πλου"σίου. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μεταγωνᾷ τὰς ψυχὰς [g] ἐν "αὐταῖς γιγνόμενος, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφορᾷ κα"θεστηκότων σβέννυσι τὸ λυποῦν, τοὺς δὲ ἀλλότρια "χρέα λαβόντας [h] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐ"τοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν "φθέγγεσθαι, πελάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς δυ"σὶ δαίμοσι προσηκόντων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατη"γῶν τε βασιλέων ἀναισθήτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων "καὶ συνήθων [i] ἐξαίρει μνήμην. ὀλισθάνειν γὰρ τοὺς ἀνθρώ"πους καὶ εἰς τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλ"λοτριωτάτους· καὶ ὅταν νήψαντες τύχωσι καὶ καθεύδη"σι διὰ τὴν νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος κοιμωμένους, ἀνίστα"σι μηδὲν ὧν ἔπραξαν θαυμάζοντας διὰ τὴν μέθην εἰδότας. τού"τοις ἐγὼ τεκμαιρόμενος δείκνυμι τὸν οἶνον ὑπερκρα"τοῦντα πάντων καὶ βιαιότατον.

δ'. Ὡς δ' ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ οἴνου τὰ προειρημένα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τὴν τοῦ βασιλέως δυνάμεως, ταύτην ἀποδεικνὺς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένην, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σώζειν δοκεῖ. τὸν δὲ τρόπον τῆς ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. "ἁπάντων μὲν, εἶπεν, "ἀνθρώπους περικρατεῖν, οἳ καὶ τὴν γῆν καταναγκά"ζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ

Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discessérant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusque inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis proposuerat, quievit. Mane autem, cum accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus. *Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus.* 3 *Esdr. c. 3.*

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, "inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, "eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis com"perio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, "fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupil"lis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum "ingenuis dicendi libertatem adspirent, & paupe"res *magna de se opinione* cum divitibus adæquen"tur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subin"de mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod "& calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in "æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet "videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil par"vum loquantur, sed talenta crepent, & alia id "genus nomina quibus uti beatis conveniat. præ"terea ducum aut regum meminisse non patitur, "nec memoria tenere amicos & familiares. nam "& homines armat etiam adversus sibi charissimos, "facitque ut appareant omnium alienissimi: cum"que sobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalan"do crapulam edormierint, surgunt ignari o"mnium quæ per ebrietatem commiserant. Ex "hisce ego conjectura assequor, vinum rerum o"mnium potentissimum esse, nihilque eo esse ve"hementius. *Vini vires.* 3 *Esdr. c. 3.*

4. Postquam primus, ista de vini viribus loquutus, siluit, proximus cœpit de regis potestate verba facere, eam ostendendo validissimam esse, & majori vi pollere quàm cætera, quæ suos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonstrare conatus est ad hunc modum. "Omnium "quidem rerum, dicebat, penes homines esse im"perium, qui & terras & maria sibi ad quoscun"que usus, velint nolint, inservire faciunt; regibus "au- *Regis vires.* 3 *Esdr. c. 4.*

q Τῶν Περσῶν,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τὸ Περσίδος in *reliquis.*

r Τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ] CXXVII. Satrapiæ III. Esdr. III. & IV. SPANH.

s Σατραπειῶν.] Ἐπὶ ἑπτὰ ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, lib. 1. p. 112.

t Παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι,] Παρ' αὐτὸν *Hen.* & *Vat.*

u Ἀληθέστερον] Ἀληθέσατον καὶ σωφρονέστατον *Hen.* & *Busb.*

x Πορφύραν ἐνδύσασθαι,] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 2. SPANH.

y Ἐνδύσασθαι,] Ἐνδύεσθαι *Hen.* & *Busb.*

z Περιαυχένιον χρύσεον,] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 2. SPANH.

a Χρύσεον,] Ita *MSS.* χρυσοῦν in *Editis*; forsan pro χρυσῶν.

b Παρεδρίαν] Παρεδρίαν C. HUDS. Hunc *regio nostra.* REL.

c Καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεται.] Ita *Busb. Hen.* & C. καὶ συγγενὴς μου ἔρη κληθήσεται), καὶ ὡσαύτως ἀεὶ δόξαν ἴσει). ταύτας *Vat.* καὶ συγγενὴς μου ἐπικληθήσεται. ταύτας &c. in *Editis.* HUDS. Ita hodie Reges Galliæ & Britanniæ, viros quos honore Comitatus aut Episcopatus ornant, cognatos vocant: *mon tres cher cousin Archevesque de Paris.* Comitem de Athlone, *cognatum* suum *& consanguineum* vocavit Anna Britannorum regina in literis ad eum datis, quas vidi. REL.

d Μεγισθᾶνας καὶ σατράπας] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, p. 134. *Edit. Sylb.*

e Τόπῳ,] Τότῳ deest *Hen.* & *Vat.*

f Σφάλλει γὰρ] Σφάλλει τε γὰρ τὸν π. *Hen.* σφάλλει γὰρ ἴδιον τὸν π.

g Ἐν αὐταῖς γιγνόμενος,] Ἐν αὐτοῖς γίγν. *Hen.* ἐν αὐταῖς ἐγγινόμενος C. & *Vat.* Verum desiderantur in quibusdam *MSS.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

h Εἰς λήθην ἄγει,] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

i Ἐξαιρεῖ μνήμην.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

k Διατί-

"autem in ipsos imperium esse summamque pote-
"statem: ac proinde qui dominatum habent in ani-
"malium fortissimum & validissimum, isti jure
"merito censendi sunt ea esse potentia ac vi cui o-
"mnia cedant necesse est. Quid quod, si subditis
"imperarint bella suscipere & pericula adire, ob-
"temperatur; & si eos inimicis obviam ire velint,
"propter potestatem suam obsequentes habent: at-
"que est quidem cum jubeant ut montes demo-
"liantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin &
"occidi & occidere, si præcipiatur, nunquam re-
"cusant; ne regum imperia haud ita, uti par est,
"exsequi videantur. quod si vicerint, prædam bel-
"lo partam regi afferunt. Rursum qui à militia
"abstinentes terram colunt exercentque, ubi, post
"exantlatos labores operisque difficultates superа-
"tas, fata messuerint & fructus collegerint, tribu-
"ta *similiter* regi afferunt. Quicquid autem is di-
"xerit jusseritve, id necessitate coacti sine mora
"& cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem
"omne genus deliciis & voluptatibus saturatus dor-
"mit: ab aliis vero custoditur vigilantibus, & *ad*
"*eum* quasi timore alligatis. nemo enim illum,
"dum somnum capit, audet relinquere, neque tan-
"tillum, ut sua curet negotia, discedere; sed regi
"custodiendo, id unum sibi necesse esse ut faciat
"existimans, assiduitatem adhibet. Idcirco, fieri
"non potest quin rex omnium potentissimus sit,
"cui, si quid imperat, dicto audiens est tanta mul-
"titudo.

Mulierum vires. 3 *Esdr. c.* 4.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus eos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujusmodi oratione. "Vinum quidem multum
"potest, & magnus est rex cui omnes obediunt:
"sed istis præpotentiores sunt mulieres. nam &
"regem mulier in dias luminis oras protulit: &
"vinearum satores, ex quibus vinum gignitur,
"mulieres & pariunt & educant. In universum
"nihil est, quod non illis acceptum debemus.
"nam & illæ nobis vestes texunt, illarumque be-
"neficio est quod res domesticæ curentur & ser-
"ventur. Nec possumus vitam agere absque fe-
"minarum consortio. Sed si *forte* multum auri
"comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam
"pretiosum & magni faciendum, primo aspectu
"mulieris venustæ hæc omnia missa facimus, vi-
"sæque formam inhiamus & *deperimus*; imo bo-
"nisque nostris æquo animo cedimus, modo pul-
"chritudine *illius* frui daretur & potiri. Quin-
"etiam patrem & matrem terramque altricem re-
"linquimus, & in charissimorum sæpenumero ob-
"livionem venimus propter mulieres; ac ne com-
"mori quidem cum illis refugimus. Ex hoc au-
"tem maxime licet intelligere, quantam feminæ
"potestatem habeant. nonne laborantes & omnem
"terra marique miseriam perferentes, id totum,
"quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in
"nos imperium tenentibus, afferimus damusque?
"Regem etiam *ipse*, tantarum rerum dominum,
"vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themasii fi-
"lia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea
"non indignaretur, quod illa ei de capite diadema

"ἥλωσι, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τῷ ἐξ-
"σίαν ἔχειν· οἱ δὲ κρατοῦντες καὶ ἰσχυροτάτης ζώ-
"[k] δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τῷ δυνάμιν ἔσται ⟨τῷ⟩
"ἰσχυῖ εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμέλει πολέμους ἀπαιτοῦντες
"καὶ κινδύνους τοῖς ἐρχομένοις, ἀκούονται, καὶ πειθαρ-
"τες αὐτὸς [l] ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καταπτῆξαι ⟨ἀφ' τῷ⟩
"ἰσχυῖ τῷ αὐτῶν ἔχουσι· καὶ ὄρη μὲν καταρράσ-
"σειν καὶ τείχη [m] διασπᾶν καὶ πύργους καθεύρισι. καὶ
"κτείνεσθαι δ' οἱ καθυφέντες καὶ κτείνειν ὑπομέ-
"νουσιν, ἵνα μὴ τὰ τοῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν
"προστάγματα. νικήσαντες δ', τῷ ὠφέλειαν τῷ
"ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [n] μὴ
"στρατευόμενοι δ', ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀρρω-
"τες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τῷ τῶν ἔργων
"παλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τοὺς καρ-
"πὸς συνέλωσι, τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσιν. ὃ
"δ' ἂν ἅπαξ εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἐ-
"δὲν [o] ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔτι δ' ὁ μὲν τρυφῆς
"ἀπαύστου καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυ-
"λάσσεται δὲ ὑπὸ γρηγορούντων, καὶ ὡσανεὶ δεδεμένων
"ὑπὸ τοῦ φόβου. καταλιπεῖν γὰρ ἐθέλει τολμᾷ χειμώμε-
"νον, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρήσας ποιεῖται πρόνοιαν·
"ἀλλ' ἓν ἔργον ἡγούμενος [p] ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸ
"βασιλέα, [q] τούτῳ προσμένει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βα-
"σιλεὺς δέξειεν τῷ πάντων ἰσχυῖ ὑπερβάλλειν, ᾧ
"τοσοῦτον πλῆθος πείθεται κελεύσαντι.

ε'. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τούτου, περὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐ-
τοὺς ἤρξατο, λέγων ὅτως. "ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος,
"καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ κρείτ-
"τους [r] τῇ δυνάμει τούτων αἱ γυναῖκες. τὸν τε γὰρ βα-
"σιλέα γυνὴ παρήγαγε εἰς τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύ-
"σαντας ἀμπέλους, αἱ ποιοῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν
"αἱ τίκτουσά τε καὶ τρέφουσαι. καθ' ὅλα δ' ὀδέν ἐστιν,
"ὃ μὴ [s] περὶ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται
"ὑφαίνουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ' οἶκον διὰ ταύτας ἐπι-
"μελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦνται. καὶ οὐκ ἔστιν ἀπο-
"ζωγρῆναι γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺν κτησάμενοι
"καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλό τι τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀγα-
"θῆς ἀξίων, ὅταν ἰδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα
"ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ἐκπρεπείας [t] προσεχό-
"μεθα, καὶ ὑπομένομεν προσχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν,
"ἵνα τῆς κάλλους ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγ-
"καταλείπομεν δὲ καὶ [u] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν
"θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλά-
"κις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέ-
"ναι [x] μετ' αὐτῶν καρτεροῦμεν. ὅτως δ' αἱ μάλιστα
"τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [y] καταγνόσεσθε. οὐχὶ πονοῦν-
"τες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς
"καὶ θαλάττης, ὅταν ἡμῖν προσενέγκωσί τινα ἐκ τῶν πόνων,
"[z] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ δίδόαμεν;
"καὶ τὸν βασιλέα δὲ καὶ τοσούτων κύριον εἶδον ποτὲ ὑπὸ
"τῆς Ραβεζάκου θυγατρὸς [a] Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης, παλλα-
"κῆς δ' αὐτοῦ, [b] ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαι-
"ρου-

k Δεσπόζοντες,] Δεσπόζειν apposite hic de Regio Persarum imperio. vide *Æschyl.* Pers. v. 589. & *Aristid.* in Rem. p. 366. T. 1. de Persarum Regum dominio ἐστὶ ἀρχὴ καὶ τὸ δεσπόζειν. SPANH.

l Ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς,] Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & C.

m Διασπᾶν καὶ πύργους καθεύρισι.] Καταπατᾶν *Vat.* C. & *Hen.*

n Μὴ στρατευόμενοι ἀλλὰ,] Μὴ στρατεύμενοι τῷ γῆ ἐργαζόμενοι in quibusdam *MSS.*

o Ὑπερβαλλόμενον γίνεται.] Ὑπερβαλλομένων *Vat.*

p Ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα,] Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.*

q Τούτῳ προσμένει.] Καὶ τούτου προσμένει C.

r Τῇ δυνάμει] Τῶν δυνάμιν *Vat.*

s Περὶ τούτων ἔχομεν.] Περὶ αὐτῶν *Vat.*

t Προσεχόμεθα,] Æschylus Agam. v. 929. προσχάνης ἐμοί de luxu Barbarorum Regum. SPANH.

u Πατέρα καὶ μητέρα] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα desunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus usus est *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ se ferunt.

x Μετ' αὐτῶν καρτεροῦμεν.] Μετ' αὐτῶν ἀξιοῦμεν καὶ καρτεροῦμεν C.

y Καταγνόσεσθε.] Καθανόησετε *Vat.* εἰκάζητε *Hen.*

z Αὐτὰ φέροντες] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.*

a Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης,] Ita legisse videtur *Epiphan.* Θαυμασίου C. Θαιμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Esdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαζάκου τοῦ Θαυμασίου. Θαιμασίου præfert *Petitus.* atque hunc Rabezacum è monte Thaumasio, (cujus incolæ, teste *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Persidem commigrasse existimat, ibidemque in Persicum nomen suum mutasse, & uxorem duxisse, è qua susceperit filiam Apamen.

b Ῥαπιζόμενον,] Ῥαπίζειν τινὰ χείρας *Achill. Tatius* lib. v. p. 341. Sic ῥαπίζεσι *Plutarch.* in Themistocl. p. 117. B. SPANH.

"ρμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [c] ϖϵιπηϵίσης ἀνεχόμε-
"νον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης ᾗ
"σκυθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κηλα-
"κευόντα τὸν γυναῖκα, καὶ ϑαλλάττοντα [d] αὐτὸν ὃν
"ἔ σφόδρα ταπεινὸν [e] αὐτὸν ποιῆν, εἴποτε δυσχερέσειαν
"ἔβλεπεν.

ς'. Εἰς ἀλλήλους ᾗ ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡμόνων ϖϵὶ τῆς ἀληθείας ῥῆξαι λέγειν. "[f] ἀπέδειξα
"μὲν, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεραι
"ᾗ ὅμως ϵ αὗται ϵ [g] ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπάρ-
"χουσιν. εἰ γάρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς,
"καὶ ταχὺς [h] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα ᾗ πάντα κινεῖται
"κατὰ βούλησιν ἔ Θεοῦ, ἀληθινὸς δέ ἐστιν ὅτι ϵ δίκαιος,
"ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ ϵ τὴν ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην
"ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν [i] ϖϵὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον.
"ἔτι γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα ϑνητὰ ϵ ὠκύμορα εἶναι συμ-
"βέβηκε, τῶν ἰσχὺν ἐχόντων· ἀϑάνατον ᾗ ἡ ἀλήθεια
"κρῆμα ϵ ἀίδιον. [k] παρέχει ᾗ ἡμῖν [l] ὁ καλὸς κρόνος
"μαρανόμενον, ὧδε ϖϵιουσίαν ἀφαιρετὴν ὑπὸ τύχης·
"ἀλλὰ τὰ δίκαια ϵ τὰ νόμιμα, διακέκνυσι ἀπ' αὐ-
"τῶν [m] τὰ ἄδικα ϵ ἀπελέγχουσι.

ζ. Καὶ καταπαύσαντος μὲν ὁ Ζοροβάβηλος ϖϵὶ τῆς ἀληθείας λόγον, ὑπολαβόντων ᾗ τοῦ πλήϑους ὡς ἄρι-
στα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγή-
ρω μόνον ἔχοι, ϖϵοσέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσα-
σθαί τι [n] παρὲξ ὧν αὐτὸς δῶ ὑποσχημένος. δώσειν γὰρ
ὄντι σοφῷ ϵ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανέντι σωτῆρι. συγκα-
ϑεδήσῃ δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. ταῦτ',
εἰπόντος, ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς ἣν ἐποιήσατο,
εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [o] αὕτη σὶ ἣν ἀνοικοδομῆσαι
μὲν Ἱεροσόλυμα, καϑασκεύασαι ᾗ ἐν αὐτοῖς τὸ Θεοῦ
νεὼν, ἀποκαϑεῖσαι ᾗ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Να-
βουχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτο ἔφη τὸν
μὸν αἴτημά ἐστιν ὅ μοι νῦν ὑπερέπεις αἰτήσασθαι, κελ-
ϑὼν σοφῷ ϵ συνετῷ.

η'. Ἡσθεὶς ὅτι τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀνασὰς κατεφίλησέ τε αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις γράφει, κελεύων
ϖϵοπέμψαι ταῦτα τὸν Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ὑπὲρ
τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι ᾗ ναόν. ἐπέστειλε ᾗ ϵ τοῖς ἐν Συρίᾳ
καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα καταχομίζειν ἐκ ᾗ Λιβάνου τε-
μόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ συγκαϑοσιοῦσθαι αὐτῷ τὴν πό-
λιν. καὶ πάντας ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [p] εἰς τὴν Ἰου-
δαίαν τῶν αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [q] καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερό-
πτους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν [r] ὑπερβαίνειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς
βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσαν τὴν ἂν καταφέρειν δυ-
νηθῶσι τὴν χώραν ἀτελῆ φόρων [s] αὐτοὺς νέμεσϑαι. ϖϵοσέταξε
ᾗ καὶ τοὺς Ἰδουμαίους ϵ Σαμαρείτας ϵ τοὺς ἐκ τῆς Κοίλης Συ-
ρίας ἀφεῖναι [t] τὰς κώμας ἃς τῶν Ἰουδαίων κατεῖχον, καὶ
ϖϵοσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν ᾗ ἱερᾶ δο-
ϑῆναι. [v] ϑύειν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας ϑυσίας ἐπέτρεψε·
καὶ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν, ᾗ ϑεραπεύ-
σει τὸν Θεὸν ὅ, τε ἀρχιερεὺς ϵ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τῶν ἰδίων γένεσϑ, καὶ
τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνῶσι τὸν Θεὸν, καὶ τοῖς φύλαξι
τῆς πόλεως ϵ ᾗ ναοῦ ϖϵοσέταξε κλήρους γῆς δοϑῆναι, καὶ καὶ

"abstulerit & sibi imposuerit, sed arridenti arride-
"ret & succensenti tristis appareret, varioque in-
"duendo affectus mulieri blandiretur, ipsamque
"sibi reconciliaret sese multum summittendo,
"quandocunque eam ægre aliquid ferre animad-
"verteret.

6. Hic cum duces & satrapæ inter sese contue- *Vetitatis vires.* rentur, *ille* verba de veritate sic facere instituit. "Monstravi equidem, quantum mulieres pollent: "debiles tamen istæ & rex, si cum veritate con- "ferantur. Nam cum terra sit maxima, & cœlum "excelsum, & sol cursu velox, & hæc omnia Dei "voluntate moveantur, atque is verax sit & ju- "stus: consequitur ut veritas habeatur *omnium* po- "tentissima, quodque nihil contra eam iniquitas "valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere "videntur, mortalia esse & caduca contigit; veri- "tas vero res æterna est, vigetque in omnem per- "petuitatem. Nobis autem non dat pulchritudi- "nem quæ tempore marcescit, divitiasve quas for- "tuna solet auferre: sed justa & legitima, ab iis "secernendo quæ injusta sunt, eáque redarguen- "do. *3 Esdr. c. 4.*

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate lo- *Zorobabelus victoriam reportat.* quutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod optime dixisset, & quod sola veritas suapte vi immutabilis sit, & nunquam senescat, jussit eum rex petere aliquid præter ea quæ ipse pollicitus est. illi enim daturum esse ut viro sapienti, quique visus fuerit cæteris prudentia præstare. mecum etiam, inquit, una sedebis, meusque vocabere cognatus. Tum ita loquutum voti monuit, quo se astrinxit, si regnum esset adepturus: voverat enim Hierosolyma instauraturum esse; Deique etiam templum illis ædificaturum, porroque vasa à Nabuchodonosoro sublata & Babylonem deportata restituturum. Et *nunc* hoc est quod à te peto, id quod mihi petere permisisti, quem sapientem & prudentem reputare dignatus es. *Zorobabelus à Dario petit, ut Hierosolymitanum fanum instauretur. 3 Esd. c. 4.*

8. Rex istis lætus surrexit, eumque deosculatus scribit ad toparchas & satrapas, jubens ut Zorobabelum ejusque comites, ad Hierosolyma instauranda profecturos, deducerent. Deinde Syriæ Phœniciæque præsidibus per epistolas mandavit, ut ligna cedrina in Libano excisa Hierosolyma transferrent, cumque illo urbem exstruerent. præterea captivis omnibus Judæam petentibus scripto de libertate cavit, & procuratores suos & satrapas vetuit quidquam in regios usus à Judæis exigere: atque omnem, quam tenerent regionem, permisit eis à tributis immunem colere. Idumæis etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis imperavit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimitterent, itemque ad templi structuram quinquaginta talenta conferrent. ipsis etiam juxta patrias leges sacra facere permisit; omnemque apparatum, & sacrum vestitum, quo in re divina utuntur & pontifex & *reliqui* sacerdotes, de suis confici, ut & Levitis instrumenta quibus Deum laudant, itemque urbis & templi custodibus terras assigna- *Darius dat literas Zorobabelo de instaurando fano. 3 Esdr. c. 4.*

ri

c Περιθείσης ἀνιχόμενον,] Περιθείσης *Hen.* ἐπιθείσης *Big.* & *Busb.*

d Αὐτὸν] Illud αὐτὸν insertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.*

e Αὐτὸν ποιεῖν,] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

f Ἀπέδειξα μὲν,] Ἐπιδείξαμεν εἰπὼν *Hen.*

g Ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀληθείας] Ita *C.* & *Vat.* in *reliquis* deëst articulus.

h Δρόμῳ ὁ ἥλιος,] Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deëst δρόμῳ.

i Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν τι ἄδικον in *MSS.*

k Παρέχει ᾗ ἡμῖν] Ὑπάρχει *Hen.* & *C.*

l Οὐ καλὸς] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* ὃν ἄλλο in *Editis*, ὃν ἄλλως *Hen.* & *C.*

m Τὰ ἄδικα] Illud τὰ ex *MSS.*

n Παρὲξ ὧν] Ita *Hen. Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promissa.* adde quod *Esdras* (I. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλέον τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέχειν.

o Αὕτη σὶ ἣν] Αὕτη σὺ ἂν εἴη οἰκοδ. *Vat.*

p Εἰς τὴν Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat.* & *C.*

q Καὶ τοὺς αὐτῷ ἐπιτρόπους] Ita *MSS.* καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτῶν σατράπας in *Editis.*

r Ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας·] Operave imperare regalia *Rufinus.* SPANH.

s Αὐτοὺς νέμεσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

t Τὰς κώμας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.*

v Θύειν τε αὐτοῖς] Ita *Hen.* & *Busb.* Θύειν τε αὐτοὺς *C.* Θύειν ᾗ αὐτοὺς in *Editis.*

ri juſſit, certamque quotannis pecuniam ad uſus vitæ neceſſarios. Miſſiſque *Dei* vaſis *Hieroſolyma*, etiam quæcunque ante ipſum Cyro facere in animo erat in Judæorum reſtitutionem, iſta quoque Darius fieri præcepit.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus ſuis nunciat. 3 Eſdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam conſequutus, quam primum regiam egreſſus eſt, ſublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui ſibi ſapientiam dederit, ejuſque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. iſta enim haud aſſequutum fuiſſe, niſi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præſentibus gratias retuliſſet, petiiſſetque ut ſimilem ei in poſterum benevolentiam præſtaret, Babylonem profectus eſt, ſuiſque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi iſtis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipſis miſſionem dediſſet in patriam terram; in compotationes vero & comeſſationes verſi ſeptem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & inſtauratam feſta celebrantes. Poſtea delecti ſunt ad profectionem Hieroſolymitanam patriarum tribuum principes, cum ſuis uxoribus & liberis & jumentis. Miſſiſque à Dario qui eas Hieroſolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, pſallentes & tibiis ſonantes & cymbalis perſtrepentes: proequente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Quinam Babylone Hieroſolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Eſdr. c. 2 & 3 Eſdr. c. 5.

10. Atque iſti quidem ita profecti ſunt, è ſingulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non viſum eſt eas nominatim percenſere, ne, *dum* lectoris mens à rerum ſerie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile aſſequatur. Omnium autem abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum ſuperarent, ſumma erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant ſeptuaginta & quatuor: promiſcuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, ſeptingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: ſacrorum autem ſervi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui ſe ex Iſraëlitis eſſe dicebant, non tamen potuere ſuam familiam & ſtirpem oſtendere, *ſexcenti ſexaginta duo. Quidam autem è ſacerdotibus abdicati ſunt *ſacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipſi genus indicare potuere, nec in tabulis ſcriptis Levitarum & ſacerdotum reperti ſunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hieroſolyma aſcenderunt ſequebatur ſervorum multitudo, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. cantores etiam & pſaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recenſitæ erat Zorobabelus Salathieli fi-

Sacerdotes, quorum ſtirps non inventa eſt in tabulis ſcriptis, ſacerdotio abdicati ſunt. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

ἕκαστον ἔτος ὠφελημένον τὸ θεῖον τῷ τῆς βίου χρείαν ἀρχόμενον. [x] πέμψας δὴ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος τῷ αὐτοῦ ἐβουλήθη θεῖναι τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀποκαταστάσεως, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διετάξατο.

θ'. [y] Τυχὼν δὴ τούτων Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείῳ παρόντι ἔλαβεν. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σοῦ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν εὐμενοῦς. ταῦτ' οὖν τῷ θεῷ τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἦκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγέλισατο τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ θεῷ, παλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τὴν πάτριον γῆν· εἰς δὴ [z] πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διάγοντες εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ [a] παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες. ἔπειτα τοὺς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ κτηνεσιν ἐπελέξαντο. οἱ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τῶν Ἱεροσολύμων ὁδὸν μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [b] ψαλλόμενοι καὶ καταυλούμενοι καὶ σειομένοις τοῖς κυμβάλοις· συνέπεμψε δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ἰουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι'. Καὶ οἱ μὲν ἕτως ἀπῆεσαν ἐξ ἑκάστης πατριᾶς ἀριθμὸς ὄντες [c] ὠφελημένος. ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε τὰ τῶν πατριῶν καταλέγειν ὀνόματα, ἵνα μὴ, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων διάνοιαν τῆς συναφῆς τῶν πραγμάτων ἀπαντάσης, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν ἀπερχομένων [d] σὺν ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτου λοιπὸν [e] μυριάδες τετρακόσιαι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι. λεύται δὲ [f] πάσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμιξ καὶ [g] παιδίων σώματα τὰ πεντακισμύρια ἑπτακόσια πεντηκοντα δύο. παρεξ δὲ [h] τούτων λεύται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, πυλωροὶ δὲ [i] ἑκατὸν καὶ δέκα, δοῦλοι δὲ ἱεροὶ [k] τετρακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [l] ἄλλοι τε σὺν τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δὲ ἐπιδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἐξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [m] ἐξεβλήθησαν δέ τινες καὶ τῶν [n] ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς [o] ἡγημένοι γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γένος εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐν τῇ γενεαλογίᾳ τῶν Λευιτῶν καὶ ἱερέων εὑρέθησαν. [p] ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. τοῦ δὲ τῶν θεραπόντων πλῆθος εἶπεν τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [q] τετρακόσιοι τετράκοντα ἑπτά. [r] ψάλται δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [s] κάμηλοι τετρακόσιοι τετράκοντα πέντε, [t] ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τῆς καταριθμηθείσης πληθύος ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος [v] ὃν

[x] Πίμψας δὴ] Πίμψαι in *MSS.*

[y] Τυχὼν δὴ τούτων] Τυχὼν δὲ τούτων *Hen.* & C.

[z] Πότον] Πότος hic ὠχία, ſicut LXX. Gen. XIX. 8. & XXIX. v. 25. SPANH.

[a] Παλιγγενεσίαν δὲ πατρίδος ἑορτάζοντες.] Feſtum παλιγγενεσίας τῆς πατρίδος. SPANH.

[b] Ψαλλόμενοι] Συμψαλλόμενος *Hen.* & C. HUDS. Ψαλλομ. nempe citharis ſeu κινύραις· SPANH.

[c] Ὠφελημένοι.] Eo modo *MSS.* (& Cocc.) ἀφελημένοι in *Editis.* Forſan ἀριθμὸν ὄντες ὠφελημένοι.

[d] Περὶ ἔτη δώδεκα] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deërat περὶ mallem ſane ὑπὲρ. niſi forſan περὶ pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Eſdra* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ δωδεκαετῶς καὶ ἐπάνω.

[e] Μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι.] *Eſdræ* l. 1. c. 2. v. 64. & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Hic tamen *Joſephum* ſequitur *Zonaras.*

[f] Τεσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα·] Non aliter *Eſdras*, l. 1. c. 2. v. 38. τετρακισχίλιοι *Epiphan.*

[g] Παιδίων σώματα] Νηπίων in *MSS.*

[h] Τούτων Λευῖ] Tres Levitarum ordines ὑμνῳδοὶ, πυλωροὶ, δοῦλοι ἱεροὶ. REL.

[i] Ἑκατὸν καὶ δέκα] Ἑκατὸν δεκαδύο C.

[k] Τετρακόσιοι ἐνενήκοντα δύο.] Ita *MSS.* & *Eſdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τηϞ'. pro τϞδ'.

[l] Ἄλλοι τε σὺν τούτοις,] Ἄλλοι δὲ σὺν τούτοις C.

[m] Ἐξεβλήθησαν δέ τινες] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ τῶν C. ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν in *Editis Aliiſque.* In loco interpretando ſequutus ſum *Seldenum*; quem videſis in *lib.* de *Succeſſione in Pontif. Hebr.* c 3.

[n] Ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς] Lege ἱερέων τῆς τιμῆς. *Vet.* MS. Sacerdotali honore. COCC.

[o] Ἡγημένοι γυναῖκας,] Supra lib. 5. c. 7. §. 13. γυναῖκας ἠγμένος· SPANH.

[p] Ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι] Illa ἦσαν δὲ abſunt quibuſdam *MSS.*

[q] Τετρακόσιοι τετράκοντα ἑπτά.] Πεντακόσιοι τετράκοντα πέντε *Big.* μυριάσες ἑπτακισχίλιοι τετρακόσιοι τετράκοντα ἑπτὰ C.

[r] Ψάλται] Ψάλται, non Levitæ aut ὑμνῳδοί. REL.

[s] Κάμηλοι τετρακόσιοι τετράκοντα πέντε,] Κάμηλοι τετρακόσιοι τετράκοντα juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut conſtat ex *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 43.

[t] Ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε.] Ita cum *MSS.*

[v] ὃν

[y] ἐκ τῶν ἱωνῶν τοῦ Δαυΐδ, γεγονὼς ἐκ τῆ Ιούδα φυλῆς, ϗ Ιησοῦς ὑὸς Ιωσεδέκη τοῦ ἀρχιερέως. [x] μετὰ τούτοις ἦ καὶ ὁ Μαρδοχαῖ@ καὶ [y] Σερεβαῖ@, ἐκ δ πλήθυς [z] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἱ δ συνεβάλλοντο μνᾶς μὲν χρυσίυ ἑκατὸν, ἀργύρυ δ πεντακισχιλίας. ὕτω μὲν οὖν οἵ τε ἱερεῖς δ [a] οἱ Λᾳεῖται δ μέρ@ τι δ παντὸς λαοῦ τ Ιουδαίων, [b] ὅσον ἦν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα· τὸ δ ἄλλο πλῆθ@ εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

lius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμηται, τ Χαθαίων μάτην ἀντιβαζόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

Ἑβδόμῳ δ μηνὶ τ ἀπὸ Βαβυλῶν@ αὐτῶν ἐξόδυ, ἀπεπέμψαντες ὅ, τε [c] ἀρχιερεὺς Ιησοῦς δ [d] ὁ Ζοροβάβηλ@ ἄρχων, τὰς ἀπὸ τ χώρας σωήγαγον [e] εἰς Ιερουσάλυμα πανδημεὶ, μηδὲν ἀποθυμίας [f] ἀπολιπόντας. ϗ [g] κατεσκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' ᾧ δ ἐπέτρεπον ἦν [h] ἀνῳκοδομημένον τόπ, ὅπως τὰς νομίμυς ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτ τῷ Θεῷ κ τὰς Μωϋσέως νόμυς. ταῦτα δ ποιοῦντες οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς ἀποχώροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [i] ἦγαγον δ δ τὴν σκιροπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν, ὡς ὁ νομοθέτης [k] ἔθει αὐτῆς διετάξατο, ϗ ἀποφορὰς μ τούτ, ϗ τὰς καλυμένας [l] ἐνδελεχισμὸς, ϗ τὰς θυσίας τ σαββάτων δ πασῶν τ ἁγίων ἑορτῶν. οἵτε πεπιημένοι τὰς ὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας δ ἑβδόμυ μηνός. ἤρξαντο δ δ τ οἰκοδομίας δ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, ϗ τὰ πρὸς τροφὴν τ [m] εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ δ κῶφον ἦν, τάπ κέδρινα κατάγυσι ἐκ δ Λιβάνυ ξύλα, δήσασιν αὐτὰ δ [n] σχεδίαν πηξαμένοις, εἰς τ τ Ιόππης κομίζειν λιμένα. τῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κῦρ@ ἐκέλευσε, τότε δ Δαρείυ κελεύσαντ@ ἐγίνετο.

Β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτι τῆς εἰς Ιερουσάλυμα καθόδυ, τῶν Ιουδαίων μηνὶ δευτέρῳ ἀρξαμένων, [o] συνείχετο ἡ δ ναοῦ κατασκευή· ϗ τὰς θεμελίυς [p] ἐγείραντες τῇ νουμηνίᾳ τοῦ [q] δευτέρυ μηνὸς τοῦ δευτέρυ ἔτυς ἐπωκοδόμουν, προθυμούμενοι τ ἔργων, Λᾳευτῶν τε τὰς εἰκοσέτη ἔτος ἤδη γεγονότας, ϗ Ιησοῦ ϗ τοὺς υἱοὺς αὐτ ϗ τοὺς ἀδελφούς, ϗ [r] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν Ιούδα τοῦ Αμιναδάβυ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτ. ϗ ὁ μὲν ναὸς, πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ τ τὴν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ προσεδό-

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

Septimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde * oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum † Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

Judæi Hieroſolyma convenêre, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. 1 *Eſdr. c.* 3. & 3 *Eſdr. c.* 5.

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. 1 *Eſdr. c.* 4. & 3 *Eſdr. c.* 5.

MSS. & *Eſdræ Apocrypho.* quem plerumque ſequitur *Joſephus.* ἀποζύγια φκί. in *Editis.*

[y] Ἐκ τ ἡμῶν] Ἐκ τ ἡμῶν δ' *C.* ἐκ τ ἡμῶν ὧν δ' *Gall.*

[x] Μετὰ τούτοις] Μεθ' οὓς τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.*

[y] Σερεβαῖ@,] Σερεβέ@ *Hen.* & *Big.* Γερεβ *Zonar.*

[z] Κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν·] Κεχειροτονημένοι in quibuſdam *MSS.*

[a] Οἱ Λᾳεῖ,] Illud οἱ ex *MSS.*

[b] Ὅσον ἦν] Ος ἦν ἐν τ. C. & *Vat.* ὅσοι ἐν τ. *Hen.*

[c] Ἀρχιερεὺς Ιησοῦς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ιησοῦς in *Editis.*

[d] Ὁ Ζοροβάβηλ@ ἄρχων,] Illud ὁ ex *MSS.*

[e] Εἰς Ιερουσάλυμα] Supra fin. §. 10. cap. 3. εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. & tam hîc quam illic utroque modo in *MSS.*

[f] Ἀπολιπόντας.] Ἀπολιπόντες C. & *Gall.*

[g] Κατεσκεύασαν θυσιαστήριον,] Ita cum *Caji codice.* κατεσκεύασαν τε *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* favetque *Eſdras* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. ϗ κατασκευάσαντες in *Editis.* quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v. prox. ſequ.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρωσι legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* παθδημεὶ, οἱ, μηδὲν προθυμίας ἀπολιπόντες, κατεσκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' ᾧ π. π. ἀ. τόπ, ϗ νομίμας ἀναφέρωσι &c.

[h] Ἀνῳκοδομημένον τόπ,] In *MSS.* ὠκοδομημένον. unde ἀνῳκοδομημένον feci pro ἀνοικοδομημένον *Editorum.*

[i] Ἦγαγον δ ϗ τὴν σκιροπηγίαν] Apud *Eſdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τ σκιροπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπιτέτακτ@ ἦν τῷ νόμῳ, ϗ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν. ϗ μ τούτοις προσφορὰς ἐνδιαλειπούσας, ϗ θυσίας σαββάτων ϗ νουμηνιῶν ϗ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c. 3. v. 4. HUDS. Tabernaculorum feſtum celebratum 3 Eſdr. v. 49. & Nehem. VIII. 15. 16. 17. Conf. inf. c. 5. §. 5. SPANH.

[k] Περὶ αὐτῆς διετάξατο,] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃν pro ὡς habet. πρὸς αὐτὸν in *reliquis.*

* *Oblationes,*] Προσφορὰς hîc accipio de *ſacrificiis ſponte factis.*

[l] Ἐνδιαλειπούσας, ϗ τὰς θυσίας τ σαββάτων] Conf. Αλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[m] Εἰσαγομένων.] Lege ἐγαζομένων. *Vet.* alimenta quærentibus miniſtrabant. COCC.

[n] Σχεδίαν πηξαμένοις,] Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. §. 7.

† *Joppes mari conveherentur.*] Utrumque rectum Ιόπη & Ιόππη.

[o] Συνείχετο] Forte συνήγετο. *Vetus*, vecta ſunt. COCC.

[p] Ἐγείραντες] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἀγείραντες in *Editis.*

[q] Δευτέρυ μηνὸς] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v. 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δεκεμβρίυ in *Editis.* Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi.* δ δωδεκάτυ μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 571.

[r] Ζωδμίηλον τ ἀδελφὸν] Ita è *Caji Cod.* quod Σωδμιὴλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58.) quam Σωλιμιὴλ *Editorum*, aut Σολιμιὴλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ.* nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, & *Abdoilum fratrem Judæ & Aminadab.*

rius opinione absolutum est. Consummato autem sacrario, sacerdotes cum tubis & pro more vestiti constiterunt, ut & Levitæ & Asaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus ostendit Davides. At sacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectissimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & sumptuosissimum, novum vero videntes ita constructum ut ob rerum penuriam superiori multum inferius esset, reputantes secum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidissent, tristes erant, & non valentes intra se comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præsentibus, satisque habebat quod templum sibi ædificatum esset, ad illud quod prius fuerat non respiciens, illudve in memoriam revocans, aut semet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quasi minori esset splendore quam animo præceperat. Tubarum tamen sonitum & multitudinis lætitiam vincebat seniorum & sacerdotum ejulatus, quod templum illud *altero* exciso longe inferius esse existimarent.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia gestit.

1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 5.

3. Ubi autem Samaritæ tubarum sonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infesto) accurrebant, desiderio cognoscendi quænam tumultûs causa exstiterit. Postquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jesum & familiarum principes adeunt, postulantes ut sibi liceret una cum illis templum exstruere, & in ædificationis societatem admitti. "Deum enim, ajebant, non minus quam illi colimus, eundemque precamur *& veneramur*, & religionis *ejus* studiosi fuimus, jam inde ab illo "tempore, quo Salmanasares Assyriorum rex nos "in hunc, *quem incolimus*, locum transtulit è Chuthia & Media." Cum hæc illi verba fecissent, Zorobabelus & Jesus pontifex & familiarum Israëlitarum principes eis responderunt, "fieri non posse ut in structura socios sibi adsciscerent, cum "*solis* ipsis templum construere mandatum fuerit, "prius quidem à Cyro, nunc vero à Dario. verumtamen illis licere *in eo Deum* colere: & hoc "solum illis commune esse, si velint, cum omnibus hominibus, qui ad templum venerint adorare Deum.

Petunt Samaritæ ut in ædificationis societatem admittantur.

Judæorum ad Samaritas responsum.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tulerunt, Syriæque gentibus auctores sunt petendi à satrapis, ut, quemadmodum sub Cyro primum ac deinde sub Cambyse, templi ædificationem impedirent, & Judæis omni studio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hierosolyma ascendissent Sisines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibusdam, atque ex principibus Judæorum quæsiviissent, "cujus permissu templum ita ædificarunt, ut arx potius quam fanum existimari possit, & cur porticus *ei* & mœnia tam valida urbi "circumdederunt;" Zorobabelus & Jesus pontifex responderunt, "se quidem servos esse Dei maximi: templum vero hoc, ei *olim* exstructum à "rege illorum felicissimo & virtute omnium præstantissimo, per multas ætates incolume stetisse.

Quo accepto Samaritis animo erat templi ædificationem impedire.

Judæorum responsum ad satrapas querentes ab illis cur templum instaurarint.

κησεν ἄν τις ἔλαβε τέλ⊖. ἀπαρτιαθέν⊖ δ τοῦ ἱεροῦ, μ̄ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς τ̄ σωήθη σολαῖς κεχοσμημενοι, [s] καὶ οἱ Λᾶϊται καὶ οἱ Ασάφου παῖδες, ἀναστάντες ὕμνουν τ̄ Θεὸν, ὡς τῶν εἰς αὐτὸν ἐλογίαν Δαυίδης κατέδειξε πρῶτ⊖. οἱ δ̄ ἱερεῖς καὶ Λᾶϊται καὶ τῶν πατρῶν οἱ πρεσβύτεροι, τὸν πρότερον ναὸν τῇς μνήμης ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγονημένον ὁρῶντες ὑπὸ πενιχείας [e] ἐνδεέστερον δ̄ πάλαι κατασκευαζόμενον, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [v] ὑποδεεκότες καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι, [x] κατήφουν, καὶ, τῆς ὀπὶ τότῳ λύπης κρατεῖν ἀ δυνάμενοι, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προῆγον. ὁ δ̄ λαὸς ἡδέπα τοῖς παροῦσι, καὶ [y] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τὸ ἱερὸν, τοῦ πρότερον ὄντ⊖ ἀδένα λόγον ποιούμεν⊖ ἀδ̄ ἀνάμνησιν, ἀδὲ πρὸς τὴν σύγκρισιν [z] ἐκεῖνα βασανίζων αὐτὸν, ὡς [a] ἐπ' ἐλάττοσιν εἰς [b] ὑπέλαβεν. ὑπερφώνει δ̄ τ̄ τ̄ σαλπίγγων ἦχον, καὶ τὴν τοῦ πλήθους χαρὰν, ἡ τ̄ πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς εὐδόκουν ἐλαπόμαζ τ̄ ναὸν τοῦ κατασκαφέν⊖, οἰμωγή.

γ'. Τῆς δ̄ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκούσαντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰρ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ιούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτιδι· σωέδραμον, τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δ̄ τὰς αἰχμαλωτιθέντας εἰς Βαβυλῶνα τ̄ Ιουδαίων ἀνακτίζοντας τὸ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ιησοῦ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τ̄ πατριῶν, ἀξιοῦντες αὐτοῖς ὀπηδαπλῶαι συγκατασκευάσαι τ̄ ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. "σεβόμεθα γὰρ οὐκ ἔλαττον ἐκείνων τ̄ Θεὸν, ἔφασκον, καὶ "[c] τῶν ὑπερθυόμεθα, καὶ τ̄ θρησκείας ἐσμὲν ὀπιθυμητὴ, ἐξ ἐκείνα τοῦ χρόνα ἀφ' ὅ Σαλμανασάρης, "ὁ τ̄ Ασσυρίων βασιλεὺς, [d] ὐκ τ̄ Χουθίας ἡμᾶς μετήγαγε καὶ Μηδίας ἐνθάδε." τούτοις αὐτῶν πεισαμένων τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλ⊖ Ϲ Ιησοῦς ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ τ̄ πατριῶν ἡγεμόνες τ̄ Ισραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [e] ἔφασαν, "τ̄ μὲν οἰκοδομίας [f] αὐτοὺς ἀδυνάτον εἶναι κοινωνεῖν, αὐτῶν προσηκόντων κατασκευάσαι τὸν ναὸν, "πρότερον μὲν ὑπὸ Κύρα, νυῦ δ̄ ὑπὸ Δαρείᾳ. προσυνεῖν δ̄ αὐτοῖς ἐφίεναι· [g] καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν, εἰ "βούλονται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνουμένοις εἰς τὸ ἱερὸν σέβειν τ̄ Θεόν.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χουθαῖοι· τὴν μὲν προσηγορίαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πείθουσι τὰ ἐν Συρίᾳ ἔθνη τ̄ σατραπῶν δεηθῆναι τ̄ αὐτὸν τρόπον ὃν περ ὀπὶ Κύρα πρότερον, εἶτ' ὀπὶ Καμβύσα μετ' αὐτὸν, ὀπισχεῖν τὴν δ̄ ναᾶ κατασκευήν, καὶ ματαιάζουσι [h] πρὸς αὐτοὺς τοῖς Ιουδαίοις· ἀναβολὴν καὶ τριβὴν πραγματεύσασθαι. κδ̄ ἡ τ̄ καιρὸν τοῦτον ἀναβάντων εἰς Ιεροσόλυμα, [i] Σισίνα τε τ̄ Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπάρχα, καὶ [k] Σαραβαζάνα μ̄ καί τινων ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τ̄ Ιουδαίων ἐρομένων, "τίν⊖ αὐτοῖς συγχωρήσαντ⊖ "[l] ὅτως οἰκοδομῆσι τ̄ ναὸν, ὡς φρούριον αὐτὸν εἶναι "μᾶλλον ἢ ἱερὸν, καὶ τί δήποτε τὰς στοὰς καὶ τὰ τείχη περι"βεβλήκασι [m] τῇ πόλῃ σφόδρα ὀχυρά;" Ζοροβάβηλ⊖ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ιησοῦς, "δόλως μὲν αὐτοὺς, ἔφασαν, "εἶναι δ̄ μεγίστα Θεῷ· τ̄ δ̄ ναὸν τοῦτον αὐτῷ καταστκευασθέντα ὑπὸ βασιλέως αὐτῶν Ιδαίμον⊖, καὶ πάντας ὑπερ-

[s] Καὶ οἱ Λᾶϊ᾽] Καὶ οἱ Λᾶϊ᾽ οἱ Ασάφου παῖδες juxta *Esdram.*

[t] Ενδεέστερον] Επιδεέστερον *Vat.* & mox κατασκευαζομένου legi potest.

[v] Υποδεεκότες] Ita *MSS.* ὑποδεεστέρους in *Editis.*

[x] Κατήφουν,] Κατηφεῖς ἦσαν *Chrys.*

[y] Τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Coccejo*) τὸ in *reliquis.*

[z] Ἐκείνα βασανίζων] Τὸ ἐκείνα *Vat.* & *Hen.*

[a] Ἐπ' ἐλάττοσιν] Ex conjectura ἐπ' ἐλάττοσιν reposui. ἐπ' ἐλάττωσιν aut ἐπελάττωσιν in *Editis Aliisque.*

[b] Υπέλαβεν.] Υπελάμβανεν *Hen.* & *Vat.*

[c] Τῶν] Forte τῶτον. COCC.

[d] Ἐκ τ̄ Χουθίας] Vide supr. lib. 9. c. 14. §. 3. & lib. 10. c. 8. §. 7.

[e] Ἔφασαν,] Ita cum *MSS.* ἔφασκον in *Editis.*

[f] Αὐτοὺς ἀδυνάτον] Αὐτοῖς *Vat.*

[g] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινωνὸς εἰ βούλοιντο *Hen.* & *Busb.*

[h] Πρὸς αὐτοὺς] Πρὸς αὐτὸν *Vat.*

[i] Σισίνα] Σισίννα *Hen.* & *Busb.* tam hîc quam infra.

[k] Σαραβαζάνα] Hîc loci Σισιναζάνα aut Σαρσαζάνα. mallem sane Σαθαρβαζάνα. Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3.

[l] Οὕτως οἰκοδομῆσι τ̄ ναὸν,] Vocem ὅτως non agnoscit *Hen.*

[m] Τῇ πόλῃ σφόδρα ὀχυρᾷ,] Ita cum *MSS.* τὴν πόλιν in *Editis.* HUDS. Vetus: *vel cur porticus & civitatem tam munito in-*

cum-

"ὑστερβάλλον]Θ ἀρετῇ, πολὺ Δ]αμεῖναι χρόνον. ἐπεὶ
"ὁ, τ̃ πατέρων ἀσεβησάν]των εἰς τ̃ Θεὸν, Ναβυχοδονόσο-
"ρ]Θ ὁ Βαβυλωνίων Ϲ Χαλδαίων βασιλεὺς, ἑλὼν τὴν
"πόλιν κ] κράτ]Θ αὐτὴν τε καθεῖλε, κ] τ̃ ναὸν συλή-
"σας ἐνέπρησε, κ] τ̃ λαὸν [n] μετ]ᾴκισεν αἰχμάλωτον, με-
"τ]αγαγὼν εἰς Βαβυλῶνα, Κῦρ]Θ ὁ μετ' αὐτὸν τ̃ Βα-
"βυλωνίας Ϲ Περσῶ]Θ [o] βασιλεὺς, ἔγραψεν οἰκοδομη-
"θῆναι [p] τ̃ ναὸν· κ] πάντα ὅσα [q] μετήνεγκεν ἐξ αὐτ̃ Να-
"βυχοδονόσορ]Θ ἀναθήματα Ϲ σκεύη, Ζοροβαβήλῳ πα-
"ρ]αδοὺς Ϲ Μιθριδάτῃ τῷ ταμιοφύλακι, προσέταξε κομίσαι
"εἰς Ἱεροσόλυμα, κ] πάλιν εἰς τ̃ ἴδιον [r] ἀποκαταστῆσαι ναὸν
"οἰκοδομηθέντα. τ̃τον δ' ἐπέσταλεν ἐν τάχει γενέσθαι, [s] Α]βάσ-
"σαρον κελεύσας ἀναβάντα εἰς Ἱεροσόλυμα, τ̃ οἰκοδομίας
"τ̃ ναοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν. ὃς μ] τὸ λαβεῖν [t] π]ὰ Κύρ]Θ
"γράμματα π]αγγόμεν]Θ, δῆλος τὰς μελλίας [v] κατε-
"βάλετο· κ] ἐξ ἐκείνου τ̃ χρόνου κα]σκευαζόμεν]Θ μέχρι
"κ] τ̃ δεῦρο, Δ]ὰ τὴν τ̃ ἐχθρῶν κακοήθειάν ἐστιν ἀτελής.
"εἰ τοίνυν βούλεσθε Ϲ δοκιμάζετε, γράψατε παῦτα Δα-
"ρείῳ, ὅπως ἐπισκεψάμεν]Θ τὰ τ̃ βασιλέων ὑπομνή-
"ματα, εὑρὴ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [x] κατ]ψευσμένους.

ε'. Ταῦτα εἰπόν]των [y] τ]οῦ Ζοροβαβήλου κ] τ]οῦ ἀρχιε-
ρέως, ὁ [z] Σισίνης κ] οἱ σὺν αὐτῷ τὴν μὲν οἰκοδομίαν
ἐπ]ισχεῖν [a] ἐ διέγνωσαν, ἕως ἂν παῦτα δηλωθῇ [b] τῷ βα-
σιλεῖ Δαρείῳ, π]αχρῆμα δ' αὐτῷ περὶ [c] τ̃των ἔγρα-
ψαν. τῶν δ' Ἰουδαίων [d] κατεπ]ηχότων κ] δεδιότων μὴ
μεταδοξῇ τῷ βασιλεῖ περὶ τ̃ τῶν Ἱεροσολύμων [e] κ] τ]οῦ
ναοῦ κατασκ]ῆς, ὄντες κ] τ̃ καιρὸν ἐκεῖνον δύο π]ρο-
φῆται παρ' αὐτοῖς Ἀγγα]Θ κ] Ζαχαρίας, θαρρεῖν αὐ-
τοὺς παρώρμων, κ] μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ἐφοραθῆναι
δύσκολον, ὡς τ]οῦ Θεο]ῦ παῦτα π]ολέγοντ]Θ αὐτοῖς. πι-
στεύον]τες δ' τοῖς π]ροφήταις, ἐντεταμένως εἶχοντο τῆς οἰ-
κοδομίας, μηδεμίας ἡμέραν ἀνιέμενοι.

"Postquam vero, flagitiis in Deum à majoribus
"commissis, Nabuchodonosorus Babyloniorum &
"Chaldæorum rex urbe expugnata ipsam delevis-
"set, & templo spoliato illud incendisset, popu-
"lumque Babylonem captivum abduxisset & in
"alias sedes transtulisset, Cyrus, qui ei in regnum
"Babyloniæ & Persidis successit, scripto manda-
"vit, ut templum *hoc* exstrueretur: & donaria o-
"mnia & vasa, ex eo à Nabuchodonosoro sublata,
"Zorobabelo & Mithradati quæstori tradidit, ut
"ea Hierosolyma reportarent, & in templum in-
"stauratum reponerent. Nam ut ad celeritatem
"nihil sibi reliqui facerent, præcepit, jussitque A-
"bassarum Hierosolyma ascendere, temploque cu-
"ram omnem adhibere. Qui, postquam à Cyro
"literas acceperat, confestim *eò* profectus funda-
"menta jaciebat: atque ex eo tempore hactenus
"ædificatur, & nondum ob inimicorum maligni-
"tatem absolutum est. Quamobrem, si volueritis
"& ita vobis visum fuerit, hæc ipsa scribite ad
"Darium, ut inspectis regiis commentariis illi
"compertum sit, nos nihil eorum quæ diximus
"*improbe* confinxisse.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex loquuti essent, Sisines & qui cum eo erant decernere noluerunt ut ab ædificatione inhiberentur, donec regem Darium de istis certiorem facerent. Statim vero ei hisce de rebus scripserunt. Cum autem Judæi perterriti essent & sibi metuerent, ne Hierosolymorum templique instaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipsos bono animo esse jubebant, nec mali aliquid à Persis sibi eventurum esse suspicarentur, utpote quod Deus illis ista prædixerit. Quibus cum fidem haberent, summo studio ædificationi incubuerunt, ita ut ne diem quidem unum intermitterent.

Sisines scripsisque scribunt ad Darium.

1 Esdr. c. 5. & 3 Esdr. c. 6.

6. Darius autem, cum Samaritæ ei scripsissent & literis Judæos accusarent, quod & urbem muniant, templumque arci quam fano similius exstruant, dicerentque haud è re sua esse quæ fierent, itemque Cambysis epistolas ostenderent, quibus ille templum ædificari prohibuit; ubi ex illis intellexerat, res suas, Hierosolymis instauratis, nequaquam in tuto esse, cumque literas etiam Sisinis & collegarum ejus ad se allatas legisset, jussit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & inventus est Ecbatanis, turri quæ in Media est, liber *commentariorum*, in quo hæc perscripta erant. "Anno regni *sui* primo Cyrus rex jussit templum "cum altari in Hierosolymis instaurari, cujus alti-"tudo cubitorum esset sexaginta, latitudo toti-"dem, trinis lapidum bene politorum ordinibus, "& uno domestici ligni ordine; edixitque ut sum-"ptus in hæc è regis fisco suppeditarentur. Præ-"cepit etiam ut vasa, quæ Nabuchodonosorus è "*templo* ablata Babylonem deportaverat, Hierosо-"lymitanis restituerentur. ista autem curanda "man-

Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet.

1 Esdr. c. 6. & 3 Esdr. c. 6.

Cyri codex inventus de instaurando fano.

1 Esdr. c. 6. & 3 Esdr. c. 6.

cumdedissent muro. quasi legisset τί δίκοτε ταῖς σοαῖς κ] τῇ πόλ] τείχη ἀνεδεδόλεκασιν ἕτως ἰσχυρά. COCC.

n Μετῴκισεν αἰχμάλωτον,] Ita *Hen.* μετῴκησεν in *Editis Aliisque.*

o Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Hen.* & *Busb.*

p Τὸν ναόν·] Τὸ ἱερὸν *Hen.* & *B.*

q Μετήνεγκεν ἐξ αὐτ̃] Μετήγαγεν *Vat.*

r Ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα.] Ἀποκαταστα θῶσαι *Vat.*

s Α]βάσσαρον κελεύσας] Σαβανάσσαρον *Hen. B.* & *Pseudo-Esdr.* quomodo forsan legendum, p. 548. § 3. Σαβάσσαρον *Vat.*

t Παρ] Κύρου γράμματα π]αγγόμεν]Θ,] Τὰ τ̃ Κύρου γρ. *Hen.*

v Κατεβάλετο·] Ita *Vat.* ἐβάλετο *Hen.* ἐβάλλετο *Busb.* κατεβάλε-το in *Editis.*

x Κατ]ψευσμένους.] Κατεψευσμένους *Hen.* & *Busb.*

y Τ]οῦ Ζοροβαβήλου] Τ]οῦτε Ζοροβ. *Hen.* & *B.*

z Σισίνης] Iterum Σισίννης *Hen.* & *B.*

a Οὐ διέγνωσαν,] Illud ἀ in suo *codex* non habuisse videtur *Epiphan.*

b Τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* desiderantur τῷ βασιλεῖ.

c Τ̃των ἔγραψαν.] Sic *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τ̃τον in *ceteris.*

d Κατεπτηχότων κ] δεδιότων] Eo modo in *MSS.* καταπεπτηχότων perperam in *Editis.*

e Καὶ τ]οῦ ναοῦ κατασκ]ῆς,] Τ]ῆς τ]οῦ ναοῦ *Hen. Vat.* & *B.*

f Καὶ κατηγορούντων] Illud κ] ex *MSS.*

g Καὶ τ̃ ναὸν φερεῖν π]ροστοικότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκ]άζουσι,] Ita Tacitus *ædes ipsa, egregium propugnaculum.* REL.

h Λεγόντων ἢ μὴ σωίσειν αὐτῷ] Λεγόντων τι μὴ *Busb.* λεγόντων μὴ *Hen.*

i Τ]ὸν Καμβύσου δι'] Τὰς Καμβύσου *Busb.* & *Vat.*

k Ἐκβατάνοις, τῇ βαρεῖ τῇ ἐν Μηδίᾳ] Conf. sup. lib. 10. c. xi. §. 6. SPANH.

l Ἐν τῷ πρώτῳ τ] βασιλείας] Illa ἐν τῷ abfunt *Hen.* & *Busb.*

m Προσέταξε ἢ] Προσίταξε ἢ non agnoscunt *Hen.* & *Busb.* nec in suo *codice* habuisse videtur *Epiphan.* atque commode satis abesse possunt.

n Σκεύη,] Καὶ τὰ ἐν ναῷ σκεύη *Busb.*

"mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-
"niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi quidem eo
"loco abſtinerent, ſinerent vero Judæos, Dei ſer-
"vos, eorumque principes templum exſtruere.
"Porroque imperavit ut eos in opere adjuvarent,
"& ex tributo provinciæ, cujus procuratores
"erant, Judæis in ſacrificia ſuppeditarent tauros
"& arietes & agnos & hœdos, & ſimilam & oleum
"& vinum & cætera quæ ſacerdotes poſtulave-
"rint, qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Re-
"gis & Perſarum. quicunque autem contra ali-
"quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt; juſ-
"ſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſque
"bona in Regis fiſcum redigantur. Inſuper &
"Deum precatus eſt, ut, ſi quis operam dederit
"ad templi exſtructionem impediendam, Deus i-
"pſum feriendo ab *ejuſmodi* iniquitate inhiberet.

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inveniſſet, reſcribit Sicinæ ejuſque collegis in hæc verba. "Darius rex Siſinæ equitum magiſtro, & "Sarabazanæ, illorumque collegis ſalutem. Ex-
"empla literarum, quas in commentariis Cyri in-
"veni, miſi ad vos; voloque ut omnia fiant quem-
"admodum in eis perſcriptum eſt. Valete." Cum itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant operibus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſenatûs principibus: magnaque cum diligentia perficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo & Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri & Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii no-
no, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſacerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum multitudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt captivitatem priſtina felicitate proque recepto novo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro numero tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ) ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin & ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad interius ſacrarium.

Templum perficitur. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6 & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in urbem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victimam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam

"μίτως· τὴν ἢ ἐπιμέλειαν τούτων εἶναι [o] Ἀβασσάρῳ τῷ ἐ-
"πάρχῳ, [p] καὶ τῷ Συρίας καὶ Φοινίκης ἡγεμόνι, καὶ τοῖς σὺν
"αὐτῷ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τοῦ τόπου, τοὺς δὲ θεοὺς
"τοῦ Θεοῦ, Ἰουδαίοις τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν [q] οἰκο-
"δομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι ἢ πρὸς τὸ ἔργον διατάξαι,
"καὶ τοῦ φόρου τῆς χώρας ἧς [r] ἐπέτρεπον τελεῖν τοῖς Ἰου-
"δαίοις [s] εἰς θυσίας λόγον, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ ἄρνας καὶ ἐρί-
"φους, καὶ σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ τἄλλα ὅσα
"ἂν οἱ ἱερεῖς [t] ὑπαγορεύσωσιν, εὐχῶν ἢ δὲ ὑπὲρ [v] τῆς σω-
"τηρίας τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν. τοὺς δὲ παραβάντας τι
"τῶν ἐπεσταλμένων, συλληφθέντας ἐκέλευσεν ἀνασταυρωθῆναι,
"καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς τὸ βασιλικὸν καταπαγῆναι
"κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ὅπως εἴ τις
"ἐπιχειρήσει διακωλῦσαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα-
"λὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐπίσχῃ τὴν ἀδικίαν.

ζ. Ταῦθ' οὕτως ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος,
ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἐπάροις αὐτοῦ, τάδε λέγων.
"Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ [x] ἱππάρχῳ, καὶ Ζαραβα-
"ζάνῃ καὶ τοῖς ἐπάροις αὐτῶν χαίρειν. τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν
"τῆς ἐπιστολῆς, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εὗρον τοῖς Κύρου, ἀπέ-
"σταλκα· καὶ βούλομαι [y] γίνεσθαι πάντα, καθὼς ἐν [z] αὐτῇ
"γέγραπται." μαθόντες οὖν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Σισίν-
νης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ταύτην
[a] τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν. ἐπεσπεύδετο δὲ τὰ ἱερῶν
ἔργων, συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων, καὶ
τῶν [b] γερόντων ἄρχουσι. καὶ ἐνύπερ καὶ πολλῷ πρόθυμα ἐκα-
τασκευὴ ἔσχε ναοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, καὶ τὰ
προστάγματα ἔσχε Θεοῦ καὶ μετὰ βουλήσεως [c] Κύρου τε καὶ Δαρείου
τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δ' ἐν ἔτεσιν ἑπτά. ἔσχε δ' [d] ἐνιαύτου
τοῦ Δαρείου βασιλείας ἔτους, [e] εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς
[f] δωδεκάτου, ὃς καλεῖται παρ' ἡμῖν μὲν Ἀδάρ, παρὰ δὲ
Μακεδόσιν Δύστρος, προσφέρουσι θυσίας οἵ τε ἱερεῖς [g] καὶ
Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰσραηλιτῶν πλῆθος, [h] ἀναγεω-
ποιὰς τῶν προτέρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν· [i] καὶ
τὸ ἱερὸν ἀνακαινισθὲν ἀπεδείχθη, [k] ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς
διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους, χιμάρους δώδεκα καὶ φυ-
λὴν, τοσαύτην γὰρ εἶσιν αἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλαί, κατὰ
ὧν ἥμαρτεν ἑκάστη. [l] ἀνέστησάν τε καὶ τὰς Μωϋσέως νόμους,
οἵ τε ἱερεῖς [m] καὶ Λευῖται, θυρωροὺς ἐφ' ἑκάστῃ πυλῶν. οὐ
ᾠκοδομήκεσαν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι καθὼς τὰς ἐν κύκλῳ [n] ναοῦ
στοὰς καὶ ἔνδοθεν ἱεροῦ.

ἡ. Ἐνστάσης δὲ [o] τῆς τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, μηνὶ τῷ πρώτῳ,
καὶ μὲν Μακεδόνας Ξανθικῷ λεγομένῳ, καὶ ἡμᾶς Νισὰν,
συνερρύη πᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὰ πάλιν. καὶ τὰ ἑορ-
τὴν ἦγαγον [p] ἀγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῷ πα-
τρῴῳ νόμῳ, καὶ τὸ Πάσχα προσαγορευομένῳ θυσίαν τῇ πε-
μπτῇ καὶ δεκάτῃ [q] τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιτελέσαντες [r] καθυχή-
θησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, μηδεμιᾶς φειδόμενοι πολυτελείας,
ἀλ-

[o] Ἀβασσάρῳ] Σαβανασσάρῳ *Hen. Busb.* & *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3. & ſuper §. 4.

[p] Καὶ τῷ Συρίας] Illa καὶ τῷ abſunt *Hen.*

[q] Οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.] Ita *Hen.* & *Busb.* οἰκοδομηθῆναι in *reliquis.*

[r] Ἐπιτρεπόμενοι τελεῖν] Ἐπιτρέπουσι *Hen.* & *B.*

[s] Εἰς θυσίας λόγον,] *Vetus*, immolationis cauſa. COCC.

[t] Ὑπαγορεύσωσιν,] Ὑπαγορεύσουσιν *Hen.* & *B.*

[v] Τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως] Illud τοῦ δὲ *Cod. Vat.*

[x] Ἱππάρχῳ,] Forſan ἐπάρχῳ. *Gen.* ἱππάρχῃ. *Vet.* equitum præfecto.

[y] Γίνεσθαι πάντα,] Γενέσθαι *Hen.* & *Busb.*

[z] Αὐτῇ γέγραπται.] Ita *Hen. B. Vat.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.*

[a] Τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν.] Τὸ λοιπὸν ἀκολούθως *Hen.*

[b] Γερόντων ἄρχουσι.] Ita cum *Hen.* & *Vat.* γερόντων τοῖς ἄρχουσι in *reliquis.*

[c] Κύρου τε καὶ Δαρείου] Eo modo *Vat.* τοῦ Κύρου τε in *ceteris.*

[d] Ἐνιάτου τοῦ Δαρείου βασιλείας ἔτους,] Ἔτει juxta utrumque *Eſdram.* Vide *Iſ Voſſium* in *Chronol. S.* p. 146 *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M 3483. *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3489. & *Tornellum* ad A M. 3533. & 3540.

[e] Εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς] Sequitur hîc, ut alibi, *Pſeudo-Eſdram.* in *Hebræo* legitur *tertia menſis Ader.* 1 *Eſdr.* c. 15.

[f] Δωδεκάτου,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphanii* libri *notæ melioris.* ιδ' δεκάτῳ in *Editis Aliiſque.* Videſis *Druſium* in *Animadverſ. Sacr.* l. 6. c. 4. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 74. HUDS. At eſt Adar menſis 12. Et Antiq. IV. 8. ipſe hunc menſem ultimum eſſe anni ſcribit: qua re nihil eſt liquidius. & ipſe infra XI. 6. hunc menſem Adar vocat duodecimum; ιβ'. ergo pro ια ſcribendum. 23. Adar. Ezr. 6. 16. eſt dies tertius. REL.

[g] Καὶ Λευῖται,] Ita cum *MSS.* καὶ οἱ Λευ. in *Editis.* Vide infra lit. *m.*

[h] Ἀναγεωποιὰς] Θυσίας ἀναστατικάς· *Heſychius.* ἀναστάσας, κατασκάψας Κρῆτες f. ἀναστεώσαντες· Conf. infr. lib. 12. c. 7. §. 7. SPANH.

[i] Καὶ τὸ ἱερὸν] Καὶ τοῦτο vel καὶ τοῦ τὸ in *MSS.*

[k] Ταύρους ἑκατὸν,] Ita *Hen.* & *Vat.* ταύρων ἑκατὸν, κριῶν ε'. ἀρνῶν υ'. χιμάρων ιδ'.

[l] Ἀνέστησάν τε] Ἐστησάν τε *Vat.*

[m] Καὶ Λευῖται,] Καὶ οἱ Λευῖται hîc loci *Hen.* & *Vat.* Vide modo ſupr. lit. *g.*

[n] Στοὰς] Στοὰ ἔνδοθεν ἱεροῦ porticus in atrio magno. REL.

[o] Τῆς τῶν —— ἐπιτελέσαντες] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

[p] Ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἁγνεύοντες in *ceteris.*

[q] Τοῦ αὐτοῦ μηνὸς] Τοῦ πρώτου μηνὸς Ξανθικοῦ λεγομένου *Busb.*

[r] Κατοδωχήθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ,] Paſcha decima quarta Menſis celebrata Eſdr. VI. 22. SPANH.

s Ἐπι-

ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἀναφέροντες τῷ Θεῷ, καὶ χαριστηρίους θυσίας [s] ἐπιτελοῦντες, ἀνθ' ὧν αὐτοὺς τὸ θεῖον πάλιν εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἤγαγε, καὶ τὴν τοῦ Περσῶν βασιλέως διάνοιαν εὐμενῆ κατέστησεν αὐτοῖς. καὶ οἱ μέν, ὑπὲρ τούτων [t] ἐπιδαψιλευόμενοι τὴν θυσίαν καὶ τὴν περὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμίαν, καθίδρυσαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, πολιτείᾳ χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας. οἱ γὰρ [v] ἀρχιερεῖς παρεσκεύασαν τὰ πράγματα, ἄχρις οὗ τὸν Ἀσαμωναίων συνέβη βασιλεύσαι γένος. πρὸ μὲν [x] γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς [y] ἀναστάσεως ἐβασίλευον ἀπὸ Σαοὺλ πρῶτον [z] ἀρξαμένου καὶ Δαυίδου, ἔτη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα. πρὸ δὲ τῶν βασιλέων τούτων ἄρχοντες αὐτὸν διῴκουν, οἱ προσαγορευόμενοι κριταὶ καὶ μόναρχοι· καὶ τοῦτον πολιτευόμενοι τὸν τρόπον ἔτεσι [a] πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις διήγαγον μετὰ Μωυσέως ἀποθανόντα καὶ Ἰησοῦ τὸν στρατηγόν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἀνασωθέντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ἐπὶ τοῖς Κύρου καὶ Δαρείου χρόνοις, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

θ'. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλούτῳ τε πεποιθότες, καὶ συγγένειαν προσποιούμενοι [b] τῶν Περσῶν, ἐπιδήπερ ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [c] ἱππάρχους [d] παιδάζοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας εἶχον· ἄλλά τε ὅσα βλάπτειν ἢ [e] δι' αὐτῶν ἢ δι' ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπώκνουν. ἔδοξεν οὖν πεισθέντας τοῖς Ἱεροσολυμίταις πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, κατηγορῆσαι τῶν Σαμαρητῶν. καὶ πρεσβεύουσι Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρητῶν ἐπέφερον, ἔγνω ὁ βασιλεὺς, δοὺς αὐτοῖς ἐπιστολὴν κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῆς Σαμαρείας καὶ τὸν βυλὴν ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγανᾶ καὶ [f] Σαμβαβᾶ τοῖς "ἱππάρχοις [g] Σαμαρειτῶν, Σαδράκῃ καὶ [h] Βοβήλωνι, καὶ τοῖς "λοιποῖς [i] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ. Ζοροβάβη- "λος καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων πρεσβυταὶ, "ἡπιῶνται ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν οἰκοδομίαν "τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ παρέσπεισται ὑμῖν εἰς τὰς "θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς "ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολὴν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τῶν βασι- "λικῶν γαζοφυλακίων [k] τῶν Φόρων τῆς Σαμαρείας, πάντ' ὅσα "[l] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ἐστι χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς "ἀξιοῦσιν· ἵνα μὴ διαλείπωσι καθ' ἡμέραν θύοντες, καὶ "ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ Περσῶν εὐχόμενοι τῷ Θεῷ." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τοῦτο ἐδήλου.

sacrificia Deo offerentes, & sacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibusque avitis iterum restituisset, fecissetque ut rex Persarum animo esset erga ipsos benevolo. Et quidem illi maxima in sacrificiis largitate usi summaque in Dei cultu magnificentia Hierosolyma incoluerunt, instituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum est paucorum potestate mixta. nam pontifices summæ rerum præfuerunt, donec Asamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & eversionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menses sex, dies decem. At ante reges istos fuberant imperio illorum qui dicti sunt judices & monarchæ: & sub hac reipublicæ forma annos plusquam quingentos egerunt post obitum Moysis & Jesu imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui sub Cyro & Dario regibus è captivitate evaserunt, ita se habebant.

9. Samaritæ autem, gens illis infesta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Persarum cognationem præ se ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre jussi erant à rege in sacrificia, *ea* dare recusabant, id assequuti, ut equitum magistri sibimet in hoc faverent operamque suam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per se aut per alios potuissent. Visum est itaque Hierosolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accusarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magistratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepisset, eos dimisit cum literis ad magistros equitum & senatum Samariæ perferendis. illæ autem scriptæ erant hujusmodi verbis. "Darius rex Tanganæ & Sambabæ equitum ma- "gistris apud Samaritas, Sadracæ & Bobeloni, "reliquisque illorum conservis in Samaria. Zoro- "babelus & Ananias atque Mardochæus, Judæo- "rum legati, vos accusaverunt, quod ipsis in ædi- "ficatione templi molesti fueritis, neque impen- "sas in sacrificia eis præbueritis quas vobis im- "peravi. Volo igitur, ut, lecta hac *nostra* epi- "stola, è regio fisco tributorum Samariæ omnia "illis suppeditentur, quæ ex sacerdotum senten- "tia illis usui esse possunt in sacris faciendis, ut "singulis diebus victimas immolare non cessent, "Deumque precari pro memet & Persarum gen- "te." Atque in hanc quidem sententiam scripta erat epistola.

Samaritæ Judæis infesti.

Judæorum legatio ad Darium.

Darius templum instaurari imperat.

1 *Esdr. c. 6.*

ΚΕΦ. ε'.

Ὅτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. καὶ περὶ Ἔσδρα καὶ Νεεμίου.

[m] Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Ἀλαλαβὼν τὴν βασιλείαν [n] Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐκληρονόμησεν αὐτοῦ καὶ τῆς

CAP. V.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia prosequutus est. itemque de Esdra & Neëmia.

MOrtuo autem Dario, in regnum successit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & ho-

Xerxes Dario in regnum succedit.

s Επιτελοῦντες,] Ιερουργοῦντες *Hen.* & *Vat.*

t Επιδαψιλευόμενοι] Επεδαψιλεύοντο. & mox κατέκτησαν ἢ ἐν τοῖς *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem* &c.

v Ἀρχιερεῖς,] Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar.* & *Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 54.

x Γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας] Γὰρ deëst *Hen.*

y Ἀναστάσεως] Ita *Hen.* & *Vat.* in *Editis* ἀναβάσεως. *ante captivitatem & transmigrationem* vertit *Epiphan.*

z Ἀρξαμένου] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀρξαμένοι in *Editis.*

a Πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις] Eo modo *Hen. Busb.* & *Zon.* πλέον in *Editis.*

b Τῶν Περσῶν] Τῷ Περσῶν *Hen.* & *Busb.*

c Ἱππάρχους] Tam hîc quam alibi mallem ἱππάρχους. nisi quod ἱππάρχους legerint *Epiphan.* & *Zonaras.*

d Παιδάζοντας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παιδάζοντας εἰς τοῦτο in *Editis.*

e Δι' αὐτῶν] Δι' ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.*

f Σαμβαβᾶ] Juxta *Epiphanii* libros Σαμβαλᾶ aut Σαμβανᾶ.

g Σαμαρειτῶν,] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρίτας legisse videtur *Epiphan.*

h Βοβήλωνι,] Βαάδωνι *Vat.* Βηλάνι *Gall.* Βετέλωνι *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velseni.*

i Συνδούλοις αὐτῶν] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.*

k Τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας,] Τῶν φόρων τῆς Σαμ. *Vat.*

l Πρὸς τὰς θυσίας] Πρὸς θυσίας *Vat.*

m Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Ἀλαλαβὼν τὴν βασιλείαν Ξέρξης] Artaxerxes seu Ἀρθασασθὰ vocatur Esdr. VIII. sub quo Esdras è Babylone in Judæam rediit. SPANH.

n Ξέρξης] *Al.* αὐτῷ παῖς ὁ Ξέρξης.

o Φι-

honore Deum prosequutus est. ejus enim cultui omnem similiter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jesu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir justus, bonæque apud omnes existimationis, primarius populi sacerdos, Esdras appellatus. qui, utpote legum Moysaicarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* consequitur. Cum autem statuisset Hierosolyma ascendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot secum ducere, petiit à Rege literas sibi dari ad Syriæ satrapas, ut ex illis cognoscerent qui vir esset. Atque Rex ad satrapas hujusmodi epistolam scripsit. "Rex regum Xer-"xes Esdræ sacerdoti atque divinæ legis profesſo-"ri salutem. Meæ humanitatis esse ratus, ut Ju-"dæis & sacerdotibus eorum & Levitis, qui *adhuc* "in regno nostro agunt & Hierosolyma proficis-"sci volunt, eò commigrare liceat, hanc potesta-"tem ut habeant imperavi. Quicunque *igitur* "id habet in animo, abeat, quemadmodum & mi-"hi & septem meis consiliariis visum est, * ut con-"venienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa "aguntur, ferantque munera Israëlitarum Deo, "quæ ego & amici vovimus; item auri & argenti "quicquid inventum fuerit in Babyloniorum re-"gione Deo dicatum, id omne Hierosolyma de-"portent ut sacra Deo fiant. & quicquid ipse ex "auro & argento conflare volueris, id tibi tuisque "fratribus facere liceat. Sacra quoque vasa tibi *in* "*manus* data *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in "mentem venerit illud etiam fieri curabis, impen-"sis è fisco regio sumptis. Quin & quæstoribus "Syriæ Phœniciæque scripsi ut diligentiam adhi-"beant ad omnia quæ Esdras sacerdos & legum "Dei interpres illis mandaverit. Et ut Deus nul-"lam in me posteroſque meos iram effundat, volo "ut omnia usque ad tritici coros centum Deo ex "lege præstentur. Ac vobis præterea denuncio, "ne cui sacerdoti, aut Levitæ, aut sacro cantori, "aut janitori, aut sacro ministro, aut templi scri-"bæ, tributum ullum imperetis, neque aliud quod-"vis illis insidiarum ergo aut oneris. Tu vero, "Esdra, pro ea qua præditus es divina sapientia, "statuito judices legis tuæ peritos, qui in tota Sy-"ria & Phœnicia jus dicant, imperitosque istam "docebis, ut si quis è popularibus tuis Dei aut "Regis legem fuerit transgressus, pœnas det *me-*"*ritas debitasque*, utpote qui non per ignorantiam "contra eam fecerit, sed cum eam noverit, auda-"cter spreverit & contempserit. ii autem plectan-"tur vel morte vel pecunia. Vale.

Joacimus pontifex.

Esdras Babylone Hierosolyma proficiscitur. 1 Esdr. c. 7. & 2 Esdr. c. 8.

Artaxerxis litera ad Esdram. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

Esdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 Esdr. c. 8. & 2 Esdr. c. 8.

2. Cum autem Esdras has literas accepisset, supra modum exhilaratus est, Deumque cœpit adorare, Regi erga ipsum benignitatem ei acceptam deberi agnoscens: quam ob rem gratias se ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epistolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud se retinebat, exemplar vero ejus in Me-

πρὸς θεὸν εὐσέβειάν τε & τιμὴν. ἅπαντα γὰρ ὠνήλθωτο τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τ' θρησκείαν ἐπίησε, καὶ πρὸς τὸς Ιουδαίους ἔχε ° φιλοτιμότατα. κατ' ἐκεῖνον δ' τ' καιρὸν ἀρχιερεὺς ἦν Ιησοῦ παῖς, Ιωακὶμ ὄνομα. κατῆρχε δὲ & ἐν Βαβυλῶνι ἀνὴρ καὶ ἀνὴρ, καὶ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς πρὸς τῷ πλήθ, πρῶτος ἱερεὺς & λαοῦ, καλούμενος P Εσδρας· ὃς, τ Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἐμπειρος ὢν, γίνε) φίλος τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ. γνοὺς δὲ ἀναβῆναι εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, & ἐπαγαγέσθαι τινὰς τῶν ἐν Βαβυλῶνι τυγχανόντων Ιουδαίων, παρεκάλεσε τ βασιλέα δῦναι αὐτῷ πρὸς τὰς σατράπας τ Συρίας ἐπιστολὴν, ἀφ' ἧς αὐτὸς γνωρισθήσε) τίς εἴη. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς τὰς σατράπας ἐπιστολὴν τοιάνδε. "Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης Εσδρᾳ ἱερεῖ "καὶ ἀναγνώστῃ τ & θείᾳ "νόμῳ χαίρειν. Τῆς ἐμαυτ & φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νο-"μίσας τὸ τὰς βουλομένους ς ἐκ & τῶν Ιουδαίων ἐθνῶν, καὶ ἱε-"ρέων καὶ Λευιτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ ζ συναπά-"ρειν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τοῦτο προστεταχα. καὶ ὁ βουλόμενος "ἀπίτω, καθάπερ ν ἔδοξε κἀμοὶ καὶ τοῖς ἑπτὰ μου συμβούλοις, "ὅπως ξ τὰ κατ' τὴν Ιουδαίαν ἐπισκέψων) τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ "ἀκολούθως, καὶ ἀπενέγκωσι δῶρα τῷ Ισραηλιτῶν Θεῷ, "ἅπερ ηὐξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ φίλοι· ι καὶ ἀργύριον καὶ χρυ-"σίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαβυλωνίων ἀνομα-"σμένον τῷ Θεῷ, τοῦτο πᾶν ζ εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ "Θεῷ εἰς τὰς θυσίας. πάντα τε ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυ-"σοῦ κατασκευάσαι, ποιεῖν ἐξέσω σοι μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ τὰ "δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθήσεις, καὶ ὅσων ἂν ἐπίνοιαν λά-"βῃς, καὶ ταῦτα προστελέσῃ, τ εἰς αὐτὰ δαπάνην ἐκ τοῦ "βασιλικοῦ ποιούμενος χαλκοφυλακίαν. ἔγραψα δὲ καὶ τοῖς "χαλκοφύλαξι τ Συρίας καὶ τ Φοινίκης, ἵνα τῶν ὑπὸ Εσδρα "τοῦ ἱερέως καὶ ἀναγνώστ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἐπισταλέντων "ἐπιμεληθῶσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν εἰς ἐμὲ λάβῃ τὸ "θεῖον ἢ ᾳ τοὺς ἐμοὺς σπόνους, πάντα αἰτῶ καὶ ᵇ μέχρι τοῦ "πυροῦ κόρων ἑκατὸν ἐπιτελεῖσθαι τῷ Θεῷ κατ' τ νόμον. καὶ ὑ-"μῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις, καὶ ἱεροψάλ-"ταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ ς ἱεροδούλοις, καὶ γραμματεῦσι τῶ "ἱερῶ, μήτε φόρους ἐπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ἐπίσε-"λον ἢ φορλικὸν εἰς αὐτοὺς γίνῃ). καὶ σὺ δὲ, Εσδρα, κατ' τ "τῶ Θεῶ σοφίαν ἀπόδειξον κριτὰς, ὅπως ᵈ δικάσωσιν "ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ πάσῃ, τοὺς ἐπισταμένους σε τ νόμον, "ᵉ καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ὅστις τῶν "ὁμοεθνῶν σε φαυλίσῃ τ τοῦ Θεοῦ νόμον ἢ τ βασιλι-"κὸν, ὑποσχῇ τιμωρίαν, ὡς ὁ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν πα-"ραβαίνων, ἀλλ' ὡς ἐπισταμένου μὲν, τολμηρῶς δὲ "φαύλων καὶ καταφρονῶν. κολασθήσον) δὲ ἢ θανάτῳ "ἢ ζημίᾳ χρημαλικῇ. ἔρρωσο.

Β'. Λαβὼν δὲ Εσδρας τοὐτλω τλὼ ἐπιστολὴν, ὑπερήθη, καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν ἤρξατο, τ τῦ βασιλέως προς αὐτὸν χρηστότητ ἐκείνου αἴτιον ὁμολογῶν γεγῆσθ· καὶ ἀφ' τῦτο τλὼ πᾶσιν αὐτῷ χάριν ἔλεγε ᶠ εἰδέναι. ἀναγνὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τλὼ ἐπιστολὴν τοῖς αὐτόθι παρῦσιν Ιουδαίοις, αὐτὸς μὲν κατέσχε· τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς ᵍ πρὸς πάν-

τας

ο Φιλοτιμότατα.] Φιλοτιμοῦνται *Gall.*

p Ἐσδρας·] *Al* Εζδρας.

q Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης] Artaxerxes seu Arthasachsta dicitur Esd. VII. 11. SPANH.

r Τῷ θείᾳ νόμῳ χαίρειν.] Τῶν & Θεῦ νόμων *Vat.*

s Ἐκ & τ Ιουδαίων ἐθνῶν,] Ἐκ & Ιουδαίων ἐθνῶν *Vat.*

t Συναπαίρειν] Ἀπαίρειν LXX. Gen. XXXIII. 17. SPANH.

v Ἔδοξε κἀμοὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξέ μοι in *Editis.*

x Τὰ κατ' τὴν Ιουδαίαν ἐπισκέψων)] Iterum ex *MSS.* & 3 *Esdr.* c. 8. v. 12. Videsis *J. Clericum* ad *Esdræ* locum. τὰ deest *Editis.* HUDS. Vet. *quatenus Judæam visitent*, non legit itaque κατ'. COCC.

* *Ut convenienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa aguntur*,] Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex postulat, *Castal.*

y Καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον] Καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ὅσα *Hen. Busb. Zonar.* & mox ὀνομασμένα, & dein τῦτον πάντα.

z Εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι] Κἰλδίῳ εἰς Ιερσσ. &c. *Zonar.*

a Τὰς ἐμὰς σπόνους,] Τὰς ἐμὰς σπόρους soli *Hen.* & *Vat.*

b Μέχρι & πυροῦ] Plenius aliquanto in utroque *Esdra*, in *Vero Esdra* ad hunc modum, *usque ad argenti talenta centum, triciti coros centum, vini & olei batos centenos, & salis sine ulla præscriptione.* in *Pseudo-Esdra*, paulo aliter, *usque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abunde* &c

c Ἱεροδούλοις,] Ἱερόδουλοι sunt quos Hebræi *Nethinim* vocant. & apud Græcos fuerunt servi & ancillæ consecratæ. Videsis *Milnerum* de *Nethinim* sive *Nethinæis*, sect. VI. *Epiphanius* legisse videtur ἱεροδούλους, γραμματεῦσι & ἱερῶ.

d Δικάσωσιν ἐν Συρίᾳ] Δικάζωσιν in *MSS.*

e Καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι] Sic *MSS. Zonar.* & *Epiphan.* καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι ἢ παρέξεις in *Editis.*

f Εἰδέναι.] Ita *Hen.* οἰδέναι in *reliquis.*

g Πρὸς πάντας ἔπεμψε τοὺς ὁμοεθνεῖς,] Πρὸς ἅπαντας *Vat.*

h Με-

τας ἔπεμψε τὰς ὁμοεθνεῖς, τὰς κ τῶν Μηδίαν ὄντας. [h] μαθόντες δ' ἅτοι τὴν βασιλέως κ τὴν πρὸς τὸ Θεὸν [i] εὐσέβειαν κ τὴν πρὸς τὸν Εσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [k] ἐπερηχάπησαν· πολλοὶ δ' αὐτῶν, κ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, πεθέντες τὴν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα κάθοδον. ὁ δ' πᾶς λαὸς τῶν Ισραηλιτῶν κ χώραν ἔμεινε. διὸ κ δύο Φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ἐπί τε τ Ασίας κ τ Εὐρώπης, Ρωμαίοις ὑπακούσας. αἱ δ δέκα Φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, κ ἀριθμῷ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. ὡς δὲ Εσδραν ἀφικνοῦντο, ἱερέων, [l] κ Λευιτῶν, κ θυρωρῶν, κ ἱεροψαλτῶν, κ ἱεροδούλων πολλοὶ τ ἀριθμόν. συναγαγὼν δ τοὺς ἐκ τ αἰχμαλωσίας [m] εἰς τὸ πέραν τ Εὐφράτου, κ τρεῖς ἡμέρας διατρίψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως ἱκετὰς παύσωνται τῷ Θεῷ περὶ τ αὐτῶν σωτηρίας, κ τ μηδὲν κ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄπορον, ἢ ὑπὸ τ πολεμίων, ἢ τινος ἄλλης δυσκόλου συμπεσούσης αὐτοῖς. φθάσας γὰρ ὁ Εσδρας [n] εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι δώσουσιν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [o] ἐκατηξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτὸν αἰτῆσαι τοὺς στρατιώτας. παυσάμενοι δ τὰς εὐχὰς, ἄραντες ἀπὸ τ Εὐφράτου δωδεκάτῃ τ πρώτου μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἔτους τ Ξέρξου βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ιεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [p] τοῦ αὐτοῦ ἔτους. ἐπέδωκε τοῖς γαζοφύλαξιν ὁ Εσδρας, ὄντιν ἐκ τοῦ τ ἱερέων γένους, παρέσησε τὰ ἱερὰ κτήματα, ἀργυρίου τάλαντα [q] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ τάλαντον ἑκατόν, [r] χρυσοῦ σκεύη τάλαντα εἴκοσι, [s] χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα [t] σταθμὸν τάλαντα δώδεκα. ταῦτα γὰρ ἐδωρήσαντο ὁ βασιλεὺς κ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, κ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ισραηλῖται. ἐπέδωκε δ ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Εσδρας, [v] ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὰς ἐκ τ ὁλοκαυτώσεων νενομισμένας γίνεσθαι θυσίας, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ κοινῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας, [x] κριοὺς ἐνενήκοντα, κ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐρίφους εἰς ἐξαίτησιν τ ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δ τοῦ βασιλέως οἰκονόμοις κ τοῖς ἐπάρχοις τ Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δ τὸ προσταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποιεῖν ἀνάγκλιν ἔχοντες, ἐτίμησάν τε τὸ ἔθνος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῷ χρείαν συνήργησαν.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν κ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, [y] προεχώρησε δ' αὐτῷ, νέμοντι αὐτὸν ἄξιον εἶναι τοῦ Θεοῦ τῶν βεβουλευμένων ἀφ' ἑαυτοῦ χρησίμου κ δικαιοσύνης. χρόνῳ δ ὕστερον προσελθόντων αὐτῷ τινῶν, κ κατηγορούντων ὡς τινες τ πλήθους κ τῶν ἱερέων κ Λευιτῶν ἀπεβεβήκασι τὴν πολιτείαν, κ λελύκασι τοὺς [z] πατρίους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἠγμένοι γυναῖκας, κ τὸ ἱερατικὸν γένος [a] συγκεχύκασι, δεομένων δ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ κοινὴν ὀργὴν πάντας ὀργὴν λαβὼν [[b] ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτοὺς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέῤῥηξε μὲν λύπης τὴν ἐσθῆτα, [c] κ τὴν κεφαλὴν δ' ἀπορρώγων κ τὰ γένεια ὑβρίζων [d] ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν

diam ad omnes gentis suæ homines misit. Illique, cognita Regis erga Deum pietate & erga Esdram benevolentia, omnes vehementer sunt lætati; multi vero ex iis cum re sua familiari Babylonem se contulerunt, ut qui Hierosolyma revertendi desiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Israëlitarum in ea regione mansit. Quapropter duæ tantum tribus per Asiam atque Europam sub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus usque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Esdram quamplurimi veniunt ex sacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & sacris cantoribus, & templi ministris. Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgisset, ibique per triduum moratus esset, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut saluti ipsorum prospiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hostibus, aut à re alia difficili illis objecta. Regi enim Esdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos servaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem supplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die mensis primi, anno regni Xerxis septimo, Hierosolyma pervenebant ejusdem anni mense quinto. Atque illico Esdras gazæ custodibus sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorum centum, vasa aurea viginti talentorum, & vasa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus consiliarii & omnes in Babylone manentes Israëlitæ donaverant. Esdras autem, cum ista sacerdotibus tradidisset, Deo in holocausta legitimas immolavit hostias, tauros duodecim pro universi populi salute, arietes nonaginta & agnos duos & septuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam dispensatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque scriptas à Rege reddidit epistolas. Illi vero, quod facere necesse habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *nostram* honorarunt, & ei si quid opus esset adjumento fuerunt.

Qui cum Esdra Babylone profecti sunt. 1 *Esdr. c.* 8. & 2 *Esdr. c.* 8.

Esdras jejunium indixit. 1 *Esdr. c.* 8. & 2 *Esdr. c.* 8.

Sacerdotibus sacram supellectilem committit. 1 *Esdr. c.* 8. & 2 *Esdr. c.* 8.

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipso Esdra consulebantur, eique *omnia* ex sententia successerunt; Deo ipsum, ut puto, ob probitatem & justitiam dignum existimante, cui *sapienter* consulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem post, cum nonnulli eum convenissent, & detulissent quosdam è populo, & sacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ instituta fecerant & patrias leges labefactarent, ex alienigenis ductis uxoribus, genusque sacerdotale confuderant; orassentque ut legibus subveniret, ne in universos absque discrimine sæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *istis auditis*, præ mœrore statim vestimenta conscidit, & vulsa capitis cæsarie barbaque mutilata

Esdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abstinére. 1 *Esdr. c.* 9. & 2 *Esdr. c.* 8.

Cogitabundus & mœstus humi jacet.

h Μαθόντες δ' ἅτοι] Μαθόντις δ' ἅτοι τὴν τοῦ βασιλέως κ τὸν Vat.

i Εὐσέβειαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Δίκαιον in *Editis*.

k Υπερηγάπησαν] Ita etiam in plerisque *MSS.* & *Epiphan.* ὑπερήθησαν *Busb.* & *Zonar.* ὑπερηγάθησαν ex conjectura Cl. *Lowthii*.

l Καὶ Λευιτῶν, κ θυρωρῶν,] Tres species Levitarum, θυρωροὶ, ἱεροψάλται, ἱερόδουλοι. REL.

m Εἰς τὸ πέραν] Ad fluvium *Ahavam* jejunium indixisse dicit *Versus Esdras*, c. 5. (de quo videsis *J. Clericum*, ad locum) ad fluvium qui *Thera* dicitur id factum esse dicitur factum esse dicit *Pseudo-Esdras*, c. 8.

n Εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ,] Sic *Vat.* & *Hen.* εἶπεν in *cæteris*.

o Οὐ κατηξίωσεν ἐπιτρέψαι] Ita *Vat.* οὐκέτι ἠξίωσεν *Hen.* quo modo forsan *Epiphan.* qui vertit, *jam non petiit* &c. in *Editis* κ ὑ κατηξίωσεν.

p Τοῦ αὐτοῦ ἔτους.] Τῷ ἑβδόμῳ ἔτει *Vat.*

q Ἑξακόσια πεντήκοντα,] Ita *MSS. Vet. Interpr.* & uterque *Esdras*. χμ'. in *Editis*.

r Χρυσᾶ σκεύη] In *Vero Esdra*, c. 8. *auri centum talenta, crateres aureos viginti*, in *Pseudo-Esdra*, c. 8. *auri talenta centum, aurea vasa viginti, ærea* &c. Ex verbis *Esdræ prioris* legendum censet *Petitus* (in *Animadvers. ἀποκρύφοις* tom. 4. p. 160.) χρυσᾶ σκεύη ταλάντων ἡ'.

s Χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα] Æs istud erat aurichalcum, quod olim omnium metallorum pretiosissimum habitum.

t Σταθμὸν τάλαντα δώδεκα.] Σταθμὸν ἔλκοντα τάλαντον *Hen.* & *Busb.* ςαθμὸν ἔχοντα τάλαντον *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *habentia pondo talenta duodecim*.

v Απέδωκε τῷ Θεῷ] Επέδωκε κ τῷ Θ. *Hen.* ἐπέδωκε ὁ τῷ Θ. *Busb.*

x Κριοὺς ἐνενήκοντα,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* perperam in *Editis* κριοὺς κ ἄρνας ιϚ'. in *Vero Esdra* κριοὺς ἐνενηκονθαέξ, ἀμνοὺς ἑβδομηκονθαεπθά. in *Pseudo-Esdra* κριοὺς ἐνενηκονθαέξ, ἄρνας ἑβδομηκονταδύο.

y Προεχώρησε δ' αὐτῷ,] Προεχώρησαν *Vat.* Verum hoc modo legisse videtur *Epiphan.* ταῦτα μὲν δὴ, ὡς κ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, προεχώρησεν αὐτῷ.

z Πατρίους νόμους,] Ita *MSS.* πατρίους in *Editis*.

a Συγκεχύκασι,] Συγκεχυκότες *Busb.* & *Vet. Interpr.*

b [ὁ Θεὸς,] Ut sensus constaret, ὁ Θεὸς inserui. uncis tamen inclusum dedi, quod absit tam *MSS.* quam *Editis*.

c Καὶ τὴν κεφαλὴν] Καὶ τὴν ἐπικεφαλὴν *Hen.* ἐπικεφαλὴν κ τὰ γ. in *MSS.* Pro vulgata lectione facit *Vet. Interpr.*

d Επὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν ἔῤῥιψεν,] Ita cum *Epiphanio*. ἐπὶ τὴν

tilata semet humi prostravit, quod primores populi hoc in se crimen admiserint. atque secum reputans, sibi non obtemperatum iri, si juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat se à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipsi lugentes similiterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Esdras humo surrexisset, passis in cœlum manibus dicebat, se quidem pudere sublatis oculis illud contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus nostris ob peccata ab illis commissa acciderant: Deum vero, qui semen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate conservaverat, & rursus Hierosolyma suamque in terram reduxerat, quique reges Persarum eò perpulerat ut vicis illorum misererentur, supplex orabat, ut & illorum in præsentiarum delictis ignosceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen *erga ipsos* benignitati in laudem *quammaxime* cessurum esse, si illis supplicium remiserit.

Esdras populi peccata confitens Dei miseri-cordiam implorat. 1 Esdr. c. 9. & 2 Esdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hierosolymitanorum primus, cum adiit, dicebatque, illos quidem sese peccato obstrinxisse, qui cum alienigenis habitarint uxoribus; eique suadebat, ut omnes ad uxores cum liberis suis repudiandas juramento adigeret, & si quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque persuasus Esdras, principibus sacerdotum & Levitarum & Israëlitarum jusjurandum detulit, se uxores liberosque secundum Achonii consilium dimissuros esse. Atque ubi jurarunt, è templo digressus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliasibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum esset, ut omnes ex captivitate reduces Hierosolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non stitisset è populi cœtu semoveretur, ejusque bona sacra forent ex senatorum decreto, Judaïcæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coïverunt vigesimo die mensis noni, qui Hebræis Chasleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At postquam consederunt in superiore parte templi, senioribus etiam una præsentibus, quibus molestiam creabat frigus, Esdras, cum surrexisset, accusabat eos, dicens, quod crimen commiserint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Veruntamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & sibimet salubrem & frugiferam, si uxorum consortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, se quidem hoc facturos esse: multitudinem vero magnam esse, & anni tempestatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum esse. Quocirca qui istis præsunt, quique cum alie-

Achonius Esdram consolatur, eique consilium dat. 1 Esdr. c. 10. & 2 Esdr. c. 8.

Populo suadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Esdr. c. 10. & 2 Esdr. c. 8.

ἔρριψεν, ὅπι τῷ τὴν αἰτίαν ταύτην λαβεῖν τὸς πρώτους τῦ λαῦ. λογιζόμενος ὴ, ὅτι, ἐὰν ἐκβαλεῖν αὐτὸς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συσταξη τέκνα, οὐκ ἀκουσθήσεται, διέμενεν ὅπι τ γῆς κείμενος. σωέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν [c] οἱ μέτριοι πάντες, κλαίοντες ϗ αὐτοὶ, [f] ϗ τ ὅπι τῷ γεγονημένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. ἀναστὰς ὴ ἀπὸ τ γῆς ὁ Εσδρας, ϗ τὰς χεῖρας ἀναβλέπας εἰς τ ὐρανὸν, αἰσχύνεσθαι μὲν ἔλεγε εἰς αὐτὸν ἀναβλέψαι, ὑπὲρ τὰ ἡμαρτημένα τῷ λαῷ, ὃς τ μνήμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπεσόντα· παρεκάλει ὴ τ Θεὸν σπέρμα τι καὶ λείψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας σῶσαι τε, καὶ πάλιν εἰς Ιερουσαλημα καὶ [g] τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστήσαντα, [h] καὶ τὸς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγχωρῆσαι τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτ πεπονηκόσιν, εἶναι δ' ὅπι τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τούτους ἀφεῖναι τῆς κολάσεως.

δ'. Καὶ ὁ μὲν ἐπαύσατο τ ὠχῶν. θρηνούντων ὴ πάντων ὅσοι πρὸς αὐτὸν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [i] Αχώνιός τις ὀνόματι, πρῶτος τ Ιεροσολυμιτῶν προσελθὼν, αὐτὸς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγε, ἀλλοεθνεῖς συνοικησαμένους γυναῖκας· ἐπῆγε δ' αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτὰς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονημένα, κολασθήσεσθαι ὴ τὸς οὐ [k] ὑπακούσαντας τῷ νόμῳ. πεῖθεις οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐπίστευν ὁμόσαι τοὺς Φυλάρχους τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, ἀποπέμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κ τῷ [l] Αχωνίᾳ [m] συμβουλῷ. λαβὼν ὴ τὸς ὅρκους, ἐξῆλθ ὥρμησεν ἐκ τ ἱερᾶ εἰς τὸ [n] παστοφόριον Ιωάννου τ Ελιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσάμενος, [o] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγε αὐτόθι. γνωσθέντος ὴ κηρύγματος, ὥστε πάντας τὸς ἀπὸ τ αἰχμαλωσίας σωελθεῖν εἰς Ιερουσόλυμα, ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀπειλουμένων τ πολίτας, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κ τῷ τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, σωῆλθον οἱ [p] ἐκ τ Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι ὄγδοον μηνός, ὃς κατὰ μὲν Εβραίους [q] Τεβέθ, κατὰ ὴ Μακεδόνας Απελλαῖος καλεῖται. καθεσθέντων ὴ ἐν τῷ [r] ὑπαίθρῳ τ ἱερᾶ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ὑπὸ τοῦ [s] κρύους ἀηδῶς διακειμένων, ἀναστὰς Εσδρας, ἠπάτησε ἐκείνους, λέγων παρανομῆσαι γήμαντας ἐκ ἐξ ὁμοφύλων. νῦν μέντοιγε ποιήσῃ αὐτὸς, τῷ μὲν Θεῷ κεχαρισμένα, συμφέροντα ὴ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ ὴ ποιήσειν μὲν τοῦτο πάντες ἐβεβόησαν· τὸ ὴ πλῆθος εἶναι πολὺ, καὶ τὸν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ τὸ ἔργον ἐ μιᾶς ἢ δευτέρας ἀπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' οἵτε ἡγεμόνες [t] τούτοις, [v] ϗ οἱ συνοικοῦντες [x] τῆς

γλώττ in *Editis*. ϗ ἐπὶ τῷ γλώ *Hen.* & *Busb.*

[e] Οἱ μέτριοι] Μέτριοι, *bonæ mentis*. REL.

[f] Καὶ τ ἐπὶ] Illud ϗ è *Cod. Vat.*

[g] Τὴν οἰκείαν γῆν] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

[h] Καὶ τὸς Περσῶν βασιλέας] Illa ϗ τὸς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[i] Αχώνιός τις ὀνόματι,] Αχόνιός τε *Hen. Vero Esdræ* est Ιεχονίας, *Pseudo-Esdræ* Σιχονίας aut Σαχονίας. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Achanonius*.

[k] Υπακήσαντας τῷ νόμῳ.] Υπακούοντ *Vat.*

[l] Αχωνίᾳ] Σιχενίας LXX. Esdr. x. 2. שכניה. SPANH.

[m] Συμβουλῷ.] Συμβουλίαν in *MSS.*

[n] Παστοφόριον] Eadem voce utitur *Pseudo-Esdras*. occurrit etiam apud *Jerem.* c 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 32 *Esaiæ* παστοφόριον *interpretatur thalamum in quo habitabat præfectus templi*. HUDS. לשכת *cella*, *conclave* LXX. καταλύματα, γαζοφυλάκιον· Item παστοφόριον 2 Chron. xxxi. 11. Ezech. xl. 18. *Rufinus hic* habitaculum. παστοφόριον, Sic Jerem. xxxv. 4. εἰς τὸ παστοφόριον υἱῶν Ιωνὰν &c. LXX. hic Esdr. x. 6. εἰς γαζοφυλάκιον Ιωανὰν; *Hebr.* אל לשכת ad cubiculum *Vulgat.* De παστοφόροις Ægyptiorum vid. Clem. Strom. lib. vi. p. 634. A. & Porphyr. περ. ἀποχ. p. 371. Item παστοφόρος παφίη incastè apud Stobæ. Exc. H. Grot: p. 130. & in Anth. Obsc. SPANH.

[o] Ἐκείνην τὴν ἡμέραν] Ἐκείνη τὴν ἡμέραν, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.*

[p] Ἐκ τ Ιούδα φυλῆς] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐκ τ Ιουδαϊκῆς ϗ B. in *Editis Aliisque*.

[q] Τεβέθ] Τεβὶθ *Hen.* Ξάνθ *Busb.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris plerisque *Casleu* aut *Kisleu*. in aliquibus tamen *Sirlos*. Antiquitatum lib. xii. Χασλεὺς respondet mensi qui dicitur Απελλαῖος. ideoque & hic loci Χασλεὺς reponendum censeo. HUDS. Hebr. Mensis Απελλαῖος Macedonibus *Hebr.* טבת Esth. ii. 16. mensis decimus dicitur. etsi LXX. τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ, ὅς ἐστιν Αδὰρ. *Rufinus* verò hic habet: noni Mensis qui secundum Hebræos Casleu, secundum Macedones Apellæos vocatur. *Ut* ita legerit hic *Rufinus* non Τεβὶθ, sed Χασλεῦ seu *Hebr.* כסלו nonus Mensis, de quo Zachar. vii. 1. Mense *nono* Chisleu. SPANH.

[r] Ὑπαίθρῳ τ ἱερᾶ,] Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliisque*. ὑπαίθρῳ *Hen.* ἐν πλατείᾳ οἴκου τ Θεοῦ *Esdr.* ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τ ἱερᾶ *Pseudo-Esdr.*

[s] Κρύους ἀηδῶς διακειμένων,] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) pro καίρους, quod in *Editis* obtinuerat.

[t] Τούτοις,] Forte ἐκεῖνοι. COCC.

[v] Καὶ οἱ συνοικοῦντες] In *Epiphanii* versione, *duces & alii qui*

[x] τῆς

[x] τῆς ἀλλοφύλοις, ϖϑοσηγμένους, λαβόντες χρόνον, καὶ πρεσβυτέρους ἐξ ὧν ἂν θελήσωσι τόπων, τοὺς συνεπισκεψομένους τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [y] καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς, ἀρξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας τῆς ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [z] ἐχομένου νουμηνίας πεποιημένοι τὸν ἔρευναν, πολλοὺς ἐκ τε τῶν τοῦ Ιησοῦ ἐκγόνων [a] τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, οἳ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονημένα, τὸ τῶν νόμων φυλακῆς ἢ τῶν πρὸς αὐτὰ φίλτρων πεπεμένους [b] πλείονα λόγον, ἀθρόους [c] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας [d] ἐξιλεμένιζοντες τὸν Θεὸν ἐπήνεγκαν, χεῖρας καταθυσαντες αὐτῷ. τὰ μὲν ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ περὶ τοὺς γάμους τῶν παρειμένων ἅτως ἐπανορθώσατο Εσδρας, [e] ἐκαθάρισε τὸν περὶ τοῦτο συνήθειαν, ὡς τοῦτον τοῦ λοιποῦ [f] μόνιμον εἶναι.

ε'. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ μηνὶ [g] τῶν [h] Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες, καὶ σχεδὸν παντὸς τοῦ λαοῦ συνεληλυθότος [i] ἐπ' αὐτῶν, ἀναβάντες εἰς τὸ [k] ἀνεῳγμένον τοῦ ναοῦ πρὸς τὸν πύλαν τὸν ὄπτιον τὸν ἀνατολικὸν ἀπεβλέψαντα, ἐδεήθησαν τοῦ Εσδρα τὸν νόμον αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τὸν Μωϋσέως. ὁ δὲ μέσος τοῦ πλήθους καθεὶς ἀνέγνω, καὶ τοῦτο ἐποίησεν ἀπ' ὀρθρομένης ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δὲ, ἀκούσαντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, [l] δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι· περὶ δὲ τῶν παρωχημένων ἐδυσφόρουν, καὶ μέχρι δακρύων προῆλθον, συνθυμούμενοι πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν πεπραγμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δὲ Εσδρας, ὅτως ὁρῶν αὐτοὺς ἔχοντας, συνέλυσεν ἀπέναντι πρὸς [m] αὐτοὺς καὶ μὴ δακρύειν· [n] εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἐδὲ γὰρ [o] ἐξεῖναι. προτρέπετο δὲ, μᾶλλον πρὸς ἱλαρίαν ὁρμήσαντας, ποιεῖν τὰ προσφορὰ τῇ ἑορτῇ [p] καὶ κεχαρισμένους· καὶ μετάνοιαν καὶ λύπην, τὴν ὀφειλομένην τοῖς ἐμπροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἔχειν καὶ φυλακὴν μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δὲ, τοῦτο Εσδρα προσαινοῦντος, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τοῦτο ποιοῦντες [q] ἐφ' ἡμέρας [r] ὀκτὼ ἐν τῇ σκηνῇ, ἀνεχώρησαν [s] εἰς τὰ οἰκεῖα μὴ ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, τὴν ἐπανορθώσεως τοῦ βίου τὸ πολίτευμα προσειληφότων Εσδρα χάριν εἰδότες. ὡς συνέβη μὴ τὸν προσῆκοντα τῷ λαῷ δόξαν γηραιῷ τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ παρελθεῖν μὴ πολλῆς φιλοτιμίας [t] ἐν Ιεροσολύμοις. ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ καιροῦ, καὶ [v] Ιωακίμου τοῦ ἀρχιερέως ἀποθανόντος, παῖς αὐτοῦ [x] Ελιάσιβος τὸν ἀρχιερατεύειν διεδέξατο.

ς'. Τῶν δὲ αἰχμαλωτισθέντων τοῖς Ιουδαίοις οἰνοχόος

nigenis habitant, ad certum tempus accedant, & cum iis adsint seniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuisset, cœpta inquisitione prima die mensis decimi in eos qui alienigenas asciverant uxores, cum eam facere perrexissent usque ad primam diem mensis sequentis, multos invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quàm suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Qui extráneas uxores habuerint. 1 *Esdr. c.* 10. & 3 *Esdr. c.* 9.

ς'. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus convenisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant, secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent, & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortabaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discesserunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

Esdras legem populo recitat. 3 *Esdr. c.* 9.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 *Esdr. c.* 9.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis re-

Neëmiæ in patriam pietas. *Neëm. c.* 1.

non cum alienigenis habitabant uxoribus, & apud *Gelenium* similiter, *principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa*, &c. ac si legisset καὶ οἱ ὐ συνοικοῦντες. Verum particulam negantem abesse debere constat ex *Pseudo-Esdra*, l. 3. *cap. ult.* hisce verbis: ἐγένοντο δὲ οἱ συνηγμένοι τοῦ πλήθους, καὶ πάντες οἱ ὄντες ἐν τῇ κατοικίᾳ ἡμῶν ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, παρεγενήθησαν λαοὶ νέοι, ἐκάστου δὲ τότε τὰς πρεσβυτέρους καὶ τὰς κεφαλὰς &c.

x Ταῖς ἀλλοφύλοις,] Ταῖς pro τοῖς reposui è (*Coccejo* quoque) *Cod. Vat.*

y Καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς,] Καὶ ταῦτα *Vat.*

z Ἐχομένου νουμηνίας] Πρώτου pro ἐχομένου ex *utroque Esdra* reponendum videtur. *Usque ad primum diem secundi mensis* in *Epiphanii* libris.

a Τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν καὶ Ισραηλιτῶν,] Τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν Ισραηλιτῶν *Vat.*

b Πλείονα λόγον,] Πλει. λόγου, & ita etiam in edit. *Basil.* SPANH.

c Ἐξέβαλλον.] Ita *MSS.* ἐξέβαλον in *Editis.*

d Ἐξιλεμένιζοντες τὸν Θεὸν] Conf. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

e Ἐκαθάρισε τὸν περὶ τοῦτο συνήθειαν,] In *Editione Genevensi* omissa erat vox περὶ, forsan Typothetarum errore. καθάρισε τὸν περὶ τοῦτο συνήθειαν, ὡς τοῦτον τοῦ λοιποῦ μὴ μόνιμον εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nuptiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθάρισε.

f Μόνιμον εἶναι.] Νόμιμον *Hen.* & *Vat.*

g Τῶν Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo supra c. 3. §. 9. παλιγγενεσίαν ἑορτάζοντες. in *Editis Aliisque* τὰ σκηνοπηγίας.

h Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] De hoc Festo Tabernaculorum tum celebrato supr. c. 4. §. 1. SPANH.

i Ἐπ' αὐτῶν,] *Al.* εἰς αὐτῶν.

k Ἀνεῳγμένον τοῦ ναοῦ] Ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἱεροῦ πυλῶνος εὐρυχώρῳ *Esdræ.* HUDS. Callimachus Hymn. in Cerer. v. 47. τὰ θεσμὸν ἀνέῳγμα δόμοιο κόπλοιο. Unde αὐλιτὰ ζῶα, quæ Diis sacrata, & apud Athenæ. lib. VII. p. 284. C. ἱερὸν ἰχθύν, τὸν ἀνεῳγότα. SPANH.

l Δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν] Δικαιοί τι πρὸς τὸ μ. *Vat.*

m Αὐτοὺς καὶ μὴ δακρύειν.] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

n Εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἐδὲ γὰρ ἐξεῖναι.] Non licuisse flere in die Festo hinc patet. Vid. *Nehem.* VIII. 11. SPANH.

o Ἐξεῖναι.] Ἐξεστι, licet, plus est, quam δεῖ. REL.

p Καὶ κεχαρισμένους.] Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deest *Editis.* προσφορὰ καὶ τῇ ἑορτῇ κεχ. *Hen.*

q Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς,] Σκηνοπηγίαν etiam in nonnullis Gentilium Festis, ut in Festo Junonis Samiæ; de Samiis observat Polyænus Strat. l. VI. c. XLIV. p. 59. ἐπὶ τὸ τῆς Ἥρας ἱερὸν ἐσκηνοποιοῦντο, quod non adsecutus est ibi Interpres, & in Dionysiis Dio Chrysost. Orat. XXXIV. p. 447. τῷ ὄντι βακχείαν τινὰς σκηνὰς ἀκαλύπτους πηξάμενοι ἐν τισι τραγικαῖς τερόδοις. Hebræorum verò Σκηνοπηγίαν Tentorii seu Tabernaculi rectè adumbrari in veteri Herodis nummo, alibi dudum docui. SPANH.

r Ὀκτὼ] At nonnisi 7 dies in tabernaculis degere solent. Sed adjecere diem octavum, etiamsi non esset necesse. REL.

s Εἰς τὰ οἰκεῖα] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

t Ἐν Ιεροσολύμοις.] Nonnisi prophetas & regis generis Davidici licuisse Hierosolymis sepeliri, tradunt Hebræi. REL.

v Ιωακίμου τοῦ ἀρχιερέως] Sic *Hen.* Ιωακίμ *Busb.* & *Vat.* Ιωαχὶμ in *Editis.*

x Ελιάσιβος τὸν ἀρχιερατεύειν διεδέξατο.] Eo modo *MSS.* (& *Cocc.*) Ελιάσιμος in *Editis.*

regis pincerna, nomine Neëmias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraice inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant, passimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate misericordia commotus: oculisque ad cœlum sublatis, Quousque, inquit, patieris, Domine, gentem nostram adeo miseriis obrui? sic factum est ut omnibus in prædam & spolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & ista deflere, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo esse ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è vestigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi ministratum ire properavit. Cum vero post cœnam rex multa esset hilaritate, solitoque magis se jucunditati daret, Neëmiam aspectavit, observatoque quod vultus ei tristis esset, tristitiæ causam percontatus est. Tum ille, Deum precatus ut sermonem gratia quadam suadaque imbueret, "Quî possum, inquit, ô "Rex, alius à te conspici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, ubi "sepulchra sunt majorum meorum, mœnia ad ter-"ram dejecta esse, portasque igne consumptas? "Quæso liceat mihi eò proficisci, & muros ex-"struere, temploque manum ultimam imponere." Rex hoc quod petiit *mox* ei concessit, literasque promisit ad satrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & necessariorum copiam, ad quoscunque vellet usus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, desine, ac deinceps mihi cum alacritate fac ministres. Tum quidem Neëmias, cum Deum adorasset, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egisset, vultum mœstitia dejectum confusumque cœpit attollere, lætitiaque ex promissis frontem exporrigere. Cum vero sequenti die *rex* eum accivisset, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præsidi redderet: in quibus mandabatur de Neëmia honorifice tractando, & de suppeditandis ei quibus ad ædificandum opus esset.

Neëmias patriæ calamitates luget deploratque. Neëm. c. 1.

Deum orat ut sibi apud Regem gratiam conciliet. Neëm. c. 1.

A Rege veniam impetrat eundi instauratum Hierosolyma. Neëm. c. 2.

7. Postquam igitur Babylonem venisset, & multos è popularibus ultro se adjungentes comites assumpsisset, *illico* Hierosolyma se contulit, cum jam annum quintum & vigesimum in regno ageret Xerxes: literisque Deo ostensis, mox eas

Hierosolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neëm. c. 2.

ᾧ βασιλέως [y] Ξέρξα, Νεεμίας ὄνομα, ϖεῖραν ἔχων ϖερὶ [z] τὴν μητρόπολιν [a] τῶν Περσῶν Σούσων, ξένων τινῶν ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὴν πόλιν εἰσιόντων ἐπακούσας Ἑβραΐδι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ϖροσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν ϖεφοιτηκότες. [b] ἀποκεκναμένων δ' ἥκειν ἐκ τῆς Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχοι τὸ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, [c] βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ περὶ ἔθνη πολλὰ λῃστήσειν κακὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν καταστρεχόντων τὴν χώραν καὶ διαρπαζόντων, τὰς δὲ νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλοὺς ἐκ τῆς χώρας καὶ [d] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους ἀπῆχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις διεσπάσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τὴν συμφορᾶς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, ἄχει τινὶ εἶπεν, ὦ δέσποτα, [e] ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν. ὅτως ἅρπαγμα πᾶσιν καὶ λάφυρον [f] γεγόναμεν. διατρίβοντος δ' αὐτοῦ πρὸς τῇ πύλῃ καὶ ταῦτ' ἀποδυρομένου, ϖροσελθὼν τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τὸν βασιλέα. ὁ δ' ὡς εἶχε, [g] μηδ' ἀπολουσάμενος, διακονήσων ἔσπευσε τῷ βασιλεῖ τὴν ὀπὶ τοῦ [h] ποτοῦ διακονίαν. ὡς δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς [i] διεχύθη, καὶ ἡδίων [k] αὐτὸν ἡσθέντος ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Νεεμίαν, [l] καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος, διὰ τί κατηφὴς εἴη ἀνέκρινεν. ὁ δέ, τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ πεῖθω ϖροσοφεῖν αὐτῷ λέγειν, "πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δυναμαὶ σοι μὴ βλέπειν "τοιοῦτος, μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀλγεῖν, ὅπου τὰ πατρῷα "μοι Ἱεροσολύμων, [m] ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα ϖρογόνων "τῶν ἐμῶν εἰσιν, ἀκούων βεβλῆσθαι τοῦ τείχη, "καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι παραθεμένῳ τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ λοι-"πὸν ϖροσοικοδομῆσαι." ὁ δὲ βασιλεὺς δίδόναι τε αὐτῷ τὴν δωρεὰν κατένευσε, καὶ ϖρὸς τοὺς σατραπὰς ἐπιστολὰς γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ πᾶσαν ϖοήσωσι χορηγίαν, εἰς ἅπερ βούλεται. πέπεισο δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τοῦ λοιποῦ διακονῇ. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας ϖροσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν ὑποχέσεως ὑπεραίρουσης, τὸ κατηφὲς τοῦ ϖροσώπου εἰς συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [n] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ὑστεραίᾳ, δίδωσιν αὐτοῦ ϖρὸς [o] Ἀδαῖον ὑπαρχοῦντα τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ἐν ᾗ ϖεί τε τῆς τιμῆς τοῦ [p] Νεεμίου, καὶ [q] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐπεστάλκει.

ζ'. Γενόμενος οὖν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ϖολλοὺς τῶν ὁμοφύλων [r] ἐθελονταὶς ἀναλαβόντας αὐτῷ ϖροσηλθεῖν, ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [s] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου· καὶ [t] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑπηκόλας ἀποδίδωσι

[y] Ξέρξα,] Ita *Basil. MSS. Gr.* & *Lat.* & *Zonar.* Ἀρταξέρξα in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142.

[z] Τῆς μητροπόλεως τῶν Περσῶν Σούσων] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 7. SPANH.

[a] Τῶν Περσῶν Σούσων,] Illud τῶν ex *MSS.*

[b] Ἀποκεκναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ'] Ἀποκεκναμένων δ' ἐκείνων ἐκ τ' *Hen.*

[c] Βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος] Καθῃρῆσθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat.* & *Busb.*

[d] Ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων] Ἐξ αὐτῶν τῶν *Hen.* & *Vat.*

[e] Ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον] Περιόψῃ *Hen.* & *Busb.*

[f] Γεγόναμεν.] Γενόμεθα *Hen.*

[g] Μηδ' ἀπολουσάμενος,] Ita ex *MSS.* μὴ ἀπολ. in *Editis.*

[h] Ποτοῦ διακονίαν.] Sic *Busb.* πότου in *reliquis.*

[i] Διεχύθη,] Nota hic διεχύθη, nempe post cœnam jam *solutus* aut *remissus*, cui opponitur συνεχύθη, ut mox συγκεχυμένον, quo sensu σύγχυσις Eurip. Iphig. Aul. v. 112. & LXX. Gen. XI. SPANH.

[k] Αὐτὸν ἡσθέντος] Ἑαυτῷ *Hen.* αὐτῷ in *cæteris.*

[l] Καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος,] Illud καὶ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωπακότα ᾗ θεασάμενος *Vat.*

[m] Ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα ϖρογόνων] Circa quæ monumenta Majorum, magna Veterum, Gentilium etiam religio, ut noto ad illud Æschyli Pers. v. 405. θήκας τε ϖρογόνων, quarum nempe intuitu Græcos ad prælium navale contra Persas, seu eundem hunc Xerxem hortabantur Duces ibidem. Ἡρῶα ϖρογονικὰ eadem vocantur apud Plutarch. in Tib. & C. Gracchis p. 824. D: à quibus nempe diversi apud Græcos ξυναὶ τάφοι, de quibus Athenæ. lib. VIII. p. 351. B. SPANH.

[n] Τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ.] Παρὰ τὴν ἀπηγγ. *Hen.*

[o] Ἀδαῖον ὑπαρχοῦντα] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* Σαδαῖον in *Editis.* ut & Σαδαίῳ mox seq. §. Σαλαῖον & Σαλαίῳ *Vat.*

[p] Νεεμίου,] Vetus *juvenis*, quasi legisset νεανίου. COCC.

[q] Χορηγίας] Καὶ τ' χορ. *Hen.*

[r] Ἐθελονταὶς] Ἐθελοντὰς *Busb.*

[s] Πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου·] Anno XX. *Nehem.* c. 2. & 2 *Esdr.* c. 2. Vide *Is. Vossii* Chron. S. c. 10. p. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 2. p. 142. HUDS. XXV. Anno Regni Xerxis Nehemias Hierosolyma venit Nehem. II. 1. anno vicesimo Artaxerxis id contigisse dicitur item Nehem. V. 14. SPANH.

[t] Δείξας τῷ Θεῷ] Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς non agnoscit *Epiphan.* Forsan (inquit Cl. *Louthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejusmodi mos olim

δωσι

δωσι τῷ Ἀδαίᾳ Ϲ τοῖς ἄλλοις ἱππάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸ λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [v] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτοις ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. "Ανδρες Ἰουδαῖοι, τὸ "μὲν Θεὸν ἴστε μνήμῃ τῶν πατέρων Ἀβραάμου Ϲ Ἰσάκου καὶ Ἰακώβου "θαῤῥοῦντα, Ϲ διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνην οὐκ ἐγκα"ταλείποντα τοῦτο [x] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει συνήρ"γησέ μοι θαῤῥεῖν τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν "τὸ τεῖχος ἀναῤῥήσω, Ϲ τὸ λεῖψανον τοῦ ἱεροῦ πληρώ"σω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τοῦτο τὸ [y] χαπνοδούλων ἡμῖν "ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο οἰ"κοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς θεῖ ταύτην φιλοπονουμέ"νους, ἐκκόψουσι, καὶ πολλὰ πραγματεύσουσι πρὸς αὐ"τοῦ ἡμῖν [a] ἐμπόδια, θαῤῥεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶτον, ὡς "καὶ θεὸς τοῦ ἐκείνων ἀπέχθειαν ζητοῦντα· μήτε δὴ ἡ"μέρας μήτε νυκτὸς [b] αὐτοὺς ἀνιέναι τὴν οἰκοδομίας, ἀλλὰ "πάσῃ σπουδῇ χρωμένους [c] συνέχειν τὸ ἔργον, ὡς γε καὶ"ρὸς τοῦτο ἴδιός ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν δῆμος τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τοῦτο ἐργασίαν αὐτοῦ τῷ λαῷ, [d] κατὰ κώμας Ϲ πόλεις, κατὰ τὸ ἐκάστοις δυνατόν. ὑπισχνουμένου δὲ Ϲ αὐτὸς μὴ τῶν οἰκείων συλλήψεσθαι πρὸς τοῦτο οἰκοδομίαν, διέλυσε τοῦτο ἐκκλησίαν. [e] καὶ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ ἔργον παρεσκευάζοντο. [f] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [g] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε Ϲ ἡ χώρα [h] τὴν προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

ἡ. Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο τῶν τειχῶν [i] οἰκοδομοῦσθαι σπουδόμενον Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ διετέλουν ὑπόβουλοι αὐτοῖς [k] σωτηρίαν τοῦτο προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰουδαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν ἀφανίσειαν, μισθούμενοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐτὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ παραχὴν αὐτοὺς ἐνέβαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέσπειρον, ὡς πολλῶν ἐπιστρατεύσειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἐκπεραιουμένους, μικροῦ τὴν οἰκοδομίας ἀπέσχοντο. τὸν δὲ Νεεμίαν οὐδὲν τούτων [l] ἐξέσχε τὴν σπουδὴν τοῦτο ἔργον· ἀλλὰ καθόπλου τι φυλακῆς ἕνεκα τοῦ σώματος περιβαλλόμενος [m] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [n] ὑπὸ τὴν εἰς τὸ ἔργον ἐπιθυμίας ἀναισθητῶν καὶ τὴν παλαιπωρίας. ἔτως τε σωτεταμένως καὶ προνοητικῶς [o] αὐτοῦ τῆς σωτηρίας [p] εἶχεν, οὐχὶ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τοῦτο [q] αὐτὸς τελευτῶν οὐκ ἔτ' αὐτὸς τοῖς πολίταις ἀναῤῥήσεται τὸ τεῖχος· [r] ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τὸν ὕλην φορτιζόμενος· θυρεὸς δὲ ἐγγὺς αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ὑπὸ πεντήκοντα ἔστησε ποδῶν, παρεστάξας, ἂν φαίνωσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημῆναι τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιῆρχετο τὴν πόλεως τὸν κύκλον,

Adæo reddidit cæteriſque equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. "Equidem ſcitis, Judæi, Deum adhuc in "memoria retinere majores *veſtros*, Abramum & "Iſacum & Jacobum, atque illorum juſtitiæ me"rito veſtri curam non abjeciſſe. Mihi ſcilicet "adjutor fuit, ut à Rege poteſtatem acciperem "mœnia noſtra inſtaurandi, perficiendique quod "templo adhuc deſit. Volo itaque vos (cum pro"be noritis quam maligno in nos animo ſint gen"tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædifi"candi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſiſtent, & "modis omnibus agent ut opus *incœptum* impe"diant) Deo in primis confidere, ut qui ſemet il"lorum odio opponet; deinde nec die nec noctu "ædificationem intermittere, ſed ſummo ſtudio "curaque operi incumbere, quod tempus jam no"bis in manibus ſit." Iſta loquutus continuo juſſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus confiendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicituſque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam conferre dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accingebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pariter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

Murorum inſtaurationem urget Neemias. Neem. c. 3.

Quinam Judæi vocati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Samaritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtiterunt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimoverent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neëmiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum interimerent. Quin & metum illis & terrorem injiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent invaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut parum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſererent. Neëmiam vero nihil horum à ſtudio quod operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corpora ſui agmine ſatellitum ſtipatus conſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promovendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque adeo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſaluti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quingentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus imperatum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi apparerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui armati pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in ambi-

Hieroſolymorum mœnia hoſtibus invitis reſiciuntur. Neëm. c. 4.

olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14. HUDS. Vetus, *demonſtrandas epiſtolas porrexit Addo & aliis.* Puto legendum θαῤῥήσας τῷ Θεῷ. COCC. Recte *Hudſ.* Nam & ſupra lib. 10. c. 1. Ezechias literas Regis Aſſyrii poſtquam Deo tanquam præſenti oſtendiſſet ὡς ὁ ἱκέτης πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔστη κατέθετο. ut legi ibidem poteſt §. 4. quod ſicuti ibi fit commonendi Dei gratia, ut memor eſſet datæ promiſſionis, ita hic gratitudinis ergo, quod pariter fidem ſuam impleverit. HAV.

v Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ,] Ἐν μέσῳ δὲ ἱεροῦ *Hen.*

x Ὑμῶν προνοίαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.*

y Χαπνοδούλων ἡμῖν ἐθνῶν] Γειτνιώντων ἡμῖν *Busb.*

z Πρὸς αὐτὸ ἡμῖν] Θεὸς αὐτῆς malit Cl. *Lowthius.*

a Ἐμπόδια,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

b Αὐτοὺς ἀνιέναι] Αὐτὰς non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

c Συνέχειν τὸ ἔργον,] Thucydides συνέχοντες εἰρεσίαν. COCC.

d Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Κατὰ κώμας τε καὶ πόλεις *Vat.*

e Καὶ Ἰουδαῖοι] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.*

f Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467.

g Ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν] Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.*

h Τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.] Τῷ προσηγορίᾳ αὐτῶν *Hen. Vat.* & *Busb.*

i Οἰκοδομοῦσθαι σπουδόμενον] Οἰκοδομεῖσθαι *Hen.* & *Busb.*

k Σωθῆναι,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* σωτηθῆναι in *Editis.*

l Ἐξέσχε τὴν σπουδὴν] Ἐξίσωσε *Hen.* & *Busb.*

m Ἀτρύτως ὑπέμενεν,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Zonar.* ἀτρέπτως perperam in *Editis.* ἀτρώτως legiſſe videtur *Epiphan.*

n Ὑπὸ τὴν] Ὑπὸ τὸ τοῦ τὸ ἔργον in *MSS.*

o Αὐτοῦ τῆς σωτηρίας] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Εἶχεν,] Εἰσῆει pro εἶχεν in *Gall.* & *Vat.*

q Αὐτοῦ τελευτῶν] Ἑαυτοῦ τελ. *Hen.*

r Ἐκέλευσε] Ergo τὴν accepit pro manu, non pro multitudine hominum. REL.

bitum circuibat, nec laboribus ſuccumbens, nec ſomno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uſus eſt. Atque hanc ærumnam per biennium & menſes quatuor toleravit. nam tanto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hieroſolyma, anno imperii Xerxis vigeſimo & octavo, menſe nono. Cumque abſoluti eſſent muri, Neëmias populuſque Deo ſacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies feſtum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam eſſe murorum exſtructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neëmias, cum animadverteret exiguum in urbe populum eſſe, ſacerdotes hortatus eſt & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique conſiderent; id agens ut illis domicilia exſtruerentur ſuis ſumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hieroſolyma conferre juſſit, ut ſacerdotes & Levitæ, ſatis ſibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non deſererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neëmias imperarit: atque ita factum eſt ut in Hieroſolymorum urbe major *indies* eſſet civium frequentia. Neëmias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice feciſſet, ad ſenectutem provectus è vita diſceſſit. eratque vir indole bonus ac juſtus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum ſui reliquit monumentum Hieroſolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante geſta ſunt.

Mœnibus abſolutis Neëmias populuſque lætantur & epulantur. Neëm. c. 6.

Urbs Hieroſolymitana incolis inſtruitur. Neëm. c. 11.

Neëmiæ obitus, & elogium.

ἀδὲν κάμνων ἀδὲ τοῖς ἔργοις, ἀδὲ τῇ ἀφαίτῃ καὶ τοῖς ὕπνοις, ἀδενὶ [s] γὰρ τούτων πρὸς ἡδονὴν, ἀλλὰ πρὸς ἀνάγκην ἐχρῆτο. καὶ τοίνυν ὑπέμεινε τὴν παλαιπωρίαν ἐπ' ἔτη δύο καὶ μῆνας τέσσαρας. [t] ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, [v] ογδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει, μηνὶ ἐνάτῳ. πλῆθος δὲ τεχῶν λαβόντων, Νεεμίας δὲ τὸ πλῆθος ἐθυσεν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [x] δίημον ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ δωχούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [y] κατοικοῦντα, τῆς τῶν τεχῶν οἰκοδομίας πέρας ἔχειν ἀκουσθείσης, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δὲ τὴν πάνυ ὁρῶν [z] ὀλιγανθρωπουμένην, τοὺς ἱερεῖς δὲ Λευίτας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μεταθεῖν εἰς τὴν πάλιν δὲ μένειν ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τόν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν [c] τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι δικαίως ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν ἡδέως ὑπήκουσαν [d] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πλυανθρωπότερον δὲ τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πάλιν ὕστερον σωτέβη γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνων ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γῆρας ἀφικόμενος. ἀνὴρ δὲ ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ σφόδρα τοῖς ὁμοεθνέσι φιλοτιμότατος, [e] μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ Ξέρξου βασιλέως ἐγένετο.

VI. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

De Eſthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum abfuit quin tota Judæorum gens exſtingueretur.

Περὶ Εσθῆρος δὲ Μαρδοχαίου δὲ Αμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, κινδυνώδους τοῦ τῶν Ιουδαίων ἔθνους ἅπαν ὀπολέσθαι.

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

MOrtuo autem Xerxe, contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Perſarum tenente, parum abfuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei cauſam paulo poſt indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem ſpectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è ſtirpe regia, quam ferunt etiam gentem noſtram conſervaſſe. Artaxerxes enim, poſteaquam regnum acceperat, & conſtituerat ab India ad Æthiopiam uſque centum & viginti ſeptem ſatrapas, anno regni *ſui* tertio amicos & Perſas ſibi ſubditos & præſides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem oſtentaret, per centum & octoginta dies. Eo exacto ſpatio, gentibus & legatis illorum in Suſis per ſeptem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curaſſet columnis aureis & argenteis ſuffultum, vela linea & purpurea eo uſque præte-

Artaxerxis convivium plane regium. Eſth. c. 1.

Τελευτήσαντος δὲ [f] Ξέρξου, [g] τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν Κῦρον, ὃν Αρταξέρξην Ελληνες καλοῦσι, συνέβη μεταβῆναι. τότε τοίνυν Περσῶν ἔχοντος ἡγεμονίαν, κινδυνώδους τοῦ τῶν Ιουδαίων [h] ἔθνους ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. [i] πρέπει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως διηγεῖσθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ιουδαίαν γυναῖκα, καὶ ἥτις ἦν καὶ βασιλικοῦ, λέγουσι δὲ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. [k] ἐβασίλευσε γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης, καὶ καταστήσας ἀπὸ Ινδῶν ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [l] καὶ εἰκοσιεπτὰ ὑσῶν ἄρχοντας, τῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, τοὺς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑποδεξάμενος [m] εἰσία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς ἐβασιλεῖ τε πλούτου ἐπιδεικνυμένῳ τὴν εὐπορίαν, ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπειτα τὰ ἔθνη καὶ τοὺς πρεσβύτας αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατέλυσεν ἑπτά. τὸ δὲ συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τοιόνδε γενόμενον. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ λεγε-

---

s Γὰρ τούτων] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

t Ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.*

v Ογδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει,] XXVIII. Anno Regni Xerxis Muri Hieroſolymorum abſoluti *Nehem.* v. 14. Ab anno XX. Artaxerxis ad annum XXXII. annonas, quæ ducibus debebantur, non conceſſiſſe dicit. SPANH.

x Δίημον ἐφ' ἡμέρας] *Al.* διάγαγον.

y Κατοικοῦντα,] Κατοικήματα *Vat.*

z Ολιγανθρωπουμένην,] Ολιγανθρωπίας ἄλλως. lib. VII. c. 4. §. 1. & ὀλιγανθρωπίαις Plato de Leg. l. VI. p. 780. B. SPANH.

a Τὴν χώραν ἐκλιπόντας,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰ πέριξ πόλιν in *Editis.*

b Γεωργοῦντα λαὸν] Ὑπεργοῦντα *Vat.*

c Τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα,] De Decimis, Sacerdotibus ac Levitis perſolvendis, ſupra lib. 4. c. 4. §. 4. καὶ τὰ δεκάτης, ἧς ἔδει τὸν λαὸν καθ' ἕτος λαμβάνοντι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπονέμειν· & c. VIII. §. 8. Εγὼ δὲ καὶ δεκάτη ἐξαίρεσις ἡμῖν &c. & §. 22. Τὰς δεκάτας ταῖς δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου ἀπέφερον τελεῖν· SPANH.

d Οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο·] Οἷς Νεεμίας *Vat.*

e Μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τῶν Ιεροσολύμων τείχη.] Magni olim habitum Mœnia Urbium extruere. Hinc Dido eo nomine ſe jactans apud Maronem Æn. IV. *Mea Mœnia vidi.* SPANH.

f Ξέρξου,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τότου in *Editis.*

g Τὴν βασιλείαν] Η βασιλεία εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Αρ. Ε. καλοῦσι, μετέβη *Busb.* & ita quidem *Zonaras*, niſi quod μετέστησε habeat pro μετέβη. De hoc *Artaxerxe* vide Grotium ad *Eſdr.* c. 6. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Eſth.* cap. 1.

h Ἔθνους ἅπαν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένους in *Editis.*

i Πρέπει γὰρ τὰ περὶ βασιλέως] Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Επφ [ſic. πρέπφ] γὰρ τα περὶ βασ. *Hon.* ἐπείγῃ γὰρ τὰ περὶ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis.*

k Παρελαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης,] Præcedit in verſione τῶν LXX. Artaxerxis ſomnium, quod in Hebræo non extat. SPANH.

l Καὶ εἰκοσιεπτὰ ὑσῶν ἄρχοντας,] Illud καὶ è *MSS.*

m Εἰσία πολυτελῶς,] Εἰστᾶτο *Busb.* ἑστιᾶ *Vat.*

n Υφη

ἀργυρέων κιόνων, [n] ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦτο δὲ [o] ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς ἀφθόνοις λίθοις πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἀφθόνοις [p] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [q] τὸ πόσιον αὐτοῖς συνεχῶς προσφέρουσιν, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τὰ καλαμένων ἕκαστον φιλοφρονεῖσθαι. ἀφεπέμψας δὲ καὶ τὴν χώραν παρηγγείλεν ἀνεῖσθαι τὰ ἔργων [r] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτὸν πολλαῖς ἡμέραις. ὁμοίως τε τῶν γυναικῶν [s] ἡ βασίλισσα [t] Οὐάσθη συνήγαγε συμπόσιον ἐν τοῖς βασιλείοις. ἣν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος [v] τοῖς ἐπιτηδείοις ὁ βασιλεὺς, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτὴν εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, καλλὰς τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλουσαν. [x] ἡ δὲ Φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπέτρεψε πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ πολλάκις τοῦ εὐνούχου [y] ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν, οὐδὲν ἧττον [z] ἀνέμενε παρακαταμένη τὴν ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν προαχθέντα τὸν βασιλέα λῦσαι μὲν τὸ συμπόσιον, ἀναστάντα δὲ καὶ τοὺς ἑπτὰ τῶν Περσῶν, οἳ τὴν τῶν νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, καλέσαντα, κατηγορεῖν τῆς γυναικὸς, καὶ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [a] παρ' αὐτῆς. κληθεῖσα γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ἅπαξ. [b] προσέταξεν οὖν δηλοῦν τινα κατ' αὐτῆς νόμον ὀρίζουσιν. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [c] Μαχαῖος ὄνομα, εἰπόντος, οὐκ αὐτῷ μόνῳ [d] τούτων γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ [e] πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύει] καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἰσχρὰ διαγεγονέναι τὸν βίον· ἀδημία γὰρ ἐν συνοικοῦσι ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσει], παράδειγμα τὴν τοῦ βασιλέως ὑπερηφανίαν πρὸς σὲ τοιοῦτο ἁπάντων ἔχουσα· [f] παροξυνομένους τε τὴν ὀργὴν συνβαίνουσιν αὐτῷ ζημιῶσαι [g] μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τόδε ποιήσαντα διαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τοῦ βασιλέως κεκυρωμένα, ἔδοξε τὴν Οὐάσθην σκεδαλεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

β. Διακείμενον δὲ [h] ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρων τὴν διαζύξιν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτῇ διὰ τὸν νόμον οὐκ ἠδύνατο· λυπούμενον δὲ, [i] ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετίθει. βλέποντες δ' αὐτὸν ὅτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [k] συνεβούλευον τὴν μὲν τῆς γυναικὸς μνήμην, καὶ τὸν ἔρωτα μηδὲν ὠφελοῦντα ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δὲ, πέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους ὑπερβαλλούσας, ὧν τὴν προκριθεῖσαν [m] ἔχειν εἰς γυναῖκα. σβέννυσθαι γὰρ τὸ πρὸς τὴν [n] πρότερον φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸ [o] πρὸς ἐκείνην εὔνουν ὑποστρώμενον κατὰ μικρὸν [p] γίνεσθαι τῆς συνούσης. πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσέταξέ [q] ἐπι-

xi fecit, ut multæ myriades illic discumberent. Ministrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculum factis. Ministris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, sicut apud Persas fit; sed permitterent illis, prout accumbentium unicuique visum, hilariter agere. Dimissis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multosque dies pro regno suo festos agerent. Similiter & ipsa Vaste regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentissimam, convivis suis ostendere cupiens, ad se in convivium accersi jubet. Illa vero reverentia Persarum legum, quæ ab alienis spectari mulieres vetant, ad regem se non conferebat; & cum iterum iterumque spadones ad eam misissent, nihilominus ædibus suis mansit, venire recusans. adeo ut rex ira vehementi incensus solverit convivium, cumque surrexisset & septem è Persis acciviſſet, quibus apud ipsos commissa est legum interpretatio, uxorem accusarit, dixeritque quemadmodum eum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipso vocata, ne semel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid reginæ faciendum esse lege statuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipsi soli in injuriam cedere, verumetiam Persis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus despectui habiti vitam *deinceps* agant inhonestam (nulla enim mulier maritum suum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adversus te qui omnibus imperas) hortareturque ut tam contumacem erga ipsum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; visum est ut Vasten repudiaret, ejusque honorem alteri traderet.

Regina Vaste ad Regem venire jussa non paret. Esth. 1.

2. Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipsi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non cessabat, ut qui voluntate sua in *tantas* difficultates se conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, consilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venustas & elegantes sibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *sensim* exstinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum subtracta in ipsam transeat quæ cum eo versabitur. Huic consilio obsequutus isti negotio certos præfecit, qui virgines for-

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deliget in matrimonium. Esth. 2.

n Ὑφη λίνεα καὶ πορφύρεα] Ὑφὴ λινέαν καὶ πορφυρέαν *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri potest. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videsis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30.

o Ἐκπώμασι χρυσέοις] Ἐν σκεύεσι *Hen.*

p Μὴ βιάζεσθαι,] Videsis *Brissonium*, l. 2. de *Regno Persarum*, p. 215. *Edit. Commel.*

q Τὸ πόσιον αὐτοῖς συνεχῶς] Τὸν ποτὸν *Vat.*

r Ἀφιεμένους,] Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφειμένους in *Editis Aliisque.*

s Ἡ βασίλισσα] Ἡ βασίλισσα αὐτὴ συν. *Vat.* ἡ βασίλισσα ἐν αὐλῇ legisse videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.*

t Οὐάσθη] Ἀσὶν LXX. ושתי *Hebr.* SPANH.

v Τοῖς ἐπιτηδείοις ὁ βασιλεὺς,] Illud τοῖς ex *MSS.*

x Ἡ δὲ Φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν,] Persarum lege vetitum Mulieres ab extraneis conspici. *Paraphr. Chald.* addit, jussum à Rege, ut nuda Vasthi compareret. SPANH.

y Ἀποστείλαντος πρὸς αὐτὴν,] Ἀποστέλλοντος *Vat.* στέλλοντος *Busb.*

z Ἀνέμενε] Forte ὑπέμενε. apud Isocratem occurrit ἀναμένειν pro *perseverare.* COCC.

a Παρ' αὐτῆς.] Πρὸς αὐτῆς & mox πρὸς αὐτὴν *Hen.* & *Vat.*

b Προσέταξεν οὖν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσέταττεν οὖν *Hen.* προσέταττε δ' οὖν in *Editis.*

c Μαχαῖος ὄνομα] Ita etiam in *plerisque* LXXII. *Codd.* Μαμυχαῖος in uno *Oxonienſi.* Αμυχαῖος *Hen.* & *Busb.* Forsan legendum Μαμυχαῖος.

d Ταύτην γεγονέναι] Illud ταύτην è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

e Πᾶσι Πέρσαις,] Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Busb.*

f Παροξυνομένους τε] Ita *Hen.* & *Busb.* παροξυνομένην τὴν in *Editis.* παροξυνομένην ἢ *Vat.*

g Μεγάλῃ ζημίᾳ,] Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Busb.*

h Ὁ βασιλεὺς] Illa ὁ βασιλεὺς nec agnoscunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

i Ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις] Ὡς ὑπ' ἀδυνάτοις *Vat.*

k Συνεβούλευον τὴν] Συνεξελθόντα *Vat.*

l Ἐκβάλλειν·] Ita *MSS.* σκεδαλεῖν in *Editis.*

m Ἔχειν εἰς γυναῖκα.] Ἔχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.*

n Πρότερον φιλόστοργον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἑτέραν in *ceteris.*

o Πρὸς ἐκείνην εὔνουν] Πρὸς ἐκείνης *Vat.*

p Γίνεσθαι τῆς συνούσης.] Eo modo *Vat.* (& *Coccejus*) atque ita vel συνοικούσης legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ad cohabitantem posse converti.* γίνεσθαι τῆς συνοίσης in *Editis Aliisque.*

q Ἐπιλεξαμένους τὰς δοκιμωτάτας] Ἐπιλεξαμένους & mox δοκιμωτάτας in *MSS.*

forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii sui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ essent, inventa est quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Esther (hoc enim ipsi nomen erat) omnibus pulchritudine præstaret, vultusque gratia spectantium oculos in se præcipue converteret. Postquam vero, spadoni cuidam, qui ipsam curaret, tradita esset, ei abunde provisum est; ut quæ magna odorum copia & pretiosis unguentis, quibus corporibus opus est, *quotidie* fuerit delibuta. Atque ista illis, numero quadringentis, adhibita erant per sex menses. Quando autem illo tempore satis curatas existimaret virgines, ipsasque jam dignas esse quæ ad Regis lectum irent, unam singulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo consuesceret. Ille vero, postquam cum ea rem habuerat, statim *ipsam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Esther ad eum accessisset, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in justam uxorem sibi accepit: nuptiasque cum ea celebravit anno regni sui septimo, mense duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimisit, festum nuptiale eis indicens: ille vero Persas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum mensem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingressa esset *uxor*, diadema ei imposuit. Atque ita cum eo habitavit Esther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Susa Persidos migraverat, illic degebat, & quotidie in regia versabatur, quærebatque quomodo se haberet puella. amabat enim eam quasi filiam suam.

Mardochæus.

Esther.

Esther ab Eunucho curata.

Esth. 2.

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis suorum ad se, cum in solio sederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum securibus, ut si quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipse sedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem servare voluisset ex iis qui non vocati eum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem satis nobis dictum est.

Lege cautum ne quis ad Regem Persarum nisi vocatus accedat.

4. Aliquando autem post, cum Bagathous & Theodestes in eo essent ut insidias Regi struerent, Barnabazus alterius eunuchi servus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Estherem Regi insidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæsita*

Rex Estherem ducit in matrimonium. Esth. c. 2.

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Esth. c. 2.

λεξαμένοις τὰς ἀδοκίμους ἐπ' ἀμορφίᾳ τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [r] συναχθέντων ἢ πολλῶν, ἀνῄρηται τὶς ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανὴ, ἣν ἐδὲ τῷ [s] θείῳ Μαρδοχαίῳ, τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα αὐτῇ, τρεφομένη. ἦν δ' ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τῶν ἐν πρώτων ἐδὲ τοῖς Ἰουδαίοις. πασῶν ἐν τῷ Ἐσθὴρ σωμέβαινε, τοῦτο γὰρ ἦν [t] αὐτῇ τὄνομα, τῷ κάλλει διαφέρειν, καὶ [v] τῷ χαρίεν ἔτι προσιόντι τοὺς ὄψεις τῶν θεωμένων μᾶλλον [x] ἐπάγεσθαι. ἐδοξεῖσα ἐν αὐτῇ νιν τῶν ἐνόχων [y] εἰς ἐπιμέλειαν, πάσης ἐτύγχανε προνοίας, ἀρωμάτων ἀφθονία τε πολυτελεία τῶν ἀλειμμάτων, ὧν χρῄζει τὰ σώματα, καταδρομένη. καὶ τούτων [z] ἀπέλαυον ἐπὶ μησὶν ἓξ, πεντακοσίαις τὸ ἀριθμὸν οὖσαι. ὅτε ἐν ἐνόμιζεν ἀπαρκούντως τῷ προῃρημένῳ [a] χρόνῳ [b] τῷ ἐπιμέλεσθαι ἔχειν τὰς παρθένους, καὶ δὲ βαδίζειν αὐτὰς ἐπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [c] γενέσθαι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [d] μίαν ἔπεμπε τῷ βασιλεῖ συνεσομένην. ὁ δὲ πλησιάζων ἀδὺς ἀπέπεμπε πρὸς τὸν ἐνῶχον. ἀφικομένης δὲ τὸ [e] Ἐσθὴρ πρὸς αὐτὸν, ἡσθεὶς αὐτῇ, καὶ πασῶν τὸ χάριν εἰς ἔρωτα, νομίμως αὐτῷ ἄγει) γυναῖκα· [f] καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ) τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ [g] ἑβδόμῳ ἔτει τὸ αὐτοῦ βασιλείας, [h] Ἀδὲρ καλουμένῳ. διέπεμψε δὲ τοὺς [i] ἀγγάρους λεγομένους εἰς πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [k] αὐτοῖς τοὺς γάμους πανδαγγέλων· αὐτὸς δὲ Πέρσας [l] καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἐθνῶν εἰσία ἐπὶ μῆνα ὅλον ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ. [m] εἰσελθόντος δὲ εἰς τὸ βασιλέων, προτίθησιν αὐτῇ τὸ διάδημα. καὶ σωφρόνησεν ἔτως Ἐσθὴρ, μὴ [n] ποιήσασα φανερὸν αὐτοῦ τὸ ἔθνος, ἐξ ὅπερ εἴη τυγχάνουσα. μεταβὰς δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτῆς ἐκ τῶν Βαβυλῶνος εἰς [o] Σοῦσα τὴν Περσίδος, αὐτόθι διῆγε, ἑκάστης ἡμέρας [p] πρὸς ταῖς βασιλείοις διατρίβων, καὶ πυνθανόμενος πρὸς τῆς κόρης τίνα [q] διάγει τρόπον. ἔστεργε γὰρ αὐτὴν, ὡς αὐτοῦ θυγατέρα.

γ'. [t] Ἔθηκε δὲ ἐνόμον ὁ βασιλεὺς, ὥστε μηδένα τῶν [s] ἰδίων αὐτῷ προσιέναι μὴ κληθέντα, ὁπλίτας ἐπὶ τοῦ θρόνου καθέζοντο. [c] προεστήκεσαν δὲ τοῦ θρόνου αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνδρες. πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ θρόνῳ. καθῆστο μέντοι [v] λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ἐὰν, ὅταν τινὰ σῴζειν ἐθέλῃ τῶν ἀκλήτως προσιόντων, ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἀπτόμενος αὐτοῦ, ἀκίνδυνος ἐὰν. καὶ προῖτεν μὲν τούτων ἐχθρώτως ἡμῖν δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλευσάντων τῷ βασιλεῖ [x] Βαγαθόῳ καὶ [y] Θεοδέστῃ, [z] Βαρνάβαζος τῶν ἐνόχων οἰκέτης ἕτερος, τὸ γένος ὢν Ἰουδαῖος, συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, τῷ θείῳ κατεμήνυσε τὰ γινόμενα. Μαρδοχαῖος δὲ διὰ τῆς Ἐσθὴρ φανερὸς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ τὰς [a] ἐπιβου-

[r] Συναχθεισῶν ἢ πολλῶν,] Συναχθεισῶν ἢ ὡς αὐτὸν, &c. *Vat.* non ita *Epiphan. Aliique.*

[s] Θείῳ Μαρδοχαίῳ.] *Patruelem* non *patruum* fuisse dicunt alii. Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 8. c. 14. *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650.

[t] Αὐτῇ τὄνομα,] Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.*

[v] Τῷ χάριν ἔτι προσιόντι] Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius*, & mox ἐπάγεσθαι. *Coccejus* verò ἀφ' τῷ χάριν.

[x] Ἐπάγεσθαι.] Ita cum *MSS.* (& *Coccejo*) ἐπιάγεσθαι in *Editis.*

[y] Εἰς ἐπιμέλειαν,] Φυλάττεσθαι εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum suspicor vocem φυλάττεσθαι, ad oram codicis appositam ἐξηγήσεως ἕνεκα, postea (ut fieri solet) irrepsisse.

[z] Ἀπέλαυεν] Lege ἀπέλαυον. COCC.

[a] Χρόνῳ] Illud χρόνῳ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[b] Τῷ ἐπιμέλειαν] Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Busb.*

[c] Γενέσθαι,] Γεγονέναι *Vat.* & *Hen.*

[d] Μίαν ἔπεμπε] Sic *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* deëst μίαν.

[e] Ἐσθὴρ πρὸς αὐτὸν,] *Al.* Ἐσθήρας.

[f] Καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ)] Ita *Vat.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ) δωδ. *Hen.* & *Busb.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.*

[g] Ἑβδόμῳ ἔτει] Ἑβδόμου ἔτους *Vat.* & *Busb.*

[h] Ἀδὲρ καλουμένῳ] Mallem Ἀδάρ, aut Ἀδάρ. HUDS. Ἀδὲρ. Mensis XII. Ita LXX. hoc loco. In *Hebr.* autem Mense decimo, qui est טבת Esth. II. v. 17. SPANH.

[i] Ἀγγάρους λεγομένους] Οὕτως ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλικοὺς ἀγγέλους. *Suid.* Videsis *Drusii* Observatt. l. 12. c. 19. & *Stanlejum* ad *Æschyli* Persas, v. 247.

[k] Αὐτοῖς τοὺς γάμους πανδαγγέλων·] Αὐτοῖς abest *Vat.*

[l] Καὶ τοὺς Μήδους] Illa καὶ τοὺς Μήδους desunt *Vat.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

[m] Εἰσελθόντος δὲ] Εἰσελθόντι *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoscit αὐτῇ.

[n] Ποιήσασα φανερὸν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησάντος in *Editis.* Legi potest, καὶ συνέβησεν ἔτως Ἐσθὴρ (vel Ἐσθῆρα) μὴ ποιησάσῃ &c.

[o] Σοῦσα] Ita *Busb.* & *Vat.* prout supra aliquoties. in *Editis* hîc loci Σῶσαν. HUDS. Conf. sup. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

[p] Πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων,] Περὶ τὰ βασίλεια Zonar.

[q] Διάγει τρόπον.] Διάγοι *Hen.*

[r] Ἔθηκε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεύς,] Legem hanc à Dejoce primum latam ostendit *Herodotus*, l. 1. c. 99.

[s] Ἰδίων αὐτῷ] Ἰουδαίων *Vat.* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan. Aliique.*

[t] Προεστήκεσαν δὲ τοῦ θρόνου αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνδρες.] *Al.* προεστήκεσαν. HUDS. Sic Securigeri circa solium Teni aut Tenedi, quo securi continuo plecterentur rei. SPANH. Vide Nummos.

[v] Λύγον χρυσέαν] De corona è λύγῳ seu salice, & quare Athenæ. lib. XV. p. 671. F. & 672. SPANH.

[x] Βαγαθόῳ] Γαβαθόῳ *Hen.* Forsan Βαγαθόῳ legendum.

[y] Θεοδέστῃ,] Θεοδοσίτῳ *Vat.* An Θεσέστῃ, aliorum esto judicium.

[z] Βαρνάβαζος] Forsan Φαρνάβαζος.

[a] Ἐπιβουλεύσαντας.] Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύσοντας *Bas.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσοντας *Busb.*

βελεύσ(ας. παρεχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] πάλιθὲς ἐξεῦρε. καὶ τὰς μὲν ὄνυχας [c] ἀνεσώρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τότε μὲν οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτίᾳ τῆς σωτηρίας γεγονότι· μόνον δὲ αὐτοῦ [d] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημήνασθαι, καὶ παρεσμένειν αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄφελα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

ε'. [e] Ἀμάνῃ δὲ [f] Ἀμαδάθου μὲν ἦν, τὸ γένος δὲ Ἀμαληκίτης, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσκυνοῦσι οἵ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, τούτῳ αὐτῷ τιμὴν παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξης κελεύσ(ας γενέσθ. Μαρδοχαῖος ἦ, διὰ σοφίαν Ⓒ τ' οἰκοθεν αὐτοῦ νόμον, ὐ προσκυνῶν(ας ἄνθρωπον, [h] ὑφυλάξας ὁ Ἀμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄν(α Ἰουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [i] πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνεῖζιν αὐτὸν, [k] ἔτ(ος δὲ δοῦλ(ος ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [l] τιμωρῆσαι θελήσας τ' Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν ὑφ' ὧ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθν(ος αὐτοῦ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰ φύσει τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένο(ς τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ' αὐτῶν διέφθαρτο. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθν(ος εἶναί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τῶ-"το κατὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένης οἰκουμένης, [m] ἄμι-"κτον, ἀσύμφυλον, ἴδια θρησκείαν τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἄλ-"λοις ἔχον, ἴδια νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ "καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ὑπιτηδεύμασι τῷ σῷ λαῷ καὶ "ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθν(ος, εἴ τινα θέλεις τοῖς "ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθέσθαι, κελεύσας περίρριζον "[n] ἀπολέσαι· μηδέ τι αὐτοῦ λεῖψανον καταλιπεῖν, μήτε "εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέν(ων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μέντοι μὴ ζημιωθῇ τὰς φόρους τοὺς παρ' αὐτῶν γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπηγγείλατο [o] μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τέσσαρας, ὅπου ἂν κελεύσῃ. τοῦτο δὲ τὰ χρήματα παρέχειν ἡδέως ἔλεγε, ἵν' ἀπὸ τούτων εἰρηνεύθῃ τ' κακῶν ἡ βασιλεία.

ς'. Ταῦτα δ' Ἀμάνου ἀξιώσαν(ος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ δεύτερον αὐτῷ χαρίζε(αι) καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ, τι βούλε(αι). τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Ἀμάνης, παρεσκεύασε πέμψαι [p] διάταγμα ὡς δ' βασιλέως εἰς ἅπαν(α τὰ ἔθνη, ὡδὶ ἔχον τοῦτον τ' τρόπον. "[q] Βασιλεὺς μέγας "Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑπτὰ Ⓒ "εἴκοσι Ⓒ ἑκατὸν σατραπῶν ἄρχουσι, τάδε γράφει. Πολ-"λῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης ἧς ἐβουλήθην [r] κρατήσας "οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερήφανον μη-"δὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν, "ἀλλ' ἐπιεικῆ Ⓒ πρᾶον ἐμαυτὸν παρέχων, καὶ προνοούμε-"νος [s] εἰρήνης Ⓒ εὐνομίας αὐτοῖς, ἐζήτουν πῶς εἰς "ἅπαν(α τοῦτων [t] ἀπολαύσῃ αὐτοῖς γένοιτο, ὃ δὴ παρὰ σω-"φροσύνην Ⓒ δικαιοσύνην παρ' ἐμοὶ τῷ πρώτῳ μοίρεσιν "δόξης Ⓒ τιμῆς ἔχον(ος, καὶ μετ' ἐμὲ δευτέρᾳ παρὰ "πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Ἀμάνης, [v] κηδεμονικῶς "ὑποδείξαντός μοι παντάπασιν ἀνθρώποις ἀναμεμίχθαι

veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci suffixit, Mardochæo vero, ut qui salutis ipsi auctor fuerat, tunc quidem nihil præstitit: tantum nomen ejus à commentariensibus in annales referri jussit, ipsumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime necessarios.

5. Tum quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere * Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, summisse venerarentur tam Persiæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperasset. Cum vero Mardochæus, propter sapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem non adoraret, Amanes, hoc observato, percontatus est undenam *ille* esset. Ubi autem didicit Judæum esse, indignatus est, sibique dixit, se quidem à Persis ingenuis adorari, illum vero utpote servum hoc facere dedignari. Cumque voluisset pœnas de Mardochæo sumere, parum quidem esse ratus est ipsum ad supplicium deposcere, illius vero ex gente universos delere secum statuit: etenim à natalibus erat Judæis infensus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accusationem instituit, dicens; "gentem "esse quandam malignam, eamque per universas "illius imperii regiones dispersam, segregem, in-"sociabilem, neque religionem cum aliis commu-"nem habentem, neque paribus utentem legibus, "sed & moribus & institutis pugnantem cum tuo "populo, cæterisque hominibus. Hanc gentem, "si quid beneficii & gratiæ subditis tuis vis con-"ferre, jube radicitus exstirpari, ita ut nullæ ejus "reliquiæ supererent, nemine quidem aut ad ser-"vitutem aut ad captivitatem servato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipse de suis bonis quadraginta argenti talentorum millia se daturum pollicitus est, ubicunque præceperit. Atque hanc summam libenter se largiturum esse dicebat, ut regnum *ejus* ab ista peste & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes Amalecita Judæis infestus. Esth. 3.

Amanes à Rege postulat ut Judæi perdantur. Esth. 3.

6. Postquam ista Amanes petiisset, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu suo statueret. Amanes autem, voti compos, statim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc sententiam. "Rex magnus "Artaxerxes centum & viginti septem satrapis, "ab India ad Æthiopiam, hæc scribit. Cum mul-"tarum gentium dominatum, & totius orbis quam "late volui imperium consequutus fuerim, nihil-"que superbum aut sævum in subditos necessitate "coactus admiserim, sed mitius & cum lenitate a-"gendo, curandoque ut pace justisque legibus fru-"antur, illis consuluerim, studuerimque quo mo-"do in omne ævum hæc firma illis maneant & "perpetua; Amanes autem, qui propter pruden-"tiam & justitiam à me præ cæteris decus & ho-"norem adeptus est, & ob fidem constantemque "benevolentiam proximum mihi locum obtinet, "me pro summa sua cura submonuerit, omnibus "per orbem hominibus permixtam esse gentem in-"fen-

Edictum ad Judaïci nominis excidium scriptum. Esth. 3.

b Πάλιθὲς ἐξεῦρε.] Καὶ παλιθὲς ἐξούρεων, τὰς μ Hen. & Epiphan.

c Ἀνεσώρωσε,] LXX. ἐκρέμασε, idque magis propriè juxta H. Grotium. SPANH.

* Amalecitam,] Vide Huetium D. E. p. 176.

d Τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα] Hac de re videsis Brissonium in lib. 1. de Regno Persarum, p. 93.

e Ἀμάνῃ ξ] Ita MSS. Ἀμᾶν in Editis.

f Ἀμαδάθου] Sic Gen. Vat. & Vet. Interpr. Ἀμαδάθα Bas. & Hen.

g Παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύοντ(ος γένεσθ.] Illa παρ' αὐτῶν ex MSS.

h Παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης] Φυλάξας Vat.

i Πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν·] Ita Vat. & ut puto Epiph. πρὸς αὐτὸν in ceteris.

k Οὗτ(ος ξ δοῦλ(ος] Ο ξ Hen.

l Τιμωρῆσαι θελήσας τ' Μαρδοχαῖον,] Τιμωρήσασθ. Hen. & Vat.

m Ἀμίκτου, ἀσύμφυλον,] De Judæis Tacitus: Separati epulis, discreti cubilibus. SPANH.

n Ἀπολέσαι·] Ita MSS. & Zonar. ἀπολίσαι in Editis.

o Μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τέσσαρας] Ἀργυρίου τάλαντα μύρια Esth. c. 3 v. 9.

p Διάταγμα ὡς δ' βασιλέως] Διατάγματα Hen. ut & Epiphan. qui mox etiam ἐπεύχονται legisse videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.*

q Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης] Exstat hæc Epistola in Versione LXX. Esth. III. post v. 13. cujus summa tantum traditur in Hebr. III. v. 14. SPANH.

r Κρατήσας οἰκουμένης,] حها نكبو. REL.

s Εἰρήνης καὶ εὐνομίας] Εἰρήνην καὶ εὐνομίαν Hen.

t Ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο,] Ita cum Hen. (Coccejo) Vat. & Vet. Interpr. ἀπολαῦσιν in Editis Aliisque. utraque lectio ferri potest.

v Κηδεμονικῶς] Sic in Gall. & Hen. qui ad hunc modum legit.

"fensam omnibus, & aversam à legibus, & regum "imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* dis- "sentientem, summoque monarchiam odio habe- "re, & maligno in res nostras animo esse: *jubeo ac* "edico, ut qui vobis significati fuerint ab Amane, "altero meo patre, eos omnes cum uxoribus & "liberis perdatis, nemini omnino parcentes, ne- "que misericordiæ plus quam mandatis *nostris* tri- "buentes, contra edicta faciatis. atque hoc fieri "volo decimo tertio die duodecimi mensis instan- "tis anni, ut nostri undique inimici uno die deleti "vitam nobis in posterum quietam tranquillam- "que præstent." Hoc mandato in urbes & regiones perlato, omnes in Judæorum exitium & universum interitum die constituta parati erant. Atque in hoc properatum etiam Susis. Interea quidem Rex & Amanes epulis accumbebant & compotationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardochæus cæterique Judæi lugent. Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indutus, & pulvere conspersus, per urbem ibat, clamitans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit. non enim illi ejusmodi vestitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ promulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ quidam nunciaverant, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re auditâ consternata, mittebat qui ei vestimenta mutarent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus esset, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam tristete ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque habitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem rogante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in omnes provincias Regi subditas missum, summamque pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetraverat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cumque ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propositi, exemplar dedisset Estheri perferendum, jubebat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter orandum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo deprecatura sit à Judæis interitus periculum. Amanem enim, Regi dignitate proximum, Judæos accusando fecisse, ut rex vehementer illis iraseceretur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex

Esther ex Mardochæo scisciatur quæ lugendi causa sit. Esth. 4.

Mardochæus urget Estheremut Judæorum patrocinium suscipiat.

"δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόκοτον, καὶ τοῖς "βασιλεῦσιν ἀνυπόπτωτον, καὶ παρηλλαγμένον [x] τοῖς ἐθε- "σι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ δύσνουν τοῖς ἡμετέροις "πράγμασι· κελεύω τοὺς δηλωμένους [y] ὑπὸ ἐμοῦ ἀδελφὸν "μου πατρὸς Ἀμάνου, πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [z] ἀ- "πολέσαι, μηδεμίαν φειδὼ ποιησαμένους, μηδ' ἐλεῖν "πλέον ἢ τοῖς ἐπεσταλμένοις πεφάγκασιν [a] τῶν "γραμμάτων. καὶ τοῦτο γενέσθαι βάλοιμι τῇ πεμπτῇ καὶ [b] δε- "κατῃ τοῦ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὅπως οἱ "πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ διαφθαρέντες, "τοῦ λοιποῦ μετ' εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διάγειν παρέχωσι." τούτου [d] κομισθέντος τοῦ ἀντιγράμματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες, ὅπως τὸν Ἰουδαίων ἀπώλειαν [e] καὶ πανπλῆ ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν ἐγένοντο. ἐκαθεύδετο δὴ τότε καὶ ἐν [f] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Ἀμάνης πρὸς δώσεις καὶ πότους ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ' ἦν ἡ πόλις.

ζ'. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὰ [g] γενόμενον, περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [h] ἐνδυσάμενος, καὶ κατασχεσάμενος στοδίαν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [i] μηδὲν ἀδικήσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξῆν εἰσελθεῖν αὐτῷ τοιοῦτον περικειμένῳ σχῆμα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [k] οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προετέθη γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τὰς κατηγγελμένας αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ' ἀπήγγειλάν τινες τῇ βασίλισσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν ἱστῷ οἰκτρῷ σάκκου [l] πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, παραχθεῖσα πρὸς τὸν ἀνδρῶνα, [m] ἐξέπεμπε τοὺς [n] μεταμφιάσοντας αὐτόν. ὁ πεφάγκατο δ' ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, ὁ γὰρ ἐφ' ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεπαῦσθαι τοῦτο, προσκαλεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [o] Ἀχράθεον, καὶ γὰρ [p] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν, [q] ἀπέστελλε πρὸς Μαρδοχαῖον, γνωσόμενον τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ συνθρωπεῖ πενθεῖ, καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο περικείμενον δι' αὐτῆς προσκαλέσοιτο ἀπίοντα. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπιδείξε τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό, τε γράμμα τὸ περὶ τῶν Ἰουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ χώραν ἀμφεπεμφθὲν, καὶ τὴν [r] τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν, ἣ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἔθνους [s] ὠνήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀμάνης. δοὺς δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐν [t] Σούσοις προτεθέντων κομίσαι τῇ Ἐσθῆρι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι τῷ βασιλέως ἐπιτέλεσαι, καὶ σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἔθνους μὴ ἀποδοκῆσαι λαβεῖν σχῆμα πενθοῦν, ὡς παραιτήσοιτο τοὺς Ἰουδαίους κινδυνεύοντας ἀπολέσθαι. τὸ γὰρ τὴν δευτέραν ἔχοντα τῷ βασιλεῖ τιμὴν Ἀμάνην, κατηγορήσαντα τῶν Ἰουδαίων, παρωξυγκέναι κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα. πεῦστο γοῦν, [u] πέμπει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [x] ὅτι μήτε κληθείη πρὸς τοῦ βασιλέως, [y] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἄκλη-

git. κηδεμονικῶς ἁπάντων ἀποδεξαντός μοι πᾶσιν &c. in *cæteris* κηδαιμονικῶς. Vocem κηδεμονικῶς non agnoscit *Epiphan.* qui, lectionem à nostra diversam sequutus, in hunc modum se habet, *unus qui sapientia ac fide cæteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus, & contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum jussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione violarit. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne genus hominum perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, jussimus, ut quoscunque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus meus est pater, monstraverat, cum conjugibus* &c. Confer etiam *Esth.* c. 3. v. 13. &c. HUDS. Vel κηδεμονικῶς· A κηδεμών, qui curam gerit apud Æschyl. Suppl. v. 79. εἴ τις ἐσὶ κηδεμών, & apud Xenoph. Anab. p. 197. A. Apud Euripid. verò pro genero in Medea v. 991. SPANH.

x Τοῖς ἔθεσι,] Ita *Hen.* & *Vat.* καὶ τοῖς ἔθεσι in *Editis.*

y Δώτορα μὲν πατρὸς Ἀμάνη.] Eadem phrasis occurrit in *Esth.* c. 3. v. 17. & in *Pseudo-Esth.* c. 16. v. 11.

z Ἀπολέσαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Vat.*

a Τῶν γεγραμμένων.] Τῶν γεγραμμένων *Hen.* & *Vat.*

b Δεκάτῃ δὲ δωδεκάτου μηνὸς] Nempe Ἀδαρ de quo Esth. III. 7. & infr. §. 12. SPANH.

c Δωδεκάτου μηνὸς] Τοῦ δεκάτου *Hen.* m. *Vat.* perperam, ut constat ex *Esth.* c. 3. v. 17.

d Κομισθέντος δὲ ἀντιγράμματος] Διὰ βιβλιοφόρων LXX. Esth. III. 13. SPANH

e Καὶ πανπλῆ ἐξολόθρευσιν,] Illa καὶ πανπλῆ ἐξολόθρευσιν desunt *Hen* nec legisse videtur *Epiphan.*

f Τῇ Σούσῃ.] Mallem ἐν τοῖς Σούσοις, ut supra aliquoties. HUDS. Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

g Γενόμενον,] Γενόμενον *Busb.*

h Ἐνδυσάμενος,] Ἐνδὺς *Hen.* & *Busb.*

i Μηδὲν ἀδικήσαν] Αἴτιον ἔθνος μηδὲν ἀδικῆσαι LXXII.

k Οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è Cod. *Hen.*

l Πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα,] Πρὸς τῇ αὐλῇ *Hen.*

m Ἐξέπεμπε τοὺς] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐξέπεμψε in *cæteris.*

n Μεταμφιέσοντας αὐτόν.] Μεταμφιάσοντας *Gall. Vat.* & *Busb.*

o Ἀχραθέον,] Ἀχαθαῖον LXXII.

p Ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν,] Ἐτυχεν *Hen.* & *Vat.*

q Ἀπέστελλε πρὸς Μαρδοχαῖον,] Ἀπέστελλε Μαρδοχαίῳ *Vat.*

r Τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν.] Illud τῶν ex *MSS.*

s Ὠνήσατο παρὰ] Ὠνῆτο *Hen. Gall.* & *Busb.* ἐπρίατο *Vat.*

t Σούσοις] Conf. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

u Πέμπει πάλιν] Ἀποστέλλει *Vat.*

x Ὅτι μήτε κληθείη] Ὅτι μὴ μετακληθείη *Hen.*

y Καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν] Καὶ ὁ παρ' αὐτῶν [ἴσ. πρὸς αὐτὸν] εἰσελθὼν ἄκλητος *Hen.* & *Busb.*

z Ἀκλη-

ἄκλητος ἀποθνήσκῃ, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βουλόμενος προτείνῃ τὴν χρυσέαν ῥάβδον. ᾧ γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσῃ ὁ βασιλεύς, [z] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν, οὗτος οὐκ ἀποθνήσκει μόνος, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζεται. Μαρδοχαῖος δέ, τούτοις χρησάμενος τοῦ εὐνούχου πρὸς τὴν Ἐσθῆρα τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους. εἰ γὰρ [a] ἀμελήσει τούτων νῦν, ἔσεσθαι μὲν αὐτοῖς βοήθειαν πρὸς τοῦ Θεοῦ παντὸς· αὐτὴν δὲ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὀλιγωρηθέντων ἀφανισθήσεσθαι. ἡ δὲ Ἐσθὴρ [b] ἐπέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ, τὸν αὐτὸν πέμψασα ἀγγελον, εἰς [c] Σοῦσα [d] προδοθῆναι, τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι πάντων ἀποχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ' αὐτὸ [e] ποιήσασαν μετὰ τῶν θεραπαινίδων, τότε προσελεύσεσθαι τῷ βασιλεῖ παρὰ τὸν νόμον ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομένειν.

η'. Καὶ Μαρδοχαῖος μὲν κατὰ τὰς τῆς Ἐσθῆρος ἐντολὰς, τόν τε λαὸν ἐποίησε νηστεῦσαι, [f] καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑπεριδεῖν αὐτοῦ τὸ ἔθνος ἀπολλύμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον αὐτοῖς πολλάκις προενόησε καὶ [g] ἁμαρτήμασι συνέγνω, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς καταγελωμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h] ἁμάρτοι τι [i] κινδυνεύσας ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k] ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς Ἀμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησε, μηδ' νῦν σοὶ, δέσποτα, φησὶ, τιμὴν παρεῖχον, ταύτην ἐκείνῳ προσφέρειν [l] ὑπέμενεν, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ προσκυνούντων [m] τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ' αὐτὰς ἠφίει καὶ τὸ πλῆθος φωνὰς, προσκαλούμενος [n] προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ἰσραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὴν εἶχον, ἤδη καὶ προσδοκῶντες. [o] καὶ Ἐσθὴρ ἡ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτὴν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα προβεβλημένη, [p] καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ τοῖς ἡδέσιν [q] ἀποταξαμένη τρισὶν ἡμέραις, ἠτεῖτο τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτὴν, [r] δόξαι δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πιθανὴν μὲν τοὺς λόγους προσκαλέσασθαι, τὸ δ' εἶδος ὑπερεπεσέρασι [s] τῆς προτέρας ὥρας, ἵνα ἀμφοτέροις καὶ πρὸς τὴν προσβολὴν τῆς ὀργῆς, εἴ τι [t] παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, χρήσιμον, καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐχθίστοις σαλεύοντων, μῖσός τι γυναικὸς τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἰουδαίων, καὶ [v] τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ' αὐτῆς, καταστήσασθαι.

θ'. Ταῦτα ἱκετεύσασα τὸν Θεὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀποδύεται μὲν τὴν ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ τὸ σχῆμα μεταβάλλει, κοσμησαμένη δ' ὡς ἐχρῆν τὴν βασίλισσαν, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲν ἐπερειδομένῃ αὐτῇ κύφως ἔφερεν, ἡ δ' ἑπομένη τὸ βαθὺ τῆς ἐνδύματος ἐπέχει τῆς γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀπηώρει τοῖς δακτύλοις, ἥκει πρὸς τὸν βασιλέα, μεσὴ μὲν τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος, προσηνὲς

ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis universæ rationem habere. nunc enim si hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipsam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempserat. Tum Esther, eodem ministro remisso, Mardochæo mandavit, ut Susa profectus Judæos omnes, qui illic adsint, in concionem advocaret, qui pro ipsa jejunent, triduo omni cibo atque potione abstinentes; se vero, ubi idem cum suis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram esse pollicebatur, & si perire necesse habeat hoc ipsum non recusare.

Esther Judæorum causam agere promittit. Esth. 4.

8. Et quidem Mardochæus, prout Esther jusserat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis supplex Deum precatus est, ne gentem suam in extremum periculum adductam nunc despiceret; sed, quemadmodum antea ipsius saluti sæpe prospexerat, vitiisque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim sua culpa accidisse ut vitæ per dedecus amittendæ discrimen adeat: sed ipsummet in causa esse cur Amanes adeo ira excandescat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præstare solebam, honorem ei habere non sustinui, iratus ista illis machinatus est, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obsecrans ut illorum saluti consuleret & provideret, omnesque per terrarum orbem Israëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam versabatur, & *diem ex die* exspectabant. Esther quoque Deo supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & veste lugubri amicta; ac per triduum à cibo abstinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut sortis quidem ipsius misereretur, ubi vero Regis in conspectum venerit, facunda videretur supplicantis oratio, & speciem præ se ferret pulchriorem quam usquam antea & venustiorem; ut ad Regis iram, si forte in eam exardescat, mitigandam utrisque uteretur, & in præsidium popularium suorum extremo in periculo versantium; Regisque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illisque exitium, si à Rege despectui habeantur, *brevi* occursurum pararunt.

Mardochæus Deum Judæis precatur propitium. Esth. 4.

Esther Regem aditura Deum orat, ut, suorum miseretur, Regis animum flectat. Esth. 4.

9. Cum ista per triduum supplex petiisset à Deo, vestem lugubrem exuit, habitumque mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipsam leviter inclinatam ferebat, altera insequebatur & vestem promissam & humi fusam summis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas suffusa, formæque venustate decora quæ cum dignitate erat conjuncta.

Esther Regem adit, pro Judæis intercessura. Esth. 5.

ad

[z] Ακλήτῳ ᾧ θς] Ακλήτῳ ᾧ προσελθόντι *Vat.*

[a] Αμελήσει] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀμελείσει τοῦτο perperam in *Editis.*

[b] Επέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ,] Sic *Bas.* & *Hen.* ἀπέστειλε in *reliquis.*

[c] Σοῦσα] Σοῦσαν *Hen.*

[d] Προδοθέντι,] Eo modo *MSS.* προδοθέντα in *Editis.*

[e] Ποιήσασαν μὲν τὴν θεραπαινίδων,] Ποιήσασα *Busb.* ποιησαμένη *Vat.*

[f] Καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε,] Καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἱκέτευσε μηδὲν ὑπερίδειν αὐτῶν *Vat.*

[g] Αμαρτῶσιν συνέγνω,] Αμαρτήμασι *Hen.* à manu *secunda.*

[h] Αμαρτόν τι] Male in *Gen.* *Aliisque* ἁμαρτών τι.

[i] Κινδυνεύσας ἀκλεῶς ἀποθανεῖν,] Κινδυνεύειν *Hen.* & *Vat.*

[k] Ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν] Ἀλλ' αὐτὸν ἦ εἶναι *Hen.* ἀλλ' αὐτὸν ἦν εἰδέναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum ipse dominus nosset causam furoris Aman &c.* Quæ lectio præferenda sit, aliorum esto judicium.

[l] Υπέμενεν,] Υπέρθυμον *Hen.* & *Vat.*

[m] Τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο.] Τοὺς νόμους σου *Hen.*

[n] Προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προνοῆσαί τε τὸν Θεὸν in *Editis.*

[o] Καὶ Εσθὴρ ἡ ἱκέτευε] Ικέτευε ἦ καὶ ἡ Εσθὴρ *Hen.* & *Vat.*

[p] Καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ τοῖς ἡδέσιν] Illa καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ τοῖς ἡδέσιν ἀποτάξαμένη desunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῆς καὶ ποτοῦ τοῖς ἡδέσι legit *Grotius* ad *Esth.* c. 4. v. 16.

[q] Αποταξαμένη] Αποτάξασθαι infr. c. VIII. §. 6. SPANH.

[r] Δόξαι δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* δόξῃ in *Editis* *Aliisque.*

[s] Τῆς προτέρας ὥρας,] Τῆς τάχιον *Hen.*

[t] Παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) παροξυνθῇ in *Editis.*

[v] Τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ad ipsum vero ingrediebatur metu anxia *& solicita*. Cum autem in aspectum ejus veniret, in solio sedentis, stolis amicti regiis, ex veste variis coloribus intertexta, auro gemmisque distincta, atque ob ista, ut videre sibi visa est, terribilioris; cumque & ipse eam torvius intueretur, vultuque ira accenso, statim viribus ex metu destituitur, illisque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex consternatione pateretur, è solio desiluit, eamque ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono esse animo, nullaque mali tristioris suspicione teneri, quod ad eum non vocata accesserit. nam legem istam subditis esse latam, ipsi vero, cui commune cum illo imperium

Esther benigne à Rege excipitur. Esth.5

est, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus sceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu solveret. Illa vero, cum istis adhibitis se collegisset, "Domine, inquit, eloqui haud facile possum, quid "mihi derepente acciderit. ut enim te videbam, "magnum & pulchrum & verendum, continuo "abscedebat spiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protulisset, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Estherem confirmare ut animum resumeret & meliora exspectaret, persuasumque haberet, se vel regni dimidium, si istud posceret, ei concessurum esse. Esther vero petiit, ut una cum

Regem & Amanem ad convivium invitat. Esth.5.

Amane amico ad se comessatum veniret, nam ipsam convivium parasse dicebat. Quod cum annuisset, & *ambo* adessent, inter pocula *Rex* jussit Estherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamsi regni partem sibi dari postulaverit. At illa in crastinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, si modo cum Amane rediret ad convivium.

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

10. Rege vero *se adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egressus est, quod solus dignus sit habitus qui cum Rege ab Esthere convivio excideretur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit assequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidisset Mardochæum, de eo vehementer indignatus est: nam ipsi, in conspectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *suos* accersit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto esset in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut scilicet & ea die solus cum Rege ab ea vocatus esset ad convivium, & in crastinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, sibi displicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei suggessisset, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à

Amanes Mardochæo crucem uxoris suasu parat. Esth.5.

Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: consilio laudato, domesticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi supplicium. Et hoc quidem paratum est. Deus autem spem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum nosset eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte somnum adimit. Ille vero, nolens vigilias nihil a-

---

x Διακεκαυμένῳ] Διακεκαλυμμένῳ *Vat.*

y Παῤῥησις] Conf. supr. lib. 9. c. xi. §. 3. SPANH. Παῤῥησις, *languor.* gloss. REL.

z Καὶ τοῖς ΠΛΕΥΡΑΙΣ ὕσαις] Καὶ τῇ π. πλ. ἰσῃ *Zonar.* ταῖς ΠΛΕΥΡΑΙΣ ὕσαις legisse videtur *Epiphan.*

a Ἀχανὴς,] Ἀχανὴς, ἀφθόγγως, ἄφωνος *Hesych.* Hæc autem de gravi illo Estheræ metu & deliquio non extant in Hebr. Estheræ, nec Græco LXX. SPANH.

b Ἀπὸ ΤΗΣ ὀργῆς,] Ἐκ ΤΗΣ ὀργῆς *Vat.*

c Ὑπολαβὼν ἀνεκτάτο,] Ἀναλαβὼν *Vat.*

d Ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν,] Ita *MSS.* (& Coccejus) ὑποπτεύσειν in *Editis.*

e Εὐλαβείας] Ἡ ἢ εὐλάβεια σώζει πάντα· Sophocl. Oedip. Col. v. 116. SPANH.

f Ἀναζωπυρήσασα,] Forte ἀναζωπυρηθεῖσα. COCC.

g Ὑπεχώρει μοι τὸ πνεῦμα,] Ὑποχώρει μοι τὸ πν. *Hen.* & *Busb.*

h Πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσε.] Ἐπ' αὐτὸν *Vat.* & mox infr. hac §. ἐπ' ἐσίασιν.

i Μόνον ἠξιωδαι] Μόνος *Busb.*

k Τοσαύτης τυγχάνει] Ταύτης τυγχάνει π. τ. β. τ' τιμῆς *Hen.*

l Ζάραζαν] זרש *Hebr.* Esth. v. 10. SPANH.

m Μόνῳ,] Μόνος *Hen.*

n Καὶ κληθεὶη πάλιν] Illud κ' ἐ *MSS.*

o Ἀνασαυρῶσαι] Ἀνασαυρῶσαι (pro simpliciter cruci affigere, prout & alibi) de Hamane. REL.

p Ἑτοιμασαμένοις,] Ἑτοιμασαμένους *Hen.* & *Busb.*

q Κατηγέλα τ' Ἀμάνε πανηρᾶς ἐλπίδος·] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* καταγελᾷ in *Editis.*

r Ἀργῶς] Ἀργὸς *Hen.*

ἢ Ϲ σεμνὸν ὀπτικϕμένη τὸ κάλλος. εἰσιϕ ἢ πρὸς αὐτὴν μ' δέως. ὡς ἢ κ' πρόσωπον αὐτϕ, καθεζομένε ὅπῃ τ' θρόνε, γίνε), τ βασιλικὸν πεϕικϕμένε κόσμον, ὃς ἦν ἐκ ποικίλης μὲν ἐσθῆτος, χρυσᾶ ἢ Ϲ λίθε πολυτελᾶς, φοβερώτερον Ϲ δι' αὐτὰ μᾶλλον θεασαμένη, καί τι πρὸς εἶνε πρόσωπον αὐτῷ ἀπλῶς ἐστερημένῳ ὑπὸ τ ὀργῆς τῷ προσώπῳ. y πάρεσις δ' ἦν αὐτῷ ὑπὸ δέους λαμβάνειν· z κ' τοῖς ποδὶ πλευραῖς ἦσιν a ἀχανὴς ἐπέπεσεν, ὁ ἢ βασιλεὺς, κ' βάλλεσθαι οἰόμενος ὑπὸ θεᾶ, τὴν Ἀφίονσαν μεταβαλὲ, κ' δείσας πρὸς τ γυναῖκας, μή Ϲ πάθῃ τι τ χθονίων ὑπὸ ϲ φόβε, ἀνεπήδησεν b ἀπὸ ϲ θρόνε, κ' τ ἀγκάλας αὐτὴν c ὑπολαβὼν ἀνεκλᾶτο, καταπαυόμενός τε Ϲ προσομιλῶν ἡδέως, κ' θαῤῥεῖν παρεκάλει, κ' μηδὲν d ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἄκλητος ἔλθοι. τ γὰρ νόμον τοῦτον πρὸς τοὺς ὑπηκόους κεῖσθαι· τὴν ἢ, ὁμοίως αὐτῷ βασιλεύσειν, πᾶσαν ἔχειν ἄδειαν. ταῦτα λέγων, τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐνέπηξε τῇ χειρὶ, κ' τὴν ῥάβδον ἐξέτεινεν ὅπῃ τ αὐχένα αὐτῆς ἀφῇ τ νόμον, e ὀλαβείας αὐτὴν ἀπολύων. ἡ δ' ὑπὸ τούτων f ἀναζωπυρήσασα, "δέσποτα, εἶπεν, οὐκ ἔχω σοι τὸ αἴφνιδιον "ϲ συμβεβηκότος μοι ῥᾳδίως εἰπεῖν. ὡς γὰρ εἶδόν σε, μέγαν "κ' καλὸν Ϲ φοβερὸν, ὤθουν g ὑπεχώρει μοι τὸ πνεῦμα, κ' "κατελειπόμην ὑπὸ τ ψυχῆς." μόλις δ' αὐτῆς Ϲ ταῦτα φθεγγομένης, κ' μ' ἀσθενείας, αὐτόν τε ἀγωνία Ϲ παραχὴ καταλάμβανε, κ' τὴν Εσθῆρα δύψυχεῖν κ' τὰ κρείττω προσδοκᾶν παρεθῤῥυνεν, ὡς αὐτὸς Ϲ τὰ ἥμισυ τ βασιλείας εἰ δέοιτο τούτων ϖροχωρήσων ϲ αὐτῇ. ἡ ἢ Εσθὴρ ὅπῃ ἐσίασιν αὐτὸν μ' Αμανε ϲ φίλε h πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε. παρεσκευακέναι γὰρ αὐτὴν δεῖπνον ἔλεγεν. ὡς ἢ ἐπένθησε Ϲ παρῆσαν, μεταξὺ πίνων, τὴν Εσθῆρα ϲκέλευσεν αὖθις δηλοῦν τί βούλε) · μηδενὸς γὰρ ἀτυχήσειν, μηδ' ἂν τὸ μέρος τ βασιλείας ἐθελήσῃ λαβεῖν. ἡ ἢ εἰς τὴν ὑπόσουν ἀνεβάλλετο φράζειν αὖθις τὴν αὐτῆς βούλησιν, εἰ πάλιν ἔλθοι πρὸς αὐτὴν μ' Αμανε πρὸς ἐσίασιν.

ι'. Τῇ ἢ βασιλέως ὑποδεχομένε, ὁ Αμάνης ἐξῆλθε ϖρόθυμος, ὅτι τῷ i μόνον ἠξιῶσθαι συνδειπνεῖν τῷ βασιλεῖ ϖρὸ τῆς Εσθῆρος, κ' ὅτι μηδεὶς ἄλλος k τοσαύτης τυγχάνει ϖρὸ τοῖς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δ' ἐν τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, ὑπερηφανώκησεν· εἶδεν γὰρ αὖθις παρ' αὐτὸν θεασάμενος πρὸς τιμὴν ἐγέρετο. κ' παρελθὼν πρὸς αὐτὸν, τὴν γυναῖκα l Ζάραζαν ϲκάλεσε κ' τοὺς Φίλους. ὧν παρόντων διηγεῖτο τὴν τιμὴν, ἧς ὑ ϖρὸ ϲ βασιλέως ὑπολαῦοι m μόνος, ἀλλὰ κ' ϖρὸ τ βασιλίσσης· κ' γὰρ σήμερον ὡς δειπνήσε παρ' αὐτῇ μόνος σὺν τῷ βασιλεῖ, n κ' κληθεὶη πάλιν εἰς τὴν ὑπόσουν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶντα ἐν τῇ αὐλῇ τ Ιουδαῖον. τ ἢ γυναικὸς αὐτ' Ζαράζας εἰπούσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, κ' ϖρὸϊ ϖρὸ ϲ βασιλέως αἰτῆσαι o ἀνασαυρῶσαι τ Μαρδοχαῖον· ἐπαινέσας τὴν γνώμην, ϖροσέταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον p ἑτοιμασαμένοις, ἵνα τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς πρωΐαν Μαρδοχαίε. κ' τοῦτο μὲν οὕτω ἕτοιμον. ὁ ἢ Θεὸς q κατεγέλα τ Αμάνε ϖονηρᾶς ἐλπίδος· κ' τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἐπέρπετο τῷ γνωσομένῳ. ϲ γὰρ βασιλέως διὰ νυκτὸς ϲκείνης ἀφαιρεῖται τ ὕπνον. ὁ δ' ἐ βουλόμενος r ἀργῶς ἀπολέσαι τὴν

τὴν ἀρχυπίαν, ἀλλ' εἰς π[s] τῶν τῇ βασιλείᾳ διαφερόντων αὐτὴν ἀναλῶσαι, τὰ γραμματεῖα κομισαμένη καὶ τῶν περὶ αὐτὸν βασιλέων τὰ ὑπομνήματα καὶ τῶν [t] ἰδίων πράξεων, ἀναγινώσκειν αὐτῷ περιεπάρξεν. κομισαμένῳ δὲ καὶ ἀναγινώσκοντι, εὑρέθη τις δι' ἀρετὴν ἔν τινι γέρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἐγέγραπτο. ἕτερον δὲ διὰ πίστιν δωρεᾶς τετυχηκότα [v] μιμούμων, ἦλθε καὶ ὅτι [x] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην τοὺς ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους τῷ βασιλεῖ, ὧν Μαρδοχαῖος μηνυτὴς ἦν [y] γενόμενος. φράσαντος δὲ τοῦτο μόνον τῶν γραμματέων, καὶ [z] μεταβαίνοντος [a] εἰς ἑτέραν πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεύς, [b] πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μηδὲν εἶναι, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τὴν νυκτὸς ὥρᾳ τῶν [c] ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων ἐπυνθάνετο. μαθὼν δέ, ὡς ὄρθρος [d] ἐστὶν ἤδη, παρεσκεύασε τῶν φίλων ὃν ἂν περὶ τὴν αὐλὴν εὕρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλοῦν. ἐτύγχανε δὲ ὥστε Ἀμάνην εὑρεθῆναι. θᾶττον γὰρ τὴν σωνήθους ὥρας [d] ἐληλύθει, περὶ ὃν Μαρδοχαῖος ἐμήνυσε [e] δεησόμενος αὐτοῦ. τῶν οὖν θεραπόντων [f] εἰπόντων, ὅτι Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσκαλέσαι. εἰσελθόντος δέ, "Φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτῷ "[g] μόνον εὔνοον, συμβουλεῦσαί μοι παρακαλῶ, πῶς "ἂν τιμήσαιμί τινα σεμνόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τῆς "ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως." ὁ δὴ Ἀμάνης λογισάμενος, ἐπὶ ἂν δοῦναι γνώμην παντὶ δώσειν ὑπὲρ [h] αὐτοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον· ἐπὶ ὥστε ἀρίστην εἶναι, τοιαύτην ἐποιήσεν. εἶπε γάρ, "εἰ βούλοιο [i] τὸν ἄνθρωπον, ὃν φὴς ἀγαπᾶν, δό-"ξῃ περιβαλεῖν, ποίησον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τὴν αὐ-"τὴν ἐσθῆτα σὶ φορούντα, καὶ [k] περιαυχένιον χρυσοῦν "ἔχοντα, καὶ προάγειν τῶν ἀναγκαίων φίλων ἕνα "κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι τοιούτῳ τυγχά-"νει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ." ὁ μὲν οὖν Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [l] ἥκειν τοῦτο τὸ γέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ γνώμῃ, "πρόελθών, φησὶ, ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὴν "στολὴν καὶ τὸν φρένιον, ἐπιζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν "Ἰουδαῖον, καὶ ταῦτα σκεύασον δὸς, κήρυττε προάγων "αὐτὸν τὸν ἵππον. σὺ γὰρ, ἔφη, μοι φίλος ἀναγκαῖος, "καὶ ἴσθι λέγων ὧν χρῄζεις συμβουλος ἐμοί. ταῦ-"τα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἔστω σώσαντι μοι τὴν ψυχήν." τούτων ἀκούσας ἐπῆρε πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν δόξαν αὐτοῦ ἀνέχυσε, καὶ πλήρης [m] ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφυρᾶν, καὶ [m] τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον ὁρῶν πρὸ τῆς αὐλῆς, σάκκον ἐνδεδυμένον, ἐκέλευσεν ἀποθέμενον ἐνδύσασθαι τὴν πορφυρᾶν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς πάλης, ἀλλὰ χλευάζεσθαι νομίζων, "ὦ κάκιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶ-"πεν, ἕως ἡμῶν τῆς συμφορᾶς [n] ἐπιγελᾷς;" πυθεὶς δὲ ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἴη δεδωκὼς, ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἣν αὐτῷ παρέσχε, τοὺς [o] τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους [p] ἐλέγξας, [q] ἐνδύεται τὴν πορφυρᾶν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, καὶ περιτίθεται τὸ

gendo conterere, ſed in aliquid è ſummis imperii rebus impendere, præcepit ſcribæ ut rerum à ſe & à regibus ſui anteceſſoribus geſtarum commentarios afferret, ſibique recitaret. Cum autem eos attuliſſet & legeret, inventus eſt quidam, quòd in re aliqua egregium ſe præſtiterit, in præmium accepiſſe provinciam, cujus nomen etiam adſcriptum erat. alium vero ob fidem *ſuam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodeſtis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam. Et cum hoc tantum ſcriba dixiſſet, & ad aliud rerum geſtarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an ſcriptum haberet quid ex ea re præmii fuiſſet conſequutus. Quo reſpondente, nihil *ſcriptum eſſe*, Rex juſſit eum tacere, & quota hora noctis eſſet eos interrogabat, qui in id conſtituti erant. Cumque audiſſet quod jam diluculum eſſet, præcepit, ut ſi quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, ſibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante conſuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis ſupplicium poſceret. Cumque famuli renunciaſſent, adeſſe Amanem in atrio, *tum Rex* juſſit eum intro vocari. cui ingreſſo, "Cum norim, "inquit, te mihi amicum eſſe ſpectatæ præ cæte-"ris benevolentiæ, da mihi obſecro conſilium, "quo honore pro mea magnificentia eum afficere "debeam, quem valde diligo." Hîc Amanes ratus, quam ſententiam dixiſſet eam in rem ſuam dicturum, (ſe enim ſolum à Rege *uſque eo* amari) quam optimam eſſe exiſtimabat eam protulit. Ajebat enim, "Si hominem, quem à te dicis *adeo* "amari in magna gloria eſſe volueris, facito ut "equo vehatur, eadem qua tu veſte indutus, & "collo torquem auream habens, illumque antece-"dat aliquis ex amicis tuis neceſſariis, proclamet-"que per totam urbem, hunc ei honorem haberi, "quem Rex vult honorari." Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret iſtud ſibi datum iri præmium. Cum autem Regi hoc conſilium valde placuiſſet, "Ergo, inquit, agedum "(nam licet tibi capere equum & veſtitum & tor-"quem) quære Mardochæum Judæum, &, cum "illum iſtis donaveris, præconium facito, equum "illius antecedens. Tu enim, adjiciebat, amicus "meus neceſſarius, ea exſequere, quæ me optime "monuiſti ut fierent. Hæc autem illi à me tri-"buentur ob vitam meam conſervatam." Hiſce præter omnem ſpem auditis, animo perturbatus & conſilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *ſecum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum inveniſſet pro foribus regiæ ſacco amictum, juſſit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, ſeſe illudi exiſtimans, "ô bipedum nequiſſime, "inquit, itane irrides & ludificaris calamitates no-"ſtras?" At ubi ei perſuaſum erat, Regem hoc ei præmium perſolviſſe, pro ſalute, patefactis olim eunuchorum inſidiis, ab ipſo ſibi data, purpuram induit qua veſtiri perpetui moris erat Regi, & colle torquem accommodat, & conſcenſo equo in am-

Rex jubet ſibi legi commentarios. Eſth. 6.

Mardochæi nomen in iiſdem perſcriptum reperit.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Eſth. 6.

[s] Τῶν τῇ βασιλείᾳ] Sic *Vat.* τῶν ὧν τῇ βασ. in *cæteris.*

[t] Ἰδίων πράξεων,] Sic *MSS.* ἰδίᾳ in *Editis.*

[v] Μιμούμων,] Pro *μιμούμων* f. *μιμύντων* dona, quæ *μιμυστῆρσιν* data, ſeu indicibus majoris alicujus rei, apud Æſchyl. Eum. v. 245. *μιμυστῆρα ἀρθέγκτου.* SPANH.

[x] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην] Ita ut ſupra (§. 4.) edere viſum eſt. Hîc vero Βαγαθῷ καὶ Θεοδέστῃ habent *Baſ.* & *Gen.* Βαγαθῷ καὶ Θεοδοσίτῃ *Gall.* & *Vat.* Γαβαθῶον καὶ Θεοδέστῃ *Hen.*

[y] Γενόμενος.] Γεγενημένος *Hen.* & *Busb.*

[z] Μεταβαίνοντος] Μεταβάντος *Busb.* & *Zonar.*

[a] Εἰς ἑτέραν πρᾶξιν,] Ἐφ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.*

[b] Πυθόμενος εἰ μὴ] Πυνθανόμενος *Hen.* & *Zonar.*

[c] Ἐπὶ τούτῳ] Εἰς τοῦτο *Vat.*

[d] Ἐληλύθη,] Εἰσεληλύθη *Vat.*

[e] Δεησόμενος αὐτοῦ.] Διαθησόμενος *Busb.*

[f] Εἰπόντων,] Φραζάντων *Hen.*

[g] Μόνον εὔνοον,] Μόνον non agnoſcit *Epiphan.*

[h] Αὐτοῦ·] Ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.* αὐτῷ in *Editis.*

[i] Τὸν ἄνθρωπον] Τοῦτον τὸν ἀνθρωπον *Hen.* & *Busb.*

[k] Περιαυχένιον χρυσοῦν] Conf. ſupr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH. Περιαυχένιον, *liliolum* gloſſ. REL.

[l] Ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔχειν in *Editis.*

[m] Τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον.] Conf. ſupr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

[n] Ἐπιγελᾷς;] Ἐγγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπιγελᾷς *Vat.*

[o] Τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους] Ita *MSS.* τότε in *Editis.*

[p] Ἐλέγξας,] Ἐλέγξαντα *Hen.* ἐλεγξαμένου *Busb.*

[q] Ἐνδύεται] τὴν πορφυρᾶν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει,] Conf. ſupr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege consequuturum "esse, qui ab illo amabitur & honore dignus ha-"bebitur." Cumque urbem circuitu perlustrassent, Mardochæus quidem ad Regem se recipit, Amanes vero præ pudore domum se contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigissent, narravit. Cui illi dixerunt, non posse in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipso stare.

Esther Amanem apud Regem accusat. Esth. 7.

11. Adhuc autem eis ista inter se loquentibus, adfuere Estheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, visa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæsivit quam ob rem in promptu eam posuerant, cumque didicisset Reginæ avunculo *eam paratam esse*, fore enim ut Amanes ipsum à Rege postularet ad supplicium, tunc quidem silebat. Cæterum postquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogasset Reginam ut ipsi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuscunque desiderio teneretur id impetratura esset: cœpit populi periculum deplorare, seque cum gente sua dicebat exitio addictam esse, & ideo *nunc* de istis verba facere. neque enim se molestiam ei creaturam fuisse, si in amaram servitutem ipsos vendi jussisset. malum enim hoc leviusculum. Itaque supplex orabat ut ab istis liberarentur. Cum autem Rex quæsivisset, quisnam ista patraverat, tum demum Amanem palam accusabat; atque hunc, quod animo esset in eos maligno, insidias struxisse arguebat. At ubi Rex, hisce perturbatus, se è convivio in hortos proripuerat, Amanes Estherem orare cœpit, & obsecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat se in periculo esse. Cumque in Reginæ lectum prolapsus esset eique supplicaret, Rex ingressus, & hoc viso magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum scelestissime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus invenisset crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipsi famulum ejus interrogatum dixisse, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine esse quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipsi constituere supplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: jussitque ut è vestigio de cruce ista suspensus mortem obiret. Unde mihi subit mirari *Dei* numen, & sapientiam ejus & justitiam vel ex hoc uno colligere; quod non solum Amanis improbitatem *merito* affecerit supplicio, sed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat,

Rex ira accensus in Amanem.

ωρειαχένιον, καὶ ὀπιβὰς ὀπὶ τ ἵππον ἐν κύκλῳ [r] περιήλθε τὴν πόλιν, Αμάνε πορεύονται ⊖ ∈ κηρύσσοντος ⊖, ὅτι "[s] ταῦτ' ἔσται ποιεῖν ὃν ὁ βασιλεὺς [t] αὐτῷ, ὃν ἂν εὔρῃ "καὶ τιμῆς [v] ἄξιον δοκιμάσῃ." ἐπεὶ δ' ἐκπεριῆλθον τὴν πόλιν, ὁ μὲν Μαρδοχαῖος εἰσῆσι πρὸς τ βασιλέα· Αμάνης δ' ὑπ' αἰσχύνης [x] πρὸς αὐτὸν ὡδαγίνετο, καὶ μὴ δακρύων τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς φίλοις τὰ συμβεβηκότα [y] διηγεῖτο. [z] οἱ δ' οὐκέτ' ἀμυνάσθαι τ Μαρδοχαῖον ἔλεγον δυνήσεσθαι, τ γὰρ Θεὸν εἶναι σὺν αὐτῷ.

ια'. Ταῦτα δ' τούτων ἔτι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλουμένων, ἦκον οἱ τ Εσθήρ ⊖ εὐνοῦχοι τ Αμάνῃ ὀπὶ τὸ δεῖπνον ὀπιστεύδοντες. [a] Σαβουχάδας τε τ εὐνούχων εἷς, ἰδὼν τ ξυλον ὀρθὸν ἐν τῇ Αμάνε οἰκίᾳ πεπηγότα, ὃν ὀπὶ Μαρδοχαῖον παρεσκεύακεσαν, καὶ πυθόμενος ⊖ παρά τινος τ οἰκετῶν [b] ὀπὶ τί τοῦτον ἦσαν ἑτοιμασάμενοι, γνοὺς [c] δὲ ὡς ὀπὶ τ τ βασιλίσσης θεῖον, τ γὰρ Αμάνῃ μέλλειν αὐτὸν αἰτεῖσθαι παρὰ τ βασιλέως πρὸς τιμωρίαν, πάντα μὲν ἡσυχίαν ἦγεν. ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς, μετὰ τ Αμάνε ἀναχωρήσας, ἠξίου τὴν βασίλισσαν λέγειν αὐτῷ, τίνος βούλεται [d] δωρεᾶς [e] ὀπιτυχεῖν, ὡς ληψομένῃ ὅπερ ἂν ὀπιθυμίαν ἔχῃ· τ δὲ λαὸν κίνδυνον ἀπωδύρετο, καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἔλεγε μετὰ τ ἐθνους ἐκδεδόσθαι, διὸ καὶ περὶ ταύτων τὰς λόγους. ὃ γὰρ ἂν ἠνωχληκέναι αὐτῷ, εἰ πρὸς δουλείαν πικρὰν ἐκέλευσεν αὐτοὺς [f] ἀπεμπολῆσαι. μέτριον γὰρ τοῦτο τὸ κακόν. παρεκάλει τε τούτων ἀπαλλαγῆναι. ἐρωτήσαντος δὲ τ βασιλέως ὑπὸ τίνος εἴη ταῦτα γεγυμνασμένα, κατηγόρει τὸ λοιπὸν ἤδη φανερῶς [g] τ Αμάνε· καὶ τοῦτον, ὄντα πονηρὸν ἐπ' αὐτοὺς, κατεσκευακέναι τῷ [h] ὀπιβούλῳ [i] ἤλεγχε. παροχθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τ βασιλέως, καὶ ἀναπηδήσαντος εἰς τοὺς κήπους ἐκ τ συμποσίου, τ Εσθήρ ⊖ ὁ Αμάνης ἤρξατο δεῖσθαι, καὶ προσκαλεῖν [k] συγγνώναι τ ἡμαρτημένων. συνῆκε γὰρ αὐτὸς ἐν κακοῖς ὤν. [l] ὀπί τε τ κλίνης [m] αὐτῆς αὐτῇ πεσόντος, καὶ τῷ βασίλισσαν προσκαλουμένου, ἐπιστραφεὶς ὁ βασιλεὺς, [n] καὶ πρὸς τῷ ὄψιν ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς, εἶπεν, ὦ κάκιστε [o] πάντων ἀνθρώπων, καὶ βιάζεσθαί μοι τὴν γυναῖκα ὀπιχειρεῖς; Αμάνε δὲ πρὸς τοῦτο καταπλαγέντος ⊖, καὶ μηδὲν ἔτι φθέγξασθαι δυνηθέντος ⊖, καὶ [p] Σαβουχάδας ὁ εὐνοῦχος ⊖ παρελθὼν κατηγόρει [q] τοῦ Αμάνου, ὡς εὕροι ξυλον ὀρθὸν ὀπὶ τ οἰκίας αὐτοῦ παρεσκευασμένον ὀπὶ Μαρδοχαῖον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πεπυσμένῳ τ οἰκέτου εἰπεῖν, ὅτι καλέσων αὐτὸν ὀπὶ τὸ δεῖπνον ἔλθοι πρὸς αὐτόν. εἶναι δὲ τ ξυλον ἔλεγε πενήκοντα πήχεων τὸ ὕψος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, οὐκ ἄλλῃ τιμωρίᾳ [r] περιβαλεῖν ἔκρινε τ Αμάνῃ, ἢ τῇ κατ' Μαρδοχαίου πεπονημένῃ· καὶ κελεύει [s] ὡδὶ προσηλωθῆναι αὐτὸν [t] ἐξ ἐκείνου τοῦ ξυλου ἀναπεπαμένον δοθῆναι. ὅθεν ἐπέρχεταί μοι τὸ θεῖον θαυμάζειν, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην καταμανθάνειν, μὴ μόνον τ Αμάνου κολάσεως πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ τ καθ' ἄλλου μεμηχανημένου τιμωρίαν,

r Περιῆλθε τὴν πόλιν,] Sic *MSS.* περιείη in *Editis.*
s Ταῦτ' ἔσαι] Ita *MSS* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' ἔσαι in *Editis.*
t Αὐτῷ,] Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat *Busb.* αὐτῷ malui reponere quam (ut in *Editis* factum est) subintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum.
v Αξιον δοκιμάσῃ.] Αξιον ὑπαρχοντα δοκ. *Vat.*
x Πρὸς αὐτὸν ὡδαγίνετο,] Ita *Busb.* πρὸς αὐτὸν ἀδαγίνετο in *Editis Aliisque.* Επέρχεται δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλὴν, Αμὰν δὲ ὑπέρχεται εἰς τὰ ἴδια LXXII. *Aman autem ad se recedens* vertit *Epiphan.* Αμὰν δὲ οἴκοι ὑπέρχεται *Zonar.*
y Διηγεῖτο.] *Al.* διηγεῖτο.
z Οἱ δ' οὐκέτ' ἀμυνάσθαι] Η δ' οὐκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγεν *Hen.*
a Σαβουχάδας] Αβουχάδας τε *Vat.* & *Gall.* Σαβυχάνης δὲ *Busb.* Βουγαθὰν LXXII. HUDS. Quod nomen non legitur in hac historia Esth VII. 11. תרבונה LXX. v. 9. Βουγαθὰν *Rufin.* Ut hoc loco *Sabuchadas.* SPANH.
b Επὶ τί τοῦτον] Επὶ τίνα *Vat.* atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit *cujus causa.*
c Διὰ ὡς ἐπὶ τ τ βασιλίσσης θεῖον,] Διὰ non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*
d Δωρεᾶς] Παρ' αὐτοῦ δωρεᾶς *Hen.*
e Επιτυχεῖν,] Τυχεῖν *Vat.*
f Απεμπολησθῶσι.] Lib. VI. Antt. c. X. §. 2. ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ὥσπερ τῶν θνητῶν, μᾶλλον ἢ σωοποιεῖν· ἀπεμπολητὴς Lycophron. p. 61. SPANH.
g Τοῦ Αμάνου·] Illud δὲ è *Cod. Vat.*
h Επιβουλῷ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* βουλῇ in *Editis.*
i Ηλιγχε.] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἔλεγε in *Editis.* ἠλίγχθαι *Hen.*
k Συγγνῶναι τ ἡμαρτημένων.] Συγγνώμην *Vat.*
l Επί τε τ κλίνης] Επειτ' ἐπὶ κλ. *Hen.*
m Αὐτῆς αὐτῇ πεσόντος ⊖] Αὐτῆς deëst *Vat.* & *Vet. Interpr.*
n Καὶ πρὸς τῷ ὄψιν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς deëst *Editis.*
o Πάντων ἀνθρώπων,] Ανθρώπων post πάντων non agnoscunt *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*
p Σαβαχάδας ὁ εὐνοῦχος ⊖] Σαβαζάνης in uno *Cod. Vat.* Αζιχαδὴς in altero. Εμανὰς *Busb.* Forsan legendum Χεβωνᾶς. nam *Hebraïs* est *Charbona.*
q Τοῦ Αμάνου,] Αὐτοῦ pro δὲ Αμάνου habet *Busb.*
r Περιβαλεῖν] Περιβάλλειν *Vat.*
s Παρόχθημα] Conf. supr. lib. 10. c. 8. §. 2. SPANH.
t Εξ ἐκείνου δὲ ξυλου] Ita *MSS.* ἐξ ἐκείνου ξυλοῦ κρεμασθέντα in *Editis.*

εἶαν, πρότερον ἐκείνῳ ποιήσωσιν εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις [v] μαθεῖν ἅτοις γνῶναι παρεχηκότος, ὡς ἃ καθ' ἑτέρου τις παρεσκεύασε, ταῦτα λανθάνει καθ' ἑαυτοῦ πρῶτον ἑτοιμαζόμενον.

ιϛ'. Ἀμάνης μὲν οὖν [x] ἀμετρήτως τῇ τοῦ βασιλέως χρώμενος τιμῇ, τὸν διεφθαρμένον τρόπον· τῇ δὲ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἐχαρίσατο τῇ βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δὲ προσκαλεσάμενος· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν Ἐσθήρ· ὃν ἔδωκεν Ἀμάνης δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [y] δωρεῖται δὲ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὴν Ἀμάνου κτῆσιν· καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ περὶ τὴν ζωὴν φόβου τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, δηλοῦσα τὰ γεγραμμένα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπὸ Ἀμάνου τοῦ [z] Ἀμαδάθου. τὴν γὰρ πατρίδα αὐτῆς ἀφανισθείσης, καὶ τοὺς ὁμοφύλους [a] ἀπολομένους, οὐκ ἂν ὑπομένειν τὸν βίον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [b] ἐπιτηδεύσειν, μηδ' οἷς βούλεται ἐναντίον ἔσεσθαι· γράφειν δὲ ἃ βούλεται προστάξαι περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκείνῳ ὃν τοῦ βασιλέως ὀνόματος, καὶ σημηναμένῳ αὐτοῦ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τὰς γὰρ ἀναγινωσκομένας τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαντῆρος ἠσφαλισμένας ἐπιστολὰς, οὐδεὶς τῶν ἐγγεγραμμένων [c] ἐναντιώσεσθαι. μεταπεμψάντας οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, τοῖς τε [d] οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιπέντε σατραπῶν ἡγουμένοις. τὰ δὲ γεγραμμένα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. "[e] Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ "τοῖς ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μεγάλην "δεργεσίας, καὶ τιμῆς ἰδίου δι' ὑπερβολὴν [f] τῆς χρησό- "τητος τῶν παρεχόντων [g] σκαρπῶντο, οὐκ εἰς τοὺς "ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ' ἤδη αὐτοὺς ἀ- "δικεῖν ὠκνησαν τοὺς δυεργετουμένους, τὸ δυσχάριστον ἐξ "ἀνθρώπων ἀφαιροῦντες· καὶ δι' ἀπειροκαλίαν [h] τῶν "οὐκ ἐξ ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, κόρον εἰς τοὺς αὐτοὺς "ἀφέντες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ὑπὸ τούτοις νομίζουσι, καὶ "τὴν ἐξ αὐτοῦ διαφεύξεσθαι δίκην. ἔνιοι δὲ τούτων προσα- "σίαν πραγμάτων ὑπηρετήσεις παρὰ τῶν φίλων, καὶ "μῖσος ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, παραλογισάμενοι "τοὺς κρατοῦντας, ψεύδεσιν αἰτίαις καὶ διαβολαῖς "ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [i] ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλαβεῖν, "ὑφ' ἧς σκυθρώπασαν ὀπολέσθαι. [k] τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ "τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλ' ἐκ τῶν παρὰ τοῖς ἡμετέροις "ὄψεις τετολμημένων· ὡς διαβολαῖς μὲν καὶ κατη- "γορίαις μὴ προσέχωμεν ἔτι τοῦ λοιποῦ, μηδ' οἷς ἕτεροι "πείθειν ὑπάρχουσι, κρίνωμεν δὲ ὅσα τις αὐτὸς οἶδε πε- "πραγμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ᾖ τοιαῦτα, χαίρε- "σθαι δὲ ἂν ἑτέρως ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ "τοῖς λέγουσι προσηκόμενον. ὡς μὲν οὖν Ἀμάνης [l] Ἀμα- "δάθου μὲν παῖς, Ἀμαληκίτης δὲ τὸ γένος, [m] ἀλλό- "φυλος ὢν τοῦ Περσῶν αἵματος, ὑπεξενωμένος ἡμῖν ἀ- "πηλλαγμένος τε τοῦ [n] ἅπαντας χρηστότητος, ὑπὸ τοσοῦτον

ipſum plectendum eſſe curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo inſcius in ſe paraverit.

Eſther meritis aucta à Rege. Eſth. 8.

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abuſus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad ſe acciviſſet (nam & Regi indicaverat Eſther, quæ ſibi cum eo intercederet neceſſitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipſum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita eſt poſſeſſiones Amanis; Regique ſupplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii ſui* regiones ſcripta miſerat Amanes Amadathæ filius. nam patria ſua ad vaſtitatem redacta, ſuiſque populariboſ peremptis, vitam ſibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus eſt, ſe nihil quod ipſi diſpliceret data opera facturum eſſe, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: juſſitque de Judæis ſcribere quod ſibi viſum fuerit Regis nomine, ejuſque ſigillo ſignatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epiſtolas regio ſigillo munitas leget, iis quæ ſcripta fuerint vel minimum adverſaturum eſſe. Scribis itaque regiis accerſitis, præcepit eis pro Judæis ſcribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam uſque, centum & viginti ſeptem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum ſcriptæ ſunt. "Rex "magnus Artaxerxes principibus, & iis qui ſtant "à nobis, ſalutem. Multi magnitudine beneficio- "rum, & honoris ex nimia largientium benignita- "te in eos collati, non ſolum inferiores injuria co- "nantur afficere, ſed & in ipſos ſuos beneficos ma- "lum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex "hominibus tollentes; &, inepta ex inſperata fe- "licitate inſolentia elati, opum abundantiam in il- "los convertentes quorum beneficio iis aucti ſunt, "iſta Deo latitura eſſe arbitrantur, ſeque manus "ejus ultrices evaſuros. Ex his vero quidam, ab "amicis rebus adminiſtrandis admoti, & privato "in nonnullos odio flagrantes, deceptis iis quos "penes ſummum eſt imperium, falſis criminibus "& calumniis effecerunt ut in innoxios ira efferrentur, ex qua ſalutis diſcrimen adierunt. id quod "adeo cernere licet, non ex iis quæ de rebus an- "tiquis memoriæ prodita ſunt aut quæ fama & au- "ditione accepimus, ſed iſtis ex facinoribus quæ "ante oculos noſtros audacter patrata ſunt: quo "deinceps operam demus, ut calumniis & crimi- "nationibus fidem non habeamus, iiſve quæ alii "nobis perſuaderi volunt; ſed ea dijudicare quæ "nobis in notitiam veniunt, atque in illa animad- "vertere, ſi pœnam commeruerint, diverſaque ab "his præmio afficere, rebus ipſis intendentes non "aliorum ſermonibus. Equidem ſimulac Amanes, "Amadathæ filius, genere Amalecita, à Perſarum "ſanguine alienus, & à nobis hoſpitio exceptus, no-

Petiit à Rege ut Amanis decretum reſcindatur. Eſth. 8.

Artaxerxis litera, quibus Amanis edictum reſcindit. Eſth. 8.

[v] Μαθεῖν ἅτους] Forſan μαθεῖν ἅτως καὶ γνῶναι.

[x] Ἀμετρήτως] Ita cum *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀμετρήτῳ τῇ παρὰ *Vat.* ἀμετρήτῳ θεῷ in *Editis*.

[y] Δωρεῖται] Δίδωσι *Busb.*

[z] Ἀμαδάθου,] Ἀμαθάδου *Vat.* tam hîc quam infra. Σαμαδάκου *Hen.*

[a] Ἀπολομένους,] Ἀποκυμβῶν *Hen.*

[b] Ἐπιτηδεύσειν,] Præteritum pro futuro aut præſenti: quod Græcis familiare eſſe oſtendit *Vigerus*.

[c] Ἐναντιώσεσθαι.] Ἐναντιώσασθαι *Hen.* & *Gall.*

[d] Οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν,] Nota, Οἰκονόμοι καὶ Ἄρχοντες *Ruſinus* Primates & Magiſtratus. Sic LXX. Eſth VIII. 9. SPANH.

[e] Βασιλεὺς μέγας] Literæ Artaxerxis quæ in Verſ. LXX. Eſth. VIII. poſt v. 12. Sed paullo aliter, quàm hic apud Joſephum. SPANH.

[f] Τῆς χρηστότητος τῶν παρεχόντων] Ita *Hen.* in *reliquis* deſideratur.

[g] Ἐκαρπῶντο,] Ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἐκαρποῦντο, μεῖζον ἐφέροντας, καὶ οὐκ εἰς τοὺς &c.

[h] Τῶν οὐκ ἐξ ὧν] Id eſt, ὧν ὑ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum eſſe monuit Cl. *Lowthius*.

[i] Ἠδικηκότων ὀργὴν] Ἀδικηκότων in *Editis Aliiſque*. ἀδικούντων *Hen.*

[k] Τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων,] Τοῦτο δ' οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀκοὴ γνώσεσθαι *Hen.* Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ res & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia depravantur.* & ſic deinceps prout in *vulgata* verſione *Bibliorum*.

[l] Ἀμαδάθου] Ἀμαδάθου παῖς, Ἀμαληκίτης τὸ γένος *Hen.* Ἀμαθάδου pro Ἀμαδάθου habet *Vat.*

[m] Ἀλλόφυλος ὢν] *Apocrypho* libro *Eſtheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότριος δὲ τοῦ Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρηστότητος, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν.

[n] Ἁπαντας χρηστότητος,] Ita pro ἅπαντα *Editorum* in *Codd. Busb.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Eſth.* c. 16. v. 11. ἵνα τύχῃ ἧς ἔχομεν πρὸς πάντ' ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον &c.

"noſtra uſus eſt humanitate, qua erga omnes præ-
"diti ſumus, eouſque ut pater noſter poſtea ap-
"pellaretur, & conſtanter ab omnibus coleretur,
"& regios honores ſecundum nos ab omnibus con-
"ſequeretur, felicitatem *ſuam* ferre non potuit,
"neque bene & ſapienter fortunæ magnitudinem
"temperare & moderari, ſed conatus eſt nos, qui-
"bus poteſtatem *ſuam* acceptam debet, regno pri-
"vare & ſpiritu, Mardochæum optime de nobis
"meritum & conſervatorem noſtrum, & Eſtherem
"vitæ noſtræ dimidium regnique ſociam nefarie &
"inſidioſe poſtulando ad necem. Hoc enim pa-
"cto, cum nos amicis orbaſſet, imperium ad alios
"transferre voluit. Nos vero, cum animadverte-
"rimus Judæos, ab iſto ſcelerato ad exitium pro-
"ditos, non eſſe maleficos, ſed optimis legibus &
"inſtitutis vivere, Deoque deditos eſſe, qui & no-
"bis & majoribus noſtris imperium conſervavit,
"non ſolum illos à pœna abſolvimus, cui eos ſub-
"jecerunt literæ non ita pridem ab Amane miſſæ,
"quibus ſi non attendatis recte facietis: verum-
"etiam volumus ut eos omni honore proſequami-
"ni, nam eum qui iſtas in illorum perniciem ex-
"cogitavit ad portas Suſorum crucifigendum cu-
"ravimus cum tota ſua familia, Deo, qui videt o-
"mnia, iſtas ei pœnas infligente. Vos autem ju-
"bemus, ut, epiſtolæ *hujus* exemplo locis omni-
"bus regni noſtri propoſito, ſinatis Judæos, ſuis
"utentes legibus, pace vivere, illoſque adjuvetis
"in eis (à quibus adverſis *ſuis* temporibus injurias
"acceperunt) ulciſcendis eadem die, videlicet de-
"cimatertia menſis duodecimi qui eſt Adar. Hanc
"enim diem Deus pro funeſta dedit eis ſalutarem.
"Sitque illis quidem læta, qui nobis bene volunt,
"monumentum vero ultionis de inſidiarum ma-
"chinatoribus. Volumus autem civitati & genti
"omni notum eſſe, quod, quæcunque iſtis ſingu-
"lis quæ ſcripta ſunt non fuerit obſequuta, ferro
"& igni vaſtabitur. Atque hæ literæ *palam* pro-
"ponantur in omnibus imperii noſtri regionibus,
"ſintque *Judæi* omnes ad eam diem parati ſuos
"ulciſci adverſarios.

Mardochæus à Rege honoratus. Eſth. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perferebant, è veſtigio profecti itinera ſuſcepta conficiebant. Mardochæus vero cum *in publicum* prodiiſſet regia veſte amictus & corona aurea & torque circumdatus, Judæi Suſiani, ubi eum conſpexerant adeo honoratum à Rege, ejus felicitatem ſibi cum illo communem eſſe exiſtimarunt. *Ingens* præterea gaudium & lumen ſalutare, regis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaſerat, pudenda circumcidentes, ſibi ſecuritatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem menſis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dyſtrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipſis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud ſatrapas & tyrannos & reges & ſcribas; nam formidine Mardochæi neceſſe habuerunt modeſte ſe gerere.

Judæi adverſarios ulciſcuntur. Eſth. 9.

Poſtquam vero Regis literæ per omnes ditionis ſuæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Suſenſis civitatis Judæi ex inimicis ſuis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex per-

"ὡς πατέρα μὲν τὸ λοιπὸν προσαγορεύεσθαι, καὶ πρὸς-
"κυνούμενον ὑφιστᾶν, καὶ μετ' ἡμᾶς τὰ δεύτερα τῆς
"βασιλικῆς τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τὴν δυ-
"τυχίαν οὐκ ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγε-
"θος τῶν ἀγαθῶν ἐταμίευσεν· ἀλλὰ τῆς βασιλείας
"ἐπεβούλευσέ με καὶ τῆς ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τῆς ἐξου-
"σίας, ἀφελέσθαι, ὁ τὰ εὐεργέτην μὲν καὶ σωτῆρα Μαρ-
"δοχαῖον, καὶ τὴν κοινωνὸν ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τῆς βα-
"χῆς εὐθῆρα κακούργως καὶ μὴ ἀπάτης πρὸς ἀπώλειαν
"αἰτησάμενον. τούτῳ γάρ με τῷ τρόπῳ τῶν δυνάντων
"ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν.
"ἐγὼ δὲ τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀλιτηρίως πρὸς ἀπώλειαν ἐκδοθέν-
"τας Ἰουδαίους, οὐ πονηρὸς καταγνοὺς, ἀλλὰ τὰ ἄ-
"μεινον πολιτευομένους τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ πρόσφορε-
"χοντας, ὃς ἐμοί τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βα-
"σιλείαν διεφύλαξεν, οὐ μόνον ἀπολύω τῆς ἐκ τῶν
"προσαπεσταλμένων ὑπὸ Ἀμάνου γραμμάτων τιμωρίας,
"οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέχοντες, ἀλλὰ καὶ τιμῆς
"αὐτοὺς ἁπάσης τυγχάνειν βούλομαι, καὶ τὰ ταῦτα κατ'
"αὐτῶν μηχανησάμενον, πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἐν Σούσοις ἀ-
"νεσταύρωσα μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ πάσης ἐφορῶντος θεοῦ
"ταύτην αὐτῷ τὴν δίκην ὑπεβαλόντος. κελεύω δὲ ὑ-
"μᾶς, τὸ ἀντίγραφον τῆς ὑπατολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπα-
"σαν τὴν βασιλείαν, τοὺς Ἰουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις
"νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐ-
"τοῖς, ὅπως τοὺς ἐν οἷς ἠτύχησαν καιροῖς ἀδικήσαντας
"αὐτοὺς ἀμυύωνται, [P] τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου
"μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδάρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ
"αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σωτήριον πεποίηκεν.
"ἔστω δὲ ἀγαθὴ μὲν τοῖς φίλοις ἡμῶν, ὑπόμνησις δὲ
"τῶν ὑπεβουλευσάντων κολάσεως. εἰδέναι μέντοι βού-
"μαι, καὶ πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, κἂν τοῖς γεγραμμένοις
"τινὸς παρακούσῃ, ὅτι καὶ [q] πυρὶ ἐν σιδήρῳ δαπανηθή-
"σεται. τὰ μέντοι [r] γεγραμμένα προτιθήτω καθ' ὅλης
"τῆς ἡμῖν ὑποτασσούσης χώρας, καὶ παρασκευαζέσθωσαν πάν-
"τως εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς
"μετέλθωσιν.

ιγ'. Οἱ μὲν οὖν [s] ἱππεῖς, οἱ τὰς ὑπατολὰς ἀφικνούμε-
νοι, σὺν ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἦνυον. ὁ
δὲ Μαρδοχαῖος, [t] ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ
τὸ στέφανον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὸ σκῆπτρον περιθέμενος προῆλθεν,
ἰδόντες αὐτὸν ὅτως τετιμημένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἱ ἐν Σού-
σοις ὄντες Ἰουδαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν ἀπειλὴν αὑτῶν.
χαρὰ δὲ σωτήριον φέγγος, ἐκπεμφθέντων τοῦ βασιλέως
γραμμάτων, καὶ τὴν κατὰ πόλιν τῶν Ἰουδαίων δὲ τὴν κατὰ χώραν
[v] περιέσχεν· ὡς [x] πολλὰ δὲ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἀφ' ὧν [y] ἐν τοῖς Ἰου-
δαίων φόβον περιτεμνόμενα [z] τῷ αἰδοῖ, τὸ ἀκίνδυνον αὐτοῖς
ἐκ τούτου πεπορίσαντο. καὶ γὰρ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς τῆς τρις-
καιδεκάτης, ὃς κατὰ μὲν Ἑβραίους [a] Ἀδὰρ καλεῖται, κατὰ δὲ Μα-
κεδόνας Δύστρον, οἱ κομισάντες τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα
ἐδήλουν, ὅπως καθ' ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν
ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπολέσωσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν σατραπῶν
καὶ οἱ τύραννοι [b] καὶ οἱ βασιλεῖς δὲ γραμματεῖς εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς
Ἰουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς
σωφρονεῖν. τοῦ δὲ γράμματος τοῦ βασιλικοῦ ἀφὶ πάσης τῆς
[c] ὑπ' αὐτῷ χώρας γνωμένης, συνέπεσεν ὥστε τοὺς ἐν Σούσοις
Ἰουδαίους ἀποκτεῖναι τῶν ἐχθρῶν περὶ πεντακοσίους. τοῦ δὲ βασι-
λέως

• Τὸν ἐπιγέντων μὲν] Oroſangæ ἐπιγεγέ) τ Πέρσαι βασιλέων. REL.

p Τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδαρ,] Conf. ſupr. §. 6. SPANH.

q Πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσε)] Conf. lib. 10. c. 7. §. 4. λιμῷ δαπανηθείς· SPANH.

r Γεγραμμένα προτιθήτω] Γράμματα *Hen.* & *Busb.*

s Ἱππεῖς,] Ἱππεῖς οἱ τὰς ἐπιστολὰς ἀφικνούμενοι *Vat.*

t Ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν,] Illud ὡς deeſt *Hen.* & *Busb.* & mox (hac §.) ἰδόντες δὲ αὐτὸν habent.

v Περιέσχεν·] Ita cum *Epiphanio.* ἐπέσχεν in *Editis Aliiſque.* εἶχεν *Hen.*

x Πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν,] Πολλοὶ τῶν ἐθνῶν LXXII.

y Ἐκ τῶν Ἰουδαίων φόβου περιτεμνόμενα] In Hebr. VIII. 17. multi è populis terræ Judaïzantes. SPANH.

z Τῷ αἰδοῖ,] Τὰ αἰδοῖα *Busb.*

a Ἀδὰρ καλεῖται, κατὰ Μακεδόνας Δύστρον,] Ἀδὰρ Macedonibus Δύστρος infr. lib. XII. c. 10. § 5. SPANH.

b Καὶ οἱ βασιλεῖς] Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII.

c Ὑπ' αὐτῷ χώρας γνωμένης,] Ὑπ' αὐτὸν *Vat.*

d Τοῦ

λέως [d] τ̃ τ̃ ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλ ἀριθμὸν ἐσθῆσι, καὶ ὡς ἐπὶ τ̃ χώρας τί πο εἴη γεγονὸς διαπορουῦτ, [e] καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις [f] ἐπ' αὐτοὺς ψυέσ βούλε πωθαιομένους, [g] πρωχθήσεσ γὰ, παρεκάλεσεν ἐπὶ ἐκπλῶαι τοῖς Ιουδαίοις ἐ τῇ ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὕτω χρήσασ τοῖς καταλφθεμένοις τ̃ ἐχθρῶν, [h] καὶ τοὺς δέκα τοῦ Αμάνε παῖδας ἀνασωρῶσιν. καὶ τοῦτ μὲν προσέταξε τοῖς Ιουδαίοις ὁ Βασιλεὺς, μηδὲν ἀντιλέγειν Εσθῆι βουλόμε. οἱ δ πάλιν συγραφέντες [i] τῇ τετράδι ἐ δεκάτῃ τοῦ Δύσρε μηνὸς, ἀπέκτειναν τ̃ ἐναντίων ὡς [k] τριακοσίους, καὶ οὐδενὸς τ̃ ἐκείνοις ὑπαρχόντων ἥψαντο κτημάτων. ἀπέθανον δ ἐ, κατ τ̃ ἐν τῇ χώρᾳ ἐ τ̃ ἄλλαις πόλεσιν Ιουδαίων, τ̃ ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἐπιμανισμύριοι ἐ πεντακισχίλιοι. καὶ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τῷ δ ἐχομένῳ ἑορτάσιμον ἐποίησαν. ὁμοίως δ ἐ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ιουδαῖοι [l] τῷ τετράδι ἐ δεκάτῳ, καὶ τῷ ἐχομένῳ ἔ αὐτ μηνὸς συναθροισθέντες ἀνεπήσαν. ὅθεν ἐ νυῦ [m] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκυμένῃ Ιουδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, διαπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε δ Μαρδοχαῖ τοῖς ἐν τῇ Αρταξέρξ βασιλέως ζῶσιν Ιουδαίοις, ταύτας φυλάσσειν τὰς ἡμέρας, καὶ ἑορτὴν ἄγειν αὐτὰς, καὶ τοῖς ἐκγόνοις παραδοῦναι, τ̃ πρὸς πάντα διαμεῖναι τ̃ χρόνον τὴν ἑορτὴν, ἕνεκα τ̃ ἐ μὴ λήθῃ παραπολέσασ. μελήσαντας γὰ αὐτὰς ἐν ταύταις διαφθείρεσασ ἔ ἡμέραις ὑπὸ Αμάνε, δίκαια ποιῆσιν, εἰ διαφυγόντες μὲν τ̃ κίνδυνον ἐν αὐταῖς, τοὺς δ' ἐχθροὺς τιμωρησάμενοι, [n] φυλαξαντηρήσουσ) αὐτὰς, ὀχλήσουσιν τῷ Θεῷ. διὰ ταῦτα μὲν [o] οἱ Ιουδαῖοι τὰς προφημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, προσαγορεύοντες αὐτὰς [p] Φρουραίους. ὁ δ Μαρδοχαῖ μέγας τε ἐν τ̃ λαμπρὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ συνδιέπτεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, διαπολαύων ἅμα ἐ τ̃ κοινωνίας τ̃ βίου τῇ βασιλίσσῃ. ἐν δ ἐ τοῖς Ιουδαίοις τὰ πράγματα δι' αὐτὸν ἀμείνω πίστης ἐλπίδος. καὶ τὰ μὲν τότοις, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, συμβάντα τοῦτον εἶχε τ̃ τρόπον.

emptorum in urbe numerum Eſtheri retuliſſet, & in provinciis quid actum fuiſſet *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam poſtridie liceret ita inimicos qui ſupereſſent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum eſt, nolente Eſtheri quidquam contradicere. Illi vero rurſum conglobati decima quarta die menſis Adaris ex adverſariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaſerunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adverſariorum ſeptuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem menſis decima tertia facta eſt, ſequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Suſenſes congregati, decima quarta die & ſequenti ejuſdem menſis conviviis verſabantur. Unde hodieque omnes per totum terrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter ſeſe fercula miſſitantes. Scripſit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot ſub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret feſtiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum abfuiſſent ab interitu, quam ipſis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, ſi periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hoſtes ſuos ulti, eos obſervent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi ſupra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illuſtri apud Regem, & ejus in imperio adminiſtrando ſocius, vitæque cum Regina ſocietatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam ſperare poterant. Atque hæc fere ſunt quæ illis ſub rege Artaxerxe evenerunt. *Phruræ dies.* *Eſth.* 9.

ΚΕΦ. ζ. CAP. VII.

Ὡς Ιωάννης ἐν τῷ ναῷ τ̃ ἀδελφὸν αὐτ Ιησοῦν ἀπέκτει, καὶ ὡς Βαγώσης πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐξύβρισεν· οἷά τε ἔπραξεν ὁ Σαναβαλλέτης.

Quomodo Joannes fratrem ſuum Jeſum in templo interemit, utque Bagoſes multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballete.

Ἀποθανόν δ ἐ τ̃ ἀρχιερέως Ελιασίβου, τὴν ἀρχιερωσύνην [q] Ιούδας ὁ παῖς αὐτ διεδέξατο· τελευτήσαντος δ ἐ τούτου, τὴν τιμὴν [r] Ιωάννης ὃς ἦν αὐτ πρόλαβε, ὑφ' ὃν ἐ [s] Βαγώσης, ὁ στρατηγὸς ἔ [t] ἄλλου Αρταξέρξου, τ̃ ναὸν ἐμίανε, καὶ Φόρους ἐπέταξε τοῖς Ιουδαίοις,

Mortuo autem pontifice Eliaſibo, ſucceſſit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *ſummi ſacerdotis* honorem accepit Joannes ipſius filius, propter quem Bagoſes, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis impoſuit, ut, priuſquam quotidianas offerrent *Eliaſibus pontifex moritur.* *Judas ei ſuccedit,* *Judæ vero Joannes.* *Bagoſes Judæis inſe-*

d Τοῦ τ̃ ἀπολωλότων] Ita *Hen.* & *Busb.* βασιλέως τ̃ ἀπ. ἐν τῇ π. δ. τ̃ ἀριθμὸν in *ceteris.*

e Καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις] Καὶ τί *Hen.* & *Vat.*

f Ἐπ' αὐτοὺς ψυέσ βούλε πωθαιομένους,] Ἐπ' αὐτῷ πυθέσ βούλε *Vat.*

g Πρωχθήσεσ γὰ,] Πρωχθήσεσ, ψυέσθαι γὰ παρ. *Hen.* πρωχθήσεσθαι ψυήσεσθαι γὰ παρ. *Vat.*

h Καὶ τοὺς δέκα τ̃ Αμάνε παῖδας ἀνασωρῶσιν.] Καὶ τὰς δέκα τὰς Αμάνε π. in *MSS.* Notandum, antea occiſos fuiſſe Amanis liberos, ut conſtat ex p. 576. §. 12. Jam vero Eſtherem poſtulare, ut corpora eorum mortua ponantur oſtentui, more Hebræo.

i Τῇ τετράδι καὶ δεκάτῃ τ̃ Δύσρε μηνὸς,] Ita cum *Hen.* & *Vat.* τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ in *Editis.*

k Τριακοσίους,] Τετρακοσίους ſolus *Hen.*

l Τῷ τετράδι καὶ δεκάτῳ, καὶ τῷ ἐχομένῳ ἔ αὐτῷ μηνὸς] Ita *Hen.* & *Vat.* quo modo fere in *Eſth.* c. 9. v. 18. ut & *Epiphan.* qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta ejuſdem menſis.* HUDS. *Gen.* τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἐχομένῳ τῷ μηνός. Non XIVta, ſed XVta Suſis feſta Judæis Eſth. VIII. 18. & LXX. x. *Additam.* SPANH.

m Πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκυμένῃ Ιουδαῖοι] Οἱ ἐν τῇ οἰκυμένῃ Ιουδαῖοι πάντες τὰς *Vat.*

n Παρατηρήσουσ) αὐτὰς,] Παρατηρήσουσιν *Hen.* & *Vat.*

o Οἱ Ιουδαῖοι τὰς προφημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι,] Illud *οἱ* ex *MSS.*

p Φρουραίους.] Φρυραίους *Hen.* & *Vat.* Φρυραίους *Big.* & *Zonar.* Φρυραίους *Phruræas*, id eſt *ſortium*, poſt alios legit *Grotius* ad *Eſth.* c. 3. v. 7. Verum cum *Joſephus* mendoſos, ut exiſtimatur, *ſeptuaginta Interpretum* codices (in quibus Φρυραί pro Φρυραί) fuerit ſequutus, aut potius nomen à Φρυρᾶν *ſervare* videatur derivaſſe, ut ex ſequentibus conſtat, vocem Φρυραίους (i. e. *Tuſtus. telares* aut *Præſidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, ſed ab ipſo *Joſepho*, Græca forſan voce ad ſonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius.* Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* de libro *Eſther*, §. 2. HUDS. Vel Φρυραίους LXX. Φρυραί Eſth. IX. 26. Sed Φρυραί & Φρυραίους legend. ab *Hebr.* פוּרִים Eſth. IX. 31. & quod monuit *H. Grot.* ad hunc locum. Nempe Hebr. Eſth. IX. v. 26. פּוּרִים. SPANH. Litera ρ abundat. Nil certius. *Purim* enim dicuntur hi dies. Interpres etiam Latinus quum *Phurea* habet, legerat Φρυραίους. Sed Φύρι & Φρύρι confundi in codicibus manuſcriptis aliquando quum videamus (confer Bœcleri Lectiones Polybianas pag. 33.) quis miretur in voce exoticæ dialecti idem contigiſſe? REL.

q Ιούδας ὁ παῖς αὐτ διεδέξατο·] Ιωδαὶ *Zonar.* idem *Hebraïs* eſt *Jojada.*

r Ιωάννης ὃς ἦν αὐτῷ παρέλαβε,] *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11.

s Βαγώσης,] Ita in *libris* omnibus, & *Vagoſes* apud *Epiphanium.* Sunt tamen qui Βαγώσης reſcribendum cenſent. Videſis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10.

t Ἄλλου Αρταξέρξου,] In *Editis* στρατηγὸς ἔ λαῦ Αρτ. unde ἔ Αχω Αρταξέρξου reponi jubet *Joſ. Scaliger.* στρατηγὸς ἔ Αρτ. *Hen. Vat.* & *Zonar.* Ex ſententia autem *Voſſii* (*Cocceji*) *Aliorumque* ἄλλου pro λαῦ ſubſtituimus, quemadmodum olim in ſuo codice legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis.* Per alium Artaxerxem deſignat *Joſephus* Artaxerxem Memorem, vel ſi mavis (inquit *Voſſius*) Artaxerxem Ochum. Recteque (ait) *Joſephum* omittere illos Perſarum reges, quibuſcum ju-

rent hostias, in singulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujusmodi causa accidit. Erat Joanni frater Jesus: huic Bagoses ipsius amicus promisit, sese pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jesus, cum Joanne *fratre suo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem scelus, præsertim cum ipse sacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus exstiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob causam populus in servitutem redactus, & fanum à Persis profanatum est. Nam simulac Bagoses, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem suum in templo interemisset, statim Judæos adit, & eos cum iracundia sic alloqui insistit: "Vos in vestro templo ausi estis cædem face-"re?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos conversus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego sim purior, "quam qui in templo occisus est?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoses, id quod in animo habebat, exsequi volens, Judæos propter hanc Jesu necem septem annos infestavit.

Joannes fratrem in templo interficit.

Joanne mortuo ei in pontificatum succedit Jaddus.

2. Post Joannis vero obitum Jaddus ejus filius sacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manasses nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario missus in Samariam satrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti sunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem esse Hierosolyma, ejusque reges Assyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia facessisse, libenter filiam suam, Nicaso vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium sibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

Sanaballetes dat Manassi filiam suam in matrimonium.

[v] περὶ ἣ τὰς καθημερινὰς ἀπεφέρὴν θυσίας ὑπὲρ [x] ἀρνῶ ἑκάστε τελεῖν αὐτὸς δημοσίᾳ [y] δραχμὰς πεντήκοντα. τότε δὴ τὴν αἰτίαν τοιαύτην σωπέσῃ χρεία. ἀδελφὸς ἦν τῷ Ἰωάννῃ Ἰησοῦς· τούτῳ φίλῳ τυγχάνοντι ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τὴν ἀρχιερωσύνην παρέξειν. ἀπὸ τούτου οὖν τὸ πεπιεσμένως Ἰησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ἰωάννῃ, παρώξυνε τὸν ἀδελφὸν, [z] ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν. τηλικοῦτον δὲ ἀσέβημα φράσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἱερωμένον, δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε παρὰ Βαρβάροις, ὠμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης δὲ, ὁ στρατηγὸς Ἀρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἰωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐφόνευσεν, ὀφθεὶς ὑπερήφανος τοῖς Ἰουδαίοις, μὴ θυμῷ ἤρξατο λέγων· "[a] ἐτόλ-"μησάτε [b] ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἐκώλυον αὐτόν. ἀπὸ δὲ τούτου αὐτὸς ἔφη, "πῶς [c] οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι ἢ "[d] ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τοῦτο ποιησάμενος τοὺς λόγους εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται. [e] ταύτῃ μὲν οὖν χρησαμένῳ τῇ ὑπονοίᾳ Βαγώσῃ, τοὺς Ἰουδαίους ἔπεσεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι τὸ Ἰησοῦ πλοῦτος μετῆλθεν.

β'. Καταστρέψαντος δὲ τὸν Ἰωάννην τὸν βίον, Ἰαδδοῦς [f] τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ [g] Ἰαδδοῦς. τοῦτον δὲ [h] τοῦτον ἀδελφὸς Μανασσῆς ὄνομα, ᾧ [h] Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τοῦ πλουτήσαντος βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν δὴ οἱ [i] Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πάλιν τὴν Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ἀσσυρίοις δὲ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καλοικοῦσι τὰς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράσματα παρεχούσας, ἀσμένως συνῴκισε τῷ αὐτοῦ γαμβρῷ, [k] Νικασὼ καλουμένῳ· οἰόμενος τῷ ἐπιγαμίαν ὅμηρον αὐτὸν ἕξειν, τῆς ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίων ἔθνους παντὸς εὐνοίας.

VIII. CAP. VIII. ΚΕΦ. η'.

De Sanaballete & Manasse, temploque ab illis exstructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hierosolymorum urbem ingressus est, & quanta in Judæos beneficia contulit.

Περὶ Σαναβαλλέτην δὲ Μανασσῆ, καὶ τοῦ ναοῦ ὃν ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοὺς Ἰουδαίους εὐηργέτησεν.

Philippus moritur, regnumque capessit Alexander.

CÆterum per id tempus Philippus etiam Macedonum rex Ægæis à Pausania, Cerastæ filio, ex Orestarum gente oriundo, per dolum occiditur. Ejus vero filius Alexander regnum adeptus, trajecto Hellesponto, Darii duces, apud Granicum prælio cum iis congressus, superat. Deinde Lydiam aggressus, Joniaque subacta, & percursa Caria, invasit in loca Pamphyliæ, sicuti alibi dictum est.

Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐν [m] Αἰγαίαις ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεραστοῦ, ἐκ δὲ τῶν Ὀρεστῶν γένους, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. διαδεδεγμένος δὲ ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καὶ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ὅτε Γρανικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς. [n] ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ἰωνίαν δουλωσάμενος, καὶ τὴν Καρίαν διαδραμὼν, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς [o] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

2. Jam vero * senatores Hierosolymitani, ægre

β'. Οἱ δὲ τῶν [p] Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δόξαν προδοῦναι

dæis nihil intercessit negotii: Judæorum quippe, non Persarum tradit historiam. Post mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arsis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminisset, nisi satrapa illius Bagoses templum polluisset. HUDS. Leg. Ἀχὺ Ἀρταξέρξου Scalig. Emend. Temp. p. 389. alterius Artaxerxis *Rufinus*. SPANH.

[v] Περὶ ἣ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας] Ita *Busb.* περὶ τὰς *Vat.* περὶ τὰς in *Editis. Aliisque.*

[x] Ἀρνῶ ἑκάστε] Vetus, *pro unoquoque anno.* lege *agno* & in Græco ἀρνὸς vel ἀμνῶ. COCC.

[y] Δραχμὰς πεντήκοντα.] Male in *Edit. Bas.* δραχμὰς μ'.

[z] Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν.] Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ διὰ τὴν ὀργὴν τηλικοῦτο ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς δεινὸν ἦν. καὶ ὥστερον ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε π. β. ὠ. ὕστως καὶ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι *Hen. Busb.* & *Vat.*

[a] Ἐτολμήσατε] Cum interrogatione hæc, & sequentia πῶς οὐκ ἐγὼ κ. τ. ἀ. οὐτ. ναῷ, efferenda esse volui.

[b] Ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ] Ἐν τῷ ἱερῷ φόνον ἐργ. *Vat.*

[c] Οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι ἢ ἀνῃρημένου] Οὐ κἀγὼ *Busb.*

[d] Ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;] Ἀνῃρέθην *Busb.*

[e] Ταύτῃ μὲν οὖν] Καὶ ταύτῃ μὲν οὖν *Hen.* & *Vat.*

[f] Ἰαδδοῦς.] Ἰωαδδοῦς *Hen.* & *Busb.* Ἰωαδὲ *Zonar.* is *Hebraïs* est *Jaddua.*

[g] Τούτῳ ἀδελφὸς] Τοῦτο *Busb.*

[h] Σαναβαλλέτης,] *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum esse cujus meminit *Nehemias* passim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is quo Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obesse conatus est ne Hierosolyma munirentur, cujus filiam duxit Jesus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit *is, qui sub Alexandro* templum Garizitanum exstruxit, cujus filia Nicaso nupserat Manassi fratri Jaddi. *Is. Voss.* in *Chron. Sacr.* p. 149. Videsis etiam *Jac. Cappellum* in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666.

[i] Σαμαρεῖς εἰσιν,] Σαμαρεῖται *Busb.*

[k] Νικασὼ] *Rufin.* Ysocha. infra c. 8. §. 2. νικασὼ *Gen.* SPANH.

[l] Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν] Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.*

[m] Αἰγαίαις ὑπὸ Παυσανίου] Αἰγέαις *Vat.* Αἰγαῖς *Busb. à manu secunda*, & *Epiphan.* Αἰγέαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic. lib.* 16.

[n] Ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ,] Ἐπελθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.*

[o] Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Sc. lib. 2. c. 16. §. 5.

* *Senatores Hierosolymitani*,] Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12.

[p] Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολύμων in *Editis.*

ὀπὶ τῷ τ [q] Ιαδδᾶ ℨ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ἀλλοφύλῳ συνοικοῦντα, μετεῖχόν τε ἀρχιερωσύνης, ἐσεσίαζον πρὸς αὐτόν. ἡγοῦντο γὰρ τὸ τοῦτο γάμον ὀπιβαθέρα τοῖς νομιζομένοις εἶναι τῶν γυναικῶν συνοικήσεις βουλησομένοις γένεσθαι, καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἄρχειν τοῦτο ἐσεσθαι. ὑπαρξαι μέντοι τε τὸ προτέρας αἰχμαλωσίας αὐτοῖς τὸ τῶν κακῶν αἴτιον, τὸ μὴ τοὺς γάμους ὠλιγωρηκέναι τινας, καὶ ἀγαγέσθαι γυναῖκας οὐκ [r] ὀπιχωρίους. ἐκέλευον οὖν τὸν Μανασσῆν ἀφίστασθαι τῆς γυναικὸς, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [s] ℨ δι' [t] ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος, καὶ εἴργοντος τὸν ἀδελφὸν ℨ βωμοῦ, προθυμούμενος ὁ Μανασσῆς πρὸς τὸν πενθερὸν Σαναβαλλέτην, στέργειν μὲν ἔλεγεν αὐτὸς τὴν θυγατέρα [v] Νικασὼ, τὴν [x] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μεγίστης οὔσης ἐν τῷ ἔθνει καὶ τῷ γένει προσηκούσης, ὑ βούλεσθαι δι' αὐτὴν στέρεσθαι. τοῦ δὲ Σαναβαλλέτου μὴ μόνον τηρήσειν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν καὶ τιμὴν ὑπισχνουμένου, καὶ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, [y] βουλόμενον συνοικεῖν αὐτὸν τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [z] ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ὀπὶ τοῦ [a] Γαριζεὶν ὄρους [b] ὃ καὶ τὴν Σαμαρίαν ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, καὶ [c] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλομένου κατὰ τὸ Δαρείου γνώμης τοῦ Βασιλέως, ἐπαρθεὶς τὰ ὑπισχόμενον ὁ Μανασσῆς, [d] παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην οἰόμενος ἕξειν Δαρείου δόντος. καὶ γὰρ συνέβαινε τὸν Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν δὲ ἱερέων καὶ Ισραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ὀπιπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ παραχὴ τοὺς Ιεροσολυμίτας. ἀφίσαντο γὰρ ἅπαντες τοὺς τοῦ Μανασσῆ, τοῦ Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς καὶ χρήματα, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ κατοίκησιν ἀποτεμνόντος, καὶ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τὸν Ελλήσποντον διαβὰς Αλέξανδρος, καὶ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ τοῦ Γρανικὸν μάχῃ [e] κρατήσας πρόσω χωρεῖ, στρατιὰν ἱππικὴν τε καὶ πεζικὴν συνήθροιζεν, ἀπαντήσων [f] διαγνοὺς τοῖς Μακεδόσι περὶ ἢ πᾶσαν αὐτοὺς ὀπιόντας καταστρέψασθαι τὴν Ασίαν. περαιωσάμενος οὖν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ τὸν Ταῦρον τὸ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθὼν, [g] εἴσω τῆς Κιλικίας τοὺς πολεμίους, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡσθεὶς δὲ τῇ Δαρείου καταβάσει ὁ Σαναβαλλέτης, ἅτε ἔλεγε τῷ Μανασσῇ τὰς ὑποσχέσεις [h] πλέον, ὡς ἂν Δαρεῖος κρείττονας [i] τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέπεισο γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ, μηδὲ εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἥξειν τοὺς Μακεδόνας, διὰ τὸ πλῆθος. ἀπέβη δὲ ἔχ ὡς προσεδόκων. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. καὶ πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας, ληφθέντων αἰχμαλώτων αὐτοῦ τε μητρὸς καὶ [k] γυναικὸς καὶ τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Αλέξανδρος δὲ [l] εἰς Συρίαν διαβαινόμενος, Δαμασκὸν αἱρεῖ, καὶ Σιδῶνος κρατήσας ἑπολιόρκει Τύρον· ἤξίου τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τὸν τοῦ Ιουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, καὶ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι παρέχειν, καὶ ὅσα

ferentes Jaddi pontificis fratrem, qui uxorem haberet externi generis, † consortem esse sacerdotii, ab eo dissidebant. Judicabant enim ejus matrimonium gradum esse iis qui in re uxoria peccare vellent, idque initium fore ineundæ societatis cum extraneis. Jam vero superioris captivitatis & malorum causam eis fuisse, quòd quidam in connubiis peccavissent, & peregrinas uxores duxissent. Itaque jubebant Manassi, ut aut divortium cum uxore faceret, aut ad aram ne accederet. Igitur cum pontifex pariter ac populus indigne hoc ferret, & fratrem ab ara arceret, adit Manasses socerum Sanaballetem, & se quidem amare dicebat filiam ejus Nicaso, sic tamen ut sacerdotali honore (qui in gente sit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad hæc cum Sanaballetes promisisset non solum sacerdotium ei se servaturum, verumetiam pontificiam potestatem & honorem præstiturum, & omnium, quibus ipse præerat, locorum præsidem effecturum, modo filiam suam retinere velit uxorem, dixissetque, templum se ædificaturum, Hierosolymitani simile, in monte Garizin, qui in Samaria est cæterorum montium altissimus, idque de Darii regis sententia facturum; his promissis elatus Manasses hæsit Sanaballeti, pontificatum se Darii munere obtenturum sperans. nam & Sanaballetes jam senior erat. Et quia multi sacerdotes & Israëlitæ erant ejusmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbæ Hierosolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manassem, Sanaballete eis pecuniam suppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibusque modis genero gratificante. *Manasses uxorem, Sanaballetis filiam, repudiare vult.*

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexisset Alexandrum trajecto Hellesponto, superatisque ipsius præfectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo consilio, ut Macedonibus obviam iret, priusquam totam pervasissent Asiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxisset, Taurumque Ciliciæ montem superasset, hostes intra Ciliciæ fines opperiebatur, ut ibi cum eis prælio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii descensu lætatus, Manassi dicebat, se promissa præstiturum, simulac Darius victis hostibus rediisset. Erat enim persuasum non ei solum, sed etiam omnibus qui erant in Asia, ne congressuros quidem cum Persis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit, quam exspectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congressus, victus est, & magna exercitûs parte amissa, & capta ejus matre & uxore & liberis, fugit in Persas. Alexander vero, in Syriam profectus, capit Damascum; & Sidone potitus Tyrum obsidet: missisque ad Judæorum pontificem literis, postulat ut sibi auxilium mittat, & exercitui commeatum suppeditaret, ac quæcunque antea *De Dario per Alexandrum victo.* *Alexander à Judæis deditionem postulat.*

tea

[q] Ιαδδᾶ ℨ ἀρχιερέως] Ιωαδδᾶ *Hen.* & *Busb.* Hic putatur esse Jaddua, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11.

† *Consortem esse sacerdotii,*] Pontificatus patricipem esse, *Seld.*

[r] Επιχωρίους.] Επιχωρίας *Hen.* & *Vat.*

[s] Τᾶ δι' ἀρχιερέως] Ita *Hen.* & *Vat.* Τᾶ δι' ἀρχιερέως ἀγανακτοῦντος τῷ λαῷ in *Editis.* ὁ τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος *Busb.* forsan pro συὼ τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος. *Epiphanius* vertit, *principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.*

[t] Ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος,] Cum populo hoc indignè ferebat. *Rufin.* SPANH.

[v] Νικασὼ,] Ιχασὼ juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. sup. c. 7. §. 2. SPANH.

[x] Μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) μέντοι in *Editis.*

[y] Βουλόμενον συνοικεῖν αὐτῇ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Conf. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

[z] Ομοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Κρείττονα ἐν Ιεροσολύμοις *Busb.* & *Zonar.*

[a] Γαριζεὶν ὄρους] Ita *MS.* Γαριζὶν in *Editis.* HUDS. Γαριζεῖ ὄρος supra lib. 5. c. 1. §. 19. & infra §. 6. Γαριζὶν ὄρος· ubi *Gen.* Γαριζὶν ὄρος· De Templo simili Hierosolymitano ibi extructo. SPANH.

[b] Ο κεῖται τὴν Σαμάρειαν ὀρῶν ἐστιν ὑψηλόταται,] Ita *MSS.* & *Zonar.* & *Vet. Interpr.* ℨ κεῖται Σαμάρειαν, ἡ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλοτάτη in *Editis.*

[c] Τοῦτο ποιήσειν] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ταῦτα in *reliquis.*

[d] Παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ,] Κατέμενε ℨ τὰ τῷ *Hen.*

[e] Κρατήσας πρόσω χωρεῖ,] Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.*

[f] Διαγνοὺς] Διεγνωκὼς *Hen.* & *Busb.*

[g] Εἴσω τῆς Κιλικίας] Εἰ Ιοτῷ πόλει τῆς Κιλ. *Hen.* ἐν Ιοτῷ τῆς Κιλ. *Busb.*

[h] Τελίσειν,] Sic *MSS.* τελεῖν in *Editis.*

[i] Τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ.] Τὰς πολεμίους solus *Hen.*

[k] Γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων,] Τῆς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.*

[l] Εἰς Συρίαν διαβαινόμενος,] Εἰς Πέρσας πας. *Vat.* & *Busb.*

tea Dario ſtipendia pendebant ei ſolvat, & Macedonum ſequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis reſpondiſſet, ſe Dario cum jurejurando promiſiſſe, adverſus eum arma non laturum, idque nunquam ſuperſtite Dario violaturum dixiſſet; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non ſtatuit: ſed minatus eſt ſeſe, ea ſubacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus oſtenſurum, quibuſnam jusjurandum ſervare debeant. Inde acrius obſidionem urgens, Tyrum expugnat: & conſtitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiſcitur, atque Gazam & præſidiis in ea præfectum nomine Babemeſem obſidet.

Sanaballetes ad Alexandrum ſe confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum ſe tempus nactum eſſe ad id quod inſtituerat, à Dario defecit, ſumptiſque octo ſubditorum ſuorum millibus, ad Alexandrum ſe contulit: & nactus eum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, ſeſe quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admiſiſſet, Sanaballetes, ſumpta jam fiducia, de inſtituto ſuo ſermonem injecit, demonſtrans generum ſe habere Manaſſem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multoſque alios ejuſdem gentis homines ei adeſſe, qui jam velint in ſua ditione fanum conſtruere. & id quidem Regi utile eſſe, in duo dividi Judæorum vires, ne ſi quando conſentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium faceſſeret, ſicut & antea feciſſet Aſſyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manaſſem ſacerdotem conſtituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ ſuæ natis. Deinde, poſt ſeptem menſes in obſidione Tyri conſumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hieroſolymitarum urbem aſcendere contendit. Aſt hoc audito pontifex Jaddus in anguſtia erat atque metu, ſolicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter ſuperiorem contumaciam. Itaque indictis populo ſupplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* poſt ſacrificium obdormiret, monuit eum in ſomnis Deus, ut bono eſſet animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis veſtibus, ipſe vero cum ſacerdotibus ornatus ad præſcriptum legis obviam irent, nihil

Templi Garizin conſtructio.

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

Δαρείῳ πρότερον ἐπίλοιπα δῶρα [m] τούτῳ διδόναι, τῷ Μακεδόνων Φιλίαν [n] ἑλόμενον, οὐ γὰρ μεταμοήσειν ἐπὶ τούτοις. τοῦ δ' ἀρχιερέως [o] ἀποκειναμένῳ τοῖς γράμμασιφόροις, ὡς ὅρκους εἴη Δαρείῳ δεδωκώς, μὴ βαστάζειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, μὴ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ [p] καθαιρήσεσθαι φήσαντος, ἀκούσας Ἀλέξανδρος παρωξύνθη, καὶ τῷ μὲν Τύρον οὐκ ἔμελλε καταλιπεῖν, [p] ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι· [q] καθίζησόμενος δὲ ταύτῃ, ἠπείλησε [r] στρατεύσειν ἐπὶ τὸ [s] τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖα, καὶ διδάξειν πάντας [t] δι' αὐτοῦ, τίσι τισὶν [u] δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους. ὅθεν πονικώτερον ἐχόμενος τῆς πολιορκίας, λαμβάνει τὴν Τύρον· καθιζησόμενος δὲ ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τὴν [x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, καὶ τὴν Γάζαν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Φρούραρχον ὄνομα [y] Βαβημήσιν ἐπολιόρκει.

δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τῆς ἐπιβολῆς, Δαρεῖον μὲν ἀπέγνω, καὶ λαβὼν [z] ὀκταχιλίους τοὺς δεχομένους [a] τὰ αὐτοῦ, πρὸς Ἀλέξανδρον ἦκε· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν δεχόμενον τὴν Τύρου πολιορκίαν, ὧν τε αὐτὸς ἄρχει τόπων, ἔλεγεν, αὐτὸν [b] παραδώσειν τούτους, καὶ δεσπότην αὐτὸν ἕξειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου καὶ Βασιλέως. ἀσμένως δ' αὐτὸν προσδεξαμένου, θαῤῥῶν ἤδη περὶ τῶν πεπραγμένων ὁ Σαναβαλλέτης αὐτῷ λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς γαμβρὸν μὲν ἔχοι [b] Μανασσῆ, καὶ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν· πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αὐτῷ συμπαρόντας τῶν ὁμοεθνῶν θέλειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκείνου τόποις ἤδη καθασκευάσαι. τὸ δ' εἶναι καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [c] διαιρεῖσθαι τὸν τῶν Ἰουδαίων δῆμον, ἵνα μὴ [d] ὁμογνωμονοῦσι τὸ ἔθνος μηδὲ σωφρονοῦσι, εἰ νεοτερίσαιέ ποτε, χαλεπὸν ᾖ τοῖς βασιλεῦσι, καθὼς καὶ πρότερον τοῖς Ἀσσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, πᾶσαν εἰσενεγκάμενος σπουδὴν, ᾠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τὸν ναὸν καὶ ἱερέα τὸν Μανασσῆν κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐκ τοῦ γυναικὸς γεγενημένοις τοῦτ' ἔσεσθαι. μιᾶς δὲ ἐπιλειπούσης τῇ Τύρου πολιορκίᾳ διελθεῖν ἑπτά, καὶ δύο τῇ [e] Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξελὼν τὴν Γάζαν, [f] ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [g] ἀναβαίνειν ἐσπούδαζε. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [h] Ἰαδδοῦς, τοῦτο ἀκούσας, ἐν ἀγωνίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσει τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχανῶν, ὀργιζομένου τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ [i] πρότερον ἀπειθείᾳ. θυσίας οὖν ἱκεσίας τῷ λαῷ, καὶ θυσίαν μετ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ [k] προσφέρων, ἐδεῖτο ὑπερθέσθαι τοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξαι. καθ' ὑπνους δὲ μεθ' ἡμέραν ἐνεκελεύσατο αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς θαῤῥεῖν, καὶ στεφανοῦντας τὴν πόλιν ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [l] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων τὴν νεμίμοις στολαῖς πομπεύειν τὴν ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας

[m] Τούτῳ] Forte αὐτῷ. COCC.

[n] Ἑλόμενον,] Ἑλομένους *Vat.* & *Gall.*

[o] Ἀποκειναμένου] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἀποκεκομμένου in *ceteris.*

[p] Ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι.] Ὅσον ὅπως *Hen.* & *Busb.* ὅσον οὐδέπω *propemodum*, ut vertit *Poliſtianus* in *Herodiano.* Videſis Cl. *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 57. p. 764.

[q] Καθιζησόμενος ᾗ ταύτῃ,] Καθιζησόμενος ᾗ ταύτῃ ἠπείλησε *Hen.* & *Vat.*

[r] Στρατεύσειν] Στρατεύσειν ſolus *Busb.*

[s] Τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεία,] Ita ex *MSS.* ut infra ſeq. poſt Μανασσῆ, ἔχειν, ubi τὸν deeſt *Editis.*

[t] Δι' αὐτοῦ,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *ut omnes per eum diſcerent* &c. in *ceteris* δι' αὐτὸν deſiderantur.

[u] Δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους.] Δεῖ αὐτοὺς *Hen.* quod ſane mox poſtularet φυλάσσειν pro φυλακτέον.

[x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν,] Τῶν Γαζαίων *Hen.* Γάζειον *Vat.* & *Busb.* & mox ἦλυθεν habet *Vat.* Ἐπὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτὴν καὶ τὸ &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

[y] Βαβημήσιν ἐπολιόρκει.] Βαβημήσιν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Bibimaſin*, aut *Babimaſin*, aut *Abymaſin.* Verum *Arriano* dicitur Βάτις, *Curtio* autem *Betis.*

[z] Ὀκταχιλίους] Διὶς ὀκταχιλίους *Vat.*

[a] Τὰ αὐτοῦ,] Ita *Hen.* & *Busb.* quod uſitatius quam παρ' αὐτῷ *Editorum Aliorumque.*

[b] Μανασσῆ, ἔχειν τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερείως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν·] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

[c] Διαιρεῖσθαι] Διηρῆσθαι in *MSS.*

[d] Ὁμογνωμονοῦσι τὸ ἔθνος μηδὲ σωφρονοῦσι,] Sic in *MSS.* ὁμογνῶ in *Editis.*

[e] Γάζῃ,] Forte Γάζης. COCC.

[f] Ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (conſentientibus *Talmudicis* in *Joma*, f. 69. & *Taanith*, c. 9. & Auctore *Commentarii Majoris* in *Leviticum*, ſect. 13.) pro fabuloſis habentur ab *Ant. Van-Dale* in *Diſſertatione ſuper Ariſtea*, & *Thoma Wagſtaffe* in *Reſponſione* ad *L. Lloydii Epiſt.* ad *Scherlockium*, *Aliiſque nonnullis*: præcipue quod ea ſilentio præterierint *Curtius*, *Diodorus*, *Arrianus* & *Plutarchus.* Verum *Juſtinum* l. XI. c. 10. (ubi dicit *Alexandrum obviam cum infulis multos Orientis reges habuiſſe*) ad hanc hiſtoriam reſpicere exiſtimat *Iſ. Voſſius*, in notis ad *Juſtini* locum jam allatum. Hiſque fidem habuiſſe *Originem*, conſtat ex lib. 5. contra *Celſum*, p. 265. ubi dicit, ὡς μετ' ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος παθόν τι αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ, καί τοι γε μὴ βουληθέντα, ἀλλά τινας συνθήκας καὶ ὅρκους, ἀναλαμβάνειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ Δαρείου. τότε φασὶ καὶ τὸ Ἰουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδύντα τὴν ἱερατικὴν στολὴν, προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, φάσκοντος ὄφθαι αὐτῷ τούτῳ τῷ σχήματι τινα, ἐπαγγειλάμενον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὑπατεύειν τὴν Ἀσίαν ἅπασαν.

[g] Ἀναβαίνειν ἐσπούδαζε.] Quo anni tempore id contigerit docemur in Megillath Taanith, videlicet menſe Caſleu, qui fere cum Novembri coincidit: nam diem 21 hujus menſis feſtum egerunt, quod favore Alexandri de Samaritanis triumpharent. REL.

[h] Ἰαδδοῦς,] Hic putatur eſſe *Iaddua*, F. Jonathanis, nominatus Nehemiæ XII. 11. HUDS. in *Add.*

[i] Προτέρᾳ ἀπειθείᾳ·] Προτέρα ſolus *Busb.*

[k] Προσφέρων,] Προσφέρειν *Gall.*

[l] Ἐσθῆσιν,] Ἐσθῆσιν hic & infra in *MSS.*

[m] Προ-

τας πίστεως δεινὸν, προνοουμένης τ Θεᾶ. Διανασὰς ἢ ὁ τ ὕπνε, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτὸς, καὶ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μηνύσας, καὶ ποιήσας ὅσα τ τὰς ὑπνους αὐτῷ παρηγγέλη, τὴν τ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

ε'. Πυθόμενον ἢ αὐτὸν, ὡς πόρρω τ πόλεως ὄντα, [m] προέεισι μετὰ τ ἱερέων καὶ τ [n] πολιτικῆς πλήθους, ἱεροπρεπῆ καὶ διαφέρουσαν τ ἄλλων ἐθνῶν ποιούμενον τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον τινὰ [o] Σαφὰ λεγόμενον. τὸ ἢ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν [p] σκοπὸν σημαίνει· ὅτε γὰρ Ἱεροσόλυμα καὶ τ ναὸν ἐκεῖθεν ὀφθαλμοῖς ὑπέβαινεν ἀφορᾶσθαι. τ ἢ φοινίκων καὶ τ ἀκολουθούντων [q] Χαλδαίων, ὅσοι βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ὑπετόπουν αὐτοῖς, τήν τε πόλιν διαρπάσειν, καὶ τ ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τἀναντία τούτων ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ πόρρωθεν ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν τ [r] λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς ἢ ἱερεῖς πρεσβυτέρους ἐν τ βυσσίναις αὐτῶν, τ ἢ ἀρχιερέα ἐν τῇ [s] ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ, καὶ ἐπὶ τ κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τ Θεᾶ [t] ἐγέγραπτο ὄνομα, προσελθὼν μόνος, [v] προσεκύνησε τὸ ὄνομα, καὶ τ ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τῶν ἢ Ἰουδαίων πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τ Ἀλέξανδρον ἀσπασαμένων, καὶ κυκλωσαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν τ Συρίας βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντος κατεπλάγησαν, καὶ διεφθάρθαι τὸν βασιλέα τὴν διάνοιαν ὑπελάμβανον· Παρμενίωνος ἢ μόνος προσελθόντος αὐτῷ, καὶ πυθομένου, τί δήποτε προσκυνουμένων αὐτὸν ἁπάντων αὐτὸς προσεκύνησε τ Ἰουδαίων ἀρχιερέα, "οὐ τοῦτον, εἶπε, προσεκύνησα, τ ἢ Θεὸν, ᾧ [x] τῇ ἀρ- "χιερωσύνῃ αὐτὸς τετίμηται. τοῦτον γὰρ καὶ κατ' ὄνειρον εἶδον "ἐν τῷ νῦν [y] σχήματι, [z] ἐν [a] Δίῳ τ Μακεδονίας τυγχάνων. "καὶ πρὸς ἐμαυτὸν διανοουμένῳ μοι πῶς ἂν πορισαίμην "τ Ἀσίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαίνειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τ [b] στρατιᾶς καὶ [c] τὴν Περ- "σῶν καταλύσειν ἀρχήν. ὅθεν ἄλλον μὲν οὐδένα θρασύμενον "ἐν [d] τοιαύτῃ στολῇ, τοῦτον ἢ νῦν ἰδὼν, καὶ τ κατ' ὄνειρον [e] ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ προκελεύσεως, [f] νο- "μίζω θείᾳ πομπῇ τὴν στρατείαν πεποιημένον Δαρεῖον "νικήσειν, καὶ τὴν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν, καὶ πάντ' "ὅσα κατὰ νοῦν ἐστί μοι προχωρήσειν." ταῦτ' εἰπὼν πρὸς τ Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενον τ ἀρχιερέα, [g] τῶν ἱερέων προηγουμένων, εἰς τὴν πόλιν προήλαυνεν· καὶ ἀνελθὼν [h] ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θυσίαν μὲν τῷ Θεῷ καὶ τὴν [i] ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν ἢ τ ἀρχιερέα [k] καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. δεικνυμένης ἢ αὐτῷ τ Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ ἦν τινα τῶν Ἑλλήνων καταλύσειν τὴν Περσῶν ἀρχὴν ἐδήλου, [l] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμενος, mali sibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex somno, & ipse magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factisque omnibus quæ ei in somnis mandata fuerant, Regis adventum præstolabatur.

5. Atque ubi eum non procul abesse ab urbe intellexit, prodit una cum sacerdotibus & civili turba, venerabili & diverso ab aliis gentibus occursu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, si Græce interpretemur, speculam significat: inde enim & Hierosolyma, atque templum conspiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* sequebantur fore putarent (quæ verisimile erat Regem præ iracundia illis permissurum esse) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra se haberent. Alexander enim, procul adhuc conspicatus multitudinem in albis vestibus, & sacerdotes præcedentes in byssinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veste & auro distincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inscriptum erat: solus accessit, & nomen veneratus est, priorque pontificem salutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum salutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obstupuerunt, & Regem mentis impotem esse sunt suspicati: Parmenione vero solo eum aggresso & percontato, quî factum sit ut omnibus cum adorantibus, ipse Judæorum pontificem adorarit; "non hunc, inquit, adoravi, sed "Deum, cujus ille summo sacerdotio decoratus est. "Hunc enim secundum quietem vidi in hoc ha- "bitu, cum essem in Dio in Macedonia; ac cogi- "tantem me apud meipsum, quonam pacto potiri "possem Asia, hortatus est ne cunctarer, sed con- "fidenter trajicerem: sese enim exercitui meo præ- "iturum, mihique Persarum imperium traditu- "rum. Itaque cum alium nullum in tali veste vi- "derim, & nunc conspicatus hunc, & illius in "quiete visi & cohortationis recordatus sim, puto "me, divino missu facta expeditione, Dario supe- "riorem fore, & Persarum potestatem aboliturum, "atque omnia quæ mihi sunt in animo successura." Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, sacerdotibus eum cursu comitantibus, in urbem venit; & in templum ascendit, ac Deo ad sacerdotis præscriptum sacrificavit, ipsumque pontificem & sacerdotes magnifice honoravit. Ostensoque ei Danielis libro, in quo fore significabat, ut Græcorum quidam Persarum imperium aboleret, ille se eum esse qui significaretur existimans, tunc quidem lætatus multitudinem dimisit: postri-

Alexandri adventus in urbem Hierosolymorum.

Alexandri somnium.

Alexander Hierosolymorum templum adit, & sacra facit.

m Προέεισι μετὰ τ ἱερέων] Προέσεσι minus recte in *MSS.*

n Πολιτικῆς πλήθους,] In Megillath Taanith dicuntur præcipui cives Hierosolymitani & בולטין βηλόται cum eo profecti via Gaza Hierosolymas per Σκοπόν. REL.

o Σαφὰ λεγόμενον.] Σαφὰν *Hen.* Σαφὶν *Busb.* Σαφὶν *Vat.* Hebraïce צפה. HUDS. In Megillath Taanith dicitur usque Antipatrida urbem obviam iisse Alexandro Simeonem. Forsitan quia Antipatris olim dicta fuit Caphar vel vicus *Saba*, crediderunt Σαφὰ esse eundem locum ac *Caphar Saba*. REL. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 1. SPANH.

p Σκοπὸν σημαίνει.] Σκοπὸν *Busb.* & *Vat.* & rectè. HUDS. in *Add.* Locum itaque hunc *Speculatorem* appellarunt, urbi (ut videtur) superimminentem, qualis Epipolæ erant Syracusis. HAV.

q Χαλδαίων,] Χαθαίων (post *Schotanum* in Tom. 2. *Bibl. Hist. S.* p. 1214.) reponendum censet *Lloydius*, *Episcopus Wigorniensis*, in *Epistola* ad *Sherlockium* de Facto Jadduæ, p. 16.

r Λευκαῖς ἐσθῆσι,] Id etiam in Megillath Taanith legitur, primores populi qui cum Pontifice erant לבנים albis vestibus fuisse indutos. In Gemara Joma, ubi eadem historia narratur, de eo nihil. REL.

s Ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ,] Ὑακινθίνῳ in *MSS.* ἀνδυμάριον τὴν ὑακίνθινον στολὴν καὶ διάχρυσον *Zonar.* Per ὑακινθίνη intelligit *pallium*, per διάχρυσον *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Vest. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 853.

t Ἐγέγραπτο ὄνομα,] Ἐπεγέγραπτο *Busb.* & *Zonar.* *Coccejus* vero ἐγεγράφθαι.

v Προσεκύνησε] Simeonem ipsum adoratum esse dicitur Alexander in Megillath Taanith, & ita mox etiam Parmenio rogat cur adoraret Pontificem, quod in Megillath ita extat מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי *Rex magnus, qualis tu es, adorat Judæum?* REL.

x Τῇ ἀρχιερωσύνῃ] Ita in *MSS.* τὴν ἀρχιερωσύνην in *Editis.*

y Σχήματι,] Ψηφὶ post σχήματι inserunt *Hen.* & *Busb.*

z Ἐν Δίῳ] Τῆς Μακεδονίας ἔνδον aut ἐγγὺς τ Μακεδονίας in *MSS.* ἐγγὺς ὧν ἔτι Μακεδονίας *Zonar.*

a Δίῳ τ Μακεδονίας τυγχάνων·] Alia urbs Syriæ *Gen.* Δίαι, de qua inf. lib. 13. c. 15. §. 3. Δίου πόλιν. & ἄλσος. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

b Στρατιᾶς καὶ] Ita cum *MSS.* στρατείας in *Editis.* ac præterea μοι pro μοι in uno *MSS.*

c Τὴν Περσῶν] Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, hac ead. §. τ in *Editis.*

d Τοιαύτῃ στολῇ,] Τῇ αὐτῇ *Busb.*

e Ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ προκελεύσεως,] Ἀναμνησθεὶς in *MSS.*

f Νομίζω θείᾳ πομπῇ] Καὶ σὺν Θεῷ νομίζω τὴν στρατείαν πεποιημένον Δαρεῖον ἡγήσεσθαι *Zonar.*

g Τῶν ἱερέων προηγουμένων,] Τῶν Ἰουδαίων solus *Vat.*

h Ἐπὶ τὸ ἱερὸν,] Judæi etiam in Megillath Taanith memorant, Alexandrum Macedonem in Templo Hierosolymitano fuisse, ad 23 diem mensis Sivan. Gebiha ben Pesisa astu usus effecit ut quum ad montem templi adscenderet, calceos exueret. REL.

i Ἀρχιερέως ὑφήγησιν] Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερέως in *ceteris.*

k Καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* desiderantur.

l Νομίσας αὐτὸς εἶναι] Νομίσας αὐτὸν εἶναι τ σημαινόμενον *Hen.*

In Judæos beneficia confert.

postridie vero ejus diei eos advocat, quæque ipsi velint dona postulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque septimo quovis anno tributis essent immunes, omnia *eis* concessit. Cumque illi ab eo petiissent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus suis uti sineret, libenter promisit facturum quæ *ab eo* postularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, si qui secum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & secundum eos viverent, paratum esse *eos secum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

6. Igitur Alexander, compositis in hunc modum Hierosolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem positam, & à desertoribus Judaïcæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, statuerunt Judæos se profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, sicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adversis negent suos esse cognatos, tunc quidem id quod verum est profitentes. Sed si forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem insiliunt, suos esse consanguineos dicentes, genusque suum à Josephi natis, Ephraïmo & Manasse, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in eum studii significatione, Regi occurrunt haud procul Hierosolymis. Cumque illos Alexander laudasset, Sicimitæ ad eum accedunt, assumptis quos Sanaballetes ad eum miserat militibus: rogantque, ut ipsorum urbem adiret fanumque *sua præsentia* cohonestaret. Ipse vero ad eos se venturum promittit, simulatque redierit. Ac postulantibus sibi anni septimi tributa condonari, quippe cum nec ipsi eo anno sementem facerent, quæsivit, quinam essent qui hæc peterent. Cumque dixissent, Hebræos se esse, vocari autem Sicimorum Sidonios: iterum interrogavit, an Judæi essent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis ista dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi visum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimisit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipsum in Ægyptum sequerentur: illic enim agros eis divisurum. id quod paulo post fecit in Thebaïde, ubi eis regionem tuendam mandavit.

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritarum ingenium.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

7. Alexandro autem vita defuncto, imperium inter successores divisum est: templumque in monte Garizin mansit. Quod si quis ab Hierosolymitis reus agebatur comesi profani cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, seque injuste accusatum dicebat. Per id vero tempus vita decesserat Jaddus pontifex, eique in pontificatum successerat Onias ejus filius. Atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

Jaddi obitus.

Onias pontifex.

Finis Libri undecimi.

τότε μὲν ἡδεῖς ἀπέλυσε τὸ πλῆθος· τῇ ὑ ὕστερον προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸς αἰτεῖσθαι δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοὶ θέλωσι. τῶ δ' ἀρχιερέως αἰτησαμένου, χρῆσασθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, κ τὸ ἕβδομον ἔτος ἀνεισφορον εἶναι, συνεχώρησε πάντα. προσκαλεσάμενος δ' αὐτῶν, ἵνα κ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι κ Μηδίᾳ Ιουδαίους τοῖς ἰδίοις ὑπηρέτῃ νόμοις [m] χρήσασθαι, ἀσμένως ὑπέσχετο ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δ' αὐτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [n] συστρατεύειν, τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐμμένοντες & κ ταῦτα ζῶντες, ἑτοίμως ἔχειν ἐπάγεσθαι, πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ στρατείαν ὑπέσχοντο.

ς'. Ο μὲν ὖν Αλέξανδρος, ταῦτα διοικησάμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ τὰς ἐχομένας πόλεις. πάντων δ' αὐτὸν πρὸς ὃς ἀφίκετο Φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμαρεῖται, μητρόπολιν τότε τῶν [o] Σίκιμα ἔχοντες, κμένοντα πρὸς τῷ [p] Γαριζεὶν ὄρει, κ καλουμένῳ ὑπὸ τῶν ἐποικάντων τῶ Ιουδαίων ἔθνος, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ιουδαίους Αλέξανδρος οὕτω λαμπρῶς τιμήσει, ἐγνωσαν [q] αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν. εἰσὶ γὰ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τῇ φύσιν, ὡς ἤδη που & [r] πρότερον δεδηλώκαμεν, [s] ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους ἀρνεῖσθαι [t] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τῇ ἀληθείαν. ὅταν δέ τι πρὸς αὐτοὺς λαμπρὸν ἴδωσιν ἐκ τύχης, ἐξαίφνης ὑπεισδῦσιν αὐτῶν τῇ κοινωνίᾳ, προσοικεῖν αὐτοὺς λέγοντες, κ ἐκ τῶν Ιωσήπου γενεαλογοῦντες αὐτοὺς ἐκγόνων Εφραίμου & Μανασσῆ. μὴ λαμπρύνηται δὲ κ πολλῷ [u] ἐνδεικνύμενοι πρὸς αὐτὸν προθυμίαν, ἀπιώτησαν τῷ βασιλεῖ, μικρᾶς δεῖν ἐγγὺς τῶν Ιεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δ' αὐτοὺς Αλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προσπαραλαβόντες κ τοὺς Σαναβαλλέτης πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ἀπέστειλε· κ παρεκάλουν, προσελθόμενον [x] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν, τιμῆσαι & τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δ' ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑποστρέφων ἤξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δ' [y] ἀφιέναι [z] φόρον αὐτοῖς τῶ [a] ἑβδομαδικῶ ἔτους· ὃ γὰ αὐτοὺς σπείρειν ἐν αὐτῷ· τίνες ὄντες ταῦτα προσαιτοῦσιν ἐπυνθάνετο. τῶν δ' εἰπόντων, Εβραῖοι μὲν εἶναι, [b] χρηματίζειν δ' οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι, πάλιν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ιουδαῖοι; τῶν δ' οὐκ εἶναι φαμένων, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ιουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοιγε κ διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοῖς μὲν οὖν Σικιμίταις ἕως [c] ἀπετάξατο. τοὺς δ' ἐκ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰ αὐτοῖς δώσειν κλῆρους γῆς. ὁ δὲ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φρουρεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

ζ. Τελευτήσαντος δ' Αλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [d] εἰς τοὺς διαδόχους ἐμερίσθη· τὸ δ' ὄρος τῷ Γαριζεὶν ὄρους ἱερὸν ἔμενεν. εἰ δέ τις αἰτίαν ἔσχε πρὸς τοῖς Ιεροσολυμίταις κοινοφαγίας, ἢ τ ἐν τοῖς [e] Σαββάτοις παρανομίας, ἤ τιν' ἄλλα τοιαύτα ἁμαρτήματος, πρὸς τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [f] ἐγκεκλῆσθαι. τετελευτηκότος δ' κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κ τοῦ ἀρχιερεὺς Ιαδδοῦς, κ τὴν ἀρχιερωσύνην Ονίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρειλήφει. τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς Ιεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑνδεκάτου.

m Χρήσασθαι,] Χρῆσθαι hîc loci in omnibus *MSS.* At supra post αἰτησαμένου, χρῆσθαι habet solus *Busb.*

n Συστρατεύειν,] Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.*

o Σίκιμα ἔχοντες,] Σίκιμαν *Hen.* & *Busb.* Σίκεμαν *Vat.* & infra p. 583. & mox Σικεμίτας.

p Γαριζεὶν ὄρει,] Conf. supr. §. 2. SPANH.

q Αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν.] Εαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra post γενεαλογοῦντες.

r Πρότερον δεδηλώκαμεν,] *Sc.* lib. 9. c. 14. §. 3. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7.

s Ἐν μὲ ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους ἀρνεῖσθαι,] συγγενεῖς ἔχειν,] Conf. sup. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

t Ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε] Vocem ἔχειν non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*

u Ενδεικνύμενοι πρὸς αὐτὸν προθυμίαν,] *Al.* δεινύμενοι.

x Πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν,] Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.*

y Αφιέναι τὸ φόρον] Αφεῖναι in *MSS.*

z Εβδομαδικῶ] Lege ἑβδομαδικῶ. COCC.

a Χρηματίζειν δ' οἱ] Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sicimitas autem à Sidoniis nancupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hist.* S. tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer. l. XII. c. 7.

b Απετάξατο.] Conf. supr. c. 6. §. 8. SPANH.

c Εἰς τοὺς Διαδόχους] Εἰς Διαδόχους *Vat.*

d Εμερίσθη· τὸ] Διεμερίσθη *Hen.* & *Busb.*

e Σαββάτοις παρανομίας,] Ita *MSS.* ἐν τοῖς Σάββασι in *Editis.*

f Εγκεκλῆσθαι.] Ita *MSS.* ἐγκεκλεῖσθαι in *Editis.* HUDS. Corrigit D. Hoornbekius ἐγκεκλεῖσθαι. Vetus *culpari*; sed Basilecasis ἐγκλῆσθαι. rectè. COCC.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΔΩΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγυ, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ περιελαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον [b] κατῴκισεν.

β'. Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλάδελφος, τοὺς [c] Ιουδαίων νόμους εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσεν, Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν χαριζόμενος, καὶ ἀναθήμασιν πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

γ'. Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς αὐτῶν κλωθείσας πόλεσιν.

δ'. Εκ τῆς γνωμένης ἀτυχίας ἐπανόρθωσις τοῦ Ιωσήπου τοῦ Τωβίου ποιησαμένου φιλίαν πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Επιφανῆ.

ε'. Φιλία καὶ συμμαχία Λακεδαιμονίων πρὸς Ονίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων.

ς'. Στάσις τῶν δυναλῶν Ιουδαίων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὡς [d] ἐπεκαλέσαντο Αντίοχον τὸν Επιφανῆ.

ζ'. Οτι στρατεύσαμενος Αντίοχος ἐπὶ Ιεροσόλυμα, τὴν τε πόλιν περέλαβε, καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν.

η'. Ως Αντίοχος κωλύσας τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος [e] ὁ Ασαμωναίου παῖς [f] Ματταθίας καταφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε.

θ'. Ματταθίου τελευτὴ, γηραιοῦ μὲν ὄντος ἤδη, εὐδοκίμου δὲ ἐπὶ τοῖς πραγμάτοις πεποιημένου παρὰ πᾶσιν.

ι'. [g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας, τοῖς Αντιόχου στρατηγοῖς μαχεσάμενος, τοὺς Ιουδαίους εἰς τὸ πάτριον ἐπανήγαγε πολιτείαν, καὶ ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

ια'. Ως Αντίοχου στρατηγὸς Απολλώνιος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλὼν, ἡττηθεὶς ἀπέθανεν.

ιβ'. Η [h] Λυσίου καὶ Γοργίου στρατηγία ἐπὶ τὴν Ιουδαίαν, καὶ ἥττα καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

ιγ'. Οτι στρατευσάμενοι Ιούδας & Σίμων, ὁ μὲν ἐπὶ Αμμανίτας & τὴν [i] Γαλαδίτιν, ὁ δὲ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ Τυρίους & Πτολεμαεῖς, ἐκράτησαν αὐτῶν.

ιδ'. [k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἐτελεύτησεν ἐν Πέρσαις.

ιε'. Ως Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ, στρατευσάμενος ἐπὶ Ιουδαίους μετὰ Λυσίου, καὶ νικήσας, ἐπολιόρκει Ιούδαν εἰς τὸ ἱερὸν ἐγκλείσας.

ις'. Οτι πολλοῦ χρόνου τῇ πολιορκίᾳ τριβομένου, φιλίαν

1. *Quomodo Ptolemæus, Lagi filius, Hierosolymis & Judæis dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.*

2. *Quomodo filius ejus Ptolemæus, Philadelphus appellatus, Judaicas leges Græce transferendas curavit, & multos captivos, in gratiam Eleazari illorum pontificis, manumisit, plurimaque donaria Deo consecravit.*

3. *Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.*

4. *Josephus Tobiæ filius malo medetur, quo laborabant Judæi, inita cum Ptolemæo Epiphane amicitia.*

5. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Judæorum pontifice.*

6. *Judæi potentiores inter se dissident, & quomodo Antiochi Epiphanis opem implorarunt.*

7. *Quod Antiochus, expeditione facta in Hierosolyma, & urbem cepit & templum diripuit.*

8. *Quemadmodum, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Assamonæi filius, Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit.*

9. *Mattathiæ obitus in summa senectute, rerum administratione filiis relicta.*

10. *Quomodo filius ejus Judas, cum Antiochi copiarum ducibus congressus, id assequutus est ut Judæi patriis institutis viverent; atque ipse à populo pontifex constitutus est.*

11. *Quomodo Apollonius, Antiochi exercitus dux, incursione in Judæam facta, victus interiit.*

12. *Lysiæ & Gorgiæ contra Judæos expeditio & clades, & exercitûs interitus.*

13. *Quod Judas & Simon, ductis exercitibus, ab illo in Ammanitas, à Simone fratre ejus in Tyrios & Ptolemæcos, illos devicerunt.*

14. *Quomodo Antiochus Epiphanes apud Persas diem obiit.*

15. *Quomodo Antiochus, cognominatus Eupator, una cum Lysia susceptа in Judæos expeditione, victoria potitus Judam in templo obsidet.*

16. *Quod, longo tempore in obsidione consumpto, Antiochus*

a Εν τῇ δωδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ.
b Κατῴκισεν.] Μετῴκησεν *Hen.*
c Ιουδαίων νόμους] *Al.* Ιουδαίους.
d Επεκαλέσαντο] Ἀντεκαλέσαντο *Hen.*
e Ο Ασαμωναίου παῖς] Ita *MSS.* in *Editis* deëst articulus.
f Ματταθίας] Ita ubique cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ματθίας Passim in *Editis.*

g Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας,] Hunc titulum insertum dedi ex *MSS.*
h Λυσίου καὶ Γοργίου] Ita juxta *Epiphanii Codd. MSS.* Σιλανοῦ in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαϊανοῦ *Hen.*
i Γαλαδίτιν,] Γαλαδίτιν *Vat.*
k Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς] Λυσίου στρατεία, & Αντιόχου στρατηγοῦ, ἐπὶ Ιουδαίους [Ιούδαν *Gall.*] καὶ ἥττα inter hunc & præcedentem titulum inserunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

l Τῷ

tiochus cum Juda fœdus feriit, & ex Judæa non sine gloria discessit.

17. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, cum exercitu contra Judæos profectus, re infecta ad Regem reversus est.*

18. *Quomodo Nicanor, dux post Bacchidem missus, una cum exercitu periit.*

19. *Quod Bacchides denuo missus contra Judæam, victoria potitus est.*

20. *Quomodo Judas in prælio occubuit.*

πιησάμενος τοὺς Ἰούδαν, ὅπως ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Ἀντίοχος.

ιζ. Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, στρατευσάμενος τοῖς Ἰουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα.

ιη. Ὡς Νικάνωρ, μετὰ τὸν Βακχίδην πεμφθεὶς στρατηγὸς, ἀπώλετο σὺν [1] τῷ στρατῷ.

ιθ. Ὅτι πάλιν ὕστερον τῶν Ἰουδαίων Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς, ἐνίκησεν.

κ. Ὡς Ἰούδας διεφθάρη μαχόμενος.

[1] Τῷ στρατῷ.] Τῇ στρατιᾷ in duobus *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hierosolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ τὴν αἰσθήσει σαββατικῇ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν Ἰουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

Alexandri successores.

GITUR Alexander Macedonum rex, subacto Persarum imperio, & constitutis (ut jam dictum est) Judææ rebus, vitam finiit: ac distracto in multos imperio, Antigonus Asia potitur, Seleucus Babylone & illius tractus nationibus, Lysimachus Hellespontum obtinuit, Macedoniam occupavit Cassander, Ægyptum autem tenuit Ptolemæus Lagi filius. Hi dum inter sese dissident, & de imperio quisque suo contendunt, fiebat ut continua longaque bella gererentur, urbesque affligerentur, & multos civium in certaminibus amitterent, adeo ut omnis Syria à Ptolemæo Lagi filio (qui tum Soter, *hoc est Servator*, appellabatur) longe aliter afficeretur, quam ejus nomine dignum esset. Is etiam Hierosolymam per fraudem & proditionem occupavit. Ingressus enim Sabbato in urbem per speciem sacrificandi, ne prohibentibus quidem Judæis (neque enim hostem esse putabant, & tum quia nihil mali suspicabantur, tum propter diem ocium & quietem agebant) urbe nullo labore potitus est, eamque acerbe tractavit & in-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν διωφθαρμένον καταστησάμενος πρόπαν, πολλοὺς τῶν βίον· μεταπεσόντας εἰς πολλὰς τῶν δεχῶν, Ἀντίγονος μὲν τῆς Ἀσίας [c] ἐπικρατεῖ, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος καὶ [c] τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος τὸν Ἑλλήσποντον διέπει, τὴν δὲ Μακεδονίαν [f] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἰλήφει. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πολέμους τε συνεχεῖς καὶ μακροὺς [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πόλεις κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς δὲ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου, Σωτῆρος τότε χρηματίζοντι, ταναντία παθεῖν αὐτὸν τῇ ἐπικλήσει. κατέσχε γὰρ ἔστιν δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, δόλῳ δὲ εἰσάξας [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς τὴν πόλιν ὡς θύσων, μήτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, οὐδὲ γὰρ ὑπενόουν πόλεμον, καὶ διὰ τὸ ἀνύποπτον δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἀργίᾳ δὲ καθυμίᾳ τυγχανόντων, δόλερως ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἤρξεν αὐ-

[a] Ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.] Ita in omnibus *MSS.* tam *Latinis* quam *Græcis*. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol.* S. cap. XI. p. 150.

[b] Τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν] Illa τὰ κατὰ desunt *Cod. NC.*

[c] Ἐπικρατεῖ,] Ἐπεκράτει *NC.*

[d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος] Σέλευκος δὲ ὁ Νικάτορ ἐπικαλούμενος *NC.*

[e] Τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν,] Τῶν ἄλλων ἐθνῶν *NC.*

[f] Εἶχε Κάσσανδρος,] Εἶχε abest *Hen.* mox Κάσσανδρος ex *nummis* pro Κάσσανδρος edidimus.

[g] Εἰλήφει.] Εἴληφεν in nonnullis *MSS.*

[h] Συνέβαινε γίνεσθαι] Συμβῆναι γίνεσθαι *Hen.* συνέβαινε γίνεσθαι *NC.*

[i] Ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων] Ἀπόλλυσθαι *NC.*

[k] Χρησάμενος.] Χρησάμενος, ἀρχιερέως ὄντος δὲ ἔθνους ἡμῶν κατὰ σύνταγμα ἡμέρας Ὁσίας, ὃς ἦν Ἀδδὶ ὑός. εἰσελθὼν δὲ ὡς ἡμέρᾳ Σαββάτου εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

Judæi, Hierosolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

αὐτῆς. μαρτυρεῖ ἢ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ [l] τὰς τῶν Διαδόχων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι' αὐτὴν ἀποβαλόντι τὴν ἐλευθερίαν, λέγων οὕτως. "Ἔστιν ἔθνος Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ "πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες Ἱεροσόλυμα, παρίσιν ὑ"πειδὸν ἐπὶ Πτολεμαίῳ γενομένῳ, ὥστε λαβεῖν ἀ δε"λήσαντες, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον δεισιδαιμονίαν χαλεπὴν "ἐπενεγκάμενον ἔχειν δεσποτείαν." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν ταῦτα περὶ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήνατο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβών, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ τῶν [m] ἐν Γαριζείν, καθώκισεν [n] ἀπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών. [o] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τὴν τῶν ὅρκων φυλακὴν καὶ τὰς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [p] ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευσαμένῳ πρὸς αὐτὸν, μετὰ τὸ κρατῆσαι Δαρείου τῇ μάχῃ· [q] πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια [r] καταλοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν [s] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις διαφυλάξωσιν. οὐκ ὀλίγοι [t] δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς τὴν Αἴγυπτον παρεγένοντο, διά τε [u] ἀρετὴν τῶν τόπων αὐτοὺς καὶ τῆς τοῦ Πτολεμαίου φιλοτιμίας προσκαλουμένης. ἔστασε μέντοι καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὴν πατρῴαν ἀγωγὴν τῶν [x] ἐθῶν ἀποσώζειν προαιρουμένοις, ἐγένοντο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκεῖ πέμπειν ἀξιούντων· τῶν δὲ [y] Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελευόντων.

clementer. Hisce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à successoribus *Alexandri* gestas conscripsit, testimonium perhibet, superstitionem nobis exprobrans, ut qui libertatem propter eam amiserimus, istiusmodi verbis. "Est "gens quæ Judæorum dicitur, qui urbem incolentes magnam & bene munitam *nomine* Hieroſolyma, passi sunt eam in Ptolemæi potestatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "superstitione intempestiva crudeli dominatui se"se subjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente nostra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, locisque circa Hieroſolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum transtulit. Cumque Hieroſolymitanos jurisjurandi fideique observantissimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legatis post victum ab eo Darium responderant, multos eorum in præsidiis disposuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac sacramento adstrinxit, servaturos fidem posteris ejus, qui ipsis mandasset eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum sua sponte profecti sunt, allecti partim bonitate soli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum posteros instituta patria retinere studentes existebant contentiones, iique inter sese decertabant, dum Hieroſolymitani suum templum sanctum esse contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæi in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

CAP. II.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaïcas Græce transferendas curavit, multosque captivos manumisit, & multa donaria Deo consecravit.

II.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος τεσσαρακοντα, ἕκτῳ τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου διαδεξάμενος ὁ Φιλάδελφος, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' [a] ἔτη ἐνὸς [b] δέοντος τεσσαράκοντα, [c] τόν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [d] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν [e] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα [f] τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνούμενος, [g] εἴ τι που μόνον

CUM autem Alexander duodecim annos regnasset, & post eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaïcam* curavit transferendam, & servientes in Ægypto Hieroſolymitanos servitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujusmodi causa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, si fieri posset, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepisset studio dignum forc Regisque volun-

Ptolemæus Philadelphus secundus Ægypti rex.

Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemaïcæ præfectus.

[l] Τὰς τῶν Διαδόχων πράξεις συνεγραψάμενος,] Forsan in libris τῶν Ἀσίας, quos laudant *Diodorus*, *Phlegon*, *Lucianus* & *Athenæus*.

[m] Ἐν Γαριζείν,] Ἐν τῷ ὄρει τῷ Γαριζεῖν *NC.*

[n] Ἀπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών.] Quorum Samaritanorum in Ægyptum deductorum reliquias putat *Scaliger. de Emend. Temp.* l. VII. p. 663. eos, qui Synagogam magnam habent in Caïro; Item qui Insulam in Mari Rubro occupant, teste Geographo Arabe. SPANH.

[o] Ἐγνωκὼς δὲ] Ἐπεγνωκὼς *Hen. Busb.* & *NC.*

[p] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰαδδοῦς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευομένῳ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὃς μετὰ τὸ κρ. *NC.*

[q] Πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια καταλοχίσας] Vid. infr. c. 2 §. 4. & adv. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH.

[r] Καταλοχίσας] Καταλοχισάμενος *NC.*

[s] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας,] Judæi in Alexandria cum Macedonibus Ἰσοπολίτας. Ita etiam Antiochiæ infr. c. 3. §. 1. SPANH.

[t] Δ' οὐδὲ] Forte δὲ καὶ. COCC.

[u] Ἀρετὴν] Ἀρετὴ hic pro εὐδαιμονία, ut quandoque apud Homerum. SPANH.

[x] Ἐθῶν ἀποσώζειν προαιρουμένοις,] Ἐθνῶν *Vat.* & *NC.*

[y] Σαμαρειτῶν] Σικιμιτῶν (*Lugd. Bat.*) *NC.* & *Vet. Interpr.* in nonnullis codicibus.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου] Ita *Busb. NC.* & *Vet. Interpr.* nec non *Is. Vossii* MS. (nunc *Lugd. Bat.*) nisi quod τεσσαρακοντα καὶ ἓν pro τεσσαρακοντα præ se ferat. in *Editis* desiderantur ista, Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τεσσαρακοντα. In *Cod. NC.* (cui titulus est Πτολεμαϊκὸν) caput incipit ad hunc modum, Τελευτήσαντος δὲ Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διὰ τὸ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὴς καὶ τοὺς ὁμοφύλους εὐνους. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videsis *Usserium* ad A. M. 3721.

[a] Ἔτη ἐνὸς δέοντος τεσσαράκοντα,] Porphyrius apud Eusebium XXXVIII. annis regnasse eum dicit. SPANH.

[b] Δέοντος τεσσαράκοντα,] Δέοντα *Hen.* & *Busb.*

[c] Τόν τε νόμον ἡρμήνευσε,] De sola Legis versione sub hoc Ptolemæo. vid. Procem. c. 1. §... ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ διὰ νόμου παρείδοσαν οἱ περιφέροντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρειαν· & superius ibid. ὅκνος μοι καὶ μέλλησις ἐμπέσοι τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ ξένην ἀφελέσθαι σωφέλειαν· Vide quæ de hoc suo consilio, quæ in Hebræis voluminibus contenta in Græcam linguam transferendi, ait infr. §. 10. ubi διφθέρας, quibus Lex scripta, aureis litteris: ut ita de solis Legis Libris versis à LXX. agat semper Josephus, & sic infr. §. 12. de Versione illa facta ἀναγνῶναι τὸν Νόμον· & contr. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH. Nihil præter Pentateuchum tunc Græce versum fuisse ex istis colligunt viri docti. & certe Græcus cæterorum librorum stylus arguit, eos, qui Ptol. Philadelphi rogatu Pentateuchum Mosis interpretati sunt, reliquos libros sacros non convertisse. *Pet.* Var. Lect. IV. 9. HUDS. in *Add.*

[d] Ὄντας δώδεκα μυριάδας,] Ὄντας καὶ δώδεκα in *iisdem MSS.*

[e] Βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως,] Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Mensuris & Ponderibus*, p. 166. & *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3719.

[f] Τὰ] Abest a *L. B.*

[g] Εἴ τι που μόνον] Εἴ που τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

Ptolemeus, ex consilio Demetrii, de legibus Judaicis Græce transferendis cogitat.

luntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum desiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Ptolemæo autem aliquando ab ipso quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? respondit esse jam circiter *ducenta millia, & brevi congesturum ad quingenta. sibi etiam, adjiciebat, indicatum multos esse apud Judæos de ipsorum institutis libros studio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & sermone scripti sint, rem fore magni laboris & molestiæ, si in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum scriptura plane similis esse Syrorum scripturæ, vocemque reddere consimilem, contigit tamen ut sui generis sit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in biliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro suo libros colligendi studio, sibi optime consulere existimans, Judæorum pontifici scribit, ut hæc fiant.

2. Jam quidam *nomine* Aristæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modestiam, sæpe antea Regem orare statuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno essent, manumitteret, hoc vero sibi idoneum ad ea postulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum satellitum præfectis, Sosibio Tarentino & Andrea, eos obsecrans, ut se in eis quæ sit à Rege postulaturus adjuvent. Cumque Aristæus eorum, quos memoravimus, sententiam accepisset, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. *Aristæi oratio ad regem Ptolemæum.* "Non decet committere "nos, ô Rex, ut decipiamur, sed verum pate- "facere. Cum enim id nobismet negotii dari vo- "luerimus, ut Judæorum leges in tuam gratiam "non solum transscribantur, verum etiam vertan- "tur, quanam ratione hoc facere possimus, cum "multi Judæi serviant in regno tuo? Quos certe "non alienum erit à tua magnificentia & bonita- "te liberare à calamitate: quandoquidem qui "Deus eis leges tulit, is est qui tuum regnum "regit, quantum ego quidem quærendo compe- "ri. Conditorem enim universitatis Deum & i- "psi & nos colimus, familiari sermone Ζῆνα (i. "e. *Jovem*) vocantes, indito à vivendo nomine, "quod is vitam conferat omnibus. Quapropter "ad honorem Dei, iis, qui Deum præcipua re- "ligione venerantur, redde patriam, ut eis in na- "tali solo vitam agere liceat. Illud quidem scito, "Rex, me nec genere eis, nec natione propin- "quum, hæc pro eis postulare. Sed cum omnes "homines Dei sint opificium, & sciam eum be- "nefacientibus delectari, ad benefaciendum te "cohortor.

Ptolemæi ad Aristæum responsum.

3. Hæc loquutum Aristæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas esse eorum, qui manumittendi sunt? Cumque Andreas, qui tum forte adstiterat, subjecisset, paulo plura esse quam centum decem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Aristæe, postulas? Cumque Sosibius, & qui ad-

ἀκέσαδε ἀπολύσεως ἄξιον [h] ἢ ἡμῖν τῇ τοῦ βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰ [i] δεῖ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συνηγωνίζετο. ἐρομένου δ' αὐτὸν ποτε τοῦ Πτολεμαίου, πόσας ἤδη μυριάδας [k] ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων; τῶν μὲν ὑπαρχόντων [l] εἶπεν εἶναι δεῖ εἴκοσιν, ὀλίγῳ δ' ὑπὲρ τὰς εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. μεμαθῆσθαι δ' ἔλεγεν αὐτῷ πολλὰ εἶναι καὶ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, ἀπολύσεως ἄξια καὶ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι καὶ τῇ διαλέκτῳ γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖ μὲν γὰρ εἶναι τῇ ἰδιότητι τῶν [m] Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς [n] ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον δ' αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. ὅθεν οὖν ἔλεγε κωλύειν καὶ ταῦτα μεταβαλόντα· ἐναναγκὲς γὰρ τῆς εἰς ταῦτα χορηγίας ἀπορεῖσθαι· ἔχειν δὲ τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. [o] δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἄριστα τὸν Δημήτριον φιλοτιμούμενον [p] τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν βιβλίων ὑπερπέπτωκε, χαίρει τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γίνεσθαι.

Β'. [q] Ἀριστέας δέ τις, φίλος ὢν [r] ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, [s] καὶ παρακαλούμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μεγαλοπρέπειαν, πολλάκις μὲν ἐσπούδασεν ἐγκαλέσαι τὸν βασιλέα, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς [t] αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ. καιρὸν δ' ὑπιτηδειότατον εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τῆς δεήσεως, πρώτοις φησὶ τότε διαλέγεσθαι τοῖς ἄρχουσι τῶν σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συναγωνίσασθαι φησὶν ὧν ἐντυγχάνειν μέλλοι τῷ βασιλεῖ προθύμως αὐτούς. προσελθὼν οὖν καὶ τοῦ τεθημένων γνώμην ὁ Ἀριστέας, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους περὶ αὐτῶν τοιούτους ἐποιήσατο. "ἃ χρὴ ἀπολωλεκότας ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, "[u] φείσασθαι, ἀλλὰ ταλήθες ἀπελέγχειν. τοὺς γὰρ τῶν Ἰουδαίων "νόμους ἃ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ [x] ἑρμηνεῦσαι διανοη- "κότες εἰς τὸ σοὶ κεχαρισμένον, [y] τίνι λόγῳ χρώμενοι τῶν "πράξαιμεν ἂν, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δου- "λούντων; ὃς, τῇ σωτοῦ μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι πιστεύ- "σαντες, ἀπολύσαν τὰ πολιτεύματα, τοῦ βασιλέως "σε διέποντος καὶ θεμένου τοὺς νόμους αὐτοῖς Θεοῦ, καθὼς "ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν ὑπῆρξε. τὸν γὰρ ὑπὲρ- "τε συνεχόμενον Θεὸν καὶ ἔστι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, Ζῆνα κα- "λοῦντες αὐτὸν [z] ἐτύμως, ἀπὸ τοῦ σύμπασι ἐμφύειν τὸ ζῆν "τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ [a] νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, "[b] τῆς ἐξαίρετον τοῦ εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένους, "ἀπόδος αὐτοῖς τὴν παρρησίαν, καὶ τὸν σὺν αὐτῇ βίον [c] ἁπλη- "φόζιν. ἴσθι μέντοι γε, ὦ βασιλεῦ, ὡς ὅτε ἡμῖν προσ- "κόντων αὐτοῖς, ὅτε ὁμόφυλος [d] αὐτῶν ὢν τοῦτο δεῖ αὐ- "τῶν ἀξιοῖ. πάντων γὰρ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων τοῦ "Θεοῦ, [e] καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς εὐποιοῦσιν, [f] ἀλλὰ "τούτῳ καὶ σὲ προκαλῶ.

Γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀριστέου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ τε γεγηθὼς τῷ προσώπῳ, πόσους, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τῶν ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας; ὑπολυχόντος δὲ Ἀνδρέου, παρῳκηκὲ γὰρ, καὶ φήσαντος ὀλίγῳ πλείονας ἔσεσθαι τῶν [g] δέκα μυριάδων. ἢ μικρὰν ἄρα [h] ἡμᾶς, εἶπεν, Ἀριστέα, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν πα-

h Η ἤδη] Ον οὐ εἴδει *L. B.*
i Πρεῖ] Τὰ πρεῖ *L. B.*
k Ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων.] Sic *MSS.* ἔχοι in *Editis.*
l Εἶπεν εἶναι δεῖ εἴκοσιν,] Illud εἶπεν ex *MSS.* agnoscunt etiam *Epiphanii* libri, *Aristeas*, & *Eusebius.*
* *Ducenta millia*,] In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta.*
m Σύρων] *L. B.* Συρίων.
n Ἀπηχεῖν,] *L. B.* ἀπίχειν.
o Δόξας] *L. B.* δέξας.
p Τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν βιβλίων] *L. B.* πλήθους αὐτῷ βιβλίων.
q Ἀριστέας δέ τις,] Ita passim *Flavius.* Ἀριστέας *Aliis.*
r Ἐν τοῖς] *L. B.* ὢν τοῖς.
s Καὶ παρακαλούμενος.] *L. B.* παρακαλούμενος.
t Αἰχμαλώτους Ἰουδαίους,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deëst *Editis.*
u Προσορᾶν,] Προσορᾶν τι *NC.*
x Ἑρμηνεῦσαι] Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.*
y Τίνι λόγῳ χρώμενοι] Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Busb.* τίνι καὶ λόγῳ *L. B.*
z Ἐτύμως, ἀπὸ δὲ σύμπασι] Lege ἐτύμως ἀπὸ πᾶσιν &c. COCC, & ita corrigere jubet HUDS. in *Addendis*, sicuti fecimus pro ἐτοίμως. HAV.
a Νοήσαντες·] *L. B.* θέντες.
b Τοῖς ἐξαίρετον τοῦ εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, ἀπόδος αὐτοῖς] *L. B.* τοὺς —— —— πεποιημένους ἀπόδος τοῖς &c.
c Ἀπελεφόσιν.] Ἀπολελοιπόσιν *Hen. Busb.* (Cocc.) & *NC.* HUDS. ἀπολελειπόσιν *L. B.*
d Αὐτῶν ὢν τοῦτο] Αὐτῶν desideratur in *iisd. MSS.*
e Καὶ γινώσκων αὐτὸν] Καὶ δὴ γινώσκων *Hen.* & *Busb.*
f Ἀλλὰ τούτῳ καὶ σὲ προκαλῶ.] Ἐπὶ τοῦτο *NC.* & *Lugd. Bat.*
g Δέκα μυριάδων.] Ita cum *Aristea*, *Eusebio*, *Vet. Interpr.* & *Josepho* ipso infr. §. 4. ἑπτὰ in *Edits. Bas.* & *Gen.* nec non in *MSS.*
h Ἡμᾶς, εἶπεν,] *L. B.* εἶπεν ἡμᾶς.

παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν [i] δεῖ τ' ὠτὸ μεγαλοψυχίας τῷ παρεχηκότι τὴν βασιλείαν Θεῷ χαρισήριον ποιήσεσθαι· [k] διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοὺς στρατιώτας ἀποδιδῶσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [l] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. καὶ περὶ ὧν [m] ἠξίου προθεῖναι γράμματα ὑπὲρ ἔχειν [n] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀριστέου προαίρεσιν βεβαιοῦντα, καὶ [o] περὶ τούτου τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν· καθ' ἣν οὐ μόνον τοὺς [p] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀχθέντας αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκείνου [q] στρατιᾶς [r] ἀπολύσειν ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεσήχθησαν. πολλόν τε [s] ἢ πλειόνων ταλάντων [t] τὴν ἀπολυτρώσεως γνώσεσθαι φαμένων, ταῦτά τε συνεχώρησε, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προστάγματος, εἰς δήλωσιν τῆς βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [v] ἔγνωσαν διαφυλάξαι. ὧν ἦν τοιῶνδε. "Ὅσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῖν "τῷ πατρὶ, τήν τε [x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν "Ἰουδαίαν καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα, "διεκόμισαν εἴς τε τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ [y] τὴν χώραν, καὶ ταῦτα "ἀπημπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, "καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν, οἱ παρ' "αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνοντες "δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μὴ καὶ τὸ ὀψώνιον, "οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι "τὸ λύτρον. νομίζω γὰρ αὐτοὺς καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς προ"αίρεσιν καὶ παρὰ τὸ δέον [z] ἠχμαλωτίσθαι, τήν τε χώραν αὐ"τῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐθάδειαν κεκακῶσθαι, καὶ διὰ "τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μεταγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν ἐκ "τούτου τοῖς στρατιώταις γεγονέναι. τὸ δίκαιον οὖν σκοπῶν "καὶ τοὺς [a] καταδουλουμένους παρὰ τὸ προσῆκον ἐλεῶν, "ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν τοῖς [b] οἰκετείαις ὄντας Ἰουδαίους, "τὸ προγεγραμμένον κομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφά"λαιον [c] τοὺς κεκτημένους· καὶ μηδένα περὶ τούτων κα"κοῦργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προτεταγμένοις. [d] βούλομαι "δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν, ὑπὸ τρεῖς ἡμέ"ρας παρεῖναι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδει"κνύτας [e] αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ "πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσαγγελλέτω δὲ τοὺς "ἀπογήσοντας ὁ βουλόμενος, ὧν τοὺς οἴκους εἰς τὴν βασι"λικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." τοῦτο δὲ [g] προστάγμα [h] ἀναγνωσθὲν τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχον τος, μόνου δὲ λεῖπον τος τοῦ περὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεσκέφθαι, προσέθηκεν αὐτὸς μεγαλοφρόνως καὶ τὸ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [i] διαφόρων δόσιν ἴσαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν [k] πραγμάτων ἀποτελεῖσθαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς

erant, dixissent, debere eum dignam sua munificentia gratiam Deo rependere, qui ei regnum conciliasset: *Rex* ex illis gaudio perfusus jussit, ut cum militibus stipendia solverent, etiam pro captivis, qui apud eos essent, penderent in singula capita drachmas centum viginti. Ac de ipsius postulatis promisit libellos se magnifice scriptos editurum, quibus Aristæi propositum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non solum ductos à patre suo & ejus exercitu liberaturum se dixit, sed etiam eos qui ante erant in regno, & siqui postea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, *nihilominus* concessit; atque edicti exemplar, quo illustrior esset Regis magnanimitas, *posteris* conservari voluerunt. Erat autem hujusmodi. "Quicunque sub patre nostro militantes Syriam & Phœnicem incursarunt, pervastataque "Judæa mancipia inde in urbes regionemque nostram deportarunt ac vendiderunt; itemque qui "ante nos erant in meo regno, & si qui nunc adducti sunt, hos manumittunto, qui penes sese "habent, accipientes pro singulis capitibus drachmas centum viginti, ita ut milites quidem una "cum stipendiis, reliqui autem à mensa regia redemptionis pretium reportent. Arbitror enim "eos contra patris voluntatem, contraque æquitatem, captivos esse factos, eorumque terram "licentia militari afflictam, & ex eorum in Ægyptum translatione magnam utilitatem partam esse militibus. Quapropter justitiæ rationem habens, & eorum misericordiam capiens qui inique opprimuntur, impero iis, qui Judæos habent in suo servitio, ut eos manumittant domini pro præscripta summa; neve quisquam in "hac re dolo malo agat, sed imperatis obediat. "Volo autem ut intra triduum, ex quo allatum "erit hoc edictum, apud eos, qui huic negotio "præsint, profitcantur, eisque simul etiam corpora ostendant: hoc enim etiam è re mea esse "duco. Quod si qui dicto audientes non fuerint, "eorum nomina qui volet deferto, eorumque bona in fiscum regium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum esset Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero desideraretur, quo cautum esset illis quoque, qui vel ante *aderant* vel postea sunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid est benigni eis pro sua magnanimitate indulsit, jussitque solutionem, ut quæ multiplex & cumulata esset *futura*, inter rerum agendarum ministros partiri & regios nummularios. Hoc autem

Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.

Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.

i Δεῖ] Idem δίοι.

k Διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν,] Διαχυθεὶς ὦ μάλα τοῖς ὀψωνίοις *Aristeæ*.

l Δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι.] Pro ἑτατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Josephi* libris, tam *Græcis* quam *Latinis*) εἴκοσι iterum iterumque habent *Aristeæ* exemplaria, quod sane mihi verisimilius videtur. Vide *Usserium* in *Annalibus Vet. Test.* ad A. M. 3727.

m Ἠξίου] *L. B.* ἀξίων. Lege ἀξίουν. COCC.

n Μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα,] Μεγαλοπρεπῶς ἦ ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἴχοντα *Busb.* & *L. B.*

o Περὶ] *L. B.* ποῦς.

p Ὑπὸ] Abest ultima a *L. B.*

q Στρατιᾶς] *Al.* στρατείας.

r Ἀπολύσειν ἔλεγεν,] Ita cum (*L. B.*) & *NC.* ἀπολύειν in *cæteris*.

s Δὲ ἤ] *L. B.* ἦ ἤδη.

t Τῆς ἀπολυτρώσεως] Forte τὰ τ' ἀπολ. COCC.

v Ἔγνωσαν διαφυλάξαι.] Ita *Busb.* (*L. B.*) *N. C.* & *Epiphan.* ἔγνων in *cæteris*.

x Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν ἢ Φοινίκην ἐπίδραμον in *Editis*.

y Τὴν χώραν,] Χώρα proprie Ægyptus interior. Græv. ad gloss. Isidori. REL.

z Ἠχμαλωτίσθαι,] Sic *MSS.* αἰχμαλωτίσθαι in *Editis*.

a Καταδουλουμένους] Ita etiam apud *Aristeam.* καταδιδωμασδυμένους in *MSS.*

b Οἰκετείαις] *L. B.* οἰκετίαις. Lege οἰκιΐαις. COCC.

c Τοὺς κεκτημένους·] Κεκτημένοι *heri* dicti respectu servorum. *Aristoph, Plut.* p. 1. τῷ κεκτημένῳ· vid. Athen. lib. XIV. p. 657. E. Sic κεκτημένη *hera Aristoph. Eccles.* p. 757. & Lucian. in Asino p. 122. SPANH.

d Βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς,] Ita *Bas.* & *Gen.* βούλομαι δ' τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας, παραδεικνύτας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. nec aliter in *MSS.* nisi quod ὤθυς pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* versione, *Dispositiones autem meas præcipio, ex quo missæ sunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora statim ostendentes.* Apud *Aristeam*, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ἐν ἡμέραις τρισὶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκκει) τὸ προσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κατεσταλμένους πρὸ τούτου, καταδεικνύτας ὤθυς καὶ τὰ σώματα, unde rescribendum censui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπέμφθησαν [τὰ προστεταγμένα,] πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας ποιεῖσθαι, παραδεικνύτας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis ὤθυς pro αὐτοῖς malit, non repugnabo.

e Αὐτοῖς] *L. B.* εὐθεῖς. Lege ὤθυς. *Vetus* statim. COCC.

f Καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν] Καὶ deest *Hen.* & *NC.* Forsan τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ τοῖς πρ.

g Τοῦ προσταγματος ἀναγνωσθέντος] Τοῦ γράμματος ἀναγνωσθέντος *L. B.*

h Ἀναγνωσθέντος] Ita cum *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.* ἀνενεχθέντος in *Editis*.

i Διαφόρων] Ita *Gall.* & *Arist.* τῶν ἀφ' φέρων *NC.* τῶν φέρων in *Editis Aliisque*.

k Πραγμάτων ἀποτελεῖσθαι] Sic *Hen. NC.* (*L. B.*) *Vet. Interpr.* & *Arist.* ταγμάτων in *Editis Aliisque*.

tem facto, Regis jussa septem non amplius diebus peracta sunt, impensis in eam liberationem talentis plus quadringentis sexaginta. Nam etiam pro parvulis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quasi Rex etiam eorum nomine solvi jussisset, dum scripsisset accipiendum pro singulis capitibus quod dictum est.

Ptolemæus jubet Demetrium suam de legibus Hebraïcis interpretandis sententiam scriptis sibi proponere.

3. Hæc ubi ex sententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipse de Judæorum libris describendis sentiat sibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam administratum, sed omnia multa cum diligentia fieri consueverant. Unde mihi visum est libelli *hujus* & epistolarum exemplaria ordine collocare, necnon missorum etiam donariorum numerum, cum proprio singulorum apparatu, ut exquisita opificis magnificentia ab omnibus spectetur, & ex operum præstantia eximia quis uniuscujusque artifex sit primo intuitu cognoscatur. Et quidem libelli exemplar ita se habet.

Demetrii ad Regem supplex libellus.

"Regi magno Demetrius. Quod mihi dederas in "mandatis, ô Rex, ut qui ad bibliothecæ com- "plementum deessent, ii per me libri congererentur, & ut illis, quibus aliqua forte exciderint, "cura debita adhiberetur, summa hac in re dili- "gentia defunctus significo tibi libros legislatio- "nis Judæorum à nobis desiderari cum aliis. Nam "cum Hebraïco charactere & patria ipsorum lin- "gua scripti sint, intelligi à nobis non possunt. "Contigit autem & ipsos negligentius, quam *ab* "*auctoribus* se habent, * notatos esse; quod non- "dum regia eis cura consuluerit. Oportet ideo ut "istos etiam ad amussim exactos penes te habeas. "nam ita comparata est ea legislatio, ut altioris cu- "jusdam sapientiæ & sinceritatis plena "sit, utpote à Deo profecta. Quare nec poëtæ, nec "qui historias conscripsere ejus meminerunt, quem-

Hecatæus Abderita.

"admodum Hecatæus Abderita testatur, adeo- "que nec hominum illorum, qui ex ejus præce- "ptis vitam instituerunt, quod casta esset *& augu-* "*sta*, & profano ore *& sermone* exponi non opor- "teret. Quam ob rem, si ita tibi visum fuerit, ô "Rex, scribes ad Judæorum pontificem, ut ad te "mittat seniores sex ex singulis tribubus, legum "peritissimos, à quibus postquam librorum illo- "rum apertum & consonum sensum intellexeri- "mus, & accuratam acceperimus rerum interpre- "tationem, digna hæc desiderio tuo colligamus.

Regi visum est ad Judæorum pontificem scribere & dona mittere.

4. Hujusmodi itaque libello *supplice* oblato, jussit Rex, ut de his scriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique simul manumissio declararetur servientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices misit auri

τραπεζίτας. γιομένης δὲ τάτης, ταχέως ἐν ἑπτὰ τ πάσας ἡμέρας τελ῀ εἰλήφθ τὰ δοχθέντα τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα ͨ πεντακόσια τ λύτρων ἐγένετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τ νηπίων εἰσέπρασσον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι ͨ ἑκάλον δραχμὰς, ὡς ͧ βασιλέως ͨ ὑπὲρ τέτων διδόναι κελεύσαντ῀, ἐν τῷ πρσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστ σώματ῀ λαμβάνειν τὸ πρσειρημένον.

γ'. Ἐπιδὴ δὲ ταῦτ' ἐγένετ κατὰ τὸν ͧ βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τ Δημήτριον [1] σκέψασθαι καὶ τὸ πρὸς τῆς τ Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. ἐώδει γὰρ εἰκὴ τοῖς βασιλεῦσι [m τέτοις] [n] ὡκονόμητ, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράσσετ. διὸ καὶ τὸ ͭ [o] σκέψεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ἐπιστολῶν [p] κατατέτακται, καὶ τὸ πλῆθ῀ τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστ κατασκευάσθεν, ὡς ἀκριβεστάτ εἶναι τὸν ͧ τεχνίτ τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τὸν τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχὸν, τὸν ἑκάστ δημιουργὸν εἶναι δόξης γνώριμον. τῆς μέντοιγε σκέψεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοιῶτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ "[q] παρὰ Δημητρίᴕ. Προσέξαντός σ, ὦ βασιλεῦ, πε- "ρί τε τῶν ἔτι λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιο- "θήκης συντεταγμάτων, ὅπως σωαχθῇ, καὶ περὶ τῶν "διαπεπλανημένων ὅπως [r] τῆς δεούσης [s] ἐπιμελείας τύχῃ, "πάσῃ κεχρημένῳ περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶ σοι τὰ ὑ "Ἰουδαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. "χαρακτῆρσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ "ἐθνικῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσαφῆ. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀ- "μελέστερον ἢ [t] ἔχῃ σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικὴν ἄ- "πω πεπυχηκέναι πρνοίας. ἔστι δ' ἀναγκαῖον εἶναι καὶ "ταῦτα πᾶσι σοὶ διηκριβωμένα. Φιλοσοφωτέρων γὰρ "καὶ ἀκέραιον τὸν νομοθέσιαν εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν "ὄσαν Θεᴕ. διὸ καὶ τὰς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγρα- "φεῖς τῶν ἱερέων, σὺν [v] ἐπιμνησθῆναι, φησὶν [x] Ε- "κατα῀ ὁ Ἀβδηρίτης, ὑπὲ τῶν κατ' αὐτὸν πολιτευ- "σαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἀγνῆς ὔσης, καὶ μὴ θέον αὐτὸν "βεβήλοις στόμασι ψαυσφεῖσθαι. ἐὰν σοὶ δοκῇ, "βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως "ὑποστείλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἐξ ἑκάστ φυλῆς, "τὰς ἐμπροτάτας τῶν νόμων, [z] ἀφ' ὧν τὸ τῶν βι- "βλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [a] ἐκμαθόντες, καὶ τὸ κα- "τὰ τὸν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν [b] πραγμά- "των, ἀξίως ταῦτα ͭ ὧν προσπαρέσεως σωαγαγό- "μεν.

δ'. Τοιαύτης δὲν ͭ [c] σκέψεως γενο μένης, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τ Ἰουδαίων γραφῆναι περὶ τέτων, ἅμα ͨ τὸν ἄφεσιν τ δεδουλωμένων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλῶν ὅτι ὡς [d] προσκυνῶν ἢ κρατήρων

κ῀

ζ Ἐκδόναι] In *Aristea* libris εἰσδόσιμ.

m [Τέτοις] Illud τέτοις, uncis inclusum, ex Aristea adjectum esse volui.

n Ὡκονόμητ,] Διῳκεῖτο *Aristea*.

o Ἐκδόσεως ἀντίγραφον] Ita *NC.* & *Euseb.* de *Præp. Evang.* p. 353. in *Josephi Editis Aliisque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Aristea* libris.

p Κατατέτακτ῀,] Κατακεχώρικτο in *Aristea* libris, unde forsan aliquis hîc loci malit κατατέταχται, aut media voce κατατέταγμαι, præsertim cum *Epiphanius* vertat *designavimus*.

q Παρὰ Δημητρίᴕ.] Ita cum *Aristea* & *Eusebii* libris, ut & *NC.* (atque *L. B.*) qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίᴕ. Verum *Aristea* Editores verba illa non pro inscriptione accipiunt, sed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video.

r Τῆς δεούσης] Καὶ τ δ. *NC.*

s Ἐπιμελείας] Ἐπισκόσεως *restitutionis* aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Aristeas*, significantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *specimine Emendationum Psalmorum* &c. p. 47.

* *Notatos esse*;] Id est *consonis literis absque subjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *scriptos interpunctosque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaïca extitisse, sed imperfecta & mendosa. atque alii demum *expositos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quasdam* ante Alexandrum Græce redditas fuisse. Vide *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. §. 1.

t Ἐχῃ σεσημάνθαι,] Καὶ ὐχ ὡς ὑπάρχῃ apud *Aristeam*, pro quo καὶ ὐχ ὡς ὑπ' ἀρχὴν εἶχε reponendum censet *Meibom.* p. 48. *Josephi* verbis mendum subesse existimant *Viri Eruditi*. unde ἐχρῆν pro ἔχῃ post alios substituit *J. Clericus*. ἦν *J. Davisius* nihil mutari volui, sine auctoritate *MSS.* præsertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent*.

v Ἐτιμνησθῆναι,] Ita *MSS.* ἐμνησθῆναι in *Editis*.

x Ἑκατα῀ ὁ Ἀβδηρίτης,] In *Historia de Judæis*, cujus meminit *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 4. HUDS. Hecatæus Abderita, quæ de Judæis scripsit vid. adv. Apion. lib. 1. §. 22. ubi Hecatæi verba apud Euseb. ex. F. p. 408. & contr. Apion. lib. 1. § 22. ut & lib. 2. §. 4. SPANH.

y Ἐκάσης φυλῆς,] Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuisse abductas in Mediam, sed jam à temporibus Salmanassaris reliquias nonnullas permansisse.

z Ἀφ' ὧν τὸ τ βιβλίον] Παρ' ὧν in *MSS.*

a Ἐκμαθόντες,] Sic *MSS.* μαθόντες in *Editis*.

b Πραγμάτων,] Γραμμάτων L. B.

c Ἐκδόσεως γενομένης,] In *Editis* εἰσδόσεως *suggestionis*, ut vocem hîc loci interpretantur & *Epiph. Gelenius*. Supra tamen *Epiphanio* εἴσδοσις est *allegatio*. de qua voce videsis *Du-Cangium* in *Glossario*.

d Προσκυνῶν] Καταπελτῶν *NC.* (*L. B.*) & *Arist.*

e Πιν-

καὶ φιαλῶν Ϛ΄ ἀπονδείων, ἔπεμψε χρυσᾶ μὲν ὁλκῆς τάλαντα [a] πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προέπεμψε δὲ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτίων, ἐν οἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τῷ ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, ὅπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους, ἐπιτρέπειν. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματος εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας ἕως ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μετὰ τὸ προεκθεῖναι τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, παρ' οὗ λαβόντα τὴν πίστιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] τετελεύτηκεν Ὀνίας ὁ ἀρχιερεύς, ὁ παῖς αὐτοῦ [g] Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ δίκαιος ἐπικληθείς, διά τε τὸ φιλόθεος εἶναι καὶ τὸ φιλάνθρωπος τοῖς ὁμοφύλοις εἶναι. ἀποθανόντος δὲ τούτου, καὶ νήπιον ὄντα καταλιπόντος τὸν κληθέντα Ὀνίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐλεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ χρώμενος Πτολεμαῖος τοῦτον τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ἐλεαζάρῳ "τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [h] Πολλῶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳ- "κισμένων Ἰουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν "ὅτ' ἐκράτουν, ὁ ἐμὸς πάππος ἐτίμησε, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρα- "τιωτικὰ κατέταξεν ὡς μείζοσι μισθοφορίαις, ποσὶ δὲ γνω- "μένοις ἐν Αἰγύπτῳ [i] σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλα- "κὴν παρέδωκε, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ὦσι φοβεροί· [k] τὴν ἀρχὴν "ἐγὼ πραϋνόμενος πᾶσι μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μά- "λιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας "αἰχμαλώτων ἀνηλωμένων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν "ἐκ τῶν ἐμῶν λύτρα καταβαλών. τοὺς δὲ ἀκμάζοντας τῇ ἡλι- "κίαις εἰς τὴν [l] στρατιωτικὴν καταλόγου κατέταξα· τινὰς δὲ τῶν πε- "ρὶ ἐμᾶς [m] καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστῶν εἶναι δυναμένων, τούτοις "ἠξίωκα, νομίζων ἡδὺ τῷ Θεῷ τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάλη- "μμα τοῦτο καὶ μέγιστον ἀναθήσειν. βουλόμενος δὲ τούτοις χα- "ρίζεσθαι, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίοις, τὸν νόμον ὑ- "μῶν ἔγνων μεθερμηνευθῆναι, καὶ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς ἐκ τῶν "Ἑβραϊκῶν μετενεχθέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. "καλῶς οὖν ποιήσεις ἐπιλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐξ ἑκά- "στης φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [n] πέμψας· οἱ δὲ διὰ τὸν "χρόνον ἐμπείρως ἔχουσι τῶν νόμων, καὶ δυνήσονται τὴν ἑρμηνείαν "αὐτῶν ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τούτων ἐπιτελεσθέν- "των, μεγίστην δόξαν ἡμῖν περιγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "περὶ τούτων διαλεξομένους, Ἀνδρέαν τὸν ἀρχισωματοφύλα- "κα καὶ Ἀρισταῖον, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀνα- "θημάτων εἰς τὸ ἱερὸν [o] καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλ- "κα, τάλαντα ἀργυρίου ἑκατόν. καὶ σὺ δὴ ἡμῖν ἐπιστέλλων, "περὶ ὧν ἂν ἐθέλῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

ϛ΄. Τῆς δὲ ἐπιστολῆς ταύτης βασιλέως τοιαύτης πρὸς Ἐλεά- ζαρον, ἀντιγράφει [p] πρὸς αὐτὸν ὡς ἐνῆν μάλιστα φιλοτίμως. "Ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ἐῤῥωμέ- "νων σοῦ τε καὶ [q] τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς "ἡμῖν ἔχει πάντα. τὴν δὲ ἐπιστολὴν λαβόντες, μεγά- "λως ἠσθημεν ἐπὶ τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροί- "σαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτοῖς, ἐμφανίζοντες "αὐτῷ σὺν ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπεδείξα- "μεν δὲ αὐτῷ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς

quidem talenta quinquaginta, gemmarum vero inæstimabilem multitudinem: jussitque custodes capsarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuscunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad sacrificia & reliquos usus * in templum usque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo singula fabricata erant, si prius exemplar adduxero scriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob causam quam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon successit, is qui Justus cognominatus est, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & superstite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum suscepit; cui scripsit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus Eleazaro "pontifici salutem. Cum multi in regno meo habitarent Judæi, quos à Persis, dum imperium "tenebant, captos meus pater honoravit, & partim ad militiam majoribus stipendiis destinavit, "partim videlicet iis, qui cum eo venerant in Ægyptum, castella eorumque custodiam assigna- "vit, ut essent Ægyptiis terrori: ego principatum "adeptus, cum omnes humane tractavi, tum maxime cives tuos, quorum supra centum millia "captivorum in libertatem vindicavi, soluto de "meis facultatibus pretio dominis eorum. Ex his "vero, quotquot per ætatem arma ferre possent "in militiam allegi: nonnullos etiam eorum qui "circa nos erant, quorum & fides id mereri videbatur, in aulicos meos cooptavi, cogitans gratum Deo pro ejus de me cura donarium hoc & "maximum à me oblatum iri. Atque ut tum his "tum omnibus toto orbe Judæis gratum faciam, "statui legem vestram interpretatione donare, & "de Hebræo in Græcum traductam in mea bibliotheca reponere. Quare recte facies si delectos viros, ex unaquaque tribu sex, jam ætate "provectos, ad me miseris, qui & per ætatem legum sint periti, & eas accurate possint interpretari. Sic enim existimo, his perfectis, maxima "nos gloria affectum iri. Misi autem colloquuturos hisce de rebus tecum, Andream satellitum "præfectum & Aristæum, homines magnæ apud "nos existimationis, per quos etiam donariorum "primitias ad templum & sacrificiorum reliquorumque misi, argenti talenta centum. Et tu, si "nobis quæ voles scripseris, rem gratam feceris.

Regis Ptolemæi literæ ad pontificem Eleazarum.

ϛ΄. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis respondit quam fieri potuit amicissime. "Eleazarus pontifex Ptolemæo regi salutem. Si "& tu vales, reginaque Arsinoë, & liberi, nobis "omnia bene se habent. Acceptis literis tuis, magnam ex *præclara* tua voluntate lætitiam cepimus, convocataque multitudine illas recitavimus, palam eis facientes tuam erga Deum pietatem. Phialas etiam abs te missas protulimus, "aureas viginti, ac triginta argenteas, crateras item quin-

Eleazari pontificis responsum.

[a] Πεντήκοντα,] Πεντήκοντα καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑβδομήκοντα in *Aristea*.

* *In templum usque ad centum talenta erogari.*] *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legisse videatur, sicuti exstat in *NC*.

[f] Τελευτήσαντος Ὀνίου] Illa τελευτήσαντος Ὀνίου δὲ ἀρχιερέως, ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διά τε τὸ φιλόθεος εἶναι καὶ τὸ φιλάνθρωπος τοῖς ὁμοφύλοις εἶναι, quæ in principio capitis habet *NC*. hîc loci in eodem codice omittuntur: & post τοιαύτης sequuntur ista, λαβόντος δὲ Σίμωνος καὶ πάντων &c.

[g] Σίμων] Is ipse est quem tanto encomio prosequitur *Siracbides, Ecclesiastici* cap. 2.

[h] Πολλῶν] Illud monendum est, Epistolas Ptolemæi & Eleazari non iisdem referri verbis ab *Aristea, Josepho, Eusebio*, & *S. Epiphanio* in lib. *de Mensuris & Ponderibus*. *J. Alb. Fabricius.*

[i] Σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακὴν] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

[k] Τὴν ἀρχὴν] Ita *Bas.* & nonnulli *MSS.* τὴν δ' ἀρχὴν ἐγὼ in *Edit. Gen.* τὴν ἀρχὴν δὲ ἐγὼ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* καὶ ἡμεῖς δὲ διαλαβόντες τὴν βασιλείαν apud *Aristeam*.

[l] Στρατιωτικὸν καταλόγου κατέταξα·] Sic *MSS.* στρατιωτὰς in *Editis*.

[m] Καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστῶν εἶναι δυναμένων,] Περὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν *Hen.* & *Busb.* τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν ἱκανῶν εἶναι *Dan. NC.* τοὺς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι, τῆς περὶ τὴν αὐλὴν πίστεως ἀξίους ἐπιχείρων κατεσκεύασμεν *Arist.* HUDS. *Lugd. Bat.* ἀπίστων. Forte ἀπίστων. COCC.

[n] Πέμψας·] Illud πέμψας abest *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* nec agnoscit *Aristeas*.

[o] Καὶ θυσιῶν] Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Arist.*

[p] Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν &c. *Arist.*

[q] Τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης] Juxta *Aristeam* & *Eusebium*, τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης, τῆς ἀδελφῆς, καὶ τῶν τέκνων. Vide *pag. seq.* οὗτος οὖν ὑπὲρ σοῦ & *Usserium* ad A. M. 3727.

"quinque, & *mensam consecratis muneribus ex-
"cipiendis addictam, ut & sacrificiis faciendis ac
"cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit,
"comparandis, centum talenta, quæ Andreas &
"Aristæus ex amicis tuis honoratissimi, viri ho-
"nesti bonique ac doctrina præstantes, tuaque vir-
"tute digni, attulerunt. Scire autem te velimus,
"nos tibi in commodum tuum gratificaturos,
"etiamsi quid præter ingenium nostrum facere
"oporteat. nam tuis beneficiis in cives nostros
"multifariam collatis paria referre debemus. Qua-
"re hostias confestim & tua, & fororis, & libero-
"rum, amicorumque causa immolavimus; & vo-
"tis Deo nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti
"omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant, re-
"gnumque tuum pacis tranquillitate conservetur,
"tibique bene vortat legis interpretatio, & felicem
Septuaginta duo Interpretes. "quem optas sortiatur exitum. Delegimus etiam
"seniores, ex unaquaque tribu sex, quos ad te una
"cum lege misimus. Tuæ autem erit pietatis ac
"justitiæ curare, ut lex, absoluta ejus interpreta-
"tione, ad nos remittatur, salvis etiam istis qui
"eam ad te apportarunt. Vale.

Nominum recensio omissa. 6. Hæc quidem pontifex rescripsit. Mihi vero haud necessarium visum est nomina septuaginta seniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt: (illa enim subscripta erant epistolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, magnificentiam & opificium narrando percensere, non supervacaneum esse duxi, ut singulare Regis erga Deum studium omnibus innotescat. Etenim cum sumptus ad ista Rex large suppeditaret, & opificibus præsens adesset, atque opera inspiceret, nihil eorum quæ facta sunt oscitanter & negligenter fabricari sinebat. quorum uniuscujusque, quoad ejus fieri potest, magnificentiam persequar; non quod historia hujusmodi forsan narrationem postulet, sed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri existimem.

Ptolemæi in donaris parandis munificentia. 7. Primo autem quæ ad mensam spectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immensæ molis elaborare. jussit autem ut mensæ quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta esset, & an major confici posset. Cumque intellexisset qualis ea esset, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri posset, dixissetque se quintuplo ea majorem velle facere, sed vereri ne propter nimiam ejus molem ad ministeria fiat inutilis, (cupere enim se ut donaria, quæ ipse consecraret, non in spectaculum solum essent, sed ad sacrorum etiam usum accommodata) ideoque arbitratus esset priorem mensam non ob auri inopiam modica extitisse amplitudine; constituit eam, quæ ante posita erat, dimensionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præstantiorem efficere. Cumque ingenio esset ad rerum omnium naturas perspiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipse tum ista quibus nulla erat sculptura, inventione sua solerter adhibita ostensaque opificibus, fabricari jussit, tum quæ cœlata erant ad expressas rerum formas respiciendo identidem perfici.

Mensa aurea. 8. Itaque cum illud in se recepissent *opifices*,

"εἴκοσι, καὶ δεχομένας τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε,
"καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἅτε εἰς θυσίαν καὶ εἰς ὑπο-
"σκολὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν, τάλαντα ἑκατὸν, ἅπερ
"ἐκόμισεν Ανδρέας καὶ Αριστῆος οἱ τιμιώτατοί σε τῶν
"φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ
"τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δὲ ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον,
"κἂν ἤ τι πρὸς φύσιν, ὑπομενουμένους. ἀμείβεσθαι γὰρ
"ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐεργεσίας, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμε-
"τέρους πολίτας κατατεθείσας. διὸ θυσίαι σοὶ τε καὶ
"τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων πεποι-
"ήμεθα, καὶ τὸ πλῆθος ἠρᾶτο ἐπιτυχίαν σοι παρὰ τοῦ
"θεοῦ δοθῆναι κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναί σε τὸν
"βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ, τόν τε ἐκ νόμου μεταγραφὸν
"ὑπὲρ συμφέροντος τῷ σῷ λαῷ εἶναι ὃ πεφαιρῆ τέλος. ἐπε-
"λέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἐξ ἑκάστης
"ἑκάσης, οὓς πεπόμφαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἐσμὲν δὲ
"τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγεγραφὸς
"τὸν νόμον εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μὴ ἀσφαλείας τῶν
"κομιζόντων. ἔρρωσο.

5'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα [v] τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμιζον ὑπὸ Ελεαζάρου πεμφθέντες, δηλονότι· ἵν' γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ· τοὺς μέντοιγε τῶν ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, ἵν' ἀπέχθεται ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμενοι διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως [x] ἐπὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τοῖς εἰς [y] ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥᾳθύμως εἶα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἕκαστα, ὡς [z] οἷόν τε, τοῖς πολυτέλειαν διηγήσομαι· τὴν μὲν ἰσχνείας ἴσως οὐκ ἀπαλλάσσοις τοῖς ἀπαγγελίαν, τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον ἅπασι συμβήσεται τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὑπολαμβάνων.

ζ'. Πρῶτον δὲ τὰ περὶ τὴν τραπέζης σκευήν. εἶχε μὲν οὖν διάνοιαν ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγέθη ταύτην τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα. προσέταξε δὲ μαθεῖν τὸ μέγεθος τῆς ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τί ἐστιν, καὶ εἰ δυνατὸν) μεῖζον [a] τοῦτο κατασκευασθῆναι. μαθὼν δὲ ὅτι τοῦτο ἔστιν, ἠλίκη τις ἦν, καὶ ὅτι αὐτῆς οὐδὲν κωλύει μείζονα γενέσθαι φήσας δὲ πενταπλασίονα δεῖν ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τοῦτο ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ [b] καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενος συμφέρειν κατασκευάσαι τὴν προτέραν τράπεζαν, ἀλλ' οὐ διὰ πενίαν τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ ἔγνω τὴν προϋπάρχουσαν ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ πολυτελείᾳ καὶ τῷ κάλλει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. δεινὸς δὲ ὢν [c] κατιδεῖν πρασμάτων παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβὼν ἐπίνοιαν ἔργων καινῶν καὶ προσδόξων, καὶ ὅσα [d] ἄγραφα τὴν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὴν σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσε ταῦτα κατασκευάζεσθαι, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν ἐπιβλέπων ὁμοίως ἐπιτελεῖν.

η'. Τροχησάμενοι τοίνυν ποιήσασθαι τὴν τράπεζαν, [e] δύο μὲν

* *Mensam consecratis muneribus excipiendis addictam,*] Mensam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

r Καὶ τὴν ἀδελφῆς σου καὶ τῆς τέκνων] Soror nempe simul & uxor Philadelphi. Hinc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inscrip. utriusque in Nummis antiquis. SPANH. Vide Tab. in fine Tomi II.

s Προσαιρεῖ τέλος.] Ita *Hen.* προσαίρει aut προσαιρεῖ in *aliis.*

t Εἰς ἡμᾶς] Εἰς ut hic pro πρὸς sæpe apud Atticos; sic εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι Demosth. adv. Spudiam p. 649. B. & adv. Leochar. p. 671. A. SPANH.

v Τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων,] Τῶν ϛ'. *NC.*

x Επὶ τὸν Θεὸν] Περὶ τὸν Θεὸν *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

y Ταῦτα] L. B. αὐτὰ.

z Οἷόν τε,] *Lugd. Bat.* οἷον ἦν.

a Τοῦτο κατασκευασθῆναι.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) τούτοις in *Editis Aliisque.*

b Καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα·] Illud καὶ ex *MSS.*

c Καὶδεῖν πραγμάτων παντοδαπῶν,] Σωιδεῖν *Hen. NC.* & *Arist.*

d Αγραφα τὴν εὕρεσιν] Αγραπτα juxta *Aristeam.*

e Δύο μὲν καὶ ἡμίσους] Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Aristea.* Vide *Exod.* c. 25. v. 23. & c. 37. v. 10. & *Josephum* ipsum, p. 135. §. 5.

μὲν γὰρ ἡμίσους πηχῶν τὸ μῆκος, ἑνὸς δὲ τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσους, ἐκ [f] χρυσοῦ τοῦ ὅλου καταskευασθέν ξὺν ἔργῳ ποικίλῳ, τοῦ μὲν οὖν [g] στεφάνου παλαιστιαῖαν εἰργάσαντο, τὰ δὲ [h] κυμάτια στρεπτὰ, τοῦ ἀναγλυφὴν ἐχόντα χοινοειδῆ, τῇ περίᾳ θαυμασίως ἐκ τριῶν μερῶν μεμιμημένου. τριγώνων γὰρ ὄντων αὐτῶν, ἑκάστη γωνία τὴν αὐτὴν τοῦ ἐκτυπώσεως εἶχε διάθεσιν, ὡς στρεφομένων αὐτῶν μίαν καὶ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμβεβηκέναι. τοῦ δὲ στέφανος τὸ μὲν κάτω τὴν τράπεζαν [i] ἐγκεκλεισμένον ὡραίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δὲ ἔξωθεν πεπλεγμένον ἔτι μᾶλλον τῷ καλῷ τοῦ ἐργασίας ἦν ἐκπεπονημένον, ὡς κἂν ὄψιν εἰς θεωρίαν ἐρχόμενον. [k] διὸ καὶ τὴν μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὀξεῖαν σωέβαινε γίνεσθαι, καὶ μηδεμίαν γωνίαν, τριῶν ὄντων ὡς προειρήκαμεν, πρὸς τὴν μεταγωγὴν τῆς τραπέζης ἐλάττονα βλέπειν. ἐνδιέκειντο δὲ τῷ χοινίσι τοῦ τορείας λίθοι πολυτελεῖς παντοδαπῶς ἀλλήλοις, περόναις χρυσαῖς διὰ τρημάτων καταλημμένοι. [l] τὰ δὲ ἐκ πλαγίου τοῦ στεφάνης καὶ [m] κατ' ὄψιν ἀναπίνοντα ὠῶν ἐκ λίθου καλλίστου πεποιημένων θέσιν [n] καταskευάσμασι, ῥάβδοις τοῦ ἀναγλυφὴν ἐοικότων πυκναῖς, αἳ πρὸς τὸν κύκλον τῆς τραπέζης εἴλιττο. κάτω δὲ τοῦ τῶν ὠῶν διατύπωσιν, στέφανον πρόσεστιν οἱ τεχνῖται, παντοίοις καρποῖς φύσιν ἐντελοῦντα, ὡς ἀποκρέμασθαί τε βότρυς, καὶ στάχυς ἀναστῆναι, καὶ [o] ῥοὰς ἀποκεκλεῖσθαι. τοὺς δὲ λίθους εἰς πᾶν γένος τῶν προειρημένων καρπῶν, ὡς [p] ἑκάστῳ τοῦ οἰκείαν τετυπῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι, συνέδησαν τῷ χρυσῷ πρὸς ὅλου τοῦ τράπεζαν. κάτω δὲ τοῦ στέφανον ὁμοίως ἡ τῶν ὠῶν διάθεσις πεποίηται, [q] καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ, τῆς τραπέζης ὡς ἑκατέρου μέρους ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τὴν ποικιλίαν τῶν ἔργων ἐν γλαφυρότητι θέαν κατεσκευασμένου· ὡς ἐν τοῦ τῶν [r] κυμάτων θέσιν ἐν τοῦ τῆς στέφανης, [s] μηδὲ τῆς τραπέζης ἐφ' ἕτερον μέρος ἐναλλαττομένης, γίνεσθαι διάφορον, τοῦ δὲ αὐτοῦ ἄχρι ἐν τῶν ποδῶν ὄψιν τῆς ἀπεργασίας διατετάσθαι. [t] ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ τὸ πλάτος παντάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ' ὅλης δὲ τῆς τραπέζης πλάτος, εἰς τοῦτο τοὺς πόδας αὐτῆς [v] ἀνέθεσαν, ἔπειτα περόναις καὶ κατακλείσεσιν αὐτοὺς ἐνέσφιγξαν τῇ τραπέζῃ κατὰ τοῦ στέφανον· [x] ἵνα τοῦ θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις ἂν [y] στήσῃ τοῦ τράπεζαν μέρος, παρέχωσι τὴν αὐτήν. ἔστι δὲ τῆς τραπέζης [z] μαίανδρον ἐξέγλυψαν, λίθους αὖπω κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα καὶ τὸν σμάραγδον, ἥδιστον θεωμένοις παρέχοντας αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τό τε ἄλλων χρωῶν ὅσοι θελκτικοὶ θεάσασθαι καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τοῦ πολυτέλειαν τῆς φύσεως ὑπάρχουσι. μέση δὲ τοῦ [a] μαίανδρον τελέσματί τινι χοινοειδεῖ [b] περικλείοντο, ῥόμβῳ τοῦ μέσον ὄψιν ἐμφέρεις, ἐφ' ᾧ κρύσταλλός τε λίθου, καὶ ἤλεκτρον ἐντετύπωτο, [c] τῇ θεᾳ ἀλλήλῳ τῆς ἰδέας ἡδονικὴν ψυχαγωγίαν θαυμασιῶ παρέχον τοῖς βλέπουσι. τοῦ δὲ ποδῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ἐκφύσεις, τοῦ πεπάλων κάτω τοῦ τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν δὲ τοῦ βλάστησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ δὲ βάσις

ut menſam exſtruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & ſemis, atque in latitudinem unius, altitudine vero ſeſquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *menſæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura reſtis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum eſſent triangularia, unuſquiſque angulus eandem formarum diſpoſitionem habebat: adeo ut ſitu mutato una eademque ſpecies ante oculos verſaretur. Loricæ quidem pars inferior menſam verſus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia ſplendeſcebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conſpectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent nulluſque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum menſa transfertur, *juſtu* minor videretur. Reſticulis autem tornatis ordine alterno inſertæ erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehenſæ. At circa latera loricæ, ad aſpectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretioſis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam menſam intercurrente denſa virgularum ſculptura. Subter hanc ovalem ſpeciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræſentans, adeo ut racemi pendere, ſpicæ ſurgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam ſecundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos menſæ circumdederunt. Sub hac corona rurſum alia ſeries ovorum priori ſimilis facta eſt, eademque virgularum ſculptura, ut in menſa ex utraque parte ſpectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne menſa quidem in utramvis partem verſa, cerneretur diverſitas, ſed idem artificium ad imos uſque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, menſæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta eſſet, in eam pedes ejus inſeruerunt, deinde fibulis & clauſuris eos menſæ adſtrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque menſa verteretur, ſpeciem exhiberent. Supra ipſam autem menſam ſculpſerunt mæandrum, qui lapides pretioſos, *tot* ſtellularum ad inſtar, varii coloris in medio haberet, carbunculum & ſmaragdum, ambos ſpectantium oculos grato fulgore irradiantes, alioſque diverſi generis, quotquot, ex naturæ ſuæ præſtantia, ſumma cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum reſticulata quædam textura circumquaque diſcurrebat, relicta in medio ſpecie quæ rhombo admodum ſimilis, cui impreſſum erat cryſtallum, & electrum, quod, alterna formæ *ſuæ* vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis ſub menſam reſupinis, ita ut ſtamina

[f] Ex χρυσοῦ τοῦ ὅλου κατασκευασθὲν ξὺν ἔργῳ ποικίλῳ,] Κατεσκευάσθαι δὲ χρυσοῦ τοῦ ὅλου κατεβόλλοντο ξὺν ἔργῳ π. Hen. (& L. B. qui tranſponit ξὺν ἔργῳ κατεβόλλοντο) & C.

[g] Στεφάνου παλαιστιαῖαν] Στεφάνου παλαιστῆ LXX. Exod. xxv. 24. SPANH.

[h] Κυμάτια] Κυμάτια LXX. Exod. xxv. v. 11. SPANH.

[i] Ἐγκεκλεισμένον ὡραίαν εἶχε τοῦ διατύπωσιν·] Eo modo Hen. (ut & L. B. niſi quod διατύπωσιν præferat.) & Epiphan. ἓν κεκλεισμένον, ὡραίαν ἔχον τοῦ διατύπωσιν in Editis. ἐγκεκλιμένον ὡραίαν ἔχε τοῦ διατύπωσιν NC.

[k] Διὸ καὶ τοῦ μὴ ὑπεροχὴν] Διὸ τοῦ ὑπεροχὴν ἐξεῖναι εἶναι τῶν δύο κλιμάτων σωέβαινε. Ariſt.

[l] Τὰ δὲ ἐκ πλαγίου τοῦ στεφάνης καὶ κατ' ὄψιν ἀναπίνοντα ὠῶν] Partes, quæ per latera coronæ cernebantur in ſpeciem ovorum. Ruſin. SPANH.

[m] Κατ' ὄψιν] L. B. πρὸς ὄψιν.

[n] Καταskευάσμασι,] L. B. καταskεύασμα.

[o] Ῥοὰς ἀποκεκλεῖσθαι.] Sic MSS. ῥοᾶς in Editis, forſan pro ῥοιάς.

[p] Ἑκάστῳ τοῦ οἰκείαν τετυπῶσθαι] L. B. ἑκάστου τ. ο. ἐντετυπῶσθαι.

[q] Καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ,] Ita diſtinxi: cum antea eſſet, καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ τῆς τραπέζης, ὡς ἑκατέρου μέρους &c. Rectius forſan, ὡς ἐπ' ἀμφότερα μέρους τοῦ τραπέζου ἔχειν &c.

[r] Κυμάτων] L. B. ἄλλων κυμάτων.

[s] Μηδὲ] Idem L. B. μή.

[t] Ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ] Inf. mox ἔλατμα τῶν ποδῶν· Confer & lib. VIII. Antt. c. 3. §. 3. SPANH.

[v] Ἀνέθεσαν,] L. B. ἐνέθεσαν.

[x] Ἵνα τοῦ θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις] Sic MSS. διὰ τὴν θέαν τῆς κ. κ. πολυτελείας, ἵν' ἐφ' ᾧ in Editis.

[y] Στήσῃ τοῦ τραπέζου μέρει,] Στέσῃ in aliquot MSS.

[z] Μαίανδρον ἐξέγλυψαν,] Μαίανδρος· Heſych. μαίανδρος κόσμος τῆς ἐφφικίας· Ruſin. Mæandrum fluvium ſculpſerunt. Ita Gallic. Interp. Iterum infr. hic §. 9. μαίανδρος, πηχυαῖος. SPANH.

[a] Μαίανδρον] In margine mſ. Lugd. Bat. Μαίανδρον τὸ σχολιὸν φησὶ κατασκεύασμα. εἰρηκὼς δὲ τὸ μαίανδρου πολλαχοῦ σχολιότητος. τοσοῦτον ἰλαρὸν πορείαν ποιεῖ σχολιὸν ὡς ἐκ τούτου πᾶν τὸ ἐν γλυφαῖς καὶ λοιποῖς κατασκευάσμασι σχολιὸν μαίανδρον ἐπονομαζόμενον· καθάπερ φησὶ τραγῳδῶν ἐν λόγῳ διδασκάτου. HAV.

[b] Περιεῖχε,] Περιέκειτο NC.

[c] Τῇ θεᾳ ἀλλήλῳ] Ita MSS. τῇ γὰρ θεᾳ ἀλλήλῳ in Editis.

d Αὐ-

mina crocea intus incluſa erecta oſtenderent. Baſis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis ſpeciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. ſinguli etiam pedes ornati erant toreumate tenuiſſimo & operoſiſſimo, conſtante ex hedera & palmitibus & racemis, *idque ea arte*, ut nihil à veris diſcrepare putarentur. nam cum vento, propter ſubtilitatem & ſummitatis ſuæ extenſionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis ſpeciem præ ſe ferebant. Verum etiam opus ita deſignarunt, ut totius menſæ figuram veluti triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti poſſet qua junctura coirent. Fiebat autem ut craſſitudo menſæ *totius* non minor eſſet dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita ſe habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expreſſa: illo auctore & agente, ut ſi non magnitudine hæc menſam Deo prius appoſitam ſuperatura eſſet, certe arte ipſa, & opificii novitate, & ornamentorum ſplendore longe præſtantior & aſpectu pulchrior redderetur.

Crateres. 9. Crateres autem duo quidem aurei erant, ſquamas habentes torno exſculptas ab imo uſque ad præcincturam, variis lapidibus ſpiris inſertis. Hanc ſculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificioſe admodum compoſitus. Secundum hunc erat virgata ſculptura: ac deinde uſque ad labrum rhomborum ad ſimilitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad ſummum decus & ſplendorem deeſſet. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utroſque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis ſpecula ſplendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expreſſius in iis corporis ſui faciem contemplaretur. Inſuper & Rex phialas triginta conficiendas curavit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretioſis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis ſculptilibus ſolerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non ſolum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte ſua excellebant, ſed & multo magis Regis ſtudio & munificentiæ, quæ in cauſa erant ut ſummam perfectionem acciperent. Etenim non ſolum ſumptus ad artifices large & magnifice ſuppeditabat, verum etiam, omiſſa publicorum negotiorum adminiſtratione, ipſe operi faciundo præſens aderat, totumque opus inſpiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem ejuſque hac in re ſtudium ſpectantes, ſtrenue magis & naviter operibus incubuerunt.

Phialæ.

d Αὐτοῖς ἦν] Eo modo *Hen.* & *C.* αὐτῆς in *reliquis*.

e Καθ' ὃ] Ἐφ' ὃ ἐν ἐπίκει?) τὸ παρέλασμα ℥ ποδός. *Ariſt.* apud quem forſan πᾶν ἔλασμα ſcribendum.

f Ελασμα τ̃ ποδῶν] Vid. mox ſup. SPANH.

g Φιλοπόνῳ τῇ] *L. B.* φιλοπονωτάτῃ.

h Βότρυσιν] *L. B.* καὶ βότρυσιν.

i Ακρον αὐτῶν] Sic *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἐπάνω αὐτῶν in *Editis Aliiſque*.

k Τέχνης] Ita *MSS.* τέχνῃ μιμητῶν in *Editis*.

l Σχῆμα τ̃ ὅλης κατασκδάσεως τραπέζης.] Apud *Ariſteam*, ἐποίησαν ἢ τελμηρὸς τὸ σῶμα [ἴσ. σχῆμα] τ̃ τραπέζης οἱονεὶ τρίπτυχον.

m Τῶν ἢ κρατήρων χρύσεοι μ̀ ἦσαν δύο· Φολιδωτὴν] Crateres Φωλιδωτοί· *Ruſin.* ſculpturam viperam &c. *Gall. Interpr.* Sailles en ecailles. SPANH.

n Φολιδωτὴν] Ita ex *MSS.* & *Ariſtea.* Φωλιδωτὴν perperam in *Editis*.

o Μίχει ℥ ἀμφιζώσματος τὴν τορείαν,] Μίχει ℥ μέσου *Ariſt.* HUDS. Athenæ lib. v. p. 205. C. τὸ ἢ ἐπισύλιον ὁκ χρυσῆ τὸ ὅλον, ἐφ' ᾧ ἀμφιζωσμα ἐφήρμοσε, *Dalechamp.* cui diazoma adaptatum, in Not. ad verbum *præcinctio*. Vitruvius lib. v. c. VII. p. 90. gradus, diazomata, pluteos ubi *Philander* Præcinctiones, & veluti tranſverſa cingula, i. e. interjectas gradibus areolas. SPANH.

p Λίθων ταῖς ποικίλαις ἐνδεδεμένων.] Cum λίθων τε ποικίλων ἐνδεδεμένων habeat *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) & λίθων ταῖς ποικίλαις ἐνδεδεμένων *Baſ. G. Aliique*; placuit edere λίθων ταῖς ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Ariſteam*, τὸν τ̃ λίθων ἀνὰ μέσον τ̃ φολίδων στιχίδιον πολυτίχους ἔχοντες &c.

q Ἐπ' αὐτῇ] Iterum cum *Cod. Hen.* ὑπ' αὐτῇ *NC.* ἐπ' αὐτῆς in *ceteris*. εἶτα μαίανδρῳ ἐπίκειτ̃ *Ariſt.*

r Μαίανδρῳ, πτυχαῖῳ] Conf. præced. §. 8. SPANH.

s Ασπίδια τετραδακτύλων] Ασπιδίσκοι *Ariſt.* ἀσπίδι *Hen.* perperam.

t Ανεπλήρου] Ita *MSS.* ἀνεπλήρουν in *Editis*.

v Περιεσέφερε] Iterum ex *MSS.* ἐξεισέφερε male in *Editis*.

x Τὰς μ̀ ὧν χρυσᾶς κρατῆρας,] Ita *MSS.* τούτους in *Editis*.

y Χωρουῦπας] Sic *MSS. Ariſteas* & *Vet. Interpr.* φορεῖτας in *Editis*.

z Αμφορέας,] Μετρητὰς *Ariſtea*.

a Περιφερομένων] Προσχεόντων *Ariſt.* ἀναφερομένων *Lugd. Bat.*

b Περι-

σις [d] αὐτοῖς ὢν ἐξ ἄνθρακος λίθου παλαιστιαία πεποιημένη, χεῖμα κρηπῖδος ἀποτελοῦσα, τὸ ἢ πλάτος ὀκτὼ δακτύλων ἔχουσα, [e] καθ' ὃ τὸ πᾶν [f] ἔλασμα τ̃ ποδῶν ἐρήρειστο. ἀνέγλυψαν ἢ λεπτομερεῖ καὶ [g] φιλοπόνῳ τῇ τορείᾳ τῶν ποδῶν ἕκαστον, κισσὸν αὐτοῖς καὶ κλήματα ἀμπέλων σὺν [h] βότρυσιν ἐκφύσαντες, ὡς εἰκάσαι μηδὲν ἀποδεῖν τ̃ ἀληθείας. καὶ γὰ πρὸς τὸ πνεῦμα, διὰ λεπτότητα καὶ τὸν ἐπ' [i] ἄκρον αὐτῶν ἑκτασιν, κινούμενα, φαντασίαν τ̃ χ̃ φύσιν μᾶλλον ἢ [k] τέχνης μιμημάτων παρεῖχεν. σκαιούργησαν ἢ ὡς τελίπτυχον οἱονεὶ τὸ [l] χεῖμα τ̃ ὅλης κατασκδάσεως τραπέζης, τ̃ ἁρμονίας πρὸς ἄλληλα τ̃ μερῶν ὕτως συνδεδεμένης ὡς ἀόρατον εἶναι, καὶ μηδ' ὑπονοεῖσθαι τὰς συμβολάς. ἥμισυ ἢ πήχεως οὐκ ἔλαττον τῇ τραπέζῃ τὸ πάχος συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἀνάθημα τοιοῦτον κατὰ πολλὰ μ̀ βασιλέως φιλοτιμίαν τοιοῦτον, τῇ τε πολυτελείᾳ τ̃ ὕλης, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῆς καλλονῆς, καὶ τῇ μιμήσει τῇ χ̃ τῶν τορείαν τ̃ τεχνιτῶν συνετελέσθη· ἀγαθὸς ἢ καὶ τῇ μὴ τῷ μεγέθει τῆς προσαναθέσεως τῷ Θεῷ τραπέζης ἐμέλλεν ἔσεσθαι διάφορος, τῇ μέντοιγε τέχνῃ, καὶ τῇ καινουργίᾳ, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατασκδῆς πολὺ κρείττονα καὶ περίβλεπτον ἀπεργάσασθαι.

θ. [m] Τῶν ἢ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· [n] Φολιδωτῶν ἢ εἶχον ἀπὸ τῆς βάσεως [o] μέχρι ℥ διαζώσματος τῶν τορείαν, [p] λίθων τῶν ἀτείρους ποικίλων ἐνδεδεμένων. εἶτα [q] ἐπ' αὐτῇ [r] μαίανδρος, πτυχαῖος τὸ ὕψος, ἐξειργασμένος κατὰ συνθέσιν λίθων παντοίων τῶν ἰδέαν. κατ' αὐτὸ ἢ ῥάβδωσις ἀνεγέγλυπτο· καθ' ἧς πλέγμα ῥομβωτὸν δικτύοις ἐμφερὲς ἕως ℥ χείλους ἀνείλκυστο. τὰ ἢ μέσα λίθων [s] ἀσπίδια τετραδακτύλων [t] ἀνεπλήρου τὸ κάλλος. [v] περιεσέφερε ἢ τὰ χείλη ℥ κρατῆρος κρίνων σμίλαξι καὶ ἀνθεμίσι καὶ βοτρύων χοινίσαις εἰς κύκλον περιηγμέναις. [x] τὰς μὲν οὖν χρυσᾶς κρατῆρας, δύο [y] χωρουῦπας ἑκάτερον [z] ἀμφορέας, τοῦτον κατεσκεύασαν τὸν τρόπον. οἱ σὺν ἀργύρου τῶν ἑσπερῶν τῷ λαμπρότητι πολὺ διαφυγέστεροι γεγόνασιν, ὡς τραχυτέρας διὰ τούτων τὰς τῶν [a] προσφερομένων ὄψεις ὁρᾶσθαι. προσκατεσκεύασε ἢ τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ φιάλας τριάκοντα, ὧν ὅσαι χρυσοῦς ἦν, ἀλλὰ μὴ λίθῳ πολυτελεῖ διείληπτο, σμίλαξι κισσῷ καὶ πετάλοις ἀμπέλων ἐσκίαζο φιλοτέχνως ἐπιτεθραμμένων. ταῦτα σὺν ἐγένετο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐργαζομένων, θαυμασίων ὄντων περὶ τὴν τέχνην, πολὺ ἢ μᾶλλον ἐκ τ̃ ℥ βασιλέως ταχυδῆς καὶ φιλοτιμίας διαφερόντως ἀπηρτίζετο. ὁ γὰ τῆς χορηγίας τὸ ἄφθονον καὶ μεγαλόψυχον τοῖς τεχνίταις παρεῖχε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρηματίζειν τοῖς δημοσίοις πράγμασιν ἀπερισκέπτως, αὐτὸς τοῖς κατασκευάζουσι παρῆν, καὶ τὴν ὅλην ἐργασίαν ἐπέβλεπεν. αἴτιον σὺν ἦν τοῦτο τῆς τῶν τεχνιτῶν ὑπομελείας, οἱ, πρὸς τ̃ βασιλέα καὶ τὴν τούτου ταχυδῆ ἀποβλέποντες, φιλοπονώτερον τοῖς ἔργοις προσελιπάρουν. ι. Ταῦ-

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ιεροσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος ἀναθεὶς αὐτὰ, καὶ τιμήσας τὰς κομισαμένας, καὶ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα. προσημαινομένων δὲ εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐληλυθότας, αὐτὸς μεταπέμπεται τὸν Ανδρέαν καὶ τὸν Αρισταῖον τοὺς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ἐπιστολὰς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ἀπὸ λόγων ἐπύθετο, ταῦτα ἐδήλωσαν. απευδόντων δὲ ἐντυχεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων ἥκουσι [b] πρεσβυτέροις [c] διὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων, τοὺς μὲν ἄλλους, ὡς χρειῶν ἕνεκα παρεῖναι πυνθάνεται, ἐκέλευσεν ἀπολύσαι, παράδοξον τοῦτο ποιῶν καὶ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τοιούτων αἰτιῶν ἀχθέντες, μετὰ πέμπτης ἡμέρας αὐτῷ παρέσχεσαν· οἱ δὲ πρεσβεύοντες, μετὰ μῆνας. τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους, τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ Ελεαζάρου παρεῖμενεν. ὡς δὲ παρῆλθον μὲν τῶν δώρων οἱ φέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ [d] τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους [e] χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. ὡς δ' ἀποκαλύψαντες τῶν [f] ἐνειλημάτων [g] ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς τὴν ἰσχνότητα τῶν ὑμένων, καὶ τὸ συμβολὴν τὸ ἀνεπίγνωστον, ἅτε γὰρ ἥρμοσε, καὶ τὸν ποιήσαντα χρόνῳ πλείονι, χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσι, καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, πρὸ δὲ πάντων τῷ Θεῷ, ὃ τοὺς νόμους εἶναι συνέθηκεν. ἐκθουσιάσαντος δ' [h] ὑφ' ἑνὸς καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων γήθεσι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα πρέψαντος. φύσει τὸ μεγάλης χαρᾶς παρόντος καὶ τὸ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. [i] κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι τοῖς ἀπὸ τὴν πάλεως, τότε τοὺς ἄνδρας ἠσπάσατο· δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρῶτον περὶ ὧν αὐτοὺς μετεπέμψατο ποιησάμενον τοὺς λόγους, ἔπειτα κἀκείνους προσφωνεῖν. τὴν μέντοιγε ἡμέραν, καθ' ἣν ἦλθον πρὸς αὐτὸν, ἐπιφανῆ ποιήσειν, καὶ κατ' ἔτος ἐπίσημον εἰς ὅλον τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, ἐπηγγείλατο. ἔτυχε γὰρ ἡ αὐτὴ εἶναι τῆς παρουσίας [k] αὐτῶν, καὶ [l] τῆς νίκης, ἣν [m] Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε. συνεσταθῆναί τε αὐτῷ αὐτοὺς ἐκέλευσε, καὶ καταλύσεις αὐτοῖς προσέταξε δοθῆναι ταῖς καλλίσταις [n] πρὸς τῇ ἄκρᾳ.

ια'. Ο δὲ ἐπὶ τῆς ξένων ἀποδοχῆς τεταγμένος [o] Νικάνωρ, Δωρόθεον καλέσας, ὃς εἶχε τὴν περὶ τούτων πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς τὴν δίαιταν. διετέτακτο δὲ [p] τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον. κατὰ γὰρ πόλιν ἑκάστην, [q] ὅσην δὲ τοῖς αὐτοῖς χρῶνται] περὶ τὴν δίαιταν, ἐπιμελόμενος, καὶ τὰ τῶν ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκεύαζεν, ἵνα τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς δίαιτης διωκόμενοι μᾶλλον ἥδωνται, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλοτρίως ἔχον δυσχερὲς πάσχωσιν. ὁ δὴ περὶ τούτους ἐγίνετο, Δωροθέου τοῦ περὶ τὸν βίον ἀκριβείαν ἐπὶ τούτοις καθεστῶτος. [r] συνέπρασσε δὲ πάντα

10. Ista quidem donaria à Ptolemæo Hierosolyma *ad templum* missa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocasset, eosque honorasset qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dedisset, ad Regem *eos* remisit. At postquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & septuaginta senatorum *simul* venisse, protinus legatos Andream & Aristæum curat accersendos. Qui, ubi ad eum accesserunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens senatores alloqui, Hierosolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti jussit: id quod inusitate & contra ejus consuetudinem factum est. Qui enim ob hujusmodi causam adducebantur, quinto demum die eum conveniebant; legati vero post unum mensem. Tunc igitur, dimissis aliis, missos ab Eleazaro exspectavit. Atque ubi seniores illi advenerunt, dona secum sibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus scriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei ostendissent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiscretas earum commissuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias se illis habere dicebat, qui venissent, & majores ei qui misisset, longe vero maximas Deo, cujus leges ut essent contigit. Cumque seniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fausta omnia comprecati essent, pro nimio gaudio lachrymas emisit. ita *enim* à natura comparatum est, ut idem summæ lætitiæ, quod doloris, signum esset. Dein cum jussisset libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus est, dixitque æquum esse ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accersivisset, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promisit sese insignem facturum, eundemque singulis annis, quamdiu ipse viveret, solenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies esset eorum adventus, & victoriæ quam ipse de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos sibi convivas esse jussit, eisque sub ipsa arce dari pulcherrima hospitia.

Congressus regis Ptolemæi & Seniorum LXXII.

11. Nicanor autem, qui excipiendis hospitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, jussit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum constituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc administraret, & hospitibus omnia ad ipsorum morem curanda pararet, ut consueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *senioribus* factum est, Dorotheo, quod accurate nosset omnia ad victum perti-

Nicanoris jussu Dorotheus parat omnia LXXII. *senioribus necessaria.*

b Πρεσβυτέροις] *L. B.* πρεσβύτας.

c Επὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων,] Conf. supr. §. 1. SPANH.

d Τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους χρυσοῖς γράμμασιν,] Confer supr. §. 1. SPANH.

e Χρυσοῖς γράμμασιν,] *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari dicunt, si aureis literis scribatur. Vide *Vogelsangii* Exercitationes Theologicas, p. 176. HUDS. At non licere aureis literis Legem scribere in Talmude Judæi ajunt. Id est, codices, qui in Synagogis aut templo servantur, non licet scribere aureis literis. Sed in usum privatum licet: tales in nostra patria inveniuntur. REL.

f Ενειλημάτων] Libri legis involuti ἐνειλήμασιν. hæc *pallia* dicuntur Tertulliano. REL.

g Επέδειξαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* Επέδειξαν *Gen.*

h Υφ' ἑνὸς καὶ τῶν] Ita *MSS.* ὑφὲν in *Edit. Basil.* HUDS. καὶ ex *L. B.* est additum. HAV. ὑφ' ἓν, uno ore. SPANH.

i Κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι] Κελεύσας δὲ εἰς τάξιν ἀποδοῦναι τὰ τεύχη, τελευταῖον ἀσπασάμενος τοὺς ἄνδρας, εἶπεν, εἰκαίως ἂν, οὐ χάριν ὑμᾶς μεταπεμψάμενος, ἀναίτιος αὐτῶν ἐνδιατρίβειν ἀποδοῦναι, μὴ ταῦτα τὰ δεξιὰ ὑμῖν προτεῖναι *Arist.*

k Αὐτῶν,] Ita legisse visus est *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.*

l Τῆς νίκης, ἣν Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] De classe Antigoni ab Ægypto fugata & instituto inde epulo à Ptolemæo, non Philadelpho quidem, sed patre ejus Lagi, vidend. Diodor. lib. xx. p 806. SPANH.

m Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] Hac de re vide *Vogelsangium* in *Exercit. Theolog.* p. 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56.

n Πρὸς τῇ ἄκρᾳ.] Πλησίον τῆς ἄκρας *Arist.*

o Νικάνωρ,] Hic Nicanor ἀρχιατρὸς dicitur *Aristea.*

p Τοῦτον ὑπὸ βασιλέως τὸν τρόπον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτων in *Editis.*

q Οσην δὲ τοῖς αὐτοῖς] Οσην τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἓν γὰρ ἕτερα ἀφιεταγμένου ἀφ' ἑ βασιλέως. ὅσαι γὰρ πόλεις εἰσὶν, αἷς συγχρῶν] πρὸς τὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ σφαγὰς, τοιαῦτοι καὶ προσῆκτες ἦσαν *Arist.*

r Συνέπρασσε] L. B. συνεβάρυνε. Vetus, *præparaverat.* Forte συνεπόρισε. COCC.

tinentia, his rebus præfecto. Isque per seipsum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis jussu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta se collocari, alteram vero partem in altera mensa post suam, nihil omittens quod illis honori esset. Postquam ita discubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad eum ex Judæa veniissent, eodem iis ministraret. Itaque sacros præcones, & sacrificos, & alios quibus preces perage-re mos erat, ipsi visum est repudiare: & hospitum unum, nomine Eliasæum, sacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, stans in medio, Regi ejusque subditis fausta precatus est. Deinde omnes cum lætitia applauserunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas se converterunt. Et Rex, cum moram, quantam satis esse judicabat, interposuisset, philosophari cœpit, & singulis eorum quæstionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæsitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, disserent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujusmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæstiones in convivio agitatas singillatim scire desiderat, licet cognoscere ex Aristæi libello, quem hac de re conscripsit.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæstiones in convivio agitatæ.

12. Cum autem eos non solum *Rex* demiratus esset, sed & Menedemus philosophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem esse † indeptos, finis statim id genus disquisitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat sese jam maxima bona percepisse ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didicisset regis officium) jussitque singulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hospitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis assumptis heptastadium transgressus, aggerem in mari ad insulam pertinentem, & transito ponte, cum boream versus progressus esset, congregavit eos in domum prope littus exstructam, ad contemplationem rerum ob solitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut postquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus esset, ad arbitrium suum haberent, negotium expedirent. Illi vero, summo studio & labore ad legem accurate interpretandam aggressi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando se dabant, iis quæ ad victum pertinerent large suppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipsius *Regis* jussu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum salutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, seque lustrantes, ita demum ad legum interpretationem

Menedemus Philosophus.

Demetrius ducit LXXII. seniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

---

s Καὶ ταῦτα ὑπηρετεῖν.] Καὶ ταῦτα καὶ τούτοις ὑπ. *Busb.*

t Διὸ τὰς ἱερογλύφους,] Διὸ καὶ τὰς *Hen.*

v Παρητήσαθ'.] Ita cum *MSS.* ἀθροίσαθ' in *Editis.*

x Ἐλιασαῖον ὄνομα,] Eleazarum appellat *Aristeas.*

y Φυσικὰς,] Ex *Aristea* constat ζητήματα ista πολιτικὰ potius quam *Physica* exstitisse. *Philo* (lib. 11. de *Vita Mosis*) λόγους vocat ἀστείους καὶ σπουδαίους.

* *Etiam ad res quæsitas contemplandas.*] Et ad contemplationem quæstionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propositum pertinentem, *Castal.*

z Ἡδόμενον τοιούτοις] Ἡδομένοις τούτοις ἐν ἡμ. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡδόμενοι μάλιστ' ἐν ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον.

a Δώδεκα συμπόσιον] Ἡμέρας ἐπτὰ juxta *Aristeam.*

b Συμπόσιον ἐποιήσατο.] *L. B.* τὸ συμπόσιον.

c Τὴ Ἀριστέου βιβλίον,] De Aristæo, adv. Apion. lib. 2. §. 4. SPANH.

d Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου] De eo videsis *H. Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

e Περιοίκους διοικεῖσθαι] Quod vero *Menedemus* dixit περιοίκους διοικεῖσθαι πάντα accepit à suo magistro *Platone*, qui primus philosophorum hanc vocem usurpavit, teste *Diogene Laërtio.*

f Καὶ διὰ τοῦτ'] Cum *Aristeas* habeat ἀκολουθεῖ πᾶσαν δυνατείαν καὶ λόγου καλοκἀγαθίαν διὰ Θεὸν κατέρχεσθαι, *Petitus* suspicatur olim apud *Josephum* scriptum fuisse, καὶ διὰ Θεοῦ τ' εἶναι καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ καλοκἀγαθίαν, *etiam per Deum, ut verisimile est, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.*

† *Indeptos.*] *A Deo & περιοίκους*, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *ideoque consentaneum esse jerunt etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

g Ἑπτασταδίου.] Vide *Valesiam* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22 c. 16. & *Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

h Χῶμα] *L. B.* χωρίον.

i Νῆσον,] Sc. Φάρου, de qua vide *Philonem*, l. 2. *de Vita Mosis*, p. 659.

k Πρὸς τὴν γέφυραν,] Apud *Aristeam*, καὶ διῆσαν τὴν γέφυραν.

l Περιελθὼν] Ita *Bas. Alique.* περισελθὼν habent *nonnulli.*

m Τῶν νόμων,] Ita *MSS.* τοὺς νόμους in *Editis.* mox alii distinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ.

n Καὶ φιλοπόνως] Illud καὶ è *MSS.*

o Ἀπήσαν] Sic *MSS.* ἀπέσαν in *Editis.*

p Καὶ τῇ ——— ἐκτέμνοντες.] Purificationes per aquam marinam apud Gentiles itidem usitatæ, unde Euripid. Iphig. Taur. v. 1039. πόντου τε πηγὰς ἁγνίσας βωλισσιμαι· Philo autem περὶ θυσιῶν p. 848. C. docet, lustrationes quidem à Gentilibus factas aqua marina aut fluviatili &c. Θαλάττῃ μὲ πλύσει, εἰ δὲ ποταμοῖς &c. Hebræorum verò purificationes Lege Mosis factas cinere præparato cum ignis reliquiis & tincto in eodem hyssopi ramento. SPANH.

q Αὐ-

ρονίσες

ρονλες [q] αὐτὰς, ὥτως ὀπὶ τῷ τ νόμων ἑρμηνείαν ἐτελέσαντο. μεταγραφέντος δ' τ νόμε, καὶ τ κζ τῷ ἑρμηνείαν ἔργε πλ. ἐν ἡμέραις [r] ἑβδομήκονλα ὲ δυσὶ λαβόντος, συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τὰς Ιουδαίας ἅπανλας εἰς τ τόπον ἔνθα ὲ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων ὲ τ ἑρμηνέων, ἀνέγνω τάτας. τὸ δ' πλῆθος ἀποδεξάμενον μὲν ὲ τὰς διαφορὰς τ πρεσβυτέρας τ νόμον· [s] ἐπήνεσαν δ' ὲ τ Δημήτριον τ ὑπονοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὑρετὴν γεγονότα, [t] παρεκάλεσάν τε δῆναι ὲ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀναγνῶναι τ νόμον. [v] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ, τε ἱερεὺς ὲ τ ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὰ πολιτεύματος οἱ προεστῶτες, ἐπεὶ καλῶς τὰ τ ἑρμηνείας [x] ἀπήρτισται, καὶ διαμεῖναι ταῦθ' ὡς ἔχει καὶ μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἀπάντων δ' [y] αὐτῶν ἐπαινεσάντων τῷ γνώμῳ, ἐκέλευσαν, εἴτις ἢ πλεῖόν τι προσγεγραμμένον ὁρᾷ τῷ νόμῳ, ἢ λεῖπον, πάλιν ὑπισκοπῆσαι τάτε ὲ ποιῆσαι φανερὸν διορθῶν, σωφρόνως τάτε πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [z] εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.

ιγ'. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὅτι τάτῳ τῷ αὐτὸ προαιρέσει εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [a] πεπλεισμένῳ. ἤδετο δ' μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτῷ, καὶ τῷ διάνοιαν καὶ τῷ σοφίαν ἐξεπλάγη τ νομοθέτε· καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι λόγους, πῶς ὥτως θαυμαστῆς ὔσης τῆς νομοθεσίας, οὐδεὶς ὅτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς ὅτε τ ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δ' Δημήτριος, μηδένα τολμῆσαι τ τῶν νόμων τάτων ἀναγραφῆς [b] ἅψασθαι, διὰ τὸ θείαν αὐτὴν εἶναι ὲ σεμνὴν, ἔφασκε, καὶ ὅτι βλασθεῖεν ἤδη τινες, τάτοις [c] ὑπεχθρήσαντες, ὑπὸ δ θεᾶ. δηλῶν [d] ὡς Θεόπομπός τε, βουληθεὶς ἱστορῆσαι [e] τι περὶ τάτων, ἐπερράχθη τὴν διάνοιαν, πλείοσιν ἢ τριάκονλα ἡμέραις, καὶ πρὸς τὰς ἀνέσεις ἐξιλάσκετο τ Θεὸν, ὑπολαβὼν αὐτὸν ἠρεθὲν τὴν παραφροσύνην ὑπάρχειν· ὃ μὲν ἀλλὰ ὲ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τάτ' αὐτῷ συμβαίη περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα, [f] καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν [g] ὑπὸ κοινὰς ἀνθρώπους θελήσαντι, καὶ διεχόμενον κατίδῃ τὴν διάνοιαν. ἐδήλε δ' ὲ περὶ [h] Θεοδέκτε δ' τῶν τραγῳδιῶν ποιητὰ ἀναφέρεσθαι, ὅτι βουληθεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μνησθῆναι, τὰς ὄψεις [i] γλαυκωθῆναι, καὶ συνιδὼν τὴν αἰτίαν ἀπαλλαγεὶς δ πάθες, ἐξιλασάμενον τ Θεόν.

ιδ'. Παραλαβὼν δ' ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε δ' Δημητρίε, καθὼς προεῖπε, προσκυνήσας αὐτοῖς, ἐκέλευσε πολλὴν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων τὴν ἐπιμέλειαν, ἵνα διαμείνῃ ταῦτα καθαρῶς· [k] τάς τε ἑρμηνεύσαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ιουδαίας παραγίνεσθαι. τάτο γὰρ αὐτοῖς ὲ πρὸς τιμὴν τὴν παρ' αὐτᾷ, καὶ πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν [l] δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν. νυῦν μὲν γὰρ εἶναι δίκαιον αὐτὰς ἐκπέμπειν ἔλεγε, ἑκουσίως δ' πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων, ὧν ἥτε αὐτῶν ἐστι σοφία δικαία τυχεῖν, καὶ ἡ ἐκείνε μεγαλοφροσύνη θαυμαστὴν ἱκανή. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτὰς, δὺς ἑκάστῳ στολὰς ἀμφίεσες τρεῖς, καὶ χρυσᾶ τάλαντα δύο, καὶ κυλίκιον ταλάν-

scse conferebant. Deinde transcripta lege, & interpretationis opere duobus & septuaginta diebus absoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo versæ leges fuerant, Judæis omnibus, præsentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo seniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exstitisset; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus suis legem legendam daret; postularuntque omnes, tum sacerdos, tum interpretum seniores, & reipublicæ administratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum sententiam laudassent, jusserunt, ut si quis in lege vel superfluum aliquid scriptum videret, vel curtum, id iterum inspiceret, planumque redderet & corrigeret; sapienter hoc ipsum facientes, ut quod semel rectum judicatum esset, id perpetuo maneret. *Interpretatio legis absoluta & approbata.*

13. Et quidem Rex gavisus est, videns suum hac in re institutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus est recitatis ei legibus, & legislatoris mentem atque sapientiam stupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, quî fieret, ut cum tam admirabilis esset ea lex, nullus nec historicorum nec poëtarum ejus meminisset? Ad quod Demetrius respondit, propterea neminem ausum * eam attingere, quod divina esset & augusta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentassent, læsos fuisse divinitus. Eique demonstravit, ut Theopompus, cum horum aliquid scribere instituisset, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuisset; itaque intermittente malo, Deum precibus placasset, inde sibi insaniam ortam esse suspicatus: quinetiam in somnio vidisset id sibi propterea evenisse, quòd divina tractassset, & in profanum vulgus proferre voluisset; atque adeo, ubi destiterat, mentem ei constitisse. Narravit etiam *ei* de Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluisset in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in sacro libro scripta forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidisset; & intellecta causa convaluisset, propitiato Deo. *Theopompus Historicus.* *Theodectes Poëta Tragicus.*

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut supra memoratum est acceptis, eos veneratus, jussit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatusque est interpretes, ut ad se frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus esset. Nunc quidem æquum esse dicebat ut eos dimitteret: verum si deinceps ad se sua sponte venirent, assequuturos omnia quæ & ipsorum sapientiæ deberentur, & à liberalitate sua præstari possent. Igitur eos tum dimisit, cum quidem unicuique tres egregias vestes, & auri talenta duo dedisset, & * calicem unius *Regis in interpretes benignitas.* *Dona interpretibus data & Eleazaro missa.*

q Αὐτὰς,] Ἑαυτὰς *NC.*

r Ἑβδομήκοντα] *Septuaginta dies* juxta *Epiphanium*, numero rotundo.

s Ἐπήνεσαν δ'] Ἐπήνεσεν *Hen.*

t Παρεκάλεσάν —— αὐτά.] Παρεκάλεσαν δ' ἂν *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. supr. §. 1. SPANH.

v Ἠξίωσάν] Ἀξιώσαντες πάντες *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

x Ἀπήρτισται,] Ἀπήρτισο *Hen.*

y Αὐτῶν ἐπαινεσάντων τῷ γνώμῃ,] Αὐτῶν deëst *NC.*

z Εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.] Ἐσαεὶ διαμείνῃ *NC.*

a Τετελειωμένῳ.] Τετελειώμενον, μάλιστα δ τ γ. *Busb.* τετελεσμένῳ, μάλιστα ὡς δ τ γ. *Hen.* & *NC.*

* *Eam attingere*,] *Vel*, legum illarum descriptionem suscipere.

b Ἅψασθαι,] Ἁψαιτ' ἐπεχείρησε *Busb.* qui mox omittit ἔφασκε.

c Ἐπιχειρήσαντος,] Ἐγχειρήσαντες *Hen.* & *Busb.*

d Ὡς Θεόπομπός τε,] Ὡς ὁ Θεόπομπος *NC.*

e Τι περὶ τάτων,] Illud τὶ non agnoscit *Lugd. Bat.* & forsan non est ab Josepho, quum plerique etiam *MSS.* sicut & *L. B.* paullo post habeant καὶ ταῦτ' non καὶ τῶτ'. HAV.

f Καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν] Ita *MSS.* καὶ τῶτ' ἐκφέρειν in *Editis.*

g Ἐπὶ κοινὰς] L. B. εἰς κοινὰς.

h Θεοδέκτε] Θεαιτήτε *Hen.* Verum non dubito quin vera lectio sit Θεοδέκτε: atque apud *Syncellum* pro Θεοδέκτης τραγικὸς legendum Θεοδέκτης τραγικός. HUDS. Legit quoque Θεαιτήτε *L. B.* verum altera atque vera lectio ad marg. adscribitur. HAV. Theodectes Tragœdiarum Scriptor; cujus meminit Aristotel. de Poët. c. XVII. SPANH.

i Γλαυκωθῆναι,] Ita cum *Gall.* & *Cod. NC.* γλαυκωθεὶς in *cæteris.*

k Τάς τε ἑρμηνεύσαντας] Hinc colligit *Is. Vossius* (de LXXII. *Interpr.* cap. VIII.) istos Interpretes, si non omnes, saltem complures postea quoque Ægyptum petiisse, & quidem sæpius: ac tum demum cæteros (præter *Pentateuchum*) S. Scripturæ libros Græce vertisse. Videsis *Vogelsangium* in *Exercitt. Theolog.* p. 211. & *H. Hodium* contra *Aristeam.*

l Δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν.] Δώρων in *MSS.*

* *Calicem unius talenti*,] *Potius* poculorum thecam, *juxta Casaubonum, ad Athenæi* lib. XI. c. 3.

unius talenti, & tori veſtem ſtragulam. Et hæc quidem ipſis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos miſit decem lectos argenteis pedibus, unà cum eorum inſtrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea veſtes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byſſinæ telæ ulnas centum: & inſuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus eſt etiam eum per literas, ut ſi qui illorum hominum ad ſe venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia ſerere; ſibique gratiſſimum eſſet, opes ſuas iſtiuſmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus ſunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.

τα, καὶ τῷ [m] ξ συμποσίῳ ϛρωμνῶν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δ' ἀρχιερεῖ Ελεαζάρῳ δι' αὐτῶν ἔπεμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα, καὶ τῷ ἀχθέντων αὐτῶν ἀπισκόπῳ, καὶ κυλίκιον παλαντῶν [n] τριάκοντα. πρὸς τούτοις ᾗ καὶ [o] ϛολὰς δέκα, καὶ πορφύραν, καὶ στέφανον διάπεπτη, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἱστοὺς ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ τρυβλία, καὶ ἀπονδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. παρεκάλεσε δ' αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ἐπιϛολῶν, ὅπως [p] εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων [q] θελήσειέν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἀπιτρέψῃ· πολλῶν παιδευτῶν τῶν μὴ τῶν ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων ἀφθονίαν, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων καταπίπτοντας. καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν [r] τῶν Ιουδαίων τοσαῦτα πρὸς Πτολεμαῖον ξ Φιλαδέλφου σπουδὴν γένοντο.

III. CAP. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Aſiæ, & conditarum à ſe urbium civitate donaverunt.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς ἀπ' αὐτῶν κτισθείσαις πόλεσιν.

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore conceſſæ.

CONſequuti ſunt & ab Aſiæ regibus honorem, quoniam ſub eis militaſſent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Aſia & inferiore Syria, & in ipſo regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento eſt, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ ſumma pro olei pretio ſolvitur à gymnaſiorum præfectis. Quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et poſtea orbis terrarum imperium tenente Veſpaſiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenſes, ut Judæi privarentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perſpici & intelligi poteſt, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Veſpaſianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores ſuſtinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, ſed pugnantes ad extremum manſerint, nulla tamen re jus ipſorum prædictum imminutum eſſe voluerunt: verum & iræ qua olim exarſerunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni eſſent, precibus reſtiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel ſuæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio conceſſerint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra ſe arma tulerant & pugnam inierant jam ſatis ſuppliciorum dediſſe, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum ſuis ſpoliari privilegiis.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

[s] ΕΤυχον ᾗ Ϲ τῶν ἀπὸ τῶν βασιλέων τῆς Ασίας τιμῆς, ἐπειδὴ συνεστράτευσαν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [t] Νικάτωρ, ἐν αἷς ἔκτισε πόλεσιν ἐν τῇ Ασίᾳ Ϲ [v] τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν [x] ἰσοτίμους [y] ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ελλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην [z] ἕως Ϲ νῦν διαμένειν. [a] πεκμήριον ᾗ τοὺς Ιουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [b] ἐλαίῳ χρήσασθαι, λαμβάνειν ὡρισμένον τι [c] παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον [d] τιμὴν χρυσοῦν. ὁ ξ δῆμος τῶν Ἀντιοχέων ἐν τῷ νῦν πολέμῳ λύσαι προαιρούμενος, Μουκιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐπήρησε. καὶ μὴν ταῦτα κρατήσαντος Οὐεσπασιανοῦ Ϲ Τίτου ξ ὑὸς αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης, δεηθέντες οἱ Αλεξανδρεῖς καὶ Ἀντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τῆς πολιτείας μηκέτι μένῃ τοῖς Ιουδαίοις, οὐκ ἐπέτυχον. [e] ἐξ ὧν τις ἂν καταμάθοι τὴν Ρωμαίων ἀπείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μάλιστα ᾗ τὴν Οὐεσπασιανοῦ Ϲ Τίτου. ὅτι καί τοι πολλὰ πονήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ιουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δ' ἐσχάτης παραμυθίας ἀντέμειναν, ἐθνὸς αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων καὶ τῆς προφημένης πολιτείας [f] ἀφείλοντο· ἀλλὰ Ϲ τὸ πρότερον ὀργῆς καὶ τὸ τῶν Αλεξανδρέων καὶ Αντιοχέων δήμων [g] μεγίστων προσκλίσεως κρατήσασα, ὥστε μηδὲν μηδ' ὑπὸ τὸ πρὸς τούτους χαλεπὸν, μηδ' ὑπὸ τὸ πρὸς τοὺς πολεμηθέντας μισοπονηρίας ἐνδῦναι, πρὸς τὸ λύσαι τι τῶν ἀρχαίων τοῖς Ιουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ἀνταραμένους αὐτοῖς ὅπλα καὶ χωρήσαντας μετὰ μάχης δεδωκέναι τιμωρίαν φήσαντες, [h] τοὺς δ' ὐδὲν ἐξαμαρτόντας ὐ [i] δίκαιον ἀποστερεῖν τῶν ὑπαρχόντων.

β'. ο-

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore conceſſæ.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

m Τῷ συμποσίῳ ϛρωμνῶν.] Totumque convivatorium *Ruffin.* SPANH.

n Τριάκοντα.] Ita edidit *Hudſ.* atque etiam expreſſe legitur in *L. B.* ſed *Gen.* λ'. HAV.

o Στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν,] Ita *MSS. Epiph.* & *Ariſteas.* καὶ ϛολὰς δέκα πορφυρᾶς in *Editis.*

p Εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων] Εἴποτε *NC.*

q Θελήσειέν τινες] Θελήσειαν τινες *Hen. Gall.* & *Busb.* Θελήσειεν τινες in *reliquis.*

r Τῶν Ιουδαίων] *L. B.* Ιουδαίοις.

† *Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.*] De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Caſaub.* ad *Athenæi* lib. v. c. 9.

s Ετυχον ᾗ] In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκὸν) Μετὰ ᾗ τὸν Φιλάδελφον τὴν βασιλείαν κατέχει Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ἔτεσιν κε'. τὴν ᾗ τιμὴν τοῦ ἀρχιερωσύνης μὴ Ελεάζαρος ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς παρέλαβεν, μὴ ᾗ τὸ ἀπόβασιν Μανασσὴν γίγνεται ἀρχιερεὺς Ονίας Σίμωνος ὢν ὁ υἱὸς ξ Δικαίου. Σίμων δ' ὁ ἀδελφὸς Ελεαζάρου. ἀπέβαινε ᾗ καὶ Ονίας τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε ᾗ καὶ τοῦ τῶν Ιουδαίων ἔθνους καὶ προσῆν τοῦ &c.

t Νικάτωρ,] Ita *NC.* & *Busb.* cum *antiquis nummis.* Νικάνωρ in *reliquis.*

v Τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ] Antiochia Metropolis τῆς κάτω Συρίας ſ. τῆς κοίλης Συρ. conf. infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

x Ισοτίμους ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ελλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην ἕτι καὶ νῦν διαμένειν.] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

y Απέδειξε Μακεδόσι] Απέφηνε *Busb. Hen.* & C.

z Ετι καὶ νῦν διαμένειν.] Εως καὶ νῦν C.

a Ελαίῳ χρήσασθαι,] Τεκμήριον ᾗ τούτου τὸ τοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* τεκμήριον ᾗ τὸ τοὺς C.

b Ελαίῳ χρήσασθαι,] Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnaſiorum dedicatione: eorumque exemplum ſequutus eſt Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. XIV. *Gymnaſium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiti, ſenatui, Græca facilitate.* Idemque de eo teſtatur *Sueton.* in *Nerone*, c. 12.

c Παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον τιμὴν ἀργύριον.] Nefas enim Judæis uti Oleo non præparato à tribulibus, qua de re *alter.* lib. 2. c. 21. §. 2. & Vita Joſephi §. 13. SPANH.

d Τιμὴν ἀργύριον.] Τίμησιν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Εξ ὧν] Εξ ὃ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

f Αφείλοντο·] Ita cum *C.* & *NC.* ἀφείλαντο in *Editis Aliiſque.*

g Μεγίστων προσκλίσεως] Μεγίστων ὄντων *NC.*

h Τοὺς δ' ὐδὲν ἐξαμαρτόντας] Τοὺς οὐδὲν vel τοὺς οὐδὲν in *MSS.*

i Οὐ δίκαιον ἀποστερεῖν] Οὐκ εἶναι δίκαιον *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) οὐκ ἔστι δίκαιον *NC.*

k Σε-

β'. Ομοιον δέ τι τούτων καὶ Μάρκον Αγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ιουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ιώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ δεομένων τοῦ Αγρίππα, ἵνα τὰς πολιτείας ἃς αὐτοῖς ἔδωκεν Αντίοχος [k] ὁ Σελεύκου ἔγονος, [l] ὁ παρὰ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [m] μετέχωσιν, ἀξιούντων δὲ εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ιουδαῖοι, σέβεσθαι τὸν [n] ἴδιον αὐτῶν θεὸν, καὶ δίκης περὶ τούτων συστάσης, ἐνίκησαν οἱ Ιουδαῖοι τοῖς [o] αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ γὰρ Αγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτῷ καινίζειν ἐξεῖναι. τὸ δὲ ἀκριβὲς εἴ τις βούλεται καταμαθεῖν, ἀναγινώσκω τοῦ Νικολάου ἱστοριῶν τῷ [p] ἑκατοστῷ καὶ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ. περὶ μὲν οὖν τοῦ ὑπὸ Αγρίππου κριθέντων, οὐκ ἔστιν ἴσως θαυμάζειν, ὁ γὰρ ἐπολέμει πότε Ρωμαίοις τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Οὐεσπασιανοῦ δ' ἄν τις καὶ Τίτου τὴν μεγαλοφροσύνην εἰκότως ἐκπλαγείη, μὴ [q] πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὓς ἔσχον πρὸς ἡμᾶς, μετριοπαθησάντων. [r] ἐπανάξω δὴ τὸν λόγον ὅθεν γοῦν ἐπὶ τοῦτ' ἐξέβαινεν.

γ'. Τοὺς γὰρ Ιουδαίους, ἐπ' [s] Αντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ασίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ παλαιπωρῆσαι τῆς γῆς αὐτῶν κακουμένης, καὶ τοὺς τῶν Κοίλων Συρίαν νεμομένους. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὸν [t] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, τὸν [v] κληθέντα Επιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς καὶ νικῶντος, καὶ πταίοντος ταὐτὰ πάσχειν. ὡς δ' ἂν ἀπέλιπεν χειμαζομένης νεὼς, καὶ πονουμένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν κλυδώνων, μεταξὺ τῆς Δυσεαγίας τοῦ Αντιόχου καὶ τοῦ ἑτέρου αὐτοῦ τροπῆς τῶν πραγμάτων κειμένους. [x] νικήσας μέντοι τὸν Πτολεμαῖον ὁ Αντίοχος, τῶν Ιουδαίων [y] προσήκατο. πλουτήσαντος γὰρ τοῦ Φιλοπάτορος, [z] ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλου ἐξέπεμψε δύναμιν, καὶ [a] στρατηγὸν [b] Σκόπαν, [c] ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῶν πόλεις ἔλαβε, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον [d] γὰρ αὐτῷ προσέστη. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Σκόπαν Αντίοχος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [e] πρὸς [f] τοῖς πηγαῖς τοῦ Ιορδάνου, καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τοὺς στρατιώτας διέφθειρεν. [g] ὕστερον δὲ Αντίοχος κρατουμένους τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας κατεσχήκει, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἑκουσίους αὐτῷ προσέλεγον Ιουδαῖοι, καὶ τῇ πολλῇ δεξάμενοι, [h] πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ ἐν τοῖς ἐλέφασιν [i] ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὸ Σκόπα καταλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντι προθύμως συνεμάχησαν. ὁ οὖν Αντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὴν τῶν Ιουδαίων πρὸς αὐτὸν προθυμίαν ἐν φιλοτιμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς τε στρατηγοῖς αὐτοῦ ἐν τοῖς φίλοις, [k] μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις [l] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάσχοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων διένειμε προσαχεῖν

2. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Iones, commoti adversus Judæos, Agrippam orassent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, soli fruerentur, postularentque, ut si Judæi eorum essent cognati, eosdem cum ipsis deos colerent, atque ea de re judicium esset constitutum, obtinuerunt Judæi, ut sibi solitis moribus uti liceret; usi patrocinio Nicolai Damasceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil sibi innovare fas esse. Quæ exactius si quis nosse cuperet, ipsum Nicolaum Damascenum legat Historiarum libro centesimo vicesimo tertio & quarto. Verum Agrippæ sententiam nihil est quod miremur; ea enim tempestate gens nostra bellum non gerebat adversus Romanos. Vespasiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obstupescat, qui, post tot bella & certamina nobiscum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digressa est, revertatur oratio.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

Nicolaus Damascenus.

Vespasiani & Titi in Judæos merita.

3. Regnante in Asia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vastata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adversa paterentur. Eo enim belligerante adversus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut si is superior fuerit, affligerentur, si inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud dissimiles essent navi in tempestate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res prospere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, misit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem nostram cepit. oppugnata enim, in ejus partes concessit. Non multo post, Scopam prælio vicit Antiochus, ad fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Postea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque subegisset, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiserunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde suppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hierosolymitana præsidiarios oppugnantem strenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum esse judicans, ut Judæorum erga se studium & liberalitatem remuneraretur, literas scripsit ad suos duces & amicos, testimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipso meriti fuerint, simulque significans quæ munera illis vicissim dare decreverat. Atque earum exemplar subjiciam,

Antiochus Magnus vexat Judæos.

Scopas, in Cœles-Syriæ incolas missus: vi-ctus ab Antiocho.

Antiocho M. se dedunt Judæi.

---

k Σελεύκου ἔγονος,] Σελεύκου Busb. Σελεύκου υἱὸς Hen.

l Ο παρὰ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος,] Antiochus Seleuci Nepos, Græcis Θεὸς dictus, nempe à Milesiis. Appian. Syriac. p. 210. SPANH.

m Μετέχωσιν,] Ita cum *Cod. Busb.* μετέλαβον in *reliquis.* in *Epiphanii* versione, *soli possiderent.*

n Ἴδιον] Abest a *L. B.*

o Αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι,] Eo modo in *NC.* & *Lugd. Bat.* ex quo præterea illud *oi* additur. αὐτοῖς in *ceteris.* in *Epiphanii* versione, *ut suis uterentur moribus.*

p Ἑκατοστῷ καὶ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*L. B.* καὶ εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ) τῷ ριγ'. καὶ δ'. *Bas.* τῷ ἑκατοστῷ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τετ. *Gen.*

q Πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* πόλεμον in *Editis.*

r Επανάξω δὴ] Επανάξω δὲ τὸν λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβη *Hen.* & *Lugd. Bat.*

s Αντιόχου —— Επιφανῆ,] De Antiocho Magno, ut & ejus bellis cum Ptolemæo Philopatore & Ptolem. Epiphane, vid. Polyb. lib. v. c. LXXXV. SPANH.

t Εὐπάτορα Πτολεμαῖον,] Alibi constanter *Philopatorem* eum vocat.

v Κληθέντα Επιφανῆ,] Επικληθέντα in *MSS.* Plenius in *Cod. NC.* ad hunc modum. πολεμοῦντος γὰρ αὐτῷ τοῦ Φιλοπάτορος Πτολεμαίου (ὃς γὰρ μὴ τὸν Εὐεργέτην τὸν Αἰγύπτου βασιλεύοντα) πολεμοῦντος δὴ καὶ τοῦ τούτου υἱοῦ Πτολεμαίου, ἐπικληθέντα δὴ Επιφανῆ, καὶ.

x Νικήσας μέντοι] Ὅσα μέντοιγε διαπεφεύγασι εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ὁ τῷ δευτέρῳ τῶν Πτολεμαϊκῶν ὄνομα ἐφερε), νικήσας &c. *NC.*

y Προσήκατο.] Προσηγάγετο *NC.*

z Ο παῖς αὐτοῦ μεγάλου ἐξέπεμψε δύναμιν,] Ο παῖς Πτολεμαῖος ὁ Επιφανὴς μεγάλου *NC.* Melius (inquit *Fac. Cappellus* in *Hist. S. & Exot.* ad A. M. 3797.) *Eusebius* hæc tribuit *Ptolemæo Philopatori* viventi, quam *Epiphani* infanti. Contra *Usserius* (in *Ann. V. Test.*) ad A. M. 3800.

a Στρατηγὸν Σκόπαν, ἐπὶ τὸν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ·] Vid. Polyb. Exc. Vales. p. 76 SPANH.

b Σκόπαν,] Vide *Excerpta Valesiana*, p. 77. & *Hieronymum* in *Danielis* cap. XI.

c Επὶ τὸν] Absunt à *L. B.* Scribæ incuria.

d Αὐτῷ προσέστη.] Παρ' αὐτῷ *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.*

e Πρὸς ταῖς πηγαῖς] Πρὸς τῷ Πανίῳ in *Excerptis Vales.*

f Ταῖς —— πόλεις,] Vid sup. lib. 8. c. 8. §. 4. & infr. lib. 13. c. 9. §. 2. SPANH.

g Ὕστερον —— πόλεις,] Polyb. Excerpt. p 77. & 79. ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ πρὸς τὸ Πάνιον· SPANH.

h Πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ] Πᾶσαν *NC.*

i Αφθονίαν] Φιλίαν *NC.*

k Μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις] Ita *Hen. C. NC.* & *Epiphan.* μαρτυρῶν τε τοῖς in *ceteris.*

l Ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάσχοι,] Iterum ex *iisdem MSS.* ὑπὲρ ὧν δικαίως πρὸς αὐτῶν πάσχοι in *Editis Aliisque.*

jiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis noſtris faciendam ſcripſit Polybius Megalopolitanus. Nam in hiſtoriarum ejus libro decimo ſexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptole-
Polybius Megalopolitanus. "mæi dux, ad regiones ſuperiores verſo impetu, "per hyemem Judæorum gentem ſubegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa "ab Antiocho ſuperato, Antiochus Batanæam "& Samariam & Abila & Gadara recepit: atque "paulo poſt Judæi ſeſe ei tradiderunt, quotquot "circa fanum Heroſolyma nuncupatum incole-"bant. de quo cum multa dicenda habeamus, de-"que præſentia Dei in fano, quæ narranda ſu-"perſunt in aliud tempus differemus." Et hæc quidem Polybius in hiſtoria ſua. Nos vero orationem vocabimus ad narrationem inſtitutam, poſtquam ante oculos poſuerimus Antiochi epiſtolas.

REX ANTIOCHUS PTOLEMÆO SALUTEM.

Antiochi Magni litera in Judæorum gratiam. "Cum Judæi, ſimulac in eorum fines ingreſſi "ſumus, ſtudium erga nos ſuum declaraverint, "& in urbem ſuam venientes ſplendide accepe-"rint, cumque ſenatu obviam prodierint, & mi-"litibus elephantiſque omnia abunde præbuerint, "noſque in expugnando Ægyptiorum in arce "præſidio adjuverint: viſum eſt nobis eos pro his "remunerari, & eorum urbem, caſibus, qui ſo-"lent hominibus accidere, adverſis labefactatam, "recreare, atque frequentare, revocatis in eam iis "qui ſunt diſperſi. Ac primum eis decrevimus, "religionis cauſa * præbenda conficere ad ſacri-"ficia, de pecudibus quæ ſacrificari ſolent, & "vino, & oleo, & thure, ad pretium argenteo-"rum vicies mille, † & ſimilæ artabas ſacras ſe-"cundum regionis iſtius morem ſex, & tritici "medimnos mille quadringentos ſeptuaginta, & "ſalis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis ſolvi "volo, quemadmodum imperavi: templique o-"pus expediri, & porticus, & ſi quid aliud ædi-"ficandum eſt. Materia autem apportetur ex i-"pſa Judæa, aliiſque regionibus, & Libano, nec "ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* exigatur. "Idem dico de aliis, quibus ad ſpecioſiorem tem-"pli apparatum opus erit. Vivant autem omnes "ejus nationis homines ex legibus patriis: immu-"niſque ſit ſenatus, & ſacerdotes, & ſcribæ tem-"pli, & ſacri cantores, & ab eo quod pro capi-"te pendunt, & ab auro coronario, aliiſque tri-

αὐτοῖς, ἐμφανίζων. Ὡδηθήσομαι γὰρ τὰς ἐπιστολὰς [m] τοῖς στρατηγοῖς ὑπὲρ αὐτῶν γραφείσας, παρεμβαλὼν εἰς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις [n] Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰρ τῇ [o] ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, φησὶν οὕτως. "ὁ δὲ [p] Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς "τοὺς ἄνω τόπους, κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ἰου-"δαίων ἔθνος." λέγει δ' ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ "Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου, τῷ μὲν [q] Βαταναίαν "καὶ Σαμάρειαν καὶ [r] Ἀβιλα καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντιο-"χος· μετ' ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ "περὶ τὸ [s] ἱερὸν [t] τὸ προσαγορευόμενον Ἱεροσόλυμα καλοι-"κοῦντες. ὑπάρχοντος οὖν [u] πολέμου [v] λέγειν ἔχοντες, καὶ μάλιστα "[x] διὰ τοῦτο περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς [y] ἕτερον καιρὸν "[z] ὑπερθησόμεθα τοῦ διηγήσιν." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα [a] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ' ἐπανάξομεν τὸν λόγον ὅθεν τοῦ διηγήσιν, ὑποθέμενοι πρῶτον τὰς ἐπιστολὰς [b] τοῦ Βασιλέως Ἀντιόχου.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ἰουδαίων δὲ εὐθυμικὰ μὲν, ἡνίκα τὴν χώρας ἐπέβη-"μεν αὐτῶν, ἐπιδειξαμένων τὸ πρὸς ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ "εὐδοξομένους δ' εἰς τοῦ πάλιν [c] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδε-"ξαμένων, καὶ μὴν μὲν τὴν γερουσίας ἀπαντησάντων, ἄφθονον τε "χορηγίαν τοῖς στρατιώταις δὲ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, "συνεξελόντων τε δὲ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ Φρουροὺς τῶν Αἰγυπτίων· "ἠξιώσαμεν [d] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τοῦ πά-"λιν αὐτῶν ἀναλαβεῖν κατοφθαρμένου [e] ὑπὸ τῶν πολεμούντων "ἀνθρώπους συμπέσοντων, καὶ συνοικίσαι τὴν διεσπαρμένων εἰς "αὐτοῦ πάλιν συνελθόντων, πρῶτον δ' αὐτοῖς σκέψασθαι "περὶ τοῦ εὐσεβεῖαν εὐθέως ἄγειν τοῦ εἰς τὰς θυσίας συντάξιν, "καὶ ταῦτα τὰ θυσίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [f] καὶ λιβάνου, τιμὴν "δραχμῶν [g] μυριάδων δύο, καὶ [h] σεμιδάλεως δρτάβας ἱερεῖς "[ἐξ] καὶ τὸν ὑπάρχοντα νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους πε-"ντακοσίους ἑξήκοντα, καὶ ἁλῶν μεδίμνους τριακοσίους ἑβδο-"μήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοῖς ταῦτα βούλομαι, κα-"θὼς ἐπέσταλκα· καὶ τὸ εὐθὺ τὸ ἱερὸν ἀπαρτισθῆναι ἔργον, "τάς τε στοὰς, καὶ εἴτι ἕτερον οἰκοδομῆσαι δέοι. ἡ δὲ τῶν ξύλων "ὕλη κατασκομιζέσθω [i] ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλ-"λων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδενὸς [k] πρασσομένου τέ-"λους. [l] ὁμοίως δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς ἂν ὑπάρχειν δέοι. "γίνεσθαι τοῦ δὲ ἱερᾶ ὑπουργοῦντα δέοι. πολιτευέσθωσαν δὲ "πάντες οἱ ἐκ δὲ ἔθνους καὶ τοὺς [m] πατρίους νόμους· ἀπολυ-"θῆ δὲ ἡ γερουσία, καὶ [n] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς [o] τοῦ ἱεροῦ, "καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τελοῦσι, καὶ τοῦ

"[p] στε-

[m] Τοῖς στρατηγοῖς] Τὰς τοῖς στρ. *Hen.* & C.

[n] Πολύβιος —— ἱστόρηκεν.] Desunt hæc hodie in Polybio, & in Excerptis, quæ de Judæis extant. SPANH.

[o] Ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ] Τῇ ἑνδεκάτῃ *NC.* & *Epiphan. in Gen.* verum *Lugd. Bat.* habet prout eſt editum.

[p] Βαταναίαν καὶ] In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Bathaniam*, aut *Bethinſam.*

[q] Ἀβιλα] Ἀβελα *Gall.* & C. Ἀβειλα juxta quoſdam *Epiphanii* codices. HUDS. Ἀβίλη ad Jordanem ſupr. lib. IV. c. 7. §. ult. ὅπου νῦν ἐστὶν Ἀβιλὴ· & lib. V. c. 1. §. 1. ἀπὸ τῆς Ἀβίλης ἐπὶ τὴν Ἰορδάνην· Alia forte eſt Ἀβιλα plur. neutr. hoc loco. SPANH.

[r] Ἱερὸν τὸ προσαγορευόμενον] Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, τὴν ὑμνουμένης θεοῦ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας εἰς τὸ ἕτερον &c.

[s] Τὸ προσαγορευόμενον] Illud τὸ ex *L. B.* additum. HAV.

[t] Πλεῖον] *L. B.* πλείω.

[v] Λέγειν ἔχοντες,] Ita cum *Cod. C.* (& *L. B.*) ἔχειν λέγοντες in *cæteris.*

[x] Διὰ τοῦτο περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν,] *Lugd. Bat.* περὶ τὴν ὑμνουμένης θεοῦ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας.

[y] Ἕτερον] *Lugd. Bat.* ὕστερον.

[z] Ὑπερθησόμεθα τοῦ διηγήσιν.] Ὑπερθησόμεθα *Gall.* C. (*L. B.*) & *NC.*

[a] Ἱστόρηκεν.] Ἱστόρησεν *Hen.* & C.

[b] Τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου.] Τὰς δὲ βασιλέως Ἀντιόχου μεγάλου *NC.*

[c] Αὐτῶν] Αὐτῶν deëſt *N.* & *C.*

[d] Καὶ ἡμεῖς] Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & *NC.*

[e] Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς ἀνθρώπους συμπεσόντων,] Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς πολέμους *Hen.* (*L. B.*) & *C.* non agnoſcuntur ab *Epiphanio.*

* *Prebenda conficere ad ſacrificia,*] *Al.* penſionem annuam (*vel* ſtipendium) dare.

[f] Καὶ λιβάνου,] Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμὴν μυριάδας ἐνὸς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *libaminis pretium, argenti viginti millia.* unde (prout §. 1. præc. poſt εἰς ἐλαίου τιμὴν) forſan legendum λιβάνου τιμὴν ἀργυρίου μυριάδας β'. prout conjecerat Cl. *Louthius.*

[g] Μυριάδων,] *L. B.* μυριάδας.

† *Et ſimilæ artabas ſacras ſecundum regionis iſtius morem ſex,*] Similæ artabas ſacras (ἀσταρῶνας vocabant Ἑβραιοι) quantum lex poſtulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3806.

[h] Σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερεῖς] Ita cum *Grotio*, qui ἱερεῖς ſcriptum fuiſſe conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερεῖς ξ'. τ. ἐκ. νόμου, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοῖς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *& ad ſimilam ſecundum provincialem legem tritici modios mille quadringentos ſeptuaginta quinque & ſalis modios trecentos ſeptuaginta quinque. Præberi autem* &c. ac ſi legiſſet, εἰς σεμιδάλιον (omiſſis ἀρτάβας ἱερεῖς) ξ'. τ. ἐ. τ. πυρῶν μεδίμνους αυοε'. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοε'. Locum mutilum corruptumque eſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum refingendum, καὶ σεμιδάλεως απ'. ἀρτάβας ἱερεῖς π. τ. ἐ. νόμου, καὶ πυρῶν μεδ. & ſic deinceps prout edidimus. HUDS. Plane prout edidit *Hudſ.* exhibet *Lugd. Bat.* niſi quod non agnoſcat ἐξ ante ξ' neque καὶ ante ἑξήκοντα. HAV.

[i] Ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰουδαίας,] Ἐξ αὐτῆς τε τῆς *NC.* HUDS. ut & *Lugd. Bat.* non male. HAV.

[k] Πρασσομένου τέλους.] *L. B.* εἰσπρασσομένου τέλους. ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις.

[l] Ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις,] Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς *Hen.* C. & *NC.*

[m] Πατρίους] *L. B.* πατρῴους.

[n] Οἱ ἱερεῖς,] Illud οἱ ter reſtituimus ex *iiſdem MSS.*

[o] Τοῦ ἱεροῦ,] Τοῦ λαοῦ *NC.*

[p] Στε-

"[p] στεφανίτης φόρου, καὶ τοῦ σίτου τῶν ἄλλων. ἵνα οὖν ἧττον ἡ πό-
"λις καταοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν κατοικοῦσι, καὶ κατε-
"λθοῦσιν ἕως [q] τοῦ ὑπερβερεταίου μηνὸς, [r] ἀτελείαν εἶναι
"μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς
"ἀπὸ τρίτου μέρους τῶν φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν
"βλάβην· καὶ ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἁρπαγῆτε δουλεύουσιν, αὐ-
"τούς τε τούτους καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν γινομένους ἐλευθέρους
"ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι κελεύομεν.

δ'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ ταῦτα περιεῖχε. στενύνων δὲ καὶ
τὸ ἱερὸν, προέγραμμα καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἐξέθηκε,
[s] περιέχον τάδε. "Μηδενὶ [t] ἐξὸν εἶναι ἀλλοφύλῳ εἰς τὸ περί-
"βολον εἰσιέναι τοῦ ἱεροῦ [v] τὸ ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ
"μὴ οἷς ἂν ἁγνισθεῖσιν ἔστιν ἔθιμον καὶ τὸ πάτριον νόμον.
"μηδὲ εἰς τὴν πόλιν εἰσφερέσθω ἵππεια κρέα, μήτε ἡμιό-
"νεια, [x] μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων, παρδάλεών τε καὶ
"ἀλωπέκων καὶ λαγωῶν, καὶ καθόλου πάντων τῶν ἀπηγορευ-
"μένων ζώων τοῖς Ἰουδαίοις. μηδὲ τὰς δορὰς εἰσφέρειν ἐξεῖ-
"ναι, ἀλλὰ μηδὲ τρέφειν τι [y] τούτων ἐν τῇ πόλει. μόνοις
"δὲ τοῖς προγονικοῖς θύμασιν, ἀφ' ὧν καὶ τῷ Θεῷ δεῖ
"καλλιερεῖν, [z] ἐπιτετράφθαι χρῆναι. [a] ὁ δὲ τούτων τι
"παραβὰς, [b] ἀποτινυέτω τοῖς ἱερεῦσιν [c] ἀργυρίου δρα-
"χμὰς τρισχιλίας." ἔγραψε δὲ μαρτυρῶν ἡμῖν εὐσεβῆ
τε καὶ πίστιν, ἡνίκα νεωτερίζοντα τὰ κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ
Λυδίαν ἐπύθετο, [d] καθ' ὃν δὴ καιρὸν ἐν τοῖς ἄνω σατρα-
πείαις, [e] κελεύων [f] Ζεῦξιν, τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ ἐν τοῖς
μάλιστα φίλον, πέμψαι τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶ-
νος εἰς Φρυγίαν. [g] γράφει δὲ ὅτως.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ [h] ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩι ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὴ καὶ αὐτός. συν-
"θανόμενος τοὺς ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας,
"μεγάλης ἐπιστροφῆς ἡγησάμην τοῦτό μοι δεῖσθαι. καὶ βου-
"λευσαμένῳ μοι μετὰ τῶν φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς
"τὰ Φρούρια, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τῶν ἀπὸ τῆς
"Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους μετα-
"λίσαι σὺν ὑπισχνεῖσθαι μεταγαγεῖν. πέπεισμαι γὰρ εὐνοῦς αὐ-
"τοὺς ἕξεσθαι τῶν ἡμετέρων φυλάκων, διὰ τὴν [k] πρὸς
"τὸν Θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρουμένους δι' αὐτοὺς
"ὑπὸ τῶν προγόνων [l] εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς
"ἃ προσκαλοῦμαι. βούλομαι τοίνυν καὶ περὶ ἐργώδους
"ὄντος [m] τούτους μεταγαγεῖν [n] ὑποχόμενος νόμοις [o] αὐ-
"τοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δὲ αὐτοὺς ἀγάγῃς εἰς τοὺς
"προειρημένους τόπους, εἰς τε οἰκοδομὰς οἰκιῶν δώσεις αὐ-
"τοῖς τόπον ἑκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ φυτείαν
"ἀμπέλων, καὶ ἀτελεῖς τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν [p] ἀνήσεις
"ἐπ' ἔτη δέκα. μετρείσθωσαν δὲ, καὶ ἄχρις [q] ἂν τοὺς πα-
"ρὰ τῆς γῆς ἄρτους λαμβάνωσιν, σῖτον εἰς τὰς τῶν θερα-
"πόντων διατροφὰς· διδόσθω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας
"ὑπηρετοῦσι τὸ αὔταρκες, ἵνα, τὴν παρ' ἡμῶν τυγχά-
"νοντες φιλανθρωπίας, προθυμότερους παρέχωσιν αὐτοὺς
"περὶ τὰ ἡμέτερα. προνοίαν δὲ καὶ ἐν ἔθνος καὶ τὸ δυ-

"butis. Ac quo citius frequentetur urbs, con-
"cedo iis qui nunc eam habitant, quique usque
"ad mensem Hyperberetæum eò migraverint,
"immunitatem in triennium. Quin & in poste-
"rum tertiam tributorum partem eis remittimus,
"ad eorum damnum resarciendum: & quotquot
"ex urbe abrepti serviunt, & ipsos & eorum na-
"tos manumittimus, & facultates eis reddi impe-
"ramus.

4. Et epistola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi sunt. "Nemini liceat alieni-
"genæ, intra templi conseptum ingredi, etiam
"Judæis interdictum, nisi quibus lustratis mos
"est *introire* ex lege patria. Neve in urbem im-
"portetur equina caro, neve mulina, neve asini,
"sive feri sive cicuris, neve pardalina, aut vul-
"pina, aut leporina, aut cujusvis omnino eorum
"animalium quæ Judæis vetita sunt. Neve pel-
"les inferre liceat, sed nec ullum tale animal in
"urbe alere: sed solis majorum sacrificiis uti li-
"ceat, quibus placari Deus debeat. Qui contra
"aliquid horum fecerit, solvito sacerdotibus ar-
"genti drachmarum tria millia." Literis etiam suis amplum pietatis ac fidei nostræ testimonium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepisset, eo tempore quo *ipse* in superioribus erat *Persarum* satrapiis, quibus jussit Zeuxidem ducem, amicumque suum intimum, mittere nostratum quosdam à Babylone in Phrygiam. Scribit autem in hunc modum.

Antiochi libelli in honorem templi.

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

"Si vales, bene est, ego quoque valeo. Cum
"intelligerem quosdam in Lydia & Phrygia rebus
"novis studere, magnopere hoc mihi prospicien-
"dum curavi. ac consultanti mihi cum amicis,
"quid facto sit opus, visum est in castella & loca
"maxime necessaria transferre ex Mesopotamia &
"Babylonia Judæorum bis mille familias, cum
"eorum suppellectili. Credo enim nostrarum re-
"rum custodes fore benevolos, tum propter eo-
"rum erga Deum pietatem, tum quia novi, eis à
"majoribus nostris testimonium datum fidei, &
"prompti obsequii in eis ad quæ rogantur. Ita-
"que hoc volo, quamvis eos traducere laborio-
"sum sit, fide illis data, ut suis legibus uti per-
"mitterentur. Cum autem eos in ea quæ dixi
"loca transtuleris, dabis singulis ad ædificandas
"domos locum, & agrum ad agriculturam, vi-
"nearumque sationem, & immunitatem frugum
"terræ concedes in annos decem; ac donec ter-
"ræ fruges perceperint, demensum frumentum
"accipiant in famulorum alimoniam: illisque de-
"tur qui eis inservient, quantum opus erit, ut
"benigne à nobis habiti, studiosiores se rerum
"nostrarum præbeant. Da etiam operam, quoad
"ejus fieri potest, ut ei genti à nemine incommo-
"de-

Antiochi litera ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

[p] Στεφανίτης φόρου,] Στεφανικοῦ *C.* & *L. B.*

[q] Ὑπερβερεταίου μηνὸς,] Illud ἕως ex *MSS.*

[r] Ἀτελείαν εἶναι] Ita cum *MSS.* ἀτελεῖς in *Editis.*

[s] Περιέχον τάδε.] Sic *Hen.* & *C.* περιεῖχε in *Editis.* περιέξεις δὲ, μηδενὶ *NC.*

[t] Ἐξὸν εἶναι] *Al.* ἐξεῖναι τὸ ἀλλοφύλων. *Lugd. Bat.* ἐξεῖναι ἀλλοφύλῳ. Sed in Marg. ἐξόν.

[v] Τὸν ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις,] Ita *Hen. C.* & *NC.* perperam in *Editis Aliisque* τὸ ἀπηγορευμένων.

[x] Μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων,] Μήτε ἀγρίων καὶ ἡμέρων in *Cod. C.* quo fere modo & *Epiphan.*

[y] Τούτων ἐν τῇ πόλει.] Τοιοῦτον *NC.*

[z] Ἐπιτετράφθαι χρῆναι.] Ἐπιτέτραπται *Hen. C.* & *NC.* atque ita forsan *Epiphan.*

[a] Ὁ δὲ τούτων] Ὁ δέ τι τούτων π. *Hen.*

[b] Ἀποτινυέτω] Ἀποτινύτω *Hen.*

[c] Ἀργυρίου δραχμὰς τρισχιλίας.] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἀργύρεοι in *Editis Aliisque.*

[d] Καθ' ὃν δὴ καιρὸν] Sic *Hen. C.* & *NC.* istiusmodi lectionis vestigia videre est apud *Epiphanium*, qui vertit, *eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat provincias.* καθ' ὃν καιρὸν in *Editis.*

[e] Κελεύων] Καὶ κελεύων *NC.*

[f] Ζεῦξιν,] Ζευξίδῃ *Hen.* & *Busb.*

[g] Γράφει δὲ ὅτως.] Ita *MSS.* γράφει ὅτως in *Editis.*

[h] Ζεύξιδι τῷ πατρὶ χαίρειν. Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὴ καὶ αὐτός.] Simile initium litterarum Ciceronis: *Si vales bene est, ego quoque valeo.* SPANH.

[i] Διὰ τὸν] Sic *MSS.* Διά τι τὸν in *Editis.*

[k] Πρὸς τὸν Θεὸν] Πρὸς Θεὸν δίσεβειαν *NC.*

[l] Εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν] Illud εἰς deest *NC.*

[m] Τούτους.] Ita ex *Lugd. Bat.* alii ἕ. HAV.

[n] Ὑποχόμενος] Lege ὑποχόμενοι COCC. Melius forte ὑποχομένοις, ut velit suis non tantum, sed & promissis vivere legibus. HAV.

[o] Αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις.] Ita in *Editis.* αὐτοῖς in *MSS.*

[p] Ἀνήσεις ἐπ' ἔτη δέκα.] Ἐάσεις ἐπὶ ἔτη *C.*

[q] Ἂν τοὺς παρὰ τῆς γῆς ἄρτους] *Lugd. Bat.* ἂν ὑ. τοὺς παρὰ τ. γ. α. Sed in Marg. καρπούς.

"detur." Atque hæc à nobis in teſtimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno cum Judæis interceſſit, dicta ſufficiant.

"ναῖον, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἐνοχλῆται." ταῦτα μὲν οὖν τῷ Ἀντιόχῳ φιλίας καὶ μεγάλης παρὰ τῶν Ἰουδαίων παρ' ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω μαρτύρια.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percuſſit cum Ptolemæo. utque Onias ad iram commovit Ptolemæum Euergeten: & Joſephus, rebus omnibus in integrum reſtitutis, cum ipſo amicitiam iniit. quæque alia is geſſit, & filius ejus Hyrcanus.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντίοχος ἐστασίασε πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ονίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, πρεσβεύεται πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἔπραξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὑρκανός.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Poſtea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac diviſis in duos reges tributis, optimates ſuæ quiſque patriæ tributa redimebant: & redactam, quæ imperata erat, ſummam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus uſi ſecundis, multa Judæos læſerunt, agros eorum vaſtando, & corpora prædando; quæ quidem ſub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, ſucceſſit in pontificatum Manaſſes ejus avunculus: poſt cujus deceſſum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Juſto cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, ſicuti jam dixi. Hic Onias ſordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non ſolvit, quod ejus majores regibus de ſuo pendere ſoliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Euergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque miſſo Hieroſolymam legato, incuſavit Oniam, qui tributa non ſolveret: minatuſque eſt, ſeſe eorum agrum diviſurum, niſi ſolverentur, & eò militum coloniam deducturum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti ſunt: ſed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Μετὰ δὲ ταῦτα Φιλίαν καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, ἀποχωρήσας αὐτῷ τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, Φερνῆς ὀνόματι. καὶ ἀναφερόντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς τοὺς φόρους, τοὺς ἰδίους ἕκαστοι τῶν ὑπηκόων ἐνοικοῦντας πατρίδας φορολογεῖν, καὶ σωματοφυλακοῦντες τὸ προστεταγμένον κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐτέλουν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πράττοντες πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν πορθοῦντες, καὶ σώματα διαρπάζοντες. γενομένου δὲ τοῦτο ἐπὶ ἀρχιερέως Ονίου. τελευτήσαντος δὲ Ἐλεαζάρου, τῷ ἀρχιερωσύνῃ ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστρέψαντα τὸν βίον, Ονίας τὸν πρῶτον ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ Δικαίου κληθέντος, Σίμων δὲ ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου, καθὼς προεῖπον. ἦν δὲ ὁ Ονίας, βραχὺς τὸν τρόπον καὶ χρημάτων ἥττων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, τάλαντα εἴκοσι ἀργυρίου μὴ δοὺς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ Φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα πρεσβύτην, ἠπείλησε τὸν Ονίαν, ὅτι οὐκ ἀποδίδωσι τοὺς φόρους· καὶ ἠπείλησε κληρουχήσειν αὐτῶν τὴν γῆν, οὐκ ὀλίγων, καὶ πέμψειν τοὺς ἐνοικήσοντας στρατιώτας. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι συνεχύθησαν· τὸν δὲ Ονίαν οὐδὲν τούτων ἐδυσώπησε διὰ τὴν φιλοχρηματίαν.

Eleazaro defuncto Manaſſes fit pontifex: eoque mortuo Onias Simonis filius.

Onias ex avaritia tributa non ſolvit: quod acerbe tulit Ptolemæus.

IV. *Joſephus, patriæ amans, Oniam avunculum objurgat.*

2. Joſephus autem quidam, ætate juvenis, ſed gravitate & prudentia & juſtitia apud Hieroſolymitas celebris, patre Tobia natus ex ſorore Oniæ pontificis, cum à matre didiciſſet adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipſe) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium ſalutis rationem non haberet, ſed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi adminiſtrationem & ſummi ſacerdotis honorem adeptum eſſe dicebat. Quod ſi pecuniæ uſque adeo cupidus erat, ut ejus cauſa ſuſtineret videre patriam periclitantem, civeſque ſuos indigna quæque paſſos, ei perſuaſum eſſe voluit, ut adiret Regem, & ſibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari poſtularet. Cum autem Onias reſpondiſſet, ſe minime principatum velle, dixiſſetque ſe vel ſummum ſacerdotium, ſi fieri poſſet, paratum eſſe deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim ſeſe omnino non curare; tum cum rogavit *Joſephus*, utrum ſibi per-

Β'. Ἰώσηπος δέ τις, νέος μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ σεμνότητι ἥ τε περὶ τοὺς λόγους καὶ δικαιοσύνῃ δόξαν ἔχων παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις, Τωβίου μὲν πατρὸς, ἐκ τῆς Ονίου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῆς γεγονὼς, δηλώσαντος αὐτῷ τὴν μητρὸς τοῦ πρεσβύτου παρουσίαν· ἔτυχε γὰρ αὐτὸς ἀποδημῶν εἰς Φιχόλαν κώμην ἐξ ἧς ὑπῆρχεν· ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεκάλεσε τῷ Ονίᾳ, μὴ προνοουμένῳ τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βαλλομένῳ πρεσβείαν διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπαίτησιν, δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ τὴν προστασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς ἀπολαῦσαι. εἰ δὲ ἐρωτικῶς οὕτως ἔχοι τῶν χρημάτων, ὡς δι' αὐτὰ καὶ τὴν πατρίδα κινδυνεύουσαν ἰδεῖν ὑπομένειν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν παθόντας αὐτοὺς τοὺς πολίτας, συνεβούλευσεν, ἀπελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, δεηθῆναι αὐτοῦ ἢ πάντων αὐτῷ ἀφαιρεθῆναι τῶν χρημάτων ἢ μέρους. τοῦ δὲ Ονίου μήτε ἄρχειν θέλειν ἀποκεκηρυκότος, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δὲ, εἰ δυνατὸν ἐτοίμως ἔχειν ἀποθέσθαι λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, μέλειν γὰρ οὐδὲν αὐτῷ περὶ τούτων· εἰ πρεσβεύοι αὐτὸς πρὸς τὸν Πτολεμαῖον συγ-

Joſephus ſtatuit legationem obire ad Ptolemæum.

---

r Τὰς Ἰουδαίους] Illud τὰς ex *MSS.*

s Μαρτύρια.] Vocem μαρτύρια adjectam eſſe volui ex *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. C.* & *Epiphan.* qui vertit, *pro teſtimonio dicta ſint.*

t Περὶς τὸν Πτολεμαῖον] Περὶς τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.*

v Τῷ θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον,] Appian. in Syriac. SPANH.

x Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Καθ' ἃς τὰς χρόνους Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου οἱ Σαμαρεῖς οὐκ ἂν πράττοντες *NC.*

y Ἐγένετο δὲ ταῦτα] Ἐγένετο δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ονίου. μετὰ δὲ ἀποθανεῖν Μανασσῆ [τοῦ ἀρχιερωσύνῃ] Ονίας ἐδέξατο *NC.*

z Ἐλαβε·] Παρέλαβε *Busb. Hen. Lugd. Bat.* & *C.*

a Ἐδέξατο,] *L. B.* ἐδεδέξατο.

b Βραχὺς τὸν τρόπον,] Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias ſane legerem, πάχυς τὸν τρόπον, *erat ſtolidus & pingvis ingenii.*

c Οὐκ ἀποδιδοὺς] Ὡς οὐκ ἀποδ. *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

d Ἐδυσώπησε] Ἐδυσώπει *Hen. Busb.* & *NC.*

e Καὶ δικαιοσύνῃ] Δικαιοσύνης *Hen. Lugd. Bat. NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *juſtitiæ gloriam habens.*

f Φιχόλαν] Φικόλαν in aliquot *MSS.* HUDS. Ægyptiacus articulus *pi.* uti in Piromis, Piouro, ſed hic locus in Paleſtina fuit. REL.

g Περισήσειν] Παρατῆσαι *Busb.* ἀφαιρεῖσθαι *Hen.*

h Δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ] Ita *NC.* & *Gen.* δι' ἃς *Bas. Aliique.* Eſt qui malit δι' ὑς. *dum per ipſum populum* &c. in verſione *Epiphanii.*

i Εἰ δυνατὸν] Ἐστι addit *Lugd. Bat.*

k Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Εὐεργέτην Πτολεμαῖον *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

l Διὰ

χωρεῖ τὸν τοῦ ἔθνους, ἐπηρώτησε. φήσαντος δὲ αὐτοῦ πρεσβεύσειν, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπος, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν ταράττεσθαι μηδὲ φοβεῖσθαι παρήνει [l] διὰ τὴν Ὀνίου δὲ θείαν περὶ αὐτῶν ἀμέλειαν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ τὸν ἀπὸ τῆς σκυθρωποτέρας ἐλπίδος διάνοιαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· πρεσβεύσειν γὰρ αὐτὸς ἐπαγγέλλεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος, τούτων ἀκούσαν, ἠυχαρίστησε τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ' αὐτοὺς [m] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ξενίαν τε ὑποδέχεται τὸν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πεπρεσβευκότα, καὶ δωρησάμενος αὐτὸν πολυτελέσι [n] δωρεαῖς καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡσιάσας φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [o] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμος πρὸς τὴν ἄφιξιν τὴν παρὰ τὸν βασιλέα, τοῦ πρεσβύτου προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντος εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τυχεῖν αὐτὸν πεισθέντος [p] ὑποχομένου. τὸ γὰρ ἐλεύθερον αὐτοῦ καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ ἤθους λίαν ἠγάπησεν.

γ'. Καὶ ὁ μὲν πρεσβεύσας, ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ Ονίου ἀγνωμοσύνην, καὶ ὡς εἰ τοῦ Ἰωσήπου χρηστότης ἐδήλωσε, καὶ ὅτι [q] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν [r] παραιτησόμενος τὸ ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος· εἶναι γὰρ αὐτοῦ προφάτην. ἀμέλει τοσαύτην ὡς εἶχε τὴν ἐγκωμίων τοῦ νεανίσκου ἀμφιτέλεσε χορηγίαν, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, [s] προδιέθηκεν οἰκείως ἔχειν πρὸς τὸν Ἰώσηπον πρὶν παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπος ἀμφιπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμενος ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἑτοιμασάμενος, ἐσθῆτάς τε καὶ σκεύη καὶ ὑποζύγια, καὶ ταῦθ' [t] ὡς εἶχε δισμυρίας δραχμὰς καταβαλόμενος, εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρεγένετο. ἔτυχε δὲ καὶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάσας ἀναβαίνειν τὰς ἐκ τῶν πόλεων τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους καὶ ἄρχοντας, ὅπως τὸν [x] τῶν πολῶν ὠνήσωνται. καθ' ἕτερον δὲ τοῦτο τοῖς δυνατοῖς τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ὑπέσχετο ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες δὲν ἔστι καὶ τὴν ὁδὸν τὸν Ἰώσηπον, ἐχλεύαζον ὑπὸ πενίας καὶ λιτότητος. ὡς δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, ἐν Μέμφει τὸν [y] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ἀναζητήσομενος [z] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθεζομένου δὲ βασιλέως ὑπὸ ὀχήματος μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ Ἀθηνίωνος τοῦ φίλου· ἦν δὲ οὗτος ὁ [a] πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ παρὰ [b] Ἰωσήπου ξενισθείς· θεασάμενος αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, δίκην ἐποιεῖτο τῷ βασιλεῖ γνώριμον, [c] λέγων τοῦτον εἶναι περὶ οὗ παρῆν ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμος νεανίσκος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρῶτός τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ὑπὲρ τὸ ὄχημα [d] παρεκάλεσε. καὶ καθεζομένου περὶ τοῦ Ονίου πραττομένων ἤρξατο ἐγκαλεῖν. ὁ δέ, συγγνώσκε, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. ἀνάγκη γὰρ λανθάνειν σε πάντως, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν συμβέβηκε. [e] ἀλλὰ ἡμῶν ἕξει σοι τὰ νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ὑπὲρ τῇ χάριτι καὶ τῇ διαπεπολίᾳ τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένος ἠγάπα ἤρξατο, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g] κελεύσαι [h] ἐνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τὴν ἑστιάσεως τὴν ἰδίας ἔχειν.

mitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum ſuſcipere. Cum autem ille dixiſſet, *ſeſe* permittere, *continuo* in templum adſcendit Joſephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus eſt, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quòd ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à triſti exſpectatione liberarent obſecravit: ſe enim legatum ad Regem iturum eſſe promittebat, perſuaſurumque ei *ipſos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, iſtis auditis, Joſepho gratias egit. Ille verò, cum è templo deſcendiſſet, Ptolemæi legatum hoſpitio excipit, & ipſum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmiſit ad Regem, dicens ei ſe quoque ſubſequuturum. nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, ſeque ei, quæcunque à Ptolemæo poſtulaſſet, impetraturum promiſerat; quippe * Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Ptolemæi legatum Hieroſolymis ſplendide excipit.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ † ſordes regi commemorat, & Joſephi bonitatem *multis* oſtendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam ampliſſimis proſequutus tantis laudibus extulit, ut in anteceſſum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præſenti conciliaverit. Et Joſephus, miſſis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratiſque iis quæ ad iter pertinerent, & veſtibus poculiſque & jumentis comparatis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiſcitur. Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiſcerentur. illa enim Rex quotannis cujuſque urbis potentiſſimis vendebat. Hi itaque videntes in via Joſephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, poſtquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi eſſe audivit, aſcendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru ſedente cum uxore & Athenione amico ſuo, (ille vero erat qui Hieroſolyma legatus iverat, & hoſpitio exceptus erat à Joſepho) Athenion ipſum conſpicatus ſtatim Regi indicavit, dicens, hunc eſſe illum, de quo Hieroſolymis reverſus ipſi narravit, quod bonus eſſet juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipſum ſalutavit, & ut in currum aſcenderet hortatus eſt. Deinde, ſedente Joſepho, cœpit de Oniæ facto expoſtulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus ſenectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum eſſe ut ſenum & infantium mens eadem ſit. Sed à nobis juvenibus omnia conſequeris, ita ut nihil conqueraris. Hac juvenis venuſtate & urbanitate Rex delectatus, eum, quaſi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere juſſerit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde poſt-

Legatus Ptolemæo Oniæ ſordes commemorat, & Joſephum miris laudibus prædicat.

Joſephus Alexandriam proficiſcitur.

Joſephi & Ptolemæi congreſſus.

[l] Διὰ τὴν Ονίου] Illud διὰ ex *Hen.* (*Lugd. Bat* in quo καὶ δία & *Coccejo*) *NC.* & *Epiphanio.*

[m] Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ,] Ἐκ τοῦ ἱεροῦ *Hen.*

[n] Δωρεαῖς] Δώροις *NC.*

[o] Αὐτὸν ἀκολουθήσειν.] Αὐτὸς *Busb. Hen.* & *NC.*

* *Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.*] *Al.* Joſephi liberalibus & honeſtis moribus mirifice delectatus.

[p] Ὑποχομένου.] Ita cum *Hen.* & *NC.* ὑπαντιάζοντος in *ceteris.*

† *Sordes Regi commemorat,*] *Al.* dementiam.

[q] Μέλλοι] Sic *Hen.* & *NC.* μέλλει in *reliquis.*

[r] Παραιτησόμενος] In marg. *L. B.* ἀντὶ τοῦ ἐξιλασόμενος.

[s] Προδιέθηκεν] Οἰκείως ἔχειν προσκλίσας *Busb.*

[t] Ὡς εἶχε δισμυρίας] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. *Leuthius.*

[x] Καὶ ἄρχοντας,] Τοὺς ἄρχοντας *Hen.*

[x] Τῶν τελῶν ὠνῶ.] Illud τῶν ex *MSS.* deëſt in *Editis.* τῶν τελῶν συναγῶ *NC.*

[y] Βασιλέα Πτολεμαῖον] Βασιλέα omittunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

[z] Ἀνέβαινεν αὐτῷ.] Αὐτῷ ἀνέβαινεν *NC.* αὐτῷ ἀνῇ *Busb.* ἀναβαίνειν αὐτῷ δίγνω *NC.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* in cujus præterea margine ὑπαντιάμβρω συμβαλεῖν αὐτῷ. HAV.

[a] Πρεσβεύσας] Πρεσβευσάμβρω *C.*

[b] Ἰωσήπου ξενισθείς·] Παρὰ Ἰωσήπῳ in *MSS.*

[c] Λέγων τοῦτον εἶναι] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.*

[d] Παρεκάλεσε.] Παρεκάλουν *Busb.* & *Zonar.*

[e] Παρὰ ἡμῶν] Παρ' ἡμῶν δ' ἔσαι *Busb.*

[f] Τῇ διαπεπολίᾳ τοῦ νεανίσκου] Illud τῇ, ut & mox καὶ poſt ἤδη, accepimus è *MSS.*

[g] Κελεύσαι] Ita *MSS.* & mox ἔχειν. in *Editis* κελεύσας & ἔχειν.

[h] Ἐνδιαιτᾶσθαι] Διαιτᾶσθαι in aliquot *MSS.*

postquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Josephum cum eo sedentem vidissent, graviter ferebant.

Vectigalium auctio.

4. Post ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in suis patriis dignitate præstabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excrescerent, accessit Josephus, & licitatores quidem criminatus est, tanquam ex composito in se recepissent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipse vero duplum pollicetur, eique bona missurum eorum qui in ejus domum peccavissent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur. Cum autem Rex ista libenter audivisset, dixissetque se ei, ut qui reditus suos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos sponsores dare posset; festive admodum respondit. dabo enim, inquit, bonos & honestos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui sint isti diceret. Teipsum, subjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte sponsores do. Hic subridens Ptolemæus ei vectigalia sine fidejussoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui posthabiti fuerint. & illi quidem suas quisque in patrias non sine pudore redierunt.

Vectigalia Josepho addixit Ptolemæus.

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

5. Josephus autem, acceptis à Rege duobus peditum millibus (petiverat enim sibi copias *in auxilium*, ut si qui in urbibus ipsum contemnerent, cogere posset) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Ascalonem venit, tributumque ab Ascalonitis exegit, atque illi non modo nihil solvere voluerunt, sed ipsum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eosque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi misit, & quidnam egerit ei demonstrat. Ptolemæus itaque ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi potestatem permittit. Cum hoc fama accepissent Syri, perterriti sunt, & Ascalonis cives occisos in grave contumaciæ exemplum habentes, Josephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia solvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recusarent, quæ antea nihil hæsitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem misit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat stabiliendam * usus est: bene ac sapienter facturum ratus, si occasionem sibi & causam præsentis felicitatis conservaret, ope illorum quæ acquisiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Ascalonitæ pœnas luunt ob vectigalia non soluta.

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Josephus Regi & Reginæ multa dona mittit.

6. Ea autem felicitate usus est *Josephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore septem, & ex sui fratris Solymii filia unum no-

Josephi divitiæ & liberi. Hyrcani ortus.

ἡμένης δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τ Συρίας συγκαθεζόμενον αὐτῷ τ Ἰώσηπον, ἀχθῶς ἔφερον.

δ'. Ἐνιαύσιος ἦ τ ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πιπράσκεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν τ πατρίσι διαφέροντες. εἰς ὀκτακισχίλια ἦ τάλαντα συναθροιζομένων τ τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τ Φοινίκης καὶ Ἰουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ἰώσηπος, τοὺς μὲν ὠνημένους διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγου αὐτῷ τιμὴν [k] ὑφίσασθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς ἦ διπλασίονα δώσειν [l] ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m] ἁμαρτόντων εἰς τ οἶκον αὐτοῦ τὰς οὐσίας ἐκπέμψειν αὐτῷ. [n] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπεπράκετο. τοῦ ἦ βασιλέως ἡδέως ἀκούσαντος, καὶ ὡς αὔξοντι τὸν πρόσοδον αὐτοῦ κατακυρῶν τὸν ὠνὸν τ τελῶν ἐκείνῳ φήσαντος, [o] ἐρομένου ἦ καὶ τοῦτο, εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν ἔχοι [p] δοῦναι, σφόδρα ἀστείως ἀπεκρίνατο. δώσω γὰρ, εἶπεν, ἀνθρώπους [q] ἀγαθούς τε καὶ καλούς, οἷς οὐκ ἀπιστήσετε. λέγων ἦ τούτους οἵ τινές [r] εἰσιν εἶπεν· αὐτὸν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σέ τε & τὴν γυναῖκα τὴν σὴν, ὑπὲρ ἑκατέρας [s] μέρους ἐγγυησομένους, δίδωμί σοι. γελάσας δ' ὁ Πτολεμαῖος, συνεχώρησεν αὐτῷ, δίχα τ ὁμολογοῦντων, ἔχειν τὰ τέλη. τοῦτο σφόδρα τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας ἐλύπησεν, ὡς παραδοκιμηθέντας. καὶ οἱ μὲν ἐπανῆκον [t] εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας μετ' αἰσχύνης.

ε'. Ὁ ἦ Ἰώσηπος, λαβὼν παρὰ τ βασιλέως πεζῶν στρατιωτῶν [v] διχιλίους· ἠξίωσε γὰρ [x] τινα βοήθειαν λαβεῖν, ἵνα τοὺς ἐν τ πόλεσι καταφρονοῦντας ἔχῃ βιάζεσθαι· καὶ δανείσαμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, παρά τῶν τ βασιλέως φίλων, τάλαντα πεντακόσια, εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γνόμενος ἦ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοὺς φόρους ἀπαιτῶν τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἐπεὶ μηδὲν ἐβούλοντο διδόναι, ἀλλὰ καὶ πρόσβελζον [y] αὐτὸν, συλλαβὼν αὐτῶν τοὺς πρωτεύοντας ὡς εἰκὸς, ἀπέκτεινε. καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς χίλια τάλαντα ἀθροισθείσας, ἔπεμψε τῷ βασιλεῖ, δηλῶν αὐτῷ & τὰ γεγενημένα. θαυμάσας δ' αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ φρονήματος, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσας αὐτὸν, ἐφῆκεν αὐτῷ ποιεῖν ὅ, τι βούλοιτο. τοῦτ' ἀνθυσαντες οἱ [z] Σύροι κατεπολάγησαν, καὶ παράδειγμα τ ἀπιθείας χαλεπὸν ἔχοντες τοὺς τῶν Ἀσκαλωνιτῶν ἄνδρας ἀνῃρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο προθύμως τ Ἰώσηπον, καὶ τοὺς φόρους ἐτέλουν. Παραχθρωτῶν ἦ καὶ [a] Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζων αὐτὸν, καὶ μὴ παρεχόν τοὺς φόρους αὐτῷ, ὃς μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς πρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέσταλε τῷ βασιλεῖ. συναγαγὼν ἦ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τ ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ διαμεῖναι τὴν ὑπαρχουσαν αὐτῷ δύναμιν τοῖς οὖσι [b] κατεχρήσατο, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτὸ & τὴν ὑπόθεσιν τ τότε εὐτυχίας τηρεῖν φρόνιμον ἡγούμενος ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς ἐπὶ τὴν αὐλὴν δυναστοῖς, ὠνούμενος διὰ τούτων τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ς'. Ἀπήλαυσε ἦ τούτης τῆς εὐτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, πατὴρ μὲν γενόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτὰ, ποιησάμενος ἦ καὶ ἐκ τῆς τ ἀδελφῆς [f] Σο-

i Τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν,] Καὶ τῶν τ & mox καὶ τὸ Φ. in aliquot *MSS.*

k Ὑφίσασθαι] Ita *MSS.* ὑφίσασθαι in *Editis.* HUDS. *Gen.* ὑφίσασθαι. leg. ὑφίσασθαι. SPANH.

l Ὑπισχνεῖτο,] Sic *MSS.* ὑπισχνεῖτο in *Editis.*

m Ἁμαρτόντων] *Al.* ἁμαρτούντων.

n Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο,] Καὶ γὰρ ταῦτα τ. τ. συνεπέπρασκε in aliquot *MSS.*

o Ἐρομένου ἦ καὶ τοῦτο,] Ἐρομένου δ' εἰ καὶ τοὺς *Hen.* (*L. B.*) C. & *NC.*

p Δοῦναι,] Δοῦναι deëst nonnullis *MSS.* nec legisse videtur *Epiphan.* Erit forsan qui comma post ἔχοι ponendum censebit.

q Ἀγαθούς τε καὶ καλούς,] Atticismum non observat in ordine harum vocum. REL.

r Εἰσιν εἰπόντος·] Εἶεν *NC.* & *Hen.*

s Μέρους ἐγγυησομένους.] Μέρους deëst *Gall.*

t Εἰς τὰς οἰκείας] Εἰς τὰς ἰδίας ἕκασος πατρ. vel εἰς τὰς ἰδίας ἕκασοι μετ' αἰσχ. in aliquot *MSS.*

v Διχιλίους·] Χιλίους *Gall.* & *C.*

x Τινα βοήθειαν λαβεῖν,] Δυνάμιν τινα λαβεῖν C.

y Αὐτὸν,] Αὐτὸν deëst *Hen. C.* & *NC.*

z Σύροι κατεπλάγησαν,] Ita *MSS.* Σύριοι in *Editis*

a Σκυθοπολιτῶν] Conf. lib. VI. cap. 14. §. 8. SPANH.

* *Usus est:*] *Alii* vertunt, abusus est.

b Κατεχρήσατο] Κατεσχρήσατο *NC.*

c Αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν] Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *ceteris.*

d Ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ] Τῶν ὑπὸ χεῖρα malit Cl. *Lowthius.*

e Ἔπεμπε,] Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.*

[f] Σολυμίᾳ ϑυγατρὸς ἕνα τρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ ϑ' παῖδα τὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν ταδελφῷ ποτε εἰς Αλεξάνδρειαν ἐλϑὼν, ἄγοντι καὶ τὴν ϑυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὴν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος Ιουδαίων, καὶ δειπνῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὀρχηστρίδος εἰσελϑούσης εἰς τὸ συμπόσιον ὑπερπετῶς ἐρασθεὶς, τῷ ἀδελφῷ τοῦτο μηνύει, παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ κεκώλυται [h] τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ συνηϑίζειν γυναικὶ, συγκρύψαντα τὸ ἁμάρτημα, καὶ μέϑυσον ἀγαϑὸν γενόμενον, παρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ ϑ' ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν μέϑυσιν, κοσμήσας τὴν αὑτοῦ ϑυγατέρα νυκτὸς ἦγαγε πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμησεν. ὁ ϑ', ὑπὸ μέϑης ἀγνοήσας τὸ ἀληϑὲς, συνέρχεται τῇ ἰδίᾳ ἀδελφῇ θυγατρί· καὶ τούτου γενομένου πολλάκις, ἠρεμέστερον σφοδρότερον. ἔφη ϑ' καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρῶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἧς ἴσως οὐκ ἂν αὐτῷ παραχωρήσειν τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακελεύεται, [k] ἀπολαύειν δ' ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὴν φήσαντος, καὶ παῖδες αὐτῷ φανερὸν ποιήσαντος, ὡς ἕλοιτο μᾶλλον τὴν ἰδίαν [l] ὑβρίσαι ϑυγατέρα, ἢ πρόϊδεῖν ἐκεῖνον ἐν αἰσχύνῃ γενόμενον· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ιώσηπος τῆς Φιλαδελφίας, συνώκησεν αὐτοῦ τῇ ϑυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν τρκανὸν [m] ὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. [n] ἐπεὶ ϑ' ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν ἔτος ὁ παῖς νεώτερος ἐπεδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλοτυπηϑῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φϑονηϑῆναι δυνάμενον, ἧς ϑ' Ιωσήπου γνῶναι ϑελήσαντος τίς αὐτῷ τῶν υἱῶν πρὸς ἀρετὴν [o] εὖ πέφυκε, καὶ καϑ' ἕνα πέμψαντος πρὸς τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἔχοντας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥαϑυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαϑεῖς ἐπανῆκον αὐτῷ. μετὰ δ' ἐκείνους τὸν νεώτατον τρκανὸν, δὶς αὐτῷ τριακόσια ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τὴν [p] ἐρημίαν, ἀπερουῶτα τὴν γῆν, ἀποκρύψας τὰς [q] ζυγατῆρας ἱμάντας. ὁ ϑ' ἡγούμενος ἐν τῷ τόπῳ καὶ τὰς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βουλατῶν γνώμης κατεφρόνησε, συμβουλεύοντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιοῦντάς τινας τὰς ἱμάντας· τὸν ϑὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλῦσαι παρειμένους τοὺς ἀποστελουμένους, ἐπενόησέ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας πρεσβύτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις δίνειμε· τιμὼν δὲ τὰς δορὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [r] ἐνέδησε τούτοις τὰ [s] ζυγία· καὶ [t] τοῦτον τὸν τρόπον ἀπέρας λίαν ὁ πατὴρ αὐτῷ [u] παρέπεμψε γῆν, ὑπέστρεψε πρὸς αὐτόν. ἐλϑόντα δ' ὁ πατὴρ ὑπερηγάπησε τοῦ φρονήματος· καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπαινέσας, ὡς μόνον ὄντα γνήσιον, ἔτι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ.

ζ'. Ως δ' ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν γόνον τῷ βασιλεῖ [x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας καὶ τῆς ὑπηκόου χώρας ἑορτάζοντες [y] τὴν γενέσιον ἡμέραν τοῦ παιδὸς, μετὰ μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κα-

mine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujusmodi causa. Cum forte Alexandriam se contulisset una cum fratre, (ducente secum filiam nubilem, ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, saltatriculæ forma egregia, in convivium ingressæ, amore captus esset, hoc ipsum fratri indicavit, illum orans atque obsecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipse, peccato suo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem suam expleret. Frater autem, libenter pollicitus se voluntatis ejus ministrum fore, filiam suam ornatam noctu ad eum deduxit, & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc sæpiuscule feciisset, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, se de vita periclitari ex amore saltatriculæ ne forte Rex nollet eam sibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo esset anxio & solicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixisset, & quid factum fuerit ei aperuisset, quod maluerit filiæ suæ injuriam fieri, quam ipsum pati tale in sese dedecus admittere: Josephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipsius sibi matrimonio junxit: filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ se ferret animi fortitudinem & ingenii præstantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei invideretur; ipseque Josephus scire voluerit quis præcipue omnium à natura esset ad virtutem factus formatusque, & unumquemque ad eos miserit qui ad alios instituendos tunc maxime idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob segnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Post illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis misit bidui itinere in solitudinem ad terram conserendam, loris jugalibus clam subductis. Ille vero cum ad locum perveniisset, & lora non haberet, contempsit quidem boves agitantium sententiam, qui suadebant ut ad patrem quosdam mitterent qui lora sibi afferrent: ratus vero non oportere se tempus perdere, dum exspectaret illos qui mitti deberent, rem callidi consilii prudentiæque magis senilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios distribuit; sectis autem in lora tergoribus, iis juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram conseviisset, quam sibi in mandatis dederat pater, ad eum se recepit. Pater autem reversum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extulisset, quod non minus rem exsequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quasi solus ei germanus esset filius, ipsum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus.

Ejusque indoles.

Callidum Hyrcani commentum.

7. Cum autem ei nunciaretur sub id tempus Ptolemæo natum esse filium, atque omnes primi Syriæ & regionis subjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem senio reti-

Josephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

ne-

[f] Σολυμίᾳ ϑυγατρὸς] Σολίνῃ juxta *Epiphanii* libros.
[g] Συνοικίσῃ τινὶ] Ita *Busb.* & C. συνοικήσῃ in *Editis Aliisque.*
[h] Τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ] Παρὰ τοῖς Ιουδαίοις in plerisque *MSS.*
[i] Κινδυνεύοι] Κινδυνεύοιτο ζῆν in aliquot *MSS.*
[k] Απολαύειν] Απολαύσειν *Busb.*
[l] Υβρίσαι ϑυγατέρα,] Υβρίσθαι *NC.*
[m] Ονομα,] Illud ὄνομα abest plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[n] Επεὶ ϑ' ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν] Mallem sane τεσσάκοντα.
[o] Εὖ πέφυκε,] Ita recte *Bas.* non δύσφυκε. IBBETSON.
[p] Ερημίαν,] Ερημον *NC.*
[q] Ζυγατῆρας] Ζυγοτῆρας in *plerisque* (ut & *L. B.*) *MSS.* quorum nonnulli etiam ἱμάντας non agnoscunt.
[r] Ενέδησε τούτοις] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐνέδυσε in *Editis.*
[s] Ζυγία·] Τὰ ζυγὰ in *plerisque* (ut & *L. B.*) *MSS.*
[t] Τοῦτον τὸν τρόπον] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.*
[u] Παρέπεμψε γῆν,] Κατέλαξε *Busb.*
[x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι] Πτολεμαίῳ τῷ Επιφανεῖ *NC.*
[y] Τὴν γενέσιον ἡμέραν] Γενέσιος ἡμέρα *natalis*, non γενέθλιος. REL.

nebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficiſci vellet. Cum grandiores recuſaſſent, & ſeſe ad tales congreſſus ruſticiores eſſe dixiſſent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent conſilium ei dediſſent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire poſſet, paratuſque ſit, interrogat. Qui cum ſe iturum promiſiſſet, dixiſſetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut ſatis futura ſint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus eſt pueri moderatione. Deinde parvo ſpatio interjecto, patri conſulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, ſed ſibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipſi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretioſiſſima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impenſurum eſſe muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter cum monuiſſet, Arioni diſpenſatori ſcripſit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Joſephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & inſtante die præſtituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, ſcribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptiſque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, ſcribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant.

Fratres inſidias ſtruunt Hyrcano.

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Poſtquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæſiviſſet, quot talenta vellet accipere (ſperabat enim eum poſtulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille ſibi mille opus eſſe diceret, iratus eum objurgabat, ut luxurioſe admodum vivere volentem; eique oſtendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus reſiſtens, congeſſerit, moncbatque, ut parentis imitatorem ſe præbeat. ſe quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accenſus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipſum Cleopatræ indicaſſet, oraſſetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion ſummo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, miſſis ad Hyrcanum nunciis, dicebat ſe *magnopere* mirari, quî factum ſit ut ad ſe à patre legatus in conſpectum ſuum non veniſſet, & inſuper procuratorem in vincula dediſſet: itaque juſſit ut ei ſignificatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, reſponſo ad Regis nuncium dato, ferunt dixiſſe, ipſum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius ſacrificium guſtaret, niſi prius in templum intraſſet, Deoque ſacrificaſſet. Eaque ratione neque ſe ad eum veniſſe, quod exſpectaret, dum dona ferre poſſet homini de ſuo patre bene merito. Quod ad ſervum attineret, ſeſe in eum propterea animadvertiſſe, quod ſibi dicto audiens non fuiſſet. nihil enim intereſſe, utrum parvus aliquis ſit herus an magnus. Quòd niſi

Seſe coram Rege defendit Hyrcanus.

πίχερ, τ̃ δ' ἰφ̃ ἀπεπέμπετο εἴ τις αὐτ̃ν βέλεται ἀπελθεῖν πρὸς τ̀ βασιλέα. τ̃ν δ' πρεσβυτέρων ἀσχημονησαμένων, κ̀ μὴ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀγροικοτέρους ἔχειν φησάντων, τ̀ ἀδελφὸν Ὑρκανὸν πέμπειν συμβαλουσάντων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τ̀ Ὑρκανὸν, κ̀ εἰ δύναιτο πρὸς τ̀ βασιλέα βαδίσαι, κ̀ εἰ προθυμός ἐστιν ἀνέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου δ' [z] πορεύσεσθαι, κ̀ δεῖσθαι χρημάτων ὀλίγων φήσαντος εἰς τὴν ὁδὸν, ζῆσθαι γὰρ ἁπλουστέρως, ὥστε δέκα μόνον ταλάντων μυρίας, ἡδὺ ἔ παιδὸς τ̃ῇ [a] σωφροσύνῃ. ἀφελιπὼν δ' ὀλίγον ὁ παῖς [b] συνεβούλευε τῷ πατρὶ, δῶρα μὲν [c] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τῷ βασιλεῖ, δοῦναι δ' ἐπιστολὴν πρὸς τ̀ [d] Ἀλεξανδρέα οἰκονόμον, ὅπως αὐτῷ [e] παρέχῃ πρὸς ὠνὴν ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων κ̀ πολυτελῶν χρήματα. ὁ δ' νομίζων δέκα ταλάντων ἔσεσθαι τὴν εἰς τὰς δωρεὰς τῷ βασιλεῖ δαπάνην, κ̀ τ̀ ἦθ̀ ἐπαινέσας ὡς φρονίμως καλῶς, χάριν τῷ οἰκονόμῳ Ἀρίωνι, ὃς ἅπαντα τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτ̀ διώκει, σὺν ὀλίγα ἐλάττω τετρακοσίων ταλάντων. ὁ γ̀ Ἰώσηπος τὰ ἀπὸ τ̃ς Συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κ̀ [f] τ̃ [g] προθεσμίας ἐπεσχημένης, καθ' ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ τὰς φόρους ἀπαριθμεῖν, ἔγραφε τῷ [h] Ἀρίωνι τὸν τρόπον. πρὸς οὖν τοῦτον ἀπαντήσας τ̀ πατέρα ἐ [i] λαῶν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντος δ' αὐτ̀, χάριζιν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τ̃ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

η'. Ὡς δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τῷ Ἀρίωνι τὴν ἐπιστολὴν, ἐπερωτήσαντος αὐτοῦ, πόσα βέλεται τάλαντα λαβεῖν· [k] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βραχεῖ τούτων πλέον· εἶπεν χιλίων χρήζειν, ὀργισθεὶς ἐπέπληξεν αὐτῷ, ὡς ἀσώτως ζῆν διεγνωκότι, κ̀ πῶς ὁ πατὴρ αὐτ̀ σπαταλῶντι τὴν οὐσίαν, ὡς πόνων κ̀ τ̃ς ἐπιθυμίας ἀντέχων, εὑρήκει, κ̀ μιμητὴν αὐτὸν ἠξίου γενέσθαι τοῦ γεννήσαντος. δώσειν δ' [l] οὐδὲν πλέον ταλάντων δέκα, κ̀ ταῦτ' εἰς δωρεὰν τῷ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ παῖς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τ̃ς δὲ ἔ Ἀρίωνος γυναικὸς τοῦτο δηλωσάσης τῇ Κλεοπάτρᾳ, κ̀ δεηθείσης ὅπως ἐπιπλήξῃ τῷ παιδὶ· σφόδρα γὰρ ἐν τιμῇ παρ' αὐτῇ· φανερὸν τῷ βασιλεῖ τοῦτ' ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἐσκαλεῖς πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πατρὸς, οὔπω ὀφθεὶς αὐτῷ, κ̀ πρὶν δῆσαι τὸν οἰκονόμον· ἐλθόντα σὺν τῇ αἰτίᾳ αὐτῷ μηνύειν ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [m] ἀποκεκινάμενον τῷ θεῷ τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτῷ, ὅτι νόμος ἐστὶ [n] παρ' αὐτῷ κωλύων [o] τὸν θυηθέντα γεύσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐλθὴ καὶ θύσῃ τῷ Θεῷ. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λογισμὸν [p] ἀδ' αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, πρεπόντως δῶρα χαρίσασθαι τοῦ πατρὸς εὐεργέτῃ [q] γνωμένῳ. τὸν δὲ θεῖον κολάσειν θᾶττον ἢ ἐνθυμεῖται ὧν πεποίηκε. διαφέρειν γὰρ ἀδὲν, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότην ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [r] κολάζωμεν τοὺς τοιούτους, καὶ οὐ πεισόμεθα ὑπὲ τῶν

z Πορεύεσθαι,] Πορεύεσθ in nonnullis *MSS.*

a Σωφροσύνῃ.] Ita cum pleriſque *MSS.* (ut & *L. B.*) & *Vet. Interpr.* Φρονήσει in *Editis.*

b Συνεβούλευε τῷ πατρὶ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* συνεβούλευσε in *Editis.*

c Αὐτόθεν μὴ πέμπειν] Sic *MSS.* αὐτόθι in *Editis.*

d Ἀλεξανδρίαν] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ in aliquot (ut & *L. B.*) *MSS.*

e Παρέχῃ] Παρέχει *C.*

f Τῆς προθεσμίας] Illud τ̃ς ex *MSS.*

g Προθεσμίας] Hinc προθεσμίας νόμος seu præſcripti temporis in jure Attico *Demoſth. adv. Phorm.* p. 603. & *adv. Nauſim.* p. 635. B. Hinc ἐπιπρόθεσμος δίκη, & ἐπιπροθεσμῆσαι, ultra præſcriptum judicio tempus differre ſolutionem judicati, Ulpian. in Midiam. p 399. C. SPANH.

h Ἀρίωνι] Ἀρείωνι paſſim in aliquot *MSS.*

i Λαῶν ἐπιστολὴν,] Tranſponit hæc *L. B.* ἐπιστολὴν λαῶν.

k Ἤλπισε δ'] Ita ex *Hen. Busb. C.* & *NC.* ἤλπιζε δ' αἰτήσειν in *Editis.* ἔλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.*

l Οὐδὲν πλέον] Οὐδὲν πλέον ἔλεγε ταλάντων δ'. in aliquot *MSS.*

m Ἀποκεκινάμενον] Ἀποκεκινηκέναι τῷ π. τ. β. φ̃ λέγειν in aliquot *MSS.*

n Παρ' αὐτῷ κωλύων] Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τ̀ γενηθέντα γεύσασθαι θυσίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem eſſe apud Judæos quæ prohibet communes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum eſſe ſuſpicatur *Schotanus.*

o Τὸν γενηθέντα] Horum verborum verſio in aliis *Edit.* præter *Hudſ.* deſideratur, atque ab illis intelligitur, tanquam de Judæorum ritu ſermo eſſet. HAV.

p Οὐδ' αὐτὸν ἐλθεῖν] Οὐδ' αὐτὸς & mox σεμνῶν in aliquot *MSS.*

q Γενομένῳ.] Γεγενημένῳ *Hen. C.* & *NC.*

r Κολάζωμεν τοὺς τοιούτους,] Κολάζομεν *Busb. Hen. C.* & *NC.*

* Re-

τῶν ἐρχομένων καταφρονηθήσεσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

θ'. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρείων ὅτι τύπον ὁ βασιλεὺς διετέθη τὸν τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοηθειά ἐστιν αὐτῷ, δὺς τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τῶν δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τρεῖς ἀφελιπὼν ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἠσπάσατο τοὺς βασιλέας. οἱ δὲ ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ [a] φιλοφρόνως εἰσίασαν ἀφ' τὴν πρὸς τὸν πατέρα τιμήν. λάθρᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἐμπόρους ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα ἐπισταμένους καὶ ἀκριβοπάτους, ἑνὸς ἕκαστον ταλάντου, ἑκατὸν δὲ παρθένους τὸν αὐτὸν τιμῆς ἑκάστην. κληθεὶς δ' ἐφ' ἑστίασιν πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ τῶν πρώτων τῆς χώρας, ὑπανακλίνεται πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς πρὸς ἐπὶ τὴν ἡλικίαν ὑπὸ τῶν τόπους καὶ τὴν ἀξίαν διανεμόντων. [v] τῶν δὲ συγκαλακειμένων πάντων τὰ μερῶν τὰ ὀστᾶ· [x] ἀνῄρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωρεύοντων ἔμπροσθεν δὲ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν προκειμένην αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὃς ἦν δὲ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τὰς ἐν τοῖς πότοις γέλωτας [y] ἀνεδίδεκτο, προσκαλεσάντων αὐτὸν [z] τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ, παρεσῶς τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ προκείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ τούτου [a] σοχάσαι, ὅτι δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ [b] τὴν Συρίαν ἅπασαν περιεδύσειν ὡς ἔστιν τοῦτο τῶν σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ πρὸς τὸν Τρύφωνος λόγον δὲ βασιλέως, καὶ ἐρομένου τὸν Ὑρκανὸν ὅτι τοσαῦτα αὐτῷ προκέηται ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τὰ ὀστέα συὶ τοῖς κρέασι καταθύειν ὥσπερ ὅταν, πρὸς τοὺς κατακειμένους ἐπιβλέπων, ὅτι [c] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τὰ κρέας ἐσθίουσι, τὰ δὲ ὀστᾶ ῥιπίζουσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν ἀποκρίσιν αὐτοῦ σοφὴν ὄντα γνωμένην, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τὸ εὐτραπελίας [d] ἀποδεχομένους αὐτόν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρὸς ἕκαστον τῶν φίλων παραγόμενος τὸν [e] πρὸς τὴν αὐλὴν δυνατῶν, τοὺς μὲν ἠσπάζετο, πρὸς δὲ τοὺς [f] ἀπεπυνθάνετο, τί μέλλουσι δώσειν τῷ βασιλεῖ δῶρον ἐν τῇ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ γενεθλίῳ. τοὺς δὲ, τοὺς μὲν ἀνὰ [g] δώδεκα τάλαντα [h] μέλλειν δώσειν φησάντων, τοὺς δὲ ἐν ἀξίᾳ τοῦ μεγέθους τῆς οὐσίας ἕκαστον αὐτῶν, [i] πρὸς ἕκαστον [k] ὑπεκρίνετο λυπεῖσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοιαύτῃ προσενεγκεῖν δωρεάν· πλέον γὰρ πέντε ταλάντων οὐκ ἔχειν. οἱ δὲ θεράποντες ταῦτ' [l] ἀκούοντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς καταγνωσθησομένης Ἰωσήπου, καὶ προσρύσεως τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν βραχύτητα τῆς δωρεᾶς, ἐνστάσης τῆς ἡμέρας, οἱ μὲν ἄλλοι προσέφερον τῷ βασιλεῖ [m] ταλάντων, οἱ λίαν μεγαλοδωρεῖσθαι νομίζοντες, ἀπὸ πλείονος εἴχοντο· ὁ δὲ Ὑρκανὸς ἀγήσατο παῖδας ἑκατὸν καὶ παρθένους τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δοὺς προσήγαγε, τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ, τοὺς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὴν παρ' ἐλπίδα τῶν δώρων πολυ-

tales puniemus, exſpecta tu quoque futurum, ut à tuis ſubditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus eſt.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum eſſe, & opem ſibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis ſolutus eſt: & triduo interjecto Hyrcanus * Reges ſalutavit. Illi vero eum libenter viderunt, & comiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde *is* mercatores ſecreto aggreſſus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eoſdemque valentiſſimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis* ex *cujuſque* dignitate loca aſſignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium oſſa (nam carnes iis ipſi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut menſam ipſi appoſitam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad ſcommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adſtiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum oſſium ante Hyrcanum jaceat? Ex his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam ſpoliaverit, quemadmodum hic iſta nudavit carnibus. Rege vero ad hunc Tryphonis ſermonem in riſum effuſo, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent oſſa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim eſt oſſa una cum carnibus devorare, ſicut iſti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil oſſium ante eos reperiatur: homines autem comeſis carnibus oſſa ſolent abjicere, quod & ego, homo cum ſim, etiam nunc feci. Ibi Rex, reſponſi ejus acumen miratus, juſſit univerſos ei plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipſos quidem ſalutavit, à famulis vero quæſivit, quæ munera Regi daturi eſſent die natali filii ejus. Cumque illi dixiſſent, quoſdam largituros eſſe talenta duodecim, alios autem in dignitate conſtitutos pro ſuarum quemque facultatum magnitudine, coram ſingulis ſimulavit ſe dolere, quod ejuſmodi munera afferre non potuerit: ſibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta ſuppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciaverunt. Illis autem gaudentibus Joſephum *parſimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offenſurum eſſe muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad ſummum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis ſingula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipſiſque adeo Regibus, inſperatam largitionis magnificentiam & ſumptus; inſuper & amicis famuliſque Regis do-

Benigne excipitur à Rege & Regina.

Locus in Hyrcanum.

Facetum Hyrcani reſponſum.

Ejus munificentia.

* *Reges ſalutavit.*] *Id eſt*, Regem & Reginam.

a Φιλοφρόνως εἰσίασαν] Conf. ἀλλαχ. lib. 3. c. 2. §. 4. SPANH.

b Ελθὼν] Απελθὼν in iiſdem *MSS.*

v Τῶν δὲ συγκατακειμένων] Τῶν δὲ ἐν κατακ. *NC.*

x Ἀνῄρουν γὰρ] Αφῄρουν *Busb.* & *Hen.*

y Ανεδίδεκτο,] Ita *Hen.* ἐπεδέχετο *Busb.* ἀνεδίδακτο in *Editis Aliiſque.*

z Τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ,] Alii ſic diſtinguunt, τῶν κατακειμένων, τῇ τραπέζῃ παρεσῶς, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, &c.

a Στοχάσαι] Στοχάσαι *Busb. Hen.* & *Gall.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* haud pejus vulgari lectione, unde & recepi. Pariter Latini. Lucret. L. 2. verſu 16. —— —— *Nonne videre*
Nil aliud ſibi naturam latrare? HAV.

b Τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν] *Spoliavit περιέδυσεν αὐτὸν* infra lib. 13. c. 15. §. 3. ἐξεδίδυσε ἀλλαχ. lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

c Μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο·] Μηδὲν τῶν ἔμπροσθεν *Hen.* forſan pro μηδὲν τῶν ἐσῶν ἔμπρ.

d Ἀποδεχομένους αὐτόν.] Ἀποδιχόμενον *Hen.* & *NC.*

e Παρὰ τὴν αὐλὴν δυνατῶν,] Περὶ τὴν αὐλὴν *Hen.* & *NC.*

f Ἀπεπυνθάνετο,] Επυνθάνετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

g Δώδεκα] *Lugd. Bat.* δέκα.

h Μέλλειν δώσειν φησάντων,] Illud μέλλειν acceptum debemus *MSS. Hen. Busb.* & *NC.*

i Πρὸς ἕκαστον] Ita auximus ex *Lugd. Bat.* eſt enim ſignificantius, atque propter præcedentium ſimilitudinem ex aliis codicibus excidiſſe videtur. HAV.

k Ὑπεκρίνετο λυπεῖσθαι] Ὑπεκρίνατο *NC.*

l Ἀκούοντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις.] Ἀκούσαντες *Hen.* & *NC.* & mox ἀπήγγειλον *NC.*

m Ταλάντων,] Τάλαντα & dein ὁ πλείω ἤκ. *Busb.* ταλάντων, & ὁ πλείονα ἀκ. *Hen.* & *NC.* τῶν γὰρ ἄλλων ἁπάντων, τῶν μὲ ἀνὰ δέκα ταλάντων σπουδαζόντων τῷ βασιλεῖ, τῶν δὲ μείζω δωρεμένων ὑπερβαίνειν τὰ εἰκότα. *Zonar.*

dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim scripserunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adolescentis, jussit ut quod vellet donum postularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipso scriberet. Rex itaque eum maximo honore prosequutus, amplisque donis muneratus, scriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes suos præsides procuratoresque literis, eum dimisit. Fratres autem, cum auditione accepissent quæ Hyrcanus à Rege consequutus est, eumque redire cum ingenti honore, obviam egressi sunt ut eum necarent, etiam patre sciente. quippe ei iratus, ob insumptas in dona pecunias, de salute ejus minus erat solicitus. Verumtamen iram in filium dissimulabat Josephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congressis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos suorum fratrum interfecit: cæteri Hierosolyma ad patrem evaserunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, seque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens sibi tributa solvere, commoratus est.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggressi sunt, interficit, & trans Jordanem se recipit.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit* & in splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœnicesque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem successit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Josephus moritur, regnante Seleuco Antiochi Magni filio.

Onia & Simone mortuis; pontificatum obit Onias Simonis filius.

V. REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem litera.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo in-
"venimus ejusdem generis esse Judæos & Lace-
"dæmonios, & ex Abrami domo oriundos.
"Quamobrem æquum est, ut vos, qui sitis fra-
"tres nostri, nobis significetis, si quid est quod
"velitis. Etenim nos idem faciemus, & quæ ve-
"stra sunt nostra existimabimus, & nostra vobis-
"cum communia habebimus. Demoteles, qui lite-
"ras affert, mandata *ad vos* gerit. Scriptura est
"quadrata, sigillum est aquila draconem tenens.

Mortuo Josepho oritur seditio.

11. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter e-

τιλφαν, καὶ τ βασιλέων αὐτῶν· καὶ πᾶς φίλοις ἔπ Ĉ πᾶς πρὸς τὸν ἱερατείαν Ĝ βασιλέως ἦσι, πολλῶν ἄξια παλαίων δῶρα ἔδωκεν, ὡς [n] ἀφυγεῖν τ ἐξ αὐτῶν κίνδυνον. τότις γὰρ [o] ἐγεχείρησαν αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ ἀφανίσαι τ Ὑρκανόν. Πτολεμαῖος Ĝ, τὸν μεγαλοψυχίαν [p] ἀγασάμενος Ĝ μᾶλλον, προσέταξεν αὐτῷ δωρεὰν ὃν βούλοιτο λαμβάνειν. ὁ δ' ἰδὼν πλέον ἠξίωσεν αὐτὸν γράψαι περὶ αὐτοῦ, ἢ πρὸς τὸν πατέρα Ĉ τοῖς ἀδελφοῖς περὶ αὐτοῦ. τιμήσας οὖν αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ δωρεὰς δοὺς λαμπράς, [q] καὶ τῷ τ πατρὶ γράψας Ĉ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ Ĉ ἐπιτρόποις, ἐξέπεμψεν. ἀκούσαντες δ' οἱ ἀδελφοὶ τοῦτον τυγχάνοντα τ Ὑρκανὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ μεγάλης [r] ἐπανερχόμενον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντήσοντες, καὶ ἀφανίσαι βουλόμενοι αὐτόν, καὶ Ĝ πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμενος γὰρ αὐτῷ, ἕνεκεν τ εἰς τὰς δωρεὰς χρημάτων, οὐκ ἐφρόντιζε τ σωτηρίας αὐτοῦ. τ ὀργὴν μέν τι τὸν πρὸς τ υἱὸν ὁ Ἰώσηπος ἀπεκρύπτετο, φοβούμενος τ βασιλέα. συμβαλόντων δ' αὐτῶν τ ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλους τε τ σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπέκτεινε, καὶ δύο τ ἀδελφῶν· οἱ δ' λοιποὶ διεσώθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τ πατέρα. πυθόμενον δ' αὐτὸν εἰς τὸν πάλιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [s] εἰς τὴν πέραν Ĝ Ἰορδάνης πλησίον, κἀκεῖ διέτριβε φορολογῶν τὰς Βαρβάρους.

ι'. Ἐβασίλευσε δὲ κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν τ Ἀσίας Σέλευκος ὁ [t] Σωτὴρ ἐπικαλούμενος, υἱὸς ὢν Ἀντιόχου τ Μεγάλου. πολλᾶ δὲ Ĉ ὁ τ Ὑρκανοῦ πατὴρ Ἰώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος Ĉ μεγαλόφρων, καὶ τ τ Ἰουδαίων λαὸν ἐκ πονηρίας καὶ πλεονεξιῶν ἀδυνάτων εἰς λαμπροτέρας ἀφορμὰς τοῦ βίου καταστήσας, [v] εἴκοσιν ἔτη Ĉ δύο πρὸ τ Συρίας τέλη Ĉ Φοινίκης Ĉ Σαμαρείας κατασχών. ἀπέθανε δὲ Ĉ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ὀνίας, τ ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [x] καταλιπών. πελευτήσαντος δὲ τούτου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Διάδοχος τ τιμῆς αὐτοῦ Ὀνίας γίνεται, [y] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [z] Ἀρειος πρεσβείαν τ ἔπεμπε Ĉ ἐπιστολὰς, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι [a] τοιοῦτον.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ [b] ΑΡΕΙΟΣ,
[c] ΟΝΙΑ. ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εντυχόντες γράμμασί τινι, εὕρομεν ὡς [d] ἐξ ἑνὸς ὄντες
"[e] γένους Ἰουδαῖοι Ĉ Λακεδαιμόνιοι, [f] καὶ ἐκ τ πρὸς [g] Ἀβρα-
"μον οἰκειότητος. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ὑμᾶς ὄντας
"ἀναπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιή-
"σομεν δὴ Ĉ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ, καὶ πάντα ὑμέτερα ἴδια νομιῶ-
"μεν, καὶ τὰ [h] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἕξομεν. Δημοτέ-
"λης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, ἀπέσταλκε [i] τὰς ἐπιστο-
"λάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [k] τετράγωνα, ἡ σφραγὶς ἐστὶν
"ἀετὸς δράκοντ' ἐπειλημμένος.

ια'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ, ἡ παρὰ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως, τοῦτον εἶχε τ [m] τρόπον. ἀποθανόντος δὲ Ἰώσηπος, τ λαὸν στάσις κατέσχεν ἀπὸ τῶν παίδων αὐτοῦ.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem litera.

Mortuo Josepho oritur seditio.

n Διαφυγεῖν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπιφυγεῖν *Bas.* & *G.*

o Ἐγχειρέσεσαν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* ἐγκεχείρουν in *Editis.*

p Ἀγασάμενος Ĝ Μεγαλοψυχίαν,] Sic *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit *admiratus.* ἀποσκάμενος in *Editis.* ἄγαν θαυμάσιον *NC.*

q Καὶ τῷ τε πατρὶ] Καὶ τότε πάτερ *Hen.*

r Ἐπανιέχόμενον τιμῆς,] Ἐπανιόντα *Busb.*

s Εἰς τὴν πέραν Ĝ Ἰορδάνης πολέμου,] Εἰς τὸ πέραν *Busb. Hen. C.* & *NC.* ut & infra in libris omnibus (§. 10.) τοῖς πέραν Ĝ Ἰορδάνου.

t Σωτὴρ ἐπικαλούμενος,] In *Cod. NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* ad A. M. 3754. & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Fot-Vaillant* de *Selencidarum Imperio*, p. 159.

v Εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο] Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτη *NC.* perperam, ut constat ex præced. §. 6. cæterisque omnibus dissentientibus.

x Καταλιπών.] Καταλιπὼν, ὡς φθῆναι solus *NC.*

y Πρὸς ὃν] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (in *Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p. 128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus.* hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821.

z Ἀρειος πρεσβείαν] Passim Ἀρεως in aliquot *MSS.*

a Τοιοῦτον.] Τοῦτο *Hen.*

b Ἀρειος,] Οὐαίης βασιλεὺς &c. 1 Maccab. XII. 20. SPANH.

c Ὀνίᾳ,] Conf. infr. lib. 13. c. 5. §. 8. SPANH. Epistolæ hujus fit mentio in 1 Maccab. c. 12. v. 7. Videtamen *J. Scaliger.* in *Isag.* l. 3. p. 332. & in Euseb. p. 128. HUDS. *in Add.*

d Ἐξ ἑνὸς ὄντες γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

e Γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Ita cum *MSS.* γένος male in *Editis.* De ista, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7.

f Καὶ ἐκ τ πρὸς] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interp.*

g Ἀβραμον οἰκειότητος.] Ita cum *Cod. Hen.* Ἀβράαμον C. Ἀβραὰμ in *cæteris.*

h Αὐτῶν κοινὰ] Ἡμῶν ex conjectura *Schotani.*

i Τὰς ἐπιστολάς.] Hoc est, τὰς ἐντολάς. Non enim dubium est *Josephum* ἀναφέρεσθαι illa *prioris Maccabæici*, ἐντεῦθεν ὡς ὅπως ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν καὶ ταῦτα. *Scalig.*

k Τετράγωνα,] Τετραγώνῳ juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτῃ. Verum verba ista, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josephi* potius quam *Arei* fuerint. PETITUS in *Observatt. miscellan.* tom. 4. p. 81. Atqui sequentia tum minus cohærent. HAV.

l Παρὰ Ĝ Λακεδαιμονίων βασιλέως,] Ὑπὸ Ĝ in aliquot *MSS.* & mox ἔσχε *NC.*

m Τρόπον.] Forte τόπον. HUDS. *in Add.*

n Οὐα

αὐτὸ. τ γὰ πρεσβυτέρων πόλεμον ἐξενεγκαμένων πρὸς Υρκανὸν, ὃς ἦν νεώτατ@ τ Ιωσήπ8 τέκνων, διέξη τὸ πλῆθ@. κ οἱ μὲν πλείᾶς τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχ8ν, κ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν · ὁ δ Υρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [n] οὐκ ἔπι διέγνω εἰς Ιεροσόλυμα. [o] περισκαθίσας δ τοῖς πέραν Ἰορδάν8 , συνεχῶς ἐπολέμ τὰς Αραβας , ὡς πολλὰς αὐτῶν κ ἀποκτεῖναι κ λαβεῖν αἰχμαλώτ8ς. ᾠκοδόμησε δ [p] βάθη ἰσχυρὰν , ἐκ λίθ8 λευκῆ κατασκευάσας ἅπασαν [q] μέχρι κ τ στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγέθεσ[ατα. ᾠκίσατο δ αὐτῇ εὐρύ-πον μέγαν κ βαθύν. ἐκ δ τ [r] κατ' ἀντικρὺ Ἴ ὄρ8ς πέτρας ἀμυτμὼν αὐτῆς τὸ περέχον , κατήλασε πολλῶν σταδίων τὸ μῆκ@ κατασκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια , τοὺς δ εἰς ὕπνον κ διαίτ8ν ἐποίησεν. [s] ὑδάτων δὲ ἀφθόνων πλήθ@ , ἃ κ τέρψις ἦν κ κόσμ@ τ αὐλῆς , εἰσήγαγε. τὰ μέντοι σώματα τῶν οἰκήσεων , ὥστε ἕνα δι' αὐτῶν [t] εἰσιέναι Ἑ μὴ πλείᾶς , βραχύτερα ἤνοιξε. κ ταῦτ' ἀπίτηδες , ἀσφαλείας ἕνεκα τοῦ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπ' τῶν ἀδελφῶν [v] κινδυνεύσ8 ληφθεὶς , κατεσκεύασε. [x] περισωκοδόμησε δ Ἑ αὐλὰς τῷ μεγέθ Διαφερούσας , ἃς κ ἐκόσμησε παμμήκεσι. κ τοιῦτον ἀπεργασάμεν@ τ τόπον , [y] Τύρον ὠνόμασεν. ἔστ@ ὁ τόπ@ ἐστὶ μεταξὺ τ τε Αραβίας Ἑ τ Ιουδαίας πέραν Ἴ Ἰορδάν8 , ὑ πρῶτ τ [z] Εσεβωνίτιδ@. ἦρξε δ' ἐκείνων τῶν μερῶν ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ , [a] πάντα τ χρόνον ὃν Σέλευκ@ τ Συρίας ἐβασίλευσεν. ἀποθανόντ@ γὰ τούτ8 , μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Αντίοχ@ , ὁ κληθεὶς Επιφανὴς , τὴν βασιλείαν κατέσχε. πλουτεῖ δ Ἑ Πτολεμῆ@ ὁ τ Αἰγύπτ8 βασιλεὺς , κ αὐτὸς καλούμεν@ Επιφανὴς , καταλιπὼν δύο παῖδας , ἔτι βραχεῖς τὴν ἡλικίαν · ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερ@ φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο , [b] φύσκων δ ὁ νεώτερ@. Υρκανὸς δ ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τ Αντίοχον , κ δείσας μὴ κ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κολασθῇ διὰ τὰ εἰς τοὺς Αραβας οἰκτρῶ πεπραγμένα , πλουτεῖ τ βίον αὐτόχειρ αὐτὸς γίνομεν@. τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν Αντίοχ@ [c] λαμβάνει.

jus natos. Cum enim grandiores bellum intuliſſent Hyrcano, qui natu minimus erat, ſciſſa eſt multitudo. majorque pars à grandioribus ſtabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hieroſolyma deinceps non redire ſtatuit. at trans Jordanem capta ſede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum caſtellum, quod è candido marmore totum exſtruxit uſque ad tectum, inſculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppoſiti autem montis petra, ſaxa ejus prominentia & *prærupta* perforando, ſpeluncas multorum ſtadiorum in longitudinem conſtruxit. Deinde in illa œcos quoſdam in convivia, alios vero ad ſomnum capiendum & ad vitæ conſuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In ſpeluncis vero oſtia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus ſolus poſſet ingredi. idque de induſtria incolumitatis ergo, ne à fratribus obſeſſus in illorum manus incidendi diſcrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis ſpatioſis ornavit. Et cum hujuſmodi locum abſolviſſet, Tyrum eum nominavit. Locus iſte eſt inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Eſſebonitide. Illos autem tractus rexit per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipſe vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Phyſcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehenſus ab eo propter illatas Arabibus injurias ſupplicio afficeretur, vitam finivit mortem ſibi conſciſcendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invaſit.

Hyrcanus infeſtat Arabas, & caſtellum validum ædificat.

Tyrus nominatur Hyrcani caſtellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemæus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Phyſcona.

Hyrcanus mortem ſibi conſciſcit.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς στασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους τ Ιουδαίων περὶ τ ἀρχιερωσύνης , ἐστράτευσεν Αντίοχ@ ἐπὶ Ιεροσόλυμα , κ πάλιν περιελαβὼν τ ναὸν ἐσύλησε κ Ιουδαίους ἐκάκωσε. κ ὡς Ιουδαίων πολλοὶ τὰς πατρίους νόμους κατέλιπον , κ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ελληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζεὶν ἱερὸν Ελληνίᾳ Διὸς προσηγόρευσαν.

CAP. V.

Quomodo Antiochus, Judæis de ſacerdotio inter ſe diſcordantibus, exercitum duxit in Hieroſolyma, captaque urbe templum ſpoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria inſtituta deſeruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

VI.

Υπὸ δ τ αὐτὸν καιρὸν [d] ἀποθανόντ@ Ἑ [e] Ονίᾶ Ἴ ἀρχιερέως , τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ιησοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jeſu ſummum ſacerdotium

Onia defuncto, Jeſus (Jaſon dictus) fit pontifex.

n Οὐκ ἔτι διέγνω] Οὐκ ἔτι ἔγω in pleriſque *MSS.*

o Περισκαθίσας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *NC.* περισκαθίσας in *Editis Aliiſque.*

p Βάθη] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

q Μέχρι κ τ στέγης,] Μέχρι κ τ γῆς *Hen. NC.* & *Epiphan.* qui vertit *& totam uſque ad terram ſculpſit eam diverſis animalibus*; quaſi lectum & diſtinctum fuiſſet, ἐκ λίθ8 λευκῆ κατασκευάσας, ἅπασαν μέχρι κ τ γῆς ἐγγλύψας ζώοις παμμεγεθεσάτοις.

r Κατ' ἀντικρὺ Ἴ ὄρ8ς] Καθ' ἑνὸς *Hen.* forſan pro κατ' ἀντικρύς, quod habet *NC.*

s Υδάτων ᾗ Ἀφθείτων πλῆθ@,] Ita cum *MSS.* ὑδάτων ᾗ θείων in *Editis.* HUDS. Voluit & id *Lugd. Bat.* in quo Ἀφθείτα πλήθη. Adſcripſerat Codici ſuo *Coccejus*, forte πλήθη. HAV.

t Εἰσιέναι] Εἰσδύεσθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.* εἰσδύεσθαι *Busb.*

v Κινδυνεύσ8 ληφθεὶς,] Καὶ κινδυνεύσ8 *Hen.* πολιορκηθεὶς ὑ. τ. ἀδ. κ κινδυνεύσ8 *NC.*

x Περισκοδόμησε δ κ αὐλὰς] Περιῳκοδόμησας δ *NC.*

y Τύρον ὠνόμασεν.] Ea ratione qua plurima in terrâ Iſraëliticâ oppida nomine *Rame* inſignita ſunt, quia nempe loco edito ſita erant; eadem etiam plurima nuncupata ſunt nomine *Tyri*, quia ſcilicet ædificata fuerunt in loco petroſo. HUDS. Vide Relandi Palæſt. p. 134.

z Εσεβωνίτιδ@.] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνίτιδ@. Verum cum Εσεβὼν urbs alibi memoretur à *Joſepho*, non dubito quin Εσεβωνίτιδ@ vera ſit lectio. Vide *Euſebium* de *Locis Hebr.* voce Εσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. HUDS. Sebonitide regione *Ruffin.* infr. l. 13. c. 15. §. 4. Εσεβὼν· SPANH.

a Πάντα τ χρόνον] Σέλευκ@ ᾗ ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τ Συρίας κ Ασίας ἔτη δώδεκα. Ἀντιόχ@ ᾗ τούτ8 &c. *NC.*

b Φύσκων ᾗ ὁ νεώτερ@.] Φύσκων ᾗ ὁ νεώτερ@. κατέχε ᾗ τὴν βασιλείαν τ Αἰγύπτ8 Πτολεμαῖ@ ὁ Φιλομήτωρ. τούτ8 ἦκτον ἔτ@ τ βασιλείας, ὅτε Ανίοχ@ ὁ Επιφανὴς ἐβασίλευε τ Ασίας, Υρκανὸς &c. *NC.*

c Λαμβάνει.] Ελαβεν *NC.*

d Αποθανόντ@] *Joſephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabæici Scriptoris*, 2 *Maccab.* iv. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, p. 683. συνῆφθη περισπασμὸς τὴν ψυχρὰν ἐπανάστασιν Ονίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ ὑπὸ Ιησοῦ ᾗ κ Ἰάσονο@, κ Ονίᾳ ᾗ κ (ita enim lego. nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενελάου. τούτων γὰ περὶτερ@ μὲ ὁ Ἰάσων, περὶ τ Ανίοχον θραυσὼν, τ οἰκεῖον ἀδελφὸν τ ἀρχιερωτικῆς ἐξέβαλεν · ὁ ᾗ Μενέλα@ δῶρα κ χρυσίον ἀπειρολεὶς κομίσας τῷ Ανίοχῳ, εἰς ἑαυτὸν πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην μεταθεὶς, ἐξέλασε τ Ἰάσονα. Videſis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Succeſſ. ad Pontif. Ebr.* & *Uſſerium* ad A. M. 3829. & *Simſonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.*

e Ονίᾶ Ἴ ἀρχιερέως, τῷ] Pontificiæ hujus domus hæc eſt Genealogia: Onias

tium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum ſpectant, ſuo loco declarabimus. Jeſum vero (nam ille frater Oniæ) ſummo ſacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jeſus quidem Jaſoni ſibi nomen impoſuit: Onias vero Menelaus appellatus eſt. Igitur orta ſeditione inter priorem pontificem Jeſum & Menelaum, qui poſtea pontifex factus eſt, ſciſſaque in partes multitudine, à Menelao ſteterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jaſonem ſequuta eſt, cujus vim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum ſe receperunt; ei dicentes, * velle ſe, relictis patriis legibus & inſtitutis, ſequi regia & Græcanicos mores tenere. Itaque eum orarunt, ut ſibi permitteret ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumque hoc eis conceſſiſſet, genitalium etiam circumciſionem obtexêre, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omiſſis, cæterarum gentium facta imitati ſunt.

Jeſus ab Antiocho pulſus Pontificatu: eique ſuffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta ſeditione inter Jeſum & Menelaum, Menelaus ſe recepit ad Antiochum, moreſque Græcorum aſſumpſit. 1 *Maccab.* c. 1.

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipſius arbitrium ſuccedentibus, ſtatuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; ſimulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc eſſent, necdum res tantas adminiſtrare poſſent. Igitur ad Peluſium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiiſſet, eamque cepiſſet, Alexandriam contendit, ut eam obſidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in ſuam poteſtatem redigeret. Verum repulſus eſt non ſolum ab Alexandria, ſed etiam ab univerſa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abſtineret, ſicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem ſpectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere ſummatim *tantum* ea attigerim, neceſſarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius perſequi & altius repetere.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

Onias
|
Simon Juſtus.
|
Onias
|
Simon
. . .
. . .
. . .
. . .
Onias Jeſus qui & Jaſon | Onias qui & Menelaus
|
Onias.

hic condidit in Ægypto templum. REL.

f Δίδωσι.] Ἀντίοχος δίδωσιν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

g Παιδίου τούτου] Παιδὸς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

h Τῷ Ονίᾳ,] Ο Ὀνίας *Hen.* & *NC.*

i Βασιλίως,] Βασιλίως Ἀντιόχου *NC.*

k Καὶ δόντος ——— τύτομα.] Conf. Ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

l Καθὼς διδηλώκαμεν.] Illa καθὼς διδηλώκαμεν abſunt *NC. Busb.* & *Hen.*

m Ἰάσονα] *Al.* Ἰάσονα.

n Πλεῖστον τῆς λαῆς] Πλεῖον *Busb.* & *NC.*

o Ο, τι ——— ἀπεχώρησαν,] Vid. ea de re ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

* *Velle ſe,*] Se velle, relictis patriis inſtitutis ac legibus, imperata regia ſequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden.* de *Synedriis*, l. 2. c. 15. §. 3.

p Οἰκοδομῆσαι ——— ἐπικάλυψαι,] 2 Maccab. 1. v. 15. 16. SPANH.

f δίδωσι. ὁ γὰρ παῖς, ὃν Ονίας καταλελοίπει, νήπιος ἔτι. δηλώσομεν δὲ τὰ περὶ τοῦ παιδίου τούτου καὶ χώραν ἑκάστῳ. Ιησοῦς δὲ, ὅτος γὰρ ἦν ὁ ἀδελφὸς [h] τοῦ Ονίου, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφῃρέθη, μετοργισθέντος αὐτῷ τοῦ [i] βασιλέως, [k] καὶ δόντος αὐτὴν τῷ νεωτάτῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Ονίᾳ τὄνομα. Σίμωνι γὰρ ὄντι τρισὶ ἐγένοντο παῖδες, καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἦκεν ἡ ἀρχιερωσύνη, [l] καθὼς δεδηλώκαμεν. ὁ μὲν δὴ Ιησοῦς [m] Ιάσωνα ἑαυτὸν μετωνόμασεν. ὁ δὲ Ονίας ἐκλήθη Μενέλαος. στασιάσαντος δὲ τοῦ πρὸς ἀρχιερέως Ιησοῦ πρὸς τὸν μὴ πάλαι καταστραφέντα Μενέλαον, καὶ τοῦ πλήθους διαμεμερισμένου εἰς ἑκατέρους, ἐκ τῆς Μενελάου μοίρας οἱ Τωβίου παῖδες ἐγένοντο· τὸ δὲ [n] πλεῖστον τοῦ λαοῦ τῷ Ιάσωνι συνελάμβανεν, ὑφ' οὗ ἐκ πονήρου, [o] ὅ, τι Μενέλαος οἱ Τωβίου παῖδες, πρὸς Αντίοχον ἀνεχώρησαν, δηλοῦντες αὐτῷ ὅτι βούλοντο, τοὺς πατρίους νόμους καταλιπόντες καὶ τὴν αὐτοὺς πολιτείαν, ἕπεσθαι τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τὴν Ελληνικὴν πολιτείαν ἔχειν. παρεκάλεσαν οὖν αὐτὸν ἐπιτρέψαι αὐτοῖς [p] οἰκοδομῆσαι [q] γυμνάσιον ἐν Ιεροσολύμοις. συγχωρήσαντος δὲ, καὶ [r] τὴν τῶν αἰδοίων περίθεσιν ἐποιήσαντο, καὶ μηδέπω πράγματα τηλικαῦτα διέπειν δυναμένων. ἥκομεν δὴ μετὰ πολλῆς δυνάμεως [s] καὶ τὸ Πηλούσιον, καὶ δόλῳ τὸν φιλομήτορα Πτολεμαῖον [t] παρελθὼν, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον· καὶ ἥκομεν ἐν τοῖς περὶ Μέμφιν τόποις καὶ καταοχὴν ποιεῖται ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Αλεξάνδρειαν, [u] ὡς πολιορκίᾳ περιστήσομενος αὐτὴν καὶ τὸν ἐκεῖ βασιλεύοντα χθρωσόμενος Πτολεμαῖον. [x] ἀπεκρούσθη δ' ὑπὸ τῶν Αλεξανδρείας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης Αἰγύπτου, Ρωμαίων αὐτῷ [a] παραγγειλάντων ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, [b] καθὼς ἤδη που [c] καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. διηπορημένος δὲ καὶ μέρος τι [d] περὶ τοῦτον βασιλέα, [e] ὡς τινὲς τῶν Ιουδαίων ἐχθρώσατο καὶ τὸν ναόν. ἐν γὰρ [f] τῇ πρώτῃ μου πραγματείᾳ κεφαλαιωδῶς αὐτῶν ἐπεμνησθείς, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ εἰς τοῦτο εἰς ἀκριβείας αὐτῶν ἐπανελθεῖν ὑφήγησιν.

γ'. [g] Πο-

q Γυμνάσιον] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12.

r Τὴν τῶν αἰδοίων περίθεσιν] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam deſcribit *Celſus*, VII. 25. quod ſane prohibet *Apoſtolus* 2 *Corinth.* 7, 18. ad quem *locum vide G. Eſtium*, & *Th. Bezam.*

s Διέργου στρατιᾶς,] Εγων στρατώσασ *Busb.* διέργου στρατιάσασθαι *Hen.* & *NC.*

t Πτολεμαίου παιδὸς] Πτολεμαίου Ἐπιφανοῦς *NC.*

u Κατὰ τὸ Πηλούσιον,] Meminit ejus expeditionis, ſed & infra alias res geſtas hujus Antiochi *Polyb. in Exc. Valeſ.* p. 131. & inde *Diodor. in Supp. Exc.* pag. 312. SPANH.

x Περιελθὼν,] Ἐκπεριελθὼν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

y Ως πολιορκίᾳ] Ως πολιορκίαν ἐποιήσατο Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omiſſis. atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obſidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.*

z Απεκρούσθη ——— χώρας,] Vid. Liv. XLIV. c. XVII. SPANH.

a Παραγγειλάντων ἀπέχεσθαι] Vide *Juſtini* Hiſt. l. 34.

b Καθὼς ἤδη] Illa καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διδηλώκαμεν non agnoſcit *NC.* & cum nullibi, quod ſciam, hujuſce rei meminerit *Joſephus*, quis non ea inſititia eſſe ſuſpicaretur?

c Καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διδηλώκαμεν.] Nempe ἀλωσ. l. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

d Περὶ τοῦτον βασιλέα,] Περὶ τοῦτον τὸν βασ. *Busb.* & *Hen.*

e Ως τινὲς τῶν Ιουδαίων ἐχειρώσαντο] Ως legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Et ita quum clare quoque exhibeat *Lugd. Bat.* totam ejus ſcriptionem expreſſi prout ſese habet, non, prout in *Volg.* legitur, atque *Huſd.* ἃς τινὲς. Verti itaque debet, *quomodo videlicet & Judæam* &c. HAV.

f Τῇ πρώτῃ μου πραγματείᾳ] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πτολεμαϊκὸν dicitur) in hæc verba deſinit, διηγήσομαι δ' ἐγὼ μέρος τὰ περὶ Αντίοχον τὸν Επιφανῆ, ὅς τινὰς Ιουδαίων ἐχειρώσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμίανεν, ὡς τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. Nicephorus etiam in *Eclogis* iſta habet, αἰνίττεται δὲ ὁ Ιώσηπος ὅτι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συνέγραψε. λέγει γὰρ τὰ πράγματα Αντιόχου ἡδόμενα, καὶ φησίν· ὅτι τῶν ὡς πλείστων ταῦτα ἐρῶ. ἐποίησε δὲ τῇ πρώτῃ πραγ-

μα-

γ'. [g] Ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἀφ' ὧν οἱ Ρωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, ἐπὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ἐξεστράτευσε· καὶ ἡγούμενος ἐν αὐτῇ ἔτει ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἐπὶ τρίτῳ μετὰ τοὺς ἀπὸ Σελεύκου βασιλεῖς, [h] ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς πύλας, ὅσοι τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δὲ [i] ὅτου τῶν Ιεροσολύμων ἡγούμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινε [k] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν.

δ'. Σωιέβη δὲ μὴ ἔτη δύο, τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει, μηνὸς [l] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃς καλεῖται κατὰ μὲν ἡμᾶς [m] Χασλεὺ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνην ἀπάτῃ προλαβεῖν τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὴ τότε γοῦν τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν ἀφ' τοῦ ἐν τῷ ναῷ πλούτου, ἀλλ' ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσὸν γὰρ εὗρε πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε πρὸς τοὺς ἐκείνους αὐτῷ ἐπιορκοῦντας. [n] προδύσας οὖν τὸν ναὸν, ὡς καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, [o] λυχνίας χρυσᾶς, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [p] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τῶν καταπετασμάτων ἀποχώμενος, ἅπερ ἦν ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπών, εἰς μέγα τοὺς Ιουδαίους ἐπὶ τούτοις πένθος ἐνέβαλε. καὶ γὰρ [q] τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσῆκεν τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν· [r] καὶ διαφθείρας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἔλαβεν, ὡς τῶν ζωγρηθέντων πλείους μυρίους γενέσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δὲ αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ κατέβαλε τὰ τείχη, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει [s] ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ ἡ ὑπερκειμένη τὸ ἱερόν· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύργοις, φρουρὰν Μακεδονικὴν ἐγκατέστησεν. ἔμενον δ' ἔνδον ἥτοι ἐν τῇ ἄκρᾳ ἡ πλῆθος οἱ ἀσεβεῖς καὶ πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [t] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὴ καὶ τῷ ἱερῷ βωμὸν ὁ βασιλεὺς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν ἀνόμιμον ἐν τοῖς πάτριον τῇ Ιουδαίων θρησκείᾳ ταύτην ἐπιτελῶν. ἠνάγκασε δὲ αὐτοὺς ἀφεμένους [v] τῶν πατρίων τὰ αὐτῶν θεῶν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβειν· [x] οἰκοδομήσας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ κώμῃ τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς ὗς καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ [y] καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κέλευσιν ἀπειλήσας, εἴπερ φανείη παῖς ἀπερίτμητος. κατέσχησε δὲ

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reversus, contra Hierosolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, absque pugna urbem capit; portas illi aperientibus suæ factionis hominibus. Ubi autem is in sua potestate habuit Hierosolyma; multos diversarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit. VII. *Contra Hierosolymitanos exercitum movet.*

4. Accidit autem, post duorum annorum spatium, anno *Seleucidarum* centesimo quadragesimo quinto, vigesimo quinto die mensis, qui à nostris Chasleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hierosolyma ascenderet, paceque simulata, astu urbem circumveniret. Tunc sane ne ipsis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: sed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano viderat, aliumque donariorum ornatum pretiosissimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod ipse cum iis fecerat, violare sustinuit. Templum itaque depeculatus, ita ut vasa Dei *inde* auferret; candelabra aurea, & aram auream, & mensam; & thuribula; ac ne velis quidem abstinens quæ ex byssо coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis thesauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & sacrificia quotidiana, quæ offerre solebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam deprædatus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia esset. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectisque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipsique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisset, in ea præsidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum est ut cives multa & acerba subinde paterentur. Quin & rex cum aram altari superstruxisset, in ea sues mactavit, sacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui consentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipsorum cultu omisso, eos colere quos ipse Deos existimaret; &, cum fana ipsorum oppidatim vicatimque exstruxissent & aras collocassent, quotidie ibi immolare sues. Porro in mandatis dedit, ipsis non circumcidendos esse filios; pœnam comminatus, si quis contra hæc feciisse inveniretur. Constituit quoque curatores qui populum *Urbem dolo occupat, & templum depeculatur. 1 Maccab. c. 1. Antiochus, urbe vastata, sævit in Judæos, multosque Græcari cogit.*

ματίαι περιφλαυσθῶσι αὐτῶν ἐμπόδιοι. ἀλλ' ἀχθεὶς ὑπ' ἀνάγκης ἀφίησι τὰ κατ' Αἴγυπτον, εἰ μὴ ὡς τοῖς Εὐραϊκοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraïce scriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum historiam hausit *Josephus*.

[g] Ὑποστρέψας] Male hoc anno Antiochum jussu Romanorum ab Ægypto recessisse existimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt secunda, non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simsonus* ad A. M. 3835. Aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui locum istum ad hunc modum vertit, *Reversus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, vicesimo & quinto die mensis Kisleu, quem Macedones Apellæon apellant, cepit eam sine conflictione cujuspiam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus consentiebant. Ingressusque civitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit: multaque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reversus est. Postquam autem exspoliavit templum, ita ut vasa Dei auferret &c.* At nostram lectionem sequutus est *Zonaras*.

[h] Ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν,] In 2 Maccab. v. 11. urbem δορυάλωτον *armis* cepisse dicitur. Ipseque *Josephus* in *Belli Judaïci* l. 1. non solum τὴν πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, *vi urbem expugnavisse* eum refert; sed etiam κατὰ μνήμην ὧν πρὸ τὴν πολιορκίαν ἔπαθεν, *eorum quæ in obsidione pertulerat memoria* efferatum fuisse adjicit. *Usserius* ad *A. M.* 3834. quem videsis.

[i] Οὗτος ἦρξε Ιεροσολύμων ἡμέρας,] Οὕτως *Busb.* & *Hen.*

[k] Τῶν ἐναντία φρονούντων.] Ταναντία φρονούντων in *iisdem*.

[l] Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι,] Πεντεκαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1. 55.

[m] Χασλεὺ, μὴν Μακεδόνας Απελλαῖος,] Ita legendum censui. Χασλεὺς in *Editis*. Χασλεῦ *Hen.* HUDS. Χασλεὺς Mensis, Macedonibus Απελλαῖος, qui à 24. Septembr. ad 24. Octobr. Ολυμπ. ργγ'. Ita etiam in Chronico Eusebii. 1 Maccab. 1. v. 57. Χασιλεῦ inf. c. 7. §. 6. Χασλεῦ· *Gen.* χασλαίου· SPANH.

[n] Προδύσας οὖν τὸν ναὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 26. §. 4. SPANH.

[o] Λυχνίας —— θυσιαστήρια,] Vid. *Reland.* de Spoliis templi Hierosol. p. 19.

[p] Θυσιαστήρια,] Hîc cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum censeo, nolui tamen sine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem istam in textum recipere.

[q] Τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσῆκεν] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[r] Καὶ διαφθείρας πᾶσαν τὴν πόλιν,] Omnia per Heliodorum gesta Antiocho tribuit, ut auctori: quod notatum *Usserio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2.

[s] ὨΙκοδόμησεν ἄκραν.] Τὴν πόλιν Δαυὶδ & ἐχυρὸν αὐτοῖς εἰς ἄκραν 1 Maccab. 1. v. 35. SPANH.

[t] Καὶ δεινὰ] Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[v] Τῶν πατρίων τὰ αὐτῶν Θεῶν θρησκείας,] Τὴν πατρίαν τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.*

[x] Οἰκοδομήσας δὲ] Οἰκοδόμησεν & mox καθιδρύσατο *Busb.*

[y] Καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 2. SPANH.

pulum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi eum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ ejus, quam ille non obedientibus minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali male peribant.

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, * *ut prius*, *fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infra ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho

Samaritarum literæ ad Antiochum.

"Deo Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sici-
"ma habitantes. Majores noſtri propter crebras
"in regione coörtas peſtilentias, veterem quan-
"dam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetudinem in-
"ſtituerunt diem iſtam obſervandi, quæ apud
"Judæos vocatur Sabbatum: temploque ſine no-
"mine in monte qui Garizin appellatur ædifica-
"to, ibi victimas pro more ſolennes offerebant.
"Cum autem tibi viſum fuerit cum Judæis agere
"pro eo ac mereatur corum malitia, regii mi-
"niſtri exiſtimantes nos, propter conſanguinita-
"tem, eadem cum illis facere, ſimili nos damnant
"crimine, cum ſimus ab origine Sidonii. id quod
"manifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus
"ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut man-
"dare velis Apollonio regionis præſidi & Nica-
"nori regiorum negotiorum procuratori, ne
"quid *poſthac* nobis moleſti ſint, eadem ac Ju-
"dæis crimini dantes, à quibus tam diverſi ſu-
"mus & moribus & origine: atque *obſecramus*
"ut templum, quod nullo nomine inſignitur,
"Jovis Hellenii appelletur. hoc enim facto eri-
"mus à moleſtiis liberi; operibuſque ſine metu
"vacantes majora tibi poterimus tributa ſolve-
"re." Samaritis iſta petentibus viciſſim miſit Rex epiſtolam hujuſmodi verbis. "Rex Antio-

Antiochi reſponſum ad Samaritas.

"chus Nicanori. Sidonii qui Sicima incolunt
"miſerunt ad nos *petitionis* commentarium *quem*
"hiſce incluſum *dedimus*. Quoniam igitur no-
"bis & amicis in conſilium adhibitis repræſenta-
"runt *legati* ab iis miſſi, ea quæ Judæis vitio ver-
"tuntur nihil ad ſe pertinere, ſed illis placere ex

ϗ ἐπισκόπως, οἱ πεῤῥαναγκάσθησιν αὐτὸς τὰ ἐπεσταλμένα ποιεῖν. ϗ πολλοὶ μὲν τ Ιουδαίων, οἱ μὲν ἑκοντὶ, οἱ δ' ϗ δι' ἀλαζονειαν τ ἐπηγγελμένης τιμωρίας, καταφρονήσαντες οἷς ὁ βασιλεὺς διετάξατο, οἱ δ' δοκιμώτατοι, ϗ τὰς ψυχὰς ἀνδρείως, οὐκ ἐφρόντισαν αὐτῶν, τ δ' παλαιῶν ἐθῶν πλείονα λόγον ἔχον ἢ τ τιμωρίας, διὰ ὃ πεθυμένοις ἐπέλησεν αὐτοῖς· ϗ ἀφ' ἑτέρᾳ ϗ πάσων ἡμέραν [z] αἰκιζόμενοι ἐπὶ πικρὸς βασάνοις ἐπεφέροντες ἀπέθνησκον. ϗ γὰρ μαστιγούμενοι, ϗ τὰ σώματα λυμαινόμενοι, ζῶντες ἔτι ϗ ἐμπνέοντες [a] ἀνεσταυρῶντο· τὰς δ' γυναῖκας ἐ τὰς παῖδας αὐτῶν ἃς πεῤῥέτμνον, ϗ τῷ ἑ βασιλέως πεῤῥαίρεσιν, ἀπῆγον, ὑπ' τ τραχήλων αὐτὰς τ [b] ἀνεσταυρωμένων γονέων ἀπαρτῶντες. ἠφανίζετο δ' εἴπου βίβλος θεσπεσίης ἱερὰ ϗ νόμος, ϗ παρ' οἷς [c] θρεπτοὶ ϗ ὅτοι [d] κακοὶ κακῶς [c] ἀπώλοντο.

ε'. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ιουδαίους, [f] οὐκέθ' ὁμολόγουν [g] αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν, ἀδὲ τ ἐν Γαριζεὶν ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [h] τῇ φύσῃ ποιοῦντες ἀκόλουθα, διὰ δεδηλώκαμεν, ϗ λέγοντες αὐτὸς Μήδων ἀποίκους ϗ Περσῶν· ϗ γάρ εἰσι τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Αντίοχον πρέσβεις, ϗ ἀπιτολεῖ, ἐδήλουν τὰ ὑπογεγραμμένα, "Βασιλεῖ Αντιόχῳ Θεῷ Επιφανεῖ ὑ-
"πόμνημα παρὰ τῶν ἐν Σικίμοις Σιδωνίων. Οἱ ἡμέτε-
"ροι πρόγονοι διά τινας [i] συχνὰς τῆς χώρας λοιμοὺς,
"παρακολουθήσαντες ἀρχαίᾳ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἐθί-
"σαντο σέβειν τὴν παρὰ τοῖς Ιουδαίοις λεγομένην
"[k] Σαββάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι τε ἀνώνυμον ἐν τῷ
"Γαριζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἐθυον ἐπ' αὐτοῦ τὰς
"καθηκούσας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ιουδαίοις τῆς πονη-
"ρίας αὐτῶν ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ διοι-
"κοῦντες, οἰόμενοι κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [l] ταὐτὰ ποιεῖν
"ἐκείνοις, τῆς ὁμοίους αἰτίας [m] περιάπτουσιν, ὄντων
"ἡμῶν τὸ ἀνέκαθεν Σιδωνίων. ϗ τοῦτο φανερόν ἐστιν
"ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀναγεγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε,
"τὸν εὐεργέτην ϗ σωτῆρα, πρόσταξαι Απολλωνίῳ τῷ
"[n] μεριδάρχῃ, ϗ Νικάνορι [o] τῷ τὰ βασιλικὰ πρά-
"γοντι, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, μηδὲ ὑπάγειν τὰς τ Ιου-
"δαίων αἰτίας; ἡμῶν ϗ τῷ γένει ϗ τοῖς ἔθεσιν ἀλ-
"λοτρίων ὑπαρχόντων· μεταμορφῶσαι δὲ τὸ ἀνώ-
"νυμον ἱερὸν [p] Διὸς Ελλησίου. γενομένου γὰρ τούτου πρᾶ-
"γματος μὲν ἐνοχλούμενοι· τοῖς δ' ἔργοις μετ' εὐεξίας
"πειρασόμεθα τοὺς φόρους ἐπαυξάνοντες, μείζονάς σοι παρέξομεν τὰς πρόσ-
"οδους." τούτοις τῶν Σαμαρειτῶν δεηθέντων, ἀντέπεμψεν αὐτοῖς γράμματα ὁ βασιλεὺς τοιάδε. "Βασι-
"λεὺς Αντίοχος Νικάνορι. Οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι
"ἐπέδωκαν τὸ κατακεχωρισμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ
"οὖν [q] συμβαλλομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων πα-
"ρέσχον οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς
"τῶν Ιουδαίων ἐγκλήμασι προσήκουσιν, ἀλλὰ τοῖς Ελ-
"ληνικοῖς ἔθεσιν αἱρούμενοι ζῆν, βουλόμεν τὴν
"αὐ-

z Αἰκιζόμενοι] Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. 11. v. 35, 36.

a Ανεσταυρῶντο.] Crucifixio Syriaca pœna. REL.

b Ανεσταυρωμένων γονέων] *Al.* ἀνασταυρωμένων.

c Εὐεργεθεῖσι] *Al.* ἐρέθη & ἐρεθεῖν.

d Κακοὶ] Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gatakerum* in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 20. HUDS. Tollendum putat *Coccejus*; immerito, nam omnes *MSS.* etiam *Lugd Bat.* agnoſcit. HAV.

e Απώλοντο.] Απώλοντο *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

f Οὐκέθ' ὁμολόγουν αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν,] Vid. lib. 11. c. 8. §. 6. lib. 9. c. 14. §. 3 *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdemque* Acta & Monumenta, p. 460. & 470. HUDS. Conf. ſup. lib 9. c. 14. §. 3. SPANH.

g Αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς] *Al.* ἑαυτοὺς.

* *Ut prius*,] Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

h Τῇ φύσῃ ποιοῦντες ἀκόλουθα,] Τῇ φύσῃ ποιοῦντες ἀκόλουθα ὧν δεδηλώκαμεν.

i Συχνὰς] Αὐχμοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

k Σαββάτων ἡμέραν.] Τῶν σαββάτων in *iiſdem MSS.*

l Ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις,] Ita ex *Epiphanio* reſcripſi. ταῦτα in *Editis* & *MSS. Gr.*

m Περιάπτουσιν,] Περιάπτουσιν (*Lugd. Bat.*) *Busb.* προσάπτουσιν *Hen.*

n Μεριδάρχῃ,] Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσάρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium.* HUDS. Μεριδάρχῃ, noſtrarum partium Judici. *Ruffin.* SPANH.

o Τῷ τὰ βασιλικὰ πράττοντι,] Ita *Hen.* τὰ deeſt *ceteris.*

p Διὸς Ελλησίου·] Ita & *Zonaras.* Διὸς Ελλησίου *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Graci Jovis*, in aliis, *Cretæi Jovis.* Διὸς Ελλωνίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſſerium* ad A. M. 3837. HUDS. Διὸς Ελλωνίου templum, quod in monte Garizim. Ejuſdem Jovis eo nomine à Græcis culti mentio in antiquis nummis Syracoſanorum ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ, item in Ægina culti apud Ariſtophan. Equit. p. 157. & Pindar. Nem. Od. v. p. 370. ϗ βωμὸν πατρὸς Ελλανίου· SPANH. Vide Nummos in fine Tomi 11. & Commentarium noſtrum ad Parutam. HAV.

q Συμβαλλομένοις ἡμῖν] *Al.* Συμβεβαλλομένοις.

r Επίσκε-

"αὐτὰς τῶν αἰτιῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθά-
"περ ἠξιώκασι, θεσαιγορδηνὸν Διὸς Ελλωνίου." ταῦ-
τα δὲ καὶ Απολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ [r] ἐπέστειλεν ἔτει
[s] ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ, μηνὸς [t] Εκατομβαιῶνος
[v] ὀκτωκαιδεκάτῃ.

"Græcorum institutis vivere, & culpa quam
"sustinent eos libero, voloque ut eorum tem-
"plum, quemadmodum petierunt, Jovis Helle-
"nii cognominetur." Eadem etiam & Apollo-
nio regionis præsidi scripsit anno XLVI. mensis
Hecatombæonis XVIII.

Templum Garizitanum Jovis Hellenii cognominatum.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Αντίοχος κωλύσαντος τοῖς πατρῴοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος ὁ Ασαμωναίου παῖς Ματταθίας κατεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ τελευτῆς Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

CAP. VI.

VIII.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Asamonæi filius Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit. De obitu Mattathiæ & successione Judæ.

Κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ἐν [x] Μωδεΐμ κώμῃ τῆς Ιουδαίας, [y] ὄνομα [z] Ματταθίας, υἱὸς Ιωάννου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [a] Ασαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας [b] Ιωαρεβοῦ, Ιεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε, Ιωάννης ὁ καλούμενος [c] Γαδδῆς, καὶ Σίμων ὁ κληθεὶς [d] Ματθῆς, καὶ Ιούδας ὁ καλούμενος [e] Μακκαβαῖος, καὶ Ελεάζαρος ὁ κληθεὶς [f] Αὐρὰν, καὶ [g] Ιωνάθης ὁ κληθεὶς [h] Απφῦς. ὅτε οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν κατάσασιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως ἁρπαγὴν, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν σύλησιν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς συμφορὰς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἄτιμος [i] ἀδόξως.

P ER idem vero tempus habitabat in Modim, vico Judææ, quidam nomine Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, filii Asamonæi, sacerdos ex vice Joaribi, Hierosolymita. Huic autem erant filii quinque, Joannes cognomine Gaddes, & Simon Matthes appellatus, & Judas vocatus Maccabæus, & Eleazarus qui Auran dicebatur, & Jonathas cognomento Apphus. Iste ergo Mattathias deflebat apud filios *miserum* rerum statum, & urbis direptionem, & templi spoliationem, populique calamitates; ajebatque præstare mori eos pro patriis legibus, quam vivere tanto cum dedecore.

Mattathias Maccabæorum pater. 1 Maccab. c. 2.

β'. Ελθόντων δὲ εἰς τὴν [k] Μωδεΐμ κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως [l] καθεσταμένων [m] ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν τοὺς Ιουδαίους ἃ διετάχθη, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελεύοντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσας· ἀξιοῦσι δὴ τὴν δόξαν, τήν τε ἄλλα πάντα καὶ ἀπὸ [n] τῆς παιδείας, ἀξιοῦντες τὸν Ματταθίαν πρωτοστατήσειν τῶν θυσιῶν, καταπεπλευσθήσειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πολίτας, καὶ ἀπὸ τούτου τιμηθήσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε ποιήσειν, οὐδ' εἰ πάλλα πάντα ἔθνη τοῖς Αντιόχου προστάγμασιν ἢ ἀπὸ φόβου ἢ δι' [o] ὑπαρέσησιν ὑπακούοι, πεισθήσεσθαί [p] τοτ' αὐτοὺς

2. Cum autem in Modim vicum venissent, qui à Rege *in hoc* constituti erant ut Judæos ad mandata ejus exsequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex jusserit; atque Mattathiam rogassent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina assequutus fuerat, ut præiret immolando, sequuturos enim eum cives, & id ipsi honori fore apud Regem: Mattathias, se non ita facturum esse, dicebat, nec, si aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, sive ob metum sive placendi studio, obsequerentur,

[r] Επέστειλεν ἔτει] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ἐπέστειλα. mallem sane ἐπεστείλαμεν, si illa ταῦτα ϛ' καὶ, &c. pars essent Epistolæ Antiochi.

[s] Ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ,] Anno XLVI. sed nescio à qua Epocha deducto. *Usserius.* Samaritani supplicationis ad Antiochum missæ responsum non anno XLVI. (ut est apud *Josephum*) sed CXLVI. mensis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* XI. pergratum acceperunt. *Foy-Vaillant* in *Historia Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro μϛ'. legendum sit ϛμϛ'. secundum æram *Seleucidarum*. Vide infr. c. 7. §. 2.

[t] Εκατομβαιῶνος] Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: nisi, quod credo, fuerit is Εκατομβαιὼν Calippicus Lunaris. & sane non dubito, quin verum sit. SCALIG. lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Εκατομβαιῶνος hic ferri non potest. Asiæ enim reges non utuntur mensium Atticorum appellationibus. in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Υπερβερεταίου ιη'. [μηνὸς Εκατομβαιῶνος Υπερβερεταίου ιη'. (ἐκτῷ καὶ δεκάτῃ *Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Hen.*] Quæ scriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Υπερβερεταῖος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* versio, *mense Echato* [*mense Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐσχάτου *mensis ultimi*, id est, *Gorpiæi*. qua voce sciolus aliquis nomen proprium mensis Syro-Macedonici mendosum latere existimans, Εκατομβαιῶνος rescripsit; quod ad ἐσχάτου ex omnibus mensium nominibus proxime accedit. PETITUS in *Animadvers. ἀπεδότοις*, tom. 3. p. 673.

[v] Ὀκτωκαιδεκάτῃ.] Id est, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A. M. 3833.

[x] Μωδεΐμ] Μωδεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῖν *Busb.* Μωδαεῖ (*Lugd. Bat.*) *Hen.* Μωδαεὶμ *Suid.* ex *Josepho.* Varie Μωδεῖμ, Μωδεὶν, Μωδεῖν, Μωδεὶν in *Maccabaïcis.* Μωδεεὶμ *Eusebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videsis *Drusium* ad *Sulpicium* l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Palæstina Sacra*, p. 901. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 3. item infr. c. XI. §. 2. SPANH.

[y] Ονομα] Ονόματι *Hen.*

[z] Ματταθίας,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliisque.* HUDS. Ματταθίας 1 Maccab. 1. conf. infr. lib. 14. c. 10. §. 4. SPANH.

[a] Ασαμωναίου,] Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ασαμοναίου in *reliquis.* Videsis *Simsonum* ad *A. M.* 3837. & *Usserium* ad *A. M.* 3837.

[b] Ιωαρεῖβου,] Perperam Ιωαρεὸς *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίας prima est 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

[c] Γαδδῆς,] Ita etiam *Zonaras.* Rectius forsan Γαδδὶς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Καδδὶς 1 Macc. II. 3. Conf. infr. lib. 13 c. 1. §. 2. SPANH.

[d] Ματθῆς,] Θαθὶς *Busb.* Θαθὶς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θαθὶ cum *Maccabaïco* legas an Ματθὶς cum *Josepho.* utrumvis enim dicas, Syriace *ferventem* significat. HUDS. Pro Ματθὶς 1 Macc. II. v. 3. Θαθὶ *Rufin.* Thasi. SPANH.

[e] Μακκαβαῖος,] Ideo Judas dictus est *Maccabæus*, quod in vexillis scriptum habuerit per figla (ut *Justinianus* loquitur) sententiam eam quæ exstat *Exod.* 15. v. XI. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis similis tui inter Deos, Domine.* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii causa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis.

[f] Αὐρὰν,] Non aliter *Zonaras.* Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. HUDS. Αὐαρὰν 1 Macc. 1. 5. Confer infr. c. 9. §. 4. ὁ Σαυαρὰν 1 Maccab. VI. 43. SPANH.

[g] Ιωνάθης] *Al.* Ιωνάθαν & Ιωνάβας.

[h] Απφῦς.] In Græcis *Josephi* Απφοῦς vel Αφοῦς, in *Latinis*, inverso ordine, *Eleazarus qui Apphus, Jonathan qui Abaron.*

[i] Ἀδόξως.] *Lugd. Bat.* ἀτίμως.

[k] Μωδεΐμ] Μωδαεὶ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) vide *Annott.* ad super. §. 1.

[l] Καθεσταμένων] Ita ex *Lugd. Bat.* Reliqui καθισταμένων. HAV.

[m] Επὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν,] Επὶ τὸ ποιεῖν *Hen.*

[n] Τῆς παιδείας,] Male vertitur *doctrina.* De Mattathiæ enim doctrina nihil, de liberis multum habet Josephus: neque unquam παιδεία ad doctrinam, ad liberos semper refertur. Εὐτεκνίαν certe (id enim παιδεία) in magna parte felicitatis ponit *Aristoteles*; & apud Judæos potissimum honorifica fæcunditas, infamis sterilitas. Non numerum autem solummodo, sed & indolem liberorum complectitur παιδεία, sive εὐτεκνία, νιότης (*Sc.*) ὧν ἡ πολλὴ καὶ ἀγαθὴ, ut ait *Aristoteles* Rhetor. 1. 22. Ed. *Sturm.* IBBETSON.

[o] Ὑπαρέσησιν] Ὑπαρεσίαν solus *Busb.* HUDS. Ὑπαρέσκειαν in Schol. Græc. ad Exod. XXIV. 18. & ἀρέσκειαν LXX. Gen. v. 23. VI. 9. &c. SPANH.

[p] Τοτ' αὐτοὺς] Τοτ' αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

tur, *eousque* obsequuturum se cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, accessit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis sacrificavit. id quod videns Mattathias indignatus, ipse cum filiis suis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipsum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *sacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "si "quis patrii ritus studiosus est Deique cultus, "exeat post me." Atque hæc loquutus cum filiis in solitudinem contendit, relictis in oppido suis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipsi cum liberis & uxoribus in desertum profugerunt, & in speluncis habitarunt. Ista cum audissent duces regii, assumptis quotquot in arce Hierosolymitana erant militibus, Judæos in solitudinem insequuti sunt: eosque assequuti, primum quidem illis persuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem suam essent, neque eam sibi necessitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, sed in diversam irent sententiam, pugna cum illis commissa est die Sabbati: & ita ut erant in speluncis combusti sunt, nihil repugnantes, & ne obsepto quidem *specus* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abstinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis essent, profanare. Lege enim sancitum est, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *suis* uxoribus & liberis in speluncis suffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaserunt, &, cum Mattathiæ sese adjunxissent, eum sibi ducem constituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "si hoc non fecerint, "legem etiam servantes, sibi ipsis hostes fore, "quandoquidem fiet ut inimici illos eo die ag- "grederentur, cum vim non propulsarent, adeo- "que nihil prohibiturum esse, quin omnes hoc "pacto absque pugna pereant & tollantur." Ista loquutus *hoc ipsum* eis persuasit: atque hactenus nobis mansit *consuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente necessitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa se manum collegisset, & aras evertit, & defectores occidit; quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu dispersi fuere) puerosque nondum recutitos circumcidi jussit, pulsis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias Judæum deastris sacrificantem obtruncat. 1 Maccab. c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 Maccab. c. 2.

Mattathias persuadetur etiam Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.

3. Cum autem annum imperasset & in morbum incidisset, advocatis filiis, ubi illos circa se stitisset, "Equidem ego, inquit, filii, viam o- "mnibus calcandam ingredior. At vobis consi- "lium meum commendo, oroque & obsecro ne "male id custodiatis, sed, illius qui vos genuit "nutrivitque voluntatis non immemores, serva- "te ritus patrios, veteremque reipublicæ for- "mam, in discrimen adductam, ite restitutum, "non seducti ab iis, qui, aut sponte aut necessi- "tate coacti, *eam *hostibus* produnt: sed vosmet

Mattathias filios suos ad legis defensionem animat. 1 Maccab. c. 2.

μὴ τ τέκνων τὼ πάτρια θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς ἡ σωτηρία ⟨ϙ⟩ αὐτό, πρόσελθών τις τ Ιουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν καθ' ἃ πρόσταξεν Αντιοχ⟨ος⟩, ζηλώσεις ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μ τ παίδων, ἐχόντων κοπίδας· καὶ αὐτόν τε σκεῖνον διέφθειρε, καὶ τ στρατηγὸν ⟨ϛ⟩ βασιλέως Απελλῆ, ὃς [q] ἐπηνάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τ βωμὸν καθεῖλεν ἀνέκραξε, εἴτις ζηλωτὴς ἐστι τ πατρίων ἐθῶν, καὶ ⟨ϛ⟩ Θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ [r] πολλοὶ ποιήσαντες [s] μ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις διῆγον. ἀκουσάντες δ' ταῦτα οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοί, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶναι συνέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλ τῶν Ιεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ιουδαίους. καὶ καταλαβόντες, τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπιχείρουν πεῖθειν μεταγνόντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσύλην αὐτοῖς ἀναγκάζειν ὥστε αὐτοῖς [t] χρῆσθαι [v] πολέμῳ νόμῳ. μὴ προσδεχομένων δ' τοὺς λόγους, ἀλλὰ παναντία φρονούντων, συμβάλλειν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτων ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον οὕτως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφράξαντας. ϐ δ' ἀμύνεσθαι διὰ τὴν ἡμέραν ἀπέχοντο, μηδ' ἐν κακοῖς προσβῆναι τὴν ϐ Σαββάτου τιμὴν θελήσαντες. κρεῖττον γὰρ ἡμῖν ἐν αὐτῇ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [x] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δ' καὶ διασωθέντες, τῷ Ματταθίᾳ προσέθεντο, κἀκεῖνον ἄρχοντα ἀπέδειξαν. ὁ δ' [y] καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ ποιήσουσι τοῦτο, [z] φυ- "λαττόμενοι τὸ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσονται πολέμιοι, τῶν "μὲν ἐχθρῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτοῖς προσ- "ϐαλλόντων, αὐτῶν δ' οὐκ ἀμυνομένων· [a] κωλύσειν τε "μηδὲν, οὕτως ἁπάσης μαχητὶ πάντας ἀπολέσαι." ταῦτ' εἰ- πὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ [b] ἄχρι δεῦρο μένει παρ' ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δεήσοι, μάχεται. ποιήσας οὖν δυνάμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας, τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀπέκτεινεν, ὅσους λαϐεῖν ὑποχείρους ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι' ἐλάσσειαν διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ ἔθνη. τῶν τε παίδων τοὺς οὐ περιτετμημένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι, τοὺς [c] ὅτε τῷ κωλύειν καθίσταντο κωλύσοντας.

γ'. Ἄρξας δ' ἐνιαυτὸν καὶ καταπεσὼν εἰς νόσον, προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ εἰσιόντας αὐτοὺς, "ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἄπειμι [d] τὴν τῆς "εἱμαρμένης πορείαν. [e] παρατίθεμαι δ' ὑμῖν τὸν "φρόνημα, καὶ παρακαλῶ μὴ ἐπιλαθέσθαι κακὸς αὐτοῦ "φύλακας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑ- "μᾶς καὶ θρεψαμένου προαιρέσεως, ἔθη τε σώζειν τὰ "πάτρια, καὶ κινδυνεύουσαν εἰσκαλεῖσθαι τὴν [f] ἀρχαίαν "πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ ἀλλ' "βέ-

[q] Επαναγκαζε,] Επιτάγκατε *Hen.*

[r] Πολλοὶ ποιησαντες] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *ceteris.*

[s] Μετὰ τ τέκνων καὶ γυναικῶν] Μετὰ τέκνων *Busb.*

[t] Χρῆσθαι πολέμῳ νόμῳ.] Χρήσασθαι *Hen.*

[v] Πολέμῳ] *Lugd. Bat.* πολεμικῷ.

[x] Συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις] Εμπνιγέντες *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[y] Καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι,] Vid. infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Hic de pugna Judæorum die Sabbati ante omissa; ibi vero Sabbatis, ut contra hostes pugnarent Judæi, auctor Mattathias. Confer infr. lib 14. c. 4. §. 2. SPANH. An vitæ discrimen pellat Sabbatum olim ambigebatur. REL.

[z] Φυλαττόμενοι τὸ νόμιμον,] Id est Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati observandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones plerisque insint legibus, nulla est aut receptior aut justior quam ea quæ fluit ex necessitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

[a] Κωλύσειν τε μηδὲν,] Κωλύσειν μηδὲν τὸ ἀμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι *Busb.*

[b] Αχρι —— μάχεται.] Vid. alter. lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Ita apud Synesium Epist. 1v. p. 162. C. Navis gubernator Judæos, omisso navis gubernaculo Paraskeves tempore, in summa etiam tempestate, media nocte ad illud redit: πῶς γάρ, φησὶ, ὁ νόμος ἐρίσειε, ἐπειδὰν τῷ σαρῶ τ σώματος ἡ ψυχὴ θέσθαι. Ita Thalmudici de Sabbato, & Ramban in Jad. adde Petav. in Not. ad Synes. p. 47. SPANH.

[c] Επὶ τῷ κωλύειν] Επὶ τὸ κωλύειν *Hen.*

[d] Τὴν ἡ εἱμαρμένης πορείαν.] Τὴν εἱμαρμένην πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[e] Παρατίθεμαι δ' ὑμῖν] Παρατίθημι *Hen.*

[f] Αρχαίαν πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι·] Ita *Hen. Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* πατρίαν in *Editis Aliisque.*

* *Eam* hostibus *produnt:*] Ea aut perdunt aut produnt, *Epiphan.*

"βέλησιν ἢ δι' ἀνάγκλω τοῦτο ποιῆσαι αὐτλω, [g] ἀλλ' "ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγ- "κης ἐπάνω φρονεῖν, τὰς ψυχὰς ἔτως [h] παρασκευάσα- "μενος, ὥστε ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δέῃ, λο- "γιζομένους τοῦθ' ὅτι τὸ θεῖον, ταύτους ὑμᾶς ὁρῶν, οὐκ "ὑπεροψεται, τὴν δ' ἀρετῆς [i] ἀγασάμενον, ἀποδώσῃ "πάλιν ὑμῖν [k] αὐτὸ, καὶ τλω ἐλευθερίαν ἐν ᾗ [l] ζήσεσθε "μετ' ἀδείας τῶν ἰδίων ἀπολαύοντες ἐθῶν ἀποκαπῆσῃ. "θνητὰ μὲν γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν ἐστὶ θητικὰ, τῇ δ' τῶν "ἔργων μνήμῃ ταύτην ἀθανασίας λαμβάνει· ἧς ἐρασθέν- "τας ὑμᾶς βούλομαι διώκειν τλω εὐκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα "ὑφισαμένους, μὴ ὀκνεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον. "μάλιστα δ' ὑμῖν ὁμονοεῖν παραινῶ, καὶ [m] πρὸς ὃ τῆς "ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων πατὴρ, πρὸς τοῦτ' εἰκῆ ζῆν "ἀλλήλοις οἰκείως χρῆσθαι τὴν ἀρετῆς. καὶ Σίμωνα μὲν "τὸν ἀδελφὸν, σωφρονεστάτην, πατέρα [n] ἡγεῖσθε, καὶ "οἷς ἂν ὅτῳ συμβουλεύῃ πείθεσθε· Μακκαβαῖον δὲ τὸν "στρατιᾶς, δι' ἀνδρείαν τε ἰσχυὸν, στρατηγὸν ἕξητε. τὸ γὰρ "ἐθνος ὅτῳ ἐκδικήσῃ, καὶ ἀμυνεῖται τοὺς πολεμίους. "[o] ποιήσεσθε δὲ τοὺς δικαίους τε θεοσεβεῖς, καὶ τλω δυνά- "μιν αὐτῶν αὔξετε.

δ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν ἐξάμε- νος σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ τῷ λαῷ τλω ἰδίαν ἀνα- στῶσαι πάλιν ἐξ βίας σωτηρίαν, μετ' [p] ὀλίγον πολὺ τελευτᾷ, καὶ θάπτεται μὲν ἐν [q] Μωδεΐμ. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα ἐξ λαοῦ πᾶσιν ποιησάμενοι, διεδέξατο τλω ποιησαμένου τὰ πραγμάτων ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος, ἐκατοστῷ ἔτει δὲ παραλαβόντῳ [r] ἕκτῳ. σωσαμένων δ' αὐτῷ προθύμως τὸν ἀδελφῶν καὶ τὸν ἄλλων, τὰς τε πολε- μίους ἐξέβαλεν ἐκ τῆς χώρας, καὶ τοὺς παρανομήσαντας εἰς τὰ πάτρια τῶν ὁμοφύλων διεχρήσατο, καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ πάντος μιάσματος τλω γλῶ.

"liberos me dignos præstantes & vi omni & ne- "cessitate superiores estote, paratis animis, ut "pro lege, si ita res ferat, moriamini, cogitan- "tes Deum vos ipsos, si tales videat, non ne- "glecturum, † sed æstimatione virtutis reddidu- "rum vobis quod amisistis, eamque vivendi li- "bertatem restituturum, ut cum securitate mori- "bus vestris perfruamini. Corpora enim vobis "mortalia & caduca, sed *præclare* gestorum me- "moriâ immortalitatem consequuntur; cujus a- "more inflammatos vos aspirare volo ad gloriam, "& ut maxima aggredientes non gravemini illis "exsequendis immori. Præcipue autem vos ad "concordiam hortor; & qua præstantiorem na- "tura quemque fecerit, eatenus alii aliis cedatis, "virtutem quisque suam exercentes. Et Simo- "nem quidem frarrem, prudentia præcellentem, "patris loco habete, ejusque consiliis *semper* ob- "temperate: Maccabæum vero, fortitudine & "robore egregium, in bello gerendo militiæ du- "cem habebitis. ille enim popularium injurias "persequetur, atque ulciscetur hostes. Denique "conciliate vobis justitiæ & pietatis cultores, & "*hoc pacto* vires illorum augebitis.

4. Ista filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio esse dignaretur, & populo pristinum suum vivendi morem restitueret, non multo post diem supremum obit, & in Modim sepelitur. Postquam autem à populo universo planctu magno deploratus est, rerum administrationem in se suscepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centesimo quadragesimo sexto. Cumque ei opem alacriter tulissent ipsius fratres aliique, & hostes è regione expulit, & populares suos patria instituta violantes ferro peremit, terramque *suam* ab omni inquinamento expiavit. IX. *Mattathia defuncto Judas Maccabæus principatum occupat. 1 Maccab. c. 3.*

[g] Ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης] Ἀλλ' ἀξιοῦσαι παῖδας ὄντας ἐμοὺς ἐμμένειν καὶ βίας ἁπάσης *Hen.* (ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἐμμένειν, καὶ β. π. *Lugd. Bat.*) ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀξιοῦ βίας τι πάσης *Busb.*

[h] Παρασκευασάμενος,] Περασκευασαμένης *Hen.* & *Busb.* Προσκευασαμένους in *Editis Aliisque.*

† *Sed æstimatione virtutis redditurum vobis quod amisistis,*] Sed vestram virtutem inspiciens reddet vobis libertatem, & retribuet quandoque ut cum securitate vestris moribus perfruamini. *Epiphan.*

[i] Ἀγασάμενον,] Ἀποδυτάμενον solus *Hen.*

[k] Αὐτὸ,] *L. B.* αὐτὰς.

[l] Ζήσεσθε μετ' ἀδείας] Ita in *Cod. Gall.* (& *L. B.*) ζῆσθαι

"CESSITATE superiores estote, paratis animis, ut "pro lege, si ita res ferat, moriamini, cogitan- "tes Deum vos ipsos, si tales videat, non ne- "glecturum, † sed æstimatione virtutis redditu- "rum vobis quod amisistis, eamque vivendi li- "bertatem restituturum, ut cum securitate mori- "bus vestris perfruamini. Corpora enim vobis "mortalia & caduca, sed *præclare* gestorum me- "moriâ immortalitatem consequuntur; cujus a- "more inflammatos vos aspirare volo ad gloriam, "& ut maxima aggredientes non gravemini illis "exsequendis immori. Præcipue autem vos ad "concordiam hortor; & qua præstantiorem na- "tura quemque fecerit, eatenus alii aliis cedatis, "virtutem quisque suam exercentes. Et Simo- "nem quidem frarrem, prudentia præcellentem, "patris loco habete, ejusque consiliis *semper* ob- "temperate: Maccabæum vero, fortitudine & "robore egregium, in bello gerendo militiæ du- "cem habebitis. ille enim popularium injurias "persequetur, atque ulciscetur hostes. Denique "conciliate vobis justitiæ & pietatis cultores, & "*hoc pacto* vires illorum augebitis.

4. Ista filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio esse dignaretur, & populo pristinum suum vivendi morem restitueret, non multo post diem supremum obit, & in Modim sepelitur. Postquam autem à populo universo planctu magno deploratus est, rerum administrationem in se suscepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centesimo quadragesimo sexto. Cumque ei opem alacriter tulissent ipsius fratres aliique, & hostes è regione expulit, & populares suos patria instituta violantes ferro peremit, terramque *suam* ab omni inquinamento expiavit. IX. *Mattathia defuncto Judas Maccabæus principatum occupat. 1 Maccab. c. 3.*

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίου & Σήρωνος δυνάμεις κατέστρε- ψεν, αὐτούς τε στρατηγοὺς ἀπέκτεινεν· καὶ, μετ' οὐ πο- λὺ Λυσίου & Γοργίου ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνα- βὰς τὸν ναὸν ἐκάθαρε.

CAP. VII.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus prostigavit, ipsosque duces occidit: &, non multo post Lysia & Gorgia superatis, Hierosolyma ascendit, templumque repurgavit.

X.

ΤΑΥΤ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατη- γὸς, ἀναλαβὼν τλω δυνάμιν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, ᾧ καὶ τλω μαχαίρᾳ, ᾗ [s] χρῆ- σασθαι συνέβαινεν ἐκεῖνον, σκυλεύσας [t] εἶχε· πλείους δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλὴν λείαν ἐκ τοῦ στρα- τοπέδου λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δὲ, ὁ τῆς [v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσκε- χωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δυνάμιν ἤδη περιβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἦγεν στρατεύσασθαι· προσῆκεν ὑπολαμβάνων τοὺς εἰς τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα παρανομοῦντας πιεῖσθαι κολά- ζειν. συναγαγὼν οὖν δύναμιν, ὅση παρῆν αὐτῷ, προσ- καταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς φυγάδας καὶ ἀσε- βεῖς, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν παρεγένετο. προελθὼν δὲ

HÆC cum audisset Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egressus est. Ille vero ei obviam ivit & conser- tis manibus prælio superat, atque hostium mul- tos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti ensem, quo tum forte usus est, *postea semper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hostium ca- stris direpta recessit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi sese Judæ ad- junxerant, atque *is* satis copiarum ad prælia bel- lumque gerendum jam comparaverat, statuit ex- ercitum contra eum educere, suâ interesse pu- tans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes se habuit militibus, adjunctisque Judæo- rum etiam perfugis & impiis contra Judam pro- fectus est. Cumque Bethoron usque Judææ vi- cum *Judas Apollonium vincit. 1 Maccab. c. 3.* *Seron Judam adoritur. 1 Maccab. c. 3.*

[s] Χρῆσθαι] Ita *Busb.* & *Hen.* Χρείσασθαι *L. B.* χρῆσθαι.

[t] Εἶχε·] Αὐτὸς εἶχε *Busb.* & *Hen.*

[v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς] Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13.

in *reliquis.*

[m] Πρὸς ὃ τῆς ὑμῶν πέφυκεν] Πρὸς ἃ τῆς, dein πρὸς ταῦτα *Busb.*

[n] Ἡγεῖσθε,] Ita *Busb.* & mox πείθεσθε. quo modo legisse videtur *Epiphan.* ἡγεῖσθαι & πείθεσθαι in *reliquis.*

[o] Ποιήσεσθε δὲ] Ποιήσεσθαι *Hen.* & *Gall.* προσάξατε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τῶν νόμων 1 *Maccab.* c. 2. v. 67.

[p] Οὐ πολὺ τελευτᾷ,] Conf. ὠλων. lib. 1. c. 1. §. 3. SPANH.

[q] Μωδεΐμ.] Ita legit & distinguit *Hen.* Μωδαεῖ, πένθος ἐπ' αὐτῷ μ. τ. λ. π. ποιησαμένου. Διεδέξατο δὲ τλω πρ.

[r] Ἕκτῳ.] κὲ ἑκτῷ *L. B.*

Hhhh 3 [x] Ἀχε-

cum processisset, illic castra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit suos, tum quia pauci & inedia confecti essent, (nam *eo die* jejunaverant) ad pugnam *ineundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, "non in multitu-
Judas suos animat. 1 Maccab. c. 3.
"dine *militum* sitam esse victoriam, triumphum-
"que ex hostibus reportatum, sed in pietate er-
"ga Deum: idque compertissimum haberi *plu-*
"*rimis* majorum exemplis, qui cum ex jure &
"pro legibus suis & liberis dimicassent, multas
"sæpe hostium myriadas fuderunt. nemini enim
"injuriam facere magnas dat vires." Hæc ubi dixit, suis persuasit, ut, contempta hostium multitudine, cum Serone manus consererent; con-
Seron à Juda caditur. 1 Maccab. c. 3.
gressusque fugavit Syros. prostrato enim duce universi sese in fugam conjiciunt, quasi omnis in eo posita esset salutis spes. Illos vero in campum usque persequutus, ex hostibus occidit ad octingentos: reliqui evaserunt in regionem maritimam.

XI. *Antiochus Epiphanes in Persidem proficiscitur. 1 Maccab. c. 3.*

2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, istis vehementer iratus, copias suas omnes coëgit, multisque ex insulis mercenariis militibus assumptis, paravit primo vere in Judæam irrumpere. Verum cum, stipendio illis *in annum* numerato, vidisset thesauros deficere pecuniæque inopiam esse (nam neque tributa omnia reddebantur propter seditiones in gentibus *constatas*, & ipse, vir magni animi & largitor, iis quæ habuerat non contentus erat) statuit primum in Persidem pro-
Antiochus relinquit Lysiam, qui Judæos ulciscatur. 1 Maccab. c. 3.
ficisci, & regionis istius tributa colligere. Cum itaque reliquisset Lysiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipsum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate usque ad fines Ægypti & inferioris Asiæ, atque copiarum & elephantorum partem, jussit ut Antiochum filium suum usque ad reditum suum diligenter educaret, utque Judæa eversa, ejusque incolis in servitutem abductis, deleret Hierosolyma, & genus Hebræorum exstingueret. Et ista quidem cum Lysiæ in mandatis dedisset rex Antiochus, profectus est in Persidem, anno centesimo quadragesimo septimo, & Euphrate trajecto ascendit ad superiores provincias.

Lysias milites colligit, ut cum Judæis congrederetur. 1 Maccab. c. 3.

3. Lysias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemæo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentissimis, eos cum quadraginta peditum millibus & septem equitum millibus dimisit in Judæam. Illi vero, ad urbem usque Emmauntem progressi, in loco campestri castra metantur. Illisque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugæ Judæi: necnon & mercatores quidam, veluti illos empturi qui in servitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent secum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, castris conspectis & adversariorum multitudine animadversa, mili-
Judas suos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Maccab. c. 3.
tes suos hortabatur ut forti essent animo, suade-

[x] ἄχελ [y] Βεθωρὸν κώμης τῆς Ιουδαίας, αὐτόθι στρατοπεδεύσας. ὁ δ' Ιούδας ἀπαντήσας αὐτοῖς, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἑώρα πρὸς τὸν μάχιμον δι' τι τὴν ὀλιγότητα καὶ δι' ἀσιτίαν, νενηστευκόσιν γὰρ ὑπερθύμως ἔλεγεν· "[z] οὐκ ἐν "τῷ πλήθει τὸ νικᾶν εἶναι καὶ τῶν πολεμίων περιεῖναι, "ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβεῖν· καὶ τοῦτο σαφέ- "στατον ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ δι- "καιοσύνην καὶ τὸ περὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ τέκνων ἀ- "γωνίζεσθαι, πολλὰς πολλάκις ἤδησαν μυριάδας. τὸ "γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δυνάμις." ταῦτ' εἰπὼν πεί- θει τοὺς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσαντας τῶν πλήθους τῶν ἐναντίων, ὁμόσε χωρῆσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πάντες φεύγειν ὥρμησαν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῖς ἀποκειμένης. ὀπτιδίων δ' [a] ἄχρι τοῦ πεδίου, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν [b] εἰς τὴν Φιλιστίαν.

β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγενημένοις, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δυνάμιν ἀθροίσας, καὶ πολλοὺς ἐκ [c] τῶ νήσων μισθοφόρους [d] ἀναλαβών, ἡτοιμάζετο εἰς τὸ ἔαρ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ιουδαίαν. ἐπὶ δὲ τὸ στρατιωτικὸν διαρκείμας, ἐώρα τοὺς ὑπηκόους ὀπιλείποντας, καὶ χρημάτων ἔνδειαν οὖσαν· οὔτε γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐπλουτοῦντο διὰ τὰς τῶν ἐθνῶν στάσεις, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος οὐκ ἠρκεῖτο τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα πορευθεὶς, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναγαγεῖν. καταλιπὼν οὖν ὀπὶ τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, δόξαν ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ μέχρι τοῦ Αἰγύπτου [e] ὁρῶν καὶ τῶν κάτωθεν Ασίας ἀπὸ Εὐφράτου [f] διήκοντα ποταμοῦ, [g] καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐλεφάντων, τρέφειν μὲν [h] Αντίοχον τὸν ὑὸν αὐτοῦ μέχρις πάσης φροντίδος ἐπετέλατο ἕως ἂν παραγένηται, καταστρεψάμενον τὴν Ιουδαίαν, καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν ἐξανδραποδισάμενον, ἀφανίσαι τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξολέσαι. καὶ ταῦτα μὲν ὀπιστείλας τῷ Λυσίᾳ ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, ἐξήλασεν εἰς τὴν Περσίδα [i] τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ περαιωσάμενος τὸν Εὐφράτην ἀνέβαινε [k] πρὸς τοὺς ἄνω σατραπάς.

γ'. Ο δὲ Λυσίας ὀπιλεξάμενος Πτολεμαῖον τὸν Δορυμένους καὶ Νικάνορα καὶ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς [l] τῶν βασιλέως φίλων, καὶ ἅμα αὐτοῖς πεζῶν μὲν δυνάμεως μυριάδας πεντεκαίδεκα, ἱππέας δὲ ὀπακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ὀπὶ τὴν Ιουδαίαν. οἱ δ', ἄχρις [m] Εμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες, ἐν τῇ πεδινῇ καταστρατοπεδεύουσι. προσγίνονται δὲ αὐτοῖς σύμμαχοι [n] ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς περιοίκου χώρας, καὶ πολλοὶ τῶν πεφυγότων Ιουδαίων· ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐμπόρων τινὲς, ὡς ὠνησόμενοι τοὺς αἰχμαλωτισθησομένους, [o] πέδας μὲν κομίζοντες αἷς δήσουσι τοὺς ληφθησομένους, ἀργυρίου δὲ καὶ χρυσοῦ πλοῦν αὐτῶν καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ὁ Ιούδας κατανοήσας, ἔπειθε τοὺς οἰκείους στρατιώτας θαῤῥεῖν· καὶ παρεκελεύετο τὰς ἐλπίδας

[x] Αχελ Βεθωρὸν] Ita in *Editis Aliisque.* Βαιθωρὸν *Hen.* ἴως ὠβάσεως Βαιθωρὸν, vel Βεθωρὸν in 1 *Maccab.* c. 3. v. 6.

[y] Βεθωρὸν] *Gen.* Βεθώρου. 1 Macc. 111. 16. Βαιθωρὸν. SPANH.

[z] Οὐκ ἐν —— δύσεβεῖν·] Victoria scil. non est in multitudine, sed infiducia in Deum & alacritate bellatorum posita. vid. lib. 1. Antt. cap. x1. §... τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ &c. SPANH.

[a] Αχελ δὲ πεδίου,] Ex τῇ καταστρατοπεδεύσει Βαιθωρὸν ἕως δὲ πεδίου 1 *Maccab.* c. 3. v. 24.

[b] Εἰς τὴν Φιλιστίαν.] Εἰς γῆν Φυλιστιείμ 2 *Maccab.* 3. v. 24.

[c] Τῶν νήσων] *Ai* νῆσοι, Græcia. יון. REL.

[d] Αναλαβὼν,] Παραλαβὼν *Hen.*

[e] Ορων] *Gen.* ὀρέων.

[f] Διήκοντα ποταμοῦ,] Ex *Epiphanio* aliquis suspicaretur eum διέποντα legisse.

[g] Καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως] Καὶ τὰς ἡμίσεις τῆς δυνάμεων 1 *Maccab.* c. 3. v. 34.

[h] Αντίοχον τὸν ὑὸν αὐτοῦ] Ita ex *MSS.* τὸν Αντίοχον in *Editis.*

[i] Τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει,] Æra Seleucidarum CXLVII. sic 1 Macc. 111. 37. SPANH.

[k] Πρὸς τοὺς ἄνω σατραπὰς.] Id est, πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad superiores provincias*: nisi forsan πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας legerit. πρὸς τὰς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 27.

[l] Τῶν δὲ βασιλέως φίλων,] Τῶν φίλων τοῦ δὲ βασιλέως *Hen.* τοῦ φίλου δὲ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38.

[m] Εμμαοῦς πόλεως] Alibi apud *Josephum* Αμμαοῦς. Juxta Emmaus quæ nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Εμμαοῦν aut Εμμαοῦμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Grotius*, qui censet ultimas literas vocis Εμμαοῦς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 758.

[n] Από τῆς Συρίας] Από τις Συρίας *Hen.* & *Busb.*

[o] Πέδας μὲν κομίζοντες] Πέδας δὲ κομίσαντες *Hen.* Ex hoc loco constat, πέδας pro παῖδας reponendum esse 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio.*

τ νίκης ἔχοντας ἐν τῷ Θεῷ, τὸν ἱκετεύειν τῷ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους ωβιβλημένους, καὶ τὸ σύνηθες αὐτῷ σχῆμα τ P ἱκετείας ωβιβὰ τὰς μεγάλους κινδύνους ὑποδείξαντας, τούτῳ δυσωπῆσαι ωβιβαχεῖν αὐτοῖς τὸ κῦ τ ἐχθρῶν κράτος. Διατάξας ὖ τ ἀρχαῖον αὐτοῖς τρόπον καὶ πάτριον κῦ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους, καὶ q τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τὸ τούτων ἀπόλαυσιν φιλοζωΐνλες ἀπολμότερον μάχωνται, καταστὰς τοιούτοις r παρορμᾷ λόγοις τοὺς τ ἀγῶνα τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας. "καιρὸς μὲν s ὑ-"μῖν οὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος ἢ παρόνλος, ὦ ἑτᾶῖ-"ροι, εἰς ἀψυχίαν καὶ κινδύνων καταφρόνησιν t κατα-"λέλειπται. νῦν γάρ ἐστιν ἀνδρείως v ἀγωνισαμένοις τὸ "ἐλεύθερον ἀπολαβεῖν, ἃ δ' αὐτὸ ἅπασιν ἀγαπη-"τὸν ὄσον, ἡμῖν x ὑπ' ἐξουσίας ἢ θρησκεύειν τὸ θεῖον "ἔτι πρυτανεύειν εἶναι συμβέβηκεν. ὡς ἂν ἐν τῷ πα-"ρόντι κειμένων ὑμῶν, y πάντα ἀπολαβεῖν, καὶ τ δι-"δαίμονα καὶ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· ἅτε ἢ "ἃ δ' ὑμᾶς ὁ κῦ τοὺς νόμους καὶ τὸ πάτριον σύνηθειαν· ἢ τὰ "αἴσχιστα παθεῖν, καὶ μηδὲ σπέρμα ἢ γένος ὑμῶν z ἀπο-"λειφθῆναι, κακῶν ἐν τῇ μάχῃ γινομένων, ἄτως ἀγω-"νίζεσθε. τὸ μὲν ἂν ἀποθανεῖν ἃ μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν "ὑπάρξειν ἡγούμενοι· τὸ δ' ὑπὲρ τηλικούτων ἐπάθλων, "ἐλευθερίας, πατρίδος, νόμων, εὐσεβείας, αἰώνιον τὸ "εὔκλειαν καταστοχάζειν πεπισευκότες, ἑτοιμάζεσθε τοι-"χαρῆ, ἄτως τὰς ψυχὰς a ἠυτρεπισμένοι ὡς αὔριον "ἅμ' ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις.

γ. Καὶ ὁ μὲν Ιεδας ταῦτα ωβιβαρσιῶν τὸ στρατὸν b ἔλεγε. τ ὖ πολεμίων πεμψάντων Γοργίαν μῦ πεν-τακισχιλίων πεζῶν ἃ χιλίων ἱππέων, ὅπως διὰ τ νυκτὸς ὑπιπτεύσῃ τῷ Ιεδᾳ, καὶ τοὺς τοῦτο ὁδηγοὺς ἔχονλας αὐτοῦ τινας τ πεφυγότων Ιεδαίων, αἰσθόμενος ὁ ὖ Ματταθίου παῖς, ἔγνω ἃ αὐτὸς τοῖς ἐν τῇ παρεμβολῇ τ πολεμίων ὑπιπτεῖν, καὶ ταῦτα διηρημένης αὐτῶν τ δυνάμεως. καθ' ὥραν ἂν δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ὑπὲ ὖ στρατοπέδου, δι' ὅλης d ὠδεν τ νυκτὸς ὑπὲ τοὺς ἐν e Εμμαοῦς τ πολεμίους. ὀχ ὁρῶν δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑπονοήσας ἀναχωρηκέναι αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, πορευθεὶς ἔγνω ζητῆν ὅπου ποτ' εἶεν. ὡβὶ ὖ τ ὄρθρου ὑπεφάνειαν τοῖς ἐν Εμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ιεδας μῦ τριχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄριστα πεφραγμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, ωβοτρεψάμενος f τοὺς Ιεδαίους, ὡς ἃ γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι g δέοι, καὶ τὸ θεῖον ἤδη ποτ ἃ τοῖς οὕτως ἔχουσι τὸ κῦ τ πλήθονων ἃ ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀγασάμενον αὐτοὺς τ ἀνδρείας, σκέλλυσι σημῆναι τοὺς σαλπιγκτάς. h ὑπιπεσὼν ὖ ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις, καὶ συνταράξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ παράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνθισταμένους, τοὺς ὖ λοιποὺς διώκων ἦλθεν i μέχρι k Γαδάρων, καὶ τ πεδίων τ l Ιδουμαίας καὶ m Αζώτου ἃ n Ιαμνείας. ἔπεσον ὖ αὐτῶν ὡς ὡβὶ τρισχι-

batque ut ſpem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio ſupplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes, ad eum hoc modo exorandum ut vires illis contra hoſtes ſuppeditaret. Diſtributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimiſſis novis maritis, quique poſſeſſiones nuper acquiſiverant, ne illis fruendi deſiderio vitæ amantes timidius dimicarent, poſthæc milites ſuos ad pugnam excitat hujuſmodi oratione. "Non "aliud quidem tempus, ô ſocii, magis neceſſa-"rium vobis relictum eſt ad fortitudinem & pe-"riculorum contemptum, quam quod in mani-"bus habetis. Nunc enim fortiter dimicantibus "licet libertatem aſſequi, quæ ſuapte natura o-"mnibus deſiderabilis, nobis adhuc deſiderabilior "eſſe contigit, inde poteſtatem habituris Deum "*rite* colendi. Quaſi itaque res veſtræ in eo eſ-"ſent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam bea-"tam felicemque renovetis (ex legibus ſcilicet "patriaque conſuetudine inſtitutam) vel turpiſſi-"ma patiamini, & cum omni ſtirpe veſtra perea-"tis, minus ſtrenue voſmet in pugna gerentes, "cum hac cogitatione inite prælium. Et quidem "vobis, etiamſi non pugnetis, moriendum eſſe "exiſtimantes, perſuaſique præter tanta præmia, "libertatem, patriam, leges, pietatem, vos æter-"nam manere gloriam, vos igitur accingite, ita "animis parati ac ſi cras prima luce cum hoſtibus "congreſſuri.

Cum hoſtibus congreſſurus ſuos oratione confirmat. 1 Maccab. c. 4.

4. Et iſta quidem Judas, ut ſuis militibus animos adderet, verba faciebat. At hoſtes Gorgiam miſerunt cum quinque peditum millibus & mille delectis equitibus, ut noctu Judæorum caſtra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipſe etiam ſtatuit in hoſtes caſtra tenentes impetum facere, îdque *magis* quod diviſæ eſſent illorum copiæ. Cœna itaque tempeſtive ſumpta, multiſque in caſtris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hoſtes qui circa Emmauntem conſederant. Gorgias autem cum hoſtium neminem in caſtris offendiſſet, eoſque ſuſpicaretur metu ceſſiſſe & in montes ſeſe abdidiſſe, *inde* profectus ſtatuit ubinam eſſent quærere. At Juda ſub diluculum in hoſtium, qui ad Emmauntem erant, conſpectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidiſſet hoſtes valide loricatos periteque admodum caſtra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita ſe habentes fecerit ſuperarare multitudinem majorem armatamque, eorum fortitudine mirifice delectatus; juſſit tubicines ſigna dare. Hoſtes diende ex improviſo adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *ſibi* reſiſtentes occidit, reliquos vero perſequutus eſt uſque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Cecidêrunt autem il-

Judas ſtratagemate hoſtes ſuperat. 1 Maccab. c. 4.

p Ικετείας] *L. B.* ἱκετείας.

* *Conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes,*] Sc. *Deus.* At malim *conſueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

q Τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις] Vid. 1 Macc. III. v. 56. SPANH.

r Παρορμᾷ λόγοις] Παρώρμα *Hen.*

s Ὑμῖν οὖν ἄλλος ἀναγκαιότερος ἢ παρόντος,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἡμῖν in *Editis Aliisque.*

t Καταλέλειπται.] *L. B.* καταλείπεται.

v Ἀγωνισαμένοις] Ἀγωνισαμένους *Hen.*

x Ὑπ' ἐξουσίας] Ὑπὲρ ἐξουσίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ταῦτα ἀπολαβεῖν,] Ταῦτα τε ἀπολαβεῖν *Hen.* ἀπολαβεῖν perperam in *Editis.*

z Ἀπολειφθῆναι,] Ὑπολειφθῆναι *Hen.* ἀπολειφθῆναι perperam in *Editis.*

a Ὑπάρξειν ἡγούμενοι·] Ὑπάρξειν *Hen.*

b Ἠυτρεπισμένοι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* cæteris deëſt vox ἠυτρεπισμένοι.

c Ἔλεγε.] *L. B.* ἔλεξε.

d Ὠδεν τ νυκτὸς] Ita *Hen.* ἄδδοτε in *reliquis.*

e Εμμαοῦς τ πολεμίους.] Εμμαοῦ *Busb.* Εμμαοῦ *Hen.*

f Τοὺς Ιεδαίους,] Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris.

g Δέοι,] *L. B.* δεῖ.

h Ἐπιπεσὼν ὖ ἀπροσδοκήτως] Εἶτα ἐμπεσὼν ἀπροσδοκ. *Busb.* ὕστερ' ἐμπεσὼν *Hen.*

i Μέχρι] Αχρι Γαζαρῶν *Busb.* ἄχρι Γαζάρων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Palæſtina S.* p. 679.

k Γαδάρων,] Γαζαρῶν in aliis MSS. SPANH.

l Ἰδουμαίας] Ιεδαίας malit *Relandus*, tam hîc loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. HUDS. Confer Relandi Palæſtinam p. 68. 371. 598. 606. 759. 825. HAV.

m Αζώτου] Ασσαρημωθ. 1 Macc. IV. 15. SPANH.

n Ιαμνείας.] Ιαμνίας *Hen.* & 2 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833.

o Τῶ-

illorum quasi ad tria millia. Judas vero suos milites hortatus est, ut spolia non concupiscerent: adhuc enim illis superesse certamen & prælium cum Gorgia ejusque exercitu. illis autem debellatis tum securos spolia lecturos esse dicebat, ut qui hoc solum faciendum haberent, & nihil aliud exspectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani *è monte* eminentes prospiciunt exercitum, quem in castris reliquerunt, fusum fugatumque, & castra incensa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conspiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi ista ita se habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipsi etiam territi in fugam versi sunt. Judas vero, quasi devictis absque pugna Gorgianis militibus, reversus, spolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum se recepit, lætus laudansque Deum ob res prospere gestas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 *Maccab.* c. 4.

Lysias bellum redintegrare parat. 1 *Maccab.* c. 4.

§. Lysias autem, clade illorum qui missi erant confusus, sequenti anno contractis delectorum hominum millibus sexaginta, & equitum quinque millibus assumptis, impetum in Judæam fecit; &, cum montana ascendisset, apud Bethsura Judææ vicum castra posuit. *Illi* obviam profectus est Judas cum decem *hominum* millibus; animadversaque hostium multitudine, Deum precatus ut sibi auxilio esset, præcursores hostium aggreditur, illosque superat; cumque ex iis ad quinque millia cecidissent, reliquis terrorem incussit. Lysias scilicet secum reputans quo animo essent Judæi, ad moriendum quidem parati, nisi cum libertate vitam agere liceret; eorumque desperationem, ut vim *insuperabilem* veritus, collectis quæ supererant copiis Antiochiam reversus est: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impressionem facere.

Judas cum Lysiæ exercitu inferior pugnaturus, Deum implorat. 1 *Maccab.* c. 4.

Judas, hostibus toties profligatis, ad fanum lustrandum se confert. 1 *Maccab.* c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, post tot victorias eis à Deo concessas, Hierosolyma ascendere, & templum purificare, atque consuetas hostias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hierosolyma accessit, & fanum desertum inveniebat, & portas exustas, & sponte enata in templo ob solitudinem virgulta, lamentari cum suis cœpit, templi spectaculo confusus. Deinde quibusdam è suis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui custodiebant arcem oppugnarent, donec ipse fanum lustrasset. Cum autem illud summa cura repurgasset, *ei* intulit nova vasa, candelabrum, mensam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad ostia vela appendit, foresque ipsas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro accisis, exstruxit. Vigesima autem & quinta die mensis

λίας. Ιούδας ὁ τ μὲν σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τὰς αὐτὰ γραπώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα & μάχλω εἶναι πρὸς Γοργίαν & τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατησαντας ὧν & τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγε, ° τὸν μόνον ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἔτι δ' αὐτὰ λαλοῦντος τοῦτο πρὸς τὰς γραπώτας, P ὑπερκύψαντες οἱ τ Γοργίου τὴν μὲν γραπὰν, ἣν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι τεταραγμένην, τὸ δ' γρατόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόρρωθεν οὔσι & συμβεβηκότος δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν ταῦθ' ἅπαντα ἔγνωσαν ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, καὶ τοὺς μὴ Ιούδα πρὸς παράταξιν ἑτοίμους κατανόησαν, & αὐτοὶ δεισαντες εἰς Φυγὴν ἐτράπησαν. ὁ δ' Ιούδας, ὡς ἀμαχητὶ q τῶν Γοργίου γραπωτῶν ἡττημένων, r ἀποστρέψας s ἀνῃρεῖτο τὰ σκῦλα· πολὺν δὴ καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ ὑάκινθον λαβών, εἰς τὴν οἰκείαν t ὑπέστρεψε, χαίρων, καὶ ὑμνῶν τ Θεὸν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις. ἀ μικρὰ γὰρ αὐτοῖς ἡ νίκη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν συνεβάλετο.

ε'. Λυσίας δ' συγχυθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν ἐκπεμφθέντων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων συναθροίσας ἓξ, καὶ πεντακισχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐνέβαλεν εἰς τὴν u Ιουδαίαν· καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐν x Βεθσούροις κώμῃ τῆς Ιουδαίας ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπαντᾷ δὲ μετὰ μυρίων Ιούδας· καὶ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, y σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν δίξάμενος, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, νικᾷ τούτους, καὶ φονεύσας αὐτῶν ὡς πεντακισχιλίους, τοῖς λοιποῖς ἐπιφορὰν. ἀμέλει κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ιουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι πολεμεῖν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλεύθεροι, καὶ δείσας αὐτῶν τὴν z ἀπόγνωσιν ὡς a ἰσχύν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν· καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ξενολογῶν, καὶ παρασκευαζόμενος μείζονα στρατὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν.

ς'. Τοσαυτάκις δὲ ἡττημένων ὑπὸ τ Αντιόχου & βασιλέως στρατηγῶν, ὁ Ιούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μὴ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀναβαίνειν δεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ ναὸν καθαίρειν, καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς δ' παρόντος & πλήθους εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ ναὸν ἔρημον εὗρε, καὶ καταπεπρησμένας τὰς πύλας, καὶ φυτὰ ἀφ' τὴν ἐρημίαν αὐτόματα ἐν τῷ ἱερῷ b βεβλαστηκότα, θρηνεῖν ἤρξατο μὴ τ ἰδίων, ἀλλὰ τὴν ὄψιν & ναὸ συγχυθείς. ἀπιλεξάμενος δέ τινας τ αὐτὰ στρατιωτῶν, προστάξας τούτοις ἐκπολεμῆσαι c τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας, ἄχρι ἂν αὐτὸς d τ ναὸν ἁγνίσῃ. καθάρας δ' ἀπιμελῶς αὐτὸν, e εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν, f ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, g ἀπήρτησε δὲ & τ εἰσιτήρια τ θυρῶν, καὶ τὰς θύρας αὐτὰς ἐπέθηκε. καθελὼν δὲ & τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, h ἃ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ δὲ & εἰκάδι & [1] Χασ-

° Τοῦτο μόνον ἔχοντας,] Ita *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.* jubebat quoque ita vel μηδένα scribere *Cocceius*) τοῦτον in *Editis Aliisque*, quo admisso μηδένα ἕτερον reponendum censeo.

P Υπερκύψαντες] Εκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. HUDS. Μέρος τι ἀκυπτῶν ἐκ & ὄρους 1 Macc. IV. v. 19 SPANH.

q Τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἡττημένων,] Τῶν μὲν Γοργίου *Hen.*

r Αποστρέψας] Υποστρέψας *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.*

s Ανῃρεῖτο τὰ σκῦλα·] Sic *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* ἀνῃρεῖ) perperam in *Editis*. Si quis ἀναιρεῖ) malit, per me licet.

t Υπέστρεψε, χαίρων,] Υπέστρεψε χάριν, χαίρων *Hen.* & *Lugd. Bat.*

u Ιουδαίαν·] Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ιδουμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 29 Verum cum munimentum fuerit Judæorum καὶ φρούριον τ Ιδουμαίας (ut 1 *Macc.* c. 4. v. 61. 2 *Macc.* c. 13. v. 19.) & urbs sita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adscribi potest tam Idumææ quam Judææ.

x Βεθσούροις κώμῃ] Βαθούροις *Hen.* Βαιθσούροις 1 *Macc.* 4. 29. & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 658. HUDS. Conf. ἄλλως. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

y Συμμαχον ἕξειν τ Θεὸν] Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἕξειν *Hen.* HUDS. Ἐπ' αὐτὰ *L. B.* quod forsan non est contemnendum. HAV.

z Απόγνωσιν] Conf. supr. lib. 11. c. 3. §. ..... τὴν ἀπόγνωσιν & τόλμαν &c. ἀπόγνωσις, ἀπελπισία *Hesychius*, malè ibi ἀπελπία, quod jam viderunt alii: hîc *desperationem* dicit. SPANH.

a Ισχὺν,] Ισχυρὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Μετὰ παντὸς & πλήθους] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Busb.* μεταστὰν & πλῆθος perperam in *Editis*.

c Βεβλαστηκότα,] Αναβεβλαστηκότα *Hen.* & *Busb.*

d Τίνας τὴν ἄκραν φυλάττοντας] *Lugd. Bat.* τὰς. Rectior tamen videtur *vulg.* lectio, opponitur enim mox ἄκρα. HAV.

e Τὸν ναὸν ἁγνίσειε.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ ναὸν αὐτῶν ἁγνίσαι in *Editis*.

f Εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη,] Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσεκόμισε καὶ καινὰ σκ. in *Editis*.

g Εκ χρυσοῦ πεποιημένα,] Ex ligno fuisse hunc lychnuchum in Gemara legitur; ex sententia nempe R. Josè. REL.

h Ἃ κήρτησε] *L. B.* ἀκρατῶν.

i Περιστόματα τ θυρῶν,] Εκτείσματα *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* HUDS. Vela januarum ἐπιστόματα, non πάρκιτσματα. REL.

k Οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου] *L. B.* λελαξευμένων ὑπὸ σιδήρου.

[1] Χασ-

[l] Χασλεὺ μηνὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Απελλαῖον καλοῦσι, ἧψάν τε φῶτα ἐπὶ τῶν λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἄρτους [m] ἐπὶ τὴν τραπέζαν [n] ἐπέθηκαν, καὶ ὁλοκαύτωσαν ἐπὶ τοῦ καινοῦ θυσιαστηρίου. ἔτυχε δὴ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γίνεσθαι καθ' ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μὴ ἔτη τρία. τοῦτο γὰρ ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ' Αντιόχου ἀφεθῆναι τοιοῦτον ἔτεσι συνέβη τελοῦσιν· ἔτει γὰρ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταύτην τὴν ναὸν ἐγήνετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Απελλαίου [o] μηνὸς, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ. ἀνενεώθη δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Απελλαίου μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τοῦτο δ' ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλου προφητείαν, τρὶς [p] τετρακοσίοις καὶ ὀκτὼ γεγονόσιν ἔτων. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτόν.

ζ Εὐωρίαζε δὲ Ιούδας μετὰ τῶν πολιτῶν ἀνάκτησιν τοῦ τε ναὸν θυσίας ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἶδος, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν καὶ λαμπραῖς τὰ θυσίας καλλωπίσας αὐτὸς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [q] τιμῶν, αὐτὸς δὲ τέρπων. τοσαύτη δὲ ἐχρήσατο τῇ τοῦ ναοῦ ἀνανεώσιν τε ἐθῶν ἡδονῇ, μὴ χρόνον πολὺν ἀπροσδοκήτως εἰς ἐξουσίαν γεγόμενοι τῆς θρησκείας, [r] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ' αὐτὸς, ἑορτάζειν τοῦ ἀνάκτησιν τοῦ τοῦ ναοῦ ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [s] μέχρι δεῦρο. τοῦ ἑορτοῦ ἄγομεν καλοῦντες αὐτοῦ [t] φῶτα· ὃν δ' παρ' ἐλπίδας οἶμαι τοῦτο ἡμῖν φανῆναι τοῦ ἐξουσίαν, τοῦ προσηγορίαν θέμενοι τῇ ἑορτῇ. τὴν δὲ ὃν κύκλῳ τοῦ πόλιν, καὶ τοὺς τοῦ προβόλους τῶν πολεμίων πύργους οἰκοδομησάμενος ὑψηλοὺς, φύλακας ὃν αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ [v] τοῦ Βεθσοῦραν δὲ πόλιν ὠχύρωσεν, ὅπως ἀντὶ φρουρίου αὐτῇ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθαι.

Chasleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram suffitum fecerunt, panes mensæ imposuerunt, solidaque sacrificia super novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta sunt, qua triennio elapso mutata est eorum religio in profanam impuramque consuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho desolatum eo in statu tribus annis permanserit. nam anno centesimo quadragesimo quinto ita templo contigerunt, vigesima & quinta die Apellæi mensis, Olympiade supra centesimam quinta & trigesima. Instauratum vero erat eadem die, quinta & vigesima Apellæi mensis, octavo & quadragesimo & centesimo anno, Olympiade vero centesima & quinquagesima quarta. Accidit autem ut templi desolatio fieret secundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. ostendit enim ipsum à Macedonibus eversum iri.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies instaurationem sacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, sed magnificis splendidisque sacrificiis eos excipiens, hymnis etiam & psalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum restitutione, libertate religionis post multum temporis inexspectato recuperata, ut legem posteris fecerint, quotannis solennes agere dies octo ob res templi restitutas: & ex eo tempore in hodiernum usque diem celebramus id solenne quod dicitur Lumina. hac festivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex insperato affulserit *agendi* potestas. Cum autem urbi mœnia circumdedisset, turresque altas ædificasset contra hostium incursus, custodias in eis imposuit, urbemque Bethsuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, si quando ab hostibus in necessitatem adactus esset.

Judæorum lætitia ob sacrorum instaurationem. 1 *Maccab.* c. 4.

Luminum festum institutum. 1 *Maccab.* c. 4.

ΚΕΦ. η'.

Ως Ιούδας τὰ περιξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίων καὶ Πτολεμαέων ἐκράτησεν· καὶ ὡς Ιούδας τὸν Τιμόθεον νικηθέντα φεύγειν ἠνάγκασε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τοῦ Ιωσήπου καὶ Αζαρίου πταίσαντος.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas subegit, & Simon Tyrios & Ptolemæos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa gessit post Josephi & Azariæ cladem.

Τούτων δὲ οὕτω γενομένων, τὰ περιξ ἔθνη πρὸς τοῦ ἀναζωπύρησιν καὶ τοῦ ἰσχὺν τῶν Ιουδαίων χαλεπῶς διακείμενα, πολλὰς ἐπισωρισάμενα διέφθειρεν, ἐνέδραις καὶ ἐπιβουλαῖς [x] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτοις πολέμους συνεχεῖς [y] ἐκφέρων Ιούδας, ἐπεῖχεν αὐτοὺς τῶν καταδρομῶν, καὶ ὧν ἐποίουν [z] κακῶς τοῖς Ιουδαίοις, ἐπέρασε. καὶ τοὺς [a] Ησαῦ υἱοὺς Ιδουμαίους κατ' [b] Ακραβατήνην

Judas Idumæos ulciscitur & Baanenses & Ammanitas. 1 *Maccab.* c. 5.

His ita gestis, finitimæ gentes, Judæorum vires exsuscitatas recreatasque ægre admodum ferentes, conspiratione facta multos occiderunt, insidiis doliisque eos in potestatem suam redigentes. Cum istis Judas assidue bellum gerens, conabatur eos ab incursibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Esavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & depræ-datus

[l] Χασλεὺ μηνὸς,] Ex præced. c. 5. § 4. Χασλεὺ μηνὸς rescripsi. Χασλαὶμ in *Editis Aliisque.* Χασιλεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τεβεθ μηνὸς *Hen.* HUDS. Conf. sup. c. 5. §. 4. SPANH.

[m] Επὶ τὴν τράπεζαν] Gen. ἐπὶ negligit.

[n] Επέθηκαν,] Επέθεσαν *Busb.* ἔθεσαν *Hen.*

[o] Μηνὸς, —— ἔτει,] Ita *Hen. Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ολυμπιάδι ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τετάρτῳ. τοῦτο δὲ ἐρήμωσιν &c. *Basil.* μηνὸς, ἡ κάθαρσις δ' ἐγένετο η. κ. ρ. καὶ μ'. ἔτει, Ολυμπιάδι ρ'. καὶ ν'. καὶ δ'. τοῦτο δ' ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Isagog.* p. 294. & *Vossium* in *Chronol. S.* p. 152.

[p] Τετρακοσίοις καὶ ὀκτὼ] *Gen. v'. καὶ η'.* Sed *Lugd. Bat.* τετρακοσίων scripturæ vitio. Vetus quoque *quadringentos & octo.* HAV.

[q] Τιμῶν,] Ετίμων, αὐτὸς δ' ἔτερπον *Hen.* ἐτίμα, καὶ αὐτὸς ἔτερπεν *Busb.* ἐτίμα, καὶ ἑαυτὸς ἔτερπον legisse videtur *Epiphan.*

[r] Ως νόμον θεῖναι] Καὶ νόμον ἔθεντο *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[s] Μέχρι δεῦρο,] Μέχρι δὲ τοῦδεῦρο *Hen.* (μέχρι δὲ δεῦρο *L. B.*)

[t] Φῶτα·] Vocabatur (ut inquit *Grotius* ad *Joann.* c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc festo & festo Sortium agitur, traditum est. Videsis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. HUDS. Festum annuum restaurati à Maccabæo Templi indictum, quod Φῶτα vocarunt, Judæi 1 *Macc.* IV. v. 59. ἡμέραν ἐγκαινισμοῦ· *Hebr.* חנוכה & Gr. Λυχνοκαΐα vid. Joseph. ἀρχ. lib. XI. c. 4. §. 7. & *Scalig.* de Emend. p 435. Item Contra Apion. lib. 2. §. 9. & 39. λυχνοκαΐαν apud Judæos frequentes. De cultu ἐβδομαδικῷ, de quo ibi vide Selden. de Jur. Græc. & Hebr. SPANH. Festum luminum. At חנוכה nomen est, quod & olim & nunc huic festo datur. Id φῶτα non notat, sed ἐγκαίνια. Forsan tunc quoque ab usu lucernarum plurimarum, quibus hoc festum celebrant, nomen gessit. Cetera quod putet Josephus lumine illo designari lumen libertatis, quod iis insperato affulsit, non existimem. Solebant Judæi lumina in signum lætitiæ, uti & aliæ gentes, accendere: & in festo tabernaculorum, ad cujus imitationem hos dies octo celebrarunt, thyrsos quoque manibus gestantes (uti notatur 2 Hasmon. 10. 6. 7.) notum est quales delicias fecerint lychnis noctu accensis; sic ut inde potius hanc λυχνοκαΐαν repetendam crediderim. REL.

[v] Βεθσοῦραν δὲ πόλιν] Βεθσοῦραν *Hen.* Vide *Annott.* ad præced. §. 5. HUDS. Conf. alias. lib. 1 c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα.] Αὐτῶν κρατήσεις εἰσάπαξ *Hen.* (*L. B.*) *Busb.* & C.

[y] Εκφέρων Ιούδας,] Εκφερεῖν ὁ Ιούδας *Hen.* & *Busb.*

[z] Κακῶς τοῖς Ιουδαίοις ἐποίουν.] Κακῶν *Hen. Busb.* & C.

[a] Ησαύ] Ita C. & *Vet. Interpr.* Ησαῦ υἱοὺς καὶ Ιδουμαίους *Hen.* Ησαῦ δὲ υἱοὺς Ιδουμαίους in *Editis.*

[b] Ακραβατηνήν] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C. Ακραβατηνὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5, 3. & Ακραβατηνὴν in *MS. Collegii Novi.* Ακραβατηνὴν in *Editis.* Forsan Ακραβατηνήν legendum. Vide *Relandum*

datus est: porro & Baani filios, qui *per vias* insidiati sunt Judæis, conclusos *in* turribus admoto exercitu obsidebat, turresque illorum incendebat, hominesque *ferro* trucidabat. Postea inde progressus in Ammanitas, validam manum numerosumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductisque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incensa, in Judæam reversus est. Cum autem vicinæ gentes intellexissent ipsum revertisse, coëunt in Galaaditin adversus Judæos, qui in ipsorum finibus degebant. At illi in Dathema castellum fuga elapsi, missis ad Judam nunciis ei significabant, Timotheum festinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc istæ recitabantur epistolæ, cum *ecce* adsunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes convenisse Ptolemæeos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judei à Juda per literas auxilium petunt. 1 Maccab. c. 5.

XII. 2. Judas igitur, cum cogitasset quid fieri oporteret ad utrasque quæ *sibi* nunciatæ erant necessitates sublevandas, Simoni quidem fratri suo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defensum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipse vero assumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus est. Josephum autem Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præessent, reliquit, cum præcepto ut diligenter custodirent Judæam, & cum nemine ante ipsius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, postquam in Galilæam venit, congressus est cum hostibus, eosque terga vertere coëgit; & fugientes persequutus usque ad portas Ptolemaïdis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum spolia sustulisset, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum sarcinulas abducens, domum se recepit.

Id negotii Simoni dat ut Judeorum hostes ulcisceretur. 1 Maccab. c. 5. Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiscitur. 1 Maccab. c. 5. Simon in Galilæa vincit hostes. 1 Maccab. c. 5.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emensi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narrassent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multosque illorum malis conflictari, compulsos in castella & oppida Galaaditidis, atque eum monuissent ut properaret ire adversus alienigenas, summaque ope niteretur populares suos ab illis vindicare, *iis* obsequutus iter per solitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethsuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos conclusos esse contigit, Timotheo cum copiis suis locum obsidente, prima luce eò pervenit. Cum-

Nabatæi Judæ opem implorant.

γλω ὀπιπεσών, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτεινε & ἐσκύλευσε. συγκλείσας ᾗ & τὰς ἰδίας [c] Βαάνης λοχῶντας τὰς Ιουδαίους, ἐξεκαθίσας ἐπολιόρκει, καὶ τὰς τε πύργους αὐτῶν ἐνεπίμπρα, καὶ [d] τὰς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ὀπὶ τὰς Αμμανίτας [e] ὁρμήσας, δυνάμιν μεγάλην & πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [f] καὶ τούτους χειρωσάμενος, τὴν [g] Ιαζωρον [h] ἐξεῖρε πόλιν· καὶ τὰς τε γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, καὶ τὴν πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τὴν Ιουδαίαν [i] ἀνέστρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ γεγενημένα τῶν ἐθνῶν [k] ἀναστρατεύσαντα, συναθροίζεται εἰς τὴν [l] Γαλααδίτιν ὀπὶ τοὺς ἐν τοῖς [m] ὁρίοις αὐτῶν Ιουδαίους. οἱ ᾗ [n] καταφυγόντες εἰς [o] Δάθεμα τὸ Φρούριον, πέμψαντες πρὸς Ιούδαν, ἐδήλουν αὐτῷ, ὅτι λαβεῖν ἐπεύδακεν ὁ Τιμόθεος τὸ χωρίον εἰς ὃ συνεπεφεύγεσαν. ἀναγνωσκομένων ᾗ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, καὶ ἡ Γαλιλαίας ἄγγελοι παρεγένοντο σημαίνοντες ὅτι συνηθροίσθησαν ἐκ Πτολεμαΐδος & Τύρου & Σιδῶνος, [p] καὶ τῆς ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.

β'. Πρὸς οὖν ἀμφοτέρας τὰς τῶν ἠγγελμένων χρείας σκεψάμενος ὁ Ιούδας ὁ, τι χρὴ ποιεῖν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν παρεστάξεν ὡς τρισχιλίους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ιουδαίοις. αὐτὸς ᾗ καὶ Ιωνάθης ὁ ἔτερος ἀδελφὸς μετὰ τρακοσίων ὀκτακισχιλίων [q] ὥρμησαν εἰς τὴν Γαλααδίτιν. [r] κατέλιπεν ᾗ, ὅτι τῶν ὑπολοίπων τὴν δυνάμεως, Ιωσηπόν τε τὸν τοῦ Ζαχαρίου καὶ Αζαρίαν, παραστήσας αὐτοῖς Φυλάττειν ὀπιμελῶς τὴν Ιουδαίαν, καὶ συνάπτειν πόλεμον πρὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων παραγενόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἔτρεψε, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτεινεν αὐτῶν ὡς τρισχιλίους. καὶ τὰ τε σκύλα λαβὼν τῶν ἀνῃρημένων, καὶ τοὺς ᾐχμαλωτισμένους ὑπ' αὐτῶν Ιουδαίους, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

γ'. Ιούδας ᾗ ὁ Μακκαβαῖος & ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ιωνάθης, διαβάντες τὸν Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ὁδὸν ἀπ' αὐτοῦ τριῶν ἀνύσαντες ἡμερῶν, [s] τοῖς Ναβαταίοις εἰρηνικῶς ὑπαντῶσι προσετυγχάνουσιν. ὧν διηγησαμένων τὰ περὶ τοὺς ἐν Γαλααδίτιδι, ὡς πολλοὶ κακοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς Φρουρίοις [t] ἀπειλημμένοι & τοῖς πόλεσι τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ παρῃνεσάντων αὐτῷ σπεύδειν ὀπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τοὺς ὁμοεθνεῖς, προθεὶς ὑπαντέστρεψεν εἰς τὴν ἔρημον· καὶ προσπεσὼν πρώτοις τοῖς τὴν [v] Βοσορὰν κατοικοῦσι, καὶ λαβὼν αὐτὴν, [x] κατασκαλὼν πᾶν τὸ ἄρρεν καὶ μάχεσθαι δυνάμενον διέφθειρε, καὶ τὴν πόλιν ὑφῆψεν. ὀπτωμένης ᾗ νυκτὸς, ἀπ' ἄτου ἐπέσχεν, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ὀπὶ τὸ Φρούριον, ἔνθα τοὺς Ιουδαίους ἐγκεκλεῖσθαι συνέβαινε, προσκαθεζομένου τὸ χωρίον Τιμοθέου μετὰ δυνάμεως, ἑωθεν

landum in *Palæstina S.* p. 176. & 191. HUDS. Ακραβατίνη 1 Macc. v, 3. Ακραβατινὴ & MS. Big. Ακραβατίνη ἄλλως. lib. 11. c. 12. §. 4. Big. *Ox.* & cap. 20. §. 4. & lib. 4. c. 9. §. 3. ubi *Gen.* Ακραιβατινῆ· & c. 22. §. 2. Ακραβατινῶν. SPANH.

c Βαάνης λοχῶντας τὰς Ιουδαίους,] Σαλαάνης *Hen.* & C. Βαιάνης juxta 1 *Maccab.* c. 5. v. 4.

d Τὰς ἄνδρας διέφθειρεν.] Τὰς ἄνδρας αὐτῶν διέφθειρεν *Hen.* & C.

e Ορμήσας,] Εξέρμητε *Hen.* & *C.*

f Καὶ τούτους χειρωσάμενος,] Χειρωσάμενος ᾗ καὶ τούτους *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Ιαζωρὸν] Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 5. v. 8.

h Ἐξεῖρε πόλιν·] Ἐξαιρεῖ *Hen.* (*L. B.*) & C.

i Ἀνέστρεψε.] Ὑπέστρεψεν *Hen.* & C.

k Ἀναστρατεύσαντα,] Ἀναστρέφουσα *Hen.* & C.

l Γαλααδίτιν] Γαλαδιτὶν *Hen.*

m Ὁρίοις] Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 9. (ὅρεσι *L. B.*) ὀρείοις in *Editis.* HUDS. Ὀρείοις est montanis: at interpres ὁρίοις finitimis legisse videtur. REL.

n Καταφυγόντες] Καταφεύγοντες *Hen.* & *Epiphan.*

o Δάθεμα τὸ Φρούριον,] Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Διάθεμα *Hen.* & *C.* HUDS. Διαθέμα τὸ ὀχύρωμα 1 Maccab v. 10. SPANH.

p Καὶ τῆς ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.] Τῆς τε ἀλλοφύλων Γαλιλαίας malit *Schotanus.* Πόσης Γαλιλαίας ἀλλοφύλων 1 *Macc.* c. 5. v. 15. καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Γαλιλαίας *Hen.* (*L. B.*) *C.* & *Epiphan.*

q Ὥρμησαν εἰς τὴν Γαλααδίτιν.] Ὥρμησεν *C.* & *Vet. Interp.*

r Κατέλιπεν ᾗ] Κατέλειπεν C.

s Τοῖς Ναβαταίοις] Ναβαταίας Αρεθας infr. lib. 13. c. 1. §. 2. SPANH.

t Ἀπειλημμένοι] Συνειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* ἀπειλημμένοι legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod multi ex iis tribularentur.*

v Βοσορὰν] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 26. (*L. B.* Βοσόρων) Βοσορὰ juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis *Baraſa*, ut & in *vulgata* versione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσορὰ distinguitur à Βοσὲ urbe Gileaditide ab ipso *Josepho* & *Scripture* lib. 1. *Maccab.* sic ut Βοσὲ possit haberi eadem atque בצר in tribu *Ruben*, & Βοσορὰ pro *Bostris. Relandus* in *Palæst.* p. 665. בצרה significat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx inversis literis Βύρσα Græcis; ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Ejaias* c. 34. v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidis, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24. illa in 2 *Maccab.* & *Josepho* Βοσσόρα dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βόσορ, hæc veto Βοσὲ tam 1 *Macc.* quam *Josepho.* *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26 HUDS. Βοσὲ 1 Macc. v. 28. supra lib. 4. c. 7. §. 4. βόσορα μὲν, ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Αραβίας· SPANH.

x Κατασκαλὼν] Κατασκάψων *Hen.* & *L. B.*

Ετ

γεν [y] ἐπ' αὐτὸ προήγινε). καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς τείχεσι [z] προσβεβληκότας τὰς μηχανήματα, καὶ τοὺς μὲν κλίμακας ὡς ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτά, τοὺς δὲ μηχανήματα προσφέροντας, κελεύσας τὰ σαλπιγκτὰ [a] σημαίνειν, καὶ παρορμήσας τοὺς στρατιώτας [b] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ἀκινδυνεῦσαι προθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸ στράτευμα ἐπιπίπτει καὶ νώτῳ τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ τὸν Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖος εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ ἐν τοῖς πολέμοις δυτυχίας εἰληφότες, [c] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐφεπόμενος δὲ μετὰ στρατεύματος ὁ Ἰούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [d] εἰς ὀκτακισχιλίους. ἐπενεύσας δὲ εἰς [e] Μάλλου πόλιν [f] ὕστερον λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαμβάνει καὶ τοῦτον· καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας ἅπαντας ἀποκτείνει, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [g] ἐμπιμπρησιν. ἄρας δὲ ἐκεῖθεν, τὴν τε [h] Χάσφωμα, καὶ [i] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καθαιρεῖται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ πολλῷ Τιμόθεος δυνάμιν μεγάλην προσκαλεσάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε πρὸς Ἀραβίων τινὰς μισθῷ πείσας αὐτῷ συστρατεύειν, ἦκεν ἄγων τὴν στρατιὰν πέραν [k] τοῦ χειμάρρου [l] Ραφῶν ἀντικρύς. πόλις δὲ ἦν αὕτη. καὶ παρεκελεύετο τοῖς στρατιώταις, εἰ συμβάλοιεν εἰς μάχην τοῖς Ἰουδαίοις, προθύμως ἀγωνίζεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸ χείμαρρον. διαβάντων γὰρ ἦτταν αὐτοῖς προὔλεγεν. Ἰούδας δὲ ἀκούσας παρεσκευάσθη τὸν Τιμόθεον πρὸς μάχην, ἀναλαβὼν [m] πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔστειλεν ὅπως τὸ πολέμιον, καὶ περαιωσάμενος τὸ χείμαρρον [n] ἐπιπέσῃ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν [o] ὑπανδάζοντας ἀνέλῃ, τοὺς δὲ εἰς δέος ἐμβαλὼν ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν ἀναγκάσῃ. καί τινες μὲν αὐτῶν διέφυγον· οἱ δὲ εἰς τὸ καλούμενον ἐν [p] Καρναΐν τέμενος συμφυγόντες, ἤλπισαν [q] πύξεσι σωτηρίας. Ἰούδας δὲ τὴν πόλιν [r] καταλαβόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησε, πολλὴ χρησάμενος ἰδέᾳ τῆς ἀπωλείας τῶν πολεμίων.

ε'. Ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ πεναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι Ἰουδαίους μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ τὰ ὑπαρχόντα αὐτοῖς ἀποσκευῆς, οἷός τε ἦν εἰς τὴν [s] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν. ὡς δὲ ἦκεν ἐπί τινα πόλιν [t] Ἐφρὼν ὄνομα, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, καὶ ὅτι ἄλλην αὐτῷ τραπομένῳ βαδίζειν δυνατὸν ἦν, ὅτε ἀναστρέφειν ἤθελεν, πέμψας πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ, παρεκάλει τὰς πύλας ἀνοίξαντας ἐπιδραμεῖν αὐτῷ διὰ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν. τὰς γὰρ πύλας λίθοις ἐμπεφράκεσαν, καὶ τὴν διέξοδον [u] ἀπετέμνοντο. μὴ πειθομένων δὲ τῶν Ἐφραίων, παρορμήσας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ κυκλωσάμενος, ἐπολιόρκει· καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [x] προσκαθίσας, [y] ἐξαιρεῖ τὴν πόλιν, καὶ πᾶν ὅσον ἄρρεν ᾗ

que jam offendissent hostes mœnibus admotos, atque alios scalas ad ea ascendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, jusso tubicine canere, suosque adhortatus milites, ut alacriter sese periculis objicerent pro fratribus & cognatis, divisis trifariam copiis hostes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum esse cognoscentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti essent, è vestigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu suo eos insequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipsam incendit. Illinc autem profectus, & Chasphoma & Bosor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida. *Judas Timotheanis cladem infert. 1 Maccab. c. 5.*

4. Non multo post Timotheus cum magnas coëgisset copias, alioque sibi in auxilium assumpsisset, & Arabibus quibusdam mercede suasisset secum in bellum ire, trans torrentem duxit exercitum, *castraque posuit* ex adverso urbis *Raphôn: & milites hortabatur, ut, si forte prælio congrederentur cum Judæis, alacriter dimicarent, & arcerent eos à transitu torrentis. Si enim transirent, prædicebat fore ut cladem sui acciperent. Judas autem, audito quod Timotheus ad pugnam ineundam esset paratus, copiis suis omnibus assumptis hostem versus ire properavit, trajectoque flumine inimicos adoritur, & quosdam eorum sibi occurrentes peremit; alios vero metu perculsos, abjectis armis, in fugam compulit. atque horum nonnulli *è periculo* evaserunt: quidam vero in fanum, quod erat Carnaï *ita* vocatum, confugientes, se salvos fore *religione loci* sperarunt. At Judas, capto oppido, & ipsos interemit & fanum incendit, hostibus variis modis morte affectis. *Timotheus bellum renovat. 1 Maccab. c. 5. Judas Timotheanos profligat. 1 Maccab. c. 5.*

5. His gestis, cum Galaaditidis Judæos liberosque & uxores omnemque eorum supellectilem coëgisset, in eo erat ut illos in Judæam reduceret. Ubi autem ventum est ad urbem Ephronem nomine, in via positam, & neque sibi potestas erat declinandi in alterutram partem, neque animus retrorsum revertendi, missis ad eos qui in ea erant nunciis, orabat ut portas aperirent, eumque per urbem discedere paterentur. nam & portas lapidibus obstruxerant, & transitum *ei* præciderant. Sed cum Ephronitæ ei noluissent parere, milites suos adhortatus, coronaque facta, urbem obsidebat. Et postquam diem noctemque assederat, urbem expugnat; omnibusque in ea maribus occisis, eaque *Judas Ephronem urbem obsidet & expugnat. 1 Maccab. c. 5.*

---

[y] Ἐπ' αὐτὸ προήγινε).] Ἐπ' αὐτῷ C.

[z] Προσβεβληκότας τὰς πολεμίους,] Ita mallem cum *Bas.* (*L. B.*) & *Hen.* προσβεβληκότας perperam in *Gen. Aliisque.*

[a] Σημαίνειν,] Σημῆναι *Hen.*

[b] Ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν] Ita *Bas. Hen.* & C. ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.*

[c] Εἰς φυγὴν τρέπονται).] Φυγῇ χρῶνται) *Hen.* & *L. B.*

[d] Εἰς ὀκτακισχιλίους.] Illud εἰς omittunt *Genevenses.*

[e] Μάλλου] Μάλλα *Hen.* Μαλφὰ C. in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μάλλου *Josephi* eandem esse credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Μασφὰ, & in *Codd. Alex.* & *NC.* Μασφὰ, & *Ptolemæo* Μαλιάθα. & *Stephano* Μαλσάμ. unde pro ἐν Αλίμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis transpositis ἐν Μαλίοις. HUDS. Μασφὰ 1 Macc. v. 35. SPANH.

[f] Οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων,] Illa ὕστω λεγομένην non agnoscit *Epiphan.*

[g] Ἐμπίμπρησιν.] Sic *Hen.* & C. ἐμπίπρησιν in *Editis.*

[h] Χάσφωμα, καὶ Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις] Χαμοφάλα C. (Καφουαλχὼ *Lugd. Bat.* & in marg. Καφουαλχὼ,) Καθμαχεῖ *Hen.* in *Epiphanii* libris *Castomachi* vel *Casthomachi.* Χαφφὼ 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque semel *Chesbon* habet *Vulgatus Interpres.* HUDS. Χασφὼν, Μαχεδ. Βοσὸρ καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις· 1 Macc. v. 36. SPANH.

[i] Βοσὸρ,] Σοβορὰν, C. transpositis (ut credo) literis pro Βοτορὰν (ita exstat in *L. B.*) sicuti Εκφρὼ pro Χασφὼ habet *NC.*

[k] Τοῦ χειμάρρου] Sic Ραφὼν ἐπὶ πέραν τοῦ χειμάρρου 1 Macc. v. 37. SPANH.

[l] Ραφῶν] *L. B.* ῥαμφῶν.

* Raphôn:] Κατὰ πρόσωπον Ραφὼν ἐπὶ πέραν τοῦ χειμάρρου 1 *Macc.* c. 5. v. 37. *Raphana* urbs Syriæ *Plinio*, l. 5. c. 18. *Ptolemæo* & *Stephano.* Ραμφὼν *Hen.*

[m] Πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Ἁπασαν *Hen.* & C. & mox post τὸ χείμαρρον, ἐμπίπτῃ in *utrisque*, & post τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔστειλεν, & post τὰ ὅπλα φεύγειν, ἠνάγκαζε *Hen.*

[n] Ἐπιπέσῃ τοῖς] *L. B.* ἐμπίπτῃ.

[o] Ὑπανδάζοντας αὐτοὺς,] Ita *MSS.* perperam ὑπανδάζοντας in *Editis.*

[p] Καρναΐν τέμενος] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 43. in *Epiphanii* libris *Grana*, &, literis (ut puto) trajectis, *Crana* pro *Carna.* (ἐγκαρσαΐν *L. B.*) ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ Ατεργατεῖον 2 *Macc.* c. 12. v. 26. Videsis Grotium ad loca ista; & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 598, 621, 696. HUDS. Τὸ τέμενος ἐν Καρναΐν 1 Maccab. v. 44. SPANH.

[q] Τάξεσι σωτηρίας.] Τάξασ *Hen.* & C.

[r] Καταλαβόμενος,] Ita ex *C.* (ut & *L. B.*) *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 24. καταβαλόμενος in *Editis.* HUDS.

[s] Ἰουδαίαν] Ἰουδαίων ἐπαναγαγεῖν διεγνώκει C. quod ferri potest, omissis οἷός τε ἦν. quorum ad ἐξίγνου forsan oræ libri primitus appositum erat.

[t] Ἐφρὼν] Quod *Epiphanii* libri *Ephron* & *Efron* habeant & Ἐφραίων paulo infra *Hen.* (*L. B.* habet Ευφρὼν, sed mox inferius Εμφραίων) ut & Ἐφρὼν 1 *Macc.* c. 5. v. 46. mutavi Εμφρὼν *Editorum* in Ἐφρὼν & mox Εμφραίων in Ἐφραίων. Videsis *Grotium.* HUDS. Ἐφρὼν 1 Macc. v. 46. Εμφρὼν hic etiam *edit. Basil. Rufin.* Ephron. SPANH.

[u] Ἀπετέμνοντο.] Ἐπετέμνοντο in *Edit. Gen.*

[x] Προσκαθίσας,] Περικαθίσας *Hen.*

[y] Ἐξαιρεῖ τὴν πόλιν,] Ita cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

que tota exusta, facere iter incipiebat. tantus autem erat occisorum numerus, ut super mortuorum corpora transirent. Ita trajecto Jordane, pervenerunt in Campum magnum, in conspectu urbis Bethsanæ positum, quæ Græcis dicitur Scythopolis. atque inde profecti in Judæam venerunt, cum cantibus & laudibus, omnique ludendi licentia, qua in victoriis celebrandis uti solent; hostias etiam votivas mactarunt pro rebus feliciter gestis, pariterque pro incolumitate exercitus. nam Judæorum nemo istis in præliis cadebat.

Josephus & Azarias cum Gorgianis male pugnant. 1 Maccab. c. 5.

6. Interea Josephus Zachariæ filius & Azarias, quos copiarum duces reliquerat Judas, quo tempore Simon in Galilæa bellum gerebat contra Ptolemæos, ipse vero Judas & frater ejus Jonathas in Galaaditide, volentes & ipsi ducum bellica virtute insignium gloriam sibi acquirere, cum suis militibus profecti sunt ad Jamniam. sed eis obviam egresso Gorgia Jamniæ præfecto, pugnaque commissa, homines de suis ad duo millia amittunt, & terga vertentes usque ad Judææ fines fugati sunt. Hæc autem clades illis propterea accidit, quod iis non obsequuti sunt quæ mandavit Judas, ut scilicet cum nemine, antequam ipse adesset, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus consilia solertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Josephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram esse intellexit, si vel tantillum ab iis discederent quæ in mandatis dederat. At Judas ejusque fratres Idumæos bello persequi non destiterunt: sed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepissent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incensis, extraneorum regionem depopulabantur; urbemque Marissam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem spoliorum & prædæ secum asportantes, in Judæam reversi sunt.

Jude expeditio in Idumeam. 2 Maccab. c. 5.

ἐν αὐτῇ κτίνας, καὶ καταπέσας ἄπασαν αὐτὴν, ὁδὸν ἔχε. παοῦσι δ' αὐτῷ τὸ τῶν πφονοημένων πλῆθος, ὡς ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν τῶν νεκρῶν. Διαβάντες δὲ τὸν Ιορδάνην, ἦλθον εἰς [z] τὸ Μέγα πεδίον, οὐ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις [a] Βηθσανη, καλουμένη πρὸς Ελλήνων Σκυθόπολις. κἀκεῖθεν ὁρμηθέντες εἰς τὴν Ιουδαίαν παρεγένοντο, ψάλλοντές τε καὶ [b] ὑμνοῦσιν· [c] καὶ τὰς σωτηρίας ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς ἄγοντες· ἔθυσαν δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπέρ τε τῶν [d] κατορθωμένων, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔτι πρατεύεσθαι σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ ἐν ταῖς τοῖς πολέμοις τῶν Ιουδαίων ἀπέθανεν.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὁ Ζαχαρίου καὶ Αζαρίας, οὓς [e] κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας, καθ' ὃν καιρὸν Σίμων μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πολεμῶν τοὺς ἐν Πτολεμαΐδι, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ιωνάθης ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, βουληθέντες καὶ αὐτοὶ δόξαν περιποιήσασθαι στρατηγῶν τὰ πολεμικὰ ἔθνεσιν, τοῖς ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Ιάμνειαν. Γοργίου δὲ τοῦ Ιαμνείας στρατηγοῦ ὑπαντήσαντος, συμβολῆς γενομένης διχόθεν ἔπεσόν τινες τῶν στρατιᾶς, [f] καὶ φεύγουσιν ἄχρι τῶν τῆς Ιουδαίας ὁρίων διώκουσι. σωίδη δὲ αὐτοῖς τὸ πάθημα τῆς ἀβουλίας ὧν αὐτοῖς Ιούδας [g] ἐπέστελε, μὴ συμβαλεῖν εἰς μάχην μηδενὶ πρὸ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ στρατηγήμασι, καὶ τὸ κατὰ τοὺς περὶ τὸν Ιώσηπον καὶ τὸν Αζαρίαν πάθημα γνωμάσειεν ἄν τις, ὁ συνῆκεν εἰ προγινώσκοι τὰ τῶν ἐπεσταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ μὲν οὖν Ιούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [h] πολεμοῦντες τοῖς Ιδουμαίοις οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐπέκειντο παντοδαπῶς αὐτοῖς. πρός τε Χεβρῶνα πάλιν [i] καταλαβόμενοι, ὅσον οὐ χερσὶν ἀκροβολισμὸν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδήωσαν τὴν [k] ἀλλοφύλων χώραν, καὶ [l] Μάρισσαν πόλιν, εἰς τε Αζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκῦλα καὶ λείαν [m] κομίζοντες, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπέστρεψαν.

XIII. CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipsum in templo obsidebat: ac postea, pace facta, discessit. De Alcimo & Onia.

Περὶ τῆς Αντιόχου Επιφανοῦς. ὡς Αντίοχος Εὐπάτωρ στρατεύσας ἐπὶ Ιουδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Αλκίμου καὶ Ονίου.

Antiochus Epiphanes ab Elymaïde repulsus. 1 Maccab. c. 6.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, superiores tractus peragrans, audivit urbem esse in Perside opibus præstantem, Elymaïda nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertum; arma etiam & loricas *ibi* esse, quæ fama acceperat reliquisse Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaïda properavit, admotoque exercitu eam obsidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. Cum enim illum ab urbe repulissent, facta eruptione eum

ὑπὸ [h] τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, [o] τὴν ἄνω χώραν [p] ἐπερχόμενος, ἀκούει πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν [q] Ελυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Αρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ πανοδαπῶν ἀναθημάτων πλήρες εἶναι· ἔτυχε μὲν οὖν ὅπλα ἐκ θώρηκας, ἃ καταλιπεῖν ἐπυνθάνετο [r] τὸν ὑὸν Φιλίππου, βασιλέα τῶν Μακεδόνων Αλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν [s] ὑπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ελυμαΐδα, καὶ προσκαλῶν [t] αὐτὴν ἐπολιόρκει. τῶν δὲ ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιχόντων, ἀπεκρούετο τὴν ἐλπίδα. ἀπωσάμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκ ἐξελθόντες ἐδίωξαν.

---

x Τὸ Μέγα πεδίον,] Conf. sup. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

a Βηθσάνη,] Βαιθσὰν 1 Macc. c. 5. v. 52. atque Σκυθῶν πόλις dicitur 2 Macc. c. 12. v. 29. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

b Υμνοῦντες·] L. B. ὑμνοῦντες.

c Καὶ τὰς —— ἄγοντες·] Καὶ τὰς σωτήρεις ὧν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς (L. B. παιδὰς) ἄγοντες Hen. & C.

d Κατορθωμένων,] Κατωρθωμένων Gall. & C.

e Κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας,] Κατέλειπε στρατηγοὺς Ἰούδας C.

f Καὶ φεύγουσιν] Καὶ φεύγουσιν ἄχρι τῶν τῆς Ιουδαίας ὁρίων. σωίδη Hen.

g Επέστελε,] Gen. ἀπέστελε.

h Πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις] Πολεμοῦντες τὰς Ιουδαίους in Cod. C. Πολεμοῦντες τοῖς ἀλλοφύλοις Hen. (& Lugd. Bat.) πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους in Editis Aliisque. ipse mutavi in πολ. τοῖς Ἰδουμαίοις. Si quis malit πρὸς τοὺς Ἰδουμαίους, per me licet.

i Καταλαβόμενοι,] Ita Hen. (L. B.) & C. καταλαμβανόμενοι in Editis Aliisque.

k Ἀλλοφύλων χώραν,] Ἀλλόφυλοι Hen. & C.

l Μάρισσαν] Μάρεισαν Hen. & C. atque ita vel Μαρεσὰν juxta Epiphanii libros. Videsis Relandum in Palæstina S. p. 889. HUDS. Conf. ἄλλως. l. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

m Κομίζοντες,] Ita Hen. (L. B.) & Vet. Interpr. κομίσαντες in Editis Aliisque.

n Υπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον] Υπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν Hen. (L. B.) & C.

o Τὴν ἄνω —— διαφέρουσαν] Conf. ἄλλως. lib. 1. c. 1. §. 4. & infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

p Επερχόμενος,] Υπερχόμενος solus Hen.

q Ελυμαΐδα τοὔνομα,] Ita Hieronymus in Danielem, cap. 11. Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaïde, quod erat ditissimum, spoliare conatum. In Elimæis etiam Dianæ templum collocat Strabo, l. 16. p. 744. D. Vide Bochart. Phaleg. l. 2. c. 2. & Cellarium in Geogr. Antiq. l. 3. c. 16. p. 491.

r Τὸν ὑὸν Φιλίππου,] Sic in Cod. C. τὸν ὑὸν τὸν Φιλίππου in Editis Aliisque.

s Ὑπὸ τούτων,] Ἐπὶ τούτῳ Hen.

t Αὐτὴν ἐπολιόρκει.] Αὐτῇ Busb. & Hen.

u Κα-

ξαν· ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῆς στρατιᾶς. λυπουμένῳ δὲ ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τῶν στρατηγῶν ἥττας, ὃς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις [v] κατελελοίπει, καὶ τὸν ἰσχὺν ἤδη τῶν Ἰουδαίων. προσημαινομένης οὖν καὶ τοῦτων φροντίδος τῇ προτέρᾳ, συγχυθεὶς εἰς ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μηκυνομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, σημεῖος ὅτι [x] μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τὸν τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὸν οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ τοῦτο ὅτι ταῦτα πάσχει [y] κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τὸν Θεὸν καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, [z] ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βεβληθέντα τὸν ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. [a] τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βεβουλευμένον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὴ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον ὅτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν ἣν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τελευτῆσαι τὸν [b] βασιλέα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου [c] διαφέρομεν, τῷ ἐπὶ τῷ Μεγαλοπολίτῃ λεγομένῳ [d] αἰτίαν, διὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζεσιν.

β'. Ὁ δὲ Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾶν, [e] καλέσας φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, [f] τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἐκέλευσε κομίσαντα δοῦναι, δεηθεὶς [g] προνοῆσαι τῆς ἀνατροφῆς [h] αὐτοῦ, καὶ τηρῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐννάτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δὲ, αἰσθόμενος τὸν τελευταῖον δηλώσαντα τῷ πλήθει, τὸν ὑὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, [i] ἀποδεικνύει βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτωρα.

γ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [k] θύσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκτειχίζοντες οἱ φρουροὶ διέφθειραν. ἐπῆκτο γὰρ τῷ ἱερῷ [l] ἡ ἄκρα. τούτων δὲ συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν διέγνω τὸν φρουρόν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ καρτερῶς ἐπολιόρκει. [m] ἔτους δὲ ἑκτοῦ τῆς ἀρχῆς τοῖς ἀπὸ Σελεύκου, ἑκατοστὸν καὶ πεντηκοστόν. κατασκευάσας δὲ μηχανήματα, καὶ χώματα [n] ἐγείρας, φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τῆς ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὸν χώραν, καί τινας τῶν ὁμοίων καὶ ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἦσαν πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "οὐκ ἀξιοῦν-"τες ἑαυτοὺς ὑπερορᾶσθαι δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τῶν ὁμοφύ-"λων, καὶ ταῦθ' ὑπομένοντας διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸν "μὲν πάτριον αὐτῶν [o] καταλύσαντας θρησκείαν, διὰ δὲ "προσέτους ταύτης ἐνδυσαμένους· κινδυνεύειν οὖν ὑπὸ "Ἰούδα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τοὺς "φρουροὺς τοὺς ὑπὸ βασιλέως καταστραφέντας, εἰ μή τις "παρ' αὐτοῦ βοήθεια πεμφθείη." ταῦτ' ἀκούσας ὁ [p] παῖς

perſequuti ſunt: adeo ut fuga ſe Babylonem receperit, magna exercitus parte amiſſa. Dolenti autem, quod tam male ei res ceciderant, nunciant quidam duces etiam profligatos eſſe, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepiſſe incrementa. Hac de re nova ſolicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam ſibi eſſe moriendum, amicos convocat, & morbum ſuum illis gravem eſſe ſignificabat, ac præterea illud declarabat, ſe iſta paſſum eſſe, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque ſpoliaverat, & Deum contempſerat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari ſubeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir eſſet alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periiſſe, quod Dianæ templum apud Perſas expilare voluiſſet. voluiſſe enim tantum nec feciſſe haud pœna dignum erat. Quod ſi Polybio videatur Antiochum ob hujuſmodi cauſam finiiſſe vitam: multo veriſimilius eſt, ob ſacrilegam templi Hieroſolymitani direptionem exſtinctum eſſe. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui cauſam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic noſtræ præferendam eſſe arbitrantur.

Antiochus moriens ſuos allo-quitur. 1 Maccab. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

2. Cæterum Antiochus, priuſquam moreretur, Philippo uno de ſodalibus ſuis vocato, ipſum regni curatorem conſtituit: traditoque ei diademate, veſtituque ſuo & annulo, juſſit ut ad Antiochum filium ſuum perferret eique redderet, orans *& obſecrans* ut ipſum educandum curaret, & regnum ei ſervaret. Atque *ita* diem ſupremum obiit Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. At Lyſias, poſtquam ipſum mortuum eſſe populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

XIV. *Antiochus Philippum regni curatorem conſtituit. 1 Maccab. c. 6.*

Moritur, eique in regno ſuccedit Antiochus Eupator. 1 Maccab. c. 6.

3. Hoc autem tempore arcis Hieroſolymitanæ cuſtodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo aſcendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis acciderint, id Judæ in animo erat ut præſidium iſtud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centeſimus quinquageſimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *odſidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egreſſi, &, coactis quibuſdam ſui ſimilibus & impiis, ad Antiochum regem ſe conferebant, poſtulantes "ut ipſos non ne-"gligeret, dum à popularibus ſuis dira paterentur, "atque illa ſuſtinerent patris ipſius gratia, quod "religionem patriam reliquiſſent, illamque ab eo "inſtitutam ſequerentur. nunc vero periculum eſ-"ſe, ne Judas & qui cum eo ſunt & arcem capiant "& præſidium à Rege *in ea* conſtitutum, niſi *ma-"ture* ab ipſo ſuppetiæ mitterentur." His auditis, An-

Judas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 6.

Iſraëlita quidam Judam apud Eupatorem criminantur.

---

v Κατελελοίπει.] *Al.* καταλελοίπει.

x Μέλλει τελευτᾶν.] Μέλλοι *Hen.* (*L. B.*) & C.

y Κακώσας τὸ Ἰουδαίων] Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν *Hen.*

z Ὃς, ἀγαθὸς ——— ἄξιον.] Deſunt hæc hodie in Polybio, ac proinde hinc inter ejus fragmenta à Caſaubono relata pag. 997. SPANH.

a Τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον] Vide *Seldenum* de *Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

b Βασιλέα.] Ita cum *Hen. C.* & *Vet. Interpr.* τελευτῆσαι τὸν βίον in *Editis*.

c Διαφέρομαι,] Διαφέρομαι *Hen.*

d Αἰτίαν,] Αἰτίαν, ταύτην ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομιζόντων *Hen.* & C.

e Καλέσας Φίλιππον,] 1 Maccab. VI. 14. SPANH.

f Τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον] 1 Macc. VI. 15. SPANH.

g Προνοῆσαι τὸ ἀναστροφῆς] Ita cum *MSS.* (in *L. B.* προνοῆσαι ſcribentis vitio) & *Vet. Interpr.* ἀφανοῦσθαι in *Editis*.

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphanio*.

i Ἀποδεικνύει βασιλέα,] Ἀποδείκνυσι in *MSS.* ut & *L. B.*

k Θύσαι βουλομένους,] Καὶ θύσαι ſolus *Hen.*

l Ἡ ἄκρα.] Arx igitur olim Templo Hieroſolym. imminens. de Ἀκρᾳ ἁλωτ. lib. 5. c. 4. §. 1. SPANH.

m Ἔτους ——— πεντηκοστόν.] Ætæ caput Seleuci imperium. REL. Quia ſcilicet eadem à principio regni ejus venit computanda. Confer doctiſſimum Noriſii librum de Epocha Syro-Macedonum. HAV.

n Ἐγείρας,] Alii ſic diſtinguunt, ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο &c.

o Καταλύσαντες ——— ποιμηρίους.] Ita locum hunc reſtituimus ex *L. B.* in *Vulg.* enim hactenus legebatur καταλείψαντος & ταύτην ποιμηρίους. nimis languide. HAV.

p Παῖς Ἀντίοχος,] Nonum ætatis annum agebat, cum vita diſcederet Antiochus Epiphanes, teſte *Appiano* in *Syriacis*, p. 177.

Antiochus puer iratus est: accersitisque ducibus & amicis, jussit eos milites colligere mercenarios, virosque è regno *suo* qui militaris essent ætatis. & *brevi* coactus est exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiscitur. 1 Maccab. c. 6.

4. His copiis Rex Antiochia profectus est cum Lysia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam perveniſſet, inde ad Bethſuram aſcendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumſeſſam oppugnare cœpit. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & machinas ab ipſo paratas, incurſionibus *ſubinde* factis, incendentibus, multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis deſiſtit: Regique obviam profectus, caſtra poſuit ad anguſtias in loco qui Bethzacharia dicebatur, ſeptuaginta ſtadiorum intervallo ab hoſtibus. At Rex, digreſſus Bethſura, exercitum duxit ad fauces, verſuſque Judæ caſtra. Primo autem mane copias in aciem inſtruxit. Cumque non poſſet elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum anguſtias, juſſit ut unus poſt alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique ſtiparent: geſtabantque elephanti turres excelſas & ſagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium aſcendere, amicis in duces eis præpoſitis. Cum autem juſſiſſet exercitum clamorem *militarem* tollere, hoſtes aggreditur, aureis æreiſque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes reſpondebant. Nec tamen Judas his viſis animo conſternatus eſt: ſed, excepto fortiter hoſtium impetu, ad ſexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conſpicatus elephantum alios omnes ſupereminentem, regiis thoracibus loricatum, ſuſpicatus in eo eſſe Regem, animoſe admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremiſſet, alioſque dimoviſſet, ſub ventrem ſubiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapſus, ſuo pondere virum opprimit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hoſtibus perdidiſſet, hoc modo vitam finivit.

Eleazarus occiſo elephanto ab ipſo opprimitur. 1 Maccab. c. 6.

Judæi cedunt. 1 Maccab. c. 6.

5. At Judas, ubi hoſtium vires animadvertit, Hieroſolyma ſe recepit, ſeque ad obſidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethſuram miſſa, cum reliquis copiis Hieroſolyma profectus eſt. At enim Bethſuritæ *hoſtium* multitudine territi, videnteſque commeatus eos deficere, ſemet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta ſe nihil mali à Rege paſſuros eſſe. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem ſuorum præſidio firmavit. Verum cum longo tempore aſſideret oppugnando fanum Hieroſolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro ſalute ſua* propugnantibus. nam contra

Bethſuritæ obſeſſi deditionem faciunt. 1 Maccab. c. 6.

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. 1 Maccab. c. 6.

Fanum Hieroſolymitanum oppugnatum. 1 Maccab. c. 6.

Αντίοχ⊙, ὠργίσθη· καὶ τοὺς ἡγεμόνας Ⓒ φίλους μεταπεμψάμεν⊙, ἐκέλευσε μισθοφόρους συναγαγεῖν, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. καὶ συνήχθη στρατὸς [q] πεζῶν μὲν, [r] ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ δισμύριοι, ἐλέφαντες δὲ δύο καὶ τριάκοντα.

δ'. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Λυσίου, πάσης τῆς στρατιᾶς ἔχοντ⊙ τὴν ἡγεμονίαν. καὶ παραγενόμεν⊙ εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [s] Βεθσοῦραν ἀναβαίνει πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν Ⓒ δυσαλωτον. καὶ περικαθίσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς δὲ ἀντιχόντων τῶν [t] Βεθσουριέων, καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν τῶν μηχανημάτων ἐμπρησάντων, ἐπὶ πολὺν δὴ αὐτὴν, χρόνον ἐτρίβετο πολυς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ἰούδας δὲ, τὴν ἀφοδον τοῦ βασιλέως ἀκούσας, ἀφίστη μὲν τοῦ ἄκρας τὴν πολιορκίαν· ἀπαντήσας δὲ τῷ βασιλεῖ, βάλλει στρατόπεδον ὀλίγον τῶν σφῶν, ἔν τινι τόπῳ [v] Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σταδίους ἀπέχοντα τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Βεθσόρας, ἦγε τὴν δύναμιν ὀλίγον τι τῶν σφῶν, καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα στρατόπεδον. ἅμα ἡμέρᾳ δὲ πρὸς μάχην διέταττε τὴν στρατιάν. τοὺς μὲν οὖν ἐλέφαντας ἐπῆσαν ἀλλήλοις ἔπεσθαι διὰ τὴν συνοχωρίαν, ἃ δυναμένων αὐτῶν ὀλίγον πλάτ⊙ παρέχεσθαι. εἰς δὲ κύκλον ἐλέφαντ⊙ ἑκάστῳ [x] συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι· ἔφερον δὲ [y] οἱ ἐλέφαντες πύργους τε [z] ὑψηλοὺς καὶ τοξότας. τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐπῆσαν ἀναβαίνειν ὀλίγον τι τῶν ὀρῶν, τοὺς φίλους [a] αὐτῆς προπέμψας. κελεύσας δὲ ἀλαλάξαι τὴν φαλαγγα, προσέβαλλε τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τὰς τε [b] χρυσᾶς καὶ [c] χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχει δὲ τὰ ὄρη κεκραγότων αὐτῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ἰούδας ἐκπλαγεὶς, δεξάμεν⊙ δὲ γενναίως τοὺς πολεμίους, τῶν προδρόμων περὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. Ελεάζαρ⊙ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὃν [d] Αὐρὰν ἐκάλουν, ἰδὼν τὸν ὑψηλότατον τῶν ἐλεφάντων ὡπλισμένον θώραξι βασιλικοῖς, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα εἶναι, [e] παρεβάλλετο σφόδρα γενναίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσας. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα κτείνας, τοὺς ἄλλους διεσκέδασεν· ὑπαδὺς δὲ ὑπὸ τὴν γαστέρα Ⓒ πλήξας, ἀπέκτεινε τὸν ἐλέφαντα. ὁ δὲ ἀπαπανευχθεὶς τῷ Ελεαζάρῳ, [f] διαφθείρει τὸν ἄνδρα ὑπὸ βάρους. καὶ [g] οὗτ⊙ μὲν, ἀψύχως πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τούτῳ τὸν βίον κατέστρεψεν.

ε'. Ο δὲ Ἰούδας, ὁρῶν τὴν τῶν πολεμίων ἰσχὺν, ἀνεχώρησεν εἰς Ιεροσόλυμα, [h] καὶ περὶ πολιορκίαν παρεσκεύαζετο. Αντίοχ⊙ δὲ, τὸ μὲν τῆς στρατιᾶς εἰς Βεθσοῦραν ἐπεμψε, πολεμήσων αὐτὴν, τῷ λοιπῷ δὲ τὰς δυνάμεις αὐτὸς ἦκεν ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα. οἱ μὲν οὖν [i] Βεθσουρῆται, τὴν ἰσχὺν καταπλαγῆτες, καὶ παυσίζονται βλέποντες τὰ ἐπιτηδεῖα, παραδιδόασιν [k] αὐτὲς, ὅρκους λαβόντες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Αντίοχ⊙ δὲ, λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν αὐτὲς οὐδὲν διέθηκεν, ἢ μόνον γυμνὲς ἐξέβαλε. φρουρὰν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ἐν τῇ πόλει. πολλῷ δὲ χρόνῳ τὸ ἱερὸν πολιορκῶν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις [l] παρεσκευάζετο, καρτερῶς τῶν [m] ἔνδον ἀμυνομένων. [n] πρὸς

[q] Πεζῶν —— δισμύριοι,] Conf. *Ἰώσηπ.* lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[r] Ωσεὶ δέκα μυριάδες,] *Jason Cyrenæus* (2 *Macc.* c. 13.) totam hanc hiſtoriam aliter narrat: atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide *Jac. Cappellum* ad A. M. 3837.

[s] Βεθσοῦραν] Βυτσυρὰ *Busb.* Βαιτσὺς & Βεθσυρὰ alibi apud *Joſephum.* HUDS. Conf. *Ἰώσηπ.* lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[t] Βεθσουριέων,] Iidem Βεθσυρεῖ) mox §. 5. SPANH.

[v] Βεθζαχαρία,] Conf. *Ἰώσηπ.* lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι] Προήτεσαν *Busb.* & *Hen.* συμπαρῆσαν *L. B.*

[y] Οἱ ἐλέφαντες πύργους τε ὑψηλοὺς καὶ τοξότας] Julian. Imp. Orat. 11. p. 63. B. καὶ ἔφερον ἐπ' αὐτῶν πύργους τοξοτῶν πλήρεις. SPANH.

[z] Υψηλοὺς] Υψηλὸν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ τοξ. *Hen.*

[a] Αὐτῆς προπέμψας.] Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.*

[b] Χρυσᾶς] Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato.

[c] Χαλκᾶς —— λαμπράν.] 1 Maccab. VI. v. 39. SPANH.

[d] Αὐρὰν] Ita etiam *Zonaræ.* Αὔρων C. Αὐρὰν 1 *Macc.* c. 2. v. 6. Vide *Annot.* ad p. 611. §. 1. HUDS. Vid ſupr. c. 6. §. 1. SPANH. Αυρὰν. filius Saura. 1 Macc. 6. 43. REL.

[e] Παρεβάλλετο σφόδρα γενναίως] Παρεβάλετο *Hen.* (*L. B.*) & C.

[f] Διαφθείρει τὸν ἄνδρα] Διέφθειρε *Hen.* C. & *Epiphan.*

[g] Οὗτ⊙ μὲν,] Οὕτως *Hen.*

[h] Καὶ περὶ πολιορκίαν] Ita *Busb.* (*L. B.*) C. & *Zonaras.* περὶς deeſt *Editis Aliiſque.*

[i] Βεθσουρῆται),] Βυτσυρέοι *Busb.* HUDS. Conf. ſup. §. 4. SPANH.

[k] Αὐτὲς,] Ἑαυτὲς *Hen.* αὐτὲς in *Editis.*

* *Nulla alia injuria eos affecit*,] Quod quidem à Rege non niſi ſalute tenus ſervatum eſt: alioqui nudis ejectis oppidanis, ſuorum præſidium ibi conſtituit, *Gelen.*

[l] Παρεσκευάζετο,] Παρεσκευάζετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C.

[m] Ἔνδον ἀμυνομένων.] Ita etiam *Epiphan.* ἐνδοθεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & C.

[n] πρὸς

[b] πρὸς ἕκαστον γὰρ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὲς ἔστησε μηχάνημα, κἀκεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [o] αὐτοῖς ἐπελελοίπει, ὧν μὲν ὄντως ἀπαναλωμένων καρπῶν, τῶν δὲ γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεωργηθείσης, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃ νόμος ἦν ἡμῖν ἀργὴν εἶναι τὴν χώραν ἀπορίᾳ μεμενηκύας. πολλοὶ τοιγαροῦν τῶν πολιορκουμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ἐν τῷ ἱερῷ καταλειφθῆναι.

ς'. Καὶ τοῖς μὲν πολιορκουμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς [p] Ἀντίοχος, ἐπειδὴ [q] Φίλιππος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Περσίδος ἥκων ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν καταστρέφειν, εἶχον μὲν ὡς τὴν πολιορκίαν ἀφέντες ἤδη τὸν Φίλιππον ὁρμᾶν· ἐμοὶ μὲν τοῦτο ποιοῦσι φανερὸν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐγνώσθη. ἀλλὰ σκέλλουσι τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διελεχθῆναι, μηδὲν μὲν τῶν [r] περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [s] χρονιωτάτη γένοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ χωρίου, καὶ ὅτι τὰ τῆς τροφῆς αὐτοῖς ἤδη ἐπιλελοίπει, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταρτῆσαι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι σπονδὰς ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ὑπαρξάντας αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες [t] ποιῶ ἐξεπολεμώθησαν, χωρεῖν ὅτι τάχιστα εἰς τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ Λυσίᾳ φήσαντος, ἤρεσε τό, τε στράτευμα καὶ [v] οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

ζ. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πολιορκουμένους, εἰρήνην τε ἐπηγγείλατο, καὶ συγχωρεῖν τοῖς [x] πατρίοις νόμοις [y] χρωμένους ζῆν. οἱ δὲ, ἁσμένως δεξάμενοι τοὺς λόγους, λαβόντες ὅρκους τε καὶ πίστεις, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. εἰσελθὼν δὲ Ἀντίοχος εἰς αὐτὸ, καὶ θεασάμενος ὀχυρὸν ὄντως τὸ χωρίον, παρέβη τοὺς ὅρκους, καὶ κελεύσας τὸν δυνάμεων [z] περιῃρῆσαι καθελεῖν τὸ τεῖχος εἰς ἔδαφος. καὶ ταῦτα ποιήσας, ἀνέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐπαγόμενος Ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα, ὃς καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο. Λυσίας γὰρ συνεξέλυσε τῷ βασιλεῖ, τὸν Μενέλαον ἀνελεῖν, εἰ βούλεται τοὺς Ἰουδαίους ἡρεμεῖν, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν αὐτῷ. τοῦτον γὰρ ἄρξαι τῶν κακῶν, πείσαντ' αὐτὸν τὸν πατέρα τοὺς Ἰουδαίους ἀναγκάσαι τὰ πάτρια θρησκεύειν καταλιπεῖν. πέμψας οὖν τὸν Μενέλαον ὁ βασιλεὺς εἰς [a] Βέροιαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἀρχιερατεύσαντα μὲν ἔτη δέκα, πονηρὸν ὄντα καὶ ἀσεβῆ, καὶ, ἵνα αὐτὸς ἄρξῃ, τὸ ἔθνος ἀναγκάσαντα παρεκβῆναι τοὺς ἰδίους νόμους. ἀρχιερεὺς δὲ ἐγένετο μετ' [b] αὐτὸν τοῦ Μενελάου Ἰάσιμος [c] Ἀλκιμος ὁ καὶ [d] Ἰάκειμος κληθείς. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ὁρῶν ἤδη τὸν Φίλιππον κεκρατηκότα τῶν πραγμάτων, ἐπολέμει πρὸς αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸν ὑποχείριον, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ ἀρχιερέως υἱὸς Ὀνίας, [e] ὃν προείπομεν ἔτι παῖδα πλουτήσαντα ἀφίεσθαι τοῦ πατρὸς, ἰδὼν ὅτι τὸν θεῖον αὐτοῦ Μενέλαον ὁ βασιλεὺς ἀνελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀλκίμῳ δέδωκεν, [f] οὐκ ὄνθ' ἑκ τῶν [g] ἀρχιερέων ὁρμᾶς, ἀλλ' ὑπὸ Λυσίᾳ πεισθεὶς [h] μεταθῆναι τὴν τιμὴν ἀπὸ ταύτης τῆς οἰκίας εἰς ἕτερον οἶκον, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα· καὶ παρ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ

singulas, à Rege in eos adhibitas, machinationes, illi etiam alias fecerunt. Commeatus autem eos deficere cœperat, frugibus, quos condiderant, absumptis, terraque eo anno non culta, &, quod septimus erat annus quo secundum legem *tota* regio feriatur, nulla semente facta. Multi igitur obsessorum propter necessariorum inopiam diffugiebant, adeo ut pauci in templo relicti fuerint.

6. Atque illis quidem, qui in fano obsidebantur, ita res ceciderunt. Lysias vero copiarum dux & Antiochus rex, postquam eis nunciatum erat, Philippum è Perside venire, & rerum summam sibimet vindicare, in ea erant sententia ut soluta obsidione adversus Philippum ire contenderent; id tamen *consilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lysiæ, ut in concione cum ipsos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero subindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque esse munitissimum, & commeatus eos jam defecisse, multaque in regno constituenda esse, adeoque longe melius videri fœdus cum obsessis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & sinere eos uti patriis legibus & *institutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum ista Lysias loquutus esset, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit sententia.

Lysias persuadet Antiocho ut cum Judæis componat. 1 *Maccab.* c. 6. *Antiochus Lysiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda.* 1 *Maccab.* c. 6.

7. Tum Rex, missis ad Judam & qui cum eo obsessi erant nunciis, pacem illis se datum ire promisit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis istis libenter obsequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingressus animadvertisset locum egregie adeo munitum, datum à se jusjurandum violavit, præcepitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent soloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reversus est, secum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lysias consilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, si vellet Judæos quiescere, nullumque que sibi negotium facessere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem exstitisse, patri ipsius persuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Beroeam Syriæ urbem ablegatum, interfici jussit, post decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum sibi adstrueret, gentem coëgit à propriis legibus desciscere. Post Menelai autem obitum pontifex factus est Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendisset Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in potestatem suam redactum extremo supplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo suo sublato, pontificatum Alcimo dedisset, qui non erat de genere pontificali, persuasus nempe à Lysia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra

Menelaus supplicio afficitur. 2 *Maccab.* c. 13. *Alcimus fit pontifex.* *Philippus occiditur.*

[b] Πρὸς ἕκαστον] Καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν τοῦ Ἀντιόχου μηχανημάτων *Busb.*

[o] Αὐτοῖς ἐπιλελοίπει,] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

[p] Ἀντίοχος] Vocem Ἀντίοχος insertam dedi ex *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[q] Φίλιππος] Ita C. & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ὁ βασιλεὺς Φίλιππος.

[r] Περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα,] Περὶ τοῦ Φιλίππου C.

[s] Χρονιωτάτη] Πολυχρονιωτάτη *Hen.* & C.

[t] Ποιῶ ἐξεπολεμώθησαν,] Ex *Lugd. Bat.* additum ποῖ. HAV.

[v] Οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.] Illud οἱ ex *Hen.* & *Busb.*

[x] Πατρίοις] *L. B.* πατρίοις.

[y] Χρωμένους ζῆν.] Χρωμένοις *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[z] Περιῃρῆσαι καθελεῖν] Περιελεῖσαι *Hen.* & *Epiphan.*

[a] Βέροιαν τῆς Συρίας] Ita *Hen. C.* & *Nummi Veteres.* Βέρροιαν in *Editis Aliisque.*

[b] Τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον] Τὸν Μενελάου *Hen.* & C. ut alicubi supra.

[c] Ἀλκιμος] Hisce repugnare videtur locus in 1 *Macc.* c. 7. v. 5. Sed *Josepho* eum conciliat *Grotius.*

[d] Ἰάκειμος] Ἰωάκειμος *Busb.* & *C.* Ἰάκιμος *Hen.*

[e] Ὃν προείπομεν] Scilicet, supr. c. 5. §. 1.

[f] Οὐκ ὄντ' ἐκ] Ita ex *Hen.* & *C.* οὐκ ὄντι τοῦ ἀρχιερέων γένους in *Editis.*

[g] Ἀρχιερέων γένους,] Erat tamen stirpis Aaronicæ, 1 *Macc.* c. 7. v. 14. Vide *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontific. Hebr.* c. 9.

[h] Μεταθῆναι τὴν τιμὴν] Μεταθεῖναι *Hen.* (*L. B.*) & C.

Onias in Ægypto templum ædificat.

tra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione † Heliopolitana, ubi templum Hierosolymitano simile ædificavit. Sed de istis dicendi locus erit magis opportunus.

γωναικὸς [i] αὐτοῦ Κλεοπάτρας, λαμβάνει τόπον ἀξιώσας [k] ἐν τῷ νόμῳ τῷ Ηλιοπολίτῃ, ἐν ᾧ Ϲ ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν ἱερόν. [l] περὶ τούτων μὲν οὖν καιρότερον ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

CAP. X.

ΚΕΦ. ί.

XVI. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos suscepta, infecto negotio reversus est: utque Nicanor non multo post contra Judam missus cum universo exercitu periit. De obitu Alcimi, & successione Judæ.*

Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἀπιστραφεὶς τοὺς Ιουδαίους, ἄφοβον ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετ' ὀλὺ κατ' Ιούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ. περὶ τελευτῆς Αλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Maccab. c. 7.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema sibi imposuit: atque militibus aliquot mercenariis sibi comparatis, * regiam ingressus est, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & semet ei submittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lysiam comprehendissent, *ipsos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è vestigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnasset Antiochus, sicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum sese aggregassent, & cum eis Alcimus pontifex, accusabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipsius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus studebant ipsumque exspectabant, etiam illos perdiderint, & ipsos propria è terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; postulabantque ut *uno* aliquo ex amicis suis misso ex ipso disceret quæ à Juda patrata fuerint.

ΥΠΟ ᾗ τ' αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ἀπὸ Ρώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [m] καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν, περιτίθησι μὲν [n] αὐτῷ διάδημα· συναγαγὼν δέ τινας περὶ αὐτὸν μισθοφόρους [o] εἰς τὴν βασιλείαν [p] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [q] καὶ προσδιδόντων αὐτούς. συλλαβόντες γὰρ Ϲ Αντίοχον τὸν βασιλέα Ϲ Λυσίαν, ζῶντας ἀνάγουσιν αὐτῷ· καὶ ὅσοι μὲν, κελεύσαντος Δημητρίου, προσεχρήσαντο Δημητρίῳ, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Αντιόχου [r] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη που Ϲ [s] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συστραφέντες δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ιουδαίων πονηροὶ καὶ φυγάδες, καὶ μετ' αὐτῶν Αλκιμος ὁ ἀρχιερεὺς, κατηγόρουν τοῦ ἔθνους πάντος, καὶ μάλιστα Ιούδα Ϲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [t] ἀπέκτεινεν, καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνου [v] φρονοῦντες καὶ βοηθοῦντες αὐτῷ ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολωλεκέναι, αὐτοὺς δὲ τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [x] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιηκέναι, [y] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ καὶ τοῦ Ιούδαν πεπραγμένα.

Eupator & Lysias ab eo necantur. 1 Maccab. c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Maccab. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Mesopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipsi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, postquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere. Sed ille fidem *ipsi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adesset, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique sibi ab Alcimo, *utpote* populari suo, nihil mali eventurum esse, ad eos se contulerunt: & jurejurando ab urisque accepto, nec ipsos nec qui ejusdem secum erant voluntatis mali quidquam passuros esse, eorum fidei sese commiserunt. Bacchides autem, jurejurando insuper habito, sexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipsum se recipere, *à proposito a-*

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Maccab. c. 7.

Bacchides Judæ incassum struit insidias. 1 Maccab. c. 7.

Multos sibi fidem habentes interficit. 1 Maccab. c. 7.

Β'. Ο δὲ Δημήτριος παροξυνθεὶς ἐκπέμπει Βακχίδην, φίλον [z] Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς βασιλέως, ἄνδρα χρηστὸν, καὶ τῆς Μεσοποταμίαν ἅπασαν πεπιστευμένον, δοὺς αὐτῷ δυνάμεις, καὶ τὸν ἀρχιερέα προσθέμενος αὐτῷ Αλκιμον, [a] ἐντειλάμενος ἀποκτεῖναι Ιούδαν Ϲ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐξορμήσας δὲ ἀπὸ [b] τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχίδης μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ προσελθόμενος εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ιούδαν Ϲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ περὶ φιλίας Ϲ εἰρήνης διαλεγόμενος. δόλῳ γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο λαβεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἐπίστευσεν· ἑώρα γὰρ ὅτι μετὰ στρατιᾶς [c] παρέσῃ τοσαύτης, μεθ' ὅσης ἐπὶ πόλεμόν τις, ἀλλ' οὐκ ἐπ' εἰρήνην ἔρχεται. τινὲς μέντοιγε τῶν ἐκ τοῦ δήμου προσέχοντες οἷς ὁ Βακχίδης ἐπεκηρυκεύσατο, καὶ νομίσαντες ἤδειν αὐτοὺς τὰ Αλκίμου [d] πείσεσθαι δεινὸν ὄντος ὁμοφύλου, πρὸς αὐτοὺς ἀνεχώρησαν. καὶ λαβόντες ὅρκους [e] παρ' ἀμφοτέρων, μήτε αὐτούς τι παθεῖν, μήτε τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς οὔσας προαιρέσεως, ἐπίστευσαν αὐτοὺς ἐκείνοις. ὁ δὲ Βακχίδης ὀλιγωρήσας τῶν ὅρκων, ἑξήκοντα μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἄλλους ὅσοι διενοοῦντο πρὸς αὐτὸν ἀναχωρεῖν [f] ἀπέτρεψε, τοῖς πρὸ-

---

i Αὐτοῦ Κλεοπάτρας,] Αὐτοῦ abest *Hen.* & C. agnoscitur tamen ab *Epiphanio.*

* *Heliopolitana,*] *Josephum* de Onia erroris arguit D. *Hieronymus* in Comment. in Esaiam, p. 132. Edit. *Bened.*

k Ἐν τῷ —— ἱερόν.] Templum in Heliopolitana præfectura in Ægypto extructum, simile Hierosolymitano. vid. infr. lib. 13. c. 3. §. 2. & cap. 10. §. 4. ut & lib. 20. c. 9. §. 1. item *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

l Περὶ τούτων μέ.] Ita etiam *Epiphan.* περὶ τούτου μὲν οὐκ ἀκ. *Hen.* & C.

m Καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν,] Λαβὼν *Busb.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 1.

n Αὐτῷ Διάδημα.] Ἑαυτῷ *Busb.* & C.

* *Regiam ingressus est,*] *Vel*, regni sedem.

o Εἰς τὴν βασιλείαν] Εἰσπορεύεται εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *sc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Usserius* ad A. M. 3842.

p Εἰσῆλθε,] Ita *Busb. Hen.* C. & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ε. π. α. π. αὐτὸς, *vulg.* in *Editis.*

q Καὶ προσδιδόντων αὐτούς.] Illa καὶ προσδιδόντων αὐτοὺς nec agnoscit *Busb.* nec *Vet. Interpr.*

r Ετη δύο,] Sic & *Eusebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in *Græc. Euseb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2. c. 21.) unus tantum annus & sex menses illi adscribantur. *Usser.*

s Ἐν ἄλλοις δεδήλω.] Ἐν ἄλλοις C. Sed ubi? suspicor verba illa, καθὼς ἤδη που καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλω, hic loci & alibi margini à sciolo aliquo adscripta, postea in textum irrepsisse.

t Ἀπέκτειναν,] Ἀπεκτόνασι *Busb.* & *Hen.*

v Φρονοῦντες] Ἐφρόνουν *Busb.*

x Ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιηκασι,] Ἀλλοτρίους *Gall.*

y Ἠξίουν τε πέμψαντα] Ita *Busb. Hen. C.* & *Epiphan.* ἀξιοῦντες πέμψαντα in *Editis.*

z Αντιόχου Ϝ Επιφανοῦς βασιλέως,] Αντιόχου Επιφανοῦς *Bas. ald. Hen.* Αντιόχου Ϝ Επιφανοῦς ἄνδρα χρ. C.

a Ἐντειλάμενος] Ita *Busb. Hen.* & C. ἐντειλάμενος αὐτῷ πατέρων in *Editis.*

b Τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχίδης] Τῆς Αντιόχου *Bas.*

c Παρέσῃ τοσαύτης,] Πάρεισι *Busb.* (*Coccejus*) C. & *Epiphan.*

d Πείσεσθ' δεινὸν] Πείσασθ C.

e Παρ' ἀμφοτέρων,] Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Αλκίμου *Busb.* ἐγγύητας ὄντας.

f Ἀπέτρεψε,] Ἐπέτρεψε *Hen.* & C. ἐπέστρεψε *Busb.*

πρώτοις τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἀπελθὼν, κατὰ κώμην [g] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐλθὼν, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομολούντων καὶ τινας ἐξ λαοῦ, καὶ, πάντας ἀποκτείνας, προσέταξε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [h] πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ· καὶ μέρη τινὰ, ἵν' ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν [i] αὐτοῦ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸ βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

γ'. Ἀλκίμου δὴ τῷ δεχομένῳ αὐτοῦ βουλόμενον βεβαιώσασθαι, καὶ σωτὴρ ὅτι κατασκευάσας ἑαυτῷ τὸ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἄρξει, χρησοῖς ἅπασι προσήγετο λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλλετο· τούτων δ' ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ πεφυγαδευμένων, οἷς ὑπηρέτας καὶ στρατιώτας χρώμενος ἐπήρχετο τῇ χώρᾳ, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τὰ Ἰούδα φρονοῦντας εὕρισκεν, ἐφόνευσεν, ὁρῶν ἤδη τ' Ἀλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ἰούδας γιγνόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ [k] ὁσίων ἐξ ἔθνους, καὶ αὐτὸς, ἀπορρυόμενος τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [l] τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας. βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Ἀλκιμος ἀντέχειν τῷ Ἰούδᾳ μὴ δυνάμενον [m] ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῇ ἰσχύι ὑπὸ τὴν τοῦ Δημητρίου ἐξ βασιλέως συμμαχίαν ἐγνω τραπέσθαι. προσελθόμενος οὖν εἰς Ἀντιόχειαν, παρώξυνεν αὐτὸν ὑπὲρ τ Ἰούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθοι κακὰ, πλείω δ' ἂν γένοιτ' ἂν, εἰ μὴ προκαταληφθείη, καὶ δῶ δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ' αὐτὸν ἀποστελείσης.

δ'. Ο δὲ Δημήτριος, τότ' ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ὑπισχνεῖσθαι ἡγησάμενος εἶναι, τὸ προϊδεῖν Ἰούδαν ἐν ἰσχύι τοσούτῳ γιγνόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τ' δυνάμενον αὐτῷ καὶ πιστότατον τ φίλων· ἔστι γάρ ἐστιν ὁ καὶ ἀπὸ τ Ρωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δοὺς δύναμιν ὅσην ἱκανὸς ἐδόκησεν ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τ Ἰούδαν, ἐκέλευσεν [n] αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι ἐξ ἔθνους. ὁ δὲ Νικάνωρ, προσελθόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν οὐδὲν ἐδιάνοιγε τῷ Ἰούδᾳ, δόλῳ δ' ὑπεχείριον λαβεῖν κρίνας, [o] προσέπεμψε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, "μηδεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ "κινδυνεύειν, ὅρκους δ' αὐτῷ διδόναι πρὸς τὸ μηδὲν πι"στευθῆναι δεινόν. ἦκειν γὰρ μετὰ φίλων ὑπὲρ τοῦ ποιῆσαι φα"νερὸν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως διάνοιαν, "[p] ὡς περὶ τοὺς ἀνδρας αὐτῶν φρονεῖ." ταῦτα διαπρεσβευσαμένου τοῦ Νικάνορος, ὁ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πιστεύσαντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, δίδοασι πίστεις αὐτῷ, καὶ δέχονται τ Νικάνορα μετὰ τ δυνάμεως. ὁ δὲ ἀσπασάμενος τ Ἰούδαν, [q] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [r] οἰκείοις τὸ σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τ Ἰούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, σκηπήσας πρὸς τοὺς ἰδίους συνέφυγε. φανερᾶς δὲ τ προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τ ἐνέδρας γιγνομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ἰούδᾳ· [s] καὶ συγκροτήσας [t] καὶ προσβιασάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβαλὼν κατά τινα κώμην [u] Καφαρσαλαμὰ, [x] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τ Ἰούδαν [y] ὑπὲρ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.

vertebat, prioribus fide non ſervata. Poſtquam vero Hieroſolymis digreſſus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum; quibuſdam è ſuis emiſſis, comprehendit perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, juſſit ut quotquot in ea regione eſſent Alcimo parerent: reliquitque cum eo militibus, qui ipſum in provincia ſua cuſtodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reverſus eſt. *Bacchides in Bethjuritas cædem graſſatur. 1 Maccab. c. 6.*

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum ſibi firmaret, ſentienſque ſecurius ſe regnaturum eſſe, ſi populum ſibi benevolum fecerit, omnes blandis ſermonibus deliniebat, & ad gratiam ſingulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum ſibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus miniſtris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judæ rebus ſtudere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam creviſſe potentiam, multoſque de gente *ſua* viros bonos ſanctoſque interfeciſſe, ipſe quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns ſe non poſſe Judæ *exercitui* reſiſtere, viribuſque eo inferiorem eſſe, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere eum in Judam irritabat, ipſum accuſando, quod plurimas ab eo paſſus eſſet injurias, pluresque ab eo fierent, niſi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum miſſo exercitu. *Alcimus Judæ rebus ſtudere comperit, mortè afficit. 1 Maccab. c. 7. Judas Alcimum ſævientem reprimit. 1 Maccab. c. 7. Alcimus Judam apud Demetrium acerbe criminatur. 1 Maccab. c. 7.*

4. Tum Demetrius id ſuis rebus periculoſum eſſe exiſtimans, ſi Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis ſummæ erga ipſum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipſo urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum ſatis eſſe putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *iſta* parceret. Nicanor autem, cum Hieroſolyma veniſſet, è veſtigio adverſus Judam præliari non decrevit, dolo vero ipſum in poteſtatem ſuam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, dicens, "nihil cauſæ eſſe cur armis de"certarent & diſcrimen adirent, ſeque paratum "eſſe fidem jurejurando dare, illum nihil mali paſ"ſurum eſſe. ideo enim ſe venire cum amicorum "comitatu, ut mentem Demetrii regis illis pate"faceret, qualiter de genere illorum ſentiat." Cum iſta per legatos promiſiſſet Nicanor, Judas ejuſque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi ſuſpicantes, fidem ei *viciſſim* dant, & Nicanorem cum exercitu ſuſcipiunt. Ille vero, cum Judam *amice* ſalutaſſet, ſignum quoddam, dum inter ſe colloquerentur, ſuis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, inſidiis intellectis, profiluit, & ad ſuos ſe recipiebat. Nicanor autem, conſilio ſuo patefacto, doliſque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere ſtatuit: cumque copias *undique* contraxiſſet & ad pugnam *eas* paraſſet, prælio commiſſo ad vicum quendam Capharſalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hieroſolymis erat, fugere compulit. *Dolis detectis, ad prælium ſe parat. 1 Maccab. c. 7. Fundit fugatque Judæ milites.*

ε'. Cum

[g] Βηθζηθὼ] Βηρζηθῶ *Hen.* & *C.* Βηζαὼθ forſan pro Βηθζαὼθ 1 *Macc.* c. 7. v. 19. HUDS. Βηζὲτ 1 Maccab. VII. 19. infr. c. XI. §. 1. *Gen.* Βηρζηθὼ· Elianæ 1 Maccab. VIII. 5. *Ruſin.* Barziton. SPANH.

[h] Πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ·] Sic *Busb. Hen.* & *C.* πάσῃ in *Editis.*

[i] Αὐτῦ,] Αὐτῷ ſolus *Busb.*

[k] Οσίων ἐξ ἐθνους,] Οσιοι ἐξ ἔθνους. inde nomen Eſſæorum. REL.

[l] Τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας.] Ita *Baſ.* ταῦτα ἐκείνῳ φρ. habet *Hen.* τὰ αὐτὰ Ιωακείμῳ φρ. *Busb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. *C.* τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ *Gen.*

[m] Ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τ ἰσχύος,] Ἀλλὰ κρεῖττον πολὺ λειπόμενον αὐτοῦ *Hen.*

[n] Αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι ἐξ ἔθνους.] Αὐτῷ deeſt *Hen. Busb.* & *C.*

[o] Προσέπεμψε λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ,] Προσέπεμψε *C.*

[p] Ως περὶ ἐξ γένους] Οτα περὶ ἐξ γ. *Hen.* & *C.*

[q] Μεταξὺ προσομιλῶν] Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.*

[r] Οικείοις τὸ σημεῖον,] Οικείοις σημεῖον *C.* & *Vet. Interpr.*

[s] Καὶ συγκροτήσας] Eſt qui legit, ὡς συγκροτῆσαι, & poſt καὶ νικήσας, infr. ἀναγκάζει τ Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuiſſe oſtendit auctor libri 1 *Macc.* in c. 7. v. 32.

[t] Καὶ προσβιασάμενος πρὸς τὴν μάχην,] Καὶ προσβιασάμενος τὰ πρὸς τὴν μάχην *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

[u] Καφαρσαλαμὰ,] Χαφαρσαλαμὰ 1 Maccab. VII. 32. SPANH.

[x] Καὶ νικήσας,] Καὶ νικᾷ, νικήσας ἐξ ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾶ. Ιούδας ἐξ εἰς τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν ἠναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839.) legendum cenſet, καὶ νικᾷ), καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ιούδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[y] Επὶ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.] Ita etiam *MSS.*

Nicanor, templo minatur excidium. 1 Maccab. c. 7.

5. Cum autem in eo esset ut ex arce in templum descenderet, sacerdotum nonnulli & senatorum obviam facti eum salutabant, ostensis sacrificiis, quæ se Deo pro Rege oblaturos esse dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus est, nisi populus Judam sibi traderet, templum excisurum esse cum rediret. Et post has quidem minas jactatas exiit Hierosolymis: sacerdotes vero, propter mœrorem ex istis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque supplicabant ut ipsos ex hostium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hierosolymis egressus ad vicum quendam perveniisset Bethoron vocatum, illic castra locavit, ubi & alius ei ex Syria accessit exercitus: Judas autem castra posuit apud Adasa, alium vicum, qui à Bethoro triginta stadiis aberat, non amplius quam mille homines *secum* habens. Istos valde hortatus, ut animis minime consternati essent ad hostium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi essent, sed ut, quales ipsi & pro qualibus præmiis periculum subeunt secum reputantes, animose obviam irent hostibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congressus, editoque acri certamine, adversarios superat, & multos illorum peremit, tandemque ipse Nicanor egregie pugnans occubuit. Quo cæso, nequaquam subsistit exercitus: sed ubi ducem amiserat, abjectis armis sese fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos persequens magnam stragem edidit, signumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hostes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, istis auditis, armati prosiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti oppositа. adeo ut ex hac pugna nemo *salvus* evaserit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die mensis, qui à Judæis Adar, à Macedonibus Dystrus appellatur. atque in eo votiva sacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro festo habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: postea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congressus, superatur & occiditur. 1 Maccab. c. 7. 2 Maccab. c. 15.

Alcimi mors. 1 Maccab. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à sanctis prophetis exstructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multisque diebus cruciatus vita decessit, quadriennium functus pontificatu. Illo vero mor-

Judas pontificatum obit.

ε'. [z] Ἐπὶ δὲ αὐτῷ καλιούλᾳ [a] ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν, [b] ἀπαντήσαντες τ ἱερέων τινες καὶ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [c] ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τ βασιλέως ἔλεγον [d] προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δ' βλασφημήσας [e] αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [f] παραδοῖεν τ Ἰούδαν ὁ λαὸς αὐτῷ, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τ ναόν. καὶ ὁ μὲν τοσαῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τ Ἱεροσολύμων· οἱ δ' ἱερεῖς εἰς δάκρυα ἀφ' ὧν τοῖς εἰρημένοις λυπῶν [g] προέπεσον, καὶ τ Θεὸν ἱκέτευον ῥύσασθαι σφᾶς τ πολεμίων αὐτῶν. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τ Ἱεροσολύμων ἐξελθὼν, ἐγένετο κατά τινα κώμην [h] Βεθωρὸν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύσας, προσγινομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως· Ἰούδας δ' ἐν [i] Ἀδασοῖς ἐπὶρᾳ κώμῃ, σταδίους ἀπέχούσῃ τριάκοντα τ [k] Βεθωρᾶ, στρατοπεδεύσας, εἰς [l] χιλίους [m] ἄνδρας ἔχων. τούτους προτρεψάμενος μὴ καταπλαγῆναι τὸ τ ἐναντίων πλῆθος, μηδὲ λογίζεσθαι πρὸς ποσοὺς ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ περὶ οἵων ἐπάθλων κινδυνεύσουσιν εἰσφερόμενοι, δηλώσας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ τὴν μάχην ἐξάγει· καὶ [n] συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, κρατεῖ τ ἐναντίων, καὶ πολλοὺς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [o] πλαγιάσαντας αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. ἧς πάντες, οὐδὲ τὸ σῶμα ἔμεινεν· ἀλλὰ τ στρατηγὸν ἀπολείποντες, [p] εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, ῥίψαντες [q] τὴν πανοπλίαν. ἐπιδιώκων δ' ὁ Ἰούδας ἐφώνησε, καὶ [r] τ σάλπιγξι τ περὶ κώμας ἐσήμαινεν, ὅτι νικᾷη τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἐν αὐτῇς ἀκούοντες, ἐξεπήδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτοὺς, γυμνοῦντες κ σκυλεύοντες. ὥστε ἐκ τ μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγε, ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. τὴν δ' νίκην ἐπέθηκε πόστην τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ μηνὸς, ὃν λεγομένην παρὰ μὲν Ἰουδαίοις [s] Ἀδὰρ, κ ὑπὸ Μακεδόνας Δύστρον. [t] ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια κ πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [u] χρόνου ἐπὶ ὀλίγον τὸ τ Ἰουδαίων ἔθνος τ [x] πολέμων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦσαν, [y] ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους κατέστη.

ς'. Τῷ δὲ [z] ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τεῖχος τ ἁγίου, ὃν παλαιὸν ἐκ κατασκευασμένον ὑπὸ τ [a] ἁγίων προφητῶν, πληγή τις αἰφνίδιος ἐκ τ Θεοῦ προσέπεσεν· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ἐπὶ τὴν γῆν κατωλίσθη, κ βασανισθεὶς ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερεύσας

[b] ἔτη

(sed *L. B.* ἔτι) & *Vet. Interpr.* εἰς τὸν τ Ἱεροσολύμων ἀκρόπολιν *Zonar.* εἰς τὸν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ναὸν legendum censet *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 32.

z Ἐτι δ' αὐτῷ κατιόντι] Ita *Hen. Busb.* & C. ἐπεὶ δ' in *Editis.*

a Ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν,] Ἀπὸ τ ἄκρας *Hen.*

b Ἀπαντήσαντες] Ὑπαντήσαντες *Hen.* & C.

c Ἐπιδείκνυον] Ὑπιδείκνυον C.

d Προσφέρειν τῷ Θεῷ.] Ἐπιφέρειν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

e Αὐτοῖς ἠπείλησεν,] Ita legisse videtur *Epiphan.* τῷ λαῷ ἠπείλησε habet *Zonaras.* in *Editis Aliisque* βλασφημήσας αὐτῷ ἠπείλησε. quæ quomodocunque distinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε in uno *Cod.* quæ sane ferri possunt, modo comma ponatur post αὐτὸν.

f Παραδοῖ τ Ἰούδαν] Παραδῷη *Busb. Hen.* C. & *Zonar.*

g Προέπεσον,] Προσέπεσον C.

h Βεθωρὸν] Βηθώρων *Hen.* Βαιθωρὼν C. Vide *Annot.* ad præced. c. 7. §. 1. HUDS. Βήθωρα πόλιν prope Hierosolyma Eus. H. Eccl. l. IV. c. VI. p. 118. Βαιθωρὼν 1 Maccab. VII. 39. infr. lib. 13. c. 1. §. 3. ubi *Gen.* Βεθωρῶν· SPANH.

i Ἀδασοῖς] Sic *Hen.* C. & *Vet. Interpr.* ἐν Ἀδασοῖ in *Editis.* ἐν Ἀδασὰ 1 *Macc.* c. 7. HUDS. Conf. ἄλση. lib. 1. c. 1. §. 6. SPANH.

k Βεθωρᾶ,] Ita mox supra post τριακόντα & *Vet. Interpr.* Librariorum vitio Βεθωρᾶ in *Editis.* Βηθώρων *Hen.* Βαιθωρὼν C. HUDS. *Gen.* Βεθωρᾶ· leg. Βεθωρᾶ· SPANH.

l Χιλίους] Haud aliter & hîc loci & infra c. XI. §. 1. initiò. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto *Cod. C.* qui διχιλίους habet. τειχιλίους 1 *Macc.* c. 7. v. 40.

m Ἄνδρας ἔχων.] In *Hen.* & aliquot *Epiphanii* libris ἔχων τοὺς ἄνδρας· ὡς παρορμ.

n Συμβαλὼν τῷ Νικάνορι,] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox κρατεῖ τούτων *Busb.*

o Πλαγιάσαντας αὐτὸς] Καὶ ἔπεσον αὐτὸς πρῶτος ὑπὸ πολέμῳ 1 *Macc.* c. 7. v. 43.

p Εἰς φυγὴν ἐτράπησαν,] Εἰς φυγὴν οἱ αὐτῷ ἐστράτευσαν *Busb.*

q Τὴν πανοπλίαν.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τὰς πανοπλίας in *Editis Aliisque.*

r Τοῖς σάλπιγξι] *L. B.* τῇ σάλπιγγι.

s Ἀδὰρ, κ ὃ Μακεδόνας Δύστρον.] Conf. sup. lib. XI. c. 6. §. 13. SPANH.

t Ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια κ πᾶν ἔτος,] Νικητήρια singulis annis à Judæis celebrata in memoriam devicti à Juda Nicanoris. 1 Maccab. VII. 49. SPANH. Festum anniversarium die 13 Adar ob devictum Nicanorem. Ita & in Megillath Taanith legitur. nunc eo die jejunant ob Jejunium Estheræ ante Porim. REL.

v Χρόνου ἐπὶ ὀλίγον] Τῷ χρόνῳ C. *Busb.* & *Hen.*

x Πολέμων ἀναπαυσάμενον,] Πολεμίων solus *Hen.*

y Ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας] Πάλιν εἰς ἀγ. κ κιν. C. Hac in re manifesti erroris ex 1 *Macc.* 9. 54, 55, 56. convincitur *Josephus*: ubi post Judæ excessum vita functum fuisse Alcimum clarissime ostenditur. Ipseque *Josephus*, errore postea agnito (*sc.* l. 20. c. 8.) Jacimo sive Alcimo nullum omnino successisse retulit, sed per totum septennium Hierosolymam pontifice caruisse. *Usserius* ad A. M. 4843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ usque ad τελευτήσαντος, in hunc locum intrusum esse suspicatur *Petitus* (in *Animadv.* ἀπαθέστους in *Josephum*, Tom. 4. p. 89.) atque inseri debere lib. 13. c. 1. §. 3. post verba illa, κ τῶτον ἐφύλαττε τ τρόπον.

z Ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ] Ἀρχιερεῖ Ἀλκίμῳ *Hen.* ἀρχιερεῖ Ἰακείμῳ *Busb.*

a Ἁγίων προφητῶν,] Vocem προφητῶν additam fuisse existimat *Jos. Scaliger.* (in *Elencho Trihæref. N. Serarii*, p. 316.) ob verba ista in *Chronico Eusebii*, Ἀλκίμου ὁ ἱερεὺς καθελὼν τὸ τεῖχος τ αὐλῆς τ ἁγίων εἶδεν ἴδιος πτερύγων θεοῦ. Verum locus *Esdræ*, c. 9. v. 6. quem suæ sententiæ firmandæ affert *Scaliger*, vulgatæ potius lectioni favet.

b Ἔτη

[b] ἔτη τέσσαρα. πολιτήσαντο δὲ τάδε, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ λαὸς τῷ Ἰούδᾳ δίδωσιν· ὃς ἀκούσας τὴν τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅτι καταπεπολεμήκασι τούς τε Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, καὶ Καρχηδόνα τὴν Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τὴν Ἑλλάδα κεχειρωμένους, καὶ τοὺς βασιλεῖς [c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον, καὶ τὸν [d] μέγαν Ἀντίοχον, [e] ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τὴν Ῥώμην τὸν αὐτοῦ φίλων Εὐπόλεμον τὸν Ἰωάννου τοῦ, καὶ Ἰάσονα τὸν Ἐλεαζάρου, παρεκάλει δι' αὐτῶν συμμάχους εἶναι καὶ φίλους, καὶ δημηγορῆσαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς πρὸς τοῦ Ἰούδα πεισθέντας ἡ σύγκλητος δέχεται· καὶ διαλεχθεῖσα περὶ ὧν ἐπέμφησαν, [f] τὴν συμμαχίαν ἐποιήσατο καὶ τάδε δόγμα, τὸ μὲν ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δὲ εἰς τὸ Καπιτώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγγεγραμμένας δέλτους, ἀνέθεσαν. [g] περὶ δὲ [h] τοιῶνδε. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας τοῦ πρὸς τὸ ἔθνος τὸ Ἰουδαίων. Μηδένα τῶν ὑποτεταγμένων Ῥωμαίοις πολεμεῖν τοῖς Ἰουδαίων ἔθνεσι, μηδὲ τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον ἢ ὅπλα ἢ χρήματα. ἐὰν δέ τινες Ἰουδαίοις ἐπίωσι, βοηθεῖν Ῥωμαίους αὐτοῖς κατὰ τὸ δυνατόν. καὶ πάλιν, ἂν τοῖς Ῥωμαίων ἐπίωσί τινες, Ἰουδαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν δέ τι προστεθῇ τῇ συμμαχίᾳ βουλήσει τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἢ [k] προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν, τοῦτο κοινῇ [l] γνώμῃ καὶ δόγμι τῶν Ῥωμαίων. ὃ δὲ ἂν προσθῇ, τοῦτ' εἶναι κύριον. [m] ἐγράφη τὸ δόγμα ὑπὸ Εὐπολέμου καὶ Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ Ἐλεαζάρου, ὅτε ἀρχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, στρατηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τὴν μὲν πρώτην Ῥωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ἕως σωίζεται γράφομεν.

tuo populus Judæ pontificatum dedit: qui cum *Romanorum potentia.* multa audiisset de Romanorum potentia, eosque subegisse, * & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa, ac præterea Græciam in suam potestatem redegisse, regesque Persæum & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Missis igitur Romam, ex amicis suis, Eupolemo Joannis filio & Jasone Eleazari filio, voce illorum obsecrabat, ut societatem secum inirent & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne *posthac* Judæos bello lacesseret. Cumque Romam venissent Judæ legati, *benigne* eos excipit senatus: habitoque de iis quorum gratia missi erant sermone, societatem coire placuit. *Mox* facto hac de re senatus-consulto, exemplar ejus in Judæam missum est; illud vero ipsum, in tabulas æneas incisum, in Capitolium relatum est. Erat autem hujusmodi. "Decretum senatûs de societate & benevolentia erga gentem Judæorum habenda. Ne "quis Romanæ ditionis cum gente Judæorum "bellum gerito, neque bellum gerentibus frumentum aut naves aut pecuniam subministrato. Si "quis Judæos invadat, Romani illis opem ferunto pro viribus. vicissim, si quis Romanos invadat, Judæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc *fo-* "*ciale* fœdus voluerit gens Judæorum addere aut "ab eo demere, id fiat cum consensu populi Ro- "mani. & quod sic additum fuerit, ratum esto. "Scriptum est hoc Senatus-consultum per Eupo- "lemum Joannis filium & Jasonem Eleazari, Ju- "da gentis pontifice & duce Simone fratre ipsius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & societatem factam esse.

Judas mittit qui societatem cum Romanis coëant. 1 *Maccab.* c. 8.

Romanorum senatus-consultum de inita cum Judæis societate. 1 *Maccab.* c. 8.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὅτι πάλιν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, καὶ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

CAP. XI.

XVIII.

Quod Bacchides denuo in Judam missus ipsum superavit: utque Judas strenue se gerens occubuit.

ΔΗμήτριος δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τὸν Νικάνορος τελευτῆς, καὶ τὴν ἀπωλείας τοῦ σὺν αὐτῷ στρατεύματος, πάλιν τὸν Βακχίδην μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν [n] Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύει. καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ [o] συμπεφεύγασιν· ἑκκαιδεκακισχίλιοι δὲ λαῶν, ἄρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ταχέως ἐπιέναι. μαθὼν δὲ τὸν Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ [p] Βηθζηθὼ τοὔνομα κατεστρατοπεδευμένον, ἐπ' αὐτὸν ἐπείγετο μετὰ πεζῶν μὲν δισμυρίων, ἱππέων δὲ [q] διακοσίων. τῷ Ἰούδᾳ δὲ ἦσαν [r] οἱ πάντες [s] χίλιοι. ἅτε τὸ Βακχίδου πλῆθος θεωρήσαντες ἔδεισαν, καὶ τὴν παρεμβο-

Cæterum Demetrius, nunciata sibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, misit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem castra metatur. Cumque illos qui in istius loci speluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digressus Hierosolyma properabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto castra posuisse, adversus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures secum habebat quam mille homines. Illi, visa *exercitûs* Bacchidis multitudine, territi erant, relictisque castris omnes diffugerunt præ-

Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 *Maccab.* c. 9.

Judas multis è suis dilapsis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 *Maccab.* c. 9.

---

[b] Ἔτη τέσσαρας.] Triennium vero ei assignat in lib. 20. c. 8. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. 10.

* *Et Galatiam*] Gallias *Epiphan* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta est, intelligendam esse censet *Grotius*: quod tota Galatia serius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio subacta post pacem cum Antiocho Magno.

† *Et Iberiam,*] Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis; Vaccæis vero per L. Posthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illustris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

[c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον,] Περσέα καὶ Φιλ. *Busb.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perses victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio.

[d] Μέγαν Ἀντίοχον,] Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8.

[e] Ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι.] Conf. *Alsum.* lib. 1. c. 1. §. 4. SPANH.

[f] Τὴν συμμαχίαν ἐποιήσατο] Συμμαχεῖν ἐποιήσατο *Busb.*

[g] Περὶ δὲ τοιῶνδε. Δόγμα συγκλήτου,] Vid. infr. lib. 14. c. 8. §. 5. & lib. 16. c. 2. §. 4. SPANH.

[h] Τοιῶνδε.] Ita ipse distinxi. prius erat, περὶ δὲ τοιῶνδε δόγμα &c.

[i] Ἐπίωσί τινες Ἰουδαίοις,] Ἐπιῶσι hîc & seq. lineâ secundâ in *Cod. Hen.*

[k] Προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν] Προσθῆναι *Hen.*

[l] Γνώμῃ] Γνώμαις *Hen.*

[m] Ἐγράφη τὸ δόγμα] Hanc ὑπογραφὴν commentitiam esse & à Josepho adjectam existimat *Usserius* ad A. M. 3843. nam quis credet Juda superstite alium imperatorem fuisse quam ipsum Judam; aut si alius exstitisset, illum non Jonathanem potius fuisse, quam Simonem, qui post illius demum mortem principatum est adeptus.

[n] Ἀρβήλοις πόλει] Ἀρβάτοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæstinâ S.* p. 575. HUDS. Conf. de Vita §. 37. SPANH.

[o] Συμπεφεύγασιν·] Ita in *Editis.* συμπεφύγασιν *Hen.* & *Busb.*

[p] Βηθζηθὼ] Hoc modo etiam supr. c. 10. §. 2. Βηζηθὼ hîc loci in *Editis.* Βηζηθὼ *Hen.* Βηζηθεῖ *Busb.* HUDS. Conf. sup. c. 10. §. 2. SPANH.

[q] Διακοσίων.] Χιλίων solus *Hen.*

[r] Οἱ πάντες χίλιοι.] Verum 1 Maccab. VIII. v. 6. dicuntur τριακόσιοι ἄνδρες ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ· *Rufin.* verò hic, Judæi verò fuerunt omnes duo millia, ut pro χίλιοι legerit hic διχίλιοι· SPANH.

[s] Χίλιοι.] Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 640.) quin litera numeralis è *Josephi codicibus* exciderit, & à manu ipsius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. τριακόσιοι. *Zonaras* tamen receptam *Josephi* lectionem agnoscit.

præter octingentos. Judas autem à ſuis militibus deſertus, cum hoſtis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula ſuſtinerent, juſſit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus ſe nequaquam poſſe cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque ſuadentibus ut in præſentia quidem recederet & ſaluti ſuæ conſuleret, poſtea vero copiis ſuis collectis cum hoſtibus manus conſereret, "ne hoc, "inquit, ſol factum aſpiciat, ut terga mea hoſti- "bus obverſa oſtendam. Sed ſi nunc fatalis hora "venit ut moriar, & omnino neceſſe eſt ut per- "eam ſi pugnem, * fortiter *tamen* ſtabo, & quic- "quid futurum ſit malo excipere, quam ut res "præclare geſtas gloriamque ex illis partam turpi "fuga jam dedecorem." Atque iſtis quidem verbis reliquos de ſuis hortabatur, ut ſpreto contemptoque periculo cum hoſtibus prælium committerent.

Suos hortatur. 1 *Maccab.* c. 9.

XIX. *Prælium atrox inter Bacchidem & Judam.* 1 *Maccab.* c. 9.

2. Interea Bacchides, cum copiis ex caſtris egreſſus, aciem ad pugnam inſtruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & ſagittarii totam phalangem præcederent; ipſe vero eſſet in dextro cornu. Sic inſtructa acie, quamprimum hoſtium exercitui admoveretur, juſſit tubicinem ſignum dare, militeſque clamore ſublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hoſtibus congreditur, & utriſque acriter dimicantibus, pugnaque ad ſolis occaſum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro eſſe cornu, aſſumptis animoſiſſimis quibuſque in iſtam aciei partem impetum fecit: eoſque qui illic erant aggreſſus diſſolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hoſtes* penetraſſet, eos in fugam compulit, perſequiturque uſque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in ſiniſtro cornu, pulſos qui erant in dextro conſpicati, Judam ſequentes circumiverunt, atque in tergum converſi ipſum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, ſed undique hoſtibus ſeptus eſſet, conſtitit cum ſuis & *ſtrenue* pugnabat. Cumque multos adverſariorum fudiſſet, atque labore & *vulneribus* conficeretur, ipſe etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare geſtis, quam ex ſimilibus dum moreretur *conſpicuus*. Juda autem proſtrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem ſequerentur, tantoque duce orbati, fugæ ſeſe mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hoſtibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi ſepelierunt, cum illum populus *univerſus* aliquammultis diebus luxiſſet, atque ſolennibus exſequiis honoraſſet. Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicoſiſſimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium ſuorum libertate omnia & agere & pati ſuſtinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *poſt ſe* reliquit gloriam ſuique memoriam, gente *ſua* in libertatem vindicata & è Macedonum ſervitute erepta: cumque tres eſſet

Judas occumbit.

Magno cum ploratu ſepelitur. 1 *Maccab.* c. 9.

λεῖ καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ἑκατὸν ἀνδρῶν. Ἰούδας δὲ καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ πολεμίων ἐπικειμένων, καὶ μηδένα καιρὸν αὐτῷ πρὸς συλλογὴν τῶν δυνάμεως ἐπιτρεπόντων, οἵός τε ἦν μὴ τῶν ἑκατὸν συμβαλεῖν τοῖς μετὰ τοῦ Βακχίδου· καὶ παρατεταμένος γε τούτοις ἀψύχως ὑφίστασθαι τὸν κίνδυνον, παρεκάλει χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχην. τῶν δὲ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ πρὸς τοσοῦτον μέγεθος στρατιᾶς ἀξιόμαχοι, συμβουλεύοντων δὲ νῦν μὲν ἀναχωρεῖν καὶ σώζειν αὐτούς, αὖθις δὲ συναγαγόντα τοὺς ἰδίους τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, "μὴ τοῦτ', εἶπεν, ἥλιος ἐπίδοι γιγνόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ "νῶτά μου δείξω τοῖς πολεμίοις. ἀλλ' εἰ καὶ πλάνητι ὁ "παρών μοι καιρὸς φέρῃ, καὶ δεῖ πάντως ἀπολέσθαι μαχό- "μενον, φήσομαι γενναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ "τοῖς ἤδη καλῶς θωμένοις καὶ τῇ περὶ αὐτῶν δόξῃ πρόσ- "βαλὼν τὴν ἐκ τοῦ νῦν φυγῆς ὕβριν." καὶ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας, ὡς δικαίων τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς στρατοπέδου τὴν δύναμιν, πρὸς μάχην παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τῶν κεράτων ἔταξε, τοὺς δὲ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεπέμψατο ἅπασης τῆς φάλαγγος, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως. ἔτως δὲ συντάξας τὴν στρατιὰν, ἐπεὶ προσέμιξε τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆναι τὸν σαλπιγκτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀλαλάξασθαι προσέταξε. τὸ δὲ αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ καρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ τῆς μάχης μέχρι δυσμῶν προβαινούσης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τὸν Βακχίδην καὶ τὸ κράτιστον ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνον τῆς στρατιᾶς, προσβαλὼν τοῖς ἀψυχοτάτοις, ὥρμησεν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς τάξεως, καὶ προσβαλὼν τοῖς ἐκεῖ, διέφθειρε αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὠσάμενος δὲ εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐβιάσατο, καὶ διώκων μέχρις [x] Ἀζᾶ ὄρους ἕως λεγομένου. θεασάμενοι δὲ τὴν τροπὴν τὴν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ ἀριστερὸν ἔχοντες, [y] ἐκυκλώσαντο τὸν Ἰούδαν διώκοντες, καὶ λαμβάνουσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γιγνόμενοι. ὁ δὲ [z] φεύγειν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ περιεχόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐρρώμει μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλοὺς δὲ κτείνας τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατάκοπος [a] γιγνόμενος, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, ὅτι καλοῖς μὲν πρότερον χρησάμενος, ἐφ' ὁμοίοις δὲ ὅτε ἀπέθνησκε τὸν ψυχὸν [b] ἀφιείς. πεσόντος δὲ Ἰούδα, πρὸς μηδὲν τὸ λοιπὸν ἀφορᾶν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, στρατηγὸν δὲ τοιοῦτον ἐρημίαν φύγον. λαβόντες δὲ τὸ σῶμα τοῦ τῶν πολεμίων ὑπατοῦντος Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰούδα, κομίσαντες εἰς τὸν [c] Μωδεὶμ κώμην, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τέθαπτο, κηδεύσι, [d] πενθήσαντες δὲ αὐτὸν ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, καὶ τιμήσαντες κοινῇ τοῖς νομισμένοις. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδας, ἄνδρα γενναῖον καὶ μεγαλοπάλεμον γενόμενον, καὶ τὰ τοῦ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίου μνήμονα, καὶ πάντ' ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας καὶ δράσαι καὶ παθεῖν ὑπαρξάντα τοιοῦτον αὐτὸν τῇ ἀρετῇ ὑπάρξας, μέγιστον αὐτοῦ κλέος καὶ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος, καὶ τὴν ὑπὸ Μακεδόσιν ἐξαρπάσας [e] αὐτὸ δουλείας· καὶ τῶν ἀχθεσαμένων

* Fortiter *tamen* ſtabo,] *Al.* ſtabo *tamen* omnia potius ſuſtinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομένων μᾶλλον ἢ τοῖς.

s Καὶ ὁ μὲν ταῦτα] Ita diſtinxi, prius erat, καὶ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν δικαίων, τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione ſervata, eſt qui ἔπειθεν pro ἔλεγεν reponit.

t Ἔλεγεν.] Forte ἔπειθεν. COCC.

x Ἀζᾶ ὄρους] In *Epiphanis* libris *Gazara* aut *Gazarat*. 1 *Macc.* c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτου ὄρους. perperam, ut puto. HUDS. Conf. ſup. lib. VII. c. 12. §. 2. SPANH.

y Ἐκυκλώσαντο τὸν Ἰούδαν διώκοντες,] Ἐκύκλωσαι τὸν Ἰούδαν διώκοντα *Busb.*

z Φεύγειν οὐ δυνάμενος,] Ita *Hen.* φυγεῖν in *Editis Aliisque.*

a Γενόμενος,] Iterum cum *Hen.* γιγνόμενος in *aliis.*

b Ἀφιείς.] Sic *Hen.* ἀφεις in *reliquis.*

c Μωδεὶμ κώμην,] Μωδαεῖ *Hen.* Vide præced. c. 6. §. 1. HUDS. Conf. ἀλώσ. lib. 1. c. 1. §. 3. & vid. 1 Maccab. IX. 18. SPANH.

d Πενθήσαντες] *L. B.* πενθέσαντες.

e Αὐτὸ δουλείας·] Illud *αὐτὸ* non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

f Ἐπὶ

σωὴρ [f] ἔτ῾ τρίτον καταλαχὼν, ἀπέθανεν.

annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Τέλ῾ ⁊ βιβλίε δωδεκάτε.

Finis Libri duodecimi.

f Ετ῾ τρίτον καταλαχὼν, ἀπέθανεν.] Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3839.) ac si dixisset, obiisse triennio solido post repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit Alcimus. Vide super. cap. 9. §. 7.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ιούδα, [b] πελευτήσαν῾ος αὐτ῾ῦ, τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum suscepit.*

β'. Ως πολεμήσας Βακχίδῃ, ἠνάγκασε, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τ῾ῆς χώρας.

2. *Quomodo bello cum Bacchide gesto, coëgit eum, post factam cum ipso amicitiam, è Judæa discedere.*

γ'. Οτι Αλέξανδρ῾ος, ὁ ⁊ Επιφανοῦς Αντίοχε ὑὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

δ'. Ως Δημήτρι῾ος, πρεσβευσάμεν῾ος πρὸς Ιωνάθην, ποιεῖται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμεν῾ος ⁊ τὸ ἔθν῾ος ἡμῶν.

4. *Quomodo Demetrius, missa legatione ad Jonatham, cum eo societatem init, multis ipsi gentique nostræ datis muneribus.*

ε'. Ως Αλέξανδρ῾ος, πυθόμεν῾ος ταῦτ᾽ ἀκούσας, ⁊ ὑπερβαλὼν τὰ δῶρα [d] ⁊ Δημητρίε, ⁊ ἀποδείξας Ιωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus superasset & Jonatham pontificem fecisset, ipsum in suas partes pertraxit.*

ς'. Η Ονίε φιλία πρὸς τ῾ὴν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον ⁊ τ῾ὸν αὐτὸν καιρὸν γνομένη. ⁊ ὡς ᾠκοδόμησε τ῾ὸν Ονίαν καλούμενον ναὸν πρὸς τ῾ὴν Ιεροσολύμοις ὅντα.

6. *Sub id tempus Oniæ intercessit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad similitudinem Hierosolymitani.*

ζ'. Οτι Αλέξανδρ῾ος, ἀποθανόντ῾ος Δημητρίε, σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην.

7. *Quod Alexander, post mortem Demetrii, Jonatham summo in honore habuit.*

η'. Ως Δημήτρι῾ος ὁ Δημητρίε παῖς, πλεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, ⁊ πολεμήσας τ῾ὸν Αλέξανδρον καὶ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ποιησάμεν῾ος.

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajecisset, belloque Alexandro illato eum devicisset, ipse regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

θ'. Ως Τρύφων ὁ Απαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Αντιόχῳ τῷ Αλεξάνδρε υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμεν῾ος ⁊ αὐτὸς σύμμαχον Ιωνάθην.

9. *Quomodo Tryphon Apamensis, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto.*

ι'. Ως Δημητρίε ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτε ληφθέν῾ος, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τ῾ὸν Ιωνάθην, ⁊ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τ῾ὸν ἀδελφὸν αὐτ῾οῦ Σίμωνα.

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipsumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

ια'. Ως Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτ῾οῦ τὴν στρατηγίαν ἐνεχείρισε [f] τὸ ἔθν῾ος, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipsumque pontificem creavit.*

ιβ'. Ως [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχ῾ον γνόμεν῾ον Αντιόχῳ τῷ Δημητρίε ἀδελφῷ, τῷ ⁊ Εὐσεβεῖ ἐπικληθέντι.

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita societate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*

ιγ'. Ως Τρύφων῾ος ἀναιρεθέν῾ος, [g] Αντίοχ῾ος ἐπολέμησε Σίμωνα, κἀκεῖν῾ος Κενδεβαῖον τ῾ὸν στρατηγὸν αὐτ῾οῦ νικήσας, τ῾ῆς Ιουδαίας ἐξέβαλεν.

13. *Quomodo, Tryphone sublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio superatum Judæa expulit.*

14. *Quod*

a Εν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ, vel ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ λόγῳ.
b Τελευτήσαν῾ος] Τῷ τελευτήσαντ῾ι, αὐτὸς τῷ *Hen.*
c Αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμεν῾ος] Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & πολλοῖς ⁊ τὸ ἔθν῾ος ἡμῶν desunt in *Editis Aliisque.*
d Τῆ Δημητρίε,] Illud ⁊ ex *MS.*
e Ο Τρύφων] Ita *Gen.* ὁ Τρύφων desunt *Aliis.*
f Τὸ ἔθν῾ος] Illa τὸ ἔθν῾ος non agnoscit *Hen.*
g Αντίοχ῾ος] Ita cum *Cod. Hen.* in cæteris Αντίοχον ἐπολέμησε Σίμωνι, ⁊ Κενδεβαῖον &c.

14. *Quod Simon, à genero ſuo Ptolemæo inter convivandum dolo occiſus, diem ſupremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus eſt imperium ſibimet aſſerere.*

15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obſedit, in arcem incluſum, cui nomen erat Dagon.*

16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hieroſolymitanæ, obſidionem ſolvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & ſocietate cum eo amicitiaque facta.*

17. *Hyrcani, poſt mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*

18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*

19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obſeſſis ferendum veniſſet, fuſus fugatuſque eſt, & ab Hyrcani filiis Judæa pulſus.*

20. *Quod Ariſtobulus, ſuſcepto imperio, primus ſibi diadema impoſuit.*

21. *Quomodo, Ariſtobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium ſucceſſit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hoſtibus ſubegit.*

22. *Ptolemæi Lathuri cum eo pugna & victoria.*

23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipſum ſuperavit.*

24. *Antiochi, Dionyſi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*

25. *Quomodo poſt obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novemnium tenuiſſet, & in pace & gloria vixiſſet, vita deceſſit.*

ιδ'. Οτι ὑπὸ [h] τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμαῖος, δήσας αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπεχείρησε καθαρπάζειν.

ιε'. Ὡς ὁ νεώτατος τῶν Σίμωνος υἱῶν Ὑρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν Μωδαΐου, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τὸν Πτολεμαῖον, εἰς τὸ Φρέαρον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.

ις'. Ὡς στρατεύσαμενος ἐφ' Ὑρκανὸν Αντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ προσκαθίσας τῇ τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλει, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν παρὰ Ὑρκανοῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν [i] συνθέμενος.

ιζ. Ὑρκανοῦ στρατεία, μετὰ τὴν Αντιόχου τελευτὴν ἐν Μήδοις ἀποθανόντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις καὶ κράτος εἷλεν.

ιη'. [k] Φιλία πρὸς Ὑρκανὸν Αλεξάνδρου τοῦ [l] Ζεβινᾶ κληθέντος.

ιθ'. [m] Ὡς Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθήσων τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκουμένοις πρὸς Ὑρκανόν, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωξάντων αὐτὸν τῶν Ιουδαίας τῶν υἱῶν Ὑρκανοῦ.

κ'. Οτι Μωδαΐου Αριστόβουλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [n] πρῶτος ἐπιτίθεται.

κα'. Ὡς τελευτήσαντος Αριστοβούλου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν Μωδαΐου, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Αραβίαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.

κβ'. Πτολεμαῖος ὁ Λαθύρου πρὸς αὐτὸν μάχη καὶ νίκη.

κγ'. Ὡς στρατεύσαμενος Δημήτριος ὁ Εὐκαιρος ἐπὶ Αλέξανδρον ἐκράτησεν αὐτοῦ.

κδ'. Αντίοχος [o] ὁ Διονύσου λεγομένου στρατεία ἐπὶ Ιουδαίαν, καὶ ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ.

κε'. Ὡς μετὰ τὸν Αλεξάνδρου τελευτὴν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Αλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετὰ εἰρήνης καὶ δόξης ἀπέθανεν.

b Τῷ γαμβρῷ Πτολεμαίου] Hoc lemma, pariter ac iſtud quod ſequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Henneb.* In *ceteris* ita ſe habebant: Οτι ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Οτι Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπιχείρησε καταχεῖν, καὶ πῶς Ὑρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

i Συνθέμενος.] Sic *Cod. Hen.* θέμενος in *reliquis.*

k Φιλία πρὸς Ὑρκανὸν Αλεξάνδρου] Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.*

l Ζεβινᾶ] Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Euſebii*, p. 227.

m Ὡς Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς,] Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* Ὡς ἡττηθεὶς ὑπ' Ὑρκανοῦ Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέπεσε τῆς Ιουδαίας.

n Πρῶτος ἐπιτίθεται.] Περιέθετο πρῶτος *Hen.*

o Τοῦ Διονύσου] Καὶ Διονυσίου *Hen.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀγδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ιωνάθης μετὰ τὸν ἀδελφὸν Ιούδαν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

[b] ΤΙΝΙ μὲν ἐν τρόπῳ τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, καταδυλωσαμένων αὐτὸ τῶν [c] Μακεδόνων, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πηλίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ιούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὸν τελευτῶντα Ιούδαν, πάλιν ὅσον οὔπω τῶν ἀσεβῶν, καὶ παραβεβηκότων τὸν πάτριον πολιτείαν, [d] ἐπιφυὴς τοῖς Ιουδαίοις, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀκμάζων [e] σκάπτε. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὸν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς διὰ τὸν ἀπάνην τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὸ μὴ δυνάσθαι τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ιουδαίων τοὺς ἀποστάντας τῶν πατρίων συνηθείας, καὶ τὸν κοινὸν βίον προηρημένους συναθρόοντας, τούτοις ἐπεχείρισε τὴν χώραν διανεμεῖσθαι. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ιούδα φίλους, καὶ τοὺς ἐκείνου φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [f] παρέδοσαν. ὁ δὲ, βασανίζων πρῶτον αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, ἔπειθ' ἅπαντα διέφθειρε. τοιούτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοῖς Ιουδαίοις τηλικαύτης γενομένης, ἡλίκης οὐκ ἦσαν πεπειραμένοι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [h] φιλιφθέντες τῶν ἑταίρων τοῦ Ιούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [i] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσελθόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν

CAP. I.

Quomodo Jonathas, post Judam fratrem, principatum suscepit; utque una cum Simone ejus fratre bellum gessit adversus Bacchidem.

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in servitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantisque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *strenue* pugnans; superiori libro declaravimus. Judæ vero post interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria instituta violaverant, Judæos adoriebantur,* animisque resumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob necessariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hostibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus desciverant & profanam vitæ consuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis administrationem commisit. At illi, comprehensis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate constitutis, quantam non experti fuerant post *suum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ sociis, cum viderent gentem miserabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fra-

Judæ defuncto, Bacchidis permissu male tractantur Judæi. 1 Macc. c. 9.

---

[a] Ογδοήκοντα καὶ δύο.] Ita *Hen. Busb. Gall.* 2. 3. 5. *Voss.* & *Bas.* Vide *Is. Vossium* in *Chronologia S.* c. XII. p. 152. & 155.

[b] Τίνι μὲν ἐν τρόπῳ] Τίνα μὲν ἐν τρόπον *Hen.* (*L. B.*) & *Gall.*

[c] Μακεδόνων,] Hebræi solent reges Syriæ יון & hos quidem solos reges Græcos nominare. Μακεδόνων nomen alii usurpant non pro Syris modo, sed aliis ex successoribus Alexandri. Eusebius histor. eccles. lib. v. c. 8. ex Irenæo. Πρὸ τοῦ Ρωμαίους κρατῆσαι τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ασίαν κατεχόντων Πτολεμαίου τοῦ Λάγου. *Antequam Romani imperium suum confirmassent, quum Macedones adhuc Asiam obtinerent, Ptolemæus Lagi.* &c. mox narrat Judæos Ptolemæo petenti codicem Sacrum annuisse, ὑπήκουον γὰρ ἤδη τοῖς Μακεδόσι τότε, *parebant enim tunc Macedonibus*, id est, Ægyptiis. Ceteroquin enim ratio non esset cur regi Ægyptio debuerint id concedere, quia parebant Macedonibus, nisi ipse inter Macedones habeatur. Syncellus in Chronographia p. 277. notat illam Monarchiam, quæ Persicam secuta est Ελλήνων & Μακεδόνων dici, Ἕλληνες γὰρ καὶ Μακεδόνες καὶ τὸ τῶν Μακκαβαίων τοὺς αὐτοὺς μεμαθήκαμεν, *ex libris enim Maccabaicis didicimus eosdem esse qui Græci & Macedones dicuntur*, addens imperium τὸ τῶν Μακεδόνων post Alexandri mortem divisum fuisse in Ægyptium, Syriacum & Macedoniæ ipsius. Africanus in Chronico (vide Syncellum p. 276.) Ἀπὸ Αλεξάνδρου δὲ πρῶτος χρόνων γενόμενοι Ιουδαῖοι τῇ Μακεδόνων ἀρχῇ ποτὲ μὲν Πτολεμαίοις, ποτὲ δὲ Ἀντίοχοις ἐτέλουν ὑποφόροι. *A tempore Alexandri conditoris imperii Judæi fuerunt subjecti regno Macedonum, & modo Ptolemæis, modo Antiochis paruerunt.* Hic & Ægyptii & Syri appellantur Macedones. Tacitus lib. v. histor. 8. *Judæi Macedonibus invalidis sibi ipsi reges imposuere.* REL.

[d] Επιφυὴς τοῖς Ιουδαίοις,] Adhærere Judæis, i. e. eos urgere & infectati sunt. Sic דבק Hebræis. In vernacula etiam lingua similis locutio. IBBETSON.

* *Animisque resumptis eos undique vexabant.*] *Vel* numeroque aucti, *aut* viribusque pollentes.

[e] Εκάκου.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐκάκων in *Editis Aliisque.*

[f] Παρέδοσαν.] Παρεδίδοσαν *Busb.* & *Hen.*

[g] Επειθ' ὅτου διέφθειρε.] Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum ὅτου nec agnoscitur à *Busb.* nec ab *Epiphanio.* præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε.

[h] Περιελιφθέντες] Ita *Gen.* & *Gall.* φιλιφθέντες *Bas.* & *Hen.*

[i] Οἰκτρῶς τὸ ἔθνος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (*Lugd. Bat.* idem volebat scribens οἰκτρῶν) πικρῶς in *reliquis.*

[k] Απο-

fratrem ſuum ſibi in exemplum proponeret, ejuſque de popularibus ſuis curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & ſine defenſore non relinqueret gentem, præſertim cum in extremum diſcrimen adduceretur. Tum Jonathas, cum dixiſſet ſe pro illis moriturum eſſe, atque exiſtimaretur nihilo inferior eſſe quam frater, Judæorum dux declaratur.

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Maccab. c. 9.

2. Quod ubi reſcivit Bacchides, *is* veritus ne Jonathas negotium faceſſeret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *varium* conſilium nec Jonatham, nec Simonem ipſius fratrem latebat: ſed enim illi, hac re cognita, ſociiſque ſuis omnibus aſſumptis, in ſolitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant; cumque veniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animiſque deficerentur, & illic loci conſiderent, adverſus eos cum omnibus ſuis copiis profectus eſt, & poſitis trans Jordanem caſtris *exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra ſe veniret, mittit fratrem ſuum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amaræi filii, ad inſidiandum ex urbe Medaba egreſſi, & ipſum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctiſque quæ ferebantur direptis, & Joannem & ſocios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob iſta, quam commeruerunt, fratribus ipſius perſolvebant, de qua haud multo poſt verba faciemus.

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recepit. 1 Maccab. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus caſtra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero ſocios adhortatus, additoque inſuper quod vita illis in periculo eſſet, in medio hoſtes inter fluviumque concluſis, ut qui non habeant quò ſe fuga recipere rent (nam hoſtes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hoſtibus. quorum multis proſtratis, ubi cernebat Bacchidem in ſe cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinaſſet, *Jonathas* cum ſociis in fluvium inſiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaſerunt, quod hoſtes non amplius amnem tranſirent, ſed Bacchides è veſtigio ad arcem Hieroſolymitanam ſe reciperet. De ſuo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amiſit. Cæterum multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Hierichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha,

Deinadverſus eos cum copiis proficiſcitur. 1 Maccab. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Maccab. c. 9.

Per Judeam præſidia ſtatuit. 1 Maccab. c. 9.

ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τῷ ἐκείνου πρὸ τῶν ὁμοφύλων πρόνοιαν ἐξίων, ἀποθανόντος ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐλευθερίας, καὶ μὴ προϊεμένων [k] ἀπροστάτευτον τὸ ἔθνος, μηδ' [l] ἐν οἷς φθείρεται. ὁ δ' Ἰωνάθης φάσκων ἐπίμως ἔχειν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς [m] κατὰ μηδὲν εἶναι χείρων ἢ ἀδελφὸς, στρατηγὸς ἀποδείκνυται τῶν Ἰουδαίων.

Β'. Ὁ δὲ Βακχίδης ἀκούσας τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ προλάβῃ πράγματα τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ἰωνάθης, ὡς καὶ πρότερον Ἰούδας, δόλῳ τοῦτον ἐζήτει. τοιοῦτο δ' ἔχων τὸ προαιρεῖσθαι οὐκ ἔλαθε τὸν Ἰωνάθην, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα· ἀλλὰ γὰρ μαθόντες ὅτι καὶ προλαβόντες τοὺς ἑταίρους ἅπαντας, εἰς [n] τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως τὸ τάχος ἔφυγον, καὶ προσμόμενοι ὅπου τὸ ὕδωρ τὸ καλούμενον [o] λάκκος Ἀσφὰρ, αὐτόθι διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτοὺς [p] ἀπρηκότας, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ πέρᾳ τοῦ Ἰορδάνου στρατοπεδευόμενος, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. Ἰωνάθης δὲ, γνοὺς τὰ Βακχίδῃ ἐπ' αὐτὸν ἤκοντα, πέμπει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ [q] Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τοὺς [r] Ναβαταίους Ἄραβας, ἵνα παρ' αὐτοῖς ἀποθηται τὴν ἀποσκευὴν [s] ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰρ φίλοι. τοῖς δὲ Ἰωάννῃ ἀπόντα πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐνεδρεύσαντες ἐκ [t] Μηδάβας πόλεως [v] οἱ [x] Ἀμαραίου παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζετο, [y] κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ πάντας. δίκην μέντοι γε τούτων ὑστέρησαν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ὡς μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

Γ'. Ὁ δὲ Βακχίδης, γνοὺς τὸν Ἰωνάθην [z] ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου κατεστρατοπεδευμένον, φυλάξας [a] τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ' αὐτὸν ἦκεν, ὡς ἐν μαχομένου [b] ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τοὺς ἑταίρους, καὶ περὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς εἶναι τὸν κίνδυνον, εἰπὼν, μέσους ἀπειλημμένους καὶ πολεμίων καὶ τοῦ ποταμοῦ πολεμίων οὐκ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὑπεδέξαντο, ἀλλ' ὑποστρέψαντος αὐτοῦ τὸ Βακχίδου εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν. ἀπέβαλε δὲ τῆς στρατιᾶς [d] ὡς περὶ δισχιλίους. πολλοὺς δὲ τῆς Ἰουδαίας [e] καταβαλλομένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν [f] Ἱεριχοῦντα καὶ [g] Ἐμμαοῦν, καὶ [h] Βεθωρὸν, καὶ [i] Βεθήλ-

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Maccab. c. 9.

Bacchides Jonathæ & Simoni inſidias ſtruit. 1 Maccab. c. 9.

Deinadverſus eos cum copiis proficiſcitur. 1 Maccab. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Maccab. c. 9.

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recepit. 1 Maccab. c. 9.

Per Judeam præſidia ſtatuit. 1 Maccab. c. 9.

---

k Ἀπροστάτευτον] Ἀπροστάτητον *Busb.* & *Hen.* HUDS. Chryſoſt. Serm. XI. T. V. p. 56. ἀπροστάτευτον ὄντα καὶ ἔρημον. SPANH.

l Ἐν οἷς φθείρεται.] Ἐν οἷς κακοῖς φθείρεται *Busb.* ἐν οἷς κακοῖς (ἴσ. κακῶς) φθείρεται *Hen.*

m Κατὰ —— Ἰουδαίων.] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

n Τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως] Ἐρημον Θεκωὲ 1 Maccab. IX. 33. vid. de Vit. §. 75. & *alior.* lib. 6. c. 6. §. 3. SPANH.

o Λάκκος Ἀσφὰρ,] Ita & 1 *Macc.* c. 9. v. 33. Ακκασφαρ *Hen.* Non *lacum* fuiſſe, ſed *foſſam* exiſtimat *Grotius*. Ad occaſum lacûs Aſphaltitis fuiſſe videtur. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. pag. 267. HUDS. Lacus Aſſur *Ruſin.* 1 Maccab. IX. 34. itidem ut hic λάκκος Ἀσφάρ. SPANH.

p Ἀπρηκότας,] *L. B.* ἀπηρκότας.

* *Exercitum reficiebat.*] Confluentem illic militem recipiebat, *Gelen.*

q Γαδδὶν] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. SPANH.

r Ναβαταίους Ἄραβας,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 8. §. 3. SPANH.

s Ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην *Hen.*

t Μηδάβας πόλεως] Ita & *Suida*. Μήδαβα *Ptolemæo*. In *Græcis* 1 *Macc.* c. 9. v. 36. Ναβαδὰ, & in quibuſdam *Epiphanii* libris *Nabath*. Γαβαδὰ veram lectionem eſſe apud *Joſephum* ſuſpicatur *Grotius*. Vide *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 893. HUDS. Ex Μηδαβὰ 1 Maccab. IX. 36. Nabath *Ruſin.* SPANH.

v Οἱ Ἀμαραίου παῖδες,] Υἱοὶ Ἰαμβρὶ 1 Maccab. IX. 36. filii Amri *Ruſin.* SPANH.

x Ἀμαραίου παῖδες,] Fuerit illorum parenti nomen *Amri*, quale regi cuidam Iſraëlis, 1 *Reg.* 16, 22.

y Κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην] Κτείνουσιν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς *Hen.* αὐτόν τε κτείνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ *Busb.*

z Ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου] Jordanis paludes vid. *inf.* §. 5. SPANH.

a Τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. & *alior.* lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

b Ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον.] Ἐν σαββάτῃ *Hen.*

c Ἐπέσεσαν,] Ἐπέσοσαν *Hen.* & *L. B.*

d Ὡς περὶ δισχιλίους.] Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 *Macc.* c. 9. v. 43.

e Καταβαλλομένας πόλεις] Καταλυομένας *Busb.* (καταλελειμμένας *L. B.*) *Hen.* & *Vet. Interpr.*

f Ἱεριχοῦντα —— Γάζαν.] Urbes Judææ præſidiis à Bacchide munitas legimus etiam 1 Maccab. IX. 50. erantque Ιεριχω. Εμμαους, Βαιθηλ, Θαμναθα & Φαραθωνι & τῆν Τυφων. SPANH.

g Ἐμμαοῦν,] Αμαθὼν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.*

h Βεθωρὸν,] Βαιθαρὼν (forſan pro Βαιθωρὼν, *Hen.* Βεθηρὼν malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 50. Adi *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 637. HUDS. Conf. ſupr. lib. 12. c. 10. §. 5. SPANH.

i Βεθήλ-

[i] Βεθήλαν, καὶ [k] Θαμναθὰ, καὶ [l] Φαραθὼ, καὶ [m] Τοχόαν, καὶ Γάζαρα. καὶ πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων οἰκοδομήσας, καὶ τείχη περιβαλὼν αὐτῶν καρτερὰ, καὶ τῷ μεγέθει διαφέροντα, δυνάμεις εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως κακωῶν ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ἰουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν [n] ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ καὶ τοὺς τῶν πρώτων τῶν Ἰουδαίας παῖδας ὁμήρους, εἰς τὴν ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [o] καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.

δ'. Τὸν τοῦ αὐτὸν [p] δὴ καιρὸν παραγενόμενός τις παρὰ Ἰωνάθην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Ἀμαραίου παῖδας ἀπήγγειλεν αὐτοῖς γάμων ἐπιτελουμένους, καὶ τὴν νύμφην ἄγοντας, ἀπὸ [q] Γαβαθὰ πόλεως, θυγατέρα τινὸς ὄντων τῶν ἐπιφανῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι, μέλλειν δὲ γίνεσθαι [r] παραπομπὴν τῆς κόρης λαμπρὰν καὶ πολυτελῆ. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰωνάθην καὶ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ [s] νομίσαντες αὐτοῖς [t] παραφάναι, καὶ λήψεσθαι τὴν ὑπὲρ Ἰωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας ὑπολαβόντες, ἐξώρμησαν εἰς [v] Μηδάβαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τὴν παρθένον, καὶ τὸν νυμφίον, καὶ φίλων σὺν αὐτοῖς οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τοῦ ἐνέδρου ἀπέκτειναν ἅπαντας· καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὴν ἄλλην ὅση τότε εἶπερ λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. καὶ παραμυθίαν μὲν ὑπὲρ Ἰωάννου παρὰ τῶν ἀμφὶ Ἀμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ ἦσαν οἱ συνεπόμενοι φίλοι καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [x] ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν ὁ Ἰωνάθης, εἰς [y] τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ ὑποστρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν φρουρᾶς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Βασιλέα. [z] καὶ τότε μὲν ἐπ' ἔτη δύο τὰ τῶν Ἰουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ φυγάδες καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τὸν Ἰωνάθην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἀδείας ἐνδιατρίβοντας τῇ χώρᾳ διὰ τὴν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τὸν Βασιλέα, παρακαλοῦντες [a] ἀποστεῖλαι Βακχίδην ἐπὶ τὴν Ἰωνάθου σύλληψιν. [b] ἐδήλουν γὰρ αὐτὴν ἀπόνως ἐσομένην, καὶ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδοκῶσιν αὐτοῖς ἐπιπεσόντας, [c] ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [d] ὃ δὴ βασιλέως ἐκπέμψαντος τὸν Βακχίδην, γνόμενον ἔτος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πᾶσιν ἔχαψε τοῖς φίλοις καὶ Ἰουδαίοις καὶ συμμάχοις, [e] συλλαβεῖν αὐτὸν τὸν Ἰωνάθην. πανδαζόντων δὲ πάντων καὶ μὴ δυναμένων κρατῆσαι· Ἰωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [f] σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [g] ἡθημένου· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε τὸν βασιλέα, πεντήκοντα [h] αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης σὺν τοῖς ἀδελφῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [i] Βηθαλαγὰν

& Pharathonem, & Techoam, & Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificasset, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdedisset, in illis præsidia collocavit, ut factis inde excursionibus Judæos infestarent. Maxime vero *omnium* Hierosolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obsides accepisset, eos in arcem inclusit, atque ita custodiebat.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illisque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, sponsam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujusdam de viris illustribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum splendido & sumptuoso apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus sibi opportunissimum oblatum esse ad fratrem ulciscendum, opinatique se facillime posse Joannis *occisi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti sunt, & ad montem in insidiis locati inimicos exspectabant. Cumque eos animadvertissent virginem ducentes, sponsumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri solet, amicorum turbam, exsilierunt in eos ex insidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc sequebatur præda, reversi sunt. Atque hujusmodi supplicium ab Amaræi filiis sumpserunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipsi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occisi sunt.

Jonathas & Simon opprimunt Nabateos nuptias celebrantes. 1 Maccab. c. 9.

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reversi, illic confederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præsidiis munivisset, ad Regem se recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & scelerati, cum viderent Jonatham cum suis pacis beneficio quietos securosque in regione agere, ad Demetrium regem *quosdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore significabant, unaque nocte omnes, si eos de improviso adoriretur, opprimi posse. Cum autem Rex *eò* Bacchidem misisset, ille ubi in Judæam venit, scripsit ad amicos suos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehensum ad se adducerent. Postquam vero omnes summo studio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *sibi* valde cavebat, intellectis *eorum* insidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falso ad ipsum pariter ac Regem detulissent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre suo-rum-

Proditores Bacchidem accersunt ad occidendum Jonatham. 1 Maccab. c. 9.

Bacchides, frustra id conatus, perfugis irascitur. 1 Maccab. c. 9.

[i] Βεθήλαν,] Βεθήλα *Hen.* HUDS. Βεθήλα supr. lib. 1. c. 19. §. *ult.* & lib 5. c. 1. §. 22. ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευταῖα πεδίον· & lib. 6. cap. 4. §. 2. & Βεθηλῶ supr. lib. 6. cap. 3. §... & cap 7. §. 1. ἐν πόλει Βεθήλῃ. SPANH.

[k] Θαμναθὰ,] *Eusebio* Θαμνὰ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. HUDS. Θαμνὰ supr. lib. 5. c. 10. § 1. vel 2. εἰς Θαμνὰ πόλιν τῆς Παλαιστίνης· nempe hic additur terminatio Syriaca θὰ. SPANH.

[l] Φαραθὼ,] Βαραθὼ *Hen.* Φαραθῶνα aut Φαραθὼν legisse videtur *Vet. Interpres.* HUDS. Φαραθωνιτῶν supr. lib. v. c. 9. §. ult. πόλεως ἢ Φαραθωνιτῶν γιγονυίας· & mox ibid. ταφῆς ἐν Φαραθῷ λαμπρᾶς τυγχάνει· SPANH.

[m] Τοχόαν,] Θοκόαν *Hen.* Τοφὼν malit *Grotius* ex 1 *Macc.* c. 9. v. 50.

[n] Ἰσχύρωσε.] Ὠχύρωσε *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.] Illa καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον non legisse videtur *Epiphan.* ἐπέλευσε, καὶ ἐφύλαττεν. ἐκεῖ &c. *Busb.*

[p] Δὴ καιρὸν παραγενόμενός] Δὲ *Hen.*

[q] Γαβαθὰ] Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Ναδαβὰθ malit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαβαθὰ præfert *Grotius*. HUDS. Supr. lib. 5. c. 1. §. *ult.* τάφῳ ἐν Γαβαθὰ πόλει &c. lib. 6. c. 4. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ & §. 6. ἀπιοχομένῳ εἰς Γαβαθὰ, & lib. 8. c. 7. §. *ult.* ἐκεῖ τὸν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν. SPANH.

[r] Παραπομπὴν τῆς κόρης] Μετὰ παραπομπῆς λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς *Busb.* μετὰ πολυτελοῦς παραπομπῆς *Zonar.* μετὰ παραπομπῆς μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37.

[s] Νομίσαντες αὐτοῖς] Τοῦτον νομίσαντες *Busb.*

[t] Παραφάναι,] Παραφανῆναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[v] Μηδάβαν,] Τὰ Μηδάβα *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[x] Ὡς τετρακόσιοι.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄντες υ', in *Editis.*

[y] Τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ] Conf. supr. §. 3. SPANH.

[z] Καὶ τότε μὲ] Post Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9. v. 57.

[a] Ἀποστεῖλαι Βακχίδην] Ὑποστεῖλαι *Hen.*

[b] Ἐδήλουν γὰρ αὐτὴν] Ita legisse videntur *Epiphan.* & *Zonaras.* male in libris omnibus ἐδήλου.

[c] Ἀποκτενεῖν ἅπαντας.] Ἀποκτεῖναι *Hen.*

[d] Τὸ δὲ βασιλέως] Ὁ δὲ Βακχίδης ταλεὶς καὶ γλοιώδης *Busb.* ὁ δὲ Βακχίδης ὑπὸ δὲ βασιλέως ταλεὶς καὶ γλο. juxta *Epiphanium.*

[e] Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαβῶσι.

[f] Σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν] Illud σφόδρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Ἡθημένου·] Αἰθόμενον *Hen.*

[h] Αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας] Ἐξ αὐτῶν *Busb.*

[i] Βηθαλαγὰν ——— ἑρκμᾳ,] Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaïca*, בית יעלה. nam ע per Γ sæpe vertitur Græce, & literæ frequenter transponi solent in ejusmodi nominibus. Βαιθαὶ dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuisse in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* HUDS. Βαιθαὶ τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ Maccab. 1. 11. 62. Vithalagam *Rufin.* SPANH.

rumque manu Bacchidis metu Bethalagam seceſſit, vicum in ſolitudine ſitum: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, ſeſe à periculo ſecurum conſervabat. At Bacchides, iſtis auditis, cum copiis quæ tum ſibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus eſt, ejuſque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipſum obſidebat. Ille vero acri oppugnantium ſtudio nihil cedit, ſed, cum fortiter reſtitiſſet, Simonem fratrem in urbe relinquit, adverſus Bacchidem præliaturum: ipſe vero clam in regionem egreſſus, magnaque inter ſuæ factionis homines manu collecta, nocte in caſtra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidiſſet, Simoni etiam fratri palam fit, quod hoſtes eſſet adortus. nam & is ſentiens ſtragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obſidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos graſſatur. Bacchides autem, cum vidiſſet ſeſe ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipſum urgentes, in deſperationem animique conſternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obſidionis præter ſpem cecidiſſent. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipſum à Rege accerſiverant, convertit, quaſi ab eis deceptus: volebatque, obſidione finita, cum dignitate, ſi fieri poſſet, domum redire.

Bacchides Bethalagam oppugnat. 1 *Maccab.* c. 9.

Obſidionem ſolvit. 1 *Maccab.* c. 9.

II. *Jonathas cum Bacchide componit.* 1 *Maccab.* c. 9.

6. Quod ejus conſilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & ſocietate *ineunda*, *ea conditione* ut ſibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujuſmodi diſceſſionem ſibi *aliâ* honeſtiorem fore ratus, paciſcitur cum Jonatha amicitiam, ſibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptiſque captivis, Antiochiam ad Regem reverſus eſt: & poſt hunc diſceſſum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc ſecuritatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res adminiſtrabat: atque ſceleratos & impios ſupplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

ἀναχωρεῖ, κώμην ἔσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, Φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· καὶ οἰκοδομήσας πύργους, καὶ τεῖχη [k] περιβαλόμενος, [l] αὐτὸν ἔχειν ἀσφαλῶς πεφραγμένον. Βακχίδης δὲ [m] ταῦτα ἀκούσας, τὴν τε [n] μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων, καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς συμμάχους παραλαβών, ἦλθε τὸν Ἰωνάθην ἥκε, καὶ περισταλὼν αὐτὸ τοῖς ὀχυρώμασιν, ἦν πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀπειθῆ τῶν πολιορκίας οὐκ ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀνίησιν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [o] ἐν τῇ πόλει καταλείπει, τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λάθρα δ' αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐξελθών, καὶ συναγαγὼν χεῖρα πολλὴν παρά τε [p] τῶν αὐτὰ φρονούντων, [q] νυκτὸς ἐπιπίπτει [r] τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ, καὶ συχνὰς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς ἦν τῷ ἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ γὰρ ὅτε αἰσθόμενος [s] τὰς πολεμίους ὑπ' αὐτοῦ κλεπτομένους, ἐπέξεισιν [t] αὐτοῖς, καὶ τὰ τε μηχανήματα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐκέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἱκανὸν εἰργάσατο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ Βακχίδης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπολημμένον, καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοὺς δ' ὄπισθεν προσκειμένους, εἰς ἀθυμίαν ἅμα καὶ περαχὴν τῆς διανοίας ἐνέπεσε, τῷ παρ' ἐλπίδας ἀποβαίνειν [u] τὴν πολιορκίας συγχυθείς. τὸν μέντοιγε ὑπὲρ τούτων θυμὸν εἰς τοὺς φυγάδας, οἳ μετεπέμψαντο αὐτὸν, [x] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο δ' [y] τελέσας τὴν πολιορκίαν ἀπράκτως, [z] εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν [a] οἰκείαν [b] ὑποστρέφειν.

ϛ'. Μαθὼν δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Ἰωνάθης, πρεσβευτὰς πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις ὃς εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας δὲ τούτῳ [c] διαπεπρᾶχθαι ὁ Βακχίδης τὴν ἀναχώρησιν, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἰωνάθην φιλίαν· καὶ ὤμοσαν μὴ [d] στρατεύσειν ἐπ' ἀλλήλους. καὶ τοὺς τε αἰχμαλώτους ἀπέδοσαν, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενοι, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ μὴ ταύτῃ τὴν ἀναχώρησιν, ἀλλ' ἔτι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης, ταύτης τῆς ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιούμενος ἐν [e] Μαχμᾷ πόλει τὴν διαίταν, αὐτόθι τοῖς ὄχλοις διῴκει τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς κολάζων [f] ἐκάθηρεν οὕτως ἀπὸ τούτων τὸ ἔθνος.

III.

CAP. II.

Quomodo Alexander bellum gerens adverſus Demetrium Jonathæ multa elargitus eſt, & pontificatu ei delato ipſum in ſocietatem ſuam pertraxit, quamvis illi majora pollicitus eſſet Demetrius. De obitu Demetrii.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ἰωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχεῖ ἔπεισεν αὐτῷ· εἰ καὶ μείζονα ἐκείνῳ ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Alexander Ptolemaïdem occupat. 1 *Maccab.* c. 10.

ANno autem centeſimo ſexageſimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam aſcendiſſet, Ptolemaïdem occuparet, proditione militum qui eam præſidio tenebant. infenſi enim erant Demetrio, tum quod is ſuperbus eſſet, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus muni-

Demetrii malum ingenium.

ΕΤΕΙ δὲ ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ [g] Ἀλέξανδρος τὴν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς [h] υἱὸν, ἀναβὰς εἰς Συρίαν, παρέλαβε πόλιν Πτολεμαΐδα, ἐκ προδοσίας τῶν ἔνδοθεν φρουρούντων. ἀπηχθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσέντευκτον. ἀπεκλείσας γὰρ [i] αὐτὸν εἰς [k] τετραπύργιόν τι βασίλειον, ὃ κατασκευ-

---

k Περιβαλόμενος] Περιβαλόμενον *Hen.* & *Busb.*

l Αὐτὸν ἔχειν ἀσφαλῶς] Ἑαυτὸν εἶχεν *Busb.* αὐτὸν εἶχεν *Hen.* αὐτῷ ἔχειν ἀσφαλῶς πεφραγμένον juxta *Vet. Interpr.*

m Ταῦτα ἀκούσας,] Ταῦτα μαθὼν *Busb.*

n Μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων,] Μετ' αὐτοῦ *Hen.*

o Ἐν τῇ πόλει] Ἐν τῇ πόλει εἶασε τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα *Busb.* & *Hen.*

p Τῶν αὐτὰ φρονούντων,] Τὰ αὐτῷ *Hen.*

q Νυκτὸς ἐπιπίπτει] Νύκτα *Busb.*

r Τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ,] Τῷ Β Βακχίδου *Hen.*

s Τὰς πολεμίους] Τὰς πολεμίους adjecimus è *Cod. Hen.* & *Vet. Int.*

t Αὐτοῖς,] Αὐτὸς *Busb.* ſed nec αὐτοῖς nec αὐτὸς agnoſcit *Epiphan.*

u Τὴν πολιορκίας συγχυθείς.] Περὶ τοῦ πολιορκίαν *Hen.*

x Ἀπέσκηψεν,] Ita malui cum *Busb.* & *Hen.* præſertim quod eodem ſenſu occurrat apud *Dionyſ. Halic.* p. 368. v. 37. *Edit. Oxon.* ἐπέσκηψεν in *Editis.* HUDS. Verſ. *convertit.* potius *effudit.* IBBETSON.

y Τελέσας] *L. B.* τελευτήσας.

z Εἰ δυνατὸν,] Εἰ δυνατὸν adjectum eſſe volui ex *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.*

a Οἰκείαν] Οἰκίαν *Hen.*

b Ὑποστρέφειν.] Ὑποστρέψαι *Busb.* & *Hen.*

c Διαπεπρᾶχθαι] Διαπεπρᾶχθαι τῷ *Busb* & *Hen.*

d Στρατεύσειν ἐπ' ἀλλήλους] *Lugd. Bat.* στρατεύσειν ἐπὶ τοὺς.

e Μαχμᾷ πόλει] Conf. lib. VI. c. 6. §. 1. SPANH.

f Ἐκάθηρεν] Ἐκάθαιρεν *Busb.* καθήρατον *Hen.*

g Ἀλέξανδρος τὴν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς] Verum non Antiochi filius, ſed ſortis extremæ juvenis à *Juſtino* dicitur lib. XXXV. c. 1. & *Appian.* in *Syriac.* Alexander Bala dictus *Euſeb. Gr.* p. 505. Item in ejus Nummis ΘΕΟΠΑΤΩΡ. 1 Maccab. c. X. v. 1. Ἀλέξανδρος ὁ Β Ἀνιόχου ὁ ἐπιφανής· SPANH.

h Υἱὸν,] Id eſt, qui ſe filium Antiochi illuſtris dicebat. *Nomen ei* (ut inquit *Juſtinus*, l. 35.) *Alexandri inditur, genituſque ab Antiocho dicitur, ſortis extremæ juvenis* &c. in Epitome *Livii*, l. 2. 11. *Alexander homo ignotus & incerta ſtirpis.* ἐπισκαφὴς ὅ αὐτῷ τις Ἀλέξανδρος ψευδόμενος εἶναι Σελεύκου γόνος, *Appian.* Dictus eſt ab adverſariis Balles. *Straboni* l. XVI. ὁ Βαλὰς Ἀλέξανδρος. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 1. Vide *Hiſtoriam Regum Syriæ* per *Foy. Vaillant*, p. 245.

i Αὐτὸν] Αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

k Τετραπύργιόν τι] Τετραπύργιον τὸ βασίλειον *Busb.* HUDS. For-

πεσκεύασεν αὐτὸς οὐκ ἄπωθεν τ῀ς Ἀντιοχείας, οὐδένα παρεσ-
ίεσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τὰ πράγματα ῥᾳθυμῶν ἐᾷ καὶ ὀ-
λίγωρῶν. ὅθεν αὐτῷ καὶ μᾶλλον τὸ παρὰ τῶν ὑποτε-
ταγμένων μῖσος ἐξήφθη, [l] καθὼς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις
δεδηλώκαμεν. γνόμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν Ἀλέξαν-
δρον ἀκέσας ὁ Δημήτριος, ἦλθε ἅπασαν ἀναλαβὼν τὴν
δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἐπεμψε δὴ καὶ πρὸς Ἰωνάθην πρέσ-
βεις περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας. ἔφασαν γὰρ τὸν Ἀλέ-
ξανδρον λέγειν, μὴ παραδιαλεχθεὶς ἐκεῖνος αὐτῷ σχῇ
τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. [m] τῷ δ' ἐπὶ, φοβηθεὶς μὴ
μνησικακήσας ὁ Ἰωνάθης αὐτῷ τ῀ ἔχθρας συναπῄρῃ.
παρασκευάζεται οὖν αὐτῷ συναθροίζειν δύναμιν, καὶ [n] κα-
τασκευάζειν ὅπλα, καὶ τὰς ὁμήρους, ἃς τῶν Ἰουδαίων
ἐκέκλειστο Βακχίδης ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων, [o] ἀπο-
λαβεῖν. τοιούτων οὖν αὐτῷ τῶν παρὰ Δημητρίου παρατε-
θέντων, ὁ Ἰωνάθης παραγενόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα,
τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνω ἔν τε βασιλέως, ἀκροωμένων ἔν τε λαοῦ
καὶ τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν. ἀναγνωσθέντων δὲ
τούτων, οἱ ἀσεβεῖς καὶ φυγάδες ἐκ [p] τ῀ ἀκροπόλεως
λίαν ἔδεισαν, [q] ἐπιτροφότος Ἰωνάθη ἔν βασιλέως
στρατιὰν συλλέγειν καὶ τὰς ὁμήρους ἀπολαβεῖν. ὁ δὲ τοῖς
γονεῦσιν ἑκάστῳ τ῀ ἴδιον ἀπέδωκε. καὶ ἔτως μὲν Ἰωνά-
θης ἐν Ἱεροσολύμοις τὴν μονὴν ἐποιεῖτο, καινίζων τε
καὶ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ βούλησιν κατασκευά-
ζων ἕκαστα. ἐκέλευσε γὰρ οἰκοδομηθῆναι καὶ τὰ τείχη τ῀
πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων, ὡς ἂν ᾖ πρὸς τὰς [r] πο-
λεμίους ἀσφαλέστερα. τοῦτα δ' ὁρῶντες οἱ τῶν φρουρίων
τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Φύλακες, ἐκλιπόντες αὐτὰ πάντες
ἔφυγον εἰς Ἀντιόχειαν, πάρεξ τῶν ἐν [s] Βεθσούρᾳ πόλει,
καὶ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων. ἔτοι γὰρ ἡ πλείων
μοῖρα τῶν ἀσεβῶν Ἰουδαίων καὶ [t] πεφυγότων ἦσαν, καὶ
διὰ τοῦτο τοὺς φρουροὺς οὐκ ἐγκατέλιπον.

β'. Γνοὺς ἢ Ἀλέξανδρος πάς τε ὑποχείους ἃς ἐποιή-
σατο Δημητρίῳ πρὸς Ἰωνάθην, καὶ εἰδὼς καὶ τὴν ἀν-
δρείαν αὐτοῦ, καὶ ὅποσα διέθηκε πολεμῶν τοὺς Μακεδό-
νας, καὶ πάλιν οἷα πεπονθὼς αὐτὸς εἴη ὑπὸ Δημητρίου
καὶ Βακχίδου ἔ [v] Δημητρίου στρατηγοῦ, συμμαχον οὐκ
ἂν εὑρεῖν Ἰωνάθου ἀμείνω πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγε ἐν τῷ
παρόντι καιρῷ· ὃς καὶ πρὸς τοὺς [x] πολεμίους ἐστὶν ἀν-
δρεῖος, καὶ μῖσος οἰκεῖον ἔχει πρὸς Δημήτριον, πολ-
λὰ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ κακὰ καὶ πεποιηκώς. εἰ τοιγαροῦν δοκεῖ φίλον ποιεῖσθαι [y] αὐτὸν κατὰ Δημητρίου,
νῦν ἐστιν οὐκ ἄλλο τι χρησιμώτερον προσκαλεῖσθαι αὐτὸν
ἐπὶ τὴν συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὐτῷ, καὶ τοῖς φί-
λοις πέμπειν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, γράφει τοιαύτην ἐπιστο-
λήν. [z] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑ-
ΘΗ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩ ΧΑΙΡΕΙΝ. "Τὴν μὲν
"ἀνδρείαν σε καὶ πίστιν ἀκηκόαμεν πάλαι, καὶ διὰ
"τοῦτο πεπόμφαμεν πρός σε φιλίας καὶ συμμα-
"χίας. [b] χειροτονοῦμεν δέ σε σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ἰου-
"δαίων, καὶ φίλον ἐμὸν καλεῖσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι
"καὶ δωρεὰς, στολὴν πορφυρᾶν καὶ στέφανον χρύσεον,
"καὶ προσκαλῶ τιμηέντα ὑφ' ἡμῶν ὅμοιον γίνεσθαι φρο-
"ἡμᾶς.

γ'. Δεξάμενος [c] δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωνάθης, ἐνδύε-

tam se concluſiſſet, quam ipſe non procul ab Antiochia exſtruxerat, neminem *in eam* admittebat: ſed in rebus adminiſtrandis ſocors erat & negligens. unde & ſubditorum in eum odium magis accenſum erat, ſicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama acceperat Alexandrum eſſe in *urbe* Ptolemaïde, copiis ſuis omnibus aſſumptis contra eum profectus eſt. Quin & legatos ad Jonatham miſit, ut eum ſibi ſocium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior colloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipſum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obſideſque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hieroſolymorum arcem concluſerat. Igitur cum mandata ejuſmodi ad eum à Demetrio delata eſſent, Jonathas, ubi ad Hieroſolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præſidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi ſunt, quod Jonathæ facta eſſet à Rege exercitum colligendi poteſtas, obſideſque ſibi habendi. Ille vero eos parentibus ſuis quemque reddidit. Atque ita quidem Jonathas Hieroſolymis habitabat, urbem inſtaurans & pro arbitrio ſuo unumquodque conſtruens. juſſit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut eſſent illi ab hoſtibus tutiores. Iſta autem cum animadverterent qui in præſidio erant munitionum per Judæam, cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethſuram tenebant & Hieroſolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præſidia non deſerebant.

IV. *Demetrius Jonatham ſibi conciliare conatur.* 1 *Maccab.* c. 10.

2. Alexander autem, cum didiciſſet, quid Demetrius Jonathæ promiſerit, ſimul & reſciviſſet, & quam egregie ſe geſſerit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque viciſſim ille paſſus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium habere quam Jonatham: qui & fortis eſt adverſus hoſtes, & ſingulari Demetrium odio proſequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multiſque viciſſim eum affecerit. Itaque ſi *idem ipſis* videatur, ut illum ſibi amicum *ſociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re ſua erit illum invitare ad ſocietatem ineundam. Cum igitur ita viſum eſſet ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujuſmodi literas ſcribit. REX ALEXANDER JONATHANI FRATRI S. "Jamdudum audivimus de fide tua & fortitudine: "ideoque ad te miſimus *qui* de amicitia & ſocieta-"te *agant*. Porro te facimus hodie Judæorum pon-"tificem, & ut noſter amicus dicare *ſtatuimus*. "Quin & munera tibi mittenda curavi, ſtolam "purpuream & auream coronam: teque obſecro, "ut à nobis honoratus ſimiliter erga nos affectus "ſis.

V. *Alexander id etiam agit ut Jonatham ſibi conciliet.* 1 *Maccab.* c. 10.

Alexandri litera ad Jonatham. 1 *Maccab.* c. 10.

Jonathas ſtolam pontificalem induit. 1 *Maccab.* c. 10.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem ſtolam

Forte τετράπυργόν τι &c. COCC.

l Καθὼς ἤδη] Ubi hoc demonſtratum dedit, plane neſcimus.

m Τοῦτο δ' ἐποιεῖ] Ita cum *Hen.* τοῦτο ᾧ ποιεῖ in *Editis Aliiſque.*

n Κατασκευάζειν ὅπλα,] Ita *Hen.* & in 1 *Maccab.* c. 10. v. 6. συγκατασκευάζειν in *Editis.*

o Ἀπολαβεῖν.] Ἀπολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.*

p Τ῀ς ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν,] Οἱ ἐν τ῀ ἀκρ. *Hen.* καὶ οἱ ἐν τ῀ *Busb.*

q Ἐπιτετροφότος] *L. B.* ἐπιτεταφότος.

r Πολιμίους ἀσφαλέστερα.] Sic *Busb.* & *Hen.* πολέμους in *Editis.*

s Βεθσούρᾳ πόλει,] Βαιθσοῦρα *Hen.* Vide lib. 12. c. 8. §. 4. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 658. HUDS. Βεθσοῦρα, locus Judææ munitiſſimus. vid. infr. c. 5. §. 6. SPANH.

t Πεφυγότων ἦσαν] Τὸν νόμον καταλιπόντων 1 *Macc.* c. 10. v. 14.

v Δημητρίου στρατηγοῦ] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ᾧ στρατηγῷ in *Editis Aliiſque.*

x Πολεμίους] Πολίμους ſolus *Hen.*

y Αὐτὸν κ῀ Δημητρίου,] Τὸν Ἰωνάθου *Busb.*

z Βασιλεὺς —— χαίρειν.] Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθῃ χαίρειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teſte *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inſcriptione Antiq. Grot.* HUDS. Conf. infr. c. 4. §. 9. SPANH.

a Φιλίας κ῀ συμμαχίας.] Illa φιλίας κ῀ abſunt *Busb. Hen* & *Epiphan.*

b Χειροτονοῦμέν σε] Καὶ χειροτονοῦμέν σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* De voce χειροτονεῖν videſis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Heb.* p. 730.

c Δὲ τὴν ἐπιστολὴν] Δὲ abeſt *Hen.* & mox ὁ deeſt *Hen.* & *Busb.*

ſtolam induit, inſtante Umbraculorum feſto, quadriennio poſt fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque ſuam ſibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obſequio Jonathæ benevolentiam demerendo, ſed illi ſatis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipſe literas ſcribit ad Jonatham populumque in hanc ſententiam. "REX "DEMETRIUS JONATHÆ ET JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam amicitiam nobiſ- "cum initam ſervaſtis, & ad noſtros inimicos qui "vos tentarunt non defeciſtis, hanc veſtram fidem "laudo, hortorque ut in iiſdem permaneatis, be- "neficii gratiam à nobis viciſſim conſequuturi. "Pleroſque enim veſtrum tributis & penſionibus "levabo, quæ & regibus anteceſſoribus meis & mi- "hi jam ante pendebatis. Et nunc vobis vectiga- "lia remitto quæ ſolvere ſemper conſueviſtis. Ac "præterea pretium ſalis vobis condono, & coro- "narum, quas nobis afferre ſoliti eratis; & quod "mihi, pro tertiis frugum & dimidiis fructûs ar- "borum, jure cedebat, ex hodierno die *in* poſte- "rum vobis remitto. Et quod in ſingula capita "mihi dari oportebat, ab his qui Judæam inco- "lunt & qui ſunt in tribus toparchiis, quæ Judææ "adjacent, Samariæ & Galilææ & Perææ, id vo- "bis concedo ab hoc tempore in perpetuum. Et "urbem Hieroſolymitarum ſacram & inviolabi- "lem eſſe volo, & à decumis vectigalibuſque im- "munem qua patet ejus territorium. Arcem etiam "ejus permitto pontifici veſtro Jonathæ, & quos "ipſe pro amicis & fidis habuerit præſidio ejus "adhibere, ut eam nobis cuſtodiant: ac præterea "Judæorum eos, qui bello capti in terris noſtris "ſerviunt, dimitto liberos. Ad hæc jubeo ut Ju- "dæorum jumenta ad angarias non adigantur: at- "que Sabbata & feſta omnia & tres dies feſtum "antecedentes immunes ſint. Similiter & Judæos "in meo regno degentes dimitto liberos nulliſque "injuriis affectos: & qui mecum militare voluerint, "eos ſino, liceatque illis *in exercitum meum deſcri-* "*bi* ad *hominum* millia triginta: idemque ſtipen- "dium, quod noſtri milites accipiunt, illis, ubi- "cunque ierint, numerabitur. Ex iis autem quoſ- "dam in præſidiis collocabo, alios vero in cor-

Demetrii literæ ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦτο, τὸ Σκιμωνιτικὸν ἐνιαυτὸν [d] μὴ ἔτη τέσσαρα, ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰούδαν ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ ὧδε κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συναγαγὼν δὲ δύναμιν πολλὴν, καὶ πλῆθος ὅπλων ἐχάλκευε. Δημήτριον δὲ ταῦτα [e] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τὸ βραδύτητος ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι, ὅτι μὴ προλαβὼν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [g] φιλανθρωπεύσαιτο τὸν Ἰωνάθην, ἀλλ' ἐκείνῳ καταλίποι καιρὸν εἰς τοὐναντίον. γράφει [h] μέντοι καὶ αὐτὸς ὑπομνηματισμὸν τῷ Ἰωνάθῃ καὶ τῷ δήμῳ δηλοῦσαν τάδε. "ΒΑΣΙ- "ΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗι ΚΑΙ ΤΩι ΕΘΝΕΙ "ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἐπειδὴ [i] διετηρήσατε τὴν "πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ προσεμείνατε ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς "ἐχθροῖς οὐ προσετίθεσθε, καὶ ταύτῃ μὲν ὑμῶν ἐπαινῶ "τὴν πίστιν, [k] καὶ προσκαλοῦμαι τοὺς αὐτοὺς [l] ὑπομέ- "νειν, [m] ἀπολαμβανομένους ἀμοιβὰς παρ' ἡμῶν καὶ χαρι- "τας. τοὺς γὰρ πλείστους ὑμῶν ἀνήσω τῶν φόρων καὶ τῶν "συντάξεων ἃς [n] προετέλεῖτε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦ- "σι καὶ ἐμοί. νυνὶ τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀπὸ "παρείχετε. πρὸς τούτοις καὶ τιμὴν ὑμῖν χαρίζομαι τῶν "[o] ἀλῶν. καὶ τῶν [p] στεφάνων οὓς προσεφέρετε ἡμῖν· καὶ ἀντὶ "τῶν [q] τρίτων καρποῦ, καὶ τῶν ἡμίσεων τοῦ ζυλίνου καρποῦ τὸ "προσῆκον ἐμοὶ μέρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέ- "ρας. [r] καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης ὃ ἔδει μοι δίδοσθαι τὰ ἐν "τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων, καὶ [t] τῶν τριῶν τοπαρχιῶν τῆς Ἰου- "δαίᾳ προσκειμένων, Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας καὶ Περαίας, "[v] τοῦτο προσχωρῶ ὑμῖν ἀπὸ τοῦ νυνὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. "καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [x] ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι βούλο- "μαι, καὶ ἐλευθέραν ἕως τῶν [y] ὁρίων αὐτῆς [z] ἀπὸ τῆς δεκάτης "καὶ τῶν φόρων. τὴν δὲ ἄκραν ἐπιτρέπω τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν "Ἰωνάθῃ, ὡς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστὸς καὶ φίλος, "τούτους ἐν αὐτῇ φρουροὺς καταστήσαι, ἵνα φυλάσσωσιν "[a] ἡμῖν αὐτήν· καὶ Ἰουδαίων τοὺς αἰχμαλωτισθέντας καὶ "δουλεύοντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω "δὲ μηδὲ [b] ἀγγαρεύεσθαι [c] τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια· τὰ δὲ "Σάββατα, καὶ ἑορτὴν ἅπασαν, [d] καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς "ἡμέρας, ἔσεσθαι ἀτελεῖς. [e] τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐν τῇ "ἐμῇ καθοικοῦντας Ἰουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρεάστους "ἀφίημι· καὶ τοῖς στρατεύσασθαι μετ' ἐμοῦ βουλομένοις ὑπηρε- "τεῖν, καὶ μέχρι τελεσμυρίων ἐξέστω τοῦτο· τῶν δὲ αὐ- "τῶν, ὅποι ἂν αἱρῶνται, πεύξονται δὲ καὶ τὰ ἐμὰ πρά- "γματα μεταλαμβάνοι. καταστήσω δέ τινας αὐτῶν, οἳς μὲν "εἰς τὰ φρούρια, τινὰς δὲ καὶ περὶ τὴν φυλακὴν [f] τῆ- "μῆ

[d] Μετὰ ἔτη τέσσαρα,] Anno *nono* poſt mortem Jonathanis, non *quadriennio* poſt, ut vult *Joſephus*. qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo ſuccedente, eſt prognatus, quem ab ipſo *Joſepho* (ſc. l. 20. c. 8.) agnitum fuiſſe comperimus. *Uſſerius* ad *A. M.* 3852. *Oſiennio* poſt mortem Jonathanis pontificem factum eſſe cenſet *Petitus*, adeoque reſcribendum, μὴ ἔτη δ' ἄρα η'. ἢ τὸν ἀδ. ac ſi excidiſſet numeralis η'. propter ἢ ſequens, & librarius mutaſſet δ' ἄρα in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadverſ.* p. 93. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. XI. p. 151.

[e] Σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα,] Illud σφόδρα è *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[f] Ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι,] Ἑαυτὸν ἠτιᾶτο *Busb.* ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι *Hen.*

[g] Φιλανθρωπεύσαιτο τὸν Ἰωνάθην,] Φιλανθρωπεύσαιτο *Busb.*

[h] Μέντοι καὶ αὐτὸς] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere* &c. γραφὴ τοίνυν in *Editis*, *Aliiſque*.

[i] Διετηρήσατε] Ετηρήσατε *Hen.*

[k] Καὶ προσκαλοῦμαι] Καὶ abeſt *Hen.*

[l] Ἐπιμένειν,] Εμμενειν *Busb.*

[m] Ἀπολαμβανομένους] Ita *Busb. Hen.* & *Gall.* ἀπολαμβανομένοις in *Editis*.

[n] Προσετέλεῖτε] Ετελεῖτε *Hen.* & mox κἀμοί.

[o] Ἀλῶν.] Ita *Gen. aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἅλων *Baſ.* & *Hen.* perperam. Id enim ſibi vult *Joſephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad ſal eximendum è ſalinis in Judæa. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10 v. 29. & c. 11. v. 35.

[p] Στεφάνων] Coronas Judæi ſoliti erant regibus offerre quotannis: poſtea *aurum* quod vice coronarum ſolvebatur aut in coronas impendebatur, dictum eſt *coronarium*, & φόρος στεφανίτης ſupr. lib. 12. c. 3. §. 3. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29.

[q] Τρίτων δὲ καρποῦ,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τρίτων τε δὲ καρποῦ in *Editis Aliiſque*.

[r] Καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης] Καὶ ὃς ὑπὲρ κεφαλῆς ἐν. ἔδει μοι δίδοσθαι. *Busb.* & *Hen.*

[s] Τῶν καὶ τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων,] Τῶν omittit *Hen.*

[t] Τῶν τριῶν τοπαρχιῶν] Τῶν κατελθὼν τοπαρχιῶν ſolus *Hen.* τῶν τελῶν νομῶν τῶν προσιθεμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τῶν πρ. τοπ. τῶν καὶ τῇ Ἰουδ. in *Editis Aliiſque*. Voculam καὶ (cum *Cod. Hen.*) ejectam eſſe volui, præſertim quod nec eam agnoſcat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samariæ* &c. ac ſi legiſſet τελῶν τοπαρχιῶν τῶν ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum eſſe monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui præterea ſcribendum cenſet καὶ Σαμαρείας &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii*.

[v] Τοῦτο προσχωρῶ] Ita *Busb.* τούτους in *Editis Aliiſque*. πάντα aut πᾶν legiſſe videtur *Vet. Interp.* qui habet *univerſa concedo*.

[x] Ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι] Videſis *Ez. Spanhemium* de *præſtantia & uſu Numiſm.* in *Diſſert.* IX.

[y] Ὁρίων αὐτῆς] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὁρῶν in *reliquis*.

[z] Ἀπὸ τῆς δεκάτης] Ὑπὸ τελῶν ἡ δεκάτης *Busb.* ὑπὸ τελῶν τὴν δεκάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.*

[a] Ἡμῖν αὐτῷ·] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis*.

[b] Ἀγγαρεύεσθαι] Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparſione ad Paſſ. Chriſti*, p. 182. HUDS. Menander in Σικυωνίοις in Exc. H. Grot. p. 745. ἐὰν ἔχῃ τι μαλακὸν, ἀγγαρεύει). SPANH.

[c] Τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια·] Τὰ τῶν Ἰουδαίων ſolus *Busb.*

[d] Καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἡμέραι,] Καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέρας μὴ ἑορτάζω 1 *Macc.* c. 10. v. 34.

[e] Τὸν αὐτὸν τρόπον] Τὸν δὲ αὐτὸν *Hen.*

[f] Τῇμῆ σώματι,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* δὲ σώματι in *reliquis*.

"μὴ σώματ@, καὶ ἡγεμόνας ἢ ποιήσω [g] τῶν ἐκ τῆ
"τῶ ἐμῶ αὐλῶ. ἐπιτρέπω ἢ καὶ τοῖς πατρίοις
"χρῆσθαι νόμοις ἐν τούτοις φυλάσσειν, [h] καὶ τοῖς τρισὶ
"τοῖς προκειμένοις τῆ Ιουδαίᾳ νομοῖς ἐπιτάττεσθαι βού-
"λομαι, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπιμελὲς εἶναι, ἵνα μηδὲ εἷς
"Ιουδαίω ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν προσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ ἐν
"Ιεροσολύμοις. [i] δίδωμι δὲ ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τῶ δαπά-
"νην τῶν θυσιῶν κατ' ἔτ@ [k] μυριάδας πεντεκαίδεκα, πρὸ
"ἧ προστεύονται τῶν χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι·
"τὰς ἢ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τῆ ἱερᾶ οἱ
"βασιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, διὰ τὸ [l] προσήκειν αὐτὰς [m] τοῖς
"ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. καὶ ὅσοι δ' ἂν φύγωσιν εἰς
"τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ εἴς τε [n] τὰ' αὐτῷ χρημα-
"τίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα, ἢ δι' ἄλλην
"αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [o] ὅσοι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς
"σῶα ἔστω. ἐπιτρέπω ἢ κ ἀνακαινίζειν τὸ ἱερὸν κ οἰκοδο-
"μεῖν, τ εἰς ταῦτα δαπάνης ἐκ τῶν ἐμῶν γινομένης, καὶ τὸ
"τεῖχη ἢ συγχωρῶ τὸ τ πόλεως [p] οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πύρ-
"γους ὑψηλοὺς ἐγείρειν, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν [q] ἀναλισκό-
"μενα. εἰ δέ τι κ φρούριόν ἐστιν, ὃ συμφέρει [r] τῆ Ιουδαίων
"χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, καὶ τοῦτ' ἐκ τῶν ἐμῶν κατασκευα-
"σθήτω".

δ'. Ταῦτα [s] μὲν ὑπισχνούμεν@ καὶ χαριζόμεν@ τοῖς
Ιουδαίοις [t] ἔγραψε Δημητρι@. Ἀλέξανδρ@ ἢ ὁ βασι-
λεὺς, δυνάμιν μεγάλην συναγαγὼν μισθοφόρων κ τῶν
προσφευγόντων ἐκ τ Συρίας αὐτῷ στρατιωτῶν, ἐπὶ τ Δημή-
τριον ἐστράτευσε. καὶ μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον
κέρας τ Δημητρίου τρέπεται τοὺς ἑαυτῶν εἰς φυγὴν, καὶ
ἐδίωξεν ἄχρι πολλοῦ, κτείνων τε συχνοὺς αὐτῶν κ διαρπάζων
τὸ στρατόπεδον· [v] τὸ ἢ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ Δημήτριον,
ἡττᾶτο. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτρι@ ἢ
γενναίως μαχόμεν@ ἐκ ὀλίγους μὲν ἀναιρεῖ τ πολεμίων,
διώκων ἢ τοὺς ἄλλους, εἰσελαύνει τ ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ
καὶ δυσεκπόρευτον, ἔνθα συνέβη, πεσόν@ [x] αὐτὸ σὺν τῷ ἵππῳ,
μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς
περὶ αὐτὸν ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, καὶ κυκλωσάμε-
νοι τ Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠκόντιζον. ὁ ἢ, πεζὸς
ὢν, γενναίως ἀπεμάχετο, καὶ πλείστων τραύματα λαβὼν
πολλὰ, καὶ μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμεν@, κατέπεσε. [y] καὶ
τέλ@ μὲν τοιῶδε τ Δημήτριον κατέλαβεν, ἔτη βασι-
λεύσαντα [z] ἕνδεκα, ὡς κ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

"poris mei cuſtodes habebo, præfectoſque faciam
"illorum qui ſunt in regia mea. Permitto etiam
"eis patriis legibus vivere, eaſdemque ſervare;
"voloque illos imperare tribus præfecturis Judææ
"attributis, pontificique id curæ eſſe, ut nemo
"Judæus aliud templum habeat, ad Deum vene-
"randum, præter illud quod Hieroſolymis eſt.
"Inſuper ſingulis annis de meo *fiſco* largior cen-
"tum & quinquaginta millia *drachmarum* in ſum-
"ptum ſacrificiorum, & quicquid pecuniæ ſuper-
"eſt *id* veſtrum eſſe volo: illa autem decem mil-
"lia drachmarum, *quæ de templo reges accipie-
"bant, vobis remitto, quod pertineant ad ſacerdo-
"tes rem divinam in templo procurantes. Qui-
"cunque etiam confugerint in templum Hieroſo-
"lymitanum † & in ejus pomœria, qui debitores
"eſſent pecuniæ fiſcalis, aut ex alia re, abſolvantur
"& ipſi, & res eorum ipſis ſalvæ ſunto. Tum au-
"tem permitto ut inſtauretur templum & ædifice-
"tur, ſumptibus ad iſta ex fiſco meo ſuppeditatis:
"quinetiam concedo ut mœnia urbis exſtruantur,
"turreſque altæ excitentur, ita ut iſta *omnia* meis
"impenſis erigantur. Denique ſi quod caſtellum
"ſit, quod Judæorum regioni expediat munitum
"eſſe, ſumptibus meis opera fiant & munitiones.

4. Iſta quidem Demetrius, promiſſa faciens vo- *Pugna inter Demetrium & Alexandrum.*
lenſque gratificari Judæis, *ad eos* ſcripſit. Alexan-
der autem rex, ingenti exercitu coacto, tam ex
mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum
acceſſerant, contra Demetrium profectus eſt. 1 *Maccab.*
Cumque pugna committeretur, ſiniſtrum Deme- c. 10.
trii cornu eos qui ſibi oppoſiti erant in fugam
vertit, & diu perſequutum eſt, multoſque illorum
occidit & caſtra diripit; dextrum vero, in quo for-
te erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem
omnes in fugam ſe conjecerunt: at Demetrius, for-
titer dimicans, hoſtium non paucos interfecit,
dumque alios ſubſequitur, equo invectus eſt in cœ-
num profundum & tranſitu difficile, ubi contigit
ut ille, cum prolapſo equo effugere non potuerit,
occideretur. nam hoſtes, viſo quod ei acciderat,
reverſi ſunt; cumque Demetrium circumdediſſent,
eum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam
pedibus eſſet, fortiter propugnabat, tandemque
multis vulneribus confectus, cum diutius reſiſten- *Demetrius occiſus.*
do non eſſet, occubuit. Atque hoc modo vitam 1 *Maccab.*
finivit Demetrius, anno regni ſui undecimo, ſicut c. 10.
& alibi declaravimus.

ΚΕΦ. γ'.

Η Ονίᾳ φιλία πρὸς τ Φιλομήτορα Πτολεμαῖον· καὶ ὡς
ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύ-
μοις.

CAP. III. VI.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: utque Onias in Ægypto templum exſtruxit Hieroſolymitano ſimile.

Ὁ Δὲ [a] Ονίᾳ ἐκ ἀρχιερέως υἱὸς, ὁμώνυμ@ ἢ ὢν τῷ
πατρὶ, ὃς ἐν Αλεξανδρείᾳ φυγὼν πρὸς τ [b] Βα-

Oniæ autem pontificis filius, eodemque no- *Onias ſtatuit templum in Ægypto ædificare.*
mine quo pater appellatus, (qui profugus ad Pto-

[g] Τῶν ἐμὲ τῶ ἐμῶ αὐλῶ.] Iterum cum *Hen.* τ deëſt *ceteris.*

[h] Καὶ τοῖς τρισὶ] Ita cum *Grotio* ex præced. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38. antea erat καὶ τ. τρ. τ. προσκ. ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, *tribus propoſitis in Judæa legibus obedire*, ut vertit *Epiphan.* καὶ τοῖς τρισὶ νομοῖς τοῖς προκειμένοις ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, reſcribit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1292.

[i] Δίδωμι δὲ ἐκ τῶν ἐμῶν,] Δίδωμι ἢ καὶ ἐκ ſolus *Hen.*

[k] Μυριάδας πεντεκαίδεκα,] Locus hic pleriſque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel ſubintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Fac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας ς'. & mox τὰς ἢ δισμυρίας. Videſis *Villalpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401.

* *Quæ de templo reges accipiebant*,] *Sc.* quæ ex primitiis, unde vivebant ſacerdotes ἐν ἐφημερίαις, decerpebant.

[l] Προσήκειν αὐτὰς] Αἰτεῖν 1 *Macc.* c. 10. v. 42.

[m] Τοῖς ἱερεῦσι] Καὶ τοῖς λειτουργοῖς τ ἱερῶν *Hen.* & *Busb.*

† *Et in ejus pomœria*,] Vel, *& in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus aſyli dat templo, & ſpatio definito circa templum. *Grotius.*

[n] Τὰ' αὐτῷ χρηματίζοντα,] Απ' αὐτῷ *Hen.*

[o] Οὗτοι,] Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτὰ pro ταῦτα.

[p] Οἰκοδομεῖσθαι,] Οἰκοδομῶν *Hen.*

[q] Ἀναλισκόμενα.] Ἀναλισκῶν πάντα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[r] Τῇ Ιουδαίων χώρᾳ] Τῇ χώρᾳ τ Ιουδαίων *Hen.*

[s] Μὲν ὑπισχνούμεν@] Μὲν οὖν ἐπισχνούμεν@ *Hen.*

[t] Ἔγραψε Δημητρί@.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* Ἔγραψε Δημήτρι@ τοῖς Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

[v] Τὸ ἢ δεξιὸν,] Τὸ ἢ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τ Δημήτριον, ἡττᾶτο *Busb.*

[x] Αὐτῷ ἢ ἵππῳ,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[y] Καὶ τέλ@ μὲ] Similiter & lib. 12. c. 11. §. 2. circiter fin. καὶ τέλ@ μὲ τοιοῦτον κατέσχεν Ιούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτρι@ *Busb.*

[z] Ενδεκα,] *Polybius*, *Porphyrius*, *Euſebius*, & *Severus Sulpicius* ei aſſignant annos XIII. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3854. & Simſonum ad A. M. 3853.

[a] Ονίᾳ ἢ ἀρχιερέως υἱός,] Σίμων@ υἱὸς dicitur in *Bello Judaïco*, l. 8. ἁμαρτήματι μνημονικῷ, ut puto. de Onia vide Hieronymum in Iſaiam, p. 182. Ed. *Ben.*

[b] Βασιλέα Πτολεμαῖον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deëſt in reliquis.

Ptolemæum regem cognomine Philometorem *se contulit* & Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque sibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, missis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut sibi liceret in Ægypto templum ædificare Hierosolymitano simile, & in eo Levitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem volebat, præsertim quod Esajæ vate confideret, qui, cum ante sexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ hujusmodi literas scribit.

Hac de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

"CUM MULTA magnaque belli munera Dei "auxilio in vestram utilitatem confeciſſem, atque "in Cœlen-Syriam Phœnicemque me contuliſſem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfectu"ræ Heliopolitanæ urbem aliaque *iſtius* gentis lo"ca perveniſſem, & quamplurimos animadvertiſ"ſem templa contra atque oporteret habentes, & "idcirco ſibi invicem infenſos, id quod Ægyptiis "etiam accidit propter multitudinem templorum "& diverſas de religione ſententias, invento loco "maxime opportuno in arce, Dianæ agreſtis no"mine vocata, varia materia abundante, ſacriſque "animalibus pleno, rogo ut fanum iſthic nulli ſa"cratum numini jamque collapſum mihi liceat re"purgare, & in templum Deo maximo exſtruere "ad ſimilitudinem Hieroſolymitani, iiſdem *plane* "menſuris, pro te tuaque conjuge & liberis, ut "Judæi qui Ægyptum incolunt, illic convenien"tes ex mutua inter ſe concordia, tuis utilitatibus "pareant. Nam & Eſajas vates hoc prædixit: fu"turum eſſe in Ægypto altare domino Deo *ſacra*"*tum*. & multa id genus alia propter locum *illum* "vaticinatus eſt.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exſtruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi ſcribit: de ipſius autem & Cleopatræ ejus ſororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis iſtis reſponderunt epiſtola. fecerunt enim ut peccatum hoc legiſque prævaricatio in caput Oniæ recideret. nam in hunc modum *ei* reſcripſerunt.

Ptolemæi & Cleopatræ litera ad Oniam.

"PTOLEMÆUS REX ET CLEO"PATRA REGINA ONIÆ S. Legimus tuam "petitionem, qua *nos* oras ut tibi permittatur il"lud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolita"næ templum, quod Bubaſtis agreſtis vocatur, col"lapſum repurgare. Unde fit ut mirari ſubeat, an "poterit Deo gratum eſſe templum, quod exſtru"cturus es in loco impuro & ſacrorum animalium "pleno. Quandoquidem vero tu dicas id ipſum "ab Eſaja vate jamdudum prædictum eſſe, pote-

σιλέα Πτολεμαῖον τ̀ ἐπικαλέμενον Φιλομήτορα δι᾽ ἡμῶν, ὡς Ⓒ πρότερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ἰουδαίαν πακωμένην ὑπὸ τ̃ Μακεδόνων Ⓒ τ̃ βασιλέων αὐτῶν, [c] βυλόμενος ἴδιον αὐτῷ μνήμιον Ⓒ [d] δόξαν αἰώνιον καταςκευάσαι, διέγνω πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τ̀ βασιλέα Ⓒ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ᾽ αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσῃ ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παραπλήσιον τῷ ἐν Ἱερουσολύμοις, καὶ Λευίτας Ⓒ ἱερεῖς ἐκ τ̃ ἰδίας γένους καταςήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο μάλιστα [e] τῷ προφήτῃ [f] Ησαΐᾳ, ὃς, ἔτεσιν ἔμπροσθεν [g] ἑξακοσίοις πλέον γενομένοις, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίςῳ Θεῷ, ὑπ᾽ ἀνδρὸς Ἰουδαίου. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἐπηρμένος ὁ Ονίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [h] τοιαύτην ἐπιςολήν. "ΠΟΛΛΑΣ καὶ μεγά"λας ὑμῖν χρείας τετελεκὼς ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις "μετὰ [i] τ̃ Θεοῦ βοηθείας, καὶ γνόμενος [k] ἐν τῇ Κοίλῃ "Συρίᾳ Ⓒ Φοινίκῃ, [l] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πάλιν τὴν Ηλιο"πολίτιν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ [m] εἰς ἄλλους τόπους ἀφι"κόμενος ἔθνας, καὶ πλείστους ἱερὰ κατὰ τὸ καθῆκον "ἔχοντας ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὁ καὶ Αἰ"γυπτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ "[n] περὶ τ̀ θρησκείας οὐχ [o] ὁμοδοξεῖν, ἐπιτηδότατον [p] τό"πον ἱερῶν ἐν τῷ προσαγορευομένῳ [q] τ̀ ἀγρίας [r] Βυβά"στεως ὀχυρώματι, βρύοντα ποικίλης ὕλης καὶ τ̀ ἱερῶν ζώων "μεσὸν, δέομαι συγχωρῆσαί μοι, τὸ ἀδέατον ἀνακαθά"ραντα ἱερὸν καὶ συμπεπλωκὸς, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίςῳ "Θεῷ, καθ᾽ ὁμοίωσιν Ⓒ ἐν Ιεροσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέ"τροις, ὑπάρ τι σὺν Ⓒ τ̀ [s] γυναικὸς Ⓒ [t] τ̃ τέκνων, ἵν᾽ "ἔχωσιν οἱ τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, εἰς αὐτὸ "συνιόντες καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, Ⓒ οὗς ἐχρῆν "ῥητεῖν χρείας. καὶ γὰρ Ησαΐας ὁ προφήτης τάχα προεῖπεν· "ἔσται θυσιαςήριον ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "ἄλλα προεφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα διὰ τ̀ τόπον.

β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ονίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. καταγνοίης δ᾽ ἂν τις αὐτὸ τὴν εὐσέβειαν Ⓒ Κλεοπάτρας τ̀ ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικὸς, ἐξ ἧς [u] ἀντιγράψαν ἐπιςολῆς. τὴν γὰρ ἁμαρτίαν καὶ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν εἰς τὴν Ονίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντιγράψαν γὰρ ἔτως. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΚΑΙ "ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑι ΧΑΙΡΕΙΝ. Ανέ"γνωμέν σου τὴν [x] παράκλησιν, ἀξιοῦντος ἐπιτρέ"πῆναί σοι τὸ ἐν [y] Λεοντοπόλει [z] τ̃ Ηλιοπολίτου ἱερὸν συμ"πεπλωκὸς ἀνακαθᾶραι, προσαγορευόμενον ἀπ᾽ τ̃ ἀγρίας "[a] Βυβάστεως. διὸ Ⓒ θαυμάζομεν, εἰ ἔχει τῷ Θεῷ κε"χαρισμένον τὸ [b] καθιδρυόμενον ἱερὸν ἐν ἀτελεῖ τό"πῳ Ⓒ πλήρει [c] ζώων [d] ἱερῶν. ἐπεὶ ἂν σὺ φῇς Ησαΐαν τ̀ "προφήτην ἐκ πολλ̃ χρόνου τοῦτο προφητεῦσαι, συγχω"ρ̃μέν

[u] Ἀντιγράψαν ἐπιςολῆς..] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντιγράψειν hîc loci in *Græcis* omnibus, at infra poſt ἀνέθεσαν cum *Epiphanio* ἀντιγράψαν habet *Busb.* hoc modo, οἱ ἂν πρὸς αὐτὸν ἀντιγράψαν ἔτως.

[x] Παράκλησιν,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιςολὴν in *reliquis*.

[y] Λεοντοπόλει] Λεόντων πόλιν *Busb.*

[z] Τ̃ Ηλιοπολίτου ἱερὸν συμπεπλωκὸς ἀνακαθᾶραι,] Conf. ſup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

[a] Βυβάστεως.] Βυσάστου hîc & ſuper. §. 1. *Hen.*

[b] Καθιδρυόμενον] *Coiſlin.* & *Lugd. Bat.* καθιδρυτήριον.

[c] Ζώων ἱερῶν.] *Coiſlin.* & *Lugd. Bat.* ἀντίγραφον· ἱερέων. at mox ἱερῶν ζώων.

[d] Ἱερῶν.] Ita etiam *Epiphan.* ἀντίγραφον *Hen.* & *Busb.*

[c] Βυλόμενος] Hoc modo *Busb.* atque ita, vel βυλόμενός τι legiſſe videtur *Epiphan.*

[d] Δόξαν αἰώνιον] Quod Oniæ conſilium Templum illud exſtruendi arguitur *alibi*. lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[e] Τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ,] Conf. *alibi*. lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[f] Ησαΐᾳ,] Locus, quo ad ſacrilegam ſuam ambitionem ſtatuminandam abuſus eſt Onias, reperitur apud *Eſajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עיר החרס *civitate deſtructionis*, ob maximam literarum ſimilitudinem עיר החרס olim legebatur, id eſt, πόλις Ηλίου, ut interpretatus eſt *Symmachus*. Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una*. & *Chaldæus paraphraſtes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ deſtruetur*. Qua occaſione fortaſſe & Ηλιοπολίτην νομὸν Oniam elegiſſe, in quo templum ſuum conſtrueret, conjicit *Scaliger*. *Uſſerius* ad A. M. 3854. Videſis *Hieronymum* in *Eſajæ* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Biblioth.* S. p. 1300.

[g] Εξακοσίοις πλέον γενομένοις,] Εξακοσίοις πλείοσι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[h] Τοιαύτην ἐπιςολήν.] Περὶ τούτων ante τοιαύτην inſerit *Busb.*

[i] Τ̃ Θεοῦ βοηθείας,] Ita *Hen.* Ⓕ deeſt *reliquis*.

[k] Εν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ,] Sic *Hen.* ἴστε τῇ in *cæteris*.

[l] Καὶ εἰς Λεόντων ἢ πόλιν] Eſt qui malit καὶ Λεόντων ἢ πόλει τῇ Ηλ.

[m] Καὶ εἰς ἄλλους τόπους] Illud καὶ non agnoſcit *Hen.*

[n] Περὶ τ̀ θρησκείας] Ita malui cum *Hen.* περὶ τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξοι in *cæteris*.

[o] Ομοδοξεῖν,] Ita quoque in *Lugd. Bat.*

[p] Τόπον ἱερῶν] Sic *Hen.* ἱερὸν τ̀ τόπον in *Editis Aliiſque*.

[q] Τ̃ ἀγρίας Βυβάστεως ὀχυρώματι,] Βυβαςίτου ποταμοῦ Adverſ. Apion. lib. 1. §. 14. SPANH.

[r] Βυβάστεως] Sc. *Dianæ*. nam Ægyptiace Βύβαστος erat *felis*. & Βύβαστις *Diana*, teſte *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* lib. 1. c. 10. p. 63.

[s] Γυναικὸς] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in *reliquis*.

[t] Τ̃ τέκνων,] Καὶ τέκνων *Hen.*

"ρξμέν σοι, εἰ μέλλ τῦτ ἔσεσθαι κ τ νόμον, ὥστε μηδὲν
"ἡμᾶς δοκεῖν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

γ. [c] Λαβὼν οὖν τ τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν κὴ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, μικρότερον ᾗ κὴ πενιχρότερον. τὸ ᾗ μέτρα αὐτῦ κὴ τὰ σκεύη νῦν οὐκ ἔδοξέ μοι δηλοῦν, [f] ἐν γὰ τῇ [g] ἑβδόμῃ μ βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε ᾗ Ονίας κὴ Ιουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, κὴ ἱερεῖς κὴ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τούτ [h] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

Templum in Ægypto conditum.

δ. Τῶν δ' ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίων κὴ Σαμαρέων, [i] οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρ περισκύνιον ἱερὸν οἰκοδομηθὲν κ τῶν Αλεξάνδρ χρόνων, στασιάσαι περὶ ἀλλήλων, κὴ περὶ τ ἱερῶν ἐπ' αὐτῦ Πτολεμαίῳ διεκρίνοντο· τ μὲν Ιουδαίων λεγόντων κ τῶν Μωϋσέως νόμων [k] ᾠκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, τ ᾗ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζείν. [l] παρεκάλεσαν ὖν σὺν τοῖς φίλοις καθίσαντα τ βασιλέα, τῶν περὶ τούτων ἀκοῦσαι λόγους, κὴ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [m] ζημιῶσαι. τ μὲν οὖν ὑπὲρ τ Σαμαρέων λόγον Σαββαῖος ἐποιήσατο, κ Θεόδοσιος· [n] τ δ' ὑπὲρ τ Ιεροσολυμιτῶν Ε Ιουδαίων, Ανδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν ᾗ τ Θεὸν κὴ τὸν βασιλέα, ἢ μὴν ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κ τὸν νόμον· [o] παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ ψευδόμενον τοὺς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλοὺς τ φίλων εἰς συμβουλίαν ἐκάλεσε, κάθισεν ἀκουσόμενος τ λεγόντων. οἱ δ' ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ιουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τ ἀνδρῶν, οἷς [p] ἀγανακτεῖν [q] ὑπὲρ ᾧ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερῷ συνέβαινε. χαλεπῶς γὰ ἔφερον εἴ τῦτό τινες καταλύσειαν, ἔτως ἀρχαῖον κὴ ἀξιομνήστευτον τ κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχον. ᾧ ᾗ Σαββαίῳ Ε Θεοδοσίῳ συγχωρησάντων τῷ Ανδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τοὺς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων [r] ἐκ ᾧ νόμου κὴ τῶν [s] ἀμωμοχῶν τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἕκας ᾧ ἐκ παλαιοῦ τὴν τιμὴν ἐκδεξάμενος ἦρξε ᾧ ναῦ, κὴ ὅτι πάντες οἱ τ Ασίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι κὴ λαμπροτάτοις δωρεαῖς· ᾧ δ' ἐν Γαριζεὶν, ὡς οὐδὲ ὄντ ᾧ, οὐδεὶς λόγον οὐδ' ἀπιστροφὴν ἐποιήσατο. [t] ταῦτα λέγων Ανδρόνικος κὴ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κρῖναι μὲν κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν, [v] ἀποκτεῖναι ᾗ Σαββαῖον κὴ Θεόδοσιον. κὴ τὰ μὲν γνόμενα τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίοις κ τὸν Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα, τοῦτο ἴσχυ.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad instar Hierosolymitani, sed minusculum & pauperculum. Mensuram vero ejus & vasa mihi non visum est in præsentia indicare: nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro septimo quem scripsi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quosdam sui similes, & sacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic instaurarent. Sed de hoc quidem templo satis nobis dictum est.

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, sub Alexandro *Magno* exstructi, religionem introduxerunt, forte exorta est seditio: atque istuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis disceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moysis præscripta conditum esse templum Hierosolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogarunt, ut ab eo in amicorum consessu causa hæc cognosceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur. Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodosius; pro Hierosolymitanis vero & Judæis Andronicus Messalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, sese probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut eum morte multaret, quem jurejurando non stetisse deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in consilium amicis, consedit causam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hierosolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, si quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorsus est rem demonstratam dare, & à successione pontificum, uti quisque post patrem dignitatem adeptus templo præfuisset, quodque omnes Asiæ reges majestatem ejus donariis muneribusque splendidissimis auxissent, Garizitani vero, ac si ne quidem exstitisset, neminem habuisse rationem illudve respexisse. Dum hæc diceret Andronicus & his multa similia, Regi persuasit, uti decerneret, templum Hierosolymitanum de sententia Moysis exstructum esse, Sabbæum vero & Theodosium morti addicendos. Atque ista quidem sunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt sub Ptolemæo Philometore.

Contentio inter Judæos & Samaritas.

Provocant ad Regem.

Is, causa audita, judicium fert pro Judæis.

ΚΕΦ. δ.

Ως Αλέξανδρ σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην· κὴ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Αλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ἐποιήσατο.

Δημητρίου δ' ἀποθανόντ ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Αλέξανδρ, τὴν [x] τ Συρίας βασιλείαν, γράφει τῷ Φιλομήτορι Πτο-

CAP. IV.

VII.

Quomodo Alexander Jonatham summo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

CUM autem Demetrius vitam in pugna amisisset, sicut superius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, scribit Ptolemæo Philo-

Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium.

1 *Maccab.* c. 10.

[c] Λαβὼν οὖν τ τόπον ὁ Ονίας,] Conf. *alsm.* lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[f] Εν ᾧ —— ἀναγέγραπ.] Conf. *alsm.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH. Libros de bello antea scripsit. REL.

[g] Εβδόμῃ μ βίβλῳ τ Ιουδαϊκῶν πολέμων.] Non procul à fine.

[h] Ἀρκούντως] Περιττόν ἐστι γράφειν *Busb.*

[i] Οἱ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρ] Ita *Busb.* & *Hen.* & forsan *Epiphan.* qui vertit, *qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizin montem construxerunt.* οἱ τὸ ἐν Γαριζὶν περισκύνιον ἱερὸν, κ τοὺς Αλ. in *Editis.*

[k] Ωκοδομῆσθ] Sic *Busb.* οἰκοδομεῖσθ in *Editis.* οἰκοδομηθῶσ *Hen.* (& *Lugd. Bat*) non male

[l] Παρεκάλεσαν ὖν] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) παρεκάλεσαν γὰν *Hen.* περισκάλεσάν τε in *Editis.*

[m] Ζημιῶσαι.] Sic *MSS.* ζημιῶσαι in *Editis.*

[n] Τὸν ᾗ ὑπὲρ τ Ιεροσολυμιτῶν] Ita *Hen.* τὰς in *reliquis.*

[o] Παρεκάλεσάν τε] Παρεκαλέσαντες τ Πτολεμαῖον ὃν ἂν λάβῃ π. τ. ὄρκους ἀποκτεῖναι *Hen.*

[p] Αγανακτεῖν] Ita in *Græcis* omnibus: mallem tamen ἀγανεῦσιν, quo modo legisse visus est *Epiphan.*

[q] Υπὲρ ᾧ ἐν Ιεροσολύμοις] Ita cum *Busb.* & *Hen.* περὶ in *cæteris.*

[r] Εκ ᾧ] *L. B.* ἀπό τε ᾧ.

[s] Αμωμοχῶν τ ἀρχιερέων,] Διαδόχων *Hen.*

[t] Ταῦτα λέγων Ανδρόνικος] Διαλεχθέντων μέντοι τ ἀμφὶ λοις οὐκ ἐπιμελῶς, ὁ βασιλεὺς κρίνει τὰ *Busb.*

[v] Αποκτεῖναι ᾗ] Αποκτεῖναι ᾗ τοὺς περὶ αὐτὸ ζητοῦντας καθαίρεσιν. κὴ τὰ μὲ *Busb.* ἀποκτεῖναι ᾗ τοὺς περὶ τ Σαββ. *Hen.*

[x] Τῆς Συρίας βασιλείαν.] Illud τ è *MSS.*

metori, filiam ejus nuptum ſibi dari depoſcens; æquum eſſe dicens, ut ipſum affinitate dignetur; cum paternum imperium recuperaſſet, Deique providentia eò provectus fuiſſet, & Demetrium ſuperaſſet, atque cætera futurus eſſet ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus poſtulatis annuiſſet, reſcripſit, dicens, ſe gaudere quod paternum regnum adeptus eſſet, promiſitque filiam *ei* daturum eſſe; juſſitque ut ad Ptolemaïdem ſibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipſum enim eam ab Ægypto huc uſque comitaturum eſſe, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his ſcriptis, omni feſtinatione Ptolemaïdem pervenit cum Cleopatra filia *ſua*. Cumque Alexandrum, ſicuti per epiſtolam imperaverat, illic jam obviam ipſi profectum inveniſſet, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Jonathas Ptolemaïdem venit ad Alexandri nuptias. 1 Maccab. c. 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, juſſit ei ut Ptolemaïdem veniret. Qui cum ad Reges veniſſet, eoſque ſplendidis muneribus donaſſet, honorem ab utroque conſequutus eſt: Alexander eum, veſte ſua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum ſecum in ſolio ſedere feciſſet, ducibus *ſuis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progreſſi ederent, nemini licere eum criminis inſimulare, eive ulla de re negotium faceſſere. Quod cum duces feciſſent, ubi illi, qui ad accuſationem *inſtituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propenſaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipſum etiam primum amicorum *ſuorum* ſcripſerit.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiſcitur. 1 Maccab. c. 10.*

3. Anno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Laſthenes Cretenſis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem miſit, dicens, "rem indignam eſſe, ut is ſolus ſecurus "ageret * ſuique ad arbitrium, Regi non ſubje- "ctus: idque ipſi ab omnibus opprobrio verti, "quod illum Regi non ſubjecerit. Ne igitur, *in-* "*quit*, in montibus deſidens teipſum decipias, va- "na opinione tui roboris: ſed ſi quid viribus tuis "confidis, deſcende in planum, ut cum noſtris mi- "litibus fiat contentio; & palam erit, fortiſſimum "eſſe qui victoriam conſequetur. Veruntamen ſci- "to, quod è ſingulis urbibus fortiſſimi quique me- "cum militant. nam & illi ſane ipſi ſunt qui tuos

Apollonius Demetrii prætor Jonatham ad pugnam provocat. 1 Maccab. c. 10.

λεμεῖῶ μνησθώμεν. αὐτὸ πρὸς γάμον τὴν θυγατέρα δίκαιον εἶναι λέγων τῷ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν κομισαμένῳ, καὶ ἅμα τὴν ἐκ θεοῦ πρόνοιαν εἰς αὐτὸν προαχθέντι, καὶ κεκτῆσθαι [y] Δημητρίου, καὶ μηδὲ τἄλλα ἐσομένῳ τὸ πρὸς αὐτὸν οἰκειότητι ἀναξίῳ, σπάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος δὲ πρόσδεξάμενος ἡδέως τὴν μητέρα, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ἐπὶ τῷ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ πατρῴαν ἥκειν ἀπολαβόντα, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν συνοικεῖσθαι, [z] ἀπαντᾶν δ' [a] αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα τὴν θυγατέρα μέλλοντι ἄγειν ἐκέλευσεν. [b] αὐτὸν γὰρ αὐτὴν μέχρι ταύτης πρόπεμψιν ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτῷ τὴν παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας πρόσφορα δοκοῦντα μὴ ἀγνοῶν εἰς Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα ὁρᾷ δὴ ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, καθὼς ἐπέσταλτο, προπεμπόμενον, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ Φερνὴν, ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν, [c] ὅσον εἰκὸς ἦν δόναι βασιλέα.

β'. Τῶν δὲ γάμων ἐπιτελεσθέντων, Ἀλέξανδρος Ἰωνάθῃ τῷ ἀρχιερεῖ γράψας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. προσφθέγγεται δὲ πρὸς τοὺς βασιλέας, καὶ δωρησάμενος [d] αὐτοὺς λαμπρῶς, τὸν παρ' ἀμφοτέρων ἀπόλαυσε τιμῆς. Ἀλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [e] ἀποδυσάμενον τὴν [f] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθεδρᾶσαι ποιήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος, προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν εἰς μέσον μετ' αὐτοῦ [g] προελθόντας τὸν τύπον κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν καθ' αὐτοῦ [h] ἐφέδρᾳ, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τότε δὲ ποιησάντων τὰ ἡγεμόνες, ὁρῶντες τὸν μὲν βασιλέως κεκηρυγμένῳ [i] Ἰωνάθῃ τιμὴν οἱ κατηγορεῖν [k] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μή τι προσλάβωσί τι κακὸν, δεδιότες. τοσαύτη δὲ ἀγωγὴ [l] πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος [m] ἐχρήσατο, ὥστε αὐτὸν τῶν [n] πρώτων ἀναγράψαι τῶν φίλων.

γ'. [o] Ἐπὶ δὲ πέμπτῳ τοῦ ἐξηκοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, ὃς παρέσχεν αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρας [p] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλευσεν εἰς Κιλικίαν. [q] τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ παραχὴν [r] ἐνέβαλε· καὶ προσφθέγμα ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς Ἀντιόχειαν ἔπεμψεν, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [s] περὶ ἧς Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς ᾖτηται. καταλιπὼν δὲ τῆς Κοίλης Συρίας Ἀπολλώνιον τὸν [t] Δάον ἡγεμόνα. ὃς, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Ἰάμνειαν ἐλθὼν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, "ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν "ἐπ' ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ "βασιλεῖ· τοῦτο δ' αὐτῷ πρὸς πάντων ὄνειδος φέρειν, "ὅτι μὴ ὑποτάξειν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ τοίνυν [u] σαυ- "τὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενον ἐξαπάτα, νομίζων ἰσχὺν "ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαρρεῖς τῇ σαυτοῦ δυνάμει, καταβὰς εἰς "τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ φαλαγγὶ συγκεχύθητι, καὶ τὸ τίμιον "τῆς νίκης ἀποδείξῃ τὸν [x] ἀνδρικώτατον. ἴσθι μέντοι γε τοὺς "ἀρίστους [y] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἐμοὶ συστρατεύεσθαι. [z] καὶ "οὐ

[y] Δημητρίου,] Ita cum *Cod. Hen.* Δημήτριον in *reliquis*.
[z] Ἀπαντᾶν δ'] Συναντᾶν ᾖ *Hen.* & *Busb.*
[a] Αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα] Sic cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὸν & dein μέλλοντα in *Editis*.
[b] Αὐτὸν γὰρ αὐτὴν] Ita *Hen.* αὐτὸς in *ceteris*. quod ſi quis malit, per me licet.
[c] Ὅσον εἰκὸς] Ὡς εἰκὸς ἦν δόναι *Hen.*
[d] Αὐτοὺς λαμπρῶς] *Hen.* ſolus αὐτοῖς. αὐτοὺς in *reliquis*. Verum vocem hanc in T. receptam minime oportuit; cum ſine dubio αὐτοὺς vera ſit lectio, quæ in omnibus excepto *Hen.* habetur. firmant multa Joſephi loca. v. l. 13. c. 15. §. 1. l. 15. c. 4. §. 2. appoſitiſſime etiam ad hunc locum l. 15. c. 6. §. 7. δωρησάμενος αὐτοὺς δωρεαῖς αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους ---- neque unquam, quod ſcio, aliter, niſi forſan l. 15. c. 9. §. 5. ὧν ἑκάστοις ἐδωρεῖτο; ubi tamen ſi ejuſdem *Hen.* auctoritate legatur αὐτοὺς, ſibi conſtabit *Joſephus*. IBBETSON. & HUDS. *in Add.*
[e] Ἀποδυσάμενον] Sic *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἀπὸ. in *Editis*.
[f] Οἰκείαν ἐσθῆτα,] Ἰδίαν *Hen.* & *Busb.* & mox βαλεῖν.
[g] Προελθόντας] Ita *Hen.* προσελθόντων in *ceteris*.
[h] Ἐφέδρᾳ,] Sic *Busb.* & *Hen.* ἐφεδρᾷ in *reliquis*.
[i] Ἰωνάθῃ τιμὴν] Τῷ Ἰωνάθῃ *Hen.*
[k] Παρεσκευασμένοι,] Παρασκευασάμενοι *Hen.* & *Busb.*
[l] Πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς] Περὶ τὸν Ἰωνάθην *Hen.* & *Busb.*
[m] Ἐχρήσατο,] Ἐχρῆτο *Busb.*
[n] Πρώτων ἀναγράψαι τῶν φίλων] Conf. infr. §. 4. Fibula aurea ſolis Regis cognatis permiſſa 1 Maccab. x. v. 89. vid. inf. c. 5. §. 4. SPANH.
[o] Ἐπὶ δὲ πέμπτῳ] Forſan Ἐν ἔτει, vel Ἐπ' ἔτει.
[p] Ἀπὸ Κρήτης,] Ita cum *MSS.* ἀπὸ τῆς Κρήτης in *Editis*.
[q] Τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον] Τοῦτο Ἀλέξανδρον *Hen.* τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα τοῦτο *Busb.*
[r] Ἐνέβαλε·] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐνέβαλε in *ceteris*.
[s] Περὶ ἧς] Περὶ ἣν Δημήτριον ἐλθεῖν ἀσφαλῶς ᾖτηται *Busb.*
[t] Δάον ἡγεμόνα.] Ita etiam apud *Zonaram*. Ταὸν *Gall.*
* *Suique ad arbitrium*,] *Al.* cum poteſtate.
[u] Σαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι] Σαυτὸν deeſt *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατᾷ habent.
[x] Ἀνδρικώτατον.] Ἀνδρειότατον *Busb.* & *Hen.*
[y] Ἐξ ἑκάστης πόλεως] Ita malui cum *Hen.* ἐξ deeſt *ceteris*.
[z] Καὶ οὐ δὲ] 1 *Macc.* c. 10. v. 72. δὶς ἐπροσώπησαν οἱ πατέρες σὺν τῷ υἱῷ αὐτῶν.

Οἱ

"γὲ δὴ τὰς σὰς προγόνας [a] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν ἴσθι.
"[b] πείσῃ γὰρ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [c] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ
"λίθοις οὐκ ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [d] ἀμύνεσθαι, καὶ τόπος
"εἰς ὃν ἀπιόντες φεύξῃ.

"majores semper vicerunt. Quin & prælio nobis-
"cum dimicabis in ejusmodi terra, ubi armis non
"saxis pugnandum est, neque locus victo ad per-
"fugium *erit*.

δ'. Παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις ὁ Ιωνάθης, μυρίους ὑπλεξάμενος στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ιεροσολύμων, μετὰ Σίμωνος [e] τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ [f] γενόμενος ἐν [g] Ιόππῃ, στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως ἔξω, τῶν Ιοππιτῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. Φρουρὰν γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Απολλωνίου καθιστάμενοι. ὁ δὲ Ιωνάθης [h] πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν παρασκευαζόμενος, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἑξέλῃ κατὰ κράτος, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δὲ Απολλώνιος, ἀκούσας τὴν Ιόππην ὑπὸ Ιωνάθου καταλημμένην, χιλίους ἱππεῖς σὺν γαλαβῶν καὶ πεζοὺς ὀκτακισχιλίους, εἰς Αζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἄρας, πρέμα καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [i] ἀνελθὼν δ' εἰς τὴν Ιόππην, [k] ὡς ἀναχωροῦν, ἕλκει τὸν Ιωνάθην εἰς τὸ πεδίον, τῇ ἵππῳ [l] μέγα φρονῶν, καὶ τοῖς τῆς νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῇ. προελθὼν δὲ ὁ Ιωνάθης, ἐδίωκεν [m] εἰς Αζωτον τὸν Απολλώνιον. ὁ δὲ, ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέβη [n] γενέσθαι [o] τὸν πόλεμον, [p] ὑποστρέψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. καὶ δὴ Απολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν [q] ἔν τινι χειμάρρῳ, ὡς ἂν κατόπιν [r] ὑπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθόμενος ὁ Ιωνάθης τὰ κατεσκαγμένα· τάξας δὲ τὴν φάλαγγα ἐν πλινθίῳ, κατ' ἀμφότερα τὰς πολεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ [s] κατ' ὄπισθεν ἐπελθουμένοις [t] ἐναντίον ἀντιπαταξας. τὸ δὲ μάχης ἕως ἑσπέρας προεκαθέζετο, δοὺς Σίμωνι [v] τῷ ἀδελφῷ μέρος τῆς δυνάμεως, τὸν μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ φάλαγγι τῶν ἐχθρῶν· αὐτὸς δὲ τὴν σὺν αὐτῷ οὕτω προσέταξε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [x] ὑποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τῶν ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δὲ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφέντες τὰ βέλη μέχρι καὶ ἐξεκενώθησαν, ὅθεν αὐτοὺς ἔβλαπτον. ὁ γὰρ διήκειτο τῶν σωμάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμένους δὲ τῇ ἀσπίδι καὶ σεσωρευμένους ὑπὸ πυκνότητος ἐπεφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκρατεῖτο, καὶ ἀπράκτως ἐφέρετο. ὡς δὲ παρείθησαν ὑπὸ πρωὶ μέχρι δείλης ὀψίας ἀντιζόντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτοὺς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· καὶ ῥᾳθυμίᾳ χρησαμένων πολλῇ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. διασκεδασθέντες δὲ τοὺς πεζοὺς [y] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, οὐκ αὐτοὶ μένουσιν, ἀλλὰ πάρεσοι μὲν ὄντες αὐτοὶ διὰ τὸ μέχρι δείλης μάχεσθαι, τὰς δὲ ὑπὲρ τῶν πεζῶν ἐλπίδας αὐτοῖς [z] ἀπολωλυίας, ἀκόσμως καὶ συγκεχυμένως ἔφευγον, ὡς διαφθείρας αὐτοὺς διὰ παντὸς διασκορπισθῆναι τὸ πεδίον. διώκων δ' αὐτοὺς Ιωνάθης μέχρι τῆς Αζώτου, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογνόντας τὴν σωτηρίας ἠνάγκασεν ὑπὸ τὸν τοῦ [a] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, [b] ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ. λαβὼν δ' ἐξ ὁδρομῆς Ιωνάθης τὴν πόλιν, αὐτήν τε ἐνέπρησε, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κώμας. [c] ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐνέπρησε, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος

4. His *verbis commotus* animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hierosolymis egressus est, excito in auxilium Simone fratre suo: cumque Joppen venisset, extra urbem castra metatur, quod portas ipsi clauserant Joppenses. nam intus illis præsidium erat ab Apollonio constitutum. Jonatha autem ad obsidionem semet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque ascensum Joppen *versus* fecisset, recessu simulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, spemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progressus, Apollonium ad Azotum usque persequitur. Ille vero, ubi factum est ut hostis in campum processerit, conversus pugnam cum eo commisit. cumque mille equites in insidiis ad torrentem quendam posuisset Apollonius, qui à tergo sese hostibus in conspectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo consternatus est: sed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus est suos ut utrinque hostem propulsarent, acie ex adverso ita instructa ut tam à tergo quam à fronte adorituri resisterent. Cumque prælium vesperam usque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, jussit hunc cum hostium phalange congredi; ille vero suo agmini imperavit, ut objectis scutis se muniendo tela hostium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exsequuti sunt: hostium vero equites, jaculati in eos tela usque dum exhaurirentur, nihil eos læserunt. nam missilia in corpora non pervadebant, sed in clypeos projecta, in unum coactos interque se densissime junctos, facile superata erant & in irritum cadebant. Cum vero hostes à mane ad vesperam in eos jaculando *tandem* languescerent, ubi illos defatigatos esse animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum esset, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipsi, simul ac conspexerunt pedites terga vertentes, non amplius restiterunt, sed, quod defessi essent usque ad vesperam pugnando, spesque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periisset, turpiter confuseque fugiebant, ut dissipati lateque per planitiem dispersi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum usque persequens, multisque cæsis, reliquos desperata salute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepisset, & ipsam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abstinuit; sed & illud igni cremavit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque. 1 *Maccab.* c. 10.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit. 1 *Maccab.* c. 10.

a Οἱ ἀεὶ νικῶντες] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* οἱ abest *Editis Aliisque.*
b Ποιήσῃ γ̄] Ita cum *Busb* & *Hen.* ποιήσῃ *Bas.* ποιήσεις *Gen.*
c Τοιαύτῃ γῇ,] Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.*
d Ἀμύνεσθαι,] Ἀγωνίσασθαι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
e Τοῦ ἀδελφοῦ] Ita *Hen.* prout paulo infra τὸν ἀδελφόν.
f Γενόμενος ——— πύλας.] 1 Maccab. x. v. 75. &c. SPANH.
g Ιόππῃ,] Haud aliter *Hen.* Ιόπῃ & mox Ιοππιτῶν *Busb.*
h Πρὸς πολιορκίαν] Πρὸς πολιορκεῖν αὐτὸς *Hen.* ὡς τὸ πολ. αὐτὸς *Lugd. Bat.*
i Ἀνελθὼν] Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.*
k Ὡς ἀναχωροῦν,] Iterum cum *iisdem.* in *Editis* ἀναχωροῦν absque ὡς.
l Μέγα φρονῶν,] Ita ex *Lugd. Bat.* in reliquis καταφρονῶν. HAV.
m Εἰς Αζωτον τὸν Απολλώνιον.] Ita cum *Hen.* prout supra, mox hac §. εἰς τὴν Αζ. in *reliquis.*
n Γενέσθαι] Sic *Busb.* & *Hen.* γενέσθη συμέβη in *ceteris.*
o Τὸν πολέμιον,] Πόλεμον solus *Hen.*
p Ὑποστρέψας εἰς μάχην] Ὑποστροφὴς *Busb.* & *Hen.*
q Ἐν τινι χειμάρρῳ,] Ἐν χειμάρρῳ i. e. in valle נחל. REL.
r Ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις,] Ita *Bas. Big.* & *Samb.* (ἐπιφανεῖ ᾗ *Lugd. Bat.*) ἐπιφανεῖν *Gen.*
s Κατ' ὄπισθεν ἐπελαυνομένοις] Τοῖς ὄπισθεν *Hen.* & *Busb.*
t Ἐναντίον ἀντιτάξας.] Ἑαυτὸν ἀντιτ. *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*
v Τῷ ἀδελφῷ] Τῷ ἀδελφῷ solus *Busb.*
x Ὑποδέχεσθαι] Ἀποδέξασθαι *Busb.* & *Hen.*
y Φεύγοντας οἱ ἱππεῖς,] Φυγόντες *Busb.*
z Ἀπολωλυίας,] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀπολωλείας in *Editis Aliisque.*
a Δαγῶνος ναὸν] *Dagon* apud *Philistinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Græcos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2.
b Ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ.] Dagonis Templum Azoti, de quo capto & incenso à Jonatha 1 Maccab. x. v. 84. SPANH.
c Ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ,] De Dagonis forma ex piscino corpore & humana facie constante, eodemque cum *Atargati*, *Astargati* aut *Derceto* Syrorum numine vid. Seld. de D. Syr. Syntagm. 11. c. 111. SPANH.
d Συμφυγόντας διέφθειρε.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat. Cosseius*

omnis hoſtium nnmerus, qui vel prælio cecidêre vel flammis in templo interiêre, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Aſcalonem venit: & cum extra urbem caſtra poſuiſſet, ei Aſcalonitæ obviam prodierunt, munera ei hoſpitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digreſſus Hieroſolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit ſuperatis hoſtibus. Alexander autem, audito quod victus eſſet dux ejus Apollonius, lætitiam ſimulabat, quòd *ille* præter animi ſui ſententiam adortus eſſet Jonatham, ſibi amicitia & ſocietate junctum: & Jonathæ in hujus rei teſtimonium pariter ac in præmium honoremque *monile mittit aureum, quale ſolet regum dari conſanguineis; tum & Accaronem ejuſque toparchiam hæreditatis jure poſſidendam ei concedit.

Ptolemæus Philometor in Syriam ſe confert. 1 Maccab. c. 11.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedeſtribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omneſque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accuſabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vaſtaverat, multoſque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, iſtis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & ſplendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hieroſolyma revertit.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Maccab. c. 11.

Ptolomæo per Ammonium inſidiæ ſtructæ ab Alexandro.

6. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exſpectationem perveniſſet, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro inſidiis petitus per Ammonium, qui ipſi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad Alexandrum, ut Ammonium ad ſupplicium depoſceret, dicens inſidias ipſi ab eo intentatas eſſe; ideoque ſe poſtulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recuſaret, conjectura inde facta illum *ipſum* eſſe inſidiarum auctorem, vehementer ei iratus eſt. Antiochenos autem jam ante ſibi infenſos habuerat Alexander propter Ammonium. nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæſus, cum id egiſſet ut muliebri amictu ſeſe occultaret, ſicut alibi diximus.

Ammonius cæſus.

Ptolemæus filiam ſuam Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 Maccab. c. 11.

7. At Ptolemæus, de ſe queſtus, quod & filiam ſuam Alexandro locaverat, & adverſus Demetrium ſocietatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim ſua *ei* ablata, confeſtim ad Demetrium mittit *legatos* de ſocietate & amicitia, pollicitus ſe filiam ei in uxorem daturum eſſe, ipſumque in regnum paternum reſtituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & ſocietatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo ſupererat certamen, ut Antiochenſibus per-

τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων καὶ καταφλεχθέντων ἐν τῷ ἱερῷ τ πολεμίων, ἦσαν ἀκτακισχίλιοι. κρατήσας οὖν παντὶ δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τ Ἀζώτου εἰς Ασκάλωνα παραγίνεται· καὶ καταστρατοπεδεύσαντ ἔξω τ πόλεως αὐτ, [c] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτ [f] οἱ Ασκαλωνῖται, ξένια προσφέροντες αὐτῷ Ϲ τιμῶντες. ὁ δ, ἀποδεξάμεν αὐτὰς τ προαιρέσεως, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμεν λείαν, ἣν [g] ἔλασεν ἐκεῖθεν νικήσας τὰς πολεμίας. Αλέξανδρ δ, ἀκούσας τ παρὰ τ αὐτ στρατηγὸν Απολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι μὲν τὴν αὐτ γνώμην σωέβαλεν Ιωνάθῃ, φίλῳ ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ πέμπει πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ καὶ χρυ [h] τιμὰς δίδως, [i] πόρπην χρυσέαν, [k] ὡς ἔθ ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς τ βασιλέων συγγενέσι, καὶ Ακκάρωνα Ϲ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς εἰς κληρονομίαν ὑπάρχειν.

ε'. Τῷ δ τότε τ καιρὸν [l] καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖ, ὁ Φιλομήτωρ ὀνομασθείς, ναυσὶ καὶ ἄγων δυναμιν καὶ πεζὴν, εἰς Συρίαν ἦκε, συμμαχήσων Αλεξάνδρῳ. [m] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτ. καὶ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Αλεξάνδρ κελευσαντ Ϲ ἀποδεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Αζώτου πόλεως, [n] ἔνθα πάντες κατιδόντ αὐτὸν περὶ ᾧ ἐμπεπρησμένον ἱερὸν αὐτῶν Δαγῶν, κατηγόρουν τε Ιωνάθου τότε ἀφανισαντ Ϲ, καὶ τὴν χώραν πυρπολήσαντ Ϲ, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντ Ϲ. καὶ Πτολεμαῖ μὲν ταῦτα ἀκούσας [o] ἡσύχασεν· Ιωνάθης δ, εἰς Ιόπην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτ τυγχάνει Ϲ τιμῆς ἀπάσης· ἔπειτα προπέμψας αὐτὸν ἕως [p] Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ϛ'. Γενόμεν δ' ἐν [q] Πτολεμαΐδι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, μικρὸν [r] διεφθάρη Πτολεμαῖ δι' ὀλίγου ὑπὸ Αλεξάνδρου δι' Ἀμμωνίου, ὃς ἐπιτυχὼν αὐτῷ φίλ ὤν. Φανερᾶς δ τ ὑπουλῆς γνομένης, Πτολεμαῖ γράφει τῷ Αλεξάνδρῳ, πρὸς κόλασιν ἑαυτῶν τ Ἀμμώνιον, ὑπουλευθῆναι λέγων [s] πρὸς αὐτ, καὶ δίκην λαβεῖν τοῦτ' αὐτὸν ἀξιῶν [t] ὑποσχεῖν. οὐκ ἐκδιδοῖ Ϲ δ' ἐκ Αλεξάνδρου, σωσεῖς [v] ἐκεῖνον εἶναι τ ὑπουλεύσαντα, χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διετέθη. τοῖς δ' Αντιοχεῦσι Ϲ πρότερον μὲν προσκεκρουκὼς Αλέξανδρ διὰ τ Ἀμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτ [x] πεπόνθεσαν κακά. τιμωρίαν μέντοι τ πεπραγμένων Ἀμμωνι ὑπέσχε, καταφαγὼν αἰσχρῶς ὡς γυνὴ, κρύπτειν ἑαυτὸν ἀναδούμενος σολὴν γυναικείαν, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζ'. Πτολεμαῖ δ', μεμψάμεν αὐτὸν [y] τι ἀνοικείως τὴν θυγατέρα Αλεξάνδρῳ, τ τε συμμαχίας τ πρὸς Δημήτριον, ἀφαιρεῖται [y] τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν. ἀποστάσας γὰρ τὴν θυγατέρα, πέμπει πρὸς Δημήτριον αἰτῶν σπεῖσαι συμμαχίας Ϲ φιλίας, σωτηθέμεν τὴν θυγατέρα δώσειν αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ καταστήσειν αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δ Δημήτριος ἡσθεὶς [z] τοῖς πεπρεσβευμένοις, δέχεται τε τὴν συμμαχίαν Ϲ τ γάμον. [a] ἐν δέ π Πτολεμαΐδι [b] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Ακ-

καταφυγόντας) συμφυγόντας in *Editis*.

e Προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ] Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10. v. 86. προσῆλθον muravi in προῆλθον.

f Οἱ Ασκαλωνῖται,] De Aſcalonitis, qui obviam Jonathæ facti 1 Maccab. x. 86. SPANH.

g Ελασεν ἐκεῖθεν νικήσας] *Lugd. Bat.* ἤλασε νικήσας.

* *Monile mittit aureum*,] *Al.* fibulam auream.

h Τιμὰς ——— ἐπιτρέπ.] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

i Πόρπην χρυσέαν,] Καὶ πόρπην legiſſe videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis*.

k Ως ἔθ ἐστὶ δοθ] Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forſan legendum conjiceret, ἣν οὐκ ἔστιν ἔθος δίδοσθαι εἰ μὴ τοῖς &c.

l Καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, ναυτικὴν in *ceteris*.

m Γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτῷ.] Γαμβρὸς ἦν αὐτῷ *Busb.*

n Ἔνθα ——— Δαγῶν,] 1 Maccab. xi. v. 4. &c. SPANH.

o Ἡσύχασεν·] Mallem ἡσύχαζεν.

p Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ,] Hujus etiam fluvii meminit Artemidorus *lib.* 1. de *Bell. Jud.* Ἐλεύθερον *Hen.* & *Lugd Bat.* HUDS. De hoc Syriæ fluvio vid. infr. De Bell. Jud. lib. 1. c. 18. §. 5. τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πάσας· & Antt. lib. 15. c. 4. §. 1. & *lib.* 13. c. 5 §. 10. SPANH.

q Πτολεμαΐδι] Alii ſic diſtinguunt, Πτολεμαΐδι, δ' ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν μικρὸν &c.

r Διεφθάρη Πτολεμαῖ,] Διεφθάρη δὲ Πτ. *Busb.*

s Πρὸς αὐτὸν,] Ὑπ' αὐτῷ *Hen.*

t Ὑποσχεῖν.] Ὑπέχειν *Hen.*

v Ἐκεῖνον εἶναι τ ὑπουλεύσαντα,] Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.*

x Πεπόνθεσαν κακά.] Πεπόνθεισαν *Busb.* & *Hen.*

y Τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν.] Illud τὴν ex *MSS.*

z Τοῖς πεπρεσβευμένοις,] Τοῖς πρεσβευομένοις non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

a Ἐν δέ τι] *L. B.* ἐν δ' ἔτι.

b Λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο,] Vel λοιπὸν vel καταλείπειν redundare videtur.

Αντιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπηχθῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενοι ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρηνόμησε. κατεπράξατο δὲ καὶ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὸν Ἀμμώνιον, ὃν δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Ἀντιοχείας, ἦκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν ἐτῶν τραπεμάτων ἀναδείκνυται, [c] καὶ ἀναγκασθεὶς δύο προστίθεται διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ἀσίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. χρηστὸς δὲ ὢν φύσει καὶ δίκαιος, [d] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ μέλλοντα λογισάμενος σωφρόνως, φείσασθαι ἔδοξε [e] μὴ δόξαι εἶναι τοῖς Ρωμαίοις ἀπίθανον ἔτι μένειν· καὶ συναγαγὼν τοὺς Ἀντιοχεῖς [f] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτούς, [g] λέγων, "ὡς εὐεργετῶν μᾶλλον νικήσειεν "αὐτοὺς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διακείμενος· διδάσκαλόν τε "ἀγαθὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα ἕξειν διωμολογήσατο, καὶ φαύ- "λοις [h] ἐγκρατοῦσι πράγμασιν οὐκ ἀπιθάνως ὑπέσχετο. αὐτὸς δὲ ἔφασκεν δέχεσθαι τιμὴν τὴν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

η'. Τὸν δὲ Ἀλεξάνδρου σὺν στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντος ἐκ τῆς Κιλικίας [i] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Ἀντιοχέων γῆν ἐμπρήσαντος καὶ διαρπάσαντος, [k] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [l] μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ αὐτῷ πρὸς γάμον ἐδεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ μὲν οὖν εἰς Ἀραβίαν φεύγει. συμβὰν δὲ ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τὸν Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, παρακληθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀποσφάλμενον [m] κατιδεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τραύματα πολλὰ δόντας αὐτῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τοῦ θανάτου καταστῆσαι. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἐξαρπασάντων, χαλεπῶς ἔσχεν ὡς ἐφ' ἡμέρας πέντε μήτε συνιέναι τι, μήτε [n] φθέγξασθαι δυνηθῆναι. ᾧ [o] ἢ Ἀλεξάνδρου τοῦ κεφαλὴν ὁ τῶν Ἀραβῶν [p] δυνάστης ἀποτεμὼν [q] Ζαβδιηλος, ἀπέστειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [r] ἀνενεγκὼν ἐκ τῶν τραυμάτων εἰς φρονήσεις, ἥδιστον ἄκουσμα καὶ θέαμα, τοῦ Ἀλεξάνδρου πλούτου ἅμα καὶ τοῦ κεφαλοῦ, ἀκοὴ καὶ θεᾶται· καὶ μετ' ὀλίγον πληθεὶς τῆς ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ πεθυμίας χαρᾶς, καὶ αὐτὸς κατέστρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ἀσίας [s] Ἀλέξανδρος, ὁ [t] Βάλας λεγόμενος, ἔτη [v] πέντε, [x] καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

θ'. Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Δημήτριος ὁ [y] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος, [z] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν τὸ [a] τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικόν, [a] ἅτε τι πρὸς αὐτὸν συμμαχίας ἐκλαθόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς ἦν αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸν τῆς Κλεοπάτρας γάμον συγγενής. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται φεύγουσιν αὐτὸν [b] τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν· τὸν δὲ ἐλέφαντα Δημητρίου ἐγκρατῆ γίνεται. Ιωνάθης δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ιουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν, suaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipsum perfecit. nam Antiochenses Alexandrum perosi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti sunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulsus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenses se contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactusque duo sibi diademata imposuit, unum Asiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura esset bonus justusque & aliemi non appetens, scienque præterea de futuris bene conjicere, *ab Asiæ regno*, ne Romanis sibi invidendi occasionem daret, abstinere decrevit: atque Antiochensibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, "quod beneficiis ipse "affectus illis ignosceret ob injurias patri illatas: "se quoque *illi* magistrum fore ducemque declara- "vit, & si mali quidpiam aggrederetur, *illum se* "non permissurum esse promisit. Ægyptique re- "gnum sibi satisfacere, ajebat." His dictis, eò "perducit Antiochenses ut Demetrium reciperent.

Demetrio Antiochia pulso, Ptolemæo regnum deferunt Antiochenses. 1 Maccab. c. 11.

Antiochenses hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 Maccab. c. 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupisset, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vastasset, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam suam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam se recipit: in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorso* excussum humi prosterneret: adeo ut hostes hoc viso in eum impetum fecerint, multisque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hostibus* eum eripuissent satellites, tam male se habebat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynasta, Alexandri caput abscissum Ptolemæo misit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad se reversus, rem auditu visuque jucundissimam, Alexandrum mortuum esse caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo post satiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipse vitam finivit. Asiæ vero imperio per quinquennium potitus est Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum est.

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 Maccab. c. 11.

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 Maccab. c. 11.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & societatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipsius esset, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam concesserunt: sed elephanti Demetrio in potestatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hierosolymorum arcem oppugnandam ag-

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi milites.

c Καὶ —— Αἰγύπτου.] 1 Maccab xi. v. 13. SPANH.

d Καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis*.

e Μὴ δόξαι εἶναι] Μὴ δόξαι Ρωμαίοις *Hen.*

f Εἰς ἐκκλησίαν,] Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.*

g Λέγων,] Λέγων ὡδενὶς μᾶλλον νικήσειεν αὐτοῖς ὑπὲρ ὧν πατὴρ αὐτοῦ διεγεγενήκει, διδάσκαλός τε ἀγαθὸς αὐτῷ καὶ ἡγεμὼν ἔσεσθαι διωμολογεῖ *Hen.* & *Busb.*

h Ἐγκρατοῦσι πράγμασιν] Ἐγκρατῶσι *Hen.*

i Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων.

k Πτολεμαῖος] Ο Πτολεμαῖος *Hen.* & *Busb.*

l Μετὰ τοῦ γαμβροῦ Δημητρίου] Μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ.

m Κατιδεῖν] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀπιδεῖν in *Editis Aliisque.*

n Φθέγξασθαι] Φθέγξασθαι *Hen.* & *Busb.*

o Τοῦ ἢ —— Ζάβδηλος,] Alexandri Balæ caput ab Arabum Dynasta abscissum & missum Ptolemæo. vid. 1 Maccab. xi. v. 17. SPANH.

p Δυνάστης ἀποτεμὼν] Id est, unus duodecim Φυλάρχων.

q Ζαβδιηλος,] Σαβδιὴλ 1 *Macc.* c. xi. v. 14. unde Ζαβδήλος apud *Josephum* reponendum censet *Grotius*. HUDS. Pro Ζάβδηλος Maccab. Ζαβδιὴλ. *Syr.* Zarid. SPANH.

r Ἀνενεγκὼν] Ita cum *Hen. Busb.* & *Zonara.* ἀναφυχὼς in *Editis.*

s Ἀλέξανδρος, ὁ Βάλας λεγόμενος,] Ο Βάλας *Gen.*

t Βάλας λεγόμενος,] Sic *Busb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλλας *Gall.* ὁ Βάλλας in *Editis Græcis.* Est qui malit Βυλᾶς aut Βαάλης.

v Πέντε,] Alexandro quinquennium tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menses quinque circiter quinquennio detrahendos esse censet *Usserius*, ad A. M. 1859.

x Καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν in *Editis Aliisque.*

y Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος,] Ita ex *Nummis.* Νικάνωρ in *libris.* HUDS. Lege Νικάτωρ è Nummis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. SPANH.

z Ὑπὸ πονηρίας] Πονηρίᾳ *Busb.* & *Hen.* atque ita legisse visus est *Epiphan.*

a Τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας] Ita *Hen.* & *Busb.* ἅ τε συμμαχίας in *Editis Aliisque.*

b Τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν·] Τὸν πόνηρον *solus Busb.*

Jonathas arcem Hierosolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 11.

aggressus est, occupatam à Macedonum præsidio, & à sceleſtis quibusdam, aliisque qui mores patrios deseruerant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confisi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapsi ad Demetrium veniebant, arcisque obsidionem ei nunciabant. Ille vero, istis ad eum delatis iratus, cum exercitu ex Antiochia profectus est adversus Jonatham: cumque Ptolemaïdem perveniſſet, literas ei scripsit, imperavitque ut è vestigio Ptolemaïdem ad se properaret. Cæterum ille obsidionem non omisit, verum cum populi senioribus & sacerdotibus, & aurum secum deferens & argentum & vestem & alia multa munera, ad Demetrium profectus est; istisque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, similiter ac ab ejus antecessoribus eum nactus est, sibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accusarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa universa, & tribus toparchiis, Samariæ & Perææ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de istis omnibus literas, in hunc modum scriptas. "REX DEMETRIUS "JONATHÆ FRATRI ET GENTI JU- "DÆORUM SALUTEM. Exemplum epistolæ, quam ad Lasthenem consanguineum nostrum scripsimus, vobis misimus ut *eam* sciatis. REX "DEMETRIUS LASTHENI PATRI S. "Genti Judæorum nobis amicæ, & necessitudinis, "quam nobiscum habent, jura servanti, decrevi "benevolentiæ gratiam referre. Itaque tres præ- "fecturas, Apherima, & Lydda, & Ramatha, "quæ Judææ ex Samaria additæ sunt, omniaque "ad eas pertinentia, ac præterea quicquid ante me "regibus moris erat accipere à sacra facientibus "Hierosolymis, & tributa omnia ex terræ frugi- "bus & arborum fructibus, aliaque quæ nobis de- "bebantur, ut & lacuum salis vectigal, coronasque "ad nos adferri solitas, illis remitto, & nihil horum "hinc in perpetuum *ab illis* extorquebitur. Qua- "re operam da, ut harum literarum exemplum "exscribatur, & Jonathæ detur, & in illustri loco "adyti templi collocetur". Et literæ quidem *regiæ* ita se habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum sublatum esse, dimisit milites, eorumque stipendium minuit; & solis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliisque insulis ascenderant, illud *in posterum* numerabat.

Militum in Demetrium odium. 1 Maccab. c. 11.

Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipse quidem nihil amplius dari vo-

A Demetrio accersitus ad eum proficiscitur. 1 Maccab. c. 11.

Ab eo Judææ immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 11.

[c] πρὸς τοὺς ἐπὶ λιόρκῃ τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν, ἔχυσαν Μακεδονικὴν φρυκτὸν, καὶ τῶν ἀσεβῶν τινας ἐκ τῶν πεφυγότων τὴν πάτριον σωτηρίαν. ὅτι ὁ μὲν πρῶτον καταφρόνουν ὧν Ιωνάθης ἐμηχανᾶτο πρὸς τὴν αἵρεσιν, πεπισευκότες τῇ ὀχυρότητι τοῦ χωρίου· νυκτὸς δέ τινες τῶν ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἦκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ τῆς ἄκρας ἐμήνυον. ὁ δὲ τοῖς ἠγγελμένοις παροξυνθείς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐκ τῆς Αντιοχείας ἐπὶ τὸν Ιωνάθην. γενόμενος δὲ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφει κελεύων αὐτὸν σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα· ὁ δέ, τὴν μὲν πολιορκίαν [d] οὐκ ἐπαυσε, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ παραλαβὼν ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα ἐπὶ πλήθει ξενίων κομίζων, ἦκε πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπευθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ Βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λαμβάνει [e] βεβαίως ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς ἐκ [f] τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἐκέκτητο. κατηγορούντων δὲ αὐτοῦ τῶν φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ [g] προσκαλεῖται αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τῆς Ιουδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, [i] τριακόσια [k] τάλαντα, δίδωσι [l] καὶ περὶ πάντων ἐπιστολὰς αἳ περιέχουν τὸν τρόπον τοῦτον. "[m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑ- "ΘΗ ΤΩι ΑΔΕΛΦΩι [n] ΚΑΙ ΤΩι ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψαμεν "Λασθένῃ τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [o] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν ἵν' εἰ- "δῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΣΘΕΝΕΙ ΤΩι "[p] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ιουδαίων ἔθνει ὄντι φίλῳ, "καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς φυλάττοντι, τὴν δικαίαν "ἔκεινα χάριν ἀποδοῦναι. καὶ τοὺς τρεῖς [q] νομοὺς, "[r] Αφερεμὰ καὶ [s] Λύδδα καὶ Ραμαθὰ, οἱ τῇ Ιουδαίᾳ προσε- "τέθησαν [t] ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, [v] καὶ τὰ προσπερι- "πτ' τούτοις, ἔτι τε ὅσα ἀποδὲ τῶν θυσίων ἐν Ιεροσολύ- "μοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα λοιπὰ "τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τἆλλα τὰ "προσήκοντα [x] ἡμῖν, καὶ [y] τοὺς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ "τοὺς κομιζομένους ἡμῖν στεφάνους, ἀφίημι αὐτοῖς, καὶ "ἵνα [z] μηδεμιᾶθήσει) τούτων δοθῇ μοι, εἰς εἰς τ' [a] ἐπιόντα χρόνον. Φρόντισον οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον "ἡμῖν), καὶ δοθῇ Ιωνάθῃ, [b] καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ ἁγίᾳ "ἱερᾷ τεθῇ." τὰ μὲν δὴ γραφέντα πρὸτ' ἐν. ὁρῶν ὁ Δημήτριος εἰρήνην οὖσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πολέμου φόβον ὑπαρχοντα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τ' μισθὸν αὐτῶν ἐμείωσε· καὶ μόνοις [c] τούτοις ἐχρᾶτο τοῖς ξενολογηθεῖσιν, οἳ συναπέβησαν ἐκ Κρήτης αὐτοῖ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων. ἔχθρα [d] τοιγαροῦν αὐτῷ ἐκ μισοῦ ἐκ τούτου γίνεται πρὸς τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἔπι

[c] Προσβαλὼν,] Προσβαλὼν omittunt *Busb.* & *Hen.* qui mox habent ἐν τοῖς Ιεροσ.

[d] Οὐκ ἔπαυσι,] Negationem retinet & Textus Maccab. L. 1. c. 23. quidam tollunt.

[e] Βεβαίαν ἔχειν] Βεβαίως *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[f] Παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ] Επὶ τῶν solus *Hen.*

[g] Παρεκαλέσατο αὐτὸν] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* προσκαλέσατο in *Editis.*

[h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας,] Ita ex præced. c. 3. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10, 30. si quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam *MSS.* quam *Editis*) ἰόππης inseritur loco Περαίας. Videsis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. x. v. 30. & c. xi. v. 28. ut & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 178, 179.

[i] Τριακόσια τάλαντα, δίδωσι] Tributum 300 Talentorum de universa Judæa, & tribus Toparchiis, Samaria, Joppe & Galilæa 1 Maccab. xi. 28. SPANH.

[k] Τελῆ τάλαντα,] Sic *Busb.* (& *L. B.*) τέλη in *Editis Aliisque.*

[l] Καὶ] Abest καὶ à *L. B.*

[m] Βασιλεὺς —— Ἀδελφῷ] Ita supra c. 2. §. 2. Alexandri Balæ Epistola ad eundem Jonatham cum Fratris titulo; 1 Maccab. xi. v. 30. SPANH.

[n] Καὶ τῷ Ιουδαίων ἔθνει] Καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ιουδαίων solus *Hen.* Eadem epistola exstat 1 *Macc.* c. xi. v. 30. &c. sed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam studiosus fuerit *Josephus* purioris Græcitatis.

[o] Απεσταλκαμὲν ὑμῖν] Ita ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. xi. v. 31. ἔγραψα in *Editis Aliisque.* non refragabor, si quis malit ἔγραψα & mox ἀπεστειλαμὲν μὲν.

[p] Πατρὶ χαίρειν.] Solebant reges viros summiæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani postea *imperatores.*

[q] Νομοὺς,] Perperam antea νόμους.

[r] Αφερεμὰ καὶ Λύδδα καὶ Ραμαθὰ,] Αφερεμὰ in quibusdam *MSS.* ἀφίημι βίμὰ in *L. B* HUDS. Αφαίρεμα καὶ Λυδδὰ (*MS. Alex.* Λυδδα) καὶ Ραμαθὲμ. in *MS. Alex.* Ραφαμὶν· *Rabb.* Afferema, Belscalidai vel Ramathe Lydda prima Samaritica Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. Vid. infr. lib. 14. c. 10. § 6. SPANH.

[s] Λύδδα] Λύδδαν καὶ Ραμαθὲμ *Macc.*

[t] Ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος,] Synedoche, pro ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ Περαίας καὶ Γαλιλαίας. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. x. v. 30. & *Macc.* c xi. v. 34.

[v] Καὶ τὰ προσπεριπτὰ τούτοις,] Καὶ πάντα τὰ συγκείμενα αὐτοῖς 1 *Macc.* c. xi. v. 34. προστεταγμένα *L. B. Vetus. bis attmentis.*

[x] Ἡμῖν,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Macc.* ut & mox infra ὑμῖν male in *Editis Aliisque.*

[y] Τὰς λίμνας τῶν ἁλῶν,] Λίμνας τῶν ἁλῶν· sic 1 Maccab. xi. 35. τὰς δὲ ἁλὸς λίμνας, salis stagna. *Vulgat.* areas Salinarum. SPANH.

[z] Παραδιαθήσει) τούτων] Παραδεδιαθήσει) *Hen.*

[a] Επιόντα] *L. B.* ἐπόντα.

[b] Καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ] Καὶ τιθέται ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ 1 *Macc.* c. xi. v. 37.

[c] Τούτοις ἐχρᾶτο] Ita *Busb.* & *Hen.* τούτων in *Editis.*

[d] Τοιγαροῦν αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Hen.* γὰρ ὧν in *cæteris.*

ἐπ

c Μὰλ-

ἔπ παρεῖχεν, οἱ ὃ πρὸ αὐτ᾽ βασιλεῖς καὶ ἐπ᾽ εἰρήνης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν᾽ δύνοῖντας ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἰ δεήσέ ποτε προθύμως.

luit, reges vero ejus anteceſſores id ipſum etiam pacis tempore illis perſolvebant, ut eos *ſibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus eſſet, obeunda promptos paratoſque.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Τρύφων, καταπολεμήσας Δημήτριον, Αντιόχῳ τῷ Αλεξάνδρᾳ υἱῷ παρεδωκε τὴν βασιλείαν, πιστευθεὶς καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ιωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπρέσβευσεν Ιωνάθης.

CAP. V.

IX.

Quomodo Tryphon, poſt devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipſo in ſocietatem recepto: & quas res geſſit Jonathas bellis & legationibus.

Ἀμέλει τοίνυν γνοὺς τὴν δύσνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Αλεξάνδρᾳ τις στρατηγός, Απαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθείς, προσγίνεται πρὸς [e] Μάλχον τὸν Αραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν [f] Αλεξάνδρου υἱὸν Αντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [g] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτῷ δοῦναι τὸν Αντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν ἐκ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀπίστει διὰ ἀπιστίαν· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος δὲ Τρύφωνος συνεχώρησεν τὴν προαίρεσιν εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου [h] πάνδρος ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem deficit. 1 Maccab. c. 11.

Verumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexiſſet quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuiſſet quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei ſuadebat ut Antiochum ſibi traderet; ut qui regem eum facturus eſſet, & in regnum paternum reſtituturus. Ille primum quidem ſe difficilem præbebat, quod non ſatis ei fideret; poſtea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perſeveraſſet, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita ſe habebant.

β'. Ο δὲ ἀρχιερεὺς Ιωνάθης [i] ὑπεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τοὺς Ιουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [k] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ φρουρίοις, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τὸ Ιουδαίους ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ ἐ τοῦτο μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ὑποσχνεῖται, μετὰ τὸν χεῖρα πόλεμον· [l] τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν. ἠξίου δ᾽ αὐτὸν καὶ συμμαχίαν πέμψαι, δηλῶν ἀπορεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ιωνάθης μὲν τρισχιλίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ἔπεμψεν.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hieroſolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus iſtius regionis præſidiis, miſſa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, ſe non hæc ſolum ei præſtiturum, ſed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim ſe jam totum occupari. ipſum autem, ut auxiliares mitteret copias orabat, indicans ſuos omnes defeciſſe milites. Et quidem Jonathas tria millia lectiſſimorum militum *ei* miſit.

γ'. Ανλοχεῖς δὲ μισοῦντες τὸν Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [m] πεπόνθεσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ κακῶς, ἀπεχθανόμενοι δὲ αὐτῷ καὶ διὰ τὸν πατέρα Δημήτριον, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [n] ἐξαμαρτόντα, καιρὸν ἐπετήρουν λαβεῖν καθ᾽ ὃν [o] ἐπίθοιντο αὐτῷ. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παρῆσαν τῷ Ιωνάθῃ τῷ Δημητρίῳ, καὶ συμφρονήσαντες ὅτι πολλῷ ἀθρόοι θᾶσσον εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτὸν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ εἰσπεσόντες τοῖς βασιλείοις αὐτὸ τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους διαλαβόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τὸν βασιλέα. [p] ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Αντιοχέων ἐπιπολεμοῦντα αὐτῷ καὶ [q] ἐν ὅπλοις ὄντα, τοὺς μισθοφόρους καὶ τοὺς [r] ἐκ Ιουδαίας Ιουδαίους, συμβαλὼν τοῖς Ανλοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ᾽ αὐτῶν, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἠττᾶτο. βλέποντες δὲ τοὺς Αντιοχεῖς περιττεύοντας [s] οἱ Ιουδαῖοι, ἐπὶ τὰς στέγας τῶν βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [t] αὐτούς, καὶ ἐκ μὲν αὐτοὶ τὴ πόρρω ὑπ᾽ αὐτῶν ὄντες πορρωτάτω διὰ τὸ ὕψος, προϊόντες δ᾽ αὐτοὺς κακῶς διὰ τὸ ἄνωθεν μάχεσθαι, [u] τοὺς συμφύγους αὐτοὺς οἰκείων ἀπώσαντο, καὶ πολὺς μὲν ὄχλος πῦρ

3. Cæterum Antiochenſes, infenſi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos affecerat, tempus obſervabant quo poſſent eum adoriri. Cumque animadvertiſſent auxilia ei à Jonatha ſuppetias veniſſe, ſecumque reputaſſent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, niſi ipſum mature prævenirent, correptis armis regiam circumſteterunt, ac ſi eam oppugnaturi eſſent, exitibuſque viarum occupatis, regem in poteſtatem ſuam redigere ſtudebant. Ille vero videns populum Antiochenſem ſibi hoſtem factum, & in armis eſſe, aſſumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliaribus cum Antiochenſibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* ceſſit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna eſſe ſuperiores, in tectum regiæ aſcenderunt, & inde *miſſilibus* ipſos ferebant, atque longius quidem ab illis diſtantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è ſublimi pugnarent, facile

Jonathas cum ſuis Demetrium Antiochiæ in ſeditione tutantur. 1 Maccab. c. 11.

eos

e Μάλχον τὸν Αραβα,] Μαλχιήλον malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. XI. v. 39.

f Αλεξάνδρου υἱὸν Ανλίοχον·] Conf. *ælian.* lib. 1. c. 2. §. 11. ἐπεὶ τε τὸν Ανλίοχα &c. item ἐπίσκοπον μὲν ὧν ἔτι Ανλίοχα παιδὸς &c. ibid. SPANH.

g Τὸν Δημήτριον,] Illud τὸν ex *MSS.*

h Πάνδρος ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.] Τῷ ἀνδρὸς *Hen.*

i Υπεξελεῖν] Ita reſcripſi, ſenſu id poſtulante. ἐπεξελθεῖν in *Editis.* ἐξελεῖν *Busb.* eraſo θ. ἐλεῖν juxta *Vet. Interpr.* HUDS. Υπεξελθεῖν eſt *perſequi, ulciſci, punire*, qui ſenſus huic loco optime convenit. IBBETSON.

k Τοὺς ἐν ἅπασι] Ita fere in 1 *Macc.* c. XI. v. 41. καὶ τοὺς ἐν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ Φρουροὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

l Τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν.] Ita cum *Busb.* τοῦτον γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν in *Editis.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Lugd. Bat.*

m Πεπόνθεσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ κακῶς,] Ita *Hen.* πεπόνθασιν *Busb.* πεπόνθεσαν in *Editis.* Vide ſuper c. 4. §. 3.

n Ἐξαμαρτόντα,] Ita *Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* ἐξαμαρτῶντα in *Editis Aliiſque.*

o Ἐπίθοιντο αὐτῷ.] Ἐπίθωνται *Busb.*

p Ο δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Ανλοχέων] Ὁ δὲ τοὺς Αντιοχεῖς ὁρῶν ἐπιπολ. *Busb.* ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν ἐπιπ. juxta *Epiphanium.*

q Καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα,] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

r Τῶν Ιουδαίων Ιουδαίους,] Articulum inſertum dedimus è *Cod. Hen.*

s Οἱ Ιουδαῖοι,] Illud οἱ è *Cod. Busb.*

t Αὐτούς,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Αντιοχεῖς in *Editis Aliiſque.*

u Τῶν συμφύγων αὐτοὺς οἰκείων] Τῶν συμφύγων οἰκείων αὐτοὺς ἀπέ σωζ *Hen.* & *Busb.*

eos repulerunt à propinquis ædibus, illisque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte constructis, universam *fere* depascebatur. Antiochenses vero, cum non potuissent opem ferre, aut incendium exstinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud transilirent, atque ita eos persequerentur, contigit ut incredibilis esset infectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in servandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum stragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, seque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dedisset, seditionem compescuit. Judæos autem spoliis locupletatos, gratiisque iis quasi auctores ei victoriæ exstiterant relatis, Hierosolyma ad Jonatham remisit, auxilii *opportune* lati testimonium ei tribuens. At postea maligne in eum se gessit, & promissa fefellit, bellumque ei minatus est, nisi tributa omnia ei redderet, * quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque ista peregisset, nisi Tryphon eum inhibuisset, fecisseturque ut copias in Jonatham paratas ad sui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reversus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adolescentulus admodum) diadema ei imposuit; & deficientibus ad se omnibus militibus, qui Demetrium deseruerant ob stipendia non soluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commisso eum superat, & tum elephantos in suam potestatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 *Maccab.* c. 11.

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam se recepit: puer vero Antiochus, missis ad Jonatham legatis literisque, *illum* amicum sibi sociumque adscivit, & pontificatum ei confirmavit, cessitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vasa aurea & pocula vestemque purpuream, data illis utendi potestate, ad eum misit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratem imperatorem constituit à Scala Tyriorum usque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, missis ad eum simul & Tryphonem legatis, promittebat se illi amicum fore sociumque, & cum ipso arma juncturum adversus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retulisset, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo consequutus, sed maleficia pro beneficiis reposuisset.

Antiochus Alexandri filius, victo Demetrio, Jonatham sibi conciliat. 1 *Maccab.* c. 11.

5. Cum igitur Antiochus ei concessisset, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, statim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem eum splendide exceperunt, sed milites ei dare distulerunt. Cum autem illinc ad urbem Ascalonem se contulisset, & Ascalonitæ certatim cum muneribus ei occurrissent, & hos ipsos hortabatur & singulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent &

Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in potestatem rediget. 1 *Maccab.* c. 11.

---

x Εὔηκαν.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἀύησαν in *Editis*.

y Βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι ὃ πυρὸς,] Illa βοηθῆσαι μηδὲ desunt *Busb.* & *Vet. Interpr.*

z Ως αἰτίοις] Ως αἰτιωτάτοις *L. B.*

* *Quæ Judæorum gens debuit à primis* Syriæ *regibus.*] Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus solvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*

a Τὰς περὶ αὐτὸν φρυγίδας.] Τὰς ἑαυτῷ φρυγίδας *Hen.*

b Ετι τῷ ἡλικίαν·] Illud ἔτι è *MSS.*

c Καταλελοίπῃ] Κατελελοίπῃ *Busb.*

d Εποιήσῃ,] Ita è *Cod. Hen.* ἐποιεῖτο *Busb.* ποιεῖ in *Editis.*

e Εὐεβάιν,] Εὐεβαιῆν *Busb.*

f Τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque supra emendata dedimus c. 2. §. 3. τῶν χώραν τῶν Ιουδαίων scribit. In *Editis Aliisque.*

g Πέρᾳ —— φίλων.] Conf. supr. c. 4. §. 2. SPANH.

h Χρυσία,] Χρυσῆ solus *Hen.*

x ἐπῆκαν. ἡ δὲ φλὸξ ἐφ' ὅλην διαπίνασα τὴν πόλιν, πυκνῶν τῶν οἰκιῶν ὑσῶν, καὶ τὰ πολλὰ ἐκ ξύλων ᾠκοδομημένων, πᾶσαν αὐτὴν ἐνέμετο. οἱ δὲ Ἀντιοχεῖς, μὴ δυναμένοις y βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τοῦ πυρὸς, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. τῶν δὲ Ιουδαίων ἀπὸ δώματος εἰς δῶμα διαπηδώντων, καὶ τὸν αὐτὸν διωκόντων τρόπον, ἀφάτου συνέβη γίνεσθαι τὴν διωξιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Ἀντιοχεῖς, σῶσαι τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἐσπουδακότας, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι μαχομένους, δι' ἄλλων αὐτοῖς ἐπιπίπτει γενομένων, καὶ συμβαλὼν πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὡς ἀναγκασθῆναι ῥῖψαι τὰς παντοπλίας, καὶ ἀφεθῆναι αὐτοὺς τῷ Δημητρίῳ. συγγνοὺς δὲ αὐτοῖς τῶν πεπολεμημένων, καταπαύει τὸν στρατὸν. δωρησάμενος δὲ τοὺς Ιουδαίους ἐκ τῶν σκύλων ὠφελείας, καὶ z ὡς αἰτίοις αὐτῷ τῆς νίκης γεγενημένοις ἀχαρίστους, ἀπέπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ τὴν συμμαχίας. ὕστερον δὲ πονηρὸς εἰς αὐτὸν ἐγένετο, καὶ τὰς ὑποσχέσεις διεψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπείλησεν, εἰ μὴ τοὺς φόρους αὐτῷ πάντας ἀποδοῖεν, οὓς ὤφειλε τὴν τῶν Ιουδαίων ἔθνος ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων. καὶ ταῦτα ἐποίησεν ἄν, εἰ μὴ Τρύφων αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ τῷ ὄντι τὴν Ιωνάθην αὐτὸς ἀφαιρεῖσθαι ἀντιμετιάσασιν εἰς a τὰς περὶ αὐτὸν φρυγίδας. ὑποστρέψας γὰρ ἐκ τῆς Αραβίας εἰς τὴν Συρίαν μετὰ παιδὸς Αντιόχου· μειράκιον δὲ ἦν ἔτι b ἐπὶ τῇ ἡλικίᾳ· περιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καὶ προχωρήσαντος ἐφ' ὁπλίταις πάντες, c ὁ καταλελοίπει τὸν Δημήτριον διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν μισθῶν, πόλεμον ἐκφέρει πρὸς τὸν Δημήτριον· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ, κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τοὺς τ' ἐλέφαντας, καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων πόλιν λαμβάνει.

δ'. Δημήτριος μὲν οὖν ἡττηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν· ὁ δὲ παῖς Αντίοχος, πέμψας πρὸς Ιωνάθην πρεσβευτὰς ἐπὶ χάμμαλα, φίλον τε ἐπ' συμμαχον αὐτὸν d ἐποιήσατο, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην e ἐβεβαίωσε, καὶ τῶν τοπάρχων παρεχώρησε νομῶν, οἱ f τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων προσετέθησαν. ἔπι γε μὴν σκεύη χρυσᾶ καὶ ἐσπώματα, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα, χρῆσθαι τούτοις ἐπέτρεψεν, ἀπέδειξε. καὶ g πέρπη δὲ αὐτὸν δωρεῖται h χρυσέα, καὶ i τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων. τὸν ἀδελφὸν δὲ αὐτοῦ Σίμωνα, στρατηγὸν τοῦ στρατιᾶς k ἀπὸ Κλίματος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου καθίστησιν. Ιωνάθης δὲ, l ἔτι τούτοις παρ' Αντιόχου γεγενημένοις εἰς αὐτὸν πρεσβεῖς, πέμψας πρὸς αὐτόν τε καὶ Τρύφωνα πρεσβευτὰς, εἶναί τε φίλος ἠμελόγει καὶ σύμμαχος, καὶ πολεμήσειν σὺν αὐτῷ πρὸς Δημήτριον, διδάσκων ὡς δὲ αὐτοῦ χάριτας ἀποδώη, πολλῶν παρ' αὐτοῦ χρηστῶν ἐν οἷς εἰδὼς τυγχάνει, ἀλλὰ πρωταιδικήσειν ἀνθ' ὧν εὖ παθοι.

ε'. Συγχωρήσαντος οὖν Αντιόχου δύναμιν αὐτῷ συναγαγόντι πολλὴν ἔκπε Συρίας καὶ Φοινίκης τῆς Δημητρίου πολεμήσοντα στρατηγοῖς, οὓς ὥρμησεν m εἰς τὰς πόλεις. αἱ δὲ λαμπρῶς μὲν n αὐτὸν ἐξεδέξαντο, στρατιὰν δὲ οὐκ ἔδοσαν. προελθόντος δὲ ἐκεῖθεν εἰς Ασκάλωνα πόλιν, καὶ τῶν Ασκαλωνιτῶν φιλοτίμως αὐτῷ μετὰ δώρων o ὑπαντησάντων, αὐτούς τε τούτους παρεκάλει, p καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων ἑκάστην, ὅπο-

---

i Τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων.] Καὶ εἶναι τῶν φίλων ὃ βασιλέως 1 *Macc.* c. XI. v. 57. τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων *Hen.* & *Lugd. Bat.*

k Απὸ Κλίματος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου] Ita è *Cod. Hen.* nisi quod (ex *Josepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. XI. v. 59.) Κλίματος pro Κλίματα reposuerim. Απὸ ὃ κλίματος τῶν Τυρίων ἕως τῆς Αἰγύπτου in *Editis Aliisque.* HUDS. A Regione Tyri utque ad Ægyptum *Rufin.* Lege κλίματος, sic *alter. lib.* 2. c. 10. §. 2. τῷ δ' ὑψηλοτάτῳ, κατ' ἀρχὰς, ὃ καλοῦσι Κλίματα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι· SPANH. Κλίματος lego. Κλίμαξ Τυρίων est scala Tyriorum. REL.

l Επὶ τούτοις] Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.*

m Εἰς τὰς πόλεις.] Επὶ τὰς πόλεις *Busb.* & *Hen.*

n Αὐτὸν ἐξεδέξαντο,] Ita *Busb. Hen* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deest *Editis.*

o Υπαντησάντων,] Απαντησάντων *Busb.* & *Hen.*

p Καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων] Καὶ ἐν τῷ ἐν τῇ Κ. *Busb.* & *Hen.*

q Εἰς

ὑποσᾶσαν Δημητρίῳ, προσθέσθαι μὲν Ἀντιόχῳ, σὺν αὐτῷ δὲ πολεμήσους πειρᾶσθαι τῷ Δημητρίῳ δίκην λαμβάνειν ὧν ἁμάρτοι ποτὲ εἰς αὐτούς. εἶναι δ' αὐτῆς βουλομένοις ταῦτα φρονεῖν πολλὰς αἰτίας. πείσαντες δ' ὁμολογῆσαι πρὸς τὸν Ἀντίοχον συμμαχεῖν τὰς πόλεις εἰς Γάζαν παρεγένετο, προσαξόμενός καὶ τὴν τούτων εὔνοιαν Ἀντιόχῳ. πολὺ δ' εὗρε τῆς προσδοκίας τὴν Γαζαίων ἀλλοτριωτέραν ἔχοντας. ἀπέκλεισαν γὰρ αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὸν Δημήτριον ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Ἀντιόχῳ προχωρῆσαι. τὸν παρώξυνεν [q] εἰς πολιορκίαν τὸν Ἰωνάθην καὶ τὴν χώραν τὴν κάκωσιν· [r] μέρος γὰρ τῆς στρατιᾶς προσκαθίσας τῇ Γάζῃ, τῷ λοιπῷ τὴν γῆν αὐτῶν ὅπλων διέφθειρε καὶ ἐνεπίμπρα. ταῦτα δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυποῦν ἤδη παρὸν, τὸ δ' ὠφελοῦν μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ προσγένοιτο, [s] σῶφρον ἔκριναν [t] εἶναι αὐτοῖς ἀφέντας παραμένειν [v] ἐκείνοις θεραπεύειν. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, φιλίαν τε ὁμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὶν πείρας τῶν δεινῶν, ὑ σαίνασι τὸ συμφέρον, ἀλλ' ὅταν ἔν τινι κακῷ γενόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ' ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν ποιεῖν, ταῦτα ὕστερον ζημιωθέντες αἱροῦνται. ὁ δὲ σωθεὶς πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [x] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

ς'. [y] Τῶν δὴ Δημητρίου [z] στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτὸν παραγενέσθαι εἰς [a] Κέδασαν πόλιν οὖσαν πολλῇ στρατιᾷ, [b] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τε τῶν Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάξειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπελάμβανον [c] ὅτι τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τὰς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτῷ ὑ πειθομένους πολεμήσειν αὐτοῖς, [d] ὑπολύτησεν αὐτοῖς, τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ὃς [e] τὸ στρατὸν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐνὸν ἱκανώτατον, τὴν [f] Βεθσύραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [g] Φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [h] ὡς δὲ, χώματα μὲν ἐγείρουσι καὶ Σίμων, [i] μηχανήματα [k] δ' ἑστῶσι, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρωμένους περὶ τὴν τῆς Βεθσύρας πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ Φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἐξαιρεθέντος καὶ χωρίου διαφθαρῶσι, πέμψαντες πρὸς τὸν Σίμωνα, ἠξίουν ὅρκους λαβόντες, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν, [l] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὲ, δοὺς ταύτας αὐτοῖς τὰς πίστις, ἐκβάλλει μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ Φρουρὰν καθίσησιν ἰδίαν.

ζ. Ἰωνάθης δὲ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων

Antiocho se adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illisque volentibus causas multas esse cur ista facere in animum inducerent. Cum autem civitatibus persuasisset, ut pollicerentur cum Antiocho belli societatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipsum animo esse invenit quam exspectabat. nam portas ei occluserunt, relictoque Demetrio noluerunt sese Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infestaret: nam urbe ab una exercitus parte obsessa, cum reliqua, excursionibus factis, terram vastavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent se ista pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præsens esse, quod vero adjumento foret longe abesse, spemque ejus adventus esse incertam, bene ac sapienter se facturos judicarunt, si illo deserto Jonatham obsequiis demererentur. Missis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* societatem *ei* promittebant. nam ita comparatum est ut homines, antequam mala *subeant* & experiantur, quid è re sua futurum sit non intelligant, sed ubi in calamitatem aliquam incidunt, tunc mutata sententia, quæ priusquam læderentur facere præstitissent, illa demum male multati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obsidibusque acceptis, istos quidem Hierosolyma misit, ille vero totam regionem ad Damascum usque peragravit.

Gazæi à Jonatha male multati.

6. Cum autem audivisset Demetrii duces cum magnis copiis profectos esse ad urbem Cedasam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quasi *suis* opem laturum, Galilæos enim suæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum esse) illis obviam ivit, fratre *suo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethsuram castris eam oppugnavit; locum *totius* Judææ munitissimum. is enim *valido* tenebatur præsidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum est. Cum autem, postquam Simon aggeres excitasset, machinasque *ei* adhibuisset, & ingenti studio obsidionem urgeret, veriti essent custodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, missis ad Simonem nunciis, obsecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea jurasset, illos urbe ejicit, suoque eam præsidio firmavit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethsuram oppugnat, eaque potitur. 1 Maccab. c. 11.

7. Interim Jonathas, castris motis è Galilæa ab

Jonatha * aquis *prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 Maccab. c. 11.*

[q] Εἰς πολιορκίαν] Πολιορκίαν αὐτῶν legisse videtur *Epiphan.*

[r] Μέρος —— Γάζῃ,] Ergo non adeo ἔρημος Gaza à tempore Alexandri. REL.

[s] Σῶφρον —— θεραπεύειν.] Optimum esse decreverunt, hunc dimittentes, illi obedire *Rufin.* SPANH.

[t] Εἶν' αὐτῷ ἀφέντας] *L. B.* εἶναι ταῦτα ἀρέντες θαμβεῖν ἐκεῖνον &c. Forte εἶναι τὸ αὐτῷ ἀρέντας θαμβεῖν ἐκεῖνον &c. COCC.

[v] Ἐκεῖνον θεραπεύειν.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἐκείνοις in *reliquis.*

[x] Μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.] Ἐπῆλθεν *Hen.*

[y] Τῶν δὴ Δημητρίου] Τῶν Δημ. *Hen.* & *Busb.* HUDS. Totum locum ita concipit *L. B.* Τῶν δὴ Δημητρίου στρατιωτῶν αὐτῷ προσελθεῖν εἰς Κέδασαν σὺν πολλῇ στρατιᾷ· μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τε τῶν Τυρίων γῆς καὶ Γαλιλαίας. HAV.

[z] Στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτῷ παραγενέσθαι] Ita ex *Hen. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audissent* (al. *audissent*) *ad Cedessam cum multa manu venisse.* quo fere modo 1 *Macc.* XI. v. 63. καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατιωτῶν αὐτῷ παραγενόντων εἰς K. in *Editis.*

[a] Κέδασαν] 1 *Macc.* c. XI. v. 63. Κάδης & Κήδες in *Cod. Alex.* Κιδὶς *Josh.* c. XIX. v. 37. HUDS. Κέδασαν τῷ Τυρίων· *alias.* lib. 2. c. 18. §. 1. ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων Κάδης τὴν ὑπὸ τῇ Γαλιλαίᾳ 1 Maccab. XI. 63. *MS. Alex.* Κήδες. SPANH.

[b] Μεταξὺ] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ ὅταν τε τι T. *Busb.* πλησίον δ' ἐστὶν αὕτη τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας in *Editis.*

[c] Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον,] Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν συμμαχίαν *Hen.* (ut & *L. B.* qui addit τὴν post ἐπὶ) ὡς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omissis, legisse videtur *Epiphan.*

[d] Ὑπολύτησεν αὐτοῖς,] Ὑπολύτησιν ἦν αὐτοῖς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[e] Τὸν στρατὸν] Καὶ στρατὸν *Hen.*

[f] Βεθσύραν] Βεθσοῦρον ἐπολιόρκει, χωρίον *Busb.* HUDS. Conf. supr. c. 2. §. 1. SPANH.

[g] Φρουρὰ Δημητρίου.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* φρουρᾶ Δημητρίου in *Editis.*

[h] Ὡς δὲ, —— ἑστῶντος,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὡς δὲ χ. λ. ἐγείρουσι καὶ Σίμωνος, μηχανήμασι δ' ἑστῶσι in *Editis.* Mallem sane, quo modo legisse visus est *Epiphanius*, rescribere, ἐρῶντες δὲ χώματα μὲν ἐγείρειν τὸν Σίμωνα, μηχανήματα (vel μηχανήμασι) δ' ἑστῶτα, κ. π. σ. χρώμενον. atque ita recte sequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *interitum. Et mittentes* &c.) πέμψαντες δὲ τὸν Σίμωνα.

[i] Μηχανήματα δ' ἑστῶτος,] *Gen.* μηχανέματι.

[k] Δ' ἑστῶτος,] *L. B.* δ' ἱστῶτος.

[l] Καταλιπεῖν τὸ χωρίον] Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ. π. Δ. ἀπελθεῖν desunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.*

* aquis Genneſaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu conſediſſet, ad campum Aſor appellatum proceſſit, ignorans illic hoſtes eſſe. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præſenſerant, cum inſidias ei poſuiſſent & homines in monte *deliteſcentes* collocaſſent, ipſi cum exercitu *ex adverſo* ei in planitie occurrebant. Quos conſpicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipſe cum ſuis militibus, quoad potuit, aciem inſtruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in inſidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hoſtibus* circundati perirent, in fugam ſe conjecerunt: atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, ſubſtiterunt, & *cum iis* Mattathias Abſalomi filius & Judas Chapſæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quaſi *de ſalute* deſperantes in hoſtes irruiſſent, & animis intrepidi in conſternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hoſtium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos perſequendi; & id fecerunt uſque ad Cedaſa, ubi caſtra erant hoſtium.

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hoſtium millibus cæſis, Hieroſolyma reverſus eſt. Cumque videret omnia, providentia Dei, ſibi ex voto ſuccedere, legatos Romam miſit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim interceſſerat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reverſione ſua à Roma Spartanos adirent, illiſque in memoriam revocarent *veterem* cum ipſis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam veniſſent, & in Senatum ingreſſi ea expoſuiſſent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *ſcilicet* illos miſiſſet ad priorem ſocietatem confirmandam, poſtquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eiſque literas dederat ad reges omnes Aſiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *ſuo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum eſt hoc. "JONATHAS GENTIS Judæorum "Pontifex & Senatus & Commune Judæorum, "Lacedæmoniorum Ephoris & Senatui Populo- "que fratribus *ſuis* ſalutem. Si valetis, & res ve- "ſtræ publicæ privatæque proſpere cedunt, erunt "omnia ex voluntate noſtra: nam nos quoque va- "lemus. Superioribus temporibus cum perlata eſ- "ſet ad Oniam pontificem noſtrum ab Ario rege "veſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cogna- "tione quam nobiſcum habetis, cujus exemplum "infra poſitum eſt, & literas eas cupide accepi-

Jonathæ literæ ad Lacedæmonios.

[m] τῶν Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐσπαπεδάκως, εἰς τὸ καλούμενον [n] Ασὼρ πεδίον παρῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὄντας ἐν αὐτῷ τοὺς πολεμίους. μαθόντες δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ περὶ Δημήτριον μέλλειν [o] Ιωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐνέδραν αὐτῷ ἔστησαν [p] τοὺς λοχήσοντας ἐν τῷ ἐφ' ἁπάσαις [q] ληφθέντες ὑπόλοιποι), φεύγειν ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, τὸν Ιωνάθην καταλιπόν, ὀλίγοι δέ τινες, [r] ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ὑπέμειναν, καὶ [s] Ματταθίας ὁ Αψαλώμου, καὶ Ιούδας ὁ [t] Χαψαίου, τῆς ἁπάσης δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [v] οἱ τολμηρῶς δὴ καὶ μετὰ ὀπορμῆς εἰς τοὺς πολεμίους ὡσάμενοι, τῷ πε [x] θοῦ κατέπληξαν αὐτοὺς, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δ' ἀναχωρήσαντες τὸν Ιωνάθην σταλικῶν, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ἀπισυλλεγέντες ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοὺς διώκειν· καὶ τοῦτ' ἐποίησαν μέχρι Κεδασῶν, ἕως τὸ στρατόπεδον ἦν [y] τῶν πολεμίων.

ἡ. Κρατήσας οὖν Ιωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [z] διχιλίους τῶν ἐχθρῶν ἀποκτείνας ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ὁρῶν δ' ὅτι πάντ' αὐτῷ κατὰ νοῦν προνοίᾳ Θεοῦ χωρεῖ, πρὸς Ρωμαίους πρεσβύτας ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι [a] βουλόμενος τὸν ἡγούμενον τῷ ἔθνει πρὸς αὐτοὺς ἔμπροσθεν φιλίαν. τοῖς δ' αὐτοῦ πρεσβύταις ἐπέστειλεν ὑπὸ τῆς Ρώμης ἀναστρέφουσι πρὸς [b] τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς [c] κοινωνίαν φιλίας καὶ συγγένειαν. οἱ δὲ ὡς [d] ἦλθον εἰς τὸν Ρώμην, παρελθόντες εἰς τὸν βουλὴν αὐτῶν, καὶ τὰ πρὸς Ιωνάθην παρὰ ἀρχιερέως εἰπόντες, ὡς πέμψειν αὐτοὺς [e] ὑπὲρ τοῦ συμμαχίας βεβαιώσειν, καὶ βουλῆς ὑπατεύοντος τὸ πρότερον αὐτῇ περὶ τῶν Ιουδαίων [f] φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ ὅσους ὑπέστειλαν πρὸς ἅπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ασίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς κομίζειν, ὅπως [g] ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὸν [h] οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τὸν Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τοῖς ὑπέστειλαν, ἃς ἔλαβον πρὸς Ιωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δ' ἀντίγραφον ἐστὶ τόδε. "ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩ- "ΝΑΘΗΣ [i] ἔθνους τῶν Ιουδαίων καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοι- "νὸν [i] τῶν Ιουδαίων, Λακεδαιμονίων ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ "καὶ [k] δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. Εἰρωμένοις ὑμῖν "καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια χωρεῖν κατὰ νοῦν, ἔτους ἂν ἔχοι "ὡς βουλόμεθα· ἐρρώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. [l] ὑπὸ τοῖς ἔμ- "προσθεν χρόνοις [m] κομιδείσης Ονίᾳ, τῷ γενομένῳ ἀρ- "χιερεῖ παρ' ἡμῖν, ὡς δὲ Αρείᾳ [n] βασιλεύοντος ὑμῶν "ὑπὸ τοῖς Δημοτέλους, ὡς τὸ ὑπαρχὸς ἡμῖν "πρὸς

[m] Τῶν Γεννησάρων] Eo modo *Hen.* Γεννησάρων in *cæteris.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Paleſtina* S. HUDS. Aqua τῶν Γεννησάρων· Ὕδωρ Γεννησὰρ 1 Maccab. xi. v. 67. SPANH.

* *Aquis Genneſaris,*] *Id eſt,* lacu Geneſaret.

[n] Ασὼρ πεδίον] Conf. ſupr. lib. 9. c. xi. §. 1. SPANH.

[o] Ιωνάθην] Τὸν Ιωνάθην *Hen.* & mox Ιωνάθης ſine articulo.

[p] Λοχήσαντας] Λοχήσοντας *Busb.*

[q] Ληφθέντες ὑπόλοιποι),] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* λειφθέντας in *Editis.*

[r] Ως περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν,] Sic *Busb.* & *Hen.* ὑπέμειναν ὡς περὶ ν'. τὸν ἀριθμόν in *Editis.*

[s] Ματταθίας,] Ita *MSS.* Ματθίας in *Editis.*

[t] Χαψαίου,] Ο Χαλφὶ, 1 *Macc.* c. xi. v. 70. unde forſan hîc loci Χαλφαίου ſcribendum, ut notavit *Grotius.*

[v] Οἱ τολμηρῶς δ'] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* οἱ deëſt *cæteris.*

[x] Θέρει κατέπληξαν αὐτοὺς,] Θερμῷ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[y] Τῶν πολεμίων.] Τοῖς πολεμίοις *Hen.*

[z] Διχιλίους τῶν ἐχθρῶν] Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam Gr. Verum in 1 *Macc.* c. xi v. 74. τετραχιλίους habemus. unde forſan & *Joſephum* ita ſcripſiſſe conjicit *Grotius.*

[a] Βουλόμενον τὸν ἡγούμενον] Βουλόμενον deëſt *Busb.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio Aliiſque.*

[b] Τοὺς —— συγγένειαν.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

[c] Καὶ συγγένειαν.] Ita *Hen.* & *Busb.* καὶ τὸν συγγένειαν in *Editis Aliiſque.*

[d] Ηλθον εἰς τὸν Ρώμην,] Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθον in *Editis.*

[e] Ἐπὶ τὸν τοῦ συμμαχίας βεβαιώσειν,] Ἐπὶ τῇ τοῦ συμμαχίας βεβαιώσει *Hen.*

[f] Φιλίας ἐγνωσμένα,] Vide ſupr. lib. 12. c. 4. §. 10. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7.

[g] Ἀσφαλῶς] *Gen.* ἀσφαλοῦς.

[h] Οἰκείαν κομιδῆς] *L. B.* interſerit χώραν. quod ſatis tuto abeſſe poteſt. HAV.

[i] Τῶν Ιουδαίων] *Lugd. Bat.* ἰερέων.

[k] Δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.] Καὶ δεμότοις (καὶ ἀδελφοῖς addit *L. B*) χαίρειν. Εἰ ἐρρωμένοι ὑ. κ. τ. κ. κ. τ. ἴ. χωρεῖ *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.*

[l] Ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις,] Ἐπειδὴ *Hen.*

[m] Κομισθείσης Ονίᾳ, τῷ γενομένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῖν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

[n] Βασιλεύοντος ὑμῶν] Ita *Baſ.* (*L. B.*) & *Hen.* Βασιλεύοντος *Gen. Aliique.*

* *Non*

"πρὸς ὑμᾶς συγγνείας, ἧς ὑπομνήμην τὸ ἀντίγραφον,
"τῷ τε ὑπισολῷ ἐδεξάμεθα προθύμως, καὶ τῷ Δημοτέ-
"λει καὶ τῷ Ἀρείῳ φυσικῶς διεπήμεν, [o] οἱ δεόμενοι τοι-
"αύτης ἀποδείξεως, διὰ τὸ οὐκ [p] ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν [q] πε-
"πεῖσθαι γραμμάτων. τὸ μὲν οὖν προκαταρχὴν τῆς ἀνα-
"γνωρίσεως οὐκ ἐδοκιμάζομεν, μὴ [r] καὶ προαρπάζειν δο-
"κῶμεν τιὴν παρ' ὑμῶν [s] δεδομένην δόξαν. πολλῶν δὲ χρόνων
"διαγεγενημένων ἀπὸ τῆς ἐξ ἀρχῆς [t] ἀναπληθείσης ἡμῖν
"οἰκειότητος, ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυσίας τῷ
"Θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας τε καὶ
"νίκης αὐτῶν προσκαλούμεν. πολλῶν δ' ἡμᾶς πολέμων
"ἐνστάντων διὰ τιὴν τῶν γειτνιώντων πλεονεξίαν, ἠθε-
"ὑμῖν ἅτ' [v] ἄλλοις τῶν προσηκόντων ἡμῖν ἐνοχλεῖν ἐκεί-
"ναμεν. καταγωνισάμενοι δὲ τοὺς [x] πολεμίους, πέμπομεν
"πρὸς Ρωμαίους Νουμήνιον τὸν [y] Ἀντίοχου καὶ Ἀντίπατρον τὸν
"Ἰάσωνος, τοὺς ἀπὸ τῆς γερουσίας ὄντας [z] παρ' ἡμῖν ἐν πε-
"μπῇ, ἐδώκαμεν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ὑπομνήματα, ὅπως
"ἀνανεώσωνται τιὴν πρὸς ὑμᾶς [a] ὑπάρχουσαν ἡμῖν φι-
"λίαν. καλῶς οὖν ποιήσετε καὶ αὐτοὶ γράψαντες ἡμῖν, καὶ
"εἴ τι ὧν ἂν δέησθε ὑπομνήσαντες, ὡς εἰς ἅπαντα προθυ-
"μηθησομένους ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας προαιρέσεως." [b] οἱ
"μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοὺς τε πρεσβευτὰς φιλοφρόνως
ὑπεδέξαντο, καὶ ψήφισμα ποιησάμενοι περὶ φιλίας καὶ
συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλαν.

θ'. [c] Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [d] τρεῖς αἱρέσεις [e] τοῖς Ἰου-
δαίοις ἦσαν, αἱ περὶ τὰ ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαφό-
ρως ὑπελάμβανον. [f] ὧν ἡ μὲν Φαρισαίων ἐλέγετο, ἡ δὲ
Σαδδουκαίων, ἡ τρίτη δὲ Ἐσσηνῶν. οἱ μὲν οὖν [g] Φαρι-
σαῖοί τινα καὶ ἃ πάντα τὴν εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον,
τινὰ δ' [h] ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε [i] καὶ ἃ
γίνεσθαι. τὸ δὲ τῶν Ἐσσηνῶν γένος, πάντων τιὴν εἱμαρμέ-
νην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης
ψῆφον ἀνθρώποις ἅπασιν. Σαδδουκαῖοι δὲ, τιὴν μὲν εἱ-
μαρμένην ἀναιροῦσιν, οὐδὲν εἶναι ταύτην ἀξιοῦντες, οὐδὲ
κατ' αὐτιὴν τὰ [k] ἀνθρώπινα πέλεσθαι λαμβάνειν, ἅπαντα δὲ
ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς τίθεσθαι, ὡς ἐκ τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς
[l] αὐτοὺς γινομένους, καὶ τὰ χείρω διὰ ἡμελείαν ἀβουλίαν
λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβεστέραν [m] πεποίη-
μαι δήλωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ [n] τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγμα[illegible]είας.

"mus & Demoteli atque Ario ſummam benevo-
"lentiam exhibuimus; * non egentes hujuſmodi
"teſtimonio, quod nobis ea de re perſuaſum eſſet
"ex ſacris libris noſtris. Et quidem nos non con-
"ſultum eſſe judicabamus ut recognitionis initium
"primi faceremus, † ne præripere etiam videre-
"mur gloriam à vobis conceſſam. Cum autem
"multum temporis interceſſerit, ex quo primum
"‡ nobiſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo, in
"ſacris *tamen* feſtiſque diebus rem ſacram Deo fa-
"cientes, ipſi ſupplicamus ut & ſalutem vobis im-
"pertiat & victoriam. Et cum multa nos circum-
"ſtetiſſent bella ex nimia in vicinis habendi cupi-
"dine, noluimus *tamen* vobis aut aliis ex propin-
"quis *noſtris & amicis* graves eſſe. Nunc vero,
"hoſtibus debellatis, cum ad Romanos miſerimus
"Numenium Antiochi & Antipatrum Jaſonis
"filium, viros ex ordine Senatorio apud nos ho-
"noratos, illis etiam dedimus literas ad vos, ut mu-
"tuam inter nos amicitiam renovarent. Quare
"recte facietis, ſi vos quoque nobis reſcripſeritis;
"atque ſignificaveritis ecqua re *noſtra* opus habea-
"tis, perſuaſi nos in omnibus veſtræ voluntati
"prompte obſequuturos eſſe." Et quidem Lace-
"dæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum
decretum de amicitia & ſocietate factum ad illos
miſerunt.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum ſectæ; quæ de rebus humanis diverſe ſentiebant, quarum una Phariſæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Eſſenorum. Et quidem Phariſæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati eſſe opera, eſſe enim & quædam in noſtra poteſtate, ut fiant aut non fiant. Eſſeni vero omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil eſſe exiſtimantes, neque iſta quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, ſed omnia etiam noſtro arbitrio ſubjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipſis auctores ſimus, tum mala nobiſmet per ſtultitiam noſtram accerſamus. Verum iſta plenius & accuratius indicavi in ſecundo rerum Judaïcarum libro. *Phariſæorum, Eſſenorum & Sadducæorum ſectæ.*

10. Cæ-

[r] * *Non egentes hujuſmodi teſtimonio*,] Non egentes hujus rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è ſacris noſtris ſcripturis, *Gelen.* Non egentes hujuſmodi declarationē, quod ſacræ literæ noſtræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c.

[o] Οἱ δεόμενοι] Vid. *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* prop. IV c. 8. §. 10, 11, 12.

[p] Τῶν ἱερῶν ἡμῶν] In quibus ſcilicet de *Cethura* ſcriptum eſt poſteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelaſgis*: illi vero *Pelaſgi*, ſive *exſules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami* & *Cethuræ* poſteri ſedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* 11. 17, 28.) ubi dicitur *Phalegum* fuiſſe filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelaſgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: ideoque cognationem habuere cum *Judæis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. lib. 3. c. 4.

[q] Πεπεῖσθαι γεγραμμάτων.] Ita cum Cod. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πεπιστεῦσθαι in *reliquis.*

[r] Καὶ προαρπάζειν] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.*

† *Ne præripere etiam videremur gloriam à vobis conceſſam.*] Ne præripere videamur gloriam veſtram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occaſionem præripere, *Gelen.*

[s] Δεδομένην δόξαν.] Διδομένην *Hen.*

[t] Ἀναπληθείσης ἡμῖν οἰκειότητος,] Ἀναπληρωθείσης *Hen.* Eſt qui ἀναπληρθείσης ſcribendum conjicit. HUDS Sophocl. Philoctet. v. 1270. καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ' ἔπη. SPANH.

‡ *Nobiſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo*,] Ita cum *Gelenio*, cujus verſionem firmant iſta ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. Δὶς ταῦτα βούλῃ καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ' ἔπη. *Bis me eundem ac ter vis iterare ſermonem.* ubi notat, *Scholiaſtes*, ἀναπολεῖν, τὰ αὐτὰ λέγειν, ἀπὸ τοῦ δεύτερον ἀναπολοῦντων τὸν ἡγεμονικὸν γλῶ.

[v] Ἄλλοις τοῖς προσηκόντων ἡμῖν] Ita *Hen.* ut & mox (cum *Lugd. Bat.*) ἡμῖν. quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἄλλῳ & ὑμῖν in *cæteris.*

[x] Πολεμίους,] Iterum cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* πολίμους in *reliquis.*

[y] Ἀντιόχου] Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii* Αντιμάχου.

[z] Παρ' ἡμῖν τὸ τιμῆ,] Illa παρ' ἡμῖν è Cod. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Vet. Interpr.* deſunt in *Editis Aliiſque.*

[a] Ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν.] Ita *Hen.* ὑπάρχουσαν abeſt *cæteris.*

[b] Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι] Οἱ δὲ Λακ. *Hen.* & *Busb.* & forſan *Epiphan.*

[c] Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον] Annos circiter viginti poſt Haſidæos exſtinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c. 22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891.

[d] Τρεῖς αἱρέσεις,] De tribus iſtis Sectis vide lib. 2. ἀλώσεως, ut & *Schultetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apoſtol. Diſſert. poſter.* c. 2V.

[e] Τοῖς Ἰουδαίων ἦσαν,] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

[f] Ὧν ἡ μὲν ——— Ἐσσηνῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1, c. 5. §. 1. item inf. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

[g] Φαρισαῖοί τινα] Φαρισαῖοι λέγουσί τινα καὶ ἃ π. τ. εἰ. ἔργον εἶναι *Hen.* τὴν εἱμαρμένης λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c. *Busb.*

[h] Ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν,] Cum l. 18. c. 2. dicat, πρόσεσθαι εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud* c. 12. εἱμαρμένῃ τε καὶ Θεῷ προσάπτουσι πάντα, illa τινὰ καὶ ἃ è margine in textum irrepſiſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv.* ἀνεκδότων, p. 546.) & quidem corrupta, ex hiſce, τί; ναὶκ ἃ; *quid? etiam & non?* quæ ſtudioſus aliquis oræ libri adſcripſerat, exiſtimans *Joſephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Caſaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconſtantia liberat *Joſephum*, docens Phariſæos, mediam inter Eſſenos & Sadducæos viam ingreſſos, ita fato tribuiſſe omnia, ut hominum liberum arbitrium non tolleret. Ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

[i] Καὶ γίνεσθαι.] Cl. *Lowthius* malit ἡ ἃ γ. *Lugd. Bat.* καὶ μὴ γ.

[k] Ἀνθρώπινα πέλεσθαι λαμβάνειν] Ἀνθρώπεια *Busb.* & *Hen.*

[l] Αὐτοὺς] Αὐτοὺς pro αὐτοῖς reſcripſi è Cod. *Hen.*

[m] Πεποίημαι ——— πραγματείας.] Vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

[n] Τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.] Juſtuſne [illegible] librorum de bello ſitulus? Ἰουδαϊκῆς πραγματείας. REL.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non ausi, fugiunt. *1 Maccab. c. 12.*

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam reſarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam proceſſit in regionem Amathitim. ceſſando enim noluit ſpatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta ſtadia ab hoſtibus conſedisſet, mittit qui caſtra illorum explorarent & *perſpicerent* quo modo ea ſe haberent. Cum autem ſpeculatores ei omnia nunciaſſent, & aliquos noctu comprehendisſent, qui *ei* indicabant hoſtibus in animo eſſe eum aggredi; hoc præcognito ſecuritati ſuæ proſpexit, & procubias extra caſtra habendo, & faciendo ut milites ſui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo eſſent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte ſi opus fuerit pugnaturi, * ne illis fraudi ſit *callidum* eorum conſilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexiſſe, non amplius animis valebant, ſed *territi* erant & perturbati, quod in re ipſa deprehenſi eſſent ab hoſtibus; nullaque illis ſupereſſet ſpes alio modo vincendi, poſtquam inſidiæ male adeo ceciderant: nam ſi aperto Marte certaminis aleam ſubirent, ſe Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati ſunt, & multis *per caſtra* ignibus incenſis, ut hoſtes his viſis ipſos arbitrarentur *illic* manere, *clam* diſceſſerunt. Jonathas autem, cum prima luce ſeſe illorum caſtris admoviſſet, eaque deſerta eſſe deprehendiſſet, cognito hoſtes aufugiſſe, illos inſequebatur: non tamen eos aſſequutus eſt. jam enim fluvium Eleutherum trangreſſi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converſo illinc in Arabiam itinere, fuſiſque Nabatæis, & multa præda abacta captiviſque abductis, Damaſcum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæſtina uſque ad Aſcalonem, caſtella munivit: cumque ea & ædificiis & cuſtodiis firmaſſet, Joppen ſe contulit, eaque occupata validum ei præſidium impoſuit. audiverat enim Joppenſes *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fuſi. *1 Maccab. c. 12.*

Jonathas Hieroſolyma & Judæam communit. *1 Maccab. c. 12.*

11. Itaque cum has res *geſſiſſent* & ordinaſſent Jonathas & Simon, Hieroſolyma reverſi ſunt. atque Jonathas, populo univerſo in templum convocato, cum eis ſtatuit Hieroſolymorum mœnia inſtaurare, & templi ſeptum, quod dirutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præſidiarios in arce foro excludere, eoſque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea caſtella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc ſententia etiam populo viſa fuiſſet ſe recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimiſit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Meſopotamiam pervenit, eo animo ut hanc ſimul &

ι'. Οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ τὴν γεγονυῖαν ἧτταν ὁ ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι, πλείω τὸ πρότερον δύναμιν συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τὸν Ιωνάθην. ὁ δὲ, ὑπόνοιαν ποιούμενος, ὀξέως ὑπῆντησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Αμαθῖτιν. [p] οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν αὐτοῖς παρασχεῖν, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δὲ τῶν πολεμίων ἀπὸν σταδίοις πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τὴν παρεμβολήν, καὶ πῶς εἶεν ἐστρατοπεδευκότες. τῶν δὲ κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καί τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἳ αὐτῷ μέλλειν ὑπετίθεντο τοὺς πολεμίους ἐπιέναι· παρεγγυᾷ ἀσφαλίσασθαι, παραφυλακάς τε ποιησάμενος· ἔχων δὲ στρατοπέδου, καὶ τὴν διάμιαν ὅλην τὸ νυκτὸς [q] ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων [r] ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐτοῖς [s] τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι, καὶ τὸ διανοίας ἄτρεπτον ἔχειν, ὡς ἐκ τῆς νυκτὸς εἰ δέοντος μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτῶν τὴν παρασκευήν. οἱ δὲ Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸν Ιωνάθην [t] ἐγνωκέναι, οὐκ ἐπὶ τῇ γνώμῃ ἦσαν ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐτάραττεν [v] αὐτοὺς τὸ καταφῶρους τοῖς ἐχθροῖς γεγενῆσθαι, [x] καὶ μηδενὶ παρασκευωτὰς αὐτῶν ὑπικρατήσειν ἑτέρῳ, τῆς ὑπαυλῆς διημαρτημένης· οὐ γὰρ δὴ φανερᾷ διακινδυνεύσειν οὐκ ἐνόμιζον εἶναι τοῖς Ιωνάθου ἀξιόμαχοι. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Ιωνάθης ἔωθεν παρασμίξας αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ καταλαβὼν ἔρημον αὐτὸ, σωθεὶς ὅτι πεφεύγασιν, ἐδίωκεν· ὁ μέντοι φθάνει καταλαβεῖν. ἤδη γὰρ τὸν [y] Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος οὖν ἐκεῖθεν τὴν ὑποστροφὴν [z] πρὸς Αραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς [a] Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα [b] ἀπέδοτο. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [c] τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπελθὼν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἕως Ασκάλωνος, [d] ἠσφαλίσατο τὰ Φρούρια, καὶ ποιήσας ταῦτα ἐκ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ τὰ φυλακαῖς [e] ὀχυρώτερα [f] ἦλθεν εἰς Ιόππην, καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ιοππηνοὺς [g] βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τὴν πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διοικησάμενοι ὅ, τε Σίμων ἐκ Ιωνάθης, [h] ὑπέστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν ἅπαντ' εἰς τὸ ἱερὸν Ιωνάθης, [i] συνεβουλεύετο περὶ τοῦ Ιεροσολύμων [k] ἀνακαινίσασθαι τείχη, καὶ τὸ καθηρημένον δὲ περὶ τὸ ἱερὸν περιβόλῳ πάλιν ἀναστῆσαι, καὶ πύργοις ὑψηλοῖς ἐξοχυρῶσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δὲ ἐν μέσῃ τῆς πόλεως αὐλὴν τείχει [l] ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοῖς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροῖς τὴν [m] ἀγορὰν, καὶ τῆς εὐπορίας αὐτοὺς τοῦ σίτου τοῦτον ἀποκλεῖσαι τὸν τρόπον· ἔτι γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τῆς δὲ γνώμης δοκιμασθείσης ἐν τῷ πλήθει καλῶς ἔχειν, αὐτὸς μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ᾠκοδόμει, Σίμωνα δὲ τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δὲ Δημήτριος διαβὰς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἦκε, πειρώμενος καὶ τὴν

o Αναμαχίσασθαι βουλόμενοι,] Ita etiam *Zonaras* ἀναμάχεσθαι *Hen.*

p Οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.*

q Ἐν τοῖς ὅπλοις] Ἐν ὅπλοις ἔων *Hen.*

r Απασαν,] Vox ἅπασαν deeſt *Busb.*

s Τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι,] Ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμένους εἶναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Ne illis fraudi ſit* callidum *eorum conſilium.*] Nequid eos fallat hoſtium conſilium, *Gelen.* non ignorato eorum conſilio, *Al.*

t Εγνωκότα,] Μεμαθηκότα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

v Αὐτοὺς —— μηδενὶ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

x Καὶ μηδενὶ] Ita *Baſ. Gen.* & plerique *MSS.* καὶ μηδὲν παρασκευωτὰν αὐτῶν ἔτι κρατήσειν ἑτέρου *Hen.*

y Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν,] Ελεύθερον ſolus (ut & *Lugd. Bat.*) *Hen.* HUDS. Conf. ſupr. c. 4. §. 4. SPANH.

z Πρὸς Αραβίαν,] Εἰς τὴν Αραβίαν *Busb.* & *Hen.*

a Ναβαταίους,] Ναβαταίους *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* Ζαβαδαίους aut Ζαβαδέους 1 *Macc.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic ſcribendum eſſe monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quanquam olim amici Judæ, manſerint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum ſequuti fuerint.

b Απέδοτο.] Εἶδετο *Hen.*

c Τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν] Ιουδαίαν πᾶσαν ἐπελθὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Busb.*

d Ησφαλίσατο τὰ φρούρια,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* nec aliter *Epiphanius.* ἠσφαλίσατο φρουρίοις in *Editis.*

e Οχυρώτατα] Ita *Lugd. Bat.* Reliqui ὀχυρά. HAV.

f Ηλθεν εἰς Ιόππην,] Ηκεν *Busb.* & *Hen.* (εἰς Ιόππην ἦκε *Lugd. Bat.*)

g Βουλομένους] Βούλεσθαι *Busb.* βουλομένοις *Hen.*

h Υπέστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα.] Sic *Busb.* & *Hen.* atque ita, vel ἐπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35.) legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

i Συνεβουλεύετο] Eo modo *MSS.* συνεβουλεύετο τοῦ Ιερεμ. in *Editis.*

k Επικατασκευάσασθαι τείχη,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπικαινίσασθαι in *Editis.*

l Ανοικοδομησαμένους] Ανοικοδομησάμενον *Busb.* & *Hen.*

m Αγορὰν,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* πόλιν in *ceteris.*

n Πα-

τὼ Βαβυλῶνα κατασχεῖν, καὶ τ ἄνω σατραπῶν ἐγκρατὴς γενόμενος· ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι τὰς ὅλης τῆς βασιλείας ἀφορμάς. καὶ γὰρ οἱ παρὰ καλουμένους Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτὰς ἀφίκοιτο, [n] παραδώσοντες μὲν αὐτὰς ὑποχείριους, συγκαταπολεμήσοντες δὲ Ἀρσάκῃ τ Πάρθων βασιλεῖ. ταύτῃς ἐπαρθεὶς τ ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτὰς, εἰ [o] καταστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, καὶ γένοιτο αὐτῷ δυνάμις, τ Τρύφωνα πολεμήσων [p] διεγνωκὼς, καὶ τῆς Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, συναγαγὼν δύναμιν ἐπολέμησε [q] πρὸς τ Ἀρσάκῃ, καὶ τὴν σχεδὸν ἅπασαν [r] ἀποβαλὼν, αὐτὸς ζῶν ἑλήφθη, καθὼς ἐν ἄλλοις [s] δεδηλώκαμεν.

Babylonem occuparet, utque potitus superioribus satrapiis, * inde occasionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, sese deditionem facturos, simulque cum eo bellum susceperturos contra Arsacen Parthorum regem. Hac spe elatus ad eos contendit, eo consilio, ut, si Parthos debellaret vireisque ei suppeterent, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepissent istius regionis homines, copiasque coëgisset, bellum intulit Arsaci, totoque exercitu amisso, ipse vivus captus est, sicut alibi jam retulimus. *Demetrius ab Arsace capitur.* 1 *Maccab.* c. 13.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς, Ἰωνάθῃ ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅσα τε ἐκείνῳ ἀνδρείως ἐπράξατο, μάλιστα κατὰ Τρύφωνος.

[t] Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τ Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα τέλος, οὐκ ἔτι ἐν Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατασχεῖν. ἐνεπόδιζέ γε μὴν αὐτῷ τὴν περαίρεσιν πρότερον ὁ περὶ Ἰωνάθου φόβος, φίλος τυγχάνοντος [u] Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τ Ἰωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τ Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρείσσων ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην ἐκ τ Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑφ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων αὐτῷ μυριάδων Ἰωνάθης ἀπαντήσειν ὑπελήφθη στρατῷ. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἤκειν ὑπέλαβεν. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γενὸς τ Ἰωνάθην, ὑπερέχεται δώροις αὐτὸν ἐκ φιλοφρονήσεσι, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ παραχρῆμα Ἰωνάθῃ [z] προστάξει· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἁδὲν προορώμενον. τὴν τε στρατιὰν [a] συνεβούλευσεν ἀπολύσαι· καὶ γὰρ νῦν μὲ δεόντως αὐτὴν ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· καταχόντα μέντοιγε περὶ αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τάττε ἄλλα πάντ' ὅσα τ τὴν χώραν εἶσιν ὀχυρώματα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

β'. Ὁ μὲν οὖν Ἰωνάθης, οὐδὲν τούτων ὑπονοήσας, ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας [c] γνώμῃ ἀληθεῖ τ Τρύφωνα συμβουλεύσαι ταῦτα πιστεύσας, τὴν μὲν στρατιὰν ἀπέλυσε. τρισχιλίους δ' καταλαχὼν μόνους, τοὺς μὲν δισχιλίους ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατέλιπεν, αὐτὸς δ' μετὰ τ χιλίων [d] ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα [e] σὺν Τρύφωνι. τ δ' ἐν τῇ Πτολεμαΐδι κλεισάντων τὰς πύλας, τότε γὰρ ὑπὸ τοῦτο ὑπὸ τ Τρύφωνος περιστοιχισθέντα, [f] τ μὲν Ἰωνάθην ἐζώγρησε, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ πάντας [g] ἀπέκτεινεν. ἔπεμψε δὲ καὶ ὅπως τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καταλειφθέντας δισχιλίους, ὅπως ἂν μετὰ τούτους ἀπολέσωσιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν, ὑπὸ φήμης τ περὶ τ Ἰω-

CAP. VI.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiso, Judæi Simonem constituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter gesta erant, præcipue adversus Tryphonem.

TRyphon autem, postquam res Demetrii hujusmodi exitum habuisse cognoverat, non amplius Antiocho fidus erat, sed cogitabat quonam pacto, eo sublato, regnum ipse posset occupare. nam & huic illius consilio obstabat metus ei incussus à Jonatha, Antiochi amico. Itaque decrevit prius illum è medio tollere, atque ita demum Antiochum aggredi. Cum autem statuisset eum fraude & dolo interficere, Antiochia Bethsanam proficiscitur, quæ Græcis dicitur Scythopolis: ubi ei occurrit Jonathas cum quadraginta delectorum *hominum* millibus. ipsum enim ad bellum gerendum venisse suspicabatur. Ille vero, cognito Jonatham ad dimicandum paratum esse, ipsum muneribus & blanditiis subdole aggreditur, suisque ducibus, ut ei *perinde ac sibimetipsi* obedirent, imperavit: hisce volens fidem *fictæ* benevolentiæ adstruere, omnemque *illi* suspicionem eximere, ut curis & custodibus solutum, sibi non consulentem, caperet. *postremo* suasit ut exercitum dimitteret; (cum enim jam sine necessitate adduci, cessante bello & pacatis rebus omnibus) paucis tamen circa se retentis, rogabat ut ipsum usque Ptolemaïdem comitaretur. se enim urbem aliaque omnia in ea regione loca munita ei subjecturum; quippe qui harum rerum causa affuerit. *Ergo Antiochum perfidus Tryphon. Tryphon Jonathæ insidiatur.* 1 *Maccab.* c. 12.

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* suspicatus, confisusque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi sententia ista suaderet, exercitum dimisit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero secum duces Ptolemaïdem cum Tryphone se contulit. Portis autem à Ptolemaïdensibus clausis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Misit etiam *suos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, istis quæ Jonathæ *Capitur Jonathas.* 1 *Maccab.* c. 12.

[n] Παραδώσειν μὲν αὐτὰς] Καὶ παραδώσειν & mox τ περὶ Πάρθων βασ. *Hen.*

* *Inde occasionem arriperet totum imperium occupandi.*] *Al.* inde in universum regnum sese inferret.

[o] Καταστρέψαιτο] Κατασχέσοιτο *Hen.*

[p] Διεγνωκὼς,] Διεγνωκὼς *Hen.*

[q] Πρὸς τ Ἀρσάκῃ,] Πρὸς Ἀρσάκην, καὶ τ. ς. πᾶσαν ἀποβαλὼν, ad. ζ. ἀπελείφθη *Busb.* & *Hen.* Arsacen & *Josephus* & *Maccabæorum* auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.*

[r] Ἀποβαλὼν, —— δεδηλώκαμεν.] Demetrius II. Nicator à Parthis captus, postea dimissus ab Arsace inf. c. 7. §. 1. & c. 8. §. 4. De eo capto ab Arsace 1 *Maccab.* c. XIV. v. 3. Idem Ζωῆς dictus Demetrius II. vid. c. 10. §. 1. SPANH.

[s] Δεδηλώκαμεν.] Alii δεδήλωται.

[t] Τρύφων] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

[u] Ἀντιόχου.] Ἀντιόχῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[x] Βεθσάνην] Ita prout edidimus supr. lib. 12. c. 8. §. 5. Βίθσαν in *Editis Aliisque.* Βαθσὰν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. HUDS. Βηθσὰν supr. lib. VI. c. 14. §. 8. infr. c. 10. §. 2. SPANH.

[y] Ὁ δ' ἕτοιμον] Ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην Ἰωνάθην ἰδὼν *Busb.* & *Hen.*

[z] Προστάξει·] Προστάσσει *Hen.* προστάττει *Busb.*

[a] Συνεβούλευσεν ἀπολύσαι·] Συνεξέλυσεν *Busb.* & *Hen.*

[b] Ὑπ' αὐτῷ.] Ἐπ' αὐτῷ *Hen.*

[c] Γνώμῃ ἀληθεῖ] Γνώμης ἀληθοῦς *Hen.*

[d] Ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα] Ita *Busb.* & *Hen.* ἦλθεν in *Editis Aliisque.*

[e] Σὺν Τρύφωνι.] Σὺν τῷ Τρύφωνι *Busb.* & *Hen.* & mox ὑπὸ Τρύφωνος.

[f] Τὸν μὲν Ἰωνάθην ἐζώγρησε,] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

[g] Ἀπέκτεινεν.] Ἀπέκτειναν *Hen.*

nathæ acciderant exauditis, priusquam advenerint quos miserat Tryphon, armis tecti è regione excesserunt. Qui vero ad eos persequendos missi erant, ubi viderunt paratos esse ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reversi sunt.

XI. *Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.*

3. Hierosolymitani autem, cum fama accepissent Jonatham captum esse & qui cum eo erant interiisse milites, & illum ipsum ob ea quæ evehebant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus justusque eis incussus animos valde solicitabat; ne, cum Jonathæ virtute simul & cura & moderatione destituti essent, gentes finitimæ illis infestæ, Jonathæque metu *eousque* quiescentes, nunc in eos insurgerent, belloque illato extrema discrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exspectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipse etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam ascenderat, bellum gerere adversus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hierosolymitanos ex istis in terrore esse atque metu, volens eos oratione audaciores reddere ad Tryphonis impressionem alacriter sustinendam, populi concione in templum vocata, hujusmodi verbis eos consolari cœpit. "Equidem jam non "est ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum "patre meo & ego & fratres mei pro libertate "vestra ausi fuerimus mortis periculum libenter "adire. Cumque hujusmodi exemplorum abun- "de habeam, etiam ex eo quod decretum sit no- "stræ familiæ mortem obire pro lege & religione, "nullus tantus erit metus, qui hanc nostrorum "sententiam ex anima mea ejiciet, ejusque in lo- "cum inducet vitæ amorem & gloriæ contem- "ptum. Quapropter, tanquam ductore non egen- "tes, qui vel maxima pro vobis pati atque facere "paratus sit, sequimini me alacriter quocunque "vos duxero; neque enim meis sum fratribus præ- "stantior ut vitæ meæ parcam, neque deterior "quam illi, ut quod iis pulcherrimum visum est, "mori pro legibus cultuque Dei vestro, hoc ipse "fugiam & *aliis* relinquam. quibus autem me o- "portet meipsum germanum illorum fratrem præ- "stare, istis memet ejusmodi esse ostendam. per- "suasum enim habeo me pœnas ab hostibus re- "petiturum esse, vosque omnes cum uxoribus & "liberis ab illorum injuriis erepturum, atque tem- "plum Dei auspiciis ab omni vastatione sartum "tectum conservaturum. nam gentes video, con- "temptu vestrûm, utpote ducem non habentium, "bellandi impetum cepisse.

Simon populum consolatur. 1 *Maccab.* c. 13.

Summa rerum à populo ei defertur. 1 *Maccab.* c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixisset, populum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exanimatus esset & dejectus *statim* melius se haberet, & ad bene sperandum excitaretur: ita ut universi * confertim exclamarent, Simonem sibi ducem esse, ipsumque pro Juda & Jonatha fratribus suis principatum habere, seque ei, in omnibus quæ imperaverit, di-

γ'. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀκούσαντες τὴν Ιωνάθου συλληψιν, καὶ τὴν τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπώλειαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ὀλοφύροντο, καὶ δεινὴ πάνδρὸς ὑπεζήτησις ἦν ἅπασιν ἰδεῖν, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [k] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τὴν Ιωνάθου ἀνδρείας ἅμα καὶ φρονήσεως [l] ἀφῃρημένοι, τὰ πέριξ ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτούς, καὶ μᾶλλον Ιωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ὑπεισιόντα, καὶ πολεμοῦντες εἰς τὰς τῶν ἐχάτων κινδύνους ἀναγκάζωσιν [m] καθίστασθαι. καὶ δὴ [n] τοῦτ' αὐτοῖς ὡς ὑπενόουν συνέπεσε. τὸν γὰρ Ιωνάθου ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τοὺς Ιουδαίους [o] ὡς ἀπορουμένους ἡγεμόνος. αὐτὸς δὴ ὁ Τρύφων, δυνάμιν [p] συναγαγών, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ιουδαίαν πολεμεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ. Σίμων δ' ὁρῶν πρὸς ταῦτα τοὺς Ιεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸ ἰσχύσαι προθύμους ἀπόντα τὸν Τρύφωνα θαρραλεωτέρους ποιῆσαι τῷ λόγῳ, [q] συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς προεκαλεῖν ἤρξατο. "τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς [r] ὑμετέρας ἐ- "λευθερίας, [s] ἄνδρες ὁμόφυλοι, μετὰ τοῦ πατρὸς ἐγώ "τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου ὡς ἐτολμήσαμεν ἀσμένως ἀπο- "θανεῖν, [t] οὐκετ' ἀγνοεῖτε. προδειγμάτων δὲ τοιούτων "ἀπορουντός μου, κἀκ τοῦ θνήσκειν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ "τῆς θρησκείας [v] τὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμέ- "νας, φόβος ἀδεὴς ἔσται τηλικοῦτος, ὃς παύσει ἡμῶν "τὴν ἀφόνοιαν [x] ἐκβάλῃ τῆς ψυχῆς, [y] ἀντεισάξῃ δ' εἰς "αὐτὴν φιλοζωίαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. ὅθεν [z] ὡς "οὐκ ἀπορουντες ἡγεμόνος, οἷς τε καὶ πάλαι ὑπὲρ [a] ὑ- "μῶν τὰ μέγιστα καὶ ἀρᾶν, ἕπεσθέ μοι προθύμως ἐφ' "ὃς ἂν ἡγῶμαι· ὅτι γὰρ κρείττων ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀδελ- "φῶν ἵνα φείσωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, ὅτε χείρων, "ἵνα ὁ κάλλιστον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ πολεμεῖν ὑπὲρ τῶν "νόμων & τῆς θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, τοῦτ' ἐγὼ φύγω "καὶ παραλίπω. οἷς δέ με δεῖ γνήσιον ἀδελφὸν ἐκείνων "φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν [b] δείξω. θαρρῶ γὰρ ὡς καὶ "δίκλειν ληψόμενος πρὸς τῶν πολεμίων, καὶ πάντας "ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως "ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπόρθητον μετὰ τοῦ θεοῦ φυ- "λάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέπω καταφρονήσαντά ὑ- "μῶν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, πρὸς τὸ πολεμεῖν ὠρ- "μηκέναι.

γ'. Τούτοις ποιησαμένου τοῦ Σίμωνος τοὺς λόγους ἀνεθάρρησε τὸ πλῆθος, καὶ τῆς ψυχαῖς ἐνδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [c] ἀνηγέρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἀθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [d] ἀντὶ τοῦ Ιούδα καὶ Ιωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [e] αὐτὸν τῷ πρωτασίαν ἔχειν, ἑπεσθαι γὰρ πρὸς ὅ, τι [f] κελεύσει

h Ἐσθασαν] Ita cum *Cod. Busb.* ἔφθασαν in *cæteris.*

i Ἰδόντες ἑτοίμους] Ὡς εἶδον *Hen.*

k Αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει,] Illud αὐτοῖς insertum dedi ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Ἀφῃρημένοι,] Ἀφῃρημένων *Hen.* (& *Coccejus*, quod & volebat *L. B.* in quo ἀφῃρημένον) sed ἀφῃρημένοι loco suo movere nolui, quod sæpe pro Genitivis absolutis Nominativus more Attico videri possit adhibitus.

m Καθίσασθαι.] Ita *MSS.* καθίσασθαι *Gen. Aliique.*

n Τοῦτ' αὐτοῖς] Ταῦτ' αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

o Ὡς ἀπορουντας ἡγεμόνος.] Illud ὡς ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

p Συναγαγὼν,] Συλλέγων *Hen.*

q Συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν] 1 Maccab. XIII. 2. &c. SPANH.

r Ὑμετέρας ἐλευθερίας,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέρας in *Editis Aliisque.*

s Ἄνδρες ὁμόφυλοι,] Vocem ἄνδρες ex *iisdem* (& *Lugd. Bat.*) repositi.

t Οὐκέτ' ἀγνοεῖτε.] Οὐκ ἀγνοεῖτε *Busb.*

v Τὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμένας,] Ita cum *Cod. Busb.* favente nonnihil *Hen.* qui habet τῆς ἐκ. in *Editis Aliisque* deest τὰς. Quid sibi velint *Codd. Gall.* in quibus καὶ τῆς θρησκείας ἐκ τ. ἡ. οἰκίας γουμένης, φόβος &c. plane nescio.

x Ἐκβάλῃ τῆς ψυχῆς,] Ἐκβαλεῖ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ἀντεισάξῃ] *L. B.* ἀντεισάξῃ.

z Ὡς οὐκ ἀπορουντες ἡγεμόνος,] Illud ὡς reposui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

a Ὑμῶν τὰ μέγιστα] Ἡμῶν *Hen.*

b Δείξω.] *L. B* ἐπιδείξω.

c Ἀνηγέρθη] Ἀνήρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὼ ἐλπίδα *Hen. Vat.* & *Busb.*

* *Confertim exclamarent,*] *Al.* continue.

d Ἀντὶ τοῦ Ἰούδα] Ἀντὶ Ἰούδα *Hen.*

e Αὐτὸν τῷ πρωτασίαν] Ita cum *Cod. Hen.* αὐτῷ in *cæteris.*

f Κελεύσῃ πειθόμενος.] Κελεύσῃ *Busb.* κελεύσοντι *Hen.*

λεύσῃ πλημνίας. σωαθροίσας ὃ πᾶν [g] ἀνδρὸς ὅσον ἐπὶ τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἔπασχε τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτὸ [h] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμενος, ἀπέστελε μὲν Ἰωνάθην τινὰ Φίλου Ἀψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ἰόππην, προστάξας αὐτῷ τὰς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει γὰρ μὴ προδῶσιν ἅτε τῇ πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δ' [i] ὑπομενίνας ἐφύλαττε τὰ Ἱεροσόλυμα.

δ'. Ὁ δὲ Τρύφων, ἄρας ἐκ Πτολεμαΐδος μετὰ στρατιᾶς πολλῆς, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [k] παραγίνεται, [l] καὶ τὸν Ἰωνάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δ' αὐτῷ καὶ Σίμων μετὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [m] Ἀδδίδα πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ἰουδαίας πεδία. γνοὺς δὲ [n] ὁ Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα τῶν Ἰουδαίων [o] καθεστῶτα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦτον ἀπάτῃ καὶ δόλῳ φιλεῖσθαι βουλόμενος, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλοι λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ἰωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ δύο τῶν παίδων [p] Ἰωνάθου ὁμήρους ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστῇ τὴν Ἰουδαίαν [q] ἀπὸ βασιλέως. ἅρτι γὰρ αὐτὸν ἕνεκα τοῦ ἀργυρίου, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμενος [r] ὤφειλε, φυλάττεσθαι δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὴν τέχνην τὴν [t] Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ συνεὶς ὅτι [s] τὸ ἀργύριον ἀπολέσει δοὺς τὸν ἀδελφὸν ἀλυσῇ, μετ' αὐτοῦ δὲ τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος δὲ μὴ ἀφαιρεθῇ πρὸς τοῦ πλήθους ὡς αἴτιος αὐτὸς τοῦ ἀδελφῷ θανάτου γεγονώς, ὅτι μηδὲ τὰ χρήματα μηδὲ τοὺς υἱοὺς [t] δέδωκεν ὥσπερ αἰτοῦ, συναγαγὼν τὴν στρατιὰν, [v] ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ τοῦ Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα μὲν ἐνέδραν καὶ ἀπατεωλίαν ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον [x] εἶναι πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος προβαλλομένοις μὴ ὑπακούσασι λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σίμων μὲν τοὺς τε Ἰωνάθου παῖδας [y] ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [z] ὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην· ἀλλὰ, τὴν στρατιὰν ἀναλαβών, ἐκτρεῖλατο τὴν χώραν, καὶ διὰ τῆς Ἰδουμαίας ἀναβαίνειν διενοήθη τὸ λοιπὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσμένοντος ἦκεν εἰς [a] Ἀδωρα πάλιν τῆς Ἰδουμαίας. [b] ἀνθυπαρῆγε δὲ ὁ Σίμων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἀεὶ καταστρατοπεδεύομενος ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

ε'. [c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ προσκαλουμένων σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκεύαστο τὴν ἵππον, ὡς διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ἱεροσολύμοις ἐσόμενος. ἀλλὰ χιὼν [d] διὰ νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τὰς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵπποις μᾶλιστα [e] ὀδοιπορίαν ὑπὸ βάθους τὴν πορείαν [f] παρέχουσα, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [g] εἰς Ἱεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὴν Κοίλην ἀφικνεῖται Συρίαν· σπουδῇ τε εἰς τὴν [h] Γαλααδῖτιν ἐμβαλών, τόν τε Ἰωνάθην ἀποκτείνας αὐτόθι καὶ ταφῆ-

cto audientes fore. Itaque coactis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, festinavit urbis mœnia denuo ædificare. Et cum turribus eam celsis validisque firmasset, Jonatham quidem, unum ex amicis, Absalomi filium, cum exercitu Joppen misit, eique in mandatis dedit ut incolas ejiceret, (metuebat enim ne isti urbem Tryphoni traderent) ipse vero Hierosolymis mansit ad urbis custodiam.

4. Tryphon autem, Ptolemaïde profectus magno cum exercitu, in Judæam se confert, Jonatham etiam vinctum secum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum suis copiis ad urbem Addida, in monte positam, cui subjecta erant Judææ campestria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis ducem constitutum esse, misit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipsum etiam fraude doloque circumveniret; eique mandat, si fratrem Jonatham dimitti vellet, ut mitteret argenti talenta centum & duos de Jonathæ filiis obsides, ne dimissus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipsum in vinclis retineri propter pecuniam, † quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis astutias non ignoravit; sed cognito quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus insuper hosti dediturus esset, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri causa fuisset interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito insidias fraudemque sub illis latere, optabilius tamen esse & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propositis à Tryphone non auscultando dare suspicioni locum, se fratrem servare noluisse. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* misit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non servavit Tryphon, neque Jonatham dimisit: sed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hierosolyma ascendere statuit, factoque itinere veniebat Adora usque Idumææ urbem. cui Simon cum suis copiis contra venire, castris ex adverso castrorum illius semper positis.

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 *Maccab.* c. 13.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum aufert. 1 *Maccab.* c. 13.

5. Interea qui erant in arce, missis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad se veniret, sibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quasi ea nocte futurus Hierosolymis. sed multa nix, noctu delapsa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis transitum reddens, illi obstitit quo minus Hierosolyma proficisceretur. Itaque Tryphon, inde digressus, in Cœlen-Syriam abiit: festinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & sepeliri jusso, ipse Antiochiam reversus est.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 *Maccab.*

[g] Εὐθὺς ὅσον] Εὐθέως *Hen.*
[h] Ὑψηλαῖς τε καὶ καρτεροῖς] Ὑψηλοτάτοις καὶ καρτερωτάτοις *Hen.* & *Vat.*
[i] Ὑπομένων] Παρεμένων *Hen.*
[k] Παραγίνεται,] Παρεγένετο *Hen.* & *Busb.*
[l] Καὶ τὸν Ἰωνάθην] Καὶ deest *Busb.* & commode abesse potest.
[m] Ἀδδίδα] *Al.* Ἀδιδά. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338. HUDS. 1 Maccab. XIII. 13. Ἀδιδὰ *MS. Alex.* Ἀδιδοὶς· ἀλλοι. lib. 4. c. 9. §. 1. Ἀδίδοις vid. infr. c. 15. §. 2. SPANH.
[n] Ὁ Τρύφων ἡγεμόνα] Articulum accepi ex *MSS.*
[o] Καθεστῶτα,] Καθεστάμενον *Hen.*
[p] Ἰωνάθου] Τῶν Ἰωνάθου *Busb.* & *Hen.*
[q] Τῦ βασιλέως.] Illud ἔτ' è *Cod. Busb.*
[r] Ὠφειλε,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄφειλε in *Editis Aliisque.*
* *Quam regi acceptam deberet.*] Potius, *quam mutuam à Rege acceptam deberet.* IBBETS.
[s] Ἀπολέσει] Sic *Busb.* & *Hen.* ἀπωλέσῃ in *Editis*, forsan pro ἀπολέσῃ.
[t] Δέδωκεν ὥσπερ αὐτῦ,] Ita *Hen.* ἔδωκεν in *ceteris.*
[v] Ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ] Sic *MSS.* ἐδήλωσεν παρὰ αὐτῇ τὰ τοῦ Τρύφωνος in *Editis.*
[x] Εἶναι πέμψαι] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ἔχει in *ceteris. L. B.* εἶναι ἄγων.
[y] Ἐξέπεμψε] Ἔπεμψε *Busb.* & *Hen.*
[z] Οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην·] Sic *MSS.* οὐδὲ ἀπέλυσε τὸν Ἰωνάθην

[a] Ἀδωρα] In Græcis omnibus Δῶρα. Verum cum in *lib.* 2. *c.* 13. *contra Ap.* scribat Δῶρα esse *urbem Phœnices, & quatuor dierum itinere distare ab Idumæa*, ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13. v. 20. ipsoque *Josepho*, infr. c. 9. §. 1. Ἀδωρα pro Δῶρα rescripsi: præsertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *addoram civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem*. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ἰουδαίας solus *Hen.* HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 2. & contra Apion. lib. 2. §. 9. nullam dari in Idumæa Doram, sed quatuor dierum spatio eandem Doram ab Idumæa dissitam, ac prope Carmelum montem sitam, sed pro Δῶρα ibi legendum puto Ἀδωρα, de qua Idumææ aut in vicino tractu ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 2. & cap. 8. §. 4. & 1 Maccab. XIII. 70. in narratione hujus facti Ἀδαρα. SPANH.
[b] Ἀνθυπαρῆγε δὲ ὁ Σίμων] Περιῆγε *Busb.*
[c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων] Ita *Busb.* & *Hen.* τοῦ δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.*
[d] Διὰ νυκτὸς] Sic *Hen.* διὰ τῆς νυκτὸς in *ceteris.*
[e] Ὁδοιπορίαν ὑπὸ βάθους] Πεζοπορίαν *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἵπποις μᾶλιστα καὶ πεζοῖς legisse videtur *Epiphan.*
[f] Παρέχουσα,] Παρεμποδίσασα *Busb.* καταχῶσα *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[g] Εἰς Ἱεροσόλυμα.] Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ἱεροσ. in reliquis.
[h] Γαλααδῖτιν] Γαλααδῖτιν *Busb.* & *Hen.*

est. Simon autem, missis quibusdam ad Basca urbem, ossa *Jonathæ* fratris *inde* transfert. Atque is quidem eis justa solvit in *ipsius* patria Modim: magno vero luctu à populo universo deploratus est *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus suis monumentum amplissimum exstruxit ex lapide candido & polito. Cum autem illud in magnam & conspicuam altitudinem extulisset, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide singulas, opus visu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas septem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc usque diem servantur. Et Jonathæ quidem sepulturæ, structuræque monumentorum pro Simonis domesticis, hujusmodi studium adhibitum fuisse novimus. Diem autem supremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egisset & genti præfuisset. Atque ita quidem se habent quæ ad hujus interitum spectant.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 13.

6. Simon autem, pontifex constitutus à multitudine, primo sui pontificatus anno populum è servitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti sunt post annum septuagesimum & centesimum regni Assyriorum, ex quo Syria potitus est Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter se quam in publicis tabulis scriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna usi sunt felicitate, hostesque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in suam potestatem redegit Simon: expugnataque Hierosolymorum arce, solo eam æquavit, ne *posthac* esset hostibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti sunt*. Quo facto optimum visum est & è re sua, ut & montem deprimerent, cui arcem impositam esse contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præsidiariis & à Judæis perfugis passi sunt, porroque passuri essent, si regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præsidio teneret. His dictis populo persuasit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, mon-

Gazara aliasque urbes capit, & arcem Hierosolymitanam diruit. 1 Maccab. c. 13.

ναι κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Αντιόχειαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [i] Βασκὰ πόλιν, μεγαλομοιρεῖ τὰ περὶ ἀδελφῶν ὀστᾶ. καὶ κηδεύει μὲν ταῦτα ἐν [k] Μωδεείμ τῇ πατρίδι· πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς [l] ἐποιήσαντο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον ὠκοδόμησε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἀνεξεσμένου. εἰς πολὺ δ' αὐτὸ καὶ πρόπυλον ἀναγαγὼν ὕψος, στὰς περὶ αὐτὸ βάλλεται, καὶ σύλους μονολίθους, [m] θαυμαστὸν ἰδεῖν χρῆμα, ἀνίησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτὰ, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [n] ἑκάστῳ μίαν ὠκοδόμησεν, εἰς ἐκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένας, [o] αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ περὶ μὲν τὴν Ιωνάθου ταφὴν, καὶ τὰ τῶν μνημείων οἰκοδομίας τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσούτῳ σπουδῇ οἴδαμεν γενομένῳ. ἀπέθανε δὲ Ιωνάθης, [p] ἀρχιερατεύσας [q] ἔτη τέσσαρα, [r] πρὸς καὶ γένους. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν τούτου πλοῦτον ἐν τούτοις λῶ.

ς'. Σίμων δὲ, καταστὰς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτει [s] τοῦ ὑπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [t] αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ [v] ἀνεισφορον [x] Ιουδαίοις μετὰ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῆς [y] Ασυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος [z] ὁ Νικάτωρ ἐπικληθεὶς κατέσχε Συρίαν, ὑπῆρξε· τοσούτῳ δὲ [a] πρὸ Σίμωνα Φιλοτιμία, ὥς τ' ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, [b] ὅτι τοῦ πρώτου ἔτους γράφειν [c] Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως Ιουδαίων καὶ [d] ἐθνάρχου. εὐτύχησαν γὰρ ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τῶν [e] ἐχθρῶν τῶν πρὸ οἰκείων ἐκράτησαν. καταστρέψαντο γὰρ Σίμων [f] Γάζαρά τε πόλιν καὶ Ιόππην καὶ Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις [g] ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ἡ καταλαμβανομένοις αὐτὴν, καὶ κακῶς ποιεῖν ὡς τὸ πρίν. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄριστον ἔδοξε καὶ συμφέρον εἶναι, καὶ τὸ ὄρος, [h] ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτο ἔπραξεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτὸ γένεσθαι, [i] ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ιουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἅ τε πάθοιεν ἄν, εἰ πάλιν κατάσχοι τὴν βασιλείαν ἀλλόφυλος, φρουρᾶς ἐν αὐτῇ καταστάσης. [k] ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος ὥστε αὐτῷ τὰ [l] συμφέροντα. καὶ πάν-

i Βασκὰ] Βασκόπολιν, ut supra Δωρόπολιν *Hen.* Βασκαμὰ 1 *Macc.* c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem esse urbem quæ Βασκαθὼ vocatur *Josuæ*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt esse *Botzkath* urbem Judæ. HUDS. 1 Maccab. XIII. 23. Βασκαμᾶ. SPANH.

k Μωδεείμ] Ita ut supra lib. 12. c. 6. §. 1. Μωδεὶν in *Editis*. Μωδαεὶ *Hen.* HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 3.

l Εποιήσαντο.] Εποίησεν *Hen.*

m Θαυμαστὸν ἰδεῖν] Ita *Hen.* Θαυμαστόν τι ἰδεῖν χρῆμα ἀνίησι in *Editis Aliisque*.

n Ἑκάστῳ μίαν] Sibi etiam meta una reservata. De hisce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 515. &c.

o Αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται.] Sic & *Euseb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

p Αρχιερατεύσας] Ita *Busb.* & *Hen.* Αρχιερατεύων in *Editis Aliisque*.

q Ετη τέσσαρα,] Apud *Zonaram*, μὴ τελείαν τὴν ἀρχιερωσύνην. HUDS. Scaliger animadvers. in Eusebium pag. 146. legit τέσσαρα καὶ δέκα πρὸς τοῖς ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίοις τὰ πάντα ιη'. *annum agens Pontificatus* 14, *quum jam* 18 *annos nationi præfuisset*. REL.

r Πρὸς τοῖς ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν.] At *Josephus* lib. 20. c. *penult.* septem annos pontificatui ejus adsignat. Itaque *Scaliger* (in *Animadvers. Euseb.* p. 134.) mendum loco subesse putans scribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, πρὸς τοῖς ἑπτὰ καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίοις τὰ πάντα ιη'. probante *Casaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη θ'. vel ι'. καὶ μιᾶς τέσσαρας. Ab utrisque dissentit *Is. Vossius* qui (in *Chronol.* S. c. XII.) legit, ἀρχιερατεύων ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἔτι τέσσαρας πρὸς καὶ χιλίοις τὰ πάντα ιη'. Videsis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, post illa πρὸς καὶ χιλίοις sequuntur ista, *Et de labore quidem mortis ejus in mutuis documentis, publicisque monumentis* &c. aliquammultis omissis quæ in *Græcis* omnibus exstant.

s Τῆς ὑπὸ ——— τελεῖν.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

t Αὐτοῖς τελεῖν.] Ita cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὴς in ceteris.

v Ανεισφορον] Τὸ ἀνεισφορον idem quod αὐτοτελὲς. SPANH.

x Ιουδαίοις μὴ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη] Eo modo *Hen.* τοῖς Ιουδαίοις in *reliquis*.

y Ασυρίων βασιλείας,] Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Assyrios* & *Syros* confundi solere notarunt *Geographi Aliique*. Sic apud *Justinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Assyrii*, *quæ postea Syri dicti sunt*.

z Ο Νικάτωρ] Ο Νικάτωρ ut in Nummis. SPANH.

a Πρὸ τοῦ Σίμωνα φιλοτιμία,] Ita in *Editis Aliisque*, πρὸς τοῦ Σιμ. *Busb.* & *Hen.*

b Επὶ τοῦ ——— Ιουδαίων] Επὶ Σίμωνος Αρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγεμόνος Ιουδαίων 1 Maccab. XIII. 43. SPANH.

c Σίμωνος τοῦ ἀρχιέρεως Ιουδαίων] Σίμωνος ἀρχιέρεως Ιουδαίων καὶ ἐπάρχου *Busb.* & *Hen.*

d Εθνάρχου.] *L. B.* ἐπάρχου.

e Εχθρῶν] In marg. MS. *Lugd. Bat.* manus antiqua jubet legere ἐθνῶν. HAV.

f Γάζαρά τε πόλιν] Ita lego cum *Epiphanio.* in *Editis* Γάζαρά τε π. Verum Γάζαν τ. π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. rescribi jubet *Grotius*. malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Josepho* corrigere. præsertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάζαρα appellat *Strabo*, l. 16. litera sibilante Syrorum more in δ conversa: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 778. & *Casaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

g Ακραν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

h Εφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι] Εφ' ᾗ in *Cod. Busb.*

i Ων τε ——— Ιουδαίων] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουραρχῶν καὶ τῶν φρυγῶν Ιουδαίων ὑπ. in *Editis*.

k Ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος] Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Busb.*

l Συμφέροντα.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀμφότερα perperam

πάντες περιβαλόντες καθῆρον τὸ ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [m] ἀπολυόμενοι τοῦ ἔργου, τρισὶν αὖπαν τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήναγον εἰς ἔδαφος τὸ πολιτικὸν λειότητα· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξεῖχεν [n] ἀπάντων τὸ ἱερὸν, τοῦ ἄκρας καὶ τοῦ ὄρους ἐφ' ᾧ ἦν [o] ἀνῃρημένων. καὶ τὰ [p] μὲν δὴ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

tem sustulerunt; tribusque in universum annis neque die neque nocte ab opere cessando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in posterum omnia superemineret templum, arce & monte in quo posita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem gesta sunt in hunc modum se habuerunt.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σίμων, σύμμαχος γενόμενος Ἀντιόχῳ τῷ Εὐσεβεῖ, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ' οὐ πολὺ Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὡς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

CAP. VII.

XII.

Quomodo Simon, inita societate cum Antiocho Pio, bellum gessit adversus Tryphonem, & non multo post contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occisus à genero suo Ptolemæo.

ΜΕΤ' οὐ πολὺ δὲ [q] τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, [r] ὃς καὶ Θεὸς ἐπικληθη, Τρύφων διέφθειρεν, ἐπιτροπεύων αὐτοῦ, τέσσαρα [s] βασιλεύσαντος ἔτη. [t] καὶ τὰ μὲν, [v] ὡς [x] χρὴ ζόμενον ἀποθανεῖν, διήγγειλε· τοὺς δὲ φίλους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν· [y] Δημήτριον μὲν γὰρ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μείζονα, τὸν δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοῖς κακὰ, τὴν [z] ἀποστασίαν ἀμυνόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες εὐπορεῖαν ἐκ τοῦ Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἄρχοντα. γνόμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν ἅπασαν πονηράν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸ πλῆθος, καὶ μελιότητα ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἅπερ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπεδύσατο τὴν ὑπόκρισιν, [a] καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τοὺς οὖν ἐχθροὺς [b] διὰ πάντα [c] ἐποιεῖτο κρείττονας. τὸ μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισοῦν ἀφίστατο πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ἐν Σελευκείᾳ μετὰ τῶν τέκνων ἐγκεκλεισμένην. [d] ἁλωμένου δὲ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, καὶ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτρα, καλοῦσα πρὸς αὐτὸν ὁμοῦ τε γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. ἐκάλει δὲ Ἀντίοχον διὰ τούτους, ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτῷ ἀναπεισάντων, ἅμα δὲ καὶ, τὴν πόλιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

β'. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν αὐξομένης, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτοῦ τῇ μάχῃ, [h] τῆς ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι πόλεως, εἰς ἣν [i] Δῶραν φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπολιόρκει συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα φιλίας καὶ συμμαχίας πρέσβεις. ὁ δὲ προσδέχεται προθύμως αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ τροφὴν τοῖς τὴν Δῶραν πολιορκοῦσι στρατιώ-

Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον. Demetrio capto Antiochum Deum perimit Tryphon.

NON multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita excesserat, sermonibus divulgabat; amicos vero suos & necessarios passim ad milites mittebat, promissa faciens se multum pecuniæ illis largiturum si ipsum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, si potiretur imperio, multa illis mala illaturum esse ad defectionem ulciscendam. Illi, in spem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum esset rerum summa, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obsequebatur, & moderationem simulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus est, larvam exuebat, & verum præ se ferebat Tryphonem. Itaque ex istis fiebat, ut hostes ipso potentiores evaserint. Nam milites, eum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipsum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium simul & regnum accersens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici ista ei persuaserant, tum quod sibi metuit, cum nonnulli è Seleucienſibus urbem Tryphoni tradere studerent.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

Postea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, se conferunt.

2. Postquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie crescerent, *inde* profectus est Tryphoni bellum illaturus: eumque prælio victum è superiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo usque *illum* persequutus obsidione cinxit in Dora, quo se fuga receperat, præsidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & societate *cum eo ineunda*. Ille vero postulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mitten-

Antiochus, ad conjugium simul & regnum à Cleopatra accersitus, Tryphonis bellum infert.

Cum Simone amicitiam jungit.

in *Editis Aliisque.* errore orto ex similitudine vocum ἀμφότερα & συμφέροντα in abbreviaturis.

m Ἀπολυόμενοι δὲ ἔργου,] Ἀφισάμενοι *Busb.*

n Ἀπάντων τὸ ἱερὸν,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἅπαν in *Editis.*

o Ἀνῃρημένων.] Docet margo *L. B.* in altero codice quodam fuisse κατηλειμμένων. HAV.

p Μὲν οὖν περὶ Σίμωνος] Illud μὲ ex *MSS.*

q Τὴν αἰχμαλωσίαν] Hîc *Josephus* dissentit ab auctore *Maccabæorum*, c. 13. Videsis *Fac. Cappellum* ad A. M. 3860.

r Ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη,] Item in nummis ejus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. SPANH.

s Βασιλεύσαντος] *L. B.* βασιλεύσαντα.

t Καὶ τὰ —— διήγγειλε·] K. τ. μ. α. χρὴ. &c. omittit hæc *Rufin.* in Versione. SPANH.

v Ὡς χρὴ ζόμενον ἀποθανεῖν, διήγγειλε·] In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipsum calculi dolore consumi ad populum mentiti, dum secant, occidunt.

x Χρὴ ζόμενον ἀποθανεῖν,] *L. B.* χρὴ ζόμενον ἀποθάνοι.

y Δημήτριον —— γεγονέναι] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Ἀποστασίαν ἀμυνόμενον.] Ἀποστάσεως *Hen.* & *Busb.*

a Καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν.] Καὶ ἀληθὴς *Hen.*

b Διὰ ταῦτα] Διὰ τοῦτο *Hen.*

c Ἐποιεῖτο κρείττονας.] Ἐποιεῖ *Hen.* & *Busb.*

d Ἁλωμένου —— βασιλείᾳ.] Antiochus Soter frater Demetrii Cleopatram eandem ducit. vid. inf. c. 10. §. 1. ubi Cleopatra uxor duorum fratrum, primo Demetrii, dein Antiochi Soteris SPANH.

e Σωτῆρ,] *Sc.* paterno cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius*. Apud *Trogum Pompejum*, in *prologo* lib. 39. & *Eusebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, sive à venatione (quæ Syris צידה est, & cui summe illum deditum fuisse tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, sive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem obsidendum profectum illum fuisse scribit *Syncellus*. *Usserius* ad *A. M.* 3864.

f Ἐκδιδόντων τινῶν] Ita cum *Hen* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* διδόντων in *ceteris.*

g Αὐτοῦ τῇ μάχῃ,] Αὐτὸν *Hen.*

h Τῆς ἄνω Συρίας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 1. §. 4. sic Συρίᾳ κάτω supr. lib. 12. c. 3. §. 1. & ἄνω χώρα de Syria ibid. c. 9. §. 1. SPANH.

i Δῶραν] Δῶρα *Hen.* pluraliter, Δωρῶν 1 *Macc.* c. 15. v. 13.

1 *Maccab.* c. 15.

&

tendo ad Antiochum, large ſuppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime neceſſarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugiſſet, atque in ea obſidione captus eſſet, interfectus eſt, poſtquam tres annos regnaverat.

XIII. *Simon cum filiis adverſus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiſcitur. 1 Maccab. c. 16.*

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus eſt eorum quæ Simon ei, cum neceſſitate premeretur, ſubminiſtraverat: copiiſque militaribus Cendebæo amico *ſuo* traditis, eum ad Judæam vaſtandam & Simonem comprehendendum emiſit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil juſti ab Antiocho fieri experiretur, ſumptoque animo ſupra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnaciſſimis præmittit: ipſe vero cum exercitu proceſſit diverſo itinere. Ac multis è ſuis ad anguſtias montium in inſidiis collocatis, nuſquam auſis excidit; ſed, ubique hoſtibus ſuperior reliquum vitæ tempus in pace agebat, inita etiam ab ipſo cum Romanis ſocietate.

XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit. 1 Maccab. c. 16.*

4. Et quidem octo in univerſum annos in Judæos regnavit: in convivio autem interiit ex inſidiis, ei à genero ſuo Ptolemæo inſtructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehenſis & in vincula conjectis, miſit qui tertium quoque interficerent, Joannem *ſcilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adoleſcens cum miſſos venire intellexiſſet, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat.

πας, πέμψας πρὸς Αντίοχον, ἀφθόνως ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον καιρὸν χρῆναι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ τῆς Δώρας φυγὼν εἰς [k] Απάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διέφθαρη, βασιλεύσας ἔτη τρία.

γ'. Ο δ' Αντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας ἓ φαυλότητος, λήθην [l] τῶν ἐκ Σίμωνος αὐτῷ πρὸς τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν [m] Κενδεβαίῳ φιλοῖς τῷ φίλῳ, ὅπως τὴν τῆς Ιουδαίας πορθήσειν ἓ τὴν Σίμωνος ἄλωτον ἐξαπέστειλε. Σίμων δ' ἀκούσας τὴν ὑπ' Αντιόχου φθονουμένην, [n] καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ τῆς μὴ δικαίων τῶν περὶ Αντίοχον γινομένων τυγχάνειν παρορμηθεὶς, καὶ τῆς ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [o] λαβών, νεανικῶς ἐστρατήγει ἓ πολέμει. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τῶν μαχιμωτάτων προεξέπεμπε στρατιωτῶν· αὐτὸς δὲ κατ' ἄλλο μέρος προῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς φαραγγώδεσι τῶν ὀρῶν [p] τούτων εἰς ἐνέδρας καταστήσας, διαμαρτάνει μὲν ὐδεμιᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων· κρατήσας δὲ [q] διὰ πάσης τῶν πολεμίων, ἐν εἰρήνῃ τὸν λοιπὸν διήγαγε χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ρωμαίους συμμαχίαν.

δ'. [r] Ηρξε μὲν οὖν [s] ὀκτὼ τὰ πάντα τῶν Ιουδαίων ἐτῶν· τελευτᾷ δὲ [t] ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίου γαμβροῦ τούτου [v] αὐτῷ συσταμένου. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ἐπὶ Ιωάννου τὸν τρίτον, τοῦτο δὲ καὶ Υρκανὸς [w] ὄνομα, [x] τοὺς ἀφαιρησομένους. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, ἀφυγὼν τὸν [y] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, θαρρῶν τῷ τῶν πλήθει ἀπὸ τῆς πατρῴας εὐεργεσίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῖς ὄχλοις μίσους. κατεδέξατο δὲ καὶ Πτολεμαῖον εἰσελθεῖν δι' ἄλλης πύλης ὁ δῆμος [z] ἀπώσατο, τὸν Υρκανὸν ἤδη προσδεδεγμένος.

CAP. VIII.

XV. *Hyrcanus pontificatum ſuſcipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac poſtea ſocietatis fœdus cum eo jungit.*

Hyrcanus fit pontifex, & adverſus Ptolemæum expeditionem facit.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam receſſit, ſupra Hierichuntem poſitam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum ſacrificiis exoraſſet, fecit adverſus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò ſe receperat* oppugnato, aliis quidem rebus ſuperior erat, tantum miſericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conſpicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, niſi ille ab obſidione deſiſteret. Atque is, putans quantum de ſtudio locum capiendi remitteret, tantum ſe gratiæ chariſſimis lucraturum, ne quid gravius paterentur, ſegnior aliquanto erat ad obſidionem urgendam. Veruntamen mater paſſis manibus eum orabat, ne

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

ΚΕΦ. η'.

Υρκανὸς ἀρχιερωσύνῃ ὑποδέχεται, καὶ Πτολεμαῖον τῆς χώρας ἐκβάλλει. Αντίοχος στρατεύεται ἐφ' Υρκανόν, καὶ ἕπεται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιήσας.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἴς ἔν τι τῶν ὑπὲρ Ιεριχοῦντα ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, [a] Δαγὼν λεγόμενον. [b] ἀπολαβὼν δὲ τὴν πατρῴον ἀρχιερωσύνην Υρκανὸς, καὶ [c] τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις θαυμασάμενος, ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν τῷ [d] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις πρείττων αὐτὸς, ἡττᾶτο δὲ μόνῳ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οἴκτῳ. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος [e] ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠκίζετο, καὶ καταχρημνίσειν ἀπεῖλει, καὶ καταμαλακιεῖται τῆς πολιορκίας ἐκέλευε. ὁ δὲ ὅσον ἂν ἐνδῷη τοῦ πρὸς τὴν αἵρεσιν ἓ χωρίου σπουδῆς, [f] τοσοῦτον χαρίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἡγούμενος πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ σπουδαῖον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ μα-

& 25. HUDS. Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

k Απάμειαν] Primo *Orthoſiadem* ſive *Orthoſiam*, inde *Apameam* ſe contulit. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 27. HUDS. 1 Maccab. xv. 37. Τρύφων ὁ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἤγαγεν εἰς Ορθωσιάδα· in Homil. Cleopatra XII. ſect. 1. p. 701. ἐν Ορθοσίᾳ & Tropoli vicina. Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

l Τῶν ἐκ Σίμωνος] Τῶν ἐκ ἓ Σιμ. *Busb.*

m Κενδεβαίῳ] Κενδεβαίῳ τινὶ φιλίδι τῷ φίλων *Hen.* & *Busb.*

n Καὶ πρεσβύτερος] *L. B.* καίτοι πρεσβ.

o Λαβὼν,] Απολαβὼν *Hen.*

p Τούτων εἰς ἐνέδρας] Illud τούτων non agnoſcit *Vet. Interpr.* & commode abeſſe poteſt. ad ὀρῶν refertur à *Gelenio.*

q Διὰ πάσης] *L. B.* ἀπὸ πασῶν.

r Ηρξε μὲν οὖν] Ita *Hen.* ἦρξεν μὲν οὕτω *Busb.* ἦρξεν οὖν in *Editis.* ἦρξέ γ' οὖν τὰ π. *Petitus* in *Animadverſ.* ἀνιπδότοις, Tom. IV. p. 118.

s Οκτὼ τὰ πάντα] Octo annos & circiter tres menſes, poſt mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuiſſe ex *Maccabæica Hiſtoria* colligit *Uſſerius* ad *A. M.* 3869.

t Εξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

v Αὐτῷ συσταμένου.] Επ' αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

x Τοὺς ἀφαιρησομένους.] Τοὺς αὐτὸν ἀφαιρ. *Hen.* & *Busb.*

y Εξ αὐτῶν κινδυνον] Ita *Baſ. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐξ αὐτῆ *Gen.*

z Απώσατο,] *L. B.* ἀπεώσατο.

a Δαγὼν —— Υρκανὸς, καὶ] 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δωὰ vel Δῶκον. HUDS. Vid. Arab. Maccabæis additis in Polyglot. Anglicanis c. xx. SPANH.

b Απολαβὼν ὁ τὸν πάτριον ἀρχιερωσύνην Υρκανὸς,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

c Τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίας θαυματοφόρους,] Sic cum *Busb.* (*Coiſlin. Lugd. Bat.*) & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hoſtiis placavit.* τὸ Θεὸν πρώτας θυσίας θαυματοφόρους in *Editis.* ſi quis malit τῷ Θεῷ πρώτας θυσίας θαυματοφόρους, aut τὸ Θεὸν πρώτας θυσίας θαυματοφόρους, per me licet.

d Χωρίῳ,] Φρουρίῳ lib. 1. de *Bello Jud.* c. 2.

e Ανάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠκίζετο,] Conf. *alior.* lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τοσοῦτο χαρίζεσθαι] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis.*

§ Πο-

λακίζεσθαι δ' αὐτὸν, ἀλλὰ [g] πολὺ πλέον ὀργῆς χρώμενον ἐλεῖν ἀπασάμενος τὸ χωρίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν [h] ὑπ' αὐτῷ ποιήσασθαι τιμωρήσασθαι τοῖς Φιλπάτοις. [i] ἡδὺ γὰρ αὐτῇ τ μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον, εἰ δικὴν ὑπόσχοι τ εἰς αὐτὸν ὠμότητος ὁ ταῦτα ποιῶν πολέμιος. τ δ' Ὑρκανὸν, ταῦτα μὲν λεγούσης τ μητρὸς, ὁρμή τις ἐλάμβανε πρὸς τὴν αἵρεσιν & φρουρίου. ἠνίκα γ αὐτὸν τυπτομένῳ ἴδοι & ἀπαρτιζομένῳ, ἐξελύετο, καὶ τ ὀλὶ τοῖς εἰς τὸν μητέρα πεπτωκόσιν συμπαθείας ἥττων [k] ἐγίνετο. ἐλθούσης δ' ἔτους εἰς χρόνον τ πολιορκίας ἀνίεσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο, [l] καθ' ὃ συμβαίνει [m] τοῖς Ἰουδαίοις ἄργειν. [n] κατ' ἐπὶ ἔτη τῶν προγόνων, ὡς ἐν τ ἐν ἑβδομάσιν ἡμέραις. καὶ Πτολεμαῖος, ὑπὸ ταύτης ἀνεθεὶς τῆς αἰτίας & πολέμου, ἀποκτείνει τὸν ἀδελφὸν & Ὑρκανὸν καὶ τὸν μητέρα· καὶ τῶν φάσας πρὸς Ζήνωνα φεύγει, τ ὀνομαζομένην Κοτυλᾶν, τυραννευούσης τῆς [o] Φιλαδελφέων πόλεως.

β'. [p] Ἀντίοχος δ', χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ὑπὸ Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλε, [q] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρώτῳ δὲ τῆς Ὑρκανοῦ ἀρχῆς, [r] Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῷ & ἑξηκοστῷ & δευτέρῳ· δηώσας δὲ τὴν χώραν, τ Ὑρκανὸν εἰς αὐτὴν ἐνέκλεισε τὴν πόλιν. καὶ ἐπὶ στρατοπέδοις πεζικοῖς, ἦν μὲν ἐδὲν ὅλως τὸ πρῶτον, διά τε τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, καὶ δ' ἀρετὴν τῶν [s] ἔνδον πολιορκουμένων, [t] ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτὸς ἀπέλυσεν ὄμβρος κατενεχθεὶς πολὺς δυομένης πλειάδος. κατὰ δὲ τὸ [v] βόρειον μέρος & τείχους, καθ' ὃ συνέβαινεν αὐτὸ καὶ ὀπίπεδον εἶναι, πύργους ἀναρήσας ἑκαίδεκα [x] τριωρόφους, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ προσβολὰς ὁσημέραι ποιησάμενος, τάφρον τε βαθεῖαν καὶ πολλὴν τὸ εὖρος καὶ [y] διπλῆν [z] τεμόμενος, [a] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ δὲ, πολλὰς ἐκδρομὰς ἀντεπινοοῦντες, εἰ μὲν ἀφυλάκτοις που προσπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτούς, [b] αἰσθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [c] δυσχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὸν κατενόησεν Ὑρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τ ὀπιτηδείων ταχὺν ὑπ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς οἷον εἰκὸς [d] ἐκ πολυχειρίας ἔργου γινομένου, τὸ μὲν ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκρίνας ἐξέβαλεν, ὅσον δ' ἱκανὸν ἀκμῆς καὶ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Ἀντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀποκλεισθέντας ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ τείχεσι πλανώμενοι & πεφαναλέμενοι [e] τῷ λιμῷ, ἀπὸ

sua causa remolleſceret, quin eo majori indignatione commotus operibus inſtaret, ad locum expugnandum & hoſtem in poteſtatem ſuam redigendum, ut ſibi chariſſimos ulciſceretur. Ipſi enim ſuave eſſe cum cruciatibus necari, dummodo pœnas ſcelerum in ipſos editorum luat hoſtis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elangueſcebat, vincente miſericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obſidione, annus ille inſtat, in quo Judæis ociari mos eſt. nam *Annus ſabbilæus.* per *ſingulos* annos ſeptenos hoc ipſum obſervant, ſicuti ſeptimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de *Ptolemæus fuga dilabitur ad Zenonem.* cauſa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem ſe recipit, cognomento Cotylam, Philadelphenſium urbis tyrannum.

2. Antiochus vero, Simonis adverſum ſe facta XVI. ægre ferens, Judæam invaſit anno regni ſui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centeſima ſexageſima ſecunda: vaſtatiſque agris Hyrcanum in urbem ipſam compulit. quam cum ſeptenis caſtris cinxiſſet, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obſeſſorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus ſub occaſum vergiliarum multus imber. A parte autem muri ſeptentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impreſſionem *in mœnia* feciſſet, atque altam & valde latam foſſam duxiſſet, eamque duplicem, incolas concluſit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excurſiones facerent, ſicubi hoſtes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, ſin ſentirent, facile ſe in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, poſtquam animadvertit ſuorum multitudinem ſibi detrimento eſſe, propterea quod & neceſſaria *ad victum* ab eis celerius abſumerentur, & veriſimile eſſet nihil à multis manibus quod ſit operæpretium fieri, inutilem turbam ſecrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id ſolum retinuit. Et quidem Antiochus excluſos prohibet exitu: illi vero, * inter muros oberrantes & fame confecti,

[g] Πολὺ πλέον ὀργῆς] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῇ πλέον ὀργῇ in *Editis.*

[h] Ὑπ' αὐτῷ ποιήσασθαι τιμωρήσασθαι] ΥΦ' ἑαυτῷ *Busb.*

[i] Ἡδὺ γὰρ αὐτῇ τ μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 2. § 4. SPANH.

[k] Ἐγίνετο.] Ἐγίνετο *Hen.*

[l] Καθ' ὃ συμβαίνει τοῖς Ἰουδαίοις ἄργειν.] Hîc *Joſephum* erroris arguit *Salianus* (ad *A. M.* 3919.) rectèque monet, anno Sabbatico belli adminiſtrationem, aut obſidionem urbium, aut propugnationem, nuſquam in lege Judæis fuiſſe prohibitam. Cui & nos hoc addimus: præſentem quidem annum revera fuiſſe Sabbaticum, non tamen poſt, ſed quatuor menſibus ante Simonis cædem illum cœpiſſe. *Uſſerius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluiſſe videatur, obſidionem eſſe ſolutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deëſſet, ob incultos agros. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

[m] Τοῖς Ἰουδαίοις ἄργειν.] Τοῖς Ἰουδαίοις *Hen.* & *Busb.*

[n] Κατὰ —— ἡμέρας.] Hoc de ſoluta obſidione annô Sabbaticô refellit è 1 Maccab. c. xv. 10. Petav. de D. Temp. lib. 11. p. 154. SPANH.

[o] Φιλαδελφέων] Φιλαδελφιτῶν infra lib. 20. c. 1. §. 1. SPANH.

[p] Ἀντίοχος —— ἔπαθεν] In Arabicis additis Maccabæorum libris in Polyglot. Anglic c. xxi. & *ἀλωτ.* lib. 1. c. 2. §. 4. ἐπολιόρκει τ Ὑρκανὸν προσκαθεζόμενος τοῖς Ἱεροσολύμοις· SPANH.

[q] Τετάρτῳ μὲν ἔτει] Anno Antiochi quarto deſinente (inquit *Uſſerius*) Hyrcani primo inuente.

[r] Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ δευτέρῳ·] Ita in *Editis Aliiſque.* Ὀλυμπιάδι ἑνακοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* Certe hîc (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euſeb.* p. 134, 135.) dormitabat *Joſephus.* nam mendum in codice non eſſe ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum eſt in Olympiade, ſi non in annis Sidetæ & Hyrcani. Ὀλυμπιάδος ρ'. καὶ ξά'. τῷ β'. *Fac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ὀλυμπιάδος ρ'. καὶ ξ. καὶ ά β· olim ſcriptum fuiſſe exiſtimat *S. Petitus*, (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id eſt, Olymp. centeſimæ ſexageſimæ primæ β'. ἔτει, *ſcilicet* anno ſecundo, imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ ά. expunxerunt. Ὀλυμπιάδος ρ' καὶ ξά ἔτει β. etiam ſcribendum contendit *Iſ. Voſſius* in *Chron.* S. c. 12. p. 154.

[s] Ἔνδον πολιορκουμένων,] Ita etiam legiſſe & diſtinxiſſe videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτὸς ἀπ. in *Editis.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ἀπορίαν, αὐτὸς *Hen.* Quod ſi mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. ἀπορίαν, ὃ τ εὐδίας αὐτὸς ἀπέλυσεν &c. *Busb.* καὶ ὕδατος ἀφθονίαν, ἐξ ἐπομβρίας ἄρα συμβᾶσαν *Zonar.* HUDS. Ita reſtitui ex *Lugd. Bat.* pro ἐμπολιορκουμένων, quod alii omnes habent. HAV.

[t] Ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν,] Ita etiam *Lugd. Bat.* & verti poteſt: *quantum enim ad aquæ penuriam, eam exemit iis* &c. Dubium vero eſt, utrum iſta aquæ penuria obſeſſi, an obſidentes (ut ego puto) preſſi fuerint. HAV.

[v] Βόρειον μὲν τείχους,] Sic *MSS.* & *Zonaras.* βόρειον perperam in *Editis.*

[x] Τριωρόφους,] Ita *MSS. Al.* τριοφόρους. *Gen.* τριωφόρους. HUDS. F. τριορόφους· ſic τριώροφα LXX. Gen. VI. *Heſych.* τριώροφα τρίστεγα· *Ruſinus* verò hic turres &c. numero centum tres, rectè quoque &c. Editio *Baſil.* quam poſtea inſpexi itidem, ut emendarem. τριωφόρους. SPANH.

[y] Διπλῆν] Διὰ πλειόνων ſolus *Hen.*

[z] Τεμόμενος,] Θέμενος *Hen.* & *Busb.*

[a] Ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἀπετύχησε in *Editis.*

[b] Αἰσθομένοις δ',] Ita ſcribendum eſſe exiſtimo. αἰσθομένης in *libris omnibus.* quod ferri nequit, niſi ſuppleatur καταλαβόντες, aut ſimile verbum. HUDS. Forte αἰσθομένων COCC.

[c] Εὐχερῶς.] Εὐμαρῶς *Hen.* & *Vet. Int.*

[d] Ἐκ πολυχειρίας,] Forte ἐν πολιορκίᾳ. COCC.

* *Inter muros oberrantes & fame confecti,*] *Al.* circa pomœria.

[e] Τῷ λιμῷ,] Τοῖς βασάνοις *Hen.* & *Vet. Int.*

cti, miſerabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum feſtum inſtaret, qui erant in urbe, eos, miſeratione commoti, rurſum intro receperunt. Cumque Hyrcanus miſiſſet ad Antiochum & petiiſſet inducias in ſeptem dies propter feſtum, ille, pietati in Deum cedens, eas paciſcitur, ac præterea magnificum ſacrificium intromiſit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem ſacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum diſſimilis Antiocho Epiphani, qui capta urbe ſues ſuper altari mactabat, & jure carnium earum ædem aſpergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarſerit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter ſingularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus eſt.

Antiochi Epiphanis flagitia.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum ſtudio, legatos miſit ad eum, petitum ut ipſis concederet ex patriis legibus & inſtitutis vivere. Atque ille, cum repudiaſſet eorum conſilium qui gentem utpote nullam cum aliis vitæ conſuetudinem habentem, delendam ſuadebant, hac de re non deliberabat: ſed illud ſibi perſuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis reſpondit, ut obſeſſi arma traderent, & ſibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præſidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera conſentiebant, præſidium vero non admittebant, propter inſociabilitatem ſuam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præſidio obſides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præſentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuiſſet obſides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero *murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus ſoluta obſidione diſceſſit.

Hyrcanus immanitatem petit ab Antiocho Pio.

Antiochus, acceptis obſidibus & talentis ccc. init cum Hyrcano ſocietatem.

4. Hyrcanus vero aperto ſepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & ſocietatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice ſubminiſtravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, eum comitatus eſt Hyrcanus. De his vero teſtimonium nobis perhibet Nicolaus Damaſcenus, iſta narrans. "At Antiochus, erecto trophæo ad Lycum fluvium, "cum Indatem Parthorum ducem ſuperaſſet, illic "per biduum ſubſtitit, ad preces Hyrcani Judæi, "quod forte inciderat patrium quoddam feſtum, "in quo Judæis non licebat iter facere." Et hæc quidem dicendo non falſus habetur. nam inſtabat Pentecoſte poſt Sabbatum: atque nobis non licet

Hyrcanus aperit ſepulchrum Davidis.

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos. Nicolaus Damaſcenus.

ἀνήκεστον οἰκήσῃ. [f] Ἐπισάσης γε μὴν τῆς σκιροφορίας ἑορτῆς, ἐλεήσαντες αὐτὸν οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψαντί δ' Ὑρκανῷ πρὸς Ἀντίοχον, καὶ σπονδὰς ἡμερῶν ἑπτὰ διὰ τὴν ἑορτὴν ἀξιώσαντι, ᾐδέσθη, [g] τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων σπένδεται, καὶ πρόσοδον θυσίαν εἰσέπεμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [h] χρυσοκέρωτας, καὶ μετὰ παντοίων ἀρωμάτων, ἐκπώματα χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα. καὶ τὴν μὲν θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν προσαγόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἀντίοχος δὲ τὴν στρατιὰν εἰσῆγε, παλεῖσαν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς διενέγκας, ὃς τὴν πόλιν εἷλεν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τὸ βωμὸν, τὸ νεὼν δὲ τῷ ζωμῷ τούτων ἐβεβήλωσε, συγχέας τὰ Ἰουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐξεπολεμώθη τὸ ἔθνος, καὶ ἀκατάλλακτος εἶχε. τοῦτον μέντοι τὸν Ἀντίοχον δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ'. Ἀποδεξάμενος δὴ αὐτοῦ τὴν ἐπίκλησιν Ὑρκανὸς, καὶ μαθὼν τὴν πρὸς τὸ θεῖον σπουδὴν, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν τὴν πάτριον αὐτοῖς πολιτείαν λαβεῖν. ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [k] τὴν συμβουλὴν τῶν [l] παρανοούντων ἐξελεῖν τὸ ἔθνος διὰ τὴν πρὸς [m] ἄλλους αὐτῶν διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε· [n] πεῖσαι δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα ποιῶν, τοῖς πρεσβεύταις ἀπεκρίνατο, προσδέχεσθαι μὲν τὰ ὅπλα τοὺς [o] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν αὐτοὺς τελεῖν Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [p] πόλεων, τῶν περὶ τῆς Ἰουδαίας, Φρουρὰν τε δεξαμένους ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάχθαι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ πάλλα μὲν [q] ὑπέμενον, τὴν δὲ Φρουρὰν οὐχ ὡμολόγουν, διὰ τὴν ἀμιξίαν [r] οὐκ ἐφικνούμενοι πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοι τῆς Φρουρᾶς ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ πάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν ὄντων τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους προσδεξαμένου [s] Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως, ἔδοσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Ὑρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τὴν περιφάνειαν τῆς πόλεως. ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ [t] τὸ Δαυίδου πάφον ἀνοίξας, ὃς πλούτῳ τοὺς πώποτε βασιλεῖς ὑπερέβαλλε, τριακόσια μὲν [v] ἀργυρίου τάλαντα ἐξενήνεικεν. ὀρμώμενος δὲ [x] ἀπὸ τούτων [y] πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο· γίνεται δ' αὐτῷ καὶ πρὸς Ἀντίοχον φιλία καὶ συμμαχία· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πᾶσαν τῇ στρατιᾷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιησάμενον τὴν ἐπὶ Πάρθους αὐτοῦ στρατείαν συνεξώρμησεν Ὑρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ἐστι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, ἔτεσιν ἱστορῶν. "πρόπαγον δὲ φησὶν Ἀντίοχος ἐπὶ τῷ Λύκῳ ποταμῷ, νικήσας Ἰνδάτην τὸν Πάρθων στρατηγὸν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας δύο· δεηθέντος Ὑρκανοῦ τοῦ "Ἰουδαίων βασιλέως τὴν ἑορτὴν πάτριον, ἐν ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἔξεστι νόμιμον ἐξοδεύειν." καὶ ταῦτα μὲν ὁ ψευδὴς λέγων. ἐνέστη γὰρ ἡ Πεντηκοστὴ ἑορτὴ μετὰ τὸ Σάββατον· [z] οὐκ ἔστιν

ὑ

[f] Ἐπισάσης —— εἰσεδέξαντο.] Eadem *in Arab.* SPANH.

[g] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων σπένδεται,] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἴκων, ἴδη σπένδεται, καὶ π. *Busb.* Ut & Margo *Lugd. Bat.*

[h] Χρυσοκέρωτας,] Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poëtis & Hiſtoricis notus.

[i] Καὶ, μετὰ παντοίων ἀρωμάτων,] Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[k] Τὴν συμβουλὴν] Τὴν ἐπιβουλὴν *Hen. peſſimum conſilium* in verſione *Epiphanii.*

[l] Παρανοούντων] Περαιρούντων *Hen.* Hac de re videſis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro XXXIV.

[m] Ἄλλους αὐτῶν] Ita, ut mox infra hac §. è Cod. *Busb.* legere placuit.

[n] Πεισθόμενος] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πυθόμενος in *Editis Aliiſque.*

[o] Πολιορκουμένους,] Vocem λέγων poſt πολιορκουμένους adjicit *Busb.*

[p] Πόλεων, τῶν περὶ] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πόλεων, πάσης τῆς Ἰουδ. in *Editis Aliiſque.* ἅπερ τῆς Ἰουδαίας *Zonar.*

[q] Ὑπέμενον,] Iterum cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὑπέμειναν in *Editis.*

[r] Οὐκ ἐφικνούμενοι πρὸς ἄλλους.] Ἐπιμιγνύμενοι *Busb.* & *Hen.*

[s] Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως,] Ἀντιόχου inſertum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.*

* *Murorum urbis pinnas dejecit.*] *Al.* loricam urbis.

[t] Τὸ Δαυίδου τάφον ἀνοίξας,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

[v] Ἀργυρίου τάλαντα ἐξενήνεικεν·] Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἀργυρίου deeſt *Editis.*

[x] Ἀπὸ τούτων] Ἐπὶ τούτων ſolus *Hen.* HUDS. Forte λῶν τούτων. COCC.

[y] Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

† *Magnifice ſubminiſtravit.*] *Al.* cupide.

[z] Ἰνδάτην] In Chronico Euſebii eſt Σίνδην τὸν στρατηγὸν p. 71. REL.

[a] Οὐκ ἔστιν ἡμῖν] Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

ἢ ἡμῖν ὅτε ἐν τοῖς [b] Σάββασιν ὅτε ἐν τῇ ἑορτῇ ὁδεύειν. [c] συμβαλὼν δὲ Αντίοχος Αρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλῷ τε [d] τῆς γραλιᾶς ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [e] ἀπόλλυται. τῶν δὲ τοῦ Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος, Αρσάκης αὐτὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσας, καθ' ὃν χρόνον Αντίοχος εἰς τὴν [f] Παρθυαίαν ἐνέβαλεν, ὡς καὶ πρότερον [g] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

aut Sabbato aut festo *patrio* iter susciperc. Antiochus autem, commisso prælio cum Arsace Partho, & magnam exercitus sui partem amisit, & ipse mortuus est. Ei vero in regnum Syriæ successit ejus frater Demetrius, per Arsacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impressionem fecerat, ut alibi jam ante dictum est. *Antiochus in prælio cadit.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς μετὰ τὸν Αντίοχον θάνατον Υρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ Φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ρωμαίους. περὶ τοῦ πλάνητος Δημητρίου βασιλέως καὶ Αλεξάνδρου.

CAP. IX.

Quomodo, post Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obitu Demetrii regis & Alexandri.

XVII.

Υρκανὸς δὲ, ἀκούσας τὸν Αντίοχον θάνατον, ὡδοῦ ἐπὶ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [b] ἀμάχους, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τῶν μαχίμων καὶ ῥώμης ὑπαμένων. [i] Μηδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τῆς γραλιᾶς αὐτῷ παλαιπωρήσεσιν, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [k] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [l] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε καὶ τοῖς τούτοις καὶ Γαριζεῖν, τό τε Χουθαίων ἔθνος, ὅπερ ὠκεῖ τὸ εἰκαθέντα τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερῷ ναόν, ὃν Αλεξάνδρῳ ἐπέτρεψεν οἰκοδομῆσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ στρατηγῷ, χάριν τοῦ γαμβροῦ [m] Μανασσοῦ τοῦ Ιαδδοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, [n] ὡς καὶ [o] πρότερον δεδήλωκαμεν. σπεύδει δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μὴ ἔτη διακόσια. Υρκανὸς δὲ καὶ τὴν Ιδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [p] Αδωρα, καὶ [q] Μάρισαν· καὶ, ἁπάντας τοὺς Ιδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [r] περιτέμνοιντο τὰ αἰδοῖα καὶ τοῖς [s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θέλοιεν. οἱ δὲ πόθῳ τῆς πατρίδος γῆς καὶ [t] τοῦ περιέσθαι καὶ τὴν ἄλλην βίου διαγωγὴν ὑπέμειναν τοῦ αὐτοῦ Ιουδαίοις πείσεσθαι. [v] κἀκεῖνον αὐτοῖς χρόνον ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ιουδαίους.

Cæterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confestim in urbes Syriæ expeditionem susci- *Hyrcani expeditio in Syriam.*
pit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defensoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus sui labore sexto *demum* mense cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hierosolymitani simile, quod Alexander permisit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipsius Manassis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vastari, postquam ducentos duravit annos. Hyr- *Templum Garizitanum deletum.*
canus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Marissam: subactisque omnibus Idumæis, permisit in regione *sua* manere, si pudenda circumcidere, Judæisque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *suæ* amore tum circumcisionem admiserunt, tum vi- *Idumæi fiunt Judæi.*
tam in cæteris similiter ac Judæi agere sustinuerunt. Atque eo tempore ipsis contigit, ut deinceps Judæi essent.

Β'. Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ἀναιρεώσασθαι τὴν πρὸς Ρωμαίους Φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ ἡ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν Φιλίαν τοιαύτην τοῦτον τὸν τρόπον. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΥΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴν συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ [x] εἰ- "δῶν Φεβρουαρίων ἐν [y] Κομιτίῳ, παρόντος Λουκίου [z] Μαν- "νίου Λουκίου υἱοῦ [a] Μεντινᾶ, καὶ Γαΐου Σεμπρωνίου [b] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾶ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσε Σίμων Δοσιθέου, καὶ Απολλώ- "νιος Αλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ιάσωνος, ἄνδρες καλοὶ "καὶ ἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τοῦ Ιουδαίων, οἱ καὶ διελέ- "χθησαν περὶ Φιλίας καὶ ὑπαρχόντων τούτοις καὶ συμμαχίας "πρὸς Ρωμαίους, καὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ιόππη "καὶ λιμένες, καὶ [c] Γάζαρα καὶ [d] πηγαὶ, καὶ ὅσους πόλεις αὐτῶν "ἄλλας καὶ [e] χώρας πολεμῶν [f] ἔλαβεν Αντίοχος πρὸ τοῦ τὴν

Cæterum Hyrcanus summus sacerdos, amicitiam volens cum Romanis *olim factam* renovare, mittit ad eos legationem. Et Senatus, acceptis quas dederat literis, amicitiam cum eo pacisci tur in hunc modum: "FANIUS MARCI FILIUS PRÆ- "TOR Senatum convocavit ante diem octavum "Iduum Februarii in Comitio, præsente Lucio "Manlio Lucii filio Mentina, & Cajo Sempro- "nio Caji filio Falerna, propter eas res quas *Ju-* "*dæorum* legati retulerunt, Simon Dosithei *filius*, "atque Apollonius Alexandri, & Diodorus Jaso- "nis, viri honesti & boni, missi à populo Judæo- "rum, qui etiam egerunt de amicitia & societate "quæ eis cum Romanis intercedit, & de publicis "negotiis, ut Joppe & portus, & Gazara & fon- "tes, & quascunque alias eorum urbes & loca bel- "lo *Romanorum senatusconsultum pro Judæis.*

b Σάββασιν] *L. B.* Σαββάτοις.

c Συμβαλὼν ὁ Αντίοχος Αρσάκῃ τῷ Πάρθῳ,] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

d Τῆς γραλιᾶς] *L. B.* γραλιάν.

e Ἀπόλλυται.] Ἀπώλετο *Busb.* & forsan *Epiph.* Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3874.

f Παρθυαίαν] Παρθιαιὰν *Busb.* Παρθυήνην (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

g Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Supr. c. 5. §. 11.

h Εὐρύσεων,] Ita *Hen.* εὐρεῖν in *cæteris.*

i Μήδαβαν] Μηδαβὰ *Hen.* Vide supr. c. 1. §. 2. & 4. HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

k Σαμεγὰν,] Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaico* c. 2. Σαμεγὰν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.* HUDS. Pro Σαμεγὰν *alter.* lib. 1. c. 2. §. 6. Σαμαίαν. SPANH.

l Αὐτῆς αἱρεῖ,] Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*

m Μανασσοῦ τοῦ Ιαδδοῦ] Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis.*

n Ὡς καὶ πρότερον δεδηλώκαμεν.] Vid. lib. XI. c. 8. §. 2. & 4. SPANH.

o Πρότερον δεδηλώκαμεν.] *Sc.* lib. XI. c. 8 § 4.

p Αδωρα, καὶ Μάρισαν·] In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum*. Vide *Annot* ad super. c. 6 §. 4. HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

q Μάρισαν.] Μάρηστον *Hen.* HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

r Περιτέμνοιντο τὰ αἰδοῖα] Περιτέμνεσθαι *Busb.* & *Hen.* Hac de re videsis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ιδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Præadamitis*, p. 105. & *Usserium* ad A. M. 3875.

s Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι] Ιουδαίων νομίμοις *Hen* & *Busb.*

t Τοῦ περιέσθαι] Idumæi tum circumcisi, ac inter Judæos relati. Hinc una cum iisdem Judæis accedunt ad Pentecosten. seq. lib. 15. c. 7. §. 9. & lib. 17. c. 12. §. 2. vid. & *alter.* lib. 2. c. 3. §. 1. SPANH.

v Κἀκεῖνον αὐτοῖς χρόνον ὑπῆρχεν,] Κἀκείνοις αὐτοῖς χρόνοις ἦρχεν *Hen* & *Lugd. Bat.*

x Εἰδῶν Φεβρουαρίων] Ἰδῶν Φλωραλίων *Hen.*

y Κομιτίῳ,] Ita rescripsi cum *Brissonio*, ἐν κομιτίῳ in libris omnibus, literis ιτ in π coalescentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius*. Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit Francof*

z Μανίου Λουκίου] Μανίου υἱοῦ M. *Hen.*

a Μεντινᾶ,] Μενινιᾶ & mox Φαλεριᾶ malit *Pighius*, in *Annal. Rom.* lib. 13. p. 39.

b Γαΐου υἱοῦ Φαλερνᾶ,] Πενταίου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall. L. B.* Πενταίου & in Marg. πενιτε.

c Γάζαρα] Γαζωρα *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris *Abora*. Vide *Annot* ad cap. sup. 6. §. 6

d Πηγαὶ,] Conf. supr. lib. 8. c. 8. §. 4. SPANH.

e Χώρας πολεμῶν] Χωρία *Hen.* in *Epiphanii* versione *villas*.

f Ἔλαβεν Αντίοχος] Vox ἔλαβεν deest *Hen.* qui mox legit, δόγμα ἀφείλετο ταυτα ἀπαταιταβλῶν.

"lo cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat per i- "pſorum aut ſubditorum fines iter facere. Item, "ut quæ per id bellum ab Antiocho attentata "ſunt præter Senatus ſententiam, irrita fiant: ut- "que miſſis legatis curent eis reddenda quæ per "Antiochum ablata ſunt, & regionem æſtiment, "quæ ab eo bello vaſtata eſt· utque eis ad reges "& liberos populos dentur literæ ad redeundum "tuto domum. Igitur de his rebus decreta ſunt "hæc, renovari amicitiam & ſocietatem cum viris "bonis, & à bono amicoque populo miſſis." De literis autem *allatis* reſponderunt ſe deliberaturos eſſe, cum Senatui per ſua negotia vacaverit; operamque daturos ut in poſterum nulla ejuſmodi afficiantur injuria; mandatumque eſſe prætori Fanio, ut eis pecuniam ſuppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimiſit, data eis pecunia ex ærario, necnon ſenatuſconſulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum uſque eis præſtare deberent.

Demetrius rex militibus inviſus.

3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum ſtatus hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris eſſet tum militibus inviſus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi miſiſſent ad Ptolemæum, cui Phyſcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut ſibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus miſiſſet Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaïdem; atque ab uxore non admiſſus, inde Tyrum profectus capitur, multaque paſſus ab oſoribus ſuis diem ſupremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

Alexander Zebinæus Demetrium vincit, & regnum adipiſcitur.

"συγκλήτου δόγμα, ταῦτα διαπραξασθῆ, ἵνα τε τοῖς πρα- "πώποις τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῆ διὰ τῆς χώρας [g] τῆς αὐτῶν "καὶ τὰ ὑπηκόων αὐτῶν διέρχεσθαι, καὶ ὅπως τὰ κατὰ τὸν πόλεμον "ἐκεῖνον [h] ψηλαφηθέντα ὑπ' Αντιόχου παρὰ τὸ τῆς συγκλή- "του δόγμα, ἄκυρα γένηται, ἵνα τε πρέσβεις πέμψαντες "ἀποδοθῆναί τε αὐτοῖς ποιήσωσι τὰ ὑπ' Αντιόχου ἁρπα- "γέντα, καὶ τὴν χώραν ἀφαιμήσωσιν), τῷ ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένῳ, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς ἐδήμους "ἐλευθέρους γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς εἰς οἶκον "ἐπανόδου. ἔδοξεν οὖν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φι- "λίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, καὶ τὸν δῆμον "πεμφθέντας ἀγαθῶν καὶ φίλων." [i] περὶ μέντοι γραμμάτων ἀπεκρίναντο [k] βουλεύσεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἡσυχίαν ἄγῃ· διὰ σχολῆς γὰρ, ἀπροβάσιόν τι καὶ λοιπὸν μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτον γνῶναι, δώσειν τε αὐτοῖς τὰ στρατηγὸν φάνιον χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανέλθοιεν. φασὶ δὲ μὴν ἔτους ἀποπεμφθῆναι τοὺς τῶν Ιουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ δόγμα συγκλήτου πρὸς τοὺς [l] ἀπεμψομένους, καὶ ἀσφαλῆ παρεξομένους τὴν οἰκάδε παρουσίαν.

γ'. Τὰ μὲν οὖν [m] περὶ Ιρκανὸν τὸν ἀρχιερέα ἐν τούτοις ἦν. Δημήτριος δὲ τῷ βασιλεῖ πολεμεῖν βουλόμενος στρατιὰν ἐπὶ Ιρκανὸν, οὐκ ἐξενέγκατο καιρὸν ἀφορμὴν, τό τε Σύρων καὶ τὸ στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πονηρὸς γὰρ ἦν. καὶ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τὸν φύσκωνα ἐπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως τινὰ τῶν ἐκ Σελεύκου γόνου παραδῷ· αὐτοῖς δοκοῦντα ἁρμόττειν τῷ βασιλείᾳ, ὃς ἦν Πτολεμαίῳ πεμψάντων Αλέξανδρον [n] μετὰ στρατιᾶς τὸν [o] Ζεβινᾶν ἐπιλεγόμενον, καὶ μάχης πρὸς τὸν Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τὴν γυναῖκα εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τὴν γυναῖκα, ἐκεῖθεν εἰς Τύρον ἀπελθὼν ἁλίσκεται, [p] καὶ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τῶν μισούντων ἀπέθανεν· Αλέξανδρος δὲ, τῆς βασιλείας περιγενόμενος, φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ιρκανὸν τὸν ἀρχιερέα. [q] ἐπὶ τὸν πολεμήσοντα αὐτῷ ὑπὸ Δημητρίου παιδὸς Αντιόχου τοῦ Γρυπὸς ἐπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [r] διαφθείρεται.

CAP. X.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam penitus delevit: utque Hyrcanus, à Phariſæis avulſus, in Sadducæorum ſententiam conceſſit.

Duobus Antiochis inter ſe diſſidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur.

CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito ſuum ex matre fratrem (cui & ipſi Antiocho nomen erat) contra ſe apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines ſuos ſe continens, ſtatuit in fratris ſui incurſum ſemet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus eſſet, cognominatus eſt. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater

ΚΕΦ. ί.

Ως, δύο ἀδελφῶν, Αντιόχου Γρυπὸς καὶ Αντιόχου Κυζικηνοῦ, περὶ τῆς βασιλείας μαχομένων, Ιρκανὸς τὴν Σαμάρειαν ἐλὼν πᾶσαν ἠφάνιζε· καὶ ὡς Ιρκανὸς τῇ τῶν Σαδδυκαίων προσετέθη μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων διαφερούσης.

Παραλαβὼν δὲ τὴν τῆς Συρίας βασιλείαν [s] Αντίοχος, ὅτι μὲν τὴν Ιουδαίαν στρατεύσειν ὤκνησε, τὸν [t] ἀδελφὸν ἀκούων [v] τὸν ὁμομήτριον, Αντίοχον καλούμενον, δυνάμιν ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Κυζίκου συλλέγειν. μένων δὲ ἐν [x] χώρᾳ, ἔγνω παρασκευάζειν αὐτὸν ὅπως τὴν ἔφοδον τοῦ παιδελφοῦ, [x] ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη, διὰ τὸ τραφῆναι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. πόλεως δὲ [y] Αντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [z] ἦσαν δὲ ἀδελφοὶ τοῦ

[g] Τῆς αὐτῶν καὶ τὰ ὑπηκόων] Τῆς αὐτῶν ὑπηκόων ὄντων *Hen.* quo modo forſan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum ſubjecti ſint, tranſeant.*

[h] Ψηλαφηθέντα] Ψηφισθέντα *Hen.* HUDS. LXX. *Gen.* XXVII. 12. ψηλαφήσει & *Exod.* X. v. 21. ψηλαφητὸν· SPANH.

[i] Περὶ μέντοι γραμμάτων,] Περὶ μέντοι τῶν γραμμάτων *Hen.*

[k] Βουλεύσεσθαι,] Ita *Hen.* βουλεύσασθαι in *ceteris.*

[l] Διαπεμψομένους,] Sic *Hen.* ἀποπεμψομένους in *reliquis.*

[m] Περὶ Ιρκανὸν τὸν ἀρχιερέα] Immo ab eo tempore Hyrcanum Regem etiam appellatum tradit Arabic. Append. Maccab. c. XXII. SPANH.

[n] Μετὰ στρατιᾶς] Μετὰ στρατοῦ *Busb.* & *Hen.*

[o] Ζεβινᾶν] Infra c. 10. §. 1. dicitur Αλέξανδρος ὁ Ζεβινᾶς. Ζεβινᾶ apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro XXXIV. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3877. HUDS. Alexander Ζεβινᾶς Diod. Exc. Peiresk. p. 378. inf. c. 10. §. 1. Ζεβινάου. SPANH.

[p] Καὶ πολλὰ παθὼν] Aliter *Juſtinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3882. & ex eo Pagi in *Apparatu* ad *Crit. Baron* p. 9.

[q] Επὶτὸν πολεμήσοντα αὐτῷ] Επὶ τὸν καὶ αὐτὸν Δημ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[r] Διαφθείρεται] *Al.* ἐπιδιαφθείρεται.

[s] Αντίοχος,] Ο Αντίοχος *Hen.* & *Busb.*

[t] Ακούων —— συλλέγειν.] Antiochus Cyzicenus ejus frater Antiochi Soteris filius ſeu Euſebii item ſupr. c. 5. §. 11. ἀπατίδιος dictus *alias.* lib. 1. c. 2. § 7. SPANH.

[v] Τὸν ὁμομήτριον,] Τὸν deeſt *Hen.*

[x] Ος Κυζικηνὸς ἐπεκλήθη,] Conf. *alias.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

[y] Αντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος,] Conf. ſupr. c. 5. §. 11. SPANH.

[z] Οὗτος ἦν ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυπὸς πατρός.] Scilicet *Antiochus Soter.* quo ſubintellecto nec opus eſt ut πατρὸς ejiciatur, aut πατὴρ ante Δημητρίου addatur, aut ut iſta omnia οὗτος ἦν ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυπὸς tollantur. HUDS. Hæc corrupta ſunt, & ut puto gloſſa, quæ è Margine in textum irrepſit,

λῷ Δημητρίᾳ τῷ Γρυπῷ πατρός. συνέβη μέντοι [a] μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς ⸂καὶ⸃ ἐν ἄλλοις [b] ἱστορήκαμεν. ὁ δὴ Κυζικληνὸς Ἀντίοχος ⸂ὁ Θεός⸃ λεγόμενος [c] εἰς Συρίαν, [d] πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Ὑρκανὸς δὴ πάντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε. καὶ γὰρ αὐτὸς μὲν τῷ Ἀντιόχῳ τελευτήσαντι τὴν Μακεδόνων ἀπέστη, καὶ ὅτε μὲν ὑπήκοος, ὅτε δὲ φίλος, αὐτοῖς οὐδὲν ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἅτε αὐτῷ τὰ πράγματα ἐν ἐλπίδοσι πολλῇ καὶ ἀκμῇ καθεστῶτα ἐπὶ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ [e] Ζεβιναίου καιρῶν, καὶ μάλιστ' ἐπὶ τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰρ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς πόλεμος σχολὴν Ὑρκανῷ καρπούσῃ [f] Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχειν, ὡς ἄπειρόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. ἔτι μέντοιγε Κυζικληνοῦ τοῦ γνησίου κακῶς [g], φανερῶς καὶ αὐτὸς τὸν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο· [h] καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τὸν Ἀντίοχον, καὶ αὐτόν τε πράττοντα κακῶς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [i] κατεφρόνησεν.

β'. Καὶ στρατεύσας μὲν ἐπὶ Σαμάρειαν πόλιν ὀχυρωτάτην, πρὸ ἧς ὅπερ καλεῖται νῦν [k] Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ἡρώδου, καὶ [l] χώραν δηλώσομεν. προσβαλὼν δ' αὐτῇ φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, ὑπὲρ ὧν [m] Μαριστηνοὶ, ἄποικοι ὄντες Ἰουδαίων καὶ σύμμαχοι, ἠδίκησαν, ὑπακούοντες τοῖς τῶν Σύρων βασιλεῦσι. προβαλὼν οὖν τάφρον πανταχόθεν τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. οἷς [n] ἐπικειμένοις, εἰς τοῦτο ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ προσαχθῆναι τοὺς Σαμαρεῖς συνέπεσεν, ὡς [o] ἄψασθαι μὲν τῶν ἀήθων, ἐπικαλέσασθαι δὲ βοηθὸν Ἀντίοχον τὸν Κυζικληνόν. ὃς, ἑτοίμως ἐπὶ τὴν συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τῶν προειρημένων Ἀριστόβουλον ἡττᾶται· διωχθεὶς δ' ἄχρι [p] Σκυθοπόλεως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διέφυγε. οἱ δ' ἐπὶ τοὺς Σαμαρεῖς ὑποστρέψαντες, συγκλείσασι πάλιν εἰς τὸ τεῖχος αὐτοὺς, ὡς καὶ δεύτερον ἐπικαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [q] πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, ⸂ἀναλαβὼν⸃ Πτολεμαΐδα καὶ [r] Λαθύρους μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, ὧν ἀκμάσης τῆς μητρὸς ἐκεῖνος, καὶ ὅσον ἔπω τῆς δεξιᾶς αὐτὸν ἐκκεκληκώς, [s] ἐξαπίνης, τὸ μὲν πρῶτον ἐπιὼν ἐπόρθει τὴν Ὑρκανοῦ χώραν μὴ τολμῶν Αἰγυπτίων ληστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον [t] οὐ τολμῶν, ἀγαθὸν δὲ ὢν ἀξιόχρεως ἡ δύναμις αὐτοῦ, νομίζων ἂν τῇ κακώσει τῆς χώρας, ἀναγκάσειν Ὑρκανὸν λῦσαι τὴν [u] ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν. ἐπεὶ δὲ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπώλλυεν ἐπέδραις ἀπίστοις, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ἐπιτρέψας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν οὖν, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [x] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [y] ὑφῆκε τὴν ἡμέραν διεφθάρη. Ἐπικράτης δὲ, [z] ὑπὸ φιλοχρηματίας, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ πάντα [a] πρὸς ταύτῃ χωρία, προέδωκε φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν δὲ Σαμαρειτῶν πολιορκίαν ⸂οὐκ ἠδυνάτο⸃. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐπειδὴ τοῦτο πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέθη μόνῳ

Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ſicut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, eum denuo accerſiverint in auxilium. qui, accitis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, * & ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

XVIII. *Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.*

Samaritæ fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, † quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, ‡ ſed & eam funditus delevit, inductis eò torrentibus.

Samariæ excidium.

eam

---

pſit, paullo ante *Antiochus Grypus Demetrii filius* dictus, unde aut tollenda hæc, aut legendum ἀδ. λῷ Ἀντιόχῳ τῷ Γρυπῷ, πατρὸς Δημητρίου πατρός· Idem error in *Rufino: frater erat Demetrii Criſpi* (l. Grypi) *Patris.* SPANH.

a Μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν,] Conf. ſupr. c. 7. §. 1. SPANH.

b Ἱστορήκαμεν.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

c Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.*

d Πολλοῖς] Vid. infr. c. 12. §. 2. SPANH.

e Ζεβιναίου] Σεβιναίου *Busb.* Σαβιναίου *Vat* HUDS. Vid. ſup. c. 9. §. 3. SPANH.

f Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχειν,] Τῷ Ἰουδαίῳ *Hen. Vat.* & *Busb.* & mox παρεῖχεν *Hen.*

g Ἑαυτὸν προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο·] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

h Καὶ τὸν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων] Καὶ τὸν τι *Busb.* & *Hen.*

i Κατεφρόνησεν.] Κατεφρόνησε ὁ Ὑρκανὸς *Busb.* & *Hen.*

k Σεβαστὴ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

l Χώραν δηλώσομεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* χωλὸν in *Editis Aliiſque.*

m Μαριστηνοὶ] Μαρισσαῖοι *Hen.* Μαρισσαῖοι *Vat.*

n Ἐπικειμένοις,] Ἐγκειμένοις *Hen.* & *Busb.*

o Ἅψασθαι μὲν τῶν ἀήθων,] Ἅψασθαι γὰρ τῶν *Hen. Vat.* & *Busb.*

p Σκυθοπόλεως] Σκυθόπολις antea Βηθσὰν vel Βηθσὰν ſupr. lib. VI. c. 14. §. 8. & lib. XIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Lowthius*, πρὸς deëſt *Editis.*

r Λαθύρους] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888.

* *Et ab ea principatu propemodum deturbatus,*] Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.*

s Ἐξαπίσταλε,] Ἐξαπίσταλεν· ὃς τὸ μὲ πρ. *Hen.* & *Busb.*

t Οὐ τολμῶν,] Μὴ τολμῶν *Busb.*

u Ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν.] Ἐπὶ τὴν Σαμαρείας *Hen.* & *Busb.*

x Προσενεχθεὶς,] Συμβαλὼν *Busb.*

y Παρέχεσθαι διεφθάρη.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* προσέχεσθαι deëſt *Editis.*

† *Quippe quod pecuniæ avidus,*] *Al.* pecunia corruptus.

z Ὑπὸ φιλοχρηματίας,] Ὑπὸ χρημάτων *Hen.* & *Busb. Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.*

a Πρὸς ταύτῃ χωρία,] Πρὸς ταύτῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

‡ *Sed & eam funditus delevit,*] *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

eam enim effodiendo ita ſubruit, ut in cavernas delaberetur, & ne veſtigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congreſſum* ejus & colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille ſolus in templo pontifex thura adoleret, vocem audiviſſe, quæ ſignificaret ſuperatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipſe egreſſus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in ſtatu erant res Hyrcani.

Hyrcanus vates.

Cleopatra duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non ſolum qui Hieroſolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: ſed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio ſuo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diſſidens, duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hieroſolymitani ſimile conſtruxerat, prout alibi narravimus. Cum autem iſtis exercitum tradidiſſet Cleopatra, nihil abſque eorum ſententia faciebat, ſicut & nobis teſtimonio eſt Strabo Cappadox, ita dicens. "Plerique enim, & qui "nobiſcum ſe contulerunt Cyprum, & qui poſtea "à Cleopatra eò miſſi ſunt, confeſtim deficiebant "ad Ptolemæum: ſoli vero ex Oniæ factione Ju"dæi *fidi* permanebant, eo quod cives eorum Chel"cias & Ananias maxima eſſent in gratia apud Re"ginam." Et hæc quidem Strabo dicit.

Strabo Cappadox.

Phariſæorum in Hyrcanum odii cauſa.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res ſecundæ: & maxime Phariſæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum ſecta, ut ſuperius memoravimus. Tantæ autem ſunt auctoritatis apud plebem, ut ſi quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum diſcipulus & Hyrcanus erat, eiſque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocaſſet, & opipare accepiſſet, poſtquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, ſeſe velle eſſe juſtum, & omnia facere quibus Deo placere poſſet; id quod ipſi quoque Phariſæi profiterentur: petere tamen ſi quid peccare ſe & de via deflectere viderent, ut ſe in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus teſtimonium dediſſent, is quidem laudibus eorum delectatus eſt. ſed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & ſeditionis amans, quoniam, inquis, verum ſcire expetis, ſi vis eſſe juſtus, pontificatu tete abdica, & ſolo populi principatu contentus eſto. Cum autem cauſam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuiſſe tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falſum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Phariſæi omnes graviter offenſi ſunt.

τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν αὐτὴν ἠφάνισεν, ἐπικλυσθὲν τοῖς χειμάρροις ποιήσας. Ἀμασκάψας γὰρ αὐτὴν ὥστε εἰς [b] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα ἔ ἡμέρᾳ ποτὲ πόλιν αὐτὴν [c] ἀφείλετο. Θαῦμα δέ τι θεῖ ἔ ἀρχιερέως Ὑρκανοῦ λέγειν, τίνα τρόπον αὐτῷ τὸ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. Φασὶ γὰρ ὅτι καθ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ὢν [d] ὁ ἀρχιερεὺς, ἀκούσαι φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [e] νενικήκασιν ἀρτίως τ Ἀντίοχον. καὶ τῇ, παρελθὼν ἐκ ἔ ναοῦ, παντὶ τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη ἅπασιν ἡμῖν. καὶ τὰ μὲν [f] περὶ Ὑρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.

δ'. Κατὰ ἣ τοῦτον ἔτυχε τ καιρὸν μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ε τῇ χώρᾳ Ἰουδαίοις εὐπραγεῖν, ἀλλὰ Ε τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ε ἐν Αἰγύπτῳ Ε Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [g] βασίλισσα πρὸς τ ἰδίαν ἐφαπάζουσα Πτολεμαῖον, τ Λάθυρον ἐπιλεγόμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [h] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱὸς ὄντας Ονίᾳ ἔ οἰκοδομήσαντι [i] τ ναὸν ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ [k] νόμῳ πρὸς τ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς Ε [l] ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. Θαῦμα δ' ὅσον ἣ τούτοις ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐφ' ἁπάσαν, οὐδὲν ἄνευ τ τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππαδόξ, λέγων οὕτως. "οἱ γὰρ "[m] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν Ε οἱ ὕστερον ἐπιπεμ"πόμενοι Θαῦμα τ Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, μεταβάλλοντο "Θαυμαχρῆμα πρὸς τ Πτολεμαῖον· μόνοι ἣ οἱ ἐκ τ Ονίου "λεγόμενοι συνέμενον Ἰουδαῖοι, Διὰ [n] τὸ τοὺς πολίτας αὐ"τῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα Θαῦμα τῇ βασιλίσσῃ Χελκίαν τε "Ε Ἀνανίαν." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε'. Ὑρκανῷ ἣ [o] φθόνον [p] ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία Θαῦμα τ Ἰουδαίων· μάλιστα ἣ [q] οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τ Ἰουδαίων, ὡς [r] καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. τοσαύτῃ ἣ ἔχουσι τὴν ἰσχὺν Θαῦμα τῷ πλήθει, ὡς καὶ κῆ βασιλέως τι λέγοντος καὶ κῆ ἀρχιερέως, εὐθὺς πιστεύεσθαι. μαθητὴς δ' [s] αὐτῶν ἦν καὶ Ὑρκανὸς, καὶ σφόδρα ὑπ' αὐτῶν ἠγαπᾶτο. καὶ δὴ καλέσας αὐτοὺς [t] ἐφ' ἑστίασιν, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [v] ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴσασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἶναι δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν τῷ Θεῷ, [x] καὶ αὐτὸ ἣ Φαρισαίοις Φιλοσοφοῦσιν· [y] ἠξίου γε μὴν, [z] εἴ τι βλέποιεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τ ὁδοῦ τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὴν [a] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τ ἣ μαρτυρησόντων αὐτῷ πᾶσιν ἀρετὴν, ὁ μὲν ἥδετο [b] τοῖς ἐπαίνοις. εἷς δέ τις τῶν καθημένων Ελεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ στάσει χαίρων, ἔφη, ἠξίωσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [c] εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκείτω σοι τὸ ἄρχειν ἔ λαοῦ. τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ πυθομένου, δι' ἣν ἀποθοιτο τὴν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησὶν, [d] ἀκούομεν Θαῦμα τ πρεσβυτέρων, [e] αἰχμάλωτόν σε γεγονέναι τὴν μητέρα βασιλεύοντος Ἀντιόχου Ε Ἐπιφανοῦς. ψευδὴς ἣ ὁ λόγος τῷ· καὶ πρὸς αὐτὸν Ὑρκανὸς παρωξύνθη, καὶ πάντες δ' οἱ Φαρισαῖοι [f] σφοδρῶς ἠγανάκτησαν. ς'. Τῶν

b Χαρᾶδρας μεταπεσεῖν,] Χαρᾶδραν *Hen.* & *Busb.*
c Ἀφείλετο.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπείλατο in *ceteris.*
d Ο ἀρχιερεύς,] Articulus abeſt *Busb.* & *Vat.*
e Νενικήκασιν ἀρτίως τ Ἀντίοχον·] Νενικήσασιν *Busb.*
f Περὶ Ὑρκανοῦ ἐν τούτοις τοῖς.] Περὶ Ὑρκανὸν *Hen.*
g Βασίλισσα] Βασιλὶς *Busb.*
h Χελκίαν,] Et hic & infra mox hac ead. §. Χαλπίαν *Gall.* nobiſcum faciunt *Epiphanii* libri.
i Τὸν —— Ἱεροσολύμοις,] Conf. ſup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.
k Νόμῳ] *L. B.* νομῷ.
l Ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.] Πρόσθεν *Hen. Sc.* ſupr. lib. 12. c. 8. §. 7.
m Πλείους,] Πλείους συγκατελθόντες καὶ οἱ ὕς. *Hen.*
n Τὸ τοὺς πολίτας] Illud τὸ abeſt *Hen.*
o Φθόνον —— Ἰουδαίων·] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.
p Ἐκίνησεν ἡ ὑπεραγία] Ἐκίνησεν Θαῦμα τ Ἰουδαίων ὅτε αὐτῷ καὶ τ ἱερῶν ὑπεραγία *Hen.*
q Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 5. § 2. SPANH.
r Καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν.] Καὶ εἴρηται ἤδη *Busb.*
s Αὐτῶν ἦν] Αὐτῶν καὶ Ὑρκανὸς ἐγεγένητο *Hen. Busb. Zonar.* & forſan *Epiphan.*
t Ἐφ' ἑστίασιν,] Ita *Hen.* ἐφ' ἑστιάσεις *Busb.* ὡσεὶ ἑσπέραν in *Editis.*
v Ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα,] Ἐπὶ σφόδρα *Hen.*
x Καὶ αὐτὸ ἣ Φαρισαίοις Φιλοσοφοῦσιν·] Καὶ αὐτοὶ γὰρ Φαρισαῖοι Φιλοσοφοῦσιν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* verba iſta non agnoſcit *Epiphan.*
y Ἠξίου γε μὴν,] Ἠξιοῦν *Hen.* forſan pro ἀξιῶν.
z Εἴ τι βλέποιεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα.] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέποιεν in *Editis Aliiſque.*
a Ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν.] Illa ἐπανάγειν καὶ è *MSS.*
b Τοῖς ἐπαινοῦσιν.] Τοῖς ἐπαίνοις *Busb.* & *Hen.*
c Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος,] Ἐὰν θέλῃς *Busb.* & *Hen.*
d Ἀκούομεν Θαῦμα τ πρεσβυτέρων,] Ἀκούουσι *Hen.*
e Αἰχμάλωτόν σε] Captam fuiſſe in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog. S. Pr.* p. 77. in *verſione Verſtii.* quem videſis in *Annott.* & *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 901.
f Σφοδρῶς ἠγανάκτησαν.] Σφόδρα ἠγανακτήσαντο *Busb.*

Οἱ

ς'. Τῶν δ' ἐκ τῆ Σαδδυκαίων αἱρέσεως, [g] οἱ τῷ ἐναντίαν τοῖς Φαρισαίοις προαίρεζιν ἔχουσιν, [h] Ιωνάθης τὶς ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Υρκανῷ, τῇ κοινῇ πάντων Φαρισαίων γνώμῃ, ποιησαθαι τὰς βλασφημίας τ Ελεάζαρον ἔλεγε· καὶ τᾶτ ἔσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ' ἐκείνων, τίνος ἄξιός ἐστιν ὅτι τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. Ἐρομένε δὲ Υρκανοῦ τὰς Φαρισαίους [i] ἐρομένε, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πεφύκεσθαι γὰρ ἃ μὴ τ ἐκείνων γνώμης γεγονέναι τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τ δίκης· πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. [k] ἃ γὰρ ἐδοκεῖ λοιδορίας ἕνεκα θανάτῳ ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ὑπήκοως ἔχουσιν οἱ Φαρισαῖοι. πρὸς τᾶτο λίαν [l] ἐχαλέπηνε, καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκείνοις ποιήσαθαι τὰς βλασφημίας τ ἀνθρωπον ἐνόμισε. μάλιστα δ' αὐτὸν ὑπαπαρώξυνεν Ιωνάθης, καὶ διέθηκεν ὅτως, ὥστε [m] τῇ Σαδδυκαίων [n] ποιεῖσθαι μοίρᾳ, τ Φαρισαίων ἀποστένται, καὶ τότε ὑπ' αὐτῶν καταεσκευασμένα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τὰς φυλάττοντας αὐτὰ κολάσαι. μίσος οὖν ἐντεῦθεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐξ αὐτᾶ καὶ [o] πληθυς διεγένετο. περὶ μέντοι τότων αὖθις ἐροῦμεν. νῦν δὲ δηλῶσαι βέλομαι ὅτι νόμιμα πολλὰ τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ [p] οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἅπερ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, καὶ διὰ τᾶτο παῦται τὸ Σαδδυκαίων γένος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τ πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ περὶ τότων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφορὰς γενέσθαι συνέβαινε μεγάλας, [q] τῶν μὲν Σαδδυκαίων τὰς ὀλίγας μόνον πλούτων, τὸ δὲ δημοτικὸν οὐκ ἐπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τῶν δὲ Φαρισαίων τὸ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τότων τῶν δύο [r] τῶν Εσσηνῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ μου τῶν Ιουδαϊκῶν ἀκριβείας [s] δεδηλώκαμεν.

ζ. Υρκανὸς δὲ, παύσας τὸν στάσιν, καὶ μετ' αὐτὸν βιώσας εὐδαιμόνως, καὶ τὸν ἔθνος διοικησάμενος τ ἄριστον τρόπον [t] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τεσσαράκοντα, πολλῶν, καταλιπὼν υἱὰς πέντε· [v] τελῶν τῶν μεγίστων ἀξιωθεὶς ὑπὸ τᾶ Θεᾶ κριθείς, [x] ἀρχῆς τε ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. σοφὸς γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τὸν τῶν μελλόντων προγνῶσιν παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν ὅτως, ὥστε καὶ περὶ [y] τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτᾶ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι, προεῖπεν. ὧν τὸν καταστροφὸν εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τ τε πατρὸς ὑπέβησαν εὐτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

6. Tum Jonathas quidam de ſecta Sadducæorum, qui contrarium tenent Phariſæis inſtitutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Phariſæorum ſententia conviciatum eſſe Eleazarum: idque ipſi fore manifeſtum, ſi ab illis quærat quanam pœna dignus ſit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus à Phariſæis ſciſcitaretur, quam pœnam illum commeritum eſſe cenſeant, (ſe enim perſuaſum habiturum non ex illorum ſententia ſibi factum eſſe convicium, ſi illum pœna, quam poſtulat flagitium, affecerint) reſponderunt *illi*, verberibus & vinculis dignum eſſe. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Phariſæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes ſint. Ea re graviter adeo offenſus eſt *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum ſententia contumeliam dixiſſe exiſtimaverit. Et maxime Jonathas inſuper incendit, & ita affecit, ut ſuaderet ei à Phariſæis deficere, & ad Sadducæorum partes tranſire, & præſcripta à Phariſæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea ſervarint animadvertere. Itaque hinc natum eſt multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his poſtea dicemus. In præſentia autem demonſtrare volo, Phariſæos multa inſtituta populo * tradidiſſe à patribus accepta, quæ in Moyſis leges non relata ſunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro inſtitutis habenda quæ ſcripta ſunt, quæ autem à patribus tradita ſunt non eſſe ſervanda. Atque accidit ut de his quæſtiones eis graveſque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes ſolum in ſuas partes pertrahentibus, Phariſæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *ſectis* & Eſſenorum *tertia* accurate tractavimus in ſecundo quem ſcripſimus de rebus Judaïcis libro.

Jonathas Sadducæus Hyrcanum in Phariſæos irritat.

De Phariſæorum inſtitutis.

7. Cæterum Hyrcanus, ſedata contentione, cum poſt eam feliciter vixiſſet, & imperio optime annos unum & triginta præfuiſſet, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima conſequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præſenſionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus ſuis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio manſuros. De quorum interitu operæpretium eſt narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate ſupergreſſus eſt.

Hyrcani mors, & elogium.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Αριστόβυλος, τὸν διάδημα πρῶτος ἐπιτίθεται· καὶ τ ἐκ μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν οὐδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μετὰ τὸν Αντιγόνου ἀναίρεσιν αὐτὸς τελευτᾷ.

CAP. XI.

Quomodo Ariſtobulus imperio ſuſcepto diadema ſibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratreſque reliqui facit. atque ut ipſe poſt Antigoni cædem vitam finit.

XIX.

Τελευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τ πατρὸς, ὁ [z] πρεσβύτατος [a] Αριστόβυλος [b] τὸν διάδημα εἰς βασιλείαν

DEfuncto enim eorum patre Ariſtobulus ejus filiorum natu maximus, * cum ſibi viſum fuiſſet

Ariſtobulus ex pontificibus primus rex Judæorum.

---

g Οἱ τῷ ἐναντίαν] Ita *Hen.* οἱ τὸν in *Editis.* οἵ τινες *Busb.*

h Ιωνάθης] Ιωάννης in nonnullis *MSS.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* at *Jonathas*, quoque eſt apud *Epiphan.* Inferius etiam idem nomen olim ſcriptum fuerat, ſed mutatum eſt in Ιωνάθης. HAV.

i Ερομένε,] Τᾶτο ἐρομένε· πεισθ. *Busb.*

k Οὐ γὰρ —— Φαρισαῖοι.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 1. SPANH.

l Εχαλέπηνε,] Εχαλέπαινε *Hen.* & *Busb.*

m Τῇ Σαδδυκαίων] Τῇ τ Σαδδ. *Hen.* & *Busb.* ut & mox infra.

n Ποιεῖσθαι] Ποιεῖσθαι deëſt *Busb.* ἐποιοῦτο *Hen.*

o Διεγένετο.] Διεγείρετο *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

* *Tradidiſſe*] Vel, *ex patrum continuata traditione.* IBBETS.

q Τῶν μὲν —— ἐχόντων.] Ditiores à parte Sadducæorum, plebs pro Phariſæis. vid. infr. c. 15. § 5. SPANH.

r Τῶν Εσσηνῶν, —— διεδηλώκαμεν.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 8. per tot. & Antt. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

s Διεδηλώκαμεν.] Διεδίλω) *Hen.* & *Busb.*

t Ετεσιν ἑνὶ καὶ τεσσαράκοντα,] Εν καὶ τετράκοντα ἔτη τελευτᾷ legit *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euſeb.* p. 135. vel 147. Joannem Hyrcanum mortuum eſſe, cum per annos XXIX ſummo functus fuiſſet ſacerdotio, ex *Joſepho* refert *Euſebius*, l. 8. *Demonſtrat. Evang.* c. 2, ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. IX. licet in *noſtris libris* & in *Epiphanii* verſione, nunc anni XXXIII. (ut in lib. 1. *de Bello Jud.*) nunc XXXI, ut hîc loci, & lib. 18. *Uſſerius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vorſtius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p. 277.) in *lib. de Bello* cenſendus eſt loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni ſumpſerit pro integris annis. Videſis *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. 12. p. 154, 155.

v Τελῶν τ μεγίστων ἀξιωθεὶς] Καὶ τελῶν *Hen.*

x Αρχῆς —— προφητείας.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.

y Τῶν δύο τ πρεσβυτέρων αὐτᾶ παίδων,] Τῶν deëſt *Hen.*

z Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Busb.* & *Epiphan.*

a Αριστόβυλος] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 3. §. 1. SPANH.

b Τὸν ἀρχὸν εἰς βασιλείαν] Alio nomine *Judas* dictus & *Philellen.*

* *Cum ſibi viſum fuiſſet*] *Aut*, cum in regium imperium trans-

isset (nam ita ipsi constitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema sibi primus imponit, post annos numero quadringentos octoginta & unum, mensesque tres, quam populus Babylonica servitute liberatus in proprias sedes revenerat. cumque Antigonum fratrum suorum sibi *ætate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipso de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis processit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in primis regni socium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficisci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo essent ut festum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Aristobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero ascenderet splendidissime ornatus in templum, ad festum celebrandum, una cum suis militibus armatis, potissimumque ad vota pro fratris salute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occasionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebusque ab eo feliciter gestis, regem adirent, eique festi apparatum, rem malitiose in majus augentes, exponerent, quasi singula quæ ab illo fierent non essent hominis privati, sed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eò venerit valida armatorum manu stipatus, quod stultum existimet, cum regnare liceat, communicato honore sibi videri *sat* magna assequutus.

Crudelis in fratres Matremque.

Antigonus calumniis petitus.

Regina Aristobulique Antigono necem machinantur.

2. Aristobulus autem his ægre inductus, quo & fratris suspicionem vitaret, & simul saluti suæ prospiceret, satellites suos in obscuro quodam loco subterraneo collocavit (decumbebat enim in turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eisque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; sed & Antigonum, si armatus intraret ad se, interficerent: ipse tamen ad Antigonum misit qui rogaret ut sine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono insidiabantur, nuncio persuadent ut contraria diceret, fratrem *scilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum parasse audierit, rogare ut ad se veniat armatus, quo eum apparatum videat. Antigonus vero, nihil mali fraudisve suspicans, sed fratris benevolentiæ con-

[c] μεταθῆναι δόξας, ἔκρινεν γὰρ ἔτως, διάδημα [d] πρῶτος ἐπιτίθησι μὴ [e] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ' ἧς τὸ ἀπὸ Βαβυλῶνος δουλείας ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τὴν οἰκείαν [f] ἐπανῆλθε. φέρων δὲ [g] τῶν ἀδελφῶν τὸν μετ' αὐτὸν [h] Ἀντίγονον, τοῦτον μὲν τῶν ὁμοίων ἠξίου, τοὺς δ' ἄλλους εἶχεν ἐν δεσμοῖς. εἶρξε δὲ καὶ τὴν μητέρα πρὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ διενεχθεῖσαν· ἐκείνην γὰρ Ὑρκανὸς [i] τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μέχρι τοσούτου ὠμότητος προῆλθεν, ὡς αὐτὴν καὶ λιμῷ [k] διαφθεῖραι δεδεμένην. προσίθησι δὲ τῇ μητρὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, [l] ὃν στέργειν ἐδόκει, μάλιστα δὲ καὶ καινὸν [m] εἶχε τὸ βασιλείας, ἐκ διαβολῶν ἀπαλλοτριωθεὶς πρὸς αὐτόν. αἷς τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσε, τὸ μὲν ὑπὸ φιλεῖν αὐτὸν ἃ προσέχων τοῖς λεγομένοις, τὰ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος διαβάλλεσθαι. [n] ὅτε δὲ Ἀντίγονος ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [o] στρατιᾶς ἐπανελθόντος, καὶ τὴν ἑορτὴν καθ' ἣν σκηνοπηγοῦσι τῷ Θεῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνίστασις, [p] ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τὸν δὲ Ἀντίγονον ἐπιπλεῦσαι [q] τῷ ἑορτῷ ἀναβάσῃ λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μὴ τοὺς περὶ αὐτὸν ὁπλίτας, εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τὸ πολεῖον πρὸς τὸν ἀδελφὸν σωτηρίας εὐχέσθαι· τοὺς δὲ πατρὸς καὶ διαδῆσαι τῷ ὁμόνοιαν αὐτῶν ἐπιγδάκοντας, ἀφορμὴν λαβόντες τῆς πρὸς τὸν πομπὸν δὲ Ἀντίγονος φιλοτιμίας, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸ κατορθωμένους, ἐλθεῖν πρὸς τὸ βασιλέα, καὶ καθόλου ὅτι τὸ μεῖζον ἐξαίρειν τὰ περὶ τὸν πομπὸν τὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς ὁ κατ' ἰδιώτου ἕκαστον ἢ τὰ γινομένων, ἀλλὰ φρονήματος ἔνδειξιν ἔχων βασιλικὸν τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κτείνειν αὐτὸν μέλλοι μὴ σίφων ἐληλυθὼς καρπὸν, [r] λογιζόμενος δίκαιος αὐτὸν, βασιλεύειν ἐκὸν, τιμῆς μεταλαμβάνουσα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

β'. Ἀριστόβουλος δὲ [s] τύπος ἄκων πιθόμενος, καὶ τὸν ἀνύποπτον εἶναι τὸν ἀδελφὸν πρὸς τῶν, καὶ τὰ ἀσφαλείας ἕνεκα φροντίζων, [t] διέσπασε τοὺς σωματοφύλακας ἔν που τῶν ὑπογείων ἀφωτίστῳ· κατέκειτο δὲ [u] ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνία· καὶ πρόσπεμψεν ἀνόπλους μὲν ἄπιέναι [x] μηδένας, κτείνειν δὲ τὸν Ἀντίγονον ἂν ὡπλισμένον πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τὸν Ἀντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ βασίλισσα καὶ [y] οἱ συνεπιβουλεύοντες αὐτῇ κατ' Ἀντίγονον, πείθουσι [z] τὸν πεμφθέντα τὰ ἐναντία λέγειν, [a] ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας ὅτι κατασκευάσειν ὅπλα καὶ πολεμικὴν [b] παρασκευὴν, ἐπιθυμεῖ αὐτὸν προσκαλεῖ ὡπλισμένον, ὅπως [c] ἴδοι τὴν κατασκευήν. ὁ δ' Ἀντίγονος μηδὲν [d] ὑποδόμενος κακὸν,

transferendum (ita enim ipsi placuit) suum statuisset principatum.

c Μεταθῶσι δόξας,] Μεταθῆναι *Busb. Hen.* & *Zonar.*

d Πρῶτος ἐπιτίθησι] Alexandrum illius fratrem & successorem primum hoc fecisse dicit *Strabo* non habita ratione Aristobuli, quod is fortasse post assumptum diadema parum vixerit. *Usserius* ad A. M. 3892.

e Τετρακοσίων —— ἑνὸς] Ita etiam apud *Zonaram*. Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum CCCCLXXI huic intervallo tribuit: & sic scripsisse *Josephum* contendit *Vossius*, demonstratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Aristobuli principatum sunt anni CCCCLXXXI. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus est *Josephus*. υπϑ'. *Nicephorus* in *Eclogis*. Videsis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 137.

f Ἐπανῆλθε.] Κατῆλθε *Hen.* & *Busb.* Ita etiam *Zonar.*

g Τῶν ἀδελφῶν] Τὸν ἀδελφὸν τὸν μετ' αὐτὸν Αντίγονον legisse videtur *Epiphan.* τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Αντιγ, *Zonar.*

h Ἀντίγονον,] Id quod πρῶτος ἀνϑ' ἱερέως ἀνέδειξεν ἑαυτὸν βασιλέα de Alexandro Aristobuli fratre & successore dicit Strabo lib. XVI. p. 762. G. H. Unde Josephum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 24. SPANH.

i Τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει·] Τῷ νόμῳ κυρίαν *Hen.*

k Διαφθεῖραι δεδεμένην.] Διέφθειρεν *Hen.*

l Ὃν στέργειν ἐδόκει, μάλιστα δὲ καὶ καινὸν] Levicula mutatio nescio quomodo commodiorem reddit sensum, ὃν στέργειν ἐδόκει μάλιστα δὴ, καὶ καινὸν. IBBETS.

m Εἶχε τὸ βασιλείας,] Ἔχειν *Hen.* & *Epiphan.*

n Τὸ δὲ] *Gen.* τι δὲ, Vel δὲ δὴ Ita etiam *editio Basil.* SPANH.

o Στρατιᾶς ἐπανελθόντος] Στρατείας *Busb.* (*Cocceius*) *Epiphan.* & *Zonar.*

p Ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον] Ἔτυχεν ὥστε τὸν *Busb.*

q Τῷ —— κεκοσμημένον,] Conf. *alnor.* lib. 1. c. 3. §. 2. SPANH.

r Λογιζόμενος δίκαιος αὐτὸν, βασιλεύειν ἑκὸν,] *Lugd. Bat.* λογιζόμενον ἐνϑυθὲς &c. Malebat *Cocceius* λογιζόμενος. Si quid mutandum esset, ita scribi posset: λογιζομένῳ, δίκαιος αὐτὸν βασιλεύειν ἵνα, ἢ τιμῆς &c. i. e. reputante illo secum, melius esse ut solus regnaret, quam participato imperio credere, se satis magna esse assecutum. Verum satis proba est vulgata lectio. δίκαιος enim conjungi debet cum δοκεῖν, atque hic illam animi significat facilitatem & segnitiem, quæ stultitiæ vitium incurrit. HAV.

s Τύπος ἄκων πιθόμενος,] Τύπον ἀκούσας καὶ πιϑ. solus *Hen.* HUDS. *Lugd. Bat.* similiter. sed καὶ πιϑ. non agnoscit. HAV.

t Διέσπασε τοὺς σωματοφύλακας] Διέσπασι *Hen. Vat.* & *Busb.*

u Ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Αντωνία·] Conf. *alnor.* lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

x Μηδένας,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* μηδένα in *Editis.*

y Οἱ συνεπιβουλεύοντες] Illud οἱ ex *MSS.*

z Τὸν πεμφθέντα τὰ ἐναντία λέγειν,] Τὸν ἀγγελλόμενα *Hen.* & *Busb.*

a Ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας] Ita etiam l. 1. de *Bello Jud.* ὡς ὁ ἀδελφὸς *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

b Πολεμικὴν,] Ita *Busb. Hen.* & l. 1. *de Bello Jud.* πολέμου in *Editis.*

c Ἴδοι τὴν κατασκευήν.] Sic *Busb.* & *Hen.* ἴδῃ *Bas.* ἴδοι *Gen.*

d Ὑποδόμενος] Forte ὑποδύμενος. COCC.

e Πα-

γον, ἀλλὰ θαῤῥῶν τῇ ψυχῇ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον, ὡς εἶχεν ἐνδεδυμένον τὴν παννοπλίαν [c] παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀγρίππειον λεγόμενον πύργον, ὃν σωέβαινεν ἀφώπιον εἶναι σφόδρα τὴν πάροδον, ἀποκλείουσιν οἱ σωματοφύλακες. διέβαξέ γε μὴν ὁ τότε θάνατος, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνῳ μήτε διαβολῆς ἰσχυρώτερον, μηδ' ὅ, τι μᾶλλον εὔνοιαν καὶ φυσικὴν οἰκειότητα διίστησιν ἢ ταῦτα τὰ πάθη. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσαι καὶ [f] Ἰούδαν τινὰ, [g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος, ἀδέκητον δ' ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον πολλῆς. ὅτε [h] γὰρ, ἰδὼν τὸν Ἀντίγονον παριόντα τὸ ἱερὸν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ καὶ γνωρίμοις, οἷ διδασκαλίας ἕνεκα δὴ προλέγει τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [i] διεψευσμένῳ ζῶντος Ἀντιγόνου, ὃν σήμερον πεθνήξεσθαι προφπὼν ἐν τῷ καλουμένῳ Στρατῶνος πύργῳ [k] παριόντα ὁρᾷ. [l] καὶ δὴ μὲν χωρὶς σταδίων ἀπέχοντος ἐξακοσίων, ὅτε φονευθήσεσθαι προεῖπεν αὐτὸν, τὴν ἡμέραν ἤδη δὴ πλείονος ἠνυσμένης, ὡς αὐτῷ κινδυνεύειν τὸ μάντευμα ψεύδες εἶναι. [m] ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ καὶ καταφθύνοντος, ἀγγελεῖ πεθνεὼς Ἀντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, [n] ὃ καὶ αὐτὸ Στρατῶνος πύργος καλεῖται, [o] ὁμώνυμον τῇ θαλάσσῃ Καισαρείᾳ. τὴν μὲν οὖν μάντιν τῶν διεπέραξεν.

γ'. Ἀριστόβουλον δὲ τὴν ἀδελφοκτονίας ὀδὰς εἰσῆλθε μετάνοια, καὶ νόσος [p] ἐπ' αὐτῇ, τὴν θάνατος ὑπὸ [q] μύσους κεκακωμένης, ὡς, διαφθαρέντων αὐτοῦ ὑπὸ ἀκράτου τὴν ἐδωδὴν τῶν ὄντως, αἷμα ἀναφέρειν. ὁ δ' ἀφικνουμένων τὰς παρῶν, καθ' [r] δαιμόνιον οἶμαι πρόνοιαν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὃν σφαγὴν Ἀντιγόνου πάλαι ἔτι δ' αἵματος ἐκεῖνον σωέβαινεν εἶναι, κομίζων, [s] ὀλιγῶν ἐξέχεε. γνωμένης δὲ βοῆς πρὸς τῶν ἰδόντων, ὡς δ' παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχέαντος ἐκεῖ τὸ αἷμα, ἀκούσας Ἀριστόβουλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. καὶ μὴ λεγόντων, ἔτι μᾶλλον [t] ἐπετείνετο μαθεῖν, φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπονοοῦντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δ' ἀπειλοῦντος καὶ βιαζομένου τοῖς φόβοις, παῖδες εἶπον, προχεῖται μὲν αὐτῷ πληγὴν τὴν Ἀντίγονον ὑπὸ δ' σωειδότος πολλὰ δάκρυα, βύθιον δ' ἀνοιμώξας, "οὐκ ἄρα, εἶπε, λή-"σθν ἐπ' ἀσεβέσιν ἄτῳ καὶ μιαροῖς τολμήμασι τὸν Θεὸν "ἔμελλον, ἀλλά με ταχεῖα ποινὴ συγγνώστης φόνου με-"τελήλυθε. καὶ μέχρι τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, "ψυχὴν ὀφειλομένην [v] ἀδελφῶν καὶ μητρὸς καθέξεις "δαίμοσι; τί δ' οὐκ [x] ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδί-"δως, καὶ μέρος δ' [y] ὑπαντένδω τέμον αἷμα τοῖς μιαι-"φονηθεῖσι;" ταῦτ' εἰπὼν ἐπαπθνήσκει τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν, χρηματίσας μὲν φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας [z] Ἰτυραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τὴν χώραν τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων νόμους ζῆν. [a] Φύ-

fidens, ſicut erat toto corpore armatus, adit Ariſtobulum, arma ei oſtenſurus. At poſtquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obſcurus erat aditus, occiditur à ſatellitibus. Hujus ſane mors oſtendit, nihil livore & calumnia eſſe fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam iſtas perturbationes. Maxime autem alicui ſubeat mirari Judam quendam, genere Eſſenum, qui in prædictionibus ſuis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conſpicatus præter templum euntem, exclamavit apud ſocios familiareſque ſuos, qui diſcendæ futurorum prædictionis gratia aſſiduo cum eo erant, ſibi *quidem* mortem eſſe optandam, poſtquam falſum dixiſſet, vivente Antigono: quem, cum prædixiſſet moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo eum occiſum iri prædixiſſet, *illinc* ſtadiis ſexcentis abeſſet, & diei jam major pars præterita eſſet: adeo ut periculum ſubeat, ne falſum ſit ſuum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in ſubterraneo loco, qui & ipſe Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæſarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat.

Antigonus occiſus.

Ejus mors à Judæ Eſſeno prædicta.

3. Ariſtobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo ſceleris conſcientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, ſanguinem emiſerit. quem dum quidam puerorum, qui ei miniſtrabant, divina ut opinor providentia, exportat uſque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapſus effudit. Hîc orto clamore ab iis qui viderunt, quaſi puer data opera ſanguinem illic effudiſſet, eo audito Ariſtobulus cauſam ſciſcitatus eſt. Atque illis non dicentibus, eo magis ſcire avebat; quod natura ita comparatum ſit, ut homines, cum quid ejuſmodi accidit, quæ ſilentio premuntur deterrima eſſe ſuſpicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorſit, ex conſcientiæ ſtimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, "ergo, inquit, fieri non poterat, "ut mea tam impia & conſcelerata facinora Deum "laterent, quin me celeris pœna cognati cædis in-"vaſit. Et quouſque, ô corpus impudentiſſimum, "retinebis deditam fratrum matriſque manibus "animam? Cur vero non univerſam ſimul reddis, "ſed paulatim meum ſanguinem iis libo, quos ne-"farie interfeci." Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnaſſet, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Iturîâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactiſque incolis, ſi in ſua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat

Fratris interitum deplet Ariſtobulus.

Ariſtobulus diem obit.

[c] Παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀγρίππειον πύργον.] Παρεγίνετο *Busb.* παρεγένετο *Hen.* & *Vat.*

[f] Ἰούδαν τινὰ, Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 5. & infr. lib. 17. c. 15. §. 3. SPANH.

[g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος.] Ἐσσαῖος *Busb.* & *Hen.* atque ita in lib. 1. de *Bello Jud.*

[h] Γὰρ, ἰδὼν.] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[i] Διεψευσμένῳ.] Διαψευσαμένῳ *Hen.* HUDS. Et melius mihi inquit mori, quàm ſi mortem fuero mentitus Antigoni *Ruſin.* SPANH.

[k] Παριόντα ὁρᾷ.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πρεσβύτα in *Editis.* HUDS. Editorum πρεσβύτα multum antepono huic lectioni, quæ forſan ex ſuperioribus παριόντα τὸ ἱερὸν, irrepſit. Hominem prophetam male habuit, quod Antigonum *ſuperſtitem* i. e. πρεσβύτα, nec, ut prædixerat, fato functum videret. IPBETSON.

[l] Καὶ δὴ μὲν χωρὶς.] Ita *Busb.* & *Vat.* quo modo & *Vet. Interpr.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.* καὶ δὴ χωρὶς μὲν σταδίων ἀπέχοντα τοῦ χ. in *Editis Aliiſque*: juxtà *Pſeudogorionidem* σταδίων ἀπέχοντος φ'. Exiſtimo per notam numeralem χ non ſignificari ſtadiorum *ſexcentorum* numerum, ſed mille, χ poſito pro χιλίων. *Petitus* in *Animadv.* ἀνιδότοις tom. 3. p. 719. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 443.

[m] Ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ.] Ταῦτα λέγοντος αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[n] Ὃ καὶ —— Καισαρεία.] Illud ὃ non agnoſcit *Hen.* reperitur tamen & in l. 1. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

[o] Ὁμώνυμον.] Ὀνομάσας *Hen.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[p] Ἐπ' αὐτῇ.] Ἐκ ταύτης δὲ *Busb.*

[q] Μύσους κεκακωμένης.] Ita *Busb.* (*Coccejus*) & in lib. de *Bello Jud.* μίσους perperam in *Editis Aliiſque.*

[r] Δαιμόνιον.] *Lugd. Bat.* δαιμονίαν.

[s] Ὀλιγῶν.] In Marg. *L. B.* ὀλιγότας.

[t] Ἐπετείνετο μαθεῖν.] Ἐπίτειτο δὲ μαθεῖν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[v] Ἀδελφῶν καὶ μητρὸς.] Ἀδελφῶ καὶ μητρὶ *Busb. Hen. Vat.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[x] Ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδίδως.] Ἀθρόον *Hen.* & *Busb.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 6. SPANH.

[y] Ὑπαντένδω.] Ἐπιτανύσας *Busb.*

[z] Ἰτυραίαν.] Ἰτυραίους *Busb.* Ἰτυραίοις *Hen.* & *Vat.*

[a] Φύσει δ' ἐπιεικείᾳ κέχρηθ',] Φύσει δ' ἐπιεικεῖ ἐκέχρητο *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐχρῆτο *Busb.* Dubium an hoc de Ariſtobulo ex ſua ſententia dixerit *Joſephus*, an ex auctoritate *Timagenis*, pro

Strabo & Timagenes.

& admodum verecundus, ita atteſtante Strabone ex auctoritate Timagenis, hiſce verbis. "æquum "etiam ſeſe oſtendebat hic vir, valideque Judæis "utilem, quippe qui & ditionem eorum ampliaſ- "ſet, & partem gentis Ituræorum, circumciſionis "fœdere devinctam, illis adjunxiſſet.

σφ δ' ὑπικεία κέχρητο, κ) σφόδρα ἰῶ αἰδῆς [b] ἠ=ίων, ὡς μαρτυρεῖ τᾶτο κ) [c] Στεράξων ὁ ἓ Τιμαγήνης [d] ὀνόμα]ος λέγων ἄτως. "ὑπιεικὴς τι ἐφαίνετο ἔτ@ ὁ ἀνὴρ, κ) πολλὰ "τοῖς Ιυδαίοις χρήσιμ@· χώραν τε γὰ αὐτοῖς περιεπί- "σατο, κ) τὸ μέρ@ ἓ τ Ιτυραίων ἔθνους [e] οἰκ]ίσατο, "δεσμῷ σωάψας [f] τ αἰδοίων περιτομῆ.

XX. CAP. XII. ΚΕΦ. ιβ'.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaïdem, & metu Ptolemæi Lathuri obſidionem ſolvit: utque ipſi, quod Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſit & cum eo amicitiam ſimulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna ſuperat.

Ως Αλέξανδρ@, τὴν ἀρχὴν περιβαλὼν, γραπτὴ μὲν τὴν Πτολεμαΐδα, κ) τὸν δῆμον Πτολεμαίων ἓ Λαθύρ@ πολιορκίαν λύ[ει· κ) ὡς ἐκείνῳ, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τ Πτολεμαῖον ἀ]απέμπε[ι κ) φιλίαν πρὸς αὐτὸν ὑπο]είνε[ι], πολεμεῖ Πτολεμαῖ@, κ) Ιυδαίους μάχῃ νικᾷ.

Salome quæ & Alexandra. Alexander Jannæus Judæorum rex.

ARiſtobulo autem vita defuncto, Salome ejus uxor, quæ à Græcis Alexandra dicitur, ſolutis ejus fratribus (eos enim in vinculis ut jam diximus, habebat Ariſtobulus) Jannæum, qui *idem eſt* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præſtabat: cui accidit, ut, ſimulatque natus eſt, patri eſſet inviſus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conſpectum veniret. Odium autem ex hujuſmodi cauſa fuiſſe perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum ſuorum grandiores, Antigonum & Ariſtobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in ſomnis apparuit) quiſnam filiorum ſibi futurus eſſet ſucceſſor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam oſtendiſſet, ægre ferens, eum ſibi omnium bonorum hæredem fore, * in Galilæa ubi natus eſt educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, poſt Ariſtobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere inſtituentem, in honore habuit.

ΤΕλευτήσαν]@ δ' Αριςοβύλ@, [g] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτ@, λεγομένη δ' ὑφ' Ελλήνων Αλεξάνδρα, λύσασα τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ@, δεδεμένους γὰ [h] αὐτὸς εἶχεν Αριςοβύλ@, ὡς προειρήκαμεν, [i] Ιαννα῀ον τ Αλέξανδρον βασιλέα καθίςησι, [k] τ καθ' ἡλικίαν πρέπον]α κ) μετριότητα· ᾧ κ) συνέβη γυνηθὲν]ι ἀδῆς μισηθῆναι ὑπὸ τ πατρὸς, κ) μέχρι τ τελευτῆς αὐτ@ μηδέποτ' εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι. τὸ δ' αἴτιον ἓ μίσους τοιόνδε λέγεται γενέσθαι. [l] στέργων μᾶλλον τ παίδων Υρκανὸς τοὺς πρεσβυτέρους, Αντίγονον κ) Αριςόβυλον, φανέντ]α κατὰ τὸν ὕπνον αὐτῷ τ Θεὸν ἐπηρώτα, τίς αὐτ@ τ παίδων μέλλ[ει ἔσεσθαι διάδοχος. ἓ δ' ὁ Θεὸς τοὺς τότε χαριεςτέρους δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅτι τ ἀγαθῶν αὐτὸ πάντων ἔτος ἔσομ κληρονόμος, γενόμενον εἴασεν ἐν τῇ [m] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέν]οι Θεὸς ὐ διεψεύσατο τ Υρκανόν. τὴν δὲ βασιλείαν, μετὰ τὸν Αριςοβύλου τελευτὴν, ἔτος πεμπτὸν, τ μὲν τ ἀδελφῶν ὑπεχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [n] τ δ' ἕτερον, ἀπεραγμόνως ζῆν προαιρούμενον, εἶχεν ἐν τιμ῀.

Alexander in Ptolemaïdenſes expeditionem facit.

2. Compoſito deinde principatu *ejus*, quo modo ſibi conducere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civeſque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obſidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza ſolæ ſubigendæ reſtabant, necnon Zoïlus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejuſque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter ſe bellum gerunt, ſuaſque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdenſibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obſidione, aderat Zoïlus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, † legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdenſibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis ſperari aliquid ſubſidii poſſet. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus de-

Β'. Καταςησάμεν@ ἓ τὴν ἀρχὴν, ὃν ὅτε συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, γραπτὴ μὲν τὴν Πτολεμαΐδα· τῇ δ' μάχῃ κρατήσας, ἐνέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν, κ) προσκαθίσας αὐτοὺς ἐπολιόρκ]. τ γὰ ἐν τῇ Φιλαλίᾳ Πτολεμαεῖς αὐτῷ Ε Γάζα μόναι χαριζόμεναι ὑπελείποντο, κ) Ζώϊλ@ ὁ κατέχων τ Στεράτων@ πύργον τύραννος Ε Δωρέ- ος ἓ δ' [p] Φιλομήτορ@ Αν]ιόχου, κ) ἓ ἀδελφὸς αὐτ@ Αν]ιόχου, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, πολεμίων ἀλλήλοις, κ) τὴν αὐτῶν δύναμιν ἀπολλύντων, τοῖς μὲν πολεμίοις τοῖς Πτολεμαεῦσι βοήθ]α παρ' αὐτῶν. ἀλλὰ συνεχόμενος τῇ πολιορκίᾳ, Ζώϊλ@, ὁ τ Στεράτων@ πύργον κατέχων Ε τὸ Δωρέ, παρὼν σύνταγμα τρέφων ξενικὸν, κ) τυραννίδι ἐπιχείρων, μᾶλ]α τὴν τ βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἁμιλλαν, μικρὰ τοῖς Πτολεμαεῦσι παρεβοήθ]. οὔτε γὰ οἱ βασιλεῖς ἔτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλ]αν. ἑκάτεροι γὰ ταυτὸ τοῖς ἀθλητᾶς ἐπε-

---

Joſepho tamen reſponderi poteſt, eum dixiſſe Ariſtobulum fuiſſe natura mitem & modeſtum, non in vita vel rebus geſtis. nam ſæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex neceſſitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229.

b Ητ]ων,] Ita cum *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & *MSS.* quibus uſus eſt *Petitus.* ηρείτ]ων in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius*, qui vertit *naturæ valde modeſtæ erat & pudoris ingenui*, aliis conjiciendum relinquo.

c Στεράξων] Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ ſuperſunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suſpicor tamen potius Timagenem Syrum fuiſſe quam Mileſium, quem laudat *Joſephus.*

d Ονόματ@] ἐκ τ ὀνόματ@, בשם. REL.

e Οικειό]ατο,] Lege οἰκειόσατο. COCC.

f Τῶν αἰδοίων περιτομῇ.] Τῇ τ *Vat* & *Lugd. Bat.*

g Σαλώμη ἡ] Ita in omnibus libris, quibus uſi ſumus, tam *Lat.* quam *Gr* præter *MSS. Gall.* & *Vat.* qui habent Σαλίνα cum *Euſebio Aliiſque.* ut videre eſt apud *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diverſam facit *Uſſerius* ad *A. M.* 3892. Videſis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897. HUDS. Judæi in Megillath Taanith hoc nomen ſcribunt שלמצין, & id nomen dant uxori Regis Jannæi. Sic μήτηρ αὐτῶν Σαλομίνη appellatur mater 7 fratrum, in MSto codice libri quarti de Machabæis. REL.

h Αὐτὸς εἶχεν] Αὐτὸς non agnoſcit *Hen.*

i Ιαννα῀ον τ Αλέξανδρον βασιλέα καθίςησι,] Ιαννέαν *Hen. Busb. Nicephor. in Eclogis* & *Zonar.*

k Τὸν καθ' ἡλικίαν] Τὸν κ) καθ' ἡλ. & mox ᾧ συνέβη *Hen.*

l Στέργων] *Lugd. Bat.* στέργων ση. Adſcripſit Codici meo Cocceius, Forte ἐς τὸ HAV.

* *In Galilæa ubi natus eſt educandum curavit.*] Genitum in Galilæa nutriri dimiſit, *Epiphan.*

m Γαλιλαίᾳ] Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut conſtat ex *Actis* c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73.

n Τὸν δ' ἕτερον,] Qui Abſalomus dictus eſt.

o Τῶ ἓ ——— ἀλλήλοις,] Antiochus Philometor & Antiochus Cyzicenus *Philometor* idem qui *Grypus* in Exc. Scalig. p. 227. vid. de mutuis eorum bellis ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Φιλομήτορ@] Εκαλεῖτο ἓ Γρυπὸς κ) Φιλομήτωρ. in Græcis *Euſebii*, p. 227.

† *Legionem militum alens*,] *Al.* una cum legione militum quam alebat.

ἔπαχον, οἱ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορευκότες, αἰσχυνόμενοι δ' ὡς ἀναχωρῆσαι διετέλουν, δεγμὰ δ' ἀναπαύσει διαφέροντες τὸν ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ ἀπὸ τοῦ Αἰγύπτου βασιλέων, καὶ δὴ Κύπρου ἐχόντων Πτολεμαίου τοῦ Λαθύρου, ὃς ἦν υἱὸς τῆς μητρὸς Κλεοπάτρας ὑπὸ δεχῆς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετο. πέμψαντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλουν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου χειρὸς αὐτοὺς ῥύσασθαι κινδυνευόντας. ἐπιλπισάντων δ' αὐτὸν τῶν πρέσβεων, ὡς ἀφίξοιτο εἰς Συρίαν ἔξω Γαζαίους τοὺς ἐστῶτας μὴ τοὺς Πτολεμαέων καὶ Ζωΐλον, ἔτι γε μὴν Σιδωνίους καὶ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς πρὸς τὸν ἔκπλουν ἐσπούδαζεν.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς Πτολεμαεῖς Δημαίνετος, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε καὶ δημαγωγῶν, μεταβάλλεσθαι τὰς γνώμας ἐποίησεν, "ἄμεινον εἶναι φύσει ἐπ' ἀδήλῳ τῷ γενη-"σομένῳ ἀφανισθῆναι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μᾶλλον ἢ φα-"νερὰν εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότην προσδοκῶντας αὐτούς, "καὶ πρὸς τούτῳ μὴ τὰ παρόντα μόνον ἔχειν πόλεμον, ἀλ-"λὰ καὶ πολὺ μείζονα τὸν ἀπ' Αἰγύπτου. τῷ γὰρ Κλεο-"πάτραν μὲν προσθέσθαι δυνάμιν αὐτῷ κατασκευάζό-"μενον Πτολεμαῖον ἐκ γειτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' αὐτοὺς "μετὰ μεγάλης στρατιᾶς· ἀπιθάσαι γὰρ αὐτῷ ὥστε καὶ τὴν "Κύπρον τὸν ἐκβαλεῖν. εἶναι δὲ Πτολεμαίῳ μὲν ἀφα-"μαρτῶντι τῆς ἐλπίδος ἀποφυγεῖν πάλιν εἰς τὴν Κύ-"προν· αὐτοῖς δὲ κίνδυνον τὸν ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος κατὰ τὸν πόρον μαθὼν τὴν τῶν Πτολεμαέων μεταβολὴν, ὅθεν ἦλθον ἔπλευσε, καὶ καταχθεὶς εἰς τὴν λεγομένην Συκάμινον, ἐνταῦθα τὴν δυνάμιν ἐξεβίβασεν. ὡς δὲ ὁ πᾶς στρατὸς αὐτοῦ πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι συνειλεγμένος· ἦν γὰρ ἐπισμυριάδες, ἐς προσαγωγὴν σταδίων τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ στρατοπεδευόμενος, ἐπεὶ μήτε τὰς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τοὺς λόγους ἠκροῶντο, μεγάλως ἐθορύβησεν.

δ'. Ἐλθόντων δὲ πρὸς αὐτὸν Ζωΐλου τε ἐκ τῆς Γαζαίων, καὶ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς πορθουμένης αὐτῶν τὴν χώρας ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀλεξάνδρου, λύειν μὲν τὴν πολιορκίαν δέοντος τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀλέξανδρος· ἀπαγαγὼν δὲ τὴν στρατιὰν εἰς τὴν οἰκείαν ἐστρατήγει τὸ λοιπὸν, λαθεῖν μὲν τὴν Κλεοπάτραν ἔτι τὸν Πτολεμαῖον μεταπεμπόμενος, φανερῶς δὲ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμενος. καὶ τεσσαράκοντα δὲ ἀργυρίου τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζωΐλον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν τύραννον, καὶ τὴν χώραν τοῖς Ἰουδαίοις προσνεῖμαι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἡδέως τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν χρῆσιν τὸν Ζωΐλον· ὕστερον δὲ ἀκούσας λάθρα ἀμπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύει τὰς γεγομένας πρὸς αὐτὸν ὁρκους, καὶ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν Πτολεμαΐδα, μὴ δεξαμένην αὐτόν. καταλιπὼν δ' ἐπὶ τὴν πολιορκίας στρατηγὸν καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, αὐτὸς τῷ λοιπῷ τὴν Ἰουδαίαν καταστρεψόμενος ὥρμησεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τὴν τοῦ Πτολεμαίου ἀφίξιαν μαθὼν, συνήθροισε μὲν αὐτὸς πεντε μυριάδας τῶν ἐγχωρίων, ὡς δ' ἔνιοι συγγεγραφῆς εἰρήκασιν, ὀκτὼ· καὶ ἀναλαβὼν τὴν δυνάμιν ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτολεμαῖος δ' ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν Ἀσωχεῖ τῇ τῆς Γαλιλαίας πόλει, Σάββασιν αἱρεῖ καθ' ἡμέραν αὐτὴν, καὶ πολὺ μυριάδα σώματα μὲν πλὴν ἑτέραν ἔλαβε λείαν.

fecti & laſſati, cedere tamen erubeſcentes, perſeverarent, atque quieſcentes & reſpirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una ſpes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum ſe contulerat. Igitur hunc oratum miſerunt Ptolemaïdenſes, ut ſibi ſuppetias ferret, ipſoſque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei ſpem feciſſent legati, quod in Syriam trajectus habiturus eſt Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdenſibus ſtantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium acceſſuros, his rebus ille elatus navigationem adornare feſtinabat.

Ptolemæum Lathurum in auxilium accerſunt Ptolemaïdenſes.

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenſes valebat, fecit ut ſententiam illi mutarent, dicens "præſtare incerto eventu periclitari cum "Judæis, quam manifeſtam accipere ſervitutem, "domino ſe tradendo: & inſuper non modo præ-"ſens habere bellum, ſed etiam multo majus ab "Ægypto *exſpectare*. Non enim rerum ſuarum "adeo negligentem fore Cleopatram ut permiſſu-"ra eſſet Ptolemæum vires ſibi comparare ex vi-"cinis, ſed eos magna manu aggreſſuram eſſe: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere co-"netur. Eſſe autem Ptolemæo, ſi ſua ſpe dejectus "ſit, receptum rurſus in Cyprum; ipſis vero ex-"tremum periculum *adeundum*." Et quidem Pto-"lemæus, cognito dum proficiſceretur, quod Pto-"lemaïdenſes conſilium mutarint, nihilominus na-"vigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulſus, ibi cum copiis ſuis exſcenſionem fecit. Erat autem in univerſum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factiſque caſtris, cum *cives* neque ipſius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æſtuabat.

Demenetus ſuadet Ptolemaïdenſibus, ut Ptolemæum in urbem non reciperent.

4. Poſtquam vero Zoilus & Gazæi ad eum veniſſent, oraſſentque ut ſibi auxilium ferret, agris eorum vaſtatis à Judæis & Alexandro, obſidionem quidem, præ metu Ptolemæi, ſolvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps aſtu rem gerebat, clanculum Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſens, aperte vero amicitiam & ſocietatem cum eo ſimulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum ſe promiſit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, libenter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in poteſtatem ſuam redigit: verum poſtea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem ſuam Cleopatram nuncios mittere, ſolvit quod ei præſtiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem, quæ eum non admiſerat, adgreſſus obſidet: atque relictis in obſidione ducibus & parte copiarum, ipſe cum reliquis ad Judæam populandam profectus eſt. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipſe ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut ſcriptores quidam tradiderunt, octoginta; & aſſumptis copiis Ptolemæo obviam proficiſcitur. Ptolemæus vero Aſochin Galilææ urbem Sabbato de improviſo adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit.

Ptolemaïdis obſidionem ſolvit Alexander.

Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum.

Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus.

Aſochim expugnat.

5. Dein-

q Ἐσῶτας μὴ τοὺς Πτολεμαέων] *Lugd. Bat.* σωιζῶτας μὴ τοὺς Πτολεμαίου.
r Πρὸς τὸν ἔκπλουν ἔσπευδεν.] Τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν *Busb.* & *Hen.*
s Δημαίνετος,] Δημήτριος juxta quoſdam *Epiphanii* libros.
t Ἐποίησεν,] Ἔπεισεν *Busb.* & *Hen.*
v Γενησομένῳ ἀφανισθῆναι] Γενησομένῳ ἀφανισθήσεσθαι *Vat.*
x Εἰσδέξασθαι δουλείαν,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit *ſuſcipere.* ὑποδέξασθαι in *Editis Aliiſque.* Forſan ὑπεδέξασθαι legendum.
y Κατασκευαζόμενον] *L. B.* κατασκευαζομένῳ.
z Διαμαρτῶντι τῆς ἐλπίδος] Διαμαρτόντι *Hen.*
a Κίνδυνον τὸν ἔσχατον.] Κινδύνων *Hen.*
b Κατὰ τὸν πόρον μαθὼν] Καθ' ὁδὸν τὴν πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
c Μεταβολὴν,] *L. B.* μεταβολῶν.
d Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Hen* & *Vat.*
e Πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι] *L. B.* πεζοί τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι.
f Αὐτῶν τὴν χώραν] Ita *Gen.* αὐτὸν *Baſ.* αὐτοῖς *Vat.*
g Πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν] Πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον *Busb.*
h Διαπεμπόμενον αὐτὸν] Διαπεμψάμενον *Vat.*
i Τῷ λοιπῷ] Μετὰ τοῦ λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Busb.*
k Τὴν Ἰουδαίαν] Ita *MSS.* τὴν Ἰουδαίων in *Editis.*
l Ἀπιόντα τῷ Πτολεμαίῳ.] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἀπαντᾷ in *Editis.*
m Ἀσωχεῖ] Hæc urbs alibi *Joſepho* dicitur Ἀσωχεῖς & Ἀσῶχις. *Epiphanio* autem *Aſochiton* aut *Aſocron.* at *Sachan* appellat *Pſeudogorionides.* Ἀσωχείτου τῆς Γαλ. in *Cod. Vat.* HUDS. Conf. de Vita §. 41. SPANH.

XXI. *Ptolemæus & Alexander pugnæ se parant.*

ς. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multisque ibi amissis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Asophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hostes castra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui scutis ære tectis utebantur. itemque Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos gestabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum subierunt: sed non parum eis audaciæ addidit Philostephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens transire fluvium qui inter castra positus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non existimavit. nam facilius hostes, si fluvium à tergo haberent, se superaturum esse credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriusque exercitûs facta erat cædes. Cumque superiores evaderent Alexandri milites, Philostephanus, partitus copias *suas*, cedentibus commode subsidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti succurrente, fiebat ut isti fugerent, qui in proximo erant *illis* non subvenientibus, sed simul cum eis in fugam se conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. Nam Judæis instantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos persequebantur, tanta strage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delassarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occisa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidisse*) atque alios partim captos, partim domum fuga dilapsos.

Acies quo modo ordinata.

Alexandri copiæ fusæ fugataque.

Timagenes historicus.

Ptolemæi Lathuri crudelitas.

6. Ptolemæus vero, post victoriam regionem populatus, vespere mansit in quibusdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & frustatim dissecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjecissent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio elapsi fuerint & ad eos venerint, hostes humana carne vesci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

Strabo & Nicolaus Damascenus.

ε. Πειράσας ὁ κὴ [n] Σεπφώρην μικρὸν ἄπωθεν τ παρῃρημένης, πολλὰς ἀποβαλὼν ἦει πολεμήσων Αλεξάνδρῳ. [o] ἠπλώτησε δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ιορδάνῃ ποταμῷ Αλέξανδρος, πρέ τινα τόπον λεγόμενον [p] Ασωφὼν, ὃ πόρρωθεν μ Ιορδάνης ποταμὸς· καὶ βάλλεται στρατόπεδον πλησίον τ πολεμίων. εἶχε μέντοι τὰς [q] πεντακοσιομαχομένας ὀκτακισχιλίας, ἃς Εκατονταμάχας προσηγόρευον, ὁπλισχάλκοις ζωμένας τοῖς θυρεοῖς. ἦσαν ὁ καὶ τοῖς τῶ Πτολεμαίῳ [r] πεντακοσιομάχοις ὁπλισχαλκοι αἱ ἀσπίδες. τοῖς μέντοιγε ἄλλοις ἔλαττον ἔχοντες οἱ τῶ Πτολεμαίῳ, διλαδέστερον σωτηρίαν εἰς τ κίνδυνον· θάρσος ὁ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον [s] ἐποίησεν ὁ ταξιάρχης Φιλοστέφανος, διαβιβάσας κελεύσας τὸν ποταμὸν, ὃ μεταξὺ ἦσαν ἐστρατοπεδευκότες. Αλεξάνδρῳ ὁ κωλύειν αὐτῶν τὴν διάβασιν οὐκ ἔδοξεν. [t] ἐνόμισε γὰρ εἰ κατὰ νώτου λάβοιεν τὸν ποταμὸν, ῥᾴδιον αἱρήσειν τὰς πολεμίους, φεύγειν δὲ τ μάχης ἀδυναμένους. [v] κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν παρ' ἀμφοτέρων ἰσοῦ ἔργα χειρῶν καὶ προθυμίας διαπλησία, καὶ πολὺς φόνος ἐξ ἑκατέρων· [x] τ στρατευμάτων. ὑπερτέρων ὁ τ Αλεξάνδρου γινομένων, Φιλοστέφανος, διελὼν τὴν δύναμιν, δεξιῶς τοῖς ἐπιδιδοῦσιν ἐπεκούρει· μηδενὸς ὁ τῶ κλιθέντι μέρει τ Ιουδαίων προσβοηθοῦντος, [y] τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθουμένοις [z] τ πλησίον, ἀλλὰ κοινωνοῦσιν τ φυγῆς, οἱ ὁ τῶ Πτολεμαίῳ πανταχόθεν τούτων ἐπέκειντο. ἑπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ιουδαίους, καὶ τὸ πελάσιον τραπέντας αὐτοὺς ἅπαντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως ὃ ἐς ὁ σίδηρος [a] αὐτοῖς ἀμβλυνθὲν κτείνειν, καὶ αἱ χεῖρες παρείθησαν. τρισμυρίους γοῦν ἔφασαν [b] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης ὁ, πεντακισμυρίους εἰρηκε· τ ὁ ἄλλων, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθῆναι, τοὺς δ' εἰς τὰ οἰκεῖα διαφυγόντας χωρία.

ς'. Πτολεμαῖος ὁ μὴ τὴν νίκην [c] πεντακαταδραμὼν τὴν χώραν, ὀψίας [d] ἐπιγινομένης ἔν [e] τισι κώμαις τ Ιουδαίας κατέμεινεν· ἃς γυναικῶν ὤρων μεστὰς καὶ νηπίων, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτὰς ἐς πρεουργοῦντας, ἐπὶ τὰ εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπάρχεσθαι. τοῦτο ὁ προσέταξεν, ἵν' οἱ διαφυγόντες ἐκ τ μάχης, [f] καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους ὑπολάβωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [g] καταπλάγωσι ταῦτ' ἰδόντας. [h] λέγει ὁ ἐς Στράβων ἐς Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐξεύροντο τ τρόπον, καθὼς καὶγὼ προείρηκα. [i] ἔλαβε ὁ ἐς τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φανερὸν πεποιήκαμεν.

n Σεπφώρην] Ita *Hen.* & *Vat.* & recte, cum ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σεμφώρην in *Editis Aliisque.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 999. HUDS. *Gen.* Σεμφώρην, vel Σέπφωρην. malè etiam *Gen.* Σαμφόρεως seq. lib. 14. c. 5. §. 3. Vel Σεπφωρεῖς· lib. 17. c. 12. §. 5. Σεπφώρην, ubi *Gen.* Σέπφωρην· & ἀλλοτ. lib. 2. c. 4. §. 1. Nummi ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. SPANH.

o Ηπλώτησε δ' αὐτῷ] Υπλώτησε *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

p Ασωφὼν,] Σαφὼν veram scripturam esse existimat *Petitus* in *Animadv.* ἀκιδότοις, tom. 3. p. 724. eundemque locum esse credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon.*

q Πεντακοσιομάχους ὀκτακισχιλίους,] Μαχομένους legisse videtur *Epiphan.* unde nonnihil firmari videtur, quod loco jam citato asserit *Petitus*; scilicet, eos non fuisse qui in prima acie pugnant, *velites*, sed *triarios*, in quibus totius exercitus spes, quorum singuli *centum hominum* impetum sustinere poterant.

r Πεντακοσιομάχοις] Ita cum *Hen.* πεντακαταδραμὼν in *ceteris.*

s Εποίησεν] Ενεποίησεν *Hen.* & *Vat.*

t Ενόμισε γὰρ] Ενόμιζε *Vat.*

v Κατ' ἀρχὰς] Ὡς ὃ συνῆψαν, κατ' ἀρχὰς μὲ παρ' ἀμφοτέροις ἰσοῦ ἔργα χειρῶν καὶ προθυμία διαπλησία, καὶ πολὺς φόνος ἐξ ἑκατ. *Busb.*

x Τῶν στρατευμάτων.] Illud τ ex *MSS.*

y Τούτοις μὲ συνέβαινε φεύγειν,] Τούτους *Hen.* & *Busb.*

z Τῶν πλησίον,] Μηδὲ τ πλ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Αὐτοῖς ἠμβλύνθη κτείνουσι,] Αὐτοῖν *Vat.*

b Ανδρῶν ἀπεθανεῖν.] Ita *Hen.* ἀνδρας *Busb.* αὐτῶν in *Editis.*

c Πεντακαταδραμὼν] Πεντακαταλαβὼν *Vat.*

d Επιγινομένης] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἐπιμένης in *Editis.*

e Τισι κώμαις τ Ιουδαίας] Hoc modo *Hen.* & *Vat.* τῶν in *reliquis.* & χώραις pro κώμαις *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

f Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες,] Καὶ abest *Hen.* & *Busb.*

g Καταπλάγωσι ταῦτ' ἰδόντας.] Καταπλαγῶσι *Vat. Hen.* & *Busb.* καταπλαγῶσι in *Editis.* mox ταῦτα ἰδόντις *Hen.* quod una cum καταπλαγῶσι ferri potest, si αὐτοὶ pro αὐτοὺς scriberetur.

h Λέγει ὁ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος,] Illi λέγει ὁ καὶ & cætera usque ad ἔλαβε desunt in *Epiphanii* libris.

i Ελαβε ὁ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἔλαβον in *Editis.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Αλέξανδρος, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένης, στρατεύει ἐπὶ τὴν Κοιλὴν Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτει· καὶ ὡς πολλὰς Ιουδαίων κατ' αὐτὸν στασιασάντων μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Αντιόχου Γρυπός, Σελεύκου, Αντιόχου Κυζικηνοῦ καὶ Εὐσεβοῦς, καὶ ἄλλων.

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, postquam Cleopatra cum ipso societatem iniisset, expeditionem facit in Cœlen-Syriam, & Gazæorum urbem funditus evertit: atque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipsum seditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliisque.

Κλεοπάτρα δὲ ὁρῶσα τὸν υἱὸν αὐξανόμενον, καὶ τὸν τε Ιουδαίων ἀδεῶς πορθοῦντα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ὑπήκοον ἔχοντα, τῶν μὲν οὐκ ἔγνω τοῦτον ἐπὶ τοῖς πύλαις ὄντα, καὶ πολὺ τὸν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω γιγνόμενον· ἀλλὰ [k] παραχρῆμα καὶ μετὰ ναυτικῆς καὶ [l] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τῆς ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [m] Χελκίαν καὶ Ανανίαν τοὺς Ιουδαίους. τὰ δὲ πολλὰ αὐτῆς [n] πλούτου, καὶ τοὺς γάμους καὶ Δημήτριος πέμψασα [o] Κώοις [p] παρέθηκεν. κελεύσασα [q] δὲ τὸν Αλέξανδρον σὺν μεγάλῳ [r] στόλῳ εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταξάσης αὐτῆς ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὴν τῶν [s] Πτολεμαέων [t] ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Πτολεμαῖος δὲ ἀπελθὼν ἐκ τῆς Συρίας [v] εἰς Αἴγυπτον ἔπεισεν, αἰφνιδίως αὐτὴν οἰόμενον κενὴν οὖσαν στρατιᾶς καθέξειν. ἀλλὰ διαμαρτὼν τῆς ἐλπίδος· καὶ [x] τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, σωέβη καὶ Χελκίαν, τὸν ἕτερον τῶν τῆς Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν ὑπὸ Κοίλων Συρίων, [y] διώκοντα Πτολεμαῖον.

Cleopatra autem videns filium crescere, & Judæam arbitratu suo vastare, urbemque Gazæorum in sua potestate habere, statuit non adeo sui negligens esse ut eum pateretur, cum jam ad portas esset, majorque factus Ægypti imperium cuperet: sed confestim cum navalibus pedestribusque copiis adversus eum proficiscitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis. magnam autem facultatum suarum partem, nepotesque & testamentum ad Coos depositum misit: jussoque filio suo Alexandro in Phœnicen ingenti cum classe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem fecisset, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdensibus non admissa, urbem obsidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, existimans ab exercitu vacuam posse de improviso opprimi. Sed cum spes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum persequitur.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiscitur.

Cleopatra Ptolemaïdem obsidet.

β'. Ακούσασα δὲ ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι πρὸς τοῖς Αἰγύπτου ἀφ' ὧν ἐσχεδόκει τρόπων [z] ἐκκεχώρηκεν αὐτῷ, πέμψασα μέρος τῆς στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [a] ἀπὸ τῆς χώρας. καὶ ὁ μὲν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάλιν ὑποστρέψας, τὸν χειμῶνα [b] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δὲ ἐν τούτῳ τὴν ἐν Πτολεμαΐδι φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [c] λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν. Αλεξάνδρῳ δὲ αὐτῇ μὲν δώρων πεπομπότι, καὶ θεραπείας οἵας ἄξιον ἦν, [d] πεπυσμένῳ μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου, καταφυγῆς δὲ ἄλλης ἢ ταύτης ἀποροῦντι, τινὲς μὲν τῶν φίλων καὶ ταῦτα συνεβούλευον [e] αὐτὴν λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθόντα κατασχεῖν, καὶ μὴ περιδεῖν ὑπὸ ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ιουδαίων κείμενον. Ανανίας δὲ συνεβούλευε τοὐναντίον, [f] σωτίαν, λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτὴν, εἰ "σύμμαχον ἄνθρωπον [g] ἀφαιρήσεται τῆς ἰδίας, ἐξουσίας, καὶ "ταῦτα συγγενῆ ἡμέτερον. οὐδὲ ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι "τὸ πρὸς τοῦτον ἄδικον ἐχθροὺς ἅπαντας ἡμᾶς σοι τοὺς Ιουδαίους "[h] καταστήσει." ταῦτα δὲ [i] Ανανίου παρακαλέσαντος, ἡ Κλεοπάτρα πείθεται μηδὲν ἀδικῆσαι τὸν Αλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλει τῆς Κοίλης Συρίας.

2. At Cleopatra, audito filii conatu, & ut in Ægypto non qualem sperabat successum res habuissent, missa exercitus parte eum è regione *ista* expulit. Atque ille quidem, ab Ægypto iterum reversus, Gazæ hyemabat. Cleopatra interea Ptolemaïdis præsidium urbemque obsidione capit. Cum autem eam Alexander adiisset cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus esset, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei suadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet: neque permitteret ut tanta strenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum Ananias longe aliter consulebat, dicens, "injuste facturam si socium hominem sua "potestate privaret, idque cognatum nostrum. "Non enim ignorare te volo, inquit, si huic facta "fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis "hostes." Cum autem ista *eam* admonuisset Ananias, adducta est Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin societatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Ptolemaïdem capit.

Cum Alexandro societatem facit.

γ'. Ο δὲ, τὸν ἐκ Πτολεμαΐδος φόβων ἐλευθερωθεὶς, στρατεύει μὲν ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· [k] αἱρεῖ δὲ Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ καὶ Αμαθοῦντα μέγιστον ἔρυμα τῶν [l] ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην καλουμένων, ἔνθα καὶ τὸ

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem mensium obsidione expugnat. Insuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jor-

Alexander, expeditione facta, multas urbes in potestatem suam redigit.

---

k Παραχρῆμα καὶ μετὰ ναυτικῆς] Παραχρῆμα μετὰ καὶ ναυτ. *Vat.* παραχρῆμα μετὰ ν. *Busb.* & *Hen.*

l Πεζικῆς δυνάμεως] Πεζῆς *Hen.* & *Busb.*

m Χελκίαν καὶ Ανανίαν] Vide supr. c. 10. §. 4.

n Πλούτου,] Πλούτου αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* καὶ αὐτῆς *L. B.*

o Κώοις] *Apud Côn insulam commendans* in *Editis Epiphanii*, in *MSS.* vero *apud Coos commendans.* Κῶς πόλις Αἰγύπτου *Steph. Byzant.* Κῶς νῆσος Ægypti, apud *Ptolemæum.*

p Παρέθηκεν.] Παρέθετο *Hen. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

q Δὲ τὸν υἱὸν] *L. B.* τὸν υἱὸν.

r Περιπλεῖν —— Πτολεμαΐδα·] Παραπλεῖν, εἰ ἡ φυγὴ χωροίη. ἡ Κλεοπάτρα ἡ μὲν πάσης αὐτῆς τὴν εἰωάμενος *Hen.* (*Lugd. Bat.*) παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μὲν πάσης αὐτῆς τὴν δυνάμεως ἦκεν *Vat.* & *Busb.* in *Epiphanii* libris, *cumque jussisset filium suum Alexandrum cum maxima classe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem suam expeditionem* Cleopatra *in Ptolemaïde deposuit.*

s Πτολεμαέων] Πτολεμαίων *Busb.* & *Hen.*

t Επολιόρκει τὴν πόλιν.] Πολιορκεῖ *Vat.*

v Εἰς Αἴγυπτον ἔπεισεν,] Επὶ τὴν Αἴγυπτον *Vat.* & *Hen.* εἰς τὴν Αἴγυπτον *Busb.*

x Τοῦτον δὴ] *L. B.* τοῦτον δ'.

y Διώκοντα Πτολεμαῖον.] Ita etiam *Epiphan.* διώκοντα τὸν Πτολ. solus *Hen.*

z Περικεχώρηκεν αὐτῷ,] Περικεχωρηκέναι *Hen.* satis recte; modo deleatur ὅτι in superioribus. περικεχώρηκεν *Lugd. Bat.*

a Απὸ τῆς χώρας.] Ex τ. χ. *Hen.* & *Busb.*

b Διέτριβεν ἐν Γάζῃ.] Ita *Hen.* & *Busb.* διέτριψεν in *Editis.*

c Λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολιορκίᾳ λαμβάνει *Busb.* λαβοῦσα ἐκ πολιορκίας καὶ τὴν π. in *Editis.*

d Πεπυσμένῳ μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου,] Καὶ ἀξιωτέον ἐπαχθέγειν πεπυσθότι & mox δύσορκοῦντι *Busb.*

e Αὐτὴν λαβεῖν,] Αὐτῇ & mox ἐπελθόντα *Hen.*

f Σωτίαν,] Ταυτία *Busb.*

g Αφαιρήσεται τῆς ἰδίας ἐξουσίας,] Αφαιρεθήσεται *Hen.*

h Καταστήσει.] Κατασκάψει *Busb.*

i Ανανίου παρακαλέσαντος,] Ανανίᾳ παραινέσαντος *Busb.* Ανανίᾳ παραινέσαντος *Hen.*

k Αἱρεῖ δὲ Γάδαρα] Αἴρει *Hen.*

l Ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην κατωκημένων,] Υπὸ τὸν Ιορδάνην *Hen. Vat.* atque l. 1. de *Bello Jud* in *MS. Lipsiensi* ὑπὲρ Ιορδάνου, forsan pro ἀπὸ Ιορδάνου. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 560. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 401.

Jordanem ſitæ erant maximam, ubi rerum ſuarum pulcherrimas & chariſſimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggreſſus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non eſt attonitus, ſed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui poſtea rex Herodes Agrippiadi nomen impoſuit) expeditionem facit, quam & ipſam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejuſque matrem Cleopatram in Ægyptum receſſiſſe, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem imploraſſent, urbem obſidebat agrumque eorum vaſtabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem millibus domeſticorum noctu, Judæorum caſtra invaſit; ac quantiſper nox erat vincebant Gazæi, (hoſtes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum eſſe qui ipſos adortus eſſet) verum orta die, animiſque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, ſeſe in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi reſiſterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæſorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hoſtis poteſtatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem ſibi auxilio venturum ſperabant, quod ita promiſerat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lyſimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille ſtatim ut ingreſſus eſt placide ſe gerebat; verum poſtea milites in Gazæos immiſit, & eos ulciſci permiſit. Illi autem alii aliò verſi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem ſegnes animos præbuerunt, quin in ſe irruentibus ita reſtiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipſi. Nonnulli vero deſerti domos incenderunt, ne ulla ex eis ſpolia ſupereſſent quibus potirentur hoſtes. Erant etiam qui liberos uxoreſque *ſuas* ſuis manibus perimebant, coacti eos hoſtium ſervitute ita liberare. erant autem conſiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs eſt, ſenatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hieroſolyma, poſtquam eam unum annum obſederat.

Gazam obſidet.

Gazæi fortiter ſe gerunt.

Gaza capta.

Magna ſtrages Gazæorum & Judæorum.

Mors Antiochi Grypi.

4. Cæterum ſub id ipſum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex inſidiis Heracleonis, cum quidem annos vixiſſet quinque & quadraginta, regnaſſet vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum ſucceſſiſſet, bellum adverſus Antiochum movebat, patris *ſui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; i-

Seleucus ei in regnum ſuccedit.

κάλλιστα. ἡ δὲ τοιαύτης ἀξίας [m] Θεόδωρος ὁ Ζήνωνος εἶχεν. ὃς ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν τοῖς Ἰουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [n] ἀπέκτεινε, καὶ τὴν ἀποσκευὴν Ἀλεξάνδρου διήρπασε. ταῦτα μὲν οὖν [o] ὁ κατεπλήγη τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐπὶ θάτερα [p] τοῖς [q] ἐπὶ θαλάττιοις μέρεσι, Ῥαφίᾳ καὶ Ἀνθηδόνι, ἃ ὕστερον [r] μὲν Ἡρῴδης ὁ Βασιλεὺς Ἀγριππιάδα μετωνόμασε, καὶ κεῖται εἶλε δὲ ταύτην. ὁρῶν δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐκ τῆς Γάζης εἰς Κύπρον [s] ἀναχεχωρηκότα, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαῖον ἐπεκαλέσαντο βοηθόν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [t] πεφενόμουσεν. Ἀπολλοδότου δὲ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Γαζαίων, μετὰ δισχιλίων ξένων καὶ [v] μυρίων οἰκετῶν, νύκτωρ ἐπιπεσόντος τῷ τῶν Ἰουδαίων στρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑπῆρχεν ἡ νύξ, ἐνίκων οἱ Γαζαῖοι· δόκησιν παρέχοντες τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπεληλυθότος αὐτοῖς Πτολεμαίου· ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τῆς δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες οἱ Ἰουδαῖοι πλῆθος, ἐπισυρέφονται, καὶ τοῖς Γαζαίοις πεσόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν ὡσεὶ [x] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντεχόντων, καὶ μήτε [y] ὑπὸ τῆς εὐδείας, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀναιρουμένων ἐνδιδόντων· πᾶν γὰρ ὁτιοῦν ὑπομένουν παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ γενέσθαι· [z] παρώτρυνε αὐτῶν τὴν [a] πρόθυμίαν ὁ Ἀράβων βασιλεύς, ἐλπίδος ὢν [b] ἕξειν αὐτοῖς σύμμαχον ἐπαγγειλάμενον. ἀλλὰ συνέβη πρῶτον τὸν Ἀπολλόδοτον ἀναιρεθῆναι. [c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [d] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ὅτι τῷ πλήθει τοῖς πολίταις ἐδοκιμεῖτο, κλείνας αὐτὸν καὶ στρατιώτας συγκροτήσας, ἐνεδίδου [e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν. ὁ δὲ ἐλθὼν μὲν [f] εἰσελθὼν ἠρέμει· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν δύναμιν ἐπαφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ἐπιτρέψας τιμωρεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῇ [g] τραπόμενοι, τοὺς Γαζαίους ἀπέκτειναν· ἦσαν δὲ οὐδὲ ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀθῳωτοί, ἀλλὰ τοῖς ἐπιπίπτουσιν ἀμυνόμενοι τοὺς Ἰουδαίους οὐκ ἐλάττονας αὐτῶν διέφθειρεν. ἔνιοι δὲ μονούμενοι τὰς [h] οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἶναι [i] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν αὐτόχειρες ἐγένοντο, τῆς ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [k] αὐτοὺς δουλείας οὕτως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τῶν δὲ βουλῶν ἦσαν οἱ πάντες [l] πεντακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν· συνεδρούντων γὰρ τὴν ἐπίθεσιν συνέβη γενέσθαι· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος [m] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [n] αὐτοῖς ἐπικαταskάψας ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνιαυτῷ πολιορκήσας.

δ'. [o] Τῷ δ' αὐτὸν ἢ τοῦτον χρόνον καὶ Ἀντίοχος, ὁ Γρυπὸς ἐπικληθείς, δολοθανάτῳ ὑπὸ Ἡρακλέωνος ἐπιβουλευθείς, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαράκοντα καὶ πέντε, [p] βασιλεύσας δὲ ἐνιαυτοὺς καὶ εἴκοσι. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκος, ἐπολέμει μὲν τῷ [q] πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνός, νικήσας

---

m Θεόδωρος] De hoc Theodoro infr. §. 5. SPANH.

n Ἀπεκτεινε,] Ἀπέκτεινε & mox διήρπασε *Busb.*

o Οὐ κατεπλήττε] *L. B.* ὐ non agnoſcit.

p Τοῖς —— μετεπέμψατο,] Rhaphia & Anthedon, maritima loca, poſterior *Agrippias* ab Herode dicta. Idem *alibi*. lib. 1. c. 4. §. 4. & lib. 4. c. 11. §. 5. Ῥάφια, Συρίας ἀρχή· SPANH.

q Ἐπιθαλαττίοις] Τοῖς θαλαττίοις *Hen.* & *Busb.* Legi poteſt, τοῖς ἐπὶ θαλαττίοις *m.*

r Μὲν Ἡρῴδης] Illud μὲν ex *MSS.*

s Ἀναχεχωρηκότα,] Μεταχεχωρηκότα *Busb.* & *Hen.*

t Πεφενόμουσεν.] Πεφονεύμουσι legendum cenſeo.

v Μυρίων οἰκετῶν,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* χιλίων in *Editis.*

x Χιλίους.] Διχιλίους ſolus *Hen.*

y Ὑπὸ τῆς εὐδείας,] Mallem ſane ὑπὸ δίως aut δειλίας.

z Παρωτρύνει αὐτῶν] Παρεκέκλευεν αὐτῶν *Busb.* Προσεκέκλευεν δ' αὐτῶν forſan pro παρεκέκλευε δ' αὐτῶν *Vat.* παρεκέκλευε δ' αὐτῶν in *Editis.*

a Προθυμίαν καὶ Ἀρέτας] Εὐψυχίαν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

b Ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχον ἐπαγγειλάμενον.] Ἥκειν *Busb.*

c Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

d Ζηλοτυπῶν αὐτὸν] Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ *Busb.*

e Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν.] Gazæ deditio & vaſtatio. Hinc *Act.* VIII. 26. de Gaza αὕτη ἐστὶν ἔρημος· Eadem ab Alexandro M. ante vaſtata, καὶ μένουσα ἔρημος *Strabo* lib. XVI. SPANH.

f Εἰσελθὼν ἠρέμει·] Εἰσελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρέμει *Busb.* ἠρεμῇ *Hen.* ἠρέμα *Vat.* εἰσῆλθεν ἠρέμα in *Editis.* in *Epiphanii* verſione ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quievit.

g Τραπόμενοι] Ita *Busb.* & *Vat.* τρεπόμενοι in *Editis.*

h Οἰκίας ἐνεπίμπρασαν,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* οἰκείας in *reliquis.*

i Τοῖς πολεμίοις λαβεῖν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολέμιοι λάβοιεν *Busb.* ὡς μ. αὐτῶν λ. τοὺς πολεμίους λ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* verſione, *ne aliqua ſpolia adverſarii poſſent invenire.*

k Αὐτοὺς δουλείας] Αὐτῶν *Hen.*

l Πεντακόσιοι,] Συμφυγόντων *Busb.*

m Τούτους] Τούτους μὲν *Busb.*

n Αὐτοῖς ἐπικαταskάψας] Αὐτῶν ἐπιεσ. *Busb.*

o Τῷ δ' αὐτὸν ἢ τοῦτον χρόν] Τῷ δ' αὐτῷν ἢ τούτων καιρῶν *Busb.*

p Βασιλεύσας δὲ ἐνιαυτοὺς καὶ εἴκοσι.] Βασιλεύσας ἢ ἓξ καὶ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3907.

q Πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ,] Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. *Busb.*

σας δ' αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἀπέκτεινε. μετ' ὀ πολὺ ἦλθε Κυζικηνῷ παῖς [r] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, φυγηθεὶς εἰς Ἀραδον, καὶ θεὶς ἐπ' αὐτῷ διάδημα πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, καὶ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [s] τῆς Συρίας. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Κιλικίαν, καὶ ληφθεὶς [t] ἐν τῇ Μόψῳ ἐσίᾳ πάλιν αὐτὸς εἰσέπραττε χρήματα. ὁ δὲ τῶν [v] Μαψουεστέων δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [x] αὐτῷ τὰ βασίλεια, καὶ [y] διέφθειρεν αὐτὸν μετὰ τῶν φίλων. Ἀντίοχος δὲ Κυζικηνοῦ παῖδος [z] βασιλεύοντος τῆς Συρίας, Ἀντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἐκφέρει πόλεμον πρὸς [a] αὐτὸν, καὶ νικηθεὶς ὑπὸ λύπης μετὰ τῆς γραλιᾶς. μετὰ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, ἐπιθέμενος διαδήματι, μέρους τινὸς τῆς Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάθυρος τὸ τέταρτον αὐτοῦ ἀδελφὸν [b] Δημήτριον, τὸν [c] Εὐκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατέστησεν ἐν Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις δὲ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς καρτερῶς [d] ἀνθισταμένου Ἀντίοχου, ταχέως ἀπέθανεν. [e] Λαοδίκη γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῇ τῶν [f] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ, Πάρθοις πολεμούσῃ, μαχόμενος [g] ἀνδρείως ἔπεσε. τὸν δὲ Συρίαν [h] κατέσχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος ὁ Φίλιππος, καθὼς ἐν ἄλλοις [i] δεδήλωται.

ε'. Ἀλέξανδρος δὲ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὸν στασιασάντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, καὶ ἐστὼς αὐτὸς ἐπὶ βωμοῦ καὶ θύειν μέλλων, [k] κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμος γάρ ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [l] θύρσους ἐκ φοινίκων καὶ [m] κιτρίων, δεδηλώκαμεν δὲ καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [n] προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν [o] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, καὶ τὴν τιμῆς καὶ θεοῦ [p] ἀνάξιον. ὀργισθεὶς τούτοις, κλεινὴ μὲν αὐτῶν πρὸ ἐξακισχιλίους· δρύφακτον δὲ ξύλινον περὶ τὸ βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενος μέχρι δὲ [q] θριγκοῦ, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τότε τὴν δὲ πλῆθος

psumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo post Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum perveniſſet & diadema ſibi impoſuiſſet, Seleuco bellum infert, & *armis* ſuperatum ex univerſa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus eſſet in Ciliciam & in Mopſueſtiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopſueſtienſis, *iſta re* irritatus, regiæ ipſius flammas ſubjecit, ipſumque cum amicis *illic* perire fecit. Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victuſque vitam ſimul & exercitum amittit. Poſt eum vero pater ejus Philippus, impoſito *ſibi* diademate, in parte Syriæ regnavit. Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damaſcum conſtituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus ſtrenue reſiſteret, brevi diem obiit ſupremum. Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adverſus Parthos *tum* bellum gerenti; fortiter dimicans *in prælio* cecidit. Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, ſicut alibi narratum eſt.

Antiochus Cyzicenus occiditur. *Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum infert.* *Seleuci interitus.* *Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.* *Demetrius Eucærus rex Syriæ.* *Antiochus, in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.* *Demetrius & Philippus Syriæ reges.*

ſ. Quod autem ad Alexadrum attinet, cum in ipſum ſeditionem ſui moviſſent, (in eum enim gens inſurrexit) dum feſtum ageretur, & ipſe aræ aſſaret rem divinam facturus, citriis eum petebant (more *eo* apud Judæos obtinente in Umbraculorum feſto, ut ſinguli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque convicia ei dixerunt, quaſi ex captiva genitus eſſet, ideoque honore *pontificali* & ſacra faciendi poteſtate indignus. iſtis *ille* iratus occidit eorum ad ſex millia: & exſtructo circa aram & templum ſepto ligneo uſque ad *ſeptum* iſtud intra quod ſolis ſacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis

Mota in Alexandrum ſeditio.

ad

---

r Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς] Ita lego ex fide Hiſtoricorum (*Appiani* in *Syr.* p. 132. & *Gr. Euſebii* p. 232.) non auctoritate librorum *Joſephi*, qui nobis ſuperſunt. in quibus (tam *Lat.* quam *Gr.*) Ἀντίοχος καὶ Ἀντιπᾶς ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος ἀναφανέντες εἰς Α. καὶ ἀδελφοὶ διάδημα πολεμοῦσι τῷ Σ. καὶ κρατήσαντες ἐξήλασαν. niſi quod unicus *Busb.* habeat Ἀντιπᾶς ὁ Εὐσ. & mox ἀναφανόν. eraſis in fine tribus aut quatuor literis, deinde διάδημα. poſtremoque ἀπὸς τὸν Σιλ. Verum quod hoc (inquit *Petav.* l. 10. de *Doctr. Temp.* c. 45. p. 233.) hiſtoriæ portentum? aut quis ille eſt Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præſt. & Uſu Numiſm.* p. 410. *Edit. Lond.*) dicit ex verbis iſtis *Joſephi* expungendum eſſe ὃς Ἀντωῖνος, tanquam Gloſſema alicujus Magiſtelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβὴς nomine dictus ſit apud Romanos Antoninus, ad marginem forte adnotatum, inde autem librariotum imperitia in textum aſſumptum. idque ſane à ſæculis aliquot ante Epiphanium natum. HUDS. Antiochus Cyzicenus à Seleuco v. cæſus Trog. Epit. XL. At hic *Antonini* nomen gloſſema eſt, quod ideo, quia Εὐσεβὴς etiam dictus, è margine, ubi adſcriptum fuerat, in Textum irrepſit. Quod mirum, idem occurrit apud *Ruſinum*: Antiochus & Antonius Pius. Idem etiam gloſſema in Edit. Baſil. SPANH.

s Τῆς Συρίας.] Illud τῆς ex *MSS.*

t Ἐν τῇ ——— χρήματα.] Vide de hoc Antiochi Grypi interitu Mopſueſtiæ Appian. qui idem tradit Syriac. p. 132. SPANH.

v Μοψουεστέων δῆμος,] Ita *Busb.* & *Hen.* Μοψοιστέων in *Editis Aliiſque.*

x Αὐτῷ τὰ βασίλεια,] Sic *Busb.* & *Vat.* (*Lugd. Bat.*) αὐτῷ βασίλεια in *Editis Aliiſque.*

y Διέφθειρεν αὐτὸν] Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3911.

z Βασιλεύοντος τοῦ Συρίας,] Sic *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλεύσαντος in *cæteris.*

a Αὐτὸν,] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *reliquis.*

b Δημήτριον,] Demetrius Eucærus IV. frater, Rex Damaſci. Hi Antiochus & Philippus fratres *Gemelli* dicti à *Porphyrio in Exc. Scaligeri.* SPANH.

c Εὐκαιρον λεγόμενον,] Ἀχαιρον *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* Potuit quidem Demetrius per ludibrium ità appellari (uti obſervavit Cl. *Aldrichius*) ſicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes*, & Ptolemæus *Kacergetes* pro *Euergetes.*

d Ἀνθισταμένου Ἀντιοχοῦ,] Ἀνθεστηκότος *Busb.*

e Λαοδίκη] Ἐν Λαοδίκῃ *Hen.* ἐν Λαοδικίᾳ *Busb.* ἐν Λαοδικίᾳ in *Editis Aliiſque.* Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti cum ſocius advenisſet*, reſcripſi Λαοδίκῃ è *Cod. Hen.* & voculam ἐν delevi, ut quæ detracta fuiſſet ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videſis *Foy-Vaillant*, in *Hiſtoria Regum Syriæ*, p. 376. HUDS. Ἐν Λαοδίκῃ · *Ruſinus.* Nam Laodiciæ Gæmiorum reginæ &c. *Edit. Baſil.* ut hoc ἐν Λαοδικίᾳ τῇ Γαλαδηνῶν. Laodicea quippe urbs in Galadena regione trans Jordanem. Verum hunc Antiochum Euſeben non mortuum in eo prælio, ſed fugientem in Oronte ſubmerſum tradit Porphyrius Exc. Græc Scalig. Eundem verò Antiochum regno Syriæ à Tigrane ſpoliatum tradit Appianus Syriac. p. 119. Laodice verò hæc Calamanorum Regina Porphyr. SPANH.

f Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ,] Γαλιτῶν *Hen.* & *Busb.* (Γαλικηνῶν *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* verſione *Gaminorum.*

g Ἀνδρείως ἔπεσε.] Quod negat *Vaill.* quem conſule in Hiſt. Regum Syriæ pag. 376.

h Κατέσχον οἱ δύο ἀδελφοὶ] Κατέσχον *Busb.*

i Δεδήλωται.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

k Κιτρίοις ——— ἄλλοις.] Conf. ſupr. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

l Θύρσους ἐκ φοινίκων] Sc. lib. 3. c. 10. §. 4. Videſis *Pſeudogorionidem*, l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv. ἀνεκδότοις* tom. 3. p. 729. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad *A. M.* 3910.

m Κιτρίων,] Κιτρέα leg. nam citrea geſtabant mala læva, non thyrſos ex citreis. REL.

n Προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν] Προσπελοιδόρησαν *Busb.* & *Hen.* προσελοιδόρουν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες ὡς &c. legendum cenſet *Petitus* (in *Animadv. ἀνεκδότοις* tom. 3. p. 738.) quod hoc fere modo legiſſe videatur *Epiphan.* qui vertit, *contumelioſe eam aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiva genitum.*

o Ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα,] Ita ex *Epiphanii* verſione jam allata, & *MSS.* (ut & *L. B.*) lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτων. in *Editis* ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non poteſt. nam ſacerdoti captivo, qui olim fuiſſet, non interdicebatur ſummo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτου, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide ſupr. c. 10. §. 5.

p Ἀνάξιον.] Εἶναι ἀνάξιον *Hen.*

q Θριγκοῦ,] Τειχοῦ *Busb.* & *Hen. Joſephus* in templi deſcriptione χείσιον vocat *ſepimentum* ὅσον πηχυαῖον ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum ſepimentum, quo ἀλλόφυλοι arcebantur, vocat δρύφακτον λίθινον *loricam è lapide.* Idem alibi quod Græci vocant θριγκὸν id alt γῦρον vocari ἐπιχώριον γλῶτταν, cum tamen ea vox Hebræa non ſit origine, ſed, ut multæ aliæ, ex Græco ſermone in Hebræum tradueta. *Grot.* ad *Matt.* p. 282. Exiſtimo (inquit *Petitus*, p. 741.)

ad se aditum obstruxit. Alebat & peregrinos milites, Pisidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infensus, non utebatur. Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes sunt, subegisset, ut inde tributum exigeret, demolitus est etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conserere. Congressus autem cum Obeda Arabum rege, inque insidias delatus in locis asperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detrusus est apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipse ægre evasit. Cumque inde fugeret, Hierosolyma pervenit: atque præter acceptam cladem à gente lacessitus, bello cum ea sex annos gesto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut simultatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus esset, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miserunt, qui *ipsum* in auxilium asciscerent.

Moabitas aliasque gentes subigit Alexander.

Multa cum cæde in Judæos grassatur.

Demetrius Eucærus à Judæis in auxilium accersitus.

ἐπ' αὐτὴν [r] ἀπέφραξεν εἴσοδον. ἔτρεφε γὰρ ξένους, Πισίδας, καὶ Κίλικας. [s] Σύροις γὰρ πολεμῶν οὐκ εἶχεν. καταστρεψάμενος δὲ [t] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [v] κατέῤῥηξε καὶ Ἀμαθοῦντα, [x] Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. σπάψας δὲ μάχην πρὸς [y] Ὠβηδαν τὸν Ἀράβων βασιλέα, [z] καὶ [a] πεσὼν εἰς ἐνέδραν ἐν χωρίοις τραχέσι καὶ δυσβάτοις, μικρὸν ὠλίσθησε [b] καμήλων εἰς βαθεῖαν καταῤῥάχην [c] Φάραγγα καὶ Γαδαρὰ κώμην [d] Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διασώζεται. Φεύγων δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα παραγίνεται. καὶ πρὸς τὴν κακοπραγίαν αὐτοῦ ὀπτηκότα ἔθνη, πολεμήσας πρὸς αὐτὰ [d] ἔτη ἓξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἔλαττον πέντε [e] μυριάδας. παρακαλοῦντος δὲ τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν, ἐπὶ μᾶλλον ἐμίσησαν αὐτὸν διὰ τὰ συμβεβηκότα. πυνθανομένῳ δ' αὐτῷ [f] τὸ ὀφεῖλον γνώσεται, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ πρὸς Δημήτριον τὸν [g] Εὐκαιρον ἔπεμψαν [h] παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.

XXII.

CAP. XIV.

Quomodo Demetrius Eucærus superavit Alexandrum & non multo post Judæorum metu discessit: utque Alexander, magna Judæorum strage edita, turbis ab illis concitari solitis liberatur. De obitu Demetrii.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Δημήτριος [i] ὁ Εὐκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' ὀλίγον δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρησε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, ἐφ' ὑπερβολῇ αὐτῶν πραγμάτων ἀπαλλάττεται. Περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Is Alexandrum bello petit & superat.

AT ille, cum exercitu profectus, iisque assumptis qui se acciverant, apud urbem Sicima castra fecit. Alexander vero cum mercenariorum sex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adversus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata sunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem solicitat; ille vero stantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris persuaderi potuit, in prælium descenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique sunt fideliter & fortiter se gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

Ὁ δὲ, μετὰ [k] στρατιᾶς ἐλθὼν, καὶ προσλαβὼν [l] τοὺς παρακαλεσαμένους, πρὸς Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπέδευσεν. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ δισμυρίων, Ἰουδαίων τε [m] περὶ δισμυρίους οἳ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου παρεκελεύοντο, ἀντιπρὸ τοῦ Δημητρίου· τούτῳ δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν δὲ μυριάδες πλείονες. [n] πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη, ἃ μὲν διαφθείρουσι τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πρωμένου, ἃ δὲ τοὺς σὺν Δημητρίῳ Ἰουδαίους. μηδετέρου δὲ πεῖσαι δυναμένου, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀπέθανόν γε οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρείας ἐπίδειξιν ποιησάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν.

Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.

Β'. Φυγόντος δ' Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ ὄρη, κατ' ὀλίγον τῶν μεταβαλῆς συλλέγονται παρ' αὐτῷ [o] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι. καὶ τότε μὲν δείσας, [p] ὑπεχώρει Δημήτριος· μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. καταπλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν εἰς [q] Βεθόμη πόλιν, ἐπολιόρκει. λαβὼν δὲ πάλιν, καὶ χειρωσάμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀπήγαγε εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἔδρασεν. ἑστιῶμενος γὰρ ἐν ἀσπίδι μετὰ τῶν

Alexandri crudelitas.

τὸ θελγκὸν conjungendum esse atque referendum ad τὸ ξυλινὸν, nam τῷ θελγκῷ nomine intelligitur *testacea lorica*, qua sepes ista lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, est itaque vertendum quasi ita scriptum esset, φραγμὸν ξύλινον μετὰ θελγκοῦ περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βασιλόμβρου, *sepem de ligno ad loricam testaceam usque circa altare & templum exstruxit.* Hujus *sepis lignea* vice suffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. ἐποίησε φέρειν καὶ τὸν τε ναὸν καὶ τὸν βωμὸν ἐξ ὀλίθου τε καὶ χαλκοῦ γέισιον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὃ διεῖργεν ἐξωτέρω τὸν δῆμον ἀπὸ τοῦ ἱερέως.

r Απ φραγμ εν εἴσοδον.] Ἐπέφραττεν *Busb.* & *Hen.*

s Σύροις γὰρ πολέμου οὐκ εἶχεν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

t Τῶν Ἀράβων Μωαβίτας] Ita *Busb.* & *Hen.* τὴν Ἀράβων in *Editis Aliisque.*

v Κατέῤῥηξε καὶ Ἀμαθοῦντα,] Καταῤῥήκτην *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

x Θεοδώρου] Vid de Theodoro supr. §. 3. SPANH.

y Ὠβηδαν τὸν] Ὠβίδαν τὸν Ἀρ. *Busb.* & *Hen.* Ὀβόδαν in *lib.* 1. de *Bello Jud.*

z Καὶ πεσὼν] In *Epiphanii* versione, *& incidisset in insidias altissimæ vallis juxta Galaaditidem.* adeo ut aut verba nonnulla in suo codice non habuerit, aut inter vertendum omiserit.

a Πεσὼν —— ὠλισθήσε.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

b Καμήλων] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. de *Bello Jud.* καμίλων hîc loci in *cæteris*, tam *MSS.* (præterquam *Lugd. Bat.* in quo καμήλων) quam *Editis.* Scio *Schol. Aristoph.* & *Suidam* distinguere inter κάμηλον & κάμιλον, sed an hoc discrimen ullibi obtineat, me nescire fateor.

c Φάραγγα] Χαραδραν solus *Hen.*

d Ετη ἓξ,] Ετεσιν ἓξ *Busb. Hen.* & *Vat.*

e Μυριάδας.] Μυριάδων *Busb.* Legi potest οὐκ ἔλαττον ἢ μυριάδα. Sed conjecturis parum tribuo.

f Τὸ ὀφεῖλον γνώσεται,] Τί δεῖ γ. *Busb.*

g Εὔκαιρον] Ακαιρον *Vat.* (*Coislin* & *L. B.*) vid. supr. c. 13. §. 4. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

h Παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.] Παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ σ. *Busb.* & *Vet. Interpr.*

i Ο Εὔκαιρος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

k Στρατιᾶς ἐλθὼν.] Στρατιᾶς *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Τοὺς ἐπικαλεσαμένους,] Αὐτοὺς ἐπικαλεσαμένους *Busb*

m Περὶ δισμυρίους] Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.*

n Πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη,] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 5. SPANH.

o Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliisque.*

p Υπεχώρει Δημήτριος·] Υποχωρεῖ *Hen.* & *Busb.*

q Βεθόμη πόλιν,] Βεθόμας *Busb.* & forsan *Epiphan.* (Βεθομας *Lugd. Bat.*) Βεθομᾶς *Hen.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 6. SPANH.

r Επί-

τῶν πελλακίδων, ἀναζωρῶσαν περσέταξεν αὐτῶν ὡς ἐκζηκοσιας· τὰς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων αὐτῶν καὶ τὰς ἐκείνων ὄψεις. [r] ἐπέσφαξεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον τοῦτον εἰσπεφιλόμενος τὸ δίκαιον, εἰ καὶ μάλιστα ὅπερ ἐκ εἰκὸς ἐπελαπτωρήθη τοῖς [s] περὶ αὐτὸν πολέμοις, καὶ εἰς τοιοῦτον ἦλθε [t] κινδύνους ψυχῆς τε πέρι καὶ βασιλείας, ὃν δηλαδὴ ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγόντων, καὶ τὸ πλοῦτον εἰς τοῦτο ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε ἐκ κατεφρέψατο γῆν ἐν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ προδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ξυναίρηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτὸν πόλεμον, ἄλλα τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ἐπήρειαν πεπραχότων. ἀλλ' οὖν οὐκ ἀπαιδεύτως [v] δοκεῖν τοῦτο δρᾶσαι· ὥστε διὰ τὴν τῆς ὠμότητος ὑπερβολὴν ἀπεκληθῆναι αὐτὸν [x] παρὰ τῶν Ἰουδαίων [y] Θρακίδαν. οἱ δὲ [z] ἀντιστρατιῶται αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτὸς, ἐφ' ὅσον ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ ἔτος μὲν, ἀπαλλαγμένος τε ἐκ τούτων παραχῆς, μετὰ πάσης τὸ λοιπὸν ἡρεμίας [a] ἐβασίλευσε.

γ'. Δημήτριος δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπελθὼν εἰς [b] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ περὶ μυρίων μυρίων καὶ χιλίων ἱππέων. Στράτων δὲ ὁ τῆς Βεροίας τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, [c] Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπεκαλεῖτο, καὶ Μιθραδάτῃ τὸν Σινάκῃ, τὸν [d] Παρθυαίων ἔπαρχον. ὧν ἀφικομένων μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκούντων Δημήτριον ἐντὸς τοῦ χαρακώματος, [e] εἰς ὸ τοῖς τε τοξεύμασι [f] καὶ τῇ διψῃ συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τοὺς σὺν αὐτῷ σφᾶς προδοῦναι. λαφυραγωγήσαντες δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὸν Δημήτριον προδιαλαβόντες, τὸν μὲν τῷ Μιθραδάτῃ, τῷ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν. [g] τοὺς δὲ Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἶναι συνέβαινε, τούτους προῖκα τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθραδάτης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ πρώτῃ τῇ πάσῃ, μέχρι νόσῳ κατέφρεψε Δημητρίου τὸν βίον. Φιλίππου δὲ, μετὰ τὴν μάχην ταύτην, ὀλίγῳ ὕστερον ἀπὸ Ἀντιόχειαν ἐλθόντος, καὶ καταλαβόντος αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

laretur in conſpicuo loco cum *ſuis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: eiſque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipſorum conſpectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciſcens, ſed tamen ſeverius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala graviſſima, quod veriſimile erat, ab ipſis conjectus, dum adverſum illum belligerarent, & in extremum vitæ regnique diſcrimen fuerit adductus, cum non illis ſuffecerit contra ſe invicem dimicare, ſed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo anguſtiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione ſubegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipſum ſocietatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen iſta non ex neceſſitate feciſſe videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter ſummam crudelitatem, Thracidas. Cæterum ejus adverſarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietiſſime. *Alexander dictus Thracidas.*

3. At Demetrius, à Judæa Beroeam profectus, Philippum fratrem ſuum oppugnavit, ſecum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Beroeæ tyrannus, Philippi ſocius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithradatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, poſtquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in caſtris obſident: in quibus eum telis & ſiti conſtrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, eum quidem ad Mithradatem, qui tum in Parthis regnabat, miſerunt, Antiochenſium vero quotquot captivos factos eſſe contigit, eos gratis Antiochenſibus reddiderunt. At Mithradates Parthorum rex Demetrium apud ſe omni in honore habuit, donec *ipſe* Demetrius morbo interiit. Philippus vero *ſtatim* poſt pugnam *iſtam* profectus eſt Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus eſt. *Demetrius & Philippus fratres inter ſe bellum gerunt.* *Demetrius captus.* *Ad Mithradatem delatus moritur.*

ΚΕΦ. ιέ'.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας στρατεύει ἐπὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπὶ τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἷά τε συνεβάλετο τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

CAP. XV.

Quomodo Antiochus Dionyſus, & poſt eum Aretas expeditionem facit in Judæam: utque Alexander, multis civitatibus captis, reverſus eſt Hieroſolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ conſuluit.

XXIII.

Ἐπειτα [i] Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [k] Διόνυσος, [l] ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τῆς ἀρχῆς ἀντιποιούμενος, εἰς Δαμασκὸν

Postea Antiochus cognomine Dionyſus, Philippi frater, ad principatum aſpirans Damaſcum vc- *Antiochus Dionyſus Syriæ rex.*

r Ἐπέσφαξεν,] Ἀνέσφαξεν *Hen.* & *Busb.*

s Περὶ αὐτὸν πολίτους,] Περὶ αὐτὲ *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* verſione *bello contra eos.* Eſt qui malit περὶ αὐτούς.

t Κινδύνου] Κινδυνον *Hen.*

v Δοκεῖν ταῦτα ἔδρασε·] Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* HUDS. Mavult & *Coccejus*, quod *Epiphan.* quoque *videtur* habeat. Sed & ſuperius quoque iſto infinitivo uſus eſt *Joſephus.* HAV.

x Παρὰ τῶν Ἰουδαίων] Ὑπὸ τῶν *Hen.* & *Busb.*

y Θρακίδαν.] Vocem Θρακίδας *Joſ. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *trucida*, quaſi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidaverit.* Sed probabilius eſt eum nomen hoc inveniſſe à crudelitate qua non inferior erat ipſis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris: multas enim habebat pellices, uti Thraces uxores, teſte *Heraclide Ponticо*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraïcum verbum דקר alluſerit. HUDS. תרשׂע Aquæ. ita Titum vocat. Sed magis placet ita dictum à cognomine ipſi dato à Judæis ob hoc facinus תדוקי *transfodiens.* Σύγκελλος. Syncellus in chronico pag. 294. ſcribit eum Θρακηδᾶν ab inimicis dictum eſſe ὡς ἀδικώτατον, *ut injuſtiſſimum.* REL.

z Ἀντιστρατιῶται αὐτοῦ,] Ἀντιστρατιῶται ſolus *Vat.*

a Ἐβασίλευσε.] Ἐβασίλευσε *Busb.*

b Βέροιαν,] Ita *Hen.* Βίββιον in *Aliis.*

c Ζίζον] *Lugd. Bat.* Τίτον.

d Παρθυαίων] Παρθυίων ἔπαρχον *Busb.* Παρθιαίων ὕπ. in *Editis Aliiſque.* Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων reſcripſi, & ſupra (cap. 8. §. 4.) Παρθυαίοις pro vulgato Παρθυίοις ex *iiſdem* ſcribendum cenſeo.

e Εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι] Εἴσω τοῖς τοξ. *Busb.*

f Καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν,] Καὶ τῇ δίψῃ hîc loci omittit *Busb.* & poſt ἠνάγκασαν inſerit. adeo ut forſan legendum ſit, εἰς ὃ τοῖς τοξεύμασι συνέχοντες αὐτὸν ἠνάγκασαν τῇ δίψῃ τοὺς σ.

g Τοὺς δὲ Ἀντιοχέων] Τῶν δὲ αἰχμαλώτων ὅσους [ὅσους *Hen.*] Ἀντιοχέων εἶναι πολίτας συνέβ. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.*

h Μιθραδάτης δὲ] Μιθραδάτης δὲ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι ν. *Busb.*

i Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς Διόνυσος,] Antiochus Dionyſus quintus frater, ſeu Antiochi Grypi filius. Dictus in Nummis ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ. SPANH.

k Διόνυσος,] Διονύσιος perperam *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς Διόνυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater.

l Ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 4. § 7. SPANH.

venit, & ibi rerum potitus rex factus est. Cum autem ille expeditionem fecisset in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damascum se contulit. Urbe autem ipsi à Milesio qui arcis relictus erat præfectus & à Damascenis tradita, cum in *Milesium ingratum sese ostendisset, nihilque eorum quæ speraverat ab eo *in urbem* recepto præstitisset, maluissetque videri sui terrore urbem cepisse quam gratiâ Milesii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in suspicionem venit, & rursus Damascum perdidit. Nam ipsum in circum *equestrem* egressum exclusit Milesius, & Damascum Antiocho servavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reversus est: moxque profectus in Judæam ducit exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, fossam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua sola parte aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus istis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum cederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

Ut Philippus Damasci potiundæ spe excidit.

Antiochi in Judæam expeditio.

Antiochus in prælio occumbit.

2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi * Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

Aretæ Syriæ regis in Judæam expeditio.

3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Et triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit.

4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Marissam, & Samariam,

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliarumque gentium subactæ.

---

m Καταλίλειπϛ] Κατιλίλειπϛ *Busb.* & *Hen.*

n Τῆς —— ϖδαδόντος] Vel corrigenda distinctio ---- φύλαξ καὶ τ Δαμασκιῶν, ϖδαδόντ⊙ ---- vel, quod verius puto, legendum ---- τ ἄκρας φυλαξ τ Δαμασκιῶν, ϖδgδ ----. IBBETSON.

* *Milesium ingratum sese ostendisset*,] Suspicor *Eudemum* aut simile nomen excidisse.

o Καὶ τ Δαμασκιῶν] Forsan μ τ Δαμ.

p Μὴ δωρήμ⊙ αὐτὸν] Sensus postulat voculam μὴ, quam uncis inclusam dedi. nam abest *Editis* & *MSS.* & quæ sequuntur δωρήμ⊙ αὐτὸν οἷς ἐχρῆν nec agnoscit *Busb.* nec ea legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Recte inseruit *Hudsonus* voculam μὴ, & quoniam in præstantissimo nostro *Lugd. Bat.* exstat, uncinulas quoque illas, quibus includerat, delevi. HUDS.

q Χαβαρζαβᾶ] Καβαρσαβᾶ *Busb.* & *Hen.* nec aliter in *Epiphanii* libris. *L. B.* Χαβαρσαβᾶ.

r Μεσοπύργια,] Μεταπύργια *Hen.*

s Φεύγ⊙ εἰς Κανὰ κώμ⊙,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

t Κανὰ κώμ⊙,] Κανὰν πόλιν *Busb.* & mox ϖδαθεῖσ⊙.

v Τῶ Μενναίου] Conf. *alter.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

* *Mennæi.*] Lego Μ Μενναίου ex infr. c. 16. §. 3. & in Lib. de Bello. non τ Μενναίου ut in *Editis* & *MSS.*

x Αδδιδα] Αδιδαν χωρων *Busb.* Αδιδὰ χωρίον *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 4. SPANH.

y Δίον πόλιν,] Ita cum *Epiphanio*, ipsoque *Josepho* non multo post. Δίαν hîc in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

z Εσσων,] *Essemon* aut *Essamon* in *Epiphanii* versione.

a Μάχῃ] *Lugd. Bat.* ἀμαχεὶ, id est sine pugna, tradentibus se oppidanis, melius forsan. HAV.

b Γαύλανων] Γαυλανὰ *Hen.* Γαυλάνη in lib. 1. de *Bello Jud.* Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. & *Reland.* in *Palæstina S.* p. 815. HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

c Τὴν Αντιόχ⊙ λεγομένην φάραγγα] Conf. *alter.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

d Γάμαλα τὸ φρούριον.] Γάμαλα πόλις infr. lib. 18. c. 1. §. 1. & *alter.* lib. 1. c. 4. §. 8. lib. 2. c. 20. §. 4. SPANH.

e Περιείδυσεν αὐτόν·] Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

f Διὰ τ χειμῶν] Ita cum *MSS.* ϗ abest *Editis.*

g Πόλεις εἶχον] Καὶ Κιλίκων adjicit *Busb.* HUDS. Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

h Ιουδαῖοι.] Οἱ Ιουδαῖοι *Busb.* & *Hen.*

i Ρινοκόλουρων.] Ita cum *Epiphanii* libris. Ρινοκόρων in *Editis* *Aliisque.* Ρινοκόρουλαν *Hen.* forsan pro Ρινοκόλουρα. Ρινοκόλουρα *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 610. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 969. HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

k Αδωρα,] *Aboram* in omnibus *Epiphanii* libris.

l Καὶ Σαμάρειαν,] *L. B.* ὅλη Ιδουμαίαν καὶ Σαμ.

μά-

μάρφαν, Καρμήλιον ὄρος, καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος, Σκυθόπολιν, [m] Γάδαρα, Γαυλανίτιδα, Σελεύκειαν, [n] Γάβαλα, Μωαβίτιδας, [o] Εσεβών, Μήδαβα, [p] Λεμβᾶ, [q] Ορώνας, [r] Γελίθωνα, Ζάρα, [s] Κιλίκιον αὐλῶνα, Πέλλαν· ταύτην δὲ [t] κατέσκαψαν, οὐκ ὑπομενόντων τῶν οἰκητόρων εἰς τὰ πάτρια τῶν Ιουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι. ἄλλας τε πόλεις πρωτεύουσας τῆς Συρίας, [v] αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.

montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala; Moabitidas *etiam*, Eſſebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt; ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt ſe ad ritus Judaïcos tranſituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ *itidem* erant everſæ.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Αλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ὀκ μέθης εἰς νόσον καταπεσὼν, καὶ τρισὶν ἔτεσι [x] τεταρταίῳ πυρετῷ συνεχεθεὶς, οὐκ ἀπέστη [y] στρατιᾶς, ἕως [z] τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὄροις, πολιορκῶν Ραγαβᾶ φρούριον πέραν Ιορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [a] πρὸς τὸ τελευτᾶν ὄντα, καὶ μηδεμίαν [b] ὑποφαίνοντα μηκέτι σωτηρίας ἐλπίδα, κλαίουσα [c] κοπτομένη, τὴν μελλούσης ἐρημίας αὐτὴν τε [d] καὶ τοὺς παῖδας ἀπωδύρετο, καὶ "τίνι καταλείπῃ ἔτως "ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [e] τὰ παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα, "πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς Δύσκολος] πρὸς "σὲ δυσμενῶς τὸ ἔθνος". ὁ δὲ συνεβούλευεν [f] αὐτῇ, "πεί-"θεσθαι μὲν οἷς ὑποθήσεται, πρὸς τὸ τὴν βασιλείαν ἀσφα-"λῶς κατέχειν μὴ τὰ τέκνων, κρύψαι δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ "πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλθῃ τὸ χωρίον· ἔπειτα "[g] ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς εἰς τὰ Ιεροσόλυμα [h] παραγενο-"μένη, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ παρέξειν. τούτους γὰρ, "ἐπαινέσασα αὐτοὺς ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνους κατέξειν αὐτῇ "τὸ ἔθνος. [i] δύνασθαι δὲ πολὺ παρὰ τοῖς Ιουδαίοις τούτους "ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεσθαι παρὰ τῷ πλήθει ὡς ὧν "[k] ἂν καὶ φθονοῦντες τὰ χαλεπὰ λέγωσιν, αὐτόν τε προσ-"κρούσειν τῷ ἔθνει διὰ τούτους ἔλεγε, ὑφιεμένης [l] παρ' αὐτοῦ. "σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις γενομένη, μεταπεμ-"ψαι μὲν τοὺς [m] πρωτεύοντας αὐτῶν· ἐπιδείξασα δὲ τὸ σῶ-"μα τοῦμὸν ἐκείνοις, ὅπως μοι βούλῃ] χρῆσθαι μὴ πολλῆς "ἀξιοπρίας ἐπιτρέπε, εἴτε καταβρίζειν ἀταφίᾳ μὲ βε-"λήσουσι τὸ νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλῳ "τινὰ κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι προσφέρειν βουλήσονται]. "καὶ μηδὲν δίκαια τὰ ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ Δύ-"πρέσθαι ὑπισχνοῦ. [o] ταῦτά σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος, "[p] ἐγώ τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι πρὸς αὐτῶν κηδείας, "ἧς ἂν ἔτυχον ὀκ σοῦ, μηδὲν Δύ τὰ ἐξεῖναι ποιεῖν μὲ κα-"κῶς τὸν νεκρὸν Δύσθηναι θελησάντων· [q] σὺ γὰ βεβαίως ἄρ-"ξεις." ταῦτα προσποιούσης τῇ γυναικὶ πλάττα, βασιλεύ-σας ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, βιώσας δ' ἐνὸς [r] δέοντος πεντήκοντα.

5. Poſtea autem Alexander ex ebrietate lapſus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non deſtitit, donec laboribus exhauſtus obiit in Geraſenorum montibus, obſidens præſidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis eſſe, & nullam amplius ſalutis ſpem præ ſe ferentem, flebat & lamentabatur, ſe ſuoſque natos deplorans, qui deſerti futuri eſſent: &, "cui me, ipſi dicebat, ita re-"linquis & liberos ope aliena indigentes, propter-"ea quod non ignores quam infenſa ſit tibi *Judæo-*"*rum* gens." Ille vero ei conſuluit, "ut ſuis mo-"nitis pareret, ut regnum & liberos tuto conſer-"varet, mortem vero ſuam milites celaret, donec "locum expugnaſſet: deinde quaſi victrix ſplendi-"de Hieroſolyma ſe conferret, & Phariſæis pote-"ſtatem aliquam præberet. hos enim, eam ob ho-"norem laudantes, conciliaturos ei nationis bene-"volentiam. Hos ſcilicet plurimum poſſe apud "Judæos dicebat, & lædere quos oderint, & juva-"re quibus bene velint: maxime enim eis vulgò "credi, ſi de quopiam, quamvis per invidiam, "maledicant; ſeque adeo in odium gentis propter "eos incurriſſe, quod eos affeciſſet contumelia. "Quare tu, ſubjiciebat, ubi Hieroſolyma perve-"neris, accerſito eorum primarios: illiſque meo "corpore oſtenſo, poteſtatem eis facito, probe "compoſita ad fidem oratione, utendi me arbitra-"tu ſuo, ſive cadaveri meo, ſepulturæ honore pri-"vato, voluerint illudere, ut qui multa à me per-"peſſi fuerint, ſive aliam quamcunque injuriam "corpori meo ex iracundia facere libuerit. teque "nihil in regno ſine eorum ſententia facturam "promittito. Hæc te ad eos loquutâ, & ego "ſplendidiore funere ab eis efferar, quam à te ef-"ferrer, propterea quod, quia eis me mortuum in-"jurioſe tractare licebit, id facere non libebit: & "tu tuto regnabis." Hæc ille poſtquam uxorem monuit, vitam finivit, cum quidem regnaſſet annos viginti ſeptem, vixiſſetque undequinquaginta.

Alexander gravi morbo laborat.

Alexandri prudens conſilium.

Phariſæorum auctoritas.

Alexandri obitus.

---

m Γάδαρα,] Γάζαρα *Hen.* Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit *Relandus* in *Paleſtina S.* p. 679. Verum ejus verba non reſpiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, ſed alteram non procul à Joppe & Jamnia.

n Γάβαλα,] Mallem hîc Γαμαλα reſcribere cum *H. Noriſio* in *Diſſert.* III de *Epochis Syro Maced.* p. 294. *Edit. Lipſ.*

o Εσεβών] In *Epiphanii* libris *Sebon.* eadem eſt ac *Chesbon.* HUDS. Conf. ſupr. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. 8. §. 5. SPANH.

p Λεμβᾶ,] Λίμβα, Ορῶν, Αἶμα, Γαλαβῶνα, Ζάρα *Hen.* Λεμβᾶ, Ορῶνας, Αἰμᾶ, Τελιθωνα, Ζαρᾶ *Vat* in *Epiphanii* Editis, *Lembaoronem, Mega, & Onzorom*, & ſimilia aut majora nominum portenta in *MSS.*

q Ορώνας, Γελίθωνα, Ζάρα,] Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

r Γελίθωνα,] *Lugd. Bat.* Ματαὶ, Λαιθωνὰ.

s Κιλίκιον αὐλῶνα,] In *Ruſino* diſtinguuntur ut diverſa loca, *Cilicum*; *Aulonem*: Certe αὐλὼν de Syriæ convalli ſeu potius Hierichuntina dicta, ubi balſamum. Ita forte pro Κιλίκιον legendum Κιδρων, ſeu Κιδρίτας, de quibus in Palæſtinorum ditione ſupra lib. 6. c. 13. §. 1. ἐμβεβληκότας εἰς τὴν Κιδρινῶν χώραν & §. ead. χαίρει ὁ Σίμων ἀκούσας τὸ Κίδρα τὸν Δαυίδου· mox οἱ Κιδρῖται] ἐκδιώκουσι· item τοὺς τῶν Κιδριτῶν· SPANH.

t Κατέσκαψαν,] *L. B.* Κατέσκαψεν.

v Αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.] Quæ erant ſubverſæ. SPANH.

x Τεταρταίῳ πυρετῷ] Conf *ἀλλοι.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

y Στρατιᾶς,] Στρατιωτῶν *Hen.*

z Τοῖς πόνοις] *Fort* τοῖς πόνοις *Hen.* & *Busb.* Crediderim (inquit *Relandus* in *Paleſtina S.* p. 959.) in hoc nomine Ραγαβᾶ eſſe veſtigium nominis *Argob in Baſan*, uti *Sacer Codex* loqui ſolet. Vide *Euſeb.* in *Locis Hebr.* v. Αργοβ.

a Πρὸς τὸ] Πρὸς τῷ ſolus *Busb.*

b Ὑποφαίνοντα] Ὑποτείνοντα *Busb.*

c Κοπτομένη,] Vox propria in luctu, ſic Jeroboami uxor κοπτομένη, plangens filium mortuum ſupra lib. 8. c. XI §. 1. ἡ τέκνου κοπτομένη τελευτῆσαν· & lib. 7. c. 1. §. 6. κοπτομένους τε καὶ τοῦ δακρύειν &c. Hinc κόπτω & κοπετὸς de tali luctu in funere proximorum. vid. Æſchyl. Choëph. v. 21. ὀξύχειρες σὺν κόπτῳ, & de luctu ob cædem Agamemnonis. ſic LXX. *Gen.* L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν (f. κόπτον) de inferiis Jacobi. SPANH.

d Απωδύρετο,] Ita *Hen.* & *Busb.* Ἀπεδύρετο ſine augmento in *reliquis.*

e Τῆς παρ' ἄλλων βοηθείας δέομενα,] Sic in *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem.* παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis Aliiſque.* τὰ παρ' ἀλλήλων βοηθ. *Vat.*

f Αὐτῇ,] Iterum ex *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* αὐτῷ in *cæteris.*

g Ως ἂν νικήσῃ λαμπρῶς] Ως ἀπὸ νίκης *Busb.* & *Zonar.*

h Παραγενομένη,] Παραγενομένῳ *Busb.* & *Zonar.*

i Δυνάσθαι ——— ὠφελῆσαι] Confr. ſupr. c. 10 §. 6. SPANH.

k Ἂν καὶ φθονοῦντες] Κἂν φθονῶσιν *Hen.* τὸν φθονοῦντες *Lugd. Bat.*

l Παρ' αὐτοῦ] Υπ' αὐτῷ *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

m Πρωτεύοντας αὐτῶν] Στρατιώτας *Hen.* & *Vat.*

n Διαπραξάσθαι ὑπισχνοῦ] Διαπράξεσθαι *Busb.* & *Coccejus.*

o Ταῦτα σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος,] Καὶ ταῦτα *Hen.*

p Εγώ τε λαμπροτέρας] Εγωγε *Busb.*

q Σὺ γὰ βεβαίως ἄρξεις] Σύ τε *Hen.* & *Busb.*

r Δέοντος] Δέοντα *Lugd Bat.*

XXIV. CAP. XVI.

Quomodo Alexandra, Phariſæorum benevolentia ſibi conciliata, regnum per novennium tenuit; & cum multa præclare geſſiſſet, cum gloria è vita exceſſit.

Alexandra, Phariſæis ſibi conciliatis, regnum adminiſtrat.

ALexandra vero, expugnato præſidio, * ut mariti monita poſtulabant, & Phariſæos alloquuta eſt, & omnibus in eorum poteſtate poſitis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram ſedavit, eoſque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progreſſi conciones habebant, res geſtas Alexandri recenſentes & juſtum ſibi regem periiſſe dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius ſit elatus, quam quiſquam regum qui eum anteceſſerant. Cæterum reliquit Alexander duos filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, ſed regnum Alexandræ teſtamento commiſit. E pueris autem Hyrcanus ad res adminiſtrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Ariſtobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus & Ariſtobulus filii Alexandri.

Hyrcanus fit pontifex.

Phariſæi, nimium iis permittente Alexandra, ſeviunt in Judæos.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus ſegnitiem, & omnia Phariſæis gerenda permiſit: quibus & multitudinem obedire juſſit; & ſi quod inſtitutum Hyrcanus ejus ſocer aboleverat, eorum quæ Phariſæi à patribus accepta tradiderant, id illa reſtituit. Itaque regni nomen habebat ipſa, poteſtatem vero *habebant* Phariſæi. nam & exſules iſti revocabant, & vinctos ſolvebant, & prorſus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multoſque milites mercede conductos collegit, & ſuas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obſides ab eis acceperit: eratque univerſa regio quieta, exceptis Phariſæis. nam illi reginam turbabant, ſuadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *ſimul* necaret. Tandemque ipſi eorum unum occiderunt, *nomine* Diogenem, & poſt eum alios ſupra alios, donec potentiores in regiam ingreſſi, una cum Ariſtobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ ſe ferebat, ſi vires nactus eſſet, non ſe ea permiſſurum matri) commemorabant *ei*, "quanta feliciter geſ-

Ariſtobulus Aliique hac de re queruntur.

"ſerunt pericula adeundo, quibus ſe fidos firmoſ-
"que domino probaverant, adeo ut ab eo maxima
"conſequuti fuerint, orantque ne ſuas ſpes velit
"prorſus in contrarium vertere. nunc enim qui
"ex hoſtium periculo elapſi eſſent, domi ab ini-
"micis more pecudum mactari, nemine ipſis opem
"ferente. ajebantque ſi adverſariis jam interfectis
"contenti ſint, propter innatum erga Dominos
"affectum patienter ſe laturos quæ acciderant;
"ſin in eiſdem perſeveraturi ſint, petebant inpri-

ΚΕΦ. ις'.

Ως Αλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν ἀπάγουσα τὰς Φαρισαίους, τῷ βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατέχει, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μετὰ δόξης ἀπέθανεν.

ΗΔὲ Αλεξάνδρα, τὸ φρόνημα ἐξελεῖσα, τὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐντολὰς, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις ἔθηκεν, [t] τάτε ἄλλα καὶ νεκρὸν, καὶ τὸ περὶ τὴν βασιλείας, τῆς μὲν ὀργῆς αὐτοὺς τῆς πρὸς Αλέξανδρον ἔπαυσεν, εὐνοῦς δ' ἐποίησε καὶ φίλους. οἱ δ' εἰς τὸ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [v] τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιον αὐτοῖς [x] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὸ δῆμον εἰς πένθος, καὶ τὴν [y] περὶ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερον ἢ τινὰ τῶν [y] περὶ αὐτοῦ βασιλέων αὐτὸν ἐκήδευσεν. δύο μέντοι υἱοὺς Αλέξανδρος κατέλιπεν, Υρκανὸν δὲ Αριστόβουλον, τὸν μὲν βασιλείαν εἰς τὸν Αλεξάνδρου διέθετο. τῶν δὲ παίδων, Υρκανὸς [z] μὲν ἦν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠσκηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Αριστόβουλος, θρασὺς τε ἦν καὶ θαρσαλέος. ἐστέργετο μὲν οὖν [a] ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσχεραίνειν.

Β'. Η δὲ δεξιρέα μὲν ἀποδείκνυσιν Υρκανὸν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἄπραγμον αὐτοῦ. καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπει ποιεῖν· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἐκέλευσε πάντα ἄρχειν, καὶ εἴ τι δὴ [a] καὶ τὸ νομίμων Υρκανὸς ὁ πατὴρ αὐτῆς κατέλυσεν, [b] ὧν εἰσήνεγκαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τὴν πάλαι ἀπόδοσιν, τοῦτο πάλιν ἀποκατέστησε. τὸ μὲν ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτὴ, [c] τὴν δὲ δυνάμιν οἱ Φαρισαῖοι. [d] καὶ γὰρ Φυγάδας ἔστι κατῆγον, καὶ δεσμώτας ἔλυον, καὶ καθάπαξ ἅπαν δεσποτῶν διέφερον. ἐποιεῖτο μέντοι καὶ ἡ γυνὴ τῆς βασιλείας φρουράν, καὶ πολὺ μισθοφορικὸν [e] συνέστησε, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν [f] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς καταπλῆξαι τοὺς περὶ τυραννους, καὶ λαβεῖν ὁμήρους αὐτῶν. ἠρέμα δὲ ἡ χώρα πᾶσα πάρεξ τῶν Φαρισαίων. ἔστι γὰρ ἐπεπέρατο τὴν βασίλισσαν, πιθανῶς ὡς [g] κτείνοιεν τοὺς Αλεξάνδρῳ συμβουλεύσαντας ἀνελεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶτα αὐτοὶ τούτων ἕνα σφάττουσι [h] Διογένην, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [i] εἰς τὸ βασίλειον, καὶ μετ' αὐτῶν Αριστόβουλος· ἐφοβοῦντο γὰρ τοὺς [k] γενομένους δυσπαραχείων, καὶ δῆλον ἦν καθάπαξ εἰ ἀφορμὴν [l] λάβοιντο, μὴ ἐπιτρέψων τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον "ὅσα [m] κατωρθώ-
"σαμεν τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [n] τὸ σφίσι βέβαιον τῆς πίστεως
"πρὸς τὸν δεσπότην ἐπεδείξαμεν, ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτοῦ μεγίστων
"ἠξιώθημεν, καὶ ἐδέοντο [o] μὴ ἄχει δ' ἅπαντας ἐμπαλιν τρέ-
"ψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [p] ἀποφυγόντας γὰρ [q] τὰ ἐκ πο-
"λεμίων κίνδυνον, [r] ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκη-
"μάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [s] τιμωρίας ὄσης. ἔλεγόν τε,
"ὡς εἰ μὲν δεχεσθεῖεν τοῖς ἀνῃρημένοις οἱ ἀντίδικοι, διὰ
"τὸ πρὸς τὸν δεσπότας γνήσιον μελέσθαι οἴσειν τὰ ξυμβαι-
"νοντα, εἰ δ' οὐ μέλλοιεν τοῦτο [t] μελήσειν, ἠτιῶντο μᾶλιστα
"μὲν

s Η δὲ —— θεμένη,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 5. §. 2. ἤδη δὲ διῴκηται τὰ ὅλων ἐγίνοντο.

* *Ut mariti monita poſtulabant,*] *Vel,* ex mariti conſilio.

t Τάτε ἄλλα καὶ νεκρὸν,] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ ἄλλα in *Editis Aliiſque.*

v Τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι,] Τὰς Αλεξ. *Hen.* & *Busb.*

x Ἀπόλοιτο] Ἀπώλοντο *Hen.* ἀπώλυντο *Busb.*

y Περὶ αὐτοῦ] Deeſt in *Gen.*

z Μὲν ἦν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν] Illud μὲ è *MSS.*

a Καὶ τὰ νομίμων] Καὶκ τὰ ν. *Busb.*

b Ὧν εἰσήνεγκαν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ἃς εἰσ. in *aliis.*

c Τὴν δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

d Καὶ γὰρ Φυγάδας] Καὶ γὰρ ἦ *Busb.*

e Συνίστησι,] Συνέστησε *Busb.*

f Ἀπέδειξε πλείονα,] Ἐπέδειξε διπλασίονα *Busb.* & forſan *Epiph.* ἐπέδειξε πλείονα *Hen.*

g Κτείνοιεν] Κτένοιεν *Busb.* & *Hen.* κτείνειε *Lugd. Bat.*

h Διογένην,] *L. B.* Διογένη.

i Εἰς τὸ βασίλειον,] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.*

k Γενομένους δυσπαραχείων,] Γενομένοις *Busb.*

l Λάβοιντο,] *Gen.* Γένοιτο.

m Κατορθώσαμεν τοῖς κινδύνοις,] Καθορθώσαντο *Busb.*

n Τὸ σφίσι βέβαιον] Τὸ βέβαιον ἐν σφίσι πίστεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Μὴ ἄχει δ' ἅπαντας ἐμπαλιν] *L. B.* μὴ ἔμπαλιν, reliquis deletis.

p Ἀποφυγόντας] Ἀποφυγόντες *Hen.*

q Τὸν ἐκ πολεμίων κίνδυνον,] Τοὺς ἐκ π. κινδύνους *Busb.*

r Ἐν τῇ οἰκίᾳ] Ἐν τῇ οἰκείᾳ *Busb.* & *Coccejus.*

s Τιμωρίας ὄσης.] Τιμωρίαι, βοήθειαι *Schol.* ad *Thucyd.* p. 15. *Edit. Oxon.* HUDS. Sic τιμωρία pro βοήθεια ſæpe apud Thucydidem, ut l. 1. p. 18. B. & l. 111. p. 183. SPANH.

t Μελήσειν,] Μελέσθαι *L. B.*

"μὲν δοθῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν. ὁ γὰρ ἂν ἐπομένην
"χωρὶς [v] αὐτῆς προέσθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμενίζειν
"[x] θνήσκοντες ὑπὲρ τοῖς βασιλείοις, ὡς μὴ [y] συγγνῶναι [z] αὐ-
"τοῖς. αἰσχρόν τε εἶναι σφίσι ἐν τῇ βασιλίσσῃ, εἰ ὑπὲρ αὐ-
"τῆς ἀμελουμένοις ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀνδρὸς ἐκδεχθείησαν·
"ἀντὶ παντὸς γὰρ ἂν [a] τιμήσασθαι Ἀρέταν τε τὴν Ἀραβίων καὶ τοὺς
"[b] μοναρχας, εἰ ἀποξενολογήσαιεν τοσόνδε ἄνδρας, οἷς
"ἴσως τάχα φοβικῶδες καὶ τέρμα περὶ ἀκροθῆναι. εἰ δὲ μὴ
"τόγε δεύτερον, εἰ τοὺς φαρισαίους αὐτῆς εὐσεβείᾳ ἔγνωσαν,
"καταπάξαι ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις. εἰ γὰρ ὧδε
"δαίμων τις ἐνεμέσησεν τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτός γε
"μὴν ἂν [c] ἀποδέξαι καὶ ἐν ταπεινῷ σχήματι βιοτεύοντας.

γ'. Πολλὰ δὲ [d] τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς οἶκτον
τῶν τεθνεώτων καὶ τῶν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμο-
νας ἐπικαλουμένων, ἅπαντες οἱ παρεστῶτες ὥρμησαν εἰς
δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλος, ὅπως [e] ἔχοι γνώμην,
ἐδήλου, πολλὰ τὴν μητέρα κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν
αὐτοὶ σφίσιν [f] αὐτοῖς τῶν συμφορῶν ἐγένοντο, καὶ Φιλαρ-
χίαν ἀκλευσηκίᾳ γυναικὶ παρὰ τὸ εἰκὸς βασιλεύσῃ,
γένεσι [g] ἐν ἀκμῇ ὄσης, ἐπιτρέψαντες. ἡ δέ, οὐκ ἔχουσα ὅ,
τι πράξῃ μὴ τὰ ἀσφαλῆ, τὴν Φυλακὴν τῶν χωρίων
σφίσιν ἐπίστευσεν, ὅτι μὴ [h] Τρικωνίας καὶ [i] Ἀλεξανδρείου καὶ
Μαχαιροῦντος, ἔνθα τὰ πλεῖστα ἄξια ἦν αὐτῇ. καὶ μετ' ὀλί-
γον τὸν ἴδιον Ἀριστόβουλον μετὰ στρατιᾶς ἐξέπεμψεν ἐπὶ Δα-
μασκὸν, κατὰ Πτολεμαίου τοῦ Μενναίου λεγομένου, ὃς βα-
ρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ' ὁ μὲν οὐδὲν ἐργασάμενος
ἀσχήμων ἄξιον [k] ὑπέστρεψεν.

δ'. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν
Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἅμα μυριάσι στρατιωτῶν [l] πεντη-
κοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν
ἀφιξόμενος. τοῦτο ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν
καὶ τὸ ἔθνος· [m] καὶ δῶρα δὴ πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμπ-
σιν αὐτῇ καὶ πρέσβεις, [n] παλιορκουῦσι τὴν Πτολεμαΐδα.
βασίλισσα γὰρ [o] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη,
τοῦτ' ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [p] ἣ δὴ ἐπήγαγε τοὺς ἐνοικοῦν-
τας ἀποκλεῖσαι Τιγράνῃ. [q] συνετύγχανον οὖν αὐτῇ, καὶ
ἐδέοντο χρηστὰ περὶ τῆς βασιλίσσης δὴ καὶ τοῦ ἔθνους συγγινώσκειν.
ὁ δὴ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τὴν ἐν διαφθορᾷ θεραπ-
πείας, ἐλπίδας [r] ὑπέθετο χρηστάς. ἄρτι δὴ τὴν Πτολεμαΐ-
δα ἐπολιόρκει καὶ πρέσβεις, [s] παλιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.
βασίλισσα γὰρ [o] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη,
τοῦτ' ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [p] ἣ δὴ ἐπήγαγε τοὺς ἐνοικοῦν-
τας ἀποκλεῖσαι Τιγράνῃ. [q] συνετύγχανον οὖν αὐτῇ, καὶ
ἐδέοντο χρηστὰ περὶ τῆς βασιλίσσης δὴ καὶ τοῦ ἔθνους συγγινώσκειν.
ὁ δὴ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τὴν ἐν διαφθορᾷ θεραπ-
πείας, ἐλπίδας [r] ὑπέθετο χρηστάς. ἄρτι δὴ τὴν Πτολεμαΐ-
δα ἐπολιόρκει καὶ πρέσβεις, [s] Λεύκυλλον διώ-
κοντα Μιθραδάτῃ, ἐκεῖνα μὲν διαμαρτεῖν, εἰς τοὺς
[t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν πορθήσαντα πολιορ-
κεῖν. Τιγράνης δὴ, ταῦτα ἐπιγνούς, ἀνεχώρει τὴν ἐπ' οἴκου.

ε'. Μετὰ δὴ τοῦτο, ἡ βασίλισσα εἰς νόσον χαλεπὴν
ἐμπεσούσης, δόξαν Ἀριστοβούλῳ τοῖς πράγμασι [u] ἐπιτι-
θέναι, ἡ νυκτὸς ὑπεξελθὼν μετ' ἑνὸς τῶν θεραπόντων,
[x] ἦλθ ἐπὶ τὰ φρούρια, [y] ἵνα οἱ πατρῷοι κατεστάχθησαν
αὐτῷ φίλοι. πάλαι γὰρ ἀχθόμενος οἷς ἔπραττεν ἡ μήτηρ,
πολὺ μᾶλλον [z] ἔδεισε, μὴ ἀποθανούσης ἐπὶ τοῖς φαρ-

"mis ſibi dari miſſionem: neque enim eos eſſe qui
"ſine regina ſalutem ullam ſibi quærere ſuſtine-
"ant, qui libenter in regia morituri ſint, ſi ipſis
"venia non detur. turpe *quidem* & ipſis eſſe & re-
"ginæ, ſi ab ea neglecti à mariti inimicis excipian-
"tur: in maximis enim poſituros Aretam Arabem
"cæteroſque principes, ſi liceat conducere tot vi-
"ros, quorum vel nomen fortaſſe terribile erat eis
"priuſquam *plane* auditum. Quod ſi nec poſterius
"hoc placeat, ſi Phariſæis tantum tribuere ſtatuit,
"ſe diverſos in præſidiis diſponat. Si enim dæmon
"aliquis Alexandri domum uſque adeo perſequa-
"tur, ſe quidem non recuſare quo minus in humi-
"li conditione vivant.

3. Hæc autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque miſericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumſtantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Ariſtobulus quomodo eſſet animatus oſtendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem ſibiipſis calamitatum auctores fuerunt, qui feminæ imperii cupidine furenti contra fas commiſerunt regni habenas, *Regia* prole ætate jam florente. Itaque ipſa non habens, quod honeſte faceret, cuſtodiam locorum *munitorum* ipſis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machærunte, ubi pretioſiſſima quæque habebat. Et haud multo poſt filium ſuum Ariſtobulum cum exercitu miſit Damaſcum, adverſus Ptolemæum cognomine Mennæum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili geſta reverſus eſt.

Ariſtobulus etiam Alexandræ convicia facit.

Illa locis pleriſque munitis cedit.

Ariſtobulus adverſus Ptolemæum Mennæum miſſus, re infecta redit.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invaſiſſe Syriam, & adoriturus Judæam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *univerſam*: quo factum eſt ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obſidenti Ptolemaïdem. Regina enim Selene, quæ & Cleopatra dicebatur, Syriæ imperabat; quæ & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur eum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judæorum* nihil niſi bonum ſtatueret, orarunt. Ille verò collaudatis eis, quod ex longinquo ſe coluiſſent, bonam ſpem eis fecit. Jam vero Ptolemaïde modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithradatem perſequitur, illum quidem non eſſe aſſequutum, quia in Iberas effugiſſet, ſed Armeniam depopulatum eſſe, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum ſe recipere contendit.

Tigrani adverſus Syros & Judæos expeditio.

Cleopatra Selene.

Tigranes metu Luculli domum revertitur.

5. At poſt hæc, Regina difficili morbo correpta, Ariſtobulus aggrediendas ſibi res arbitratus, noctu clam egreſſus, cum uno famulo, adiit præſidia, ubi paternos amicos diſpoſitos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus univerſum genus eſſet in Phariſæorum poteſtate. videbat

Morbus Alexandræ, & Ariſtobuli conatus.

[v] Αὐτῆς προέσθαι] *L. B.* προέσαι tantum.
[x] Θνήσκοντες] *L. B.* θνήσκοντας.
[y] Συγγνῶναι] Συγγνῶναι *Gall.*
[z] Αὐτοῖς.] *L. B.* ἑαυτοῖς.
[a] Τιμήσασθαι Ἀρέταν] Τιμήσεσθαι *Hen.*
[b] Μοναρχας,] Conf. *alibi* lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. μοναρχους *L. B.*
[c] Ἀποδέξαι] Ἀποδεῖξαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[d] Τοιαῦτα λέγοντων αὐτῶν,] Illud τοιαῦτα è *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.*
[e] Ἔχοι γνώμην] *L. B.* ἔοικε γνώμης.
[f] Αὐτοῖς] Abeſt à *L. B.*
[g] Ἐν ἀκμῇ ὄσης,] Fortius multo videtur, quod in *Lugd. Bat.* eſt ἐν ἀκμῇ ὄσης, *prole* (*Regia*) *ætate florente*, quod ſcilicet maxime populo periculoſum erat, quam, quod hactenus in editis circumferebatur ἕνεκα μὴ ὄσης, quodque ideo verterat *Hudſonus* ita: *quaſi* Alexandro *deeſſent poſteri*. HAV.
[h] Τρικωνίας] Conf. *alibi* l. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
[i] Ἀλεξανδρείου] Conf. inf. lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.
[k] Ὑπέστρεψεν.] Ἀνέστρεψεν *Hen.* ἀλλ' οἱ μὲν ἐδὲν ἐργασάμενοι *ann.* ἀ. ὑπέστρεψαν *Busb.* & *Epiphan.*
[l] Πεντήκοντα,] Ita in *Editis* & omnibus *MSS.* Gr. præter *Busb.* qui habet τριάκοντα, conſentiens cum *Epiphanii* libris. Suſpicor à *Joſepho* fuiſſe μυριάσι στρατιωτῶν Δ.
[m] Καὶ δῶρα δή] Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὴ πολλὰ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
[n] Πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.] Πολιορκοῦντι δὴ Πτολ. *Hen.* & *Vat.*
[o] Σελήνη,] Videſis *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3934. & *Uſſerium* ad A. M. 3934.
[p] Ἣ δὴ ἐπήγαγε τοὺς ἐνοικοῦντας,] Ἣ κατ' ἐμὲ ἐπήγαγε *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[q] Συνετύγχανον οὖν αὐτῇ] Ἐπετύγχανον *Hen.*
[r] Ὑπέθετο χρηστάς.] Ὑπετίθετο *Busb.*
[s] Λεύκυλλον διώκοντα Μιθραδάτῃ,] Ἀχίλλιον *Busb.* & *Zonar.*
[t] Ἰβηρας ἀναφυγόντος,] Vide *Uſſerii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.*
[u] Ἐπιτιθέναι,] Ἐπιβάλλειν *Hen.*
[x] Ἦλθ ἐπὶ τὰ φρούρια,] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ in *Editis Aliiſque.*
[y] Ἵνα οἱ πατρῷοι κατεστάχθησαν αὐτῷ φίλοι.] Apud *Zonaram* ὅπου οἱ π.
[z] Ἔδεισε,] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἔδεισε in *Editis Aliiſque.*

debat enim infirmitatem fratris, qui in principatum succeſſurus erat. Ejus autem facti conſcia erat ſola conjux; quam ibi cum prole ſua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæſtes *unus* ex potentibus erat, admiſſus eſt ab eo. Orta autem die ſentit Regina fugam Ariſtobuli: & aliquandiu arbitrata eſt non rerum novarum ſtudio diſceſſiſſe. Verum poſtquam alii ſuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præſidium occupaſſe, deinde ſecundum, & univerſa: (ſtatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium ſequebantur) tunc quidem in maximis turbis eſſe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi principatum confirmare poſſet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiſſent. Itaque viſum eſt eis ejus uxorem & liberos in præſidio collocare, quod ſupra fanum erat. Ad Ariſtobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ſtiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus ſibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem ſequentes, facile obtemperabant: accedebat eò, quod ſperabant, ſi eum in rebus non ſperatis adjuviſſent, non minorem ex regno fructum ad ſe rediturum, ut qui ei ejus obtinendi cauſa exſtitiſſent. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus adierunt Reginam; & ut ſuper inſtantibus conſilium daret, orarunt. Ariſtobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. ſe autem non decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite, conſilii aliquid ſeorſim capere. periculum autem jam eſſe pene pro foribus. At illa juſſit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reſtare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fiſci pecuniam. ſibi quidem parum jam curæ eſſe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Ariſtobulo creſcunt vires & potentia.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus ſit.

Alexandræ conſilium.

6. Poſtquam iſta dixiſſet, non multo poſt obiit; cum regnaſſet annos novem, & vixiſſet in univerſum LXXIII. Mulier* quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit *prodiditve*. nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut quæ maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oſtendit, & quam hebetia ſint virorum ingenia, qui in imperandi poteſtate titubare ſolent. Nam præſentia futuris potiora exiſtimans, aliiſque omnibus inſuper habitis modo imperioſe dominaretur, nec honeſti nec juſti, illorum ſaltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res ſuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam multis τὸ πᾶν ἦρξεν αὐτῆς καταρξειεν. εἰώθει γὰρ τὸ ἀδύνατον ἔτι μέλλοντος ἀμφιδέχεσθαι τῇ ἀρχῇ ἀδελφῷ. [a] ξωνῄδει δ' ἡ [b] αὐτὴ γυνὴ τῇ πράξει μόνη, ἣν κατέλιπεν αὐτόθι μὴ τὸ γήρας. καὶ πρῶτον ἀφικόμενος εἰς [c] Αγαβα, ἔνθα [d] Γαλαιστὴς ἦν τῶν δυνατῶν, κατεδέχθη πρὸς αὐτοῦ. μεθ' ἡμέραν δὲ τῇ βασιλίσσῃ αἴσθησις γίνεται τῆς Αριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ὥετο γεγονέναι τῷ ἀναχώρησιν οὐκ ἐπὶ νεωτερισμῷ. ὡς μέντοι ἦκόν τινες [e] ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις, ὅτι καταλήψεται τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· δείσας γὰρ ἑνὸς δεξαμένου πάντα [f] κατήγορος πρὸς τὸ σκεῖνος βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίσταις παραχαῖς κατῆρχεν ἡ τε βασίλισσα καὶ τὸ ἔθνος. ἤδεισαν γὰρ ἁπλῶς τῷ δυνάσθαι τῷ ἀρχῷ κωλῦσαι τὸν Αριστόβουλον ὄντα· μάλιστα δ' ἔδεισαν μὴ πείνῃ εἰσπράξαιτο ὧν παρῄνησαν [g] αὐτῇ τὸν οἶκον. [h] δόξαν δὲ τῷ γυναῖκα αὐτὸν καὶ γήρᾳ [i] εἰς τὸ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν φρόνημα κατῆγεσαν. Αριστοβούλῳ δὲ [k] ὡς ἂν ἐκ πολλῶν [l] συχνὰ [m] συνασπίζοιτο, ἀφ' ὧν δὴ καὶ κόσμος ἦν βασιλικῷ· ὠθεῖ αὐτὸν ἰών. ἀγεδὸν γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὧν ἄφορμὰς ἔχων, στρατὸν ἤθροιζεν ἀπό τε Λιβάνου καὶ [n] Τραχῶνος, καὶ τῶν [o] μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῷ πλείονι ἑπόμενοι, ῥᾳδίως ὑπήκουον· ἄλλως τε νομίζοντες εἰ [p] ξυλλάβοιεν αὐτῷ [q] τῶν μὴ προσδοκωμένων ἧσσον καρπώσεσθαι τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ μὲν κρατήσαντες πρόφασιν ἡμπεδωκότες. τῶν δὲ Ιουδαίων οἱ πρεσβύτεροι καὶ Τρκανὸς εἰσήεσαν [r] ὡς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐδέοντο συνθέσθαι γνώμην περὶ τῶν ἐνεστώτων. τὸ γὰρ Αριστόβουλον, τῶν πάντων χωρὶς ἤδη κυριεύον, ὀκνεῖν μὴ οὐ καὶ τῶν μάλιστα κάμνοι περὶσης αὐτῆς καὶ σφᾶς βουλεύσαι. περιεσᾶναι δὲ τὸ κίνδυνον ἐκ μακρᾶς σφίσιν. ἢ δὲ αὐτὸς ἐκέλευσε πράττειν ὅ, τι δοκοῖεν χρήσιμον εἶναι· πολλὰς δὲ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιπέσθαι, τὸ ἔθνος ἐρρωμένον, καὶ [s] τὴν δύναμιν, καὶ τὰ ἐν τοῖς χαλκοφυλακίοις χρήματα· αὐτὴ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τῶν πραγμάτων, ὡς [t] ὑπολείποιτο ἤδη τὸ σῶμα τοῦς.

Moritur Alexandra. Eius elogium.

ς'. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα. [v] γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ δὲ Φύλῃ κατ' ἄνδρα χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον [x] ἐν οἷς μάλιστα γνωμένη διέλεγξεν ἔργοις τό, τε πρακτικὸν τῆς ἐν αὐτῇ γνώμης, [y] καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἀεὶ παλαιόντων περὶ τὰς δυνατείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα τοῦ μέλλοντος, καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη τοῦ [z] ἐγκρατῶς ἄρχειν, ὅτε καλῶς ὅτε δικαίως, ἕνεκά γε τούτων, [a] ἐπιτρέφεται. εἰς γοῦν τόγε [b] τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε διὰ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ πολλα-

---

a Ξυνῄδει δ'] Ita ex *MSS.* συνῆδε in *Editis.* forſan pro συνεῖδε, ut in *Codd. Gall.*

b Αὐτὴ γυνὴ] Illud αὐτῇ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Αγαβα] Αγαβῷ *Busb.* Αγαβὰ *Hen.* Γαβαθὰ juxta *Epiphanii* libros.

d Γαλαιστὴς διὰ τῶν δυνατῶν] Παλαιστὴς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeſtis.*

e Απαγγέλλοντες,] Αγγέλλοντες *Hen.* & *Busb.*

f Κατήγορος] *Lugd. Bat.* κατείγετο.

g Αὐτῇ τὸν οἶκον.] Αὐτῷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

h Δόξαν δὲ τῷ γυναῖκα αὐτῷ] Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12.

i Εἰς τὸ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν φρόνημα κατέβησαν.] *Gen.* εἰς τὸ ὑπὲρ τῶν ἱερ. Caſtrum infra Templum Αντωνία, antea Βάρις dictum *alibi.* lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

k Ως ἂν ἐκ πολλῶν] *Al.* ἐκ τῶν.

l Συχνὰ] Illud συχνὰ è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) idemque agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circumdatum ornatu.*

m Συνασπίζοιτο,] Συνήχθη *Busb.* συνασείχθη *Hen.* ἀνηνέχθη *Lugd. Bat.*

n Τραχῶνος,] Τραχωνίτιδι juxta exemplaria *Epiphanii.*

o Μοναρχῶν.] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. Μοναρχῶν *Lugd. Bat.*

p Ξυλλάβοιεν αὐτῷ] Συλλάβοιεν ſolus *Hen.*

q Τῶν μὴ προσδοκωμένων] *Lugd. Bat.* τῶν ἐπιεικεσμένων.

r Ως τὴν βασίλισσαν,] Εἰς τὴν ſolus *Busb.*

s Τὴν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

t Υπολείποιτο ἤδη τὸ σῶμα.] Υπολιπέσθω *Hen.*

v Γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ δὲ Φύλῃ] Γυνὴ ὡς ἀσθενὴς τῷ Φύλῃ κατ' ἄνδρα χρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit* prodiditve.] Quæ debilitati ſui ſexûs nunquam ſuccubuit, *Epiphan.*

x Εν τοῖς μάλιστα γνωμένη] Εν ταῖς μάλιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἀεὶ παλαιόντων] Suſpicor hunc locum in mendo cubare. HUDS. Neque temere; nam neque optimus ille *Lugd. Bat.* probam omnino lectionem exhibuit, mendum tamen latere, dum variat a vulgata, monſtrat. Scriptio ejus hæc eſt: καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἐν αὐτῇ παρόντων &c. Puto ſcripſiſſe Joſephum καὶ τὸ σύνετον τῶν ἐν αὐτῇ παρόντων &c. Ut ita dicat mulierem iſtam, anum licet, oſtendiſſe tamen operibus, melius ſeſe regnum adminiſtrare potuiſſe, quam multos viros, qui ætate integra & florente ad rempublicam gerendam acceſſerunt. Eadem hæc vox immerito ſedibus ſuis expulſa fuerat ſuperius hoc cap. § 3. ubi ex eodem hoc Codice *Lugd. Bat.* a nobis in priſtina ſede locata fuit. HAV.

z Εγκρατῶς ἄρχειν,] Eadem phraſi utitur *Thucydides* p. 43. *Edit. Oxon.*

a Επιτρέφεται.] Juxta *Heſychium* Φρονῖδα ἐπιτέλεσα.

b Τῷ οἴκῳ ἀτυχίας] Ita cum *Cod. Hen.* τοῦ οἴκου in *cæteris.* HUDS. Τῶν οἴκων *Lugd. Bat.* Lege τοῦ οἴκου. COCC. Sed recte *Vulg.* Lectio. HAV.

λαιπελῶν ἐβιάσατο δυναστείαν, ὀπῆ θυμία τῶν μὴ πρεπόντων γυναικὶ, χρόνοις ὑ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρεθήναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἦθος αὐτῶν τῷ αὐτῷ γνώμῃ [c] προσθεῖσα, τῷ δ' ἀρχικῷ ἔρημον τῶν [d] προηγουμένων πεποιημένη. καὶ ξυμφορῶν δ' ἐπέπλησε καὶ παραχῆς ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο καὶ μὴ τῷ παλαιτῷ τὸ βασίλειον. ὑ μὲν ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἔτους ἄρξασα, ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [e] τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τῇδε εἶχε [f] τέλος.

Τέλος τῆς βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

tis periculis & laboribus paraverat, desiderio eorum quæ mulieri non conveniebant, haud multo post amiserit; ut quæ eadem cum illis senserit qui animo essent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præsidio destitutum reliquerit. prætereaque ex sua dum viveret reipublicæ administratione regiam post obitum calamitatibus turbisque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio se gesserit, gentem in pace conservavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Finis Libri decimi tertii.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως μὴ τ' Αλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς τ' παίδων Αριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Υρκανὸν τ' ἀδελφὸν περὶ τ βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτῦ σωεδίωξεν εἰς τὸ ἐν Ιεροσολύμοις βάθρον· ἔπειθ' ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Αριστόβουλον, Υρκανὸν δ' ἰδιωτεύειν.

1. *Quomodo post mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Aristobulus de regno bellum gessit cum Hyrcano fratre, victumque persequutus est usque ad arcem Hierosolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*

β'. Περὶ τ Αντιπάτρου τ γένους αὐτῦ, καὶ τίνα τρόπον [b] ἐκ μικρῶν καὶ τ τυχούσης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [c] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶν προῆλθη, καὶ μέγεθος δυνάμεως· καὶ ὅτι πεισθεὶς Υρκανὸν Αντιπάτρου φυγεῖν ἐξ Ιεροσολύμων πρὸς Αρέταν τ τ Αράβων βασιλέα, ἱκέτευσεν ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τ βασιλείαν, γῆ τε πολλὰ δώσων καὶ χρήματα ὑποχόμενος.

2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipse ejusque filii pervenerunt: utque ejus suasu Hyrcanus, Hierosolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipsum restitueret in regnum, supplicavit, factis promissis se ei daturum multum terræ pecuniæque.*

γ'. Ως Αρέτας, προσδεξάμενος τ Υρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Αριστόβουλον, καὶ συμβολὰς καὶ κρατήσας τῇ μάχῃ σωεδίωξεν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ πολιορκήσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepisset, bellum intulit Aristobulo: utque cum prælio congressus eum vicisset, persequutus est eum usque Hierosolyma, exercituque urbi admoto eam obsidet.*

δ'. Ως Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Αρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνος Πομπήϊος, ἦκον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Υρκανοῦ καὶ Αριστοβούλου πρέσβεις περὶ συμμαχίας προσκαλοῦντες αὐτόν.

4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miserat Pompejus Magnus, legati ab Hyrcano & Aristobulo venerunt, ipsius auxilium implorantes.*

ε'. [d] Οτι Σκαύρος τετρακοσίοις ἀφορίσας ταλάντοις Αριστοβούλῳ προσέσχε.

5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Aristobuli rebus studebat.*

ς'. Ως Πομπήϊος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Αρμενίας ἐλθόν, Αριστόβουλος καὶ Υρκανὸς ἐπ' αὐτὸν ἦκον περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι. [e] ὑπέρθεσις Πομπήϊος, περὶ ὧν ἐγκαλοῦσι ἀκροᾶσθαι φήσας, ἕως ἂν εἰς τὰ ἐκείνων χώραν παραγένηται.

6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damascum profecto, Aristobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno disceptantes. utque Pompejus, cum se causam querelarum cogniturum dixisset, rem distulit donec in eorum regionem veniret.*

7. *Quod*

---

c Προσθεῖσα, *Lugd. Bat.* προσθεῖσα.

d Προηγουμένων] *L. B.* προκεκδομένων. *Coccejus* corrigit προκεδομένων. Josephi sensus est mulierem hanc ambitione sua populum privasse viris, qui juste cum imperio (quales filii ejus) ipsi præesse possent. HAV.

e Τὰ μὲ οὖν] In *Cod. Vat.* τὰ μὲ ὧν τῇδε Αλεξάνδραν τῦτο εἶχε τέλος. ἴσχομαι δ' λέξων τὰ τῆς ἡσυχίας αὐτῆς συμβεβηκότα, Αριστοβούλῳ δὲ Υρκανῷ, μὴ τῶν ἐκείνης τελάντων ἐν τῇ μὴ ταύτῃ μνείᾳ.

f Τέλος.] *Lugd. Bat.* τὸ τέλος.

a Εν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ λόγῳ.

b Εκ μικρῶν] Non dicit Josephus Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum esse, sed solummodo ducem totius Idumææ ab Alexandro & Alexandra constitutum. Summariorum auctor hic sequi videtur *Eusebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuisse, ut filium à latronibus captum præ inopia redimere non potuerit.* Quam sententiam redarguit *Christ. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 1, 2 &c. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3932.

c Δόξαν ἅμα] Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμει in *Edit. Bas.*

d Οτι Σκαῦρος] Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.*

e Υπέρθεσις Πομπήϊος,] Illa ὑπέρθεσις Ϝ Π. &c. usque ad ὧν ἀγανακτήσαντος desunt in *Edit. Bas.*

f Οι

7. *Quod Ariſtobulus, cum intellexiſſet quo eſſet in eum animo Pompejus, in Judæam diſceſſit: utque Ariſtobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adverſus eum profecto, in Alexandrium ſe recepit, præſidium bene firmum & expugnatu difficile.*

ζ. Οτι σωεὶς ὁ Αριςόβυλ☉ τίνα ἔχ☉ διάνειαν ὁ Πομπήι☉, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ιυδαίαν· κ☉ ὡς ἀναικτήσων☉ αὐτ☉, κ☉ ςρατεύσων☉ ἐπ' αὐτὸν, εἰς Αλεξάνδρειον Αριςόβυλ☉ ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν [f] ὂν ☉ δυσκαταμάχητον.

8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc reſciverat, ſtratagemate uſus ſuaſit Ariſtobulum relicto præſidio ad ipſum deſcendere, ut qui principatum ei firmaturus eſſet. quibus obſequutum, poſtquam cum fratre ſæpius diſceptaverat, coëgit Pompejus præſidiorum præfectis ſua manu ſcribere, ipſique caſtella tradere.*

η'. Ως Πομπήι☉, τ☉ τ☉ σωιδῶν, ςρατηγήμαθ χρησάμεν☉ ἔπεισε τ☉ Αριςόβυλον, καταλιπόν☉ τὸ φρούριον, καταβῆναι πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πιθόμενος, κ☉ πολλάκις διαλογησάμενον πρὸς τ☉ ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς φρουράρχοις τῇ αὐτ☉ χειρὶ γράψαι, κ☉ παραδοῦναι αὐτῷ τὰ φρούρια.

9. *Quomodo Ariſtobulus, cum hoc præ metu feciſſet, & poſtea rem ægre tuliſſet, quod nihil eorum quæ ſperabat à Pompejo nactus eſſet, diſceſſit, in Hieroſolyma ſemet incluſurus.*

θ'. Ως Αριςόβυλ☉ τ☉ πιήσας διὰ φόβον, ἔπειτα δυσχεράνας, [g] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα παρὰ Πομπηίου τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ιεροσόλυμα [h] ἐγκλείσων αὐτόν.

10. *Quomodo Ariſtobulus, Pompejo è veſtigio eum cum exercitu ſubſequuto, ſententiam mutavit, & Hierichuntem uſque progreſſus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus eſt: utque Gabinio cum militibus lectiſſimis à Pompejo miſſo ad urbem & pecuniam accipiendam, Hieroſolymitani, cum viderent Ariſtobulum in cuſtodia detentum, Romanis portas occluſerunt.*

ι'. Ως, Πομπηίου κ☉ πάσα μ☉ τ☉ ςρατιᾶς καθαχθῆναι☉, μετενόησεν Αριςόβυλ☉, κ☉ προελθὼν ἄχρι Ιερειχοῦν☉ ἀπιώτησεν αὐτῷ, κ☉ συγγνώμης τυχὼν δεηθεὶς πρὸς τ☉ ἁμαρτημένων, τήν τε πόλιν ☉ τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπισχνεῖτο· κ☉ Πομπήιος πέμψαι☉ Γαβίνιον μ☉ ὀπτιλέκτων ςρατιωτῶν ὅπί τε τὴν τ☉ πόλεως παραλήψιν ☉ τ☉ χρημάτων, οἱ Ιεροσολυμίται, τ☉ Αριςόβυλον ὁρῶντες ἐν φυλακῇ καθεςῶτα, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ρωμαίοις.

11. *Quomodo hanc ob rem ira inceuſus Pompejus Ariſtobulum in vincula conjecit, adductiſque copiis urbem obſidebat: ipſumque in urbem ſuperiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Ariſtobulo ſtabant in fanum ſugiunt.*

ια'. Ως ὀπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς Πομπήι☉ Αριςόβυλον μὲν [i] ἔδησεν, προσαγαγὼν ἢ τὴν δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· κ☉ δέχονται μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Υρκανοῦ φρονοῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δ' Αριςοβύλου συναναςρέφουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

12. *Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio menſe expugnat Pompejus. deque ipſius modeſtia & religione.*

ιβ'. Ως αἱρεῖ κ☉ κρατεῖ τὸ ἱερὸν κ☉ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπήι☉ τῷ τρίτῳ μηνί. κ☉ περὶ τ☉ ὀπιεικείας αὐτ☉ ☉ θεοσεβείας.

13. *Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic eſſet pecuniæ vis.*

ιγ'. Οτι Πομπήι☉ μηδενὸς ἔψαυσε τ☉ ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

14. *Quod cum iſta geſſiſſet & Judæam Romanis vectigalem feciſſet, & Hyrcanum ethnarcham conſtituiſſet, Ariſtobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.*

ιδ'. Ολα ταῦτα διαπραξάμεν☉, κ☉ τὴν Ιουδαίαν πιήσας φόροις ὑποτελῆ, κ☉ Υρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Αριςόβυλον μὲν δέσμιον μ☉ τῆς ὑιᾶς εἰς Ρώμην [k] ἀνήγαγε, Σκαῦρον δ' τῆς Συρίας [l] ἐπίτροπον κατέςησεν.

15. *Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabum regiam, eaque obſeſſa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi perſuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.*

ιε'. Οτι Σκαύρ☉ ςρατεύσαν☉ ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον οὖσαν τ☉ Αράβων, κ☉ πολιορκοῦν☉, ἐν ἀπορίᾳ τ☉ ςρατιωτῶν αὐτ☉ ὑπομένων, Αντίπατρ☉ πείθ☉ τ☉ Αραβα, δόντα Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν ποιεῖσθαι αὐτόν.

16. *Quomodo Alexander Ariſtobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam ſe contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.*

ις'. Ως Αλέξανδρ☉ Αριςοβύλ☉ παῖς, φυγὼν Πομπήιον, κ☉ διαβὰς εἰς τὴν Ιουδαίαν, ςρατιᾶς αὐτ☉ πολλῆς ὑπομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν κατὰ Υρκανὸν κ☉ Αντίπατρον.

17. *Quomodo Alexander à Gabinio pugna ſuperatus, & in caſtellum Alexandrium compulſus obſidetur.*

ιζ'. Ως ὑπὸ Γαβινίου κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Αλέξανδρ☉, κ☉ καταφυγὼν εἰς Αλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο.

18. *Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexiſſet ut ſui caſtellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimiſit; ac præterea ſcripſit Senatui, ut fratres ipſius cum Ariſtobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicata quâ eſſet in Romanos fide, quodque digna eſſet cui hæc gratia tribueretur.*

ιη'. Ως Γαβίνι☉, πεισάσης τ☉ μητρὸς τ☉ Αλεξάνδρου παραδοῦναι αὐτόν τε κ☉ τὸ φρούριον, λαβὼν τ☉ μὲν Αλέξανδρον ἀφῆκεν· [m] ἔγραψε δ' κ☉ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ☉, οἳ ἦσαν μ☉ Αριςοβούλου ☉ πατρὸς δεδεμένοι, λύσαι, κ☉ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [n] αὐτῆς τὸ πρὸς Ρωμαίους πιςὸν, κ☉ ὡς ἔςιν ἀξία παρὰ τ☉ χαίρ☉ τυγχάνειν.

19. *Quomodo Ariſtobulum à Roma in Judæam pro-*

ιθ'. Ως μ☉ ταῦτα φυγόντα ἐκ Ρώμης Αριςόβυλον εἰς τὴν Ιου-

[f] Ου κ☉ δυσκαταμάχητον.] Τύχαιον poſt δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

[g] Επὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα] Επὶ τὸ *Vat.*

[h] Εγκλείσων αὐτόν.] Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Baſ.*

[i] Εδησεν,] Εδεισε perperam *Ed. Baſ.*

[k] Ανήγαγεν,] Ηγαγεν in *Ed. Baſ.*

[l] Επίτροπον κατέςησεν.] Κατέλιπεν ἐπίτροπον in *Ed. Baſ.*

[m] Εγραψε δ'] Ita *Codd. Vat.* & *Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δ' κ☉ & quæ ſequuntur uſque ad finem *Summarii* deſiderantur in *Ed. Baſ.*

[n] Αὐτῆς] Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.*

Ιουδαίαν λαβὼν Γαβίνιος αἰχμάλωτον, πάλιν ° ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.

κ'. Κρίσις κ τὴν ὑπὸ Πάρθων στρατείαν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀνάβασις, κ σύλησις τ ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

κά. Φυγὴ Πομπηίου εἰς Ηπειρον, κ Σκιπίωνος ὑπ' αὐτὸν πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, P ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Αλέξανδρον.

κβ'. q Οτι Καίσαρ, λύσας Αριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μ' δύο ταγμάτων εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔφθη δ' ὑπὸ τῶν τὰ Πομπηίου φρονούντων ἀφαιρεῖς Αριστόβουλος r Φαρμάκῳ.

κγ'. Καίσαρ εἰς Αἴγυπτον στρατεία, κ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Υρκανός τε κ Αντίπατρος, κ τὰς Ιουδαίας αὐτῷ συμμαχίας ἐποίησαν.

κδ'. Αντίπατρος πρεπόντως ἀγωνισαμένου κ τὴν μάχην ἀριστεία, κ διὰ τοῦτο φιλία πρὸς Καίσαρα· κ ὡς Υρκανὸν Καίσαρ ὑπὲρ τῆ νίκη χάρων ἐτίμησε μεγάλως, ὑπηρείψας αὐτῷ τὰ τ πατρίδ ἀναστῆσαι καταβεβλημένα τείχη, ἔτι τε Αντιπάτρῳ τὴν τ Ιουδαίας ὑπαρχὴν ἐπεχείρησεν.

κε'. Καίσαρος ἐπιστολαὶ, κ δόγματα συγκλήτου περὶ τ πρὸς τοὺς Ιουδαίους φιλίας.

κς'. Οἱ Αντίπατρος τοῖς παισὶν, Ηρῴδῃ μὲν τὴν τ Γαλιλαίας ἐπανοίαν, Φασαήλῳ δ' ἐπέτρεψε τὴν Ιεροσολύμων· κ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑφ' Ηρῴδου ἡγεμόνος ὄντος ἐν Συρίᾳ, μέγαν τ ἔνδοξον ἐποίησεν Ηρῴδην, καταστήσας ἄρχοντα τ Κοίλης Συρίας.

κζ'. Ως Κάσσιος, Καίσαρος δολοφονόντος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀναβὰς, τὴν τε χώραν ἐπάκωσε, κ τάλαντα ὀκτακόσια παρ' αὐτῶν εἰσεπράξατο φορολογήσας· κὴ πῶς Ηρῴδης ἐκ τ εἰσπράξεως τ χρημάτων αὐτῷ δαΐος s ἔδοξε Κασσίῳ.

κη'. Ως Μάλιχος ὑπεβάλετο Αντίπατρον ἀνεῖλε Φαρμάκῳ, διαφθαρεὶς χρήμασι κ οἰνοχόου Υρκανοῦ.

κθ'. Ως Ηρῴδης ὑπεστείλατο αὐτῷ Κασσίου τ Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.

λ. Ως Αντίγονον τ Αριστοβούλου βοηθήσαντα διὰ γ Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ηρῴδης ἀπαντήσας τρέπει τε κ τ Ιουδαίας ἐκβάλλει.

λα'. Οτι μ' τὸ πεπρῶσθαι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ διὰ γ νέου Καίσαρος τ Αντωνίου, Ηρῴδης ἐν Βιθυνίᾳ διαγενόμενος πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Αντώνιον· κ διὰ τοῦτο τὰς κατηγορίαν αὐτοῦ βεβουλευμένας οὐκ ἐδέξατο Αντώνιος. κ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν.

λβ'. Οτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Αντωνίου, κ κατηγορούντων τινῶν Ηρῴδου τ Φασαήλου, ὃ μόνον οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ τ τετράρχας αὐτοὺς κατέστησεν, κ τ κατηγόρων δέκα τ ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.

λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τ Αριστοβούλου υἱὸν Αντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.

λδ'. Ως Υρκανὸν τ Φασάηλον τ ἀδελφὸν Ηρῴδου αἰχμαλώτους ἔλαβον.

λε'. Ως Ηρῴδης φεύγων ἐκεῖθεν εἰς τ Ιουδαίαν, κ διαγενόμενος εἰς τ Ρώμην, κ δεηθεὶς Αντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποσχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπάτου τ συγκλήτου κ Καίσαρος βασιλεὺς τ Ιουδαίας.

λς'. Εκπλεύσας Ηρῴδης μ' ταῦτα εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ρώμης, κ μάχη πρὸς Αντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ρωμαϊκῆς ἑπομένης, κ ἡγεμόνος Σίλωνος.

λζ'. Ως, Σίλωνος Ιεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσίου κ Ηρῴδου Αντίγονος διεφθάρη.

fugum comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.

20. *Craſſus in expeditione contra Parthos in Judæam aſcendit, ſacraſque pecunias depeculatur.*

21. *Pompejî fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.*

22. *Quod Cæſar, cum Ariſtobulum vinclis exemiſſet, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Ariſtobulus à Pompejanis veneno necaretur.*

23. *Cæſaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, fecerunque ut Judæi ſemet ei adjungerent.*

24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæſare amicitia: & quemadmodum Cæſar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permiſſo ei ut everſos patriæ civitatis muros excitaret; ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem conſtituit.*

25. *Cæſaris literæ, & Senatuſconſulta de amicitia cum Judæis inita.*

26. *Antipater filiis adminiſtrationem mandat, Herodi Galilææ, Phaſaëlo Hieroſolymorum: utque Sextus Cæſar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux eſſet, acceptis, magnum & glorioſum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præſidem eum conſtituendo.*

27. *Quomodo Caſſius, cum in Judæam Cæſare mortuo aſcendiſſet, & regionem afflixit, & ſeptingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Caſſio ſui ſtudioſus viſus eſt.*

28. *Quomodo Malichus per inſidias Antipatrum veneno ſuſtulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*

29. *Quomodo Herodes juſſu Caſſii dolo interfecit Malichum.*

30. *Quomodo Antigonum Ariſtobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*

31. *Quomodo, Caſſio in Macedonia ſuperato à Cæſare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum ſibi conciliavit: ideoque Herodem accuſare volentes non admiſit. quodque Tyriis pro Judæis ſcripſit.*

32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam veniſſet & nonnulli Herodem & Phaſaëlum accuſarent, non ſolum hos repudiavit, ſed & illos tetrarchas conſtituit, & decem ex accuſatoribus interfecit.*

33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reſtituerunt.*

34. *Quomodo Hyrcanum & Phaſaëlum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*

35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & poſtea Romam profectus, cum Antonium obſecraſſet multum pecuniæ pollicitus, creatus eſt à Senatu & Cæſare rex Judææ.*

36. *Herodes poſt hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono, adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*

37. *Quomodo, Hieroſolymis à Silone obſeſſis, Antigonus à Soſio & Herode oppreſſus eſt.*

° Ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.] Legi poteſt ἀνέπεμψε.

p Ἐντολὴν ἔχοντος] Sic Cod. *Vat.* & *Epiphanii MSS.* illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Αλέξανδρον omittit *Ed. Baſ.*

q Οἱ Καῖσαρ,] Hoc *Summarium* habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.* & *Epiphanii MS.* nihil ejus reperitur in *Ed. Baſ.*

r Φαρμάκῳ.] Καὶ ὅτι Σκιπίων, ἐπιστέλλοντος αὐτῷ Πομπηίου, τ Αλέξανδρον πελέκει διεχρήσατο adjicit *Gall.*

s Ἔδοξε Κασσίῳ.] Ita cum *Edit. Baſ.* ἔδοξεν ὑπάρχειν Κασσίῳ in *Cod. Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τριάκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Ariſtobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: utque non multo poſt Hyrcanus, ſuaſu Antipatri, ad Aretam fugit.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejuſque obitum ſpectant. Quæ vero deinceps conſequuta ſunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut hiſtoriam ſcribamus, reſque propter vetuſtatem pleriſque ignoratas *pro virili* proſequamur, idque dictionis elegantia illuſtratas, quantum fieri poteſt, ex verbis eorumque ſtructura, aliiſque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum ſuavitate & voluptate rerum peritiam aſſequantur. Omnium vero maxime, ſcriptoribus curæ eſſe debet accurata diligentia, verumque iſtis dicendi ſtudium, qui in iis quæ ipſi plane neſciunt fidem illis habituri ſunt.

Joſephi in ſcribendo propoſitum.

Hiſtorici munus.

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniiſſet, anno tertio Olympiadis * centeſimæ ſeptimæ, Romæ conſulibus Quinto Hortenſio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confeſtim infert Ariſtobulus: & commiſſo apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Ariſtobuli uxor & liberi ipſius à matre in cuſtodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adverſarios, qui intra templi ſeptum con-

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum.

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστοβούλῳ καὶ Ὑρκανῷ περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντες ἐκράτουν βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' ὀλίγον Ὑρκανὸς, ὑπ' Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

[b] Τὰ μὲν δὴ περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ συνεχῆ νῦν ἐροῦμεν· οὐκ ἄλλος τινὸς, ἢ δι' [c] μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάμασον τῆς μνήμης, προμηθούμενοι. τιμῶντες γὰρ ἰσοτίμως καὶ τιμῶντες μήνυσιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὴν δεξαιότητα [d] δίημεν, καὶ τὸ τῆς [e] ἐπαγγελίας κάλλος, ὅστις δὴ τυγχάνει ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγινωσκομένοις, ὡς ἂν μὴ χαρίτος πλέον ἢ ἡδονῆς τὴν ἐμπειρίαν παραλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, [f] τῆς ἀκριβείας τὰς συγγραφεῖς ἐχομένους δεῖ, καὶ μάλιστα λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.

β'. [g] Ἀρξαμένου τοίνυν τῆς ἀρχιερωσύνης [h] Ὑρκανοῦ τῷ [i] τρίτῳ ἔτει ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς τετρακοσιοστῇ ὀλυμπιάδι, ὑπατευόντων Ῥωμαίων [k] Κοίντου Ὁρτησίου, καὶ Κοίντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπεκαλεῖτο, πόλεμον ἄδικος ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτῷ γενομένης πρὸς Ἱεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. ὃ γενόμενον, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα συνέβαινε [l] κατεῖρχθαι τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς προγε-

---

a Τεσσάκοντα καὶ δύο.] Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque eſſe demonſtrat *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. XIII. p. 156.

b Τὰ μὲν δὴ.] Τῶν μὲν δὴ π. & mox τὰ τούτοις δὲ ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ περὶ Αλ. & dein δεδηλωμένων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hen.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

c Μηδὲν παραλιπεῖν.] Ergo Jeſu quoque mentionem feciſſe Joſephus credendus eſt. REL.

d Δίημεν,] Si cui duriuſculum videatur δίημεν μιώσιν, in locum vocis δίημεν, per me licet, ſubſtituat δίζημεν. HUDS. *Lugd. Bat.* δίεμεν· καὶ. Lege (inquit *Coccejus*) δεῖ μὲ καὶ. Ego nihil mutandum cenſeo. HAV.

e Ἐπαγγελίας.] Forte ἀπαγγελίας.

f Τῆς ἀκριβείας —— μέλλουσιν.] Accurationis & Veritatis ſtudium in Hiſtorico vid. ſupr. lib. 8. c. 2. §. 8. ἀλλὰ μηδεμιᾶς ὑποδοχῆς τυγχάνειν παραλόγους, ὧν μὴ μετ' ἀποδείξεως, καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν δυνάμενα τὴν ἀλήθειαν· SPANH.

g Ἀρξαμένου τοίνυν.] Περιλαβόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ὑρκανοῦ *Basil.* verum nec iſta, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ἀ. Ὑρκανοῦ agnoſcit *Vet. Interpr.* & mox hac §. egit περὶ Ὑρκανοῦ.

h Ὑρκανοῦ.] Πρώτου Ὑρκανοῦ *Vat.*

i Τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς.] Pro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Verſione* aut *centeſima octogeſima tertia Olympiade*, aut *centeſima octogeſima Olympiade*, aut *centeſima ſeptuageſima tertia Olympiade.* Videſis *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 336. HUDS. Malè *Ruſinus* centeſima octuageſima Olympiade, mutatione τῆς π ad τῆς ζ καὶ ο ad λ. vid. Caſaub. Exer. Baron. p. 155. SPANH.

* *Centeſimæ*] Vide *Caſaub.* contra Baron. p. 155.

k Κοίντου Ὁρτησίου,] Κοίντου Ὁρτησίου *Hen.* & *Vat.* Κοίντου δὲ Ὁρτησίου *Basil.*

l Κατεῖρχθαι] *Lugd. Bat.* κρατεῖσθαι.

ρήκαμεν· καὶ τὰς ἀνλισασιώτας ἢ [l] καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ωβέλοντον, [m] αἰρεῖ ωθσεαλών. καὶ λόγες ωοιησάμενος ωρὸς τὸν ἀδελφὸν ωερὶ [n] συμβάσεως, καταλύει τὴν ἔχθραν, ὅτι τῷ Βασιλεύειν μὲν Αριςόβελον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀωραγμόνως, καρπόμενον ἀδεῶς τὰ ὑωάρχοντα αὐτῷ κλῆσιν. ταῦτα [o] ὀμὸ τότοις ἐν τῷ ἱερῷ σωληθέντες, καὶ ὅρκοις καὶ δεξιαῖς ωιςωσάμενοι τὰς ὁμολογίας, καὶ καθαωασάμενοι τὸ ωλῆθος ωαντὸς ὁρῶντος ἀλλήλες, ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς τὰ Βασίλεια, Τρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [p] εἰς τὴν οἰκίαν τὸ Αριςοβέλε.

Fœdus ineunt Aristobulus & Hyrcanus.

γ'. Φίλος δὲ τὸν Τρκανὸν [q] Ἰδεμαῖος, Αντίπατρος λεγόμενος, ωολλῶν μὲν ὑωάρχων χρημάτων, δραςήριος δὲ τὴν φύσιν ὢν καὶ ςασιαςὴς, ἀλλοτρίως εἶχε ωρὸς τὸν Αριςόβελον καὶ διαφόρως, διὰ τὴν [r] ωρὸς Τρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μέντοι φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [s] τοῦτον εἶναι [t] γνώριμον ἐκ τῶν ωρώτων Ἰεδαίων, τῶν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰεδαίαν ἀφικομένων. ταῦτα δὲ λέγω χαριζόμενος Ηρώδῃ τῷ ωαιδὶ αὐτὸ, βασιλεῖ τῶν Ἰεδαίων ἐκ τύχης τινὸς [v] ἡγεμονεύω. ωερὶ ὃν καιρὸν δηλώσομεν. οὗτος τοίνυν ὁ Αντίπατρος, [x] Αντίπας τὸ ωρῶτον ἐκαλεῖτο, καὶ τῷ ωατρὶ αὐτὸ [y] τοῦτο μὲν τοῦνομα· ὃν Αλεξάνδρα δὲ Βασιλέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸ ςρατηγὸν ἀωοδειξάντων ὅλης τῆς Ἰδεμαίας, ωοιησάμενος Φιλίαν ωρὸς τοὺς [z] ὁμορόσιτας αὐτῷ Αραβας καὶ Γαζαίες καὶ Ασκαλωνίτας λέγοντι, ωολλαῖς αὐτοὺς καὶ μεγάλαις ἐξιδιωσάμενον δωρεαῖς. τῷ οὖν δὲ Αριςοβούλε δυναςείαν ὁ νεώτερος Αντίπατρος ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι ωάθῃ διὰ τὸ ωρὸς αὐτὸν μῖσος, [a] ὑωοωιπτᾶ κρύφα κατ' αὐτὸ διαλεγόμενος τῶν Ἰεδαίων τοὺς δυναςεύοντας· ἄδικον εἶναι λέγων ωειρᾶν Αριςόβελον ἀδίκως ἔχοντα τῷ δεχθῷ, καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν ταύτης ἐκβεβληκότα, ωρεσβύτερον ὄντα, κατέχοντα δ' αὐτῷ οὖσαν ἐκείνῳ διὰ τὸ ωρεσβεῖον. [b] τούτοις ἢ συνεχῶς καὶ ωρὸς τὸν Τρκανὸν [c] ωοιούμενος διατελῶν τοὺς λόγους, καὶ ὅτι κινδυνεύοι [d] τὸ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ωοιήσας αὐτὸν ἐκ ωοδῶν. τοὺς γὰρ φίλους τὸ Αριςοβούλε μηδένα [e] ωαραλιωεῖν καιρὸν ἔλεγε, συμβελεύοντας αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς τότε βεβαίως ἕξοντα τῷ δεχθῷ. τούτοις Τρκανὸς ἠωίςα τοῖς λόγοις, φύσει χρηςὸς ὢν, καὶ διαβολῇ δ' ὀλίγῃ οὐ ωροσιέμενος ῥαδίως. ἐωεὶ ἢ αὐτὸν τὸ ἄωραγμον καὶ τὸ ωαρειμένον τῆς διανοίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγχῦ καὶ ἀνανδρον δοκεῖν· τῆς δ' ἐναντίας φύσεως ἦν Αριςόβελος, δραςήριος καὶ διεγηγερμένος [f] τὸ φρόνημα.

II. *Antipater Idumæus Herodis pater. Nicolaus Damascenus.*

δ'. Ἐωεὶ τοίνυν ὁ Αντίπατρος, καὶ ωροσέχοντα ἑώρα τοῖς λόγοις τὸν Τρκανὸν, καὶ διέλιπεν ἑκάςης ἡμέρας ωλατύνων καὶ διαβάλλων ωρὸς αὐτὸν Αριςόβελον, ὡς [g] ἀωοκτεῖναι θέλοντα· καὶ μόλις ἐγκείμενος ωείθει ωρὸς Αρέταν αὐτῷ συμβελεύσας φυγεῖν, τὸν Αράβων βασιλέα. ωαθόντι γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι σύμμαχος [h] ὑωισχνεῖτο. ὁ ἢ ταῦτ' ἀκούων ἔλεγε, [i] συμφέρον εἶναι τὸ ωρὸς τὸν Αρέταν ἀωοδρᾶναι. ἔςι ἢ ὅμορος τῇ Ἰεδαίᾳ ἡ Αραβία. καὶ δὴ ωέμ-

Antipater auctor est Hyrcano ut ad Aretam fugæ se recipiat.

3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & seditiosus, qui alieno ab Aristobulo erat animo & ab eo diffidebat ex sua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damascenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *suo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipsius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum constituissent, ajunt fecisse amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Ascalonitis, qui secum sentirent; eosque sibi multis & magnis muneribus conciliavisse. Itaque *hic* juvenis Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter suum in illum odium, excitat adversus eum clandestinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum esse dicens pati ut Aristobulus injuste principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter *ætatem deberetur imperium. Hos autem sermones assidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum esse dicebat, nisi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Aristobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei consulerent, ut Hyrcanum interimeret, quasi ita demum firmum habiturus principatum. His sermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro sua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remissio fecerunt ut degener & imbellis spectantibus videretur: at natura diversus erat Aristobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto.

Antipater Judæos excitat in Aristobulum.

Hyrcani elogium.

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum suis dictis aurem non præbere videt, non desinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Aristobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; fugæ se revixque acrius urgendo persuadet, cum ei consuluisset ut ad Aretam Arabum regem perfugeret. nam pollicebatur, si sibi obtemperaret, se quoque ei socium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re sua esse ad Aretam fugam maturare. Est autem Ju-

l Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ωβέλοντον, αἰρεῖ ωθσεαλών.] Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν ωβέλοντον αἰρεῖ. ωθσεαλὼν ἢ καὶ λ. *Busb.* αἰρεῖ, ωθσεαλὼν ἢ καὶ *Hen.*

m Αἰρεῖ ωθσεαλών.] *Gen.* αἴρει. *L. B.* ἰρεῖ. Legendum αἰρεῖ. COCC.

n Συμβάσεως,] Συμβιβάσεως *Hen.*

o Ἐπὶ τότοις] Ita ex *Vet. Interpr.* & lib. 1. *de Bello Jud.* ἐπὶ τοῖς in *Codd. Gr.* & *Editis* & *MSS.* Est qui vertit, *in eorum præsentia qui in templo erant.*

p Εἰς τὴν οἰκίαν] Εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Αε. *Vat.* εἰς τὴν οἰκείαν τὴν Αε. *Hen.*

q Ἰδεμαῖος,] Ἰεδαῖος in *Cod. Gall.* Ἰδημαῖος in *cæteris* omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 6. §. 2. SPANH.

r Πρὸς Τρκανὸν εὔνοιαν.] Πρὸς τὸν Τρκ. *Hen.* & *Busb.*

s Τοῦτον εἶναι γνώριμον] Idem in *Historia Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum* πολυγλώττων *Parisiensium* [& *Londinensium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Usserius* ad *A. M.* 3932. quem videsis.

t Γνώριμον] *L. B.* γνώμονα. Forte γνώμονα inquit *Coccejus.* Nihil tamen muto. HAV.

v Ἡγεμονεύω.] Ἡγεμονεύω *Busb.*

x Αντίπας] *Antipatri* & *Antipæ* idem est nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Grot.* ad *Luc.* c. 1.

y Τοῦτο μὲν τοῦνομα·] Dissentit *Eusebius* (*Hist. Eccl.* l. 1. c. 6.) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuisse scribit. Verum fidem potius *Josepho* quam *Eusebio* habendam esse ostendit *Chr. Noldius*, sub initium *Historiæ Idumææ.*

z Ομοροῦντας] Ομόρους αὐτῶν *Busb.* ὁμορεῦντας αὐτῷ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* versione, *cum finitimis Arabibus.*

a Ἐπισωιπτᾶ κρύφα κατ' αὐτὸ] Ἐπισωισᾶ κατ' αὐτὸ κρύφα ℞ Ιεδ. *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

* *Ætatem deberetur imperium.*] *Al.* ætatis prærogativam.

b Τούτοις ἢ] Ita *Hen.* & *Busb.* τότοις τε συνεχῶς ωρὸς in *Editis Aliisque.*

c Ποιούμενος] Ἐποιεῖτο τοὺς λόγους *Busb.*

d Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* (certe *Lugd. Bat.*) ℞ ζῆν *Busb.* τῷ ζῆν *Gen. Alisque.*

e Παραλιωεῖν] *L. B.* ωαραλείπειν.

f Τὸ φρόνημα.] Φρονήματι *Busb.*

g Ἀποκτεῖναι θέλοντα·] Ita *Hen.* & *Busb.* κτεῖναι in *reliquis.*

h Ὑπισχνεῖτο.] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* ὑπισχνεῖ ℞ in *Editis Aliisque.*

i Συμφέρον] *Lugd. Bat.* σύμφορον.

Judææ finitima Arabia. Itaque misit Hyrcanus primum Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non esse inimicis traditurum si ad eum supplex venisset. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hierosolyma. Et haud multo post assumpto eo, noctu egressus est urbe, & longo itinere expedito eum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc singulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* persuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promisit, si reductus & in regnum restitutus esset, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipsius pater ab Arabibus abstuliisset. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lyssa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

πρῶτ[ος] Υρκανὸς πρὸς τ Ἀραβῶν βασιλέα τ Ἀντίπατρον, λημψόμενον πίστ, ὡς οὐκ ἐκδώσοι τοῖς ἐχθροῖς ἱκέτιν αὐτὸ γιόμενον. λαβὼν ὁ τὰς πίστ ὁ Ἀντίπατρ[ος], κατέσπευδε πρὸς Υρκανὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ μετ' ὀ πολὺ ἐκδιδράσκων αὐτὸν, καὶ τ πόλεως ἐξελθὼν νύκτωρ, καὶ πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν, ἦγεν ἄγων αὐτὸν εἰς τὴν καλουμένην Πέτραν, ὅπ τὰ βασίλεια ἦν Ἀρέτα· μάλιστα ὢν ἐν Φίλ[ος] τῷ βασιλεῖ, καταγὼν τ Υρκανὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεκάλ. καὶ τοῦτ' ἐκάστης ἡμέρας ποιῶν καὶ οὐκ ἀνιεὶς, ἀλλὰ καὶ δωρεὰς προσιέμεν[ος], πείθ τ Ἀρέταν. ὀ μὲν οὖν ἀλλὰ καὶ Υρκανὸς ἐπέχρ αὐτῷ, κατοχθεὶς καὶ τὴν βασιλείαν προσιούμενος, ἀποδώσειν τήν τε χώραν ἣν τὰς δώδεκα πόλεις, ἃς Ἀλέξανδρος ὁ πατὴρ αὐτ τ Ἀραβῶν ἀφείλετο. ἦσαν δ' αὗται, Μήδαβα, Ναβαλλὼ, Λιβιὰς, Θαραβασὰ, Ἀγαλλα, Ἀθώνη, Ζώαρα, Ὀρώναι, Μάριλσα, Ρύδδα, Λύσα, Ὀρύβα.

III. CAP. II.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adversus Aristobulum, & Hierosolyma obsident: utque Scaurus Romanus obsidionem solvit. De obitu Oniæ.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἀρέτας καὶ Υρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τ Ἀριστόβουλον, καὶ πολιορκοῦσιν Ἱεροσόλυμα. καὶ ὡς Σκαῦρ[ος] ὁ Ρωμαῖ[ος] λύει τὴν πολιορκίαν. Περὶ Ὀνίου πλάτης.

Aretas in Aristobulum expedit, eumque fugat, dein templum oppugnat.

HIS promissis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Aristobulum, cum quinquaginta equitum simul & peditum millibus, eumque prælio vincit. Cum autem multi post hanc victoriam ad Hyrcanum defecissent, destertus Aristobulus fugit Hierosolyma. At rex Arabum, copiis suis omnibus secum adductis, fanum aggressus oppugnat Aristobulum, populo ab Hyrcano stante & oppugnationem adjuvante, cum soli sacerdotes essent apud Aristobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque castris, obsidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum festum, quod Pascha vocamus, Judæorum præcipui, relictis suis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir justus & * Deo charus, (qui aliquando, cum siccitas esset, Deum oravit ut ardores depelleret, Deusque precibus exauditis pluviam misit) sese

Τούτων αὐτῷ τ ὑποσχέσεων γιομένων, Ἀρέτας ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Ἀριστόβουλον, μ πεντ μυριάδων ἱππ[έ]ων ἅμα ἐ πεζῆς στρατιᾶς, καὶ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν δ μ τῶν νικηθέντων πρὸς Υρκανὸν αὐτομολησάντ[ων], μονωθεὶς ὁ Ἀριστόβουλ[ος] ἔφυγε εἰς Ἱεροσόλυμα. ὁ δ τ Ἀράβων βασιλεὺς, πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν, καὶ προσβαλὼν τῷ ἱερῷ, τ Ἀριστόβουλον ἐπολιόρκ, προσιζημένης ἐ ἐ δήμ τῷ Υρκανῷ, καὶ συμπολιορκοῦντ[ος] αὐτῷ, μόνων δ τ ἱερέων [y] Ἀριστοβούλῳ προσμενόντων. ὁ μὲν οὖ Ἀρέτας ἐξῆς [z] βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τῶν Ἀράβων ἐ τῶν Ἰουδαίων, ἰσχυρῶς ἐνέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τότων δ [a] γιομένων καὶ τ καιρὸν ἦν τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, ἣν [b] Φάσκα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατ[οι] τῶν Ἰουδαίων, ἐκλιπόντες τὴν χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. [c] Ὀνίας δ τὶς ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ καὶ θεοφιλὴς, [d] ὃς ἀνομβρίας ποτ ἔσης ηὔξατο τῷ Θεῷ λῦσαι τ αὐχμὸν, καὶ γιόμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς ὢν, ἔκρυψεν αὐτὸν ἀφ' τὸ τὴν στά-

σιν

Onias, vir justus, & Deo charus.

k Πρῶτ[ος] Υρκανὸς] Πρῶτον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Πολλὴ ἀνύσας ὁδὸν,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῷ in *Editis Aliisque.*

m Πέτραν, ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τ Ἀρέτα·] Πέτρ[ας] Arabum Regia. Eadem Ἀεκιέμη dicta, supr. lib. 4. c. 7. §. 1. quæ Arabum primaria urbs, Græcis Πέτρ[α]. supra Πέτρ[α] hæc eadem, quæ prius Ἀεκη dicta lib. 4. c. 4. §. 7. Alia nempe hæc Ἀεκη ab altera in Phœnice, quæ Ἀεκη ὑπ τῷ Λιβάνῳ dicitur supr. lib. 1. c. 7. §. 1. ubi natus Alexander Severus Imperator. *Lamprid.* in Alexand. Sever. Ab hac Ἀεκη Phœniciæ alia Arabiæ, postea Πέτρ[α] dicta, de qua loc. cit. lib. 4. c. 7. §. 1. superioris Ἀεκης mentio iterum lib. 5. c. 1. §. 22. Ἀεκη δ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν &c. item lib. 8. c. 2. §. 3. Ἀεκὶα Θρλίαν. SPANH.

n Ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τ Ἀρέτα·] Ὅπ τὰ βασίλεια ἦν τῷ Ἀρέτα. παρεκάλ δ αὐτὸν Υρκανὸς ἐπαρῆξαι οἱ ἀδικημένῳ, καὶ κατάγειν αὐτὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκαταστῆσαι, ὑπισχνούμ[ενος] δώσειν αὐτῷ ια. *Busb.* atque ita fere *Zonaras.*

o Ο ταινῆς —— Ἀγαλλα,] XII. Urbes Arabibus ereptæ ab Alexandro Judæorum Rege, vid. supr. lib. 13. c. 15. §. 4. SPANH.

p Ναβαλλὼ,] In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabalotha*.

q Λιβιὰς] Λαβιὰς juxta aliquot *Epiphanii* libros.

r Θαραβασὰ,] Θαραβαθὰ *Hen.* Ἀεραβατὰ aut Ἀεραβαθὰ *Epiphan.*

s Ἀγαλλα,] *Galata* & *Galathone* in *Epiphan.* pro Ἀγαλλα, Ἀθώνη.

t Ζώαρα,] Ζωάρων τ Ἀεκείας· ἀλλ. lib. 4. c. 8. §. 4. & Ἀεχ. lib. 1. c. XI. §. 4. ζόαρ ἔτι καὶ νῦν λέγετ[αι]· *Hebr.* צוער, nempe צוער. SPANH.

u Ὀρώναι,] Ὀρῶν Αἰγμᾶ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Monslingo Adissa* aut *Edissa*: dein *Ribdalusa*, *Oriblo.* HUDS. Conf. supra Antt. lib. 13. c. 15. §. 4. Ὀρώνας· SPANH. Post Ὀρώναι in *Lugd. Bat.* subjungitur Αἰγμαὶ, inque ejusdem MS. margine adnotatur alia lectio Αἰγμάν. Quum vero tot Codices novam adjungant urbem, plurimi vero legant Αἰγμα, substitui debere judico Ἀσμᾶ, quam urbem conjungit Josephus cum Oronis, Marissa aliisque ex his urbibus, quas enumerat etiam superius Lib. 13. c. 15. §. 4. HAV.

x Λύσα,] Λῦσα *Hen.* Λῦσα *Ptolemæo.* Vide *Bocharti* Phaleg. p. 350.

y Ἀριστοβούλῳ προσμενόντων.] Τῶ Ἀριστοβούλῳ *Busb. Hen.* & *Vat.*

z Βαλόμενος τὰ στρατόπεδα] Ita *Busb.* βαλόμενος in *reliquis.* Forsan ἔξω βαλόμενος, inquit *Cl. Lowthius.*

a Γινομένων,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γιομένων in *cæteris.*

b Φάσκα λέγομεν,] Πάσχα *Busb.*

c Ὀνίας δ] Ὀνίας δέ τινα, δίκαιον ὄντα καὶ θεοφιλῆ *Busb.* atque ita *Zonaras*, qui subjungit, ὃς αὐχμοῦ ποτὲ γιομένου, εὐχῇ τ Θεὸν δυσωπήσας, ἔλυσε τὴν ἀνομβρίαν, εἶπόν οἱ Ἰουδαῖοι δίκαιός τ Ἀριστοβούλῳ καὶ τ μετ' αὐτὸν· ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο. ὡς δ ἐσώθη, ἡ Θεὸς β. τ. ὅλων, εἶπε &c.

d Ὃς ἀνομβρίας ποτὲ ἔσης] Illud ὃς deest *Hen.* HUDS. Historia hæc narratur in Gemara Taanith fol. 23. 1. & his verbis in Megillath Taanith fol. 49. fac. 2. יצא וכו צדר ולא ירדו גשמים הלך אצל להם חוני המעגל אמרו לו התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והביאו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה וימר בתוכה כדרך שנאמר חבקוק הנביא שנאמר על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מאצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי אמר רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמים יורדין. *Maxima pars mensis Adar jam effluxerat. & pluvia nondum descenderant. Adierunt Oniam, circularem dictum* (ob rationem mox indicandam) *rogantes ut pluviam à Deo peteret. Respondit, ite & furnos paschales intro ferte, ne à pluvia liquefiant. Precatus est, at non descenderunt aquæ pluviæ. Tunc circulum designavit homi & se in medio ejus constituit, exemplo Chabacuci, qui dixit* cap. 2. 1. in custodia mea stabo & figam gradum super locum munitum (undique qualis est figura circuli) & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi & quid respondeam arguenti me. *Dixit Onias, Domine hujus universi, oculi filiorum tuorum in me conversi sunt, quoniam veluti filius domus tuæ sum coram te: juro per nomen tuum magnum me ex hoc loco non digressurum antequam misertus fueris filiorum tuorum. Mox cœperunt pluviæ descendere.* REL.

* *Deo Charus,*] *Al.* Dei amicus.

e Ὀνίᾳ

σιν [c] ὁρᾶν ἐπιμένουσιν. ἀναχθέντα δ' εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰουδαίων, ἠξίουν ὡς ἔπαυσε τὴν ἀνομβρίαν εὐξάμενον, [f] ἵν' ἴτως ἀρὰς κατὰ Ἀριστοβούλου καὶ τῶν συστασιαστῶν αὐτοῦ ἐποίησεν. ἐπεὶ ἦν ἀντιλέγων καὶ ἀποτρεπόμενον ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, [g] στὰς μέσον αὐτῶν εἶπεν, "[h] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπεὶ οἱ μετ' ἐμοῦ νῦν "ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ πολιορκούμενοι ὑπ' ἐκείνων "σοὶ, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [i] ἐκείνοις ἐπακούσῃς, "μήτε κατ' ἐκείνων ἃ ἂν οὗτοι προσκαλῶσιν εἰς πόλεμον ἀγα- "γεῖν." καὶ τοιαῦτ' εὐξάμενον περιστάντες οἱ πονηροὶ τῶν Ἰουδαίων κατέλυσαν.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς τούτοις αὐτοὺς προσκρῆμα ἐπιμωρήσατο τὴν ὠμότητα, καὶ δίκαιον εἰσέπραξεν ἐκ Ὀνίου φόνου τούτῳ τῷ τρόπῳ. [k] πολιορκουμένων τὸν ἱερέων καὶ τοῦ Ἀριστοβούλου, συνέβη τὴν ἑορτὴν ἐπιστῆναι τὴν καλουμένην Φάσκα, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν τῷ Θεῷ. ἀπορουμένοις δὲ θυμάτων οἱ περὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἠξίωσαν [l] αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους προσκρῆσαι, χρήματα [m] λαβόντας ἀντὶ τῶν θυμάτων ὅσα θέλουσι. τῶν δὲ, εἰ [n] βούλοιντο λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, προθύμως ὅ, τε Ἀριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέστησαν, καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθιέντες [o] ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοσοῦτον πονηρίας ἦλθον, ὥστε προσβαλεῖν τοὺς πίστει δὲ ἀσεβῆσαι εἰς τὸν Θεὸν, τὰ πρὸς τὴν θυσίαν μὴ [p] προσχόντας τοῖς δεομένοις. [q] προσαπονοηθέντες δὲ οἱ ἱερεῖς ἠυξαντο τῷ Θεῷ, δίκαιον [r] αὐτῶν εἰσπράξασθαι προδοθέντων ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, τὸν καρπὸν ἀπέτισε τῆς χώρας διέφθειρεν, ὡς τὸν μόδιον δύο σίτου τότ' [s] αὐτοῖς ἐξωνεῖσθαι δραχμῶν ἕνδεκα.

γ'. [t] Ἐν τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήιος, αὐτὸς ὢν ἐν [v] Ἀρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἔτι Τιγράνῃ. ὁ δὲ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, Λόλλιον μὲν καὶ Μέτελλον νεωστὶ τὴν πόλιν ἠρηκότας εὑρὼν, αὐτὸς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἠπείγετο. [x] προσφωνούμενος δὲ πρέσβεις ἦκον παρ' αὐτόν τε Ἀριστοβούλου πρὸς αὐτὸν καὶ Ὑρκανοῦ, [y] συμμαχεῖν ἀξιοῦντος ἑκατέρου. [z] ὑπισχνουμένων δὲ, Ἀριστοβούλου μὲν [a] τετρακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προσδέχεται) τὴν Ἀριστοβούλου ὑπόσχεσιν, διὰ τὸ εὔπορος χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος εἶναι, καὶ μετριωτέρων ἠξίου τυγχάνειν· ὁ δὲ καὶ πένης ἦν, καὶ γλίσχρος, [b] διὰ τοῦτο μειζόνων τὴν ἄπρεπον πρᾶξιν ἐποιεῖτο. ἀδύνατον γὰρ ἦν βίᾳ τὴν πόλιν ἑλεῖν, [c] ἐν τοῖς μάλιστα ὀχυρὰν καὶ δυνατὴν, [d] ἣ φυγάδας ἐκβαλεῖν μὴ δοκεῖ [e] Ναβαταίων πλῆθος, οὐκ εὐπρεπὲς πόλεμον [f] διακλύσαι. τούτῳ τοίνυν προσθέμενος διὰ τὰς προφερομένας αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τὴν πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Ἀρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ῥωμαίων ἀποδειχθή-

abdidit, quoniam durare seditionem videbat. Sed *illi*, eo in Judæorum castra perducto, postulant, ut quemadmodum siccitatem precibus finierat, ita nunc Aristobulum & ejus factionis homines diris ageret. cumque contradicens & deprecans coactus esset à multitudine, stans in medio eorum dicebat, "O Deus rex universitatis, quandoquidem qui mecum nunc stant, tuus populus est, "itemque qui obsidentur sacerdotes tui sunt, precor ut neque contra hos illos audias, neque quæ "hi contra illos orant ad exitum perducas." Et illum quidem ista precatum circumstantes Judæorum pessimi quique lapidibus necarunt. *Onias lapidatur.*

2. Deus autem mox illos ob hanc crudelitatem ultus est, cædisque Oniæ pœnas exegit ad hunc modum. Obsessis sacerdotibus & Aristobulo, accidit ut festum instaret quod Pascha vocatur, in quo nobis moris est multas hostias Deo immolare. At cum victimis carerent qui cum Aristobulo erant, populares suos rogarunt ut eas *ipsis* præberent, & pro iis quantam vellent pecuniam acciperent. cumque illi, si habere velint, in singula capita mille drachmas dari postularent, Aristobulus & sacerdotes conditionem libenter acceperunt, & demissam per muros pecuniam illis dederunt. Atqui illi, accepta pecunia, victimas non dederunt: sed eo improbitatis processerunt, ut fidem violarent, & impii essent in Deum, ea quibus ad sacra facienda opus erat egentibus non suppeditando. Sacerdotes autem contra fidem datam decepti Deum orarunt, ut se in populares suos ulciscereturet. Atque ille vindictam non distulit: sed immisso magno violentoque vento totius regionis fruges corrupit, adeo ut eo tempore tritici modius undecim drachmis emeretur. *Fides violata ab obsidentibus.* *Illos ob scelus ulciscitur Deus.*

3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pompejus, cum ipse esset in Armenia & adhuc adversus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damascum profectus, Lolliumque & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è vestigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Aristobulo & Hyrcano legati, auxilium postulantes utrique. Cumque Aristobulus quidem promitteret se quadringenta talenta daturum esse, Hyrcanus vero his non pauciora datum iri, Aristobuli promissionem accipit, quippe hominis pecuniosi & magnifici & æquiora postulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus esset, & incredibilia polliceretur cum majora postularet. non enim ejusdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitissimam & potentissimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur causas cum Aristobulo pacisci tur, acceptaque pecunia solvit obsidionem, jubens Aretam discedere, aut *ni pareat* hostem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damascum IV. *Scaurus, in Syriam à Pompeio missus, mox in Judæam contendit.* *Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Aristobulus.* *Scaurus, accepta ab Aristobulo pecunia, Hierosolyma ab obsidione liberat.*

[c] Ὁρᾶν ἐπιμένουσιν] Ὁρᾶν ἰσχυὸν ἐπ. *Hen.* HUDS. Et *Lugd. Bat.* neque male forsan. HAV.

[f] Ἵν' ἴτως ἀρὰς] Ἵν' ἴτως ἀρὰς θῇ κ' Ἀρ. κ. τ. συστασιωτῶν αὐτοῦ. ἐποιεῖ *Hen.* & *Busb.*

[g] Στὰς μέσον αὐτῶν] Semper stabat in circulo, uti dicitur ibid. abusus ad id verbis Haggæi. REL.

[h] Ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων,] Ὦ Θεὸ Βασ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Vat.* & *Zonar.* HUDS. Eadem fere phrasi utitur in precibus suis, quas Talmudici habent. REL.

[i] Ἐκείνοις ἐπακούσῃς, μήτε κατ' ἐκείνων] Ita *Hen. Vat.* & forsan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) nisi quod ὑπακούσῃς habeant. ἐκείνοις ἀκούσῃς, μήτε ἐκείνων in *Editis.* ἐκείνοις ἐπαρήξῃς, μήτε μὰ κατ' ἐκείνων τούτοις *Zonar.*

[k] Πολιορκουμένων τῶν ἱερέων] Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* πολιορκουμένων δὲ τῶν in *Editis.*

[l] Αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους] Αὐτοῖς non agnoscit *Busb.* αὐτοὺς habet *Vat.*

[m] Λαβόντας] Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.*

[n] Βούλοιντο] λαβεῖν,] Βούλοιντο *Busb.* & *Vat.* εἰ βούλοιντο] μυρίας χιλίας δραχμὰς *Hen.*

[o] Ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα.] Ἔδοσαν & mox ἀπέδοσαν *Hen.*

[p] Προσχόντας τοῖς δεομένοις.] Προσχόντες *Busb. Hen.* & *Vat.*

[q] Προσαπονοηθέντες] Conf. de Vita §. 59.

[r] Αὐτῶν εἰσπράξασθαι] Αὐτῶν deest *Hen.* & εἰσπράξαι habet *Busb.* paulo post ὃν τι pro ὡς.

[s] Αὐτοῖς] *Lugd. Bat.* αὐτοὺς.

[t] Ἐν τούτῳ —— Πομπήιος,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 8. §. 1. item infra c. 5. §. 1. SPANH.

[v] Ἀρμενίᾳ] Vide *Usserii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.*

[x] Προσφωνούμενος] *L. B.* προσφοιτώμενος.

[y] Συμμαχεῖν ἀξιοῦντος ἑκατέρου.] *Lugd. Bat.* εἰ βούλοιτο συμμαχεῖν. ἀ. ἑκατέροις.

[z] Ὑπισχνουμένων δ',] Ὑπισχνούμενα *Hen.* & *Busb.*

[a] Τετρακόσια δώσειν τάλαντα,] Τετρακόσια *Vat.* & *Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex seq cap. 2. §. 5. ab init. HUDS. Conf ἀλλοι. lib. 1. c. 6. § 3. SPANH.

[b] Καὶ διὰ τοῦτο μειζόνων] Ita *Bas. Hen. Busb.* & *Vat.* ὑπὲρ μειζόνων in *Ed. Gen.*

[c] Ἐν τοῖς μάλιστα] Ἐν τοῖς μ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[d] Ἣ φυγάδας] Cl. *Lowthius* κ' pro ἣ reponendum censet.

[e] Ναβαταίων] Ναβαταῖοι de Arabibus. SPANH.

[f] Διακλύσαι.] Διακωλύσαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

scum iterum petiit: Aristobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congressus, prælio superat, & hostium circiter septem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

σεδαν. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Ἀριστόβουλος δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ὅτι τε Ἀρέτιαν καὶ Τρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [g] ἐπὶ τὸ καλούμενον [h] Παπυρῶνα, νικᾷ τῇ μάχῃ καὶ κτείνει ὡσεὶ [i] ἑξακισχιλίους τῶν πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [k] καὶ Φαλίων ὁ Ἀντιπάτρου ἀδελφός.

V. CAP. III.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant de regno disceptantes: utque Aristobulo in castellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones sibi traderet.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἀριστόβουλος καὶ Τρκανὸς ἦλθον εἰς Πομπήιον ἔρχονται περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι· καὶ ὡς Ἀριστόβουλος εἰς Ἀλεξάνδρειον φεύγει, Πομπήιος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει, καὶ τὰ ἐρύματα παραδιδόναι κελεύει.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Aristobulus.

NON multo autem post, cum Pompejus Damascum venisset, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Misit enim ei ingens donum Aristobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, cum "corona aureorum quatuor mille, & ex Judæa sive "vitis sive hortus: quod opus τερπωλὼ *delectationem* "nominabant. Hoc donum vidimus etiam "nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedica-"tum, cum inscriptione ALEXANDRI JU-"DÆORUM REGIS. Æstimabatur autem "quingentis talentis. Et quidem fertur, Aristo-"bulum Judæorum dynasten hoc misisse.

Strabonis de ea testimonium.

ΜΕΤ' ὀ πολὺ ἦ Πομπήιος εἰς Δαμασκὸν ἀφικνεῖται, καὶ Κοίλου Συρίαν διιόντος, ἦκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῆς Ἰουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πενταχοσίων ταλάντων. μέμνηται ἢ δ' δώρου καὶ Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων ὅτως. "ἦλθε ἢ καὶ ἐξ Αἰγύπτου πρέσ-"βεια, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς "Ἰουδαίας εἴτε [l] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [m] τερπωλὼ [n] ὀνό-"μαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον ἰσορήκαμεν "καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ρώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπε-"τωλίου, ἐπιγεγραφὼ ἔχον [o] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐπιμήθη ἢ εἶναι πενταχοσίων "ταλάντων. Ἀριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτο λέγει πέμψαι [p] τῶν "Ἰουδαίων δυνάστου.

Hyrcani & Aristobuli legati ad Pompejum veniunt.

2. Non multo autem post venerunt rursus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Aristobulo: * qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat;* hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* jussis iis, qui controversias habebant, ineunte vere *ad se* venire, educto ex hybernis exercitu in agrum Damascenum contendit: & in transitu arcem Apamiæ; quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, &

Multa in Syria præclare gesta à Pompejo.

† Ptolemæi Mennæi regionem consideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus, securi percussus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus stipendium solvit. Expugnavit etiam Lysiada præsidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertransisset, & montem superasset Cœlen-Syriam ut appellatur disterminantem, à Pella Damascum se contulit;

Μετ' ὀ πολὺ ἦ [q] ἦκον πάλιν πρέσβεις παρὰ αὐτὸν, Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Τρκανοῦ, Νικόδημος ἢ ὑπὲρ Ἀριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγόρει τῶν λαβόντων χρήματα, [r] Γαβινίου μὲν πρότερον, Σκαύρου ἢ ὕστερον, τοῦ μὲν πεντήκοντα, τοῦ ἢ τετρακόσια τάλαντα, [s] παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐχθροὺς καὶ τότε αὐτῷ καταστάζων. κελεύσας ἢ ἦκιν τοὺς διαμφισβητοῦντας, συναγομένης ἔαρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν [t] χειμαδίων, ὥρμησεν [v] ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν· καὶ τὴν τε ἄκραν ἐν παρόδῳ τὴν ἐν Ἀπαμείᾳ κατέσκαψεν, ἣν ὁ Κυζικηνὸς [x] ἐτείχισεν Ἀντίοχος, καὶ τὴν Πτολεμαΐδα καὶ Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [y] ἥδεν ἐλάττονος Διονυσίου τοῦ Τριπολίτου, τοῦ πελεκισθέντος, [z] ὅστις καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίοις μέντοι ταλάντοις ἐξωνησαμένου τὴν ὑπὲρ τῶν [a] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήιος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξεῖλε ἢ καὶ Λυσιάδα χωρίον, οὗ τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ἰουδαῖος. διελθὼν ἢ [b] τὰς πόλεις τήν τε [c] Ἡλιόπολιν καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὸ διεῖργον ὄρος ὑπερβαλὼν τὴν Κοίλου συναγορευομένην

Συ-

ζ Ἐπὶ τὸ καλούμενον] Περὶ *Busb.*

η Παπυρῶνα,] Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. *alsw.* lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

ι Ἑξακισχιλίους] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan. ἑπτακισχιλίους Bas. Gen.* & *aliquot MSS.* HUDS. Ὀκτακισχιλίους; *alsw.* lib. 1. c. 6. §. 3. MSS. ibi ἑξακισχιλίους, unde Ox. ἑπτακισχιλίους· SPANH.

κ Καὶ Φαλίων] Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φαλίωνα, hic loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10. §. 1.) καὶ Φαλίων rescripsi pro Καιφαλίων. (*Lugd. Bat.* Κεφαλίων) Verum juxta *Vet. Interpr.* hic Κεφαλὼν legendum, illic Κεφαλῶνα. HUDS. Conf. *alsw.* lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

λ Ἀμπελος εἴτε κῆπος·] Vide *Plinii* Nat. Hist. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuisse videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt: sed, ut verisimile est, κειμήλιον erat domus Hasmonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Trihæres. Nic. Serrarii*, c. 5.

μ Τερπωλὼ] Ita *Hen.* τερπολὼ in *Editis Aliisque.* τερπνὸν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Τερπολὴ de vite aurea Hierosolymis Romam missa. SPANH. Τερπολή. מרפלן. REL.

ν Ὠνόμαζον τὸ δημιούργημα.] Iterum cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant.* in *ceteris* ὠνόμαζε.

ο Ἀλεξάνδρου] Ita in *Græcis* plerisque, tam *Editis* quam *MSS.* Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρου habet *Busb.* in *Epiphanii* versione *Aristobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forsan rescribendum censeret, Ἀριστοβούλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Usserio* (in *Annalibus* V. T. p. 248. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hierosolymitano repositum, & à filio ejus Aristobulo ad Pompejum inde transmissum.

ρ Τῶν Ἰουδαίων δυνάστου.] Τὸν Ἰουδ. *Hen.* τοῦ τῶν Ἰουδ. *Vat.*

σ Ἦκον πάλιν] Ἦκον παρὰ αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.*

* *Qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant,*] Qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepissent, ille trecenta talenta, alter quadringenta, *Epiphan.*

τ Γαβίνιον] Ita cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* Γαβίνιον in *ceteris.*

υ Παρὰ τοῖς ἄλλοις] Παρὰ τοὺς ἄλλους, καὶ τότε ἐχθροὺς αὐτῷ κατ. *Hen.*

φ Χειμαδίων,] Χειμαδείων *Hen.*

χ Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν·] Ἐπὶ τὰ Δαμασκηνῶν *Busb.* (ut & margo *Lugd. Bat.*) ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν *Gall.*

ψ Ἐτείχισεν] Ita ex *MSS.* (etiam *L. B.*) & *Vet. Interpr.* ἐπέχει perperam in *Editis.*

† *Ptolemæi Mennæi regionem consideravit,*] Id est *qui Mennæus dicebatur:* aliis vero, *Mennæi* filii. Vide supr. lib. 13. c. 16. §. 3. & supr. lib. 13. c. 15. §. 2.

ω Οὐδὲν ἐλάττονος] Οὐδὲν ἔλαττον *Busb.*

α Ὅστις καὶ κηδεύων] Sic in plerisque *MSS.* (ut & *L. B.*) ὅστις in *Editis.*

β Ἡμαρτημένων τιμωρίαν,] Sequutus sum *Cod. Hen.* in *Editis Aliisque* ἁμαρτημάτων.

γ Τὰς πόλεις] Καὶ πόλεις ἑτέρας solus *Busb.*

δ Ἡλιόπολιν] Ita cum *Cod. Hen.* Ἡλίου πόλιν in reliquis. In *Epiphanii* versione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem transissent, in medio positum montem ascendit, & in inferiorem Syriam Damascumque pervenit.*

d Hen-

Συρίαν, ἀπὸ τ Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [d] ἦκεν· ἔνθα δὴ κ τ Ιουδαίων διήκουσε κ τ [e] ἡγουμένων αὐτῶν, οἳ περὶ τε ἀλλήλους διεφέροντο, ὅ, τε Ὑρκανὸς κ Ἀριστόβουλος, κ τὸ ἔθνος πρὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν οὐκ ἀξιοῦν [f] βασιλεύεσθαι, πάτριον γὰρ εἶναι τοῖς ἱερεῦσι τ [g] τιμωμένου παρ' αὐτοῖς Θεοῦ προΐστασθαι, ὅντας δὲ τούτους ὁμογνώμονας τ ἱερέων εἰς ἄλλο μετάγειν ἀρχὴν τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως [h] δοῦλοι γένοιντο. Ὑρκανὸς δὴ κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [i] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον ὑπὸ Ἀριστοβούλου, κ μικρὸν ἔχοι μέρος τ χώρας ὑφ' αὐτῷ, τὸ δὲ ἄλλο βίᾳ [k] λαβὼν Ἀριστόβουλος· πρός τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, κ τὸ πρᾶγμα τὸ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἶναι τ συνήσοντα [l] διέβαλλεν, οὐκ ἂν ἐθέλειν ἀποστῆναι λέγων τὸ ἔθνος, [m] εἰ μὴ βιαιός τε κ παράφορος ὑπῆρχε. σωτηρίους δὲ αὐτῷ [n] πεντε λέγοντες πλείους ἢ χίλιοι τ δοκιμωτάτων Ιουδαίων, Ἀντιπάτῳ συνδιαβεβλήκασιν. ὁ δὲ μὲν σκῆψιν αὐτὸν τ ἀρχῆς τὴν ἐκείνου φύσιν ἠπάτα, ἄπρακτον ἔσεσθαι, κ διὰ τοῦτ' ἀκαταφρόνητον. αὐτὸν δὲ ἔλεγε φόβῳ μὴ πρὸς ἄλλους μεταστῆναι τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν ὑπελθεῖν, προσαγορεύεσθαι δὲ αὐτὸν τοῦτο ὅπερ κ Ἀλέξανδρον τὸν πατέρα. κ δὴ μάρτυρας τούτων ἐκάλει τοὺς νέους κ σωφρονεστέρους, ὧν ἐξεδεδύκεσαν τὰς πορφυρίδας κ τὰς κόμας κ τὰ φάλαρα, κ τ ἄλλον κόσμον, ὃν ὥσπερ ἀ δίκην ὑφέξοντες ἀλλ' ὡς εἰς πομπὴν προϊόντες [o] ὑπέκειντο.

γ'. Πομπήιος δὲ τούτων ἀκούσας, κ καταγνοὺς Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲν αὐτοὺς ἀπέπεμψε προσηνῶς ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔλεγε διατάξειν ἅπαντα, [p] ἐπιδὼν τὰ τ Ναβαταίων πρῶτον [q] ἴδοι. τέως δὲ [r] ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, θεραπεύων ἅμα τ Ἀριστόβουλον, μὴ τὴν χώραν ἀποστήσῃ κ διακλεισθείη τῶν παρόδων. ἔτυχε μέντοι τοῦτο ἐξ Ἀριστοβούλου γιγνόμενον. ἀ γὰρ ἀναμείνας ἀφ' ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Πομπήιος, [s] εἰς [t] Δήλιον πόλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζεται δὲ ἐπὶ τούτοις Πομπήιος, κ τὴν ἐπὶ τοὺς Ναβαταίους ἀναλαβὼν στρατιὰν, ἔκτι Δαμασκοῦ τ ἄλλης Συρίας [v] ἐπικρατέστερον, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ Ρωμαίων τάγμασιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ παρῆμψαμεν Πέλλαν κ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἦκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τ Ιουδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγαιον, [x] ἐνταῦθα εἴς τι προκαλλὲς ἔρυμα, ἐπ' ἄκρου τ ὄρους ἱδρυμένον, [y] Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφυγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, παραινούντων πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ρωμαίοις, κατέστη κ, δικαιολογησάμενος πρὸς τ ἀδελφὸν περὶ τ ἀρχῆς, πάλιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνῃ Πομπηίου συγχωρήσαντος. καὶ τοῦτ' ἐποίησε δὶς καὶ τρὶς, [z] ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ' αὐτὸν φιλοτιμίαν τ βασιλείας ἐλπίδα, κ πρὸς ἕκαστον ὧν [a] ἐκέλευσε Πομπήιος ὑπακούων ὑποκρινόμενος, ἅμα δ' ἀναχωρῶν εἰς [b] τὰ ἐρύματα [c] ὑπὲρ τ μὴ καταλύειν αὐτὸν, κ πρὸς τὸ πολε-

ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipsi inter se dissidebant, Hyrcanus scilicet & Aristobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio subjici detrectans, quod patrium esset, sacerdotibus ejus Dei, qui apud ipsos coleretur, ut obedirent, hosque sacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in servitutem redigatur: Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipse ab Aristobulo privatus esset jure ætatis; parvamque terræ partem sub se haberet, reliquam vi abstulisset Aristobulus; eumque esse criminabatur, qui & incursionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor exstitisset: gentem nunquam fuisse rebellaturam dicens, nisi ille violentus & turbidus fuisset. Atque hæc ei attestabantur supra mille de Judæorum illustrissimis, quos Antipater subornaverat. At Aristobulus eum principatu excidisse suæ ipsius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava esset, ideoque facile contemneretur. se vero, ajebat, imperium necessario subiisse ne ad alios transferretur; ipsum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante se* usus est. Atque harum rerum testes citabat juvenes quosdam insolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioso *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quasi causam dicturi, sed quasi pompam obituri sumpserant.

Querelæ Judæorum de Hyrcano & Aristobulo.

Hyrcani querela de Aristobulo.

Aristobuli defensio.

3. Pompejus, his auditis, Aristobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimisit: seque in terram eorum profectum omnia compositurum dicebat, postquam prius Nabatæorum res inspexisset. at interea quietos se tenere jussit; Aristobulum simul colens, ne nationem averteret & transitum ei intercluderet. neque tamen non est id ab Aristobulo factum. Nam nulla re exspectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam se contulit.

Pompejus, Hyrcano favens, Aristobulum dimittit.

4. Istis autem Pompejus irascitur, & assumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damasco reliquaque Syria auxilio, aliisque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus est adversus Aristobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium est Judææ, illic in quoddam præsidium pulchrum admodum, in montis vertice situm, Alexandrium *dictum*, cum Aristobulus confugisset, *Pompejus ei* significatum misit ut ad se veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, descendit: & postquam cum fratre de potentatu disceptaverat, iterum in arcem ascendit permissu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, simul semet adulari sinens spe regni ab ipso obtinendi, & ad omnia ejus imperata se obedientem esse simulans, simulque in castellum se, ne vires amitteret, recipiens, & *Pompejus in Aristobulum exercitum ducit.*

Aristobulus castella Pompejo tradit.

VI.

d Ηκεν·] Ηλθεν *Busb.*
e Ηγουμένων αὐτῶν,] Ηγεμόνων *Busb.*
f Βασιλεύεσθαι,] Βασιλεύσασθαι *Busb.*
g Τιμωμένου] Τιμημένου *Hen.*
h Δοῦλοι γένοιντο.] Δοῦλον γένοιτο *Busb.* & *Hen.*
i Ἀφαιρεθείη] Ἀφαιρεθῆ τὸ πρεσβεῖον *Vat.* ἀφαιρεθείη δὲ πρεσβεῖα *Busb.*
k Λαβὼν Ἀριστόβουλος·] Λαβὼν Ἀριστόβουλον *Busb.*
l Διέβαλλεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* διεβάλλειν in *cæteris.*
m Εἰ μὴ βιαιός τε] Αὐτὸς post ἦθος addit *Busb.*
n Ταυτὰ λέγοντες] Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *cæteris.* id quod admitti potest, si λέγοντι legamus cum duobus *MSS.*
o Ὑπέκειντο.] *Lugd. Bat.* non male προσέκειντο. HAV.
p Ἐπιδὼν] Καλῶς post ἕκαστα addit *Hen.*
q Ἴδοι.] Ἰδῇ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
r Ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν,] Ἐδόξει *Busb.*
s Εἰς Δήλιον πόλιν ἦλθε,] In *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζει, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delon civitatem venit.*
t Δήλιον πόλιν] Conf. *alter.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.
v Ἐπικρατέστερον,] Ἐπικρατείας, σὺν τοῖς ὑπ. *Hen.*
x Ἐνταῦθα] Ἐνταῦθα ἐστὶ πρόκ. ἔ. ἐ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένου, Ἀλεξάνδρειον, εἰς ὃ Ἀρ. συμπεφυγότος, πέμψας in *Editis.* ἃ ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον συμπεφυγότος Ἀριστοβούλου, ἔρυμα ἦν τοῦτο προκαλλὲς ἐπ' ἄκρου τ ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non displiceret, nisi quod nimium à *vulgata* recedat. Ἐνταῦθα εἴς τι προκ. ἔρ. ἐ. ἄ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς Ἀριστ. *Hen.* &c. unde textum (omisso εἰς ὃ *Editorum*, aut εἰς *Cod. Hen.* & ἐστὶ in εἴς τι mutato) restituendum censui.
y Ἀλεξάνδρειον,] Ἀλεξάνδρειον Castrum Judææ infr. c. 5. §. 2. item supr. lib. 13. c. 16. §. 3. SPANH.
z Ἅμα μὲν κολακεύων] Ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ' αὐτὸν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
a Ἐκέλευσε Πομπήιος] Κελεύσειεν *Hen.*
b Τὰ ἐρύματα] Ita *Lugd. Bat.* quomodo scribendum esse etiam sequentia docent. *Alii* τὸ ἔρυμα. HAV.
c Ὑπὲρ τ μὴ καταλύειν αὐτὸν] Ὑπὲρ τ μὴ καταλύειν ἔξω αὐτῆς, *ne extra illud diverteret*, legendum conjicit *Schotanus.* Ὡς μὴ προκαταλύειν δόξειεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.*

d Πα-

& ad bellandum opes sibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum. At jubente Pompejo ut castella traderet & præsidiorum præfectis sua manu scriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit ille quidem; sed ægre id ferens, Hierosolyma concessit, seque ad bellum præparavit. Atque haud multo post Pompejo, adversus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithradatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio suo peremptus erat.

Mithradates à Pharnace occisus.

μεῖν ἀφορμὴν αὐτῷ ωροσκυλιζόμενον, δεδιὼς μὴ τὴν δεχὴν εἰς Υρκανὸν ωεισήτη. κελεύοντος δὲ Πομπηίου [d] ωαραδιδόναι τὰ ἐρύματα, καὶ τοῖς [e] φρουάρχαις ὑπεξελθεῖν τῆ ἑαυτοῦ χρεία, ωαραδέχεσθαι δὲ ἄλλους [f] ἀπίεντο, πείθεται μὲν, δυσπαραχρῆτον ὂν ἀνεχώρησεν εἰς Ιεροσόλυμα, κὰ ἐν ωαρασκευῆ τοῦ ωολεμεῖν ἐγένετο. Ὡς μετ' ὀλίγον Πομπηίῳ, φραλιὰν ἐπ' αὐτὸν ἄγοντι, κατ' ὁδὸν [g] ἀφικόμενοί τινες ἐκ Πόντου τοῦ [h] Μιθραδάτου τελευτὴν ἐμήνυον, ὑπὸ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς [i] αὐτὸν ἀναιρεθέντος.

VII. CAP. IV.

ΚΕΦ. δ'.

Quomodo Pompejus Hierosolyma, postquam cives ei portas clausserant, obsidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.

Ως Πομπήιος Ιεροσόλυμα, τῶν πολιτῶν αὐτῷ τὰς πύλας ἀποκλεισαμένων, πολιορκεῖ Ὡς κτᾷ κέρας αἱρεῖ· οἷά τε ωρὸς τούτοις ἔπραξεν ἐν Ιουδαίᾳ.

Pompejus Hierosolyma contendit.

CUM autem apud Hierichuntem castra posuisset *Pompejus*, (ubi palmæ nascuntur vigentque, & opobalsamum unguentum præstantissimum, quod fruticibus acuto lapide incisis instar succi exsudat) mane Hierosolyma contendit. Et Aristobulus mutata sententia eum adit; atque pecuniam se ei daturum, & Hierosolymis receptarum esse pollicens, orabat ut bello supersedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dedisset Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum est: quin reversus est Gabinius, urbe exclusus, nec accepta pecunia, quod Aristobuli milites conventa servari non permiserunt. Has ob causas ira incensus est Pompejus, &, cum Aristobulum in custodiam dedisset, ipse ad urbem proficiscitur, cætera quidem firmam, tantum septentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra se fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum.

Σταθησόμενος ὑπ [k] ὄπι Ιεριχοῦντα, [l] καὶ τὸν Φοίνικα τρέφεσθαι συμβέβηκε, [m] καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότομον, ὃ τὰ [n] θάμνων τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ [o] ἀναπηδᾷ ὥσπερ ὀπὸς, ἔωθεν ἄπι [p] Ιεροσόλυμα ἐχώρει. καὶ μεταγνοὺς Αριστόβουλος ἀφικνεῖται ωρὸς Πομπήιον· καὶ χρήματα [q] δώσειν, καὶ τοὺς Ιεροσολύμους αὐτὸν εἰσδεχόμενος, παρεκάλει παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πράττειν μετ' εἰρήνης ὅ, τι βούλεται. συγγνοὺς [r] ὁ Πομπήιος αὐτῷ δεομένῳ, πέμπει Γαβίνιον καὶ φραλιώτας, ἅπερ τε τὰ χρήματα καὶ τὴν πόλιν. ὡς μὲν ἐπράχθη τι τούτων, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῶν τε πύλεως ἀποκλεισθείσης, καὶ τὰ χρήματα μὴ λαβών, τῶν Αριστοβούλου φραλιωτῶν οὐκ ἀπιτρεψάντων τὰ συγκείμενα ψυέσθαι. ὀργὴ δ' ἄπι τούτοις Πομπήιον λαμβάνει, καὶ, τὸν Αριστόβουλον ἐν φυλακῇ κατασήσας, αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ἤρχετο, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἰσχυρὰν ὀχυρὸν, μόνῳ δὲ τῷ βορείῳ μέρει φαύλως ἔχουσαν. ωεριέρχεται γὰρ αὐτὴν φάραγξ εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα, ἐντὸς ἀπολαμβάνουσα τὸ ἱερὸν, λιθίνῳ περιβόλῳ καρτερῶς πάνυ πεφραγμένον.

VIII. *Hierosolymorum una pars Pompejo tradita, altera obsessa.*

2. Erat autem hominum intus dissidium, quid facto opus esset non consentientium. nam quidam censebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Aristobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum esse suadebant, quoniam Aristobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, sese ad sustinendam obsidionem parantes: alii vero, admisso exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, misso Pisone legato cum exercitu, urbem & regiam præsidiis firmabat: domosque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non descenderent, circumjecta loca muro sepsit, Hyrcano ad omnia studiose ei subserviente. Porro Pompejus castra collocavit extra, à fani parte septentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & fossa depressa erat, profundaque valle circun-

β'. Ην δὲ τῶν ἀνθρώπων ἔνδον στάσις, οὐχ ὁμονοούντων ωερὶ τῶν ἐνεστώτων· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει ωαραδιδόναι Πομπηίῳ τὴν πόλιν· οἱ δὲ τὰ Αριστοβούλου φρονοῦντες ἀποκλείειν τε καὶ πολεμεῖν παρῄνουν, τῷ κἀκεῖνον ἔχεσθαι δεδεμένον. φθάσαντες δὲ ἔτι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τέντουσαν ἀπ' αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκψαυσαν, εἰς πολιορκίαν ὑποδεχόμενοι. οἱ δὲ ἕτεροι δεξάμενοι τὴν φραλιὰν [s] ἐνεχείρισαν Πομπηίῳ τήν τε πόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Πομπήιος δὲ Πείσωνα [t] τὸν ὑποστράτηγον πέμψας σὺν [v] στρατῷ, τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐφρούρει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [x] ωερὶ τὸ ἱερὸν, καὶ ὅσα ἐν ἔξω ωερὶ τὸ ἱερὸν ὠχύρωτο. καὶ τὸ μὲν πᾶσαν, λόγους συμβατηρίους τοῖς ἐντὸς ωροσφέρειν· οὐχ ὑπακουόντων δὲ εἰς ἃ ωροσκαλεῖτο, τὰ περὶξ ἐπίκλινα χωρία, ωρὸς ἅπαντα Υρκανοῦ ωροθύμως ὑπηρετοῦντος. Πομπήιος δὲ ἔσωθεν στρατοπεδεύεται, κατὰ [y] τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος, ὅθεν ἐν ἐπιμαχον. ἀνεστήκεσαν δὲ καὶ ἐντοῦθα μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ [z] ὀρώρυκτο, καὶ βα-

Gabinio, Pompejî legato, portas claudunt Hierosolymitani.

Pompejus templum oppugnare parat.

d Παραδιδόναι τὰ ἐρύματα,] Παραδοῦναι *Hen.*

e Φρουάρχους] Φρουάρχοις *Hen.* & *Busb.*

f Ἀπιέντο,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* ἀφείετο in *Editis.* ἀπιέναι *Gall.*

g Ἀφικόμενοί] In *Epiphanii* versione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hausto veneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat.*

h Μιθραδάτου τελευτὴν] Mithridates à filio Pharnace occisus. Item *alibi*, lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

i Αὐτοῦ ὑποβάλλω.] Αὐτῷ solus *Hen.*

k Ἐπὶ Ιεριχοῦντα,] Περὶ Ιερ. *Busb.* & *Hen.*

l Οὗ τὸ —— ὀπὸς,] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

m Καὶ τὸ ὀποβάλσαμον] Καὶ τὸ ἀπὸ βαλσάμου μύρου *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον *Busb.* τὸ μύρον τὸ ἀκρότατον *Zonar.*

n Θάμνων τεμνομένων] Πρίμνων in l. 1. de *Bello Jud.*

o Ἀναπηδᾷ] Similiter fere ac *Josephus* scribit *Strabo* l. 10. p. 763. τὸ φλοιὸν ἐκκόπτοντες ὑπολαμβάνουσιν ἀδηγείοις τοῦ ὀπὸς, γλιχομένῳ γάλακτι ὁμοπλόκιον. HUDS. In marg. *Lugd. Bat.* adnotatur, ἀντὶ δὲ ἀναπηδᾷ τὸ ὀπὸν δίκην ἱδρῶτος· γίνεται γὰρ ὡς δὲ ἐδίῳ τὸ ἰδρῶ. οἱ δὲ ἐκ δὲ πίνω φ. αὐτὸ. ἔνθεν καὶ πίδαξ καὶ πιδύω καὶ ἀναπιδύω. HAV.

p Ιεροσόλυμα ἐχώρει.] Ιεροσόλυμον. *Hen.* & *L. B.*

q Δώσειν,] Hic loci est temporum ἐναλλαξις, præsenti pro futuro posito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131.

r Δὲ Πομπήιος] Ita etiam *Zonaras* & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet ὅν.

s Ἐνεχείρισαν Πομπηίῳ] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) ἐνεχείρισεν in *ceteris.*

t Τὸν ὑποστράτηγον] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* τὸν ὑπὸ τὸ στρατηγὸν) τὸ στρατηγὸν in *Editis.*

v Στρατῷ,] *L. B.* στρατιᾷ.

x Περὶ τὸ ἱερὸν,] Περὶ τῷ ἱερῷ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Τὸ βόρειον δὲ ἱεροῦ μέρος,] Περὶ τὸ ωροσάρκτιον κλίμα· *alibi*, lib. 1. c 7. §. 3. SPANH.

z Ὀρώρυκτο,] Ωρυκτὸ solus *Busb.*

a Ta-

βαθεῖα περιείχετο φάραγξι. ἀπερρώγει γὰρ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, τοῦ μὲν φέροντος ἀνατετραμμένης ἐφ' ἃ διῆγε Πομπήϊος· καὶ τὸ χῶμα ἐσημέραινε [a] παλαιπωρούμενον ἐγείρειν, [b] περιτεμνόντων τὰ πρὸς ὕλαν Ρωμαίων. καὶ ἐπειδὴ τέλος εἶχεν ἱκανῶς, μόλις πληθούσης τοῦ πάχους διὰ βάθος ἄπορον, περισκαλῶν μηχαναῖς καὶ ὄργανα ἐκ Τύρου [c] κομισθέντα, ἁλίσησας κατήσκαπτε τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ γὰρ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἄγειν [d] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. [e] ἀρχόντας [f] γὰρ μάχης καὶ τύπτοντας ἀμύνασθαι δίδωσιν [g] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι δρῶντας τοὺς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ'. Οἱ δὴ καὶ Ρωμαῖοι [h] σωιδόντες, κατ' ἐκείνας τὰς [i] ἡμέρας, ἃς δὴ Σάββατα καλοῦμεν, ὅτ' ἔβαλλον τοὺς Ἰουδαίους, ὅτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [k] ἀπίοντων, χῶν ἦ ἐπὶ πύργους ἀνίσασιν, καὶ τὰ μηχανήματα προσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τὴν ἅλωσιν ἐνεργὰ παρεῖναι. μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν περὶ τὸ Θεῖον εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιορκίας διὰ φόβον [l] ἐμποδιζομένων πρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε καὶ περὶ ἐννάτην ὥραν, ἱερουργοῦντων ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, καὶ μηδ', εἴ τι περὶ τὰς προσβολὰς δύσκολον εἴη, τὰς θυσίας παρειμένων. καὶ γὰρ ἁλόσης τῆς πόλεως [m] περὶ [n] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [o] νηστείας ἡμέρᾳ, [p] κατὰ τὴν ἐννάτην ἐβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Αντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ πρὸς τῇ θυσίαις οὐδὲν ἧττον ἱερουργοῦντες διετέλουν, ὥστε ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ περὶ τὴν ψυχήν, ὥστε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκαζόντες ὑποφρόνως, πᾶν δ', ὅ, τι δέοι παθεῖν τοῦτο παρ' αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοῖς βωμοῖς κρεῖττον εἶναι νομίζοντες, ἢ παρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅπερ ἦ δ' λόγος ταῦτα μόνον [q] ἐστὶν ἐγκώμιον ψυχῆς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀληθῆ, μαρτυροῦσι πάντες οἱ τὰς τοῦ Πομπηίου πράξεις ἀναγράψαντες· ἐν οἷς καὶ [r] Στράβων καὶ Νικόλαος, καὶ πρὸς τούτοις [s] Τίτος Λίβιος, ὁ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας συγγραφεύς.

δ. Ἐπεὶ δὲ μηχανήματος προσαχθέντος, σαθεὶς ὁ μέγας τῶν πύργων κατέπεσε, καὶ παρέῤῥηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. πρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα παῖς σὺν [t] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τοῦ τείχους, μετὰ δὲ αὐτὸν, [v] Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις τῷ ἑτέρου μέρους· [x] μεθ' οὓς δὲ Φάβιος, καὶ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν σφοδρᾷ χειρὶ ἐφέρετο. φόνος δὲ ἦν πάντα [y] ἀναπλεως. [z] καὶ τῶν Ἰουδαίων,

data. Erat enim præcrupta pars ea quæ in urbem spectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore surgebat, secantibus proximas arbores Romanis. Ac postquam absolutum erat opus, fossa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum saxis missilibus quatere instituit. At nisi nobis patrium fuisset septimis diebus feriari, non fuisset perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim lacessentes & ferientes hostes repellere permittit lex, sed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

3 Itaque cum id intellexissent Romani, istis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conserebant, sed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis postridie uterentur. Licet autem vel hinc discere, quam immenso pietatis studio Deum colamus, & quam observantes legum simus, quod *sacerdotes* ex obsidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus sacra peragerent; sed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, siquid in oppugnatione difficile inciderit, sacrificia omiserint. Etenim capta urbe, tertio *demum* mense, die jejunii, Olympiade centesima septuagesima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone consulibus, cum vi ingressi hostes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui sacra procurabant nihilo secius rem divinam facere perseverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæsorum multitudine in fugam compulsi, quicquid pati necesse erat illud ad aras ipsas laturos esse melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præscriptum omitterent. Quod autem ista non sint fabula, unice ad falsæ pietatis laudem ostendendam adhibita, sed *ipsamet* veritas, testimonio sunt qui res à Pompejo gestas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, historiæ Romanæ Scriptor.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

Templum captum.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

4. Atque postquam admota machina maxima turrium concussa cecidit, secumque ruinam traxit & locum aperuit, hostes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Faustus Syllæ filius cum sua militum cohorte murum ascendit; post eum vero Furius centurio, cum eis qui ipsum sequebantur ex altera parte: atque inter utrumque Fabius, & ipse centurio, cum valida suorum manu. Omnia autem plena cædibus erant.

Magna Judæorum cædes.

a Παλαιπωρούμενον ἐγείρειν,] Παλαιπωρημένοις *Busb.* παλαιπωρούμενος *Hen.* παλαιπόρως *Lugd. Bat.*

b Περιτεμνόντων] Ita ex *Lugd. Bat.* Alii τεμνόντων. HAV.

c Κομισθέντα,] Alii sic distinguunt, κομισθέντα ἁπισήσας, κατήσκαπτε τ. λ. τ. πετροβόλοις.

d Τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας,] Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37. p. 141. *Edit. Sylburg.*

e Ἀρχοντας —— οὐκ ἐᾷ.] Die Sabbati licet Judæis vim inferentes repellere, non autem impedire hostem opus prementem. Vid. infr. lib. 18. c. 10. §. 2. & 6. & supr. lib. 12. c. 6. §. 2. Item *alibi.* lib. 1. c. 7. 3. SPANH.

f Γὰρ μάχης] Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.*

g Ὁ νόμος,] Lege utique non scripta, sed à Doctoribus tradita, post tempora Mattathiæ Maccabæi.

h Σωιδόντες,] Σωιδότες *Hen.*

i Ἡμέρας,] Ἡμέρας ἃς καταβαλοῦμεν *Hen.* reliquis omissis.

k Ἀπιόντων,] Ὑπιόντων *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Ἐμποδιζομένων] Aut ἱερέων subintelligendum monuit Cl. *Lowthius*, aut ἡμῶν.

m Περὶ —— Ὀλυμπιάδα,] Pro περὶ τρίτον μῆνα, *Scaliger* & *Casaubon.* legunt περὶ τέταρτον &c. & explicant de Jejunio *Tammus*, qui quartus mensis Judæorum. Quod improbat & *Petavius* ac *Steph. le Moyne* Observat. in V. L. p. 663. qui de tertio obsidionis Mense, quo expugnata à Pompejo Hierosolyma & *Jejunium* νηστείαν de solenni Judæorum jejunio nempe *Coppernia* explicant. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 7. §. 4. SPANH.

n Τρίτον μῆνα,] Τέταρτον post *Scaligerum* malit *Casaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic mensis (ut inquit *Petitus* in *Animadv. ineditis*) non est anni sed obsidionis, ut constat ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit τρίτῳ μηνὶ τῆς πολιορκίας &c. Adde *Langium* de *Annis Christi*, l. 1. c. 18. p. 337. & *Steph. le Moine* in notis ad *Barnabæ* Epist. p. 602. Monet tamen *Usserius* ad *A. M.* 3940. intelligi mensem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) mensis Cisleu vicesimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani vicesimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompejo Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum significare.

o Νηστείας ἡμέρᾳ,] Τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐκ τοῦ τέλους τῆς ἡμωδίας ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς *Jos.* sub finem hujus libri. De Jejunio isto videsis *Langium*, *Monachum*, & *Usserium* locis jam citatis.

p Κατὰ τὴν ἐννάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα,] Eadem etiam Olympias de Tempore capti Templi, in Epitom. Temp. Scalig. pag. 259. SPANH.

q Ἐστὶν ἐγκώμιον ψυχῆς εὐσεβείας] Illud ἐστὶ non agnoscit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legisse videtur ἐγκώμιον ψυχῆ.

r Στράβων] Lib. XVI. p. 762. *Edit. Paris.* HUDS. & SPANH.

s Τίτος Λίβιος,] *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hist. c. 9. HUDS. & SPANH.

t Τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphanius* qui vertit, *cum suis militibus*. Τοῖς ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliisque*. est qui legendum censet, τοῖς ὑπ' αὐτόν.

v Φούριος] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 7. §. 4. SPANH.

x Διὰ μέσων ἦ Φάβιος] Διὰ μέσου *Hen.* Διὰ μεσοῦ *Lugd. Bat.*

y Ἀνάπλεως.] Ἀνάπλεια *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

z Καὶ τῶν Ἰουδαίων,] Τῶν γὰρ Ἰουδ. *Busb.*

erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à ſuis occidebantur: nonnullique per præ-rupta ſeſe dejiciebant, aut ſuccenſis ædibus ſe-ipſos comburebant, non ſuſtinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam eſt Abſalomus, Ariſtobuli avunculus & idem ſocer. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. At Fauſto & aliis, qui primi murum conſcenderunt, digna præmia perſolvit. & urbem quidem Hieroſolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius ſubegerant ab eis abſtulit, & Romano prætori ſubjecit: univerſamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra ſuos fines concluſit. Et Gadara quidem, paulo ante everſa, inſtauravit, in gratiam Demetrii Gadarenſis, liberti ſui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Mariſſam, & Azotum, & Jamniam, & Arethuſam, ſuis habitatoribus reſtituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter everſa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt) Pompejus omnia libera eſſe ſivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abſtinet ſacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hieroſolyma Romanis ſubdita.

Gadara inſtaurata.

Urbes Judæis adempta.

5. Hujus cladis Hieroſolymis cauſam dederunt diſſenſione ſua Hyrcanus & Ariſtobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus poteſtatem; & regionem, quam armis captam à Syris abſtulimus, hanc ipſam compulſi ſumus Syris denuo reſtituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: † ſublataque regia adminiſtratione, honore *ſcilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta eſt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam uſque ad

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

δεμόνων, οἱ μὲν ὑπὸ Ρωμαίων, οἱ δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἀναιρούμενοι· εἰσὶ δ' οἳ καὶ κατὰ χρημνῶν ἑαυτοὺς [a] ἔρριπτον, καὶ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπρασθο, τὰ γινόμενα καρτερεῖν οὐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δὲ, τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [b] μυρίους καὶ δισχιλίους, Ρωμαίων δὲ παῦροι ἐλίγοι. ἐλήφθη δ' αἰχμάλωτος καὶ [c] Ἀψάλωμος, ἀνὴρ ἄμα καὶ πενθερὸς Ἀριστοβούλου. [d] παρῆλθον δὲ οὐ μικρὰ τοῦ τ' ναὸν, ἄβατόν τι ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ ἑτέροις. παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήϊος, καὶ τ' τοῦ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι, καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ [e] μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. [f] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, καὶ λυχνίας ἱερᾶς, καὶ σπονδείων, καὶ πλήθους ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν τοῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δυὸ χιλιάδας ταλάντων, [g] οὐδενὸς ἥψατο δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὸν ἀξίως ἔπραξεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθήρας ἐκέλευσε τὸν ἱερὸν τοῖς [h] ναοπόλοις, καὶ τὰ νόμιμα ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνενεγκεῖν τῷ Θεῷ, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· ἅτε τε τἄλλα ὄντα χρήσιμον αὐτῷ παρέσχεν, καὶ ὅτι τοὺς κατὰ τὴν χώραν Ἰουδαίους Ἀριστοβούλῳ συμπολεμοῦντας ἐκώλυσε· καὶ τὰς αἰτίας ἐκ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀρέταν διέλυσεν. ἦν δὲ φαῦλον, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι [i] τὸ τεῖχος ἐκρήξαμεν ἐπίβουλον ἐπόησαν, τῶν προσηκόντων ἀρισταῖον ἠξίωσε. καὶ [k] τὰ μὲν Ἱεροσόλυμα ὑποτελῆ Φόρῳ Ρωμαίοις ἐποίησεν· ἃς δὲ οἱ ἔνοικοι πρότερον πόλεις ἐχειρώσαντο τῆς Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἔπεξε, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ὅτι μέγα πρότερον αἴρομενον, ἐντὸς τῶν ἰδίων ὅρων ἀνέκλεισεν. καὶ [l] Γάδαρα μὲν, μικρὸν ἔμπροσθεν [m] καταστραφεῖσαν, ἀνέκτισε, [n] Δημητρίου χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ἵππον, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ [o] Δίον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισσαν, καὶ Ἄζωτον, καὶ Ἰάμνειαν, καὶ Ἀρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ τούτων μὲν ἐν τῇ μεσογείῳ, χωρὶς τῶν κατεσκαμμένων, [p] Γάζαν τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ Ἰόππην, καὶ [q] Δῶρα, καὶ Στράτωνος τὸν πύργον· ἣν κτίσαντος αὐτὸν Ἡρώδου μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος, μεταμάθη Καισάρεια· πάντας ὁ Πομπήϊος ἀφῆκεν ἐλευθέρους, καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

ε'. Τότε δὲ πάντες [r] τοῖς Ἱεροσολύμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τήν τε γὰρ ἐλευθερίαν [s] ἀπεβάλομεν, καὶ [t] ὑπήκοοι Ρωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς ὅπλοις ἐκτησάμεθα τὸν Σύρους ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ πρὸς ἔτι τούτοις ἡ μικρὰ πάλαι Ρωμαίοις ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρ' ἡμῶν εἰσπράξαντο· [v] καὶ Βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς κατὰ γένος ἀρχιερεῦσι διδομένη [x] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ τοῦτ μὲν τότων κατὰ χώραν ἐρεῖται. Πομπήϊος δὲ τὴν Κοί-

[a] Ἐρριπτον,] Ἐρρίπτων *Busb.* ἔρριψαν *Hen.*

[b] Μυρίους καὶ δισχιλίους,] Δισμυρίους καὶ δισχιλίους *Hen.* & *Epiphan.* Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea conſentiat *Eutropius*.

[c] Ἀψάλωμος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

[d] Παρῆλθον —— εἰσῆλθον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

[e] Μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν.] Ἢ μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[f] Ὄντων δὲ —— ἀρωμάτων,] Εὑρὼν δὲ τραπέζας χρυσᾶς, καὶ λυχνίας πίελε, καὶ σπονδεῖα καὶ πλῆθος ἀργυρωμάτων *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *invenerunt autem menſam auream & circa eam candelabra, & libatoria non pauca &c.* Videſis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586.

[g] Οὐδενὸς ἥψατο δι' εὐσέβειαν,] Habemus & Pompeji moderationis illuſtre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco*, hiſce verbis; *Cn. Pompejus, captis Hieroſolymis, victor ex illo fano nihil attigit.*

[h] Ναοπόλοις] Νεόποιοι videntur eſſe iidem ac Νεωκόροι, qua voce utitur ipſe *Joſephus*, lib. 1. *de Bello.*

[i] Τὸ τεῖχος ἐπίβουλον ἐπόησαν,] Τῷ τείχει *Hen.* & *Vat.*

[k] Τὰ μὲν —— ἐποίησεν·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 6. & lib. 2. c. 16. §. 4. & 5. SPANH.

[l] Γάδαρα —— αἰτίαν,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

[m] Καταστραφεῖσαν] Ad πόλιν, quæ poſt vocem Γάδαρα ſubintelligenda eſt, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda ſunt, oſtendit Cl. *Noriſius* in Diſſert. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lipſ.*

[n] Δημητρίου χαριζόμενος] Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate*, c. 8. & *Plutarchus* in *Pompejo* & *Catone Uticenſi.*

[o] Δίον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

[p] Γάζαν τε —— ὑπαρχίαν.] Gaza, Joppe, Dora, Strabonis Turris ſeu Cæſareæ, Liberæ à Pompejo declaratæ. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἀβδήλους, γάζαν, Ἰόππην, Δῶρα &c. Inde etiam initium æræ Græcorum in Euſ. *Coll. Gr.* Scalig. p. 195. nempe Olymp. CLXXIX. Coſſ. *Silano* & *Murena*. SPANH.

[q] Δῶρα,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

[r] Τοῖς Ἱεροσολύμοις] Τῶν Ἱεροσολύμων *Busb.* τοῖς τῶν Ἱεροσολύμων *Hen.*

[s] Ἀπεβάλομεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἀπεβαλόμεθα in *cæteris.*

[t] Ὑπήκοοι] *Al.* ὑπήκοον Ῥωμαίοις.

† *Sublataque regia adminiſtratione*] *Al.* & regnum, quod prius Sacerdotalis generis hominibus conferebatur, Honor plebejorum virorum factum eſt. Herodis ſcilicet & ejus poſterorum. Vide Cl. Cleric. in Proleg. ad. Hiſt. Eccleſ. p. 21. HUDS. in *Add.*

[v] Καὶ βασιλεία,] Καὶ ἡ βασιλεία *Busb. Hen.* & *Vat.*

[x] Τιμὴ,] Τιμὴ abeſt *Hen.* nec legiſſe videtur *Epiphan.*

Κοίλω Συρίαν, ἕως Εὐφράτου ποταμοῦ & Αἰγύπτου, Σκαύρῳ ἀδελφοῦς καὶ δύο τάγματα Ρωμαίων, ἐπὶ Κιλικίαν ὤχετο, ἐπηγόμενος εἰς Ρώμην. [y] ἐπήγετο δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Ἀριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ [z] νεώτερος Ἀντίγονος [a] συνεκομίζετο εἰς Ρώμην ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς.

Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidisset, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire festinans. Duxit autem secum etiam Aristobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum suis sororibus deportabatur.

Scaurus Cœles-Syriæ præfectus.

Aristobulus liberique ejus Romam abducti.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σκαῦρος συμμαχίαν πρὸς Ἀρέταν ποιεῖται· οἷά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱόν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

CAP. V.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Aristobuli filio, in Judæa gessit.

IX.

[b] Καιρὸς δ' ἦν περὶ Πέτραν τὴν Ἀραβίας στρατεύσασθαι, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολωτάτην εἶναι τὴν ἐν κύκλῳ δηοῦσθαι αὐτῆς, καὶ τῆς στρατιᾶς λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ' ἐντολὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἆλλα ὅσων ἐνέδει [c] παρείχετο. πεμφθείς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβεύτης ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δηωθῆναι τὴν χώραν δοῦναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ οὕτω τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐκ ἧττον αὐτὸς ἢ συμβαίνειν Ἀρέταν οὗπερ ἐμέλλεν τοῦτο βουλόμενος.

Cum autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem fecisset, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani jussu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hospes esset, persuasit *ei* ut pecunia vastationem agri redimeret. & ipse trecentorum talentorum sponsor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipse hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit.

Scauri expeditio in Petram.

β'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἰουδαίων κατατρέχοντος, [d] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ρώμης εἰς Συρίαν ἦκεν· ὃς ἄλλά τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ὅτι Ἀλέξανδρον ἐστράτευσε, μηκέτι Ὑρκανοῦ πρὸς τοῦ ἐκείνου ῥώμῃ ἀντέχειν δυναμένου, ἀλλ' ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ὑπὸ χειροῦντος, ὅπερ εἶλε Πομπήιος. ἀλλὰ τούτου μὲν αὐτὸν ἐπέσχον οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι. πεζῇ δὲ ἐν κύκλῳ τοῦ χωρίου, πολλοὺς ὡπλισμένους τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, [e] Ἀλεξάνδρειόν τε ὠχύρου, τὸ πρὸς τῇ [f] Κορέας ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [g] ἐρχομένου οὖν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Ἀντώνιον προπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν· οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ρωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ὑπηκόους Ἰουδαίους, ὧν Πειθόλαος ἡγεῖτο καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἐπικουρικὸν ὑπλίτων Ἀλεξάνδρῳ· ἠντλήθη δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γενομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ρωμαῖοι τῶν πολεμίων περὶ χιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

X.

2. Aliquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Judæam incursante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna gessit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires sustinere amplius nequiret, sed jam Hierosolymorum murum à Pompejo ditutum erigere institueret. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (castellum prope Coreas situm) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur eum aggreditur Gabinius, præmisso Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, assumpto insuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipse cum * gravi armatura sequebatur. Et quidem Alexander prope Hierosolyma se recepit: cum vero ad manus illic ventum esset, præliumque committeretur, interfecerunt quidem Romani hostium circiter tria millia, vivosque ceperunt non pauciores.

Gabinius in Syriam venit.

Alexandrum, Judæam incursantem, persequitur.

Prælio superat.

γ'. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐλθών, πρόκαλεῖται τοὺς ἔνδον εἰς διάλυσις, συγγνώσεσθαι μὲν τὰ πρόσθεν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ὁμολογῶν. στρατοπεδευομένων δὲ πολλῶν πρὸ ἐρύματος πολεμίων, ἐφ' οὓς ἀνήεσαν οἱ Ρωμαῖοι, Μάρκος Ἀντώνιος ὑπερφανῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας, ἔδοξεν ἡμιδωκέναι. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς στρατιᾶς [h] ἐνταῦθα καταλιπών, ὡς ἂν ἐκπολιορκηθῇ τὸ χωρίον, [i] αὐτὸς ὑπὸ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ἦλθε, καὶ ὅσους γε ἐνέτυχε καθῃρημένους τὰ πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδών, καὶ Ραφία, καὶ [k] Δῶρα, Μαρισά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δὲ ἀνθρώπων πλῆθος

Alexandrum it oppugnatum.

Urbes aliquot everfas instaurari jubet.

y Ἐπήγετο δὲ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἐπάγεται in *Editis Aliisque.*

z Νεώτερος] *Lugd. Bat.* νεώτατος.

a Συνεκομίζετο] Συναπεκομίζετο *Busb.* συνεπεκομίζετο *Hen.*

b Σκαύρου —— στρατεύσαντος,] Conf. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

c Παρείχε.] Παρεῖχε *Hen.*

d Στρατηγὸς Γαβίνιος] Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275.

e Ἀλεξάνδρειόν] Conf. supra lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.

f Κορέας ἔρυμα,] Al. Κορεαῖς.

g Ἐρχομένου οὖν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος,] Ἐρχομένου δ' ὧν *Busb.*

* *Gravi armatura sequebatur.*] Cum legione, *Epiphan.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

h Ἐνταῦθα καταλιπών,] Ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum esse puto vocis ἐνταῦθα. *Lugd. Bat.* ἐνταυθοῖ.

i Αὐτὸς ὑπὸ τὴν ἄλλην] Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ὅσ. *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

k Δῶρα,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

binii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, poſtquam diu deſerta fuerant.

Alexandrium aliaque caſtella diruta à Gabinio.

4. Ille vero, iſtis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obſidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de caſtellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et iſta quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat; quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum veniſſet, conceſſit ei quæcunque poſtulabat: & compoſitis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hieroſolyma, fani curam habiturum. Deinde conſtitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem diviſit: ita ut alii jus peterent ad Hieroſolyma, alii ad Gadara, alii ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Judæorum reſtionis mutatio.

οἷς ὁ Γαβίνιος [l] περιέπιπτε, βεβαίως [m] οἰκηθῆναι σωίβαινε τότε τὰς πόλεις, πολὺ χρόνον ἐρήμους γιγομένας.

δ. Ταῦτα δὴ διαπραξάμενος καὶ τὴν χώραν ἐπελθὼν εἰς τὰ Ἀλεξάνδριον· καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ κρατύναντος διαπεσσεύετο πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρος, συγγινώσκειν τε αἰτῶν τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος, καὶ [n] Γαδάδων τε ἐρυμάτων [n] Ὑρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὲ καὶ Ἀλεξάνδρειον. καὶ [o] ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. τὰ Ἀλεξάνδρου δὲ μητρὸς πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης, [p] ἣ ἐφρόνει τὰ Ῥωμαίων, καὶ τὰ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ἐν Ῥώμῃ ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ πάντ' ἄπερ ἠξίου· καὶ διοικησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, Ὑρκανὸν κατῆγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀρχιερέα τὸν τοῦ ἱεροῦ ἐπιμέλεσθαι. [q] πέντε δὲ συνέδρια καταστήσας, εἰς ἴσους μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος· καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ ἐν [r] Γαδάροις, οἱ δὲ ἐν Ἀμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν Ἱερειχοῦντι, καὶ τὸ πέμπτον ἐν [s] Σαπφώροις τῆς [t] Γαλιλαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπολαγμένοι [v] τῆς δυναστείας, ἐν ἀριστοκρατείᾳ διῆγον.

Ὡς Φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον λαβὼν Γαβίνιος ἀνεπέμπετο εἰς Ῥώμην· καὶ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ναβαταίων.

CAP. VI.

XI. *Quomodo Gabinius Ariſtobulum, poſt fugam à Roma captum, Romam remittit: utque Gabinius ex Ægypto reverſus prælio ſuperat Alexandrum & Nabataeos.*

Res geſtæ ab Ariſtobulo à Roma in Judæam profugo.

CUM autem Ariſtobulus Roma in Judæam profugiſſet, & Alexandrium, quod nuper erat everſum, reficere inſtitueret, mittit Gabinius adverſus eum milites, & duces Siſennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipſumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Ariſtobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus ſtudebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hieroſolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: ſed eorum qui ei ſe adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Ariſtobulus ad Machæruntem ſe conferre ſtatuiſſet, eos dimiſit, quod non eſſent inſtructi (ſibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) aſſumptiſque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus eſt. Sed Romanis eos acriter aggreſſis, victi ſunt egregie Judæi: & animoſe præliati hoſtium vi in fugam verſi ſunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero diſſipati, ſibimet, ut poterant, conſulere conabantur. Ariſtobulus tamen, plus mille ſecum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire inſtituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas ſpes habebat. Sed poſtquam duos dies obſidionem ſuſtinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio ſuo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Ariſtobulus, cum ea ſibi fortuna obtigiſſet, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, poſtquam rex & Pontifex fuiſſet annos tres & ſex menſes, vir præclarus & magni animi. Verum

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

Ἀριστόβουλος δὴ Διαδρανίσκου ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ [x] τὰ Ἀλεξάνδριον, ὅπερ ἐπὶ νεωτέροις καταπεπαμένον, ἀνατείχιζεν πεφυκυίας, πέμπει Γαβίνιος [y] πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας, Σίσεννάν τε καὶ Αντώνιον καὶ [z] Σερβίλιον, [a] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν καταλαβεῖν, καὶ συλλήψομένους αὐτόν. πολλοὶ δὲ Ἀριστοβούλῳ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν παλαιὰν εὐκλειαν πεφυτέρρεον, καὶ δὴ καὶ νεωτέροις χαίρουσι πράγμασι. Πειθόλαος γάρ τις, [b] καταφράκτους ἐκ Ἱεροσολύμοις ὢν, μετὰ χιλίων ὑπερμόλησε πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τῶν προσιεμένων ἦσαν ἄοπλοι. διεγνωκὼς δὲ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίστασθαι Ἀριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [b] ὅπλους ὄντας· οὐ γὰρ ἐγίνοντο αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ὡπλισμένους περὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας ἀναλαβὼν ἦλθε. καὶ προσπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων καρτερῶς, ἡττῶντο τῇ μάχῃ γυναίως οἱ Ἰουδαῖοι· [c] καὶ προθύμως ἀγωνιζόμενοι βιασαμένων [d] τε τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπειν, καὶ φονεύειν μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [e] σκεδασθέντες, ὡς ἐδυνάντο σώζειν [f] αὑτοὺς ἐπειρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Ἀριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγε, ὠχύρωτο τε τὸ χωρίον, καὶ πρόσθεν κακῶς ἐδέν ἧττον ἐλπίδος ἀγαθῆς εἶχεν. δύο δὲ ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Ἀντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγε ἐκ Ῥώμης αὐτῷ, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ παυτὴ μὲν Ἀριστόβουλος χρησάμενος τύχῃ, πάλιν εἰς Ῥώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [g] αὐτόθι κατείχετο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας [h] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς καὶ μεγαλόψυχος γνώμην. τὰ μέντοι τέκνα αὐτοῦ

l Περιέπιπτε,] Περιεκλάσθη *Busb.*

m Συνέβαινε οἰκηθῆναι] Οἰκισθῆναι *Busb.*

n Γερασίαν] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

o Ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε.] De diruta à Gabinio Macherunte *alibi.* lib. 7. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἡ ἐφρόνει] Ἐφρόνει γὰρ *Hen. Lugd. Bat.* ſimpliciter ἐφρόνει.

q Πέντε δὲ συνέδρια καταστήσας,] Vide *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. §. 5. & *Vorſtium* de *Synedriis*, §. 14. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

r Γαδάροις,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

s Σαπφώροις] Ita *Busb* (*Lugd. Bat.* in quo Σοφοῖς) *Vat.* & *Epiphan.* Σαμφοῦσι in *Editis.* Σαμφοῖσι *Hen.* HUDS. Conf. ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. & *alibi.* lib. 1. c. 16. §. 2. SPANH.

t Γαλιλαίας.] Sic *Busb. Gall.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & ipſe *Joſephus* l. 1. *de Bello Jud.* Ἰουδαίας in *cæteris.*

v Τῆς δυναστείας,] Τῆς abeſt *Busb.* & *Hen.*

x Τὸ Ἀλεξάνδριον, —— ἀνατειχίζειν] Herodes fratrem Pheroram jubet ἀνατειχίζειν καὶ Ἀλεξάνδρειον infra c. 15. §. 4. hic Ariſtobulum. SPANH.

y Πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας,] Ἐπ' αὐτὸν *Busb.*

z Σερβίλιον,] *L. B.* Σαρβίδιον.

a Κωλύσοντάς τε] Κωλύσοντας τε *Busb.* & *Hen.*

b Ἀπέλυσεν ὅπλους ὄντας·] In *Cod. Busb.* ἀνόπλους, *armis inopes*, ut vertit *Epiphan.*

c Καὶ] *L. B.* καίπερ.

d Τε] Abeſt à *L. B.*

e Σκεδασθέντες,] Διασκεδασθέντες *Busb.*

f Αὑτοὺς ἐπειρῶντο.] Ἑαυτοὺς *Busb.*

g Αὐτόθι κατείχετο,] Sic *Baſ. Busb.* & *Epiphan.* αὐτὸς in reliquis.

h Ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ,] Ita in omnibus *Joſephi* libris, tam *Lat.* quam *Gr.* βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία Zonar. præcise. Ἔτη ς'. καὶ μῆνας γ'. legendum cenſet *Jac. Capellus* ad *A. M.* 3937. Cum regnum tenuiſſe dicitur annos tres & menſes ſex,

αὐτὸ ἀνῆκεν ἡ σύγκλητος, Γαβινίῳ χαίρειν τῷδ' ἐπιστολὴν τῇ μητρὶ αὐτοῦ παραδοῦναι τὰ ἐρύματα. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν [i] Ἰουδαίαν [k] ἐπανέρχεται.

β'. [l] Γαβινίῳ δ' ὅτι Πάρθους στρατεύοντι, καὶ τὸν Εὐφράτην [m] ἤδη πεπεραιωμένῳ, μετέδοξεν εἰς Αἴγυπτον [n] ἐπιστρέψαντα καταστῆσαι Πτολεμαῖον εἰς αὐτήν. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, κατὰ τὴν στρατιὰν ἣν ἐπ' Ἀρχέλαον ἐξέλαυνε, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων ἔτι αὐτῷ προσαγαγὼν συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀλεξάνδρου παῖς Ἀλέξανδρος, παρελθὼν ἐξ ὑστέρου πάλιν ὅτι τὴν ἀρχὴν κατὰ βίαν, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων ἀπέστησεν· στρατιὰν δὲ μεγάλην τὴν χώραν ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσους ἔτυχοι τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσέκειτο πολιορκῶν.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαῦτα κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβών, Ἀντίπατρον, σωτῆρα γὰρ αὐτῷ, προπέμπει πρὸς τοὺς νενοσηκότας, εἰ πάσῃ δυνηθείη τῇ παραφροσύνῃ αὐτοὺς, καὶ πᾶσι πρὸς τὸν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [q] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο τῷ δέοντι· [r] τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατὸν γὰρ τρεῖς οὗτος ἔχων μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπλήτησε Γαβινίῳ, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, πεσόντων αὐτῷ μυρίων περὶ τὸ [s] Ἰταβύριον ὄρος.

δ'. Καταστησάμενος δὲ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πάλιν, ὡς ἐδόκει Ἀντιπάτρῳ χαρίζεσθαι, ὅτι Ναβαταίους ἐπῆλθεν. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ· [t] Πάρθων δὲ Φυγάδας Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, [v] πέπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπίδρασαν αὐτόν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν [x] στρατίαν δράσας, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κράσσῳ τῷδε τὴν ἐπαρχίαν παραδοὺς. περὶ δὲ Πομπηίου καὶ Γαβινίου στρατίας ὅτι Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππαδόξ, ἕδεν [y] ἕτερος ἑτέρῳ καινότερον λέγων.

ejus liberos dimisit Senatus, propterea quod scripsit Gabinius, id se eorum matri castella tradenti promisisse. atque ita rediere tum in Judæam. *Aristobuli liberi dimissi.*

2. Gabinius vero, cum in eo esset, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit sententiam; & reversus est in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum restitueret. *Et hæc quidem etiam in aliis *scriptis* memorata sunt. Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adversus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam suppeditavit: eique Judæos, qui supra Pelusium collocati custodes erant adituum Ægypti, idem conciliavit, sociosque fecit. Deinde reversus ex Ægypto Syriam offendit seditione & tumultu laborantem. Nam Aristobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incursans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, eosque obsidione urgebat. *Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducentem, adjuvat.* *Alexander Aristobuli filius principatum occupat.*

3. Gabinius autem, cum hoc in statu Syriam offendisset, Antipatrum (nam prudens erat & *rerum peritus*) ad rebelles præmittit, si forte posset eorum amentiam sanare, eosque ad meliorem mentem consilio suo revocare. Ille *eò* profectus multos quidem repressit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congressus victus est, amissis suorum decem millibus apud montem Itabyrium. *Gabinius contra Alexandrum proficiscitur.* *Eum prælio superat.*

4. Deinde Gabinius, constitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hierosolymitarum rebus, adversus Nabatæos proficiscitur. Et hos quidem prælio superat: Mithradatem vero & Orsanem Parthorum perfugas, qui ad ipsum se receperant, deduxit, sparso rumore, quod ab eo fuga dilapsi essent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras gessisset, Romam discessit, tradita Crasso provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert. *Aliis rebus gestis Romam redit.* *Nicolaus Damascenus & Strabo.*

sex, hoc ipsum *Arabica Hist. Jud. Collector* (ad calcem *Bibliorum* πολυγλώττων editus) cap. 40. de prioris principatûs spatio accipit, *donec captivus adductus est prima vice.* quum de priore illo & posteriore hoc, simul sumptis, intelligendum potius fuisse videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menses totidem (ut in lib. 20. *Antiq.* c. 8. diferte *Josephus* confirmat) post reditum vero ex urbe Roma, & ante secundam captivitatem tres alios menses in regno ille exegerit. *Usserius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.*

i Ἰουδαίων] Ἰδουμαίων *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

k Ἐπανέρχεται.] Ita *Hen.* (*L. B.* στρατιᾷ *Busb.*) & *Vat.* ἐπανέρχεται) in *reliquis.* HUDS. Si vertas *rediere*, ἐπανέρχεται) cum cæteris legendum. IBBETSON.

l Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντι,] Alex. lib. 1. c. 8. §. 7. Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους ὁρμημένῳ &c. SPANH.

m Ἤδη πεπεραιωμένῳ,] Ita *Hen.* ἤδη deest *ceteris.*

n Ὑποστρέψαντα —— αὐτήν.] Ὑποστρέψαντι *Vat.* & *Hen.*

* *Et hæc quidem etiam in aliis* scriptis *memorata sunt.*] Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt, *Epiphan.*

o Στρατιὰν ἣν] Στρατίαν ἣν ἐφ' Ἑλ. *Busb.* HUDS. Forte ἐπ' Αἴγυπτον. COCC.

p Ἐπ' Ἀρχέλαον ἐξέλαυνε,] Prius erat ἐφ' Ἑλανὸν ἐξέλαυνε in *Edit. Bas.* quod falsum, & contra omnem Historiæ fidem, cui etiam ipse *Josephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ὑφ' Ἑλανὸν in *Edit. Gen.* quod nulla nititur verisimilitudine. Γαβινίῳ μέντοι στρατιώτας Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *Gabinii deinde militibus Antipater ministravit* &c. Unde *Montacutius* in *Apparat.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 275.) legendum esse conjicit, Γαβινίῳ μέντοι κατὰ τὴν στρατιὰν ἣν ἐξέλαυνε, Ἑλανὸς καὶ Ἀντίπατρος ὑπηρέτησαν &c. Est qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐξέλαυνε. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV.) dixerit, *A. Gabinius proconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem sibi regem adsciverant* &c. placuit rescribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐξέλαυνε.

q Ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐσωφρόνησε in *Editis Aliisque.*

r Τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν.] Conf. infr. c. 8. §. 4. SPANH.

s Ἰταβύριον ὄρος.] Vid. *alios.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

t Πάρθων δὲ Φυγάδας,] Eo ordine *Hen.* Πάρθων δὲ Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην Φυγάδας in *ceteris.* Καὶ Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην Φυγόντας εἰς Πάρθους κρύφα μὲν ἀπέπεμψε, τῷδε δὲ τοῖς στρατιώταις λέγειν ἀπεδείκνυ, lib. 1. *de Bello Jud.*

v Πέπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπίδρασαν αὐτόν.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

x Στρατίαν δράσας] Στρατηγίαν *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Ἕτερος ἑτέρῳ καινότερον λέγων.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἄλλος ἑτέρῳ in *Editis Aliisque.*

XII.

CAP. VII.

Quomodo Craſſus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Caſſius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam aſcendit.

Craſſus in Judæam venit & ſacras pecunias depeculatur.

CRaſſus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & ſublata quæ in templo erat pecunia, quam Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à ſe impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum ſpoliaret. Cepit & trabem ſolido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit ſacerdos *ſacri* theſauri cuſtos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & juſtus, ſed cum concreditam haberet velorum templi cuſtodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere ſumptuoſa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Craſſum colligendo auro incumbentem, metuens de univerſo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando aſtrinxiſſet, nihil aliud ex templo moturum, ſed eo contentum fore quod ab ipſo daretur, quod quidem eſſet multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, ſolus vero ſciebat Eleazarus. At Craſſus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ eſſent in templo, ſumpſit, & contra jusjurandum omne templi aurum ſuſtulit.

Fidem Eleazaro ſacrorum theſaurorum cuſtodi datam, violat Craſſus.

Unde ſacræ Judæorum pecuniæ.

2. Ne cui autem mirum ſit, quod tantæ divitiæ in noſtrum templum congeſtæ eſſent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Aſia, per multa retro ſecula eò munera contulerint. Nec teſtibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex oſtentatione noſtra, aut rem verbis exaggerandi ſtudio, in immenſum adeo extollitur: ſed cum alii multi ex ſcriptoribus nobis teſtimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hiſce verbis. "Mithradates autem in Co miſit qui ſibi *inde* pecuniam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi depoſuerat, ut & Judæorum octingenta talenta". Nobis autem nulla eſt publica pecunia niſi quæ Deo ſacra. Atque perſpicuum eſt, Judæos in Aſia hanc pecuniam in Co tranſtuliſſe metu Mithradatis. Haud enim veriſimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co miſiſſe. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipſum feciſſe credibile eſt, ut qui nihil Mithradatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco teſtatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum geſturus contra Mithradatem, Lucullum etiam miſiſſe ad compeſcendam in Cyrene ſeditionem gentis noſtræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. "In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant *hominum claſſes*,

Strabonis teſtimonium.

Aliud ejuſdem teſtimonium.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Κράσσος, εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν ἐπὶ τὸν ναὸν συλήσας, ὑπὸ Πάρθων ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν παραλαβὼν, τοὺς Πάρθους ἐμπεδῶν ἦν, καὶ εἰς Ιουδαίαν ἀνέβη.

Κράσσος δὲ ὅτι Πάρθους μέλλων στρατεύειν ἦλθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομπήιος καταλελοίπει, δισχίλια [z] δὲ ἦν τάλαντα, βασταζόμενα, [a] οἷός τε ἦν καὶ τὸ χρυσοῦν ἅπαν ὄντα, τάλαντα ὄντα καὶ ἑπτακισχίλια, παραλαβεῖν [b] τὸν ναόν. λαμβάνει δὲ καὶ δοκὸν ὁλοσφυρήλατον χρυσοῦν, ἐκ μνῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ δὲ μνᾶ παρ' ἡμῖν [c] ἴσχει λίτρας δύο ἥμισυ. παρέδωκε δὲ αὐτῷ ταύτην τὴν δοκὸν ὁ τῶν [d] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς, Ελεάζαρος ὄνομα, ἀνὴρ μὲν γὰρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ἀλλὰ πεπισευμένος τὴν τῶν καταπετασμάτων καὶ ναοῦ φυλακὴν, ὄντων θαυμασίων τὸ κάλλος καὶ πολυτελῶν τὴν κατασκευήν, ἐκ δὲ δοκοῦ ταύτης ἐκκρεμαμένων, ἐπεὶ τὸν Κράσσον εἶδε πᾶσι τὴν δοκὸν χρυσοῦ γενόμενον συλλογιζόμενον, δείσας μὲν τῷ παντὶ κόσμῳ τοῦ ναοῦ, τὴν δοκὸν αὐτὸν τὴν χρυσῆν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβών μηδὲν ἄλλο κινήσειν [e] τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ, μόνῳ δὲ ἐξαρκεσθήσεσθαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθησομένῳ, πολλῶν ὄντων μυριάδων ἀξίῳ. ἡ δὲ δοκὸς αὕτη ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κενῇ· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ δὲ Ελεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος καὶ τούτῳ, ὡς ἅπαντα ἀψόμενος ἄλλου τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ ἐκβαλὼν τοὺς ὅρκους ἅπαντα τὸν ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

β'. [f] Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς εἰ τοσοῦτος ἐν τάλαντα ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [g] πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων, καὶ σεβομένων τὸν Θεὸν, [h] ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ασίας καὶ τῆς Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι δὲ ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προφερομένων χρημάτων, οὐδὲ [i] ὑπὸ ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιλογίας ὅτι τοσοῦτον ἐξαίρεται τὸ πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγεγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππαδὼξ ὧδε λέγων. "[k] πέμψας δὲ Μιθραδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ εἶχεν ἐκεῖ "Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ιουδαίων ὀκτακόσια τάλαντα." ἡμῖν δὲ δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι ταῦτα μετήνεγκαν εἰς Κῶ τὰ χρήματα οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ Ιουδαῖοι, διὰ τὸν ἐκ Μιθραδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ τὸν ναὸν, πέμπειν χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ιουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐστὶ πεῖσαι, μηδὲν Μιθραδάτῃ [l] δεδιότας. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ ἐπίτροπος αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι καθ' ὃν καιρὸν διέβη [m] Σύλλας εἰς τὴν Ελλάδα, πολεμήσων [n] Μιθραδάτῃ, [o] καὶ Λεύκολλον πέμψας ὅτι τὴν ἐν Κυρήνῃ στάσιν δ' ἔσβεσε τῶν ἡμῶν, ὧν [p] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται, λέγων ὧδε. "[q] τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἔτι τῶν

z Δ' λί τάλαντα,] *Vaticanus* habet μ pro δί.

a Οἷός τε —— τὸν ναόν.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 8. SPANH.

b Τὸν ναὸν.] *L. B.* δ ναῦ.

c Ισχὺ λίτρας δύο καὶ ἥμισυ.] Ισχύϊ *Busb.*

d Θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς,] Χρηματῶν *Busb.*

e Τῶν ἐκ δ ναοῦ,] Τῶν ἐν ναῷ *Busb.*

f Θαυμάσῃ δ μηδεὶς] Θαυμάσῃ *Hen.* & mox ναῷ pro ἱερῷ in *Eodem.*

g Πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων,] Tanta vis auri Hieroſolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis ſparſi ſedes incolebant disjunctiſſimas, ut ad ſummum culmen evecta fuerit Hieroſolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Meſopotamia, & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitiſſimas, Neerdam & Niſibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam ſiti omnes theſauri erant, quos in Palæſtinam identidem, cum tempus eſſet, infinita hominum multitudo devehebat. *Cuneus* de *Rep. Hebr.* l. 2. c. 23.

h Ἔτι δὲ —— χρόνων.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 5. c. 5. §. 1. SPANH.

i Υπὸ] *Lugd. Bat.* ἀπὸ.

k Πέμψας δὲ —— τάλαντα.] Πλεῖστας pro πέμψας aliquis legendum ſuſpicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* HUDS. Strabonis verba, quæ in eo hodie non exſtant. SPANH.

l Δεδιότας.] Ita *Hen.* δεδειότας in *Editis Aliiſque.*

m Σύλλας εἰς τὴν Ελλάδα,] Sic *Hen.* Σύλλας in *ceteris.*

n Μιθραδάτῃ,] *Lugd. Bat.* in *Marg.* Μιθριδάτῃ.

o Καὶ Λεύκολλον πέμψας] Hîc Λεύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λούκολλον.

p Η οἰκουμένη πεπλήρωται,] Illud ἡ è *MSS.*

q Τέτταρες δ'] Iſta quæ ſequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* deſumpta, in ejus *Geographicis* non exſtant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* ſint, ex ejus *Hiſtoricis*, ſive ἐπι-

"πλιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοί-
"κων, καὶ τετάρτη ἡ τῶν Ἰουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν
"πόλιν ἤδη [a] παρελήλυθε, καὶ τόπον οὐκ ἔστι ῥᾳδίως εὑ-
"ρεῖν τῆ οἰκουμένης, ὃς ἀ [b] οὐ δεδέδεκται τοῦτο τὸ φῦλον,
"μηδ' ὑπακροᾶται τὰ αὐτό. τῷ τε Αἰγύπτῳ καὶ τῷ
"Κυρηναίων, ἅτε τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων τυχόντων, τῶν
"τε ἄλλων ὁμοίως σπουδὴ ζηλοῦται σπουδῆς, καὶ δὴ τὸ σωματεῖόν-
"τε τῶν Ἰουδαίων θρέψαι [c] διαφερόντως, καὶ συναυξή-
"σει χρώμενα τοῖς πατρίοις τῶν Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γοῦν
"Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων ἐστὶ δεδομένη, χω-
"ρὶς καὶ τῆ [d] τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἀφώρισται μέρος
"μέρους τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίστηται γὰρ καὶ ἐθνάρχης αὐ-
"τῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ διαλύει κρίσεις, καὶ
"συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προσταγμάτων, ὡς ἂν πο-
"λιτείας ἄρχων αὐτοτελοῦς. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν ἴσχυσε τὸ
"ἔθνος, διὰ τὸ Αἰγυπτίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαίους, καὶ
"διὰ τὸ ὅλιγον ἔσαν [e] τοῦ καταοικίαν τοὺς ἀπολιπόντας
"ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τὴν Κυρηναίαν μετῴκει, διὰ τὸ καὶ πό-
"λεων ὅμορον εἶναι τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, καθάπερ τὴν
"Ἰουδαίαν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον." Στράβων [f] δὴ οὗ πάνυ λέγει.

γ'. Κράσσος δὲ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρό-
πον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Παρθυαίαν· καὶ αὐτὸς [g] μὲν δὴ σὺν
παντὶ διεφθάρη τῷ στρατῷ, ὡς [h] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσ-
σιος δὲ εἰς Συρίαν φυγών, καὶ προσποιησάμενος αὐτοῖς, πάρ-
θοις ἐμποδὼν ἦν, [i] ἐπιφερόμενος ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν κατὰ Κράσ-
σου νίκην· αὖθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν
Ἰουδαίαν. [k] Ταριχαίας μὲν οὖν προσπεσὼν [l] ὁρμῇ αἱρεῖ,
καὶ πολλὰ μυριάδας ἀνθρώπους ἀνδραποδίζεται, Πειθόλαόν τε
τὸν τῆς Ἀριστοβούλου στάσεως διαδεδεγμένον κτείνει, πρὸς τοῦτο
αὐτὸν Ἀντιπάτρου [m] προσαγαγόμενος, ὃν πολὺ καὶ παρ' αὐτῷ
σπουδαῖον ἦν διὰ σοφίαν, καὶ πολίτης τότε ἄξιος ἦν καὶ προ-
Ἰδουμαίοις, παρ' ὧν ἄγεται γυναῖκα τὴν ὀπτιμάτων ἐξ Ἀρα-
βίας [n] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο παῖδες,
Φασάηλος, καὶ Ἡρώδης, [o] ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε), Ἰώσηπός
τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. ἔστι δὲ ὁ Ἀντίπατρος
[p] ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φιλίαν καὶ ξενίαν,
μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἄραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς
Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀναστρατοπεδευ-
σάμενος ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἤπειγε, ὡς ἀνιάσων τοὺς
ἐκεῖθεν ἐπιόντας, ὡς καὶ ἀπ' ἄλλων δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καίσαρ, καταλαβὼν Ῥώμην μὲν τὸ
Πομπήιον καὶ τὴν σύγκλητον φυγεῖν πέραν τοῦ Ἰονίου, ἀφελύ-
σας τὸν δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διαγωγὴν πέμπειν,
δύο μὲν λεγεῶνας αὐτῷ παραδιδούς, ὡς ἂν διαπράξοιτο τὰ κατ'
αὐτοὺς δυνατός ὤν. [q] Ἀριστόβουλος δὲ οὐκ ἀπώνατο τῶν ἐλπί-
δων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τῆς παρὰ Καίσαρος ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸν
φθήσαντες [r] οἱ τοῦ Πομπηίου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθεί-
ρουσιν, ταφῆς δ' αὐτὸν οἱ τοῦ Καίσαρος διαπραξάμενοι πρά-
γματα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο [s] ἐν μέλιτι κεκηδυμένος

"una civium, altera agricolarum, tertia inquilino-
"rum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in
"urbes universus *fere* invaserat, haudque facile est
"locum in toto orbe invenire, quin hoc genus ho-
"minum *sedibus* exceperit, & ab eo teneatur. nam
"factum est ut & Ægyptus & Cyrenæa, utpote
"iisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ re-
"giones horum mores imitentur, magnumque Ju-
"dæorum numerum peculiariter foveant, & cum
"iis *opibus viribusque* crescant, patriis Judæorum
"usi institutis. Etenim in Ægypto concessum est
"Judæis habitare, & magna pars urbis Alexandri-
"næ seorsim huic genti assignata est. Quin &
"suus illis ethnarcha est, qui gentis res admini-
"strat, & judicia exercet, curatque contractus &
"mandata, quasi esset perfectæ reipublicæ prin-
"ceps. Et quidem in Ægypto plurimum pollet
"hæc gens, quod Judæi ex Ægyptiis originem ha-
"buerint, & quod ab iis digressi sedibus *illis* vici-
"ni essent. Trangressum autem est in Cyrenæam,
"quod hæc finitima sit Ægyptiorum ditioni,
"quemadmodum etiam Judæa est, vel potius pars
"olim fuerit regni Ægyptiaci." Strabo nimirum hæc dicit.

3. Crassus autem, omnibus arbitratu suo compositis, in Parthorum regionem profectus est: & ipse quidem *illic* cum universo exercitu periit, ut alibi narratum est. Cassius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Crasso victoriam, incursionibus vexabant. Deinde rursus ad Tyrum profectus, ascendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Aristobuli seditionis successorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat existimationis etiam apud Idumæos, a quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor sustulit, Phasaëlum, & Herodem, eum qui postea rex erat, & Josephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios sibi principes conjunxerat amicitia & hospitio, & potissimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Aristobulo. Et quidem Cassius, motis castris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hostibus occursurus, ut ab aliis memoriæ proditum est.

Crassus in Parthia perit.

Cassius Parthis repressis, in Judæam tendit.

Antipatri uxor & liberi.

Herodes rex.

4. Aliquanto autem post Cæsar, potitus Roma postquam Pompejus & senatus trans Ionium mare fugerant, Aristobulum, vinculis solutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui posset illic negotia componere. At Aristobulo nihil profuit spes, quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat: sed, antequam id agere posset, Pompejani Aristobulum veneno sustulerunt, ipsum vero Cæsareani sepeliverunt. Atque corpus ejus, * melle conditum, aliquandiu jacuit, do-

XIII.

Pompeji fuga in Epirum.

Aristobulus à Pompejanis veneno sublatus.

μνήμασιν. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7.

[a] Παρελήλυθε,] Ita *Gall.* (*Coccejus*) & *Hen.* παρελήλυθεν in *Editis Aliisque.*

[b] Τοῦτο τὸ φῦλον,] Τοῦτο δ' φύλον τὸ πλῆθος *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[c] Διαφερόντως,] Διαφερόντων in *Codd. Gall.*

[d] Τῶν Ἀλεξανδρέων —— τούτῳ.] Infr. lib. 19. c. 5. §. 2. ἵνης πολιτείας ἔτυχε τὸ βασιλέων γένος. & *alibi.* lib. 2. c. 18. §. 7. ut & mox infr. c. 10. §. 1. Alexandrinæ urbis magna pars Judæorum, quibus etiam Ἐθνάρχης, quare Judæi Alexandrini cives in Columnis æreis declarati à J. Cæsare. Hinc apud *Philon. ad Cajum* p. 1020. A. de jure Alexandrinæ civitatis, quo gaudebant Judæi, eoque in periculum adducto. vid. Philon. in Flaccum p. 971. B. C. & p. 975. D. de Γερουσίᾳ Judæorum Alexandriæ Augusti decreto constituta. De Jul. Cæs. vid. mox infr. c. 10. §. 1. SPANH.

[e] Τοῦ —— ἐκεῖθεν.] Præpositionem κτῆσιν subintelligendam puto.

[f] Δὰ οὖν ταῦτα λέγει.] Μὴν δὴ *Hen.* & mox seq. §. ἐν σοὶ π. [g] Μὴν δὴ σοὶ παντὶ] *L. B.* ἐν παντὶ

[a] Καὶ ὁ —— αὐτῷ,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

[b] Ἐστρέχησιν ἐπ' αὐτῷ] Εἰστρέχουσιν *Busb.*

[c] Ταριχαίας] Ταριχίας *Hen.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

[d] Εὐθείας ὁρμῇ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* εὐθείας προσπεσὼν αἱρεῖ in *ceteris.*

[e] Παρασκευαζόμενον, ὃν πολὺ] *L. B.* ἀναστρεφόμενον, ὃν πολύ τι.

[f] Κύπρον ὄνομα,] *Al.* (ut & *Lugd. Bat.*) Κύπριν. Sed male, quum Κύπρις Græcum sit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraïcum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris suæ constituit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadvers* in *Eusebium*, p. 149. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 8. c 9. SPANH.

[g] Ὃς ὕστερον βασιλεὺς γένοιτο,] Ὃς καὶ ὕστερον *Bas.*

[h] Ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας] Ἐπιποιεῖτο *Hen.*

[i] Ἀριστόβουλος ἦν] Ἀριστόβουλος ἦν ὁπτιμᾶτος οὗτος *Hen.*

[k] Οἱ τοῦ —— διαφθείρουσιν,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

* *Melle conditum,*] Mellis natura est, ut corpora non sinat computrescere *Plinius Nat. Hist.* XIV: 13. HUDS. in *Add.*

[l] Ἐν μέλιτι] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

[m] Σκη-

donec id Antonius poſtea miſit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei ſignificatum fuiſſet literis Pompeji, ut Alexandrum Ariſtobuli filium interficeret, inſtituta in juvenem accuſatione propter ſuperiora ejus in Romanos commiſſa, ipſum ſecuri percuſſit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus vero fratres ad ſe recepit Ptolemæus Mennæi filius dynaſta Chalcidis ſub monte Libano *poſitæ*: miſſoque filio ſuo Philippione Aſcalonem ad Ariſtobuli conjugem, juſſit eam una mittere filium ſuum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Poſtea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejuſque fratrum deinceps curam gerebat.

Alexander ejus filius juſſu Pompeji à Scipione occiſus.

Ptolemæus ad ſe recipit Ariſtobuli liberos.

ὅτι χρόνον πολιὼ, ἕως Αντώνιος, αὐτὸν ὕστερον ἀποπέμψας εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἐν τ βασιλικαῖς θήκαις ἐπίηπε τεθῆναι. [m] Σκιπίων δὲ, ὑπισείλαν τος αὐτῷ Πομπηίᾳ ἀποκλεῖναι Αλέξανδρον τ Αριστοβούλε, αἰτιασάμενος τ νεανίσκον ὅτι τοῖς τὸ πρῶτον εἰς Ρωμαίους ἐξημαρτημένοις, τῷ πελέκει διεχρήσατο. καὶ ὁ μὲν ὕτως ἐν Ανθιοχείᾳ πλάτῃ. τὰς δὲ ἀδελφὰς αὐτοῦ [mm] Πτολεμαῖος ὁ Μενναίε παρέλαβε, δυναστεύων Χαλκίδος τ ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· καὶ πέμψας τ υἱὸν Φιλιππίωνα εἰς Ασκάλωνα πρὸς τὴν Αριστοβούλε γυναῖκα, ἐκέλευσεν [o] αὐτὴν συναποστέλλειν τ υἱὸν Αντίγονον, καὶ τὰς θυγατέρας, ὧν τ ἑτέρας [p] Αλεξάνδρας [q] ἐραθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπελλὼν αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [r] γαμεῖται τὴν Αλεξάνδραν, καὶ τ ἀδελφῶν αὐτῆς πρόνοιαν ποιούμενος διεπέλει.

CAP. VIII.

XIV. *Judæi auxilium ferunt Cæſari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæſare amicitia. Honores à Romanis & Athenienſibus habiti Judæis.*

ΚΕΦ. η'.

Ιουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ' Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Αντιπάτρε ἀριστεία, καὶ φιλία πρὸς Καίσαρα. τιμαὶ θεῖαι Ρωμαίων καὶ Αθηναίων πρὸς Ιουδαίους.

Cæſari in Ægypto ſuccurrit Antipater.

POſt Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæſari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem ſe præbuit Antipater Judæorum adminiſtrator, idque juſſu Hyrcani. Ad Mithradatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Peluſium iter facere valentem, ſed apud Aſcalonen hærentem, veniebat Antipater, ſecum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipſum Syri omnes opem Cæſari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæſarem, & Jamblichus dynaſta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithradates vero, motis è Syria caſtris Peluſium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortiſſime ſe geſſit; & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Peluſium obtinuit. Antipatrum autem & Mithradatem ad Cæſarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis perſuaſit, ut idem cum popularibus ſuis ſentirent, maxime oſtenſis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæſaris eſſent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibuſque neceſſariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem conſentire, *Mithradati* parebant. Iſtos vero ubi acceſſiſſe audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipſi ad ſe Mithradatem: & ille, eò profectus, eos quoque aſſumpſit.

Mithradati in Peluſio capiendo operam navat.

ΜΕτὰ δὲ τ Πομπηίου θάνατον ἐν τῇ νίκῃ τῇ ἐπ' αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον [s] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέσχεν Αντίπατρος, ὁ τ Ιουδαίων ὑπομελητὴς, ἐξ ἐπιτροπῆς Υρκανοῦ. Μιθραδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ [t] κομίζοντι [u] ὑπικουρικὸν, καὶ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου ποιήσασθαι τὴν πρεῖαν, ἐπὶ δὲ Ασκάλωνα διαβεβήκοντι, ἦκεν Αντίπατρος ἄγων Ιουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Αραβίας τε συμμάχους ἐλθεῖν ἐπρασματεύσατο τοὺς ἐν τέλει· καὶ δι' αὐτὸν οἱ πᾶν τὸ Συρίαν ἅπαντες ἐπεκύρουν, ὑπολείπεσθαι τ ὑπὲρ Καίσαρος προθυμίας ἐθέλοντες, Ιάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, [x] καὶ [y] Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρους οἰκῶν, αἴ τι πάλαι χρεὼν ἅπασαν. Μιθραδάτης δ' ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [z] ἀφικνεῖται· καὶ μὴ δεχομένων αὐτὸν τ ἀνθρώπων ὑπολιορκεῖ τὴν πόλιν. ἠρέθιζε δ' Αντίπατρος, καὶ πρῶτος [a] καθαιρεῖς τὶ τ τείχους, ὁδὸν εἰσιτητὸν παρέχειν τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὸ μὲν Πηλούσιον ὕτως εἶχε. τοὺς δὲ περὶ Αντίπατρον ἐν Μιθραδάτου, ἀπιόντας πρὸς Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ιουδαῖοι Αἰγύπτιοι, [b] οἱ τὴν Ονίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πεισθὲν δὲ τούτους τὰ αὐτῶν φρονῆσαι [c] καὶ τὸ ὁμόφυλον Αντιπάτρου, καὶ μᾶλλον ἐπιδείξας αὐτοῖς τὰς Υρκανοῦ τ ἀρχιερέως ἐπιστολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, καὶ ξένια τὰ ἐπιτήδεια χορηγεῖν τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν, ὡς ἑώρων τ Αντίπατρον τ ἀρχιερέα [d] συμβαλόντας, ὑπήκουον. τούτους δὲ προθυμουμένους ἀκούσαντες [e] οἱ περὶ Μέμφιν, ἐκάλουν τ αὐτοὶ τ Μιθραδάτην [f] πρὸς αὐτούς· καὶ ἐκεῖνος ἐλθὼν τούτους προσελαμβάνει.

Cæſari in Ægypto ſuccurrit Antipater.

Mithradates cum Ægyptiis congreditur.

XV. β'. [g] Επὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα ἦλθε προσελήλυθε, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις περὶ τὸ καλούμενον [h] Ιουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθραδάτης, τὸ δὲ εὐώνυμον Αντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνει τὸ

2. Poſtquam autem locum qui Delta vocatur jam circuiviſſet, cum hoſtibus congreditur ad Caſtra Judæorum, ut appellantur. Dextrum quidem cornu habebat Mithradates, ſiniſtrum vero Antipater. Commiſſo autem prælio, inclinat Mithra-

[m] Σκιπίων δ', —— Αλεξανδρε,] Conf. infr. lib. 15. c. 7. §. 4. SPANH.

[mm] Πτολεμαῖος —— ὄρους] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

[n] Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει] Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβ. *Busb.*

[o] Αὐτὴν συναποστέλλειν] Αὐτὴ πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλειν *Busb.*

[p] Αλεξάνδρας] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

[q] Ερασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα.] Ερασθεὶς ὁ Φιλιππίων *Hen. Busb.* & *Vat.*

[r] Γαμεῖται] τὴν Αλεξάνδραν,] Γαμῶ τε *Hen.* & *Vat.*

[s] Εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν] Εἰς deeſt *Busb.* & *Vat.*

[t] Κομίζοντι ὑπικουρικὸν,] *Ruſinus ineptè*: dum per Choracum tranſiret. *leg.* ἐπὶ Κωμικὸν· Vid. *Caſaub. ad Apparat.* Baron. p. 155. & Dion. lib. xxxix. p. 204. SPANH.

[u] Επικουρικὸν] Επὶ κωμικὸν certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane ſenſu, vertit, *dum per Chericum tranſiret.*

[x] Καὶ Θολομαῖος] Illa καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoſcit *Hen.* (ut nec *Lugd. Bat.*) nec legiſſe videtur *Epiphan.* ὁ σωσάσης καὶ Πτολεμαῖος ὁ Οὐαάμου Λιβ. *Vat.* cæteris omiſſis. Confer l. 1. *de Bello Jud.*

[y] Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρους οἰκῶν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

[z] Αφικνεῖται·] Ita *Busb.* & *Hen.* ἱφικνεῖ in *reliquis.*

[a] Καθαιρεῖς τὶ τ τείχους,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

[b] Οἱ τὴν Ονίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

[c] Κατὰ τὸ ὁμόφυλον] Nota Antipatrum contribulem dici hic Judæis, qui erat Idumæus. De Herode tamen ejus filio infra c. 15. §. 2. ἰδιώτη τε ὄντι, καὶ Ιδουμαίῳ τυγχάνοντι ἡμετέρῳ· SPANH.

[d] Συνθέλοντας,] Ita cum *Cod. Vat.* συνελθόντας in *reliquis.*

[e] Οἱ περὶ Μέμφιν,] Οἱ περὶ Μέμφιν i. e. Memphitæ ipſi. REL.

[f] Πρὸς αὐτούς·] Πρὸς αὐτοὺς *Busb.* πρὸς ἑαυτοὺς *Vat.*

[g] Επὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα] Ita & *Cod. Vat.* favente Joſepho in lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit, καλεῖται δὲ τὸ Δέλτα σχῆμα νησίδος &c. ἐπὶ δὲ [ἐπὶ δὲ *Gen.*] τὸ κ. Δέλτα ὡς ἤδη παρελήλυθε *Baſ.* *Aliique.*

[h] Ιουδαίων στρατόπεδον.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

ἓξ Μιθραδάτης κέρας, καὶ παῖειν ἂν σκινδυνεύσας τὰ δεύτερα, εἰ μὴ αὐτὸς τὸν ἡνίοχα ἓξ πλαμύδος, σὺν τοῖς οἰκείοις στρατιώταις, Ἀντίπατρος ἀναθέων, νενικηκὼς ἤδη τοὺς πολεμίους, τὸν μὲν ῥύεται, τρέπει δὲ εἰς φυγὴν τοὺς νενικηκότας Αἰγυπτίους. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ στρατόπεδον, ὀπίσω εἰναις τῇ διώξει· τόν τε Μιθραδάτην σκάλοψ, πολεῖσιν ἐν τῇ τροπῇ διαφθείρει. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν περὶ τὸν ὀκτακόσιοι, τῶν δὲ Ἀντιπάτρου πεντήκοντα. Μιθραδάτης δὲ περὶ τούτων ὀπιστέλλει Καίσαρι, τό τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τὸ σωτηρίας αἴτιον τὸν Ἀντίπατρον ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινεῖν αὐτὸν, κεχρῆσθαι δὲ ἀπὸ πάντα τὸν πόλεμον εἰς τοὺς κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι σπανίως ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ.

γ'. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μὴ χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [l] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὸν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ δοὺς καὶ [m] ἀτέλειαν πανταχοῦ. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν ταύτης κοινωνῆσαι τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων ἐξ [n] Ἀσινίου ὀνόματος ἅτως, "μετὰ δὲ τὸν Μιθραδάτην [o] εἰσβαλεῖν εἰς "τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ὑρκανὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς ἅτος Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει ἅτως. "τὸν μὲν Μιθρα-"δάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα δ' εἰς Ἀσκάλωνα "Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιμελητὴν, "τριχιλίους αὐτῷ στρατιώτας συμπαρασκευάσαι, καὶ τοὺς "ἄλλους δυνάστας παρορμῆσαι, κοινωνῆσαι δὲ τῆς στρα-"τιᾶς καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα.". τοῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δ'. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε παρὰ Καίσαρα, τὸν τε ἓξ πάτρος [p] ἀπωδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν ὑποθάνοι φαρμάκοις ἀναιρεθεὶς Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτείνανδρος πλήκῃ [q] Σκιπίωνος, ἐδεῖτό τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκπεπτωκότος· Ὑρκανοῦ δὲ ὅτι τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγμένων τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς αὐτὸν ἐγκαλούντων. παρὼν δὲ Ἀντίπατρος ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἐώρα κατ' αὐτοῦ τὴν κατηγορίαν [r] γεγραμμένην. νεωτερίσαι δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [s] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπομίμνησκεν ὅτι τοῖς [t] στρατηγήμασι, πιστούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς λέγει μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγε Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [v] ἀνάρπαστον γεγονέναι, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· [x] τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [y] κεκτῆσθαι ὅτι λῃστείας ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος λέγει, ἀλλ' ἐκ κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [z] ὑπὸ τοῦ δεσπότου.

ε'. Τούτοις Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δὲ δίδωσι δυναστείαν, ἣν αὐτὸς προαιρεῖται, [a] τούτοις ἐπ' αὐτῷ [b] ποιησάμενος τὴν κρίσιν, [c] ὁπότερον αὐτὸν [d] ἀποδείκνυς τὸ

datis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset. Cumque in iis persequendis perseveraſſet, castris eorum potitur; & Mithradatem revocat, qui pulsus longissime aberat. Ceciderunt autem ex Mithradatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithradates vero de his scripsit ad Cæsarem, victoriam simul salutemque suam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæsar & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis usus sit; usque adeo ut Antipatrum in præliis vulnerari contigerit. *Antipatri egregium factum.* *Cum Cæsare amicitia.*

3. Cæterum aliquanto tempore post Cæsar, cum finito bello in Syriam navigasset, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis socium fuisse & in Ægyptum venisse: atque verbis meis testimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Asinii ita dicens. "Postquam Mithradates Ægy-"ptum invasit, & cum eo Hyrcanus Judæorum "pontifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, ex auctoritate Hypsicratis, in hæc verba. "Mi-"thradatem quidem solum profectum esse, Anti-"patrum vero Judææ procuratorem, ab ipso "Ascalonem accitum, cum tribus militum milli-"bus auxilium ei tulisse, & *ad idem faciendum* "alios dynastas hortatum esse, atque expeditioni "etiam Hyrcanum pontificem interfuisse." Et "hæc quidem Strabo. *Cæsar magnum Antipatro honorem habet.* *Strabonis testimonium ex Asinio.* *Alterum ejusdem ex auctoritate Hypsicratis.*

4. Quin & eodem tempore Antigonus Aristobuli filius, cum ad Cæsarem venisset, & patris *sui* fortunas deplorabat, quodque propter ipsum mortuus esset Aristobulus veneno sublatus, atque frater ejus à Scipione securi percussus, orabatque ut sui misereretur è paterno imperio expulsi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, qui gentem per vim regerent, & ipsi *Antigono* injuriam fecissent. Verum Antipater, qui præsens aderat, pro se respondebat iis de quibus accusationem contra se institutam videbat, & Antigonum novarum rerum studiosum seditiosumque esse ostendebat: commemorabat etiam quantum ipse laborasset, eumque in consiliis militaribus adjuvisset, verba de iis faciens, quorum ille testis erat *oculatus*. Aristobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum esse, ut qui perpetuo hostis esset & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipsius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas subiisse, non autem per vim & injuriam id ipsum passum esse ab eo qui intulerat. *Antigonus Aristobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accusat.* *Antipatri defensio.*

5. Cum hæc Antipater verba fecisset, Cæsar Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro potestatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipsum *totius* Judææ procuratorem faciens. * Hyrcano vero etiam patriæ muros *Cæsar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro datpotestatem.*

XVI.

i Τῶν μὲν ὡσεὶ τριῶν ἑκατόν εἰσι,] Ita *Busb.* & *Vat.* τούτων μὲν ὡσεὶ ὀκτακοσίους in *Editis Aliisque.*

k Πεντήκοντα.] Τεσσαράκοντα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & nonnulli *Epiphanii* Codd. juxta alios ὀγδοήκοντα prout in *lib.* 1. *de Bello Jud.* HUDS. Ὀγδοήκοντα *alter.* lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

l Ἀποπλεύσας] Vide *Usserii* Annales V. T. p. 351. *Edit. Lond.*

m Ἀτέλειαν πανταχοῦ.] Ἀτέλειαν πανταχοῦ ἢ λέγει καὶ π. *Busb.*

n Ἀσινίου ὀνόματος ἅτως.] Utrum Asinius fuerit *Trallianus*, ut vult *Usserius*, an *Quadratus*; & quinam fuerit *Hypsicrates* mox laudatus, aliis discipiendum relinquo.

o Εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον,] Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσβάλλειν in *cæteris.*

p Ἀπωδύρετο τύχην] Ita cum *MSS.* (ut & *L. B.*) ἐπωδύρετο in *Editis.*

q Σκιπίωνος,] *L. B.* Σκηπίωνος.

r Γεγραμμένην,] Γεγονημένην *Vat.* γενομένην *Hen.*

s Ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς] Ὅσα τε ποιήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς *Busb.* & *Vat.*

t Στρατηγήμασι,] Στρατιώταις *Busb.* & *Vat.*

v Ἀνάρπαστον γεγονέναι,] Ἀνάπαυσιν *Vat.* & *Hen.* & mox γενόμενον pro γεγονέναι in *Busb.* & *Vat.*

x Τὸν δὲ —— λέγει,] Nempe Antigoni. Uterque enim, ille & Alexander securi percussus jussu Scipionis, Aristobuli filii. vid. infr. c. 6. §. 3. SPANH.

y Κεκτῆσθαι ὅτι λῃστείας] Κολασθῆναι *Busb. Vat.* & *Epiphan.*

z Ὑπὸ τοῦ δεσπότου.] Illud ὑπὸ è *Cod. Busb.*

a Τούτοις ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος] Τούτου ἢ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ταύτης ἢ *Busb.*

b Ποιησάμενος] *L. B.* ποιησαμένου.

c Ὁπότερον —— τύχῃ,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

d Ἀποδεικνὺς] Ἀποδείκνυσι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Vat.*

* *Hyrcano*,] In Libro *de Bello Jud.* primo Antipatro hoc concessit. HUDS. in *Add.*

Hyrcano permittit Cæsar urbis muros reficere.

Senatusconsultum de fœdere cum Judæis renovando.

ros reficere permisit, ut qui hanc gratiam rogaverat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) scripsitque Romam ad consules ut hoc *ipsum* in Capitolio perscriberetur. atque Senatusconsultum factum est in hunc modum; "LUCIUS VALE-"RIUS LUCII FILIUS PRÆTOR retulit "ad senatum idibus Decembribus in æde Concor-"diæ. Decreto scribendo adfuerunt Lucius Co-"ponius Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius "Quirina, quibus de rebus Alexander Jasonis, "Numenius Antiochi; & Alexander Dorothei, "legati Judæorum, viri boni & socii, egerunt, ve-"terem erga Romanos benevolentiam & amicitiam "renovantes, & clypeum aureum, in signum so-"cietatis, attulerunt, ex quinque millibus aureo-"rum, & literas sibi dari petierunt & ad liberas "civitates & ad reges, ut regionem eorum & por-"tus secure possint adire, & nemini fiat injuria. "Placuit igitur *Senatui* cum iis amicitiam & gra-"tiam inire, & quæ à nobis postularunt illa ipsis "concedere, clypeumque allatum accipere." Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono mense Panemo. Quinetiam Hyrcano honos habitus est à populo Athenienssi, quoniam in eos multa beneficia contulisset: miseruntque ad eum decretum in hæc verba. "PRYTA-"NE ET SACERDOTE DIONYSIO FI-"LIO Asclepiadis mensis Panemi desinentis die "quinto, traditum est Ducibus decretum Athe-"nienssium, archonte Agathocle. Eucles Me-"nandri Alimusius scribam agebat, Munychionis "*mensis* undecimo die Prytaniæ, habito præsidum "concilio in theatro. Dorotheus pontifex popu-"lum in suffragia misit, cæterique præsides ejus "collegæ. Dionysius Dionysii filius *hanc sententiam* "dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri filius, Pon-"tifex & Judæorum Ethnarcha, perpetuo tam "publice populum quam privatim civium unum-"quemque benevolentia prosequitur, summumque "studium in eos confert; & quotquot Athenien-"sium, vel legationis causa, vel propter privata "negotia, eò profecti fuerint, perhumaniter apud

Antipatro honos ab Athenienssibus habitus.

Decretum Athenienssium.

Ιουδαίας. [e] ὅπως ἡ ἐκ Υρκανῶ τὸ τ πατρῖον ἀνασήσωμι πύχη, παρ' ὧν αἰτησαμένῳ τὴν χάριν· [f] ἔρρωσο. [g] γὰρ ἔτι Πομπηΐου κατεσκάπτο· καὶ [h] τοῦτ' ὅπως ἐγγραφῇ τοῖς ὑπάτοις εἰς Ρώμην ἀναγράψαι ἐν τῷ Καπετωλίῳ. καὶ [i] τὸ γνώμενον ὑπὸ τ συγκλήτου δόγμα τοῦτον ἔχῃ τ τρόπον. "[k] ΛΕΥΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ "ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ συνεβουλεύσατο τῇ συγκλήτῳ εἰδοις "Δεκεμβρίαις ἐν τῷ τ Ομονοίας ναῷ. [l] γραφομένῳ "τῷ δόγματι παρῆσαν Λεύκιος Κωπώνιος Λουκίου ὑὸς "Κολλίνα καὶ Παπίριος Κυρίνα, ὡφ' ὧν Αλέξαν-"δρος Ιάσονος, καὶ Νουμήνιος Αντιόχου, καὶ Αλέξαν-"δρος Δωροθέου, Ιουδαίων πρεσβευταὶ, ἄνδρες ἀγαθοὶ "καὶ σύμμαχοι, διελεχθησαν, ἀναιρεμένοι τὰς ὑφ' ὑ-"πηργμένας πρὸς Ρωμαίους [m] χάριτας καὶ τὴν φιλίαν, "καὶ ἀσπίδα χρυσῆν [n] σύμβολον τ συμμαχίας γνομένην "ἐνήνεγκαν ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ χάρι-"ματ' αὐτοῖς ἠξίωσαν δοθῆναι, [o] πρός τε τὰς αὐτονομι-"μένας πόλεις ἐπ πρὸς βασιλέας, ὑπὲρ ὧν τὴν τε χώραν "αὐτῶν καὶ τὰς λιμένας ἀδείας τυγχάνῃ, [p] καὶ μηδένα "ἀδικεῖσθαι. [q] ἔδοξεν συμφέρειν σωθῆναι Φιλίαν τ χάριτας "πρὸς αὐτὰς, καθ' ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν παρ' αὐτοῖς πα-"ρασχεῖν, καὶ τὴν κομιδῆσαν ἀσπίδα [r] προσδέξασθαι." [s] τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ Υρκανοῦ ἀρχιερέως ἐθνάρχου, ἔτους ἑνὸς [t] μηνὸς Πανέμου. [v] ἦρχε δὲ ὧδε τ Αθηναίων δήμου τιμᾶς Υρκανὸς, [x] πολλὰ χρήσιμα γνόμενα εἰς αὐτούς· ἐπεμψάν τε ψήφισμα γράψαντες αὐτοῖς, τοῦτον ἔχον τ τρόπον. [y] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [z] ΙΕ-"ΡΕΩΣ ΔΙΟΝΤΣΙΟΥ τ Ασκληπιάδου μηνὸς Πανέμου "πέμπτη ἀπίοντος, ἐπεδοθη τοῖς στρατηγοῖς ψήφισμα Α-"θηναίων, ὅπ Αγαθοκλέους ἄρχοντος. Εὐκλῆς Μενάν-"δρου Αλιμούσιος ἐγραμμάτευε, [a] Μουνυχιῶνος ἐνδεκά-"τη τ Πρυτανείας, ἐκκλησίας γνομένης ἐν τῷ θεάτρῳ "[b] τ προέδρων. ἐπεψήφισε Δωρόθεος [c] ἀρχιερεὺς ὁ οἱ "συμπροέδροι τῷ δήμῳ. Διονύσιος Διονυσίου εἶπεν· ἐπεί-"δὴ Υρκανὸς Αλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς ἐθνάρχης τ Ιου-"δαίων, διατελεῖ κοινῇ τε τῷ δήμῳ ἰδίᾳ τ πολιτῶν "ἑκάστῳ ὄντων, καὶ πάσῃ χώρᾳ ὅπου αὐτὸς ἀφίκηται, "καὶ

[e] Επιτρέπῃ —— τύχη,] Confer *alios*, lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

[f] Εῤῥῶσθ] Ερρωσο *Vat.*

[g] Γὰρ ἔτι Πομπηΐου] Hic γὰρ pro δὲ substitui ex auctoritate *MSS.*

[h] Τοῦτ' ὅπως] Ταυτα *Busb.* & *Hen.*

[i] Τὸ γνώμενον ὑπὸ τ συγκλήτου δόγμα] Conf. supr. lib. 12. c. 10. § 6 SPANH.

[k] Λεύκιος —— συνεβουλεύσατο] Hic *Josepho* (inquit *Keplerus* de *Anno Natali Christi*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de restauratione Hierosolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *super amicitia & societate*. Credibile est aliud *Josephum* præcepisse, aliud exsequutum esse Amanuensem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum*. ad primum enim hujus nominis sacerdotem pertinet, quod *Josephus* hic refert ad posteriorem. Decretum vero, quod hic profitetur, paulo infra sequitur in fasciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæsare V. Cos. Vide *Scaligerum* in *Notis* ad *Eusebium*, p. 145. *Usserium* in *Annalibus*, p. 119. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p 250. HUDS. De his duobus decretis Romanorum & Athenienssium, ut alieno loco positis, & quæ Joannis Hyrcani Avi tempore data fuerant, non sub Nepote. vide *Petav. Doct. Temp.* P. 11. p. 250. SPANH.

[l] Γραφομένῳ —— Κυρίνα,] Ita lego & distinguo ex *MSS.* (ut & *L. B*) prius erat, γραφομένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν ὁ Λεύκιος Κωπώνιος Λουκίου ὑὸς ἡ Παπίρια Κυρίνα.

[m] Χάριτας καὶ τὴν φιλίαν,] Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας· καὶ τὴν φιάλην, καὶ alter. in *Editis Aliisque*.

[n] Σύμβολον τ συμμαχίας γνομένην] Ista delenda censet Scaliger.

[o] Πρός τε τὰς αὐτονομουμένας] Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt καὶ πρὸς βασιλέας, & dein legunt τὴν χώραν.

[p] Καὶ μηδένα ἀδικεῖσθαι.] Μηδὲν *Hen.* & *Busb.*

[q] Εδοξεν οὖν συμφέρειν] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε δὲ in *Editis Aliisque*, forsan pro ἔδοξε δή.

[r] Προσδέξασθαι.] Προσδέξαθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[s] Τοῦτο Πανέμου.] Annus ille IX. Hyrcani sumendus ab eo jam Ethnarchia à Gabinio illi concessa. vid. Dodwell. p. 82. 83. SPANH.

[t] Μηνὸς Πανέμου.] Quomodo hoc fieri potest, quum scriptum fuerit Idibus Decembribus (ut constat ex superior.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano respondeat? *Usser.* in *Annalibus*, p. 120. 271. Locum sanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ἑνὸς. μηνὸς Πανέμου ἤρχετο ὃ καὶ &c. ut quod hic habetur de mense Panemo referendum sit ad Athenienssium psephisma. unde sequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum senatusconsultum & hoc Athenienssium psephisma, scripta fuisse anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero mense Panemo. HUDS. Mensis Παάνεμος, de quo hac §. initium à XXV. Junii Juliani statuitur à Dodwell. de Cycl. Calyp. p. 83. de quo vide Usserium & Dodwell. de hoc Josephi loco Dissert. de Cycl. Calyp. p. 81. SPANH.

[v] Ηὔρατο ὃ] Εὕρατο ὃ *Vat.* εὕρατο δὲ *Hen.*

[x] Πολλὰ χρήσιμος] Πολλὰ χρήσιμα εἰς αὐτοὺς γνόμενα *Hen.* πολλὰ καὶ αὐτὸς εἰς αὐτοὺς χρήσιμος γνόμενος, ἔτι μήν τε αὐτῷ ψήφισμα, τοῦτον &c. *Vat.*

[y] Επὶ πρυτανεύοντος —— ἀσπάντου,] Athenienssium decretum pro Judæis, quod refertur in Chronico Eusebii ad Ann. MDCCCCLXI. sed quod incertum putat Scaliger Anim. p. 157. SPANH.

[z] Ιερέως διονυσίου] De decretis Pontificum nominibus signatis videsis *Ez. Spanhemium* in Diss. VIII. de *Præst. Numism.* p. 695. & *Dodwellum* in *Diss* 3. de *Cyclis Veterum* p. 191, 192.

[a] Μουνυχιῶνος ἑνδεκάτη τ Πρυτανείας,] Hic mensis Attici nomen habemus, sed numerum diei duntaxat secundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l 1. p. 77.) suspicatur librarii culpa diei numerum excidisse, sive *Munychionis*, sive τ Πρυτανείας. nam & ἑνδεκάτη ad Μουνυχιῶνος referri potest, quod & *Epiphanius* sequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omissum. Quid si rescribamus Μουνυχιῶνος ἕκτη καὶ εἰκάτη τ Πρυτανείας, aut aliquid hujusmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18.

[b] Τῶν προέδρων.] Προέδρων בראשית REL.

[c] Αρχιερεὺς] Is non alius ab eo fuisse videtur, qui olim Πρυτανίων ἐπιστάτης appellari solebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in suffragia mittebant, προέδροι dicti sunt, & primus eorum ἐπιστάτης, & reliqui συμπρόεδροι.

d Pu-

"καὶ τὰς [d] παραγινομένας Ἀθηναίων, ἢ καὶ πρεσβείαν ἢ
"κατ' ἰδίαν πρόφασιν, ὡς αὐτὸν ὑποδεχεῖ) φιλοφρό-
"νως, καὶ πέμπῃ τὰ ἀσφαλῆ αὐτῶν ἐπανοδα πρόνοι-
"μεν, ἐμαρτυρήθη μὲν ἔτι πρότερον καὶ τότων, [e] δέ-
"δοκται δὲ καὶ νῦν, "[f] Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρα Σουνιέως εἰση-
"γησαμένα, καὶ περὶ [g] τῆς ἀνδρὸς ἀρετῆς ὑπομνήσαντος
"τὸ δῆμον, καὶ ὅτι προαίρεσιν ἔχει ποιεῖν ἡμᾶς ὅ, τι ποτ'
"ἂν [h] δυνατὸν) ἀγαθὸν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ,
"ἀριστείῳ καὶ τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτοῦ εἰκόνα χαλκῆν
"ἐν τῷ πρυτανείῳ τοῦ [i] Δήμου καὶ τῶν Χαρίτων, ἀνειπεῖν
"δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳ-
"δῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [k] Παναθηναίοις καὶ
"Ἐλευσινίοις, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ὑπομελη-
"θῆναι δὲ τοὺς στρατηγοὺς ὑπαμένοντί τε αὐτῷ, καὶ φι-
"φυλάτιμόν τε τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, εἶναι παῦ ὅ, τι
"ἂν δυνηθῶσιν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς ἀνδρὸς ἀπο-
"δῶσι καὶ φιλοτιμίας. ἵνα τούτων γινομένων φαίνηται ὁ
"δῆμος ἡμῶν ἀποδεχόμενος τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ τῆς
"προθυμίας ἀμοιβῆς ἀξίων, καὶ ζηλώσῃ τὴν πρὸς
"ἡμᾶς ἀποδοχὴν ὑπὸ τῶν ἤδη τετιμημένων· ἐλέσθαι
"δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, οἵτινες τὰ
"αὐτὰ κομιοῦνται τὸ ψήφισμα, καὶ παρακαλέσαι προσ-
"δεξάμενον τὰς τιμὰς πειρᾶσθαί τι ποιεῖν [l] ἀεὶ ἀγαθὸν
"ἡμῶν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν παρὰ Ῥωμαίων καὶ τοῦ
[m] δήμου τῶν Ἀθηναίων τιμαὶ πρὸς Ὑρκανὸν ἡμῖν δεδή-
λωνται ἱκανῶς.

"se excipit, curatque deducendos, ut salvi & in-
"columes redeant prospiciens, quibus & antea
"quidem perhibitum fuit testimonium, visum est
"etiam nunc, Theodosio Theodori filio Sunienſi
"referente, populumque de virtute hujus viri ad-
"monente, deque voluntate ejus nobis quoad po-
"tuit benefaciendi, honorare ipsum corona aurea,
"præmio legitimo, statuamque *ei* ex ære item
"collocare in Templo * Populi & Gratiarum:
"& præconis voce pronunciari coronæ donatio-
"nem in theatro, Dionysiis, dum Tragœdiæ no-
"væ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in
"Gymnicis certaminibus; curæque esse Ducibus,
"ut, dum ille *in amicitia colenda* perseverat, & in
"benevolentia erga nos conservanda, omnia, quæ
"in honorem ejus & gratiam excogitari possunt pro
"ipsius in nos studio & liberalitate, ei *vicissim* tri-
"buantur, quibus rebus fiet ut se ostendat popu-
"lus noster grato esse erga bene merentes animo,
"velleque alios, ut par est, remunerare; quò ille
"jam honoribus affectus studium nostrum imite-
"tur: prætereaque legatos ex omni Athenienſium
"numero legi, quibus id negotii datum erit ut &
"ad illum decretum hoc perferant, ipsumque hor-
"tentur ut honores *à nobis* assequutus deinceps
"studeat de civitate nostra bene mereri." Et quidem de honoribus, qui à Romanis & populo Athenienſi habiti sunt Hyrcano, satis à nobis dictum est.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ἀντίπατρος Ἡρώδῃ τῷ τῆς Γαλιλαίας ἐπιτρέπει, Φασαήλῳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιτρέπῃ· καὶ ὡς Ἡρώδης, Ἰουδαίων τῷ Ἀντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται πρὸς Ὑρκανόν.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ administrationem mandat, Phasaëlo Hierosolymorum: utque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accusatur.

Ὁ Καῖσαρ δὲ, διοικήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέπλευσεν. ὡς δὲ Καίσαρα ἐπέμψας ἐκ τῆς Συρίας Ἀντίπατρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν κατέστρεψεν, [n] ἀνεγείρει μὲν αὖθις τὸ τεῖχος, ὑπὸ Πομπηίου καθῃρημένον, καὶ τὴν κατὰ τὴν χώραν [o] θόρυβον ὑπὸν κατέστειλεν, ἀπειλῶν τε ἅμα καὶ συμβουλεύων ἡρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Ὑρκανῷ φρονοῦντας ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, καὶ βιώσεσθαι τῶν ἰδίων ἀπολαύοντας κτημάτων ἀταράχως· ἐπιθυμοῦντας δὲ τῶν ἐκ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι προσανέχοντας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ προστάτου δεσπότην, Ὑρκανὸν δὲ [p] ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ῥωμαίους δὲ καὶ Καίσαρα πικρὰς ἀνθ' ἡγεμόνων πολεμίους. ὁ γὰρ ἀνέξεσθαι μεθαρμοσθέντων ὧν αὐτοὶ κατέστησαν. ταῦτα λέγων [q] καθίστα δ' ἑαυτὸν τὰ κατὰ τὴν χώραν.

Β'. Ἐκβὰς δ' ὁρῶν καὶ [r] νεωθῆ τὸν Ὑρκανὸν, Φασάηλον μὲν τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ τῶν παίδων Ἱεροσολύμων καὶ τῶν περὶ στρατηγὸν ἀποδείκνυσι· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρώδῃ τὴν Γαλιλαίαν [s] ἐπίτρεψε, [t] νέῳ παντάπασιν ὄντι. [v] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.

CÆsar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare discessit. Antipater vero, postquam, deducto à Syria Cæsare, in Judæam reversus est, confestim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum qui in ea erat, compescebat, partim minando, partim ut quiescerent consulendo. Si enim ab Hyrcano starent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, suisque bonis absque turba fruentes vitam agerent: sin rerum novarum spe ducerentur, & ab eis quæstum sectarentur, ipsum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæsarem pro ducibus hostes acerbos. non enim passuros eum summoveri, quem constituissent ipsi. Cum hæc dixisset, ad res regionis ordinandas se solum accingebat. *Antipater Hierosolymorum muros reficit.* *Tumultum antes compescit.*

2. Videns autem Hyrcanum tardum esse atque segnem, Phasaëlum filiorum suorum natu maximum Hierosolymorum finitimique agri præfectum constituit; Herodi vero, qui illum ætate sequebatur, Galilæam commisit, cum esset omnino juvenis. nam * quindecim tantum annos natus erat. XVII. *Phasaëlo mandat Hierosolymæ, Herodi Galilæam.*

ve-

[d] Παραγινομένας Ἀθηναίων,] Παραγινομένης *Hen.* & *Vat.*
[e] Δεδόκται δὲ καὶ νῦν,] Δεδόχθαι *Vat.*
[f] Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρα] Διονυσίου τοῦ Θεοδώρου *Vat.*
[g] Τῆς τοιαύτης ἀρετῆς] Ita *Hen.* τῆς ἀνδρὸς in *reliquis.*
[h] Δυνατὸν] Δύνηται *Hen.* & *Vat.*
[i] Δήμου] Videsis *Meursium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. HUDS. Δήμου, *Demi* rectè, non *populi*. REL. & SPANH.
[k] Παναθηναίοις καὶ Ἐλευσινίοις,] Forsan legendum Παναθηναϊκοῖς καὶ Ἐλευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius*.
[l] Ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν.] Illud ἀεὶ ex *MSS.*
[m] Δήμου τοῦ Ἀθηναίων] Ita cum *Cod. Hen.* καὶ τοῦ δήμου καὶ τοῦ ΑΘ. in *Edit. Aldinis* ἀλλὰ τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων legendum conjicibat *Lowthius*.
[n] Ἀνεγείρει ——— καθῃρημένον,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.
[o] Θόρυβον] *L. B.* Θρύλον.
[p] Ἀντὶ βασιλέως τύραννον,] Βασιλέως nomen solum gerere Hyrcanum ἀλλαχ. lib. 1. c. 10. §. 6. τοὔνομα μόνον βασιλέως ἔχων ἔρημον ἐξουσίας. SPANH.
[q] Καθίστα δὲ ἑαυτὸν] Καθιστᾷ *Busb.* καθίσταθ in lib. 1. de *Bello Jud.*
[r] Νεωθῆ τὸν Ὑρκανὸν,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.
[s] Ἐπίτρεψε,] Ἐπιτρέπῃ *Busb.*
[t] Νέῳ παντάπασιν ὄντι.] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 10. §. 4. & infr. lib. 19. c. 9. §. 2. SPANH.
* *Quindecim tantum annos natus erat.*] Quid mirum (inquit *Noldius* p. 59.) cum etiam infra eam ætatem, *Alexander Severus*, adhuc puer, in imperio &c. vide *Prideaux*.
[v] Πεντεκαίδεκα] Isaacus Casaubonus epistola ad Thuanum, quæ est 936. contendit ιε legendum: *nos*, scribit, *contendimus & clarissime demonstramus scribendum esse ιε, nec movemur librorum consensu aut Photii assensu.* Mox dixerat: magni momenti est hic locus ad investigationem annorum τῆς Σωτῆρος. REL.

verum illi juvenilis ætas nihil est quidquam incommodi: sed quoniam animi generosi erat adolescens, statim invenit exercendæ suæ virtutis occasionem. *Herodes Ezechiam latronem interficit.* Cum enim offendisset Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incursantem, illum nactus interficit, & multos ejus gregales latrones. Ipsum autem ob hoc facinus magno amore prosequuti sunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari desiderabant, purgavit. itaque eum hanc ob causam passim per urbes vicosque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut bonis suis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam *Sextus Cæsar procurator Syriæ.* Sexto Cæsari innotesceret, cognato magni Cæsaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata est Phasaëlo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus est, ut studuerit non deteriorem sibi parare famam, & Hierosolymitas sibi reddiderit amicissimos, urbem quidem per se regendo, sed ita ut nec inhoneste rebus uteretur, neque potestate ad cujusquam injuriam abuteretur. *Antipater magno in honore.* His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui solent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto esset ex rebus istis splendore, decessit quidquam, ut plerumque evenit, suæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium. 3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum crescere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam instituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulso ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipse muneris gratiam ad se transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* misit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam Antipatrum accusabant; &, "Quousque, inqui-"unt, ista quæ fiunt quietus feres? Annon vides "Antipatrum & ejus filios principatu succinctos, "teipsum vero regni solum nomen audientem? "Atqui hæc ignorare non debes, neque te extra "periculum putare, dum temet atque regnum "juxta negligis. non enim jam rerum tuarum pro-"curatores sunt Antipater & ejus filii, ne te fal-"lat hæc opinio, sed domini manifeste habentur. "Etenim Herodes ipsius filius Ezechiam & ejus "socios interfecit contra legem nostram, quæ ho-"minem quamvis malum interfici vetat, nisi prius "ad hoc supplicium ex sententia Synedrii damna-"tus fuerit: & tamen ille, non accepta à te po-"testate, hoc ausus est.

Hyrcano ira in Herodem accenditur. 4. His auditis Hyrcano persuasum est: atque

Βλάπλει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τῷ φρονήματι ἡνωμένος ὁ νεανίας, ἀφορμὴν δικαίαν ἁρπάζει εἰς ἐπίδειξιν τῆς ἀρετῆς. καταλαβὼν γὰρ Ἐζεκίαν τὸν ληστὴν, [x] τὰ περιοικοῦντα τῆς Συρίας καταπολεμοῦντα σὺν μεγάλῃ δυνάμει, τοῦτον [y] καταφθείρει, καὶ πολλοὺς τῶν σὺν αὐτῷ λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτοῦ τὸ ἔργον τοῦτο ἠγάπησαν οἱ Σύροι· πολλοῖς γὰρ αὐτοῖς ἀπηλλάχθαι τῆς ληστείας τὴν χώραν, ἐκαθάρθησαν. ὕμνουν μὲν οὖν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ [z] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, [a] ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα, καὶ ἀσφάλειαν τῶν κτημάτων ἀπολαῦσαν. ἐφίετο δὲ καὶ τοῦτο καὶ [b] Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμος, ὄντι συγγενεῖ δὲ μεγάλου Καίσαρος, καὶ [c] διέποντι [d] τὴν Συρίαν. ζηλοῖ δὲ ἐμπικρῶς τὸν Ἡρῴδην πεπραγμένων φασαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς τὴν δόκησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [e] ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι τῶν ὁμοίων εὐφημίας, [f] καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δυναστεύοντας ἐπιέζετο, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, ὅτι δ' ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι προσφερόμενος, ἅτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. τοῦτ' Ἀντίπατρον ἐποίει θεραπείας χάριν δι' ἔθνους τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἷον ἂν τις [g] μεταλαμβάνοι τῶν ὅλων ὢν δεσπότης. ἐκεῖνο μέντοι τῶν ἐκ τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, ἦδεν [h] τὸν πρὸς Ὑρκανὸν δύνοιάς καὶ πίστεως παρέδη.

γ'. Οἱ δ' ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἀντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλως αὐξανομένους, δύνοίᾳ τε τῇ πρὸς τὸ ἔθνος καὶ προσόδῳ τῇ τε χάριτι τὸν Ἰουδαίας καὶ τὸν Ὑρκανοῦ χρημάτων, κακοήθως εἶχον πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ Φιλίππου Ἀντιπάτρου τοῦ πεπιστευμένου πρὸς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας καὶ χρήματα πέμψαι τὸν Ὑρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν [i] νοσφίζεται τὴν δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ὑρκανοῦ δεδόντος, ἔπεμψε. τοῦθ' Ὑρκανὸς οὐκέτι ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἡρῴδην βίαιον καὶ πολεμικὸν, καὶ τυραννίδος ὀλιχόμενον· καὶ προσελθόντες Ὑρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Ἀντιπάτρου, καὶ "μέχρι "ποτ' ἔφασαν, ὦπαῖ τοῖς πραττομένοις ἡσυχάσεις; ἢ οὐχ ὁ-"ρᾷς Ἀντίπατρον μὲν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τῷ δεχθῆναι δι-"ζωσμένους, [k] σωτῆρα τῆς βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκούον-"τα. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε ταῦτα, μηδὲ ἀκινδύνως "εἶναι νόμιζε, ῥαθυμῶν περὶ τε σωτῆρα καὶ τὴν βασιλείαν. "ὁ γὰρ ὑπάρχοντός σοι τῶν πραγμάτων Ἀντίπατρος καὶ οἱ "παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσι, μὴ ἂν ἀπάτᾳ σωτῆρα τοῦτο οἰόμε-"νος, ἀλλὰ δεσπότην φανερῶς ἀνωμολόγηται. καὶ γὰρ "Ἡρῴδης ὁ παῖς αὐτοῦ Ἐζεκίαν ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, "παραβὰς τὸν ἡμέτερον νόμον, [l] ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον "ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον καταψηφίσῃ "τοῦτο παθεῖν ὑπὸ [m] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ ἐξουσίαν "παρὰ σοῦ, ταῦτα ἐτόλμησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ, ἀκούσας ταῦτα, πίθεται· προσεξήψαν δὲ

Cum hucusque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, absque auctoritate *MSS.* etiam hîc nolui κε'. pro ιε'. rescribere. id quod faciendum esse monuerunt viri quamplurimi eruditissimi, quos laudat *Casaubonus* in *Exercit.* c. *Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Casaubonus* etiam in *Epist.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat. Christi*, p. 52. immo demonstratum dederunt *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 252. *Edit. Lond.* & *Noris*ius in *Cenotaphiis Pisanis*, *Dissert.* 2. c. 6. p 160. illis assentiente viro doctissimo *Antonino Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum est ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 334. *Edit. Amst.*) ex scribarum lapsu arripit occasionem sugillandi *Josephum*. Quam male autem sese tueatur ex verbis ὑφ' ἁπάντων ὁντι, perspicere licet omnibus, qui cum eo conferent *Is. Casaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

x Τὰ περιοικοῦντα τῆς Συρίας] Conf. ἀλλων. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

y Καταφθείρει,] Συναφθείρει *Busb.* & *Hen.*

z Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Ita etiam *Vet. Interpr.* κατ' τε χώρας καὶ κατὰ πόλιν *Busb.* κατὰ τὰς κώμας καὶ κατὰ πόλιν *Hen.*

a Ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα,] Conf. ἀλλων. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

b Σέξτῳ Καίσαρι] Sextus Cæsar Συρίας ἡγεμὼν. REL.

c Διέποντι τὴν Συρίαν.] Διοικοῦντι τὴν Συρίαν· ἀλλων. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

d Τὴν Συρίαν.] Τὰ τῆς Συρίας *Hen.*

e Ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι] Ἐφιλοτιμεῖτο *Busb.*

f Καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις] Καὶ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις δυναστείας *Busb.*

g Μεταλαμβάνοι] Προσλαμβάνοι *Hen.*

h Τὸν πρὸς Ὑρκανὸν δύνοιας] Τὰς πρὸς Ὑρκανὸν δύνοιας ὁ παρέδη καὶ πίστεως *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) Vel propositio ἐν aut ἀπὸ subintelligenda est, aut dicendum ἀδὴν ἐν τῷ scriptum fuisse à *Josepho*.

i Νοσφίζεται] —— ἔτιμψε.] Νοσφίζεται, ἀλλοτριοῖ *Hesychius.* quandoque pro *interfici* Æschyl. Choeph. v. 489. ἐκνοσφίσθαι· SPANH.

k Σωτῆρα —— ἀκούοντα.] Conf. ἀλλων. lib. 1. c. 10. §. 6. & supra §. 1. SPANH.

l Ὃς κεκώλυκεν —— συνεδρίου·] Conf. ἀλλων. lib. 1. c. 10. § 6. SPANH.

m Συνεδρίου.] Videsis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14. §. 3. & l. 3. 9. §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22.

a Πει-

ἢ αὐτὸ τὸ ὀργὴν ἓ αἱ μητέρες τ̃ τῶν Ἡρῴδ n πεφονευμένων. αὗται γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ παρεκαλοῦσαν τ̃ βασιλέα ἓ τ̃ δῆμον, ἵνα δίκην Ἡρῴδης ἐν τῷ συνεδρίῳ τ̃ πεπραγμένων ὑπόσχῃ, διετέλουν. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων Ὑρκανὸς Ἡρῴδην ἐκάλει δικασόμενον, ὑπὲρ ὧν διεβάλλετο. ὁ δ' ἦκε, ἓ πατρὸς ο αὐτῷ παραινέσαντος, μὴ ὡς ἰδιώτης, μ̃ δ' ἀσφαλείας p παρασκευῇ εἰσελθεῖν, καὶ φυλακῆς τ̃ περὶ τὸ σῶμα, τά τε κατὰ τὴν Γαλιλαίαν ἐν ἐνόμισεν q αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος, καὶ r μ̃ σὺν ὄχλῳ ἀποχρῶντι αὐτῷ πρὸς τὴν ὁδὸν, ὡς μήτε ὀπτοφόβου Ὑρκανῷ s δόξειε μ̃ μείζονι παρασκευῇ παραγινόμενος τάγματι, μήτε γυμνὸς καὶ t ἀφυλάκτως ἴοι πρὸς τὴν δίκην. Σέξτος μέντοι, ὁ τ̃ Συρίας ἡγεμών, γράμμασι παρακαλῶν Ὑρκανὸν ἀπολῦσαι τ̃ Ἡρῴδην ἐκ τ̃ δίκης, καὶ προσαπειλῶν παρακινδυνεύσειν. u τῷ δ' ἰδίᾳ ἀφορμῇ v καὶ τὰ παρὰ ἓ Σέξτου γράμματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἐκ ἓ συνεδρίου παθόντα ἀπολῦσαι τ̃ Ἡρῴδην· ἠγάπα γὰρ αὐτὸν ὡς υἱόν. καταστὰς οὖν ἐν τῷ συνεδρίῳ μετὰ ἓ σὺν αὐτῷ πάγματος Ἡρῴδης, w κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐθάρρει τὸ λοιπὸν ἁδεὶς τῶν περὶ ἀφικέσθαι παραλλόντων· ἀλλ' ἡ σιωπὴ συνεχὴς, καὶ ἓ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. παρακειμένων δ' ἤδη, εἷς τις x Σαμέας τέκνωμα, δίκαιος ἀνὴρ, καὶ παρὰ τοῦτο ἓ y δεδιέναι κρείττων, ἀναστὰς z εἶπεν· "Ἄν-
"δρες συνέδροι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκην μὲν ἔτ' αὐτὸς
"οἶδά τινα τῶν πώποτε a ὑπ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς κε-
"κλημένων ἥτω παρασκευήν, ἥτε ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν
"ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δίκαι' οἶμαι εἰς
"τοῦτο τὸ συνέδριον κεκλησόμενος, ταπεινὸς παρέστω,
"τῇ χρήματα δεδοικὼς, τῇ ἔλεον ἠρωμένος παρ' ἡμῶν,
"b κόμην τε ὑπτιοτέψας τῇ ἐσθῆτα μέλαιναν ἐνδεδυμένος.
"ὁ δὲ βέλτιστος Ἡρῴδης, c φόνου δίκην φεύγων ἓ ἐπ' αἰ-
"τίᾳ τοιαύτῃ κεκλημένος, ἔσηκε τὴν πορφύραν πε-
"κείμενος, τῇ τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ σωφρο-
"τ κόμης, τῇ πρὸ αὐτὸν ἔχων ὀφθαλμὸς, ἵν' ἂν κατα-
"κρίνωμεν αὐτὸν τ̃ τὸν νόμον, κλείνῃ μὲν ἡμᾶς, αὐ-
"τὸς δ' σωθῇ βιασόμενος τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ἡρῴδῃ μὲν
"ἔτι τούτοις σὺν ἂν μεμψαίμην, εἰ τὸ αὐτῷ συμφέρον
"πρείττων πρὸ τοῦ ὄντος ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς δ' καὶ τ̃
"βασιλέα τοσαύτην ἄδειαν αὐτῷ παρακόντας. ἴστε μέν-
"τοι μέγαν τ̃ θεὸν, τ̃ ἔστ' ὂν νῦν δι' Ὑρκανὸν ἀπολῦ-
"σαι βούλεσθε, d τάδε ὑμᾶς παρὰ τ̃ αὐτὸν τ̃ βασιλέα."
δήμαρτε δ' ὀλίγον τ̃ εἰρημένων. ὁ γὰρ Ἡρῴδης, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, πάντας ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ,

insuper ejus iram accenderunt matres occisorum ab Herode. nam & illæ singulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium subiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat *ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuisset pater, ut non privati hominis more, sed cum præsidio corporisque custodia *Hyrcanum* adiret, compositis Galilææ rebus quo modo è re sua esse judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter satis esset, ut nec Hyrcano metuendus videretur, si cum majoribus copiis veniisset, neque nudus & incustoditus committeret se judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præses Hyrcanum literis monuit, ut Herodem ‡ judicio liberaret, minis si non pareret adjectis. Huic autem in causa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio supplicio affectum dimiserit; quippe quem amaret ut filium. Postquam vero Herodes in Synedrio cum agmine constitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* ausus est accusationem instituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: sed *altum* erat silentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem sic se habentibus, unus quispiam nomine Sameas, justus homo, ideoque timere nescius, surrexit, & *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, viri mecum judi-
"ces, tuque ô Rex, neque ipse quenquam unquam
"novi, neque vos nominare posse arbitror, qui in
"judicium apud vos ut causam diceret vocatus ita
"stiterit: quin quisquis omnium unquam in hoc
"synedrium venit judicium subiturus, humilis
"comparet, & habitu metuentis, & à nobis mise-
"ricordiam aucupantis, capillis promissis *horridus*,
"& veste pulla indutus. At iste bonus Herodes,
"cædis reus, & ob tam grave crimen appellatus,
"astat hîc purpura amictus, & caput ornatus cæ-
"sarie *pulchre* composita, & armatis hominibus sti-
"patus, ut si eum ex lege condemnaverimus, tru-
"cidet nos; ipse vero violato jure evadat. At He-
"rodem haud equidem ob ista reprehenderem, si
"utilitatis suæ majorem quam legum rationem
"habuerit: sed vosmet & Regem, qui tantam ei
"licentiam præbuistis. Veruntamen scitote po-
"tentem esse Deum, & quod iste, quem nunc pro-
"pter Hyrcanum vultis absolvere, & vos aliquan-
"do & ipsum Regem *merita* pœna afficiet." Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit. nam Herodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Syrie-

Herodes in judicium vocatur.

Sameæ oratio contra Herodem.

Sameas postea magno in honore apud Herodem.

n Πεφονευμένων.] *Sc.* eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pseudo-Gorionides*, l. 6. c. 44.

* *Judicium subiret Herodes.*] Ita placuit interpretari δίκην ὑπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus sonant, *pœnas subire*. Ut coram confessu judicum facti sui rationem cogeretur reddere, *Gelen.* Ut facti causam diceret coram concilio, *Castal.* Ante concilium de actis suis redderet rationem, *Epiphan.*

* *Ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur.*] Rationem redditurum de iis quorum accusabatur, *Aliis.* Satisfacturum de criminibus sibi illatis, *Epiphan.*

o Αὐτῷ παραινέσαντος,] Αὐτὸν solus *Busb.*

p Προεισελθεῖν,] Εἰσελθεῖν *Hen.* & *Busb.*

q Αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* αὐτὸς in *ceteris.*

r Μετὰ σφοδρᾶς ἐπιχωρῶντος] Μετὰ καρτερᾶς σφόδρα· ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

s Δόξειε μ̃ μείζονος] Sic *Basil. Busb.* & *Hen.* δόξειν *Gen.* & *aliquot MSS.*

t Παραγινόμενος τάγματος,] Ita *Hen.* παρασκευόμενος in *reliquis.*

v Ἀφυλάκτως ἴοι] Ἀφύλακτος ἴοι *Vat.* ἀφύλακτος ἴοι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

† *Veruntamen Sextus Syriæ*] Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præses, *Aliis.*

‡ *Judicio liberaret*,] *Al.* crimine absolveret.

x Τῷ δ' ἰδίᾳ ἀφορμῇ] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* τὸ δ' ἴδιον in *Editis Aliisque.* τούτῳ δ' ἰδίᾳ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

y Καὶ τὰ παρὰ Σέξτου γράμματα,] Καὶ τὸ παρὰ Σέξτου γράμμα *Busb.*

z Κατέπληξεν ἅπαντας,] Κατέπληξε πάντας.

a Σαμέας τέκνωμα,] Σαμαίας ὄνομα *Hen.* Σαμαῖος ὀνόματι *Busb.* & *Zonar.* Vide *Annott.* sub initium libri xv. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

b Δεδιέναι κρείττων,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* δεδοικὼς in *Editis Aliisque.*

c Εἶπεν·] Hæc conveniunt cum historia, quam Talmudici narrant de Simeone ben Shetach. Gem. Sanhedrin. 19. 2. REL.

d Ὑπ' αὐτῆς] Ὑφ' ὑμῶν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *à vobis.* id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forsan ὑπ' ἐμοῦ.

e Κόμῃ τε ὑπτιοτέψας] Id opponitur homini τῇ κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ συνθέσει τ̃ κόμης, uti liquet ex iis quæ mox sequuntur. Id Hebræi dicunt גדל פרע & ראש פרוע, quod caput incomtum indicat & comas non in statione positas sed demissas. Vetus Scholiastes Juvenalis Sat. xv. 137. *puellares capilli tristitia & squalore longiores. Cum enim rei tenemur & capillos demittimus.* Solebant veteres non fœminæ modo sed viri capillos componere. Servius id docet ad x Æneid. *Antiquo more quo viri sicut mulieres componebant capillos. Quod verum esse statuæ nonnullæ antiquorum docent & persona, quas in tragœdiis videmus, similes in utroque sexu quantum ad ornatum pertinet.* REL.

f Φόνου δίκην φεύγων] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

g Κολάσῃ ——— βασιλέα.] Hæc non Sameæ, sed Pollioni tribuit infra lib. 15. c. 1. §. 1. De Pollione & Samea eorumque sectatoribus eod. libr. c. 10. §. 4. & lib. 15. c. 10. § 1. SPANH. Simillimam plane de Julio Cæsare divinationem monitionemque Sullæ eventus quoque, teste Suetonio, comprobavit. *Vincerent*, ajebat apud illum in Vita Cæsaris cap. 1. *ac sibi haberent; dummodo scirent, eum, quem incolumem tanto opere cuperent, quandoque Optimatium partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum.* HAV.

Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipsum, interfecit, excepto Samea. ipsum enim propter ejus justitiam magno habebat in honore; quodque, postea obsessa urbe ab Herode & Sosio, populum monuisset, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipsos* eum propter peccata effugere non posse. Et de istis quidem suo loco dicemus.

Hyrcanus finit Herodem effugere.

Herodes ad Sextum Cæsarem proficiscitur.

5. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem distulit, & clam Herodi consultum misit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evasurum. Et ille quidem Damascum se, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæsarem venisset, reliquas suas in tuto collocasset, ita erat animatus, ut si denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipsum facere. idque eum non latebat, sed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præsidem fecisset (hoc enim ipsi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes sibi etiam bellum inferret: * id quod non multo post hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipsum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad causam dicendam in Synedrio vocatus fuisset. Verum *ejus* pater Antipater & frater, eum prohibuerunt ab impressione in Hierosolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hostile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adversus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus est. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio se sisteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimissus, atque adeo gratiam haberet, & non ad severiora se reciperet, & pro salute accepta ingratum semet ostenderet: utque secum reputaret, quod, si belli casus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipsi sperandam esse, bellum illaturo regi & socio, qui multis *ipsum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiserit; & quod ad ea quorum insimulatur, ut ut per malos consiliarios, per se nullam ipsi suspicionem dederit, feceritve quidpiam quod rei durioris speciem præ se ferebat. Istis flectitur Herodes, arbitratus sibi satis esse ad *futuras* spes ratas habendas, quod hoc saltem assequutus esset ut genti potentiam suam ostenderet. Et hoc quidem in statu erat Judæa.

Ab eo Cœle-Syriæ præficitur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hierosolymitanis.

κὴ Υρκανὸν αὐτὸν, [h] χωρὶς ⸗ [i] Σαμέα. σφόδρα γὰρ αὐτὸν ἀφὲ τὴν δικαιοσύνην ἐτίμησε, κὴ ὅτε ἡ πόλεως μὴ ταῦτα πολιορκουμένης ὑπό τε Ηρώδου κὴ [k] Σοσίου, παρήνεσε τῷ δήμῳ δέξασθαι τὸν Ηρώδην, εἰπὼν, ἀφὲ τὰς ἁμαρτίας ἃ [l] δύναται ἀφυγεῖν αὐτόν. κὴ περὶ μὲν τούτων κὴ χώραν ἐρῦμεν.

ε'. Υρκανὸς ⸗ ὁρῶν ὠρμημένους πρὸς τὴν ἀναίρεσιν [m] Ηρώδου τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, τὴν δίκην εἰς ἄλλην ἡμέραν [n] ἀνεβάλετο, κὴ πέμψας κρύφα πρὸς Ηρώδην, [o] συνεβούλευσεν αὐτῷ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως· ἔστω γὰρ τὸν κίνδυνον ἀφευξεσθαι. κὴ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν εἰς Δαμασκὸν, ὡς φεύγων τὸν βασιλέα. κὴ [p] ἀγανακτούντων πρὸς Σέξτον Καίσαρα, κὴ τὰ καθ' αὐτὸν ἀσφαλισαμένων, ὅτως εἶχεν, ὡς εἰ καλοῖτο πάλιν εἰς τὸ συνέδριον ὑπὲ δίκην οὐκ ὑπακουσόμενον. ἠγανάκτουν δ' οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ, κὴ τὸν Υρκανὸν ἐπῄρωντο διδάσκειν, ὅτι πάντα ταῦτ' εἴη κατ' αὐτό. τὸ δ' οὐκ ἐλάνθανε μὲν, πρᾶξιν δ' οὐδὲν εἶχεν ὑπὸ ἀναυδείας κὴ ἀνοίας. Σέξτου ⸗ πωλήσαντος Ηρώδῃ στρατηγὸν τῆς Κοίλης Συρίας, [p] χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο, Υρκανὸς ἦν ἐν φόβῳ μὴ στρατεύσηται Ηρώδης [q] κὴ ἐπ' αὐτόν. ὃ πολὺ ⸗ [r] τούτου δέος ἐβεβήδωκεν. ἀλλ' ἦκεν ἄγων ὁ Ηρώδης [s] στρατὸν ἐπ' αὐτὸν, ὀργιζόμενον τῆς δίκης αὐτῷ κὴ τοῦ κληθῆναι [t] πρὸς τὸν λόγον ὑποσχεῖν ἐν τῷ συνεδρίῳ. διεκώλυσαν δ' αὐτὸν [v] προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις, ὑπαντήσαντες ὅ, τε πατὴρ Αντίπατος κὴ ὁ ἀδελφὸς, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ καταπαύσαντες, καὶ προσκαλέσαντες [x] ἔργῳ μὲν ἐγχειρεῖν μηδενὶ, καταπληξάμενον ⸗ ἁπλῶς [y] μόνον, μὴ χωρῆσαι περαιτέρω κὴ τοῦ προσχόντος αὐτὸν εἰς τοῦτο παρελθεῖν τὸ ἀξίωμα. ἠξίουν τε πρὸς ⸗ [z] κληθέντα ὑπὲ [a] δίκην ἐλθεῖν ἀναπτοιοῦντα, μεμνῆσθαι καὶ τῆς ἀφέσεως, καὶ χάριν αὐτῆς εἰδέναι, καὶ μὴ πρὸς μὲν τὸ σκυθρωπότερον ἀπαντᾶν, πρὸς ⸗ τῆς σωτηρίας ἀχαριστεῖν· λογίζεσθαι ⸗, ὡς, [b] εἰ κὴ πολέμου ῥοπὰς βεβαιεῖ τὸ θεῖον, πλέον ἐστὶ τῆς στρατιᾶς τὸ ἄδηλον, διὸ κὴ τὴν νίκην μὴ πάντη πρόσδοκᾶν μέλλοντα πολεμεῖν βασιλεῖ κὴ σωτῆρι, κὴ πολλὰ μὲν ὠφεληκότι, μηδὲν ⸗ χαλεπὸν [c] αὐτὸν εἰργασμένῳ, πρὸς ⸗ ὧν ἐγκαλοίη, ἀφὲ πατρὸς συμβέλους, ἀλλὰ μὴ δι' αὐτὸν, ὑποψίαν αὐτῷ κὴ σκιὰν δυσκόλου τινὸς [d] παρεχημένῳ. πείθεται τούτοις Ηρώδης, ὑπολαβὼν εἰς τὰς ἐλπίδας ἀποχρῆναι [e] αὐτῷ κὴ τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξασθαι τῷ ἔθνει μόνον. κὴ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ιουδαίαν ὧδε εἶχεν.

CAP. X.

Honos à Romanis aliisque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

Hyrcani legatio ad Cæsarem.

CÆsar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum gesturus. Cæterum Hyrcanus ad eum misit rogatum, ut amicitiam secum initam

ΚΕΦ. ί'.

Ρωμαίων κὴ ἄλλων ἐθνῶν τιμαὶ κὴ συμμαχίαι πρὸς τοὺς Ιουδαίους.

[f] Ο δὲ Καῖσαρ, διελθὼν εἰς Ρώμην, ἔτοιμος ἦν πλεῖν ἐπ' Αφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι κὴ Κάτωνι. πέμψας δ' Υρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλει βεβαιῶ-

h Χωρὶς —— πολιορκουμένης] Vid. infra lib. 15. c. 1. §. 1. SPANH.

i Σαμέα.] Σαμαία *Busb.* & *Hen.*

k Σοσίου.] Σοσσίου in aliquot *MSS.*

l Δύναται ἀφυγεῖν αὐτόν.] Ita *Hen.* δυήσεσθαι ἀφυγεῖν *Busb.* δύναθε φυγεῖν in *Editis.*

m Ηρώδου] Τῶ Ηρώδου *Hen.* τὴν Ηρώδου *Lugd. Bat.*

n Ανεβάλετο,] Ita *Busb.* ἀνεβάλλετο in *cæteris.*

o Συνεβούλευσεν αὐτῷ] Συνεβούλευεν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο.] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο *Basil.* χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο *Gen. Aliique.* HUDS. F. ἀφὲ χρημ. nam hoc ei pecuniis vendidit *Rufin.* SPANH.

* *Id quod non multo post hunc metum accidit.*] Nec morabatur diu post hunc metum sed ven. *Schotan.*

q Καὶ ἐπ' αὐτόν.] Illud κ. ex *MSS.* est.

r Τούτου δ' δέος ἐβεβήδωσεν.] Τῶ δεῖος *Vat.* τὸ δεῖος *Busb.*

s Στρατὸν] *Lugd. Bat.* στρατιὰν.

t Πρὸς τὸν λόγον ὑποσχεῖν] Ita *Basil.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πρὸς τὰ λ. *Gen. Aliique.*

v Προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Προσβάλλειν *Busb.*

x Ἔργῳ] *L. B.* Ἔργων.

y Μόνον] Μόνου deëst *Busb.* μόνη legit *Hen.* & *Lugd. Bat.*

z Κληθέντα] Κληθῶσι *Busb.* qui mox omittit ἰλθεῖν, & (post χάριν infr.) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit.

a Δίκην] *L. B.* δίκης.

b Εἰ κὴ —— ἄδηλον,] Eadem *Ἀλωσ.* lib. 1. c. 10. §. 9. nisi quod ibi τῆ στρατείας τὸ ἄδικον· SPANH.

c Αὐτὸν εἰργασμένῳ] Εἰς αὐτὸν εἰργασμένῳ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Παρεχημένῳ.] Παρεχημένου *Hen.* qui mox legit πολὺ ⸗ τούτοις ὁ Ηρώδης.

e Αὐτῷ κὴ τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξασθαι] Αὐτῷ τὸ κὴ *Hen.* & *Vat.*

f Ο ⸗ Καῖσαρ,] Καῖσαρ ⸗ ἐλθὼν εἰς Ρώμην *Busb.*

g Συμ-

ξαιώσασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [g] συμμαχίαν. [h] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πάσας ἐπελθεῖν τὰς γεγενημένας Ρωμαίοις καὶ τοῖς αὐτοκράτορσιν αὐτῶν τιμὰς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὰς ἄλλας ἅπάσας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ παντὸς ἔχον ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ ἦ πολλοὶ, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστοῦσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ καθ' ἅπαντα παντα-χοῦ μηδὲ ἐν τοῖς δημοσίοις ἀποκεῖσθαι τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καὶ τισιν ἄλλοις τῶν Βαρβάρων· πρὸς ἦ τὰ ὑπὸ Ρωμαίων δόγματα οὐκ ἔστιν ἀντιφέρειν, ἔν τε τοῖς δημοσίοις ἀνακειμένοις τόποις τῶν πόλεων, καὶ ἐπὶ νεὼ ἐν τῷ [i] Καπετωλίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν στήλαις ἀναγεγράφθαι χαλκαῖς. [k] ἃ μὲν οὖν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [l] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκῇ στήλῃ, ἐδήλωσεν, ὅτι [m] Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. ἐκ τούτων ποιήσομαι καὶ τὴν ἀπόδειξιν. παρεθήσομαι ἦ καὶ τὰ γενόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, πρός τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

β. "[n] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟΚΡΑ-"ΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Σιδωνίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε εὖ ἂν ἔχοι, "κἀγὼ ἦ ἔρρωμαι σὺν τῷ στρατοπέδῳ. Τῆς γεγραμμένης ἀντι-"γράφου ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Ὑρκανὸν τὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρ-"χιερέα καὶ ἐθνάρχην Ἰουδαίων, πέπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον, "ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακείμ[ενον] γράμμασι. βούλομαι "ἦ καὶ Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις ἐν δέλτῳ χαλκῇ τεθῆ ἀναγρα-"φῆναι. ἔστι ἦ δὲ τὸ τοῦ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκρά-"τωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς, μετὰ συμβουλίου γνώμης "ἐπέταξα. Ἐπεὶ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος, καὶ νεῖ καὶ "ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, πίστιν τε "καὶ ἀνδρίαν περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς "αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [o] καὶ ἐν τῷ "ἔγγιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων πεντακοσίων "στρατιωτῶν ἦκε συμμαχῶν, καὶ πρὸς Μιθραδάτην διατε-"θαλεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πάσας ἀνδρείᾳ τοὺς [p] ἐν τάξει ὑπερέ-"βαλε, διὰ ταῦτας τὰς αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ "τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶναι βούλομαι, ἀρχιερω-"σύνην τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [q] κατὰ πάτρια ἔθη, εἶναί "τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῖν, ἔτι τε ἐν "ἐν τοῖς [r] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε καὶ τοὺς "ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν [s] ἀρχιερατικὰ ἢ φιλανθρωπά· "ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν ἐν τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἐὰν ἦ "μεταξὺ νῦν τις ζήτησις περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀγωγῆς, "ἀρέσκει μοι κρίσιν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς. ἀδικημάτων "ἦ ἢ ζημίας πράσσεσθαι οὐ δοκιμάζω.

γ. "[x] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδογμένα;

& ſocietatem *denuo* firmaret. Mihi autem *jam* neceſſarium eſſe viſum eſt percenſere omnes honores genti noſtræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & ſocietatis fœdera *memorare*, ut alios univerſos non lateat, quod & Aſiæ & Europæ reges noſtrûm ſtudioſi fuerint, ex amore fortitudinis noſtræ fideique. Siquidem multi, propter ſuum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Perſæ & Macedones de nobis ſcripſerunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis exſtent, ſed apud nos & alios quoſdam Barbarorum adſerventur: non eſt tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant; nam in urbium locis publicis repoſita ſunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inſcripta. Quin & Julius Cæſar, Judæis qui Alexandriæ ſunt factâ æneâ columnâ, palam fecit *omnibus*, eos cives Alexandrinos eſſe. atque ex iſtis rem demonſtrabo. præterea etiam decreta à ſenatu facta & Julio Cæſare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque noſtram ſpectant.

Recenſio honorum Judæis habitorum à Romanis Aſiiſque.

2. "CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPE-"RATOR, & pontifex maximus, dictator ite-"rum, Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui, popu-"lo ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoque & "exercitus valemus. Miſi ad vos exemplar decre-"ti in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexan-"dri filium, pontificem & ethnarcham Judæum, "attinet, ut in veſtris actis publicis reponatur. "Volo etiam ut Græce Latineque tabulis æreis "mandetur. Eſt autem hoc. JULIUS CÆSAR "imperator iterum, & pontifex maximus, ex con-"cilii ſententia decrevi. Quoniam Hyrcanus Ale-"xandri *filius* Judæus, & nunc & ſuperioribus "temporibus, tam pace quam bello, fidem & di-"ligentiam noſtris in negotiis præſtitit, id quod "ei multi Imperatores atteſtati ſunt; & nuperri-"me in bello Alexandrino in auxilium venit cum "mille & quingentis militibus, & ad Mithrada-"tem à me miſſus omnes in agmine fortitudine "ſuperavit; has ob cauſas Hyrcanum Alexandri "*filium*, filioſque ejus Judæorum ethnarchas eſſe "volo, & pontificatum Judæorum perpetuo reti-"nere more patrio; eſſeque ipſum & filios ejus "ſocios nobis, prætereaque in ſingularibus amicis "recenſeri; quæcunque etiam, propriis illorum le-"gibus ad pontifices pertinent, aut *aliorum* beni-"gnitate illis conceſſa ſunt, ipſum filioſque ejus "habere jubeo: ſiqua vero inter eos de Judaicis "inſtitutis quæſtio oriatur, placet mihi judicium "penes ipſum eſſe. ut vero illic hyemetur, aut "pecuniæ ab illis exigantur, mihi non placet.

C. Julii Cæſaris litera ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

3. "CAII CÆSARIS conſulis placita, con-"ceſſa,

Alia à C. Cæſare decreta.

g Συμμαχίαν.] Poſt *συμμαχίαν* adjicit *Busb.* ὁ ἦ, μετὰ τὰ συγκλήτου, δόγματα ταῦτα ποιοῦμαι. dein ſtatim ſubjicit ea quæ ſequuntur, ταῦτά τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio ſunt omiſſis.

h Ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί.] Ἔδοξα *Gall.*

i Καπετωλίῳ.] Καπιτωλίῳ *Gall.*

k Οὐ μὲν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος.] Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ Κ. *Vat.*

l Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκῇ στήλῃ.] Ita diſtinxi. antea erat, Ἰουδαίοις, ποιήσας χαλκῇ στήλῃ ἐδήλωσεν, ὅτι.

m Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν.] Conf. ſupr. c. 7. §. 2. SPANH.

n Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ.] Γ. Ι. Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεύς malit *Petitus* in *Animadv. ineditis.* tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β. ἀρχιερεύς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25.

o Καὶ ἐν τῷ ἔγγιστα.] Hæc verba non ſinunt nos dubitare (inquit *Petitus* p. 24.) quin Hyrcanus ipſe in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæſarem, prout teſtatur *Strabo* apud noſtrum paulo ſupra, cap. 8. §. 3.

p Ἐν τάξει.] *L. B.* ἐν τι τάξει. Legendum ἐν τῇ τάξει. HAV.

q Κατὰ πάτρια ἔθη.] Κατὰ τὰ πάτρια ἔθη *Vat.* & *Lugd. Bat.*

r Κατ' ἄνδρα φίλοις.] Inter varia amicorum epitheta, frequens eſt illud apud Latinos, quo *ſingulares* dicuntur. Id uſurpaverat dubio procul Julius Cæſar in hoc decreto. unde *Joſephus*, vel ſi quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amiciſſimos eſſe cenſendos.* bene ad ſenſum, quanquam errore Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Cotelerius* in notis ad *Monumenta Eccleſ. Gr.* ad p. 64 *Tom.* 2.

s Ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα.] Ita primus reſcribendum eſſe monuit *Iſ. Caſaubonus*, teſte *Seldeno* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12. id quod firmatur ex ſequentibus, §. 6. & ex *Cotelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, ad p. 180. Ἀρχιερατικῶς καὶ φιλανθρώπως reponendum cenſet *Petitus* in *Animadv. ineditis*, tom. 2. p. 26. HUDS. Vel ἀρχιερατικὸν καὶ φιλάνθρωπον, immo ex MSS. ἀρχιερατικὰ καὶ φιλάνθρωπα· *Selden. de Succeſſ. Pontif.* ex Caſaubono p. 137. SPANH. Quum itaque optimus *L. B.* lectioni Caſaub. adſtipuletur, non eſt cur de alia ſolliciti ſimus. HAV.

t Γενέσθαι παρ' αὐτῷ.] *L. B.* γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς.

v Πρέσεσθαι.] *L. B.* πράττεσθαι.

x Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου.] Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου *Vat.* ὑπ' αὐτῷ *Lugd. Bat.* Γαΐου Καίσαρος, δικτάτορος, ὑπάτου legiſſe videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59.) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου τ. Sed & alia deſunt. nam Hyrcani mentio certe præceſſerat, unde hîc habes cum pronomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani ſcilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere ut ſint nota temporis quo factum eſt decretum, *C. Cæſare Coſ.* nam vix eſt ut ſignificent iſta à Cæſare decreta & conceſſa: cum ad hunc ſenſum exprimendum addi oporteat præpoſitio.

y Πρε-

"ceſſa, decreta, ita ſe habent. Ut filii ejus princi-
"patu Judæorum gentis & locis ſibi conceſſis
"fruantur; atque pontifex ipſe & Judæorum eth-
"narcha eos defendat qui injuria afficiuntur. mit-
"tendoſque eſſe ad Hyrcanum Alexandri filium
"Judæorum pontificem legatos de ſocietate & a-
"micitia acturos; æreamque tabulam iſta conti-
"nentem dedicandam, & in Capitolio, & apud
"Sidonem & Tyrum, & Aſcalonem, & in tem-
"plis inſcriptam Romanis Græciſque literis; *cu-*
"*randumque* ut & hoc decretum ad omnes ſingu-
"larum urbium quæſtores earumque prætores &
"ad amicos *ſuos* perferantur, quò legatis lautia
"præbeantur, & mandata hæc paſſim divulgen-
"tur.

C. Cæſaris alterum decretum.

4. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator,
"conſul, honoris & virtutis & benignitatis ergo,
"conceſſit, quod felix fauſtumque ſit ſenatui
"populoque Romano, uti Hyrcanus Alexandri
"filius, & pariter ac ipſe ejus filii, pontifices &
"ſacerdotes fiant Hieroſolymorum totiuſque gen-
"tis, eodem jure rituque quo & majores eorum
"ſacerdotium tenuerunt.

Ejuſdem aliud decretum.

5. "CAIUS CÆSAR, quintùm conſul, de-
"crevit, ut iſti habeant muniantque Hieroſolymo-
"rum urbem, atque Hyrcanus Alexandri *filius* Ju-
"dæorum pontifex & ethnarcha eam occupet
"quemadmodum ipſe voluerit: & ut Judæis ſe-
"cundo *quoque* frugum locationis anno de reditibus
"eorum ſubducant; * & neque fiat *tributorum* re-
"demptio, nec eadem tributa *ſemper* ſolvantur.

Iterum aliud ejuſdem.

6. "CAIUS CÆSAR, imperator iterum, ſta-
"tuit, ut † propter urbem Hieroſolymorum tribu-
"ta pendat tota Judæorum ditio, excepta Joppe,
"idque ſingulis annis, niſi ſit annus ſeptimus,
"quem Sabbaticum appellant, quod mos eſt in eo
"neque fructus arborum legere neque ſeminare.
"utque in Sidone ſecundo quoque anno tributum
"reddant quartam ſatorum partem; ac præterea
"Hyrcano ejuſque filiis decimas ſolvant, quas eo-
"rum etiam majoribus ſolvebant. utque nemo vel
"Præſes vel dux vel legatus in finibus Judæorum
"auxilia colligat: neve militibus liceat pecunias ab
"his exigere ad hybernandum, aut alio quocunque
"nomine, ſed ubique ſint injuriâ immunes. quæ-
"cunque etiam poſtea habuerint & poſſederint,
"aut emerint, his omnibus fruantur. Joppen civi-
"tatem præterea, quam ab initio habuerunt Judæi,
"cum ſocietatem cum Romanis facerent, illorum
"eſſe, quemadmodum & antea, nobis placere:
"tributa quoque hujus civitatis nomine habere
"Hyrcanum Alexandri filium ejuſque filios ab
"agri cultoribus, propter frumentum è regione &
"portu quotannis in Sidonem exportatum, mo-
"dios viginti mille ſexcentos ſeptuaginta quinque,

"συγκεχωρημένα, προσκεκριμένα, ἐστὶν ὅτως ἔχοντα.
"ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἄρχῃ, καὶ τὰς δε-
"δομένας τόπους καρπίζωνται, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ
"ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων [y] προϊσῃ τοῖς ἀδικουμένοις. πέμψαι
"τε πρὸς Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου μὲν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων,
"πρεσβευτὰς τε περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας ἀλεξομέ-
"νους· ἀναστηλῆναί τε καὶ χαλκοῦν δέλτον ταῦτα περιέχουσαν,
"ἔν τε τῷ Καπετωλίῳ, καὶ Σιδῶνι καὶ Τύρῳ, καὶ ἐν Ἀσκάλω-
"νι, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχαραγμένων [z] γράμμασι Ρω-
"μαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς, ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο παρ'
"τοῖς κατὰ πάλιν ταμίαις καὶ τοῖς τούτων ἡγεμόσιν, εἴς τε
"τοὺς φίλους ἀνενέγκωσι, καὶ ξένια τοῖς πρεσβευταῖς πα-
"ρασχεῖν, καὶ διατάγματα πέμψαι πανταχοῦ.

δ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, [a] διχτάτωρ,
"ὑπατος, τιμῆς τε ἀρετῆς τε φιλανθρωπίας ἕνεκεν,
"συνεχώρησεν ὅτι συμφερόντως τῇ συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ τῷ
"Ρωμαίων, Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν, αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας
"αὐτοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ ἔθνους εἶ-
"ναι ὅτι τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις, οἷς καὶ οἱ πρόγο-
"νοι αὐτῶν τῷ ἱερωσύνῃ [b] κατέσχον.

ε'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [c] ὑπατος τὸ πέμπτον, ἔκρι-
"νε, τούτους ἔχειν τε πρόσταγμα τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πάλιν, καὶ
"κατέχειν αὐτῷ Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέα Ἰου-
"δαίων καὶ ἐθνάρχην, ὡς ἂν αὐτὸς [d] προαιρῆται· ὅπως
"τε Ἰουδαίοις [e] ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ μισθώσεως ἔτει τοῦ προσ-
"δὲ [f] κόρον ὑπεξέλωνται, καὶ μήτε [g] ἐργολαβῶσί τινες,
"μήτε φόρους τοὺς αὐτοὺς τελῶσιν.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, ἔφη-
"σε κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως τελῶσιν [h] ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν
"πόλεως, ἰόππης ὑπεξαιρεμένης, χωρὶς τοῦ ἑβδόμου ἔτους,
"ὃν [i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν, ἐπειδὴ ἐν αὐ-
"τῷ μήτε ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι μήτε σπείρου-
"σι· καὶ ἵνα ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τοῦ [k] φόρου ἀποδιδῶσι,
"τὸ τέταρτον τῶν σπερμένων· πρὸς τούτοις ἔτι δὲ Ὑρκανῷ καὶ
"τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐτέλουν καὶ
"τοῖς προγόνοις αὐτῶν. καὶ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε
"στρατηγὸς ἢ πρεσβευτὴς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ἰουδαίων [l] ἐπιστᾷ
"συμμαχίαν, καὶ [m] στρατιώτας [n] ἐξεῖν, ἢ τὰ χρήματα τῶν
"εἰσπράσσεσθαι, ἢ εἰς σιτοδείαν, ἢ εἰς ἄλλο τινὶ
"ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρέαστους. ὅσα τε μὴ
"πώποτε ἔσχον [o] καὶ [p] ἐνεμήθησαν, ἢ ἐπρίαντο, πάντα πάντα
"αὐτοὺς ἔχειν. Ἰόππην τε πάλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἔσχον Ἰου-
"δαῖοι πεισθέντες τῇ πρὸς Ρωμαίους φιλίᾳ, αὐτῶν εἶναι
"καθὼς καὶ τὸ [q] πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν· φόρους τε ὑπὲρ
"πάσης τῆς πόλεως Ὑρκανὸν [r] ἔχειν Ἀλεξάνδρου υἱὸν καὶ παῖ-
"δας αὐτοῦ, ὥσπερ τῷ τῇ γῇ νεμομένων, χώρας ἐκ λιμέ-
"νος ἐξαγωγίου κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίους δισμυρίους
"[s] ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑπεξαιρεμένου τοῦ
"ἐ-

[y] Προϊσῃ] τοῖς ἀδικουμένοις.] Vim paſſis adeſſet *Ruſin.* SPANH. *L. B.* π. τ. Ἰουδαίων.

[z] Γράμμασι Ρωμαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. infr. c. 12. §. 5. SPANH.

[a] Διχτάτωρ, ὕπατος,] Abeſt à *Lugd. Bat.*

[b] Κατέχον.] *Lugd. Bat.* Ἀλεξανδρίχον.

[c] Ὑπατος τὸ πέμπτον,] Ὑπατος τὸ τρίτον reſcribendum cenſet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam miſit ad Cæſarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore; eoque anno Cæſar, quo tertium conſul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit.

[d] Προαιρῆται.] *L. B.* προαιρῇ.

[e] Ἐν τῷ —— προόδου] *Ruſin.* in ſecundo anno locationis ex reditibus cori p. e. triginta modii ſubducantur, neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. SPANH.

[f] Κόρον ὑπεξέλωνται,] Κόρους malit Cl. *Lowthius*, ſuſpicans numerum *cororum* librariorum negligentia excidiſſe. *Petitus* cenſet κόρον pro ſingulis *binis jugeribus* ſolutum fuiſſe.

[g] Ἐργολαβῶσί τινες,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 25. §. 2. SPANH.

* *Et neque fiat* tributorum *redemptio,*] Immuneſque ſint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.*

[h] Ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν] *Epiphanius* legiſſe videtur, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πόλεως Ἰαππαίων, ὑπεξαιρεμένου δὲ ἑβδόμου ἔτους. Sed male, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere hac ead. §.

† *Propter urbem Hieroſolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio,*] *Id eſt*, ad reficienda Hieroſolymorum mœnia.

[i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν,] Confer mox infr. §. eadem & ἀλλοι. lib. 2. c. 17. §. 1. SPANH.

[k] Φόρου.] *Gen.* φόρου. SPANH.

[l] Ἐπιστᾷ συμμαχίαν] Ἀνιστᾷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[m] Στρατιώτας ἐξεῖν,] Ita ex conjectura. prius erat στρατιώτας. dein μὴ ἐξεῖν legendum conjicit Cl. *Lowthius.* quod ſane poſtulare videtur loci ſententia.

[n] Ἐξεῖν,] *L. B.* ἐξεῖν.

[o] Καὶ ἐνεμήθησαν, ἢ ἐπρίαντο,] *L. B.* καὶ ἐπρίαντο καὶ ἀλλοτρίχον, καὶ διανεμήθησαν.

[p] Ἐνεμήθησαν,] Cum alii exiſtimarint ἐνεθυμήθησαν nulla ſignificatione verbi ἐνθυμέομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμήθησαν reſcribere è *Cod. Vat.* Ἐνεθυμήθησαν, levicula mutatione, voluit *Petitus*, ab ἐνθυμάζω invado, ex *Heſychio* voce ἐνθύμημα.

[q] Πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν.] *L. B.* πρῶτον ἡμῖν ἀρέσκει.

[r] Ἔχειν] Abeſt à *L. B.*

[s] Ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε,] *L. B.* ἑξακισχιλίους ἑβδομήκοντα πέντε.

"ἐ-

"'ἑβδόμῳ ἔτει ὃ [v] Σαββατικὸν καλοῦσι, καθ' ὃ [x] ὅτε ἀρῶσιν ἢ τὸν καρπὸν τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι. τούς τε κώμους τοὺς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ, οὓς Ὑρκανὸς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ πρότερον ἀφικατέσχον, [y] ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ τοῦτο Ὑρκανὸν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους ὑπὲρ τοῖς δικαίοις οἷς καὶ πρότερον εἶχον· μένειν δὲ καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια, ὅσα πρὸς ἀλλήλους Ἰουδαίους καὶ [z] τοὺς ἀρχιερεῦσιν ὦσι, τάδε φιλάνθρωπα, ὅσα τῷ δήμῳ ψηφισαμένῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἔχον. ὑπὲρ τούτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆσθαι αὐτοὺς ἐξεῖναι ἐν [a] Λύδδοις. τούς τε τόπους καὶ χώρας καὶ ἐποίκια, ὅσα βασιλεῦσι Συρίας καὶ Φοινίκης συμμάχοις οὖσι Ρωμαίων καὶ δωρεὰν ὑπῆρχε καρπᾶσθαι, τοῦτο δοκιμάζει ἡ σύγκλητος Ὑρκανὸν τὸν ἐθνάρχην καὶ Ἰουδαίους ἔχειν. δίδοσθαί τε Ὑρκανῷ, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καὶ πρεσβευταῖς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν, ἐν τῇ πυρᾷ μονομάχων καὶ θηρίων καθεζομένοις μετὰ τῶν συγκλητικῶν θεωρεῖν· [b] καὶ αἰτησαμένοις ὑπὸ δικτάτορος ἢ ὑπὸ ἱππάρχου παρελθεῖν ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ [c] ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα τῶν ἀπάντων, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

ζ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [d] αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ "τέταρτον, ὕπατός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ἀποδεδειγμέ"νος ὑπὲρ βίου, λόγους ἐποιήσατο περὶ τῶν δικαίων τῶν Ὑρκανοῦ "τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου, τοιούτους. "'Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων [f] ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μαρτυ"ρησάντων Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ Ἰουδαίων καὶ Ἰουδαίοις, ὑπὲρ τε "συγκλήτου καὶ δήμου Ρωμαίων, ἀχαιρεσιώτατός τε τοῦ δήμου "καὶ τῆς συγκλήτου αὐτοῖς, [g] καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ὑπομνημο"νεύειν καὶ προνοεῖν ὅπως Ὑρκανῷ καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων καὶ "τοῖς Ὑρκανοῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτου καὶ δήμου Ρωμαίων "ἀξία τις πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν καὶ ὧν εὐεργέτησαν "ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῇ.

η'. "[h] ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατος Ρω"μαίων, Παριανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, [i] καὶ δήμῳ χαίρειν. "ἐνέτυχόν μοι Ἰουδαῖοι ἐν Δήλῳ, καὶ πινες τῶν παροίκων "Ἰουδαίων, παρόντων καὶ τῶν ὑμετέρων πρέσβεων· καὶ ἐπεφά"νισαν ὡς ὑμεῖς τε ψηφίσματα κωλύετε αὐτοὺς, τοῖς πα"τρίοις ἔθεσι καὶ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν οὐκ ἀρέσκει κατὰ "τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψη"φίσματα, καὶ κωλύεσθαι αὐτοὺς ζῆν κατὰ τὰ αὐτῶν ἔθη, [k] καὶ "χρήματα εἰς συνδεῖπνα καὶ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τοῦτο ποιεῖν "[l] αὐτῶν μηδὲν ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων. καὶ γὰρ Γάϊος Καῖ"σαρ, ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς καὶ ὕπατος, ἐν τῷ διαφέρεσθαι "κωλύων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους τούτους οὐκ "ἐκώλυσεν, ὅτε χρήματα συνεισφέρειν, ὅτε συνδεῖπνα "ποιεῖν. ὁμοίως δὴ κἀγὼ τοὺς ἄλλους θιάσους κωλύων,

"excepto septimo anno quem Sabbaticum vocant, "in quo neque arant neque fructum ex arboribus "colligunt. vicos autem quos in Magno campo "Hyrcanus ejusque majores olim possederunt, Se"natui placere istos habere Hyrcanum & Judæos, "eodem jure quo & prius habuerunt: manere "etiam jura quæ ab initio erant inter Judæos & "pontifices, ut & beneficia quæ à populo & senatu "concessa habuerunt. prætereaque eodem jure li"cere uti & in Lyddis. loca etiam & agros & vil"las, quæ fuerunt regum Syriæ & Phœniciæ so"ciorum populi Romani, quorum usumfructum "ceperunt ex eorum donatione, placet senatui ut "Hyrcanus ethnarcha & Judæi habeant. item "Hyrcano licere ejusque filiis & legatis ab eo mis"sis, ut in ludis Gladiatoriis & pugnis cum bestiis "inter senatores spectandi gratia sedeant: cumque "petiverint à dictatore aut magistro equitum ut "in publicum prodeant, illis, in senatum introdu"ctis, responsum reddendum, intra decem in uni"versum dies, ex quo factum fuerit senatusconsul"tum.

7. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator *C. Cæsaris postremum decretum.* "quartùm, consul quintùm, perpetuus dictator de"claratus, hujusmodi verba fecit de jure Hyrcani "Alexandri filii, Judæorum pontificis & ethnar"chæ. Quandoquidem imperatores, qui ante me "fuerunt, testimonium dederunt Hyrcano ponti"fici Judæorum & Judæis, tam in provinciis quam "coram senatu populoque Romano, atque gratias "eis populus & senatus egerit, bonum factum, ut "nos quoque meminerimus & operam demus, ut "Hyrcano & Judæorum genti filiisque Hyrcani "à senatu populoque Romano debitæ eorum erga "nos benevolentiæ & beneficiis in nos collatis "gratiæ referantur.

8. "CAIUS JULIUS, prætor, consul Roma- *Caji Julii decretum.* "norum, Pariorum magistratibus, senatui, *ac* po"pulo salutem. Convenerunt me Judæi in Delo, "& quidam ex Judæis *insulæ* inquilinis, præsenti"bus etiam vestris legatis; & significarunt, quod "vos etiam decreto eos prohibetis patriis ritibus "& sacris uti. Quocirca mihi non placet ejusmo"di decreta contra amicos & socios nostros fieri, "vetarique eos ex suis institutis vivere, & confer"re pecunias in epulas & rem divinam, præsertim "cum nec Romæ ista facere prohibeantur. Nam "Cajus Cæsar, prætor noster & consul, cum edicto "vetaret ullas in urbe coitiones haberi, solum istæ "ne fierent, simulque ne pecuniam conferrent aut "convivia agitarent, non interdixit: similiter & "ego, alias coitiones prohibens, illis solis permit-

"to-

ε Ἑβδόμῳ ἔτει] Ita expresse è *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* Ϛ ὁ'. ἔτει in *Editis Aliisque.* ὑπεξαιρεμένῳ Ϛ κύκλῳ ἔτει *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. ο pro κύκλῳ posito, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis, recurrebat quippe in orbem. Sed pari jure rescribere liceret Ϛ ὅλῳ ἔτει, quod ο sit litera initialis vocis ὅλῳ.

ν Σαββατικὸν] Paullo antè §. ead. SPANH.

ξ Οὔτε ἀρῶσιν] Abest à *Gen.*

γ Ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ] Ita ex præced. h. ejusd. §. ἐμοὶ ἀρέσκειν· si quis utroque loco malit ἀρέσκει, per me licet.

ζ Τοῖς ἀρχιερεῦσιν] Hisce etiam καὶ τοῖς ἱερεῦσιν addit *L. B.* HAV.

α Λύδδοις.] Λύδδα, Samaritica antea Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. supra lib. 13. c. 4. § 9. SPANH.

β Καὶ αἰτησαμένοις] Locus antea sic se habebat, θεωρεῖν· αἰτησαμένοις δὲ δικτάτορος ἢ δὲ ἱππάρχου παρελθεῖν ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι. καὶ τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδωσιν ἐν ἡμέραις δέκα τῶν ἀπάντων, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται). aliter distinxi, καὶ transtuli ab hac voce ad αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι, ἀποδίδοσθαι rescripsi, & ἀφ' ἧς restitui ex *MSS.*

γ Ἀποκρίματα] *L. B.* ὑποκρίματα.

δ Αὐτοκράτωρ,] Αὐτοκράτωρ τὸ τέταρτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omissa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet recte expungatur δικτάτωρ, male se habet αὐτοκ. τὸ τέταρτον, nam imperator sextùm dictus est in quinto consulatu, si nummis fides, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QUINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare rescribendum αὐτοκράτωρ τὸ ϛ'. ὕπατός τε τὸ ε'. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui suspicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duorum rescriptorum Cæsaris inscriptiones diversas in unam coaluisse, librariorum vitio. Præterea videsis *Petitum*, p. 57.

ε Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων] Imperatores hi videntur fuisse, *Pompejus*, *Scaurus*, *Gabinius*.

ϛ Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ] Ἐν τοῖς ἐπ' ἀρχῆς malit *Petitus*, ut sensus sit, *cum ii qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à se in magistratu gestis, in Senatu & apud populum Romanum testim. &c.*

ζ Καλῶς ἔχει] Quod autem dixit in hac oratione Cæsar, καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ὑπομνημονεύειν &c. eo monente præstitum fuisse à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatusconsulti fuisse, quod legitur in hæc verba, Γαΐῳ Καίσαρι διδόμενα &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Petitus*, p. 58. & 59.

η Ἰούλιος Γάϊος,] Ἰούλιος Γάϊος, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte se habere, sed ὕπατος delendum esse censet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuisse Ἰουνίῳ Γαΐῳ.

ι Καὶ δήμῳ χαίρειν.] Illud καὶ additum ex *Lugd. Bat.* HAV.

κ Καὶ —— εἰσφέρειν,] Conf. infr. §. 12. SPANH.

λ Αὐτῶν μηδὲν ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων.] *L. B.* αὐτοῖς μ. ε. Ρ. κεκωλυμένοις.

"to ex patriis moribus & institutis congregari & "in eo persistere. Quare bonum factum *erit*, ut "vos etiam, si quid contra amicos nostros & so-"cios edixeritis, id *ipsum* abrogatum iretis, pro-"pter illorum erga nos merita & benevolen-"tiam.

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in senatum introducunt.

9. Post mortem autem C. Cæsaris, M. Antonius & P. Dolabella consules senatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum postulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi senatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonstrationem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus historiæ. Erat vero tale.

M. Antonii & P. Dolobellæ decretum.

10. "Senatusconsultum ex ærario descriptum "ex tabulis publicis quæstoriis, Quinto Rutilio "C. Cornelio quæstoribus urbanis, tabula secunda "& ex primis. ANTE DIEM TERTIUM i-"dus Apriles in æde Concordiæ scribendo adfue-"runt Lucius Calpurnius *tribu* Menenia Piso, "Servius Papinius Lemonia Potitus, Cajus Cani-

"τάτης μόνης ὑπηρέπω καὶ τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα "σωάγεσθαί [m] τε καὶ ἴσασθαι. καὶ ὑμᾶς οὐ καλῶς ἔχει, "εἴ τι καὶ τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων ψήφισμα "ἐποιήσατε, τοῦτο [n] ἀκυρώσαντας διὰ τὴν τοῦ ἡμᾶς αὐτῶν "ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν.

θ'. Μετὰ [o] τὴν Γαΐου θάνατον, Μάρκου Αντωνίου καὶ Πόπλιου Δολοβέλλας, ὑπάτους ὄντας, τῷ τε συγκλήτῳ συνήγαγον, καὶ [p] τὰς Υρκανῶν πρεσβείας εἰσήγαγόντες, διελέχθησαν περὶ ὧν ἠξίουν, καὶ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς [q] ἐποίησαν· καὶ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, ὅσων [r] τυγχάνειν ἐβούλοντο. [s] προσκείσθω δὲ τὸ δόγμα, ὅπως τῇ ἐπιδείξει τῶν λεγομένων ἰσχὺν ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τὴν [t] πραγματείαν. διὸ δὴ πίναξ.

ι'. "Δόγμα συγκλήτου [v] ἐκ δὲ ταμιείου ἀναγεγραμμέ-"νον [x] ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιδλικῶν, [y] Κοίντῳ "Ρουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις καὶ πάλιν, [z] δέλτῳ δευτέρᾳ δὲ "[a] ἐκ τῶν πρώτων. [b] ΤΗΙ ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ εἰδῶν Απριλίων ἐν "τῷ ναῷ τῆς Ομονοίας γραφομένῳ παρῆσαν, Λούκιος [c] Καλ-"πούρνιος Μενηνίᾳ Πείσων, Σερούιος Παπώνιος Λεμωνίᾳ Πο-

[m] Τι καὶ ἴσασθαι.] Voces τε καὶ ἴσασθαι non interpretatur *Epiphan.* καὶ ἰσιᾶσθαι legendum esse conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi displicet conjectura.

[n] Ακυρώσαντας] *L. B.* ἀκυρῶσαι.

[o] Γαΐου θάνατον,] Καίσαρος *Busb.* Forsan Γαΐου Καίσαρος.

[p] Τὰς Υρκανῶν πρέσβεις εἰσαγαγόντες,] Τὰς malui cum *Busb.* quam τοὺς *Editorum Aliorumque.*

[q] Εποίησαν·] Εποίησαν *Busb.*

[r] Τυγχάνειν ἐβούλοντο.] Ita ex *Codd. Voss.* in *Vulgatis* & *ceteris* omnibus (quod sciam) libris *MSS.* τυγχάνειν ἐβούλοντο· καὶ Δολοβέλλας ὃν λαβὼν παρὰ Υρκανοῦ γράμματα ἐπιστείλαι τοῖς κατὰ τὴν Ασίαν ἅπασαν, καὶ τὴν Εφεσίων πόλιν, πρωτεύουσαν τῆς Ασίας ἅπας. Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ &c. reliquis omissis. Non ita tamen in codicibus *Latinis*, utpote plenioribus: quorum etiam defectus in sequentibus notare non gravabor.

[s] Παρατίθεμαι δὴ καὶ τὸ δόγμα,] Hic incipit ingentis lacunæ supplementum à *Jacobo Gronovio* sartum, cujus deinceps integras notas subjecimus. Dedicationem vero, atque Præfationem, inter similia Collectanea suis locis collocavimus. HAV.

[t] Πραγματείαν.] MS. πραγματίαν.

[v] Εκ δὲ ταμιείου] Satis caute peculiarem hanc designationem loci vel ipse auctor addidit, vel istæ urbes, quibus id SCtum exhibitum fuit, & unde Josephus exscripsit ac repetiit, eas voces habuerunt adscriptas. Sic enim probabatur legitima ejus auctoritas, non tantum quod hinc patebat exstare, sed quoniam decretum tale vix ante posset vindicare aliquam vim, nisi postquam illuc delatum esset, quo spectat locus Taciti lib III. Annal. cap. 51. & alia tam multa antiquorum verba, ut fere erubescendum sit recentiores fecisse, ut id ipsum adeo sæpe ab ipsis itererur, ac denuo per typos moneretur, tanquam non unicuique patens. Inde ergo petitum est hoc fidei & probationis pignus, quo illa tum vigere incepit. GRONOV.

[x] Εκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιδλικῶν.] An non satis multa verba? & posset videri abundantia supervacua Quum enim ærarium foret cura propria quæstorum, non tantum ratione pecuniarum sed etiam tabularum publicarum, ut per quos etiam consulta publica in id deferebantur, certe alterutrum suffecturum erat. Nimirum ita res se habuit, ut & tabulæ de pecuniis seu redactis ex provincia seu variorum redituum imperii, omnes illæ forent etiam publicæ & per quæstores conficerentur; ut hinc quum distincte loqui oporteret, videatur suffeciisse ad has pecuniarias intelligendas, si dicerentur tabulæ publicæ, quod ab initio quæsturæ inceptum videtur continuavisse in perpetuum. Sed postea quum ad eosdem quæstores fuit delata etiam cura servandi Senatusconsulta & decreta; tabulas, quas de iis conficiebant, & ex quarum dispositione patebat singulorum locus, & ex delatione firmitas, videntur dixisse tabulas, ut erant, etiam quidem publicas, sed simul quæstorias, quod in ea potissimum parte ærarii servarentur, quæ in cura quæstorum esset. Quippe haud dubie ærarium sic fuit distinctum, ut conclave aliud (unum sive plura) inservierit custodiæ pecuniarum, aliud SCtis. Itaque quum Josephus supponi debeat hæc olim hausisse vel ex exemplo, quod patuit in templo Hierosolymitano, vel loco ærarii Saturni quo æra legum & SCtorum deferri & servari solebant, apparet unicum specimen præscriptionis, quæ solebat præponi apographis illis, quæ auctoritate publica ex authentico sumptæ & descriptæ erant, cui simile nullum memini legisse. GRON.

[y] Κοίντῳ Ρουτιλίῳ Κορνηλίῳ] Memorandi istius anni DCCIX quæstorum urbanorum nomina penitus interciderunt, ut patet ex Fastis per viros doctos collectis. Est quidem apud Pigium Cornelius Spinther, sed non alia ejus mentio, quam quod titulo Exquæstoris extra urbem & Italiam fuerit, ut hinc ea pars instaurari queat. Notabis tamen vocem Ρουτιλίῳ tantum esse positam in margine, ut quædam quoque alia, sed tamen omnia egregia ad restitutionem hujus loci, ut videatur ea vir doctus in margine notavisse collecta ex pleniore codice Manuscripto, ut idcirco etiam de hoc nomine dubitare non sustineam & ideo posui suo ordine. Alioquin si res ita habuisset, facile & credibile erat auctorem scripsisse Κοΐντῳ Κορνηλίῳ ταμίαις, ut solent in his collegiis Romani per negligentiam copulativæ. GRON. In *Epiphanii* libris, *sub Quinto Rutilio erarii custode; dum tertio idus Aprilis in templo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calpurnio & reliquo Senatu. Publius Dolobella & M.*

[z] Δέλτῳ δευτέρᾳ] Magis etiam notabilis est hæc designatio, nempe quod hoc SCtum fuerit tabula secunda & ex primis. Sic enim videmus in hoc specimine finiri velut ex more communi verba solita præmitti exemplis decretorum publicorum; quæ describerentur publico jussu, & descripta in alias mitterentur regiones aut provincias aut urbes, addito non tantum loco, quem in ærario obtinebant, sed etiam præpositis nominibus quæstorum, qui tunc erant, quum ista describerentur; prout nunc censeo considerari debere nomina quæstorum, quæ hic posita cernimus. Illud itaque ταμιῶν τῶν δέλτων τῶν ταμιδλικῶν supponi oportet bene magni spatii, sive id haberi oporteat unum conclave, sive in plura diductum, ut illic tot æra, quæ fuerunt innumera in tanto & tanti temporis imperio, in manifesto penderent oculis statim exposita, & ibidem δέλτῳ δευτέρᾳ καὶ ἐκ τῶν πρώτων hanc fuisse, ut decretorum tabulæ illic fuerint fixæ numero facto & collecto ab ipso ingressu, *ut diceretur* tabula prima, secunda, tertia &c. prout propinqua esset ingressui: nec tantum, sed etiam primæ aut secundæ aut tertiæ pro ordine, in quem erant digestæ ab summo tabulato ad infimum solum, vel vice versa, ubi profecto potuerunt plures esse ordines, non secus ac hodie forulos librorum formamus. Est aliquid simile in tabernis veterum, quas ita depingit Martialis I, 18.

Hoc nomen dominus gerit taberne,
De primo dabit alteroque nido
Rasum pumice, purpuraque litum.

Quinimo talis ordo tabularum in porticibus ornandis apud Cl. Sponium in Miscellan. pag. 337. στήσαι τὴν εἰκόνα ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ Δωρικοῦ, ubi vir doctus reddidit *statuam ejus collocent juxta tabulas primæ* (h. e. incipientis, & prope ingressum, ut ego explico) *portiæus Dorica*, confundens tabulas & mensas. GRON.

[a] Εκ τῶν πρώτων.] Diversi, ut puto, foruli erant, Decretis adservandis destinati, signatique numeris, I. II. III. &c.

[b] Τῇ προ τριῶν εἰδῶν Απριλίων] Itaque nec mensis integer prætorlapsus fuit ab Idibus Martiis occiso Cæsare inclitis, ut hinc pateat, quantopere urserint Judæi, homines ardenti fervidoque ingenio & præsertim in suis commodis, confirmationem favoris & privilegii ab Julio sperati; quum tantæ curarum moles confluerent de universi imperii lapsantis custodia, hi tamen de suis per Asiam sparsis civibus cupiverunt esse certi. Nempe ad id impetrandum ab utroque consule plurimum valuit imber aureus, ut palam de M. Antonio scribunt cum infamia ejus perpetua veteres scriptores. GRON.

[c] Καλπούρνιος Μενηνίᾳ.] Ita nisi fallor jure edidi, quum in MSto reperirem vitiosum καὶ καρπίνιος μενηνίᾳ, quum in eo sequerer exempla doctorum hominum, quibus in aliis scriptoribus occurrit idem error. Mox in MS. erat Σεμπρώνιος Παπίνιος Νεμωνίᾳ Τούιτος, ubi prima vox videbatur abundare duabus literis ν, quas expuli. Certe id mihi probabilius visum fuit, ad similitudinem præcedentis decentius, (ubi etiam tamen poterat videri scripsisse Λούκιος Γαΐου υἱὸς Καλπ.) quam si vellem tentare Σερ. Σερ. υἱὸς, hoc est, *Servius Servii filius*. Falsa ista Nemonia tribus mox adhuc occurrit. Et recte spero mutavisse. GRON. Καὶ Καρπίνιος Μενηνίᾳ. Πίσων Σεμπρώνιος Παπίνιος Νεμωνίᾳ Τούιτος in *MSS. Voss.* Verum in textu exprimendo sequutus sum *Gronovium*, cui in notis non displicet ut legatur Λούκιος Γαΐου υἱὸς Καλπ.

[d] Το-

"Ποπίης, Γάϊος Καινίνιος [d] Τηρλωτίνα [c] Ρεβίλιος, Πόπλιος
"[f] Τιδήτιος, Λεύκιος [g] Απελλῖνος Λευκίου ὑὸς Σεργία, [h] Φλά-
"βιος Λευκίου Λεμωνία, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίου Παπ-
"ειρία, Μάρκος [i] Ακύλιος Μάρκου Μεκία, Λεύκιος [k] Ερύκιος
"Λευκίου [l] Στελλατίνα, [m] Μάρκος Κυίντιος [n] Μάρκου ὑὸς
"Πολλία [o] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος. Πόπλιος Δολο-
"βέλλας, Μάρκος Αντώνιος ὕπατοι [p] λόγους ἐποιήσαντο. περὶ
"ὧν [q] δόγματι συγκλήτου Γάϊος Καῖσαρ ὑπὲρ Ιουδαίων
"ἔκρινε, καὶ εἰς τὸ ταμιεῖον σὺν ἐφάσει ἀνενεχθῆναι, περὶ
"τούτων ἀρέσκει ἡμῖν γνώναι, [r] ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ καὶ
"Μάρκῳ Αντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ταῦτα
"εἰς δέλτους καὶ πρὸς τὰς κατ' πόλιν ταμίας, ὅπως φροντίσω-
"σι καὶ αὐτοὶ ἐν δέλτοις ἀναθεῖναι διπτύχοις. [s] ἐγένετο πρὸ
"πέντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναῷ τῆ Ομονοίας. οἱ δὲ
"πρεσβεύσαντες παρ' Υρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἦσαν ἔτοι· Λυσι-
"μαχος Παυσανίου, Αλέξανδρος Θεοδώρου, Πατρόκλος
"Χαιρέου, Ιωνάθης Ονείου.

ια'. Επεμψε δὴ τούτων Υρκανὸς [t] τῶν πρεσβευτῶν ἕνα καὶ [u] πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ασίας τότε ἡγεμόνα, παρακαλῶν λύσαι τοὺς Ιουδαίους τῆς στρατείας, καὶ τὰ πάτρια τηρεῖν αὐτοῖς ἐᾶν, [x] ἀπολύειν τε καὶ ταῦτα ζῆν. [y] λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας τὰ παρὰ Υρκανοῦ γράμματα, μηδὲ βουλὴν ἄγειν ἀπιστείλῃ [z] τοῖς κατὰ τὴν Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει [a] πρωτευούσῃ τῆς Ασίας, [b] περὶ τῶν Ιουδαίων. ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦτον περιεῖχε τὸν τρόπον.

"nius Terentina Rebilius, Publius Tidetius, Lu-
"cius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Favius Lucii
"*filius* Lemonia, Publius Platius Publii *filius* Pa-
"piria, Marcus Acilius Marci *filius* Mæcia, Lu-
"cius Erucius Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quin-
"tius Marci filius Pollia Plancillus, Publius Serius.
"Publius Dolabella, Marcus Antonius consules
"verba fecerunt. In quibus rebus senatusconsulto
"Cajus Cæsar pro Judæis decrevit, neque ante cu-
"ravit in ærarium deferri, de his placet nobis fie-
"ri, sicut etiam Publio Dolabellæ & Marco An-
"tonio consulibus visum fuit, & deferre ista in
"tabulas, & ad quæstores urbanos, ut & ipsis curæ
"sit ea in tabulis duplicibus reponere. Factum est
"ante diem quintum idus Februarias apud ædem
"Concordiæ. Legati autem ab Hyrcano pontifi-
"ce erant isti: Lysimachus Pausaniæ *filius*, Ale-
"xander Theodori, Patroclus Chæreæ, Jonathas
"Oniæ.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Asiæ præ- *Legatum ad Dolabellam mittit Hyrcanus.*
erat, Hyrcanus unum ex his legatis misit, obse-
crans ut dimitteret Judæos à militia, & servaret
eis patria instituta, sineretque ex illis vitam agere.
Dolabella vero post acceptas ab Hyrcano literas,
nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Asiaticis epistolam misit, tum etiam Ephesiorum urbi,
quæ prima erat Asiæ, de Judæis. Atque epistola
illa erat hoc exemplo.

12. "PRY-

d Τηρλώτινα Ρεβίλιος,] Id quoque probatum iri spero, quum sic repono pro τηρζλώτινα ρεβίλιος, etsi potuit Josephus, & in prima voce literam, omisisse quocunque casu. Nam ultimam partem cognominis etiam extulerit per λιος, ut sæpe Græci, & infra adest Κοιντιλίῳ. sed quum non sit credibile etiam sic exstitisse in primigenio, opinor recte etiam me vertisse. GRON.

e Ρεβίλιος, Πόπλιος] Sic *Gronov.* Ρειλίλιος in *MSS.* Forsan Τερεντίνα Ρεγίλιος

f Τιδήτιος, Λεύκιος] Mallem Τιδέτιος.

g Απελλῖνος Λευκίου ὑὸς Σεργία,] Forsan Ακυλλῖνος.

h Φλαβῖος Λευκίου Λεμωνία,] Huic nomini præreptum est suum prænomen, quod videtur fuisse ei antepositum, forsan interceptum ab voce præcedente σεργία, quasi fuerit *Aulus Flavius.* GRON Α. Φλαύϊος legendum recte conjicit *Gronov.* prænomine forsan absorpto à litera finali in voce præcedente.

i Ακύλιος Μάρκου Μεκία,] Nomen valde dubium ad Latine exprimendum, utrum fuerit *Acilius*, an *Aquilius.* GRON. Ita edidit *Gronov* Ακυλιος in *MSS.* an pro Ακυιλ.ος vel Ακυΐλιος, aliorum esto judicium.

k Ερύκιος Λευκίου Τηλιτλώα.] Sic erat in MS. plana aberratione, ut mihi videbatur, pro Στελλατίνα. GRON.

l Στελλατίνα,] Non dubitavi Στιλλατίνα in textum recipere, prout legendum esse conjecerat *Gronov.* Τηλιτλώα corrupte in *MSS.*

m Μάρκος Κυίντος Μάρκου ὑὸς Πολλία] Verba ista sic exstant in MS. varie corrupta, quum secunda vox ut alterum prænomen tolerari nequeat, unde ad Quintios retuli, quorum quum sint talia cognomina jam olim. quæ deducuntur ex nominibus familiarum aut aliis cognominibus, ut Crispinus ab Crispus, Flamininus ab Flaminius, potest etiam tolerari Plancilus pro Plancillus ab Plancus vel Plancius, ut in Arriis est Balbillus, quamvis exstare hactenus hoc tantum loco novi Plancillum, cui valde affine est cognomen Pacilus jam in republica usurpatum. Tribum illi dedi, quæ proxima erat scripturæ corruptæ. GRON.

n Μάρκου ὑὸς Πολλία] Ita *Gronov.* Μάρκου Κυίντου Μάρκου ὑὸς Πολλία in *MSS.* Πολλίου forsan pro Πολλιλίου vel Πολλιλίᾳ.

o Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος.] Πλαυσίλιος in *MSS.* Πλαγκίλιος *Gronov.*

p Λόγους ἐποιήσαντο.] Sic *Gronov.* λόγοις & mox δόγματι in *MSS.* Sed in posteriori verbo sextæ literæ superscribitur T.

q Δόγματι —— ἔκρινε,] Sic loquitur, quasi plane ista res jam fuisset acta in senatu & consulto ejus firmata ante necem Julii. Quod si ita est, jam intelligimus interiorem causam, cur in exterarum gentium multitudine necem Julii ejulante sic eminuerit insania Judæorum, ut diserte notat Suetonius, quod viri docti non satis perspiciunt, quum in hoc arcano ea res sita sit. Quid si tamen non videatur factum fuisse vivo Cæsare, sed universum hoc includi & pendere ab uno SCto de ratis habendis actis Cæsaris, ut sint verba plena doli & ex violentia ac jussu M. Antonii sic composita? Hactenus tamen sequimur quod scriptum est. GRON.

r Ως καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ] Ως καὶ συγκλήτῳ ἔδοξεν juxta *Epiphanium*, qui vertit, *sicut & Senatui visum est ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per singulas civitates transmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum est. Quinto i-*

dus Februarias &c.

s Εγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν] Nempe ista delatio SCti in ærarium. Tantum scilicet temporis traxit ista ad plenissimam SCti confirmationem requisita nota, antequam posset peragi, sive ob molestias reipublicæ exortas, sive artibus utriusque Consulis rapacissimi per annum suum, ut inde adhuc fieret hæc res Judæis pretiosa magis & carior, & per decem menses concursare debuerint ad impetrandam hujus rei consummationem, ac SCtum ærario incidendum, & quidem ita, ut tabulæ essent duplices. Erant enim alioquin ἀπλᾶ. & hinc quoque talia inde sumpta exempla, ut norum satis. Sed nunc etiam id ipsum singulare est, tanquam SCta omnia in ærario non sint incisa uni & patenti tabulæ, sed multa duplicibus, ut haberentur plane δίθυρα, atque unum per duas tabulas extensum complicari posset & sic dimidium loci tantum occupare, quam aliquin teneret. An vero pertinuit hoc ad SCta de provinciis & regionibus exteris, ut illis separatim destinatum fuerit conclave, idque juxta parietes habuerit suspensas δέλτους διπτύχους vel δίθυρα, tam bene illustratas olim ab Salmasio, quam facinorose tractatas nuperrime ab clericato omnium librorum, quos non legit, editore. Ex hoc loco utique præclara antiquitatis illustratio non tantum ærarii Saturni, sed ubi illa δίπλυχα vel δίθυρα fuerint, notabiliter usurpata. GRON.

t Τῶν πρεσβευτῶν ἕνα] Quis ille speciatim fuerit exprimitur ab Josepho in sequentib. ex testimonio ipsius Dolabellæ ad civitatem Ephesinam, nempe Alexander Theodori filius. Sed pariter inde probatur illic scribi admodum minute Δολοβέλλας ὃ λαβὼν παρὰ Υρκανοῦ γράμματα, sed quæ patet per fraudem quandam & astum ex pleniore historia fuisse repetita; item, quam absurde vertatur ibidem *Atque ita Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est.* locus ille Græcus καὶ ταῦτα τῷ Δολοβέλλᾳ Υρκανῷ πρεσβεύσαντι ὡς αὐτὸν ἐχαρίσατο. GRON.

u Πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ασίας τότε ἡγεμόνα,] Eximie id convenit cum historia, quæ dictat jam mense Junio Dolabellam has regiones petisse & occupavisse. GRON.

x Επιτρέπειν τε καὶ ταῦτα ζῆν.] Επιτρέπειν τε habui è *Cod. Busb.* qui nisi in hoc loco convenit cum *Editis*, in quibus καὶ καὶ τ. ζ.

y Λαβὼν δὲ ὁ Δολοβέλλας] Voculas aliquot ante λαβὼν excidisse suspicor: eoque magis, quod in *Epiphanio* sit, *quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella &c*

z Τοῖς κατὰ τὴν Ασίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Εφεσίων πόλει] Si inspexeris vulgatas editiones, agnosces alteram fraudem. Cæterum hæc urbs speciatim notanda erat velut caput omnium; in cujus titulo isto, quo dicitur πρωτεύουσα, quale resederit privilegium & quæ auctoritas, apparet ex fine epistolæ, ut nempe illa partim exemplo suo, partim dignitate aliis imperaret. Et certe in ea urbe multos fuisse Judæos etsi Acta Apostolorum non habuerint occasionem significandi, tamen ibi consedisse multitudinem discimus ex Suida in voce Ιησοῦς, ubi legimus Τεύφρων ἀρχηγὸς τῶν ἐν Εφέσῳ Ιουδαίων. Quin etiam Norbani Flacci epistola ad Ephesios memorat apud Philonem pag. 1036. GRON.

a Πρωτεύουσα τῆς Ασίας,] Ita in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* Εφεσίων πολιτεύουσα in *MSS.* ut dicit *Gronov.*

b Περὶ τῶν Ιουδαίων.] Forsan ὑπὲρ τῶν, nisi περὶ hîc idem valeat ac ὑπέρ.

Dolobella litera ad Ephesios.

12. "PRYTANE ARTEMONE, die primo Lenæonis, Dolabella imperator senatui Ephesiorum & magistratibus & populo salutem. "Alexander Theodori filius, legatus Hyrcani, "filii Alexandri, pontificis Judæorum & ethnarchæ, mihi significavit non posse populares suos "militiæ nomen dare, idcirco quod nec arma ferre queant, nec iter illi facere diebus Sabbatorum, neque cibos patrios & quibus consueverant "seorsum comparare. Propterea ego do illis, sicut "etiam magistratus, qui ante me fuerunt, immunitatem à militia, permittoque ut utantur patriis "institutis, cum propter sacra & res divinas ex "more suo congregantur, & ad oblationes in sacrificia faciendas, & vos volo literas de istis per "urbes singulas dimittendas curare.

Decretum L. Lentuli consulis.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos misisset, gratificatus est nostris. "LUCIUS vero Lentulus consul dixit; Cives "Romanos Judæos, * sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso, pro tribunali re"ligionis ergo ab militia dimisi, ante diem duo"decimum calendas Octobres, Lucio Lentulo "Cajo Marcello consulibus. Adfuerunt Titus Ap"pius Titi filius Balgus Horatia legatus, Titus "Tongius Titi filius Crustumina, Quintus Ræ"sius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi *filius* "Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina "Bracchus tribunus militum, Publius Clusius "Publii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Ca-

ιϛ'. "[c] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [d] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Λη"ναιῶν πρώτη, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Ἐφεσίων "βουλῇ καὶ ἄρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεο"δώρου, πρεσβεύσας Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ ἀρχιερέως "καὶ ἐθνάρχου τῶν Ἰουδαίων, ἐνεφάνισέ μοι ὡς οὐ δύνα"νται στρατεύεσθαι τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ [e] μήτε ὅπλα "βαστάζειν διώασθαι, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ "τῶν Σαββάτων, μήτε τροφῶν τῶν πατρίων καὶ συνή"θων [f] κατ' αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐγώ τε οὖν αὐτοῖς, καθὼς "καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [g] τὴν ἀσυλίαν, καὶ "συγχωρῶ χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα "καὶ ἁγίων συναγομένοις, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ "τῶν περὶ τὰς θυσίας [h] ἀφαιρεμάτων, ὑμᾶς τε βούλο"μαι ταῦτα γράψαι κῆ πόλεις.

ιγ'. Καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας [i] Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου πρὸς αὐτὸν [k] ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. "ΛΕΥΚΙΟΣ "Ὁ Λέντλος ὕπατος [l] εἶπε· Πολῖται Ῥωμαίων Ἰουδαῖοι, "ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ἔχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, [m] περὶ ὧν βή"ματος [n] δεισιδαιμονίας ἕνεκα στρατείας ἀπέλυσα, [o] πρὸ "δεκαδίου καλανδῶν Ὀκτωβρίων, Λευκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ "Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. [p] παρῆσαν [q] Τίτος Ἀππιος Τίτου "υἱὸς Βάλγως Ὁρατία πρεσβευτής, Τίτος Τόγγιος Τί"του υἱὸς Κερασμίνα, Κόιντος [r] Ραίσιος Κοίντου, Τίτος "Πομπήιος Τίτου Λογγῖνος, Γάιος Σερβίλιος Γαΐου "[s] Τηρεντίνα Βράχος χιλίαρχος, Πόπλιος [t] Κλύ"σιος [v] Ποπλίου [x] Ἐρωρία Γάλλος, Γάιος [y] Σέντιος "[z] Γα-

c Ἐπὶ Πρυτάνεως] Atqui ex nummis docent viri docti summos magistratus in urbe Epheso fuisse aut Ἀρχιερέας aut Γραμματέας, sicut Rhodo præfuisse Prytaneis tam ex nummis quam ex scriptoribus probant. Discamus igitur in urbe Epheso si non fuit magistratus, quia mox agnoscit ἄρχοντας, certe Prytanes usos hoc honore fuisse, ut præscriberentur in decretis; id quod jam pertractatum est. Cæterum ex instauratione hujus præscriptionis apparet violentia illorum, qui in Josepho dominari voluerunt sublata ista parte, quæ erat curiosissima. GRON.

d Ἀρτέμωνος] Ita juxta meliores *Epiphanii* libros, & in *Gronovii Editione*, & uno ex *Apographis* nostris: Ἀρτεμίμιος in altero, & Ἀρτέμιλλος in *MSS. Voss.* teste *Gronovio*.

e Μήτε ὅπλα βαστάζειν διώασθαι,] Vide simile Rescriptum nomine Augusti ad Ephesios pro Judæis apud Philon. Leg. ad Cajum p. 1036. A. B. & infra lib. 16. c. 6. §. 4. SPANH.

f Κατ' αὐτοὺς] Forte καθ' αὐτούς. COCC.

g Τὴν ἀσυλίαν,] Ita *Gronov.* τὴν ἀσυλίαν in *Apographis* nostris & *Editis Josephi*, τὴν στρατείαν in *MSS. Voss.* ut ait (in Var. Lect. in ima pagina subjectis) *Gronov.*

h Ἀφαιρεμάτων,] Retinui hanc vocem ex Josepho, quum in MS. legatur id quod subnotatum vides contextui ἀφαιρεμάτων, solita hæsitatione inter diphthongum *αι* & vocalem *ε*, unde & infra notabam in MSto ἐμφρονεῖας, item ἀγόετον, & antea Μειλία. Sed miror cur hunc locum non annotaverit in Thesauro Stephanus, quum male in Josepho vertatur *& conferentes in offerenda templo sacrificia.* Video autem quid ex Christianis apportet idem Stephanus. Ego aliter censui. GRON. Sic etiam in *Apographis* nostris. ἀφιερεμάτων in *MSS. Voss.* teste *Gronov.*

i Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ sine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Josephi.*

k Ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις.] Quanto rectius & mollius hoc ipsum occurrit tibi, mi lector, quam ista compilatio & mutatio nominis cum participio Ὑρκανῷ πρεσβευσαμένῳ? GRON.

l Εἶπε·] Forte tollendum. COCC.

* *Sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso*,] Judaicis sacris addictos, iisque operatos, *Gronov.*

m Περὶ ὧ ——— ἀπέλυσα,] Plura hic sequuntur in *Rufino* cap. XXI. p. CXVI. Decreta Romanorum, Deliorum, Sardianorum &c. in gratiam Judæorum, quæ hic in Græco Josephi contextu aut Gelenii Versione non leguntur. Eadem omissa in postrema Versione Gallica. Vide etiam infra lib. 16. c. 6. §. 1. & 4. ubi similia Decreta Sardianorum, Cyrenæorum, Ephesiorum referuntur. SPANH.

n Δεισιδαιμονίας ἕνεκα] Non de se ita jactavit Lentulus, sed sic loquutus fuit respectu Judæorum, a quibus scrupulum omnem removere voluit, ut possent indulgere δεισιδαιμονίᾳ, qua esse obsessos Judæos & noverant & videbant quotidie Romani: unde in bonam partem accepi de religione, prout aptissime descriptio ejus huc convenit ex lapide, qui scribitur esse in urbe Pola, *Matri pientissimæ religioni Judaicæ metuenti*, apud Gruterum p. 721., 11, quamvis meminerim Romanos ubique Judaicam superstitionem agitare. GRON.

o Πρὸ δεκαδίου καλανδῶν] Πρὸ δωδέκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλὰ δὲ ἐστὶ καὶ ἄλλα &c. in *Editis Josephi*, reliquis omnibus omissis usque ad c. 10. §. 25. v. 13. In *Epiphanii* libris: *duodecimo Kalendarum Octobris, L. Lentulo & C. Marcello Coss. præsente Senatu, Balbus Legatus & vicarius Ephesiorum &c.*

p Παρῆσαν Τίτος Ἀππιος] Satis clara diversitas est, qua nunc illud γεγραμμένον, vel ut Latini dicunt *scribendo*, omittit, quod supra addebat. Istic enim agebatur de legitimo SCto in urbe facto: nunc autem etsi præscribantur etiam Consulum duorum nomina, tamen illi cum Pompejo non tantum ex urbe fugerant, sed & ex Italia, ut tanquam in provincia hoc decernatur, ubi non licuit implere solennitatem Romæ usurpatam. Et sic habuerunt alia Collegia hinc quandam imitationem, sed ut abstinerent ab illo senatorio *scribendo*. Certe apud Sponium in Miscellaneis pag. 5. in decretis Fratrum Arvalium occurrit identidem *in collegio adfuerunt*, & *adstantibus fratribus Arvalibus.* Item pag. 69. *Nomina quæ adscripserunt decuriæ ea quæ i. s. s.* Ex quibus primum exstat etiam apud Brissonium libro 1. de Form. pag. 104. in voto Fratrum Arvalium pro Nerone & Octavia. *In collegio adfuerunt Sulpicius* &c. Ea vero quæ recensentur deinceps octo nomina vere Romana sunt, eorum scil. qui adhærebant Pompejo & consulibus fugientibus, ut adversarii Cæsaris, quos idcirco satis magno numero oportuit illic fuisse, quocunque in oppido id decretum fuerit conceptum, ut plane hic sit eadem species, quam describit Tacitus 2. annal. 74. *Consultatum inde inter legatos, quique alii senatorum erant.* GRON.

q Τίτος Ἀππιος Τίτου υἱὸς Βάλγως] Retineo (quippe venerabile est antiquum) in hoc incerto lectionem in MS. positam, exponens more Romano de Appio Valgo, *alioquin ignoto*, quum etiam Valgus inter cognomina Romana ignoretur; attamen nihil vetat fuisse, perinde ut Varus, aut Vatia. Alioqui sunt Romana alia nomina his admodum vicina, sive Ampius Balbus, sive Atius Balbus: sed infra plane repetitur Ἀππιος Βάλγος, qui videtur non fuisse multum ab hoc remotus, etsi augeatur titulo αὐτοκρατήγου, ut multi tunc fuerunt. GRON.

r Ῥαίσιος Κοίντου,] Ita *Gronov.* Ῥάσιος in *MSS.* & mox Τερεντίνα.

s Τερεντίνα Βράχος] Prius more sueto corruptum adjuvi, ut antea. Posterius quod rarissimum in Romanis, quum haberet sibi proximum Γράχος, tamen non sustinens mutare, sibi reliqui, quamvis facile quarta litera transiret ad molliorem ac vicinam illi γ, ut fieret Βράγχος sumpto cognomine ex Mileti oraculo, Latine Branchus; tamen quia nec id *invenio inter* cognomina Romana, intactum transii. Sunt quidem Brochus, Broccus, Brocchus Furiorum cognomen, Broccius, Brocchius, Brocco, Barchius. Sed quis aliquid pro vero præstet? Etiam apud Reinesium est Julius Barneus. GRON.

t Κλύσιος] Κλούσιος in *Apographis* nostris.

v Ποπλίου Ἐρωρία Γάλλος,] Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐετυρία legendum esse. Videsis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409.

x Ἐρωρία] Tali appellatione non memini censeri ullam tribum, nec in libris, nec in monumentis aliis. In hoc tamen fragmento bis occurrit. Idcirco nisi placuerit referre inter ignota inscriptionum nomina, quæ in tribubus passim causantur viri docti, fere correxeram Οὐετυρία, quod tamen remotius est. Sed quum adverterem antecedere vocem Ποπλίου, credidi ultimam diphthongi formam non iteratam a scriba sic obumbraviſſe lectionem Josephi, qui scripserat Ποπλίου Οὐετυρία,

La-

"[z] Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα. [a] Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλ-
"βος, πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λεύκιος Λέν-
"τλος ὕπατος, ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τῆς
"στρατείας. [b] αἰτησάμενόν με ἢ μᾶλλον καὶ παρὰ Φανίου τοῦ
"ἀρχιστρατήγου καὶ παρὰ Λευκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιταμίου ἐπι-
"τυχόν, ὑμᾶς τε βέλομαι Φροντίσαι μή τις ἐνοχλῇ.

ιδ'. ΨΗΦΙΣΜΑ [c] ΔΗΛΙΩΝ. "Ἐπὶ ἄρχοντος Βοιω-
"τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ χρηματισμὸς στρατηγῶν.
"[d] Μάρκος Πείσων πρεσβευτὴς, ἐνδημῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν,
"ὁ καὶ τεταγμένος ἐπὶ τὴν στρατολογίαν, προσκαλεσάμενος
"ἡμᾶς καὶ ἱκανοὺς τῶν πολιτῶν, προσέταξεν, ἵνα, εἴπερ
"[e] Ἰουδαῖοι πολίται Ῥωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ πρὸς
"στρατείας, διὰ τὸ τὸ ὕπατον Κορνήλιον Λέντλον θρησκει-
"μονίας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας.
"διὸ πείθεσθαι ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ." ὅμοια δὴ τούτοις καὶ
Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

ιε'. "[f] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου ὑὸς, στρατηγὸς, ὕπα-
"τος, Κώων ἄρχουσι χαίρειν. Βέλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι
"πρέσβεις Ἰουδαίων μοι προσῆλθον, ἀξιοῦντες λαβεῖν τὰ
"ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γενόμενα. ὑπολέ-
"πεται δὲ τὰ δεδογμένα. Ὑμᾶς θέλω Φροντίσαι καὶ προνοῆ-
"σαι τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ συγκλήτου δόγμα, ὅπως διὰ τῆς
"ὑμετέρας χώρας εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀνακομισθῶσι.

ις'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [g] λέγει, πό-
"λεις Ῥωμαίων Ἰουδαίους, οἵτινές μοι ἱερὰ ἔχειν καὶ
"ποιεῖν Ἰουδαϊκὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας
"ἕνεκα ἀπέλυσα. τῇ ἐχθὲς πρὸ [h] δεκαπέντε καλαν-
"δῶν Ὀκτωβρίων.

ιζ'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου ὑὸς, [i] ἀν-
"τιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι προσ-
"ελθόντες μοι ἐπέδειξαν ἑαυτῶν συνόδους ἔχειν ἰδίαν καὶ
"τοὺς πατρίους νόμους ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν
"ᾧ τά τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας
"κρίνουσι· τοῦτο τε αἰτησαμένοις, ἵν' ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν,
"τηρῆσαι καὶ ὑπαρχέψαι ἐκέλευα.

"ji** filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius Bul-
"bus, legatus & prætor, Ephesiorum magi-
"stratibus, senatui, populo salutem. Judæos qui
"in Asia sunt Lucius Lentulus consul, me pro il-
"lis intercedente, dimisit à militia. Postea vero
"cum idem petiissem à Fannio imperatore & à
"Lucio Antonio proquæstore *id ipsum* impetravi,
"voscque volo curare, ne quis *eis* molestiam creet.

14. DECRETUM DELIORUM. "Ar- *Decretum Deliorum.*
"chonte Bœoto mensis Thargelionis die vigesimo
"responsum prætorum. Marcus Piso legatus, cum
"in urbe nostra ageret, præesset que delectui ha-
"bendo, nobis multisque civium advocatis impe-
"ravit, si qui Judæi cives Romani *essent*, eos ne
"quis vexaret propter militiam, idcirco, quòd
"consul Cornelius Lentulus religionis ergo Ju-
"dæos à militia dimiserit. Quam ob causam vos
oportet prætori obtemperare". Similia autem
his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

15. "CAIUS FANNIUS Caji filius, impera- *Decretum C. Fannii consulis.*
"tor, consul, Coorum magistratibus salutem. Vo-
"lo vos scire, legatos Judæorum ad me accessisse,
"orantes ut acciperent decreta senatus de ipsis fa-
"cta. Ea vero consulta subjuncta sunt. Vos volo
"ex senatusconsulti sententia his hominibus curam
"adhibere & prospicere, ut per regionem vestram
"secure in suam revehantur.

16. "LUCIUS LENTULUS consul dicit, *L. Lentuli decretum.*
"cives Romanos Judæos, qui mihi videbantur sa-
"cra habere & colere Judaïca in urbe Epheso,
"religionis ergo dimisi. Id factum est ante diem
"tertium decimum calendas Octobres.

17. "LUCIUS ANTONIUS Marci filius, *L. Antonii litera ad Sardianos.*
"proquæstor & prætor Sardianorum magi-
"stratibus, senatui, populo salutem. Judæi cives
"nostri, cum ad me accessissent, ostenderunt, se
"suos habere cœtus ex legibus patriis jam in-
"de ab initio, & locum proprium, in quo
"de negotiis & controversiis inter ipsos ortis ju-
"dicium ferunt: cumque à me petiissent ut id i-
"psis facere liceret, eadem illis servari permittique
"decrevi.

18. MAR-

Latine *Veturia*, quæ apud Sponium in Itiner. tom. 1. pag. 409. Οὐολτερία. GRON.

y Σέντιος Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] Ecce genus fraudis, quod perfrequens libris antiquis illatum est, ut vox aliqua, quoniam in proximo aut sequente illum versu iterabatur, traxerit oculos describentis ab suo loco ad illum, quem debebat differre paulisper, & sic aliqua iste omiserit, immo etiam falsa ad posteros propagaverit. Id fecit in hac parte vocabulum Γαΐου, quod prænomen quum fuisset hujus patri, eodemque usus fuisset ille Cajus Polupejus, ut infra scribitur, qui vere erat tribu Sabatina, eam falsè transfert scriba ad Sentium, qui censebatur tribu Æmilia, ut egregie & liquide in repetitione hujus consularis auctoritatis, quæ infra posita est, discimus; unde hunc locum in versione supplevi, Græca notavi lacuna paris spatii, ut oportebat. Hoc quidem opinor necessarium factu fuisse, quoniam falsa tribus adsignabatur Sentio. In eodem infra loco etiamnum in proxime sequentibus vides citari plures, quos hic locus prætermittit; quo casu aut jure, nescio, sed in illis nihil ausus fui. GRON.

z Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] In nostris *Apographis*, Γαΐου ὑὸς Σαβατίνα, nullo intercedente hiatu. Lacunam hic in *Græcis* inter Γαΐου & ὑὸς Σαβατίνα reliquit *Gronovius*: supplevit tamen in *Latinis* ex seq. §. 19. Locum in versione eo modo repræsentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clarissimus.

a Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλβος,] Erit Ἀτίλιος, si vetera monumenta sequimur, ubi Atilius Bulbus occurrit, & videtur ipsa corruptela huc ducere, idque exhibui in versione; sunt alioqui affines & Aufidius Balbus & Aurelius Balbus & super omnes notus Atius Balbus. Sed abstinere præstat. GRON. Erit Ἀτίλιος, si vetera monumenta sequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum vestigia huc ducere, ait *Gronov.*

b Αἰτησάμενόν με ἢ] Ita in nostris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii*. Ἀντισάμενόν με in *MSS. Voss.* teste *Gronovio.*

c Δηλίων] In quibus tum frequentes etiam fuisse Judæos patet ex ipso Josepho, ubi inter Cæsaris Julii decreta, hoc est, in ipsa fere hujus narrationis parte ac tempore refert verba hæc ex ejus edicto ad Parianos: Ἐντυχόν μοι Ἰουδαῖοι ἐν Δήλῳ καί τινες τῶν παρόντων Ἰουδαίων. Magnum profecto fuit in tam urgente necessitate Judæis remitti potuisse ab Pompejanis militandi vexationem, quum alios omnes ad eam compellerent nulla adhibita conniventia. Oppressit haud dubie Pisonem admiratio auri & argenti, quod in vicem ipsorum Judæorum cessit. GRON. Judæos multos fuisse in Delo constat supr. ex §. 8.

d Μάρκος Πείσων.] Admodum notabile indicium in Pompejanorum consiliis, qui quum versus omnia miserint ad colligendas copias, ad Cycladas hunc illustris nominis virum delegarunt tali muneri exsequendo: ut ita historia hujus Pisonis alioqui in toto bello civili non nominati, referri debeat ad libri III. de bello isto caput IV. apud Cæsarem, ubi ex Bœotia & Achaja magnus numerus supplementi nomine distributus legitur. Et hinc Cæsar III. Civil. cap. 4. ait Pompejum effecisse legiones duas ex Asia, quas Lentulus conscribendas curaverat. GRON. Historia hujus *Pisonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæsaris* de *Bello Civili*, c. 4.

e Ἰουδαῖοι] MS. Ἰουδαιοι.

f Γάϊος Φάνιος Γαΐου ὑὸς στρατηγὸς, ὕπατος] Est hic ergo Fannius alius illo, quem ponit Josephus XIII, 17, ubi tractatur materia similis, sed quem ponit absque prænomine, & dicitur Μάρκου υἱὸς, & tantum στρατηγὸς. Itaque hæc est momentosa accessio ad consummandos fastos hujus temporis, si constaret quo anno titulum hunc usurpaverit. Certe enim inter Consules, ne quidem suffectos, occurrit quisquam Fannius consul. Itaque ut hoc nescimus, ita egregie evenit, ut hunc Fannium noscamus ex Cicerone, unde allegavit Pigius pag. 442 inter duces Cn. Pompeii eumque in Græciam sequutos C. Fannium" f. "n. Straboneм cognomine, quod ut inde accipimus, ita ex hoc loco haurimus patrem ei fuisse Cajum. Neque enim causa ulla nos monet de Cæpione cogitare. Interea consulatum hujus Fannii videbimus, quum exorietur notitia consulatus C. Rabillii, qui infra ciatur. GRON. De hoc Fannio videsis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.*

g Λέγει,] Εἶπεν legisse videtur *Epiphan.*

h Δεκαπέντε καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.*

i Ἀντιταμίας]. *MSS.* ἀντὶ ταμίας.

M. Publii aliorumque teſtimonium.

18. "MARCUS PUBLIUS Spurii filius & "Marcus Marci & Publii filius Lucius dicunt. "Cum Lentulum proconſulem adiiſſemus, illum "edocuimus, de quibus rebus Doſitheus Cleopa- "tridæ filius, Alexandrinus, verba fecit, ut Judæos "cives Romanos ſacra Judaïca celebrare ſolitos, "* ſiquidem ei videretur, religionis ergo dimitte- "ret; & dimiſit ante diem tertium decimum ca- "lendas Octobres.

Senatus decretum.

19. "*Menſe* QUINTILI Lucio Lentulo, Ca- "jo Marcello conſulibus. Aderant Titus Appius "Titi filius Balbus Horatia legatus, Titus Ton- "gius Cruſtumina, Quintus Ræſius Quinti *filius*, "Titus Pompejus Titi filius, Cornelius Longi- "nus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Brac- "chus tribunus militum, Publius Cluſius Publii "filius Veturia Gallus, Cajus Teutius Caji *filius* "Æmilia tribunus militum, Sextus Atilius Sexti "filius Æſquilina Serranus, Cajus Pompejus Caji "filius Sabatina, Titus Appius Titi *filius* Menan- "der, Publius Servilius Publii filius Strabo, Lu- "cius Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus "Furius Auli filius Tertius, Appius Menas. His "præſentibus Lentulus decretum pronunciavit; "Judæos cives Romanos, qui ſacra Judaïca facere "conſueverunt in urbe Epheſo, pro tribunali re- "ligionis ergo dimiſi.

Laodicenſium literæ ad C. Rabilium.

20. "LAODICENSIUM magiſtratus Cajo "Rabilio Caji filio conſuli ſalutem. Sopater Hyr- "cani pontificis legatus reddidit nobis à te epiſto- "lam, qua ſignificabat nobis, ab Hyrcano Judæo- "rum pontifice quoſdam profectos attuliſſe literas "de gente ipſorum ſcriptas, ut Sabbata Judæis li-

ιη'. "[k] ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [l] Σπυρίε υἱὸς καὶ Μάρ- "κος Μάρκε καὶ Ποπλίε υἱὸς Λύκιος λέγουσι. Λεν- "τλῳ τῷ ἀνθυπάτῳ παρεγενόμεθα ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ "ὧν [m] Δωσίθεος Κλεοπατρίδε Αλεξανδρεὺς λόγους ἐ- "ποιήσατο, ὅπως [n] πολίτας Ρωμαίων [o] Ιουδαίους ἱερὰ Ιου- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰωθότας, ἂν αὐτῷ Φανῇ, δεισιδαιμονίας "ἕνεκα ἀπόλυσῃ· καὶ [p] ἀπέλυσε πρὸ [q] δεκατεσσάρων κα- "λανδῶν Οκτωβρίων.

ιθ'. "[r] ΚΥΙΝΤΙΛΙΩι Λουκίῳ [s] Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρ- "κέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτος Αππιος Τίτε υἱὸς "Βάλβος Οραπία πεσσεβούτης, Τίτος Τόγγιος Κρεσ- "μίνα, Κόιντος [t] Ραίσις Κοίντε, Τίτος [v] Πῆς "Τίτε υἱὸς, [x] Κορνήλιος Λογγῖνος, Γάϊος Σερουί- "λιος Γαΐε Τηρεντίνα Βράχος χιλίαρχος, Πόπλιος "Κλώσιος Ποπλίε υἱὸς Ερωλία Γάλλος, Γάϊος [y] Τεύ- "τιος Γαΐε Αἰμιλία χιλίαρχος, Σέξτος Ατίλιος Σέξτε "υἱὸς [z] Αἰσυμία Σέσερνος, Γάϊος [a] Πομπήιος Γαΐε υἱὸς Σα- "βατίνα, Τίτος Αππιος Τίτου Μένανδρος, Πόπλιος [b] Σε- "ρουίλιος Ποπλίου υἱὸς Στράβων, Λεύκιος Πάκκιος Λουκίε "Κολλίνα Καπίτων, [c] Αὖλος Φούριος Αὔλου υἱὸς Τέρτιος, "Αππιος Μήνας. ὑφ' τούτων ὁ Λέντλος δόγμα [d] ἐξή- "νεγκε· πολίτας Ρωμαίων [e] Ιουδαίους, οἵτινες ἱερὰ Ιου- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Εφέσῳ, πρὸ [f] βήματος δει- "σιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κ'. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ραβιλλίῳ Γαΐε υἱῷ "ὑπάτῳ χαίρειν. [f] Σώπατρος Υρκανοῦ [g] δεχιερέως πεσσ- "βούτης ἐπέδωκεν ἡμῖν τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐδή- "λου ἡμῖν παρ' Υρκανοῦ [g] Ιουδαίων ἀρχιερέως ἐληλυθότας "τινὰς γράμματα κομίσαι περὶ [g] ἔθνους αὐτῶν γεγραμμένα, "ἵνα

---

k Μάρκος Πόπλιος] Quinam fuerint iſti duo Marci cum tertio Lucio, quum in ſcripto nulla quidem ſit nota dignitatis, ſed varia habeant addita forſan ad diſtinctionem, tamen nihil ad eam nobis conferunt, & in Romanum morem admitti queunt, ſi ſtatuamus eos ex plebe fuiſſe, & hinc Judaicis ſacris addictos, ut præter prænomina de illis nihil dicatur; unde licet alia cogitari poſſint, judicavi tamen intacta relinqui. GRON.

l Σπυρίε υἱὸς] Ita in noſtris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* (in V. L. Gronovii ἴχνεσι ος πυρίε. Sic MS. media ſunt in margine) Ποπλίε juxta *Epiphanium*.

m Δωσίθεος Κλεοπατρίδε Αλεξανδρεὺς] Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voſſ.* δύσι κλεοπατρίδε ἀλεξανδρεὺς λόγους.

n Πολίτας Ρωμαίων Ιουδαίους ποιήσῃ] Hoc poſtremum verbum ſic plane exſtat in MSto, quum prorſus ſit ſupervacuum nec ullum tueatur locum: non enim agitur de Judæis ut fiant cives Romani, ſed ut illi, qui jam erant cives Romani, beneficio aliquo per eum adficerentur. Hinc ſatis mihi fuit id verbum uncis incluſiſſe, & in vertendo omiſiſſe. GRON.

o Ιουδαίους ἱερὰ] Verbum ποιῶν (quod poſt Ιουδαίους habent *MSS.* & uncis incluſum dedit *Gronov.*) omiſi, præſertim cum illud non agnoſcat *Epiphan.*

* *Siquidem ei videretur*,] *Vel*, ſi hoc ad eum deferatur.

p Απέλυσε] Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσα in *MSS.*

q Δεκατεσσάρων καλανδῶν Οκτωβρίων.] *MSS.* ἑβδομηκοντῶν ἑκτῶν ἐνάτων.

r Κυιντιλίῳ Λουκίῳ Λέντλῳ,] Prima vox continet Romanum nomen ſatis bene notum ubique, ſed ut opinor, male huc conveniens, ut illud aberraverit forſan ad illudendum lectoribus, quippe deſtitutum voce antecedenti; ut hinc fere videatur jus ſibi arrogare veniendi in cenſum propriarum appellationum ſequentibus annectendum. Cæterum exiſtimo vocem *μῆνι* præceſſiſſe, ut temporis titulus inter prima legeretur, etſi fatear eum aliter conceptum eſſe in antecedentibus. Ita certe egi in verſione, & ideo ſignum defectus non appoſui. GRON. Vox Κυιντιλίῳ abeſt *Vet. Interpr.* Μῆνι excidiſſe ſuſpicatur *Gronov.* ideoque *Menſe* ante *Quintili* poſuit in verſione. Hoc decretum, omiſſis ſenatorum nominibus, in *veteri verſione* ſic ſe habet. *L. Lentulo & C. Marcello Coſſ. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud.* &c.

s Λέντλῳ, Γαΐῳ] MS. Λεντλαγαΐῳ.

t Ραίσις Κοίντε, Τίτος Πῆς] En locum plenum nodi, & tantum ulceris, ut difficulter expurges. Immo hinc apparet ſcribam hujus codicis non eſſe laudandum ab doctrina, ſed ab fide, qua perſequutus eſt veſtigia literarum in volumine, quod deſcribebat. An noluerunt hic Ræſius cum Cornelio oſtentare ſuam tribum, quum in inſcriptionibus occurrant duo Ræſii, alter Palatina, alter Fabia, etiam cognominibus diverſi? Quumque omnes gaudeant prænomine, an Cornelius Longinus id fuit averſatus ſolus? In MS. tamen non aliter habetur. Si placet nos exercere in appellatione Πῆς quidem potuit latere aliquis Pedius, cujus familia bene clara. Sed ex loco ſuperiore nequimus ambigere, quin iſtæ quinque literæ ſint poſterior pars vocis Πομπῆς, ut omnino ſignificetur hic tres illos adfuiſſe Κόιντος Ραίσις Κοίντε, Τίτος Πομπῆς Τίτε υἱὸς, Κορνήλιος Λογγῖνος. Et quid opus eſt alia tentare? Mox pro Τεύτιος probabilius ante exſtat nomen Σέξτος. GRON.

v Πῆς Τίτε υἱὸς,] Ita *MSS.* Verum e ſuper. §. 13. Πομπῆς legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.*

x Κορνήλιος Λογγῖνος,] Supra §. 13. deërat Κορνήλιος.

y Τεύτιος Γαΐε Αἰμιλία] Pro Τεύτιος ante exſtat Σέξτος, ſupr. §. 13. ei affines ſunt Τίτλιος & Τίτιος.

z Αἰσυμία Σίσερνος,] Sic edidi omiſſa litera ς, quæ inſuper in fine adhærebat. Vult enim exprimere nomen tribus, quæ quomodo vocata fuiſſe ſupponetur? Utique iſtud nomen eſt ignotum Romæ. Vicina ſunt *Auſonia* itemque *Auximia* ab claro oppido *Auximum*, ſane colonia quondam & municipio; etiam quandoque ſcriptum *Auſimum*, ut vides in Cluverio. Verum & has tanquam tribuum appellationes perinde illic inſolitas animadvertimus, ut ſic idem luſus ſit. An vero dicemus aliquid in his contigiſſe, quod nos docent ſcholia in Luciani Vitam Demonactis? Οὐ γὰρ ἴδῃ εἰπεῖν ὅτι τῇ Ρωμαίων ἐπικρατεῖ με πολιτείᾳ. ἀλλ᾽ἀγνοήτου γὰρ τοῦτο καὶ ἄδηλον, ποίᾳ τινι ἐπιτηδεύματι αὐτὸν φασὶν ἐπὶ πολὺν φασεῖν τὴν Ρωμαίων πολιτείαν συγκεκροτημένης, οἷον Ουιστίων, Φλαύιον, καὶ ἄλλων πλείστων. Cæterum meditanti varia viſum fuit latere illic nomen tribus Eſquilinæ, quomodocunque illud fuerit editum; & forſan Αἰσυλία. Notant diverſitatem ab Græcis admiſſam in hoc Latino ad ſuam linguam concinnando tutores Dionyſii Halicarnaſſei, ut modo Ισκ, modo Εσκ. incipere, ſed & occurrere Αἰσκυλίνου deprehenderint. Nam quod ſtatim ſequebatur nomen Πολιτείας in MS. codice, non exiſtimo me peccaſſe, dum celebratiſſimum ſuppoſui. GRON. Αἰσυμίας Σίσερνος, pro quibus veriſimiliter Αἰσκυλίας vel Αἰσκυλίνας Σίλβανος reponendum cenſuit *Gronov.*

a Πομπῆιος Γαΐε υἱὸς] Πομπήιος pro Πολιτείας ſubſtitui cum *Gronovio*.

b Σερουίλιος Ποπλίε υἱὸς] Φούλβιος in *Apographis* noſtris.

c Αὖλος Φούριος Αὔλε.] Ita firmus reparavi ſimpliciter morem & nomen Romanum, quum in MS. vitiaretur Αὔλιος Φουρίους Παύλε. GRON. Ita *Gronov.* Αὔλιος Φούριος Παύλε υἱὸς in *MSS.*

d Εξήνεγκε· πολίτας Ρωμαίων Ιουδαίους, εἰώθασι] Hæc optime cohærere poſſunt, ſi modo ſola poſſent in ſe conſiderari. & non ſequentia deberent his annecti; unde apparet non egiſſe Lentulum de eo, ſi Judæi tales forent cives Romani, ſed ſi illi Judæi, qui ſacra ſua Epheſi colerent, ac cives Romani eſſent, immunitatem haberent aut habituri eſſent ab militia. Hinc clare colligis verbum εἰώθασι ex ſupervacuo his inſertum eſſe, idque omiſi in verſione. GRON

e Ιουδαίους,] Ιουδαίους εἰώθασι in *MSS.* ſed εἰώθασι (quod non agnoſcit *Epiphan.* & in verſione ſua omiſit *Gronov.*) faceſſere juſſi.

f Σώπατρος Υρκανοῦ] Σωσίπατρος juxta *Epiphanium*.

g Αρχιερέως] *MSS.* ἀρχαιρέως ſed correctum.

h Επι-

"ἵνα τε Σάββατα τοῖς Ιουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ἄπερ
"πλεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς
"[h] ἐπιτίθηται, [i] διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ συμ-
"μάχους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ,
"ὡς Τραλλιανῶν τε [k] ἀντιπόντων καὶ πρόσωπον μὴ ἀρέσκειν
"τοῖς περὶ αὐτῶν δεδογμένοις [l] ἐπέταξας ταῦτα ἔτως γίνεσθαι·
"ἐφάνη κελῆσαι δέ γε, ὥστε καὶ ἡμῖν τοῦτα γράψαι περὶ αὐτῶν.
"ἡμεῖς οὖν, κατακολουθήσαντες τοῖς ἐπεσταλμένοις ὑπὸ σοῦ,
"τὰ τε ἐπισταλέντα τοῖς προδοθεῖσιν ἐδεξάμεθα καὶ κατέχω-
"μεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλ-
"λων ὧν ἐπέστελλας, προνοήσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

κά. "ΠΟΠΛΙΟΣ Σερουίλιος Ποπλίου υἱὸς [m] Γάλβας
"ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ καὶ δήμῳ χαίρειν.
"Πρυτανὶς Ἑρμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, παρελθών μοι
"ἐν Τράλλεσιν ἀγομένῳ τὸ [n] ἀγόραιον, ἐδήλου περὶ τοῦ ἡμε-
"τέρων γνώμην Ιουδαίοις ὑμᾶς [o] φερομένους, καὶ κω-
"λύειν αὐτοὺς τά τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πά-
"τρια τελεῖν, καὶ τοὺς καρποὺς μεταχειρίζεσθαι, [p] καθὼς
"ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτόν τε κατὰ τοὺς νόμους τεθηκέναι τὸ
"ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ
"[q] λόγων ἐξ ἀνθυποκαταστάσεως γενομένων, ἐπέκεινα μὴ κω-
"λύειν Ιουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι.

κβ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ [r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [s] Ἐπὶ Πρυτάνεως
"Κρατίππου [t] Δαισίου πρώτῃ γνώμῃ στρατηγῶν. Ἐπεὶ οἱ Ρω-
"μαῖοι, καταπολυθέντες τῇ τῶν [u] προγόνων ἀγωγῇ, τὰς
"ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους
"ἀναδέχονται, καὶ φιλοτιμοῦνται [x] τοὺς συμμάχους καὶ φίλους
"ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ [y] καταστῆσαι εἰρήνῃ, πέμψαν-
"τος παρ' αὐτοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ιουδαίων καὶ Υρκανοῦ τοῦ ἀρ-
"χιερέως αὐτῶν πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Απολ-
"λώνιον Αλεξάνδρου, Αἰνείαν Αντιπάτρου, Αριστόβουλον
"Αμυντᾶ, Σωσίπατρον Φιλίππου, ἄνδρας καλοὺς καγα-
"θοὺς, καὶ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἐδοξμάτισεν ἡ
"σύγκλητος, περὶ ὧν ἐποιήσαντο τοὺς λόγους, ὅπως μηδὲν
"ἀδικῇ Αντίοχος ὁ βασιλεὺς Αντιόχου υἱὸς Ιουδαίους συμ-
"μάχους Ρωμαίων, ὅπως τε χώρια καὶ λιμένας καὶ χώ-
"ρων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐτῶν, ἀποδοθῇ, [z] καὶ
"ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξάγειν, ἵνα τε μηδεὶς
"ἀπολύῃ [a] ἢ τῆς Ιουδαίων χώρας ἢ τῶν λιμένων αὐ-
"τῶν ἐξάγων βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μόνος Πτολε-
"μαῖος ὁ Αλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ εἶναι σύμ-
"μαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τῷ ἐν Ἰόππῃ ὑπ'
"Ἰουδαίων ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς τε βα-
"σιλέως ἡμῶν [b] Λεύκιος Πέτλιος ἀνὴρ καλὸς κἀγα-
"θὸς παρεσκεύασεν, ἵνα [c] φρονήσωμεν ταῦτα ἔτως γί-
"νεσθαι, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, προνοη-
"σάμενοι τε ὅπως ἀσφαλῶς εἰς οἶκον τὴν πρεσβείαν [d] ἀνακο-
"μισθῇς. ἀποδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βιβλον καὶ τὴν

ceret ac reliqua ſacra peragere ex patriis legibus,
& ut nullus eis imperet, quia amici noſtri ſunt
& ſocii, ac nemo eos injuria afficiat in noſtra
provincia, utpote qui & Trallianis coram con-
tradicentibus non placere hæc de illis decreta,
imperaris illa ſic fieri: ſed inſuper hoc ſe roga-
tum eſſe, ut nobis quoque iſta de illis ſcriberes.
Nos igitur, præceptis tuis obſequentes, epiſto-
lam traditam accepimus & in publicas noſtras
tabulas repoſuimus; & cætera *omnia*, quæ in
mandatis dediſti, nobis curæ erunt, ne quid re-
prehendatur.

21. "PUBLIUS Servilius Publii filius Galba *P. Servilii*
proconſul Mileſiorum magiſtratibus, ſenatui, *litera ad*
& populo ſalutem. Prytanes Hermæ filius ci- *Mileſios.*
vis veſter, cum ad me veniſſet in *urbe* Tralli-
bus, ubi conventum agebam, ſignificabat vos
præter ſententiam noſtram tractare Judæos, &
prohibere illos tum Sabbata celebrare, tum ſa-
cra patria facere, & fructus pro ſua conſuetu-
dine adminiſtrare, ipſumque ſe ex legibus au-
ctorem fuiſſe hujus decreti. Volo igitur vos
ſcire, me, verbis auditis quæ ultro citroque ha-
bita ſunt, tandem decreviſſe, non prohibendos
Judæos uti ſuis moribus.

22. "DECRETUM PERGAMENO- *Pergameno-*
RUM. Prytane Cratippo, primo Dæſii men- *rum decre-*
ſis die decretum prætorum. Quoniam Roma- *tum.*
ni, majorum inſtitutis obſequentes, pericula
pro communi omnium hominum ſecuritate ſu-
ſcipiunt, & certatim id agunt ut ſocios ami-
coſque in felicitate & firma pace conſtituant,
cum ad illos miſiſſet natio Judæorum & Hyrca-
nus eorundem pontifex legatos, Stratonem
Theodoti, Apollonium Alexandri, Æneam
Antipatri, Ariſtobulum Amyntæ, Soſipatrum
Philippi *filium*, viros bonos & probos, atque
hi præcipua quæque negotiorum ſignificaſſent,
decrevit ſenatus, de quibus rebus verba fece-
runt, ne qua injuria Antiochus rex Antiochi fi-
lius Judæos ſocios Romanorum afficiat, utque
præſidia & portus & regionem & ſi quid aliud
ab eis abſtulit, id reddatur, atque liceat *illis ſuis*
ex portubus exportare *quodcunque volunt*, & ne
quis ſine vectigalibus ex Judæorum regione aut
ex portubus eorum quidquam exportet, *ſive*
rex ſive populus, præter ſolum Ptolemæum
Alexandrinorum regem, quia eſt ſocius noſter
& amicus; immo & præſidium quod eſt Joppe
expellendum eſſe, ſicuti petiverunt, & ſena-
tus noſtri *unus* Lucius Pettius, vir bonus &
probus, mandavit, ut nobis curæ eſſet illa ita
fieri quemadmodum ſenatus decrevit, atque
provideremus ut legati in patriam ſalvi & inco-
lumes redeant. Quin etiam admiſimus in ſena-
tum

h Ἐπιθήσῃ,] Εμποδίζῃ forſan in *ſuo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quicquam impediat.*

i Διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι] Sic *Gronov.* διὰ Ϝ in *MSS.*

k Ἀντιπόντων] *MSS.* ἀντηπόντων.

l Ἐπέταξας ταῦτα ἔτως γίνεσθαι·] Ita in *Apographis* noſtris. ἐπέταξας in *Editione Gronovii.* forſan *Typothetarum* errore.

m Γάλβας ἀνθύπατος] Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάλβας in *MSS.*

n Ἀγόραιον.] *MSS.* ἀγόρεον ſed correctum.

o Περιφέρεσθαι,] Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. περιφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις ἡμερώτατα *hoſtes mitiſſime tractare.*

p Καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς,] Ita ſcribitur in MSto, quod quum ſit manifeſte vitioſum, ita interpretatus ſum, ut minima mutatione unius tantum literæ ο in ω defungerer, ut ſimplex ſit uſurpatum pro compoſito ἔξεστι. Utrum id ſufficit? an apparet etiam ſatis clare coaluiſſe in unum voces καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς? prout hic ſenſus aliquoties ante occurrit. GRON. Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus ſua conſuetudine colligere.* καθὸς ἐστὶν in *MSS.* quod in καθὼς ἔξεστιν mutavit *Gronov.* ut ἔξεστι acciperetur pro ἔξεστι. quo modo & ſupra, p. 383. v. 30.

q Λόγων ἐξ ἀνθυποκαταστάσεως γενομένων,] Sic *Gronov.* λέγων in *MSS.*

r ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ] Forte ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. HUDS. In *Add.* Inde, opinor, id putat *Hudſonus*, quod in fine hujus §. dicant majores ſuos amicos Judæis Abrahami fuiſſe temporibus, verum (ut ex Joſepho *Antt.* l. 12. c. 4. §. 10. & *de Bello* l. 1. c. 25. §. 1. patere poteſt) Lacedæmoni non modo de amicitia, ſed & propinquitate generis cum Abrahamo & Judæis gloriabantur. HAV.

s Ἐπὶ Πρυτάνεως Κρατίππου Δαισίου] Verba illa Ἐπὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine exſtent *MSS. Voſſ.*

t Δαισίου] *MSS.* Περγαμιῶν δεσίου.

u Προγόνων] *MSS.* μητρογόνων.

x Τοὺς συμμάχους] *MSS.* τοὺς δημάχους.

y Καταστῆσαι] *MSS.* Κατασῆσαι.

z Καὶ ἐξῇ αὐτῶν] Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius.* in *Apographis noſtris*, καὶ μὴ ἔξη. unde καὶ ἐξῇ reſcripſi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat* &c.

a Η τῆς Ιουδαίων χώρας] In *MSS.* ἢ ἧς. atque ita edidit *Gronov.* verum ε expunxi, quod ἐξῇ in ſuperiori verſiculo detractum voculæ ἢ adhæſiſſe ſuſpicor.

b Λεύκιος Πέτλιος] *Lucius Peticus* in *Editis Epiphanii.* at *Lucius Petitus* in *MSS*

c Φρονήσωμεν] *MSS.* φρενῶν τίσωμεν, unde tres literæ ραν poſtea fuerunt inductæ.

d Ἀνακομισθῇς.] *MSS.* ἀνακομιδῆς.

e Αὐ-

"tum & in concionem Theodorum, cumque ab "ipso epistolam accepissemus & senatusconsul- "tum, atque ipse magno studio verba fecisset, "& virtutem Hyrcani declarasset ac magnanimi- "tatem, quod tam communiter universos quam "privatim singulos, qui ad ipsum veniunt, be- "neficiis afficiat, ideo & literas in publicis archi- "vis nostris deposuimus, & nos quoque ipsi, ut- "pote Romanorum socii, omnia etiam Judæis "præstare ex senatusconsulto decrevimus. Insu- "per Theodorus, qui epistolam nobis reddidit, "prætores nostros obsecravit, ut mitterent Hyr- "cano exemplum decreti, & legatos qui populi "nostri *erga illos* studium significarent, & horta- "rentur ad conservandam augendamque ipsorum "erga nos amicitiam, & ad novum aliquod bene- "ficium conferendum, ut qui debitam gratiam "meritamque consequuturi sint, meminerintque "quemadmodum etiam Abrami temporibus, qui "pater erat omnium Hebræornm, majores nostri "fuerint illis amici, prout in * acta publica rela- "tum invenimus.

Decretum Halicarnassensium.

23. "DECRETUM HALICARNASSEN- "SIUM. Sacerdote Memnone Orestidæ *filio*, & "per adoptionem Euonymi, Anthesterionis die

"συγκλησίαν τ Θεόδωρον, φιλαδόνλες τε τὴν πρὸς "λεν παρ' αὐτὸ καὶ τὸ τ συγκλήτε δόγμα, καὶ πρᾶσ- "μένε μ πολλῆς σπεδῆς [e] αὐτὸ λόγες, & τὴν Υρκα- "νὸ ἐμφανίσανλος ἀρετὴν & μεγαλοψυχίαν, καὶ ὅτι πο- "νῆ πάνλας εὐεργετεῖ, [f] καὶ κατ' ἰδίαν τὰς πρὸς αὐτὸν "ἀφικνυμένες, τά τε χρήμαλα εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν "ἀπεθέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάνλα ποιεῖν σπεύδ Ιεδαίων, "σύμμαχοι ὄντες Ρωμαίων, κατὰ τ συγκλήτε δόγμα "ἐψηφισάμεθα. ἐδεήθη ἢ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τὴν ἀπο- "σολὴν ἡμῖν δοὺς, τ ἡμετέρων σρατηγῶν, ἵνα πέμ- "ψωσι πρὸς Υρκανὸν τὸ ἀντίγραφον τοῦ [g] ψηφίσμα- "τος, καὶ πείσεις δηλώσαντας τὴν τ ἡμετέρε δήμε "σπεδὴν, καὶ παρακαλέσανλας σωτηρεῖν καὶ αὔξειν αὐ- "τῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθ τινος αἴτιον "γίνεσθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς προσηκέσας ἀπολήψόμε- "νον, μεμνημένον τε [h] ὡς καὶ ἐν τῆς κτ Αβραμον καιρ- "οῖς, ὃς ἁπάντων Εβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν "ἦσαν αὐτοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις ἀναγέγραμμέν- "χρήμασι.

κγ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Ἐπὶ ἱερέως "Μέμνον Τ [i] Ορηστίδ, κατὰ ϑ πόησιν Εὐωνύμε, "[k] Ανθεσηριῶν . . . ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἰσηγησαμένε "Μά-

ε Αὐτῶ λόγως,] Ita rescribendum censui. αὐτὸς edidit *Gronovius* ex *MSS.*

f Καὶ κατ' ἰδίαν] *MSS.* καὶ κατηδίαν.

g Ψηφίσματ⊙.] *MSS.* ψίσματ⊙.

h Ως καὶ ἐν τοῖς κτ Αβραμου καιροῖς,] En Chronologiæ caput novum & incognitum, & fere deridendum ab unoquoque, qui Abrahamum, illum verum & priscum, cogitet, quem hi Phryges aut Pergameni statuunt quasi principem constitutæ reipublicæ fuisse, qui fœdera cum externis non tantum, sed & longissime remotis sanciverit, ut vel ipse Abrahamus vel propinquo gradu ab eo orti habuerint jam Phrygas amicos, idque signatum hi publice servaverint. Habes medii temporis testationem inconditam & fraudulente captatam ex veteris Ilii & veterrimorum Phrygum recordatione ad insinuandum, cui forsan occasionem dedit historia Herodoti, unde tradebatur Ægyptios etiam sub Psammitticho, aliis testantibus de Sesonchosi, inquirentes agnovisse tandem Phrygas fuisse ipsis vetustiores, quum sese antea jactavissent tales esse. GRON.

* *Acta publica*] Vide *Grotium* in 1 Maccab. cap. 12. & *Huet.* in D E. p 96. HUDS in *Add.*

i Ορηστίδε,] Ορηστίδε in *Apographis* nostris. Ορεστίδε edidit *Vossius* in notis ad *Catullum*, p. 313. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.*

k Ανθεσηριῶν⊙.] Nihil amplius exhibetur in MS. Sed spatii aliquid vacui sequitur, quod Vossius hanc partem edens in Observationibus ad Catullum corripuit ac plane abolevit, nescio an satis perite & licite, quum ipse opiner non frustra evenisse; sed esse locum, ubi posita fuerit nota diei in isto mense, forsan Ανθεσηριῶνος ς' id est, ἕκτη, nisi velis primam sequentis verbi excidisse ι, ut de quinta die intelligatur, ut solebat fieri in decretis Græcorum & sequitur infra in Ephesino. Sed ipse nihil prætento, quia lectori cuivis facile patet ex contextu hujus decreti aliqua excidisse, non tantum quia post ἔδοξε τῷ δήμῳ sequitur δεδόχθαι, sed etiam quia in fine dicitur τῷδε τῷ ψηφίσματι, quod nullum deprehenditur in ipso decreto, nec aliquod nominatum est, forsan omittente ipso Josepho, qui tantum sectatus fuit verba ad Judæos pertinentia. Etiam nosci oportet Vossium edidisse Ανθεσηριῶν⊙, quasi non statuisset appellationem mensis, sed viri, sed vane & contra MS. Insuper scias eundem Vossium dedisse in citando & describendo ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ & Ορεστίδε, item Ιεδαίως τὰς βελομένας aliter quam in MS. exhibentur.

Neque tamen vel laudis vel necessitatis, cur publicari hæc decreta & istam operam Josephi in vitam velut revocari interat, summa etiamnum mihi expressa fuit. Aliud commoditatis publicæ quasi cornu & inde enascentem magnæ hæsitationis dispulsionem prodere statuebam. Etenim inter ea, quæ tum me nondum nato, tum per meam ætatem agitavisse eruditas plurium horas deprehendi, fuit illud caput de Apostolo Paulo, unde illi nascenti adfuerit jus civitatis Romanæ. Quod quum distraheretur inter duas sententias, utrum contingeret ex natalis urbis Tarsi a Cæsaribus locupletatæ communi privilegio, an ex peculiari patriæ domus, quæ id sibi impetraverit, lætitia & successionis in Paulum transgressu, non vidi ab ullo tale quid proferri, quo anxietas illa tollatur. Novissimus se ad eam causam exuit Conditor Romani Orbis, in quo magna pars capitis XVII. impenditur huic deliberationi velut summam manum impositura. In qua etsi denique vergat ad rectum, & ad Grotii opinionem, tamen sic quoque quam turbide & parum constanter pag. 143.? [ut nempe civitate Romana iidem (majores S. Pauli) quacunque tandem causa, sint donati: aut vero ut eam, quod de Pauli patre dicitur, pecunia, haut insolito maxime illa ætate more, iidem redemerint] Nihil ergo habuit in hoc bivio, quorsum flecteret; unde quamvis haberet Græcorum scholia clare hic testari ausa, tamen suspensus & vacillans suspicari maluit de *quacunque tandem causa*, quam esset nunquam reperturus. Verissime scripserunt Græci. Neque pater S. Pauli aliam existimavit se inventurum viam ad tranquille & credule vivendum in urbe Tarso, quam tot alii Judæi per alias Asiæ minoris urbes constituerant & muniverant, nempe ex empto ab Romanis ducibus circa tempus belli civilis pecuniam solam spectantibus. Hinc alienam patet esse pronunciationem de ἰσοπολιτεία Judæorum per Antiochiam, Alexandriam, Cyrenen & Cæsaream & quæ inde trahuntur privilegia huc non pertinentia. Judæi enim jam non curabant jus æquum cum aliis per illas urbes habere, sed obtrudebant se illis, quod clare apparet ex his decretis. Si quid tale proprium fuit in istis quatuor oppidis, certe id non desideraverunt obtinere per Asiam minorem, quum videamus invitis incolis urbium istarum ab Romanis imperari, ut tolerent Judæos, quorum sacra ante turbabantur ab iis: Romani ab eis fuerunt implorati, ut in hac & illa urbe nanciscerentur securitatem non solum vitæ, sed & religionis, non per aliam causam, quam quod uterentur titulo civitatis Romanæ, & dicere se possent Romanos, quod eis non adfuisset, nisi ab Romanis magistratibus per provinciam interventu pecuniæ unico impetravissent. Nihil ergo ad Judæos vel civitatis Laodiceæ aut Pergami & aliarum jus. Sed sicut Laodicea & Pergamum & omnes patebant civibus Romanis; hunc modum conati sunt in se transferre Judæi, ut quum essent facti *cives Romani*, irent habitatum ubique, nec tamen electi ad *habitationem* oppidi jura quidquam curarent, aut laborarent *quoque dici cives* Laodicenses aut Pergameni, quum essent *cives* Romani, & hoc titulo tuti contra insultationes. Aliquid sublimius adfectaverunt Judæi, ut in urbibus nequaquam jure civitatis Romanæ fruentibus ipsi viverent honore isto ipso decorati, & ex hoc capite cogerentur reliqui incolæ istarum urbium non tantum indulgere illis vitam disciplinæ, quam profitebantur, nempe Mosaicæ, convenientem, adeo ut & loca ad hanc rem eis adsignare & separare cogerentur; atque adeo sine molestia essent in iis, per quæ cultus inquinari videtur, ut loquuntur Digesta juris; sed etiam habere illos pro civibus Romanis, unde plura in eos derivabantur privilegia, quorum unum manifeste nunc innuit ipse Paulus Apostolus, qui non mittitur ad virgas, ut in eo cultus inquinaretur. Quo quid arrogantius poterat ab Romanis statui? quid magis *recusandum* ab Judæis postulari? quid intolerabilius illis, *qui gentilissimo* ab majoribus addicti erant, imperari? Sed & insuper in ista ratiocinatione incongruum est, quod quum in principio paginæ 144. agat de Agrippa & Antipatro & Josepho, & mox adjiciat verba Philonis de Augusti ætate, atque inde sic ut dixi sermocinetur, mox id probet per Ulpianum & Modestinum *in* longe ulteriora sæcula post varias temporum mutationes & *hinc* edictorum diversitates delapsos, ut illorum verba *nihil de* isto anteriori tempore adfirmare possint, sed tantum ut appareat eos de eadem materia loqui.

Ex hoc igitur supplemento patet hanc vitam tunc Judæorum fuisse. Quum per expeditionem Alexandri Magni, certe ab ejus tempore contigerit, ut Judææ civitates magis magisque cœperint ab gentilibus simul incoli, (exemplum in Iamnia refert Philo pag. 1021.) etiam ipsi inde, avaritiæ dediti homines, excesserunt ad urbes gentilium, (patet ex loco Strabonis, quem

"Μάρκῳ Ἀλεξάνδρῳ. Ἐπεὶ τὸ σεβὲς τὸ ἡμῖον εὐσεβὲς καὶ
"ὅσιον ἐν ἁπάνλι καιρῷ ἀφ' ἁσυδὴς ἔχομεν, κατακο-
"λαθῆναι τῷ δήμῳ τῶν Ρωμαίων πάντων ἀνθρώπων ὄνλι

". . . placuit populo, relatione facta à Marco
"Alexandro. Quoniam pietatem erga Deum &
"religionem omni tempore ſtudiosè colimus, ve-
"ſti-

quem citat Joſephus XIV, 12. pag. 479. atque item ex Philone pag. 1031.) præſertim ubi apparebant illecebræ & oportunitates diteſcendi. Ad hanc rem uſi diu regibus tum Syriæ, tum aliarum gentium, poſtquam viderunt ad Romanos fortunam declinare, præſertim in Aſia minore, contemplati morem reipublicæ iſtius, viderunt ſtatim illic adminiculum firmius, quam ab Regibus nanciſci potuerant. Hi enim ornare eos tantum ſolebant & poterant, quum nihil aliud haberent, jure civitatium earum, in quibus morari conſtituerant; ut inſigni loco docet Hieronymus ex Euſebio: *Seleucus Babylonem obtinet, & in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.* At reſpublica Romana afferebat aliquid ſanctius, & magis invictum, & ant ea inauditum, nempe jus civitatis Romanæ, per quod & libertate agendi & inviolata ſecuritate eminebant ultra gradum incolarum illius urbis, in quam erant adſciti. Ad divitias autem maturandas perinde ut Romani fœneratores videbant ſatis nullam regionem Aſia minore efficaciorem. Hinc eam nubes & examina Judæorum per ſingula fere oppida inſederunt, ut non tantum ubique occurrant in Actis Apoſtolorum, ſed diſerte ſcribat Philo pag. 1027. Petronius ἐπιτροπεύει τῶν χωρῶν, ὧν εἷς Ἰουδαῖος καθ' ἑκάστην πόλιν εἶναι παντελῶς ἄτοπος τε καὶ συνεχής. Quem ipſum locum citat etiam Grotius ad Lucam VII, 5. ut habuerit eum ante oculos, & eo magis mirari oporteat notam ejus ad eundem Evangeliſtam XIX, 9. qua ſcribit aliquammultos Judæos fuiſſe donatos Romana civitate credibile eſſe. Qui enim in illis oppidis poſſent vivere, aut quod providendum erat, ſatisfacere palam ſacris, niſi jure illo fruerentur? ut de omnibus fere id ſupponi debeat per Aſiam minorem verſantibus. In numero iſtarum urbium ab Judæis electarum ad habitandum fuit etiam hæc ipſa Tarſus, in eamque conceſſerunt majores Pauli, ſive jam ſub dominatione Regum Syriæ, ſive demum prolato iſtuc imperio Romano, quando non ſolum id curarunt ut eſſent jure civium Tarſenſium, (quippe quod nequaquam erat ſatis validum) ſed ut, ne à gentilibus poſſent ludibrio haberi ac vexari, ipſum quoque jus civitatis Romanæ adiiſcerentur, fruerenturque iis omnibus, quæ occaſione hujus juris ab magiſtratibus provincialibus in eos conferri potuiſſe & ſuevi ſſe paret ex hoc Supplemento. Non erant ab hac donatione alieni iſti magiſtratus; quippe quam ſtatuo ab eis non contigiſſe, niſi expugnatis magnitudine mercedis. Non alia ratione id impetrabatur, quam qua Herodes ab Sexto Cæſare impetravit τετραρχίαν τῆς κοίλης Συρίας, de quo ſcribit Joſephus in hoc ipſo noſtro loco, χρημάτων ᾧ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο, & XIV, 4. Ariſtobulo & Hyrcano certantibus de pace apud Scaurum: ὑπισχνεῖτο ὁ Ἀριστόβουλος μᾶλλον ἢ ὑπὲρ δώσειν τάλαντα, ἢ ὁ Ὑρκανὸς τάτων οὐκ ἐλάττονα. Immo vel unum exemplum Julii Cæſaris hic licet divulgare ad omnes, quem teſtatur Suetonius in adminiſtratione Galliarum pretio dediſſe ſocietates ac regna; multo enim facilius hi per Aſiam ſive Judæis ſive aliis voluerunt civitatem Romanam dare, ſi quis pretio redimere cuperet. Tempeſtive in rem ſuam hoc commune jam inter Romanos proceres vitium traxerunt Judæi, quum & plus videantur offerre potuiſſe, quam alii, & cauſas graves habuiſſe, ut promptius ad id adſpirarent. Hoc ſimplex & clarum eſt: hoc ſequitur ex univerſa ratione hujus Supplementi, ut jejune iterans eadem ſcribat Orbis Romanus pag. 148. *quocunque demum titulo aut jure id majores eius eſſent adepti.* Titulus fuit honeſtus & amicitia Hyrcani cum Romanis per legatos aliquoties commemorata: ſed hic titulus in publico propoſitus non fuit niſi particulatim magno argenti vel auri pondere eum ante corroborante.

Hæc igitur quum ſic conarer inſtaurare, debui tandem confirmari in eo, quod diu in ambiguo me ſuſpenderat. Nam quum ipſe Cl. Voſſius in verbis, quæ citavi in præfatione, memoret de antiqua interpretatione, quæ locum hunc exhibeat, ut idcirco & iſta exſtet, & ejus auctor in Græcis codicibus ipſum legerit; opinor miraturos plurimos, cur eam nunc non uſurpaverim & Græcis appoſuerim. Sed arceſſitam inſpectamque ut cœpi noſcere, ut fidem Muſarum imploravi! adeo credere nequivi talia unquam ſcribi poſſe, nedum ut implerent interpretationem Latinam. Secunda dubitatio fuit, an iſta verſio etiam hic publico eſſet exponenda conſpectui, necne. Ut poſterius cenſerem, faciebat fœditas ejus, quæ tanta eſt, ut merito inſtar obſcœni monſtri debeat removeri ab oculis noſtris; atque ita huc uſque pro certo conſtituebam. Nunc quum res venit ad ipſam ἀκμὴν, immutor, & fateor additam me volente, vel ob illam cauſam, ut quum gratulari Joſepho conveniat de loco hoc certe aliquatenus reſtituto, etiam ex ipſa verſionis fœditate ab tempore noſtro abacta, rei literariæ gratulemur. Eheu! quæ fuit illius temporis ignorantia, quam ſordida cœcitas? Cui amovendæ non parum contulit hæc ipſa Lugduno-Batava Academia, tot nævis in doctrina humana abſterſis inclita, cui famæ utinam perpetim inſerviat! & Chriſtiani non pro vili negotio ducant intelligere Græca! Quin etiam quum editio iſta non ſit in omnium manibus, putabam oportune his admiſceri, ut poſſet in tempore inſpici. Denique id tertia cauſa exigebat, quo pluribus teſtibus præſentibus conſtaret fides ac veritas hujus Supplementi, non uni tantum innixa codici, ſed ſimul huic noſtro, ſimul alteri vel pluribus, quot adeſſe concinnatoribus verſionis illius potuerunt.

Sumta eſt ex editione Colonienſi anni 1524. *Subjunctio etiam Senatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt, quod tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario tranſcriptum de tabulis publicis, ſub Quinto Rutilio ærarii cuſtode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberentur, præſente Lucio Calphurnio, & reliquo ſenatu. Publius Dolabella & Marcus Antonius conſules, dixerunt: De his quæ per ſenatus decretum Cajus Cæſar pro Judæis decernens in ærario deponere non occurrit, ſic placet nobis, ſicut & ſenatui viſum eſt, ut hæc in tabulis æneis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt; Quinto idus Februarias, in Templo Concordiæ. Legati autem primipis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ, Alexander Theodori, Patroclus Cereæ, Jonathas Oniæ. Miſit autem & ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Aſiæ proconſulem, petens eum ſolvere Judæos a militia, ut patriam cuſtodirent conſuetudinem, quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet literas Hyrcani, nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam Judæis, & ad Epheſinam civitatem, primam totius Aſiæ, quæ hujuſmodi legebant, ſub judice Artemione, menſis Lenæonis die prima: Dolabella imperator Epheſiorum curiæ & magiſtratibus vel populo ſalutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filii Alexandri principis Sacerdotum & rectoris Judæorum, intimavit mihi, quod non poſſent cives ſui militare, dum nec arma portare poſſint, nec iter facere diebus ſabbatorum, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere: itaque ego ſicut prædeceſſores mei imperatores, præbeo eis militiæ remiſſionem, & concedo patriis uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes, & congregare ſicuti ſolent pro ſacrificiis pecunias, & volo vos hæc per ſingulas conſcribere civitates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, noſtris donavit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos, templa habentes, Epheſi ante tribunal, religionis cauſa à militia dimiſi duodecimo Kalendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Cajo Marcello conſulibus, præſente ſenatu. Balbus legatus & vicarius, Epheſiorum magiſtratibus, curiæ, & populo ſalutem. Judæos per Aſiam conſtitutos, Lucius Lentulus me pro ipſis petente, à militia dimiſit. Poſtulans vero poſt hæc & Fannium tribunum plebis & Lucium Antonium ærarium, impetravi. Vos aut cupio curare, ne quis eis moleſtiam inferat. Decretum Deliorum ſub præſide Bioto: menſe Thrageliono, viceſima die ad titulationem judicum Marcus Phiſon legatus, adveniens in civitatem noſtram, pro delectu militum convocans nos, & multos civium, præcepit, ut ſi qui ſunt Judæi cives Romani, nequaquam militare cogantur, eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Judæos dimittere placuit. Quapropter obedire conſuli vos oportet. His ſimilia Sardiani quoque de nobis decreverunt. Cajus Fannius Caji filius, Dux, conſul, magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo vos ſcire, quod legati Judæorum adierunt me, petendo accipere ſenatuſconſulta pro ipſis conſtituta, quæ etiam ſubjuncta ſunt. Igitur volo vos curare vel providere his hominibus ſecundum ſenatuſconſultum, quatenus per veſtram provinciam incolumes ad propria revertantur. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos qui templa Judaica habere Epheſi videntur, dicentur religionis cauſa dimiſſi. Hoc factum eſt duodecimo Kalendarum Juliarum. Lucius Antonius, Marci filius vicarius ærarii vel proconſul, Sardianorum magiſtratibus curiæ & populo, ſalutem. Judæi cives noſtri adeuntes probaverunt nobis conſilium habuiſſe proprium ſecundum patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia vel judicia invicem movent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod cuſtodiri vel permitti decrevi. Marcus Publius, filius Publii, & Marcus Lucius Marci Publii filius dicunt: Lentulum proconſulem adeuntes intimavimus ei, de quibus Doſitheus Cleopatridæ filius Alexandrinus verba fecit, ut cives Romanos Judæos templa Judaica facere ſolitos, ſi illi viſum fuerit religionis cauſa eos feciſſe, dimittat: & dimiſit duodecimo Kalendas Julias. Lucio Lentulo & Cajo Marcello conſulibus, Lentulus decretum protulit. Cives Romanos Judæos, ſacraria Judaica facere ſolitos, Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi. Laodicenſium principes C. Rabilio Caſi filio conſuli ſalutem: Soſipater Hyrcani principis ſacerdotum legatus, porrexit nobis epiſtolam tuam, per quam deſignavit nobis, ab Hyrcano principe & ſacerdote Judæorum deſtinatos quoſdam cum literis, pro ſua gente conſcriptis, quatenus ſabbata Judæis liceat ſecundum patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores noſtri probantur: aut ne quis eis violentiam inferat in noſtra provincia: & licet Tralliani palam dicant, non ſibi placuiſſe quæ pro his decreta ſunt, tamen præcepiſti hæc ita fieri. Poſtulamus autem ita, ut & nobis ſcribas de his & eadem obſequentibus tuis præceptis. Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus, quam repoſuimus inter publica noſtra monumenta: & de reliquis quæ præcepiſti providemus, quatenus in nullo culpemur Publius Servilius, Publii Galbæ filius, proconſul, Mileſiorum magiſtratibus, curiæ & populo ſalutem. Pritanis Mercurii filius civis veſter, dum in Trallibus negotia tractarem, inſinuavit mihi præter noſtram ſententiam Judæis vos inquietudinem inferre, & prohibere eos ſabbata celebrare, vel templa patria perficere, fructuſque ſua conſuetudine colligere. Volo igitur vos ſcire, quomodo audiens verba ejus vel eorum qui contra eum diſſerebant, decrevi ne prohiberentur.*

Decretum Pergamenorum ſub judice Cratippo menſe Deſio, ſententia principum. Quod Romani ſequentes ſuos majores, pro communi

"ſtigiis ſequentes populum Romanum de homi-
"nibus omnibus bene meritum & reſpicientes ad
"ea quæ de Judæorum amicitia & ſocietate ad
"*hanc* urbem ſcripſerunt, *ſcilicet* ut illis liceat Dei
"ſacris operari, feſta ſolennia & cœtus celebrare;
"nobis placuit ut jus poteſtatemque habeant Ju-
"dæorum quicunque volunt, ſive viri ſive mulie-
"res, tum Sabbata obſervandi, tum ſacra peragen-
"di ex legibus Judaicis, & proſeuchas faciendi ad
"mare pro more patrio, quod ſi quis quidquam
"eos impedierit, vel magiſtratus vel privatus, huic
"mulcta eſto & urbi debeto.

Decretum Sardianorum.

24. "DECRETUM SARDIANORUM.
"Viſum eſt ſenatui & populo, relatione facta à
"prætoribus. Quoniam cives Judæi, urbem hanc
"noſtram incolentes, multis magniſque à populo
"per omne tempus cumulati fuerunt beneficiis, &
"nunc ingreſſi ad ſenatum & populum obſecra-
"runt, reſtitutis ipſis legibus & libertate à ſenatu
"& populo Romano, ut more rituque à legibus
"præſcripto cœtus agitent, & nullam illis con-
"troverſiam moveamus, locuſque illis ſit aſſigna-
"tus, in quo congregatis cum uxoribus & liberis

"Διεγράτη, καὶ οἷς θεὶ τ Ιυδαίων φιλίας καὶ [l] συμ-
"μαχίας πρὸς τὴν πόλιν ἔχαψεν, ὅπως [m] σωτηλῶντ
"αὐτῆς αἱ εἰς τ Θεὸν [n] ἱεροπείαι καὶ ἐορτὴ αἱ εἰθισμέ-
"ναι καὶ συνοδοι· [o] δέδοκται ἡμῖν Ιυδαίων τὸς βυλο-
"μένυς [p] ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ταῖτ Σάββατα ἄγειν
"καὶ τὰ ἱερὰ σωτηλεῖν κ τὸς Ιυδαϊκὸς νόμυς, καὶ
"τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κ τὸ πά-
"τριον ἔθ, ἐὰν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης,
"[q] ὄδε τῷ ζημιώματι ὑπεύθυν ἔστω καὶ ὀφειλέτω τῇ
"πόλ.

κδ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ἐδοξε τῇ βυλῇ ἐ
"τῷ δήμῳ, στρατηγῶν [r] εἰσηγησαμένων. Ἐπεὶ οἱ κατοι-
"κοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλ Ιουδαῖοι πολίται, πολλὰ καὶ
"μεγάλα φιλάνθρωπα ἐσχηκότες ἀφ' ἁπάντ ὑπὸ ἑ
"δήμου, κ νῦν εἰσελθόντες ἐπὶ τὴν βυυλὴν κ τ δῆμον
"παρεκάλεσαν, ἀποκαθισταμένων αὐτοῖς τ νόμων καὶ ἐ
"ἐλευθερίας ὑπὸ ἐ συγκλήτυ ἐ ἑ δήμυ ἑ Ρωμαίων,
"ἵνα κ τὰ νομιζόμενα ἔθη συνάγωντ, κ μὴ ἀβασάνι-
"ζώμεθα πρὸς αὐτὲς, [s] δοθῇ τι αὐτοῖς κ πόπ, εἰς
"ὃν συλλεγόμενοι μ γυναικῶν κ τέκνων ἐπιτρέψειν τὰς
"πα-

omnium hominum tutela pericula ſuſcipiunt, & ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in felicitate vel firma pace conſiſtere, cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis Judææ legatos, Stratonem Theodori, Apollonium Alexandri, Æneam Antipatri, Ariſtobulum Aminæ, Soſipatrum Philippi, viros optimos, & hi ſingula demonſtraſſent, decrevit ſenatus de his quæ poſtulaverunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius lædat Judæos auxiliatores Romanorum, imò ut & caſtella & portus, vel provinciam, & ſi quid aliud ab eis abſtulit redderet: & liceat eis à portubus Judæorum ſeu vectigalibus deportare quæ volunt, & ut nullus rex vel populus à portubus Judæorum ſeu vectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit, imò etiam cuſtodiam à Joppe depelli, ſicut petierunt. Noſtra vero curiæ Lucius Peticus vir optimus, juſſit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum ſenatus decrevit, & provideamus, quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire, nec non etiam Theodorum in curia, vel in conventu ſuſcepimus: Qui cum nobis Epiſtolam ex ſenatuſconſulto porrexiſſet, verba faciens, demonſtravit Hyrcani virtutem & liberalitatem, quia publice vel privatim cunctis prodeſt, qui ad eum convenerint: Literas vero inter publica conſcripta repoſuimus, & nos quoque omnia pro Judæis agere, tanquam auxiliatores Romanorum ſecundum ſenatuſconſultum decrevimus. Quippe etiam poſtulavit Theodorus dum epiſtolam nobis porrigeret, quatenus à magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantes noſtri populi ſententiam, & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias: & ut meminerit, temporibus Abraham, qui omnium Judæorum pater extitit, noſtros majores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis conſcriptis invenimus. Decretum Halicarnaſſeorum, ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro inſinuante, quod Judæi pietatis ſtudium omni tempore habent, populi Romani omnium hominum benefactores, pro Judæorum amicitiis vel auxiliis ad noſtram civitatem præcepta miſerunt, quatenus permittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Judæis viris vel mulieribus ſabbata celebrare, vel ſacrificia producere ſecundum leges Judaicas. Siquis vero hos prohibuerit, militiæ reus & debitor civitatis exiſtat. Decretum Sardianorum. Placuit curiæ, vel populo, ducibus intimantibus, quomodo noſtram civitatem habitantes Judæi, multa vel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt: nunc quoque cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus ſuis legibus, & libertate data à ſenatu populoque Romano ſecundum conſuetudinem congregentur, & judicia ſua diſponant, datus eſt illis locus, in quo cum uxoribus vel filiis poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur viſum eſt curiæ vel populo, concedere eis convenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges: deputari etiam eis locum quem aptum ædificationibus vel habitaculis putaverint. Habeant etiam curatores annonæ civitatis diligentiam, ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub judice Minophilo, menſe Arthemiſio, prima die. Nicanor Euphimi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus, quomodo interpellaverunt in civitate Judæi, Marco Julio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges, nemine penitus impediente, proconſul conceſſit. Placuitque populo propter Romanos, nullum prohiberi obſervare ſabbatorum diem: imo concedere eis omnia facere, ſecundum Judaicas ſuas leges.

Ita habes, mi lector, non Joſephum, præclara & juſta Romanorum in variis locis decreta ſic colligentem, ut inde cognoſci queat mos eorum agendi in provinciis, ſi quid ſine exceptione vellent illic admitti & peragi; atque unde ſimul veritas ipſarum rerum ita pellucet, ut mereatur fidem & oſtendat Judæos illum titulum Romani civis affectantes; ſed profecto aliquem multiplicem ſonum velut bovis mugientis a capite ad ipſam calcem. Quid enim iſtam interpretationem perlegens ſolatii experiris, dum vel in Romano tempore vel in hac parte hiſtoriæ proficere cupiens illuc te confers? Et eſt tamen hoc ſplendidiſſimum tempus, quo ipſius DEI nomen ab Judæa ſic paulatim tenebroſis idolorum ineptiis immixtum intra eadem mœnia audiri cœpit, quæ modo nihil niſi μάταιον complectebantur; & Romani licet tunc perditiſſimi, illi tamen fuerunt, qui ſuis mandatis illum DEUM & cultum ejus, quo nihil mirabilius, propugnaverunt. Inprimis autem manifeſte declaratur aut ignorantia aut malignitas interpretis, qui quum tot ſpeciatim ex Romano more nomina proferrentur, ea conſulto obſcurare voluit ponendo *reliquo ſenatu*, quod ibi nequit intelligi. Et tamen poſtea ne tantillum quidem admonere voluit; plane ut in decreto peregre facto, ubi nomina conſulum Lentuli & Marcelli adſcribuntur, vides addi *præſente ſenatu* vice tot nominum. Non mens ſenatuſconſulti bene percepta aut expreſſa, ut ad ſingulas civitates referantur, quæ proprie includebantur urbi Romæ. Sic Balbum vicarium, ſic Fannium tribunum plebis, ſic Antonium ærarium, ſic adtitulationem judicum, ſic Kalendas Julias circumfert Lentulus conſul, plane obnubilante ipſo ſermone, cur toties nominetur Lentulus & decretum ejus iteretur. Quam mendax finis decreti Laodicenſium, qui velint poſtulentque ut ipſis ſcribat Rabillius? Hic cernis Mercurii filium, negotia in Trallibus, Marcum Julium Brutum proconſulem, & talia infinita; quæ tamen omnia augentur in editione antecedente Veneta anni MCCCCXCIX, die XXIII. Octobris per Albertinum Vercellenſem, ubi rubricæ dicuntur ſi non antiquitatum, certe belli Judaici factæ per magiſtrum Franciſcum Macærata ordinis minorum, & in qua Hieronymus Squarzaficus ſcribit libros Joſephi a Rufino in linguam Latinam tranſlatos. Ibi longe graviora monſtra deprehendes.

Quæ quum ita comparata ſunt, tamen licet ex his tantis ſordibus aliquid proficere. Nam per hæc confirmatur in principio nomen Rutilii, ut in Græco illud adſcriptum ex alio MS. credi debeat: hinc Doſitheus Cleopatridæ filius, ubi in Græco erat tumultus: hinc dum ſcribit *& dimiſit duodecimo &c.* quaſi pag. 710. v 7. in ſuo MS. inveniſſet ἐκ τέτλυτο: hinc ibid. v. 24. Σωσατρ Latine dicitur *Soſipater*, quaſi idem nomen foret, quod in pag. 711. v. 42. Immo perquam notabile in decreto Pergamenorum quum id dicitur factum *ſub judice* Cratippo, ut prorſus quoque obvia iſti interpreti fuerint in MS. ἐπὶ Πρυτανέως Κρατίππυ, quæ ſane exſtant etiam in MS Lugdunenſi, ſed non in recto verborum & verſiculi ordine, ſed tantum adpoſita in margine, unde non ſuſtinui pro mere legitimis inferre, quum tamen nunc hæc interpretatio plane iſtud exigat. Mox notabilis ille *Lucius Peticus*, quaſi aliquem Sulpicium innuiſſet Joſephus, cujus familia habuit iſtud cognomen. Prima autem editio exhibet plane *Halicarnaſſeorum*. GRON. Proculdubio legendum, Ἀθεσηνεῶν ς'. vel Ἀνθεσηνεῶν ι'. prout monuit *Gronov.* qui ex contextu hujus Decreti nonnulla excidiſſe ſuſpicatur, non tantum quia poſt ἔδοξε τῷ δεινᾳ ſequitur (hac ead. §.) in *MSS.* δεδοχθαι, ſed etiam quia (in iiſdem *MSS.*) in fine dicitur (hac §.) τῷδε τῷ ζημιώματι, cum nulla ζημιώματ facta ſit mentio in decreto.

l Συμμαχίας] *MSS.* σημαχίας.

m Σωτελῶν.] Σωτελῶν αὐτοῖς in *MSS.*

n Ιερωπείαι] *MSS.* ἱερωπείαι.

o Δέδοκτ ἡμῖν Ιυδαίων τὸς βυλομένυς] Ita (infr. §. 24.) reſcripſi pro δεδόχθαι, quod habent *MSS.*

p Ἄνδρας τε κ γυναῖκας] *MSS.* ἄνδρας τε γυναίκας, & ſuper ſcr. αι.

q Ὅδε τῷ ζημιώματι] Ὅδε lego, ſenſu id poſtulante, pro τῷδε, quod exhibent *MSS.* Vide *Annot.* ad ſuperiora hac ead. §.

r Εἰσηγησαμένων.] *MSS.* ἐσηγησαμένων.

s Δοθῇ τε] Ita lego. ἰόδεη τε in *MSS.*

"πατρίους εὐχὰς καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοκται οὖν τῇ "βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκεχωρῆσθαι αὐτοῖς, [t] σωερχο- "μένοις ἐν τοῖς [v] ωεραποδεδειγμένοις ἡμέραις, πράσσειν τὰ "κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆναι δὲ αὐτοῖς καὶ τόπον "ὑπὸ τῶν [x] στρατηγῶν εἰς οἰκοδομίαν καὶ κίκησιν αὐτῶν, ὃν "ἂν ὑπολάβωσι ωρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον, ὅπως τε τοῖς τῆς "πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ ἐκείνοις πρὸς τρο- "φὴν ἐπιτήδεια ποιεῖν εἰσάγηται.

κε'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ἐπὶ Πρυτανέως Μηνο- "φίλου, [y] μηνὸς Ἀρτεμισίου τῇ ωρώτῃ, ἔδοξε τῷ δή- "μῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τῶν στρατη- "γῶν. Ἐπεὶ ἐντυγχάνουσιν τῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίων Μάρκῳ "Ἰουλίῳ Πομπηίου υἱῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ "Σάββατα, καὶ πάντα ποιῶσι κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη, "μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς συνεχώ- "ρησε· [z] δέδοκται τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, περὶ πράγματος "Ρωμαίοις ἀνήκοντος, μηδένα κωλύεσθαι ωροσηγορεῖν "τοὺς τῶν Σαββάτων ἡμέραν, μηδὲ πράσσεσθαι ζημιον, "ἀλλὰ γράφειν δὲ αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κατὰ τοὺς ἰδίους αὐ- "τῶν νόμους.

κς'. Πολλὰ [a] μὲν οὖν ἐστι καὶ ἄλλα [b] τῇ συγκλήτῳ τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ρωμαίων δόγματα πρὸς Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν γεγραμμένα, καὶ πόλεσι ψη- φίσματα, καὶ χρήματα πρὸς τοὺς [c] ωερὶ τῶν ἡμετέρων δικαίων ἐπιστολὰς ἀντιπεφωνημένα τοῖς ἡγεμόσι. ωερὶ ὧν ἁπάντων ἐξ ὧν [d] ωροσηπήμεθα πιστεύειν τοῖς [e] ἀνα- γινωσκομένοις ὑμῖν βασκάνως ἡμῶν τὴν συγγραφὴν πάρεσιν. ἐπεὶ γὰρ ἐναργῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τῆς πρὸς Ρωμαίους ἡμῖν φιλίας γεγομένης, ἐπιδεικνύντες αὐ- τὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ μέ- χρι νῦν διαμένοντα καὶ διαμενοῦντα, τὴν μὲν πάντων ωροσήκουσιν, ὡς περιττήν τε οὖσαν καὶ ἀπιρπῆ, παρητη- σάμεθα. ὀθένα δ' ἔτως ἠγνοήμεν σκαιὸν, ὃς ἐχὶ περὶ τῆς Ρωμαίων ἡμῖν πιστώσης φιλίας, ὅτι ταύτην καὶ διὰ πλειόνων ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς ἐχ ὑπολήψεται περὶ ὧν εἶναι φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ἐπιδείξαμεν. τὴν μὲν οὖν πρὸς Ρωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γεγομένην, δεδη- λώκαμεν.

"liceat patrias preces & ſacra Deo facere; placuit "igitur ſenatui & populo, ut illis conceſſum ſit "diebus præſtitutis convenire, & perfungi omni- "bus prout leges poſtulant, inſuper ut locus etiam "illis ſeparetur à prætoribus ad ædificandum eiſ- "que habitandum, quem ad id accommodatum "exiſtimaverint, utque ædilibus urbanis curæ ſit, "etiam illa importare quæ ad victum ipſis idonea "habeantur.

25. "DECRETUM EPHESIORUM. Pry- "tane Menophilo, die primo menſis Artemiſii, "placitum eſt populo. Nicanor Euphemi filius "dixit, relatione à prætoribus facta. Quoniam "Judæis qui in urbe ſunt, Marco Julio Pompejo "Bruti filio proconſule compellato, ut liceret illis "Sabbata obſervare, & omnia facere ex patriis "eorum inſtitutis, nemine eos quidquam impe- "diente, hoc ipſum prætor conceſſit; placuit ſe- "natui & populo, præſertim cum res ad Roma- "nos pertineat, neminem prohiberi à die Sabba- "torum celebrando, neque mulctam exigendam "eſſe, ſed illis poteſtatem datum iri omnia ex pro- "priis ipſorum legibus faciendi. *Decretum Epheſiorum.*

26. Et multa quidem exſtant & alia hujuſmodi decreta à ſenatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentiſque noſtræ; necnon civitatum pſephiſmata, & prætorum reſcripta ad literas de juribus noſtris *miſſas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis perſuaſiſſimum habere, qui noſtra hæc ſcripta candide lecturi ſunt. Quoniam enim clara & manifeſta noſtræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, univerſis hîc loci apponendis, ut qui id ſupervacaneum duximus ſimul & *legentibus* injucundum, ſuperſedimus. Quippe neminem adeo perverſum *fore* credidimus, ut de amicitia noſtra cum Romanis inita, nobis non habiturus ſit fidem, præſertim cum decretis pluribus noſtrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonſtravimus, nos id quod verum eſt dicere, animo præſumet. Atque ita quidem amicitiam & ſocietatem, quæ Romanis nobiſcum interceſſit, declaravimus. *Alia decreta non affert, utpote ſupervacaneum putans.*

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα διαδέχεται Μάρκος, ὅτι τε ὑπὸ Καίσαρος θανάτου Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀφικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν σκάπτουσι· καὶ ὡς Μάλιχος Ἀντίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Baſſo inſidiis perempto ſuccedit Marcus, & poſt Cæſaris mortem in Syriam venit Caſſius & Judæam afflixit: utque Malichus Antipatrum interfecit, & ipſe ab Herode interficitur.

Συνέβη δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν, παραχθῆναι τὰ κατὰ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] Βάσσος [g] Κεκίλιος, εἷς τῶν τὰ Πομπηίου φρονούντων, ἐπιβουλὴν συν- θεὶς ἐπὶ Σέξτον Καίσαρα, κτείνει μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ, τὸ στράτευμα αὐτοῦ ωροσλαβών, κρατεῖ τῶν πραγμά- των. [h] πόλεμός τε μέγας [i] περὶ Ἀπάμειαν συνέστη, τοῦ Καί- σαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μετὰ ἱππέων καὶ πε- ζῆς δυνάμεως. τάττεται δὲ καὶ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμ- ψε [k] μετὰ τῶν τέκνων, χάριν μνήμην ὧν [l] ἐνεργετήθησαι ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ καὶ δίκαιον ωροσῆκε

Sexto Cæſare ex inſidiis occiſo Baſſus Cecilius rerum potitur.

ab

---

[t] Συνερχομένοις] *MSS.* συνιεχομένοις.

[v] Προαποδεδειγμένοις] *MSS.* ωραποδεδειγμένοις.

[x] Στρατηγῶν.] *MSS.* στρητηγῶν.

[y] Μηνὸς] *MSS.* μυνὸς.

[z] Δέδοκται τῇ βουλῇ] Iterum δέδοκται repoſui pro δεδόχθαι, quod exſtat in *MSS.* & ἐπιστραφθῶ (mox infer.) mutavi in ἐπιστρεφθῶ.

[a] Μὲν οὖν] Illud μὲν è *MSS. Voſſ.*

[b] Τῇ συγκλήτῳ] Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum cenſet Cl. *Lowthius* & mox περὶ τῶν ἡμ. δικαίων. proculdubio rectius, quam ut ſubintelligantur præpoſitiones.

[c] Περὶ] Hæc vox inſerta eſt ex *Lugd. Bat.* HAV.

[d] Παρηλθέμεθα πιστεύειν] Ita ex *Epiphanio* legendum eſſe cenſui. παρηλθέμεθα in *Editis.* (παρατεθείμεθα *Lugd. Bat.*) παρατεθειμένα *Vat.* & *Gall.*

[e] Ἀναγινωσκομένοις ὑ βασκάνως] Tranſponuntur in *Lugd. Bat.*

[f] Βάσσος Κεκίλιος,] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 10. §. 10. SPANH.

[g] Κεκίλιος,] *Al.* Καικίλιος.

[h] Πόλεμός τε μέγας περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 10. §. 10. ſeq. SPANH.

[i] Περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Περὶ τὴν Ἀπάμειαν *Vat.* & *Basil.* & mox (infr. poſt ἐνεργετήθησαν) ὑπὸ τοῦ Καίσαρος *Basil.*

[k] Μετὰ τῶν τέκνων,] Διὰ τῶν υἱῶν *Zonar.*

[l] Ἐνεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος·] Ἐνεργετήθησαν *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Basil.* ἐνεργετήθη *Zonar.* juxta canonas ἐνεργετήθησαν.

Marcus Sexto in imperium succedit.

ab ejus interfectore repetere. Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *suscipiendum* Roma venit, & Cæsar à Cassio & Bruto in curia occisus est, postquam principatum tenuerat annos tres & sex menses. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum est.

XVIII. *Post mortem Cæsaris Cassius Syriæ prætor.*

2. Bello deinde ex morte Cæsaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias dispersis, venit in Syriam Cassius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: solutaque obsidione, ambos sibi conciliat Bassum & Marcum; urbesque peragrans, arma colligebat & milites, & ipsis *urbibus* gravia tributa imperabat. Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* septingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione esse videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho sibi parum amico, partimque aliis *quibusdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Cassium gratiam iniit. Sapientis enim esse sibi visum est, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum suis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in servitutem redigit Cassius; quarum erant potentissimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Insuper eò præ iracundia processit Cassius, ut etiam Malichum occidisset, (nam in ipsum incitatus erat) nisi ejus impetum cohibuisset Hyrcanus, missis ei per Antipatrum centum talentis de suo.

Judæam affligit.

Herodes apud Cassium gratiam init.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

Malichus Antipatro struit insidias.

3. Postquam vero Cassius à Judæa profectus est, Malichus Antipatro insidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus consilium latuit Antipatrum. Id enim cum sensisset, recepit sese trans Jordanem, & ex Arabibus simul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, insidias inficiabatur, se cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicensque*, fieri non posse, Phasaëlo Hierosolymorum præsidium tenente, & Herode armorum custodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns * sibi negotium non succedere, reconciliatus est Antipatro, conventumque est inter eos, cum Marcus Syriæ prætor esset: qui, postquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, sed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

XIX. *Summa rerum Herodi commissa.*

4. Nesciebat Antipater, se sui interfectorem conservasse. Certe quidem Cassius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & eum Cœles-Syriæ præsidem fecerunt, attribu-

πφονδυκότ@ εἰσπεράξασθαι δίκαιον ἡγέμεν@. [m] χρηνιζομένης ἤ γε πολέμου, [n] Μάρκ@ μὲν ἦλθεν [o] ἐκ Ρώμης εἰς τὴν ἀρχὴν [p] τῆς Σέξτου, Καῖσαρ δ' ὑπὸ τ πρὸς Κασσιον καὶ Βροῦτον ἐν τῷ βαλανείῳ κλείνετ), [q] καταλαχὼν τὴν ἀρχὴν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. τοῦτ μὲν οὖν ἐκ ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Τῷ δ' ὑπὲρ τῷ Καίσαρ@ θανάτῳ πολέμου συνερρωγότος, καὶ τ ἐν πολλ παύλαις ὑπὲρ σφαλερᾶς συλλογὴν ἄλλην ἄλλη διεσπαρμένων, ἀφικνεῖται Κασσι@ ἐκ [r] Ρώμης εἰς Συρίαν, ὑποδεξόμεν@ [s] τὸ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν στράτευμα· καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρους προσάγετ) τὸν τε Βάσσον καὶ τ [t] Μάρκελλον, τάς τε πόλεις ἐπερχόμεν@ ὁπλά τε καὶ στρατιώτας συνήθροιζε, καὶ φόρους αὐτῶν μεγάλους ἐπέθηκε μάλιστα δὲ τὴν Ἰουδαίαν ἐκάκωσεν, [u] ἑπτακόσια τάλαντα λέγουσι εἰσπραττόμεν@. Ἀντίπατρ@ δέ, ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ Κ παρεσχῆ τὰ πράγματα, μερίζ τὴν τ χρημάτων εἰσπραξιν, καὶ ἑκατέρῳ τ υἱῶν συναγωγὴν δίδωσι, τὰ δὴ Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακείμενον, τὰ δ' ἄλλοις προστάττων εἰσπράττειν. καὶ πρῶτ@ Ἡρῴδης ὑπὸ τ Γαλιλαίας εἰσπραττόμεν@ [x] ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα, φίλ@ ἦν εἰς τὰ μάλιστα Καισάρι. σῴφρον γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ Ρωμαίους ἤδη θεραπεύειν, καὶ παρ' αὐτῶν καταστοχάζεσθαι εὐνοίας ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ὑπερῆσαν δ' αὐτοπαθοῦσι τῶν ἄλλων πόλεων ἐπιμεληταί, καὶ πασαρᾶς πόλις [y] ἐξανδραποδίζετ) Καίσαρι· ὧν ἦσαν αἱ δυνατώταται), [z] Γόφνα τε Κ [a] Ἐμμαοῦς, πρὸς ταύταις δ' [b] Λύδδα Κ Θαμνά. ἐπῆλθε δ' αὐτ [c] ἐπ' ὀργῆς Καίσαρ@ ὥστε Κ Μάλιχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, [d] εἰ μὴ Τρκανὸς δι' Ἀντιπάτρου ἐκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἐπέσχε τ ὁρμῆς.

γ'. Ἐπεὶ δ' Καίσαρ@ ἐκ τ Ἰουδαίας ἀπῆρε, [e] Μάλιχ@ ὑπεβάλλετο Ἀντιπάτρῳ, τὸν τότε πλοῦτον, ἀσφάλειαν Τρκανοῦ τ ἀρχῆς ἔσεσθαι νομίζων. ὁ μὲν [f] ἔλαθε τ Ἀντίπατρον ταῦτα φρονῶν. αἰσθόμεν@ γὰρ ἐκεῖνο@ ἐχώρει πέραν Ἰορδάνου, καὶ στρατὸν Ἀράβιον ἅμα καὶ ἐγχώριον συνήθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχ@, ἠρνεῖτο τὴν ὑποβολὴν, ὀμολογούμεν@ μετ' ὅρκων αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶ, καὶ ὡς Φασαήλῳ μὲν τὸ Ἱεροσόλυμα φρουροῦντ@, Ἡρῴδῃ δ' ἔχοντ@ τὴν φυλακὴν τῶν ἄλλων, ἀδ' ὧν εἰς νοῦν ἔβαλε ποιῆσαι οὐδέν. ὁρῶν δ τὴν ἀποχὴν καταλλάσσεται πρὸς τ Ἀντίπατρον, καὶ συνέβησαν, [g] Μάρκῳ κατὰ Συρίαν στρατηγοῦντ@· ὃς, αἰσθόμεν@ νεωτεροποιοῦντα κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὡς τάχιστα ἐπὶ μικρὸν αὐτὸν ἀνελεῖν, Ἀντιπάτρου δὲ παρακαλέσαντ@ πέμισυσεν.

δ'. Ἐλαθε δ' ἄρα φονέα πρεσεύσας Ἀντίπατρ@ αὐτὸ τ Μάλιχον. Καίσαρ@ μὲν γὰρ Κ [h] Μάρκ@, στρατὸν ἀθροίσαντος, [i] τὴν ὑπεμέλειαν ἔπαυσεν [k] ἐπιχείρουσι Ἡρῴδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐπέστησεν, τάλαντα δέκα

τας

[m] Χρηνιζομένης δ' ἤ γε πολέμου,] Τελεσθείσης δ' ἤ γε κατὰ τὸν τοῦ πολέμου *Busb.* & *Zonar.* Qui factum est ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752. D.

[n] Μάρκ@ μὲν ἦλθεν] An *Josephus* hîc in errore sit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* Μάρκ@ habemus) incertum est. Marcum quidem Crispum *Dio* docet cum Cæcilio Basso depugnasse. Verum *Appianus* expresse dicit Murcum adversus Bassum à Cæsare missum fuisse. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Aliisque*, Μᾶρκον rescribi placet Viris doctissimis, *Casaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond. Montacutio* in Exercit. VIII. p. 279. *Usserio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edit. Lond.* & *Ex. Spanhemio* in Diss. VI. *de Præst. Numism.* Vide *Annott.* in lib. I. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *ἀλων.* lib. I. c. 10 §. 10. SPANH.

[o] Ἐκ Ρώμης] Hausimus id ex *Lugd. Bat.* HAV.

[p] Τῆς Σέξτου] *Lugd. Bat.* τὸν Σέξτον.

[q] Καταλαχὼν τὴν ἀρχὴν] Statim à Pompeji morte honores in Cæsarem effusi erant, & quamvis extra Italiam esset, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Josephus* arcessiverit, tres annos cum dimidio illi assignans. *Usserius*, p. 337.

[r] ἐκ Ρώμης,] Ex Ρώμης insertum dedi ex *Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ἰταλίας l. I. de *Bello Jud.*

[s] Τὸ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν στρατόπεδον·] Τὸ πρὸς τ. Α. στρατόπεδα *Vat.* & *Busb.*

[t] Μάρκελλον,] Vel Μᾶρκον. SPANH.

[u] Ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου] In Lemmate XXVII. ἑπτάκοσια.

[x] Ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα,] Nempe 100 Talenta *ἀλων.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[y] Ἐξανδραποδίζετ) Καίσαρ@·] Ἐξωνδραποδίσατο τότε Καίσαρ@ *Busb.*

[z] Γόφνα] Conf. *ἀλων.* lib. I. c. 1. §. 5. & lib. 5. c. 2. §. 1. SPANH.

[a] Ἐμμαοῦς,] Conf. *ἀλων.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[b] Λύδδα τε Θαμνά.] Conf. *ἀλων.* lib. I. c. 11. §. 2. *SPANH.*

[c] Ἐπ' ὀργῆς Καίσαρ@·] Ὑπ' ὀργῆς *Vat.*

[d] Εἰ μὴ —— τάλαντα] Ab Antipatro data illi C. Talenta *ἀλων.* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

[e] Μάλιχ@·] Ita *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μάλιστα in'. in *Editis Aliisque.*

[f] Ἔλαθε τ Ἀντίπατρον] Ἐλάνθανε, & mox ἀπ' αἰσθόμεν@ ἀπ' ἐχώρει *Busb.* ἀπ' αἰσθόμεν@ habet *Vat.*

* *Sibi negotium non succedere,*] *Vel*, rei *tentatæ* difficultatem.

[g] Μάρκῳ] Vel Μάρκου vid. *ἀλων.* lib. I. c. 10. §. 10. SPANH.

[h] Μάρκ@·] Μᾶρκ@. SPANH.

[i] Τὴν ὑπιμέλειαν ἔπαυσεν] Τὴν τε ἐπιμ. *Busb.*

[k] Ἐπιχείρουσι Ἡρῴδῃ,] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπιχέροντα in *cæteris.*

l. Τὴν

τες ⸂ δύαμιν ἱππικὴν τε ⸂ πεζικήν· ὑποδεχόμενοι ⸂ καὶ βασιλέα τ Ιουδαίας ἀναδείξειν μετὰ [l] τ πόλεμον. συνειδὼς γὰρ τότε θεὸς τε Αντωνίου καὶ τ νέον Καίσαρος. Μάλιχ⸂ ⸂ τότε δείσας μάλιστα τ Αντίπατρον, ἐκποδὼν ἐποιεῖτο· καὶ πείσας δεχομένῳ τ Τρκανὸν οἰνοχόον, παρ᾽ ᾧ ἑκάτεροι εἰστιῶντο, [m] φαρμάκῳ κτείνει τ ἄνδρα. καὶ, ὡς λίπας ἔχων, ἠυτρέπιζε τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γόντων ⸂ τὴν Φιλελλὴν. τὴν κατὰ ⸂ πατρὸς Ηρώδης καὶ Φασαήλ, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, [n] ἠρνεῖτο πάντα ὁ Μάλιχ⸂, κ ἔξαρνος ἦν ⸂ φόνου. καὶ Αντίπατρος μὲν ⸀σεβείας κ δικαιοσύνῃ διενεγκὼν, κ τῇ περὶ τὸν πατρίδα σπουδῇ, τοῦτον ἐτελεύτησε τ τρόπον. τῶν ⸂ παίδων αὐτοῦ Ηρώδης μὲν ⸀θὺς ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρί, μετὰ σφαγὰς ⸀δὴ Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ ⸂ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον ἐδόκει ⸀θεραπεύεσθαι τὰνδρὸς, μὴ πολέμῳ κατάρχειν νομισθῶσιν ἐμφυλίου. τὴν τε οὖν ἀπολογίαν [o] Μαλίχου ⸀προσδέχεται, κ πιστεύσαντα, ⸂ μηδὲν αὐτὸν περὶ τ Αντιπάτρου κακουργῆσαι θάνατον, [p] πάφον ⸂ κόσμῳ τῷ πατρί. καὶ ⸀προσποιούμενος Ηρώδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [q] ἀνεκτᾶτο κ τὰ νείκη διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε. Μετ᾽ ⸂ πολὺ ⸂, ⸀ἑορτὴς ⸂ ⸀ἦν Ιεροσολύμοις ἑορτῆς, ⸀παραγίνεται σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν· [r] κ δείσας Μάλιχ⸂, ἔπεισεν Υρκανὸν μὴ ⸀παρεῖναι αὐτῷ εἰσιόντι. κ πείθει μὲν Υρκανός· ⸀προβέβληται ⸂ αἰτίαν τῆς ⸀ἀποκωλύσεως τὸ μὴ δεῖν [s] ὄχλον ἀλλοδαπὸν ἀγνεύοντ⸂ εἰσδέχεσθαι ⸂ πλήθους. ὀλίγον ⸂ φροντίσας Ηρώδης τῶν ἀγγέλων, νύκτωρ εἰσῆσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φοβερὸς μὲν ἦν τῷ Μαλίχῳ· ὁ ⸂ οὐκ ἀνίησι τὴν ⸀ὑποψίαν, ἀλλ᾽ ἐδάκρυε τ Αντίπατρον ⸂ ἀνεκαλεῖτο Φασαήλῳ [t] ὡς φίλ⸂, κρύφα ⸂ φυλακὴν ⸂ σώματ⸂ ἐποιεῖτο. ἔδοξε ⸂ ⸂ τοῖς ⸀περὶ Ηρώδην μὴ ἀπολείπεσθαι αὐτὸν τὴν ⸀παρασκευήν· ἀλλὰ ⸂ αὐτὸς, εἰς τὸ ἀνυπόπτον, ⸀φιλοφρονεῖσθαι τ Μάλιχον.

ς. Καισῶ μέντοι ⸀περὶ τ πλοῦτος [v] ⸂ παῖδες Ηρώδης [x] ἐπέστελλε. κἀκεῖν⸂, εἰδὼς οἷ⸂ εἴη τ φρόνημα Μαλιχ⸂, ἀντιπέμπει τιμωρεῖν τῷ πατρί· καὶ λάθρᾳ ἀφικνεῖται ⸀πρὸς τοὺς ⸀ἐν Τύρῳ χιλιάρχους, κελεύων αὐτοὺς συμπράττειν Ηρώδῃ, [y] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς ⸂ Λαοδίκαν ἀφικνεῖται Καισ⸂, [z] ⸀πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν χρυσῆν, στεφάνους τε αὐτῷ κ χρήματα κομίζοντες, Ηρώδης μὲν ⸀προσεδόκα δώσειν τ Μάλιχον τιμωρίαν ⸀σοῦ ψυόμενον. ὁ ⸂ περὶ Τύρον τ Φοινίκης ⸀παραδόμεν⸂ τὸ πρᾶγμα, μειζόνως [a] ἐφήπτετο· κ ⸂ παῖδες [b] αὐτοῦ ὁμηρευόντ⸂ ⸀ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔγνω [c] τοῦτόν τε ⸀ὑπεκλέψαι, κ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπάραι, ⸀παραδοῦλός τε ⸀ἐπ᾽ Αντώνιον Καισάρι, τὸ ἔθν⸂ ⸀διοικήσας, αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καθέξειν. τοῖς ⸂ βουλομένοις ὅ, τε δαίμων ἀντέπραξε, κ δῆλος ὢν Ηρώδης, τὴν ⸀προαίρεσιν αὐτοῦ καταπονήσας, ⸀προσαπέμψας θεράποντα, τῷ μὲν δοκεῖν ἐπὶ δεῖπνα ⸀προκαλῶν, κ γὰρ ἐστιάσειν αὐτὸς ἅπασιν ⸀προῄρητο, [d] ⸂ ἀληθείαις ⸀πρὸς τοὺς χιλιάρχους, ἐξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον πεζῇ μὴ ξιφιδίων. οἱ ⸂ ἐξελθόντες, κ πλησίον ⸂ πόλεως αὐτῷ ⸀περιτυχόντες ἐπὶ ⸂ αἰγιαλῷ, καταχεντοῦσι τ ἄνδρα. Τρκανὸς μὲν οὖν, [e] ⸂ ⸀ἐπὶ ἐκπλήξεως

ta ei classe, & equestribus pedestribusque copiis. polliciti etiam Judææ regem eum creaturos post bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæsare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia persuasisset pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum insidias patri *suo* factas resciviſſent Herodes & Phasaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus, & cædem *strenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & justitia & studio in patriam excellebat, hoc modo interiit. Ex filiis autem ejus Herodes protinus *patrem vindicare statuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phasaëlo natu grandiori potius videbatur hominem astu circumvenire, ne civile bellum incepisse putarentur. Itaque *ille* Malichi defensionem accipit, seque credere simulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admisisse, patrique sepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam venisset, eamque afflictam offendisset, *urbem* recreabat & hominum dissidia composuit.

Antipater ex insidiis à Malicho occisus.

Herodes statuit patris mortem ulcisci.

5. Non multo autem post, instante Hierosolymis † festo, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus suasit Hyrcano, ut eum intrare non sineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit; idque per speciem prohibendi alienigenarum turbam in lustratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de simulatione remittit, sed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, sed clam corporis sui custodiam agebat. Herodi autem visum est ejus simulationem non coarguere; sed, ad tollendam suspicionem, eum vicissim comiter accipere.

Hierosolyma ingreditur.

Malichum ex simulatione comiter accipit.

XX.

6. Attamen ad Cassium de obitu patris scripsit Herodes. Atque ille, sciens quo ingenio esset Malichus, Herodi rescripsit, ut patrem ulcisceretur: & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipsi adjuvarent, ‡ quatenus æqua facturus esset. Capta autem à Cassio Laodicea, cum communiter ad ipsum iviſſent, coronas ei & pecuniam ferentes, sperabat quidem Herodes fore, ut postquam eò veniret Malichus pœnas daret. Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem suspectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obses servaretur, in animum induxit ut ingressus in urbem eum surriperet, & in Judæam proficisceretur, &, dum properaret adversus Antonium Cassius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipsemet occuparet. Sed consiliis ejus & Deus restitit, & Herodes homo astutus, animadverso illius proposito, per famulum præmissum, specie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, persuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egressi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus est Hyrcanus, ut vox ejus

Cassio placet ut Herodes patrem ulciscetur.

Malichus astute agit.

Herodis tamen astutia occiditur.

---

l Τὸν πόλεμον.] Illud τ è *MSS. Busb.* & *Vat.* ut & mox ⸂ post κατὰ ante πατρὸς.

m Φαρμάκῳ κτείνει τ ἄνδρα.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. xi. §. 4. SPANH.

n Ηρνεῖτο πάντα] Ηρνεῖτο πάλαι ὁ M. *Vat.*

* *Patrem vindicare statuit,*] *Al.* parentare patri.

o Μαλίχου προσδέχε⸂,] Τὸν Μαλίχου *Vat.*

p Πάφον ⸂ κοσμεῖ τῷ πατρί.] Πάφου τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Busb.*

q Ανεκτᾶτο κ τὰ νείκη] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακτᾶτο τε *Gall.* ἀνακτᾶ τε in *Editis.*

† *Festo.*] *Sc.* Pentecostes.

r Καὶ δείσας Μάλιχ⸂,] Καὶ δείσας ὁ Μάλιχ⸂ ἀνίησιν *Busb.*

s Ὄχλου —— πλήθους.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. xi. §. 6. SPANH.

t Ως φίλ⸂,] Ως φίλου *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

v Τῶ παιδὸς Ηρώδης] Illud ⸂ è *MSS.*

x Επίσταλκε.] Επίστελλε *Busb.* & mox ἀντιπισίμφ.

y Δίκαια μέλλοντι πράξειν.] Επὶ δικαίῳ πράξειν *Busb.*

‡ *Quatenus aqua facturus esset.*] Non *quatenus*, vel sub aliqua conditione, sed omnino justum aliquid, quodque ipse probabat, acturum. HAV.

z Πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοπῇ.] Αμφω [ἤτοι Μάλιχ⸂ κ Ηρώδης] πρὸς αὐτὸν ἀπῆεσαν, *Zonar.*

a Εφήπτε⸂] *Lugd. Bat.* ἥπτε⸂.

b Αὐτοῦ] *L. B.* αὐτῷ.

c Τοῦτόν τε ὑπεκλέψαι,] Τοῦτον ἀπολέψαι *Busb.*

d Εξελθεῖν ἐπὶ Μαλίχου] Λάθρᾳ ἐξελθεῖν *Busb.*

e Υπ᾽ —— ἐκπλήξεως.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. xi. §. 8. SPANH.

ejus defecerit. Ubi autem ægre ad se rediit, quæ-
rit ab Herode quidnam accidisset, & quis Mali-
chum occidisset. Cumque illi Cassium id jussisse
Factum laudat Hyrcanus. dixissent, laudavit factum: hominem enim nequam
exstitisse, & patriæ insidiatorem. Et has quidem
pro scelere in Antipatrum admisso pœnas persol-
vit Malichus.

Tumultus in Judea motus ab Felice. 7. Cassio autem ex Syria profecto, oritur in Ju-
dæa tumultus. Felix enim relictus Hierosolymis
cum exercitu, in Phasaëlum impetum fecit, & po-
pulus arma sumpsit. Herodes vero Fabium adibat
Damasci præfectum: volensque ad fratrem curre-
re, morbo impeditur, donec Phasaëlus per se superatum Felicem compellit in turrim, ac deinde per
Superatur Felix. compositionem dimittit, & Hyrcanum accusabat,
quod multis per eos beneficiis affectus hostes ad-
juvet. nam Malichi frater non pauca tum loca,
ad defectionem perducta, præsidio tenebat, in qui-
bus & Masadam omnium munitissimum. Haud
ita multo post Herodes, cum convaluerat, illuc
venit; & eum, de omnibus quæ tenebat locis de-
turbatum, * per compositionem dimisit.

Ἅμα γενόμενος εἰς [f] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ' ἀνενεγκών, ἐπυνθάνετο τὰ περὶ τὸν Ἡρώδην, [g] τί ποτ' εἴη τὸ γεγενημένον, καὶ τίς ὁ Μάλιχον ἀνηρηκώς; εἰπόντων δὲ Κάσσιον τοῦτο πεποιηκέναι, ἐπήνεσε τὸ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶναι πάνυ, καὶ τὸν πατέρα προδόντα. καὶ Μάλιχος μὲν τοιούτῳ τρόπῳ τὰς εἰς Ἀντίπατρον ἀνομίας δίκην ἐξέτισε.

ζ'. Κασσίου δ' ἐκ Συρίας ἀπιόντος, παραχὴ γίνεται κατὰ τὴν Ἰουδαίαν. [h] Ἔλιξ γάρ, ὑπολιφθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ στρατιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ Φασάηλον, ὅ, τι δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ἡρώδης δὲ πρὸς Φάβιον ἐπορεύετο ἐν [i] Δαμασκῷ στρατηγοῦντα, καὶ βουλόμενος προσδραμεῖν πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὑπὸ νόσου κωλύεται, ἕως ὁ Φασάηλος, [k] δι' αὐτοῦ [l] Ἔλικος κρείττων γενόμενος, καταβιβάσας μὲν αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δὲ ὑποσπόνδου ἀφῆκε, τόν τε Τρκανὸν ἐμέμφετο, [m] ὡς πολλὰ μὲν εὖ παθόντα ὑπ' αὐτῶν, συμπράττοντα δὲ τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχου τότε δεηθέντος οὐκ ὀλίγα χωρία ἐφερέπη, καὶ [n] Μασάδαν τὸ πάντων ἐρυμνότατον. ὅτε μὲν οὖν [o] τούτων [p] ῥᾳδίως ὁ Ἡρώδης ἐκ τῆς νόσου προσεγένετο, καὶ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑποσπόνδου ἀπέλυσεν.

CAP. XII.

XXI.

Antigonum Aristobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium sibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accusare volentes non admisit. Quænam Tyriis pro Judæis scripsit Antonius.

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius. ANtigonum autem, Aristobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coegerat & Fabium sibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupasset, tyrannorum dominatu *eam* custodivit. Marion vero in Galilæam
Marion in Antigoni gratiam in Galilæam irrumpit. etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit; & tribus castellis potitus ea præsidiis munivit. Sed & eum aggressus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præsidia benigne dimisit, nonnullis etiam dona dedit ex sua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, &
Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit. prælio cum eo congressus victoriam reportat, atque † *eum* jamjam extremos Judææ fines ingressum *inde* depulit. Postquam vero Hierosolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit.
Ab Hyrcano & Hierosolymitanis honorifice excipitur. Erat autem jam per sponsalia gener factus Hyrcani:
Mariamne Hyrcani neptis Herodi desponsata. eoque magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Aristobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *postea* pater factus est trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat

ΚΕΦ. ιϚ'.

Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου τοῦ Ἰουδαίας σκοπὸν Ἡρώδης· καὶ Ἀντώνιον ἐν Βιθυνίᾳ γενόμενον πολλοῖς χρήμασιν ἐπεσπάσατο, ὃς διὰ τοῦτο τοὺς κατηγοροῦντας Ἡρώδου βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν Ἀντώνιος.

ΑΝτίγονον δὲ τὸν Ἀριστοβούλου, στρατιὰν ἀθροίσαντα, καὶ Φάβιον πεπεραπότα χρήμασι [q] καταγει Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου διὰ τὸ κήδευμα. συνεμάχει δ' αὐτῷ [r] Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κάσσιος τύραννον. [s] τυραννίσι γὰρ διαλαβὼν τὴν Συρίαν ὅτος ὁ ἀνὴρ ἐφρούρησεν. ὁ δὲ Μαρίων καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον οὖσαν, ἐνέβαλε, καὶ τρία καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦτον Ἡρώδης, [t] ἅπαντα μὲν [v] αὐτὸν ἀφείλατο· τοὺς δὲ Τυρίων φρουροὺς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς καὶ [x] δωρεὰς δοὺς διὰ τὸ εὖνους τὴν πόλιν εὔνοιαν. ταῦτα διαπραξάμενος ὑπέστρεψεν Ἀντιγόνῳ, καὶ μάχῃ αὐτῷ συμβαλὼν νικᾷ, καὶ [y] ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβαίνοντα τῆς Ἰουδαίας ἐξέωσεν. εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ σωζόμενον στεφάνοις [z] ἀνέδει Ὑρκανὸς τε καὶ ὁ δῆμος. [a] ἐγεγαμήκει δὲ ἤδη κατ' ὁμολογίαν τῷ Ὑρκανῷ γήμει, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν [b] προείσηκτο, [c] μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα, Ὑρκανοῦ δὲ θυγατριδῆ, ἐξ ἧς παῖδες γίνεται [d] τριῶν μὲν ἀρρένων, δύο δὲ θηλειῶν. ἣν

[f] Ἀφωνίαν ἐτράπη.] Ita cum *Busb.* ἀφωνείαν in *reliquis.*

[g] Τί ποτ' εἴη] *L. B.* ὅ, τι &c.

[h] Ἔλιξ γάρ,] Ita *Busb.* & in *lib.* 1. *de Bello Jud.* atque in *Epiphanii* libris *Felix*, aspiratione in digamma mutatâ. In *Editis Josephi* hic loci & *reliquis MSS.* Ἔλιξ cum spiritu leni, & *Elichus* in *Pseud-Hegesippo.*

[i] Δαμασκῷ στρατηγοῦντα] De Bello l. 1. c. 12. §. 1. eodem modo loquitur. SPANH.

[k] Δι' αὐτοῦ] Βίᾳ δὲ Ἔλικος κρείττων *Busb.*

[l] Ἔλικος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12 §. 1. SPANH.

[m] Ὡς πολλὰ μέν] *L. B.* πόλλα μέν.

[n] Μασάδαν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

[o] Τούτων] *L. B.* τοῦτο.

[p] Ῥαίσως] Vid. ἀλωσ. lib. 1 c. 33. § 1. SPANH.

* *Per compositionem dimisit.*] Sub pactionis fœdere *Epiphan.*

[q] Καθάγει] Ita *Busb.* & forsan *Epiphanius*, qui vertit, *ad Judæam ducebat.* atque hoc modo legendum esse conjiciebat Cl. *Lowthius*, quod cap. 13. §. 3. καθάγοντες Ἀντίγονον, *regnum Antigono asserentes*, habeamus. in *Editis Aliisque* κτᾶται, *sibi asciscit*, sicuti vertit *Castalio.* HUDS. In *Lugd. Bat.* κατῆγε, etiam satis bene. HAV.

[r] Μαρίων, —— τύραννον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 2. SPANH.

[s] Τυραννίσι γὰρ λαβὼν] Ita rescribendum censui ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi τυραννίσι πᾶσαν διαλαβὼν τὴν Συρίαν, qui tot *Syriæ tyrannos præfecerat*, prout vertit *Rufinus.* τυραννίδι in *Editis* & *MSS.* qua lectione admissa, vertendum *occupatam per vim Syriam præsidiis munivit.* HUDS. Itaque quum in *L. B.* etiam clare διαλαβὼν exstet, alterum λαβὼν, ut spurium, pariter ejeci. HAV.

[t] Ἅπαντα μὲν αὐτὸν ἀφείλατο·] Ἀφείλατο δὲ πολίμιον infr. c. 13. §. 10. SPANH.

[v] Αὐτὸν ἀφείλατο·] Ita *Busb.* & *Vat.* prout supra post ἐγγυήσεται, καὶ αὐτῷ in *cæteris.*

[x] Δωρεὰς δοὺς] Δῶρα solus *Busb.*

[y] Ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβαίνοντα] Ἀντιγόνου ἀρξαμένου τῶν ἄκρων τῆς Ἰουδαίων γῆς ἐπιβαίνειν ὑπαντήσας, μάχῃ συίησε καὶ τῶν ἐρίων ταύτης ἐξέωσεν, *Zonar.*

† Eum *jamjam extremos Judææ fines ingressum* inde *depulit.*] *Al.* ex ipso, quo ferme processerat, Judææ fastigio eum depulit.

[z] Ἀνέδει Ὑρκανός τε] Ἀνέδουν *Busb. L. B.* στέφανον αὐτῷ.

[a] Ἐγεγαμήκει δὲ] Ἐπιγεγαμβρεύκει *Busb.* ut & *L. B.*

[b] Προείσηκτο,] Προεισήκει *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[c] Μέλλων ἄγεσθαι] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* μέλλων *Editorum* forsan ferri potest, nominativo pro genitivo absoluto adhibito, more Attico.

[d] Τριῶν —— θηλειῶν.] Herodis è priori uxore Antipater,

ἃ

ὴ καὶ πρότερον γυναῖκα [e] δημότιν, [f] Δωρὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος γίνεται παῖς, Ἀντίπατρος.

β. Καίσαρι μὲν οὖν χειρουῦται Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ πρὸς [g] Φιλίππους, ὡς καὶ παρ' ἄλλοις δεδήλωται. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [h] ὀπὶ μὲν [i] Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρε. ἡμουένῳ δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἀπάντων πρεσβεῖαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἰουδαίων οἱ ἐν τέλει, κατηγοροῦντες τῶν περὶ Φασαηλον καὶ Ἡρώδην, [k] πρόσχημα μὲν εἶναι λέγοντες τὴ βασιλείας τρκανὸν, τούτους δὲ τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ἡρώδην δὲ Ἀντώνιος διὰ πολλῆς εἶχε τιμῆς, ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἐπ' ἀπολογίᾳ τῶν κατηγορούντων, καὶ διὰ τοῦτο σωφρονῆσαι μηδὲ λόγου τυχεῖν τοὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο δὲ τοῦτο χρήμασιν Ἡρώδης παρ' Ἀντωνίου. ἐπεὶ δ' εἰς Ἔφεσον ἦκεν Ἀντώνιος ἔπεμψεν Τρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος [l] τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· στέφανόν τε κομίζουσαν χρυσοῦν, καὶ παρεκαλοῦσαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Καισίου Ἰουδαίους, ἀ νόμῳ πολέμου, χρήσαντα τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐλευθέρους ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν ἐν τοῖς Καισίου καιροῖς ἀφῃρέθησαν, ἀποδοῦναι. ταῦτα κρίνας Ἀντώνιος δίκαια τοὺς Ἰουδαίους αἰτεῖν, παράσημα ἔγραψεν Τρκανῷ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέστελε δὲ ἅμα καὶ [m] Τυρίοις διάταγμα περιέχον [n] ταῦτα.

γ. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τρκανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε, "εὖ ἂν ἔχοι, ἔρρωμαι δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύμα-"τος. Λυσιμάχου Παυσανίᾳ, καὶ Ἰώσηπος Μενναίᾳ, "καὶ Ἀλέξανδρος Θεοδώρᾳ, πρεσβευταὶ, ἐν Ἐφέσῳ "μοι συντυχόντες. τιμῶ τε ἔμπροσθεν ἐν Ῥώμῃ τελεσθεῖ-"σαν αὐτοῖς πρεσβείαν [o] ἀνανεώσαντο, καὶ τιμῶ νῦν ὑπὲρ "σοῦ δὲ τοῦ ἔθνους ἀπροσδόκητος διέβην, ἵνα ἔχῃς εὔνοιαν πρὸς "ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος οὖν ἐκ τῶν πεπραγμά-"των, καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὅτι οἰκειότητα ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, "καὶ τὸ [p] ἀεσαρὸς ὑμῶν ἦθος δὲ τὸ θεοσεβὲς καταγνόντας, "ἴδιον [q] ἥγημαι. καταδραμόντων γὰρ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τῶν "ἐναντιωθέντων ὑμῖν τε δὲ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μή-"τε πόλεων μήτε [r] ἡρώων ἀπεχομένων, μή τε ὅρκους "ὃς [s] ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς, ὡς οὐχ ὑπὲρ "ἰδίας μόνον ἀγῶνος, [t] ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων κοινῆς, "τῆς αἰτίας καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους ἀσεβημάτων καὶ "τῶν εἰς θεοὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· [v] διὰ τὰ γὰρ τὸ "ἥλιον [x] ἀπεστράφθαι δοκῶμεν, ὃς δὲ αὐτὸς ἀηδῶς ἐπεῖ-"δε τὸ ὑπὲρ Καίσαρος [y] μῦσος. ἀλλὰ [z] καὶ τὰς ὀλοθυλὰς "αὐτῶν τὰς θεομάχους, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία, "[a] καθάπερ ἴδιος [b] αὐτὸς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων [c] ἀνὴρ, "καὶ τῇ σύγχυσιν τῆς ἡμιμανοῦς [d] κακοήθως γνώμης, "ἣν κατὰ Φιλίππους τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν,

etiam prius uxorem plebejam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium sustulit natu maximum Antipatrum.

2. Cæterum Cassium Antonius & Cæsar in *campis* Philippicis vicerunt, sicut & ab aliis demonstratum est. Post victoriam autem Cæsar in Galliam profectus est, Antonius in Asiam inde movit. Atque ubi venit in Bithyniam, occurrebant ei undique legationes. Aderant etiam & Judæorum primarii, qui Phasaëlum & Herodem accusarent, dicentes Hyrcanum quidem regni speciem habere, illos vero omnem potestatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna existimatione, qui ad eum venerat, ut semet contra accusatores defenderet; eamque ob causam accidit, ut ne dicendi quidem locum adversarii obtinuerint. id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Ephesum venit Antonius, misit Hyrcanus pontifex & natio nostra legationem ad eum, quæ ei coronam ferret auream, oraretque ut scriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Cassius captivos reddidisset, utque eis restitueretur ager, quo Cassii temporibus mulctati fuissent. Hæc Judæorum postulata æqua esse judicans Antonius, confestim scripsit Hyrcano & Judæis, simulque Tyriis mandatum misit in hæc verba. XXII. *Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati. Legati accusant Phasaëlum & Herodem. Herodes pecunia Antonium sibi conciliat. Altera legatio ad Antonium.*

3. "MARCUS ANTONIUS imperator "Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum sa-"lutem. Si valetis bene est, ego quoque & exer-"citus valemus. Lysimachus Pausaniæ *filius*, Jo-"sephus Mennæi, Alexander Theodori, legati "*vestri*, cum apud Ephesum me convenissent, & "eandem quam prius Romæ gesserant legationem "renovarunt, & quam illis nunc mandasti dili-"genter obierunt, cum testificatione tuæ erga "nos benevolentiæ. Cum itaque tam ex rebus "quam verbis persuasum habuerim, vos animo esse "in nos amicissimo, vestrosque mores constantes "& pietatem reputaverim, meam rem *quidem* agi "existimo. Quoniam vero nostri atque populi "Romani adversarii incursibus vastarunt totam A-"siam, & neque civitatibus neque Divorum fanis "manus abstinuerunt, neque fidem jurejurando "datam servarunt, nos, ut qui non pro nostra "tantum salute, sed communi omnium dimicave-"rimus, eos vindicta persequuti sumus, qui & in-"juriarum erga homines & flagitiorum in Deos "auctores extiterunt; propter quæ solem etiam "aversum fuisse credimus, qui & ipse scelus in "Cæsarem admissum invitus aspexit. Quin & in-"sidias illorum cœlo minantes, quas Macedonia "excepit, ceu propria impiorum facinorum regio, "& colluviem hominum animi malignitate furen-"tium, quam ad Philippos Macedoniæ congrega-"bant, *M. Antonii responsum ad legationem.*

è secunda seu Mariamne tres filii & duæ filiæ. ἀλλοι. lib. 1. c. 12. §. 2. *Zonaras* autem *Annal.* Tom. 1. p. 228. C. εἶχε δὲ πρότερον ἑτέραν γυναῖκα δημότιν, Δωρίδα καλουμένην. SPANH.

e Δημότιν,] *Cocceius* mavult δημότη.

f Δωρὶν ὄνομα,] Ita *Busb.* & in lib. 1. *de Bello Jud.* Δωρὼ in *cæteris.*

g Φιλίππους] Post Φιλίππους in suo *Codice* habuisse videtur *Epiphan.* ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. nam vertit, *sicut & ab aliis demonstratum est.* HUDS. Adstipulante itaque *Epiphanio* Codice nostro *Lugd Bat.* repositimus ejus lectionem, atque versionem interpolavimus HAV.

h Ἐπὶ] Illud μὲ ex *MSS.*

i Γαλλίας] Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίας hic loci rescribendum esse monuit Cl. *Aldrichius.* HUDS. Conf. ἄλλοι. lib. 1. c. 12. §. 4. SPANH.

k Πρόσχημα —— τρκανὸν,] Vide quæ noto ad Julium Cæsarem p. 354. & Philon. in Flaccum p. 968. A. SPANH.

l Τὸ ἡμέτερον πρεσβεῖα] Illa τὸ ἡμέτερον absunt *Hen.* & *Busb.*

m Τυρίοις] M. Antonii literæ ad Tyrios pro Judæis infra §. 4. SPANH.

n Ταῦτα.] Mallem ταυτά.

o Ἀνανεώσαντο,] Ἀνεώσαντο solus *Hen.*

p Ἀεσαρὸς] Μείων ἀφαρὸς *Æschyl.* Suppl. v. 952. SPANH.

q Ἥγημαι] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡγέσομαι in *reliquis.*

r Ἡρώων] *Lugd. Bat.* ἱερῶν.

s Ἐποιήσαντο] *L. B.* ἐποιήσατο.

t Ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων] Ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.*

v Διὰ ἃ —— μῦσος.] Vid. Plutarchum in M. Antonio. SPANH.

x Ἀπεστράφθαι δοκῶμεν,] Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis Aliisque.*

y Μῦσος.] Antea erat μῖσος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non potest. proculdubio levicula cum mutatione μῦσος legendum. HUDS. & COCC.

z Καὶ τὰς ἐπ. ὀλοθυλὰς] Illud καὶ reposui, quod ex hoc loco excidisse suspicor, & in versum sequentem irrepsisse. nam antea erat, ἀλλὰ τὰς ἐπ. α. τ. θ. ἃς ὑ. ἡ. M. καὶ καθάπερ. nostræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante καθάπερ non agnoscit.

a Καθάπερ] *Gen.* καὶ καθάπερ. verum *Hudj.* & *MSS.* illud καὶ non agnoscunt. HAV.

b Αὐτὸς] *L. B.* αὐτοῖς.

c Ἀνὴρ,] *Gen.* ἀνῆρ.

d Κακοήθως γνώμης,] Forsan κακοήθης legendum. τῆ ἡμιμανοῦς κακοηθείας καὶ Φιλ. *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) τῆ ἡμιμανοῦς κακοήθους γνώμης καὶ Φ. *Vat.*

"bant, locis etiam opportunis occupatis & usque "ad mare montium vallo munitis, ut per unicam "veluti portam pateret aditus, Diis ipsos ob inju- "sta molimina exitio addicentibus, vicimus. At- "que Brutus, cum Philippos confugisset, & à no- "bis obsessus teneretur, communem cum Cassio "habuit interitum. His *merito* supplicio affectis, "pace in posterum frui licere arbitramur, *no*sque "fecisse ut Asia à bello requiescat. Pacem itaque "à Deo nobis donatam cum sociis nostris commu- "nicamus: adeoque *universum* Asiæ corpus nostrâ "victoriâ quasi è gravi valitudine nunc se recolli- "git. Tui igitur memor gentisque *beneficiis* au- "gendæ, curæ mihi erit quicquid è re vestra fu- "turum sit. Immo & literas edidi singulas per ur- "bes, ut si qui liberi vel servi hastæ subjecti fue- "rint à C. Cassio, ejusve ducibus, illi dimittantur. "Voloque vobis rata esse quæcunque mea & Do- "labellæ benignitate concessa habetis. Veto etiam "Tyrios vim vobis intentare; & quicquid de Ju- "dæis abreptum occupant, id totum restituendum "esse jubeo. Coronam autem, quam mittendam "curasti, accepi.

M. Antonii literæ ad Tyrios in gratiam Judæorum.

4. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salu- "tem. Cum mihi Ephesi declarationem fecerint "Hyrcani pontificis & ethnarchæ legati, agros "ipsorum ditionis vos occupare dicentes, quos in- "vasistis cum adversarii nostri rerum potirentur: "quoniam *itaque* bellum pro imperio susceptmus, "atque justitiæ & pietati prospicientes eos vindi- "cavimus, qui neque beneficiorum memoriam ne- "que jurisjurandi fidem servarunt, volo etiam "vos pacem colere cum sociis nostris, & quæ- "cunque ab adversariis nostris accepistis *vobis* "non cedere, sed ipsa illis reddi à quibus abla- "ta fuerint. Nemo enim illorum aut provin- "ciam à senatu accepit aut exercitum, sed per "vim *omnia* sibimet arripuerunt, *aliisque erepta* "per vim largiti sunt injustitiæ suæ ministris. "Quandoquidem igitur illi *meritas* pœnas dede- "rint, æquum censemus ut socii nostri ea quæ "ante habuerunt, nemine vetante, retineant: "vosque, si quos agros, qui Hyrcani Judæo- "rum ethnarchæ erant vel una diecula ante- "quam C. Cassius bello illicito moto provinciam "nostram invaserit, nunc possidetis, *eos* illi resti- "tuatis; nec ullam vim Judæis adhibeatis, quò mi- "nus valeant suis dominari. Si quid vero in vestri "defensionem ipsi dicendum habeatis, cum eò lo- "corum venerimus, vobis licebit illud apud nos "proferre, ut qui constituimus singula sociis *no*- "*stris* æquo jure servare.

Altera ejusdem ad Tyrios litera.

5. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salu- "tem. Edictum meum ad vos misi, de quo id vo- "bis curandum esse volo, ut illud in tabulas publi- "cas literis Græcis Latinisque referatis, idemque "scriptum reponatis in loco maxime illustri, ut ab

M. Antonii decretum pro Judæis.

"omnibus legi possit. MARCUS ANTO- "NIUS imperator, *unus* è triumviris pro rebus

"καὶ τόπους δ' ὀφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάτ- "της ἀποτειχισμένους ὄρεσιν, ὡς πύλῃ μιᾷ [c] τὴν "πάροδον ταμιεύσασθαι, τῶν Θεῶν [f] αὐτοὺς ὑπὲρ τοῖς "ἀδίκοις ἐγχειρήμασι κατεψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν. "καὶ Βροῦτος συμφυγὼν εἰς Φιλίππους, καὶ συγκλειόμε- "νος ὑφ' ἡμῶν, ἐκοινώνησε Κασσίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας. "τούτων κεχολασμένων, εἰρήνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν "[g] νομίζομεν, καὶ [h] ἀναπεπαῦθαι τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ "πολέμου. κοινωνοὺς οὖν ποιούμεθα καὶ τοὺς συμμάχους "τῷ [i] ὑπὸ Θεοῦ δοξεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην· ὥσπερ οὖν ἐκ "νόσου μεγάλης τὸ τῆς Ἀσίας σῶμα νυνὶ διὰ τὴν ἡμετέ- "ραν νίκην [k] ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ διὰ μνή- "μης καὶ τὸ ἔθνος αὔξειν, φροντίσω τῶν ὑμῖν [l] διαφε- "ρόντων. ἐξέθηκα δὲ καὶ [m] γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως "εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [n] ἐπεράθησαν ὑπὸ "Γαΐου Κασσίου ἢ τῶν [o] ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων, ἀπολυθῶ- "σιν ἅπαντες. τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοξεῖσι καὶ Δολοβέλλα φι- "λανθρώπως χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. τυγχάνει τε κωλύων "βιαίους εἶναι ὡσὶ ὑμᾶς, καὶ ὅσοι κατέχουσιν Ἰουδαίων, "ταῦτα ἀποκαθιστᾶσθαι κελεύω. τὰ δὲ σέφανον, ὃν ἐπεμ- "ψας, ἐδεξάμην.

δ'. "[p] ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [q] Ἐμφανισάντων μοι "ἐν Ἐφέσῳ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβυ- "τῶν, χώραν αὐτῶν ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς ἣν "ἐνέβητε, [r] κατὰ τὴν τῶν [s] συνστημένων ὑμῖν ὑπόκρα- "σιν· ἐπεὶ τὰ δίκαια τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξά- "μεθα, καὶ τῶν ὁσίων καὶ δικαίων ποιούμενοι σκοπὸν "ἡμιωσάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύσαντας, "μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τὴν ἀφ' ὑμῶν "εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ὑπάρχειν, καὶ ὅσα πα- "ρὰ τῶν ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν, "ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. ὅτε γὰρ ἐπαρ- "χίας ἐκείνων ἠξιοῦτε ὅτε στρατόπεδα τῆς συγκλήτου δυ- "σης ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχαρίσαντο "βιαίως τοῖς πρὸς ἀ ἠδίκουν χρησίμοις αὐτοῖς ἡμο- "μένοις. δίκαιον αὐτῶν οὖν δεδωκότων, τάς τε συμμά- "χους τὰς ἡμετέρας ὅσα ποτ' εἶχον ἀξιόμεν ἀκωλύτους "ἀποκατέχειν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χώραν Ὑρκανοῦ ὄντα "τοῦ ἐθνάρχου Ἰουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάιον Κάσ- "σιον πόλεμον ἀσυγκεχωρημένον ἐπάγοντα ὑπεξῆναι τῆς "ἐπαρχίας ἡμῶν, νυνὶ ἔχετε, ἀποδοῦναι αὖθις· βίαν τε "αὐτοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεῖς αὐτοὺς πιεῖν "τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτὸν δι- "καιολογίαν, ὅταν ἔλθωμεν ὑπὲρ τούτου, ἐξεῖναι "ὑμῖν ταύτῃ χρῆσθαι, ἡμῶν ἕκαστα τοῖς συμμάχοις ὁ- "μοίως τοῖς κρίμασι φυλασσόντων.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἄρ- "χουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. διάταγμα ἐμὸν [t] ἀπέσαλκα "πρὸς ὑμᾶς, ὡσὶ ἃ βούλομαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς "τὰς δημοσίας [u] ἐνταξῆτε δέλτους, [x] γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς "καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ ἔχητε αὐτὸ γεγραμ- "μένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγινώσκεσθαι [y] δυνήσῃ. ΜΑΡ- "ΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [z] τριῶν ἀνδρῶν κατα- στά-

c Τὴν πάροδον ταμιεύσασθαι,] Τὴν πᾶσαν πάροδον *Hen.*

f Αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) αὐτοῖς ἐπ. ἀδ. in *reliquis.*

g Νομίζομεν] *Lugd. Bat.* ἐλπίζομεν.

h Ἀναπεπαῦθαι τὴν Ἀσίαν] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀναπαῦσαι in *ceteris.*

i Ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν] Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *Hen.*

k Ἀναφέρεται.] *Lugd. Bat.* ἀναφέρειν.

l Διαφερόντων.] *L. B.* συμφερόντων.

m Γράμματα κατὰ πόλεις,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* γράμμα in *reliquis.*

n Ἐπεράθησαν ὑπὸ Γαΐου] Sic *MSS.* ἐπεράχθησαν perperam in *Editis.*

o Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν solus *Hen.*

p Μαρκος —— χαίρειν.] Conf. supra §. 2. SPANH.

q Ἐμφανισάντων] Ὑπαντησάντων & mox κατὰ χώραν legisse videtur *Epiphan.*

r Κατὰ —— περὶ ὧν] Καθ' ἃ τὴν τῶν συνλαβέσθαι, & (versu seq.) ὑπὲρ ὧν in *Cod. Hen.* κατὰ τὴν τῶν συνλημμένων & dein ὑπὲρ ὧν *Vat.*

s Συνστημένων] *L. B.* συνταραξάντων.

t Ἀπέσαλκα] *L. B.* ἐπέσαλκα.

u Ἐνταξῆτε δέλτους,] Ἐνταξῆτε) solus *Hen.*

x Γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

y Δυνήσῃ.] Δύνῃ) *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

z Τριῶν ἀνδρῶν κατασάντων] Τυρίων in *Editis* & *MSS.* Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *Marcus Antonius imperator & triumvir dixit.* HUDS. Forte τριῶν, v. *triumphator. Gelen.* recte *Trimvir.* COCC.

a A-

"σάλλων ωδὶ τ̃ δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Ἐπεὶ Γάϊος Κάσ-
"σιος ταύτῃ τῇ [a] ἀποστάσῃ ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν κατεχομένην
"[b] ὑπὸ στρατοπέδων τ συμμάχων ὄντας διήρπασε, καὶ ἐξεπο-
"λιόρκησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, φίλον ὑπάρχον τ Ρωμαίων
"δήμῳ, τ ἀπόνοιαν τ ἐκείνῳ τοῖς ὅπλοις κεχρήσαντες, ἀφα-
"ιρέσεσι τ κρίμασιν ἐπανορθώμεθα [c] τὰ ὑπ' αὐτοῦ [d] διηρ-
"πασμένα, ὥστε ἀποκαταστᾶναι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡ-
"μῶν· καὶ ὅσα ἐπράθη Ἰουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ [e] κτῆσις, ταῦτα
"ἀφεθήτω, τὰ μὲν σώματα [f] ἐλεύθερα, ὡς ἦν πρὸ δεχῆς, ἡ
"δὲ κτῆσις τοῖς [g] πρότερον κυρίοις. τ δ' οὐχ ὑπακούσαντα
"τῷ ἐμῷ ἀφαιρέσει δικῶ [h] ὑφίστασθαι βέλομαι· κἂν
"ἀλῷ, τότε τ τ πρᾶγμα μοι [i] ὑπεξελ-
"θεῖν τ δίκ [k] ὑπακούσαντα.

ς'. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο τ Σιδωνίοις τ Ἀντιοχεῦσι τ [l] Ἀρα-
δίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [m] μὲν οὖν τ ταῦτα δικαίως, τεκμήρια [n] γινόμενα ἧς Φαμὲν Ρωμαίους ποιήσα-
σθαι πρόνοιας [o] ὑπὲρ τ ἡμετέρου ἔθνους.

"publicis constitutis, dixit: Quoniam C. Cassius
"in hac defectione provinciam, quæ præsidiis te-
"nebatur, alienam diripuit, & socios expilavit,
"& Judæorum gentem oppugnavit, populo Ro-
"mano amicam, intolentia ejus armis *nostris* per-
"domita, edictis & judiciis quæ ab ipso depræda-
"ta erant redintegramus, ita ut ista sociis reddan-
"tur; & quæcunque Judæorum vendita fuerint,
"sive corpora sive bona, illa dimittantur, corpora
"quidem libera ut antea erant, bona vero ut prio-
"ribus dominis cedant. quisquis autem edicto meo
"non paruerit, pœnas luere volo: atque si depre-
"hendatur tunc pro rei dignitate curæ mihi erit
"persequendum esse contumacem.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochensibus & Aradiis scripsit. Et quidem ista opportune, *ut putamus*, apposuimus, ut quæ *manifesta* futura sint curæ illius indicia, quam Romanos genti nostræ adhibuisse dicimus. *Antonius Sidoniis aliisque scripsit, ut Judæis faverent.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Πῶς Ἀντώνιος Ἡρῴδῃ τ Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας κατέστησεν· καὶ ὡς Πάρθοι, Ἀντίγονον εἰς τὴν Ἰουδαίαν καταγόντες, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ἡρῴδου φυγή, καὶ οἷα ἔπαθον Ὑρκανὸς τ Φασάηλος.

CAP XIII.

XXIII.

Quomodo Antonius Herodem & Phasaëlum frustra accusatos tetrarchas constituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phasaelum captivos fecerant. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phasaeli.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Ἀντωνίου μεταπεμφθέντος, Κλεοπάτρα τ εἰς Κιλικίαν συντυχοῦσα δι' ἔρωτος αὐτὸν [p] ἐκεχείρωτο. καὶ δὴ πάλιν Ἰουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [q] παραγίνονται πρὸς αὐτὸν, κατηγοροῦντες Ἡρῴδου τ τῶν περὶ αὐτὸν, προσποιούμενοι σφῶν αὐτῶν τοὺς δεινοτάτους λέγειν. ἀντέλεγε δ' αὐτοῖς [r] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων [s] παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ, [t] ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γεγονώς. ἀκροασάμενος δ' ἀμφοτέρων Ἀντώνιος [v] ἐπὶ Δάφνης, πυνθάνεται Ὑρκανοῦ, πότεροι τ ἔθνους ἄμεινον προϊστάντες; Φήσαντος δ' αὐτοῦ τὸν τε Ἡρῴδην, Ἀντώνιος, καὶ πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, διὰ νίκα σὺν Γαβινίῳ [x] παρῆν ἐπεμπήρη πρὸς τ πατέρα αὐτῶν, [y] τότους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίστησι, [z] καὶ τὰ τ Ἰουδαίων αὐτοῖς ἐπιτρέπει πράσσειν, γράφει δὲ καὶ γράμματα, [a] καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν ἔδησε. μέλλοντος δὲ καὶ κλείειν αὐτοὺς, παρητήσαντο οἱ περὶ Ἡρῴδην.

CUM autem postea in Syriam venisset Antonius, Cleopatra in Cilicia ei obviam facta, amore illius captus erat. Ac tum centum Judæorum viri potentissimi eum iterum conveniunt, ut Herodem cum suis accusarent, delectis ad eam rem suorum eloquentissimis. Illis vero contradicebat Messalas pro adolescentibus, præsente etiam Hyrcano, * qui jam Herodis socer erat. Antonius vero, auditis apud Daphnem utrisque, quæsivit ab Hyrcano, utri gentem melius regerent? Cum autem *ille* respondisset, Herodem & suos, Antonius, cui jam ante cum illis intercesserit familiaritas ob paternum hospitium, quod, cùm una cum Gabinio adesset, cum patre eorum fecerat, ambos quidem tetrarchas constituit, eisque rerum Judaïcarum administrationem mandat, & ea de re literas scripsit, & quindecim adversariorum in vincula dedit. At cum ipsos etiam occisurus esset, *eum* pro illis deprecatus est Herodes. *Antonius Cleopatræ amore captus.* *Herodem accusant Judæi.* *Antonius tamen Herodem & Phasaëlum tetrarchas constituit.*

2. Neque tamen illi à legatione reversi quiescebant: quin Antonium rursus *eorum* mille adierunt apud Tyrum, quò venturum fama erat. & Antonius, multis jam pecuniis ab Herode & ejus fratre corruptus, ejus loci administratori præcepit, ut de Judæorum legatis supplicium sumeret, qui no- *Iterum accusationem instituunt Judæi.*

[a] Ἀποστάσῃ ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν] In *libris* omnibus ὑποστάσῃ. quod ferri non potest. στάσει vel ἀφέσει legendum esse conjicit Cl. *Lowthius*. ipse levicula mutatione ἀποστάσῃ reposui.

[b] Ὑπὸ στρατοπέδων] Ὑπὸ στρατιῶν καὶ συμμάχων *Hen.*

[c] Τὰ ὑπ' αὐτοῦ] Καὶ τὰ *Busb.*

[d] Διηρπασμένα,] Ita *Hen* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Vet. Interpr.* διηρπαγμένα *Busb.* διηργασμένα in *Editis Aliisque.*

[e] Κτῆσις] *L. B.* κτήσεις.

[f] Ἐλεύθερα,] Addit *L. B.* εἶναι.

[g] Προτέροις κυρίοις.] Πρότερον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[h] Ὑφίστασθαι βέλομαι·] Ita ex conjectura rescripsi pro δίκαιον συνίστασθαι. quod mihi vix ferendum videtur, nisi paulo ante scribatur, τῷ δ' ἐκ ὑπακούσαντι.

[i] Ὑπεξελθεῖν] *L. B.* ἐπεξελθεῖν.

[k] Ὑπακούσαντα.] *L. B.* ὑπακουσόντα.

[l] Ἀραδίοις ἔγραψε] Ἀραβίοις *Vat.* (*Lugd. Bat.*) Ἀξίοις *Hen.*

[m] Μὲν οὖν τ ταῦτα δικαίως,] Illud μὲν οὖν *Cod. Vat.*

[n] Γινόμενα] *L. B.* γεγονότα.

[o] Ὑπὲρ τ ἡμετέρου ἔθνους.] Quæ hic sequi debent vel potius supra, Cl. Gronovius edidit in libro cui titulus, Decreta Romana & Asiatica pro Judæis, in 8vo. quæ vide. Exstant & in veteri Latina interpretatione. REL.

[p] Ἐκεχείρωτο.] Rectius forsan ἐχειρῶτο. vel ἐχειρώσατο. nisi hic Attica usus fuerit temporum συναιρέσει.

[q] Παραγίνονται] πρὸς αὐτὸν,] Παραγίνεται, & mox πρὸς αὐτὸν *Hen.*

[r] Μεσσάλας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (Μενέλαος *Lugd. Bat.*) Μασσαλὰς in *reliquis.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

* *Qui jam Herodis socer erat.*] Qui jam Herodi affinis erat, malit *Basnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quod non nisi post quadriennium Herodis cum Mariamne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clarissimi, æque potuit dici *socer* ac *affinis*, postquam neptem jam suam Herodi desponderat. HUDS. Virgil. de Chorœbo, futuro Priami genero,

Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat.

Æneid. lib. 2. ψυ. 344. HAV.

[s] Παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

[t] Ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη γεγονώς.] Κηδεστὴς δὲ ἐπ. *Hen.*

[v] Ἐπὶ Δάφνης,] Conf ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

[x] Παρῆν ἐπεμπήρη] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) προῆν in *ceteris.* διὰ σὺν Γαβινίῳ παρὼν ἐπ. legisse videtur *Epiphan.*

[y] Τότους —— πράγματα,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

[z] Καὶ τὰ τ Ἰουδαίων] Ita *MSS.* (ut & *Lugd. Bat.*) καὶ τῶν Ἰουδαίων in *Editis.*

[a] Καὶ πεντεκαίδεκα τ ἀντιστασιαστῶν] *L. B.* καὶ πέντε καὶ δέκα τῶν στασιαστῶν.

Eosque Antonius supplicio affici jubet.

novis rebus ſtuderent, Herodique principatum ſtabiliret. Herodes vero (nam ante urbem in arena conſtiterant) protinus antegreſſus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut diſcederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, ſi ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, ſtatim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga dilapſi, quietos ſe trepidi tenuerunt. Populo vero adverſus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant. Lyſanias Antigoni amicitiam ambit.

3. Anno autem ſecundo Syriam occuparunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum ſatrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius; ejuſque filius Lyſanias, occupato principatu, amicitiam inſtituit cum Antigono Ariſtobuli filio, uſus ad id opera ſatrapæ, qui apud Antigonum multum poterat. Antigonus autem Parthis mille talenta & quingentas feminas pollicebatur, ſi ſibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum ſuis interficerent: neque vero dedit. & tamen Parthi eam ob cauſam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero ſatrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluſerunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaïdenſes admiſerunt. Cæterum Pacorus equitum turmam miſit in Judæam, quæ regionem ſpecularetur & Antigonum adjuvaret, ducemque *una cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum ſe contuliſſent, & parati eſſent cum eo una irrumpere, ſperabat Antigonus ſe horum opera partem aliquam regionis adepturum eſſe: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurriſſent, Hieroſolyma dein homines *iſti* clam pergunt: & quorundam acceſſione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque oppugnabant. opem autem ferentibus Phaſaëlo & Herode, commiſſaque in foro pugna, adverſarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulſis, miſerunt armatos quoſdam in vicinas domos, qui eas cuſtodirent, quos aggreſſus populus auxilio deſtitutos cum ipſis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo poſt adverſarios ulciſcitur Herodes, cum iis prælio congreſſus, ita ut multos illorum interfecerit.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

Hieroſolyma oppugnant Parthi.

Fanum & urbem occupant.

4. Cum autem quotidianæ velitationes inter eos fierent, exſpectabant hoſtes multitudinem ad Pentecoſten, ut vocatur (ipſa autem feſtum eſt è

μάτων, καὶ τοῖς περὶ Ἡρῴδην συσκαθίστανται τὴν ἀρχήν. παχὺ δὴ Ἡρῴδης, [b] ἴδρωτι δὲ ὅτι τὸ ψάμμιον περὶ τὸ πλέως, [c] περιὼν ἀπέναι παρεκελεύετο, σωτῆρι δὴ [d] αὐτῷ καὶ Ὑρκανὸς, ὡς μεγάλα κακὰ, εἰ προέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένα. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. προσβαλόντες δὲ σκεδαμόνες [e] Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [f] πλείους δὲ κατέτρωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ διαφυγόντες [g] ἐπ' οἴκου περιδεεῖς ἡσύχαζον. ὁ δὲ δῆμος καταβοῶν Ἡρῴδου, παροξυνθεὶς Αντῶνι τοὺς δεδεμένους ἀπέκτεινεν.

γ'. [h] Δευτέρῳ δὲ ἔτει Συρίαν κατέσχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [i] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [k] Πάρθων. πλουτᾷ δὲ Πτολεμαῖος ὁ [l] Μεννιαίου· καὶ τὴν ἀρχὴν [m] αὐτοῦ ὁ παῖς [n] Λυσανίας διαλαβὼν διαπρέπει φιλίαν πρὸς Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου, πρὸς τὸν χρήσιμον τῷ σατράπῃ διαλαβεῖν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον. Αντίγονος δ' [o] ὑπισχνεῖτο [p] χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχὴν Ὑρκανὸν ἀφελόμενοι διαδώσουσιν αὐτῷ, καὶ τοὺς περὶ [q] τὸν Ἡρῴδην [r] ἀνέλοιεν· ὁ μὲν ἔδωκεν. ἀλλ' οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τοῦτο ὅτι τὴν Ιουδαίαν ἐσπάτουσαν, [s] καταγοντες Αντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τῆς διαλαπίδος, ὁ δὲ σατράπης [t] Βαρζαφάρνης διὰ τῆς μεσογείου. Τύριοι μὲν οὖν ἀπεκλείσαν Πάκορον, Σιδώνιοι δὲ [u] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [x] εἴλου μέντοι Πάκορος ἱππέων εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκεψομένην τι τὰ [y] περὶ τὴν χώραν, καὶ Αντιγόνῳ συμπράξουσαν, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον [z] βασιλέως οἰνοχόον. ἔστι δὲ τὸ περὶ Κάρμηλον τὸ ὄρος Ιουδαίων φυλὴ Αντίγονον ἐληλύθασιν, καὶ συναιρεθαλεῖν ἑτοίμως ἐχόντων, προσεδόκα [a] δι' αὐτῆς τῆς χώρας μόρον τι λαβεῖν ὁ Αντίγονος. [b] Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. καί τινων ὑπαντιασάντων αὐτοῖς, [c] διεκπίπτουσιν εἰς Ιεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. προσπολεμούντων δέ τινων, πολλοὶ συναφέντες ὅτι τὰ βασίλεια ἦσαν, καὶ τοῦτο ἐπολιόρκουν. προσβοηθούντων δὲ τῷ μὲν Φασαήλου καὶ Ἡρῴδου, καὶ μάχης γενομένης καὶ τῷ ἀγορᾷ, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ σωθεὶς ἐξαντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τὰς πλησίον οἰκίας, φθερήσοντας αὐτὰς, ἃς ἐπανασὰς ὁ δῆμος συμμάχων ὄντας ἐρήμους σὺν αὐτῇ [d] οἰκοις κατέπρησεν. ὑστέρῳ μὲν οὖν τῆς ἀδικίας ταύτης Ἡρῴδης μετ' ὀλίγον τιμωρίαν ἔλαβε τῶν ἀντισατευσάντων λαμβάνων, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινας.

δ'. [e] Γινομένων δὲ σεμέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμενον οἱ πολέμιοι τὸν ἐκ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὴν καλουμένην [f] Πεντηκοστὴν, [g] ἑορτὴ δ' ἔστιν αὕτη, μέλλοντα ἥξειν.

b Ἰδρωτι δὲ ἐπὶ τὸ ψάμμιον] Ita cum *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἱδρυτὶ in *cæteris*.

c Περιὼν] *L. B.* προσιὼν.

d Αὐτῷ καὶ Ὑρκανὸς,] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud.* quod me monuit Cl. *Lowthius*.. in Græcis omnibus αὐτοῖς. nec aliter *Epiphan.* Ita ſi legas, verte, *hortabatur* (*aderat una cum eis etiam Hyrcanus, quippe* &c.

e Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις,] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Ιουδαῖοι σὺν ἐγχωρίοις in *Editis Aliiſque.*

f Πλείους δὲ κατέτρωσαν.] Πλείους *Busb.* ἑνίους (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

g Ἐπ' οἴκου] Εποίκου *Gen.* ἐπ' οἴκου. SPANH.

h Δευτέρῳ δὲ ἔτει] Scilicet ab adventu Antonii in Aſiam.

i Βαρζαφάρνης] Βαρζαφαρνάσης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφρένης *Hen.* atque ita nonnullis *Epiphanii* libris.

k Πάρθων.] Πάρθοις *Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Μιννάου·] *Al.* Μιναίου.

m Αὐτοῦ] Αὐτοῦ παῖς *Vat.* Lyſaniam Iturææ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum eſſe narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.*

n Λυσανίας] Imo Lyſanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut notavit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum ſuſciperent.

o Υπισχνεῖτο] Ita cum *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὑπισχνεῖτο in *reliquis*.

p Χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 1. SPANH.

q Τὸν Ἡρῴδην] Ita *Vat.* τὸν perperam in *cæteris*, τὸν omittit *Zonar.*

r Ανέλοιεν·] Ανέλωσιν *Busb.* ἀνελῶσιν *Vat.*

s Καταγοντες Αντίγονον·] Καταγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono ſecum adducto.*

t Βαρζαφάρνης] Vox ea ex *Epiphan.* (*Lugd. Bat.*) & *Cod. Hen.* qui legit Βαρζαφρένης.

u Πτολεμαεῖς] Πτολεμαῖοι *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliiſque.*

x Εἴλου μέντοι] Id malui cum *Hen.* etymologiæ cauſa. εἷλον in *reliquis*.

y Καὶ τὴν χώραν,] Περὶ *Busb.*

z Δι' αὐτῆς τῆς χώρας] Cum in *Editis Aliiſque* fuerit, προσεδόκα διὰ τῆς χ. conſtat voculam aliquam excidiſſe. διὰ τὴς τῆς χ. legendum monuit *Lowthius*. ipſe δι' αὐτῆς prætuli. δι' ὃ προσεδόκα legiſſe videtur *Epiphan.* προσεδόκα δὴ τῆς χ. *Hen.* HUDS. A *Lugd. Bat.* illud διὰ abeſt, ubi ita legitur προσεδόκα τῆς χώρας μέρος τι λαβεῖν. & forte ſuo loco motum fuit, debuitque conjunctim legi διαλαβεῖν. in compoſitis enim illud διὰ amavit auctor. HAV.

a Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον] Δρυμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in verſione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 23. Per δρυμὸν campeſtria *Saronæ* intelligenda eſſe docet Cl. *Reland.* in *Palaſt. S.* p. 188. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

b Διεκπίπτουσιν] Forſan διεκπίπτουσιν.

c Οἴκοις κατέπρησεν.] Τὰς οἴκας *Busb.*

d Γινομένων δὲ] Γενομένων *Busb.*

e Πεντηκοστὴν,] Vide *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 340. &c.

f Ἑορτὴ δ' ἔστιν] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

ἦξεν. ἐπὶ δὲ ἡμέρας ἑπτάκοντα πολλαὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡπλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν οἱ παρόντες, πλὴν τῶν περὶ τὰ βασίλεια· ταῦτα γὰρ σὺν ὀλίγοις σπανιώτατα οἱ περὶ Ηρώδην ἐφρούρουν. Φασαήλῳ μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλαττεν, Ηρώδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέξεισι τοῖς πολεμίοις [g] καὶ τὸ πρόάστιον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος πολλὰς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν φυγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, ἔστι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἦν γάρ τι αὐτόθι. παρεβοήθει δὲ καὶ Φασαήλος· Πάκορος δὲ ὁ [h] Πάρθων στρατηγὸς σὺν ἑπτακοσίοις ὀλίγοις Αντιγόνου δεηθέντος εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [i] καταπαύσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασαήλος δ' ὑπαντήσας καὶ δεξαμένης ξενίας, Πάκορος πείθει πρεσβεύσασθαι πρὸς [k] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον τινὰ τῶν [l] συνθηκῶν. καὶ Φασαήλος ἥδεν ἀπατώμενος πείθεται, μὴ ἐπαγωνιῶντος Ηρώδου τοῖς πραττομένοις, διὰ τὸ τῶν Βαρβάρων ἄπιστον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ὑπιπτεύσαντος κελεύοντος.

ε'. Ὠχοντο γοῦν πρεσβεύοντες, Υρκανός τε καὶ Φασαήλος· Πάκορος δὲ καταλιπὼν Ηρώδου διακοσίους ἱππεῖς καὶ δέκα [m] τῶν Ελευθέρων λεγομένων, πρέπεμψεν αὐτούς. ὁρμωμένοις δ' ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μετ' ὄπλων ἐπαντῶσιν οἱ ταύτῃ τῶν [n] πόλεων ἐφεστῶτες. καὶ Βαρζαφάρνης τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται προθύμως, καὶ δῶρα δίδωσιν· [o] εἶτα ἐπιβουλεύει. τάληθὲς γὰρ μὴ ἱππεῖς [p] ὑπὲρ Γαλιλαίης [q] οἱ περὶ Φασάηλον κατέγοντες. καὶ ἐντεῦθεν ἀκούσαντες, ὡς Αντίγονος ὑπόσχοιτο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτῶν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς Βαρβάρους. ἐπὶ μὲν ἄλλοις καὶ νύκτωρ ἐπιβαλλομένοις αὐτοῖς [r] ἀπήγγειλέ τις, φυλακῆς [s] αὐτοῖς [t] ἐκ παφανοῦς περιεστώσης. καὶ συνελήφθησαν ἂν εἰ μὴ περιμένοντες ἕως ἂν οἱ περὶ Ιεροσόλυμα Πάρθοι Ηρώδου συλλάβοιεν, μὴ προαισθομένων τούτων ἐκεῖνος αἰσθόμενος [v] ἀφύγοι. καὶ δὴ τοῦτο ἔτος ἦν ἔχοντα, καὶ οἱ φύλακες αὐτῶν ἐωρῶντο. Φασαήλῳ μὲν οὖν παρῄνεσάν τινες δρᾶν [x] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ περιμένειν· [y] μάλιστα μέντοι πρὸς τοῦτο αὐτὸν [z] Οφέλλιος ἐτάραττε, ὃς [a] ἡκηκόει παρὰ [b] Σαραμάλλα τοῦ πλουσιωτάτου τῶν ἐν Συρίᾳ τότε, καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν [c] ὑπισχνεῖτο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δὲ Υρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, οὐδὲ παραινδυνεύειν τῷ ἀδελφῷ· προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, ἃ δίκαια πράττειν αὐτὸν ἔλεγε, ταῦτα βλαπτόμενον πρὸς αὐτῶν. χρημάτων τε γὰρ δεομένῳ πλείονα ἕξειν παρ' αὐτοῦ ἢ Αντίγονος δώσει· καὶ ἄλλως, δεινὸν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἥκοντας πίστει συνελθόντας πρεσβυτὰς ἀποκτεῖναι μηδὲν ἀδικήσαντας. ὁ δὲ Βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [d] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψευδῆ αὐτὸν ὑποψίας παρέχειν· ἀπιστεῖ τε πρὸς Πάκορον.

ς'. Οἰχομένου δή, τῶν Πάρθων ἐδεσμάτων τινὲς Υρκανὸν,

tota regione venturam. Atque instante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phasaëlus mœnia custodiebat, Herodes vero cum suorum manu in hostes per suburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phasaëlus auxilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per speciem quidem compescendæ seditionis, re autem vera ut illum in adipiscendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiisset Phasaëlus, & eum hospitio excepisset, persuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipse legatus iret: id quod fraudulenter egit. Et Phasaëlus nihil *mali* suspicatus obtemperat, non assentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, sed Pacorum cæterosque venientes invadi jubente. *Pacorus Hierosolymа adit.*

5. Igitur in eam legationem profecti sunt Hyrcanus & Phasaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum est, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos studiose excepit, & muneribus donavit: deinde insidiabatur. Diversabatur autem Phasaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audivissent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promisisse Parthis contra ipsos, cœperunt suspectos habere Barbaros. Accessit eò, quod insidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita custodia. Et sane comprehensi fuissent, nisi exspectatum esset, donec Parthi, qui ad Hierosolyma erant, Herodem cepissent: ne, si hi prius essent interfecti, ille id sentiens effugeret. Atque ista sic se habebant, & eorum custodes cernebantur. Itaque Phasaëlum monebant nonnulli, ut statim equo aufugeret, nec exspectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Saramalla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletissimo, hoc ei suasit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deserendum censebat, neque fratri periculum creandum: sed Barzapharnem aggressus, eum non recte facere dicebat, qui hæc in ipsos moliatur. nam si pecunia egeat, majorem à se habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus esse, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere insontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum esse eorum quæ suspicaretur, sed eum falsis suspicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus est. *Insidiatur Hyrcano & Phasaëlo.*

6. Eo digresso Parthorum quidam Hyrcanum con- XXV. *Eosque in vinculа conjici jubet.*

[g] Καὶ τὸ προάστιον,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

[h] Πάρθων στρατηγὸς] Πάρθων βασιλεὺς *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan.* *caterique.*

[i] Καταπαύσων τὴν στάσιν,] Καταπαύσει *Busb.* καταδιώκων *Zonar.*

[k] Βαρζαφάρνην] Hîc loci Βαρζαφαρνάην *Vat.* & infra seq. §. 5. ut & Βαρζαφαρνάης ibid. superius. Vide Annott. ad super. §. 3. HUDS. Βαζαφαρνάην Zonaras Annal. Tom. 1. p. 229. D. SPANH.

[l] Συνθηκῶν.] Σωθεὶς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[m] Τῶν Ελευθέρων λεγομένων,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[n] Πόλεων ἐφεστῶτες.] Πολιτῶν *Vat.* & *Busb.*

[o] Εἶτα ἐπιβουλεύει.] Επειτα *Busb.* & *Zonar.*

[p] Υπὲρ Γαλιλαίης] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[q] Οἱ περὶ] *L. B.* ὑπὲρ.

[r] Απήγγειλέ —— φυλακῆς.] Nempe Saramalla Syrus *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[s] Αὐτὲς] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* αὐτοῖς in *reliquis.*

[t] Εκ παφανοῦς] Vel ἐκ τ' ἀφανοῦς· SPANH.

[v] Διαφύγοι.] Eo modo *Hen.* & *Busb.* Ἀφύγῃ in *ceteris* & *Zonara.*

[x] Αφιππάσασθαι,] Παρεππάσασθαι solus *Busb.* παρεππδιώσασθαι *Zonar.*

[y] Μάλιστα μέντοι πρὸς ταῦτα] Μάλιστα δ' *Busb.*

[z] Οφέλλιος] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

[a] Ηκηκόει παρὰ] Ita *Vat.* ἀκηκόει in *ceteris.* utrum horum fuerit à manu *Josephi*, incertum est.

[b] Σαραμάλλα] Passim Σαραμάλλα in lib. 1. de *Bello Jud.* HUDS. *Lugd. Bat.* Σαραμάλλα quoque hic, & Σαραμάλα ibi alter Codex *Lugd. Bat.* ita ut non dubitem, quin hic quoque ita scripserit Josephus, non Σαμαρείτου, quod *Alii* habent, & in textu ipse *Hudsonus* retinuerat. HAV.

[c] Υπισχνεῖτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ὑπισχνεῖτ' in *reliquis.*

[d] Ωμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι] Ita *Busb.* & *Gall.* ὄμνυε in *Editis Aliisque.*

constringunt, & Phasaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pocillator autem ad Herodem missus, in mandatis habebat, eum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phasaëlo missi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hostes cepissent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentissimos quosque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conscii, malitiosè dissimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipsis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adversariis comprehensos, sed ad significandum Phasaëli successum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehensionem audivisset. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipse sibi desponderat) magis etiam suspectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auscultabant: ipse vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

Herodes sibi à Parthis cavet.

Cum suis noctu aufugit.

7. Interim dum Parthi quid facto opus sit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in posterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione constitutus, magisque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum insidiis acceperat,* quam allatis in contrarium fide habita, ubi vespera venit, statuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quasi in incerto essent pericula ex hostibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impositis in jumenta mulieribus, matre sua, & sorore, & filia Alexandri Aristobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujusque matre, Hyrcani filia, & fratre suo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, insciis hostibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus est, qui, cum iis quæ agerentur adesset, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctosque amicos, & de se nihil quod bene habeat exspectantibus.

Quanam Herodi in fuga acciderunt.

8. Verum Herodes, animo supra calamitatis ictum sublato, & ipse, periculo impendente, fortiter se gerebat; atque per viam singulos obeundo bono esse animo hortabatur, & mœrori nequaquam succumbere: hoc enim ipsis officere & obstare in fuga, in qua sola salutis spem positam esse contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obsequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipse sibi manus afferret, everso vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipsa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hostes insequentes eum comprehenderent. ipsum itaque, cum gladium strinxisset, & in eo esset ut seipsum ense feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluissent, dicerentque non committendum esse, ut ipsos in hostium potestate futuros relinqueret, non enim viri fortis esse, ut, cum semet è periculis liberasset, amicos in ipsis *hærentes* negligeret. Itaque à vi sibimet intentata abstinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebantur, partim Phasaëlum, multa de perfidia facientem Parthis convicia. Pocillator autem ad Herodem missus, eum extra muros deductum comprehendere in mandatis habebat. Nuncii à Phasaëlo missi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hostes cepissent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentissimos quosque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conscii, malitiosè dissimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipsis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adversariis comprehensos, sed ad significandum Phasaëli successum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehensionem audivisset. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipse sibi desponderat) magis etiam suspectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auscultabant: ipse vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

7. Interim dum Parthi quid facto opus sit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in posterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione constitutus, magisque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum insidiis acceperat,* quam allatis in contrarium fide habita, ubi vespera venit, statuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quasi in incerto essent pericula ex hostibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impositis in jumenta mulieribus, matre sua, & sorore, & filia Alexandri Aristobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujusque matre, Hyrcani filia, & fratre suo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, insciis hostibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus est, qui, cum iis quæ agerentur adesset, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctosque amicos, & de se nihil quod bene habeat exspectantibus.

8. Verum Herodes, animo supra calamitatis ictum sublato, & ipse, periculo impendente, fortiter se gerebat; atque per viam singulos obeundo bono esse animo hortabatur, & mœrori nequaquam succumbere: hoc enim ipsis officere & obstare in fuga, in qua sola salutis spem positam esse contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obsequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipse sibi manus afferret, everso vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipsa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hostes insequentes eum comprehenderent. ipsum itaque, cum gladium strinxisset, & in eo esset ut seipsum ense feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluissent, dicerentque non committendum esse, ut ipsos in hostium potestate futuros relinqueret, non enim viri fortis esse, ut, cum semet è periculis liberasset, amicos in ipsis *hærentes* negligeret. Itaque à vi sibimet intentata abstinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebantur, partim

καὶ φασάηλον, πολλὰ τὸ ἀπιστίας κακίζοντα τοὺς Πάρθους. ὁ δὲ ἐπὶ τῷ Ηρώδῃ ἀπεσταλμένος [e] οἰνοχόος, ἐντολὰς εἶχε [f] παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τοῦ τείχους συλλαμβάνειν. ἔτυχον δ' ἄγγελοι τοῦ φασάηλος πεμφθέντες ἐπὶ δηλώσει τὸ Πάρθων ἀπίστους· ὡς τῶν πολεμίων συλλαβόντων, γνοὺς Ηρώδης πρόσισι Πακόρῳ καὶ [g] τῶν Πάρθων τοῖς [h] δυνατωτάτοις, οἷς ὅσπερ τῶν ἄλλων δεσπόταις. οἱ δὲ ἦ τὸ πᾶν εἰδότες, ὑπεκρίνοντο [i] δολίως· καὶ δεῖν αὐτὸν ἔφασαν μὴ σφῶν ἐξελθόντα ποῦ ἔξω τείχους ὑπαντᾶν τοῖς τὰ χρήματα κομίζουσιν· ἤδεσαν γὰρ αὐτὸν εἰληφέναι τοὺς τῶν ἀντιστασιωτῶν, ἥκειν μέντοι δηλοῦντας ὅσα κατορθώσαι φασάηλον. τούτοις Ηρώδης οὐκ ἐπίστευεν· ἠκηκόει γὰρ τὸν σύληψιν παιδὸς παρ' ἑτέρων. καὶ Φασαήλου ἦ [k] τὸ Υρκανοῦ θυγατρὸς, ἧς ἐνεγγυήτο τὸν [l] θυγατέρα, ἔτι μᾶλλον [m] ὑπώπτευε τοὺς Πάρθους. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι [n] αὐτῇ ὃ πιστεύειν· αὐτὸς δὲ ἐπίστευε λίαν ἐμφρονι γυναικί.

ζ. Βουλευομένων ἦ τὸ Πάρθων τί χρὴ ποιεῖν· ὃ γὰρ ἤρεσκεν αὐτοῖς οὐκ ἦν φανερῶς ἐπιχειρεῖν ἀνδρὶ τηλικούτῳ· καὶ [o] ὑπερθεμένων εἰς τὸν ὑστεραίαν, ἐν τοιαύταις παραχαῖς Ηρώδης γιγόμενος, καὶ μᾶλλον οἷς ἤκουε περὶ τὸ ἀδελφοῦ καὶ τὸ Πάρθων ἐπιβουλῆς, ἢ τοῖς ἑαυτοῦ [p] προσθέμενος, ἑαυτέρας ἐπελθούσης ἔγνω ταύτης πρὸς φυγὴν χρήσασθαι, καὶ μὴ διαμέλλειν ὡς ἐπ' ἀδήλοις τοῖς [q] περὶ τὸ πολεμίων κινδύνοις. ἄγει δὴ σὺν οἷς εἶχεν ὁπλίταις, καὶ τὰς γυναῖκας τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιθέμενος, μητέρα τε αὐτοῦ καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἣν ἔμελλεν ἄγεσθαι πρὸς γάμον Αλεξάνδρου θυγατέρα τοῦ Αριστοβούλου παιδὸς, τήν τε τούτου μητέρα, Υρκανοῦ δὲ ἣν θυγάτηρ, καὶ τὸ νεώτατον ἀδελφὸν, τήν τε θεραπαίναν [r] πᾶσαν, καὶ τὸ ἄλλον ὄχλον τὸ σὺν αὐτοῖς, ἐδίωκε τὴν ἐπὶ Ιδουμαίας, λαθὼν τοὺς πολεμίους. ὧν οὐδεὶς ἂν ἔτως σκληρὸς τὴν φύσιν δόξειε, ὃς τότε παρὼν τοῖς πεπτωκόσιν οὐκ ἂν ὤκτειρεν αὐτοὺς τὸ τύχης, γυναῖκα ἐπαγομένους νήπια τέκνα, καὶ μὴ δακρύων καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπόντων τὴν πατρίδα καὶ φίλους ἐν δεσμοῖς, καὶ πρὸ αὐτῶν οὐδὲν ἐπὶ χρησὸν προσδεχομένων.

η. Αλλ' Ηρώδης ἐπαίνου τὸ οὐκ ὀλίγης πληγῆς τὸ φρόνημα παιησάμενος, αὐτός τε ἰὼν ποὸς τὸ δεινὸν εὐψυχος, καὶ παρὼν καὶ τὴν ὁδὸν θαρρεῖν ἐκάστοτε παρεκάλει, καὶ μὴ παρέχειν [s] αὐτὸν ἑκόντα τῇ λύπῃ. τῷ γὰρ αὐτοὺς βλάπτειν πρὸς τὴν φυγὴν, ἐν ᾗ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς μόνην κεῖσθαι συμβέβηκε. καὶ οἱ μὲν, ὡς Ηρώδης παρήνει, φέρειν τὴν συμφορὰν ἐπειρῶντο. μητρὸς δ' αὐτὴν διεχόντως ὀλοφυρομένης, καὶ τὸ μητρὸς αὖθ' κινδυνωδεστάτης ἀποθανεῖν, δέος τι τὸ ἐπ' [t] αὐτῇ παῖδας, καὶ δέος τὸ φοβεῖσθαι μὴ καταλάβοιεν αὐτὴν οἱ πολέμιοι διώκοντες, τελέως [u] τοῦ τὸ πρᾶγμα γνώμης. σπασάμενον γοῦν αὐτὸν τὸ ξίφος, καὶ μάλιστα πάντων αὐτὸν, κατέσχον οἱ παρόντες, τῷ τε πλήθει καταχύσαντες, καὶ ὡς οὐκ ἐκόντα αὐτὸν ἐγκαταλιπεῖν τῆς ἐκθορᾶς ἀπειλοῦντες, ἢ μὴ εἶναι γυναικὶ, τὸ δεινῶν αὐτὸν ἐλευθεροῦσθαι, τοὺς φίλους ἐν αὐτοῖς ὁρᾶν δεσμοῖς. βιασθεὶς οὖν ἀποχέσθαι [v] κατ' αὐτὸν τολμήματος, αἰδοῖ τε τῶν λεγομένων, καὶ πλήθει τῶν οὐκ ἀπ-

[e] Οἰνοχόος,] Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur supr. §. 3. & lib. 1. *de Bello Jud.* οἰνοχόος in *reliquis.*

[f] Παραγαγὼν αὐτὸν] Παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τειχῶν *Busb.*

[g] Τῶν Πάρθων] Τῶν deest *Vat.* & *Busb.*

[h] Δυνατωτάτοις,] *L. B.* δυνατοῖς.

[i] Δολίως·] Δολιερῶς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[k] Τῆς Υρκανοῦ θυγατρὸς,] Mariamne dicitur hæc Hyrcani filia *ἀλωτ.* lib. 1. c. 13. §. 5. Υρκανοῦ θυγάτης Μαριάμμη γυναικῶν. SPANH.

[l] Θυγατέρα,] *Lugd. Bat.* παῖδα.

[m] Ὑπώπτευε] Ita *Busb.* ὑπώπτευσε *Vat.* ὑπώπτευσε in *Editis Aliisque.*

[n] Αὐτῇ δ' ἐπίστευον·] Ταύτῃ *Vat.*

[o] Ὑπερθεμένων] Ita *MSS. Gen.* ὑποθεμένων.

[p] Προσθέμενος,] Προσιθέμενος *Vat.*

* *Quam allatis in contrarium fide habita,*] *Epiphanius* vertit, *quam adversariis fides hab. &c.*

[q] Περὶ τὸ πολεμίων κινδύνους.] Est qui malit ἐν τῷ πολ. HUDS. Neque video, cur ἐν fuerit ab Editore prælatum, nisi quod MS. abfuerit auctoritas, qua nunc videlicet *Lugd. Bat.* accedente, illud ἐν præstiti. HAV.

[r] Πᾶσαν,] Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Busb. Epiphan.* & *Zonara.*

[s] Παρεκάλει,] *L. B.* παρεκάλουν.

[t] Αὐτὸν ἑκόντα τῇ λύπῃ.] Εαυτὸν *Busb.* ut & mox hac ead. §. αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

[v] Αὐτῇ] *L. B.* αὐτῆς.

[x] Περὶ τὸ πρᾶγμα γνώμης.] Περὶ τὸ πρᾶσσα *Busb.* atque ita forsan *Epiphan.*

[y] Κατ' αὐτὸν] Forte κατ' αὐτὸν. COCC.

ὑπηρετῶν αὐτῷ τῇ χρείᾳ διακονεῖν οἷς [z] ἐπεθύμησεν, ἀναπησάμενος τὴν μητέρα, [a] καὶ, θεραπείας ἧς ὁ καιρὸς ἀπῄτει μεταδοὺς, ἐβάδιζε τὴν προκειμένην ὁδόν, σπουδοτέραν ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς [b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα. πολλὰς δὲ μάχας πρὸς τοὺς ἐπεξελθόντας καὶ διώκοντας τῶν Πάρθων μαχεσάμενος, ἐνίκησε [c] πάσας.

θ'. Ἔμενε δ' αὐτοῦ πρὸς τῇ Φυγέλῃ ὁδὸς τὰ πρὸς τῆς Ἰουδαίων ἀσφαλῆ. [d] συνεπέπτωντο γὰρ καὶ ὅτοι φυομένοις ὀπὸ [e] σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν. ὡς δὲ καὶ τρεψάμενος καὶ κρατήσας, οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τῆς τοιαύτης καθέστως· ἀλλ' ὡς κάλλιστα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ πρόθυμος πρὸς πόλεμον [f] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε, μετὰ χρόνον [g] βασιλεύσας, ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτό, [h] Ἡρωδίαν προσαγορεύσας. φυομένῳ δὲ τῷ [i] Ἰδουμαίας ἐν [k] Θρήσσῃ χωρίῳ οὕτω καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ἰώσηπος ὑπολύτησε· καὶ βαλλὼ περὶ τῶν ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλοῦ μὲν πλήθους ἑπομένου, καὶ δίχα τῶν μισθοφορούντων αὐτοῖς, ἔνθα ἦν χωρίον τὸ Μασάδας, [l] εἰς ὃ πρόνοιᾳ συμφυγεῖν, ἐλάττονος ὄντος ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τοὺς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ἑπτὰ χιλιάδας ὄντας, ἄλλον ἀλλαχῇ κελεύσας ἀφὸ τῆς Ἰδουμαίας σώζειν αὐτούς, δὺς ἐφόδια. ὅσοι δ' ἦσαν κοῦφοι, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους θεραπευτὰς εἰς τὸ ἔρυμα θεφυγόντες· καὶ καταλαβόντες αὐτοῦ τάς τε γυναῖκας [m] καὶ τὰς ἑπομένας, ἦσαν δ' ὡς ἑκατόν, σίτου τε ὄντος ἐν τῷ χωρίῳ καὶ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἱκανῶν ἀπόντων [n] διαρκῶς, ἐξώρμησεν αὐτὸς ἀπὸ [o] Πέτρας τῆς Ἀραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι καὶ τὸ βασίλειον, μόνων ὑπισχνουμένων τῶν Τρκανοῦ χρημάτων· τὰ δ' ἐν [p] εἰς τριακόσια τάλαντα πολλὰ ὑπὸ τῶν Ἡρῴδου [q] διέφυγον, καὶ μάλιστα ὅσα καὶ [r] προνενοημένα καὶ προμηθίαν πάνδρος εἰς τὴν Ἰδουμαίων ἐφθάκει. τὰ μὲν οὖν καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἀπέζησε τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες ἐκαυσαν, Μάρισάν τε πόλιν δυναστῶν ἀνέτρεψαν.

ι'. Καὶ Ἀντίγονος μὲν ἔτσι καταχθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν Πάρθων βασιλέως, Τρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας θεκάλαβεν. σφόδρα δ' ἐν ἄθυμος τῶν γυναικῶν αὐτὸν ἀφαιρήσων, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνεθυμεῖτο δώσειν, [s] τοῦτον αὐτοῖς μὴ τῶν χρημάτων τὸν μισθὸν ὑποσχόμενος. φοβούμενος δὲ τὸν Τρκανὸν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστήσῃ [t] θεράτων, ἐπηρεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Πάρθων, [v] ἀποτέμνῃ αὐτοῦ [x] τὰ ὦτα, πειρασάμενος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν δεξιρωσιν ἀφὸ τοῦ λελωβῆσθαι, βούλεται τῶν ὁλοκλήρων εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιῶν. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσειε τὴν ἀψυχίας, ὃς, χεῖρας αὐτὸν ἀποσφάξασθαι

tur, partim multitudine eorum qui non sinebant ut manu sua exsequeretur quæ in animo versaverat, matre recreata & pro temporis angustia curata, iter institutum persequitur, majori cum festinatione rectâ pergens ad Masadam castellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *subinde* incursantes & persequentes dimicasset, universis victoriam reportavit.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipsi sexagesimo ab urbe stadio illos aggressi sunt, in itinere eos adorti manusque conserentes. Quos nimirum cum fudisset fugassetque, ac si non in angustia fuisset & necessitate, sed quasi optime & magna rerum copia ad bellum instructus, eo ipso in loco, ubi Judæos vicit, postea rex factus, ædificavit, & exstruxit palatium excellentissimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Thressam venit, occurrit ei frater ejus Josephus, & de toto negotio quid agendum esset deliberationem proposuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos sequeretur, locus vero Masadæ, in quem confugere decrevissent, angustior esset, quam ut posset tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimisit, quæ fuit supra novem millia: jussitque ut diversi per Idumæam abeuntes saluti suæ consulerent, eisque viaticum dedit. Deinde assumptis expeditissimis quibusque & maxime necessariis, in castellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna esset frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium necessariarum copia, ipse ad Petram Arabiæ ire contendit. Cæterum, simul ac orta dies est, Parthi reliqua omnia Hierosolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abstinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaserunt, præsertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non suppetebant, sed egressi suburbanam regionem affligebant, & Marissam urbem potentem everterunt.

Judæi Herodem in fuga adoriuntur.

Masadam venit Herodes.

Inde Petram se confert.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hostibus dare in animo habebat, hanc *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis custodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum restitueret, aures ei abscidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus esset, cum lex id munus integrorum esse velit. Verum Phasaëlum alicui mirari subeat ob animi fortitudinem, qui, cum se

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phasaëlum.

Hyrcano aures amputat Antigonus.

---

[z] Ἐντεθύμητο,] *L. B.* ἐντεθύμητο.

[a] Καὶ, θεραπείας] Θεραπείας δὲ ἐν. *Vat.* θεραπείας, ἃς ὁ καιρὸς ἤπειγεν *Zonar.*

[b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα.] Μασάδα passim *Busb.*

[c] Πάσας.] Abest à *L. B.*

[d] Συνεπέπτωντο γὰρ] Συνεπέπτωντο γὰρ αὐτῷ καὶ Ἰουδαῖοι ὁμόρφυοι *Busb.*

[e] Σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως,] Ita in *Ed. Gen.* & *aliquibus MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* σταδίων ς'. *Bas.* (*L. B.*) & *Vat.*

[f] Παρεσκευασμένος,] Sic *Vat.* θεσκευασμένος in *cæteris.* παρεσκευασάμενος in *L. B.*

[g] Βασιλεύσας, —— αὐτὸ,] Βασιλεύσας, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. καὶ πόλιν ἔκλυσι περὶ αὐτῷ malit Cl. *Lotzbius.* HUDS. Forte, καὶ βασ. κατ. ἀξ. καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ ἔκλυσι. COCC.

[h] Ἡρωδίαν] Alibi Ἡρώδιον & Ἡρώδειον. Forsan Ἡρωδία cum de *urbe*, Ἡρώδιον cum de *castello* accipitur. Verum Ἡρώδιον legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

[i] Ἰδουμαίας] Ita ex *Epiphan.* & l. 1. *de Bello Jud.* Ἰουδαίας in *Editis Aliisque.* Frequenter in codicibus *Josephi* permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία.

[k] Θρήσσῃ] Alibi Ῥῆσσα, quod forsan rectum, voce θ orta ex aspiratione. (*Lugd. Bat.* θῆσσα) in *Epiphanis* libris, *Rissa*, & *Rissa.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

[l] Εἰς ὃ πρόνοιαν συμφυγεῖν,] Εἰς ὃ προσῆκεν *Busb.* προσέκειτο *Lugd. Bat.*

[m] Καὶ τὰς ἑπομένας,] Ex lib. 1. de *Bello Jud.* suspicaretur aliquis hic legendum, καὶ τὰς ἑπομένας σὺν τοῖς φύλαξιν, ἦσαν δ' ἑκατόσιοι, &c. nam illic legimus, καταλιπὼν δ' ἐναυτῷ τὰς γυναῖκὰ ὀκτακοσίους φύλακας καὶ ἑξακὴ τετρακοσίους &c.

[n] Διαρκῶς,] Διαρκῆτον αὐτοῖς *Busb.*

[o] Πέτρας τῆς Ἀραβίας.] Idem Zonaras Annal. T. 1. p. 230. B. SPANH. *Lugd. Bat.* πέτρας τῆς Ἀραβ.

[p] Εἰς τριακόσια τάλαντα.] Εἰς ἑξακόσια *Busb.* & *Zonar.*

[q] Διέφυγον,] Διέφυγε *Busb.*

[r] Προνενοημένα] Ὅσα κομιδῇ ἴσως *Busb.* qui mox habet Ἰουδαίων pro Ἰδουμαίων, quo modo & *Vat.*

[s] Τοῦτον] Rectius forsan τοῦτον. HUDS. Addo & verius, teste *Lugd. Bat.* ejeci itaque τοῦτον, & pro *harum* reposui *hanc* in Versione. HAV.

[t] Θεράτων,] Illud θεράτων omittunt *Epiphan.* & *Zonar.*

[v] Ἀποτέμνῃ ἀξιῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 9. Eadem *Zonaras* p. 234. B. vid. & infr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

[x] Τὰ ὦτα,] Τὸ ὠτίον *Vat.*

se occisum iri resciviſſet, mortem nihil habere quod ſit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miſerabile ac turpiſſimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus ſibimet inferre, alliſo ad ſaxum capite, ſemet quidem vita privavit, pulcherrime ut ſibi viſum eſt in tali anguſtia, hoſti vero poteſtatem præripuit ipſum ad libidinem perimendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere ſaucius eſſet, Antigonum, ſummiſſis medicis per ſpeciem curandi eum occidiſſe, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorſus animam egiſſet Phaſaëlus, audito à quadam muliercula fratrem ſuum Herodem ex hoſtibus evaſiſſe, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis ſuæ ultorem poſt ſe reliquerit, cui in manu eſſet ab inimicis pœnas exigere.

Phaſaëlus vinctus, alliſo ad ſaxum capite, vitam finit.

Phaſaëlus audito Herodem effugiſſe, placide obit.

μέλλονζα, ἀχὶ τ θανάλον ἡγήσαλο δεινὸν, τὸ δ' ὑπ' ἐχθρᾶ τᾶλο παθεῖν [y] οἰκλρόλαλον Ϛ αἴρεσιν ὑπολαβών, ταῖς χεῖρας οὐκ ἔχων ἐλεύθερας ὑπὸ δεσμῶν πρὸς αὐλαίρεσιν, [z] πέτρᾳ [a] προσρήξας τὴν κεφαλὴν, ἐξήγαγε μὲν ἑαυτὸν ϗ ζῆν, ὡς εὐόκ᾽ κάλλισλα ϖῶϛ τοιαύτῃ ἀπορίᾳ ἦν, τ δ' ἐξουσίας ϗ κλεῖσαι πρὸς ἡδονὴν αὐτὸν [b] ἀφείλλο τ πολέμιον. λέγουσι δ' ὡς τραύμαλι μεγάλῳ χρωμένῳ, φαρμάκοις αὐτὸν, ὑποπέμψας ἰατρὸς Αντίγονος ὡς ὀπὶ θεραπείᾳ, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένους εἰς τὸ τραῦμα. πρὸ μέντοι ϗ [c] πλέως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν ὁ Φασάηλος, ἀκούσας ϖῶϛ πνος γυναίου τ ἀδελφὸν Ηρώδην τὸν πολεμίους ἀμφιφυγόντα, σφόδρα τῇ πλούτῳ ἀχθόμενος ὑπέμεινε, καταλιπὼν [d] τ ἐκδικήσονζα τ θάνατον αὐτοῦ, ϗ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege recedens, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæſare creatus eſt rex Judææ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ηρώδης, ἀπὸ τῶν Αραβέων βασιλέως ἀποπλαχθεὶς, αὐτοῦ ἐπ' Αἰγύπλου, ϗ ἐκεῖθεν εἰς Ρώμην ἐπείγεζαι· ϗ, χρήματα πολλὰ Αντωνίῳ ὑποσχόμενος, ἀποδείχθη ὑπό τε τ συγκλήτου Ϛ Καίσαρος βασιλεὺς τ Ιουδαίας.

Herodes ad Arabiæ regem ſe recipit & repudiatur.

AT Herodem malorum, quæ ipſum circumſteterint, magnitudo non perterruit, ſed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occaſiones. Ad Malchum enim regem Arabum, plurimis à ſe beneficiis antea affectum, proficiſcebatur; ab eo viciſſim aliquid reportaturus, cum maxime opus eſſet, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præſertim cum ab ipſo multa conſequutus fuerit. Ignarus enim quo in ſtatu res fratris eſſent, properabat eum ab hoſtibus liberare, etiamſi in pretium ejus redemptionis nummum ſolverit ad trecenta uſque talenta. Hanc ob cauſam ducebat ſecum & Phaſaëli filium ſeptennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurriſſent ei *miſſi* à Malcho nuncii, per quos juſſit eum diſcedere; interdictum enim ſibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depoſitum, quod acceperant, interverterent) illis reſpondit, non ſe veniſſe ut eis ulla in re moleſtus eſſet, ſed ut duntaxat cum rege de rebus ipſi maxime neceſſariis colloqueretur.

Ηρώδην ϗ τὸ μέγεθος τ περιεσηκότων αὐτὸν κακῶν ὁ κατέπληξεν, ἀλλ' ἐπὶ δεινὸν ὤρμησεν [e] ὀπίσολας ἔργων [f] ϖῶϛβόλων. πρὸς γὰρ Μάλχον τ Αραβέων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [g] διηργασμένον αὐτῷ, τὴν ἀμοιβὴν κομιούμενος, ὅπερ μάλισλα ἐδεῖτο, χρήματα ληψόμενος εἴτε δάνειον εἴτε δωρεὰν, [h] ὡς ϖῶϛ πολλῶν ἐξ αὐτοῦ πετυχηκότος. ὁ γὰρ εἰδὼς τὰ κατ' τ ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι [i] ϖῶϛ τ πολεμίων αὐτὸν, λύτρον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπήγετο ϗ Ϛ τ Φασάηλι παῖδα ϖῶϛ πιστὸν τῇ αἰτίᾳ, ἐπιθείτη συγχάνοντα, [k] παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Αραψί. ἀγγέλων δ' αὐτῷ ὑπαντησάντων ϖῶϛ ϗ Μάλχου, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [l] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθους Ηρώδῃ μὴ δέχεσθαι· ταύτῃ δ' ἐχρῆτο προφάσει [m] ὑπὲρ ϗ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα, ϗ τ ἐν τέλει παρὰ τοῖς Αραψὶν εἰς τοῦτο ἐναγόντων, ὅπως ἀποστερήσωσι τὰς ϖῶϛκαταθήκας, ἃς ϖῶϛ ϗ Αντιπάτρου λαβόντες ἔτυχον· ἀπεκρίναντο αὐτοῖς μηδὲν ἐνοχλήσων [n] ἀφικόμενος πρὸς αὐτοὺς, μόνον ϗ διαλεξόμενος ϖερὶ τ ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πραγμάτων.

In Ægyptum proficiſcitur.

2. Deinde ubi diſcedere viſum eſt, * caute admodum abiit Ægyptum verſus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum ſuorum multos reliquit. Poſtero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, poſt Herodem cucurrit, ſed nihil eo profecit: quippe cum ille abeſſet longiſſime properans ad Peluſium. Quò poſtquam pervenit, cum naves, quæ illic in ſtatione erant, eum navigatione ad Alexandriam prohibuiſſent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen perſuadere non potuit, ut apud ſe maneret, quippe qui Romam

β'. [o] Επειδὴ δόξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῆλ μάλα σωφρόνως τῇ ἐπ' [p] Αἰγύπλῳ. ϗ ἦλθε μὲν ἔν τινι ἱερῷ καταγεπ· καταλελοίπει γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δ' ὑσεραίᾳ ϖῶϛαφικνούμενος εἰς [q] Ρινοκόλουρα, ἐκεῖ ϗ τὰ ϖερὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκουσε. Μάλχῳ δ' [r] μεταγνόντι, ϗ μεταμελησθέντι τὸν Ηρώδην, οὐδὲν τούτου ϖειθανώτερον ἐγένετο. προῤῥωπάτω γὰρ ἦν ἤδη ϖεύσων τῇ ὁδῷ Πηλουσίου. ἐπὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὁρμοῦσαι αὐτόθι εἶργον δ' ἐπ' Αλεξανδρείας ϖᾶσι, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' αἰδῶ ϗ πολλὴν ἐσπερπῇ ϖεσπεμφθεὶς εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πεῖσαι μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ρώ-

Rhinocolura.

---

y Οἰκτρότατον ϗ αἴσχιστον ὑπολαβών,] Δεινότατον *Busb.*

z Πέτρᾳ —— δ' ζῆν,] Phaſaëlus in vinculis alliſo ad ſaxum capite periit. Vid. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

a Προσρήξας] Προσαρήξας (præter *Lugd. Bat.*) *Busb.* & mox αὐτὸν pro ἑαυτὸν.

b Αφείλετο τ πολέμιον.] Conf. ſupr. c. 12. §. 1. SPANH.

c Τελέως ἀφῆκεν τῇ ψυχῇ] Τελέως ἀφεῖναι *Busb.* & Cocceius.

d Τὸν ἐκδικήσοντα τ θάνατον αὐτοῦ,] Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικῆσαι ϗ τοὺς *Busb.*

e Επιστολὰς ἔργων] Επιστολὰς *Vat.*

f Παροβόλων.] Conf. *alibi.* lib. 5. c. 11. §. 3. SPANH.

g Εὐεργετημένον ἀπῆλ] Ita *Vat.* Διεργετημένῳ *Busb.* Διεργετημένον in *reliquis*, omiſſo augmento.

h Ως ϖῶϛ πολλῶν] *L. B.* ὡς ἂν πολλῶν.

i Παρὰ τ πολεμίων.] Ex *Lugd. Bat.* additum ϖῶϛ. HAV.

k Παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Αραψί.] Ρύσιον θεὶς δ' λυτρωμένου παῖδα. *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

l Παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ] Παρηγγέλθαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

m Υπὲρ δ' μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα,] Nihil tamen de pecunia Herodi à Malcho debita dicitur, vel ante vel *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

n Αφικόμενος] *L. B.* ἀφικνούμενος.

o Επειδὴ δόξαν ἀναχωρεῖν,] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπεί τι in *cæteris*.

p Αἰγύπλῳ.] Ita *Busb.* & *Vat.* Αἴγυπτον in *cæteris*.

* *Caute admodum abiit Ægyptum verſus:*] *Al.* modeſte.

q Ρινοκόλουρα,] Ita ex *Epiphan.* quo modo apud *Strabonem.* Ρινόκουρα in *Editis Aliiſque.* Ρινοκόρουρα *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) juxta *Ptolemæum* & *Steph. Byzant.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

r Μεταγνόντι,] Sic *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μεταγνῶτι in *reliquis*.

† *Con*

Ῥώμλω ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντ⊙, καὶ τῶν κῆ τλὼ Ιταλίαν ἐν παραχῇ καὶ σάλῳ πολλῷ [s] δηλυμένων.

γ'. Ἀναχθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ χειμῶνι σφοδρῷ ἐμπεσὼν, μόλις εἰς Ρόδον διασώζε᾽), φορτίων διαβολῆς γιγνομένης. καὶ δύο μὲν ἐντυγχάνει τῶν φίλων αὐτῷ συμβαίνουσιν, Σαπφεῖνάς τε καὶ Πτολεμαῖ⊙. οἳ ὢν τλὼ πόλιν ὑπὸ τοῦ Κάσσιον πολέμυ [t] κεκακωμένλν, [v] ἀλλ᾽ ἐν ἀπόροις ὢν εὖ ποιεῖν αὐτλὼ ὤκνησεν, ἀλλὰ καὶ ἀφ᾽ ὑπάρξεως δυνάμιν αὐτλὼ [x] ἀνεκλάμψ. τριήρη τε κατασκευάσας, καὶ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ἀπὶ [y] Ιταλίαν, εἰς Βρεντήσιον κατάγε᾽). κἀκεῖθεν εἰς Ρώμλω ἀφικόμεν⊙, [z] πρώτῳ μὲν Αντωνίῳ φέρει τὰ συμβάντα αὐτῷ κῆ τλὼ Ιουδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φασάηλ⊙ ὑπὸ Πάρθων [a] ἀπώλλυτο συλληφθεὶς, καὶ Υρκανὸς ὑπ᾽ αὐτῶν αἰχμάλωτ⊙ ἔχοιτο, καὶ ὡς Αντίγονον καταστήσαιεν βασιλέα, χρήματα δώσειν ὑπισχόμενον χίλια τάλαντα, καὶ γυναῖκας πεντακοσίας, αἳ τ᾽ πρώτων [b] καὶ ἐξ ὑμῶν [c] τ᾽ αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθ. καὶ ὅπ τούτας νυκτὸς [d] ἐκπομπέσε, καὶ διαφύγοι πὶς τ᾽ ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας παλαιπωρίας. εἶτα ἀπιδιακινδυνεύσν αὐτῷ τὸς οἰκείυς αὐτοῦ πολιορκυμένυς, καὶ ὡς παλεύσαί τε διὰ χιμῶν⊙, καὶ παντὸς καταφρονήσαι δεινοῦ, σπεύδων ἀπὶ τὰς ἐλπίδας τὰς περὶ αὐτοῦ ἐπὶ τλὼ μόνλω βοήθειαν.

δ'. Αντώνιον δ᾽ οἰκτ⊙ εἰσέρχεται τ᾽ Ηρώδυ μεταβολῆς, καὶ τῷ νεανίᾳ χρησάμεν⊙ λογισμῷ περὶ τῶν ἐν ἀξιώμαλι τοσούτῳ καθεστώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κῆ μνήμλω τ᾽ Αντιπάτρυ ξενίας, τὰ δ᾽ ἐπὶ χρημάτων ὧν αὐτοῦ Ηρώδης ὑπεσχέτο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεὺς, καθὼς ἐπ᾽ ἐκείνυ [e] ὅτε τετράρχης ἀποδεδείχλο, πολὺ μέντοι μᾶλλον διὰ τὸ πρὸς Αντίγονον μῖσ⊙, ἐπειδὴ καὶ ἐπ᾽ Ρωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπελάμβανε, πρόθυμ⊙ λίαν οἷς Ηρώδης παρεκάλε συλλαμβάνεσθαι. Καῖσαρ μὲν οὖν ἐπὶ τὰς Αντιπάτρυ στρατείας, ἃς κατ᾽ Αἴγυπλον αὐτοῦ τῷ πατρὶ συνδιέπεμψε, καὶ τλὼ ξενίαν, καὶ τλὼ ἐν ἅπασιν εὔνοιαν, [f] χαριζόμεν⊙ ἥ καὶ Αντωνίῳ, σφόδρα περὶ τὸν Ηρώδλω ἐσπευδακότι, πρὸς τλὼ ἀξίωσιν καὶ τλὼ ὧν ἐβούλετο Ηρώδης συνεργίαν ἑτοιμότερ⊙ λίαν. συναγαγόντες τε τλὼ βυλλὼ Μεσσάλας [g] καὶ μετ᾽ αὐτὸν Ατρατῖν⊙, ἐξηγησάμενοι τὸν Ηρώδλω, τάς τε ἐξ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσίας διεξῆεσαν, καὶ λίαν αὐτὸς πρὸς Ρωμαίυς εἶχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγορούντες ἅμα καὶ πολέμιον [h] ἀποφαίνοντες Αντίγονον, ὄχι ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἐξοίκεσεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ᾽ [i] ὅτι καὶ ἀφ᾽ Πάρθων τλὼ ἀρχὴν λάβοι, Ρωμαίυς ὑπερλδών. τῆς δ᾽ βυλῆς [k] ἀπὶ τούτοις παρωξυμμένης, παρελθὼν Αντωνί⊙ ἐδίδασκεν αὐτὺς, ὡς καὶ πρὸς τὸν κῆ Πάρθων πόλεμον, Ηρώδλω βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτ⊙ πᾶσι ψηφίζονται.

ε'. Καὶ τοῦτ⊙ μέγιστον ἦν τ᾽ Αντωνίυ περὶ τ᾽ Ηρώδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὄχι ἐλπίζοντι περιεποίησαν· [l] ἀ γὰ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη τούτλω αἰτησάμενος

† *Cum & tempus esset procellosum,*] Ita interpretatus sum, sicuti *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p 16. *Norisius* in *Cenotaph. Pisan.* p. 136. & *Basnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Christi* p. 341.

s Δηλυμένων.] Κεινμένων *Busb.*

t Κεκακωμένλν,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 3. & lib. 7. c. 4. §. 1. SPANH.

v Οὐδ᾽ ἐν ἀπόροις ὢν] Ita elegantius *Lugd. Bat.* quam reliqui, qui habent ἀδ᾽ ἄπορ⊙ ὢν. HAV.

x Ανεκλάμψ. —— καθίγε᾽).] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 3. SPANH.

y Ιταλίαν,] *Lugd. Bat.* Ιταλίας.

z Πρώτῳ μὲ Αντωνίῳ] Πρῶτον *Busb.* & *Vat.* πρῶτα *Lugd. Bat.*

a Ἀπώλλυτο συλληφθείς,] Ἀπόλοιτο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

b Καὶ ἐξ ὑμῶν] Καὶ ἐξ γ. *Busb.* & αὐτὰς ead. §. & ἐπιδιακινδυνεύσει ead. §.

c Τῶν αὐτῶν ἡμῖν ἴσως.] Τῷ αὐτῷ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *de genere suo. Lugd. Bat.* ἐξ αὐτῶν.

d Ἐκπομπέσε,] Abduxisset. SPANH.

e Ὅτε τετράρχης ἀπεδείκλο,] Ita lego cum *Cod. Vat.* ὁ τετράρχης in *ceteris* tam *Editis* quam *MSS.*

f Χαριζόμεν⊙ ἥ καὶ Αντωνίῳ] Καὶ χαριζόμεν⊙ Αντωνίῳ *Busb.*

‡ *Promptiori erat animo ad dignitatem* ipsius tuendam,] *Al.* promptiori animo ejus petitioni concessit, & ad ea quæ volebat Herodes operam suam contulit.

g Καὶ μετ᾽ αὐτὸν Ατρατῖν⊙,] Καὶ μετ᾽ αὐτὸν Σατορνῖν⊙ *Vat.* & *Lugd. Bat.* καὶ μετ᾽ αὐτὸν Σατορνῖν⊙ *Gall.*

h Ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον,] Ἀποφαίνοντες τ᾽ Ἀντίγονον *Vat.*

i Ὅτι καὶ ἀφ᾽ —— πᾶσι ψηφίζον᾽).] Herodes Judæorum Rex in Senatu declaratus Olympiade, uti mox, CLXXXIV. SPANH.

k Ἐπὶ τούτοις παρωξυμμένης,] Ἐπὶ τούτῳ *Busb.*

l Οὐ γὰ —— αἰτησάμεν⊙,] Verba illa, ἃ γὰ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη τούτλω αἰτησάμεν⊙, otiosa esse & Græculi alicujus glossatoris manum redolere, pronunciat *G. E. Phaletranus* in *Diss. de Sceptri*

festinaret, † cum & tempus esset procellosum, resque Italiæ magno in motu esse & perturbatione nunciarentur.

3. Igitur cum inde solvisset Pamphyliam versus, & in gravem tempestatem incidisset, ægre in Rhodum evasit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem invenisset Cassiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus est ei beneficere, immo & supra vires eam recreabat. Deinde exstructa triremi, cum illinc cum amicis solvisset in Italiam, Brundusium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio exposuit quæ sibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phasaëlus captus à Parthis occisus sit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem constituissent, pecuniam eis pollicitum usque ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atque è genere ipsorum: & quod eas noctu asportasset, & è manibus hostium evasisset, multas passus ærumnas. Deinde *narravit* suos sibi maximo esse in periculo, ex obsidione; utque *ipse* per medias tempestates navigasset, & mala omnia *impendentia* contempsisset; festinans ad ipsum, in quo omnem spem repositam habuit & unicum auxilium. *Herodes Rhodum appulsus inde Romam se confert; quæque acciderant Antonio exponit.*

4. Antonium autem subit miseratio mutatæ Herodis fortunæ, cumque secum, quod fieri solet, animo reputasset fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate constituti sunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipse usus fuerat hospitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum se promittebat Herodes, si rex factus esset, quemadmodum antea, cùm tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipsum enim seditiosum & Romanis infensum existimabat) paratus erat Herodem in suis postulatis adjuvare. Et quidem Cæsar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipsius patre functus fuerat, propterque ejus hospitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis studiosissimo gratificaretur, ‡ promptiori erat animo ad dignitatem *ipsius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato senatu, Messala & post eum Atratinus, producto Herode, patris ipsius beneficia narrando recensuerunt, ejusque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accusantes simul hostemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, sed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. His commoto senatu, Antonius in medium progressus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuisset, decretum faciunt. XXVI. *Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judæa.*

5. Atque hoc summum erat Antonii erga Herodem studium, quod non solum id egit ut is præter spem suam regno potiretur (non enim eò ascen- *Summum Antonii erga Herodem studium.*

ſcendit illud ſibimet petiturus, nam minime putabat id ipſi conceſſuros Romanos, qui id regii generis hominibus dare conſueſſent, ſed uxoris ſuæ fratri illud ambiturus, nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani) verum etiam quod intra ſeptem in univerſum dies efficiebat, ut ipſi, quæ non ſperaverat aſſequuto, liceret ex Italia diſcedere. Et hunc quidem adoleſcentem *poſtea* Herodes interfecit quod ſuo tempore indicabimus. Dimiſſo autem Senatu, medium ſtipantes Herodem Antonius & Cæſar exierunt; deducentibus conſulibus, una cum aliis magiſtratibus, ad ſacrificandum, & decretum in Capitolio reponendum. Ac primo regni Herodis die convivio cum excepit Antonius. Atque ita quidem ille regnum ſuſcipit, illud adeptus Olympiade centeſima octogeſima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum & Cajo Aſinio Pollione conſulibus.

Herodem, regem à ſenatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæſar.

Herodis familia ab Antigono obſeſſa & oppugnata.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Maſadæ oppugnat, cæteris quidem neceſſariis abundantes, ſed aquæ penuria laborantes; ut eam ob cauſam Herodis frater Joſephus cum ducentis ſuorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commiſſorum in Herodem pœnitere. Ipſum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam ciſternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: ſed cum omnes jam animos ſumpſiſſent, idque magis ex rei deſideratæ affluentia, quaſi Dei providentia hæc ipſa illis contigiſſet, eruptiones *crebro* facientes, manuſque cum Antigonianis conſerentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ad Parthos Syria arcendos, poſt illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Joſepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque caſtris proxime Hieroſolyma poſitis, ſatis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipſe diſceſſit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipſum coluit Antigonus, ne quid ſibi noceret, ſperans iterum Parthos ſibi ſubſidio futuros.

Ventidius in Judæam venit.

νῶ, ὃ γὰρ ἐνόμιζεν αὐτῷ τὰς Ρωμαίους παρέξειν, [m] τοῖς ἐκ τῆς ἡλικίας ἔθος ἔχουσας αὐτῷ διδόναι, [n] ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων, ἡνιῶ τυγχάνοντι τοῦς μὲν πατρὸς Ἀριστοβούλου, τοῦς δὲ μητρὸς Υρκανοῦ· ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς πάσης ἡμέρας παρέσχεν αὐτῷ, τυχόντι τοῦ ἔδος τοσοδοκηθέντων, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Ιταλίας. τὸν μὲν οὖν τὸ νεανίσκον Ηρῴδης ἀπέκτεινεν, ὡς κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς, [o] μέσον ἔχοντες Ηρῴδην Αντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξῆεσαν, [p] τοσαγόντων ἅμα τῆς ἄλλας ἀρχῆς τοὺς ὑπάτους, θύοντές τε τὰ δόγματα [q] καταθησόμενοι εἰς τὸ Καπετώλιον. εἰσία δὲ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ηρῴδῃ τὴν βασιλείας Αντώνιος. καὶ ὁ μὲν ἔτως τὴν βασιλείαν ἔλαμβάνε, τυχὼν αὐτῆς ὅτι τῇ ἑκατοστῇ ὀγδοηκοστῇ καὶ [r] τετάρτῃ Ολυμπιάδος, ὑπατεύοντος [s] Γαΐου Δομετίου [t] Καλβίνου τὸ δεύτερον, καὶ Γαΐου Ασινίου [v] Πωλίωνος.

ς'. Τοῦτον δὲ ἅπαντα τὸν χρόνον Αντίγονος ἐπολιόρκει τοὺς ἐν [x] Μασάδᾳ, τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῖς ὑπηρδείων ὑπαρχόντων, μόνῳ δὲ [y] ἀπανίζοντος ὕδατος· ὡς καὶ διὰ τοῦτο [z] καὶ τὸν ἀδελφὸν Ηρῴδου Ιώσηπον σὺν διακοσίοις τοῦ οἰκείων ἀποδραναι βουλευσασθαι πρὸς Αραβας. ἠκηκόει γὰρ [a] καὶ Μάλχον τοῦ εἰς Ηρῴδην ἁμαρτημάτων μετανοεῖν. κατέχε δ' αὐτὸν ὕσας διὰ τὸν νυκτὸς ὁ Θεός. τῶν γὰρ ἐκδοχείων πληθέντων ὑδατος, [b] οὐκ ἔτι τοῦ φυγῆς ἐδεῖτο· ἀλλὰ πεθαρρηκότες ἤδη, [c] καὶ πλέον κατὰ τὴν ἔμφασιν ἀπανίζοντος, ὡς ἐκ Θεοῦ [d] προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης, ἐπεξιόντες, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς περὶ τὸν Αντίγονον, τοὺς μὲν φανερῶς τοῖς ὅπλοις καὶ [e] λαθραίως, πολλοὺς αὐτῶν διέφθειραν. κατὰ τοῦτο [f] Ουεντίδιος ὁ Ρωμαίων στρατηγὸς, πεμφθεὶς ἐκ Συρίας ὡς Πάρθους ἀνειργόν, μετ' ἐκείνους εἰς Ιουδαίαν [g] παρέβαλε, τῷ λόγῳ μὲν Ιωσήπῳ συμμαχήσων, τὸ δ' ὅλον ἰδίᾳ αὐτῷ στρατήγημα, χρήματα παρ' Αντιγόνου λαβεῖν. ἔγνωσα γοῦν Ιεροσολύμων στρατοπεδευσάμενος, [h] ἀπαρχόντως [i] ἠργυρίσατο τὸν Αντίγονον, καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν σὺν τῇ πλείονι δυνάμει. ἵνα δὲ μὴ [k] καταφωρον ᾖ τὸ τόλμημα, Σίλωνα μετὰ μέρους τινὸς τῶν στρατιωτῶν κατέλιπεν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐθεράπευσεν Αντίγονος, ὅπως μηδὲν ἐνοχλεῖ, προσδοκῶν πάλιν αὖθις Πάρθους ἐπαμύνειν.

---

ptri Jud. ablatione, p. 435. *Edit. Ultraject.* A *Gelenio* quidem, ut multa alia, omittuntur: ſed ea agnoſcit *Epiphan.* ideoque retinuimus. HUDS. Quem minime petiturus adſcenderat ſupplex. *Ruſin.* SPANH.

m Τοῖς ἐκ τῆς —— γενεᾶς] De Regis dignitate eadem, ab Auguſto reſtituta, infr. lib. 15. c. 6. §. 7 SPANH.

n Ἀλλὰ διὰ τὸ μὲν γυναικὸς ἀδελφῷ] Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Αλεξάνδρῳ, ἡνιῶ &c. Quid enim? (inquit *Phaletranus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teſte *Joſepho* ipſo ſupr. c. 13. §. 7.) pater fuit, ut & Ariſtobuli junioris, quem in piſcina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum eſſe, infra narratur. Ipſe vero Alexander, filius fuit ſenioris Ariſtobuli, fratris Hyrcani, ipſius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib. xv. ipſe indicat *Joſephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum eſt, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Αριστοβούλῳ Αλεξάνδρᾳ ἡνιῶ τυγχάνοντι, μητρὸς δὲ τοῦς μὲν πατρὸς Αρ. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati conſentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Αλεξάνδρᾳ delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri ſuæ conjugis id præbere volebat, qui nepos per patrem quidem Ariſtobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. ſi quis Αριστοβούλῳ pro Αλεξάνδρᾳ reponi vult, abſque ulla alia mutatione, per me licet.

o Μέσον —— Καπετώλιον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 4. SPANH.

p Προσαγόντων] *L. B.* συμπροσαγόντων.

q Καταθησόμενοι εἰς Καπετώλιον.] Θησόμενοι *Vat.*

r Τετάρτης Ολυμπιάδος,] Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Chriſti*, lib. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) poſt *Uſſerium* (in *Ann. V. T.* p. 424.) ε'. pro δ'. ſubſtituendum cenſet; niſi *Joſephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra ſcriptorum ſuumque morem, quo Olympias abſolute poſita pro ineunte non expleta capi ſolet. Vide *Noriſium* in *Diſſ. ſecunda* de *Cenotaph. Piſanis*, p. 139 & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron* p. 17. ut & *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16.

s Γαΐου] Κοΐντου legendum eſſe oſtendit *Toinardus* in Proleg. ad Harm. Evang. p. 9.

t Καλβίνου] Al. Καλβίνου. *L. B.* καὶ Αλβίνου.

v Πωλίωνος.] In *Lugd. Bat.* Ποππαίωνος. Sed quomodocunque ſcribatur, id certum eſt per duplex λ ſcribi oportere, ita enim in Nummis quoque utroque modo ſcribitur, ſicuti patere poteſt ex Spanhemii Opere Majore Tom. 1. p. 510. atque ex ipſis Nummis, à nobis in fine Tomi II. in ſuis Tabulis exhibendis. HAV.

x Μασάδᾳ,] Ita cum *Busb.* quod alibi Μασσάδας in *ceteris* Μασάδη.

y Σπανίζοντος.] *L. B.* απαυίζοντας.

z Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ηρῴδου Ιώσηπον] Illud καὶ omittit *Vat.* & mox τὸν ante Ηρῴδου ponit *Busb.*

a Καὶ Μάλχου] *L. B.* Ὡς Μάλχου.

b Οὐκ ἔτι τοῦ φυγῆς ἐδεῖτο·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 1. SPANH.

c Καὶ πλέον] Καὶ πλέον ἢ κατ' *Busb.*

d Προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης,] Τῆς προνοίας τ. *Busb.* προνοίας αὐτῆς *Lugd. Bat.*

e Λαθραίως,] *L. B.* λάθρᾳ.

f Ουεντίδιος ὁ] *Al.* Βεντίδιος.

g Παρέβαλε,] Ita *Baſ. Busb.* & *Vat.* παρέλαβε *Gen.* (*Lugd. Bat.*) cum *Aliis*.

h Ἀποχρώντως] Καὶ ἀποχρώντως ἀργυρισάμενος τὸν Αντίγονον, αὐτὸς μὲν *Busb.*

i Ἠργυρίσατο τὸν Αντίγονον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

k Καταφωρον ᾖ τὸ τόλμημα,] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) κατάφορον in *reliquis*. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

ΚΕΦ. ιε'.

Ως Ηρώδης ἐκπολεῖ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ιταλίας ἐπ μάχεται πρὸς Αντίγονον· οἷά τε ἄλλα κατ' τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ιουδαίᾳ συνέβη.

Ηρώδης δ' ἐκ τῆς Ιταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [l] συναγαγὼν δύναμιν οὐκ ὀλίγων ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Γαλιλαίας ἐπ' Αντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [m] Δεκλίου συγκατάγειν Ηρῴδῃ, ὃν πεμφθέντα ὑπ' Αντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς παρεσκευὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν ταῖς πόλεσιν ἔτι καθιστάμενος, Σίλων δ' ἐν Ιουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Αντιγόνου διεφθαρμένος. Ηρῴδῃ μέντοι προσιόντι καθ' ἡμέραν [n] δυνάμεις ἤυξανε, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσέθετο. [o] ὡρμημένῳ δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον ἦν διὰ τὸ σῶσαι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ιόππη γενέσθαι. πολεμίαν γὰρ ἔσεσθαι αὐτῷ ἐξελεῖν προσῆκον, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωροῦντι ἐπὶ Ιεροσολύμων. ποιησαμένῳ δὴ καὶ Σίλωνι ταύτην προφάσιν τῆς ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ιουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ηρῴδης μετ' ὀλίγης σπουδῆς ἐπέξεισι, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ιουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἐλθὼν δὲ τὴν Ιόππην, ἐπανδρώσατο τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν διὰ τὴν πατρῴαν προσοχὴν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ καὶ ἀμοιβὴν τῶν παρ' ἀμφοτέρων ἐνεργεσιῶν, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, [q] ἃς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἶχον.

β'. Ηθροισμένου δ' ἤδη δυνάμει βαρείᾳ, καὶ προιόντος Αντίγονος τῶν παρόδων τοὺς ἐπιτηδείους τόπους ἐνέδραις καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ οὐδὲν ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ [r] μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ηρῴδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβών, καὶ [s] ῥῆσαν τὸ φρούριον, ἦλθε πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα, παρεῖπτο δ' αὐτῷ τὸ μὴ Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες· στρατοπεδευομένου δὲ καὶ τὸ [t] πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλίμα, οἱ καθ' τοῦτο τεταγμένοι φύλακες ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον [v] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ καὶ σφῶν ἐκθεόντων, καὶ τοῖς προτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ηρῴδης [x] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν πρὸ τοῦ τείχους, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [y] παρεῖη "καὶ δήμου καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, μηδὲν μηδὲ [z] τοῖς φανεροῖς "τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων καὶ τοῖς ἀφρο- "σύνοις ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων." καὶ ὃς Αν- "τιγόνῳ πρὸς τὰ ὑπὸ καὶ Ηρῴδου κηρυχθέντα λέγοντος, πρὸς τε Σίλωνα καὶ τὸ τῶν Ρωμαίων στράτευμα, "ὡς φανερὰ τοῖς αὐ- "τῶν δικαιοσύνην Ηρῴδῃ δώσουσι τῇ βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε "ὄντι καὶ [a] Ιδουμαίῳ τυγχάνοντι [b] ἡμιιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ γέ- "νους ὄντα παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νῦν πρὸς αὐ- "τὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βασιλείαν, ὡς λαβόντα πα- "ρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [c] διεγνώκασιν, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ "τοῦ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους καὶ νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, "μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ρωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν "εἰκότως παρέσοιεν τῆς τιμῆς [d] στερόμενοι." ταῦτα πρὸς ἀλλή-

CAP. XV. XXVII.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia sub idem tempus in Judæa acciderunt.

Herodes autem, cum jam ab Italia Ptolemaïdem navigasset, & copias non mediocres partim conductitiorum partim popularium contraxisset, properabat per Galilæam adversus Antigonum. Ipsum vero adjuvabant Silo & Ventidius, à Dellio ab Antonio misso persuasi, ut Herodi reducendo operam darent. Et quidem Ventidius *jam* in eo erat, ut excitatas propter Parthos in urbibus turbas componeret: Silo vero in Judæa *manebat*, pecuniis ab Antigono corruptus. Attamen Herodi progredienti quotidie vires augebantur: omnisque Galilæa, paucis exceptis, stabat ab ejus partibus. Illi vero, adversus eos qui in Masada erant contendenti, (nam necesse habuerat eos qui in castello obsidebantur, utpote cognatos, servare) impedimento erat Joppe. nam cum illa hostis esset, capienda erat, ne qua à tergo relinqueretur hostibus munitio, dum Hierosolyma adoritur. Cum autem Silo hanc occasionem discedendi arripuisset, & Judæi ipsum persequerentur, egreditur cum exigua manu Herodes; versisque Judæis, Silonem male repugnantem servavit. Deinde, capta Joppe, ad liberandos suos, qui in Masada erant, properat. Ex indigenis autem, alii quidem propter paternam amicitiam illi se adjungebant, alii vero propter ipsius gloriam, & nonnulli ut utrique ob beneficia gratiam referrent; plerique vero propter spes quas in eo, rege deinceps certo futuro, habebant.

Herodes Roma reversus copias ducit adversus Antigonum.

Silo suspecta fides dux.

Herodes Joppen capit.

2. Cum autem valida manu coacta procederet, Antigonus adituum loca opportuna obsessione & insidiis occupabat. sed nihil omnino hac ratione hostibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, suis ex Masada receptis, necnon Ressa munitione, Hierosolyma adibat: ipsumque subsequebantur Silonis copiæ, cum multis Hierosolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem castra fecerat, qui illac dispositi erant custodes, sagittis eum & missilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus conferrent, Herodes primum proclamari jussit circa mœnia, "Sese propter populi utilitatem urbisque salutem adesse; "ne apertos quidem adversarios ulturum, sed etiam "inimicissimorum in se peccata oblivioni traditurum." Cum è contra Antigonus ad ista Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, "Præter ipsorum justitiam facturos, si Herodi regnum dederint, homini privato & Idumæo, hoc est semi-Judæo, cum id *regii* generis hominibus præberi deberet, ut est eorum consuetudo. Quod si nunc sibi succensent, & à se "regnum auferre, quoniam id à Parthis accepe- "rit, statuerunt, esse quidem multos sui generis, "in regnum *jure* successuros, qui, cum neque quicquam contra Romanos peccassent, & sacerdotes "essent, indigne paterentur honore *isto* privari." Hæc

Herodes suis è Masada receptis, captaque Ressa, Hierosolyma oppugnat.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

l Συναγαγὼν] Conf. *alias.* lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

m Δεκλίου] Sic lego (prout monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δειλίου hîc loci in *Impressis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βδιλίου. ut & *Lugd Bat.* qui Βδιλίου. HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

n Δύναμις ἤυξατο,] Η δύναμις ἤυξετο *Busb.*

o Ὡρμηκότι δ' αὐτῷ] Ὡρμηκότα ἦν αὐτὸν *Busb.* & *Vat.*

p Ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται] Ὅπως ἂν μηδὲν ὑπολίπηται *Busb.*

q Ἃς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ] Illud ὡς ex *Lugd. Bat.* adjecimus: HAV.

r Μικρὸν] *L. B.* μικρῷ.

s Ῥῆσαν τὸ φρούριον,] Supra Θεῖσα dicitur. Hic *Lugd. Bat.* Ῥῶται. Vet. *Rifan.* Vide *Annott.* ad p. 646. v 11.

t Πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλῖμα,] Κατὰ τὸ πρὸς ἑσπέραν κλῖμα· *alias.* lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

v Πρὸς αὐτόν.] Εἰς αὐτὸν *Busb.* HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

x Τὸ πρῶτον ἐκέλευσε] Τὸ μὲν πρῶτον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Παρεῖη δήμου] Παρεῖναι *Gall.* παρεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.*

z Τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν] Conf. *al.* lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

a Ἰδουμαίῳ τυγχάνοντι ἡμιιουδαίῳ,] Conf. supr. c. 8. §. 1. SPANH.

b Ἡμιιουδαίῳ] Ita cum *Cod. Baf.* ἡμιιουδαίῳ in *cæteris.*

c Διεγνώκασιν,] Διεγνώκεσαν αὐτῷ τι π. *Vat.*

d Στερόμενοι.] *L. B.* στερῶμαι.

Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, * Antigonus ſuis de muro propugnare permittit. Illi vero, cum jacularentur, magnamque contra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

Silonis perfidia ſe prodit.

3. Tunc & Silo palam fecit, ſe pecunia corruptum eſſe. nam militum ſuorum non paucos ſummiſit, qui & clamitarent commeatus eſſe penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, ſeque in idonea loca ad hybernandum deduci *poſtularent*, vaſtatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis ſublata fuiſſent omnia. Ita exercitum movebat & diſcedere conabatur. Verum Herodes inſtabat, ſubjectos Siloni duces & milites cohortando ne ſe derelinquerent, miſſum à Cæſare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui proviſurum, eiſque abundantiam eorum quæ poſtularent facile præbiturum. Ac ſtatim poſt eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni diſcedendi occaſionem reliquit. Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo ſperaſſet; ſuiſque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimiſit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, conſederunt montibus ut illos obſervarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: ſed aſſumptis decem cohortibus, quarum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiſcuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem ſe confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum ſuis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimiſit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas. Et quidem rex, relicto Hierichunte præſidio, reverſus eſt: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimiſit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lydda acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum eſt ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quieſcerent.

Herodes Silonianis commeatum abunde ſuppeditat.

Romani Hierichunta diripiunt.

Herodes, Joſepho fratre in Idumæam miſſo, Sepphorim capit.

4. Herodi autem otium agere non viſum eſt, ſed fratrem ſuum Joſephum cum peditibus bis mille & equitibus quadringentis miſit in Idumæam: ipſe vero in Samariam profectus, & depoſita ibi matre aliiſque ſuis conſanguineis, qui jam è Maſada fuerant egreſſi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præſidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum eſſet, & Antigoni præſidium clam inde proficiſceretur, nactus eſt ſummam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in ſpeluncarum receſſibus habitarent, equitum turmam

---

e Αντίγονος ἀμύνασθαι τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους] Conf. *alter.* lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Antigonus*] Vide de Bello lib. 1. c. 15. §. 5.

f Τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους] Ἀμύνασθαι τοὺς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνεσθαι τοῖς *Busb.* ἀμύνεσθαι τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς σφετέροις in lib. 1. de *Bello Jud.*

g Καθήκε] In *Marg. Lugd. Bat.* καθείκε.

h Σπάνιν] Σπάνιν τῶν ἐπιτ. *Busb.* κατασκοπὴν τοῦ Ηρώδου ἀφ' ἁπάντων τῶν ἀναγκαίων *Zonar.*

i Ἀπαγαγεῖν] *Lugd. Bat.* ἀγάγειν.

k Περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων,] Περὶ τὴν πόλιν *Vat.*

l Αὐτῶν τῆς ἐπιορείας,] Αὐτὸν *Busb.*

m Καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα,] Κατάγειν *Busb.*

n Τὰς στρατιώτας ἀπολιπεῖν.] Τοῖς στρατιώταις *Busb.*

o Επὶ τῶν ὀρῶν καθεζόντες] Επὶ τῶν ὀρέων διαπαθίζοντες συνεφύλασσον τοὺς &c. in lib. 1. de *Bello Jud.*

p Δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν,] Ἀπὸ πλήθους ἀναλαβὼν *solus Busb.*

q Παρεφύλαττον.] Conf. *alter.* lib. 1. c. 15 §. 6. SPANH.

r Διήρπασαν —— οἰκίας.] Hierichus plena χειμαλίοις à Romanis direpta. *alter.* lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

s Σὺν δισχιλίοις ὁπλίταις] Ita non modo ſcribitur in *Lib.* 1. de Bello c. 16. §. 1. verum & hic agnovit *Epiphan.*, ſcribens *cum duobus millibus* &c. ut mireſ effugiſſe *Hudſoni* induſtriam, qui nihil hoc loco adnotavit. Securos denique de numero jubet nos eſſe *Lugd Bat.* cum quo repoſuimus δισχιλίοις, & in Verſione *bis mille*, duplicato numero. HAV.

t Σεπφορέων] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) & in lib. 1. de *Bello Jud.* Σίμφορεν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 16. §. 2. & ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.

τοικωύτων, ἱππέων ἐπ' αὐτὰς [v] εἴλῳ σκέπεμπε, καὶ ὁπλιτικᾶ τρία τέλη, παῦσαι κακουργοῦντας ἐγνωκώς. ἔγνεκε δ' ἰὼ ταῦτα [x] κώμης Αρβήλων λεγομένης. εἰς ἣ τεσσαρακοστῷ ἡμέραν αὐτὸς ἦκε παντρατιᾷ, καὶ [y] θρασέως ἐξελθόντων τ' πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ δύωνυμον αὐτῶν κέρας ὑ Φάλαγξ· ὑπιφανεὶς δ' αὐτὸς μετὰ σπουδῆς, τρέπει μὲν εἰς φυγὰς τὰς πάλαι νικῶντας, ἀναστρέφει τὰς φεύγοντας. ἐνέκειτο δ' διώκων τὰς πολεμίους ἄχρις Ιορδάνου ῥ ποταμοῦ, φεύγοντας κατ' ἄλλας ὁδούς. καὶ τελευταῖα μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν, [z] πόλιν τῶν ἐν τοῖς ὀρινοῖς κατοικούντων. [a] Διενέμει δ' [b] καὶ δεκάδιον κατ' ἄνδρα ὀβολὸν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα δραχμάς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλεῖον, [c] καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἦκε παρ' αὐτὸν [d] καὶ ἡγεμόνες τ' ἐν τοῖς χειμαδίοις, Αντιγόνου προφὰς παρεχόμενοι ὑ θέλοντος. μᾶλλα γὰ πλέον ὁ ἀνὴρ αὐτὰς ἔθρεψε. διέπεμψε δ' καὶ πρὸς τὰς κύκλῳ κελεύων πᾶσι κ' τὴν χώραν ἀνασκάπτεσθαι, καὶ εἰς τὰ ὄρη φυγεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντες Ρωμαίοις τῶν ἀναγκαίων λιμῷ διαφθαρεῖεν. Ηρώδης δ' τὴν μὲν τούτων πρόνοιαν φερώρα τῷ νεωτάτῳ τ' ἀδελφῶν ἐπιτρέπει, [e] κελεύσας αὐτὸν ἀνατρίζειν Ἑ Αλεξάνδρειαν. ὁ δ' ταχέως τε τὰς στρατιώτας ἐν ἀφθονίᾳ πολλῇ τ' ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Αλεξάνδρειον ἠρημωμένον ἀνέκλισεν.

ε'. Υπὸ δ' τ' αὐτὸν χρόνον Αντώνιος μὲν [f] ἔτριβεν ἐν Αθήναις· κ' δ' Συρίαν Οὐεντίδιος Σίλωνα μεταπεμπόμενος ὑπὲ τὰς Πάρθους [g] ἐπέσχε πρῶτα μὲν Ηρώδῃ συλλαμβάνειν τῶδε ῥ πολέμῳ, ἔπειτα δ' Ἑ ὑπὲ τ' σφέτερον καλεῖν τὰς συμμαχίας. ὁ δ' ὑπὲ τὰς ἐν τοῖς σπηλαίοις λῃστὰς ἐπειγόμενος, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν Οὐεντιδίῳ· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἰὼ δ' ἐν ὄρεσι τὰ σπήλαια τελέως [h] ἐξερρωγόσι, καὶ κ' τὸ μεσαίτατον ἀποκρήμνους ἔχοντα τὰς περόδους, καὶ πέτρας ὀξείαις ἐμπεφυκυίας. ἐν δὴ τούτοις μετὰ πάντων τῶν οἰκείων [i] ἐφώλευον. ὁ δ' βασιλεὺς, λάρναξας ἐπ' αὐτὰς πήξας, καθ' ἃς ταύτας σιδηραῖς ἁλύσεσιν ἐκδεδεμένας διὰ μηχανῆς ἀπὸ κορυφῆς ῥ ὄρους, μήτε κάτωθεν ἀνίεναι διὰ τὴν ὀξύτητα ῥ ὄρους δυναμένων, μήτε ἄνωθεν καθέρπειν ἐπ' αὐτούς. αἱ δ' λάρναξες πλήρεις ὁπλιτῶν [k] ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς ἔμελλον τὰς ἀνθεστῶτας ὑπαπτώμενοι κλείειν καταφερομένους. τὴν μέντοι [l] κάθεσιν τῶν λαρνάκων σφαλερὰν εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθους ἀπείρου [m] γινομένην· ἔνδον [n] μέντοι παρῆν αὐτοῖς καὶ τὰ ὑπηδεια. ὡς δ' [o] καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρναξες, ἑτοῖμα δ' ἠδεῖς προσελθεῖν τῶν ὑπὲ τῶν στομίων, ἀλλ' ὑπὸ δέους ἠρέμουν, μαχαιρᾶν τις περιζωσάμενος τῶν ὁπλοφόρων, καὶ ταῖν χερσὶν ἀμφοτέραιν ῥαξάμενος ἁλύσεως ἀφ' ἧς ἤρτητο ἡ λάρναξ, κατῆλθε τὰ στόμια, δυσχεράνας τὴν τριβὴν τῶν ἐπιξιέναι μὴ τολμώντων. καὶ γυόμενος κατά τι στόμιον, πρῶτα μὲν [p] παλτοῖς ἀνακόπτει τὰς πολλὰς τῶν ὑπὲ ῥ στομίων, ἔπειτα ἅρπῃ τὰς ἀνθεστῶτας [q] ὑπαπτώμενος ὤθει κατὰ ῥ κρημνοῦ, καὶ τοὺς ἔνδον ἐπεισελθὼν ὑποσφάττει πολλούς, καὶ εἰσελθὼν εἰς

& peditum cohortes tres adverſum eos mittit, eo confilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem ifta *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipſe quadrageſimo die eò venit cum omni exercitu, atque hoſtibus audacter *ad pugnam* egreſſis, ſiniſtra ejus aciei pars inclinavit: ſed ubi ipſe cum ſua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *ſuos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hoſtes uſque ad Jordanem fluvium diverſis viis dilapſos perſequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in ſpeluncis habitabant. Deinde ſuis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimiſit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recuſarit. nam menſe uno & non amplius eos ſuſtentavit. Quin & ad omnes in circuitu miſit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *deſtruerentve*, & ad montes ſe reciperent, ut Romani neceſſariis *ad victum* deſtituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum ſuorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è veſtigio curavit, ut & milites magna neceſſariorum copia affluerent, & Alexandrium deſolatum refecit.

Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat eoſque vincit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

5. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adverſus Parthos accerſens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod ſibi in manibus erat ſocios vocaret. At Herodes, ad latrones ſpeluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimiſit; ipſe vero adverſus illos ire contendit. Erant hæ ſpeluncæ ſitæ in montibus abruptiſſimis, ac in media circiter altitudine *anguſtos &* præcipites habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas ſeſe abitrudentes cum domeſticis ſuis deliteſcebant. Rex autem, cum arcas compegiſſet, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ ſubſidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis faſtigium aſcendere, nec è ſummitate ad eos reptando quidem devenire quiſquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eoſque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demiſſionem periculoſam eſſe contigit, propter immenſam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia neceſſaria. Cum autem demiſſæ eſſent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora ſpeluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, ſed præ timore quieti conſiſterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehenſa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tuliſſet cunctationem illorum, qui in eos egredi non ſuſtinuerunt. Cumque ori cuidam *ſpeluncæ* appropinquaſſet, primo quidem jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde reſiſtere conatos falcata haſta attractos præcipites dejiciebat; moxque penitius reconditos ador-

Silo à Ventidio juſſus Herodi ſuppetias ferre.

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

[v] Εἴλῳ] Ita prout ſupra. ἴλῃ in *Editis Aliiſque.*
[x] Κώμης Αρβήλων] Conf. de Vita §. 37. SPANH.
[y] Θρασέως] *Lugd. Bat.* ταχέως.
[z] Πόλιν —— κατοικούντων.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
[a] Διενέμει δ'] Διένεμε *Busb.* & ita forſan *Epiphan.*
[b] Καὶ] *L. B.* τὸ.
[c] Καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε.] Illud καὶ deeſt *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε.
[d] Καὶ ἡγεμόνες τ'] Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac ſi verba hoc modo diſtincta fuiſſent, καὶ ἡγεμόνες, τ' ἐν τοῖς χειμαδίοις Αντιγόνου προφὰς &c.
[e] Κελεύσας —— Αλεξάνδρειον.] Conf. ſup. c. 5. §. 3. SPANH.
[f] Ετριβεν ἐν Αθήναις·] Διέτριβεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[g] Επέσχε πρῶτα] Ετέσχε in *Iiſdem.* Vide *Montacutii* Apparat. p. 153.
[h] Εξερρωγόσι,] Εξερρωγόσι, καὶ μ' τὸ μ. *Vat.* De ſpeluncis iſtis videſis *Fulleri Miſcell.* lib. IV. c. VI. & *Steph. Monachi* notas in *Barnabæ* Epiſt. p. 822.
[i] Εφώλευον] *L. B.* ἐφώλευον.
[k] Ησαν,] Υπῆρχον *Busb.*
[l] Κάθεσιν τ' λαρνάκων] Ita è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθῆθεσιν in *reliquis.*
[m] Γινομένην] Γινομένῃ *Busb.*
[n] Μέντοι παρῆν αὐτοῖς] Illud ὡρέτοι non agnoſcit *Epiphan.*
[o] Καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρναξες,] Καθιμῶν δὲ λάρναξιν· *ἀλωσ.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
[p] Παλτοῖς ἀνακόπτει] Πέλταις *Busb.* & *Vat.*
[q] Επιστώμενος ὤθει] Επιστασάμενος ἤθει *Busb.*

Z z z z 2 r Καὶ

ortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reverſus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & ſalutis deſperatio. ne tamen opus perficeretur nox ſuperveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, ſui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem uſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex caniſtris impetum in eos faciendo, & ante oſtia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint ſpeluncæ. in ipſis enim multa congeſta erat materia. Senex autem quidam intus erat incluſus cum ſeptem liberis & uxore, qui, orantibus ipſis ut ſibi permitteret exire & hoſtibus ſemet tradere, ſtetit in oſtio, & ut natorum quiſque egreſſus eſt eum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, poſtremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, ſeipſum inſuper dejecit, mortem ſervituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant proſpiciebat) dextram porrigente & omnimodam ſecuritatem. Et quidem hac ratione ſpecus omnes tandem ſubactæ ſunt.

Latronis veterani atrox facinus.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiſcitur.

6. Deinde rex, præpoſito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiſcitur cum equitibus ſexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum proſpere ceſſit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipſum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inacceſſa loca confugiunt, regionem univerſam vaſtantes ac diripientes. Herodes autem reverſus ſupplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipſos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi ſtudio urbes etiam centum talentis mulctat.

Ventidius, cæſo Pacoro, Parthos debellat.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuiſſet, & Parthi male pugnaſſent, mittit ſubſidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum ſollicitante, præter Herodis ſententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipſius exploraturus. Verum Antigonus ſuſpectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admiſit, ſed fundis impetitum repulit, & qua eſſet voluntate non diſſimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem ſibi optima ſuaſiſſe, ſeque peccaſſe conſilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem ſe recepit: & in quoſcunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, ſive hoſtes ſive amicos, iratus ob ea quæ ſibi acciderant. At rex iſtis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus ſociis egere, qui ipſum magis quam hoſtes læderent: ſe etiam ad debellandum Antigonum ſatis eſſe. Machæras vero eum comitatus, orabat ut maneat: atque ſi adeo ire cupiit, at fratrem ſuum Joſephum ſibi adjunctum eſſe velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes:* & Joſepho cum exercitu illic relicto, monuit

Machæras Herodi ſubſidio venit, ſed mala fide agit.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

τὴν λάρνακα ἡσύχασε· φόβῳ γὰρ εἶχε τοὺς ἄλλους ἡ οἰμωγῆς ἀκούσας, [r] καὶ τὴν σωτηρίας ἀπόγνωσις. τὸ μέντοιγε πᾶν ἔργον [s] ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα· καὶ πολλοὶ, συγχωρήσαντος τοῦ βασιλέως [t] ἀπικηρυκευσαμένου, παρέδοσαν σφᾶς [v] ὑπηκόους. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ τῇ ὑπὸ ἀρχὴν ἐχρήσαντο τῇ παρασκευῇ, μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς παλέγμασιν ἐπεξιόντων αὐτοῖς καὶ κατὰ χώρας μαχομένων, πῦρ τε ἐνιέντων, ἐξαφθέντων τε τῶν ἄντρων. πολὴ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. πρεσβύτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις καὶ γυναικὶ, δεομένων τούτων ἐᾶσαι σφᾶς [x] ὑπεξελθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, [y] ἕως ὑπὸ τοῦ σώματος, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἐξιόντα τῶν παίδων ἀποσφάττων, εἰς ὃν [z] καὶ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὴ καὶ τὴν γυναῖκα, [a] καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ τοὺς νεκροὺς, ὑπικατέβαλεν ἑαυτὸν, θάνατον πρὸ δουλείας ὑπομένων. [b] πολλὰ δὲ πρῶτον ἀνείδισεν τὸν Ηρώδην εἰς ταπεινότητα, καί τοι τοῦ βασιλέως, ἐπὶ γὰρ αὐτῷ ἄπορα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτείνοντος καὶ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν ἀπήλαυσε τούτων γινομένων ἤδη πάντα ἐκεχείρωτο.

ς'. Καταῤῥήσας δ' ὁ βασιλεὺς τοῖς αὐτοῦ στρατηγὸν Πτολεμαῖον, εἰς τὴν Σαμάρειαν ᾤχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τρισχιλίοις, ὡς μάχῃ κριθησόμενος τοῖς Αντίγονον. ὁ μὲν τῷ Πτολεμαίῳ προὐχώρησε τὰ κατὰ τὴν στρατηγίαν· ἀλλ' οἱ κατὰ πρότερον τὴν Γαλιλαίαν ταράξαντες, ἐπεξελθόντες αὐτὸν διεχρήσαντο, καὶ τὸ στράτευμα διασώσαντες, καὶ τὸν ἅπαντα τὴν χώραν διαρπάζοντες πρὸς τὰ ἕλη καὶ τὰ δύσβατα τῶν χωρίων, [c] ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες τὴν αὐτὴν πᾶσαν. τιμωρεῖται δὲ τούτους Ηρώδης ἐπανελθών· τοὺς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τῶν ἀποστάντων, τοὺς δὲ ἀναφυγόντας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ προσφησάμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δὲ, πάσους ἔτως τὴν νεωτεροποιΐαν, καὶ τὰς πόλεις ἑκάστον τάλαντοις.

ζ'. [d] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρου πεσόντος ἐν μάχῃ, καὶ τῶν Πάρθων [e] πλεισταίνων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ηρώδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ τάγμασι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ὑπατεύοντος Αντωνίου. Μαχαιρᾶς μὲν οὖν, Αντιγόνου καλοῦντος αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ Ηρώδου γνώμῃ, χρήμασι διεφθαρμένος, ἀπῆλθε, ὡς κατασκεψόμενος αὐτοῦ τὰ πράγματα. τῷ δὲ Δίῳ ἐπιόντι αὐτοῦ τὴν ἀφίξεως Αντιγόνου, [f] ὁ δὲ προσδέξατο, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀπέῤῥιψε, καὶ διεδήλωσε τῷ αὐτοῦ προαίρεσιν. αἰσθόμενος δὲ τὰ βέλτιστα Ηρώδῃ αὐτῷ φρονῶν καὶ ἑαυτὸν διημαρτηκότα, προσκαλεσάμενος τὴν σκηνὴν συμβουλίας, ἀνεχώρει μὲν εἰς [g] Εμμαοῦν πάλιν· εἷς δὲ τὴν ὁδὸν Ιουδαίοις προσέτυχε, [h] τούτους ἀπέσφαττεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους, ὀργιζόμενος ὑπέρ ὧν [i] πέπονθει. παροξυνθεὶς δὲ ὑπὸ τούτοις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ Σαμαρείας ἦλθε· πρὸς γὰρ Αντώνιον ἔγνω περὶ τούτων ἀφικέσθαι. δίκαιος γὰρ ἐκ τοιούτων συμμάχων, οἱ βλάψουσιν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους· [k] ἐξαρκεῖν δὲ ἐν αὐτὸν πρὸς τὴν Αντιγόνου καθαίρεσιν. προσελθὼν δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἐδεῖτο μένειν· εἰ δὲ ἄτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτοῦ Ιώσηπον προσκαθίστανειν σφίσιν πρὸς τοὺς πολεμίους Αντιγόνου. καὶ Δαλλάτης μὲν ὁ Μαχαιρᾶς πολλὰ δεηθέντος· καταλιπὼν

r Καὶ τὴν σωτηρίας ἀπόγνωσις,] Περὶ τὴν σωτ. *Vat.* & *Busb.*

s Ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα·] Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lowthio* (ut & *Coccejo* in ora codicis mei) legendum cenſui. Antea erat ὑπέσχεν ὑπεξελθεῖν. nullo plane ſenſu. Ἐπέσχεν ἐπεξελθοῦσι *Busb.*

t Ἐπικηρυκευσαμένου,] Ἐπικηρυκευσαμένῳ deëſt *Vat.* & inter vertendum omiſit *Epiphan.* HUDS. Lege ἐπικηρυκευσάμενοι. COCC.

v Ὑπηκόους.] Εἶναι poſt ὑπηκόους addit *Busb.* ut & *Lugd. Bat.*

x Ὑπεξελθεῖν] *Lugd. Bat.* ἐπεξελθεῖν.

y Ἕως ὑπὸ —— ἀποσφάττων,] Singulare factum Senis Judæi, de quo etiam *alibi*. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

z Καὶ πάντας διεχρήσατο,] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

a Καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ τοὺς νεκροὺς,] Καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ, τοῖς νεκροῖς ἐπικατέβαλεν *Busb.*

b Πολλὰ δὲ —— ταπεινότητα,] Εξ ἀπάτης ἀποβλέπων· *alibi*. lib. 1. c. 16. §. 4. Vid. infr. lib. 15. c. 2. §. 3. SPANH.

c Ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες] Ἀγοντές τε *Busb.* & mox τιμ. δὲ, & hac §. ἀπάντων.

d Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ] *Sc.* Octavo menſis Julii die, ut demonſtrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.

e Πλεισταίνων,] Τεραπέντων *Busb.* & forſan *Epiphan.*

f Οὐ δὲ] *L. B.* ὁ.

g Εμμαοῦν] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

h Τούτους —— φίλους,] Πάντας *Busb.*

i Πεπόνθει.] *L. B.* πεπόνθη.

k Ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν] Ἐξαρκεῖν δ' ἑαυτῷ *Busb.* ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτῷ *Vat.*

λιπὼν δὲ τ Ἰώσηπον αὐτόθι σὺν στρατῷ, παρήνεσε μὴ ἀποκινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η'. Αὐτὸς δὲ ἐπὶ Αντώνιον ἐπορεύετο· l ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν m Σαμόσατα, τὸ n ἐπὶ τῷ Ευφράτῃ χωρίον· σὺν ἱππότῃς τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ παρῆσι. Ὡδευμένῳ δ' εἰς Αντιόχειαν, καὶ πολλοὺς ἀπιτυχὼν ἠθροισμένους, καὶ πρὸς Αντώνιον μὲν βαδίζειν ἔχοντας ἀσφαλῶς, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁδὸς ἐπιτίθεσθαι τὸς Βαρβάρους καὶ πολλὸς ἀναιρεῖν, ἐπολμῶντας ἐξορμᾶν, ἐθάρρυνας αὐτὸς ἡγεμὼν γένεσθαι τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δεύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν Βαρβάρων ἐνέδρα τὸς φοιτῶντας πρὸς Αντώνιον, o δρυμῶν δὲ p τὰς εἰσβολὰς q εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, ἐπολοχίζουσιν αὐτόθι τῶν ἱππέων ὀλίγους, ἡρεμήσοντας ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον οἱ διεξιόντες ἔλθοιεν. ὡς δ' οἱ πρῶτοι διεξῆλθον, r ὑπαθοφυλακὴ μὲν Ηρώδης, ἐπεσπίπτουσι δὲ ἐξαπιναίως οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ τρεψαμένων τὸς πρώτους, ἐπιδραμὼν ὁ Βασιλεὺς τῇ s ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν ἐθάρρυνε μὲν ἀνακτήσει τὸς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ παρραλέους ἀπεργάζεται· καὶ τῶν πάλαι φυγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχόθεν οἱ Βάρβαροι. ἐπέκειτο δ' ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διηρπασμένα, πολλὰ δ' ἐν σκευοφόρα καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος ἐπῆλθε. καὶ πλειόνων αὐτοῖς ἐπιτιθεμένων τῶν ἐκ τοῖς δρυμῶσιν, οἱ πλησίον τ εἰς τὸ πεδίον t ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις ἐπεσμίξας αὐτὸς μετὰ σφῶν καρτερῶ τρέπεται, καὶ πολλὸς αὐτῶν ἀποκτείνας, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δ' σωτῆρα καὶ ἐπόπτην αὐτὸν u ἀπεκάλουν.

ϑ'. Επεὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων x ἐγεγόνει, πέμπει τὸ στράτευμα ὑπαντησόμενον Αντωνίῳ σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμῶν Ηρώδην τοῦτο ἀποπέμπων, καὶ ἐπιχειρίας ἕνεκα. τὸν γὰρ τῶν Βαρβάρων ἐφήκειν κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν. καὶ δὴ παρόντα τι εἶδεν ἀσμένως, καὶ, τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιῶτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε φιλαδώων αὐτὸν Αντωνίῳ ὡς εἶδεν y ἀσμένως ἠσπάζετο, πρώτιμα τε z ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Αντιόχου δὲ μετ' ὀλὺ τὸ ἔρυμα παραδόντος, καὶ διὰ τέλους παυσαμένου τοῦ πολέμου, a Σοσίῳ μὲν Αντώνιος b παραδίδωσι· παρακελευσάμενος δὲ Ηρώδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς c ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσιος μὲν δύο τάγματα, d ἐπικυρήσαντα Ηρώδῃ, πέπεμψεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἠκολούθει.

ι'. Ετυχε δ' ἤδη κατὰ τὴν Ιουδαίαν πυθνεὼς Ἰώσηπος τρόπῳ e τοιῷδε. λήθην μὲν ὧν αὐτῷ παρήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Αντώνιον f ἀπερχόμενος λαμβάνει. σταυροπεδωσάμενος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη· πέντε γὰρ αὐτῷ σπείρας Μαχαιρᾶ δόντος g ἐπὶ Ιεριχοῦντος ἤπειγεν βουλόμενος σπείρασθαι τὸν σῖτον αὐτῶν· καὶ h νεοσυλλέκτου τοῦ i Ρωμαϊκοῦ στρατεύματος ἐπεκάλουν.

ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samosata, locum munitum apud Euphratem *situm*) cum equitibus & peditibus qui ipsi in auxilium adessent. Cum autem Antiochiam perveniisset, & quamplurimos *illic* congregatos offendisset, qui ad Antonium ire magnopere volebant, præ metu tamen ne se in via Barbari adorirentur multosque interficerent, proficisci non audebant, ipse *eos* cohortatus viæ ducem se præbuit. Cum autem duabus mansionibus abessent Samosatis, illic quidem Barbari erant in insidiis locati, qui commeantes ad Antonium infestarent, quà vero sylvæ clauderent aditus in campestria præstructæ erant insidiæ ab equitibus aliquammultis, tantisper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui transituri erant. Ubi vero primi pertransierant, in Herodem, qui novissimis præsidio erat, ex improviso irruunt equites fere quingenti in insidiis dispositi; cumque eos qui præcesserant in fugam vertissent, rex, cum eo quod circa se erat robore in eos invectus, hostem statim repulit. Qua re suorum animos erigit, & paulum à metu respirare facit: iisque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum strages. Rex autem cæde *eos* persequebatur: cumque erepta recuperasset, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam instituerat* perrexit. Et cum plures è saltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipsos adorirentur, hos quoque ille valida suorum manu aggressus in fugam vertit, multisque illorum occisis, securum iis qui sequerentur iter præstitit. Illi vero servatorem eum & protectorem *suum* appellabant.

Herodes Antonium adit ad Samosata.

Barbaros multos fundit fugatque.

9. Postquam vero prope Samosata ventum est, exercitum ei occursurum suo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium suppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos fecisse. Itaque & præsentia ejus & aspectu lætatus est, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius suspiciebat: ipseque eum ut in conspectum venit complexus Antonius alacriter admodum salutabat, * majoremque ei honorem habebat, ut qui nuperrime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem fecisset, & propterea finiretur bellum, Sosio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandavisset ut Herodem adjuvaret, ipse proficiscebatur in Ægyptum. Tum Sosius duas legiones Herodi auxiliares præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur.

Herodes ab Antonio honorifice excipitur.

Antiocho deditionem faciente, Sosio provinciam mandat Antonius.

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria excidunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bel-

Josephi Herodis fratris mors.

l Ετύγχανε γ' πολιορκῶν] Ετύγχανε γὰρ πολ. *Busb.*

m Σαμόσατα, —— χωρίον·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 7. SPANH.

n Πρὸς τῷ Εὐφράτῃ] Πρὸς Εὐφράτῃ *Busb.*

o Δρυμῶν] *L. B.* δρυμάτα.

p Τὰς] Forte κ' τὰς. COCC.

q Εἰς] *L. B.* τὰς εἰς.

r Ὑπιθοφυλακὴ μὲ Ηρώδης,] Ita *Busb.* ὀπισθοφυλακὴ in *cæteris.*

s Ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν] Sic visum est rescribere è *Cod. Busb.* qui habet τῇ ῥώμῃ τ' π. in *Editis Aliisque.* τῇ ῥύμῃ τῇ π.

t Ἐκβολῆς ἦσαν,] Ἐκδρομῆς *Busb.* & mox συμμίξας.

u Ἀπεκάλουν.] *L. B.* ἐπεκάλουν.

x Ἐγεγόνει,] Γεγόνει *Busb.* & *Vat.*

y Ἀσμένως ἠσπάζετο,] Ἀσμένως non agnoscunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.*

* *Majoremque ei honorem habebat,*] Sibique præponebat quem paulo ante regem monstraverat, *Epiphan.*

z Ὡς νεωστὶ] Abest à *L. B.* ὡς.

a Σοσίῳ] Al. Σωσίῳ & Σεοσίῳ. HUDS. Conf. Αλωσ. lib. 1. Procem. §. 7. SPANH.

b Παραδίδωσι·] Συρίαν παραδίδωσι forsan legendum lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χώραν παραδ. malit, per me licet.

c Επ' Αἰγύπτου ἐχώρει.] Ita *Busb.* ἐπ' Αἴγυπτον in *cæteris.*

d Επικυρήσαντα Ηρώδῃ,] Επικυρικὰ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

e Τρόπῳ.] *L. B.* τοιούτῳ.

f Απερχόμενος λαμβάνει.] Απερχόμενος *Vat.* nec aliter infra alicubi.

g Επὶ Ιεριχοῦντος ἤπειγεν] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ Ιεριχοῦντα perperam in *cæteris.*

h Νεοσυλλέκτου] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 17. §. 1. SPANH.

i Ρωμαϊκοῦ στρατεύματος] Ῥωμαίων *Busb.*

bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus desciviſſent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Galilei ab Herode deficiunt.

Machæras Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu movisset cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandum* occurrebant: & prælio victi concluſi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coörta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in proximos pagos abducit. Cumque ad eum venisset ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulcisci in animo habens. Postquam vero castra fecisset, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimisisset, in cubiculum se recepit: Hîc liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo mirum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos territabant: leviſque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, se tanquam viribus superiorem bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se opposituit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidisque incensis adversus Pappum rediit. is autem castra habebat ad vicum Isanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hostes ventum est, cum illi audacter eum invasissent, collatis signis prælio eos superat, &, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde persequebatur. Cumque domus armatis essent re-

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

Herodes Pappum superat, hostesque in domos compulsos conficit.

μάχε στρατεύμαΘ ὄντΘ, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντΘ, καὶ γὰ πολὺ ἐκ Συρίας ὢ [k] κατειλεγμένον, [l] ἐπιθεμένων αὐτόθι τῶν πολεμίων, ἀποληφθεὶς ἐν [m] δυσχωρίαις, αὐτός τε ἀποθνήσκει γενναίως μαχόμενΘ, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπόβαλεν· ἐξ γὰ ἀσπίδας διεφθάρησαν. κεφαλὴν δὲ τῶν νεκρῶν ἈντίγονΘ, ἀντὶ τιμὴ τὴν Ἰωσήπε κεφαλὴν πεντήκοντα ταλάντων [n] αὐτὴν ῥυομένε Φερώρα τὰδελφῦ. καὶ μετὰ τῦτο ἀποστάντες Γαλιλαῖοι τῶν ΘΔ σφίσι δυναΘῶν, τὺς τὰ Ἡρώδε Φρονοῦντας [o] ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν· καὶ τῆς [p] Ἰδαίας πολλὰ ἐνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς γ' [q] Γιτθῶν χωρίον ἐξωχύρε.

ιά. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῶν πεπραγμένων πρὸς τ βασιλέα· καὶ [r] ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν κατὰ τ ἀδελφὸν τύχην, προσδεχομένῳ μέντοι καὶ αὐτῷ ΔΘ πινας ὀνείρων ὄψεις, τραχεῖς προφαινόσας τ ΔΘ ἀδελφῷ θάνατον. ἐπιχθεὶς εὐθὺ κατὰ τὴν πορείαν, ὡς κατὰ Λίβανον τὸ ὄρΘ γένεται, ὡς ὀκτακοσίες μὲν τῶν αὐτόθι προσλαμβάνων, ἔχων δὲ καὶ Ρωμαϊκὴν ἓν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα ΘΔαγίνεται· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναλὰς μετὰ ΔΘ στρατῦ, προῆλΘε τ Γαλιλαίας. ὑπαντιώτων δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [s] εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὡρμηκότες τῇ προτερεία. προσβολὰς δὴ τὴντεῦθεν ἕωθεν ἐποιῆτο. καὶ πολλῦ χειμῶνΘ καταῤῥαγέντΘ ἀδένε ποιῆν δυναμένΘ, ἀπάγει τὴν στρατιὰν εἰς τὰς πλησίον κώμας· ἐλθόντΘ δ' αὖτῷ παρ' Ἀντωνίε καὶ δευτέρα τάγματΘ, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες Φοβηθέντες νυκτὸς ἐξέλιπον αὐτό. καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπαύδυεν ὑπὸ ἹεριχῶντΘ, πιμωρήσασθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτὸς ὑστέρα τὰδελφῦ. ἐπεὶ δὲ κατέζδυεν, εἰσία μὲν τὺς ἐν τέλει· μετὰ δὲ τὴν συνουσίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπολύσας τὺς παρόντας. ἐνταῦθα ἴδοι τὶς ἂν ΔΘ βασιλέως τ ἐκ ΔΘ θεῦ εὔνοιαν. πίπτε μὲν γὰ ἡ στέγη τῦ οἰκήμαΘ, ἵνα γ' ἀπολαῦσαι διέφθρεν. ὥστε πάντας πιστεῦσαι τ Ἡρώδην εἶναι θεοφιλῆ, μέγαν ἔτω καὶ ΘΔόξον ΔΘφυγόντα κίνδυνον.

ιβ'. Τῇ δ' ὑστεραία τ πολεμίων ἑξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων καταπόντες τ ὀρῶν εἰς μάχην, ἐφόβων τὺς Ρωμαίες. οἱ γ' [t] γυμνῆ) προσιόντες τοῖς [v] παλτοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις τὺς περὶ τ βασιλέα ἐξεληλυθότας, αὐτόν τε παλτῷ τὶς ΘΔὲ τὴν [x] λαπάραν ἔβαλεν. ἈντίγονΘ δ' ὅπι τ Σαμάρειαν πέμπει στρατηγόν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμει τινί, βυλόμενΘ ΘΔόκησιν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμωῦντας ἐκ περισσίας. [y] ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ [z] παρεκάθητο· Ἡρώδης γ' πέντε πόλεις ΘΔαλαβὼν τὺς ἐγκαταλειφθέντας περὶ δισχιλίυς ὄντας ἐφόνευσεν, αὐτάς τε τὰς πόλεις ἐμπρήσας ἐπανῆλθεν ὅπι τ Πάππον. ἐστρατοπεδεύετ δ' οὗτΘ ὅπι κώμυ [a] Ἰσάνας καλεμένυ. καὶ πολλῶν αὐτῷ προσρεόντων ἐκ τ [b] Ἱεριχοῦντος καὶ τ Ἰδουμαίας, ἐπεὶ σχεδὸν γίνε), τ πολεμίων ἐπεξελθόντων αὐτοῖς ὑπὸ θάρσυς, [c] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τιμωρῶν τὰδελφῷ, φεύγοσιν εἰς τὴν κώμην [d] ἐπέκθετο κτείνων. πεσληρωμένων

γ'

k Κατειλεγμένον,] *L. B.* τὸ κατ.

l Ἐπιθεμένων αὐτόθι] Ἐπιτιθεμένων *Busb.*

m Δυσχωρίαις,] Sic *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* δυσχειμίαις in *Editis Aliisque.* forsan pro δυσχερείαις.

n Αὐτὴν ῥυομένε] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

o Ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν·] Idem Zonaras T. 1. p. 232. C. SPANH.

p Ἰδαίας] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 2. SPANH.

q Γιτθῶν) Forsan legendum Γιτλῶν vel Γιτθῶν. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 813. HUDS. Conf. Antiq. Jud. lib. VI. c. 1. §. 2. SPANH.

r Ἐν Δάφνῃ τ Ἀντιοχείας] Idem Zonaras p. 232. C. SPANH.

s Εἰς χωρίον,] Εἴς τι χωρίον *Busb.*

t Γυμνῆ)] *L. B.* γυμνῆτες.

v Παλτοῖς —— παλτῷ] Ita ut supra, §. 5. πιλτοῖς in libris & mox πιλτῷ. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 4. SPANH.

x Λαπάραν] De voce λαπάρα *Galen. de Offic. Medic.* p. 51. T. XIV. & prognost. lib. II. p. 680. T. VIII. & Hippocr. *de Artic. T.* XII. p. 224. vid. etiam *Athenæ.* p. 286. C. SPANH.

y Ἀλλ' ὁ μὲ Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

z Παρεκάθητο·] Προσκάθητο *Busb.* & mox κατελαβών.

a Ἰσάνας] Conf. supra lib. 8. c. XI. §. 3. & *alibi.* lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

b ἹεριχοῦντΘ καὶ τ Ἰδουμαίας,] Ita ut alibi edere placuit, Ἱεριχῦς hic loci in libris.

c Συμβαλὼν κρατεῖ] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις *Busb.*

d Ἐπέκθετο] *L. B.* ἔπιθ.

ἢ τ̃ [e] οἰκίων ὀπωλίσων. κ̀ πολλῶν ἀναφυγόντων ἐπὶ τὰς στέγας, κρατεῖ τούτων· [f] κ̀ τὰς ὀρόφους τ̃ οἰκων ἀνασκάπτων, ἔμπλεα τὰ κάτω τ̃ σταλιτῶν ἐώρα [g] ἀνθρώπων ἀπῃλημμένων. τούτους μὲν οὖν πέτραις ἄνωθεν βάλλοντες [h] σωρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνίρουν. κ̀ θέαμα τοῦτο δεινότατον ἰῶ κ̃ τόνδε τ̃ πόλεμον, νεκρῶν τὸ πλῆθος ἀπείρων [i] ἐκτὸς τ̃ τειχῶν ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα τὰ φρονήματα τ̃ πολεμίων ἔκλασεν, καταδοκιμάζων τὸ μέλλον. ἐωρῶντο γὰρ παμπληθεῖς πορρωθεν συγκινόμενοι ὠθεῖ τὸν κώμον, οἱ τότε ἔφυγον· κ̀ εἰ μὴ [k] χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς, ἦκεν ἂν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ἡ βασιλέως σταλία, θαρρῶσα τῇ νενικηκέναι, κ̀ τὸ πᾶν ἰῶ ἂν εἰργασμένη. κ̀ γὰρ Ἀντίγονον ἤδη τὸν παντελῆ φυγὴν ἐσκόπει ἀπαναίρεσιν ἐκ τ̃ πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ὀψίας γὰρ ἦν, δεῖπνοποιεῖσθαι κελεύσας τοὺς στρατιώτας. αὐτός τε, ἐκκεκμηκὼς γὰρ, εἰσελθὼν εἴς τι δωμάτιον, ὠθεῖ λουτρὸν ἰῶ. [l] ἔνθα δὴ κίνδυνῳ αὐτῷ μέγιστον συνέπεσεν, ὃν κ̃ Θεὸς προνοίαν διέφυγε. γυμνοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, κ̀ μηδὸς ἑνὸς ἀκολούθου λουμένου, ἐν τῷ ἐντὸς οἰκήματι τ̃ πολεμίων τινὲς ὡπλισμένοι συμπεφυγότες αὐτόθι διὰ φόβον ἦσαν· κ̀ μεταξὺ λουμένου, ὁ πρῶτος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν κ̀ διὰ θυρῶν χωρεῖ, κ̀ μετ' αὐτὸν δεύτερος, κ̀ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, ἰδόντες βλάψαντες τ̃ βασιλέα ὑπ' ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες τῷ μηδὲν αὐτοὶ παθόντες εἰς τὸ πρόσθεν διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τὸν μὲν Πάππου κεφαλὴν, [m] ἀνῃρηκὼς, ἀποκόψας φερώρα ἔπεμψε, ποινὴν ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πάθοι· ὅτος [mm] κ̀ ἰῶ [n] αὐτόχειρ ἐκείνου γεγονὼς.

ιδ'. Λήξαντος [o] δ' χειμῶνος, ἄρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων ἔρχεται, κ̀ πλησίον στρατοπεδεύει τ̃ πόλεως. τρίτον [p] αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἰῶ ἐξ ὅ βασιλεὺς ἐν Ρώμῃ ἀποδέδειχτο. ἀναστρατοπεδευσάμενος δ', κ̀ πλησίον ἐλθὼν τ̃ τείχους κ̃ τὸ ὀπτιμαχώτατον, ᾗ τ̃ ἱερὰ καταστρατοπεδεύεται, [q] προσβαλεῖν διεγνωκὼς ὡς ἔ [r] πρότερον ποτὲ Πομπήιος. τρισὶ δ' διαλαβὼν χώμασι τ̀ τόπον πύργους [s] ἀνίσησι, πολλῇ τε χειρὶ πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, κ̀ τιμῶν τὸν περὶ ὕλην. ᾠκοδομησας δ' τοῖς ἔργοις τὰς ὀπτηδείους, ἱδρυμένης ἐπὶ τ̃ σταλιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ἐπὶ τ̀ γάμον ᾤχετο, ἀξόμενος τὸν Ἀλεξάνδρου τ̃ Ἀριστοβούλου θυγατέρα. ταύτην γὰρ ἰῶ [t] ἠγγυημένος, ὡς μοι ἔ [v] πρότερον εἴρηται.

fertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evulsis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conspicit. Et hos quidem jactis superne saxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat spectaculum, quam immensa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congesta. Atque hæc res maxime fregit animos hostium, sollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hoc conspicati* refugiebant: & nisi hyemis asperitas prohibuisset, invasisset Hierosolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregisset. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe discessionem.

13. Et tunc quidem rex (jam enim serum erat) jussit milites cœnatum ire; atque ipse, utpote defatigatus, in cubiculum ingressus ad lavandum se parabat. ubi & maximum discrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evasit. Cum enim ipse inermis esset & cum uno puero, qui ei pedissequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hostium aliquot armati in fugam conjecti sese præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus stricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter, itidemque tertius, similiter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læserint, contenti sine noxa sese ex ædibus proripere. Postero autem die Herodes Pappi caput, nam occisus erat, amputatum Pheroræ misit, † pœnam repetens ob ea quæ fratri ipsius acciderant. nam & is eum sua manu interfecerat. *Ut Herodes è magno discrimine evasit.*

14. Hyeme autem * finita, cum inde exercitum movisset, Hierosolyma venit, & prope urbem castra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde castra movisset & prope muros accessisset, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obsepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores secans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, sedente adhuc exercitu, ipse Samariam ad nuptias proficiscitur, filiam ducturus Alexandri Aristobuli filii. nam illa ei desponsata erat, ut jam ante à me dictum est. *Ad Hierosolyma castra facit.* *Mariamnem uxorem ducit.*

ΚΕΦ. ις'.

Ὡς Ἡρώδης, Μαριάμμην γαμήσας, μ̃ Σοσίᾳ Ἱεροσόλυμα κ̃ κράτος αἱρεῖ· κ̀ ὡς ἡ ἔ Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

CAP. XVI.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Sosio Hierosolyma vi expugnat: utque Asamonæorum principatus deficit.

ΜΕτὰ δὲ τὰς γάμους, ἦλθε μὲν διὰ Φοινίκης Σόσιος, ἀποστείλας τὴν δύναμιν διὰ τ̃ μεσογείου· ἦλθε δὲ ὁ στρατηγὸς, ὠθεῖ ἔχων ἱππέων τε κ̀ πεζῶν. παρεγένετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τ̃ Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [x] ἀπὸ τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων· ἀθρόοι γὰρ ἦσαν. πάντες δὲ ἐπὶ τὰ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο τεῖχος, κ̀ διελάμβανον ἀπὸ τοῦ [y] βορείου τείχους τ̀ πρὸς

Sosius & Herodes ingentes copias contra Hierosolyma ducunt.

XXVIII.

τὸν βορρᾶν τόπον ἕως τ̃ ἀνατολικ̃ μέρους τ̃ πόλεως. ἐκεῖ γὰρ ἐστρατοπεδεύσαντο· ἐκεῖ γὰρ ἦν ἐπιτήδειον τοῖς πολεμίοις προσβαλεῖν. ἐκ δὲ τ̃ ἑτέρου μέρους τὸ ὄρος ἐκράτει τὸ πρὸς τῷ ναῷ, ἐφ' ᾧ ἡ Ἀντωνία κεῖται, ἐν ᾧ Ἀντίγονος ἦν μετὰ τ̃ ἰδίων. ἐκ δὲ τ̃ ἑσπερίου μέρους τὸ ἀνάλημμα τ̃ ἀνωτάτω στοᾶς τ̃ ἐν τῷ ναῷ ἐκράτει, ἐν ᾧ Ἀντίγονος ἦν μετὰ τ̃ ἰδίων. ἐκ δὲ τ̃ ἑσπερίου μέρους τὸ ἀνάλημμα τ̃ ἀνωτάτω στοᾶς τ̃ ἐν τῷ ναῷ ἐκράτει, ἐν ᾧ Ἀντίγονος ἦν μετὰ τ̃ ἰδίων. ἐκ δὲ τ̃ ἑσπερίου μέρους τὸ ἀνάλημμα τ̃ ἀνωτάτω στοᾶς τ̃ ἐν τῷ ναῷ ἐκράτει, ἐν ᾧ Ἀντίγονος ἦν μετὰ τ̃ ἰδίων.

Sosius & Herodes ingentes copias contra Hierosolyma ducunt.

XXVIII.

tionali

---

e Οἰκίων] *L. B.* οἰκήσεων.

f Καὶ τὰς ὀρόφους τ̃ οἰκων] Ita *Busb.* & *Zonar.* (ut & *L. B.* nisi quod οἰκιῶν habeat) κ̀ τ̃ ὀρόφων τὰς οἰκιὰς ἀνασκάπτων, ἔμπλεα ταῦτα τ̃ στ. in *Editis Aliisque.*

g Ἀθρώων] *L. B.* ἀθρόων.

h Σωρηδὸν] *Gen.* σορηδὸν.

i Ἐκτὸς τ̃ τειχῶν] Ita lego (id quod me monuit Cl. *Lowthius*) ex iis quæ sequuntur πόρρωθεν &c. & ex ipso *Josepho* in lib. 1. de *Bello Jud.*

k Χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς,] Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 433. *Edit. Lond.* & *Norisium* in *Cenotaphiis Pisanis*, p. 144. & *Pagi* Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.

l Ἔνθα κ̀ —— λουομένου,] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 17. §. 7. SPANH.

m Ἀνῃρηκὼς,] Ἀνῃρῆσθαι *Busb.*

mm Καὶ οὗτος] *Gen. altera* γὰρ οὗτος.

n Αὐτόχειρ ἐκείνου] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 17. §. 8. SPANH.

† *Pœnam repetens ob ea*] Proprie, *in pœnam pro iis, quæ* &c HAV.

o Τοῦ χειμῶνος,] Χειμῶνος de hyeme explicandum benè monet Pagius in Critic. ad Baron. p. 20. & 21. SPANH.

* *Finita*,] *Al.* ubi hyems desæviit, *aut* rigor hyemis cessit, *aut* ineunte vere.

p Αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἰῶ] Αὐτῷ *Busb.*

q Προσβαλεῖν διεγνωκὼς] Προσβάλλειν ἐγνωκὼς *Busb.*

r Πρότερον ποτὲ Πομπήιος.] Πρώην *Busb.*

s Ἀνίσησι,] *L. B.* ἀνίσῃ.

t Ἠγγυημένος,] Ἐγγεγυημένος *Busb.* & *Vat.*

v Πρότερον εἴρηται.] *Sc.* c. 12. §. 1.

x Πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων·] Πρὸς τῷ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

y Βορείου] Vid. *Ælian.* lib. 1. c. 18. § 1, παντοστρατοπεδεύοντας τ̃ βορείου τείχους πλησίον· SPANH.

z O-

nali conſederunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus ſex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hoſtis declaratus eſſet) ipſe pro illo regnaret ex ſenatuſconſulto.

Judæi obſeſſi ſtrenue ſe defendunt.

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote univerſa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia concluſi; multaque circa templum jactabant, & populo fauſta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia ſuſtulerunt, ut nec alimenta relicta eſſent hominibus aut jumentis, & clandeſtinis latrociniis *hoſti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes iſta animadvertiſſet, adverſum latrocinia locis opportunis inſidias diſponebat: atque, ad neceſſaria miſſis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus eſſet copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere verſaretur, facile perfecti ſunt tres aggeres: nam & æſtas erat, nihilque ad ſtructuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipſi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excurſionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, ſed ingenio ſuperabantur. Quin & adverſus machinas dirutis primis ædificiis alia exſtruebant, & ſub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac deſperatione magis quam providente conſilio utentes, bellum ad extremum perſequebantur, idque magno licet exercitu circumſeſſi, & fame rerumque neceſſariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem

Romani muros aſcendunt.

muros conſcendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Soſii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, ſecundus vero quindecim, & quædam circa templum porticus combuſtæ erant; quas *poſtea* Herodes ab Antigono incenſas calumniabatur, data induſtria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem ſuperiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo ſacra peragere prohiberentur, legatos miſerunt qui poſtularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni conceſſit, deditionem facturos arbitratus. Aſt ubi nihil ab eis eorum quæ ſuſpicabatur fieri videbat, ſed eos fortiter pro Antigoni regno propugnare, * urbem aggreſſus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obſidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adverſarium relinquere ſtudentibus. Ita denſi in angiportibus, & per domos conſtipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec ſenum

Templi pars exterior & ima urbs in hoſtium poſtatem redacta.

Urbs ſuperior & interiora templi capta.

λεως, σραλιὰ ἔνδεκα μὲν ὅσα τίλη [z] ὁπλιτικῶν, ἐξ ὧν χιλιάδες ἱππέων, ἄλλά τε βπικερμικὰ ἀπὸ τ Συρίας. ὁιῶ δ' [a] ἡγεμόνες, Σόσιος μὲν ὑπ' Αντωνίᾳ ςαλεὶς σύμμαχος, Ηρώδης δ' ὑπὲρ αὐτῦ, ὡς Αντίγονον ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, ἀποδειχθέντα ὑπ Ρώμη πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνε βασιλεύσε κ τὸ συγκλήτε δόγμα.

β'. Μετὰ πολλῆς δ' σπουδῆς κ ἐρίδος, ἅπ συμπαντος ἠθροισμένε [b] ἔθνες, οἱ Ιουδαῖοι πᾶς ὑπὲρ τ Ηρώδην ἀντεπολέμων, καταλαφθέντες ἐντὸς [c] πολλά τε [d] ἐπεφήμιζον ὑπὲρ τὸ ἱερὸν, κ πολλὰ ἐπ' εὐφημίᾳ [e] δίμε, ὡς ῥυσμένε [f] κινδύνων αὐτὸς τῦ Θεῦ· τά τε [e] ἐκτὸς τ πόλεως ἀπεσκευάσαντο, ὡς μηδ' ὅσα τροφὴ δύναμιν εἶναι ὑπολιπεῖν ἢ ἀνθρώποις ἢ ὑποζυγίοις, λησείας τε λάθρα χρώμενοι ἀποφέρον. ταῦτα δ' Ηρώδης σωιδὼν, πρὸς μὲν τὰς λησείας [f] τὰς ἐπικαιροτάτας τόπους σπρελόχιζε· πρὸς δ τὰ ἐπιπόδια πέμπων ὁπλιτικὰ τίλη, πόρρωθεν ἀγορὰν σωεκόμιζεν, ὡς ὀλίγε χρόνε πολλὴν ἀφθονίαν αὐτοῖς γενέσθαι τ ἀναγκαίων. ἤρτο δ', συχνῶς ἤδη πολλῆς χρὸς ἐργαζομένης, κ τὰ τρία χώματα ὕπετῶς· ἦρτο τε γὰ ἰῶ, κ ὅθεν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάγκασιν, ἔτ' ἀπὸ τῦ ἀέρος, ἔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήματα σπουδάζοντες, κατέσπον τὸ τεῖχος, κ πάσας ἐξῆπτον πείρας. ὁ μὲν ἐξέωλητον τὰς ἔνδον, ἀλλ' ἀντεῖχον κἀκεῖνοι πρὸς τὰ σφᾷ τούτων γινόμενα ὄκ ὀλίγα· ἐπεχθέντες τε, τὰ μὲν ἡμίεργα σνεπίμπρασαν, τὰ δ' ἐξεργασμένα, εἰς τε χεῖρας ἰόντες, ὅθεν κακίας Ρωμαίων ἦσαν τὰς τόλμας, ἀπεῖπεν δ' ἐλείπετο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀνετείχιζον, ἐρειπομένων τ πρώτων οἰκοδομημάτων, ὑπὸ γᾶ τε ἀπαντῶντες [g] μεταλλεύσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ δ τὸ πλέον ἢ [h] σπουδῇ χρώμενοι [i] σπρσελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τύχαν, κ πᾶσαν μεγάλε σφαλῆς σπεκαθημένε σφᾶς, κ λιμῷ πολαιπωρέμενοι ὑπ ἀπάνθ τ ἀπιτηδείων. τ γὰ [k] ἑβδομαδικὸν σιωτὸν σωέβη [l] κ' πανὸν εἶναι. ἀναβαίνουσι δ' ἐπὶ τὸ τεῖχος πρῶτον μὲν λοχαγοὶ εἴκοσι, ἔπειτα [m] ἑκατοντάρχαι Σοσίε. ἠρέθη γὰ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχος, ἡμέρας τεσσαράκοντα, τὸ δ' δεύτερον πεντεκαίδεκα, καί πως τ σπὲ τὸ ἱερὸν σνεπεφόθησαν ςοαὶ· ἃς Ηρώδης Αντίγονον ἐμπρῆσαι διέβαλλε, μισῶν αὐτῷ περιπλαζόμενον παρὰ τ Ιουδαίων φιλίαν. ἐρημέντος δ' ἔτι ἔξωθεν ἱερᾶ κ τ κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἔσωθεν ἱερὸν ὑπὸ τὸν ἄνω πάλιν Ιουδαῖοι σωέφυγον. δείσαντές τε μὴ ἀφαιρωλύσωσιν αὐτὸς οἱ Ρωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ Θεῷ, πρεσβεύσαντο ἐπιρέψαι [n] σφίσι παλαιστῖνες θύματα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσεσθαι. ὁ δ' ὡς ἐνθουσιῶν αὐτῶν σωέχώρει ταῦτα. κ ἐπὶ μηδὲν ἐῶν γινόμενον περ' αὐτῶν ὧν ὑπανόει, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντίχοντας ὑπὲρ τ Αντίγονε βασιλείας, πρσβαλὼν κ κράτος εἶλε τὴν πάλιν, κ πάντα ἐθύε ἐπὶ φόνων ἀνάπλεα· τ μὲν Ρωμαίων ἐπὶ τριςῇ τ πολιορκίας διωργισμένων, πᾶ δ' σπὲ Ηρώδην Ιουδαίοις μηδὲν ὑπολιπεῖν ἀσεβὲς ὑπάπλον. ἐσφάττοντο δ' [o] σωεχεῖς ἔν τε τοῖς στενωποῖς κ κ' τὰς οἰκίας σωωθούμενοι, κ τῷ ναῷ πρσφεύγοντες. ἐπὶ τε σὺ-

z Οπλίτικῶν,] *L. B.* ὁπλιτικὸν.

a Ηγεμόνες,] Ησαν poſt ἡγεμόνες habet *Buſb.* & mox κ Ηρώδης ὑπ.

b Εθνες,] Πλήθυς *Buſb.*

c Πολλά τε —— δίφημίᾳ] Conf. ἀλων. lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

d Επιφήμιζον] *L. B.* ἰφήμιζον.

e Εκτὸς τ πόλεως ἀπισκευάσαντο,] Ita *Buſb.* & *Vet. Interpr.* ἐντὸς in *reliquis.*

* *Difficultatem afferebant.*] *Al.* inopiam faciebant.

f Τὰς ἐπικαιροτάτους τόπους σπελόχιζε·] Εν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις *Buſb.* & *Lugd. Bat.*

g Μεταλλεύσι διεμάχοντο·] Ita ex *Vet. Interpr.* μεταλλεύσαι *Baſ.* μεταλλεύσει *Gen.* ὑπὸ τοῖς μεταλλεύσι *Buſb.* & *Vat.*

h Προμηθείᾳ χρώμενοι] Ita *Buſb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* σπουδῇ in *reliquis.*

i Προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ] Καὶ aute σπουδῇ delevi, auctoritate *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Buſb.*

k Εβδομαδικὸν σιωτὸν σωέβη] Vide *Scaligerum* in *Can. Chron.* p. 282. HUDS. Annus ſeptimus Sabbaticus. de hoc loco vid. Petav. Doct. Temp. P. 11. p. 276. & contra Scaligerum. *SPANH.* Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

l Κατὰ ταυτὸν εἶναι.] Κατ' αὐτὸν *Buſb.*

m Εκατονταρχαι Σοσίε.] Ita *Buſb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἑκατονταρχης in *reliquis.*

n Παρακαλῶντες θύματα] Ita *Buſb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.* καλῶντες in *Editis.*

* *Urbem aggreſſus vi cepit,*] *Al.* totis viribus urbem aggreſſus eam cepit.

o Σωεχεῖς] *L. B.* παμπληθεῖς.

οὔτε νηπίων οὔτε γήρως ἔλεω, οὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλὰ καὶ τοι [p] ᾠδιπέμποντω Ϛ βασιλέως, καὶ φείδεσθαι ᾠδακαλῶντω, ἁδεὶς ἐκράτησε τ δεξιᾶς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπέσχεσαν. ἔνθα Ϛ Αντίγονω, μήτε τ πάλαι μήτε τ τότε τύχης ἔννοιαν λαβών, κατέφη μὲν ἀπὸ τ βάρεως, ᾠφαπτόμενα ἢ τοῖς Σοσίᾳ ποσί. κἀκεῖνω μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας ᾠὸς τὴν μεταβολὴν, ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς, καὶ Αντιγόνην ἐκάλεσεν· ἃ μὲν ὡς γυναῖκα γὰρ φρουρᾶς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, αὐτὸς δὲ ὁ μὲν δεθεὶς ἐφυλάττετο.

γ'. Πρόνοια δ' ἦν Ηρώδῃ κρατοῦντι τ πολεμίων, Ϛ κρατῆσαι καὶ τῶν [q] ἀλλοτριοφύλων συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν πᾶν ὀλῶσθω ὅτι θέαν τᾶτε ἱερᾶ καὶ τῶν κατὰ τ ναὸν ἁγίων. ὁ δ' βασιλεὺς τὰς μὲν ᾠδακαλῶν, τοῖς δ' ἀπλῶν, ἔστι δ' ὃς καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέσειλεν, ἥτ[ι]ης χαλεπωτέραν ἡγούμενω τὴν νίκην, εἴ τι τῶν ἀθεάτων παρ' αὐτῶν ὀφθείη. διεκώλυέ τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἁρπαγὰς, πολλὰ [r] ἀμφιβαλλόμενω ᾠὸς Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ῥωμαῖοι τὴν πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ὅτι τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βεβαχὺ καὶ τὴν τ οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀντάλλαγμα [s] κεῖται. Ϛ ἢ ἀντὶ τ πολιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοῖς στρατιώταις ὑπερέφειν φαμένου, αὐτὸς ἔφη ἀμφιβαλέμειν ἐκ τ ἰδίων χρημάτων τὰς μισθὰς ἑκάστοις. ὕτω τε τὴν λοιπὴν ἐξωνησάμενω πόλιν, τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν γὰ ἕκαστον στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τὰς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δ' αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων ὑπερπλήτους.

δ'. [t] Τᾶτο τὸ πάθος συνέβη τῇ Ιεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπατεύοντω ἐν Ρώμῃ Μάρκῳ Αγρίππᾳ Ϛ [v] Κανινίῳ Γάλλᾳ, [x] ἐπὶ τ πέμπτης Ϛ ὀγδοηκοστῆς Ϛ ἑκατοστῆς [y] Ολυμπιάδω, [z] τῷ τρίτῳ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ τ νηστείας, ὥσπερ ἐκ παλαιτέρου τ γινομένης ἐπὶ Πομπηίᾳ τοῖς Ιουδαίοις συμφορᾶς. καὶ γὰ ὑπ' ἐκείνᾳ τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, [a] μετ' ἔτη [b] εἰκοσικαιεπτά. Σόσιω δὲ, χρυσᾶν [c] ἀναθέμενω τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ιεροσολύμων, Αντίγονον ἄγων δεσμώτην Αντωνίῳ. δείσας δὲ Ηρώδης, μὴ φυλαχθεὶς Αντίγονω ὑπ' Αντωνίᾳ, καὶ κομισθεὶς εἰς Ρώμην ὑπ' αὐτᾶ δικαιολογήσηται ᾠὸς τὴν σύγκλητον, [d] ἀποδείκνυς [e] αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ηρώδην δ' ἰδιώτην, καὶ ὅτι ᾠσῴκει αὐτᾷ βασιλεύειν τὰς παῖδας ἀφ' ὧ γένω, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ρωμαίους ἐπεξήμαρτε· ταῦτα φοβούμενω, πολλοῖς χρήμασι πείθει τ Αντώνιον ἀνελεῖν τ Αντίγονον. ὃ γενόμενον, Ϛ δεσμὸς μὲν Ηρώδης ἀπαλλάσσεται· παύεται δ'

miſertum eſt; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, ſed tanquam rabioſi in omnem ætatem ſævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præſentis fortunæ memor, ex arce deſcendit, Soſioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miſeratus mutatam ejus fortunam, intemperanter *ei* inſultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è cuſtodia liberum emiſit; ſed in vinculis quidem ipſe aſſervabatur. *Antigonus Soſio ſe dedit.*

3. Herodi autem curæ erat, poſtquam hoſtes ſuperaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum ſacraſque templi res aſpiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repreſſit, victoriam clade graviorem exiſtimans, ſi quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aſpici fas eſt. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Soſium etiam atque etiam interrogaſſet, utrum Romani, urbe pecuniis viriſque exinanita, regem ſe ſolitudinis eſſent relicturi: quippe ſe vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum eſſe putare. Cumque ille pro obſidionis labore prædam ſe militibus merito concedere dixiſſet, reſpondit Herodes, ſe ſua pecunia mercedem ſingulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promiſſum præſtitit. Nam & ſingulos milites magnifice, & duces pro rata parte, & Soſium plane regie muneratus eſt, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati diſcederent. *Herodes laborabat ne in templum graſſarentur peregrini milites.* *Urbiſque direptioni obſtitit.*

4. Hæc urbi Hieroſolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Caninio Gallo conſulibus, Olympiade centeſima & octogeſima quinta, menſe tertio, jejunii ſolennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam & eodem die ab illo poſt ſeptem & viginti annos *Hieroſolyma* capta fuerant. Soſius vero, corona aurea Deo conſecrata, Hieroſolymis profectus eſt, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio ſervatus Antigonus & ab eo Romam perductus cauſam ſuam apud ſenatum ageret, oſtendens ſe quidem regia ſtirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios ſuos, licet ipſe in Romanos deliquerit, naſcendi ſorte regnare pertineat: iſta metuens multa pecunia perſuaſit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero deſiit domus Aſamonæi prin- *Quando expugnata erant Hieroſolyma.* *Antigonus captivus.* *Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.*

[p] Περιπέμποντω Ϛ βασιλέως,] Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* ᾠδιπεσόντω in libris *Græcis* omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui verterit, *rege deſtinante.*

[q] Αλλοτριοφύλων] *L. B.* ἀλλοτρίων.

[r] Διατεινόμω ᾠὸς Σόσιον,] Διατεινάμω *Busb.*

[s] Κεῖνται.] *L. B.* κεῖται.

[t] Τᾶτο τὸ —— Ρώμη,] Heroſolyma à Soſio capta A. ab U. C. 718. contendit *Harduin.* in *Num. Herodiad. p.* 4. & 19. & eò refert Nummum, in quo hinc cap. Antonii Triumviri, illinc SOSIVS IMP. Tropæum & infr. duo Captivi manibus vinctis poſt terga, ob captam Judæam. nummus à reperto Gazæ Regiæ. SPANH.

[v] Κανινίᾳ Γάλλᾳ,] Κανδίδῃ ex Joſepho profert Georgius Syncellus chronici pag. 306. REL. Antea erat Κανδείᾳ veteri mendo ex Hiſtoricorum fide non dubitavi reſcribere Κανινίῳ. HUDS. *Agriſius* Caninii Galli vid. Pagium ad Annal. Baron. p. 21. SPANH.

[x] Επὶ τ —— Ολυμπιάδω,] Apud *Euſeb.* in *Coll. Scal. Græc.* p. 197. A. IV. Olymp. PIIE. SPANH.

[y] Ολυμπιάδω,] Anno illius tertio: ut inquit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videſis *Apparatum Ant. Pagi* ad Ann. *Baron.* p. 22.

[z] Τῷ τρίτῳ μηνὶ,] *Sc.* Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Uſſerius* in *Annalibus Veteris Teſtamenti*, p. 261. *Edit. Lond.* Confer cum eo *Langium* de *Annis Chriſti*, lib. 2. c. 18. p. 343. & *Petitum in Animadverſionibus ἀνεκδότοις*, tom 1. p. 47. qui de Anno tertio obſidionis intelligendum eſſe contendit.

[a] Μετ' ἔτη εἰκοσικαιεπτά.] Nempe capta Hieroſolyma à Pompejo Anno U. C. . . . . 11. Olymp. CLXXVIII. ab Herode & Romanis IV. Olymp. CLXXXV. Vid. Græc. Euſebiana. SPANH.

[b] Εἰκοσικαιεπτά.] Ita quidem in *Græcis Euſebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p 306. Verum *Joſ. Scaliger* (in libro *de Emend. Temp.* p. 451. *Edit. Colon.*) μΫ ἔτη κϛ'. legendum eſſe contendit. Atque ita *Uſſerius*, niſi μΫ ἔτη νϛ'. *anno poſt viceſimo ſeptimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μΫ τρεῖς ἡμέρας *poſt dies tres* reſurrecturum fuiſſe Chriſtum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propoſitum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipſum *Joſephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μΫ ἔτη δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δωτέρῳ ἔτι exponitur. Plura in hanc ſententiam ab *eodem* allata videre eſt, p. 435. ᾠὸ εἰκοστιεπτᾷ ἐτῶν habet *Cod. Busb.*

[c] Αναθέμενω τῷ Θεῷ] Αναθεὶς *Busb.*

[d] Επιδεικνὺς] Αποδεικνὺς ex Joſephi hoc loco Euſebius profert in Chronico pag. 73. pro καὶ ὅτι, ἢ ὅτι Euſebius loc. cit. Δῆ τὸ γένω Euſebius non agnoſcit. pro Ασαμωναίου, Euſebius legit Ασαμοναίων, quod præfero. Ita mox Euſebius quoque Ασαμοναίων γενεᾶς. Sed tamen Syncellus in Joſepho hoc loco legit Ϛ Ασαμοναίου. vide Chronicon ejus pag. 307. pro ρκϛ MS. *L. B.* p. ρκζ'. Sed Syncellus ρκϛ. pro γενεᾶς Euſeb. γένους τι. REL.

[e] Αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων,] Εαυτὸν *Zonar.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.*

principatus, poſtquam centum viginti ſex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illuſtris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione geſtis. Verum hi, propter mutuas diſſenſiones, principatum amiſerunt; iſque ad Herodem tranſlatus eſt, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus ſubjecti. Atque hunc quidem Aſamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Aſamonæorum finis.

Finis Libri decimi quarti.

ἔτως [f] ἡ τῶν Ασαμωναίων ἀρχὴ μέχρι [g] ἔτη ἑκατὸν ἓξ εἰκοσιἑπτὰ. οἶκος λαμπρὸς ἦν καὶ ἐπίσημος [h] γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς, ὧν τι πατὴρ τῶν ἐθνῶν οἱ γονεῖς αὐτῷ διεπεράσαντο. ἀλλ' ὅτι μὲν, διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους φύσιν, τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλον· μετῆλθε δ' εἰς Ηρώδην τὸν Αντιπάτρου, οἰκίας ὄντα [i] δημοτικῆς, καὶ γένους ἰδιώτου, καὶ [k] ὑπηκόου τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τοῦτο μὲν τὸ πάλαι τῶν Ασαμωναίων γένος παρειλήφαμεν.

Τέλος τῆς βιβλίου τεσσαρεσκαιδεκάτης.

f Η τῶν —— ἑπτὰ καὶ ἓξ.] Aſſamonæorum in Judæa Imperium per annos CXXVI. Apud Zonaram verò T. 1. p. 233. D. ἐπ' ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ ἑπτὰ· à Mattathia primo Judæorum Principe ex Aſſamonæorum genere, de quo ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. ſeq. Nempe juxta Euſebianos calculos Mattathiæ hujus incepit principatus A. 4. Olymp. CLIII. Deſiit autem in Antigono Regnum Aſſamonæorum A. 2. Ol. CLXXV. qui efficiunt annos CXXVI. Ασαμωναῖοι dicuntur in Collect. Græcis Euſebii p. 69. SPANH.

g Ετη ἑκατὸν] Velim omnino videas *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Voſſium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156.

h Γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς,] Γένους τε ἕνεκα καὶ τῆς ἱερᾶς τιμῆς. *Busb.* & *Vat.* γένους τε quoque legit *L. B.* verum in reliquis conſentit.

i Δημοτικῆς,] *Sc.* non *Sacerdotali.* Nam qui è familia *ſacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obſcuri, ignobiles, & privati cenſebantur ab Hebræis: ſicut in Romanis Hiſtoriis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Caſaubonum* hac de re fuſe agentem, in *Exerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.*

k Υπηκόου τοῖς βασιλεῦσι] Herodes ΕΘΝΑΡΧΗΣ in Nummis hoc anno dictus apud *Harduin. de Num. Herod.* p. 4. Judæa tantum cum Samaria Herodi mandata, & qui in ſolutionem Æris alieni, quod J. Cæſari fœnori dederat Herodes *Herod.* p. 21. Nugæ & fabulæ Galilææ non ſane fuerunt Herodi Ibid. p. 23. SPANH.

l Τῆς Ασαμωναίων γένους] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat. Græcis Euſebii, Zonara* & *Syncello.* Τῶν Ασαμωναίων γένους in *Editis Aliiſque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως ληφθείσης τ Ιεροσολυμίτων πόλεως ὑπὸ Σοσίου & Ηρώδου, Αντώνιος μὲν Αντίγονον ἐπελέκισεν ἐν Ανθιοχείᾳ, Ηρώδης δ' πέντε καὶ τεσσαράκοντα τ ἐκείνου φίλων πρώτους Ιεροσολυμιτῶν [a] ἐπανείλετο, καὶ τὴν πόλιν ἠργυρολόγησεν.

1. *Quomodo, Hierosolymis à Sosio & Herode expugnatis, Antonius Antigonum securi ferit apud Antiochiam, & Herodes quadraginta quinque ex ejus amicis, Hierosolymitarum primos interfecit, & pecuniam ab urbe exegit.*

β'. Ον τρόπον Υρκανὸς, [b] ὁ πρῶτος βασιλεὺς Ιουδαίων & ἀρχιερεὺς, ἀφεθεὶς ὑπὸ Ξ τ Πάρθων βασιλέως Αρσάκου, πρὸς Ηρώδην ὑπέστρεψεν.

2. *Quo pacto Hyrcanus, antea Judæorum rex & pontifex, à Parthorum rege Arsace dimissus ad Herodem rediit.*

γ'. Ως Ηρώδης Αριστόβουλον, τ τ γυναικὸς Μαριάμμης ἀδελφὸν, ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγον ἀφανίζειν παρεσκεύασεν.

3. *Quomodo Herodes Aristobulum, Mariamnes uxoris suæ fratrem, pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit.*

δ'. Ως Κλεοπάτρα τὴν τ Ιουδαίων & Αράβων ἐπιβουλεύσασα βασιλείαν, μέρη λαβεῖν αὐτῶν ἴσχυσε παρ' Αντωνίου.

4. *Quomodo Cleopatra Judæorum & Arabum regnis insidians, partem eorum ab Antonio impetrat.*

ε'. Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ιουδαίαν παρουσία.

5. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

ς'. Ως Ηρώδης ἐπολέμησεν Αρέτᾳ, καθ' ὃν καιρὸν Αντώνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ακτιον νικᾶται μάχῃ.

6. *Quomodo Herodes bellum infert Aretæ, quo tempore Antonius à Cæsare pugnâ Actiacâ debellatur.*

ζ'. Περὶ τ γενομένου σεισμοῦ & τὴν Ιουδαίαν, & τ φθορᾶς τ ἀνθρώπων & βοσκημάτων.

7. *De terræ motu qui in Judæa accidit; & internecione hominum & jumentorum.*

η'. Λόγος Ηρώδου πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἀθυμοῦντας πρὸς τὰ παρόντα & τὴν ἤτταν τὴν γενομένην.

8. *Herodis concio ad Judæos adversis casibus & clade iis allata perterritos.*

θ'. Ως ἀναγκαίως ἔχων Ηρώδης ἀπιέναι πρὸς Καίσαρα νενικηκότα, διέφθειρεν Υρκανόν· [c] & ὡς ἔσχε πρὸς Καίσαρος τ βασιλείαν, & παρέπεμψεν αὐτὸν ἐπ' Αἴγυπτον.

9. *Quomodo Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, Hyrcanum interfecit: utque à Cæsare regnum obtinuit, ipsumque in Ægyptum deduxit.*

ι'. [d] Ως Ηρώδης ἀφικόμενος εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Καίσαρος πολλὰ φιλοφρονηθεὶς ἐτιμήθη.

10. *Quomodo Herodes, Alexandriam profectus, à Cæsare, quem multa cum elegantia excepit, honoratus est.*

ια'. Ως ἐπανελθὼν [e] ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου ψεύδεσι διαβολαῖς παρωξύνθη τὴν γυναῖκα Μαριάμμην ἀποκτεῖναι.

11. *Quomodo ille ipse ex Ægypto reversus falsis calumniis ad uxorem Mariamnem interficiendam incitatus est.*

ιβ'. Περὶ τ λιμοῦ & τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος, καὶ ὡς διέσωσε τὰ τε πλήθη καὶ τὰς πόλεις Ηρώδης.

12. *De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes populi & civitatum saluti prospexit.*

ιγ'. [f] Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων, ἃς Ηρώδης ὁ βασιλεὺς ἀνεβλέπτους ἐποίησεν.

13. *De exstructione urbium Græcarum, quas Herodes rex speciosas admodum fecit.*

ιδ'. Ως Ηρώδης, [g] καθελὼν εἰς ἅπαν τ ἀρχαῖον τ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἀνέστησε μὴ παρελκὼν ἐτῶν ἑξήκοντα, διπλοῦν τοῖς μέτροις ὑπάρχοντα.

14. *Quomodo Herodes diruto veteri Judæorum templo aliud pro eo exstruxit, postquam annos sexaginta duraverat, magnitudine duplum ejus.*

a Επανείλετο,] Ita *Vat.* ἐπανειλθὼν ἀνείλετο in *Editis Aliisque.*
b Ο πρῶτος] Gen. πρώτου. Forte ὁ τοῦ Ξ. COCC.
c Καὶ ὡς ἔσχε] Sic in *MSS. Vat.* Ως Ηρώδης ἔσχεν καὶ π. in *cæteris.*
d Ως Ηρώδης] Hoc lemma habuimus è *Cod. Vat.*
e Ο αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è *Cod. Vat.*
f Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων] Iterum è *Cod. Vat* Κτίσις π. Ε. ἃς Ηρώδης ἐποίησατο in *reliquis.*
g Καθελὼν] Ita demum è *Cod. Vat.* Ως καθελὼν εἰς Ιεροσολύμοις τ ἀρχαῖον τ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀνέστησε μὴ ἔτη χ'. διπλοῦν τοῖς μέτροις.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵ιη'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Pollione & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero illis cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum adeptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus auctos.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quin-

Judæi divitiis spoliati.

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος & Σαμέα. Ἡρώδης τ̀ Ἀντιγόνου φίλων τὰς πρώτας ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν ἀργυρολογεῖ· Ἀντώνιος πελεκίζει Ἀντίγονον.

ΟΣΙΟΣ μὲν οὖν & Ἡρώδης οὐς κατ' ἐκράτησαν ἕλαβον Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς τότε αἰχμάλωτον [b] Ἀντίγονον, ἃ μὲν τοίνυν ἡμῖν ἐδήλωσε βίβλος. [c] τὰ δὲ ἑξῆς ἐκείνοις συνεχῆ νῦν ἐρῶμεν. [d] ἐπειδὴ δὲ [e] τ̀ ὅλης Ἰουδαίας ἐκράτησε τὸν ἀρχιερέα Ἡρώδης, & κατὰ τὴν πόλιν πολῖται [f] ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἐπὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντες, [g] ἐν προαγωγῇ τούτους ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ τὰ τ̀ σαυτῶν ἐλομένους οὐκ ἐπέλιπε τιμωρούμενος καὶ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐπέμπετο δὲ μάλιστα παρ' αὐτῷ [h] Πολλίων [i] ὁ Φαρισαῖος & [k] Σαμέας ὁ τούτου [l] μαθητής. πολιορκουμένων γὰρ τ̀ Ἱεροσολύμων, ὅτε συνεβούλευον [m] τοῖς πολίταις δέξασθαι τ̀ Ἡρώδην, ἀνθ' ὧν καὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀπελάμβανον. ὁ δὲ [n] Σαμέας ἔτος, & [o] κρινομένου ποτὲ Ἡρώδου τοῦ θείου ἀνάτου, [p] προεῖπεν ὀνειδίζων Ὑρκανῷ & τοῖς δικάζουσιν ὡς φεισαμένοις Ἡρώδου ἅπαντας αὐτοὺς [q] μεταμελήσειν. καὶ τοῦτο χρόνῳ πεῖσαν, & θεὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ πλάσαντος.

β'. Ἐν δὲ τῷ τότε κρατῆσαι τ̀ Ἱεροσολύμων, πολλὰ συνεφόρει τ̀ ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι καὶ τοὺς ὑπάρχους ἀφαιρούμενος, καὶ συναγαγὼν πολὺ ἀργύριον καὶ χρυσίον, πρὸς τούτῳ τ̀ Ἀντώνιον ἐδωρεῖτο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δὲ [r] πολλοὺς τῶν τὰ

---

a Ιη'.] Ita *Bas. Voss. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Vossium* in *Chronol.* S. c. 14. p. 157.

b Ἀντίγονον,] Conf. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

c Τὰ δὲ ἐκείνοις] Ita refinximus ex *Lugd. Bat.* Antea erat τὰ δὲ ἐκείνους. at non agetur in posterum, quid libro priori sit cohærens, sed quid acciderit post captas Hierosolymas & vinctum Antigonum. Debet itaque verti *illis*, sicuti fecimus pro *ei*. HAV.

d Ἐπειδὴ] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐπειδὴ δὲ in *Editis Aliisque*.

e Τῆς —— Ἡρώδης,] A captis Hierosolymis nova etiam Epocha regni Herodis quandoque apud Josephum; vid. Petav. D. Temp. P. 11. p. 290. 291. vid. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

f Ὅσοι μὲ] Sic *Vat.* & *Busb.* ἔσον in *reliquis*.

g Ἐν προαγωγῇ τούτους ἐποιεῖτο,] In dignitatibus eos constituit. *Rufinus*. Sic ea de re *alibi*. lib. 1. c. 18. §. 5. ταῖς τιμαῖς καθίσας· SPANH.

h Πολλίων ὁ Φαρισαῖος & Σαμέας] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. infr. c. 10. §. 1. SPANH.

i Ο Φαρισαῖος &] Ita è *Cod. Busb.* in *ceteris* deëst articulus.

k Σαμέας] Σαμαλας *Busb.* Σαμαῖος malit *Drusius* in *Observat.* l. IX. c. 22. Vide *Anniott.* ad lib. 14. c. 9. §. 4.

l Μαθητής.] Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 20.

m Τοῖς πολίταις] Eo ordine *Busb.* δέξασθαι τοῖς πολίταις in *ceteris*.

n Σαμέας ἦτος,] Cum Σαμαίας habeat *Cod. Busb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi. quo modo (nisi αἰσάρτημα fuerit μνημονικὸν *Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi; *Drusius*, loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium*, p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 231. & *Vorstius* de *Synedris Hebræorum*, §. 12. HUDS. Id de Samea ante retulit, non de Pollione. REL.

o Κρινομένου] Καὶ κρίν. Ἡρώδου πρώτου *Busb.*

p Προεῖπεν —— πεῖσαν] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. SPANH.

q Μεταμελήσειν.] Ita cum *Cod. Busb. Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho*, sup. c. 9. §. 4. ἐπιμελήσειν) in *reliquis*.

r Τεσσαράκοντα πλείους] Τεσσαράκοντα τοὺς πλ. *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

πρώτους ἐκ τ αἱρέσεως Ἀντιγόνου, φύλακας ἐφεστῶτας τῆς πύλας τῶν τάφων, ἵνα [s] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τοὺς νεκροὺς ἐρεύνων, καὶ πᾶν τὸ ἀνευρισκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ βασιλεῖ. πέρας τι κακῶν ἐδὲν ἦν. τοῦ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία ἐκ κρατοῦντος διεφόρει ἐν χρείᾳ γιγνόμενα, τὴν δὲ χώραν μένειν ἀγεώργητον τὸ [t] ἑβδομαδικὸν ἠνάγκαζεν ἔτος. [v] ἐνειστήκει γὰρ τότε, καὶ ἀσεβὲς ἐν ἐκείνῳ τὴν γῆν ἀπηγορευμένον ἐστὶν ἡμῖν. Ἀντώνιος δέ, λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι θανάτου φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθνος, καὶ τῇ πρὸς Ἡρῴδην μίσει εὔνουν Ἀντίγονον ἔχοντι, ἔγνω τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ [x] πελεκίσαι· κεδνὸν γὰρ ἐδαμῶς ἠρεμεῖν ἠδύναντο Ἰουδαῖοι. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδόξ λέγων ἅτως. "[y] Ἀντώνιος "μὲν Ἀντίγονον τὸν Ἰουδαῖον ἀχθέντα εἰς Ἀντιόχειαν πελε- "κίζει· καὶ ἔδοξε μὲν [z] οὗτος πρῶτος Ῥωμαίων βασι- "λέα πελεκίσαι, οὐκ οἰηθεὶς ἕτερον τρόπον μεταθεῖναι "ἂν τὰς γνώμας τῶν Ἰουδαίων, ὡς τε δέξασθαι τὸν ἀντὶ "ἐκείνου καθεσταμένον Ἡρῴδην. ἐδὲ γὰρ βασανιζόμε- "νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμενναν, ἅτως μέ- "γα τὸ ἐφρόνουν περὶ τοῦ [a] πρώτου βασιλέως. τὴν οὖν "ἀτιμίαν ἐνόμισε μειώσειν τῆς πρὸς αὐτὸν μνήμης, μειώ- "σειν δ' [b] καὶ τὸ πρὸς Ἡρῴδην μῖσος." ταῦτα μὲν ὁ Στράβων.

que primos Antigoniarum partium, constitutis ad murorum portas custodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum preciosarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter summam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus septimus. tunc enim instabat, & in illo nobis ne terram seramus interdictum est. Antonius autem, cum captivum cepisset Antigonum, decreverat usque ad triumphum servare vinctum. Sed cum audiret rebus novis studere gentem, & præ Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, statuit eum Antiochiæ securi feriendum: alioquin quiescere Judæi minime poterant. verbisque meis testimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius Antigonum Judæum "Antiochiam perductum securi ferit: & hic qui- "dem Romanorum primus, visus est regem secu- "ri percussisse; ratus non posse alia via flecti Ju- "dæorum animos, ut Herodem in illius locum "suffectum *pro rege* agnoscerent. nam ne tormen- "tis quidem adigi poterant, ut eum regem appel- "larent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur existimavit, ut memoria ejus "ignominiâ *sensim* minueretur, & odium illorum "in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* hæc quidem Strabo.

Antigonus securi percussus.

Ea de re testimonium Strabonis.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ὑρκανὸς ὑπὸ τ Πάρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ἡρῴδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἔπραττεν Ἀλεξάνδρα, ὅτε Ἀνάνηλον ἀρχιερέα ὑπεδεδέχθαι ἤκουσεν.

Κατεχόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρῴδου, πυθόμενος Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ὢν ἐν Πάρθοις αἰχμάλωτος, ἀφικνεῖται πρὸς Ἡρῴδην τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς [c] τρόπῳ τοιῷδε. [d] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορος οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοὶ, λαβόντες αἰχμαλώτους, Ὑρκανὸν τ πρῶτον ἀρχιερέα γενόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Φασάηλον, εἰς Πάρθους ἀνῆγον. καὶ Φασάηλος μὲν ὁ Φέρωρα τὴν ἐν τοῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης ἐν ζωῆς κρείττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμενος θάνατον, αὐτὸς ἑαυτὸν χεῖρας [e] φονεὺς καθὼς προεῖπον.

Β'. [f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τ Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, τό τ δικαίου αὐτοῦ λόγισμον προπεπυσμένος. λαβὼν τοίνυν δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι δ' κατοίκησιν παρεῖχεν, ἔνθα καὶ [h] πολὺς ἦν τοῖς Ἰουδαίων. ἔτι τ Ὑρκανὸν ἐτίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτου

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem rediit: quæque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

CUM autem Herodem regnum occupasse fama accepisset Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzaphares & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus est & deinde rex, & fratrem Herodis Phasaëlum captivos fecissent, eos ad Parthos abducebant. Et Phasaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori satius esse ducens quam quomodocunque vivere, ipse sua se manu jugulavit, sicuti jam ante diximus.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

II. 2. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiisset, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimisit, & Babylone degere concessit, ubi erat etiam Judæorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & universa Judæorum gens, quæ usque ad Euphratem

Id agit, contra intentibus Judæis, ut ad Herodem redeat.

[s] Μή τι συνεκκομισθῇ] Ita cum *Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *ne quid deportari possit cum defunctis.* atque hanc veram esse lectionem declarant sequentia, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐρεύνων, *scilicet*, ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur.

[t] Ἑβδομαδικὸν] Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

[v] Ἐνειστήκει —— ἡμῖν.] Anno Sabbatico nefas Judæis ferere: ἐνειστήκει γὰρ τότε, qui in cursu jam erat, juxta Petav. D. Temp. P. 11. p. 277. non, *qui instabat*, quod ἐνειστήκει sit tempus plusquam perfectum. SPANH.

[x] Πελεκίσαι·] Cum *Josepho* facit *Plutarchus* in *Antonio*. At *Dio* l. 49. Ἀντίγονον ἱματίοις σαυρῷ προσδήσας. *Euseb.* ad A. MDCCCCLXXVIII. Ἀντίγονον ἀξιωματικὸν ἀναιρεῖται. Ubi *Scaliger* fortasse nimis rigide, qui hos auctores sibi contrarios facit Nam non necesse est πολλὰ ἀξιωματικὸν interpretari, *post multa tandem prælia*. sed sufficiat ita reddere, *cum multum repugnasset*, ut apud *Euripidem* ἀξιώματα τὰ μὴ θανεῖν. Atque nihil aliud innuisse videtur *Dio*, quam Antigonum alligatum ad palum securi percussum fuisse. nam σαυρὸς apud *Thucydidem* aliosque *auctores Græcos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. idemque plane significat vox Danica *staure*, Græcæ certe originis, & apud Anglos septentrionales *stoure*. HUDS. Dio à Josepho non dissentit, quamvis eum σαυρῷ alligatum dicat & dein occisum. σαυρὸς crux non est, sed palus, ὀρθὸν ξύλον. REL.

[y] Ἀντώνιος —— μῖσος.] Antigonus securi Antiochiæ percussus, Strabo; quæ hodie apud eum non leguntur. conf. infr. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[z] Οὗτος πρῶτος] Videsis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis*, c. 13. §. 9.

[a] Πρώτου] Forte τοῦ θ.

[b] Καὶ τὸ] Illud κ ὲ *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[c] Τρόπῳ τοιῷδε.] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.*

[d] Βαρζαφάρνης] Βαρζαφερμάνης *Vat.* Βαρζαφαρμάνης *Gall.*

[e] Φονεὺς καθὼς προεῖπον.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. SPANH.

[f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι,] Hic dativus absolutus loco genitivi, sicuti alibi apud *Josephum*, *Ælianum*, *Alios*que. Ἀναχθέντι γὰρ αὐτῷ πρὸς Φραάτην τ βασιλέα οὕτω ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, λόγῳ τὸ δ' δικαίου αὐτοῦ λόγισμον, καὶ ἀσεβὲς ἦ αὐτοῖς ἀφῆκεν. *Busb.*

[g] Αὐτῷ] Gen. αὐτοῦ.

[h] Πολὺς ἦν Ἰουδαίων.] Babylone multitudo Judæorum; hinc apparet quosdam de Petro Babylonem ac Romam profecto ad Judæos ibi convertendos argumentum hausisse, quod convellere tentat *Pears.* de Success. Episc. p. 52. vide tamen seq. c. 3. §. 1. ἐκ γὰρ ὀλίγης μυριάδος &c. Judæorum in Babylone. Item lib. 18. c. 10. §. 1. & *Philon. Leg. ad Cajum.* de insecuta clade Judæorum in Babylonia. Adde infr. Contra Apion. lib. 2. §. 5. & 6. SPANH.

tem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexisset, spem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod eum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & supplicio liberavit. Itaque hac de re Judæis sermonem injecit, qui ipsum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret suadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei deesse quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præstari potest: quodque majus esset, hæc eum Hierosolymis propterea consequi non posse, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui varia consilio favet Herodes.

3. Cum ista ei è re sua esse suggererent, discedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic essent Judæos, ne ei communem regni potestatem habituro inviderent. Nunc enim tempus esse & sibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conservatus fuisset, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano scribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramallam, & complura dona: eum etiam comiter orans ne se homini bene de se merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo desiderabat: sed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus est, quærebatque Hyrcanum in potestate sua habere, aut etiam omnino tollere. id quod postea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus & in magno honore habetur.

4. Cæterum tunc, postquam spei plenus aderat, à Partho dimissus & à Judæis pecunia instructus, cum eum honorificentissime excepisset *Herodes*, primam in conventibus sedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco superiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem insidiarum suspicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domesticam seditionem

Ananelo Herodes dat pontificatum.

excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illustribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine sacerdotem, eique pontificatum dat.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Aristobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Aristobulum, alteram vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venustate insignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, si eo superstite adscitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* scribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam suam ei præstante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Dellius persuadet Alexandræ, ut Aristobuli & Mariamnes picturas Antonio mittat.

6. Antonio autem segnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter

---

i Αντιμεταχωρεῖ] Αντιμετεχώρει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Περσιφέρετο τοῖς Ιουδαίοις,] Περσίφερε *Busb.* & *L. B.*

l Εσπουδακόσι.] Εσπουδακώς *Busb.* & *L. B.*

m Κατὰ —— τύχης.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. & alibi. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

n Δυοάμει] Ita repositi ex *L. B. Reliqui* δυνάμεως. HAV.

o Σαραμάλλαν,] Σαραμάλλαν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Nos & hic & superius *Epiphanium* & *L. B.* sumus secuti, nam cum uno λ. extulerat Ed Anglus. HAV.

p Διὰ δὴ —— μεταβολὰς,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 16. §. 4. & supra lib. 14. c. 15. §. 5. πολλὰ δὴ πρῶτον αὐτοῦ τὸν Ηρώδην εἰς ταπεινότητα. SPANH.

q Εκποδὼν ποιήσασθαι.] Εκ ποδῶν θέσθαι τὸν Υρκανόν *Zonaras* p. 234. C. SPANH.

r Πιστωμένῳ,] Συμπεισμένῳ *Busb.* & *L. B.*

s Διαδεξάμενον] *L. B.* δεξάμενον.

t Παντελῶς] Παντοδαπῶς *Busb.*

u Αποκαθίσαι δὴ] Ita cum *Cod. Busb.* ἀποκαθίσατο in *cæteris.*

νεμόμενον Ιουδαίων ἔθνος· τῷ δ' ἐπὶ πλεῖον ἀρχὴν παρεῖναι τοῦτο. πυθόμενος δὴ τὸ Ηρώδῃ παρειληφέναι τὴν βασιλείαν ἀντιμεταχωρεῖ τοῖς ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοστόργως διακείμενος, καὶ τὸ χάριτος ἀπομνημονεύσειν τοσοῦτον, ὅσον κρινόμενον, καὶ μέλλοντα θανάτου ζημίᾳ, ἐκ κινδύνου καὶ τῆς κολάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν ποιησάμενος τοῖς Ιουδαίοις, ἵνα παρ' αὐτὸν ἐπιτροπεύσῃ. εἰ δὲ μὴ βούλοιτο καὶ μένειν ἠξίουν, πρὸς ὑπουργίας ἅμα καὶ πρὸς τιμὰς λέγοντες, ὡς οὐδὲν ἐνδεὲς αὐτῷ τοῦ εἰς τὰς ἀρχιερεῖς ἢ βασιλέως τιμῆς ἐξ αὐτῶν εἴη· καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ ἐκεῖ τούτων μεταλαβεῖν δυνατὸν, κατὰ λώβην τοῦ σώματος ὑπ' Αντιγόνου πάθοι, τάς τε χάριτας οὐκ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν βασιλέων ἃς ἔλαττον ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτὰς οὐκ ὀλίγως τῆς τύχης.

γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτεινόντων, τρεπόμενος πόθον εἶχεν ἀπιέναι· καὶ γράφων Ηρώδης παρεκάλει δεῖσθαι Φραάτου καὶ τῶν ἐκεῖ Ιουδαίων, μὴ φθονῆσαι δυνάμει κοινῇ ἔχοντι τὴν βασιλείαν. ἅρπη γὰρ εἶναι καιρὸν αὐτῷ μὲν κτίσαι τὰς χάριτας ὧν εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ σωθεὶς, ἐκείνῳ τε νομίζεσθαι. τοιαῦτα γράφων τρεπομένῳ, πέμπει καὶ σὺν τῷ Φραάτῃ πρεσβευτὴν Σαραμάλλαν, καὶ δῶρα πολλὰ, μὴ διακωλῦσαι τὰς εἰς τὸ διηγέτην αὐτοῦ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπευόμενος. ἵνα δ' οὐκ ἐπιτύχοι ἡ πρεσβεία. Σὺν δὲ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ ὀλίγου μεταβολὰς, καὶ τὸ Τρκανὸν ὑποχείριον ἔχειν ἔσπευδεν, ἢ καὶ παντάπασιν σκηπτῶν ποιήσασθαι. τοῦτο γὰρ ἔπραξεν ὡς ὑστέρῳ.

δ'. Τότε μέντοιγε ἐπιδὴ παρῆν πεπεισμένῳ, ἀφέντος τε τοῦ Πάρθου καὶ τῶν Ιουδαίων χρήματα συλλεγομένων, ἁπάσῃ τιμῇ διαδεξάμενον αὐτὸν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τὸ πρῶτον ἔνεμε τόπον, καὶ σὺν τοῖς ἑστιάσεις παρακαλινῶν ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ παντελῶς τὸ τῆς ὀπιθενῆς ἀνύποπτον πραγματευόμενος. ὅπως δὴ ἐκ πάλαι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀρχῆς, ἐξ ὧν

---

x Αποδεικνύειν] Αποδεικνύναι ἀρχιερέα τοῦ λαοῦ *Busb.*

y Ανάηλον ὀνόματι] Ανάηλον passim in *Codd. Busb.* & *Pat.* HUDS. Ανηὴλ ἔνιοι *Zonaras* p. 234. SPANH.

z Τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Pat.* & *Zonar.* τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον *Editio Aldina*que.

a Μαριάμνῃ,] Clarum est ita scribi oportere, si nominis originem spectemus. מרים *Mirjam* enim est, quod more Syrorum in *Marjam* vertitur, uti solent illi M initiali pro *Chirek* dare Petocho, sed Syncellus & alii Μαριάμνην scribunt: quod mihi videtur suavius esse pronuntiatu. REL.

b Δέλλιος] Hic Dellius (inquit *Usserius*) fuit Historicus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta est mentio, & cujus epistolæ lascivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suasoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi consuetudine ipsi Antonio devinctum fuisse innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Vossium* de *Hist. Gr.* l. 6. c. 15. *L. B.* Γελλίου· hic & infra. HUDS. Δέλλιος, Gellius *Rufino*. *Zonaras p.* 234. D. SPANH.

c Εἰς Ιουδαίαν] Εἰς τὴν Ιουδαίαν *Busb.*

d H-

ὡς εἶδε τ Αριστόβουλον, [d] ἠγάσθη τε τῆς ὥρας, καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τοῦ παιδός, οὐχ ἧττον ἢ τὴν Μαριάμμην σωοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά τινα τὴν Αλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης δ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πείθει χαψαμένην ἀμφοτέρων εἰκόνας Αντωνίῳ ἀποπέμψασθαι. ἡσαμένου γὰρ ἀδενὸς [e] ἀφετήσειν ὧν ἀξιοῖ. τούτοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Αλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Αντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐπεραπεύετο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν ἀλλά τινος Θεῶν γηρᾶσθαι τοὺς παῖδας. ἐπεραγμαλεύετο δ' αὐτοῦ πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τ Αντώνιον. ὁ δ', τὴν μὲν κόρην ἠδέσθη μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένην Ηρῴδῃ, καὶ τὰς εἰς Κλεοπάτραν Διαβολὰς οὐκ ἔχ τοιούτου φυλατόμενος. ἐπέστελλε δ' [f] πέμπειν τ παῖδα σὺν ὑπερεπείᾳ, προσηθεῖς, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τούτων ἀπενεχθέντων πρὸς Ηρῴδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρα τε κάλλιστον ὄντα τ Αριστόβουλον, ἑκκαιδεκαέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ ἠξίου προὔχοντα πέμπειν πρὸς τ Αντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλος [g] τότε Ρωμαίων, ἕτοιμον δ' τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποδεῖναι, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀπαρακαλύπτως οὐκ ἔχ δύναιτο περιζόμενον. ἀντέγραψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειρακιον, ἅπαντα πολέμων καὶ ταραχῆς ὑπομεστήσεται, Ιουδαίων ἐλπιούντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐπ' ἄλλῳ βασιλεῖ.

ζ. Τούτοις δ' προσαιτησάμενος τ Αντώνιον, ἔγνω μὴ μέχρι πάνυ τιμᾶσθαι τ παῖδα καὶ τὴν Αλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ ἡ γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδοῦναι ἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κρίνων, ἵνα μηδὲ ἀποδημοῦσα δυσχερὴς ᾖ τετιμένῳ, [h] σύλλογον ποιήσας τ φίλων, ἐπᾶρε πολλὰ τὴν Αλεξάνδραν· "κρύφα τε ἐπιβουλεύειν, λέγων, τῇ "βασιλείᾳ, καὶ διὰ τ Κλεοπάτρας πράττειν ὅπως "αὐτὸς μὲν ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν, τὸ δ' μειρακιον ἀντ' "αὐτοῦ προβάλοι τὰ πράγματα δι' Αντωνίου, καὶ πάλιν "τὰ βέλτιστα μὲν ἐκείνην ἀ δικαίως, ὅπερ καὶ τὴν "γυναῖκα [i] συναποστερηκὼς τ ἴσης αὐτῇ τιμῆς, καὶ πε"ρισχὰς ἤδη τῇ βασιλείᾳ πραγματεύοιτο, πολλὰ πονή"σαντος αὐτοῦ, καὶ κτησαμένου κινδύνους τοῖς ἀ τυχῶ"σιν, ἀ μὴν, ἀπομνημονεύσας αὐτὸς ὢν ἀ καλῶς ἐκεί"νῃ πράξειεν, ἀποδέξασθαι δ' δικαίως εἶναι πρὸς αὐτὰς; "ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφη, δίδοναι τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερω"σύνην, καὶ πάλαι προκαταρξάσθαι τ Ανάνηλον, παι"δὸς παντάπασιν ὄντος Αριστοβούλου." ταῦτα λέγοντος οὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ' ὅπερ ἥδιστα μάλιστα προσδοκώμενος, εἰς ἀπάτην γυναικῶν καὶ τ συμπαραληφθέντων φίλων, προέπεμψε, καὶ χαρᾶ τ ἀ προσδοκηθέντων καὶ δείᾳ τ ὑποψίας, Αλεξάνδρα μὴ δακρύων ἀπελογεῖτο, "πρὸς μὲν τ ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁ"ποιοῦν ὑπ' ἀδοξίας παύσασθαι, βασιλείᾳ δ' [k] μήτε "ἐπιτίθεσθαι, μήτ' ἂν εἰ καὶ προσοίοι βέλεσθαι λαβεῖν, "καὶ νῦν ἀπροφρόνως τιμῆς ἔχεσθαι διὰ τὴν ἀρχὴν "τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν οὐκ ἔχ δύνασθαι "μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπασι τῷ γένει προσῆκον, "νῦν τε νενικημένην τῆς ἀνεψιότητος, δέχεσθαι μὲν εἰς τ "ὑὸν τὴν τιμὴν, ἕξεσθαι δ' πρὸς πᾶν ὑπήκοος, πρόφα"σιν δ' καὶ εἴ τι διὰ τὸ γένος καὶ τὴν ὕβριν αὐτῆς "παρρησίαν προπετέστερον ὑπ' [l] ἀναξιοπαθείας δράσειεν."

quædam negotia venerat, ut vidit Ariſtobulum, & pueri venuſtate *plane* obſtupuit, & proceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus eſt, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac ſe pulchrorum matrem natorum Alexandram exiſtimare præ ſe ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium veniſſet, perſuadet ut depictas amborum imagines Antonio miſſum iret. iis enim viſis, nihil non ab illo impetraturam eſſe. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immenſum exaggeravit, dicens non ab hominibus ſed à quopiam Deo natos videri ſibi pueros. eo enim animo ipſe id agebat, ut ad voluptates Antonium alliceret. Ille vero puellam quidem accerſere verecundatus eſt, quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejuſmodi re criminationes vitaret: ſed * ut puerum mitteret ſcripſit, idque honeſte fecit, addens, niſi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *ſibi* tutum eſſe judicavit, forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentiſſimum, eundemque paratum ut illo ad amores *ſuos* uteretur, & voluptates invere-cunde (quoniam quicquid ſibi lubebat facere poſſet) conquirentem. Reſcripſit igitur Herodes, ſi vel pedem è regione efferret adoleſcentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes reſque novas *ſub* alio rege ſperantibus.

Ariſtobulum ad ſe mittendum poſtulat Antonius: ſed per Herodem ſtetit, quo minus mitteretur.

7. Cumque ita Antonio ſe excuſaſſet, ſtatuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxore ejus Mariamne aſſiduis precibus illum obtundente, ut fratri ſuo pontificatum reſtitueret, cum & è re ſua eſſe judicaret, ut ei in honore conſtituto non fas ſit peregre abeſſe, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur; dicens, "& "ipſam clam regno inſidiari, & per Cleopatram "id agere, ut ipſe regno exueretur, & adoleſcens "ope Antonii rerum adminiſtrationem ſuſciperet, "idque eam haud juſte conſtituiſſe, quando & fi"liam ſuam de honoris poſſeſſione deturbaret, & "tumultus faceret in regno, quod ille multis laboribus ac periculis non levibus quæſiſſet, neque "tamen ipſum, memorem eorum quæ nefarie egerit, deſiturum eſſe ſemet illis æquum præbere, "ſed & nunc, dicebat, ſe filio ejus pontificatum "dare, atque antea Ananelum pontificem creaſſe, "quod puerulus omnino eſſet Ariſtobulus." Cum iſta non temere, ſed, quod maxime volebat, conſulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exſpectaverat tum metu ne ſuſpecta foret, cum lachrymis pro ſe verba faciebat, dicens, "ſe de ſacerdo"tio quidem præ ignominia magnopere laboraſſe, "de regno vero nequaquam cogitaſſe, neque, ſi ad "ſe delatum foret, *illud* velle accipere, ut quæ ſatis honoris habuerit, quod ille principatum te"neret, & abunde ſecuritatis *ſuæ* familiæ, quod "is magis quam alii ad imperandum à natura fa"ctus ſit; atque nunc quidem ſibi gratum eſſe ho"norem in filium collatum, ſe vero ad omnia *poſt*"*hac* obedientem fore, veniamque petere ſi quid "propter generis neceſſitudinem ſuique nimiam "fiduciam rei indignitate commotus inconſultius "feciſſet." Poſt hoc colloquium, majori etiam cum

Herodes ſtatuit ab Ariſtobulo & Alexandro gratiam ſinire.

Herodis de Alexandra querela.

Herodi ſe excuſat Alexandra.

d Ηγάσθη τε τ ὥρας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἠράσθη in *ceteris*.

e Αθετήσειν ὧν ἀξιοῖ.] Ατιμωτήσειν *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) quod forſan olim margini appoſitum, ἐξηγήσεως ἕνεκα. Nam ἀθετέω cum genitivo conſtrui notavit *Suidas*, atque vocem per *fraudari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi*. HUDS. Ατιμωτήσειν ὧν ἀξιοῖ· *Zonaras p.* 235. A. SPANH.

f Πέμπειν —— εἰ μὴ] Quid ſi mutata paulum diſtinctione legatur, πέμπειν τ παῖδα, σὺν ὑπερεπείᾳ προστιθεὶς, εἰ μὴ &c. *ut mitteret puerum, honeſtatis gratia addens, niſi* &c. HUDS. *in Add.*

* *Ut puerum mitteret ſcripſit*,] Scripſit ut aliquo honeſto prætextu puerum ad ſe mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

g Τότε Ρωμαίων,] Ex τῷ τότε Ρωμ. *Busb.* τ τότε Ρωμ. *Vat.*

h Σύλλογον ποιήσας] *L. B.* σύλλογον ὧν ποι.

i Συναποστερηκὼς] In marg. *L. B.* eſt συναποστερεῖν.

k Μήτε ἐπιθέσθαι,] Μηδ' ποτε ἐπιθέσθαι *Vat.*

l Ἀναξιοπαθείας] Mox infra c. 3. §. 2. ἀνηξιοπάθ. & lib. 16. c. 7. §. 2. ut & lib. 18. c. 3. §. 4. ἀναξιοπάθειαν. SPANH.

Gratia fide reconciliata.

cum ſtudio quam antea, fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur ſuſpicione ſublata.

ἄτως ἀλλήλοις ὁμιλήσαντες [m] καὶ ἀσυδαιότερον ἢ ἔτι ἐν δεξιαῖς [n] διελύοντο, πάσης ὑποψίας ὡς ἐδόκουν ἐξηρημένης.

III. CAP III.

Quomodo Herodes Ariſtobulum pontificem conſtituit, & non multo poſt interficiendum curavit: utque coram Antonio cauſam ſuper Ariſtobulo dicebat. Deque Joſepho & Mariamne.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat.

IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, ſed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujuſce populi millia circa Babylonem habitatum deportata ſunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu ſibi conſuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus eſt, ipſe vero *poſtea* honorem ei abrogavit, ut domeſticas turbas ſedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit, ubi ſemel eum acceperit. Sed primus quidem Antiochus Epiphanes eam legem violavit, abdicato Jeſu & fratre ejus Onia ſubſtituto: ſecundus vero Ariſtobulus Hyrcanum fratrem ſummovit; tertius autem Herodes principatum *ſacerdotii* Ariſtobulo puero reddidit.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſervatur.

2. Et tunc quidem ſibi viſus eſt malis domeſticis remedium adhibuiſſe. neque tamen, ut par fuit, poſt gratiam reconciliatam à ſuſpicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur ſibi juſtam cauſam eſſe arbitratus, tum ſi res novas moliendi occaſionem nacta ſit. Itaque juſſit eam in regia degere, neque quicquam * per poteſtatem facere. Quin & cuſtodes eam ita obſervarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi conſuetudinem agere poſſet quod non reſciſceretur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* ſuccreſcebat. Cum enim ſuperbia muliebri eſſet inflata, curam ſuſpicioſam ſibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiduciâ privata, honoris ſpecie in ſervitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus ſuis continenter conquerendo, & illam ut ſibi pro viribus ſubveniret orando. Illa vero juſſit, ut clanculum cum puero ad ſe perfugeret in Ægyptum: id quod ei facere viſum eſt, & artem hujuſmodi comminiſcitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has ſeipſam & filium impoſuit, poſtquam famulis conſciis imperaſſet ut ſe noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, naviſque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æſopus, cum forte in Sabbionem ejuſdem amicum incidiſſet, quaſi cum conſcio lo-

Fugam adornat in Ægyptum.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Ηρώδης Αριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγον διαφθαρῆναι παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Αντώνιον ὑπὲρ τοῦ εἰς Αριστόβουλον ἀπολογεῖτο. Περί τε Ιωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Ο Δὲ βασιλεὺς Ηρώδης, ἄλλους μὲν ἀφαιρεῖται τῷ ἀρχιερωσύνην Ανάνηλον, ὁ ὄντα μέν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐκ ἐπιχώριον, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἀπῳκισμένων Ιουδαίων. [p] ἐκ γὰρ ὀλίγαι μυριάδες τῶνδε ἐξ λαοῦ πρὸς τῷ Βαβυλωνίαν ἀπῳκίσθησαν, ἔνθεν ἦν Ανάνηλος, ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ηρώδῃ προσδαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [q] ἐτίμησεν ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν, ὀλίγῳ τῷ πάσας τὰς [r] οἰκίας παραχάς, παρανόμως ποιῶν. ἐκ γὰρ [s] ἄλλως γέ τις ἀφῃρέθη τὴν τιμὴν ἅπαξ ἐκδαλαδών. ἀλλὰ πρῶτος μὲν Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ιησοῦν, καταστήσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ονίαν· δεύτερος δὲ Αριστόβουλος Υρκανὸν ἀφείλετο τὸν ἀδελφόν, Ηρώδης δὲ τρίτος [t] ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν Αριστοβούλῳ τῷ παιδί.

β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει περιεσπάσθαι τὸ πρὸς τὴν οἰκίαν. ἐκ μὲν ὅπερ εἰκὸς ἐν βασιλείαις ἀνυπόπτως διετέλει, τὴν Αλεξάνδραν ὀλίγα τε τοῖς [v] ἐγκεκλεισθαῖσιν ἦδη, καὶ καιρὸν εἰ [x] λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἠξιωκὼς δεδοικέναι. προσέταξεν οὖν ἔν τε τοῖς βασιλείοις διαιτᾶσθαι, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας ὁρᾶν. ὑπεμελεῖτο τε ἧσαν αἱ φυλακαὶ, λανθάνουσα ὅσῃ εἴ τι πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ὑπιτηδείοις. ταῦτα πάντα κατὰ μικρὸν αὐτὴν ἐξηγρίαι, καὶ μῖσος ὑπεφύετο. Φρονήματος γὰρ ἔμπλεως ἅτα γυναικεῖα, ὅτε τὴν ὑπάρχουσαν ὑπιμελείας [y] ἀνηξιοπάθει, [z] παντὸς ἔτινος ἀξιοῦσα μᾶλλον, ἢ τὴν [a] παῤῥησίαν στερομένη, τιμῆς ὑπεροψίαν, μᾶλλον ἢ [b] φόβον καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν [c] ἐν οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ παρακαλοῦσα βοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσα ἐκέλευσεν ἐπ' Αἰγύπτου σὺν τῷ παιδὶ πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. ἐδόκει τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται τοιάδε. δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν, παρασκευασαμένη, ταύτας αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ὑπιτάξασα τοῖς οἰκετῶν τοῖς συνειδόσι νυκτὸς ἐκφέρειν. ἦν δὲ πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσαν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [d] ὡς παρεσκευάσμενον ἐς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλον [e] παρεσκευασμένον. ταῦτα Σαββίωνι τῷ ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει πρόσπεσών, ὡς εἰδότι φράσας. πυθόμενος δὲ [f] Σαββίων, καὶ

m Καὶ ἀσυδαιότερον ἢ ἔτι] Illa καὶ ἀσ. ἢ ἔτι ἐν δεξιαῖς non agnoſcunt *Busb.* & *Zonar.*

n Διελύοντο,] Διελύθη *Busb.* & *Vat.*

o Οντα μὲ] Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲ ὡς καὶ πρ. uſque ad ἐπὶ τῷ παύσαι) tollendum eſſe exiſtimo, ut quæ olim in *Joſephi* codicibus non exſtiterit, quod in *Epiphanii* verſione de illa nec vola, quod dicitur, nec veſtigium apparet: aut legendum, hac ead. §. οὐκ ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco καὶ pro καίπερ reddendum eſt) *ob veterem conſuetudinem Herodi eſſet in pretio. Phaletranus* in *Diſſert.* de *Ablatione ſceptri* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικοῦ γένους retineamus, cum verba intelligi poſſint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Aſamonæorum, qui quidem illuſtres erant, cæterique omnes, ſi cum iis contendantur, pro obſcuris & ἀσημοτέροις habendi.

p Οὐ γὰρ —— ἀπῳκίσθησαν,] Conf. ſup. c. 2. §. 2. SPANH.

q Ετίμησεν] Ετίμησε τὴν βασιλείαν διαδαλῶν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν *Vat.*

r Οἰκίας παραχάς,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* οἰκείας in *cæteris.*

* *Haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit,*] *Id eſt, non enim ſine injuria quiſpiam* &c.

s Ἄλλως γέ] Sic lego. ἄλλος γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore ſemel accepto privari.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim ſolebat honor hic ſemel aſſumptus abrogari.*

t Αντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν] Sic in *pleriſque.* παρέδωκε τῷ ἀρ. Α. τ. παιδὶ, τότε μὲν ἐδόκει *Busb.*

v Εγκεκλεισθῆσιν] *L. B.* ἐγκεκριθῆσιν.

x Λάβοι] *L. B.* λαβοῖεν.

* *Per poteſtatem facere.*] *Vel*, ſuapte auctoritate.

y Ανηξιοπάθει,] Conf. ſupr. c. 2. §. 7. SPANH.

z Παντὸς ἔτινος] Παντὸς ἀτιμοτέρου *Busb.*

a Παῤῥησίας] *L. B.* παῤῥήσεως.

b Φόβον καταζῆν.] Φόβων *Busb.* & *Zonar.*

c Εν οἷς εἴη συνεχῶς] Forſan aliquis malit, ἐν αἷς εἴη συνεχῶς.

d Ω Παρασκευάσθην] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Zonar.* & *Epiphan.*

e Παρεσκευασμένον.] Sic *Vat.* & *Busb.* παρασκευασμένον in *cæteris.*

f Σαββίων,] Σαβίων *Busb.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* libris.

καὶ γὰρ ὢν ἐχθρὸς Ηρώδῃ τυγχάνοι, ὅτι τῶν ἀποκτεινάντων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τὴν φαρμακείαν εἷς ὑπενοεῖτο, τὸ μὲν πρῶτον [b] ὑπαλλάξεσθαι [h] τῇ περὶ τὴν μείωσιν οὐσίας προσεδόκησε. καὶ καταλέγει τῷ βασιλεῖ τὴν Ἀλεξάνδρας ἀπόνοιαν. ὁ δ', τὴν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τοῦ δράσαντος συνέλαβε. παρῆκε δὲ τὴν ἁμαρτίαν, χαλεπὸν μὲν οὐδέν, εἰ καὶ σφόδρα [i] βουλόμενον [k] αὐτὸν [l] ἀληθῆναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀναχέσθαι Κλεοπάτραν αἰτίαν ἀπὸ τοῦ πρὸς αὐτὸν μίσους ἐλαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ἀπιστείας αὐτοῖς συνεγνωκέναι· προὔκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μειράκιον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδ' ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

γ'. Καὶ τὴν σκιροφορίας ἑορτήν, [m] ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τηρουμένη, παύσας τὰς ἡμέρας ὑπερεβάλλετο, καὶ πρὸς [n] ἀφροσύνας αὐτός τε καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐκεῖνος. σκίνησε δ' αὐτὸν ὅμως κἀκ' τούτων ἀπιστεῦσαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς παροξύνων ὁ φθόνος. τὸ γὰρ μειράκιον Ἀριστόβουλος, [o] ἑβδομον ἀπὸ τοῖς δέκα [p] γεγονὼς ἔτος, ἐπειδὴ καθ' νόμον ἀνῆλθεν ἀπὶ τὸν βωμὸν συντελέσων τὰ θύματα, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τῶν ἱερέων, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐκτελῶν, κάλλει τε κάλλιστος, καὶ μεγέθει πλέον ἢ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὑπεράγων, τῷ μὲν [q] περὶ ᾧ χρὼς ἀξιώματος πλεῖστον ἐν τῇ μορφῇ διαφαίνων, ὁρμή τε τῷ πλήθει πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἐγίνετο, καὶ τὸν Ἀριστόβουλον τῷ πάππῳ πεπραγμένων [r] ἐναργῆ μνήμην παρέσχη. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο τὰς διαθέσεις, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχεόμενοι, καὶ φωνὰς εὐφήμους εἰς αὐτὸν ἀφιέντες εὐχαῖς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν εὔνοιαν τοῦ ὄχλου, καὶ προπετέστερον [s] ἐν βασιλείᾳ δοκεῖν τὴν ὧν εὖ πεπονθέσαν ὁμολογίαν. ἀπὶ τούτοις πᾶσιν Ηρώδης ἔγνω τὴν προαίρεσιν ἐκείνου εἶχεν εἰς τὸ μειράκιον ἐξεργάσασθαι. καὶ τὴν ἑορτὴν παρελθούσης, εἰσιὼν μὲν ἐν Ιεριχοῦντι, δεχομένης αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος ἦ τὸ μειράκιον καὶ προσέλκων εἰς [t] ἀδεᾶ τόπον, ἕτοιμος ἦν συμπαίζειν τε [v] νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῳ. ἔστι δὲ τὸν τόπον ἰδιώματι θερμοτέρᾳ τυγχάνοντα, σωρευθεῖσαι τάχιον ἐξῆλθον ἀλούσης· καὶ τὴν [vv] κολυμβήθραν ἀπιοῦσαι, αἱ μεγάλαι περὶ τὸν αὐλὸν ἐτύγχανον, ἀνέψυχον τὸ θερμώτατον τῆς μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἐώρων [x] τοὺς νεανίας τῶν οἰκετῶν τε φίλων· ἔπειτα προσαχθέντος καὶ τοῦ μειρακίου τῷ καὶ τὴν Ηρώδου παροξύνσαι, τῶν φίλων οἷς τότε ἀπιτέτακτο, σκότους [y] ἀπέχοντος, βαρυοῦντες ἀεὶ τε βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον, οὐκ ἀνῆκαν ἕως τε παντάπασιν ἀποπνίξαι. [z] καὶ διεφθάρη μὲν ἔτος Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [a] μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη, τὸν δ' ἀρχιερωσύνην καταισχὼν ἐναυλον, οὐ Ἀνάνηλος ἐκόμισαν πάλιν.

δ'. Ἐξαγγελθέντος δὲ τοῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ἐκ μεταβολῆς θρῆνος οὐ [b] ἀπὶ προκειμένῳ queretur rem enunciat. Quo cognitò Sabbion (qui prius Herodi invisus esset, quod unus eorum esse putaretur qui Antipatri venenum porrexissent) speravit hujus indicii benevolentia sese odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandræ consilium narrat. Ille vero passus eam usque ad *rei* aggressionem procedere, cum jam in eo esset ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadversurus esset, *statuere* ausus: († non enim Cleopatram, propter suum in eum odium, laturam putabat, ut illa accusaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementia ignovisse putaretur: sed omnino adolescentem è medio tollere ei propositum erat. Verum ut probabilius latere posset, non statim id, neque mox post illa quæ perpetraverant, faciendum videbatur. *A servo proditur; eique metu Cleopatræ ignoscit Herodes.*

3. Cumque jam instaret umbraculorum festum, quod apud nos maxima cum solennitate servatur, eos dies præteriit, atque voluptati una cum populo sese dedidit: quæ tamen res in causa fuit, ut eum invidia manifeste ad id quod statuerat celerius exsequendum incitarit. Nam adolescens Aristobulus, annos septemdecim natus, cum ad aram ex lege sacra facturus ascendisset, & vestitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens, tam pulchritudine quam magnitudine ætatem antecellens, neque non in forma plurimam generis sui nobilitatem ostendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eisque non obscure avi ejus Aristobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipsum animo palam faciebant, gaudentes simul & mœrentes faustisque acclamationibus preces miscentes, adeo ut populi in ipsum benevolentia facile perspiceretur, & plus justo *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum testificationi studere. His omnibus de causis decrevit Herodes, quod instituerat adversus adolescentem perficere. Itaque festis transactis, cum Hierichunte epulatus esset ipsos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum securum adolescentem proliceret. quo facto ita se comparabat, ut simul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo æstuosior esset, congregati cito exierunt præ languore, & piscinis adstantes, quæ satis magnæ aulam circumfluebant, plagæ meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum spectabant quosdam è servulis & amicis *suis* natantes: deinde postquam provocante Herode adolescens quoque eis se miscuisset, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebræ essent, per lusionis speciem deprimere & mergere natantem non prius destiterunt, quam eum plane suffocassent. Atque ita quidem exstinctus est Aristobulus, cum annos in universum octodecim vixisset, & pontificatum anno tenuisset, quem Ananelus iterum suscepit. *Aristobulo Herodes insidias struit.* *Aristobuli mors.*

4. Cum autem id quod accidisset mulieribus nunciatum esset, statim quidem ex mutatione in- *Luctus Alexandræ ex morte Aristobuli.*

---

g Υπαλλάξεσθαι] Υπαλλάξασθαι *Vat.* & *Gall.*

h Τῇ περὶ τὴν μείωσιν οὐσίας] Ita ex *L. B.* Nam alii habent τὴν περὶ τ. μ. οὐσίαν. HAV.

i Βουλόμενον] Forsan βουλομένῳ, ut apud *Ælianum*, εἴ σοι βουλομένῳ ἐστίν.

k Αὐτῷ] *Gen.* αὐτοῦ.

l Διαβληθῆναι, τολμήσας·] Διαβεβλῆσθαι *Busb.*

† *Non enim Cleopatram.*] *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accusaretur quod ipsum odio habuerit.

m Εορτὴ —— τηρουμένη,] Conf. sup. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

n Εὐφροσύνας] Forte ἀφροσύνας. COCC.

o Ἑβδομον ἀπὸ τοῖς δέκα γεγονὼς ἔτος,] At ne Sacerdotes quidem ante vigesimum ætatis annum fas fuisse munere sacerdotali fungi tradunt Talmudici. REL.

p Γεγονὼς] Scribe γεγονώς. COCC.

q Περὶ ᾧ χρὼς] Περὶ τὸ χρῶς *Busb.* & *Vat.*

r Εναργὴς μνήμη παρέσχη.] Εναργὴς ἡ μνήμη *Busb.* & *L. B.*

s Εν βασιλείᾳ] Forte ἢ ἐν βασιλείᾳ. COCC.

t Ἀδεᾶ τόπον,] Ita *Busb.* prout supra alicubi. ἀδεῆ in *Editis Aliisque.*

v Νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως] Ενανιεύεσθαι Zonaras de Herode in narratione hujus facti p. 236. B. SPANH.

vv Κολυμβήθραν] In Jordane suffocatum Aristobulum scribit auctor דברי כלכי בית שני Chronici regum templi secundi pag. 104. 1. Sed non tanti est, quisquis ille est, ut Josepho opponi mereatur, quem ipse citat. Josephus hic contrarium testatur, & ultimo capite libri XX Antiqq. ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐν Ιεριχοῖ πυγλῶσι μηχανησάμενος κολυμβῶντα, *sustulit illum dolo Jerichunte natantem.* REL.

x Τοὺς νέους τε οἰκετῶν καὶ φίλων·] Τοὺς νεωτάτους τε οἰκετῶν καὶ φίλων νηχομένους *Busb.* τοὺς νέους τ. οἰ. κ. φίλων *Vat.* sine νηχομένους.

y Επίσχοντος,] *L. B.* ἐπίσχοντος.

z Καὶ —— πάλιν.] Conf. ἀλλοι. lib. I. c. 22. §. 2. SPANH.

a Μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη.] Οὐ πάντα *Busb.* ὅπου τὸν ὀκτωκαίδεκα ἐνιαυτοὺς ἐνιαυτὸν *Zonar.*

b Επὶ προκειμένῳ] Ita *Busb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ὅτι in *Editis Aliisque.*

exſpectata fletus fiebat & luctus continuus ſuper mortuo ante oculos jacente; totaque urbs ſparſo rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum reſcivit, vehementer affecta eſt; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum neceſſe habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et ſæpe quidem eo ventum eſt, ut ſibi manus afferendo vitam finiret, tamen ſe cohibuit ſi forte vivendo poſſet opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per inſidias injuſte peremptus erat; proptereaque magis vitam retinebat: ac, diſſimulando ſe ſcire filium de induſtria necatum fuiſſe, exiſtimabat hoc ſibi ſatis eſſe ut aliquando factum ulciſci poſſet. Et illa quidem ſe reprimebat, † ne eum ſuſpicaretur. Herodes vero omnibus qui foris eſſent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuiſſe, non ſolum id agendo ut nihil ad luctus *ſolennes* deeſſet, verum etiam lachrymas emittendo, & ſe ex animo vereque lugere oſtendendo. ac fortaſſe à dolore victus fuerit ad conſpectum exſtincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametſi arbitraretur pueri mortem ſibi in ſecuritatem cedere: ſed perſpicuum erat iſta ab eo facta eſſe, ut ſemet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum exceſſit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimiſque cum eo ſepultis ornamentis; adeo ut * mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem, atque hac *ſaltem* parte ſolamen eis præbuerit.

Herodis diſſimulatio.

IV. 5. At hujuſmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; ſed indies magis magiſque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atque adeo per literas Cleopatræ ſignificat Herodis inſidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus ſatisfacere cuperet ejuſque vicem doleret, eam rem pro ſua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciſcendam impellere non deſinit: haud enim æquum eſſe, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad ſe nihil pertinens adeptus eſt, ejuſmodi ſcelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad cauſam ſuper Ariſtobulo dicendam veniat: inſidias enim, ſi ab ipſo factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ ſimultatem veritus, quæ Antonium in ſe incitare non intermitteret, ſtatuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Joſepho avunculo ſuo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, ſi quid ipſe ab Antonio paſſus eſſet, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum eſſe, ut conjugem occidenda. tumeliam timeret, ſi ſe mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. ſummatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiiſſet. Et quidem Herodes, his præceptis, cum ſpe de ſumma rerum dubia ad Antonium proficiſcitur.

Inſidias Herodis filiique necem Cleopatræ per literas ſignificat Alexandra.

Antonius Herodem ad cauſam dicendam evocat.

Herodis mandatum ſecretum de

Joſephus arcanum detegit.

6. Joſephus autem, cum regni negotia adminiſtraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id poſtularent & homœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

τῷ νεκρῷ καὶ πένθος ἄχετον· ἤτε πόλις ξ λόγῳ λοιδοθέντος ἀτερήλπα, πάσης ἑσίας οἰκειωμένης τὴν συμφορὴν ὡς σὸκ ἐπ' ἀλλοτρίῳ γιγνομένῳ. Ἀλεξάνδρα ἡ καὶ μᾶλλον ἐκπαθὴς ἰὼ σωτὴρ τ ἀπωλείας. τὸ μὲν ἀλγεῖν σὸκ ξ γινώσκειν ὅπως ἐπράχθη πλεῖον ἔχουσα, τὸ ἢ χαρτερεῖν ἀναγκαῖον ὂν μεῖζον κακοῦ πεποδοκία πιεσμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρία ἀφαγεφίσασθαι βίον, ἐπέσχησε δ' ὅμως εἰ δύναιτο ζῶσα παρασκεύσαι τῷ κατ' ἐπιβουλὴν ἀνόμως διεφθαρμένῳ, τό τε πλέον ἐντεῦθεν αὐτῇ παρακράτει τὸν βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑπόψιν [c] ἐπιδῦναι ξ κατὰ πρόνοιαν ἀπολέσθαι τὸν ὑὸν ἑκασίου εἰς δίκαιρεσιν [d] ἀμύνης [e] ἐνομίζετο. κἀκείνη μὲν ἐγκρατῶς ἔφερε τὴν ὑπόψιαν. Ἡρῴδης ἢ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πιθανῶς [f] ἐπεσκυάζετο, μὴ μετὰ προνοίας γενέσθαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα πρὸς πένθος ἐπιτηδεύων μόνον ἀλλὰ καὶ δάκρυσι χρώμενος, καὶ σύγχυζιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινήν. τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ὑποτιθέντος αὐτὸν, ἐν ὄψει τῆς τ ὥρας καὶ τοῦ κάλλους, εἰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος τοῦ παιδὸς ἐνομίζετο· [g] δῆλον δ' ὡς ὑποληψιν αὐτὰ πραγματευόμενος. τάχα μὲν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον [h] ὑπερεδείξατο, πλὴν μὲν τῷ φιλοσκεύῳ περί τε τὰς θήκας καὶ τὸ πλῆθος τῶν θυμιαμάτων ποιησάμενος, πολλῷ ἢ συγκαταθέντων κόσμον, ὡς ἐκπλῆξαι τὸ λυπηρὸν τῆς ἐν γυναιξὶν ἀλγηδόνος, καὶ φιλοφρονήσασθαι τούτῳ τῷ μέρει.

ε'. Τῷ δ' Ἀλεξάνδρᾳ ἤπιστο μὲν ὄδεν τ πιστὸν, ἀεὶ ἢ ἐ μᾶλλον ἡ μνήμη ξ κακῶν παρέχοιτο τῷ ἰδίῳ ὀδυρμῷ ἐπίδ ἐ φιλόνεικον· καὶ γράφει τῷ ἐπιβουλῷ Ἡρῴδου τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τῷ ἀπωλείαν ξ παιδός. ἡ ἢ, καὶ πάλαι ἀπευδόμενα προσορκέσιν δεομένη, καὶ τὰς ἀτυχίας οἰκτίρασα τ Ἀλεξάνδρας, [i] αὐτῆς ἐπιεῖτο τὸ πᾶν πρᾶγμα, καὶ Ἀντώνιον σὸκ ἀνῆκε ἐξεργαζομένη κακοήθως αὐτῷ τ Ἀντώνιον ἔχειν, ἔγνω μὲν ὑπακόειν· ὠδε γὰρ ἄλλο τι πρᾶξαι ἐνῆν· καταλιπὼν ἢ τ θεῖον αὐτῷ Ἰώσηπον ἐπίτροπον τ ἀρχῆς ἐ τ σκεῖ πραγμάτων, ἐνετείλατο λεληθότως, [m] εἴ πάθη τι παρ' Ἀντωνίου, φονεῦσαι [n] καὶ τὴν Μαριάμμην ἀνελεῖν. [o] ὅτως τε γὰρ ἔχειν φιλοτέργως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἰ ἐ πθνήκοι ἐκείνη κατ' ὀμορφίαν ἄλλῳ τινὶ παραδάζοιτο. τὸ ἢ σύμπαν ἐνέφαινεν ὁρμὴν Ἀντωνίου πρὸς τὴν ἄνθρωπον, [p] ὅτι ἐ πάλαι φιλανθρώπως ὑπὸ τ ὀμορφίας ἐτυγχανεν. Ἡρῴδης μὲν ἐν ὑπογείοις ταῦτα, καὶ τὰς ἐλπίδας σὸκ ἀσφαλεῖς [q] ἔχων [r] ὑπὲρ τ ὅλων, ἀπῄει πρὸς Ἀντώνιον.

ς'. Ὁ ἢ Ἰώσηπος ὑπὲρ τ διοικήσεως [s] ὧν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ λόγοις τὰς συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, πρός τι πραγματείας ἐ τιμῆς ἕνεκεν ἐν

c Ἐπιδῦναι] *L. B.* ὑδῦναι.

d Ἀμυνῆς ἐνομίζετο.] Ἰλεων καὶ ἀμυνῶν (*Gen.* ἀμυνῶν) εἶναι infr. lib. 19. c. 4. §. 6 SPANH.

e Ἐνομίζετο.] *L. B.* ἐνόμιζε.

† *Ne eum ſuſpicaretur.*] Dicere vult, aſtute & magnanime odium atque ſuſpicionem de Herodis perfidia texiſſe Alexandram. HAV.

f Ἐπεσκυάζετο] Ἀπεσκυάζετο *Baſ.* Ἡρῴδης ἢ πάντα ἐπετήδευεν, ὑποσύαζων, ὑφ' [*amoliens*] τὴν ὑπόνοιαν, καὶ δακρύων, καὶ συγχυόμενον &c. *Zonaras.*

g Δῆλον δ' ὡς ὑπολογίαν] Aliquis forſan malit, δῆλον δ' ὡς ἐπὶ ὑπολογίαν ταῦτα πραγματευόμενος.

h Ὑπερεδείξατο,] *Lugd. Bat.* ἐπεδείξατο.

* *Mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem,*] *Vel*, mulieres

i Αὐτῆς] Αὐτῆς *Gen.* forte αὐτῆς SPANH.

k Παροξυνοῦσα.] Ἐριθίζουσα *Busb.* atque ita legiſſe videtur *Zonaras.*

l Ἀπολογήσασθ'.] *L. B.* ἀπολύσασθ'.

m Εἰ πάθη] Εἴ πάθοι τι παρ' Ἀντωνίου *Busb.*

n Καὶ τὴν] *L. B.* interſerit αὐτὸν.

o Οὕτως τε] *L. B.* αὐτός τε.

p Οὐ καὶ πάλαι] Ita lego pro ὅτι καὶ ex *Epiphanio*, qui vertit, *cum olim* &c.

q Ἔχων] Ita diſtinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τ ὅλων αὐτῷ.

r Ὑπὲρ τ ὅλων,] Ὑπὲρ τ ἄλλων *Busb.*

s Ὧν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων,] Τῶν poſt ὧν addunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

s Ka-

ἔδῃ βασιλεύσῃ παρ' αὐτοῦ γένεσθαι, [c] καθ' εἰς σωνεχεῖς ὁμιλίας ὑπὲρ τ Ηρώδε πρὸς αὐτὸν εὐνοίας καὶ φιλοτεχνίας. ἐξειρωνευομένων ἢ [v] γυναικείως τὰς λόγας, καὶ μάλισα τ Αλεξάνδρας, ὑπερπεπαδακὼς ὁ Ιώσηπος ἐπιδεῖξαι τὴν διάνοιαν τ βασιλέως, προήχθη καὶ τὸ περὶ τὸν ἐντολὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτὰ ποιέμενος, ὡς οὐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δύναται, κἂν εἰ παχοιτο δεινόν ἐσι ἀξιοῦτος οὐδὲ θανάτῳ διαζευχθῆναι. ταῦτα μὲν ὁ Ιώσηπος. αἱ ἢ γυναῖκες, ὡς εἰκὸς, ὑ τὸ φιλόστοργον τ περὶ τ Ηρώδην διαθέσεως, τὸ ἢ χαλεπὸν, εἰ μησὶ ἀποθνήσκοντος ὑστερήσαν ἀπωλείας τ θανάτε τυραννικῆς, [x] προσλαμβάνουσαι, χαλεπὸν τὴν ὑπόνοιαν τ ῥηθέντος εἶχον.

ζ. Εν ἢ τούτῳ τ λόγος ἐγένετο κατὰ τὴν πόλιν τ Ιεροσολυμιτῶν ὡς τὸ τ ἐν ἔχθρᾳ τ Ηρώδην ἐχόντων, ὡς Αντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [y] ἀπεκτείνειεν. ἡ ἢ φήμη πάντας μὲν [z] ἐπέσχεν, ὡς εἰκὸς, τὰς περὶ τὸ βασίλειον, [a] μάλισα ἢ τὰς γυναῖκας. Αλεξάνδρα ἢ τ Ιώσηπον ἀναπείθῃ, τὰ βασιλείων ἐξελθόντα, σὺν αὐτοῖς [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις τ Ρωμαϊκὰ τάγματος, ὃ τότε περὶ τὴν πόλιν ὑπὲρ φρουρᾶ τ βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγεμένε Ιουλίε. Δεῖ γὰρ τὰ πρῶτον μὲν, εἰ καί τις ἀπαντήσειεν [d] παραχὴ περὶ τὸν αὐλὸν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ δεῖξειν αὐτὸν Ρωμαίοις διμενεῖς ἔχοντες· ἔπειτα καὶ [e] πιύξεσθαι πάντας ἠλπικέναι, τὸν Μαρκάμιλλον Αντωνίε θεασαμένε, ὅτ' ἂν ἐν τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν δυνάμει βασιλικῇ γεγονόσιν.

η. Επὶ τούτων ἢ τ λογισμῶν [f] τετυχηκόσιν αὐτοῖς, γράμματα παρ' Ηρώδε περὶ τ ὅλων [g] ἀφίκετο, τ φήμης ἐναντία καὶ τ προληφθέντων. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένετο παρ' Αντωνίῳ, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἦκεν ἐκ τ Ιεροσολύμων· ταχὺ ἢ τ ὁμιλίας παρεσήσατο μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, οἵ τε τ Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τὸν [i] ἐξ ἐκείνων θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν. ὁ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Αντωνίου βασιλέα περὶ τ κτῆσιν τὴν ἀρχὴν γεγυμνέναν δίνας ἀπαιτεῖν, ἵνα γὰρ ἂν οὐδὲ βασιλεὺς εἴη· δόντας ἢ τὴν τιμὴν, καὶ τ ἐξουσίας καταξιώσαντας, ἐᾶν αὐτῇ χρῆσθαι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [k] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι περὶ τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔχαρεν Ηρώδης, καὶ τὰς ἄλλας διεξῆλθε τιμὰς, ἃς ἔχοι παρ' Αντωνίῳ, [l] συνθωκῶν ἐν τ Δαγνώσεσιν, καὶ συνεστιώμενος ἐφ' ἑκάσης ἡμέρας, [m] καὶ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπὸς εἰς τὰς Δαβόλας οὕτω τ Κλεοπάτρας ἔσης· [n] ἣ, πόθῳ τῆς χώρας [o] ἐξαιτεμένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσηνέσθαι, πάντα τρόπον [p] ἐπιβάλλει σκοπὸν ποιεῖσθαι. δικαίᾳ μέν τοι τυγχάνων Αντωνίᾳ, μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ βέβαιον ἤδη εἶναι, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτοῦ προσληφθῆναι τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τῆς πλεονεξίας, δόντος Αντωνίου ἀνθ' ὧν ἠξίου τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ διὰ τάχους παραγορήσαντος ὁμοῦ καὶ διασκευασαμένου τὰς ἐπιτυχεῖς, ἃς ὑπὲρ τῆς Ιουδαίας ἐπιθεῖτο.

nos quem reginæ ab ipso haberi oportuit, eò devenit ut sæpe memoraret Herodis erga ipsam benevolentiam & amorem. Cumque illæ, præsertim Alexandra, id quod diceret femineo more derriderent, Josephus monstrandi regis animi plus justo cupidus, eò provectus est etiam ut ea detegeret quæ sibi data in mandatis essent, illa in argumentum patefaciens, quod nec sine ea vivere posset, neque si quid gravius pateretur ab ea disjungi vellet. Hæc quidem Josephus. Mulieres vero, ut verisimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, sed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quasi illo mortuo ipsis pereundum esset & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad gravissima quæque suspicanda adductæ sunt.

7. Interea rumor per urbem Hierosolymitarum sparsus erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum esse. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata est, præsertim feminæ. Itaque persuasit Alexandra Josepho, ut ex regia egressus sese una cum ipsis sub legionis Romanæ signa reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce castra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, si quis in aula tumultus oriretur: ipsos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde sibi spem factam esse omnia se consequuturam si Mariamnem vidisset Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Rumor vanus de morte Herodis.

Alexandræ consilium irritum.

8. Cum autem hac de re sermonem instituissent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum statim donis (quæ Hierosolymis apportaverat) sibi conciliavit: ac statim ut cum eo colloquutus est, effecit ut ei ne succenseret quidem aut irasceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adversus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere a rege rationem eorum reposci, quæ gessisset in imperio, ita enim ne regem quidem eum fore; atque par esse ut qui honorem ei dederint & potestatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti sinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum esse curiosam. Hisce de rebus scripsit Herodes, necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi assideret, & quotidie conviviis ejus interesset, atque ista ab eo assequeretur, infensa licet atque ipsum incusante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut sibi regnum obveniret, modis omnibus studuerat ut eum è medio tolleret. Verum sibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exspectandum esse, sed brevi venturum, firmiore illius erga regnum resque suas fretum benevolentia, & Cleopatræ nullam amplius plus habendi spem reliquam esse; cum Antonius, vice eorum quæ postulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo simul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ desisteret.

Antonium Herodes muneribus placat & sibi conciliat.

Herodis literæ ad amicos suos de honoribus ipsi ab Antonio habitis.

9. His

[c] Καθ' εἰς σωνεχεῖς ὁμιλίας] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθ' εἰς σωνεχῶς in *Editis Aliisque.*

[v] Γυναικείως] Τῶν γυναικῶν *Busb.* & *Epiphan.* Vulgata lectio bene ferri potest.

[x] Προσλαμβάνουσαι,] Προλαμβάνουσαι *Vat.*

[y] Απεκτείνειεν.] Απεκτεῖνε *Busb.*

[z] Εἶχεν εξειν,] Ita *MSS.* ἴσχεν in *Editis.*

[a] Μάλισα ἢ] Μάλισα ἢ καὶ τὰς γ. *Vat.*

[b] Συμφυγεῖν τοῖς σημείοις] Προσφυγεῖν *Vat.*

[c] Ηγεμένε Ιουλίε.] Ηγεμένε ὑπὸ Ιούδα *Vat.*

[d] Παραχὴ] Ita *Busb.* παραχῇ in *Editis Aliisque.*

[e] Τὸ δύξεσθαι πάντας ἠλπικέναι,] Τὸ δύξασθαι *Busb.*

[f] Τετυχηκόσιν αὐτοῖς] Οὖσιν pro τετυχηκόσιν habet *Busb.*

[g] Αφίκετο,] Αφίκετο τ Φ. σὺν καὶ τ προληφθέντων *Vat.*

[h] Πρὸς ——— ἐδυνήθησαν.] Πρὸς τὸν ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Vat.* πρὸς τὸν ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἠδυνήθησαν *Busb.*

[i] Εξ ἐκείνων] *L. B.* ἐξ ἐκείνου.

[k] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς συμφέρειν *Vat.*

[l] Συνθωκῶν ἐν τοῖς Δαγνώσεσιν,] Usitatius συνθακῶν. in *Busb.* & *Vat.* συνθηκῶν. HUDS. M. Antonio adsidens in conventu, seu disceptationibus Judiciorum h. e. pro tribunali. Sic Zonaras p. 237. A. συνέδριον αὐτῷ ἐν τοῖς Δαγνώσεσι· SPANH.

[m] Καὶ τούτων] Καὶ τούτων ὅπως τυγχάνοι, χαλεπὸς *Vat.* καὶ ὅτι τούτων τυγχάνει, καὶ ταῦτα τ Κλεοπάτρας χαλεπῶς ὄντος αὐτῷ ἐν Δαβόλαις *Zonar.*

[n] Η, πόθῳ τ χώρας] Πόθῳ γὰρ τ χώρας (absque ἡ) in *Cod. Vat.*

[o] Εξαιτεμένη τὴν βασιλείαν] Εξαιτεμένη γὰρ αὐτῇ τὴν β. *Busb.*

[p] Επιβάλλει σκοπὸν ποιεῖσθαι.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* in *reliquis* deest ἐπιβάλλει. præterea ποιεῖσθαι pro ποιεῖσθαι habet (præter *L. B.* quoque) *Busb.*

Accusatio contra Josephum & Mariamnem instituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos se recipiendi, tanquam mortuus esset *Herodes*, statim restinctus est. neque tamen non rescitum est illorum consilium. Nam postquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiscente, in Judæam rediit, ejus soror Salome & mater ei protinus Alexandræ institutum declararunt: & insuper Salome contra maritum suum Josephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne consuetudinem habuerit. Ita autem hac de causa dicebat, quod ei jampridem infensa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa, plus justo fastidiosa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in Mariamnem semper ardore flagrabat amatorio, statim turbatus est, & obtrectationis impatiens erat: verum semet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem seorsum interrogavit de congressibus cum Josepho. Sed ea jurante, & omnia quæ insontibus inesse solent ad sui purgationem allegante, regi paulatim persuadebatur, & ira sedabatur, vincente eum conjugis amore eousque ut sese excusaret, quòd iis quæ audierat credidisse videretur, ejusque modestiæ magnas gratias ageret, & singularem suum erga ipsam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaserunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magisque ei fidem faceret, eamque ad ipsum redamandum pertraheret: *sane* non est amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, si quid ipsi gravius accideret ab Antonio, ego una peream nihil commerita. Hoc elapso verbo, rex percussus eam statim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipse sibi capillos vellebat: manifestum se dicens indicium habere Josephi cum ea consuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuisse quæ seorsum audiisset, nisi magna illis apud se invicem fides fuisset. Sic affectus parum abfuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, postquam se dolenter & ægre continuisset, hunc impetum reprimebat: veruntamen Josephum, ne in conspectum quidem suum admissum, necari jussit; & Alexandram, tanquam omnium causam, in custodiam dedit.

Mariamne apud Herodem sese excusat, & cum eo in gratiam redit.

Herodes Josephum necari jubet, & Alexandram in custodiam dat.

Postea ob verbum sibi elapsum in vitæ periculum venit.

Θ'. Τούτων τ γραμμάτων ἀπενεχθέντων ἐπαύσατο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς, ἦν ὡς ἀπολωλότ@ εἶχον καὶ φυγεῖν ὀπὶ τὰς Ῥωμαίας. ὁ μὴν ἔλαθεν αὐτῶν ἡ βουλή. ἀλλ' ἐπεὶ ἀπέπεμψας ὁ βασιλεὺς Αντώνιον ὀπὶ Πάρθους εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπέστρεψεν, [q] ἥδη μὲν ἥπε ἀδελφὴ Σαλώμη Ϲ ἡ μήτηρ [r] αὐτῷ τὴν Αλεξάνδραν, ἀπεσήμηναν· ἡ δὲ Σαλώμη Ϲ [s] κατ' ἀνδρὸς Ιωσήπου λόγον εἶπεν, ἐν ἀβουλίᾳ παῖσα, καὶ τῇ Μαριάμμῃ συγχωρήσασα ἀβουλεῖν. ἔλεγε δὲ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὴν ἐκ πολλοῦ@, ὅτι καὶ τὰς ἀβουλίας φρονήματι χρωμένη μείζονι, τὴν ἐκείνων ἐξωνείδιζε δυσγένειαν. Ηρώδης δὲ θερμῶς ἀεὶ καὶ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὴν Μαριάμμην ἔχων, ἥδη μὲν [t] ἐξεπεπήδηκει, καὶ τὴν ζηλοτυπίαν ἐκ ἔφερεν· ὑπεκρεμάμεν@ δὲ, εἴ μὴ πρόπλως τι ποιήσει ἀβὲ τὴν ἔρωτα, πειθανῶ τῷ πάθει Ϲ τῷ ζήλῳ παρωξυμμένῳ, ἰδίᾳ τὴν Μαριάμμην ἀνέκρινεν ὑπὲρ τ πρὸς τ Ιώσηπον. ἀπομνυμένης δ' ἐκείνης, καὶ πάνθ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτήσῃ πρόσθεν εἰς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθετο καὶ μικρὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ μετέβαινεν ἐκ τ ὀργῆς [u] ἡμέρωμεν@ τ πρὸς τὴν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογεῖσθαι πρὸς ὧν ἔδοξεν ἀκύρους πεπυσθήναι, καὶ πρὸς τῆς κασμιότητ@· αὐτῇ πολλὰ ὁμολογῆσαι χάριν, αὐτός τε ὅπως ἔχοι σφρονῆς, καὶ δυνοίας πρὸς αὐτὴν [x] ἀνομολογῆ· καὶ τέλ@, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς φιλεῖ, πρόσπτυον εἰς δάκρυα μὴ πολλῆς αἰτίας ἐμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἡ βασιλέως [y] πιστευόμενος, καὶ ὅτι τὴν αὐτὴ ἀβέσιν ἔλκοντος· ὁ φιλέρως, εἶπεν ἡ Μαριάμμη, τὸ κῆδος τὴν ἐντολὴν, εἰ πάσχοι τι χαλεπὸν ὑπ' Ανίωνίου [z] καὶμὲ συναπολέσῃ τὴν ἐδένος αἰτίαν. τότε [a] πρωτεύοντος δὲ λόγου, πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἥδη μὲν ἐκ τ χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐδόα δὲ, [b] καὶ τ αὐτὸ τειχῶν αὐτὸς ἐβράδιζε, πείθων [c] φόβου ἔχειν τῆς δ' Ιωσήπου πρὸς αὐτὴν κοινωνίας λέγων. ἠδ' ἂν ἐξεῖπεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως [d] ἐγγεγυημένης. ὅτως δ' ἔχων, ὀλίγου μὲν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα. νικώμεν@ δὲ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, [e] ταύτῃ μὲν τὴν ὀργὴν ἐκρήτησεν, ἑαυτῷ δ' ἁμαρτήσας ὀδυνηρῶς καὶ δυσχερῶς· [f] τὸν μέν τοι Ιώσηπον ἐπὶ εἰς ὄψιν ἐλθόντα δεσμήσας προσέταξεν· καὶ τὴν Αλεξάνδραν, ὡς ἀπάντων αἰτίαν, δήσας ἐφύλαττεν.

CAP. IV.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetrasset, in Judæam venit: utque Herodes, ipsam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

ΚΕΦ. δ.

Ὡς Κλεοπάτρα, τ Ιουδαίας δὲ τῆς Αραβίας μέρη παὰ παρ' Αντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ιουδαίαν ἀφικνεῖτο· καὶ ὡς Ηρώδης, αὐτὴν πολλοῖς δωρούμεν@, ἐπ' Αἰγύπτ@ προπέμπει.

Cleopatra insana avaritia.

INterea autem turbatum est in Syria, Cleopatra non desinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim persuadebat, ut auferens cuique suam dynastiam ipsi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura esset alieni appetens, nihil utcunque injustum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem sibi in regnum successurum norit, ve-

ΕΝ ε δὲ τούτῳ καὶ τὰ περὶ τὴν Συρίαν παρεσκεύαζε, οὐκ ἀνιεῖσης τῆς Κλεοπάτρας τ Αντώνιον μὴ πᾶσιν ἐπιχειρεῖν. ἔπειθε γὰρ ἀφαιρούμενον ἑκάστους τὰς δυναστείας αὐτῇ δίδοναι. καὶ πολὺν ἴσχυεν ἐκ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἐπιθυμίας. φύσει δὲ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, ἀδικομίας οὐδὲν ἔλιπε, τὸν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ἤδει γνησιωτέρως, σφαπλῆσαι Φαρμάκοις, πεντεκαιδέκατον ἔτ@ ἔχοντα· τὴν δ' ἀ-

---

q Εὐθὺ] Ita MS. quoque *Lugd. Bat.* & mox ipse Josephus, ne quis cogitet εὐθὺς esse reponendum. HAV.

r Αὐτῷ τὴν Ἀβέσιν,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμαντο.

s Κατ' ἀνδρὸς] Κατὰ δ' ἀνδρὸς *Busb.* καὶ τἀνδρὸς *Vat.*

t Ἐξεπεπήδηκει,] Ἐξεπεπηδήκει *Busb.*

u Ἡμέρωμεν@] Ἡμερούμεν@ τῇ π. τ. γ. φιλοστοργίᾳ *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra cap. IV. §. 1. post τὸ μὲν ὅλον, ἡμέρωμεν@ τ γυναικὸς exstet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam censui.

x Ανομολόγει·] Ἀνωμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.*

y Πιστευόμενος,] Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.* ἀπιστευόμενος nullo plane sensu in *Editis.*

z Καὶμὲ συναπολέσῃ] Καὶμὲ ὧν ἀπολέσῃ *Vat.*

a Πρωτεύοντ@] *L. B.* πρωτεύοντ@.

b Καὶ τ αὐτὸ τειχῶν] Καὶ τ αὐτὸς ἑαυτῷ τειχῶν ἐβράδιζε *Vat.*

c Φόβου] Julian. Orat. II. p. 52. C. καὶ τὸ φόβου τὸ ὀστοῦν· φόβου, κλίμα *Hesychius.* SPANH.

d Εγγεγυημένης] Εγγυωμένης *Vat.* & *Busb.* HUDS. F. ἐγγεγυημένης. SPANH.

e Ταύτῃ μὲ τὴν ὀργὴν] *L. B.* ταύτης μὲ τ ὀργῆς. Utrumque dicitur; sed malo Lect. Vulg. ob secundum casum mox sequentem. HAV.

f Τὸν μὲ —— προσέταξεν·] Confer infr. c. 7. §. 9. SPANH.

g Δὲ] Gen. δὴ.

θῇ ἀδελφὴν [h] Ἀρσινόῃ ἱκετεύσασαν ἐν Ἐφέσῳ [i] πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποκτεῖναι δι' Ἀντωνίαν. χρημάτων [k] μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπερ μόνον ἐλπισθείη, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [l] περιωμόθησαν, οὐδ' ἱερόν τινος οὕτως ἀσύλῳ δόξαντος ὡς μὴ [m] ἀφαιρεθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βεβήλου, μὴ πᾶν ὁπόσιον τῶν ἀπηγορευμένων παθόντος, εἰ μέλλοι μόνον [n] πρὸς ὑπερβασίαν τῆς τῆς ἀδικούσης πλεονεξίας. τὸ δὲ ὅλον οὐδὲν αὐτάρκες ἦν γυναικὶ [o] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ τῆς ἐπιθυμίας, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς τὴν ὑπόνοιαν ἐνδεῖν ὧν ἐσπουδάκει. διὰ ταῦτα καὶ τὸν Αντώνιον [p] ἤπτῳ ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρουμένην αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβᾶσα σὺν σκεινῳ τὴν Συρίαν ἐπενόει κτῆμα ποιήσασθαι. [q] Λυσανίαν μὲν οὖν τὸν Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ἤτει δὲ παρ' Αντωνίου τήν τε Ιουδαίαν καὶ τὴν τῶν Ἀράβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας [r] αὐτὸν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Αντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡττᾶσθαι συνέβαινε τῆς γυναικὸς, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπακούειν εἰς ὅ, τι ἂν σκείνη [s] θελῃ. τὸ μέντοι φιλοφανὲς τῆς ἀδικίας [t] ἐξεδυσώπει, μὴ μέχρι [v] τοσούτου κατήκοον γιγνόμενον ὅλοις μεγίστοις ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μηδ' [x] ὀργισθῇ παντάπασι, μήθ' ὅπερ προσέταττεν σκείνη διαπραξάμενος [y] ἐκ φανερᾶς δόξῃ κακὸς, μέρη τε χώρας ἑκατέρας παρελόμενος, τύποις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ [z] τὰς ἐντὸς Ελευθέρου ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χωρὶς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ προγόνων εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῆς δοῦναι.

Β'. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, καὶ ἀποπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Αντώνιον, ἐπ' Αρμενίαν στρατεύοντα, [a] ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Απαμείᾳ καὶ Δαμασκῷ, παρῆλθε δὴ καὶ εἰς τὴν Ιουδαίαν· Ηρῴδου συντυχόντος αὐτῇ, καὶ τῆς τε Αραβίας τὰ δοξέντα καὶ τὴν περὶ τὴν Ιεριχουντα φοινικοβοτάνην Ηρῴδου μισθωσαμένου. [b] Φέρει δὲ ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, ὃ τιμιώτατόν τῶν ἐκεῖ, καὶ οὐδὲ μόνοις φύεται, τὸν τε φοίνικα πολλὸν καὶ καλόν. ἐν τούτοις οὖσα, καὶ πλείονος αὐτῆς σωτηρίας [c] περὶ τὸν Ηρῴδην γινομένης, διεπέρασεν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπεριφανῶς τῆς ἐντεῦθεν ἡδονῆς χρωμένη, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ἐπιθέσεως δεχθῆναι τινὶ [d] ἐπ' αὐτῷ γενησομένῳ ὕβρεως ἐπικαταστάσεσθαι. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ἐπιθυμίας ἡδονῆς διέφαινεν. Ηρῴδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὐνοῦς ἦν τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπῶς εἰς ἅπαντας διακείμενος, τότε δὲ καὶ μισεῖν ἀξιῶν εἰ δι' ἀσέλγειαν εἰς τοῦτο προέβη, καὶ [e] φθόνῳ πιμπρούμενος, εἰ συνεδρεύσει τοιούτοις [f] ἐγχειρήσουσι, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g] βουλὴν δ' ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὡς χεῖρον ἔχων ἀποκτεῖναι. πολλῶν γὰρ ἀπαλλάξειν κακῶν ἅπαντας οἷς ἐχθρός τε ἦδη χαλεπὴ καὶ προσεδοκᾶτο· τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ

neno pridem sustulerat; & sororem Arsinoën, Ephesi in templo Dianæ supplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, *Arsinoën sororem interficit.* sicubi vel minima ejus spes affulgeret, & templa & sepulchra violata erant: nec quis locus sacer adeo à violentia tutus existimatus, quem non suis ornamentis spoliavit, nec profanus qui non passus est quodcunque fieri nefas esset, si vel tantillum faceret conferretque ad injustam alieni cupidinem. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ atque cupiditatibus servienti, quo minus omnia ei deesse viderentur, quorum studio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* solicitabat, ut aliis ablata ipsi largiretur; atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in possessionem suam redigere cogitabat. Et Lysaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipsum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipsum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Confiebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non solum quod cum ea consuesceret, sed fascinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quousque ipsa voluerit. veruntamen manifestæ injuriæ verecundia ipsum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obsequendo in maximis offenderet. Ne itaque *postulanti* prorsus recusaret, neve quæcunque ipsa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abstulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ sunt intra Eleutherum flumen usque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas esse sciret, licet illa ut sibi darentur multum flagitante.

Cleopatra Lysaniæ necem machinatur.

Arabiæ & Judææ partem ab Antonio impetrat.

2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, usque ad Euphratem deducto, reversa est, & Apamiam Damascumque venit, & in Judæam processit; Herode ipsam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balsamum fert, rem ejus loci pretiosissimam, & nusquam alibi provenientem; itemque palmas multas, easque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic essent, & forsan etiam illius amore capta, aut, quod verisimilius, clam id agens, ut ex stupro quod ab illo passura esset, insidiarum occasionem nanciscceretur. Summâ autem, amore irretitam esse præ se ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes molestam esse, insuper & tunc, si ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipsa pœnas sumendo, si ex insidiis ad hujusmodi aliquid aggrederetur, ejus sermonem à se repulit, & cum amicis consultavit, utrum eam cum posset occidere deberet: malis enim multis omnes *se* liberaturum esse, quibus & jam molesta fuit ac porro futura sit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipsum fa-

V. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

Balsamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo est Cleopatram necare.

ctu-

h Ἀρσινόῃ —— Αντωνίαν.] Arsinoën apud Miletum, Dianæ Leucophrynes supplicem, immissis percussoribus ab Antonio sublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676.

i Πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος] *L. B.* πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ.

k Μὲν] Abest à *L. B.*

l Περιωμόθησαν,] Eo modo *MSS.* περιομόθησαν in *Editis.*

m Περιῃρεθῆναι] *L. B.* ἐξαιρεθῆναι.

n Πρὸς ὑπερβασίαν] *L. B.* εἰς ὑπερβασίαν.

o Πολυτελεῖ,] Πολυτελεῖ, ἐπιθυμίᾳ τε δουλεύουσῃ *Busb.*

p Ἥπτωτο αὐτ] Ita cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliisque* ἐπῆγεν αὐτ τε, dein mox Λυσανίαν τε τ' & post ἀπέστησεν.

q Λυσανίαν] *Sc.* Lysaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Iturææ regem.

r Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῶν. forte melius. HAV.

s Θέλῃ.] *L. B.* θέλῃ.

t Εξεδυσώπει,] Δυσωπεῖτο *Zonaras p.* 237. D. SPANH.

v Τοσούτου κατήκοον] Aut μέχρι τοσούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοσοῦδε (cum *Busb.*) legendum. perperam μέχρι τοσούτου in *Editis.*

x Ὀργισθῇ] *L. B.* ἀνηθείη.

y Ἐκ φανερᾶ] Εἰς τὰμφανὲς *Busb.*

z Τὰς ἐντὸς Ελευθέρου ποταμοῦ πόλεις] Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 4. & alibi. lib. 1. c. 18. §. 5. SPANH.

a Ἀνέστρεψε.] *L. B.* ἀνέστρεφε.

b Φέρει δὲ —— φύεται,] Conf. alibi. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

c Περὶ τὸν Ηρῴδην γινομένης,] Πρὸς τὸν Ηρῴδην γενομένης *Busb.*

d Ἐπ' αὐτῷ] Ἐπ' αὐτῇ *Busb.* & *Vat.*

e Φθόνῳ] *L. B.* ὀφθῶσι.

f Ἐγχειρήσουσι,] Lege ἐγχειροῖ. COCC.

g Βουλὴν δ' ἐποιήσατο] Βουλὴν δ' ἐποιεῖτο *Busb.*

Ab ea re amici eum avertunt.

cturum, quandoquidem nec ei se fidelem præstitura esset, * si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem suggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifestum adire discrimen; deinde urgendo & obsecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipsi perspicuum foret magno id ei esse emolumento: immo & amorem ipsi magis accendet, quod vi & ex insidiis ea orbari existimaretur, nec aliquid adesse quod in commodam excusationem afferri posset, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentissimam, & utilitas, si qua esse putaretur, cum audacia & amoris illius reprehensione conjuncta videatur. Ex quibus manifestum, regnum ipsius & domum malis impletum iri magnis & non desituris: cum nihil vetet, quin amosiendo peccatum, ad quod ipsa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum absterrendum dicentes, & periculum ex verisimilibus repræsentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulsisset, ad Ægyptum eam deduxit.

Herodes Cleopatram ad Ægyptum deduc-cit.

Armenia ab Antonio debellata.

Artabazes.

Artaxias.

Tigranes.

3. Antonius autem, Armenia subjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & satrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eosque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapsus est. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar ejecissent, Tigranem juniorem ipsius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem postea contigerunt.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite solvebat Herodes; parum tutum existimans, Cleopatræ causam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipso exigendam recepisset, quippe qui pro eo spopondisset, aliquandiu ducenta illa talenta ei solvit; sed postea pravus tardusque ad pensiones factus est: quod si quam partem ægre solvebat, ne id quidem sine fraudatione faciebat.

Αντωνίῳ λυσιπλήσειν, οὐδὲ ἐκείνῳ πιστῆς ἐσομένης, εἴ τις αὐτὸν καιρὸς ἡ χρεία κατάσχοι, τοιούτων δεησόμενον. ταῦτα βουλόμενον ἐκώλυον οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράττοντα [b] κίνδυνον φανερώτερον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοι τε καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ προπετείας ἐπιτηδεύειν. οὐ γὰρ ἀναχέσθαι τὸν Αντώνιον, οὐ δὲ εἰ σφόδρα τὶς αὐτῷ τὸ συμφέρον σήσοι πρὸ τῶν ὀμμάτων· τόν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ὑποκαυσεῖ, τὸ δοκεῖν βίᾳ [i] καὶ κατ' ἐπιβουλὴν αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε ἕδειν εἰς τὴν ἀπολογίαν [k] φαίνεσθαι, ᾗ μὲν ἐπιχειρήσαι εἰς γυναῖκα γεγωνυῖαν, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐσχηκῖαν τ' χρόνον, τῆς δὲ ὠφελείας, εἰ καὶ ταύτην τις οἰηθείη, σὺν αὐθαδείᾳ καὶ καταγνώσει τ' ἐκείνου ἀληθέσως φανησομένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπόρων κακῶν ἀναπλησθήσεται τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν αὖτις καὶ τὸ λοιπὸν, ἐξὸν, ἀποκρυσαίμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἐκείνην παρακαλεῖ, θεᾶσθαι τ' καιρὸν διαχημόνως. τοιαῦτα δεδιττόμενοι καὶ τὸ κινδυνῶδες [l] ἐξ εἰκότων προδηλοποιοῦντες, ἐπέσχον αὐτὸν τ' [m] ἐπιχειρήσεως. ὁ δὲ τὴν Κλεοπάτραν δωρεαῖς θεραπεύοις ἐπ' Αἰγύπτῳ πέμπειν.

γ'. Αντώνιος δὲ, τὴν Αρμενίαν [n] καταλαβὼν, [o] Αρταβάζην τ' Τιγράνε, [p] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δέσμιον εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμπει, δωρούμενος τούτοις τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τ' βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Αρμενίας δὲ ἐβασίλευσεν [q] Αρταξίας ὁ πρεσβύτερος τ' ἐκείνε παίδων, ἀλισθεὶς ἐν τῷ τότε. καὶ τὸν μὲν Αρχέλαος ὁ Νέρων Καίσαρ ἐκβαλόντες, [r] Τιγράνην τ' νεώτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καθήγαγον. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ὑστέρῳ.

δ'. Περὶ δὲ τὰς φόρους ἃς ἔδει τελεῖν, τ' ὑπ' Αντωνίᾳ δοθείσης χώρας, ὁ μὲν Ηρώδης δίκαιος ἦν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος δόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δὲ Αραψ, Ηρώδε τὴν φορὰν [s] ὑποδεξαμένε, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ ἀφανέστατα τάλαντα· μὴ ταῦτα δὲ κακοήθης ἦν ὁ βραδὺς εἰς τὰς [t] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἴ τι μέρη τινὰ ἀφαλύσθεν, ἀεὶ ταῦτα διδόναι δοκῶν ἀζημίως.

VI. CAP. V.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis præliis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptus est. Deque magno terræ motu.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Ηρώδης ἐχώρει πρὸς Αραβας, καὶ συμβολὰς πολλάκις τελευταίας νικᾷ, καὶ προσκαθεζόμενος τ' ἔθνους ὑπὸ τ' Αράβων ἠρέθη. Περί τε σεισμοῦ μεγάλου.

Herodes cogitat de Auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

HErodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet justo & debito, in eo erat ut armis illum persequeretur, sed rem distulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exspectaretur pugna Actiaca, quæ in centesimam & octogesimam septimam Olympiadem incidit, Cæsar quidem cum Antonio de summa rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, &

Ηρώδης δὲ, τοῦτον τ' πρόσπον ἀγνωμονοῦντα ἐς τελευταῖον ἤδειν ἐπὶ τ' δικαίων ποιεῖν ἠθέλοντα, τέως μὲν ὡς ἐπιλυσόμενος, [u] προθεσμίᾳ δὲ ἐχρήσατο [x] Ρωμαϊκῷ πολέμῳ. τ' γὰρ ἐπ' Ακτίῳ μάχης προσδοκωμένης, διὰ [y] τ' ἑβδόμης ἐς ὀγδοηκοστῆς ἐς ἑκατοστῆς Ολυμπιάδος ἡρέθαι συμβέβη, Καίσαρ μὲν Αντωνίῳ περὶ τ' ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ηρώδης δὲ καὶ [z] τ' χώρας ἧς ἔσχε μενούσης αὐτῷ πολλῷ

* *Si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret.*] *Vel*, si quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco essent) ut illius officio opus haberet.

b Κίνδυνον] *L. B.* κινδύνων τ'.

i Καὶ κατ' ἐπιβουλὴν] Illud καὶ è *MSS.*

k Φαίνεσθαι,] *L. B.* φανῆσθαι.

l Ἐξ εἰκότων] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εἰκότος in *reliquis.*

m Ἐπιχειρήσεως.] Ἐπιχειρήσεως *Vat.* & *L. B.*

n Καταλαβὼν,] Παραλαβὼν *Busb.*

o Αρταβάζην τ' Τιγράνε,] Aliis *Artavasdes* dicitur, *Oroso* vero *Arabanes.* Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.*

p Σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις,] Ita *Busb.* σὺν τοῖς παισὶ σατράπαις in *aliis.* Forsan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. HUDS. Id etiam innuitur in *Margine L. B.* cui adscribitur plane eadem lectio. HAV.

q Αρταξίας] Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54. p. 526.

r Τιγράνην τ' νεώτερον] A *Vellejo* patris nomine *Artavasdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes.* Adi *Lipsium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Usserium* p. 510.

s Ἐπιδεξαμένου,] Ἐπιδεξαμένου *Busb.*

t Ἀποδόσεις,] Sic *MSS.* δόσεις in *Editis.*

u Προθεσμίᾳ] Προθεσμίᾳ pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hîc loci: nonnihil favente *Ves. Glossario.* atque eundem sensum voci tribuit *Valesius* ad *Eusebium* in *Hist. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

x Ρωμαϊκῷ πολέμῳ.] Τῷ Ρωμαϊκῷ π. *Busb.*

y Τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς] *L. B.* ἑβδόμης καὶ ὁγδοηκοστῆς ἕως τοῦ ἑκατοστῆς.

z Τῆς χώρας ἧς ἔσχε] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 3. SPANH.

a Ka-

λωὶ ἤδη χρόνον, καὶ πρεσβῶν Ϲ δωρεῶν πεμπόντων, Αντωνίῳ συμμαχίαν [a] κατέλεξεν, [b] ἐπιμελεστάτης τῆς θεραπείας χρησάμενος. Αντώνιος μὲν, τὸ μὲν σκῆψιν συμμαχίας ἔδειν ἔφη δεῖσθαι, τὸν δὲ Αράβα, καὶ γὰρ ἠκηκόει θεραπεία τινὰ αὐτὸν καὶ τὴν Κλεοπάτρας τιμὴν ἀπιστίαν, ἐπεξελθεῖν προσέταξε. [c] ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα τοῦτο, λυσιτελεῖν αὐτῇ τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγεμένη. τούτων αὐτῷ περὶ Αντωνίου λεχθέντων, ὑποστρέψας Ηρῴδης σωθεῖχε τὸ στρατιωτικὸν, [d] ὡς τάχους εἰς τὴν Αραβίαν [e] ἐμβαλῶν. καὶ θεραπεύσας ἱππικῷ καὶ πεζῇ δυνάμεως, εἰς [f] Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τὰ Αράβων σκηνὰ συναντῶντων· ὁ γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτὸς· καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης, ἐκράτησαν οἱ Ιουδαῖοι. μετὰ δὲ ταῦτα πολλὴ στρατιὰ τῶν Αράβων [g] εἰς Κανὰ συνῆλθε, χωρία δέ ἐστι ταῦτα τῆς Κοίλης Συρίας. Ηρῴδης δὲ θαρσυνόμενος, ἦκεν ἄγων ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλεῖστον ἧς εἶχεν δυνάμεως· καὶ πλησιάσας ἐν [h] Κανὰ στρατοπεδεύεται διανυκτέρευσε, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ δικαίου τῆς μάχης ἐπιχρῆσαι. ταῦτα δὲ αὐτὸν ἐπιτάττοντος, ἐβόα τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων, παρελόμενον τὸν τρισὶν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς Αραβας. ὥρμητο δὲ καὶ τῷ σωτηρίαν πίστιν καλῶς, καὶ τῆς θυμοειδίας ἄμεινον ἐχόντων ὅσοι τῷ πρώτῳ μάχῃ νενικήκεσαν, ὥστε εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιῤῥέψαντες τοῖς πολεμίοις. θορυβουμένων δὲ καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνυμένων ἀσπουδίαν, ἔγνω τῇ θυμοειδίᾳ δοὺς πλήθος ὁ βασιλεὺς ὑπερῆσθαι· καὶ θεασάμενος ὡς ὁ λελειμμένος τὸν ἐκείνων ἀρετῆς, [i] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο, πάντων κατ' οἰκεῖα [k] τέλη συναγελασθησομένων. ἐκπληξις δὲ εὐθὺς ἐμπίπτει τοῖς Αραψίν. ἀνιστάντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς εἶδον ἀμάχους ὄντας, καὶ μεστὰς φρονήματος, ἔφυγον οἱ πλείους σκηνὰς· κἂν διέφθαρησαν, εἰ μὴ [m] Αθηνίων κακώσαντος Ηρῴδην τὸν Ιουδαίους. ὅτε γὰρ ὢν στρατηγὸς μὲν Κλεοπάτρας ἐπὶ τὴν σκηνὴν, [n] διάφορος ἦν Ηρῴδῃ, τὸ μέλλον οὐκ ἀπαρασκεύως ἐσκόπει, ὁρασάντων μὲν τὸ λαμπρὸν τῶν Αράβων ἐγνωκὼς ἡσυχίαν ἄγειν, [o] ἡττωμένων δὲ, ὁ καὶ σωέβη, τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας συνελθοῦσι [p] τῶν οἰκείων [q] παρεσκευασμένος ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ιουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκότι τε Ϲ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν, πολὺν ἐποίει φόνον. τὰς τε γὰρ θυμοειδίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἐκδαπανήσαντες Ιουδαῖοι, καὶ τῷ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, ταχὺ τῶν ἐπιχρησάντων ἡττῶντο καὶ πολλὰς ἐλάμβανον πληγὰς ἐν χωρίοις [r] ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πλείω τὴν ἐμπειρίαν εἶχον οἱ τὴν ἐπίθεσιν ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πραττόντων, οἵ τε Αραβες [s] αὐτοὺς ἀνειλήφεσαν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες [t] ἔκτεινον ἤδη τετραμμένους. ἐγίνοντο δὲ πανταχόθεν κτεινυμένων ἀπώλειαι· καὶ τῶν Διαπιπόντων [v] οἱ πολλοὶ συνέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ηρῴδης, ἀπεγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν μάχην, ἀφιππάζεται βοήθειαν ἄξων. [x] οὐ μὴν διέφθη καίπερ ἐσπουδακὼς ἐπαρκεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν στρατόπεδον ἥλω τῶν Ιουδαίων. οἱ δὲ Αραβες οὐ μετρίως εὐτυχήκεσαν ἐκ παραλόγου, νίκην τε οὐκ ἐλάττω ἀπεδέσθαι συμβεβηκότες, καὶ πολλῷ τῶν ἐναντίων ἀφῃρημένοι δυνάμιν. τὸν-

magnos reditus atque opes quæsiviſſet) delectum habuit, apparatu accuratiſſimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus ſe ſubſidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipſo Herode, tum à Cleopatra, audiviſſet) *bello* adoriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ exiſtimaret è re ſua eſſe, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuiſſent ab Antonio, reverſus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invaſurus eſſet Arabiam. Cumque equeſtres pedeſtreſque copias paraſſet, ad Dioſpolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus: (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commiſſo prælio, Judæi victores evaſerunt. Poſtea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam ſuarum virium partem: atque ubi ad Cana appropinquavit, ſtatuerat caſtra facere, eaque foſſa valloque munire, ut cum opportunum eſſet prælia faceret. Sed hæc eo inſtituente, conclamat Judæorum multitudo, ut ſe in Arabes nulla interpoſita mora ducat. Quippe inceſſerat eos cupiditas, quod ſe pulchre ordinatos credebant: & omnes qui ſuperiorem pugnam, ne ad manus quidem hoſtes venire paſſi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ ſe ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti; præfatuſque ſe eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus eum ordine ſequentibus. Statim autem terror Arabes invaſit. quippe cum pauliſper reſtitiſſent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam verſi ſunt; atque conciſi fuiſſent, niſi Athenion Herodi & Judæis injuriam feciſſet. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux eſſet illius tractus, & ab Herode diſſideret, quid futurum erat non imparatus attendebat: ut qui ſtatuerat, ſi quid egregium Arabes geſſiſſent, quietum ſe tenere, ſin inferiores eſſent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus unà cum ſuis qui ex ea regione convenerant. Et tunc laſſos & ſe vincere putantes aggreſſus de improviſo, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hoſtes manifeſtarios effudiſſent Judæi, & paulo remiſſius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti ſunt, & magnam cladem accipiebant in locis petroſis & ad equitandum parum idoneis, in quibus aſſuetiores erant qui laceſſebant. Poſteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos reſumpſerunt, & converſi eos in fugam jam verſos occiderunt. Atque ita modis omnibus perempti interibant: paucique admodum elapſi in caſtra ſe recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna deſperaſſet, citato equo ſubſidium accerſit: neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, ſubvenire potuit, quin capta ſunt caſtra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inſperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hoſtiumque viribus

Herodes, juſſu Antonii, bellum Arabibus infert.

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male ceciderunt Judæis, ex Athenionis perfidia.

a Κατέλιξεν,] Κατέλεγεν *Vat.*
b Επιμελεστάτας] *L. B.* ἐπιμελέστατα.
c Ηξίου γὰρ] Ita diſtinxi. antea erat, ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελεῖν αὐτῇ, τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγεμόνι.
d Ως εὐθὺς] Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in *cæteris*
e Εμβαλῶν.] Εμβαλῶν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingreſſurus*.
f Διόσπολιν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.
g Εις Κανὰ] Εις Κανάτας συνῆλθε *Vat.* Εις Κάναθα adjecta terminatione in lib. 1. de *Bello Jud.* Sibi equidem perſuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. Ανα) hanc eſſe urbem quæ *Stephano* Ανα, *Joſepho* l. v. Αϊνα, & *Joſ.* c. 8. v. 8. Αϊ. & inde forſan terminatione addita Αϊνα. In textu Hebraico *Joſ.* XIX. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII. diverſa ſcribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad aſperiorem ſonum molliendum, ſæpiſſime permutant literas, *Ajin*, *Caph*, *Coph.* &c. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 7. SPANH.
h Κανὰ] Κάλω *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon.*
i Πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο,] Πρῶτος αὐτὸς ἐν τοῖς *Busb.*
k Τέλη] Abeſt à *L. B.*
l Ει μὴ] Deeſt in *L. B.*
m Αθηνίων κακώσαντος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 19. §. 2. τὰς ἐκ τῶν Καπάθων ἐπιχωρίους ἀνέντος Αθηνίωνος &c. SPANH.
n Διάφορος ἦν Ηρῴδῃ,] Διάφορος ἦν ὢν Ηρῴδῃ *Busb.*
o Ηττωμένων δὲ,] Ηττημένων *Busb.*
p Τῶν οἰκείων] Forte ἀπὸ τῶν οἰκείων. COCC.
q Παρεσκευασμένος ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ιουδαίοις.] Ita *Vat.* & *Busb.* θρασυνόμενος in *Editis*.
r Αφίπποις καὶ πετρώδεσιν,] Πετρώδη καὶ δύσβατα χωρία· *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.
s Αὐτοὺς] *L. B.* ἑαυτοὺς.
t Εκτεινον ἤδη τετραμμένους.] Sic *Vat.* ἔκτεινον in *reliquis*, & mox συνέφυγον.
v Οὐ πολλοὶ] *L. B.* οἱ πολλοὶ.
x Οὐ μὴ διέφθη] Οὐ μὴ ἔφθη *Vat.* & *L. B.*

Postea Herodes incursibus Arabiam infestat.

ribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multisque factis excursionibus Arabiam incursibus vastabat in montibus castra faciens; atque in universum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hostibus assiduitate & labore incommodabat, & suorum casum omni ratione corrigere studebat.

VII. *Terræ motus in Judæa.*

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæsari cum Antonio fuit anno regni Herodis septimo, concussa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum stragem fecit per *totam* regionem, oppressaque sunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: sed exercitui, quòd erat sub dio, in ea, quam alii passi sunt, calamitate, illæsus mansit. Quæ cum Arabes fama accepissent, plura etiam quam vera essent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adversus Judæos* gratificabantur, majores spiritus sumpserunt, quasi, eversa hostium terra deletisque hominibus, nihil jam superesse videretur quod ipsis obstaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant post ista quæ acciderant pacem facturi) comprehensos interfecerunt, & in eorum exercitum omni studio ire contenderunt. At Judæi incursum illorum excipere detrectarunt, animosque ex calamitate despondentes omnem de rebus suis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde desperatæ essent. non enim sperabant post tot clades in præliis acceptas æquis viribus decertaturos esse, neque auxilium ullum exspectabant rebus suis domi afflictis. Igitur cum ita se haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione persuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibusdam de præstantioribus, ad universam multitudinem jam verba facere ausus est, cum antea gravaretur id facere, ne sibi difficile esset eos tractare, utpote adversis casibus vexatos. Cohortationem autem suscipiebat, hujusmodi ad vulgum habita oratione.

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

3. "Non nescii sumus, Viri fortissimi, quod "multa hoc tempore evenerint conatibus nostris "adversa: & fortasse vix iis in hujusmodi rebus "bono esse animo detur qui fortitudine plurimum "præstant. Sed quoniam bello urgemur, & ni"hil eorum quæ acciderint ejusmodi est, quod "non una re præclara gesta in melius restituere "potestis, maxime sane volui vos cohortari, si"mulque monere quo pacto vobis constabit ani"mi vestri *robur* & magnitudo. Primum qui"dem, quod ad bellum attinet, vobis declarabo, "quam justis de causis illud suscipiamus, adversa"riorum injuriis eò compulsi; nam & hoc, si "resciscatur, maximam vobis alacritatem affe"ret: deinde ostendam, quare pro nihilo ha"bendum sit quicquam malorum quæ nos pre"munt, & magnam nobis superesse victoriæ "spem. A primo autem exordiar, vosque ipsos "testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis "utique & ipsi quam injuste egerint Arabes, & "quanta fuerint erga alios quoque omnes perfi"dia, ut usu venit barbaris & de Deo nihil co-

πεῦθεν ὁ μὲν Ηρώδης λῃστείαις [y] ἐχρῆτο, καὶ τὰ πολλὰ καταῤῥέχων τῷ τῶν Ἀράβων σκάκει τὴν ὑποψομμῆς, σκηνοπηδοῦμενος ἀπὸ τῶν ὀρῶν, καὶ τὸ μὲν σύμπαν ἐξίστατο καὶ τὰμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν· οὐκ [z] ἀζημίως ἢ γινόμενος τῇ συνεχείᾳ καὶ τῷ φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπιμελῶς παντὶ τρόπῳ τὸ πλῆσμα διορθούμενος.

β'. [b] Ἐν τούτῳ καὶ τὴν ἐπ' Ακτίῳ μάχης συνεστώσης Καίσαρι πρὸς Αντώνιον [c] ἑβδόμῳ ὄντι Ηρώδῃ τὴν βασιλείας ἔτους, σφοδρὸν ἡ γῆ τῶν Ιουδαίων, ὡς οὐκ ἄλλοτ' ἐδόκει, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλὴν φθορὰν ἐποίησεν, ἐφθάρησαν ἢ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τὰς πεπτωκυίας οἰκίας [d] περὶ μυρίους· τὸ μέντοι στρατιωτικὸν, ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμενον, ὅθεν ὑπὸ ἧς πάθους καταβλάβη. τότε πυθομένοις τοῖς Ἄραψιν, καὶ μᾶλλον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τὰς ὑπὲρ τῶν γεγονότων λόγους τῷ μίσει τῶν ἀκουομένων ἐκαρίζοντο, μεῖζον ἐπὴρε φρονεῖν, ὡς τῆς τε χώρας ἀναπεπταμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθορότων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μηδ' εἰς αὐτὰς ἀντιπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τῶν τε Ιουδαίων τὰς πρέσβεις, ἦκον γὰρ ὑπὲρ τοῖς γεγονόσιν εἰρηνεύσοντες ποιησόμενοι, [e] συλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ πάσης ὁρμῆς ἐχώρουν ὑπὲρ τὸ στρατιωτικὸν αὐτῶν. οἱ δ' ὅτε τὴν ἔφοδον ἐξεδέξαντο, καὶ, πρὸς τὰς συμφορὰς ἀθύμως διακείμενοι, προΐεντο τὰ πράγματα, πλεῖστον λόγου γνώσεως ἐπ' αὐτοῖς πεποιῆσθαι. ἀ γὰρ ἦν ὅτε ἰσοπαλίας ἐλπὶς προσημένοις ἐν ταῖς μάχαις, ὅτε βοηθείας κεκακωμένοις αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. οὕτως οὖν ἐχόντων, ἐπῆρε ὁ βασιλεὺς λόγῳ τε πείθων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμενος ἀναλαμβάνειν αὐτῶν [f] πεπτωκότα τὰ φρονήματα. προσιὼν δὲ καὶ θαῤῥύνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐτόλμησεν ἤδη καὶ τῷ πλήθει διαλέγεσθαι, πρότερον ὀκνῶν αὐτὸ, μὴ καὶ [g] χαλεπῶς χρήσηται διὰ τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δὴ τοιάδε ποιούμενος [h] εἰς τὸ ὄχλον τοὺς λόγους.

γ'. "[i] Οὐκ [k] ἀγνοοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ πε"ὶ τόνδε τὸν καιρὸν γεγένηται πρὸς τὰς πράξεις ἡμῖν "ἐναντιώματα, καὶ θαῤῥεῖν εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις ὧδε "τὰς πλείονον ἀνδρεκαθίαν διενεωχότας. ἀλλ' ἐπει"δὴ καταπεπίγε τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων οὐδέν "ἐστιν τοιοῦτον, ὃ [l] μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθέ"τος ἐπανορθώσετε, παρακαλέσαι προειλόμην ὑμᾶς "ἅμα καὶ διδάξαι [m] δι' ὧν ἂν ἐμμένητε τοῖς οἰκείοις "φρονήμασιν. βούλομαι δὴ πρῶτον μὲν ὑπὲρ ὧν πο"λεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιούμεν ἐπιδεῖξαι, διὰ τὴν "ὕβριν τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον γὰρ, εἰ "μάθοιτε τοῦτο, προθυμίας αἴτιον ὑμῖν ἔσται· μετὰ δὲ "[n] τοῦτο δεῖξαι διότι καὶ τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν ὧδέ ἐστιν, "καὶ πλείους εἰς τὸ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι "δὲ ἀπὸ ἧς πρώτης, μάρτυρας ὑμᾶς ποιούμενος ὧν λέγω. "τὴν γὰρ τῶν Ἀράβων ἀθυμίαν ἴστε μὲν δήπου, καὶ πρὸς "τὰς ἄλλας ἅπαντας ὅτως ἀπίστως [o] διακειμένην, ὡς "εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον ἀνεννόητον θεοῦ. πλεῖστα μὲν "τοι προστάγμασιν ἡμῖν πλεονεξία καὶ φθόνῳ, καὶ τὰ περὶ "χαις

[y] Ἐχρῆτο] Ἐχρᾶτο *Busb.*
[z] Ἀζημίως] Ita ex *L. B. Reliqui* ἀζημίως. HAV.
[a] Φιλοπόνῳ,] *Gen.* φιλίππῳ.
[b] Ἐν τούτῳ —— συνεστώσης] Accidit itaque pugna Actiaca anno septimo imperii Herodis. REL.
[c] Ἑβδόμῳ ὄντι] Scilicet à morte Antigoni, circa mensem Sextilem anni *Periodi Julianæ* 4676. hic & deinceps numerati. *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 466.
[d] Περὶ μυρίους] Περὶ πεντακισμυρίους *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* πρὸς μυριάδας in lib. 1. *de Bello Judaico.* HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 18. §. 3. SPANH.
[e] Συλλαβόντες ἀπέκτειναν,] Legati Judæorum ab Arabibus necati. Conf. *alios.* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.
[f] Πεπτωκότα τὰ φρονήματα.] Πεπτωκότων *Busb.*
[g] Χαλεπῶς] Forte χαλιποῖς. COCC.
[h] Εἰς τὸ ὄχλον τοὺς λόγους.] Πρὸς τὸν ὄχλον *Busb.*
[i] Οὐκ —— πολλὰ] Conf. *alios.* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.
[k] Ἀγνοοῦμεν,] *L. B.* ἀγνοοῦμεν.
[l] Μὴ δι' ἑνὸς ἔργου] Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editis Aliisque.* utra lectio melior sit, aliorum esto judicium.
[m] Δι' ὧν ἂν ἐμμένητε] Δι' ὧν ἂν ἐμμείνητε *Vat.*
[n] Τοῦτο δεῖξαι] Illud τοῦτο δεῖξαι habui è *Cod. Vat.* (adstipulante in ora codicis sui *Coccejo*) sensu plane ejusmodi quid postulante. antea editum erat μοῦ ἧς τὸ ὑποδεῖξαι.
[o] Διακειμένην,] Διακειμένων *Vat.*

"χαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑποψίας. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ
"λέγειν; ἀλλὰ κινδυνεύοντας αὐτοὺς τὴν οἰκείως ἐπιχεί-
"πεσιν, καὶ δυσνοίαν Κλεοπάτρᾳ, τίνες ἄλλοι ἢ δέος
"ἀπήλλαξαν; ἡ γὰρ ἐμὴ πρὸς Αντώνιον φιλία, κἀκείνου
"πρὸς [P] ἡμᾶς διάθεσις αἰτία μεγίστη, μηδὲ τούτου ἀνή-
"κεστόν τι παθεῖν, φυλαττομένου πάντρος μηδὲν ὑπὲρ τη-
"δεμόνος, ὃ δύναιτ' ἂν ὑποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθέντι δ'
"ὅμως Κλεοπάτρᾳ μέρη τινὰ προσχεῖν ἀφ' ἑκατέρας τῆς
"ἐπιχειρήσεως, καὶ τοῦτο διωκησάμην ἐγώ· καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς
"[q] ἴδια, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἀμφοτέροις ἐπεμελησάμην, τοὺς δὲ
"δαπάνας αὐτὸς ἀνέλαβον, διακόσια μὲν δοὺς τάλαντα,
"διακοσίων δὲ [r] ἐγγυητὴς γενόμενος, ἃ τῇ μὲν γῇ προσόδου-
"μένη [s] γεγονέναι, αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τούτων ἀπεστερήμεθα. καίτοι γε
"ἄξιον μὲν ὦ μηδενὶ τῶν ὄντων Ιουδαίους φόρον, ἢ τὴν χώραν
"ἐπιμοιρεῖν πλεῖν. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκ ὑπὲρ γε τούτων
"ὧν αὐτοὶ σεσώκαμεν· ἀδὲ τοὺς Αραβας ὁμολογήσαν-
"τας [t] μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως καὶ χάριτος, ὅτι τῶν
"ἐχθρῶν ἐδόκουν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ἐπιστρωμῶ-
"τας, καὶ ταῦτα ὐ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους.
"ὡς ἥ γε πίστις ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [v] πολεμιωτάτους
"τόπον, τοῖς γε φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετηρῆσθαι. ἀλλ'
"ὐ πρὸς τούτοις οἱ τὸ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου
"κάλλιστον ὑπειλήφασιν, [x] τὸ δ' ἀδικεῖν οὐκ ἄπο-
"ζήμιον εἰ μόνον κερδαίνειν δυνηθεῖεν. ἔστιν οὖν ἔτι ζη-
"τήσις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκους [y] τιμωρήσασθαι, τοῦτο καὶ
"τοῦ Θεοῦ βουλομένου, καὶ προσαγγέλλοντος ἀεὶ μισεῖν
"τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ ταῦτα ὐ μόνον δί-
"καιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον ἐπεξιόντων; ἃ γὰρ
"[z] ὡμολόγηται προνομώτατα τοῖς τε Ελλησι, καὶ τοῖς
"Βαρβάροις, ταῦτα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις
"ὑποσφάξαντες αὐτούς. τοὺς μὲν Ελλήνων ἱεροὺς καὶ ἀσύ-
"λους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων, ἡμῶν δὲ τὰ κάλ-
"λιστα τῶν δογμάτων, καὶ τὰ ὁσιώτατα τῶν ἐν τοῖς νό-
"μοις δι' ἀγγέλων παρὰ τοῦ Θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ
"ὄνομα καὶ ἀνθρώποις Θεὸν εἰς ἐμφάνειαν [a] ἄγειν, καὶ
"πολεμίους διαλλάττειν δυνάμενον. ποῖον οὖν μεῖζον ἂν
"γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀποκτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ
"τοῦ δικαίου διαλεγομένους; πῶς δ' ἂν ἔτι δυαίνοιτο,
"ἢ πρὸς τὸν βίον εὐσταθεῖν, ἢ πρὸς τὸν πόλεμον εὐτυχεῖν
"ποιητῶν αὐτοῖς πεπραγμένων; ἐμοὶ μὲν ὐδαμῶς δοκοῦ-
"σιν. ἴσως τοίνυν [b] ἐρεῖ τις, τὸ μὲν ὅσιον καὶ δίκαιον
"μεθ' ἡμῶν, ἀνδρικότεροι δὲ ἢ πολεῖς ἐκεῖνοι τετυχήκα-
"σιν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ὑμῖν ταῦτα λέγειν. μεθ'
"ὧν γὰρ τὸ δίκαιόν ἐστιν, μετ' ἐκείνων ὁ Θεός. Θεοῦ δὲ
"παρόντος καὶ πληθους καὶ ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ τὰ
"καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, ἐνικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ,
"συμβαλόντες τὴν δευτέραν ὐδὲ ἀντέσχον ἡμῖν, ἀλλ' ἐ-
"φυγον εὐθὺς ἐκ ὑπομείναντες τὴν ἔφοδον καὶ τὰ φρο-
"νήματα. νικῶσιν δ' ἡμῖν Αθηνίων ἐπέθετο, πόλεμον ἀκη-
"ρυκτον ἐπάγων. πότερον ἀνδραγαθία τοῦτ' ἔστιν ἐκείνων,
"ἢ δευτέρα ὠμότης, καὶ ἐνέδρα; τί ἂν ἔλαττον φρονοῦ-
"μεν, ἐφ' οἷς μείζους ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας; πῶς δ' ἂν
"καταπολαγείημεν τοὺς, ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνι-
"ζωνται, πάντοτε νικωμένους· ὅταν δὲ κρατεῖν νομιζῶσιν,
"ἐξ ἀδικίας αὐτὸ ποιοῦντας; πῶς δ' ἂν, εἰ δὲ γυναίους ἥ-
"ττητό τις αὐτοὺς, ὐ παρ' αὐτὸ τοῦτο δὲ μᾶλλον ὁρμητείη;
"τὸ γὰρ εὔψυχον, οὐκ ἐν τῷ τοῖς ἀσθενεστάτοις ἐπιχει-
"ρεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ δύναται δὲ τοῖς ἰσχυροτέροις κρατεῖν. εἰ
"δέ τινα [c] καταπολήτε) τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ τὰ θεῖα τοῦ

"gitantibus. Sed in nos maxime offenderunt a-
"varitia & invidia, & cum in turbis eramus subi-
"to nos & insidiose aggrediendo. Multa quidem
"quid memorem? Verum, cum illis immineret
"è principatu excidere & Cleopatræ servire,
"quinam alii *eos* metu liberarunt? Nam meus
"erga Antonium amor, & illius in nos benevo-
"lentia in causa fuit, ne quid gravius isti pate-
"rentur, illo cavente aliquid agere quod nobis
"suspectum foret. Attamen cum vellet partes
"ex utraque ditione quasdam Cleopatræ dare, i-
"pse hujus rei curam in me suscepi: &, datis de
"meo magnis muneribus, securitate utriusque
"viam munivi, impensasque ipse feci, talenta præ-
"stando cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ ter-
"ræ imperata erant, cujus reditus perceperunt;
"nos vero defraudarunt. quamvis par erat ut Judæi
"nemini de bonis suis tributum penderent, aut
"terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero,
"saltem non pro iis quos ipsi servavimus: neque
"Arabes, qui cum nos compellarunt gratiasque e-
"gerunt, fassi sunt, quod *nostra opera* imperium
"tenere videantur, *decet* injuria nos afficere &
"fraudare, idque non hostes sed amicos. quippe
"cum fides etiam inter inimicissimos locum ha-
"beat, inter amicos necessario servanda sit: at non
"apud eos qui omni modo lucrum quærere ho-
"nestum putant, injustitiam autem cum lucro
"conjunctam haud damno futuram. Vobisne igi-
"tur dubium est, an injustos ulcisci oporteat, Deo
"hoc jubente & volente ut semper odio habeamus
"injuriam & improbitatem; præsertim, cum non
"modo justum, sed & necessarium bellum perse-
"quamini? Quæ enim & apud Græcos & Barba-
"ros habita sunt iniquissima, ista admiserunt in le-
"gatos nostros, quos jugularunt: cum Græci le-
"gatos sacros esse & inviolabiles dicant, & nos do-
"gmatum potissima & sanctissimam legum partem
"per * Angelos à Deo acceperimus. hanc enim
"vim habet hoc nomen, ut Deum hominibus co-
"ram sistat, & hostes cum hostibus in gratiam
"redire faciat. Quæ major igitur esse potest im-
"pietas, quam legatos trucidare de jure agentes?
"Vel quî dehinc aut in vita tranquilli aut in bel-
"lo felices esse possunt, hoc in se suscepto facino-
"re? Mihi quidem minime videntur. Dicat tamen
"fortasse aliquis, fas quidem & jus nobiscum est,
"illos tamen fortiores esse vel plures contigit. Sed
"primum quidem vobis haud convenit hæc ora-
"tio. Cum quibus enim est jus, cum illis & Deus:
"Deus autem si adsit, adsunt simul & copiæ &
"robur. Ut autem & res à nobis gestas considere-
"mus, prima pugna vicimus, commissa secunda,
"vix nobis restiterunt, sed statim fugiebant, non
"sustinentes impressionem adeo animosam. Victo-
"res autem nos aggressus est Athenio, bellum in-
"ferens non denunciatum. Utrum hæc est eorum
"virtus, an secunda iniquitas, & insidiæ? Cur igi-
"tur abjectiore sumus animo ob eam rem, quæ
"efficere debet ut majorem spem concipiamus?
"Et quî fit ut illi terrorem nobis injicerent, qui,
"quoties sine dolo congrediuntur, semper supera-
"ti sunt; si quando autem victores esse existimen-
"tur, id ex improbitate consequuntur? Quod si
"quis eos etiam fortes putet, cur non ea ipsa de
"causa majori *pugnandi* ardeat cupiditate? Animo-
"sum enim arguit non imbecillos adoriri, sed pos-
"se etiam viribus superiores vincere. Si quem au-
"tem

[p] Ημᾶς διάθεσις] Ita ex *Epiphanio*. ὑμᾶς in *Græcis* omnibus.
[q] Ιδια,] Forte *ἰδίᾳ*. COCC.
[r] Εγγυητὴς γενόμενος,] Ποιητὴς *Vat.*
[s] Γεγονέναι,] Juxta canones *ἐγεγόνει*. verum *γέγονεν* habet *Vat.* & *L. B.*
[t] Μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως] Illa μετὰ πολλῆς desunt *Vat.*
[v] Πολεμιωτάτους τόπον,] Πολεμίους *Vat.*
[x] Τὸ δ' ἀδικεῖν] Τὸ δ' ἄδικον *Vat.*
[y] Τιμωρήσασθαι,] Τιμωρεῖσθαι *Vat.*
[z] Ωμολόγηται] Ομολογεῖται *Vat.*
* *Angelos à Deo acceperimus.*] *Sc.* nuncios, *aut* legatos.
[a] Αγειν,] Αγει *Vat.*
[b] Ερεῖ τις,] Illa ἐρεῖ τις desunt *Vat.* & *Epiphanio*.
[c] Καταπολήτε) τὰ οἰκεῖα πάθη,] Καταπλήξει) *Vat.* In *Marg. L. B.* καταπλήττῃ.

"tem terrent domeſtici caſus, & quæ in terræ "motu acciderunt, primum quidem reputet, quod "hoc ipſum etiam Arabibus imponit, majora quæ "facta ſunt quam pro rei veritate exiſtimantibus; "deinde non decere, ut quæ illis audaciæ, nobis "ſit ignaviæ cauſa. Neque enim illi quidem, quod "boni aliquid ipſis obtigerit, animos ſumunt, ſed "quia ſperant nos jam malis ſuccumbere. Si nos "autem contra eos proficiſcamur, magnos eorum "animos contundemus; & hoc etiam lucrabimur, "ut non iterum cum ferocibus pugnemus. Ne- "que enim adeo affligimur; neque, ut putant qui- "dam, id quod accidit Dei iræ indicium eſt: ſed "caſus ſunt hæc, & infortunia. Atque ſi Dei con- "ſilio facta ſunt, patet ejuſdem conſilio deſiiſſe, "ut qui præteritis contentus ſit. Si enim voluiſ- "ſet adhuc amplius nobis nocere, non *tam cito* mu- "taſſet *ſententiam*. Bellum autem illius voluntate "ſuſcipi, & juſtum ab eo exiſtimari, ipſe oſtendit. "Nonnullis enim terræ motu per totam regionem "peremptis, nemini armatorum mali aliquid acci- "dit, ſed vos omnes ſalvi eſtis; *hoc ipſo* declarante "Deo, quod ſi univerſi cum liberis & conjugibus "militaſſetis, ne quidem gravius aliquid pati vobis "contigiſſet. Cum hæc vobiſcum reputaveritis, "& quod plus eſt, quod propugnantem ſemper "habeatis Deum, juſte & fortiter perſequimini in "amicitia infidos, in bello implacabiles, in legatos "impios, & à vobis ſemper virtute ſuperatos.

Judei Arabes vincunt.

4. Judæi, iſtis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, ſacrificiis rite peractis, eos ſecum aſſumptos propere adverſus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hoſtibus caſtra metatur. Sibi utique viſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare: nam & ſibi id uſui fore putavit, tum ad hoſtem celeriter prælio laceſſendum, tum ad caſtrorum munitionem, ſi pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo eſſet, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquamdiu, cum res ad manus veniſſet, utrinque cadebant, donec victi Arabes ceſſerunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad ſpem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad caſtra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulſi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ ſpe freti. Veruntamen manus conſeruerunt, tum quia numero ſuperabant, tum quia eos animum ſumere cogebat pugnandi neceſſitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam verſi ſunt. Tantaque eorum cædes facta eſt, poſtquam cedere cœperunt, ut non ſolum ab hoſtibus interierint, verum etiam ſibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem, tum quia confuſi ruebant, conculcatis & ſuis ipſorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæſa ſunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evaſit. Sed certa ſalutis ſpe deſtituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perſe-

"σμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἐννοησάτω, ὅτι τᾶτ' "αὐτὸ καὶ τὲς Ἀραβας ἐξαπατᾷ, μείζω τὰ γιγνόμενα τ "ἀληθείας ὑποτιληφότας· ἔπειτα ὡς ὃ καλὸν ἐκείνοις π "τόλμης Ⓒ ἡμῖν δειλείας τὸ αὐτὸ αἴτιον γενέσθαι. εἰ "μὲν γὰρ, ὁτὶ ἐξ οἰκείᾳ τινὸς ἀγαθᾷ τὸ εὔψυχον ἔχουσιν· "ἀλλ' ὁτὶ τ θεὸν ἡμᾶς, ὡς κάμνοντας ἤδη τοῖς κακοῖς, "ἐλπιδῶ. ἡμεῖς ᾗ χωρήσαντες ἐπ' αὐτὲς, θαῤῥησόμε- "θα μὲν ἐκείνων τὸ μεῖζον φρονεῖν· ἀναλήψόμεθα δ' "αὐτὸ, τὸ μηκέτι θαῤῥᾶσι μάχεσθαι. καὶ γὰρ ἔτι κεκακω- "μένα τοσᾶτον, ὥθ' ὅπερ οἴονταί τινες ὀργῇ Θεᾷ [d] παρέ- "χειν τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ταῦτα συμπτώματα γίνεται καὶ "πάθη τινά. καὶ εἰ καῖ Θεᾶ γνώμῃ πέπρακται, δῆλον ὡς καὶ "πέπαυται καῖ τῇ ἐκείνᾳ γνώμῃ δεκομένᾳ τοῖς γεγονό- "σι. βελόμενῳ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐκ ἂν [e] μετε- "βάλλετο. ἢ ᾗ πόλεμον, ὅτι Ⓒ θελᾷ τᾶτον [f] ἐνεργεῖται, "καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐκείνων γὰρ ἐν τῷ σ- "σμῷ πρὸ τῆς χώρας ἀποθνῃσκόντων, ὑδεὶς ὑδὲν ἔπαθε τ "ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθημεν· φανερὸν ποιῶ- "τος Θεᾶ, διότι κἂν εἰ παυδημεὶ μᾶ πάντων Ⓒ γυναι- "κῶν ἐστρατεύεσθε, πρὸς ἐκείνους ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν. "ταῦτα ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ μεῖζον ὅτι [g] πρὸ πάντα κάλ- "λος πρόκειμενον ἔχετε τ Θεὸν, ἐπεξέλθετε δικαίαις "ἀνδραγαθίαις τὲς ἀδίκως μὲν πρὸς Φιλίαν, ἀσεβοῦντας "ᾗ ἐν τ μάχαις, ἀνοσίως ᾗ εἰς πρέσβεις, ἀεὶ ᾗ τ ὑμε- "τέρας ἀρετῆς ἡττημένους.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνους ἐφόνησαν πρὸς τὴν μάχην. Ἡρῴδης ᾗ, θυσίας καῖ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, καὶ μᾶ παρδῆς ἀναλαβὼν αὐτὲς ἤδη ἐπὶ τὲς Ἀραβας, διαβᾶς τ Ἰορδάνην ποταμόν· [h] καὶ τῶν μὲν πολεμίων στρατοπεδεύει πλησίον. ἐδόκει δ' αὐτῷ φρούριον ἐν μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. ὅτως γὰρ αὐτὸς μὲν ὠφεληθήσεται, καὶ πρὸς τὸ ῥᾴδιον σωάψαι τὴν μάχην, κἂν εἰ [i] παρέλκοι δέον, ἐρυμνὸν αὐτῷ πεπερισμένῳ τὸ στρατόπεδον. [k] τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν Ἀράβων προνοήσαι, ἀμύλα γίνεται πρὸς ᾗ χωρίᾳ. [l] καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [m] εἶτα ᾗ καὶ πλείους, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον, ἕως ἡττηθέντες οἱ τῶν Ἀράβων ἀπεχώρουν. τᾶτο εὐθὺς εἰς ἐλπίδας τοῖς Ἰουδαίοις ὀλίγον ἐγεγένητο. καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν [n] ἐννοούμενῳ πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἰέναι βελόμενον, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τ χάρακα διαπρᾶξαι, καὶ ᾗ στρατοπέδῳ [o] προσάγων [p] ἄπλεκτος. τᾶτοις γὰρ ἐκπλαγέντες, [q] προήεσαν ἄτακτοι, καὶ προθυμίας ἢ τ εἰς τὸ παρὸν ἐλπίδῳ ὀλίγην ἐσχηκότες. ὅμως δ' οὖν εἰς χεῖρας ἦσαν, πλείους τι ὄντες Ⓒ διὰ τὸ κατεπείγον ὑπὸ τὸ πλημμυρὸν ὑπὸ τ ἀνάγκης στρατηγούμενοι· καὶ μάχη γίνεται καρτερὰ, πιπτόντων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγων. πόλῳ [r] ᾗ τραπέντες οἱ Ἄραβες ἔφυγον. [s] ὧν ᾗ τοσᾶτῳ φόνῳ ἐκλινάντων, ὡς μὴ μόνον ὑπὸ τῶν πολεμίων νικᾶσθαι, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀθρόους γίνεσθαι τῶν κακῶν, ὑπό τε πολίτας καὶ φορᾶς ἀπάκτως συμπατουμένων, καὶ προσπιπτόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντακισχίλιοι γοῦν αὐτῶν ἐνθένητο νεκροί· τὸ δ' ἄλλο πλῆθῳ ἔφθη μὲν εἰς τὸ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δ' οὐκ ἐν βεβαίῳ τὴν ἐλπίδα τ σωτηρίας, ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ μᾶλλον ὕδατῳ. [t] οἱ ᾗ Ἰουδαῖοι διώκοντες σφοδρότερον μὲν

d Παρέχειν τὸ γεγονὸς,] Παρέχῃ *Vat.* & *Coccejus.*

e Μετεβάλλετο.] *L. B.* μετεβάλετο.

f Ἐνεργεῖται,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἀνεργεῖται perperam in *Editis Aliisque.*

g Πρὸ πάντα καιρὸν] Ita *Vat.* πρὸ πάντα καιρὸν in *ceteris.*

h Καὶ —— πλησίον.] Circa Philadelphiam ἄλλως. lib. 1. c. 19. § 1. στρατοπεδοῦται ᾗ πρὸ φιλαδελφίας, ἰσχυρᾶ τ πολίσματος. SPANH.

i Παρέλκοι δέον,] Sic *Vat.* παρελθὸν in *reliquis.*

k Τ- ᾗ αὐτὸ] Τᾷ ᾗ αὐτᾷ *Busb.*

l Καὶ πρῶτον] Ita *Busb.* καὶ πρῶτον μὲ ἀκροβολισμοῖς *Vat.* καὶ πρῶτον μ ἀκροβολισμοὺς in *Editis.*

m Εἶτα ᾗ κ πλείους,] Εἶτα δὴ καὶ *Vat.* εἶτ' ἤδη καὶ in *Editis.* εἶτα καὶ *Busb.* unde mihi viſum eſt εἶτα ᾗ reſcribere.

n Ἐννοούμενῳ] Καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἕτοιμον πάντα μ. in *Editis.* καὶ τὴν δύναμιν αὐτῷ ἐννοούμενον πάντα μ. *Vat.* unde ipſi edidi, καὶ τὴν δ. αὐτῶν ἐννοούμενον π. id quidem ſenſu poſtulante. *L. B.* ἐννοούμενον π. μ. ι. βελόμενος. *Coccejus* legit αὐτὸς δ' ἐννοήσας &c.

o Προσάγων] *L. B.* πρὸς ἀγῶνα.

p Ἄπλεκτος. τᾶτοις] Videndum an nihil hîc deſit. SPANH.

q Προήεσαν ἄτακτοι,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προῆσαν in *Editis Aliisque.*

r Δὲ πραπίντες] Illud ᾗ è *Codd. Vat.* & *Busb.* ut & mox καὶ ante σφίσιν ex eodem *Cod. Vat.*

s Ὧν ᾗ τοσᾶτῳ] Ὧν ᾗ φόνῳ ἐκπλινάντων πολὺς *Vat.* & *Busb.*

t Οἱ ᾗ Ἰουδαῖοι] Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *Judæi autem licet perſequerentur* &c. οἱ τε in *Græcis* omnibus.

μὲν ἀ κατίσχυσαν, ϖϑικαθεζόμενοι ἢ τ χάρακα, καὶ ϖϑατηροῦντες [v] εἰσόδους τε τὰς ἐπαρχωῦτας καὶ ἐξόδους φυγεῖν βυλομένυς εἶργον.

ε'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντες οἱ Ἄραβες ἐπρεσβεύσαντο [x] παρὰ τ Ἡρώδλν, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ διαλύσεως, ἔπειτα, τὸ γὰρ δίψει ἠνάγκαζε, πᾶν ὁτιῦν [y] ὑφίσασθαι, καὶ τυχεῖν εἰς τὸ παρὸν ἀδείας ἠξιωκότες. ὁ ἢ ὅτε πρέσβεις, ὅτε λύτρα τ ἡλωκότων, ὅτ' ἄλλό τι μέτριον ϖροσίετο, φιλόνεικος ὢν ἐκδικῆσαι τὰς ϖλημονίας τὰς εἰς αὐτὸν ἐξ ἐκείνων γεγενημένας. [z] καταναγκαζόμενοι οὖν τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ δίψει, ϖροϊόντες αὐτὸς ἀνεχείριζον ἄγειν Ϲ δεῖν· καὶ πέντε μὲν ἡμέραις [a] τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἐάλωσαν. τῇ ἢ ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [b] ἐξιέναι πολέμῳ νόμῳ χωρήσαντες ὑπὲρ τὰς ἐναντίας ἐγχειρεῖν· εἰ καὶ δέοι τι πάσχειν αἱρούμενοι, καὶ μὴ διαφθείρεσθαι κατ' ὀλίγας ἀδόξως. ταῦτα ἢ γνόντες, ἐξῆλθον μὲν ἔξω χαρακώματος, διήκεσαν δ' ἀδαμῶς τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲν ἀγωνισάμενοι Ϲ κεκακωμένοι Ϲ τὰς ψυχὰς Ϲ τὰ σώματα τόπον οὐκ ἔχοντες, κέρδος δ' εἰ θνήσκοιεν, τὸ συμφορᾶν [c] τὸ ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἐν τῇ ϖροτερχίᾳ μάχῃ [d] ϖερὶ [e] ἑπτακισχιλίους. τοιαύτῃ ἢ πληγῇ χρησαμένων, φρονήματος μὲν ὅσον ὦ αὐτοῖς ϖρότερον ἀφῆρτο· τεθαρρακότες ἢ ἐν τ οἰκείας συμφορᾶς τὸ Ἡρώδε φρατηγίαν, εἴς τε τὸ λοιπὸν εἶχαν, καὶ [f] ϖροσέτι [B] ἀπέφηναν ϗ ἔθνος. ὁ ἢ πλεῖστον ὑπὲρ τοῖς [h] εὐημερήμασιν ἠξιωκὼς φρονεῖν, ἀνέστρεφεν εἰς τὸ οἰκεῖον, μέγα ϖροσηλφὼς ἀξίωμα, καὶ διὰ ταῦτα τὸ ἀνδραγαθίαν.

quuti, cum una cum eis irrumpere nequiviſſent, vallum circumſident; &, cuſtodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capeſſentes exitu prohibebant.

5. Quamobrem eò *anguſtiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compoſitione mittunt: deinde, utpote ſiti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præſens ab interitu ſecuris eſſe. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciſcendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & ſiti coacti ſeipſos abducendos conſtringendoſque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti ſunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus viſum eſt, facta more bellico eruptione cum hoſtibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc ſtatuiſſent, extra vallum prodierunt, ſed prælium ſuſtinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, lucro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: ceciderunt*que* primo conflictu circiter ſeptem millia. Cum autem hanc cladem accepiſſent: priorem quidem fiduciam omnem amiſerunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in ſuis calamitatibus mirati, & in poſterum ei ceſſerunt, & pro gentis domino eum habuerunt. Qua felicitate ille multum elatus domum reverſus eſt, cum magna exiſtimatione ob rem fortiter geſtam. IX.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

Magna Arabum clades.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Ὑρκανὸν ἀποκτείνας, ἠπείγετο ϖρὸς Καίσαρα, καὶ ϖαρ' αὐτὸ τὸ βασιλείαν ἔσχεν· ὡς τε Καίσαρα μετ' ὀλὺ ἐν Πτολεμαΐδι ϖάσῃ τιμῇ ἐδέξατο.

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidiſſet, properavit ad Cæſarem, & ab ipſo regnum obtinuit: utque non multo poſt Cæſarem apud Ptolemaïdem honorifice admodum excepit.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα [i] καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δυσεπιχειρήτῳ καὶ ϖάνυ γεγυμνένῳ· κίνδυνος δ' ἐμπίπτει τὸ καὶ τ ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Ἀντωνίου Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἀκτίον μάχῃ νενικηκότος. τότε γὰρ [k] ἀπέγνωσαν αὐτῷ τε Ἡρώδῃ τὰ ϖράγματα, καὶ τοῖς ϖερὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις. [l] ἃ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀϖιμώρητον μένειν τοσούτης αὐτῷ ϖρὸς Ἀντώνιον φιλίας γεγυμνένης. ἦν μὲν οὖν, τοῖς μὲν φίλοις ἀϖόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' [m] ἐχθρῶς εἶχον, ἐδόκυν μὲν ἐξ ἐμφανοῦς σωάχθεσθαι, ϖάθος ἢ λεληθὸς ἐφηδομένων εἶχον, ὡς ἀμείνονος τυγχάνοντες τῆς μεταβολῆς. [n] αὐτός τε Ἡρώδης· τ Ὑρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐϖ' ἀξιώματος βασιλικοῦ, συμφέρειν ὤετο μηκέτ' ἐμποδὼν ἐᾶν. εἰ μὲν ϖεισθείη καὶ διαφύγοι τ κίνδυνον, ἀσφαλὴς ἡγούμενος, ϖρὸς τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις [o] αὐτοῦ καιροῖς [p] ἐφορμᾶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ ἢ καὶ ϖάσχοι τι διὰ Καίσαρος, φθόνῳ τ μόνον ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἡγησόμενον ὑϖοθυμῶν ἐξελεῖν.

β'. Ταῦτα ἢ αὐτὸς δι' ἐννοίας ἔχοντος, ἐνεδόθη τι καὶ

AT enim dum cæteræ res ſuæ bene ſe haberent, utpote quod difficile eſſet ipſum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, poſtquam Cæſar Antonium in pugna Actiaca viciſſet. Tunc enim actum de ſe putavit & Herodes ipſe, ejuſque amici pariter ac inimici. nam haud veriſimile erat ut ipſe pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta interceſſit amicitia. Quo ſane factum eſt, ut amici quidem de ſpe ſua decciderent deque eo deſperarent; quotquot vero ipſi inimici erant infeſtique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito geſtiebant, quaſi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipſe, cum Hyrcanum ſolum videret in dignitate regia eſſe, ſuâ referre plurimum exiſtimabat ut is è medio tolleretur: ſi quidem incolumis foret & è periculo evaderet, ſibi proviſum eſſe putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno ſe dignior; ſin vero quid gravius à Cæſare de ipſo ſtatuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui ſolus ſibi in regnum ſucceſſurus ſit.

2. Quæ dum in animo verſat *Herodes*, illi ei non-

Pugna Actiaca.

Herodes, ad Cæſarem ire neceſſe habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

Hyrcanus, ſuaſu Alexandræ, ad Malchum ſe recipere decrevit.

---

[v] Εἰσόδους] Εἰσόδυ & mox ἐξόδυ *Vat.* (& *L. B.*) utraque lectio ferri poteſt.

[x] Παρὰ τ Ἡρώδλν,] Πρὸς τ Ἡρώδλν *Vat.*

[y] Ὑφίσασθαι,] Ita in *Editis Aliiſque.* ὑφισάμυοι *Busb.* & *Vat.*

[z] Καταναγκαζόμυοι] Καταναγκαζόμυοί τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb.* & *Vat.*

[a] Τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος] Τετρακισχίλιοι ὥτως ἑάλωσαν *Busb.* (*L. B.*) & *Vat.*

[b] Ἐξιέναι] Ita cum *Busb.* ἐξεῖναι in *reliquis.*

[c] Τὸ ζῆν ποιούμενοι·] Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea eſſet ϖ ζῆν. οὐ συμφορᾶ τὸ ζῆν *Vat.*

[d] Περὶ ἑπτακισχιλίους.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[e] Ἑπτακισχιλίους.] Ἑξακισχιλίους *Busb.*

[f] Προσέτι ἀπέφηναν ϖ ἔθνος.] Conf. *ἀλωσ.* l. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[g] Ἀπέφηναν] Ἀπέφηναντο *Busb.* & *Vat.*

[h] Εὐημερήμασιν] Τὰς εὐημερίας infrà c. 7. §. 2. Callimach. Hymn. in Cerer. v. 136. Ἐν τ' εὐημερίᾳ. SPANH.

[i] Καλῶς εἶχεν αὐτῷ,] Ἀσφαλῶς εἶχεν *Busb.*

[k] Ἀπέγνωσαν αὐτῷ,] Ita *Vat. Hen.* (*L. B.*) & *Busb.* ἐπέγνωσαν in *Editis.*

[l] Οἷς γὰρ ἦν] Sic in *iiſdem MSS.* ἃ γὰρ εἶναι in *Editis.*

[m] Ἐχθρῶς] *L. B.* ἐχθρωδῶς.

[n] Αὐτός τε Ἡρώδης,] Ἡρώδης ἢ τ. *Busb.*

[o] Αὐτοῦ καιροῖς] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in *cæteris.* Fuit cum mallem ut αὐτῷ proponatur τῷ ἀξιωτέρου quam voci καιροῖς.

[p] Ἐφορμᾶν] *L. B.* ἐφορμεῖν.

nonnullam ejus rei occasionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti esset ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis se miscere volebat, nec novis rebus studebat, fortunæ concedens, ut quodcunque fors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis spe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem suum solicitabat, ne Herodis in domum suam scelera in perpetuum perferret, sed futuras spes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem scriberet, utque illos acciperet & eò salvos perduceret: si enim post ipsorum discessum|Herodi accideret, ut Cæsaris inimico accidere consentaneum esset, ipsos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum ista ipsi suadere niteretur, Hyrcanus ejus sermonibus non auscultabat: cum vero pertinacia muliebri ipsa uteretur; & neç die nec nocte cessaret, sed de istis continuo & de insidiis ipsis ab Herode structis verba faceret,

Per Dositheum ea de re literas mittit.

tandem ei persuadetur ut cuidam Dositheo literas daret, in quibus statuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & usque ad lacum Asphaltiten deduceretur, qui à finibus Hierosolymitanis abest trecentis stadiis. Dositheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipsum tum Alexandram colebat, neque non minimas causas Herodem odio prosequendi habebat. nam & consanguineus erat Josephi ab Herode occisi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen istis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano se ministrum præstaret: sed cum pluris fecerit quæ à rege speraret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit.

Dosithei perfidia.

Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc insuper officium injunxit, ut clausas signatasque literas Malcho redderet, literasque vicissim ab illo acciperet. nam sua maxime interesse, ut ejus quoque animum cognosceret. Cum autem ista libenter fecisset Dositheus, rescripsit Arabs, se Hyrcanum ejusque comites omnes, atque adeo quicunque ab eo starent Judæos *non gravatim* recipere, & homines missurum qui eos tuto perducerent, neque ulla in parte illius postulatis defuturum. Postquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è vestigio accersit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille negasset, literas in concilio ostendit, & Hyrcanum

Hyrcanus occiditur.

protinus interfici jussit.

Alia de Hyrcano narratio.

3. Atque hæc ita scribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita se rem habuisse. Non enim ob hujusmodi quid Herodem, sed magis ex insidiis accusationem adversus Hyrcanum instituisse existimant, atque ita illum occidisse. nam sic scribunt. Quæsivisse in convivio quodam (nullam dando suspicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepisset: illumque literas in quibus ab illo salutaretur, accepisse confessum. atque Herodem rursus interrogasse, ecquod donum accepisset: cumque respondisset, nullum nisi quatuor jumenta ab eo missa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, eum ad supplicium duci imperasse. Atqui nullius culpæ affinem

παρ' [q] ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Ὑρκανὸς ἀπραγμοσύνῃ τε ἐπῆρε, καὶ τότε καὶ τὰ ἄλλον χρόνον, οὐκ ἠξίου πολυπραγμονεῖν, οὔτε νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν τὸ δι' [r] ἐκείνῳ γινόμενον εὐαρμοστεῖν. φιλόνεικος δ' ἦν ἡ Ἀλεξάνδρα, καὶ, τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ἀκρατῶς φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πατέρα, μὴ μέχρι παντὸς ἀναμεῖναι τὴν Ἡρῴδου ἐπιδημίαν εἰς τὸ [s] αὐτοῦ οἶκον, [t] ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐθις ἐλπίδας, ἠξίου τε πρὸς τούτων Μάλχῳ γράφειν τῷ τὴν [u] Ἀραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτὸς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑποξελθόντων γὰρ εἰ τὰ [x] πρὸς Ἡρῴδου ἔτως χωρήσειεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἔχθρᾳ Καίσαρι, αὐτὸς ἔσεσθαι τὸς τὴν ἀρχὴν ἀπολαμβάνοντας μόνους, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὸ ὄχλου. ταῦτα πιθόμενος, ὁ μὲν Ὑρκανὸς διωθεῖτο τοὺς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεπονθυίας, καὶ μήτε νύκτα μηδ' ἡμέραν ἀπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ περὶ τούτων πρὸς τὸν Ἡρῴδου πρὸς αὐτὸν ἀπιόντος διαλεγομένης, ἀνεπείσθη τέλος ἀπιστολὴν δοῦναι [y] Δοσιθέῳ τινὶ τῶν περὶ αὐτὸν φίλων, ἐν ᾗ συντάξαντα πέμψειν αὐτῷ τοὺς Ἄραβας τοὺς ἀναληψομένους καὶ διαπέμψοντας ἱππέας ἐπὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην· αὕτη δ' ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [z] ὁρῶν, σταδίους τριακοσίους. ἀπίστει δὲ τῷ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτὸν καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τὰ πρὸς Ἡρῴδην [a] δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντι. ἰσοσθενὴς γὰρ ὢν ἐκείνῳ ἀνηρῆτο συγγενὴς ἦν, καὶ τῶν ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Ἀντωνίου πρότερον ἀδελφός. οὐ μὴν [b] ἐπήγαγε ταῦτα τῷ Δοσιθέῳ Ὑρκανῷ πιστὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἡγεῖτο· προθυμήσεσθαι γὰρ τῶν ἐκείνου τοὺς ἐν βασιλεύσι ἐλπίδας, ἀπιστήσουσιν Ἡρῴδῃ τῇ ἀπιστολῇ. ὁ δὲ τῆς εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔπι τοῦτῳ [c] προσυπηρετήσειν παρεκελεύετο, πίστεις τῇ ἀπιστολῇ καταστησάμενον ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διάφορον, καὶ τῇ ἐκείνου γνώμῃ αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ Δοσιθέου προθύμως ὑπηρετήσαντος, ὁ μὲν Ἄραψ [d] ἀντεπέστειλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέχεσθαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [e] ἢ καὶ Ἰουδαίων ὅσοι τὰ ἐκείνου φρονοῦσι, δυνάμιν τε [f] πέμψειν τῇ μὴ ἀσφαλείας αὐτοὺς κομισθῆναι, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταῦτα τὴν Ἡρῴδης ἐδέξατο τῇ ἀπιστολῇ [g] εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ τῶν παρ' ἐκείνου γραμμάτων λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διάφορον, καὶ τῇ ἐκείνου γνώμῃ αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ Δοσιθέου προθύμως ὑπηρετήσαντος, ὁ μὲν Ἄραψ [d] ἀντεπέστειλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέχεσθαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [c] ἢ καὶ Ἰουδαίων ὅσοι τὰ ἐκείνου φρονοῦσι, δυνάμιν τε [f] πέμψειν τῇ μὴ ἀσφαλείας αὐτοὺς κομισθῆναι, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταῦτα τὴν Ἡρῴδης ἐδέξατο τῇ ἀπιστολῇ [g] εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ τῶν παρόντων τοὺς ἐν τέλει φίλων συνήγαγε, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ [i] διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.

γ'. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ βασιλέως Ἡρῴδου φερομένοις. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. τὸ μὲν γὰρ Ἡρῴδου τόν γε ἀπὶ πίστεως δοκεῖν, ἀλλ' [k] ἐξ ἀπιθανῆς μᾶλλον Ὑρκανῷ τὴν αἰτίαν [l] ἐπαγαγόντα, κατὰ τὸ [m] αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι. γράφουσι δὲ ἄτως. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας [n] ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ἀπιστολὰς παρὰ τοῦ Μάλχου λάβοι· καὶ τὸ μὲν ὁμολογῆσαι προσυγγραφικὰ γράμματα κομίσασθαι. τὸ δ' εἰ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερέσθαι· τοῦ δ', μηδὲν πλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πέμψαντος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν τὸ πιθανὸν ἐπαναφέροντα δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [o] ἀπαγαγεῖν προστάξαι τὸν ἄνδρα.

πεκμη-

[q] Ἐκείνου.] Ἐκείνῃ *Busb.*

[r] Ἐκείνῳ γινόμενον ἠγαπηκέναι.] Ἐκείνης ἡδόμενον *Hen.* (*L. B.*) & *Vat.*

[s] Αὐτῷ οἶκον] Αὐτὸν *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Vat.*

[t] Ἀλλὰ προλαβεῖν] Ἀλλὰ προσλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐθις ἐλπίδας δέξασθαί τε αὐτὸν καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίου τε, *Vat.*

[u] Ἀραβίαν] *L. B.* Ἀραβιαρχίαν.

[x] Περὶ Ἡρῴδου] Περὶ Ἡρῴδῃ *Hen.* & *Vat.*

[y] Δοσιθέῳ τινὶ] Δωσιθέῳ *Hen.*

[z] Ὁρῶν,] Ὁρῶν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

[a] Δυσνοίας δὲ μικρὰς αἰτίας ἔχοντι.] Δυσνοίας δὲ μικρᾶς *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπήγαγε ταῦτα] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπήγαγε in *Editis Aliisque.*

[c] Προσυπηρετήσειν παρεκελεύετο,] Προσυπηρετήσειν *Busb.* & *Vat.*

[d] Ἀντεπέστειλεν αὐτόν] Ἀντεπέστειλεν *Hen.* & *Zonar.*

[e] Ἢ καὶ Ἰουδαίων] Vocula ἢ abest *Hen.*

[f] Πέμψειν τῇ] Πέμψειν *Hen.* quod sane mallem, nisi è mos præc. cum *Zonara* δεξάσθαι legatur.

[g] Εὐθὺς μεταπέμπεται] Illud αὖθις è *Codd. Busb. Hen.* & *Epiphan.*

[h] Διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.] Conf. infr. c. 7. §. 4. SPANH.

[i] Διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.] Διεχείρισε *Hen.*

[k] Ἐξ ἀπιθανῆς] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐξ deest *cæteris.*

[l] Ἐπαγαγόντα,] Ἐπάγοντα *Busb.* & *Vat.*

[m] Αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι.] Αὐτῷ *Vat.*

[n] Ἐνδιδόντα,] *L. B.* ἐνδόντα.

[o] Ἀπαγαγεῖν] Ἀπάγχειν solus *Hen.* & *Lugd. Bat.*

τεκμήρια ἢ ἔ μηδεν [p] ἁμαρτόντα τοιούτῳ τίλῃ ὠφιπεσεῖν, καταλογίζονται τὴν ὀπιείκειαν ἔ τρόπε, καὶ τὸ μηδ' ἐν νεότητι θράσους ἢ ὠροπετείας ὀπιδείξιν [q] πεποιεῖσθαι, μηδ' ὅτε τὴν βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ κἂν ταύτῃ τὰ πλεῖστα τ κ' τὴν διοίκησιν Ἀντιπάτρῳ ὠφῆκε χωρηκέναι. [r] τότε ἢ πλείω μὲν ἢ ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἐτύγχανεν ἔτη, κρατοῦντα ἢ μ' πάσης ἀσφαλείας τ Ἡρῴδου [s] ἤπιστο, Ἀλεξανδρηνή ἢ καὶ τ Εὐφράτην, τὰς ἐν τῷ πέραν πιῶντας αὐτὸν καταλιπὼν, [t] ὅλως ἐπ' [v] ἐκείνῳ τε ἡμησόμενον· ἐγχωρεῖν [x] τι καὶ καινοτέρων ἅπασιν ἀπιστανώτατον, καὶ ὁ ὠφὸς τ ἐκείνε φύσεως, [y] ἀλλὰ ταῦτα σκῆψιν Ἡρῴδε γνέσθ.

δ. [z] Τὸν μὲν τὸ τέλ· Ὑρκανῷ συνέπεσε βίε, ποικίλας ἑ πολυτρόπους ζημιαμένῳ τ ἐν τῷ ζῆν τύχας. εὐθὺς μὲν [a] γὰ ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος [b] αὐτὸ τ μητρὸς Ἀλεξάνδρας, ἀρχιερεὺς καθισὰς ἔ Ἰουδαίων ἔθνους, ἔτεσιν ἐννέα τὴν τιμὴν κατέσχε· ὑφ' ἁλαβοῦν ἢ τὴν βασιλείαν ἀποστάντος τ μητρὸς αὐτῷ, καὶ ταύτην καταχὼν [c] τρεῖς μῆνας, ἐκπίπτει μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλε ἔ ἀδελφοῦ· καταγόμενος δ' αὖθις ὑπὸ Πομπηίε, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀποβαλών, [d] ἔτη τεσσαράκοντα διετέλεσεν ἐν αὐτοῖς. ἀφαιρεθεὶς ἢ τὸ δεύτερον ὑπ' Ἀντιγόνε, καὶ λωβηθεὶς τὸ σῶμα, ὑφ' ᾧ Πάρθοις αἰχμάλωτος ἐγένετο. κἀκεῖθεν εἰς τὴν [e] οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ, ἀφ' ἃς ἐξ Ἡρῴδε [f] προσδοκίας ἐλπίδας· ὧν ὅδεν αὐτῷ κ' προσδοκίαν ἀπλοῦτος, πολυπαθείᾳ βίε ζημιαμένῳ. [g] τὸ δυχερέσταλον ἢ, ὡς προφήκαμεν, ἐν γήρᾳ [h] τέλος ὑπὸ ἀξίᾳ τυχεῖν. δοκεῖ γὰ ὀπιεικὴς καὶ μέτριος ἐν πᾶσι γενέσθ καὶ τὰ πλεῖστα τ ἀρχῆς ὑπὸ διοικηταῖς ἄγειν, ἢ πολυπράγμων, ἢδε δεινὸς ὢν βασιλείας ὀπιστατῆν· Ἀντιπάτρῳ τε ἑ Ἡρῴδῃ μέχρι τῆδε προελθεῖν ἐγνώσθη ἀφ' τὴν ὀπιείκειαν τὴν ἐκείνε, κ τὸ πέρας ὅτι δίκαιον ὅτι εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὑρεθῆ [i] τοιοῦτε τέλος.

ε'. Ὁ ἢ Ἡρῴδης, ὡς κ τ Ὑρκανὸν ἐκποδὼν ἐποιήσατο, ἀπευδῶν πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδεν ἐλπίσας πρὸς τ αὐτὸ πράγματος δυνάμενον χρήσειν ἐκ τ γνωμένης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὑποπτον μὲν εἶχε τὴν Ἀλεξάνδραν, μὴ τῷ καιρῷ συνεπηγεμένη [k] τὸ πλῆθος ὑποσῆση ἑ στασιάσῃ τὰ πρὸς τὴν βασιλείαν πράγματα. παρεπέμπετο ἢ πάντα Φερώρα τὸν ἀδελφὸν, κ τὴν μητέρα Κύπρον ἑ τὴν ἀδελφὴν κ τὴν γνεᾶν ἅπασαν ἐν Μασάδοις κατεσήσατο· παρακελευσάμενον, εἴ π [l] πρὸς αὐτὸ ἀκούσῃ δυχερές, ἔχεσθ τ πραγμάτων. Μαριάμμην ἢ τὴν αὐτὸ γυναῖκα· δυνατὸν γὰ ἦν ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [m] καὶ μητέρα τὴν ἐκείνε δίαιταν τὴν αὐτὴν ἔχειν· [n] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σὺν Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ κατεσήσατο, Ἰώσηπον τ ταμίαν καὶ τ Ἰτουραῖον Σόεμον ὁ ἐπ' αὐτῷ καταλιπών, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γενομένους αὐτῷ, τότε ἢ προφάσει τιμῆς φρουρεῖν ἀποκεφθέγξας τὰς γυναῖκας. ἦν ἢ καὶ κείνοις ἐντολὴ, μαθοῦσι τι πρὸς αὐτὸ δυχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [p] διαχειρίσασθαι, τὴν τε βασιλείαν εἰς δύνα-

hujuſmodi exitum habuiſſe, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitiſſimus, ut cum juvenis eſſet nihil audaciæ aut temeritatis præ ſe tulerit, ac ne tum quidem cum regno potiretur, ſed in eo pleraque omnia adminiſtranda Antipatro permiſerit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogeſimum exceſſerit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto eſſe, quin & Euphratem tranſierat, relictis qui trans amnem eum in ſummo honore habuerant, atque ſemet ejus poteſtati ſubjecturus: adeoque maxime omnium incredibile eſſe, & ejus ab ingenio alienum ut aliquid moliretur, noviſque rebus ſtuderet; potiuſque iſta ab Herode conficta videri.

Varia Hyrcani fortunæ.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diverſas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, ſtatim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium ſuſcepiſſet, illudque tribus menſibus tenuiſſet, eo excidit à fratre Ariſtobulo ejectus. reſtituitur autem à Pompejo, receptiſque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permanſit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem paſſus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto poſt tempore domum reverſus eſt, ſpe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ ſperaverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque graviſſimum eſt, ut modo diximus, in *ſumma* ſenectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuiſſe videtur & moderatus in omnibus, imperiumque maxima ex parte per alios adminiſtrabat, à negotiis averſus, regnandique artium imperitus: fiebatque ut Antipater & Herodes, quod is tanta fuerit lenitate, eo uſque proceſſerint; atque ad extremum coactus eſt ab illis contra jus ac fas hujuſmodi mortem oppetere.

Herodis ad Auguſtum properantis mandata de Mariamne uxore.

5. Cæterum Herodes, Hyrcano ſublato, ad Cæſarem properans, nihilque boni habens quod de rebus ſuis ſperaret propter ſuam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem ſuſpicabatur, ne per occaſionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus ſeditionem ſuſcitaret. Itaque omnia Pheroræ fratri ſuo mandat, & Cyprum matrem & ſororem & liberos omnes apud Maſada collocat: dato *fratri* in mandatis, ut ſi quid durius ſibi accidiſſe fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à ſorore & matre ipſius *regis* diſſideret, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Joſepho quæſtore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidiſſimis, tunc vero honoris ſpecie ad mulieres cuſtodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut ſi quid *mali* gravioris de ipſo intellexiſſent, ſtatim ambas necarent, regnumque ſuis filiis una cum fratre

p Ἁμαρτόντα τοιούτῳ] Ita *Buſb.* & *Hen.* ἁμαρτῶντα in reliquis.

q Πεποιῆσθαι,] Πεποιῆσθαι *Hen.*

r Τότε —— γεγονὼς] Τότε ἢ ἐνὸς πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Buſb.* tamen non ita *Epiphan.* HUDS. Ὀγδοήκοντα ὡς ἐνὶ ſeu LXXXI. annos Hyrcano tribuit Zonaras p. 231. D. SPANH.

s Ἤιστατο,] Sic *Hen.* & *Buſb.* ἐπίστατο in *Editis.*

t Ὅλως] *L. B.* ὡς ὅλῳ.

v Ἐκείνῳ τε ἡμησόμενον·] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐκεῖνον *Baſ.* ἐκείνων *Gen. Aliique.*

x Τι] *L. B.* ἔ τι.

y Ἀλλὰ ταῦτα] Διὰ ταῦτα κ πλείω ἕτερα σκῆψιν Ἡρῴδε τὰ κ' Ὑρκανὸν ἐκείνων γνέσθαι *Buſb.*

z Τὸν —— βίε.] Conf. ὠλων. lib. 1. c. 22. §. 1. SPANH.

a Γὰρ ὁ ἀρχῆ βασιλεύοντος] Illud γὰ è *Cod.* (*Lugd. Bat.* quoque) *Hen.*

b Αὐτῷ τ μητὸς Ἀλεξάνδρας,] Ita *Baſ.* in *pleriſque aliis* αὐτῶ.

c Τρεῖς μῆνας,] Τρεῖς ἐπιαυτὸς vel τρία ἔτη forſan ſcribendum, ut monuit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.*

d Ἔτη τεσσαράκοντα] Ἔτη κγ'. pro ἔτη μ', reſcribi debere cenſet *Scaliger* in *Animadverſionibus Euſebianis*, p. 118.

e Οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ,] *Al.* οἰκίαν. atque ita *Coccejus. L. B.* οἰκείας.

f Προσδοκίας ἐλπίδας·] Προτεινομένας *Hen.*

g Τὸ δυχερέσταλον ἢ,] Ita *Gall.* antea erat τῷ δυχερέσταλον.

h Τέλος σὺν ἀξίᾳ τυχεῖν.] Τέλος σὺν ἀξίᾳ τούτῳ τυχεῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

i Τοιοῦτε τέλος.] Mallem τοιοῦτο τέλ·.

k Τὸ πλῆθ· ὑπῆση] Τὸ, τι πλῆθ· *Hen.*

l Περὶ αὐτῦ ἀκούσῃ δυχερές,] Περὶ αὐτοῦ *Hen.* & *Buſb.* dein ἀκούσαι *Hen. Buſb.* & *Vat.*

m Καὶ μητέρα τὴν ἐκείνε] Καὶ τὴν μητέρα ἐκείνε *Hen.* & *Vat.*

n Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ —— Ἀφικηεῖν.] Eadem *Zonaras*, & iiſdem verbis. p. 279. A. SPANH.

o Ἐπ' αὐτῷ καταλιπὼν,] Ita *Hen.* & *Buſb.* ἐφ' αὐτοῦ *Vat.* ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque.*

p Διαχειρίσασθαι,] Μεταχειρίσασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

tre pro viribus conſervarent.

X. *Herodes, cum in Cæſaris conſpectum veniſſet, diadema deponit.*

6. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæſarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema depoſuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Poſtquam vero in ejus conſpectum colloquiumque veniſſet, multo magis animi ſui magnitudinem oſtendit, neque ad ſupplicationes (ut par erat in hujuſmodi rebus) verſus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; ſed impune factorum rationem reddens. *Magna cum fiducia Cæſarem alloquitur.* Nam Cæſari dicebat, "& amicitiam ſibi maximam "cum Antonio fuiſſe, ſeque omnia pro virili præ"ſtitiſſe, ut ſumma rerum penes illum eſſet, armis "tamen cum non adjuviſſe, quod tum bello Ara"bico diſtineretur, ſed tantum ei pecuniam fru"mentumque ſuppeditaſſe. nec tamen ſe hac in "parte officio ſuo ſatisfeciſſe. Qui enim ſe *alicui* "amicum eſſe profitetur, ſibique conſcius eſt il"lum de ſe bene meruiſſe, debet ad vitam non mi"nus ac opes profundendam omne cum eo diſcri"men adire. ex quibus licet ipſe minus quam "oportebat ei reddiderit; hoc tamen ſe præclare "feciſſe ſibi perſuaſiſſimum eſſe, quod eum pugna "Actiaca victum non deſeruerit; neque fortuna "jam plane mutata, ad ſpes novas ſe tranſtulerit, "ſed quamvis pro auxiliatore ſatis idoneo ſeſe non "geſſerit, conſiliarium tamen Antonio optimum "ſemet probaverit, ut qui unicam ſalutis viam ra"tionemque ſibi omnia ſalva conſervandi ei oſten"derit, nempe ut Cleopatram interficeret: ipſa "enim perempta ſibi rerum potiundi ſpem ſubeſ"ſe, atque illi facilius eſſe gratiam à te inire quam "inimicitias tecum habere. Quæ cum ille nulla"tenus ſecum reputaſſet, temerarium conſilium "meo prætulit, quod ſibi in damnum tibi in com"modum ceſſit. Nunc igitur ſi Antonio ſubiratus "me *hoc crimine* condemnaveris, quod huic adeo "ſtuduerim, confitentem habes reum, neque me "pigebit coram dicere, quanto illum amore pro"ſequutus ſim. Sin vero, commutata perſona, re"quiras qui vir ſim erga beneficos, qualiſque ami"cus, licebit tibi ex præteritis edocto nos *optime* "cognoſcere. Mutato enim nomine, erit nihilo"minus ut amicitiæ noſtræ firmitudinem alteri "approbemus.

Herodes ab Auguſto Cæſare regnum obtinet.

7. Cum iſta diceret, & quo eſſet animo ingenuo ei oſtenderet, non mediocriter Cæſarem allexit, virum generoſum & magnificum; ita ut illa ex quibus accuſatio inſtitueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rurſus impoſuit, eumque monuit ut ſibi non minus amicus eſſet quam ante fuiſſet Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad ſe ſcripſiſſe, Herodem omni ſtudio ſibi opem tuliſſe in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus eſſet, atque ex inſperato videret regnum rurſus ab integro ſibi magis confirmatum, tam dona-

μιν τοῖς παρὰ αὐτοῦ σοὶ [q] ταδελφῷ φερώρᾳ Δίδατηρεῖν.

ς'. [r] Ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, εἰς Ῥόδον ἠπείγετο Καίσαρι συντυχεῖν. καὶ πρῶτον μὲν κατέπλευσεν εἰς τὴν [s] πόλιν, ἀφῆρε μὲν τὸ διάδημα, ἐσθῆτος δὲ ἄλλης περὶ αὐτὸν ἀξιώματος [t] οὐδὲν ὑφείκως. ὅτε δὲ ἦλθε συνουσίας καὶ λόγων τῷ συντυχίαν ἔσχεν, πολὺ μᾶλλον ἐνέφηνε τὸ μεγαλεῖον ἐφ' αὑτῷ φρονήματος, ὥστε εἰς ἱκεσίας μὲν εἰκὸς ἦν τοιούτοις πράγμασιν, ἥκειν δέησίν τινα ποιούμενον, ἃς ἐφ' [v] ἁμαρτήμασιν, ἀπόδοσιν ἔχει τὸν λογισμὸν τῶν πεπραγμένων [x] ἀνυπολήπτως. [y] ἔλεγε γὰρ τῷ Καίσαρι, "καὶ φιλίαν "αὐτῷ μεγίστην ἡμᾶς ποιεῖν πρὸς Αντώνιον, καὶ πάντα πρᾶξαι "[z] καὶ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ ἦν τὰ πράγματα· "φρονήσεως μὲν γὰρ καὶ συνέσεως καὶ στρατιωτικὰς τὰ Ἀραβικὰ "ἔργα, πέμψας ἔχων καὶ χρήματα καὶ σῖτον ἐκείνῳ. καὶ ταῦτ' "εἶναι μετριώτερα τῶν ὑπαλλόντων· αὐτῷ γὰρ ὁ- "μολογοῦντα μὲν εἶναι φίλον, εὐεργέτην δὲ ἐκεῖνον ἐ- "πισάμενον, παντὶ μέρει τῆς ψυχῆς καὶ σώματος καὶ πε- "ρουσίας συγκινδυνεύειν δέον, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ κα- "λῶς εἶχεν ἀναγραφεὺς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε σωτειδέναι κα- "λῶς ἑαυτῷ πεποιηκότι, τὸ μηδ' ἡττηθέντα τὴν ἐν Ακτίῳ "μάχην καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβαίνειν τῇ ἐλπίσι φα- "νερῶς ἤδη [a] μεταβαινούσης τὴν τύχης, φυλάξαι δὲ αὖ- "τὸν εἰ καὶ μὴ συναγωνιστὴν ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [b] σύμ- "βουλόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ, τὴν μίαν αἰτίαν ἔχοντα "σώζεσθαι, καὶ μὴ τῶν πραγμάτων ἐκπεσεῖν, [c] ὑπο- "δεικνύτα Κλεοπάτραν ἐπανελέσθαι· [d] προαιρημένης "γὰρ ἐκείνης, αὐτῷ τε τῶν πραγμάτων ἄρχειν ὑπᾶναι, "καὶ τὰς πρὸς σὲ συμβάσεις ῥᾷον εὑρίσκεσθαι τῶν ἐχθρᾶς. "ὧν οὐδὲν ἐκεῖνος ἐννοήσεις, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, "συμφερόντως δὲ σοὶ προετίμησε τὴν ἀβουλίαν. νῦν οὖν "εἰ μὲν τῇ πρὸς Αντώνιον ὀργῇ κρίνεις καὶ τὴν ἐμὴν "προθυμίαν, οὐκ ἂν εἴη μοι τῶν πεπραγμένων ἄρνησις, "ἀλλ' ἀπαξιώσω τὴν ἐμαυτοῦ πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν οὐκ "ἐκ φανεροῦ λέγων. εἰ δὲ τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, τίς "εἰμὶ πρὸς τὰς εὐεργέτας, καὶ τοῖς φίλοις ἐξετά- "ζοις, [e] ἔσῃ σοι πεῖρα τῶν ἤδη γεγυμνασμένων ἡμᾶς εἰδέ- "ναι. τοῦ γὰρ ὀνόματος ὑπαλλαγέντος, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν τὸ τῆς φιλίας βέβαιον ἐν ἡμῖν εὐδοκιμεῖν δυ- "νήσεται.

ζ'. Τοιαῦτα λέγων, καὶ [f] παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ τῆς ψυχῆς ἐλεύθερον, οὐ μετρίως ἐπεστάσατο τὸν Καίσαρα, φιλότιμον ὄντα καὶ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ τὰς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύσασιν ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας πραγματεύεσθαι. καὶ τότε [g] διάδημα πάλιν ἐπεκαθίσησιν αὐτῷ, καὶ, στρεψάμενον μηδὲν ἐλάττω περὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ἴσχειν περὶ τὸν Αντώνιον φαίνεσθαι, πάσης ἦγε τιμῆς. προσθεὶς ὅτι [h] Κύιντος Δίδιος γράψειεν, [i] ἁπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τοὺς [k] μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τὸν Ηρῴδην. τοσαύτης ἐπιδοχῆς [l] ἀξιώμενον, καὶ παρ' ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν ἐξ

q Ταδιλφῷ Φερώρᾳ Διατηρεῖν.] Conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 2. SPANH.

r Ταῦτα ἐντειλάμενος,] Ταύτας δὲς τὰς ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ῥόδον *Busb.* & *Hen.* atque ita forſan *Epiphan.*

s Πόλιν,] Πόλις de Roma *Zonaras* p. 239. εἰς Ῥόδον ἐπείγετο πρὸς τὸν Καίσαρα· Καταπλεύσας δὲ &c. nempe εἰς τὴν πόλιν, & quod malè ibi expreſſit Zonaræ Interpres. SPANH.

t Οὐδὲν ὑφείκως.] Οὐδὲν ὑφῆκεν, ἀλλ' ὅτε καὶ καινολογῆσαι λόγοις *Busb.*

v Ἁμαρτήμασιν,] Ἡμαρτημένοις *Busb.* & *Hen.*

x Ανυπολήπτως.] Forte ἀνεπιλήπτως. COCC.

y Ελεγε —— φρονεῖσθαι] Herodis Oratio ad Cæſarem ἀλωσ. lib. 1. c. 20. § 1. & ſeq. SPANH.

z Κατὰ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ] Κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui (cum *Lugd. Bat.*) mox habet ἐπ' ἐκείνῳ.

a Μεταβαινούσης τὴν τύχης,] Μεταβαινούσης καὶ τὴν τύχης *Vat.*

b Σύμβουλόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ,] Σύμβουλόν γε δεξιώτατον *Vat.*

c Υποδεικνύτα Κλεοπάτραν] Ita cum *Cod. Vat.* ὑποδεικνύτα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Baſ.* & *Hen.* προδεικνύτα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Gen.* HUDS. Eadem ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 1. SPANH.

d Προαιρημένης γὰρ ἐκείνης,] Περὶς αἱρημένης in *Editis.* προηρημένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum cenſui προαιρημένης. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

e Εσῃ σοι πεῖρα] Ενεσῃ σοι *Vat.*

f Παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων] Εν ἅπασι *Busb.* παρέπαιε *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Διάδημα πάλιν ἐπεκαθίσησεν αὐτῷ,] Conf. ſup. lib. 14. c. 14. §. 5. SPANH.

h Κύιντος Δίδιος] Ita & hîc loci & libro 1. *de Bello Jud.* reſcripſi ex *Dione* p. 447. cum aſſenſu virorum Clariſſimorum, *Caſauboni, Uſſerii, Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 347.) utroque in loco Βεττίδιος malit. Antea editum erat Καπίδιος, pro quo Ταΐδιος vel Ταυΐδιος in *MSS.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

i Απάσῃ προθυμίᾳ] Εν ἁπάσῃ σπουδῇ *Vat.*

k Μονομάχους] Μονομάχας pro μονάρχας (*L. B. μονάρχης*) ſubſtitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum eſſe monuerunt Viri jam laudati, *Caſaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond. Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

l Αξιώμενον] Ηξιωμένου *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Vat.*

m Επ'

ἐξ ὑπαρχῆς βεβαιοτέραν τὴν βασιλείαν, δόσῃ Καίσαρος, καὶ δόγματι Ρωμαίων, ὅπερ σκεῦος αὐτῷ πρὸς τὸ βέβαιον ἐπραγματεύσατο, παρέπεμψεν [m] ἐπ' Αἰγύπτῳ Καίσαρα, δωρησάμενος ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶσαν ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν. ἠτεῖτο δὲ καὶ τῶν Αντωνίῳ συνήθων [n] Αλέξανδρον, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔτυχεν, ὅρκῳ προκατειλημμένος Καίσαρος. [o] ἐπανιὼν δὲ πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν πλείστην τε τιμὴν καὶ παῤῥησίαν, καὶ τοῖς τὰ ἐναντία προδοκήσασιν ἔκπληξιν παρέσχεν, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κινδύνων κατ' εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ προσεπικτώμενος. [p] εὐθὺς μὲν οὖν τῇ τὴν ὑποδοχὴν ἐγεγόνει Καίσαρος ἀπὸ Συρίας εἰς Αἴγυπτον [q] εἰσβαλεῖν μέλλοντος. καὶ φθὰς παρῆν, δέχεται μὲν αὐτὸν ἐν Πτολεμαΐδι [r] πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρέσχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τῶν ὑποδεσίων ἀφθονίαν. καὶ τοῖς εὐγενεστάτοις ἐξητάζετο, τάς τε δυνάμεις [s] ἐκπάπτοντος [t] συνιππαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐτὸν καὶ φίλους [v] ἀνδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [x] πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρέσχε δὲ καὶ τὴν [y] ἄνυδρον διερχομένοις, τὴν τῶν ἐπιγόνων χορηγίαν, ὡς μήτε οἶνος, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ στρατιώταις, ὑστερηθῆναι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα πλάντοις ὀκταικοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέσησεν ἅπασιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [z] ἔτυχε πολὺ μείζω καὶ [a] λαμπρότερα τὰ τῆς ὑπαρχίας ἐνεδείξατο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πίστιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ὑπεποίησε, καὶ πλεῖστον ἠνέκαλο τῇ χρείᾳ τοῦ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν πρώτων [b] φίλων τὰς ὑπηρεσίας ἴσων ἐφάνη.

tione Cæſaris, quam Romanorum ſenatuſconſulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæſarem in Ægyptum *proficiſcentem* dedu- *Cæſarem magnis muneribus donatum in Ægyptum deducit.*
xit, eumque & ejus amicos ſupra vires muneratus eſt, ſeſe quam potuit magnificentiſſime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: ſed illud quidem non impetravit, impediente Cæſarem jurejurando. Rurſus autem in Judæam ſe recepit, majore cum honore & fiducia; eoſque qui contraria exſpectaverant attonitos reddidit, quaſi Dei benignitate majorem ſemper ex periculis ſplendorem ſibi acquireret. Et quidem continuò Cæſarem ut acciperet operam dedit, qui à Syria invaſurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaïdem eum omni regio apparatu excepit: inſuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum neceſſariarum copiam. quo factum eſt ut inter fidiſſimos *poſtea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & luſtraret, ipſumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaquaginta viris *comitatus*, qui ad miniſteria ſplendidiſſima & ſumptuoſiſſima omnes exercitati erant. Qnin & ipſos per eam regionem tranſeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis neceſſaria erat militibus, caruerint. immo Cæſari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes exiſtimarent, quod majorem in modum & luculen- *Cæſarem* tius quam regni facultates ferebant omnia ſuppe- *DCCC. talentis donat.*
ditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia prioribus non minora præſtitit.

m Επ' Αἰγύπτῳ Καίσαρα,] *Al.* (ut & *L. B.*) ἐπ' Αἴγυπτον.
n Αλέξανδρον,] Αλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Αλέξας & Αλέξανδρος idem nomen, ut pluribus oſtendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Lucæ*. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
o Επανιὼν δὲ πάλιν] Ita *Busb.* & *Hen.* perperam ἐπανιὴ in *Editis Aliiſque.*
p Εὐθὺς μὲν οὖν] Εὐθὺς ὧν *Hen.*
q Εισβαλεῖν μέλλοντος.] Εμβαλεῖν *Hen.* & *Busb.*
r Πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ·] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ (præter *Lugd. Bat.*) *Hen.*
s Εκπάπτοντος] An ἐξεπάζοντος prout in *de Bello?*
t Συνιππαζόμενος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. συνιππάσατο ποιούμενος τὴν Πτολεμαΐδα τὰς δυνάμεις ἐξέτασιν· SPANH.
v Ανδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα,] *Epiphanius* vertit, *in* CL. *domibus ornatis cum amicis ſuſcepit*, ac ſi legiſſet *ἀνδρῶσιν.*
x Πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις.] Ita *Hen.* πλούτων in *reliquis.*
y Ανυδρον διερχομένοις,] Iterum cum *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) *ἀνυδρίαν* in *ceteris.*
z Ετυχε πολὺ] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*
a Λαμπρότερα] Λαμπρότερα καὶ τὰς ὑπαρχίας ἐπιδείκνυτο *Hen.*
b Οὐδένος τὰς ὑπηρεσίας] Οὐδὲν εἰς τὰς ὑπαρχίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*
c Τῇ τε γυναῖκα] Sic *MSS.* τὴν γυναῖκα in *Editis.*
d Γ' ᾗ ὑποπτεύω,] Ita *Lugd. Bat.* nam *Alii* ᾗ ὑποπτον. HAV.
e Φρυρᾷ] *L. B.* Φρυρᾷ. Forte ἐν Φρυρᾷ. COCC.
f Μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων] *Al.* μηδ' ἑνός.
g Γινομένῳ,] *L. B.* γινομένῳ.
h Βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐχηνέναι·] Βιώσεσθαι *Busb.*
i Κατὰ μὲν] *L. B.* καὶ τὰ μὲν.
k Ενετείλατο παρεῖς] Ita *Hen.* ἐνετίθετο παρεὶς in *ceteris.*

Επι-

ΚΕΦ. ζ'. CAP VII. XI.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandram, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

Ως Ηρώδης Σόεμον & Μαριάμμην ἀπέκτεινεν· ἔπειτα Αλεξανδραν, καὶ Κοστόβαρον, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, πλὴν τῶν τοῦ Βαβᾶ υἱῶν.

Τότε μέντοι γυμνὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ, πεπραγμένῳ αὐτῷ τὴν οἰκίαν καταλαμβάνει, καὶ χαλεπῶς ἔχοντας [c] τὴν τε γυναῖκα Μαριάμμην καὶ τὴν μητέρα τὴν ἐκείνης Αλεξανδραν. οἰηθεῖσαι γὰρ, ὅπερ γ' [d] ἦν ὕποπτον, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τῶν σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καταπεφῆναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς [e] φρουρὰν, [f] μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων μηδ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, χαλεπῶς ἔφερον. ἦν τε Μαριάμμῃ τὸν μὲν ἔρωτα τοῦ βασιλέως, ὑπόκρισιν ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ [g] γινομένην, ἀπάτην ὑπελαμβανεν· ἤχθετο δὲ τῷ μηδὲ εἴ πάσχοι τι δεινὸν ἐκεῖνος ἐλπίδα τοῦ [h] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐχηνέναι· καὶ τὰς Ιωσήπῳ δοθείσας ἐντολὰς ἀνεμνημόνευεν, ὥστ' ἤδη διὰ θεραπείας εἶχε τὴν φρουρὰν καὶ μᾶλλον τὸν Σόεμον, ἐν ἐκείνῳ τὸ πᾶν ὑπισχνουμένην. Σόεμος δὲ [i] καὶ μὲν τὰς δέκας πιστὸς ἦν, ὅθεν ὧν Ηρώδης [k] ἐνετείλατο παρεῖς. λόγοις δὲ & δωρεαῖς λιπαρέστερον τὴν γυναικῶν ἐκθεραπεύσας αὐ-

Unc vero in regnum reverſus, domum ſuam turbatam offendit, uxoremque Mariamnen & illius matrem Alexandram male compoſitas. ratæ enim, id quod ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut & nihil rerum alienarum ſuarumve in ſua poteſtate haberent, ægerrime *id* ferebant: & Mariamne regis amorem, ipſius præſertim commodo ſimulatum, fallaciam eſſe exiſtimabat. Illam autem *vehementer* angebat, quod per eum ſteterit, quo minus, ſi quid gravius pateretur, ipſi vitæ ſpes ſupereſſet: ſibique in memoriam revocabat quæ mandata erant Joſepho, ita ut cuſtodes modis omnibus demereri ſtuderet, & in primis Soëmum, gnara ejus in manu eſſe omnia. Ab initio quidem Soëmus fidus erat, ita ut nihil eorum omiſerit quæ præceperat Herodes. Cum autem mulieres ſtu- *Soëmus ad* dioſius eum blandis ſermonibus & muneribus de- *Herodis mandata enunciandæ adductus.*
mu-

Mariamne & Alexandra inſenſæ Herodi.

mulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata expoſuit: præſertim quod non ſperaret eum cum eadem poteſtate reverſurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas veriſimile erat ſuam retenturas eſſe dignitatem, immo & majorem gratiam ſibi referendi poteſtatem habere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura eſſet. nec tamen minorem ſpem concipiebat, ſi Herodes, rebus ex ſententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam ſciebat regem Mariamnes amore juſto vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova ſibi ſemper alia ex aliis ab Herode naſci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optanſque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem eſſe ſibi perſuaderet. id quod poſtea non diſſimulavit, aperte faſſa quid ipſam male haberet.

Herodes reverſus parum benigne à Mariamne excipitur.

2. At ille quidem cum *domum* revertiſſet; magna præter ſpem feliciter aſſequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de iſtis nunciabat, ſolamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more ſuo ſalutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris ſui ſucceſſum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem ſuum occultare potuit; ſed, dignitatis quippe & nobilitatis ſuæ conſcia, dum ſalutaretur ingemiſcebat, & ex narratione ejus triſtitiam magis quam lætitiam præ ſe ferebat: ut jam Herodes non tam ſuſpicionibus quam factis manifeſtis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in ſe habere odium ſinopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquiſſime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, ſemperque ab uno ad alterum tranſiens in utroque varius erat & inconſtans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum ſæpe eam ob ſuperbiam pœna perſequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à ſe* ſummoveret. Ad ſummam, cum valde eam punire cuperet, veritus eſt ne in ſeipſum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

Acriores ei ſtimulos ſubdunt mater ejus & ſoror.

3. Cum autem ſoror ejus & mater animum illius in Mariamnen intellexiſſent, pulcherrimam ſe occaſionem nactas exiſtimarunt ſuum in eam odium exercendi: & Herodem, dum ſermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci poſſet. Atqui neque ille hujuſmodi verba libenter audiebat, neque in uxorem, quaſi illis fidem haberet, aliquid ſtatuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliſcebatque utrinque malum, dum & illa affectum ſuum non diſſimulat, & hic amorem aſſidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid ſtatuturus. Sed cum interea nunciaretur Cæſar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuiſſe, Cæſari celeriter obviam proficiſcens domum ſuam in eo ſtatu reliquit. At diſcedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui ſui ſedulo curam geſſiſſet, eique præfe-

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Auguſtus.

τὸν, ἡδέως κ᾽ μικρὸν ἤδη, κ᾽ πλ῀ ἐξεῖπεν ἁπάσας τὰς ἐντολὰς Ἡ βασιλέως, μάλιστα μὲν ἀφ᾽ ἑλπίσας αὐτὸν ὅτι τ αὐτῆς [l] ὑπερέψειν ἐξουσίας. ἐν ᾧ κ᾽ μᾶλλον [m] ἐκφεύγων τ ἀπ᾽ αὐτῆ κίνδυνον, ἀ μικρᾷ [n] χαρίσασθαι τ γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, αἷς ἴω εἰκὸς οὐκ ἀποτεύξασθαι Ἡ πρεπόντ῀ ἀξιώματ῀, ἀλλὰ Ϛ πλέον εἰς τὸ ἀμείβεσθαι ἐξεῖναι, ° βασιλεύσης ἢ Ἡ βασιλεύοντ῀ ἀγχῦ γεγενημένης. ἐπήλπιζε δ᾽ αὐτὸν οὐκ ἧττον, εἰ Ϛ πάντα κ᾽ νῦν πράξας ὑποστρέψειεν Ηρῴδης, μηδὲν ὅτι τῇ γυναικὶ δυνήσεσθαι βιαζομένῃ γε ἀντιπεῖν. ἠπίστατο γὰρ τ αὐτὸς τὸν Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγ῀ τῷ βασιλεῖ. [p] ταῦτα τοίνυν [q] προσελκύσασθαι τὰς ἐντολὰς ἐξαγγέλλει. Μαριάμμη ᾗ χαλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τ ἐξ Ηρῴδ῀ κινδύνων ἔσοιτο· χαλεπῶς ᾗ διέκειτο, μηδενὸς μὲν τυχεῖν αὐτὸν τ ἴσων εὐχομένη, δυσάντων δ᾽ εἰ [r] τύχοι τ μετ᾽ αὐτ῀ βίον κρίνοιτο. κ᾽ τῦτο [s] διέδειξεν ἐν ὑστέρῳ, μηδὲν ὑπακρυψαμένη Ἡ κατ᾽ αὐτὸν πάθος.

β᾽. Ο μὲν γὰρ ὅτι μεγάλοις οἷς παρ᾽ ἐλπίδας [t] ἠυτυχήκει καταπεπλῆχθαι, πρώτῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τύτων εὐηγγέλιζετο. μόνῳ δ᾽ [v] ἐκ πάντων ἀφῃ τ ἔρωτα κ᾽ τὸν ὕστατον αὐτῷ σωτηρίαν προτιμῶν ἠσπάζετο. τῇ δ᾽ ὅτε τὰς [x] εὐημερίας διηγεῖτο χαίρειν μᾶλλον ἢ χαλεπῶς φέρειν σωέβαινεν, ὅτ᾽ ὑπεκρύπτετο τὸ πάθ῀ δυσαῆλον ἴω. ἀλλ᾽ ὑπ᾽ [y] ἀξίας κ᾽ τ εὐπρεπείας εὐλῳείας, προς μὲν τὰς ἀπαντήσεις ἀνέστενε, τοῖς ᾗ διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συγχαίρειν ἐνέφαινεν, [z] ὡς ἐκ ὑποπτα μόνον, ἀλλὰ κ᾽ καταφανῆ γινόμενα τ Ηρῴδ῀ [a] ὑπεπερέπλεκεν. ἠδημόνει μὲν γὰρ ὁρῶν τὸ ἀφιλόφρον τ γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσ῀ οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο ᾗ τῷ πεπραγμένῳ κ᾽ τ ἔρωτα φέρειν [b] ἀδυνατῶν, τ τε ὀργὰς κ᾽ τ διαλλαγὰς οὐκ ἐνέμενεν, ἀεὶ ᾗ ἀπὸ θατέρ῀ μεταβαίνων εἰς θάτερον ἐφ᾽ ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. [c] ἔτως ἴω ἐν μέσῳ Ἡ συγεῖν κ᾽ σέργειν ἀπολειφθείς, κ᾽ πολλάκις ἕτοιμ῀ ὢν ἀμύνασθαι τ ὑποφαινίας αὐτῷ, διὰ τὸ προκαταλῆφθαι τὴν ψυχὴν ἀσθενέστερος εἰς τὸ [d] μεταχήσειν τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο. τὸ ᾗ σύμπαν ἡδέως ἂν ἐκείνῳ κολάσαις, ἐδεδοίκει μὴ λάθῃ παρ᾽ [e] αὐτ῀ μείζονα τὴν τιμωρίαν ἀποθανόντος εἰσπραττόμενος.

γ᾽. Συνιδόντες ᾗ αὐτὸν ἔτως ἔχοντα προς τὴν Μαριάμμην ἥτε ἀδελφὴ κ᾽ ἡ μήτηρ, κάλλιστον ὠήθησαν τ καιρὸν τοῦ προς ἐκείνην μίσους εἰληφέναι· κ᾽ διαλάλοις ἀ μικραῖς παροξύνουσι τ Ηρῴδην ἀλαζονείαις, μῖσ῀ ὁμῦ κ᾽ ζηλοτυπίαν ἐμποιεῖν δυνησομέναις. ὁ δ᾽ οὔτε τ τοιούτων ἀηδῶς ἤκουε λόγων, ἔτε ἁπλῶς κ᾽ τ γυναικὸς ὡς πεπισευκὼς ἐπεθάρρει. χεῖρον μέντοι προς αὐτὴν εἶχεν ἀεὶ, κ᾽ τὸ πάθ῀ ἀνέτρεχεν, τ μὲν ὀκ ἀποκρυπτομένης τὴν ἀφεσιν, Ϛ ᾗ τ ἔρωτα προς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντ῀· κ᾽ εὐθὺς ἐπῆρχθη τ τ ἀνηκέστων. νεῶ ᾗ Καίσαρ῀ ἀγγελθέντ῀ κρατεῖν τῷ πολέμῳ, κ᾽ πεθνηκότων Αντωνίου κ᾽ Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπιόντ῀ εἰς τὸ Καίσαρι ἀπαντᾶν, καπέλιπεν ὡς εἶχε τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ἐξιόντι ᾗ Μαριάμμη προσφωνησαμένη τ Σόημον, πολλήν τε χάριν τ ὀφειλεῖσθαι ὡμολόγει, κ᾽ μεμνᾶσθαι αὐτ῀ προσ῀

[l] Επισρέψειν] *L. B.* ὑποσρέφειν.
[m] Εκφύγων] *L. B.* ἐκφυγών.
[n] Χαρίσασθαι ταῖς γυναιξὶν] Χαρίσεσθαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[o] Βασιλεύσης ἢ Ἡ βασιλεύοντ῀] Βασιλεύσας & mox ἡγησομένας *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) unde aliquis (ſicuti & *Coccejus* in ora codicis ſui) forſan βασιλεύσας & ἡγουμένας legendum eſſe conjiceret. βασιλεύσης Ἡ βασ. *Vat.*
[p] Ταῦτα —— ἐξαγγέλλει·] *Rufinus*: Itaque cum hujuſmodi illum fefelliſſet ſpes, ſecreta omnia indicavit. SPANH. *L. B.* ταῦτ᾽ ἂν.
[q] Προσελκύσασθαι] Ita ex conjectura. προσελύσαντα in *libris* omnibus, nullo plane ſenſu.
[r] Τύχοι] *L. B.* τύχοι.
[s] Διέδειξεν] *L. B.* ᾗ ἔδειξεν.
[t] Ηυτυχήκει] Ita *Busb.* εὐτυχήκει in *ceteris.*
[v] Εκ πάντων] Εκ παντῶν legiſſe videtur *Gelenius*, non item *Rufinus* Solamque præponens omnibus. SPANH.
[x] Εὐημερίας] Conf. ſupr. c. 5. §. 5. SPANH.
[y] Αξίας κ᾽ τ εὐπρεπείας διῆλθε.] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀδοξίας in *Editis Aliisque.* Eſt qui legendum conjicit, ὑπ᾽ ἀδοξίας αὐτῷ κ᾽ τ εὐπρεπείας αὐτῆς διῆλθεν.
[z] Ως ἐκ] *L. B.* ὡς δ᾽ ἐκ.
[a] Επιπαρέπλεκεν.] Επιπλέκεσθαι *Hen.*
[b] Αδυνατῶν,] Αδύνατ῀ ἦν *Hen.* & *Lugd. Bat.* sed in marg. ἀδυνατῶν.
[c] Οὕτως ἦν] *L. B.* ὕτως ἂν.
[d] Μεταχήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐβούλετο.] Μεθέσθαι *Busb.* μεθήσεσθαι *Hen.* & *Vat.*
[e] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῆς.

ſſa.

τ Βασιλέως ἠτήσατο. κἀκεῖνος μὲν τυγχάνει τ τιμῆς. Ἡρῴδης ὁ γνώμενος ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τε μὴ πλείονος σωθυγχάνει τ παῤῥησίας, ὡς ἤδη φίλος, κ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτρᾳ δορυφορουμένων [1] Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτὸν ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν, ἣν δ' ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δὲ καὶ τῇ βασιλείᾳ [g] Γάδαρα καὶ Ἵππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δὲ τ παραλίαν Γάζαν καὶ Ἀνθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

δ'. Ἐπιτυχὼν δὲ καὶ τούτων λαμπρότερος ἦν· καὶ τ μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Ἀντιοχείας. αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν, ὅσον ὤφελε τὰ πράγματα αὐτῷ διὰ τ ἔξωθεν ἐπιδιδόναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἐκάμνε τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τ γάμον, ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. [h] ἐρᾶτο γὰρ ἀδένος ἐλάττων τ ἰσορρεμένων ἐπιπόθει μὴ δικαίως τ Μαριάμμης. ἡ δὲ, [i] τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν ἦν. εἶχε δέ τι τὸ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἱκανῶς μὲν [k] ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι καὶ κρατεῖν [l] ἄλλου αὐτῆς ὂ συγκαταλογιζομένη τῷ καιρῷ, πολλάκις μὲν ὑβριστικῶς αὐτῷ προσηνέχθη, καὶ τοῦτ' ἐκεῖνος ἐξαιρουμένως ἔφερεν ἐγκρατῶς καὶ μειζόνως. ἀναφανδὸν δὲ [m] τὴν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπὶ δυσγνωμίᾳ διεχλεύαζε, καὶ κακῶς ἔλεγε· ὡς ἤδη τισὶν ἐν ταῖς γυναιξὶν εἶναι καὶ μῖσος ἄπορον, ἐν ᾗ τότε καὶ ἀφθόλας μείζονας. ἥ τε ὑποψία τρεφομένη παρέτεινεν ἐνιαυτὸν μῆνας, ἐξ οὗ δὴ Καίσαρος Ἡρῴδης ὑποστρέφει. τέλεον μέντοι προσοικειουμένου ἐκ τελείου ἐξερράγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [n] ἐκπεσούσης. κατακλινόμενος ὁ βασιλεὺς [o] ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὲρ φιλοστοργίας ἧς ἀεὶ περὶ αὐτὴν εἶχεν. ἡ δ' εἰσῆλθε μὲν, ἀ μὴν καὶ κατεκλίθη, [p] ἀπροϐάζοντος ἐκφαυλίσαι καὶ προσλοιδορῆσαι, [q] τόν τε πατέρα καὶ τ ἀδελφὸν [r] αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει. χαλεπῶς δ' ἐκείνη τὴν ὕβριν ἐνεγκόντος, κ γενομένης εἰς προπέτειαν ἐπίμικτ, τ παραχὴς αἰσθομένη μεῖζον ὁ δ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ πολέως τ οἰνοχόον [s] εἰσπέμπει, κελεύσασα λέγειν, ὡς πείθει Μαριάμμη φίλτρον αὐτῇ συγκαταπασκευάσαι τῷ βασιλεῖ. κἂν παρέχηθῇ καὶ πιθήνηται τί ποτε τοῦτ' ἐστὶν, λέγειν ὅτι Φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχούσης, αὐτὸ δ' ἀφανισθῆναι παρακαλυμένης. μὴ κινηθέντος δ' [t] ἐπὶ τὸ φίλτρον, τ λόγον δρᾶν ἐᾶν· ἀδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν εἰσπέμπει ἀπαλεξόμενον. ὁ δ' [v] πιθανὸς ἅμα καὶ μὴ ἀπροϐὴς εἰσῆλθε, δῶρα μὲν αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [x] παρεχῆσθαι λέγων, ἀναπείθειν δὲ φίλτρον αὐτῷ δίδοναι. [y] πρὸς τοῦτο δὲ μὴ κινηθέντος, τὸ φίλτρον ἔλεγε εἶναι Φάρμακον ὑπ' ἐκείνης δίδομενον, ἃ τὴν δύναμιν αὐτὸς οὐκ [z] εἰδε· διὸ

ἕδυραν à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæsare confidenter, jam ut amicus, colloquutus est, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæsar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ stipatores, dono dedit, terramque ei restituit, qua propter Cleopatram mulctatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim.

Herodis dilationem auget.

4. Quas ille insuper res consequutus, magnificentior evasit: & Cæsarem quidem ad Antiochiam usque comitatus est. Ille vero reversus, quantum res suas prospero foris successu crescere putabat, tanto plus malorum in domesticis habebat, præsertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus esse videbatur. Flagraverat enim, idque merito, Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur historiæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: sed ingenium habebat mulie- *Mariamnes ingenium paulo morosius.*
bre paulo odiosius; quippe quæ eum amore devinctum satis imperiose tractaret, atque tum quidem, non secum reputans quod in regno viveret & alterius imperio subesset, sæpe in eum petulantius se gereret, id quod ille dissimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipsa palam regis matrem & sororem, & de eis ob ipsarum generis obscuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* esset simultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ. atque ea suspicio *magis magisque* fota integrum annum duravit post Herodis à Cæsare reditum. Postremo alitum diu malum erupit ex hujusmodi occasione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro suo perpetuo in eam amore ad se vocabat. Illa vero ingressa quidem *Herodi maleficia exprobrat.*
est, tamen non cum eo cubuit, sed cum hoc vellet contempsit & contumelia affecit, quasi patris ipsius fratrisque necis auctor exstitisset. Cum autem ille graviter contumeliam tulisset, & ad temerarium aliquid committendum se parasset, Salome regis soror, majorem turbam sentiens, eò *Salome falsum testem contra Mariamnem subornat.*
summisit regis pocillatorem à se jampridem subornatum, jussitque ut diceret, à Mariamne rogatum se ut ipsam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod si rex turbatus quæsivisset quid esset, diceret amatorium penes ipsum esse, sed se ab ea oratum ut id regi porrigeret. sin hac amatorii mentione rex non moveretur, fileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita instructum tempore ipso misit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compositus ad fidem & cum studio ingressus, dicit, Mariamnen sibi dona dedisse, suasisseque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat esse pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis esset nescire se: hac de causa se id *regi* indicasse, ra-

f Γαλατῶν τετρακοσίοις αὐτὸν ἐδωρήσαθ',] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.

g Γάδαρα —— πύργον.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 20. §. 3. Verum mox Gazam etiam Costobaro datam ab Herode §. 9. seq. scribit, ubi regnum adeptus. Unde repugnantia hic à Josepho dici contendit Harduin. de Numm. Herod. p. 23; vid. & de Costobaro uno è Primatibus Idumæorum & Salomes marito *Antiq.* lib. 2. c. 17. §. 4. SPANH.

h Ἐρωτα γὰ] Ἐρωτα μὲ γὰ *Busb.*

i Τὰ μὲν ἄλλα σώφρων] Ita *MSS.* & *Zonar.* τὸ μὲν ἄλλο in *Editis.*

k Ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ] Καταγυφῶσα *Zonar.*

l Ἄλλου αὐτῆς] Sic *Busb.* & *Hen.* ἄλλων in *cæteris.*

m Τὴν τε μητέρα] Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis.*

n Ἐκπεσούσης.] Ἐγπιπτούσης *Hen.*

o Ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας,] Ὡς ἀναπαύσασθαι *Hen.* & *Busb.*

p Ἀπροϐάζοντος ἐκφαυλίσαι] Ἀπροϐάζοντος (hîc absolute sumptum) non agnoscunt *Hen. Busb.* & *Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam esse vellem, ut esset, ἀ μὲν κατεκλίθη κ ἀπροϐάζοντος, ἐκφαυλίσασα κ προσλοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, ἀ μὲν κατεκλίθη, κ ἀπροϐάζοντος ἐκφ. quo modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *festinantem eam depulit.*

q Τόν τε πατέρα κ τ ἀδελφὸν] Τὸν πάππον αὐτῆς habet hic *Zonaras* p. 240. A. Alexander enim Mariamnes Pater non ab Herode cæsus, sed Antiochiæ à Scipione Pompeji jussu securi percussus supr. lib. 14. c. 7. §. 4. *Patris* tamen & *fratris* habet hic etiam *Rufinus*. Hyrcanus verò ab Herode cæsus Avus Maternus Mariamnes. vid. supr. c. 6. §. 2. SPANH.

r Αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει.] Sic *MSS.* αὐτῇ perperam in *Editis.*

s Εἰσπέμπει] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἐπέμπετο in *cæteris.*

t Ἐπὶ τὸ φίλτρον,] Ἐπὶ τῷ φίλτρῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* utraque lectio satis commoda.

v Πιθανὸς ἅμα] Πιθανῶς *Busb.* & *Hen.*

x Παρεχῆσθαι λέγων,] Παρεχηκέναι *Busb.*

y Πρὸς τοῦτο δὲ μὴ κινηθέντος,] Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, πρὸς τοῦτο δὲ μὴ κινηθέντος, κ τί τὸ φίλτρον εἴη ἐσωπήσαντος, φάρμακον εἶπεν ὑπ' ἐκείνης δίδόμενον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui.

z Εἰδε] *L. B.* εἰδέναι.

ratum id & ſibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus eſſet, etiam magis exacerbatus eſt: & de ſpadone, qui erat Mariamne fidiſſimus, quæſtionem habuit ſuper pharmaco, ſciens abſque illo nihil tantum tantumve potuiſſe fieri. At homo in anguſtias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in ſe odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixiſſet. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore ſublato, dicebat, Soëmum, antea & ſibi & regno *ſuo* fideliſſimum, nunquam fuiſſe mandata enunciaturum, niſi majus ei, quam par eſſet, cum Mariamne commercium interceſſiſſet. Atque ita Soëmum quidem è veſtigio comprehendi & necari juſſit: de uxore vero judicium habuit, convocatis ſuis familiariſſimis, & accuſatione in ipſam magno ſtudio inſtituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam eſſe in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt. Tamen lata ſententia, & ipſi & nonnullis qui præſentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, ſed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome ſedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi perſuaſit, conſulendo ut populi motus caveret, qui poſſent exiſtere, ſi ea viva conſervaretur. Atque ita quidem ad necem ducta eſt Mariamne.

Soëmum necari jubet Herodes.

Mariamne capite damnata.

Alexandra indecore ſe gerit erga Mariamnen.

5. Alexandra vero, quo loco res eſſet animadvertens, & ſibi exiguam ſpem ſupereſſe videns ne ipſa ita plecteretur ab Herode, contra quàm in ſuperiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta eſt. Ut enim ſe eorum, de quibus illa accuſaretur, inſciam eſſe oſtenderet, exſiliit foras, & omnium in præſentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adverſus maritum ingratam fuiſſe, & merito ei accidere quæ ejuſmodi res auſa fuiſſet. haud enim quæ oportebat retribuiſſe, de omnibus ipſis bene merito. Hæc dum inhoneſte ſimulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut veriſimile erat, fœdam ejus ſimulationem culpabant; maxime vero eam culpare viſa eſt illa ipſa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorſus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offenſionem reſpiciebat; ſed excelſo quaſi animo ut erraverit, præſertimque manifeſtam ejus turpitudinem ſe ægre ferre monſtravit. Ipſa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta eſt, generis ſui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conſpiceretur, præ ſe ferens.

Mariammes mors.

Ejus elogium.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata. ipſi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congreſſibus, plus quam dici poteſt, cæteris ſuæ ætatis antecellebat: quæ potiſſima cauſa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minuſque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil aſperius duriuſve ab eo exſpecta-

κ) προσαγγεῖλαι τᾶτ' ἀσφαλέστερον αὐτῷ κ) τῷ βασιλεῖ διληφότι. τοιᾶτων ἀκύσας ὁ Ηρώδης λόγων, κ) πρότερον κακῶς διακείμενος, ἔτι μᾶλλον [a] ἠρεθίσθη, τόν τ' ἐνέχοντα, ὃς ἦν τῇ Μαριάμμῃ πιστότατος, ἐβασάνιζεν ὡς περ ὃ Φαρμάκης, γινώσκων ὡς χωρὶς ἐκείνης ἡ δυναίη ἦν ἔτι μεῖζον ἢ ἔλαττόν τι πεπραχέναι. ἡνώμενος δ' ἐν τῇ ἀνάγκαις ὁ ἄνθρωπος, ὅθεν μὲν ὢν ἕνεκεν ἐβασανίζετο λέγειν εἶχε· τὸ μέντοι τῆς γυναικὸς ἔχθος εἰς αὐτὸν ἔφη γνῶναι, διὰ τοὺς λόγους οὓς ὁ Σόεμος αὐτῇ [b] φέροιτο. πάσης δ' ἐπὶ λέγοντος, μέγα βοήσας ὁ βασιλεὺς, ὦ κακὸν, ἔφη, Σόεμον πιστότατον ὄντα τῶν ἄλλων χρόνον αὐτῷ τε καὶ τῇ βασιλείᾳ καταπροδοῦναι τὰς ἐντολὰς, εἰ μὴ ἐκ βεβαιτέρου [c] προεληλύθη τῆς πρὸς τὴν Μαριάμμην τοιαυτίας. κ) τὸν μὲν Σόεμον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀποκτεῖναι συλλαβόντας· τῇ δὲ γυναικὶ κρίσιν ἀπεδίδου, συναγαγὼν τοὺς οἰκειοτάτους αὐτῷ, κ) τὴν κατηγορίαν [d] ἐπιτεθασμένην ποιούμενος, ὑπέρ τε κ) τὰς ἀβουλίας φίλτρων κ) φαρμάκων. ἐν δὲ ἀκρατὴς ἐν τῷ λόγῳ, κ) κρίσεως [e] ὀργιλώτερος· κ) τέλος ἅπαντες ἔχοντα γινώσκοντες αὐτὸν οἱ παρόντες, θανάτου αὐτῆς κατεψηφίσαντο. [f] διενεχθείσης δὲ τὴν γνώμης, [g] ὑπερῆλθέ μέν τι κ) τοιοῦτον αὐτῷ τε καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσιν, μὴ παραυτίκα ἅπαντες ἀναιρεῖν, καταθέσθαι δὲ εἴς ἔν τι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ φρουρίων. ἐπιτεθάρθη δὲ [h] τοῖς περὶ τὸν Σαλώμην, σκηψάμενοι πρόφασιν τῷ ἀνθρώπων· κ) μᾶλλον ἔπεισαν τὸν βασιλέα, τὰς παραχὰς δεδιότες τοῦ λήθους, εἰ ζῶσα [i] τύχοι, φυλάξασθαι συμβουλεύσαντες. Μαριάμμην μὲν [k] δὴ ἔτους ἤγετο τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ.

ε'. Συνθεωρήσασα δὲ τὸν καιρὸν ἡ Αλεξάνδρα, πρὸ ὅτι μικρὰς ἐλπίδας ἔχοι μὴ καὶ αὐτὴ τῶν ὁμοίων ἐξ Ηρώδου τύχοι, σφαντίως πρὸς τὸ πρῶτον θεράπων καὶ λίαν ἀπρεπῶς μετεβάλλετο. [l] βουλομένη γὰρ ἐμφῆναι τῷ ἄγνοιαν ὧν ἐκείνη τὰς αἰτίας εἶχεν, σκηπτόμενος καὶ λοιδορουμένη τῇ θυγατρὶ πάντων ἀκουόντων, ἐβόα, κακὴν καὶ ἀχάριστον πρὸς τὸν ἄνδρα φωνεῖσθαι, καὶ δίκαια πάσχειν [m] ὅτι τοιούτοις τολμήμασιν. ὁ γὰρ ἀμείψασθαι δεόντως τὰ πάντων αὐτῶν εὐεργέτην. τοιαῦτα μεταξὺ καθυποκρινομένης ἀσχημόνως, καὶ τολμώσης ἐφάπτεσθαι καὶ τῶν τριχῶν, πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ ταῖς ἄλλων ἡ κατάγνωσις ἦν τῆς ἀπρεπῶς πεποιήσεως· μᾶλλον δ' ἐπέφαινε παρ' αὐτῆς τὸ ἀπολλυμένης. ἔτι γὰρ λόγον δοῦσα τῷ θρήνῳ, ἔτι παραχθεῖσα πρὸς τὴν ἐκείνης δυσχέρειαν ἐπέβλεπεν· ἀλλ' ὡς ὑπὸ φρονήματος τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μᾶλλον ἄχθεσθαι πρεπόντως ἀσχημονούσης ἐνέφηνεν. [n] αὐτὴ γε μὴν ἀτρεμήσω τῷ καταιχήματι, καὶ τῇ χρόᾳ τῆς σαρκὸς ἀμεταβλήτῳ πρὸς τὸν θάνατον ἀπῆλθεν, τὸν εὐγένειαν ὅλῃ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἄθλον τοῖς ὁλοθυρομένοις αὐτὴν ἐμφαίνουσα.

ς'. Καὶ εἰκὴ μὲν οὕτως ἀπέθανεν, γυνὴ καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ πρὸς μεγαλοψυχίαν ἄριστα γεγυμνένη. τὸ δ' ἐπιεικὲς ἔλειπεν αὐτῇ, καὶ πλέον [o] ἢ ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον, κάλλει δὲ σώματος καὶ τῷ πρὸς τὰς ἐντεύξεις ἀξιώματι μειζόνως [p] ἢ ὡς φέρειν τὰς κατ' αὐτὴν [q] ὑπερῆν· ἥ τε πλείων ἀφορμὴ δι' μὴ κεχαρισμένως τῷ βασιλεῖ μηδὲ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐντεῦθεν [r] ἐγεγόνει. θεραπευομένη γὰρ διὰ τὸν ἔρωτα, κ) δυσχερὴς ἦν ἐξ ἐκείνου προσδοκῶσα, τὸ παρρησίαν ἀσύμμετρον

[a] Ηρεθίσθη,] *L. B.* ἀνηρεθίσθη.
[b] Φέροιτο.] Ita *Busb.* & *Zonar.* φέροιη *Gall.* φέροιτο in *Editis Aliisque.*
[c] Προεληλύθη] Sic *Hen.* & *Busb.* προελήλυθη in *reliquis.*
[d] Επιτεθασμένην ποιούμενος,] Επιτεθασμένως *Busb.*
[e] Οργιλώτερος·] Οργίλως κατ' αὐτῆς διέκειτο *Zonaras* p. 240. C. SPANH.
[f] Διενεχθείσης δὲ τὴν γνώμης,] Διελεγχθείσης *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *dum hæc ſententia pronunciaretur.*
[g] Υπερῆλθέ μέ] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſubvenit.* ἐπεξῆλθε in *cæteris.*
[h] Τοῖς περὶ τὸν Σαλώμην] Τοῖς περὶ τὸν Σ. *Hen.*
[i] Τύχη,] Τύχοι *Busb.* & *Hen.*
[k] Οὐ ἔτους ἤγετο] Illud οὐ è *Cod. Hen.* & *Epiphan.*
[l] Βουλομένη γὰρ] Βουλομένη δὲ ἐμφῆναι *Vat.* βουλομένη δὲ ἐμφῆναι in *Editis.*
[m] Επὶ τοιούτοις τολμήμασιν.] Ita in *MSS.* ἐπὶ τοῖς τοιούτοις in *Editis.*
[n] Αὐτὴ] *L. B.* αὐτὸ.
[o] Ἢ ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον,] Illud ἐν è *MSS.*
[p] Ἢ ὡς φέρειν] *L. B.* ἢ φέρειν.
[q] Υπερῆν·] Forte ὑπερῆεν.
[r] Εγεγόνει.] Εγένετο *Hen.*

εἶχεν· ἡνία δ' αὐτῷ καὶ τὰ περὶ τὰς οἰκείας, [s] καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπεπόνθει λέγειν ἠξίου· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐχθρὰς αὐτῇ γνέσθαι τῷ τε μητέρᾳ καὶ τῷ ἀδελφῷ τοῦ βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ζ'. [t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε μᾶλλον ἐξήφθη τὸ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, ἔχοντος μὲν ὅτως ὡς πρότερον ἐδηλώσαμεν. ὁ γὰρ ἀπαθὴς ὀργῆς οἷος ἂν [v] ἐκ σωφροσύνης ἦν ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως· ἀλλὰ πρότερον ἦρξεν ἐνθουσιαστικῶς, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τῆς συμβιώσεως οὐκ [x] ἀπενικήθη μὴ θαλείων ἀεὶ γίνεσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐδόκει τοῦ νέμεσίν τινα [y] τοῦ τῇ τοῦ Μαριάμμης ἀπωλείας ἐπιθέσθαι, καὶ πολλάκις μὲν ἀνακλίσεις ἦσαν αὐτῆς, πολλάκις δὲ καὶ θρῆνος ἀχήμων, ἐπενόει δὲ πᾶν εἴ τι δυσαλὲς εἰς ψυχαγωγίαν, ὅτου γε σωτηρίας αὐτῷ πραγματευόμενος. καὶ τούτων οὐδὲν ἦρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τοῦ τῆς βασιλείας παρητεῖτο, καὶ τοσοῦτον ἦλθε δι' ἁπάντων, ὡς αὐτὸν ἤδη τοῦ καλεῖν τῷ Μαριάμμῃ θεραπείας τοῖς ὑπηρέταις, [z] ὡς ζῶσαν ἔτι τοῦ δυναμένῃ ὑπακούειν. ὅτως δὲ ἔχοντος, ἐπιγίνεται λοιμώδης νόσος, [a] ἣ τοῦ ὄχλων τοῦ φίλων τοὺς πλείους τοῦ ἐνδημοτάτους διέφθειρε, καὶ παρέσχεν ἅπασιν [b] ὑπονοῆσαι κατὰ μῆνιν [c] τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, διὰ τὴν γεγενημένην παρανομίαν ἐπὶ τῇ Μαριάμμῃ. χεῖρον οὖν διετίθει καὶ τοῦτ' αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν διδοὺς, καὶ προφάσει κυνηγεσίων ταύτας ἐναδημονῶν, οὐκ ἔφθη πλείους διενεγκεῖν ἡμέρας, καὶ περιπίπτει νόσῳ δυσχερεστάτῃ. [d] Φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πῖσις τοῦ ἰνίου, καὶ τοῦ διανοίας παραλλαγή· τοῦ τε ἑρπυσμάτων ἄδην ὅ, τι καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐξηύρεν, ἀλλ' ἐναντούμενα τέλος εἰς ἀπόγνωσιν ἦλθ. ὅσοι τε περὶ αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ προσέφερον βοηθήμασιν οὐδὲν ὑπεξήνουσι τοῦ νόσου, τὰ δὲ καὶ τοῦ βασιλέως οὐκ ἔχοντος ἄλλως ἢ καὶ τὸ βιαζόμενον τοῦ ἀῤῥωστίας διαπαθεῖν, πάντ' οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθείη παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τοῦ σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ διαίτης ἀναπήξαντες τῇ τύχῃ. κἀκεῖνος μὲν ἐν [e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [f] Σεβαστῇ, τοῦτον τὸν τρόπον ἐνοσηλεύετο.

η'. Διατελοῦσι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἀλεξάνδρα, καὶ πυθομένη τὰ κατ' αὐτὸν, εὐπρεπάκαιρον τῶν περὶ τὴν πόλιν φρουρίων ἐγκρατὴς γνέσθαι. [g] δύο δ' ἦν, ἓν μὲν αὐτῆς τοῦ πόλεως, ἕτερον δὲ τοῦ ἱερᾶ· καὶ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑπερχείμενον τὸ πᾶν ἔθνος ἐκράτησαν. τὰς μὲν γὰρ θυσίας οὐκ ἄνευ τούτων οἷόν τε γνέσθαι. τὸ δὲ μὴ παῦσαι σωτηλεῖν ἑαυτοῖς Ἰουδαίων δυνατὸν, τοῦ ζῆν ἑτοιμότερον ἂν προσχωρησάντων ἢ τῆς θρησκείας, ἢ εἰς τὸ Θεὸν εἰσέβασι σωτηλεῖν. τοῖς οὖν ὑπὸ τούτων τῶν Φυλακτηρίων Ἀλεξάνδρα προσλύεγκε τοὺς λόγους, ὡς δέον αὐτῇ καὶ τοῖς ἐξ Ἡρώδου προδοθῆναι παιδίοις, μὴ τοῦ [h] φθῇ τις, ἐκείνου μεταλλάξαντος, ἕτερος ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων· ῥᾳθέντι μὲν γὰρ, ἑαυτοῦ ἀσφαλέστερον τῶν [i] οἰκείων διατηρήσει. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς οὐκ ἀπεικῶς ἤνεγκαν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἐπὶ τοσοῦτον ἐξέβησαν ἐλευθερίας, ὡς καὶ τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἑαυτοῖς ἀνέχεσθαι μετρίως. καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἦν.

ret libertate usa est immoderata. Quin & ea ipsam male habebant quæ suis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum passa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infestas sibi reddidit & matrem regis & sororem, illumque ipsum, cui unice fidebat quod non laturus esset ut graviusaliquid pateretur.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi desiderium exarsit, ut qui ita se haberet sicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis esse solet, ejus erga illam erat amor: sed cum primum ad insaniam usque eam deperiret, *postea*, licet liberius fidentiusque se in vitæ consuetudine gesserit, nihil de amore remisit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: adeo ut eam subinde inclamaret, subinde turpiter ploraret, omnesque quas poterat voluptates consectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus desiderium leniret. sed istis nihil proficiebat. Quare & res regni administrare recusabat, & adeo affectu victus est, ut etiam famulis suis imperaret ut Mariamnen appellarent, quasi ea adhuc viveret & audire posset. Cum autem ita se haberet, oritur pestis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem sustulit, eosque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus suspicionem fecit, divina ira id accidisse, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipsum affecit: tandemque in solitudinem egressus, & ibi per speciem venationis semet afflictans, non potuit se se per aliquot dies sustinere, quin difficillimum in morbum inciderit. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla, quæ vel minimum ei prodesset, sed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita desperaretur. Atque omnes circa ipsum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere censebant quæ postularet, spem salutis, in victus potestate sitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaste appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Herodes ex uxoris nece perturbatus.

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

Deo vindice oritur pestis.

Herodis morbus.

8. Alexandra autem, quæ Hierosolymis degebat, his de eo intellectis conata est urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipsius, altera vero templi; quibus qui potiuntur, universam gentem in sua potestate habent. nam sine iis sacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à seipso impetrare potest ut sacra non faciat; quippe quod eo sint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem solebant Deo præstare. Alexandra igitur cum harum munitionum præsidiis colloquuta est, demonstrans eas sibi & Herodis filiis debere tradi, ne, si ille mortuus esset, alius quispiam rerum administrationem occupare anteverteret: sin convaluisset, neminem tutius eas servaturum quam ejus domesticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide sua tunc perstiterunt, quam & antea regi præ-

Alexandra absente Herode id agit, ut arces in potestatem suam redigeret.

[s] Καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον] Additur ex *L. B.* πάντα. nihil non videlicet, & magna & parva male habuerunt irritaveruntque Mariamnes asperitatem. HAV.

[t] Ἀναιρεθείσης ὃ τότε] Ἀναιρεθείσης δ' αὐτῆς *Hen.* & *Busb.*

[v] Ἐκ σωφροσύνης ἦν] Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως ἦν *Gall.*

[x] Ἀπενικήθη] *L. B.* ἀπενεμάθη.

[y] Τῆς τοῦ τῷ Μαριάμμῃ ἀπωλείας] Forte τῇ π. M. ἀπωλείᾳ.

[z] Ὡς ζῶσαν ἔτι καὶ δυναμένῃ ὑπακούειν.] Alex. lib. 1. c. 22. §. 4. τοῦ κακώσεως ὃ ὡς ζώσῃ προσλαλεῖν· SPANH.

[a] Ἣ καὶ —— ἐνδημοτάτους] Ἣ καὶ τοὺς ὄχλους τοὺς πλείους καὶ τῶν φίλων αὐτῷ τοὺς ἐντιμοτάτους *Hen.* & *Busb.* HUDS. *Lugd. Bat.* vulgata (ut puto) concinnius, ita scribit. Ἣ καὶ τοὺς ὄχλους τοὺς πλείους καὶ τοὺς φίλων τοὺς ἐντιμοτάτους διέφθειρε. HAV.

[b] Ὑπονοῆσαι κατὰ μῆνιν] Ἐξυπονοῆσαι *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[c] Τῷ Θεῷ τοῦτο συνενεχθῆναι,] Ita è *Cod. Vat.* τοῦτο Θεοῦ συν. in *cæteris.*

[d] Φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πῖσις τοῦ ἰνίου,] Eadem *Zonaras* p. 241. SPANH.

[e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ Σεβαστῇ,] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 2. §. 7. & c. 21. §. 2. SPANH.

[f] Σεβαστῇ,] Id est *Augusta*, in honorem Augusti.

[g] Δύο δ' —— ἐχύρωσαν.] Duæ Arces Hierosolymis, una in Urbe circa Regiam, altera ad Templum Antonia dicta, quas qui obtinent, totius gentis Domini. Vid. infr. c. 8. §. 5. SPANH.

[h] Φθῇ τις,] *Gen.* φθῇς· *Distingue* φθῇ τις, præveniat aliquis. SPANH.

[i] Οἰκείων διατηρήσει.] Οἰκειοτάτων *Hen.* & *Busb.*

præstiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege desperare quamdiu superstes esset. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat consobrinus. Itaque eum continuo, nunciis missis, de Alexandræ instituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici jussit: ipse vero, postquam ex morbo difficulter, nec sine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ simul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de causa supplicium sumeret. Quinetiam amicos ejus maxime necessarios interficit, Costobarum, & Lysimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, insuper & Dositheum, ex hujusmodi causa.

Quam ob rem Herodis jussu interficitur.

Herodes sævit in amicos.

Costobarus Idumæus Salomes maritus.

9. Erat Costobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere sacerdotum Coze; quem Deum existimant Idumæi. Hunc Costobarum, postquam Hyrcanus cos ex patriis institutis in Judæorum mores legesque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum constituit; eique sororem suam Salomen nuptum dedit, interfecto Josepho qui eum ante duxerat, ut *supra* indicavimus. Costobarus autem, ista læte admodum & præter spem assequutus, felicitate *sua* valde elatus est, paulatimque modum excessit, neque sibi honestum existimans imperantis Herodis jussa facere, nec Idumæis in Judæorum potestate esse, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, significans Idumæam semper majoribus ipsius Cleopatræ paruisse; ideoque æquum esse ut ea ab Antonio regionem illam postularet: se enim paratum esse, suam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; sed quod arbitrabatur, accisis Herodis viribus, facile se posse gentis Idumææ dominatum adipisci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem spem, occasionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas assidua quæsiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem istam ab Antonio *impense* flagitasset, eam non impetravit. Herodes autem ista de re certior factus est, atque in eo erat ut Costobarum interficeret; sed, fororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; sic tamen ut eum deinceps suspectum haberet propter illum conatum.

Conatur Idumæa principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & sorore exoratus, ei veniam dat.

10. Aliquanto deinde post, cum forte inter Salomen & Costobarum ortum esset dissidium, ea illi continuo misit libellum ad dissuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ sponte discesserit, alteri

Dissidium inter Costobarum & Salomen.

νον πιστοὶ ὄντες, ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ τότε διέμειναν, μίσει τε τῆς Αλεξάνδρας, καὶ τῷ μηδ' ὅσιον ὑπολαμβάνειν ζῶντα τὸν Ηρώδην ἀπεγνωκέναι. Φίλοι γὰρ ἀνωθεν ἦσαν· εἷς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως [k] Αχίαβος ἦν. εὐθὺς οὖν ἐξήγγειλαν πέμψαντες ἐκείνῃ τὴν γνώμην τῆς Αλεξάνδρας. ὁ δὴ τὴν μὲν ὀδὸν ἀναβαλλόμενος ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὲ μόλις καὶ σὺν κακοπαθείᾳ διαφυγὼν τὴν νόσον, [l] χαλεπῶς ἦν [m] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος ὁμῶς τοῖς τὸ δυσπάρεξον, καὶ πάσαις ταῖς αἰτίαις [n] ἑτοιμοτέρως εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχρῆτο. Φονεύει δὲ καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, Κοστόβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τὸν Γαδίαν καλούμενον Αντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

θ'. [o] Κοστόβαρος ἦν γένει μὲν Ιδουμαῖος, ἀξιώματος τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευσάντων τῷ [p] Κοζέ· Θεὸν δὲ τοῦτον Ιδουμαῖοι νομίζουσιν. [q] τρεπαθεὶς δὲ τὴν πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταστήσαντος, [r] Ηρώδης τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἄρχοντα τῆς Ιδουμαίας καὶ Γάζης ἀποδείκνυσι τὸν Κοστόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, [s] Ιώσηπον ἀνελὼν τὸν εἰληφότα πρότερον αὐτὴν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοστόβαρος δὴ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ παρὰ δόξαν, ἤρθη [t] μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, ὥθ' αὑτῷ καλὸν ἡγούμενος, ἄρχοντος Ηρώδου τὸ προσταγμένον ποιεῖν, ὅτε τοῖς Ιουδαίοις ἔθεσι τοὺς Ιδουμαίους χρωμένους ὑπὸ ἐκείνοις εἶναι. [v] Διαπέμπεται οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ιδουμαίαν φάμενος ἀεὶ τῶν ἐκείνης προγόνων γεγωνέναι, καὶ διὰ τοῦτ' εἶναι δίκαιον αἰτεῖσθαι [x] παρ' Αντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος εἶναι μεταφέρειν τὴν εὔνοιαν εἰς ἐκείνην. ἔπραττε δὴ ταῦτα, τῇ Κλεοπάτρᾳ μὲν οὐδέν τι μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀρεσκόμενος· εἰ δὴ [y] περιαιρεθείη τῶν πλείονων Ηρώδης [z] εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὑτὸν ἀρχὴν τοῦ τῶν Ιουδαίων ἔθνους, καὶ [a] μεῖζον πράξειν. Υπεδιέφαινε γὰρ τῇς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ χώρας καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ διηνεκοῦς αἰσχροκερδίας ἐπεπόριστο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Αντωνίου δεηθεῖσα τῆς χώρας ταύτης ἀπετυγχάνει. λέγονται δὲ πρὸς Ηρώδην οἱ λόγοι, καὶ ἐκεῖνος ἕτοιμος [b] ἦν ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφίησι καὶ συγγνώμης ἠξίωσεν, οὐκ ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τότε.

ι'. Χρόνου δὲ διελθόντος, [c] ἐπεὶ συνῆλθε τῷ Σαλώμῃ συνοικοῦσα πρὸς Κοστόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῇ [d] γράμματιον, ἀπολυομένη τὸν γάμον, οὐ κατὰ τοὺς [e] Ιουδαίων νόμους. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ ἀκουσθείσῃ καθ' αὑτὴν γαμηθῆναι,

[k] Αχίαβος ὢν.] Εχίαβος *Vat.* in *Epiphanii* versione *Amabec.*
[l] Χαλεπῶς ἦν.] Χαλεπὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*
[m] Ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος.] Τῷ ψυχῷ καὶ σῶμα *Busb.*
[n] Ετοιμοτέρως.] Ετοιμότερον *Busb.*
[o] Κοστόβαρος.] Vid. *alsa.* lib. 1. c. 24. §. 6. & supr. §. 3. SPANH.
[p] Κοζέ·] Κοζὲ Idumæorum Deus, *Goze Rufino.* SPANH.
[q] Τρεπαθεὶς —— μεταστήσαντος,] Vid. sup. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.
[r] Ηρώδης —— Κοστόβαρον,] Conf. *alsa.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
[s] Ιώσηπον —— ἐδηλώσαμεν.] Vid. sup. c. 3. §. 9. SPANH.
[t] Μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,] Μᾶλλα *Busb.*
[v] Διαπέμπεται.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Διαπέμπει πρὸς Κλ. in *reliquis.*
[x] Παρ' Αντωνίου τὴν χώραν·] Iterum cum *Cod. Hen.* παρ' Αντωνίῳ in *cæteris.*
[y] Περιαιρεθείη τῶν πλείονων Ηρώδης] Rursus prout *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) παριτθείη in *Editis Aliisque.* HUDS. Confer lib. VI. c. 13. §. 8. & lib. 5. *alsa.* c. 1. §. 5. SPANH.
[z] Εὐεπιχείρητον εἶναι] Εὐεπιχείρητον ἂν νομίζων καθ' αὑτὸν *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὑτὸν *Hen.*
[a] Μεῖζον πράξειν.] Καὶ μεῖζον αὐτῶν πράξειν *Vat.*
[b] Ην ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὢν in *reliquis.*
[c] Επεὶ συνῆλθε] Επισυνῆλθε τ. Σ. τ. πρὸς τὸν Κ. καὶ πέμπει μ. δ. αὐ. γραμματεῖον *Hen.* & *Busb.*
[d] Γραμμάτιον,] *L. B.* γραμματεῖον.
[e] Ιουδαίων νόμους.] Ιουδαίοις *Hen.* & *Busb.*

* *Neutiquam vero feminæ,*] Uxori vero nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione connubium separavit. *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra instituta Judaïca, & ipsi *Josepho* inauditum. & miror à viris doctissimis (*Josepho Scaligero* in *Animadversionibus* in *Eusebium*, p. 159, & *Nic. Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Gelenii*. Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ sponte abierit nubere, nisi prius à viro dimittatur. Veruntamen Salome, non lege generali* (*seu communi*, sc. *Hebraïca*) *sed tamen ea quæ auctoritatem ac jus obtinuit usa conjugio renunciavit.*

ναι, μὴ [f] πρότερον ἀνδρὸς [g] ἀφίεντ☉. οὐ μὴν ἡ Σαλώμη [h] τὸ ἐν γῇ νόμου, ἀλλὰ τὸ [i] ἐπ' ἐξουσίας ἐλομένη, τῷ τε συμβίωσιν προαπηγόρευσε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ηρῴδην ἔλεγεν ὑπὸ τὸ εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ἀποζῆναι τοῦ ἀνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Ἀντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε τοῦ λόγου, τοὺς [k] Βάβα παῖδας, ὅτι ἀφαιρήσοιντο [l] παρ' αὐτῷ χρόνον ἐνιαυτῶν ἤδη δώδεκα. τοῦτο γὰρ εἶχεν ἔτος· [m] καὶ πολλὴν ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας ἀκηκοέναι, ἐκεκίνητό τε μᾶλλον ὅτι τῷ προδόξῳ τοῦ λόγου. τὰ γὰρ περὶ τοὺς Βάβα παῖδας [n] ἐπανήδασε πρότερον ἐπεξελθεῖν αὐτοὺς, δυσμενεῖς γενομένους τῇ Ἀλεξείρᾳ. τότε γὰρ ἀφ' οὗ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξεληλύθεσαν. ἡ γὰρ ἔχθρα πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μῖσος ἀπὸ τούτων ἦν. Ἀντιγόνου τὴν βασιλείαν ἔχοντος, Ηρῴδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τὴν τῶν [o] Ιεροσολύμων πόλιν· ὑπὸ γὰρ χρείας καὶ κακῶν [p] ὅσοις πολιορκουμένοις [q] παρέστατο, πολεῖς ἦσαν οἱ τὸν Ηρῴδην ἐπικαλούμενοι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπονεύοντες ἤδη τῆς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματος οἱ τοῦ Βάβα παῖδες, καὶ τῷ πλήθει δυνατοὶ, περὶ διεπίλουν Ἀντιγόνῳ, τόν τε Ηρῴδην διέβαλλον ἀεὶ, καὶ συμφυλάττειν τοῖς βασιλεῦσι τὴν ἐκ χώρας ἀρχὴν παρῄνεσαν. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτοῖς νομίζοντες, ὅτι τούτων ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ κρατουμένου τῶν πραγμάτων Ηρῴδου, Κοσσόβαρος ὑποδειχθεὶς [r] τὰς διεξόδους ἀναφράττειν καὶ φρουρεῖν τὴν πόλιν, ὡς μὴ ἀφεστάναι ἐξ αὐτῆς τὸ ὑπήκοον τῶν πολιτῶν ἡ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένους, [s] εἰδὼς ἐν ὑπολήψει καὶ τιμῇ τοὺς Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρος αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυψεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ηρῴδῃ, διελελύθει γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ὑποψία, πιστωσάμενον ὅρκοις, ἢ μὴν ἀδὲν εἰδέναι τῶν καθ' ἐκείνους, ἀφεῖτο τῆς ὑποψίας. αὖθις δὲ [t] κηρύγματα ἐκ μήνυτρα τοῦ βασιλέως ἐκδοθέντος, καὶ πάντα τρόπον ἐρευνῆς ὑπενεχθέντος, οὐκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῷ τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι, τὸ φωραθῆναι τοὺς ἄνδρας [v] οὐκ ἀνυποτίμητον αὐτῷ πεποιημένον, ἐ μόνον ἐκ τῆς εὐνοίας, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἤδη τοῦ λανθάνειν αὐτοὺς προσείχετο. [x] περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ ἀφὸ τῆς ἀδελφῆς, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τοὺς τόπους ἐν οἷς ἀφεθήσεσθαι ἐμυθήσατο, ἐκείνους τε καὶ τοὺς συγκαταπαθόντας ἀπέκτεινεν· ὥστε εἶναι μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τῆς τροφανοῦς συγγνείας, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν αὐτεξούσιον [y] αὐτῷ, μηδενὸς ὄντος ἐπ' ἀξιώματος ἐμποδὼν ἴσεσθαι τοῖς προσήκουσιν.

nubere fas est, nisi prius à marito dimittatur. Verumtamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, sed eâ quæ tum valebat, usa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, se propter suam in eum benevolentiam à marito discessisse: quoniam comperisset eum & Antipatrum & Dositheum novis rebus studere. Atque ad fidem sermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Costobarus decimum jam annum servaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obstupuit rex, ejusmodi quid audiens quod nunquam suspicatus est, eoque magis commotus est, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam sibi infensi repugnassent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum causa fuit hujusmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obsidebat Hierosolymorum urbem, & propter necessitatem & calamitates quibus obsessi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & spe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *esse* perseverarunt, Herodemque semper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam suam præstarent in tenendo principatu quem à patribus accepissent. atque illi quidem, dum & ista *magno* commodo fieri existimarent, hujusmodi rebus studuerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Costobarus, præcludendis exitibus & urbi custodiendæ præfectus, ne cives qui fontes essent & regis adversarii evaderent; cum sciret Babæ filios esse in existimatione & honore apud universum populum, cogitaretque, si eis salutem daret, id sibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos subtraxit & † certis in locis abscondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat suspicatus est, jurejurando fidem fecit, se nihil quicquam de illis scire, eique suspicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium proposuisset, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: sed quòd primum inficiatus esset, si postea viri deprehenderentur non se impune laturum persuasum habens, non solum benevolentia sed necessitate tenebatur eos occultare. De istis quæ sibi nunciata erant à sorore cum rex misisset ad loca ubi esse dicebantur, & ipsos, & alios cum ipsis accusatos interfecit: ut nihil jam reliquum esset de Hyrcani *genere* & cognatione, sed regnum plane in sua potestate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis superstite, qui quæ contra legem fierent impedire posset.

Salome se repudium mittit, & accusationem injustitiæ.

De Babæ filiis à Costobaro servatis.

Babæ filios necari jubet Herodes.

[f] Πρότερον ἀνδρὸς] Πρωτέρου forsan *Epiphan.* Vide Grotium ad Matth. c. 5. v. 31.

[g] Ἀφιέντ☉.] Ἐφιέντ☉ solus *Busb.*

[h] Τὸν ἐν γῇ νόμον,] Ἐνγῦν *Hen.* forsan pro ἐγγενῆ (in *Lugd. Bat.* ἐγγενῆ νόμον) prout in *Cod. Busb.*

[i] Ἐπ' ἐξουσίας] Ἐπ' ἐξοχὰς *Hen.* & *Busb.*

[k] Βάβα παῖδας,] Baba vir erat pietate insignis, ex stirpe Asamonæorum (ut constat ex hac ead. §.) qui singulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus mensis *Tisri*, sacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat sibi conscius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cheritoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchasin.*

[l] Παρ' ——— δώδεκα.] Παρ' αὐτῶν *Busb.* mallem παρ' αὐτοῦ.

[m] Καὶ πολλὴν ἔκπληξιν] In *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ὃ ἐ, & mox *Cod. Hen.* ἐποίησεν.

[n] Ἐπανήδασε πρότερον] Ἐπανήδεσθη μὲ αὐτῷ πρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Ιεροσολύμων πόλιν·] Ιεροσολυμιτῶν *Gen. Hen.* & *Epiphan.*

[p] Ὅσα πολιορκουμένοις] Ὅσα τοῖς πολίταις πολιορκ. *Hen.* & *Busb.*

[q] Παρέστατο,] Παρέσται in *iisdem* (ut *Lugd. Bat.* nam in aliis est πρέπει) & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.*

[r] Τὰς διεξόδους ἀναφράττειν] Τὰς ἐκβολὰς ἀναῤῥάπτειν καὶ Φρ. *Vat.* ut & Margo *Lugd. Bat.*

[s] Εἰδὼς] *L. B.* εἰδὼς δ'.

* *Ad novas res moliendas,*] *Al.* Siqua interveniisset rerum mutatio.

† *Certis in locis abscondit.*] In propriis prædiis, *Epiphan.* suis in agris, *Gelen.*

[t] Κηρύγματα καὶ μήνυτρα] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) μήνυτρα καὶ κηρύγματα in *cæteris.*

[v] Οὐκ ἀνυποτίμητον αὐτῷ πεπεισμένον,] Illud οὐκ, quod in sua versione agnovit *Epiphanius*, inserendum esse volui, sensu id postulante. HUDS. Recte, confirmante nunc etiam clara lectione MS. *Lugd. Bat.* ex quo insuper reposuimus ἀνυποτίμητος, pro quo hactenus lectum fuit ἀνυποτίμητον, non quidem male, sed fides *Cod.* nostri ostendit maluisse Josephum hoc in versu dicere ἀνυποτίμητον, sicuti in præcedenti ἔξαρνον. HAV.

[x] Περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων] Vocula περὶ (quam delet & *Cocejus*) commode satis abesse potest. Si quis τοῦ περὶ τούτων malit, per me licebit.

[y] Αὐτῷ,] Τυγχάνειν post αὐτῷ adjicit *Busb.*

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria instituta, decem cives conjurarunt. De exstructione Sebastes & Cæsareæ, aliarumque munitionum.

Herodes à patriis moribus recedit.

HAC de causa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis institutis antiquum rerum statum subinde labefactavit, quem inviolatum esse, & integrum manssisse oportebat. unde temporis processu magna mali labes nobis illata est, illis insuper habitis, quibus populus antea adductus erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos quinquennales instituit Cæsari, & theatrum Hierosolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conspiciendum, sed à moribus Judaïcis alienum. horum enim usum & spectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum splendore celebravit, missis qui eum finitimis indicerent, & *spectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accersiti erant spe præmii propositi gloriæque ex victoria. confluxeruntque exercitatissimi quique in ludicris hisce studiis. nam non solum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, sed & in musica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine constituit præmia; atque in id omni cura incumbebat ut nobilissimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo singulari *vincentibus* proponenda curavit; & quæcunque uspiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant studiose æmulabatur, modis omnibus agens ut spectaculum eximium daret & illustre. Theatrum vero ipsum splendidissime ornatum erat, depictis per circuitum Cæsaris gestis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat vestis adeo pretiosum, nihil gemmarum ornatûs *adeo splendidum*, quod non cum ludionibus qui spectarentur simul in conspectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quamplurimis ipsius jussu conquisitis, aliisque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel istæ inter se committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *summa* erat admiratio sumptuum, simul & animorum oblectatio ex periculorum conspectu: indigenis vero manifesta videbatur morum, qui ipsis summo in honore erant, dissolutio. Res ipsa enim indicabat plane impium esse, homines ad bestias projicere in hominum ex spectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam cum ea putarent imagines esse armis inclusas, ideo quod patriis legibus istiusmodi quid colere nefas esset, indignissime eas ferebant.

Ludi & theatra ab Herode facta.

Hezodes spectacula exhibet magnifica.

Judæos offendunt trophæa.

Herodis ista de re consilium.

2. Neque vero nescibat Herodes eos turbari,

ΚΕΦ. η'.

Ως κατ' Ηρώδην, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι θεραπαίνοντα τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες συνώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαστῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων.

ΔΙΑ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶν [z] πατρίων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ὑποδιέφθειρε τὴν πάλαι κατάστασιν, ἀπαρεγχείρητον ὄσαν. ἐξ ὧν ὁ μικρὰ καὶ πρὸς τὸν αὐθις χρόνον ἠδικήθημεν, ἀμελητέντων ὅσα πρότερον ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ἦγε τοὺς ὄχλους. [a] πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν, αὖθις τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, πρόσοδα μὲν ἄμφω τὴν πολυτέλειαν, ἃ ἦ κατὰ τοὺς Ιουδαίους ἔθους ἀλλότρια. [b] χρῆσίς τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ἐπίδειξις, οὐ [c] παραδέδοντο. τῶν μέντοι πανήγυριν ἐκεῖνον ἐπιφανεστάτην τὴν τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγγείλας τε πρὸς πλείους, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθληταὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς νίκης [d] εὐδοξίαν, συνελέγησάν τε οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ [e] διαγωνιουμένοις, [f] θυμελικοῖς καλουμένοις, περὶ πλείστα μέγιστα νικητήρια· καὶ διεπρέπετο πᾶσιν τοῖς ἐπισημοτάτοις ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἀμιλλαν. προέθηκε γὰρ καὶ [g] τεθρίπποις καὶ συνωρίσι καὶ κέλησιν ἀμιγεῖς δωρεάς· καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ σεμνοπρέπειαν παρ' ἑκάστοις ἐπετήδευτο, φιλοτιμία τοῦ διάσημον αὐτὸ γενέσθαι τὴν ἐπίδειξιν, ἐξεμιμήσατο. τὸ γὰ μὲν θέατρον ἐπηρκάδι κύκλῳ περιεῖχον Καίσαρος, καὶ τρόπαια τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [h] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσᾶ τε ἀπέφθα καὶ δεγύρου πάντων αὐτῷ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν οὐδὲν οὕτως ἦν, οὔτ' ἐσθῆτος τίμιον, οὔτε σκεύης λίθων, ὃ μὴ τοῖς ὁρωμένοις ἀγωνίσμασι συμπεδείκνυτο. θηρσκὴ ἦ καὶ θηλειῶν ἑκάτερα, λεόντων τε πολλῶν αὐτῷ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τοὺς [i] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ παραδοξότερα· τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτὰ τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὴν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ἐπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν πεπομένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβεῖς μὲν γὰρ ἐν τοῖς δήλου κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑποβρίπτειν, [k] ὑπὲρ τέρψεως τῆς ἀνθρώπων θέας· ἀσεβεῖς δὲ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [l] θεσμούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δεισιδαίμονας γὰρ εἶναι πρὸς τοῖς ὅπλοις περιειλημμένας, ὅπ μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ελάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν Ηρώδην ἐκπεφοβημένον, καὶ

z Πατρώων] *L. B.* πατρίων.

a Πρῶτον μὲν γὰρ —— ἀγῶνα.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 21. §. 7. ταύτῃ τῶν λοιπῶν τῶν ἔργων ἀμφιβέατρον, καὶ θέατρον, καὶ ἀγορὰν ἄξια τῆς εὐφυΐας ἐνιδρύσατο, καὶ πενταετηρικὸν &c. Athletica certamina quinquennalia in honorem Cæsaris, & Theatrum Hierosolymis ab Herode erectum, & Amphitheatrum in Campo. SPANH.

b Χρῆσίς τε] *L. B.* χρῆσθαί τε. & mox ἐπιδείξεις.

c Παραδέδοντο.] Παραδέδοται *Vat.*

d Εὐδοξίαν,] Ita *Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *victoriæ gloria.* (ὠδοξίαν *Lugd. Bat.*) ἀξίαν in *reliquis.*

e Διαγωνιουμένοις,] *L. B.* ἀγωνιουμένοις.

f Θυμελικοῖς καλουμένοις,] In *Græcis* omnibus καὶ θυμελικούς. verum auctoritate *Epiphanii*, (qui vertit, *quos Thymelicos vocant*) καὶ expunxi: quasi per θυμελικοὺς intelligendi essent Citharœdi, Citharistæ, Lyristæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si καὶ retineatur, necesse est ut per *Thymelicos* Histriones intelligamus. *Thymele* quidem suggestum erat: & qui semet illic exercebant *Thymelici* appellabantur. Videsis *Baldi* Lexicon *Vitruvianum*, p 130.

g Τεθρίπποις καὶ συνωρίσι] *Gen.* nec non quadrigarii ac trigarii; immo *bigarii*. SPANH.

h Ἐκεῖνος ἐκτήσατο,] Ita *Basil.* & *Hen.* ἐκείνου in *Editis Aliisque.*

i Ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας] Ἄλκας ὑπερβολὰς *Hen.*

k Ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας·] Ἐπὶ τέρψει *Basil.*

l Θεσμούς.] Εθισμούς *Vat.*

καὶ [m] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὥρᾳ· καθωμίλει δ' ἑνίους καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν ἐκεῖνον πλημμελεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [n] εἰ καὶ πάντα δεκτέον εἴη, [o] μὴ φέρειν εἰκόνας [p] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ εἶναι πάτριον αὐτοῖς. Ηρώδης δὲ τεταραγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν μεταπεσόντας, εἰ μή τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους, εἰς τὸ θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [q] τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς πεῖσαι ἐπύθετο. τῶν δὲ σκοπούντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ἐπιτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸν εὐθέσιμον κόσμον, ἐπιδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [r] τὰ ξύλα. τὰ δ' εὐθὺς ὑπὸ ὑποσυληθέντα, γέλως καὶ πλῆθος εἰς ἀθυμίαν ἐδωκάθη, τῷ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἐν εἰρωνείᾳ τίθεσθαι τὰς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τέως δὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀθυμήσαντα τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ὁρμὴν ὑπ' [s] ἐπεπόνθεσαν ἐξ ὀργῆς ἀθυμίαν, οἱ πλείους μὲν εἶχον ὡς μεταβεβλῆσθαι καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἔτι. τινὲς δ' αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τὸν οὐκ ἐξ ἔθους ἐπιθυμάτων, καὶ τὸ καταλύεσθαι τὰ πάτρια μεγάλων ἡγέμενοι δεινὰ κακῶν, [t] ὅσιον ᾠήθησαν ὑποκινδυνεύσειν μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἐξαλλαττομένης αὐτοῖς τὴν πολιτείας, θεωρᾶν Ηρώδην, πρὸς βίαν ἐπισύροντα τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲν βασιλέα, τῷ δ' ἔργῳ πολέμιον φανούμενον ἅπαντος ἔθνους. [v] ἐκ δὴ τούτου σωφρονοῦντες πέντε κίνδυνον ὑποδύεσθαι δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, ξιφίδια τοῖς ἱματίοις ὑπολαβόντες· ἦν δέ αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [y] ἤκουσεν, καὶ τῶν διεφθορότων τὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς σεσωσμένον, οὐκ ὡς [z] συνεργήσαί τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὸς, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταπεσὼν αὐτὸν, πεσεῖν εἴ τι κἀκείνοις [a] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὴ μετρίαν τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν γενέσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συνθήματος εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδ' αὐτὸν Ηρώδην [b] διαφεύξεσθαι, περιεσόντων [c] ἐξ ἀφανοῦς, πολλοὺς δ', εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκεῖνον, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ ταῦτ' αὐτοῖς δοκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζειν ἐδόκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [d] οὖν προκατεσκευάσθησαν ἀπὸ τοιαύτης ἦσαν [e] προθυμίας. εἷς δὲ τῶν [f] ὑφ' Ηρώδου πολυπραγμονεῖν καὶ διαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξευρηκὼς ἄλλως τὴν ἐπίθεσιν, εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι μέλλοντι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δέ, ἅτε γὰρ ἀνοίκειον ᾠήθη τὸν λόγον, εἰς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ σωφρονεῖ πρὸς τῶν πλείονων αὐτῷ, καὶ τὰς παραχὰς τὰς ἀπὸ τοῖς καθ' ἕκαστα [g] γινομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνομαστὶ τοὺς ἐν τῇ αἰτίᾳ σκάλει. προσπιπόντων δ' αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτόφωροι λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν διαφύγοιεν ᾔδεσαν· ἐπεκόσμησαν δὲ τὴν ἀναγκαίαν [h] καταφορὰν τέλος, τῷ μηδὲν ὑφιέναι τῆς φρονήματος. ἅμα γὰρ συρπαπτόντες, ἅμα δηωσάμενοι τὴν πρᾶξιν, ἀνέδειξαν ἤδη κρεμάμενοι τὰ ξίφη· [i] διωμολογήσαντο δὲ καλῶς καὶ

& vim *illis* inferre intempestivum existimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione solveret. Verum nihil proficiebat: sed quod moleste ferrent ea, quibus illum flagitium admittere existimabant, uno consensu vociferabantur, si omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non passuros. haud enim moribus patriis fas esse. Herodes vero, cum videret illos turbatos esse, & non facile ei cessuros, nisi solatii aliquid adhiberetur, eorum præcipuos vocat, & in theatrum ductis trophæa monstrat, quæritque quidnam hæc eis videantur. Cumque exclamassent, hominum esse imagines, *tunc ille*, ubi jusserat ornamenta detrahi, merum lignum eis ostendit. Atque ista repente suo denudata erant ornatu, & risus in omnium ora vultusque diffusus est; quippe qui jam ante imaginum apparatus pro ridiculo ducerent.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offensi.

3. Cum autem populum hoc pacto repulisset, atque impetum quo irati ferebantur dissipassset, plerique sic erant ut mutati pacatique esse viderentur. tamen eorum nonnulli in offensione ex mutatis moribus perseverabant; &, cum crederent ex patriis institutis violatis magna oritura esse mala, satius esse putarunt vel quodvis periculum subire, quam videri Herodem sinere, mutato rerum statu, quidquam contra receptos per vim introducere, &, dum pro rege se gereret, revera se toti genti inimicum infestumque ostendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones sub vestibus sumpserunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quasi eos in facinore patrando multum adjuturus, sed cum eis adversa pati paratus, si eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Decem viri contra Herodem conjurant.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, spei pleni ne Herodem quidem ipsum evasurum, cum ex improviso eum adorituri essent: aut certe si ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atque ita regi ipsi occasionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamsi ipsis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emissariis, cui datum erat istiusmodi de rebus satagere eique referre, totum negotium, ab ipso deprehensum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere visum est, si vel ad odium respiceret, quod sibi à plerisque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere singulis coortas) recepit se in regiam, & conjuratos suis nominibus evocabat. Cum autem à satellitibus, illos adortis, in ipso facinore comprehensi essent, ubi intellexerunt se crimen effugere non posse, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honestarent, de animo suo nihil remittendo. non enim eos facti suppuduit, aut quidquam sunt inficiati; sed cum jam tenerentur, pugiones ostenderunt: confessique sunt

Detegitur conjuratio.

Libera conjuratorum confessio.

m Βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὥρᾳ·] Ita *Busb.* βία vel βίᾳ in *cæteris.*

n Εἰ καὶ πάντα δεκτέον] Εἰ καὶ τὰ πάντα *Hen.*

o Μὴ φέρειν —— λέγοντες.] Conf. *Alcor.* lib. 1. c. 33. §. 2. & infr. lib. 17. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει,] Ἀνθρώπων ὀρᾶν ἐν τῇ π. *Busb.*

q Τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς] Τί ποτ' ἔστιν ὃ δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα *Vat.*

r Τὰ ξύλα.] Τὰ ξύλα δ' εὐθὺς *Vat.*

s Ἐπεπόνθεσαν ἐξ ὀργῆς ἀθυμίαν,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπιπόθεσαν in *Editis.*

t Ὅσιον ᾠήθησαν ὑποκινδυνεύσειν μᾶλλον,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὅσιον ἢ ᾠήθησαν in *Editis Aliisque.*

v Ἐκ δὴ τούτου σωφρονοῦντες] Ἐκ δὴ τούτων *Busb.*

x Ὑπολαβόντες·] Ὑποβαλόντες *Hen.*

y Ἤκουσεν,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *audiebat.* ἤκουσαν in *Editis Aliisque.* ἤκουσεν *Hen.* ἤκουεν *L. B.* ἤκουεν *Coccejus.*

z Συνεργήσαί τι] Ἐνεργήσαί τι καὶ δρᾶν εἰς *Hen.*

a Συμβαίνῃ δυσχερές·] Συμβαίνοι *Vat.* συμβαίνει *L. B.*

b Διαφεύξεσθαι,] Διαφυγεῖν *Hen.*

c Ἐξ ἀφανοῦς,] Ita cum *Hen.* & *Busb.* δι' ἀφανοῦς in *reliquis.*

d Οὖν προκατασκάντες,] Illud ὃν è *Codd. Hen. Busb.* & *Vat.*

e Προθυμίας.] Ita *Hen.* & *Busb.* qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τῇ αὐτῆς. Non est cur dubitem, quin *Epiphanius* legerit προθυμίας, qui vertit, *cumque parati cum audacia properarent.* προθεσμίας in *Editis Aliisque.* mallem tamen ἐπὶ ταχτῆς ἦσαν προθεσμίας.

f Ὑφ' Ηρώδου] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀφ' Ηρώδου in *reliquis.*

g Γινομένας,] Γινομένους παρυφισαμένας, ἀναχωρήσας *Hen.*

h Καταφορὰν τέλος,] Ex hoc loco aliquis forsan suspicaretur *Josephum* scripsisse τὸ πέρας ἢ τέλος supr. cap. 6. §. 4.

i Διωμολογήσαντο] Ita *Hen.* & *Busb.* διωμολογήσαντες in *Editis Aliisque.*

ſunt ſe pulchre ac pie conjurationem feciſſe, ne quidem quæſtus ullius gratia, neque ſuis ut obſequerentur affectibus; ſed, quod majus, pro inſtitutis publicis, quæ par eſt ut omnes aut cuſtodirent aut pro illis vitam amitterent. Iſtis quidem ab illis de ſuo inſidiandi propoſito magna cum fiducia dictis, à regiis circundati *militibus* abducti ſunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt, Verum cum & indicem iſtum, qui illis odio erat, quidam non multo poſt corripuiſſent, non ſolum interfecerunt, ſed & membratim diſcerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quiſquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæſtionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confeſſæ ſunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadverſum eſt, à totis familiis pro temerario auſu pœnas repetendo. At populi perſeverantia, & in legum tuitione intrepida conſtantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, niſi ſe tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumſepire, ne hujuſmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim diſcerptus.

Herodes ſe ipſum munit.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipſe, & templum validitate munitionis, quæ Antonia vocabatur, quam ipſe conſtruxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum eſſe poſſe Samariam, quam nominavit Sebaſten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris eſſe momenti, locum valide munivit, diſtantem quidem Hieroſolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter uſui eſſe poſſet. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem, quæ quondam Stratonis turris appellabatur, ab ipſo vero Cæſarea nominata eſt. item in Magno campo, cum ex lectis circa ipſum militibus ſorte quoſdam duxiſſet, caſtellum conſtruxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Eſebonitim. Et iſta quidem in ſingulis, ad *locorum* ſecuritatem ſemper aliquid adjiciens, totamque gentem cuſtodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu leviſſimo fieri ſolebant, neque laterent cum concitari cœperint, dum nonnulli ſemper in promptu haberentur qui motus reſciſcere & impedire poſſent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eò coloniam, tum eorum quorum opera in bello uſus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate erigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in ſui ſecuritatem etiam munificentiæ valde ſtudebat; atque nomine ejus mutato Sebaſten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, diviſit incolis, ut in

Stratonis turris dicta Cæſarea.

Samaria munitur & Sebaſte vocatur.

σωὺ εὐσεβείᾳ τὴν σωωμοσίαν αὐτοῖς γνέσθαι, κέρδος μὲν οὐδενὸς, οὐδὲ οἰκείων ἕνεκεν παθῶν, [k] τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐθῶν, [l] ἃ καὶ πᾶσιν ἦν φυλάττειν ἢ θνήσκειν περὶ αὐτῶν ἄξιον. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῇ παραυτίκα τοῦ δημάρχου ἐμπαρρησιασάμενοι, παραυτίκα [m] αὐτοῖς τὰ βασιλικὰ ἦγοντο, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν πάντα μιαιφονήσαντα κατὰ μῖσος ἁρπασάμενοί τινες, οὐκ ἀπέκτειναν μόνον, ἀλλὰ καὶ [n] μελιστὶ διελόντες παρῆσαν κυσίν. ἐωρᾶτο δὲ πολλοῖς τῶν πολιτῶν [o] τὰ γινόμενα, καὶ κατεμιαίνουσιν οὐδεὶς, ἕως Ηρώδῃ [p] πικρότερον καὶ φιλονεικότερον ποιεμένῳ τὴν ἔρευναν, ἐκβασανισθεῖσαι γυναῖκές τινες ὡμολόγησαν ἃ πεπραχθέντα εἶδον. καὶ τὰ μὲν ἐνεργησάντων ἐγένετο τιμωρία, πανοικὶ τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐπεξιόντος. ἡ δὲ [q] ἀτιμωνὴ [r] πολίτης, καὶ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκατάπληκτον, ῥᾴδιον ἐποίει τὸ Ηρώδῃ, εἰ μὴ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας [s] κρατοίη. καὶ διέγνω πάντοθεν περιειληφέναι τὸ πλῆθος, ὡς μὴ νεωτερίζόντων φανερὰν γνέσθαι τὴν ἐπίνοιαν.

ε'. Ἐξοχυρωμένης δὲ αὐτῷ τῆς πόλεως μὲν [t] ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἐν ᾗ [u] διῃτᾶτο, ᾗ δὲ ἱερὰ τῇ περὶ τὸ φρέαρ ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Αντωνίαν, τὸ κατασκάψαθεν ὑπ' αὐτοῦ, τρίτον πάντι τῷ λαῷ τὴν Σαμάρειαν [v] ἐπενόησεν ὀπτείχισμα, [x] καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν, οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας [y] γήπεδον τοῦτο ἥδιον ἔλαττον, ἰσχυροποιεῖ τὸ τόπον, ἀπέχοντα μὲν Ιεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὐχρηστον δὲ ὄντα καὶ κοινὸν ὀπτί τε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλῃ χρησόμενον. τῷ δὲ ἔθνει πάντι φρέαρ ἐνῳκοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲν καλούμενον [z] Στράτωνος πύργον, Καισάρειαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ προσαγορεύθην. [a] ἔν τε [b] τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῶν ὀπτιλέκλων ἱππέων ἕνεκα αὐτὸν [c] ἀποκληρώσας, χωρίον ἐνέκλισεν ὀπτί τε τῇ Γαλιλαίᾳ [d] Γάβα καλούμενον, καὶ τῇ Περαίᾳ τὴν [e] Εσεβωνῖτιν. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς καθ' μέρος, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [f] ἐπεξεργάζόμενος, καὶ περιλαμβάνων φυλακαῖς τὸ πᾶν ἔθνος, ὡς ἦκιστα μὲν [g] ἀπ' ἐξουσίας εἰς τὰς παραχὰς πρόπιπτειν, αἷς ἐκ μικρᾶς κινήσεως ἐγχωμένης συνεχῶς ἐχρῶντο, λανθάνειν δὲ μηδὲ εἰ βραχυνοίεν, ἐφεστηκότων ἀεί τινῶν πλησίον οἳ γινώσκειν ἐκώλυόν τε ἐδυνάντο. τότε δὲ τὴν Σαμάρειαν ὠμημένος τειχίζειν, πολλοὺς μὲν τῶν [h] συμμαχησάντων αὐτῷ τοὺς πολέμους, πολλοὺς δὲ τῶν ὁμόρων συμπολίζειν [i] ἐπηύδων, ὑπό τε φιλοτιμίας καὶ [k] νεὼν ἐγείρειν, καὶ [l] διὰ τὸ πρότερον οὐκ ἐν τῷ ὀπτιήμοις εἶναι, καὶ μᾶλλον [m] ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐπηύδει, τήν τε προσηγορίαν ὑπηλλαττε, [n] Σεβαστὴν καλῶν, καὶ τὴν χώραν ἀρίστην τὴν πλησίον καλεμερίζε τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς [o] ἐπὶ-

k Τὸ δὲ πλέον] Τὸ δὲ ἅπαν *Busb.*

l Ἃ καὶ πᾶσιν ἦν φυλάττειν ἢ θνήσκειν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἃ καὶ πᾶσι φυλάττειν in *Editis Aliisque.*

m Αὐτοῖς τὰ βασιλικὰ ἦγοντο,] Αὐτοὺς *Hen.*

n Μελιστὶ διελόντα γυνάμφω,] Μελιστὶ διελόντες itidem *Zonaras* p. 241. B. SPANH.

o Τὰ γινόμενα,] *L. B.* ταῦτα γινόμενα.

p Πικρότερον καὶ φιλονεικότερον] Eo modo *Hen.* πικρότερον in *reliquis.*

q Ετιμονὴ] *L. B.* ἐπιδρομὴ.

r Κρατοίη.] *L. B.* κρατοῖεν.

s Υπὸ τῶν —— Αντωνίαν,] Conf. ſupra cap. 7. §. 9. SPANH. Hic duo φρέατα Hieroſolymitana indicat. REL.

t Διῃτᾶτο] Lege ᾠκειτᾶτο. COCC.

v Επενόησεν] Ita *L. B.* ἐπενήσησεν *Alii*, minus recte. HAV.

x Καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστὴν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 2. & c. 21. §. 2. SPANH.

y Γήπεδον τοῦτο ἥδιον ἔλαττον,] Ita *Hen.* in *reliquis* οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας ἥδιον ἔλαττον ἰσχυροποιεῖν τὸ τόπον.

z Στράτωνος πύργον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 4. Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος. SPANH.

a Εν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Εν δὲ τῷ μέγ. *Hen.*

b Τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Conf. ſup. lib. VIII. c. 2. §. 3. SPANH.

c Αποκληρώσας] Αποπληρώσας iterum in *Cod. Hen.*

d Γάβα] Eo modo *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* adſentiente *Stephano Byzantino*, apud quem Γάβα πόλις Γαλιλαίας, in *Editis Aliisque* Γάβαλα. HUDS. Euſebius in Chron. pag. 76. vocat τὴν ἐν Γαλιλαίᾳ Γαμαλὰ. Locus eſt murilus. At *Gamala* legendum videtur גמלא בגליל nota eſt Hebræis. de qua alibi. REL. Conf. ſupr. lib. 9. c. 9. §. 1. SPANH.

e Εσεβωνῖτιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Epiphan.* cujus in libris *Sebonitidem*, aut *Sobonitidem*. Εσβωνῖτιν in *Editis Aliisque*, *ε* mutato in *σ*, & *β* in *μ*. Vide lib. 13. c. 15. §. 4.

f Επεξεργάζόμενος,] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐξεργάζεσθαι in *cæteris.*

g Απ' ἐξουσίας] Ita ex infer. c. 9. §. 3. ἐπ' ἐξουσίας in (*Lugd. Bat.*) *Editis Aliisque.*

h Συμμαχησάντων αὐτῷ τοὺς πολέμους,] Συμμαχησάντων αὐτῷ *Vat.*

i Επετηδάων,] Sic *MSS.* ἐπιτήδαιον, & mox ἐπιτηδειεῖν in *Editis.*

k Νεὼν ἐγείρειν;] Aut ναὸν aut νεὼν ſcribendum. male in *libris* νέον. HUDS. Atque etiam in *L. B.* expreſſe ναὸν (quod reponi pro ναὸν juſſi) exſtat. HAV.

l Διὰ τὸ πρότερον] Δι' αὐτὸ πρότερον οὐκ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

m Οτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ] Οτι δὲ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτῶν τὸ φιλ. *Hen.* & *Vat.*

n Σεβαστὴν καλῶν,] De Samariæ ſub Σεβαστὴς nomine ab He-

ἐπόλυς ὂν εὐδαιμονίᾳ [p] σωιόντες οἰκεῖν· καὶ τείχει καρτερῷ τὴν πόλιν [q] περιέλαβε, τόπε δὲ χωρίᾳ περπλες εἰς ἐρυμνότητα καθοσιδιαζόμενος, καὶ μέγεθος οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὥστε μηδὲν ὑπεῖναι τῶν ἐλλογιμωτάτων πόλεων περιλαμβάνων. στάδιοι γὰρ ἦσαν εἴκοσιν. ἐντὸς δὲ καὶ κύκλῳ μέσῳ τριῶν [r] ἡμισταδίων τέμενος ἀνῆκε, πανταχοῦ κεκοσμημένον, [s] καὶ ναὸν ἐν αὐτῷ μεγέθει καὶ κάλλει τῶν ἐλλογιμωτάτων ἤγειρεν· ἔν τε τοῖς κατὰ μέρος [t] ἀπὸ πάντων σπουδῇ κοσμῶν τὴν πόλιν, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῆς ἀσφαλείας ὁρῶν, καὶ τῇ τῶν περιβόλων ἐρυμνότητι φέρειν αὐτὴν ποιούμενος διὰ τὴν μείζονι, τὸ δὲ εὐπρεπές, ὡς ἂν ἐκ τοῦ φιλοκαλεῖν καὶ μνημεῖα φιλανθρωπίας καταλιπεῖν ἐν ὑστέρῳ.

ipso statim adventu feliciter agerent: & valido muro urbem circumdedit, usus declivitate loci ad firmitatem, comprehensoque spatio, non quantum fuerat prius, sed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque stadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio sacrum sesquistadii locum reliquit, omnibus rebus ornatissimum, & ibi templum exstruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in singulis ejus partibus indies decorabat, sibi quidem necessarium esse videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam castelli ad instar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut posset ex elegantiæ studio beneficentiæ etiam monumenta posteris relinquere. *Templum Samariæ ab Herode exstructum.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ δὲ λιμοῦ τοῦ τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γενόμενον· καὶ ὡς Ηρώδης, γάμον ἑαυτῷ περισκευάσαμενος, Καισάρειαν καὶ πόλεις ἄλλας Ελληνίδας ἀνακτίζει.

CAP. IX. XII.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias sibimet adornasset, Cæsaream & alias urbes Græcas instaurat.

Κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν, [v] τεσσαρεσκαιδέκατον ὄντα τῆς Ηρώδου βασιλείας, παμμεγέθης τῇ χώρᾳ [x] ἐπέλαβεν, εἴτε δὴ τοῦ Θεοῦ μισήσαντος, ἢ καὶ τῶν περιόδων [y] ἀπαντησάντων τοῖς κακοῖς. [z] πρῶτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διετεῖς [a] ἐγένοντο, καὶ [b] διὰ τοῦτο ἄκαρπος ἡ γῆ, [c] μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν εἴωθεν ἀναβλαστάνειν φέρουσα· ἔπειτα τοῦ διαίτης καὶ τῆς ἐνδείας τῶν σιτίων ἐξαλλαττομένης, νόσοι τῶν σωμάτων καὶ πάθος ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διπλοῦς ἀντιφορτιζομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν. τό, τε γὰρ [d] ἠπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς ἐπιτεῖνον εἰς πολὺ δεξαμένου ἰσχυρῶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥτε φθορὰ τῶν ἔτως ἀπολλυμένων ἀφῃρεῖτο καὶ τὰς περιούσας εὐθυμίας, ἐπεὶ περιαρκεῖν τοῖς ἀπορουμένοις ἐξ ἐπιμελείας [e] οὐκ ἦν. φθαρέντων γε μὴν τῶν [f] ἐπ' ἔτους καρπῶν, καὶ τῶν ὅσοι πρότερον ἀπέκειντο δεδαπανημένων, οὐδὲν εἰς ἐλπίδα [g] χρηστὸν ὑπελείπετο, μᾶλλον δὲ καὶ περιδοκίαν ἐπιτείνοντος τοῦ κακοῦ, καὶ οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν μόνον. ὡς αὐτοῖς εἶναι μὲν οὐδὲν ὑπόλοιπον, ἀπολωλέναι δὲ [h] καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα, [i] μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνείσης τῆς γῆς. ἥ τε ἀνάγκη πολλὰ διὰ τὰς χρείας ἐκαινούργει· καὶ τὰς ἀπορίας οὐκ ἐλάττους εἶναι συνέβαινεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τόν τε φόρων ὃς ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς ἀφῃρημένου, καὶ τὰ χρήματα δεδαπανηκότι [k] πρὸς φιλοτιμίαν ὧν τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. [l] ὧν τε οὐδὲν ὄφελος, τί καὶ βοηθείας ἄξιον [m] ἐδόκει, πρόσκαιρον τοῦ κακοῦ καὶ μῖσος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὐπαθεῖν φιλαίτιον [n] ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.

Æterum eodem anno, qui regni Herodis xxxx^us^ fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaserunt, sive ex Dei ira, sive malo statis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat siccitas, & inde insequuta est sterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ solita erat sponte sua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & pestilentiæ morbus grassabatur, *aliis post alias* calamitatibus perpetuo in ipsos *irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, pestis vehementer ingravescens magis exacerbatur, & strages eorum qui ita moriebantur etiam superstitibus omnem de se spem eripuit, ut qui necessitatibus suis nulla cura subvenire possent. Porro corruptis anni fructibus, & absumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod sperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, & non in istum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis restaret, sed etiam semina reservata perierint, terra secunda vice nihil reddente. Quin & necessitas fecit ut ad inopiam sublevandam novis quamplurimis excogitandis studerent. fiebatque ut ipse rex non minus egestate laboraret: ut qui nihil tributi, prout consueverat, è terra acceperit, & pecuniam consumpserit in liberalitate erga eos, quorum urbes instauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum esset subditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus prospere cedant, in eos qui præsunt querelas adhibeant. *Fames in Judæa, & ex fame pestis.*

β'. [o] Ἐν τοιούτοις διενοεῖτο βοηθεῖν τῷ καιρῷ. χαλεπὸν δὲ ἦν, ὅτε τῶν πλησίον ἐχόντων ἐπιδίδοσθαι σιτία, τῷ μηδ' αὐτὸς ἐλάττω πεπονθέναι, χρημάτων

2. Cum ita se res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum suppeditaret, ut qui *Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.*

Herode restauratæ anno. *Harduin.* de Nu. Herod. p. 60. SPANH.

o Ἐπόλυς ὢν εὐδαιμονίᾳ] Εὐθὺς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Συνιόντες οἰκεῖν·] Συνιοντας solus *Hen.*

q Περιέλαβε,] Ita *Hen.* ἐπέλαβε *Vat.* περιέβαλε in *reliquis.*

r Ημισταδίων] *L. B.* ἥμισυ σταδίων. *Epiphan.* unius & semis.

s Καὶ —— ἤγειρεν·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 2. ναὸν τε εὐπρεπέστατον τῷ Καίσαρι μίγισον· SPANH.

t Διὰ πάντων σπουδῇ κοσμῶν] Διὰ πάντων κόσμῳ *Hen.*

v Τεσσαρεσκαιδέκατον] *Sc.* ab Antigoni morte, ut dicit *Usserius* ad A. M. 3679.

x Ἐπέλαβεν,] Ita *MSS.* ἐπέβαλεν *Gen.*

y Ἀπαντήσαντος δὲ κακοῦ.] Οὕτως ἀπαντήσαντος *Hen. Busb.* & *Vat.*

z Πρῶτον —— ἡ γῆ,] Gelu percussa terra. *Rufin.* SPANH.

a Ἐγένοντο,] Ἐχθύοντο *Busb.* & *Hen.*

b Διὰ τοῦτο] Διὰ τοῦτο *Busb.*

c Μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μηθ' ὅσας κατ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* *Irruentibus.*] Ita vero auctoritate *Glossarii Veteris*, in quo, ἐφορμάζω *impetum facio, irruo.*

d Ἠπορεῖσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς] Ita sane cum *Hen.* (& *Coccejo*) vel ἀπορεῖσθαι legendum. antea erat ἠπορεῖσθαι.

e Οὐκ ἦν.] Οὐκ ἐδύναντο *Hen.* ἐδύναθ. *Lugd. Bat.*

f Ἐπ' ἔτους καρπῶν,] Ἐπ' ἔτους *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

g Χρηστὸν] Lege χρηστῷ. COCC.

h Καὶ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα,] Ita *Hen.* καὶ τῶν in *ceteris.*

i Μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνείσης τῆς γῆς.] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.*

k Πρὸς φιλοτιμίαν] Πρὸς φιλοτιμίας *Busb.*

l Ὧν τε —— προεστηκότων.] Deest horum explicatio in *Rufino.* SPANH.

m Ἐδόκει, —— μῖσος] Ἐδόκει, πρόσκαιρον τοῦ κακοῦ καὶ μ. *Bas.* & *Lugd. Bat.* ἐδόκει, πρόσκαιρον τοῦ κακοῦ, καὶ μ. *Gen.*

n Ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.] Ita cum *Cod. Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀεὶ καὶ τῶν ἡρεσκότων *Busb.* ἀεὶ τῶν ἃ προεστηκότων in *Editis Aliisque.*

o Ἐν τοιούτοις διενοεῖτο] Ita *Bas.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις ἂν διεν. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

qui iisdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* suppeteret, si quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuisset. Par tamen esse existimans, ut nihil omnino omitteret ad illos sublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vasis cura elaboratis nec arte pretiosiori factis pepercerit. Mittebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæsare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem necessitatem ad eum confugientibus, cum privatim esset Herodis amicus, ejusque subditos conservatos esse vellet, primis ipsis concessit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in universum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ causam suæ *populi* curæ adscribendo, non modo eos qui prius illi succensebant, in aliam de se opinionem traduxit, sed & palam omnibus fecit, se animo plane benigno illorum saluti prospicere. Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant sibi ipsis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactissimo, distribuit: deinde quia multi erant quibus propter senium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia sibimet præparanda, his *etiam* providebat pistores illis assignando, & quæ ad victum suppeditant parando. Porro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui vestium etiam inopia laborarint, perditis planeque consumptis pecoribus, ut nec lana illis ad usum suppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta esset, finitimis quoque urbibus subvenire cogitabat, Syriæ incolis semina subministrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde provisum fuerit. In summa, messe appetente, divisit per regionem quinquaginta millia hominum, quos ipse aluerat, atque hac ratione cum regnum afflictum summa cura sublevasset, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iisdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipsius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus prospiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipsum confugientes quæ desiderarunt assequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum distracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipso vero regno ad octogies mille. Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ sibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum sermone percrebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipso violata, ex animis populi universi jam fuerit deletum, sibique persuaserint ex ejus liberalitate abunde satisfactum esse, ope in malis gravissimis suppeditata. Quin & magna erat apud ex-

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum suppeditat.

Herodis cura & diligentia in populo sublevando.

Inde populi benevolentiam sibi conciliavit.

τε ὄντων, εἰ μὴ δυσαλὲς ὀλίγον ἐπὶ πολλοῖς συμπεπηγὸς. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [P] πάντως εἰς τὸν βοηθεῖαν μὴ ἀμελεῖν, τ' ὄντα κόσμον ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτὸς σωέκοψεν ἀργυρίᾳ καὶ χρυσίᾳ, μήτε τ' ἐν τῆς καθασκευῆς ἐπιμελείας, μήτ' εἴ τι τέχνη τίμιον λοιπὸν, τότε φεισάμενος. ἔπεμπε δ' ἐπ' Αἴγυπτα τὰ χρήματα, [q] Πετρωνίᾳ [r] τὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ Καίσαρος εἰληφότος. ἦν δ' οὐκ ὀλίγων ἐπ' αὐτὸν [s] καταφυγόντων διὰ τὰς αὐτὰς χρείας, ἰδίᾳ τε φίλος ὢν Ηρώδῃ, καὶ βουλόμενος θέλων τὸς [t] ὑπ' αὐτῷ, πρώτοις μὲν ἔδωκεν ἐξάγειν τ' σῖτον, εἰς ἅπαντα δ' κατὰ τὸν ὠνὸν καὶ τ' ἔκπλοῦν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν ἡγέσθαι ταύτης [v] τ' βοηθείας. ὁ γὰρ Ηρώδης, τούτων ἀφικομένων, ἐν ἀφορμῇ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν αὐτοῦ [x] προσιδὼν, ὃ μόνον ἀντιμετέδωκε τὰς γνώμας τ' πρότερον χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μείζω ἐπείσατο τὴν [y] ἐπίδειξιν τ' εὐνοίας καὶ τ' προθυμίας. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι' αὐτῶν [z] τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν, ἔνειμε δ' σῖτα τὴν [a] ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἱ χῆρας ἢ πρὸς γῆρας ἢ πρός τινα ἀσθένειαν ἐχ ἱκανῶς εἶχον αὐτοῖς ἐργάζειν τὰ σῖτα, πρόνοιά κατασήσας ἑλομένοις, καὶ παρέχων [b] ἑτοίμας τροφάς. ἐπιμέλεια δ' ἦ κ' δ' μὴ διαχείμασιν μὴ κινδύνων αὐτὸς ἐποίησατο, συγκατάληψίας καὶ τ' περὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπορίας, ἐφθαρμένων καὶ παντάπασιν ἐξαναλωθέντων τ' βοσκημάτων, ὡς ἔτι ἐρίων εἶναι χρῆσιν, ἔτι τ' ἄλλων σκευασμάτων. ἐκπεμπόντων δ' αὐτῷ καὶ τούτων, τῆς πλησίον ἤδη πάλιν ἐπιβάλλειν τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς ἐν Συρίᾳ διδύς. καὶ τοῦτ' ὤνησεν οὐχ ἧττον [c] αὐτὸν, [d] εὐσχημοσύνης εἰς εὐφορίαν τ' χάριτος, ὡς ἅπασιν ἱκανὰ τὰ περὶ τὰς τροφὰς γνώσθαι. τὸ δ' σύμπαν ἀμήτου περὶ τὴν γῆν ἐπιφανέντος, οὐκ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, ἃς αὐτὸς [e] ἔθρεψεν, εἰς τὴν χώραν διέπεμψε, καὶ [f] τούτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὑπὸ πάσης [g] φιλοτιμίας καὶ ἀσωδίας ἀναλαβὼν, οὐκ ἤκισα καὶ τοὺς πέλας, ἐν ταῖς αὐταῖς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπεκούφισεν. ὁ γὰρ ἔθ' ὅστις ὑπὸ χρείας ἐντυχὼν ἀπελείφθη μὴ βοήθειαν [h] εὑρόμενος τ' τὴν ἀξίαν. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τ' ἰδιωτῶν ὅστις ἀπορίαν διὰ τὸ πλεόνων προσδεῖσθαι συνετύγχανεν, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγοντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε γνώσθαι λογιζομένῳ, τὸς μὲν ἔξω τ' δεχῆς δοθείσας, σπυρὸς μυρίους· ὁ δὲ κόρος δυνατὸν [i] μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα· τὸς δ' εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν πρὸς ὀκτακισμυρίους. τοιούτῳ δ' αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν τ' χάριτος εὐκαιρίαν, ὅτως ἐν αὐτοῖς τε τοῖς Ιουδαίοις ἰσχύσαι συνέβη, καὶ διαβοηθῆναι [k] πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μὲν πάλαι μίσει κινηθέντα, διὰ τὸ [l] παροξυθῆναι ἔνια τ' ἐθῶν καὶ τ' βασιλείας, ἐξαιρεθῆναι [m] τ' παντὸς ἔθνους, ἀντικαταλλαγμα δ' φανῆναι τὴν ἐν τῇ βεβαιοτάτην

[p] Πάντως εἰς τὴν βοήθειαν] Sic *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἐκ παντὸς *Busb.* πάντας in *Editis.* πάντας εἰς τὴν βοήθειαν ἀνελεῖν τ' ὄντα κόσμον *Vat.*

[q] Πετρωνίᾳ —— εἰληφότος.] Petronius Ægypti Præfectus sub Augusto. Strabo lib. XVII. Dio Cass. lib. LIV. p. 524. SPANH.

[r] Τὴν ἐπαρχίαν] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὴν ἀρχὴν in *Editis Aliisque.*

[s] Καταφυγόντων] Καταπεφυγότων *Busb.* & *Hen.*

[t] Ὑπ' αὐτῷ,] Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ' αὐτὸν in *ceteris*, forsan pro ὑπ' αὐτόν.

[v] Τῆς βοηθείας.] *L. B.* τ' βοηθείας τ' Ηρώδου. quæ ex sequentibus nata videntur; de Petronio enim jam est sermo, non de Herode. HAV.

[x] Προσιδὼν,] *L. B.* προϊδὼν.

[y] Ἐπίδειξιν] In Marg. *L. B.* ἀπόδειξιν.

[z] Τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν,] Τὰ περὶ τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

[a] Ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος·] Forsan ἐξέτασιν. HUDS. In Marg. *L. B.* legitur ἔκτασιν ἢ ἐξέτασιν. HAV.

[b] Ἑτοίμας τροφάς.] Ἑτοίμας τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

[c] Αὐτὸν,] Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *ceteris.*

[d] Εὐσχημοσύνης εἰς εὐφορίαν τ' χάριτος,] Sic *Hen* (& *Lugd. Bat.*) ἀσχημοσύνης *Busb.* εὐθὺς τε χυθείσης in *Editis Aliisque.*

[e] Ἔθρεψεν,] Ἔθρεψε δὲ ἐξεπιτηδείοις εἰς τὴν χ. *Busb.* & *Hen.*

[f] Τούτῳ τῷ τρόπῳ] Τοῦτον τ' τρόπον *Hen.* & *Busb.*

[g] Φιλοτιμίας] Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel industria recuperasset.*

[h] Εὑρόμενος τ' τὴν ἀξίαν.] Eo modo *Hen.* εὐρίσκων in *Editis Aliisque.* Si quis malit εὑρίσκων, per me licet.

[i] Μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα·] Hic vel legendum (inquit *Capellus de Mensuris & Pond.* p. 108.) μεδίμνους vel μεδίμνους Σικελικοὺς, ut causa erroris sit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Italicus pro Atticus rescribendum esse contendit G. *Agricola de Mens. & Pond.* Receptam *Josephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & *Zonaras* hisce verbis, ὁ δὲ κόρος δυνατὸν τ' ἦν μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα. Videsis *Salmasii* Epist. 67. p. 142.

[k] Παρὰ τοῖς ἄλλοις,] Illud πρὸς è *Codd. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[l] Παροξυθῆναι ἔνια τ' ἐθῶν] Demosth. Philip. I. SPANH.

[m] Τ' παντὸς] *L. B.* τ' παντός. non male. HAV.

βοηθεία τ δεινοπάτων φιλοτιμίαν. εὐκλεια ἢ κ τοῦτ ἐξωθεν λῶ, καὶ δοκεῖ τὰ δυχερῆ συμβῆναι μὲν αὐτῷ μείζω λόγκ, κακώσαντα ἢ τὸν βασιλείαν ἀχ ἧκιστε τοῖς εὐδοξίαν ὠφελῆσαι. τὸ γὰρ ἐν τῆς ἀπορίαις μεγαλόψυχον τοῦδε δόξαν ἀπέδεικνύμενον ἀντιμετέσησε τὰς ὄχλκς, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τ παλαι γεγυμνέων, ἀλλ' οἷον ἡ μὴ τ χρείας ἐπιμέλεια [n] παρέσησε.

γ'. Περὶ ἢ τ χρόνον ἐκεῖνον, καὶ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πενταχοσίκς ἐπιλέκτκς τῶν σωματοφυλάκων, ἃς [o] Γάλλ Αἰλι τοῦδε τὸν Ερυθρὰν θάλασσαν ἦγεν, εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτῷ νομένκς. πάλιν οὖν αὐτῷ τῶν πραγμάτων τοῖς ἐπιδοῦσιν [p] εὐθυμουμένων, βασίλδον ἐξωκοδόμει τοῦδε ἄνω πόλιν, ὑπερμεγέθεις οἴκους ἐγείρων, καὶ κόσμῳ κατασκευάζων πολυτελεστάτῳ χρυσοῦ καὶ λίθων καὶ [q] κατακλιμάτων· ὡς ἕκαστον αὐτῶν κλισίας μὲν [r] ἔχειν πεμπόλκς ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, [s] κατὰ μέτρα ἢ καὶ τὰς θεσπωρείας. ὁ μὲν γὰρ Καίσαρ, ὁ ἢ Αγρίππα [t] ἐκέκλητο. θερμελάμβανε ἢ καὶ γάμον αὐτῷ, κινηθεὶς ἐξ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, μηδένα τοῦ κατὰ τὸν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν [v] ὑπολογισμὸν ποιούμενος. ἤρχετ δ' αὐτῷ τῶν γάμων ἐνθένδε τοιάδε. [x] Σίμων ἦν Ιεροσολυμίτης, υἱὸς Βοηθοῦ τινος Αλεξανδρέως, ἱερεὺς ἐν τοῖς γνωρίμοις, εἶχε ἢ θυγατέρα καλλίστην τῶν τότε νομιζομένων. ὄντος οὖν λόγκ τοῦδε τοῖς Ιεροσολυμίταις περὶ αὐτῆς, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀκοῆς κεκινῆσθαι τὸν Ηρώδην συνέβαινεν. ὡς ἢ καὶ θεασάμενον ἡ τῆς παιδὸς ἐξέπληξεν ὥρα, τὸ μὲν [y] ἀπ' ἐξουσίας χρώμενος ἁρπάζειν ἅπαν ἀπεδοκίμαζεν, ὑποπτεύων, ὅπερ ἦν, εἰς βίαν καὶ τυραννίδα μεθαρμοσθήσεσθαι· βέλτιον δ' ὤετο γάμῳ τὸν κόρην λαβεῖν. καὶ ἦν Σίμωνος ὄντος ἀδοξοτέρᾳ μὲν ἡ πρὸς οἰκειότητα, μείζονος δ' ἡ καταφρονεῖσθαι, τ ἀπιεικέστερον τρόπον μετιὼν τοῦ ἐπιθυμίαν, αὔξων αὐτὸς καὶ τιμιωτέρκς ἀποφαίνων. αὐτίκα γοῦν Ιησοῦν τ ἔτ Φάβετος ἀφαιρεῖται τοῦδε ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα ἢ καθίστησιν ἀπὸ τ τιμῆς, κ τὸ κῆδος πρὸς αὐτὸν συνάπτεται.

δ'. Τελευτέντος ἢ αὐτῷ ἔτ γάμκ, προσκατασκευάσατο Φρούριον ἀπὸ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐνίκα Ιουδαίους, ὅτε [z] τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος Αντίγονος ἀπὸ τῶν πραγμάτων λῶ. τοῦτο ἢ τὸ Φρούριον ἀπέχει μὲν Ιεροσολύμων σχεδὸν ἑξήκοντα σταδίκς, φύσει ἢ ὀχυρὸν, κ πρὸς κατασκευὴν ἐπιτηδειότατον. ἔστι γὰρ ἔγγυς [a] ἐπικὴς κολωνὸς, εἰς ὕψος ἀνιὼν χθαμαίτατον, ὡς εἶναι μαστοειδῆ τὴν περιφορᾶν· διείληπται ἢ κυκλοτερέσι πύργοις, ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον, ξεστοῖς βαθμίσιν ἐξωκοδομημένην εἰς πλάτκς. ἐντὸς δ' αὐτοῦ καταγωγαὶ βασίλδοι πολυτελεῖς, εἰς ἀσφάλειαν ὁμοῦ κ κόσμον πεποιημέναι· πρὸς ἢ τὴν βάσιν ἔτ λόφκ, πλατεῖαι κατασκευῆς ἀξιοθεάτκς, πάσι ἄλλα κ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὑδάτων, ἃ γὰρ ἔστος ὁ τόπος ἔχοντος, ἐκ μακροῦ [b] κ πολλόνων ἀναλωμάτων πεποιημένης. τὰ δ' ἐπίπεδα πρὸς οἰκοδόμκτ, πόλεως ἐδεμιᾶς ἐλάττω, τ λόφον ἀκρόπολιν

teros gloria: videturque in difficultates incidisse pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *summis* angustiis *omnium* opinione majorem ostenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio eum exstitisse putarint, non qualem jam ante experti sunt, sed qualem ex cura illorum in necessitatibus sese exhibuit.

3. Sub illud autem tempus misit & Cæsari subsidio quingentos lectos homines de suis satellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno usui fuerunt. Cumque iterum res secundas & auctiores haberet, regiam in superiore urbe condidit, tricliniis exstructis amplissimis exornatisque auro sumptuosissime & marmoribus & lectis decubitoriis; ut illorum unumquodque lectis instrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujusque illorum* & appellationis. nam unum Cæsaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem sibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulsu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo suo obsequeretur. Nuptiæ autem factæ sunt ex hujusmodi occasione. Erat Simon *quidam* Hierosolymitanus, Alexandrini cujusdam nomine Boëthi filius, sacerdos, vir illustris, habebatque filiam omnium ejus (ut existimabatur) temporis formosissimam. Itaque cum in ore atque sermone Hierosolymitanorum esse cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, simul vero ac visa formæ venustate animum illi perculit puella, noluit uti sua potestate ad desiderium explendum, suspicans id, quod erat, sibi vitio versum iri ac si per vim & tyrannice ageret, satius vero arbitrabatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis esset, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati suæ satisfaciendi viam persequutus est, illos honoribus augendo & illustriores reddendo. Mox igitur Jesu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *istum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

Cæsari quingentos ex suis satellitibus mittit Herodes.

Regiam Hierosolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jesu pontificatum abrogat, Simonem in ejus locum substituit, filiamque ejus uxorem ducit.

4. Cum autem nuptias celebrasset, castellum etiam in eo loco construxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod castellum abest ab Hierosolymis plus minus sexaginta stadiis, natura munitum & ædificationi aptissimum. est enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu suo mammæ formam & similitudinem præ se ferat: distinguitur autem turribus rotundis, arduum habens ascensum, eumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis structum. intus vero diversoria sunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes structuræ spectatu dignissimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua destitutus erat) ex longo intervallo & magnis impensis factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro ar-

Castellum ædificat stadia circiter LX ab Hierosolymis.

---

n Παρέσησε.] *L. B.* παρεισήσαθ.

o Γάλλ —— θάλασσαν] Pro Αἴλι Γάλλ *Petav. Doct. Temp. P. 11. p. 291.* leg. Αἴλι Λάργ ex Dion. l. LIII. ubi Ælius Largus in Arabiam Felicem expeditionem duxisse dicitur. Malè autem ex hoc Josephi loco *Casaub. ad Sueton. Aug. cap.* LXVI. pro Cornelio Gallo Ægypti Præfecto Aulum Gellium legendum putat. Decesserat hic enim antequam Petronius, de quo paullo antè, Ægypto præesset. SPANH.

p Εὐθυμουμένων.] Ita *Busb. Hen* (*Coccejus*) & *Vat. Lugd. Bat.* Δεθυμημένων. δυθυμουμένων in *Editis*.

q Κατακλιμάτων·] Περικλειμάτων *Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* περιβλιμμάτων *Vat.* περικλημάτων *L. B.*

r Εχειν πεμπόλκς ἄνδρας] Εἶχε *Vat.*

s Κατὰ μέτρα] Καθὰ τὰ μέτρα *Hen.* κ' μέτρα θεσπηγέδοσι τὰς οἴκκς, τ μ Καίσαρ καλῶν, τ ἢ Αγρίππα. πρ. *Busb.* κ τὰ μέτρα *L. B.*

t Εκέκλητο.] Κέκληθ *Hen* & *Vat.*

v Υπολογισμὸν ποιούμενος.] Υπόλογον ποιέμβρ juxtà *Demosthenem.*

x Σίμων —— τομιζομένων.] Conf. *Antt.* lib. 1. c. 30. §. 7. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

y Απ' ἐξουσίας χρώμενος.] Επ' ἐξουσίας *Hen.*

z Τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* τῷ ἀρχῷ in *ceteris*.

a Επικὴς κολωνὸς,] Επιεικῶς *Hen.* & *Vat*

b Καὶ πλείονων ἀναλωμάτων] Ita *Busb.* & *Vat.* ἐκ μακροῦ ἢ κ πλ. in *Editis Aliisque.*

arce ſubjectis domibus imminente.

Herodis mores.

5. Cum autem omnia quæ ſperaverat bene ei cecidiſſent, ne minima quidem tenebatur ſuſpicione de ullo in regno ſuo motu, ut qui ſubditos utrinque ad obſequium adſtrictos haberet, & timore, quod nemini ſupplicium remittebat, & cura ſua, quod dum premerentur calamitatibus ſeſe magnificum oſtenderit. Veruntamen foris ſecuritatem quæſivit, quaſi in ſui munimentum contra ſubditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynaſtas ex occaſione colebat, quorum ſingulos muneribus proſequebatur, majoribus non omiſſis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus eſſet; ita ut ſua omnia undique incrementa caperent ex proſpero rerum ſucceſſu. Atqui ex hac magnificentia, ſtudioque demerendi Cæſarem & Romanorum potentiſſimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulachra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes *ita* inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet quidem purgans, quod non ſuapte ſponte ſed ex juſſu & mandatis hæc faceret, à Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus ac illorum honori ſtuderet; dum tamen ipſe in ſumma ſuæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illuſtriora ſui dominatus monumenta poſteris relinqueret. Quo factum eſt ut in animum induxerit urbes inſtaurare, & in eum finem immanes profuderit ſumptus.

XIII. *Cæſareæ conſtructio.*

6. Cumque animadvertiſſet in ora maritima locum urbi *condendæ* aptiſſimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice deſcribendam aggreſſus eſt, & ædificia ejus univerſa dilapſa non tenui opera excitando, ſed è candido lapide, tamque regiis ſumptuoſiſſimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operoſiſſimum, portu quam tutiſſimo, magnitudine Piræco pari, in quo naves commode ſtationem haberent & ſubducerentur, eoque magis ſtructura viſendo, quod locus ipſe nihil ſuppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, ſed materia aliunde advecta & immenſis ſumptibus omnia perfecta eſſent & abſoluta. Sita quidem eſt hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen. Iſtæ autem urbeculæ maritimæ ſunt, importuoſæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam ſtationem quietam eſſe patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in ſalo morari neceſſe habeant. Cum autem in eo eſſet ut hanc regionis incom-

Cæſareæ ſitus.

---

c Ἔχουσα τ ἄλλης οἰκήσεως.] Eſt perplexa conſtructio & σολοικοφανὴς. quam ſi quis omnino retinendam eſſe duxerit, utpote quod eam habeant *MSS.* vox πόλις ſubintelligenda videtur. Verum σολοικοφανία tollitur, ἔχοντα legendo.

d Παρασκευασάμενος,] Παρασχευάμενος *Hen. Lugd. Bat. Busb.* & *Vat.*

e Ἐξωθεν ἀσφάλειαν,] Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Lugd. Bat. Hen. Epiphan.* & *Zonar.*

f Αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιήσειν.] *L. B.* tranſpoſita oratione, τοῦτο τοῖς ἀρχ. αὐτῷ ποιήσειν.

g Εν ὠφελείας,] Vocula ἐν deeſt *Busb.* & *Hen.*

h Ἑκάστοις ἐδωρεῖτο,] Ἑκάστης *Hen.*

i Ἐθῶν διαγινώσκειν] Sic *Busb.* (& *Coccejus*) ἠθῶν *Hen.* proculdubio mendoſe pro ἐθῶν. in *Editis Aliiſque* ἠθῶν.

k Ὡς —— τοῦτον,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

l Ἰουδαίοις —— ἐποιεῖτο.] Ἰουδαίοις μὲ &c. uſque ad finem ſectionis ἐποιεῖτο, non explicantur à *Rufino.* SPANH.

m Τὸ μηδὲν τ οἰκείων] Τῷ μηδὲν *Hen.*

n Ὑπολειπόμενος.] In *Marg. L. B.* ὑπολιπόμενος.

o Οθεν —— ἐκκόπτει,] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

p Καλῶν ἢ κ] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo fere modo in lib. 2. *de Bello Jud.* καλλιόων ἢ πρὸς τ. in *Editis.* HUDS. De Cæſarea exſtructa infra lib. XVI. c. 5. §. 1. & *Harduin. de Num. Herod.* p. 28. Hinc *Joſ. Scaliger Prolegom. in Euſeb.* meritò redarguit id, quod dicitur in *Juſtiniani Novell.* CXIX. Veſpaſianum Stratonis Turrim CAESAREAM à ſe vocaſſe, quia is in partibus Palæſtinæ Cæſar fuit ſalutatus &c. Sed impoſuit Triboniano Colonia deducta in eam Urbem à Veſpaſiano non Patre, ſed Tito, cujus Nummus habet ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. *In Nummis:* AUG. CAESAREA. SPANH.

q Επιβάλλεσθε,] Επιβάλετο *Busb.* & *Hen.*

r Μιγεῖσα μὲ κ τ Πειραιᾶ] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

s Υφόρμους,] Λιμένα δ λιμένι vocat Strabo, *ubi de Tyro.* REL. Innuit forte locum Strabonis, qui exſtat p. 757. ubi urbs illa ſimiliter dicitur habere *duo* λιμένας. HAV.

t Αλλ' —— δαπάνας.] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

v Καῖσ —— Δώρων.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 5. Cæſarea inter Dora & Joppen, in Phœnice hic dicitur ſita, ab aliis in Palæſtina. *Flavia* eadem in Nummis dicta à Flaviorum temporibus. Hoc de Cæſareæ ſitu à Joſepho adſcriptum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 28. SPANH.

x Ταῦτ' ἐστὶ παραλία,] Ταῦτ' ἐστι κ ἀκταία *Busb.*

y Αἱ, τὰς ἀπ' ἐκ πόντου] Αἱ ἀεὶ τὰς *Busb.*

z Τοῦτο τὸ δυσθετον] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* τοῦτό τε δύσθετον in *ceteris.*

a Καὶ περίεργον ψῆφ τ κύκλου] Περιγράψας *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo admiſſo mox puto legendum (prout in lib. 1. de *Bello*

γραψε τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἱκὼ αὐτάρκες πρὸς τὴν χέρσῳ μεγάλοις στόλοις ἐνορμεῖσθαι, λίθους ὑπερμεγέθεις καθιεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυιὰς εἴκοσιν, [b] οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ [c] πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ, [d] τὸ βάθος ἦ ἐννέα, τούτων οἱ μὲν μείζους οἱ ἦ ἐλάττους. ἡ ἦ ἐνδόμησις ὅσιν ἐναντίαν κῆ τὴν θαλάττης εἰς ἀφορμὰς [e] πόδας. τούτων τὸ μὲν ἥμισυ προβέβληντο [f] κυμαγωγίας ὡς ἀπομάχεσθαι πρὸς τὸν κλύδωνα, [g] προκυμάτια γοῦν ἐκάλεῖτο· τὸ ἦ λοιπὸν περιεῖχε λίθινον τεῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος [h] Δρούσου ὠνομάζετο, πάνυ καλόν τι ἀγάλμα, τιμὴ προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ Δρούσου τοῦ Καίσαρος προγόνου, πλουτησίου νέου. ψαλίδες ἦ ἐνεπεπήγεσαν συνεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ ἦ [i] περὶ αὐτῶν ἀπόβασις [k] πλατεῖ κύκλῳ περιεσφάνωτο πάντα λιμένα, περίπατος τοῖς θέλουσιν ἡδύς. ὁ ἦ εἴσπλους κῆ τὸ στόμα πεποίηται πρὸς βορρᾶν, [l] ὃς ἀνέμων αἰθριώτατός. βάσις ἦ ἑκατέρωθεν παντὸς, ἐν ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλεόντων, πύργος [m] περιωγμένος ὅπη πολὺ στερρῶς ἀντέχειν· κῆ δεξιὰν δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, κῆ ἑκάτερος [n] κῆ θάτερος πύργου μείζους, ὀρθοὶ δὲ κῆ συνεζευγμένοι. [o] περίκεινται δ' ἐν κύκλῳ τὸν λιμένα, λευκοτάτου λίθου κατασκευῇ, συνεχεῖς οἰκήσεις, καὶ ἐν τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' ᾧ νεὼς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ρώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥτις πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [p] καλῆς τε ὕλης ἐς κατασκευὴν πεπυκνωμένη. τὰ δ' [r] ὑπ' αὐτῷ, ὑπόνομοί τε κῆ λαῦραι πραγματείαν οὐκ ἐλάττω τῶν ὑπερῳκοδομημένων ἔχουσι. τούτων αἱ μὲν κῆ σύμμετρα διαστήματα φέρουσιν εἰς τὸν λιμένα κῆ τὸν θάλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑπέζωκεν, ὡς τάς τε ὄμβρους εὐμαρῶς κῆ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδιδόναι, τόν τε θάλατταν, ὅταν ἐξωθεν ἐπιβάλληται διαῤῥεῖν, κῆ τὸν σύμπασαν ὑπανακλύζειν πόλιν. [s] κατεσκεύασε δ' αὐτῇ κῆ θέατρον ἐκ πέτρας, καὶ πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος ὄπισθεν ἀμφιθέατρον, πολὺν ὄχλον ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, καὶ κείμενον ἐπιτηδείως ἐπὶ πλεῖον εἰς τὸν θάλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις ὕστως ἐξεπλέσθη [t] δωδεκαέτη χρόνῳ, καὶ τὰ ἐργασίαις οὐκ ἐγκαμόντος, καὶ τὰς δαπανας [v] ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

moditatem corrigeret, tantum in circuitu portus ſpatium deſcripſit quantum terram verſus magnis claſſibus recipiendis ſufficeret, immenſæ magnitudinis ſaxis in viginti ulnarum profundum demiſſis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hiſce majora, rurſuſque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exſtruxit, ducentorum pedum latitudine erat. horum dimidium undarum agitationi oppoſuit, ut fluctuum circumquaque alliſorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus diſtinctum, quarum maxima (quæ ſpecioſa admodum erat) Druſus nomi- *Turris Druſus nominata.*
nabatur, appellatione deſumpta à Druſo privigno Cæſaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diverſoria: præque fornicibus exſcenſus lato ambitu toti portui circundatus erat, locus ad inambulandum animi cauſa jucundiſſimus. Aditus autem & oſtium portûs obverſum eſt Aquiloni, ventorum placidiſſimo. Ad imum vero totius ambitus, à ſiniſtra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverſo majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata ſerie, lapide politiſſimo exſtructæ, tumulo in medio exſtante, in quo templum Cæſaris iis qui adnavigant eminus viſum, habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæſaris: atque urbs ipſa Cæſarea appellatur, tam materia quam ſtructuræ artificio conſpicua. Quod autem ad ſubterranea ſpectat, cuniculos meatuſque anguſtos, non minori opere conſtantes quam quæ ſuperſtructa erant. horum nonnulli paribus à ſe invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero tranſverſus omnes ſuccinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æſtu foris accedente, totam etiam urbem ſubluat. Exſtruxit autem urbi & theatrum è ſaxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportuniſſimo ſitum, ut ei pateat proſpectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta eſt annis XII, cum nec operi rex ſuccubuiſſet, nec ei defuiſſet unde ſumptus faceret.

ΚΕΦ. ί'.

Ὡς Ἡρώδης αὐτοῦ παῖδας εἰς Ρώμην πέμπει· κῆ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρου κῆ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, κῆ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ Φαρισαίων κῆ Ἐσσηνῶν, κῆ Μαναήμου.

CAP X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: utque à Zenodoro & Gadarenis accuſatus abſolvitur, & Cæſaris benevolentiam ſibi conciliat. De Phariſæis & Eſſenis, & Manahemo.

ΕΠΙ τούτοις ἦ ὢν, κῆ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτοῦ πέμψειν εἰς Ρώμην, Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον, [x] σωτηζομένους Καίσαρι.

HIS autem abſolutis, & Sebaſte jam ante ædificata, ſtatuit Romam filios ſuos mittere, *Herodes filios Romam mittit.*
Alexandrum & Ariſtobulum, * ut ſe Cæſari offerrent.

lo Jud.) καθιέ. Quin & κῆ ante ἀφεῖγεν ψε tollendum videtur.

b Οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν] *L. B.* πεντήκοντ. π. ἦσαν οἱ πλείους.

c Πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

d Τὸ βάθος ἦ ἐννέα,] Εὖρος δίκα, τινὶς ἦ κῆ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.*

e Πόδας.] *L. B.* πόδες.

f Κυμαγωγίας] Forte κυματογῶς. COCC.

g Προκυμάτια] Προκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* προθυμία *Busb.* forſan pro πρόκυμα, aut πρόκυμαία. HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

h Δρούσου] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

i Περὶ αὐτῶν ἀπόβασις] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* περὶ αὐτὸ in *Editis.*

k Πλατεῖ κύκλῳ περιεσφάνωτο] Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.*

l Ὃς ἀνέμων αἰθριώτατος] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

m Περιωγμένος ἐπὶ πολὺ] Περιωγμένος *Hen.* περιαγμένος *Busb.* & *Vat.*

n Καθ' θάτερος πύργος] Ita cum *Cod. Busb.* καθ' ἑκάτερος in *Editis Aliiſque.*

o Περίκεινται δ' ἐν κύκλῳ τὸν λιμένα,] Sic *Hen.* & *Busb.* περίκεινται ἦ κύκλῳ in *cæteris.*

p Καλῆς τε ὕλης] Καλλίστης κῆ τὰ ὕλης *Busb.* Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

r Ὑπ' αὐτῷ,] *Gen.* ὑπ' αὐτοῦ.

s Κατεσκεύασε ——— ἀμφιθέατρον,] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτῇ κῆ θέατρον ἐκ πέτρας πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος, κῆ ὄπισθεν ἀμφ.

t Δωδεκαέτη χρόνῳ,] Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Theſauro Gr.* tom. 1. p. 1294. antea erat δωδεκαετῆ. verum δωδεκαετεῖ habent *Busb. Coccejus* & *Hen.* HUDS. Scribe (inquit *Huds.* in *Add.*) δεκαετεῖ χρόνῳ. Vide ad l. 15. c. 5. HAV.

v Ἐπαρκέσαντος] *L. B.* κατεπαρκέσαντος.

* *Ut ſe Cæſari offerrent.*] *Al.* ut ſalutarent Cæſarem.

x Σωτηζομένους Καίσαρι.] Ἐντυγχάνοντας *Busb.* & *Zonar.*

Herodis filii à Pollione hospitio excipiuntur.

rent. Eò postquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ studiosissimum, diverterunt: eisque permissum est etiam apud Cæsarem diversari. nam & ipse eos accepit humanissime, & Herodi potestatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi; eique insuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atque Auranitidem: & dedit ob hujusmodi causam. *Erat*

De Zenodoro & Trachonitide.

Zenodorus quidam, *qui* Lysaniæ domum conduxerat. Hic quidem non satis magnos reditus habebat; eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat supplebatque. Nam ea loca incolebant desperatæ vitæ homines, qui Damascenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impediebat, quin & ipse prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adversus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæsari de Zenodori injuriis scriberet flagitabant. Cæsar, his ad eum allatis *querelis*, rescripsit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, isque Herodi traderetur; ut ejus cura & diligentia cautum sit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum possessiones erant, sed tantum receptacula subterranea & speluncæ, ubi vitam cum pecoribus suis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut possent ex occulto diu resistere. Verum aditus *ad eos* sunt angusti, ut non plures quam singuli transire possint, sed interiora incredibili sunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum superius solum non supereminet, sed propemodum terræ æquale est. Id totum rupes est dura, & aditu difficilis nisi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ sed valde flexuosæ factæ sunt semitæ. His hominibus, si quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris est ut alii alios spolient, adeo ut à nullo scelerum genere sibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donato à Cæsare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abstinerent, finitimisque pacem & securitatem præstitit.

Zenodorus & Gadarenses Herodem accusatum proficiscuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus esset præfectura, deinde, & quidem potissimum, quod Herodi principatum assequuto invideret, profectus est Romam ut eum accusaret. Et ille quidem re infecta reversus est. Agrippa vero missus est, ut provincias trans mare Ionium Cæsaris nomine procuraret: eumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amicissimus & familiarissimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenses quidam Herodem apud Agrippam accusatum iverunt: ac ille, cos nullo dignatus responso, regi vinctos remisit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus diffidium creare conabantur, idque de causa ut tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim, de suis rebus jam despe-

τάτοις ἀνελθοῦσι καταγωγὴ μὲν ἐν οἴκῳ [y] Πολλίωνος, ἀνδρὸς τῶν μάλιστα σπουδασάντων τῇ τοῦ Ἡρώδου φιλίᾳ. ἐφοίτων δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς Καίσαρος καταγεδαι, καὶ γὰρ ἐδέξατο μὲν πάσης φιλανθρωπίας τοὺς παῖδας, καὶ δίδωσιν Ἡρώδῃ τῷ βασιλείαν ὅτῳ βούλεται βεβαιοῦν τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων, καὶ χώραν ἔπι τὸν τε [z] Τραχῶνα καὶ [a] Βαταναίαν καὶ [b] Αὐρανίτιν· ἔδωκε δὲ ἀφ' ἁπλοῦ [c] αἰτίαν. [d] Ζηνόδωρός τις [e] ἐμεμίσθωτο τὴν οἴκησιν Λυσανίου. τούτῳ τὰ μὲν κατὰ τοὺς προσόδους οὐκ ἠρκεῖ· λῃστήρια δ' ἔχων ἐν τῷ Τραχῶνι, πλείω τῆς προσόδου ἐφερεν. οἰκοῦσι γὰρ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ζῶντες τοὺς βίους, οἳ τὰ Δαμασκηνῶν ἐληίζοντο. καὶ Ζηνόδωρος ἅτ' εἰρχὴ, κοινωνὸς τῶν ὠφελειῶν ἐποιεῖτο. κακῶς δὲ πάσχοντες οἱ [f] πλησιόχωροι, [g] Οὐάρρωνος κατεβόων [h] δὲ ἐπὶ ἡγεμονεύοντος, καὶ χρᾶφειν ἠξίουν Καίσαρι δὲ Ζηνοδώρῳ τὴν ἀδικίαν. Καίσαρ δὲ, ἀνενεχθέντων τούτων, [i] ἀντέγραφεν ἐξελεῖν τὰ λῃστήρια, τῷ δὲ χώραν Ἡρώδῃ [k] προσνέμειν, ὡς ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκείνου μηκέτ' ἂν ὀχληρῶν τῶν περὶ τὴν Τραχῶνα γινομένων τοῖς πλησίον. ἦδε γὰρ ῥᾴδιον εἶναι ἐπισχεῖν αὐτούς, ἐν ᾗ τὸ λῃστεύειν πεπιημένους, καὶ βίον οὐκ ἄλλοθεν ἐχοντας. ἦσαν γὰρ πόλις αὐτοῖς, ἦσαν κτῆσις ἀγρῶν ὑπῆρχε, [l] ὑπόφυγαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, καὶ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων δίαιτα. μεμηχάνηνται δὲ καὶ σιταγωγὰς ὑδάτων καὶ προπαρασκευὰς σιτίων, καὶ δύνανται πλεῖσον ἐξ ἀφανοῦς ἀντέχειν. αἱ γε μὲν εἴσοδοι στεναὶ [m] καὶ καθ' ἕνα παρερχομένων, τὰ δ' ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ πρὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ' ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος οὐχ ὑψηλὸν, ἀλλ' οἷον ἐξ ὑπαίθρου. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρὰ, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ τρόπῳ χρῶτό τις ὁδηγίας. οὐδὲ γὰρ αὖται κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [n] ἐξελίττουσαι. τούτοις ἐπὶ δὴ τῶν εἰς τοὺς πλησίον κακουργημάτων ἐκώλυόντο, καὶ [o] κατ' ἀλλήλων δὲ ὁ τῆς λῃστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τούτῳ [p] λελεῖφθαι. λαβὼν δὲ τὴν χάριν Ἡρώδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν χώραν, ὁδηγῶν ἐμπειρίᾳ, τούς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς πᾶσιν ἀδεῆ τὴν εἰρήνην παρέσχεν.

β'. Ὁ δὲ Ζηνόδωρος ἀρχόμενος, πρῶτον μὲν ὅτι τῆς ἐπαρχίας ἀφῃρέθη, μᾶλλον δὲ καὶ φθόνῳ τῷ δεχθέντι Ἡρώδῃ μετεληφότος, ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατηγορήσων αὐτοῦ. κἀκεῖνος μὲν ἀπρακτος ἀνεστρέφη. πέμπεται δὲ Ἀγρίππας [q] τὰ πέραν Ἰονίου ἀφέδρος Καίσαρι· καὶ τότε ἐν [r] Μιτυλήνῃ χειμάζοντι συντυχὼν Ἡρώδης, ἦλθε δὲ εἰς τὰ μάλιστα φίλος καὶ σπουδῆς, εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ἀνεστρέφη. [s] Γαδαρέων δέ τινες ἐπ' Ἀγρίππαν ἦλθον κατηγορήσοντες Ἡρώδου, καὶ τούτους σκληρῶς, οὐδὲ λόγον αὐτοῖς δοὺς, ἀναπέμπει τῷ βασιλεῖ δεσμίους. οἵ τε Ἄραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡρώδου, διεκινήνητο, καὶ στασιάζειν ἐπεχείρουν αὐτῷ τὰ πράγματα τότε, καὶ μετ' αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογοτάτης. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ὑπερηυτύχουν

ἦδη

[y] Πολλίωνος οἴκος.] Videsis *Casaub.* adv. *Baron.* p. 90. & *Montacutium* in *Exercit.* IV. p. 158. HUDS. Asinii Pollionis, alius proinde à Pollione Pharisæo, de quo supr. lib. 14. c. 9. §. 4. item lib. 15. c. 1. §. 1. & paulo post §. 4. SPANH.

[z] Τραχῶνα] Vid. infr. §. 3. SPANH.

[a] Βαταναίαν] Βαταναίδι supr. lib. 4. c. 7. §. 4. vid. & *alibi*. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[b] Αὐρανῖτιν·] Sic lego ex lib. 1. de *Bello Jud.* Αὐρανίτιν in *Editis*. Αὐρανίτιν *Hen.* & Ἀβρανῖτιν ἔδωκε ἀφ' τ. *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 2. & *alibi*. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[c] Αἰτίαν.] *L. B.* αἰτίαν ἀφ' ἁπλοῦς, quasi delendum foret ἀφ'. HAV.

[d] Ζηνόδωρος —— Λυσανίου.] Hic forsan ille est, cujus meminit Strabo lib. 16. p. 756. Ed. *Paris.* HUDS. in *Add.* Id. de Zenodoro *alibi* lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[e] Ἐμεμίσθωτο τὴν οἴκου.] Ἐμεμίσθωτο *Busb.*

[f] Πλησιόχωροι,] Lege πλησιόχωροι.

[g] Οὐάρρωνος κατεβόων δὲ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita cum *Casaubono* lego ex *Vet. Interpr.* antea erat Οὐάρρους. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[h] Τὰ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita *Hen.* & *Vat.* δὲ Τραχῶνος ἡγεμ. *Busb.* δὲ ἡγεμ. in *Editis*.

[i] Ἀντέγραφεν ἐξελεῖν] Ἀντέγραφεν *Busb.* & *Hen.*

[k] Προσνέμειν,] Προσνεμεῖν *Busb.*

[l] Ὑποφυγαὶ] Ita ex *L. B.* posuimus. *Vulgati* & *Alii* φυγαὶ. HAV.

[m] Καὶ καθ' ἕνα] Illud καὶ è *Cod. Hen.*

[n] Ἐξελίττουσαι.] Ἐξαλλάττουσαι *vulgus Vat.*

[o] Καὶ κατ' ἀλλήλων] Ita *Hen.* καταλλήλων absque καὶ in *ceteris*.

[p] Λελεῖφθαι.] Ita *Hen.* (*Coccejus*) & *Gall.* λελεῖφθαι in *ceteris*.

[q] Τὰ πέραν Ἰονίου ἀφέδρος] Trans Ionium *Rufin.* SPANH.

[r] Μιτυλήνῃ] Μυτιλ. ex Nummis. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ. SPANH.

[s] Γαδαρέων] Mox §. 3. Γαδαρηνοὶ· Nummi ΓΑΔΑΡΕΩΝ seu ΓΑΔΑΡΩΝ. SPANH.

τ Αὐ-

ἤδη τῶν κατ' αὐτὸν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τὶ τῷ [z] Αὐρανῖτιν αὐτοῖς ἀποδόσθαι ταλάντων πεντήκοντα. ταύτης ἐμφοτιεχομένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρεθέντες, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν τῇ καταδρομῇς, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ πρὸς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπειθον δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν στρατιωτῶν, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [v] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἐνδιδόντες, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πράττοντες τῷ βίῳ. ταῦτα δὲ μακρὰ γινώσκων Ηρώδης, ὅμως οὐκ εἰς τὸ δυσμενὲς, ἀλλ' ἐξ ἁπλογισμοῦ παρηγόρει, τῆς παραχαῖς οὐκ ἀξιῶν ἀφορμὰς ἐνδιδόναι.

γ'. Ἤδη δὲ [x] αὐτὸ [y] τὸ βασιλείας [z] ἑπτακαιδεκάτου [a] παρελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γαδαρέων κατοικούντων οἱ πλεῖστοι κατηγόρουν Ηρώδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐπιτάγμασι καὶ τυραννικὸν εἶναι. ταῦτα δὲ ἀπειθοῦντες μᾶλλον ἐγκειμένους καὶ [b] ἀθαλλοῦντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ θαρσύνοντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφελέσθαι μὲν τὸ Ηρώδου βασιλείας, προσθῆσειν δὲ τῇ διοικήσει Καίσαρος. τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ [c] Γαδαρηνοὶ [d] ὀλίγων [e] κατεβόων ἐπιόντες, θράσει δὲ μηδὲν τοὺς ὑπ' Αγρίππου θεραπευθέντας ἐν τιμωρίᾳ γενέσθαι τοῦ Ηρώδου καὶ μηδὲν κακὸν εἰργασμένους· καὶ γὰρ, εἴ τις ἄλλος, εὐόργητος μὲν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτήμασι φύσει. κατηγορούντων οὖν ὕβρεις καὶ ἁρπαγὰς καὶ καθαιρέσεις ἱερῶν, ὁ μὲν Ηρώδης ἀπαρακλήτους ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδέξατο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, οὐδὲν ὑπὸ τῆς παραχῆς καὶ πλήθους μεταβαλὼν τῆς εὐνοίας. καὶ τῇ μὲν τῆς πρώτης ἡμέρας, οἱ περὶ τούτων [f] ἐρίσαντες λόγοι· τῇ δὲ ἐξῆς οὐκέτι [g] προῆλθε διάγνωσις. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ τε Καίσαρος καὶ τῆς συνεδρίας, καὶ προσδοκήσαντες ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐκδοθήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ φόβον αἰτίας οἱ μὲν ἀπέσφαξαν αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, τινὲς δὲ καθ' ὕψους [h] ἀφέσαν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντες ἑκουσίῳ διεφθείροντο. ταῦτα δὲ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τοῦ προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ἔνθεν δὴ μελήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ηρώδην. ὑπισυμπίπτει δὲ καὶ μέτρον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. [i] ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ στόματος, καὶ πολλοῦ τοῦ αἵματος, [k] ἐν Ανθιοχείᾳ τῆς Συρίας σκηνῇ τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τὴν τούτου μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ηρώδῃ ἔδωσιν, ἣ μεταξὺ τοῦ [l] Τραχῶνος καὶ τῆς Γαλιλαίας ἦν, [m] Οὐλάθαν καὶ [n] Παναιάδα καὶ τὴν περὶ ἕξ χώραν. ἐγκαταμίγνυσι δὲ αὐτὸν καὶ τοῖς ἐπιτροπεύουσι τῆς Συρίας, ἐπιτάξαντος μὴ τῆς ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τό, τε σύμπαν εἰς τοῦτο προῆλθεν εὐτυχίας, ὥστε δύο τούτων τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν διεπόντων, τοσοῦδε τὸ μέγεθος ὄντων, [o] Καίσαρος καὶ μετ' αὐτὸν Αγρίππα, τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, Καίσαρι μὲν ὀλίγα μετ' Αγρίππαν Ηρώδης προετίμησεν, Αγρίππας

rans, eis ſuæ præfecturæ partem, Auranitidem *ſcilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæſar, continebatur, tanquam injuſte ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incurſiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & ſibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infeſti erant, ſemper ſperantes, & novis rebus ſtudentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hoſtiliter agebat, ſed eos prudenter leniebat, neque turbis occaſionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ ſuæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodi inferi.

ſenſi.

3. Cum autem jam annum decimum ſeptimum in regno egiſſet *Herodes*, venit Cæſar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expoſtulare cœperunt, imperioſum eſſe acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, inſtigando, & de Herode conquerendo, jurandoque ſe nunquam deſerturum eos, quin Herodis regno adempturum eſſe & Cæſaris ditioni adjecturum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* ſuſtulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dediſſent, ſed ab Herode dimiſſi, nihilque mali ab eo paſſi fuiſſent: etenim, ſi quis alius, in ſuos inexorabilis eſſe exiſtimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem ſe præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum everſionibus accuſaretur, Herodes imperturbatus parabat cauſam ſuam defendere: ſed Cæſar ei dextram dedit, neque quidquam de ſua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hiſce rebus actum eſt; die vero ſequenti non perrectum eſt in cognitione. Nam Gadareni, propenſionem tum ipſius Cæſaris tum aſſeſſorum videntes, & ſe regi traditum iri (ut erat veriſimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim ſe noctu interfecerunt, partim *ex alto* ſe præcipitarunt, aliique ſe in fluvium dejicientes mortem ſibimet conſciverunt. Iſta autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæſar ſine ulla dubitatione Herodem abſolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum ceſſit. Nam Zenodorus, rupto inteſtino, multoque, cum viribus deficeretur, amiſſo ſanguine, vita deceſſit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæſar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam poſita) *ſcilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eiſque, ne quid ſine Herodis ſententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo iſti regerent, Cæſar eique proxime Agrippa, ex *ſingulari* in eum benevolentia, Cæſar quidem neminem ſecundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero ſecundum Cæſarem Herodi primum in amicitia ſua locum tribuerit. Itaque

Auguſtus Cæſar in Syriam venit.

Gadareni Herodem accuſant.

Cauſa ſuæ diffiſi ſemetipſos male mulctant.

Zenodori mors.

Cæſaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

Herodes tetrarchiam à Cæſare Pheroræ impetrat.

[z] Αὐρανῖτιν] Supra §. 1. *Gen.* Αβρανῖτιν SPANH.

[v] Ελπίζοντες ἀεὶ] Επελπίζοντες *Busb.* & *Vat.*

[x] Αὐτῷ τὸ βασιλείας ἑπτακαιδεκάτου] Anno XVII. Regni Herodis profectio Auguſti in Syriam. *Petav. D. Temp.* l. IV. c. 1. vertenda hæc ſtatuit: *Cum jam regni* XVII. *annus Herodi præteriiſſet.* quod probat Pagius adv. Baron. p. 28. SPANH.

[y] Τῆς βασιλείας] Τῇ βασιλείᾳ *Hen.*

[z] Επτακαιδεκάτου] *Sc.* à morte Antigoni. *Uſſerius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 347.

[a] Παρελθόντος ἔτους,] Παρελθόντος *Busb.* παρεληλύθοτος *Hen.*

[b] Διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου,] Καὶ διαβεβλημένου αὐτὸς *Busb.*

[c] Γαδαρηνοὶ] Γαδαρεῖς *Hen.* & *Busb.* & in *Epiphanii* verſione *Gadarenſes.* HUDS. Supra §. 2. Γαδαρέων. SPANH.

[d] Οὐ μικρῶν] Illud ὐ è *MSS.*

[e] Κατεβόων] Sic κατεβοᾶν ſup. lib. 4. c. 3. §. 1. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρειν τῷ κατεβοᾶν τὸ οὐ τιλῷ· κατέβοα *Thucyd. lib.* 1. *p.* 48. SPANH.

[f] Ερίσαντες λόγοι·] Ερρήθησαν *Busb.* rectius ἐρρήθησαν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[g] Προῆλθε] *L. B.* παρῆλθε.

[h] Αφίεσαν,] Ηφίεσαν *Hen.* & *Busb.*

[i] Ο γὰρ —— αἵματος,] Vixiſſe Zenodorum Tetrarcham ad initia Herodis & Philippi Tetrarcharum cenſet Harduin. de Numm. Herod. p. 25. 26. SPANH.

[k] Εν —— τὸν βίον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[l] Τραχῶνος] Verum Trachonitida Zenodoro tribuit infr. lib. 16. c. 9. §. 1. & ſupr. §. 1. & Dio Caſſius lib. LIV. 602. SPANH.

[m] Οὐλάθαν] Infra lib. 17. c. 2. §. 3. Οὐλαθὰ. SPANH. Οὐλαίθαν *Lugd. Bat.*

[n] Παναιάδα] Παναιάδα *Euſebio Aliiſque.* HUDS. Vel Παναιάδα· SPANH.

[o] Καίσαρος —— Καίσαρα] Idem ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

p Περὶ-

que pro ea quæ ſibi ex *gratia* nata eſt fiducia, à Cæſare * tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ, atque ipſe ei centum talentorum reditum de ſuo regno dedit, ut ſi forte moreretur *Herodes*, eſſet in tuto Pheroræ res, nec ea potirentur Herodis filii. Poſtquam autem Cæſarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exſtruxit, ex candido ſaxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus eſt pulchra admodum in monte, eique ſubjectus eſt terræ hiatus & vorago prærupta immenſæ altitudinis, ſtagnantis aquæ plena: ſupra autem mons ingens imminet, & infra ſpecum oriuntur fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo inſuper exornavit *Herodes*, quod Cæſari ſacrum eſſe voluit.

Jordanis ortus.

4. Tunc etiam ſui regni hominibus tertiam vectigalium partem remiſit, prætextu quidem ut ſemet poſt *terræ* ſterilitatem recrearent reficerentque: ſed id magis faciebat, ut ab illis ſibimet infenſis gratiam iniret. Nam ejuſmodi opera quibus adeo ſtuduerit, quaſi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant. atque in ore erat omni populo, quippe ſemper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occaſiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, ſimulve ambulare aut vivere non liceret, obſervantibus omnia cuſtodibus: atque ſi quis deprehenſus eſſet, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum ſecreto, in Hyrcaniam caſtellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui obſervarent ſi qui convenirent. Quin ipſum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexiſſe: ac ſæpe veſtitu privati hominis ſeſe noctu turbis immiſcuiſſe, ut experiretur & reſciſceret quid de principatu *illius* ſentirent. Quod ſi qui obſtinate in mores conſentire recuſarent, eos modis omnibus perſequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos cenſebat, atque ipſos compulit ut ſacramento ſe aſtringerent fidelitatem ei in imperio conſervaturos eſſe. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ poſtulabat conſenſerunt: qui vero faſtidioſe ſtomachabantur, & ſeſe cogi non ſuſtinebant, eos quavis ratione è medio tollebat. Volebat etiam Pollionem Phariſæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: ſed illi in eam rem non conſenſerunt; neque tamen, ut cæteri qui juramentum detrectarunt, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem neceſſitate ex-

Herodes Judæos indies majore ſervitute premit.

Pollio & Sameas Phariſæi.

Eſſæi Pythagoricis ſimiles.

ἢ μὴ Καίσαρα [p] πρῶτον ἀποδίδοι Φιλίας τόπον Ηρώδης. τοιαύτης ἢ ἐχόμενος παῤῥησίας, τῷ μὲν ἀδελφῷ [q] Φερώρᾳ ᾗδη Καίσαρος ἠτήσατο τετραρχίαν, αὐτὸς δὲ πενήμας ἐκ τῆς βασιλείας πρόσοδον ἑκατὸν ταλάντων, ὡς, [r] εἰ καί τι πάθοι, τὰ κατ' ἐκεῖνον ἀσφαλῶς ἔχοι, καὶ μὴ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κρατεῖν. Καίσαρα δ' ὑπὲρ θαλάττης πρόπεμψας, ὡς ἐπανῆκεν, ἐν τῇ Ζηνοδώρου πεδιακαλλέστατον αὐτῷ ναὸν ἐγείρει πέτρας λευκῆς, [s] ὃν καλοῦσιν [t] Πανιὰ καλούμενον. [v] στάδιον δὲ ὄρει πρόκειται, ὑπὸ αὐτῷ ἢ γῆς ὀλίσθημα, καὶ βάθος ἀπέῤῥωγὸς [x] ἄφατον, ὕδατος ἀκινήτου πλέον· καθύπερθεν δ' ὄρος παμμέγεθες, ὑπὸ ἢ τὸ στάδιον ἀνατέλλουσιν [y] αἱ πηγαὶ τοῦ Ιορδάνου ποταμοῦ. τοῦτον ὑπισημότατον ὄντα τὸν τόπον, καὶ τῷ ναῷ προσεκόσμησεν, ὃν ἀφιέρωσε Καίσαρι.

δ'. Τόπε δὲ τὸ τρίτον μέρος ἀφῆκε τῶν φόρων τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ, πρόφασιν μὲν ὡς ἀναλάβοιεν ἐκ τῆς ἀφορίας, τὸ ἢ πλέον ἀνακλώμενος ἔχοντας δυσμενῶς. καὶ γὰρ τοῦ ἐξεργασίαν τῶν τοιούτων ὑπιτηδευμάτων, ὡς ἂν λυομένης αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας, καὶ μεταπιπτόντων τῶν ἐθῶν, χαλεπῶς ἔφερον. [z] καὶ λόγος ἢ πάντων ἐγίνετο παροξυνομένων ἀεὶ καὶ πραττομένων. ὁ δὲ δεδὸς τὸ πᾶσαν πολλὴν ὑπιμέλειαν ἐπῆγε, ἀφαιρούμενος μὲν τὰς εὐκαιρίας, ὑπιτάττων δ' ἀεὶ γίνεσθαι πρὸς τοῖς πόνοις, [a] ὡς δ' ὅτι σώσους ἐφιεμένη τοῖς περὶ τὴν πόλιν, ὅτι κοινωνία πρὸς πάντα καὶ διαίτης, ἀλλ' ἐπιτήρησ πάντα. καὶ χαλεπὰ τὰ φορεθέντων ἦσαν αἱ κολάσεις· πολλοί τε καὶ φανερῶς [b] καὶ λεληθότως εἰς τὸ φρούριον ἀναγόμενοι, τοῦ [c] Τρκανίαν, ἐκεῖ διεφθείροντο. καὶ τῇ πόλει, καὶ τῇ ὁδοιπορίας ἦσαν οἱ τὰς συνιούσας εἰς ταὐτὸν ὑπισκοπεύοντες. ἤδη δέ φασιν αὐτὸν ἀμελεῖν τούτου μέρους, ἀλλὰ πολλάκις ἰδιώτου χεῖμα λαμβάνοντα καταμίγνυσθαι νύκτωρ εἰς τὰς ὄχλους, καὶ πειρᾶν αὐτῶν ὧν ἔχουσιν [d] ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς λαμβάνειν. τοὺς μὲν οὖν πανταπάσιν [e] ἐξανθαδιαζομένους, ὡς τὸ μὴ [f] συμπεριφέρεσθαι τοῖς ὑπιτηδεύμασι, πάντας ἐπεξῄει τοὺς τρόπους· τὸ δ' ἄλλο πολίτου ὄρκοις ἠξίου πρὸς τὴν πίστιν ὑπάγεσθαι. καὶ [g] συνηνάγκασεν αὐτοὺς ἐνώμοτον τὴν εὔνοιαν ἢ μὴν διαφυλάξειν [h] ὑπὲρ τοῦ ἀρχοῦ ὁμολογεῖν. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ, καὶ θεραπείαν καὶ δέος, εἶχον οἷς ἠξίου· τοὺς ἢ φρονήματι μεταποιουμένους καὶ δυσχεραίνοντας ὑπὲρ τῷ καταναγκάζεσθαι, παντὶ τρόπῳ σκηπτὸν ἐπιέζει. [i] συνέπιπτε ἢ καὶ [k] τοὺς περὶ Πολλίωνα τὸν Φαρισαῖον καὶ [l] Σαμέαν, καὶ τῶν ἐκείνοις συνδιατριβόντων τοὺς πλείστους ὀμνύειν· οἱ δ' ὑπ συνεχώρησαν, ἀφ' ὁμοίως τοῖς δεηθεῖσιν ἐκολάσθησαν, ἐντροπῆς ἕνεκα τὸν Πολλίωνα τυχόντες. [m] ἀφείθησαν ἢ τούτης τῆς ἀνάγκης καὶ οἱ παρ' [n] ἡμῖν Ἐσ-

p Πρῶτον —— Ηρώδη.] Illa πρῶτον ἀποδίδοι Φιλίας τόπον Ηρώδης accepta debemus *Codd. Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* ὡσὰ μὲ Καίσαρος ἐδιλεῖτο μετ' Αγρίππαν, ὡσ' Αγρίππα ἢ μὲ Καίσαρος, lib. 1. *de Bello Jud.*

* *Tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ,*] *Id eſt*, unam de quatuor regionis partibus.

q Φερώρᾳ —— τετραρχίαν,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.

r Εἰ καί τι πάθοι,] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* εἰκέτι in *Editis Aliiſque.*

s Πλησίον ὃν Πανιὰς καλουμένου.] Conf. ſup. lib. VIII. c. 8. §. 4. Πάνιον montem extitiſſe negat, ſed factum Harduin. de Num. Herod. p. 30. Verum mons etiam dicitur infr. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

t Πανιὰς] Ita in libris omnibus *Joſephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνιον στηλαῖον Παλαιστίνης *Stephano Byzant.* Juxta *Euſebium* tamen (in *Hiſt. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνιον ſcribendum. Videſis *Scalig.* in *Euſeb.* p. 157. *Salmaſium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Noriſium* de *Epocha Syro-Maced.* Diſſ. IV. *Spanhemium* de *Præſt. Num.* Diſſ. IX. *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 918.

v Στάδιον] Πανιὰς ὄρους meminerunt *Euſeb.* & *Philoſtorgius.* nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Joſephus*, nec alii Veterum quod ſciam ulli præter iſtos. Nec eſt quod quis nummum objiciat, qui habet, KAIC. CEB. IEP. KAI ACY. YΠ. ΠANEIΩ. cum illa ΥΠ. ΠANEIΩ poſſint æque referri ad ſpecum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut oſtendit *Relandus* in *Paleſtina S.* p. 324.

x Ἄφατον] Ἄῤῥατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto.

y Αἱ πηγαὶ ἢ Ιορδάνου ποταμοῦ.] Vide *Noldium* p. 274. & *Reland.* in P. S. 922. HUDS. in *Add.* Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

z Καὶ λόγος ἢ πάντων ἐγίνετο.] Καὶ λόγοι ἢ πάντων ἐγίνοντο *Hen.* & *Vat.*

a Ην ἢ —— ἀναγόμενοι,] Idem Zonaras p. 242. SPANH.

b Καὶ λεληθότως] Ita *MSS. Gen.* καὶ. *Cocceius* ν.

c Τρκανίαν] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς λαμβάνειν.] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* (ὑπὲρ *Lugd. Bat.* at *Cocceius* conjicit pro οἱ reponendum forte eſſe ἐντεῦθεν) οἱ περὶ in *Editis Aliiſque.*

e Ἐξανθαδιαζομένους,] In *Editis* ἐξανθαδιαζομένους, proculdubio pro (ut & corrigit *Cocceius*) ἐξανθαδιαζομένους. verum ἐξανθαδιζομένους habent *Busb.* & *Hen.*

f Συμπεριφέρεσθαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* συμπεραφύεσθαι in *Editis Aliiſque.*

g Συνηνάγκασεν αὐτοὺς] Συνηνάγκαζεν *Vat.*

h Ἐπὶ τῷ ἀρχῇ ὁμολογεῖν.] Ἐπὶ τοῦ ἀρχῆς *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

i Συνέπιπτε ἢ] Ita *MSS.* & *Zonar.* συνεπίπτε perperam in *Editis.*

k Τοὺς —— Σαμέαν,] Conf. ſup. lib. 14. c. 9. §. 4. & ſupr. hoc eod. cap. 1. SPANH.

l Σαμέαν,] Σαμαίαν *Busb.* & *Hen.* ſicuti lib. 1. c. 1. §. 1. Videſis *Caſaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Hiſtoria Doctorum Miſnicorum.*

m Ἀφείθησαν ἢ ταύτης] Ita in *MSS.* ἀφέθησαν in *Editis.*

n Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.

o Ἐσ-

σαῖοι καλούμενοι. γένος δ' τοῦτ' ἐστὶ δοκίμη χρώμενον τῇ παρ' Ελλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις συφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Εσσηνοὺς ἀφ' οἵας αἰτίας ἐτίμα, μείζόν τι φρονῶν ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν φυητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπρεπὴς ὁ λόγος φανεῖται τῷ τῆς ἱστορίας γένει, σαφηνιζομένων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων ὑπολήψεων.

ε'. Ην τις [p] τῶν Εσσηνῶν [q] Μανάημος ὄνομα, καὶ πολλα κατὰ τὴν προαίρεσιν ἐξ βίου καλοκαγαθίας [r] μαρτυρόμενος, καὶ [s] προγνωσιν ἐκ θεοῦ τῶν μελλόντων ἔσχων. ὅτε ἔτι παῖδα τὸν Ηρώδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα παιδῶν, βασιλέα Ιουδαίων προηγόρευσεν. ὁ δ' ἀγνοεῖν ἢ καταφρονεύεσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δ', μειδιάσας ῥέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [t] κατὰ τὸν γλουτὸν, "ἀλλά τοι καὶ "βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [v] ἀπάρ- "ξεις, [x] ἀξίωσεν γὰρ ἐκ θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μα- "ναήμου πληγῶν, ὥστε καὶ τοῦτό σοι σύμβολον εἶναι τῶν "κατὰ τὴν τύχην μεταπτώσεων. ἄριστος γὰρ ὁ τοιοῦ- "τος λογισμὸς, [y] εἰ καὶ δικαιοσύνην ἀγαπήσας, καὶ "πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβειαν, ἐπιείκειάν τε πρὸς τοὺς "πολίτας· ἀλλ' ἐγὼ οἶδά σε τοιοῦτον ἔσεσθαι, τὸ πᾶν "ἐπισάμενος. [z] εὐτυχία μὲν γὰρ ὅσον ἐκ ἄλλος δι- "οίσεις, καὶ τεύξῃ δόξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας "ἔξεις καὶ τοῦ δικαίου. ταῦτα δ' οὐκ ἂν λάθοι [a] τὸ "θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου, [b] τῆς ἀντ' αὐτῶν ὀρ- "γῆς [c] ἐπομνημονευομένης." τούτοις αὐτίκα μὲν ἤνιξα τὸν νοῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτῶν, Ηρώδης. κατὰ μικρὸν δ' ἠρθεὶς, ἕως καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τῷ μεγίστῃ τῆς ἀρχῆς [d] μεταπέμπει τὸν Μανάημον, καὶ περὶ τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [e] ἐπιμανθάνετο. Μανάημος δ', τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δ' σιωπῶντι αὐτῷ, μόνον εἰ δέκα γένοιντο τὰ βασιλείας ἐνιαυτοὶ προσεπύθετο· καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπών, ὅρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τῆς προθεσμίας. Ηρώδης δ' ἐν τούτοις δεχθείς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ [f] πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Εσσηνοὺς τιμῶν διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ παράδοξα, δηλῶσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ [g] διὰ τοιούτων ὑπὸ καλοκαγαθίας καὶ τῶν θείων ἐμπειρίας ἀξιοῦνται.

cepti fuerunt etiam qui Eſſæi appellantur. iſti autem ſunt genus hominum qui ſimili vitæ inſtituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Eſſenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab hiſtorica narratione alienus videbitur hujuſmodi ſermo; præſertim cum oſtendat, quam de iſtis opinionem homines habuerint.

5. Erat Eſſenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ inſtituto ob morum honeſtatem bene audiens, & qui futura divino inſtinctu prævideret. Hic conſpicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut ſui notitiam non habere aut jocari arbitratus, ſubmonuit *eum*, ſe privatum eſſe. At Manahemus, leniter ſubridens, & ei nates manu feriens, "Atqui & regnabis, inquit, & imperium "(à Deo quippe dignus habitus) feliciter auſpi- "caberis: & memento ictuum Manahemi, ut hoc "tibi ſit indicium mutationum fortunæ. Optima "enim erit hujuſmodi cogitatio, ſi juſtitiam & "pietatem erga Deum amaveris, & erga cives cle- "mentiam: verum ego, totius rei gnarus, ſcio te "non talem futurum. Vitam enim fortunatam tu "quidem; ſi quiſquam alius, ages, & laudem tibi "paries æternam, ſed pietatis & juſtitiæ oblivio- "nem capies. Hæc autem Deum ſane non late- "bunt, dum ſub vitæ tuæ finem de te pœnas ob "iſta ſumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei ſpem nullam haberet. ſed poſtquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus eſt, in ipſo imperii vigore Manahemum accerſit, & ex eo quamdiu regnaturus eſſet quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: ſed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum eſſet regnum: ad quod ille reſpondit, etiam viginta aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præſtituit. Herodes vero etiam hiſce contentus, & Manahemum dextra ei data dimiſit, ac deinceps Eſſenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene ſuperant, nobis tamen viſum eſt lectoribus indicare, & de noſtris id palam facere, quod multi illorum in hujuſmodi rebus propter vitæ honeſtatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Manahemus Eſſenus, vates.

Quare Eſſenos in honore habuit Herodes.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ηρώδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μεῖζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξετέλεσε· καὶ περὶ τὸ βάρεως, ὃν Αντωνίαν ἐκάλεσεν.

CAP. XI.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atque altius & magnificentius exſtruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

XIV.

ΤΟτε [h] γοῦν [i] ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ηρώδου βασιλείας [k] γενομένου ἐνιαυτοῦ, μετὰ τὰς προδηλωθείσας πράξεις,

TUnc igitur decimo octavo regni Herodis anno, poſt ea facta quæ ſuperius dicta ſunt, arduum

o Εσσαῖοι καλούμενοι.] Εσσηνοὶ, qui Εσσαῖοι, Εσσαῖος apud Zonaram p. 243. A. B. conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 2. item ſupr. lib. 13. c. 10. §. 8. Porphyr. de Abſtin. lib. IV. c. XI. XII. Euſeb. Præp. lib. IX. c. 11. Item *Philo* libro Quod omnis ſtudioſus liber. SPANH.

p Τῶν Εσσηνῶν] Conf. ſup. §. 4. SPANH.

q Μανάημος οὔνομα,] Hunc illum Manahemum eſſe ajunt, cujus meminit Autor *Juchaſin*, tanquam collegæ ipſius *Hillelis*, antequam ei acceſſerat *Schamajas*. Vide *Juchaſin*, fol. 19.

r Μαρτυρόμενος,] Μαρτυρούμενος *Busb.* & *Vat.* Vide *Pricæum* ad *Act.* c 6. v. 3.

s Προγνωσιν ἐκ θεοῦ τῶν μελλόντων ἔσχων.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 12. SPANH.

t Κατὰ τὸν γλουτὸν,] Κατὰ τῶν γλουτῶν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

v Απάρξεις,] Απάρξεις *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

x Ηξίωσεν γὰρ ἐκ θεοῦ.] Sic è *MSS.* ἀξίωσεν in *Editis*

y Εἰ καὶ δικαιοσύνην] Voculam καὶ ex *L. B.* additam eſſe volui. HAV.

z Εὐτυχία μὲν γὰρ] Εὐτυχίας *Busb.* & *Hen.*

a Τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου] Τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. *Busb.* & *Hen.*

b Τῆς ἀντ' αὐτῶν ὀργῆς] Vers. *de te pœnas ob iſta ſumet*, potius *pœnæ ob iſta te manebunt.* vel totam periodum ſic verterem. *Hæc autem Deum non latere, pœnæ ab iſta ſub vitæ finem in te immiſſæ monebunt.* Dele itaque comma poſt βίου. IBBETS.

c Υπομνημονευομένης.] Απομνημονευομένης *Busb.* & *Hen.*

d Μεταπέμπει τὸν Μανάημον,] Μεταπέμπεται *Busb. Hen.* & *Vat.* μεταπαλεῖ *Zonar.*

e Επιμανθάνετο.] Διεπυθάνετο *Hen* & *Vat.*

f Πάντας —— διετέλει.] De Eſſenis & eorum inſtitutis vid. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & *alibi*. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

g Διὰ] Abundat. COCC.

h Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

i Ὀκτωκαιδεκάτῳ] *Sc.* poſtquam Herodes regnum adierat, captis Hieroſolymis, ut dicit *Caſaub.* quem videſis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. HUDS. Malè ις in Ed. Gr. vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p 221. *alibi*. lib. 1. c. 21. §. 1. anno πεντεκαιδεκάτῳ Herodis inſtauratum Templum dicitur. *Zonaras* autem p. 243. C. ὀκτωκαιδεκάτῳ ſeu A. Regni XVIII. id factum dicit. SPANH.

k Γενομένου ἐνιαυτοῦ,] Non de ineunte ſed adulto jam Hero-

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

duum opus aggressus est, *scilicet* ut Dei templum sua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentissimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam fecisset præclarius, sicuti erat, si illud perficere ei contigerit, atque futurum ad sempiternam *sui* memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum esse intelligeret, neque facilem habiturum esse ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocasset, verba fecit in hunc modum. "De

Herodis concio ad populum.

"aliis quidem ex quo regnare cœpi à me factis, "viri populares, nihil necesse mihi dicere arbitror, "quanquam ita comparata fuerint, ut vobis plus "securitatis quam mihimet ornamenti attulerint. "Nam cum in rebus difficillimis neque ea negle- "xerim quæ ad vestras necessitates levandas face- "rent, neque in iis quæ ædificavi studuerim ut i- "pse magis quam vos omnes ab injuriis sarti tecti "essetis, mihimet persuadeo quod Dei voluntate "Judæorum gentem ad eam, quam nunquam antea "habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæterum, "*ut dixi*, sigillatim omnia, quæ per provinciam "perfecimus, quotque urbes in ea & regione ei "contributa excitando genus vestrum maximis or- "namentis auximus, vobis commemorare, qui ea "probe nostis, supervacaneum mihi videtur. Quod "autem in præsentia mihi in animo est aggredi, "id omnium pientissimum, vobisque pulcherri- "mum fore nunc *paucis* ostendam. Fuit quidem "templum hoc summo Deo à parentibus nostris "ædificatum, cum à Babylone revertissent. Ve- "rum ei ad altitudinem desunt cubiti sexaginta:

Solomonis templi altitudo.

"tanto enim altius erat primum illud à Solomo- "ne constructum. nemo tamen negligentiam pie- "tatis nostrorum parentum accuset. nam per illos "non stetit, quo minus hoc magnitudine prius adæ- "quaret: sed Cyrus & Darius Hystaspis filius hunc "ædificii modum præscripserunt; quibus illi sub- "jecti, eorumque filiis, & post illos Macedonibus, "facultatem non habuerunt * primum *hoc* pieta- "tis *illorum* exemplar ad eandem magnitudinem "perducendi. Quoniam vero nunc ego quidem "Dei beneficio regnum adeptus sum, & longa pa- "ce fruor, & divitiis affluo, & magnis reditibus "abundo: quodque maximum est, cum Romanis, "omnium (ut ita loquar) dominis, in amicitia sum "& gratia, operam dabo, ut, id quod necessitate "& superiorum temporum servitute omissum est "resarciendo, perfectam Deo, pro illius in me be- "neficiis, hujusce regni pietatem reddam.

Populus mœstus & solicitus, ne Herodes opus nimis arduum & impeditum aggrederetur.

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero sermone ejus attoniti sunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredibile minime-

ἔργον οὐ τὸ τυχὸν ἐπεβάλετο, τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ [l] δι' αὐτοῦ [m] κατασκευάσεσθαι, μείζω τε τὸν περίβολον, καὶ πρὸς ὕψος ἀξιοπρεπέστατον ἐγείρειν, ἡγούμενος ἁπάντων αὐτῷ τ' [n] πεπραγμένων [o] ὑπερτερον, ὥσπερ ἦν, ἐκτελεσθήσεσθαι τοῦτο, καὶ πρὸς αἰώνιον μνήμην ἀρκέσειν. ὡς ἕτοιμον δὲ τὸ πλῆθος ὑπο- στρέμενος, οὐδὲ ῥάδιον ἔσεσθαι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὑπο- χειρήσεως, ἠξίου λόγῳ προκαταρτησάμενος ἐγ- χειρησαι τῷ παντὶ, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. "τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν βασι- "λείαν [p] πραγμάτων, ἄνδρες [q] ὁμόφυλοι, ῥᾴστα "καταλαμβάνω λέγειν, καί τοι τοῦτον ἐγὼ τὸν "τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ τὸν [r] ἀπ' αὐτῶν κό- "σμον, πλείω δὲ ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. ἐπε "γὼ ἐν τοῖς δυχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς "ὑμετέρας χρείας διαφερόντων, [s] ἅτε ἐν τοῖς κα- "τασκευάσμασιν ὑπιτιθεύσας ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ "πᾶσιν ὑμῖν τὸ ἀνεπηρέαστον, οἶμαι σοὶ [t] τῇ δὲ Θεῷ "βουλήσῃ, πρὸς εὐδαιμονίαν ὅσον οὐ πρότερον ἀγηοχέ- "ναι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, τὰ μὲν οὕτω κατὰ μέρος "ἐξειργασθένα δεῖ τὴν χώραν καὶ πόλεις, ὅσας ἐν "αὐτῇ καὶ τοῖς ὑπικτήτοις ἐγείραντες κόσμῳ τῷ καλ- "λίστῳ, τὸ γένος [v] ὑμῶν ηὐξήσαμεν, πρείρχά μοι "δοκεῖ λέγειν εἰδόσι. τὸ δὲ τῆς ὑπιχειρήσεως, [x] ἧς "νυῦ ὑπιχειρεῖν βούλομαι, παντὸς εὐσεβέστατον καὶ "κάλλιστον ἐφ' ἡμῶν γένεσθαι νυῦ σκοπῶ. ἦν γὰρ ναὸν "τοῦτον ὠκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέ- "τεροι, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [y] ἀνάστασιν. ἐπ- "δεῖ δ' αὐτοῦ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [z] ἑξήκο- "ντα πήχεις· τοσοῦτον γὰρ ὑπερεῖχεν ὁ πρῶτος "ἐκεῖνος ὃν Σολομὼν ἀνῳκοδόμησε. καὶ μηδεὶς [a] ἀ- "μέλειαν εὐσεβείας τῶν πατέρων καταγνώτω. γέγονε "γὰρ ὑπ' ἐκείνους ἐλάττων ὁ ναός· ἀλλὰ τοῦτο "καὶ Κῦρος καὶ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, τὰ μέτρα "τῆς δομήσεως ἔδοσαν, οἷς ἐκεῖνοι καὶ τοῖς ὑπογε- "νομένοις διελεύσεσθαι, καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ "ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ πρῶτον τῆς εὐσεβείας ἐπιτρέπε- "σθαι εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν μέγεθος. [b] ἐπειδὴ δὲ νυῦ "ἐγὼ μὲν ἄρχω Θεοῦ βουλήσει, πλείστη δὲ καὶ μακα- "ριότης, καὶ κτῆσις χρημάτων, καὶ μέγεθος "πλούτου, τὸ δὲ μέγιστον, φίλοι καὶ δι' εὐνοίας "οἱ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν κεφαλαιῶται Ῥωμαῖοι, πα- "ρόμοιμι, τὸ περιμελημένον ἀνάγκη καὶ δουλεία δ' "πότερον χρόνου διορθώμενος, τελείαν ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ τὴν ἀνθ' ὧν ἔτυχον τῇδε τῆς βασιλείας εὐσέ- "βειαν.

β'. Ὁ μὲν Ἡρώδης ταῦτ' εἶπεν, [c] ἐξέπληξε δὲ τοὺς πολλοὺς ὁ λόγος παρὰ δόξαν ἐμπεσών· καὶ τὸ μὲν τῆς ἐλπίδος ἄπιστον οὐκ ἐπήρεν αὐτούς. ἠδημόνουν δὲ, μὴ φθά-

dis anno XVIII capiendum esse *Josephum*, ostendit *Basnagius*, tom. 1. p. 66.

l Δι' αὐτοῦ] Δι' αὐτῶν, id est δι' αὐτοῦ, vel δι' ἑαυτοῦ. Verum δι' αὐτῶν non agnoscunt *Busb.* & *Epiphan.* τ' νεὼν τ' Θεοῦ αὐτῶν legit *Hen.*

m Κατασκεύασαι,] Ita *MSS.* κατεσκεύασε in *Editis.* κατασκεύσας legit *Montacutius.* Exercit. 10. §. 6. *Harduinus* (in *Nummis Herodiadum*, p. 336.) *Josephi* historiam de instaurato ab Herode Templo in augustiorem formam mendacii insimulat: sed frustra; quod ostenderunt viri summi, *Casaubonus*, c. *Baron.* n. 22. *Simsonus* ad A. M. 3987. & *Torniellus* ad A. M. 4032. Vide infra ad §. 2.

n Πεπραγμένων] Πραγμάτων *Gen.* perperam.

o Ὑπερτερον,] *L. B.* πρεσβυτερον.

p Πραγμάτων,] *L. B.* πεπραγμένων. forte melius. HAV.

q Ὁμόφυλοι,] Judæos vocat ὁμοφύλους, quamquam fuit Idumæus ad captandam benevolentiam. SPANH.

r Ἀπ' αὐτῶν κόσμον,] Τὸν ἀπάντων κόσμον solus *Hen.*

s Οὔτε —— ἔθνος.] Instauratio tamen Templi potius, quam Novum Templum ob συνεχισμόν seu continuata sacrificia. vid. Scalig. de Emend. Tempor. lib. VI. p. 635. Eadem Templi hujus structura finita demum LXXXIII. annis tribus ab Herode cœpto anno XVIII. regni & circa belli Judaici initium infra lib. 20. c. 8. §. 7. De Templo Herodis marmoreo loquuntur Talmudistæ Ord. 2. Moëd. Cod. 9. Succ. & p. 9. tractat. Quo tempore antea hanc illi fabulam consignarint, aliàs Deo dante aperimus. Fictam autem ac fabulis refertam Josephi narrationem, de renovatione Ædis ab Herode &c. jamdudum Salianus docuit ad A. M. 4035. Harduin. de Numm. Herod. p. 27. SPANH.

t Τῇ δὲ Θεοῦ βουλήσει,] Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.*

v Ὑμῶν πύξησαμεν,] Ἡμῶν *Hen.* & *Vet. Interpr.* Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.*

x Ἧς νυῦ ἐπιχειρεῖν βούλομαι,] Ἣν νυῦ ἐπιχειρεῖν ἐπιτίθεμαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ἀνάστασιν.] Ἐπάνοδον *Hen.* & *Lugd. Bat.* quod pro interpretamento habeo.

z Ἑξήκοντα πήχεις·] Ἑπτὰ *Busb.* & *Vat.* errore orto ex similitudine inter ξ & ζ. in *MSS.*

a Ἀμέλειαν εὐσεβείας] Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμέλει in *cæteris.*

* *Primum* hoc *pietatis* illorum] *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem &c. ut πρῶτον subintelligatur.

b Ἐπειδὴ δὲ νυῦ] Sic *Hen.* ἐπεὶ δὲ νῦν *Vat.* ἐπειδὴ δὲ νυῦ in *Editis.*

c Ἐξέπληξε δὲ] Ἐξέπληξε *Busb.* & *Hen.*

φθάσας καταλῦσαι τὸ πᾶν ἔργον οὐκ ἐξαρκέσαι πρὸς τέλος ἀγαγεῖν τὴν προαίρεσιν· ὅ, τε κίνδυνος αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον ἐδόκει τὸ μέγεθος τῆς ὑπαρχούσης. ὄντων δ' αὐτῶν ἀθυμούντων, παρεθάρρυνεν ὁ βασιλεὺς, μὴ πρότερον καθαιρήσειν φάμενος τὰ νεὼν ἢ πάντων [d] αὐτῷ τὰ εἰς τὴν σωτέλειαν παρεσκευασμένων. καὶ ταῦτα προειπὼν οὐκ ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [e] εὐτρεπίσας ἁμάξας, αἳ βαστάσουσι τοὺς λίθους, ἐρχάτας τε μυρίους τοὺς ἐμπροσθίους ὑπαλεξαμένους, καὶ ἱερεῖσιν τὸν ἀριθμὸν χιλίους [f] ἱεραλικὰς ὠνησαμένους στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [g] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἧπερ τῆς καθοσκούσης, ἁπάντων αὐτῷ προθύμως προδιαρεπισμένων.

γ'. [h] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν ἦγαγε, μήκει μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δ' ὕψος εἴκοσι πρὸς τοῖς, [i] ὡς τῷ χρόνῳ [k] συνιζησάντων τῶν θεμελίων ὑποστῆναι. καὶ τοῦτο μὲν [l] κατὰ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπεγείρειν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, οὐκ λίθων μὲν, λευκῶν τε καὶ [m] κραταιρῶν, τὸ μέγεθος ἑκάστων πρὸς πέντε καὶ εἴκοσι [n] πήχεις ὑπὲρ μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ πρὸς δώδεκα. καὶ παντὸς αὐτοῦ καθάπερ καὶ τῆς [o] βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότατον, ὑψηλότατον δὲ τὸ μεσαίτατον, ὡς περίοπτον οὐκ ὀλίγων σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [p] κατ' ἐναντίον οἰκοῖεν ἢ προσίοντες τύχοιεν. [q] θύραι δὲ ὑπὲρ τὸ εἰσόδοις σὺν τοῖς ὑπερθύροις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμηντο, τὰ μὲν ἄνθη [r] ἀλουργέσι, κίονας δ' [s] ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [t] ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν, ἄμπελος [v] διεπέπαντο χρυσῆ, τοὺς βότρυς [x] ἀπηωρημένους ἔχουσα· θαῦμα καὶ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον οὐκ πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἦν. προσελάμβανε δὲ καὶ στοαῖς μεγίστοις [y] τὸν ναὸν ἅπαντα, πρὸς τὴν ἀναλογίαν ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐδόκει ὑπερεσκευασμένην τὸν ναόν. [z] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλα πέριξ, αὐτὸ δὲ τὸ περίβολος ἔργον μέγιστον ἀνθρώπων ἀκηκοέναι. λόφος ἦν

que sperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. sed anxii erant & soliciti, ne si totum opus jam dissolveret, non satis opum haberet ad perficiendum quod propoluerit: atque in majus illis crescebat periculum, & augeri visa est rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti essent, rex eos confirmabat, dicens, non se prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id absolvendum pertinerent, præparasset. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparasset, & decem peritissimorum opificum millia delegisset, & mercatus mille sacerdotibus vestes sacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuisset, opus aggressus est, omnibus diligenter præparatis.

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum super eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem *totidem* & viginti amplius, * qui viginti aliquanto post consi-dentibus fundamentis retro cesserunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem est templum ex lapidibus candidis & firmis; & singulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depressius, medio vero editius, adeo ut à multis stadiis regionis incolis conspicuum esset, maxime si qui ex adverso habitarent aut eò accederent. Fores in ingressu cum superliminaribus, ipsi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea, cum racemis ex illa sublime pendentibus; eâ quasi materiæ profusione facta, ut aspicientibus tam magnitudine quam arte stuporem incuteret. Quin & templo universo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habens, & sumptibus majores superans, ut nec quisquam alius videretur ita templum exornasse. Ambæ autem magno innitebantur muro: ipse vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petrosus, arduus, ad orientale

Templi ab Herode instaurati & exstructi descriptio.

Vitis aurea.

d Αὐτῷ τὰ εἰς τὴν σωτέλειαν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* αὐτὰ in *reliquis*.

e Εὐτρεπίσας ἁμάξας,] Ita *MSS.* εὐτρεπήσας perperam in *Editis*, ut & mox προεὐτρεπισμένων.

f Ἱεραλικὰς] Videsis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. XI. p. 172, 173.

g Διδάξας οἰκοδόμους,] Vocem διδάξας in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & quosdam cementarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* Ἐπιτάξας οἰκονόμους legendum esse conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & κατασκήνας οἰκ. in *Antidiatriba* p. 247. Verum licet utrumque ferri possit, (aut ἀφώξας ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox οἰκονόμους repugnat *Josepho*, qui postea ὃ ὁ ναὸς ἀφὼ τὸ ἱερὸν οἰκοδομηθέντος.

h Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους] Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Christ. Rel.*) non ex ruinis resuscitatum fuit, sed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. *de Emend. T.* p. 500.) quia ἀνέλεγχισμὸς & continuatio sacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. HUDS. Ex his verbis nonnulli collegerunt hoc, quod struxisse dicitur Herodes ædificium, habendum esse pro templo novo & quidem tertio, quod distinctum erat à templo secundo, quod ædificarunt Hebræi reduces facti ex Babylonia. Verum Judæi ipsi (quorum tamen maxime intererat hoc templum, si fieri posset, tertium appellare ut ita Messias noster dici non posset veniisse stante illo templo, quod à Zorobabele & sociis ejus conditum fuit) templum hoc, uti ab Herode erat exædificatum & dein a Tito versum fuit, nunquam alio nomine in Talmude & aliis scriptis nuncupant, quod sciam, quam בית שני Templum secundum. Christiani autem nequeunt ullo modo dubitare, quin templum uti Herodes illud renovavit idem fuerit, adeoque templum secundum appellandum, ac illud quod Zorobabel excitavit, quoniam stante eodem illo templo secundo, quod Zorobabelis opera constitutum est, Messias venire debuit, uti Haggai cap. 2. prædictum est. Si autem templum Herodis fuerit templum tertium & plane novum haberi debeat, ac diversum a secundo, quomodo Christus venit stante Templo secundo? Denique, num cultus sacer unquam legitur interruptus fuisse tempore Herodis, quod factum oportuit, si Sanctum & Sanctum Sanctorum plane nova facta sunt, sublatis veteribus. REL.

i Οὗς τῷ —— ὑποσῆναι.] Per tempus fundamentis deficcatis resedisse. *Rufinus.* SPANH.

k Συνιζησάντων] Ita in *MSS.* συνεζησάντων perperam in *Editis*. Hanc rem pro impossibili habet *Villanpandus* ad *Ezech.* tom. 2. p. 577.

* *Qui viginti aliquanto post*] Versio nostra & sensus postulat ut sit ellipsis vocis ἐτῶν ante ὀκτὼ. integre enim καθ' ὃν ὑποσῆναι.

l Κατὰ τοὺς Νέρωνος] Vide lib. 20. c. 8. & *Torniellum* ad A. M. 4082. n. 7, 8. & *Usserium* ad A. M. 3987.

m Κραταιρῶν] Κρυσταλλῶν *Hen. Lugd Bat.* & *Busb.*

n Πήχεις ἐπὶ μῆκος,] Ita *Busb.* & *Hen.* πηχῶν in *ceteris*.

o Βασιλικῆς στοᾶς] Βασιλείου *Hen. Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.*

p Κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες] Κατ' ἀνατολὴν dicit, ut orientalem plagam designet. *L'Empereur* de *Mensuris Templi*.

q Θύραι δὲ] Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, sed interiorem portam, quæ ad fanum ducebat, intelligi vult.

r Ἀλουργέσι,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀλουργοῦσι *Gall.* ἀλουργῆσι in *Editis Aliisque*.

s Ἐνυφασμένους.] Ἐνυφασμένοις *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

t Ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν,] Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. *de Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 234.) probante *Petito* in *Animadv.* tom. 4. p. 134. ὑπὸ τοῖς πτερώμασι in *Græcis* omnibus. in versione *Epiphanii* omittuntur.

† *Supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea*,] *Id est*, in fronte supra fores, *ut explicat Seldenus*.

v Διεστεφὼ χρυσῇ,] Διεστεφὼ *Hen.*

x Ἀπηωρημένους ἔχουσα·] Ita *Vat.* βότρυας ἀπαωρημένους *Hen.* βότρυς ἀπεωρημένους (ἀπαωρημένους *Coccejus*) in *Editis Aliisque*. Εἶχε δὲ καὶ θύρας πύλη καὶ τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτὰς ἀμπέλους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνθρωπίνης κατηφείας, lib. 1. *de Bello*, c. 6.

y Τὸν ναὸν ἅπαντα,] Est qui sic distinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα πρὸς τὴν ἀναλ.

z Ἄμφω δ' ἦσαν] Videtur esse Ellipsis præpositionis ἐπὶ, ut sit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλη τείχους.

tale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit, Dei *ipſius* inſtinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta eſt vallis admodum depreſſa, *eundem* vallavit ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis, ſemper aliquid ſpatii intus concludens, & alte progrediens, adeo ut immanis eſſet magnitudo pariter ac profunditas ſtructuræ, forma quadrangulari factæ, ut vaſtitas quidem lapidum à fronte quoad ſuperficiem in conſpectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulſas haberent. Opere ita continuato ut ſummitati collis jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigaſſet & cavitates intra murum comprehenſas repleviſſet, ſuperficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atque uuiverſum hoc ſeptum erat, quatuor ſtadiorum in circuitu, unoquoque * angulo in longitudinem ſtadium complectente. interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem ſuſtinens porticum pari cum muro longitudine, ſpectantem ad januas templi, quod ad medium ejus conſtitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique fixa erant ſpolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipſe reportarat.

Ingens opus Solomonis.

Spolia Barbarica.

4. Ad ſeptentrionale autem *ſepti* latus arx conſtructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem anteceſſerunt, Aſamonæo prognati, reges & ſacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi ſtola ſacerdotalis illis reponeretur, quam ipſe pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere ſolebat. Hanc ſtolam rex Herodes eo in loco cuſtodivit, & poſt ejus obitum fuit in poteſtate Romanorum, uſque ad tempora Tiberii Cæſaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hieroſolyma veniſſet, & à populo honorificentiſſime exceptus fuiſſet, volens eis gratiam referre, ipſe, quoniam obſecrarunt ut *ſacra* ſtola illis in poteſtatem permitteretur, hac de re ſcripſit ad Tiberium Cæſarem, atque ille eam conceſſit *eis*: manſitque penes Judæos ſtolæ ſacerdotalis poteſtas uſque ad deceſſum regis Agrippæ. Poſt eum Caſſius Longinus, qui tum Syriam adminiſtrabat, & Cuſpius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut ſtolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes ſe habere, ſicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæſarem miſerunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam perveniſſent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit ſuo rogatu

Turris Antonia.

Stola pontificalis ubi cuſtodita.

Caſſius Longinus Syriæ præſes.

Cuſpius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæſarem.

πετρώδης, ἀνάντης, ἠρέμα πως τοῖς ἐξωθεν μέρεσι τῆς πόλεως [a] ὑπολιμένος· ὅπερ τῷ κορυφῇ ἄκρον. τοῦτον [b] ὁ πρῶτος ἡμῶν [c] βασιλεύσας Σολομῶν, κατ' ὑπερφοσύνην τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐργασίαις ἀπετείχιζεν [d] ἄνωθεν τὰ πρὸς τῷ ἄκρᾳ, ἀπετείχιζε δ' κάτωθεν [e] ὑπὸ τὰ ῥίζης ἀρχόμενος, ᾧ βαθεῖα περιῆει φάραγξ, [f] καὶ λίθοι τετράγωνοι μολίβδῳ δεδεμέναις πρὸς ἀλλήλας ἀπολαμβάνων [g] ἀπὸ τὰ ἔσω χώρας, καὶ πρὸς αἰῶνα εἰς βάθος, ὥστ' [h] ἄπορον εἶναι τὸ, τε μέγεθος τὰ [i] οἰκοδομῆς καὶ τὸ ὕψος πλεχγώνῳ [k] γωμένης, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μελώπου καὶ τῷ ὑπαφάνειαν ὁρᾶσθαι, τὰ δ' ἐντὸς σιδήρῳ διησφαλισμένα σωέχειν τὰς ἁρμογὰς ἀκινήτους τῷ παντὶ χρόνῳ. τὰ δ' ἐργασίας ἔτω συναπλώσας εἰς ἄκρον τὸ λόφον, [l] ἀπεργασάμενος αὐτὸ τῷ κορυφῇ, καὶ τὰ κοῖλα τῶν πρὸς τὸ πῖχος ἐμπλήσας, ἰσοπέδον τοῖς καθ' τῷ ἐπιφάνειαν τῷ ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δ' ἦν τὸ πᾶν περίβολος, πλάτων σταδίων τὸν κύκλον ἔχων, ἑκάστης γωνίας σταδίου μῆκος ἀπολαμβανούσης. ἐνδοτέρω δ' τοῦτο ἄλλος πῖχος ἄνω λίθινος πρὸς, καθ' μὲν ἑῴαν ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ πίχει ὃν ἔχων διαλείμ, ἐν μέσῳ δὲ νεὼ πεντεκαιδέκατος, ἀφορῶσαν εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ. ταύτην πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. ἦν δ' ἱερὰ πάντος κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικά, καὶ ταῦτα πάντα βασιλεὺς Ηρώδης ἀνέθηκε, προσθεὶς ὅσα ἐκ τῶν Ἀραβέων ἔλαβεν.

δ'. Κατὰ δὲ τὴν βόρειον πλευρὰν, ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐερκὴς ἐπετείχιστο, διαφορος ὀχυρότητι. ταύτην οἱ πρὸ Ηρώδου ἦσαν [m] Ασαμοναίων γόνος βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ὠκοδόμησαν, καὶ [n] βᾶριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱερατικὴν αὐτοῖς ἀποκεῖσθαι στολήν, [o] ἐν ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [p] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ηρώδης ἐφύλαξεν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ μέχρι τὴν ἐκείνου τελευτὴν [q] ὑπὸ Ρωμαίοις ἦν, μέχρι τῶν Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ὑπὸ τούτου [r] Οὐιτέλλιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ιεροσολύμοις, δεξαμένης δὲ πόλεως αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, χάριν αὐτοῖς τῆς εὐποιίας ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν [s] αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε· καὶ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία [t] τῆς ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ιουδαίοις, μέχρι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς [v] Αγρίππας. μετὰ τοῦτον ἦν Κάσσιος Λογγῖνος, ὁ τῷ Συρίαν τότε διοικῶν, καὶ Κούσπιος Φάδος, ὁ τῆς Ιουδαίας ἐπίτροπος, κελεύσασι τοὺς Ιουδαίους εἰς τὴν [x] Αντωνίαν καταθέσθαι τῷ στολῇ· Ρωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς ἐπάνω ἦσαν. πέμπουσιν οὖν Ιουδαῖοι πρέσβεις πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτων παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [y] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας, ἐν Ρώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐπι-

λα-

a Υπολίμνου] Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑπολιμένος perperam *Gen.*

b Ο πρῶτος ἡμῶν βατιλεύσας Σολομῶν,] Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, ᾧ πρώτῳ δεηθαμένῳ τὸ συμπαν ἱερὸν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) ᾧ Σολομῶνος βασιλέως, ὃς καὶ τὸν ναὸν ἔκτισε.

c Βασιλεύσας] *L. B.* βασιλεύς.

d Ανωθεν τὰ πρὸς] Τὰ πρὸς τῷ ἄκρᾳ ἄνωθεν *Hen.*

e Υπὸ τὰ ῥίζης ἀρχόμενος,] Απὸ τὰ ῥίζης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

f Καὶ λίθοι] *L. B.* ἠλίθατοις.

g Απὸ τὰ ἔτω χώρας,] Αεί τι τὰ ἔτω χώρας *Hen.* & *Lugd. Bat.* qui habet in *Marg.* τα πρὸς. unde forſan legendum, ἀεί τι τὰ ἔτω χώρας.

h Απορον] *L. B.* ἄπιερον.

i Οικοδομῆς] Οικοδομήσεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

k Γιομένης,] *L. B.* & *Hen.* γεγλυμένης.

l Απεργασάμενος αὐτὸ] Τῆς ἄκρας κατεργασάμενος τὸ ὕψος in lib. 6. *de Bello Jud.* c. 6.

* *Angulo longitudinem ſtadium complectente.*] *Id eſt*, latere inter angulos.

m Ασαμοναίων γόνος] Ασαμωναίων *Busb.* & *Hen.*

n Βάριν] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

o Ην ὅταν δέῃ θύειν,] Videſis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152.

p Ταύτην ὁ βασιλεὺς] Ταύτην Ηρώδης ὁ βασ. *Hen.*

q Υπὸ Ρωμαίοις ἦν,] Archelai tempore penes Judæos fuiſſe dicit, l. xviii.

r Οὐιτέλλιος ——— ἐπέτρεψε·] De hoc facto Vitellii infra lib. 18. c. 5. §. 3. & lib. 20. c. 1. §. 2. ſtolam Pontificalem in Antonia Arce ſervatam Sacerdotibus in Templo cuſtodiendam permittit. Juſſi poſtea Judæi eandem ſtolam denuo in Antonia reponere. Stola Pontificalis ante prope Templum aſſervari ſolita, Judæis ſub Tiberio Imp. conceſſa. Eadem ſub Claudio primo in Arce Antonia, poſtea junioris Agrippæ cuſtodiæ. SPANH.

s Αὐτῶν] Ita *L. B.* αὐτῶν HUDS. Αὐτῇ *Gen.* HAV.

t Τῆς ἱερατικῆς στολῆς] Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* ultima voc *L. B.* deeſt.

v Αγρίππας.] *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* recte appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. *Grotius* ad *Act.* 12. v. 1.

x Αντωνίαν] Confer de Antonia Arce prope Templum infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

y Ο νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας] Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo ſupra hac ead. §. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25, 13.

λαμένᾳ Οὐιτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας [z] ὄντι στρατηγῷ. [a] πρότερον δ' ὑπὸ τοῦ σφραγίδος ἦν ἀρχιερέως καὶ τῶν γαζοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [b] τῆς ἑορτῆς, ὅτε τῶν Ρωμαίων ἔπαρχον ἀναβαίνοντες οἱ γαζοφύλακες, καὶ καταμανθάνοντες τοῦτο [c] ἑαυτῶν σφραγίδα, τοῦτο γὰρ ἐλάμβανον. εἶτ' αὖθις τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τὸν αὐτὸν κομισάντες τόπον, καὶ τῷ ἔπαρχῳ δείξαντες [d] σύμφωνον τοῦτο σφραγίδα, κατετίθεντο. ταῦτα μὲν οὖν [e] ὑστερον ἦν πάθεσι τῶν ὑπισυμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς Ηρώδης καὶ πρότερον τοῦτο βᾶριν ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῆς φυλακῆς τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Ἀντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ Ρωμαίων τῆς ἄρχοντι, [f] προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν.

ε'. Εν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τοῦ περιβόλου, [g] πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν, αἱ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσαι, τῆς ἐν μέσῳ φάραγγος εἰς δίοδον ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ πρόαστον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμοῖσι πολλοῖς κάτω τε εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ ταύτης ἄνω πάλιν ὀφθεῖσα τὴν πρόσβασιν. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τοῦ ἱεροῦ, θεατροειδὴς οὖσα, περιεχομένη βαθείᾳ φάραγγι [h] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [i] τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶχε μὲν καὶ αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ [k] βασιλικοῦ στοᾶν, τριπλοῦν κατὰ μῆκος διήκουσαν ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ὀφθεῖσι τοῦ ἑσπερίου. ὁ γὰρ οὐ [l] σκιτεῖναι προσωτέρω δυναίλον. ἔργον δ' οὐ ἀξιαφηγητότατον τῶν ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλα γὰρ ὄντος τοῦ φάραγγος ἀναλήμματος, καὶ [m] δὴ ἀνεκτὸν καταδεῖν εἴ τις ἄνωθεν εἰς τὸν βυθὸν [n] εἰσκύψοι, παμμέγεθες ὕψος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέσχεν, ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρας τοῦ πώτης [o] πέτρας ἄμφω σωτηρεῖς τὰ βάθη διοπεύοι, σκοτοδινιᾶν, οὐκ [p] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφέστασαν κατ' [q] ἀντίστιχον ἀλλήλοις ὀφθεῖσι μῆκος τετράχα· συνεδέδετο γὰρ ὁ τέταρτος τοῖχος λιθοδομήτῳ τείχει· καὶ πάχος ἦν ἑκάστου κίονος [r] ὡς τρεῖς ὑπισυναπτόντων ἀλλήλοις τὰς ὀργυιὰς περιλαβεῖν· μῆκος δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς πτείχεως [s] ὑπειλημμένης. σταθμὸς δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ τὸ Κορίνθιον τρόπον ἐπεξειργασμένων γλυφαῖς, ἐκπλήξιν ἐμποιούσαις διὰ τοῦ παντὸς μεγαλουργίαν. τεσσάρων δὲ οὐσῶν, τρεῖς ὑπολαμβάνοις τὰς διὰ μέσου χώρας τῆς στοᾶς. τῶν δὲ αἱ δύο παραλλήλους τὸ αὐτὸν μεγέθει τρόπον, εὖρος ἑκατέρας πόδας τριάκοντα, μῆκος δὲ στάδιον, ὕψος δὲ πόδας ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρος μὲν ἡμιόλιον, ὕψος δὲ διπλάσιον. [t] ἀνέσχε γὰρ πλεῖον παρὰ τὰς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ἐξήσκηντο γλυφαῖς, πολυτρόποις σχημάτων [v] εἰδέαις. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθος ὅτι μεῖζον [x] ἦγεν, ἐπιστημένοις τοῖς ὑπισυλίοις προμετωπι-

apud imperatorem ut eam illis potestatem traderet, hoc ipso Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc* prætori. Antea erat sub sigillo pontificis & *sacri* ærarii quæstorum: & pridie festorum ibant quæstores ad præfectum Romani præsidii, & agnito suo sigillo eam auferebant. deinde rursum festis transactis in eundem locum referebant, &, sigillo quod concordabat ostenso præsidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui postea acciderunt casibus declarata sunt. Verum hanc turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi securitatem & custodiam; & in gratiam Antonii, amici sui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

Vitellius Syriæ præs.

Turris Antonia unde dicta.

ς'. A septi autem parte occidentali quatuor erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad transitum intercepta *& completa*; duæ in suburbium; postrema in * aliam urbem, multis gradibus distincta, ut in vallem descenderatur, & deinde ab ea rursus esset ascensus. nam urbs posita erat è regione templi, speciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipsa portas in † medio, simulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem usque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam sol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depressa admodum esset, ut inde caligarent oculi cujusquam ex alto in fundum despicientis, porticum immanis altitudinis super ea exstruxit, ut si quis ex tecti ejus summitate altitudinem simul utramque visu penetrare vellet, periculum esset ne vertigine corriperetur, priusquam visus ad immensum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum series, ita ab uno porticus fine in alterum dispositæ, ut ex adverso sibi responderent, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque crassitudo cujusque columnæ tanta erat, quantam possent tres *hominum* inter se contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum septem & viginti, duplici spira *cuilibet columnæ* subjecta. Numero autem universæ erant centum & sexaginta duæ, capitellis ipsarum more Corinthio sculptura obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor essent *columnarum* versus, ex illis tres spatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ sibi mutuo respondentes similiter factæ erant, ut utraque haberet xxx pedes in latitudinem, in longitudinem vero stadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine sesquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum superemineabat. Tecta vero sculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum species elaboratis: atque medium in majorem altitudinem evectum est, muro

Digressione finita, templi descriptionem prosequitur.

[z] Οὐιτελλίῳ τῷ στρατηγῷ.] Ἀντιστρατηγῷ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[a] Πρότερον ——— γαζοφυλάκων,] Conf. infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[b] Τῆς ἑορτῆς] Notat P. *Molinaus* in *Vate* suo, c. 25. stolam hanc tribus tantum festis solennibus, sc. *Paschatis*, *Pentecostes*, & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuisse.

[c] Ἑαυτῶν σφραγίδα,] Τῷ σφραγίδα δείξαντες σύμφωνον *Hen.* sc. sigillum de quo convenerant. σύμφυτον, συμπορεύόμενον *Hesych.* atque eo sensu vocem accipio.

[d] Σύμφωνον] Ita reponi jussi ex *L. B.* quum magis convenire huc videatur, quam *Vulg.* hactenus σύμφυτον, quod dicit rem rei adeo arcte adhærentem, ut una cum illa nata atque orta videatur. Hic vero agitur de obsignationis cera & sigillo obsignante, quæ quidem duo semper debent esse σύμφωνα, seu secum convenientia; at σύμφυτα esse nunquam possunt. *Epiphanius* vertit, *simul cum sigillis.* At *Hudf.* ita, *& sigillo quod eam comitabatur ostenso*; pro quo reposuimus, *quod concordabat* &c. HAV.

[e] Ὑπὸ δὲ πάθεσι] Forsan ὑστερὸν & mox προδεδηλώθη.

[f] Προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν.] Conf. mox supr. & infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[g] Πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν,] Ita *Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* πύλας in *Editis Aliisque.*

* *Aliam urbem,*] *Sc.* Hierosolyma.

[h] Κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα.] Κατὰ τὸ νότιον κλίμα *Vat.*

† *Medio,*] *Sc.* laterę inter angulos.

[i] Τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὸ δὲ τέταρτον δὲ μετώπου *Vat.* τὸ δὲ τέταρτον μετώπου in *Editis Aliisque.*

[k] Βασιλικοῦ] *L. B.* βασίλειον.

[l] Ἐκτεῖναι] *L. B.* in *Marg.* ἐκβῶσαι.

[m] Οὐδ' ἀνεκτὸν] Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν οὖν δὲ. in *Editis Aliisque* οὐ δυνατὸν.

[n] Εἰσκύψοι] *L. B.* εἰσκύπτοι.

[o] Τέγους ἄμφω] Στέγους *Hen.*

[p] Ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως] Ἐξικνουμένης *Hen.*

[q] Ἀντίστιχον ἀλλήλοις] *Al.* Ἀντίστοιχον.

[r] Ὡς τρεῖς] Ita lego, sensu hujusmodi quid postulante. antea erat, εἰς τρεῖς ἐπὶ συναπτόντων.

[s] Ὑπειλημμένης] Ἐπειλημμένης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ἀνέσχε] *L. B.* ἀνεῖ.

[v] Εἰδέαις.] *L. B.* εἰδέσι.

[x] Ἦγεν, ἐπιστημένοις] Ἠγείρθη ἐφειδομημένοις *Hen.* ἠγείρε-

ro frontali epistyliis circumsecto, & columnis insertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem istis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum, in quod paucis gradibus ascendebatur, circundante lapidea maceria, cum inscriptione quæ vetaret alienigenam intrare sub pœna capitis. Habebat autem interius conseptum à parte meridionali & septentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter se distantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare consuevimus. Adhuc autem interius erat sanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quò non nisi sacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo solida sacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingressus est rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam sacerdos non esset, sed totus in eo erat ut porticus & exteriora consepta curaret exstruenda. & ista octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν ὀκτὼ ἐτῶν ἐξοικοδομεῖται.

Ναὸς sive Ædes, anno & sex mensibus absolvitur.

6. Postquam autem ædes à sacerdotibus uno anno & sex mensibus exædificata est, universus populus lætitiæ plenus erat, Deoque gratias agebant, primum quod tam cito factum fuisset, deinde quod eam operi diligentiam adhibuisset rex, festum diem agentes, & templi instaurationem faustis ominibus prosequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro sua quisque facultate: quorum numerum dicere haud fas est, quod ad veritatem quo pacto dicendus sit nos lateat. nam acciderat, ut idem esset dies inaugurationis regis, quem celebrare solitus erat, ac ille, quo templum fuit absolutum; atque adeo his duabus de causis festum illustrius.

Crypta subterranea.

7. Præterea regi facta est fossa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, super quam etiam sibimet turrim exstruendam curavit, ut per subterranea in ipsam ascenderet, quo caveretur à populo si quando adversus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum construebatur, non nisi noctu pluisse, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile est, si quis animum advertat ad alia quibus semet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem spectant hoc modo exædificata erant.

Finis Libri decimi quinti.

διου [y] τείχου, κίονας ἔχοντος ἐυδεδομημένους, καὶ ξεστῷ παντὸς ὄντος, ὡς [z] ἀπιστοῦσθαι τοῖς οὐκ [a] εἰδόσι καὶ σαφῶς ἐκπλήξει θεατὰς τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. τοιοῦτος [b] μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ἐν μέσῳ δ' ἀπέχων ὀλίγου πλὴν δεύτερος, περσβαίοις βαθμοῖσιν ὀλίγοις, ὃν [c] περιεῖχε ἑρκίον λιθίνου ἀρυφάκτου, γεγραμμένων [d] κωλύων εἰσιέναι τὸν ἀλλοεθνῆ, φαναϊκῆς ἀπηλλαγμένης τῆς ζημίας. εἶχε δ' ὁ μὲν ἐντὸς περίβολος, κατὰ μὲν τὸ νότιον καὶ βόρειον κλῖμα, [e] τρισίχους πυλῶνας, ἀλλήλων διεστῶτας· κατὰ δὲ ἡλίου βολὰς, ἕνα τὸν μέγαν, δι' οὗ [f] παρήειμεν ἁγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ κἀκείνου γυναικῶνις ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκεῖνος δ' [g] ἐνδότερον τρίτον, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἐξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ἐν τούτῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς ἦν, ἐφ' οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. [h] τούτων [i] εἰς ᾠδεῖα τῶν τελείων ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶν τοῖς [k] ἔργοις τὰ πρὸς τὰς στοὰς καὶ τὰς ἔξω περιβόλους ἐπραγματευτο, καὶ [l] ταῦτα ὠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.

ς'. Τὸν δὲ [m] ναὸν ἀπὸ τῶν ἱερέων οἰκοδομηθέντα [n] ἐνιαυτῷ καὶ μηνὶ ἓξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ τὸ τάχος πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐποιοῦντο, μὴ ὂν καὶ [o] τὴν προθυμίας τοῦ βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ καταθημοῦντες τὴν [p] ἀνάκλησιν. ὁ γὰρ βασιλεὺς τριακοσίους ἔθυσε τῷ Θεῷ [q] βόας, καὶ τὰ ἄλλων οἱ κατὰ δύναμιν· ὧν ἐκ οἷόν τε τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν, σκοτεινὰ γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπεπόμπει γὰρ τῇ [r] προθεσμίᾳ τοῦ τὸν ναὸν ἔργου, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους [s] ἑώρταζεν, εἰς ταὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ πεισματάτην δι' ἀμφοῖν τὴν ἑορτὴν γενέσθαι.

ζ'. Κατεσκεύασθη δὲ [t] κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας μέχρι τοῦ ἔσω τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θύραν, ἐφ' ἧς αὐτὸς δὲ πύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ μετὰ τῆς ἀσφαλείας εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, τῆς δὲ δήμου νεωτερισμὸν ἅπαν τοῖς βασιλεῦσι φυλαττόμενον. λέγεται δέ, καὶ ἐκείνου τὸν καιρὸν οἰκοδομουμένου τοῦ ναοῦ, τὰς μὲν ἡμέρας οὐ ὕειν, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ γίνεσθαι τὰς ὄμβρους, ὡς μὴ [u] κωλύσαι τὸ ἔργον. καὶ τοῦτον τὸν λόγον οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδωκαν. ὃ δ' ἐστὶν ἄπιστον, εἰ δὲ πρὸς τὰς ἄλλας ἅπασι τοῖς ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ. τὰ μὲν δὴ περὶ τὸν ναὸν ἐξωκοδομήθη τοῦτον τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πεντεκαιδεκάτου.

τὸ ἐυδεδομημένους Lugd. Bat.

y Τοίχου,] Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τείχου, præter *Gall.* qui habet τείχους. HUDS. Recte, & ita expresse *Lugd. Bat.* HAV.

z Απισταζα] Απισα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Εἰδόσι] Lege ἰδοῦσι. COCC.

b Μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἰὼ,] Ita *Vat.* & *Busb.* ἢ in *cæteris.*

c Περιεῖχε] *L. B.* εἶχεν.

d Κωλύων εἰσιέναι] Legi etiam potest κωλύον, ut referatur ad ἑκίον.

e Τρισίχους] *L. B.* τρισοίχους, & in *Marg.* τρικλύχους.

f Παρήειμεν ἁγνοὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat. Vat. Hen.* & *Vet. Interpr.* παρῆειμεν in *Editis.*

g Ενδότερον] *L. B.* ἐνδοτέρω

h Τούτων —— παρῆλθεν.] Horum atrium nullo modo Rex intravit &c. *Rufin.* SPANH.

i Εἰς ᾠδεῖα.] Locus hic de mendo suspectus, adeo ut forsan legendum τούτων εἰς ᾠδείτερον ὁ βασ. vel τούτων εἰς ᾠδείτερον τὸ δυο ὁ βασ. nisi βωμὸς in τῶν τρισῶν numerum veniat, aut aliquid excederit textui de *Sancto Sanctorum.*

k Εργοις] Ita *Busb. Hen. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut & mox ἔξω. ἱερεῦσι & ἔσω perperam in *Editis Aliisque.*

l Ταῦτα ὠκοδόμητο ἔτεσιν ὀκτώ.] Εν ᾧ ἐκλῶ διδόμηξ ἔτεσι· *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

m Ναὸν] Notandum hîc τὸν ναὸν & τὸ ἱερὸν distingui, ut illa voce *ædes ipsa* sive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & structuræ designentur. Verum hæc distinctio non perpetuo observatur.

n Ενιαυτῷ] Etsi ista totidem annis ædificasse dicatur Herodes, non tamen nisi Agrippæ junioris temporibus, *sexaginta* circiter post Christum natum annis, absolutum esse totum templi ædificium, testatur *Jos.* l. 20. c. 8. Videsis *Casaub* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Cappellum* in *Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20. p. 60. & *Usserium* ad *A. M.* 3987.

o Τῆς προθυμίας] Ita lego cum *Cod. Hen.* τῇ προθυμίᾳ in *Editis Aliisque.*

p Ανακλησιν.] Ανακλίζειν Græcis urbem restaurare, ut apud Dion. Chrysost. Orat. 11. p. 36. SPANH.

q Βόας,] *L. B.* βᾶς.

r Προθεσμίᾳ] Hæc Encænia ab Herode semel sunt peracta, ob renovatum à se templum; itaque diversa sunt ab Encæniorum festo (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum.

s Εώρταζεν,] Εόρταζον *Vat.* ἑόρταζεν *Gen.* ἐώρταζον emendavit *Coccejus.*

t Κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ,] Simillimum fuit institutum Tyrannorum Siciliæ, qui in urbe Syracusis tales etiam subterraneas exstruxerunt cryptas; in ea parte quæ *Acradina* appellabatur; cujus mirandæ adhuc superstant reliquiæ, laudatæ à *Jo. Bonanno*, in *Syracusis Antiquis* pag. ed. Italæ 79. nostræ vero Latinæ pag. 57. atque singulari cum cura descriptæ atque depictæ à *Vincentio Mirabella*, in *Syracusis suis Antiquis* pag. ed. Italæ 78. nostræ vero Latinæ 98. Sunt autem hi *libri* inserti in Thesauro Antiq. Siciliæ. HAV.

u Κωλύσαι τὸ ἔργον.] *L. B.* uno verbo κωλυσεργῆν.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOSEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. ΟΝ τρόπον Αλέξανδρ☉ καὶ Αριστόβουλ☉ ἀπὸ Ρώμης ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν πατέρα· καὶ ὡς Σαλώμη καὶ Φερώρας, οἱ τοῦ βασιλέως ἀδελφοὶ, τὸν κατ' αὐτῶν διαβολὰς ἐχρῶντο.

1. *Quomodo Alexander & Ariſtobulus Roma redierunt ad patrem: utque Salome & Pheroras, Regis fratres, eos calumniantur.*

β'. Ως γυναῖκας δὺς τοῖς υἱεῖ Αλέξανδρον Ϲ Αριστόβουλον Ηρώδης πρὸς Αγρίππαν ἐξέπεμψεν εἰς Μιτυλήνην, κἀκεῖθεν αὐτὸν ἔπεισεν εἰς Ιουδαίαν παραγενέσθαι.

2. *Quomodo Herodes, cum Alexandro & Ariſtobulo uxores locaſſet, ad Agrippam in Mitylenen navigavit, eique perſuaſit ut inde in Judæam veniret.*

γ'. [a] Εφοδ☉ Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ὡς Ηρώδης τὸ δεύτερον ἐξέπεμψεν πρὸς Αγρίππαν εἰς τὸν Βόσπορον.

3. *Agrippæ in Ioniam profectio. & quomodo Herodes denuo ad Agrippam navigavit in Boſporum.*

δ'. Εντυξις τῶν κατ' Ιωνίαν Ιουδαίων Αγρίππᾳ, παρόντ☉ Ηρώδου, περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ελληνας.

4. *Judæorum in Ionia ſupplicatio ad Agrippam, præſente Herode, de iis quorum Græcos accuſabant.*

ε'. Ως Αγρίππας ἐβεβαίωσε μὲν αὐτοῖς τοὺς νόμους, Ηρώδης δὲ εἰς Ιουδαίαν ὑπέστρεψεν.

5. *Quomodo Agrippa ſuas illis leges confirmavit, & Herodes Judæam repetiit.*

ϛ'. [b] Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης, καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῖς ἀφῆκεν τῶν φόρων ὧν παρελήλυθ☉ ἔτους.

6. *Quomodo Herodes excepit Hieroſolymitanos, & quartam ſuperioris anni vectigalium partem eis condonavit.*

ζ'. Ως ἐταράσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ηρώδῃ, [c] πρωτιμῶντι μὲν Αντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τὰ περὶ Αλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν.

7. *Quomodo domi Herodis oritur diſſidium, quod ille Antipatrum filium ſuum natu maximum pluris faceret, & res iſta ut contumelia doleret Alexandro.*

η'. Ως Αντιπάτρου διατρίβοντ☉ ἐν Ρώμῃ, τοὺς περὶ Αλέξανδρον Ϲ Αριστόβουλον Ηρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρ☉, αὐτῶν κατηγόρησεν.

8. *Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ductos accuſat.*

θ'. Αλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρ☉, καὶ διαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα.

9. *Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.*

ι' Ως ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς Ηρώδης ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσῃ.

10. *Quemadmodum Herodes quinquennale certamen ob Cæſaream ædificatam celebravit.*

ια'. Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ασίας Ιουδαίων ὡς Καίσαρα περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ελληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Αγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

11. *Judæorum Cyrenenſium & Aſianorum legatio ad Cæſarem de iis quorum Græcos accuſabant: & exemplaria literarum quas Cæſar & Agrippa pro ipſis ad civitates ſcripſerunt.*

ιϛ'. Ως ἀπορῶν χρημάτων Ηρώδης κατῆλθεν εἰς τὸν Δαυίδου τάφον, καὶ δεισάντων αὐτὸν ταράξαντων, μνημεῖον ἔγησεν ἐπὶ τῷ τάφῳ.

12. *Quomodo Herodes pecunia egens deſcendit in ſepulchrum Davidis, & terroribus perturbatus in oſtio ſepulchri monumentum exſtruxit.*

ιγ'. Ως Αρχέλαο☉ ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Αλέξανδρον τῷ πατρὶ διήλλαξεν, [d] δηθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρότερον· καὶ ὡς ὁ μὲν εἰς Καππαδοκίαν, Ηρώδης δὲ εἰς Ρώμην ἀνῆλθεν.

13. *Quomodo Archelaus Cappadocum rex Alexandrum à patre in vincula conjectum ei reconciliat: utque Archelaus in Cappadociam, & Herodes Romam profectus eſt.*

ιδ'. Απόστασις τῆς Ηρώδου βασιλείας τῶν τε Τραχώνων οἰκούντων, καὶ ἀφαίρεσις ἀπὸ τῶν στρατηγῶν [e] τῆς χώρας.

14. *Trachonitæ deficiunt ab Herodis regno, atque à regionis præfectis iterum ei adjiciuntur.*

ιε'. Ως Ηρώδης τοὺς εἰς τὴν Αραβίαν ἀφυγόντας τῶν ἀποστάντων ἐζήτει, καὶ μὴ τυγχάνων ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς, ἐπιτρέποντ☉ Σατορνίνου τοῦ ἡγεμόνος.

15. *Quomodo defectores, qui ſe in Arabiam receperant, depoſcebat Herodes; cumque iis potiri nequiſſet, exercitum in eos duxit permiſſu Saturnini ducis Cæſarcani.*

ιϛ'. Ως κατηγόρησε Σύλλαι☉ ὁ Αραψ ἐπὶ Καίσαρ☉,

16. *Quomodo Syllæus Arabs Herodem apud Cæſarem ac-*

[a] Εφοδ☉ Αγρίππα εἰς Ιωνίαν,] Illa Ἔφοδ☉ Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ſupplevimus ex *MSS.*

[b] Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης,] Ita in *MSS.* antea in *Editis* hoc modo, ὑπέστρεψεν, καὶ τὸ τέταρτον &c.

[c] Πρωτιμῶντι μὲν Αντίπατρον] Sic *Vat.* πρωτιμῶν in *Editis Aliiſque.*

[d] Δηθέντα ὑπ' αὐτοῦ] Eo modo *Vat.* δηθέντα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὡς in *reliquis.*

[e] Τῆς χώρας.] Illa τῆς χώρας adjecimus è *Cod. Vat.*

f Καὶ

accusavit de impressione in Arabiam facta; utque Cæsare irato Herodes ope Nicolai crimina diluit.

17. *Euryclis ad Herodem calumniæ adversus ipsius filios, & quomodo eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit.*

18. *Quomodo Herodes Cæsaris permissu, Beryti in judicum assessu filios accusavit. Mors juvenum & corporum eorum sepultura in Alexandrio.*

ὑπὲρ τ ἐμβολῆς τ εἰς τὴν Ἀραβίαν, τῦ Ἡρώδυ· καὶ ὡς Διὶ Νικολάυ ἀπελύσατο τὰς αἰτίας Ἡρώδης, ὀργιζομένυ Καίσαρος.

ιζ. Διαβολαὶ Εὐρυκλέους κ τ παίδων πρὸς Ἡρώδην· [f] καὶ ὡς ἔδησεν αὐτὰς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψεν.

ιή. Ὡς, Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ ἐπὶ τῷ συνεδρίῳ κατηγόρησε τ παίδων Ἡρώδης. [g] Θάνατος τ νεανίσκων, καὶ ταφὴ τ σωμάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

f Καὶ ἔδησεν αὐτὰς ὁ πατὴρ,] Quæ sequuntur usque ad Ὡς Καίσαρος accepta debemus *MSS.*
g Θάνατος τ νεανίσκων.] Καὶ ὡς θανόντες ἐτάφησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ *Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ιϛ΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUSSEXTUS.

Continet hic liber tempus annorum XII.

CAP. I.

Herodis lex de furibus. Alexandrum & Aristobulum Roma reversos Salome & Pheroras calumniantur: iis tamen uxores dat Herodes.

Herodis lex de furibus.

CUM in reipublicæ administratione operam dedisset rex ut privatas omnes injurias, quæ tam in urbe quam in agris grassarentur, coerceret, *inter cætera* legem tulit, prioribus plane dissimilem, quam & ipse sanciit, *scilicet* ut extra regni terminos fures venditi educerentur. quæ res non solum facinorosis gravis erat, sed & ad mores patrios dissolvendos plurimum conferebat. nam servitutem servire apud exteros & diversam vivendi rationem habentes, & necessitate cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, magis religioni in injuriam cedebat, quam scelere deprehensis in supplicium, dum in priscis legibus de hujusmodi pœna cautum fuisset. Illæ enim jubebant furem quadruplo mulctari, aut si solvendo non esset vendi, sed non alienigenis, neque ut perpetuo serviat. oportebat enim ut post annos sex

Furti pœna juxta Moysis legem, Exod. 22.

ΚΕΦ. α΄.

Ἡρώδυ νόμος περὶ κλεπτῶν. Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον ἀπὸ Ῥώμης ἐπανελθόντας διαβάλλυσι Σαλώμη καὶ Φερώρας· αὐτοῖς μέντοι Ἡρώδης γυναῖκας δίδωσιν.

ΕΝ δὲ τῇ διοικήσει τ [b] ὅλων πραγμάτων ἐπανορθοῦτο ὁ βασιλεὺς τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας ἀναιρῶν, τῶν περὶ τὴν πόλιν & τὴν χώραν ἁμαρτανομένων, τίθησι νόμον οὐδὲν ἐοικότα τοῖς πρώτοις, ὃν αὐτὸς ἐξεβακίευ, τὸν [c] πανωρύχυς [d] ἀποδιδόμενος ἐπ' ἐξαγωγῇ τ βασιλείας. ὅπερ οὐ σὺν εἰς τιμωρίαν μόνον τῶν παρόντων φορτικὸν, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν [e] ἐφέλκον τῶν [f] πατρίων ἐθῶν. τὸ δὲ ἀλλοφύλοις, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν διαιτᾶν τῦ ζῆν, δουλεύειν, καὶ βιάζεσθαι πάντ' ὅσα προστεταγμένον [g] ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν, ἁμαρτία πρὸς τὴν θρησκείαν οὐ, & κόλασις τῶν ἁλισκομένων, πεφυλαγμένης ἐν τοῖς πρώτοις τ τοιαύτης τιμωρίας. [h] σκόπουν γὰρ οἱ νόμοι [i] πειρατηρίου καταβαλεῖν τ κλοπήν, & ἔχοντα μὲν ἐπιβουλεύειν, [k] ἀλλ' ὕστερον τοῖς ἀλλοφύλοις, & ὡς διωκῆ τὴν δουλείαν ὑπομένειν. ὃ δὲ γὰρ

a Ιϛ΄.] In hoc numero consentiunt *Codices* fere omnes, tam *Græci* quam *Latini*. adeo ut ista de re ne minima quidem occurrat difficultas.

b Ὅλων πραγμάτων] Vox ὅλων deëst *Busb.*

c Τειχωρύχυς —— ζῆν,] Ita in *libris omnibus*. Alibi (prout & emendavit *Coccejus*) semper (quod sciam) in aliis auctoribus, τοιχωρύχυς. Apud *Zonaram*, τὸν τοιχωρύχυς ἐπ' ἐξαγωγῇ τ χώρας πιπράσκειν. HUDS. Idem *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

d Ἀποδιδόμενον] Ἀποδιδόμενον *Busb.* Hunc locum, ut innumera alia non percepit *Vet. Interpr.* ἐπ' ἐξαγωγῇ τ βασιλείας *vendi*, est *peregre venum ire, & sub ea lege, ne in patria moretur, exportandum venire.* Phrasi hac utitur *Dio*, l. 54. ut ostendit *Cujac.* ad *Paratitl. Cod.* l. 4. t. 55.

e Πεφέλκον] Περιέλκειν *Busb.* & *Vat.*

f Πατρίων] Lege πατρίων. COCC.

g Ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν] Mallem hoc ordine, ἐκεῖνοι ἐξ ἀνάγκης ποιεῖν.

h Ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι] Vide *Antiquitatum* lib. IV. c. 27.

i Πειρατηρίου καταβαλεῖν] Πειρατικὰ καταβαλεῖν *Busb. Gall.* & *Vat.* πειρατικῶν *Zonar.*

k Ἀλλ' ὕστερον τοῖς ἀλλοφύλοις.] Ἀλλ' ἢ ὡς ἀλλοφύλοις, ὡς οἵ γε ὁμοεθνεῖς, ἵνα μήτε τ θρησκείας σκάπτοιεν, μήτε παρ' ὅλον τ βίον δουλεύοιεν, ἀλλὰ τυγχάνοιεν μὴ ἐξαιτίας ἀφίστως. *Zonar.*

[Τοῦ

γὰ ἀφεῖας μὴ ἐξαετίαν. [l] τόδε, ὥσπερ ὠρίσθη πότε χαλεπὸν & παρόνομον ἡγεῖτο τὸν κόλασιν, ὑπερηφανίας εἶδος μέρος, ἃ βασιλικῶς, ἀλλὰ τυραννικῶς αὐτὸ, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ τῶν δεχομένων ὀλιγώρως, ἡγεῖτο τὸν τιμωρίαν γενομένην. ταῦτα μὲν οὖν, καθ' ὁμοιότητα ἐν [m] λοιπῶν τρόπων γινόμενα, μέρος ἦν τῶν Δαβόλων, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ δυσνοίας.

β'. Ἐν ᾧ τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ τὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ἐποιοῦτο, Καίσαρί τε συντυχεῖν ὁρμηθεὶς, καὶ ἰδεῖν τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ῥώμῃ Δαβεβίους. Καῖσαρ ᾧ τά τε ἄλλα φιλοφρόνως αὐτὸν [n] ἐδέξατο, καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἤδη τελεσθέντας ἐν τοῖς μαθήμασιν, [o] ἀπέδωκεν ἄγειν εἰς τὴν οἰκείαν. ὡς δ' ἦκον ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, σπουδὴ πρὸς τὸ μεγαλεῖα τῶν ὄχλων ἦν, καὶ πρόθυμοι πᾶσιν ἐγεγόνεσαν, τῷ τε μεγέθει τοῦ πρὸς αὐτοὺς [p] τύχης κεκοσμημένοι, καὶ βασιλικὴ καὶ τοὺς μορφὰς ἀξιώματος οὐκ ἀποδέοντες. ἐπιφθονοί τε εὐθὺς ἐδόκουν, Σαλώμῃ τε τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ, καὶ τοῖς Μαριάμμης τοῦ Δαβούλου κατηγωνισμένοις. [q] ἵνα γὰρ ὦσιν [r] δυνατοὶ ὧν αὐτῶν δίκην δώσειν τοὺς μητέρα τοῦ ἐκείνων πεφονευμένων. τὸν αὐτὸν δὲ τούτων ὑπόθεσιν καὶ δέος εἰς τὸν κατ' ἐκείνων Δαβουλὸν μεταφέρον, λογοποιοῦντες ὡς καθ' ἡδονὰς σωθεῖεν τῷ πατρὶ, Δαβὸς τοῦ μητρὸς φόνον, ὡς μηδὲν ὅσιον εἶναι δοκεῖν ὑπὸ τὸν αὐτὸν σωθεῖναι τῷ τοῦ τεκόντος φονεῖ. ταῦτα γὰρ [s] ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὑπὸ τὸ πιθανὸν τῆς αἰτίας φέροντες, κακῶς ἐδύναντο, καὶ τῆς εὐνοίας ἧς εἶχεν εἰς τοὺς παῖδας ἀφαιρεῖν. ὧδε γὰρ πρὸς αὐτὸν ἄντικρυς ἔλεγον, ἀλλ' εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος [ss] ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους· [t] ἐξ ὧν πρὸς Ηρώδου ἀναφερομένων ὑποκαλεσκαλίζετο μῖσος, καθ' αὐτὴν τὴν φύσιν χρόνῳ νικώμενον. ἐν μέντοι τῷ τότε πείσης ὑπονοίας & Δαβούλου μείζονι κρώμενος ὁ βασιλεὺς τῇ τοῦ γεγωνηκέναι φιλοστοργίᾳ, καὶ τιμῆς ἧς ἔδει μεταδιδοὺς, καὶ γυναῖκας [v] ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν, Ἀριστοβούλῳ μὲν τῇ Σαλώμης [x] θυγατρὶ τῇ Βερενίκῃ, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἀρχελάου τοῦ [y] Καππαδόκων βασιλέως Γλαφύραν.

manumitteretur. Hoc ipsum, sicuti tunc æstimatum erat in animadversione pœnaque durum & iniquum, *ita* cum arrogantia conjunctum videbatur, quasi non regio sed tyrannico more, nulla ratione habita Judæorum reipublicæ, pœnam constituere in animum induxisset. Atque ista quidem, eo modo quo consueverat facta, in parte erant criminationum odiique in ipsum *popularis*.

2. Per id autem tempus profectus est in Italiam, quod desiderarit & cum Cæsare colloqui, & filios suos, qui *tum* Romæ agebant, videre. Eumque Cæsar tum alias comiter excepit, tum filios ei, ut jam in disciplinis perfectos, reddidit domum reducendos. Ubi ab Italia revertebantur, magnum erat populi erga juvenes studium, & conspicui fiebant omnibus, tum quod fortunarum amplitudine ornati erant, tum quod illis non deerat regiæ formæ dignitas: statimque invisi esse cœperunt & Salomæ regis sorori, & iis qui calumniis suis Mariamnen confecerant. ita enim fore putabant, ut, si illi rerum potirentur, ipsi pœnas luerent ob illatam matri eorum injuriam. Itaque hanc ipsam metus causam adhibebant, ut calumnias illis struerent, dictitantes, eos patris consuetudine non delectari, propter necem matris, ut qui religioni sibi ducerent cum illius interfectore degere. Ita enim à rei veritate ad rationem verisimilem progredientes lædendi potestatem habuerunt, patrique eripiendi suam erga filios benevolentiam. neque enim illi quidquam palam dicebant, sed in vulgus hujusmodi rumores spargebant: quibus Herodi relatis, subinde oriebatur odium, quod postea natura ipsa vincere non potuit. Eo tamen tempore rex, cum adhuc ei maneret amor genitoris in liberos, omni suspicione & criminatione potentior, & eis honorem habuit, quem debuit, & adultis uxores dedit, Aristobulo Berenicen Salomæ filiam, Alexandro vero Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam.

Herodis in Italiam profectio.

Herodis filios Romæ reversos calumniantur Salome & Pheroras.

II.

Herodes filiis suis uxores locat.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ηρώδης δὶς ἐξέπλευσεν πρὸς τὸν Ἀγρίππαν· καὶ ὡς τὴν κατ' Ἰωνίαν Ἰουδαίων τοὺς Ἕλληνας ἐπιτιμησαμένων, Ἀγρίππας Ἰουδαίοις τοὺς νόμους ἐβεβαίωσεν.

CAP II.

Quomodo Herodes semel & iterum ad Agrippam navigavit: utque Agrippa, accusatione à Judæis in Ionia contra Græcos instituta, Judæis leges suas confirmavit.

Ταῦτα διοικήσας, ἐπεὶ δὲ Μάρκον Ἀγρίππαν ἐπύθετο καταπεπλευκέναι πάλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπιχθεὶς πρὸς αὐτὸν, ἠξίωσεν εἰς τὸ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παρελθεῖν, καὶ τυχεῖν ὧν ἔδει πρὸς ἀνδρὸς ξένου καὶ φίλου. κἀκεῖνος μὲν εἶξας λιπαρῶς ἐγκειμένῳ, [z] ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ηρώδης δ' οὐδὲν ἀρεσκείας ἀπέλειπεν, ἔν τε τοῖς νεοκτίστοις πόλεσιν ὑποδεχόμενος αὐτὸν, καὶ [a] μὴ ἐν τοῖς κατασκευαῖς ἐπιδεικνύμενος, πᾶσαν ἀπόλαυσιν ἀφίστης καὶ πολυτελείας ἐξαλλάττων αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις, ἔν τε τῇ Σεβαστῇ, καὶ Καισαρείᾳ πρὸς τὸ λιμένα τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασμένου, καὶ τοῖς ἐρύμασιν, ἃ πολλαῖς δαπάναις ἐξωκοδόμησεν, [b] τό, τε Α-

HIS factis, cum Marcum Agrippam iterum ab Italia in Asiam navigasse intellexisset, eum propere adiit, obsecravitque ut in regnum suum veniret, & iis quibus affici oportebat apud hospitem & amicum uteretur. Et ille quidem, cum instaret urgeretque *Herodes*, annuit, & in Judæam profectus est. atque Herodes nihil, quod ei placeret, omisit, & in oppidis recens conditis eum excipiens, dumque ædificia ostenderet, ipsi ejusque amicis omne genus deliciarum & magnificentiæ apparatum exhibens, & apud Sebasten, & Cæsaream in portu à se exstructo, & in propugnaculis itidem à se multis sumptibus excitatis, Alexandrio

Herodes ad Agrippam navigat.

Agrippa in Judæam venit.

Agrippa magnificè excipitur ab Herode.

[l] Τόδε, ὥσπερ ὠρίσθη] Ita rescripsi. in *libris* τὸ δ' ὅπερ. Si quis malit, τόδ', ὅπερ ὠρίσθη, per me licet.

[m] Λοιπῶν τρόπων γινόμενα,] Sic *Busb.* & *Vat.* κοινῶν τρόπων in *ceteris*

[n] Ἐδέξατο,] Ἐξεδέξατο *Vat.*

[o] Ἀπέδωκεν ἄγειν] Ἀποδιδόναι *Vat.*

[p] Τύχης κεκοσμημένοι,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ψυχῆς in *ceteris*. ut vertendum sit, *& quod animi magnitudinem præ se ferebant.*

[q] Οὕτω —— δώσειν] Forte ὅπως. HUDS. in *Add.* Dum putarent, si prævalerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem suam commissa videbantur. *Rufinus.* Unde pro ὅτω γ. legisse videtur, ὡς γὰρ σὺν φόνῳ δυνατοὶ, εἰ &c. SPANH.

[r] Δυνατοὶ ὧν αὐτῶν εἶχλω δώσειν] Iterum cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* adsentiente *Epiphanio*, qui vertit, *dum putarent, quod si prævalerent, ultionem exigerent de his quæ in matrem suam commissa videbantur.* δυνατοὶ, εἰ μὴ δίκλω in *Editis Aliisque.*

[s] Ἀπὸ —— φέροντες,] Ita plane cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* in *Editis Aliisque*, καὶ τῆς ἀληθείας ἄκρας αἰτίας φέροντες &c.

[ss] Ἐσκόρπιζον] Conf. lib VI. c. 6. §. 3. SPANH.

[t] Ἐξ ὧν πρὸς Ηρώδου ἀναφερομένων] Ἐξ ὧ *Busb. Hen.* & *Vat.*

[v] Ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν,] Ἐν ἡλικίᾳ *Vat.*

[x] Θυγατρὶ τῇ Βερενίκῃ] De Berenice Matre Agrippæ. infr. lib. 18. c 7. §. 1. SPANH.

[y] Καππαδόκων] Ita *Vat. Busb.* & *Zonar.* Καππαδοκῶν in *Editis Aliisque.*

[z] Ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.] Vide *Philonem Judæum* in Legatione ad Cajum, p 1033.

[a] Μὴ —— ἐπιδεικνύμενος,] Sic lego cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αὐτὸν ἐπιδεικνύς in *ceteris*.

[b] Τό, τε Ἀλεξάνδρειον] Perplexa est constructio, qualis Atticis familiaris est, ut ostendit *H. Steph.* in *Append. ad Dial. Gr.* p. 125. &c.

drio *scilicet* & Herodio & Hyrcania. Quin & in urbem Hierosolymitarum eum duxit, ubi ei populus obviam festo vestitu prodiit, faustisque acclamationibus eum excepit. Agrippa autem Deo centum boves immolavit, & populo convivium præbuit, nemini rerum lautissimarum copia cedens. Is vero, cum ad semet oblectandum etiam plures adhuc dies mansisset, propter anni tempus festinabat: sibi enim, necesse habenti Ioniam repetere, hyeme appetente navigare haud adeo tutum esse arbitrabatur.

Convivium lautissimum populo dat.

2. Atque ille quidem oram solvit, Herode ei, ejusque comitum clarissimis, multa largito. Rex vero, cum in sua ditione hyemem exegisset, ineunte vere eum iterum convenire properavit, sciens eum in Bosporum expeditionem parasse: Rhodumque & Coon navigando prætervectus prope ad Lesbum appulit, ratus se eo loco offensurum esse Agrippam. Sed à vento aquilonari correptus prohibetur navibus portum tenere. Ille vero *hac de causa* aliquot diebus apud Chium morabatur; *ubi* & multos, ipsum *salutatum* adeuntes benigne excipiens, regiis prosequitur muneribus: cumque urbis portam prolapsam animadvertisset, (quam, bello Mithridatico dejectam, haud facile erat illis, quemadmodum in cæteris fecerant, propter ejus magnitudinem & pulchritudinem instaurare) tantum pecuniarum eis contulit quantum satis superque esse posset ad structuram absolvendam, hortatus ut non cessarent, idque ocius facerent, ut suum urbi ornamentum restituerent. Ille vero, cum ventus leniter flaret, primum Mitylenen, deinde Byzantium delatus, ut audivit Agrippam jam ultra Cyaneos scopulos provectum, quanta potuit contentione eum sequutus est. Cumque apud Sinopen in Ponto eum inveniisset, ex insperato quidem visus est cum classe appellere, se tamen gratum præstitit, multumque inter se amicissime consalutabant, quippe quod Agrippa existimasset se maximum ejus erga ipsum benevolentiæ & amoris testimonium accepisse, cum rex tantum mari cursum confeciisset, & illius rebus opportune interfuisset, quibus, regno utpote relicto rerumque suarum administratione, nihil prius & antiquius habuit. In universis itaque ei in illa expeditione aderat Herodes, in rebus gerendis socius & adjutor, & in singulis consiliarius & autor. ei etiam cum animum remitteret gratus & acceptus, solusque omnium particeps, difficilium quidem propter benevolentiam, jucundorum vero honoris ergo. Quamprimum autem ab illis confecta erant negotia Pontica, quorum causa Agrippa illuc missus fuerat, minime placuit navibus uti ad revertendum, sed Paphlagoniam & Cappadociam pertranseuntes, ac deinde itinere pedestri in Phrygiam majorem profecti Ephesum pervenerunt, unde in Samum navibus trajecerunt. Et quidem multa per singulas civitates, Herodis in gratiam, data erant ab *Agrippa* beneficia, prout supplicantibus opus erat. Quin & *Herodes* ipse nihil prætermisit, quod, pecuniam largiendo & amice *omnes* recipiendo, præstare potuit, sumptibus etiam de suo erogatis; quotiesque desideraretur aliquid interceisit apud Agrippam, effecitque ut voti compotes fierent quicunque opem rogabant. Cum autem & ille esset *natura* benignus, animique magnifici ad largien-

III. *Herodes Agrippam denuo adit.*

Apud Sinopen comiter exceptus ab Agrippa.

Magna apud Agrippam est ingratia.

Agrippa, Herode intercessore, multa multis condonat.

λεξάνδρειον καὶ [c] Ηρώδιον καὶ τὴν Τραχωνίαν. ἔνθεν ἦν καὶ εἰς τὴν πάλιν τῶν Ιεροσολυμιτῶν, ὑπαντῶντός τε αὐτῷ πάντος ἐν ἑορτώδει στολῇ, καὶ δεχομένης τὸν ἄνδρα σὺν [d] εὐφημίαις. Ἀγρίππας ἦν τῷ Θεῷ μὲν ἑκατόμβας κατέθυσεν, [e] εἰσίτια ἦν τὸ δῆμον, ἑστιῶν τῶν μεγίστων [f] πλῆθος λιπόμενος. αὐτὸς ἦν, ὅσον ἐπὶ τῷ καθ' ἡδονὴν καὶ ἐπὶ πλείους ἐπιμείνας ἡμέρας, διὰ τὸ καιρὸν ἠπείγετο· τὸ γὰρ πλοῦν, ἐπιβαίνοντος χειμῶνος, οὐκ ἐνόμιζεν ἀσφαλῆ κομιζομένῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν Ιωνίαν.

β'. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀπέπλει, πολλαῖς αὐτῶν δωρεαῖς τιμήσας Ηρώδην, [g] καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπομένους. ὁ δὲ βασιλεὺς, χειμάσας ἐν τοῖς οἰκείοις, ἔαρος ἠπείγετο συντυχεῖν αὐτῷ [h] τὴν εἰς Βόσπορον εἰδὼς στρατιὰν παρεσκευασμένον· καὶ πλεύσας διὰ Ρόδου, καὶ Κῶ παρασχὼν περὶ Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τὸν Ἀγρίππαν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ὑπολαμβάνει πνεῦμα βόρειον, εἴργον τὴν ἀναγωγὴν τῶν νεῶν. ὁ δὲ διατρίβει ἡμέρας πλείους ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν παρόντων αὐτῷ δεξιούμενος ἀνελάμβανεν βασιλικαῖς [i] δωρεαῖς. αὐτῆς δὲ τῆς πόλεως ἰδὼν περικαλλῆ σφόδρα· ἐν, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ καταρρεῖσαν, οὐχ ὥσπερ τἆλλα διὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀναρρῆναι ῥᾴδιον ἦν· χρήματα δοὺς ὅσον μὴ μόνον ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ περιττεύειν ἐδωκε πρὸς τὴν συντέλειαν τοῦ κατασκευάσματος, ἐπετέλεσε μὴ περιορᾶν, ἀλλὰ ταχὺ ἐγείρειν, ἀποκαθιστὰς τῇ πόλει τὸν ἴδιον κόσμον. αὐτὸς δὲ, λήξαντος τοῦ πνεύματος, εἰς [k] Μιτυλήνην κἀκεῖθεν εἰς Βυζάντιον παραπομπεύεις, ὡς ἤκουσεν ἐντὸς Κυανέων ἤδη πεπλωκέναι τὸν Ἀγρίππαν, μετεσπούδαζεν ὡς ἐκεῖνον. καὶ περὶ Σινώπην [l] τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν, ἀπροσδόκητος μὲν ὤφθη τοῖς ναυσὶν ἐπιπλέων, ἀσμένως δὲ ἐφάνη, πολλά τε φιλοφρονήσεις [m] ἤνεσαν, ὡς ἐπὶ μεγίστῳ πίστιν εἰληφέναι δεικνὺς τῆς εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν [n] Ἀγρίππαν, τοσοῦτον μὲν πλοῦν ἀνύσαντος τοῦ βασιλέως, οὐκ [o] ἀπολειφθέντος τῆς ἐκείνου χρείας, ἐν μετὰ τοῦ καταλιπεῖν δέχεσθαι καὶ διοικῆσαι οἰκείων πραγμάτων πολυπραγμονέστερον ἐφέτο. πᾶν γοῦν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν στρατιὰν Ηρώδης, ἔν τε τοῖς πραγματικοῖς συναγωνιστὴς, καὶ τοῖς κατὰ μέρος σύμβουλος. ἡδὺς δὲ καὶ ταῖς ἀνέσεσι, καὶ μόνος ἀπάντων κοινωνὸς, ὀκληρῶν μὲν διὰ τὴν εὔνοιαν, ἡδέων δὲ διὰ τὸν πρέποντα. ὡς δ' αὐτοῖς καταίρασι καὶ τὰ περὶ τὸν Πόντον, ὧν ἕνεκεν Ἀγρίππας ἐξέπλη, τὴν ἀναπομπὴν οὐκ ἔτ' ἐδόκει ποιεῖσθαι πλέουσιν. ἀλλὰ [p] διαμειψάμενοι τὴν τε Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, κἀκεῖθεν διὰ τῆς μεγάλης Φρυγίας ὁδεύσαντες, εἰς Ἔφεσον ἀφίκοντο, [q] πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου διέπλευσαν εἰς Σάμον. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν εὐεργεσίαι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς χρείας τῶν ἐντυγχανόντων ἐγένοντο. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅσα διὰ χρημάτων ἦν ἡ δεξιώσεως ὑπερέλειπεν, ἐξ αὐτοῦ τὰς δαπάνας ποιούμενος· καὶ τῶν παρ' Ἀγρίππα [r] τινῶν ἐπιζητουμένων μεσίτης ἦν, καὶ διεπράττετο μηδενὸς ἀτυχῆσαι τοὺς δεομένους. ὄντος δὲ κἀκείνου χρηστοῦ καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τὸ παρέχειν ὅσα, τοῖς ἠξιωκόσιν ὠφέλιμα ὄντα, μηδένα τῶν ἄλλων ἐλύπει, πλεῖστον ἡ τοῦ βα-

Magna apud Agrippam est ingratia.

c Ηρώδιον] Conf. *alibi* lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.
d Εὐφημίαις.] *L. B.* ἐφημίᾳ.
e Εἰσίτια ἦν τὸ δῆμον,] Εἰσιτᾶ *Busb.* & *Hen.*
f Πλῆθος λιπόμενος.] πλήθεσι λιποῦσιν *Vat.* πλήθεσι λειπόμενος *Busb.* πλήθει λειπομένου *Lugd. Bat.*
g Καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπομένους.] Καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ *Busb.*
h Τὴν εἰς Βόσπορον] Videsis *Dionem*, l. 54. p. 538.
i Δωρεαῖς] Hæc & sequentia, usque verbum ἄπασι quod initio §. 4. occurrit, desunt in *L. B.*
k Μιτυλήνην] Conf. supr. lib. 15. c. 10. §. 2. SPANH.
l Τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν,] Τὴν ἐν Πόντῳ *Vat.*
m Ἤνεσαν,] Ἤνεσαν τοῦτον αὐτὸν *Busb.*
n Ἀγρίππαν,] Ἀγρίππαν *Hen.* à prima manu. Ἀγρίππα *Vat.*
o Ἀπολειφθέντος] Ita ex *Gall.* (adstipulante *Cantero*) οὐκ ἀπολειφθέντος in *cæteris*.
p Διαμειψάμενοι] Mallem διαμειψάμενοι.
q Πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου] Ita *Vat.* πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου διαπλεύσαντες εἰς Σάμον in *Editis Aliisque*.
r Τινῶν ἐπιζητουμένων] Τινὶν *Gall.*

βασιλέως ἐπίσει ῥοπὴ, προτρέψασθαι πρὸς τὰς εὐεργεσίας οὐ βεβαιώσας τ Αγρίππαν. [s] Ιλιεῦσι μὲν γὰρ αὐτὸν διήλλαξεν ὀργιζόμενον, διέλυσε δ' Χίοις τὰ πρὸς τὰς Καίσαρος ἐπιτρόπους χρήματα, καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπήλλαξεν· τοῖς δ' ἄλλοις καθ' δεηθεῖεν ἑκάστοις παρέσεσθαι.

γ'. Τότε δὲ περὶ τῶν Ιωνίαν αὐτῶν γνομένων, πολὺ πλῆθος Ιουδαίων, ὃ τὰς πόλεις οἴκει, πρεσβείαι, καιρὸν καὶ παῤῥησίας ἐπλημμέλησε· καὶ τὰς ἐπηρείας ἔλεγον ἃς ἐπηρεάζοντο, μήτε νόμοις οἰκείοις ἐώμενοι χρῆσθαι, δίκας τε ἀναγκαζόμενοι δίδοναι κατ' ἐπήρειαν τῶν [t] εὐθυνόντων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις, καὶ τῶν εἰς Ιεροσόλυμα χρημάτων ἀναπεμπομένων ἀφαιρεῖσθε, στρατιῶν καὶ λειτουργιῶν ἀναγκαζόμενοι κοινωνεῖν, καὶ πρὸς ταῦτα δαπανᾶν τῶν ἱερῶν χρημάτων, ὧν ἀφείθησαν ἀεὶ, Ρωμαίων αὐτοῖς ἐπιτρεψάντων κατὰ τὰς οἰκείας ζῆν νόμους. τοιαῦτα κατεβοῶντων, [v] παρῆτησατο μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκοῦσαι τὸν Αγρίππαν αὐτῶν [x] δικαιολογουμένων· Νικόλαον δέ τινα τῶν αὐτοῦ φίλων ἔδωκεν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δίκαια. Ἐπὶ δὲ Αγρίππα Ρωμαίων τε τοὺς ἐν τέλει, καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν τοὺς παρόντας αὐτῷ συνέδρους ποιησαμένου, καθίστατο ὁ Νικόλαος ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων [y] ἔλεξεν.

δ'. "Απασι μὲν, ὦ μέγιστε Αγρίππα, τοῖς ἐν χρείᾳ "γενομένοις, ἀνάγκη καταφεύγειν ὅπου τοὺς ἀφελοῦντας "τὰς ἐπηρείας αὐτῶν δυνησομένους· τοῖς δὲ νῦν ἐντυγχά-"νουσι καὶ παῤῥησία. τυχόντες γὰρ πρότερον [z] ὑμῶν "οἷους ἤυξαντο πολλάκις, τὸ μὴ τοὺς χαίρους ἀφαι-"ρεῖσθαι δι' ὑμῶν [a] αἰτουμένους τῶν δεδωκότων, καὶ πρὸ-"τε εἰληφότες μὲν αὐτοὺς παρὰ τούτων, οἷς μόνοις δι-"δόναι δυνάμεις, ἀφαιρούμενοι δ' ὑπ' ἀδένος κρείτ-"τονος, ἀλλ' ὡς ἴσον ἔχειν αὐτοῖς [b] δεχομένοις ὁμοίως "[c] ὑμῶν ἴσασιν. καί τοι γε εἰ μεγάλων ἠξιώθησαν, ἔ-"παινός ἐστι τῶν τετυχηκότων, ὅτι τοσούτων παρέχον αὐ-"τοὺς ἀξίους· εἶτα μικρῶν, αἰσχρὸν μὴ καὶ ταῦτα βε-"βαιοῦν τοὺς δεδωκότας. οἵ γε μὴν ἐμποδὼν ὄντες "καὶ πρὸς ἐπήρειαν χρώμενοι Ιουδαίοις, εὔδηλον ὡς "[d] ἄμφω ἀδικοῦσι, τοὺς εἰληφότας, εἰ μὴ νομίζοιεν "ἀχθοὺς οἷς [e] οἱ κρείττονοι ἐμαρτύρησαν, ὃν τῷ καὶ "τοιαῦτα δεδωκέναι, καὶ τοὺς δεδωκότας, εἰ τὰς χά-"ριτας αὐτῶν ἀβεβαίους ἀξιοῦσι γενέσθαι. [f] εἰ δέ τις "αὐτοὺς ἔροιτο δύο τούτων θάτερον ἐθέλοιεν ἂν ἀφαιρε-"θῆναι, τὸ ζῆν, ἢ τὰ πάτρια ἔθη, τὰς πομπὰς, τὰς "θυσίας, τὰς ἑορτὰς, ἃς τοῖς νομιζομένοις προσάγε-"σι θεοῖς, εὖ οἶδ', ὅτι πάντα μᾶλλον αἱρήσονται πα-"θεῖν, ἢ καταλύσαι τι τῶν πατρίων. καὶ γὰρ τοὺς "πολέμους οἱ πολλοὶ διὰ ταῦτα αἱροῦνται, φυλαττό-"μενοι [g] μὴ προβαίνειν αὐτά· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, "ἣν νῦν τὸ σύμπαν τ ἀνθρώπων γένος δι' ὑμᾶς ἔχει, "τούτῳ μετροῦμεν, τῷ ἐξεῖναι κατὰ χώραν ἑκάστοις "τὰ οἰκεῖα πρᾶσσειν ἄγειν, καὶ διαζῆν. τοῦτο μὲν οὖν "οὐκ ἂν αὐτοὶ [h] πάσχειν ἑλόμενοι βιάζονται δρᾶν κατ' "ἄλλων, ὥσπερ οὐχ ὁμοίως ἀσεβοῦντες, εἴ τε τῶν οἰ-"κείων εἰς θεὸς [i] ὁσίων ἀμελοῖεν, εἴ τε τὰ οἰκεῖα πα-

dum quicquid petentibus prodesset, modo alios non læderet, non leve momentum erat & in rege, ad incitandum Agrippam vel sponte currentem ad beneficentiam. Nam Ilienſibus, cum eis iraſceretur, illum reconciliavit, & pro Chiis debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſolvit, & à tributis *eos* liberavit; itemque aliis, quacunque in re ſingulis opus eſſet, *libenter* adfuit.

3. Tunc vero, cum in Ioniam veniſſent, magna Judæorum multitudo (qui urbes illas incolebant) ad Agrippam, occaſione fiduciaque ſumpta, ſe contulerunt: & apud eum de injuriis, quæ ſibi fierent, expoſtulabant, ut qui ſuis uti legibus prohibeantur, & ſacris *diebus* in jus vocentur magiſtratuum iniquitate, & pecuniis ſpolientur quas Hieroſolyma *ad templum* mittere vellent, coganturque ad obeundam militiam & publica munera, & in ea ſacras pecunias inſumere, quibus ſemper ſoluti erant, cum eis Romani ſecundum patrias leges vivere permiſiſſent. Hæc dum vociferantur, rogavit Herodes Agrippam, ut illorum rationes audire vellet: allegavitque quendam ſuum amicum, nomine Nicolaum, qui Judæorum cauſam ageret. Cumque aſſeſſores ſibi advocaſſet Agrippa, Romanorum primos & qui aderant reges & principes, Nicolaus pro Judæis dicere aggreſſus eſt. IV. *Ioues Iudaei de Graecis apud Agrippam expostulant.*

4. "Equidem omnes, Agrippa potentiſſime, "qui in anguſtiis ſunt, neceſſe habent ad eos con-"fugere, qui malis ipſos levare poſſunt: hi vero, "qui nunc ſupplices adſunt, etiam fiducia freti *ac-*"*cedunt*. Cum enim vos jam ante habuerint quales "*ut eſſetis* multis votis expetiverunt, ne beneficia "illis *veſtra* eripiantur per vos poſtulant qui ea de-"diſtis: præſertim cum ea quidem ab iſtis accepe-"rint, quibus unica erat dandi poteſtas; eiſdem "vero privati ſint, non à ſuperioribus, ſed ab illis, "quos ſciunt æque ac ipſos veſtro imperio ſubje-"ctos eſſe. quanquam ſi magna aſſequuti fuerint, "id ipſis in laude ponendum, quod tantis ſeſe di-"gnos præſtiterint; ſin parva, turpe erit, quod ea "confirmare nolint ii ipſi qui dederint. Minime "enim dubium eſt quin iſti, qui Judæos impediunt "& modis indignis tractant, utrisque injurii ſint; "eis qui *beneficia* acceperint, ſi bonos eſſe non exi-"ſtiment, quibus viri optimi, tam præclare de il-"lis merendo, teſtimonium tribuerunt; & illis "etiam *injurii ſint* qui ea dederint, ſi gratiam illo-"rum irritam fieri poſtulant. Si quis autem eos "interroget, utrum horum malint ſibi eripi, vi-"tam, an patrios ritus, pompas, ſacrificia & feſta, "quæ Diis ſuis *in honorem* adhibentur; probe novi "quod omnia potius perpetienda eſſe ducent, quam "ut aliquid ex inſtitutis patriis imminui ſinant. "Quin & multi propter iſta bella movent, ſum-"mopere caventes ne quis ea tranſgrediatur: atque "felicitatem, qua nunc univerſum hominum ge-"nus per vos fruitur, eo ipſo metimur, quod per "provincias ſingulis liceat ſua ſolennia obſervare, "moreque ſuo vivere. Et hoc quidem, quod illi "ipſi ægre ferrent, contra alios facere vi conantur; "quaſi non æque nefarie agant, ſive ſuam in deos "pietatem negligant, ſive aliis contra jus faſque ſa- *Nicolai Damaſceni comm.*

s Ιλιεῦσι μέν] Vide Excerpta ex *Nicolao Damaſceno* edita per *Valeſium*, p. 418.

t Εὐθυνόντων] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* *διθυνόντων* in *cæteris*.

v Παρητήσατο] Ita *Hen.* *παρεσήσατο Busb.* *παρεσήσατο* in *Editis Aliiſque*.

x Δικαιολογουμένων] Sic *MSS.* *διαλεγομένων* in *Editis*.

y Ελεξεν.] Ελεγεν *Busb.*

z Υμῶν οἷους] Ita cum *Cod. Vat.* *ὑμῶν* deëſt in *cæteris*.

a Αἰτούμενοι] Ἐκ τῶν δεδωκότων,] Iterum è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* *αὐτοῦντες* in *Editis Aliiſque*.

b Δεχομένοις] Eo modo *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à prima manu. *ἀρχομένοις* in *Editis Aliiſque*. HUDS. Lege *ἀρχομένους ὁμοίως ὑμῖν*. COCC.

c Υμῶν] *L. B.* *ὑμῖν*.

d Αμφω ἀδικοῦσι,] Præclara hæc emendatio debetur MS. *Lugd. Bat.* vulgatum enim fuerat hactenus *ἐφ' ᾧ* ſenſu valde contorto; atque verterat *Hudſ. eo ipſo, quod injurii ſint eis* &c. pro quo *utriſque* repoſuimus. HAV.

e Οἱ κρείττονοι ἐμαρτύρησαν] Οἱ κρατοῦντες *Vat.*

f Εἰ δέ τις] Ita *Vat.* *εἴτις* in *cæteris*.

g Μὴ προβαίνειν] *Lugd. Bat.* *μὴ τὸ. Coccejus.*

h Πάσχειν ἑλόμενοι βιάζονται] *Gall.* *πάσχειν θέλοντες βιάζονται*. *Lugd. Bat.* vero in *Marg.* *π. ἐθέλοντες ὃ βιάζονται*.

i Ὁσίων ἀμελοῖεν,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* *ὁσίους* in *Editis Aliiſque*.

"sacra sua adimi velint. Alterum vero *illud* jam con-
"sideremus. nunquid populus est, aut civitas, aut
"hominum natio, cui non maximum bonorum vi-
"sum est imperii vestri patrocinium, & populi Ro-
"mani potestas. Estne ullus qui vestra beneficia ir-
"rita esse desiderat? nemo certe, nisi mentis inops.
"neque enim reperiuntur qui illorum publice pri-
"vatimque participes non fuerunt. Atqui vestro
"quicunque munere concessa aliis auferre volunt,
"nihil sibimet, ex iis quæ vobis accepta debent,
"firmum & incolume relinquunt: quanquam ea
"ejusmodi sint beneficia quæ ex dignitate æsti-
"mari nequeunt. Nam si regnorum quæ olim fue-
"rint præsentisque imperii rationem haberent, in-
"ter multa ab eo ad felicitatem illis suppeditata,
"etiam & hoc instar omnium agnoscendum, quod
"non amplius servi sed liberi videantur. Nostræ
"autem res, licet præclare nobiscum agatur, non
"ita comparatæ sunt ut invidiam nobis pariant.
"per vos enim factum est ut una cum omnibus
"vitam feliciter degamus; & hoc solum cum aliis
"commune habere postulavimus, ut sine impedi-
"mento nobis liceat patriam pietatem colere. id
"quod & in-se videatur haud invidendum, & è re
"illorum esse qui concesserint. nam si Deus ho-
"nore delectetur, illis etiam delectatur qui per-
"mittunt ut honore afficiatur. Porro nostris in
"institutis nihil ab humanitate alienum, sed pieta-
"ti omnia consentanea, & cum justitia salutari
"conjuncta. Neque enim præcepta *nostra* occul-
"tamus, quibus ad vitam instituendam utimur, ut
"*veteris* pietatis monumentis nostræque inter ho-
"mines professionis. Septimum etiam diem addi-
"cimus institutis nostris & legibus perdiscendis,
"volentes ut hisce, æque ac aliis quibuscunque,
"meditandis incumbamus, quibus obtemperando
"peccata vitabimus. Et pulchra quidem *appare-*
"*bunt*, si cui lubet sigillatim ea discutere; nobis
"vero etiam antiqua esse *persuasum est*, licet non-
"nullis haud ita videantur: adeo ut à vetustatis il-
"lorum honore ægre discessuri sint, qui pia mente
"ea acceperunt & observant. Ista *tamen* nobis vi
"& injuria auferunt: immo & pecuniam, quam
"Deo dicandam colligimus, sacrilege diripiunt, &
"tributa à nobis exigunt, & festis diebus in judi-
"cia nos vocant, atque ad alia negotia obeunda,
"quibus non opus esset ex rerum contractarum
"fide, sed ut religionem nostram injuria affice-
"rent: cui & *illi* nobiscum conscii sunt, ut qui
"odio in nos præter jus & fas omne flagrarint.
"Nam cum vestrum in universos imperium ex
"æquo sit, ita comparatum est ut benevolentiam
"*mutuam* alat odioque obsistat, si qui huic potius
"quam illi studeant. Ista itaque te rogamus, A-
"grippa potentissime, ne quid mali patiamur, ne-
"que injuriose tractemur, neque institutis nostris
"uti prohibeamur, neque fortunis nostris spolie-
"mur, neque illorum vi opprimamur cum vim iis
"nullam adhibeamus. nam & ista non solum æqua &
"justa sunt, sed & antea vestro beneficio concessa.

"σιν ἀνοσίως [k] καταλύοιντο. τὸ δ' ἕτερον ἤδη [l] σκο-
"πήσωμεν. ἔστι τὶς δῆμος, ἢ πόλις, ἢ κοινὸν ἔθνος
"[m] ἀνθρώπων, οἷς ὁ μέγιστον ἀγαθὸν πέφυκεν ἡ θεοσε-
"σία τῆς ὑμετέρας δεχῆς, καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν κρά-
"τος; ἐθέλοι δ' ἄν τις ἀκύρους τὰς ἐντυχίας εἶναι
"χαρίτων; οὐδεὶς οὐδὲ μεμνόμενος. οὐδὲ γὰρ εἰ-
"σὶν οἱ μὴ μετέχοντες αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ κοινῇ. καὶ
"μὰ οἵ [n] τινες ὧν ὑμεῖς ἔδοτε θεραπεύομενοι, [o] βέ-
"βαιον δ' αὐτοῖς ὄδεν ὧν δι' ὑμᾶς ἔχειν [p] ὑπο-
"λείπονται. καί τοι τὰς μὲν τούτων χάριτας, οὐ-
"δὲ μετρῆσαι δυνατόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἐκλογίσαιντο τὰ
"[q] πάλαι βασιλείαν, καὶ τὰ νῦν δεχθῆ, πολ-
"λῶν ὄντων ὅσα πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτοῖς ἐπέδωκεν,
"ἔτι κατὰ πάντων δρκεῖ τὸ μηκέτι δούλους, ἀλλὰ
"ἐλευθέρους φαίνεσθαι. τὰ δ' ἡμέτερα, καὶ λαμ-
"πρῶς πραττόντων, οὐκ ἔστιν ὅπλοις ἴσα. δι' ὑμᾶς
"γὰρ καὶ μετὰ πάντων εὐτυχοῦμεν, καὶ τούτου μό-
"νου μετέχειν ἠξιώσαμεν, ἀκωλύτως τὰ πάτρια
"εὐσέβειαν διαφυλάττειν, ὃ καὶ καθ' αὑτὸ δόξειεν
"οὐκ ὀλίγον, καὶ πρὸς τῶν συγχωρούντων εἶ-
"ναι. τὸ γὰρ θεῖον, [r] εἰ χαίρει τιμώμενον, χαίρει
"τοῖς ὑπηρέταις τιμῶν. ἐθῶν τε τῶν ἡμετέρων,
"ἀπάνθρωπον μὲν οὐδέν ἐστιν· εὐσεβῆ δὲ πάντα καὶ
"τῇ [s] σωζούσῃ δικαιοσύνῃ συγκαθωσιωμένα. καὶ οὔτ'
"ἀποκρυπτόμεθα τὰ θεσμοθετήματα οἷς χρώμεθα πρὸς
"τὸν βίον, [t] ὑπομνήμασιν [v] τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν
"ἀνθρωπίνων ὑπερβολῶν. τῷ τε ἑβδόμῳ τῶν
"ἡμερῶν [x] ἀνίεμεν τῇ μαθήσει τῶν ἡμετέρων ἐθῶν
"[y] καὶ νόμων, [z] μελέτῃ ὡσπερ ἄλλου τινὸς καὶ τού-
"των ἀξιοῦντες εἶναι, [a] δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.
"καλὰ μὲν οὖν ἐὰν ἐξετάζῃ τις καὶ καθ' αὑτὰ τὰ
"ἔθη, παλαιὰ ὄντ' ἡμῖν κἂν μή ποτι [b] δοκῇ· ὡς' αὖ-
"τῶν καὶ τὸ τοῦ χρόνου τιμιον [c] δυσαποδίδακτον εἶ-
"ναι τοῖς ὁσίως παρειληφόσιν καὶ διαφυλάττουσιν.
"τούτων ἡμᾶς ἀφαιροῦνται κατ' ἐπήρειαν, χρήματα
"μὲν ἃ τῷ Θεῷ συμφέρομεν [d] ἐπώνυμα [e] διαρπά-
"ζοντες, καὶ φανερῶς ἱεροσυλοῦντες, τέλη δ' [f] ἐπι-
"τιθέντες, [g] καὶ τὰς ἑορτὰς ἄγοντας ἐπὶ δικαστήρια,
"καὶ πραγματείας ἄλλας, οὐ κατὰ χρείαν τῶν συμ-
"βολαίων, ἀλλὰ κατ' ἐπήρειαν τῆς θρησκείας.
"ἵν' [h] καὶ σωίσαιεν ἡμῖν, μίσος οὐ δίκαιον οὐδ'
"αὐτιξούσιον αὐτοῖς πεπονθότες. ἡ γὰρ ὑμετέρα κατὰ
"πάντων δρχὴ, γνωμένη μία, τὸ μὲν εὔνοιαν ἐπι-
"γὸν, τὸ δύσνοιαν [i] ἀεργὸν ποιεῖ τοῖς τοιοῦτον ἀπ'
"ἐκείνου πεφυκόσιν. ταῦτ' οὖν ἀξιοῦμεν, ὦ μέγιστ'
"Αγρίππα, μὴ κακῶς πάσχειν, μηδὲ ἐπηρεάσαι,
"μηδὲ κωλύεσθαι τοῖς ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις, μηδ'
"ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων, μηδ' ἃ μὴ βιαζόμεθα τούτους,
"ὑπὸ τούτων βιάζεσθαι. καὶ γὰρ οὐ δίκαια μόνον
"ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν δεδομένα πρότερον ἐσ-
"καὶ [k] δυνάμεθα καὶ [l] πολλὰ δόγματα τῆς συγκλή-
"του, καὶ τὰς ἐν τῷ Καπετωλίῳ κειμένας δέλ-
"τους,

k Καταλύοιντο.] Καταλυθεῖεν *Vat.* καταλύοιεν *L. B.*
l Σκοπήσωμεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σκοπήσομεν in *reliquis.*
m Ἀνθρώπων,] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ἀνθρώποις in *cæteris.*
n Τινες] *L. B.* τινὰ.
o Βέβαιον] *G.* βεβαιῶν.
p Ὑπολείπονται.] *G.* ἀπολείπονται.
q Πάλαι βασιλείαν,] Iterum cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πᾶσαν in *Editis Aliisque.*
r Εἰ χαίρει τιμώμενον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut puto. ἀεὶ χαίρει in *Editis Aliisque* qua lectione retenta, mox legendum, καὶ χαίρει. vel χαίρει τε τιμώμενον.
s Σωζούσῃ δικαιοσύνῃ] Συνεθῆ *Vat.* forsan pro συνήθῃ.
t Ὑπομνήμασιν] *Gen.* ὑπομνήματιν.
v Τῆς] *G.* καὶ.
x Ἀνίεμεν] *L. B.* in *Marg.* ἀνεῖμεν.
y Καὶ νόμων,] Καὶ νόμων μελέτῃ *Hen.* καὶ νόμῳ μελέτῃ *Vat.* forsan pro νόμῳ μελετῇ.
z Μελέτῃ] *L. B.* μελετῇ.
a Δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.] Illud δι' habuimus è *Cod. Vat.*
b Δοκεῖ.] Δοκεῖν *Hen.* δοκῇ *L. B.*
c Δυσαποδίδακτον εἶναι] Ita rescribere placuit è *Cod. Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὃς' αὐτῶν καὶ τῇ τοῦ χρόνου τιμῇ τὸ δυσαπόδεκτον εἶναι in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt.*
d Ἐπώνυμα] An? ἐπόνυμα ἢ ἱερᾶ. HUDS. in *Add.*
e Διαρπάζοντες,] Διαφθείροντες *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit, *rapientes.*
f Ἐπιθέντες,] Ita *Vat.* ἐπιθέντες in *reliquis.*
g Καὶ] *G.* κἂν.
h Καὶ σωίσαιεν] Καὶ non habet *L. B.*
i Ἀεργὸν] Ita reponi in *Addend.* jussit *Hudf. L. B.* vero expresse habet ἀναεργὸν. *Coccejus* emendat αὖ ἀεργὸν. *Editi* ἀεργὸν. HAV.
k Δυνάμεθα] Δυνάμεθ' ἂν *Vat.*
l Πολλὰ δόγματα τῆς συγκλήτου,] Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 6. SPANH.

m Υτέρ-

"τους, ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκειν. ἃ δῆλον μὲν
"ὡς μετὰ πείραν τῆς ἡμετέρας εἰς ὑμᾶς πίστεως
"ἐδόθη, κύρια δὲ κἂν εἰ μηδενὸς [m] ὑπάρξαν-
"τος ἐχαρίσασθε. πλέον γὰρ οὐ μόνοις ἡμῖν, ἀλ-
"λὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ μὲν ὄντα [n] ἐφυλάξα-
"σθε, μείζω δὲ τῶν ἐλπισθέντων πεπλήκτες, εὐ-
"εργετεῖτε τῷ κρατεῖν. καὶ δύναιτ' ἄν τις ἐπεξιὼν
"τὰς ἑκάστων εὐτυχίας, ἃς δι' ὑμῶν [o] ἔχουσιν,
"ἀπερίληπτον ποιῆσαι τὸν λόγον. ἵνα μέντοι καὶ δι-
"καίως ἁπάντων αὐτῶν τυγχάνοντας ἑαυτοὺς ἐπι-
"δείξωμεν, ἀρκεῖ πρὸς παῤῥησίαν ἡμῖν, τὰ πρό-
"τερον σιωπήσεσθαι, τὸν βασιλεύοντα νῦν ἡμῶν, καὶ
"σὲ συναιτιζόμενον, εἰπεῖν. ὁπόσα μὲν εὔνοια
"πρὸς τὸν ὑμέτερον οἶκον προσκαλέλειπται; ποία δὲ πίστις
"ἐνδεὴς ἐστιν; τίς δὲ ὁ νενόηται τιμὴ; [p] ποία δὲ
"χρεία μὴ εἰς [q] πρῶτον [r] ὁρᾶται; τί δὴ κωλύει, καὶ
"τὰς [s] ὑμετέρας χάριτας τῶν εἰς τοσοῦτον εὐεργε-
"σιῶν ἀριθμὸν εἶναι; [t] δίκαιον δ' ἴσως μηδὲ τὸν
"πατρὸς Ἀντιπάτρου προσαλιπεῖν ἀνδραγαθίαν ἀμνη-
"μόνευτον, ὃς, [v] εἰς Αἴγυπτον εἰσβεβληκότι Καί-
"σαρι, διμυρίοις ὁπλίταις βοηθήσας, ὅτ' ἐν τοῖς
"κατὰ γῆν ἀγῶσιν, ὅθ' ὅτε νεῶν ἔδει, δευτερεύ-
"σαι ἐζήτησε. καὶ τί δεῖ λέγειν ὅσῳ ἐκεῖνοι παρέσχον
"ῥοπῇ τῷ τότε καιρῷ, καὶ ποσῶν καὶ τίνων δω-
"ρεῶν ὑπὸ Καίσαρι ἠξιώθησαν; [x] ἄνωθεν δέον [y] ὑ-
"πομνῆσαι τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς ἔχρηψε τότε Καίσαρ
"τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμὰς καὶ πολιτείαν
"ἔλαβεν Ἀντιπατρεύς. ἀρκέσει γὰρ [z] ταῦτα τεκμήρια
"τοῦ καὶ τὰς χάριτας ἡμᾶς κατ' ἀξίαν ἔχειν, καὶ
"οὐδὲ σοὶ τὸ βέβαιον αὐτῶν αἰτῖν, παρ' οὗ καὶ
"πρότερον μὴ [a] δοθείσας ἴῳ ἐλπίσαι, πλὴν τοῦ βα-
"σιλέως πρὸς ὑμᾶς λήψεσιν καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς
"αὐτὸν ὁρῶσιν. [b] ἀπαγγέλλεται δὲ ἡμῖν ὑπὸ τῶν
"ἐκεῖ Ἰουδαίων, ὡς μὲν ἐπέβης τῆς χώρας εὐμε-
"νὴς, ὡς δὲ ἀπέδωκας τῷ Θεῷ τέλεια θύματα, πα-
"μῶν αὐτὴν [c] ἀπιτελείαις εὐχαῖς, ὡς δὲ τὸν δῆ-
"μον [d] ἑστιάσας, καὶ τὰ παῤ αὐτοῦ ἐκείνοις ξένια
"προσήκω. πρότερον γὰρ πάντα καὶ ἐν [e] ἔθνει καὶ πό-
"λει πρὸς ἄνδρα τοσούτων ἀπιστουμένων πραγμάτων
"δεξιώματα, καὶ σύμβολα φιλίας χρὴ δοκεῖν, ἴῳ
"ἀπέδωκας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, τῆς Ἡρώδου προξε-
"νήσης αὐτῷ ἑστίας. τούτων προειμιμνήσκοντές σε, καὶ
"αὐτοῦ σὲ παρόντος καὶ συγκαθεζομένου βασιλέως ἠξιώ-
"σαμεν προϊδέσθαι μηδέν, ἃ δὴ αὐτοὶ δεδώκατε, παρ' ἑτέ-
"ρων μὴ προϊδεῖν ἀφαιρουμένους.

ε'. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Νικολάου διελθόντος, ἐνῆν μὲν οὐδεμία τῶν Ἑλλήνων ἀντικατάστασις· οὐδὲ γὰρ ὡς ἐν δικαστηρίῳ, περὶ τῶν προκειμένων διελάμβανον, [f] ἀλλ' ἴῳ ἔντυξις ὧν ἐβιάζοντο. κἀκείνων ἀπολογία μὲν ἀδεμία, τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν· πρόφασις δὲ, ὡς τὴν χώραν αὐτῶν νεμόμενοι, πάντα γῆν ἀδικοῖεν. οἱ δὲ [g] εὐγνώμονες [h] αὐτὸς ἐδείκνυσαν, κἂν τῷ τὰ οἰκεῖα τιμᾶν, μηδὲν λυποῦντες οἰκεῖν. σωφρόνων οὖν Ἀγρίππας βιαζομένους, ἀπεκρίνατο τάδε. "Ἐμοὶ "μὲν τὴν Ἡρώδου πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν, "ἕτοιμον εἶναι πᾶν ὅτιοῦν χαρίζεσθαι [i] Ἰουδαίοις ἀξιοῦ-

"Possumus & multa de iisdem senatus consulta,
"& tabulas in Capitolio positas recitare. quibus
"sane, fide nostra perspecta, nosmet ornastis, sa-
"crosanctis alioqui futuris, etiamsi gratiam vestram
"nostra non præcessissent merita. Nam non solum
"nobis sed & omnibus mortalibus sua conservastis,
"multisque præter opinionem in majus auctis vin-
"cendo benefacitis. adeo ut in immensum dicen-
"di campum excurreret, qui singulorum res pro-
"speras, quas vobis acceptas referunt, numerando
"percenseret. Verum ut nosmet istis omnibus *be-*
"*neficiis*, quæ in nos contulistis, non indignos
"ostendamus, sufficiat nobis ad confidentiam,
"priora omnia si tacuerimus, de eo, qui jam re-
"gno potitur tibique assidet, *pauca* dicere. Quod
"enim ille benevolentiæ *aut officii* genus vestræ sa-
"miliæ non præstitit? qua in re fides ejus deside-
"rata? quemnam erga vos honorem non excogita-
"vit? ad quam necessitatem non primus adfuit?
"Quid igitur vetat, quo minus vestra beneficia
"tantis ejus in vos meritis respondeant? Forsan &
"par est ut patris ejus Antipatri fortitudinem si-
"lentio non prætereamus, qui, expeditione in
"Ægyptum facta à Cæsare, cum duobus armato-
"rum millibus suppetias tulit, & tam terrestribus
"quam navalibus præliis nemini cedere comper-
"tus est. Et quidni dicerem, quantum illi eo tem-
"pore rebus ejus momentum attulerint, & quan-
"tis & qualibus muneribus à Cæsare donati fue-
"rint? cum antea debuerim literarum mentionem
"fecisse, quas tunc Cæsar senatui scripsit; & quo-
"modo à populo honores & jus civitatis obtinuit
"Antipater. Hæc enim satis indicant, nos non
"immerito vestra consequutos esse beneficia, nec
"*sine ratione* petere, ut ea nobis confirmares, quæ,
"si prius data non fuissent, à te sperare nobis li-
"cuisset, spectantibus regis erga vos animum, ve-
"strumve in illum. Quin & nunciatum est à Ju-
"dææ incolis, quam amice & benevole provinciam
"ingressus es, utque Deo justa sacrificia obtulisti,
"& votis rite factis illum honorasti, utque popu-
"lum epulis adhibuisti, ejusque non dedignatus es
"hospitalia munera. Atque hæc omnia, quibus
"vir in tanta dignitate constitutus à gente & ur-
"be exceptus fuerit, pro argumentis haberi debent
"amicitiæ inter te & Judæorum gentem sancitæ,
"propter necessitudinem quæ tibi cum Herodis
"domo intercessit. Horum te admonentes, regis-
"que, qui jam præsto est tibique assidet, nihil præ-
"terea postulamus, quam ut ea, quibus nos imper-
"tiri voluistis, aliorum vi & injuria nobis eripi
"non patiamini.

ς'. Cum ejusmodi orationem Nicolaus habuis-set, Græci quidem nullatenus intercesserunt: non enim ut in judicio de rebus istis litigabatur, sed supplicatio erat contra vim. nec illi quidem omnino inficiabantur, se ista fecisse: sed eo se tegebant, quod dicerent Judæos ipsorum finibus uti, & in eo nunc injurios esse. Illi vero se bono genere esse demonstrarunt, quodque *ubi versarentur ibi* leges suas haberent in pretio, in eo illis injuriam non facere. Quamobrem Agrippa, intellecto quod vim paterentur, sic respondit. "Se quidem propter
"Herodis in ipsum benevolentiam & amicitiam
"paratum esse Judæis postulata concedere, eaque
"etiam

V. *Agrippa Judæorum immunitates confirmat.*

m Ὑπάρξαντος ἐχαρίσασθε.] Ὑπαρξιν *Vat.*
n Ἐφυλάξασθε,] Φυλάξαντες *Vat.*
o Ἔχουσιν,] Ἔχωσιν *Vat.*
p Ποία ἡ χρεία] Ita lego. ποῖα ἡ χρεία in libris.
q Πρῶτον] *L. B.* in *Marg.* πρῶτον.
r Ὁρᾶται;] Sic *Hen.* ὁρᾷ in *ceteris.* quod *Ibbetson* præfert.
s Ὑμετέρας χάριτας] Ita lego. ἡμετέρας in *libris.*
t Δίκαιον δ' ἴσως] Καλὸν *Vat.* & *Lugd. Bat.* interpretamentum, ut puto, vocis δίκαιον.
v Εἰς —— Καίσαρος,] Illud εἰς è *Cod. Vat.*
x Ἄνωθεν] *Lugd Bat.* καὶ ἄνωθεν & forsan melius. HAV.
y Ὑπομνῆσαι τῶν ὑπηρεσιῶν,] Ἀναμνῆσαι *Vat.* & *Lugd. Bat.* ὑπομνῆσαι G.
z Ταῦτα τεκμήρια] Ταῦτα τὰ τεκμήρια *Vat.* & *Lugd. Bat.*
a Δοθείσας ἴῳ ἐλπίσαι] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.* δοθείσης in *Editis Aliisque.*
b Ἀπαγγέλλεται] *Lugd. Bat.* in *Marg.* ἀπήγγελται.
c Ἐπιτελείαις] Forte ἐπὶ τελείαις. COCC.
d Ἑστιάσας,] *L. B.* εἱστίασας.
e Ἔθνει καὶ πόλει] Illud ἐν adjectum esse volumus è *Cod. Vat.*
f Ἀλλ' ἴῳ ἔντυξις] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀλλ' ἡ ἔντυξις in *Editis Aliisque.*
g Εὐγνώμονες] *L. B.* εὐγνῶμες.
h Αὐτὸς] Ita lege, non αὐτοὺς. COCC.
i Ἰουδαίοις ἀξιοῦσιν,] Ἰουδαίοις, ἃ ἦ ἀξιοῦσιν καὶ καθ' αὐτὰ δίκαια δοκεῖν *Vat.*

"etiam in se justa existimare: adeo ut si plura qui-
"dem petiissent, non gravaretur ea illis largiri,
"dummodo sine incommodo fieret imperii Ro-
"mani. quoniam vero *tantum* postulant ut quæ
"prius acceperint rata maneant, se confirmatum
"dare, ut nemo illis injuriam faciat instituta sua
"observare perseverantibus". Cum ista dixisset, concionem dimisit. Atque Herodes coram stans ipsum salutabat, & quod ita in illos affectus esset gratias agebat. Ille vero hisce delectatus paria referebat, illum in suos complexus accipiens salutansque. Et tunc quidem à Lesbo discessit. Rex autem Samo mari domum reverti statuit, atque ubi Agrippæ valedixerat oram solvit: & non multis post diebus Cæsaream appulit, vento usus secundo. Indeque Hierosolyma profectus convocavit omnem populum (ingens autem erat etiam ex agris multitudo) atque in mediam concionem progressus, eis totius itineris sui rationem exposuit, seque Judæis in Asia perfeciss̄e, ut deinceps sua jura quiete retenturi essent. Prolixam etiam de rebus suis prosperis regnique administratione narrationem fecit, ut in omnibus utilitatis eorum studiosus fuerit; atque lætitia elatus, quartam superioris anni vectigalium partem eis condonavit. Illi vero, & gratia & oratione *regis* mirifice capti, vehementer lætati discesserunt, bona multa *prosperaque omnia* regi optantes.

A Lesbo digreditur.

Herodes, Hierosolyma reversus, quæ in itinere gesserit, populo exponit.

"σιν, καὶ καθ' αὐτὰ δὲ δίκαια δοκεῖν· ὡς εἰ μὲν
"ἐδέοντο καὶ πλειόνων, οὐκ ἂν ὀκνῆσαι τάχα [k] μὴ
"λυποῦντα τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ποιῆσαι. [l] ἐπεὶ
"δὲ ἃ καὶ πρῶτον εἰλήφασιν ἄκυρα [m] μὴ γένοιτο,
"[n] βεβαιοῦν αὐτοῖς ἀνεπηρέαστα ἐν τοῖς οἰκείοις δί-
"καια ἔτι". τοιαῦτα εἰπὼν, [o] διέλυσε τὸν σύλ-
λογον. Ηρῴδης δὲ [p] προπεμπόμενος, καὶ τῆς
[q] πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ὁμολογῶν χάριν. ὁ δὲ καὶ
εἰς τοῦτο φιλοφρονούμενος, ἴσον αὐτὸν παρεῖχεν ἀν-
τιμεταλαμβανόμενος καὶ καταπαιζόμενος. καὶ τότε μὲν
ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λέσβου. [r] ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασι-
λεὺς ἐπ' οἴκου διέγνω, καὶ τὸν Αγρίππαν προπεμψάμε-
νος ἀνήχθη· κατάγεται δὲ εἰς Καισάρειαν ὑστε-
ρον ἡμέραις, πνευμάτων ὑπιτηδείων τυχών. κἀκεῖθεν
ἐλθὼν εἰς Ιεροσόλυμα, συναγαγὼν ἐκκλησίαν πανδημον.
ὧν δὲ πολὺς καὶ τῆς χώρας ὄχλος. ὁ δὲ παρελθὼν, ἀπο-
λογισμόν τε τῶν ὅλης [s] διοδημίας ἐποιήσατο, καὶ τὰ πρὸς
τοὺς Ιουδαίους ὅσοι κατὰ τὴν Ασίαν ἦσαν, ὡς δι' αὐτὸν [t] ἀνεπη-
ρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔξουσιν. [v] διηγήσατό τε σύμπαν ὅπη
τε εὐτυχίαις, καὶ τῇ διοικήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς [x] ἑδενὸς πα-
ραλείποιτο τῶν ἐκείνοις συμφερόντων, [y] ἀγαλλόμενός τε τὸ
πέμπτον τῶν φόρων ἀφῆσιν αὐτοῖς ἣ παρεληλυθὸς
ἔτους. οἱ δὲ, καὶ τῇ χάριτι καὶ τῷ λόγῳ δεδημαγωγημένοι,
μὴ πλείσης ἀπήεσαν χαρᾶς, πολλὰ ἀγαθὰ [z] σωδιδόμενοι τῷ βασιλεῖ.

VI. CAP. III.

Quomodo domi Herodis oritur dissidium, quod ille Antipatrum filium suum natu maximum pluris faceret, & res ista ut contumelia doleret Alexandro.

ΚΕΦ. γ'.

Ως ἐστασιάθη τὰ πρὸς τοὺς οἰκίαν Ηρῴδῃ, πρωτιμῶντα
μὲν Αντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τὰ
πρὸς Αλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν.

Oritur domi Herodis dissidium.

GLiscebat autem indies domesticum dissidium, crescendoque in deterius vergebat, dum Salome quasi jure hereditario in adolescentes odium exercebat, atque ex iis quæ bene cesserant contra matrem eò temeritatis & audaciæ efferebatur, ut neminem relinquere è natis conaretur, qui occisæ mortem ulcisci posset: atque adolescentes è contra feroces & in patrem malevoli fiebant, tum recordatione injuriæ matri illatæ, tum regnandi cupidine. Iterumque malum erat quale prius, quod & adolescentes Salomæ & Pheroræ libere & aperte maledicebant, atque illi malicioſi erant in adolescentes, eisque enixe insidias struebant. Nam odium quidem utrinque par erat, modus vero illud exercendi dissimilis. dum hi quidem palam conviciarentur & temere probra jacerent, præ rerum imperitia animi ingenui esse existimantes iram non dissimulare: illi vero, alia via aggredientes, calumniis callide & improbe confictis utebantur, juvenes ex omni occasione provocantes, reputantesque audaciam illorum versum iri in vim contra genitorem. nam, cum matris criminum eos non puderet, neque eam jure occisam esse putarent, fieri non posse colligebant, ut non eum ultum irent suis etiam manibus, quem cædis auctorem

Salome hereditario odio Mariamnes filios prosequitur.

Προύβαινε δὲ [a] ἀεὶ τὰ πρὸς τὸν πατέρα τῆς οἰκίας, καὶ
χαλεπωτέραν ἐλάμβανε τὴν ἀπόδοσιν, ἀντιμε-
ταλαβούσης μὲν ὥσπερ ἐκ κληρονομίας τὸ πρὸς τῶν
νεανίσκων μῖσος τῆς Σαλώμης, καὶ πᾶν ὅσον εὐδοκιμήκει
πρὸς τὸν μητρὸς αὐτῶν εἰς ὑπόνοιαν καὶ θέσος λαμβα-
νούσης, μηδένα τῶν ἐξ ἐκείνης καταλιπεῖν, ὃς [b] δωρή-
σοιτο τιμωρῆσαι τῷ θανάτῳ [c] τὴν ἀνηρημένης· ἐχόντων δέ
τι τῶν νεανίσκων θρασὺ πρὸς δύσνοιαν εἰς τὸν γεγυνηκότα,
μνήμη τε τῆς μητρὸς οἷα πάθοι πρὸς τὴν ἀξίαν, καὶ τῇ
πρὸς κρατεῖν ἐπιθυμίᾳ. πάλιν τε τὸ κακὸν ὅμοιον ἐγεγόνει
τοῖς πρώτοις, βλασφημίαι μὲν ἐξ ἐκείνων εἴς τε τὸν
Σαλώμην καὶ τὸν Φερώραν, κακοήθειαι δὲ τούτων εἰς τὸ
μειράκια, καὶ μὴ παραμελείας ἐπιβουλή. τὸ μὲν γὰρ
μῖσος ἴσον ἦν ἐξ ἀλλήλων, ὁ δὲ τρόπος τοῦ μισεῖν οὐχ
ὅμοιος. ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τῷ φανερῷ λοιδορηθῆναι, καὶ
προσονειδίσαι προπετῶς, εὐθὺς ἅμα τὸ ἀπλοῦς οἰόμε-
νοι τὸ [d] ὀργῆς ἀνυπόσχετον. [e] οἱ δ' ἐ τοιοῦτον τρόπον,
ἀλλὰ παραμαλακῶς καὶ κακοήθως ἐχρῶντο τῇ διαβολαῖς,
[f] προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια, καὶ τὸ θρασὺ καταλο-
γιζόμενοι βίαιον ἔσεσθαι πρὸς τὸν γεγυνηκότα. τὸ γὰρ οὐκ
αἰδεῖσθαι τὴν τοῦ μητρὸς ἁμαρτίαις, ἀδ' οἰεσθαι δίκαιον
παθεῖν ἐκείνῳ, ἄχετον εἶναι πρὸς τὸ μὴ τὸ αἴτιον δο-
κιμῶ-

---

k Μὴ λυποῦντα] Μάτην perperam *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Επεὶ δὲ ἃ] Επειδὴ αὖ καὶ πρότερον *Vat.* ἐδὲ δὲ ἃ καὶ πρότερον *Busb.*

m Μὴ γένοιτο,] Ita in plerisque *MSS.* μὴ γενέσθαι *Hen.* & *Bas.* Post μὴ γένοιτο subintelligendum ἀξιοῦσι, quod forsan alieno loco positum, mox supr.

n Βεβαιοῦν αὐτοῖς] Διὸ βεβαιοῦν *Busb.*

o Διέλυσεν] *L. B.* διέλυε.

p Προπεμπόμενος] *L. B.* προπεμπόμενος.

q Πρὸς αὐτὸν διάθεσιν] Εἰς αὐτὸν *Vat.*

r Απὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς] Ita quum expresse exstet in *L. B.* veram credidi lectionem, atque eam recepi. *Vulgati* omnes πλεῖν δ' ὁ βασιλεύς. HAV.

s Ο βασιλεὺς —— ἀνήχθη·] Rex autem domi (domum) reverti volens *Rufin. adde:* exorato Agrippa, *aut* impetrata ejus rei venia ab Agrippa; navigavit. *Omittit hæc Gelenius.* SPANH.

ss Αποδημίας ἐποιήσατο,] Ἐκδημίας *Vat.*

t Ανεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔξουσιν.] *Erit*, quod imperturbatè & tranquille deinceps degerent. SPANH.

v Διηγήσατό τε σύμπαν] Διηγήσατο τότε σύμπαν *Vat.* (*Cæcejus*) & *Busb.*

x Οὐδενὸς παραλείποιτο] Παραλίποι *L. B.* Οὐδὲν παραλείποι τῶν *Busb.*

y Αγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον] Αγαλλόμενον τὸ τ. *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

z Σωδιδόμενοι τῷ βασιλεῖ.] Επιδυόμενοι *Busb.*

a Αεὶ τὰ πρὸς τὸν πατέρα] Αὐτῷ pro ἀεὶ *Busb.*

b Δωήσοιτο] *L. B.* Δωήσοι.

c Τῆς ἀνηρημένης·] Τῆς δι' αὐτὸν ἀνηρημένης *Vat.*

d Οργῆς ἀνυπόσχετον.] Ασφαλείας τε καὶ ἀνυποστολῆς Dio Chrys. Or. XIII. p. 223. B. SPANH.

e Οἱ δ' ἐ τοιοῦτον τρόπον,] Οἱ δὲ ἐ τὸν αὐτὸν τρόπον *Vat.* & *Lugd. Bat.*

f Προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια,] Προείλκυσις *Vat.*

κεωῶτα [b] πιμωρήσεσθαι, καὶ δι' αὐτοχειρίας. τέλος οὖν [h] ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις τῶν τοιούτων λόγων, καθάπερ ἐν τοῖς ἀγωνίσμασιν, [i] ἠλέητο μὲν ἡ τῶν μειρακίων ἀπειρία, κατίσχυε δὲ ἡ τῆς Σαλώμης ἐπιμέλεια, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὰς ἀφορμὰς ἔχουσα μὴ ψευδῆ λέγειν ἐλάμβανεν. οἱ γὰρ ἄτως ἀχθόμενοι τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς, ἐπειδὴ κἀκείνῳ καὶ σφᾶς αὐτοὺς κακῶς [k] ἔλεγον, ἐφιλονείκουν ἐλεεινὸν μὲν ὥσπερ ἦν ὑποφαίνειν τὸν καταστροφὴν τῆς μητρὸς, ἐλεφνεῖς δὲ αὐτοὺς οἱ τῆς ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκάζοντας συζῆν, καὶ τῶν αὐτῶν μεταλαμβάνειν.

β'. Ταῦτα περὶ μείζονος, καιρὸν ἔχουσης τῆς στάσεως ἐν ὑποδημίᾳ τοῦ βασιλέως. ὡς δ' ἐπανῆλθεν Ηρώδης, καὶ τῷ πλήθει διελέξατο καθὼς προέφθημεν, προσέπιπτον εὐθὺς οἱ λόγοι φόβόν τε τοῦ Φερώρα καὶ τῆς Σαλώμης, μέγαν αὖθις τὸν κίνδυνον εἶναι, τῶν φόβῳ τῶν νεανίσκων ἀναφανδὸν διαπλεκομένων, ὡς οὐκ ἀνέξονται μὴ τισάμενοι τῆς μητρὸς τὸν φόνον. προσετίθησαν [l] δὴ τι, καὶ ὡς τοῦ παρ' Αρχελάῳ τοῦ Καππαδοκίᾳ ἐλπίσιν ἐπανέχοιεν, ὡς δι' ἐκείνου πρός τε Καίσαρα ἀφιξόμενοι, καὶ κατηγορήσοντες τοῦ πατρός. Ηρώδης δὲ πεπαρκὸς μὲν εὐθὺς ἀκούσας τοιούτων, ἐξεπλήκτο δὲ μᾶλλον ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ἀπήγγελλον. [m] καὶ ἀνεκαμπτε τῇ συμφορᾷ τὰ τε πρῶτα καταλογιζόμενος, ὡς ἔστι τῶν φιλτάτων ἔστι τῆς στεργομένης αὐτῷ γυναικὸς ὤναλο, διὰ τὰς [n] ἐγχινομένας παραχὰς καὶ τὴν οἰκίαν. [o] τό, τε μέλλον δὲ προσεπιλογιστέος ἤδη βαρύτερον καὶ μεῖζον ἐσεσθαι ὑπολαμβάνων, ἐν συγχύσει τῆς ψυχῆς ἦν. τῶν γὰρ ὄντως πολεῖται μὲν τὰ ἔξωθεν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς εὐτυχίαν αὖτῷ τὸ δαιμόνιον προσεπῆκε· μέγιστε δὲ τὰ οἴκοι, καὶ μηδὲ προσδοκώμενα, δυσχεῖν αὖτῷ συνέβαινεν, ἑκατέρᾳ [p] προσιόντος ὡς οὐκ ἂν τις ὠήθη, καὶ παρέχοντος ἀμφήριστον τὴν ὑπερβολὴν, εἰ δέον τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν τῶν ἔξωθεν πραγμάτων [q] ἀλλάξαι τὰ οἴκοι κακῶν, ἢ τοιῦτο μέγεθος τῶν περὶ τοὺς οἰκείους συμφορῶν διαφυγεῖν, ἐν τῷ μηδὲ [r] τὰ [s] τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.

γ'. Ταραττόμενος δὴ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον, [t] ὅτι καθαιρεῖσθαι τῶν μειρακίων ἕτερον αὖτῷ γιόμενον ἰδιωτεύοντι παῖδα προσήγετο, καὶ τοῦτον ἐδόκει τιμᾶν· ἐκαλεῖτο δὲ Αντίπατρος· ἀφ ὥσπερ ἐν ὑστέρῳ καὶ πλέως ἠτιμηθεὶς αὐτὸ, καὶ παντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, διόμενος δὲ [x] φιλοτιμεῖσθαι τοὺς ἐκ Μαριάμμης, καὶ μᾶλλον εἰς νουθέτησιν τῶν ἐκείνων [y] οἰκονομῶν αὐτό. τὸ γὰρ αὖθαδες οὐκ ἂν εἴη παρ' αὐτοῖς εἰ τοῦτο πεφθέγοιτο, ὅτι μὴ μόνοις μηδὲ ἐξ ἀνάγκης ἡ διαδοχὴ τῆς βασιλείας ὀφείλεται. διὸ καὶ [z] καθάπερ ἕφεδρόν τινα τὸν Αντίπατρον [a] εἰσήγαγε, δόμενος ὀρθῶς φρονεῖν, καὶ καταστελέντων τὰ μειρακίων ἐξεῖναι εὐκαίρως χρῆσθαι βελτίοσιν. τὸ δ' ἐκ ὥσπερ ἐνόησεν ἀπέβη. τοῖς τε γὰρ πᾶσιν ἡ μετρίως ἐδόκει εἶναι arbitrarentur. Tandem itaque factum est ut urbs hujusmodi sermonibus plena fuerit, &, ut fit in certaminibus, juvenum quidem imperitiæ misertum est, prævalebat autem Salomes cura & diligentia; atque ab illis ipsis occasionem captabat ad dicendum quod verisimile erat. Illi enim ægre adeo ferentes matris occasum, postquam & ipsi & illis maledictum esset, studiose agebant, ut miserabilis, sicuti revera erat, videretur matris interitus, ipsique etiam miserandi, qui necesse haberent una cum parentis interfectoribus vivere, & eadem cum illis participare.

2. Ista propterea crescebant, quod absente rege major erat dissensionis occasio. Quam primum vero reversus est Herodes, & cum populo, ut jam ante diximus, colloquutus est, statim sermones ferebant Pheroras & Salome, magnum illi periculum imminere ab adolescentibus, qui ei aperte minarentur, non se matris necem inultam relicturos. Addebant & illud, eos sperare ab Archelao Cappadoce, fore ut ejus ope ad Cæsarem irent & patrem accusarent. His sermonibus auditis statim turbatus est Herodes, eoque magis perculsus est, quod eadem ab aliis accipiebat. Atque ex hac calamitate ei in memoriam & cogitationem veniebant quæ prius acciderant, quod propter dissidia inter domesticos orta nec charissimis sibi nec conjuge dilectissima frui potuerit. Atque futura præteritis graviora & majora fore suspicans, plane confusus erat animo. Nam revera foris quidem pleraque, etiam magis quam speraret, ad voluntatem fluebant, Dei beneficio: fiebat autem ut quæ maxima essent domi, etiam præter exspectationem, male ei cederent; rebus utrinque aliter quam opinio tulerit evenientibus, & incertum reddentibus utrum præstabilius fuisset, res foris quam felicissime gessisse ac deinde malis domi implicari, an calamitates adeo magnas inter domesticos effugisse, regnum detrectando & quæ homines in eo mirari solent. *Pheroras & Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.*

3. Turbatus itaque & in hunc modum afflictus, ut pueros deprimeret, alterum filium, sibi natum cum adhuc privatus esset, (vocabatur autem Antipater) accersivit, & illum in honore habere statuit; non sicut postea cum ab eo plane victus esset & ad eum omnia referret: sed eo animo ut audaciam filiorum Mariamnes coërceret, magisque ut eos admoneret, id ita constituens. eo enim minus sibi arrogaturos, si illis persuasum esset, regni successionem neque solis sibi neque necessario deberi. Hac de causa Antipatrum, * quasi æmulum, ad se domum recepit, putans se bene ac sapienter rebus suis providere; atque, repressa juvenum ferocia, licere tempestive eos meliores habere. Verum longe aliter evenit ac putarat. Nam & *Antipater Herodis filius.*

---

[b] Τιμωρήσεσθαι] Τιμωρήσασθαι *Vat.* (*Lugd. Bat.*) *Basil. & Gall.*

[h] Ανεπλήσθη] *L. B.* ἐπλήσθη.

[i] Ηλέητο μὲν] Ηλεῖτο *Gall. & Lugd. Bat.*

[k] Ελεγον,] *L. B.* ἔλεγεν.

[l] Δὲ τι] *L. B.* δ' ἔτι.

[m] Καὶ ἀνέκαμπτε] *L. B.* ἀνέκαμπτε δ'.

[n] Εγχινομένας] *L. B.* ἐγχυνομένας.

[o] Τό, τε μέλλον δὲ] Ita lego, sicut in ora libri à docta manu emendatum inveni. prius erat τότε μέλλον τ. π. ἦ. βαρὺ, καὶ μεῖζον ἐκείνων ὑπολ. in *Cod. Vat.* τότε μᾶλλον π. τ. ἦ βαρὺ καὶ μεῖζον ἐκείνων ὑπ' si rectum esset τότε μᾶλλον, (quod & in *L. B.* exstat) in sequentibus legendum ἐκείνῳ pro ἐκείνων.

[p] Προσιόντος] *L. B.* προϊόντος.

[q] Αλλάξαι τὰ οἴκοι κακῶν,] Αλλάξασθαι *Vat.*

[r] Τὰ τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.] Ita *Vat.* τὰ βασίλεια θαυμαζόμενα κτήσασθαι in *Edd. Aliisque.* Omnia fere, à τῷ γὰρ ὄντι &c. à §. 2. usque ad ταραττόμενος in versione sua prætermisit *Epiphan.* At *Gelenius* in hunc modum interpretatus est, *Revera enim quemadmodum foris supra spem fortuna utebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebant; ut merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa ejus calamitas domestica; an satius esset cetera ex æquo utraque, & infra privatam fortunam consistere.*

[s] Τῆς] Illud τῆς ex *L. B.* additum, qui in reliquis *Vat.* adstipulatur. HAV.

[t] Διὰ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον] Ita lego & interpungo auctoritate *Epiphanii.* antea in *Editis*, ταραττόμενος ἦ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον ἐπὶ κ. τ. μειρακίων, ἕτερον &c.

[v] Επὶ καθαιρέσει τῶν μειρακίων] De cæde filiorum, *quæ omittit Gelenius, aut aliter vertit.* SPANH.

[x] Παραιρεῖσθαι δὲ] Forsan φθονεῖσθαι.

[y] Οἰκονομῶν αὐτό.] Ita *Vat. οἰκοδομῶν αὐτὸν* in *Editis Aliisque.* HUDS. Omnia in eum traxtulit *Rufinus.* SPANH.

[z] Καθάπερ ἕφεδρόν τινα] Appositè hic ἕφεδρος Antipater, quasi tertiarius in duorum fratrum vicem subsidiarius juxta *Schol. ad Ajac. Sophol.* v. 618. ἕφεδρος ἦ παρισκάσασθαι, ὅταν δύο τινὲς παλαίωσι, παλαίειν τῷ νικήσαντι· Hinc *Lucianus in Gallo.* ἦ ἕφεδρος ἐγὼ καὶ ἀνδρεῖος καὶ διαδοχος ἐκπλήμω· Vide plura quæ noto de hac voce ad *Æschyli Choëph.* v. 861. μόνος ὦ ἕφεδρος Δίοσσις μόνῳ Θεὸς Ορέστης &c. Idem vero hic *Zonaras* p. 245. B. ὡς ἕφεδρόν τινα τὸν Αντίπατρον ἐπεσήγαγεν. Infra αὖθις. lib. 3. c. 42. ὥσπερ ἐπιτείχισμα τοῖς υἱοῖς &c. SPANH.

* *Quasi æmulum,*] Succedaneum, *Gelen.*

[a] Εἰσήγαγεν,] Εἰσῆγεν *Vat.*

Παρ-

& pueri gravi ſe injuria affici interpretabantur: & Antipater, homo verſutus, poſtquam ſemel eò venit ut ſperare auderet quod antea non ſperabat, id unum dabat operam, ut fratres male tractaret, & primum eis locum non cederet, patrique adhæreret, qui jam ab illis alienatus erat per calumnias, & in id cui ſtuduerat facile adduci potuit, ut in eos indies magis magiſque irritaretur, calumniis oneratos. Omnes itaque rumores ab illo erant diſſeminati, qui *tamen* cavebat ne ipſe videretur hujuſmodi quid *ad patrem* deferre: ſed in eam rem uti maluit opera hominum, in quos nulla caderet ſuſpicio, quique id ex ſua in regem benevolentia facere crederentur. Jam vero multi Antipatrum propter ejus ſpem colebant, & hujuſmodi ſermonibus Herodi plane perſuadebant, quod ex ſuo in illum amore profecti viderentur. Cumque hæc per multos inter ſeſe fideles certatim agebantur, tum etiam ipſi adoleſcentes magnam ejus rei præbebant occaſionem. Nam frequenter lachrymas ob contumeliam, qua afficerentur, emittebant, & matrem appellabant: quinetiam aperte apud amicos patrem ut iniquum redarguere conabantur. quæ omnia, pro ea qua erat malitia, opportune aucupatus Antipater, Herodi non ſine additamento renunciabat, quibus factum eſt, ut domeſtica lis ſenſim deterior evaderet. Rex enim calumniis *iſtis* offenſus, & Mariamnes filios deprimere volens, Antipatrum indies novis augebat honoribus; adeo ut tandem victus ejus matrem domum aſciverit. Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribens, privatim hunc ei officioſiſſime commendabat. Cumque Agrippa quidem in eo eſſet ut Romam, poſtquam annos decem res Aſiæ adminiſtraſſet, peteret, à Judæa profectus *Herodes* ad illum navigavit, eique Antipatrum, quem unum ſecum duxerat, tradidit, Romam ducendum cum multis donis, ut fieret Cæſaris amicus: adeo ut jam omnia penes illum eſſe, adoleſcentes vero ſpe regni prorſus excidiſſe viderentur.

Mariamnes filios male tractat, eiſque inſidias ſtruit.

Atque Herodes ad eos deprimendos Antipatrum ad honores evehit.

Antipater Romam mittitur ad Cæſarem.

κεχρῆθαι τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπηρείᾳ· καὶ δεινὸς ὢν τὸ φρόνημα Ἀντίπατρος, ἐπιδὴ [b] παῤῥησίας τινὸς τὸ πρόσθεν ἔσης ἐλπίδος ἀντεποιήσατο, μίαν ἔχειν ὑπόθεσιν [c] κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ παραχωρεῖν τὸ πρωτεῖον, ἀλλ' [d] ἐνέχεσθαι τῷ πατρὶ, ἤδη μὲν ἠλλοτριωμένῳ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, εὐμεταχειρίστῳ δ' ὄντι πρὸς ὅπερ ἐπιθυμεῖ πολὺ χαλεπώτερον ἀεὶ ψεύδεσθαι τοῖς Ἀλεξανδρείοις. ἦσαν οὖν [e] ἔτι παρ' αὐτῷ μόνοι οἱ λόγοι, φυλαττόμενος δ' αὐτὸς δόξαι τὰ τοιαῦτα καταμηνύειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχρῆτο πανουργοῖς τοῖς ἀνυπόπτοις, καὶ διὰ τὴν εὐνοιαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πιθανωτάτους αὐτὸ ποιῶν. ἤδη δ' πολλοὶς [f] ἐγεγόνεσαν οἱ κἀκείνου ἐφ' οἷς ἠλπικὼς ἠπατεύοντες, καὶ τὸν Ἡρῴδην ἐκ τοῦ δοκεῖν κατ' εὔνοιαν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὑπαγόμενοι. καὶ τούτων πολυπραγμόνως καὶ πιστῶς ἀλλήλοις συναγωνιζομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον αἱ [g] πρὸς τὸν μειρακίων ἀφορμαὶ [h] προσεγένοντο. καὶ γὰρ καὶ δάκρυα πολλάκις ἐπ' ἐπηρείαν ὧν ἠτιμάζοντο, καὶ τὸ μητρὸς [i] ἀνακλήσεις, καὶ τὸν πατέρα φανερῶς ἤδη πρὸς τοὺς φίλους ὡς δίκαιον ἐλέγχειν ἐπετήδευον. ἅπερ ἅπαντα κακοήθως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον [k] καιροφυλακτούμενα, καὶ μειζόνως πρὸς τὸν Ἡρῴδην ἐξαγγελλόμενα, προὐβαινεν ὡς μικρὰ ἀπεργαζόμενα τὴν τῆς οἰκίας ῥῆξιν. ἀχθόμενος γὰρ ὁ βασιλεὺς τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ πατρωνῶσαν βλέπων τὴν ἐκ τῆς Μαριάμμης, μείζονα ἀεὶ πρὸς τιμὴν Ἀντιπάτρῳ παρεῖχεν· καὶ τέλος ἠτήσεις, ἐπεσήχθη [l] τὴν ἐκείνου μητέρα. Καίσαρι γὰρ πολλάκις γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ σπουδῇ πατρικώτερον. [m] Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι εἰς τὴν Ῥώμην, μετὰ τὴν διοίκησιν τὴν ὑπὲρ τὴν Ἀσίαν [n] δεκαετῆ γεγενημένην, πλεύσας ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ συντυχὼν μόνον τε τῷ Ἀντιπάτρῳ [o] ἐπῆλθεν, καὶ παρέδωκεν εἰς Ῥώμην ἀνάγειν μετὰ πολλῶν δώρων, Καίσαρι φίλον ἐσόμενον· ὥστε ἤδη πάντα δοκεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, καὶ [p] παρεῖσθαι παντάπασιν ἐκ τῆς ἐλπίδος τὰ μειράκια.

VII. CAP. IV.

ΚΕΦ. δ'.

Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ductos accuſat. Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.

Ὡς Ἀντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ῥώμῃ, τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρῴδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρα, αὐτῶν κατηγόρησεν. Ἀλεξάνδρου ἀπολογία πρὸς Καίσαρα, καὶ διαλλαγὴ πρὸς τὸν πατέρα.

Antipater Romæ id agit ut literis patrem incenderet adverſus fratres.

AT enim iſta peregrinatio plurimum Antipatro profuit, tum ad honorem, tum ut *fratribus* prælatus videretur: quippe Romæ, cum de eo ſcripſiſſet Herodes ad omnes amicos ſuos, illuſtris fiebat. Cæterum ægre ferebat quod *patri* non adeſſet, neque commodam haberet occaſionem fratribus perpetuo maledicendi: eoque magis veritus eſt ne pater mutaretur, ſi quid mitius de Mariamnes filiis ſentire in animum induceret. Dum iſta ſecum reputaret, à propoſito ſuo non deſiſtebat: ſed & Roma, quoties ſperabat ſe poſſe patrem contriſtare & irritare in fratres, aſſidue literas mittebat, magnam de eo ſolicitudinem ſimulando, * revera autem, qua erat ingenii malignitate, ex ſpe in ſe magna quæſtum faciens, donec eo indi-

Πρὸς μὲν οὖν τιμὴν, καὶ τὸ πρῶτον εἶναι δοκεῖν, Ἀντιπάτρῳ συνέχωρει τὰ κατὰ τὴν ἀποδημίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ, πᾶσιν ἐπιστελλόμενος Ἡρῴδης τοῖς φίλοις, διέσημος ἦν. ἤχθετο δ' τῷ μὴ παρεῖναι, μηδὲ ἔχειν ἐξ εὐκαίρου διαβάλλειν ἀεὶ τοὺς ἀδελφούς· καὶ μᾶλλον ἐδεδοίκει μεταβολὴν τοῦ πατρὸς, εἴ τι καὶ καθ' αὑτὸν ἀξιώσειεν ἐπιεικέστερον εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης φρονεῖν. ταῦτα δ' διενοίας ἔχων, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως· ἀλλὰ κἀκείθεν, [q] ὅτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν ἤλπιζεν τὸν πατέρα κατὰ τῶν ἀδελφῶν, συνεχῶς ἐπέστελλεν· πρόφασιν μὲν, ὡς [r] ὑποπραγμόνων αὐτὸν, τὸ δ' ἀληθὲς, ἀφ' ἧς εἶχεν ἐν φύσει κακοηθείας,

τὸν

b Παῤῥησίας] Forte ἀλλ' vel μὴ addi debet. COCC.

c Κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς,] Ita è *Codd. Gall. & Lugd. Bat.* κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς μὴ παραχ. *Busb.* κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς μὴ παραχ. *Hen.* & *Vat.* κακῶς, τοῖς ἀδελφοῖς μὴ παραχωρεῖν in *Editis.*

d Ἐνέχεσθαι τῷ πατρὸς,] Ἐχεσθαι *Busb.* & *Zonar.* ἀνέχεσθαι *Lugd. Bat.*

e Οὗτοι παρ' αὐτῷ] *L. B.* ὁ παρ' αὐτῷ.

f Ἐγεγόνεσαν οἱ κἀκεῖνον] Ita *Vat.* γεγόνεσαν in *reliquis.*

g Παρὰ τὰ μειρακίων ἀφορμαὶ] Vox παρὰ deeſt *Hen.* & *Vat.*

h Προσεγίνοντο.] Προσεχήνοντο *Busb.*

i Ἀνάκλησις,] Ἀναπλήσεις *Busb.*

k Καιροφυλακτούμενα,] Καιροφυλακούμενα *Busb.*

l Τὴν] Μὴν τὴν *G.*

m Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι] Ἀγρίππᾳ *G.* Ἀγρίππα τί μενοῦν *Lugd. Bat. Coccejus* legit Ἀγρίππα γε μὴν ἀνιόντι. HAV.

n Δεκαετῆ γεγενημένην,] *Sc.* ex quo à Cæſare in Syriam & Aſiam miſſus Lesbi permanſit. *Uſſerius* ad *A. M.* 3992. vide *Caſaub.* contra *Baron* p. 136.

o Ἐπῆλθεν,] Ἐπέβη *Busb.* & *Hen.*

p Παρεῖσθαι —— μειράκια.] Eadem hic *Zonaras* p. 245. C. SPANH.

q Ὅτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν] *L. B.* ὅ, τι ἀνιάσειν καὶ ὅ, τι καὶ π.

r Ὑποπραγμόνων αὐτὸν] Ita *Vat.* & *Gall.* ὑπὲρ ἀγωνίων & ὑπὲρ ἀγωνίων perperam *Editis.*

* *Revera autem,*] *Sed revera ad ſperatam regni ſucceſſionem malis artibus viam ſibi præmuniens, donec* &c. vertit Gelen. plane omiſit *Epiphan.*

s Ex

τὴν ἐλπίδα μεγάλην καθ' ἑαυτὴν ἔσαν ἐμπροσθόμενον, ἕως εἰς τέλος προήγαγε τὸν Ἡρώδην ὀργῆς [s] ἐκ δυσφημίας, ὡς ἤδη μὲν ἔχειν δυσμενῶς τοῖς μειρακίοις. [t] ἐν ᾧ τῷ κατοκνεῖν εἰς τοιοῦτον [v] ἐμβλῦσαι πάθος, [x] ὡς μητ' ἀμελῶν [y] μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι, κρεῖττον ἡγήσατο πλεύσας εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν πρὸς Καίσαρα, [z] καὶ μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ὑπολιπεῖν, ὃ καὶ μέγα τῆς ἀσεβείας ὕποπτον ἦν. ὡς δ' ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐγγὺς μὲν ἔσχε τὴν [a] Ακυληίας πόλεως Καίσαρα συντυχεῖν ἐπιόντα. ἐλθὼν δ' εἰς [b] λόγους, καὶ καιρὸν αἰτησάμενος ὑπὲρ μειρακίοις [c] οἷς ἐδόκει δυσχεῖν, [d] παρεσήσατο μὲν τοὺς παῖδας, ἠπάτα δὲ τὴν ἀποτολμίας καὶ τῆς ὑπουργήσεως, "ὡς ἐχθρῶς ἔχουσιν "ἅπαντα τρόπον ἐπιδεδωκότες μισεῖν τὴν ἑαυτῶν [e] πα- "τέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτὸν καὶ τὴν βασι- "λείαν ὠμοτάτῳ τρόπῳ πορίσαλαβεῖν. ὁ δὲ ὧδε θνή- "σκων ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ κρίσει παραδοῦναι τῷ "διαμείναντι πρὸς αὐτὸν εὐσεβεστέρῳ πρὸς Καίσαρα "ἐξουσίαν ἔχοι. τοῖς δ' ἐκ ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν τὸ πλέον, "ἀλλ' εἰ μὴ πάσης στερεῖν καὶ βίου ζῆν [f] ἔλαττον λόγον, εἰ "μόνον ἀποκλεῖναι τὸν πατέρα δυνηθεῖεν. ὅτως ἀχρεῖόν τι "καὶ μιαρὸν ἐντετηκέναι τὰς ψυχαῖς αὐτῶν [g] μῖσος. καὶ "πάσῃ τὴν ἀτυχίαν αὐτὸς ἐκ μακρᾶς φέρων ἀναγκα- "σθῆναι νῦν ἐξηγεῖσθαι Καίσαρι, καὶ μιαίνειν αὐτὰ τὰς "ἀκοὰς τοιούτοις λόγοις. καίτοι τί μὲν εἴποιεν πρὸς ἐκ αὐτὰ δυσχερές; ὑπὲρ τίνι δ' μέμφονται [h] βαρυόνοια; πῶς "δ' οἷόν τε καὶ δίκαιον ἦν αὐτὸς ἐκτήσατο πολλοῖς χρόνοις "καὶ κινδύνοις ἀρχήν, πάσης σὺν ἐᾷν κύριον εἶναι, πρα- "τῆν τε, καὶ δίδόναι τῷ κατ' ἀξίαν. ὡς τότε μὴ τὰ ἀλ- "λων ἄθλων εὐσεβείας [i] ἐκπέσεται τῷ [k] μέλλοντι πρὸς "τὸ ποτὲ γνήσεσθαι τοιούτῳ τὴν ὑπιμέλειαν, ἅτε καὶ "τὰ ἀμοιβῆς τοσῆσδε ἄσης ὑπεύθυνα ἐνεγκάμενον. ὅτι δὲ μηδὲ "εὐσεβεῖς αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου πολυπραγμονεῖν, εὔδηλον. "ὁ γὰρ ἀεί τι περὶ τὴν βασιλείας εὐθυμούμενος, συλλο- "γίζεται τὸ θανάσιμον ἅπασι γενησόμενον, μεθ' ὃν ἄλλως "οὐκ ἔσιν τῷ ἀρχὴν ἀσφαλεῖν. αὐτὸς δ' ὅσα βασι- "λευόμενοις καὶ βασιλέως παισὶν ὑπ' ὑστέρησεν, μέχρι νῦν "δεσποσύνης, ἀ κόσμον, ἀπ' ὑπηρεσίαν, ἀ τρυφὴν, ἀλλὰ "καὶ γάμους τοὺς ὑπισημοτάτους παρεχῆται, τῷ μὲν ἐκ τῆς "ἀδελφῆς, Αλεξάνδρῳ δὲ τῷ Αρχελάου τοῦ βασιλέως θυ- "γατέρα συνοικίσας. τὸ δὲ μέγιστον ὧδε ὑπὲρ τοιούτοις ἦν "εἶχεν ἐξουσίαν ταύτῃ κατ' αὐτῶν χρησάμενος ἀγαγεῖν "ὑπὲρ τὸ κοινὸν εὐεργέτην Καίσαρα, καὶ παρελόμενον αὐτοῖς "πᾶν ὅσον ἦ πατὴρ ἀσεβήσων ἢ βασιλεὺς ὑπεξελθόν- "μενος δύναται, κρίσεως ἰσοτιμίαν παρεσκευάσατο. [l] δεήσει "μέντοι μὴ παντάπασιν αὐτὸν ἀτιμώρητον ἡμᾶς, μηδ' "ἐν τοῖς μεγίστοις φόβοις καταζῆν, [m] ἀλλ' ἐκείνοις λυ- "σιπλεῖν, ἐφ' οἷς ἐνεθυμήθησαν, ὁρᾶν τὸν ἥλιον, εἰ

gnationis ex falsis rumoribus Herodem perduxit, ut jam adolescentibus infensus esse cœperit. Dum vero pigratur talem induere affectum, ne quid negligenter aut temere committeret, visum est ei satius Romam navigare, ibique eos coram Cæsare accusare, nihilque sibi tale permittere, quod ex magnitudine *sua* impietatis suspicionem daret. Ac postquam Romam pervenit, progressus est ad *urbem* Aquilejam, Cæsarem convenire festinans. Quamprimum vero datum esset sermonem cum eo habere, cumque orasset ut se de maximis, quibus implicari videbatur, incommodis, audire vellet, filios coram adduxit, deque eorum indole deplorata querebatur, atque de *nefario* eorum conatu, "quam sibi inimici infestique erant, ut qui "modis omnibus id egerunt ut suum in patrem o- "dium ostenderent, eo usque ut illum perimerent, "regnumque crudelissimo facinore sibimet arripe- "rent. dum & ipse potestatem habeat à Cæsare "regnum relinquendi, cum moreretur, non ex "necessitate sed judicio, filio isti qui in maxima "erga se pietate perseverarit. Illis vero non tam "magni imperium, quam, si illo priventur, parvi "penditur vita, dummodo patrem possent inter- "ficere. adeo immane & fœdum illorum animis "penitus insedit & inveteravit odium. eamque "calamitatem diu toleratam nunc demum se coa- "ctum esse Cæsari aperire, & aures ejus hujusmodi "sermonibus offendere. Atqui, quid ab eo durius "perpessi sint? aut qua de re graviori querantur? "Quomodo justum & æquum esse putant, ut quem "ipse principatum longo tempore per multa pe- "ricula quæsisset, ejus non sinant esse dominum, "eoque potiri, & optime merenti dare. nam hoc "cum aliis pietatis præmiis proponitur ei cui in "animo est præcedentem diligentia æquare, ut- "pote qui speret talem sibi gratiam relatum iri. "Quod vero nefas sit illis hac de re satagere, ma- "nifestum. nam qui semper regnum in animo ha- "bet, simul cogitat de patris interitu, cum non "nisi post illum assequuturus sit regnum. Ille vero "quænam ipsis, ut in regio imperio viventibus "regiisque liberis, hactenus non largiendo deesse "passus est, non ornamenta, non ministerium, non "delicias; immo & conjugia illis honoratissima "procurasse, alteri suæ sororis, Alexandro vero "Archelai regis filia collocata. Et quod maxi- "mum est, ne post talia quidem *ausa* sua se pote- "state in eos usum, sed ad communem benefacto- "rem Cæsarem adduxisse, & cedendo de omni eo "quod aut pater læsus aut rex insidiis petitus age- "re potuit, æquo cum illis jure disceptatum ve- "nisse: rogare tamen ne ipse omnino inultus sit, "neque in summo metu ætatem agat; cum, post "ea quæ moliti sunt, ne ipsis quidem, si nunc *pæ*- "*nam* effugiant, expediat diutius vivere, malorum "ex-

Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ducit.

Apud Cæsarem eos accusat.

s Ἐκ δυσφημίας] Ita lego ex conjectura, καὶ in ἐκ mutato, cum antea esset κὲ δυσθημίας. Verum κὲ μανίας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ad tantum iræ vel furoris perduxisset.* HUDS. Forte δυσθυμίας. COCC.

t Ἐν ᾧ τῷ κατοκνεῖν] Ἐν κεκνεῖν *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

v Ἐμβλῦσαι πάθος,] Ita *Vat. Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐκβῆναι in *reliquis.*

x Ὡς] *L. B.* ὡς ἦ.

y Μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι,] Μήτε καὶ προπ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

z Καὶ —— ἐπιτρέπειν,] Sic *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* nec aliter ut puto *Epiphanius*, qui vertit, *nihilque sibi tale permittere* &c. ὡς μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐκβαίνῃ πάθος in *Editis Aliisque.*

a Ακυλήιας πόλεως] Ακυλείας *Hen.* unde pro Ακυλήιας *Editorum* fecimus Ακυλείας è *Cod.* (cui & adstipulatur *Lugd. Bat.*) *Gall.* HUDS Id Romæ factum tradit *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

b Λόγους,] Καίσαρα post λόγους addit *Busb.*

c Οἷς ἐδόκει δυσχεῖν,] Οἷς δοκεῖ πυνδυσχεῖν *Vat.* & *Hen.* à prima manu. in *L. B.* in *Marg.* exstat ἀτυχεῖν.

d Παρεσήσατο μὲν τοὺς παῖδας] Solum tamen Alexandrum ad Cæsarem adduxisse dicitur, & accusasse apud eum ἀλλοθ. lib. 1. c. 23. §. 3. τὸν γὰρ Αλέξανδρον σὺν μάχῃ Ῥώμης ὁ πατὴρ &c. Cum Josephi hoc loco: σὺν τοῖς παισὶ &c. *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

e Πατέρα, ὥστε διαχειρίσασθαι αὐτὸν,] Ita è *Cod. Busb.* nonnihil favente *Zonara*, hisce verbis, ἠτιάτο δὲ τὴν ἀποτολμίας, ὡς τὸν ἑαυτῶν πατέρα μισοῦντας, καὶ διαχειρίσασθαι μελετῶντας αὐτὸν, καὶ ὅτως τὴν βασιλείαν λαβεῖν, in *Editis* πατέρα καὶ μεθαχειρίσασθαι τὴν βασ. paulo aliter *Vat.* & *Lugd. Bat.* πατέρα μετοχειρίσασθαι καὶ τὴν βασ.

f Ἔλαττον] *Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐλάττων.

g Μῖσος.] Deest *Gall.* & *L. B.*

h Βαρυόνοια;] *L. B.* Βαρυὼ ὄντα.

i Ἐκπέσεται] *L. B.* ἐκπίπτεσθαι.

k Μέλλοντι —— ἀμοιβῆς] Ita *Hen.* & *Vat.* μέλλοντι ποτὲ γνώσεσθαι τοιούτῳ τὴν ἐπιμελείας τε (ἅτε *L. B.* ὅτι *Coccejus*) καὶ τὰ ἀμ. in *Editis Aliisque.*

l Δεήσει μέντοι] Mallem δεήσειν.

m Οὐδ' ἐκείνοις λυσιτελοῦντος,] Quæ sequuntur usque ad finem orationis corrupta esse suspicor. neque facile existimari potest quomodo legerit *Epiphanius*, qui vertit, *Et auferens à se totum quantum aut pater læsus aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in judicio secum fecisse astare: & reliquum esse aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse viveret; aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum aut opprobrium foret. Cum hæc Herodes* &c.

"extrema, quemadmodum patrarunt, certiſſime "paſſuris.

Pueri patris accuſatione confuſi lachrymabantur.

2. Iſta quidem Herodes magna cum vehementia filiis ſuis objecit coram Cæſare. Juvenes autem etiam eo dicente confuſi lachrymabant, magis vero poſtquam Herodes dicendi finem fecit. nam ſe quidem extra hujuſmodi impietatem eſſe ex conſcientia bonæ mentis perſuaſum habuerunt, contra ea vero quæ illis pater crimini dediſſet, difficile eſſe, id quod erat, ſeſe defendere probe noverant, cum libere etſi opportune verba facere haud eos deceret, ut patrem, dum violenter ſemper & nimium feſtinanter ageret, in errorem inductum oſtenderent. Quid ideo dicerent non habebant, lachrymæque illis obortæ ſunt & tandem vehementius ſuſpirabant, veriti quidem, ne, ſi ſilerent, ex conſcientia *ſceleris* viderentur hæſitaſſe, haud vero invenientes quo pacto defenſionem ſui expedirent, propter ætatis infirmitatem animique conſternationem. Non tamen Cæſar, aſpiciens ipſos quemadmodum perturbati erant, non ſentiebat eos ex imperitia & modeſtia potius hærere & impediri, quam ex facinorum conſcientia. nec quiſquam aderat quem non eorum miſereſceret: immo & patrem ita affecerunt, ut vere animo moveretur.

VIII. *Ex populi miſericordia paulum recreantur.*

3. Poſtquam vero *juvenes* animadvertunt & patrem illis aliquanto magis benevolum, ipſumque etiam Cæſarem, inſuper & aliorum ſingulos, partim vicem ipſorum dolentes, partim à lachrymis non temperantes, alter illorum Alexander, patre appellato, crimina diluere aggreſſus eſt, dicebatque, "Pater, qua es in nos benevolentia ſatis de- "clarat hoc ipſum judicium. nam ſi quid in nos "durius in animo agitaſſes, nunquam ad omnium "ſervatorem nos adduxiſſes. etenim poteras, vel "pro regia vel patria poteſtate, de ſontibus ſup- "plicium ſumere. Cæterum Romam nos ducere, "& hunc ipſum teſtem adhibere, ſervare volentis "*indicium* eſt. nemo enim, cui in animo eſt quen- "quam interficere, ad templa eum ſacrariaque per- "ducit. Verum pejori adhuc ſtatu res noſtræ "ſunt. non enim amplius vivere ſuſtineremus, ſi "talem patrem nos læſiſſe cuiquam perſuaſum eſ- "ſet. Fortaſſe & hoc iſto deterius: ut cum mori "debuiſſemus boni & innocentes, ſceleris ſuſpecti "viveremus. Jam vero ſi quid valeret fiducia ex "veritate, nobis lætiſſimum eſſet tibi fidem face- "re, & periculum effugere. Quod ſi ita vincit "calumnia, ſatis ſuperque nobis præſens hic dies, "quem quorſum ſuſpecti intueremur? Et quidem "dum dicis nos regnum affectare, accuſationem "in juvenes bene accommodas, dumque adjicis "iſtam à matris miſeræ interitu petitam, ex hac "infelicitate præſenti cumulus accedit. Sed vide "obſecro, annon hæc nobis cum omnibus com- "munia ſimiliter *de iis* dici poſſint. Nihil enim "vetabit, quin rex, cui filii ſint juvenes & matri "defunctæ ſuperſtites, eos in ſuſpicionem vocet, "quaſi *patri* ſtruant inſidias. ſed ſuſpicio non ſa- "tis eſt ad fidem hujuſmodi impietati faciendam. "νῦν ἀφεύγοιεν, [n] ἔργῳ μέγιστα τ ἀνθρωπείων ϗ "δράσαντας ϗ πάσομένους.

β'. Ταῦτα [o] μὲν Ηρώδης ἐμπαθῶς ἠτιάσατο τῷ Καίσαρι τοὺς αὑτοῦ παῖδας. τῶν δ' νεανίσκων ἡδὺ μὲν ϗ λέγοντι δάκρυα ϗ σύγχυσις ἦν, μᾶλλον δ' ἐπεὶ κατέπαυσεν Ηρώδης τὸν λόγον. τὸ μὲν γὰρ ἐξω τῆς τοιαύτης ἀσεβείας [p] γνώεσθαι, [q] τὸν λόγον περιττὸν [r] εἶδον ἐν τῷ συνειδότι, τὸ δ' ἐκ τοῦ πατρὸς ὑπαφέρεσθαι τὰς ἀφορμὰς, δυσαπολόγητον, ὡσπερ ἦν, ἤδεσαν, οὐκ εὐχημονοῦντι οὐδὲ τοῦ κατὰ παρρησίαν λόγου τοῦ πρὸς τὸν καιρὸν, εἰ μέλλοιεν ἐκ βίας ἀεὶ ϗ κατὰ σπουδὴν ἐλέγχειν πεπλασμένον. ἦν οὖν ἀπορία τοῦ δύνασθαι λέγειν, ϗ δάκρυα, ϗ πολὺ οἰμωγὴ συμπαρῆσαν, δεδοικότων μὴ [s] ὡς εἰ σιγῶεν δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότος ἡσσᾶσθαι, ῥᾳδίαν [t] δ' οὐχ εὑρισκομένων τὴν ἀπολογίαν [v] ὑπὸ νεότητος ϗ ταραχῆς ἧς ἐπεπόνθησαν. [x] ὁ μὲν γε Καῖσαρ, ὑπέβλεπεν αὐτοὺς [y] ὡς εἶχον, ἀσπάσεσθαι [z] ἐπιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνείδησιν [a] ἀπτωτέραν, ἀλλὰ ἐξ ἀπειρίας ϗ μετριότητος ὀκνεῖν. ἐλεεινοί τε ἐγεγένηντο [b] τῇς παρεῦσιν ἰδίᾳ, ϗ τὸν πατέρα διεκίνησαν ἀληθινῷ [c] τῷ πάθει συνεχόμενον.

γ'. Ἐπεὶ δ' συνεῖδον εὐμένειάν τινα, ϗ παρ' ἐκείνου, ϗ αὐτὸν ἔτι Καίσαρος, [d] ϗ τῶν ἄλλων ἕκαστον, τοὺς μὲν συνδακρύοντας, ἅπαντας δ' συναλγοῦντας, πατέρα δ' αὐτῶν Αλέξανδρον, ὑπικαλεσάμενον αὐτὸν, ἐπεχείρει ἀφαιρεῖσθαι τὰς αἰτίας, ϗ, "πάτερ, εἶπεν, ἡ μὲν σὴ πρὸς ἡμᾶς εὔνοια δῆλη, "ϗ παρ' αὐτὴν τὴν κρίσιν. οὐκ ἂν γὰρ εἴ τι δυσ- "χερὲς [e] ἐνενόεις ἐφ' ἡμῖν, ὑπὸ τὸν [f] πάντα σώζον- "τα προήγαγες. ϗ γὰρ ἐξῆν, [g] παρὸν μὲν ἐξου- "σίας ὡς βασιλεῖ, παρὸν δ' ὡς πατρὶ, τὰς ἀδι- "κίας ἐπεξιέναι. τὸ δ' εἰς Ῥώμην ἄγειν, ϗ τὸν "τοιοῦδε μάρτυρα, σώζοντι ἦν. ἐδοξεν γὰρ ἀ- "ποκτεῖναί τινα προαιρούμενος, εἰς ἱερὰ ϗ ναοὺς ἀ- "γαγ. τὸ δ' ἡμέτερον ἤδη χεῖρον. ἃ γὰρ ἂν ὑπομεί- "ναιμεν ἔτι ζῆν, εἰ πιστὸν ἠδικηκέναι πατέρα πι- "στεύομεθα. ϗ μήποτε τοῦτο ἐκείνου χεῖρον, ἀντὶ "τοῦ τεθνᾶναι μηδὲν ἀδικοῦντας, [h] τὸ ζῆν ἀδικεῖν ὑ- "ποπτευομένους. εἰ μὲν οὖν εὕροι λόγον τῆς ἀληθείας ἡ "παῤῥησία, μακάριον [i] ϗ σὲ πεῖσαι, ϗ τὸν κίν- "δυνον ἀφυγεῖν. εἰ δ' ὅτως ἡ ἀφορμὴ κρατεῖ, "πρόδηλος ἡμῖν ὁ νῦν ἥλιος, ὃν τί δεῖ βλέπειν μετὰ "τῆς ὑποψίας; τὸ μὲν ἂν φάναι βασιλείας ὑπο- "θυμεῖν, εὔκαιρος εἰς νέους αἰτία, ϗ τὸ προφα- "σῆναι τιμὴν τῆς ἀθλίας μητρὸς ἱκανὸν ἐκ τῆς πρώ- "της τιμὴν νῦν ἀτυχίαν ἐξεργάζεσθαι. βλέψον δὴ εἰ "μὴ καινὰ ταῦτα ϗ πᾶσιν ὁμοίως λέγεσθαι δυνησό- "μενα. κωλύσει γὰρ ἀδὲν τῷ βασιλεύοντι, παῖδες εἰ "εἰσὶ νέοι ϗ μήτηρ αὐτῶν ἀποθανοῦσα, πάντας ὑ- "ποπτους εἶναι τοῦ πατρὸς ὑπεβάλλης δοκεῖν. ἀλλ' ἃ "τὸ ὕποπτον προὸς τοιαύτην ἀσέβειαν ἀρκεῖον. εἰπάτω "[k] δή τις, ἡμῖν εἰ πετόλμηται τοιοῦτον, ᾧ ϗ τὰ μὴ "πρὰ

n Ἐργῳ μέγιστα τ ἀνθρωπείων] *L. B.* ἔργων μ. τ. ἀνθρωπίνων.
o Μὲν Ηρώδης] Illud μὲ è *Codd. Busb.* & *Vat.*
p Γνώεσθαι,] *Gall.* γεγονέναι.
q Τὸν λόγον περιττὸν] Τὸν λόγον redundare puto.
r Εἶδον ἐν τῷ συνειδότι,] Εἶπον *Hen.* & *Vat.* Forſan εἶχον.
s Ὡς εἰ σιγῶεν] Illud ὡς ante εἰ, ut & σιγῶεν, quod ſtatim ſequitur, habuimus ex *Zonara*, qui præterea legit, δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότος μὴ ἀπορεῖν ἀπολογίας.
t Δ' οὐχ εὑρισκομένων] In *Cod. Vat.* δ' ὡς οὐχ.
v Ὑπὸ νεότητος] Iſta ὑπὸ νεότητος ϗ ταραχῆς ἧς ἐπεπόνθησαν deſunt in *Cod. Hen.* nec agnoſcuntur ab *Epiphanio.* ὑπό τε τ ν. *Vat.*
x Οὐ μὴν γε ὁ Καῖσαρ,] Ita lego. ἃ μὴν ὅγε Καῖσαρ in libris omnibus.
y Ὡς εἶχον] Ὡς εἶχεν *Vat.* & *Hen.* à prima prima.
z Ἐπιεῖτο] *L. B.* ἠγεῖτο.
a Ἀποπτωτέραν,] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* ἀποπτάτερον in *Editis Aliisque.* ἄτοπος *facinoroſus* in *Vet. Gloſſ.* nec aliter intellexit *Epiphanius*, qui vertit *ex conſcientia facinoroſa.*
b Τοῖς παρεῦσιν ἰδίᾳ,] Forſan ſic diſtinguendum, τοῖς παροῦσι, ἰδίᾳ ϗ τ π.
c Τῷ πάθει] Ita lego è *Cod. Gall.* & *Lugd. Bat.* τε πάθει in *Editis Aliisque.*
d Καὶ τ ἄλλων ἕκαστον,] *L. B.* ϗ τοῦ τ ἄλλων ἑκάστου ϗ &c.
e Ἐνενόεις] *L. B.* ἐνόεις.
f Πάντα] *L. B.* πάντας.
g Παρὸν μὲν ἐξουσίας] *L. B.* in *Marg.* παρόντος ἦ π. τ. τὸ τῆς.
h Τὸ ζῆν ἀδικεῖν] *L. B.* primam voculam delet.
i Καὶ σὲ πεῖσαι,] *Gall.* καὶ πείσαι.
k Δή τις,] *L. B.* δὲ τις.

"πιστὰ πίστιν εἴωθεν [l] ὑπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν. Φαρ-
"μάκῳ δ' ἀσκοῦσιν ἐλέγχειν δυνατή τις, ἢ σωφρο-
"σύναν ἡλικιωτῶν, ἢ διαφθορὰν οἰκετῶν, ἢ γράμμα-
"τα κατὰ σοῦ γεγραμμένα; καίτοι τούτων ἕκαστον ἔθ'
"ὅπη καὶ μὴ ῥηθὲν οὐκ ἀβασάνιστον ἐπλάσθη. χα-
"λεπὸν γὰρ ἐν ὁμονοίαις οὕτω ἐν βασιλείᾳ· καὶ τοῦ
"ἀρχικοῦ, ὃν σὺ φὴς ἔπαθλον εὐσεβείας, συμβαί-
"νει πολλάκις αἰτίαν [m] γίνεσθαι τοῖς πονηροτάτοις ἐλ-
"πίδων, δι' ἃς ἐδὲ μίαν ὑποτοπεῖται πιθανὴν κακοη-
"θείας. ἀδίκημα μὲν ἐν ἀδεῖς ἐρεῖ καθ' ἡμῶν. τὰς
"δ' ἀβασάνιστον πῶς ἂν λύσειεν, ὁ [n] ἀκοῦσαι μὴ θέλων;
"ἐλαλήσαμεν τι μετὰ παῤῥησίας; οὐκ εἰς σέ, τοῦ-
"τον γὰρ οὐκ ἄθεμιν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀδ' ὅ, τι λελά-
"ληται μὴ σιωπῶντας. τίς μητέρα τῶν ἡμῶν ἔκλαυ-
"σεν; οὐχ ὅτι τέθνηκεν, ἀλλ' ὅτι κακῶς ἤ-
"κουσεν ὑπὸ τῶν οὐκ ἀξίων. ἀρχὴν ἐπιθυμοῦμεν,
"ἧς [o] ἴσμεν ἔχουσαν τὸν πατέρα; τί καὶ θέλον-
"τες; εἰ μὲν εἰσὶν ἡμῖν τιμαὶ βασιλέων, ὥσπερ
"εἰσὶν, οὐ κενοσπουδοῦμεν; εἰ δ' οὐκ εἰσὶν, οὐκ
"ἐλπίζομεν; ἢ σὲ διαχειρισάμενοι κρατήσειν τοῦ
"βασιλείου τεθαρρήκαμεν, οἷς οὔτε γῆ βάσι-
"μος, οὔτε πλωτὴ θάλαττα μετὰ τοιοῦτον ἔργον;
"ἡ ἢ τῶν ἀρχομένων εὐσέβεια, καὶ θρησκεία τοῦ
"παντὸς ἔθνους, ἐνέσχετο ἂν πατροκτόνους ὄψει τῶν
"πραγμάτων εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον οὕτω
"σοὶ καθασκευασθέντα ναὸν εἰσιέναι; τί δ' εἰ καὶ
"τῶν ἄλλων καταφρονήσαμεν, ἐδυάτό τις φονεύσας
"ἀτιμώρητος μένειν, ζῶντος Καίσαρος; οὔτ' ἀσε-
"βεῖς οὕτως ἐθάνησας, οὔτε ἀλογίστους, ἀτυχεσέ-
"ρους δ' ἴσως ἢ σοὶ καλῶς εἶχεν. εἰ δ' μήτ' αἰ-
"τίας ἔχεις, μήτ' ὀφειλὰς εὑρίσκεις, τί σοι πρὸς
"πίστιν αὐταρκὲς τοιαύτης δυσσεβείας; ἡ μήτηρ τε-
"θνηκεν. ἀλλά τοι τὸ [p] κατ' ἐκείνῳ, ὃ παρο-
"ξύνειν ἡμᾶς, ἀλλὰ νουθετεῖν ἐδύνατο. πλείω μὲν
"ἀπολογεῖσθαι βουλόμεθα, λόγον δ' οὐκ ὀφεί-
"χεται τὰ μὴ γνόμενα. διόπερ, ὑπὲρ τῷ πάντων
"δεσπότῃ Καίσαρι μεσιτεύοντι τὸν παρόντα κιν-
"δυνον, σωτηρίαν παύτῃ τοῦ σωτῆρι. εἰ μὲν
"ἀνύποπτον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας τοῦ πρὸς ἡμᾶς
"διάθεσιν ἀπολαμβάνεις, ὦ πάτερ, ζήσομεν, οὐδ'
"οὕτως μὲν εὐτυχῶς. δεινὸν γὰρ τῶν μεγάλων κα-
"κῶν καὶ ψευδὴς αἰτία. παρεύσης δ' τινὸς ὀργῆς,
"σὺ μὲν ἐν τῇ κατὰ σαυτὸν εὐσεβείᾳ μένε, δώσο-
"μεν δ' λόγον ἡμεῖς ἑαυτοῖς. οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡ-
"μῖν τίμιος, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδω-
"κότος.

δ'. Τοιαῦτα δ' λέγοντος, ὅ, τε Καῖσαρ, ἐδὲ πρότερον πιστεύων τῇ μεγέθει τῆς διαβολῆς, ἔτι μᾶλλον ἐξηλλάττετο, καὶ [q] συνεχὲς εἰς τὸν Ηρώδην ἀπέβλεπεν, ὁρῶν κἀκεῖνον [r] συγκεχυμένον· ἀγωνία τε τοῖς παροῦσιν ἐνεπεπλώκει, καὶ πρὸς τοῦ αὐλοῦ ὁ λόγος διαδοθεὶς ὀλίγον ἐπίσχεν τὸν βασιλέα. τὸ γὰρ ἄπιστον τῆς διαβολῆς, καὶ τὸ πρὸς τοὺς νεανίσκους ἐν ἀκμῇ καὶ κάλλει σωμάτων ἐλεεινὸν [s] ἐπεσπᾶτο βοήθειαν. [t] ἔτι δ' μᾶλλον ἐπειδὴ καὶ τῷ λόγῳ δεξιῶς καὶ μετὰ φρονήσεως ἀπελύτησεν Αλέξαν-
δρος. [v] ἀλλ' ὁδ' ἐκείνοις ἔτι πάντων ἄχθος, κλαί-
ουσι μὲν ὅμως καὶ σὺν κατηφείᾳ πρὸς τοῦ γῆν νε-

"Dicat itaque quispiam, an tale aliquid ausi fue-
"rimus, unde & incredibilia propter *hominum* cre-
"dulitatem fidem acquirere consueverunt. Potest
"ne quisquam indicare venenum paratum, aut
"conjurationem cum æqualibus, aut corruptos *pe-*
"*cunia* famulos, aut scriptas contra te literas? atqui
"horum singula interdum de nihilo fingit calu-
"mnia. Grave enim regno est dissidium & dissen-
"sio in regia: atque sæpe fit ut principatus, quem
"tu dicis esse pietatis præmium, homines flagi-
"tiosissimos ad spem excitet, quæ facit ut nihil
"mali intentatum relinquant. Cæterum injuriam
"alicui factam nemo nobis objicit. nos vero ca-
"lumniis quomodo liberabit, qui nobis auscultare
"recusat? An paulo liberius loquuti sumus? at non
"in te; nam hoc nefas esset: sed in eos, qui nihil
"quod dictum fuerit silentio premunt. An no-
"strûm quis matrem deflevit? *at* non quod inter-
"icrit: sed quod mortua ab hominibus inhonestis
"male audierit. Num regnum appetimus quod
"scimus à patre teneri? at quid in animo habentes?
"si enim nobis sint regii honores, id quod faten-
"dum, nonne frustra laboramus? sin minus, non-
"ne eos sperare licet? An te interfecto in regnum
"successuros esse exspectavimus; quibus, tali faci-
"nore commisso, nec terra ambulanda nec mare
"navigandum? num subditorum pietas, & totius
"gentis religio ferre potuerit, ut parricidæ summa
"rerum potirentur, & in sanctissimum à te instau-
"ratum templum ingrederentur? Sed quid? si cæ-
"teros contemnere datum fuisset, num qui te in-
"terfecerit, dum Cæsar in vivis esset, pœnam ef-
"fugere potuerit? Non tam impios genuisti,
"neque tam stultos, sed infeliciores forsan quam
"rebus tuis expediat. Quod si nec aliquid nobis
"vitio vertendum habes, nec insidias *tibi locatas*
"inveniisti, quid tanti erat ut posset ejusmodi im-
"pietatis tibi fidem facere? Mater *quidem* occidit.
"illius vero casus *miserabilis* nullam nos irritandi,
"sed admonendi vim habuit. Equidem pluribus
"causam agere nobis in animo est: sed excusatio-
"nem non admittunt quæ nunquam commissa
"erant. Quapropter coram Cæsare, omnium do-
"mino nostroque in præsentia sequestro, hanc
"tecum pactionem facimus. Si possis, ô pater,
"revera affectum in nos induere ab omni suspicio-
"ne vacuum, liceat nobis vivere, quamvis haud
"ita feliciter. grave enim est magnorum malorum
"etiam falso insimulari. verum si quid est quod
"timeas, perge tibimet cautionem adhibere, nos
"nobismet rationem reddemus. non enim usque
"adeo chara nobis est vita, ut eam in autoris da-
"mnum conservare velimus.

4. Cum ita causam ageret, tum Cæsar, qui jam ante gravi adeo calumniæ non credebat, magis ad-huc mutatus est, & Herodem, quem nonnihil etiam confusum animadvertit, continenter aspexit; tum omnes, qui aderant, anxii erant & soliciti de juvenibus, sermoque *de illis* per aulam diffusus regem in odium adducebat. Nam quod calumnia parum credibilis illis visa est, juvenesque in flore ætatis erant summaque corporum pulchritudine, illorum miserum est, & miseratio omnes ad opem illis ferendam trahebat. Sed multo magis postquam Alexander tam solerter prudenterque patris accusationi respondisset. Verum non illis idem manebat oris vultûsque habitus, lachrymantibus qui-

Subit omnes juvenum miseratio.

l Υπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν.] Εὐεργεία, ἀπιστία *Hesych.* Verum ὑπὲρ εὐεργείας habet *Vat.* ὑπεναργείας *Lugd. Bat.* ὑπὲ εὐεργείας *Hen.*

m Γενέσθαι] *L. B.* γίνεσθαι.

n Ἀκοῦσαι] *L. B.* ἀκούειν.

o Ἴσμεν ἔχουσαν] Ita *Gall.* ἴσμεν in *ceteris.*

p Κατ' ἐκείνῳ,] Κατ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὠδὶ παρ. & statim ἠδυνάτο.

q Συνεχὲς εἰς τ Ηρώδην] Συνεχῶς *Busb.*

r Υποσυγχυμένον] Υποσυσκευχυμένον *Busb.* & *Zonar.* ut & alibi apud *Josephum.*

s Επεσπᾶτο βοήθειαν,] Επεσπάσατο *Busb.*

t Ἔτι δ μᾶλλον] Ἔτι δὲ μ. *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu.

v Ἀλλ' ὁδ' ἐκείνοις] Ἀλλ' ὠδὶ ἐκείνοις *Hen.* Ἀλλ' ὁδ' ἐκείνοις *Busb.* atque ita accepisse videtur *Gelenius*, qui vertit *manentibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram dejicientibus.*

quidem & præ mœstitia in terram intuentibus: ipsi tamen melioris nonnihil effulgebat, atque rex, ex iis quibus ipse ad persuadendum usus est haud juste accusasse visus, excusatione aliqua egebat, ut qui nihil ipse haberet quo dicta redargueret. At Cæsar, paulatim cunctatus, adolescentes, licet à crimine abesse viderentur, tamen in eo peccasse dicebat, quod non se tales erga patrem præstitissent, ut hominum sermones reprimerent. Herodemque hortatus est, ut, depositâ omni suspicione, cum pueris in gratiam rediret. Iniquum enim esse talia de iis, quos genuisset, credere; fierique posse ut animorum mutatio non solum medeatur iis quæ utrisque acciderant, sed & alliciat ad benevolentiam, dum invicem excusantes suspicionis temeritatem, æquum censebunt ut majori studio ad mutuum amorem ferantur. Has inter admonitiones pueris innuit: cumque illi patri ad pedes accidere & veniam orare pararent, antevertit pater eos orantes complecti, & in collum utriusque invadere; adeo ut nemo præsens esset, sive ingenuus sive servus, qui non ad misericordiam adduceretur.

Quid de illis senserit Cæsar.

Patri reconciliantur.

Antipater lætitiam simulat ex reconciliatione patris & fratrum.

5. Et tunc quidem Cæsari gratias egerunt, & una discesserunt, comitante Antipatro cum simulatione lætitiæ ob amoris redintegrationem. Sequentibus autem diebus largitus est Herodes Cæsari trecenta talenta, ludos agenti & Romano populo congiaria dividenti: & Cæsar ei dimidium reditum æris Cyprii donavit, & alterius dimidii curam commisit, & præterea hospitiis & mansionibus eum honoravit, atque de regno ei potestatem dedit, quem vellet filiorum successorem suum constituendi, aut honorem in singulos pro rata parte dividendi. Cumque Herodes id è vestigio facere vellet, negavit Cæsar permissurum se, ut non per omnem vitam dominus esset & regni & filiorum.

Trachonitæ rebelles domantur.

6. Postea ille rursus in Judæam rediit. Dum autem peregre abesset, Trachonitæ, ejus ditionis pars non exigua, rebellarunt: sed relicti illic duces eos subegerunt, iterumque sub imperium redegerunt. Cæterum Herodes, cum filiis navigans, ubi juxta Ciliciam appulit ad *insulam* Eleusam, quæ nunc mutato nomine Sebaste dicitur, illic offendit Archelaum Cappadociæ regem, qui eum perhumaniter excipit, lætus admodum quod cum filiis in gratiam rediisset, quodque Alexander, qui filiam ejus *in matrimonio* habuit, crimina ei objecta diluisset: atque munera, quæ regibus convenirent, sibi invicem largiti sunt. Inde Herodes in Judæam reversus, ingressusque in templum, de iis quæ in profectione sua egisset orationem habuit, Cæsaris in ipsum liberalitatem narrando persequens, ut & præcipua quæque ab ipso gesta, quæ non nescire aliorum interesse existimabat: & in extremo suæ orationis filios suos monitis instruxit, aulicosque & reliquum populum admonuit, ut concordiam tuerentur; declaravitque filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde Mariamnes liberos, Alexandrum & Aristobulum. In

Herodis post reditum concio ad populum.

νώτοις· ἡ δὲ ἐλπὶς ἀμείνων ὑπεφαίνετο, καὶ δόξας ὁ βασιλεὺς ἐξ ὧν [x] αὐτὸς ἔπαθεν [y] οὐκ εὐλόγα κατηγορηκέναι, [z] διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν ἐξελέγχειν, ἀπολογίας τινὸς ἐδεῖτο. Καίσαρ δὲ μικρὸν ὀπισχὼν, τοὺς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ πόρρω τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἁμαρτίας δοκοῖεν, αὐτόγε τοῦτο ἁμαρτεῖν ἔφη, τὸ μὴ τοιούτους αὑτοὺς παρασχεῖν τῷ πατρὶ, ὡς μηδὲ γνώναι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. Ηρώδην δὲ παρεκάλει, πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀφελόντα, διαλλάττεσθαι τοῖς παισίν. ἃ γὰρ εἶναι δίκαιον ἀδελφοὺς πιστεύειν τὰ τοιαῦτα καὶ τοῦτ' ἐξ αὐτοῦ· δύναιτο δὲ τιὼ μετάνοιαν ἀμφοτέροις ἃ μόνον ἰάσασθαι τὰ συμβεβηκότα, παροξύναι δὲ τιὼ εὔνοιαν, ἐν ᾧ τὸ προπετὲς ἑκάτεροι τῆς ὑποψίας ἀπολογούμενοι, αὖθις ἀλλήλοις ἀξιώσουσι κεχρῆσθαι. τοιαῦτα νουθετῶν, [a] ἔνδυσε τοῖς νεανίσκοις. ἐκείνων δὲ βουλομένων ὑποπεσεῖν ὀλίγοι δεήσει, προαναλαβὼν αὐτοὺς ὁ πατὴρ δακρύοντας ἠσπάζετο, παρ' ἕκαστον ἐν μέρει προπίπτοντας, ὡς μηδένα τοῦ προτυγχανόντων, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀπαρῆ γνέσθαι.

ε'. Τότε μὲν οὖν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπῆεσαν, [b] καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀντίπατρος ἐπανερχόμενος ἐφήδετο τῇ διαλλαγῇ. [c] ἐν δὲ τῇ ὑστέρᾳ ἡμέρᾳ Ηρώδης μὲν ἐδωρεῖτο Καίσαρα τεσσαράκοντα τάλαντοις, ἄθλα τε καὶ διανομὰς [d] ποιούμενον τῷ Ρωμαίων δήμῳ· Καῖσαρ δὲ αὐτῷ τε μετάλλου τῶν Κυπρίων χαλκοῦ τιὼ ἡμίσειαν προσόδου καὶ τὸ ἡμισείας τιὼ ἐπιμέλειαν ἔδωκεν, καὶ τἄλλα ξενίαις καὶ καταγωγαῖς ἐτίμησε, καὶ πρὸς τὴν βασιλείας αὐτῷ τιὼ ἐξουσίαν ἐφῆκεν, ὃν ἂν αἱρῆται τῶν παίδων διάδοχον [e] καθιστάναι, ἢ καὶ διανέμειν μέρος ἑκάστῳ τὴν τιμὴν εἰς πάντας [ee] διελουσομένης. ἐκείνῳ δὲ ἦδη θέλοντι αὐτὸ ποιεῖν, [f] οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη ζῶντι μὴ καὶ τὴν βασιλείας καὶ τὸν παίδων κρατεῖν.

ς'. Επὶ τούτοις ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τιὼ Ιουδαίαν. ἀποδημοῦντος δὲ, ὁ μικρὸν μέρος ἀπέστη τὴν ἀρχῆς, τὸ περὶ τὴν [g] Τραχῶνα· καὶ τούτους οἱ καταλειφθέντες στρατηγοὶ χειρωσάμενοι, πάλιν ὑπακοῦειν ἠνάγκασαν. Ηρώδης δὲ πολέων σὺν τοῖς παισὶν, ὡς ἐβούλετο [h] καὶ Κιλικίαν ἐν [i] Ελεύσῃ, τῇ μετονομασμένῃ νυνὶ [k] Σεβαστῇ, καταλαμβάνει τὴν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Αρχέλαον, ὃς αὐτὸν ἐκδέχεται φιλοφρόνως, ἡδόμενος ὅτι τοῖς τῶν παίδων διαλλαγοῖς, καὶ τῷ τὸν Αλέξανδρον, ὃς εἶχεν αὐτοῦ τιὼ θυγατέρα, [l] τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι· δωρεάς τε [m] ἀντιδώκαν ἀλλήλοις ἃς εἰκὸς βασιλεῖς. ἐντεῦθεν Ηρώδης, ὅτι [n] Ιουδαίας ἐλθὼν, καὶ γυμνασίου [o] ἐν τῷ ἱερῷ, [p] ὃ τῶν πεπραγμένων [q] καὶ τιὼ ἀποδημίαν διελέγετο, τιὼ Καίσαρος εἰς αὐτὸν φιλοφροσύνιν, καὶ πάλλα διεξιὼν, ὅσα καὶ μέρος αὐτῷ προσῆκέν συμφέρειν ἡγεῖτο καὶ [r] τὰς ἄλλας εἰδέναι· τέλος ὅτι νουθεσίας τῶν παίδων κατέτρεψε τὸν λόγον, τὰς δὲ τιὼ αὐλιὼ, καὶ τὸ λοιπὸν πολῆται εἰς ὁμόνοιαν προσκαλῶν, καὶ τὰς υἱὰς μετ' αὐτὸν ἀποδεικνύων βασιλέας γνέσθαι, [s] πρῶτον μὲν Αντίπατρον, εἶτα καὶ τὰς ἐκ Μα-

x Αὐτὸς ἔπαθεν] Ita lego. αὐτὸν (quod tamen abest a *Lugd. Bat.*) in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

y Οὐκ εὐλόγα κατηγορηκέναι,] Illud οὐκ inserui è *Cod. Busb.*

z Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν] Διὰ τὸ μηδὲν αὐτὸν ἐλέγχειν *Busb.* Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ἀπλ. *Hen.* & *Vat.*

a Ενδυσε τοῖς νεανίσκοις.] Apud *Zonaram*, ἔνδυσε τοῖς νεανίσκοις προπεσεῖν τῷ πατρί. atque in forsan *Epiphanius* legebat, qui vertit, *juvenibus innuit ad vestigia patris sese projicere. qua supplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter complexus* &c.

b Καὶ σὺν αὐτοῖς] Καὶ μετ' αὐτῶν *Busb.*

c Εν δὲ τῇς ὑστέρας ἡμέρας] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ *Busb.* & *Zonar.* ἐν δὲ τῇς ὑστεραίας *Lugd Bat.*

d Ποιούμενον] *L. B.* ποιούμενος.

e Καθισάναι,] Καθισᾶν *Zonar.*

ee Διελουσομένης.] Ελουσομένης *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

f Οὐκ ἐπιτρέψειν] Οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη, ζῶντι δὲ τὴν βασιλείας ἔφη κρ. *Hen.* & *Vat.*

g Τραχῶνα·] *L. B.* τραχῶνα.

h Καὶ Κιλικίαν ἐν] Conf. *alter.* lib. 1. c. 22. §. 4. SPANH.

i Ελεύσῃ,] Ελεύσα νῆσος, ὑποκειμένη τῇ Ηκαίᾳ, ἐν ἐστὶ κτίσμα Αρχέλαος, καὶ κατεσκεύασεν βασίλειον. *Strabo*, l. 14.

k Σεβαστῇ,] Νῆσος Κιλικίας, ἡ νυνὶ Σεβαστή. *Steph. Byzant.* voce Ελαιοῦσσα.

l Τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι.] Τῆς αἰτίας *Busb.* & *Cocceius.*

m Αντίδωκαν ἀλλήλοις] Ita *Vat.* αὐτίδοσαν in reliquis.

n Ιουδαίας ἐλθὼν,] Ιουδαίων *Busb.*

o Εν τῷ ἱερῷ,] Quomodo itaque ante dixit Herodi, quia Sacerdos non erat, non licuisse in ullum e tribus περιβόλοις intrare; ubi templum describit. REL.

p Περὶ —— διελέγετο,] Exstat ea Herodis Oratio infr. *alter.* lib. 1. c. 22. §. 4. & seq. SPANH.

q Καὶ τιὼ ἀποδημίαν] Περὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τὰς ἄλλας εἰδέναι·] Τὰς ὅλας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. ut & mox κατέτρεψε.

s Πρῶτον μὲν Αντίπατρον,] Πρῶτον μὲν τὸν Αντίπατρον, ἔπειτα δὲ τὰς *Maeiammes Busb.*

Μαριάμμης Αλέξανδρον καὶ Αριστόβουλον. ἐν ᾧ τῷ τότε πάντας [ss] ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν ἀξιῶν, καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην ἁπάντων δεικεῖν, μήτε γήρᾳ ὑφιέμενον, ἐν ᾧ καὶ χρόνῳ τὸ πρὸς ἀρχὴν ἐμπρόσθιον ἔχειν, ὅτε τοῖς ἄλλοις ὑποτιθεύμασιν ἐλαττούμενον, ἃ δύναται καὶ βασιλείας κρατεῖν καὶ πάντων ἄρχειν· τούς τε ἡγεμόνας καὶ τὸ στρατιωτικὸν, εἰ πρὸς ἕνα βλέποιεν αὐτὸν, ἀταράχους ἔφη τὸν βίον ἕξειν, καὶ πᾶσαν ἀφορμὴν εὐδαιμονίας ἐξ ἀλλήλων ἕσεσθαι. ταῦτ' εἰπὼν, ἀφῆκεν τὴν ἐκκλησίαν· τοῖς μὲν [t] ἀρεσκὸν [v] διειλεγμένοις, τοῖς δ' οὐχ ὁμοίως. ἤδη γὰρ ἐπὶ τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ ἐλπίδων ὡς ἐδεδώκει τοῖς πολλοῖς, ἐνεωτέριζόν τινα, καὶ νεωτέρων ἐφιέμενα.

præsentia autem edixit ut omnes in ipsum intuerentur, eumque pro domino & rege ducerent, nihil senectute impeditum, quæ ex omni vitæ tempore rerum usu aptissima ad imperium exercendum, atque aliis non cedit institutis, quibus possumus regna moderari & liberos regere: duces quoque cum exercitibus, si se unum respiciant, summa tranquillitate vitam acturos esse dicebat, sibique invicem omnino fore felicitatis auctores. His dictis, conventum dimisit: fuitque ejus oratio grata multis, sed aliis non item. jam enim ex contentione & spe quam filiis dederat, multi res novas moliebantur earumve desiderio tenebantur.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ἡρώδης ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς ὑπὲρ τῆς Καισαρείας κτίσεως· ὡς τε τόπους πολείους μεγαλοπρεπῶς ᾠκοδόμησε καὶ ἐκόσμησε, πολλά τε ἄλλα λαμπρῶς ἔπραξεν.

CAP. V.

Quomodo Herodes quinquennale certamen ob Cæsaream ædificatam celebravit: utque loca quamplurima magnifice ædificavit ornavitque, atque alia multa splendide gessit.

IX.

Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [x] σωτήριαν ἔλαβεν ἡ Καισάρεια [y] Σεβαστὴ ὑπὸ ᾠκοδόμῳ, [z] δεκάτῳ μὲν ἔτει πρὸς πολεμίους ἐλευθέρους αὐτῷ τὴν ὅλης κατασκευὴς, σκηπτούσης δὲ τὴν προθεσμίας εἰς [a] ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τὴν ἀρχῆς, [b] ἐπὶ [c] Ολυμπιάδος δευτέρας καὶ ἐνενηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατόν. [d] ὑπὲρ οὗ εὐθὺς πρὸς τῇ καθιερώσει μείζων ἑορτὴ, καὶ παρασκευαὶ πολυτελέστατοι. καταγγελίαι μὲν γὰρ ἀγῶνα μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν ἀθλημάτων. παρεσκευάκει δὲ πολὺ πλῆθος μονομάχων καὶ θηρίων, ἵππων τε δρόμον, καὶ τἆλλα πολυτελέστερα τῶν ἐν τῇ Ρώμῃ [e] καὶ παρ' ἄλλοις τισὶν ὑποτιθεμάτων. ἀνεθήκει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι, [f] κατὰ πεντετηρίδα παρεσκευασμένον ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ αὐτῷ πᾶσαν πρὸς τὰ τοιαῦτα παρασκευὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων διεπέμπετο, πρὸς φιλοτιμίαν ὑποτιθεμένων [ff] ἰδίᾳ δὲ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος [g] Ιουλία, τὰ πολλὰ τῶν σκεῦν πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν, ὡς [h] μηδὲν ὑστερεῖν. τὰ πάντα σωτιμώμενα ταλάντων πεντακοσίων. συνελθόντος δὲ εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πολείου καὶ θεωρίαν, [i] καὶ πρέσβεων ὡς ἕπεμπον οἱ δῆμοι, δι' ἃς ἐπεπόνθεσαν εὐεργεσίας, ἅπαντας ἐξεδέξατο καταγωγῆς, καὶ τραπέζαις, καὶ διαιτήσεσιν ἑορτῆς, τὸ πανηγύρεως ἐν μὲν ταῖς ἡμέραις ἐχούσης τὰς ἀπὸ τῶν θεαμάτων ψυχαγωγίας, ἐν δὲ τοῖς νυξὶ τὰς εὐφροσύνας καὶ τὴν εἰς τοῦτο πολυτέλειαν, ὡς ὑπέρογκον θρέψαι τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. εἰς πάντα γὰρ, ἅπερ ἂν ὑπετιθεύσθην, ἐφιλονείκει τὴν τῶν ἄλλων γεγυμνασμένων ὑπόδειξιν ὑπερβάλλεσθαι. καὶ φασὶν αὐτόν τε Καίσαρα καὶ Αγρίππαν πολλάκις εἰπεῖν, ὡς ἀποδέοι τὸ τῆς ἀρχῆς Ηρώδου τῆς ἴσης ἐν αὐτῷ μεγαλοψυχίας· ἄξιον γὰρ εἶναι καὶ Συρίας ἁπάσης καὶ Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ἔχειν.

Circa id tempus Cæsarea Augusta, quæ ab eo condebatur, perfecta & absoluta est, decimo quidem anno ad finem perducto toto opere, stata autem solennitate in annum ejus regni duodetrigesimum & Olympiadem centesimam nonagesimam secundam incidente. Statim itaque ad eam dicandam magnam adhibuit celebritatem & sumptuosissimum apparatum. Indixit enim certamen musicum, & ludos gymnicos. nam gladiatorum magnum numerum & ferarum præparaverat, cursusque equorum & quicquid ejusmodi studii pretiosius erat & Romæ & alibi uspiam. Quin & hoc certamen Cæsari consecravit: quod ita instituit, ut per singula quinquennia instauraretur. * Ille autem omnem ad istiusmodi spectacula apparatum propriis sumptibus suppeditari voluit, ut inde major esset liberalitatis suæ laus. Verum & de suo †Julia, Cæsaris uxor, multa ex iis, quæ in Italia maximo in pretio habita, mittenda curavit, ut nihil ad *splendorem* deesset. summa omnium efficiebat quingenta talenta. Cum autem in urbem spectatum convenissent ingens multitudo, & legationes, quæ à *diversis* populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diversoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu vero lætitiis & sumptibus in eas profusis: adeo ut ab universis extolleretur ob animi magnitudinem. Nam in omnibus, quibus studeret, id agere contendebat, ut quæ prius ostensa erant longe superaret. Atque perhibetur & Cæsarem ipsum & Agrippam aliquoties dixisse, Herodis imperium minime respondere animi ejus magnitudini: dignum enim esse qui totius etiam Syriæ & Ægypti regno potiretur.

Herodes, exædificata Cæsarea, ludos agit.

Ludorum magnificentia.

2. Post

---

ss Ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν] Confer dictum Severi apud *Spartianum* cap. 18. *Tandem sentitis caput imperare, non pedes.* HAV.

t Ἀρεστὰ] Ἀρέσκα *Busb. Hen.* & *Vat.*

v Διειλεγμένοις,] Ita *Busb.* διειλεγμένοις *Vat.* διελεγμένοις in *Editis Aliisque.*

x Συντέλειαν —— οἰκοδόμῃ,] Conf. supr. lib. XV. c. 9. §. 6. SPANH.

y Σεβαστὴ] Σεβαστὴ abest ab *Epiphanii* libris. καὶ μετωνομάσθη ἀπὸ τοῦ μητροπόλεως εἰς τὸν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τῶν προπάππου Σεβαστοῦ. *Philo* in Legat. ad Cajum, 1034.

z Δεκάτῳ μὲν ἔτει] Lib. XV. c. IX. p. 695, v. 39. ἡ μὲν πόλις (Καισάρεια) ἐξετελέσθη δωδεκάτῃ χειμῶνος. adeo ut forsan hîc rescribendum δωδεκάτῳ. id quod probare conatur *Petitus* in *Animadverss. emendatorias*, tom. 3. p. 319.

a Ογδοον καὶ εἰκοστὸν] Anno regni Herodis (post Antigoni mortem inchoati) XXVIII. *Usser.* ad A. M. 3994.

b Ἐπὶ —— ἑκατοστῇ] Αλλως. lib. 1. c. 21. §. 8. ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς ἐνενηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος· Olymp. XCV. 11. Harduin. Num. Herod. p. 28. SPANH.

c Ολυμπιάδος —— ἑκατόν.] Anno videlicet illius tertio. *Id.* Vide *Norisii* Cenotaphia Pisana, p. 153.

d Ὑπὲρ οὗ εὐθὺς] Ὑπὲρ οὗ δὲ εὐθὺς καθιερώσει μείζονες ἑορταὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

e Καὶ παρ' ἄλλοις] Καὶ παρὰ πολλοῖς τισιν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

f Κατὰ πεντετηρίδα] Καὶ πεντ. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

* *Ille*] Immo Augustus. SPANH.

ff Ἰδίᾳ δὲ] In libris ἰδίαι, absque puncto subscripto.

g Ἰουλία,] Ita Liviam, Augusti uxorem, passim appellat, ut & alii, postquam in familiam Juliam adsumeretur ex testamento Augusti, ut narrat *Tacitus* in *Annalium* libro primo. Vide quæ habet *Casaub.* ad *Sueton.* p. 291. HUDS. Livia, Καίσαρος Ἰουλία h. e. Livia. Unde de utroque Augusto & Livia explicandum puto duos hujus Cæsareæ nummos sub Nerone percussos cum Inscrip. ΜΗΤΡ. ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΩ. ΣΕΒΑΣΤΩΝ. non verò de Augusto & Claudio cum Eumenio Pacato, seu P. Harduino. SPANH.

h Μηδὲν ὑστερεῖν] In libris, ὡς μηδὲν ὑστερεῖν τὰ πάντα &c. nulla distinctione adhibita.

i Καὶ πρέσβεων] Ita *Busb.* & ut puto, *Epiphan.* καὶ πρεσβείας ἃς in *Editis Aliisque.*

Herodes oppida quædam condit.

2. Poſt hanc autem celebritatem & lætitiam aliam urbem condidit in campo qui dicitur Capharſaba, electo ad hoc loco irriguo, & terra arboribus accommodata, & amne urbem ipſam circumfluente, & luco *eam* circumdante pulcherrimo, pro arborum magnitudine. Hanc ab Antipatro patre nominavit Antipatridem. Ædificavit & alium locum ſupra Hierichuntem, magnæ ſecuritatis nec minoris ad habitandum amœnitatis, quem matris ſuæ nomine Cypron appellavit. Porro fratri Phaſaëlo, ex ſuo erga illum amore, monimentum dedicavit pulcherrimum, turrim in ipſa urbe exſtructam, quæ magnitudine Phariam adæquaret, eamque Phaſaëlum nuncupavit, quæ & urbi partim eſſet in ſecuritatem & *fratri* defuncto in memoriam propter appellationem. Itemque urbem ipſi cognominem conſtruxit in valle Hierichuntia, qua itur boream verſus: quæ in cauſa erat, ut terra omnis finitima, *antea fere* deſerta, incolarum induſtria cultior evaderet. hanc autem Phaſaëlidem nominabat.

Antipatris exſtructa.

Cypron conditum.

Phaſaëlus turris & oppidum.

Herodis in exteros liberalitas.

3. Quin & alia ejus beneficia longum eſſet dicere, quæ contulit in civitates, tum in Syria, tum in Græcia, & ubicunque eum verſari contigit. nam & ingentem pecuniæ vim impendiſſe videtur pluribus muneribus publicis, & publicorum operum exſtructionibus, operibuſque non ſatis curatis, exhauſta, quæ jam ante ſuppeditata erat, pecunia. Maxima vero & nobiliſſima ab eo facta erant in Rhodiorum gratiam, quibus Pythium templum ſuis ſumptibus exædificavit, & ad naves compingendas multa argenti millia præbuit. Nicopolitarum autem urbi, apud Actium à Cæſare conditæ, ad pleraque loca publica exſtruenda, plurimum contulit. Antiochenſibus etiam, maximam in Syria urbem habitantibus, plateam, mediam ejus longitudinem ſecantem, porticibus ex utraque parte incluſam dedit, & viam ejus ſubdialem lapide polito ſtravit, ad maximum ejus ornamentum & incolarum commoditatem. Porroque fecit ut ludi Olympiaci, propter pecuniæ inopiam nominis gloriæ haud ſatis reſpondentes, majori in honore haberentur, annuos eis reditus aſſignando: & quoad ſacrificia aliumque apparatum magnum celebritati honorem conciliavit. Ob hanc itaque liberalitatem fere omnium voce perpetuus in tabulas relatus erat Agonotheta.

Pythium templum ab Herode exſtructum.

Ludi Olympii ab eo magnifice inſtaurati.

4. Jam vero alios forſan ſubeat mirari tantam in eo animi ingeniique diverſitatem. Nam ſi ejus liberalitatem ſpectemus & beneficentiam, qua erga omnes uſus eſt, non eſt ſane ut quiſquam, qui vel minimum ei tribuerit, inficias eat, quod natura propenſiſſimus fuerit ad benefaciendum. Sin autem quis reſpexerit ſupplicia & injurias, quibus ſubditos affecit & ſibi conjunctiſſimos, ſecumque perpendat quam durus fuerit & inexorabilem ſe præbuerit, victus fatebitur ipſum videri ferum & immanem & ab omni manſuetudine alienum. unde *plerique* exiſtimant voluntatem ei variam fuiſſe &

Herodis ingenium varium, & hujus diverſitatis cauſa.

β'. Μετὰ δὴ τὸν πανήγυριν τοῦτον καὶ τὰς ἑορτὰς, πάλιν ἄλλην ἀνήγαγεν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ λεγομένῳ [k] Καφαρσαβᾷ, τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίστην φυτοῖς ἐκλέξας, ποταμῷ τε περιῤῥεόντι τὴν πόλιν αὐτὴν, καὶ κάλλιστα κατὰ μέγεθος τῶν φυτῶν περιφλοιόντι ἄλσος. τοῦτον ἀπὸ Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς Ἀντιπατρίδα προσηγόρευσεν. ἐπώνυμον δὲ καὶ τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱερειχοῦντα οἰκοδομήσας, ἀσφαλείᾳ τε διάφορον, καὶ καταγωγῆς ἥδιστον, ἐκάλεσε [l] Κύπρον. Φασαήλῳ τε τῷ ἀδελφῷ μνημεῖα διὰ τὴν γεγυμνασμένην πρὸς αὐτὸν φιλοστοργίαν [m] ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα, πύργον ἐπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἀναρίθμητον, [n] ὀδὲν ἐλάττω τοῦ [o] κατὰ τὴν Φάρον, ὃν προσηγόρευσεν [p] Φασάηλον, ἀσφαλείας τε τῇ πόλει μέρος ὄντα, καὶ μνήμης τῷ τεθνηκότι διὰ τὴν προσηγορίαν. ὁμώνυμον δὲ αὐτῷ, καὶ πόλιν ᾠκοδόμησε τὸν [q] αὐλῶνα τῆς Ἱερειχοῦντος ἔκτισεν, [r] ἀπιόντων πρὸς βορρᾶν ἄνεμον, οὗ ἕνεκα καὶ τὴν περὶ χώραν ἔρημον ἅπασαν ἐνεργοτέραν ἐποίησεν τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν οἰκητόρων. [s] Φασαηλίδα καὶ ταύτην ἐκάλεσε.

γ'. Τὰς δὲ ἄλλας εὐεργεσίας ἄπορον εἰπεῖν, ὅσας ἀπέδωκεν τοῖς πόλεσιν, ἔν τε Συρίᾳ, καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρ' οἷς ποτ' ἂν ἀποδημήσας τύχοι. καὶ γὰρ πολέως λειτουργίας, καὶ δημοσίων ἔργων καθαιρέσεις, καὶ χρήματα τοῖς δεομένοις ἔργοις [t] εἰς ἐπιμέλειαν, τῶν περιττῶν ἐκλελοιπότων, ἄφθονα χαρίσασθαι δοκεῖ. τὰ δὲ μέγιστα καὶ διασημότατα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, [v] Ῥοδίοις μὲν τό τε Πύθιον ἀνέθησεν οἰκείοις ἀναλώμασι, καὶ παρέσχεν δρυμοῖς πολλὰ πάλαντα πρὸς ναυπηγίαν. [x] Νικοπολίταις δὲ τοῖς ἐπ' Ακτίῳ κτισθεῖσιν ὑπὸ Καίσαρος τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων συγκατεσκεύασεν. [y] Ἀντιοχεῦσι δέ, τοῖς ἐν Συρίᾳ μεγίστην πόλιν οἰκοῦσιν, διὰ κατὰ μέσην τετμημένη πλατεῖα, [z] ταύτην αὐτὴν στοαῖς παρ' ἑκάτερα, καὶ λίθῳ τὸ ὕπαιθρον ὁδὸν ξεστῷ καταστρέσας, πλεῖσον εἰς κόσμον καὶ τὴν τῶν οἰκητόρων εὐχρηστίαν ὠφέλησεν. τόν γε μὴν Ὀλυμπιάσιν ἀγῶνα, πολὺ τῆς προσηγορίας ἀδοξότερον ὑπὸ ἀχρηματίας [a] διατεθειμένον, τιμιώτερον ἐποίει, χρημάτων προσόδους καταπήσας· καὶ [b] πρὸς θυσίας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον [c] ἐσεμνοποίησεν τῇ πανηγύρει. διὰ δὴ ταύτην τὴν φιλοτιμίαν [d] διηνεκὴς ἀγωνοθέτης διὰ τοῦ πάντος ἀνεγράφη.

δ'. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐπέρχεται θαυμάζειν τὸ διεσὸς τῆς ἐν τῇ φύσει προαιρέσεως. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰς φιλοτιμίας καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀποβλέπωμεν, αἷς ἐκέχρητο πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἄν τις αὐτὸν καὶ [e] τῶν ἐλαττόνων [f] πεπληκότων γνοίη μὴ συνομολογεῖν εὐεργετικωτάτην κεκτῆσθαι τὴν φύσιν. ὅταν δὲ εἰς τὰς τιμωρίας καὶ ἀοικίας, ἃς εἰς τοὺς ἐγχωμένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους ἐπεδείξατο βλέψῃ [g] τις, καὶ καταμάθῃ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ [h] δυσπαραίτητον τοῦ τρόπου, νικηθήσεται θηρίωδη δοκεῖν καὶ πάσης μι-

[k] Καφαρσαβᾷ,] Lib. XIII. c. XV. p. 598. v. 4. ἀπὸ τοῦ Χαβαρσαβᾶ, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται. adeo ut idem eſſe videatur nomen urbis & campi. Hic loci etiam Καβαρσαβᾶ habet *Cod. Gall.* HUDS. Καφαρτοβᾶ Urbs Idumææ *ἀλωσ.* lib. 4. c. 8. §. 1. SPANH.

[l] Κύπρον.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 4. & lib. 2. c. 18. §. 6. hic de Caſtro condito ab Herode. SPANH.

[m] Ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα,] Εἶθεν *Vat.* & *Busb.*

[n] Οὐδὲν ἐλάττω[Οὐδὲν ἔλαττον *Hen. Busb.* & *Vat.*

[o] Κατὰ τὸν Φάρον,] Tacitus. *procul intuentibus Phari.* de turribus Hieroſolymitanis. vulgo *pares* legitur. REL.

[p] Φασάηλον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[q] Αὐλῶνα τῆς Ἱερειχοῦντος] De hoc Theophr. H. Pl. IX. c. VI. de Balſamo: γίνεται δὲ τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν· vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[r] Ἀπιόντων,] *L. B.* ἐπιόντων.

[s] Φασαηλίδα] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[t] Εἰς ἐπιμέλειαν,] Mallem εἰς ἐπιτέλειαν.

[v] Ῥοδίοις —— ἀναλώμασι,] Munifica opera Herodis apud Rhodios lib. 1. c. 21. §. 10. ἱμπεπώτει δὲ τὸ Πύθιον, ἰδίοις ἀναλώμασι &c. SPANH.

[x] Νικοπολίταις δὲ] Ita *Suetonius* de Nicopoli: *Quoque Actiacæ victoriæ memoria celebratior in poſterum eſſet, urbem Nicopolin apud Actium condidit, ludoſque illic quinquennales constituit.*

[y] Ἀντιοχεῦσι —— πλατεῖα.] Idem *ἀλωσ.* lib. 1. cap. 21. §. 10. SPANH.

[z] Ταύτην αὐτὴν] Hic verbum aliquod excidiſſe ſuſpicor, quod agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ex utraque parte perſicibus ornavit.*

[a] Διατεθειμένον,] Διαλυθέμενον *Busb.*

[b] Πρὸς] *L. B.* ποδὸς τε.

[c] Ἐσεμνοποίησεν] Ita *MSS.* ἐκτεμνοποίησεν in *Edit.*

[d] Διηνεκὴς ἀγωνοθέτης] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 10. SPANH.

[e] Τῶν ἐλαττόνων] Ita *Gen.* τὸν ἐλαττόνων τετιμηκότων *Ruf.*

[f] Τετιμηκότων] Τετιμηκέναι *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[g] Τις, καταμάθῃ] Illud τις è *Cod. Busb.*

[h] Δυσπαραίτητον δὲ τρόπου,] Δυσπαραλλαγὲς *Vat.* & *Hen.* à prima.

μι-

μετελόσθη & ἀλλότριον. ἔνθεν καὶ διάφορόν τινα τῷ μαχομένῳ ἐπ' αὐτῷ νομίζειν ψεύδεσθαι τὴν προαίρεσιν. ἐγὼ δ' οὐκ ἄτως ἔχων, μίαν αἰτίαν ἀμφοτέρων τούτων ὑπολαμβάνω. φιλότιμος γὰρ ὢν, καὶ τούτου ἕνεκα πάθους [i] ἡμμένος ἰσχυρῶς, προήγετο μὲν εἰς μεγαλοψυχίαν, εἶπε μνήμης εἰς αὐτὸν ἡ κατὰ τὸ παρὸν εὐφημίας ἐλπὶς ἐμπέσοι. ταῖς δὲ δαπάναις ὑπὲρ δύναμιν χεόμενος, ἠναγκάζετο χαλεπὸς εἶναι τοῖς ὑποτεταγμένοις. τὰ γὰρ εἰς ἃς ἐδαπάνα πολλὰ γινόμενα, [k] κακὸν προφὰς ἐξ ὧν ἐλάμβανεν ἐποίει. καὶ σπουδὴν ἐφ' οἷς ἐδίκει τοὺς ὑποτεταγμένους μισούμενον ἑαυτὸν, τὸ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τὰς ἁμαρτίας οὐ ῥᾴδιον ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ εἰς τὰς προσόδους λυσιτελὲς ἦν. ἀντεφιλονείκει δὲ τῇ δύσνοιαν αὐτῷ εὐπορίας ἀφορμὴν ποιούμενος. ὧν μὲν [l] οὖν τοὺς οἰκείους εἴ τις λόγῳ μὴ θεραπεύοιτο δῆλον ἐξομολογούμενος, [m] ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι προσκινεῖν, οὐκ ἱκανὸς ἑαυτὸν κρατεῖν ἐγίνετο, καὶ διεξῆλθεν ὁμοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἅπαντα πολεμίοις τιμωρούμενος, οὐκ ἐκ μόνου θέλειν τεμωρεῖσθαι τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἀναλαμβάνων. μαρτύριον δέ μοι τούτου ἐκ πάθους, ὅτι μέγιστον ποιεῖ αὐτὸν ἐν, καὶ τὰ γινόμενα κατὰ τὰς Καίσαρος καὶ Ἀγρίππα καὶ τῶν ἄλλων φίλων πομπάς. οἷς γὰρ ἐθεράπευεν τοὺς κρείττονας, τούτοις καὐτὸς ἠξίου θεραπεύεσθαι. [n] καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ᾤετο παρέχειν, τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου. τόγε μὴν Ἰουδαίων ἔθνος ἀλλοτριώτατα νόμῳ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ συνείθισται τὸ δίκαιον ἀντὶ δόξαν ἠσκηκέναι· διόπερ οὐκ ἐν αὐτῷ κεχαρισμένον, ὅτι μὴ δυνατὸν [o] εἰκόσιν, ἢ ναοῖς, ἢ τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν κολακεύειν τὸ βασιλέως τὸ φιλότιμον. αἰτία μὲν αὕτη μοι δοκεῖ τῆς Ἡρῴδου πρὸς μὲν τοὺς οἰκείους καὶ συμβούλους ἁμαρτίας, πρὸς δὲ τοὺς ἔξω καὶ μὴ προσηκόντως εὐεργεσίας.

sibi diſſentientem. Ego vero, ſeorſum ab iis ſentiens, unam eandemque utriuſque cauſam fuiſſe arbitror. Eo enim quod honoris eſſet cupidiſſimus & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, ſicubi ſpes eſſet aut in præſens laudis aut in poſterum memoriæ: quare quod profuſior eſſet ſumptibus quam res pateretur, ſubditis aſper & iniquus eſſe cogebatur. nam cum aliis plurimum largiretur, neceſſe erat id aliquando ab aliis male quærere. ſibique conſcius, quod ſubditorum in odium incurrerit ob injurias illis factas, difficile quidem arbitrabatur vitia iſta corrigere *& offenſas lenire* (neque enim fieri potuit niſi reditus ſuos minueret) contra vero nitebatur, ex illorum malevolentia captans occaſionem ſuas augendi facultates. Et quidem ad familiares quod attinet, ſi quis ad ejus voluntatem non loqueretur, ſervum ſe ei *obſequentiſſimum* profitendo, aut aliquid in regnum ejus moliri creditus fuerit, ex impotentis animi effrenatione cognatos ſimul & amicos perſequebatur, tanquam in hoſtes vindicatum eſſet, iſtiuſmodi in ſe peccata admittens, quod ipſe ſolus honorari vellet. Quam vehementi autem hujus rei deſiderio teneretur, mihi teſtimonio ſunt iſti honores, quos Cæſari & Agrippæ aliiſque amicis deferendos curavit. quemadmodum enim majores colebat ipſe, ita ſibi *à minoribus* fieri volebat; & quod ille optimum ſe dare putabat, id *ab aliis* ipſum deſiderare indicio erat. Atqui Judæorum gens lege ſua ab iſtis omnibus abhorrebat, & aſſuefacta erat majorem juſti & æqui quam gloriæ rationem habere. quapropter ipſi non adeo grata erat & accepta, quod non potuiſſet ſtatuis & templis & hujuſmodi rebus *inſanam* regis ambitionem adulari. Mihi quidem hæc cauſa videtur, cur familiares & conſiliorum participes male tractando peccaverit, dum exteros & alienos beneficiis demereri ſtuduerit.

Herodes cum in exteros liberalis, in ſuos ſævus fuerit.

ΚΕΦ. ϛ'. CAP. VI. X.

Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης & Ἀσίας Ἰουδαίων πρὸς Καίσαρα περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ & Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τῇ πόλεσιν.

Judæorum Cyrenenſium & Aſianorum legatio ad Cæſarem de iis quorum Græcos accuſabant: & exemplaria literarum quas Cæſar & Agrippa pro ipſis ad civitates ſcripſerunt.

Τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰουδαίους, καὶ ὅσους [p] ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη κατέχει σκήνωμα αἱ πόλεις, τὸ μὲν [q] πρότερον βασιλέων ἰσονομίαν αὐτοῖς παρεχημένων, ἐν δὲ τῷ τότε δι' ἐπηρείας ἐχόντων τὸ Ἑλλήνων αὐτοὺς, ὡς & χρημάτων [r] ἱερῶν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι & κατεγελᾶσθαι [s] ἐν τοῖς ὅπλοις μέρους. πάσχοντες δὲ κακῶς, καὶ πέρας οὐδὲν εὑρίσκοντες [t] τοῦ τὸ Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας, ἐπρεσβεύσαντο [v] πρὸς Καίσαρα & πρὸς τούτων. ὁ δ' αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἰσοπολίαν ἔδωκεν, γράψας τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας· ὧν ὑπετάξαμεν τὰ ἀντίγραφα μαρτύρια τῆς ἀληθείας ἵνα ἔχωμεν ὑπὲρ ἡμῶν ἄνωθεν οἱ κρατοῦντες.

Cæterum Judæi, qui in Aſia & Lybia Cyrenenſi degebant, à civitatibus vexabantur, cum à ſuperioribus quidem regibus in ſuo jure defenſi fuiſſent, tunc vero per Græcos injuriis afficerentur, adeo ut ſacra pecunia ſpoliarentur, & privatim læderentur. Quapropter cum in ea calamitate eſſent, neque Græcæ crudelitatis finem ullum invenirent, miſerunt etiam iſtis de rebus legatos ad Cæſarem. Ille vero iis eadem jura conceſſit, & ad provinciales ea de re ſcripſit: cujus reſcripti exemplar ſubjecimus, ut nobis teſtimonio ſit, qua in nos voluntate erant imperatores ſuperiores.

Judæorum Aſianorum legatio ad Cæſarem.

β'. "[x] ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, ΔΗ-
"ΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. ἐπειδὴ τὸ ἔθνος

2. "CÆSAR AUG. PONT. MAX. TRIB.
"POTEST. EDICIT. Quandoquidem Judæo-
"rum

Auguſti Cæſaris edictum.

i Ἡττημένος ἰσχυρῶς,] Ἡττώμενος *Busb.*

k Κακὸν προφὰς] Κακὸν προφὰς ἔξωθεν ὑπελάμβανέ με ποιεῖν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

l Οὖν] τοὺς οἰκείους] Οὖν deeſt *Vat.*

m Ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι προσκινεῖν,] Ἢ καὶ τινος ὑπόνοιαν ἔχειν ἐφίεσθαι τῆς ἀρχῆς, ἢ τι περὶ αὐτὴν προσκινεῖν. *Zonaras.*

n Καὶ τὸ κάλλιστον] Plenius in *Cod. Vat.* καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ᾤετο παρέχειν ἐν τῷ διδόναι τὴν δὲ τυχεῖν τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου.

o Εἰκόσιν,] *L. B.* εἰκοῖς λίθ. *Coccejus* εἰκοσὶν λίθ.

p Ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη] Judæos illic plurimos fuiſſe etiam docemur Act. 2. 10. Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην. quare ſæpe junguntur Judæi Libyes, Cyrenenſes & Alexandrini. Syncellus chronographiæ pag. 347. de iis quæ Trajano imperante contigerunt, Ἰουδαῖοι κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν, *Judæi qui in Libya & Cyrene, & Ægypto & Alexandria erant.* Quare quum Act. 6. 9. junguntur Synagogæ Judæorum Λιβυστίνων, Ἀλεξανδρέων, Κυρηναίων, non dubito quin iidem intelligantur, & corrupta ſit ibi in Actis Apoſt. lectio Λιβερτίνων. Notum eſt Libyſtinus formari a Libya æque ac Libys. Catullus epig. 60.

——— *leæna montibus Libyſtinis.* REL.

q Πρότερον βασιλέων] Πρωτέρων *Busb.*

r Ἱερῶν ἀφαίρεσιν] Illud ἱερῶν è *Codd. Gall. Busb.* & *Vet. Interpr.*

s Ἐν τοῖς ὅπλοις μέρους.] Αὐτοὺς ἐπὶ μέρους *Busb.*

t Τοῦ τὸ Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας,] Καὶ τὸ τῶν Ἑλλ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

v Πρὸς Καίσαρα] Πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ τούτων *Busb.* καὶ Καίσαρος καὶ π. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

x Καίσαρ ——— λέγει.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 10. §. 8. & 13. SPANH.

y Συμ-

"rum gens non solum hoc tempore fida & grata
"populo Romano inventa fuerit, sed & multo an-
"te, maximeque sub patre meo Cæsare imperato-
"re, & in primis pontifex maximus Hyrcanus:
"placuit mihi & consiliariis meis auctoratis, de
"sententia populi Romani, ut Judæi suis moribus
"uti ex patria ipsorum lege sinerentur, quemad-
"modum usi fuissent tempore Hyrcani pontificis
"summi Dei; neque eorum donaria attingerentur,
"sed Hierosolyma mitti *permitterentur*, & iis tradi
"quibus esset recipiendi munus Hierosolymis de-
"legatum: neve cogerentur ad vadimonia præstan-
"da Sabbatis, aut quæ ante hæc fuerit præparatio
"ab hora nona. Quod si quis furatus sacros eorum
"libros aut sacram pecuniam, ex cella Sabbataria
"aut ex cella conclavium virorum, compertus es-
"set, pro sacrilego haberetur, ejusque bona in pu-
"blicum populo Romano addicerentur. Decretum
"etiam quod mei in honorem scripserunt, ob me-
"um in universum hominum genus pietatem, &
"ob Caji Marcii Censorini *in illos* merita, una
"cum hoc edicto reponendum esse jubeo in loco
"celeberrimo à communi Asiæ mihi Ancyræ con-
"secrato. Si quis contra ea, quæ ediximus, fece-
"rit, non levi mulctabitur pœna". Inscriptum
est columnæ in templo Cæsaris.

Augusti Cæsaris literæ.

3. "CÆSAR NORBANO FLACCO S.
"Judæis ubicunque gentium degentibus, qui ex
"veteri instituto soliti erant etiam pecuniam sa-
"cram Hierosolyma mittere, liceat hoc facere ne-
"mine prohibente". Atque hæc quidem Cæsar.

Agrippæ literæ ad Ephesios.

4. Porro & ipse Agrippa pro Judæis scripsit in
hunc modum. "AGRIPPA EPHESIORUM
"MAGISTRATIBUS, SENATUI, ET PO-
"PULO S. Pecuniæ sacræ, quæ Hierosolyma
"in templum mitti solebat, procurationem & cu-
"stodiam penes Judæos in Asia esse volo more
"patrio: & si qui sacram Judæorum pecuniam fu-
"rati ad asyla confugerint, eos inde abstrahi volo
"& Judæis *in supplicia* dari, quo jure abstrahi so-
"lent sacrilegi. Insuper & Silano prætori scripsi,
"ne quis Judæum Sabbatis compellat ad vadimo-
"nia præstanda.

Ejusdem literæ ad Cyrenenses.

5. "M. AGRIPPA CYRENÆORUM
"MAGISTRATIBUS, SENATUI, POPU-

"τὸ τῶν Ἰουδαίων εὐχάριστον εὑρέθη, οὐ μόνον ἐν τῷ ἐνεστῶ-
"τι καιρῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προγεγενημένῳ, καὶ μά-
"λιστα ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς αὐτοκράτορος Καίσαρος,
"πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων, ὅ, τε ἀρχιερεὺς αὐτῶν
"Ὑρκανὸς, ἔδοξέ μοι καὶ τῷ ἐμῷ [y] συμβουλίῳ μετ'
"ὁρκωμοσίας γνώμῃ δήμου Ῥωμαίων, τοὺς Ἰουδαίους
"χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις [z] θεσμοῖς κατὰ τὸν [a] πατρῷον
"αὐτῶν νόμον, καθὼς ἐχρῶντο ἐπὶ Ὑρκανοῦ ἀρχι-
"ρέως Θεοῦ ὑψίστου, [b] τά τε ἱερὰ εἶναι ἐν ἀσυλίᾳ, καὶ
"ἀναπέμπεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα, [c] καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ
"τοῖς ἀποδοχεῦσιν Ἱεροσολύμων, ἐγγύας τε μὴ ὁμολο-
"γεῖν αὐτοὺς ἐν σάββασιν, ἢ τῇ [d] πρὸ ταύτης παρασκευῇ,
"[e] ἀπὸ ὥρας ἐννάτης. ἐὰν δέ τις φωραθῇ κλέπτων τὰς
"ἱερὰς βίβλους [f] αὐτῶν, ἢ τὰ ἱερὰ χρήματα, [g] ἔκ τε
"σαββατείου, ἔκ τε [h] ἀνδρῶνος, εἶναι αὐτὸν ἱερόσυλον,
"καὶ τὸν βίον αὐτοῦ ἐνεχθῆναι εἰς τὸ δημόσιον τῶν Ῥωμαίων.
"[i] τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν, ὑπὲρ τῆς
"ἐμῆς εὐσεβείας, ἧς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ
"ὑπὲρ Γαΐου Μαρκίου Κηνσωρίνου, καὶ τοῦτο τὸ διάταγμα
"κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἐπισημοτάτῳ τόπῳ [k] γενηθέντι
"μοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐν [l] Ἀγκύρῃ. ἐὰν δέ τις πα-
"ραβῇ τι τῶν προειρημένων, δώσει δίκην [m] οὐ μετρίαν".
ἐστηλογραφήθη ἐν τῷ Καίσαρος ναῷ.

γ'. "ΚΑΙΣΑΡ ΝΟΡΒΑΝΩι ΦΛΑΚΚΩι ΧΑΙΡΕΙΝ·
"Ἰουδαῖοι, ὅσοι ποτ' οὖν εἰσιν [n] οἱ δι' ἀρχαίαν συνή-
"θειαν εἰώθασιν χρήματά τε ἱερὰ φέροντες ἀναπέμπειν
"εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀκωλύτως τοῦτο ποιείτωσαν". καὶ
ταῦτα μὲν Καῖσαρ.

δ'. Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς ἔγραψεν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων
τὸν τρόπον [o] τοῦτον. "[p] ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥ-
"ΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. τῶν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ
"ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναφερομένων ἱερῶν χρημάτων τὴν ἐ-
"πιμέλειαν καὶ φυλακὴν βούλομαι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἰουδαίους
"ποιεῖσθαι κατὰ τὰ πάτρια· τούς τε κλέπτοντας ἱερὰ χρή-
"ματα τῶν Ἰουδαίων, καταφεύγοντάς τε εἰς τὰς ἀσυλίας,
"βούλομαι ἀποσπᾶσθαι καὶ παραδίδοσθαι τοῖς Ἰουδαίοις, ᾧ
"δικαίῳ ἀποσπῶνται οἱ ἱερόσυλοι. [q] ἔγραψα δὲ καὶ Σιλανῷ
"τῷ στρατηγῷ, ἵνα σάββασι μηδεὶς ἀναγκάζῃ Ἰουδαῖον
ἐγγύας ὁμολογεῖν.

ε'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ ΑΡΧΟΥ-
"ΣΙ, ΒΟΥΛΗι, [r] ΔΗΜΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν Κυρήνῃ
"Ἰου-

y Συμβουλίῳ] Συμβούλοις *Hen.* à pr. m.

z Θεσμοῖς] *L. B.* ἐθίμοις. in Marg. ἐθισμοῖς. *Cocc.* ἐθισμοῖς. minus recte, ut Legum Græcarum periti norunt. HAV.

a Πατρῷον αὐτῶν νόμον,] Πάτριον *Vat.*

b Τά τε ἱερὰ εἶναι] Id est, ut nemo ἱερόσυλος rapaces in sacram pecuniam manus injiciat

c Καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ] Καὶ ἀποδίδοσθαι τοῖς ἀποδοχεῦσιν *Vat.* & rectius, ut puto, quam in *Editis Aliisque.*

d Πρὸ ταύτης παρασκευῇ,] Nota παρασκευὴν Judæos incipere pridie Sabbati, seu Veneris hora nona, ad Solem occidentem. Παρασκευὴ tamen etiam de tota die Veneris dicta & *Evang. Johan.* vid. Scalig. de Emend. Temp. lib. VI. p. 569. SPANH.

e Ἀπὸ ὥρας ἐννάτης.] Vid. infr. ἁλωσ. lib. 6. c. 9. §. 3. & supra lib. 3. c. 10. §. 5. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν κατὰ φρατρίας· *Rufin.* per contubernia. Aliter Philo de Septen. p. 1190. A. B. qui à Meridie ad Vesperam *Phase* sacrificatum dicit. SPANH.

f Αὐτῶν,] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Ἔκ τε σαββατείου,] *Ex Synagogis* vertit *Epiphanius*; quæ Σαββατεῖα (vel Σαββάτια juxta *Cod. Gall.*) forsan dicebantur, quia singulis Sabbatis in eas conveniebant Judæi. Porro in Synagogis erant arcæ, in quas conjiciebant stipem, quam singuli conferebant, sive ad levandam tenuiorum inopiam, sive in usus sacros. Harum arcarum formam descriptam habes apud Judæorum magistros. σαββατεῖον videtur Synagoga esse, in quam viri & feminæ communtur in Sabbatis (unde nomen suum habet) solebant convenire, ἀνδρῶνες vero scholæ publicæ, in quibus sapientiæ studiosi erudiebantur & exercebantur. *Vitringa* de Synagog.

h Ἀνδρῶνος.] *Ἀνδρὼν*, inquit *Suidas*, οἶκος ἔνθα οἱ ἄνδρες εἰώθασιν ἀθροίζεσθαι. Forsan ἀνδρῶνας hic vocat Augustus, quæ *Andronitides* appellantur *Vitruvio*, in quibus solis erant Bibliothecæ, non in *Gynæconitidibus*. HUDS. Forsitan scripsit Ἀαρῶνος. Nam ארון, *armarium.* ἐν τῷ Ἀαρὼν Epiphanius scribit sacros libros servari, at hoc erat ἐν σαββατείῳ. & in Glossis *Androna*, αὐλὼν exponitur & ἀνδρὼν *Androna. Andron* pars est ædium. Themistius oratione XVIII. ὃς μὲν πρόδομον ἐγείρει, ὃς δὲ θάλαμον, ὃς δὲ ἀνδρῶνα, ὃς δὲ ἑπτάκλινον ἢ ἐννεάκλινον οἶκον. *Hic prodomum, hic thalamum, hic androna, alius œcon, sive conclave septem vel novem lectorum capax exstruit.* Locus a viris ibi congregatis ἀνδρὼν dicitur. Idem orat. XXVI. Τὸν μὲν ἀνδρῶνα ἀνεπίξεστον καταλιπεῖν οὐκ ἀνέχῃ, πειθόμενος Ἡσιόδῳ τῷ ποιητῇ. *Androna impolitum non vis relinquere, ab Hesiodo persuasus.* Hesiodus ἔμον habet, quod Themistius reddit ἀνδρῶνα. REL.

i Τό τε] *L. B.* τὸ δέ.

k Γενηθέντι] Ἀνατεθέντι malit *Casaubonus.* Sed vulgata lectio bene ferri potest. nam apud *Dionem*, τεμένη γενέσθαι τῷ Καίσαρι &c.

l Ἀγκύρῃ.] Ita cum *Scaligero*, *Casaubono*, *Aliisque.* ἀργυρῇ in *Græcis* omnibus. At *Sam. Petitus* (in lib. IV. *Var. Lect.* c. XI. & in *Animadvers.* ἀνεκδότοις, tom. II. p. 126.) ἐν ἀργυρῆ pro ἐν ἀργυρῇ legendum putat, hoc est, *argentea* seu *stela* seu *tabella.* Verum istam emendationem (tum ob alia tum quod insolitus sit vocis illius ἀργυρῆς usus) rejicit Ill. *Ez. Spanhemius* in *Epistola prima* ad *Mollerum*, quam videsis, p. 91. HUDS. *Rufinus* sine ullo loci nomine vertit, *locoque quem omnis Asia meo nomini dedicavit.* SPANH. Et tamen *Petiti* conjecturam firmat *L. B.* in quo expresse ἀργυρῇ legitur. HAV.

m Οὐ μετρίαν".] *L. B.* οὐχὶ μετρίαν.

n Οἱ δι' ἀρχαίαν] Voculam οἱ uncis inclusam dedi ad sensum supplendum, qua non admissa, vertendum, *Judæi, quotquot ullibi gentium sunt, soliti erant sacram pecuniam Hierosolyma mittere, id ipsis facere nunc liceat*; pleniore distinctione posita post Ἱεροσόλυμα. HUDS. At ego uncinulas delevi, quum jam *L. B.* auctoritate illud οἱ sese satis tueri possit. HAV.

o Τοῦτον.] Τοιοῦτον solus *Hen.*

p Ἀγρίππας —— χαίρειν.] Conf. supr. lib. 14. c. 10. §. 12. SPANH.

q Ἔγραψα δὲ] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & melioribus *Epiphanii* libris. ἔγραψε δὲ καὶ Σιλανῷ in *Editis Aliisque.*

r Δήμῳ χαίρειν.] Illud δήμῳ è *Cod. Vat.* & *Hen.* consentientibus *Epiphanii* libris.

s Τότε

"Ιουδαῖοι, ὑπὲρ ὧν ἤδη ὁ Σεβαστὸς ἔπεμψεν πρὸς τ ἐν
"Λιβύῃ στρατηγὸν [s] τότε ὄντα [t] Φλάβιον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλ-
"λους τοὺς τ ἐπαρχίας ἐπιμελουμένους, ἵνα ἀνεπικωλύτως
"ἀναπέμπηται τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ιεροσόλυμα, ὡς
"ἔστιν αὐτοῖς πάτριον, ἐνετύχον μοι νυῦ, ὡς ὑπό τινων
"συκοφαντῶν [v] ἐπηρεάζοιντο, καὶ ὡς ἐν προφάσει πλῶν
"μὴ ὀφειλομένων κωλύοιντο· οἷς ἀποκαθιστάναι κατὰ
"μηδένα τρόπον [x] ἐνοχλουμένοις, καὶ εἴ τινων ἱερὰ χρή-
"ματα ἀφῄρηται τ πόλεων τοὺς εἰς ταῦτα ἀποκειμέ-
"νους, καὶ ταῦτα διορθώσασθαι τοῖς ἐκεῖ Ιουδαίοις κε-
"λεύω.

ε'. "ΓΑΙΟΣ ΝΟΡΒΑΝΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ ΑΝΘΥΠΑ-
"ΤΟΣ [y] ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ [z] ΑΡΧΟΥΣΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Καῖ-
"σάρ μοι ἔγραψε κελεύων μὴ κωλύεσθαι τοὺς Ιουδαίους,
"[a] ὅσοι ἂν ὦσιν καὶ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος [b] συναγα-
"γόντες, χρήματα ἀναπέμπειν εἰς Ιεροσόλυμα. ἔγραψα
"οὖν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε ὅτι Καῖσαρ κἀγὼ ὅτως θέλομεν γί-
"νεσθαι.

ζ'. Οὐδὲν ἧττον [c] Ιούλιος Αντώνιος ἀνθύπατος ἔγρα-
"ψεν. "ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗ, ΔΗΜΩ
"ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ κατοικοῦντες Ιουδαῖοι ἰδοῖς φε-
"βρουαρίοις δικαιοδοτοῦντί μοι ἐν Εφέσῳ ἐπέδειξαν, Καί-
"σαρα τ Σεβαστὸν καὶ Αγρίππαν συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς
"χρῆσθαι [d] τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε ἃς
"ἔκαστος αὐτῶν ἐκ τ ἰδίας προαιρέσεως εὐσεβείας ἕνε-
"κα τ πρὸς τὸ θεῖον [e] ἀνακομιδῆς συμπροθυμένους, ποιεῖν
"ἀνεμποδίστως. ἦτταν τε ὅπως κἀγὼ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τ
"Σεβαστὸν Καίσαρα δοθεῖσιν ὑπὸ ἐμοῦ γνώμῃ βε-
"βαιώσω. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἰδέναι, [f] ἐν τοῖς τ Σε-
"βαστὸν Καίσαρα βουλήμασιν, συνεπιτρέπειν [g] αὐτοὺς
"χρῆσθαι καὶ ποιεῖν κατὰ τὰ πάτρια χωρὶς ἐμποδισμοῦ.

η'. Ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην ἐξ ἀνάγκης, ἐπει-
δὴ μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ
πλέον εἰς τοὺς Ελληνας ἰέναι, δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι πάν-
της τιμῆς [h] ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες, οὐδὲν τῶν πλείων
ἐκωλύθημεν ὑπὸ τῶν κρατούντων πράττειν, [i] ἀλλὰ καὶ
συνεργούμεθα τὰ τῆς θρησκείας ἔχοντες καὶ τῶν εἰς τ
θεὸν τιμῶν. ποιοῦμαι δ' πολλάκις αὐτῶν τὴν μνήμην
ἐπιφανεστάτην τῇ γῇ, καὶ τὰς ἐμπεφυκυίας [k] ἀλο-
γίστοις ἡμῶν τε [l] κἀκείνοις μίσους αἰτίας ὑπεξαιρούμε-
νος. ἔθεσιν μὲν γὰρ οὐδὲν ἔστι γένος ὃ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ
χρῆται, [m] κατὰ πόλεις δ' ὅπου πολλῆς ἐγγινομένης τ
διαφορᾶς. τὸ δίκαιον δ' πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως [n] ἐ-
πιτηδεύσαι λυσιτελέστατον ὂν Ελλησίν τε καὶ Βαρβάροις,
οὗ πλεῖστον οἱ παρ' ἡμῖν νόμοι λόγον ἔχοντες ἅπασιν ἡ-
μᾶς, εἰ καθαρῶς ἐμμένοιμεν αὐτοῖς, εὐνους καὶ φίλους
ἀπεργάζονται. διὸ καὶ ταῦτα παρ' ἐκείνων ἡμῖν
ἀπαιτητέον, καὶ δέον οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἐπι-
τηδευμάτων οἴεσθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς
καλοκἀγαθίαν ἐπιτηδείως ἔχειν. τοῦτο γὰρ κοινὸν [o] ἅ-
πασιν, καὶ μόνον ἱκανὸν διασώζειν τὸν τῶν ἀνθρώ-
πων βίον. [p] ἐπάνειμι δὲ ὅπῃ τὸ συνεχὲς τῆς ἱσο-
τέλειας.

"LO S. Judæi Cyrenenſes, pro quibus jam Au-
"guſtus ſcripſit Flavio Libyæ prætori, aliiſque
"iſtius provinciæ procuratoribus, non eſſe vetan-
"dos mittere ex more patrio ſacram pecuniam
"Hieroſolyma, nunc me interpellarunt, dicentes
"ſe vexari à delatoribus quibuſdam improbis, ve-
"tarique hoc facere ſimulatione quorundam tribu-
"torum quæ minime debentur: quibus ſine ulla
"moleſtia in integrum reſtitui jubeo, etiam ſacram
"urbis uniuſcujuſque pecuniam, ſi quæ homini-
"bus erepta fuerit ad eam colligendam cuſtodien-
"damve delectis, curarique *in poſterum* ut res iſtæ
"Judæis, qui illic ſint, in melius cedant.

6. "CAJUS NORBANUS FLACCUS
"PROCOS. SARDIANORUM MAGI-
"STRATIBUS S. Cæſar mihi ſcripſit, jubere
"ſe, ut Judæi, qui more patrio *ſacram* pecuniam
" collegerint, nequaquam vetentur eam Hiero-
"ſolyma mittere. Vobis itaque ſcripſi, ne vos la-
"teat quod & Cæſar & ego hoc ita fieri volu-
mus.

7. Nec aliter Julius Antonius procoſ. reſcripſit *Julii Antonii litera ad Epheſios.*
"EPHESIORUM MAGISTRATIBUS, SE-
"NATUI, POPULO S. Judæi, Aſiam habi-
"tantes, mihi, idibus Februariis Epheſi jus red-
"denti, indicaverunt, Cæſarem Auguſtum & A-
"grippam ipſis conceſſiſſe, ut ex ſuis legibus &
"inſtitutis viverent, & primitias, quas unuſquiſ-
"que ſponte ſua ex pietate in Deum ſolvet, liceat,
"nemine prohibente, cum comitatu *Hieroſolyma*
"deportare. rogabantque ut ipſe, convenienter iis
"quæ à Cæſare & Agrippa conceſſa erant, meam
"ſententiam decreto ſancirem. Volo itaque vos
"ſcire, Cæſaris & Agrippæ voluntatem eſſe, ut
"permittantur pro libitu vivere atque agere juxta
"patriam conſuetudinem.

8. Et hæc quidem apponere neceſſe habui, ut oſtenderem Græcis, quorum in manus maxime perventura ſunt quæ de rebus noſtris geſtis perſcripſi, quod ſuperiore tempore omni in honore habiti, nequaquam à magiſtratibus prohibiti fuerimus ex patriis legibus vitam inſtituere; ſed eorum etiam auctoritate freti & muniti religionem Deique cultum conſervavimus. Sæpius autem illorum mentionem facio, ut gentes *nobis* reconciliem, odiique in nos & illum cauſas in hominibus nihil penſi habentibus inſitas ejiciam. Nam gens quidem nulla eſt, quæ tota eiſdem utitur inſtitutis, ſed oppidatim *fere* diſcrepatur plurimum. At jus ipſum omnibus ex æquo hominibus accommodatur, tam Barbaris utile quam Græcis: cujus quidem rationem habentes maximam quæ apud nos ſunt leges, faciunt nos, eas recte modo obſervemus, cunctis hominibus benevolos & amicos. Quamobrem par eſt, ut & iſta ab illis expetamus, neque nos arbitrari à ſe alienos debent *alii*, in eo quod inſtitutis differamus, ſed id potius ſpectare an ad virtutem & probitatem comparata ſint. Hoc enim ad omnes communiter pertinet, ſolumque per ſe ſufficit ad tuendam hominum vitam. Sed ad narrationem inſtitutam redeo.

s Τότε ὄντα] Τόν τε ὄντα *Vat.* & *Hen.*
t Φλάβιον,] *L. B.* Φάβιον.
v Επηρεάζοιντο,] Επηρεαζόμενοι *Vat.*
x Ενοχλουμένοις,] Ενοχλουμένους *Hen.* & *Vat.*
y Σαρδιανῶν] ΕΦΕΣΙΩΝ apud *Philonem* in lib. *de Legatione ad Cajum*, p. 1036.
z Αρχουσι] *L. B.* ἄρχουσι καὶ βουλῇ.
a Οσοι ἂν ὦσιν] Forſan ἃ ἂν ὦσιν, ut apud *Philonem.*
b Συναγαγόντες,] *L. B.* συνάγοντες.
c Ιούλιος Αντώνιος ἀνθύπατος] *Rufinus* Proconſul. SPANH.
d Τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε] Deſunt in *L. B.*
e Ανακομιδῆς συμπροθυμουμένους,] Rectius forſan ἀν κομισθ. Verum hoc non ſufficit ad locum integritati ſuæ reſtituendum. Videſis *Arnott.* HUDS. Videntur quædam deeſſe. Fortaſſis hoc modo defectus ſupplebitur: καὶ ἱερῶσιν, ἀνακομιδὴς χάριν συμπροθυμίας ποιεῖν. COCC.
f Εν] Fortè ἐμοὶ. COCC.
g Αὐτοὺς χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Vat.*
h Ανωθεν ἐπιτυγχάνοντες,] Αὐτοῖς *Vat.* & *Hen.* à prima manu.
i Ἀλλὰ καὶ] Ita è *Cod. Vat.* vel συνεργούμεθα, quomodo *Epiphanius* legiſſe videtur, qui vertit, *ſed & defendebamur, religiones & honores in Deum ſervantes.* ἀλλὰ καὶ συνεργὼς μαθημάτων τ θρ. in *Editis Aliiſque.*
k Αλογίστοις ἡμῶν] Τοῖς ἀλογίστοις ὑμῶν *Vat.* & *L. B.* τοῖς ἀλογίστοις ὑμῶν *Hen.*
l Κἀκείνοις] *L. B.* κακείνων.
m Κατὰ] *L. B.* καὶ κατ'.
n Επιτηδεύσαι λυσιτελέστατον ὂν] Επιτηδεύσεις *Vat.* & *Hen.* à pr. m. HUDS. *L. B.* ὡς ἐπιτηδεύσεις, ſed *Coccejus* ita corrigit ὁμοίως ἐπιτηδεύσῃ; vel ἐπιτηδεύῃ ὡς λυσιτελέστατον. HAV.
o Απασιν,] *L. B.* ἅπασι ὦ.
p Επάνειμι δ'] Επάνειμι δ πάλιν ἐπὶ τὰ σ. *Vat.*

CAP. VII.

XI. *Quomodo, post Herodis descensum in sepulchrum Davidis, ingravescebat dissidium in domo Herodis.*

Herodes pecunia egens descendit in sepulchrum Davidis.

HErodes vero, qui tum in regno suo tum extra ingentes sumptus faciebat, cum jam ante audivisset, Hyrcanum suum in regno antecessorem, aperto sepulchro Davidis, inde tria millia talentorum argenti abstulisse, atque ibi multa adhuc plura restare, quæ ejus largitioni abunde sufficerent, multo quidem ante in animo habebat ut idem faceret: tunc vero noctu recluso sepulchro, eo cum amicorum suorum fidelissimis intravit, cavens ne id in urbe resciscceretur. Et pecunias quidem depositas similiter ac Hyrcanus non invenit, sed aurea ornamenta multumque supellectilis pretiosæ, quæ omnia abstulit. Ac, dum accurate rimatur, voluit & ulterius progredi etiam usque ad conditoria, in quibus sita erant corpora Davidis & Solomonis. Et duos quidem è suis satellitibus amisit, flamma ex adytis (ut ferebatur) prodeunte quæ in intrantes incidit: ille vero perterritus exiit, & placandi numinis gratia, exstruxit in ostio sepulchri magnis sumptibus monumentum albo lapide. Hujus etiam operis meminit Nicolaus historiarum scriptor, qui eo tempore floruit; non tamen *memoravit* quod *in sepulchrum* descenderit *rex*, ut qui præter decorum id factum esse noverit. Quin & in aliis ad hunc modum scribit. * Nam cum & in regno ejus vixerit & simul cum eo, quæ illi grata essent, eique inservirent, scriptis mandavit, ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinerent: insuper & multa ejus facinora manifesto injusta aliis coloribus depingens, & quantum potuit occultare studens. Ille etiam Mariamnes ejusque liberorum cædi, crudeliter à rege perpetratæ, speciosam causam astruere volens, illam calumniatur quod impudice se gesserit, juvenesque quod insidias struxerint. totoque opere idem fecit, quæ à rege præclare gesta erant nimium extollens, quæ vero improbe egerit excusare laborans. Cæterum illi, ut dixi, facile quis potest ignoscere. nam id sibi negotii dedit, non ut res gestas aliis narraret, sed ut regi gratificaretur. .Nos vero, qui etiam generis propinquitate Asamonæorum reges attingimus, proptereaque sacerdotii honore fungimur, minime id nos decere rati ut illorum gratia falsi quid audeamus, incorrupte sincereque res *ante* actas exponimus, multos quidem è posteris illius regno potitos adhuc reverentes, ita tamen ut veritatem quam eos pluris fecerimus, † etsi, dum id honeste fiebat, acciderit etiam, ut eos ipsos nobis iratos habuerimus.

Nicolaus Damascenus notatur.

Josephus ex stirpe Asamonæorum.

Herodis domestica turbæ.

2. Cæterum Herodis domesticæ res, postea-quam sepulchrum aggressus est, indies deterius ha-

ΚΕΦ. ζ.

Ως μὴ τὴν Ηρώδε κατάβασιν εἰς τ Δαυίδε τάφον, μᾶζόνως ἐτεσιάσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ηρώδε.

q Ο γὰρ Ηρώδης, πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, εἰς π τὰς ἔξω καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χρωμενος, ἀκηκοὼς ἐπ τάχιον ὡς Υρκανὸς ὁ πρὸ αὐτ r βασιλεὺς, ἀνοίξας τ Δαυίδε τάφον χρυσίε λαβοι χιλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων s ἔτ, καὶ ἐναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι τῆς χορηγίας, ἐκ πλείονος μὲν δ' ἐννοίας εἶχεν τὴν ἐπιχείρησιν· ἐν ᾗ τῶ τότε νυκτὸς ἀνοίξας τ τάφον, εἰσέρχετ t πραγμάτων ἡκισα μὲν ἐν τῇ πολῇ v φανερῶς εἶναι, παρειληφὼς ᾗ τὰς πιστοτάτας τ φίλων. ἀποθέσιμα μὲν ἐν χρήμασι, καθάπερ Υρκανὸς, οὐχ εὗρεν· x κόσμον ᾗ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολὺν, ὃν y ἀνείλετο πάντα. ἀπεδύσω δ' εἶχεν, ἐπιμελέστερον ποιούμενος τὴν ἔρευναν, ἐνδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κ τὰς θήκας, ἐν αἷς τε Δαυίδε καὶ Σολομῶνος τὰ σώματα. καὶ z δύο μὲν αὐτῶ τ δορυφόρων διεφθάρησαν, Φλογὸς a ἔνδοθεν εἰσιέσης b ἀπανθρώπου ὡς ἐλέγετο. πτοηθεὶς δ' αὐτὸς ἐξῆλθ, καὶ τε ὅσιος ἱλαστήριον μνῆμα λευκῆς πέτρας c ἐπὶ τῷ στομίῳ κατεσκεύασεν, πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ· τοῦτο δ Νικόλαος, ὁ κατ' αὐτὸν ἱστοριογράφος, μέμνηται τε κατασκευασματος, ὡ μὲν d ὅτι κατῆλθεν, οὐκ εὐπρεπῆ τὴν πρᾶξιν ἐπισάμενος. διαπλεῖ δ' ἐν τὰ ἄλλα τοῦτον τ τρόπον χρώμενος τῇ γραφῇ. e ζῶντι γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἐ συνῆν αὐτῶ, κεχαρισμένως ἐκείνῳ ἐ καθ' ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν, f μόνον ἀπτόμενος g τ περὶ εὐκλειαν αὐτῶ φερόντων· πολλὰ δ' ἐ τ h ἐμφανῶς ἀδίκων αὐτοκατασκευάζων, καὶ μὴ i πάσης αἰτιᾶς ἀπηρυτιόμενος. ὅς γε ἐ τ Μαριάμμης βιαίαν, καὶ τ παίδων αὐτῆς k ὡμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον, εἰς εὐπρέπειαν ἀναγὼν βιάζεται, ἐκείνης τε ἀσελγῆναι, καὶ τ νεανίσκων ἐπιβουλὰς καταψευδε. καὶ διαπέπλεκεν τῇ γραφῇ, τὰ μὲν πεπραγμένα δικαίως τῷ βασιλεῖ, πρεπέστερον ἐγκωμιάζων, τὰ δ τ ἀβουλημονηθέντων ἐπανορθασμένως ἀπολογούμενος. ἐκείνῳ μὲν οὖν, πολλοῦ ἄν τις, ὡς ἔφην, ἔχοι τὴν συγγνώμην. ὁ γὰρ ἰσοτιμίαν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ ὑπεροχὴν τῷ βασιλεῖ ταύτην ἐπιθεὶς. ἡμεῖς δ' ἐ γένος ὄντες l ἀγχοῦ ἐξ Ασαμωναίων βασιλέων, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν τιμῆ m τὴν ἱεροσύνην ἔχοντες, τὸ ψεύσασθαί τι n ὑπὲρ αὐτῶν σὺν εὐπρεπεῖ ὑπωφληφότες, καθαρῶς καὶ δικαίως ἐκτίθεμεν τὰς πράξεις, πολλοὺς μὲν τ ἐγχωρίων τ ἐκείνῳ βασιλευόντως ἔτι δ' ἐντεῦθεν ἔχοντες, τὴν δ' ἀλήθειαν περὶ ἐκείνων τεθνηκότες, o ἵν, ὅτε δικαίως ἐγίνετο, p συνέβη τε παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ὀργὴν τυγχάνειν.

β'. Ηρώδης δ' διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἣν ἐπέστησε τῷ τάφῳ, χεῖρον ἐδόκει πράττειν ἐν τοῖς κ τὴν οἰκίαν, ἔστι

q Ο γὰρ Ηρώδης,] Ηρώδης δ Busb.

r Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας Busb. & Zonar.

s Ἐτ, καὶ δυναμένων] Ita lego cum Cod. Hen. πλειόνων ἔτι καὶ δ. in aliis.

t Πραγματευσάμενος] Πραγματεύσομενος Busb.

v Φανερῶς εἶναι,] Φανερὸς Hen. (Coccejus) & Busb.

x Κόσμον δ χρυσοῦ] Κοσμον δ πολλὰ κειμηλίων χρυσῶν Busb. & Zonar. κόσμον δ χρυσῶν κειμηλίων πολὺν Vat. & Gall.

y Ανείλετο] Ανειλατο in Editis Aliisque.

z Δύο —— ἀπαντώσης] Inde Zonaras p. 247. A. B. SPANH.

a Ενδοθεν] Ειδεν Vat. verum ἔνδοθεν juxta Epiphan.

b Απανθρώπου ὡς ἐλέγετο.] Απανθησάσης Zonar.

c Επὶ τῷ στομίῳ] Επὶ τ στομίων κατεσκεύασε πολυτελεστάτη δ. Busb. ἐπὶ τ ς. κατεσκεύασεν πολυτελεστάτη δ. Gall.

d Οὐ κατῆλθεν,] Καὶ κατῆλθεν Busb. & Vat. ἔτι κατῆλθεν Hen. à prima manu.

* *Nam cum & in regno eius vixerit & simul cum eo,*] *Nam cum vivente illo & regnante scriberet, regique, cujus gratiam magni faciebat, obsecutus est, eaque tantum attigit, quæ ad ipsius gloriam pertinerent.* &c. *Grot.* in Epist. p. 49.

e Ζῶντι] *L. B.* συνὼν sed *Coccejus* jubet scribere ζῶν τι.

f Μόνον] Μόνων legit *Coccejus.*

g Τῶν περὶ εὐκλειαν] Sic forsan *Epiphanius*, qui vertit, *quæ ad gloriam ejus pertinebant.* τ εὐκλειαν αὐτῶ φερόντων *Vat.*

h Εμφανῶς] Εμφανῶν ἀδίκων *Hen.* & *Vat.* atque in forsan *Epiphan.*

i Πάσης] Abest a *L. B.*

k Ωμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον,] Οὕτως; ὡμὸς τ. β. πεπραλμένον *Vat.* ὄντως ὡμῶς τ. β. πεπραλμένων *Hen.*

l Ασχῦ δ' ἐξ Ασαμωναίων] Ασχῦ τ ἐξ Ασαμωναίων *Vat.* ἀσχῦ τ ἐξ Ασαμωναίων *Hen.* & *L. B.*

m Τὴν ἱεροσύνην] *L. B.* καὶ τὴν ἱεροσύνην.

n Υπὲρ αὐτῶν] *L. B.* περὶ αὐτῶν.

o Ἵν, ὅτε δικαίως ἐγίνετο,] Ita lego, *Lō Hen.* à prima manu. ἵνα in *Editis Aliisque.* mox pro συνέβη τε mallem συνέβαινε. HUDS. Forte ὅ εἰ μὴ &c. COCC.

p Συνέβη τε] Fortè ὃ συνέβη. SPANH. *L. B.* συνέβη δ'. *Coccejus* συνέβη δή.

† *Etsi,*] Vel, *si quid forte, dum honeste fiebat, ipsos offenderit.* ac si lectum fuisset συνέβη τι.

q Πλείω

εἶπε δὴ ⸗ μιᾶς ἡμέρας ὀπισθόν ⸗ εἰς ἃ μάλιστα καὶ πρότερον ἐνόσει, [q] πλείω γλιχόμενος [r] πρὸς ἀνηκέστους ἐξελθεῖν συμφορὰς, εἶπε καὶ τὴν τύχης ἐν [s] ἐκείνοις τῷ ὀπιθεσιν ποιουμένης, [t] ἐν οἷς τὸ καθ' ἑαυτὸν αἰτίαν εὔκαιρον ἐς μικρὰν πίστιν [u] παρεῖχε ⸗ διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῷ τὰς συμφορὰς ἀπηντηκέναι. σχεδὸν γὰρ ὥσπερ ἐμφύλιόν τι πόλεμον καθ' ἑαυτὸν, καὶ μίσος πρὸς ἀλλήλους ἀνθυπερβαλλομένων τῆς Ἀλεξάνδρας. ἐστασίαζε δ' ἀεὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀδελφῶν Ἀντίπατρος, δεινὸς ὢν, [y] ἔξωθεν μὲν [z] περικαλλεῖν αὐτὸς τῆς αἰτίας, αὐτὸς δὲ πολλάκις ἀπολογούμενος τόπον [a] λαμβάνειν, ἵν' ἢ τὸ δοκεῖν εὔνουν πίστιν αὐτῷ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ὧν ἐβούλετο. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποικίλως ἐκπεριελήλυθε τὸν πατέρα, μόνον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἅπαντα πράττειν αὐτὸς [b] πεπισδυκώς. ὁ δὲ καὶ Πτολεμαῖον, ὃς ἦν [c] αὐτῷ διοικητὴς τῶν βασιλείας πραγμάτων, Ἀντιπάτρῳ συνίστη, καὶ μὴν τῆς ἐκείνου μητρὸς ὑπὲρ τῶν ἐπιόντων ἐβουλεύετο. καὶ καθόλου τὰ πάντα ἦσαν ὅτοι, καὶ πρᾶττειν ὅσα ἤθελον, καὶ πρὸς δύσνοιαν ἄγειν τὸν βασιλέα τῶν ἔξωθεν [d] οἷς ἐδόκει συμφέρειν. οἱ δὲ ἐκ τῆς Μαριάμμης χαλεπώτερον ἀεὶ διετίθεντο, [e] καὶ τὴν ἀτιμίαν ἐπ' εὐγενείας οὐκ ἔφερον [f] παρεωσμένοι, καὶ τάξιν ἀτιμοτέραν ἔχοντες. αἵγε μὲν γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα, θυγάτηρ Ἀρχελάου Γλαφύρα, μίσος εἶχεν εἰς τὴν Σαλώμην, καθά τι τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ἀλέξησιν, κἀκ τοῦ πρὸς τὴν ἐκείνης θυγατέρα δοκεῖν ὑπερηφανώτερον διακεῖσθαι. συνοῦσα μὲν γὰρ Ἀριστοβούλῳ, τὴν ἰσοτιμίαν αὐτῆς [g] ἀνηξιοπάθει Γλαφύρα.

γ'. Δυοῖν δὲ ταύτοιν ἔριδος ἐμπεσούσης, καθ' ὃ μὲν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Φερώρας ἔξω παραχῆς ἦν. ἰδίαν δὲ ὑπόθεσιν ὑπόνοιας καὶ μίσους εἶχεν. [h] ἐμπεπόθει μὲν γὰρ εἰς ἐρωτα θεραπαίνης αὐτῷ γυναικὸς, ἥτις ἦν τῶν ἀνθρώπων μεμισωμένων ὑπὸ τοσοῦτον κεφαλούμενος, ὡς αὐτὸν καὶ τὸν τοῦ βασιλέως ἐγγυηθείσης θυγατέρα, τῷ μὲν ὑπερηφανῆσαι, πρὸς ἣν [i] τῇ βουλῇ τῶν νοῦν εἶχεν. ἤχθετο δὲ ἀτιμασθεὶς Ἡρῴδης τῷ πολλὰ μὲν εὐεργετῆσαι τὸν ἀδελφὸν, [k] δυνάμει δὲ κοινωνὸν ἔχειν τῆς βασιλείας, οὐχ ὅμοιον εἰς πᾶς ἀμοιβὰς ὁρῶν, καὶν τῷ πρόσωπῳ δυσυχεῖν ὥστε. καὶ τῷ μὲν κόρῃ, μὴ τυχὼν Φερώρα δικαίᾳ, παιδὶ Φασαήλου δίδωσιν· αὐτὸς δὲ, χρόνου διελθόντος οἰόμενος ἤδη παρηκμακέναι τῷ ὀπιθυμίαν [l] ἀδελφῷ, ᾠήθη τε τῶν πρώτων ἠπάτα, καὶ τὴν δευτέραν ἠξίου λαμβάνειν· Κύπρος δ' ἐκαλεῖτο. Φερώρᾳ δὲ [m] συμβουλεύει Πτολεμαῖος ἤδη παυσαμένῳ τὰς εἰς τὸν ἀδελφὸν ἀτιμίας, καταβαλεῖν τὸν ἔρωτα. καὶ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι δούλης ἡττώμενον, ἀποστρέψαι μὲν αὐτὸν τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς βασιλέως, αἴτιον δὲ καὶ ἐκείνῳ παραχῆς ἐς μίσος πρὸς αὐτὸν καθίστασθαι. ταῦτ' ἐκεῖνος [n] εἰδὼς λυσιτελήσοντα, τῷ καὶ πρότερον ἐν Ἀλεξάνδρᾳ γνώμενος [o] συνεγνωκέναι, τὴν μὲν ἄνθρωπον, ἤδη δὲ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἔχων, ἀποπέμπει· βασιλεῖ δὲ ὁμολογήσας λήψεσθαι τὴν δευτέραν αὐτοῦ θυγατέρα, καὶ τριακοστὸν ἡμέραν συνέθετο καὶ γάμου, συνεπομνύμενος ὡς οὐδὲν ἔτι καινότερον πρὸς τὴν ἀποπεμφθεῖσαν ἔσοιτο. διελθόντων δὲ τεττάρων καὶ εἴκοσι ἡμερῶν, τοσοῦτον μὲν ἦλθεν καὶ ἔρωτος, ὥστε μηδὲν μὲν ἔτι ποιῆ-

bebant, sive diris ultricibus in eam partem invadentibus qua jam ante maxime laborabat, ut malum ingraveſceret ad inſanabilem uſque calamitatem, ſive fortuna eo tempore in illum impetum faciente, quo res opportune adeo ceciderunt, ut fidem haud parvam facerent ipſum propter impietatem in miſerias iſtas incidiſſe. Diſſidium enim erat in regia quod belli civilis ſpeciem præ ſe ferebat, & mutua creſcebant odia, unde alii alios certatim calumniis onerabant. Antipater autem ſemper aliquid adverſus fratres moliebatur, adeoque malitioſe verſutus erat, ut eos ab aliis inſimulandos curaret, & ipſe ſæpe eos ſimulate excuſaret, ut quoniam benevolus videretur facilius conata ſua perficere poſſet. Atque hoc pacto ita callide patrem circumveniebat, ut crederet unum eſſe Antipatrum, cui patris ſalus ſummæ curæ foret. Quinetiam Ptolemæum, negotiorum regni ſui procuratorem Antipatro commendavit *rex*, ac magnis de rebus cum Antipatri matre conſultabat. In ſumma ii omnia erant, ut & quæ vellent facerent, & in alios prout iis videretur regis odium commoverent. Erat autem ea res Mariamnes filiis indies gravior; & quod ad omnia ſumma nati eſſent, minimum eos pupugit dedecus, neque ſe repelli ſuamque dignitatem minui ferre poterant. Immo & de feminis, Glaphyra Archelai filia Alexandri conjux, ſimultatem cum Salome exercebat, partim propter ſuum in maritum amorem, partim quia habita eſſet paulo inſolentior in ejus filiam. nam nupta quidem erat Ariſtobulo, quam illa pari ſecum dignitate eſſe indigne ferebat.

Antipatri calliditas.

Diſſidia inter mulieres.

3. Cæterum altera hac lite exorta, etiam turbas ciebat Pheroras regis frater. Illi vero erat privata ſuſpicionis & odii cauſa. Nam amore quidem captus eſt ſervæ mulierculæ, quam habebat, atque ita perdite eam adamavit, ut ſpreta regis, quam ſibi deſponderat, filia, ſervæ totus adhæreſceret. Quam rem ægre ferebat Herodes, quaſi contumelia affectus, cum frater quem tot beneficiis ornaverat & eo potentiæ evexerat ut pene regni ſocius eſſet, ſibi in amore parum reſponderet: atque in eo homine ſeſe infelicem eſſe exiſtimabat. Et puellam quidem, cum parum æquum haberet Pheroram, Phaſaëli filio nuptam locavit: tempore vero aliquanto poſt, arbitratus fratris amores jam refrixiſſe, de prima apud eum expoſtulavit, & ut ſecundam, nomine Cypron, duceret, poſtulavit. Tum Ptolemæus Pheroræ conſilium dat ut omiſſis amoribus ſuis * fratri opprobrio eſſe deſineret. Turpe enim eſſe, ſervam deperiundo, ſemet privare regis amicitia, eique moleſtiam faceſſere & ſibi odium conflare. Ille itaque, id è re ſua eſſe videns, quod ſibi ante accuſato venia data fuiſſet, cum muliere, quamvis ex ea jam filium haberet, divortium facit: regique pollicebatur, ſe filiam ejus ſecundam ducturam, & nuptias in diem trigeſimum conſtituebat, fide jurejurando data ſibi cum repudiata nihil amplius rei fore. Verum præteritis triginta diebus, adeo amore victus erat, ut nihil eorum præſtiterit quæ pepigerat, ſed iterum ſervæ adhæſerit.

Pheroras in regis odium incurrit, quod ſervam mulierculam regis filiabus prætulerit.

q Πλείω γλιχόμενος] Supple ὡς. COCC.
r Πρὸς] *L. B.* καὶ πρὸς.
s Ἐκείνοις τῷ ὑπόθεσιν ποιουμένης] Ἐν ἐκείνῳ *Vat.* & *Hen.*
t Ἐν οἷς] *L B.* γλοιοῖς.
u Παρεῖχε ἐς] *L. B.* παρεῖχεν.
x Καθ' ἑαυτὸν αὐλὴν,] Καθ' ἑαυτὸν αὐλὴν τὴν βασιλικὴν *Zonar.*
y Ἔξωθεν] Δι' ἄλλων μὲν αὐτὸς πρόφασιν αἰτίας, αὐτὸς δὲ πολλάκις ὑπερεκτολογούμενος, ἵνα δοκῶν εὐνοῦς ἐκείνοις, ἀνύποπτος εἴη τῷ πατρὶ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ μὴν τὰ ἐκείνου σωτηρίας φροντίζων δοκῇ. *Zonar.*
z Περικαλλεῖν αὐτὸς] Περικαλλὲς *Busb.*
a Λαμβάνειν,] Λαμβάνων *Busb.* & *Vat.*
b Πεπισδυκὼς.] *L. B.* in *Marg.* πεπιδυκῶς.
c Αὐτῷ διοικητὴς] Ἐπὶ τῶν πραγμάτων *Busb.*
d Οἷς] *L. B.* ὅτοις.
e Καὶ τὴν ἀτιμίαν] Καὶ τὴν αἰτίαν ὑπ' εὐγ. *Vat.*
f Παρεωσμένοι,] *L. B.* in *Marg.* habet παρεωραμένοι.
g Ἀνηξιοπάθει] Ita *Busb.* (& *Cocc. L. B.* ἀνεξιοπάθει) ἀναξιοπάθει *Hen.* à prima manu. ἀναξιοπάθει in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.
h Ἐμπεπόθει —— κεκτημένῳ ⸗,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH. *L. B.* ἐπεπαθήκει.
i Τῇ βουλῇ τῶν νοῦν εἶχεν.] Τῶν βούλων *Busb.*
k Δυνάμει δὲ καὶ κοινωνὸν ἔχειν τῆς βασιλείας,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.
l Τὰδελφῷ,] *L. B.* τάδελφῶ.
m Συμβουλεύει] Ita *Gall.* συμβουλεύῃ in *ceteris.*
* *Fratri opprobrio eſſe deſineret.*] *Al.* fratri obtemperaret. *Vel,* fratrem non amplius contemneret.
n Εἰδὼς λυσιτελήσοντα,] Ἰδὼν *Hen.* à pr. m. εἰδὼν *Vat.*
o Συνεγνῶσθαι,] *L. B.* in *Marg.* habet συγγνώμης ἠξιῶσθαι.

ſerit. Quam rem Herodem ægre tuliſſe iratoque animo palam erat: dum ſibi ſemper aliquod ea de re verbum elabi ſinebat; unde multi ab ira regis occaſionem ſumebant de Pherora detrahendi. Jamque eò proceſſum eſt, ut non dies, non hora ulla quieta foret, quin ſemper novæ aliquæ ſimultates intervenirent, quas ejus conſanguinei & ſummi amici inter ſe exercebant. Nam hinc quidem Salome, quæ animo infenſo infeſtoque erat in Mariamnes filios, ne filiam quidem ſuam, Ariſtobuli juvenum alterius conjugem, paſſa eſt ita ſe in maritum gerere ut poſtulabat conjugium, ei perſuadens ut ſecreta illius colloquia renunciaret, ipſique proderet; & cum aliquid (ut fieri ſolet) offenſionis accidiſſet, multas ſuſpiciones injiciens. Quibus factum eſt ut omnia illorum arcana reſciſceret, & filiæ animum alienaret à marito. Atque illa matri gratificans narrabat, illos ſæpiuſcule, dum ſeorſum eſſent, mentionem facere Mariamnes, patrem vero odiſſe, atque identidem denunciare, ſi unquam rerum potirentur, facturos de filiis, quos Herodes ex cæteris uxoribus ſuſtuliſſet, ſcribas paganos; (ad quod munus idoneum fore ſtudium quod tum in literas impenderent) feminis vero, ſi unquam matris ſuæ mundo comptas viderent, minari, facturos, ut pro præſenti veſtitu & deliciis centonibus induti includerentur, ut ne ſolem quidem aſpicerent. Hæc continuo à Salome regi referebantur: atque ille ea dolenter quidem audiebat, operam vero dabat ut omnia componeret. Suſpicionibus autem adeo erat exagitatus, ut deterior indies fieret & omnibus contra omnes crederet. Quanquam tunc filios quidem objurgavit, & audita eorum purgatione, paulo melius in præſentia ſe habuit. at poſtea tamen longe pejora evenerunt.

Salome filiam ſuam eò perduxit, ut ſecreta domus mariti proderet.

Nonnulla à Salomes filia patefacta contra maritum.

4. Nam Pheroras cum ad Alexandrum veniſſet, qui Glaphyram, ut memoravimus, Archelai filiam *in uxorem* habuit, ſeſe ex Salome audiviſſe dicebat, Herodem efflictim amare Glaphyram, nec facile deſiderium ejus leniri poſſe. Qua re audita, ille, ex juventutis fervore & zelotypia vehementer inflammatus erat; & quam comitatem Herodes erga puellam ſæpe honoris cauſa exhibuit in pejorem partem vertebat, ſuſpicione injecta ex iis quæ audierat. Atque doloris ex ea re impatiens, patrem adiit, eique Pheroræ verba non ſine lachrymis refert. Herodes autem multo magis ira percitus, & ſe turpis adeo criminis falſo inſimulari non ferens, turbatus eſt, ſuorumque malitiam ſæpe deplorabat, exprobrans ipſis, quàm magnis eos affecerit beneficiis & quam indigne ab iis acceptus fuerit. Moxque Pheroram evocat, &, cum multis eum opprobriis oneraſſet, "Omnium, in-"quit, *hominum* nequiſſime, adeone ſupra modum "& inſigniter ingratus evaſeris, ut talia de nobis "cogites, talia loquaris? Nonne perſpectam habeo "quid velis, quod non ſolum ut nobis convicia "faceres hujuſmodi ſermones cum filio inſtitueris, "ſed ut ſuaderes mei in interitum inſidias & ve-"neficia parari? Quis enim, niſi qui Deum præ-"ſentem haberet ut iſte puer, non ultum iret pa-"trem ob hujuſmodi criminis ſuſpicionem? Utrum "tibi videris ſermonem in animum, an in dex-

Pheroras calumniatur Herodem de amore Glaphyræ.

Quod ægre fert Herodes.

σαι τ ὠμολογημένων, πάλιν ἦ ἀπατελεῖν ὅπῃ τῇ πρώτῃ. ταῦτα φανερῶς ἤδη τ Ηρῴδῃ ἐλύπει, καὶ πρὸς ὀργὴν ἦγεν. ἦσαν οὖν λόγοι τινὲς ἀεὶ [p] ῥᾳδιπίπτοντες παρ' αὐτά, καὶ πολλοὶ τὴν ὀργὴν ἐκ βασιλέως ἀφορμὴν τ κζ φερώρᾳ ἀπαβολῶν ἐποιοῦντο. διέλειπε ἦ [q] οὐκέτι τὰς ἡμέρας ἀπ' ὤρας, καθ' ἣν ἀτρεμεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἀλλ' ἀεί τι ταραττόμενον [r] καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν ἐφ' ἑτέροις [s] πεποιημένων. [t] τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Σαλώμη χαλεπὴ ἐφ' ὑσνῳ ἦν τοῖς ἐκ Μαριάμμης, ὅδε τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα συνοικοῦσαν Αριστοβούλῳ πατρὶ τῶν νεανίσκων εἶα τῇ γαμετῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ χρῆσθαι, λέγων εἶπε [v] λαλήσειν κατ' ἰδίαν ἀναπείθουσα καὶ μενεῖν ἑαυτῇ, κἂν τοῖς παροξύσμασιν, οἷα συμβαίνει, πολλὰς ὑποψίας εἰσάγουσα. ὧν αὐτὴ μὲν ἅπαντα τὰ κατ' ἐκείνους ἐμάνθανε, δύσνουν ἦ τὸν παῖδα τῷ νεανίσκῳ πεποιηκέ. χαριζομένη δ' ἐκείνη τῇ μητρὶ πολλάκις ἔλεγε ὡς μέμνηνται μὲν ἰδιάζοντες ἐκεῖνοι τ Μαριάμμης, ἐσυγήκασι ἦ τ πατρὶ, σιωπὴν ἦ ἀπαγορεύσαντες, εἰ τύχοιεν αὐτοὶ ποτε τ ἀρχῆς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν παῖδας Ηρῴδῃ γεγενημένους, [x] κωμογραμματεῖς καταστήσειν· [y] ἁρμόσειν γὰρ εἰς τοιαύτην χρείαν τὸ νοῦν ὀπιμελὲς αὐτῶν καὶ πρὸς [z] παιδείαν ἐσταδασμένον· τὰς ἦ γυναῖκας, εἴ ποτε καὶ τύραννοι [a] εἶδοιεν ἐφ' μητρυιᾶς κόσμῳ μεταλλήφας, ἀντὶ τ παρούσης ἀβρότητος ἀπειλεῖν ὡς [b] τείχεσιν ἠμφιεσμένας [c] καθειργοῦσαν, μηδὲ τ ἥλιον βλέπουσαν. ταῦτ' εὐθὺς ἀπηγγέλλετο ἀφ' τ Σαλώμης τῷ βασιλεῖ· κἀκεῖνος ἤκουεν μὲν ἀληθῶς, ἐπιεικὴς ἦ διορθοῦν. σκαιὸς ἦ ταῖς ὑποψίαις, καὶ χείρων ἀεὶ γινόμενος ἅπασιν ἐφ' πάντων ὑπῆρχεν. ὁ μὲν ἀλλὰ τότε μὲν ὀπισθολήξας τοῖς παισὶν, ἀπελογησαμένοις ῥᾴδιον εἰς τ καιρὸν ἐγένετο. τῷ δ' ἑξῆς πάλιν [d] χείρων προσέπεσεν.

δ'. Ο γὰρ Φερώρας ἐλθὼν πρὸς τὸν Αλέξανδρον, ἔχοντα τὴν Αρχελάου θυγατέρα Γλαφύραν, ὡς ἐδηλώσαμεν, Σαλώμης ἔφη λεγούσης ἀκηκοέναι, τ Ηρῴδου ἠρῆσθαι τοῦ τῆς Γλαφύρας ἔρωτος, καὶ δυσαρμοστοῦντα αὐτῷ τὴν ὀπιθυμίαν εἶναι. τὸν οὖν ἐκεῖνος ἀκούσας, ὑπό τε νεότητος καὶ ζηλοτυπίας ἐξεκαίετο· καὶ τὰ κατὰ τὴν τιμὴν εἰς τὴν παῖδα γινόμενα παρ' Ηρῴδου, πολλάκις ἦ ἤκουεν αἱ τοιαῦται φιλοφρονήσεις, ὀξὺ τὸ χεῖρον ἐλάμβανεν, ἐξ ὑποψιῶν ἀφ' ὧν ἐπεπόνθει λόγον. οὐκ ἐκαρτέρησέ τε τὴν ὀδυνηρὰν ἐφ' πράγματος, ἀλλὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν πατέρα, [e] καταμανὴς τὰ ὑπ' ἐφ' Φερώρᾳ ῥηθέντα μετὰ δακρύων. Ηρῴδης ἦ πολὺ μᾶλλον ἐκπαγὴς γινόμενος, καὶ τὸ παν αἰχμὴ τ Δημοκλῆς ἐψευσμένον ὑ Φέρωρα, ἐπεπόρευτο. καὶ πολλάκις μὲν ὠδύρετο τὴν πονηρίαν τῶν οἰκείων, οἵας εἰς αὐτοὺς γινόμενος, οἵων τυγχάνοι. μεταπέμπεται ἦ τ Φερώραν, καὶ προσονειδίσας, "[f] κάκιστε ἁπάν-"των, εἶπεν, εἰς τοῦτο τ ἀμότητος καὶ πονηρίας ἦλθες "ἀχαριστίας, ὡς τοιαῦτα μὲν περὶ ἡμῶν [g] νοήσας, τοι-αῦτα ἦ λαλεῖν; ἆρ' οὐχ ὁρᾷς τὴν σὴν προαίρεσιν, ὡς ὑ "βλασφημίας ἐσχασμένος, τοὺς τοιούτους λόγους τῷ "παιδὶ προσήνεγκας, ὀπιθυμῶν ἦ καὶ Φάρμακον αὐ-"τοὺς ποιήσειν τ ἐμῆς ἀπωλείας; τίς γὰρ ἂν, εἰ μὴ "δαιμόνων ἀγαθῶν ἔτυχεν ὥσπερ [h] ὅτος ὁ παῖς, ἡνί-"κα χρὴ

p Παραπίπτοντες] *L. B.* προσπίπτοντες.

q Οὐκέτι τὰς ἡμέρας] Οὐκ ἔθ' ἥτις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

r Καινὸν ἀγώνισμα τ συγγενῶν] Ita *Lugd. Bat.* nam Alii exhibent καινῶν ἀγωνισμάτων συγγενῶν, quæ mihi minus recta lectio viſa fuit. HAV.

s Πεποιημένων.] Forte πεποιημένων. COCC.

t Τοῦτο μ̀] Vide *Scheidii* Indicem ad *Herodianum*, voce ὅτος.

v Λαλήσειν] Ita *Busb. Hen. Vat.* & *Epiphan.* λαλήσειαν in *Editis Aliisque.*

x Κωμογραμματεῖς] Conf. ſupr. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

y Αρμόσειν γὰ] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* ab altera manu. ἁρμόσῃ in *cæteris.*

z Παιδείαν ἐσταδασμένον·] Ita *Hen.* & *Busb.* παιδίαν in *Editis Aliisque.*

a Εἶδοιεν ἐφ' μητρυιᾶς κόσμῳ] Ἰδοιεν *Busb.*

b Τείχεσιν] Τειχίνοις *Busb.* HUDS. Conf. ἀλλαν. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

c Καθειργοῦν),] Καθειδῶν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

d Χείρων προσέπεσεν.] Ita *Busb.* (Coccejus χεῖρον) χείρων in *reliquis.*

e Καταμανὴς] Καταμανὲς *Vat.*

f Κάκιστε ἁπάντων,] Κάκιστε πάντων *Vat.*

g Νοήσας,] Νοήσας τε ἢ λαλεῖν. *Vat.*

h Οὗτος ὁ παῖς,] Αὐτὸς ὁ παῖς *Vat.*

"χερ τ̃ πατέρα μὴ πσαάσαι Δ|ᾳ τοιαύτ|ω ὑπονψίαν; "πότερον ὂ̃ λόγον [i] εἰς τ|ὸν ψυχ|ὸν, ἢ ξίφ@ εἰς τ|ὸν "δεξιὰν ἐμβαλεῖν [k] αὐτ|ῷ δοκεῖς κ᾽ ὃ γεγυμνηκότ@; τί "δέ σοι βάλεται, τὸ μισοῦντά τε αὐτὸν Ĉ τ̃ ἀδελφὸν "αὐτ|ῦ, πρὸς μόν|ω τ|ῷ κατ᾽ ἐμ|ὲ βλασφημίαν, εὖ- "νοιαν ὑπονοεῖν|αθαι, κ᾽ ὠθεῖ τούτων λέγ|ειν ἃ τ̃ σῆς "ἀσεβείας [l] ὦ Ĉ νοῆσαι Ĉ Δ|αβαλεῖν; ἔρρε κάκιστε εἰς "εὐεργέτ|ην Ĉ ἀδελφὸν γν|όμεν@, κ᾽ σοὶ μὲν ἡ σωφρόνη- "σις [l] αὐτὴ συζήσ|εν· ἐγὼ δ᾽ [m] νικῶν ἀεὶ τοὺς ἐμοὺς, "μήτε ἀμυν|όμεν@ κατ᾽ ἀξίαν Ĉ μειζόνως εὐεργετῶν ἢ "τυχεῖν [n] εἰσι δίκαιοι.

ε'. Τοιαῦτα μὲν οὖ|ν ὁ Βασιλεύς. Φερώρας δ᾽ ἐπ᾽ αὐτο- φώρῳ τ̃ῇ μοχθηρί|ᾳ [o] ἁλοὺς, Σαλώμ|ᾳ ἔφη ταῦτα [p] σωφ- ρ|ῆσαι, κ|ὰ παρ᾽ ἐκείνης εἶναι τοὺς λόγους. ἡ δ᾽ ὡς μό- νον ἤκουσεν, ἐτύχανεν δ᾽ παροῦσα, πιθανῶς ἀνεβόησεν, ὡς οὐδὲν εἴη [q] παρ᾽ αὐτ̃ῆς τοιοῦτον, κ᾽ ὅτι Δ|ὰ σωφρ|ὸν ἐστιν ἅπασιν εἰς μῖσ@ [r] ἀγαγεῖν αὐτ|ὸν ὃ̃ Βασιλέως, κ|ὰ πάντα τρόπ|ον [s] ἀνελεῖν Δ|ὰ τ|ὴν εὔνοιαν [t] ἣν ἔχ|η ὠθεῖ τ̃ Ηρῴδ|ου, ἀεὶ προγινώσκουσα τὰς κινδύνους· ὧν δ᾽ τῷ πα- ρόν|τι κ|ὰ μᾶλλον ὑπιβουλεύσ|ᾳ. μόνη γ|ὰρ ἀναπείθουσα [u] τ̃ ἀδελφὸν [x] ἐκβάλλειν [t] ὦ [y] εἶχε γυν|αῖκα, λαμβάνειν δ᾽ θυγατέρα τ|οῦ Βασιλέως, εἰκότως ὑπ᾽ ἐκείνου μεμισῆσ|ᾳ. τοιαῦτα λεγούσης, κ᾽ πολλάκις μὲν ὑπισπαπομένης τ̃ τεί- χων, πολλάκις δ᾽ τυπ|ούσης τὰ στέρνα, ἡ μὲν ὄψις εἶχε τὶ πρὸς τ|οῦ ἄρνησιν πιθανὸν, ἡ δ᾽ κακοήθ|εια τ̃ τρόπ|ου τ|οῦ ἐν τοῖς [z] γν|ομένοις ὑποκρισιν ἀπεσημ|ήνεν. ὁ δ᾽ Φερώρας εἰς μέσον ἀπειλήπτο, μηδὲν εὔλογον εἰς ἀπολογίαν ἔχων, εἰ- πεῖν μὲν ὡμολογηκὼς, ἀκῆσαι δ᾽ [a] ἃ πιστ|ούμεν@. ἐγ|ένετ᾽ δ᾽ ὑπὶ πολὺ τοῦτο ἤτε σύγχυσις, κ|ὴ ἡ τ̃ λόγων εἰς ἀλλήλους ἀμιλλα. τέλ@ δ᾽ ὁ Βασιλεὺς, τόν τε ἀδελφὸν κ|ὴν ἀδελ- φ|ὴν μεμισηκὼς, ἀπεπέμπ|ετο, κ|ὰ τ̃ μὲν ἐπαινέσας τ̃ ἐγκρα- τείας, κ|ὰ ὃ̃ πρὸς αὐτὸν ἀνενεγκεῖν τὰς λόγους, ὀλ|ὲ τ̃ ὥρας πρὸ ἱκανοῦ [b] τὴν Δ|αβολ|ὴν ἐγ|ένετο. τοιαύτης δὲ τ̃ μάχης ἐμπεσούσης, κακῶς ἤκουσεν ἡ Σαλώμη, παρ᾽ αὐτ̃ῆς μὲ|ν ἐδόκ|ει κεκινῆσ|θαι τὰ [c] πρὸ τ|ὴν Δ|αβολ|ήν· αἵτε τ̃ Βασιλέως γυ- ναῖκες ἦσθ|ανο, Φύσ|ει δυσχερεστάτ|ῳ εἰσῆ|αι, κ|ὰ γινομέν|ῳ ἄλλοτ᾽ ἄλλ|ῳ κ᾽ καιροὺς [d] ἐχθραν Ĉ φίλ|ῳ. ἔλεγον οὖ|ν ἀεὶ τὶ πρὸς τ̃ Ηρῴδ|ου κατ᾽ αὐτ̃ῆς, κ|ὰ τὶ συμπεσὸν ὑπὶ μεῖζον [e] ἤγαγ|ον τ|ὴν εἰς τοῦτο παῤῥησίαν.

ς'. Ην μὲν γ|ὰρ ὁ τ̃ [f] Αραβίας Βασιλεὺς [g] Οβό- δας, ἀπράγμων κ|ὰ νωθ|ὴς τ|ὴν φύσιν· Σύλλ@ δ᾽ αὐτ|ῷ [h] διώκ|ει τὰ πολλὰ, δεινὸς ἀν|ὴρ κ|ὰ τ|ὴν ἡλικίαν νέ@· ἔτι κ|ὰ καλός. [i] οὗτ@ ὑπὸ χρείας οὖ|ν τιν@ ἐλθ|ὼν ὡς τ̃ Ηρῴδ|ου, σωδειπν|ῶν [k] ἶδεν τ|ὴν Σαλώμ|ην, κ|ὰ τ̃ νοῦ|ν ἔχειν πρὸς αὐτ|ήν· γνώσκων δ᾽ ὅτι κ|ὰ χή- ρα [l] τυγχάν|ῃ, διελέγετο. Σαλώμη δὲ κ|ὰ χεῖρον ἢ πάλ|αι φερομένη Φιλ|ὰ τ|ὸν ἀδελφ|ὸν, κ|ὰ τ̃ νεανίσκον οὐχ ἁπαθῶς ὁρ|ῶσα, πρὸς τ̃ γάμ|ον ὥρμ|ητο· [m] τ|ῆς τε με- τ|αξὺ φοιτ|ώντων ὑπὸ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίν|ετο πολύ τε κ|ὰ μὴ μέτρια τ̃ ἐκείνων ὁμολογίας. ταῦτα δὲ αἱ γυναῖ- κες ἀνέφερον τ|ῷ Βασιλεῖ, Δ|αγελῶσαι τ|ὴν ἀχημοσύ- "tram gladium inferuiſſe, quo parentem confice- "ret? aut quid tibi voluiſti, qui, cum & ipſum "oderis ejuſque fratrem, benevolentiam ſimulaſti, "duntaxat ut in me calumnias projiceres, atque "ea *liberius* diceres, quæ tu ſolus, qua es impieta- "te, in animo & in ore habere potuiſti? Apage, "peſſime de benefactore & fratre meritus, & quam- "diu vivas te angat crucietque ſcelerum conſcien- "tia: ego vero non deſinam meos *benignitate* vin- "cere, & debitas pœnas ab illis non exigendo, & "majoribus quam mereantur beneficiis eos proſe- "quendo.

ς. Atque iſta quidem rex. Pheroras vero, in manifeſto facinore deprehenſus, Salomen iſta com- mentam eſſe dicebat, & ab ea *prima* hæc verba prodiiſſe. At illa, cum præſens adeſſet, ſimulac hæc audivit, exclamavit ratione probabili, nihil tale ab ipſa profectum eſſe, ſed omnes ſtudere eam regi inviſam facere, idque modis omnibus agere ut occideretur, propter ſuam erga Herodem benevolentiam, dum ſemper pericula prævidet: ac tunc ſibi multo infenſiores eſſe. ipſam enim ſolam fratri ſuadere, ut quam habebat uxorem repudiaret, regiſque filiam duceret; itaque non mirum eſſe, ſi fratri inviſa foret. Hæc dicens, & ſibi capillos ſubinde vellens pectuſque pulſans, ore vultuque fidem faciebat ſe vere omnia negare, ſed ingenii ejus perverſitas ſimulationem in factis eſſe coar- guebat. Interea Pheroras medius tenebatur, nihil quidem ad ſemet excuſandum habens, ut qui ſe iſta dixiſſe non inficias iverit, ſed aliunde audiviſſe non crederetur. Itaque duravit diutius ea perturbatio, & verborum mutua contentio. tandemque rex, & fratrem & ſororem exoſus, *eos* dimiſit, filioque collaudato, qui ita continens fuiſſet, & eos ſermo- nes ad patrem tuliſſet, ſero admodum ad curam corporis ſe contulit. Poſt id diſſidium male audie- bat Salome, quippe quæ prima videretur iſtam confinxiſſe calumniam: & eam regis uxores ode- rant, ſcientes eam natura difficilem eſſe, & quæ ſubinde mutaretur, & modo inimica modo amica, pro temporis opportunitate, fieret. Itaque He- rodi ſemper aliquid adverſus eam dicebant, & ad id majorem audaciam eis addidit caſus quidam.

Culpam in Salomen rejecit Pheroras.

Salome ſe purgat.

Male tabmen audit.

6. Erat Arabiæ quidem rex Obodas, homo natura ſegnis & tardus: hujus autem negotiorum pleraque adminiſtrabat Syllæus, vir acer & juve- nis adhuc, idemque formoſus. Hic *Syllæus* cum aliquando ad Herodem ob aliquod negotium ve- niſſet, & inter cœnandum Salomen vidiſſet, ani- mum ad eam adjecit: & viduam eſſe cum ſciret, cum ea verba fecit. Et Salome, quæ fratri minus quam antea chara eſſet, neque non juvenem valde amaret, in conjugium conſentiebat: ac ſequenti- bus diebus, cum ad cœnam ibatur, multa magna- que ſigna cernebantur eorum conventionis. Hæc regi referebant uxores, ejuſmodi turpitudinem de- ridentes: & Herodes eadem de re quæſivit etiam

Syllæi & Salomæ amores.

ex

i Εἰς τὸν ψυχὸν] Εἰς τὸν ψυχὸν ὃ̃ παιδὸς *Busb.* & *Zonar.*

k Αὐτῷ δοκεῖς] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.*

l Αὐτὴ συζήσειεν·] Ita vel αὕτη (prout expreſſe in *Lugd. Bat.* exſtat) legendum cenſeo pro αὐτῇ, quod præ ſe ferunt libri omnes.

m Νικῶν] *L. B.* νικῶν.

n Εἰσι δίκαιοι.] Εἰσιν ἄξιοι *Vat.*

o Ἁλοὺς,] Abeſt a *Lugd. Bat.*

p Συνθῆσαι,] Συμπείσειν *Vat.* (ut & *Lugd. Bat.* & in *Marg.* συνθήσειν. *Coccejus* legit συνθῆκαι) *Busb.* & *Hen.* à pr. m. συνθεῖναι *Zonar.*

q Παρ᾽ αὐτοῖς τοιοῦτον,] Sic *MSS.* Δ|ὰ deeſt *Editis.*

r Ἀγαγεῖν αὐτὸν] Καθιστάναι *Busb.*

s Ἀνελεῖν] Ἐνέχειν *Vat.* ἀνέχειν *Hen.* à prima manu. & in *Marg. L. B.*

t Ἔχη] *L. B.* ἔχοι.

v Τὸν ἀδελφὸν ἐκβάλλειν] Pheroram. SPANH.

x Ἐκβάλλειν] Ἐκβαλεῖν διὸ ἔχειν γυναῖκα, λαβεῖν δ᾽ θυγατέρα τ̃ Βασιλίσσης· Δ|ὰ τοῦτο μεμισῆσ|ᾳ *Busb.*

y Εἶχε] *L. B.* ἔχ|ει νυν.

z Γενομέν|οις] *L. B.* συγκαμέν|οις.

a Δὲ] *L. B.* μὲ|ν οὖ|ν.

b Πρὸ τὴν Δ|αβολ|ήν·] Πρὸ τ̃ Δ|αβολ|ῆς *Busb.*

c Ἐχθραν] *L. B.* ἐχθρ|ᾶν.

d Ἡγαγ|ον] Ἦρε τὸν κατ᾽ ἐκείνης ἔχθραν *Busb.*

e Αραβίας] *Sc.* Ναβαταίων, ut apud *Strabonem*, l. 16. p. 780.

f Οβόδας,] Οβάδας *Busb.* perperam, ut conſtat ex *Strabone*, l. 16. p. 781. ubi Οβόδας dicitur. HUDS. Conf. *Annot.* lib. 1. c. 24. §. 6. SPANH.

g Διώκει τὰ πολλὰ,] Hic Syllæus Ναβαταίων ἐπίτροπ@ dicitur *Straboni*, p. 780.

h Οὗτ@ ὑπὸ χρείας] Ὑπὸ χρείας δέ τιν@ *Busb.* ſine οὗτ@.

i Ἰδεν τὸν Σαλώμ|ην,] Εἶδε *Busb.*

k Τυγχάν|ει,] *L. B.* τυγχάν|οι.

l Ταῖς τε μεζ|ξὺ] Ita verto ac ſi lectum eſſet ταῖς τε ἐξῆς, ſc. ἡμέραις, aut μεζ|ξὺ acciperetur pro *poſtea*. Eſt qui legendum eſſe conjicit, τοῖς τε μεζ|ξὺ φοιτ|ῶσι, aut ταῖς τε μεζ|ξὺ φοιτ|ώσαις.

ex Pherora, juſſitque ut in cœna obſervaret, quomodo ſe erga ſe invicem gererent. Ille vero retulit, facile ex eorum aſpectibus & nutibus intelligi poſſe, utrumque ad eam rem proclivem eſſe. Poſtea diſceſſit ſuſpectus Arabs: deinde poſt duos aut tres menſes rediit ob eam rem nominatim, & de ea cum Herode loquutus eſt, ab eo Salomen petens in matrimonium. fore enim ei hanc affinitatem non inutilem, ut commercium habeat cum Arabum * regno, quod & jam, ſi poteſtas ſpectetur, ſibi contigit, multoque magis penes ipſum futurum eſſet. Cum autem hoc ad ſororem referret Herodes, & eam interrogaret an ad nuptias conſentiret, protinus quidem illa annuit. Syllæus vero, cum rogaretur ut ipſe in Judæorum mores concederet, atque tum demum matrimonium iniret, (aliter enim fieri non poſſe) non conſenſit, dixitque, ſi faceret, ſe ab Arabibus lapidatum iri: atque ita diſceſſit. Inde Salome à Pherora, ut mulier intemperans, vituperabatur, magiſque etiam à feminis, quæ eam cum Arabe rem habuiſſe dicerent. Cum autem Salome filio ſuo è Coſtobaro nato puellam peteret, à rege fratri ſuo Pheroræ deſponſam, ei tamen non nuptam, quòd, ut antea dixi, *alterius* uxoris amore captus eſſet, *rex* quidem voluit illam ei locare; ſententiam vero mutavit ſuaſu Pheroræ, dicentis, haud fore ut amaret *eam* propter patris ſui cædem; atque ſatius eſſe ut ſibi *in generum* caperet ipſius filium, qui in Tetrarchiam ſucceſſurus erat. Atque ita *prioris offenſæ* veniam impetravit, ſimulque in ſuam ſententiam regem adduxit. Tum illa quidem, mutatis ſponſalibus, nuptum datur Pheroræ puero, rege centum talentorum dote eam locupletante & ornante.

Non fiunt nuptiæ, quod Syllæus in Judæorum mores concedere noluerit.

Herodis filia Pherore filio nupta datur.

νλω· Ηρώδης δὲ καὶ αὐτὸς τοῦ φερώρα ἐφεστιωμένου, καὶ τηρεῖν ἐξίης ἐδίδου τὸ δεῖπνον, πῶς τὰ πρὸς ἀλλήλους ἔχοιεν. ἐκεῖνος ἦν ἀπήγγελλεν, ὅτι καὶ νεύμασι καὶ βλέμμασιν οὐκ ἄδηλοι τὰ ὁρμῆς εἰσιν ἀμφότεροι. μετὰ τοῦτο, ὁ μὲν Ἄραψ ὑπεχώρει εἰς ἀπῆ· διαλιπὼν δὲ δύο μῆνας ἢ τρεῖς, ἔρχεται πάλιν ὡς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ λόγους Ηρώδῃ προσέφερεν, ἀξιῶν αὐτῷ τὴν Σαλώμην δοθῆναι πρὸς γάμον. ἔσεσθαι γὰρ οὐκ ἀλυσιτελὲς τὸ κῆδος ἐπιμιξίαν τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς, εἰ αὐτῷ καὶ γυνὴ ἤδη παρῆναι δυνάμει, καὶ μᾶλλον ὀφείλεσθαι. ἐπὶ δὲ Ηρώδης τὸν λόγον ἀναφέροντος, καὶ πυθομένου τὴν ἀδελφῆς, εἰ πρὸς γάμον ἑτοίμως [m] ἔχοι, τὰ μὲν ἄλλα ἐκείνῃ προσήκατο. Σύλλαιος δὲ, ἀξιούντων αὐτὸν ἐγγραφῆναι τοῖς τῶν Ιουδαίων ἔθεσιν, καὶ πρὶν γαμεῖν, ἄλλως γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν, ὑπ' ἐπομένας, ἀλλὰ καταλευσθήσεσθαι πρὸς τῶν Ἀράβων εἰπών, εἰ τοῦτο πράξειεν, ἀπεμάχετο. Σαλώμην δὲ, τὴν Φερώρας ἤδη διέβαλλεν εἰς ἀκρασίαν, καὶ μᾶλλον αἱ γυναῖκες, λέγουσαι κοινωνίαν αὐτῇ γοιχὸς πρὸς τὸν Ἄραβα. τῷ δὲ κόρῳ διὰ ταδελφῷ καπνεξήνησεν ὁ βασιλεὺς, διὰ ὁ μὲν Φερώρας οὐκ ἔλαβεν, ὡς προεῖπον, [n] ἠτιμένος τὴν γυναῖκα, αἰτήσας Σαλώμης εἰς τὸν ἑαυτοῦ [o] τὸν ἐκ Κοστοβάρου γεγόμενον, ἄρμοττε μὲν ἐκείνῳ [p] συνοικῆσαι. μεταπείθει δὲ ὁ Φερώρας, τὸ νεανίσκον [q] οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι λέγοντος, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρὸς, καὶ δικαιότερον εἶναι λαβεῖν τὸν αὐτοῦ παῖδα τὸ τετραρχίας ὄντα διάδοχον. ὕστερον δὲ συγγνώμῃ ἦλθε, [r] καὶ μετέπεσεν ὕστερος. [s] ἐκείνη μὲν οὖν, ἀντιμετρήσασα τὴν ἐγγύης, ἐγαμεῖτο [t] τῷ Φερώρᾳ μειρακίῳ, Φέρνην δεδομένη ἑκατὸν τάλαντα τοῦ βασιλέως.

Ως Ηρώδης συλλαβὼν ἔδησε τὸν Αλέξανδρον, ὃν μετ' οὐ πολὺ Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Ηρώδῃ αὐτοῦ πατρὶ διήλλαξεν.

CAP III.

Quomodo Herodes Alexandrum in vincula conjecit: quem non multo poſt Archelaus Cappadocum rex patri ejus Herodi reconciliat.

ΚΕΦ. ή.

Novæ turbæ domi Herodis.

ATtamen in tranquillo non erant res domeſticæ, ſed magis magiſque indies creſcebant turbæ. Atque iſtiuſmodi quid accidit, quod ab initiis non adeo honeſtis profectum magnas peperit difficultates. Erant ſpadones *quidam* regi propter formæ elegantiam chariſſimi. quorum unus ei erat à poculis; alter à menſa; tertius ſopiendi regis procurationem habebat, & regni maxima negotia adminiſtrabat. atque hos ab Alexandro *ejus* filio multa pecunia corruptos quidam regi indicavit. Illi vero, cum interrogati eſſent, an cum eo conſueverint & congreſſi fuerint, rem faſſi ſunt; aliud quiddam in patrem flagitium nullum ſcire. Sed cum acrius cruciarentur & in neceſſitatibus eſſent, & à miniſtris in gratiam Antipatri ſemper crudelius torquerentur, *in hanc ſententiam* dixerunt,

Eunuchorum de Alexandro confeſſio.

Alexandrum ſcilicet patri eſſe infenſum, innatumque odium alere; ſeque ab eo monitos, † Hero-

ΟΥΚ ἀνῆπτο δὲ τὰ [v] τῷ οἰκείων ἀεὶ καὶ [x] μείζους τὰς ταραχὰς λαμβάνουσα. [y] καὶ συμπίπτει τοιῶνδε, ἐξ αἰτίας μὲν οὐκ εὐπρεπῶς, χωρήσασι δὲ πρόσω τῷ δυσχερείαν. ἦσαν εὐνοῦχοι τῷ βασιλεῖ Δημὸ κάλλει ἀμετρίως ἐκπεπλασμένοι. τούτων ὁ μὲν οἰνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον προσφέρειν, ὁ δὲ [z] κατακοιμίζειν [a] τὸν βασιλέα πεπίστευτο, καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς. [b] καὶ τὶς ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ [c] Διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Αλεξάνδρου τοῦ παιδὸς ὀπὶ πολλοῖς ζητοῦσιν. [d] ἀνακρίνονται δὲ ὡδὶ [e] μὲν τῆς γεγυμνένης πρὸς αὐτὸν κοινωνίας καὶ μίξεως, ὡμολόγουν· ἄλλο δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰς τὸν πατέρα συνειδέναι. βασανιζόμενοι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὄντες, ὑπεφύοντων ἀεὶ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ χαριζομένων τῷ Αντιπάτρῳ τὸ τοιοῦτον, ἔλεγον, ὡς εἴη δυσμένεια πρὸς τὸν πατέρα καὶ μῖσος ἔμφυτον Αλεξάνδρῳ· ἐφαινοίη δ' αὐτοῖς Ηρώδην

* *Regno*,] Principatu, quem jam ſibi nunc adeſſe, magis vero futurum ex plano credebat. *Epiphan.* cum Arabibus, quorum principatum & ſibi deberi & jam magna ex parte contigiſſe, *Gelen.*

m Εχοι,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἔχῃ in *cæteris.*

n Ητιμένος τὴν γυναῖκος,] Ita *Vat.* & *Busb.* ἠτιμένος, forſan pro ἠτιωμένος (ut vult *Coccejus*) in *Editis Aliiſque.*

o Τὸν ἐκ Κοστοβάρου] Articulus τὸν ex *L. B.* acceſſit. HAV.

p Συνοικῆσαι.] Ita *Busb.* (& *Coccejus*) συνοικῆσαι in *reliquis.*

q Οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι] *Fidam non manſuram* vertit *Noldius* in *Hiſt. Idum.* p. 121. 122. qui negat puellam hanc Herode prognatam HUDS. in *Add.*

r Καὶ μετέπεσεν ὕστερος.] Καὶ μὴ πείσας ὕστερος *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μετέπεσεν ὕστερος *L. B.* ſed ſuperſcribitur ὕστερος. Legit autem ὕστερος *Coccejus.*

s Ἐκείνη μὲν οὖν,] Ἐκείνης *Hen.* & *Busb.*

t Τῷ Φερώρᾳ μειρακίῳ,] Ita *Baſ.* τῷ δὲ Φερώρᾳ μειρ. *Busb.* τῷ Φερώρᾳ μειρ. *Gen.*

v Καὶ τῷ οἰκείων ἀεὶ] Sic lego (adſtipulante nunc *Lugd. Bat.*) & diſtinguo, quo fere modo *Busb.* qui οἰκείων habet & καὶ poſt ἀεὶ omittit. κῆ τῷ οἰκείων, ἀεὶ καὶ in *Editis Aliiſque.*

x Μείζους τὰς ταραχὰς] Μείζον *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Καὶ συμπίπτει τοιῶνδε.] Καὶ συμπίπτει τι τοιοῦτον *Busb.* ὅτιφερ τι συνίστησι *Zonar.*

z Κατακοιμίζειν] Κατδικάζειν *Zonar.*

a Τὸν βασιλέα πεπίστευτο,] Illud τὸν è *Cod. Busb.*

b Καὶ τὶς ἀγγέλλει] Καὶ τὶς ἀναγγέλλει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Αλεξάνδρου] Conf. *alter.* lib. 1. c. 24. §. 7. SPANH.

d Ανακρίνονται] Ita *Vat.* & *Busb.* ἀνακρίνουσι in *Editis Aliiſque.*

e Μὲν τῆς γεγυμνῆσης] Illud μὲν è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

† *Herodem imperium abdicaſſe*,] Herodem quidem ſpernere velut ſuperfluum, & cooperientem ſenectutis ſuæ tempora; dum annos ætatis celaret &c. *Epiphan.*

δην μὲν [f] ἀπεγνωκέναι τοιοῦτον ἤδη πεπυσμένος, καὶ [g] τῷ γήρᾳ τοῦτο καλύμματα τῆς ἡλικίας ποιούμενον, μελαίνοντα τὰς τρίχας, καὶ κλέπτοντα τὸν ἔλεγχον τῆς ἡλικίας. [h] εἰ δ' αὐτῷ παρέχοιεν τὸ νοεῖν [i] παρεγνωκότι τὴν βασιλείαν, ἴσως καὶ μὴ βουλομένου τῆς πατρὸς οὐκ ἄλλου τινὸς εἶναι, ταχὺ τὸ πρῶτον ἕξειν ἐν αὐτῇ τόπον. ἱκανὸν γὰρ μόνον ἀφ' τοῦ γένους, [k] ἀλλ' ἤδη καὶ τῆς παρασκευῆς ἕτοιμον αὐτῷ τὸ κρατεῖν εἶναι. πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἡγεμόνων, πολλοὶ δὲ τῶν φίλων συνεσπάσιν, [l] οὐχ οἱ πονηροὶ, πᾶν ὅτι οὖν ἐφορᾶν καὶ πάσχειν.

β'. Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας Ηρώδης, ὅλος ἐγένετο τῆς ἐπηρείας καὶ τοῦ δέους, τὰ μὲν εἰς ὕβριν ῥηθέντα χαλεπῶς, τὰ δὲ εἰς ὑποψίαν οὐκ ἀκινδύνως ἐκλαβών· ὥστε καὶ μᾶλλον ἐξ ἀμφοτέρων ἐρεθίζετο, καὶ πικρὸς ὢν ἐδεδοίκει [m] μηκέτι τῆς ἀληθείας σωζομένης ἐπ' αὐτὸν ἰσχυρότερον, ἢ φυλάξασθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. [n] ἔνθεν δὴ οὐκ φανερᾷ τινὶ ἐρεύναν ἐποιεῖτο, κατασκόπους ἢ τῶν ὑπονοουμένων διέπεμψεν· ὑποψία τε καὶ μίσος πρὸς ἅπαντας ἦν, καὶ τινὶ ὑπόνοιαν ἐπ' ἀσφαλείᾳ λαμβάνων πολλῷ, [o] καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων αὐτῆς χωρούμενον διετέλει. πέρας τε ἤδεν ἦν, ἀλλὰ μένειν [p] οἱ νομιζόμενοι μᾶλλον, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἰσχύοντες, ἐδόκουν αὐτῷ φοβεροί· τοῖς δὲ οἷς οὐκ ἦν σωφρονεῖν ὀλίγου ὀνόματος μόνον ἐδόκει, καὶ μέρος εὐθὺς ἀσφαλείας ἐδόκουν ἀπολλύμενοι. τέλος τε οἱ περὶ αὐτὸν, ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν βέβαιον εἰς ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο, [q] νομίζοντες μὲν εἰ φθάσας ἕτερος τὸν ἕτερον ἀφανίσαι, τοῦτ' αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν φέρειν. ἐπιφθόνοι δὲ εἴ ποτε τύχοιεν ὄντες ἠξίουν ἡμύνεσθαι, καὶ [r] τῷ δικαίως αὐτοὺς παθεῖν ἐφ' οἷς ἀλλήλους ἠδίκησαν [s] προλαμβάνοντες μόνον. ἤδη δ' ἐν οἰκείας [t] τινὰς ἐχθρας ἐπεξῆσαν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, καὶ καταφωραθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐάλωσαν, τὸν καιρὸν ὥσπερ ὄργανον καὶ πάγιον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς νοοῦντες, καὶ σωαλισκόμενοι τῇ πείρᾳ, καθ' ὧν ἑτέροις ἐπεβούλευον. ἥτε γὰρ μετάνοια τῷ βασιλεῖ ταχὺ ἀφὸ τοῦ μὴ προφανῶς [v] ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο, καὶ ταύτης τὸ χαλεπὸν, οὐκ εἰς τὸ παύσασθαι τὰ ὅμοια ἐφορᾶν, ἀλλ' εἰς τὸ τιμωρήσασθαι τοῖς ἴσοις τοὺς ἐνδειξαμένους ἀπηρτίζετο.

γ'. Τοιαύτη μὲν ἦν τῇ περὶ τὴν αὐλὴν [x] ἡ ταραχή. [y] πολλοῖς δὲ τῶν φίλων ἤδη καὶ τότ' αὐτὸ προεῖπεν, ὡς δεῖ ἐμφανίζεσθαι δέον αὐτῷ λοιπὸν, δεῖ [z] εἰς [a] τὸ βασίλειον εἰσιέναι· τούτῳ δὲ τῇ παρρησίᾳ ἐλάττονος ἢ πλείονος ἐντροπῆς μεταλήψει. καὶ γὰρ Ανδρόμαχον καὶ [c] Γέμελλον, ἄνδρας ἄνωθεν φίλους αὐτῷ, καὶ πολλὰ μὲν περὶ τὰς βασιλικὰς χρείας, ἔντε πρεσβείαις, καὶ συμβουλίαις ὠνήσαντας αὐτὸ τὸ οἶκον, συμπαιδεύσαντάς τε καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τί γὰρ ἦν πρῶτον παρρησίας τόπον ἐσχηκότας, παρητήσατο τότε· τὸν μὲν, ὅτι Δημητρίου ὁ παῖς αὐτοῦ συνῆθης ἦν Αλεξάνδρῳ, [d] Γέμελλον δὲ εὔνοιαν ὑπισάμενον ἐκείνῳ. καὶ γὰρ ἐν τῷ

dem imperium abdicaſſe, ut qui jam inutilis eſſet, & ſenectuti annorum operimentum faceret, capillos denigrando, occultandoque quicquid ætatem proderet. Quod ſi ejus partes ſequi vellent; fore ut eo regnum adepto (quod vel invito patre ad alium neminem venturum eſſet) brevi primas in regno tenerent. ſibi enim facile eſſe imperio potiri, non ſolum propter genus, ſed etiam propter apparatum quem haberet. quippe quod multi & ducum & amicorum, nec ii mali homines, ab ipſo ſtarent, ad quidvis & faciendum & patiendum parati.

2. His auditis, Herodes iræ timoriſque plenus erat, contumelioſe dicta ægre ferens, quæque ſuſpicionem movebant pro periculoſis habens: adeo ut ex utriſque magis irritaretur, & exacerbatus metuerit nè quid revera gravius contra ſe conflatum eſſet, quam ut illo tempore de eo ſatis cavere poſſet. Quo factum eſt ut eam rem aperte non excuſſerit, ſed homines miſerit ad obſervandos eos quos ſuſpectos habebat: atque adeo in omnes ſuſpicione & odio laborabat, ratuſque tutius eſſe ut multos ſuſpicaretur, etiam de innocentium fide magnopere dubitabat. In ſumma, nullus modus erat: quo quiſque magis eum frequentabat, eo magis timebatur, tanquam qui lædere magis poſſet; qui vero ad eum non itabant, eos plerumque vel tantum nominaſſe ſat erat, ſtatimque ad ſui ſecuritatem facere credebatur ut interficerentur. Ad extremum eò verſi ſunt aulici, quoniam certa ſpe ſalutis carerent, ut alii in alios inveherentur, dum pro ſe quiſque cogitat, ſi alterum accuſare anticipet, ſe poſſe eſſe ſalvum. Deinde, ubi quis alterum oppreſſerat, inviſus erat, adeoque merito ob ea ulciſcendus videbatur, quibus alios læſerat, ſolummodo quod eos anteverteret. Quin hac ratione ſeſe nonnunquam de privatis inimicitiis vindicabant: & ipſi viciſſim deprehenſi ſimiliter pœnas dabant, & occaſione tanquam machina & decipula in adverſarios utebantur, ac deinde eodem, quem aliis obtenderant, laqueo capiebantur. Nam regem mox pœnitebat, quoniam quos necaſſet convicti non eſſent: quodque pejus erat, non utebatur ea pœnitentia ad talia deinceps cavenda, ſed ad eos ſimiliter puniendos, qui alios accuſaſſent.

Ex qua iritatur Herodes.

Herodes, calumniis fidem habens, ſævit in ſuos.

3. Hujuſmodi quidem turbis agitabatur aula. Quinetiam multis amicorum denunciavit, non fore deinceps cur ad ſe officii cauſa ventitarent, aut in regiam intrarent: idque edicti eò fecit, quod propter eorum reverentiam minus peccare licenter audebat. Nam & tunc expulit *aula* Andromachum & Gemellum, qui erant de ejus veteribus amicis, & multum ejus domui, tum curandis regiis negotiis, tum legationibus & conſiliis, profuerant, ejuſque filios docuerant, * & ſane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum: & alterum quidem, quod Demetrius ejus filius Alexandrum frequentaret; Gemellum vero, quod illum noſceret animo eſſe in Alexandrum benevolo. nam & ei

Turbis mirum in modum agitatur regia.

Andromachus & Gemellus regia pulſi.

puc-

f Απεγνωκέναι] Non de abdicante dici puto ἀπεγνωκέναι, niſi addito χρόνῳ vel tale quid. Verto itaque, *monitos, Herodem omnem vitæ longioris ſpem abjeciſſe, utpote ætate provectum*, &c. multo autem facilius flueret ſenſus, ſi legeretur, πεπεῖσθαι ἤδη τετυπωμένος τῷ γήρᾳ καὶ τοῦτο καλύμματα. IBBETSON.

g Τῷ γήρᾳ —— ἡλικίας.] De tincto Herodis capillitio ſic ἀλλαχ. lib. 1. c. 24 §. 7. ἀναιδῶς γήρᾳ καὶ βαπτομένῳ τὰς κόμας. SPANH.

h Εἰ δ' αὐτῷ παρέχοιεν] Ἢν δ' αὐτῷ *Vat.*

i Παρεγνωκότι] *L. B.* παρεγνωκόμενον.

k Ἀλλ' ἤδη] Ἀλλὰ δὴ *Busb.*

l Οὐχ οἱ] *L. B.* in *Marg.* habet ἀχί. quaſi vellet haud ineptos eſſe hos duces ad quidvis patiendum vel faciendum. HAV.

m Μηκέτι τῆς ἀληθείας] Hic τι poſt μηκέτι ſubintelligendum videtur.

n Ἔνθεν δὴ οὐκ φανερᾷ] Ἐνθένδε δὴ οὐκ Φ. *Busb.*

o Καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων] Καὶ deeſt *Busb.*

p Οἱ νομιζόμενοι] *L. B.* ὡ νομιζόμενοι.

q Νομίζοντες] Νομίζοντες ἢ εἰ φθ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

r Τῷ δικαίως] Τῷ pro τοῦτῳ. *L. B.* τὸ.

s Προλαμβάνοντες μόνον.] Προπαλαμεσάνοντας *Vat.* & *Lugd. Bat.* προπελάμβανον *Busb.*

t Τινὰς] *L. B.* τινὲς.

v Ἁμαρτάνοντας] Ἁμαρτάνοντα ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο *Vat.* ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν γίνεται *Hen.*

x Ἡ ταραχή.] Illud ἡ præponitur ex *L. B.* HAV.

y Πολλοῖς ἢ τῶν φίλων] Πολλοὶ ἢ τῶν φίλων ἤδη καὶ τότ' αὐτὸ προεῖπον *Vat.*

z Εἰς τὸ βασίλειον εἰσιέναι·] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.* & *Zonar.*

a Τὸ βασίλειον] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 24. §. 8. SPANH.

b Καθὸ ἡ παρρησίας] Καθ' ὧν ἡ παρρησία *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Γεμελλον,] *L. B.* Γέμαλλον.

* *Et ſane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum:*] *Magis ad verbum*, & quid enim aliud quam primum &c.

d Γέμελλον] *L. B.* Γέμαλλον.

puero adhuc in ludo literario adfuerat, & Romæ commoranti comes adhæserat. Cæterum & hos expulit, porroque graviori pœna libenter affeciſſet: ſed ne licenter graſſari videretur in viros tántæ dignitatis, ſatis habuit honore eos & poteſtate ſibimet peccanti obſtandi privare.

Malorum auctor Antipater.

4. Horum autem omnium cauſa erat Antipater, qui, poſtquam inſanam patris licentiam animadverterat, cum jam diu ei à conſiliis fuiſſet, vehementer eum urgebat, eoque facilius quæ vellet perficere putabat, ſi omnes qui ſibi reſiſtere poſſent è medio tollerentur. Tunc igitur ejectis Andromacho & Gemello, ut regem alloqui & admonere non poſſent, cœpit rex in omnes tormentis quæſtionem habere, quos Alexandro fideles eſſe credebat, ut extorqueret ſi quid ille contra ſe molitus eſſet. Illi vero cum nihil dicere haberent, moriebantur. id quod regem reddebat furioſiorem, quia nihil eorum quæ male ſuſpicaretur deprehendi poſſet: & Antipater ita malitioſus erat, ut cum quis reipſa innocens reperiebatur, negaret innocentiam eſſe, ſed *erga Alexandrum* conſtantiam atque fidem, regemque inſtigaret ad quærendum ex aliis de arcanis inſidiis. Atque accidit, inter complures qui cruciabantur, ut unus fateretur, ſe noſſe Alexandrum dicere ſolitum, cum à corporis proceritate & jaculandi peritia cæterarumque virtutum ſingulari excellentia collaudaretur, eas ſibi naturæ dotes magis pulchras eſſe quam bonas, quippe patri inviſas & invidioſas. itaque ſe cum patre ambulantem ſeipſum ſupprimere ſolere atque demittere, ne illo major videretur: & in venatione cum patre jaculantem data opera aberrare, ut qui patrem gloriæ ſtudioſiorem norit, quam ut alios ferret ſibi laudem ex iſtis comparare. Deinde ſuper ea re tormentis interrogatus, remiſſo cruciatu illud addidit, Alexandrum cum fratre ſuo Ariſtobulo ſtatuiſſe in venatione patrem inſidiis perimere, & tum patrato facinore Romam ad petendum regnum perfugere. Repertæ ſunt præterea Alexandri ad fratrem literæ, in quibus de patre conquerebatur, qui inique Antipatro regionem daret, ex qua ducenta talenta ad eum redirent. Hîc continuo ſibi viſus Herodes certum aliquod habere argumentum ſuſpicionis, quam de pueris conceperat, Alexandrum comprehendi & in vincula tradi jubet. Deinde ne ſic quidem moleſtus eſſe deſinebat, partim quia auditis non multum fidei adjungebat, partim quia rem perpendendo nihil apparebat cur deberet ab illis per inſidias appeti, ſed videbat querimonias eſſe & contentiones juveniles, neque credi poſſe ut qui patrem interfecerat palam Romam proficiſceretur. Quapropter majus argumentum culpæ filii habere volebat, & ſollicitus erat ne eum inconſideratius in vincula dediſſe videretur. Itaque ſummos amicorum Alexandri eouſque excruciavit ut multos ne-

Multi ex Alexandri amicis in tormentis necati.

Quidam, tormentorum vim non perferens, Alexandrum accuſat.

Alexander in vincula conjicitur.

τροφαῖς ⸗ τῇ [e] παιδίᾳ ⸗διαγενόμ, ⸗ τῷ ἐν τῇ Ρώμῃ συνδιέτριβεν ἀποδημίαν. παρητήσατο ⸗ ⸗ τότε [f] ἡδίως μὲν ἂν ⸗ χεῖρον· ὑπὸ ⸗ ⸗ μὴ κατ' ἀνδρῶν οὕτω ἀκμῶν ἔχῃ τῷ ἀκμὴ τοσούτων παῤῥησίαν, τῷ τε πιμὶ ⸗ τὸ [g] δύνασθ κωλύειν [h] ἁμαρτάνοντα περιῤῥέμεν.

δ'. Ην ⸗ τούτων ἁπάντων αἴτιος Ἀντίπατρος, ὃς, ἐπεὶ τὸ νενοσηκὸς τ ⸗ πατρὸς παῤῥησίας κατέμαθεν, ἔκπαλαι μὲν συνεδρεύων αὐτῷ προσέκειτο, ⸗ μᾶλλον ἐδόκει τι πραίνειν, εἰ τ ἀντίχθν δυναμένων ἕκαστον ἐξαιρεθείη. τότε γὰρ τ τῶν Ἀνδρόμαχον ἀπελαθέντων λόγου καὶ παῤῥησίας, πρῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσους ὤετο πιστοὺς Ἀλεξάνδρῳ, βασάνοις ἀνέκρινεν, εἴ τι κατ' αὐτοῦ τολμηθὲν εἰδείησαν. οἱ ⸗ ἀπέθνησκον, οὐδὲν ἔχοντες λέγειν. [i] τὸ δ' ἦν Φιλονεικίας αἴτιον, εἰ μή τι τοιοῦτον οἷον [k] ἐνόει κακῶς εὑρίσκοιτο· καὶ δεινὸς [l] Ἀντίπατρος τ μὲν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναίτιον εἰς ἐγκράτειαν καὶ πίστιν ἀβασάλευτον, ὑπερβολὴν ⸗ ζητῶν ἐκ πλειόνων τὸ λανθάνον τ ἐπιχειρήσεως. καὶ τὶς ἐν πολλοῖς τοῖς βασανιζομένοις εἶπεν, ὡς [m] εἰδείη τ νεανίσκον λέγοντα πολλάκις, ὅταν ἐπαγόμενον αὐτὸς τύχοι τό τε σῶμα ὡς εἴη μέγας, καὶ τῷ τοξικῷ εὔστοχος, καὶ τἄλλα τὰ περὶ ἀρετὴν ὑπὲρ ἅπαντας, [n] ὅτι ταῦτα αὐτῷ καλὰ μᾶλλον ἢπερ ἀγαθὰ πρὸς τῆς Φύσεώς ἐστιν· ἄχθεσθαι γὰρ ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέρα καὶ φθονεῖν. αὐτὸς τε [o] ὅταν μὲν ἅμα πρεσβεύῃ συγκέλευσιν αὐτὸν, καὶ [p] καθαιρεῖν ὡς μὴ [q] μεῖζον ὀρθοῦσθαι· τοξεύων ⸗ ἐν τοῖς κυνηγεσίοις ἐκείνῳ παρόντι [r] ἄπο σκοποῦ ῥίπτειν. τῷ γὰρ [s] φιλοτιμίαν εἰδέναι τοῦ γεννήτορος, [t] τούτων εὐδοκιμούντων. [v] βασανιζόμενον οὖν ⸗ λόγῳ, ⸗ προσγινομένης ἀνέσεως τῷ σώματι, προσετέθη, ὅτι, ⸗ συνεργὸν [x] ἔχων τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον, [y] βουλεύσαιτο ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ἀνελεῖν τ πατέρα, καὶ [z] φεύγειν εἰς Ρώμην, ἐπειδὰν τοῦτ' οὕτως πραχθῇ, τὴν βασιλείαν αἰτησόμενον. εὑρέθη ⸗ καὶ γράμματα τοῦ νεανίσκου πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐν οἷς ἐμέμφετο τὸν πατέρα μὴ δίκαια [a] ποιήσαντα, Ἀντιπάτρῳ χώραν δοὺς ἐπὶ πλείονα προσόδου ἀφορισθεῖσαν παλάντων φέρουσαν. ὅπερ τούτοις εὐθὺς μὲν [b] ἔδοξε τὶ πιστὸν ἔχειν Ἡρῴδης, ὡς ἦν, [c] κατὰ τῶν παίδων ὑπόνοιας· καὶ συλλαβὼν ἔδησε τὸν Ἀλέξανδρον. αὖθις ⸗ οὐκ [d] ἀνὴρ χαλεπὸς ὤν, τὰ μὲν ἀφ' οἷς ἤκουσεν ἄγαν πεπιστευκώς· ἀναλογιζόμενός [e] ⸗ ἄξιον μὲν ὑπερβολῆς ἐξ αὐτῶν ἁδὲν ἐφαίνετο, μέμψεις δὲ καὶ νεανικαὶ φιλοτιμίαι, [f] ⸗ τὸν κτείναντα φανερῶς εἰς τὴν Ρώμην ὁρμᾶν ἀπίστατον. ἠξίου δὲ καὶ μεῖζόν τι λαβεῖν τῆς περὶ τὸν υἱὸν ⸗ δυναμοίας τιμώρημα, καὶ φιλόνεικος ἵν' μὴ δόξαι ⸗ πεπτῶς τὰ δεσμὰ κατηγωνέναι. τῶν δὲ φίλων τ Ἀλεξάνδρου βασανίζων τοὺς ἐν τέλει, διέφθειρεν αὐτῶν οὐκ ὀλί-

[e] Παιδίᾳ] Lege παιδείᾳ. COCC.
[f] Ἡδίως μὲν] Ἡδίως μὲν ἂν ⸗ τούτους, ὑπὸ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
[g] Δυνάσθαι κωλύειν] Δυνάσθαι λύειν *Vat.*
[h] Ἁμαρτάνοντα ⸗διαφθείρεσθαι.] Ἁμαρτάνοντας in *libris.*
[i] Τὸ δ' ἦν] *L. B.* τῷ δ' ἦν.
[k] Ἐνόει κακῶς εὑρίσκοιτο·] Ἐνοήσει *Busb.*
[l] Ἀντίπατρος τ μὲν] *Lugd. Bat.* melius videtur legisse Ἀντίπ. ἂν, τὸ μὲν &c. ut ita *innocentia* & *fides* opponantur, non vero *fides* & *innocens*; mavult tamen *Coccejus* Ἀντίπ. διὰ τὸ μὲν &c. HAV.
[m] Εἰδείη τ νεανίσκον] Οἶδε *Busb.*
[n] Οὐ ταῦτα αὐτῷ καλά] Οὐ ταῦτα αὐτῷ τὰ καλὰ, λυπηρὰ μᾶλλον *Busb.* ὅτι ταῦτα αὐτῷ κακὰ μᾶλλον ἦπερ *Vat.*
[o] Ὅταν μὲν ἅμα πρεσβεύῃ] Ὅταν μὲν πρεσβεύων *Vat.* & *Hen.* à prima manu. *Lugd Bat.* ὁ. μ. α. πρεσβεύῃ.
[p] Καθαιρεῖν] *Gen.* καθαίρειν· forte καθαιρεῖν à καθαιρέω· καθαίρειν enim à καθαίρω hic non quadrat. SPANH. & COCC. Atque ita edidit *Hudsonus. L. B.* καθερεῖν.
[q] Μεῖζον] *L. B.* μείζων.
[r] Ἀπὸ σκοποῦ ῥίπτειν.] Ita edendum censui. ἀποσκοπεῖ in *libris.* si quis ἀποσκοπὰς malit, per me licet.
[s] Φιλοτιμίαν] *L. B.* in *Marg.* habet κενοδοξίαν.
[t] Τούτων] Forte τοῦ τ. COCC.

[v] Βασανιζόμενον οὖν ⸗ λόγῳ,] Βεβασανισμένῳ τῷ τε λόγῳ *Vat.* & *Hen.* à pr. m. βεβασανισμένου . . . τῷ λόγῳ *L. B.* βασανιζομένου οὖν ⸗ λόγῳ mavult *Coccejus.*
[x] Ἔχων τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. ἔχειν in *Editis Aliisque.*
[y] Βουλεύσαιτο] Eo modo *Bas.* atque ita fere *Zonaras*, προσιέσθαι ⸗, ὡς [ὅ]τι *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.] ⸗ βουλεύσασθαι σὺν Ἀριστοβούλῳ ἐν κυνηγεσίῳ ἀνελεῖν τ πατέρα ⸗ εἰς Ρώμην φυγεῖν, τὴν βασιλείαν μετελθοῦσθαι. *Epiphanius* vertit, *addebat, quod patrem Aristobulum consium haberet, ut in venatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumque peterent.* antea editum erat, sensu plane mutilo. Ἀριστόβουλον ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσαι φεύγειν εἰς Ρώμην.
[z] Φεύγειν] *L. B.* φεύγειν.
[a] Ποιήσαντα,] *L. B.* ποιεῖν.
[b] Ἔδοξε τὶ πιστὸν] *L. B.* τὶ delet.
[c] Κατὰ ⸗] *L. B.* ⸗ κατ'.
[d] Ἀνὴρ χαλεπὸς ὤν,] Αὐτὸς *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[e] Ἀξίων μὲν ὑπερβολῆς] Γὰρ *Hen. L. B. Busb.* & *Vat.*
[f] Καὶ τ κτείναντα] Καὶ τ πατέρα κτείναντα *Busb.* καὶ κτείναντας legisse videtur *Epiphan.*

ὀλίγως, ἐδέησεν εἰπόντας [g] ὧν ἐκεῖνος ἤκουεν. πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον ἑτοιμότητος ὄσης, καὶ φόβου καὶ ταραχῆς περὶ τὸ βασίλειον, εἷς τις τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐλέγετο, Ἀλεξάνδρου ἔφη τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις τὸν Ἀλέξανδρον, ἀξιοῦντα κληθῆναι ταχέως ὑπὸ Καίσαρος, ἔχειν [h] ἤ αὐτῷ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνιστάμενόν μιν τῷ Μιθραδάτῃ τὸν Βασιλέα Πάρθων ἐκ πατρὸς ἐρημένου κατὰ Ῥωμαίων φίλον· εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι [i] παρεσκευασμένον.

ε'. Τούτοις ὑπίστευσεν Ἡρῴδης, καί τινα παραμυθίαν τῆς περιπετείας εἴληφεν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν χειρόνων κολακευόμενος. καὶ τὸ μὲν φάρμακον εὐθὺς ἐπιζητεῖν ἀκ εὑρέθη, [k] τῶν δ' ὑπερβολῶν τῶν κακῶν Ἀλέξανδρος ἐκ φιλονεικίας ὑπερῆρεν ἑαυτοῦ, εἰς μὲν ἄρνησιν σὺκ ἐτράπετο· μετὰ δὲ τῶν περιπετείαν τοῦ πατρὸς ἁμαρτία μείζονι, τάχα δὲ καὶ ἵνα τοῦτο δυσωπήσας [l] βουλόμενος τὸ περὶ τὰς ἀφορολὰς ἕτοιμον, ἀκ ᾔκιστα δὲ εἰ καὶ ἔτυχεν πιστευθεὶς κακοῦν αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν περιηρημένος. γράμματα γὰρ γράψας ἐν βίβλοις [m] τέτταρσιν ἀπέστειλεν, ὡς οὐδὲν δεῖ βασανίζειν, οὐδὲ περαιτέρω χωρεῖν, φυέσθαι γὰρ τῷ ὑπορόλῳ, καὶ [n] πάσης συλλαμβάνειν τόνδε φερώνας καὶ τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ τῶν φίλων, Σαλώμῃ δὲ καὶ νυκτωρ ἐπεσελθόντα [o] ἀκονῖ μιγλῶν· καὶ πάντας ὑπὲρ τοῦτον ἥκειν, ἐκ θείου ἐκείνου ἐκπεσὼν ποιησαμένους, ἄδειαν τῆς ἀεὶ περιδοκίας ἔχειν. ἐν τούτοις καὶ Πτολεμαῖος διεβέβλητο καὶ [p] Σαπίννιος, οἱ πιστότατοι τῷ βασιλεῖ. [q] καὶ τί γὰρ ἦ καθάπερ λύττης τινὸς ἐμπεσούσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι πεφιλοῦντο, μήτ' ἀπολογίας μήτ' ἐλέγχου τόπον [r] ἕως ἀληθείας ἐχόντων, ἀλλ' ἀεὶ γινομένης ἀκρίτου τινὸς εἰς ἅπαντας ἀπωλείας. καὶ τῶν μὲν δεσμὰ, τῶν δὲ [s] θάνατον, τῶν δὲ τὸ πάντα μέλλειν ἐπ' αὐτοῖς ὀδυρομένων, ἡσυχία τις καὶ κατήφεια τὸ βασίλειον ἀπεκόσμει τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. καὶ χαλεπὸς ἦν Ἡρῴδῃ πᾶς ὁ βίος ἐκπεπαργμένῳ, καὶ τὸ μηδενὶ πιστεύειν μέγα τῆς περιδοκίας κολαστήριον ἔχοντι. πολλάκις γοῦν ὡς ἐπανισάμενον αὐτῷ τὸν υἱὸν, ἢ καὶ ξιφήρη παρεστῶτα λαβὼν φαντασίας ἐλάμβανεν. ὅτως ἡ ψυχὴ, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν περὶ τοῦτο φυομένη, πάθος ἀνεμάξατο μανίας καὶ ἀγνοίας σὺκ ἧττον. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐκεῖνον εἶχεν ὅτως.

ς'. Ἀρχέλαος ὁ τῆς Καππαδόκων βασιλεὺς, [t] ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν Ἡρῴδου, ἀγωνιῶν τε ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἅμα καὶ γαμβροῦ καὶ συναλγῶν ἀνδρὶ φίλῳ τῆς ὑπὸ τοσόνδε παραχῆς, ἦκεν [v] σὺκ ἐν παρέργῳ θέμενος τὰ πράγματα. καὶ καταλαβὼν ὅτως ἔχοντα, τὸ μὲν ὑπιτιμᾶν ἢ φᾶναι χρέσθαι τὴ περιπετεῖ αὐτῷ τελέως ἀνοίκειον εἰς τὸν καιρὸν ἡγήσατο. φιλονεικήσειν γὰρ κεκακωμένον, καὶ μᾶλλον ἀπολογεῖσθαι σπεύδοντα πλεῖον ὀργῆς ἀναπληθήσεσθαι. [x] μετὰ δὲ τάξιν ἑτέραν [y] εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἡτυχημένων, [z] ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ, κἀκεῖνον ὑπεικὴ λέγων, cârit, nec tamen quicquam extorserit eorum quæ exspectabat. Huic ille rei dum vehementer incumbit, & regia timorum turbarumque plena est, fuit juvenis quidam, qui, ubi tormenta ei admota erant, fatebatur, Alexandrum Romam ad amicos literas misisse, ut se curarent à Cæsare cito accersendum. habere se novas adversus eum res, quas ei indicare vellet, videlicet suum patrem cum Mithradate Parthorum rege amicitiam contra Romanos coiisse: atque illud adjecit, Alexandrum habere paratum venenum Ascalone.

Alteri etiam extorquetur confessio.

ς. His rebus credidit Herodes, & in iis malis nonnullam temeritatis suæ consolationem cepit, fibiipsi assentando & majora esse quam erant mala persuadendo. Verum non est inventum venenum, licet diligentissime quærendum curaverit; neque tamen id negavit Alexander, ut qui de industria malorum magnitudinem augere vellet: sed patris temeritatem majori adhuc crimine incitavit, forsan ut hoc ipso facilitatis in calumniis fidem habendo pudorem ei incuteret, non minima tamen dedita opera, ut, si forte crederetur, ipsum cum tota regia malis exagitaret. Dimisit enim quaternas literas, in quibus significabat, "nihil opus esse "tormentis, neque procedendum ulterius, quippe quod ipse insidias fecerit, & quidem socio "Pherora & regiorum amicorum fidissimis; Sa- "lomen quoque ad se venisse noctu & secum per "vim concubuisse: atque omnium conatus eo "tendere, ut regem de medio tollerent, atque "ita perpetuo metu liberarentur". Inter cæteros etiam accusabantur Ptolemæus & Sapinnius, qui regi fidelissimi habiti sunt. Quid enim multis? haud aliter ac si rabies eos occupasset, in se invicem efferabantur qui aliquando fuerant amicissimi, cum neque sui defendendi neque alios refellendi, ad veritatem patefaciendam, locum haberent, sed omnes nullo judicio neci darentur. atque dum alii vincula, alii necem, vel eorundem exspectationem deflerent, solitudo & mœstitia, pro præteriti temporis felicitate, regiam complebant. Itaque tota Herodis vita ei erat acerba, ut qui *perpetuo* turbaretur, &, quod nemini se auderet credere, tristi futuri exspectatione cruciaretur. Quinimo frequenter animo suo persuadebat, invadi se à filio, & eum stricto gladio astare. adeo ut, dum in ea cogitatione dies noctesque versatur, non secus ac furiosus & mente captus baccharetur. Atque ita quidem ille se habebat.

Conjurationis socios indicat, viros regi fidissimos.

Herodem vitæ tædet.

XII. *Archelaus astute agit, ut Alexandrum patri reconciliet.*

6. Ubi autem ista de Herode intellexit Archelaus Cappadocum rex, & de filia & de adolescente sollicitus, amicique vicem dolens qui in tantas inciderit turbas, *Hierosolyma* profectus est de industria ut res componeret. Cumque eum *sicut audiverat* affectum inveniisset, tempori nequaquam congruere existimavit, ut eum reprehenderet aut temeritatis argueret. fore enim ut ille æger animi irritaretur, & quo majori studio semet excusaret ira vehementiori exardesceret. Quapropter alia via aggressus est ad ea quæ tam male ceciderant emendanda, adolescenti quidem succensendo, & He-

[g] Ὧν ἐκεῖνος ἤκουεν.] Οἷον ἐκεῖνος Zonar.
[h] Δὲ αὐτῷ] Γὰρ Hen. Busb. & Vat.
[i] Παρεσκευασμένον.] L. B. κατασκευασμένον.
[k] Τῶν δ' ὑπερβολῶν] Διὰ ταῦτα τῶν κακῶν ὑπερβολὴν ὁ Ἀλέξανδρος φιλονείκως ἀρνηθεὶς καὶ βουληθεὶς ἀμυνάσας τοὺς ἐχθρὰς, ἵν' αὐτῷ συναπόλωνται, γράμματα ἔπεμψε τῷ πατρὶ Zonar.
[l] Βουλόμενος] Κατασκευασμένος Busb.
[m] Τέτταρσιν] L. B. τέσσαρσιν.
[n] Ταύτης] L. B. ταύτῃ.
[o] Ἀκονῖ μιγλῶν·] Ita lego (atque huic jam lectioni accedit auctoritas optimi codicis *Lugd. Bat.*) ἀκονῖ in libris *Editis* & plerisque *MSS.* αὐτῷ μιγλῶν ἀκονῖ Busb. αὐτῷ μιγλῶν καὶ ἀκονῖ Zonar.
[p] Σαπίννιος,] Σαπίνιος Busb. Σαπλίνιος Gall. in *Epiphanii* versione *Sapphinius*.
[q] Καὶ τί γὰρ] Ita legendum censui, prout supr. §. 3. καὶ τί γὰρ εἰ in *Editis* & *MSS.* plenius καὶ τί γὰρ ἄλλο ἦ, quid enim aliud nisi, vel *quid enim aliud quam*.
[r] Ἕως] *L. B.* ὡς. *Cocc.* ὑπὲρ.
[s] Θάνατον,] Θάνατος in *libris*. in *L. B.* θανάτους.
[t] Ὡς ἐπύθετο] Illud ὡς abest *Hen.* & *Vat.*
[v] Οὐκ ἐν] Abest à *L. B.*
[x] Μετὰ δὲ τάξιν ἑτέραν] Μετὰ δ' ἑτέρους *Busb.*
[y] Εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν] Illud εἰς, quod sensus postulare videtur, clare addit *Lugd. Bat.* itaque ex illo expressimus. HAV.
[z] Ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 25. §. 3. SPANH.

Herodem hominem æquum esse pronunciando, qui nihil temere fecisset. atque illud insuper adjecit, se filiæ suæ & Alexandri matrimonium dissoluturum, ac ne filiæ quidem jure parsurum esse, si quid ea sciret quod Herodi non indicasset. Rex autem ubi Archelaum (quem sibi adversaturum putabat) à se stare vidit, suique in gratiam tantam præ se ferre iracundiam, aliquantulum de acerbitate sua remisit, & dum putaret jure facta videri quæ fecisset, paulatim animum paternum induit. Jamque in utramque partem miserandus erat. cum quidem nonnulli conjectas in Alexandrum calumnias refellebant, turbabatur; cum vero Herodem defendebat Archelaus, ad fletum convertebatur, graviterque dolore affectus erat: eò usque ut eum oraverit, ne connubium dissolveret, neque adeo juveni ob maleficia irasceretur. Itaque ubi paulo æquiorem factum vidit Archelaus, vertit in amicos calumnias, ab iis dicens corruptum Alexandrum, qui juvenis esset, neque malitiam sentiret: & suspicionem etiam magis in *regis* fratrem detorsit. nam cum Pheroras etiam in Herodis indignationem incurrisset, ille, cum neminem haberet per quem cum rege in gratiam redire posset, videns magnam esse Archelai auctoritatem, eum adiit atratus, omniaque signa de salute desperantis præ se ferens. Tum Archelaus supplicis preces admisit, fieri tamen posse negavit, ut tantam regis iram cito restingueret; proinde præstare, ut ipse ab illo veniam petitum iret, seque totius mali auctorem esse confiteretur. ita enim immodicam *regis* iram interquieturam, se vero tum in auxilium commode adfuturum. Cum autem hæc ei persuasisset, perfecit ut pax utrique componeretur. atque ita juvenis præter opinionem crimine sublevatus est, & Pheroram Herodi reconciliavit: deinde se in Cappadociam recepit, Herodi ut temporibus illis gratior quam quisquam alius. adeo ut eum muneribus pretiosissimis honoraverit Herodes, & in aliis magnificus fuerit, eumque pro summo amico habuerit. Pepigit etiam iturum se Romam, quoniam de suis negotiis ad Cæsarem scripsisset: iveruntque una Antiochiam usque: & litem ibi composuit Herodes inter Archelaum & Titium Syriæ * præsidem; atque ita in Judæam reversus est.

Archelaus in Herodis amicos Alexandri crimina transfert.

Herodes cum Alexandro & Pherora redit in gratiam.

Herodes comitatur Archelaum Antiochiam usque, & lites componit inter Archelaum & Titium.

τῷ μηδὲν ἐκ προπετείας ἠρκάσθαι. τόν τε γάμον διαλύσειν ἔφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μηδ' ἂν τῆς θυγατρὸς Φερώρᾳ [a] δικαίως εἴ τι συνῳδὸν τούτῳ διαλυσειν. τοιαῦτα δ' ὄντος [b] Ἀρχελάου κατὰ προσδοκίαν [c] ὧν ὁ Ἡρῴδης ὤετο, [d] τὸ μὲν πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ τῇ ὀργῇ ἐπιδεχνυμένου, μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς τῆς χαλεπότητος, καὶ λαβὼν ἐκ δικαίου δοκεῖν τὰ πεπραγμένα πεποιηκέναι, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τοῦ πατρὸς ἀντιμεθίστατο πάθος. [e] οἰκτρὸς μὲν ὢν ἀμφοτέροις, ὅτε μὲν ἀπελύοντο τινὲς τὰς τῶν νεανίσκων διαβολὰς εἰς ὀργὴν ἐκπαροξυνόμενος, ἐκδὺς μὲν Ἀρχέλαος συνηγόρει, πρὸς δάκρυα καὶ λύπην ἐκ ἀπαθῆ μεθιστάμενος· ἐδεῖτο γοῦν ἐκεῖνα μὴ διαλύειν τὸν γάμον, ὀργῆς τε ἔλαττον ἔχειν, ἐφ' οἷς ὁ νεανίσκος ἠδίκηκεν. Ἀρχέλαος δὲ, θᾶττον ἐπιεικέστερον, εἴς τε τοὺς φίλους μετέφερεν τὰς διαβολὰς, ἐκείνων εἶναι λέγων νέον ὄντα καὶ κακοηθείας ἀναίσθητον διαφθεῖραι· τόν τε ἀδελφὸν αὐτοῦ μᾶλλον εἰς ὑποψίαν καθίστη. ἔχθρᾳ γὰρ Ἡρῴδης χαλεπῶς καὶ πρὸς τὸν Φερώραν ἔχοντι, ὁ μὲν πατὴρ ἐκ διαλλαξαι, Ἀρχέλαον ὁρῶν μάλιστα δυνάμενον, αὐτὸς [f] τυχὼν πρὸς ἐκεῖνον ἱκετεύοντος [g] μελανείμων, καὶ πάντα τὰ σημεῖα τοῦ μὴ μικρὸν ἀπωλείας ἔχων. Ἀρχέλαός [h] τε ὅτε ὑπερεῖδεν τὴν ἐντυξιν, ὅτ' ἔφη δυνατὸς εἶναι ταχὺ μεταπείθειν ὅτως ἔχοντα τὸν βασιλέα· βέλτιον δὴ εἶναι αὐτῷ πρεσβείαν καὶ δέησιν, τῶν πάντων αἴτιον αὐτὸν ὁμολογοῦντα. [i] λωφήσειν γὰρ ὅτως ἐκ θυμὸν τὸ σφοδρὸν, αὐτὸς δὴ [k] συλλήψεσθαι παρών. πεισθεὶς [l] πεισθέντι αὐτῷ, [m] σὺν ἀμφοτέροις οὖν διαπεπραγμένον. αἱ τε διαβολαὶ πρὸς δόξαν ἀφῄρουντο τῷ νεανίσκῳ, καὶ Φερώραν Ἀρχέλαος διήλλαξας, ὅτως εἰς Καππαδοκίαν ἀπῆλθε, κεχαρισμένος, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῇ τότε σφισιν τῶν καιρῶν, Ἡρῴδῃ ὑπόμενος. ὅθεν δὴ [n] δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις [o] μεγαλοψυχότατα ἐν τοῖς μάλιστα φίλτατον ἡγησάμενος. ἐπεμήσατο δὲ σωθησομένοις εἰς Ῥώμην ἐλθεῖν, ἐπειδὴ πρὸς τούτων ἐγκαλοῦντο Καίσαρι, καὶ μέχρις Ἀντιοχείας ἦλθον τὸ αὐτὸ παρηλθον. ἐκεῖ καὶ τὸν ἡγεμόνα Συρίας [p] Τίτιον, ἐν διαφοραῖς Ἀρχελάῳ κακῶς ἔχοντα, διήλλαξεν Ἡρῴδης, καὶ πάλιν εἰς Ἰουδαίαν ὑπεστρέφη.

XIII. CAP. IX. ΚΕΦ. θ'.

De Trachonitarum defectione. Quomodo Syllæus Herodem apud Cæsarem accusavit: utque Herodes, iratum habens Cæsarem, Nicolaum Romam mittere decrevit.

Περὶ ἀποστάσεως τῶν Τραχωνιτῶν. ὡς Ἡρῴδῃ κατηγόρησεν ὁ Σύλλαιος παρὰ Καίσαρος· καὶ ὡς Ἡρῴδης, ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἔγνω εἰς Ῥώμην Νικόλαον ἀποστέλλειν.

Trachonitarum rebellio, ejusque causæ.

POstquam autem Romam ivit, & inde revenit, bellum ortum est adversus Arabas ob hujusmodi

ΓΕνομένου δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ κεῖθεν ἐπανήκοντα, συνέβη πόλεμος πρὸς τοὺς Ἄραβας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [q] οἱ κα-

a Δικαίως εἴ τι συνῳδὸν] Δικαίως abest *Vat.* & *Busb.*

b Ἀρχελάου] Ἀρχελάῳ reposui è *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.*

c Ὧν ὁ Ἡρῴδης ᾤετο,] Ἦν Ἡρῴδης *Vat.* ὃν ὁ Ἡρῴδης *Hen.* à pr. m.

d Τὸ μὲν πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ] Τὸ μὲν πλέον ἐπ' αὐτῷ *Vat.* Ita interpretatur *Epiphanius*, ac si legisset τὸ πλέον αὐτοῦ.

e Οἰκτρὸς μὲν ὢν] Ita lego cum *Cod. Busb.* (adstipulante jam *Lugd. Bat.*) οἰκτρῶς in *reliquis.*

f Τυχὼν] Forte τυχὸν. COCC.

g Μελανείμων,] *Æschyl Eum.* v. 372. ἡμπίσχοις ἐφόδοις μελανείμοσιν. SPANH.

h Τε] *L. B.* δὲ.

i Λωφήσειν γὰρ ὅτως] In *Editis Aliisque* ὠφελήσειν. veteri mendo, quod & codices obsedit *Epiphanii*, qui vertit, *quia prodesset hæc ad ejus indignationem mitigandam.* Verum cum ἀφελεῖν habeat *Busb.* ἀφελήσειν reposui, prout legendum esse docuit *Cotelerius* in *Notis* ad *Monumenta Eccl. Gr.* Vol. 2. p. 578. Μαλάξαι γὰρ ἄτων τὸ σκληρὸν τὴν ὀργὴν *Zonar.* HUDS. Veram lectionem sine dubio repræsentat *Lugd. Bat.* ex quo illam recepimus, atque juxta eandem versionem *Hudsoni* interpolavimus; verterat enim ille: *ita ipsum immodicam* regis *iram diminuturum.* Λωφᾶν autem significat *respirare, laxo, interquiesco*, ut ita dicat pausam fore iræ regis, illumque a rabie se interim collecturum, atque quieturum. HAV.

k Συλλήψεσθαι παρών.] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Hen.* & *Zonar.* συνήψεσθαι in *Editis*, nullo plane sensu.

l Πεισθέντι αὐτῷ,] Πεισθέντος δὲ Φερώρου *Busb.*

m Σὺν ἀμφοτέροις οὖν] *L. B.* συναμφοτέρους.

n Δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις,] Vid. *Ælian.* lib. 1. c. 25. §. 6. ἀπιόντα δὲ αὐτὸν Ἡρῴδης δωρεῖται, παλαίσματα ἐσθῆτος δώροις &c. SPANH.

o Μεγαλοψυχότατα] Ita cum *Cotelerio* in *Notis* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 634. μεγαλοπρεπῶς in *libris* omnibus. *& omnibus magnifice ditavit* in versione *Epiphanii.*

p Τίτιον,] Ita rescripsi, prout exstat in *Cod. Medico* & plerisque *Epiphanii* libris *MSS.* atque apud *Strabonem*, l. 16. p. 515. Τίτον in *Editis Aliisque.* quod male se habere post *Casaubonum* (in *Exercitt.* p. 136.) contra *Montacutium* (in *Apparatu*, p. 154.) ostendit *Ill. Card. Norisius* (adstipulante jam etiam *Lugd. Bat.*) in *Cenotaphiis Pisanis*, pag. 206. &c.

* *Præsidem*,] Procuratorem, *Epiphan.*

q Οἱ —— Ἡρῴδῃ] Conf. sup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

r Τε-

καλοικεῶντες τ Τραχωνα, Καίσαρ ἀφελομένε Ζηνόδωρον καὶ τεθραμμένε Ηρώδῃ τῶν χωραν, λῃστεύειν μὲν οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἔτι, γεωργεῖν δὲ καὶ ζῆν ἡμέρως ἠναγκάζοντο. [r] τῶν δ' οὖν ἐκείνοις ἐχ αἱρετὸν, οὐδὲ λυσιτέλειαν ἔφερεν ἡ γῆ πονουμένοις. ὅμως δὲ [s] κατ' ἀρχὰς μὲν, οὐκ ἐπιτρέποντε τε βασιλέως, ἀπείχοντο τῶν εἰς τοὺς πλησίον ἀδικημάτων. καὶ πολλὴ διὰ τοῦτο τῷ εὐδοξία τε ἐπιμελείας Ηρώδε. πλεύσαντε δὲ εἰς τὴν Ρώμην, ὅτε τε παιδὸς Αλεξάνδρε κατηγόρει, καὶ προσδεησόμενος Αντίπατρον τὸν ἑαυτε παρελήλυθε Καίσαρι, λόγον ὡς [t] ἀπολωλὼς εἴη [v] διαπειρόντες οἱ τ Τραχωνα νεμόμενοι, τε τε ἀρχῆς ἀπέστησαν, καὶ πάλιν ἐπὶ τὰ σφῶν τοὺς πλησιοχώρους [x] ἀδικεῖν ἐτράποντο. τότε μὲν οὖν αὐτοὺς οἱ στρατηγοὶ τε βασιλέως ἐπέστησαν, ἐχειρώσαντο. [y] οἱ δὲ περιφανέστατοι δέ τινες ἀρχιληστῶν, [z] καὶ δεκατεσσαράκοντα τῶν πλωκτῶν, ἐξέλιπον μὲν τὴν χώραν, εἰς ἣν τὴν Αραβίαν ἀφορμήσαντες, Συλλαίε δεξαμένε μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τε Σαλώμης γάμε, τόπον τε ἔρυμνον ἐκείνε δόντε, ᾤκησαν· καὶ καταφρονοῦντες ὑ μόνον τῆς Ιουδαίαν, ἀλλὰ δὴ τὴν Κοίλην Συρίαν ἅπασαν ἐληίζοντο, παρεχοντε ὁρμητήρια τοῖς Συλλαίε, καὶ κακῶν [a] ποιεῖν ἄδειαν. Ηρώδης δὲ, ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἔγνω πολλὰ τῶν οἰκείων αὐτῷ κεκακωμένα· καὶ τῶν μὲν λῃστῶν ἐγκρατὴς ὑπὸ δυνάμεν γενέσθαι διὰ τὴν ἀσφάλειαν, ὧν ἐκ τῆς τῶν Αραβων πεφυγασίας ἐπορίσαντο, χαλεπῶς δὲ ἔχων αὐτὸς τῶν ἀδικημάτων, [b] προελθὼν τὰ Τραχωνα, τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἀπέσφαξεν. ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον πρὸς ὀργὴν ὧν [c] ἐπεποίηντο, ὄντε αὐτοῖς καὶ νόμε πάντα τρόπον [d] ἐπιζητῆσαι τοὺς τῶν οἰκείων φονεῖς, ἀνυποδικήτως τὸν Ηρώδε πᾶσαν ἄγοντες δὲ φέροντες διετέλουν. ἐκεῖνε δὲ διελέγετο περὶ τούτων τοῖς [e] Καίσαρε ἡγεμόσιν Σατορνίνῳ τε καὶ Οὐολομνίῳ, [f] ὅτι κολάσαι τοὺς λῃστὰς ἐξαιτήσαντε. ὅθεν ἔτι δὲ μᾶλλον ἰσχυρῶς ἐχόντων, πλείους μὲν ἐγίνοντο, πάντα δὲ ἐπράττον ἐπαναστάσεως τε Ηρώδε βασιλείας χωρία καὶ κώμας πορθοῦντες, καὶ τοὺς λαμβανομένους τῶν ἀνθρώπων [g] ἀποσφάττοντες, ὡς εἶναι πολέμῳ τὴν ἀδικίαν [h] ἐοικυῖαν. ἐγεγόνεισαν γὰρ ἤδη περὶ χιλίους· ἐφ' οἷς ἀχθόμενος Ηρώδης, τάς τε λῃστὰς ἐζήτει, καὶ χρεὼν ὁ ἀφὶ Συλλαίε δανείσας ἔτυχεν Οβόδα, τάλαντα [i] ἑξήκοντα, παρηκόσης αὐτῷ τε προθεσμίας, ἀπολαβεῖν ἠξίει. Σύλλαιος δὲ τὸν μὲν Οβόδαν παρεωσάμενος, αὐτὸς δὲ ἅπαντα διοικῶν, τούς τε λῃστὰς ἔφασκεν οὐ μὴ κατὰ τὴν Αραβίαν εἶναι, καὶ περὶ τῶν χρημάτων ἀνεβάλλετο, περὶ ὧν ὅτι τε Σατορνίνε καὶ Οὐολομνίε τῶν Συρίας ἐπιτρεπόντων, ἐγίνοντο λόγοι. τέλος δὲ [k] σωφέρων δι' ἐκείνων εἰς ἡμερῶν τριάκοντα, τότε χρήματα τῷ Ηρώδῃ ἀπολαβεῖν, [l] καὶ τοὺς ἀλλήλων ἐν ἑκατέρᾳ τῇ βασιλείᾳ. καὶ τοσαῦτα μὲν Ηρώδῃ, τῶν Αράβων ἰδεῖς εὑρεθῆ τὸ σύνολον, ὅτι ἐπ' ἀδικίας, ὅτε κατ' ἄλλον τρόπον· οἱ δ' Αραβες ἠλέγχοντο τοὺς λῃστὰς παρ' αὐτοῖς ἔχειν.

Β'. Διελθόσης δὲ τε προθεσμίας ὁ Σύλλαιος, ἰδὼν τῶν δικαίων [m] πεποιημένων, εἰς Ρώμην ἀνέρχεται.

modi causam. Incolæ Trachonis, postquam Cæsar eam regionem, Zenodoro ademptam, Herodi attribuerat, amplius quidem latrocinari nequibant, terram vero colere & quiete vivere cogebantur; id quod eis parum placebat, † nec admodum idoneum agriculturæ solum *habebant*. veruntamen à principio, rege eos coërcente, finitimos nullis lacessebant injuriis. qua ex re Herodes magnam diligentiæ laudem adeptus est. Illo autem Romam profecto, cum & puerum Alexandrum accusabat, & Antipatrum suum filium commendaturus Cæsarem adibat, Trachonis incolæ mortuum esse Herodem sermonibus divulgarunt, rebellaruntque, & iterum finitimum agrum, ut ante consueverant, diripere & vastare cœperunt. At tum regii duces, absente ipso, eos domuerunt. Cæterum fuerunt circiter quadraginta latronum principes, qui, captorum exemplo territi, ex iis finibus cesserunt, seque in Arabiam receperunt, & à Syllæo, postquam is à Salomes conjugio aberraverat, accepti sunt, qui eis locum munitum dedit: qua habitatione usi, cœperunt non solum Judæam incursare, verum etiam universam Cœlen-Syriam, receptum & præsidium maleficis sceleratisque præstante Syllæo. Herodes autem, Roma reversus, comperit eos gravia damna suis intulisse: & quoniam latronibus ipsis potiri nequibat, quippe securitate ex Arabum tutela fretis, eas contumelias ægre ferens, Trachonem obiit, & latronum consanguineos necavit. Ea res, quam pro gravi injuria habuerunt, tanto reddidit irritatiores, præsertim quod legem habebant, quæ suorum interfectores omnibus modis ulcisci juberet: adeo ut, quicunque tandem sequuturus esset eventus, ex universa Herodis ditione prædas agere eamque diripere non cessarint. Ille vero, hac de re loquutus cum Saturnino & Volumnio, Cæsarianis ducibus, latrones ad supplicium depoposcit. Quamobrem latrones seipsos magis etiam confirmare, & numero aucti omnia perdere, loca pagosque Herodiani regni vastando, hominesque quos ceperant interficiendo: adeo ut hujusmodi incursiones bellicis similes essent. homines enim jam circiter mille erant. Quam rem molestè ferens Herodes latrones deposcebat, & sexaginta talenta exigebat, quæ Obodæ per manus Syllæi mutua dederat, quorumque dies transacta jam erat. At Syllæus, qui Oboda rejecto omnia regebat, negare in Arabia esse latrones, & pecuniæ solutionem differre: qua de re coram Saturnino & Volumnio, qui tum Syriæ * præessent, disceptatum est. Tandem vero, illis ita decernentibus, convenit, Herodi intra dies triginta pecuniam solutum iri, & utrumque alterius homines redditurum, quos in suo regno haberet. Atque Herodes quidem neminem omnino Arabem habere compertus est, neque ob maleficium, neque ob aliam causam: at Arabes convicti sunt habere in suis finibus latrones.

Latrones à Syllæo recepti.

Eos ad supplicium deposcit Herodes.

2. Cæterum cum jam elapsa esset dies præstituta, Syllæus, antequam aliquid eorum quæ debebat XIV. *Syllæus, cum promissis non stetisset, Romam proficiscitur.*

[r] Τῶτο δ' οὖ] Τὸ δ' ὦ Busb. & Vat.

† *Nec admodum idoneum agriculturæ solum* habebant.] Neque terra respondebat laboribus. Gelen.

[s] Κατ' ἀρχὰς μέ,] Διὰ τέ Βασιλέως Busb.

[t] Απολωλως εἴη] Ita rescripsi è Cod. Gall. (corrigente quoque sic Coccejo) cum ἀπλωλὸς & mox νεμώμενοι antea editum esset. διεδόθη λόγε ὡς ἀπλωλως εἴη. Διαπαιζόντες δὲ οἱ τ Τρ. Busb.

[v] Διαπειρόντες] Διεσπείροντες COCC.

[x] Αδικεῖν ἐτρέποντο.] Η ἴκει pro ἀδικεῖν ἐτρέποντο in Cod. Busb. ἐτράποντο Gall.

[y] Περὶ τ ἀφίκοντα] Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ex quibus* XL. *principes latronum cum cognatione sua à Trachone provinc.*

[z] Καὶ δὲ] Gen. κζ.

[a] Ποιεῖν ἀδειαν.] Ποιοῦντε Vat. & Hen. à pr. m.

[b] Προελθὼν τὰ Τραχωνα,] Ἐκπροελθὼν Busb. & Lugd. Bat.

[c] Επεποιθεσαν,] Επεπόνθεσαν ἠρεθίσθησαν Busb.

[d] Επεξιέναι] Ita cum Cod. Busb. (& Coccejo) ἐπεξεῖναι in Editis Aliisque.

[e] Καίσαρε ——— Οὐολομνίῳ.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 27. §. 2. & infr. c. 10. §. 8. SPANH.

[f] Επὶ κολάσει] Eo plane modo Vat. τὸν ἐπὶ κολ. in reliquis.

[g] Επισφάττοντες] Αποσφάττοντες Busb. ἀπεσφάζειν Vat.

[h] Εοικυῖαν.] Gen. ἰωκυῖαν.

[i] Εξήκοντα,] Πεντακόσια Busb. non ita in *cæteris*, aut in *Epiphanii* libris.

* *Præessent*,] Sc. non æquata potestate & imperio cum Saturninus id temporis esset Legatus Proprætor Syriæ, Volumnius vero tantum Procurator ejusdem provinciæ, ut ostendit *Noris*ius in *Cenotaph. Pis.* p. 206. & *Pagi* ad *Ann. Baronii*, p. 30.

[k] Σωισθεῖς δι' ἐκείνων] Σωισθεὶς Vat. & Hen. à prima manu.

[l] Καὶ τοὺς ἀλλήλων] Καὶ τοὺς ἀλλήλων ἑκατέρᾳ ἀποκαταστῶσι τῇ βασιλείᾳ Busb. quo sane modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& eos qui de utroque regno aufugissent invicem reddere.*

[m] Πεποιηκὼς,] Πεποίηται, ἀλλ' εἰς P. Busb.

bat feciſſet, Romam profectus eſt. Herodes vero exſequebatur redditionem pecuniarum & latronum qui apud Arabas erant, Saturnino & Volumnio permittentibus ut contumaces etiam armis perſequeretur. Atque exercitum habens in Arabiam cum duxit, ſeptem manſiones triduo emenſus. Et poſtquam ad præſidium, quod latrones habebat, pervenit, omnes primo impetu cepit, & locum *munitum*, qui Raëpta vocabatur, complanavit: aliorum vero nihil violavit. Cumque latronibus Arabes, Nacebo duce, ſubſidio veniſſent, prælium committitur: in quo pauci quidem ex Herodianis *deſiderati ſunt*, Arabum vero dux Nacebus una cum ſuorum circiter viginti quinque ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Iſto autem de illis ſumpto ſupplicio, cum tria Idumæorum millia in Trachonitidem deportaſſet, regionis illius latrones coërcuit: totaque de re literas dedit ad duces qui erant in Phœnicia, quibus eos certiores fecit, quod nihil amplius, quam in contumaces Arabes *fieri* oportebat, ab eo actum fuiſſet. Et iſta quidem illi, cum in ea diligenter inquirerent, vera eſſe comperiebant.

Herodis expeditio in Arabiam.

XV. 3. Nuncii autem Romam celeriter ad Syllæum res geſtas pertulerunt, &, ut fere fit, ſingulas in majus auxerunt. Ille vero, qui jam id conſequutus erat ut Cæſari innoteſceret, & forte tum circa palatium erat, his auditis, confeſtim mutata veſte pullatus Cæſari indicatum ibat: Arabiam bello eſſe vexatam, & univerſum regis exercitum everſum ab Herode, qui regionem vaſtaverat. Ad hæc lachrymans querebatur, duo millia quingentos Arabiæ primarios cecidiſſe: eorumque ducem Nacebum occubuiſſe, amicum cognatumque ſuum: direptaſque divitias, quæ Raëptis eſſent, contempto Oboda ut ad bellum ſuſtinendum inferiore, quoniam nec ipſe Syllæus, nec Arabum exercitus adeſſet. Cum iſtiuſmodi verba faceret Syllæus, &, ut invidioſiorem redderet Herodem, illud etiam adjiceret, ſe eam profectionem ſuſcepturum non fuiſſe, niſi Cæſarem putaſſet daturum operam, ut cum omnibus omnes pacem haberent, neque, ſi ipſum ibi adeſſe contigiſſet, fauſtum Herodi bellum futurum fuiſſe; his verbis irritatus Cæſar, quæſivit ab Herodis amicis qui aderant, & à ſuis, qui ex Syria venerant, hoc ſolum, an Herodes exercitum duxiſſet. id quidem cum illi fateri neceſſe haberent, Cæſar vero quam ob cauſam & quo pacto non auſcultaret, cum ille magis ira exardeſcebat, tum ſcripſit acerbius Herodi, & inter alia, literarum ſumma hæc fuit, "Se eum aliquando in "amicis habuiſſe, nunc pro ſervo habiturum". Syllæus quoque ea de re ſcripſit ad Arabes. atque illi *literis ejus* elati neque prædones elapſos dediderunt, neque pecuniam ſolverunt, inſuper & paſcuis, quæ Herodis erant & ipſi conduxerant, gratis utebantur, quoniam Judæorum rex eſſet Cæſaris ira dejectus. Item Trachonitæ, hanc occaſionem nacti, in Idumæorum præſidium conſurgunt, atque una cum Arabibus latrocinantes, qui Idumæorum agrum populabantur, non ſolum lu-

Syllæus Herodem apud Cæſarem accuſat.

Cæſar in Herodem irritatur.

Trachonitæ in eum inſurgunt.

ⁿ ῥύσια ᾗ τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρ' ἐκείνοις ληστῶν Ηρῴδης ἐπιεῖτο, καὶ τῶν σὺν τὸν Σατορνῖνον καὶ Οὐολούμνιον ὑπιτρεπόντων ἀγωμονεῦσας ° ἐπεξιέναι. στρατιὰν τε ἔχων, παρῆγεν εἰς τὴν Αραβίαν, τρισὶν ἡμέραις ἑπτὰ σταθμοὺς διανύσας. καὶ γνόμενος ὅπου ᾗ φρουρὰ ᾗ τοὺς λῃστὰς ἔχοι, ᴾ αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας αὐτούς, κατασκάπτει ᾗ τὸ χωρίον, ᵠ Ραεπτὰ καλούμενον· τῶν ᾗ ἄλλων ʳ οὐδὲν ἐλύπησεν. ἐκβοηθησάντων ᾗ τῶν Αράβων ἡγουμένου Ναχαίβου, μάχη γίνεται· καθ' ἣν ὀλίγοι μὲν ˢ τῶν Ηρῴδου, Ναχαίβος ᾗ ὁ τῶν Αράβων στρατηγὸς, καὶ σὺν εἴκοσι πέντε τῶν σὺν αὐτῷ πίπτουσιν, οἱ ᾗ ἄλλοι πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. πεμφθέντος ᾗ τούτους, χιλίους ᵗ Ἰδουμαίων ὅπλα τῇ Τραχωνίτιδι κατοικίσας, ᵘ ἦρχε λῃστὰς τοὺς ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτων τοῖς ἡγεμόσιν ἔπεμπεν περὶ Φοινίκην οὖσιν, ἀποδεικνὺς ὅτι μηδὲν πλέον ὧν ἀγωμονοῦντας ἐπεξελθεῖν ἔδει τοὺς Αραβας αὐτῷ πέπρακται. ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι πολυπραγμονοῦντες εὕρισκον οὐ ψευδόμενον.

γ'. Αγγελοι ᾗ Συλλαίῳ καταπλήσαντες, εἰς Ρώμην τὰ πεπρασμένα διεσάφουν, εἰς μεῖζον ὡς εἶχε ἕκαστον τῶν γεγονότων αἴροντες. ὁ ᾗ ἤδη μὲν ἐπεπρασμάτου γνώριμος εἶναι Καίσαρι, τότε ᾗ περὶ τὴν αὐλὴν ἀναστρεφόμενος, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς μεταμφιέννυται μέλαιναν ἐσθῆτα, κ᾽ παρελθὼν ἔλεγεν ˣ ὡς αὐτὸν, ὅτι πολέμιόν τὸ ʸ περὶ τὴν Αραβίαν εἴη κεκακωμένα, ᶻ κ᾽ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῇ Ηρῴδου. ᵃ δακρύων ᾗ, πενθησόμενος μὲν ὅτι χιλίοις Αράβων ὁπλοφόροις τοὺς πρώτους ἔλεγεν, ἀνηρῆσθαι ᾗ ᵇ κ᾽ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Ναχαίβον, οἰκεῖον αὐτῷ κ᾽ συγγενῆ, πολὺν ᾗ διηρπάχθαι τὸν Ραεπτίοις. καταφρονηθεὶς ᾗ τὸ Οβόδου, ὡς σὺν ἀσθενείᾳ σὺν δεήσεσθαι τῷ πολέμῳ, διὰ τὸ μητ' αὐτὸν, μήτε τὴν Αραβικὴν δύναμιν παρεῖναι. πιαῦτα ᾗ Συλλαίου λέγοντος, κ᾽ προσιέντος ὑπιφθόνως, ὡς ἀν᾽ αὐτὸς ᶜ ἀπέλθοι τὴν χώραν μὴ πεπισθυκὼς ὅτι Καίσαρι μέλοι τὴν εἰρήνην ἅπασιν εἶναι πρὸς ἀλλήλους, μηδ᾽ εἰ παρὼν ἐτύγχανεν ἐκεῖ λυσιτελῆ ποιῆσαι τὸν πόλεμον Ηρῴδῃ, παροξυνθεὶς ὑπὸ τοῖς λεγομένοις ὁ Καῖσαρ, ἀνέκρινε τοὺς Ηρῴδου τοὺς παρόντας, κ᾽ τοὺς ἰδίους τοὺς ᵈ ἀπὸ Συρίας ἥκοντας, αὐτὸ μόνον, εἰ τὴν στρατιὰν Ηρῴδης ᵉ κατάγοι. τὸ δὲ τοῦτο μὲν αὐτὸ λέγειν ἀνάγκην ἐχόντων, τὸ δὲ ἐφ' ὅτῳ κ᾽ πῶς οὐκ ἀκούοντος, ὀργή τε μείζων ἐγίνετο τῷ Καίσαρι, κ᾽ γράφει πρὸς τὸν Ηρῴδην, τότε ἄλλα χαλεπῶς, κ᾽ τοῦτο τὸ ὑπισχνῆς τὸ κεφάλαιον, "ὅτι πάλαι ζητοῦμεν αὐτὸν "φίλον, νῦν ὑπηκόῳ χρήσῃ." γράφει δὲ κ᾽ Σύλλαιος ὑπὲρ τούτων τοῖς Αραψίν. οἱ δὲ ἐπαρθέντες ὅτε τὰ ληστῶν ὅσοι διέφυγον ἐξεδίδοσαν, ὅτε τὰ χρήματα ᶠ διελύοντο, νεμάς τε ἃς ἐκείνοι μισθωσάμενοι διεκάλυπτον, ἀμισθὶ ταύτας ἐχρῶντο, τιμαφωμένου δὲ τὸν Ιουδαίων βασιλέως διὰ τὴν ὀργὴν δὲ Καίσαρος. ὑπιτίθενται ᾗ τῷ καιρῷ καὶ οἱ τὴν Τραχωνίτιν ἔχοντες, τῆς τῶν ᵍ Ιδουμαίων φρουρᾶς κατεξαναστάντες, κ᾽ λῃστεύοις χρώμενοι μᾶλλον τὸν Αράβων, οἷς ἐλεη-

n Ρύσια ᾗ τῶν χρημάτων] Redditionem pecuniarum. *Rufinus.* SPANH.

o Επεξιέναι.] Τὰς Αραβας poſt ἐπεξιέναι addit *Busb.*

p Αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας] Ita *Busb.* ὧδε in *Editis Aliiſque.*

q Ραεπτὰ καλούμενον·] Αιπτὰ *Vat.* Ράπτα *Gall.* & *Lugd. Bat.* in *Epiphanii* libris *Repta.*

r Οὐδὲν] *L. B.* ἐδένα.

s Τῶν Ηρῴδου,] Illud τῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

t Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίους *Busb.*

u Ἦρχε] Lege Εἶργε. atque ita (cum *Coccejo*) *Busb.* IBBETS.

x Ὡς αὐτὸν,] Illa ὡς αὐτὸν deſunt *Busb.*

y Περὶ τὴν Αραβίαν] Καὶ τὴν Αραβίαν *Busb.*

z Καὶ πᾶσα ἀνάστατος] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου in *Editis Aliiſque.*. κ᾽ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου *Vat.* unde reſcribere non dubitavi, κ᾽ π. ἀ. ἡ. βασιλεία στρατιᾷ π. nec aliter, ut puto, legebat *Epiphanius*, qui vertit, *totumque regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet.*

a Δακρύων ᾗ] Δακρύων μὲ *Hen.* à prima manu, & *Vat.* qui mox μὲ poſt πενθησόμενος negligit.

b Καὶ τὸν στρατηγὸν] Illud κ᾽ è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

c Απέλθοι τὴν χώραν] Ita lego pro ἐπέλθοι, quod in *Editis* exſtat & *MSS.* (præter *Lugd. Bat.* tamen, in quo edita hæc nova lectio invenitur) in *Epiphanii* verſione, *quod nec ipſe rediret in provinciam, neque ſi præſens fuiſſet, commodum fuiſſet cum Herode bellum committere.*

d Απὸ Συρίας ἥκοντας,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπὶ Συρίας in *Editis Aliiſque.*

e Κατάγοι.] Καταγάγοι *Busb.* & *Baſ.* ἐξαγάγοι *Lugd. Bat.*

f Διελύοντο,] Διελύετο *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

g Ἰδουμαίων] Ἰουδαίων *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

ἐλεηλάτων τὴν ἐκείνων χώραν, οὐκ [h] ἐπὶ ὠφελείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μνησικακίας χαλεπώτεροι [i] τὰς ἀδικίας ὄντες.

δ'. Ἡρῴδης δὴ τοῦτο πάντα φέρων ἠνείχετο, μεταβεβληκὼς αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν, ἣν εἶχε πρὸς Καίσαρα, [k] καὶ τὸ μεῖζον [l] ἀφῆρητο θρόνημα. οὐδὲ γὰρ πέμψαντος αὐτοῦ πρεσβείαν ἀπολογησομένῳ ὁ Καῖσαρ ἠνέσχετο, πάλιν δὲ τὰς συνελθούσας ἀπράκτους ἀνέπεμψεν. ἦν δ' οὖν ἐπὶ τούτοις ἀθυμία καὶ δέος, ὅ, τε Σύλλαιος μετέωρος ἐλύπει, πεπυσθείς τε καὶ παρὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δὴ καὶ μειζόνων ἀπτόμενος. ὁ μὲν γὰρ Ὀβόδας ἐτεθνήκει, πρὸς δὲ τῷ τὸ Ἀρέως λαχεῖν Αἰνείας, ὁ μετονομασθεὶς [m] αὖθις Ἀρέτας. τὸν γὰρ ἐπιχειρήσαντα Ἀραβοσαῖς παρωσάμενος αὐτὸς [n] ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν, χρήματα μὲν πολλὰ δοὺς τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν, πολλὰ δὲ Καίσαρι δώσειν ὑπισχνούμενος. ὁ δὲ τῷ μὴ τὸ Ἀρέταν ὑπεξειλῆφθαι πρότερον αὐτὸν βασιλεύειν ὠργίζετο. πέμπει δὲ κἀκεῖνος ὑπὲρ ἐκείνου καὶ δῶρα τῷ Καίσαρι, στέφανόν τε χρυσοῦν ἀπὸ πολλῶν ταλάντων. ἡ δὲ ὑπὲρ ἐκείνου κατηγόρει Σύλλαιον ὄντα πονηρὸν δῆλον, Ὀβόδαν [nn] τε Φαρμάκοις διαφθείραι, καὶ ζῶντος ἐπὶ κρατεῖν αὐτὸν, τάς τε τῶν Ἀράβων μοιχεύοντα, καὶ χρήματα δανειζόμενον, ὡς ἐξιδιώσαιτο τὴν ἀρχήν. προσέχειν δὲ οὐδὲ τούτοις ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ἀποπέμπει μηδὲν τῶν δώρων λαβών. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἀραβίαν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπεδίδου, τὰ μὲν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ' ὡς καταφρονουμένων μηδένα προεστάναι. τῶν γὰρ βασιλέων ὁ μὲν, [o] ὅπως τὴν ἀρχὴν βεβαίαν ἔχων, οὐκ ἱκανὸς ἦν κωλύειν τὰς ἀδικουμένας· Ἡρῴδης δὲ, ἐφ' οἷς [p] ἠμύνετο πάσχων ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἁπάσας τὰς εἰς αὐτὸν ὑβρεις φέρειν ἠναγκάζετο. πέρας δ' οὐδὲν ὁρῶν τῶν προσιόντων κακῶν, ἔγνω πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, εἴ τι δυνατὸν μετριώτερον εὑρεῖν ὑπέρ τε τῶν φίλων, καὶ πρὸς αὐτὸν Καίσαρα τὴν εὐτυχίαν [q] ποιησόμενος. κἀκεῖ μὲν ὁ Δαμασκηνὸς ἀπῆλθε Νικόλαος.

cri sed etiam ultionis causa miris modis in eos saeviebant.

4. Herodes autem ista omnia ferre cogebatur, perdita, quam in Cæsare habuerat, fiducia, & animum multo quam ante demissiorem gerebat. nam Cæsar legationem missam ab Herode ob causæ suæ defensionem audire nolebat, eamque iterum venientem re infecta remisit. Itaque erat ex istis in magna solicitudine atque metu, & ei permolestus erat Syllæus, tum quod ei crederetur, tum quod Romæ esset, & eo tempore ad majora spiraret. Nam Obodas quidem diem supremum obierat, Æneas vero, mutato deinde nomine dictus Aretas, Arabum imperium occupat. Cæterum Syllæus eum per calumnias deturbare, regnumque invadere nitebatur, magnas largitiones aulicis faciens, multasque Cæsari promittens. Aretæ quoque Cæsar succensebat, quod regnum usurpasset, neque prius ad se scripsisset. Verum & ille literas cum muneribus ad Cæsarem mittit, & in his auream coronam multa talenta pendentem: quibus in literis Syllæum accusabat, ut qui malus servus esset & Obodam veneno sustulisset, quo etiam vivo rerum dominus fuisset, dum & Arabum uxores adulteraret, & pecuniam mutuaretur, ut imperium sibimet vendicaret. Cæsar autem ne hos quidem *legatos* audire dignatus est, sed nullo accepto dono remisit. Judææ vero & Arabiæ regna indies deterius se habebant, tam propter turbas, quibus agitabantur, quam quia nemo erat qui ei malo mederetur. Nam *duorum* regum alter nondum certo rex erat; alter vero Herodes, quod semet vindicatum iverit, Cæsarem iratum habens, omnes contumelias perpeti cogebatur. Cum autem nullum finem videret malorum, qui eum circumsteterant, Romam iterum mittere decrevit, si quid æquius amicorum gratia & precibus apud Cæsarem posset obtinere. Atque istam quidem legationem suscepit Nicolaus Damascenus.

Legatos ad Cæsarem frustra mittit Herodes.

Aretas Obodæ in Arabum regnum succedit.

Cæsar ei offensus.

Nicolaus Damascenus ad Cæsarem missus.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Εὐρυκλῆς τοὺς Ἡρῴδου παῖδας διέβαλεν· καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψε. περὶ Συλλαίου ὑπὸ Νικολάου κατηγορηθέντος.

CAP. X.

Quomodo Eurycles Herodis filios ad ipsum calumniatus est: utque eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit. De Syllæo à Nicolao accusato.

XVI.

Ἐξεπεπράκτο δὴ τὰ περὶ τὴν [r] οἰκείαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ [s] πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. ὅλως μὲν γὰρ, [t] οὐδὲ τὸ ἔμπροσθεν χρόνον [v] ἀσύνοπτον ἦν, ὡς τὸ μέγιστον καὶ δυσχερέστατον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν [x] ἠπείλητο τῇ βασιλείᾳ μετὰ τὸ τύχης· ἐπέβαινε δὲ καὶ μᾶλλον ἠυξήθη τότε διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Εὐρυκλῆς ἀπὸ Λακεδαίμονος, οὐκ ἄσημος τὸ ἐκεῖ, κακὸς δὲ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ κολακείαν δεινὸς [y] ἑκατέρων αὐτῶν ἔχειν τι καὶ μὴ δοκεῖν, ὑπεδεδήμησεν ὡς τὸν Ἡρῴδην, δῶρά τι δώσειν αὐτῷ, καὶ πολεῖν παρ' ἐκείνου λαβών, τῆς εὐκαιρίας τῶν ἐντεύξεων ἐπεραγματεύσατο φίλος ἐν τοῖς μάλιστα γενέσθαι βασιλέως. ἦν δ' αὐτῷ καταγωγὴ μὲν ἐν τοῖς

Eurycles Lacedæmonius.

Eurycles in Herodis & Antipatri & Alexandri amicitiam se insinuat.

Verum res suæ domi, filiorumque, qui multo magis in ipsum eo tempore exacerbati erant, valde turbari cœperunt. Omnino enim nec jam ante obscurum erat, fortunam malorum, quæ in homines cadunt, maximum & gravissimum regno *ipsius* minatam esse: tunc autem ingruebat & in majus crevit ex hujusmodi causa. Eurycles *quidam* Lacedæmonius, honesto loco natus, sed homo nequam, voluptatibus & assentationi deditus, ita tamen tecte ut non animadverteretur, cum peregre ageret apud Herodem, multis muneribus ei datis & majoribus acceptis, urbanitate sua se in intimam regis amicitiam insinuavit. Antipatri quidem hospitio utebatur, ad Alexandrum vero itabat, multumque cum eo erat; ut qui se Archelao Cappado-

h Ἐπὶ ὠφελείᾳ μόνον,] Ἀπὸ ὠφελείας *Hen.* & *Vat.* ἀπεφιλείας *Lugd. Bat.* ἀπ' ὠφελείας *Coccejus* mavult.

i Τὰς] Lege ὑπὲρ τὰς. COCC.

k Καὶ τὸ μεῖζον] Καὶ μεῖζον *Hen.* & *Vat.*

l Ἀφῆρητο] *L. B.* ἀφῃρεῖτο.

m Αὖθις Ἀρέτας.] Ex *L. B.* αὖθις hoc loco inseruimus, & in versione pariter expressimus. Regium enim illud nomen postea videtur assumpsisse, in regno confirmatus ab Augusto. Minus recte verterat *Hudson* cognomento Aretas. HAV.

n Ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν,] Ἀναλαμβάνῃ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

nn Τε] *L. B.* γε.

o Ὅπως τὴν ἀρχὴν βεβαίαν,] Ὁ μὲ ἐδέπω τὴν ἀρχ. *Vat.*

p Ἠμύνετο] Ἠμύνατο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

q Ποιησόμενος] *L. B.* ποιησάμενος.

r Οἰκείαν] Οἰκίαν *Busb.* & *Zonar.*

s Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας] Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότα *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπὶ τὸ in *ceteris.* χεῖρον ἔχει τὰ κατὰ τοὺς παῖδας *Zonar.*

t Οὐδὲ —— Λακεδαίμονος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

v Ἀσύνοπτον] Ἀνύποπτον legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, & *licet sine suspicione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex hujusmodi causa prævaluit.*

x Ἠπείλητο] Ἀπείλητο in *Editis* & *MSS.* unde ἠπείλητο fecimus.

y Ἑκατέρων] Cum in *Editis* *Aliisque* fuerit ἑκατέρων, rescripsimus ἑκατέρου. in *Cod. Vat.* ἑκάτερον. quod & *Coccejus* malebat.

dociæ regi familiarissimum esse dictitaret. idcoque Glaphyræ honorem se præbere simulabat: atque in eo totus erat ut omnes clam coleret, & quæ dicerentur & fierent semper observabat, ut ita calumniis retineret hominum benevolentiam. Postremo id consequutus est, ut, cum se in familiaritatem alicujus dedidisset, ejus amicus esse videretur; quod si alium frequentaret, id ejus gratia facere putaretur. Alexandrum itaque, ut juvenem, adeo sibi conciliavit, ut ei persuaserit, se tuto posse ei querelas de iis quæ passus fuerat concredere, id quod alii audebat nemini. Suam igitur vicem dolens ei aperuit, ut pater *ab ipso* alienatus esset, narravitque ei cuncta de matre, itemque de Antipatro, quod is, ipsis ab honoribus repulsis, omnem sibimet potestatem arripuisset. Atque ista haud ferenda esse dicebat, præsertim quod pater tantum in eos odium jam conceperat, ut cum ipsis, prout adjiciebat, nec convivia nec colloquia communicare sustineat. Talia quidem ipsi, ut verisimile erat, dolor suggerebat. Hæc autem verba Eurycles Antipatro referebat, dicens quidem, non illius gratia hoc ipsum se facere, sed tanti esse momenti rem ut tacere nequeat, quò illi ab Alexandro cavendum esse putet. neque enim singula illorum sine affectu cum dicere, quin non obscuram præ se ferre nocendi voluntatem. Jam vero Antipater, cum ex istis eum sibi amicum opinaretur, ei sæpe liberaliter largiebatur: & ad extremum persuasit, ut ea referret Herodi. Ille vero, dum ex iis quæ se audivisse dicebat de Alexandri malevolentia verba faceret, non difficulter fidem inveniebat, atque ita regem affecit, orationis calliditate eum circumagens atque irritans, ut odium inexpiabile *in filium* susciperet. id quod ea ipsa hora ostendit. nam Eurycli extemplo quinquaginta talenta dedit. Is vero cum ista accepisset, & Archelaum Cappadociæ regem adiisset, *ei* laudabat Alexandrum, seque ei in componenda cum patre pace magno usui fuisse prædicabat. Hac arte Archelao etiam pecunia emuncto, antequam detegeretur malitia, discessit. Et quidem Eurycles iste, cum *postea* in Lacedæmone improbus esse non desiisset, ob multa facinora à patria relegatus est.

Ab Antipatro & Herode muneribus donatur.

Archelao etiam pecuniam extorquet.

Herodes filiis fit infensior.

2. Judæorum autem rex non ut ante satis habebat criminationes adversus Alexandrum & Aristobulum audire: verum etiam tam intestino in eos odio flagrabat, ut, si nemo criminaretur, ipse ad criminandum induceret, omnia speculando & explorando; & omnibus, si quid contra eos haberent, dicendi potestatem faciendo: ac perfecit ut ei referretur, Evaratum Coum cum Alexandro conspirasse. Et hoc quidem omnium libentissime audivit Herodes.

Jucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro; ut inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

3. Huc & majus quiddam contra juvenes accedit, dum novæ semper in eos excogitantur calumniæ, & omnes ut ita dicam certatim id agunt, ut grave aliquid de iis ad regem deferrent, quod pro salute ipsius facere videretur. Erant Herodi satellites duo, qui propter corporis fortitudinem

Ἀντιπάτρῳ, πρόσοδον ἢ καὶ σωτηρίαν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον· Ἀρχελαῷ γὰρ ἔλεγεν εἶναι τῷ Καππαδόκι λόγῳ πατρίδος. ὅθεν καὶ τῷ Γλαφύρᾳ ὑπεκρίνατο τιμᾶν· καὶ πολὺς ὢν ἀφανῶς μὲν ἐθεραπεύων ἅπαντας, ἀεὶ δὲ τοῖς λαλουμένοις ἢ γινομένοις προσέχων, ὡς ἐξ αὐτῶν ἀντιχαρίζεσθαι τὰς διαβολάς. τέλος δὲ [z] πιστὸν [a] ἑκάστῳ κατὰ τὰς συντυχίας [b] ἀπέφαινεν, ὡς ἐκείνῳ μὲν εἶναι φίλος, τοῖς δ' ἄλλοις δοκεῖν κατὰ τὸ συμφέρον ἐκείνῳ [c] προσεῖναι. [d] τὸν οὖν Ἀλέξανδρον προσεκτήσατο νέον ὄντα, καὶ πρὸς ὧν ἐπεπόνθει μηδενὶ μὲν, πρὸς ἐκεῖνον δὲ μόνον ἀδεῶς πεπεισμένον ἐξεῖναι λέγειν· ἐνέφαινεν οὖν ἀχθόμενος ὡς ὁ πατὴρ ἠλλοτρίωτο, καὶ τὰ περὶ τὴν μητέρα διηγεῖτο καὶ τὸν Ἀντίπατρον, ὅπ παρωθούμενος αὐτὸς τὸ τιμᾶς τὰ πρῶτα ἤδη δύναται. τούτων δὲ ἀνεκτὸν ἁπλῶς ἔφη, κατεσκευασμένος πρὸς μῖσος ἤδη τοῦ πατρὸς, [e] μηδὲ συμποσίοις μηδὲ συλλόγοις ἀνέχεσθαι, λέγων. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνος, ὡς εἰκὸς, ἐφ' οἷς ἤλγει. τὰς δὲ λόγους Εὐρυκλῆς Ἀντιπάτρῳ τούτους ἀνέφερεν, λέγων μὲν ὡς οὐκ ἕνεκα σοῦ τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, [f] νικᾶσθαι δ' ὑπὸ σοῦ τιμώμενος τῷ μεγίστῳ τοῦ πράγματος, καὶ φυλάττεσθαι παρακελευόμενος τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ γὰρ ἀπαθῶς [g] τούτων ἕκαστον λέγειν, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς εἶναι τὴν αὐτοχειρίαν. Ἀντίπατρος μὲν οὖν εὔνουν ὑπολαμβάνων [h] ἐκ τούτων, μεγάλας αὐτῷ παρ' ἕκαστα δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τέλος ἤδη πιστὸν πρὸς τὸν Ἡρώδην ἀναφέρειν τὸν λόγον. ὁ δ' οὐκ ἐπὶ τῷ Ἀλεξάνδρου δύσνοιαν ἐξ ὧν ἔλεγεν ἀκηκοέναι διηγούμενος [i] ἀπίθανος, ἀλλ' ὅτω διέθηκε τὸν βασιλέα, πρειάγων ἀεὶ τοῖς ῥήμασι καὶ παροξυνῶν, ὡς ἀμετάγνωστον ποιῆσαι τὸ μῖσος. ἐδήλωσε δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν καιρόν. εὐθὺς γὰρ Εὐρυκλεῖ δίδωσιν πεντήκοντα τάλαντα δωρεάν. ὁ δὲ πόθεν λαβών, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον [k] ἀναβὰς τὸν βασιλέα τὸν Καππαδόκων, τὸν Ἀλέξανδρον ἐπῄνει, καὶ χρήσιμος ἔλεγεν αὐτῷ εἰς πολλὰ πρὸς τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τὸν πατέρα γεγενῆσθαι. χρηματισάμενος δὲ καὶ παρ' ἐκείνου, πρὶν καταφωραθῆναι τὴν κακοηθείας, ἀπῆλθ. Εὐρυκλῆς μὲν οὖν, ὢν ἐν τῇ Λακεδαίμονι πανοῦργος εἶναι μοχθηρὸς, ὑπὸ πολλοῖς ἀδικήμασιν ἀπεσείσθη [l] τὸν πατρίδος.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς οὐχ ὥσπερ πρότερον εἶχεν πρός τε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἀκούειν μόνον τὰς κατ' αὐτῶν διαβολὰς, ἀλλ' ἤδη διὰ μίσος οἰκεῖον γεγονημένος αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ λέγοι τις, [m] ἐξειργάζετο, ἀδιαπτώτους ἕκαστα, καὶ πιστεύοντας, καὶ πᾶσιν εὐοίδους τοῖς βουλομένοις, εἴ τις ἔχοι τι κατ' ἐκείνων εἰπεῖν, [n] Εὐάρατόν τε Κῷον Ἀλεξάνδρῳ συνειδέναι. καὶ τότε μὲν ἂν [o] καθ' ἡδονὴν τὰ πάντων ἥδιστον Ἡρώδης ἐλάμβανεν.

γ'. Ἐπῆλθε δὲ καὶ τῶν νεανίσκων μεῖζόν τι, [p] σκυθρωπαζομένης ἀεὶ τοῦ κατ' αὐτῶν διαβολῆς, καὶ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν ἄθλιε τότε προκειμένου, λέγειν τι πρὸς ἐκείνων [q] δυχερὲς, ὃ πρὸς τὸ βασιλεύοντος εὐθὺς σωτηρίας. σωματοφύλακες ἦσαν Ἡρώδῃ δύο, κατ' ἰσχὺν καὶ μέγε-

ϑος

z Τοιῶτον] Τοιοῦτο in *Cod. Gall.*

a Ἑκάστῳ] Ἐν ἑκάστῳ *Vat.*

b Ἀπέφαινεν,] Ita *Vat.* & *Busb.* ὑπέφαινεν in *Editis Aliisque.*

c Προσεῖναι.] Προσεῖναι *Busb.*

d Τὸν οὖν Ἀλέξανδρον] Οὕτως Ἀλέξανδρον μὲν ὄντα πρὸς ὧν ἐπεπόνθει μηδενὶ μὲν, πρὸς ἐκεῖνον *Vat.*

e Μηδὲ συμποσίοις] Ὡς μηδὲ συμποσίοις ἢ συλλόγοις ἀνέχεσθαι *Vat.*

f Νικᾶσθαι —— πράγματος,] *Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio, sed tuis jam victus honoribus, & rei magnitudine*, vertit *Rufinus.* ut legisse videatur, τιμώμενος ὑπὸ σοῦ τῷ &c. SPANH. Quomodo legerit *Vet. Interpres* seu *Rufinus*, apparet ex lectione Cod. *Lugd. Bat.* qui distincte τιμώμενον exhibet, quod inserui pro vulgato τιμωμένου, unde patet totum locum ita esse legendum, λέγειν μὲν ὡς οὐκ ἕνεκα σοῦ (pro vulgato σοῦ) τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, νικᾶσθαι δ', ὑπὸ σοῦ τιμώμενον, τῷ &c. i. e. *Dicens quidem, non sui ipsius gratia sese illud facere, verum illius, quod victus esset honore ejusdem erga se, atque ipsius sceleris magnitudine.* HAV.

g Τούτων ἕκαστον] Ita rursus ex *Lugd. Bat.* quod fortius quam vulgatum τοῦτο ἕκαστον, & in versione *singula illorum* reposui pro *hæc* &c. HAV.

h Ἐκ τούτων,] Illa ἐκ τούτων è *Codd. Hen.* & *Vat.*

i Ἀπίθανος,] Πιθανὸς *Vat.*

k Ἀναβὰς τὸν βασιλέα] Διαβὰς *Busb.*

l Τῆς πατρίδος.] Τῆς ἑαυτῆ πατρίδος.

m Ἐξειργάζετο,] Περιεργάζετο juxta *Zonaram.* qui hoc ipsum ex *Josepho* ad hunc modum narrat; Ἡρώδης δὲ τοιούτου ὢν τοὺς παῖδας ἐξώργισο, ὡς μηκέτι δεῖσθαι διαβολῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξεργάζεσθαι τὰ ἐκείνων, καὶ διαπρᾶξαι ἕκαστα.

n Εὐάρατόν τε Κῶον] De hoc Eurato Coo. *Ant.* lib. 1. c. 26. §. 5. SPANH.

o Καθ' ἡδονὴν τὰ πάντων] Forsan κατ' ἀκρὰν.

p Σκυθρωπαζόμενος —— διαβολῆς,] *Ant.* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

q Δυχερὲς,] Δυχερὲς πρὸς τὸ βασιλεύοντος σωτηρίας *Vat.*

r Τι-

θος πιμώμενοι, Ιάκωβόν τε καὶ [r] Τύραννον. ὅτοι, προσκρούσαντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως ἀπεωσμένοι, [s] τοῖς περὶ Αλέξανδρον ἦσαν συνιππαζόμενοι, καὶ κατ' [t] γυμνασίαν τιμώμενοι, καὶ τι χρυσίον καὶ δωρεὰς ἄλλας ἐλάμβανον. εὐθὺς οὖν καὶ τότε ὁ βασιλεὺς ἔχων ἐν ὑποψίᾳ, ἐβασάνιζεν. [v] οἱ δ', μακαρτηρήσαντες πολὺν χρόνον, ὕστερον ἔλεγον, ὅτι πεῖσαι φονεύειν αὐτὸς Ηρώδης Αλέξανδρον, [x] ἐπεὶ περὶ κυνηγέσιον θηρίων δόκων [y] προσβάλοι. [z] δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὡς ἀπὸ τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς [a] ἀναπαρείη τοῖς ἑαυτοῦ λόγχαις. καὶ γὰρ πρότερον αὐτῷ τοιοῦτόν [b] γεγονὸς πάθος. [c] ἐπέδειξαν δὲ καὶ χρυσίον μὲν ἐν ἵππῳ κατορωρυγμένον, καὶ τὸν ἀρχικυνηγὸν ἐξήλεγχον, ὅτι δὲ [d] λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς, καὶ τοῖς Αλέξανδρον θεραπεύουσιν ὅπλα, κελεύσαντος ἐκείνου.

δ'. Μετὰ τούτους ὁ Φρούραρχος [e] Αλεξανδρείου ληφθεὶς ἐβασανίζετο· [f] καὶ γὰρ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε [g] δέξασθαι τῇ Φρουρᾷ, καὶ παρέξειν τοῖς νεανίσκοις χρήματα ὑποδεχθῆναι, τὰ κείμενα τῶν βασιλικῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ Φρούριον. αὐτὸς μὲν οὖν οὐδὲν ὡμολόγησεν· ὁ δὲ αὐτοῦ παρελθὼν παῖς ἔφη ταῦτα, καὶ γράμματα ἐπέδωκεν, [h] ὡς εἶναι εἰκάσαι τὰ Αλεξάνδρου [i] χειρός. "Τελέσαντες, φησὶ, τῷ Θεῷ εἰπεῖν, ἃ προῃρήμεθα πάντα, ἥξομεν πρὸς ὑμᾶς· ἀλλὰ προσέχητε, καθὼς [k] ὑπέσχεσθε, δέξασθαι ἡμᾶς τῷ Φρουρίῳ." μετὰ τοῦτο τὸ γράμματίδιον, ὁ μὲν Ηρώδης [l] οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε περὶ τῶν παίδων εἰς αὐτὸν ὑπόθεσιν. Αλεξανδρος δὲ [m] Διόφαντον ἔφη τὰ γράμματα μιμήσασθαι τὸν τύπον, καὶ δι' Αντιπάτρου κακουργηθῆναι τὸ γραμματίδιον. [n] ὁ γὰρ Διόφαντος ἐδόκει τὰ τοιαῦτα δεινὸς· ἐν ὑστέρῳ δὲ διελεγχθεὶς ἐπ' ἄλλοις, ἔτως ἀπέθανε.

ε'. Τοὺς δὲ βασανισθέντας ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸ πλῆθος προήγαγε ἐν Ιεριχοῦντι [o] κατηγορήσαντας τῶν παίδων· [p] καὶ τότους μὲν [q] ἐκ χειρὸς οἱ πολλοὶ βάλλοντες ἔκτειναν. ὡρμημένων δὲ καὶ [r] τοὺς περὶ Αλέξανδρον ὁμοίως κτεῖναι, τότε μὲν ὁ βασιλεὺς παρητήσατο, λάθᾳ Πτολεμαίου καὶ Φερώρα τὸ πλῆθος ἀναστείλας. ἐπὶ δὲ φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν, καὶ προσίει μὲν [s] οὐδείς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γινόμενα καὶ λαλούμενα. [t] καὶ τί γὰρ ἦν καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. ἕτερος δὲ αὐτῶν Αντίπατρος, ἐκ βαρυθυμίας [v] ἐπαγόμενος καὶ τῷ ἑαυτοῦ [x] τιτθίδα καὶ πενθερὰν συναλγεῖν αὐτῷ τῆς συμφορᾶς καὶ μισεῖν τὸν τὰ τοιαῦτα πείθοντα, "ἃ γὰρ, ἔφη, καὶ σοὶ κίνδυνος ἀπωλείας, "[y] Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ κατ' ἐλπίδα [z] γάμων "ἅπαντα ταῦτα προμηθεύεται"; τούτοις ἐκείνη ταχὺ μάλα τὸν ἀδελφὸν προσφέρει τοὺς λόγους. ὁ δὲ, οὐκ ἔτι κατασχὼν αὐτὸν, δῆσαί τε κελεύει, καὶ διασκεψάμενος ἀπ' ἀλλήλων ὅσα κακῶς ἐποίησαν ὑπὸ τῷ

& proceritatem habebantur in pretio, videlicet Jucundus & Tyrannus. Ii, offenso rege depulsi, cum Alexandro equitabant, &, quoniam homines exercitati essent, erant in honore, & auri aliquantum, aliaque dona accipiebant. Quapropter rex eos statim suspectos habuit, & in quæstionem vocavit. Illi vero, postquam diu perstiterant, tandem dixerunt, Alexandrum sibi persuadere voluisse, ut Herodem in venatione feras persequentem occiderent. facile enim confingi posse, equo delapsum suismet venabulis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. simulque indicaverunt aurum in equili defossum esse, & venatorum præfectum convicerunt, sibi regia venabula, & Alexandri aulicis arma, ipsius jussu, dedisse.

4. Post hos comprehenditur & torquetur præfectus præsidii Alexandrii: quippe accusatus, promisisse adolescentibus sese eos castello recepturum, eisque regiam pecuniam, quæ in ea munitione esset, traditurum. Atque ipse quidem *præfectus* nihil confessus est: sed prodiit ejus filius, & ita esse dixit; literasque tradidit scriptas, ut videbatur, manu Alexandri, *in hanc sententiam.* "Perfectis, si "Deus voluerit, omnibus quæ instituimus, venie- "mus ad vos: sed date operam, sicut promisistis, "ut nos castello recipiatis". Post hanc schedam non dubitabat Herodes, quin insidiæ sibi à filiis paratæ fuerint. Alexander autem dicebat, manum suam à Diophanto notario assimulatam, eamque schedam ab Antipatro malitiose effictam. Erat enim Diophantus assimulandarum literarum peritissimus; tandemque alias simulasse convictus morte pœnas dedit.

In Alexandrii præfectum quæstio.

Litera fictæ à Diophanto, manum Alexandri assimulante.

5. Eos autem, in quos fuerat habita quæstio, produxit rex Hierichunte ad populum, ut accusarent pueros: atque illos quidem † multi lapidibus obrutos necarunt. cum vero idem Alexandro & Aristobulo facturi essent, hoc ipsum quidem nè fieret prohibuit rex, per Ptolemæum & Pheroram populi impetum reprimendo. at pueros ita concludendos custodiendosque curavit, ut eos adiret nemo, cunctaque eorum facta & dicta observarentur. Et nihil omnino à condemnatis differebant infamia & *futuri* metu. Eorum autem alter Aristobulus tantum animi dolorem concepit, ut Salomæ amitæ socruique suæ persuadere tentaverit, ut ipsius calamitatem acerbe ferret, eumque odio haberet, qui se cò perduci sineret. "Etenim non- "ne tu quoque, inquit, in mortis periculo versa- "ris, cum omnia quæ hîc fiunt Syllæo spe con- "jugii detegere dicaris"? Hæc verba illa protinus *Herodi* fratri narratum it. Ille vero, ut qui non amplius semet cohibere potuerit, eum sine ulla cun-

Alexander & Aristobulus in carcerem conjecti.

Operam dat Aristobulus ut Salomen Herodi infensam reddat.

Aristobulus, Salome ejus consilia Herodi narrante, constringitur.

r Τύραννον.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

s Τοῖς περὶ Αλεξανδρον] Τοῖς deëst *Vat.*

t Γυμνασίαν τιμώμενοι,] Γυμνάσια *Vat. Lugd. Bat. Busb.* & *Hen.* à manu secunda.

v Οἱ δ', ——— ἔλιγον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

x Επεὶ περὶ κυνηγέσιον] Επειτ' εἰς κυν. *Busb.* atque ita *Hen.* voce περὶ in ora libri posita. ἐπεί περί τι *Lugd. Bat.* ἐπεί τε περὶ καὶ *Vat.*

y Προσβάλοι.] *L. B.* προσλάβοι, in *Marg.* προσκαλῇ.

z Δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν,] Δυνατὸν γὰρ εἶν λέγειν *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

a Αναπαρείη τοῖς ἑαυτοῦ λόγχαις.] Εμπαρείη *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἀναπαρείη *Hen.* à pr. m. ἀναπαρείη ταῖς ἑαυτοῦ λόγχαις *Gen.*

b Γεγονὸς] *L. B.* γεγοὸς.

c Επέδειξαν δ'] Επιδείξαν δ' καὶ τὸ χρυσίον *Vat.*

d Λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς,] Eadem *Zonaras* p. 250. D. SPANH.

e Αλεξανδρείου] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

f Καὶ γὰρ ἐκεῖνος] Καίτοι ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχεν ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τῷ Φρουρίῳ *Busb.* καὶ ὁ Φρούραρχος δ' ὃν Αλεξανδρείου ἠτιάζετο, ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τοὺς νεανίσκους ἐν τῷ Φρουρίῳ *Zonar.*

g Δέξασθαι] Forte δέξεσθαι.

h Ὡς εἶναι εἰκάσαι] Ὡς εἰκάσαι *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

i Χειρός.] Φαίνεται post χειρὸς addit *Busb.*

k Υπέχεσθε,] Υπέχησθε *Vat.*

l Οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε] Οὐκέτι εὐδοιάσιμος εἶχε *Lud. Zonar.* HUDS. Ita etiam *Zonaras* p. 251. A. SPANH.

m Διόφαντον ἔφη] Hujus Diophanti meminit *Tzetzes*, Chil. VI.

n Ο γὰρ Διόφαντος] Ο γάρ τοι. Δ. *Vat.*

o Κατηγορήσαντας] Καὶ τοὺς κατηγορήσαντας τῶν παίδων legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, & *accusatores eorum.*

p Καὶ τούτους] Καὶ βάλλοντες ἐπίκτειναν *Busb.*

q Ἐκ ——— ἔκτειναν.] Manu jaculantes multi interemerunt. *Rufinus.* malè *Gelenius*: saxis sunt obruti. Βάλλειν tamen pro *saxis obruere* dictum infra cap. XI. §. 2. ubi *Zonaras* pro βάλλειν habet λιθολογεῖν· & §. 6. in genere τοὺς δυστυχοῦσι βάλλοντες. item ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. ξύλοις βαλλόμενοι καὶ λίθοις. SPANH.

† *Multi*] Melius vertas per *vulgus*. HAV.

r Τοὺς περὶ Αλέξανδρον] Id est, *Alexandrum*; ut aliquanto post τοῖς περὶ Ολυμπον, ubi de Olympo agitur §. 9. REL.

s Οὐδείς.] Οὐδεὶς ἔτι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ τί γὰρ] Καὶ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος *Zonar.*

v Επαγόμενος] Υπαγόμενος *Vat.*

x Τιτθίδα καὶ πενθερὰν] Salomen vid. infr. lib. 17. c. 1. §. 1. ubi *Rufinus* male vertit *titthidam nutricem.*

y Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ] Ita *Busb. Gall.* & *Zonar.* Διαβεβλημένης in *Editis Aliisque.*

z Γάμων] Γάμῳ *Vat.*

a Ταῦ-

cunctatione conſtringi jubet, & utrumque ab altero ſeparatum ſcripto prodere quicquid mali in patrem commiſiſſent. Illi vero, quoniam ita ipſis mandatum eſſet, ſcribunt, ſe in patrem inſidias neque cogitaſſe neque ſtruxiſſe: fugam autem adornaſſe, idque vi coactos, quia ſuſpectam moleſtamque vitam degerent.

Nonnulla ab Alexandro quærit Herodes coram Mela Archelai legato.

6. Eo tempore, cum veniſſet ex Cappadocia legatus ab Archelao, Mela quidam, unus ex illius dynaſtis, volens Herodes ei oſtendere Archelai in ſe malevolentiam, Alexandrum vinctum accivit ad ſe, & ex eo iterum quæſivit de fuga, quonam & quo pacto diſcedere decreviſſent? Ad quod reſpondit Alexander, "ad Archelaum, qui ſe inde "Romam eos miſſurum promiſiſſet: verum in pa- "trem nihil quidem ſceleris aut maleficii conatos "fuiſſe, neque eorum quæ ipſis ab adverſariis ma- "litioſe imponerentur, quicquid verum eſſe. vo- "luiſſe etiam *ſe*, ut de Tyranno & illo altero cir- "cumſpectius haberetur quæſtio, ſed illos celerius "periiſſe, auctore Antipatro, qui amicos ſuos in- "ter multitudinem ſummiſiſſet.

Interrogatur etiam de iiſdem Glaphyra.

7. Hæc eo dicente, juſſit *Herodes*, ut Melas & Alexander ad Glaphyram Archelai filiam ducerentur; & ex ea quæreretur, ecquid inſidias Herodi ſtructas ſciret. Quò ut ventum eſt, Glaphyra, ſimulac vinctum conſpexit Alexandrum, caput ſibi percuſſit, animoque conſternata magnum triſtemque ploratum edit. Quin & juveni manarunt lachrymæ, atque iis qui aderant miſerabile adeo erat ſpectaculum, ut diu id cujus cauſa venerant dicere aut facere nequirent. Tandem vero cum Ptolemæus (huic enim mandatum erat ut illum duceret) juſſiſſet dicere, ecquid ei factorum conſcia foret mulier; "quî potuit, inquit, non con- "ſcia eſſe, quæ mihi ſit vel ipſa anima charior, & "communes mecum natos habeat?" Ad hæc quidem illa exclamavit, "nullius ſe malæ rei con- "ſciam: ſed *tamen* ſi ejus utilitas poſtulet, ut ali- "quid vel contra ſeipſam mentiatur, omnia con- "feſſuram". Tum Alexander, "ſcelus quidem, "inquit, nullum eorum quæ ſuſpicantur quos mi- "nime omnium decebat, neque ego cogitavi, ne- "que tu noſti, niſi quod ad Archelaum nos reci- "pere decreveramus, & inde Romam". Iſta etiam illâ fatente, Herodes, ratus Archelaum malevolentiæ in ſe convictum eſſe, dedit Olympo & Volumnio literas, juſſitque ut inter navigandum ad Eleuſam Ciliciæ * *inſulam* appulſi Archelao ſcriptum de his redderent, &, poſt expoſtulationem quod inſidiarum particeps cum filiis ſuis fuiſſet, recta inde Romam navigarent. & ſi quid illic à Nicolao expeditum invenirent, adeo ut Cæſar † ipſi non ſuccenſeret, literas *ei* & teſtimonia traderent, quæ contra adoleſcentes parata mittebat.

De fuga ad Archelaum ſe cogitaſſe fatetur Alexander.

Olympus & Volumnius Romam miſſi.

Archelaus Herodi ſe excuſat.

Cæterum Archelaus ſeſe purgabat, de ſuſceptione quidem juvenum confitendo, quod è re illorum ipſorum eſſet patriſque, * ne quid præterea du-

πατρὶ [a] ταῦτα γραψαμένης διαφέρειν. οἱ δὲ, ἐπεὶ τοῦτο προσετέτακτο αὐτοῖς, ἐγγεφύζιν, ὅπως μὲν [b] ὔτε νοῆσαι κατὰ τοῦ γεγυνηκότος, οὔτε συσκευάσασθαι, δρασμῷ δὲ ἐπιβαλέσθαι, καὶ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ἐπαχθῆ καὶ δυσχερῆ ὄντος αὐτοῖς τοῦ βίου.

ς'. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἥκοντος [c] ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντός τινος Ἀρχελάου, Μήλα τινος, ἐς ὢν δυνάστης τῆς ἐκείνου, βουλόμενος Ἡρῴδης ἐνδείξασθαι τὴν δύσνοιαν Ἀρχελάου πρὸς αὐτὸν, ἐκάλεσε τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ὢν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ πάλιν ἠρώτα περὶ τῆς φυγῆς, ὅπως καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν; ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "πρὸς Ἀρχέλαον, ἔφη, [d] κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ὁμολο- "γήσαντα Διαπέμψειν· ἀλλ' ἴσθι ὅτι ἀπὸν ὅπω δυσχερές "ἐντεθυμῆσθαι τοῦ πατρὸς, ἴσθι δὲ ὅσα συνεσκευάσμε- "θα ἀληθείᾳ τῶν ἐναντίων ἀληθῆ εἶναί τι τούτων. βέλεσθαι "δὲ [e] ἀνετάζειν καὶ τοὺς περὶ Τύραννον εἰς ἐξέτασιν α- "σφαλεστέραν, ἀλλὰ καὶ τούτους [f] ἀπολέσαι θᾶττον, Ἀντι- "πάτρου τοῦ πολλῆς τοὺς ἰδίους [g] ἐγκαθησάντος φίλους.

ζ'. Τοιαῦτα λέγοντος, ἐκέλευσεν ἅμα τόν τε Μήλαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄγειν ὡς Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου, καὶ πυθάνεσθαι παρ' αὐτῆς εἰ μηδὲν ἠγνόει τῶν εἰς ἐπιβουλὴν Ἡρῴδου γεγονότων. [h] ὡς δ' ἦκον, εὐθὺς μὲν ἡ Γλαφύρα, δεσμώτην ἰδοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν, καὶ κατεπλαγεῖσα, μέγα καὶ [i] συμπαθὲς ἀνώμωξεν. ὡς δὲ καὶ τὰ νεανίσκω δάκρυα, καὶ τῶν παρόντων οὐδενὸς τις θέα, μέχρι πολλοῦ ἦν ἐφ' οἷς ἔχων εἰπεῖν ἢ πράττειν δυναμένων. ὀψὲ δὴ τοῦ Πτολεμαίου, [k] τούτῳ γὰρ ἄγειν αὐτὴν ἐπετέτακτο, φέρειν [kk] κελεύσαντος, [l] εἴ τι τῶν πραττομένων ἡ γυνὴ συνοίδειν αὐτῷ· "τί δ' οὐκ ἂν, ἔφη, "συνέγνω [m] τῇ ψυχῇ ἐμοὶ φερομένῃ πολέον, καὶ συ- "νοῦσαι τέκνων;" ἡ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν ἀνεβόησεν, "ὡς συνοῖδείη μὲν οὐδὲν ἄτοπον· εἰ δὲ φέροι [n] πρὸς σω- "τηρίαν τοῦ ἐκείνου τὸ καὶ [o] κατ' αὐτῆς τι ψεύσασθαι, "πάντα ὁμολογεῖν." ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "ἀσεβὲς μὲν "οὐδὲν, εἶπεν, οὐδὲ ὧν ὑπονοοῦσιν ἐς ἡμᾶς ἐγκλῶ, ὅτι "αὐτὸς ἐνενόησα, ὅτι [p] σὺ οὐδὲν οἶσθα, ἀλλ' ὅτι περὶ "Ἀρχέλαον ἀποχωρεῖν ἐγνώκειμεν κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην." ταῦτα κἀκείνης ὁμολογούσης, ὁ μὲν Ἡρῴδης, Ἀρχέλαον [q] ἐξελεγλέγχθαι τὰ πρὸς αὐτὸν δυσνοίας [r] ὑπολαβών, δίδωσιν Ὀλύμπῳ καὶ Οὐολομνίῳ γράμματα, κελεύσας [s] ἐν Ἐλαίῳ μὲν [t] Ἐλεύσῃ τῆς Κιλικίας πρόσχωμα, [v] Ἀρχελάῳ τὸ [x] περὶ τούτων ἀποδοῦναι, καὶ μεμψαμένους ὅτι τὸν [y] ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο τοῖς παισὶν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην πλεῖν. κἂν εὑρωσιν ἀνύποπτόν τι Νικόλαον, ὡς μηκέτι αὐτῷ δυσχεραίνειν Καίσαρα, δοῦναι τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τοὺς ἐλέγχους, ὃς κατὰ τὸ νεανίσκων [z] καθεσκευασμένους ἀπέφηνεν. Ἀρχέλαον μὲν οὖν ἀπελογοῦντο, δέξασθαι μὲν τοὺς νεανίσκους ὁμολογήσας διὰ τὸ

[a] Ταῦτα γραψαμένης] Ταῦτα γραψαμένης Καίσαρος ἀπαφίειν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[b] Οὔτε νοῆσαι] Οὔτ' ἐνοῆσαι *Busb.*

[c] Ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντός] Ἐκ Καππαδοκίας δὲ πρεσβεύοντος δὲ ἀπὸ *Vat.*

[d] Κἀκεῖθεν] Forte ἐκεῖθεν. COCC.

[e] Ἀνετάζειν] *L. B.* ἂν ἔτι ζῶν.

[f] Ἀπολέσαι] Ἀπολοῖτο *Lugd. Bat.* & *Vat.*

[g] Ἐγκαθισάντος] *L. B.* Ἐγκαθέσαντος.

[h] Ὡς δ' ἦκον,] Ita *Vat.* & *Busb.* nec aliter *Epiphanius*, qui vertit, *qui cum veniſſent.* ὡς δ' ἦκεν in *Editis.*

[i] Συμπαθὲς ἀνώμωξεν.] Περιπαθὲς *Busb.*

[k] Τούτῳ γὰρ ἄγειν] Τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἐπετετάκτο *Busb.*

[kk] Κελεύσαντος,] Κελεύσαι *Vat.*

[l] Εἴ τι τῶν πραττομένων] Εἴ τι τῶν πραττομένων συνοίδε τούτῳ *Busb.* quo ferè modo *Epiphan.* qui vertit, *interrogante Glaphyram* [*Ptolemæo*] *ſi quid de his quæ fiebant cognoſceret.*

[m] Τῆς ψυχῆς ἐμοὶ φερομένη] Ὑπὲρ τῆς ψυχῆς *Busb.*

[n] Πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἐκείνου] Πρὸς τοῦ σωτ. *Hen.* & *Vat.*

[o] Κατ' αὐτῆς] Lege καθ' αὐτῆς. COCC.

[p] Σὺ οὐδὲν οἶσθα,] Illud σὺ è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[q] Ἐξελελεγχθαι] Ἐξελελίχθαι *Vat.*

[r] Ὑπολαβών,] Καθαλαβὼν *Busb.* Θαλαβὼν *Hen.* à pr. m.

[s] Ἐν Ἐλαίῳ μὲν] Ἐν Ἐλαίῳ τῇ Κιλικίᾳ πρόσχωμα *Zonar.* unde pro Ἐλαίου, quod (in *Lugd. Bat.* tamen eſt Ἐλαιοῦντος) in libris omnibus exſtat, reſcripſi Ἐλαίου. Vide ſupr. c. 4. §. 6.

[t] Ἐλαίου τῆς Κιλικίας πρόσχωμα,] Ἡσιόδου τῆς ἐν Κιλικίᾳ *Gen.* infr. lib. 18. c. 6. §. 4. Ubi *Ruſinus*: Leſidi Ciliciæ civitatis, vel Heſidis. SPANH.

* Inſulam —— *redderent*,] Civitatem *Epiphanio.* Vide *Annot.* ſupr. ad cap. 4. §. 6.

[v] Ἀρχελάῳ] Ἀρχελάῳ τε *Busb. Hen.* & *Vat.*

[x] Περὶ τούτων ἀποδοῦναι,] Περὶ τούτων ἐντυχεῖν *Busb* & *Zonar.*

[y] Ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο] Ita è *Codd. Busb.* & *Gall.* ἐπιστολὰς in *reliquis.*

† *Ipſi non ſuccenſeret*,] *Sc.* Herodi.

[z] Κατεσκευασμένους ἀπεφήνατο,] *L. B.* Καθασκευασμένους ἐπέφηνεν.

* *Ne quid præterea durius in eos ſtatueret*,] Ne quod illi ſuſpicionibus adacti minus ſe obſequentes patri præbuerant, id ipſa ita-

τὸ

τὸ συμφέρον αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τῷ πατρὶ, [a] μὴ χαλεπώτερόν τι [b] προσθῆναι κατ' ὀργὴν ὧν ὑποπλως ἔχοντες ἐσασίαζον, ἢ μὲν ἐς Καίσαρα πέμψειν, ὃδε ἄλλό τι ἐξ δυσνοιαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμολογῆσαι τοῖς νεανίσκοις.

η'. Εἰς ἦ τὴν Ρώμην ἀποκομισθέντες, ἔχόν τε καιρὸν [c] ἐπιδῶναι τὰ γράμματα τῷ Καίσαρι, διηλλαγμένον εὑρόντες Ηρώδῃ. τὰ μὲν πρὸς τὴν Νικολάου πρεσβείαν ἀπόβη τῶν τ τρόπον. ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην, καὶ πρὸς τὴν αὐλὴν ἐλήλυθε, πρῶτον μὲν οὐκ ἐφ' οἷς ἐληλύθη μόνον, ἀλλὰ καὶ Συλλαίου κατηγορεῖν ἠξίου. καὶ [d] οἱ Ἄραβες δῆλοι πρὸ τ ἐντυχίας ἦσαν ἀλλήλοις πολεμοῦντες, [e] ὑπονοήσαντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῷ Νικολάῳ προσελθόντες, τὰς ἀδικίας ἀπάσας ἐμήνυον, καὶ τ Οβόδα ὡς διαφθαρέντων πολίταν σκαφανῆ τεκμήρια παρεχοντες. ἦν γὰρ καὶ τ γραμμάτων [f] αὐτοῦ ἐξ τὴν ὑποστασιν [g] ὑφηρημένα, διὰ τούτων ἤλεγχον. ὁ δ' Νικόλαος [h] εὐτυχίαν ταύτην ὁρῶν αὐτῷ προσπεπτωκυῖαν, δι' αὐτῆς ἐπραγματεύετο τὸ μέλλον, ἐπίγων ἐλθεῖν εἰς διαλλαγὰς Ηρώδῃ [i] ποιήσας Καίσαρα. σαφῶς γὰρ ἠπίστατο βουλομένῳ μὲν ὑπολογήσασθαι πρὸς ἃ ἔπραξεν οὐκ ἐσεσθαι παῤῥησίαν· ἐθέλοντι δ' κατηγορεῖν Συλλαίου, γλυκύσεσθαι καιρὸν ὑπὲρ Ηρώδου λέγειν. σπουδῶντων οὖν ἐπ' ἀλλήλους καὶ δοκίμους ἡμέρας, [k] Νικολάου, παρόντων αὐτῷ τῶν Αρέτα πρέσβεων, τότε ἄλλα κατηγόρει δ Συλλαίου, "τήν τε τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν λέ-"γων καὶ πολλῶν Αράβων, χρήματά τε ὡς εἴη δεδα-"νεισμένον ἐπ' ἐδέσι ὑγιεῖ, καὶ μοιχείας ἐξελέγχων, "ἃ οὐ τῶν ἐν Αραβίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ "γυναικῶν· προσετίθη δ' τὸ μέγιστον, ὡς ἐξαναστάσε "Καίσαρα, μηδὲν ἀληθὲς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ηρώδῃ "πεπραγμένων". ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τοῦτον τ τόπον, ὁ μὲν Καισαρ ἐξεῖρξεν αὐτὸν τοῦτο μόνον ἀξιῶν ὑπὲρ Ηρώδου λέγειν, "[l] ὡς ἐ στρατιὰν ἤγαγεν εἰς Αραβίαν, "μηδὲ χιλίους καὶ πεντακοσίους ἀποκτείναντα τῶν ἐκεῖ, "μηδὲ αἰχμαλώτους λάβοι τὴν χώραν διαρπάσαι". [m] πρὸς ταῦτα ὁ Νικολάος, "ὑπὲρ τούτων, ἔφη, καὶ "μᾶλλον διδάξειν, ὅτι μηδὲν ἢ τὰ πολλοῦ γε αὐτῶν "ἃ γέγονεν [n] ὡς σύ τε ἀκήκοας, καὶ δίκαιον ἐμὲ [o] χα-"λεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς φέρειν". πρὸς δ τὸ εὐδόξον Καισαρος ἐνδοντος αὐτὸν ἀκροατὴν, τὸ δάνειον Ρεπώνη τῶν πεντακοσίων ταλάντων, καὶ τὴν συγγραφὴν, ἐν ᾗ καὶ τούτῳ ἐμὲ [q] προσγεγεγραμμένον, ἐξεῖναι τῆς πρεσβείας παρελθούσης ῥύσια λαμβάνειν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας, "τὴν μὲν [r] στρατιὰν ἐ στρατιὰν ἔλεγε, "ἀλλ' ὅτι [s] δικαίαν τ ἰδίων ἀπαίτησιν χρημάτων· καὶ "μηδὲ ταχὺ [t] τούτων, μηδὲ ὡς ἐπέτρεπον αἱ συγγρα-"φαὶ, πολλάκις μὲν ὅτι [v] Σατορνῖνον ἐλθόντα καὶ "Οὐολύμνιον τοὺς τ Συρίας ἡγεμόνας· τελευταῖον δ', "ἐν Βηρυτῷ τούτων ἐναντίον Συλλαίου τὸν σὸν τύχῃ "ἐπομόσαντος, ἢ μὲν ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα πα-"ρέξειν τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς "Ηρώδου πεφυγότας. ὧν οὐδὲν ποιήσαντος Συλλαίου

rius in eos ſtatueret, dum illis ſuccenſeret ob ea quorum ex ſuſpicione orta eſſet diſſenſio; non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, neque aliud quidquam ex ſua in illum malevolentia juvenibus promiſiſſe.

8. Cum autem Romam perveniſſent, opportunitatem habuerunt literas tradendi Cæſari, quòd eum Herodi reconciliatum offenderunt. Nam Nicolai legatio hunc in modum ſe habuit. Quamprimum Romam venit & in palatium profectus eſt, viſum eſt ei non ſolum id agere cujus cauſa venerat, verum etiam Syllæum accuſare. Nam Arabes, priuſquam cum iis colloqueretur, aperte inter ſe diſſentiebant, quorum nonnulli cum ſe à Syllæo ſubduxiſſent, ad Nicolaum ſe applicuere, facta omnia injuſta ei indicantes, manifeſtiſque indiciis oſtendentes, eum multos ex Obodæ hominibus interfeciſſe. cum enim diſceſſionem feciſſent ſubreptæ erant literæ, quibus ipſum redarguebant. Quam rem ſibi valde opportunam videns Nicolaus, ea utebatur ad id quod ſibi agendum erat, modis omnibus ſtudens ut Cæſarem cum Herode in gratiam redire faceret. Certo enim ſciebat, ſi vellet Herodis facta defendere, non habiturum audientiam; ſin Syllæum accuſare conſtitueret, fore ut occaſio ſibi daretur Herodis cauſam *melius* agendi. Conteſtata igitur lite, dictaque die, Nicolaus, adſiſtentibus ſibi Aretæ legatis, & alia Syllæo objiciebat, "& quod regi ſuo Arabumque "multis perniciem attuliſſet, quodque † ad per-"turbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet; "eum etiam arguebat mulieres corrupiſſe, tam "Romæ quam in Arabia: &, quod maximum eſ-"ſet, adjiciebat, Cæſarem alienaſſe, quod *ipſum* "nihil veri de geſtis ab Herode docuerit." ‡ Ubi autem ad hunc locum ventum eſt, eum interpellabat Cæſar, jubens hoc unum diceret de Herode, "annon exercitum in Arabiam duxiſſet, & bis "mille & quingentos homines illic occidiſſet, & "direpto agro abduxiſſet captivos?" Ad hæc Nicolaus, "de his ſe vel maxime, ajebat, docere poſ-"ſe, hæc partim nihil habere veri, partim non ita "facta, ut tute intellexiſti, nec ut ob ea merito "ſuccenſere *Herodi* debeas". His præter opinionem auditis, & Cæſare attentiorem ſe præbente, cum narraſſet de quingentis talentis mutuo datis, & de Syngrapha, in qua cautum fuerat, ut liceret Herodi, ubi dies præſtituta ceſſiſſet, pignora capere ex univerſa *Arabum* terra, "hanc expeditio-"nem non expeditionem eſſe dicebat, ſed juſtis "de cauſis pecuniæ ſibi debitæ exactionem. ne-"que tamen huc feſtinanter decurriſſe *Herodem*, ne "tum quidem cum formula cautionis id permitte-"ret, ſed poſt aditos aliquoties Syriæ duces Sa-"turninum & Volumnium: denique, poſtquam "apud Berytum his coram Syllæus * per tuam "fortunam juraſſet, omnino intra trigeſimum "diem ſe & nomen exſoluturum, & dediturum "qui ex ditione Herodis *in Arabiam* profugerant. "& cum horum nihil Syllæus præſtitiſſet, iterum "ab

Litere ab Olympo & Volumnio tradite Cæſari, Herodi ope Nicolai reconciliato.

Syllæum apud Cæſarem accuſat Nicolaus.

Herodem criminibus ei falſo objectis purgat.

racunde magis quam paterne vindicaret, *Gelenius*.

[a] Μὴ χαλεπώτερον] Μὴ κ χαλεπώτερον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[b] Προσθῆναι] Forte προστεθῆ. COCC.

[c] Επιδῶναι τὰ γράμματα] Αποδῶναι *Busb.*

[d] Οἱ Αραβες] Illa οἱ Αραβες deſunt *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu. mox autem poſt πολεμοῦντες in *iiſdem* habentur οἱ δ Αραβες.

[e] Υπονοήσαντες] Forte κ ὑπονοήσαντες. COCC.

[f] Αὐτοῦ —— ἤλεγχον.] Αὐτοῦ ὃ (ſcr. ἃ) κ τὴν ἀπόσασιν ὑφηρημένοι διὰ τούτων ἤλεγχον *Vat.* Forſan, ἦν γὰρ τ γρ. ἃ. κ. τ. ὑ. ὑφηρημένα, κ διὰ τ.

[g] Υφηρημένα.] *L. B.* ὑφηρημένοι. & in *Marg.* ἐτύγχανον.

[h] Επιτυχίαν ταύτην] Εὐτυχίαν τινὰ ταύτην ὁρῶν *Busb.* & *Vat.*

[i] Ποιήσας Καίσαρα.] Ποιῆσαι deeſt *Vat.*

[k] Νικόλαου,] Ο Νικόλαος παρόντων αὐτῷ κ τῶν *Busb.*

† *Ad perturbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet*;] Pro nullo reip. commodo, *Epiphan.*

‡ *Ubi autem ad hunc locum ventum eſt*,] *Vel*, in hac orationis parte interfatus eſt Cæſar.

[l] Ως ἐ στρατιὰν] Εἰ μὴ στρατιὰν, & mox ἀποκτεῖναι, *Busb.* & *Vat.*

[m] Πρὸς ταῦτα] Ο δ Νικόλαος *Busb.*

[n] Ως σύ τε ἀκήκοας,] Ως σὺ ἀκήκοας *Vat.* ὡς σύ τε ἀκήκοας *Hen.* à pr. m. ὡς σύγε ἀκ. ab altera manu.

[o] Χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς] *L. B* ἐπ' αὐτοῖς χαλεπῶς.

[p] Εἰπὼν τ πεντακοσίων] Εἰπεῖν *Vat.*

[q] Προσγεγεγραμμένον,] Προσγεγραμμένον *Vat.*

[r] Στρατιὰν ἐ στρατιὰν ἔλεγεν,] Hic στρατιὰ ſumitur pro στράτευσις.

[s] Δικαίαν τ ἰδίων ἀπαίτησιν] Ita cum *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ut αἰτίαν aut πρόφασιν ſubintelligatur. forſan delendum ἐπὶ ante δικαίαν. in *Editis* δικαίων.

[t] Τούτων,] Ita *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m. τούτῳ in *reliquis.*

[v] Σατορνῖνον —— ἡγεμόνας.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 2. SPANH.

* *Per tuam fortunam juraſſet*,] *Al.* per tuum Genium.

"ab Herode appellatos duces; cumque hi ei per-
"miſiſſent pignora capere, vix tandem cum ſuis
"profectum in Arabiam. Equidem hoc, inquit,
"eſt quod, tragice exaggerantes bellum appel-
"lant, atque ejuſmodi erat iſta expeditio. At quo
"modo bellum dicatur *hæc juris perſequutio*, poſt
"impetratam à ducibus à te datis veniam, idque
"ex præſcripto cautionis, poſt violatum & Deo-
"rum aliorum numen & tui, Cæſar, nominis ma-
"jeſtatem. Jam reſtat dicere, quæ ad captos ho-
"mines pertinent. Cum Trachonitæ latrocinari
"cœpiſſent, quadraginta primum, mox etiam com-
"plures, ne ab Herode ad ſupplicium raperentur,
"in Arabiam perfugerunt. Hos recepit Syllæus,
"& omnium hominum in damnum aluit, locum-
"que ad habitandum dedit, immo & horum ex
"latrociniis quæſtûs partem in ſe vertit. Eodem
"tamen juramento ſpopondit, hos ſe dediturum
"illa ipſa die, quæ & pecuniæ exſolvendæ erat
"præſtituta. nec poteſt oſtendere in præſenti
"quenquam alium præter hos ex Arabia abdu-
"ctum, ac ne hos quidem omnes, ſed qui latebras
"reperire nequibant. Jam cum videris illud invi-
"diæ plenum de hominibus captis nihil eſſe niſi
"calumniam, rogo aliud, Cæſar, cognoſcas ne-
"quiſſimum figmentum & mendacium, quo uſus
"hic eſt, ut te ad iram concitaret. Pro cognito
"enim affirmo, cum in noſtras partes irrupiſſet
"Arabum exercitus, & eorum qui Herodi pare-
"bant unus atque alter periiſſent, tum demum,
"& non ante, ſua tutante Herode, occubuiſſe Na-
"cebum illorum ducem, & una homines non ſu-
"pra xxv. è quorum iſte ſingulis centenos faciens,
"bis mille & quingentos narrabat occiſos.

Syllæus capitis damnatus.

9. Cæſarem *jam ante nutantem* hæc *maxime* commoverunt; & ad Syllæum verſus, jam manifeſtus iræ, quærit quot Arabes interierint. Illo autem hærente, & male ſe edoctum fatente, lecta eſt rei creditæ cautio, lectæ & ducum literæ, & civitatum querelæ de latrociniis. Tandem eò perductus eſt Cæſar, ut capitis quidem Syllæum damnaret, Herodi vero conciliaretur, ut quem jam pœniteret eorum, quæ calumniis inductus duriora ipſi ſcripſerat; & Syllæo hoc quoque exprobraret, ſeſe ejus falſis verbis adductum † ut in amicum *veterem* amicitiæ officia exueret. In ſumma, remittitur Syllæus jure functurus, & æs alienum ſoluturus, deinde afficiendus ſupplicio. Aretæ autem parum amicus erat Cæſar, quod per ſe non exſpectata ipſius voluntate regnum arripuiſſet. ‡ Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare: ſed huic rei obſtiterunt literæ; quas *de pueris* miſerat Herodes. Nam cum Olympus & Volumnius placatum eſſe Cæſarem audiviſſent, illico eis, prout juſſerat Herodes, viſum eſt, literas de filiis ei reddere & argumenta *ad inſidias illorum patefaciendas*. Quibus lectis Cæſar haud conſultum putavit, alterum imperium & ſeni & circa pueros laboranti addere. Itaque Aretæ homines admiſit: & eo ob id duntaxat reprehenſo, quod temere feciſſet, non exſpectando dum regnum à ſe haberet, munera accepit & ei principatum confirmavit.

Aretæ reconciliatur Cæſar.

"πάλιν ὅτι τοὺς ἡγεμόνας ἐλθεῖν Ηρώδου, κἀκείνων
"ἐφέντων οὕτω λαμβανειν τὰ ῥύσια, μόλις οὕτως ἐξ-
"ελθεῖν σὺν τοῖς παῖσὶ αὐτῶν. [x] ὁ μὲν δὴ πόλεμος
"ὅτοι τραγῳδοῦντες ἔλεγον, καὶ τὶ τῆς ἐπιτρα-
"πίας τοιαῦτα. καί τοι πῶς ἂν εἴη πόλεμος, ὅτ-
"τρεψάντων μὲν τῶν σῶν ἡγεμόνων, δεδωκυίας δὲ τῆς
"σωφροσύνης, ἱκετευσάσης δὲ μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν, καὶ
"τοῦ σοῦ, Καῖσαρ, ὀνόματος. τὰ δὲ περὶ τοὺς
"αἰχμαλώτους ἐξῆς ἤδη λεκτέον. λῃσταὶ τῶν πὰν
"Τραχωνα κατοικούντων, ποσαρέκοντά τὸ πρῶτον,
"εἶτα αὖθις πλείονες, τὰς Ηρώδου κολασεις δεδιότες
"γοντες, ὁρμητήριον ἐποιήσαντο τὴν Αραβίαν. πύ-
"θους ὑποδεξαμ Σύλλαιος ὅτι πάντας ἀνθρώ-
"πους τρέφων, καὶ χώραν ἔδωκε νέμεσθαι, καὶ τὰ
"κέρδη τῶν λῃστῶν αὐτὸς ἐλάμβανεν. ὡμολόγησε δὲ
"καὶ τούτους ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὅρκοις ἀποδώσειν κατὰ
"τὴν αὐτὴν τοῦ δανείου προθεσμίαν. καὶ [z] δύνα-
"το ἂν οὐκ ἀποδεῖξαι κατὰ τὸ παρὸν ἄλλον πλὴ
"τῆς Αραβίων χώρας, ἢ τούτους ἐξῃρημένους, οὐδὲ
"πάντας, ἀλλ' ὅσοι μὴ λαθεῖν ἴσχυσαν. οὕτως οὖν
"καὶ τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνειδος συκοφαντημα-
"τίαν πεφηνότος, μέγιστον, ὦ Καῖσαρ, κατάμαθε
"πλάσμα καὶ ψεῦσμα πρὸς τὴν σὴν ὀργὴν [a] αὐτῷ
"ποιηθέν. φημὶ γὰρ, ἐπελθούσης ἡμῖν [b] τῆς Αραβίων
"δυνάμεως, καὶ τῶν περὶ Ηρώδην [c] πεσόντος ἑνὸς
"καὶ δευτέρου, τότε μόλις ἀμυνομένου, Νάκεβον τ
"στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [d] τοὺς
"πάντας, ὧν ἕκαστον αὐτὸς εἰς ἑκατὸν ἀναφερων, δισ-
"χιλίους [e] καὶ πεντακοσίους τὸν ἀπολωλότας ἔλεγε.

Θ'. Ταῦτα μᾶλλον σκινᾷ τὸ Καίσαρος, καὶ πρὸς τὸ
Σύλλαιον ὑποτραφεὶς, ὀργῆς μεστὸς, ἀνέκρινεν ὁπόσοι
τεθνήκασι τῶν Αράβων. ἀπορουμένου δὲ αὐτοῦ, καὶ πε-
ταλαιῶντος λέγοντος, ἃ τε σωθῆναι τῶν δανείων ἀνεγ-
νώσκοντο, [f] καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα, πόλεις τε [g] ὅ-
σαι λῃσθεῖσαι κατῳκίσθησαν. καὶ πέρας εἰς τοῦτο κατῆλθε Καί-
σαρ, ὡς δὲ μὲν Συλλαίῳ καταγνῶναι θάνατον, Ηρώδῃ δὲ
Δαμασκηνὸν, μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἐκ Δαφνοῦς πικρο-
τερον ἔγραψεν αὐτῷ πεπονθὼς, καί τι τοιοῦτον εἰπεῖν εἰς
τὸν Συλλαιον, ὡς ἀναγκάσαι αὐτὸν ψευδῆ λόγῳ πρὸς
ἄνδρα φίλον ἀγωνιζόμενον. τὸ δὲ σύμπαν, ὁ μὲν Συλ-
λαιος [h] ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα τοῖς δεδα-
νεικόσιν ἀποδώσων, εἶτα ὕστερον κολασθησόμενος. Αρέτα δὲ
οὐκ εὐμενὴς ἦν Καίσαρι, ὅτι τὴν δεχτὴν μὴ δι' ἑαυτοῦ
καθ' αὐτὸν ἔλαβεν. ἐγνωκὼς γὰρ καὶ τὴν Αραβίαν Ηρώδῃ
δίδοναι· διεκώλυσε δὲ τὰ [i] παρ' ἐκείνου πεμφθέντα γράμ-
ματα. [k] τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ολυμπον καὶ Ουολούμνιον, εὐμενῆ
Καίσαρα [l] πυθομένοις, εὐθὺς ἐδόξεν ἐξ ἐντολῆς Ηρώδου
τὰ περὶ τῶν παίδων γράμματα καὶ τὰς ἐλέγχους ἀναδίδοναι.
Καίσαρι δὲ ἀναγκὴ, τὸ μὲν δεχτὴν ἄλλῳ [m] περιθεῖναι
γέροντι, καὶ κακῶς πράττοντι τὰ περὶ τοὺς παῖδας, ὃν
ὠφθη καλῶς ἔχων. δεξάμενος δὲ τὰς περὶ Αρέταν, καὶ
τοῦτο μόνον ὑπετιμήσας, ὡς προπέτεια χρήσαιτο, τῷ μὴ
παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀναμεῖναι λαβεῖν, τά τε δῶρα
προσήκατο, καὶ τὴν δεχτὴν [n] ἐβεβαιώσατο.

x Ο μὲν δὴ πόλεμος] Ὁ μὲν οὖν δὴ πολ. *Vat.*

y Τῶν τὸν Τραχωνα καθεστώτων,] Illud τὸν è *Codd. Busb. & Vat.*

z Δυνάσθαι ἂν] Notatu dignum, adverbium negativum verbo poſtponi, licet conſtructio & Latinitas exigant ut præponatur. καὶ δυνασθῆναι ἂν οὐκ ἐπιδεῖξαι κ. τ. παρὸν εἰπεῖν ἄλλον τινα *Vat.* καὶ δυνάσθαι ἂν ἐπιδ. κ. τ. παρὸν οὐκ ἄλλον τινα *Busb.*

a Αὐτῷ ποιηθέν.] Αὐτῷ πεποιῆσθαι *Vat.* αὐτὸ ποιηθέν *Busb.*

b Τῆς Αραβίων δυνάμεως,] Τὴς τῶν Αραβίων *Vat.*

c Πεσόντος ἑνὸς] Πεσόντων *Busb.*

d Τοὺς πάντας,] Συνεῖναι πεσεῖν πάντας *Busb.*

e Καὶ πεντακοσίους] Illud καὶ è *Codd. Busb. & Vat.*

f Καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα,] Ita *Hen. Busb. & Vat.* καὶ τὰ ἡγ. in *Editis.*

g Ὅσαι λῃσθεῖσαι κατῳκίσθησαν.] Ὅσαι τὰ λῃσθέντα *Vat.*

† *Ut in amicum* veterem *amicitiæ officia exueret.*] *Vel*, ut in amicum delinqueret. *vel*, diſcederet ab officiis amicitiæ. *vel*, virum ſibi amicum offenderet.

h Ανεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα] Diſt. ἀνεπέμπετο, τὰς δίκ. κ. τ. χρ. &c. SPANH.

‡ *Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare:*] *Alii verſant.* Itaque ſtatuerat &c.

i Παρ' ἐκείνου] Παρ' ἐκείνῳ pro πρὸς ἐκείνου repoſui è *Cod. Busb.*

k Τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ολυμπον καὶ Ουολούμνιον,] Ita ſupra cap. 10. §. 5. τοὺς περὶ Αλέξανδρον, de ipſo Alexandro. REL.

l Πυθομένοις,] Πυθανομένοις *Vat.*

m Περιθεῖναι γέροντι,] Περιθεῖναι *Hen.* à prima manu. περιθεῖναι *Vat.*

n Ἐβεβαιώσατο.] Ἐβεβαίωσεν *Vat. & Busb.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ιά'.

ὡς, Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ τῷ τῶν πωεδρίῳ κατηγόρησε τῶν παίδων Ἡρώδης· οἷά τε Τήρων, ἀμέτρῳ καὶ στρατιωτικῇ παρρησίᾳ χρώμενος, πέπονθε. περὶ πλούτης νεανίσκων, καὶ ταφῆς αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

CAP. XI.

Quomodo Herodes, Cæsaris permissu, Beryti in Judicum assessu filios accusavit: quæque Teron, immoderata & militari libertate usus, passus est. De morte juvenum & eorum sepultura in Alexandrio.

Ἡρώδης δὲ γράφει διηλλαγμένος μὲν πρὸς τὸν ἄνδρα, λέγων, "καὶ δέον εἰ μὲν ἀνοσιωτερόν τι τετολμήκασιν οἱ ἐπεξεῖναι παλαιολοίας "ὄντες· αὐτὸς γὰρ ἐφῆναι ταύτην τὴν ἐξουσίαν. εἰ "δὲ θρασμὸν ἐνενόησαν, ἄλλως νουθετήσαντα μηδὲν "ἀνήκεστον διαπράξεσθαι. συμβουλεύειν δὲ ἔχειν αὐ"τῷ σωτήριον ἀποδείξαντα εἰς Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κα"τοικοῦσι Ρωμαῖοι, καὶ συγκαλέσαντα τοὺς τε ἡγεμό"νας, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων Ἀρχέλαον, "ὅσους τε τῶν ἄλλων οἴεται φιλίᾳ τε καὶ ἀξιώμα"τι εἶναι ἐπιφανεῖς, μετὰ τὴν ἐκείνων γνώμης ὅπη χρὴ "διαλαμβάνειν.". Καῖσαρ μὲν τοιαῦτα ἐπέστειλεν. ὁ δὲ Ἡρώδης, τῶν γραμμάτων ὡς αὐτὸν ἀπενεχθέντων, θαρσαλεώτερος μὲν εὐθὺς ὅτι τῆς διαλλαγῆς ἐτύγχανε, θαρσαλεώτερος δὲ καὶ τῷ πάντα ἐξεῖναι κατὰ τῶν παίδων αὐτῷ. καὶ πῶς τὸ μὲν εὐπρεπὲς, ἐν τῷ πρότερον χαλεπὸν μὲν, ἀλλ' οὔτε θρασεῖ, οὔτε προπετεῖ, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων παρεῖχεν αὐτόν· ἐν δὲ τῷ τότε μεταβολῆς ἀμείνονος καὶ παρρησίας ἐπλαθόμενος, τὸ μισος καινοδόξει τὴν ἐξουσίαν. διέπεμπεν οὖν ὅσους ἐδόκει καλεῖν εἰς τὸ συνέδριον, Ἀρχελάου χωρὶς. ἐκεῖνον γὰρ δι' ἔχθος οὐκ ἤξίου θαρσυγχάνειν, ἢ καὶ τῇ προαιρέσει νομίζων ἐμποδὼν ἔσεσθαι.

Herodi autem reconciliatus *Cæsar* ad eum scribit hujusmodi verbis, "Dolere se vicem "ejus, qui tales haberet filios, oportereque in eos, "si quid gravioris sceleris susceperant, ut parrici"das animadvertere: se enim ei ejus rei potestatem facere. Sin nihil nisi fugam instituerant, "corrigendos aliter, neque ad extrema veniendum. "Se etiam suadere, ut ea de re judicium haberet "concilio indicto apud Berytum, * in qua Ro"mani degerent, & advocatis ducibus, & Cappa"dociæ rege Archelao, omnibusque reliquis quos "sibi amicos & dignitate illustres putaret, eorum "sententiam in judicio ferendo sequeretur." Ita quidem Cæsar ad eum scripsit. Herodes vero, literis ad ipsum perlatis, lætitia statim gestiens exsultabat, tum quod Cæsar secum in gratiam rediisset, tum propter potestatem sibi factam de filiis pro arbitrio statuendi. Et *nescio* quo modo factum est, ut qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius, aut præceps ferebatur ad filiorum interitum; nunc rebus suis in melius mutatis & fiducia fretus, novo more laxaverit habenas odiis. Advocavit itaque quos visum est ad concilium; sed Archelaum non advocavit: noluit enim ut is interesset ex suo in eum odio, aut quod vereretur ne voluntati suæ repugnaturus esset.

Cæsaris ad Herodem litera.

Herodis in filios immanitas.

β'. Γενομένων δὲ ἐν Βηρυτῷ, τῶν τε ἡγεμόνων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσους ἀπὸ τῶν πολεων ἐκάλεσε, τοὺς μὲν παῖδας, ὁ γὰρ ἤξίου θαρσῆσαι εἰς τὸ συνέδριον, ἐν κώμῃ τινὶ Σιδωνίων εἶχε, Πλατάνῃ καλουμένῃ, πλησίον τῆς πόλεως, ὡς ἔχειν εἰ κληθεῖεν θαρσῆσαι. μόνος δὲ ἦν καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συγκαθημένων ἀνδρῶν, κατηγορᾷ κατηγορίαν οὐκ ὀλιγηρὰν ὡς πρὸς ἀνάγκλιν ὧν ἠτυχεῖ, πλεῖστον δὲ ὠμότητος ἣν ἡ πατὴρ ὅτι παισὶν εἶπε. βίαιος γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τῆς αἰτίας ἐπτοημένος, καὶ μέγιστα θυμοῦ καὶ ἀγριότητος ἐνδείκτα σημεῖα, τούς τε ἐλέγχους οὐκ ἐκείνοις ἐπιτρέπων κατανοεῖν· ἀλλὰ συνηγορίαν αὐτοῖς προσιεὶς, πατρὶ κατὰ παίδων ἀσχήμονα, καὶ τὰ γραφέντα δι' αὐτῶν ἐκείνων ἀναγινώσκων, ἐν οἷς ἐπιβουλὴ μὲν ἢ τις ἐπίνοια δυσσεβείας οὐκ ἐγέγραπτο, μόνον δὲ ὡς φυγεῖν βουλεύσαντο, καὶ λοιδορίαι πικραὶ εἰς αὐτὸν ὀνείδη προσέχουσαι διὰ τὴν δύσνοιαν. ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ὡς ἠγρίαινε, μᾶλλόν τε ἐξεβόα, καὶ τὸ σφοδρὸν εἰς ὁμολογίαν τὴν ἐπιβουλῆς δι' ἐκείνων ἤυξανε, ἐπομνύμενος, ὡς ἥδιον ἂν στέροιτο τῆς ζωῆς ἢ τοιούτων ἀκοῦσαι λόγων. τὸ δὲ πλοῦτος εἰπὼν, "ὅτι καὶ τῇ φύσει, καὶ "τῇ Καίσαρος δόσει τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχοι", προσ-

Eos accusat in concilio Beryti habito.

"te-

ο Ἐπεξεῖναι] Ἐπεξίναι Busb. (ut & Coccejus. Lugd. Bat. ἐρεῦναι.) ἐπιξέναι ὡς παλαιολοίας Zonar.

p Παλαιολοίας ὄντας] Πατραλόας, forsan pro πατραλῴας, Gall. & Vat.

q Αὐτῷ γὰρ ἐφῆναι] Αὐτῷ γραφῇ εἶναι τ. Vat.

r Συμβουλεύειν δὲ ἔχειν] Συνεβούλευε Vat. & forsan Epiphan.

s Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ρωμαῖοι,] Romani Berytenses. Colonia enim erat ab Augusto deducta, unde *Ulpianus de Cens. Bel. L. T.* xv. Berytensis Colonia *Augusto* benefactis gratiosa, ac inde in Nummis Augusti COL. IUL. AUG. FEL. BER. . . . SPANH.

* *In qua Romani degerent,*] *Id est*, quæ esset Romanorum colonia.

ss Ἀξιώματι εἶναι ἐπιφανεῖς,] Ἀξιώματος Busb. ἀξιώματι ἐπιφανεῖς Vat.

t Ἐπίστειλεν.] Ἐπίστελλε Busb.

ν Τὸ μὲν εὐπρεπὲς] Τὸ μὲν οὐκ εὐπρεπὲς Vat. & Lugd. Bat.

x Καινοδόξει] In *Marg. L. B.* legitur ἐν ἀλλ' γρ. ἐκαινοδόξει.

y Διέπεμπεν οὖν] Εὐθὺς οὖν διέπεμπεν Busb. (& Lugd. Bat. neque male, nisi ex superioribus influxerit) & Epiphan.

z Δι' ἔχθος] Δι' ἔχθρας Busb. δι' ἔχθραν Zonar.

a Ὅσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε,] Ὅσους τῶν πόλεων Vat.

b Σιδωνίων εἶχε,] Ita Busb. Lugd. Bat. Vat. & Epiphan. & lib. 1. de Bello Jud. Σιδωνίῳ in Editis.

c Πλατάνῃ καλουμένῃ,] Πλατανῷ Vat.

d Δὲ καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν,] Δὲ καθ' αὐτὸν Busb. Lugd. Bat. & Hen.

e Ἐπιδείξει τῆς αἰτίας ἐπτοημένος,] Ἀπόδειξιν Vat.

f Ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ὡς ἠγρίαινε.] Ἐφ' οἷς Busb. & Gall.

g Τῆς ζωῆς] Τὴν ζωὴν Vat. & Busb.

h Δόσει] In *Marg. L. B.* legitur δόξῃ.

i Προσθεὶς] Προσθεὶς ἢ κ Hen. à prima manu.

Lex Judeorum de filiis contumacibus.

"teſtatem habere," addidit & legem patriam quæ juſſit, "ut, ſi parentes filio accuſato manus "in caput imponant, neceſſe habeant circumſtantes in eum lapides mittere atque ita eum occide"re. quod cum ipſe in ſua patria & regno facere "potuiſſet, illorum tamen ſententiam exſpectaſſe: "qui tamen eò non ut judices (utpote in tam ma"nifeſtis *inſidiis*, quibus parum abfuit quin ipſe "*extrema* paſſus fuiſſet à filiis) ſed ut iræ ſuæ ad"jutores opportune veniſſent, ac ſi par eſſet, ne"mini, quamvis remoto, negligendas eſſe ejuſmo"di inſidias.

Mitem ſententiam ferunt Saturninus ejuſque filii.

3. Hæc loquuto rege, & juvenibus ne ad cauſæ quidem ſuæ dictionem introductis, aſſeſſores, cum eum iratiorem eſſe percepiſſent, quam ut ad æquitatem aut concordiam perducere poſſent, poteſtatem ei confirmarunt. Et primus quidem Saturninus, vir conſularis, & magnæ auctoritatis, ſententiam protulit moderatiſſimam cum pietatis adjuncto. dicebat enim, "ſe damnare quidem Herodis filios, non vero juſtum cenſere ut morte "multentur, ut qui ipſe filios haberet, cum ma"jus eſſet hoc ſupplicium, quam omnia quæ ab "ipſis accidere mala potuiſſent." Deinde Saturnini filii (nam tres una ſecum legatos habebat) eandem ſententiam ſequuti ſunt. Sed Volumnius è contra morte plectendos pronunciabat, qui ſe in patrem tam impie geſſiſſent. In eadem deinceps ivit maxima pars reliquorum, adeo ut nil aliud crederetur, quam capite damnatos iri juvenes. Moxque illinc Tyrum proficiſcitur Herodes, pueros ſecum ducens: & Nicolaum ad ſe Roma reverſum interrogat, poſtquam ei acta Beryti narraverat, quænam fuerit amicorum ſuorum, qui Romæ eſſent, de pueris ſententia. Cui ille reſpondit, "videri eis impios quidem eſſe filiorum in te co"natus, debere tamen eos à te vinculis cuſtodia"que teneri. poſtea, ſi ſeverior ſententia placue"rit, *morte* poſſe puniri, ne iracundia magis quam "ratione uſus eſſe videare: ſin mitiora malis, poſſe "abſolvi, ne in immedicabile infortunium incidas. "Hæc ſunt quæ plerique omnes amici tui Romæ "degentes cenſent." Tum ille, cum aliquandiu in tacita cogitatione fuiſſet, Nicolaum ſecum navigare juſſit.

Duriorem Volumnius Aliique.

Nicolai reſponſum ad Herodem.

Herodes filios ſecum ducit Cæſaream.

4. Ubi autem Cæſaream ventum eſſet, cœperunt ſtatim vulgo de pueris loqui: atque per regnum ejus ſuſpenſi tenebantur, *cunctis* quo tandem res illorum evaſuræ eſſent exſpectantibus. metuebant enim omnes ne propter inveteratum diſſidium immineret eis exitium, atque vicem illorum graviter dolebant: tamen nec vocem ullam temere vel emittere vel etiam audire ab alio licebat ſine periculo; ſed miſericordiam, *quam de pueris habebant*, clauſam tenebant, & tam atrox facinus dolenter quidem, ſed taciti ferebant. Unus autem, nomine Tero, regis olim miles, qui filium habebat Alexandro æqualem atque amicum, quicquid alii quieti occultabant, ipſe libere eloquebatur, & ſæpe palam in vulgus exclamare cogebatur, di-

Tero verba facit ad populum paulo liberiora.

ἔθηκε καὶ πάτριον αὐτῷ νόμον, [k] ὃς ἐκέλευσεν, "[l] εἰ "ἅλ κατηγορηθέντ⊙ οἱ γονεῖς ὑπὸ τοῖον [m] τῇ κεφαλῇ "τὰς χεῖρας, ἐπάναγκες εἶναι τοῖς πλησίον [n] βαλ"λειν, καὶ τάχιον ἀποκτείνειν τὸν πρόπον. ὅπερ ἐπι"μ⊙ ὢν αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῇ βασιλείᾳ τοι"εῖν, ὅμως ἀναμεῖναι τὴν ἐκείνων κρίσιν· ἔγκλη μέν"τοι, δικαίας μὲν οὐκ ὄντως ὑπὸ φαύλοις εἰς ἐκ"τῶν παίδων ὀλίγα πάθοι, [o] συνοργισθῆναι ἢ καιρὸν ἔχον"τας, ὡς ἅδενί κ τῶν πάρος γεγονότων ἀμελῆσαι τοιαύτης "ὑποβολῆς ἄξιον.

γ'. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντ⊙, καὶ τῶν παϊσίκων οὐδὲ ἕως τῆς ἀπολογίας παρηγμένων, συμφο̈νήσαντες οἱ κατὰ τὸ συνέδριον ὡς ὑπερβολῆς καὶ μαλλακῶν χεῖρον ἔχοιεν, τῷ ἐξουσίαν [p] ἐβεβαίουν αὐτῷ. καὶ [q] πρῶτ⊙ μὲν Σατορνῖν⊙ ἀνὴρ ὑπατικὸς, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματ⊙, ἀπεφήνατο γνώμλεν [r] αἰδημονεστάτῳ σωφρονεστέρᾳ χρώμεν⊙. ἔφη γὰρ "κατα̈κνᾶ"ζειν μὲν τῶν Ηρώδ παίδων, κτείνειν [s] δ' οὐκ οἴεσθαι "δίκαιον, αὐτὸς παῖδας ἔχων, καὶ [t] πάθοις μείζο"νος ὄντ⊙, εἰ καὶ πάντα δι' αὐτὸς δεδυσ̈χήκει." [u] μετ' ἐκεῖνον οἱ Σατορνίνου παῖδες, εἶπον γὰρ αὐτῷ [v] τρεῖς ὄντες πρεσβύται, τῷ αὐτῷ γνώμλῳ ἀπο̈φήναντο. Οὐολόμνι⊙ δ' ἄντικρυς ἔφη κτλάζειν θανάτῳ τοὺς ὕτως ἀσεβήσαντας εἰς τ πατέρα. καὶ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἐξῆς οἱ πλείους, [x] ὥστε μηκέτ' ἄλλο τ δοκεῖν, ἢ καταδεδικάσθαι τῷ ὄλῳ θανάτῳ τοὺς νεανίσκους. κἀκεῖθεν μὲν εὐθὺς Ηρώδης ἦκεν, ἄγων αὐτοὺς εἰς Τύρον, καὶ δ' ὁ Νικόλαϋς πλεύσαν⊙ ὡς αὐτὸν ἐκ τ Ρώμης ἐπανῆλθεν. [y] συνδιηγησάμεν⊙ τὰ ὐ Βηρυτῷ, λέγ πινα ἔχοιεν γνώμλεν περὶ τ παίδων αὐτῷ, καὶ οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ αὐτοῦ φίλοι. κἀκεῖν⊙ εἶπεν, "ὅτι δοκεῖ μὲν [z] ἀσεβῆ εἶναι τὰ ἐκείνοις περὶ σὲ ἐγνωσμένα, "χρῆναι μέν τοι αὐτοὺς [a] καθείρξαντα, δεσμώτας φυ"λάττειν. κ εἰ μὲν [b] ἕτερόν σοι δοκοίη, κολάζειν αὐ"τοὺς, μὴ φαίνοιο ὀργῇ τὸ πταῖσον ἢ γνώμῃ κεχρῆσθαι· "εἰ δ' ταὐναντία, ἀπολύειν, μὴ ἀνεπανορθώτου εἶη σοι "τὸ ἀτύχημα. τὰ αὐτὰ δὲ δοκεῖ κ ὐ Ρώμῃ τοῖς πλεί"στοις τ σῶν φίλων". κ ὡς σιωπήσας [c] ὐ πολλῷ ἐχρήσατο σιωπῇ, κἀκεῖνον ἐπέλυσε στρατιᾶς αὐτῷ.

δ'. Ὡς δ' [d] ἦκεν εἰς Καισάρειαν, γίνεται λόγ⊙ [e] εὐθὺς ἅπασι τ παίδων, κ μετέωρ⊙ ἡ βασιλεία, [f] πῇ ποτε χωρήσοντα τὰ κατ' αὐτοὺς ἐκδεχομένων. δεινὸν γὰρ ὑπῆρχε πάντας δέ⊙ ὐκ παλαιᾶς καταφανομένης εἰς αὐτὸ τὸ πέρας ἐλθεῖν, κ τοῖς μὲν παθοῦσιν εὐθυμότατον· οὐκ ἐᾷ δ' οὐδὲ εἰπεῖν τι σωφρονοῦντας, ἔτι ἄλλα λέγε⊙ ἀκούειν ἀκινδύνως, ἀλλ' ἐγκεκλεισμένου τ ἕλκους, ὀδυνηρῶς μὲν, ἀναιδῶς δ' τῷ ὑπερβαλλῶ δ' πάθους ἔφερον. εἷς δ' [g] αὐτῷ πάλαι θρασύνων, [h] ὀνόματι [i] Τήρων, ἡλ [k] αὐτὸ καθ' ἡλικίας ὢντ⊙ Αλεξάνδρῳ φίλος, πάντα, ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδυόμενα δι' ἡσυχίας ἐᾷ, [l] αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερότητ⊙ ἐξελαλῶ, κ βοᾶν ἠναγκάζετο πολλάκις ὐ τοῖς πλήθεσιν, ἀπαρρησιαλύπλως λέγων,

k Ος ἐκέλευσεν,] Εκέλευεν *Busb.*

l Εἰ δ κατηγορηθέντ⊙] Εἴτε καθαγορεύσαιμεν *Busb. Vat.* & *Zonar.* Hac de lege confer *Deut.* c. 21. v. 19, & 20. & *Joſephum* in *Antiq.* l. 4. c. 8. p. 168. 169. Videſis etiam *Seldenum* l. 3. de *Synedriis*, c. 13. p. 555. & *Grotium* ad *Deut.* c. 21. v. 20.

m Τῇ κεφαλῇ] Εν τῇ κεφαλῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

n Βάλλειν,] Conf. ſupr. c. 10. §. 5. SPANH.

o Συνοργισθῆναι ἢ καιρὸν ἔχοιεν,] Συνοργισθῆναι ἢ κ καιρὸν *Hen.* à pr. m.

p Ἐπεβεβαίουν αὐτῷ.] Ανεβεβαίουν *Gall.*

q Πρῶτ⊙ μ] Πρῶτος *Vat.*

r Αἰδημονεστάτῳ] Αγνεστάτῳ *Vat.* αἰσημονεστάτῳ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Δίκαιον,] Ita *Gen. Gall.* & *Vat.* δικαίων *Baſ. Busb.* & *Hen.*

t Μετ' —— αὐτῷ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 2. & 3. SPANH.

v Τρεῖς —— θανάτῳ] Δύο πρεσβύται hic dicuntur ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 3. &c. SPANH.

x Ωστε μηκέτι] Ωσε κ μηκέτι *Vat.*

y Αὐτῷ] Gen. αὐτῷ.

z Ασεβῆ εἶναι] Ασεβῆ μοι εἶναι *Hen.*

a Καθείρξαντα,] Κτείνειξας *Hen.*

b Ετερόν σοι δοκοίη,] Ετέρως *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Εν πολλῷ ἐχρήσατο σιωπῇ,] Εν πολλῇ σιωπῇ *Hen.* à pr. m. ὐ πολλῇ ἐχρήσατο σιωπῇ *Vat.*

d Ηκεν εἰς Καισάρειαν,] Ηλθον *Busb.* & *Vat.*

e Εὐθὺς] *L. B.* ὃς ὦ εὐθύς.

f Πῇ ποτε χωρήσοντα] Ita *Busb. Hen.* & *Baſ.* τοιαῦτα in *aliis.*

g Αὐτῷ πάλαι θρασύνων,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.*

h Ονόματι Τήρων,] Ονομα *Busb. Vat.* & *Zonar.*

i Τήρων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 4. SPANH. Τέρων *L. B.*

k Αὐτῷ καθ' ἡλικίας ὄντ⊙ Αλεξάνδρῳ] *L. B.* αὐτῷ καθ' ἡλικίαν ὄντ⊙ Αλεξάνδρῳ.

l Αὐτὸς ὑπ' ἐλευθερότητ⊙ ἐξελαλῶ,] Αὐτὸς ἐπ' ἐλ. *Vat.*

m Κα-

γων, "ὡς ἀπώλοιτο μὲν ἡ ἀλήθεια, τὸ δ' δίκαιον ἐκ
"τ ἀνθρώπων ἀνῃρημένον εἴη, [m] κρατεῖν δὲ τὰ ψεύσμα-
"τα καὶ ἡ κακοήθεια, καὶ τοσοῦτον νέφος ἐπάγειν τοῖς
"πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰ μέγιστα τ ἀνθρωπίνων πα-
"θῶν ὁρᾶσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν". τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει
μὲν οὐκ ἀκινδύνως παρρησιάζεσθαι· τὸ δὲ εὔλογον σκιὰν
πάντας, οὐκ ἀνάνδρως αὐτὸ ὡς τ καιρὸν ἠσκημένον.
διὸ καὶ πάντα, ἅπερ αὐτὸς εἶπεν, ἕκαστος ἡδέως ἤκουεν
ὑπὲρ ἐκείνων λεγόμενα, καὶ τὸ καθ' αὑτοὺς ἀσφαλὲς ἐν
τῷ σιγᾶν θεωρουμένοι, τὴν ἐκείνου παρρησίαν ὅμως ἀπε-
δέχοντο. τὸ γὰρ προσδοκώμενον πάθος, ἐβιάζετο πάντα
ὅν τινα καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ λαλεῖν.

δ'. Ὁ δὲ πρὸς τ βασιλέα μετὰ πάσης παρρησίας ἀπά-
μενος, μόνου μόνῳ λέγειν ἔφη· καὶ συγχωρήσαντος, [n] ὡς
δυνάμενος, εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, [o] μακαριστὸν μὲν τοιού-
"τῳ πάθει, τῷ τολμηρὸν ταύτην παρρησίαν, ἀναγκαίαν
"δὲ σοί, καὶ συμφέρουσαν εἰ [p] λάοις τὸ χρήσιμον ἐξ αὐτῆς,
"προκρῖναι τ ἐμῆς ἀσφαλείας. [q] ποῖ ποτε ὤχου σε, καὶ
"πεπλώκασιν ἐκ τ ψυχῆς αἱ φρένες; ποῖ δὲ καὶ ὁ πρέπων
"ἐκείνου νοῦς, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα [r] κατώρθωσας; τίς δὲ
"ἡ τ φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; κενὸν δὲ, οὐδὲ παρόντας
"αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς ἢ φίλους, οἷ πρὸ ὀφθαλμῶν τοιοῦτον [s] μι-
"σοῦσι δίκῃ τῇ μακαριζομένῃ ποτὲ βασιλείᾳ. σὺ δὲ σκέψῃ
"τί πραττόμενόν [t] ἐστι; [u] δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος [x] σοὶ
"γυναικὸς [y] γεγενημένους, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρους, [z] ἀ-
"ναιρήσῃς, σεαυτὸν ἐν γήρᾳ καταλιπὼν ἐφ' ἑνὶ παιδὶ κα-
"κῶς οἰκονομήσοντι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, καὶ συγγενέσιν ὧν
"αὐτὸς ἤδη τοσαυτάκις [a] κατέγνως θανάτου; οὐκ ἐννοήσῃ ὅτι
"καὶ τ ὄχλων ἡ σιωπὴ τὴν ἁμαρτίαν ὅμως ὁρᾷ καὶ μισεῖ τὸ
"πάθος· ἥτε γραῦς πᾶσα, καὶ τοιοῦτοι οἱ πρωτεύοντες, ἔλεον
"μὲν τ ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τ ταῦτα διαπραττομένων ἐχέ-
"κασιν"; ἤκουε τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐν ὀργῇ μὲν ἁπλῶς
πᾶσιν ἀγνωμόνως· ἀλλὰ, τί δεῖ καὶ λέγειν, [b] διεκίνησεν ἑαυ-
τὸν ἀψαμένῃ δὲ [c] Τήρωνος ἐναργῶς δὲ πάθους καὶ τ ὠμὸν
τὸς οἰκείους ἀπιστίας. αὖθις δὲ ὁ μὲν ἐπειδὴ καὶ μικρὸν ἀμέ-
τρως καὶ γραικωδῶς χρώμενος παρρησίᾳ. [d] τὸ γὰρ ἀπαιδεύτου
[e] ἐξέπιπτε δὲ καιρῷ. παρῆκε δὲ Ἡρῳδης ἐνεπιμωλᾶσθαι, καὶ
μᾶλλον ὀνειδίζεσθαι δοκῶν, ἢ πρὸς τὸ συμφέρον ἀκοῦσαι τ
λόγων, [f] ἐπεὶ καὶ τοὺς [g] μακρὰν μένους γραικώτας καὶ τοὺς ἀγανα-
κτοῦντας ἡγεμόνας ἐπύθετο, πρόσθεν [h] τ τι ὀνόμασι δηλω-
θέντων ἁπάντας, καὶ τ Τήρωνα δήσαντας ἔχειν ἐν Φυλακῇ.

ε'. Τοῦτο γνωσθέντος, ὑπεπτεύθη τῷ καιρῷ Ε Τρύφων τὸς
κυρεὺς δὲ βασιλέως, ὃς ἔφη προσελθὼν ὡς πείθοι πολλά-
κις ὁ Τήρων, [i] ὁπόταν [k] θεραπεύῃ τ βασιλέα ξυρῷ τ λαι-
μὸν [l] ἀποτεμεῖν· ἔσεσθαι γὰρ ἐν πρώτοις [m] τοῖς πρὸ Ἀλέξαν-
δρου, καὶ μεγάλας λήψεσθαι δωρεάς. ταῦτα εἰπόντα συλλαμ-
βάνειν κελεύει, καὶ μὴ ταῦτα βάσανον ἰὼν δὲ τε Τήρωνος,
καὶ δὲ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ δὲ κυρέως. Διακαρτεροῦντός τε δὲ Τή-
ρωνος, ὁρῶν ὁ νεανίσκος τ πατέρα, χαλεπῶς μὲν ἤδη διακει-
μένου, ἔχοντα δ' ἐδαμόθεν ἐλπίδα σωτηρίας, [n] αὐτό τε
τὸ μέλλον ἐκ τ πρὸ τ πάσχοντα δυσχερείας πρῶτον, ἔφη

cens, "interiisse veritatem, sublatum jus ex homi-
"nibus, vigere mendacium & malitiam, & tantam
"nubem rebus inducere, ut à peccantibus ne ma-
"xima quidem mala in homines cadentia cerni
"possent." Hæc tam libere dicens, videbatur qui-
dem non sine periculo facere: sed movebat omnes
æquitas rei, quod animose & fortiter se illis tem-
poribus gereret. quapropter omnia quæ ille dice-
ret libenter omnes audiebant ut ab eo dicta, &
cum sibi cavendum esse silentio providerent, tamen ejus confidentiam collaudabant. nam tanti mali exspectatio unumquemque cogebat quodcunque liberet pro eo loqui.

4. Ille vero regem ipsum adiit audacissime, & solum cum solo colloqui velle dicebat: ac facta potestate. "Non possum, inquit, ô Rex, diutius
"ferre hanc animi anxietatem. Equidem audacem
"hanc confidentiam, sed tibi necessariam & con-
"ducibilem, si quid ab ea utilitatis perceperis,
"meæ vitæ antepositi. Sanusne es, aut ubi est ex-
"cellens illud ingenium, quo tot tantasque res as-
"sequutus es? quæ est ista amicorum cognatorum-
"que solitudo? quos equidem, quamvis præsentes,
"nec cognatos nec amicos judico, qui tantum
"scelus in quondam felici regno perpetrari susti-
"neant. Et tu non aspicies quid agatur? duos ju-
"venes regina conjuge tibi natos, omni virtute
"ornatissimos interficies, tuamque senectutem uni
"puero committes, qui susceptam de se spem ma-
"le sustinuit, & consanguineis, quos ipse toties
"jam capitis damnasti? Nonne cogitabis vulgus
"silere, tamen peccatum videre, & facinus odisse:
"exercitumque universum, & maxime præcipuos,
"misericordia commoveri erga infelices, odio er-
"ga infelicitatis auctores?" Audiebat rex illa, principio quidem non omnino *intemperanter: sed ubi scilicet Tero facinus & domesticorum perfidiam aperte taxavit, commovit se rex. Et Tero è contra paulatim modum excessit immoderata & militari libertate usus. nec tempus satis scite & commode cepit. Unde ita turbatus est Herodes, ut, ea verba pro conviciis magis quam pro utili admonitione ducens, ubi milites rem ægre ferre & duces indignari audivit, tam eos qui nominati fuerant quam ipsum Teronem in custodia vinctos adservari jusserit.

Pari fiducia alloquitur regem.

Regem nimia libertate usus offendit.

5. Hoc facto Tryphon quidam, regis tonsor, arrepta occasione, regem adiit, eique nunciabat, Teronem sæpe sibi persuadere voluisse, ut regi barbam tondens eum novacula jugularet: ita principem locum apud Alexandrum habiturus, & magna præmia consequuturus. Hæc loquutum jussit rex comprehendi: ac deinde de Terone & ejus filio & tonsore quæstio habita est. Cumque Tero persisteret, juvenis patrem male jam mulctatum, nec ullam spem salutis habere videns, & quid futurum esset ex summis ejus angoribus conjiciens

Tryphon Herodis tonsor Teronem accusat.

---

m Κρατεῖν] Lege κρατεῖν. COCC.

n Οὐ δυνάμενος,] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ὁ δυνάμενος εἶπεν, ὁ βασιλεῦ Ἀλεξανδρέων in *Editis Aliisque*, nisi quod Ἀλεξανδρεῦσι habeat *Hen.* à pr. m.

o Διακαρτερεῖν] Ita quoque *L. B.*

p Λάοις τὸ χρήσιμον] Ita *Vat.* & *L. B.* λάοι in *cæteris.*

q Ποῖ ποτε ὤχου σε,] Ποῖ ποτε οἴχονταί σοι *Busb.* ποῖ ποτε οἴχονταί σε *Vat.*

r Κατώρθωσας;] *L. B.* κατώρθως.

s Μῖσοῦσι] *L. B.* μῖσοῦσι.

t Ἐστι;] *L. B.* ἔτι. unde *Cocceius* legit τὸ πραττόμενον ἔτι.

u Δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος] Εἰ σὺ ὁ. *Busb.*

x Σοὶ γυναικὸς γεγενημένους,] Illud σοὶ deest *Vat.*

y Γεγενημένους,] *L. B.* γενομένους.

z Ἀναιρήσεις,] *L. B.* οἱ ἀναιρήσεις.

a Κατέγνως θανάτου;] Κατέγνωκας *Busb.* & *Vat.*

* *Intemperanter*:] *Al.* libenter, *aut* non iracunde, *aut* æquis auribus.

b Διεκίνησεν ἑαυτὸν] Διεκίνησεν αὐτὸν *Vat.*

c Τήρωνος] *L. B.* Τείρωνος.

d Τὸ γὰρ ἀπαιδεύτου ἐξέπιπτε δὲ καιρῷ] Verto, *rerum enim imperitia mala decori magistra*, ut sumatur γνωμικῶς —— Si ad Teronem —— referatur, sic potius, —— *pro rerum enim imperitia à decoro deflexit.* IBBETSON.

e Ἐξέπιπτε δὲ καιρῷ.] Ὑπερέπιπτε *Vat.* ὑπερεξέπιπτε *Busb.*

f Ἐπεὶ καὶ τοὺς] Ἐπειδὴ *Busb.*

g Διακαρτεροῦντας γραικώτας,] Ἀπιχθῶς, aut aliud adverbium excidisse aut subintelligendum esse existimo. *Epiphanius* vertit, *quia milites tum abhorrerent, & primates eorum sibi indignarentur.*

h Τῶν τε ὀνόμασι δηλωθέντων ἁπάντας,] Τῷ τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων *Vat. L. B.* τ τε ὀνόμασι δηλωθέντων ἁπάντων. *Cocceius* μὴ τ ὀνόμασι δηλωθέντων ἁπάντων. τοὺς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἁπαντας *Busb.*

i Ὁπόταν —— ἀποτεμεῖν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. SPANH.

k Θεραπεύῃ τ βασιλέα ξυρῷ] Θεραπεύοι *Busb.* ὡς πολλάκις αὐτὸν ὁ Τήρων, ὁπόταν θεραπεύῃ *Vat.*

l Ἀποτεμεῖν] Ἀποτεμνειν *Vat.* τεμεῖν *Zonar.*

m Τοῖς πρὸ Ἀλέξανδρου,] Τοῖς abest *Vat.*

n Αὐτό τε τὸ μέλλον] Ἑαυτῷ τε τὸ μ. *Vat.* αὐτῷ τε τὸ μ. *Busb.*

ens, dicebat "se regi veritatem patefacturum, si "fore polliceretur ut & ipsi & patri tormenta & "cruciatus remitteret." Ubi autem rex ei fidem dedit, ajebat, "constitutum fuisse, ut Tero regi "manum afferret; ac factu facile esse ut solus solum "aggrederetur: quo perpetrato, si quid ei siniſtrum "accidisset, id honori fore, dum Alexandro gra- "tificaretur." Istis quidem ab illo dictis, patrem à necessitate redemit: neque scitur, verumne dixerit vi coactus, an id fecerit ut à semetipso & patre dolorem depelleret.

Confessio filii Teronis.

6. Herodes vero si vel minimam antea de filiis *suis* occidendis dubitationem habuerit, jam ei nullo in anima loco relicto, sed ejectis omnibus quæ sibi vel tantillum melioris consilii suggerere possent, institutum exsequi properavit. Cumque in cœtu produxisset trecentos duces, in reos relatos, & Teronem cum suo filio, & tonsorem indicem, eos omnes accusavit: atque populus, conjectis quæcunque venerunt in manum, eos necavit. Alexander vero & Aristobulus, ducti Sebasten, jussu patris ibi strangulantur: & corpora noctu portantur Alexandrium, ubi siti erant maternus avunculus & multi ex majoribus eorum.

Teron, filius ejus, & tonsor lapidati.

Aristobulus & Alexander jussu Herodis strangulati.

7. Et forsan quidem aliquibus minime mirum videbitur, odium inveteratum adeo crevisse, & eousque processisse, ut ipsam naturam vinceret. Merito autem dubitari possit, an adolescentibus ejusmodi quid vitio vertendum, quod patri justam illis succensendi causam dederint; ac deinde ita eum perversitate sua irritarint, ut implacabilis evaderet: an quod ipse adeo durus fuerit & ferreus, & tam in aliis rebus gloriæ quam dominationis vehementer cupidus, ut neminem sibi *socium* assumendum putaret, quod quicquid ei placeret firmum ratumque haberi voluerit: an *quod dicendum* fortunam vim obtinuisse, omni consilio prudentiæ licet pleno potentiorem; unde & credere solemus, humanos actus à necessitate quadam præsancitos esse ut omnino fiant, eamque vim fatum vocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat. Cæterum satis erit, ut arbitror, sententiam hanc, *quò refellatur*, cum illa conferre, quæ nobismet aliquid *in agendo* tribuit, nec prohibet quo minus sua cuique imputetur morum pravitas: quæ jam olim ante nos sapienter in *Lege tractata sunt. Ex duabus autem reliquis causis, ea quæ ad filios spectat *merito* culpari potest, tam ex juvenili arrogantia quam fastu regio, quod calumniis in patrem auscultarint, & in acta ejus & vitam parum æqui inquisitores fuerint; malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescii, & ob utrumque iis obnoxii qui id egerunt ut eos observarent, & ad gratiam captandam *Herodi*

---

o Μλωύειν τῷ βασιλεῖ τλὺ ἀλήθειαν,] Μλωόσειν *Vat.*

p Οὐῶ ἐκεῖνῳ εἰπών,] Illud ὧν è *Cod. Vat.*

q Οὐδὲ εἰ τὶ πρότερον] Οὐδ' εἰ τὸ πρ. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

r Ὑπόνοιαν ——— ἔσχεν,] Ita cum *Cod. Vat.* μεζόνοιαν in *Editis Aliisque.*

s Παραγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν] Παράγων *Vat.* προαγαγὼν *Zonar.*

t Καὶ τῷ περὶ ἐκείνε] Καὶ τῷ ἐκείνες *Busb.*

v Ἁπάντων αὐτῶν] Ἁπάντων ἐποιεῖτο *Busb.*

x Τοῖς ἐξατυχήσι βάλλοντες,] Conf. supr. c. 10. §. 5. SPANH.

y Προγόνων κειμένων.] Rufini Versio hujus libri hic desinit in morte & sepultura Herodis filiorum. Reliqua à verbis: Ἕως ἂν &c. ad finem libri & capitis non ibi comparent. SPANH.

z Κειμένων.] Post *κειμένων* habemus τῶτο τὸ τέλος τ πανίσκων in *Cod. Busb.*

a Τλὺ ——— ἀναγαγόντας] Forte τλὺ τοιαύτλω αἰτίαν, πρὸς ὀτιῶν ὀργῆς ἀγαγόντας. COCC.

b Πρὸς αἴτιον] *L. B.* προσήτιον.

c Ἀναγαγόντας] Εἰαγόντας *Vat.* forsan pro *ἰναγαγόντας. L. B.* ἀγαγόντας.

d Τλὺ τύχλω ——— γίγνε῀.] De Fortuna & vi Fati, sine qua nihil fiat, quæ Pharisæorum sententia, è quorum numero Josephus, vid. lib. 8. c. 15. §. 6. & *alibi.* lib. 5. c. 13. §. 7. SPANH.

e Προκαθωσιῶσι] Προκαθωσιῶσι τῇ ἁ ἡλοίᾳ πάντας ἀνάγκη. & *Lugd. Bat.* Est qui malit ὑπ' ἐκείνης προκαθωσιῶσι τῇ τ. γ. π. ἀνάγκη, per illam (*sc.* fortunam) quod eos evenire omnino necesse sit, à culpa esse præexemptos &c.

f Εἱμαρμένλω,] Alludere videtur ad notationem Latini nominis potius quam Græci. nam *fatum* à *faciendo* dictum videri potest: at in Græco idiomate, quo usus est *Josephus*, εἱμαρμένη non ab *efficiendo* sed *sortiendo* deducitur. *Salianus* in *Ann. Eccl.* l. 6. p. 386.

g Νομίζω πρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρίνειν,] Ita conjicit vir doctissimus, *T. Terry Gr. L. Prof.* Antea in *Editis* erat, ὡς μείζω π. ἰ. ἀ. κινεῖν, & mox Ἀφορᾶς. nullo plane sensu.

* *Lege tractata sunt.*] *Id est*, in Legis commentariis.

h Ἀποδιδόντά τι,] Ἀποδιδότας τι & mox ποιῶτας *Vat.* & *Hen.* à pr. m. ἀποδεχόμεθα ἢ ἡμῖν τε αὐτοῖς ἀποδιδόντα τι &c. legendum censet *Salianus*, vertendumque, *verum hunc sermonem, qui causas humanis superiores attingat, movisse sufficiat; eum autem amplectamur, qui & nobis ipsis aliquid tribuit, nec varietatem studiorum obnoxiam faciat rationi reddendæ.* Vel, certe nihil addendo, ita si placet interpretemur, *hunc ergo sermonem, quem scilicet subjicio, ut illo utiliorem movere sufficiat, qui nobis ipsis tribuat aliquid, & non omnia fato, & multiplices actiones nostras examini subjiciat.*

i Νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως,] Vide *J. A. Bosii* dissertationem de νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ad 2 *Tim.* c. 2. v. 22. in *Thesauro Theologico Philologico*, vol. 2. p. 687.

k Κατὰ ——— ἐξετασιν,] Περὶ τ βίον *Vat.*

l Τὰ

χάριν καταμιλύσιν. ὁ μέν τοι πατὴρ, κἂν ἐντροπῆς ἔσικεν ἀξιῶ φαίνεσθαι τοῦ περὶ ἐκείνους ἀσεβήματος, ὃς, ὅτε πίστιν ἁπιβελῆς ἀναργῆ λαβὼν, ὅτι ὠδιασκολῶ ἐπιχειρήσεως ἐλέγχειν ἔχων, ἐπόλμησεν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐξ αὐτοῦ φύντας, ἀρίστους μὲν τὰ σώματα, καὶ ὠφελητικοὺς πᾶσι τοῖς ἀλλοτρίοις, οὐκ ἀποδεούσας ἢ ἐν τοῖς ἁπτηδεύμασιν, εἴπερ ἦν ἡρᾶν, ἢ γυμνάζεσθαι [l] τὰ πολέμια, ἢ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων ἐδύ. τούτων γὰρ ἁπάντων μετεῖχον, Ἀλέξανδρος ἢ καὶ μᾶλλον ὁ πρεσβύτερος. ἤρκει γὰρ, εἰ καὶ κατέγνω, κἂ ζῶντας ὅμως ἐν δεσμοῖς, ἢ ξενιτεύοντας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν, μεγάλῃ ἀσφάλειαν αὐτῷ ὠφελεθλημένῳ τὴν Ρωμαίων δυνάμιν, ἢ ἵνα οὐδὲν οὕτε [m] ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ παθεῖν ἐδυνάτο. τὸ γὰρ ἀποκτεῖναι ταχὺ, καὶ ὡς ἡδονὴν τοῦ νικῶντος [n] αὐτὸν πάθους, ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποτιμήτου. καὶ τῆς [o] ἡλικίας ἔτι οὔσης σὺν γήρᾳ πολλῷ ἐξήμαρτεν. ἦν μὲν [p] παρολκὴ, καὶ τὸ χρονίζον συγγνώμην οὐκ [q] ἂν αὐτῷ τινα φέροι. ταχὺ μὲν γὰρ ἐκπλαγῆναι καὶ κεκινημένον χωρῆσαι πρός τι τῶν ἀτόπων, εἰ καὶ δυσχερές, ἀλλὰ ἀεὶ συμβαῖνον· [r] ἐν ἁπασῶν ἦν, καὶ πολλάκις μὲν ὁρμηθέντα πολλάκις ἢ μελήσαντα, τὸ τελευταῖον δὲ ὑποστῆναι καὶ διαπράξασθαι, φονώσης καὶ δυσμεταχειρίστου ψυχῆς ὑπὸ τῶν χρόνων. ἐδήλωσε δὲ καὶ τοῖς αὖθις, οὐκ ἀποχόμενος οὐδὲ τῶν περιλοίπων ὅσους [s] ἐδόκει [t] φιλτάτους, ἐφ' οἷς τὸ μὲν δίκαιον ἐλαττον ἐποίᾳ συμπαθεῖσθαι τοὺς ἀπολλυμένους, τὸ δὲ ὠμὸν ὅμοιον ἦν, τῷ μηδὲ ἐκείνων [v] φεισαμένῳ. διέξιμεν δὲ ὑστερον αὐτῶν ἐξῆς ἀφηγούμενοι.

Τέλος τῆς βιβλίου ἐκκαιδεκάτου.

omnia indicarent. Veruntamen, non eſt ut pater juſtam excuſationem inveniat ſuæ in filios impietatis, qui omni re ad fidem certam inſidiis faciendam deſtitutus, nec aliud habens ad eos convincendos hujuſmodi conatûs in *ipſius perniciem* parati, ſuſtinuit ex ſe genitos interficere; forma egregia *juvenes*, & ab alienigenis omnibus valde expetitos, quibus nihil ad ſtudia & exercitationes deerat, ſi aut venationi ſeſe dare, aut militiæ muneribus vacare, aut pro re nata dicere oporteret. Horum vero omnium gnari erant peritique, præſertim Alexander natu major. Satis enim fuiſſet, etiamſi *eos* damnare libuiſſet, aut vivos in vinclis aſſervare, aut procul à regno relegare, cum abunde tutus ageret Romanorum potentia munitus, qua fretus non erat ut vel repentinum impetum aut vim *apertam* metueret. Tam cito autem eos occidiſſe, & ut impotenti affectui gratificaretur, quid aliud eſt quam argumentum impiæ licentiæ, præſertim quod adeo peccaverit, cum eſſet ætate provectior. Quin & neque mora aut dilatio facit ut ei quodammodo ignoſcatur. Nam ut quis repentino caſu perculſus & commotus ad atrocia facinora impelleretur, utut grave ſit, ſæpe tamen ſolet accidere. Verum ut re perpenſa, cum ſæpe incitaretur & ſubinde cunctaretur, poſtremo tale quidpiam aggrederetur & perpetraret, ſanguinarii animi eſt & obſtinati in deterius. id quod & poſtea declaravit, dum nec reliquis parceret quos chariſſimos habuerit: qui tametſi minus miſerabiles erant, quod jure merito perirent; ſimilem tamen exercuit crudelitatem, eò quod ab illorum cædibus non temperarit. Sed de his dicturi ſumus in ſequentibus.

Finis Libri decimi ſexti.

[l] Τὰ πολίμια,] Τὰ πόλεως *Vat.*

[m] Ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ] Vid. ἅλωσ. lib. 3. c. 6. §. 1. ἐξ ἐφόδου αἱρήσειν. & cap. 7. §. 1. καὶ πρώτην ἔφοδον. *Julian. Imp. Orat.* 1. p. 48. de Perſis, ὡς ἐξ ἐφόδου τὴν Συρίαν λαβόμενοι, ubi *Petavius*: tanquam primo impetu Syria potituri. SPANH.

[n] Αὐτὸν πάθους,] Ita lego. (adſtipulante jam quoque *Lugd. Bat.*) αὐτὸν in libris.

[o] Ἡλικίας ἔτι οὔσης σὺν γήρᾳ] *L. B.* ἡλικίας οὔσης σὺν γήρᾳ.

[p] Παρολκὴ,] Παρολκὴ de re aliqua ſuperflua Baſil. Epiſt. CCXXXIV. p. 1011. B. SPANH.

[q] Αν αὐτῷ τινα φέροι.] Illud ἂν è *Cod. Vat.* Cui jam quoque favet *L. B.* in quo totus locus ita legitur, καὶ σ. χ. σὺν ἂν αὐτῷ συγγνώμην τ. φ.

[r] Ἐν ἁπασῶν ἦν,] Ἐν ἁπασῶν ἦν καὶ μήκη πολλ. *Vat.* & *Hen.*

[s] Ἐδόκει] *Gen.* ἐδόξει.

[t] Φιλτάτους,] Forte ſupplendum ἴσχειν.

[v] Φεισαμένῳ.] Φεισαμένου *Vat.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem: utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliare studebat, atque etiam Saturninum Syriæ præfidem, & duces qui cum eo erant.*

2. *Quomodo Herodes rex, cum vidisset regionem Trachonitidem in tranquillo esse non posse ob crebras Arabum incursiones, Zamarin Judæum, qui Babylone relicta in Antiochia degebat, accersivit, locumque ad habitandum dedit in Trachonitide, eoque usus est propugnaculo contra Arabes.*

3. *Quomodo Antipater, cum Herodes Alexandri & Aristobuli filiorum suorum filios sibi adsumpsisset, eisque Pheroræ filias despondisset, patri suasit, ut illas è contra filiis suis desponsatas daret. utque Antipater Pheroram studiose colebat, eo animo ut ipso ad insidias patri struendas uteretur. utque Salome, regis soror, insidias sibi cognitas clam fratri narravit. utque Herodes Antipatro interdixit, ne ad Pheroram iret, neve arcani aliquid ei nunciaret. atque ille nihil horum palam faciebat, sed remotis arbitris; id quod Herodem non latebat.*

4. *Quomodo Antipater ad amicos suos Romæ degentes scripsit, eos obsecrans patri scriberent, ut ei suaderent ipsum Romam ad Cæsarem mittere cum ingenti pecunia: quibus obsequutus Herodes eò misit filium.*

5. *Quomodo Antipater Pheroræ suasit ut Herodem patrem suum pharmaco tolleret, quod ille Pheroræ dederat. utque Herodes rex jussit fratri ejus Pheroræ, ut uxorem suam repudiaret, aut è regno discederet. cui ille libenter morem gessit, & in suam Tetrarchiam se recepit, ubi non multo post diem supremum obiit.*

6. *Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.*

7. *Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.*

8. *Legatio ab Herode ad Cæsarem missa de Antipatro: utque Cæsar, accusatione audita, capitis eum damnavit.*

α'. Ως Αντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὸν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασι, καὶ τὸν πεπιστευμένον τὸν Συρίαν Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας.

β'. Ως Ηρώδης ὁ βασιλεὺς, ἰδὼν τὴν Τραχωνίτιν χώραν μὴ δυναμένην εὐσταθεῖν διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀράβων, Ζάμαριν Ιουδαῖον, ὃς Βαβυλῶνος ὑπεχωρήσατο, καὶ ἐν Αντιοχείᾳ διαιτώμενον, μεταπεμψάμενος, ἐγκαλὼκισεν αὐτῇ, καὶ ἔδωκε αὐτῷ κατοικεῖν τοὺς τοὺς Ἄραβας.

γ'. Ως Ηρώδης τοὺς Αλεξάνδρου καὶ Αριστοβούλου τῶν υἱῶν αὐτοῦ παῖδας προσποιησάμενος, καὶ τὰς θυγατέρας μνηστεύσαιτο αὐτοῖς, Αντίπατρος ἔπεισε τὸν πατέρα τὸν μνηστείαν εἰς τοὺς παῖδας μεταθεῖναι τοὺς αὐτοῦ. καὶ ὡς ἐθεράπευσεν Αντίπατρος τοὺς περὶ Φερώραν, βουλόμενος ἤδη δι' αὐτῶν ἐπιβουλεῦσαι τῷ πατρί. καὶ ὡς γνοῦσα ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Σαλώμη, κρυφαίως ἀπήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ. καὶ ὡς Ηρώδης παρήγγειλεν Αντιπάτρῳ μὴ φοιτᾶν πρὸς Φερώραν, μηδὲ ἀπόῤῥητον μηδὲν ἀπαγγέλλειν αὐτῷ. ὁ δὲ φανερῶς μὲν οὐδὲν ἐποίει, ἀλλὰ κρυπτῶς, καὶ ταῦτα δὲ σὺν ἐλάττονι τοῦ Ηρώδου.

δ'. Ως Αντίπατρος ἔγραψε τοῖς ἐν Ρώμῃ φίλοις, παρακαλῶν αὐτοὺς γράψαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, πείθοντας ἵνα πέμψῃ αὐτὸν πρὸς Καίσαρα μὴ πολλῶν χρημάτων· καὶ πεισθεὶς Ηρώδης ἐξέπεμψε τὸν υἱόν.

ε'. [b] Ως Αντίπατρος ἔπεισε Φερώραν ἵνα αἰτήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ηρώδην Φαρμάκῳ, δοὺς αὐτῇ τὸ Φάρμακον Φερώρα. καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Φερώρᾳ ἐκβαλεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς βασιλείας. ὁ δὲ ἀσμένως ἤκουσε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδίαν τετραρχίαν, κἀκεῖ μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ.

ς'. Κατηγορία τῆς γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθεὶς Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ Φάρμακον, κατασκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Αντιπάτρου, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Αντιπάτρου ἐπιβουλάς.

ζ. Κατάπλους Αντιπάτρου ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ [c] Κοϊντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, εἰδέναι μέχρι τοῦ ἐσομένης ἀναγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

η'. [d] Πρεσβεία πεμφθεῖσα ὑπὸ Ηρώδου πρὸς Καίσαρα περὶ Αντιπάτρου· καὶ ὡς Καῖσαρ, ἀκούσας τὰς κατηγορίας, κατέγνω αὐτοῦ θανάτου. θ'. Πε-

a Ἐγκατώκισεν αὐτῇ,] Ἐγκατώκησεν in *Editis* & *MSS.*

b Ως Αντίπατρος ἔπεισε] Illa ὡς Αντίπατρος ἔπεισε &c. usque ad vocem Ηρώδης accepta debemus Codd. *Vat.* & *Gall.*

c Κοϊντιλίου Οὐάρου] Ita cum *Strabone Aliisque.* Κοϊντιλίου in *Editis* & *MSS.*

d Πρεσβεία πεμφθεῖσα] Hoc summarium nobis conservarunt dederunt *MSS. Vat.* & *Gall.*

θ'. Περὶ τ Ηρῴδ νόσ Ꮳ φύσεως τ Ιυδαίων [e] δι' αὐτλό· κ κήλασις τ στασιαστ.

9. *De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.*

ι'. Ως δόξαντος Αντιπάτρ Ηρῴδλ πτπλδτηκέναι, Αντίπατρ Διαλεχθείη τῷ σωματοφύλακι περὶ ἀφέσεως· [f] κ διὰ τῦτ Αντιπάτρ ἀναίρεσις.

10. *Quemadmodum Antipater, cum ei crederetur mortuum esse Herodem, verba fecit ad custodem de liberatione è vinculis: quam ob rem patris jussu interimitur.*

ια'. Ηρῴδ [g] τλδτὴ, κ Διαθήκη Ꮳ αὐτ πρὸς Καίσαρα, κ μερισμὸς πρὸς τὰς τρεῖς ὑὰς αὐτ, κ ὡς Αρχέλαον βασιλέα ποιεῖ τ Ιυδαίας.

11. *Herodis mors; & quænam testamento legavit Cæsari, qualisque facta erat divisio in tres filios, & quomodo Archelaum Judææ regem constituit.*

ιβ'. [h] Επιστολὴ Ηρῴδ πρὸς τ στρατὸν, κ ἑκάστῳ αὐτῶν δωρεὰ, κ παράκλησις πίστεως πρὸς τ ὑὸν αὐτ Αρχέλαον.

12. *Herodis epistola ad exercitum, & munificentia erga milites, & cohortatio ad eos ut fidem Archelao filio suo præstarent.*

ιγ'. [i] Ταφὴ Ηρῴδ ἐν Ηρωδίῳ τῷ φρυρίῳ, κ ὡς ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τ ὑὸν αὐτ Αρχέλαον ἐν τῇ ἑορτῇ· κ ὡς Αρχέλαος τετραχιλίους αὐτῶν ἀνεῖλεν, αὐτὸς Ꮳ ἔπλευσε πρὸς Καίσαρα σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτ Ηρῴδῃ εἰς Ῥώμλν, πιστεύσας τλν βασιλείαν αὐτ τῷ ἀδελφῷ φιλίππῳ.

13. *Sepultura Herodis in Herodio castello, utque in festo seditionem movit populus contra filium ejus Archelaum: & ut Archelaus tria seditiosorum millia occidit, atque ipse cum fratre suo Herode Romam navigavit ad Cæsarem, regni cura fratri suo Philippo commissa.*

ιδ'. Ως Σαβῖνος ὁ ἐν τῇ Συρίᾳ Καίσαρος ἐπίτροπος ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, βίᾳ αἰτῶν τὰ Ηρῴδ χρήματα Ꮳ Φρούρια σὺν τ Αρχελάᾳ ἐπιμελητῶν. κ ὡς ἔπεισαν οἱ [k] Αρχελάᾳ ἐπιμεληταὶ τ λαὸν χωρεῖν ἐπὶ ὅπλα, κ πολιορκῆσαι τ Σαβῖνον Ꮳ στρατὸν αὐτ ἐν τῇ Αντωνίᾳ. κ ὡς ταῦτα ἀκήκοας ὁ Ουαρος μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, κ ρυσάμενος τ Σαβῖνον ἐκ τ πολιορκίας, τὰς αἰτίας τ στάσεως ἐκόλασε· κ καλῶς Διαθεὶς τὰ ἐν τῇ Ιυδαίᾳ ἔγραψε Καίσαρι, δηλῶν [l] αὐτῷ τὰ πραχθέντα.

14. *Quomodo Sabinus Cæsaris in Syria procurator Hierosolyma ascendit, vi contendens ut sibi Herodis pecuniæ & munitiones traderentur ab Archelai curatoribus. utque curatores ab Archelao relicti populo suaserunt, ut arma caperent, & Sabinum exercitumque ejus in Antonia obsiderent. & ut Varus, istis auditis, magna cum militum manu Hierosolyma ascendit, Sabinoque ab obsidione liberato in seditionis auctores animadvertit; ac deinde, rebus in Judæa compositis literis Cæsari significavit res à se gestas.*

ιε'. Ως Καῖσαρ τὰς Ηρῴδ Διαθήκας βεβαίας ἐποίησε, φυλάξας τὰς ὑὰς αὐτ τλν Διαδοχλν· κ περὶ Ψευδαλεξάνδρ.

15. *Quomodo Cæsar Herodis testamentum sancivit, custodita ejus filiis successione: & de falso Alexandro.*

ις'. [m] Καὶ ὡς κατηγορεῖται Αρχέλαος ὑπὸ τ συγγενῶν αὐτ ἐπὶ Καίσαρος, κ νικήσας ἔλαβε τλν βασιλείαν· κ βασιλεύσας μοχθηρῶς δεκαετίαν, πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίενναν, τλν Ꮳ βασιλείαν αὐτ μετέθηκε Καῖσαρ εἰς ἐπαρχίαν.

16. *Et ut Archelaus à consanguineis suis coram Cæsare accusatur, & illis superatis regnum accepit; cumque decem annos imperasset, accusatione iterum in eum instituta, Viennam relegatus est, quo facto regnum ipsius in provinciam mutavit Cæsar.*

e Δι' αὐτλό·] Ita *Gall.* δι' αὐτὸν *Vat.* desunt *Editis Aliisque.*

f Καὶ —— ἀναίρεσις.] Sic *Gall.* Διὰ ταῦτα in *reliquis.*

g Τελευτὴ,] Eo modo *Vat.* τελδτὴ, Διαθήκη πρὸς κ. in *Editis Aliisque.*

h Επιστολὴ Ηρῴδ] Hoc summarium etiam debemus *MSS. Vat. & Gall.*

i Ταφὴ Ηρῴδ ἐν Ηρωδίῳ] Illa κ ταφὴ Ηρῴδ ἐν Ηρωδίῳ φρυρίῳ, quæ in *Editis* subjiciuntur verbis istis βασιλέα ποιεῖ τ Ιυδαίας, in principio hujusce summarii habent *MSS. Vat. & Gall.*

k Αρχελάᾳ ἐπιμεληταὶ] Illud Αρχελάᾳ è *Cod. Vat.*

l Αὐτῷ τὰ πραχθέντα.] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα desunt in libris omnibus præter *Vat.*

m Καὶ ὡς κατηγορεῖ) Αρχέλαος] Illa κ ὡς κατηγορεῖ) usque ad vocem πάλιν accepta referimus *Codd. Vat. & Gall.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵ιδ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XIV.

CAP. I.

Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem, utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliabat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant. De Herodis conjugiis & liberis.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἀντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ὡς διὰ ταύτην ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασιν, καὶ τὸν πεπισθέντα τὴν συρίαν Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας. Περὶ Ἡρῴδου γάμων καὶ παίδων.

Antipater fratribus sublatis populo & militibus invisus.

ANTIPATRO autem, postquam fratres sustulisset, & patrem extrema nequitia & furiis illorum injurias ulciscentibus circumdedisset, nihil ad spem, quam de reliqua vita conceperat, firmandam affulgebat. Nam omni de imperio metu liberatus, quod nihil cum fratribus commune habiturus esset, tamen ut regnum adipisceretur opus arduum fore & impeditum sentiebat: odium in ipsum tam inveteratum genti penitus insederat. Cum autem & hoc ei grave esset & molestum, majorem adhuc solicitudinem ei injiciunt milites, animos ab ipso alienos habentes, quorum ex fide pendet omnis regnantium securitas, si quando gens *ipsa* novarum rerum studio teneatur. tantum periculi sibi conflavit ex fratrum interitu. Neque tamen non cum patre regnabat,

Cum patre res Judeorum administrat.

nihil plane à rege discrepans: & majorem apud eum auctoritatem habebat, benevolentia sibi ex iis ob quæ periisse debuerat firmiori conciliata, quasi in Herodis securitatem fratrum delator exstitisset, non autem ex odio quo illos prosequebatur & in primis patrem. tales ipsum agitabant diræ. Quæ scilicet omnia Antipatro viam sternebant ad Herodem *submovendum*, id agenti ut nemo esset qui ipsum accusaret de iis quæ perpetrare cogitabat, utque Herodes perfugium non haberet aut auxilium, si Antipater semet hostem ei aperte profiteretur. Proinde ex odio in patrem factum est, ut

Antipater patris necem machinatur.

fratribus insidiaretur. Sed tunc longe magis sti-

ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι δ', ἀραμένῳ τὰς ἀδελφὰς, [b] ἀσεβείᾳ τι τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαζονείᾳ τὸν ἐπ' αὐτοῖς τὸ πατέρα ἀφιεβεβληκότι, ἔ τι [c] κατὰ γνώμην ἐλπὶς ἦν αὐτῷ βίᾳ λοιπὸν ἀπαλλαγὴς δὴ φόβου ἦν ἔτι τὸ κρατεῖν διὰ τὸ τῶν ἀδελφῶν μὴ ὑπεύθυνον, [d] ἐργωδέστερον καὶ ἄπορον αὐτῷ εὕρισκεν [e] τὸ τῆς βασιλείας ἐφικνεῖσθαι. [f] τοσοῦδ' ἐφύη τῷ ἔθνει μῖσος πρὸς αὐτόν. οὕτως ἦν [g] αὐτῷ καὶ τῆδε χαλεπὰ, πλείονος παρελύπει τὸ φρατριῶτικὸν, ἀλλοτρίως ἔχον τῇ γνώμῃ πρὸς αὐτὸν, εἰς ὃς τὰ πάντα λοιπὸν τοῖς βασιλεῦσιν ἀναπείμενα ἦν οἰκείᾳ ἀσφαλεῖ, ὑπὸ τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων [h] ὀργιώμενον πραγμάτων. τοσόνδε κίνδυνον ἐμηχάνησεν αὐτῷ ὁ ὀλεθρος τῶν ἀδελφῶν. ἀλλὰ καὶ [i] συνῆρχέ πως τῷ πατρὶ, οὐδὲν ἄλλο [k] ἢ βασιλεὺς ὤν· καὶ ἐπίστευτο παρ' αὐτῷ μειζόνως, ἐξ ὧν ἐπελελόγητο καλῶς εἶχεν, εὐνοίας βεβαιώματα εὑρημένος, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τῆς Ἡρῴδου τοὺς ἀδελφοὺς [l] ἐνδεδειχώς, ἀλλ' οὐκ ἐχθρᾳ τῇ πρὸς ἐκείνους καὶ [m] πρὸς αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. παιδὸς αὐτὸν ἐφείσατο δόντος ἀφορμάς. ἅπερ δὴ πάντα μηχαναὶ τῆς ὑπὸ τὸν Ἡρῴδην ὁδοῦ ἦσαν Ἀντιπάτρῳ, ἐρημοῦντι αὐτὸν μὲν [n] κατηγόρων ἐφ' οἷς πράττειν διενοεῖτο, Ἡρῴδῃ δὲ καταφυγῆς, [o] οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ, καὶ Ἀντιπάτρῳ φανερὰς πολεμίας καταστάντι. ὥστε μισεῖ μὲν τῷ πρὸς τὸν πατέρα ἔπαθλα τὸν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν. τότε δὲ [p] ἦν μείζονος

a Ιδ'.] Ita in *Græcis* omnibus & plerisque *Latinis*.

b Ασεβείᾳ τε τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαζονείᾳ] Ασεβείᾳ τε ὑς. & mox ἀλαζονείᾳ τὸν π. *Busb.*

c Κατὰ γνώμην] *L. B.* κατὰ γνώμας.

d Εργωδέστερον] Εργωδεστέρα ἦν ἡ τοῦ βασιλείας ἐπιτυχία *Zonar.*

e Τὸ τῆς βασιλείας ἐφικνεῖσθαι.] *L. B.* τὸ τῆς βασιλείας ἐφιγίνεσθαι.

f Τοσόνδ' ἐφύη τῷ ἔθνει] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Epiphan.* τοσόνδε φύσει in *Editis Aliisque.*

g Αὐτῷ καὶ τῆδε χαλεπὰ,] Ita ex conjectura. αὐτῷ in *libris.* HUDS. Quam conjecturam verissimam esse, præclari codicis *L. B.* fides docet. HAV.

h Ὀργιώμενον] Euripid. Bacch. v. 1253. Θηρῶν ὀργιῶτ'. infra c. 6. τοῖς ἀρετῆς ὀργιωμένοις. & c. 9. §. 2. ὀργιᾶσθαι· & sic *Gen.* h. l. ὀργιώμενον, ut & c. 13. §. 3. SPANH.

i Συνῆρχέ] *L. B.* συνῆργε.

k Η βασιλεὺς] *L. B.* ὡς βασιλεὺς.

l Ενδεδειχώς,] Προδεδωκως legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *proditor exstitisse.*

m Πρὸς αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

n Κατηγόρων] *Gen.* κατηγορῶν.

o Οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ,] Η βοηθείας, αὐτῷ δὲ &c. Ita lego ex conjectura. εἰ βοηθῶεν αὐτῷ in *Editis* & *MSS.* in *Epiphanii* versione *non habens qui sibi auxiliaretur.* HUDS. At conjectura doctiss. viri jam opus non est, quum certiorem lectionem nobis suppeditaverit inviolata *L. B.* manus; ex quo Codice distinctionem posuimus post illud αὐτῷ, δὲ &c. HAV.

p Ἦν μείζονος] Sic *Hen.* (*Cocceius*) & *Gall.* ἔτι μᾶλλον in *Editis Aliisque.* ἦσαν in *L. B.*

νως [q] ἐξχρᾶν μὴ ἀφίξεαι τ πρᾶξεως. ἀποθνήσκοντ@ μὲν γὰ Ηρῶδ, βεβαίως αὐτῷ πεπιστωμένης τ ἀρχῆς· ἐξικνυμένυ δ εἰς τὸ πλέον ζῆν, κινδυνῶν [r] ἂν πεισάντων ἐξαγγελτᾶ γνομένης τ πρᾶξεως, ἧς πυθέτης γεγονὼς, πολεμιον ἡγήσαιτ' αὐτ τὸν πατέρα κατασκῶψαι. [s] Ὁ δὲ τοῦτ χαρίζεαι πολυτελὴς ἐν [t] τοῖς περὶ τ πατέρα, κέρδεσι μεγάλοις ἐκπλήσσων τὸ τ ἀνθρώπων μῖσ@ πρὸς αὐτὸν, καὶ μάλισα τοὺς ὑπὸ Ρώμης φίλους πομπαῖς μεγάλων δωρεῶν εὔνους [v] καθιστάμεν@, πρὸ πάντων δ Σατορνῖνον, τ τ Συρίας ὑπομελητήν. [x] Ὑποδέχαθαί τε ἐν ἐλπὶς αὐτῷ καὶ τ Σατορνίνυ ἀδελφὸν μεγέθ δώρων ἃ ἐδίδ, καὶ τοῖ ἀδελφοῖ δ βασιλέως, ἀνδρὶ πρώτῳ τ περὶ τ Ηρώδ πεποικῶσαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ χρώμεν@. Ψευσάμενός τε φιλίαν πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας δυνατοὺ@ ἐν πεπιστεῦχε, καὶ μισ@ ἀγάμεν@ ἐφ' οἷς τινας ὑπεκρύψαθ' ὑποπτεύ@. ὁ μὲν ἠπάτα γε τοῖ [y] πιθίδα, πρόκαιαν ἔχθραν ἐκ πολέμ@ αὐτὸν, καὶ μηκέτ' οἴαν ἔσαν προσλογιθῆναι, καὶ διὰ τὸ ἤδη πρόσκοπ τῇ πάσῃ [z] ἀντιτεχνᾶθαι αὐτ πρὸς τὸ κακότροπον· καί τοι γυναικὶ αὐτὸς συνῴκει [a] θεῖ@ πρὸς μητρὸς Ανιπάτρ πρόνοια τῇ ἐκείνυ Ϲ Διὰ πρᾶξ, [b] λαβεῖν τοῖ κόρ πότερον Αριστοβούλ γεγαμημένην, [c] τοῖ γὰ ἑτέραν ἐκ δ ἀνδρὸς αὐτῆς [d] Καλλαία παῖς γυναῖκα εἶχεν· ἀλλ' οὐδὲν ὑπὸ τῷ μὴ καλῶς ἔχειν πονηρὸν οὖσα [e] ἐν ἡ ὑπογαμία τεῖχ@, ὥσπερ οὐδ' ἡ πρότερον συγγένεια πρὸς τὸ ἀ μεμισῆθαι. τοῖ δ Σαλώμῃ Ηρῴδης, ἐπιθυμίαν Συλλαίῳ τῷ Αραβι γαμηθῆναι κατ' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν, βιάζεται τῷ Αλεξᾷ συνοικεῖν, συμπροθυμουμένης αὐτῷ [f] Ιουλίας Ϲ πυθόμενος τοῖ Σαλώμῃ μὴ ἀνήναθαι τ γάμον, μὴ καὶ [g] ἕτερα καταστραφῇ αὐτοῖς πρᾶγμ@, [h] ὁμωμοκότ@ Ηρῴδ μὴ ἂν εὐνοϊκῶς Σαλώμῃ, μὴ ὑποδεξαμένῃ τ Αλεξᾶ γάμον. καὶ ἐπιθεὶς Καίσαρός τε ὅση γυναικὶ τῇ Ιουλίᾳ, καὶ ἄλλως συμβαλόμενος πάνυ συμφέρονθ'. ἐν τούτῳ δὲ Ϲ τοῖ Αρχελάυ θυγατέρα Ϗ βασιλέως Ηρῴδης ὡς τ αὐτῆς πατέρα ἐξέπεμψεν Αλεξάνδρῳ συνῳκηκῖαν, ἐκ τῶν αὐτ τοῖ προῖκα δόσεις, ὥστε ἀμφισβήτημα αὐτοῖς μηδὲν εἶναι.

β'. Ανέτρεφε δ αὐτὸς τ παίδων τὰ τέκνα πάνυ ἐπιμελῶς· [i] ἦσαν γὰ τῷ μὲν Αλεξάνδρῳ ἐκ Γλαφύρας ἄρσενες δύο, Αριστοβούλῳ δ ἐκ [k] Βερνίκης τ Σαλώμης θυγατρὸς ἄρσενές τε τρεῖς, καὶ θήλειαι δύο· καί ποτε παρόντων αὐτῷ τ φίλων ἐπιδεικνύμεν@ τὰ παιδάρια, καὶ τ ἡλέων ἀνακλαύσας τοῖ τύχοις, ἤυχετο μηδὲν τοιόνδε παισὶν τοῖς ἐκείνων συνελθεῖν· αὐξηθέντας δ ἀρετῇ, [l] καὶ συμφορᾶ Ϗ δικαίᾳ, τὰς τροφὰς ἀμείψαθ' ἃς [m] ποιοῖτο. [n] ἐνεγύητό τε εἰς γάμον, ὁπότε ἀφίκοιντο εἰς ὥρ τοῖ ἐπ' αὐτῷ, [o] τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τ Αλεξάνδρ παίδων φερώρ θυγατέρα, τῷ δ Αριστοβούλ τοῖ Ανιπάτρ, καὶ [p] θυγατέρα τοῖ Αριστοβούλ ἐπωνόμαζε παιδὶ τῷ Ανιπάτρ, τοῖ δ ἑτέραν τῶν Αριστοβούλ θυγατέρων, Ηρῴδῃ παιδὶ τῷ αὐτ, γήν@ δ τῷ [q] βασιλεῖ ἐκ τ Ϗ δεξιερέως

mulabatur cœptos conatus persequi. *scilicet* quod Herode defuncto pro certo regnum adepturus esset: sin vero diutius viveret, magno in periculo foret, ne patefacto facinore, cujus ipse auctor erat & machinator, patrem eo adigeret ut hostis sibi fieret. Hac de causa nullis sumptibus parcebat ut patris amicos demereretur, hominum in se odium abolere volens magnis beneficiis, præsertimque amicos qui Romæ erant, missione ingentium munerum sibi benevolos reddens, & in primis Syriæ prætorem Saturninum. Fore etiam sperabat, ut eorum quæ dono dedit magnitudine sibi conciliaret Saturnini fratrem, iisdemque artibus & regis sororem, quæ uni de præcipuis Herodis amicis nupserat. eratque mirus artifex fidem iis faciendi, quibuscum versaretur, veram esse quam simulavit amicitiam, & ad odium in quoscunque illud susceperat dissimulandum callidissimus. Non tamen fallebat amitam, quæ eum jampridem explorave-rat, nec jam decipi poterat, præsertim quod omnes adhibuerit machinas ad occurrendum ejus malitiæ: quamvis avus maternus Antipatri Salomæ filiam haberet in matrimonio, eam quæ antea nupserat Aristobulo, auctore & conciliatore nuptiarum Antipatro, nam alteram ex ejus marito habebat Callæas filius in uxorem. Sed nec affinitas hæc effecit quo minus perspecta esset ejus malitia, sicut nec prior illa consanguinitas odium extinguere potuit. Salomen autem, quæ Syllæo Arabi ex amatoria cupiditate matrimonio jungi studebat, compulit Herodes ut nuberet Alexæ, operam suam ei præstante Julia, & Salomæ suadente, ut nuptias non detrectaret, ne apertæ cum ipsa illi intercederent inimicitiæ, utpote quod juraverit Herodes, nunquam se eam amaturum, nisi vellet sese nuptum dare Alexæ. Atque paruit Juliæ, & quod Cæsaris uxor esset, & quod præterea utilia admodum suaderet. Hoc ipso tempore Herodes regis Archelai filiam, Alexandri uxorem, ad patrem remisit, eique dotem de suo restituit, ne quid esset inter eos controversiæ.

In demerendis patris amicis nullis sumptibus parcit.

Amitam fallere non potuit.

Salomen ad Alexæ conjugium compulit Herodes.

Glaphyræ patri suo remissa.

2. Herodes autem filiorum liberos alebat accuratissime (sustulerat enim Alexander ex Glaphyra duos mares, & Aristobulus ex Bernice Salomes filia tres filios & duas filias) & cum liberos aliquando, præsentibus amicis, in conspectum eorum dedisset, & filiorum fortunam deploravisset, orabat ne tale quidquam illorum liberis accidat, sed ut virtute aucti, insuper & æqui bonique scientia, gratiam pro educationis cura dignam rependant. Spoponditque in matrimonium, ubi ad id ætatis adoleviscent, Alexandri filio grandiori Pheroræ filiam, Aristobuli autem filio Antipatri filiam; Aristobuli autem filiam *unam* addicebat Antipatri filio, Aristobuli vero alteram Herodi filio suo, quem ex pontificis filia rex sustulerat. nam mos nobis est patrius eodem tempore plures habere uxores.

Herodis progenies.

Nepotibus suis sponsalia fieri curat Herodes.

Hæc

[q] Εἰχθρᾶν μὴ ἀφίξεαι] *L. B.* ἐγχειρῶν μὴ ἀφίσαι. *Coccejus* legit ἐκ χειρῶν non male. HAV.

[r] Αν πεισάντων] *L. B.* ἀντιπερισάντων.

[s] Καὶ ἀφ' τοῦτο χαρίζεαι] Καὶ ἀφ' Ϗ χαρίζεαι *Hen.* à pr. m.

[t] Τοῖς] Forte τοῖς. COCC.

[v] Καθισάμεν@,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* (imo jam etiam cum *L. B.*) καθισκόμενος in *libris.*

[x] Υποδεξαθαί τε] *L. B.* in *Marg.* ὑπαδέξεσθαι.

[y] Τιτθίδα,] Conf. supr. lib. 16. c. 10. §. 5. SPANH.

[z] Αντιτεχνᾶθαι] *L. B.* ἀντιτέχνησθαι. *Coccejus* ἀντιτετάχθαι.

[a] Θεῖ@ πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρ] Salomes filia Berenice & ante Aristobuli uxor nupta Antipatri filio Avunculo. Vid. *αλωτ.* lib. 1. c. 28. §. 2. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. & c. 7. §. 1. & lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH. Vertunt *Avus maternus*; sed θεῖ@ est *avunculus*, non *avus*, vel potius nomen generale, & *patruum* & *avunculum* complectens. Vide *Justin.* Instit. L. III. Tit. VI. §. 3. IBBETSON.

[b] Λαβεῖν τοῖ κόρ] Παραλαβεῖν *Vat.* & *L. B.*

[c] Τοῖ γὰ ἑτέραν ἐκ Ϗ ἀνδρὸς] Τοῖ δ ἑτέραν ὁ ἐκ Ϗ ἀνδρὸς *Vat.* & *L. B.*

[d] Καλλαία] Καλλαίαν legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit *nam alteram Calleas viri ejus filius habebat uxorem. L. B.* Καλλία.

[e] Η ἡ ἐπιγαμία τεῖχ@,] Illud ὦ è *Codd. Vat. L. B.* & *Gall.*

[f] Ιουλίας] Ιουλίας Ϗ Καίσαρ@ γυναικὸς *Busb.*

[g] Ἕχθρα καθίσαιτο] Ita *Busb.* ἐχθρὰ in *reliquis.*

[h] Ομωμοκότ@ —— γάμον.] Jurabat quippe Herodes nunquam se circa Salomen benevolum fore, nisi conjugium Alexæ susciperet, & obediret Juliæ &c. *Rufinus.* SPANH.

[i] Ησαν —— δύο.] Tigranes & Alexander Alexandri filii; Herodes, Agrippa & Aristobulus 3 filii Aristobuli, Herodias & Mariamnes 2 filiæ Αλωτ. lib. 1. c. 28. §. 1. & lib. Antt. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

[k] Βερνίκης Ϗ Σαλώμης θυγατρὸς] Βερενίκης *Vat.* & *L. B.*

[l] Καὶ συμφορᾶ Ϗ δικαίᾳ,] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

[m] Ποιοῖτο.] Gen. ποιεῖτο & clarè *L. B.* ποιεῖτο exhibet; nescio itaque, unde ἐποιοῦτο (quod exsulare jussi) in *Hudf. Edit.* irrepserit. HAV.

[n] Ενεγύητό τε εἰς γάμον,] Ἐγεγύητο *Vat.*

[o] Τῷ —— αὐτῷ,] Conf. αλωτ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[p] Θυγατέρα —— αὐτῷ,] Herodias dicta est vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. & αλωτ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[q] Βασιλεῖ ἐκ τ Ϗ δεξιερέως θυγατρός.] Vocem αὐτ@ post βασιλεῖ addit *Vat.*

Hæc liberorum ſponſalia faciebat rex pupillorum miſericordia, ut eis Antipatri amorem ex affinitate conciliaret. Antipater autem non ceſſabat eundem animum erga liberos gerere, quem erga fratres habuerat. Patris etiam ſtudium, quod in eos exſtitit, vehementer illum irritabat, cui jam perſuaſum erat, illos fore potentiores ipſius fratribus, præſertim quod, cum forent adulti, Archelaus, vir regiæ dignitatis, nepotibus auxilium laturus eſſet, & Pheroras, qui & ipſe tetrarcha, pupillarum alteram filio ſuo conjugem accepturus. Quin & ipſum provocabat, quod populus miſeratione orbatorum parentis, odioque in ipſum malitiæ in fratres reum, cuncta *demum* patefacturus eſſet. Itaque tentabat ut patrem ad ſua decreta reſcindenda pertraheret, periculoſum ducens, ut eos in ſocietatem adſciſceret qui tanta eſſent poteſtate. Atque Herodes precibus Antipatri flexus à ſententia ſua diſceſſit, ita ut Antipater ducturus eſſet Ariſtobuli filiam, Antipatri vero filius Pheroræ filiam. Et ſponſalia quidem, invito rege, in hunc modum mutantur.

Antipatri odium in Ariſtobuli & Alexandri liberos.

Herodis uxores liberique.

3. Eo autem tempore Herodes rex uxores novem habebat, videlicet * Antipatri matrem; ac pontificis filiam, ex qua filium ſuſtulit ſibi cognominem, ut & fratris ſui filiam & *alteram* ſororis ſuæ filiam, quæ *duæ* liberos non habuerunt. Erat etiam illi inter uxores Samaritana una, ex qua filios *duos* procreavit Antipam & Archelaum, & filiam *nomine* Olympiadem, quæ poſtea Joſepho nupſit regis fratris filio. Archelaus autem & Antipas Romæ apud privatum quendam educabantur. Cleopatra etiam Hieroſolymitana ei nupta erat, ex qua filios genuit Herodem & Philippum; qui Philippus Romæ educabatur. Porro in uxoribus erat etiam Pallas, quæ ei Phaſaëlum filium peperit. Præterque illas habuit Phædram & Elpim, ex quibus duas filias ſuſtulit Roxanen & Salomen. Filias autem ſuas grandiores, Alexandri *filii ſui* ſorores ex eadem matre, quas ducere Pheroras recuſarat, elocavit, alteram quidem Antipatro ſororis ſuæ filio, alteram vero Phaſaëlo, qui & fratris ſui filius erat. Atque hæc fuit Herodis progenies.

γ'. [c] Ἡρώδης δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τοῦτον τὸν χρόνον πεντεκαίδεκα ἐννέα γυναῖκες, [f] ἥτε Ἀντιπάτρου μήτηρ, καὶ ἡ γυνὴ [g] τοῦ Ἀρχιερέως, [h] ἐξ ἧς ὁμώνυμος αὐτῷ [i] παῖς ἐγεγόνει. ἦν δὲ ἀδελφοῦ [k] παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ [l] ἀνεψιαὶ [m] σὺν αὐτοῖς. καὶ τῶνδε μὲν τέκνον ἦδεν [n] ἐφύη. ἦν δ' ἐν τῇ γυναικῶν καὶ ἐκ Σαμαρέων ἔθνους μία, καὶ παῖδες [o] αὐτῇ [p] Ἀντίπας καὶ [q] Ἀρχέλαος, καὶ θυγάτηρ Ὀλυμπιάς. καὶ τούτων μὲν ὕστερον Ἰώσηπος γαμεῖ, βασιλέως ἀδελφιδοῦς ὤν. Ἀρχέλαος δὲ Ἀντίπας [r] ἐπὶ Ῥώμης ἐφοίτων [s] ἰδιώτῃ τροφῆς εἶχον. Κλεοπάτρα [t] τε Ἱεροσολυμῖτις ἐγεγάμητο αὐτῷ, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς Ἡρώδης τε ἐγεγένηντο καὶ Φίλιππος, ὃς δὲ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ τροφῆς εἶχεν. καὶ Παλλὰς ἦν ὧν τῶν γαμετῶν, [v] φασήλον πεποιημένη αὐτῷ παῖδα· ἔσχε γε μὴν ταύτας Φαίδρα καὶ Ἐλπὶς ἧσσον, [x] ἐξ ὧν θυγατέρες δύο ἦσαν, Ῥωξάνη καὶ Σαλώμη. [y] τὰς ἢ πρεσβυτέρας αὐτοῦ θυγατέρας ὁμομήτριους τοῦ Ἀλέξανδρον, ὧν πρεσβεύσας Φερώρας τὸν γάμον, [z] συνῴκισε τῷ μὲν Ἀντιπάτρῳ [a] τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς παιδὶ ὄντι, φασηλίῳ ἢ τῷ ἑτέρῳ· καὶ ἦν Ἡρώδῃ ἀδελφοῦ παῖς ἐγεγόνει. καὶ τοῦτο μὲν Ἡρώδῃ τὸ γήμας ἦν.

---

r Πάτριον —— συνοικεῖν.] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

s Ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν.] Καῶ ταὐτὸν Zonar.

t Περκαλούμενος.] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλούμενος in *ceteris.*

v Γνώμη —— ἔλιπεν] *L. B.* γνῶμα τῷ προς τ. ἀδ. τολιπᾶν οὐκ ἔνλιπε, pro οὐκ ἐλιπε.

x Πρὸς τὰς ἀδελφὰς πολιτεύειν οὐκ ἔλιπεν] Conf. infr. c. 3. §. 3. SPANH.

y Μείζονας ἔσεσθ τῶν ἀδελφῶν] Sic *Hen.* à pr. m. *μείζονα* in *Editis Aliisque.*

z Συλληψομένους] Προσδεχομένοις in *Editis Aliisque.* προσληψομένοις *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *nepotibus auxilium præbiturus* &c. unde *συλληψομένοις* repoſui.

a Τετράρχης ἢ καὶ ἐτος ὢν.] Pheroras Herodis frater *τετράρχης*, de quo ſupra lib. 15. c. 6. §. 5. SPANH. Vocula καὶ ex *L. B.* inferitur. HAV.

b Κακοηθείας τὰ ἐπὶ] Κακοηθείαι τῇ.

c Προσλήψοιθ τοσῆσδε] Εἰ προσλήψειθ τῆσδε αὐτὰς in *Editis Aliisque.* εἰ προσλήψοιθ τοσῆσδε αὐτὰς *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσλήψειθ σῆσδε *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *adverſum ſibi reputans ſi contra ſe talium adunaretur potentia.*

d Τῷ θυγατέρα Λεισοβάλα γαμεῖν,] Mariamne vid. infr. c. 15. §. 4. ubi Archelai cum Mariamne uxore divortium. Ariſtobuli filia deſponſa Antipatro ex Pheroræ filia Antipatri filio. SPANH.

e Ἡρώδῃ —— γυναῖκες,] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 24. §. 2. & c. 29. §. 2. SPANH.

f Ἥ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ;] Doris. SPANH.

* *Antipatri matrem;*] Scil. *Doridem.* Vide etiam *Petitum* Tomo IV.

g Τοῦ Ἀρχιερέως,] Simon vocatur lib. 18. c. 6. §. 1. ubi & de Herode ejus filio: Neque enim Herodes Tetrarcha ſacerdotis filia genitus *juxta Ruſinum.* SPANH. & ſupr. lib. 15. c. 9. §. ut & *alsæ.* lib. 1. c. 3. §. 7.

h Ἐξ ἧς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ] Ἐξ ἧς δὲ καὶ *Vat.* & *Busb.*

i Παῖς ἐγεγόνει.] De Herodis poſteris vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

k Παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ ἀνεψιαὶ σὺν αὐτοῖς.] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 28. §. 4. SPANH.

l Ἀνεψιαί] Ἐξαδέλφη δηλαδή· τὰς γὰρ ἐξαδέλφας ἀνεψιὰς καλοῦσι οἱ παλαιοί, ὡς ἔστιν εὑρεῖν πολλαχοῦ καὶ ἐν τοῖς Πλουτάρχου, καὶ ἐν ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς. *Zonar.* HUDS. ἀνεψιαὶ —— Sororis filia è *Zonara*, qui per ἐξαδέλφῳ exponit. Verum per ἐξαδέλφῳ videtur intelligi non *ſororis filia* ſed *conſobrina*, vel *patruelis* quo ſenſu interpretatur *Phrynich.* IBBETSON.

m Σὺν αὐτοῖς] Σὺν αὐτῇ *Vat. Busb.* & *Zonar.*

n Ἐφύη.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐφυῖ in *Editis.* ἔρυε *Gall.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *Busb.*

p Ἀντίπας καὶ Ἀρχέλαος,] Conf. infr. c. 9. §. 4. SPANH.

q Ἀρχέλαος,] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 31. §. 1. vid. etiam infr. c. 4. §. 3. & c. 8. §. 1. vid. & *alsæ.* lib. 2. c. 6. §. 1. ut & Antt. lib. 17 c. 9. §. 4. SPANH.

r Ἐπὶ Ῥώμης] Illa ἐπὶ Ῥώμης è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

s Ἰδιώτῃ] *L. B.* ἰδίῳ.

t Τε] Δὲ *L. B.*

v Φασήλον] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

x Ἐξ —— Σαλώμη.] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 29. §. 1. & infr. c. 13. §. 5. & *alsæ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

y Τὰς —— γάμου,] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 22. §. 2. SPANH.

z Συνῴκισε —— ἑτέρῳ·] Conf. *alsæ.* lib. 1. c. 28. §. 6. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

a Τοῦ βασιλέως] Ἀδελφῆς αὐτοῦ & mox ἐτος ὢν ἀδελφῆς αὐτοῦ *Busb.*

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ζαμάρεω Ιουδαίου τοῦ Βαβυλῶνος, καὶ ἐπιβουλῶν Ἀντιπάτρου τοῦ Ἡρώδου· καί τινα καὶ Φαρισαίων.

Τοῦτον δὲ βουλόμενος πρὸς [b] Τραχωνίτας ἀσφαλὲς εἶναι, κώμην, πόλεως μεγέθους οὐκ ἀποδεούσαν, ἔγνω [c] Ιουδαίοις κτίσαι ἐν μέσῳ, δυσέμβολόν τε ποιεῖν τοῖς αὐτοῦ, [d] καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξεγγύτερον ὁρμώμενος, ἐμβαλεῖν οὐ βραδέως κακουργεῖν. καὶ ἀπιστάμενος ἄνδρα Ιουδαῖον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας [e] σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις ἱπποτοξόταις πᾶσι, καὶ συγγενῶν πλήθει εἰς ἑκατὸν ἀνδρῶν τὸν Εὐφράτην διαβεβηκότα καὶ τύχας, ἐν [f] Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῆς Συρίας διαιτᾶσθαι, Σατορνῖνον δὲ τότε στρατηγοῦντος εἰς ἐποίκησιν αὐτῷ δεδωκότος χωρίον, [g] Οὐαλαθὰ ὄνομα αὐτῷ, μετεπέμψατο τοῦτον σὺν τῷ πλήθει τῶν ἑπομένων, παραίξειν ὑπισχνούμενος γῆν, [h] ἐν τοπαρχίᾳ τῇ λεγομένῃ Βαταναίᾳ, ᾗ μέλλει ἡ αὐτὴ τῇ Τραχωνίτιδι, βουλόμενος προβλημα τῶν κατοίκησιν αὐτοῖς κτᾶσθαι· ἀπολῆ τε τῶν χώραν ἐπηγγέλλετο, καὶ αὐτοὺς εἰσφορῶν ἀπηλλαγμένους ἁπασῶν [i] αἷς εἰώθασιν ἐγκατοικεῖν, τῶν γῆν [k] ἀπραγμόνως θεραπεύοντας.

β'. Τούτοις πιθθεὶς ὁ Βαβυλώνιος ἀφικνεῖται, καὶ, λαβὼν τὴν γῆν, φρούρια ᾠκοδομήσατο, καὶ κώμην, [l] Βαθυρὰν ὄνομα αὐτῇ θέμενος. πρόβλημα τε ἦν οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις τὰ πρὸς τοὺς Τραχωνίτας, καὶ Ιουδαίων τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος ἀφικνουμένοις [m] διὰ θυσίας εἰς Ιεροσολύμων, ὡς μὴ λῃστείαις ὑπὸ τῶν Τραχωνιτῶν κακουργεῖσθαι. πολλοί τε ὡς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ἀπανταχόθεν οἷς τὰ Ιουδαίων θεραπεύειν πάτρια. καὶ ἐγένετο ἡ χώρα σφόδρα πολυάνθρωπος, ἀδεία δὲ πᾶσιν ἀπελλοῦσα, ἃ [n] παρέμενεν αὐτοῖς Ηρῴδου ζῶντος. [o] Φίλιππος δὲ δεύτερος ἐκείνου, διαλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ὀλίγα τε ἐπ' ὀλίγον [p] αὐτοὺς ἐπεράξατο. Ἀγρίππας μέντοι γε ὁ μέγας, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ [q] καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτούς, ἀ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠξίωσαν. παρ' ὧν Ρωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, καὶ μὲν ἐλευθέρους οὐκ αὐτοὶ τηροῦσι τὴν ἀξίωσιν, ὑπόλοιπος δὲ τῶν φόρων εἰς τὸ πάμπαν ὑπέστησαν αὐτούς. καὶ τάδε μὲν ἡ καιρὸς ἀκριβώσομαι ποιούμενος τοῦ λόγου.

γ'. Τελευτᾷ δὲ Ζάμαρις ὁ Βαβυλώνιος, [r] ὃν ἐπὶ κτήσει τῆσδε τῆς χώρας [s] Ηρῴδης [t] μετοικίσατο, ζήσας μετ' ἀρετῆς, καὶ παῖδας [v] λιπόμενος ἀγαθούς· Ιάκιμον μὲν, ὃς ἀνδρείᾳ γνώμης ἐπιφανὴς ἱππεύειν [x] συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους, καὶ ἴλη τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἑορυφορεῖ τόνδε τὸν βασιλέα. καὶ Ιάκιμος, ἐν γήρᾳ τελευτῶν, Φίλιππον ἄνδρα χεῖρας ἀγαθὸν κατέλιπεν τὸν υἱὸν, καὶ τἄλλα ἀρετῇ [y] χρησάμενον [z] παρ' ὅν τινα οὐκ ἀξιόλογον. διόπερ φιλία τε πρὸς καὶ εὔνοια ἀσφαλὴς αὐτῷ πρὸς Ἀγρίππαν γένεται τὸν βασιλέα· στρατιὰν γὰρ, ὁπόσῳ ὁ βασιλεὺς ἔτρεφεν, ὅτου ἀσκῶν διετέλει, καὶ ὅπη ἐξοδεύειν δέησιν ἡγοῖτο.

CAP II.

De Zamari Judæo Babylonio, de insidiis Antipatri contra Herodem; deque Phariſæis nonnulla.

EO autem tempore, cum vellet adverſus Trachonitas in tuto eſſe, ſtatuit vicum, qui urbi magnitudine non cederet, Judæis in medio condere, ut & ſuam terram contra irruptiones muniret, factoque è propinquo in hoſtes impetu, repentina incurſione eos infeſtaret. Cumque intelligeret Judæum quendam è Babylonia cum quingentis equitibus, qui omnes eſſent ex equo ſagittarii, & cognatorum multitudine ad centum homines, Euphrate forte trajecto, degere in Antiochia quæ eſt ad Daphnen Syriæ, eique Saturninum, qui tum prætor erat, locum dediſſe ad habitandum, nomine Valatha, hunc *ipſum* ejuſque comites accerſivit, pollicitus ſeſe ei terram daturum in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, eo animo ut ejus habitationem propugnaculum *in hoſtes* haberet: promiſitque regionem vectigalibus immunem, utque ipſi incolerent nullis tributis obnoxii, quæ pendi ſolebant, cum terram ab exactionibus liberam *eis* dediſſet.

Herodes urbem condit, quæ Judæis propugnaculo eſſet contra Trachonitas.

Zamaris, Babylonia relicta, in Syria habitat.

Eum in Batanæam pertrahit Herodes.

2. His inductus Babylonius venit, terraque occupata in ea caſtella ædificavit, atque vicum, quem Bathyram appellari voluit. Erat & iſte vir præſidio tum incolis adverſus Trachonitas, tum Judæis qui ex Babylonia Hieroſolyma veniebant ob ſacrificia, ne latrociniis eos vexarent Trachonitæ; multique ad eum ſe receperunt, & undique ii quibus curæ erant patria Judæorum inſtituta. Et facta eſt ea regio valde populoſa, quod ſecure ageretur cum immunitate in omnibus, quæ eis Herode vivente *ita* manſerunt. Philippus vero filius ejus, principatum adeptus, pauca & non diu ab eis exegit. Cæterum Agrippa Magnus & filius ejus ei cognominis eos etiam valde attriverunt, tamen libertatem eis adimere noluerunt. A quibus Romani cum accepiſſent principatum, libertatis dignitatem etiam illis conſervarunt, ſed tributis quæ imperarunt in univerſum eos oppreſſerunt. Et iſta quidem ſuo tempore accuratius deinceps perſequar.

Bathyram, aliaque loca condit Zamaris.

Philippus Herodis filius & Agrippa M. Zamaritas duriuſcule tractant.

3. Zamaris autem Babylonius, quem ad hanc regionem poſſidendam accerſit Herodes, moritur, poſtquam cum virtute vitam egiſſet, liberis egregiis poſt ſe relictis, & in his Jacimo, qui, fortitudine illuſtris, Babylonios ſuos ad equitandum inſtituit: atque turma horum virorum reges iſti in ſatellites uſi ſunt. Jacimus, cum ſenex eſſet, moritur, & Philippum filium reliquit, virum manu ſtrenuum, & in cæteris ob virtutem ſupra alium quemcunque memorabilem. quare fidam ei amicitiam firmamque benevolentiam præſtitit rex Agrippa: & milites, quotquot rex alebat, ille ad *militiæ munera* exercebat, & quocunque expeditionem facerent *eos* ducebat.

Zamaris moritur, Jacimo filio relicto.

Philippus Jacimi filius.

4. Cum

---

b Τραχωνίτας] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

c Ιουδαίοις] Ita cum *Epiphan.* Ιουδαίων in *Græcis* omnibus.

d Τοῖς —— κακουργεῖν.] Hæc verba in MSS. *L. B.* notulis ∞∞∞ deſuper poſitis expungi videntur, neque etiam in utroque *Vet. Interp.* inveniuntur. Satis apte tamen locum ſuum tuantur. HAV.

e Σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις] Illud σὺν è *MSS.* ἱππότας deeſt *Vat.*

f Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

g Οὐαλαθὰ] Οὐλαθὰ *Vat.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

h Ἐν τοπαρχίᾳ] Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Busb.*

i Αἷς εἰώθασιν ἐγκατοικεῖν,] *Sc.* εἰσφέρειν. antea diſtinctum erat, εἰώθασιν, ἐγκατοικεῖν τῶν γ. π. HUDS. Forte dicit ὅσων εἰσφέρειν. COCC.

k Ἀπραγμόνως θεραπεύοντας.] Fuit cum aut legendum cenſerem γῆν ἄπραγτον, aut vertendum *terram feriatam.*

l Βαθυρὰν] Confer ſcripta ad Joſephi Vitam §. 11. in medio. SPANH.

m Διὰ θυσίας] Καὶ θυσίαν *Vat.*

n Παρέμενεν αὐτοῖς] Παρέμειναν *Vat.*

o Φίλιππος δὲ δεύτερος] Φίλιππος ὁ υἱὸς ἐκείνου *Vat.* & *Epiphan.*

p Αὐτοὺς ἐπεράξατο.] Ita *Busb.* & *Cocceius.* αὐτοῖς in *Editis.*

q Καὶ ὁμώνυμος,] Dele καὶ. COCC.

r Ὃν] *L. B.* ὃς.

s Ηρῴδης] *L. B.* Ηρῴδη.

t Μετοικίσατο,] Sic *Vat.* & *L. B.* ποιεῖται in *Editis.* μετοικεῖται *Hen.* à pr. m.

v Λιπόμενος ἀγαθούς·] Λιπὼν *Busb.*

x Συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὐτῷ Βαβυλωνίους,] Συνεκρότησε τὸ ὑφ' αὐτῷ Βαβυλώνιον *Vat.*

y Χρησάμενον] Χρηναι *Vat.*

z Παρ' ὅν τινα οὐκ ἀξιόλογον.] Ita lego. παρόντα in *Editis.*

III. 4. Cum autem Herodes in eo esset, quem dixi, rerum statu, omnia spectabant ad Antipatrum, neque ea quibus *aliis* prodesset rata faciendi potestate carebat, id quod & ipsi concesserat pater, bene sperans de ejus benevolentia & fide; adeo ut majorem in eis potestatem sibi vendicare ausus, quod patri latebat ejus nequitia & verbis facile fidem *ab eo* impetrabat, erat & omnibus formidabilis, non tam propter potestatis magnitudinem, quam propter verlutam malitiam; maximeque eum colebat Pheroras, & ipse *vicissim* mirum in modum Pheroram, quem Antipater instructis in eum feminis callidissime irretiverat. erat enim Pheroras uxori suæ & socrui obnoxius & *uxoris* sorori, quamvis eas perosus propter injurias filiabus suis virginibus illatas: sed tamen ferebat, neque quidquam sine his feminis facere poterat, quæ hominem illaqueaverant, & aliæ aliis, omnibus in rebus quibus mutuo adjuvarentur, fideles erant. adeo ut eis esset Antipater addictissimus, tum per seipsum tum per matrem. eadem enim dicebant hæ quatuor feminæ. Sed exorta est inter Pheroram & Antipatrum dissensio ob nullius momenti causas. Eos quippe dissociabat regis soror, quæ jampridem rem totam explorabat, & cum eorum concordiam Herodi detrimentosam esse sciret, eam indicare non detrectabat. Itaque illi, cum suam concordiam regi non placere cognoscerent, ut quæ ei in damnum cederet, cogitarunt palam non convenire, sed mutua interdum odia & convicia simulare, præsertim præsente Herode, aut quopiam qui id ei dicturus esset: secreto tamen conjunctiores fore, quam unquam antea. id quod faciebant. Salomen autem neque latebat quod primum de ejusmodi rebus instituerant, neque procul erat cum eadem exsequi cœpissent. Sed & omnia pervestigabat, & fratri etiam in deterius aucta renuncians *ei* indicabat occultos congressus, & compotationes, & arcana consilia, "quæ, inquit, nisi in perni-"ciem illius struerentur, quo minus palam fierent "nihil prohibuisse. Nunc vero qui coram dissi-"dent & nihil non conviciorum jactant ad se in-"vicem lædendos, ubi ex omnium oculis sese abs-"tulere, benevolentiam profiteri, & cum secum "versentur ab arbitris remoti, amicitiæ indulgere, "non refugientes à conjuratione de illis oppu-"gnandis, quibus suam benevolentiam occultam "esse studuerunt." Et hæc quidem illa perscrutabatur, fratrique, cum ei adesset, accurate referebat, qui & ipse per se magnam jam partem sciebat, sed nihil audebat, quoniam suspectos habebat sermones sororis. Erat etiam Judæorum quædam secta, qui legis accuratam cognitionem profitebantur & de ea ferociebant, quibus, se Deo charos esse simulantibus, addictæ erant *feminæ. Ii Pharisæi vocantur, *homines* qui maxime regibus ausi sunt resistere, † cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti. Et quidem cum universa Judæorum natio jurasset se Cæsaris regisque rebus fauturos esse, ii non jurarunt, cum essent supra sex millia: cumque eos rex mulctasset, Pheroræ

Apud Herodem plurimum valebat Antipater.

Amicitia inter Antipatrum & Pheroram.

Feminarum sodalitium.

Salome Herodi mulierum aliorumque consilia aperit.

Pharisæi fidem regi jurejurando dare recusant.

Mulctantur, & Pheroræ conjux mulctam pro eis solvit.

δ'. Ηρώδης δ' ἐν οἷς εἶπον ὄντος, ἀφεώρα τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ' οἷς [a] ὠφελήσθη κυρωῦ σὺν ἀπήλλακτο ἐξουσίας, ὑπεκεχωρήκει τε τῷ πατρὸς, ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, [b] ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθεσταμένος, [c] διὰ τὸ ἄδηλον τῷ πατρὶ εἶναι κακουργῶν, καὶ ἐφ' οἷς εἴποι πιστοῖ. ὧν τε πᾶσι Φόβερος ἰσχὺν τὴν ἐξουσίας, ὡς τῷ κακοήθει τῷ τρόπῳ μάλιστα ἢ αὐτὸν Φερώρας ἐτεράπευε, καὶ ἀπείρατον δεινῶς, πάνυ τῷ Ἀντιπάτρῳ προσεκεχωρήκοτος αὐτὸν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν συνεσταμένην τὰ πρὸς αὐτόν. ἐδεδέλωτο γὰρ Φερώρας γαμετῇ τε καὶ μητρὶ ταύτης, καὶ ἀδελφῇ, καὶ ταῦται [d] μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων· ἀλλ' ὅμως ἠνείχετο, πάσχειν τε οὐδὲν ὧν δίκαι' ἂν γυναικῶν [e] σκαιωθεισῶν ἀνθρώπου, καὶ ἀλλήλαις εὐνοίᾳ συμπράσσειν τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων. ὥστε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος κατῆρε αὐτῆς, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς μητρός. ταύτην γὰρ αἱδε αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρᾳ μὲν πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ' ὀδαμινοῖς τισιν αἱ γνῶμαι διήλλαττον. [f] ἀντίπασμα δ' ἦν αὐτοῖς [g] ἡ βασιλέως ἀδελφὴ, σκοπεῖσθαι τὸ κοινωφελέστατον τὰ πάντα, καὶ [h] τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ὅτι κακοῖς τοῖς Ηρώδου πρασσομένοις εἰδυῖά τε, καὶ μηνύσουσα οὐκ ἀποτραπομένη. καὶ γνόντες ἐν ἀπεχθείᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν, [i] ὅτι κακοῖς τοῖς Ηρώδου πρασσομένοις ἔσαν, ὑπενόησαν ὡς φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συνοδον, μίσους δὲ [k] λοιδορίων εἰ καιρὸς προσοίησιν, καὶ μάλιστα Ηρώδου θαρσυνόντος [l] ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν· κρυπτῶς δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐχυρώτερα καθεσθαι. καὶ ἔπρασσον ἔτως. ἐλάνθανε δὲ τὴν Σαλώμην, ὅτι πρῶτον ἡ διάνοια αὐτῶν ὅτι τοιοῖσδε ὠρμημένων, ὅτι ἐκβοὴ τοῖσδε χρῆσθαι οὐκ ἀπήλλακτο [m] αὐτή. πάντα δ' ἀνίχνευέ τε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλώσασα ἀπεσήμαινεν, συνόδους τε κρυπτὰς δὲ [n] πότους, βλαβερά τε ἀφανῶς κατασκευασμένα· "ὧν μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου συντεθειμένων, κἂν πεφανερῶ-"σθαι μὴ κεκωλύσθαι. νῦν δὲ τὰς μὲν ἐκ τοῦ πρόσθε διαφορὰς "καὶ τὰ πάντα ὅτι βλάβῃ τῇ ἀλλήλων λέγουσας, εἰς δὲ τὸ ἀ-"φανὲς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀναπεφημένους, καὶ ὅπως ἀλλή-"λοις συμμονωθεῖεν [o] φιλίᾳ πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένους "ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς οὓς λαυθάνειν χρώμενοι εὐνοίᾳ "τῇ ἀλλήλων ἐπαγγέλλοιεν." καὶ ἡ μὲν, ταῦτα ἀνίχνευέ τε δὲ ἀκριβῶς συντυγχάνουσα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, συνιεὶς μὲν ἤδη τὰ πολλὰ δὲ δι' εὐλάβειαν, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν ὑπ' [p] διακειμένης ὑπονοιῶν. καθιζομένων δὲ διαβολαῖς τὴν ἀδελφὴν, καὶ ἦν δέ μόριόν τι Ιουδαϊκῶν ἀνθρώπων [q] ἐπ' ἀκριβώσει μέγα Φαρισαίων τῷ πατρίῳ νόμῳ, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον προαιρουμένων [r] ὑπήκοα ἡ γυναικωνῖτις. Φαρισαῖοι καλοῦνται, [s] βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀνθίστασθαι, προμηθεῖς, καὶ ἐς πρᾶξιν εἰς τὸ πολεμεῖν τε δὲ βλάπτειν ἑτοιμότατοι. πάντος γοῦν τοῦ Ιουδαϊκοῦ βεβαιοῦσθαι δὲ ὅρκων ἦν μὴν εὐνοήσειν Καίσαρι, καὶ τοῖς βασιλέως πράγμασι, οἵδε οἱ ἄνδρες σὺν ὤμοσαν, ὄντες ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτοὺς βασιλεὺς ζημιοῦσθαι χρήμασιν, ἡ Φερώρα γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐ-

[a] Ωφελήσθαι] In *Marg. L. B.* ὠφελήσειε.

[b] Ως καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι] Illud ὡς deest *Vat.* & *L. B.*

[c] Διὰ τὸ ἄδηλον] Διὰ τοῦ in *Editis* & *MSS.* ut & mox εἴποιεν.

[d] Μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων·] Μισῶν τὰς *Hen.* μισῶν τὰς *Busb.* μισῶν Ηρώδου τὰς ἀνθρ. malit Cl. *Aldrichius*, quem vide in *Annott.* ad l. 1. de *Bello Jud.*

[e] Εκπεπαιδευκυῖαν] Περιώδυτέ με &c. infr. c. 4. §. 2. SPANH.

[f] Αντίπασμα] Infra lib. 19. c. 1. §. 10. ἀντιπάσματι

[g] Η βασιλέως ἀδελφὴ,] Salome. SPANH.

[h] Τὴν εὔνοιαν αὐτῶν] Οὐσίαν in primo *de Bello.*

[i] Ὅτι κακοῖς τοῖς Ηρώδου πρασσομένοις] Absunt hæc à *L. B.*

[k] Εἰ] *L. B.* ἢ.

[l] Ἢ εἴ τις] Ἢ οἱ ὡς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλον *Vat.*

[m] Αὐτή.] Ita lego pro αὐτῇ *Editorum Aliorumque.* αὖτη *Vat.* & *L. B.*

[n] Πότους.] Κώμους vocat postea. REL.

[o] Φιλίᾳ] In *L. B.* φιλια. An φίλια scribendum? HAV.

[p] Διακειμένης] Διὰ κενῆς ὑπονοιῶν *Gall.* & *Vat.* ὑπονοίᾳ *L. B.* unde ὑ διακενῆς conjicit *Coccejus.*

[q] Επ' ἀκριβώσει] Επ' ἐξακριβώσει *Vat. L. B.* & *Busb.*

[r] Φρονεῖν] Φρονοῦντων *Busb.* Φρονεῖν *Coccejus.*

[s] Υπῆκτο] *L. B.* οἷς ὑπῆκτο.

* *Feminæ*] Gynecæum nempe Herodis.

† *Cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti.*] Quæ non bene conveniunt; cauti enim aperta vi fere abstinent, nisi commoda se obtulerit occasio. Totam periodum sic verto. *Homines ad regibus resistendum maxime validi, circumspecti utpote, data etiam occasione ad aperte bellandum lædendumque promti.* IBBETSON.

γ Επε-

αὐτῶν εἰσφέρει. οἱ δὴ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, προέγνωσιν ἢ [v] ἐπεπίστευντο ὑπὸ Θεοῦ, πρὸ-λεγον ὡς Ηρώδῃ μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ Θεοῦ ἐψηφισμένης [x] αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἰς τε ἐκείνου προελθούσης καὶ Φερώραν, παῖδάς τε οἱ εἶεν αὐτοῖς. καὶ ταῦτα, ἃ γὰρ ἐλάνθανεν τὸν Σαλώμην, ἐξαγγελτὰ βασιλεῖ ἦν, καὶ ὅτι τῷ αὐλῷ διαφθείροιέν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν τε φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους ἀναιρεῖ, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον [y] Καρόν τε τινὰ τῶν τότε πρωτεύοντα ἀρετῇ τὸ εὐ-σχεπὲς, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτοῦ. κλείνει δὴ καὶ πᾶν ὅ, τι τῶν οἰκείων συνεισηκεῖ οἷς ὁ φαρισαῖος ἔλεγεν. ἦρτο δὴ ὁ Βαγώας ἀπ' αὐτῶν, ὡς πατρὸς τε καὶ εὐεργέτης ὀνο-μασθησόμενος τοῦ ὑπὸ καταπαυσθησομένου πρόρρησι βασι-λέως· καὶ χεῖρα γὰρ ἐκείνῳ [z] πάντα εἶναι, παρέξοντα αὐτῷ γάμου τε ἰσχύν, καὶ παιδώσεως τέκνων γνη-σίων.

conjux mulctam pro eis ſolvit. Pro quo beneficio ut ei gratiam referrent ‡ (credebantur enim futura ſcire ex afflatu divino) fore prædixerunt, ut Herodes ejuſque progenies Dei decreto imperium amitterent, idque ad eam & ad Pheroram eorumque liberos deferretur. Atque hæc regi, nam Salomen non fugiebant, nunciata erant, & aulicorum nonnullos ab eis corruptos eſſe: quamobrem rex Phariſæorum nocentiſſimos interficit, & Bagoam ſpadonem, & Carum quendam regis puſionem, eo tempore pulchritudinis primas tenentem. Necavit etiam ex ſua familia omnes, qui cum Phariſæorum dictis conſenſerant. Fuit autem per eos elatus Bagoas, quod dicerent eum patrem beneficumque appellatum iri ejus, qui ex eorum prædictione creandus rex eſſet: * habiturum enim eum regem omnium rerum poteſtatem, & Bagoæ vires conciliaturum cum muliere congrediendi, proprioſque liberos gignendi.

Phariſæorum de novo rege vaticinium.

Bagoas & Carus plurimique ex Phariſæis eorumque fautoribus occiſi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ ἔχθρας Ηρώδῃ πρὸς Φερώραν ὑπαρχούσης. ὡς Η-ρώδης ἐπεμψε τὸν Αντίπατρον πρὸς Καίσαρα. περί τε Φερώρας τελευτῆς.

CAP. III.

De inimicitia quæ Herodi cum Pherora interceſſit. Quomodo Herodes Antipatrum miſit ad Cæſarem. Deque Pheroræ obitu.

Ηρώδης ἢ, κολάσας τοὺς φαρισαίων τοὺς ὑπὲ τοῖσδε ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε πολίτων τῶν φίλων, καὶ κατηγορίαν τῆς Φερωρᾶ γυναικὸς, τόν τε ὕβριν τῶν παρ-θένων [a] τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς ἀναπλήσεις, καὶ ἔγκλημα ποτὲ μὲν ἀτιμίαν αὐτῷ ποιούμενος, "ὡς ἀγωνοθετεῖν σφί-"σιν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [b] καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐ-"τοῖς ὧν λόγῳ ὧν δι' ἔργων ὅτι δυνατὸν, τόν τε ἀφάνι-"σιν τῆς ζημίας τῆς ὑπ' αὐτῆς ὑπεληλυθυίας τέκνοις ἀφα-"φθῆναι τοῖς ἐκείνης, τῶν τε νῦν πεπραγμένων κρεῖν "ὅ, τι καὶ μετ' αὐτῆς. ἀνθ' ὧν [c] Φερώρα καλῶς [d] ἔχοι, "εἰ δεῖσθαι [e] οὐδὲ γνωμῶν εἰσηγήσεως τῆς ἐμῶν, [f] αὐτοκέλευ-"στον ἀποπέμπεσθαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πολέμου τοῦ πρὸς "με σοὶ αἰτίαν ἐσομένου· καὶ νῦν, εἴπερ ἀντιποιῇ συγ-"γενείας τῆς ἐμῆς, ἀπείπασθαι τήνδε τὴν γαμετήν. [g] μενεῖς "γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε ὧν σεμνὴν σὺν ἀπηλλαγμέ-"νῃ." Φερωρας ἢ, καίπερ λόγων ἀρετῇ πειθομένους, "οὔτε συγγνώμης τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν κινήσειν δίκαιον "οὐδὲν [h] οὔτε τὸν πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοιῶν· αἱρεῖσθαί τε πρό-"τερον [i] θανεῖσαν, ἢ ζῶν τὴν ἀπεστερῆσθαι γυναικὸς αὐτῷ "κεχαρισμένης." [k] Ηρωδης ἢ Φερώρᾳ μὲν ὑπερεβάλλετο "τὴν ὀργὴν τούτοις, καὶ περ ἀνήδονον τιμωρίαν εἰσπε-πραγμένος· Αντιπάτρῳ τε ἀπεῖπε μηδὲν τῇ ἐκείνης Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, καὶ τῶν γυναικῶν φυλάσσεσθαι τὸ εἰς ταὐτὸν συν-εσόμενον. οἱ δὴ ὡμολόγουν μὲν, σιωπῆσαν δὲ ἦ καιρὸς, καὶ συνε-κώμαζον Φερώρᾳ καὶ Αντίπατρος. ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμι-λεῖν καὶ Αντιπάτρῳ τὴν Φερώρα γυναῖκα, συμπρασσούσης αὐτοῖς τὰ εἰς τὴν σύνοδον τὴν Αντιπάτρου μητρός.

β'. Τροφώμενος δὲ τοῦ πατρὸς, καὶ δεδιὼς μὴ εἰς

GItur Herodes, ſumpto de Phariſæis convictis ſupplicio, convocat amicos, uxoremque Pheroræ accuſat, & injurias virginibus illatas hujus feminæ audaciæ imputans, & de hac ſibi facta contumelia actionem conſtituens, "utpote quod fa-"ceret diſſidium inter ipſum & fratrem, & ex in-"genio *ſuo* hoſtilitatem inter ipſos, quoad pote-"rat, tam factis quam verbis excitaret, ſuiſque im-"pendiis evitata eſſet ſolutio mulctæ ab ipſo im-"poſitæ, nihilque jam ſine illa ageretur. Recte "igitur facturum Pheroram, ſi nec precibus nec "admonitionibus meis impulſus, ſponte ſua hanc "mulierem dimitteret, ut quæ nos in mutuas ini-"micitias conjectura ſit: & nunc, ſi fraternam ne-"ceſſitudinem tibi vendices, oportet miſſam fa-"cias hanc uxorem. Sic enim frater mihi germa-"nus eris, & amore conjunctus." Pheroras autem, licet verborum vi moveretur, dicebat tamen "ſe neque ejus fratrem eſſe deſiturum, neque fore "ut uxorem ſuam non amaret; morique malle, "quam amiſſa uxore dilecta vivere." Tum quidem Herodes ſuam ob iſta in Pheroram iram diſtulit, gravi licet contumelia affectus: Antipatroque & ejus matri interdixit, ne cum Pherora colloquerentur, utque daret operam Antipater, ne feminæ convenirent. id quod illi quidem promiſerunt: ſed nihilominus conveniebant interdum, ſimulque convivia agitabant Pheroras & Antipater. Quinetiam rumor erat, habere Antipatrum cum Pheroræ uxore conſuetudinem, Antipatri matre lenocinante.

Herodes Pheroræ uxorem accuſat, ſuadetque Pherore ut eam dimitteret.

Pheroras uxorem dimittere recuſat.

Herodes Antipatro interdicit colloquio cum Pherora.

2. Patrem autem ſuſpectum habens *Antipater*, IV. & *Herodes Antipatrum mittit ad Cæſarem.*

---

[v] Επεπίσδυτο] Επεπίσδυτο *Busb.*

‡ *Credebantur enim futura ſcire ex afflatu divino*] Fortaſſe *eis antea conceſſa eſt futuri cognitio ex afflatu divino*, qui ſenſus verbi πιστεύειν frequens D. Paulo. Sic Rom. III. 2. ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, & alibi. IBBETSON.

[x] Αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ' αὐτοῦ,] Καὶ τῷ γένει τῷ *Busb.*

[y] Καρόν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τινὰ non agnoſcitur ab *aliis.*

* *Habiturum* —— *gignendi.*] Non intellexerunt, qui ante *Hudſ.* manus *Joſepho* admoverunt, quid ſibi Auctor hoc in loco voluerit. Vertit enim *Epiphan.* ita: *In manibus enim ejus cuncta fore prædicabant, prabente illis rege & conjugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filiis. Gelenius* ſic: *Proſpere enim ceſſura novo regi omnia, conſtabiliendo ſucceſſionem prolis legitimæ.* Verum optime Joſephi mentem intelliget, qui conſiderabit nebulones iſtos impia adulatione in Regem futurum detorſiſſe vaticinia de Meſſia agentia; atque in ipſum Bagoam expreſſa Eſaiæ verba, quæ exſtant cap. LVI. 1 -- 5. ubi Eunuchis nomen liberis præſtantius promittitur. HAV.

[z] Πάντα εἶναι,] Τὰ πάντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[a] Τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς] Καὶ τόλμῃ τῆς γ. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& virginum injuriam & audaciam mulieris exponens.*

[b] Καὶ πόλεμον] Illud καὶ inſertum dedi ex *Epiphanio.* Forſan legendum, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον αὐτ.

[c] Φερώρα] Eo modo ipſe: antea erat Φερώρᾳ. in *Cod. Busb.* ὦ Φερώρα.

[d] Ἔχειν,] Εἶχεν *Vat.*

[e] Οὐδὲ γνωμῶν] Forte ἀλλὰ γνωμῶν. COCC.

[f] Αὐτοκέλευστον —— ταύτην,] Αποπίμπεσθαι) de dimiſſa ſeu repudiata Herodis Uxore, Matre Antipatri infr. c. 4. §. 2. dimittit ſeu repudiat. Eadem quæ hic apud *Zonaram* p. 254. D. αὐτοκελεύστου σε ἀλλὰ ταύτην τὴν γυναῖκα ἀποπέμψασθαι, muliercula ultro tibi repudianda. SPANH.

[g] Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε] Μένεις μὲν γὰρ οὕτως ἀδελφός τε *Vat.* & *L. B.*

[h] Οὔτε τὸν πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοιῶν·] Οὔτε τὴν πρὸς τ. γ. εὐνοιαν *Busb.*

[i] Θανεῖσαν,] Θαν *Busb.*

[k] Ηρώδης ἢ —— συνεπέρθρου.] Conf. ἀλλοι. lib. I. c. 29. §. 2. SPANH.

[l] Τῷ

& ne ejus in se odium longius progrederetur metuens, scripsit ad amicos suos Romæ degentes, Herodi significare jubens, ut Antipatrum primo quoque tempore mitteret ad Cæsarem. id quod Herodes fecit, & Antipatrum magnis cum muneribus misit, necnon testamentum suum, in quo statuebat ut post mortem suam regnaret Antipater, sin vero prius moreretur, filius suus Herodes, quem habebat ex filia pontificis. Eodem autem tempore, quo Antipater, *Romam* profectus est Syllæus Arabs, cum quidem nihil eorum præstitisset quæ Cæsar imperaverat: eumque postulavit apud Cæsarem Antipater eorundem criminum, quorum ante fuerat postulatus à Nicolao. Quin & Aretas eum insimulabat interfectorum Petræ, injussu suo, multorum, & quidem primariorum virorum, & potissimum Soëmi, ob suam in omnibus virtutem honore dignissimi, insuper & necis Fabati Cæsaris servi *eum accusabat*. Et in Syllæum *quidem* instituta erat accusatio ex hujusmodi causa. Habebat Herodes rex satellitem nomine Corinthum, cui summopere fidebat. Huic suasit Syllæus grandi pecunia ut Herodem occideret. id quod ille suscepit. Hoc ubi ipsius Syllæi indicio rescivit Fabatus, regi significavit. Ille vero Corinthum comprehendi jussit, & ab eo quæstione totius criminis confessionem expressit. curavit etiam comprehendendos Arabas duos, fidem habens Corinthi indicio; quorum alter tribûs præfectus, alter Syllæi amicus erat: qui & ipsi, quæstionem de eis habente rege, confessi sunt, sese venisse ut Corinthum adhortarentur, ne animo deficeret, promittentes, si res postularet, ei operam suam ad eam cædem perpetrandam. Hæc omnia cum exposuisset Herodes Saturnino, misit eos Romam Saturninus.

Antipater & Aretas Syllæum accusant apud Cæsarem.

V. 3. Pheroram autem, in conjugis amore obstinate perseverantem, jussit Herodes in suam regionem discedere. Ille vero, cum multa jurasset non se prius rediturum quam Herodem obiisse intelligeret, libenter in suam tetrarchiam se recepit: adeo ut cum rex ægrotans eum orandum curasset ut ad se veniret, quod ei quasi moriturus vellet aliquid coram mandare, noluit propter jurisjurandi religionem. non tamen in istis eodem animo se erga fratrem gessit Herodes, suam jam ante mutando sententiam: sed postea quam Pheroras ægrotare cœperat, etiam non vocatus, ad eum visendum ibat. cumque mortuum in feretro reponendum curasset, Hierosolyma deportatum sepultura dignatus est, luctuque ingenti prosequendum edixit. Ea res Antipatro, quamvis Romam profecto, malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo fratricidii pœnas. Totam autem de eo narrationem persequar, ut in posterum hominum generi documento sit, in omni vitæ instituto adhibendam esse virtutem.

Pheroras, Herodis jussu, in tetrarchiam suam se recipit.

Pheroræ obitus.

τελεῖον ποιοχωρῆσιν τὰ ἔ μίσους ἐπ' αὐτῷ, γράφει ποὸς [l] τὰς ἐν τῇ Ρώμῃ φίλους, κελεύων δηλῶσαι Ηρώδῃ, πέμψειν ἢ ταχ. Αντίπατρον ὡς Καίσαρα ἐ ἡμομένα, ἔπεμπεν Ηρώδης Αντίπατρον, δῶρα συνεκπέμψας ἀξιολογώτατα, καὶ διαθήκην ἐν ᾗ μετ' αὐτὸν Αντίπατρον [m] ἀποδείκνυε βασιλέα, [n] φθάσαντ. ἢ πλούτᾳ, Ηρώδῃ, τ ἐκ τ ἔ ἀχιερείας γυναικὸς γον αὐτῷ γεγυνημένον. συνεξορμᾷ ἢ Αντιπάτρῳ καὶ Σύλλαι. ὁ Αραψ, μηδὲν ὧν προέπραξε Καίσαρ διαπεπραγμένος· καὶ Αντίπατρ. αὐτοῦ κατηγορεῖ ὅτι Καίσαρ., ὡς ὢν πρότερον Νικόλα. κατηγορεῖτο ἢ καὶ ὑπὸ Αρέτα Σύλλαι.· [o] ὡς πολλὰς ἀπέκτεινεν ἐν Πέτρᾳ ἀξιολόγων, ὧν γνώμῃ τῇ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα [p] Σόεμον ἄνδρα [q] τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ τιμᾶσθαι δικαιότατον, ἀνῃρηκέναι ἢ καὶ φάβατον Καίσαρ. δοῦλον. καὶ [r] Σύλλαι. αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοιῶνδε ἐγκλημάτων. [s] Κόρινθ. ᾧ Ηρώδε σωματοφύλαξ ἔ βασιλέως μάλιστα πιστευόμεν. ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτον πείθει Σύλλαι. ὅτι χρήμασι μεγάλοις Ηρώδῃ ἀποκτεῖναι, καὶ ὑπέσχετο. μαθὼν οὖν φάβατ., Συλλαίου ποὸς αὐτὸν εἰρηκότ., δηλοῖ πρὸς τ βασιλέα. [t] ὁ ἢ Κόρινθον βασανίζει συλλαβών, καὶ πάντα [u] ἀνάπυστα ᾗ αὐτῷ. συλλαμβάν ἢ καὶ [x] δύο ἑτέρους Αραβας κατηγορεύσ τῇ Κορίνθου [y] πυθόμεν., τὸν μὲν Φύλαρχον ὄντα, τὸν ἢ Συλλαίου φίλον. [z] οἱ καὶ αὐτοὶ, βασανίζα γὰ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ὡμολόγουν, ὅτι παρεῖεν ἐξοτρύνοντες μὴ μελλαχίζεσθαι Κόρινθον, καὶ εἶπε δεῖσθε καὶ συγχέοντες αὐτῷ τὸν φόνον. καὶ Σατορνῖνος, δηλώσας αὐτῷ πάντων ὑπὸ Ηρώδου γνωμένης, εἰς Ρώμην [a] ἐξέπεμψεν αὐτούς.

γ'. Φερώραν δὲ, ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ Ηρώδης κελεύει. ὁ ἢ ἀσμένως ἐπὶ τῷ πεποιῆσθαι ἀπῆρεν, πολλὰ ὀμόσας ἃ πρότερον ἤξειν ἢ πύθοιτο Ηρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσοῦντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπί τινων πιστεύσειν [b] ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐκ ἐπῆκουσεν [c] ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. οὐ μὴν Ηρώδης γε μεῖναι τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε ἐκείνου γνώμην [d] προαφῃρημένον ἢν ἔχει· ἀλλ' ἦκεν ὡς τὸν Φερώραν, [e] ἐπειδὴ ὕστερον ἄρξεται νοσεῖν, [f] καὶ μεταπλήσεως αὐτοῦ μὴ γνωμένης. ἐννόησε ἢ φειδίλας ὅτι Ιεροσολύμων ἀγόμενον ταφῆς ἠξίου, καὶ πομπὸν μέγα ἐπ' αὐτῷ ποιήσειν. τῷ Αντιπάτρῳ καί τινι ἐπὶ Ρώμης πεπλευκότι κακῶν ἐγίνετο ἀρχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν [g] τιννυμένου τοῦ Θεοῦ. διηγήσομαι ἢ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, παράδειγμα [h] τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον, τοῦ ἀρετῇ [i] πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.

---

l Τὰς ὁ τῇ Ρώμῃ φίλους.] Τὰς ὁ Ρώμῃ *Vat.*

m Αποδείκνυε βασιλέα,] Επεδείκνυε *Busb.*

n Φθάσαντ. —— γεγυμνασμένον.] Conf. *ælian.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

o Ως πολλὰς ἀπέκτεινεν] Ως πολλὰς ἀπεκτονὼς τ ὁ π. *Vat.* & *L. B.*

p Σόεμον ἄνδρα] Σόεδον *Gall.* & *Epiphan.* Σόμον *Vat.*

q Τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ] Ita *Vat.* & *Busb.* τῇ εἰς πάντα *L. B.* τῇ πάντα in *cæteris.*

r Σύλλαι. —— ἐγκλημάτων.] Syllæus autem causas habuit ex iisdem criminibus propogatas. *Rufinus.* SPANH.

s Κόρινθ.] Κορίνθιον ᾧ τις Ηρώδε juxta quosdam *Epiphanii* libros. Κόρινθ. δ' ᾧ Ηρ. *Vat.*

t Ο ἢ Κόρινθον] Ο δέ τον τε Κ. *Vat.*

u Ανάπυστα ᾗ αὐτῷ.] Ita lego cum *Cod. Busb.* (atque *Coccejo*) ἀνάπυστα perperam in *aliis.*

x Δύο ἑτέρους Αραβας] Δύο Αραβας in *Editis.* δευτέρους Αραβας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. unde cum *Josepho* in l. 2. *de Bello Jud.* δύο ἑτέρους Αραβας rescripsi.

y Πυθόμεν.,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *confessioni credens Corinthi.* πυθόμεν. in *Editis Aliisque.*

z Οἱ καὶ αὐτοὶ,] Brevius in *Cod. Busb.* οἱ καὶ αὐτοὶ βασανισθέντες ὡμολόγουν.

a Εξέπεμψεν αὐτούς.] Ita cum *MSS.* ἐξέτεμψεν in *Editis.*

b Εντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν,] Εντολῶν ἂν ἤμελλε τελευτᾶν in *Editis Aliisque.* ἐντολῶν, ἢ μέλλοι *Vat.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) quod non displicet, vocula σφὶν subintellecta, aut sine ea ἤμελλε τ. Verum cum *Josephus* (in l. 1. *de Bello Jud.*) habeat ὡς τεθνηξόμενον, levicula cum mutatione ὡς ἤμελλε τελευτᾶν reposui.

c Επὶ τῇ τιμῇ ἔ ὅρκου.] Επὶ τιμῇ *Vat.*

d Προαφῃρημένον ᾧ ἔχει.] Προαποφῃτιάμενον *Vat.* forsan pro προαποφηναμένου. quod verbum in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum, meliorem circa Pheroram voluntatem sæ mentis ostendens.*

e Επειδὴ —— προθύμως.] Conf. *ælian.* lib. 1. c. 29. §. 4. SPANH.

f Καὶ μεταπλήσεως αὐτοῦ] Μεταπλάσεως αὐτοῦ μὴ γενομένης *Busb.*

g Τιννυμένου ἔ Θεοῦ.] Τινυμένου *Vat.* perperam in *Editis* τινομένου.

h Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον,] Τῷ ἀνθρωπίνῳ γενησόμενον *Gall.* & *Vat.*

i Πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.] Conf. sup. c. 1. §. 2. ποὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύειν. SPANH.

ΚΕΦ. δ'.

Κατηγορία τ γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντ@ Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ φάρμακον, καὶ ἐσκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τ ἰδ αὐτ Αντιπάτρ, κ βασανίσας ἔγνω τὰς Αντιπάτρ ἐπιβουλάς.

CAP. IV. VI.

Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.

ΕΠειδὴ Φερώρας τελευτᾶ, [k] παφαί τε ἐγεγόνεσαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δύο [l] τῶν Φερώρα τιμίων, προσελθόντες Ηρώδῃ, ἠξίουν μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τ ἀδελφ τ νεκρὸν, ἀλλὰ ζήτησιν ποιεῖσθ τ ἀλόγ τε & δυσχ μεταστάσεως. τ δ' ὑπερφυέν@ τοῖς λόγοις, πρὸς μὲν ἐδόκει, δειπνῆσαι μὲν αὐτὸν ἔλεγον παρὰ τῇ γυναικὶ τῇ προτέρᾳ τ νόσ, φάρμακόν τε προσκομισθὲν ἐν βρώμαλι μὴ πρότερον εἰωθότι ἐμφανέντα ὑπὸ τούτ τελευτῆσαι. κομισθὲν μέν τι ψυχ τὸ φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τ Αραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προποιήσεσιν ἐρώτων, φίλτρον μὲν δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ Φερώρ τελευτῇ. Φαρμακίδες] δ' εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τ Αραβίας· ἧς δ' ταῦτα ἐπεκάλουν, κ τ Συλλαίου ἐρωμένης ἐν τ μάλιστα ὡμολόγητο εἶναι φίλη. πίσασά τε αὐτὴν ἐπὶ πτάσῃ τ Φαρμάκ, εἰς τοὺς τόπους ἐληλυθέναι, ἥτε [m] μητὴρ τ Φερώρ γυναικὸς & ἡ ἀδελφὴ, κ ἐπαναγαγεῖν αὐτὴν ἀγόμεναι τὸ δεῖπνον πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ. ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνθεὶς δούλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν [n] καί τινας ἐλευθέρας, κ ὄντ@ ἀφανοῦς τ πράγματ@, ἀφ' τὸ μηδεμίαν ἐξειπεῖν, τελευτάσ τὶς, πλείστων [o] αὐτῇ τ ἀληθῶν, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδέν, Θεὸν δ' [p] ἐπικαλεῖσθ ποιεῖσθαι αἰτίας δῶσαν περιβαλεῖν τὴν Αντιπάτρ μητέρα, κακῶν τ ἐπεχόντων αἰτίαν πᾶσι γινομένην. ταῦτα [q] εἰς ἔπιτασιν Ηρώδην ἄγει, κ τὰ πάντα βασάνοις τ γυναικῶν [r] ἀνάπυστα ἦν, οἵ τε πῶμοι, κ οἱ κρυπταὶ σωσοὶ, κ δὴ κ λόγων πρὸς μόνον ἴσον εἰρημένων ἐξοίσεις πρὸς τὰς Φερώρ γυναῖκας· ἃ ἦν πολλῶν ἐκάλουν [t] δωρεὰν ἐπικρύπτεσθ [v] ἐπὶ τῷ μὴ Φερέζειν πρὸς Φερώραν τῷ Αντιπάτρῳ κέλευσις ὑπὸ τ πατρός· μίσ@ τε πρὸς τ πατέρα, κ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐπὶ μήκιστον τ πατρὸς [x] βίᾳ ἐξηρμένης, κ [y] αὐτῷ μηδὲν ἐλάττονος τ γήρως ἐπικειμένης, [z] ὡς μηδ' ἐλθεῖσαν τὴν βασιλείαν ὁμοίως εὐφρᾶναί ποτ' αὐτόν. ὥστε τρέφεσθαί τε πολλὰς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ & ἀδελφὰς & ἀδελφῶν παῖδας, ἐδαμῶς ἀδεᾶ τὴν ἐλπίδα [a] παρεχομένας τ σφαλεράς· κ γὰ δὴ & νυῖ, εἴ τι [b] πάσχοι αὐτὸν [c] συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτ κελεύειν τὴν ἀρχὴν δίδοσθ. ὠμότητά τε πολλὴν κατηγόρει τ βασιλέως, κ τὰς σφαγὰς τ υἱέων, φόβῳ τε μὴ & αὐτῶν ἄπρακτον ἤδη, τ μὲν ἐπὶ Ρώμης ἄραι τὴν χεῖρα ἐπινοῆσαι, Φερώραν δ' ἐπὶ τ αὐτ' τετραρχίας.

β'. [d] Ταῦτα δ' σωῄδει τοῖς λόγοις τ ἀδελφῆς, κ πολὺ, τ μὴ ἀπιστίαν ἔτι ὑποπτεύεσθ, [e] σωῆρεν αὐτᾶς. ὁ δ' βασι-

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant.

POst obitum Pheroræ solutasque ei exsequias, duo Pheroræ liberti, quos habuerat in pretio, Herodem *regem* adierunt, rogantes ne fratris necem inultam relinqueret, sed de eo ita misere & infeliciter mortuo quæstionem haberet. His verbis auscultante rege (videbantur enim vera esse) dicebant illum, pridie quam ægrotasset, cœnavisse domi uxoris suæ, comesoque pharmaco, quod ei in ferculo insolito appositum fuisset, inde interiisse. idque pharmacum allatum fuisse à quadam muliere Arabica, nomine quidem amatorii (philtrum enim appellari) sed re ipsa ad Pheroram *veneno* tollendum. Sunt autem Arabicæ mulieres veneficæ maximæ: & quæ tum insimulabatur, eam constabat amicæ Syllæi esse amicissimam. eique persuasuras ut pharmacum venderet, eò loci *ubi habitaret* profectas fuisse *ajebant* matrem & sororem uxoris Pheroræ, & in reditu secum illam adduxisse, uno die ante istam cœnam. His verbis incensus rex, feminarum servas torsit & nonnullas liberas: cumque nihil appareret, quòd nulla earum quidquam confiteretur, tandem una vehementer cruciata nihil aliud dixit, nisi se Deum precari ut talibus implicaret cruciatibus matrem Antipatri, quæ illorum omnium malorum causa esset. Ista Herodem eò perduxerunt, ut cruciatus intenderet, quo factum est ut omnia, mulieres torquendo, cognita haberet, convivia, clandestinos conventus, atque etiam verba quædam Pheroræ mulieribus enunciata, quæ ipse soli dixerat Antipatro (erant autem quæ pater Antipatro in mandatis dederat, ut celaret centum talenta *ab ipso data*, * ne cum Pherora colloquia misceret) odiumque Antipatri in patrem, & apud matrem querimonias de tam longa vita, dum interim etiam ipse consenesceret, ut etiamsi regnum adipisceretur, nunquam eo tantum delectaretur. esse etiam multos tum fratres tum fratrum filios, qui una secum in spem regni nutrirentur, quæ res spes sibi dubias redderet: quandoquidem jam nunc, si quid fatale sibi accidisset, fratrem suum, non filium, ab Herode regem constitui. Conquerebatur etiam de atroci regis crudelitate, & filiorum cæde; quorum malorum metu ipse sibi Romam proficiscendum prudenter excogitasse, Pheroras autem in suam tetrarchiam.

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant.

Narratio de Pheroræ veneno occiso.

Herodes Antipatri & mulierum secreta detegit.

2. Conveniebant autem hæc cum sororis suæ dictis, multumque, ad elevandam perfidiæ suspi-

Doridem Antipatri matrem Herodes ejicit è regia.

cio-

k Τεφαί —— προτελθόντες] Ita lego & distinguo ex conjectura, firmat *Epiphanius*, dum vertit, *Pherora itaque mortuo, humatoque celebritate magnifica, duo ex liberis* [*lr. libertis*] *ejus, qui in honore habebantur, ad Herodem veniunt, postulantes* &c. in *libris* ταφ. εἰ) [ταφνὶ] *Busb.* & *Lugd. Bat.*] ἐγεγόνεσαν αὐτῷ [αὐτῇ *Vat.*] ἀπελεύθεροι δύο τ. Φ. τιμίων, ἅτοι προτελθόντες, Ηρώδ@ [προτ. Ηρώδη *Busb.*] ἠξίουν μὴ &c. Si quis ἅτοι retinendum censeat, aut in αὐτῷ vertendum, non refragabor.

l Τῶν Φερώρα τιμίων.] Τῷ Φερώρα *Vat.*

m Τῆς Φερώρ γυναικὸς] Τῆς δ' Φερώρα γ. *Vat.* τ Φερώρα γυν. *Busb.*

n Καί τινας ἐλευθέρας,] Καί τινας κ ἐλ. *Busb.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *L. B.*

p Επικαλεῖσθαι τοιαῦτα] Επεκαλεῖτο *Busb.* & *Zonar.*

q Εἰς ἐπίτασιν] Εἰς ἐπίστασιν *Busb. Hen. L. B.* & *Vat.* εἰς ἐπίτασιν *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ad instandum*: εἰς ἐξέτασιν legi potest.

r Ανάπυστα ἦν] Ita cum *Epiphanio.* & *Lugd. Bat.* ἀνάπιστα in *Editis.*

s Ηι δ —— Φερώρα] Conf. ἀλων. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

t Δωρεὰν ἐπικρύπτεσθαι] Sic lego. Δωρεὰς *Busb.* & *Vat.* δωρεᾶς *Hen.* à pr. m. δωρεὰ in *Editis Aliisque.*

v Επὶ τῷ μὴ Φερέζειν πρὸς Φερώραν] Illa ἐπὶ τῷ μὴ (quæ deërant in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*) inserta dedi ipsius Josephi auctoritate nixus, qui (in *lib.* 1. *de Bello Jud.*) ista habet, δῶρα γὰρ αὐτῷ πρῶτα ἐκέλευε τάλαντα, ἐπὶ τῷ μὴ ἀφελέσθαι Φερώρα.

* *Ne cum Pherora colloquia misceret*] Ut secretò Pheroræ persuaderent quidquid Antipater impetravit *Rufin.* SPANH.

x Βιᾷ ἐξηρμένης,] Βιᾶν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Αὐτῷ μηδὲν ἐλάττονι@ τ γήρως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτᾷ & mox γέρως in *Editis Aliisque.*

z Ως μηδ' ἐλθεῖσαν τὴν βασιλείαν] Ως μηδ' ἂν ἐλθοῦσαν *Vat.* & *L. B.* ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τ τ βασιλείας ἡδέως, ἅπερ αὐτῷ γλυκ), ἀφ' γῆρας ἤδη αὐτῷ ἐπικείμενον *Zonar.*

a Παρεχομένας τὰσφαλεῖς] Ita *Busb.* παρεχομένην in *ceteris.*

b Πάσχοι αὐτὸν] Forte πάσχοι αὐτός. COCC.

c Συμβαίη,] Vocem συμβαίη acceptam debemus *Cod. Busb.*

d Ταῦτα] Pro ἀφ' ταῦτα. COCC.

e Σωῆρεν αὐτᾶς.] Ita quidem lego cum *Cod. Busb.* nisi quod σωῆγεν αὐτοῖς in σωῆγεν αὐτᾶς mutaverim. ταῦτα, σωῄδει γὰ τοῖς

cionem, feminas adjuvabant. Rex vero, cum in Antipatri malitia deprehendiſſet Doridem matrem illius, ubi omni ornatu, qui erat multorum talentorum, eam ſpoliaverat, poſtea dimittit, & cum feminis Pheroræ amicitiæ fœdus iniit. Maxime autem regem in filium ejus exacerbavit Samaritanus quidam *nomine* Antipater, ipſius Antipatri regis filii procurator, qui inter cruciatus dixit & alia, & hæc in primis; paratum ab Antipatro mortiferum venenum, quod Pheroræ dediſſet, eique mandaſſet ut cum peregre profectus eſſet, * ne in minimam rei hujuſmodi ſuſpicionem veniret, id patri porrigeret, allatumque fuiſſe id venenum ex Ægypto per Antiphilum, unum de amicis Antipatri, miſſum inde ad Pheroram à Theudione fratre matris Antipatri regis filii, atque ita perveniſſe ad uxorem Pheroræ, cui ſervandum Pheroras tradidiſſet. Illa vero cum rex eam *iſta de re* interrogaſſet, id quod erat confeſſa eſt; & quaſi venenum petitum ſe foras proripuiſſet, ſeipſam de tecto præcipitat; ſed in pedes delapſa non interiit. Atque ita, poſteaquam ipſam recreaſſet, eique & omnibus domeſticis veniam promittendo, dummodo nihil de veritate celaret, porroque extremos cruciatus *minando*, ſi obſtinate aliquid reticere decreviſſet; pollicetur, juravitque ſeſe rem omnem uti geſta eſſet dicturam, id quod fecit, nihil niſi verum, ut plerique dixerunt, proferens. "Apportatum eſt venenum, inquit, ex Ægypto "per Antiphilum, qui id ſui cujuſdam fratris me- "dici opera habuerat: cumque Theudio illud ad "nos pertuliſſet, ipſa ſervavi acceptum à fratre "meo, paratum ab Antipatro adverſum te. Igi- "tur cum Pheroras ægrotaret, & tu ad eum cu- "randum veniſſes, ille, animadverſa tua in ſe be- "nevolentia, fractus animo me evocat, &, ô u- "xor, inquit, circumvenit Antipater me, dum in "ſuum ipſius patrem eundemque meum fratrem "conſilia capit mortifera, & quod iis ſubſerviat "venenum comparat. Nunc igitur, quandoqui- "dem frater meus facile oſtendit nihil ſe de priſti- "na ſua erga me virtute diminuere, & ego non "diu ſuperſtitem fore me ſpero, age, ne parrici- "dali animo majores meos impiem, aſſer venenum, "& ſpectante me combure. ſeque, cum illud at- "tuliſſet, ſine cunctatione viri mandatis obſequu- "tam eſſe, maximaque pharmaci parte in ignem "conjecta, parum ſibi reſervaſſe, ut ſi poſt obitum "Pheroræ inclementius ipſam tractaret rex, vita "decederet *patiendi* neceſſitatem effugiens." His dictis pyxidem cum veneno in medium protulit.

Antipater Samarita Antipatrum accuſat.

Pheroræ uxoris confeſſio.

λεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ [f] τῷ Ἀντιπάτρου τὸν Δωρίδα τὸν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τ' ὠὴ αὐτὸν κόσμον παλαντων πολλῶν ὄντα [g] ἀφελόμενος, ἐπῆτα αὐτὸν [h] ἀποπέμπεται, καὶ τ' Φερώρᾳ γυναιξὶν φιλίαν [i] ἐστείσατο. μάλιστα δ' ἐξώτρυνεν εἰς ὀργὴν καὶ τὸν παῖδος τ' βασιλέα, Σαμαρείτης ἀνὴρ Ἀντίπατρος, ὀνομαζόμενος τ' ἴδιον τὸν βασιλέως Ἀντίπατρον, ἀλλά τι αὐτοῦ ἐν τ' βασάνοις κατιδὼν, καὶ ἔτι [k] ὡδυσκλασάμενον φάρμακον θανάσιμον, ὃ εἰς Φερώρα, κελεύσας ὡδὶ τὸν ἀποδημίαν αὐτοῦ, [l] ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσῆκῃ τῶν ἐν τούτοις ὑποπτασμῶν, τῷ πατρὶ δῶσιν· καὶ κομίσας μὲν [m] Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἵνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, ἀσελλῶν δὲ ὡς Φερώραν διὰ [n] Θευδίωνος ἀδελφοῦ τ' μητρὸς Ἀντιπάτρου τὸν βασιλέως παῖδος, καὶ ἔτως ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὸν γυναῖκα τὸν Φερώρα, δόντα φυλάσσειν τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς. ἡ δ' ὠμολόγει μὲν ἀνακρίνανθ' τοῦ βασιλέως, [o] καὶ δρᾶσαι ὡς κομίσαι, [p] ῥίψαι καὶ πίγας αὐτῷ, ὡς μὲν πλάσῃ, [q] ἐπὶ πόδας τ' πλώσεως γνομένης. καὶ ἔτως ἐπὶ [r] ἀνεκτήσατο αὐτῷ, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑποσχνούμενος καὶ τοῖς οἰκείοις [s] μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ πάλη θεῖς πρεπμένη, τρέψειν μὲν αὐτὸν κακοῖς τοῖς ὑστάτοις ἀγνωμονεῖν προσδεικνῦσα, ὑποσχνεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἢ μὲν [t] ἐρήσειν τὰ πάντα ὃν ἐπράχθη τρόπον, λέγουσα μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τ' ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. "[u] κομίζεθ γὰρ ἐκ τ' Αἰγύπτου τὸ φάρμακον ὑπ' Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνου ἰατρὸς ὢν "ἐπόμισε· καὶ Θευδίωνος ὡς ἡμᾶς κομίσαντος, ἐφύλαξον αὐτὴ, ὡδὶ Φερώρᾳ λαβεῖν ὅτι σε ὑπ' Ἀντι- "πάτρου ἡτοιμασμένον. ἐπεὶ οὖν ἐνόσει Φερώρας, καὶ "[x] ἐθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενος, ὁρῶν σε τὴν εὐνοιαν "[y] ἣν ὠδὶ αὐτὸν ἔχεις, ἐπεκλάσθη τε τῇ διανοίᾳ, καὶ "μεταπαλέσας με, ὦ γύναι, φησὶ, [z] προδέδοσί με "Ἀντίπατρος ὅτι πατρὶ μὲν τῷ [a] ἑαυτοῦ, ἀδελφῷ δ' "τῷ ἐμῷ, θανάσιμόν τι γνώμην σπουδεὶς ἐ φάρμακον ὁ "διανοήσοιτο [b] αὐτῇ πεπεισμένος. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ὅ, "τε ἀδελφὸς ὤδεν ἀρετῇ ἢ πρότερον ἐχέτω [c] πρὸς ἐμὲ "ὑφειρῶν ὠπίαν, ἐμέ τε ἐλπὶς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπίστου "δ' βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ [d] ἀποπεσάμενον "προπάτορας τοὺς ἐμαυτοῦ, τὸ φάρμακον, [e] καίτε τι ἐμοῦ "βλέπον, [f] κομίσασάν τε ὤδεν εἰς ἀναβολὰς πρᾶ- "σσὴν τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖστον κιν- "δυνεῦσαι τοῦ φαρμάκου τυχεῖν, ὑπολείπεσθαι δ' ὀλίγον, "ἵνα εἰ φερώρᾳ μεταγνῷ, [g] πρὸς ἔπι καλῶς αὐτῷ ὁ "βασιλεὺς, [h] μεθίσεται δράσαντι πιστὰ τῶν ἀναγ- "καίων." τοῦτο εἰπόσα, τό, τε φάρμακον ἐ τῷ πυξίδα εἰς

λόγοις τ' ἀδελφῆς καὶ πολὺ, δ' μὴ ἀπιστεῖν ἔτι ὑποπτεύεσθαι, συνῆγεν αὐτοῖς ὁ βατιλεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ δ' Ant. τ. Δ. &c. in *Editis Aliiſque. Epiphanius* vertit, *Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones, quos ad ſe ſæpius detulerat. Incitabatur autem rex ſuper Antipatri nequitia, juſſitque matrem ejus ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtabant pretio talentorum. quæ poſtquam abſtulit rejecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicavit.* Si quis malit, ταῦτα, συνῆδε γὰρ τ. λ. τ. ἀδελφῆς, πολὺ &c. prout edidi, per me licet. HUDS. Forte συνῆδεν αὐτοῖς. COCC.

f Τῷ ——— ἀφελόμενος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. SPANH.

g Ἀφελόμενος] Ἀφικέσθαι *Zonar.* qui ad hunc modum rem exponit, τούτοις ἤδη καταγνὺς Ἀντιπάτρου ὁ βασιλεὺς, ἀφαιρεῖται μὲν τὴν οἰκείαν μητέρα τὴν Δωρίδα τ' ὠὴ αὐτὴ πάντα κόσμον, ταλάντων ὄντα πολλῶν· αὐτὴν δ' ἀποπέμπεται, &c.

h Ἀποπέμπεται] Ἐκπέμπει) (*foras ejicit*) legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. item ſupr. c. 3. §. 1. SPANH.

i Ἐστείσατο.] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπείσατο in *Editis Aliiſque.*

k Παρασκευασάμενον φάρμακον θανάσιμον,] Παρεσκευασμένον *Busb.*

l Ἵν' ὡς πλεῖστον] Ἵ' ἄπτεσθαι ἀφεσηκὼς τ' ὠὴ τοιούτοις *Vat.* ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσηκοὶ τ' τοιούτων ὑπόπτων. *Busb.*

* *Ne in minimam*] Potius, *nec in minimam.* IBBETSON.

m Ἀντίφιλον ——— φίλων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

n Θευδίωνος ἀδελφοῦ τ' μητρὸς Ἀντιπάτρου] Ita cum *Cod. Busb.* Θευδίωνος μητρὸς Ἀντιπάτρου ἀδελφοῦ in *reliquis. HUDS.* Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 1. SPANH.

o Καὶ δρᾶσαι] Καὶ ἀπιστα κομίσαι *Zonar.*

p Ῥιπτάσῃ τῷ τίγας αὐτῷ,] Ῥιπτάσῃ τῷ τίγας ἑαυτῷ *Busb.* & *Zonar.*

q Ἐπὶ πόδας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

r Ἀνεκτήσατο αὐτῷ,] Ita etiam *Epiphan.* ἀνεκτήσατο αὐτῷ ſolus *Hen.*

s Μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ] Μὴ ἐπ' ἀφανισμῷ *Busb.*

t Ἐρήσειν τὰ πάντα] Ἐρεῖν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

u Κομίζεθ γὰρ ἐκ τ' Αἰγύπτου τὸ φάρμακον] Κομιδῇ τι γὰρ ἐκ τ', & mox ἀδελφὸς ὢν *Busb.* & *Vat.*

x Ἐθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενος,] Ἐθεράπευσεν *Hen.* à pr. m.

y Ἣν ὠδὶ αὐτὸν ἔχεις,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* ὦ in *Editis Aliiſque.* HUDS. Infra διεχρῶ lib. 18. c. 4. §. 4. SPANH.

z Προδέδοσί με] Conf. ſupr. c. 2. §. 4. SPANH.

a Ἑαυτοῦ,] Αὐτοῦ *Busb.* & *Vat.*

b Αὐτῇ] Forſan αὐτῷ. HUDS, *Lugd. Bat.* locum totum ita legit ὦ Δι᾽ακοήσει τῇ αὐτῇ. unde emendat Cl. *Cocceius* ὦ Δι᾽ανοήσοιμι αὐτῇ. *Epiphan.* favet vulgatæ lectioni, rectius: *nocuus in ejus perniciem nundinatus eſt.* HAV.

c Πρὸς ἐμὲ] Πρὸς ἐμὲ & mox ἐμοί τε *Busb.*

d Ἀποτισάμενον] Ἀποτισοίμαν *Busb.* & *Vat.*

e Καίτε τι ἐμοῦ βλέποντος,] Καίγε τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

f Κομίσασάν τε ὤδεν] Κομίσασά τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

g Πρὸς ἔπι καλῶς] Ita *Busb.* πρὸς καλοῖ *Hen.* à pr. m. πρὸς καλοῖ in *Editis.* HUDS. Πρὸς καλοῖ *Gen.* vel πρὸς καλοῖ SPANH.

h Μεθίσεται] Sic *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* μεθίσεται) in *Editis.* μεθίσεται αὐτῷ *Vat.* καθίσεται) *Hen.* à pr. m.

i Tan-

εἰς τὸ μέσον παρῆγεν. καὶ ἀδελφὸς ἦν Ἀντιφίλᾳ ἕτερος καὶ μήτηρ αὐτοῦ, ἀνάγκαις τε ὑπὸ βασάνων σφοδρότητι, [i] ταῦτα ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τοῦτο πυξίδα. κατηγορεῖτο δὲ καὶ [k] τῆς ἀρχιερέως ἡ θυγατηρ, γυνὴ δὲ τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων τούτων [l] ἴσως γινομένη, [m] κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά. καὶ Μᾶτθιαν παῖδα Ἡρῴδης ἐκεῖνον τε ἐξέβαλε, καὶ [n] τὸν ὑὸν αὐτῆς ἐξήλειψε τῶν Διαθηκῶν, [o] εἰς τὸ βασιλεῦσαι μεμνημένων ἐκείνης· καὶ τὸν πενθερὸν τοῦ ἀρχιερωσύνῃ ἀφείλατο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, [p] καθίστα δὲ Ματθίαν [q] τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένει.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ Βαθύλλου ἐκ Ρώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὑρέσκετο φάρμακον κομίζων, δόσιν [r] τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ δὲ Φερώρα, ὡς εἰ τὸ πρότερον μὴ ἄπαιδος Φερώρου βασιλέως, τούτῳ γᾶν μεταχειρίζοιντο αὐτόν. [s] ἀφίκετο δὲ γράμματα παρὰ τῶν ἐν Ρώμῃ φίλων τῷ Ἡρῴδῃ, [t] γνώμῃ δὲ συναγορεύσαντος Ἀντιπάτρου, ὅπως κατηγορίαν [v] Ἀρχελάου δὲ Φιλίππου συκείμενα· ὡς δῆθεν Διαβάλλοιέν τε τὸν πατέρα ὅπως σφαγῇ [x] τῶν περὶ Ἀριστόβουλον δὲ Ἀλέξανδρον, δι' οἵκλου δὲ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· [y] ἤδη γὰρ δὲ σκαλῶντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ' ἑτέροις, [z] ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους προαπολωλέναι τῆς κλήσεως αὐτῶν γενομένης. ταῦτα δὲ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τῷ Ἀντιπάτρῳ συνέπραττον. γράφει δὲ αὐτὸς Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μεγίστοις τοῖς αἰτίοις, καὶ παντελῶς ἀπολλύοντι [a] φάσκων αὐτὰ μειράκια, τοῖς δὲ λόγων τῇ ἡλικίᾳ τοῦ ἀνάξιον πάσχειν. αὐτὸς δὲ, δι' ὧν τὰ περὶ Σύλλαιον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐγεγόνει, [b] κόσμος τε [c] ἀριπρεπὴς παλαιτέρων ἐῴκησε Διακοσίων. θαυμάσαι δ' ἄν τις ὅτι [d] τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτὸν κεκινημένων μηδὲν πρότερον ἐπᾴει, ὅθεν αὐτῷ δῆλον γένοιτο. αἴτιον δὲ ὧν ἤτε ἀκριβεία ἐν φυλακῇ τῶν ὁδῶν, καὶ [e] μίσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν ὡς προθύμως, κινδυνεύων τῷ αὐτοῦ, περιῆν τὰ ἐκείνου ἀσφαλείων καθίστατο.

Quin & alter Antiphili frater & mater ejus, tormentorum vehementia compulsi, eadem fatebantur, & pyxidem *quam attulerant* agnoscebant. Insuper & pontificis filia, eademque regis uxor, accusata est, ut quæ hæc omnia sciviſſet & celare voluiſſet. Hanc ob causam repudiavit eam Herodes, ejusque filium de testamento suo expunxit, quod ejus, ut qui regnaturus esset, meminerit: socerum quoque suum Simonem Boëthi filium pontificatu abdicavit, & cum honorem ad Matthiam Theophili filium, natu Hierosolymitanum, detulit.

Mariamnem pontificis filiam dimittit

Herodes filiumque ejus de testamento expungit.

3. Dum hæc fiunt, venit Roma Bathyllus Antipatri libertus: &, quæstione habita, deprehensus est venenum afferre, quod Antipatri matri & Pheroræ traderet, ut si prius in regem vires non habuiſſet, eum illo tollerent. Venerunt & Roma literæ ab Herodis amicis, consilio & rogatu Antipatri, in quibus insimulabantur Archelaus & Philippus, quasi patrem ob interemptos Alexandrum & Aristobulum vituperassent, eorumque misererescerent: seque jam à patre non aliam ob causam accersi dicerent, quam ut evocati ab eo similiter necarentur: obtinueratque ab amicis Antipater magnis largitionibus, ut sibi ad hæc operam suam commodarent. Quinetiam ipse Antipater de illis ad patrem scripsit, atrocibus eos onerans criminibus; & *sub finem* eos omnino excusat, juvenes esse dicens, eorumque verba ætati imputans. ipse interim decertabat contra Syllæum, & colendis primoribus incumbebat, & comparabat splendidis ornamentis ducentorum talentorum pretio. Mirum autem alicui videatur, quod septimum jam mensem tam multa adversus eum moverentur in Judæa, quorum ipse omnium ignarus esset. Verum in causa erat diligens itinerum custodia, atque hominum in Antipatrum odium: nemo enim erat qui suo periculo libenter vellet illius incolumitati consulere.

Simoni pontificatum abrogat Herodes, & Matthiam facit pontificem.

Archelaus & Philippus ab Antipatro accusantur.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. VII.

Κατέπλους Ἀντιπάτρου ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κοιντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης Διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.

Ἡρῴδης δὲ, Ἀντιπάτρου μεγαλόφρονος πρὸς αὐτὸν, ὡς [f] τὰ πάντα ὃν χρὴ Διαπεπερασμένου τρόπον ἥξοι ἐν τάχει, ἐπικρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπέπιθε, κελεύων [g] μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, [h] μή καί τι πάθοι πρὸς τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ· καὶ ἅμα τοῖς [i] μητρὸς κατηγοροῦν ὡς ὀλίγον,

Herodes vero, cum ei scripsisset Antipater, se se brevi omnibus rite confectis venturum, rescripsit, ira dissimulata, *cavere* jubens ne diu moraretur in itinere, ne quid sibi eo absente incommodi accideret: simulque leviter conquerebatur de ejus matre, promittens sese, postquam ille venisset,

Herodes scribit Antipatro ut redire maturaret.

---

i Ταῦτα ἔλεγον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ταῦτα in *reliquis*.

k Τῆ —— βασιλέως,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

l Ἴσως] Σωίσως *alter.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

m Κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά.] Sic *Busb.* κρύπτειν πρ. in *ceteris*.

n Τὸν —— Διαθηκῶν,] Conf. *alter.* lib. 1 c. 29. §. 2. SPANH

o Εἰς τὸ βασιλεῦσαι] Ita plane *Zonaras*. si quis malit εἰς τὸ βασιλεύσω μετ' Ἀντιπάτρου μίμνειν. per me licet. εἰς ὃ βασιλεύσει μετ' αὐτὸν, καὶ τ. π. in *Editis Alisque*. εἰς ἃς βασιλεύσει μ. ἀ. *Hen.* à prima manu. εἰ ὃ βασιλεύσει μενεῶν, καὶ τ. π. *Vat.* quo fere modo legisse videatur *Epiphan.* qui vertit, *filium autem ejus ex testamento delevit in cæteris permanente*. Est qui μὴ νυνεῶν αὐτὸν legendum esse conjicit, è vestigiis *Cod. Vat.*

p Καθίστα δὲ Ματθίαν] Καθίστα) solus *Vat.* καθίση *L. B.*

q Τὸν Θεοφίλου,] Τὸν τοῦ Θεοφ. *Hen.* à pr. m.

r Τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ,] Ita cum *Busb.* δώσειν τε τῇ αὐτοῦ in *Editis Alisque*. δώσειν τε τῇ ἑαυτοῦ *Vat.*

s Ἀφίκετο δὲ γράμματα] Ἀφίκοιτο *Busb. Vat.* & *Hen.*

t Γνώμῃ δὲ συναγορεύσαντος Ἀντιπάτρου,] Illud γνώμῃ restitui consentientibus tribus *MSS.* (insuper *Lugd. Bat.*) & *Epiphanio*, qui vertit, *consilio Antipatri & dilatione*.

v Ἀρχελάου δὲ Φιλίππου] Archelaus Herodis à Samaritide, & Philippus à Cleopatra Hierosolymitana filii, de quibus suprà c. 1. §. 3. SPANH.

x Τῶν περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον,] Nota Græcismum pluries in Auctore hoc recurrentem REL.

y Ἤδη γὰρ δὲ] Ἤδη καὶ καλοῦντος *Busb.*

z Ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους] Ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κακίνοις προαπολωλόσι καταγλήσεως αὐτῶν γινομένης *Vat.* καταγλήσεως hic loci habet *Cod. Gall.*

a Φάσκων αὐτὰ μειράκια.] Φάσκων τὰ μειράκια τῆς τῇ ἡλ. τ. ἀπ. αὐτὸς ὢν τὰ περὶ Σ. ἠ. καὶ θεραπεία τ. πρ. ἠγ. κόσμος τε ἀξιοπρεπὴς παλαίτων ἐώκησε Διακοσίων *Vat.*

b Κόσμος —— Διακοσίων.] Conf. *alter.* lib 1. c. 30. §. 1. Διακόσια γὰρ ἀναλώματος ἀνέλισσε τάλαντα. SPANH.

c Ἀριπρεπὴς] Ἀξιοπρεπὴς *Busb. Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Gall.*

d Τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ] Τοσούτων *Vat.*

e Μίσος τῶν ἀνθρώπων] Μίσος τῶν ἀν. τὰ πρὸς Α. ὑ. γ. ἴσως ὡς πρ. κινδύνῳ δὲ αὐτῷ πορίσης τὰ ἐκείνου ἀσφαλῶν π. *Vat.*

f Τὰ πάντα] Τὰ πάντα ἢ χρὴ Διαπεπραγμένου ἥξειν *Vat.*

g Μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν,] Μὴ ἀπιέναι τὰ εἰς τὴν ὁδὸν *Vat.*

h Μή καί τι] Ita *Busb.* μήτι *Lugd. Bat.* μηκέτι in *ceteris*. HUDS. *Gen.* μηκέτι· Vel μὴ καίτι· Edit. Basil. itidem μηκέτι· SPANH.

i Μητρὸς κατηγοροῦν ὡς ὀλίγον,] Μητρὸς αὐτοῦ *Vat.*

nisset, querelas illas missum facturum; atque modis omnibus amorem in illum præ se ferebat, ne quid ille suspicatus reditum ad ipsum non maturaret, sed *diutius* Romæ degens regno insidiaretur, & in ipsum etiam aliquid moliretur. Has literas accepit Antipater in Cilicia, cum quidem prius Tarenti eas accepisset quæ Pheroræ obitum declarabant: quem quidem obitum doluit, non Pheroræ amore, sed quia mortuus esset non interfecto patre, quod se facturum susceperat. Ubi autem ad Celenderim in Ciliciam venit, dubitare cœpit utrum in patriam ire deberet, matris ejectionem ferens iniquissime. Atque amicorum quidem alii suadebant ut exitum alicubi exspectaret, alii vero ut sine mora domum rediret: adventu enim suo crimen *matris* omne soluturum, at nunc una ejus absentia confirmatos esse delatores. Ab his persuasus oram solvit, appellitque ad portum nomine Sebastum, quem magno sumptu constructum in honorem Augusti Sebastum appellavit Herodes. Jam mala sua in conspectu habuit Antipater, utpote quod nemo ei obviam prodiret, salutaret nemo, ut in ejus discessu factum fuerat, cum quidem ei fausta omnia comprecati fuissent: quin è contra eum, nemine prohibente, exsecrabantur, putantes venire ad dandas de nece fratrum pœnas.

Antipater, Sebastum portum appulsus, male excipitur.

2. Erat eo tempore Hierosolymis Quintilius Varus; missus Saturnino successor ad gubernandam Syriam: veneratque Herodis rogatu, ut ei super præsentibus negotiis consilium daret. Atque his concilium habentibus, supervenit Antipater, ignarus totius negotii, & in palatium purpuratus adhuc intrat. Eum janitores ingredi sinunt, amicos excludunt. Tum vero ille turbari, quò redactus esset plane intelligens; præsertim cum à patre, ad quem salutandum accedebat, repelleretur, ei fratrum necem perpetratam & patris tentatam exprobrante; ac postridie Varum auditurum, & de toto negotio judicaturum *dicente*. Et ille quidem, tanto malo audito pariterque imminente, ad ejus magnitudinem animo distractus abiit, moxque ei occurrunt mater & uxor: (illa autem erat Antigoni filia, ejus qui ante Herodem regnaverat in Judæa) è quibus cum rem omnem resciviisset, sese ad causæ suæ defensionem præparavit.

Quintilius Varus Syriæ præses.

3. Postero die consederunt in concilio Varus & rex, advocatis eò utriusque amicis, regisque consanguineis, & ejusdem sorore Salome, & iis qui crimen aliquod indicaturi erant, & iis de quibus habita fuerat quæstio, & matris Antipatri servis, qui paulo ante ejus adventum comprehensi fuerant, literas ferentes, quarum summa hæc erat: "Ne reveniret, patrem enim de tota re certiorem "esse factum, jamque hoc unum ei superesse per- "fugium, ut ad Cæsarem se reciperet, neve simul "cum ipsa in patris manus veniret." Cum autem Antipater sese patris ad pedes abjecisset, orassetque

Antipater judicio sistitur coram Varo.

---

k καταθήσεσθαι μέμψεις ἐπαγγελλόμενοι τὰς πρὸς αὐτὸν, ὁπότε ἐκεῖνος ἀφίκοιτο. παντί τε τρόπῳ φιλοτιμία τὸν πρὸς αὐτὸν ἐνεδείκνυτο, δεδιὼς l μὴ καί τι ἐπισπόμενος ὑπερβάλοιτο μὲν οὐδὲν τὰς πρὸς αὐτὸν, τῇ δὲ Ρώμῃ m ἐνδιατρίβων ἐφεδρεύοι τῇ βασιλείᾳ, καὶ δὴ n καὶ ὁ Διαπεράσοιτό τι p αὐτῷ. τούτοις ἐν Κιλικίᾳ τοῖς γράμμασιν ὑπήντησεν, τοῖς δὲ τοῦ Φερώρα τελευτοῦ Διαφέρουσιν, ἐν Ταρσῷ πρότερον· δῆλός τε ἦν ἐπὶ τῷ Φερώρα, διότι δὲ ἐξ πατρὸς τοῦ ἀναίρεσιν ὁ Διαπεραξάμενος, ὥσπερ ὑπέσχετο, ἀπέθανεν. ὡς δὲ q Κελένδερι τὴν Κιλικίας γῆς ὁμοῦ ἐπεδοίαζεν ἤδη ὡς ἐξ οἴκαδε ἴοι, δεινῶς τῇ ἐκβολῇ τῆς μητρὸς λελυπημένος. καὶ τῶν φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν ταύτῃ τῇ παραδοκίᾳ r ἐπέχειν, οἱ δὲ μὴ Διαμέλλειν τὸν οἴκαδε πλοῦν· λύσιν γὰρ ἁπάντων ἁμαρτιῶν πᾶσιν, ὡς ἐκ τοῦ εἰκὸς ἐρωτᾶν, ἀλλὰ Διὰ τὴν ἐκείνου ἀπουσίαν, ἐχθρὸν τοῖς κατηγόροις ἐπιφέρειν. τούτοις πεισθεὶς ἔπλει τε καὶ προσέσχε τῷ Σεβαστῷ λιμένι λεγομένῳ, ὃν κατεσκεύασε Ηρῴδης πολλῶν χρημάτων s ὑπὲρ τιμῆς τῆς Καίσαρος, καλεῖ t Σεβαστόν. ἐν περιπλοκαῖς δ' ἦν Αντίπατρος ἤδη τοῖς κακοῖς, μήτε προσιόντος αὐτῷ μηδενὸς, μήτε προσαγορεύοντος, ὥσπερ ὅτε ἐξήει μετ' εὐχῶν ἐκ ἀγαθῶν ἐπιφημισμάτων· τοῖς δ' εναντιωτάτας ἀρὰς ἐκ ἐκωλύοντο αὐτὸν δέχεσθαι, πολὺ τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτίνειν ἐπιτηδείοις.

β'. Ἐτύγχανε δὲ ἐν Ιεροσολύμοις καὶ τὸν τότε καιρὸν u Οὔαρος x Κοϊντίλιος, Διάδοχος μὲν Σατορνίνου ἐν Συρίᾳ δεχθεὶς ἀπεσταλμένος, y ἥκων δὲ αὐτὸς τε σύμβουλος Ηρῴδῃ, πολλοῖς τ' z ἐπιτηδείων αὐτῷ δεηθέντι. καὶ αὐτῶν συνεδρευόντων, παρῆν ὁ Αντίπατρος ἀδήλως αὐτῷ ἐκπόνου γεγονότος. εἰσιόντι δὲ εἰς τὸ βασίλειον, ἔτι πορφυρίδας ἀμπεχόμενος. καὶ αὐτὸν μὲν δέχονται οἱ ἐπὶ θύραις, ἀνείργουσι δὲ τοὺς φίλους. ἐθορυβεῖτο δὲ ἤδη σαφῶς οἷ ἐληλύθη κακῶν, ἐπεὶ δὲ ὁ πατὴρ αὐτὸν προσιόντα ὡς ἀσπάσοιτο ἀπεώσατο, ἀδελφοκτονίαν τε ἐπικαλῶν καὶ βάλοιεν ὀλέθρου δὲ ἐπ' αὐτῷ, πάντων τε ἀκροατὴν καὶ δικαστὴν ἔσεσθαι Οὔαρον τῇ αὔριον. καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα κακὰ ἅμα τε ἀκροώμενος καὶ παρὼν τῷ μεγέθει προφερόμενος ὤχετο, ταραττόμενος δ' a αὐτῷ ἥτε μήτηρ καὶ ἡ γυνή· αὕτη δὲ ἦν ἡ ἡγουμένη Αντιγόνῃ παῖς τῷ πρὸ Ηρῴδου Ιουδαίων βεβασιλευκότι· παρ' ὧν τὰ πάντα ἐπιμαθὼν ἐν φυλακαῖς δεσμῶν ἀγῶνος ἦν.

γ'. Τῇ δ' ἐξῆς b συνῆλθε μὲν Οὔαρός τε καὶ ὁ βασιλεὺς, εἰσεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς βασιλέως, Σαλώμη τε ἡ ἀδελφὴ, c εἴ τι τινες μεμύσθαι ἔμελλον, καὶ ὧν d τινες δοῦλοι γεγόνασιν, δοῦλοί τε e μητρῷοι δὲ Αντιπάτρου, μικρῷ πρότερον πεπεισμένοι ἢ ἐκεῖνον ἥκειν, ὑπηρετοῦσι φέροντες, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν γεγραμμένων ἦν, "μὴ f ἐπανιέναι, ὡς πάν- "των τῷ πατρὶ ἡκόντων εἰς g πύστιν, μόνῳ τε ἂν κατα- "φυγεῖν αὐτῷ λιπεῖν Καίσαρα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ μὴ τῷ "πατρὶ ἐπιχείρειν ἥδεσθαι." Αντίπατρος δὲ πεσὼν τῷ πατρὶ πρὸς τὰ γόνατα, καὶ ἱκετεύσας μὴ πρὸ-

---

k Καταθήσεσθαι μέμψεις] Ita cum *Cod. Busb.* (ut θήσεσθαι μέμψεις in l. 1. *de B. J.*) καθίσεσθαι in *Editis.* καθῆσθαι in *Vat.* καθήσεσθαι *Gall.* & *L. B.* ἀναθήσεσθαι μέμψεις αὐτῷ ἔπαγε. juxta *Zonaram.* HUDS. Αγαθήσεσθαι αὐτὰς h. e. μέμψεις in narratione hujus facti. *Zonaras* p. 256. B. SPANH.

l Μὴ καί τι] *Gen.* μηκάτι· Vel μὴ καί τι· SPANH.

m Ενδιατρίβων] Vocem κτίσεις, quæ post ἐνδιατρίβων erat in *Editis Aliisque*, ejiciendam censui auctoritate *Cod. Busb.* Quid in suo codice habuerit *Epiphanius*, conjiciat, cui lubet, ex ejus versione, *ne Romæ demorans aliquas sibi possibilitates pararet, & in regno Rom. muneris alicujus fieret minister* &c.

n Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

o Διαπεράσοιτό τι αὐτῷ] Διαπεράσοι τι αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

p Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῇ.

q Κελένδεριν] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 31. §. 3. ὡς ἦν εἰς Κελένδεριν κατεπλεῖ &c. SPANH.

r Επέχειν,] *L. B.* ἀνέχειν.

s Επὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος,] Επὶ τιμῇ τοῦ Κ. *Busb.*

t Σεβαστόν.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

u Οὔαρος Κοϊντίλιος,] Quintilius Varus, Præses Syriæ, Saturnini successor. vid. infr. c. 9 §. 3. SPANH.

x Κοϊντίλιος,] Ita *Busb.* Κοϊντίλιος in *Editis* omnibus. Κοϊντίλιος *Vat.* Vide *Var. Lect.* ad alium hujus libri locum.

y Ηκων ὢν αὐτὸς] Ηκων δὲ καὶ αὐτὸς *Busb.* ἦκον δὲ αὐτὸς τι *Hen.* & *Vat.*

z Επιτηδείων] *L. B.* ἐπιτηδείων. *Cocceius* ἐπιτηδείοτατον.

a Αὐτῷ ἥτε μήτηρ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *reliquis*, tam *Editis* quam *MSS.*

b Συνῆλθε μὲν Οὔαρός] Συνῆλθον *Zonar.*

c Εἴ τε τινες μεμύσθαι] Εἴτ' ἄτιτες *Vat.* εἴτα εἴτινες *Lugd. Bat.*

d Τινες δοῦλοι γεγόνασι,] Vocem τινες non agnovit *Vat.*

e Μητρῷοι] Nota matre adhuc vivente ita appellari. REL.

f Επανιέναι,] Επανεῖναι *Hen.* & *Vat.* ἐπανεῖσαι *Busb.* & *Zonar.*

g Πύστιν,] Ita ex conjectura. πίστιν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conjecturam appellare ulterius non possumus; firmat enim Clariss. Viri sententiam optimus ille *Lugd. Bat.* HAV.

h Αὐ-

ωροδιεγνωσμένῳ καταξῆναι δίκῃ, ἀλλ' ἀκροάσεως [h] αὐτὸ ἡγουμένης ὥσπερ τῷ πατρὶ, [i] ἀκεραίως μένειν δυναμένῳ, τόπον κελεύσας Ηρώδης ἀπάγειν εἰς μέσον, "[k] αὐτὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων τὴν ποίησιν, ἰὼ ὅπως τοιαύτης αὐτῷ τύχης [l] ἡγουμένῳ, εἰς Αντίπατρον ἐμβαλεῖν αὐτῷ τὸ γῆρας. τροφάς τε καὶ παιδεύσεις εἰς ποίησιν αὐτῶν ἐξηγούμενος, καὶ ὁπόσα εὐκαιρίαν ἐν καιροῖς ὡς ἐβουλήσατο παρεσκεύασεν εἰς πάντα· ὧν ἕνεκεν ἐπ' ἐμποδίσματι ἡγεῖσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἐπιβουλῇ τῇ ἐκείνων κινδυνεῦσαι τελευτᾶν, ὡς τὸ τάχιστον δυσσεβῶς τὴν βασιλείαν ὑφαρπάσαι, ἢ φύσεως νόμῳ μεταστάντος, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ. τόν τε Αντίπατρον θαυμάζειν, τίνων ἐλπίδι ἐπαρθεὶς ἐθαρσήσειεν ἐπὶ τοιαῦτα χωρεῖν μὴ [m] ἀποτεταπεινῶσθαι. Δία δοχὴν μὲν γὰρ ἀποφήνασθαι Δὶ' γραμμάτων τῆς ἀρχῆς, ζῶντος ἔτι ἐπ' ἴσῃ μετουσίαν, ἀξιώματός τε ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντήκοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόσοδον κεκτισάμενον, δωρεὰν δ' εἰληφότα ὁδῷ τῆς εἰς Ρώμην τεσσαράκοντα ταλάντων ἀριθμόν. ἐπικαλεῖ ἔτι καὶ τῶν ἀδελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν ποιούμενον, μιμητὴν γεγονότι· [o] εἰ δὲ μὴ [p] Δία κενὰς ἐπαγωγὰς ἐπάγοιτο κατ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν. "τὰ γὰρ πάντα ἐδαμόθεν ἀλλαχόθεν μεμαθηκότα, πεφυκέναι τὰ ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμένα γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς ἀπολύειν κακοῦ παντὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας αὐτοῖς καθιστάμενον.

δ. Ταῦθ' ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέγειν τε ἄπορος ἦν. καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς φίλος τε ὢν τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὰ πάντα συνδιαιτώμενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πράγμασιν ὢν πραχθεῖσιν τρόπον ἅπαντα χῶς, δεηθέντι τῷ Βασιλεῖ τὰ λοιπὰ εἰπεῖν, [q] ἐλεγχῳ ὁπόσοι ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων [r] ἐχόμενα ἦν. καὶ τῷ Αντιπάτρῳ κατὰ δικαιολογίαν πρὸς τὸν πατέρα τετραμμένῳ, καὶ ὁπόσα παραδείγματα τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς αἷς ὑπῆρχον αὐτῷ προφερόμενος, [s] ἃς μὴ ἄν ποτε ἡγεῖσθαι μὴ οὐκ [t] ἀρετῆς ἄξιῳ πρὸς αὐτὸν γεγονότι· "καὶ γὰρ ὁπόσα προϊδεῖν δεήσασι πάντων προβεβουλευμένα σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἐδεῖτο χειρῶν πόνῳ τῷ [u] αὐτοῦ σκεπεπράχθαι τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν ἀλλαχόθεν ὑπεβλητῶν ὁ πατὴρ ἐξελόμενον αὐτὸν ὑπεβλητότερον καταστῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν ἣν ἐπ' ἐκείνοις ἐμαρτυρεῖτο, κακίᾳ τῇ ὑπὲρ τοῖσδε [x] μελλούσῃ συνιέναι. [y] καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος Δία δοκοῦντος προαποδεδεῖχθαι, καὶ τοῦ σωματλαυσομένου τιμῶν, αἳ εἰς τὸ παρὸν προῆσαν, οὐκ ὑπεκεκωλύθαι. εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν ἁπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ' ἀρετῆς ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μὴ ψόγων καὶ κινδύνων ἐφίεσθαι τοῦ ὅλου, ἄδηλον εἰ [z] δυναμένου προϊδέσθαι· καὶ παθόντα πυθόμενον τὴν ζημίαν τῶν ἀδελφῶν, καὶ μᾶλλον τὴν

que ne quidquam de se ex præjudicata opinione decerneret, sed sibi audientiam faceret pater, ut qui integer mansurus sit & incorruptus; Herodes, eo in medio collocari jusso, * "de filiis suis con- *Ab Hero-*
"queri aggreditur, per quos tot infortunia per- *de accusa-*
"pessus, in senectute incidisset in improbitatem *tur.*
"Antipatri. Deinde memorabat, quantum curæ
"illis educandis instituendisque impenderit, quan-
"tumque divitiarum opportune illis, quandocun-
"que voluerint, ad omnia suppeditarit, quibus se
"nihil profeciisse quo minus insidiis illorum in vi-
"tæ discrimen adduceretur; ut citius quam fata
"sinerent, aut quam jure liceret paterve vellet,
"scelerate regnum arriperet. Sibique mirum vi-
"deri ajebat, qua spe elatus Antipater, quave au-
"dacia fretus eo usque procedere non dubitârit.
"Successorem enim imperii jam scripto testamen-
"to designatum fuisse, sibi quoque viventi nec
"dignitatis splendore nec potestatis amplitudine
"cedere, talenta etiam quinquaginta, proventum
"in singulos annos, tulisse, cumque Romam pro-
"ficisceretur, dono accepisse talenta trecenta in
"viaticum. Quin & ipsi objiciebat, quod fra-
"trum, si quidem eorum, ut qui improbi essent,
"accusationem instituisset, imitator exstiterat: sin
"vero ut qui boni fuissent, quod inique adversus
"tales consanguineos criminationes ad se attule-
"rat. Se enim nec comperisse de iis quicquam ni-
"si ejus indicio, nec quicquam eorum quæ per-
"pessi sunt statuisse nisi ex illius sententia & con-
"silio: quos ipsum omni crimine absolvere, quip-
"pe parricidii illorum hæredem constitutum.

4. Hæc dicenti Herodi obortæ lachrymæ fi- *Nicolaus*
nem dicendi fecere. Atque Nicolaus Damascenus, *Damasce-*
qui & regi amicus erat & convictor prope quoti- *nus Anti-*
dianus, & plerisque suis rebus, quemadmodum age- *patri crimi-*
bantur, interfuerat, cum eum rogasset rex ut reli- *na exaggerat.*
qua adderet, quæ pertinerent ad criminum proba-
tionem & redargutionem persequebatur. Tum
Antipater, ut caulam suam defenderet, ad patrem
conversus, & quæcunque essent paternæ in eum
benevolentiæ exempla percurrens, honores ipsi *Antipatri*
habitos enumerabat, qui nunquam ei obtigissent, *defensio.*
nisi sua in ipsum pietate eos promeruisset: "se enim
"quæcunque providenda erant solerter prospexis-
"se, & sicubi res manuum operam postularet suo
"labore omnia confecisse; atque haud verisimile
"esse, ut qui patrem aliorum ab insidiis eripuerit,
"ipse ei insidiaretur, & virtutem, quam in iis op-
"primendis ostenderat, malitia, hujusmodi facino-
"ra comitante, obscuraret. præsertim cum jam
"ante, nemine vetante, regni successor declaratus
"fuerit, & in partes venerit honorum quibus in
"præsens tempus fruitur. atque haud consentane-
"um esse, ut qui rerum omnium dimidium sine
"periculo & cum dignitate teneret, totum cum
"infamia & discrimine cupide appeteret, dum in
"incerto sit an obtineri possit: maximeque, post-
"quam vidisset quam gravia perpessi sunt fratres;
"quo-

h Αὐτῷ ἡγουμένῃ] Fuit cum putarem aut legendum esse αὐτῷ, aut δυναμένῳ.

i Ακεραίως] Forte ἀκεραίῳ. COCC.

* *De —— perpessus,*] Potius, *suam ipsius in liberis procreandis fortunam deflevit, per quos tot calamitates perpessus &c.* IBBETSON.

k Αὐτὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων] Herodis Oratio ad Quintil. Varum; infra ὠλοφ. lib. 1. c. 32. §. 1. SPANH.

l Γενομένῳ, εἰς Αντίπατρον] Γενομένῳ, ὑποτεθεὶς ὑπ' αὐτῆς δυσμενείας ἀπαγόμενος, ἢ εἰς Ant. Busb. ἡγουμένῳ, ὑποτεθεὶς ἢ (ὑπ' L. B. in reliquis cum *Vat.* consentiens) ὑφ' δυσμενείας ἀπαγόμενος τῷ ὑποτεθεὶς, ἢ εἰς Ant. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *quod tales illi filios habere contigisset, per quos fortune tales exsurgerent, aut unde tantam divinitatis indignationem comparaverit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset.*

m Αποτεταπεινῶσθαι.] Ita cum *Cod. Vat.* (& *L. B.* nisi quod ibi legatur ἀπατεταπεινῶσθαι) ἐπιτεταπεινῶσθαι in *reliquis.*

n Μετουσίᾳ,] Ita cum *Cod. Vat.* πλουσίᾳν in *cæteris.*

o Εἰ δὲ μὴ] Deest in *L. B.*

p Δία κενὰς] Διακενὴς, teste *Suida*, ἐπὶ τοὺς ὑποφάσεως exponitur apud *Græcos Bibliorum Interpretes*, in *Ps.* 24. v. 3. atque ita hic loci Δὶ' κενὰς accipio.

q Ελεγχῳ ὁπόσα ἀποδείξεων] Illud ἔλεγχο è *Cod. Busb.*

r Εχόμενα ἦν.] Supplendum forte παρεσκευάζετο. COCC.

s Ας μὴ ἄν] Voculas ἃς μὴ restituit è *Cod. Vat.*

t Αρετῆς] Forte ἀριτῇ. COCC.

u Αὐτοῦ] Ita MSS. *Gen.* αὐτῷ.

x Μελλούσῃ συνιέναι.] Ita lego ex conjectura. (emendavit quoque ita *Coccejus*) μείζοσι in *Editis* & *MSS.* Forsan & ἢ ante ἀφανίζοντα & ὑπὲρ ante τοῖσδε commode satis abesse possunt.

y Καίτοιγε τοῦ βασιλεύοντος] In *Græcis* omnibus, καίτοιγε τοῦ μείζονος. Verum cum μείζονος vox nihili sit, aut βασιλεύοντος aut βασιλείας reponendum censeo, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *præsertim, cum successor regni fuisset ostensus* &c.

z Δυναμένου] Forte δυνάμενον. COCC.

"quorum ipſe, cum forſan delituiſſent, index erat "& accuſator, itemque ſupplicii autor, quampri- "mum nefarii in patrem ſcelcris convicti fuerunt. "Atque iſtæ quidem, in quas domi venerat, con- "tentiones argumento eſſe, quam ſincera fide & "benevolentia in patrem ſe geſſerit. Quæ vero "Romæ egerit, teſtatiſſima eſſe Cæſari, * quem "æque difficile ſibi eſt ac Deum ipſum fallere & de- "cipere: quibus fidem faciunt literæ ab eo miſſæ, "quas periniquum eſſe hominum, id ſibi propo- "nentium ut ſeditionem turbaſque moverent, ca- "lumniis poſthaberi, ad quas magna ex parte con- "fingendas otii abunde nactos eſſe inimicos, dum "ipſe abeſſet, quod ſe præſente nusquam habere "potuerint." Quinetiam in quæſtiones invehebat, quibus factum eſt ut falſa dicerentur, quaſi ea eſſet vis neceſſitatis ut homines ei ſubjectos adigeret ad multa loquenda in dominantium gratiam: tandemque ſeſe in quæſtionem offerebat.

5. Cum ex his dictis mutatio facta eſſet totius conſeſſus, (miſerebat enim eos valde Antipatri, qui obſoleto vultu magnam vim lachrymarum profundebat, adeo ut ejus etiam adverſarii miſericordia commoverentur; immo & ipſum Herodem jam flecti apparebat, licet id animadverti nollet) Nicolaus orationem à rege cœptam atrociùs perſequens, argumenta omnia ad accuſationem firmandam, quæ ex quæſtionibus aut teſtium fide haberi poterant, denſabat. "Imprimis vero regis "virtutem prædicabat, & merita in bene educan- "dis inſtituendiſque liberis, quorum ille non mo- "do fructum perciperet nullum, ſed inde in alias "ex aliis incideret calamitates. Neque tamen ad- "eo ſe mirari priorum filiorum temeritatem: fuiſ- "ſe enim juvenes, & à malis conſultoribus corru- "ptos, ut majori quam oporteret fruendi imperii "feſtinatione à naturæ legibus deſciſcerent. At "Antipatri ſtupendum plane ſcelus, quem tot pa- "tris merita non flexerint, venenati in morem ani- "mantis, niſi quod hujus quoque generis feritas "aliquid creditur benefactis emolliri; nec *fratrum* "quidem miſeranda exemplа abſterruerint, quo "minus eos imitaretur obfirmato in duritatem "animo. Atqui tu ipſe, *inquit*, ô Antipater, index "fuiſti facinoris fratrum, tu argumenta ſuppedita- "ſti, tu in convictos ut animadverteretur feciſti. "Nec id culpamus quod in illis iram ſatiaſti: ſed "hoc miramur te tam ſubito æmulatum ipſorum "improbitatem: & hinc diſcimus quæ feciſti an- "tea, in iis propoſitam tibi fuiſſe non ſalutem pa- "tris, ſed fratrum perniciem, dum infectando ſci- "licet ipſorum malitiam id conſequutus ut patris "amans filius credereris, majores inde vires & au- "daciam ad ſcelus aggrediendum ſumeres. id quod "docet res ipſa. Item & fratres ſuſtuliſti ob ea "quæ illos nequam factos redargueras: at conſcios "& adjutores eorum non dedidiſti, ut facile o- "mnibus appareat, te tacito cum his fœdere inito "accuſationem ingreſſum, eo nimirum animo ut "ſolus parricidii compos fieres, & ex duabus con-

Nicolaus Damaſcenus accuſationem ab Herode cœptam proſequitur.

"μὲν καὶ κατηγορητὴν γιγόμενον λαιθάνειν δυναμένων, "κολαζήν τε ἐπεὶ φανεροὶ κατέζησαν πονηροὶ τὰ πρὸς "τὸ πατέρα ὄντες. καὶ τάδε μὲν αὐτῷ τὸ ἐσταῦθα ἐγκλη- "σόμενον ἀναδείξασθαι εἶναι, τὸ ἀκριβέστερον εὐνοίας πρὸς "τὸ πατέρα πεπολιτευμένων. τὸ δ' ὅτι Ρώμης μάρτυ- "ρας εἶναι Καίσαρα, ὅτιοῦν τῷ Θεῷ ἀπαραίτητα "καὶ οἰ ὄντα. ὧν πίστιν εἶναι τὰ ὑπ' ἐκείνου γεγρα- "μμένα ἐπιστολάς, ὧν ὁ καλῶς ἔχειν ἰσχυρότερας "εἶναι τὰς διαβολὰς τῶν σωσιάζειν αὐτὸν ἀναθημέ- "νων, τὰς πλείους ἀποδημίας τῷ αὐτὸ σωτεῖναι "σχολὴν τοῖς ἐχθροῖς ἐγχωμένης, ἐν ᾗ οὐκ ἂν αὐτοῖς "ἀπιδημοῦντος ἀναφανῆναι." Διαβάλλοντος δὲ καὶ τοὺς βασάνους εἰς ψεύδολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φύ- σιν ἐχέσης διδάσκειν τοὺς ὑποπιπτόντας ἡδονῇ τὰ πολλὰ τῶν ἐφεσηκότων λέγειν, [b] καὶ παρέχοντος αὐτὴν εἰς βάσανον.

ε'. Ἐπὶ τούτοις τροπῆς καὶ σωεδρίου γιγομένης· σφόδρα γὰρ ἄηλιεραν τὸν Ἀντίπατρον, δάκρυσίν τε καὶ [c] αἰκίαις καὶ ἀναστάτῳ χρώμενον, ὥστε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δι' οἰκτου καταζῆναι, [a] Φανερὸν ἦ καὶ Ἡρώδῃ τὴν καμπτόμενον τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βουλόμενον ἐκδηλον εἶναι· Νι- κόλαος δεξάμενος οἷς τε ὁ βασιλεὺς κατήρξατο [e] λό- γοις, μειζόνως ἐκδεινῶν, καὶ ὅπου ἐκ βασάνων ἢ μαρ- τυρίων σωΐγε [f] τῷ ἀποδείξιν καὶ ἐγκλήματος. "μα- "λιστα ἦ τῷ ἀρετῷ ὑπερβολὴ ἐξηγεῖτο καὶ βασιλέως, "[g] ἧπερ εἰς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρησάμενος τῶν "ἡλικιῶν, [h] ἀδαμόθεν εὕροιτο ὀνησιφόρον αὐτῷ, πλεί- "ονα ἐπιροις ἀφ' ἑτέρων. καίτοιγε ἐκ' ἴσης γιγνο- "μένων τῶν πατέρων τῷ ἀβουλίαν· νεωτέρους γὰρ καὶ "κακῶν συμβούλων διεφθαρμένους ἀπαλεῖψαι τὰ τῆς "φύσεως δικαιώματα, ἐκ τῆς [i] ἧττον ἢ χρῷ μετα- "πειθοῦς ἀναδιδάσκοντας. Ἀντίπατρος δ' ἂν δικαίως τῷ "[k] μιαιφονίαν καταψηφίσασθαι, μὴ μόνον ὑπὸ καὶ παῖδες "[l] ἐνεργετηθέντα τὸν λογισμὸν ὥσπερ τὰ ἰσοστάσια τῶν "ἑρπετῶν μὴ μαλαχθέντος, καίτοιγε κἀκείνοις πᾶς "ἐγγινομένης μαλακίας καὶ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας, ἀλλὰ "μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὸ ἀμείνω "αὐτῶν καταζῆναι ἐκ ὠμότητος ἐμποδὼν στάντος. καί- "τοιγε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μίσους τε ὧν "τολμήσας αὐτὸς ἦς, καὶ ἐρευνητὴς τῶν ἐλέγχων, καὶ "κολαστὴς [m] τῶν πεφωραμένων. [n] καὶ ὁ τοῦ ἐπ' ἐκείνοις "ἐγκαλοῦμεν θυμοῦ χρῆσθαι μὴ ἐλλείπων, ἀλλὰ τοῦ μι- "μεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν [o] αὐτῶν ἀναδιδάσκων ἐκπε- "πλήγμεθα, εὐερίσκοντες [p] κἀκεῖνα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ "τοῦ παῖδος, ἀλλ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραγμέ- "να, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ' αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι "πεπιστευμένος, ἀδεεστέραν ἐπ' οἰκῷ κακουργεῖν [q] ἀφο- "λάβοις δώσαμεν. ὁ δὴ τοῖς ἔργοις παρέσχησας. [q] ἅ- "μα γὰρ τοὺς ἀδελφοὺς ἀνῄρεις ἐφ' οἷς ἤλεγχες πονηροὺς "γεγονότας, καὶ τοὺς ὁμοπαγήσαντας αὐτοῖς οὐκ ἀναδι- "δοὺς, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθίστας ὡς ἐκ συνῆκεν πρὸς "αὐτοὺς καὶ τοῦ παῖδος πεισάμενος, [r] ἐπὰν εἶλε κατη- γορεῖν,

* *Quem —— decipere*:] Inſeruimus vocem *ſibi*, nam *Græca* id docent atque poſtulant. HAV.

a Οἱ ὄντα.] *Editiones* Vulgatæ οἷόν τε ὄντα Epiphan. *quem juxta ac Deum fallere nemo poſſet. Lugd. Bat.* οἳ ὄντα unde conjiciebat Cl. *Coccejus* legi debere οἷον ὄντα. Poſſet alius inde facere ὁμοῖον ὄντα, verum nullum mihi ſubeſt dubium, quin οἱ vera ſit lectio, non intellecta, quod non adverterint in dandi caſu, ut plus ſemel, ab Auctore noſtro uſurpari. HAV.

b Καὶ παρέχοντος] Paulo aliter legit & diſtinguit *Busb.* ad hunc ſcilicet modum; καὶ τίλος παρέχοντος ἑαυτὸν εἰς βάσανον. ἐπὶ τούτοις τροπὴ καὶ συνεδρίου γίγονε. σφόδρα γὰρ &c. dein ἔκδηλον εἶναι. ὁ δὲ Νικόλαος &c. atque ita fere legiſſe & diſtinxiſſe viſus eſt *Epiphanius*.

c Αἰκίαις καὶ ἀναστάτῳ χρώμενον,] Ικετείαις καὶ πρ. *Vat.*

d Φανερὸν ἦ καὶ Ἡρώδῃ δὴ] Φανερὸν ἦν δὴ καὶ Ἡρώδῃ εἶναι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

e Λόγοις,] Παλιλογεῖν poſt λόγοις addunt *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

f Τῷ ἀποδείξιν καὶ ἐγκλήματος.] Mallem εἰς ἀπό.

g Ἧπερ εἴς τε] *L. B.* ἢ ἐς τε.

h Οὐδαμόθεν —— ἑτέρων.] Quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in aliis ab aliis calamitatibus irruenti *Rufinus*. SPANH.

i Θᾶσσον ἢ χρῷ] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐχρῶ *Coccejus*. Θᾶσσα ἢ χρημάτων μετ. in *Editis Aliiſque*.

k Μιαιφονίαν καταψηφίσασθαι,] Μανίαν *Vat.* & *Epiphan.*

l Ἐνεργετηθέντα τὸν λογισμὸν] Ἐνεργετηθεὶς *Vat.*

m Τῶν πεφωραμένων.] Vocula τῶν non agnoſcit *Vat.*

n Καὶ ὁ τοῦ ἐπ' ἐκείνοις] Eo modo *Vat.* καὶ ὁ τοῦ ἐπ' αὐ. in *Editis Aliiſque*.

o Αὐτῶν ἀναδιδάσκων] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

p Κἀκεῖνα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ παιδὸς,] Κἀκεῖνά σοι οὐκ ἐπ' ἀσφ. *Vat.*

q Ἅμα γὰρ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς] In *Cod. Vat.* ἅμα γὰρ καὶ τ.

r Ἐπὰν εἶλε κατηγορεῖν,] Ἐπεὶ εἶπε *Vat.* ἐπαινεῖλε *L. B.* ἐπανεῖλε *Coccejus*.

s Οἷς

"γορᾶν, βυλόμενος σοὶ τὼ ὑπερβυλῇ τ παιρονομίας
"κερδαίνειν καὶ μόνας, καὶ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσύνῃ καρ-
"πωμένῳ, τρόπαι δ σᾶ ἀξίαν. Φαιερᾶ μὲν δ καὶ τ ἀδελ-
"φῶν, ὦ καὶ ἡδέως ὡς ὑπὲρ τοῖς μεγίστοις, καὶ λῶ ἄξιον ἔτω
"φρονεῖν, εἰ ἦ μέγε, σὺ χείρων [s] οἷς κρύπτειν δόλον κα-
"τὰ δ πατρὸς [t] σωεπίθεις, ἐκείνως μὲν, ἀχ ὡς τῷ
"πατρὶ ὑπερβυλευκότας μισῶν, ἃ γὰ ἂν ἐξώκειλας
"αὐτὸς [v] αὐτοῖς ὑπὲρ πρᾶξιν ὠφελωλησίαν, ἀλλ' ὡς
"ἀμαθόχως τῆς ἡγεμονίας σε δικαιότερον ἂν γνωμένως·
"τὸν ἦ πατέρα ὑπισφάζειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα
"[x] θᾶσσον ὡς ἐκείνων [y] ὑπικατψεῦσθαι μὴ ἐλεγχθῇς,
"καὶ ὧν αὐτὸς δίκας ὠφλαχεῖν ἄξιος [z] γνοὺς, τού-
"τῳ ὠφελὰ τὸ δυσχὲς [a] εἰσπεφύξαις πατρὸς, ὑπε-
"νοῶν πατροκτονίαν ὁ κοινὸν, ἀλλ' οἵαν μέχρι νῦν
"ἀχ ἱστόρησεν ὁ βίος. ἀχ ἥκιστα γὰ μόνον πατρὶ ἐπε-
"βούλευες, ἀλλὰ καὶ φιλοῦντι καὶ εὐεργετήκοτι, κοι-
"νωνὸς τῆς βασιλείας ὢν τοῖς ἔργοις καὶ διάδοχος
"ἀποφανθείς, καὶ τῷ μὲν ἡδονῷ τῆς ἐξουσίας ἤδη
"προλαμβάνειν μὴ ὑπικεκωλυμένος, ἐλπίδα ἦ τῷ
"εἰσῳῆσθαι γνώμῃ τὸ πατρὸς καὶ χράμμασι προσφα-
"λισμένος. ἀλλ' ἀχ ἅρα τῇ Ηρῴδου ἀρετῇ τὰ
"πράγματα, γνώμῃ ἦ καὶ πονηρίᾳ ἑκόντες τῇ ἑαυ-
"τῶν, βυλόμενος τὸ πάντων σοι [b] ὑπανακόσαι· πα-
"τρὸς καὶ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· καὶ ὃν προσποιᾶ
"τοῖς λόγοις σώζειν, τοῖς ἔργοις τὸν ἀφανίσαι ζητῶν,
"καὶ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθιστάμενος, ἀλλὰ καὶ
"τῷ μητέρα [c] ὦ ἐπενόεις πιμπλὰς, καὶ στασιωτῶν τῷ
"εὐνοιαν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τολμῶν ἡγεῖσθαι ἀποκαλεῖν τ
"πατέρα, παντὸς ἑρπετοῦ χαλεπώτερον τῷ διάνοιαν
"καταστυγνασμένος, ἢ τ ἐκεῖνον ἰὸν ἐπὶ τὰς συγγενεστάτας
"καὶ τὰς ἐπὶ τοσούτοις εὐεργέτας παρεκάλεις ἐπὶ συμμα-
"χίαις φυλάκων, καὶ τέχναις ἀνδρῶν ἐ γυναικῶν φεισα-
"σθαι μὲν καὶ τὸ γήρους, ὥσπερ οὐκ ἀρκέσης σᾶ τ διά-
"νοίας μῖσος τὸ ὑποικυρᾶν [d] ὠφελησόμενος. καὶ νῦν ἐλήλυθας
"μὴ βασάνους ἐλευθέρων οἰκετῶν ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν διὰ
"σὲ γενομένας, μιαιφονίας τῶν σωσωμοτῶν, ἀντιλεγὰν τῇ
"ἀληθείᾳ ψευδῶν, καὶ ἀχὶ μόνον τ πατέρα ἀναιρεῖν
"μεμελετηκὼς ἐκ τῆς ἀνθρωπείας, ἀλλ' ἤδη ἐ [e] νόμων τ
"καὶ σᾶ γεγραμμένων, καὶ τῷ ἀρετῷ τῆς Οὐάρου, καὶ τῆς
"δικαίας τῷ φύσιν. ὅτως ἄρα [f] τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς
"ὥστε καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ ψευδεῖς λέγων τὰς
"βασάνους τ προεξεσανισμένων, ἵν' οἱ μὲν ῥυόμενοί σε
"τ πατέρα ἐκκρεσθῶσιν τῆς ἠληθευκείας· αἱ ἦ σαὶ βά-
"σανοι [g] δοκῶσι πίστιν; ἃ ῥύσῃ Οὔαρε τ βασιλέα τ ἐπη-
"ρείας τ συγγενῶν; ὧδε [h] ἀπολεῖς πονηρὸν ἡγεμόνα, ἐπ'
"ὀλέθρῳ μὲν τ ἀδελφῶν εὔνοιαν προσποιούμενος τῆς πα-
"τρὸς, ἔνθα ἦ μέλλοι καὶ μόνας ταχέως ἀποίσεσθαι τῷ
"βασιλείαν, πάντων αὐτῷ θανασιμώτερον ἀναφανόμε-
"νον; [i] γνὰς ὅτι παρονομία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τ
"φύσεως καὶ τῆς βίου, [k] πεφυκὸς ὧδεν ἧσσον ὡς τοῦ βε-
"βουλευμένου· καὶ ὁ μὴ κολάζων ἀδικεῖ τῷ φύσιν.

ς'. Προσετίθη [l] ἤδη τὰ τ μητρὸς Αντιπάτρου, ὁπόσα πρὸς

"certationibus duplicem, ſed utramque tuo di-
"gnam ingenio, perciperes voluptatem. palam
"quidem confectis fratribus, quo nomine, tan-
"quam rem præclare geſſiſſes, ultro gloriaris, &
"merito quidem; ſin minus, tu illis pejor, qui
"clam patris vitæ inſidiatus es, illos, non quod
"patri moliti eſſent necem, odio habens, (nam ſi
"id eſſet non te obligaſſes eodem crimine) ſed
"quod regni hæredes eſſent juſtiores: patrem au-
"tem interficere voluiſti, ſcilicet fratribus ſuper-
"additum, ut periculum effugeres, ne quæ in eos
"calumniatus es celeriter detegerentur, & quæ tu
"meritus es ſupplicia ea de infelici patre exigeres,
"repertor non vulgaris parricidii, ſed quale hacte-
"nus ignorat *hominum* vita. Non enim tantum
"patri filius inſidiatus es, ſed & amanti te, bene-
"ficiis ab eo affectus, re ipſa jam particeps regni,
"& ſucceſſor etiam deſignatus, immo & voluptа-
"tem imperii jam ante capere nequaquam prohi-
"bitus, ſpe futuræ poſſeſſionis certiſſima præmu-
"nitus, conſcripta patris voluntate. At tu non He-
"rodis bonitate, ſed pravitate ingenii tui res me-
"tiebaris, id agens, ut patri indulgentiſſimo par-
"tem quæ ei reſtabat de imperio auferres, & cu-
"jus conſervator volueras dici, eum reipſa cona-
"reris interficere: ac quaſi non ſatis eſſet temet
"malum eſſe, matrem etiam tuis peſſimis conſiliis
"impleſti, atque fratrum concordiam diſſociaſti;
"ac deinde patrem feram appellare auſus es, ipſe
"peſſimos ſerpentes exſuperans feritate animi, un-
"de illud virus in proximos ſanguine & tantorum
"tibi bonorum auctores in promptu eſſet, ſtipato
"ſatellitiis, armato * aſtubus, nec virorum tantum
"ſed & mulierum adverſus ſenem, quaſi tuus ille
"odio tam injuſto inſeſſus animus ad maleficia non
"ſufficeret. Et nunc apparere hîc audes, ut poſt
"tortos homines, liberos, ſervos, viros, feminas,
"tuam unius ob cauſam, poſt tot indicia eorum
"qui tecum conſpiraverant, veritatem oppugnes:
"quaſi quod patrem rebus humanis voluiſti exi-
"mere parum ſit, niſi inſuper evertas legem in te
"ſcriptam, & Vari æquitatem, & ipſam vim ju-
"ſtitiæ. Itane tuæ confidis audaciæ & impuden-
"tiæ, ut etiam tormentis temetipſum ſubjici ve-
"lis, dum prius habitis quæſtionibus fidem detra-
"his, ut illi ſcilicet, qui patrem tuum ſalvum vo-
"luerunt, mendaces habeantur; illis vero credatur
"quæſtionibus quas tu rexiſti? Quando regem li-
"berabis, Vare, à conſanguineorum injuriis? quan-
"do exſtingues portentum illud hominis, eum di-
"co qui in fratrum perniciem patris amorem fi-
"mulavit; ac deinde cum ſolus brevi regno eſſet
"potiturus, fata ejus maxime omnium præcipi-
"tare voluit? Scis quippe parricidium in omnem
"ferri injuriam, † & naturæ pariter ac vitæ ho-
"minum eſſe infeſtum, nec ideo minus eſſe *parri-*
"*cidium* quia tantummodo cogitatum; & qui non
"punit, naturæ ipſi facere injuriam.

6. Addidit ſuper hæc *Nicolaus* de matre Anti-pa- *Multa praterea contra Antipatrum addidit Nicolaus.*

---

s Οἷς κρύπτειν] *L. B.* ἧς κρυπτὸν.

t Συνεπίθεις,] Συνέθεις *Vat.* & *L. B.*

v Αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν] Αὐτοὺς deeſt *Vat.* & *L. B. Coccejus* vero αὐτοῖς delet. mox αὐτοὺς pro αὐτοῖς malit Cl. *Lowthius.* Forſan σωὼ αὐτοῖς legendum, aut συνεξώκειλας αὐτὸς αὐτοῖς.

x Θᾶσσον] In *Editis* Ἧσσον. ſed Θᾶσσον malui cum Cl. *Lowthio.* *L. B.* Θεῖσσον.

y Ἐπικαταψεύσῃ] *L. B.* ἐπικαλαψεύσασθαι.

z Γένοι.] Γενοιο & mox εἰσπεφύξοιο *Busb.*

a Εἰσπεφύξαις] *L. B.* εἰσπεφύξασθαι.

b Υπανακόσαι] *L. B* in *Marg.* ὑπεπάνω. unde *Coccejus* legit ὑπεκάνω, ſed ego nihil mutandum eſſe cenſeo. HAV.

c Ω ἐπενόεις] *L. B.* ὧν ἐπενόεις.

* *Aſtubus,*] Vocem illam vix probo. IBBETSON.

d Παρασῆσαι.] *L. B.* ὠφελῆσαι.

e Νόμων τ καὶ σᾶ] Inſeritur τ ex *L. B.* HAV.

f Τῇ —— ψευδεῖς] Illa τῇ ἀναιδείᾳ πεπεισθὼς ὥστε καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ è *Cod. Vat.* deprompta, & à *Veteri Interprete* confirmata, in textum recepimus. HUDS. Agnoſcit eandem laciniam *Lugd. Bat.* ſed ibi πεποιθὼς legitur pro πεποιθὼς.

g Δοκῶσι πίστιν;] Ita *Vat. L. B.* δόξωσι πίστιν. δοξοπίστιν in *Editis Aliiſque.*

h Απολεῖς] Deeſt in *L. B.*

† *Et —— infeſtum,*] Eſt qui vertit, *neque minus naturæ ac vitæ hominum eſſe infeſtum, quam ei cui exitium molitur.*

i Γνὰς —— βεβουλευμένου·] Vetus: ſcias quod parricidium communis injuria eſt & naturæ ipſius & totius vitæ hominum, neque minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitaverit, tametſi eum effectum non contigerit adipiſci. Græca forte ſic legenda. πατροκτονία κοινὸν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τ φύσεως καὶ τ βίου τ ἀνθρώπων, πεφυκὸς πατρόκτονία ὧδεν ἧσσον τ βεβουλευμένου ὡς τ διαπεπραγμένου. COCC.

k Πεφυκὸς ὧδεν ἧσσον] *L. B.* τῷ πεφυκέναι πατροκτονίαν ὧδεν ἧσσον &c. ſed puto eſſe ſcholion. HAV.

l Ηδη] *L. B.* ἦ ἤδη.

m Ku-

patri nonnulla, quæ illa garrulitate muliebri effuticrat, consultos vates, & sacra facta quibus rex devoveretur; & quæ in Pheroræ uxores Antipater in vino atque amoris æstu proterve fecerat; tum vero repetiit quæ tormentis comperta erant: multa autem & varia erant, & quæ testes partim præmeditati partim ex tempore eoque certiora responderant. Homines enim, etiam si quid metu Antipatri, cujus facinora scire non refugerant, silentio premebant, cum viderent ipsum criminationibus eorum, * qui accusare cœperunt, obnoxium, & fortunam, quæ multa ei olim indulserat, manifesto illum inimicis, qui insatiabili in eum odio flagrabant, tradentem, tunc omnia prodebant. Præceps autem actus est *suum in exitium*, non adeo illorum inimicitiis qui ad accusandum aggressi sunt, ac magnitudine ausorum & scelerum quæ excogitavit, malevolentiæque in patrem fratresque; & quod domum *paternam* seditione & mutuis cædibus impleverat, nec odia justa exercens, nec amicitiam ex benevolentia colens, sed prout in rem suam fore videretur. Quæ omnia cum jamdudum multi observarint, (qui scilicet optime comparati erant ad judicandum de rebus, quod & ira non accensi facta suffragiis suis confirmarunt) atque antea prohibiti fuerint de iis gravius queri, quam primum tuto licuit, cœperunt pro se quisque ea proferre quæ scirent. Cumque varia criminum afferrentur indicia, quæ neque redargui neque falsitatis convinci potuerunt, quod neque ad regis gratiam plerique loquerentur, neque illis objici posset quod periculi metu silentio quidquam texerant; damnarunt *omnes* nefaria facinora, & Antipatrum non tam ob patris securitatem quam suam nequitiam omni supplicio dignum censuerunt. Multa etiam à multis, qui non interrogati erant, dicebantur, ita ut, licet Antipater callidissimus esset mendaciorum artifex frontisque perfrictissimæ, tamen nec respondere ad hæc aut omnino hiscere auderet. Postquam autem Nicolaus & dicere & dictorum probationes afferre desierat, jussit Antipatro Varus, ut semet ad criminationes depellendas accingeret, si quid paratum haberet, quo se non teneri criminibus quorum accusabatur, ostenderet; valde enim & se optare, scireque patrem quoque idem velle, ut in maleficio non deprehendatur. Ille vero, pronus humi jacens, Deum omnesque appellabat ut testatum fieret, se nulli culpæ affinem esse, aut ut manifestis signis ostenderetur se nihil adversus fratrem molitum fuisse. Solent nimirum omnes quibus deest virtus, cum scelus aliquod aggrediuntur, quasi Deum rebus humanis præsentem adesse negassent, suopte arbitrio ad agendum ferri: ubi vero deprehensi in judicii periculum venerint, Deum testem invocando *conari* omnia *contra se allata* evertere. id quod & Antipatro accidit. Postquam enim nefa-

Antipater ab universis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater manifestissimis indiciis convictus Deum invocat.

τινας ἰῶ [m] κυφολογίᾳ γυναικείως εἰρημένα, μανίας τι καὶ θυσίας ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονήσας, καὶ ὁπόσα μὴ τὸ φερούσης γυναικῶν Ἀντιπάτρῳ ἐσελήλυθε μὴ οἶνος καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τὰ τε βασάνων πρὸς ἀνακρίσεις καὶ ὁπόσα μαρτυρίων ἐχόμενα· πολλὰ δὲ καὶ παντοῖα ἰῶ, τὰ μὲν προπεπασμένα, τὰ δὲ ὡς ἕκαστος ἐξ ὀξέως ἀπαγγέλλεσθαί τε καὶ βεβαιοῦσθαι ἐφορμήσαντα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι κἂν [n] εἴ τι φόβου τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ ἀναφανσόμενοι [o] τὰ αὐτοῦ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ὑπὸ τῶν τε κατηγορίας τε δεξάντων γεγονότα, καὶ τὰ ποτὲ πολλοῦ αὐτῷ συσταθέντα τύχου προφανῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς προδιδόντα, οἱ δὲ ἀπωλείας μίσους τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐνεφορεῖτο, [p] [τότε πάντα ἐξέφερον.] κατέσαθδε δὴ [q] ὁ τοσοῦτον ἔχθρα τε ὑπερεχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθη τόλμης ὧν [r] ἐπενόησεν κακιῶν, καὶ δυσμενείας τε πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς, στάσεως δὲ ἀλληλοφθορίων ἀναπεπλησκὼς τὸν οἶκον, καὶ μήτε μίσει τινὶ δίκαιον μήτε φιλίᾳ δι' εὔνοιαν χρώμενον, ἀλλ' ὡς μελλήσοι αὐτῷ συμφέρειν. ὧν ἁπάντων ὃν πλέον αὐτοῖς οἱ πολλοὶ προησθημένοι, οἷπερ δὴ μάλιστα δρετῇ κρίνειν πεφύκασιν ὑπὲρ τοῖς πράγμασι, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς [s] ἀπηλλαγμένους ὑπολαμβάνειν τοῖς γιγνομένοις, [t] καὶ καταβοᾶς ἐν τοῖς πρὶν εἰρχθέντες παιδείας, ὠφελημονομένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὁπόσα εἰδεῖεν. πολύτροπόν τε κακῶν ἀποδείξεις ἦσαν, ἐδαμόθεν ψευδεῖς αἰτίας ἐγκαλεῖσθαι δυνάμεναι, διὰ τὸ μήτε εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ἡρῴδην λέγειν τοὺς πολλοὺς, μήτε ἀσφαλείᾳ κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχοιεν εἰπεῖν ἐγκαλυμένης. ἀλλὰ τῷ πεπρᾶσθαι τε ἠγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸ Ἀντίπατρον οὐκ ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρῴδου, πονηρίᾳ δὲ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. [v] πολλά τε ἰῶ καὶ παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλλετο εἰπεῖν ἀγορεύόμενα, ὥστε τὸ Ἀντίπατρον καὶ περὶ ὑπὲρ τοῦτον πάντα δεινότατον ὄντα ψευσθῆναι καὶ [x] ἀπερυθριάσαι, μηδὲ ὅσον ἀπὸ φωνῆς [y] ὑπὸ τὸ ἀντιλέγειν τῷ ἰσχνῷ εἰσφέρεσθαι. Νικόλαος δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὖαρος [z] ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον [a] ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἶπεν αὐτῷ προσκαθῆσθαι δὲ μὴ ἐνόχῳ τοῖς ὑπαφερομένοις εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς εὐχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα φωρᾶν. ὁ δὲ ὑπὸ χόμα ἔκειτο ἀναπεπταμμένος, τῷ τε Θεῷ καὶ πᾶσι [b] προσκλεὶς τὸ ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν, ἢ τιμωρίους ἐμφανεῖς προφανῆναι, μὴ σὺν ὑπόβουλον αὐτὸν τοῦ πατρὸς γεγονέναι. εἰωθότες μὲν οἱ πάντες οἷς ὑπολείπει ἀρετῆς, ὁπόταν μὲν ἐγκλήματά τινα κακῶν, [c] οἷον δὴ θεὸν τὸ πᾶσιν προπατυγχάνειν ἀφορίσαντες, γνώμῃ τῇ αὐτῶν ὑπὸ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὁπόταν δὲ φωρώμενοι κινδυνεύοντες δίκαιον ὑποχεῖν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτοῦ μαρτυρεῖν τὰ πάντα [d] ἐκτρέπειν. ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβῆναι. τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ δὴ θεὸν ἀναπεφαγμένον, [c] κα-

m Κυφολογίᾳ] Conf. infr. lib. 18. c. 8. §. 2. SPANH.

n Εἴ τι] Εἴτι εἰδεῖεν *L. B.*

o Τὰ αὐτοῦ,] Ita legi & distinxi, cum antea esset ad hunc modum, Ἀντιπάτρου μὴ ἀναφανσόμενοι τὸ αὐτοῦ σιγῇ &c. absque ulla interpunctione. *L. B.* διαφὰς ἀμύνεσθαι αὐτούς. *Vetus*: silentio prætereunda mandabant.

* *Qui accusare cœperunt, obnoxium,*] *Al.* qui in imperio erant.

p Τότε πάντα ἐξέφερον.] Verba illa uncis inclusa inserui non sine auctoritate *Epiphanis*, qui vertit, *quod odio ineffabili adversus eum nitebantur: tunc omnia prodebant.* Quæ sane necessario postulat sensus, nisi οἱ δὲ ante ἀπλήστως deleamus.

q Οὗ τοσοῦτον] *L. B.* τοῦτο ὅτε τῇ. *Coccejus* τοῦτο οὐχ ὅτε.

r Ἐπενόησεν κακιῶν] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) in *cæteris* ἐπενόησαν.

s Ἀπηλλαγμένους] *L. B.* ἀπηλλαγμένους.

t Καὶ καταβοᾶς.] *L. B.* καταβοᾶς.

v Πολλὰ —— ἀγορεύόμενα,] Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλλετο εἰπεῖν καὶ Ἀντίπατρον ἀγορεύόμενα *Busb.*

x Ἀπερυθριάσαι,] Ἐπερυθριάσαι *Vat.*

y Ἐπὶ τὸ ἀντιλέγειν] Ἐπ' ἀντιλέξῃ *Vat.* & *L. B.*

z Ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον] Ἐκέλευσε τὸν Ἀντίπατρον *Busb.*

a Ἐπ' ἀπολογίαν] Ita *Busb.* ἐπ' ἀπολογίᾳ, aut ἐπ' ἀπολογίᾳ in *Editis Aliisque.*

b Προσκλεὶς τὸ ὑπομαρτυρῆσαι] Προσκλείς *Vat.* τὸ Θεὸν ὑπομαρτύρῳ ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν. *Zonar.*

c Οἷον —— ἀφορίσαντες,] Εἰ δὲ τοῦ οἷον τὸ πᾶσι τὸ δὴ τὸ τυχὸν ἀφορίσαντες in *Editis Aliisque.* εἰ δὲ δὴ θεὸν τὸ πᾶσι προπατυγχάνειν ἀφορίσαντες *Vat.* quam lectionem sequutus sum, nisi quod εἰ δὲ in οἷον mutarim, & ἀφορίσαντες in ἀφορίσαντες. *Epiphanius* vertit, *solent quippe universi, quibus justitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt dicere, sibi liberum arbitrium ex divinitate concessum: quando vero* &c. Fuit cum legerem, οἷον δὴ θεὸν πᾶσι προπατυγχάνειν ἀφορίσαντες. Legendum conjicit *Vir Doctus*, οἷον τὸ θεῖον πᾶσι προπατυγχάνειν ἀφορίσαντες HUDS. In *L. B.* ita totus locus concipitur: ἐγκλήματά τινων κακῶν εἶτ' δὴ θεὸν τὸ πασὶ προδὴ τὸ τυχὸν (forsan pro προπατυχὸν) ἀφορίσαντες. In *Margine* ejus ita legitur, ἀναπεπτῶν δὴ θεὸν δὴ πᾶσι προπατυγχάνοντα, quod ex glossa natum videtur. HAV.

d Ἐκτρέπειν.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐκτρέπειν in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *per invocationem ejus omnia testimonia conantur evertere.*

κα-

[d] κατειργάσης αὐτὸν πανταχόθεν τ δίκης ἀπορία τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, [f] οἷς ἀπολύσαιτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὐθις [g] ἐπαιρόμενος τῇ ἀρετῇ τ θείᾳ, μαρτυρίαν ἐπισκήπτων αὐτῷ, ὅπερ ἰσχύι τῇ ἐκείνου [h] πλεονεκτῶν, εἰς μέσους [i] προάγων ὁπόσα πρὸς τῷ πατρὶ πράσσειν τολμᾶν οὐκ ἐλίπεν.

ζ. Ὁ δὲ Οὔαρος, ἐπειδὴ πολλάκις ἀνακρινόμενος τ Αντιπάτρου, οὐδὲν εὑρίσκετο πλέον τ ἀνακλήσεως τοῦ Θεοῦ, ὁρῶν ἀπέραντον ὂν τὸ γινόμενον, [k] ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνεγκεῖν, [l] ἵν' εἰδῇ τῷ πεῖσαι αὐτῷ δυνάμειν. κομισθέντος δὲ, τ μὲν θανάτῳ τῶν ἑαλωκότων πίνῳ κελεύσαντος Οὔαρος, καὶ πραγμάτιον ἔθηκε. τότε δὲ ἐξαναστὰς ἀπὸ τοῦ συνεδρίου, καὶ τῇ ἑξῆς ἐπ' Αντιοχείας· [m] ἔνθα δὲ ἐστὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ αἱ διατριβαί, διὰ τὸ Σύροις τοῦτο βασίλειον εἶναι. Ηρῴδης δὲ πραγμάτιον μὲν ἔδησε τ υἱόν. ἄδηλοι δὲ τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὔαρος πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τί εἰπὼν ἀπεληλύθει. εἰκάζετο δὲ τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πράσσειν ὁπόσα πρὸς τ Αντίπατρον ἔπραξεν. δηλοῦς δὲ αὐτὸν εἰς Ρώμην ὡς Καίσαρα ἐπιστολὰς γράμματα πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώσσης διδάξοντας τ Καίσαρα τὴν κακίαν τοῦ [n] Αντιπάτρου. ἀλίσκεται δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ἐπιστολὴ ὑπὸ Αντιφίλου πρὸς Αντίπατρον γεγραμμένη· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ αὐτὸς διέτριβε· καὶ λυθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τάδε ἐδήλου. "Επεμψά "σοι τὴν παρ' Ακμῆς ἐπιστολήν, μὴ φειδόμενος τ "ἐμῆς ψυχῆς. οἶδα γὰρ ὅτι αὐτῆς κινδυνεύω ὑπὸ δυοῖν [b] οἰκιῶν εἰ γνωσθείην. σὺ δὲ εὐτυχοίης πρὸς τὸ πρᾶγμα." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τάδε ἐδήλου. ἐζήτει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ἐπιστολήν. ἡ μὲν φανερά γε ἦν· καὶ ὁ τοῦ Αντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν παραλαβεῖν. ἀποροῦντος οὖν ἔχοντος τ βασιλέα, τ φίλων τις τ τοῦ Ηρῴδου ἐπιστήσας τῷ δούλῳ τ ἐντὸς χιτῶνα, ἐνεδεδυκὼς δύο, εἶχασεν ἐντὸς [p] τ ἐπιπλοκῆς κρύπτειν τὰ γράμματα. καὶ οὕτως ἦν. λαμβάνουσιν οὖν τὴν ἐπιστολὴν, ἐγγεγραμμένα τι ἐν αὐτῇ πάλιν. "ΑΚΜΗ ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι. Εγραψα τῷ πατρί σου "οἵαν ἤθελες ἐπιστολήν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τῇ [q] πρὸς "τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς περὶ Σαλώμης ἔγραψα· ἵν' ἀναγνοὺς, "οἶδ' ὅτι [r] τιμωρήσει Σαλώμην ὡς ἐπίβουλον." ἐν δὲ ἡ περὶ τ Σαλώμης δοκοῦσα εἶναι πρὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπ' Αντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τῷ Σαλώμης, ὅσοι γοῦν ἡ Δίανοια θέλοι [s] παραγορευομένη, λέξει δὲ σωτέχθη αὐτῆς. τὰ δὲ γεγραμμένα ἐν τοιάδε. "[t] ΑΚΜΗ ΒΑ- "ΣΙΛΕΙ ΗΡΩΔΗι. Εγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λαυθά- "νειν τ κατ' σὲ γινομένων, εὑροῦσα ἐπιστολὴν Σαλώμης πρὸς "[v] τὴν ἐμὴν κυρίαν κατὰ σὲ γεγραμμένην, ἐπικινδύνως "ἐμαυτῇ, σοὶ δὲ ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, [x] καὶ ἀπέσταλκά σοι. "ταύτην δὲ ἐκείνη ἔγραψε μηναθᾷ Συλλαίῳ θέλουσα. κα- "τάσχου οὖν τὴν ἐπιστολὴν ἵνα μὴ κἀγὼ τὸ ζῆν κινδυνεύ- "σω." πρὸς δὲ αὐτὸν ἐγέγραπτο Αντίπατρον, [y] Διασαφούσης ὅτι Διανοηθεῖσα κελεύσαιτο τῷ ἐκείνου αὐτή τι χρήσῃ πρὸς Ηρῴδην, ὡς Σαλώμης ἐπιβούλως αὐτῷ πράσσῃ ἐπιφερομένης τὰ πάντα· καὶ ἀντίγραφον τ ὡς πρὸς δέσποιναν τὴν αὐτῆς πεμφθείσης ἐπιστολῆς δοὺς Σαλώμης δοτεπέμψεν αὐτή. [z] ἐν δὲ ἡ Ακμὴ, Ιουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ιουλίᾳ τῇ

ria omnia, tanquam è mundo ſublatum eſſet numen, perpetraſſet, ubi ſupplicii metu undique conſtringeretur plane deſtitutus juris præſidiis, quibus crimina dilueret, Dei iterum virtute petulanter abuſus eſt, eum conteſtans, ut ſuæ potentiæ acceptum tulerit quod adhuc ſuperſit, productis in medium quæ nullo puncto temporis intermiſſo facere auſus eſt pro patris incolumitate.

7. Tum Varus, cum crebris interrogationibus nihil ab Antipatro eliceret præter Dei invocationem, rem infinitam eſſe videns, venenum coram omnibus proferri juſſit, ut quænam ei vis ſupereſſet *è veſtigio* experiretur. Quod ubi allatum erat, Varique juſſu cuidam capitis damnato ut propinaretur datum, confeſtim exſtinctus eſt. Tunc ille ſurgit & è concilio diſcedit, & poſtridie Antiochiam proficiſcitur: ubi plurimum commorari ſolebat, quoniam id Syrorum palatium eſt. Herodes vero filium protinus vinculis aſtringendum curavit: neque vulgo ſciebatur, quid cum eo loquutus Varus fuiſſet, antequam diſcederet: multi tamen opinabantur ex ſententia illius acta eſſe quæcunque in Antipatrum admiſerat *Herodes*. Eo vincto, miſit de eo literas Romam ad Cæſarem, & una homines qui eum verbis de Antipatri malitia docerent. Per eos autem dies interceptæ ſunt literæ per Antiphilum ex Ægypto (ibi enim ille degebat) ad Antipatrum ſcriptæ: in quibus, à rege ſolutis, iſta continebantur. "Mitto tibi Acmes "literas, etiam cum vitæ meæ diſcrimine. noſti "enim mihi rurſus à duabus familiis imminere pe- "riculum; ſi deprehendor. Opto tibi in iſto ne- "gotio ſucceſſum." in hanc ſententiam ſcripta erat hæc epiſtola. Rex autem & alteram epiſtolam requirebat. Nuſquam tamen apparuit: & ſervus Antiphili, qui lectam attulerat, negabat ſe ullam præterea accepiſſe. Cum autem dubius hæreret rex, unus ex amicis ejus, animadverſa quadam ſutura in interiori ſervi tunica (nam duabus erat indutus) conjectavit in plicatura latere literas. atque ita erat. Epiſtolam igitur arripiunt, quæ *quidem* iſta ſcripta continebat. "ACME ANTI- "PATRO. Scripſi ad tuum patrem quales vo- "lebas literas, eique exemplum mitto fictarum "Salomes literarum ad Dominam meam, quibus "lectis ſcio ſumpturum de Salome tanquam inſi- "diatrice ſupplicium." Fuerant autem literæ hæ, quæ Salomes ad Acmes dominam eſſe videbantur, compoſitæ ab Antipatro Salomes nomine quantum ad ſenſum, ipſius vero Acmes verbis. Literæ autem ſic ſe habebant. "ACME REGI HE- "RODI. Ego dans operam ut nihil te lateat eo- "rum quæ contra te fiunt, nacta Salomes epiſto- "lam ad Dominam meam contra te ſcriptam, eam "mihi periculoſe ſed tibi utiliter exſcripſi, & tibi "miſi. Hanc illa ſcripſit volens nubere Syllæo. "Igitur literas conſcinde, ne ego de vita pericli- "ter." Ad ipſum autem Antipatrum ſcripta erat epiſtola, indicante *Acme* ſe mandatis ejus obſequutam eſſe, & ad Herodem ſcripſiſſe, quaſi Salome ei ut inſidiaretur omnia agere feſtinaret: inſuper & exemplar epiſtolæ ad Dominam ſuam à Salome miſſæ ad eam mittendum curaſſe. Erat autem hæc Acme Judæa genere, Juliæ Cæſaris uxoris ſerva: at-

Antipater in vincula conjectus.

Herodes legatos ad Cæſarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Herodem.

[d] Κατειργάσης] Ita lego (Legit quoque ita *Coccejus*) κατηγόρησε in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

[f] Οἷς ἀπολύσαιτο] Οἷς τὸ ἐγκεκλημένα λυθεῖεν ἐπαρθεὶς τῇ ἀρετῇ *Vat.*

[g] Ἐπεπαρθείς] *L. B.* ἐπεπαρθέν.

[h] Πλεονεκτῶν] *L. B.* πλεῖστον.

[i] Παραγαγὼν] Παραγαγὼν *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[k] Ἐκέλευσε τὸ φάρμακον] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 32. §. 5. SPANH.

[l] Ἵν' εἰδῇ τῷ πεῖσαι αὐτῷ δύνασθαι.] Ἵν' εἰδῇ τῷ π. *Vat.*

[m] Οὗπερ δὲ] Ἦσαν δὲ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ Διατρίβαι *Vat.*

[n] Αντιπάτρου. ἀλίσκεται] Inter Αντιπάτρου & ἀλίσκεται verba illa καὶ Καίσαρος γνώμῃ τῷ (τῇ *L. B.*) Καίσαρι posita habet *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* nullo plane ſenſu.

[o] Οἰκιῶν] *L. B.* οἰκείων.

[p] Τῆς ἐπιπλοκῆς] Vel ἐπὶ πλοκῆς & ita *Edit. Baſil.* SPANH.

[q] Πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν] *Liviam* nempe, cujus ſerva aut Liberta Acme, uti mox infra. SPANH.

[r] Τιμωρήσει] *L. B.* τιμωρήσασθαι.

[s] Υπαγορευομένη,] Υπηγορευμένη *Vat.*

[t] Ακμὴ βασιλεῖ Ηρῴδῃ.] Nota in ſalutando *Acmes* nomen ipſi præponi nomini Regio. REL.

[v] Τὴν ἐμὴν κυρίαν] Conf. mox ſupra. SPANH.

[x] Καὶ ἀπέσταλκά σοι.] Καὶ ἐπέστελλά σοι *Vat.*

[y] Διασαφούσης] Eſt qui malit Διασαφούσῃ.

[z] Ην —— γυναικί.] Conf. mox ſuprà. SPANH.

atque ista faciebat in Antipatri gratiam, qui eam grandi pecunia corruperat, ut ipsum adjuvaret in nece maturanda patri amitæque.

Herodis in Antipatrum odium.

8. Herodes autem, singulari Antipatri malitia stupefactus, impetu ferebatur ad ipsum è vestigio tollendum, ut magnarum rerum turbatorem, & qui non sibi solum sed & sorori insidias struxerat, domumque Cæsaris corruperat. Quin & ipsum incitabat Salome, quæ pectus plangeret, seque occidi juberet; siquod argumentum istis de rebus fide dignum contra se afferri possit. Itaque Herodes filium evocavit & interrogavit, jussitque ut sine ulla dissimulatione diceret, si quid contra haberet. Illo autem *ad hæc* obmutescente, petiit ab eo *Herodes*, ut, postquam undequaque malus reperiretur, saltem suos in his sceleribus *socios* & adjutores sine mora nominaret. Ille vero Antiphilum omnium auctorem esse dicebat, neque quenquam alium indigitabat. Tum Herodes valde dolens, festinavit Romam mittere filium ad Cæsarem, pœnas daturum scelerum quæ mente agitaverat. Deinde veritus ne amicorum ope periculo eximeretur, eum in custodia, ut antea, habuit: iterumque legatos misit ad Cæsarem & literas ad filium accusandum, indiciaque eorum quæ Acme ad illius maleficia contulerat, adjunctis literarum, *quæ supra positæ sunt*, exemplaribus.

Legatos literasque de eo Romam mittit.

Καίσαρ⟨ι⟩ γυναικί· καὶ ἔπεισαν τοῦτο Φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, ὑπηρέτει τῷ αὐτοῦ, μεγάλῃ δόσει χρημάτων, συγκακουργεῖν [a] κατὰ γε [b] πατρὸς [c] καὶ [d] πατρίδος.

η'. Ἡρώδης δ', ἐκπλαγεὶς μεγέθει τῆς Ἀντιπάτρου κακίας, ὥρμησε μὲν καὶ αὐθαίρετα αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κύκλῳ μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐπιβεβουλευκότα, καὶ [e] Καίσαρ⟨ι⟩ διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. ἐξώτρυνε δ' αὐτὸν καὶ ἡ Σαλώμη, [f] στρογγυλουμένη, καὶ κλείσειν αὐτῷ κελεύσασα, εἴ τιν⟨α⟩ ἐπὶ τοιούσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων εἰσαγαγεῖν γλώσσ⟨ης⟩. Ἡρώδης δ' μεταπέμψας, ἀνέκρινε τὸν υἱόν, κελεύων εἴ τι ἀντιφωνεῖν ἔχοι, λέγειν μηδὲν ὑποστελλόμενον. ἐπεὶ δ' ἀχανὴς ἦν, ἤρετο αὐτόν, [g] ἐπιδὴ πανταχῇ πεφώραται πονηρὸς ὤν, τοὺς γοῦν [h] συγκακουργήσαντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλήσοι [i] κατιδεῖν. ὁ δ' Ἀντιφίλου τοῦ πάντων αἰτίαν ἀνεπίθη, ἕτερον δ' οὐδένα πρόσθη. Ἡρώδης δ' ἀθυμήσας ὥρμησεν μὲν πέμψειν ὅπι Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λέγων ὑφέξοντα τὰ ὅπι τοῖσδε [k] βουλεύμασιν. ἔπειτα δείσας [l] μὴ ἡ βοηθεία τῶν φίλων [m] εὑρήσοιτο τῷ κινδύνῳ διαφυγών, αὐτὸν μὲν δεσμοῖς ὡς καὶ πρότερον ἐφύλαττεν· αὖθις δ' [n] πρέσβεις ἐξέπεμψε καὶ γράμματα [o] ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱοῦ, ὅσα τε Ἀκμὴ συγκακουργήσειν αὐτῷ, καὶ ἀντίγραφα τῶν ὅπλων.

VIII. CAP VI.

ΚΕΦ. ς'.

De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.

Περὶ τῆς Ἡρώδου νόσου καὶ στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι' αὐτόν· καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

Herodes morbo correptus testamentum condit.

INterea, dum legati jam ante edocti quid responderent ad interrogata, & literas secum ferentes, Romam properabant, rex in morbum lapsus, testamentum fecit, in quo filiorum suorum natu minimo regnum dabat, ob odium quo tum Archelaum & Philippum ob Antipatri calumnias prosequebatur; Cæsarique mille talenta donabat, & Juliæ Cæsaris uxori & Cæsaris filiis & amicis & libertis quingenta. Filiis præterea suis pecuniam & pensiones & agros distribuebat, itemque nepotibus suis: Salomen etiam sororem suam valde locupletabat, quod in omnibus summam ei benevolentiam præstiterit, & nusquam aliquid adversus eum moliri ausa fuerit. Cumque *ex eo morbo* convaliturum se non speraret, quippe jam septuaginta circiter annos natus, *mirum in modum* efferatus est, & ex ira & acerbitate omnia stomachabatur; eoque præcipue nomine, quod contemni se gentemque suo malo delectari putabat. accedit quod exstiterunt quidam è maxime popularibus, qui in eum etiam consurrexerunt ob hujusmodi causam.

Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις [p] ἐπὶ τὴν Ῥώμης [q] ἐπήγοντο, ὅπου τε ἀνακεκλημένους δεήσοι λέγειν [r] προδιδαχθέντες, καὶ τὰ γράμματα φέροντες. εἰς νόσον δ' ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν [s] διαθήκας γράφει, [t] τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν διδοὺς, μισῶν [u] τοὺς περὶ τὸν Ἀρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν, Καίσαρί τε [v] τάλαντα χίλια, καὶ γυναικὶ Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρ⟨ος⟩ καὶ τέκνοις καὶ φίλοις [w] καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρ⟨ος⟩ πεντακόσια. ἔνεμε δ' καὶ τοῖς υἱέσι χρήματα καὶ προσόδους καὶ ἀγρούς, καὶ υἱέσι τοῖς ἐκείνων· Σαλώμην τε ἐπὶ μέγα [x] ἐπλούτιζεν τοῦ ἀδελφοῦ, [y] εὔνουν τε ἐν πᾶσι τοὺς αὐτὸν διαμενοῦσαν, καὶ μηδαμόθι θεασομένην κακουργοῦν. ἀπηγωνιῶς δ' προϊόντι, [z] καὶ γὰρ ἦν ἔτ⟨ων⟩ ἑβδομηκοστὸν, [a] ἐξηγρίωσεν ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ καὶ πικρίᾳ [b] εἰς πάντα χρώμεν⟨ος⟩· αἴτιον δ' ἦν δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἡδονὴ τὰς τύχας αὐτοῦ τὸ ἔθν⟨ος⟩ φέρειν. ἄλλως τε ἐπιδή τινες τῶν [c] δημοτικωτέρων ἀνθρώπων καὶ ἐπανέστησαν αὐτῷ διὰ τοιαύτην αἰτίαν.

Herodis in senio amarulentia.

Judas & Matthias in Herodem conjurant.

2. Erant Judas Sariphæi & Matthias Marga-

β'. Ἦν [c] Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ [d] Μαργα-

---

a Καθ' ὑγιὲς Ἦ πατρὸς] Καθ' ὑγιές τι Ἦ π. *Vat.*

b Τιτθίδ⟨ος⟩.] *L. B.* τηθίδ⟨ος⟩.

c Στερεοτυπωμένη,] Στερεοτυπουμένη *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

d Ἐπειδὴ πανταχῇ] Ἐπειδὴ τὰ πάντα πανταχῇ *Vat.*

e Συγκακουργήσαντας] Κακουργήσαντας *Vat.*

f Κατειπεῖν.] Ἀνειπεῖν *Vat.*

g Βουλευμάτων.] Βεβουλευμένων *Busb.*

h Μὴ καὶ βοηθείᾳ] Illud καὶ ex *L. B.* adjicitur. HAV.

i Εὑρήσοιτο Ἦ κινδύνῳ] Εὑρίσκοι τὸν κινδύνων διαφυγάς *Busb.*

k Περίσσους ἐξέπεμψε] Πρεσβείαν *Vat.*

l Ἐπὶ κατηγορίαν Ἦ υἱ⟨οῦ⟩,] Ἐπὶ κατηγορίᾳ *Vat.*

m Ἐπὶ τὴν Ῥώμης] Ἐπὶ τὸν Ῥώμης *Busb.*

n Ἐπήγοντο,] Ita *Gall.* ἠπείγοντο *Busb.* (& ita legi vult *Ibbetsonus* & *Coccejus*) ἠπήγοντο in *Editis Aliisque.*

o Προδιδαχθέντες,] Sic lego, προσδιδαχθέντες in *Libris* tam *Editis* quam *MSS.*

p Διαθήκας γράφει,] Conf. inf. c. 9. §. 4. & ἀλλοτ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

q Τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν] Conf. ἀλλοτ. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

r Τῷ περὶ τὸν Ἀρχέλαον] Ita lego cum *Zonara.* Μισῶ τοὺς περί τε τὸν Ἀρχ. *Busb.* μισῶ τοῖς περὶ in *Editis.*

s Τάλαντα χίλια.] Τάλαντον χιλίων (χρυσοῦ τάλαντον χιλίων *L. B.*) & mox πεντακοσίων *Vat. L. B.* & *Busb.*

t Καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρ⟨ος⟩ πεντακόσια.] Καὶ ἀπελευθέροις περὶ πεντακόσια in lib. 1. *de Bello Jud.*

v Ἐπλούτιζεν τὸν ἀδελφόν,] Sic *Vat.* & *Busb.* ἐπλούτιζε *L. B.* ἐπλούτισεν in *ceteris.*

x Εὔνουν τε ἐν πᾶσι] Εὔνουν τε αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι διαμ. *Vat.*

y Καὶ γὰρ ἦν ἔτ⟨ων⟩] Καὶ γὰρ περὶ ἔτ⟨ος⟩ ἑβδομήκοντα ἐπάνω ἦν legendum esse contendit *S. Petitus* in *Animadversionibus ineditis*, Tom. 1. p. 524. ut & supra (lib. 14. c. 9. §. 2.) τέσσαρσιν ὕστερον, ἐτ⟨ῶν⟩ γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἑξήκοντα.

z Ἐξηγρίωσεν] Ita in *plerisque libris.* ἐξηγρίωσε (*Coccejus*, nam inferius quoque ἐξηγριώσας) *Busb.* & *Zonar.* ἐξηγρίου *L. B.*

a Εἰς πάντα χρώμεν⟨ος⟩·] Mallem εἰς πάντας χρ.

b Δημοτικωτέρων ἀνθρώπων] Ita *Busb.* δημοτικοτέρων *Vat.* δημοτικοτέρων in *Editis Aliisque.*

c Ἰούδας ὁ Σαριφαίου,] In *lib.* 1. *de B. J.* Ἰούδα τε τοῦ Σεπφοραίου, καὶ Ματθίου Μαργάλου in *Marg. L. B.* Σαπφωραίου. HUDS. Conf. ἀλλοτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Μαργα-

γαλώθη Ιουδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ' ἔς τινας [e] τῶ πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ σφόδρα φιλεῖς διὰ παιδείαν [f] τῆς νεωτέρας· ὁσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες [g] οἷς σφόδρα σοφιστικὴς ἀρετῆς [h] ἐπετηδευεν. οἵ τε πυνθανόμενοι τῆς βασιλέως τὴν νόσον θεραπεύειν ἄπορον ὄσαν, ἐξῆραν τὸ νεώτερον, ὡς ὁπόσα [i] ἐστὶ τὰ νόμον τὰ πάτριον κατασκευάζοι ἔργα ὑπὸ τῆς βασιλέως, πόσα [k] καθελόντες εὐσεβείας ἀγωνίσματα ἔστι τὰ νόμων φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ διὰ τὴν τόλμαν [l] αὐτῶν, παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, τὰ ποιήσεως, τότε ἄλλα αὐτῷ συντυχεῖν οἷς ἔστι τὸ εἰωθὸς τῆς ἀνθρώπης [m] διατρίβη, καὶ δὴ καὶ τὴν νόσον. ἦν γὰρ τῷ Ηρώδῃ τινὰ πραγματευθέντα ἔστι τὰ νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τὰ Ιούδαν καὶ Ματθίαν. [n] κατεσκευάκει γὰρ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτελὲς, [o] ἀετὸν χρύσεον μέγαν. κωλύει γὰρ ὁ νόμος εἰκόνων τε ἀνατάσεις ὑπονοεῖν καὶ τινων ζώων ἀναθέσεις ὑπιτηδεύεσθαι τοῖς βιοῦσι κατ' αὐτὸν [p] σεσημειωμένοις. "[q] ὥστε ἐκέλευον οἱ σοφισταὶ τὸν "ἀετὸν καταπατᾶν· [r] καὶ γὰρ εἴ τις ἂν ἡγοῖτο κίνδυνος "[s] τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ, πολὺ δ' ἂν τῷ ζῆν ἡδο- "νῆς λυσιτελέστερον φαίνεσθαι τὴν [t] σεσοφισμένην ἀρε- "τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῖς ὑπὲρ σωτηρίας καὶ φυλακῆς τοῦ "πατρίου [v] μελλήσουσι τελεῖν, διὰ τὸ αἰώνιον [x] τοῦ "ἐπαινεῖσθαι φήμην καταστησαμένους, ἔν τε τοῖς νεῦν "ἐπαινεθησεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημόνευτον κα- "ταλιπεῖν τὸν βίον. [z] καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμέ- "νοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφοράν, ὥστε καλῶς ἔχειν "τοῖς ἀρετῆς [a] ὀρεγνωμένοις τὸ κατεψηφισμένον [b] αὐτῶν "μετ' ἐπαίνων καὶ τιμῶν δεχομένους ἀπέναι τοῦ βίου. "[c] φέρειν δὲ κόσμιον πολλῷ τὸ ὑπὲρ καλοῖς ἔργοις, ὧν "μνησθῆναι τὸν κίνδυνον εἶναι, τελευτὴν, καὶ ἅμα ὑέσι τοῖς "αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενοῦς καταλειποίντο ἄνδρες ἢ "γυναῖκες, καὶ τοῖσδε περιποιῆσαι ὄφελος εὐκλείᾳ τῆ "ἀπ' αὐτῶν.

lothi F. Judæorum eloquentissimi & legis patriæ interpretes præstantissimi, virique populo charissimi, quoniam juventutem docerent. qui enim virtuti comparandæ studebant, eos quotidie frequentabant. Hi *duo*, audientes regis morbum esse insanabilem, concitarunt juventutem, ut, sublatis operibus quæcunque à rege præter patriam consuetudinem facta fuissent, certaminis pro pietate præmia ex legibus ferrent. nam propter audaciam ipsius, & eorum effectionem, quæ lex vetabat, cum alia ei contigisse, quibus præter communem hominum morum vexatus fuerat, tum etiam hunc morbum. quippe nonnulla ab Herode contra legem fabricata fuerant, quæ ei crimini dabant Judas & Matthias. Fecerat enim rex & super majorem portam templi dedicaverat ingentem & magni pretii aquilam ex auro. Lege autem vetitum est iis, qui volunt ex ejus institutis vitam agere, vel quidquam cogitare de imaginibus erigendis, operamve dare animantium simulachris consecrandis. Atque adeo dictitabant illi magistri aquilam istam deturbandam esse: "quod si cui ejusmodi immine- "at periculum ut morti devoveatur, bonum ea ex "re propositum illis, qui pro legibus patriis con- "servandis tuendisque morituri sunt, longe magis "è re sua esse videri quam voluptatem ex vitæ u "sura percipiendam, eo quod sempiterna sibi lau- "de comparata vitam relicturi sint, præsenti se- "culo celebrandam, futurisque in omne ævum "memorandam. Et quidem iis, qui sine periculo "vitam agunt, non effugiendam esse mortis cala- "mitatem, proinde recte facturos, qui virtutis de- "siderio tenentur, si, quod fors tulerit cum laude "& gloria amplectentes, diem obierint supremum. "quippe magnum *sortis* levamen, præclaris operi- "bus, ad quæ provocant pericula, immori, ut ex "gloria illorum ad filios redundet utilitas, ejusque "in partem tota cognatio tam viri quam feminæ "veniant.

Juventutem concitant ad ea tollenda quæ rex contra Moysis legem fecerat.

γ'. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῆραν τὰς νέας. ἀφικνεῖται δὲ λόγος εἰς αὐτὰς πεθνάναι [d] φράζων τὸν βασιλέα, καὶ [e] συνέπεσθαι τοῖς σοφισταῖς. καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατέσπασάν τε, καὶ πελέκεσιν [f] ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. καὶ ὁ στρατηγὸς τῆς βασιλέως, ἀγγέλλεται γὰρ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς αὐτὸν, ἀπὸ μείζονος διανοίας ἢ ἐπέστειρε χιλιάδων, ἄνεσι χεῖρα πολλῷ [g] ἀγόμενος, ὁπόσοι ἀνθέξοιεν τῷ πλήθει τῶν πρωμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· [h] ἐπιπεσόντα τε μὴ προσδεχομένοις, ἀλλ' ὁποῖα ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἀμαθεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ ὀνήσοντος προανεσκοπημένοις, τῶν τε νέων οὐκ ἐλάσσως παραφκευασμένοις ἀνδρῶν, οἳ θάρσος

3. Dum illi his & aliis sermonibus juventutem incitant, nunciatur obiisse regem. id quod plurimum adjuvabat *istos* magistros. Itaque illi meridie aquilam demolitum eunt, atque eam securibus discindunt, spectantibus multis qui in templo morabantur. Hoc ubi regis prætori nunciatum est, is, suspicatus majorem aliquam rem, quam revera esset, tentari, eò cum magna manu proficiscitur, satis valida ad multitudinis impetum repellendum, quæ *tum* id agebat ut tolleretur quod rex dedicaverat: cumque inopinantes aggressus esset, (quales plerumque solet esse vulgus ad audendum aliquid magis opinione temere præsumpta quam tuta rerum provisione adductum) & incompositos *adortus*, quique nihil quod in rem suam esset animo pro-

Aquila aurea dejicitur.

Prætor regis milites ducit in conjuratores.

d Μαγαλάθη] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH. *L. B.* in *Marg.* Μαγγάλα.

e Τῶν πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

f Τῆς νεωτέρας·] Τῶν νεωτέρων *Busb.* utraque lectio ferri potest

g Οἷς σφοδρὰ σοφιστικὴς ἀρετῆς] Infra §. 6. σφοδρὰ σοφιστικὴς ἀρετῆς. SPANH.

h Ἐπιτηδεύεσθαι.] *L. B.* ἐπιτετήδευτο.

i Πρὸ τὰ νόμων] Παρὰ νόμον *Busb.* πατρίου *Busb.*

k Καθελόντες] Καθελόντας *Busb.*

l Αὐτῶν,] Nisi sic distinguatur post αὐτῶν & νόμος; legendum, ut me monuit *Vir doctus*, αὐτῶν παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος Μωϋσῆς. αὐτῷ καὶ τὰ &c. scribit *Casaub.*

m Διατρίβη,] *L. B.* in *Marg.* συνέβη.

n Κατεσκεύακει] Κατεσκεύακει γὰρ ὁ βασ. *Busb.*

o Ἀετὸν —— σεσημειωμένοις.] Imagines erigere aut animantium effigies consecrare, vetitum Judæis. *Rufinus.* Prohibet autem Lex imaginum elevationes vel animalium propositiones constituere. *Vid.* de Animalium effigie ad cultum prohibita supr. lib. γ'. c. 5. §. 5. μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιήσασθαι σέβεσθαι· & Lev. xxvi. 1. Philo: ὡς Γιγ. p. 196. Conf. & ἀλωτ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

p Σεσημειωμένοις.] Ita *Busb.* σεσειρημένοις in *Editis Aliisque.*

q Ὥστε ἐκέλευον] Ὡς ἐξεκέλευον *Vat.*

r Καὶ γὰρ εἴ τις ἂν ἡγοῖτο κίνδυνος] Ἡγοῖτό τις κίνδυνος διὰ τοῦτο

ἢ θεὸς] *Zonar.*

s Τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ,] Τῷ αὐτὸν καταπατᾶσθαι *Busb.* HUDS. *L. B.* ἢ ἐ. θ. ἀνακειμένων. neque forsan pejus, ut significet quoddam periculum agnatum iis, quæ cum morte solent esse conjuncta. HAV.

t Περισεσημένην ἀρετὴν] Περισεσημένῳ *Vat.*

v Μελλήσουσι τελευτᾶν,] Μέλλουσι *Busb.*

x Τὸ ἐπαινεῖσθαι φήμην] Illud ἢ ἐ *Cod. Vat.*

y Καταλιπεῖν τὸν βίον.] Ita *Vat* καταλιπεῖν τὸ καλὸν in *cæteris*,

z Καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως] Paulo aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *Nam etiamsi quisquam sine periculo valeat aliquando præclarum opus efficere, post paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrum est his &c.*

a Ὀρεγνωμένοις] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

b Αὐτῶν] Αὐτῇ *Vat.*

c Φέρειν καὶ κόσμιον πολλῷ] Φέρει *Vat.* Φέρειν γὰρ κ. *Bas.*

d Φράζων τὸν βασιλέα,] Vocem Φράζων omittit *Busb.* & commode abesse potest.

e Συνέπεσθαι τοῖς σοφισταῖς.] Qui Sophistis illis admodum suffragatus sit. *Rufinus.* SPANH.

f Ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν,] Ἐξέκοπτον *Busb.* ἐξῆρεν *Vat.* & *Josephus* ipse l. 1. de *Bello Jud.*

g Ἀγόμενος,] Ἐπαγόμενος *Busb.*

h Ἐπιπεσόντα τε] Ita *Vat.* & *Busb.* ἐπιτετὸν μὴ σφ. in *cæteris.*

Judas & Matthias cum aliis ad Herodem perducti.

proſpexerant, juvenes ad quadraginta, qui reliquis fuga dilapſis eum animoſe exſpectarant, comprehendit, factique ſuaſores duceſque Judam & Matthiam, qui ſibi dedecori eſſe putarunt ad adventum ejus recedere; eoſque ad regem perduxit. Quos, cum rex, poſtquam ad eum venerant, interrogaſſet, an quod ipſe donaſſet, id dejicere auſi fuiſſent? "At nos, *inquiunt*, de iis quæ deliberata

Seſe arrogantius excuſant.

"erant deliberavimus, & quod factum erat id fe-
"cimus, atque ut viros bonos forteſque decuit.
"Nam & iis ſuccurrimus quæ Dei honori ſacrata
"ſunt, & de lege ex ejus auditione ſoliciti eſſe di-
"dicimus. nihilque mirum ſi ſervatu digniora cre-
"dimus juſſis tuis ea quæ Moyſes Deo docente &
"ſuggerente ſcripta reliquit. nobiſque volupe erit
"mortem, etiam quovis ſupplicio exacerbatam,
"obire, ut qui conſcii erimus nos cum ea con-
"greſſuros, non ob maleficia, ſed ob pietatis amo-
"rem." Atque in iſtis quidem illi omnes conſentiebant, audacia verbis reſpondente adhibita, qua animati facinus aggredi non dubitarunt. Rex autem, ubi eos colligaverat, Hierichuntem nuncios miſit, Judæorum primores eò accerſens. Cumque illi conveniſſent, concione advocata in ipſum theatrum, *is* in lectica jacens, quoniam ſtare non poſſet, "enumerabat quot & quamdiu eorum cauſa
"labores pertuliſſet, utque templum magnis ſuis
"ſumptibus exſtruxiſſet, cum Aſamonæi nati cen-
"tum viginti quinque annis (quibus regnaſſent)
"nullum unquam tale opus ad Dei honorem fa-
"cere potuiſſent. idque ſe ornaſſe *adjiciebat* præ-
"cellentibus donariis, pro quibus ſe etiam poſt
"mortem celebratum & collaudatum iri ſperaſſet.
"Hìc vero clamare cœpit, eos ne vivente quidem
"illo à contumeliis abſtinere, quin luce palam au-
"dere ſuis donariis manus admoliri, eaque detur-
"bare, per ſimulationem eum contumelia afficien-
"di, ſed reipſa (ſi res diligenter perpenderetur)
"id eſſe ſacrilegium.

Vincti Hierichuntem mittuntur.

De illis queritur Herodes ad Judæorum primores.

4. Illi vero ejus crudelitatis metu, ne forte, efferatus in ipſos, vindictam exigeret, negarunt id factum de ſua ſententia, ac *ſibi* videri facinus vindicandum. Atque ille in alios ſatis leniter ſe geſſit, ſed Matthiam pontificatus honore, ut earum rerum nonnulla ex parte auctorem, abdicavit, & Jozarum uxoris ejuſdem *Matthiæ* fratrem pontificem creavit. Hujus Matthiæ pontificatu accidit, ut alius crearetur pontifex, in unam *duntaxat* diem, qua Judæi *ſolenne* jejunium agebant, ob hujuſmodi cauſam. Is Matthias, munere ſacerdotali fungens, ea nocte, quæ jejunii diem anteceſſit, viſus eſt ſibi ſecundum quietem rem habere cum mu-

Jozarus pontifex ſuffectus in locum Matthiæ.

Joſephus creatur pontifex in unam diem.

ἔμενον ἐπιόντα εἰς φυγὴν ⸗ λοιπὸν πλήθους καταστάντος, συλλαμβάνει, καὶ τοὺς εἰσηγητὰς τῆς τολμήσεως Ἰούδαν τε Ματθίαν, ἄδοξον ἡγουμένους ὑποχωρεῖν τὴν ἐφοδον αὐτοῦ, [i] καὶ ἀνηγάγετο ἐπὶ τὸ βασιλέα. ἐρομένου δ' ἐπεὶ αφίκοντο ἐπ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως, [k] εἰ τολμήσαι αὐτοὺ τὸ ἀναθημα καθελεῖν; "ἀλλὰ καὶ πεφρόνηται γε ἡμῖν τὰ φρονηθέντα, "[l] καὶ πέπρακται τὰ πεπραγμένα, μετ' αρετῆς ἀνθρώπι "[m] πρεπωδεστάτης. τοῦ τε γὰρ θείου τῇ αξιώσει πεπεσθημέ-"να βεβοήθηται ὑφ' ἡμῶν, [n] καὶ τοῦ νόμου τῇ ακριβεῖ "[o] πεφροντίσμεθα. θαυμαστὸν τε ὀδὲν εἰ τῶν σῶν δογματων "ἀξιωτέρους [p] τετηρῆσθαι [q] ἡγησάμεθα [r] τοὺς νόμους, οὓς Μωϋ-"σῆς ὑποθεμένου καὶ διδαχῇ τοῦ Θεοῦ γραψάμενος κα-"τέλιπεν. ἡδονῇ τε τὸ θανατον οἰσόμεθα, καὶ πυρώσαι μᾶλλον πο-"να ἐπιβάλοις, ἢ τὸ μὴ ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις ἀλλὰ φι-"λία τοῦ εὐσεβοῦς [s] μέλλοντα συνείσεσθαι τὸ ἐφορμήσαν αὐ-"τοῦ." καὶ οἱ μὲν ταῦτα πάντες ἔλεγον, ὀδὲν ἐλλειπέστε-ρα τῇ τόλμῃ ⸗ λόγοις χρώμενοι, ἢ θαρσήσαντες τὸ ἔργον πράξειν οὐκ [t] ἀπετράποντο. [v] Βασιλεὺς δ' αὐτοὺς καταδήσας, ἐξέπεμπεν εἰς Ιεριχοῦντα, καλέσας Ιουδαίων τοὺς ἐν τέλει. καὶ ⸗ θεωρηθομένων, ἐξεκκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον ὑπτι κλινιδίῳ κείμενος ⸗ ἀδυναμίᾳ ⸗ ξηνας, "τ' [x] ἀγωνιῶν τε ἐφ' ὅσον [y] αἵτινες ἦσαν ἐπ' αὐτοὺς γενο-"νῖαι ἀνηνεγθμεῖτο; καὶ ⸗ ναὸν τὸν κατασκευὴν ὡς μεγά-"λοις τέλεσι τοῖς αὐτοῦ ἤθεσι, μὴ [z] δυνηθέντων ἔπεσθαι "ἑκαὸν εἰκοσιπέντε τῶν Ασαμωναίου ἐν οἷς ἐβασίλευον τριά-"δε τι ὑπὲρ τιμῆς πράξαι καὶ Θεοῦ. κοσμῆσαι δ' καὶ ἀναθή-"μασιν ἀξιολόγοις, [a] ἀνθ' ὧν ἐλπίδα μὲν αὐτῷ ἤρεσθαι "[b] κἂν μὴ θάνατον καταλελείψεσθαι μνήμην τε αὐτοῦ καὶ "εὔκλειαν. κατεβόα τε ἤδη, διὸπ μηδὲ ζῶντα ὑβρίζειν "ἐπιχειρεῖ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἡμέρας τε καὶ ἐν ὄψει ⸗ "ωληθοῦ ὕβρει χρωμένους ἅψασθαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ [c] ἀνα-"κειμένων, καὶ καθαιρήσειν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ "μὲν εἰς αὐτὸν, ἀληθείᾳ δ' εἰ τις [d] ἐξεταζοῖ τὸ γεγονὸς "ἱεροσυλοῦντας.

δ'. Οἱ δ' διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ μὴ δή τι κατ' αὐτῶν ἐξαγριώσας εἰσπράξοιτο τιμωρίαν, οὔτε γνώμην ἔφασαν αὐτὰ πεπράχθαι τῇ αὐτῶν, φαίνεσθαί τε αὐτοῖς οὐκ ἀπηλλαγμένα κολάσεως αὐτὰ εἶναι. ὁ δ' τῆς μὲν ἄλλοις πράοτερος ἦρχεν, Ματθίαν δὲ τὸν ἀρχιερέα πάσης ἱερᾶς ὡς αἴτιον τοῦ μέρους τούτων γεγονότα, [e] καθίστα Ιώζαρον ἀρχιερέα, ἀδελφὸν γυναικὸς τοῦ αὐτοῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ [f] Ματθίου τούτου ἱερωμένου, συμβαίνει καὶ ἕτερον ἀρχιερέα καταστῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν διὰ Ιουδαίους νηστείαν ἄγοντας. αἰτία δέ ἐστιν ὅδε. ὁ Ματθίας ἱερωμένου, ἐν νυκτὶ τῇ Φερούσῃ εἰς ἡμέραν ἧς ἡ νηστεία ἐνίστατο, ἔδοξεν [g] ἐν ὀνείρου

i Καὶ ἀνεγάγετο] Καὶ ἀνήγαγον *Vat.* & *Busb.* κατήγαγε in *lib.* 1. *de B. J.*

k Εἰ τολμήσειαν] Εἰ ἐτόλμησαν *Zonar.*

l Καὶ πεπρακται τὰ πεπραγμένα,] Καὶ οἱ ἄνδρες, πέπρακται, φησὶν, καὶ θαυμάζειν δὲ χρὴ &c. *Zonar.*

m Πρεπωδεστάτης.] Πρεπωδέστατος *Gen.* Vel πρεπωδ. SPANH.

n Καὶ ⸗ νόμου] Καὶ ⸗ νόμου τε ἡκριβῶθη τὸ σῴζεσθαι. θαυμ. *Vat.*

o Πεφροντίσμεθα.] *L. B.* in *Marg.* πεφρονήσαμεν.

p Τετηρῆσθαι] *Al.* τετηρῆσθαι.

q Ηγησάμεθα] Ita lego cum *Cod. Vat.* ἡγήμεθα *Baſ.* ἡγούμεθα *Gen.* & *Lugd. Bat.*

r Τοὺς νόμους,] Illud τοὺς è *Cod. Busb.*

s Μέλλοντα συνείσεσθαι] Ita cum *Cod. Vat.* qui mox habet ἐκομιλῆσαι. Locum hunc corruptum eſſe ſuſpicor. nec ad eum ſanandum quidquam confert *Epiphanius*, qui vertit, *non enim pro injuſto facinore ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt.*

t Απετράποντο.] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀπετράπησαν in *cæteris.*

v Βασιλεὺς] Βασιλεὺς τε αὐτοὺς καταδήσας μετέπεμπεν εἰς Ιεριχοῦντα Ιουδαίων τοὺς ἐν τέλει. καὶ ⸗ θεωρηθομένων ἐξεκκλησίαζεν εἰς τὸ *Vat.* βασιλεὺς δ' δήσας αὐτοὺς, ἐξέπεμψεν εἰς Ιεριχοῦντα, καὶ καλέσας *Busb.*

x Αγωνιῶν τε] Εὐπορίων *Busb.* & *Zonar.*

y Αἵτινες] *L. B.* δή τινες.

z Δυνηθέντων] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* δυνηθέντες in *Editis Aliiſque.*

a Ανθ' ὧν ἐλπίδα] Ανθ' ὧν ἐλπίδα ἠρεσθαι αὐτῷ καὶ μὴ θάνατον *Busb.*

b Κἂν μὴ θάνατον] Κἂν μεθ' ὃ θάνοι *Vat.* quod & voluit *L. B.* in quo exſtat μεθοθάνοι.

c Ανακειμένων,] Ανακειμένων καθαιρήσειν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτὸν, *Vat.* ἀναπεπειμένων καθαιρήσειν ὑβρίζοντάς τε ποιησαμένους *Busb.*

d Εξετάζοι τὸ γεγονὸς] Sic *Busb.* ἐξετάζοι δ' γεγονότα in *reliquis.* Forſan tamen legendum, ἀληθείαν δ' εἴ τις ἐξετάζοι δ' γεγονότα.

e Καθίστα Ιώζαρον] Καθιστᾶ *Busb.*

f Ματθίου] De Joſepho Matthiæ ſuffecto, nocturnam pollutionem paſſo, vide *Miſn. tom.* I. 1. Hujus etiam rei exſtat memoria in *Talm.* Hieroſ. *Horaijoth tom.* fol. 47. col 4.

g Εν ὀνείρου] Hæc adverſa videntur iis quæ in Talmude traduntur. Non ſolebant Pontifices ea nocte quæ antecedebat ſolemnem expiationis diem dormire, ob metum pollutionis, & in codice Ioma cap. 1. miſn. 7. diſerte legitur בקש להתנמנם ואחי כהונה נכנסין לפניו באצבע צדדה ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד ואכול והפג אחרת על הרצפה. *Si quærebat ſe ſomno dare, ſacerdotes juniores digito indice percutiebant coram ipſo, & dicebant ipſi: Domine Pontifex Maxime, ita & pelle ſomnolentiam ſuper pavimentum.* Quodque hæc dicta confirmat, ne quis Judæos finxiſſe *illa* autumet & collegiſſe ita ſe rem habere debuiſſe, eſt quod *hiſtorica* fide tradat Zacharias ben Kebutal, ſe ipſum legiſſe ſæpius coram Pontifice illa nocte, ne videlicet ſomnus ei obreperet. Qua ratione ergo Joſephus teſtatur Pontificem ea nocte dormiviſſe? Nimirum ex teſtimonio Talmudicorum liquet conſuetudinis fuiſſe, ut Pontifex ea nocte vigilaret: nec longe quærenda eſt hujus moris ratio, ne videlicet dormiens polluceretur. Verum an inde colligitur nunquam ullum Pontificem in ſomnum incidere potuiſſe? Aliud eſt quum teſtor quid mo-

ris

ἐλθ h ὠμιλῆσαι γυναικί· καὶ Δι' ὃ τοῦτο οὐ δυναμένῳ ἱερατεύειν, Ἰώσηπος ὁ τοῦ i Ἐλλήμου συγγενὴς ὤν. Ἡρώδης δὲ, τόν τε Ματθίαν ἐπιπαύσας τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τὸν ἕτερον Ματθίαν, ὃς ἐπηγέρκει τοῖς στάσιν, καὶ ἄνδρας σὺν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ ἔκαυσε k ζῶντας. καὶ ἡ l σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν.

Vivicombustum Judæ & Matthiæ.

ε'. m Ἡρώδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν ὑφ' ἁμαρτημάτων ἐκπαιόμενος θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ n μαλακὸν ἰοῦ, o ὃ δὲ πολλοῦ ἀποσημαῖνον τοῖς ἐπαφωμένοις τοῦ φλόγωσιν, p ὁπόσον τοῖς ἐντὸς προσιόντι τοῦ κάκωσιν. ἐπιθυμία δὲ δεινὴ q καὶ δέξασθαί r τι ἀπ' αὐτοῦ· ὃ γὰρ ἰοῦ μὴ σὺκ ἐπιτρεπτόν. καὶ s ἐλκώσεις τὰ τῶν ἐντέρων μάλιστα καὶ κώλυε δύνασθαι ἀλγηδόνες. καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς πόδας καὶ διαυγές· φαγαινικὸν γὰρ καὶ περὶ τὸ t ἦτρον κάκωσις ἰοῦ. u ναὶ μὴν καὶ καὶ αἰδοῖα v σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα· πνεύματός τε ὀρθία z ἔντασις, καὶ a αὐτὴ λίαν ἀηδὴς ἀσθμαίνοντι τε τὰ b ἀποφορᾶς, καὶ τῷ πυκνῷ καὶ ἄθυματος, c σπασμός τε περὶ πᾶν ἰοῦ d μέρος, ἰσχυρὸς σὺν ἐπιτεταμένῃ τῇ προσιέμενος. f ἐλέγετο οὖν ὑπὸ τῶν g θεασόντων, καὶ οἷς ταῦτα προφητεύσας h σοφία i πεύκεται, πικρῶς τὸν k πολὺν δυσσεβῆ παθεῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰσπεφάσθαι φασὶ τοῦ Βασιλέως. l ὁ δὲ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίσχοι ἄν τις ταλαιπωρούμενος, ἐν ἐλπίδι m τοῦ ἀνασφήλαι ἰοῦ, ἰατρούς τε μεταπέμπων, καὶ ὁπόσα ἀρωγὰ ὑπαγορεύσειν χρῆναι n μὴ ἀποτετραμμένος· o ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην, θερμοῖς τοῖς κατ' p Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ καὶ τιμιά ἐστιν. ἔξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς q λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην. κἀνταῦθα τοῖς ἰατροῖς δοκῆσαν ὡς ἀναθαλπὲν αὐτὸν, καθεθεὶς εἰς πέλον ἐλαίου r πλέον, δόξαν s μεταστάσεως ἐνεποίησεν αὐτοῖς. τὸ δὲ οἰκετῶν οἰμωγῇ χρωμένων παρεκλήκει, καὶ μηδὲ ἥντινα ἀμφὶ τοῦ σωθησομένου ἐλπίδα ἔχων, τοῖς θαλιώταις t ἀνὰ πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ κελεύσαι νεμηθῆναι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν καὶ φίλοις τοῖς αὐτοῦ ἐδωρεῖτο, καὶ παρὼν αὐθις

Herodis morbus & cruciatus.

liere: quam ob cauſam cum rem divinam facere non poſſet, ei vicariam operam præſtitit Joſephus Ellemi filius, ejus conſanguineus. Hunc autem Matthiam Herodes munus deponere coëgit: alterum vero Matthiam, qui ſeditionis auctor exſtiterat, & ejus ſociorum nonnullos, vivos igni crematit. eadem etiam nocte fuit lunæ defectio.

5. Herodi autem morbus magis magiſque ingraveſcebat, Deo pœnas ſcelerum illius exigente. Nam ignis quidem erat eum lente exurens, qui non tantum tactui ardorem prodebat, quantum partibus internis dolorem afferebat. Ab eodem malo erat vehemens aliquid aſſumendi deſiderium, cui quidem non obtemperare non licebat. aderat etiam inteſtinorum exulceratio, maximeque eum vexabant acerbi in colo cruciatus. quin & pedes occupaverat humor aqueus & pellucens, ſimiliſque erat circa abdomen mali labes. porro genitalium putredo gignebat vermes; & laborabat, cum erectus eſſet, gravi ſpirandi difficultate, quæ tum ob anhelitus fœtorem tum ſpiritus crebritatem erat moleſtiſſima. denique convulſiones per univerſa propemodum membra inſuperabile ipſi robur addebant. Ajebant porro divini, & qui in hujuſmodi vaticinandi ſcientia ſtudium ſuum collocaverant, hanc multiplicem impietatis pœnam Deum à rege expoſcere. Ille vero, licet gravius affligeretur quam ut quis cruciatum ferre poſſe videretur, ſalutem tamen ſperabat, & medicos accerſebat, & eorum conſiliis per omnia obſequebatur: trajectoque Jordane fluvio thermis utebatur Callirhoënſibus, quæ præter cæteras tot dotes etiam potui commodæ ſunt. Hæ aquæ in lacum influunt, qui bituminis ferax eſſe dicitur. Ibi cum medicis viſum eſſet, ut eum refoverent, demiſſus in ſolium olei plenum, *non multo poſt* in eo eſſe credebatur ut animam efflaret. ſed famulis ploratum edentibus ad ſe rediit: ac de ſalute ſua deſperans, quinquaginta drachmas militibus viritim juſſit diſtri-

ris & conſuetudinis fuerit, aliud quid aliquando acciderit. An non recte dico, Levitas ſemper in templo noctu vigilaſſe? Et tamen inventos aliquando fuiſſe qui dormirent, liquet ex Talmude. Unum ejuſmodi factum, labefactare non poteſt auctoritatem dicti de conſuetudine prolati. Et multa eo tempore fiebant, & fieri poterant; quando Pontifices pro arbitrio Herodis mutabantur & homines impii eo munere fungebantur, ſecus ac bene ordinatis omnibus quæ ad ſacra ſpectabant. Illuſtrem dicta exemplo. Clarum eſt ex lege Dei & ſcriptis Judæorum non licuiſſe ante oblatum die 16 menſis Niſan manipulum falcem immittere in ſegetem. Conceſſerunt tamen aliquando ſapientes Jerichuntinis ante illum diem metere. Id ipſi fatentur in Talmude. Quod ſi hoc literis tradere neglexiſſent, ut facile fieri poterat, & Joſephus aut quis alius ſcriptor narraſſet ſe veniſſe octo diebus ante Paſcha Hieroſolymis Jerichuntem, ſed amicos ſuos domi non inveniſſe quoniam in agris metebant fruges, num protinus falſi poſtulandus eſſet Joſephus? Ita quibuſdam in more eſt poſitum. Ego malo judicium ſuſpendere, & quando nulla ratione conciliari poſſunt ſcriptores duo, fidem alterutrius ſuſpectam non reddere. REL.

h Ὠμιλῆσαι γυναικί·] Ὠμιληκέναι *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

i Ἐλλήμου συγγενὴς αὐτῷ] Ἐλλίμου *Busb.* & *Epiphan.*

k Ζῶντας.] Ζῶσας *Vat.*

l Σελήνη ἦ] Videſis *Scaligerum* in *Animadverſ. ad Chron. Euſeb.* p. 162. *Keplerum* de *Anno Natali Chriſti* p. 80. *Petavium* in lib. X. *de Doctr. Temp.* c. 66. *Uſſerium* ad *A. M.* 4000. *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346. & *Pagi Apparat.* ad *Ann. Baronii*, p. 35.

m Ἡρώδῃ ἦ μείζονος ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο,] Hunc locum de morbo Herodis: Ἡρώδῃ ἦ μείζονος ἡ νόσος &c. adducitur ab Euſeb. H. Eccl. lib. 1. c. VIII. p. 25. A. B. ἐνεπικραίνετο *Euſeb.* δίκην θεοῦ *Euſeb.* SPANH.

n Μαλακὸν ἰοῦ,] Μαλθακὸν *Zonar.*

o Οὐδὲ πολλοῦ] Οὐχ ὧδε πολλοῦ *Vat. Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 8. & *Nicephorus Caliſtus* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 15. HUDS. Οὐχ ὧδε πολλοῦ &c. *Euſeb.* SPANH.

p Ὁπόσον] Apud *Euſeb.* & *Nimph.* ὅσον. HUDS. Ὅσον *Euſeb.* SPANH.

q Τοῦ —— ὑπαργοῦν·] Confer mox initio. §. SPANH.

r Τι ἀπ' αὐτοῦ·] Ita *Vat. L. B.* in *Marg.* nam καὶ ibi eſt in *Textu* & *Niceph.* τοῦ ἀπ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* δέ δέξασθαί τι, ὃ δὲ ἰοῦ μὴ οὐχ ὑπαργοῦν *Euſeb.* omiſſis ἀπ' αὐτοῦ, quæ ſuperflua eſſe exiſtimat *Valeſius.*

s Ἐλκώσεις] Ita *Busb. Epiphan. Zonar.* & meliores *Euſebii* libri. ἕλκωσις in *Editis Aliiſque*, ut & apud *Nicephorum.*

t Καὶ περὶ τὸ ἦτρον] Καὶ ἡ περὶ *Euſeb.*

u Ἦτρον κάκωσις ἰοῦ.] Ἦτρον, ſpatium inter umbilicum & pubem, quod aliter ὑπογάστριον dicitur Polluci onomaſt. l.. 2. §. 170. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

x Καὶ μὴν] Καὶ μὴν καὶ *Niceph.*

y Σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα·] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

z Ἔντασις,] Ἔσασις *Vat.* & *Busb.* à pr. m. perperam.

a Αὐτὴ] Αὐτὴ *Euſeb.* & *Niceph.*

b Ἀποφορᾶς,] Ἐπιφορᾶς contra librorum omnium fidem legit *Gregorius* noſter, in tractatu *de Epiſcopo puerorum.*

c Σπασμός τε] Ita cum *Busb.* & *Zonar.* & quibuſdam *Euſebii* libris (*Marg. Lugd. Bat.* σπασμὸς) ἐπιτεταμένῳ τε in *Editis Joſephi.*

d Μέρος,] Μέλος *Busb. Zonar.* & *Niceph.*

e Ὑποφυητῷ προσιεμένῳ.] Ita *Vat. Busb. Euſeb.* & *Niceph.* ὑποκειμένῳ in *Editis Aliiſque.*

f Ἐλέγετο οὖν] Ἐλέγετο γοῦν *Euſeb.*

g Θεασόντων,] Iterum cum iiſdem & *Lugd. Bat.* θεαζόντων perperam in *Editis Aliiſque.* HUDS. Θεαζόντων *Euſ.* SPANH.

h Σοφία] Ita cum *Euſebii* libris. σοφία πεύκεται *Niceph.* σοφία προφήτου in *Joſephi Editis* & *MSS.*

i Πεύκεται,] Πεπύκειται *Euſ.* SPANH.

k Πολὺν δυσσεβῆ] Τὸν πολὺν καὶ δυσσεβῆ in *Editis Euſebii* non ita in quibuſdam ejus *MSS.* quibuſcum conſentit *Joſephus.*

l Ὁ δὲ, καίπερ δὴ μείζονος] ſine ὁ δὲ in *Editis Aliiſque.*

m Τοῦ ἀνασφῆλαι] Τοῦ ἀνασφαλῶς *Vat.* HUDS. Ἀνασφήλας, ὑγιάσας *Heſychius.* SPANH.

n Μὴ —— ἔχων,] Καὶ ἀποτετραμμένος *Busb.* similiſque lectio apud *Zonaram.*

o Ποταμόν τε περάσας] Hic locus de morbo Herodis paullo aliter refertur apud *Euſeb.* H. Eccl. l. 1. c. VIII. p. 25. A. B. C. SPANH.

p Καλλιρόην] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

q Λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

r Πλέον,] *L. B.* πλέον.

s Μεταστάσεως] Sic *μεθίστασιν* de Morte infr. lib. 19. c. 1. §. 10. SPANH.

t Ἀνὰ πεντήκοντα] Καθ' π. *Vat.*

tribui. Insuper ducibus & amicis ingentem pecuniæ vim largitus est, ac deinde iterum Hierichuntem revertebatur: ubi atra bile correptus adeo exacerbatus est, ut ad extremum hujusmodi facinus excogitaverit. Cum totius gentis primores, ubicunque degerent, jussu ipsius ad eum convenissent (quæ fuit ingens sane multitudo, tota quippe gente evocata, & universis edicto obsequutis, quòd pœna capitis iis intentata esset qui mandata negligerent) rex, ut qui similiter in omnes insontes sontesque sæviret, eos in Hippodromum cunctos concluſit, deinde, accersita sorore sua Salome ejusque viro Alexa, dicebat, "se, nimirum quod tantis undique premeretur doloribus, non procul à "morte abesse: quæ res tolerabilis & omnibus o-"ptanda est. ut vero sine ulla lamentatione aut "luctu, qui rege dignus sit, moreretur, hoc sibi "animum urere. Se enim quæ sit Judæorum mens "perspectum habere, nihilque illis sua morte o-"ptatius lætiusque accidere posse, ut qui se viven-"te rebellare ausi fuerint, suoque donario contumeliam facere. Itaque illorum officii esse, ut ad "se aliquantulum hoc dolore sublevandum aliquid "decernerent. Nam si secum sentire voluerint, "fore ut justa sibi splendida, & longe alia quam "regibus solent, persolvantur, utque serio per uni-"versam nationem luctu condecoretur, quem alio-"quin non nisi per ludum jocumque deplorarent. "Quare ubi illum animam egisse videbunt, debere "eos collocare circa Hippodromum milites, mor-"tis ejus adhuc ignaros (neque enim eam nisi hoc "perfecto indicandam) jubereque se ut omnes "ibi conclusos missilibus configant: atque ita, cum "isti hoc modo perempti fuerint, ipsum eos bifa-"riam delectaturos esse, dum & illi sui morientis "voluntatem exsequantur, & is luctu memorabili "cohonestabitur." Atque ille quidem eis ista mandavit, plorans miserabiliter, & per amorem consanguinitatis, perque fidem, quam Deo deberent, eos obtestans, ne sibi honorem hunc denegarent: id quod illi se facturos esse promiserunt.

Herodis crudelitas ultima.

Quid auctor de Herode senserit.

6. Jam vero qui fuerit homini isti animus, cui & priora forsan placebant, quod ex vitæ amore acta essent quæ in consanguineos suos perpetraverat, ex iis licet conjicere, quæ modo in mandatis, ab omni humanitate alienis, dederat; *scilicet* ut totam gentem in luctum & charissimorum desiderium conjiceret, jubendo unum aliquem è singulis familiis neci dari, nulla licet ipsum injuria affecerant, nec criminis cujuspiam ab aliis accusati fuerant: cum iis qui vel minimum sibi virtutis vendicant moris sit, in eos, quibuscum illis justæ inimicitiæ, in ejusmodi præsertim tempore odium deponere.

ἐπὶ Ιεριχοῦντος· μέλαινά τε χολὴ αὐτὸν ἤρθη ἐπὶ πᾶσιν ἐξαγριαίνουσα, ὥσε [v] δὴ τελούτων πρᾶξιν τοιάνδε ὑπονοῆσαι. ἀφικομένων προσάγμασι τῷ αὐτοῦ Ιουδαίων ἀνδρῶν πανὸς τοῦ ἔθνους [x] ὁπόσοι ἀξιολόγων· πολλοὶ γὰρ ἐγίνοντο ὡς τοῦ παντὸς ἔθνους κατακεκλημένου, καὶ πάντων ἀκροασαμένων τοῦ διατάγματος, εἰς μὲν θανάτου λύσιν ἀνακείμενα τοῖς ἀλογήσασι τῶν [y] ὑπηκόων· ἐμιμνημονεύετο πᾶσι τοῦ βασιλέως ὁμοίως τοῖς τε ἀναιτίοις ἐπαρεχηκόσιν αἰτίαν, συγκλείσας αὐτοὺς πάντας ἐν [z] τῷ ἱπποδρόμῳ, τήν τε ἀδελφὴν αὐτοῦ Σαλώμην ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς [a] Ἀλεξᾶ μεταπέμψας, "τεθνήξεσθαι μὲν, οὐ πάρεργον, ἔλεγεν, ἐπὶ τοσούτοις "δὲ τοῖς ἀλγηδόσιν αὐτὸν [b] περιεχομένοις· καὶ τόδε μὲν οἴεσθαι "τε καὶ πᾶσι φίλον συμπυγχάνειν. [c] ὁλοφυρμῶν δ' ἄμε-"ρον καὶ πένθους ἐνδεᾶ ὑπῆν ἐπὶ βασιλεῖ πεσόντι ἂν, "μάλιστα αὐτῷ λυπηρὸν εἶναι. ἐ γὰρ [d] ἀποσκοπεῖν τὴν "Ιουδαίων διάνοιαν, ὡς [e] εὐκταίως αὐτοῖς καὶ πάνυ "κεχαρισμένον ὁ θάνατος αὐτοῦ, διὰ τὸ καὶ ζῶντος "ὑπ' ἀποστάσεσι ἐπείγεσθαι καὶ ὕβρει τῶν ὑπ' αὐτὸν "τεταγμένων. ἔργον δ' ἄρα ἐκείνων εἶναι, κἂν ὁτι-"οῦν τινα αὐτῷ ψηφίσασθαι [f] γὰρ ὑπὲρ τοιῶνδε ἀλγεινῶν. "τὰ αὐτὰ [g] γὰρ δὴ φρονήσαι δίχα τῆς αὐτοῦ μὴ ἀπειπα-"μένων μέγαν αὐτοῦ τὸν ὑπὲρ τάφων [h] γοῆσθαι, καὶ ὁ-"πῶς [i] ἀλλοις βασιλέων, καὶ πένθος διὰ τῶν "ἔθνους ἅπαντος ἐπὶ ψυχῆς ὀλοφυρομένων [i] ἐπὶ παρ-"διᾶ καὶ γέλωτι αὐτοῦ. ἐπὰν οὖν θάσωνται τὴν ψυ-"χὴν ἀφέντα αὐτὸν, πεισθέντας τῷ ἱπποδρόμῳ τὸ "σφαγιαστικὸν, ἀγνοοῦν ἐπὶ τὸ θανάσιμον αὐτοῦ· μὴ γὰρ πρό-"τερον εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν ἢ τάδε [k] πρᾶξαι· κε-"λεύειν ἀκοντίσαι τοὺς ἐγκαθεργμένους, καὶ πάντας τῶ-"τον ἀνελόντας τὸ τέρμα διδόναι αὐτὸν ἐκ ἁμαρτήσον-"τας εὐφρανοῦντος, κυρώσαι τι ὧν [l] ὑπεστείλατο αὐ-"τοῖς μέλλων τελευτᾶν, καὶ τῷ πένθει ἀξιόλογα τεκ-"μήρασθαι." καὶ ὁ μὲν μετὰ δακρύων ταπεινούμενος, καὶ τὸ συγγενὲς τὴν εὔνοιαν καὶ πίστιν τὸ θεῖον [m] προσκαλῶν, ἐπέσκηπτε μὴ ἀτιμώσαι ἀξιῶν. κἀκεῖνοι ὡμολόγουν τ' [n] ἀφοβήσεσθαι.

Herodis legati, Roma venientes, læta nunciant.

5'. Καταγνοίης δ' ἂν τις τὴν διάνοιαν [o] αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, [p] καὶ ὅτῳ τὸ πρότερα ἤρεσκεν, ὡς ὑπὸ τοῦ φιλοζωεῖν πράξεις τὰ εἰς τοὺς συγγενεῖς πεπραγμένα, ἐκ γοῦν τῶν ἄρτι ἐντολῶν ἔδει ἀνθρώπου [q] εἰσφερομένου· εἶτα καὶ ἀπιὼν τοῦ βίου πρόνοιαν εἶχεν ὡς ἐν πένθει καὶ ἐρημίᾳ τῶν φιλτάτων τὸ πᾶν καλασκήσειν ἔθνος, ἕνα ἀπὸ ἑκάστου οἴκου κελεύων [r] μεταχειρῆσαι, μηδὲν ἄδικον μήτε εἰς αὐτὸν δεδρακότας, μήτε ἐφ' ἑτέροις ἐγκλήμασιν κατηγορίας αὐτῶν γνωμένης, εἰωθότων οἷς [s] πρόνοιαις ἀρετῆς καὶ πρὸς τοὺς δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας ἐν τοιοῖσδε καιροῖς τὰ μίση καταπίπτειν.

IX. CAP. VII. ΚΕΦ. Ζ'.

Herodes conatur sibimet manus inferre; & paulo post Antipatrum interfici jubet.

Ηρώδης Ἀλεξᾶ τῷ φόνῳ αὐτόχειρ γίνεται, καὶ μετ' ὀλίγον Ἀντίπατρον ἀναιρεῖται κελεύσ.

INterim, dum ista cognatis suis mandat, adveniunt Roma literæ à legatis, quos ad Cæsarem

ΤΑῦτα δ' ὑπισχνουμένου αὐτοῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς, γράμματα παρῆν ἐκ τῶν εἰς Ῥώμην πρέσβεων ἀπεσταλμέ-

---

ν Δὴ τελούτων πρᾶξιν] Ἤδη *Busb.*
x Ὁπόσοι ἀξιολόγων·] Οποίποτε *Vat.* & *Busb.*
y Ὑπηκόων·] Ἐντολῶν *Busb.*
z Τῷ ἱπποδρόμῳ,] Circus Hierichunti. SPANH.
a Ἀλεξᾶ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 6. SPANH.
b Περιεχομένων·] Περιεπομένων *Vat.*
c Ὁλοφυρμῶν δ' ἄμερον] Τὸ δ' ὁλοφυρμῶν τε ἄπειρον *Vat.*
d Ἀποσκοπεῖν] *L. B.* ἀπὸ σκοπᾶ.
e Εὐκταίως αὐτοῖς] Ἐκβὸς *Vat.* forsan pro εὐκβός.
f Γὰρ δὴ] *L. B.* δεῖ.
g Γνήσεσθαι,] *L. B.* ἠθοίζ.
h Οὐσὶ ἄλλοις βασιλέων,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐσὶ ἄλλων in *Editis Aliisque.*
i Ἐπὶ παιδιᾷ] Ita lego. ἐπὶ παιδίᾳ in *Editis.* ἐπὶ παιδὶ καὶ γ. *Vat.* ἐπὶ παιδιᾶ *Busb.* qui & ὁλοφυρομένων habet.
k Πρᾶξαι·] Πρᾶξιν *Va.t* & *Busb.*
l Ἐπισείλασιν αὐτοῖς] Ita *Vat.* ἐπισείλασιν in *Editis Aliisque.*
m Προσκαλῶν,] Eo modo *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλὰν in *reliquis.*
n Αὐτῷ] Abest a *L. B.*
o Καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν,] Est qui malit καὶ ὅτῳ. Forsan κἂν ὅτῳ, vel κἂν αὐτῷ, vel καίτοι αὐτῷ τὰ πρ.
p Εἰσφερομένου.] Ita ex conjectura. εἰσφερομένῳ in *Editis* & *MSS.*
q Μεταχειρῆσαι,] Lego μεταχειρίσαι. COCC.
r Προσκαλῶν ——— καλασκήσειν.] Conf. supr. §. 2. SPANH.
s Τοῖς δίκῃ ἐχθροὺς] Ita lego cum *Cod. Vat.* τοὺς δὲ δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας τοιοῖσδε *n.* in *Editis Aliisque.*

ξαλμένων [t] εἰς Καίσαρα· καὶ ἀναγνωσθέντων τὸ κεφάλαιον ἐῶ, ὡς τ' τε Ακμῆς ὀργῇ τῇ Καίσαρος ἀνῃρημένης, ἐφ' οἷς Αντιπάτρῳ συγκακουργήσειεν, αὐτόν τε Αντίπατρον, ὡς ὅτι γνώμῃ τῇ ἐκείνου [v] ποιεῖτο ὡς πατρὸς τ βασιλέως, εἴτε φυγαδα ἐλαύνειν ἐβελήσειεν, εἴτε [x] καὶ κτεννύειν. τούτων [y] ἀκροασαμένου Ηρῴδης, βραχὺ μέν τις ἀνέκυψεν ἡδονῇ τ γεγαμμένων, θανάτῳ τε τ Ακμῆς ἐπαιρόμενος, καὶ ἐξουσία τ ὅτι τῷ παιδὶ τιμωρίας. [z] φθασῶν δ' εἰς μέγα τ ἀλγηδόνων, [a] παείτο πεπαλαιπωρημένου σιτίων· καὶ ἤτησε μῆλον τ μαχαίριον. ἦν γὰρ ἐν ἔθει τ πρότερον αὐτῷ, [b] περιελήψατο αὐτὸ οἱ αὐτὸς τ κατ' ὀλίγον τέμνοντι εἰώθειν. λαβὼν δ' τ [c] φθάσας ἐμβάλλειν, γνώμῃ εἶχεν ὡς πάντων ἑαυτόν. [d] κἂν ἐπέπρακτο, μὴ φθάσαντος αὐτὸς καταλαβεῖν τὴν δεξιὰν [e] Αχιαβος, ὃς ἀνεψιὸς ἦν αὐτῷ. καὶ μέγα ἀνακεκράγει, οἰμωγή τε αὖθις ἀνὰ τὸ βασίλειον ἦν, καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου τ βασιλέως. [f] καὶ Αντίπατρος, πιστεύσας τέλος ἀληθῶς τ πατέρα ἔχειν, θαρσῶν τε [g] ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις, ὅλος ὡς ἤδη τ δεσμῶν [h] ἀφησόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀκινήτου [i] δεξόμενος εἰς χεῖρας· καὶ τῷ εἰρκτοφύλακι περὶ ἀφέσεως ἦν αὐτῷ διάλογος, μεγάλα ὑπισχνούμενος εἰς τὸ παρὸν τ τὸ αὖθις, ὡς ἂν περὶ τοιούτου τ ἀγῶνος [k] ἀνεψιότητος. ὁ δ', οὐ μόνον ἀπῄτει ἦν πρᾶσσεν ἐφ' οἷς ἠξίου Αντίπατρος, ἀλλὰ τ τῷ βασιλεῖ ἀποσημαίνει διάνοιαν τ ἐκείνου, πολλαῖς [l] καὶ προσφοραῖς παρ' αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δ' Ηρῴδης τ πρότερον οὐ πιστεύσας ἐβεβαιοῦτο δὴ εὐνοίᾳ τ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤκουσε τῶν εἰρκτοφυλάκων ταῦτα εἰρηκότων, ἀνεβόησέ τε ἀναπτύξας τὴν κεφαλὴν, καὶ πρὸς ἐν τῷ ὑστάτῳ ὢν, καὶ ἐπὶ [n] τ ἀγκῶνα πρασσόμενος ἑαυτὸν κελεύει πέμψας [o] τινὰς τ δορυφόρων, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως [q] κτείναντας αὐτὸν ἐν [p] Υρκανίᾳ [r] ταφῆς ἀσήμου ποιεῖσθαι.

miserat, quibus significabatur, Acmen indignatione Cæsaris interfectam esse, quod Antipatro facinorum adjutrix fuerit, ipsumque Antipatrum relictum esse arbitrio illius, ut patris & regis, sive in exsilium eum pellere vellet, sive morte multare. Cum ista accepissent Herodes, meliuscule se habuit ex tam læto nuncio, animis & ex Acmes interitu sublatis & ex potestate de filio supplicium sumendi sibi permissa. Cruciatibus autem in immensum crescentibus, languescebat inedia confectus: atque pomum poposcit & cultellum. solitus enim erat & antea manu sua poma decorticare & frustatim comesse. Ubi id habuit, circumspexit, & seipsum ferire voluit. Quod sane fecisset, nisi ejus sobrinus Achiabus manum ei prehendisset, magnumque clamorem edidisset. unde tantus repente in regia ululatus & tumultus coortus est, quantus si mortuus rex fuisset. & Antipater, patrem vere mortuum credens cœpit confidenter, quasi jam solvendus & rex nullo negotio futurus, loqui, eumque custode carceris de missione agere, multa ei tum in præsens tum in futurum promittens, quasi jam de re ejusmodi instaret certamen. Ille vero non solum id, quod voluit Antipater, facere recusabat, sed & voluntatem ejus regi it nunciatum, postquam multas ab eo solicitationes expertus fuisset. Tum Herodes, qui jam ante male affectus erat erga filium, ubi audivit custodem carceris ista narrantem, cum exclamatione caput sibi, quamvis in extremis esset, percussit, erectusque in cubitum imperat, missis quibusdam satellitibus, ut è vestigio, sine ulla cunctatione, Antipatrum interficerent, eumque in Hyrcania ignobili funere sepelirent.

Herodes manus sibi inferre conatur.

Mors Antipatri.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Ηρῴδου τελευτῆς, διαθήκης καὶ ταφῆς.

CAP. VIII.

De Herodis decessu, testamento & funere.

X.

ΤΑΣ δὲ διαθήκας αὖθις [s] μετέγραψε μεταβολῆς αὐτῷ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένης· [t] Αντίπαν μὲν, ᾧ τὴν βασιλείαν καταλελοίπει, [v] τετράρχου καθιστὰς Γαλιλαίας τε καὶ Περαίας, [x] Αρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν χαριζόμενος, τήν τε [y] Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βαταναίαν καὶ [z] Πανιάδα [a] φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ, Αρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι, [b] Ιάμνιαν δὲ καὶ Αζωτον καὶ [c] Φασαηλίδα Σαλώμῃ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ κατανέμει, καὶ ἀργυρίου ἀριθμὸν μυριάδας πεντήκοντα. πρυνόησε δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, [d] ὁπόσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,

DEinde mutata voluntate testamentum suum denuo mutavit *Herodes*: & Antipam quidem (cui regnum reliquerat) Galilææ Perææque tetrarcham constituit, regnum vero Archelao dedit; atque Gaulonitidem & Trachonitidem & Batanæam & Peniadem Philippo filio suo, Archelai fratri, tetrarchiæ nomine concessit; & Salomæ sorori suæ Jamniam & Azotum & Phasaëlidem attribuit, & argenti signati quingenta millia. Quin & aliis, quotquot sibi consanguinei essent, prospexit atque consuluit, singulos, pecuniam

Herodis testamentum mutatum.

[t] Εἰς] *L. B.* πρὸς.

[v] Ποιεῖτο] Ποιεῖτο *Busb.*

[x] Καὶ κτέννυν.] Illud καὶ ἢ *Codd. MSS.*

[y] Ακροασάμενος Ηρώδης,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀκροώμενος in *reliquis.*

[z] Πεμπτῶν δ'] Ita *Busb.* & *Vat.* πεμπτὸς & mox πεῖσθαι in *Editis.* πρὸς ὃς δ' *Gall.* τ' δ' ἀλγηδόνων εἰς μέγα ἠρώμην, ἀπείχετο μὲν σιτίων *Zonar.*

[a] Παείτο] *L. B.* παείτο. & in *Marg.* παεῖτο.

[b] Περιελήψατο αὐτὸ] Περιεγλύψατο *Busb.*

[c] Περισχιζάμενος,] *L. B.* περιλαψάμενος. *Cocceius* περιβλίψαμενος.

[d] Κἂν ἐπεπράκει,] Καὶ πέπρακτο ἂν *Busb.*

[e] Αχιαβος,] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 33. § 7. SPANH.

[f] Καὶ Αντίπατρος,] Καὶ ὁ Αντίπατρος *Vat.* & *Busb.*

[g] Εχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις,] Ita *Busb. Cocceius* & *Gall.* ἐχρῆτο in *Editis Aliisque.*

[h] Αφησόμενος,] *L. B.* ἀφειμένος.

[i] Δεξόμενος εἰς χεῖρας·] Ἐξόμενος *Vat.*

[k] Ανεψιότητος.] Ita cum *Busb.* ἀνεψιότητος in *ceteris.*

[l] Καὶ προσφοραῖς] *L. B.* καὶσυμφοραῖς, unde conjiciebat *Cocceius* καὶ μεγάλαις εἰσφοραῖς. dubium reliquit *Epiphan.* vertens: *& quæ ab eo munera spondebantur.* HAV.

[m] Οὐδ'] Abest à *L. B.*

[n] Τὸν ἀγκῶνα πρασσόμενος] Illud τ' è *Codd. MSS.*

[o] Τινὰς τ' δορυφόρων,] Sic *Busb. Zonar.* & *Josephus* l. 1. *de Bello Jud.* τινὰ τ' in *Editis.*

[p] Κτείναντας αὐτὸν] Ita *Busb.* κτεινῦντας *Zonar.* κτείναζιν in *Editis Aliisque.*

[q] Υρκανίᾳ] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 8 §. 2. SPANH.

[r] Ταφῆς ἀσήμου ποιεῖσθαι.] Eo modo *Busb.* & *Vat.* τάφους in *reliquis.*

[s] Μετέγραψε μεταβολῆς αὐτῷ] Μεταγράφει *Busb.*

[t] Αντίπαν] Αντίπατρον *Busb.* HUDS. Conf. *alsw.* lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.

[v] Τετράρχου καθιστὰς Γαλιλαίας] Conf. inf. lib. 18. c. 8. §. 1. SPANH.

[x] Αρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

[y] Γαυλωνῖτιν] Γαυλανῖτιν *Busb.*

[z] Πανιάδα] Παναιάδα *Busb.* videsis *Var. Lect.* ad p. 775.

[a] Φιλίππῳ, —— γνησίῳ,] Philippus hic Archelai germanus frater, qui tamen non ex eadem Matre natus dicitur. supr. c. 1. §. 3. & *alsw.* lib. 1. c. 31. §. 1. SPANH. Absunt hæc à *Lugd. Bat.*

[b] Ιάμνιαν δὲ καὶ Αζωτον] *Al.* Ιάμνιαν.

[c] Φασαηλίδα] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[d] Οπόσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,] *Epiphan.* verba *Josephi* sic vertit. *disposuit autem de cæteris suis consanguineis atque cognatis*, unde suspicatur *Casaubonus* (in Exerc. contra Baron. p. 282. Edit. *Lond.*) legendum esse ὁπόσοι συγγενεῖς αἵματος ἢ συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ. *quicunque sanguine juncti erant aut cognatione.* Phrasis συγγενεῖς αἵματος occurrit apud *Orig. c. Celsum* p. 35. Ed. *Cant.* HUDS. in *Add.*

am iis largiendo redituſve *annuos*, egregie locupletans. Cæſari quoque *legavit* argenti ſignati centies centena millia, ac præterea vaſa *ſua* tam aurea quam argentea, pretiique ſtupendi veſtes. Juliæ autem Cæſaris uxori, & aliis nonnullis quinquagies centena millia. His factis, quinto poſt occiſum Antipatrum die vitam finivit, cum regnaſſet poſt interfectum Antigonum annos triginta quatuor; poſtquam autem à Romanis rex creatus fuerat, triginta ſeptem: vir pari in omnes immanitate, iræ effrenatæ, animoque jus faſque deſpiciente, fortuna autem, ſiquis alius, propitia uſus, ut qui ex privato ad regnum evectus fuerit, & innumeris circundatus periculis ex omnibus effugerit, & non niſi provecta ætate vita deceſſerit. Quod vero ad res domeſticas attinet, præſertimque filios ſuos, hîc quoque felix fuit ſua ſententia, quod ſe de inimicis victoriam reportaſſe exiſtimaverit, meo vero judicio pro miſero admodum & infelici habendus eſt.

Ejus deceſſus.

Auctoris de Herode judicium.

2. Cæterum Salome & Alexas, antequam divulgata eſſet regis mors, concluſos in Hippodromum domum dimiſerunt, dicentes regem jubere ut in provincias *ſuas* diſcederent, reſque domi curarent. ita quidem maximo beneficio ab illis affecta eſt gens *univerſa*. Atque jam mors regis in ore & ſermone omnium cœpit eſſe: ac Salome & Alexas, militia omni in Hierichuntis theatrum coacta, primum ſcriptas ad milites literas legerunt, in quibus rex eis ob fidem & gratum erga ſe animum, gratias agebat, & ut idem Archelao filio ſuo, quem regem inſtituiſſet, præſtarent orabat. deinde Ptolemæus, cui creditum erat regis ſigillum, teſtamentum recitavit, quod ratum eſſe non poterat, niſi prius inſpectum eſſet à Cæſare. Ac ſubito clamor exſtitit in honorem Archelai, eique milites gregatim, nec non duces, eandem, quam patri præſtitiſſent, amicitiam benevolentiamque præſtiterunt, Deumque ei ſecundum exoptarunt.

Salome & Alexas dimittunt Judeos in Hippodromum concluſos.

Archelao, ut regi, acclamatur.

3. At poſt hæc funus parabant regi, id agente Archelao ut pater ſplendidiſſime efferretur, atque omnem ornatum proferente ut *magna* cum pompa comitaretur mortuum. Ferebatur igitur in lectica aurea, multis & variis ingentis pretii lapidibus diſtincta; ſtragula murice fulgebat, & corpus purpura erat amictum, cujus vertici adhærebat diadema, ſupraque corona aurea; & dextra ſceptrum geſtabat. Lectum ſtipabant filii & cognatorum multitudo. His proximi erant milites per gentes ſuas diſtributi earumque nominibus diſtincti, in hunc modum diſpoſiti. Primi incedebant ſatellites; deinde *agmen* Thracicum; poſtea Germani; & deinceps Galli; ornatu omnes militari: reliqua deinde exercitus multitudo, ac ſi in bellum iretur, ſub ſuis ducibus eorumque centurionibus. Hos ſeque-

Exſequiæ Herodis ſolutæ.

[e] χρημάτων τε δόσεσι καὶ τιμῶν ἀναφορᾶις, ἐκάστης ἐν εὐπορίᾳ καθιστάμενος. Καίσαρι μὲν δισσῶν μυριάδας χιλίας, χωρὶς δὲ σκεύη τὰ μὲν χρυσᾶ, τὰ δὲ ἀργύρα, καὶ ἐσθῆτα [f] πάμπολυτελῆ. [g] Ιουλίᾳ δὲ τῇ Καίσαρος γυναικὶ, καὶ πόσιν ἑτέρους πεντακοσίας μυριάδας. τοῦτα πράξας ἡμέρᾳ πέμπτῃ, μετὰ τὸ Αντίπατρον κλεινὸν [h] τὸν ἴσον, τελευτᾷ, βασιλεύσας μετὰ μὲν ἀνῃρέθη Αντίγονον, [i] ἔτη τριάκοντα ἑπτὰ, μετὰ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων [k] ἀποδεδειγμένος, ἕπτα καὶ τριάκοντα· ἀνὴρ ὠμὸς μὲν εἰς πάντας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἥσσων, [l] κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, τύχῃ δὲ εἰ καί τις ἕτερος κεχρημένος εὐμενεῖ. ἔκ τε γὰρ ἰδιώτου βασιλεὺς καταστὰς, καὶ κινδύνοις περιστοιχιζόμενος μυρίοις, πάντων ἐκπεσὼν ἐλπίδων, καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ μήκιστον [m] ἐξίστο. ὅπερ δὲ τὰ κατ' οἶκον ἐκεῖ ἰέναι τοὺς αὐτοῦ, ὅσα μὲν γνώμῃ τῇ ἐκείνου, [n] καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ κεχρημένος ἐλθὼν τὸ κρῖνας ἐχθροὺς κρατεῖν οὐκ [o] ὑστέρησεν, δοκεῖ δέ μοι καὶ πάνυ δυσχερῆ.

β'. Σαλώμη γὰρ καὶ Αλεξᾶς, πρὶν ἐκπυσθῆναι τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, τοὺς ἐπὶ τὸ ἱπποδρόμου καλουμένους συγκλείσαντες ἐπὶ τοῖς αὐτῶν, φάμενοι βασιλέα κελεύειν ἅπασιν [p] αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. πράσσεταί τε [q] αὐτοῖς ἤδη εὐεργεσία μεγίστη εἰς τὸ ἔθνος. ἐφανερὸν δὲ ἤδη ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως· καὶ Σαλώμη καὶ Αλεξᾶς, συναγαγόντες τὸ στράτευμα εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ ἐν Ιεριχοῦντι, πρῶτον μὲν ἐπιστολὰς ἀνέγνωσαν τοῖς στρατιώταις γεγραμμένας, ἐπί τε πίστει εὐχαριστίας καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτὸν, καὶ ἀξιώσει τοῦ ὁμοίου [q] παρὰ τοῦ Αρχελάου τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὃν βασιλέα [r] καθίστα. εἶτα μέντοι Πτολεμαῖος, [s] τὸ σημαντῆρα τοῦ βασιλέως πεπισευμένος, τὰς διαθήκας ἀνέλεγεν, αἱ λήψεσθαι κύριον οὐκ ἄλλως [t] ἔμελλον, ἢ Καίσαρος ἐπιτυχόντος αὐτῶν. βοὴ δὲ εὐθὺς ἦν ἐκλαμώντων Αρχέλαον βασιλέα, καὶ οἱ στρατιῶται καὶ σὺν τοῖς αὐτοῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες εὐνοίαν τε [u] ἐπιφέροντες καὶ προθυμίαν [v] τῷ αὐτῷ, καὶ συλλήψεσθαι τὸ θεῖον παρεκάλουν.

γ'. Ενεπύθετο δὲ [x] τάφον ἡτοιμάζου τῷ βασιλεῖ, μεγαλοπρεπῆ Αρχελάῳ πολυτελεστάτῳ θυσίᾳ τῷ ἐπιγραμμένῳ τοῦ πατρὸς, καὶ πάντα τὸν κόσμον [y] προεπεμπόντο τῷ νεκρῷ. ἐφέρετο δὲ ἐπὶ κλίνης χρυσέας λίθοις πολυτελέσι καὶ ποικίλοις διαπεπασμένης· [z] στρωμή τε ἦν ἁλουργὴς καὶ [b] ἠμπέχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς, διαδήματι ἐσχημένος, ὑπερκειμένου στέφανος χρυσοῦ, σκῆπτρόν τε τῇ δεξιᾷ προκείμενον. πρὸ δὲ τῆς κλίνης οἵ τε ἐκ τοῦ παλατίου καὶ τὸ πλῆθος ἦν τῶν συγγενῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ στρατιωτικὸν [c] καὶ ἐθνικὸν ἔθνη [d] καὶ τεταγμένως διέκειντο, [e] ἧσπερ νεμηθέντες. πρῶτοι μὲν οἱ δορυφόροι, μετὰ δὲ τὸ Θρᾴκιον, ἐπὶ δὲ τούτοις ὀπίσω Γερμανοὶ, [f] καὶ τὸ Γαλατικὸν μετ' αὐτούς, ἐν κόσμῳ πάντες τῷ πολεμικῷ. τούτων δὲ κατόπιν ἦν πᾶς ὁ στρατὸς ὡς ἐς πόλεμον ἐξοδεύοντες, ὥσπερ ὑπὸ λοχαγῶν ἀγόμενοι

[e] Χρημάτων τε δόσεσι] Χρημάτων δόσῃ *Busb.*

[f] Πάμπολυτελῆ.] Πάνυ πολυτελῆ *Busb.* & *Lugd. Bat.* πάνυ πολλῆ τέλεως *Vat.*

[g] Ιουλίᾳ —— μυριάδας.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[h] Τὸν —— Αντίγονον,] Duplex Regni ejus Epocha, una ab expulſo Rege Antigono, de quo ſupr. lib. 15. c. 1. §. 1. & 2. Altera, à quo Rex à Senatu declaratus, de quo ſupr. lib. 14. c. 14. §. 4. SPANH.

[i] Ετη τριάκοντα] *Joſephi* numeros hîc loci (poſt *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4001.) defendit explicatque *Ant. Pagi* in *Apparatu* ad *Annales Baronii*, p. 35. Videſis *Joſ. Scaligerum* de *Emend. Tem.* p. 433. in *Can. Iſagog.* p. 332. & in *Animadverſ. Euſeb.* p. 163. *Kepplerum de Anno Nat. Chriſti*, c. 9. & *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346.

[k] Αποδεδειγμένος,] Ita *Vat.* ἀποδείξαντος *Busb.* ἀποδείξαντος in *Editis* & *Zonara.*

[l] Κρείσσων] *Gen.* κρείσσων.

[m] Εξίστο.] *L. B.* ἐξίστατο.

[n] Καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ] Ita lego ex *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* deerat vox τύχῃ in *Editis* & *MSS.*

[o] Υστερῆσεν,] Υστέρησε *Busb.* & mox δοκῶν *Vat. L. B.* in *Marg.* ὑστερήσας.

[p] Αὐτοῖς] *Gen.* αὐτῶν.

[q] Παροχῆς —— καθίστατο.] Παροχῇ *Busb.* παροχῇ *Vat.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[r] Καθίστᾳ.] *L. B.* καθίστατο.

[s] Τὸν σημαντῆρα] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[t] Εμελλον,] Ελεγον *Vat.* qui mox habet ἐπιτ. τ' Αρχ.

[v] Τῷ αὐτῷ] Τῷ αὐτῶν *Vat.*

[x] Τάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ,] Ταφὼ *Busb.*

[y] Προεκομίσαντο· αἷς δὲ συμπεμπόντων] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[z] Συμπεμπόντων] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* συμπομπεύσασι in *Editis Aliiſque.* ἅμα πάντα τὰ βασίλεια κόσμῳ πομπεύσαι, συμπομπεύοντα τῷ νεκρῷ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[a] Στρωμή τε ἦν ἁλουργὴς] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[b] Ημπίχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀμπίχετο πορφυρίδι in *Editis Aliiſque.*

[c] Καὶ ἐθνικὸν ἔθνη] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *per propriàs diſtincta nationes & diſcreta nominibus.* καὶ ἐθνικῶν πρωτοτοκείας διέκειντο in *Editis Aliiſque.*

[d] Καὶ πρωτοτοκείας διέκειντο,] *L. B.* πρωτοτοκείᾳ τε διέκειτο.

[e] Οὕτως νεμεθέντες.] Ita lego ex conjectura, favente Epiphanio, qui vertit, *erant autem tali ordine diſtributi.*

[f] Καὶ τὸ] *L. B.* καὶ ἀπὸ τὸ.

[g] Ιου-

μενοι ϗ τοῖς ταξιαρχῆσιν [g] αὐτων. [h] τύτοις εἵποντο πενταϰόσιοι τ οἰκετῶν [i] ἀρωματοφόροι. ἦσαν ϗ ὅπῃ [k] Ηρωδίου [l] στάδια ὀκτω. τῆδε γὰ αὐτῶ ἐϰώνησε αἱ ταφαὶ ϰελεύσμασι τῷ αὐτῶ. Ηρῴδης μὲν δὴ τὸν ἐπελεύτα τ τρόπον.

δ'. [m] Αρχέλαος ϗ, ὅπῃ μὲν ἑβδόμαν ἡμέραν πένθους [n] τὸ ἐπι τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλεσ. τόσας γὰ ἀφορεύϰ τὸ νόμιμον τοῦ πατρίου. ἐστάσας ϗ τὰς ὁμίλους, ϰαὶ ϰαταλύσας τὸ πένθος, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν. ἦσαν δὲ εὐφημίαι ϰαὶ ἔπαινοι ϰαθ' ἃς τινας ἴοι, ἑϰάστων τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμημένων εἰς τὸ δοϰεῖν μείζοσι [o] χρῆσθαι τῆς εὐφημίας. ὁ δὲ εἰς ὑψηλὸν βῆμα πεποιημένον ἀνελθὼν, ϰαὶ ἱδρυθεὶς εἰς θρόνον [p] χρυσοῦ πεποιημένον, [q] ἀντεδέξιουτο τὰς ὁμίλους, χάριτάς τ εὐφημιῶν τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἡδονῇ φέρων· χάριν τε [r] ὡμολόγει, "ὅτι μηδὲν αὐτοῦ μνησιϰαϰοῖεν ἀνθ' ὧν ὁ "πατὴρ εἰς αὐτὰς ὑβρίϰει, ϰαὶ [s] πειράσεσθαι μὴ "ἐλλείψειν ἀμειβόμενον τὸ πρόθυμον αὐτῶν. ἄρτι μέν- "τοι [t] Φειδὼ ποιεῖσθαι ϗ βασιλείας ὀνόματος· τιμήσεσθαι "γὰ αὐτὸν τῇ ἀξιώσει, εἴπερ [v] βεβαίως Καῖσαρ ὅπι- "ϰυρώσει τὰς Διαθήϰας, αἱ ὑπὸ ϗ πατρὸς ἐγεγράφη- "σαν αὐτοῦ. δι' ἣν αἰτίαν ϗδὲ ϗ στρατεύματος ἐν Ιε- "ριχοῦντι [x] Διάδημα αὐτῷ προθεῖναι προθυμούμενος, "δέξασθαι τὸ προϰείμενον τῆς ἐνθένδε τιμῆς, διὰ τὸ "μηδέπω τ ϰυρίως ὑποδοχὴν φανερὸν εἶναι προθυμό- "μενον. πρείττων μέν γε εἰς αὐτὸν τῶν πραγμάτων ὑ "λείψειν ἀρετῆς ϗ ἀμειψόμενος τὴν εὔνοιαν αὐτῶν. πρᾶ- "ξαντα γὰ ἐν πᾶσι τὰ πρὸς αὐτὸς φανεῖσθαι ϗ πατρὸς "ἀμείνονα τὰ πάντα." οἱ δὲ, οἷον ὄχλος εἴωθεν φι- λεῖν, οἰόμενοι τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τὰς Διανοίας ἐμφανίζειν τῶν παρόντων ἐπὶ τοιάσδε ἀρχάς, ὅσῳ πράως ϰαὶ θεραπευτιϰῶς ὁ Αρχέλαος διελέγετο αὐτοῖς, τοσῷδε μειζόνως τε ἐχρῶντο τοῖς ἐπαίνοις, [y] ϗ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν [z] ἐπεγράφοντο. οἱ μὲν εἰσφορὰς ἃς ἐνιαυσίως φέροιεν ἐλαττοῦσθαι βοῇ χρώμενοι· οἱ δὲ αὖ δεσμωτῶν, οἳ ὑφ' Ηρῴδου ἐδέδεντο, πολλοὶ δὲ ἦσαν ϰαὶ πολλῶν χρόνων, ἀπόλυσιν. εἰσὶν δὲ οἳ ἄρσεις τῶν τελῶν, ἃ ἐπὶ πράσεσιν ἢ ὠναῖς [a] δημοσίαις ἐπεβάλλετο [b] πραττόμενα πικρῶς, ἠτοῦντο. ἀντιλεγόντε ἠδαμῶς Αρχέλαου, [c] ἐπεὶ ἥρητο ὁμίλοις αὐθαδῶς ὧν ποιεῖν πάντα, διὰ τὸ νομίζειν μέγα πρᾶγμα εἰς τήρησιν τ ἀρχῆς γνώσεσθαι, τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ τῆς πληθύος. ἐντεῦθεν δὲ θυσίας τῷ Θεῷ ϰατ' εὐωχίαν τρέπε) μετὰ τῶν φίλων.

batur quingenti famuli, aromata portantes. Ibant autem versus Herodium octo stadia: ibi enim, ut ipse mandaverat, sepultus est. Et Herodes quidem hoc modo è vita excessit.

4. Archelaus autem luctum dierum septem in honorem patri integravit. tot enim dies postulat patria consuetudo. Deinde cum multitudinem convivio excepisset, luctu finito, in templum ascendit. atque omnes, quaqua transibat, faustis cum ominibus & præconiis prosequebantur, certatim id agentibus singulis ut quam lætissimas edere viderentur acclamationes. Tum vero ille, conscenso suggestu, sublimis in aurea sella residens, populum viciſſim excipiebat, ostendens sibi gratam acceptamque esse illorum benevolentiam, lætis gratulationibus expressam, eisque gratias egit, "quod "paternarum in ipsos injuriarum memoriam de- "posuissent, seque sedulo conaturum *pollicebatur* ne "quid sibi desit, quo minus egregiæ illorum vo- "luntati vices rependeret. In præsenti quidem "regio nomine se abstinere: appellationis tamen "honorem consequuturum, si Cæsar testamentum "à patre scriptum auctoritate sua confirmaverit: "quam ob causam ipsum, cum studiose id ageret "exercitus, ut diadema ei imponeretur, honorem "inde adeo expetitum accipere noluisse, quod es- "set adhuc incerta voluntas ejus, qui istum vale- "re ratumque esse jussurus est. Verum, si fuerit "adeptus imperium, sibi non defuturam illius bo- "nitatem qui benevolentiam eorum remunerabit. "operam enim daturum ut in omnibus erga eos "patre melior esse videatur." Illi vero, quo more vulgus solet facere, rati primis diebus aperiri mentem eorum, qui ad tantæ potestatis fastigium provehuntur, quo suavius & humanius eos alloquebatur Archelaus, eo magis cum collaudabant, & scribebant quæ sibi dari postulabant. Alii ut tributa annua diminuerentur clamabant; alii ut vincti solverentur, quos & multos & longo tempore Herodes habebat: erant etiam qui vectigalia, rebus in foro emptis venditisque imposita, & satis acerbe exacta, tolli efflagitabant. ad quæ Archelaus minime contradicebat, quoniam id susceperat ut multitudini in omnibus gratificaretur, quippe quod populi erga se benevolentiam permagni momenti esse existimaret ad confirmationem regni sui. Et hinc, facta re divina, ad convivium cum amicis se contulit.

Luctu finito Archelaus populum convivio excipit.

Ejus concio.

Archelai promissa.

Populi petentium postulata.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τ Αρχίλαον· ϰαὶ ὡς αὐτὸς ἔπλευσεν ἐπὶ Ρώμης.

CAP. IX.

Quomodo populus seditionem movit contra Archelaum: & ut ipse Romam profectus est.

XI.

ΕΝ τούτῳ ϗ τινες τ Ιουδαίων, συνελθόντες νεωτέρων ἐπιθυμίᾳ πραγμάτων, ὠδύροντο Ματθίαν ϰαὶ τοὺς

INterea Judæi quidam, novarum rerum desiderio congregati, Matthiæ & ejus sociorum, ab He-

Tumultuose agunt Judæi ut occisos ab Herode ultum iret Archelaus.

[g] Αὐτῶν.] *Casaubonus* supplet ἑπόμβοι.

[h] Τούτοις εἵποντο] Τούτοις ἐπετίθεντο π. *Vat.*

[i] Αρωματοφόροι. —— ὀϰτω.] Conf. ἀλλοϲ. lib. 1. c. 33. §. 9. SPANH.

[k] Ηρωδίου] Herodium secundum Josephum. l. 14. Antiq. c. 25. & de bell. l. 1. c. 11. & cap. 16. ab Hierosolymis aberat 60. stadiis. quo delatum Herodis mortui cadaver, pompa funebris comitante Archelao processit usque per octo stadia. lib. 17. ant. c. 11. p. 600. Quomodo igitur hic lib. 1. de bell. c. ult. dicitur quod τὸ σῶμα ἐϰομίσθη σταδίους Διαϰοσίους εἰς ἡρῴδιον? nisi fortè postquam desiisset συμπομπεύειν ipse Archelaus, reliqua pompa per devium vel flexuosum iter ducta, quo pateret neutiquam exequiis spoliatum fuisse cadaver Herodis, 200. stadiorum viam confecerit. COCCEJUS FIL.

[l] Στάδια ὀϰτω] Vide *Annott.* ad extremum lib. 1. de *Bello Jud.*

[m] Αρχέλαος —— πατρίῳ.] Conf. ἀλλοϲ. lib. 2. c. 1. §. 1. SPANH.

[n] Τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.* licet ibi τῷ legatur) & *Vat.* πένθος τ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλεσι *Basil. Aliique* ϗ τῷ π.

[o] Χρῆσθαι τιμῆς.] Χρῆσθαι *Busb.*

[p] Χρυσοῦ πεποιημένον,] Χρυσοῦν *Busb.* & *Vat.*

[q] Αντιδεξιοῦτο τὰς ὁμίλους,] Ita cum *Busb.* & *Vat.* ἀντιδεξιοῦτο in *Editis Aliisque.*

[r] Ωμολόγει,] Ομολογεῖν διότι μηδὲν *Vat.*

[s] Πειράσεσθαι] Πειράσασθαι *Busb.*

[t] Φειδὼ ποιεῖσθαι ϗ βασιλείας ὀνόματος.] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* Φειδοποιεῖσθαι in *Editis Aliisque.* HUDS. Φειδοποιεῖσθαι *Gen.* Vel Φειδὼ ποιεῖσθαι· sic φειδοῖ χρῆσθαι infr. lib. 19. c. 1. §. 5. & ἀλλοϲ. lib. 6. c. 2. §. 5. ἐδὲ φειδὼ τινα ϗ ναῶ ποιούμενος. SPANH.

[v] Βεβαίως —— Διαθήϰας,] Archelaus abstinet Regis nomine, donec à Cæsare confirmatum. SPANH.

[x] Διάδημα αὐτῷ προθεῖναι] Τὸ Διάδημα *Vat.* & *Busb.*

[y] Καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν] Καὶ ϗ αἰτήσεις *Vat.*

[z] Επεγράφοντο.] Επέφερον *Busb.* ἐπετίθεντο *L. B.* ἐπεγράφατο *Vat.* ἐπὶ τὰς αἰτήσεις δωρεὰν ἐτράποντο *Casaub.*

[a] Δημοσίαις] Ita lego, *Epiphanio* vertente, *alii vero gravedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri vociferabantur.* ἡμισείαις in *libris* omnibus, nullo plane sensu.

[b] Πραττόμενα πικρῶς,] Eo modo *Busb.* πρασσομένας in *Editis Aliisque.*

[c] Επεὶ ἥρητο ὁμίλοις] Ita lectum esse volui prout conjecerat

Herode occiſorum, mortem deplorabant, (qui tunc temporis exſequiarum honore privati erant metu Herodis, erant quippe iſti ob dejectam aquilam auream morte multati) magnum edentes clamorem & lamentationem; inſuper & convicia quædam, quaſi in mortuorum ſolatium, in regem *defunctum* jactabant. Cumque in unum locum conveniſſent, ab Archelao contendebant, ut id facinus in eos vindicaret, quos habuerat Herodes in pretio: utque in primis pontificem abdicaret ab Herode conſtitutum, aliumque deligeret magis legitimum & ad munus obeundum puriorem. Iſtis Archelaus, licet graviter illorum impetum ferens, annuebat, quòd illi iter inſtaret quod ad Romam quam ocyſſime facere propoſuerat, ut voluntatem Cæſaris de ſe perſpectam haberet. Miſſo itaque duce qui perſuaſione uteretur, ut omiſſo propter iſta vindictæ ſtudio conſiderarent, & morte pœnas dediſſe illorum amicos ex lege, & poſtulatis eorum magnas ineſſe contumelias, & tempus hoc alia *conſilia* poſcere, opuſque eſſe concordia, donec ad ipſos reverteretur in imperio confirmatus approbatione Cæſaris; tunc enim de iis quæ poſtularent una cum illis conſultaturum eſſe: interim vero quieſcerent ne ſeditionis crimen incurrerent.

Archelaus ad populum ſedandum ducem mittit.

2. Et ille quidem, cum iſta ſuggeſſiſſet edocuiſſetque, ducem miſit ad eos *hæc ipſa loquuturum*. Sed illi clamantes eum ne verbum quidem facere permiſerunt, mortiſque periculum ei intenderunt alterique cuipiam qui palam aliquid dicere auderet, quod eos ad ſanam mentem perduceret, averteretque ab hujuſmodi rerum ſtudio, quod plus ſuæ voluntati tribuerent quam præſidentium auctoritati; grave eſſe exiſtimantes, ſi chariſſimorum, quos vivo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio, animis incitati, atque id demum jus & fas reputantes quod ipſis voluptatem allaturum videbatur, & periculum ab eo *intentatum* providere neſcientes, etiamſi alicui de eo ſuſpicio foret, præſenti quippe lætitia nimium elato, quod eos ulturi eſſent, quos ſibi inimiciſſimos eſſe crediderunt. Et multis ab Archelao miſſis qui cum eis colloquerentur, quibuſdam etiam non ipſius juſſu ſed ſponte quaſi ſua *ad eos* advenientibus, ut ad mitiorem animum reducerentur, neminem eos vel tantillum alloqui paſſi ſunt. Et ſeditio mota eſt ab iis qui valde iraſcebantur, palamque erat tumultum valde auctum iri, magno hominum numero ad eos confluente.

Ducem aliamve quempiam verba facere non ſinit multitudo.

3. Cum autem ſub id tempus inſtaret feſtum, quo Judæis patrium eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha enim illa feſtivitas appellatur, in memoriam exitus illorum ex Ægypto inſtituta, quam

Seditio mota in feſto Paſchatis.

σὺν αὐτῷ ὑφ' Ηρῴδου ἀποθανόντας· οἱ δὲ τοῦ δεδραχμήματος τὴν [d] ἐκ δὲ πενθεικῆς τιμῆς φόβῳ τῷ ἐκείνου [e] ἀπεστέρωντο, [f] ἕως δὲ τὸ ἐπὶ καθαιρέσει δὲ χρυσοῦ ἀετοῦ [g] κατατετολμημένον· [h] ἐπὶ μέγα τε τῇ βοῇ ἐξ οἰμωγῇ χρώμενοι, καὶ τινα, ὡς κύφισιν φέρουσα τοῖς τεθνεῶσιν, ἀπερρίπτουν εἰς τὰ βασιλέα. συνοδός τε αὐτοῖς ἠλθομένης ἠξίουν τιμωρεῖσθαι αὐτοῖς ὑπ' Αρχελάου [i] ἠδικῆσθαι κελεύσαντος τὰ ὑπὸ Ηρῴδου τιμωρουμένων· ἐκ πάντων γε καὶ πρώτων καὶ [k] ἐκκλησιαζόντων [l] τὰ ὑπ' αὐτοῦ δεχιερέα καθεσταμένου [m] παύσασθαι, νομιμώτερόν τε ἅμα καὶ καθαρὸν δεχιερᾶσθαι ἄνδρα [n] αἱρεῖσθαι. τούτοις Αρχέλαος, καίπερ δεινῶς φέρων [o] τὴν ὀργὴν αὐτῶν, ἐπένευεν, [p] ἔχων τὴν ἐπὶ Ρώμης ὁδὸν ἀνύεσθαι προκειμένου αὐτῷ τάχους, ἐπὶ πλεονεκτήσει τὰ δεξαίμενον Καίσαρος. πέμψας δὲ τὸ στρατηγὸν πείθει χρῆσθαι, [q] ἐκ δὲ ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίαις ἀποστάσεως σκοπὸν, δύνατόν τε ὂν τοῖς φίλοις αὐτῶν [r] συνέλθοι μὴ νόμων γεγονότα, καὶ τὰς αἰτήσεις ὡς ἐπὶ μέγα δὲ ὑβρίζειν πεφυκότας, τὰς τε χωρὰς οὐκ ἐν τοιαῖσδε εἶναι, [s] μᾶλλον δὲ δὲ ὁμονοεῖν ἐκ καταστασίμενον τὸν δεχιὸν ἐπινεύσαντα τῷ Καίσαρος ἀφίκοιτο ὡς αὐτὸς, τότε γὰρ καινὴ [t] βουλεύσειν πρὸς ὧν ἀξιοῖεν σὺν αὐτοῖς· ἄρτι δὲ ἀνεχὲς, [v] μὴ δὲ στασιάζειν δοκοῖεν.

β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ὑποτιθεὶς καὶ διδάξας τὰ στρατηγὸν, [x] ἐκπέμπεται πρὸς αὐτούς. οἱ δὲ βιῶντες λέγειν τε οὐκ εἴων, καὶ εἰς κίνδυνον δὲ [y] ἀπολαμένου ἐκείνου τε καθίστασαν, καὶ τῶν ἄλλων ὅστις γε ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ὑποτροπῇ τῶν τοιῶνδε [z] ὀφιγνᾶσθαι πλημμέλειν φθέγξαιτο φανερὸς ἦν, ἀφ' τε πάντα βουλῇ τῇ αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τῶν ἐφεστηκότων [a] συγχωρεῖν, δεινὸν ἡγέμενοι, εἰ ζῶντός τε Ηρῴδου [b] στερηθεῖεν τῶν φιλτάτων, καὶ πλούτης αὐτῷ γιομένης τιμωρίων τῶν ἐπ' αὐτοῖς, [c] ὠμηκότας τὰς γνώμας, καὶ νόμιμόν τε καὶ δίκαιον ἡγέμενοι ὃ, τι μελλήσει ἡδονὴν αὐτοῖς φέρειν, κινδυνόν τε τὸ [d] ἀπ' αὐτοῦ προσδιαθήσεσθαι τε ἀμαθεῖς, καὶ [e] εἴτ' ὑποπλαθείη, ὑπερβολῆς αὐτῷ γιομένης τὸ δεδραχμήματος ἡδονῆς ἐκ δὲ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς [f] δοκοῦντας αὐτοῖς. πολλῶν δὲ ὑπὸ Αρχελάου πεμπομένων οἱ παρελέξοντο αὐτοῖς, [g] τῶν δὲ ἐκ ὡς ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ τῇ αὐτῶν [h] δοκεῖν παρεῖναι, ὅπως εἰς τὸ πραότερον καταστήσονται αὐτοὺς, ἐδένος ἐνείχοντο εἰπεῖν. [i] ἀνάστασίς τε ἦν λίαν ὀργῇ χρωμένων, φανερά τε ἦσαν ἐπὶ μέγα αὐξήσοντες τὸν στασιν πλήθους ὑποῤῥυέντος αὐτοῖς.

γ'. Ενστάσης δὲ κατὰ τὸν καιρὸν [k] ἑορτῆς, ἐν δὲ Ιουδαίοις ἄζυμα προτίθεται πάτριον· [l] Πάσχα δὲ ἡ ἑορτὴ καλεῖται, ὑπόμνημα ὄσα τὰ ἐξ Αἰγύπτου ἀπάρσεως αὐ-

---

Cotelerius in notis ad Volumen ſecundum *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*, pag 614. ἐπεὶ ἤρξατο ὁμίλως ἀπωδᾶν ὧν ποιεῖν πάντα in in *Editis* ἐπείρατο ὁμ. απ. ὧν ποιεῖν *Vat.* ἐπίρατο ὁμίλως απ. ὧν ποιεῖν πάντα *Busb.*

d Εκ δὲ πενθεικῆς] Ita cum *Cod. Busb.* εἰς τὸ πενθεικῆς in *ceteris.*

e Απεστέρωντο.] Sic *Busb* & *Vat.* ἀπεστέρουτο In *Editis Aliiſque.*

f Ηζαν δὲ] Iterum cum *Cod. Busb.* ἦσαν δὲ οἱ τὸ in *reliquis.* ἦσαν δὲ ἦσαν malit *Caſaub.*

g Καταδεδικασμένων·] Καταδεδικασμένων *Busb.* δεδικασμένων *Vat.*

h Επὶ μέγα τε τῇ βοῇ] Ita *Vat.* ἐπὶ μέγα μὲ τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρ. *Busb.* ἐπὶ μέγα τε τὸ βοῆς καὶ οἰμωγῆς χρ. in *Editis.*

i Γενήσεσθαι] *L. B.* γένεσθαι.

k Εκδηλότατον] *L. B.* ἐκδηλότατον.

l Τὸν ὑπ' αὐτοῦ δεχιερέα καθεσῶτα] Illud τὸν δὲ *Codd. MSS.*

m Παυσανία,] *Al.* παύσασθαι.

n Αἱρεῖσθαι.] Vocem αἱρεῖσθαι non agnoſcit *Busb.*

o Τὴν ὁμιλὸ αὐτῶν,] Illa τὴν ὁμιλὸ αὐτῶν deſunt *Vat.* & deerant forſan codici *Epiphanii*, nam vertit, *Archelaus autem, licet iſta graviter ferret, annuebat tamen* &c.

p Εχων] *L. B.* ἐνίχων.

q Καὶ —— ἀπεσώτας] Καὶ ἐκέλευσιν ὡς τοῖς ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίαις ἀπὸς. *Busb.*

r Συνέλθοι] *Gen.* συνέθλοι.

s Μᾶλλον] Μάλλον δ' ὁ τῷ ὁμ. *Busb.*

t Βουλεύσειν] Ita *Vat.* βουλεύειν in *ceteris.*

v Μὴ δὲ στασιάζειν δοκοῖεν] Ως μὴ στασιάζει *Busb.* atque ita forſan *Epiphanius.*

x Ἐκπέμπεται πρὸς αὐτούς] Εκπέμπει *Vat.*

y Απολαμένου ἐκείνου] Ita *Vat.* ἀπολογουμένου ἐκείνου κτὲ. in *Editis Aliiſque.* ἀπολέσθαι οἰκτρῶς κτὲ. malit *Caſaub.*

z Οφιγνᾶσθαι] Conf. ſup. c. 1. §. 1. SPANH.

a Συνχωρεῖν,] Ita lego cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* συγχωρῶν δεῖν in *ceteris.*

b Στερηθεῖεν] *L. B.* στερηθεῖν.

c Ωμηκότας τὰς γνώμας,] Ωργηκότες *Vat.* Addit *Lugd. Bat.* κωλύοιντο.

d Απ' αὐτοῦ] Sic *Vat.* ὑπ' αὐτοῦ προσδιαθήσεσθαι in *reliquis.*

e Εἴτ' ὑποπλαθείη,] Εἴτε malit Cl. *Louthius*, ita ut ὑπὸ vel ἕνεκα ante τὸ δεδραχμήματος ἡδονῆς ſubintelligendum ſit.

f Δοκοῦντας αὐτοῖς.] Eſt qui malit δοκεῖν αὐτοῖς.

g Τῶν δὲ ἐκ ὡς ὑπ' ἐκείνου,] Τῶν τε ἐκείνου μὲ ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ *Vat.* Lectionem ab hac *Editaque* diverſam habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *aliis ex regis perſona loquentibus, aliis autem ex illius quidem ſententia, ſed veluti ex ſuæ mentis monentibus* &c.

h Δοκεῖν παρεῖναι,] Παρεῖναι δοκοῦντων *Busb.*

i Ανάστασίς τε λίαν λίαν] Prima vox & ultima in *L. B.* deſunt.

k Εορτῆς, —— ἡμέρας,] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

l Πάσχα] *Al.* Φάσκα.

αὐτῶν γνωμένης, καὶ θύσιν [m] αὐτοῖς προθύμως, πλῆθός τε ἱερείων [n] ὡς οὐκ ἐν ἄλλῃ καταθύσειν ἐστὶν αὐτοῖς νόμιμον, κάτεισί τὸ πλῆθος ἀναρίθμητον ἐκ τῆς χώρας, ἤδη δὲ καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας ὅπῃ θρησκείᾳ τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ νεωτερισταὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν ἐξηγητὰς τῶν νόμων ὀδυρόμενοι, συσκέντες ἐν τῷ ἱερῷ τροφῆς ὑπορρώουν, τοῖς στασιώταις οὐκ ὂν [o] ἐν αἰσχύνῃ μεταιτεῖν [p] αὐτούς. καὶ δείσας Ἀρχέλαος [q] μηκέτι δεινὸν βλάσῃσεν αὐτῶν τῇ ἀπονοίᾳ, πέμπει στρατεύματός τι τῶν πολιτῶν χιλίαρχόν τε τοῦ ὁρμοῦντος [r] στασιαζόντων κατασχεῖλαι πρὸ τοῦ τὸ πᾶν ὅμιλον ὑπὸ μανιώδους αὐτῶν [s] πλέον καταφθαρῆναι· καὶ εἴ τινες ἀφόδηλοι [t] πολὺ τῶν ἄλλων καθιστάμενοι προθυμίᾳ τοῦ στασιάζειν, ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν. [v] ὅπῃ τούτους οἱ στασιῶται τῶν ἐξηγητῶν καὶ τὸ πλῆθος [x] ἐξηρίωσαν, βοῇ καὶ διακελεύσμῳ χρώμενοι· ὥρμησάν τε ἐπὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ προσπεσόντες καταλεύσασι τοὺς πλείστους αὐτῶν. ὀλίγοι δέ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματίαι διέφυγον. καὶ τοῖς μὲν τοῦτο πράξασιν διὰ χειρὸς αὐθις ἡ θυσία ἦν. Ἀρχελάῳ δὲ ἄπορον ἐδόκει σώζεσθαι τὸ πᾶν, [y] μὴ οὐκ ἀνακόψοντι τὸν ἐπὶ τοῖσδε ὁρμὸν τοῦ πλήθους· ἐκπέμπει δὲ πᾶν τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἱππεῖς οἱ τούς τε [z] αὐτόθι ἐσκεδασκότας κωλύσειν τοῖς κτ τὸ ἱερὸν βοηθεῖν, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπὸ τοῦ πεζῶν δέχοιντο ἀντιλῃφθησόμενοι ἀσφαλῶς ἤδη πεπισθυκότας. καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἄνδρας ἔκτειναν οἱ ἱππεῖς· τὸ δὲ λοιπὸν ὤχετο ἐπὶ ὄρη τὰ πλησίον ἰόντες. ἐκήρυττε δὲ Ἀρχέλαος ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ αὑτῶν πᾶσιν. οἱ δὲ ἀπήεσαν τὴν ἑορτὴν καταλιπόντες, φόβῳ κακῶν μείζονος, καίπερ θρασεῖς ὄντες διὰ τὸ ἀπειθέστερον. Ἀρχέλαος δὲ ἐπὶ θαλάσσης κατῆλθε μετὰ τῆς μητρὸς, [a] Νικόλαον τε Πτολεμαῖόν τε πολλοὺς τῶν φίλων ἐπαγόμενος, φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ τὰ πάντα [b] ἐφεὶς καθίσας τε οἶκόν τε τῆς ἀρχῆς. συνεξῆλθε δὲ αὐτῷ καὶ [c] Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ τὴν ἡγεμονίαν ἀγομένη τὴν αὐτῆς. πολλοὶ δὲ τῶν συγγενῶν, λόγῳ μὲν ὡς συναγωνιώμενοι τῷ Ἀρχελάῳ ἐπὶ κτήσει τῆς βασιλείας, ἔργῳ δὲ ἀνθιστάζοντες, καὶ μάλιστα οἱ τῶν πεπραγμένων ἐν τῷ ἱερῷ ποινὴν ὑποσόμενοι κατιόντας. [d] ὑπηντίαζε δὲ ἐν Καισαρείᾳ τῷ Ἀρχέλαον [e] Σαβῖνος, Καίσαρος ἐπίτροπος τῆς ἐν Συρίᾳ πραγμάτων, εἰς Ἰουδαίαν ὁρμημένος ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ἡρῴδου χρημάτων· καὶ αὐτὸν τοῦ ἐπὶ τοῖσδε ὁρμῆς [f] ἐπέσχεν [g] ὁ Οὔαρος παρελθών. διὰ γὰρ Πτολεμαίου μεταπεμπόμενος ὑπὸ Ἀρχελάου παρῆν· καὶ Οὐάρῳ Σαβῖνος χαριζόμενος, ὅτε τὰς ἄκρας [h] ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἦσαν παρέλαβεν, ὅτε τοὺς θησαυροὺς κατεσημήνατο, εἶα δὲ ἔχειν Ἀρχέλαον μέχρι Καίσαρι δόξειέν τι περὶ αὐτῶν, καὶ ἔμενεν ἐν τῇ Καισαρείᾳ τοῦτο ὑποχόμενος. ἐπεὶ δὲ ἐκπλεῖ μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμης Ἀρχέλαος, Οὐάρῳ δὲ ἐπ' Ἀντιοχείας ἐγένοντο κομιδαί, Σαβῖνος ἐπὶ Ἱεροσολύμων χωρήσας ἐφρουρεῖτο τὰ βασίλεια. μεταπέμψας δὲ τοὺς φρουράρχους, καὶ ὁπόσοι διοικηταὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν, λόγους τε ἀπαιτεῖν περὶ αὐτῶν, καὶ τὰς ἄκρας καθίστατο ἢ αὐτῷ [i] δοκοῖ. ἃ μὲν οἱ φύλακες [k] ἐν ὀλίγῳ τὰς Ἀρχελάου ἐντολὰς ἐποιοῦντο quidem agant ingenti lætitia, tumque illis mos est majorem quam in ulla alia solennitate victimarum numerum mactare, atque magna vis hominum ex *universa* regione locisque extra illius fines *ad istam celebritatem* religionis erga convenit) etiam seditiosi illi, Judam & Matthiam *legis* expositores lamentantes, in fano cœtus habuerunt, non deficiente victu, quem perturbatores istos non pudebat mendicato quærere. Itaque Archelaus, veritus ne quid gravius oriretur ex illorum insolentia, misit eò centurionem cum cohorte militum qui seditiosos coërcerent, priusquam cætera multitudo hujus furoris inficeretur contagio: & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos etiam populum irritarunt qui è factione erant *legis* expositorum, clamoribus suis & cohortationibus: adeo ut impetum in milites fecerint, propiusque adstantes maximam eorum partem lapidarint. verum ipse centurio & alii pauci vulnerati effugerunt. Eoque facto manum iterum sacrificio admovent. Archelaus autem de rerum summa periclitari sibi visus est, nisi multitudinis impetum ex hujusmodi occasione retunderet: itaque milites omnes eò misit & equites, qui eos qui foris essent, iis qui in templo forent, succurrere prohiberent, & eos qui à peditibus evasissent, jam in tuto se existimantes, ferro exciperent. Ita occisa sunt ab equitibus circiter tria hominum millia: reliqui in montes qui in propinquo erant se receperunt. Et Archelaus proclamari jussit, ut omnes domum discederent: id quod illi fecerunt, & festum, quamvis audaces propter rerum imperitiam, deteriora veriti reliquerunt. Deinde Archelaus ad mare descendit una cum matre, secum ducens Nicolaum & Ptolemæum, multosque amicorum, relicta totius domus & principatus cura Philippo fratri suo. Eum comitata est Herodis soror Salome, una cum suis natis, multisque consanguineis, per speciem adjuvandi Archelaum ad regnum obtinendum, sed reipsa ad ei adversandum, & maxime ad conquerendum de eo quod in templo factum fuerat. Cæsareæ autem Archelao occurrit Sabinus, Cæsaris in Syria rerum procurator, in Judæam properans ad custodiendam Herodis pecuniam: sed Varus superveniens eum ab itinere avertit. aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum: inque Vari gratiam Sabinus neque Judææ castella occupavit, neque pecuniam consignavit, sed Archelao, donec de ea Cæsar statuisset, reliquit; eoque promisso Cæsareæ remansit. Sed postquam Archelaus Romam solvit, & Varus Antiochiam discessit, Sabinus Hierosolyma profectus palatium occupat. Deinde, accersitis præsidiorum præfectis omnibusque rerum administratoribus, demonstrat se rationes exigere, & de castellis statuit arbitratu suo. non tamen custodes Archelai mandata neglectui habuerunt: sed in tuendo omnia, quæ illis in mandatis dederat, perseve-

Magnam vim militum ad seditiosos coercendos mittit Archelaus.

Tria Judæorum millia occisa.

Archelaus Romam proficiscitur.

Sabinus & Varus in Judæa.

[m] Αὐτοῖς προθύμως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτῇ in *Editis Aliisque.*
[n] Ὡς] *Casaub.* ὅτα.
[o] Ἐν αἰσχύνῃ] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αἰσχύνης in *reliquis.*
[p] Αὐτοῖς.] Ita legere visum est, quod τοῖς αὐτοῖς habeat *Busb.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*
[q] Μηκέτι] Μὴ καί τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[r] Στασιαζόντων] Ita lego cum *Cod. Busb.* favente *Zonara*, qui habet χιλίαρχον μέν τινα ἐξέπεμψε, τοῖς ὁρμοῦσι καταστελλόντα τὸν δῆμον στασιάζοντα. in *Editis* τοῖς ὁρμοῦσι τῶν συνεστηκότων πρότερον τὸ π. quæ lectio certe manca & vitiosa.
[s] Πλέον καταφθῶσι·] In *Editis* μὴ πλέον, sed μὴ expunxi auctoritate *MSS.*
[t] Πολὺ τῶν ἄλλων] Ita *Vat.* & *Busb.* ποσοὶ τῶν ἄλλων καθίσαντο in *Editis Aliisque.*
[v] Ἐπὶ τούτους] Ἐπὶ τούτοις *Busb.* ἐπὶ τούτων *Vat.*
[x] Ἐξηγείσωσι,] Ἐξηγίσωσι *Vat.* ἐξαγείσωσι in *Editis.* ὥστε καὶ πλῆθος ἐξαγείσωσι *Busb.*
[y] Μὴ οὐκ ἀνακόψοντι] Εἰ μὴ ἀνακόψει *Busb.* μὴ οὐκ ἀνακόψειεν *Vat.*
[z] Αὐτόθι ἐσκεδασκότας] Ita in *Cod. Vat.* αὖθις in *Editis Aliisque.*
[a] Νικόλαον καὶ Πτολεμαῖον] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.
[b] Ἐφεὶς καθίσαντα] Ἀφεὶς *Busb.*
[c] Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ] Σαλώμη ἡ Ηρ. *Vat.* & mox ποσοὶ τε τῶν συγγ. λόγοις μὲν ὡς σ.
[d] Ὑπαντιάζει] Ita hic loci in *libris omnibus.* Supra tamen (p. 829. §. 3.) ὑπαντιάζω (è *Cod. Busb.*) jungitur cum dativo.
[e] Σαβῖνος, —— πραγμάτων,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 2. SPANH.
[f] Ἐπέχει] Ita cum Cl. *Lowthio* pro ἔχειν *Editorum* & *MSS.* in lib. 2. *de Bello Jud.* τοῦτον ἐπιχὼς προσωτέρω χωρεῖν Οὔαρος ἐπελθών.
[g] Ὁ Οὔαρος παρελθών.] Conf. supr. c. 5. §. 2. SPANH.
[h] Ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις] Ὅσαι ἐν τοῖς *Vat.*
[i] Δοκοῖ.] Δοκοίη *Busb.*
[k] Ἐν ὀλίγῳ] Mallem ἐν ὀλιγωρίᾳ. conjecturæ huic favente *Josepho* In lib. 2. de *Bello Jud.* c. 2. οἱ μὲν οἱ φρούραρχοι τῶν Ἀρχελάου κατιμίλων ἐντολῶν.

verabant, & præ ſe ferebant, quod cuncta Cæſari reſervarent.

Antipas Romam ſe confert.

4. Eo autem tempore Antipas quoque Herodis filius Romam ad obtinendum principatum profectus eſt, ſpe regnandi elatus ex Salomes promiſſis, ceu longe quam Archelaus dignior imperio, utpote in priore teſtamento rex inſtitutus, quod magis ratum eſſe deberet quam poſterius. Ille vero una ſecum ducebat matrem, & Nicolai fratrem Ptolemæum, quondam Herodi chariſſimum, & tum ſui ſtudioſum. At potiſſimum eum ad appetendum regnum impellebat Irenæus, qui orator erat & ob eloquentiæ exiſtimationem regni procurationem habuerat. unde etiam iis qui conſulebant ut cederet Archelao, qui & natu grandior & ultimo patris teſtamento rex conſtitutus eſſet, auſcultare nolebat. Poſtquam autem Romam pervenit, cognati omnes ejus partibus accedebant, non illi quidem ejus amore, ſed Archelai odio, cupientes ante omnia liberi eſſe, & ſub Romani præſidis adminiſtratione: quod ſi parum ſuccederet, Antipam magis è re ſua fore ſperantes quam Archelaum, operam ſuam Antipæ commodarunt ad regnum adipiſcendum. quin & Sabinus apud Cæſarem literis accuſabat Archelaum.

Ptolemæus frater Nicolai.

Irenæus orator.

Antipater Salomes filius Archelaum apud Cæſarem accuſat.

5. Cum autem Archelaus literas, in quibus jus ſuum tueretur, Cæſari miſiſſet, necnon patris teſtamentum, & Ptolemæum Herodianæ pecuniæ rationes ſigillumque ferentem, eventum exſpectabat. Ille vero poſtquam ſcripta iſta legerat, Varique & Sabini literas, & quantum pecuniarum annuique redditus eſſet *cognoverat*, utque Antipas regnum appetens literas miſiſſet, amicos convocat ut eorum ſententias audiat, & in his Cajum, Agrippæ quidem natum & Juliæ Auguſti filiæ, ſed ab ipſo *Auguſto* adoptatum, cui primum locum tribuit, imperatque ut qui velit de præſentibus negotiis verba faciat. Et primus quidem Antipater Salomes filius, homo in primis diſertus & Archelai adverſarius, dicebat, "Archelaum nunc per "ludibrium de regno agere, ut qui poteſtatem "ejus prius ſibimet vendicaſſet quam bona Cæſa- "ris cum venia licuerit, ei objiciens audaciam qua "impulſus in feſto die tam multos interemerat. "Qui etiam ſi inique egiſſent, oportebat vindi- "ctam externæ legitimæque poteſtati reſervari, "& non ab homine exigi, qui, ſi ſpectetur ut rex, "injuriam facit Cæſari, dum adhuc ignoret, quid "ille de ſe ſtatuet, ſin vero ut privatus, multo pe- "jus erit, utpote cui, regiam dignitatem quæren-

ρ· ἀλλ' ἔμενον σώζοντες τὰ πάντα ἢ πρόσθεν ἦν αὐτοῖς. Καίσαρι δὲ φυλάσσειν ἔκαστα ἐπὶ πλεῖον ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς.

δ'. Πλεῖ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν εἰς Ῥώμην καὶ Ἀντίπας, Ἡρῴδης μὲν πατὴρ, ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς ἀρχῆς, ὑποτρέχει Σαλώμης ἡγεμένος ἐπὶ τῷ ἄρξειν, καὶ πολὺ [m] δικαιότερος Ἀρχελάου φανεῖσθαι τὰ πρόσφατα, [n] ἠξιωκὼς τὸν Καίσαρα τὰς πρώτας διαθήκας βασιλεῖς ἀποφῆναι, ἃς ἀσφαλεστέρας εἶναι τῶν [o] ὑπογραφέων. ἐπῆγετο δὲ [p] μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν [q] τὸν Νικολάου Πτολεμαῖον, φίλων τε Ἡρῴδῃ πρωτίστων γενομένου καὶ αὐτῷ προσκείμενον. μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐκίνησε πρὸς ἀνατροπὴν τῆς βασιλείας Εἰρηναῖος [r], ῥήτωρ ἀνὴρ, καὶ δόξῃ δεινότητος τὰ περὶ αὐτὸν τὸν βασιλείαν πεπισθμένος. διὸ δὴ καὶ τῶν κελευόντων εἴκειν [s] Ἀρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι, κἂν τῇ ὑπολαβούσῃ τὸν πατρὸς ἐγγεγραμμένῳ βασιλεῖ, οὐκ ἠνείχετο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν ἀπόστασις ἦν πρὸς αὐτὸν, οὐκ εὐνοίᾳ τῇ ἐκείνου, μίσει δὲ τῷ πρὸς Ἀρχέλαον, μάλιστα μὲν ὑπὸ ἐλευθερίας ἐλπίδος, καὶ τὸν Ῥωμαίων στρατηγὸν τεθαρρηκότες· εἰ δ' ἄρα τι ἀνατροπὴν, λυσιτελέστερον Ἀρχελάου τὸν [v] Ἀντίπαν λογιζόμενοι, συνέπρασσον Ἀντίπᾳ τὴν βασιλείαν. καὶ Σαβῖνον κατηγορεῖν ἔπεισε Καίσαρι τῶν Ἀρχελάου γραμμάτων.

ε'. [x] Καίσαρι δ' Ἀρχέλαος εἰσπέμψας γράμματα, ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προσετίθη τε αὐτὸς, καὶ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν Ἡρῴδου [y] χρημάτων σὺν τῷ σημαντῆρι κομίζοντα Πτολεμαῖον, ἀναμένων τὸ μέλλον. ὁ δ', ταῦτά τε ἀναγνοὺς τὰ γράμματα, [z] καὶ τοὺς τοῦ Οὐάρου καὶ Σαβίνου ὑπομνήσας, ὅσα τε χρήματα ἦν [a] καὶ τί ἐπ' ἕτερα ἐφοίτα, καὶ ὡς Ἀντίπας ἐπ' οἰκείωσιν τῆς βασιλείας ἐπέπεμφε γράμματα, σιωπῇ μὲν ἐπὶ πολὺ ἐποιήσατο γνώμην τοὺς φίλους, σὺν οἷς καὶ [b] Γάϊον τὸν Ἀγρίππου μὲν καὶ Ἰουλίας τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς υἱὸν, ποιητὸν δ' [c] αὐτῷ [d] γεγονότα, πρῶτον τε καθεδόμενον παρέλαβε, καὶ κελεύει λέγειν τοῖς βουλομένοις περὶ τῶν ἐνεστηκότων. καὶ πρῶτος ὁ Σαλώμης υἱὸς Ἀντίπατρος, δεινότατός τε ὢν εἰπεῖν καὶ τῷ Ἀρχελάῳ ἐναντιώτατος, ἔλεγε, "Ἀρχελάῳ παιδιὰν τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς εἶναι λό- "γον, ἔργῳ τὴν δύναμιν αὐτῆς πρότερον ἢ Καίσαρα "συγχωρῆσαι παρειληφότι, [e] ὑπαιτίων τὸ ὑπεπόλμη- "μένα ὑπὸ τοῖς ἀπολωλόσι καὶ τὴν ἑορτήν. ὧν καὶ ἀδι- "κώτερον ἄλλως, [f] ἔχειν τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς [g] ἔξω "χεῖρας δυναμένους ἀνακεῖσθαι, καὶ μὴ ὑπ' αὐ- "τοῦ πεπρᾶχθαι, εἰ μὲν βασιλέως, ἀδικοῦντος [h] τὸ "Καίσαρος [i] διανοίᾳ τοῦ αὐτὸ ἔτι χρωμένου, εἰ δὲ "ἰδιώ-

l Εκασα] *Gen.* ἐκάσῃ.

m Δικαιοτερος] Δικαιότερον in *MSS.*

n Ηξιωκως —— επιτρεφθεισων.] Ita cum Cod. *Vat.* ἠξιωκὼς τῷ κρ in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. ſupr. c. 6. §. 1. SPANH.

o Επιγραφεισων.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

p Μητερα] Samaritidem vid. ſupr. c. 1. §. 3. SPANH.

q Τον Νικολαου] Τὸν Νικολάου *Busb.*

r Ειρηναιος,] Irenæus Orator. ἀλωσ. lib. 2. c. 2. § 3. SPANH.

s Αρχελαῳ πρεσβυτερῳ οντι,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. Antipas tamen ante Archelaum nominatur, ſupr. c. 1. §. 3. SPANH.

t Τι αντιςαιη,] Ita *Vat.* τις in *Editis Aliiſque.*

v Αντιπαν λογιζομενοι] Αντιπατρον hic loci *Vat.* & mox v. 2. Αντιπατρῳ, & §. ſeq. 5. (poſt κρ ὡς) Αντιπατρος.

x Καισαρι δ' Αρχελαος] Ita *Busb.* Καίσαρι δ' Ἀρχελάῳ τε εἰσπέμψαντος εἰς αὐτὸν γράμματα ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προσετίθη τὰ αὐτῶ in *Editis Aliiſque.* niſi quod ὡς pro εἰς & dein τε αὐτῶ pro τὰ αὐτῶ habeat *Vat.*

y Χρηματων σων τω σημαντηρι] Ita *Busb Lugd. Bat.* & *Vat.* γραμματῶν αὐτῶ in *Editis.*

z Και τας Ε Ουαρ] Καὶ τὰς Οὐάρου *Vat.*

a Και τι επ' ετερ εφοιτα,] Ita *Busb.* κρ τὸ *in cæteris.*

b Γαϊον τ Αγριππα] Videſis *Saluianum* in tom. 6. p. 419. *Caſaub. c. Baron.* p. 138. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* part. 1. p. 273. *Keplerum* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 90, 91. & *Noriſium* in *Cenotaph. Piſan.* p 132.

c Αυτῳ γεγονοτα,] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτῶ in *reliquis.*

d Γεγονοτα] *Gen.* male αὐτῶ γεγονότα. SPANH.

e Επικαλων —— απολωλοσι] Illa ἐπικαλῶν τὰ ἐπιτετολμημένα accepta debemus *Codd. Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* necnon *Epiphanio*, qui vertit, *hujus teſtimonium eſſe dicebat ejus audaciam, quæ præſumpſerat in die feſto Judæos interimere.*

f Εχειν] Εχειν *Vat.* & *L. B.*

g Εξω χειρας] Fuit cum legerem ἐξουσίᾳ χεῖρας δ.

h Το] *L. B.* τὸ ου.

i Διανοιᾳ τοῦ αὐτὸ ἔτι χρωμένου,] Δι' ἀγνοιαν τοῦ αὐτῶ ἐπιεχόμενον in *Editis.* δι' ἀγνοίας τοῦ αὐτῶ ἔτι χρώμενον *Vat.* (ἐπι χρώμενον *Lugd. Bat.*) unde Αγνοίᾳ (ex Αγνοίαν *ignoro*, ſi *Lexicis* fides) pro δι' ἀγνοίας ſubſtitui, & χρωμένου levicula mutatione pro χρώμενον. Si quis cum *Viro docto* malit, ἀδικοῦντος τὸ Καίσαρος Αγνοιᾳ τοῦ αὐτῶ ἐπιεχόμενον, per me licet. *Epiphanius* locum ita vertit, *Qui & ſi injuſtum aliquid geſſiſſent, alios eos debere ulciſci, qui eos poſſint legitima & ordinata poteſtate compeſcere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. qui ſi ut rex illud feciſſet, contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat, quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet, regia jam uti poteſtate præſumeret. Si autem uti privatus illa geſſiſſet, amplius eum deliquiſſe narrabat: quod regnum non poſſidens, ſupplicia quibuſlibet intulerit, de quibus decretum Cæſaris debuit expectari.* HUDS. Emendationem licet non reprehendam, verſionem tamen minus probo. an Αγνοιαν *ignoro* ſignificet, mihi non compertum; certe ex analogia idem quod Αγνωσκω, i. e. *dijudico, cognoſco, inquiro, ſtatuo* ſignificat, quem ſenſum poſtulat hic locus. ſic igitur verte: *Injuriam facit Cæſari, in cauſæ ipſius cognitione*, vel *examine, jam verſato.* Injuria erat, judicio nondum finito, auctoritatem ad ſe non pertinentem arripere. IBBETSON.

k Πα-

"ἰδιώτης, [k] πολὺ χειρόνως, ἢ διὰ τὸ μὴ βασιλείας ἀντι-
"πιποιμένῳ καλῶς ἂν τι συγκεχωρῆσθαι, διὰ τὸ Καίσαρα
"τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίας ἀφαιρεῖσθαι. καθήψατο δ' αὐτοῦ τι-
"νῶν ἡγεμόνων τινῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ [l] μεταστασοῦς ἀδίκαλῶν,
"καὶ καθίσαι μὲν ἐπὶ θρόνου βασιλείου, [m] καὶ δικῶν διαλύ-
"σεις ὡς ὑπὸ βασιλέως γινομένας, καταπεύσεις τε αἰτη-
"σέων τοῖς δημοσίᾳ αἰτουμένοις, καὶ πάντων διαπραξιν,
"ὧν [n] οὐδὲν ἂν μειζόνως ἐπινοῆσαι καθημένου ὑπὸ
"Καίσαρος εἰς τὴν ἀρχήν. ἀνεπίφθη δ' αὐτῷ καὶ τὰ ἐκ
"ἱπποδρόμου δεσμωτῶν τὴν ἄφεσιν, καὶ πολλὰ τὰ μὲν γε-
"γονότα, τὰ δὲ [o] καὶ πιστευθέντα δυνάμενα, διὰ τὸ φύσιν
"ἔχειν γένεσιν ὑπό τε νεωτέρων καὶ [p] φιλοπιμίᾳ δ' ἄρχειν
"προλαμβανόντων τὴν ἐξουσίαν. πένθους τε [q] τῷ ἐπὶ δ'
"παιδὶ [r] ἀμελείας, καὶ κώμους αὐτονυκτὶ τῇ ἐκείνου τε-
"λευτῇ γεγονότας· ἐφ' οἷς δὴ καὶ τὴν πληθὺν ἄγειν δ'
"σεσιάζειν λαβεῖν. εἰ τοιαῦτα εὐεργετήσαντα αὐτὸν δ'
"πατρὸς, καὶ ὅτῳ μεγάλων ἠξιωκότα, τοιοῖσδε ἀμείβεται
"τὸ νέκυιν, ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς δακρύσαι μὲν προσποιούμε-
"νον τὰς ἡμέρας, [s] ἀπολαύουσα δὲ ἡδονῆς τῆς ἐπὶ τὰ δεί-
"πνης ὅσας νύκτας, φανεῖσθαί τε καὶ τοῖς Καίσαρα τοιού-
"δε ὄντα Ἀρχέλαον συγχωροῦντα τὴν βασιλείαν, ὁ-
"πῶς ἡγοῖτο δὲ τοῖς πατέρα. χορεύειν γὰρ δεῖν ἄδειν,
"ὥσπερ ἐχθρᾷ πεσόντι, ἀλλ' οὐκ ἀνδρὸς, ὅτως μὲν
"συγγνώστης, τηλικαῦτα δ' εὐεργεῖν ἐξημένα. [t] δεινό-
"τατόν τε πάντων ἀπέφηνε τὸ νεῦν ἥκειν ἐπὶ Καίσαρα,
"καταπεύσει τῇ ἐκείνου χρησομένου τῇ βασιλείᾳ, πάν-
"των αὐτῷ προπεπομπευμένων ὁπόσα ἡγοῖτο ἂν [v] ὑπ' αὐ-
"τοῦ δὲ βεβαίως ἤδη δ' αὐτοκράτορος προσηκόντος
"πράσσομενα. μάλιστα δὲ τὴν σφαγὴν τοῦ ἱερὸν
"[x] ἐκείνα τῷ λόγῳ καὶ τὴν δυσσέβειαν, ὡς ἑορτῆς τε
"ἐνεστηκυίας, καὶ ἱερείων ἐν τρόπῳ σφαγῆναι, ἔνιοι
"μὲν ξένοι, οἱ δὲ ἐγχώριοι· πεπλῆσθαι δὲ τὸ ἱερὸν νεκρῶν·
"[y] οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλα, ἀλλὰ δι' ὑμῶν νομίμων ὀνομάτων
"τὴν βασιλείας ἐφιεμένα τὴν πράξεως, ὅπως δυνηθείη
"πληρῶσαι τὴν φύσει τυραννίδος τὴν πᾶσιν ἀνθρώποις
"μισουμένην ἀδικίαν. δι' ὃ μηδὲ ὄναρ ποτὲ ὀρέξασθαι τὴν
"βασιλείας αὐτῷ τὴν δοκοῦσαν ἀρετὴν δ' πατρός· ἐπι-
"σταῖτο γὰρ [z] αὐτοῦ τὸν τρόπον, [a] καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ ὂν τὸν
"διαθηκῶν τῶν [b] ἰσχυροτέρων [c] Ἀντίπαν καθίσασθαι· κλη-
"θῆναι γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν [d] οὐχὶ νε-
"κρᾷ ὄντος τοῦ τῷ σώματι καὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ
"ἀκραιφνεῖ μὲν τῷ λογισμῷ χρωμένου, ἀλλὴ δὲ σώ-
"ματος τοῖς πράγμασιν ἐφεσηκότος. εἰ δὲ καὶ πρότε-
"ρον εἰς αὐτὸν ἐπίσης τοῖς νεῦν [e] διατεθεῖσθαι [f] τὰ πα-
"τέρα, [g] ἀποστρέφεσθαι πάντας ἂν ἡγοῖτο βασιλεύς,
"τὸ μὲν κύριον ἀφαιρεῖν τὴν βασιλείαν Καίσαρα ἀφη-
"ρημένον τοῦ δοῦναι τὴν ἐξουσίαν, τοὺς δὲ πολίτας ἰδιώ-
"την ὄντας ἀκινδύνως σφάζειν ἐν ἱερῷ μὴ ἀποστερημε-
"μένον.

ς'. Καὶ Ἀντίπατρος μὲν τοιάδε εἰπὼν, καὶ μαρ-
τύρων ἀθροισάντων τὰ εἰρημένα [h] κρατυνάμενος πλ-

"ti, haud fas esset quidquam *à Cæsare* concedi,
"quod Cæsarem in ipsos potestate privatum ive-
"rit. Quin & ipsum perstringebat, vitio ei verten-
"do quod duces nonnullos in exercitu mutaverit,
"& in solio regio sese collocaverit, & lites tan-
"quam rex exstitisset dijudicarit, populique po-
"stulatis palam factis annuerit, in summa omnia
"ita fecerit, ut nihil amplius ei in mentem venire
"potuerit, si à Cæsare in imperio constitutus fuis-
"set. Illi quoque imputabat, quod in Hippodro-
"mo vinctos dimiserit, aliaque afferebat multa,
"partim vera, partim verisimilia, quod hujusce-
"modi res fieri consueverint ab adolescentibus, &
"qui regnandi cupiditate imperium festinanter
"præripiunt. Præterea ei crimini dabat neglectum
"patris luctum, & comessationes eadem qua ille
"obiit nocte celebratas: unde coortam esse popu-
"li seditionem. Si, cum pater tanta in eum con-
"tulisset beneficia & tam magna ei præstitisset,
"mortuo talem rependerit gratiam, ut interdiu
"tanquam personam induens lachrymas simularet,
"noctes vero singulas in voluptatibus regiis age-
"ret, non alium sese ostensurum esse erga Cæsarem,
"si ab eo regnum acceperit, quam erga patrem
"*sui amantissimum* se gessit. cantu quippe se oble-
"ctare & chorcis tanquam in morte inimici, non
"sibi conjunctissimi & beneficentissimi. Omnium
"etiam indignissimum esse ostendebat, nunc veni-
"re ad Cæsarem, ut regnum ipsius munere & con-
"cessu accipiat, cum jam ante omnia *arbitrio suo*
"egisset, quæ ab ipso fieri poterant, postquam
"validam ea agendi potestatem dedisset rerum do-
"minus. Maxime autem cædem in templo nefarie
"factam verbis exaggerabat: utque festiva solen-
"nitate etiam victimarum more mactati fuerint,
"tam peregrini quam indigenæ; & cæsorum cor-
"poribus tanum fuerit repletum, idque non ab a-
"lienigena, sed qui legitimam regis appellationem
"prætexens ferebatur ad facinus, ut tyrannico suo
"ingenio obsequutus posset explere injustitiam o-
"mnibus odiosam. Quamobrem ne in somnis qui-
"dem spem successionis in regnum à patre habuisse,
"ut qui mores ejus probe norit, & in potioribus
"tabulis ejus adversarium Antipam *successorem* con-
"stituerit; à patre quippe ad regnum vocatum,
"non cum animam pariter ac corpus vires defi-
"cerent, sed dum integra esset mente & ratione,
"eoque corporis robore quod negotiis obeundis
"adhiberi potuit. Immo si jam antea tale de Ar-
"chelao fuisset patris judicium quale in posterio-
"ribus tabulis, ipsum tamen satis declarasse qua-
"lisnam rex futurus sit, qui Cæsarem, cujus erat
"regnum ei largiri, largiendi potestate ademptum
"iverit, & privatus adhuc cives in templo jugu-
"lare non dubitarit.

6. Et Antipater quidem hujusmodi verba lo-
quutus, multisque è consanguineis ad ea quæ di-
xerat

[k] Πολὺ χειρόνως,] Ita cum *Cod. Vat.* πολὺ χεῖρον, ὡς διὰ τὸ μηδεμίαν βασιλείας in *Editis Aliisque.*

[l] Μεταστάσεις ἐπικαλῶν,] Ita *Busb.* μεθίστασιν *Vat.* μεταναστάσεις in *Editis & Aliisque.*

[m] Καὶ δικῶν διαλύσεις] Καὶ δικῶν διάλυσιν ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένην *Vat.*

[n] Οὐδὲν ἂν μειζόνως ἐπινοῆσαι] Ita *Vat.* οὐδὲν μειζόνως in *reliquis.*

[o] Καὶ πιστευθέντα δυνάμενα] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

[p] Φιλοτιμίᾳ δ' ἄρχειν] Ita *Vat.* φιλοκίμως in *Editis.*

[q] Τῷ ἐπὶ δ' παιδὶ] Legendum sinè dubio τῷ ἐπὶ τῷ παιδί. 1BBETSON.

[r] Ἀμελείας,] Ἀμελείας τε καὶ κώμους αὐτῇ νυκτὶ ἐπὶ τῇ ὁμ. *Busb.*

[s] Ἀπολαύουσα ——— νύκτες,] Ita hunc locum ex *L. B.* constituendum esse judico. HUDS. ἀπολ. ἢ ἡδονῆς τ' &c. *Coccejus* ἀπολαύοντα τε ἢ ἡδονῆς τ' &c. *Gen.* ἀπολαύσαντα ἢ ἡδονῆς τῆ &c. Verum illud videtur innuere Josephus, totas quidem dies in lamentis & plangoribus consumpsisse Archelaum; verum per noctes singulas recuperasse lætitiam quam per dies amiserat. HAV.

[t] Δεινότατόν τε πάντων] Ita cum *Cod. Vat.* δεινότατόν τε πάντων ἐπέφανε τὸ νεῦν *Busb.* ἐξηγμένα, δεινόταζόν τε πάντων ἀπεφαίνεθ νεῦν ἥκειν in *Editis.*

[v] Ὑπ' αὐτοῦ καὶ βεβαίως ἤδη] Ὑπὸ σοῦ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[x] Ἐδείνα τῷ λόγῳ] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἐδείνοθ in *Editis Aliisque.*

[y] Οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλα,] Deest οὐχ in *Cod. Vat.* qui mox habet ἀλλὰ καὶ δ' μῶν.

[z] Αὐτοῦ τὸν τρόπον,] Ἐπίσασθαι γὰρ αὐτῷ τὸν τρόπον, καὶ τὸ ἐχθρὸν αὐτῷ· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν διαθ. τὸν ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν καθίσασθαι. nam videtur aliquid deesse. COCC.

[a] Καὶ τὸν] *L. B.* καί τοι.

[b] Ἰσχυροτέρων] *L. B.* ἰσχυρότερον Ἀντίπατρον.

[c] Ἀντίπαν καθίσασθαι.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[d] Οὐχὶ νοσοῦντος τοῦ σ. *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[e] Διατεθεῖσθαι] Lege διατεθῆσθαι. COCC.

[f] Τὸν πατέρα,] Ita *Vat.* in *ceteris* deest τόν.

[g] Ἀποστρέφεσθαι] *L. B.* ἀποτίφα.

[h] Κρατυνάμενος] Ita *MSS.* κρατυνόμενος in *Editis.*

xerat teſtimoniis ſuis firmanda adhibitis, finem dicendi fecit. Surrexit vero Nicolaus, qui Archelai cauſam egit, dicebatque, "Illa quidem quæ in
Nicolaus pro Archelao reſpondet Antipatro.
"templo facta erant obſtinatis potius eorum animis qui paſſi ſunt imputanda eſſe, quam Archelai poteſtati. qui enim tales res cœptant, non eo "tantum injuſtos eſſe quod innocentes vexant, "ſed & quod pacis & æqui amantes in ultionem "impellunt. Hos autem homines verbo quidem "in Archelaum patraſſe hoſtilia, re ipſa autem in "Cæſarem res aperta eſt. Conſtat enim tumultu-"um auctores, eos, qui ad vim & injuriam pro-"pulſandam ab Archelao miſſi aderant, facto im-"petu occidiſſe, neque Deum neque fas dierum "nobis ſanctiſſimorum reverentes: & hi ſunt quo-"rum non puduit Antipatrum ſuſcipere tutelam, "ſive ut odio in Archelaum ſuo morem gereret, "ſive quod jus & æquum omne averſatur. Certe "qui adoriuntur alios, nihilque mali ſuſpicantes "injuriis laceſſunt, hi ſunt qui nolentes cogunt "ſui cauſa ad arma recurrere. Tum reliquorum "omnium, quæ objecta fuerant, cauſam aſſigna-"vit iis ipſis qui à conſilio erant accuſatoribus. "Nihil referri unde color quæratur injuriæ, quod "non ipſis factum ſit ſuaſoribus. Neque ea per ſe "eſſe improba, ſed in odium Archelai ita referri "ut improba videantur. Tanto illos agi ſtudio "lædendi cognatum hominem, de ipſorum pa-"rente bene meritum & ipſos omnibus amicitiæ "officiis proſequutum. Teſtamentum à patre fa-"ctum bene mentis compote, & haud dubie po-"ſteriores tabulas potiores eſſe prioribus, eoque "magis quod Cæſari omnium, quæ in iis ſcripta "ſunt, pleniſſimum arbitrium relinquitur. Non "timendum ne horum iniquitatem Cæſar imite-"tur, qui Herodis, ex cujus viventis potentia fru-"ctus plurimos cepere, nunc mortui voluntatem "oppugnant; idque ſatis ſibi conſcii, neutiquam "ſe de Herode ita meritos ut Archelaus fuit. "Non is eſt Cæſar qui viri amici, bellorum ſo-"cii, qui in omnibus etiam in hoc ipſo à Cæſare "pendere ſemper voluit, reſcindat teſtamentum "ſuæ commiſſum fidei. Multum ab horum mali-"gnitate abeſt Cæſaris virtus ac fides, toti huma-"no generi teſtatiſſima; neque id in eum cadit, ut "non ſanæ mentis pronuntiet regem, qui primum "filio bono hereditatem reliquerit, deinde in hoc "ipſius Cæſaris fidem imploraverit. Quando te-"ſtamentum condidit Herodes, ita ſapuit ut Cæ-"ſaris arbitratui cuncta ſubmitteret: ne in herede "quidem eligendo deſipere potuit.

Cæſar benigne alloquitur Archelaum.

7. Et Nicolaus quidem, cum iſta oratione percurriſſet, finem etiam dicendi facit. Cæſar autem Archelaum, qui ſeſe ad pedes ejus abjecerat, comiter allevavit, regno digniſſimum eſſe dicens: ſeque ſatis oſtendit ſic eſſe affectum, ut non aliter

λοῖς τῶν συγγνῶν, παύεται τῷ λέγειν. [i] ἀνίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, "τὰ μὲν ὲν "τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπηδᾶσθαι μᾶλ-"λον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε "ἄρχοντας, ὰ μόνον [k] τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι εἰ-"ναι πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζοντι εἰς τιμωρί-"αν αὐτῶν εὐγνωμονεῖν πεφυκόσιν. ὡς δὲ πο-"λέμια ἔδρων λόγῳ μὲν κατ' Αρχελάου, τὸ δὲ ἀλη-"θὲς εἰς Καίσαρα φανερὸν εἶναι. τοὺς γὰρ [l] ὑβριστὰς "τας, κωλύτας [m] παρεληλυθότας [n] καὶ ὑπὲρ Αρχελάου "πεπομφότας, κλεῖναι ὑπειληφότας, ὅτι τοῦ Θεοῦ ὅτι "τοῦ νόμου τῆς ἑορτῆς ὲν Φρουρίῳ ὄντας, ὧν Αντι-"πάτρου οὐκ αἰσχύνεσθαι ἐπιδικητὴν καθιστάμενον ἐπὶ θη-"σαυρίᾳ ἔχθρας τὸ αὐτὸ πρὸς Αρχέλαον, ἢ [o] μίσει τοῦ "ἀρετῆ δικαίᾳ. οἱ παρελθόντες καὶ μὴ πρὸς Δεινουμέ-"νους ἄρχοντας ἀδίκων ἔργων, οἵδε εἰσὶν οἱ βιαζόμενοι "καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἀμυνομένους ἐφ' ὅπλα χωρεῖν. ἀ-"νεπιφθὲς δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πᾶσι τοῖς ὲν βουλῇ τῶ [p] κατη-"γόρων. [q] οὐδὲν γὰρ ὅ, τι μὴ ὰ μὴ γνώμης τοῦ αὐτῶν "γεγυμνασμένον αἰτίας ξ ἀδικεῖν ὑπάρχειν. ὰ τῇ [r] Φύσει "τοιοῦτος αὐτὰ γεγονότα πονηρὰ εἶναι, ἀλλὰ τῷ βλά-"πτειν ἂν δοκεῖν Αρχέλαον. ποθὲν αὐτοῖς εἶναι βου-"λὴ ξ ὑβριστὴς εἰς [s] ἄνδρα συγγνῶ, καὶ πάλαι μὲν εὐεργέτην, [t] σωθῆναι δὲ αὐτοῖς καὶ διὰ πάντος οἰ-"κείως πεπολιτευμένον. τοὺς γε μὴν διαθήκας ὑπό τε "σωφρονοῦντος γεγράφθαι τοῦ βασιλέως, καὶ [v] κυ-"ριωτέρας τοῦ γεγραμμένων πρότερον, διὰ τὸ Καίσα-"ρα δεσπότην τῶν ὅλων [x] καταλελεῖφθαι πρὸς τὸν κρί-"σιν τοῦ ὲν αὐτοῖς γεγραμμένων. μιμήσεσθαί τε ἀδάμως "Καίσαρα τὸν ὕβριν αὐτῶν, [y] οἳ τοῦ Ηρώδου πανοίκως "ἀποδιδόντος παρ' ὃν ἔζη καιρὸν δυνάμεως, τὰ πάν-"τα ὑπὲρ ὕβριν γνώμης ἐπίστευσε αὐτῷ, ὰ δ' αὐτῶν "πρὸς τοῦ συγγνῶ τοιούτων γεγονότων. ἔτι δὲ Καίσαρά τε "[z] ἀνδρὸς ὑπὲρ αὐτοῦ πεπιημένα τὰ πάντα καὶ φίλα "καὶ συμμάχα καταλύσαι τὰς διαθήκας, ὅτι πίστει "τῇ αὐτοῦ γεγραμμένας. ἀδὲ μιμήσεσθαι κακίαν τὸν "ἐκείνων τὸν Καίσαρος ἀρετὸν καὶ πίστιν, πρὸς ἅπα-"σιν τὸν οἰκουμένην ἀνεπιδόξαστον γνωμένην, καὶ μανίαν "καὶ [a] λογισμῶ ἔκστασιν [b] καταχρήσειν ἀνδρὸς βασι-"λέως, ᾧ μὲν ἀγαθῷ τὸν διαδοχὸν καταλελοιπό-"τος, πίστει ὃ τῇ αὐτοῦ προσπεφυγότος. ὅτι ἁμαρ-"τάνειν Ηρώδου ποτὲ μὲν κρίσιν τὸν διαδόχου, σωφρο-"σύνῃ κεχρημένον ὑπὸ τῇ Καίσαρος γνώμῃ τὰ πάντα "ποιεῖσθαι.

ζ'. Καὶ Νικόλαος μὲν, τοιάδε διελθὼν, καταπαύει τὸν λόγον. Καῖσαρ δὲ Αρχέλαον, προσπεσόντα αὐτοῦ πρὸς τὰ γόνατα, φιλοφρόνως τε ἀνίστη, φάμενος ἀξιώματος εἶναι τῆς βασιλείας· πολλοῦ τε ἀπέφαινε δεῖν τὸν γνώ-

[i] Ανίσταται ——— πονηρὰς,] Ανίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε ἄρχοντας ὰ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι εἶναι πονηρὰς in *Editis*. Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, τὰ μὲν ὲν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπηδᾶσθαι μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ ξ Αρχελάου. τοὺς γὰρ &c. *Busb.* & *Lugd. Bat.* Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν· τὰ μὲν ὲν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναθεῖς μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ ξ Αρχελάου· τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε ἄρχοντας, ὰ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι εἶναι πονηρὰς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζοντι εἰς ἄμυναν τοῦ εὐγν. *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *Surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus: dicebat itaque, Illa quidem quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum quæ paſſi ſunt, quam Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe, ut non ſolum injurias contumeliaſque jactarent, ſed etiam eos qui devote humiliterque vivere diſponebant, ulciſci prætenderent.* Ipſe lectionem *Vaticanam*, paucis mutatis, in textu exprimendo ſequutus ſum. Si cui inſolens videatur τῷ ὑβρίζοντι poni pro ὑβρίζειν & τῷ ἀναγκάζοντι pro ἀναγκάζειν, adeat *H. Stephani Append. ad al. Scripta de Dial. Attica* p. 164. Fuit cum pro καθ' αὑτοὺς legerem ἀθῴους vel καὶ ἀθῴους.

[k] Τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι] Ita quoque exſtat in *L. B.*

[l] Υβριστὰς,] Τοὺς ὑβριστὰς.

[m] Παρεληλυθότας] Παρεληλυμένους *Vat.*

[n] Καὶ] *L. B.* οἳ.

[o] Μίσει ξ ἀρετῇ] Ita ex conjectura pro φύσει, aut ſane μίσει ξ δικαίᾳ, ejecta voce ἀρετῇ. In *Epiphanii* verſione, *& odio magis quam natura juſtitiæ judicaret*, ac ſi legiſſet, καὶ μίσει μᾶλλον ἢ φύσει ξ δικαίᾳ κρίνοιτο.

[p] Κατηγόρων] *L. B.* Ev κατηγόρων. Forte τῶν. COCC.

[q] Ουδὲν γὰρ ὅ, τι μὴ ὰ μὴ γνώμης τοῦ αὐτῶν] Senſus videtur eſſe, *nihil enim eorum eſſe quæ injuſtitiæ infimulantur, quin ipſis auctoribus ſit factum.* IBBETSON.

[r] Φύσει τοιούτως αὐτὰ γεγονόσι] Φύσει ὃ ὅπως αὐτὰ *Busb.* φύσει τῇ ὅτως αὐτὰ *Vat.*

[s] Ανδρα ——— ὑβριστὴν,] *L. B.* ἄνδρας συβρίσεις, καὶ π. μ. εὐεργέτην.

[t] Συνήθη ὃ αὐτοῖς καὶ] Ita è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* συνήθη in *ceteris*.

[v] Κυριωτέρας τοῦ γεγραμμένων] Vocem εἶναι poſt κυριωτέρας addit *Busb.*

[x] Καταλελῆφθαι πρὸς τὸν κρίσιν] Sic *MSS.* καταλῆφθαι in *Editis*. Quin & διὰ τὸ Καίσαρα ὡς δεσπότην τοῦ ὅλως καταλελῆφθαι habet *Busb.*

[y] Οἳ τοῦ Ηρώδου] In *Cod. Vat.* ὅτι τοῦ Ηρώδου.

[z] Ανδρὸς ὑπὲρ αὐτοῦ] Ανδρὸς ὑπ' αὐτοῦ *Vat.*

[a] Λογισμῶ ἔκστασιν] Λογισμῶν *Vat.*

[b] Καταχρήσειν] Lege καταχρήσων. COCC.

γνώ-

γνώμης τ αὐτ' οὐκ ἄλλα [c] πράξειν, ἀλλ' ὁπόσα αἵ τε Δροῦσιλλαι ὑπηγόρευον, καὶ Ἀρχελάῳ συνέφερεν. ὁ μέντοιγε σκεκυρωκὼς ἤδειν, [a] ὡς ἂν ἐκεῖνο τεκμηρίῳ χρώμενον ἐπ' εὐδείας Ἀρχέλαον εἶναι. καὶ Δολάβελλα τ ἀνδρῶν γνωμένης ἐσκοπεῖτο καθ' αὑτὸν εἴ τι Ἀρχελάῳ τιμὴ βασιλείαν [c] εἴη κυρώσων, [f] εἴ τι νομιεῖ αὐτῆς ποιεῖσθαι παντὶ τῷ Ἡρώδου γένει, καὶ [g] τούτων πάντων πολλῆς ἐπικουρίας δεομένων.

facturus esset, quam testamentum postularet, & è re Archelai esset. Verum, ubi Archelaum, ut qui *benevolentiæ ejus* indicio satis magno fretus esset, securum esse animadvertit, nihil lanxit. Postea dimisso concilio, dispexit ipse secum, utrum regnum Archelao confirmare deberet, an vero id omnibus Herodis filiis communiter dividere, idque quoniam omnes plurimum egerent auxilio.

ΚΕΦ. ι'.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαβῖνον· καὶ ὡς Οὔαρος τοὺς αἰτίους αὐτῆς ἐκόλασεν.

Πρότερον γὰρ, ἢ κύρωσίν τινα τούτων γενέσθαι, [h] Μαλθάκη τις ἡ Ἀρχελάου μητὴρ νόσῳ τελευτᾷ· καὶ πρὸς Οὔαρον ἐκ Συρίας στρατηγὸν παρῆσαν γράμματα τῶν Ἰουδαίων ἀποστασιν δηλοῦντα. ἐκ γὰρ Ἀρχελάου μὲν τὸ ἔκωλον ἐφορυζηθὲν τὸ πᾶν ἔθνος· καὶ Οὔαρος αὐτὸς, ἐπεὶ παρῆν, τοὺς αἰτίους τῆς κινήσεως τιμωρίᾳ προσηλώσας, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς στάσεως ὑπέχουσιν ποιησάμενος πολλῆς γενομένης, ἐπ' Ἀντιοχείας τῷ ἀναζυγῇ ἐποιεῖτο, πάγμα ἓν τῆς στρατιᾶς ἐν Ἱεροσολύμοις λιπόμενος, τῷ Ἰουδαίων [i] νεωτεροποιίαν [k] ἀποκωλύσοντα. ὁ μὲν ἐπεραίνετό γε ἤδην ἐπὶ πλεῖον τὸ [l] μὴ οὐ σεσιάσαι αὐτῶν. ὅτε γὰρ Οὔαρος ἀπῆν, καὶ Σαβῖνος [m] ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος ὑπομείνας αὐτόθι μεγάλως [n] τοὺς Ἰουδαίους καλεπαίνει, στρατεία τε τῇ καταλελειμμένῃ πιστεύων ὡς καὶ σωθήσοιτο αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει. [o] πολλὰς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους ἐκέκτητο αὐτοῦ, ἐπείγων τοὺς Ἰουδαίους καὶ σκαφείσας ἐπὶ χρήμασι. πᾶς τε γὰρ ἄκρας ἐφιάζετο καταλαμβάνειν, καὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἐπ' ἐρεύνῃ προθύμως ὥρμητο βίᾳ διὰ [p] κέρδη καὶ πλεονεξιῶν ἐπιθυμίας.

β'. [q] Ἐπισάσης δὲ τῆς Πεντηκοστῆς, ἑορτὴ δ' ἡμῶν ἐστι πάτριον τοῦτο κεκλημένη, ὅτι καὶ τῷ θρησκείαν μόνον παρῆσαν, ἀλλ' ὀργῇ φέροντες τὴν παροινίαν τῆς Σαβίνου ὕβρεως, μυριάδες [r] συνηθροίσθησαν ἀνθρώπων καὶ πάνυ πολλαὶ, [s] Γαλιλαίων τε καὶ Ἰδουμαίων, Ἱεριχουντίων τε ἡ πληθὺς, καὶ ὅσοι περαίαν [t] Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσιν, [r] αὐτῶν τε Ἰουδαίων πολὺς ὄχλος· [v] ὁ πρὸς πάντας [x] συνελέγετο, καὶ πολὺ προθυμότεροι τῶν ἄλλων ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ Σαβίνου ὡρμήκεσαν. καὶ τρία μέρη νεμηθέντες ἐπὶ τοιῶνδε στρατοπεδεύουσι χωρίων. οἱ μὲν [y] τὸ Ἱπποδρόμιον ἀπολαβόντες, καὶ τὸ δὴ λοιπῶν δύο μερῶν οἱ μὲν τῷ βορείῳ τοῦ ἱεροῦ πρὸς μεσημβρίαν [z] τεταγμένοι τὴν ἑῴαν μοῖραν εἶχον· μοῖραν δὴ αὐτῶν ἡ τρίτη τὸ πρὸς δυόμενον ἥλιον, ἔνθα καὶ τὸ βασίλειον ἦν. ἐπεστέλλοντο δὴ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐπὶ πολιορκίᾳ τῶν Ρωμαίων ἀπαντάχοθεν αὐτοῖς [a] ἀποκεκλεισμένων. καὶ Σαβῖνος, ἔδεισε γὰρ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα ἀνδρῶν, ἐν ὀλίγῳ τὸ θανεῖν ποιουμένων ἢ τοῦ ἡττᾶσθαι μὴ ἐθέλειν ἐφ' οἷς [b] ἀρετὴν κεῖνον [c] αὐτὸ

CAP. X.

Seditio Judæorum contra Sabinum: & quomodo Varus in auctores ejus animadvertit.

ANtequam vero horum quicquam sancitum esset, obiit morbo Malthace mater Archelai: veneruntque à Varo Syriæ præside literæ, quæ Judæorum rebellionem declararent. Nam post Archelai discessum, seditionem fecit universa natio: & Varus, qui illic aderat, in ejus auctores animadvertit, ac seditione (quæ gravis sane fuit) maxima ex parte composita, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymis una legione ad Judæos reprimendos, si quid moverent. nec tamen quicquam proficiebat ad finem seditioni imponendum. Nam digresso Varo, Sabinus ibi, ceu Cæsaris procurator, manens, multum Judæis negotii facessebat, sperans eos iis copiis, quæ magnæ restabant, cohiberi posse. Circumducebat enim frequentes armatos satellites, per quos Judæos premens atque turbans rebellare cogebat. Etenim castella vi conabantur occupare, & ad pecunias regias vestigandas impetu animi magno acrique ferebantur, lucrorum & rapinarum cupidine incitati.

Malthace mater Archelai moritur.

Varus seditionem Hierosolymis compescit.

Sabinus Judæis molestus.

2. Instante autem Pentecoste, festum enim est nobis patrium ita appellatum, conventum est Hierosolyma non solum religionis gratia, sed etiam indignatione contumeliarum Sabini: coïveruntque plurima Galilæorum & Idumæorum & Hierichuntiorum millia, & omnes Transjordanini, & Judæorum magna vis, qui ad universos sese aggregaverunt, & plus aliis cupiditate incensi in Sabini ultionem festinarunt: atque in tres turmas divisi hoc modo castra metantur. Pars quidem una Hippodromum occupat, reliquarum vero duarum altera à septentrionali templi regione meridiem versus orientalia tenebat; tertia autem illorum pars ad occidentem posita erat, ubi regia locabatur. Atque ista illi agebant, ut Romanos ab illis undique inclusos obsiderent. Tum Sabinus (nam & multitudinem eorum formidabat, spiritusque hominum elatos, qui mori facile maluerunt quam victoriam non reportare, ubi vincere virtutis loco habetur) confestim per literas Varo rem significabat; atque, ut fieri solet, non intermittebat hortari

Turbæ in festo Pentecostes.

---

c Πράξειν,] *L. B.* πράξων.

d Ὡς ἂν ἐκείνῳ τεκμηρίῳ] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.* cujus *Margo* præterea exhibet ἂν ἐκεγγύῳ.) ὡς ἀνεγνω in *Editis Aliisque.*

e Εἴη κυρώσων,] Επικυρωσίοι *Vat.* εἴη κυρωτίοι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

f Εἴ τε νομιεῖ αὐτῆς ποιεῖσθαι] Sic *Cod. Vat.* εἴτε κοινῇ αὐτῇ ποιεῖσθαι in *Editis Aliisque.*

g Ταῦτα πάντων] *L. B.* τούτῳ, *Cocceius* τούτων. sequens vox πάντων abest à *Lugd. Bat.*

h Μαλθάκη] Ita *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* Μαρθάκη perperam in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. *alsos.* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

i Νεωτεροποιίαν] Lege νεωτερισμόν. COCC.

k Ἐπισωμιῶντας.] Ἐπισώμισμα infr. lib. 18. c. 10. §. 8. & eodem c. § 3. σύσσωμα. SPANH.

l Μὴ οὐ σαττάσοντος] Τῶ μὴ σαττάσοντος αὐτῶν *Vat.* Τῶ μὴ οὐ σασιάσαι αὐτοὺς *Busb.*

m Ο ἐπίτροπος] Illud ὁ insertum dedi è *Cod. Vat.*

n Τοὺς Ἰουδαίους κατεπάγη,] Τοὺς σασιώτας *Busb.* τοὺς στρατιώτας *Vat.* & *Lugd. Bat.*

o Πολλὰς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους] Πολλοὺς γὰρ ὄντας ὁπλ. *Vat.* πολλοὺς ὄντας ὁπλ. *Busb.* πολλοὺς γὰρ ὄντας ὁπλ. *Busb.*

p Κέρδη] *Gen.* κερδῆ.

q Ἐπισάσης] *L. B.* ἐπισάσης.

r Συνηθροίσθησαν] *L. B.* συνοίσθη.

s Γαλιλαίων ——— πλῆθυς,] Conf. supr. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

t Αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος] Videsis *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 27. *Edit. Lond.*

v Ὁ] *L. B.* οἱ.

x Συνελέγετο,] Συνελέγοντο *Vat.* & *Lugd. Bat.*

y Τὸ Ἱπποδρόμιον] Hippodromus ad meridiem Templi; ergo Templum cum Hippodromo ad meridiem versum. COCC.

z Τεταγμένοι] In *Editis Aliisque* τετραμμένοι, οἱ δὴ τὴν ἑῴαν &c. verum οἱ δὴ expunximus, sensu ita postulante. Quin & *Epiphanius* & ipse *Josephus* (l. 2. de *Bello Jud.*) nostram lectionem firmant. HUDS. Forte τετραμμένοι. COCC.

a Ἀποκεκλεισμένων.] Ita *Busb.* ἐπικεκλεισμένοις in *Editis Aliisque.*

b Ἀρετὴν κεῖνον αὐτὸ νικᾶν,] *L. B.* ἀρετὴ κεῖνοντο ἂν τὸ νικᾶν.

c Αὐτὸ νικᾶν,] Sic *Vat.* qui & κεῖνῳ habet. αὐτὸν νικᾶν in *Editis Aliisque.*

d A-

tari ut ſibi celeriter auxilium ferret, legionem quippe ibi relictam in maximo verſari periculo, quod non longe abeſſe exſpectarent quin ipſi capti trucidarentur. Ille vero, arcis excelſiſſima turri occupata, (ea Phaſaëlus appellabatur, in honorem Phaſaëli Herodis fratris exſtructa atque ita nominata, poſtquam à Parthis occiſus fuerat) inde Romanis ſignum dedit, ut Judæos exeuntes adoriantur. & cum ipſe ne ad ſuos quidem amicos deſcendere auderet, poſtulabat ut alii propter ejus avaritiam ſe prius mortis periculo objicerent. Cumque Romani eruptionem feciſſent, commiſſum eſt acre prælium: in quo licet hoſtibus revera ſuperiores eſſent Romani, non tamen animis fracti erant aut deſponderunt Judæi ad conſpectum periculi, poſtquam multi de ſuis ceciderant: quin per circuitum conſcenſis porticibus, quæ circum exterius templi ſeptum erant, magnaque pugna edita, & ſaxa dejiciebant, partim e manibus partim è fundis, utpote in hujuſmodi pugnis bene exercitati. & ſagittarii univerſi illis immiſti Romanis multum nocebant, & quod ſuperiore loco eſſent, atque expugnatu difficiles, ut qui attingi nequirent ab iis qui tela ad eos adigere conarentur, & hoſtes nullo negotio profligare poſſent. Et diu quidem hunc in modum pugnatum eſt. Deinde Romani, * rei indignitate commoti, ignem porticibus (inſciis ipſis qui eò aſcenderant Judæis) ſubjiciunt. atque ignis, eo quod multa apponerentur quæque etiam flammam excitare poſſent, quam celeriter tectum corripuit. Ejus vero materies, quod & pice & cera abundaret, prætereaque auro cera perunctо, confeſtim *flammis* cedebat, atque opera magna & admiratione digniſſima ſenſim evanuerunt, & quotquot ſuper porticus erant improviſo perierunt exitio. nam alios ſecum ruina tecti trahebat, alii ab hoſtibus undique cædebantur: multi, nihil reliqui ad ſalutem videntes, maloque eos circumſtante attoniti, aut in ignem ſe conjiciebant, aut ut flammas effugerent ſeipſos gladiis ſuis occidebant. quicunque vero retro abſcedendo qua aſcenderant evadere conabantur, à Romanis omnes cæſi ſunt, quippe inermes animoſque debilitati, deſperatione nihil eos adjuvante quod armis erant deſtituti. ex iis itaque qui tectum aſcenderant ne unus quidem elapſus eſt. Tum Romani per flammam, quà dabatur, irruentes, theſauro potiebantur in quo recondita erat pecunia ſacra. ejuſque magna parte à militibus direpta, ipſe Sabinus talenta quadringenta palam recepit.

Acre prælium inter Judæos & Romanos.

Ignis, porticibus templi ſubjectus, exitio eſt Judæis.

Sacri theſauri direptio.

3. Interea Judæos magno quidem dolore affecit amicorum calamitas, qui in iſta pugna ceciderunt: illoſque etiam male habuit † *ærarii* & donariorum direptio. veruntamen, conglobatis ſuorum fortiſ-

νικᾶν, ἀλλαχῆμά τε ὡς τ Οὔαρον ἔπεμπε γράμματα· καὶ, τὸ σωθῆναι, οὐκ [d] ἀνὴρ κελεύων ἐκ τοῦ ὀξέως βοηθεῖν, ὡς κινδύνου μέγιστα τὸ ἐγκαταλειφθῆναι στρατόμα ἐφειστήκοτος, διὰ τὸ μὴ εἰς μακρὰν ἐλπίζειν κατασχησειν ληφθείσας αὐτάς. αὐτὸς γ τὰ Φασαήλου [e] τ ὑψηλότατον τ πύργων καταλαβόμενος [f] Φασαήλου, ἐπὶ τιμῇ τ Ηρώδου ἀδελφῦ Φασαήλου ᾠκοδομημένου τε ἔτους εἰρημένου, τελευτῆς ὑπὸ Παρθιαίων αὐτῷ γνομένης, κατέστη τοῖς Ρωμαίοις ἐπεξιέναι τοῖς Ιουδαίοις. αὐτὸς μὲν ἐδ' εἰς τὰς φίλας τολμῶν καλέσαι, τὰς δ' ἄλλας σπουδὰς ἀποθνήσκειν αὐτὸς τ πλεονεξίας δικαίων. τολμησάντων δ' εἰς τὴν ἔξοδον τ Ρωμαίων, μάχη [g] σωνὴ καρτερά· καὶ οἱ Ρωμαῖοι [h] τ πολεμίων ἔργῳ σκεφάσαντο, ἃ μὴν τὰ φρονήματά γε τοῖς Ιουδαίοις ἔκαμνε τῇ ὄψει τὰ δεινὰ πολλῶν αὐτοῖς πεπωκότων, σπουδεύσαντες δ' ἀνιᾶσιν ἐπὶ τὰς στοὰς, αἵπερ ἦσαν τοῦ ἱεροῦ τ ἔξωθεν σπείσολον σπερέχουσαι, καὶ πολλῆς μάχης γενομένης, λίθους τε [i] ἠφίεσαν, τοὺς μὲν [k] ἐκ χέρος ὑπαφέροντες, [l] οὓς δ' σφενδονῶν, ἀθληταὶ [m] τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες. καὶ οἱ τοξόται πάντες σπαρατεταγμένοι [n] μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ρωμαίους, διὰ τὸ ὑπερδέξιοί τε εἶναι, καὶ ἀπὸ χειρὸς μὲν ἄπροσοι διὰ τὸ [o] ἀνέφικτοι τοῖς εἰσακοντίζειν πειρωμένοις εἶναι, ῥᾴους δ' κεραίαις τοὺς πολεμίους ἔχοντες. καὶ πολὺ μὲν χρόνον ἡ μάχη σωέσχε τοιάδε γοῦν. ἔπιπτε Ρωμαίων, δεινῶς φέροντες [p] τοῖς σρωμένοις, πῦρ ἐνιᾶσιν τ στοαῖς, λαβόντες Ιουδαίων τοὺς ἀναβεβηκότας ἐπ' αὐτάς. καὶ τὸ πῦρ ὑπό τε πολλῶν [q] σπερισπειρόμενον καὶ μᾶλλον τ ἐγείρειν φλόγα δυναμένων, ἅπερ ἔδ ὀρόφου ἦν τάχος. ἡ δ' ξύλωσις, [r] παρέχουσα πάσης τε καὶ [s] κηροῦ πλέον, [t] ἐπὶ δ' κηρῷ χρυσὸν [v] ἐπαλειλιμμένον, εὐθέως [x] εἶκεν· ἔρρει τε μεγάλα ἐκεῖνα καὶ ἀξιολογώτατα [y] ἠφανίζετο, καὶ τοὺς ὑπὲρ τ στοῶν ὅλεθρος ἦν ἀπροσδόκητος κατέλαβεν. οἱ μὲν γὰρ τοῦ ὀρόφου καταῤῥαγέντος συγκαταφέροντο αὐτῷ, τοὺς δ' σπουδὴ ἔβαλλον οἱ πολέμιοι· πολλοὶ δ' [z] ἀπορία τε σωτηρίας, καὶ ἐκπλήξει κακοῦ ἔδ σπερισχήσαντος, οἱ μὲν εἰς τὸ πῦρ [a] εἰσήεσαν ἑαυτούς· οἱ δ' καὶ τοῖς ξίφεσι χρώμενοι διέφθασιν [b] αὐτὸ ἐπιοῦσαν. ὁπόσοι δ' [c] εἰς τὸ κατόπιν χωρήσαντες ὁδῷ ᾗ ἀναβεβήκεσαν ἐσώζοντο, οἱ Ρωμαῖοι πάντας ἔκτεινον γυμνούς τε ὄντας καὶ τὰ φρονήματα ἐκλελυμένους, ὥστε τ ἀπονοίας διὰ τὸ ἄνοπλον βοηθεῖν δυναμένης. ἐσώθη δ' τ ἀνελπίστων ὀλίγοι τὸ πᾶν ὡσεὶ ὀγδοήκοντα. οἱ Ρωμαῖοι, διὰ δ πυρὸς ἢ παρείκοι [d] ὠθέντες, ἐκράτουν δ θησαυροῦ, [e] καθ' ὃν ἱερὰ ἦν χρήματα. καὶ διεκλάπη μὲν πολλὰ ὑπὸ τ σφαλησῶν, Σαβῖνος δ' ἐπελεπίσεν εἰς τὸ φανερὸν πεντακόσια τάλαντα.

γ'. Ιουδαίους δ' ἐλύπει μὲν τὸ πάθος τῶν φίλων, οἳ ἐν τῇδε ἔπεσον τῇ μάχῃ· ἐλύπει δ' καὶ τῶν ἀναθημάτων ἡ ἀφαίρεσις. ἃ μὲν ἀλλ' ὅπερ αὐτῶν ἐτύγχανεν σωέ-

d Ανὴρ] *L. B.* ἀνίᾳ.

e Τὸν ὑψηλόταλον τ πύργων] Τὸ ὑψηλόταλον *Vat.*

f Φασαηλου.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

g Συνὴ καρτερά.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* συνιᾷ in *reliquis.*

h Τῶν πολεμίων ἔργῳ σκεφάσαν,] Iterum cum *Cod. Busb.* πολλῶν μ' ἔργων in *Editis Aliiſque. L. B.* πολημίων ἔργων. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet Romani opere bellico & experientia ſuperiores exiſterent.*

i Ηφίεσαν,] Ita *Busb.* & *Joſephus*, l. 2. *de Bello Jud.* ἀφίεσαν in *Editis.* ἐφίεσαν *Vat.*

k Εκ χειρὸς ὑποφέροντες,] Εκ χειρῶν *Busb.*

l Οὓς δ' σφενδονῶν,] Uſitatius τοὺς δ' σφ. HUDS. Forte τοὺς δ' ἐκ σφενδονῶν.

m Τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες.] Ita *Cod. Vat.* ſi quis malit τρόπου τοιούτου μάχης, non refragabor. fuit cum legerem, ἀθληταὶ τρόπου τοιούτου μαχαιρῶς ὄντες.

n Μεγάλα ἔβλαπτον] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.* μίγα in *Editis.*

o Ανέφικτοι] Ita *Busb.* ἀνίφικτον in *Editis Aliiſque.*

p Τοῖς σρωμένοις,] *Sc.* Επὶ τοῖς σρωμένοις.

* *Rei indignitate commoti*,] Impune ſe talia perpeti non ferentes, *Epiphan.*

q Περισπειρόμενον καὶ] Ita *Vat.* σπερισπειρῶν *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in quo ſequentia uſque διαφθῖραι deſunt) σπερισπείρων in *Editis*: quo modo etiam *Epiphanius.*

r Παρέχουσα πάσης] Ita *Busb.* & *Vat.* παρεῖχεν in *Editis.*

s Κηροῦ πλέον,] Iterum cum *Cod. Busb.* κηρὸν in *ceteris.*

t Επὶ δ' κηρῷ χρυσὸν] Ergo tectum Porticus fuit inauratum. REL.

v Επαλειλιμμένον,] Ita in *Editis.* ἐπαλελειμμένον *Busb.* & *Gall.*

x Εἶκεν·] Ita *Busb.* ἦκεν in *ceteris*, nullo plane ſenſu. ἔκπεσεν in *L. B.*

y Ηφανίζετο,] Statim in medio §. 6. πολλάς τε καὶ ἄλλας τ βασιλικῶν οἰκήσεων πολλαχοῦ σ' χάρας πῦρ ἐνιεὶς ἠφάνιζεν. HAV.

z Απορία τε σωτηρίας,] Ἀπορία σωτηρίας τε καὶ ἐκπλ. *Busb.* & *Vat.*

a Εἰσήεσαν] *L. B.* ἐπαφῆσαν. *Coccejus* legit ἐπαφῆσαν.

b Αὐτὸ ἐποιοῦντο.] Illud αὐτὸ è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Εἰς καθαπερ χωρήσαντες] Εἰς τὰ καθαπερ *Busb.*

d Ωθέντες,] Σωθέντες *Busb.* παρεκθιωθέντες corrupte in *Cod. Vat.* in *Epiphanii* verſione, *Romani autem per illud incendium in fiduciam ſublevati.*

e Καθ' ὃν] *L. B.* καθὸ.

† Ærarii & donariorum direptio.] Vocem *ærarii* ex *Epiphanio* adjectam eſſe volui.

σωεσταμμένον καὶ [f] μαχιμώτατον, [g] τούτῳ [h] ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον, ἠπείλουν πῦρ τε [i] ἐνήσειν αὐτῷ, καὶ πάντας κτενεῖν, κελεύοντες ἢ τάχος ἀπιέναι, καὶ πεισομένοις ὑπισχνούμενοι ἄδειαν καὶ Σαβίνῳ σὺν αὐτοῖς. καὶ τὸ βασιλικὸν τὸ πλεῖστον [k] ἠνετμόλησαν πρὸς αὐτούς· Ῥοῦφος δὲ καὶ Γρᾶτος τελείλιοι [l] τῶν μαχιμωτάτων τοῦ Ἡρῴδου στρατεύματος ἔχοντες, ἄνδρας τοῖς σώμασι δραστηρίους Ῥωμαίοις [m] προσεπέθεσαν. καί τι καὶ ἱππικὸν ἦν [n] ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένον, ὃ καὶ αὐτὸ προσεθήκη τοῖς Ῥωμαίων ἐγένετο. Ἰουδαίοις δὲ οὐκ ἠμέλητο ἡ πολιορκία. ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη μετήλλαττον, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις ἐπέλλουν μὴ ἐμποδίσοντας εἶναι [o] ὧν ἀπολειπομένου χρόνου παρῆσαν αὐτοῖς ἐλευθερίαν τὴν πάτριον. Σαβίνῳ μὲν οὖν [p] εὐκτὸν ἦν ἀπιέναι μετὰ τῶν στρατιωτῶν, πιστεύειν δ' οὐκ οἷός τε ἦν οἷς καὶ τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ [r] λίαν εὐγνωμον τῶν πολεμίων ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς [s] καταστησομένοις εἶχεν. ἅμα δὲ καὶ τὸν Οὔαρον ἔχειν [t] προσδοκῶν ὑπέμενε [v] τὴν πολιορκίαν.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἕτερα μύρια θορύβων ἐχόμενα τὴν Ἰουδαίαν κατελάμβανε, πολλῶν πολλαχόσε κατ' οἰκείων ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ἰουδαίων ἔχθρας ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν ὡρμημένων. διχίλιοι μὲν τῶν ὑφ' Ἡρῴδῃ ποτὲ στρατευσαμένων, καὶ ἤδη κατελελυκότες, [x] ἐν αὐτῇ Ἰουδαίᾳ συστάντες προσεπολέμουν τοῖς βασιλικοῖς, ἀντιστατοῦντι αὐτοῖς [y] Ἀχιάβῳ τοῦ Ἡρῴδου ἀνεψιῷ· καὶ τῶν μὲν πεδίων εἰς τὰ μετέωρα ἀνεωσμένοι δι' ἐμπειρίαν τὴν εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἀνδρῶν, τὸ δὲ δυχωρίαις σώζοντο ὅπουπερ δυνατόν.

ε'. [z] Ἰούδας δὲ ὁ Ἐζεκίου τοῦ ἀρχιλῃστοῦ υἱὸς ὃν μέγας δυνηθεὶς, [a] ὑφ' Ἡρῴδου δὲ μεγάλοις ληφθεὶς πόνοις. ἦν οὖν ὁ Ἰούδας τοῖς [b] Σεπφώρεως τῆς Γαλιλαίας, συγκεκροτημένος πλήθει ἀνδρῶν ἀπονενοημένων, ἐπιδρομὴν τῷ [c] βασιλείῳ ποιεῖται· καὶ ὅπλων κρατήσας ὅπουπερ αὐτόθι ἀπέκειτο, ὡπλισε τοὺς περὶ αὐτὸν καθ' ἕνα, καὶ ἀποφέρεται χρήματα ὅπουπερ [d] καταλείφθη αὐτόθι, φοβερός τε ἅπασιν ἰὼν ἄγων καὶ φέρων τοὺς προσυλακονῶντας, ἐπιθυμίᾳ μειζόνων πραγμάτων καὶ ζηλώσει βασιλείας πιμῆς, οὐκ ἀρετῆς ἐμπειρίᾳ, ἣν ἦν ὑβρίζειν προῖσα, [e] κτήσασθαι προσδοκῶν χάριτος τὸ ἐπιτυχεῖν.

ς'. Ἦν δὲ καὶ Σίμων δοῦλος μὲν Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἄλλως δὲ ἀνὴρ εὐπρεπὴς, καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος ὑπὲρ μέγα πρέχων τε καὶ πεποιθώς. ἔτολμησε λαβεῖν [f] τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων, διάδημά τε ἐπόλμησε περιθέσθαι, καί τινος πλήθους συναγείραντος καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς μανίᾳ τῇ ἐκείνων, καὶ εἶναι ἄξιος ἐλπίσας παρ' ὀλίγον ἦν, [g] τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον πέμψας δι' ἁρπαγῆς ἄγων τὰ [h] ἐγκαταλελειμένα· πολλάς τε καὶ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων, πολλαχοῦ δὲ χώρας πῦρ [i] ἐνεὶς

simis quibusque, hisce regiam obsident, flammasque ei & extrema omnibus minitabantur, jubentes ut celeriter exirent, quo facto promittebant nihil ipsis & Sabino nocitum iri. Proinde regiorum maxima pars ad Judæos sese contulit. Sed Rufus & Gratus, qui tria millia è præstantissimis Herodis militibus habebant, viros corpore validos strenuosque, ad Romanos transierunt, quin & idem fecerunt equites quidam quibus præerat Rufus, & ipsi facti sunt accessio ad Romanos. Verum Judæi nihilominus obsidionem urgere, & cuniculos agere, atque obsessis clamare *ut exirent*, ne per ipsos stet quo minus tempus jam arripiant patriæ libertatem recuperandi. Et Sabino quidem nihil optatius, quam cum militibus exire; sed Judæis fidere non poterat propter ea quæ perpetraverat: & non vulgaris hostium lenitas, *ipsi utpote suspecta*, in causa erat quod conditiones rejecerit. adde quod à Varo exspectabat auxilium, eamque ob rem obsidionem sustinebat. *Rufus & Gratus ad Romanos transeunt.*

4. Ea autem tempestate existebant in Judæa mille aliæ turbæ, multique plurimis in locis, aut lucri cupiditate aut odio in Judæos, bellum concitabant. Nam duo quidem hominum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, jamque dimissi erant, in ipsa Judæa inter se conspirarunt, & regios oppugnare cœperunt; quibus Achiabus Herodis sobrinus resistebat, & ex agris in editiora loca compulsus (quippe ab hominibus rei militaris scientissimis) difficiles aditus insidendo servabat quæ poterat. *Tumultus in Judæa varii.*

5. Exstitit & Judas, Ezechiæ filius latronum præfecti, qui magnarum erat virium, quemque Herodes ægre oppressérat. Hic Judas apud Sephorim Galilææ *oppidum*, coacta profligatorum hominum caterva, palatium adortus, arma omnia ibi reposita occupavit, iisque suorum singulos armavit, & omnem illic repertam pecuniam abstulit, suique terrorem omnibus injecit, obvios quosque diripiens secumque abducens, rerum majorum desiderio regnandique cupiditate, eam adipisci sperans dignitatem non virtutis peritia sed effrenata nocendi licentia. *Judas latro.*

6. Fuit & Simon quidam regis Herodis servus, homo alioqui formosus, & corporis amplitudine & pulchritudine excellens, † creditusque excellere. Hic, sumpta ex rebus turbidis fiducia & diadema sibi imponere ausus est, & congregata hominum multitudine, cum & ipse rex illis insanientibus salutatus fuisset, seque aliis digniorem imperio existimasset, Hierichuntiam regiam à se direptam cremavit; aliasque multas regis domos in multis regionis locis incendit, omnibus quæ in illis *Simon diadema sibi imponit.*

f Μαχιμώταλοι,] Μαχιμωτάτου *Busb.* ut & mox infra.

g Τούτῳ] *L. B.* τοῦτο.

h Ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον,] Ἐμπιεσθέχοι τε τὸ βασίλειον καὶ ἠπείλουν *Vat.*

i Ἐνήσειν αὐτῷ,] Ita *Busb.* ἐνέσεσθαι in *cæteris*.

k Ἠνετμόλησαν πρὸς αὐτούς.] Ita *Busb. Zonar.* & *Epiphan.* ἠντομολήκεσαν σὺν αὐτοῖς in *Editis*.

l Τῶν μαχιμωτάτων] Τὸ μαχιμώτατον *Vat.* & *Lugd. Bat.*

m Προσεπέθεσαν.] Προσέθεντ' *Busb.* & *Vat.*

n Ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ] Τῶν ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

o Τῶν ἀπολειπομένου χρόνου] Τῶν ἀπολήψεσθαι χρόνου τὴν ἐλευθερίαν τὴν πατρικὴν *Busb.* utram harum lectionum mavis per me licet accipias.

p Εὐκτὸν] *L. B.* in *Marg.* ἕκτατον.

q Ἦν ἀπιέναι] Ἐύκτὸν ἀπιέναι *Vat.*

r Λίαν εὐγνωμον] Ita in *Cod. Vat.* λίαν δὲ εὐγνωμον in *Editis Aliisque*.

s Καταστησομένοις εἶχεν.] Καταστᾶσομένοις *Vat.*

t Προσδοκῶν ὑπέμενε] Sic *MSS.* προσδοκῶν in *Editis*.

v Τὴν πολιορκίαν.] Ita cum *Cod. Busb.* τῇ πολιορκίᾳ in *Editis Aliisque*.

x Ἐν αὐτῇ Ἰουδαίᾳ συστάντες] Ita cum *Cod. Vat.* ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ in *Editis Aliisque*. καὶ τὸν Ἰδουμαῖον in l. 2. de *Bello Jud.*

y Ἀχιάβῳ τοῦ Ἡρῴδου ἀνεψιῷ.] Ἀλκιβιάδου *Vat.* HUDS. Conf. *Antiqu.* lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.

z Ἰούδας ὁ τοῦ Ἐζεκίου τοῦ ἀρχιλῃστοῦ υἱὸς] Non alius fuisse videtur Judas hic, quàm Theudas ille de quo in *Act.* 5. 36. ut inquit *Usserius* ad *An. M.* 4001. p. 538. *Edit. Lond.* quem videsis. Alterius *Theudæ* meminit *Jos.* in *Antiqq.* l. 20. nec mirum est diversis temporibus plures exstitisse factiosos homines ejusdem nominis.

a Ὑφ' Ἡρῴδου δὲ μεγάλοις ληφθείτου] Desunt in *L. B.*

b Σεπφώρεως τῆς Γαλιλαίας,] Conf. supr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.

c Βασιλείῳ ποιεῖται.] Ita ex *MSS.* (*Coccejo* approbante) βασιλεῖ in *Editis*.

d Καταλείφθη αὐτόθι,] Sic *Busb. Coccejus*, & *Epiphan.* καταλήφθη in *reliquis*.

e Κτήσασθαι προσδοκῶν] Κτήσεσθαι *Vat.*

f Τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων] Τῇ ταραχῇ τῶν πρ. *Zonar.*

† *Creditusque excellere.*] Cui magna fuerant credita, *Epiphan.*

g Τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι] Τό, τε ἐν Ἱερ. *Vat.*

h Ἐγκαταλελειμμένα.] Ἐγκατηλειμμένα *Vat.*

i Ἐνεὶς ὑφήνιζεν·] Sic *MSS.* ut & *L. B.* ἐνεὶς in *Editis*.

lis erant ſuis gregalibus in prædam conceſſis. Quin & majus quiddam perpetraſſet,* niſi mature in eum animadverſum fuiſſet. Nam Gratus, poſtquam regios milites Romanis junxiſſet, cum copiis ſuis omnibus Simoni obviam occurrit: & poſt longum & acre prælium, profligatis Simonianis, quippe Transjordaninis, & nullo ordine, audacia magis quam arte pugnantibus, Gratus nactus Simonem, per anguſtias, ut ſalutem ſibi quæreret, fugientem, caput ei amputavit. Apud Amatha quoque, ad Jordanem fluvium poſita, crematum eſt palatium ab hominum caterva Simonis ſimilium. Tantus tum furor per totam gentem graſſabatur, eo quòd proprium regem non haberet cujus juſto fortique imperio multitudo regeretur: qui vero alienigenæ ad caſtigandos ſeditioſos venerant, malum potius exacerbarent, graves ſuperbia ſimul & avaritia.

Idem fuit & Athronges opilio.

7. Deinde & Athronges, vir neque generis dignitate illuſtris, neque magna virtute aut opum abundantia fretus, ſed opilio, cunctis cætera omnia obſcurus *viſus*, vaſto tantum corpore & manuum robore inſignis, regnum affectare auſus eſt, cui adeo placebat major nocendi licentia, ut mori certus parvi penderit vitæ jacturam, quam male agendo facturus eſſet. Illi autem quatuor erant fratres, qui & ipſi grandi ſtatura, & ad facinus quodvis arduum manu prompti habebantur, magni momenti eſſe viſi ad conſervationem imperii. atque hi ſinguli ſingulis cohortibus præerant. convenit enim ad eos magna hominum multitudo. Atque illi quidem turmarum præfecti erant, & cum per ſe itarent pro Athronge prælia faciebant. Ipſe autem diadema ſibi impoſuit, & de rebus agendis concilium habuit, omniaque gerebat arbitratu ſuo: & diu in poteſtate permanſit, regio nomine, faciens quæ vellet; magnaſque tum ipſe tum fratres cædes edebant tam Romanorum quam regiorum, utpote utriſque ex æquo infenſi, his propter licentiam qua ſub Herode uſi fuerant, Romanis propter injurias quas tum ab illis acceperant. Tempore autem conſequenti magis magiſque pariter in omnes efferabantur: & vix quiſquam interitum poterat effugere, partim quod quæſtui inhiarent, partim ob interficiendi conſuetudinem. Hi aliquando Romanorum cohortem (qui frumenta & arma militibus ferebant) prope Emmauntem aggreſſi, ita circundederunt, ut Arium centurionem, legionis ducem, & quadraginta ejus peditum fortiſſimos, miſſilibus confixerint. Reliqui, illorum clade attoniti *erant*, auxilio tamen Grati, qui eis cum regiis ſuccurrit, evaſerunt, relictis cæſorum

[k] ἠφάνιζεν, τοῖς ἐνεχηχὸ[l] λείαν ἄχθη τὰ ἐγκαταλελειμμένα ὑπὸ τῶν ἐπῶν. ἐπέφαλτο δ' ἂν τι μεῖζον ἀπ' αὐτοῦ [m] μὴ ταχείας ὑπ' ἐπιμελοῦς ἡμωμένης. ὁ γὰρ Γρατος, τῶν βασιλικῶν στρατιωτῶν Ρωμαίοις συνεσκευασμένων, μετὰ τῆς εἰκὸς δυνάμεως ἐπαναλαζει [n] τὸν Σίμωνα. καὶ μάχης αὐτοῖς μεγάλης ὑπὸ πολὺ ἡμωμένης, [o] τό τε πολὺ τῶν Περαίων, ἀσπίστακτοι ὄντες, καὶ τόλμῃ μᾶλλον ἢ ὑπὸ τέχνης μαχόμενοι διεφθάρησαν. καὶ αὐτὸν Σίμωνα, φυγῇ μὲν πρῶτον φάραγγος σώζοντα αὐτὸν, Γρατος ἐπιτυχὼν τὸν κεφαλὴν ἀποτέμνει. καθεπτήθη δὲ [p] τὰ ὑπὸ τῷ Ιορδάνῃ [q] ἐν [r] Αμαθοῖς βασίλεια ὑπό τινων συστασίων ἀνδρῶν Σίμωνι ὁμοφρονησάντων. ἔτως πολλὴ ἀφροσύνη ἐπελάμβανε τῷ ἔθνει, διὰ τὸ βασιλέα μὲν οἰκεῖον οὐκ εἶναι [s] τὸν καθῆκοντα τὸ πλῆθος ἀρετῇ· τοὺς δὲ ἀλλοφύλους [t] ἐπιθυμοῦντας σωφρονιστὰς [u] τῆς στασιάσεως τῶν ἀνθρώπων, ὑπερκαῦμα αὐτῶν διά τε τὸ ὑβρίζειν δὲ πλεονεκτεῖν ἡμᾶς.

ζ. Ἐπὶ δὲ [x] Αθρόγγης ἀνὴρ, ὅτι μὲν ἀγενῶν ὑπεφαίνετο ἀξιώματα, ὅτι δὲ χρετὴς οὐσία, ἢ τινῶν πλήθη χρημάτων, πολλοῦ δεῖν καὶ ἀνεπιφανὴς τοῖς πᾶσιν εἰς τὰ παντὰ ὢν, ἄλλως δὲ, μεγέθει σώματος, καὶ τῇ τῶν χειρῶν ἀλκῇ διαφέροντα, ἐτόλμησεν ὑπὲρ βασιλείας [y] φρονῆσαι, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ πλέον ὑβρίσαι, καὶ θνήσκων οὐκ ἐν μεγάλοις τίθεται τὴν ψυχῆς τὸ ὑπὲρ τοιούσδε [z] ἀνάλωμα ἡγησόμενον. ἴσαν δὲ αὐτῷ καὶ ἀδελφοὶ τέσσαρες, μεγάλοι τε καὶ αὐτοὶ, καὶ [a] ὑπὲρ μεγάλα πρέσχειν τῇ [b] τῶν χειρῶν ἀρετῇ πεπισμένοι, [c] πρόβλημα εἶναι τῆς καθέξεως τῆς βασιλείας δοκοῦντες. λόχον τε αὐτῶν ἦρχεν ἕκαστος. συλλέξασα γὰρ μεγάλη πλῆθος πρὸς αὐτούς. [d] καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν, καὶ [e] ὑπεστράτευον αὐτῷ ὁπόσοι εἰς τὰς μάχας φοιτῶντες δι' αὐτῶν. ὁ δὲ διάδημα περιθέμενος, βουλυτηρίόν τι ἦγον ὑπὸ τοῖς [f] ποιητέοις, καὶ τὰ παντὰ γνώμῃ ἀνακείμενα εἶχεν τῇ αὐτοῦ. διέμενέ τε ἐπὶ πολὺ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἡ ἰσχὺς, βασιλεῖ τε κεκλημένῳ, [g] καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι μὴ ἀποστρεφομένῳ, φόνῳ τε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπὶ μέγα προσκείμενοι Ρωμαίων τε καὶ τῶν βασιλικῶν, μισοῦντες [h] πολιτευομένους ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους. [i] τούτους μὲν ὕβρει ἢ χρήσαιτο ἐπὶ τὸ Ηρώδου λοιπὸν, Ρωμαίους δὲ [k] ὧν εἰς τὸ παρὸν [l] ἔδοξαν ἀδικεῖν. προσιόντι δὲ ξένῳ, καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁμοίως [m] ἐξηχριώθησαν. [n] διαφθορὰς τε σὺν [o] τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι, τὰ μὲν κέρδους ἐλπίσι, τὰ δὲ καὶ σωτηρίας δι' φονεύειν ὑπετίθεν δὲ [p] ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ καὶ [q] Εμμαοῦσιν, [r] οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τὰ στρατιᾶς ἔφερον. καὶ περισχόντες Αρειον μὲν τὸν ἑκατόνταρχον, ὃς ἡγεῖτο δὲ τάγματος, καὶ τεσσαράκοντα τῶν περὶ αὐτὸν, πλείω τοὺς κρατίστους [s] κατηκόντισαν. οἱ δὲ λοιποὶ, δείσαντες πρὸς τὸ πάθος αὐτῶν, Γράτῳ σὺν τοῖς βασιλικοῖς οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν σκέπης αὐτοῖς [t] ἡγουμένης, σώζουσι τοὺς νεκροὺς καταλιπόντες.

[k] Ηφάνιζεν,] Superius in medio §. 2. idem verbum in eadem habuimus ſignificatione. HAV.

[l] Λείαν ἄγειν] Ita cum *Cod. Vat.* λείαν ἀναγαγεῖν in *cæteris.* ut & in *L. B.* in cujus *Marg.* eſt Φέρεσθαι.

* *Niſi mature in eum animadverſum fuiſſet.*] Niſi celeriter mutatio contigiſſet, *Epiphan.* niſi mature occurſum fuiſſet, *Gelen.*

[m] Μὴ ταχείας ἐπιμελοῦς ἡμωμένης·] Verto, *niſi mature cura fuiſſet adhibita.* ἐπιμελὴς enim non ſolum eſt, *animadverſio*, ſed ſæpius *cura. Ni mature ſubventum foret*, diceret *Tacitus.*

[n] Τὸν Σίμωνα.] Τῷ Σίμωνι *Busb.*

[o] Τό τε πολὺ τῶν Περαίων] Τότε πολλοὶ *Busb.*

[p] Τὰ ἐπὶ τῷ Ιορδάνῃ] Τὰ δὲ Ιορδάνη *Vat.* & *Busb.*

[q] Εν Αμαθοῖς] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

[r] Αμαθοῖς] Videri poſſet Amathus *Joſephi* eſſe eadem ac Ramoth in Gilead. Certe eandem urbem quam Αμαθὰ vocat *Antiqq.* 17. 12. alibi (viz. lib. 2. de *Bello Jud.*) Βηθαραμαθὸν vocat, quæ vox clara vestigia vocis *Ramoth* indicat. *Relandus* in *Pal. S.* p. 560.

[s] Τὸν] Abeſt à *L. B.*

[t] Επιλθόντας] *L. B.* ἀπιλθόντας.

[u] Τῆ στασιάσει] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* δὲ μὴ συστασιάσει in *Editis Aliiſque*

[x] Αθρόγγης] Αθρογγᾶς in l. 2. *de Bello Jud.* Αὐρόγγης *Busb.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

[y] Φρονῆσαι, —— ὑβρίσαι,] Φρονῆσαι, τῷ πτώματί τε αὐτῶν ἡδοὺς πλέον *Vat.* Φρονῆσαι τῷ πτώματι ἢ αὐτῷ (αὐτῆς *L. B.*) ἡδονῆς πλ. *Busb.* τῷ πτώματι δὲ αὐτῆς ἡδονῇ. *Cocceius* mavult.

[z] Ανάλωμα ἡγησόμενοι] Αναλώματος *Vat. Busb.* & *Gall.*

[a] Επὶ μεγάλα πρέχειν] Επὶ μέγα *Vat.*

[b] Καὶ χεῖρας] Καὶ χεῖρα *Busb.* Vide etiam *Caſaub.* c. *Baron.* p. 218.

[c] Πρόβλημα εἶναι] Πρόβλημα mendoſe in *Cod. Lugd. Bat.* & *Vat.* & πρόβλημα *Gall.*

[d] Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν,] Καὶ οἱ δὲ μὲν στρ. *Vat.* & *Busb.*

[e] Υπεστράτευον αὐτῷ] Υπεστρατηγεν *Busb.*

[f] Ποιητέοις,] *L. B.* πεθαποιητέοις.

[g] Καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι] Καὶ πράσσοντι ἅπερ ἔθελον *Busb.* omiſſis μὴ ἀποστρεφομένῳ.

[h] Πολιτευομένους] Τὸν γάμον πολιτεύῃ τοῦτον ſupr. lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.

[i] Τούτους] *L. B.* τοῦτο.

[k] Ὧν εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν.] Illud ὧν inſertum dedi è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* Eſt qui malit ὅτι.

[l] Εδοξαν] *Margo L. B.* φοιβ.

[m] Εξηχριώθησαν.] *L. B.* ἐξηγελάσθησαν.

[n] Διαφθορὰς τε] Διαζώσεις *Busb.*

[o] Τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι,] Τοῖς πᾶσιν ἐμπίστοις *Vat.*

[p] Ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τότε in *Editis Aliiſque.*

[q] Εμμαοῦσι] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 3. SPANH.

[r] Οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τὰ στρατιᾶς ἔφερον.] Οἳ σῖτόν τε καὶ *Vat.* & *L. B.* οἳ σῖτα καὶ *Busb.*

[s] Κατηκόντισαν.] Κατηκόντισαν *Busb. Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.*

[t] Γενομένης,] Γενομένων *Busb.*

πόλεις. καὶ πολλὰ μὲν χρόνον [v] τοιούτοις τρόποις χρώμενοι μάχαις, Ρωμαίους τε παρελύπησαν [x] οὐκ εἰς ὀλίγα, καὶ τὸ ἔθνος σκάκωσαν ὅτι μέγα. χειρούμενοι δ' οὖν χρόνῳ ὕστερον, ὁ μὲν Γρατω συμβαλὼν, ὁ δὲ Πτολεμαίῳ· καὶ τὸ πρεσβύτατον Αρχελάϊ λαβόντι, ὁ πολυτῷ πάθει τε τῷ ἐκείνου [y] λελυπημένος, καὶ ἄπορον ὅτι πλέον ὁρῶν τὴν σωτηρίαν [z] ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ ψιλωθεὶς τὸ δυνάμεως, ἐπὶ δεξιαῖς καὶ πίστει ἧς ἔδωκε Αρχελάῳ παραδίδωσιν αὐτόν. καὶ τάδε μὲν ὕστερον γίνεται.

η'. Ληστηρίων δὲ ἡ Ιουδαία ἔμπλεως ἦν, καὶ [a] ὡς ἂν συντύχοιεν τινι οἱ [b] συστασιάσαντες αὐτῷ, βασιλεῖς προεστήσαντο ἐπ' ὀλέθρῳ δὲ κοινῷ ἡπείγετο, [c] ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις λυπηροὶ καθιστάμενοι, δὲ τὸ ὁμοφύλου φόνου ἐπὶ μήκιστον ἐμποιοῦντες.

θ'. Οὔαρος δὲ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πυθάνεται τὰ πεπραγμένα, Σαβίνου γράψαντος πρὸς αὐτὸν, δείσας [d] περὶ δὲ πάσαις, δύο τὰ λοιπὰ ἀναλαβὼν, τρία μὲν ἐπὶ Συρίας τὰ πάντα ἦν, καὶ ἴλας ἱππέων τέσσαρας, ὁπόσα τε ἐπικουρικὰ ἡ βασιλεὺς ἢ τινες τετράρχαι τότε παρεῖχον, ἠπείγετο βοηθεῖν τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ τότε πολιορκουμένοις. εἴρητο δὲ πᾶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπείγεσθαι, ὁπόσοι προεξεπεμπόντο. διδόασί τε αὐτῷ καὶ [e] Βηρύτιοι, διόνπερ αὐτῶν τὴν πόλιν, ἐπικούρους πενταακοσίους καὶ χιλίους. πέμπει δὲ καὶ Αρέτας ὁ Πετραῖος, ἔχθρα τε τῷ Ηρῴδου φιλίαν [f] τὴν Ρωμαίων κτώμενος, συμμαχίαν οὐκ ὀλίγην, χωρὶς πεζῶν τε καὶ ἱππέων. [g] συναχθείσης δ' ἐν Πτολεμαΐδι [h] πάσης ἤδη τῆς δυνάμεως, μέρος τι τούτης [i] τῷ υἱῷ δίδωσι, καὶ ἐνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων, Γαλιλαίους ἐξέπεμπε πολεμεῖν, [k] οἳ ὑπὲρ τὴν Πτολεμαΐδα ἐχόμενοι καθοικοῦσιν. [kk] ὃς ἐμβαλὼν τοῖς τε ἀνθικαταστάσεις εἰς μάχην τρέπει, καὶ Σεπφώριν ἑλών, τοὺς μὲν οἰκήτορας ἠνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν. αὐτὸς δὲ Οὔαρος ἐπὶ Σαμαρείας τῷ παντὶ στρατῷ προεσιών, τὰ μὲν πόλεως ἀπέσχε διὰ τὸ ἀνέγκλητον ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς εἶναι· στρατοπεδεύει δέ ἔν τινι κώμῃ Πτολεμαΐδος κλήματι, [l] Αρους ὄνομα αὐτῇ. καὶ οἱ Αραβες μισοῦντες τῷ Ηρῴδου ἐμπίμπρασιν αὐτὴν, ἐχθρῶς ἔτι πρὸς φίλους τοὺς ἐκείνου ἔχοντες. ἐκεῖθεν δὲ προιόντες [m] Σαμφὼ κώμην ἑτέραν διήρπασάν τε οἱ Αραβες καὶ ἔκαυσαν, πάνυ εὐρυμενῆ οὖσαν καὶ ὀχυράν. ἐν δὲ τῇ πορείᾳ, ὅδεν αὐτοὺς διέφυγε, ἀλλὰ πυρὸς καὶ φόνου τὰ πάντα μεστὰ ἦν. πέμπεται δὲ καὶ Εμμαοῦς, Οὐάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τῶν [n] τελευτηκότων, προεκλαφθεῖσα ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. εὑρίσκει δὲ καὶ Ιεροσολύμοις ἤδη σεσηπυῖαν, καὶ Ιουδαίων οἱ μὲν [o] τὰ σώματα τῶν προδότων τῆδε στρατοπεδούμενοι, τὴν ὄψιν τῶν προσόδων τῶν στρατευμάτων οὐκ ὑπομείναντες, ὤχοντο, ἡμίεργον τὴν πολιορκίαν καταλιπόντες. οἱ δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις Ιουδαῖοι, ὀφθέντος δὲ Οὐάρου σφίσιν ἐγκαλέσαντος, ἀπελύοντο τὰς αἰτίας, ὡς τὸ μὲν σῶον τοῦ πλήθους διὰ τὴν ἑορτὴν ἀγομένης, δὲ τὸ πολέμου μηδαμῇ γνώμῃ τῇ αὐτῶν, τόλμῃ δὲ τῶν ἐπηλύδων, συνελθόντες αὐτοῖς, καὶ συμπολιορκηθέντες Ρωμαίοις μᾶλλον ἢ πολιορκεῖν προθυμίαν ἔχοντες. προσαπήγγελλον δὲ τῷ Οὐάρῳ, Ιώσηπός τε [p] ἀνεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως, Γράτος τε καὶ Ῥῆφος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ

cadaveribus. In hunc modum longo tempore pugnas conferentes, & Romanis magna detrimenta intulerunt & gentem suam valde afflixerunt. Postea tamen subacti sunt, unus cum Grato prælio congressus, alter cum Ptolemæo: natuque maximo in Archelai potestatem redacto, ultimus qui supererat, ex fratris casu mœrore confectus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod ejus copiæ vel morbo vel continuis laboribus exhaustæ essent, accepta fide & jurejurando ipse quoque Archelao se dedidit. Sed hæc postea facta sunt. *Athronges cum fratribus subactus.*

8. Tunc autem Judæa plena erat latrociniis: & ut quisque seditiosorum cœtus coiverat, reges creabantur, qui omnia agebant in perniciem reipublicæ; ut qui parum admodum & in rebus tenuissimis Romanis nocerent, ipsi vero in populares suos longe lateque cædibus grassarentur. *Latrociniis plena Judæa.*

9. Interea Varus, ubi primum ex Sabini literis quæ gesta erant intelligit, solicitus de legione * *Hierosolymis relicta*, duas reliquas assumpsit, (quippe tres in universum erant in Syria) & quatuor turmas equitum, omniaque regum & tetrarcharum auxilia, atque celeriter obsessis in Judæa subsidio proficiscitur. omnibus autem jussum erat, qui præmittebantur, ut Ptolemaïdem properarent. Dant illi etiam Berytii, cum per urbem eorum iret, mille quingentos auxiliares. Aretas quoque Petræus, ex tuo in Herodem odio amicus Romanis factus, alias ei suppetias affert præter pedites equitesque. Coactis itaque ad Ptolemaïdem suis copiis, earum partem filio & cuidam amico tradit, eosque ad bellum Galilæis supra Ptolemaïdem incolentibus inferendum mittit. Atque ille hostes prælio aggressus in fugam vertit, captoque & incenso oppido Sepphori incolas vendidit. Ipse Varus cum universo exercitu ad Samariam profectus, urbi (quod seditionis culpa careret) manus abstinuit: sed castra in vico, cui nomen est Arus, posuit, qui Ptolemæi ditionis erat: eumque vicum Arabes, *Varo ab Areta subsidio missi*, Herodis odio amicis quoque ejus infensi incenderunt. Illinc digressi Arabes, vicum alium, nomine Sampho, munitissimum & instructissimum, diripuerunt atque concremarunt. Quin toto itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Emmaus quoque, sed ab incolis deserta, jussu Vari cremata est, ut iis qui ibi fuerant occisi parentaret. Inde ad ipsa Hierosolyma ducit, ubi Judæi, qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum fugæ se mandarunt, obsidione semiperfecta relicta. Hierosolymitani autem Judæi, graviter à Varo increpati, sese purgarunt; demonstrantes ob festa coivisse populum, neque suo consilio bellum, sed externorum audacia susceptum; se quidem cum Romanis magis obsessos fuisse, quam eos obsidere in animo habuisse. Et jam ante Varo se obtulerant Josephus Herodis regis sobrinus, & Gratus & Rufus cum suis militibus, *Sepphoris cremata, ut & Arus, Sampho & Emmaus.* *Berytii & Aretas Arabs suppetias mittunt Romanis.* *Varus Sabino succurrit.* *Varus Hierosolyma venit & legionem obsessam liberat.*

v Τοιούτοις τρόποις] Forte τοιαυτρόποις. COCC.

x Οὐκ εἰς ὀλίγα,] Οὐκ ὀλίγα *Busb.*

y Λελυπημένος,] *L. B.* λελυμένος.

z Ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ] Ὑπὸ μονώτου καὶ καμ *Vat.* & *Lugd. Bat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nam se solum mansisse cernens, & omni manu militum spoliatum.*

a Καὶ ὡς ἂν συντύχοιεν τινι οἱ] *L. B.* καὶ ὃς ἂν συντύχοι τινῶν οἱ &c.

b Συστασιάσαντες] Forte συστασιάγιν. COCC.

c Ολίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις] Ολίγα μὲν Ρωμαίοις λυμαινομένων, δὲ ὁμοφύλου φόνου ἐπὶ μήκιστον ἐμποιούντων *Busb.* in *Vulgatis* autem *Aliisque* non aliter ac edidimus, *nominativis* pro *genitivis absolutis* more Attico adhibitis.

d Περὶ δὲ πάσαις,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* περὶ δὲ τρίτου τάγματος in *Editis Aliisque.*

* Hierosolymis relicta,] Ita ex *Epiphanio.*

e Βηρύτιοι, —— χιλίους.] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

f Τῶν Ρωμαίων κτώμενος,] Ità *Vat.* τὴν Ρωμαίων in *ceteris.*

g Συναχθείσης] *L. B.* συνεσθείσης.

h Πάσης ἤδη τῆς δυνάμεως,] Sic *Vat. Busb.* & *Epiphan.* illa πάσης ἤδη in *ceteris* desiderantur.

i Τῷ υἱῷ δίδωσι, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων,] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

k Οἳ ὑπὲρ —— καθιππεύσει] Οἱ τὴν Πτολεμαΐδα ἐχόμενα κατοικοῦσιν. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

kk Ος ἐμβαλὼν] Οἷς ἐμβαλὼν *Busb.*

l Αρους] An *Atharus* sit, cujus meminit *Hieronymus*, judicent alii. HUDS. Conf. *alsor.* lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

m Σαμφὼ κώμην] Σαπφὼ *Busb.* & *Lugd. Bat.* prout in l. 2. de *de Bello Jud.* HUDS. Conf. *alsor.* lib 2. c. 5. §. 1. SPANH.

n Τελευτηκότων,] Συντετελευτηκότων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

o Τὰ τάγματα] Τὰ τάγματα τὰ δὲ *Vat.*

p Ανεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως,] Conf. *alsor.* lib. 2. c. 5. §. 2. SPANH.

bus, & Romani qui obſeſſi erant. At Sabinus in Vari conſpectum non veniebat, ſed clam ex urbe ſe ſubduxit & ad mare profectus eſt.

Varus in ſeditionis auctores animadvertit.

10. Tum Varus per regionem copiarum ſuarum partem ad conquirendos ſeditionis auctores mittit. factoque indicio, in quoſdam ut cæteris nocentiores animadvertit, cæteros vero dimiſit; duobus millibus ob eam cauſam in crucem ſublatis. Deinde milites, quod ad nullam rem utiles eſſe videret, exauctoravit: multa enim peccaverant, Varique præceptis & voluntati non obtemperaverant, cupiditate lucri quod eis ex maleficiis provenerat. Ille vero, cum decem Judæorum millia coïviſſe intellexiſſet, eò celeriter ad eos opprimendos profectus eſt. atqui illi manus conferere non auſi ſunt, ſed ex Achiabi ſententia omnes ſeſe dediderunt. Atque Varus, data plebejis defectionis venia, eorum duces omnes miſit ad Cæſarem. Cæſar autem pleroſque ex eis dimittit: at de illis qui ex Herodis conſanguineis ſeſe eis adjunxerant, ſupplicium ſumpſit, quod præter jus fasque contra neceſſarios ſuos arma tulerant.

τ στρατιωτῶν ἄγονλες, καὶ τ Ρωμαίων οἱ πολιορκούμενοι. Σαβῖνος ἢ οὐκ ἀφίκετο Οὐάρῳ εἰς ὄψιν, ἀλλ' ὑπεξῆλθε τ πόλεως [q] ἐπὶ θαλάσσης.

ι'. Οὔαρος δὲ, καὶ τὴν χώραν πέμψας τὸ στρατὸ μέρος, ἐπεζήτει τὰς αἰτίας τ ἀποστάσεως. καὶ συμμιγάδην, [s] τὰς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτας, εἰσὶ δ' οὓς [t] ἀφῆκεν· [u] ἐγίνοντο δὲ οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν σταυρωθέντες δισχίλιοι. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν μὲν αὐτὸ στρατιὰν ἀπέπεμπε, χρήσιμον [v] μὲν ὁρῶν ἐπ' [x] οὐδαμινοῖς ὄσον τοῖς πάσασι. [y] πολλὰ γὰρ ἡτάκλησαν αὐτοῖς [z] παρήκουσαν τ δογμάτων, καὶ ὧν ἠξίου Οὔαρος, ἐφ' οἷς κερδῶν ἃ οὐκ ἔμελλον κακουργεῖν προελέγοντο αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ, μυρίους Ἰουδαίους στασιάζοντας πυνθανόμενος, ἠπείγετο εἰς κατάληψιν αὐτῶν. οἱ δὲ οὐκ [a] ἦκον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ παρέδοσαν αὐτὸν γνώμῃ τῇ Ἀχιάβου στασιάσαντες. καὶ Οὔαρος, τῷ πλήθει συγχωρῶν τὰς αἰτίας τ ἀποστάσεως, ἔπεμπεν ὅτι Καίσαρος ὁποῖοι ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῶν. Καῖσαρ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν πολλοὺς ἀφῆκεν, ὁποῖοι [b] τε συγγενεῖς ὄντες Ἡρῴδου στασιάσαντο αὐτοῖς, [c] τοὺς δὲ κόλασιν μόνους, οἳ μηδὲν φρονήσαντες δίκαιον τ οἰκείων ἐστράτευον.

CAP. XI.

Judæorum legatio ad Cæſarem: & ut Cæſar Herodis teſtamentum confirmavit.

ΚΕΦ. ια'.

Ἰουδαίων πρεσβεία πρὸς Καίσαρα. καὶ ὡς Καῖσαρ Ἡρῴδου διαθήκας βεβαίας ἐποίησεν.

Archelaus cum Judæis litigat: inde Judæorum legatio ad Cæſarem.

VArus itaque, his perfectis, Antiochiam profectus eſt, relicta Hieroſolymorum ad præſidium priore legione. Romæ vero Archelao novum ortum eſt negotium ex hujuſmodi cauſis. Judæorum legatio, Varo genti mittendi poteſtatem faciente, Romam veniebat, ad poſtulandam ſuis legibus vivendi libertatem. Et legati quidem, ex decreto totius gentis miſſi, quinquaginta erant: illis vero Romæ ſeſe adjunxerunt ſupra octo Judæorum millia. Cumque Cæſar convocaſſet in ædem Apollinis, quæ ab ipſo magnis ſumptibus fuerat exſtructa, concilium tam amicorum quam primorum Romanorum, venerunt eò legati, eos proſequente Judæorum Romæ degentium turba; Archelaus autem è contra cum amicis *aderat*. Verum regis quotquot fuere conſanguinei ab Archelao ſtare recuſabant, quod eum oderant, & tamen in eadem cum legatis contra eum ire illis grave videbatur, id ſibi dedecori fore exiſtimantes, velle coram Cæſare adverſari homini tam propinqua neceſſitudine ſibimet conjuncto. Philippus quoque eò venit ex Syria, impulſu Vari, maxime quidem ut fratris partes adjuvaret, (nam eum amabat Varus) facta vero regni mutatione (idque ſuſpicabatur Varus fore ut regnum divideretur, quod multi eſſent qui ſuis legibus vivendi libertatem deſiderarent) ut ipſe ſibi non deeſſet quo minus partem ejus aliquam obtineret.

Οὔαρος μὲν δὴ ταῦτα καταστησάμενος, καὶ φρουρὰν Ἱεροσολύμων τὸ [c] καὶ ὕστερον καταλιπὼν τάγμα, ἐπ' Ἀντιοχείας ἠπείγετο. [d] Ἀρχελάῳ δὲ ὑπὸ Ῥώμης ἑτέρων πραγμάτων ἐφύοντο ἀρχαὶ καὶ τοιαύτης αἰτίας. ἀφίκετο εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβεία Ἰουδαίων, Οὐάρου τ [e] ἀπόστολον αὐτῶν τῷ ἔθνει [f] ἐπιτρεψαμένου ὑπὲρ αἰτήσεως [g] αὐτονομίας. καὶ ἦσαν [h] οἱ μὲν πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες γνώμῃ τ ἔθνους πεντήκοντα, [i] συνίστασαν δὲ αὐτοῖς τ ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων [k] ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους. Καίσαρός τε συνέδριον φίλων τε τῶν αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων τῶν πρώτων [l] συναγαγόντος [m] ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος, μεγάλοις τέλεσιν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυμένῳ, οἱ μὲν πρέσβεις μετὰ τολήθους τῶν [n] αὐτόθι Ἰουδαίων ἀφικνοῦντο· Ἀρχέλαος δὲ μετὰ τῶν φίλων. ὁπόσοι δὲ συγγενεῖς ἦσαν τοῦ βασιλέως, Ἀρχελάῳ μὲν συμπαρέχθαι διὰ μίσους τὸ πρὸς αὐτὸν ὕστερον, τοῖς δὲ πρέσβεσιν ὁμοψηφεῖν κατ' αὐτοῦ δεινὸν ἡγοῦντο, ἐν αἰσχύνῃ τῇ αὐτῶν οἰόμενοι γίνεσθαι τὸ διὰ Καίσαρα κατ' ἀνδρὸς οἰκείου τοιάδε πράσσειν. [o] σκοπεῖσθαι. παρῆν δὲ ἤδη καὶ [p] Φίλιππος ἀπὸ Συρίας, ἐξορμῶσαι αὐτὸν Οὔαρος, τὸ μὲν κεφάλαιον ἐπὶ σωτηρίᾳ τὰδελφοῦ, πάνυ γὰρ εὐνοϊκῶς Οὔαρος αὐτῷ, [q] γενομένης δὲ [r] τῆς βασιλείας μεταπλάσεως, καὶ τάδε ὑπώπτευεν Οὔαρος, νέμησιν αὐτῆς γίνεσθαι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς [s] αὐτονομίας ζηλοῦντας, οὐχ ὑστερῶν τοῦ καὶ αὐτὸς μοῖραν αὐτῆς τινα φέρεσθαι.

β'. Λόγοι οὖν τοῖς Ἰουδαίων πρέσβεσι δοθέντος, οἱ ἐπὶ καταλύσει τῆς βασιλείας ἦλπιζον λέγειν, ἐπὶ κατηγορίᾳ

Judæorum legati Herodem & Archelaum accuſant apud Cæſarem.

2. Igitur ubi dicendi locus datus eſt Judæorum legatis, cum de regno diſſolvendo verba facere

---

q Ἐπὶ θαλάσσης.] Ἐπὶ θάλασσαν *Busb.* & *Vat.*

s Τὰς μὲν ἐκόλασεν] Ita *Vat.* ὃς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτας, εἰσὶ δ' οὓς ἀφῆκεν in *Editis Aliiſque.*

t Ἐφῆκεν] *L. B.* ἐγίνοντο.

u Μὲν ὁρῶν ἐπ' οὐδαμινοῖς] *L. B.* in *Marg.* ὁρῶν οὐδαμῶς ὕστι.

x Οὐδαμινοῖς] Οὐδαμοῦ ἦσαν πράγμασι *Vat.*

y Πολλὰ γὰρ ἠτάκτησαν] Πολλά τε *Vat.*

z Παρήκουσαν τ δογμάτων,] Ita cum *Cod. Vat.* παρήκμασαν in *reliquis.*

a Τε] *L. B.* δὲ.

b Τε δὲ] *L. B.* τοιοῦτοι.

c Καὶ] Abeſt à *L. B.*

d Ἀρχελάῳ —— ἀρχαὶ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

e Ἀπόστολον αὐτῶν] Cum *Caſaubono* (in *Exercit.* c. *Baron.* p. 312.) vocem ἀπόστολον capimus pro ἀποστολὴν *miſſio*, *ipſe mittendi actus*, qua fere ſignificatione *literas dimiſſorias*, quæ aliter *libelli Appellationis* dicuntur, *Paulus* Juriſconſultus aliique Romani vulgo *Apoſtolos* dixerunt. Eſt tamen qui malit de viro quodam primario accipere, quem Varus Judæis ceu caput Legationis adjunxit.

f Ἐπιτρεψαμένου] *L. B.* ἐπιχειρήσαντος.

g Αὐτονομίας.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

h Οἱ] Abeſt à *L. B.*

i Συνίστασαν δ' αὐτοῖς] Sic *Vat.* συνίσταν] *Busb.* συνίστασθ in *Editis Aliiſque.*

k Ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους.] Ὑπὲρ ὀκτακισχιλίοις *Vat.*

l Συναγαγόντος] Συνάγοντες *Vat.*

m Ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6 §. 1. *SPANH.*

n Αὐτόθι] *L. B.* αὐτόθεν.

o Πεσθυμῆσαι.] Πεμπτεῖσαι *Vat.*

p Φίλιππος ἀπὸ Συρίας,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

q Γενομένης] *L. B.* γενομένου.

r Τῆς βασιλείας μεταπλάσεως,] Τῇ βασιλείᾳ *Vat.* & *Busb.*

s Αὐτονομίας] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

γοείας τῶν Ηρώδε [e] παρανομιῶν τρέπονται. "βασι-
"λέα μὲν ὀνόματι ἀποφαίνοντες [v] αὐτὸν, τῶν δὲ ἐν
"ταῖς τυραννίσιν [x] ἁπάντων τὸ ἀνήκεστον [y] ἀναδεξά-
"μενον [z] εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Ιουδαίων συμ-
"φήναι [a] χρῆσθαι, τὰ πολλὰ καὶ φύσει τῇ αὐτοῦ μεσο-
"καινουργεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον. πολλῶν γοῦν ὄντων
"οἱ ὀλέθροις ἀπολώλεσαν, [b] ὅσους ἂν ἰσορρόπῳ [c] τῷ
"μέτρῳ, πολλῷ δυσχερέστερος τοῦ πάθους ἐκείνων
"τοὺς ζῶντας εἶναι, ὃ μόνον ὧν ὄψει καὶ διανοίᾳ
"ἐπ' αὐτοὺς ἀνιαθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ὧν τῆς οὐσίας.
"[d] πόλεις μέν γε τὰς μὲν προσοικίδας, καὶ ὑπὸ ἀλ-
"λοφύλων οἰκουμένας, κεκοσμοῦσθαι μὴ παυσαμένῳ, [e] κα-
"ταλύσαί τε καὶ ἀφανισμῷ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ
"κατῳκημένων. πενίας δὲ ἀπόρου τὸ ἔθνος ἀνα-
"πεπληκέναι, σὺν ὀλίγοις εὐδαίμονα παρειληφότα, τὸ
"τε εὐπατριδῶν ὁπότε κτείνειεν αὐτοὺς ἐπ' ἀλόγοις
"αἰτίαις τὰς οὐσίας ἀποφερόμενον, καὶ οἷς συγχω-
"ρήσαι τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν, ψήφοις χρημάτων κα-
"ταδικάζοντα. καὶ χωρὶς μὲν πεύσεσθαι φόρους
"ἐπιβαλλομένους ἑκάστοις τὸ ἐπ' ἔτει, χωρὶς δὲ
"[f] εὐπορίας εἶναι παρακαθέδρας [g] αὐτῷ τε καὶ οἰ-
"κείοις καὶ φίλοις, καὶ τῶν ἄλλων, οἱ ἐπ' ἐκ-
"πράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν, διὰ τὸ μὴ εἶναι κλῆ-
"σιν τοῦ ἀνυβρίστου, [h] μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων
"διδομένων. παρθένων μέντοι φθορὰς, καὶ γυναι-
"κῶν αἰσχύνας, ὁπόσας ἐπὶ παροινίᾳ καὶ ἀπανθρω-
"πίᾳ ἁρπαζομένας, σιγῶν, διὰ τὸ [i] ἡδονὴν ἴσην εἶναι
"τοῖς πεπονθόσι, τοῦ μὴ γεγονέναι, [k] τὴν ἐκ τοῦ
"ἀνέκπυστα αὐτὰ εἶναι. τοσοῦδε Ηρώδην ἐπισκήψαι
"θαι τὴν ὕβριν αὐτοῖς, [l] ὁπόσην οὐκ ἂν ἥμερον,
"ἀνθρώπων ἐπιτασσῶν δυνάμεως αὐτῷ ἀφαιρουμέ-
"νης. [m] πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων καὶ μεταστάσεων πα-
"σχαλαβόντων τὸ ἔθνος, ἐδεμίαν [n] ἰσορρόπησαι πώπο-
"τε τοιάνδε δυσχρᾶσαν [o] ἐπελθοῦσαν αὐτῷ [p] παράδειγμα
"κακώσεως, ἣν [q] αὐτῷ Ηρώδης ἐπετίθη [r] τῷ ἔθνει.
"καὶ διὰ τοῦτ' εἰκότως ἂν γένοιτο τὸ ἀσμένως Αρ-
"χέλαον βασιλέα προσφωνεῖν, οἰομένους πάντα ἀνή-
"μερωτέρου τὸν [s] ἐπὶ βασιλείᾳ ἐσόμενον Ηρώδου μετεμέ-
"τερον [t] φανεῖσθαι, καὶ [v] τὸν τε πατέρα σωφρονίσ-
"θαι αὐτῷ θεραπευούσης, εἰ δὲ μετρίου τυ-
"χεῖν [x] δυνηθεῖεν, καὶ τὰ ἄλλα οἰκειουμένους. τὸ δὲ,
"δείσασθαι μὴ οὐχ Ηρώδου γνησίου πιστεύοιτο υἱὸς,
"ὅθεν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ' οὐκ τοῦ ὀξέως ἐπάξειν
"ἂν τῷ ἔθνει τὴν [y] διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα μη-
"δέπω τέλεον [z] κρατυνάμενον [a] ἡγεμονίαν, διὰ τὸ
"[b] ἐπὶ Καίσαρι δοῦναι, καὶ μὴ, τὴν ἐξουσίαν εἶναι.
"[c] παράδειγμά τε τῆς εἰς αὐθις ἀρετῆς [d] πᾶσιν τοῖς

metuerent, ad iniquitatum Herodis accusationem se convertunt. "nomine quidem eum regem ex-
"stitisse indicantes, at *re vera* gravissima quæque
"in omni tyrannide in se recepisse, & in Judæo-
"rum perniciem conflata exercuisse, & à novis ali-
"quammultis suo etiam ingenio excogitatis non
"refugisse. Cum itaque plurimi diversis mortis
"generibus occubuerint, quotquot superiore tem-
"pore nusquam reperire est, multo *tamen* infeli-
"ciores iis qui interierunt superstites esse, non so-
"lum quod ex vultu *illius* & animo in eos ma-
"ligno anxietate laborent, verum etiam quod de
"facultatibus suis in solicitudine versentur. urbes
"quippe vicinas, ab exteris habitatas, ornare non
"desisse, ut quæ in suo regno sitæ sunt sumpti-
"bus exhaustæ funditus perirent: & ad summam
"inopiam gentem suam adegisse, quam cum pau-
"cis florentem acceperat, nobilium, quoties ei vi-
"sum fuerit eos levibus de causis interficere, bo-
"na diripiendo, quibusque vitam concesserit for-
"tunis suis eos spoliando. ac præterquam quod
"annua tributa singulis imposita exigerentur, in-
"super etiam in uberiorem quæstum munera col-
"lata esse & in ipsum & familiares ejus & amicos,
"servosque illos qui vectigalibus colligendis præ-
"fuerint; quippe quod immunitas ab injuriis im-
"petrari non potuerit, nisi auri aliquid argentive
"daretur. Cæterum virginum corruptelas matro-
"narumque pudicitiam summa cum petulantia &
"immanitate attentatam silere necesse habemus,
"quod miseris par fere solamen afferat ut ista la-
"teant facinora ac si nunquam perpetrata fuissent.
"*In summa*, tantas se ab Herode passos injurias
"ut majoribus ipsos afficere non potuisset bestia,
"si in homines imperium accepisset. Itaque cum
"multæ acciderint genti eversiones migrationes-
"que, nullum tamen exstare in rerum monumen-
"tis mali exemplum, cum quo conferri possit
"præsens per Herodem genti illata calamitas.
"Quapropter merito ab eis Archelaum non sine
"lætitia regem consalutatum, quod ita putarent
"fieri non posse, quin quicunque tandem in re-
"gnum succederet, sese Herode moderatiorem
"præstiturus esset, atque adeo in ejus gratiam pa-
"trem publico luctu cohonestasse, alia etiam fa-
"cturos ad demerendam ejus benevolentiam, si
"modo eum aliquanto mitiorem habere possent.
"At ille, quasi veritus ne non germanus Herodis
"filius crederetur, nihil ultra distulit, sed statim
"quo esset in gentem animo ostendit, idque priùs
"quam principatum firmiter tenuerat, utpote quod
"penes Cæsarem esset *imperium illi* dare negareve.
"Immo & subditis futuræ virtutis, modestiæ sci-
"licet & æquitatis qua in eos uteretur, in ipso sta-
„tim

[e] Παρανομιῶν] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 2. SPANH.
[v] Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν è Codd. *Busb.* & *Vat.*
[x] Ἐκάστης τὸ ἀνήκεστον] Ita *Gall.* ἑκάστοις *L. B.* ἑκάστης in *Editis Aliisque.*
[y] Ἀναδεξάμενον] Sic *MSS.* ἀναδεξόμενον in *Editis.*
[z] Εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ] Εἰς ταυτὸν *Vat.* & *Lugd. Bat.*
[a] Χρῆσθαι, τε] *L. B* χρῆσθαί τε
[b] Ὅσους ἂν ἰσορρόπῳ] Vocem ὅσους inserui, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit, *& tantos quidem Judæorum ejus crudelitatibus interiisse, quantos nunquam ex historia periisse cognoscerent.* οὐκ ἰσορρόπησαι πῶ πώποτε *Vat.* qui mox ἐπ' αὐτοῖς habet.
[c] Τῷ πρώτῳ,] *L. B.* πῶ πρώτῳ.
[d] Πόλεις μέν] Πόλεις τε τὰς *Vat.*
[e] Καταλύσαί τε καὶ ἀφανισμῷ] *L. B.* καθαλύσε ὡς τε καὶ ἀφανισμῶ.
[f] Εὐπορίας εἶναι.] Cum *Epiphanius* vertat *lucrandorum gratia*, aut ἕνεκα post εὐπορίας excidisse aut subintelligendum esse existimo.
[g] Αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις,] Ita cum *Cod. Vat.* αὐτῶν τε in *Editis Aliisque.*
[h] Μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων διδομένων.] In *libris* omnibus (tam *Editis.* quam *MSS.*) μηδὲ ὅπως (in *L. B.* tamen est ὅπως) μηδὲ ἀργυρίων δεδομένων. nullo plane, ut mihi videtur, sensu. unde cum in *Epiphanii* versione habeamus *auri vel argenti*, rescripsi, μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίου διδομένων. est qui malit μηδ' ὅπως ἀργ.
[i] Ἡδονὴν] *L. B.* μὴ ἡδονὴν.
[k] Τὴν ἐκ τοῦ ἀνέκπυστα] *L. B.* ἢ ἀνέκπυστα.
[l] Ὁπόσην οὐκ ἂν ἥμερον,] Ὁπόσην δὲ ἂν ἡμέρων *Vat.*
[m] Πολλῶν γοῦν ἀναστάσεων] Ita è *Cod. Vat.* καὶ μεταστάσεων desunt in *cæteris.*
[n] Ἰσορρόπησαι πώποτε] Ἰσορρόπησαι *Busb.*
[o] Ἐπελθοῦσαν αὐτῷ] Ita *Vat.* ἐπελθοῦσαν αὐτῷ *Bas.* & *Hen.*
[p] Παράδειγμα κακώσεως,] Illa παράδειγμα κακώσεως omittit *Busb.* & statim habet οἷαν αὐτὸς Ηρώδης ἐπέθηκε τῷ ἔθνει. Sequuti sumus *Cod. Hen.* perperam in *Editis* ᾧ αὐτὸ Ηρώδης ἐπέθηκε τὸ ἔθνος.
[q] Αὐτῷ] Forte αὐτὸς. COCC.
[r] Τῷ ἔθνει.] Ita in *Marg. L. B.* ipse ut & *Gen.* τὸ ἔθνος.
[s] Ἐπὶ βασιλείᾳ] *L. B.* ἐπὶ τῷ βασιλείαν.
[t] Φανεῖσθαι,] Ita *Busb.* φαίνεσθαι in *cæteris.*
[v] Τόν τε πατέρα] Τόν γε πατέρα *Hen.*
[x] Δυνηθεῖεν,] *L. B.* in *Marg.* δεηθεῖεν.
[y] Διάνοιαν αὐτοῦ,] Απόνοιαν αὐτοῦ *Busb.*
[z] Κρατυνάμενον ἡγεμονίαν,] Sic *MSS.* κρατυνόμενον in *Editis.*
[a] Ἡγεμονίαν,] *L. B.* τῷ ἡγεμονίαν.
[b] Ἐπὶ Καίσαρι] *L. B.* ἀπὸ Καίσαρα.
[c] Παράδειγμά τε] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in quo τε quoque abest) & *Hen.* καὶ παράδειγμα τῶν τ' ἐ. ἀ. ὠ. τ. τ. ἀ. μετριότητος καὶ δικαιοσύνης in *Editis Aliisque.* μετριότητος καὶ εὐνομίας habet *Busb.*
[d] Τιθέναι] *L. B.* τίθεσθαι.

"tim primordio ſpecimen edidit, eo in cives & "Deum perpetrato facinore, quo tria ſuorum po- "pularium millia in templo necavit. Annon igi- "tur juſtis de cauſis odio habebitur, qui, ut reli- "quæ crudelitati hoc demum accederet, accuſa- "tionem in eos inſtituit, quod circa imperium ei "reſtiterint & contradixerint? In ſumma autem "hoc erat quod poſtulabant, ut regno & hujuſ- "modi principatu liberati Syriæ contribuantur, "prætorumque Romanorum adminiſtrationi ſub- "jiciantur: ita perſpicuum fore, utrum ſeditioſi "ſint rebuſque novis moliendis addicti, an quieti "modeſtique, cum illis contigerit ut moderato "imperio regantur.

Nicolaus Herodem & Archelaum excuſat.

3. Cum autem Judæi hujuſmodi orationem habuiſſent, Nicolaus etiam reges de criminibus purgavit, "Herodem quidem, quod nulla de re ab "illis accuſatus fuerit quamdiu viveret, neque fas "eſſe, ut, qui apud æquos *rerum judices* accuſare "& de vivente ſupplicium ſumere potuerint, mor- "tuo accuſationem conflarent; quæ vero ab Ar- "chelao acta eſſent, ad illorum improbitatem in- "juriaſque referebat, qui cum res contra leges af- "fectaſſent, & illorum cædes facere cœpiſſent "quibus curæ erat illos ab injuriis prohibere, nunc "de injuriis vindicatis queruntur: & illis objicie- "bat rerum novarum ſtudium, quodque ſeditio- "nibus delectarentur, ut qui juſtitiam colere legi- "buſque parere neſcirent, quod in omnibus vince- "re & *ſuperiores eſſe* vellent." Atque hæc quidem Nicolaus.

XIII. *Cæſar Archelaum Ethnarcham facit, regnique dimidium Philippo & Antipæ dividit.*

4. Cæſar autem hiſce auditis dimiſit concilium: at aliquot poſt diebus Archelaum quidem regem non declarat, ſed ejus ditionis, quæ Herodi erat ſubjecta, in partem dimidiam *ipſum* conſtituit Ethnarcham; pollicitus regii nominis honorem, * ſi dignam rege virtutem præſtitiſſet. Alteram vero partem dimidiam in duas partitus, reliquis duobus Herodis filiis diviſit, Philippo & Antipæ, qui cum fratre Archelao de toto regno contenderat. Et huic quidem paruit Transjordanenſis ager & Galilæa, quæ ei quotannis ducenta talenta penſitabant. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, ut appellabatur, domûs Philippo † datæ, ei talenta centum *reddebant:* Archelao autem tributæ erant Idumæa & Judæa & Samaria, quarta vectigalium parte condonata Samaritanis, Cæſaris decreto onere levatis, quod cum cæteris non rebellaſſent. Fueruntque Archelao ſubjectæ urbes, Stratonis turris & Sebaſte, Joppe & Hieroſolyma. nam Gaza & Gadara & Hippos fuere Græcæ

"δεχθησομένοις μετριότητα καὶ εὐνομίαν, ἢ χρήσα- "το ἂν αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς ἐν πρώτοις ἀποδει- "χθείσης πράξεως, ὅτι τε τοῖς πολίταις καὶ τῷ Θεῷ, "τετρακισχιλίων ὁμοφύλων ἀνδρῶν σφαγὰς ἐν τῷ τεμένει "ποιησάμενον. πῶς οὐκ ἂν ἤδη [c] δικαίως μισοῖ χρήσαιτ' "κατ' αὐτῶν, πρὸς τῇ λοιπῇ ὠμότητι, καὶ ἔγκλημα τὴν "ἀνυπαίτου καὶ ἀνυπολογίας ὅτι τῇ δεχῇ προσφερόμενον; "ἓν γοῦν κεφάλαιον αὐτοῖς τῆς ἀξιώσεως, βασιλείας [f] μὲν "καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπηλλάχθαι, προθήκην δὲ συμφορᾶς "γεγονότας ὑποπτοτέραις τοῖς ἐκεῖσε πεμπομένοις στρατη- "γοῖς· φανερωθήσεσθαι γὰρ ὅτως εἶπε ἀληθῶς στασιώδεις "εἶναι δὲ νεωτερισμοῖς τὰ πολλὰ προσκαθημένοις, εἶπε καὶ "εὐπαίδευτοι μετριωτέρων τυχόντες οἱ ὑπήκοοι δὲ αὐτοῖς.

γ'. Τοιαῦτα δὲ τῶν Ιουδαίων εἰρηκότων, Νικόλα- ος τὰς μὲν βασιλεῖς ἀπήλλαττε τῶν ἐγκλημάτων, "Η- "ρώδου μὲν, διὰ τὸ παρ' ὃν ἔζη χρόνον, τυχεῖν "ἀκατηγόρητον, ἃ γὰρ δεῖν τὰς ἐγκαλεῖν ἐχούσας "ὅτι μετρίοις, καὶ ἅμα ζῶντος πειρᾶσθαι λα- "βεῖν δυναμένας, ἐπὶ νεκρῷ κατηγορίαν συντίθε- "ναι, τὰ δὲ ὑπ' Αρχελάου πραχθέντα ὕβρει τῇ "ἐκείνων ἀνετίθει, οἳ [h] ἐριγνώμενοι πραγμάτων "αὖθις τοὺς νόμους, καὶ σφαγὰς ἄρξαντες τῶν κω- "λύειν ὑβρίζοντας προμηθουμένων, ἀμυνόμενοι ὑπο- "μένης ἐγκαλοῖεν. ἐπεκάλει δὲ νεωτεροποιίας αὖ- "τοῖς, καὶ τοῦ στασιάζειν ἡδονὴν [i] ἀπαιδευσίᾳ τοῦ "[k] πείσεσθαι δίκην καὶ [l] νόμοις, ὑπὲρ τοῦ θέλειν τὰ "πάντα νικᾶν." ταῦτα μὲν οὖν Νικόλαος.

δ'. Καίσαρ δὲ ἀκούσας Δημήτριον μὲν τὸν συνέδριον, ὀλίγων δὲ ἡμερῶν ὕστερον Αρχέλαον βασιλέα μὲν οὐκ ἀπεφαίνε- το, [m] τοῦ δὲ ἡμίσεως τὴν χώρας ἣν περ Ηρῴδης ὑποτεταγ- [n] ἐθνάρχην καθίστατο· τιμήσειν ἀξιώσας βασιλείας ὑποσχνούμενος [o] εἴπερ τις εἰς αὐτὸν ἀρετὴν προσφέροιτο. τὸν δὲ ἕτερον ἡμίσεως νείμας διχῇ, δυσὶν Ηρῴδου παισὶν ἑτέροις παρεδίδου, Φιλίπ- πῳ δὲ [p] Αντίπᾳ, τῷ πρὸς Αρχέλαον τὸν ἀδελφὸν ἀμφισβη- τήσαντι περὶ τῆς ὅλης ἀρχῆς. καὶ [q] τότῳ μὲν ἥ τε Περαία, καὶ [r] τὸ Γαλιλαῖον ὑποτέλειν· φορὰ τις ἦν, τάλαντα διακόσια τὸ ἐπ' ἔτους. [s] Βαταναία δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανίτις σύν τινι μέρει [t] οἴκου τοῦ [v] Ζηνοδώρου λεγομένου, φιλίππῳ τάλαντα ἑκατὸν προσέφερε· τὰ δὲ Αρχελάου συνελθόντα Ιδουμαία τε καὶ Ιουδαία, τό τε Σαμαρϊτικὸν. [x] τετάρτου μέ- ρους ὄντος τοῦ φόρου προσαπελέλυτο, Καίσαρος αὐτοῖς κέ- φισιν ψηφισαμένου, διὰ τὸ μὴ συναποστῆναι τῇ λοιπῇ πληθύϊ. καὶ ἦσαν πόλεις αἱ Αρχελάου ὑποτέλειαν, Στρατω- νός τε πύργος, καὶ Σεβαστὴ σὺν [y] Ιόππῃ καὶ [z] Ιεροσολύμοις. [a] Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα καὶ [b] Ιππος, Ελληνίδες εἰσὶ [c] πόλεις, ἃς

[c] Δικαίως μισῇ χρήσασθαι] Ita *Hen.* à pr. m. *δικαίῳ* in *Editis.* ἤδη καὶ δικαίῳ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[f] Μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν] Illud μὲ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[g] Τὰς τε βασιλεῖς ἀπήλλαττε] Τὰς τε βασιλεῖς, δι' ἃν ἔλεγεν, ἀπήλλαττε *Busb.*

[h] Ὀριγνώμενοι] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

[i] Απαιδευσίᾳ δὲ πείσεσθαι] *L. B.* ἀπαιδευσίαν τε δὲ μὴ ἔπεσθαι.

[k] Πείσεσθαι οἴκοι] Πείθεσθαι *Busb.* & *Vat.*

[l] Νόμοις,] Νομίμοις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[m] Τοῦ] *L. B.* τὸν.

[n] Εθνάρχην καθίστατο·] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[o] Εἴπερ —— προσφέροιτο.] *Epiphanius* aliter legiſſe videtur: ſic enim ille, *ſi laboribus & favoribus circa ſemetipſum meritus appareret.* Liquet codicibus uſum in quibus erat ſcriptum εἰς αὐτόν. quam lectionem inepta verborum ambage ipſe conatus eſt exprimere.

* *Si dignam rege virtutem præſtitiſſet.*] *Vel,* ſi virtutem exhiberet regno convenientem.

[p] Αντίπᾳ,] Ἀντιπάτρῳ *Vat.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[q] Τότῳ —— Φιλίππῳ] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[r] Τὸ Γαλιλαῖον ὑποτέλειν·] Sic infra τὸ Σαμαρειτικόν. Verum τὸ Γαλιλαῖων habet *Busb.*

[s] Βατανία δὲ σὺν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[t] Οἴκου Ζηνοδώρου] Cum dicat partem aliquam οἴκου Ζηνοδώρου (id eſt, *Abilenæ*) Philippo attributam, eo ipſo indicat partem ejus potiorem penes alium fuiſſe. Is autem fuit Lyſanias, cujus *Lucas* meminit, ex poſteritate illius Lyſaniæ qui eandem regionem (*Abylenam* dictam ab urbe Abyla; *Chalcidenen* aliis ab urbe Chalcide) Antonio per orientem imperante obtinuit, poſt patrem Ptolemæum Mennæi filium: à quo Lyſania regio iſta paſſim Λυσανίου dici cœperat. Et ſicut poſt prioris Lyſaniæ mortem dicta eſt *Zenodori Tetrarchia*, ita poſt Zenodori mortem, aut conductione ejus finita, cum alter Lyſanias priori cognominis eandem regionem tenuit, dici iterum cœpit *Tetrarchia Lyſaniæ. Grotius* ad *Luc.* c. 3. v. 1. Vide etiam *Caſaub.* c. *Baron.* p. 239. 240.

[v] Ζηνοδώρου λεγομένου, Φιλίππῳ] Conf. ἀλωσ. l. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

† *Datæ, ei*] *Reddebant.* IBBETSON.

[x] Τετάρτου μέρους] Τετάρτη μοίρα *Vat.* τετάρτου μεροῦς *Busb.* τέταρτον μέρος in *Editis.* unde levi mutatione reſcripſi τετάρτου μέρους.

[y] Ιόππῃ] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[z] Ιεροσολύμοις.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[a] Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα] Quum *Gaza* tam longe remota fuerit à *Gadaris* & *Hippo*, ſuſpicio naſci poſſet legendum Γίππα, quæ urbs utrique vicina fuit. *Relandus* in *Paleſt. S. p.* 773.

[b] Ιππος,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[c] Πόλεις,] Πόλεις, ἀπέβλεψαν αὐτὰς τὸ ἄκρον εἰς Συρίαν πρ. π. in *Editis Aliiſque.* αὐτὰς τὸ ἀκρωτήριον Συρίας *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *quas abſcindens à diſpenſatione Syria additamento Judæa regioni conjunxerat.* Verum (cum iſta male conveniunt cum ipſo *Joſepho*, in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi habet διατειχίσμασι τὰ

ἀς [d] ἀποῤῥήξας αὐτὴ διοικήσεως Συρίας προσθήκην ποιεῖται. προσῆκε δὲ Ἀρχελάῳ φόρος χρημάτων τὸ καθ' ἑνιαυτὸν, εἰς [e] ταλάντων [f] ἑξακόσια, ἐξ ὧν παρέλαβεν ἀρχῆς.

ε'. Καὶ παῖδες μὲν τοῖς Ἡρῴδου γίνονται τῶν πατρῴων παρ' αὐτοῦ. Σαλώμη δὲ, πρὸς οἷς ὁ ἀδελφὸς ἐν τῇ διαθήκῃ δεδώκει· [g] Ἰαμνία δὲ καὶ πᾶσα καὶ Ἀζωτος καὶ Φασαηλὶς, καὶ ἀργυρίου ἀποίκου μυριάδες πεντήκοντα· [h] Καῖσαρ δὲ χαρίζεται καὶ [i] τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν. καὶ δὴ καὶ πᾶσα προσόδου ἐκ πάντων, τάλαντα ἑξήκοντα [k] ἐπ' ἔτος· καὶ αὐτῆς ὁ οἶκος καὶ ἐν τῇ Ἀρχελάου ἀρχῇ. νομίζονται δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ βασιλέως συγγενεῖς ὅσα αἱ διαθῆκαι διηγόρευον. [l] δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις, χωρὶς ὧν ὁ πατὴρ κατέλιπε, Καῖσαρ ἑκατέρᾳ δωρεὰν ἐπέθηκε [m] μυριάδας ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἀργυρίου ἀποίκου, καὶ [n] συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φερώρα υἱέσι. χαρίζεται δὲ καὶ ὅσα αὐτῷ καταλέλειπτο τοῖς παισὶ ἐκ βασιλέως, ὄντα [o] πενταισχιλίων ταλάντων ἐπὶ χιλίοις, ὀλίγα τῶν σκευῶν ὑπεξελόμενος, οὐχ ὅτι μεγάλῃ τέλους ὡς μνήμῃ τοῦ βασιλέως αὐτῷ κεχαρισμένα.

civitates, quas ab ejus diœceſi avulſas Syriæ adjunxit *Cæſar*. Archelao autem ex ſuo principatu quotannis redibant ſexcenta talenta.

5. Atque hæc quidem Herodis filiis ex patris poſſeſſionibus obtigere. Salomæ vero præter ea quæ frater ei legaverat, videlicet Jamniam & Azotum & Phaſaelidem & argenti ſignati quingenta millia, Cæſar regiam ei dedit Aſcaloniam. Ejuſque annui reditus ſumma erat talenta ſexaginta, ac domus ei in Archelai ditione poſita erat. Quin & cæteris regis conſanguineis reddita erant legata, ita ut teſtamento caverat. Duabus autem filiabus ejus virginibus, præter illa quæ pater reliquerat *Herodes*, Cæſar utrique dono dedit argenti ſignati ducenta quinquaginta millia, eaſque Pheroræ filiis nuptum elocavit. Imo quicquid ei rex legaverat regis ipſius filiis diſtribuit, mille ſcilicet & quingenta talenta, paucis aliquot vaſis ſibimet reſervatis, utpote donatis, non tam ob pretii magnitudinem quam ut regis memoriam conſervarent.

Cæſaris erga Salomen liberalitas.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Ψευδαλεξάνδρου.

Τούτων δὲ πρὸς [p] διατεταγμένων ὑπὸ Καίσαρος, [q] νεανίας, Ἰουδαῖος μὲν τὸ γένος, ὑπὸ δὲ τῆς Σιδωνίων πόλεως [r] ἀνατεθραμμένος παρά τινι τῶν Ρωμαϊκῶν ἀπελευθέρων, [s] εἰσῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἡρῴδου συγγένειαν, ὁμοιότητι μορφῆς ἣ πρὸς Ἀλέξανδρον αὐτῷ τ' [t] ἀνῃρημένον ὑὸν Ἡρῴδου ἐμαρτυρεῖτο πρὸς τοῖς θεωροῦσι. [v] καὶ τόδε παρόρμημα λαβὼν αὐτῷ εἰς τὸ μεταπιέσασθαι τῆς ἡγεμονίας. καὶ ὁμοπεράγμονα προσλαβὼν ὁμόφυλον ἄνδρα, ἔμπειρον τῶν ἀμφὶ τὰ βασίλεια, [x] πονηρὸν δὲ ἄλλως, καὶ παρέξοντα μεγάλα πράγματα [y] φύσιν ἔχοντα, καὶ τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ ἡγούμενον, ἀπέφαινεν αὑτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἡρῴδου παῖδα ὄντα Διακεκλεμμένον [z] ὑπό τινων τῶν ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσκεμμένων· κτείναντα γὰρ ἕτερους, οἷ ἀπατήσειν ἔμελλον τοὺς [a] θεωροῦντας, αὐτόν τε πεῖσαι καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον. καὶ τούτοις αὐτός τε ἀνεπείρατο, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐκ ἀπήλλαττε ἀπατῶν· ἀλλὰ [b] Κρήτῃ προσενεχθεὶς, Ἰουδαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο, ἐπηγάγετο εἰς πίστιν, καὶ χρημάτων εὐπορηθεὶς δόσει τῇ ἐκείνων, ὑπὲρ Μῆλα διῆρεν. [c] πολὺ πλείονα δὲ ἐκ τούτου ὁπόσα αὐτῷ προσῆκε χρήματα, [d] πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας καὶ ἐλπίδι τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ πάτριον ἀρχὴν, καὶ ἀμείψασθαι τοὺς εὐεργέτας.

CAP. XII. XIV.

De falſo Alexandro.

His ita à Cæſare ordinatis, juvenis quidam, genere Judæus, in Sidoniorum urbe educatus apud quendam Romani civis libertum, ſemetipſum in Herodis familiam adoptavit, ex formæ ſimilitudine quæ illi erat cum Alexandro Herodis filio, qui fuerat occiſus: id quod atteſtati ſunt omnes qui utrumque viderant. atque hoc ei incitamentum erat, ut ad imperium occupandum animum adjiceret. Itaque adjutore in rebus agendis ſibi aſſumpto, homine ejuſdem tribûs, rerum aulicarum perito, ac præterea nequam & improbo, & natura comparato ad magnas turbas excitandas, ipſique facto ejuſmodi malarum artium magiſtro, ſe Alexandrum eſſe præ ſe ferebat, Herodiſque filium, qui abditus fuiſſet ab eorum quodam, quibus fuerat ejus interficiendi commiſſum negotium: qui quidem, ut hominibus imponeretur, alios interfeciſſet, ſe vero & fratrem Ariſtobulum conſervaſſet. Hiſce ille rebus elatus inflatuſque eos fallere pergebat in quos inciderat: adeo ut, cum Cretam delatus eſſet, Judæi, quotcunque ibi nactus eſt, ei fidem habuerint, largiterque illi numos ſuppeditarint, quibus fretus ſe in Melum tra-jecit. Atque illic ingenti pecunia auctus eſt, quod regio ſanguine ortum crediderint, ſperarintque fore ut regnum paternum recuperaret, & de ſe bene meritis vicem rependeret. Romam itaque propera-

Pſeudalexander unde.

Judæis imponit.

βασιλείας προσῆπτε Συρίᾳ) non dubito quin ſcripſerit, *quas abſcindens ab ejus diſpenſatione Syriæ additamento conjunxerat.* unde ipſe in textum repoſui, ἃς ἀποδήξας αὐτὸ τῆ διοικήσεως Συρίας πρ. π. *Caſaubonus* (in *Exerc. c. Baron.* p. 155.) legit, πόλεις. ἀποδήξας αὐτὰς τῆ ἐκ βασιλέως, Συρίας πρ. π. Forſan voluit τῆ ἀρχῆς ἐκ βασιλέως. Eſt qui αὐτὰς (ut ſupra poſt τετάρτῳ μέρει ἔτει) ferendum cenſet. Si iſta diſpliceant, videſis *Noriſium* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 482. & *Petitum* in *Eclogis Chronol.* p. 334. & in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. 4. p. 123. 127.

d Ἀποδήξας ——— ποιεῖται.] Caſaub. Emendat. Baron. p. 155. ἀποῤῥήξας αὐτὰς τῆ ἐκ βασιλείας, Συρίας προσθήκην ποιεῖται· *Pejus autem Rufinus*: quas abſcindens à diſpenſatione Syriæ, additamento Judææ Regioni conjunxerat. vid. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

e Τάλαντα ἑξακόσια,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

f Ἑξακόσια,] Τετρακόσια in lib. 2. de *Bello Jud.* & *quadringenta* in quibuſdam *Epiphanii* libris.

g Ἰαμνία δὲ] *Al.* Ἰαμνεία.

h Καῖσαρ δὲ] Illud δὲ ex *L. B.*

i Τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν.] Quod ut fictum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 59. SPANH.

k Ἐπ' ἔτος·] Το ἐπ' ἔτος *Vat.*

l Δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις,] Roxanæ & Salomæ vid. ſupr. c. 1. §. 3. & *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

m Μυριάδας] Ita lego cum *Busb.* *Alii* μυριάδων. HUDS. in *Add.*

n Συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φερώρα υἱέσι.] Ita *Busb.* συνῴκησεν in *cæteris.* HUDS. Ita etiam *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

o Πενταισχιλίων ταλάντων ἐπὶ χιλίοις,] In lib. 2. de *Bello Jud.* πεντήκοντα μυριάδας ἀργυρίου. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

p Διατεταγμένων] Διαπεπραγμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

q Νεανίας, ——— ἀπελεύθερον,] Conf. *ἀλωσ.* lib 2. c. 7. §. 1. SPANH.

r Ἀνατεθραμμένος] Τεθραμμένος *Vat.*

s Εἰσῴκισεν αὐτὸν] Ita cum *Cod. Busb.* εἰσῴκησεν in *cæteris.*

t Ἀνῃρημένον υἱόν] Ἀνῃρημένων *Baſ.*

v Καὶ τόδε παρόρμημα] Καὶ ἀφ' τοῦτο τῆ ἡγεμονίας μεταπεποίητο *Busb.* breviuſcule, ut amat.

x Πονηρὸν δὲ ἄλλως,] Πονηρὸν δὲ *Vat.*

y Φύσιν ἔχοντα] Δυνατὸν *Busb.*

z Ὑπὸ τινων τῶν ἀνελεῖν] Ὑπὸ τῶν ἀνελεῖν ἀ. ἐς. *Vat.* ὑπὸ τινῶν τῶν ἀν. *Zonar.*

a Θεωροῦντας,] Θεωρουμένους & mox ἀπεποιήσασθαι *Busb.*

b Κρήτῃ ——— ἀφίκετο] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 7. §. 1. SPANH.

c Πολὺ πλείονα] Ita *Vat.* (volebat idem *Lugd. Bat.* ſcribens πλέον, pro πλέω forſitan) πλείονα deeſt *Editis.* πολλὰ δὲ ἐκ τούτου *Busb.*

d Πίστει τῆ βασιλικῆς συγγενείας] Sic cum *Cod. Vat.* & *Epiphanio.* ἀσφαλείᾳ in *Editis Aliiſque.*

perabat, hoſpitibus ſuis eum deducentibus; * ac Dicæarchiam appulſo tam bene res ceciderunt, ut in ſimilem fraudem iſtius loci homines impulerit. Immo & ei tanquam regi ſeſe adjunxerunt, tam alii quam quot cum Herode hoſpitium *vetus* fuerat & amicitia. In cauſa erat hominum natura, libenter ea quæ de ſe prædicabat accipiens, fidem iis conciliante forma: quippe qui facile iis perſuaderet, quibus cum Alexandro familiaritas interceſſerat, non alterum eſſe, ſed ipſiſſimum illum; id quod aliis etiam jurejurando firmarunt. Adeo ut, fama de illo *percrebreſcente* & ad Romam perlata, univerſa Judæorum illic agentium multitudo obviam ei prodierit, Deo adſcribentes quod præter omnium opinionem ſalvus & incolumis ſit, magnoque cum gaudio eum excipientes *maxime* propter maternum genus, quacunque per vias in curru ſublimis incederet regio plane apparatu: quæ res fiebat ſumptibus ejus hoſpitum. quin & magnus ad eum factus eſt populi concurſus, fauſtiſque ominibus ei acclamabatur, & nihil non actum fuerat quod iis ſolet accidere qui adeo præter ſpem ſervati ſunt.

Fraudem ſuſpicatur Cæſar.

2. Cum autem hæc de eo Cæſari nunciata eſſent, fidem dicentibus non habebat, quod ſciret Herodem haud facile potuiſſe decipi in re magna, quæ ipſum propius attingebat: nonnihil tamen ſuſpicans, Celadum unum è ſuis libertis, cum adoleſcentibus familiariter *olim* verſatum, mitti jubet ut Alexandrum ſibi in conſpectum adduceret. id quod ille fecit, non majori tamen quam vulgus ad eum diſcernendum erat perſpicacia. Verum non ita deceptus eſt Cæſar. nam erat quidem ſimilitudo, non tamen tanta ut eis imponeret, quibus paulo acrius erat judicium. Iſte enim falſus Alexander & labore aſperitatem manibus obductam habuit, & pro mollitudine corporis, qua eſſe debuerat, utpote delicatus & ingenuus, contra erat corpore ſcabriore & rigidiore. Poſtquam igitur animadvertit magiſtrum atque diſcipulum in eadem conſpirare mendacia, inque eadem conſentire loquendi libertate, quærebat *ex eo* quid factum ſit Ariſtobulo, ſimul cum eo *è cuſtodia* ſubrepto, & quam ob cauſam ille non veniſſet, ut jus tam præclaris natalibus debitum repoſceret. Cui ille reſpondit, in Cypro inſula, periculorum in mari formidine, relictum eſſe, ut ſi quid Alexandro humanitus accidiſſet, Mariamnes genus non funditus interiret, ſed Ariſtobulus ſuperſtes exciperet inſidiatores. Juvenem hoc affirmantem, cum eo conſentiente qui commenti auctor erat, Cæſar ſeducit, & ita dicit, "ſi mihi verum dicere voles, hoc "tibi præmium erit quod veniam & ſalutem aſſe- "quuturus ſis. age itaque, dic mihi quis tu ſis, "& quis tibi ejuſmodi res audere perſuaſerit. iſta

Celadus ad rem explorandam miſſus.

ἐπὶ Ρώμης [e] οὐ ἀπέγετο, θεραπομπῇ τῶν ἰδιοξένων· καὶ [f] Δικαιαρχία προσβαλὼν οὐκ ἀπέχῃ καὶ [g] τοὺς τῇδε Ἰουδαίους [h] ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης προσαγαγέσθαι. προσίεσάν τε ὥσπερ βασιλέα οἵτε ἄλλοι, καὶ ὁπόσοις ξενία· πρὸς Ηρῴδου καὶ εὔνοια λεώ. αἰτίαν δὲ λεώ, τῶν ἀνθρώπων [i] τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους σὺν τῷ [k] φερεγγύῳ τῆς μορφῆς· καὶ γὰρ τοῖς πάνυ ὡμιληκόσιν Αλεξάνδρῳ πολὺ τὸ πιστὸν ἐπιπίπτει ἢ μὴ [l] ἄλλον εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς πλησίον [m] καὶ ὤμνυσαν. ὥστε καὶ [n] προσελθόντα εἰς τὸν Ρώμυλον [o] λόγου τοῦ πρὸς αὐτὸ, πᾶν τὸ τῇδε Ἰουδαίων [p] πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξήεσαν, τῷ θεῷ δόξαν τῆς σωτηρίας [q] διδόντες τὸ ἔργον, καὶ χάριτα ποιούμενοι διὰ τὸ μητρῷον αὐτῶν γένος, ὅπῃ [r] χωρῴη κατὰ τοῦ στενωποῦ διφροφορούμενος· καὶ [s] πᾶν τὸ βασίλειον πρὸς αὐτὸν ὄχλημα λεὼ ἀναλώμασι τῶν ἰδιοξένων, [t] μεγάλα τε πρεσβεύσεις ἐγίνοντο τῆς πλήθους, ὑποδοχὰς τε εὐφήμους, καὶ ὅσα εἰκὸς τοῖς ὕπω παρ' ἐλπίδα σωθεῖσι συντυγχάνειν ἔδει ὁ, τι οὐκ ἐπράσσετο.

β'. Καίσαρι δ' [v] ὡς ἀφίκητο ἀγγελία πρὸς αὐτοῦ, ἠπίστει μὲν διὰ τὸ μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀπατηθῆναι Ηρῴδου ἐν πράγμασιν [x] ὑπὲρ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ· διδοὺς δὲ τῇ ἐλπίδι, Κέλαδον τῶν αὐτοῦ τινὰ ἐξελευθέρων, ὡμιληκότα τοῖς μειρακίοις, πέμπει κελεύσας ἀγαγεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Αλέξανδρον. ὁ δ' ἀνῆγε, οὐδέν τι βελτίων ὑπὲρ τὴν κρίσιν τῶν πολλῶν γιγνόμενος. [y] ὁ μὲν Καῖσαρ διηπάτητο· ἀλλ' ὁ μὲν ἐμφερὴς, ὁ μὲν ὥστε ἀπατῆσαι τοὺς σωφρόνως ἐκλογίζεσθαι δυναμένους. [z] αὐτουργία τε γὰρ [a] ἐπιτεράχωτο ὁ Ψευδαλέξανδρος, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνῳ [b] ῥοδαρὸν τοῦ σώματος ὑπὸ [c] τρυφῆς ἡ γυναικότης συνερχόμενον, διὰ τὰ ἐναντία τῷδε ὑπὸ [d] σκληρότερον ἐξεβεβήκει τὸ σῶμα. θεασάμενος οὖν συμπόσιμον ἐπὶ ψευδολογίᾳ διδασκάλῳ μαθητὴν, καὶ λόγων τολμηρῶν συγκρότησιν, ἐξήτασε πρὸς Αριστόβουλον [e] τί ποτε γέγονοι [f] συνεκκλαπέντος αὐτῷ, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ὁ [g] πρόγονος μεταποιούμενος τὴν ἀξίας, ἧς προσῆκε τυγχάνειν τοὺς ὕπατα γεγονότας. φαμένου δ' ἐπὶ νήσου τῆς Κυπρίων καταλελεῖφθαι, κινδυνώδη ὑφορᾶσθαι τὴν κατὰ θάλασσαν, εἰ [h] πρὸς αὐτὸν ἀφεῖη τι δεινὸν μὴ [i] παντελὲς ἐξαλείφοιεν τὸ Μαριάμμης γένος, ἀλλὰ πρείων Αριστόβουλος μένοι τοὺς ἐπιβουλεύοντας. ταῦτα διϊσχυριζομένου, καὶ συνεσῶτος αὐτῷ μηχανοποιὸν τὴν πράξεως, Καῖσαρ καταμύσας ὀπτικῶν τὸ μεράκιον, "ἀλλά σοι μισθὸς εἶπε προκείσεται "εἰ μὴ καὶ πρὸς ἐμὲ ἀπάτην [k] χρησαμένου τὸ μὴ [l] ἀπο- "λύμενον τῆς σωτηρίας, φράσει δή μοι αὐτὸν τίς ὢν "τυγχάνεις, καὶ ὅς σε τοιάδε [m] ἐξεπλήρωσε βλασφημεῖν. "μεῖζον γὰρ τὸ ἐπιβούλευμα κακίας ἢ ἐγχειρήσεως

λύ-

e Οὖν ἠπίστει,] Illud ὧν è *Cod. Busb.* (Coccejo conſentiente) & *Epiphanio.*

* *Ac* —— *ceciderunt*,] Puteolos.

f Δικαιαρχίαν] Male Δικαρχίαν infr. lib. 18. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τοὺς τῇδε Ἰουδαίους] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) τοὺς τῇδε Ἰουδαίων in *Editis.*

h Ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης] Ita *Vat.* ἀφ' ὁμοίας in *ceteris.*

i Τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους] Eandem locutionem de Chriſto uſurpat. REL.

k Φερεγγύῳ] *Æſchyl. Theb.* v. 612. σώφρονα φερέγγυον· *Schol.* φερέγγυον, σώφρονα, ἀξιόχρεων. SPANH.

l Οὐχ ἕτερον,] Οὐχ ἕτερον ἀλλ' αὐτὸν εἶναι *Busb.*

m Καὶ ὤμνυσαν.] Καὶ deeſt *Vat.* & *Busb.*

n Προσελθόντα εἰς τὸν Ρώμυλον] Ita *MSS.* προσελθόντος in *Editis.*

o Λόγου τοῦ πρὸς αὐτὸν,] Λόγον πρὸς αὐτὸν *Vat.*

p Πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξήεσαν,] Εθνος *Vat.*

q Διδόντες] *L. B.* ἰσθετάζοντες.

r Χωρῴη] *L. B.* χωροίη.

s Πᾶν τὸ βασίλειον] Sic *Vat.* πᾶν βασίλειον in *ceteris.*

t Μεγάλα τε πρεσβεύσεις] Μεγάλαι πρεσβεύσεις *Vat.* & *Busb.*

v Ως ἀφίκητο ἀγγελία πρὸς αὐτὸν,] Ως ἀφίκετο ἀγγελία ἡ πρὸς αὐτὸν *Vat.* ὡς ἠγγέλθη πρὸς αὐτὸν *Busb.*

x Ἐπὶ μέγα ἀνήκουσι αὐτῷ.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐπὶ μεγάλα in *Editis Aliiſque.*

y Οὐ μὲν Καῖσαρ διηπάτητο.] Οὐ μὲν ὁ Κ. *Busb.* ὁ μὲν Καῖσαρ ὁ διηπάτητο *Hen.* à pr. m.

z Αὐτουργία τε γὰρ ἐπιτεράχωτο] Itidem Zonaras p. 163. ὑπ' αὐτουργίας δ' ἐπιτεράχωτο, de hoc ipſo Pſeudalexandro. SPANH.

a Ἐπιτεράχωτο ὁ Ψευδαλέξανδρος,] Ἐπίτηνοτο *Vat.* atque ita forſan *Epiphanius*, qui vertit, *ex labore & opere valde attritus. Coccejus* ἐπιτεύχωτο.

b Ῥοδαρὸν τοῦ σώματος ὑπὸ] Ita *Gen.* ῥοδαροῦ *Baſ.* ῥάδαλον *Vat.* ῥαδινὸν *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

c Τρυφῆς ἡ γλυκύτης συνερχόμενον.] Sic *Busb.* & *Zonar.* & ut puto *Epiphan.* τροφῆς in *ceteris.*

d Σκληρότερον] Πρὸς τὸ σκληρότερον *Busb.* & *Zonar.*

e Τί ποτε γέγονοι] Ita *Baſ. Hen.* & *Vat.* τί ποτε γέγοιτο *Busb.* τί δὲ γεγόνοι *Gen.*

f Συνεκκλαπέντος αὐτῷ,] Συνεκκλαπεὶς *Vat. Gall.* & *Hen.* à pr. m.

g Πρόγονος] *L. B.* πρόγονοι.

h Πρὸς αὐτὸν] Ita lego. (Ita quoque exhibet *L. B.*) πρὸς αὐτῶν in *Editis.* πρὸς αὐτὸν εἴσαιη *Busb.* πρὸς αὐτὸν εἴη *Vat.* αὐτῶν δ' εἴη *Hen.* εἰ τι πρὸς ἐμὲ συμβαίη *Zonar.*

i Παντελὲς ἐξαλείφοιεν] Παντελῶς ἐξαλείφοιεν *Coccejus.* Παντελῶς ἐξαλείφοιτο *Vat.* παντελῶς ἐξαλειφοίη *Busb.*

k Χρησαμένου] Χρήσασθαι *Busb.*

l Ἀπολύμενον τῆς σωτηρίας,] Forſan ἀπερύμενον.

m Ἐξεπλήρωσε] *L. B.* ἔξε τολμῆσαι.

n Συν-

"χρόνων ὢς γεγονὼς τυγχάνεις." καὶ δὴ, ἃ γὰρ ἄλλως πράσσειν, φέρειν πρὸς τὸν Καίσαρα τὸ [n] ἐπιβούλευμα, ὅντα τρόπον, καὶ ἐφ' ᾧ τυγχάνοι [o] συγκείμενον. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Ψευδαλέξανδρον, ἃ γὰρ ἐψεύσατο ὁμολογίαν τὴν πρὸς αὐτὸν, δεξιήλιον ὁρῶν αὐτὸν τοῖς σώμασι, ἐρέσσειν ἐν ταῖς ναυσὶν καταλέγει· τὸν δὲ ἀναπείσαντα κτείνει. καταδίκην δὲ ἔρκει Μηλίοις ὅσα [p] ἐπεπλέκεσαν εἰς τὸν Ψευδαλέξανδρον Δημοκηνῆς [q] ἀναλωκέναι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ψευδαλέξανδρον τολμηρῶς [r] συνταθέντα οὕτως ἀκλεῶς εἶχεν.

"enim quæ animo agitasti & aggressus es majoris "sunt malitiæ quam pro ætate tua." Tum ille, ut qui non posset aliud, totum commentum Cæsari exponit, & quo pacto, & à quo fuerit compositum. Et Cæsar Pseudalexandrum, nam fidem ei datam fallere noluit, ad remiges relegavit, quod corpore ad tolerandos labores validum videret; & ejus fraudis auctorem interfecit. Cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit pecuniarum amissio, quas in fictitium Alexandrum impenderant. Atque ita quidem cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consequutus est exitus.

Pseudalexander à Cæsare ad remiges relegatus.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀρχέλαος πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίεννα.

Ἀρχέλαος δὲ, τὴν [s] ἐθναρχίαν παραλαβὼν, ἐπεὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖτο, [t] Ἰωάζαρον [v] τὸν Βοηθοῦ ἀφελόμενος τὴν ἀρχιερωσύνην, [x] ἐπικαλῶν συστάντι τοῖς στασιώταις, Ἐλεάζαρον τὸν ἐκείνου [y] ἀποκαθίστησι ἀδελφόν. ἀνοικοδομεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον σκηπτεπῶς, καὶ τὸ ὑδάτων ὅσον [z] Νεαρὰν τὴν κώμην [a] ὠφελεῖ ἐπιῤῥέοντα, ἐξ ἡμισείας ἀπέστρεψεν, ἐπαγωγὴν αὐτῷ ποιούμενος τῷ πεδίῳ φοίνικι τὸν αὐτὸν πεφυτευμένῳ. κώμην δὲ κτίσας Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ θήσει· [b] ἣν δὲ πατρὸς παρθένασιν μνησάμενος, [c] Γλαφύραν μὲν τὴν Ἀρχελάου γυναῖκα, Ἀλεξάνδρου δὲ ἀδελφὸν γαμετὴν γενομένην, ἐξ ἣς καὶ τέκνα ἦν αὐτῇ, [d] ἀπώμοσεν ὃν Ἰουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, γαμεῖ. Διατρίβει δὲ καὶ ὁ Ἐλεάζαρος ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ἐπικαταλειφθεὶς αὐτῷ ζῶντι Ἰησοῦς, [e] ὁ Σιὲ παῖδος.

β'. [f] Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἀρχῆς Ἀρχελάου, οἱ πρῶτοι [g] τῶν ἀδελφῶν ἀνδρῶν ἔντε Ἰουδαίοις καὶ Σαμαρείταις, μὴ φέροντες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ τυραννίδα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ ἐπὶ Καίσαρος, καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἔγνωσαν αὐτὸν παραβεβηκότα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἐπιεικῶς ἀναστρέφηται πρὸς αὐτούς. ὁ τοίνυν Καῖσαρ ὡς ἤκουσεν, ὀργῇ φέρων, τὸν ἐπίτροπον Ἀρχελάου τὸν ἐν Ῥώμῃ πραγμάτων, Ἀρχέλαον δὴ καὶ τοῦτῳ ὄνομα ἦν, μεταπαλέσας, σαφῆ μὲν Ἀρχελάῳ παρῄνει ἡγεῖσθαι, σὺ δὲ παραχρῆμα, φησὶ, πλέων μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐπανάγων αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὃς ἔκπλουν [h] ὀκ τοῦ ὀξέως

CAP XIII.

XV.

Quomodo Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

POstquam autem Archelaus Ethnarcha factus in Judæam pervenit, Joazarum Boëthi * filium pontificatu privavit, eum cum seditiosis conjurasse criminatus, idque munus Eleazaro ejusdem fratri tradidit. Refecit etiam Hierichuntium palatium magnifice; & dimidiam aquam, qua Neara vicus irrigabatur, ductu ei facto, in campum divertit, quem palmetis totum conseverat. Vicum etiam construxit, quem Archelaïdem nuncupavit: & contra leges patrias Glaphyram, Archelai *regis* filiam, Alexandri sui fratris quondam uxorem, ex quo ipsa liberos habebat, in matrimonium duxit, cum apud Judæos res detestanda sit fratris habere uxorem. Nec Eleazarus quidem in pontificatu permansit, suffecto in ipsius viventis locum Josua Siæ filio.

Joazarus pontificatu privatur, Eleazaro in ejus locum suffecto.

Eleazarus deponitur, eique successit Josua.

2. Anno autem decimo principatus Archelai, fratres ipsius cum primoribus Judæorum & Samaritanorum, ejus crudelitatem & tyrannidem non ferentes, eum apud Cæsarem accusant, maxime cum intellexissent contra Cæsaris fecisse mandatum, quo jubebatur eos tractare leniter. Quamobrem Cæsar, audita accusatione, cum iratus Archelai negotiorum quæ Romæ essent procuratorem, qui & ipse Archelaus vocabatur, accersivisset, non quidem Archelao quidquam scribere dignatus est, sed tu, inquit, è vestigio conscensa navi, age eum adeas, & nulla interposita mora ipsum

Archelaus iterum accusatur.

---

n Ἐπιβούλευμα,] Σκεύωρημα *Zonaras* in narratione hujus facti pag 265. A. SPANH.

o Συγκείμενον.] Συγκεκινημένον *Vat.* forsan pro συγκεκινημένον.

p Ἐτετελέκεσαν] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* τετελεκεν in *cæteris*. Fuit cum legerem τετελέκεσιν.

q Ἀναλωκέναι.] Ita quoque est in *Marg. L. B.* verum in ipso MS. ἀνηλωκέναι.

r Συντεθέντα] Συνθέντα ὅπως ἁπλεῶς ἔχειν *Vat.*

s Ἐθναρχίαν παραλαβὼν,] Archelaus non Ethnarcha, sed Rex ab Augusto constitutus; Harduin. Num. Herod. p 24. Malè *Tetrarchiam suscipiens* Rufinus. SPANH

t Ἰωάζαρον τὸν Βοηθοῦ] Ἰαζαρον *Busb.* Hujus in pontificatu Christum natum esse adnotat *Nicephorus* sub Matthia potius existimat *Petavius* in lib. X. de *Doctr. Temp.* c. 55.

v Τὸν Βοηθοῦ] Vel ex Simone filio nepotem. *Usser.* ad *A. M.* 4002.

x Ἐπικαλῶν] Ἐπικαλῶν ἀεὶ τῷ συστάντι *Vat.* ἐπικ. αὐτῷ ὡς *L. B.* ἐπικαλῶν ὡς συστάντα *Busb.*

y Ἀποκαθίστησι] Ἐπικαθίστησι *Vat.*

z Νεαρὰν τὴν κώμην] Verba ista Νεαρὰν τὴν κώμην non agnoscit *Epiphan.* ὑδάτων ὃ πρὸς Ἀναρὰν τὴν κώμην *Vat.*

a Ὠφελεῖ ἐπιῤῥέοντα,] Ὀφείλει in *Editis.* ὀφελεῖ *Vat.* unde ὠφελεῖ (pro ut quoque jam *Lugd. Bat.* expresse habet) rescripsi.

b Καὶ ἣν πατρὸς] Τὴν πατρὸς νοῦν παρθένασιν *Busb.*

c Γλαφύραν] Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου μὲν θυγ. *Vat.*

d Ἀπώμοσεν —— ἄγεσθαι,] Judæis lege vetitum fratrum uxores ducere; nempe quæ filios è priori marito seu fratre susceperat. Ita etiam, quem postea consului, *Zonaras* hunc locum exponit p 264. A. ἀπειρημένῳ τῷ νόμῳ ἀδελφῶν ἄγεσθαι γυναῖκας, παῖδας ἐκ τοῦ τεθνεότος ἐχούσας· Vide simile de Herodiade, quæ duobus fratribus nupsit, judicium infr. lib. 18. c. 6. §. 6. SPANH.

e Τοῦ Σιὲ παιδός.] Σιὲ *Busb.* & *Vat.* Σὲ *Hen.* à *pr. m.* Σιὲ *Zonar.* In *Epiphanii* libris, *See fil.* Abest Σιὲ in *L. B.*

f Δεκάτῳ δὲ ἔτει] At vero in *lib.* 2. *de Bello Jud.* non decem sed novem Archelao tribuuntur anni. Non tamen hoc mirum, (inquit *Is. Vossius* in *Chron. S.* p. 158.) decimus enim Archelai annus non fuit absolutus (sed tantum inchoatus ut dicit *Usserius*, quem omnino vide in *Annalibus* ad A. M. 4010.) Forsan aristæ illæ plenæ, quas in somnis videt, novem tantum fuere numero, decima fracta aut non plena. Vide etiam *Pagi Critica* in *Baronium*, Vol. 1. p. 13. HUDS. Conf. *alter.* lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τῶν ἀδελφῶν] Ἀδελφῶν deest *Vat.* immo ἀδελφῶν ἀνδρῶν desunt *Busb.* nec ea agnoscit *Epiphan.* Forsan ἀνδρῶν fuerit à manu *Josephi*, sed ἀδελφῶν à margine in textum irrepserit. Verum *Dio* (l. 55. p. 567.) à fratribus accusatum fuisse prodidit, hisce verbis, ὅ, τε Ἡρῴδης ὁ Παλαιστινὸς (ita enim *Archelaum* appellat, nec hallucinatur ut recentes Historici scribunt, sed *Archelaum* duplex nomen tuliisse nos edocet, sicut & *Archelaus* junior, qui *Herodes* dictus est. *Pagi* ad *Baron.* p. 13.) αἰτίαν τινὰ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν λαβὼν, ὑφ' ὧν καὶ Ἄλπεις ὑπερῳκίσθη. unde rescribendum censet *Petitus* (in *Animad. ineditis* tom. 1. p. 539.) οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν ὄντων Ἰουδαίοις. Forsan distinguendum legendumque, οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν τε ὄντων Ἰουδ. Ita verto ac si scriptum fuisset, οἱ ἀδελφοὶ σὺν πρώτοις τῶν ἀνδρῶν ἔντε Ἰουδ. HUDS. Dele ἀδελφῶν. SPANH. Deleri idem jubet *L. B.* sed *Hudsonii* lectio sicuti fieri potest, ita facile etiam inde duplex oriri scriptura potuit, quod utraque vox per compendium literarum, in duobus MSS. fuit scripta, ne quid periret, in describendo deinde utraque fuerit posita; vel quod ambigens scriba an ἀνδρῶν an ἀδελφῶν esset in suo exemplari, utrumque expressierit. Nihil certe perit, si ἀδελφῶν cum MSS. & *Epiphanio* deleatur. HAV.

h Ἐκ τοῦ ὀξέως] Ὀξέως, ταχέως, *Hesych.* infr. lib. 18. c. 4. §. 1. & c. 5. §. 6. SPANH.

pſum ad nos adducas. Atque ille prima navigatione tranſmiſſus in Judæam venit, & Archelaum cum amicis epulantem deprehendit: cui cum voluntatem Cæſaris expoſuerat, ad maturandam profectionem perpulit. Ubi autem *Romam* venit, Cæſar, poſtquam illum cauſam ſuam contra certos accuſatores agentem audivit, eum in exſilium abegit, Vienna Galliarum urbe in commorandi locum ei aſſignata; pecuniaque ſpoliavit.

In exſilium miſſus.

Archelai ſomnium.

3. Antequam autem evocatus Romam iret Archelaus, ſomnium hujuſmodi ſuis amicis narravit. "Viſus eſt ſibi videre decem ſpicas, tritici plenas, "jam perfectas, quas, ut ipſi videbatur, boves de-"paſcerent." Experrectuſque (putabat enim viſionem magna ſibi portendere) conjectores accerſit, qui in ſomniis verſabantur. Cum autem alii ab aliis diſſentirent (nam una eademque omnibus non erat interpretatio) Simon quidam Eſſæus, poſtulata dicendi venia, dixit Archelao, "Viſione il-"la ſignificari rerum mutationem, idque in de-"terius. Boves enim ærumnam declarare, quippe "laborioſum animal; itemque rerum mutationem, "quoniam humus, quæ ab eis coleretur, eodem "in ſtatu permanere non poſſet: ſpicas autem, "cum decem eſſent, totidem annorum indices eſſe, "quoniam una æſtate proveniat ſpica. itaque Ar-"chelao finem adeſſe imperii." Atque ſic ille ſomnium enucleavit. Quinto autem die, poſtquam hoc ſomnium viderat Archelaus, *alter ille* Archelaus qui cum evocabat, à Cæſare in Judæam miſſus veniebat.

Glaphyræ ſomnium.

4. Simile quiddam & Glaphyræ ejus uxori accidit, Archelai regis filiæ, quam, ut jam ante diximus, virginem in uxorem duxerat Alexander Herodis filius, Archelai frater: poſtea vero, quam Alexander à patre fuerat interemptus, nupſerat Jubæ Libyæ regi, cujus poſt deceſſum, viduam domi patris in Cappadocia degentem, in matrimonium accepit Archelaus, repudiata uxore ſua Mariamne. tantus erat ejus amor in Glaphyram. Igitur cum Archelai conjux eſſet, vidit hujuſmodi ſomnium. "Viſa eſt cernere aſtantem ſibi Ale-"xandrum, qua re gaviſa cupidiſſime eum comple-"xa eſt. At ille de ea queſtus eſt, dixitque, Gla-"phyra, ergo tu vulgare verbum comprobas, quo "feminis fidendum non eſſe dicitur, quæ mihi de-"ſponſa & nupta virgo, genitis ex me liberis, a-"mores oblita meos, alii nupſeris, neque hac contu-"meliâ contenta, cum tertio marito *ſponſa* cubare "auſa ſis, cum dedecore & probro in domum meam "*iterum* ingreſſa; Archelaoque viro tuo, fratri no-"ſtro, nupſeris. Ego vero meæ in te benevolen-"tiæ idcirco non obliviſcar, quin te omni infa-"mia liberabo, meam facturus ut prius fuiſti."

πισάμενος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἰουδαίαν [i] καταλαβάνῃ τὸν Ἀρχέλαον ἐν [k] εὐωχίαις ὄντα μετὰ τῶν φίλων, τὸ μὲν πρῶτον ἀποσημήνῃ τῷ Καίσαρος, καὶ ὑπομιμνήσκει αὐτὸν εἰς τὴν ἔξοδον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφικομένῳ ἐπὶ πᾶσιν κατηγόροις ἀκροᾶται καὶ αὐτὸς λέγοντος, [l] καὶ ἐκεῖνον μὲν Φυγάδα ἐλαύνει, δὸς οἰκητήριον αὐτῷ Βιέννας πόλιν τῆς Γαλατίας· τὰ δὲ χρήματα ἀπηνέγκατο.

γ'. Πρότερον δὲ ἢ κληθεὶς [m] ἐπὶ Ρώμης ἀνελθεῖν Ἀρχέλαος, ὄναρ τοιόνδε ἐκδιηγεῖται τοῖς φίλοις. "[n] Θεα-"σάμενος [o] ἀσταχυας [p] δέκα τὸν ἀριθμὸν, τελέως πυρὸς τὴν "ἰδίαν ἀκμὴν ἀποπληφόπας, δόξα οἱ [q] αὐτῷ βιβρωσκομέ-"νους ὑπὸ βοῶν θεωρεῖν." καὶ [r] διεγρόμενος, φέρειν δὲ εἰς μέγα δόξα οἱ τὴν ὄψιν αὐτῷ, μεταπέμψαι τοὺς μάντεις, οἷς δὴ ὀνειράτων ἦσαν αἱ ἀναστροφαί. συνδυαμένων δὲ ἑτέρων ἀφ' ἑτέρων, ἀ γὰρ εἰς ἕνα ἕκαστον πᾶσιν ἀφήγησις, [s] Σίμων, ἀνὴρ γένος Εσσαῖος, ἀσφάλειαν αἰτησάμενος, "μεταβολὴν "πραγμάτων ἐλέγχειν Ἀρχελάῳ φέρειν τὴν ὄψιν οὐκ ἐπ' ἀγα-"θοῖς πράγμασιν. [t] βόας μὲν γὰρ κακοπαθείας τε ὑποδηλοῦν, "διὰ τὸ ἔργοις ὑποπελαίπωρον τὸ ζῶον, μεταβολὰς δὲ αὖ "πραγμάτων, διὰ τὸ τὴν γῆν, πόνῳ τῷ ἐκείνων ἀρομέ-"νην, ἐν ταὐτῷ μένειν οὐ δύνασθαι· τοὺς δὲ ἀστάχυας [v] δέκα ἔτη, "τοσόνδε ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν σημαίνειν, [y] περιόδου γὰρ ἑνὸς "φθορογόνου θέρους. καὶ [z] τέλος ἐξηγήσατο Ἀρχελάῳ τὰ ἐνύπνια· "μονίας." καὶ ὁ μὲν [z] ταύτῃ ἐξηγήσατο τὸ ὄνειρον. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ μεθ' ὃ τὸ πρῶτον αὐτὸ ἡ ὄψις Ἀρχελάῳ συνῆλθεν, ὁ ἀνακαλούμενος Ἀρχέλαος πέμπεται εἰς Ἰουδαίαν ὑπὸ Καίσαρος ἀφικέσθαι.

δ'. Παρεκομίσθη δὲ καὶ Γλαφύρα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ [a] τυχόντι, βασιλέως Ἀρχελάου θυγατρὶ ὔσῃ, ἥ, ὡς πρότερον εἶπον, σωφρόνῃ, παρθένον λαβών, Ἀλέξανδρος Ἡρῴδου μὲν υἱὸς, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφός· ἐπεὶ δὲ συμβαίνῃ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ πατρὸς πληγῆναι, [b] Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖν, μεταπέμψας δὲ ὁ Λιβύης χρεύσασαν ἐν Καππαδοκίᾳ ἀφῆκε τῷ πάλαι Ἀρχέλαος ἄγειν, [c] τῷ [d] συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαρίαμμιον ἐκβαλών. τοσόνδε αὐτὴν ὁ Γλαφύρας [e] ἀνέστρεψεν ἔρως. καὶ [f] συνεῖναι τῷ Ἀρχελάῳ, τοιόνδε ὄναρ θεᾶται· "ἐδόκει, τὸν Ἀλέξανδρον ὑπιστάσθαι θεασαμένη, χαίρειν καὶ περι-"βάλλειν περθύμως. τὸν δὲ καταμεμφῶν τι αὐτῆς πικρῶς, καὶ "φάναι, Γλαφύρα, συνηγορεῖς ἄρα λόγῳ, [g] ὃς ἄπιστα ἔλε-"γεν εἶναι γυναιξίν, ἢ [h] συνωμολογήσασά μοι καὶ συγκαλυ-"φθεῖσα παρθένος, πάντων ἡμῖν γεγονότων, λήθην παρεσ-"δως ἔρωτας τοὺς ἐμοὺς, δευτέρων ὑπομνήσασα γάμων. [i] πλη-"γὴν δέ σοι οὐδὲ ἕτερος ὕβρεως, ἀλλὰ καὶ τέλεον ἐπέλπρωσας "[k] συνεῖναι παρακαλλίνῃ νυμφίον, ἀπρεπῶς καὶ ἀναιδῶ-"τως [l] ἐπιφοιτῶσι οἴκῳ τῷ ἐμῷ, καὶ [m] γάμῳ συνηρεμένῃ "πρὸς Ἀρχέλαον, ἄνδρα μὲν σεαυτῆς, ἀδελφὸν δ' ἐμέτε-"ρον. ἀλλ' οὐκ ἔσῃ λήθην ποιήσομαι εὐνοίας τὰς σὰς, ἀπαλ-"λάξω δέ σε παντὸς ὀνείδους, ἐμοὶ ὥσπερ [n] ἦς κατασκή-

Archelai ſomnium.

Glaphyræ ſomnium.

i Καταλαμβάνῃ τὸν Ἀρχέλαον] Ita *Busb.* λαμβάνῃ in *ceteris.*

k Εὐωχίαις] Sic *Busb.* & *Vat.* εὐωχίᾳ in *Editis Aliiſque.*

l Καὶ ἐκεῖνον] Καὶ deëſt *Busb.* & *Vat.*

m Ἐπὶ Ρώμης] Εἰς Ρώμην *Busb.*

n Θεασάμενος] Τεθέαται *Busb.*

o Ἀσταχυας] Ita *MSS.* ut infra mox. ἀσάχυς in *Editis.*

p Δέκα τὸν ἀριθμὸν,] Conf. ἰδιωτ. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

q Αὐτῷ βιβρωσκομένους] Αὐτῇ *Busb.*

r Διεγερόμενος,] *L. B.* διεγρόμενον.

s Σίμων, ἀνὴρ γένος Εσσαῖος,] Supra de Juda quodam Εσσηνὸν τὸ γένος lib. 13. c. XI. §. 2. Conf. de Eſſæis ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8 §. 2. SPANH.

t Βόας —— ζῶον,] Conf. ſupr. lib. 2. c. 5. §. 6. ἀλωσ. lib. 2. c. 7 §. 3. SPANH.

v Δέκα ὄντας,] Alibi novem viſas refert. Sed in lib. *de Vita* decimum annum Archelai memorat, quare hoc vero propius videtur. REL.

x Τοσόνδε ἀριθμὸν] Τοσῶνδε *Busb.*

y Περιόδου γὰρ ἑνὸς] Περιόδων γὰρ ἐνὸς θερόγονος φησὶ *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *unam quippe futuram æſtatem & tempus ſuppleri aſſeverabat Archelao, quod de principatu ſuæ poteſtatis exiret.*

z Ταύτῃ ἐξηγήσατο τὸ ὄνειρον.] Ita *Vat.* & *L. B.* prout ſupr. c. 14. §. 1, initiò. ταῦτα in *reliquis.*

a Τυχόντι,] Συντυγχάνῃ *Vat.*

b Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖν,] Eadem de tribus his Glaphyræ maritis ἀλωσ. lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

c Τῷ συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμμιον ἐκβαλών.] Conf. ſup. c. 1. §. 2. SPANH.

d Συνοικοῦσαν] Συνοῦσαν *Vat.* & mox (h. ead. §.) συνοικοῦσα, ut & *Busb.*

e Ἀνέστρεψεν ἔρως.] Ἐσχεν *Vat.*

f Συνεῖναι] *L. B.* συνοικεῖσα.

g Ὃς ἄπιστα ἔλεγεν εἶναι γυναιξὶν,] Poſt γυναιξὶν, diſting. ὃς ἀπίστως εἶναι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας, φησὶ· *Zonaras* p. 265. D. *Rufinus* fidem mulieribus non habendam. SPANH.

h Συνωμολογήσασά μοι καὶ] Συνομόσασά τι *Vat.*

i Πληθὼρας] Infr. lib. 18. c. 7. §. 7. πληθωρείσας τὸ αἷμα. SPANH.

k Σαυτῆ συγκαταλλίνῃ νυμφίον,] Ita *Busb.* & *Vat.* σαυτῇ *L. B.* αὐτῇ in *Editis Aliiſque.*

l Ἐπιφοιτῶσι οἴκῳ τῷ ἐμῷ,] Ita *Vat.* & *Cetera.* ἐπιτιθεῖσα in *Editis.* ἐπιτίθησα *Vat.*

m Γάμῳ συντιθεμένῃ πρὸς] Γάμου *Vat.* & *Busb.* &, ut videtur, *Hen. à pri. m.*

n Ἧς κατασκηνώσαντος.] Ita cum *Cod. Busb.* ἦν in *reliquis.*

o Ετι

"παρακολουθούμενος." τοῦτο διηγησαμένη πρὸς τὰς σωήθεις τ γυναικῶν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελευτᾷ τ βίον.

ε'. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀλλότρια νομίσας αὐτὰ τῷδε τῷ λόγῳ εἶναι, διὰ τὸ περὶ τ βασιλέων αὐτὸν σπουδηκέναι, καὶ ἄλλως ὁ ὅτι προθύμημά τι φέρει, τοῦτο ἀμφὶ τὰς ψυχὰς ἀθανασίας ἐμφερὲς, καὶ ἔτι θείᾳ προμηθείᾳ τὰ ἀνθρώπινα προϊδληφότος τῇ αὐτ', καλῶς ἔχειν ἐνόμισα εἰπεῖν. ὅτῳ δὲ ἀπιστεῖται τὰ παρὰ, γνώμης ἀνάμενον τ ἑαυτῷ κώλυμα οὐκ ἂν γένοιτο τῷ ἐπ' ἀρετὴν αὐτῷ προτεθειμένῳ. P τ δὲ Ἀρχελάου χώρας ὑπατικὸς προσνεμηθείσης τῇ Σύρων, πέμπεται q Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, r ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν Συρίᾳ, καὶ τ Ἀρχελάου ἀποδωσόμενος οἶκον.

Hæc cum apud mulieres ſocias ſuas narraſſet, aliquot poſt diebus moritur.

5. Ego vero, iſta ab hac narratione non aliena eſſe ratus, quod mihi ſermo ſit de *ipſis* regibus, præſertimque quod aliquid in exemplum afferant, & ad probandam animarum immortalitatem, Deique circa res humanas providentiam, commodum eſſe exiſtimavi ut illa memorarem. Cui vero hæc videntur incredibilia, ſua dum fruitur opinione, illi rei non ſit impedimento, quæ ipſi datur pro incitamento ad virtutem. * Cæterum ditione Archelai Syriæ contributa, miſſus eſt à Cæſare Quirinus, vir conſularis, ut cenſum ageret bonorum in Syria, & Archelai domum adiceret.

Archelai Ethnarchiæ in provinciam redacta.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑπταικαιδεκάτης.

Finis Libri decimi ſeptimi.

o Ἐπὶ προθύμημά τι φέρειν,] Ἐπὶ προθύμιμα Busb.

p Τῆς —— Συρίαν] Mox lib. 18. c. 1. §. 1. προσθήκην τ Συρίας. SPANH.

* *Cæterum —— addiceret.*] Potius, *at regione quæ ſub Archelai ditione —— fuerat vectigali* Syriæ *contributa, mittitur Quirinus à Cæſare, vir Conſularis, tributi penſitationem cenſu habito taxaturus, & ipſam Archelai venditurus domum.* Hac de vide *Poſſini* Spicilegium Evangel. §. XXIV. HUDS. vel IBBETSON. in *Add.*

q Κυρήνιος] Κυείνιος *Straboni.* in aliquibus *Epiphanii* libris *Cyrinus*, in aliis *Cyrenius.* Verum & Κυρλίος nomen fuit *P. Sulpicius Quirinus*, ut monſtrat *Jac. Perizonius* in *Diſſ. de Auguſtea orbis Terr. deſcriptione*, p. 971. Rectius ſane ſcribendum Κυίρινος quam Κυρήνιος, niſi externis uſitatum fuiſſet cognomina Romanorum in ιος efferre. HUDS. Quirinius miſſus, ut cenſum ageret per Syriam. *Ruſino* Cyrinus. De Quirinio infr. lib. 20. c. 4. §. 2. Κυρλίῳ τ Ἰδαίας τιμητῇ ὄντι· Conf. *alios.* lib. 7. c. 8. §. 1. SPANH.

r Ἀποτιμητόμενος] Bis igitur à Cæſare in Syriam miſſus eſt, ſed non ex eadem cauſa. Prioris ἀπογραφῆς (cujus meminit *Lucas*, c. 2. v. 2.) cauſa, ut non tam in Judæa quam in toto orbe Romano omnes deſcriberentur, ut quot & quantos delectus ad bellum populus Romanus facere poſſet, tam ex provinciis quam ex ſociis regibus & civitatibus, ſciri poſſet. Poſterioris ἀπογραφῆς (cujus mentio *Act.* v. 37.) cauſa intra Syriam Palæſtinam, & unius Archelai patrimonium & Tetrarchiam ſtetit; nec mera & nuda erat ἀπογραφή, ſed redactio bonorum Archelai in fiſcum, & exactio tributi ſuper provinciales, Judæâ poſt exſilium Archelai redactâ in provinciam & Romanis præſidibus patere juſſa. Qui plura hac de re ſcire deſiderat, & de conciliatione *Lucæ* & *Joſephi*, adeat *Montacutium* in *Originibus Eccl.* parte pr. ſub initium, *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4009. *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 127. *Grotium* ad *Luc.* c. 2. v. 2. *Pagium* in *App. Chronol. ad Baronium*, p. 31. & 32. *Jac. Perizonium* in *Diſſ. de Auguſtea Orbis Terr. deſcriptione. Reineſium* in *Epiſt.* LVII. *Rykium* ad *Tacitum*, p. 38. & *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccleſ.* p. 108. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Κυρλίου ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας Ϲ Ἰουδαίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὴν Ἀρχελάου οὐσίαν, μεταπεσούσης τ Ἰουδαίας ἐκ βασιλείας εἰς ἐπαρχίαν· καὶ ὡς Κωπώνιος, ἐκ τ ἱππικοῦ τάγματος, ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. καὶ ὡς Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος καί τινες ἕτεροι ἔπεισαν τὸ πλῆθος μὴ ἀποτελεῖν τὰς οὐσίας, καὶ πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῶν τ γνώμαις, μέχρι Ἰωάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς ἔπεισεν αὐτοὺς μᾶλλον ὑπακοῦσαι Ρωμαίοις, καὶ ἀποδόσθαι τὰς βίβας.

β'. Τίνες αἱρέσεις, καὶ ὁπόσαι παρὰ Ἰουδαίοις a φιλοσοφίαι, Ϲ τίνες οἱ νόμοι.

γ'. Ως Ἡρῴδης Ϲ Φίλιππος οἱ τετράρχαι πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος.

δ'. b Ως Σαμαρεῖς, ὀστᾶ νεκρῶν διαῤῥίψαντες εἰς τὸ ἱερὸν, τ λαὸν ἑπτὰ ἡμέρας ἐμίαναν.

1. *Quomodo Quirinius ad cenſendam Syriam & Judæam miſſus eſt à Cæſare, & ad Archelai facultates addicendas, Judæa è regno in provinciæ formam redacta: utque Coponius ad procurandam Judæam miſſus eſt. Et quomodo Judas Galilæus & alii nonnulli populo perſuaſerunt, ut bonorum cenſum impedirent, multique in eorum ſententiam iverunt, donec Joazarus pontifex eos adduxit ad obedientiam Romanis præſtandam, & ad cenſum facultatum admittendum.*

2. *Quænam ſectæ, & quot apud Judæos philoſophandi genera, & quæ inſtituta.*

3. *Quomodo Herodes & Philippus tetrarchæ urbes in honorem Cæſaris ædificarunt.*

4. *Quomodo Samaritæ, mortuorum oſſa paſſim per templum diſpergendo, populum ſeptem dies polluerunt.*

5. Quo-

a Φιλοσοφίαι,] Ita lego pro φιλοσόφων.

b Ως Σαμαρεῖς,] Hoc ſummarium, & quod ſequitur, eruimus è *Codd. MSS.*

5. *Quomodo Salome Herodis ſoror bona ſua cum moreretur Juliæ Cæſaris uxori reliquit.*

6. *Quomodo Pontius Pilatus ſecum ſtatuit Cæſaris effigies in Hieroſolyma clam inferre; populuſque, ea re cognita, à ſeditione in eum movenda non deſtitit, donec imagines Hieroſolymis Cæſaream relatæ eſſent.*

7. *Quænam Judæis Romæ degentibus ſub id tempus acciderint, & de populo corruptela depravato apud Samariam, utque Pilatus complures interemit.*

8. *Pilatus à Samaritis accuſatur apud Vitellium. utque Vitellius eum Romam ad Cæſarem profiſciſci compulit, ut factorum rationem redderet.*

9. *Vitellii profectio Hieroſolyma, & quomodo ei ſcripſit Tiberius Cæſar ut Artabano Partho perſuaderet obſides ei mittere, bellumque contra Aretam ſuſcipere.*

10. *Philippi obitus, & quomodo tetrarchia ejus facta erat provincia.*

11. *Herodes Tetrarcha bellum movet contra Aretam, & prælio ſuperatur.*

12. *Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt Philippi tetrarchiæ.*

13. *Quomodo Herodes tetrarcha Romam profectus & ab Agrippa accuſatus in exſilium miſſus erat; utque Cajus tetrarchiam ejus dedit Agrippæ.*

14. *Judæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio, & legatio utrorumque ad Cajum.*

15. *Judæi ab Apione cæteriſque cum illo legatis accuſantur, quod Cæſaris ſtatuam non haberent.*

16. *Ut Cajus iratus in Syriæ præfecturam mittit Petronium, cum mandatis ut exercitu coacto bellum inferret Judæis, niſi vellent ipſius ſtatuam recipere.*

17. *Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Aſinæi & Anilæi fratrum.*

ε'. Ὡς Σαλώμη ἡ ἀδελφὴ Ηρῴδε πλουτήσαζα τὰ αὐτῆς κατέλιπεν Ιυλίᾳ ☧ Καίσαρ☧ γαμετῇ.

ς'. Ὡς Πόντι☧ Πιλάτ☧ ἠθέλησε κρύφα εἰσενέγκαι εἰς Ιεροσόλυμα εἰκόνας Καίσαρ☧, γνοὺς ☧ ὁ λαὸς ἐταράχθη πρὸς αὐτὸν, ἄχρι ἐξενέγκωσιν αὐτὰς ἀπὸ Ιεροσολύμων εἰς Καισάρειαν.

ζ'. Τὰ συμβάντα Ιουδαίοις ἐν Ρώμῃ ☧ τότε τ καιρὸν, ☧ ὡσεὶ τ ἐν Σαμαρείᾳ καταφθορᾶς ☧ πάθους, ☧ ὡς πολλὰς ἀπώλεσε Πιλάτ☧.

η'. [c] Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Ουϊτελλίου, ☧ ὡς Ουϊτέλλι☧ ἠνάγκασεν αὐτὸν ἀναβῆναι εἰς Ρώμην πρὸς Καίσαρα, ☧ ἀπολογίαν λέγειν περὶ τ πεπραγμένων.

θ'. Ουϊτελλίου ἀνάβασις εἰς Ιεροσόλυμα, ☧ ὡς Τιβέρι☧ Καῖσαρ ἔγραψεν αὐτῷ, Αρταβάνῃ μὲν [d] τ Πάρθον πεῖσαι ὁμήρους αὐτῷ πέμψαι, πρὸς Αρέταν δὲ πολεμεῖν.

ι'. [e] Τελευτὴ Φιλίππου, ☧ ὡς ἡ τετραρχία αὐτοῦ ἐπαρχία ἐγένετο.

ια'. Πόλεμ☧ Ηρῴδου ☧ τετράρχου πρὸς Αρέταν τ τ Αρεθᾶ βασιλέα Ꞓ ἧτται.

ιβ'. Ἀπόπλους Αγρίππα ☧ βασιλέως εἰς Ρώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, ☧ ὡς [f] κατηγορηθεὶς ὑπὸ ☧ ἰδίου ἀπελεύθερου ἐδέθη· ☧ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὸν Τιβερίου τελευτὴν, ☧ ἐβασίλευσε τ Φιλίππου τετραρχίας.

ιγ'. Ως Ηρῴδης τετράρχης ἀναβὰς εἰς Ρώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Αγρίππα, ἐξωρίσθη· ☧ ὡς τὴν τετραρχίαν αὐτοῦ ἐδωρήσατο Γαΐ☧ Αγρίππα.

ιδ'. Στάσις τ ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίων ☧ Ελλήνων, ☧ πρεσβεία ἀφ' ἑκατέρων πρὸς Γάϊον.

ιε'. [g] Κατηγορία Ιουδαίων ὑπὸ Απίων☧ ☧ τ συμπρεσβείων διὰ τὸ μὴ ἔχειν Καίσαρ☧ ἀνδριάντα.

ις'. Ως [h] ἀγανακτήσας Γάϊ☧ πέμπει Πετρώνιον ἡγεμόνα εἰς Συρίαν, δοὺς ὁπλὰς συναγαγόντα δύναμιν πολεμῆσαι Ιουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τ ἀνδριάντα.

ιζ'. Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ιουδαίοις, διὰ Ασιναῖον ☧ Ανιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

c Κατηγορία —— Ουϊτελλίου,] Verba iſta, Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Ουϊτελλίου, accepta debemus *MSS.*

d Τον Πάρθον] Ita *MSS.* τ Πάρθων in *Edit.*

e Τελευτὴ Φιλίππου,] Hoc ſummarium habuimus è *MSS.*

f Κατηγορηθεὶς] Κατηγορηθεὶς ὑπὸ Ἰουλίου ἰδίου in *Cod. Vat.*

g Κατηγορία Ιουδαίων] Et hoc ſummarium nobis conſervarunt *Codd. MSS.*

h Ἀγανακτήσας] Vocem ἀγανακτήσας addidimus è *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] λϚ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας καὶ Ἰουδαίας, καὶ ὡς Κωπώνιος ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ περὶ αἱρέσεως περὶ Ἰουδαίους.

[b] ΚΥΡΗΝΙΟΣ ὅ, τε εἰς τὴν βουλὴν σωματομένων ἀνὴρ, τάς τε ἄλλας ἀρχὰς ἐπιπολεκὼς, καὶ μέχρι πασῶν ὁδεύσας [c] ὑπάτου γράφης, [d] τά τε ἄλλα ἀξιώματα μέγας, σὺν ὀλίγοις δὲ τισὶ συμμάχοις παρὼν, ὑπὸ Καίσαρος [e] διαιρεδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν ὑσιῶν γινόμενος. [f] Κωπώνιός τε αὐτῷ συγκατεπέμπετο, [g] τάγματος τῶν ἱππέων, ἡγησόμενος Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας. [h] παρὼν δὲ καὶ Κυρήνιος εἰς τὴν Ἰουδαίων [i] προσθήκην τῇ Συρίας γινομένην, ἀπολογησόμενός τε αὐτῶν τὰς ὑσίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὰ Ἀρχελάου χρήματα. οἱ δὲ, καίπερ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν δεινῷ φέροντες τὴν ἐπὶ τῇ ἀπογραφῇ ἀκρόασιν, ὑπανακαπτόντων δὲ εἰς πλέον ἐναντιοῦσθαι, πείσαντος αὐτοὺς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου· βοηθὸς δὲ ἦν υἱὸς Βοήθου. καὶ οἱ μὲν, πιθηθέντες τοῦ Ἰωαζάρου τοῖς λόγοις, ἀπετίμων χρήματα, μηδὲν [k] ἐνδοιάσαντες· [l] Ἰούδας δὲ [m] Γαυλανίτης ἀνὴρ, ἐκ πόλεως ὄνομα [n] Γάμαλα, [o] Σαδδοῦκον φαρισαῖον προσλαμβανόμενος, ἀπῆγεν ἐπ' ἀποστάσει, τήν τε ἀποτίμησιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀνδραποδισμὸν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ τὸ ἐλεύθερον ἐπ' ἀπάτῃ προκαλοῦντες τὸ ἔθνος. ὡς [p] παρέχον μὲν καθορᾶν εἰς τὸ εὐδαίμον ἀναπεμένης τοῦ κτή-

CAP. I.

Quomodo Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus est à Cæsare, & Coponius ad procurandam Judæam. item de Juda Galilæo, & de Sectis apud Judæos.

QUIRINIUS, unus è Senatoribus *Romanis*, vir omnibus magistratibus jam perfunctus, & qui * per omnes honorum gradus ad consulatum usque provectus fuerat, aliis etiam dignitatum insignibus conspicuus, cum paucis militibus in Syriam pervenit, missus à Cæsare, tum ut jus redderet populo, tum ut census facultatum ageret. Mittitur etiam cum eo Coponius, vir ordinis equestris, qui summa cum potestate Judæis præesset. Quin & in Judæam Syriæ additam venit Quirinius, ut eorum bona censeret & Archelai pecuniam addiceret. Judæi vero, quamvis in principio vel nomen descriptionis ægre audire voluerant, paulatim tamen eò venerunt ut huic rei non adversarentur, idque suasu pontificis Joazari, qui Boëthi filius erat. Atque illi quidem, Joazari rationibus assentientes, sine controversia bonorum censum agi permiserunt: Judas vero Gaulanites, ortus ex oppido Gamalis, Sadduceo Pharisæo sibi adjuncto, populum ad defectionem concitabat, *ambo* dicentes censum *eum* nihil minus secum afferre quam manifestam servitutem, & universam gentem ad libertatem vindicandam cohortantes: quasi *ipsis* darent rem quidem bene agere & facultates

Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus.

Coponius Syriæ præses.

Judas Gaulanita populum ad defectionem sollicitat.

---

[a] ΛϚ'.] Ita in *Græcis* omnibus. in *Latinis* quibusdam XXXII. in aliis XXXIII.

[b] Κυρήνιος —— ἐπιτιτελεκώς, &c.] Conf. *alios.* lib. 2. c. 8. §. 1. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Per —— fuerat,*] *Al.* Percurrit omnes magistratus, ut fuerit etiam Consul.

[c] Ὑπατος] Hunc Josephi de Quirinio locum adducit Eusebius H. Eccl. l. 1. c. 5. p. 18. *ὡς καὶ ἐν. Euseb.* SPANH.

[d] Τά τε ἄλλα ἀξιώματι] Est qui legendum censet, *τά τε ἄλλα ἀξιώματα μέγας, σὺν ὀλ.* in *Editis* hoc modo distinctum erat, *τα τε ἄλλα ἀξιωματι μέγας σὺν ὀλίγοις, ἐπὶ Σ.*

[e] Διαιρεδότης] Vide *Huet.* in D. E. p. 392.

[f] Κωπώνιος —— ἐξουσίας.] Conf. *alios.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[g] Τάγματος τῶν ἱππέων,] In *Editis* talis erat interpunctio, *τάγματος τῶν ἱππέων ἡγησόμενος, Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας.* nec aliter *Epiphanius* legisse videtur, qui vertit, *ductor totius equestris agminis, potestatemque Judæorum omnium gerens.*

[h] Παρὼν δὲ καὶ Κυρήνιος] Sc. secundo missus ad censum agendum, cum antea id munus obiisset Sentio Saturnino Syriæ præside, cui censum priorem adscribit *Tertullianus* (lib. 4. contra *Marcionem* c. 48.) ab aliis Quirinio adscriptum, ut qui Saturnino, quod exacte didicisset res orientis, cum extraordinario imperio adjunctus fuerat. Videsis auctores in Not. mox citatos, ut & *Norisium* in *Cenotaph. Pis.* p. 321. & *Basnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* p. 203.

[i] Προσθήκην τῇ Συρίας] Infr. c. 5. §. 6. & c. 8. §. 2. *προσθήκην τῇ Ἀγρίππα βασιλείᾳ.* vid. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. ubi illam de Antipa mentionem ut falsam redarguit *Hardouin.* eumdemque fuisse illum Antipam, qui major Agrippa de Num. Herod. pag. 42. SPANH.

[k] Ἐνδοιάσαντες.] Ἐνδοιάσαντες. Γαυλανίτης δέ τις ἀνὴρ *Euseb. Vat.* & *Zonar.*

[l] Ἰούδας ὁ Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Conf. *alios.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[m] Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Lib. 20. à *Josepho* (qui satis accurate Galilæam & Gaulanitem distinguit) *Galilæus* appellatur. Verum *Judæ* quidni nomen duplex, unum ab urbe natali, alterum à loco educationis aut habitationis; sicuti *Apollonius*, Argonauticôn scriptor, qui patria *Ægyptius* erat, *Rhodius* appellatur.

[n] Γάμαλα,] Conf. supr. lib. 13. c. 15. §. 3. SPANH.

[o] Σαδδοῦκον] Σαδδὼκ *Zonaras* p. 265. SPANH.

[p] Παρέχον] *L. B.* παρέχων.

tates ſuas in tuto reponere, boni vero hiſce majoris ſecuritatem habere, gloriæ *ſcilicet* & laudis ex animi magnitudine comparandæ; Deumque non alia ratione prompte eos adjuturum eſſe, quàm ſi conſultis ſuis ſtrenue operam navarint, præſertim ſi magnis rebus in animo agitatis, iis exſequendis nulli parcant labori. Atque ita (nam ſumma cum aviditate ea quæ dicerent accipiebant homines) in majus provehebatur temerarium quod auſi ſunt incœptum. nihilque fuit malorum, quo non, ex viris iſtis profecto, repleta erat gens, etiam ſupra quam dici poteſt: alioque poſt aliud bello exorto fieri non potuit, quin vi perpetua affligerentur, & amiſſione amicorum, qui ærumnas leviores facerent; accedente, quod frequens erat latronum graſſatio, magnaque primariorum virorum occiſio, prætextu quidem communis libertatis propugnandæ, revera autem lucri privati ſpe. unde coortæ ſunt ſeditiones, & ex his cædes publicæ, partim quidem popularium edita ſtrage, (dum in ſe invicem furerent homines eo animo ut nemo ex parte adverſa relictus eſſet) partim vero hoſtium: deinde ſequuta eſt fames, quæ omnem ad facinus quodcunque verecundiam ſuſtulit, urbium expugnationes, & excidia, uſquedum etiam templum ex iſta ſeditione igne hoſtili deflagraret. Tantum rerum novarum molitio & inſtitutorum patriorum mutatio valuit ad eos, qui in idem convenerant, perdendos. Siquidem Judas & Sadducus, qui quartum philoſophandi genus nobis invexerant & plurimos habuerant ſectatores ejus ſtudioſos, non in præſens tantum univerſam ſeditione rempublicam perturbarunt, ſed & mala futura, quæ tum radices egerant, ſeverunt irrigaruntque ejuſmodi philoſophia, cui non antea homines aſſueverant. De qua paucis volo differere, eoque magis quod juniores iſtis inſtitutis dediti rebus noſtris exitium attulerint.

II. *Judæorum Secta.*

2. Habebant Judæi à priſcis etiam temporibus tres patriæ philoſophiæ ſectas, unam quidem Eſſenorum, alteram vero Sadducæorum, tertiam autem, quam profitebantur Phariſæi nomine. Et quanquam de his egimus in ſecundo libro Judaïci belli, nunc tamen eas ſigillatim attingere non gravabimur.

Phariſæi.

3. Phariſæi enim tenuiter vivunt, nihil deliciis tribuentes: & quæ * ratio judicavit bona ac tradidit, eorum regulam ſequuntur, tuenda omni modo cenſentes quæ ab illa præſcripta ſunt. exhibent & honorem ætate provectioribus, non id ſibi ſumentes arrogantiæ ut contradicant eis rebus quas

σεως, [q] ἀσφάλισιν [r] ἢ τὰ παύτης ωφελόντος ἀγαθὰ, πιμλὼ καὶ κλέος ποιήσεθαι τὰ μεγαλόφρονος, καὶ [s] τὸ θεῖον ὃσ ἄλλως ἢ ἐπὶ συμπράξει τῶν βελθιώτων εἰς τὸ κατορθῶν [t] συμπροθυμεῖθαι, μᾶλλον ἂν μεγάλων [v] ἐργάται τῇ διανοίᾳ καθιςάμενοι [x] μὴ ἐξαφιῶνται πόνε ἢ ἐπ' αὐτοῖς. [y] καὶ, ἡδονῇ γὰ τὰ ἀκροάσει ὧν λέγοιεν ἐδέχοντο οἱ ἄνθρωποι, πρόσκαιρον [z] ὂν μέγα ἡ [a] ὀλιςολὴ τὰ πολιτήματος. κακὸν ἢ ὃσ ἔςιν ἃ μὴ φύεντος ὃκ τῶνδε τὰ ἀνδρῶν, καὶ περιτέρω γὰ εἰπεῖν, ἀνεκαλήθη τὸ ἔθνος· πολέμων τε ἐπαγωγαῖς ὃχ [b] οἷόν τε [ὃσ] ἄπαυςον τὰ βίαν ἔχειν, ἢ ἀποςερήσεις φίλων, οἷς ἐπελαφρύοιεν τὰ πόνον, λῃςηρίων ἢ μεγάλων ὀλιθέσει καὶ διαφθορᾶς ἀνδρῶν τὰ πρώτων, [c] δόξα μὲν γὰ [d] ὀρθωμένη τὰ κοινῶν, ἔργῳ ἢ οἰκείων κερδῶν ελπίσιν. ἐξ ὧν ςάσις τε [e] ἐφίπαται, δι' αὐτὰς ἓ φόνος πολιτικὸς· ὁ μὲν ἐμφυλίοις σφαγαῖς, μανίᾳ τὰ ἀνθρώπων εἰς τε ἀλλήλες [f] καὶ αὐτὲς χρωμένων ὀλιθυμίᾳ τὰ μὴ λείπεθαι τὰ ἀνηκαθέκτων, ὁ ἢ τῶν πολεμίων· λιμός τε εἰς ὑςάτην ἀναγκάζει ἀναιδεῖς ἁρπαγὰς, καὶ πόλεων ἁλώσεις, ἢ [g] κατασκαφαὶ, μέχρι δὴ καὶ τὸ ἱερὸν τὰ Θεὰ ἐνέπρησε [h] πυρὶ τὰ πολεμίων ἥδε ἡ ςάσις. ἕως ἄρα [i] ἡ τὰ πατρίων κίνησις καὶ μεταβολὴ μεγάλας ἔσχε ῥοπὰς τὰ ἀπολωμένα [k] τοῖς σωελθοῦσιν. εἶτα καὶ Ἰούδας καὶ Σάδδυκος, [l] τετάρτην φιλοσοφίαν ἡμῖν εἰσάξαντες, καὶ πάσης ἔρεως εὐπορήσαντες, ὅσε τε τὸ παρὸν θορύβων τὴν πολιτείαν ἐνέπλησαν, καὶ τὰ αὖθις κακῶν κατειληφότων ῥίζας ἐφυτεύσαντο τῷ ἀσωνήθει πρότερον [m] φιλοσοφίας τοιάσδε. ὧν ἐς ὀλίγα βούλομαι διελθεῖν, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τῷ κατ' αὐτὰς ωαραδαθέντι τοῖς νεωτέροις ὁ φθόρος τοῖς πράγμασι [n] σωετεύχθη.

β'. [o] Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν ἐκ τᾶ πάνυ ἀρχαίας τὰ πατρίων, ἥτε τὰ Ἐσσηνῶν, καὶ ἡ τὰ Σαδδυκαίων· τρίτην ἢ ἐφιλοσόφουν οἱ Φαρισαῖοι λεγόμενοι. καὶ τυγχάνει μέντοι ωερὶ αὐτῶν ἡμῖν εἰρημένα [p] ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τὰ Ἰουδαϊκὰ πολέμου· μνηθήσομαι ἢ ὅμως καὶ νῦν αὐτῶν [q] ἐπ' ὀλίγων.

γ'. Οἵτε γὰ [r] Φαρισαῖοι τὴν διαιταν ἐξήρτελίζουσιν, ἥδεν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες· ὧν τε ὁ λόγος κέλευας παρέδωκεν ἀγαθῶν, ἔσεσθαι τῇ ἡγεμονίᾳ, ωειράζηται ἡγέμενοι τὴν φυλακὴν [s] ὧν ωεφαγορεύῃ ἡθέλησε. πιμῆς γε [t] τοῖς ἡλικίας ωεήκεσι ωροσχωροῦσιν, [v] ἥδεν ἐπ'

[q] Ασφάλιζιν] *L. B.* σφαλεῖσι.

[r] Δὲ γὰ ταύτης ωφελόντος ἀγαθὰ,] Ita in *MSS.* ἢ γὰ ὠφ ταύτης in *Editis.*

[s] Τὸ —— συμπροθυμεῖσθαι,] Idem locus de Juda Gaulonite adductus ab Euſebio H. Eccl. l. 1. c. v. vid. *alsw.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[t] Συμπροθυμεῖσθαι,] Antea diſtinctum erat, *συμπροθυμεῖσθαι μᾶλλον, ἂν μεγάλων.*

[v] Εργάται] *L. B. ἐργασιῶ.*

[x] Μὴ ἐξαφίωνται] πόνε γὰ ἐπ' αὐτοῖς.] Iſta verba, *μὴ ἐξαφίωνται* γὰ ἐπ' αὐτῆς φόνε, omittunt interpretes, tam *Epiphanius* quam *Gelenius*: forſan quod mendoſa eſſent. cumque ipſe idem ſuſpicarer, mihi placuit *φόνε γὰ ἐπ' αὐτῆς* mutare in *πόνε γὰ ἐπ' αὐτοῖς*, duobus Viris doctis in id ipſum mecum conſentientibus. In *Cod. Busb.* καθισάμενοι, ἐπὶ φόνον τε τὰ ταῦτ' ἐνεργήσαντων ἐρεθίζοντες, ἡδονῇ ἢ τὸ ἀκροάσει ὧν λέγοιεν τὰ ἀνθρώπων διχόμοι, σχόντες &c. HUDS. Acquieſcendum credo emendationi *Hudſonianæ*, cui aliquantum favet *L. B.* in quo exſtat *μὴ ἐξαιρῶνται φόνε γὰ ἐπ' αὐτοῖς.* HAV.

[y] Καὶ, ἡδονῇ] Non aliter mihi ſenſus conſtare videtur, niſi ita diſtinguatur. prius erat, *καὶ ἡδονῇ γὰ* &c.

[z] Επὶ μίγα] Ita è *Cod. Busb.* ἐπὶ μεγάλῃ ἐπιβολῇ γὰ τολμήματος in *reliquis.*

[a] Επιβολὴ] *L. B.* ἐπιβελῇ.

[b] Οἷόν τε] *L. B.* ὥτε.

[c] Δόξα] Lege δοξῇ. COCC.

[d] Ορθωμένη τὰ κοινῶν,] Sic *Busb.* ὀρθομένη in *cæteris.*

[e] Εφύησαν,] Ita diſtinguendum cenſui. prius erat, *ἐφύησαν δὲ αὐτὰς, καὶ φόνος* &c.

[f] Καὶ αὐτὲς] Ita *L. B.* nam reliqui *καὶ αὐτῶν.* HAV.

[g] Κατασκαφαὶ,] Καταφαγὰς in *Editis Aliiſque. rectius κατασφαγαὶ Busb.* ipſe tamen, (conſentiente in Ora Codicis mei *Coccejo*) *Zonaram* ſequutus, *κατασκαφαὶ* prætuli.

[h] Πυρὶ] *L. B.* πῦρ.

[i] Η τὰ —— σωελθοῦσιν.] Ita reſcripſi è *Cod. Busb.* (conſentiente *L. B.*, licet ibi perperam *κίνησις* & in *Margine* ſit *καίνησις*) ἕως ἄρα τὰς τὰ πατρίων καινόσεις καὶ μεταβολὰς μεγάλας ἔσχε χώρας γὰ ἐπ' τ. σωελθοῦσιν in *Editis Aliiſque*, nullo plane ſenſu.

[k] Τοῖς σωελθοῦσιν] An? *hominibus cum ſeditione concitatis.* vel; *in eandem ſectam coëuntibus.*

[l] Τετάρτην φιλοσοφίαν] Quarta *φιλοσοφία*, quarta Judæorum ſecta, præter tres Phariſæorum, Sadducæorum & Eſſenorum, de quibus vid. lib. 1. *alsw.* c. 5. §. 2. de hoc Juda, *σοφιςὴς ἰδίας αἱρέσεως alsw.* 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[m] Φιλοσοφίας τοιάσδε.] Vid. mox ſupr.

[n] Συνετεύχθη.] Σωσυτύχθη *Hen.* σωσιτύχθη *Vat.* σωίτυχε *L. B.*

[o] Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν] Τρία δὲ Ἰουδαίοις αἱρέσεις φιλοσοφεῖ. *alsw.* lib. 2. c. 8. §. 2. vid. & ſupr. lib. 13. c. 5. §. 9. SPANH.

[p] Εν —— πολέμου·] Conf. *alsw.* lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

[q] Επ' ὀλίγων.] Επ' ὀλίγον *Busb.* & *L. B.*

[r] Φαρισαῖοι τὴν διαιταν ἐξήρτελίζουσιν,] Conf. *alsw.* lib. 13. c. 5. §. 2. SPANH.

† *Ratio*] Doctrina eorum vel Secta.

[s] Ων ωφαγορεύειν ἠθέλησε.] In *Editis* ὧν ωφαγ. Verum ὧν pro ὧν reposui è *Cod. Busb.* qui ὧν ἀπαγορεύειν habet. ὧν ὑπαγορεύειν *L. B.* ὧν ὑπαγορεύειν *Hen.* & *Vat.*

[t] Τοῖς ἡλικίαις] Ita cum *Cod. Busb. L. B.* τῶς ἡλικίας, & ἡλικίας πς. in *cæteris.*

[v] Οὐδὲν ἐπ' ἀντιλέξῃ] Οὐδ' ἐπ' ἀντ. *Busb.* & *L. B.*

ἐπ' ἀντιλέξει τ [x] εἰσηγηθέντων ταῦτα [y] θεᾷ ἐπαιρόμενοι. πεφασταὶ τε εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦντες, ὅδε πως ἀνθρωπεῖον τὸ βουλόμενον τ [z] ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαι τῷ Θεῷ [a] κρᾶσιν ψυχῆς, καὶ τῷ [b] ἐκείνης βουλητηρίῳ καὶ τ ἀνθρώπων [c] τῷ θελήσαντι ποτέρων χωρεῖν μετ' ἀρετῆς ἢ κακίας. ἀθάνατόν τε ἰσχὺν τ ψυχαῖς πίστις αὐτοῖς εἶναι, καὶ [d] ὑπὸ χθονὸς δικαιώσεις τε καὶ τιμὰς οἷς ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιτηδεύσεις ἐν τῷ βίῳ γέγονε· καὶ τ μὲν εἱργμὸν ἀΐδιον ποτεῖσθαι, τ δ' ῥᾳστώνην ἐς ἀναβιῶν. [e] καὶ δι' αὐτὰ τοῖς τε δήμοις πιθανόταται τυγχάνουσι, καὶ ὅπου θεῖα [f] εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν τελέσεως ἐξηγήσαι τῇ ἐκείνων τυγχάνουσι πραττόμενα. εἰς τοσόνδε ἀρετῆς [g] αὐτοῖς αἱ πόλεις ἐμαρτύρησαν ἐπιτηδεύσαι τὰ ἐπὶ πᾶσιν κρεῖσσον, ἔν τε τῇ διαίτῃ τῶν βίων καὶ λόγοις.

δ. Σαδδυκαίοις δὲ τὰς ψυχὰς ὁ λόγος συναφανίζει τοῖς σώμασι. [h] φυλακῆς δὲ [i] ἀδαμῶν τινῶν μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τ νόμων. πρὸς γὰρ τὰς διδασκάλους σοφίας, ἃ μετάεισιν, ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῦσιν· εἰς ὀλίγας τε ἄνδρας ἐστὶν ὁ λόγος ἀφίκετο, τοὺς μέντοι πρώτους τοῖς ἀξιώμασι. [k] πραττεταί τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν· ὁπόταν γὰρ ἐπ' ἀρχὰς παρέλθωσιν, ἀκουσίως μὲν καθ' ἁνάγκας, προσχωροῦσι δ' οὖν οἷς ὁ φαρισαῖος λέγει, διὰ τὸ μὴ ἄλλως ἀνεκτοὺς ψηφᾶσθαι τοῖς πολήθεσιν.

ε. [l] Ἐσσηνοῖς δὲ ὅτι μὲν θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ τὰ πάντα ὁ λόγος. ἀθανατίζουσι δὲ τὰς ψυχὰς, πρεσβευτὸν ἡγούμενοι τὸ δικαίῳ τὴν προσοδον. εἰς δὲ τὸ ἱερὸν [m] ἀναθήματα τε στέλλοντες, θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζουσιν, διὸ [n] δι' αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, [o] ἐφ' αὑτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι. βέλτιστοι δὲ ἄλλως ἄνδρες τ τρόπον, καὶ τὸ πᾶν πονεῖν ἐπὶ γεωργίᾳ τετραμμένοι. ἄξιον δὲ αὐτῶν θαυμάσαι παρὰ πάντας τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους τὸ δίκαιον, μηδαμοῦ γενέσθαι Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων πρίν, [q] ἀλλὰ μικρὸν εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις δ' ἐκ παλαιοῦ προελθόν, ἐν τῷ ἐπιτηδεύεσθαι [r] μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα κοινὰ αὐτοῖς εἶναι, ἀπολαύοι δὲ ἕδεν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μείζονως, ἢ ὁ μηδ' ὅπωσοῦν κεκτημένος· καὶ πάδε πράττουσιν ἄνδρες ὑπὲρ τετρακισχιλίους τ ἀριθμὸν ὄντες. καὶ ἅτε γαμετὰς εἰσαῦθις), ἅτε δούλων ἐπιτηδεύσει κτῆσιν, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρον ὑπολαμβάνοντες, τὸ δὲ στάσεως ἐνδιδόναι ποιοῦσιν· αὐτοὶ δὲ ἑαυτῶν [s] ζῶντες διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλους ἐπιτρέπουσιν). ἀποδέκτας δὲ τ προσόδων [t] χειροτονοῦσι καὶ ὁπόσα ἡ γῆ φέροι, ἄνδρας ἀγαθοὺς [v] ἱερεῖς τε διὰ ποιοῦσιν σίτου τε καὶ βρωμάτων. [x] ζῶσι δὲ ἕδεν παρηλλαγμένως, ἀλλ' ὅτι μά-

illi induxere. Cumque dicant fato omnia fieri, voluntatem hominis non privant impetu à seipsa pendente: quippe sic Deo placitum esse, ut certo temperamento miscerentur in unum fati decretum & ratio humana, si quis vellet accedere aut cum vitio aut cum virtute. Credunt etiam animis vim esse immortalem, ac sub terra vel præmiis vel pœnis eos affici, qui in hac vita virtuti se aut vitiis addixerint; & hos quidem sempiterno carcere clausos teneri, illis vero facultatem esse in vitam redeundi. & propter hæc *placita* tantæ apud populum sunt auctoritatis, ut quæcunque ad religionem pertinent, supplicationes & sacrificia, ista ex eorum interpretatione fiant. amplum adeo virtutis testimonium eis dederunt civitates, quod iis quæ optima essent studuerint, tam in vita quam oratione.

4. Sadducæorum vero doctrina facit ut animæ cum corporibus intereant. Nec illi quicquam aliud præter legem sibi servandum vendicant. nam contra magistros quidem ejus quam sequuntur sapientiæ disputare, præclarum ducunt: eorumque opinioni suffragantur pauci, sed dignitate primi. atque ab illis nihil fere agitur: nam si quando magistratus gerunt, inviti & necessitate coacti, Pharisæorum opinioni assentiuntur, quod eos alioquin non ferret populus. *Sadducæi.*

5. Esseni autem omnia Dei in manu relinquenda esse censent. Animas immortales faciunt; fructusque justitiæ magnopere experendos ducunt. In templum autem donaria dum mittunt, ibi sacra non faciunt, propterea quod lustrationes habeant sanctiores: hac de causa communi delubro arcentur, & † sacra sua seorsum faciunt. Cæterum homines sunt optime morati, & agriculturæ prorsus addicti. Convenit autem illos mirari, supra omnes qui virtutis laudem sibi tribui volunt, propter justitiam, (minime quidem inter Græcos Barbarosque cultam, ab illis tamen non ad breve tempus sed à multis retro annis usurpatam) qua modis omnibus agebant, ne quid eos impediret quo minus habeant bona inter se communia, ita ut dives suis bonis non magis fruatur, quam qui nihil possidet: suntque super quatuor hominum millia qui hæc faciunt. & neque uxores ducunt, neque servos habere student, quod hoc iniquum, illud jurgiosum arbitrantur; sed separati vivunt, & alii aliis ministrant. Quæstores etiam suorum proventuum & terræ frugum creant viros bonos sacerdotes, qui frumentum parant & edulia. Vivunt omnes uno eodemque modo, & quammaxime referunt Dacas qui *Esseni, sive Essæi.*

x Εἰσηγηθέντων ταῦτα] Post εἰσηγηθέντων lacuna est in *Cod. Busb.* pro ταῦτα habet ταύτα *L. B. Coccejus* vero αὐθαδίας.

y Θεᾷ ἐπαιρόμενοι.] Οἱ θεᾷ ἐπ. in *Cod. Vat.* nec aliter *Hen. à pr. m.*

z Ἐπ' αὐτοῖς ἁρμῆς ἀφαιροῦνται·] Sic *Busb.* & *L. B.* atque ita legendum esse conjecerat *Casaub.* in *Exercitt.* c. *Baronium*, p. 58. ἐπ' αὐτοῖς nempe τοῖς ἀνθρώποις, *impetu qui est in hominis potestate*: ut sit periphrasis liberi arbitrii. ἐπ' αὐτῆς in *Editis.* ἀπ' αὐτῆς *Vat.* ἐπ' αὐτῷ legit *P. Molinæus* in *Vate suo*, l. 3. c. 6.

a Κρᾶσιν] *L. B.* κράτη.

b Ἐκείνης] Ἐκείνῃ malit *Joan. Clericus* in Prolegom. ad Hist. Eccles. p. 7. καὶ τ ἐκείνης βουλητηρίων *L. B.*

c Τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν] Τὸ ἐθελῆσαν *Busb.*

d Ὑπὸ χθονός] Ὑποχθονίας *Busb.*

e Καὶ δι' αὐτὰ] Vide ejusdem *Clerici* Prolegom. p. 11.

f Εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν] Εὐχῶν τε ἵνα;) καὶ ἱερῶν π. *Vat.* εὐχῶν τε ἵνα τε καὶ *Busb.* εὐχῶν τε ἴσχει;) καὶ *L. B.*

g Αὐτοῖς αἱ πόλεις] Ita *Hen.* & *Gall.* & *Coccejus.* ἀρετῆς αὐτῆς in *Editis Alliisque.* ἀρετὴν αὐτοῖς *Busb.*

h Φυλακῆς] *L. B.* φυλακὴ.

i Οὐδαμῶν τινῶν] Οὐδαμῶς *Busb.* & *Gall.* & *L. B.*

k Πραττεταί τε] Πραττεταί γε *L. B.*

l Ἐσσηνοῖς] Confer sup. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

m Ἀναθήματά τε] Ἀναθήματα σέβοντες θυσίαν ἐπιτελοῦσιν *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

n Δι' αὐτὸ εἰργόμενοι] Διὰ τοῦτο *Busb.*

o Ἐφ' αὑτῶν] Ἀφ' αὑτῶν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m. Coccejus* ἀπ' αὐτῶν.

* *Sacra sua seorsum faciunt.*] Vertendum, *in seipsis sacrificia peragunt*, i. e. sese ipsos Deo vovebant & consecrabant, & hoc est quod *Philo* dicit p. 676. *summa religione Deo serviunt, non mactando victimas, sed suas mentes componendo ad sanctimoniam.* Vide *Cuperum* in Epist. ad *D'outr* sub finem Dissert. *D'outr.* de *Clangore Evangelii* p. 394. Vide etiam *Petit.* in Var. Lect. p. 203. 795. IBBETSONUS.

p Τὸ δίκαιον, μηδαμοῦ] Τόδε, διὰ τὸ μηδαμοῦ &c. *L. B.*

q Ἀλλὰ μικρὸν εἰς ὀλίγον,] Ita *Busb.* ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγον, ἀπείροις ἐκ π. in *Editis Alisque.*

r Μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα] Iterum è *Cod. Busb* μὴ κεκωλύσθαι τὰ χρήματά τε κοινὰ αὐτοῖς εἶναι in *Editis Aliisque.*

s Ζῶντες διακονίᾳ] Sic *Cod. Busb.* ζῶντες ἐπὶ διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις in *cæteris.*

t Χειροτονοῦσι καὶ] Ita *Busb.* χειροτονοῦντες, in *Editis Aliisque.*

v Ἱερεῖς τε —— βρωμάτων.] Ἱερεῖς δὲ ἐπὶ ποιοῦσί σίτου τε καὶ βρωμάτων προσχωρέζοντες) *Busb.* HUDS. Illud τε additur ex *L. B.* HAV.

x Ζῶσι —— λιγυθρόοις.] *Rufinus*: habitus insumptior est & mundus. Quum ergo Philosophiæ princeps Iuda extitit &c. nulla de hujus loco de comparatione cum Dacis mentio. Natum autem de Dacis à Zamolxide Pythagorico, ut perhibetur, prout edoctis de immortalitate animæ, contemptu mortis, &c. De Πλείσοις inter Dacos vid. Bocharti Epist. Oper. p. 1051. &c. M. Ἅλυσις è Strabone lib. VII. p. 296. seu potius apud Strabonem Πλείσους legendum è Josepho. Πλεῖστοι aliàs fluvius Delphidos, de quo Æschyl. Eum. v. 27. Callim. H. in Del. v.

qui Poliſtæ appellantur.

Judas Galilæus quartæ Sectæ auctor.

6. Præter has tres ſectas, Judas ille Galilæus quartam introduxit, hominum qui cæteroquin cum Phariſæis ſentiunt, ſed libertatem ſic amant, ut eam mordicus tucantur, Deum unum pro rectore & domino habentes. Varias etiam mortes ſubeundas, cognatorumque ſupplicia & amicorum nihili faciunt, dummodo hominum neminem dominum appellent. Cum autem iſta multis perſpecta fuerint, de firma illorum in ejuſmodi rebus animi præſentia quidquam amplius dicere omiſi. Non enim veritus ſum ne mea de illis verba fidem non inveniant; ſed è contra ne minus quam debuit tam inſignem patientiam & doloris contemptum aſſequatur oratio. Hinc & iſta ex amentia ægrotare cœpit gens, Geſſio Floro præſide, dum poteſtate ſua abutitur, eos ex deſperatione adigente ad defectionem à Romanis. Atque ita philoſophatum eſt à Judæis.

λισται [y] ἐμφέροντες Δαικῶν τοῖς [z] Πολισταῖς λεγομένοις.

ς'. Τῇ δὲ πεμπτῃ τῶν [a] φιλοσοφιῶν ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας ἡγεμὼν κατέστη, [b] τὰ μὲν λοιπὰ πάντα γνώμῃ τῶν Φαρισαίων ὁμολογοῦσι, δυσκίνητος δὲ τοῦ ἐλευθέρου ἔρως ἐστὶν αὐτοῖς, μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν Θεὸν [c] ὑπολαμβάνοντες. θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παραλαμβάνοντας ἐν ὀλίγῳ τίθεν, καὶ συγγενῶν τιμωρίας καὶ φίλων, ὑπὲρ δὲ μηδένα ἄνθρωπον προσαγορεύειν δεσπότην. ἐωρακόσι δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάλλακτον αὐτῶν [d] τοῦ πίστεως ὑποστάσεως, περαιτέρω διελθεῖν παρέλιπον. ἃ γὰρ δέδοικα μὴ εἰς ἀπιστίαν ὑπολημφθῇ τε τῶν λεγομένων ἐπ' αὐτοῖς, τἐναντίον ἢ μὴ [e] ἐλαττόνως δὲ σκείνων καταφρονήματος, δεχομένης τὴν παλαιπωρίαν τοῦ ἀληθοῦς, ὁ λόγος ἀφηγῆται. [f] ἀνοίας τε τῆς ἐπιτυχὸν ἤρξατο νοσεῖν τὸ ἔθνος, [g] Γεσσίου Φλώρου, ὃς ἡγεμὼν ὢν, [h] τῇ ἐξουσίᾳ δὲ ὑβρίζειν ὑπονοήσαντος αὐτὸς ὑπεῖναι Ῥωμαίων. καὶ φιλοσοφεῖται μὲν Ἰουδαίοις τοιάδε.

III.

CAP. II.

Quomodo Herodes & Philippus urbes ædificarunt in honorem Cæſaris. De pontificum & præſidum ſucceſſione: & quænam Phraati & Parthis acciderunt.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ἡρώδης καὶ Φίλιππος πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος. περὶ ἱερέων δὲ καὶ ἡγεμόνων διαδοχῆς· ἃ, τε συνέβη Φραάτῃ δὲ τοῖς Παρθυαίοις.

Quirinii cenſus finitus.

QUirinius poſtquam Archelai pecuniam addixit & cenſui finem impoſuit, qui factus eſt anno trigeſimo ſeptimo poſt Cæſaris Actiacam victoriam Antonii, Joazarum cui cum plebe contentio fuerat, dignitate atque honore abdicavit, ejuſque muneri Ananum Sethi filium præfecit.

Ananus pontifex.

Herodes vero & Philippus in ſuæ uterque Tetrarchiæ poſſeſſionem invaſerunt.

Herodes & Philippus urbes condunt.

& Herodes Sepphorim munivit, & eam totius Galilææ * ornamentum fecit & urbem principem: item cum Betharamphtha (ipſa enim urbs erat) mœnibus cinxiſſet, Juliadem ab uxore imperatoris *eam* appellavit. Philippus quoque Paneadem apud Jordanis fontes poſitam conſtruxit, eique Cæſareæ nomen fecit: vicum etiam Bethſaidam, lacui Genneſaritico adſitum, cum ad dignitatem urbis perduxiſſet, multiſque habitatoribus & cætera opulentia auxiſſet, nomen ei dedit ab Julia Cæſaris filia.

Samaritæ polluunt templum.

2. Cæterum Coponio, quem cum Quirino miſſum diximus, Judæam adminiſtrante, hujuſmodi quiddam accidit. In Azymorum feſto, quod Paſcha vocamus, ſacerdotibus moris erat poſt me-

Κυρήνιος δὲ τὰ Ἀρχελάου χρήματα διαδόμενος ἤδη, καὶ τῶν ἀποτιμήσεων πέρας ἐχούσων, ἀὶ ἐγένοντο [i] τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει μετὰ τὴν Ἀντωνίου ἐν Ἀκτίῳ ἧτταν ὑπὸ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καταστασιάσαντα ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφελόμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ τιμῆς, [k] Ἄνανον τὸν [l] Σὴθ υἱὸν ἀρχιερέα. [m] Ἡρώδης δὲ καὶ Φίλιππος τετραρχίαν ἑκάτερος τὴν [n] ἑαυτοῦ παρειληφότες καθίστανται. καὶ [o] Ἡρώδης, Σεπφώριν τε ἰσχύσας, [p] περίβολόν [q] τε Γαλιλαίας πᾶσης, [r] ἡγεμὼν [s] αὐτὴν αὐτοκρατορίδα [t] βηθαραμφθᾶ δὲ, πόλις ἐστὶ [v] αὕτη, τείχει περιλαβών, [x] Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγορεύει τὸ γυναικός. Φίλιππος δὲ [y] Πανεάδα, [z] τὴν πηγὰς τοῦ Ἰορδάνου καταστησάμενος, ὀνομάζει Καισάρειαν· κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν, πρὸς [a] λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως προσλαβὼν ἀξίωμα, πλήθει τε οἰκητόρων καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, [b] Ἰουλίαν θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐπάλεσεν.

β'. Κωπωνίου δὲ τὴν Ἰουδαίαν διέποντος, ὃν ἔφην Κυρηνίῳ συνεκπεμφθῆναι, πάσχα ἑορτὴ. [c] τῶ [d] ἀζύμων ἡ ἑορτὴ ἄγομένης, ὃν Πάσχα καλοῦμεν, ἐν μέσῃ νυκτὶ

ἐν

---

92. Apollon. Rhod. lib. II. v. 713. Πλειστόρῳ ἐπιχωρίᾳ θεῷ Thracum Herodot. lib. IX. cap. CCCLI. p. 556. SPANH.

y Ἐμφέροντες Δαικῶν] Ἐμφανὴς *Busb.*

z Δαικῶν] In *Marg. L. B.* ἔστ' οἷς καὶ οἱ ἄλλοις.

zz Πολισταῖς] Πλείστοις in *Editis* & *MSS.* Primus (inquit *Scaliger* in *Elencho Trihæreſ.*) odoratus eſt *Ortelius* Κλίσαις eſſe *Strabonis.* Verum Πολισταῖς malo. Idem enim Πολισταὶ qui Κλίσαι. Omnes Scythæ & Thraces antiquitus *Nomades* erant, in plauſtris degentes. Primi inter illos φιλοσοφήσαντες quidam vicatim & oppidatim cœperunt habitare, qui ab eo Πολισταὶ & Κλίσαι dicti: quum tamen Ἀσῖοι, in quorum finibus habitabant, palabundi viverent, quod eorum nomen indicat. Adde quod nimis recederetur à veſtigiis corruptæ lectionis: ſi pro Πλείστοις legamus Κτίσμας. Igitur Πολισταῖς veriſſimum. Videſis *Tho. Brunonem* in *Diſſert. de Therapeutis*, & *S. Bochartum* ad calcem *Geogr. S.* p. 1052. *Edit. Lugd. Bat.*

a Φιλοσοφιῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* φιλοσόφων in *Editis Aliiſque.*

b Τὰ μὲ λοιπὰ πάντα] Sic & *Zonaras.* Verum haud ita à *Joſephi* manu fuiſſe ſuſpicor: quod οἷς οἱ προφῆται τὰ μὲ habeat *Busb.* & *Epiphanius* vertat, *hujus ſequaces in veſtitu, in habitu, cæteriſque aliis, Phariſæis conſentiunt.*

c Ὑπολημφθέντι.] *L. B* ὑπολημφθῆναι.

d Τῆς ὑπὸ τοιούτοις ὑποστάσεως,] Sic *Busb.* & deëſt *cæteris.* in *L. B.* τοῖς.

e Ἐλαττόνως δὲ ἐκείνων] Ita reſcripſi ex conjectura. prius erat ἐλάσσονος. HUDS. Atque huic conjecturæ adſtipulatur jam *Lugd. Bat.* HAV.

f Ἀνοίας τε] Ἐντεῦθεν ἤρξατο τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας ὑπέρμετρον, Γεσσίου Φλώρου δὲ ἡγεμόνος εἰς τοῦτον αὐτοὺς ἐρεθίσαντος ὕβριν &c. *Zonar.*

g Γεσσίου Φλώρου,] Γεσσίου Φλόρου *Zonaras* p. 266. *SPANH.*

h Τῇ ἐξουσίᾳ] Additur τῇ ex *L. B. HAV.*

i Τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει] Joſephum hic redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 36. SPANH.

k Ἄνανον] Is *Annas* dicitur ab *Evangeliſtis* & *Zonara.*

l Σὴθ υἱὸν] Σὲς *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Σιθεὶ *Zonar.* Σιθὶ nobiſcum) *L. B.*

m Ἡρώδης] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Ἑαυτοῦ παρειληφότες] Παρ' αὐτῶ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Ἡρώδης,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

p Περίβολον] *Sc.* καθέπισμα.

q Τῆς Γαλιλαίας] Eſt qui malit τῶ Γαλιλαίας ἁπάσης.

* *Ornamentum fecit & urbem principem:*] *Al.* propugnaculum fecit & regiam urbem.

r Ἡγεμὼν] *L. B.* in *Marg.* ἡγεμόνα.

s Αὐτὴν αὐτοκρατορίδα] Αὐτοκράτορες *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

t Βηθαραμφθᾶ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

v Αὕτη,] Τυχαίᾳ poſt αὕτη addunt *Busb.* & *Vat.*

x Ἰουλιάδα] Male Λιβιάδα apud *Euſeb.* ut oſtendit *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 169. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 3. c. 9. §. 7. SPANH.

y Πανεάδα,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 9. §. 1. SPANH.

z Τὴν —— Καισάρειαν·] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

a Λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

b Ἰουλίαν] Ἰουλίαν *Busb.* & *L. B.*

c Τῶν —— ἐν ἕθει] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

d Ἀζύμων δὲ ἑορτῆς ἀγομένης,] Videſis *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 17.

§ Qui

ἐν ᾗ τοῖς ἱερεῦσιν ἐξῆν ἀνοιγνύναι τὰς ἱερὰς τὰς πύλωνας. καὶ τότε [c] ἂν ἐπεὶ τὸ πρῶτον γένε) ἡ ἀνοιξις αὐτῶν, ἄνδρες Σαμαρεῖται κρυφα εἰς Ιεροσόλυμα ἐλθόντες διέρριψιν ἀνθρωπείων ὀστῶν ἐν ταῖς στοαῖς [f] ποιῶν)· [g] δι' ὃ δὴ πάντας ἐξ ἱερᾶς εἴργαντο, [h] μὴ πρότερον ὅτι τοιούτοις νομίζοντες, τότε ἄλλα διὰ φυλακῆς [i] μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν. καὶ Κωπώνιος μετ' οὐ πολὺ εἰς Ρώμην ἐπαναχωρεῖ, διάδοχος ἧς αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς παραγίνεται, Μάρκος [k] Αμβιούιος, ἐφ' οὗ καὶ Σαλώμη ἡ βασιλέως Ηρῴδου ἀδελφὴ μεταλλάσσει Ιουλίαν Ιάμνιάν τε καταλείπει, καὶ τὴν τοπαρχίαν πᾶσαν, τήν τε ἐν τῷ πεδίῳ Φασαηλίδα καὶ Αρχελαΐδα, ἔνθα Φοινίκων πολεῖται φύτωσις, καὶ καρπὸς αὐτῶν ἄριστος. Διαδέχε) ἧ δὲ τοῦτον Αννιος Ροῦφος, ἐφ' οὗ δὴ δὲ [l] τελευτᾷ Καῖσαρ, δεύτερος μὲν Ρωμαίων αὐτοκράτωρ γιγόμενος, ἐπὶ ἧ καὶ πεντήκοντα τὴν ἀρχὴν ἔτη, πρὸς οἷς [m] μησὶν ἓξ, [n] ἡμέραις δυοῖν πολείοσιν· τούτῳ ἧ αὐτοῦ τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη σωτῆρξεν Αντώνιος· βιώσας ἔτη [p] ἑπτὰ δὲ ἑβδομήκοντα. Διαδέχε) ἧ τῷ Καίσαρι τὴν ἡγεμονίαν, Τιβέριος Νέρων, τὸ γυναικὸς αὖτε Ιουλίας υἱὸς ὤν. τρίτος [q] οὗτος ἤδη αὐτοκράτωρ, καὶ [r] πεμπίου ὑπ' αὐτοῦ παρὼν Ιουδαίοις ἔπαρχος, διάδοχος Αννίῳ Ρούφῳ, Ουαλέριος Γρᾶτος· ὃς πάσας ἱερᾶς [s] Ανανου, [t] Ισμάηλον ἀρχιερέα ἀποφαίνει τοῦ [x] φαεί. καὶ τοῦτον ἧ μετ' οὐ πολὺ μεταλήσας, Ελεάζαρον τὸν Ανάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου, καὶ τόνδε πάσας, Σίμωνι τῷ [y] Καμίθου τῷ ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν. οὐ πολέον [z] καὶ τῷδε ἐνιαυτοῦ τῷ πρώτῳ ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ιώσηπος, [a] καὶ Καϊάφας, διάδοχος ἦν αὐτῷ. καὶ Γρᾶτος μὲν ταῦτα πράξας εἰς Ρώμην [b] ἐπαναχωρεῖ, ἔνδεκα ἔτη διατρίψας ἐν Ιουδαίᾳ. [c] Πόντιος ἧ Πιλάτος διάδοχος αὐτῷ ἦκεν.

γ'. Ηρῴδης ἧ ὁ τετράρχης, ὅτι μέγα παρὰ τῷ Τιβερίῳ Φιλίας [d] προελθών, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτοῦ [e] Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις [f] ὑπικτίσας [g] αὐτὴν τῆς Γαλιλαίας ὅτι [h] λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. Θερμὰ ἧ ἐστι πόθεν ἄπωθεν [i] ἔνεστιν ἐν κώμῃ, [k] Αμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ. σύγκλυδες ἧ ὤκησαν, οὐκ ὀλίγον ἧ δὲ τὸ Γαλιλαῖον [l] ἀεί, καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῆς [m] ὑπὸ αὐτῷ γῆς ἀναγκασθέντες, καὶ πρὸς βίαν εἰς τήν καταγωγὴν ἀγόμενοι, πένες ἧ δὲ τὸ ἐν πόλει. ἐδέξατο ἧ αὐτοῖς συνοίκους δὲ τοὺς παντόθεν ὑπισουμένους ἄνδρας ἀπόρους, ἔστι ἧ οὓς μήτε σαφῶς ἐλευθέρους, πολλά τε αὐτοὺς δὲ [n] ὑπὸ πολλῶν ἠλευθέρωσε δὲ εὐεργέτησεν, ἀνάγκασμα ἧς μὴ ἀποδείξειν τὴν πόλιν [o] ὑπηθεῖς, κατασκευάς τε οἰκήσεων τελείας τῆς αὐτοῦ καὶ γῆς ἀποδόσει, εἰδὼς πρόσφορον τὸν οἰκισμὸν ὄντα, καὶ ἀπὸ ἧς Ιουδαίοις πατρίοις ἐθισμοῖς ἀνόμοιον. ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ τὸν φόρον ἐπέθηκε τοῖς καρποῖς καὶ τοῖς ποιμνίοις, οὐκ ὀλίγον ἧ δὲ τὸ τέλος. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐκείνου φιλοτιμίαν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστω ἡμῖν εἰρημένα.

diam noctem aperire templi januas. tunc igitur, quamprimum apertæ sunt, Samaritani quidam clam Hierosolyma ingressi, ossa humana disjiciunt per porticus & per totum templum: ideoque *eos* omnes, præter suam in ejusmodi festivitate consuetudinem, à templo arcebant, cæteroquin & solito majorem fano custodiam adhibuerunt. Non multo autem post Coponius Romam revertitur, eique successit in prætura M. Ambivius; sub quo etiam Salome Herodis regis soror, vita decedens, Juliæ reliquit Jamniam omnemque toparchiam, & Phaselidem in planitie & Archelaïdem, ubi magna palmarum copia quarum fructus erat præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo prætore mortuus est Cæsar *Augustus*, secundus Romanorum imperator, cum septem & quinquaginta annis imperasset, prætereaque sex mensibus & duobus diebus (quo tempore per quatuordecim annos ei in imperio socius erat Antonius) vixisseetque annos septem & septuaginta. Cæsari autem in imperium successit Tiberius Nero, uxoris ejus Juliæ filius. Hic tertius Romanorum imperator, & ab eo post Annium Rufum prætor in Judæam missus est Valerius Gratus: qui Ananum pontificatu privavit, & eum Ismaëli Phabi filio tribuit. atque hunc non multo post abdicavit, & id munus Eleazaro Anani pontificis filio commisit. uno autem post anno, sacerdotium huic ademptum Simoni Camithi filio tradidit: cumque is dignitatem non ultra anni *spatium* tenuisset, Josephus, cui etiam Caïaphæ nomen fuit, ei successit. Et Grato quidem, cum in Judæa annos undecim exegisset, his actis Romam reverso, Pontius Pilatus successit.

Ambivius Judæa procurator.
Salome moritur.
Annius Rufus procurator.
Augusti obitus.
Tiberius Nero imperator.
Valerius Gratus procurator.
Ismaël pontifex.
Simon pontifex.
Josephus Caiaphas, dictus, fit pontifex.
Pontius Pilatus Judææ procurator.

3. Herodes autem tetrarcha, nam magna ei cum Tiberio amicitia intercesserat, urbem ædificavit, ab ipso Tiberiadem appellatam, in parte optima Galilææ positam, ad lacum Gennesareth. Thermæ autem non procul in vico sunt, cui nomen Ammaus. Eamque convenæ habitarunt & quamplurimi ex Galilæa, coactique nonnulli è regione sub illius imperio & per vim eò ad habitandum deducti, quidam etiam ex optimatibus. Quin & pauperes undique collectos ad incolendum admisit, & nonnullos qui an liberi essent non constabat, illisque numero multis magnas facultates & immunitates dedit, utque tenerentur adstricti ad degendum in illo oppido, eorum domos *suis impensis* exstruxit eisque agros è suis assignavit, quod sciret habitationem esse Judaïcis legibus moribusque repu-

Tiberiadem ædificat Herodes.

[c] Οὗ ἐπεί] Illud ἂν è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*

[f] Ποιῶν).] Vox ποιῶν) deest *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[g] Δι' ὃ καὶ πάντας] Ita ex conjectura. antea in libris erat, καὶ διαταῦθ' ἧς ἱερᾶς ἤρξαντο. in *Epiphanii* versione, *per templi cunctas porticus & per totum fanum ossa jaciunt mortuorum; & ex illo cœpit in templo custodia major adhiberi.*

[h] Μὴ πρότερον] Verba ista, μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, desiderantur in *Cod. Busb.* relicta lacuna dimidii versiculi. nec ea quidem agnoscit *Epiphan.*

[i] Μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν.] Ita cum *Epiphanio.* μειζόνως in *libris.*

[k] Αμβιούιος,] Eo modo sane legendum cum *Casaubono*, vel Αμβίβιος. HUDS. Vel Αμοίβιος vel Αμβίβιος M. Ambivius. Casaub. ad Baron p. 229. SPANH.

[l] Τελευτᾷ Καίσαρ,] Conf. *alter.* lib. 2. c. 8. §. 1. μὴ τὸν Αυγούστου τελευτὸν &c. SPANH.

[m] Μῆνας ἓξ,] Μῆνας ἑ. una litera minus malit *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 166.

[n] Ημέραις δυοῖν πλείοσιν·] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἡμέρᾳ *Cod. Vat.* ut & in *Editis Aliisque.*

[o] Τεσσαρεσκαίδεκα] *L. B.* δεκατέσσαρας.

[p] Ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα.] *L. B.* ἑβδομήκοντα ἑπτά.

[q] Οὗτος ἤδη] *L. B.* ἤδη οὗτος.

[r] Πεμπίου ——— Γρᾶτος·] Ita cum *Casaubono.* male antea πέμπτος. HUDS. Πέμπτος *Gen.* Vel πεμπτὸς *missus* ut *Casaub. ad Baron.* p. 229. sic infr. c. 4. §. 4. Valerius Gratus à Zonara etiam p. 266. non dicitur, quod quintus fuerit Judææ Præses. de Grato sub Tiberio Judææ Præfect. infr. c. 7. §. 5. SPANH.

[s] Ανανου,] Ανανου *Euseb.* & *Chron. Alex.*

[t] Ισμάηλον ἀρχιερέα] Conf. infr. lib. 20. c. 7. §. 8. SPANH.

[x] Τὸν δὲ Φαεί.] Τὸν δὲ Βαφὶ Euseb. H. E. p. 283. SPANH.

[x] Φαεῖ.] Βαφὶ *Euseb.* Βαδεῖ *Chron. Alex.*

[y] Καμίθου] Καμαθεῖ *Chron. Alex.*

[z] Καὶ τῷδε] *L. B.* ᾧ καὶ τῷδε.

[a] Ο καὶ Καϊάφας,] Ita cum *Euseb.* & *Niceph.* καὶ abest *Josephi* libris.

[b] Επαναχωρεῖ,] *L. B.* ἐπανεχώρει.

[c] Πόντιος ἧ Πιλάτος] Conf. infr. c. 7. §. 5. Josephi testimonium hoc de Pilato, qui XII. Tiberii anno missus sit Judææ Procurator, citat Euseb. H. E. lib. 1. c. 11. p. 27. SPANH.

[d] Προελθών,] *L. B.* προσελθών.

[e] Τιβεριάδα,] Confer Vitam Josephi §. 9. & infr. c. 7. §. 2. SPANH.

[f] Επικτίσας] Επιτειχίσας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *mœnibus eam firmis fortibusque circumdans.*

[g] Αὐτὴν τῆς Γαλιλαίας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αὐτὴν abest *Editis.*

[h] Λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι.] Conf. *alter.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

[i] Ενεστιν ἐν κώμῃ,] Εστιν in *Cod. Busb.*

[k] Αμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ.] *Al.* Εμμαοὺς. in nonnullis (ut in *E. B.*) *MSS.* Αμμαθούς. De *Emmao* videsis *Lud. Capelli* Spicileg. ad *Luc.* c. 24. v. 13.

[l] Ἀεί,] Ita *MSS.* καὶ abest *Editis.*

[m] Ὑπ' αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἀπ' αὐτῷ *Hen.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis Aliisque.*

[n] Επὶ πολλῶν] Επὶ πολλοῖς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[o] Επιθείς,] *L. B.* ἐπιθεὶς.

pugnantem, propterea quod, ad Tiberiadem collocandam, ſublata fuerant multa, quæ illic erant ſepulchra, cum lex noſtra hujuſmodi incolas pollutos pronunciet in ſeptem dies.

Phrahates moritur.

4. Sub idem tempus etiam moritur Phrahates Parthorum rex, ex inſidiis illi à Phrahatace filio factis, hujuſmodi de cauſa. Phrahates, cum ei filii eſſent legitimi, ancillam Italici generis, cui nomen Thermuſa, quæ, cum aliis muneribus ei à Julio Cæſare miſſa erat, primum quidem pro concubina habuit; captus vero formæ illius pulchritudine, aliquanto poſt tempore etiam filio ex ipſa Phrahatace ſuſcepto, eam in matrimonium duxit & honoravit. Illa quidem cum univerſa quæ diceret regi perſuaderet, & modis omnibus ageret ut Parthorum regnum filio adſtrueret, nihil ſe effecturam intellexit, niſi viam aliquam excogitaret ad ſubmovendos legitimos Phrahatis filios. Perſuaſit igitur marito ut filios legitimos Romam obſides mitteret. Et illi quidem, nam haud facile erat regi Thermuſæ voluntati morem non gerere, Romam mittuntur. Phrahataces autem, qui ſolus ad res adminiſtrandas educatus erat & *inſtitutus*, moleſtum ſibi reputabat & longum fore, donec regnum à patre traditum acciperet. quo fit ut inſidias patri paraverit, matre eum adjuvante, cum qua rumor erat eum ſtupri conſuetudinem habere. Itaque cum pro utroque in odium veniſſet, ſubditis inceſti cum matre flagitium nihilo minus parricidio habentibus, priuſquam magnis viribus auctus eſſet facta ſeditione regno pulſus eſt, atque ita interiit. Cum autem Parthorum nobiliſſimi in eo inter ſe conſenſiſſent, ſine rege rempublicam adminiſtrari non poſſe, & è *regio* Arſacidarum ſanguine eſſe debere qui regnarent (alios enim imperare haud fas eſſe, ſatiſque habere contumeliarum quas ſæpius & hucuſque pertulit regnum, ex nuptiis cum Italica concubina factis liberiſque inde ortis) Orodem per legatos acciverunt, ut qui è genere regio, quamvis alias populo inviſus culpæque affinis ob immanem ejus crudelitatem, quippe ingenio intractabili & ad iram proclivi. Igitur & hunc quidem, inita conjuratione, interemerunt, ut nonnulli tradunt, inter libationes & epulas, nam moris eſt omnibus gladios geſtare, ut vero plerique dicunt, cum ad venationem eum prolicuiſſent. Itaque legatione Romam miſſa, in regem petierunt unum ex obſidibus: mittiturque Vonones, cæteris fratribus prælatus. videbatur enim iſti fortunæ ſufficere, quam ei duo maxima interris offerebant imperia, ſuum & externum. Sed brevi barbarorum animos ſubiit conſilii mutatio, ut qui natura infidi *verſatileſque*, præſertim cum factis ſuis indigna accipiant. dedignabantur enim facere quæ alienum mancipium imperaret, ita vocantes obſidem, & iſta appellatione exaggerantes ignominiam. non enim jure belli datum eſſe qui Parthis imperitaret, ſed, quod multo pejus, per pacis contumeliam. Confeſtim autem mittunt qui Artabanum accirent in Media regnantem, genere, ἀφ' τὸ ὑπὲρ μνήμασιν ἃ πολλὰ τῆδε ἦν ἀπορημένοις τὴν ἴδρυσιν Τιβεριάδι γενέσθαι, μιαίνειν ἡγοῦνται ἑπτὰ ἡμέρας εἶναι τὰς οἰκήτορας [p] εἰσαγορεύει ἡμῶν τὸ νόμιμον.

Thermuſa dolo & inſidiis Phrahataces regnum occupat.

Phrahataces regno pulſus.

Orodes, evocatus ad regnandum, non multo poſt occiditur.

Vonones Roma miſſus ad imperandum.

Qui cum Parthis diſpliceret, Artabanus accitur.

δ'. Τελευτᾷ γὰρ καὶ Φραάτης ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ὑπὸ βουλῆς αὐτῷ γενομένης ὑπὸ [q] Φραατάκου τοῦ υἱέως, κατὰ τοιαύτην αἰτίαν. Φραάτης, παίδων αὐτῷ γνησίων γενομένων, Ἰταλικῆς παιδίσκης, ὄνομα αὐτῇ [r] Θερμοῦσα, τούτῃ ὑπὸ [s] Ἰουλίᾳ Καίσαρος μετ' ἄλλων δωρεῶν ἀπεσταλμένην, τὸ μὲν πρῶτον παλλακίδι ἔχρητο· καταπλαγεὶς δὲ τῷ πολλῷ τῆς εὐμορφίας, τελευτῶν καὶ παῖδος αὐτῇ τοῦ Φραατάκου γενομένου, γαμετὴν τε τὴν ἀνθρωπον ἀποφαίνει καὶ τιμίαν. ἡ γε δὴ πᾶσιν οἷς εἶπε πιθανὴ τῷ βασιλεῖ γεγονυῖα, καὶ πιεύσασα τῷ αὐτῆς παιδὶ γενέσθαι τὴν Πάρθων ἡγεμονίαν, εἰρέσθαι ἄλλως ἠμεμέλητο μὴ ἀποσκευῆς αὐτῇ μηχανητείσης τὰ γνήσια τοῦ Φραάτου παίδων. πείθει οὖν αὐτὸν ἐκπέμψαι εἰς Ῥώμην ἐφ' ὁμηρείαν τοὺς γνησίους παῖδας. καὶ ἔστι μὲν, ὃ γὰρ ἀντίπαλον εὔπορον Φραάτῃ τοῖς Θερμούσης ἐπιτηδεύμασιν, ὅτι τὰ Ῥωμῶν ἐξεπέμποντο. Φραατάκης δὲ μόνον ὅτι τοῖς πράγμασι τρεφόμενον, δεινὸν ἡγεῖτο καὶ ἅμα χρόνιον τὸ πατρὸς διδόμενον τῷ δεχθῆναι λαμβάνειν. ὥστε ἐπιβουλεῦσαι τῷ πατρὶ συμπράξαντος τὰ μητρὸς, ἣ δὴ καὶ [t] συνείναι λόγος. καὶ δι' ἀμφότερα μισηθεὶς, [x] οὐδὲν ἧσσον τὰ πατροκτονίας [y] τὸ μίσος τὰ μητρὸς ἔρωτος πιθανῶν τὰ ὑπηκόων, φόνῳ τοὺς ἐλαθεὶς πρότερον ἢ φῦναι μέγας, ἐξέπιπτε τὰ πρασσομένων. συμφρονήσαντες δὲ οἱ γνησιώτατοι Πάρθων, ὡς ἀβασιλεύτοις μὲν ἀμήχανον πολιτεύεσθαι, [z] οἱ δὲ βασιλεύοντες ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, ὃ γὰρ ἑτέροις ἄρχειν νόμιμον, ἀπέχρη δὲ πολλάκις καὶ μέχρι νῦν πρεσβεύεσθαι τὴν βασιλείαν ἔκ τε γάμων τὰ Ἰταλικῆς παλλακίδος καὶ ἡδέσεων, Ὀρώδην σκάλωψι πρεσβεύσαντες, [a] εἰ δ' ἄν ἄλλως μὲν ὀλίφρονον ἔδρᾳ τῷ πλήθει καὶ ὑπαίτιον καθ' ὑπερβολὰς ὠμότητος, πάνυ γὰρ εἰκαίως καὶ [b] συνδιάθετος εἰς ὀργὴν, ἔνια δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους [c] Ἀρσακιδῶν. τοῦτον μὲν δὴ συνθέντες [d] ἀποκτείνασιν, ὡς μὲν ἔνιοι φασὶν, ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις, μαχαιροφορεῖν γὰρ ἔθος ἅπασιν, ὡς δὲ ὁ πλείων κατέχει λόγος, εἰς [e] θήραν πρασάγοντες. πρεσβεύσαντες δὲ εἰς Ῥώμην, ἠτοῦντο βασιλέα τῶν ὁμηρευόντων· καὶ πέμπεται Βονώνης προκριθεὶς τῶν ἀδελφῶν. ἐδόκει γὰρ χωρεῖν τὴν τύχην, εἰ αὐτῷ δύο μέγιστα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἡγεμονίαι προσέφερον, ἰδία καὶ ἀλλοτρία. παχεῖα δὲ ἀνατροπὴ τοὺς βαρβάρους ἔπεσεν, ἅτε καὶ σφαλεροὺς φύσει ὄντας, πρὸς τὴν [f] ἀναξιοπάθειαν. ἀνδραπόδων γὰρ ἀλλοτρίων πεῖραν τὸ πρασσόμενον [g] οὐκ ἠξίουν, τὴν ὁμηρείαν ἀντὶ ἐλευθερίας ὀνομάζοντες, καὶ τὴν ὑπεξαιρέσεως τὴν ἀδοξίαν. ὃ γὰρ ἂν πολέμῳ δικαίῳ δεδόσθαι τὸν βασιλεύοντα Πάρθοις, ἀλλὰ, ὃ τῷ παντὶ χεῖρον, εἰρήνης ὕβρει. θαυμαστὸν δὲ σκάλωψι Ἀρτάβανον Μηδείας βασιλεύοντα, γένους Ἀρσακιδῶν. πείθεται δὲ Ἀρτάβανος καὶ μετὰ στρατιᾶς ἐπὶ-

p Εἰσαγορεύει] *L. B.* ἀταγορεύει. *Coccejus* προσαγορεύει vel ὑπαγορεύει.

q Φραατάκου] Φραατάκτου *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Φραάτου *Busb.* & *Epiphan.*

r Θερμοῦτα,] Ita ex *Epiphanii* libris. Θερμοῦσα in *Græcis.* HUDS. Excepto tamen *L. B.* qui cum *Epiphanio* conſentit. HAV.

s Ἰουλίᾳ Καίσαρος] Σεβαστῷ pro Ἰουλίᾳ reponendum cenſet *Bucherius* in *Belgio Rom.* p. 12.

t Τιμίαν. —— γεγονυῖα,] *L. B.* τιμίαν ἦγεν ε. π. ο. ε. πιθανὴ τ. β. γεγονυίᾳ.

v Συνείναι] *L. B.* συνεῖναι.

x Οὐδὲν ἧσσον] Ita cum *Cod. Busb.* ἔρωτος τιθεμένων etiam habet *Vat.* οὐδὲν ἧσσον ὡς τὰ πατροκτονίας τὸ μίσος, τὰ μητρὸς ἔρωτα τιθεμένων in *Editis.*

y Τὸ μίσος τὰ μητρὸς ἔρωτος] *L. B.* μῖσος ἢ μητρὸς ἔρωτος. *Gen.* μίσος &c.

z Οἱ δὲ βασιλεύοντες] Οἱ δὲ βασιλεύοντος *Vat.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *cæperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator.*

a Εἰ δ' ἄν ἄλλως] In *Hen.* εἰ δ' ἂν ἄλλως. (in *L. B.* εἰσὶν ἄλλως.) in *Vat.* εἰ δ' ὧν ἄλλως. unde reſcripſi εἰ δ' ἄν ἀλλως. in *Editis* εἰ δέ κε ἄλλως, & mox ἐπίφθονος & ὑπαίτιος, pro quibus ἐπιφθόνου & ὑπαιτίου ſubſtitui è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

b Συνδιάθετος] *L. B.* δυσδιάθετος.

c Ἀρσακιδῶν.] Vocem Ἀρσακιδῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

d Ἀποκτείνασιν,] Ἀποκτείνασιν *Hen.* & *Vat.*

e Θήραν προσάγοντες.] *L. B.* θύραν (lege θύρας) προσαγορεύοντες.

f Ἀναξιοπάθειαν.] Ἀξιοπάθειαν *Busb.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſiquidem ſunt etiam natura mutabiles, inſuetudinem itaque ejus cæperunt contemnere, malignam putantes ut ſervo ſubjicerentur alieno.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.

g Οὐκ ἠξίουν,] Illud οὐκ, ut ſenſus conſtaret, inſerui, ſuadente *Epiphanio*, ut videre eſt ex ejus verſione jam allata. Si quis

ἔπειζιν. ὑπαντιάζει δὲ [h] αὐτὸν Βονώνης. καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμφρονήσαντ@ αὐτῷ ἔ πλήθυς τῶν Πάρθων, παραταξάμεν@, [i] ἡττηθεὶς φεύγει πρὸς τὰς ὄρυς τ Μηδείας Ἀρτάβαν@· [k] καὶ μετ' ὀ πολὺ συναγαγὼν πολλῷ στρατιὰν, συμβάλλει τε Βονώνῃ, καὶ νικᾷ, καὶ Βονώνης εἰς [l] Σελεύκειαν ἀφιππάζεται σὺν [m] ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν. Ἀρτάβαν@ ἤ πολλῷ τῇ προπῇ φόνον ἐργασάμεν@, ὑπὲρ σκηνῆξεως τ Βαρβάρων, πρὸς Κτησιφῶντα μετὰ ἔ πλήθυς ἀναχωρεῖ. κἀκεῖν@ μὲν [n] ἐβασίλευεν ἤδη [o] Πάρθοις. Βονώνης ἢ εἰς Ἀρμενίαν ὀλισθὼν. καὶ καθαρχὰς μὲν ἐφίετο τ χώρας, καὶ πρὸς Ρωμαίους ἐπρέσβευεν. ὡς δὲ αὐτῷ Τιβέρι@ μὲν ἀπῆπε. πρός τε τὴν ἀνανδρίαν καὶ ἔ Πάρθυ τὰς ἀπειλάς· ἀναπρεσβεύῃ γὰρ δὴ πόλεμον [p] ἀνατείνόμεν@, μηχανὴ δὲ ἦν [q] ἑτέρα βασιλείας [r] ὀδεμία, καὶ γὰρ οἱ πρὸ Νιφάτην δυνατοὶ τ Ἀρμενίων Ἀρτάβανῳ προσῆκαν· παραδίδωσιν αὐτὸν Σιλανῷ τῷ τ Συρίας στρατηγῷ. κἀκεῖν@ μὲν κατὰ αἰδῶ τῆς ἐν Ρώμῃ τροφῆς ἐν Συρίᾳ παρεφυλάττετο· τὴν δὲ Ἀρμενίαν Ὁρώδῃ δίδωσιν Ἀρτάβαν@, ἐνὶ τ ἑαυτῆ παίδων.

ε'. Ἐτελεύτησεν δὲ καὶ ὁ τῆς [s] Κομμαγηνῆς [t] βασιλεὺς Ἀντίοχ@, [v] διέῃκε δὲ τὸ πλῆθ@ πρὸς τὰς γνωρίμους, καὶ πρεσβεύσιν ἀφ' ἑκατέρᾳ μέρους, οἱ μὲν δυνατοὶ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τ πολιτείας εἰς ἐπαρχίαν ἀξιοῦντες, τὸ πλῆθ@ δὲ βασιλεύεσθαι καὶ τὰ πάτρια. καὶ ψηφίζε) ἡ σύγκλητ@ Γερμανικὸν πέμπειν διορθώσοντα τὰ καθ' ἑαυτὸν, πρασμαλδομένης [x] αὐτῷ τ τύχης εὐκαιρίαν ἔ θανάτυ. καὶ γὰρ ἡγόμεν@ [y] καθ' ἑαυτὸν, καὶ πάντα διορθώσας, ἀνηρέθη φαρμάκῳ ὑπὸ Πίσωνος, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

re Arsacidem. Illi persuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipso stetissent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capessit: & non multo post magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, eumque superat, ita ut Vonones cum paucis è suis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in fusos fugatosque, quod animis consternati erant barbari, cum copiis suis Ctesiphontem se recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapsus, & statim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos misit: ut vero repulsam passus est à Tiberio, & propter ipsius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos se bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conservandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano se adjunxerunt) Silano Syriæ præsidi se tradit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud se in Syria asservabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis suis tradit Artabanus.

Vonones ab Artabano fusus fugatusque.

Silano Syriæ præsidi se tradit.

5. Ea tempestate moritur etiam Antiochus Commagenæ rex: & contentio orta est inter plebejos & nobiles, ita ut utraque pars legationem Romam mitteret, proceribus quidem regnum in provinciæ formam redigi postulantibus, plebe vero patrio more regum imperio subjici. quapropter Germanicus ex Senatusconsulto ad componendum Orientis statum mittitur, fortuna occasionem quærente illius exitio. Nam cum in Oriente esset, & res illic composuisset, Pisonis *ministerio & opera* veneno sublatus est; sicuti alibi memoratum est.

ΚΕΦ. γ'.

Στάσις Ιουδαίων πρὸς Πόντιον Πιλάτον. περὶ Χριστοῦ. οἷά τε συνέβη Παυλίνῃ τῇ Ιουδαίοις ἐν Ρώμῃ.

CAP. III.

Judæorum contra Pilatum seditio. de Christo. & quænam acciderunt Paulinæ & Judæis Romæ.

Πιλάτ@ ἦ, ὁ τ Ιουδαίας ἡγεμὼν, στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθιδρύσας [z] χειμαδιοῦσαν ἐν Ιεροσολύμοις, ὅπῃ καταλύσῃ [a] τ νόμων τ Ιουδαϊκῶν, [b] εἰσέφρησε [c] προτομὰς Καίσαρ@, αἳ [d] τ σημείων προσῆσαν, [e] εἰσαγόμεν@ εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων ποίησιν ἀπαγορεύον@ ἡμῖν ἔ νόμυ. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες τ μὴ μέ τοιῶνδε κόσμων σημείαις ἐπιῤῥυῆ εἴσοδον τῇ πόλει. πρῶτ@ δὲ Πιλάτ@, ἀγνοίᾳ τ ἀνθρώπων διὰ τὸ νύκτωρ γενέσθ τὴν εἴσοδον, ἰδρύεται τὰς εἰκόνας φέρων [f] εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. οἱ δὲ ἐπεὶ ἔγνωσαν καθ' ἡμέραν εἰς Καισάρειαν, ἱκετείαν ποιήμενοι ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας, ὅπῃ μεταθέσῃ τ εἰκόνων. καὶ μὴ συγχωρεῖν Ἀρσακίδην. Illi persuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipso stetissent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capessit: & non multo post magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, eumque superat, ita ut Vonones cum paucis è suis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in fusos fugatosque, quod animis consternati erant barbari, cum copiis suis Ctesiphontem se recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapsus, & statim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos misit: ut vero repulsam passus est à Tiberio, & propter ipsius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos se bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conservandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano se adjunxerunt) Silano Syriæ præsidi se tradit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud se in Syria asservabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis suis tradit Artabanus.

Pilatus autem Judææ prætor, cum exercitum è Samaria eduxisset & Hierosolyma in hyberna transtulisset, ut Judaïcas leges aboleret, * Cæsaris effigiem in militaribus signis *depictam* curavit intra urbem inferendam, cum lex imagines facere nos vetet. quam ob causam ejus decessores prætores soliti erant in urbem intrare cum signis quæ hujusmodi carerent ornamentis. sed Pilatus primus, ignorante populo, quippe noctu facto introitu, illatas imagines Hierosolymis statuit. Quam rem ubi populus rescivit, magno agmine Cæsaream profecti sunt, Pilatumque per multos dies orarunt, ut eas imagines aliò transferre vellet. illoque non con-

Pilatus Cæsaris effigiem in urbem infert.

Inde oritur tumultus.

---

quis malit ἀπηξίου, (prout emendat *Coccejus*) per me licet.

h Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῷ.

i Ἡττηθεὶς φεύγει] Νικᾷ καὶ φεύγει *Vat.* & *Lugd. Bat.* forsan pro νικᾷ ἔ καὶ φεύγει.

k Καὶ μετ' ὀ πολὺ] *L. B.* μετ' ὀ πολύ ἔ.

l Σελεύκειαν] Seleuciæ nempe ad Tigrim. Polyb. lib. v. p. 399. SPANH.

m Ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν.] Λόγοις *Busb.* forsan pro λόχοις.

n Ἐβασίλευεν ἤδη] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐβασίλευσεν in *aliis.*

o Πάρθοις.] Πάρθων *Busb.*

p Ἀνατεινόμεν@,] Ἀνατείναντ, ἀπειλήσαντ *Hesychius.* SPANH.

q Ἑτέρα] *L. B.* ἑτέρας.

r Οὐδεμία. καὶ] Ita ex MSS. Editi καὶ οὐδεμία, γὰρ &c.

s Κομμαγληνῆς βασιλεὺς Αντίοχ@] Conf. ἀλλο. lib. 7. c. 7. §. 11. ubi Geh. Κομαγλωνῆς Αντίοχος. unicô μ. SPANH.

t Βασιλεὺς Ἀντίοχ@,] Vocem βασιλεὺς reposui è *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam) & *Epiphanio.*

v Διέῃκε ἦ τὸ πλῆθ@] Διέῃ *Gall. Lugd. Bat.* & *Busb.* διέῃκε *Vat.* & *Hen.*

x Αὐτῷ τ τύχης] Ita è *MSS.* αὐτῇ in *Editis.*

y Κατὰ ἀνατολὰ,] Καθ' τὴν ἀνατολὴν *Vat.*

z Χειμαδιοῦσαν] Χειμαδιοῦντ@ infr. c. 6. §. 3. SPANH.

* *Cæsaris effigiem*] Vide *Niceph. Callist.* p. 149.

a Τῶν νόμων] *L. B.* τ νομίμων.

b Εἰσέφρησε] Ἐφόρησε *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* forsan pro ἐφόρεσε. ipse, sensu ita postulante, mutavi εἰσφέρεσαν *Editorum Aliorumque* in εἰσέφρησε. *Lambecius* (in *Commentariorum* l. VIII. p. 19.) μεθοδεύσας pro καθιδρύσας reponit, & quæ sequuntur hoc modo distinguit & interpretatur, χειμαδιοῦσαν δὲ Ιερ. ἐ. κ. τ. ν. τ. Ιωδ. εἰσφρῆσαι, περὶ θεμὰς αἳ τ. σ. προσῆσαν εἰσαγόμεν@ εἰς τὴν πόλιν· εἰκόνων π. ἀπ. ἦ. τ. νόμυ, καὶ δ. τ. ὀ. π. τὴγ. τ. μ. μ. τ. κ. σ. ἐ. ἐ. τ. πόλ· πρῶτ@ ἦ Π. *Cæterum Pilatus*, Judææ *procurator*, *exercitum Cæsarea adducens*, *eumque insidiose studens cum eversione legum Judaicarum Hierosolymis hybernatum immittere*; *utpote imagines Cæsaris*, *quæ militaribus signis adjunctæ erant*, *in urbem introducens* (*cum tamen nostra lege cautum sit*, *ne hujusmodi faciamus imagines*, *ideoque omnes qui ante eum fuerunt procuratores cum signis militaribus absque tali imaginum ornatu ingressi fuerint*) *primus ille*, *ignaris omnibus*, *quia noctu introitus fieret*, *illatas imagines Hierosolymis statuit.*

c Προτομὰς ——— νόμυ.] Conf. ἀλλο. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Τῶν σημείων] Ita rescripsi cum *Cod. Busb.* τοῖς σημείοις in *Editis Aliisque.*

e Εἰσαγόμεν@] *L. B.* εἰσάγων.

f Εἰς τὰ Ιεροσόλυμα.] Ὡς τὰ Ιεροσόλυμα *Busb.*

concedente, utpote quod ea re Cæſari fieret contumelia, poſtquam illi eum urgere non deſinebant, die ſeptimo, cum milites occulte armaſſet, *ipſe* ſuggeſtum in circo factum conſcendit: quæ res collocatum in inſidiis exercitum tegebat. Cumque Judæi eadem rurſus ab eo flagitarent, ſignum militibus dedit, ut eos circumſiſterent, eiſque præſentem mortem minatus eſt, niſi quieti domum diſcederent. At illi humi procumbere, detectiſque cervicibus dicere, ſe longe mori malle, quam ut auderent quidquam contra legum ſapientiam committere. Atque Pilatus, animorum conſtantiam & firmitatem in legibus conſervandis miratus, imagines è veſtigio Hieroſolymis Cæſaream referri juſſit.

Pilatus imagines Cæſaris ſubmovet.

Aquam Hieroſolyma induciturus ſeditionem concitat.

2. Tentavit etiam *Pilatus* aquam derivare Hieroſolyma, idque ſacrarum pecuniarum impenſis, petito fontis capite ducenteſimo ab urbe ſtadio. Sed Judæis diſplicebat quod circa aquam fecerat: coiveruntque hominum multa millia, qui vociferarentur ut ab inſtituto deſiſteret; nonnullis etiam id quod in turba promiſcua fieri ſolet, convicia & contumelias homini dicentibus. Itaque ille magnum militum numerum habitu Judaïco, qui occultas ſub veſte ſicas ferrent, miſit in locum unde poſſent circundare Judæos; deinde Judæis ut ſe inde reciperent imperavit. Cumque Judæi conviciis eum petere inciperent, ſignum quod convenerat militibus dat: illi vero longe atrocius, quam juſſerat Pilatus, quietos æque ac ſeditioſos caſtigarunt. Iſti autem de pertinacia nihil recedebant: adeo ut, inermibus inclementer acceptis ab armatis eos adorientibus, multi ex illis hoc modo perierint, alii ſaucii diſceſſerint. Atque ita compreſſa eſt *hæc* ſeditio.

Magna Judæorum ſtrages.

Illuſtre de Jeſu Chriſto teſtimonium.

3. Eo etiam tempore fuit Jeſus, vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas eſt. Fuit enim * mirabilium operum effector, magiſter hominum qui verum cum voluptate accipiunt: multoſque Judæos, multos item † Gentiles ad ſe ‡ pellexit. Hic erat Chriſtus. quem cum Pilatus, ab homi-

ρουῶτ@· Δι᾽ ὃ τὸ [g] εἰς ὕβριν Καίσαρι φέρειν, ἐπίπερ οὐκ ἐξανεχώρουν λιπαρεῖν, καὶ ἔκτῃ ἡμέρᾳ ἐν ὅπλοις ἀφανῶς ὑπεκθέσθαι τὸ στρατιωτικὸν, αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἦκε· τὸ δὲ ἐν τῷ στενῷ κατασκευάσας, ὅπερ ἀπεκρυπτε τὴν ἐφεδρεύουσαν στρατόν. πάλιν δὲ τῶν Ἰουδαίων ἱκετείαν χρωμένων, ὅπως σωθήσωνται τοὺς στρατιώτας, ἠπείλησε Ἰουδαϊκὸν ὑπερήσειν ζημίαν [h] ἐκ τοῦ ἐξέως, εἰ μὴ παυσάμενοι θορυβεῖν ὑπὲρ τὰ οἰκεῖα ἀπίοιεν. οἱ δὲ πρηνεῖς ῥίψαντες ἑαυτοὺς, καὶ [i] γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς, ἅμα τῇ [k] δέξασθαι τὸν Ἰουδαϊσμὸν ἔλεγον, ἢ τολμήσειν [l] τὴν σοφίαν καθελεῖσθαι τῶν νόμων. καὶ Πιλάτ@·, θαυμάσας τὸ [m] ἰσχυρὸν αὐτῶν ὑπὲρ φυλακῆς τῶν νόμων, ἀναχωρῆσαι τὰς εἰκόνας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπανεκόμισεν εἰς Καισάρειαν.

β'. [n] Ὑδάτων δὲ ἐπαγωγὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπῆξε, δαπάνῃ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἐκλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥεύματ@·, ὅσον ἀπὸ διακοσίων σταδίων. οἱ δὲ, οὐκ ἤρεσκον τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ [o] δρωμένοις, πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων συνελθόντες κατεβόων αὐτοῦ, πάσσαν [p] ὑβρίζοντες ὑπὲρ τοιούτοις ἐνθυμήμασι· τινὲς δὲ ἐκ λοιδορίας χρώμενοι [q] ὕβριζον εἰς τὸν ἄνδρα, οἷα δὴ φιλεῖ πρὸς ὄχλ@· ὁμιλ@·. ὁ δὲ, σφῇ τῇ σκευῶν πολὺ πλῆθος στρατιωτῶν [r] ἀμπεχόμενον, οἳ ἐφέροντο [s] σκυτάλας ὑπὸ τοῖς κόλποις, διαπέμψας εἰς ὃ προείλητο αὐτὸς, αὐτὸς [t] ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν. τῶν δὲ ὡρμηκότων [u] εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀπεδίδοσι τοῖς στρατιώταις ὁ προσυνέκητο σημεῖον. οἱ δὲ ἐκ πολὺ μειζόνως, ἢπερ ἐπέπαξε Πιλάτ@·, ἐχρῶντο πληγαῖς, τούς τε θορυβοῦντας ἐν ἴσῳ καὶ μὴ κολάζοντες. οἱ δὴ [v] εἰσέφερον τὸ μαλακὸν ὀδύνῃ, ὥστε ἄοπλοι ληφθέντες ὑπ᾽ ἀνδρῶν ἐκ προσδοκίας ὑπιφερομένων, πολλοὶ μὲν αὐτῶν ταύτῃ ἐκ ἀπέθνησκον, οἱ δὲ τραύματα ἀνεχώρησαν. καὶ ἕτω πως ἡ στάσις.

γ'. [x] Γίνεται δὴ [y] κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον [z] Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, [a] εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων [b] τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ [c] δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν [d] Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ [e] καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπηγάγετο. [f] ὁ Χριστὸς οὗτ@· ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει

[g] Εἰς ὕβριν Καίσαρι φέρειν,] Ita *Baſ. Busb.* & *Hen.* à ſecunda manu, quo fere modo τοῦτο παρὰ πολλῶν ἀδοξίαν σοι οἴζει apud *Platonem.* Δι᾽ τὸ ὕβριν in *Ed. Gen.* Δι᾽ τὸ μὴ εἰς ὕβριν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Legi poteſt, Δι᾽ τὸ ὕβριν Καίσαρι εἰσφέρειν,

[h] Ἐκ τοῦ ἐξέως] Conf. ſupr. lib. 17. c. 15. §. 2 SPANH.

[i] Γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς,] Καὶ γυμνώμενοι παρὰ σφαγὰς *Busb.*

[k] Δεξασθαι τὸν Ἰουδαϊσμὸν ἔλεγον,] Ita *MSS.* δέξεσθαι in *Editis.*

[l] Τὴν σοφίαν καθελεῖσθαι τῶν νόμων.] Inde σοφισαὶ dicti; ipſi νομοδιδάσκαλοι qui aquilam detraxere templo. Ita mox cap. 5. σοφίαν νόμων. REL.

[m] Ὀχυρὸν] *L. B.* ἰσχυρὸν.

[n] Ὑδάτων —— χρημάτων,] Aquæductus Hieroſolymis è ſacra pecunia Κορβωνᾶς dicti ἄλλοι. lib. 2. c. 9. §. 4. καλεῖ) ὃ κορβωνᾶς &c. SPANH.

[o] Δρωμένοις,] Χρωμένοις in aliquot *MSS.*

[p] Ὑβρίζοντες εἰς τὸν ἄνδρα,] Ὑβρίζειν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[q] Ἀμπεχόμενον,] *Gen.* ἀπεχόμενον. Ἀμπιχόμενον *Busb.*

[r] Σκυτάλας] Vert. *Sicas.* ſed *fuſtes* vel *clavas* potius ſignificat vox Græca. IBBETSON.

[s] Ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν.] Ἐκέλευσι *Busb.*

[t] Εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀπεδίδοσι] Apud. Euſeb. H. Eccl. lib. 1. c. xi. p. 30. SPANH.

[v] Εἰσέφερον] *L. B.* εἰσφέρειν.

[x] Γίνεται) —— Ἰησοῦς,] Γίνεται) δὴ *Busb.* & *MS. Iſidori Peluſiotæ Cæſareus*, quod probat *Lambecius*, ita ut verborum ſenſus ſit, *Fuit porro circa hoc tempus* &c. Sic enim teſtimonium hoc de Chriſto cum præcedente narratione optime ac convenientiſſime connectitur. Tolerari tamen hîc poteſt etiam particula ὃ quia & hæc uſurpatur pro δή. HUDS. Nonnemo hoc teſtimonium de Chriſto ex variante ſcriptura, quæ in Euſebio, Cedreno, Euthymio Zigabeno, Iſidoro & Suida eſt, ita dedit, ut ab hac vulgata recederet quam maxime Γίνεται) ὃ (κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν) Ἰησοῦς (τις) σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν (χρεών.) ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς διδασκαλὸς τῶν τ᾽ ἀληθῆ (σεσοφισμένων) καὶ πολλοὺς μὲν (καὶ Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἠγαγετο) ὁ Χριστὸς οὗτ@· ἦν. καὶ (αὐτῶν) ἐνδείξει τῶν (παρ᾽ ἡμῖν ἀρχόντων) καθηλωσαντος σταυρῷ ἐπιτιθεμένου Πιλάτου. Οὐκ (ἐξεπαύσαντο οἱ τὸ) πρῶτον (αὐτὸν) ἠγαπηκότες τὰ αὐτοῦ καταλιπεῖν, ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν, πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα (μυρια περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων.) εἰς τοῦτο (ἔτι τοῦν) τῶν χριστιανῶν οὐκ (ἀπολέλοιπε) τὸ φῦλον. In lib. 11. de bell. c. 9. §. 3. idem hoc teſtimonium de Chriſto legitur in codice Petavii ſed auctum pia fraude. vide quæ infra notamus. REL. Eadem *Ruſinus* Interpres c. ix. SPANH. Brevitatis gratia hic nihil dicimus, Diſſertatiunculam de fide Joſephici hujus teſtimonii ſubjecturi ad finem Tomi II. HAV.

[y] Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον] *Aliis* κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, & καιρὸν φασιν.

[z] Ἰησοῦς,] Ἰησοῦς τις *Euſebio* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. XI. HUDS. At Moſen ipſum ſæpe ἄνδρα nuncupat. An Chriſtum Moſi *ipſi* prætulit? Sunt ab aliena manu. REL.

[a] Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Verba illa, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, agnoſcunt noſtri Codd. omnes, tam *Latini* quam *Graci*. Itaque *Voſſius* in *Chronol. S.* c. 17. (quod *in* uno ejus *exemplari Latino* deſideretur) ſine ratione ſuſpicatur ab aliena manu acceſſiſſe.

* *Mirabilium operum effector*,] Eſt qui vertit *incredibilium*. Sed (ut notavit *Lambecius*) differentiam eſſe inter παράδοξον & ἄπιστον liquet ex *Iſocrate* ad *Nicoclem*, ὃ οἷς ἔστι παράδοξον, ἐστὶ ἄπιστον &c.

[b] Τῶν ἡδονῇ] Ita in *pleriſque libris*, & ſic loqui amat *Joſephus*, ut paulo ſupra, & alibi. τῶν σὺν ἡδονῇ *Busb.* & *Euſeb.* in H. E. τῶν ἐν ἡδονῇ *Cedren.* omittuntur ab *Euſeb.* in *Dem. Evangel.* HUDS. Inde *Zonaras* p. 267. τῶν μὴ ἡδονῇ. In MSS. Reg. Gall. apud Huetium Dem. Eu. p. 33. σὺν ἡδονῇ *Euſeb.* SPANH.

[c] Δεχομένων·] Σεβομένων *Euſeb.* in *D. E.*

[d] Ἰουδαίους,] Τῶν Ἰουδαίων in *Euſeb. H. E. Niceph.* & *Suid.* probante *Iſ. Voſſio.* καὶ Ἰουδαϊκῶν *Euſeb.* in *D. E.*

† *Gentiles ad ſe pellexit*] Omnes *Ethnicos*, qui in Deum verum non credebant, cujuſcunque fuerint gentis, Judæi Ἕλληνας ſive Ἑλληνικοὺς vocabant.

[e] Καὶ ἐκ Ἑλληνικῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat. Hen. Vat. Iſidor. Suid.* & *Zonar.* καὶ Ἑλληνικῶν *Baſ.* & *Euſeb.* in *D. E.* καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλ. *Euſeb.* in *H. E.* καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ *Niceph.* quod cæteris præfert *Iſ. Voſſius.* πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων ἠγαγετο Χριστὸς *Niceph.* HUDS. Καὶ ἑλληνικὰς *Gen.* καὶ τοῦ Ἑλληνικῶν ibid. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικῶν· *Euſeb.* SPANH.

‡ *Pellexit. Hic erat Chriſtus.*] Sibi adjunxit *Epiphan.* HUDS. Et melius quidem vertit ita *Epiph.* IBBETS.

[f] Ὁ Χριστὸς οὗτ@· ἦν.] Sc. ὁ λεγόμεν@· Χριστός. Sic enim *Pilatus* dixit, τί ἂν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστὸν. *Hieronymus* vertit, & *credebatur eſſe Chriſtus*, unde, καὶ ἐπιστεύθη εἶναι Χριστὸς

δείξῃ τ πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σαυρῷ ἐπιτιμηκότ Πιλάτ, οὐκ [g] ἐπαύσαντ [h] οἵγε πρῶτον [i] αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῃ [k] ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τ θείων προφητῶν [l] ταῦτά τε ⸌ ἄλλα [m] μυρία θαυμάσια περὶ αὐτ [n] εἰρηκότων. [o] εἰς ἔτι νῦν τ Χριστιανῶν [p] ἀπὸ τόδε [q] ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

4. Circa eadem tempora etiam mali quiddam aliud Judæos perturbavit, Romæque accidit ut in fano Isidis res ageretur, *summa* cum turpitudine conjuncta. Primum igitur facinus in Isiacis commissum memorabo, ac tum demum orationem convertam ad ea persequenda quæ apud Judæos evenerunt. Erat Romæ Paulina & natalium dignitate illustris, & ob studium quod ipsa virtutis decori impenderat magni nominis, porroque diviitiis affluens, & forma egregia, ea etiam ætate qua maxime lætitia gestiunt mulieres, ac præter cætera vita ad pudicitiam composita. Nupta autem erat Saturnino, viro cum ipsa in omnibus quibus eminebat conferendo. Hujus amore correptus est Decius Mundus, vir magnæ inter equites *Romanos* dignitatis: qui, cum eam comperisset frustra muneribus solicitari, ut quæ ingentia ab eo missa rejecerat, tanto magis amore accendebatur; ita ut ei pro uno concubitu ducenta drachmarum Atticarum millia polliceretur. At cum *ea* nec hisce animo flecti potuerit, illi, se amore destitui graviter ferenti, optimum visum est, inedia mortem sibi conscisscere propter malum quod ei ex Paulina acciderat. Atque ita quidem ille vitam finire decreverat, nec ei mora quin id continuo faceret. Fuit autem Mundo paterna liberta, Ide nomine, omnium malarum artium perita: quæ, cum ei valde displiceret ut juvenis in obstinato moriendi proposito persisteret, nam palam erat ipsum se perditum ire, ad eum veniebat verbisque afflictum excitabat, fidem ei faciens spem ingerendo fore ut Paulinæ complexibus potiretur. Illoque precibus libenter auscultante, subjiciebat, sibi tantum opus esse quinquaginta drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Et illa quidem, cum istis juvenis animum erexisset, quantumque pe-

Sacra Isidis fœdantur.

Paulina Romana fraude sacerdotis Isidis à Mundo stuprata.

Ide patria Mundi liberta.

num nostrorum primis delatum, crucis supplicio addixisset, eum tamen amare non desierunt, qui primum amaverant. Apparuit enim eis tertio die redivivus, divinis vatibus & hæc & mille alia de eo miranda effatis. atque ab eo denominata Christianorum natio durat usque ad hunc diem.

τὰς αὐτὰς χρόνους, [s] ἕτερόν τι δεινὸν ἐθορύβησε τὰς Ιουδαίους, ⸌ γὰρ ἐν τῷ ἱερῷ τ Ισιδ τὸ ἐν Ρώμῃ πραξεις αἰσχιστων οὐκ ἀπηλλαγμέναι συντυχάνουσι. ⸌ πρότερον γ τῶν Ισιακῶν τολμήματ μνήμην ποιησάμενο, [t] ὕστερον μεταδιδῶ τ λόγον ἐπὶ τὰ ἐν τοῖς Ιουδαίοις γενόμενα. [v] Παυλίνα ⸌ τῶν ἐπὶ Ρώμης πρώτων τε ἀξιώματι [x] τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμ ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊσῶσα τῷ ὀνόματι, δυνάμις τε αὐτῇ χρημάτων ⸌, καὶ γενομένῃ [y] τῷ ὄψιν εὐπρεπὴς [z] καὶ τ ὥρας ἐν ᾗ μάλιστα ἀγάλλονται αἱ γυναῖκες, εἰς τὸ σωφρονεῖν ἀνεκτὸ ἡ ἐπιτήδευσις γ βίᾳ. ἐγεγάμητο γὰρ Σατορνίνῳ, [zz] τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισχμένῳ τῶν καθ' αὐτὸν ἀξιολόγων. ταύτης ἐρᾷ Δέκι Μόνδ, τῶν τότε ἱππέων ἐν ἀξιώματι μεγάλῳ· [a] καὶ μείζον γὰρ ὅσης ἦν ὥστε ἀλλῶναι δώροις, ἀλλὰ τὸ [b] καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθ [c] περιιδεῖν, ἐξῆπτο μᾶλλον, ὥστε ⸌ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν [d] Ἀτθικῶν αὐτῇ δόσειν ὑποσχνεῖται ἐπὶ μιᾶς. καὶ μηδὲ ὡς ἐπικλωμένης, ὁ φέρων τὴν ἀτυχίαν γ ἔρωτ, ἐνδεὲς σιτίων θάνατον ἐπιτιμᾶν αὐτῷ καλῶς ἔχειν [e] ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ κακῷ γ καταληφότ. καὶ ὁ μὲν ἐπεψήφιζέ τε [f] τοιαύτῃ πλάνῃ, καὶ πράσσειν οὐκ [g] ἀπηλλάσσετο. ⸌ ἡ Ἰδη πατρῶ ἀπελευθέρα τῷ Μόνδῳ, παντοίων ἴδρις κακῶν· [h] ἣ δεινῶς φέρουσα γ νεανίσκ [i] τὸ ψήφισμα γ θανεῖν, ὁ γὰρ ἀφανὴς ⸌ ὁτοῦν ἐβούλετο, ἀνεγείρ τε αὐτὸν ἀφικομένη λόγ, πίθανή τε ⸌ ἐλπίδων τινῶν [k] ὑποχέσ ὡς λήψεσθαι συνόντος ὁμιλιῶν παρὰ τὴν [l] Παυλίναν αὐτ. καὶ δεχομένου τὴν ἱκετείαν ἡδονῇ, πέντε μυριάδων δεῆσαν αὐτῇ [m] μόνον ἔλεγε, [n] ἐπὶ ἀλόχῳ τ γυναικός. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τούτοις ἀναλείψασα τ νεανίσκον, καὶ τὸ αἰτηθὲν λαβοῦσα ἀργύριον, ὁ τὰς αὐτὰς ὁδὸς ἐξέλλεγε τοῖς προδιαπονημένοις, ὁρῶσα τ γυναικὸς τὸ

Paulina Romana fraude sacerdotis Isidis à Mundo stuprata.

Ide patria Mundi liberta.

[s] Ἕτερόν ——— Ἰουδαίους,] Id respicit ad seditionem ortam, quum Pilatus signa Cæsaris inferret Hierosolymis: nec cohæret cum historia de Christo, uti nunc legitur. Et an dixisset de Christo, quem ita laudat, ἐθορύβησε; REL. Ita MSS. *Editi* ἕτερόν τε.

[t] Οὕτως μεταδιδῶ] Οὕτως μεταγάγω τ λ. *Busb.* ὕστερον μεταδίδωμι τ λ. *Gall. Lugd. Bat.* ὕστερ μεταδίδωμι τ. λ.

[v] Παυλίνα ⸌] Παυλίνα τις legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Eadem hinc *Zonaras* p. 268. 269. SPANH.

[x] Τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι] Τὸν καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύσει κόσμον ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι. δυνάμις τε in *Editis Aliisque.* τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι ἀρετῆς εἰς μέγα προϊοῦσα· δυνάμις τε *Busb.* unde, quam minimum à vestigiis vulgatæ lectionis recedendo, rescripsi, ⸌ τῷ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμ ἀρετῆς &c. in *Epiphanii* versione, *majorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua.*

[y] Τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς] Τῇ ὄψ *Busb.* & *Gall.*

[z] Καὶ τ ὥρας] Καὶ τ ἡλικίας *Zonar.*

[zz] Τῷ εἰς τὰ πάντα] Ita cum *Cod. Gall.* nec aliter *Busb.* nisi quod τῷ non agnoscat. τ εἰς τὰ πάντα ἀντισχμένῳ τ π. in *Editis Aliisque.*

[a] Καὶ μείζον γὰρ ὅσης] Καὶ μεῖον γὰρ ὅσον ἀλλῶναι δώροις *Vat.* & *Hen.* à pr. m. ⸌ μείζον γὰρ ⸌ ἢ ὅστε ἀλ. in *Editis Aliisque.* ⸌ μείζον ὅσης ἀλλῶναι, *Busb.* omnibus perpensis rescripsi, ⸌ μᾶζον γὰρ ὅσης ἢ ὥστε ἀλ.

[b] Καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθ] Καταπεμφθέντων *Busb.*

[c] Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν *Busb.*

[d] Ἀτθικῶν αὐτῇ δόσειν] Ἀτθικῶν pro αὐτῇ δώσειν habet *Busb.* Vocem Ἀτθικῶν etiam agnoscit *Zonar.* atque *Epiphanius* vertit, *ut etiam viginti myriadas drachmarum Atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset.* quibus factum est ut non dubitarim Ἀτθικῶν in textum recipere.

[e] Ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ] Ἐνόμισεν *Busb.* & *Vat.*

[f] Τοιαύτῃ πλάνῃ,] Ita rescripsi pro τοιούτῳ πλάνῃ. Si quis malit τοιούτῳ τέλ, non repugnabo.

[g] Ἀπηλλάσσετο.] Ἀπηλλάττετο in *libris* omnibus.

[h] Ἡ δεινῶς φέρουσα γ νεανίσκου] Αὕτη *Busb.*

[i] Τὸ ψήφισμα γ θανεῖν] Ita in *Editis.* τῷ ψηφίσματι in plerisque *MSS.*

[k] Ὑποχέσ ὡς ληψεσθαι συνόντος] Ὑποχέοντος *Busb.*

[l] Παυλίναν αὐτῷ] *Al.* Παυλίνῳ.

[m] Μόνον ἔλεγεν,] Μόνον *Busb. Hen.* & *Vat.*

[n] Ἐπὶ ἀλόχῳ τ γυναικός.] Ἐπὶ δίσῃ *Busb.*

petierat pecuniæ accepiſſet, alia ipſam aggreditur via, quam ii quorum opera uſus fuerat & miniſterio, quod mulierem videret majorem quam ut pecunia caperetur. Gnara enim eam vehementer addictam eſſe Iſidis cultui, tale quiddam commini-ſcitur. Conventis aliquot ex ejus ſacerdotibus, verbiſque ultro citroque habitis, ubi fidem quam maxime ſolennem acceperat, &, quod efficaciſſimum, pecuniam oſtentaverat, in præſens viginti quinque millia, & altera totidem re perfecta, indicat eis amorem juvenis, rogans modis omnibus adniterentur ut ei mulieris copiam facerent. Illi autem, auri vi magna inducti, id facturos recipiunt. & illorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, atque intromiſſus petiit ut remotis arbitris cum ea colloqueretur. quo conceſſo, venire ſe ajebat miſſum ab Anubide, Deo quippe illius amore capto, jubenteque ut ad ſe veniret. Illi verba iſta grata erant & optata, ſeque apud familiares ſuas jactabat ob honorem quo eam dignabatur Anubis: marito quoque indicat, condicta ſibi cœnam & cubile Anubidis. Ille vero conceſſit, ut qui probe norat pudicitiam uxoris. Itaque it *mulier* in fanum, & cum cœnaviſſet, quo tempore ſomni hora erat, clauſis januis à ſacerdote, intus in Sacrario etiam ablatæ erant lucernæ, nec Mundus, nam illic antea abditus fuerat, ab ejus conſortio aberravit, totamque noctem illi obſequuta eſt, Deum eſſe rata. Cumque ille abiiſſet, priuſquam moverentur ſacerdotes qui inſidias neſciebant, Paulina mane cum veniſſet ad virum, apparitionem Anubidis ei narrat, & propterea etiam apud familiares verbis *quam ampliſſimis* ſeſe extollit. Illi vero partim fidem negabant, rei naturam ſpectantes, partim mirabantur, ut qui non potuerint, id quod æquum, fide indigna judicare, quando ad ejus pudicitiam & nobilitatem reſpiciebant. Tertia autem die poſt facinus patratum Mundus, ipſi obviam factus, "Paulina, inquit, equidem mihi & ducen-"ta millia ſervaſti, quæ potuiſti facultatibus tuis "adjicere, & morem nihilominus meæ voluntati geſſiſti. nihil vero mea refert, quod Mundum "verborum contumeliis oneraſti; ſed *magnæ* mihi "res ipſa voluptati fuit ſub Anubidis nomine latitanti." Et is quidem iſta loquutus diſceſſit: illa vero, ut quæ tum primum aliquid de flagitio reſcivit, & veſtem ſibi lacerat, & marito *protinus* indicat omnem inſidiarum turpitudinem, eumque obſecrabat, ut ipſam vindicatum ire non negligeret. Is autem totum negotium imperatori aperit. Atque Tiberius, cum rem omnem, quæſtione de ſacerdotibus habita, probe intellexiſſet, & illos cruci ſuffixit, & Iden exitii illorum cauſam, utpote quæ omnia machinata eſt in mulieris injuriam: inſuper & templum evertit, & Iſidis ſimulachrum in Tiberim fluvium demergi juſſit. Mundum autem exſilio multavit, cauſam ſatis idoneam ratus

Anubis Deus.

Tiberius Iſidis ſacerdotes & Iden in crucem agit, Iſidis templum evertit, & Mundum in exſilium ablegat.

μηδαμῶς χρημάτων ἀλισκόμενον. εἰδυῖα δὴ αὐτὴν θεραπεία τ Ισιδ☉ σφόδρα ὑπηγμένην, ° τεχνᾶταί τι τοιόνδε. τ ἱερέων πισὶν ἀφικομένη P διὰ λόγων ἐπὶ πίστει μεγάλαις, τὸ δ μέγιστον δίχα χρημάτων, τὸ μὲν παρὸν μυριάδων δυοῖν Є q ἡμισείας, λαβόντ☉ δὲ ἕκαστον ξ πράγματ☉ ἑτέρῳ τοσῷδε, διαφαφεῖ τὸν νεανίσκον τ ἔρωτα αὐτοῖς, κελεύουσα παντοίως r ἐπὶ τῷ ληψομένῳ τὴν ἄνθρωπον ποιεῖσθαι. οἱ δὲ ἐπὶ s πλήθει τοῦ χρυσίου t παραχθέντες ὑπῆκουον. καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατ☉ ὡς τὴν Παυλίναν ὡσάμεν☉, γνωμένων εἰσόδων, v καταμόνας τε διὰ λόγων ἐλθεῖν ἠξίου. καὶ x συγχωρηθὲν, y πεμπὸς ἔλεγε ἥκειν ὑπὸ τοῦ Ανουβιδ☉, ἔρωτι αὐτῆς ἁλωκότος τοῦ Θεοῦ, κελεύοντ☉ τε ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν. τῇ δ z εὐκτὸς ὁ λόγ☉ ἦν, καὶ ταῖς τε φίλαις ἐνεκαλλωπίζετο τῇ ἐπὶ ª τούτοις ἀξιώσει τοῦ Ανουβιδ☉, καὶ φράζει πρὸς τ ἄνδρα, δεῖπνόν τε αὐτῇ Є εὐνὴν ξ Ανούβιδ☉ εἰσηγγέλθαι. σωφρονοῦντ δὲ ἐκεῖν☉, τὴν σωφροσύνην τ γυναικὸς ἐξεπισάμεν☉. χωρεῖ οὖν εἰς τὸ τέμεν☉, κ δειπνήσασα, b ὡς ὕπνου καιρὸς ἦν, κλειθεισῶν τ θυρῶν ὑπὸ ξ ἱερέως, ἔνδον ἐν τῷ ναῷ κ τὰ λύχνα ἐκποδῶν ἦν, κ ὁ Μῦνδ☉, προεκέκρυπτο γὰρ τῆδε, οὐκ ἠμάρτανεν ὁμιλιῶν τ πρὸς αὐτὴν· παννύχιόν τε αὐτῇ c διεκονήσατο, ὑπειληφυῖα Θεὸν εἶναι. κ ἀπελθόντος πρότερον ἢ d κίνησιν ἄρξασθαι τ ἱερέων, οἳ τὴν ἐπιβουλὴν οὐκ ᾔδεσαν, e ἡ Παυλίνα, πρωῒ ὡς τ ἄνδρα ἐλθεῖν, τὴν ἐπιφάνειαν ἐκδιηγεῖται ξ Ανούβιδ☉, κ πρὸς τὰς φίλας f ἐνελαμπρύνετο λόγοις τοῖς ἐπ' αὐτῷ. οἱ δ, τὰ μὲν ἠπίστουν εἰς τὴν φύσιν ξ πεπλασμέν☉ ὁρῶντες· τὰ δὲ ἐν θαύματι καθίσταντο, οὐκ ἔχοντες ὡς χρὴ ἄπιστα αὐτὰ κρίνειν, ὁπότε g εἰς τὴν σωφροσύνην Є τὸ ἀξίωμα ἀπίδοιεν αὐτῆς. τρίτῃ δ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν πρᾶξιν ὑπαυλιάσας αὐτὴν ὁ Μῦνδ☉, "Παυλίνα, φησὶν, ἀλλά μοι Є εἴκοσι μυριάδας "διεσώσω, δυναμένη οἴκῳ προθέσθαι τῷ h ἑαυτῆς, ἃ προ-"νοεῖσθαί τε ἐφ' οἷς k προσεκαλούμην σὺν συνέλιπες. ἀ-"μένοι εἰς Μῦνδον l ὕστερ m διεχρῶ μηδέν μοι μελήσαν τ "ὀνομάτων, ἀλλὰ τ σὺν τῷ πράσμαλος ἡδονῆς, Ανούβιον "ὄνομα ἐθέμην ἐμαυτῷ." κ ὁ μὲν ἀπῆλθε ταῦτα εἰπών· ἡ δ εἰς ἔννοιαν τότε πρῶτον ἐλθοῦσα τὸ τολμήματ☉, προῤῥήγνυταί τε τὴν στολὴν, καὶ τἀνδρὶ δηλώσασα τὸ παντὸς ὑπεβουλεύματ☉ τὸ μέγεθος, ἐδεῖτο μὴ προϊδεῖν βοηθείας τυγχάνειν. ὁ δ τῷ αὐτοκράτορι ἐπεσήμηνε τὴν πρᾶξιν. καὶ ὁ Τιβέριος, μαθήσεως ἀκριβοῦς αὐτῷ γενομένης ἐξετάσει τ ἱερέων, ἐκείνους τε ἀνεσταύρωσε, καὶ τὴν Ιδὼ ὀλέθρου γενομένην αἰτίαν, καὶ τὰ πάντα ἐφ' ὕβρει σωφρονοῦσαν τ γυναικός· τόν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ ἄγαλμα τ Ισιδ☉ εἰς τ n Θύβριν ποταμὸν ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν. ° Μύνδῳ δ φυγῆς ἐτίμησεν, P κώλυμα τοῦ μὴ μείζονος κολάζειν, τὸ μὴ ἔρωτ☉ αὐ-

o Τεχνᾶταί τι τοιόνδε.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *tale aliquid machinatur.* τεχνᾶ] τοιόνδε in *ceteris.*

p Διὰ λόγων] Διελεχθη *Busb.*

q Ημισείας,] Ημισείᾳ *Busb.* (ἡμίσει *L. B.*) unde pro ἥμισυ *Editorum* repoſui ἡμισείας.

r Επὶ τῷ ληψομένῳ] Επιλήψεσθ τ ἀνθρώπου *Busb.*

s Πλήθει δ χρυσίου] Ita cum *Cod. Busb.* πλουτῷ in *ceteris.*

t Παραχθέντες ὑπηκόουν.] Θελχθέντες *Zonar.*

v Καταμόνας] Καθαμόνας infr. c. 10. §. 3. & §. 6. SPANH.

x Συγχωρηθὲν,] Συγχωρηθῆναι *Busb.*

y Πεμπὸς] Conf. ſupr. c. 3. §. 2. SPANH.

z Εὐκτὸς] *L. B.* in *Marg.* εὐκτᾶ☉.

a Τούτοις ἀξιώσει] Τοιούτοις *Busb.*

b Ως ὕπνου καιρὸς ἦν,] Sic in N. T. clauſis foribus ὕπνου καιρὸς ἦν. REL.

c Διεκονήσατο,] Mox hac ead. §. διακονεῖσθαι eadem de re. SPANH.

d Κίνησιν ἄρξασθ τ ἱερέων,] Κινήσειν *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Immo vero (inquit *Petitus* in *Animadv. miſcellan.*, tom. IV. p. 196.) ſurrexiſſe jam oportuerat, ut aperirent ei diſceſſuro fores. Adeo ut, cum moris illis fuerit ſummo mane Deam ſalutare, quas *ſalutationes* etiam *excitationes* appellabant, (ut conſtat ex *Arnobio*, l. VII.) non dubitem quin hanc *excitationem* appellet *Joſephus* κίνησιν, & locus hoc modo reddendus ſit, *cumque ille abiiſſet, antequam ſacerdotes doli conſci excitationem canere cepiſſent.* Verum ipſe ſimplici verborum ſenſu retento, malui cum V. Cl. J. *Clerico* (in *Heſiodum*, p. 136.) voculam οὐκ ante ᾔδεσαν inſerere.

e Η Παυλίνα,] Ita *Busb.* Παυλίνα πρωῒ ὡς τ in *Editis Aliiſque.*

f Ενελαμπρύνετο λόγοις] Απελαμβάνετο *Hen.* & *Vat.*

g Εἰς τὴν σοφροσύνην κ] Illud εἰς ſupplevi è *Cod. Busb.*

h Εαυτῆς,] Σαυτῆς *Busb.* nolui tamen in textum reponere, quod *Budæus* exempla quamplurima afferat ἑαυτῆ poſiti pro σαυτῇ.

i Διακονεῖσθαί] Conf. mox ſupr. SPANH.

k Προσεκαλούμην σὺν συνέλιπες.] Προσεκαλούμην *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Υστερ] *L. B.* ὑστέρῳ ἐπειρῷ.

m Διεχρῶ] Conf. ſupr. lib. 17. c. 4. §. 2. λῶ καὶ αὐτὸς ἐχρῶ. SPANH.

n Θύβριν ποταμὸν] *Al.* (ut & *L. B.*) Θύμβριν.

o Μύνδῳ δ] Μῦνδον *Busb.*

p Κώλυμα] Κώλυμα δ μείζονος κολάσεως *Busb.*

q Πρε-

αὐτῷ ἡμαρτῆθαι τὰ ἡμαρτημένα, ἡγησάμενοι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν τ Ισιδος τοῖς ἱερεῦσιν ὑβρισμένα, τοιαῦτα ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν τ ἐν Ρώμῃ Ιουδαίοις κ τοῦτον τ χρόνον συντυχόντων, ὡς μοι κ [q] προεσήμηνεν ὁ λόγος.

ε'. Ην ἀνὴρ Ιουδαῖος, φυγὰς μὲν τ αὐτοῦ, κατηγορία τε παρανομάσεως [r] νόμων ⸀ δέος τιμωρίας τ ἐπ' αὐτοῖς, πονηρὸς δὲ εἰς τὰ πάντα. [s] κ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ διαιτώμενος, προσεποιεῖτο μὲν ἐξηγεῖσθαι σοφίαν νόμων τ Μωϋσέως, προσποιησάμενός τε τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰ πάντα [t] ὁμοιοτρόπους, τούτοις ὑπεφοιτήσασαν [v] Φυλβίαν, τ ἐν ἀξιώματι γυναικῶν ⸀ νομίμοις προσεληλυθυῖαν τοῖς Ιουδαϊκοῖς, πίστεσι πορφύραν [x] κ χρυσίον εἰς τὸ [y] ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν διαπέμψασθαι· [z] κ λαβόντες, ἐπ' [a] χρείας τοῖς οἰκείοις ἀναλώμασιν αὐτὰ ποιῆσθαι, ἐφ' ὅπερ ⸀ τὸ πρῶτον ἡ αἴτησις ἐπράσσετο. καὶ ὁ Τιβέριος, ὑποσημήνῃ γὰρ πρὸς αὐτὸν φίλος ὢν Σατορνίνου τ Φυλβίας ἀνὴρ [b] ὑπὸ σκήψει τ γυναικός, [c] κελεύει πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης [d] ἀπελαθῆναι. οἱ δὲ ὕπατοι, τετρακισχιλίους [e] ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν εἰς Σαρδὼ τὴν νῆσον· πλείστους δὲ κόλασαν [f] μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι, διὰ φυλακὴν τ πατρίων νόμων. καὶ [g] οἱ μὲν, διὰ κακίαν τοσούτων ἀνδρῶν, ἠλαύνοντο τῆς πόλεως.

cur majori pœna non afficeretur, quod amoris vehementia deliquisset. Et ista quidem sunt, quibus templum Isidis dehonestarunt sacerdotes. Nunc autem ad ea narranda revertor, quæ per id tempus Judæis Romæ degentibus contigerunt: id quod jam ante facturum recepi.

V. *Judæi urbe Roma pulsi ob Fulviam pecunia emunctam.*

5. Erat vir genere Judæus, patria quidem sua profugus, ut qui accusaretur quod contra leges fecerat & pœnam *ob maleficia* metueret, in omnibus vero nequam & improbus. Is tum Romæ degens, se quidem legis Mosaïcæ interpretem profitebatur, & tribus aliis per omnia sui similibus in societatem ascitis, Fulviæ, feminæ nobili, quæ, legem Mosaicam amplexa, sese illis in disciplinam tradiderat, persuadent ut purpuram & aurum in templum Hierosolymitanum mitteret: qui cum ea accepissent, in proprios usus verterunt & profuderunt; quem in finem ea etiam ab initio postulaverant. Quo fit ut Tiberius, ei quippe rem indicaverat quo amico utebatur Saturninus Fulviæ maritus ex uxoris instigatione, juberet cunctos Judæos Roma pelli. Ex quibus consules delectu habito quatuor millia militum in Sardiniam insulam miserunt: plurimos etiam, qui ut servarent patria instituta militiam detrectarunt, pœnis affecerunt. Atque ita, propter quatuor hominum nequitiam, Judæi ejecti sunt è civitate.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ἐθορύβουν οἱ Σαμαρεῖς, κ πολλοὺς αὐτῶν ἀπώλεσε Πιλάτ⸀. ὡς κατηγορεῖται ὁ Πιλάτ⸀, οἷά τε Ουιτελλίῳ πεπραγμένα ⸀ δὲ τοῖς Ιουδαίοις ⸀ Παρθυαίοις.

CAP. IV.

Quomodo tumultuabantur Samaritani, multosque ex illis occidit Pilatus. utque Pilatus accusatur, & quæ gesta erant à Vitellio apud Judæos & Parthos.

Ο ΤΚ ἀπήλλαχτο ἡ θορύβου κ τὸ Σαμαρέων ἔθν⸀. συρρέφει γὰρ αὐτοὺς ἀνὴρ ὀν ὀλίγῳ τὸ ψεῦδ⸀ [h] πιθέμεν⸀, [i] κ ἐφ' ἡδονῇ τ πλήθ⸀ ποιούμενος τὰ πάντα, κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρ⸀ αὐτῷ συνελθεῖν, ὃ [k] ἁγιώτατόν τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπειλήφασι, ἰσχυρίζετό τε [l] δηλώσειν δεικνὺς τὰ ἱερὰ σκεύη τῇδε κατορωρυγμένα, [m] Μωϋσέως [n] τῇδε αὐτῶν ποιησαμένου κατάθεσιν. οἱ δὲ ἐν ὅπλοις τε ἦσαν, πιθανὸν ἡγούμενοι τ λόγον, κ καθίσαντες ἔν τινι κώμῃ, [o] Τιραθαβᾶ λέγει⸀, παρελάμβανον τοὺς ὑπισυλλεγομένους, ὡς μεγάλῳ πλήθ⸀ τῷ ἀναβάσιν εἰς τὸ ὄρ⸀ ποιησόμενοι. φθάνει δὲ Πιλάτ⸀ τὴν ἄνοδον αὐτῶν προκαταλαβόμεν⸀ [p] ἱππέων τε πομπῇ ⸀ ὁπλιτῶν, οἳ συμβαλόντες τοῖς ἐν τῇ κώμῃ προπηνθρισμένοις, ῥᾳδαπάξεως γιομένης, τοὺς μὲν ἔκτειναν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τρέπουσι, ζωγρίᾳ τε πολλοὺς ἦγον, ὧν τοὺς κορυφαιοτάτους ⸀ τοὺς ἐν τοῖς φυγάσι δυνατωτάτους ἔκτεινε Πιλάτ⸀.

β'. Καταστάντ⸀ δὲ τῇδε τ θορύβου, Σαμαρέων ἡ βουλὴ πρὸς Ουιτέλλιον γράφουσιν ἄνδρα Συρίας τὸν

INterea ne Samaritani quidem tumultu caruerunt. Concitat enim eos vir *quidam*, qui mentiri pro nihilo ducebat & omnia ad ineundam à plebe gratiam faciebat; jubens ut secum montem Garizim conscenderent, montium apud eos sanctitatis opinione celeberrimum, illisque asseverabat, se ostensurum ipsis, ubi eò pervenirent, sacra vasa à Moyse istic defossa atque recondita. Illi vero, quæ diceret verisimilia esse credentes, *statim* arma sumpserunt; & in vico quodam Tirathaba nomine consedentes sibi adjungebant quotquot sese ad illos aggregarent, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior viam, qua iretur, occupat equitibus quos miserat & peditibus: qui congressi cum illis qui in urbem convenerant, primo conflictu alios occiderunt, alios in fugam verterunt, & multos etiam captivos abduxerunt, quorum præcipuos, & potentissimos eorum quos in fuga ceperant, interfecit Pilatus.

Seditio Samaritana.

Seditiosi à Pilato fusi fugatique.

2. Sedato autem hoc Samaritanorum tumultu, senatus *eorum* mittunt ad Vitellium, virum consu-

Pilatus cadis accusatus apud Vitellium & Romam missus.

---

q Προεσήμηνεν ὁ λόγ⸀.] Προαπεσήμανεν habet *Busb.*

r Νόμων κ δέος τιμωρίας] Τινῶν post νόμων addit *Busb.*

s Καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ] Καὶ ὅτε ποτε *Busb.*

t Ομοιοτρόπους,] Ομοιοτέρους *Vat.*

v Φυλβίαν,] Φλαβίαν passim *Hen.* & *Vat.*

x Καὶ χρυσίον] Καὶ τὸ χρυσὸν *Busb.*

y Ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν] Vocula ἐν abest plerisque *MSS.*

z Καὶ —— ἀναλώμασιν] Καὶ λαβόντες, ἀνάλωμα ταῦτα ἐπὶ χρείαις οἰκείαις ποιῆσθαι· κ ὁ Τιβέριος ταῦτα μαθὼν ἐκ Σατορνίνου τ φιλίας ἀνδρὸς ἐπισκήψει ταύτης κελεύει πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης ἀπελθεῖν *Busb.*

a Χρείας] *L. B.* χεῖρας.

b Ἐπισκήψει τ γυναικὸς,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπισχήψει perperam in *ceteris.*

c Κελεύει —— ἀπελαθῆναι.] Judæi Roma pulsi, & 4000. ex iis in Sardiniam missi. Vid. *Sueton. Tiber.* c. XXXVI. SPANH.

d Απελαθῆναι.] Απελθεῖν *Busb.*

e Ανθρώπων ἐξ] Ἀνδρας ἐξ αὐτῶν *Busb.* ἀνθρώπους in *MS.* quo usus est *Petitus.*

f Μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι,] Id privilegium sæpe Judæis concessum Josephus memorat à Romanis, ut liberi essent à militia, nam Sabbathi observatio, ciborum delectus & alia in bello nequeunt locum habere. REL.

g Οἱ μὲν,] Καὶ οἱ μὲν δὴ διὰ *Busb.*

h Τιθέμεν⸀] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *vir quidam mentiri pro nihilo ducens, Cephedon nomine.*

i Καὶ ἐφ' ἡδονῇ τ πλήθ⸀] Καθ' ἡδονὴν *Busb.*

k Αγιώτατόν τε αὐτοῖς] Αγιόταθεν αὐτοῖς *Busb.*

l Παραδηλώσειν δείξειν] Ita cum *Cod. Busb.* Δηλωσόμενος in *ceteris.*

m Μωϋσέως] Ita etiam apud *Epiphanium* & *Zonaram.* Verum Ωζέως malit Cl. *Relandus* in *Dissert.* de *monte Garizim*, p. 155. & *Dissert. secunda de Nummis Samaritanis*, p. 45. & ex *Chronico Samaritano* recitat traditionem de arca & vasis sacris jussu Dei in monte Garizim reconditis sub pontificatu Oziæ, cujus mentio fit 1 *Chron.* c. 6. v. 6. quam historiam aliter narratam videre est, 2 *Maccab.* c. 2. v. 4. id quod me monuit Cl. *Lowthius.* HUDS. Lege Ωζίως, Ozis. hic Pontifex fuit. Moses autem Jordanem non transierat. REL.

n Τῇδε αὐτῶν] Ἐκεῖ *Busb.*

o Τιραθαβᾶ] *L. B.* Τιραθανὰ, uti & statim inferius.

p Ιππέων τε πομπῇ] Πέμψας ἱππεῖς κ ὁπλίτας *Busb.*

ſularem & Syriæ præſidem, atque Pilatum cædis eorum qui interiêre accuſabant. non enim ut à Romanis deſciſcerent, ſed ut tutum à Pilati injuriis perfugium haberent, in Tirabatha ſeſe recepiſſe *dicebant*. Tum Vitellius, Marcello amico ſuo ad res Judæorum procurandas miſſo, Pilatum juſſit Romam proficiſci, ad objecta à Judæis *crimina* coram imperatore reſponturum. Ita Pilatus, decem annis in Judææ provincia exactis, Romam properabat, Vitellii mandatis, quibus nihil contradicere audebat, obſequutus. At priuſquam Romam appelleret, deceſſit Tiberius.

Tiberius moritur.

VI. 3. Vitellius autem in Judæam profectus, Hieroſolyma aſcendit, ea tempeſtate, qua feſtum ageretur quod Paſcha appellatur. Cumque à Judæis magnifice exceptus fuiſſet Vitellius, vectigal fructuum venalium Hieroſolymitanis in univerſum remiſit, & ſtolam pontificis cum omni ejus ornatu paſſus eſt in templo, ut olim, à ſacerdotibus aſſervari. ſed eo tempore in Antonia, quæ turris eſt ita nuncupata, depoſita erat hujuſmodi de cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus, ejus nominis primus, (nam plures erant eo nomine appellati) cum turrim in vicinia templi exſtruxiſſet, illic maxima ex parte vitam agebat, & ſtolam, quæ in ejus cuſtodia erat, eo quod ſibi ſoli licebat eam induere, ibi depoſitam habebat, quandocunque privata veſte reſumpta in urbem iret. idemque filii ipſius eorumque filii facere conſueverunt. Herodes autem, regnum adeptus, & turrim hanc, loco opportuno ſitam, magno ſumptu inſtruxit, Antoniæ nomine ei indito ex Antonio qui ipſi erat amicus, & ſtolam, ita ut ibi reperta eſt, apud ſe retinuit; ratus populum ea de re nihil novi contra ſe moliturum. Deinceps vero ſimiliter ac Herodes faciebat Archelaus, filius ejus, qui ei in imperio ſucceſſit: cujus regnum cum Romani ſibimet aſſumpſiſſent, nacti ſunt ſtolam pontificiam, in domo ex lapide conſtructa repoſitam, ſacerdotum cuſtodumque ærarii ſigillo obſignatam, caſtelli præfecto quotidie eo in loco lucernam accendente. Septem vero ante feſtum diebus illis ab arcis præfecto tradebatur: cumque ea * purificata uſus fuiſſet pontifex, die proxima poſt ſolennitatem rurſus eam in domum reponebat, ubi antea condita erat. idque quotannis fiebat, tribus feſtis & jejuni vertit, & *Antoniam ex nomine Antonii, qui ei amicus erat.*

Vitellius ab Hieroſolymitanis magnifice excipitur. Ejus erga Judæos liberalitas.

Stola pontificia in turri Antonia olim depoſita.

ἡγεμονίαν ἔχοντα, καὶ Πιλάτῳ κατηγόρων ἐπὶ τῇ σφαγῇ τῶν ἀπολωλότων. ὁ γὰρ ἐπὶ ἀποστάσει Ρωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ ἀσφαλεῖ τοῦ Πιλάτου ὕβρεως, [q] εἰς τὴν Τιραθαβᾶ ὠνομάζετο. καὶ Οὐιτέλλιος, Μάρκελλον [r] τὸν αὐτοῦ φίλον σκέμψας ἐπιμελητὴν τοῖς Ἰουδαίοις γενησόμενον, Πιλάτον [s] ἀνάγκασεν ἐπὶ Ρώμης ἀπιέναι, πρὸς ἃ κατηγόρουν Ἰουδαῖοι [t] διδάξοντα τὸν αὐτοκράτορα. καὶ Πιλάτου, δέκα ἔτεσιν ἀσκήσας ἐπὶ Ἰουδαίας, εἰς Ρώμην ἤπειγετο, τὴν Οὐιτελλίου πρόσταξιν, [v] οὐκ ὂν ἀντιπεῖν. πρὶν ἢ [x] τὴν Ρώμην προσσχεῖν αὐτὸν, φθάνει Τιβέριος μεταστάς.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, ὅτε Ἱεροσολύμων ἀνέβη, καὶ αὐτοῖς ἑορτὴ· Πάσχα δὲ καλεῖται. δεχθεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς Οὐιτέλλιος, [y] τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν εἰς τὸ πᾶν τοῖς [z] Ἰουδαίοις κατεκέρασε, [a] καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὰ πάντα αὐτοῦ κόσμον συνεχώρησεν ἐν τῷ ἱερῷ κειμένου κατὰ τοὺς ἱερεῦσιν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν, καθότι καὶ πρότερον αὐτοῖς ἐξουσία. τότε δὲ ἐν τῇ Αντωνίᾳ, Φρούριον δ' ἔστιν ὕστερος λεγόμενον, ἡ ἀπόθεσις αὐτῆς ἦν, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [b] Τῶν [c] ἱερέων τις Υρκανὸς, πολλῶν δὲ ὄντων οἱ τὸδε κεκλήκασι τὸ ὄνομα, ὁ πρῶτος, ἐπεὶ στήσιον τῷ ἱερῷ [d] βάθρον κατασκευασάμενος, ἐν τούτῳ τὰ πολλὰ τὴν διαιτὰν εἶχεν [e] καὶ τὴν στολὴν, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ [f] καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τῶν ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, [g] τούτῳ εἶχεν ἀποκειμένην, ὁπότε εἰς τὴν πόλιν καλιὼν, ἀναλαμβάνοι [h] τὴν ἰδιωτικήν. καὶ οἱ τε υἱεῖς αὐτοῦ ταῦτα πράσσειν ἐπετήδευον, καὶ τέκνα ἐκείνων. Ηρώδης δὲ βασιλεύσας, τὴν τε βάθρον τούτου, ἐν [i] ἐπιτηδείῳ κειμένην, κατασκευάσας πολυτελῶς, [k] Αντωνίαν καλεῖ [l] ὄνομα, τῷ Αντωνίῳ φίλος ὢν, καὶ τὴν στολὴν [m] ὡσαύτως καταλαμβάνει τῷδε κειμένην [n] κατέχειν, πίστιν ἔδειν νεωτερίζειν ἐπ' αὐτῷ [nn] τὸν λαόν. δόξαν δὲ [o] ἔπραξεν ὅμοια τῷ Ηρώδῃ, καὶ ὁ ἐπικληθεὶς αὐτῷ Βασιλεὺς Αρχέλαος υἱὸς ὤν· ὃ Ρωμαῖοι προσδεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, ἐπράτουν τῆς στολῆς τὸν ἀρχιερέως, ἀποκειμένης ἐν οἴκῳ [p] λίθου [q] οἰκοδομητέᾳ ὑπὸ σφραγῖδι [r] τῶν τε ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων, τὸν φρουάρχου τὸ ἐφ' ἡμέραν ἑκάστου λύχνον [s] ἅπτοντος. [t] ἑπτὰ δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀπεδίδοτο αὐτοῖς ὑπὸ τὸν φρουάρχου· καὶ ἁγνισθείσῃ χρησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέ-

---

q Εἰς τὴν Τιραθαβᾶ] Εἰς τὴν κώμην Τιραθαβὰ Busb.

r Τὸν αὐτοῦ φίλον] L. B. τὸν αὐτοῦ φίλων, ut & Epiphanius, qui vertit, *Marcellum, unum ex ſuis amicis.* HAV.

s Ἐκέλευσεν ἐκ Ρώμης] Ἐκέλευεν Busb. & Zonar.

t Διδάξοντα τὸν αὐτοκράτορα.] Δικαίου Busb. & Hen. à pr. m.

v Οὐκ ὂν ἀντιπεῖν.] Οὐκ ἀντιπὼν Gall.

x Ἢ τὴν Ρώμην προσσχεῖν] L. B. ἢ τὴν Ρώμην ἴσχειν.

y Τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνίει] Nota quod τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν Romanis ſolvebant Judæi. REL.

z Ταύτῃ] Ταύτῃ Busb. & Lugd. Bat.

a Καὶ —— ἐξουσία.] Conf. ſupr. lib. 15. c. xi. § 4. SPANH.

b Τῶν —— πρῶτος] De Hyrcano ejus nominis primo Pontifice, De Vita ſua §. 1. ὃς πρῶτος ἀρχιερεὺς Υρκανὸς ὠνομάσθη. SPANH.

c Ἱερέων τις] Forſan ἀρχιερέων legendum.

d Βάθρον] בירה Talmudicis, apud quos legitur, in monte templi è regione τοῦ Βάθρου לפני דבירה quædam cremata fuiſſe ex ſacris memoratis. REL.

e Καὶ τὴν στολὴν] Codicem *Epiphanii* uno commate auctiorem fuiſſe ſuſpicor. vertit enim barbare, *in loco templi vicino tabernaculum conſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ſtolam pontificalem habuit, ac cuſtos ejus exſtabat, propterea quod eam ſoli licebat induere quando intrabat templum: cæterum quando in civitatem privatis indumentis utebatur* &c. Unde locus hoc modo refingi poteſt, καὶ τὴν στολὴν ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τοῦ ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ὁπότε εἰσοῖ εἰς τὸν ναὸν, ὁπότε δὲ εἰς τὴν πόλιν κατ.

f Καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι] Καὶ μόνῳ ἱερεῖς ἐνδιδύσκειν αὐτὴν, ταύτῃ εἶχεν ἀπόκ. Busb.

g Ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην,] Ita Busb. ταύτην in cæteris.

h Τὴν ἰδιωτικήν.] Nam in urbe & extra templum στολὴν ἱερατικὴν gerere nec Pontifici licebat nec ſacerdotibus, uti Talmudici contendunt. REL.

i Ἐπιτηδείῳ] Caſaub. addit τόπῳ.

k Αντωνίαν καλεῖ ὄνομα,] Conf. ſupr. lib. 15. c. xi. §. 4. SPANH.

l Ὀνόματι,] Ὀνόματι Αντωνίου φ. Busb. quo modo forſan *Epiphan.*

Antoniam ex nomine Antonii, qui ei amicus erat.

m Ὡσαύτως —— κατέχειν,] Τὴν ἀρχιερατικὴν λαμβάνει τὴν ὃ .... πίστιν ἐδεῖν νεωτερίζειν ἐπ' αὐτῷ. ἔπραξεν ὃ ὁμ. Cæſ. ex *Euſ.* in D. E. l. 8.

n Κατέχειν,] Ita Busb. & Euſeb. κατέχει πίστιν, εἶδε in Editis Aliiſque.

nn Τὸν λαὸν.] Τὸν λαὸν διὰ τάδε· ἔπραξε δ' ὅμοια Busb. τὸν λαὸν· ἐπράσσετο δ' ὅμοια Gall. τὸν λαὸν ἐπ' αὐτῷ. ἔπραττε δ' ὁμοία *Euſeb.* in *Dem. Evangel.* l. 8. p. 399.

o Ἔπραξεν] L. B. διὰ τάδε ἔπραττε ὃ.

p Λίθου] Λίθου addidi è *Codd. MSS. Epiphanio*, & Euſebio.

q Οἰκοδομητέᾳ —— γαζοφυλάκων,] Conf. ſupr. lib. 15. c. xi. §. 4. SPANH.

r Τῶν τε ἱερέων] Τῶνδε ἀρχιερέων malit *Petitus.* Paulo aliter *Epiphan.* qui vertit, *ſub ſigillo ſane pontificum & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque ſervabatur, quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta vero feſtivitate iterum in loco proprio reponenda reddebatur, & per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis & per jejunia dabatur atque reddebatur.* Obſervandum itaque *Epiphanium* non legiſſe ἑπτὰ δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ſed tantum ἡμέρας τῆς ἑορτῆς, neque item agnoſcere τὸ ἁγνισθείσῃ.

s Ἅπτοντος.] Ἀνάπτοντος Busb.

t Ἑπτὰ δὲ ἡμέρας] Credibile eſt inquit *Petitus* (in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. IV. pag. 116.) non ſeptimo ante feſtum die, ſed pridie tantum feſti petitam fuiſſe ſtolam: unde reſcribendum cenſeo, ἔπειτα δὲ ἡμέρᾳ πρὸ τῆς ἑορτῆς. HUDS. Id confirmat Talmudicorum traditionem in *Joma* I. 1. & alibi ſeptem diebus ante feſtum Pontificem præparatum fuiſſe & cultum ſacrum peregiſſe. REL.

* *Purificata uſus fuiſſet pontifex,*] Nam non niſi ea luſtrata, ut quæ penes impuros alienigenas fuiſſet, utebatur ſummus Pontifex.

v Μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν] Is unus dies erit יום שע dies maxime feſtus præ aliis diebus feſtis, uti dies 15. Niſan, dies octavus feſti tabernaculorum. REL.

ἡμέρᾳ, ἀπεπέμψατο αὖθις εἰς τὴν οἴκην, [x] ἥπερ ἔκειτο πρότερον. καὶ [y] τοῦτο ἐπιτάττει τρισὶν ἑορταῖς ἑκάστου [z] ἔτους [a] καὶ τῇ νηστείᾳ. Οὐιτέλλιος δὲ ὅτι τῷ ἡμετέρῳ πατρὶ πολὺ φίλος, ἦν καὶσαρ μὴ πολυπραγμονεῖν ἐπισκήψας τῷ Φρυγὶ ἄρχοντι, καὶ ὅποτε δέοι χρῆσθαι. καὶ ταῦτα πράξας [b] ὅτι εὐεργεσίᾳ ἦν ἔθνους, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἰώσηπον [c] τὸν τοῦ Καϊάφαν ἐπικαλούμενον ἀπαλλάξας τῆς ἱερωσύνης, Ἰωνάθῃ καθίστησιν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱόν. ἐπ' Ἀντιοχείας δὲ αὖθις ἐπορεύετο τὴν ὁδόν.

δ'. Πέμπει δὲ καὶ Τιβέριος ὡς Οὐιτέλλιον γράμματα, κελεύων αὐτῷ πρόσεσιν φιλίαν ποιεῖσθαι πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθων βασιλέα. ἐφόβει γὰρ αὐτὸν ἐχθρὸς ὢν, καὶ Ἀρμενίαν παρεσκευασμένος, μὴ ἐπὶ πλέον κακουργῇ· [d] πιστεύῃ δὲ τῇ φιλίᾳ [e] μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀρταβάνου υἱέως. τοῦτα δὲ γράφων Τιβέριος πρὸς τὸν Οὐιτέλλιον, [f] μεγάλων δόσεσι χρημάτων πείθει καὶ τοὺς Ἴβηρας καὶ τοὺς [g] Ἀλβανῶν βασιλέα πολεμεῖν Ἀρταβάνῳ [h] μηδὲν ἐνδοιάσαι. οἱ δὲ αὐτοὶ μὲν ἀντεῖχον, [i] Σκύθαι δὲ, δόντων αὐτοῖς διδόντες λαφ' ὧν αὐτῶν, καὶ τὰς θύρας [k] τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες, ἐπάγουσι τῷ Ἀρταβάνῳ. καὶ ἥτε Ἀρμενία ἀφήρηντο αὖθις, καὶ πληθείσης πολέμων τὴν Παρθυαίων γῆς, οἵτε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκτείνοντο ἀνδρῶν, ἀνάσχετά τε ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα, καὶ ἐν βασιλέως ὁ υἱὸς [l] ἐκ τούτων τῶν μαχῶν [m] ἔπεσε μετὰ πολλῶν χιλιάδων μυριάδων. καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα Ἀρτάβανον [n] Οὐιτέλλιος, πομπῇ χρημάτων εἰς τε συνήθεις [o] καὶ φίλους τοὺς ἐκείνου χωμένῃ, [p] ἐμέλλησε μὲν κλαύσειν λαφ' οἷς τὰ δῶρα εἰληφότων. [q] αἰσθανόμενος δὲ τῷ ὄντι τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Ἀρτάβανος ἄφυκτον οὖσαν, λαφ' ὅσον πολλῶν καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν συντηθείσαν [r] μὴ ἀνεῖσθαι ἐς πέρας ἐλθεῖν, καὶ νομίζων καὶ ὁπόσον αὐτὸς καθαρῶς σωθείσῃ, καὶ τόδε [s] ἤδη ἐφθαρμένον ὅτι δόλῳ τῷ ξύνοιαν προσποιεῖσθαι, ἢ πέρας αὐτὸς χωμένης [t] μεταπέμψασθαι πρὸς τοὺς προαφεστηκότας, ἐπὶ τῶν ἄνω [v] σατραπῶν ἔσωζεν αὑτόν. καὶ πολλὴν μὲν ταύτην στρατιὰν ἀθροίσας [x] Δαῶν τε καὶ Σακῶν, καὶ πολεμήσας τοὺς ἀνθεστηκότας, κατέσχε τὸν ἀρχὸν.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Τιβέριος ἠξίου φιλίαν αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τὸν Ἀρτάβανον. ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνος [y] προκληθεὶς, [z] ἀσμένως ἐδέχετο τὸ σὺν [a] αὐτοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν Εὐφράτου

junii die. Vitellius autem facit ut *ſtola*, prout mos patrius ferebat, ſervaretur, dato arcis præfecto in mandatis, ut nec inquireret in locum ubi reconderetur, nec ad diem attenderet quo eâ uti oporteret. Cumque iſta feciſſet ut à gente gratiam iniret, & Joſepho pontifici, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, ſacerdotium abrogaſſet, Jonatham Anani pontificis filium in ejus locum ſubſtituit, ac deinde Antiochiam reverſus eſt.

Jonathas pontifex in locum Caiaphæ ſubſtitutus.

4. Tunc etiam Tiberius ad Vitellium literas mittit, cum mandatis ut amicitiam pangeret cum Artabano Parthorum rege. Eum enim terrebat, quod inimicus eſſet & Armeniam occupaſſet, ne majora *imperio* damna inferret; eaque ſolum lege ejus amicitiæ credendum eſſe *monet*, ſi obſides illi traderentur, præcipue vero Artabani filius. Cum autem iſta Tiberius ad Vitellium ſcriberet, ille ingentis pecuniæ largitione Iberorum & Albanorum regibus perſuadet, ut ſine mora Artabano bellum inferrent. At illi quidem huic repugnabant, Scythas vero, data illis facultate per provincias ſuas itineris faciundi, pyliſque Caſpiis patefactis, immiſerunt in Artabanum. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiſerunt, belloque per terram illorum pervadente, nobiliſſimi quique ejus gentis ceciderunt, regioque tota *ferro flammaque* vaſtata erat, atque alicubi inter pugnandum filius regis cecidit cum multis copiarum millibus. Porro in eo fere erat Vitellius ut patrem quidem illius Artabanum, pecuniam ad cognatos ejus & amicos mittendo, perimeret, ope illorum qui munera acceperant. Ille vero cum intelligeret ſe inſidias effugere non poſſe, quod neceſſe erat ut quæ à multis viriſque primariis factæ eſſent ex illorum ſententia ſuccederent: cumque numerum iniret eorum qui ſibi adhærere profiterentur, & cogitaret etiam pleroſque ex illis *largitione* corruptos doloſe ſimulare benevolentiam, aut ſi periculum eorum faceret ad eos qui prius deſciverant tranſituros eſſe, *fuga* incolumis evaſit ad ſuperiores ſatrapias. Ac poſtea ex Dahis & Sacis magno coacto exercitu, & debellatis inimicis, imperium occupabat.

Res à Vitellio geſtæ contra Artabanum.

Armeniam amittunt Parthi.

Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus.

5. Iſtis auditis Tiberius juſſit ut Artabanus ſibi amicitia adjungeretur. Poſtquam autem ille invitatus ſermonem de ſe habitum lubenter accepit, ad

Amicitiam cum Artabano juſſu Tiberii iniit.

[x] Ἥπερ ——— νηστείᾳ.] Ita cum *Cod. Busb.* καὶ πρότερον. τοῦτο ἔπραττε (*L. B.* ἐπράττετο) τρισὶν ἑορταῖς. in *Editis Aliisque*.

[y] Τοῦτο ἐπράσσετο τρισὶν ἑορταῖς] Tria nempe Feſta Judæis præcepta Exod. xxiii, 14 15. SPANH.

[z] Ἔτους καὶ τῇ νηστείᾳ] Iterum cum *Cod. Busb.* καὶ τῷ νηστείαν in *Editis*. καὶ κατὰ τὴν νηστείαν *Cocceius*. καὶ τὴν νηστείαν *L. B. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ſi quis malit κατὰ τὴν νηστείαν, non repugnabo. Ex his intelligimus quibus diebus pontifex indutus eſſet ἀρχιερατικῇ στολῇ *pontificum ornatum*: nempe tribus illis Feſtis ſolennibus; *Paſchatis* ſcilicet, *Pentecoſtes*, & *Scenopegiæ*, itemque die *jejunii*, quam diem *Propitiationum* nominant. Videſis *Bonfrerium* in *Leviticum*, p. 648. & *Petitum* in *Animadv.* ἀνεπιδότοις, tom. 4. p. 96. HUDS. Nam tempore jejunii anniverſarii, die x. Tiſri, etiam veſtes has erat indutus P. M. REL.

[a] Καὶ τῇ νηστείᾳ,] De Pontifice M. amicto ſacram ſtolam Jejunii tempore *alsos*. lib. 5. c. 5. §. 7. Lege καὶ τῷ νηστείῳ; Nempe Feſtum à tribus illis diverſum poſt Tubarum clangorem celebratum, & omnium Feſtum maximum, *Philoni* Σάββατα Σαββάτων de Septenar. p. 1194. C. 1195. B. Ita etiam hic *Rufinus*, ut poſtea animadverti, & *per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis, & per jejunia*. Hunc Joſephi locum καὶ τῷ τ. ν. &c. etiam emendare poſtea animadverti *Steph. le Moyne* in Var. S. p. 686. ſed ubi tacet, ita etiam legiſſe *Rufinum*. SPANH.

[b] Ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἦν ἔθνους,] Vocula ἐπὶ abeſt quibuſdam *MSS.* ut & *Editis*.

[c] Τὸν τοῦ Καϊάφαν ἐπικαλούμενον] Ita *Busb. Epiphan. Euſeb.* & *Zonar.* Ἰώσηπον Καϊάφαν in *cæteris*.

[d] Πιστεύοι δὲ τῇ φιλίᾳ] Πιστεύσειν τε *Busb.* forſan rectius.

[e] Μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων,] Ita *Baſ. Busb.* & *Hen.* μόνῳ in *cæteris*. quod bene ferri poteſt.

[f] Μεγάλων δόσεσι χρημάτων] Ita cum *Cod. Busb.* μεγάλαις in *Editis*.

[g] Ἀλβανῶν βασιλέα] Sic *Busb Epiphan.* & *Tacitus* in *Annalium* l. 6. c. 33. Ἀλανῶν in *Editis Aliisque*.

[h] Μηδὲν ἐνδοιάσαι.] Μὴ ἐνδοιάσαι *Busb.* μηδὲ ἐνδ. *L. B.*

[i] Σκύθαι δὲ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris, & ex auctoritate *Taciti*, qui dicit, *Hiberos locorum potentes Caſpia via Sarmatas* [*Scytharum gentem*] *in Armenios raptum effudiſſe*. Ἀλανοὺς aut Ἀλβανοὺς in *Græcis Joſephi*.

[k] Τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες,] Sic *Busb.* τὰ Κασπία & mox πλεισθείσης in *Editis Aliisque*.

[l] Ἐκ τούτων] *L. B.* ἐν τούτοις.

[m] Ἔπεσε ——— μυριάδων.] Ἔπεσε *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. dein μυριάδων. Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *atque ita devaſtatur Armenia, omniſque terrâ Partherum hoſtibus impletur & cladibus. nam primi eorum paſſim ubique perimuntur, turbis & luctu cuncta complentur. filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo, nam multæ myriades ibi defecere Parthorum.*

[n] Οὐιτέλλιος] Οὐιτέλλιος ὁ πομπῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[o] Καὶ φίλους] Voculam τοὺς ante ἐκείνου omittit *Gen.*

[p] Ἐμέλλησε μὲν κλαύσειν] Ἐμέλησε *Busb. Hen.* & *Vat.*

[q] Αἰσθανόμενος δὲ] Αἰσθόμενος *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[r] Μὴ ἀνεῖσθαι] Ita *Busb. Hen. Lugd. Bat. Gall.* & *Vat.* δὴ ἀνεῖσθαι in *Editis*.

[s] Ἤδη] *L. B.* ἤτοι.

[t] Μεταπέμψασθαι] Ita *Hen.* & *Busb.* μεταβάλλεσθαι *Baſ.* μεταβάλεσθαι *Gen.* quod ſane interpretamentum vocis μεταπέμψασθαι, ut conſtat ex *Scholiis* in *Thucydidem*, p. 53. n. 26. *Edit. Oxon.*

[v] Σατραπειῶν] Sic & *Epiphan.* στρατιῶν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. στρατιῶν *Busb.*

[x] Δαῶν τε καὶ Σακῶν,] Δακῶν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. incertum quid legerit *Epiphan.* HUDS. Conf. infr. lib. 20. c. 3. §. 2. SPANH.

[y] Προκληθεὶς,] Forſan προσκληθεὶς legendum.

[z] Ἀσμένως ἐδέχετο] Non, ut putavit *Joſephus*, ſub Tiberio, ſed ſub Cajo factum fuiſſe, ex *Suetonio* & *Dione* apparet. *Uſſe-*

ad Euphratem pervenerunt rex & Vitellius; junctoque fluvio in medio ponte obviam inter se facti sunt, cum suis uterque satellitibus. Et cum de fœdere convenissent, Herodes tetrarcha convivio eos excepit, in medio ubi transiretur magnis sumptibus erecto tentorio. Et non multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus: in quibus vir erat septem cubitorum proceritate *spectandus*, genere Judæus, Eleazarus nomine, qui ex magnitudine Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam reversus est, Artabanus in Babyloniam. Herodes autem, volens ut ipse primus Cæsari nunciaret de impetratis obsidibus, tabellarios mittit cum literis, in quibus singula accurate perscripserat, adeo ut nihil reliqui esset quod significaret legatus. Quo factum est, cum ipse etiam misisset literas, eique rescripsisset Cæsar, se omnia, ut qui ex Herode ea prius inaudivisset, *jam ante* rescivisse, ut Vitellius vehementer perturbatus, ratusque se graviorem, quam re vera erat, passum esse injuriam, iram in animo occultam gereret, usque dum vindictam sumeret, Cajo imperium adepto.

Artabanus Darium filium Tiberio dat obsidem.

Vitellius Herodi tetrarchæ infensus.

Philippus Herodis tetrarchæ frater diem obit.

Philippi elogium.

6. Tunc etiam Philippus, qui Herodis frater erat, vita decessit, anno quidem Tiberii principatus vigesimo, postquam vero ipse præfuisset Trachonitidi & Gaulanitidi atque etiam Batanææ, * anno trigesimo septimo. Vir suapte natura moderatus erga subditos, quietique ingenii; nam omnem vitam in sua ditione agebat. Quoties autem domo progrederetur, cum paucis delectis incedebat, atque in solio sedens unde jus diceret, quod dum iter faceret subsequebatur, si quis obviam factus ejus ope & auxilio egeret, sine mora & dilatione quà occursus erat posito throno, in eo *sublimis* sedens causam cognoscebat; & sontes pœnis afficiebat, aut iniquis criminibus irretitos solvebat. Diem obit supremum in Juliade, atque illatus in monumentum, quod jam ante sibi construxerat, magnifice sepultus est. Ejus autem principatum, nam sine † liberis decessit, cum sibi accepisset Tiberius, eum provinciæ Syriæ attribuit: tributa tamen quæ in Tetrarchia illius colligerentur, jussit in eadem adservari.

παρῆσαν, ὅ, τε Ἀρτάβανος ὁ Οὐιτέλλιος· καὶ ζεύξεως ἐν ποταμῷ γενομένης, καὶ τὸ μεσαίτατον τῶν γεφύρας ἀλλήλους ὑπολαμβάνον μετὰ φυλακῆς ἑκάτερος τοῦ ἑτέρου. καὶ λόγων αὐτοῖς [c] συμβατικῶν γενομένων, Ἡρῴδης ὁ τετράρχης εἰσίασεν αὐτούς, καὶ μέσον τὸν πρὸν σκηνώσαμενος τῷ πόρῳ πολυτελῆ. καὶ Ἀρτάβανος μετ' ὀλίγον πέμπει Τιβερίῳ [d] ὅμηρον Δαρεῖον τὸν υἱὸν μετὰ πολλῶν δώρων, ἐν οἷς ἦν ἄνδρα ἐπιφανέστατον τὸ μέγεθος, Ἰουδαῖον τὸ γένος, [e] Ἐλεάζαρον ὄνομα, [f] ὃς διὰ τὸ μέγεθος Γίγας ἐπεκαλεῖτο. ἐπὶ τούτοις Οὐιτέλλιος μὲν εἰς Ἀντιόχειαν ἦλθε, Ἀρτάβανος δὲ εἰς τὴν Βαβυλωνίαν. Ἡρῴδης δέ, βουλόμενος αὐτὸς πρώτος γνῶναι [g] Καίσαρι τὴν ὁμηρων τῆς λήψεως, σκυτίνῃ [h] γραμματοφόρους, τὰ πάντα ἀκριβῶς γράψας εἰς ἐπιστολήν, καὶ μηδὲν παραλιπόμενος ἐπὶ μείζονι τῇ παλαιᾷ. [i] πρὸς Οὐιτέλλιον δὲ ἀπεπεμφθησαν ἐπιστολαί, καὶ ἐν Καίσαρος ἐπισημάναντος πρὸς αὐτὸν ὡς δῆλα αὐτῷ γένοιτο, πρότερον πύσιν εἰδὼς αὐτῶν Ἡρῴδης προεπεπύσμετο, παροξυνθεὶς ὁ Οὐιτέλλιος μεγάλως, καὶ πεπονθέναι τι μείζονος ἢ ἐπέπραχτο παραλαμβάνων, ἄδηλον τοῖς ἐπ' αὐτῆς ἐκύησεν ὀργήν, μέχρι δὴ μετῆλθε, Γαΐου τὴν ἀρχὴν παραληφότος.

ς'. Τότε δὲ Φιλιππος, Ἡρῴδου μὲν ἀδελφός, τελευτᾷ τὸν βίον, [k] εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ [l] τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς [m] ἐπὶ δὲ τριακοστῷ τῆς Τραχωνίτιδος δὲ [n] Γαυλανίτιδος, καὶ δὲ Βαταναίοις ἴσως πρὸς αὐτοῖς. μέτριον δὲ ἐν οἷς ἦρχεν ἐπιδειξάμενος τὸν τρόπον· ἀπράγμων· διαιτᾶν μὲν γὰρ τὸ πᾶν ἐν τῇ γῇ τῇ ὑποτελεῖ ἐποιεῖτο. πρόοδοι δέ οἱ ἦσαν αὐτῷ σὺν ὀλίγοις τῶν ὑπιλεκτῶν, καὶ δὲ θρόνου εἰς ὃν κρίνων καθιζόμενος ἐν τοῖς ὁδοῖς ἑπομένου, ὁπότε τις ὑπαντήσας ἐν χρείᾳ γένοιτο αὐτῷ ὑπιδυσόμενος, ἐδέν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐν τῷ ὀξέως ἰδρύσεως τὸν θρόνον ἢ δὲ τύχοι γενόμενος, καθιζόμενος ἠκροᾶτο· καὶ πιμελείας τε ἐπετίμα τοῖς ἀλοῦσιν, καὶ ἠφίει τοὺς οἰκείως ἐν [p] ἐγκλήμασι γενομένους. τελευτᾷ δὲ ἐν Ἰουλιάδι, καὶ αὐτοῦ κομισθέντος ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὃ ἐπὶ πρότερον ᾠκοδόμησεν αὐτὸς, παφαὶ γήνου δὲ πολυτελεῖς. τῷ δὲ δεχθέντι, ὃς δὲ κατέλειπτο παῖδας, Τιβέριος μὲν Ἀγρίππα, [q] τετραρχίαν ἐπαρχίας ποιήσας τῆς Συρίων. τοὺς μέντοι φόρους ἐκέλευσε συλλεγομένους [r] ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνῃ γενομένῃ καταπηγῆ.

VII. CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Herodes tetrarcha bellum movet contra Arabum regem, & profligatur: deque morte Joannis Baptistæ. Quo modo Vitellius Hierosolyma ascendit: nonnullaque de Agrippa, & Herodis magni posteris.

Πόλεμος Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν τὸν Ἀράβων βασιλέα, καὶ ἧττα· ἐφ' ᾧ τε τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ὡς Οὐιτέλλιος εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνέβη· καί τινα περὶ Ἀγρίππα, καὶ τοῦ Ἡρῴδου τοῦ μεγάλου λόγων.

Dissidium inter Aretam & Herodem.

SUB id autem tempus inter se dissidebant Aretas rex Petrææ & Herodes, hujusmodi de cau-

ΕΝ τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ [s] Πετραίων βασιλεὺς καὶ [t] Ἡρῴδης, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἡρῴδης ὁ τε-

---

rius ad *A. M.* 4050. Confer *Basnagium* in *Annalibus Eccles.* p. 489.

a Αὐτοῦ λόγου,] Ita *Busb.* αὐτῶν in *cæteris.*

b Αὐτόν.] Αὐτῷ *Busb.*

c Συμβατικῶν γενομένων] Ita *Busb* & *Lugd. Bat.* συμβεβατικῶν in *reliquis.*

d Ὅμηρον ——— δώρων,] *Sueton. Vitell.* c. 2. Artabanum Parthorum Regem summis artibus, non modò ad colloquium suum, sed etiam ad venerandas legionum signa pellexit. SPANH.

e Ἐλεάζαρον ὄνομα,] Λαζάρου juxta *Epiphanii* libros.

f Ὃς διὰ τὸ μεγέθη] Ita *Busb.* & *Epiphan.* διὰ μέντοι τὸ μέγεθος γίγας ἐπεκαλεῖτο in *cæteris.*

g Πύσιν Καίσαρι] Sic *Busb.* (atque Coccejus) atque ita lego mox hac ead §. πίσιν utroque loco in *Editis Alisque.*

h Γραμματοφόρους,] Γραμματοφόρου *Busb.*

i Πρὸς Οὐιτέλλιον] Πρὸς Οὐιτέλλιον *Hen. à pr. m.*

k Εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ] Ita in *Græcis omnibus* & *Zonara.* εἰκοστῷ καὶ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ ex *Epiphanis* libris emendant *Scaliger* & *Petavius.* Ἐξάτῳ ἐνιαυτῷ legendum esse contendit *Chr. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 277. & 278. Videsis *Langium* de *Annis Christi* p. 349. & *Basnagium* in *Annalibus Politico Eccl.* p 445. & *Casaub* c. Baron. p. 155. HUDS. *Rufin.* vigesimo secundo, quod tuetur *Scaliger de Emend. Temp.* p. 462. nempe εἰκοστῷ δευτέρῳ· cum vulgat. Casaub. Exercit. adv. Baron. p 155. SPANH.

l Τῆς Τιβερίου] Καὶ τοῦ *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

m Ἑπτὰ καὶ τριακοστῷ] Pro ἐπὶ. κ. τρίαν. in *MSS. Rufin. Anglican.* triginta duo. Pro vulgata lectione *Casaub.* ibid. SPANH.

n Γαυλανίτιδος,] Alibi Γαυλανιτιδος, & forsan rectius. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq* lib. 3. c. 13. p. 385. Est qui malit Αὐρανίτιδος.

* *Anno trigesimo septimo.*] Juxta Cod. Regium vet. versionis, *trigesimo secundo.* sed à vulgata scriptura stat ratio temporum.

o Ἐκ δὲ ἐξίου] Conf. supr. lib 17. c. 15. § 2. SPANH.

p Ἐγκλήμασι] Lege ἐγκλήμασι. COCC.

† *Liberis de esset*,] Filiis non *liberis* vertendum censet *Cellarius* (in *Dissert. de Joanne B.* p. 385.) quia hereditatis causa dixit, sive cùm Tiberius ejus provinciam Syriæ adjecerit Sed quid ita, si Herodias alterius Herodis Philippi fuerit uxor.

q Τετραρχίαν ἐπαρχίας ποιεῖ τῆς Συρίων.] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

r Ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνῃ] Ἐν τῇ τετραρχίᾳ τῇ ἐκείνου *Vat.* & *Busb.*

s Πετραίων βασιλεὺς] Πετραίων βασιλεὺς *Eusseb.* Ἀγρίππου βασιλεύς *Niceph.*

t Ἡρῴδης,] Conf. supr. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

πετράρχης γαμεῖ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα, καὶ σωλὺν χρόνον ἤδη πολιτ. στελλόμενος δ' ὑπὸ Ρωμης, καταίγεται ἐν [x] Ἡρῴδου ἀδελφῷ ὄντος ἐχ ὁμομητρίου· ἐκ γὰρ [y] τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρῳδιὰς ἐγεγόνει. [z] ἐραθεὶς οὖν Ἡρωδιάδος τῆς τότε γυναικὸς, θυγατρὸς οὖσα Ἀριστοβούλου, καὶ ἀδελφὸς αὐτῶν, [a] Ἀγρίππου τε [b] ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἄπερθαι περὶ γάμων. καὶ δεξαμένης, συνθήκαι γίνονται [c] μετοικίσασθαι πρὸς αὐτὸν ὁπότε δοκοῖ Ρώμης ἀπαλλάττοιτο. ἐν οὖν ταῖς συνθήκαις, ὥστε καὶ τὴν Ἀρέτα τὴν θυγατέρα ἐκβαλεῖν. καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ρωμὴν ἔπλει, ταῦτα συνθέμενος. ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρει διαπεραξάμενος ἐν τῇ Ρώμῃ ἐφ' ἅπερ ἔστελτο, ἡ γυνὴ, [d] πίστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὸν Ἡρωδιάδα συνθηκῶν γνομένης; πρὶν [e] ἔκπυστος αὐτῷ γένεσθαι τὰ πραχθέντα ἐκμαθοῦσα, κελεύει πέμπειν αὐτὸν ἐπὶ Μαχαιροῦντος· μεθόριον δέ ἐστι τῆς τε Ἀρέτα καὶ Ἡρῴδου ἀρχῆς· γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς. καὶ Ἡρῴδης [f] ἐξέπεμπε, μηδὲν ἠθηθέντα [g] τὸν ἄνθρωπον ὑποδοκῶν. ἦν δ', ὑποπεσόντι γὰρ οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ Μαχαιροῦντα, [h] τότε παρὰ αὐτῆς ἀποπεμφθῆ, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ [i] Ἀρέτα, παρὼν, καὶ [k] ἀφορμᾶται εἰς τὴν Ἀραβίαν, χωρισθὴ τῶν στρατηγῶν ἐκ διαδοχῆς, παρὴν τε ὡς τὸν πατέρα ἡ τάχος, καὶ αὐτῷ τὴν Ἡρῴδου βούλησιν ἔφερε. [l] ὁ δὲ δεχθὲν ἔχθρας πρόφασιν ποιησάμενος, ὡς τε ὅρων ἐν τῇ γῇ τῇ [m] Γαμαλίτιδι, καὶ δυνάμεως ἑκατέρῳ συλλεγείσης, εἰς πόλεμον [n] καθίστανται, στρατηγοὺς ἀπεστελκότες ἀνθ' ἑαυτῶν. καὶ μάχης γενομένης, διεφθάρη πᾶς ὁ Ἡρῴδου στρατὸς, προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ' ἀνδρῶν φυγάδων, οἳ ὄντες ἐκ τῆς Φιλίππου τετραρχίας Ἡρῴδῃ συνεστράτευον. ταῦτα Ἡρῴδης γράφει πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ, ὀργὴν φέρων τῇ Ἀρέτα ἐπιχειρήσιν, γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἥτοι ζῶντα ἐλόντα [o] ἀναγαγεῖν δεδεμένον, ἢ κτανόμενα πέμπειν τῷ κεφαλῇ ἐπ' αὐτόν. καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πρᾶσσειν ἐπέστελλε τῷ τῆς Συρίας στρατηγῷ.

sa. Herodes tetrarcha uxorem duxerat Aretæ filiam, & cum ea jam longiuscule vixerat. Cum autem Romam proficisceretur, divertit ad fratrem, non tamen ex eadem matre, Herodem. nam Herodes ex Simonis pontificis filia natus erat. Ac Herodiadis hujus uxoris amore captus, quæ filia erat Aristobuli, utriusque illorum fratris, Agrippæque magni soror, ausus est cum ea de nuptiis sermones ferere. Cui cum non displicerent, convenit inter eos, illam in ejus domum concessuram statim atque ipse Roma rediisset: insuper pactum erat ut Aretæ filiam ejiceret. Atque ille quidem Romam advehitur, postquam ista pepigisset. Ubi autem reverteretur, rebus Romæ perfectis, quarum gratia profectus est, uxor ejus, fama eorum quæ Herodiadi pactus fuerat ad ipsam perlata, antequam eam ille cuncta resciviisse intelligeret, mitti petiit Machæruntem, *castellum* in confinio ditionis Herodis & Aretæ situm, de suo consilio nihil *ei* indicans. Atque Herodes mittendam curavit, ne quidem suspicans mulieri quidquam innotuisse. Illa vero, (nam aliquandiu ante miserat ad Machæruntem, tunc in patris sui ditione & potestate) omnibus ad iter ineundum ab Aretæ præfecto paratis, eò pervenit, atque inde in Arabiam properat ab uno præfecto ad alium advecta, & quam celerrime ad patrem venit, ipsique Herodis voluntatem aperuit. Inde autem ab eo inimicitiarum facto initio, accedente de finibus agri Gamalitici contentione, postquam utrique erant copiæ conscriptæ bellum inter eos conflatum est, qui vicem suam legatos suos miserunt. Commissoque prælio, Herodes victus est & omnis ejus exercitus cæsus, quippe proditus à quibusdam profugis, qui cum essent ex Philippi tetrarchia merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes Tiberio per literas significat. Ille vero, indigne ferens id quod aggressus est Aretas, scribit Vitellio, ut ei bellum inferat, & aut vivum captum in vinculis adducat, aut occisi caput ad ipsum mittat. Atque Syriæ quidem prætori, ut ista ageret, in mandatis dedit Tiberius.

Herodes tetrarcha Herodiadem Herodis Philippi, fratris ejus, uxorem ducit.

Aretas Herodis exercitum cædit.

Tiberius Vitellio scribit ut Aretæ bellum inferat.

β'. Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὴν Ἡρῴδου στρατὸν ὑπὸ θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ τοιοῦτο Ἰωάννου [p] τὸν ἐπικληθέντα Βαπτιστήν. [q] κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρῴδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, [r] καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελεύοντα, ἀρετῇ ἐπασκοῦντας, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει

2. Erant autem quidam è Judæis qui existimarent, Dei ira periisse exercitum Herodis, qui justas ob interfectum Joannem, cognomento Baptistam, pœnas dabat. Hunc enim Herodes necari jussit, cum esset vir bonus, Judæosque ad virtutis studium excitaret, præcipiens ut juste quidem inter se, erga Deum autem pie agentes ad lavacrum accederent. Deo enim ita acceptum iri lavacrum *ajebat*, cum eo non ad expiationem criminum uteren-

Joannes Baptista ab Herode necatus.

x Ἡρῴδου ἀδελφῷ] Cui etiam nomen Philippus. Immo verissimum (ut inquit *Grotius* ad *Matt.* c. 14. v. 3.) credo inter Herodis Magni filios, qui novem fuere, duos appellatos fuisse *Philippos*: sed horum alterum, qui natus erat ex Simonis pontificis filia, dictum fuisse *Philippum Herodem*, quomodo & iste de quo hæc narratur historia *Antipater* aut *Antipas Herodes* dicebatur; atque isto additamento *Philippum* hunc *minorem* distinctum ab altero *majore*, qui Trachonitidis fuit tetrarcha. Neque duos in tot liberûm numero dictos fuisse Philippos magis mirum videri debet, quam duos itidem eodem in numero dictos *Antipatros*: nam *Antipatri* & *Antipæ* idem est nomen. Videsis *Chr. Arnoldum* in *Historia Idumæa* p. 201, 202, 203, 204. & p. 214, 215. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* tom. 1. part. 2. p. 56, 57, 58. *Basnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* tom. 1. p. 446. & *Norisium* in *Paræneſi ad J. Harduinum*, p. 65.

y Τῆς —— ἐγεγόνει,] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 30. §. 7. & *infr.* lib. 19. c. 6. §. 2. SPANH.

z Ἐραθεὶς —— καὶ] Clarius aliquanto *Zonaras*, ἐραθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τοῦ ἀδελφοῦ γυναικὸς, θυγατρὸς Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ τοῦ μεγάλου Ἀγρίππα. HUDS. Conf. *alsor.* lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

a Ἀγρίππου δὲ ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου,] Eadem Herodias Agrippæ Magni soror. *Zonaras* p. 250. C. De Epitheto Agrippæ Magni vid. Harduin. de Num. Herod. ubi & Josephum redarguit, quod Ἀγρίππου pro Ἀγρίππα, ut est in Nummis, dixerit. SPANH.

b Ἀδελφὴ] Ita *Hen.* & *Gall.* ἀδελφοῦ *Busb.* ἀδελφῆς in *Editis*.

c Μετοικίσασθαι] *L. B.* μεθοικίσασθαι. *Coccejus* μεθοικίσεσθαι, vel μεθοικιεῖσθαι.

d Πίστεως] Vide supra c. 5. §. 5. πίστεως etiam hic habet *L. B.*

e Ἔκπυστος αὐτῷ γένεσθαι] Male in *libris* nonnullis ἔκπιστος.

f Ἐξέπεμπε,] *L. B* ἐξέπεμψε.

g Τὸν ἄνθρωπον] *Gen.* τὸν non agnoscit.

h Τότε παρὰ] Τῶτε παρὰ *Busb.* & *Hen.*

i Ἀρέτα, παρὼν,] *L. B.* ἅμα τὲ παρὼν.

k Ἀφορμᾶται] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* ἀφορμᾶτο in *Editis Aliisque* pro ἀφωρμᾶτο ut puto.

l Ὁ δὲ ἀρχὴν] Nisi dicamus Nominativum pro Genitivo absoluto more Attico poni, rectius forsan, οἱ δὲ ἀρ. *i.* ταύτῃ ποιηταμένοι.

m Γαμαλίτιδι,] Γαμαλίτῃ *Gall.* Γαμαλιτῇ juxta *Epiphanii* libros.

n Καθίστανται] Iterum cum *Cod. Busb.* καθίσταται in *cæteris*.

o Ἀναγαγεῖν] Ἀγαγεῖν *Busb.*

p Τὸν ἐπικληθέντα Βαπτιστήν.] Τὸν καλούμενον *Euseb.* in *Hist. Eccl.*

q Κτείνει —— συνιέναι.] De hoc Josephi testimonio de Joannis Baptismo Origen. adv. Celsum l. 1. p. 35. Ἐν δὲ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀρχαιολογίας ὁ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ἰωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γεγονότι καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ· *Hieronymus de Script. Eccles. in Jacobo & Josepho*, & post eum Freculphus Tom. 11. Chr. lib. 11. c. v. & *Suidas*, tradunt Josephum confiteri decimo octavo Antiquitatum libro *Joannem Baptistam verè Prophetam fuisse*, quod hic iis verbis non legitur. Item Euseb. H. E. lib. 1. c. xi. Niceph. lib. 1. c. xix. xx. SPANH.

r Καὶ τοὺς Ἰουδαίους] Ita cum *Cod. Busb.* & *Zonara*. nec aliter in *Eusebii Editt. nuperis*. nisi quod ἐπασκοῦντας pro ἐπασκοῦντες habeant. καὶ τ. Ι. π. ἀ. ἐπασκοῦσιν. & dein χρωμένοις in cæteris *Josephi* & *Eusebii* libris, ut & apud *Nicephorum*.

rentur, sed ad corporis munditiem, utpote mentibus jam ante per justitiam purificatis. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujusmodi enim sermonibus mirum in modum elati erant) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas subditos ad defectionem impelleret (videbantur enim omnia de consilio ejus facturi esse) satius esse duxit, priusquam novi aliquid ex illo oriretur, illum è medio tollere, quam ut mutatione rerum facta, ipse in discrimen adductus pœnitentiam ageret. Atque ille quidem ob hanc Herodis suspicionem in vincula conjectus, missusque ad castellum Machæruntem, cujus supra meminimus, ibidem cæsus est: Judæi vero persuasum habebant in ultionem necis ejus deletum esse exercitum, Deo propterea Herodi infenso.

Vitellius in Aretam movet.

3. Vitellius autem cum se accinxisset quasi ad bellum Aretæ inferendum, assumptis duabus legionibus, & quotquot circa illas erant levis armaturæ milites equitesque à sociis regibus missos secum ducens, Petram versus properabat, & Ptolemaïdem pervenit. Cumque vellet per Judæam cum exercitu transire, ei obviam facti viri primarii deprecabantur iter per *ipsorum* regionem: neque enim sui moris esse pati simulachra per eam ferri. multa autem esse *simulachra* in signis. Atque ille exoratus & mutavit quam sibi istiusmodi de rebus proposuit sententiam, cumque per magnam planitiem copias ire jussisset, & ipse cum Herode tetrarcha atque amicis ascendit Hierosolyma, Deo, in festo Judæis patrio quod instabat, sacrificaturus. Quo tempore cum adfuisset, & honorifice à Judæorum populo exciperetur, illic quidem triduum mansit, atque interim Jonatham pontificatu abdicavit, & fratrem ejus Theophilum in eo collocavit: illic vero quarto postquam venerat die, cum literas, quæ Tiberii obitum significarent, accepisset, populum juramento adegit ut Cajo faverent. Quin & milites ex itinere revocatos in sua quemque hiberna dimisit; quod non amplius ei eadem ac antea belli gerendi potestas esset, rerum summa ad Cajum delata. Fertur etiam Aretam, augurio acto quamprimum expeditionis Vitellii nuncium acceperit, dixisse; fieri non posse, ut iste exercitus Petram adiret, brevi enim moriturum esse ducem, vel qui belligerare jussisset, vel qui illius consilio morem gerere properaret, vel eum contra quem paratus esset exercitus. Et quidem Vitellius Antiochiam se recepit. Agrippa autem Aristobuli filius, anno antequam Tiberius moreretur, Romam proficiscitur, de re quadam cum imperatore tractaturus, simulac potestas primum ei data esset. Volo itaque fusius aliquanto & uberius agere de Herode, deque illius fatu ortis disseminatisque: & quia magni refert ad historiam illos percensere, argumentoque est *certissimo* numen esse *aliquod*, quod nihil prosit numerosa soboles,

Vitellius honorifice ab Hierosolymitanis excipitur.

Theophilus pontifex.

χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, [s] ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ [t] ἡρθησαν ὑπ' ἄλλου τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ἡρῴδης τὸ ὑπ' ἐκείνου πιθανὸν αὐτὸς τοῖς ἀνθρώποις μὴ [v] ὑπὸ ἀπιστίας τινὶ [x] φέροι, πάντα γὰρ [y] ἐῴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, [z] πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρὶν τι νεωτερισθῆναι [a] ἐξ αὐτοῦ γνῶναι, [b] προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γνομένης [c] εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὑπονοίᾳ [d] τῇ Ἡρῴδου, δεσμοῖς εἰς τὰ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτείνυται· [e] τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ὑπὲρ πεμπομένῃ τῇ ἐκείνου τὸ ὄλεθρον ἐπὶ τῷ τραπῆναι γνώμῃ τὸν θεὸν κακῶς Ἡρῴδῃ θέλοντα.

γ'. Οὐϊτέλλιος δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς πόλεμον τὸν πρὸς Ἀρέταν δυσὶ τάγμασιν ὁπλίταις, ὅσοι τε περὶ αὐτὰ ψιλοὶ καὶ ἱππεῖς συμμαχοῦντες ἐκ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις βασιλειῶν ἀγόμενος ἐπὶ τὴν Πέτραν ὑπείγετο, καὶ ἐλθὼν Πτολεμαΐδα. ὡρμημένῳ δ' αὐτῷ διὰ τῆς Ἰουδαίων ἀγέσθαι τὸν στρατὸν, ὑπαντιάσαντες ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρητοῦντο διὰ τῶν χώρας ὁδόν. ἀθέμιτον γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον, [f] προσορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτῶν φερομένας. πολλὰς δ' εἶναι σημαίας [g] ἐπικειμένας. καὶ πεισθεὶς μεταλλάξαι τι τῆς γνώμης τὸ ἐπὶ τοιούτοις προβαλεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου κελεύσας χωρεῖν τὸ στρατόπεδον, αὐτός τε μετὰ Ἡρῴδου καὶ τετράρχου καὶ τῶν φίλων εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῆλθε, [h] θύσων τῷ Θεῷ, ἑορτῆς πατρίου τοῖς Ἰουδαίοις ἐνεστηκυίας. εἰς δὲ ἀπαντήσας καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰουδαίων πλήθους [i] εὐπρεπῶς, τρεῖς μὲν ἡμέρας ταύτῃ διέτριβεν ποιούμενος, ἐν αἷς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Θεοφίλῳ· τῇ τετάρτῃ δὲ [k] καὶ γραμμάτων αὐτῷ ἀγγελθέντων ἃ ἐδήλου τὴν Τιβερίου τελευτὴν, ὥρκισεν τὸν πλῆθος ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ Γαΐου. ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἑκάστους [l] χειμαδιόντας, πόλεμον ἀφέρειν οὐκέτ' ὁμοίως δυνάμενος, διὰ τὸ εἰς Γάιον μεγαλοπεπωκέναι τὰ πράγματα. ἐλέγετο δὲ καὶ τὸν Ἀρέταν οἰωνοσκοπησάμενον πρὸς τὴν ἀγγελίαν [m] τῆς Οὐϊτελλίου στρατείας φάναι, μηχανὴν σὸν εἶναι τῷ στρατῷ τῆς ἐπὶ Πέτρας εἰσόδου· πεπύσθαι γὰρ τὸν ἡγεμόνων, ἢ τὸν πολεμεῖν κελεύσαντα, [n] ἢ τὸν γνώμην τῇ ἐκείνου ὡρμημένον μεταθεῖσθαι, ἢ ἐξ' ἐν ἡμῶν ἢ Ἡρῴδου ἢ στρατεύματος. καὶ Οὐϊτέλλιος μὲν, ἐπ' Ἀντιοχείας ἀνεχώρησεν. Ἀγρίππας δὲ ὁ Ἀριστοβούλου υἱὸς, ἐνιαυτῷ πρότερον ἢ τελευτῆσαι Τιβέριον, ἐπὶ Ῥώμης ἄνεισι [o] πράξων τι Ἡρῴδῃ τῷ αὐτοκράτορι, δυνάμεώς τινος αὐτῷ Ἡρῴδου γνομένης. βέλτιον δὲ εἰπεῖν ἐπὶ μακρότερον πρεῖ τι Ἡρῴδου καὶ γένος αὐτοῦ ὡς ἐγένετο, ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἀνῆκον τῇ ἱστορίᾳ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, [p] ἅμα δὲ καὶ πρόσεστιν ἔχειν τὸ θεῖον, ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ [q] πλῆθος, οὐδ' ἄλλη τις ἀλκὴ

τῶν

[s] Ατε δὴ καὶ] Οὕτω γὰρ δὴ καὶ *Gall. Euseb.* & *Niceph.* Verum *T. Faber* malit ἅτε δὴ τὰ τοῦ ψ. Vide *Epist.* 44. p. 133.

[t] Ηρθησαν ἐπὶ πλεῖον] Ὠθησαν ἐπὶ πλεῖον mirifice delectabantur, in *Eusebii* libris.

[v] Ἐπὶ ἀπιστίᾳ] Ἐπὶ σαθρᾷ *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[x] Φέροι,] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Niceph.* & *Zonar.* Φέρειν in *Editis Aliisque.* HUDS. Φέρειν *Gen.* φέροιτο Euseb. SPANH.

[y] Εἰκασαν συμβουλῇ] Εἰκάζει *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[z] Πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται,] Hæc impari usu apud Euseb. SPANH.

[a] Ἐξ αὐτοῦ] Ἀπ' αὐτοῦ *Euseb.* & *Niceph.* HUDS. Ἀπ' αὐτῷ *Eus.*

[b] Προλαβὼν ἀναιρεῖν] Ita cum *Eusebii* & *Nicephori* libris. προλαβὼν ἀνελεῖν, & μεταβολῆς γενομένης, μὴ εἰς τὰ πρ. in *Zonarae* & *Josephi* libris, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Nota Josephum ignorasse veram causam mortis Johannis Baptistæ in Euangelio traditam. At forsitan, ut variæ sunt opiniones hominum, Josephus & alii quidam sibi persuaserunt, Herodem ideo in carcerem conjecisse Johannem, ne seditionem excitaret; aut dici potest, eum dicendo regem impium esse, seditionem potuisse concitare. REL.

[c] Εἰς τὰ] Μὴ εἰς τὰ *Gen.* μὴ deest *Euseb.* SPANH. Delet illud μὴ quoque *Coccejus.* In *L. B.* est γενομένης μὴ εἰς πρ. HAV.

[d] Τῇ Ἡρῴδου,] Τῇ δὲ Ἡρῳδ. *Euseb.* SPANH.

[e] Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις] Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ἐπὶ τ. τ. ἐ. τ. ὀλεθρον δὲ στρατῷ γενέσθαι, δι' ὅτι κακῶσαι Ἡρῴδην θέλοντι *Busb.* atque ita *Zonaras*, nisi quod habeat δόξαν pro δόξα.

[f] Προσορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτὰ φερομένας.] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 33. § 2. SPANH.

[g] Ἐπικειμένας.] Abest à *L. B. Coccejus* legit π. δ' ε. στεμμάτας ἐπικειμένας.

[h] Θύσων τῷ Θεῷ] Nam holocausta etiam Gentes offerebant in templo Hierosolymis. REL. Sueton. in Aug. c. 93. *Sed & Caium nepotem, quod Judæam praetervehens apud Hierosolymam non supplicasset, collaudavit.* HAV.

[i] Εὐπρεπῶς,] *L. B.* ἐκπρεπῶς.

[k] Καὶ γραμμάτων] Illud κ' abest à *L. B.*

[l] Χειμαδιοῦντας,] Conf. supr. c. 4 §. 1. SPANH.

[m] Τῆς Οὐϊτελλίου στρατείας] Ita *Busb.* (*Coccejus* τ. Ο. ἐπιστρατειῶν) & Οὐϊτελλίου στρατιωτῶν in *reliquis.*

[n] Ἢ τὸν γνώμην] Ἢ τὸν πολεμοῦντα, ἢ *Busb.* brevius aliquanto.

[o] Πρᾶξαί τι] Πρᾶξαι *Hen.* à pr. m. & *Vat.*

[p] Ἅμα δὲ καὶ πρόσεστιν] Ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ π. *Busb.* plenius aliquanto quam solet, forsan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[q] Πλῆθος,] *L. B.* πλῆθος.

τ Επι-

τῶν ἐν ἀνθρώποις [r] ἐπιπολυγμένων, δίκα τῶν πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβειῶν· εἴγε ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδῳ, σπάνη πολλοὶ ὀλίγων, πολλοὶ δ' ἦσαν, διαφθαρῶσι τὸς Ηρώδε ἀπογόνες. Φέροι δ' ἄν τι καὶ σωφρονισμῷ ἔχ ἀνθρωπείᾳ γνώσῃ, τὸ τὴν δυσχίαν αὐτῶν μαθεῖν· ἅμα ἢ καὶ τ Αγρίππαν διηγήσασθαι θαύματος ἀξιώτατον γεγενημένον, ὃς ἐκ πάνυ ἰδιώτε, καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν τ εἰδότων αὐτὸν, ἐπὶ τοσόνδε ἡυξήθη δυνάμεως. [s] εἴρηται μὲν οὖν κ πρότερον περὶ αὐτῶν, λεκτέον δέ μοι κ νῦν ἀκριβῶς.

δ'. [t] Ηρώδῃ τῷ μεγάλῳ θυγατέρες, ἐκ Μαριάμμης τ ἐξ Υρκανοῦ θυγατρὸς, γίνονται δύο. [x] Σαλαμψιὼ μὲν ἡ ἑτέρα, ἣ γαμεῖται Φασαήλῳ τῷ αὐτῆς ἀνεψιῷ, Φασαήλε παιδὶ ὄντι ἔχ [y] Φασαήλε ἀδελφοῦ Ηρώδε, δεδωκότος αὐτὴν ἔχ πατρός· Κύπρος δ' Αντιπάτρῳ καὶ [z] αὐτὴ ἀνεψιῷ, παιδὶ τ ἀδελφῆς Ηρώδε Σαλώμης. καὶ Φασαήλῳ μὲν ἐκ Σαλαμψιὼς γίνονται πέντε παῖδες, Αντίπατρος, Ηρώδης, Αλέξανδρος, θυγατέρες δ' Αλεξάνδρα κ [a] Κύπρος, ὧν Αγρίππας γαμεῖ ὁ Αριστοβούλε. Αλεξάνδραν δ' γαμεῖ μὲν Τίμιος Κύπριος, ἀνὴρ τ ἀξιολόγων, παρ' ᾧ δὴ κ ἄτεκνος τελευτᾷ· Κύπρῳ δ' ἐξ Αγρίππα μὲν ἄρσενες γίνονται δύο, θυγατέρες δὲ τρεῖς, [b] Βερνίκη, Μαριάμμη, Δρυσίλλα. Αγρίππας δὲ ἐκ Δρύσου τοῖς ἄρσεσιν ὀνόμασι ὧν ὁ Δρῦσος πρὶν ἡβῆσαι τελευτᾷ. [c] ὁ δὲ πατὴρ τούτων [d] Αγρίππας ἐτρέφετο [c] μετὰ κ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδε τε κ Αριστοβούλε. ἐκ Βερνίκης [f] κ οἵδε παῖδες ἔχ υἱέως Ηρώδε ἔχ μεγάλε· ε ἡ δὲ Βερνίκη [h] Κοστοβάρῳ κ Σαλώμης παῖς τ Ηρώδε ἀδελφῆς. τούτους Αριστόβουλος νηπίους [i] θνήσκει λιπὼν ὑπὸ ἔχ πατρὸς σὺν Αλεξάνδρῳ τῷ ἀδελφῷ, [k] καθάπερ εἰρήκαμεν. ἡβήσαντες δ' ἄγονται, Ηρώδης μὲν ἔτος, ὁ ἔχ Αγρίππα [l] ἀδελφὸς, Μαριάμμην θυγατέρα Ολυμπιάδος τ Ηρώδε [m] ἔχ Βασιλέως θυγατρὸς, κ Ιωσήπε [n] ἔχ Ιωσήπε παιδὸς, [o] ἀδελφὸς δ' ἔτος ἔχ βασιλέως [p] Ηρώδε. ἴσχει δ' ἐξ αὐτῆς υἱὸν Αριστόβουλον. ὁ δὲ τρίτος τὸ Αγρίππα ἀδελφὸς Αριστόβουλος γαμεῖ Ιωτάπην [q] Σαμψιγεράμε θυγατέρα τὸ [r] Εμεσῶν βασιλέως. θυγάτηρ δ' αὐτοῖς γίνεται κωφὴ, ὄνομα δὲ τῇδε Ιωτάπη. κ τάδε μὲν τ δρεπτῶν τέκνα. [s] Ηρωδιὰς δὲ αὐτῶν ἡ ἀδελφὴ [t] γήμε Ηρώδῃ Ηρώδε τὸ μεγάλε παιδὶ, ὃς γέγονεν ἐκ Μαριάμμης τ τὸ Σίμωνος τὸ ἀρχιερέως, κ αὐτοῖς Σαλώμη γίνεται, μεθ' ἧς τὰς γονὰς [v] Ηρωδιὰς, ὅτε συχνοὺς φρονήσασα τ παλαιῶν, Ηρώδῃ γαμεῖται τῷ ἀνδρὸς τῷ ὁμοπατρίῳ ἀδελφῷ, [x] διαζεῦσα ζῶντος. τοῦ δὲ Γαλιλαίων πε-

neque ulla potentia quæ in hominibus dominatur, absque pietate erga Deum: si quidem intra centum annos contigerit, ut Herodis posteri, qui sane permulti erant, fere omnes interierint. Accedit quod humano generi documento sit, illorum perspectam habere infelicitatem: præsertim ubi de Agrippa narrationem fecero, viro admiratione dignissimo, qui ex vita privata, & præter omnium quibus notus erat exspectationem, ad tantæ potestatis fastigium provectus erat. Illorum quidem jam antea mentionem feci, nunc vero de illis agam accurate.

4. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. Altera quidem Salampsio, quæ nupsit Phasaëlo consobrino suo Phasaëli filio fratris Herodis, dante illam patre: Cypros vero *altera* Antipatro & ipsa nupsit consobrino, Herodis nepoti ex sorore Salome. Et Phasaëlus ex Salampsione genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit quidem Timius Cyprius, vir nobilis, cujus in matrimonio sine liberis defuncta est: Cypros vero Agrippæ duos filios peperit, & tres filias, Berenicen, Mariamnen, Drusillam. filii autem Agrippa & Drusus dicti sunt. Ex his Drusus ante quam pubesceret diem obit. Horum autem pater Agrippa cum aliis etiam fratribus educabatur, Herode & Aristobulo. nam & isti filii erant *Aristobuli* filii Herodis magni ex Berenice: Berenice vero Costobari & Salomes sororis Herodis filia erat. Hos Aristobulus infantulos reliquit, à patre cum Alexandro fratre occisus, quemadmodum diximus. Postquam autem ex ephebis excesserant, uxores ducunt, Herodes hic, Agrippæ frater, Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ & Josephi, filii Josephi qui Herodis regis frater erat: & ex ea suscepit filium Aristobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotapen Sampsigerami Emesorum regis filiam, & ipsis nata est filia surda, atque huic nomen Iotape. Et à maribus quidem hæc soboles erat. Herodias vero soror eorum nupsit Herodi Herodis magni filio, quem sustulit ex Mariamne Simonis pontificis filia; illisque genita est Salome, cujus post nativitatem Herodias, ut quæ in animum induxerat leges patrias violare, Herodi nupsit, viri sui, à quo vivo discessit, ex eodem patre fratri. Hic autem Galilææ tetrarchiam habebat. Ejus

Herodis progenies ex Mariamne.

[r] Επιτεθυμένων,] *L. B.* ἐπιτηδευμένων. *Coccejus* ἐπιτηδευμένων.

[s] Εἴρηται μὲν] Εἴρηται μὲν οὖν καὶ κ πρ. π. ἀ. λεκτέον δέ] ὃ κ τῶν *Busb.*

[t] Ηρώδῃ —— ὄνομα.] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 3. SPANH.

[v] Τῆς Υρκανοῦ θυγατρὸς,] Τῆς Αλεξάνδρας καὶ Αλεξάνδρας τ θυγατρὸς Υρκανοῦ *Busb.*

[x] Σαλαμψιὼ —— ἄνδρα] Conf. αλλοι. lib. 1. c. 22. §. 2. & c. 28. §. 6. ut & supr. lib. 17. c. 1. §. 3. SPANH.

[y] Φασαήλε —— ἀνεψιῷ,] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat Φασαήλε παιδὶ ὄντι ἔχ Φασαήλε (*L. B.* Ηρώδε) ἀδελφῷ δ' ὠκότος αὐτὴν ἔχ πατρὸς, *Phasaëli filio dante illam Phasaëlo fratre patris.*

[z] Αὐτὴ ἀνεψιῷ,] Ita in *Editis.* αὐτῇ in *Cod. Hen.* & *Busb.*

[a] Κύπρος, ἧς Αγρίππας γαμεῖ] Conf. inf. c. 7. §. 2. SPANH.

[b] Βερνίκη,] *L. B.* Βερενίκη.

[c] Ο ἧς —— ἐτρέφετο] Ita ex vestigiis corruptarum lectionum & lib. 1. *de Bello Jud.* c. 28. pro modulo restitui, τῷδε πατρὶ τούτων Αγρίππας ἐτρέφετο μετὰ κ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης τε κ Αριστόβουλος κ Βερνίκη. κ οἵδε παῖδες Ηρώδε, ἔχ υἱὸς ἔχ μεγάλε. ἡ ἧς Βερνίκη in *Editis.* τῷ ἧς πατρὶ τούτων Αγρίππας ἐτρέφετο μετὰ κ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης ἧς κ Αριστόβουλος κ ἀδελφὴ Ηρωδιὰς Αριστοβούλε κ οἵδε παῖδες ἔχ υἱέως Ηρώδε ἔχ μεγάλε. Βερνίκη ἧς Κοσ. *Busb.* in *Epiphanii* versione, *Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Aristobulus, & Beronice, etiam hi quoque filii fuerunt Herodis majoris.* in *Gelenii* versione, *cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud avum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice. Hi nepotes Herodis magni ex filio: Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est.* Αριστοβούλῳ ἧς ὁπὸ Βερνίκης τ Σαλώμης θυγατρὸς, Ηρώδης μὲ κ Αγρίππας κ Αριστόβουλος υἱοί, lib. 1. de *Bello Jud.* Vide etiam *Antiqq.* p. 827. in fine.

[d] Αγρίππας ἐτρέφετο] *L. B.* Αγρίππαν ἐτρέφετο. *Coccejus* Αγρίππας ἀνετρέφετο.

[e] Μετὰ κ ἑτέρων ἀδελφῶν,] Illa μετὰ κ ἑτέρων omittit *Epiphan.*

[f] Καὶ —— μεγάλε.] Conf. αλλοι. lib. 1. c. 28. §. 1. SPANH.

[g] Η ἧς Βερνίκη] Conf. αλλοι. lib 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[h] Κοστοβάρῳ —— ἀδελφῆς.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 4. SPANH.

[i] Θνήσκει λιπών] Λείπει θνήσκων *Busb.*

[k] Καθάπερ εἰρήκαμεν,] Ως ἐδὴ εἴρηται *Busb.*

[l] Αδελφὸς,] Ita *Busb. L. B.* & *Epiphan.* ὁ in *Editis Aliisque.*

[m] Τῆ βασιλέως θυγατρὸς,] Voculam ἔχ addidi è *Cod. Busb.*

[n] Τῆ Ιωσήπε παιδὸς,] Ista ἔχ Ιωσήπε παιδὸς restitui è *Cod. Busb.* Τῆ Ιωσήπε absque παιδὸς habent *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* Videsis *Chr Noldium* in *Historia Idumæa*, p. 269.

[o] Αδελφὸς δ' ἔτος ἔχ βασιλέως Ηρώδε.] Conf. αλλοι. lib. 1. c. 24 §. 5 SPANH.

[p] Ηρώδε.] Ηρώδε nobis suppeditant *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Βασιλέως θυγατρὸς ἴσχει *Hen.* & *Vat.*

[q] Σαμψιγεράμε θυγατέρα] Ita in *Græcis* omnibus *Josephi.* Σαμψιγέραμε juxta *Epiphanium.* Σαμψικέραμος Εμισηνῶν φυλάρχης apud *Strabonem*, l. 16. p. 753. Videsis *Reinesii Var. Lect.* p. 110.

[r] Εμεσῶν βασιλέως.] Εμμισῶν *Busb.* sic & *Emmesa* apud *Plinium.* ΕΜΙΣΩΝ & ΕΜΙΣΕΝΩΝ in *nummis.* ἔχ Ευετηνῶν ἔθνους meminit *Strabo.* HUDS. Vel Ευισῶν. Nummi ΕΜΙΣΑ & ΕΜΙΣΗΝΩΝ. Conf. infr. lib. 19. c. 8. §. 1. SPANH.

[s] Ηρωδιὰς] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

[t] Γήμε —— παιδὶ,] Ita è *Cod. Busb.* & *Epiphan.* γήμαι in *cæteris.*

[v] Ηρωδιὰς, —— τῷ] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

[x] Διαζεῦσα ζῶντος.] Διαζεῦσα ἔχ ἀστοῖς γαμετὴ ζῶντος *Busb.* forsan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

Ejus vero filia Salome nupta erat Philippo Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. eoque ſine liberis defuncto duxit eam Ariſtobulus filius Herodis, fratris Agrippæ: illi autem nati ſunt filii tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et hæc quidem eſt Phaſaëli & Salampſionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit; ipſamque duxit Alexas Selcias, Alexæ filius: atque illis filia erat Cypros. Herodes autem & Alexander, quos Antipatri fratres fuiſſe dixi, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius, qui à patre fuerat interemptus, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit, ex filia Archelai Cappadocum regis. Et Tigranes quidem Armeniæ rex, dum Romæ accuſationem ſubiret, ſine liberis obiit. Alexandro autem Tigranes fratri cognominis naſcitur filius, qui à Nerone ad regnandum in Armenia mittitur: atque Alexandrum filium genuit. Ille vero Iotapen duxit, Antiochi Commagenorum regis filiam: & inſulæ in Cilicia rex à Veſpaſiano factus eſt. Et Alexandri quidem ſoboles fere ab utero deſeruit patria Judæorum inſtituta, ad ritus tranſiens moreſque Gentilium. Cæteris vero Herodis filiabus contigit, ut ſine prole decederent. Cum autem Herodis poſteri, quos percenſuimus, è medio non ſublati fuerint, eo tempore quo Agrippa magnus imperium adeptus eſt; cumque horum genus jam ante declaraverim, ſupereſt ut narrem quos in caſus fortuna Agrippam demiſerit, utque ex iis evaſerit, & ad maximam dignitatem & potentiam pervenerit.

τεταρχίαν εἶχεν ἔτι. ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς Σαλώμη φιλίππῳ γαμεῖ, Ἡρώδῃ παιδὶ τῷ τετράρχῃ τ Τραχωνίτιδος. καὶ ἄπαιδος τελευτήσαντος, Ἀριστόβουλος αὐτὴν ἀγεται, Ἡρώδης παῖς τ Ἀγρίππου ἀδελφός. [y] παῖδες δὲ ἐγένοντο αὐτῆς τρεῖς, Ἡρώδης, Ἀγρίππας, [z] Ἀριστόβουλος. τέτρα μὲν δὴ τὰ Φασαήλου καὶ [a] Σαλαμψιῶς ἐστι γένος. Κύπρῳ δ' ἐξ Ἀντιπάτρου θυγάτηρ γίνεται Κύπρος, καὶ αὐτὴν Ἀλέξας [b] Σελκίας γαμεῖ τὸν Ἀλέξα· καὶ [c] αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος. Ἡρώδης δὲ καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς ἀδελφοὺς ἔφην Ἀντιπάτρου, ἄπαιδες τελευτῶσιν. [d] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἡρώδου παιδὶ τοῦ βασιλέως, τῷ κατὰ τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένῳ, Ἀλέξανδρος καὶ Τιγράνης ἐγεννήσαντο ἐκ τ Ἀρχελάου τοῦ Καππαδόκων βασιλέως θυγατρός. καὶ [c] Τιγράνης μὲν [f] βασιλεύων Ἀρμενίας, κατηγορηθεὶς αὐτοῦ ἐπὶ Ῥώμης γενομένου, ἄπαις τελευτᾷ. Ἀλεξάνδρῳ δὲ Τιγράνης ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ γίνεται παῖς, καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας κατὰ Νέρωνος σταλεὶς πέμπτος· ὃς τε Ἀλέξανδρος αὐτῷ γίνεται. γαμεῖ δ' ὅτος Ἀντιόχου τοῦ Κομμαγληνῶν βασιλέως θυγατέρα [g] Ἰωτάπην· [h] νησιάδος τε τ ἐν Κιλικίᾳ Οὐεσπασιανὸς αὐτὸν [i] ἴσα] βασιλέα. καὶ τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου γένος, εὐθὺς ἅμα τῷ φῦναι, τὴν Ἰουδαίων ἐπιχωρίων, μεταπαξάμενοι πρὸς τὰ Ἑλλήνων πάτρια. τῶν λοιπῶν θυγατέρων Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ἀτέκνους τελευτᾶν συνέπεσεν. τῶν δὲ γνωμένων Ἡρώδου ἀπογόνων οὓς [k] καταλείπομεν ὄντων, ἐν ᾧ χρόνῳ Ἀγρίππας ὁ μέγας τὴν βασιλείαν παρέλαβε, τέτταρα τὰ μοι τοῦ γένους προδεδηλωμένου, διέξειμι λοιπὸν ὁπόσοις τε Ἀγρίππα τύχαις συνέλθοιεν, ὥστε αὐτῶν ἀφέδρασιν ποιησάμενος, ἐπὶ μέγιστον ἀξιώματός τε ἅμα προκόψῃ καὶ δυνάμεως.

VIII. CAP. VI. ΚΕΦ. ϛ'.

Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt, Philippi tetrarchiæ.

Agrippa Romæ degens ad inopiam redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, atque convictore quotidiano & familiari uſus Druſo, Tiberii imperatoris filio, nactus eſt etiam Antoniæ, Druſi majoris conjugis, amicitiam; utpote quæ Berenicen matrem in honore habuerit, filiumque dignitate augere voluerit. Cumque Agrippa natura eſſet magnanimus & munificus, quamdiu mater vixerit, voluntatem ſuam occultabat & diſſimulabat, quod noluerit ut mater ſibi hujuſmodi de cauſa iraſceretur. Poſtquam vero deceſſit Berenice, cum jam ſui eſſet arbitrii, facultates partim luxurioſe vivendo quotidie prodegit, partim immodica largitione profudit, maximos vero in libertos Cæſaris fecerat ſumptus, ſperans fore ut eorum opera adjuvaretur. Brevique ad inopiam redactus eſt, adeo ut non potuerit diu-

Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ὀλίγον πρὸ τ τελευτῆς, Ἀγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβων, καὶ ὁμοτροφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γενομένης πρὸς Δρῦσον τ Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος υἱόν, καὶ Ἀντωνίᾳ τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ, εἰς φιλίαν ἀφίκετο, [l] Βερνίκης τ μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς, [m] καὶ προαγαγεῖν ἠξιωκώς τ υἱόν. Φύσει δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, καὶ δωρεᾶς πολυτελὴς, ζώσης μὲν τ μητρὸς, [n] οὐκ ἐξέφαινε τ ψυχῆς τὸ θέλον, διαδιδράσκειν αὐτῆς ἠξιωκὼς τὴν ἐπὶ τοιούτοις γνωμένην ὀργήν. ἐπεὶ δ' ἡ Βερνίκη τελευτᾷ, γνώμενος ἐπὶ τῷ αὐτοῦ τρόπῳ, τὰ μὲν εἰς πολυτέλειαν [o] τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης, [p] τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ μέτρῳ τ δωρεῶν προϊέμενος [q] ἀναλῶσαι τ χρημάτων, τὰ πλεῖστα δ' εἰς τὰς Καίσαρος ἀπελευθέρας [r] ἐτετέλεστο, ἐλπίδι πράξεως τῆς αὐτῶν. πρός

---

y Παῖδες —— Ἀριστόβουλος,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

z Ἀριστόβουλος.] Καὶ Ἀριστόβουλος ſolus *Busb.*

a Σαλαμψιῶς ἐστι γένος.] Ita *Gall.* Σαμψιῶς mendoſe in *cæteris.*

b Σελκίας γαμεῖ Ἀλεξᾶ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ἐλκίας *Gall.* Ἐλκίας *L. B.* Σέλκιος in *Editis Aliiſque.*

c Αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος.] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *Alexæ vero hujuſque mulieris filia, fuit item Cypros.*

d Ἀλεξάνδρῳ —— θυγατρός.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 28. §. 1. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

e Τιγράνης —— ἀκμάζοντι.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

f Βασιλεύων Ἀρμενίας,] Βασιλέων *Hen.* & *Vat.*

g Ἰωτάπην.] Hujus Iotapes Commagenorum Regis filiæ nummus exſtat apud *Seguinum Select. Num.* p. 72. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ in av. ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. SPANH.

h Νησιάδος τε τ ἐν Κιλικίᾳ] Ita lego ex emendatione Cl. *Harduini*, (in *Nummis Antiquis illuſtratis*, p. 150.) quam approbat *H. Noriſius* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 135, 136. Ἡσιόδης τε τ ἐν Κ. in *Editis.* Ἡσιόδος τε abſunt quibuſdam *MSS.* relicta lacuna. in pleriſque *Epiphanii MSS. Leſidis Ciliciæ civitatis à Veſpaſiano rex conſtituitur:* in nonnullis *Iſiadis* vel *Yſiadis* &c. Ἰσιάδος τε τ ἐν Κιλ. *Petitus* in *Animadv.* ἀνικέτοις, tom. 1. p. 541. Utpote quod Iſius urbs ſit Ciliciæ, Ἰσιάδος voce omnes illas urbes ſignificari exiſtimans, quæ erant conventus Iſſici. HUDS. Conf. ſup. c. 10. §. 7. SPANH.

i Ἴσα] Καθίσᾳ *Busb.*

k Καταλείπομεν ὄντων.] *L. B.* κατέλαξα ἄρθρον. forte pro κατελίξα ἄρθρον.

l Βερνίκης τ μητρὸς] Conf. ſupr. lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH.

m Καὶ προαγαγεῖν ἠξιωκὼς τ υἱόν.] Et venerabiliter appellaret *Rufinus.* SPANH. Ante fuit προαγαγῶν. verum mutari ita juſſit *Hudſonus* in *Addend.* ita quoque in ora Cod. mei correxerat *Coccejus.* HAV.

n Οὐκ ἐξέφαινε τ ψυχῆς τὸ θέλον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐξεφαίνετο οὐ ψυχῆς τὸ θέλον in *Editis Aliiſque.*

o Τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης,] Sic cum Cod. *Busb.* τ οἷς καθ' ἡμέραν διαίτης. in *cæteris.* Forſan οἷς τ καθ' ἡμ. id eſt, οἷς τὰ τ καθ' ἡμέραν διαίτης.

p Τὰ δ' οἷς τὸ μὴ] Iterum cum Cod. *Busb.* τὰ δ', οὐ τ δωρεῶν τὸ μὴ μέτρῳ προϊέμενος ἀναλῶσαι in *Editis Aliiſque.*

q Ἀναλῶσαι] *L. B.* ἀνάλως. forte pro ἀναλώσας. HAV.

r Ἐτετέλεστο,] *L. B.* ἐτετέλετο.

s Εστ-

νία τι ἐν ὀλίγῳ σφῆι αὐτὸν ἰῶ, ἢ τοῦτ' ἰῶ κώλυμα τῆς ἐν Ρώμῃ ἀφίξεως. καὶ ὁ Τιβέριος τοῖς φίλοις ἧς ἡέως τεπελεύτηκότος ἀπέπεμψεν εἰς ὄψιν αὐτῷ, ἀφ' ὧ τὸ ἀνερεθίζεσθαι σφῶς τὸ λυπεῖσθαι μνημονεύων ἧς παιδὸς ἡσυχίαν τῇ ἐκείνων.

β'. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὀπίσω τῆς Ιουδαίας πλέων ὤχετο κακοπραγῶν, καὶ τεταπεινωμένος ὀλέθρῳ τε ὧν εἶχε χρημάτων, καὶ ἀπορίᾳ τοῦ [s] κτήσοντος τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς, πολλοῖς τε ὄσι καὶ [t] ἀλεωρὼ ἀφ' ἰῶ τινα οὐκ ἐνεδίδοσαν. ὥστε ἀπορίᾳ τῶν ποιητέων, καὶ αἰσχύνῃ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, [u] ὑποχωρήσας εἴς τινα πύργον ἐν [v] Μαλάθοις τῆ Ἰδουμαίας, ἐν σφετέροις τὰ Ἰδουμαίων [x] τοῦ μεταχήσοντος αὐτὸν ἰῶ. αἰσθάνεται δ' αὐτὸ τὼ ἀφίνοιαν [y] Κύπρος ἡ γυνή, παντοία τε ἰῶ ἀπείργαζα τῶν ὀπὶ τοιούτοις βελτιμάτων. ἀφαπέμπεται ἢ κ' ὡς τὼ ἀδελφὼ αὐτῆ Ηρωδιάδα, Ηρώδῃ τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν γράμματα, δηλοῦσα τό, τε ὀπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ Αγρίππου [z] σφόδρα λυποῖτο, καὶ τὼ ἀνάγκαν [a] ἢ ἐπ' αὐτὸ ἐξοίσω. σκέλλοί τε συγγενῆ ὄντα βοηθεῖν, [b] καὶ τὸν ἄνδρα σφῶς τοῦτο σωφρονίζειν, θεωροῦσαν ὡς αὐτὴ [c] παντοίως καθίζοι τὸν ἄνδρα, καὶ τοῦτο [d] οὐκ ἐξ ὁμοίων ἀφορμῶν. οἱ ἢ μεταπεμψάμενοι αὐτὸν, [e] οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα, καί τι καὶ ἀργύριον ὤνιον εἰς τὼ δίαιταν, ἀγορανομία τε τῆς Τιβεριάδος ἐτίμησαν. ὁ μὲν ὀπὶ πλεῖον γε Ηρώδης ἐνέμενε τοῖς δεδογμένοις, καίτοι γε, ἀφ' ὡς ἠκούσατε ἰῶ. ἐν γὰ Τύρῳ σφῶν συνουσίαν ὑπὸ οἴνου [f] τι γιγνομένων αὐτοῖς λοιδοριῶν, ἀνεκτὸν οὐκ ἡγησάμενος Αγρίππας, τοῦ Ηρώδου τε ἐπονειδίσαντος εἰς ἀπορίαν καὶ τροφῆς ἀναγκαίας [g] μεταδοσιν, ὡς φλάκκαν τὸν ὑπατικὸν εἰσιέζι, φίλον ὀπὶ Ρώμης τὰ μάλιστα αὐτῷ γεγονότα σφέτερον, Συρίαν δὲ ἐν τῷ τότε διεῖπεν.

γ'. Καὶ δεξαμένου φλάκκου σφῶν τούτῳ διῆγε, [h] παρακαλεσάντος αὐτὸν οἰκεῖ Ε Αριστόβουλον, ὃς ἀδελφὸς ὢν Αγρίππου ἀφαιρός τε ἰῶ. ὁ μὲν ἐβούλετο ἔχθρα τῆ ἀλλήλων, ὥστε μὴ φιλίᾳ τὰ [i] τοιαῦτα τιμὼ φέρεσθαι. ὁ μὲν ὅ, γε Αριστόβουλος ἀνὴρ τὰ σφῶς τ' Αγρίππαν δυσμενῶς, μέχρι Ε εἰς ἔχθραν αὐτὸν φλάκκῳ καθίσησιν, αἰτίαν τοιαύτην ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ σφαλαδῶν. Δαμασκηνοὶ Σιδονίοις σφὶ ὅρων ἀφαίρου καλεσῶντες, μέλλοντος φλάκκου σφὶ τούτων [k] ἀκροάσασθαι, μαθόντες τ' Αγρίππαν ὡς περὶ αὐτῷ [l] μέγα δυνάμενον, ἠξίουν μεθ' ὧν αὐτῶν γνώσεσθαι, πρεσβύτερόν τε πλεῖσον ὡμολόγησε αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν πάντα ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τ' Δαμασκηνῶν ὥρμησε πρᾶσσειν. Αριστόβουλος ἢ, ὁ γὰ ἐλάνθανεν αὐτὸν ἡ ὁμολογία τ' χρημάτων, κατηγορεύσῃ σφῶς τ' φλάκκον. καὶ βαπτιζομένου τὰ πράγματος ἐπεὶ [m] φανερὰ ἰῶ, ἐξωθεῖ τ' Αγρίππαν φιλίας τ' σφὸς αὐτόν. ὁ ἢ, εἰς ὑστάτην ἀπορίαν σφιγόμενος, εἰς Πτολεμαΐδα παρῶ, καὶ κ' τὸ ἄπορον τ' ἀλλαχόθεν ἀφίκτης γνώμην ἐποιεῖτο [n] ἐπὶ τ' Ιταλίας πλεῖν. εἰργόμενος ἢ χρημάτων ἀπορία, ἠξίου μαρ-

tius Romæ commorari. acceſſit quod Tiberius filii ſui non ita pridem defuncti amicis interdixerat, ne in conſpectum ſuum venirent, ne ex illis viſis renovata filii memoria luctus ſuus redintegraretur.

2. His itaque de cauſis conſcenſa navi in Judæam profectus eſt, male ſe habens, animoque dejectus & quod omnem ſuam pecuniam abſumpſerat, & nihil ei ſupererat unde ſolveret quod creditoribus debebat, qui & multi erant & motus ejus omnes obſervabant ne quà effugeret. Eò igitur redactus, ut quid ageret, neſciret, factorumque eum valde puderet, ſeceſſit in caſtellum quoddam apud Malatha Idumææ, & de manibus ſibi afferendis cogitabat. Subolet autem hoc Cypro uxori quod ille in animo agitabat, atque modis omnibus agebat ut eum ab hujuſmodi conſilio depelleret: ad ſororem quoque ejus Herodiadem ſcripſit, Herodi tetrarchæ nuptam, ſignificans, & quid rebus ita ſe habentibus Agrippa decreverit, & qua neceſſitate adactus eò devenerit: hortataque eſt eam ut pro jure cognationis afferret auxilium, maritumque ad idem faciendum perduceret, præſertim cum cerneret ipſam omnes vias perſequi quibus virum ſublevaret, idque cum opibus non adeo abundaret. Acceſſitus igitur à ſorore ejuſque marito, juſſus eſt habitare Tiberiade, aſſignata certa pecunia ut de victu caveretur, datoque ei in cumulum ædilitatis illius loci honore. Non tamen diu Herodes in ea voluntate perſtitit, quamvis ne ſic quidem ſatisfieret *Agrippæ* neceſſitatibus. Cum enim apud Tyrum convivium agerent, interque bibendum convicia *hinc inde* jacerentur, atque Herodes inopiam Agrippæ exprobraſſet, quodque victum ei ſuppeditaret, ille hoc nullo modo ferendum eſſe ratus, ad Flaccum virum conſularem ſe contulit, qui tunc Syriam adminiſtrabat, cum quo ſibi Romæ jam ante magna interceſſerat amicitia.

In Judæam reverſus de nece ſibi conſciſcenda cogitat.

Cypros uxor hac de re ad Herodiadem ſcribit.

Agrippam ad ſe accerſunt Herodes & Herodias, eique Tiberiadem ad habitandum dant.

Herodes Agrippæ inopiam exprobat.

3. A Flacco autem benigne exceptus, apud eum vitam agebat, ibi quoque ſecum Ariſtobulum habentem, fratrem quidem Agrippæ, ab ipſo vero diſſentientem. non impediit tamen hæc ſimultas, quo minus uterque viri conſularis uteretur amicitia, eundemque ut par erat honorem ab eo referret. At vero Ariſtobulus nihil de ſuo in Agrippam odio remittebat, nec quieſcebat donec Flaccum ei infenſum reddiderat, faciens ut ex hujuſmodi cauſa offenſionem exciperet. Damaſceni, orta cum Sidoniis de finibus controverſia, cum litem dijudicaturus eſſet Flaccus, cognito quod Agrippa multum apud eum valeret, rogaverunt ut adeſſet ipſorum partibus, magnam ei pecuniæ vim polliciti. Et ille quidem omnia ſtudioſe agebat ut Damaſcenis auxilium ferret. Ariſtobulus autem, (nam ipſum non latebat pactum de pecunia) *fratrem* apud Flaccum detulit. Quod cum facta inquiſitione ita eſſe deprehenderet, ab amicitia ſua Agrippam repulit. Ille vero in extremam egeſtatem relapſus venit Ptolemaïda, &, quod nuſquam alibi haberet unde viveret, in Italiam navigare decrevit. Cum au-

Ad Flaccum ſe confert Agrippa.

Ariſtobulus Flaccum ei infenſum reddit.

s Ἐκτίσοντος τὰ χρέα] Ἐκτίσας *Busb.* ἐκτίσαντος *Gall.*

t Ἀλεωρὼ] Ἀλεωρᾶς, σκυγὰς *Heſych.* SPANH.

u Μαλάθοις] Eo modo *Busb* (*Lugd. Bat.* Μαλάθης) & forſan *Epiphanius*, qui habet, *Malathoes.* Μαλάθοις in *Editis Aliiſque.* Videſis Cl. *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 885. HUDS. Malathois *Ruſin.* SPANH.

x Τοῦ μεταχήσοντος αὐτὸν ἰῶ.] Τῶ μεταχήσαντι *Busb.*

y Κύπρος ἡ γυνὴ,] Cypros Phaſaelis è fratre Herodis filii, filia, uxor Agrippæ ſupra c. 6. §. 4. SPANH.

z Περιλύπτοιτο,] Περιλύπτοιτο *Busb.*

a Ἢ ἐπ' αὐτὸ ἐξοίσω.] Ἢ ἐπ' αὐτὸ ἐξῆγεν *Busb.* ἢ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν *Gall.* ἐξῆγεν in *Editis Aliiſque.* ἢ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν *L. B.*

b Καὶ τ' ἄνδρα] Illa, κ' τ' ἄνδρα σφῶς τοῦτο σωφρονίζειν, habui è *Cod. Busb.* κ' τ' οἰκεῖον ἄνδρα σφῶς ἐπιμελεῖσθαι σφόδρα λίαν *Zonar.*

c Παντοίως] Lege πάντως. COCC.

d Οὐκ] Abeſt à *L. B.*

e Οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα,] Galilææ quippe, quæ Herodis Tetrarchia, Herodiadis mariti civitas, vid. ſupr. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τι] Abeſt à *L. B.*

g Μεταδόσιν,] Ita *Busb.* & *L. B.* μεταδίδωσιν in *Editis Aliiſque.*

h Παρακατεχηκότος] Locum reſtitui ex *Epiphanio*, qui vertit, *retinuit ibi quoque Flaccus Ariſtobulum fratrem Agrippæ*; σφὸς κατηλθότος σκεῖ κ' Αριστοβούλου *Busb.* forſan pro Αριστοβούλου. in *Editis* σφὸς κατεχηκότος αὐτὸν σκεῖ Αριστοβούλου, nullo plane ſenſu.

i Τὰ εἰκότα] *L. B.* in *Marg.* εἰς τὰ εἰκότα αὐτῷ.

k Ακροάσασθαι,] *L. B.* ἀκροᾶσθαι.

l Μέγα δυνάμενον,] Μέγα δυνατὸν *Busb.* μέγα δυνατὸν ἂν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*

m Φανερὰ ἰῶ,] Sc. ὁμολογία. Eſt qui malit φανερὸν, ut ad πράγμα referatur.

n Ἐπὶ τ' Ιταλίας πλεῖν.] Εἰς Ιταλίαν *Busb.*

o Μη-

Agrippa ope Marsyæ pecuniam mutuatur.

autem ipsum inhiberet pecuniarum inopia, jussit Marsyam libertum suum, ut, omni arte in hujusmodi necessitate adhibita, mutuam alicunde pecuniam sumeret. Atque Marsyas adit Petrum, Berenices Agrippæ matris libertum, ejus vero testamenti jure Antoniæ ditionis factum, eumque hortatur ut pecuniam Agrippæ syngrapha fideque accepta daret mutuam. At ille, (nam Agrippam pecuniæ, quam retinuerat, insimulabat) Marsyam compellit syngraphum dare de viginti millibus drachmarum Atticarum, cum bis mille & quingentis minus accepisset. id quod ille fecit, ut qui ita facere necesse haberet. Accepta itaque pecunia, cum ad Anthedonem perveniisset, navemque nactus esset, in eo erat ut solveret. Quod ubi comperit Herennius Capito procurator Jamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quæ Cæsaris fisco ab eo debebantur dum Romæ ageret; à quibus illic manere coactus est. Et tunc quidem se jussa facturum esse simulabat; de nocte vero, præcisis retinaculis, Alexandriam navigavit. ubi ab Alexandro Alabarcha poposcit ut ducenta argenti millia ei crederet. Ille vero non ipsi se crediturum dicebat: sed Cypro * *eadem postulanti* dare non recusabat, ut qui conjugalem ejus amorem cæteraque omnes virtutes obstupesceret. Illa autem cum fidejuberet, mox Alexander, quinque talentis Alexandriæ repræsentatis, promisit se reliqua daturum esse ubi primum Dicæarchiam veniret, de illis metuens quod sui profusum noverat Agrippam. Et Cypros quidem, cum virum in Italiam navigaturum dimisisset, ipsa cum liberis in Judæam reversa est.

Metu Herennii Capitonis Alexandriam navigat.

Pecuniam ab Alexandro Alabarcha impetrat.

Agrippa in Italiam redit.

Benigne à Tiberio excipitur.

4. Agrippa vero Puteolos appulsus literas dat Tiberio Cæsari, qui *tum* sese in Caprearum secessum abdiderat; venisse se officii causa illumque ut viseret significans, roganque ut sibi liceat in Capreas trajicere. Tiberius autem nil cunctatus & alia ad eum summa cum humanitate rescripsit, & quod gauderet ipsum iterum ad se Capreas venire. Cumque ille advenisset, non minore alacritate, quam præ se tulerat literis, eum amplexus est & hospitio excepit. Postridie vero Cæsari allatis ab Herennio Capitone literis, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, è locis suæ ditionis sese fuga proripuisset, ita ut omnem ipsi pecuniam ab eo exigendi potestatem ademerit: cum istas legisset literas, ægerrime rem tulit Cæsar, & Agrippæ omnes ad se aditus præcludi jussit, usque dum debitum solveret. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici &

Postea Tiberius, acceptis ab Herennio Capitone literis, Agrippæ omnem ad se aditum præcludit.

σύας, ὄντα αὐτοῦ ἀπελεύθερον, παρεσκεύαζε τὸν ἐπὶ τούτοις ° μηχανῶν, δανεισάμενον P παρά τινων. καὶ ὁ Μαρσύας q Πέτρον κελεύει, Βερενίκης ὄντα ἀπελεύθερον τῆς Ἀγρίππα μητρὸς, διαθήκης δὲ r τῆς ἐκείνης s δικαίως ἐπιτελοῦντα τὴν Ἀντωνίας, αὐτῷ γοῦν πιστεύειν ἐπὶ γράμμασι καὶ πίστει τῇ αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἐπικαλεῖ γὰρ τῷ Ἀγρίππα χρημάτων τινῶν ἀποστέρησιν, t ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν v δυὸ μυριάδων Ἀττικῶν συμβόλαιον ποιησάμενον πεντακοσίας καὶ x διακοσίας ἐλάττονα λαμβάνειν. συνεχωρεῖ δὲ ἐκεῖνος κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ποιεῖν. εἰληφὼς δὲ τοῦ χρήματος τούτου, Ἀγρίππας εἰς Ἀνθηδόνα πλεύσας, καὶ λαβὼν ναῦν, y ἐν ἀναγωγαῖς ἦν. καὶ γνοὺς Ἑρέννιος Καπίτων ὁ τῆς z Ἰαμνίας ἐπίτροπος, πέμψας στρατιώτας, οἳ εἰσπράξουσι) αὐτὸν ἤγαγεν τριακοσίας μυριάδας ἀργυρίου τῷ Καίσαρος ὀφειλομένας ὅτε Ῥώμης ἦν αὐτός, ἀνάγκας τε ἐπέθηκεν ἕως a μενοῦντος. καὶ τότε μὲν b πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις ὑπεσχνεῖτο ἦν, νυκτὸς δὲ ἀπηγκυρισμένης, κόψας τὰ ἀπόγεια, ᾤχετο εἰς Ἀλεξανδρείας πλέων. ἔνθα Ἀλέξανδρος δεῖται τοῦ c Ἀλαβάρχου μυριάδας εἴκοσι d δάνεια αὐτῷ δοῦναι. ὁ δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη πιστεῦσαι, Κύπρῳ δὲ οὐκ ἠρνεῖτο, τήν τε φιλανδρίαν αὐτῆς e καταπεπληγμένος, καὶ τἄλλα λοιπὸν ἅπασαν ἀρετήν. ἡ δὲ f ὑπισχνεῖτο, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πέντε τάλαντα αὐτοῖς g ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ δοὺς, τὰ λοιπὰ ἐν h Δικαρχίᾳ i ἡμοιένῳ παρέξειν ἐπαγγέλλεται, δεδιὼς τὸν Ἀγρίππαν τὰ εἰς τὰ ἀναλώματα ἕτοιμον. καὶ Κύπρος μὲν, ἀπαλλάξασα τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τὴν Ἰταλίας k πλεύσομένου, l αὐτὴ μὲν τὰ τέκνων ἐπὶ Ἰουδαίας ἀνέζευξεν.

δ'. m Ἀγρίππας δὲ, εἰς n Ποτίολους καταλαβὼν, ἀπηλλάγη ὡς Τιβέριον Καίσαρα γράφῃ διειλημένον ἐν ° Καπρέαις, παρουσίαν τε τὴν αὐτοῦ δηλῶν ἐπὶ θεραπείᾳ P ὄψει τῇ ἐκείνου, καὶ ἀξιῶν ἔφησιν αὐτῷ ἡδέως εἰς Καπρέας καταβαλεῖν. Τιβέριος δὲ, ἅδην q ἐνδοιάσας, τά τε ἄλλα αὐτῷ γράφει φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, r ἔτι δὲ χαίρειν ἀπομημαίνων ἐπὶ τῷ σῶον ἐπανήκειν εἰς τὰς Καπρέας. ἐπεὶ δὲ ἀφικνεῖτο, μηδὲν ὑφελὼν τῶν ἐν τοῖς γεγράμμασι σεσήμων, ἠσπάζετό τε καὶ ἐξένιζε. τῇ δ' ἑξῆς s Καίσαρος γεγραμμάτων παρόντων Ἑρεννίου Καπίτωνος ἀφικομένων, ὅτι Ἀγρίππας μυριάδας τριακοσίας δάνεισμα ποιησάμενος, καὶ ἕως τὰς καταβολὰς ἐκλιπὼν χρόνον τὸν συγκείμενον ἀπαιτήσεως γινομένης, οἴχοιτο φυγὰς ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῷ χωρίων, ἄκυρον αὐτὸν καθιστὰς τῆς ἐπὶ τοῖς t εἰσπραξομένοις ἐξουσίας· ταύτην ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν u σκυθρωπάσας ὁ Καῖσαρ, καὶ μηδὲν ἧττον ἤγαλλε τῷ Ἀγρίππα κελεύσας εἰσόδων τοῖς αὐτὸν, ἄχρι δὴ v καταβαλῇ τὸ χρέος. ὁ δὲ, μηδὲν τῆς ὀρ-

° Μηχανῶν,] Δαπανῶν *Busb.* satis commode.

P Παρά τινων.] *L. B.* ὑπό τινος.

q Πέτρον κελεύει,] Ita *Busb.* & *Zonar.* πρῶτον in *reliquis.*

r Τῆς ἐκείνης] Μητρὸς subintelligendum.

s Δικαίως] *L. B.* δικαίᾳ.

t Ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν] Ἀναγκάζει τὸν Ἀγρίππαν Μαρσύαν *Vat.* & *Hen. à pr.* m.

v Δυὸ —— λαμβάνειν.] Nota usuræ genus, quale Atticis dicebatur ἐπόγδοος τόκος, qui octavam sortis partem in anno reddit, seu in centum drachmas, duodecim & dimidiam. SPANH.

x Διακοσίας ἐλάττονα λαμβάνειν.] Καὶ χιλίας ἔλασσον *Busb.*

y Ἐν ἀναγωγαῖς ἦν.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* quo modo apud *Philonem Alioſque.* ἐν ἀγωγαῖς in *Editis Aliisque.*

z Ἰαμνίας ἐπίτροπος,] Ἰαμνείας *Busb.*

a Μενοῦντος.] Μένοντος *Busb.*

b Πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις] Πείθεσθαι τοῖς κεκελευσμένοις *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Ἀλαβάρχου] Ἀβαλάρχου *Busb.* Ἀλαβάρχου in *cæteris* omnibus tam Gr. quam *Lat.* atque ita (non Ἀρχαβάρχου) scribendum esse docent *Bosius* in l. 2 *Epp. ad Atticum*, Ep. 17. & *Noldius* in *Hist. Idumeæ*, p. 458.

d Δάνεια αὐτῷ δοῦναι.] Δάνειον *Busb.*

* Eadem postulanti *dare non recusabat*,] Ita *Epiphan.*

e Καταπεπληγμένος,] Τεθνηπὼς *Busb.*

f Ὑπισχνεῖτο,] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Bas.* ὑπισχνεῖτο *Busbi*, ὑπισχνεῖτο τε *Gen.*

g Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ] Ἐπὶ τῇ Ἀλ. *Busb.*

h Δικαρχίᾳ] Ita contracte hic loci, alibi (prout etiam hic in *L. B.* invenimus) Δικαιαρχίᾳ. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 14. §. 1. SPANH.

i Ἡμοιένῳ παρέξειν] Ἡμιόλῳ παρέξειν ἐπιτιμίῳ *Busb.* ἡμίσει παρέξειν ἐπιτιμίῳ *Hen.*

k Πλευσούμενον,] Illud malui quam Doricum πλευσόμενον, quod in *libris* exstabat.

l Αὐτὴ] Ita *MSS. Gen.* αὐτῇ.

m Ἀγρίππας —— γράφῃ &c.] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.

n Ποτίολους] Vel Πουτίολους infr. De Vita (§. 2.) ἐν Πουτίολοις Itali &c.

o Καπρέαις,] Καπραίαις in *libris* plerisque. forsan pro Καπρείαις. HUDS. Vel Καπρείαις. SPANH.

p Ἐνδοιάσας,] Vid. infr. §. 10. SPANH.

q Ἔτι τε χαίρειν ἀπομημαίνων] Ita *Busb.* ἔτι χ. in *cæteris.* HUDS. Ἐλλιπῆ τὸ χαίρειν *L. B.* Sed *Cocceius* legendum putat ἐλλιπῶν τι χαίρειν αὐτῷ σημαίνων. Vulgatæ tamen lectioni favet *Epiphanius.* HAV.

r Καίσαρος γεγραμμάτων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Καίσαρος γεγραμμάτων αὐτῷ π. in *Editis Aliisque.*

s Εἰσπραξομένων] *L. B.* εἰσπραξαμένων.

t Περιαλγὴς] ὁ Καισὰρ,] Περιαλγὴς τὸ *Busb.* quod non displicet.

v Καταβαλῇ τὸ χρέος.] Καταβαλεῖς *Busb.* καταβάλοι *L. B.*

ὀργῇ ⸗ Καίσαρ⸗ καταπλαγεὶς, Αντωνίας δεῖπν, Γερμανικᾶ τε μητρὸς Ⓒ Κλαυδίᾳ ⸗ ὕστερον γνωμένῃ Καίσαρ⸗, δάνεισμα αὐτῷ δοῦναι [x] τ τελάκοντα μυριάδων, ἵνα Φιλίας [y] μὴ ἀμαρᾶσι τ πρὸς Τιβέριον. ἡ ⸗ Βερνίκης τε μνήμη τ μητρὸς αὐτ, σφόδρα γὰ ἀλλήλαις ἐχρῶντο. [z] αἵδε γυναῖκες, κ αὐτῷ ὁμοτροφίας πρὸς τὸς ἀμφὶ Κλαύδιον γεγυμνένης, δίδωσι τὸ δρόμιον, κ αὐτῷ ἀποτίσασθαι τὸ χρέ⸗ ἀνεπικωλύτ⸗ ὦ ἡ Φιλία ⸗ Τιβερίᾳ. αὖθις ⸗ αὐτῷ Τιβέρι⸗ ὁ Καῖσαρ συνίησιν ἰῶνον τ αὐτᾶ, κελεύων τὰ πάντα αὐτ τ ἐξόδοις ⸗ προσχάνδν. Ἀγρίππας ⸗ Φιλίᾳ δεχθεὶς ὑπὸ τ Αὐγωνίας, κ ⸗ θεράπαιναν τρέφ⸗ τῷ Γαΐᾳ ἰῶνᾶ τε ὄντ⸗ αὐτῇ, κ εὐνοίᾳ ⸗ πατρὸς εἰς τὰ πρῶτα τιμωμένν. κ [a] δή τις ὦ Θάλλος [b] Σαμαρεὺς γνώ⸗, Καίσαρ⸗ ⸗ ἀπελεύθερ⸗. ⸗ τούτ δάνεισμα [c] μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμεν⸗, τῇ τε Αντωνίᾳ καταβάλλ τὸ ὀφληθὲν χρέος, κ τ λοιπῶν τῷ ἀναλώματι θεραπευων τ Γάϊον, μᾶλλόν τε ἀξιώματι ὦ παρ' αὐτῷ.

ε'. Προϊόσης ⸗ [d] εἰς μέγα τῷ Ἀγρίππα [e] τ πρὸς Γάϊον Φιλίας, [f] αἰωρυμένοις ποτὲ λόγ⸗ περὶ ⸗ Τιβερίᾳ γίνε⸗, κ ⸗ Ἀγρίππα κατ' εὐχὰς τραπμένν, μόνω δ' ἦσαν, ἢ τάχ⸗ Τιβέριον ὑπεκστάντα τ ἀρχῆς Γαΐῳ ⸗ παραχωρεῖν ἀξιωτέρῳ τὰ πάντα ὄντι. τούτων ἀκροᾶται τ λόγων Εὐτυχ⸗, Ἀγρίππα δ' ὦ ἀπελεύθερ⸗ κ ἡνίοχ⸗, κ παρεκρῆμα μὲν σιγῇ παρεδίδα. κλοπῆς ⸗ ἱματίων αὐτῷ ⸗ Ἀγρίππα ἐπικαλυμένης, κ ἀπελεᾶς ⸗ σκεκλόφ, φυγὼν Ⓒ ληφθεὶς ἀγωγῆς αὐτ ἐπὶ Πίσωνα ἡγομένης, ὃς ὦ φύλαξ τ πόλεως, ἐρομένν τὸν αἰτίαν τ φυγῆς, Καίσαρι, φησὶν, ὑπορρήτους ἔχειν λόγους εἰπεῖν ὑπ' ἀσφαλείᾳ τ σωτηρίας αὐτ φέρουσας. ὥστε δήσας αὐτὸν ἔστειλεν εἰς τὰς Καπρέας· κ Τιβέρι⸗ τῷ [h] αὐτ τρόπῳ χρώμεν⸗, εἶχεν αὐτὸν δέσμιον, μελλητὴς εἰ καί τις ἑτέρων βασιλέων ἢ τυράννων γνόμεν⸗. ὅτε γὰ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ὀκνῶ τ ὀξέως ἐποιεῖτο, [i] ἡγεμόσιν τε [k] ἢ ἐπιτρόποις ὑπ' αὐτ ἐκλεῖπον ἀδεμία ὦ ἀναδοχὴ, ὁπότε μὴ φθαῖεν πεπλουτηκότες. ὀθεν καὶ δεσμωτῶν ἀκροάσεως [l] πλείστ⸗ ὦ. ὥστε Ⓒ τ φίλων ἐρομένων τὸν αἰτίαν αὐτὸν ⸗ ὅτι τοιούτοις ὀλκῇ [m] χρωμένν, ἔφη, "τὰς μὲν πρεσβείας τρίβειν "ὅπως μὴ ἀπαλλαγῆς αὐτῆς ὀκνῶ ⸗ ὀξέως γνομένης, "ἑτέροι πρέσβεις ἐπιχθροτονηθέντες ἐπανίοιεν, ὅχλ⸗ τε "αὐτῷ γίνοιτο ὑπὸ δοχαῖς αὐτῶν Ⓒ πομπαῖς [n] πρσκειμέ"νῳ. τὰς δ' ἀρχὰς συγχωρεῖν [o] τοῖς ἄπαξ εἰς αὐτὰς "ὑπ' αὐτ καταξᾶσιν, αἰδῆς πρσμηθείᾳ τ ὑποπτέλων. "φύσ μὲν γὰ εἶναι πᾶσιν ἡγεμονίαν ⸗ πλεονεκτεῖν. "τὰς ⸗ μὴ [p] παγίως, ἀλλ' εἰς ὀλίγον Ⓒ ἄδηλον ὁπότε "ἀφαιρεθεῖεν, κ μειζόνως ἐξοτρωύειν ὑπὸ κλοπᾶς τὰς "ἐχούσας. εἰ μὲν οὖν ἐφεῖκασιν εἰς πλέον [q] αὐτὰς, "[r] ἄδλον τ κλοπῶν ἔχειν ὑπὸ ⸗ πολλᾶ τ κεκερδημένων "ἀμβλυτέρως τὸ λοιπὸν αὐτᾶς χρωμένας. Δρσόχης δ'

Claudii, qui postea Cæsar factus est, matre petiit mutuo trecenta millia, ne Cæsaris amicitiâ excideret. Illa vero, Berenices matris ejus memoria (illæ enim mulieres sibi invicem perfamiliares erant) quodque simul ipse educatus fuerat cum Claudio, argentum * *quod postulabat* ei suppeditat; cumque *Agrippa* æs alienum exsolvisset, patefactus est ei aditus ad Tiberii amicitiam. Deinde ipsi Tiberius Cæsar nepotem suum commendat, dato in mandatis ut eum foris egredientem comitaretur. Agrippa vero, quod benigne adeo exceptus fuerat ab Antonia, cœpit Cajum studiose colere, utpote nepotem illius, & in summo apud omnes honore ex illorum in patrem ejus benevolentia. Erat etiam Thallus quidam, genere Samarita, Cæsaris libertus. à quo decies centena millia mutuatus, & Antoniæ solvit quod ei debebat, & cum reliquum in sumptus erogasset quibus Cajum demereretur, majore auctoritate apud ipsum pollebat.

Ab Antonia pecuniam accipit Agrippa, & cum Tiberio in gratiam redit.

Cajum sibi conciliare studet.

5. Agrippa autem plurimum apud Cajum in gratia proficiente, quodam die dum una in curru gestarentur & in sermonem inciderent de Tiberio, accidit ut Agrippa (nam soli erant) *Deum* precaretur, ut Tiberius Cajo omnino digniori quam primum imperio cederet. Has voces excepit Eutychus, Agrippæ libertus & auriga, & tum quidem silebat. Insimulatus autem ab Agrippa, quod vestem ei surripuerat (id quod revera factum erat) & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pisonem urbis præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam Cæsari enuncianda, quæ salutis ejus interessent. quapropter ipsum in vincula conjectum Capreas mittebat: & Tiberius more suo vinctum servabat, quod cunctator, si quis alius aut rex aut tyrannus, factus esset. nam neque legationes sine mora admittebat; neque curabat ut mitterentur qui præsidibus aut procuratoribus ab eo missis succederent, nisi illi decessissent. unde fiebat ut vinctos quoque audire negligeret. Proinde cum amici causam ipsam quærerent, cur adeo procrastinaret, dicebat, "legationibus quidem se mo"ras nectere, ne illis cito dimissis, alii mox creati "ad ipsum denuo accedant legati, atque ita sibi "continuo incumbat negotium illos accipiendi "ablegandique. Imperia autem illis, quibus semel "ea dederat, diuturna esse sinere, ut aliquo saltem "pudore adhibito consulatur subditis. ingenium "enim omnium hominum in magistratu proclive "esse ad avaritiam. qui vero haud perpetui sunt, "sed ad breve tempus, ut incertum sit quando il"lis auferatur potestas, majori aviditate ad rapinas "ferri. itaque si diutius ea fruantur, furtorum sa"tietate tandem expleti, ut qui satis superque sibi "acquisiverint, deinde tardiores fieri ad rapiendum.

Agrippa, ab Eutycho liberto accusatus, in custodiam datur.

Tiberii tabitas & cunctatio.

x Τῶν τελάκοντα μυριάδων,] Τὰς τελάκοντα μυριάδας *Busb.*

y Μὴ] Οἱ *Gen. &c.* SPANH.

* Quod postulabat *ei suppeditat*;] Ita *Epiphan.*

z Αἵδε γυναῖκες,] Αἱ δὲ αἱ γυναῖκες *Busb.*

a Δή τις ὦ Θάλλ⸗] E *Cod. Busb.* scripsi, κ δή τις ὦ pro κ γὰ ὦ & pro ἄλλ⸗ ex conjectura reposui Θαλλ⸗, quem inter Tiberii Augusti libertos fuisse constat ex *Gruteri Inscriptionibus*, P. DXCIX. n. 7. Videsis *Indices* ad *Gruterum* & *Reinesium*.

b Σαμαρεύς] Aliàs Σαμαρίτης. SPANH.

c Μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμεν⸗,] Μυριάδας ἑκατὸν εὑρόμεν⸗.

d Εἰς μέγα τῷ Ἀγρίππα] Ἐπὶ μέγα *Busb.*

e Τῆς πρὸς Γάϊον φιλίας,] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.

f Αἰωρυμένοις] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐωρυμένοις π. λ. π. Τιβερίου in *Editis Aliisque*. HUDS. *Gen.* ἐωρυμένοις Infr. §. 6. ἠωρεῖτο ἐπὶ φορείου ubi *Gen.* ἐωρεῖτο, & mox ἠωρεῖτο ἐφ' ἁμάξης, ubi *Gen.* ἐωρεῖτο. SPANH.

g Καὶ ἡνίοχ⸗,] Illud κ insertum dedi, auctoritate *Epiphanii*.

h Αὐτῷ] *Gen.* αὐτῷ *Lugd. Bat.* αὐτᾶ.

i Ἡγεμόσιν ——— πεπλούτηκότες.] Idem *Tacitus* de eo Annal. 1. cap. LXXX. Ac plerosque ad finem vitæ in iisdem exercitibus aut præsidiationibus habere. SPANH.

k Ἢ ἐπιτρόποις] Καὶ ἐπιτρ. παρ' αὐτῷ *Busb.*

l Πλείστ⸗] Abest à *L. B.*

m Χρωμένν,] Χρᾶσθαι *Busb.*

n Πρσκειμένῳ.] Πρσκειμένῳ & mox αἰδῆς non agnoscit *Busb. Lugd. Bat.* πρσκειμένων.

o Τοῖς ἄπαξ] Τοὺς ἅπαξ ὑπ' αὐτῷ καταξᾶσιν εἰς αὐτὰς *Busb.* HUDS. Suetonius id confirmat lepido Tiberii dicto de homine, qui muscas abigi à corpore suo nolebat. REL.

p Τῷ πλεονεκτεῖν,] Ita, ut ellipsis sit præpositionis ἐπὶ, in *libris nostris*, omnibus præter *Busb.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) qui habet οἰκείαν ⸗ πλ. quæ sane constructio alibi quod sciam non reperitur. Legi potest οἰκεῖον ἔχειν τὸ πλεονεκτεῖν, omisso εἶναι. aut potius, φύσ γὰ πᾶσαν ἡγεμονίαν ⸗ πλεονεκτεῖν ἐφίεσθ.

q Παγίως] E *Cod. Busb* vocabulum παγίως (quod in *Lugd. Bat.* quoque reperitur in *Margine*) restitui in locum ⸗ παρείας, quod existimo margini appositum ἐξηγήσεως ἕνεκα, & postea in textum irrepsisse.

r Αὐτὰς,] Forte αὐτοῖς vel οἱ αὐτοὶ. COCC.

s Ἄδλον τ κλοπῶν ἔχειν] Hîc loci structura est perplexe composita, cujus complura exempla videre est apud *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* p. 127. Alius forsan dixisset, ἄδλον τ κλοπῶν ἔχοντας & mox αὐτᾶς χρήσθαι.

"dum. cum autem ocyus illis succedatur, nequa-
"quam fore ut magistratibus sufficiant qui illis in
"prædam expositi sunt, tanto eis tempore haud
"concesso, in quo antecessores sui spoliorum pleni
"de habendi cupiditate remitterent, quod revo-
"cati fuerant antequam satis diu magistratum obi-
"issent. Ac *deinde exemplo* utebatur. Quodam vul-
"nerato humi procumbente, magna vis mu ca-
"rum ulcera circumsedebat: ac viator, cum forte
"adesset, vicem ejus miseratus est, languidiorem es-
"se ratus quam ut illas arcere posset, propiusque
"accedens parabat eas depellere. Orante autem
"*saucio*, ut hujusmodi quid facere omitteret: *alter*
"subjiciens cau am quærebat, cur ita liberari à
"præsenti molestia negligeret. Cui ille, gravius me
"læsum ibis illas abigendo. nam hæ jam plenæ
"cruoris non perinde ac ante certatim agunt ut mi-
"hi molestiam facessant; sed aliquantulum remis-
"sius insistunt. Quod si *his depulsis* recentes & fa-
"melicæ convenerint, & *me* jam attritum accepe-
"rint, etiam ad interitum usque exugent. Has igi-
"tur ob causas & ipsum subditis suis, multis expi-
"lationibus male multatis, haud ita frequenter, u-
"num post alium, rectores mittere, qui more inu-
"sscarum eos infestarent, præsertim cum natura pro-
"pensis ad lucrum insuper ad cupiditatem augen-
"dam injiciatur metus, ne quæstus sibi adeo jucun-
"dus cito eripiatur." Huic quod dixi de ingenio
Tiberii res ipsa testimonio est; quod, duobus &
viginti annis rerum potitus, Judæis duos duntaxat
miserit qui gentis *illius* res administrarent, Gra-
tum ejusque in præfectura successorem Pilatum.
nec talem se gessit erga Judæos, aliumque in cæte-
ros imperio subditos. Quin & vinctorum causas se
serius aliquanto cognoscere indicabat, ne capite
damnati quibus premuntur malis leventur, id quod
facinorosi isti nequaquam meriti sunt; sed ut an-
goribus præsentibus, dum diutius in custodia mo-
rantur, major accedat calamitas.

Agrippa rogat Antoniam, efficeret ut Tiberius Eutychum audiret.

6. Atque ob hanc quidem causam Eutychus ad cognitionem non delatus est, sed in vinculis servabatur: tempore vero aliquanto post Tiberius Capreis venit Tusculanum, stadiis fere centum ab urbe dissitum: & Agrippa rogavit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, de quibus ipsum accusaret. Erat autem Antonia magno in honore apud Tiberium, & cognationis gratia, Drusi enim fratris uxor fuerat, & propter pudicitiam: nam florente adhuc ætate vidua mansit, & secundas nuptias recusavit, quamvis eam hortatus est Augustus ut alicui nuberet, vitamque ab omni probro intactam conservavit. huc accedebat & privatum beneficium quo maxime devinxerat Tiberium. Magna enim conspiratione in eum facta à Sejano, (amico viri Antoniæ, & maxi-

Antoniæ elogium.

"ὑπὸ ἀθροιζομένης ἐκ τῶν ὀξέως, ἀδαμῶς ἂν ἀρκέσῃ
"τοῖς ἄθλα τοῖς ἄρχουσι [t] παρακειμένοις, [v] ἀναστρο-
"αὐτοῖς [x] ὁ διδομένης καιρῶν, ἐν οἷς πλήρεις οἱ πρεσ-
"ληφότες γιγόμενοι ἐπιδιδοῖεν τὴν ἀπληστίαν τῆς ὑπὸ τῷ
"λαμβάνειν, διὰ τὸ πρὶν ἐν καιρῷ γεμίσθαι μεζόνως.
"[y] παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί. τραυματίᾳ τινὶ κειμένῳ
"μιᾷ καὶ πολλῇ τοῖς ἕλκεσι [z] προσιέσθαι· καὶ τοὺς
"τὸν παρατυχόντων [a] οἰκτείρας αὐτοῦ τὴν δυσχέραν, ὡς πο-
"μίσας ἀδυναμίᾳ μὴ βοηθεῖν, οἷός τε ὢν ἀποσοβεῖν
"αὐτοὺς παρασταίς. καὶ δεομένου παυσασθαι τοῦ ἐπι πι-
"οἷσδε, ἐπιλαβὼν [b] εἴρετο τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπο-
"μηθῆς εἰς τὴν παρυγιὼ κακοῦ πολὺ ἐφεστηκότος.
"[c] μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικοίης με, εἶπεν, ταύτας ἀπε-
"λαγών. ταῖς μέν γε ἤδη [d] πεπληρωθείσαις τὸ αἷμα-
"τος, [e] οὐκ ἐφ' ὁμοίως ἔπειξις, ὄχλον μοι παρα-
"χεῖν, ἀλλὰ πῃ καὶ ἀνίσχουσιν. αἱ δ' [f] ἀκραιφνεῖς τῷ
"κατ' αὐτὰς λιμῷ σπουδῇ, καὶ πεπυκνωμένον ἤδη πα-
"ελαμβάνουσι, καὶ ὀλεθρῳ [g] παραδοῖεν. διὰ ταῦτ' ἂν
"καὐτὸς ὑπὸ πολλῶν τῶν κλοπῶν διεφθαρμένοις τοῖς ὑπο-
"τελέσιν [h] σπουδῆς εἶναι, μὴ [i] συνεχὲς ἐξαπορεῖν
"τοὺς ἡγησομένους, οἳ ἐν τρόπῳ μιᾶς ἐκπλεμάζειν αὐ-
"τοὺς, φύσει πρὸς κέρδος ὁρωρεσμένοις σύμμαχον πα-
"ελαμβάνοντες τὴν ἐλπίδα καὶ ταχέως [k] ἀφαιρησομέ-
"νην τὴν ἔνθεν ἡδονήν." μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ, πε-
ὶ τὰ ἐπὶ τοιούτοις φύσεως, Τιβερίου τὸ ἔργον αὐτό. ἐπὶ
γὰρ δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν αὐτοκράτωρ γενόμενος, δύο τοὺς
πάντας Ἰουδαίοις ἐξέπεμψε διοικησομένους τὸ ἔθνος, [l] Γρα-
τον τε, καὶ [m] Πιλάτον, ὃς αὖτις διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ
οὐκ ἐπὶ μὲν Ἰουδαίων τοιοῦτος ἦν, [n] ἕπρος δὲ καὶ τοὺς λοιπῶν
ὑπηκόων. ἀλλὰ καὶ τοὺς δεσμωτῶν τὴν [o] ὑπερβολὴν τῆς
ἀκροάσεως ἀπεσήμηνεν [p] ὑπὸ δὲ δικαιωτέοις μὲν θανάτου
κρίσιν γενέσθαι τῶν ἐνεσκηκότων κακῶν, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀρετῇ
τοὺς ἐπὶ τοιούτοις τύχῃ σωθῆναι· τρισομένοις δ' ἀχθηδόνι τῇ
ὑπακειμένῃ μείζονα προσρέπειν τὴν δυσχέραν.

5'. [q] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὁ Εὔτυχος ἀκροάσεώς τε οὐκ
ἐτύγχανε, καὶ [r] δεσμοῖς ἐνείχετο. χρόνῳ δ' ὑγενομένῳ,
Τιβέριός τε ἐκ τῆς Καπρέων εἰς [s] Τουσκλάνον παρεγέ-
νετο, ὅσον ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν τῆς Ῥώμης. καὶ ὁ Ἀγρίππας
ἀξιοῖ τὴν Ἀντωνίαν παρακαλέσαι [t] τὸ γενέσθαι τῷ Εὐτύ-
χῃ τὴν ἀκρόασιν ἐφ' οἷς τισι τὴν κατηγορίαν ποιοῖτο
αὐτοῦ. [v] τιμία δ' ἦν Ἀντωνία Τιβερίῳ εἰς τὰ πάντα, συγ-
γνώμης τε ἀξιωματική, δρῶσα γὰρ ἣν ἀδελφῷ ἐξ αὐτοῦ γυνή,
καὶ ἀρετῇ τὸ σώφρον· νέα γὰρ χηρεύειν παρέμεινε, γάμων
τε ἀπείπατο τῷ πρὸς ἕτερον, καί περ τοῦ Σεβαστοῦ [x] κελεύ-
σαντος τινὶ γαμεῖσθαι, καὶ λοιδορίων ἀπηλλαγμένον διετέ-
λεσεν αὐτῆς τὸν βίον. ἰδίᾳ τε [y] εὐεργέτις ἦν εἰς τὰ μέγιστα
τοῦ Τιβερίου. ὑπεβλήθη γὰρ [z] μεγάλης συστάσεως ἐπ' αὐτὸν
ὑπὸ Σηιάνου, φίλου τε ἀνδρὸς, καὶ δύναμιν ἐν τῷ τότε

μὲ-

t Παρακειμένοις,] Παρακειμένους *Busb.*

v Ἀναστρο-ῆς] *L. B* ἀναπτοῆς.

x Οὐ διδομένης καιρῶν,] Illud ἂ insertum dedi è *Cod. Busb.* (approbante jam *Lugd. Bat.*) quod agnovisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quibus largitas temporis non est attributa.* dein post λαμβάνειν comma (quod in libris deerat) appositi, ut sequentia pendeant ab istis præcedentibus, ἀδαμῶς ἂν ἀρκέσῃ τοῖς ἄθλα τοῖς ἄρχουσι παρακ.

y Παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί.] Ita *Busb.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *exemplum etiam eis proferebat.* in *Editis Alisique* παραδείγματά τε αὐτοῖς φησὶ τοιοῦτον ἕλκος, aut τοῦτο ἕλκος aut φησὶ redundante. forsan, ὡς φασι τοιοῦτον ἕλκος. HUDS. *Lugd. Bat.* haud malè τοῦτον τὸν λόγον, pro vulgato passim τοιοῦτον ἕλκος reponit. HAV.

z Προσιέσθαι.] Προσίεσθαι *Busb.*

a Οἰκτίρας αὐτοῦ τὴν δυσχέραν,] Οἰκτίρας in *Editis.* οἰκτείρας αὐτὸν *Busb.* quod sane mox postularet τὴν δυσχέρειαν.

b Εἴρετο τὴν αἰτίαν] Ἤρετο *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

c Μειζόνως γὰρ ἂν] Καὶ ὡς μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικοίης. & mox ταῦς μὲ γὰρ *Busb.*

d Πληρωθείσαις] Ita ex *L. B.* reposuimus. *Reliqui* πλησθεισας. HAV. Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 4. SPANH.

e Οὐκ ἐφ' ὁμοίως ἔπειξις,] Οὐκ ἔφ' ὁμοίως *Busb.*

f Ἀκραιφνεῖς] Νεκλεῖς καὶ λιμοτάτῃσι *Zonar. L. B.* ἀκραιφνῶς.

g Παραδοῖεν.] Παραδιδοῖεν *Busb.*

h Σπουδῆς εἶναι,] Ita lego. σπουδεῖς in *libris.*

i Συνεχὲς ἐξαπορεῖν] Συνεχεῖς *Busb.*

k Ἀφαιρησομένην τὴν ἔνθεν ἡδονήν.] Ἀφαιρεθησομένην τὴν ἐντεῦθεν *Busb.*

l Γρᾶτον] Conf. supr. c. 3. §. 2. SPANH.

m Πιλάτον,] Conf. sup c. 3. §. 2. SPANH.

n Ἕτερος] *L. B.* ἑτεραῖος.

o Ὑπερβολὴν τῆς ἀκρᾶτες] Ἀναβολὴν *Busb.*

p Ὑπὸ δὲ δικαιωτέοις] Ὑπὲρ δὲ δικ. *Busb.* ὑπὸ τῷ δ'. *Gall.*

q Διὰ μὲν δὴ] Διὰ μὲν δὲ ταῦτα καὶ ὁ Εὔτ. *Busb.*

r Δεσμοῖς ἐνείχετο.] Ita cum *Cod. Busb.* τὰ δεσμὰ ἐνείχετο in *Editis Alisique.*

s Τουσκλάνον παρεγένετο,] Iterum cum *Busb.* prout apud *Strabonem.* Τουσκολάνον in *Editis.* Τουσκωλάνον *Vat.*

t Τὸ γενέσθαι τῷ Εὐτυχῇ] Illud τὸ è *Cod. Busb.*

v Τιμία δ' ἦν Ἀντωνία] Τιμία δ' ἦν αὐτῷ Αντωνία Τιβερίῳ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

x Κελεύσαντος τινὶ γαμεῖσθαι,] Κελεύοντος *Busb.*

y Εὐεργέτις] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐνεργέτις in reliquis.

z Μεγάλης συστάσης] Μεγίστης *Busb.*

a Ηγε-

μεγίστῳ ἔχοντ@ Διὰ τὸ τ῀ στραλωμάτων εἶναι [a] ἡγεμονίαν αὐτῷ, καὶ τ῀ τε βελτ῀ οἱ πολλοὶ, καὶ τ῀ ἀπελευθέρων προσέθεντο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν διέφθαρτο, πρόσκοπός τε ἡ ἐπιβουλὴ ἦν μέγα, καὶ ἐπέπρακτο Σηιανῷ τὸ ἔργον, μὴ τ῀ Αντωνίας τόλμη χρησαμένης σοφωτέρᾳ τ῀ Σηιανῦ κακουργίας. ἐπεὶ γὰρ μαθοῦσα τὰ ὑπὲρ τῷ Τιβερίῳ [b] συγκείμενα, γράφει πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἀκριβῶς, καὶ [c] Πάλαντι ἐπιδοῦσα τὰ γράμματα τῷ πιστοτάτῳ τ῀ δούλων αὐτῆς, ἐκπέμπει πρὸς Τιβέριον εἰς τὰς Καπρέας. ὁ δ῀ μαθὼν, τόν τε Σηιανὸν κτείνει, καὶ τὰς συνεπιβούλους· τήν τε Αντωνίαν, καὶ πρὶν ἀξιολόγως ἄγων, τιμιωτέραν τι προσελάμβανε καὶ πᾶσι πιθανήν. ὑπὸ δὴ ταύτης τ῀ Αντωνίας ὁ Τιβέριος παρακαλούμενος ἐξετάσαι τ῀ Εὔτυχον, "ἀλλ' εἰ μὲν καταψεύσηται, φησὶν "ὁ Τιβέριος, [d] ὅτι Αγρίππας τὰ εἰρημένα, Εὔτυχος δεχθῆ- "σεται κρίζειν παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν ἣν ὑπετίμησα αὐτός· "εἰ δ῀ βασανιζομένου ἀληθῆ [e] φανεῖη τὰ εἰρημένα, μήπως "κωλύειν πρέπῃ τ῀ ἀπελεύθερον [f] ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον κα- "λοῖη τὴν δίκην." καὶ ὁ Αγρίππας ταῦτα φαμένης πρὸς αὐτὸν Αντωνίας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέκειτο αἰτιῶν ἐξέπασιν ποιεῖσθαι τ῀ πράγματος· καὶ ἡ Αντωνία, ἅτε γὰρ ἀνὴρ πολὺς ὢν ὁ Αγρίππας ὑπὸ τοῖσδε δεικτ῀, καιρὸν προσλαβοῦσα τοιοῦτον, [g] ἠρώτα μὲν Τιβέριον ὑπὸ φορείᾳ κείμενον, προϊόντων Γαΐου τε καὶ ἐκείνης ἡνίκα ἐκίνησε Αγρίππας, ἀπ' ἀρίστου δ῀ ἦσαν, [h] προσπεριπατῆσαι τῷ φορείῳ, παρεκάλει καλεῖσθαί τε τ῀ Εὔτυχον, καὶ ἐξετάζεσθαι. ὁ δ῀, "ἀλλ' [i] ἴσως μὲν, εἶπεν, "Αντωνία οἱ θεοὶ ὅτι μὴ γνώμῃ τῇ ἐμαυτ῀, ἀνάγκῃ δ῀ τῆς "σῆς προσκλήσεως ἐξαγόμενος, πράξω τὰ [k] πρασσό- "μενα." ταῦτα εἰπὼν κελεύει Μάκρωνα, ὃς Σηιανῦ διάδοχος ἦν, τ῀ Εὔτυχον ἀγαγεῖν. [l] καὶ ὁ μὲν, ὅθεν εἰς ἀναβολὰς παρῆν. Τιβέριος δ' αὐτὸν [m] ἤρετο, τί καὶ ἔχοι λέγειν κατ' ἀνδρὸς ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεχηκοτος. ὁ δ῀ φησὶν, "ὦ δέσποτα, [n] ἠρωτῶντο μὲν ἐφ' "ἁμάξης, Γαΐός τε ὢν καὶ Αγρίππας σὺν αὐτῷ, καὶ "σφῶν ἐζόμην ἐγὼ τοὺς πόδας, λόγων τε πολλῶν "ἀνακυκλουμένων, Αγρίππας φησὶ πρὸς Γάϊον, [o] εἰ "δὲ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ἡ μεταστὰς ὁ γέρων ὅτ@ "[p] χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης. εὖ δὲ ἡμῖν "Τιβέριος ὁ ἡνίοχος αὐτοῦ γνοίη ἂν ἐμποδὼν ὢν σοὶ "πολλῶν· καὶ ἡ τε οἰκουμένη γνοίη ἂν μακαρία, κἀ- "γὼ [q] πρὸς αὐτῆς." Τιβέριος δ῀ πιστὰ ἡγησάμενος τὰ εἰρημένα, καὶ ἅμα μῆνιν ἀναφέρων τῷ Αγρίππᾳ παλαιὰν, διότι κελεύσαντ@ αὐτοῦ θεραπεύειν Τιβέριον ἡνίοχον αὐτὸς γεγονότα, καὶ δρᾶσαι παῖδα ὄντα, ὁ Αγρίππας [s] ἃ τιμίως ἦγε προκρουσάμενος τὰς ἐντολὰς, καὶ πᾶς ὡς τ῀ Γάϊον μετεκάλεσε, τοῦτον μὲν δὴ φησὶ Μάκρωνι δῆσαι. Μάκρων δ῀ τὸ μὲν ἀ σαφῶς ὄντινα ἂν προστάξαιεν ἐξεπίτηδες, τὸ δ῀ οὐκ ἂν προσδοκῶν [t] περὶ Αγρίππα αὐτὸν [v] βουλεῦσαί τι τοιοῦτον, ἐπανεῖχεν ἀκριβωσόμενος τὰ εἰρημένα. [x] ἐπεὶ δ῀ Καῖσαρ περιοδεύσας τὸν ἱππόδρομον λαμβάνῃ τὸν Αγρίππαν ἐρήκοτα, [y] καὶ μὲν δὴ φησὶ Μάκρων τῶ-

mam eo tempore potestatem habente, quod ipsi mandata erat prætorianorum militum præfectura) & multi è senatoribus cum libertis sese ei adjunxerunt, & corruptus erat exercitus, atque conjuratio non mediocres acceperat vires, resque Sejano *proculdubio* successisset, nisi Antoniæ audacia sapientiâ superasset Sejani malitiam. quam primum enim intellexit quæ in Tiberium machinati sunt, omnia ei accuratissime perscripsit, traditisque literis Pallanti servorum suorum fidissimo misit eum Capreas ad Tiberium. Ille vero, re cognita, Sejanum occidit & hujusce consilii participes; & Antoniam, quam antea magni faciebat, majore in honore habuit, eique in omnibus confidit. Ab hac itaque Antonia rogatus Tiberius ut Eutychum examinaret, "si quidem, inquit, mentitus fuerit "quod Agrippa iste dixerit, Eutychus pœnam "satis gravem subiit, quam ipse ei constitui; sin "vero quæstione habita vera esse deprehendantur, "*videndum* ne forte dum pœnas expetit à liberto, "faciat ut supplicium in caput suum recidat." At vero Agrippa, cum ista ei narrasset Antonia, eo magis precibus contendebat ut res discuteretur. Atque Antonia (nam rogare non desiit Agrippa, multusque in eo erat) tempus opportunum nacta, (vehebatur enim Tiberius in lectica jacens, præcedente ipsius nepote Cajo una cum Agrippa, cum jam pransi essent) juxta lecticam ambulans, petiit vocari Eutychum & examinari. Ille vero, "Deos, inquit, testor, Antonia, quod non ex mea "sententia, sed precibus tuis coactus faciam quod "facturus sum." Cum ista dixisset, Macroni, qui successerat Sejano, imperat Eutychum adducere. Et ille quidem sine mora aderat. Tiberius autem illum interrogabat, quidnam habeat quod diceret contra virum qui ipsum in libertatem vindicaverat? Cui ille, "Domine, inquit, vehebantur in "curru Cajus hic & Agrippa cum eo, atque ipse "ad illorum pedes sedebam, & post verba ali- "quammulta ultro citroque habita, Cajo dixit "Agrippa, Utinam *tandem* veniat dies, quo senex "iste decedens te principem orbis terrarum desi- "gnet. nam Tiberius ejus nepos minime nobis "impedimento erit, si à te tollatur: atque orbis "*universus* felicitate fruetur, eritque ut ego ejus- "dem particeps fiam." Cum autem verba ista Tiberius credibilia existimasset, simulque ejus in animo vetus in Agrippam ira penitus insideret, quod, jussus ab eo Agrippa ut Tiberium nepotem suum Drusique filium coleret, ipsum contra quam mandaverat minus observasset, totumque se ad Cajum contulisset, ad Macronem versus inquit, huic sane injice vincula. At Macro, partim quod non satis intelligeret, quemnam vinciri juberet, partim quod non suspicaretur ipsum quidquam tale de Agrippa statuisse, cunctabatur donec certius sciret quæ dixerit *Tiberius*. Postquam autem Cæsar, cum in circo per orbem iviisset, Agrippam stan-

Sejani conspirationem Cæsari patefacit.

Antonia obtinet à Tiberio ut Eutychus audiretur.

Accusatio in Agrippam ab Eutycho instituta.

[a] Ηγεμονίαν αὐτῷ,] Τὴν ἡγεμονίαν *Busb.*
[b] Συγκείμενα,] Σωτηρίαμα *Busb.*
[c] Πάλαντι ἐπιδοῦσα] Ita *Gall.* nec aliter *Dio Cassius.* Πάλαντι in *Editis Aliisque.*
[d] Οτι Αγρίππα τὰ εἰρημένα,] Post Αγρίππα supple ἐπὶ aut simile verbum. nisi malis ἐπὶ Αγρίππα, cum ἐπὶ forsan pro ἐπὶ habeat *Busb.* HUDS. In *Lugd. Bat.* ἔσι ϗ. in *Marg.* vero vulgata reponitur lectio. *Cocceius* emendabat ὅ, τιδὴ &c. Ego nihil novandum censeo; est enim locutio ut indignantis & iracundi impetuosior atque abruptior, carens verbo suo relativo, vel fero admodum accidente, videlicet tertio post versu ἀληθῆ φανεῖη opponuntur enim, quæ *Agrippa* præ se ferebat, quæque ejus libertus, ut dicat Tiberius: *Quid si jam Agrippæ verba* vera fuerint; *satis gravem* &c. *Sin vero torti* Eutychi, quæstione de eo habita, *verba vera deprehendantur, ne forte* &c. HAV.
[e] Φανεῖη,] Ita *MSS.* φανεῖεν *Gen.*
[f] Επ' αὐτὸν μᾶλλον] Εφ' ἑαυτὸν *Busb.*
[g] Ηρώτα] Conf. supr. §. 5. SPANH. *Gen.* habet ἠρώτα. *Lugd. Bat.* ἠρώτα.
[h] Παρεμπεριπατῆσαι τῷ Φορείῳ,] Ηδε πάρ. *Busb.*
[i] Ισως μέν,] Ισως εἶπεν *Busb. Gall.* & *Zonar.*
[k] Πρασσόμενα.] Πραχθησόμενα *Busb. Vat. Lugd. Bat.* πραξόμενα *Lugd. Bat.*
[l] Καὶ ὁ μέν,] Καὶ ὃς μὲν ἐδόκει *Busb.*
[m] Ηρετο, τί κε ἔχοι,] Ηρετο τί κε ἔχοι *Busb.*
[n] Ηρώτῶντο] Αἰωρῶντο *Busb.* ἠρώτῶντο in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. supr. §. 5. SPANH.
[o] Εἰ δὲ ἀφίκοιτο] Εἴθε δὲ *Zonar.*
[p] Χειροτονοίη σε] Χειροτονήσει σε *Gall.* HUDS. Χειροθοίησε *Gen.* forte χειροθοίη σε. SPANH.
[q] Πρὸς αὐτῆς.] Πρὸ αὐτῆς *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. πρὸ ταύτης ἐγὼ *Zonar.* quod *Wolfius* vertit, *atque ego in primis.*
[r] Γιωνὸν αὐτῷ γεγονότα] Γιωνέντε *Busb.*
[s] Οὐ τιμίως ἦγεν προκρουσάμενος] *L. B.* ἀτίμως ἦγε προκρουσάμενος.
[t] Περὶ δ῀ Αγρίππα αὐτὸν] Ita *Busb.* περὶ τῷ Αγρ. in *cæteris.*
[v] Βουλεῦσαί τι τοιοῦτον,] Προσαῖξαι τὶ τ. *Busb.*
[x] Επεὶ δ῀ Καῖσαρ] Επεὶ δ' ὁ Κ. *Busb.*
[y] Καὶ μὲν δὴ φησὶ] Καὶ μὰν δὴ *Busb.*

ſtantem deprehendit, ædepol Macro, inquit, hunc juſſi vinciri. Illo etiam tum requirente quemnam præciperet, Agrippam, inquit. Tum Agrippa ad preces convertitur, filium ei in memoriam revocans cum quo ſimul fuerat educatus, & Tiberium cujus inſtitutionis curam geſſerat. nihil tamen proficiebat, ſed ipſum, ita ut erat purpura amictum, vinctum agebant *ſatellites*. Atque tum, nam æſtus vehemens erat, quod inter veſcendum parum admodum vini ſuppeditaretur, gravis illi accendebatur ſitis. fiebatque ut animi nonnihil diſcruciaretur, remque ferret * indigne. Conſpicatus igitur quendam è Caji famulis, Thaumaſtum nomine, aquam in vaſe portantem, petiit *aliquantulum* ad bibendum. Illoque porrigente, cum bibiſſet, "certe, inquit, *quandoquidem hoc feceris*, tuo bono, "ô puer, factum eſt quod mihi miniſtraſti. cum "ex his vinculis effugero, nulla in me mora erit "quin libertatem tibi à Cajo impetrem, qui mihi "etiam vincto, prout antea cum dignitatis ſpeciem "habuerim, miniſtrare non gravatus es." Neque mentitus eſt cum iſta diceret, ſed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumaſtum quam diligentiſſime, à Cajo, ubi Cæſar factus eſſet, impetratum manumiſit, & rerum ſuarum curatorem fecit; morienſque hunc filio ſuo Agrippæ & Berenice filiæ ſimiliter miniſtraturum reliquit. iſque in hoc honore ætate provecta obiit. Et hæc quidem poſtea contigerunt.

Agrippa in vincula conjectus.

7. Tunc vero Agrippa, dum in vinculis teneretur, cum aliquammultis itidem vinctis ante regiam ſtabat, præ languore *paululum* reclinatus in arborem. Cumque ales quidam inſediſſet arbori, in quam ſe rejecerat Agrippa, (alitem hunc Romani bubonem appellant) unus è vinctis *natione* Germanus, viſo alite, quæſivit à milite quiſnam eſſet ille purpuratus. cognitoque eſſe Agrippam quidem nomine, Judæum vero origine, virumque ex ea gente nobiliſſimum, rogavit militem, qui ei *vinculis* copulatus erat, ut propius accederet ut cum eo colloqueretur, velle enim ex eo *nonnulla* de rebus patriis percontari. Quo impetrato, cum ei aſtaret, intercedente interprete, "ô juvenis, in- "quit, te quidem contriſtat tanta ſubito facta mu- "tatio, quæ tibi multam magnamque importavit "calamitatem. nec facile meis verbis fidem habe- "bis, quæ explicant quid Deus tibi providerit, "ut è malis præſentibus effugias. Scito vero, "(Deos meos patrios Deoſque hujus loci *præſides* "teſtor, quorum voluntate in hæc vincula deve- "nimus) me dicturum omnia, nihil ut auribus tuis "darem petulanter loquendo, ſtudiove te vana ſpe "lactandi. nam hujuſmodi prædictiones, ſi hallu- "cinatus fuerit vates, revera *alicui* plus afferunt "triſtitiæ, quam ſi nihil omnino de illis accepiſ- "ſet. itaque æquum duxi vel cum meo periculo "tibi patefaeere quid Dei futurum eſſe prænun- "ciant. Fieri *equidem* non poteſt quin tua brevi "ventura ſit ex hiſce vinculis liberatio; dein ad "ſummam dignitatem provectus eris & potenti-

Quæ Germanus quidam prædixerit Agrippæ in carcere.

τον εἶπον δεῦρο. ὁ δ' ἐπειγομένου ὄντος αὖθις, Ἀγρίππαν γε εἶπεν. καὶ ὁ Ἀγρίππας τρίτην μὲν κατὰ δεήσεις, τοῦ τε παιδὸς ᾧ συνετέθραπτο μνημονεύων, καὶ τοῦ Τιβερίου τῆς ἀνατροφῆς. ὁ μὲν ἤνυεν γά τι, ἀλλ' ἦγον αὐτὸν ἐν [2] πορφυρίσι δέσμιον. καὶ καῦμά τι ἦν σφοδρὸν λίαν, καὶ [a] ὑπὸ οἴνου τοῦ ὀλίγιστος μὴ πολλῷ γεγονότος, διψῶν ἐξέκαιεν αὐτὸν, καί [b] τι καὶ ἀγωνία, [c] καὶ τὸ παρ' ἀξίαν [d] καταλάμβανε. θεασάμενος [e] οὖν τινα τῶν Γαΐου παίδων θαυμαστὸν ὄνομα, ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ κομίζοντα, ᾔτησε πιεῖν. καὶ ὀρέξαντος προθύμως πιών, "ἀλλ' εἶπερ "ἐπ' ἀγαθοῖς, φησὶν, ὦ παῖ τὰ τῆσδέ σε τῆς Ἀβ- "χονίας γέγονε, ἀφυγῆς μοι γιγνομένης τῶνδε τῶν "δεσμῶν, οὐκ ἂν βεβαίωσαι ἐλευθερίαν εἰσπραττό- "μενός σου παρὰ Γαΐου, ὃς καὶ δεσμώτη μοι γενόμενον "Ἀβχονῖδαν καθάπερ ἐν τῷ πρόσθεν καιρῷ χι- "μαίραν τῆς πρὸς ἐμὲ ἀξιώσεως οὐκ [f] ἐνέλιπες." καὶ οὐκ ἐψεύσατο ταῦτα εἰπών, ἀλλὰ δὴ ἠμείψατο. ἐν ὑστέρῳ γὰρ βασιλεύσας τὸν Θαυμαστὸν μείζονος ἐλευθέρου τε ἀφῆκεν παρὰ Γαΐου Καίσαρος [g] γεγονότος λαβών, καὶ τῆς ὑσίας ἐπίτροπον καθίστη. πλούτῳ τε τῷ ἐκ Ἀγρίππα καὶ Βερνίκῃ τῇ θυγατρὶ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις Ἀβχονησόμενον κατέλιπεν. ἐν τιμῇ τε ὢν ταύτῃ μεγάλοις πλούτοις. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

ζ. Ἀγρίππας δὲ τότε δεθεὶς εἰρκτῇ παρὰ τὸ βασιλείῳ, πρός τινι δένδρῳ κλιθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας, μετὰ πολλῶν οἱ ἐδέδεντο. καί τινος ὄρνεως καθίσαντος ἐπὶ τοῦ δένδρου ᾧ Ἀγρίππας προσεκέκλιτο, [h] βύβωνα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὄρνιν τοῦτον καλοῦσι, τῶν δεσμωτῶν τις Γερμανὸς θεασάμενος, ἤρετο τὸν σταλώτην, ὅστις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι. καὶ μαθὼν μὲν Ἀγρίππαν ὄνομα αὐτῷ, Ἰουδαῖον δὲ τὸ γένος, καὶ τῶν ἐκείνῃ ἀξιολογωτάτων, ἠξίωσε τὸν [i] συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην, πλησίον ἐλθεῖν λόγων· βούλεσθαι γάρ τινα ἀμφὶ τῶν πατρίων ἔρεσθαι αὐτόν. καὶ τυχὼν, ἐπὶ πλησίον ἦλθε, δι' ἑρμηνείας, "ὦ νεανία, φησὶ, [k] κα- "ταχθεὶ μέν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πολλά τε "ἔτους καὶ ἀθρόαν ἐπαγαγὸν τὴν τύχην. ἀπιστία δέ "σοι [l] τῶν λόγων, οἳ ἐπὶ [m] φυγῇ κακοῦ τοῦ ἐφεστη- "τος [n] διηρωτῶτο τοῦ θείου τὴν πρόνοιαν. ἴσθι γε μὴν "θεοὺς τοὺς ἐμοὺς πατρῴους, καὶ τοὺς τῇδε ἐγχωρίους, "οἳ τόνδε ἐπευτάκτουσιν ἡμῖν τὸν σίδηρον, ἐπομνύμε- "νος, λέξω τὰ πάντα, ἅτε ἡδονῇ [o] γλωσσάργῳ δι- "δοὺς τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, ἅτε Ἀβχονεῖς εὐθυμεῖσθαι π "ἐπιχωρίως. [p] αἱ γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε προαγορεύσεις ἰστο- "ρηκότος τοῦ [q] ἀποδείξοντος [r] ἔργῳ χαλεπωτέρῳ "προσίεντα τὴν ἀχθηδόνα, [s] τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀρχὴν "ἀνροάσαντο αὐτῶν. ἀλλά καὶ τὸ ἐμὸν κινδυνίοις πα- "ραβαλλόμενος, δίκαιον ἡγησάμην σοι Ἀβχονησθῆναι "τὴν προαγόρευσιν τῶν θεῶν. οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὐ- "θέως ἀπαλλαγή τέ σοι τῶνδε τῶν δεσμῶν παρέσται, "καὶ

ἐν Πορφυρίσι δέσμιον.] Πορφυρίδι *Gall.*

a Επὶ οἴνου] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐπὶ οἴνῳ in *Editis Aliisque.*

b Τι καὶ ἀγωνία,] *L. B.* τις καὶ. *Coccejus* mavult ἡ ἀγωνία.

c Καὶ τὸ παρ' ἀξίαν] Καὶ τὸ παρὰ ἀξίαν *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Iſta in ſua verſione omittit *Gelenius*, at *Epiphanius* hoc modo vertit, *unde quoque anxius factus, præter decus atque dignitatem cœpit cuncta reſpicere, unde poſſet ſuis invenire remedium, & conſpiciens quendam ex famulis Caji*, &c.

d Καταλάμβανε.] Προσελάμβανε *Busb.* ἐλάμβανε *L. B.*

e Οὖν τινα τῶν Γαΐου] Illud οὖν è *Cod. Busb.*

* *Indigne.*] *Vel*, non ex æquo.

f Ἐνέλιπες.] Ἀνέλιπες *Vat.*

g Γεγονότος λαβὼν] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* γενομένου in *cæteris.*

h Βύβωνα] De ſimili, ſed infauſto bubonis augurio infra lib. 19. c. 8. §. 2. SPANH.

i Συνδεδεμένον αὐτῷ] Τῶν δεδεμένων *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

k Καταχθεὶς] Gloſſa in *Marg. L. B* καθεσπερινός.

l Τῶν λόγων,] Λόγων tantum in *L. B.*

m Φυγῇ κακοῦ] Ἀποφυγῇ *Busb.*

n Διηρωτῶτο τοῦ θείου] Διηρεῦτο *Gall.* Ἀβχοῦντο *L. B.*

o Γλωσσάργῳ] Γλωσσάλγῳ *Busb.* γλωσσαργίᾳ *L. B.* atque ibidem in *Marg.* γλωσσάλγῳ. *Coccejus* cogitabat γλωσσαλγίας.

p Αἱ γὰρ ——— ἰσχυρότος &c.] Germani de Agrippæ viſo bubone vaticinium. Alioquin pro infauſto omine habitus viſus bubo. Ovid. Metam. lib. VI. ℣s. 430.

——— *tectoque profanus*
Incubuit bubo thalamique in culmine ſedit.

Item infra pro infauſto omine ſidereque viſus bubo ſupra caput ejuſdem Agrippæ lib. 19. c. 8. §. 2. ubi *Euſeb.* ὑπερκαθεζόμενος εἶδεν ἄγγελον, nulla bubonis facta mentione, cæterum ad hunc locum *Euſebii* vide *Valeſii* Notas. SPANH.

q Αποδείξοντος] *Gen.* ἀποδείξαντος.

r Ἔργῳ] *L. B.* ἔργου.

s Τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀρχὴν] *L. B.* Ἢ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχήν.

t Εἰ-

"καὶ πρόοδον ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματός τε καὶ δυνάμεως,
"ζηλωτός τε ἂν ἅπασιν οἱ νῦν δ' οἴκτου τὰς τύχας
"σου λαμβάνουσιν· [r] εὐδαίμων τε ἂν [v] πιστῷ τῷ τε-
"λευτῶντι, [x] παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενον.
"[y] μνημονεύειν δ' ὁπότε εἰς αὖθις τὸν ὄρνιν θεάσαιο τοῦτον,
"πέντε ἡμέραις σοι τῷ τελευτῶντι ἐσομένῳ. ταῦτα πε-
"πράξεται μὲν ἅπερ ἀποσημήνῃ σοι [z] τὸ θεῖον τὸ ἐξα-
"πατεῖλαν τοῦτονὶ τὸν ὄρνιν. ἐπεγνώσθη τε αὐτῶν σώ-
"σιν τῷ ὠδηλωμένῳ ἀποστρέψαι σε, ἄδικον ἡγησάμενος,
"ὅπως ἀπισάμενον ἀγαθὰ μέλλοντος λυσιπλεῖν, ἐν
"ὀλίγῳ τῷ ἀχθηδόνα δ' παρόντος [a] πίθοιο. μνήμῃ δ'
"[b] πιεῖσθαι εἰς χεῖρας σε ὠδηλωμένῳ δ' εὐδαίμονος,
"καθ' ἡμᾶς ἀφαλύξομένῳ δυσχίαν ἢ ταναῦ σώσε-
"σμεν." καὶ ὁ μὲν Γερμανικὸς ταῦτα προφητῶν, εἰς τοσόνδε
ὤφλε γέλωτα τῷ Ἀγρίππᾳ, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ὕστερον [c] κατα-
φάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος. ἡ δ' Ἀντωνία [d] χαλεπῶς φέρουσα
[e] τὰ Ἀγρίππα τῷ δυσχίαν, [f] τὸ μὲν Τιβερίῳ ὡς αὐτὸ
ἀφελέσθαι, ἐργωδέστερον εἶρεν, καὶ ἄλλως ἐπ' ἀπράκτοις
γινόμενον. εὐρίσκετο δ' αὐτῷ ὠδὲ τὰ Μάκρωνος, στρα-
τιωτῶν τε μετρίων ἀνδρῶν, οἳ ὠδεφυλάσσαν αὐτὸν ἐν
φρουτίσιν, καὶ ἐκαλουλάρχει ἐφεπομένους τε ἐκείνοις καὶ σω-
δέτους ἐσομένους, λουτρά τε καθ' ἡμέραν συγχωρεῖσθαι, καὶ ἀπε-
λευθέρων καὶ φίλων εἰσόδους, τῷ τε ἄλλῳ ῥαστώνῃ ἢ τῷ σώ-
ματι γνοῖ' ἄν. εἰσίεσάν τε ὡς αὐτὸν φίλος τε Σίλας, καὶ τ'
ἀπελευθέρων Μαρσύας & [g] Στοιχεὺς τροφὰς εἰσκομιζόντες
αἷς ἔχαιρε, καὶ δ' ἐπιμελείας πάσης ἔχοντες, ἱματιά τε
κομίζοντες ἐπὶ ποιήσει [h] πράσεως, ὁπότε νύξ γνοῖτο
ὑποστρωννύοιεν αὐτῷ συμπράξει τ' στρωμνῶν, Μάκρωνος
προφητεύοντος. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ μῆνας ἓξ, καὶ
τὰ μὲν κατ' Ἀγρίππαν ἐν τούτοις ἦν.

η'. Τιβέριος δ' ἐπανελθὼν εἰς τὰς Καπρέας, ἐμα-
λακίζετο, τὰ μὲν πρῶτα μετρίως· ἐπιδόσης δ' εἰς
τὸ μᾶλλον τῇ νόσῳ, πονηρὰς ἔχων [i] ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλ-
πίδας, Εὔοδον, ὃς ἦν αὐτῷ τιμιώτατος τ' ἀπελευθέρων,
κελεύει τὰ τέκνα [k] προσαγαγεῖν πρὸς αὐτόν· [l] χρῄζειν
γὰρ ἀφικέσθαι, φησὶ, λόγων πρὶν ἢ [m] τελευτῆσαι. ἦσαν
δ' αὐτῷ παῖδες γνήσιοι μὲν ὁπότε, Δρῦσος γὰρ δὴ, ὁ μόνος
αὐτῷ γεγονὼς, ἐτύγχανε πεθνεώς· υἱὸς δ' τοῦτο καταλε-
λειπὼς Τιβέριος, ὑπεκαλεῖτο Γέμελλος, Γαΐου τε
Γερμανικοῦ παῖς ἀδελφοῦ υἱὸς γεγονὼς, νεανίας τε ἤδη καὶ
παιδείαν σκεπτομενικῶς ὑπὸ πολεῖσιν, εὐνοίᾳ τε δήμου
τιμώμενος, διὰ τὴν Γερμανικοῦ δ' πατρὸς ἀρετήν. ὑπὸ
μίσους γὰρ δὴ ὅτου ἦλθε πρὸς τοῖς πολίταις τιμῆς, εὐσε-
βείᾳ τρόπου, καὶ δεξιότητι δ' ὁμιλεῖν ἀνεπαχθὴς ὢν, καὶ τὴν
ἀξίωσιν κλώμενος [n] τῷ βούλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι. ἐξ ὧν οὐ
μόνον ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ μετρίως ἦγεν αὐτὸν, ἀλλὰ & τ'
ὑποπτελῶν ἕκαστον ἐθνῶν, οἱ μὲν [o] ὁμιλητότητι ἁλισκόμενοι
τῇ χάριτι τ' εὐπρεπείας, οἱ δ' [p] πίστει τ' ἐκείνων ἀφηγή-
σεως πρὸς ἀλαμβάνοντες. πένθος τε αὐτοῦ τελευτήσαντος
πρώτην πᾶσιν, ἀπὸ θεραπείας τ' δεχῆς ὑπηρετουμένων τὴν
συμφορὰν, λύπη δ' ἀληθεῖ οἰκειουμένων, διὰ τὸ ἴδιον τυ-

"am, & omnes beatum te prædicabunt quos tuæ
"jam ſortis miſeret, felicemque habiturus es exi-
"tum, liberis, qui tibi nati ſint, tuas relinquens
"opes. Memento autem, cum iſtam volucrem de-
"nuo videris, te quinque poſt diebus moriturum
"eſſe. Hæc quidem eventura ſunt quemadmodum
"Deus ſignificat, qui hunc tibi alitem mittere di-
"gnatus eſt. cumque ipſe ea præſciverim, nefas
"eſſe putabam, tecum nolle iſta quæ intelligerem
"communicare, ut de felicitate futura certior fa-
"ctus, leve eſſe exiſtimes quod hoc tempore pa-
"tiaris. Cum autem ad hanc felicitatem perve-
"ris, fac noſtri quoque memineris, ut calamitatem
"cum qua nunc conflictamur, *tandem* effugiamus." *Agrippa miſeriam in cuſtodia ſolatur Antonia.*
Hoc Germani præſagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quam poſtea admiratione dignum eſt habitum. At Antonia graviter ferens calamitatem Agrippæ, paulo quidem difficilius eſſe ſentiebat de eo verba facere ad Tiberium, prætereaque nihil apud ipſum precibus loci relictum eſſe: hoc vero à Macrone aſſequebatur, ut milites viri eſſent humaniores & modeſti, tam quibus curæ erat excubias agere quam centurio qui illis præeſſet & ei * copularetur; utque lavacra ei quotidiana concederentur, & liceret libertis & amicis eum adire, atque alia ei indulta eſſent quæ ad corporis curam facerent. Ingreſſique ſunt ad eum, Silas amicus, & è libertis Marſyas atque Stœchus, cibum ad comedendum afferentes quo delectabatur, omnemque erga ipſum officioſam ſedulitatem adhibentes. quin & ſtragula quaſi venalia apportantes, noctu ea ipſi ſubſternebant, militibus juſſu Macronis operam ſuam conferentibus. Atque hæc facta ſunt per ſex menſes, reſque Agrippæ ita ſe habebant.

8. Tiberius autem Capreas reverſus, primum quidem modice cœpit ægrotare, morbo vero ingraveſcente, cum de ſalute deſperaret, Euodum, quem ex omnibus libertis maximi faciebat, liberos ad ſe jubet adducere: ſe enim deſiderare, dicebat, ut eos ante obitum alloqueretur. Sui quidem non jam in vivis erant liberi, nam mortuus erat Druſus quem unicum habebat: verum filius hujus Tiberius ſupererat cognomine Gemellus, & Cajus Germanici fratris filius, jam adoleſcens, & doctrina liberaliter inſtitutus, & gratioſus apud populum ob Germanici patris virtutem. Hunc enim populus maximo in honore habuit, quod eſſet moribus bene temperatis, in alloquiis comis & affabilis, quodque princeps dignatione cum omnibus par eſſe voluerit. Quibus fiebat, ut tam ſenatus quam populus majorem in modum eum diligerent colerentque; atque etiam è ſingulis gentibus in provincias redactis, alii quidem ſuavitate ejus in congreſſu & colloquiis capti, alii vero, ubi auditione eorum narrationis ea acciperent. ipſoque mortuo luctum omnes ingentem prætulerunt, non * ex obſervantia in imperium ſimulate calamitatem lugentes, ſed ſincero mœrore eam ut ſuam deplorantes, quod unuſ- *De Tiberio Gemello & Cajo Germanici filio.* *Germanicus populi delicia.*

[r] Εὐδαίμων τε] *L. B.* εὐδαιμονάτε.
[v] Πιστοῖο τῷ τελευτῶντι,] Ita cum *Busb. Vat.* & *Zonara*, & *Lugd. Bat.* πιστοῖς in *Editis Aliiſque.*
[x] Παισὶν οἷς εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενον.] Παισὶν οἷς τὸν ὅλβον in *Editis.* παισὶν οἷς ἔσῃ τὸν ὅλβον *Vat* Verum cum παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον habeat *Busb.* & *Epiphanius* in verſione ſua *divitias tuis filiis qui tibi nati fuerint relinques*: reſcribere non dubitarim, παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενον. *Lugd. Bat.* τελευτῶντι ἐσομένῳ παισὶν, (fortè ἐπὶ παισὶν Coccejus) οἷς ἦπερ τὸν βίον καταλιπόμενον.
[y] Μνημονεύειν δ' ὁπότε] Μνημόνευε *Busb.*
[z] Τὸ θεῖον τὸ ἐξαποστείλαν] Θεῖον τὸ ἐξαπ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.* & Θεῖο τὸ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[a] Τίθοιο.] *Lugd. Bat.* in *Marg.* τίθεσο.
[b] Ποιεῖσθαι εἰς χεῖρας] Ποιοῦ εἰς χεῖρας σοὶ παρ. *Busb.*
[c] Κατεφάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος.] Κατεφάνη τι θαύματος ἄξιον *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἐφάνη θαύματος ἄξιος *Busb.*
[d] Χαλεπῶς φέρουσα] Conf. lib. VI. ſup. c. 14. §. 3. SPANH.
[e] Τὰ Ἀγρίππα τῷ δυσχίαν.] Illa & Ἀγρίππα inſerui, auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*
[f] Τὸ μὲν Τιβερίῳ] Τῷ μὲν Τιβ. *Busb.*

* *Copularetur*;] Is *ſcilicet* cui Agrippas in cuſtodiam traditus erat. nam eadem catena & militem & reum copulabat, teſte *Seneca*. Ep. 5. qua de re videſis *Briſſonium* de *Formulis*. l. 5. p. 474. *Edit. Francof.*
[g] Στοιχεὺς τροφὰς] Cum ὁ στοιχεὺς habeant *Codd. Gall.* & *Busb.* & *Stœcheus* ocurrat in melioribus *Epiphanii* libris; placuit Στοιχεὺς pro Στυχεὺς *Editorum* reſcribere.
[h] Πράσεως,] *Gen.* πράξεως.
[i] Ἐπ' αὐτῷ] Περὶ αὐτῷ *Busb.*
[k] Προσαγαγεῖν] *L. B.* Προσαγαγέσθαι.
[l] Χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι λόγων πρίν δ. λ. πρὶν τελευτῆσαι *Busb.*
[m] Τελευτᾷ.] *L. B.* τελευτᾷν.
[n] Τῷ βούλεσθαι] Ita lego cum *Cod. Busb.* & βούλεσθαι in *ceteris.*
[o] Ὁμιλητότης] Scribe ὁμιλητότες. COCC.
[p] Πίστει τ' ἐκείνων] Ita lego. πίστει in *libris.* HUDS. Præterquam in *Lugd Bat.* qui clare (ut ubique in hoc verbo) emendationem iſtam comprobat. HAV.
* *Ex —— lugentes*,] Quin & aliter verti poteſt, ſi ἀρχῆς referatur ad συμφοράν.

unuſquiſque ejus mortem ſemetipſum propius attingere crediderit. Quæ res & filio ipſius plurimum profuerunt ad omnium benevolentiam conciliandam: interque alios maxime etiam milites adeo devincti tenebantur, ut in lucro deputarent vel mortem, ſi neceſſe eſſet, oppetere, modo ei imperium poſſent aſſerere.

Augurium Tiberii de ſucceſſore.

9. Tunc autem Tiberius, cum Euodum juſſiſſet poſtridie filios ſummo mane ad ipſum adducere, Deos patrios precatur, ut eum qui in principatum ſucceſſurus eſſet, manifeſto aliquo indicio ſibi oſtenderent, id quidem modis omnibus agens ut nepoti ſuo imperium relinqueret, plus vero ſigno, quod Deus oſtenſurus eſſet, fiſus, quam ſuæ ſententiæ aut voluntati. Augurium itaque ei propoſitum erat, illi ceſſurum eſſe imperium qui ſequenti die ad ſe prior acceſſiſſet. Cum iſta ſecum reputaſſet, mittit ad nepotis ſui pædagogum, jubens ut prima luce puerum ad ipſum perduceret, † exiſtimans Deum inſuper habiturum eſſe imperatoris munus. Deus autem quod ille deſignavit irritum eſſe juſſit. Quippe cum is ita cogitaſſet, ubi illuxit, juſſit Euodum ut puerum qui prior adeſſet intro vocaret. Ille vero egreſſus, cum Cajum pro

Cajus imperium præripit Tiberii nepoti.

cubiculi foribus offendiſſet, (nam Tiberius nondum aderat, cibo ipſi tardiuſcule parato, atque Euodus place neſciverat quid ſibi voluerit dominus) pater, inquit, te vocat, ſimulque eum introduxit. At Tiberius, ubi Caium aſpicit, tunc primum cogitare cœpit de Dei poteſtate, ſuumque ſibi plane ereptum eſſe imperium, ut qui non amplius poſſet quod ſibi viſum eſt ſtatuere. Multis itaque & ſeipſum quidem deploravit, cui adempta erat poteſtas ratum faciendi quod jam ante decreverat, itemque Tiberium nepotem ſuum, ut qui ex augurio acto & omni de ſpe imperii deciderit, vitæque diſcrimen adiret, quod foret ut ejus ſalus ab aliis iiſque potentioribus penderet, qui non ferendum cenſebunt, ut vitam cum illis ageret, nihil ipſi profutura cognatione, quem metuet ſimul & odio habebit rerum dominus, partim quod proximus ſit imperio, partim quod pro incolumitate utque rerum potiatur inſidias contra tendere non

Tiberius genethliacis deditus.

deſinet. Erat autem Tiberius maxime addictus prædictionibus ex natalitiis; ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens, magis quam ii qui ſe totos huic rei dediderant. adeo ut Galbam aliquando ad ipſum venientem conſpicatus, ad quoſdam ei maxime neceſſarios dixerit, ecce homo qui Romanorum imperio aliquando erit honoratus. atque ille maxime *omnium* ex imperatoribus omni quod

χεῖν ἑκάστοις τὴν μετάστασιν αὐτοῦ ὑπεκλῆφθαι. ἔτως ἀνεπαχθῶς ὁμίλησε τοῖς ἀνθρώποις [q] ἐξ ὧν μέγα ὄφελος τῷ παιδὶ αὐτοῦ πᾶσι καὶ [r] κατελέλειπτο· τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τὸ στρατιωτικὸν ἦρτο, [s] αἱρετὸν ἀριθμοῦντες τὸ καὶ τὸν δέχεσθαι ἐκείνῳ βεβλημένης, εἰ δεήσοι, τελεῦσαι.

θ'. Ὁ δὲ Τιβέριος, Εὐόδῳ πρόσταγμα ποιησάμενος καὶ τὴν ὑστεραίαν ὑπὸ τὴν ἕω εἰσαγαγεῖν τοὺς παῖδας, εὔχεται τοῖς πατρίοις θεοῖς σημεῖόν τι [t] προφαῖνον αὐτῷ δεῖξαι περὶ τῆς τοῦ ἡγεμονίαν [v] ἀποδεξαμένου, πιστεύων μὲν τῷ μὴ τὸν παῖδα αὐτοῦ καταλιπεῖν, μεῖζον δὲ δόξης τε καὶ βουλήσεως τὸ αὐτοῦ πεπιστωκὼς τῇ θείᾳ τὸ ἐπ' αὐτοῖς [x] ἀποφαινόμενον. οἰώνισμα δὴ οὖν αὐτῷ προὔκειτο, εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν, ὃς ἂν πρὸ τῆς ὀπτάσεως ἀφίκηται πρὸς αὐτὸν πρότερος. ταῦτα διανοηθεὶς, πέμπει πρὸς τὴν ὥραν τὸν παιδαγωγὸν, κελεύων ὑπὸ πρώτην [y] ὥραν ἄγειν τὸν [z] παῖδα ὡς αὐτὸν [a] καταμελήσειν [b] στρατηγίας τὸ θεῖον ὑπολαμβάνων. ὁ δὲ ἀντεψήφιζεν αὐτοῦ τὴν χρηστολογίαν. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐνθυμησάμενος, ἐπὶ τάχιστα ἡμέρα λοῦ, κελεύει τὸν Εὔοδον εἰσκαλεῖν τὸν παῖδων τὸν παρόντα πρότερον. ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖνος, καὶ τὸν Γάϊον πρὸ τῶν θυρατίδων καταλαβών. ὁ μὲν Τιβέριος ἐκ παρέργου μετεώρως τὸν τροφῆς αὐτῷ γιγνομένης, [c] ἤδει δὲ ὁ Εὔοδος ἤδειν ὢν ἐξέλεγε ὁ δεσπότης· καλεῖ σε, φησὶν, ὁ πατὴρ, καὶ [d] εἰσήγαγεν αὐτόν. Τιβέριος δὲ ὡς θεασάμενος Γάϊον, τότε πρῶτον [e] εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν τῆς θείας τὸ ἐξουσίας, καὶ τὴν [f] κατ' αὐτὸν ἡγεμονίαν παντελῶς [g] ἀφῃρημένην, ἀπηυρωμένοις [h] ψηφίσοιτο δυνάμεως ἐκεῖθεν [i] αὐτῷ μὴ ἀποκυρουμένης. πολλὰ δὴ [k] καὶ ὠλοφύρατο, αὐτὸν μὲν τῶν ἐφ' οἷς πρόβουλεύσατο κυρουμένων [l] ἀφῃρημένον τὸ κράτος, Τιβέριον δὲ τὸν ἔγγονον, ὡς τὸν τε Ῥωμαίων δέχεσθαι ὁμοῦ διαμάρξοι τὸ σωτηρίας κεχρημένον, διὰ τὸ [m] ἐπ' ἄλλων κρειττόνων τὸν ἀνεκτὸν [n] εἰσηγησαμένων τὴν σωναγροφὴν [o] κεῖσεσθαι τὴν σωτηρίαν, αὐτῷ τῶν μὴ συγχωρεῖν ὠφελεῖν δυναμένῳ, φόβῳ τε καὶ μίσει τῶν ἐφεστηκότος χρησομένῳ πρὸς αὐτὸν, τὰ μὲν ὡς προπεδρευούσῃ τῇ δεχῇ, τὰ δὲ ὡς ἀντεπιβουλεύοντι ὑπέρ τε τὸ σωτηρίας καὶ τὸ ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων μὴ ἀφησόμενον. ἰῶ δὲ [p] ἠλιθιαλογίαι Τιβερίου τὰ μάλιστα προσκείμενος, [q] καὶ τὰ καλορθούμενα αὐτῆς μειζόνως τοῖς τόδε ἀναπεμένων ἑκόντως τὸν βίον [r] ἐξησμένος. Γάλβαν οὖν ποτε θεασάμενος ὡς αὐτὸν εἰσιόντα, φησὶ πρὸς τοὺς ἀπιστοτάτους αὐτῷ, ὡς [s] ἀνδρὶ τῷ Ῥωμαίων [t] ποτὲ τιμησόμενος [v] ἡγεμονίᾳ. [x] τά τε πάντα μαντῶν ὅσοι ἰσχύουσι πιθανὰ ἡγούμενος ἡγεμόνων μάλιστα ἀνὴρ ὅτος, ὑπὸ τῶ

[q] Ἐξ ὧν μέγα ὄφελος] Μέγα ὄφελος ἀφ' ὧν *Busb.*

[r] Κατελέλειπτο] Καθαλειπτο *Hen.*

[s] Αἱρετὸν ἀριθμοῦντες] Αἱρετῶν ἀριθμοῦντες δ' ὧν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[t] Προφαῖνον] *L. B.* in *Marg.* προφάτειν.

[v] Ἀποδεξαμένου,] Διαδεξαμένου *Busb.*

[x] Ἀποφαινόμενον.] Καταφαινόμενον *Gall.*

[y] Ὥραν ἄγειν] Ἡμέραν *Busb.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Hen.* à *pr. m.*

[z] Καταμελήσειν] Antea diſtinctum erat, παῖδα, ὡς αὐτὸν.

[a] Καταμελήσειν —— ὑπολαμβάνων.] Hujus loci verſionem non aſſequor. itaque & mihi lubet experiri. verto, *ſperans fore ut in hoc ejus artificio conniveret Deus.* ad verbum, *ut hoc ejus artificium negligeret Deus*, i. e. *huic ſe non interponeret, nec impediret, quo minus optatum haberet eventum.* ut στρατηγία ſumatur pro στρατήγημα. IBBETSONUS.

† *Exiſtimans —— munus,*] Putans illa re numinis ſuperare ſententiam. *Epiphan.*

[b] Στρατηγίας] *L. B.* στρατηγίᾳ.

[c] Ἤδη δὲ ὁ Εὐόδου] Ita lego cum *Cod. Busb.* favente aliquantulum *Epiphanio.* antea erat, ἤδομένης ἤδη ὃ ὑδὲν ἂν ἐξέλεγε.

[d] Εἰσήγαγεν] *L. B.* εἰσῆγεν.

[e] Εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν] Εἰς εὔνοιαν *Busb.*

[f] Κατ' αὐτὸν] *L. B.* κατατὸν.

[g] Ἀφῃρημένην,] Ita diſtinxi, cum in *Editis* eſſet ἀφῃρημένῃ ἐπικυρῶν οἷς ψηφίσοιτο, δυνάμεως &c.

[h] Ψηφίσοιτο δυνάμεως] Ψηφίσαιτο *Gall.* & *L. B.*

[i] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

[k] Κατωλοφύρατο,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* κατολοφυρόμενος in *cæteris.*

[l] Ἀφῃρημένον τὸ κράτος,] Ἀφῃρημένην *Vat.*

[m] Ἐπ' ἄλλων κρειττόνων] *L. B.* in *Marg.* notat ſcribendum forte, ἐπὶ ἄλλῳ κρείσσονι.

[n] Εἰσηγησαμένων τὴν σωναγροφὴν] Ita pro εἰσηγησαμένῳ vel εἰσηγησαμένῃ ut in *Editis Aliiſque.*

[o] Κεῖσεσθαι τὴν σωτηρίαν,] Hoc modo diſtinxi. prius erat, κεῖσεσθαι, τὴν σωτηρίαν αὐτῷ δ' μὴ &c.

[p] Γενεθλιαλογίαι] Ideo Juvenalis Sat. 10. ỳs. 94. ait eum Capreis hæſiſſe, *Cum grege Chaldæo.* REL.

[q] Καὶ τὰ καλορθούμενα] Ita legendum cenſui levicula cum mutatione. antea erat, καὶ καλορθούμενα αὐτῇ μειζόνως τ. ἰ. τ. ἰ. ἐκόντων τ. β. ἐξηγμένον. nullo plane ſenſu. HUDS. Verſ. *ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens*, quæ perſpicuum non fundunt ſenſum. videtur etiam prior lectio levicula cum mutatione defendi poſſe. καὶ καλορθούμενα αὐτῇ, μειζόνως τοῖς τόδε ἀναπεμένων ἑκόντως, ἐξηγμένον. Sic lego mutato ſolum τοῖδε in τόδε, & verto, *illius virtutes prolixius etiam iis, qui ad hoc vitæ genus ſe ſponte contulerant, laudans & extollens.* neſcio tamen an ἐξηγμένον in ἐξηρμένον non ſit mutandum. IBBETSON.

[r] Ἐξηγμένος.] Κατηγμένον *Vat.* & *Hen. à pr. m.* κατηγμένος *Gall.*

[s] Παραγίνοιτο] *L. B.* Παραγίνοιτο.

[t] Ποτὲ τιμησόμενος ἡγεμονίᾳ.] Sic *Busb.* ποτιμησόμενος in *Editis Aliiſque.*

[v] Ἡγεμονίᾳ.] Nota quod Imperatores ἡγεμόνες dicantur. REL.

[x] Τά τε —— ἡγούμενος] De Tiberio oſtentis tribuente *Sueton. Tiber.* c. 72. SPANH.

ὑπὸ

τῦ ἐπαληθεύοντος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἔχοντο αὐτῆς. καὶ τότε ἐν χαλεποῖς ὢν σωτυχίᾳ τῦ γεγονότος, ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς ἀχθεινῶς [y] διατιθέμενος, καὶ καταμεμψιν αὐτὸ ποιούμενος, [z] ταύτῃ [a] οἰώνησιν ποθούμενος. παρὸν γὰρ ἂν αὐτῷ λύπης ἀπηλλαγμένῳ τελευτᾶν ἀμαθίᾳ τῶν ἐσομένων, [b] διαφθείρεσθαι τῷ προεγνωκὼς τὰ ἐσομένῳ δυσχέραν τῶν φιλτάτων τελευτᾶν. καίπερ οὖν σωτεταραγμένος τῇ περὶ δόξαν τῶν δεχῶν εἰς ὃν ἂν ἤθελεν ποιοῦμαι, ἄκων τε καὶ μὴ βουλόμενος φησὶ γοῦν πρὸς τὸν Γάιον, "ὦ παῖ, καί περ μοὶ συγγενέσθαι "ρα Τιβερίῳ ἢ κατὰ σὲ ὄντος, δόξῃ τε τῇ ἐμαυτῦ, "καὶ [c] τῷ ὁμοψήφῳ ἐπ' αὐτῇ τῶν θεῶν, σοὶ φέρων "ἐγχειρίζω τὰ Ρωμαίων ἡγεμονίαν. [d] ἀξιῶ οὖν σε μη"δὲν ἀμνημονεῖν, ὁμιλήσαντα αὐτῇ, μήτε εὐνοίας τῆς "ἐμῆς, ὃς εἰς τοσοῦδε σὲ ἀξιώματος καθίστημι μέγεθος, "μήτε τοῦ πρὸς Τιβέριον συγγενοῦς, ἀλλ' ὑπισχνούμενον, "ὡς σκοπὸν τι τοῖς θεοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς τοιῶνδε σοὶ κα"τασχεῖν ἀγαθῶν παρασκευὴν, ἀμείβεσθαί μου τὸ ἐπ' αὐτοῖς "πρόθυμον, καὶ ἅμα Τιβερίου φροντίζειν ἀφ' ὅλου συγ"γένειαν· ἄλλως τε [e] γινώσκειν ὡς τεῖχος σοὶ ἓν τῆς ἀρ"χῆς ὁμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας πρεῖον γένοιτο ἂν Τιβέριος, "φροίμιον οὖν ἐς δυσχερῆ μεθισταμένους. [f] αἵ τε γὰρ μονώ"σεις ὑπικινδυνοι τοῖς εἰς τηλικούτων πταισμάτων ὄγκον "βαπτισιν, [h] καὶ θεοῖς οὐκ ἀπιμώρητα [i] ὁπόσα ἀφ' ὅλου "δίκαιον πρασσόμενα ἀφανίζοι καὶ νόμος τὸ ἑτέρως πρασ"σὸν ἀφ' ὅσιον καλοῦν." ταῦτα μὲν ὁ Τιβέριος ἔλεγε, καὶ μὴν πίστεως ἓν τῷ Γαίῳ καί περ ὑποψιγμένῳ· ἀλλὰ καταφὰς εἰς τὸν δεχὸν, τόν τε Τιβέριον μαντείαις [ii] αἱρεῖται τῆς ἐκείνου, καὶ τὸς, ὑπερβαλῶν [k] ἐπ' αὐτὸν σωτιθεισῶν, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ.

ι'. Τιβέριος [l] τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας διάδοχον τῆς ἡγεμονίας, ὀλίγας ὑπερθὰς ἡμέρας, [m] ἐθανε, σχὼν αὐτὸς τὸν δεχὸν [n] ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας, πρὸς ἐνιαυτοῖν δυοῖν καὶ εἴκοσι. Γάιος οὖν ὁ αὐτοκράτωρ τέταρτος. [o] Ρωμαίοις μὲν δὴ, [p] πύσει τῦ Τιβερίου τελευτῆς, [q] εὐφραίνοντας μὲν τῷ ἀγαθῷ τῦ ἀγγελίας· ὡς μὲν πιστεύειν γε θάρσος ὢν αὐτοῖς, ὡς τῷ μὲν βούλεσθαι, [r] πρὸ πολλῶν γὰρ ἂν ἐπήνουν χρημάτων τὸ ἐπαληθεῦσαι τῶν λόγων, δέει οὖν μὴ ψευδοῦς τῆς ἀγγελίας λεγομένης προεξανασείοντες [s] ὑπὲρ ἦλοι ὧν τῶν αὐτῶν χαρματος, εἶτ' [t] ἀπόλοιντο διαβολῆς αὐτῶν [v] γενομένης· πολὺς γὰρ ἀνὴρ εἰς ἅπας Ρωμαίων τὰς εὐπατρίδας εἰργάσατο δεινὰ, δυσόργητος ὑπὲρ πᾶσιν ὢν, καὶ ἀνήκεστος εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καθαρὰς, εἰ καὶ χωρὶς λόγου τὴν αἰτίαν ἐπανέλοιτο τοῦ μισεῖν, καὶ ὑπὲρ πᾶσι μὲν οἷς [x] κέκτηται ἐξαιρέτως φύσιν ἔχων, εἰς

vel affine erat vaticinationibus credendum esse ratus, eo quod eum *aliquoties* non fefellerint, eas in rebus agendis adhibuit. Et tunc in angustiis erat propter eventum qui acciderat, graviter dolens ac si nepos jam exstinctus esset, & semetipsum accusans quod de venturis solicitus augurio uti voluisset. cum enim sibi, à mœrore vacuo, liceret è vita excedere futurorum ignoratione, *jam* de se *plane* actum esse, ut qui moriturus esset cum præsensione malorum quæ sibi charissimis eventura erant. Quamvis autem conturbatus erat, quod inopinato adeo alii, quam ipse voluerit, imperii vices habituri sint, Cajo tamen invitus & præter voluntatem dixit, "Fili, etsi Tiberius mihi te genere pro- *Cajo imperium & Tiberium Gemellum commendat.*
"pinquior sit, ego tamen & meopte judicio &
"Deorum suffragiis tibi in manus trado Romano-
"rum imperium. te vero oro atque obsecro, ne
"ei admotus obliviscaris aut meæ benevolentiæ,
"qui te in tantæ dignitatis fastigium provexi, aut
"tuæ cum Tiberio cognationis; sed, intelligens
"quod Diis volentibus & secundum eos tantorum
"beneficiorum tibi auctor fuerim, gratiam mihi
"referas pro mea ad ista propensa voluntate, Ti-
"beriique ut cognati rationem habeas: præterea-
"que scias quod superstes Tiberius tibi erit im-
"perii simul & salutis propugnaculum, interitus
"vero illius calamitatum origo. periculosa enim
"solitudo in ejusmodi rerum celsitudine constitu-
"tis; nec Dii inulta patientur quæ † præter jus fas-
"que perpetrata legem deleant alia agere præci-
"pientem." Ista quidem loquutus est Tiberius, haud tamen Cajo persuadebat, licet ita facturum recipiebat: sed in imperio collocatus, & Tiberium *Tiberii nepotem* juxta illius præsagium tollit, & ipse non multo post ex insidiis in semet structis interemptus est. *Cajus Tiberium nepotem Tiberii tollit.*

10. At Tiberius, cum eo tempore Cajum principatus successorem declarasset, paucis diebus *huic* superstes vita decessit, postquam imperium tenuisset annos duos & viginti, ac præterea menses quinque & dies tres. Cajus autem quartus *Romanorum* erat imperator. Cumque Romanis quidem de morte Tiberii allatum esset, ex bono nuncio in sinu gaudebant, vix tamen ausi sunt inducere animum ut crederent, non quod id *magnopere* non vellent, nam verum esse quod nunciaretur vel ingenti pecunia redemptum irent; sed quod verererentur ne vano rumore ante tempus excitati gaudium suum proderent, deinde accusatione in eos instituta male perirent. Ille enim unus omnium patriciis Romanis mala quamplurima intulerat: homo ex qualibet re iracundia inflammatus, & qui ab ea exercenda cohiberi non potuit, etiamsi odii in aliquem temere causam arripuisset, & natura quidem procli- *Ex Tiberii morte magna populi lætitia.*

---

y Διατιθέμενος] Διακείμενος *Busb.*
z Ταύτῃ] *L. B.* ἢ τῇ πλῇ. COCC.
a Οἰώνησιν] Scribe οἰώνισιν. COCC.
b Διαφθείρεσθαι] Ita quoque *L. B.* habet in contextu, sed in *Marg.* διατελεῖσθαι.
c Τῷ ὁμοψήφῳ] Τῇ ὁμοψήφῳ *Busb.*
d Ἀξιῶ οὖν σε μηδὲν ἀμνημονεῖν,] Ἀξιῶ τε σὲ μὴ ἀμνημονεῖν *Busb.*
e Γινώσκειν] *L. B.* γινώσκων. Coccejus ἄλλως τε καὶ γινώσκειν.
f Αἵ τε —— ὑφθαλμῶν.] De Tiberii Nepote, a Cajo interempto, Philo Legat. ad Cajum p. 995. D. E. & p. 996. SPANH.
g Καταστάσει,] Ita lego. καθάσασιν in *libris.*
h Καὶ θεοῖς οὐκ] Οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τοῖς θεοῖς *Busb.*
i Ὁπόσα ὑφ' ὅλου δίκαιον πρασσόμενα] Quod contra fas aut jus aut contra fœdus naturæ perpetratum *Rufinus.* SPANH
ii Αἱρεῖται τῆς ἐκείνου,] Αἱρεῖ) *Busb.* (αἱρεμιεῖ) *Lugd. Bat.* Coccejus ἀναιρεῖ.)) forsan αἱρεῖ τινὰς.
k Ἐπ' αὐτὸν συντεθεισῶν,] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*
l Τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας] Illud τότε è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*
m Ἐθανε, —— εἴκοσι.] Conf. ἄλλο. lib. 2. c. 9. §. 5. Pro πέντε μῆνας Zonaras, qui Josephum hic, ut solet, exscribit, habet ἑπτὰ μῆνας, sicut Dio, l. LVIII. p 639. B. SPANH.
n Ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας,] Cn. Acerronio Proculo & C. Pontio Nigrino Coss. mortem obiit XVII. Kal. Apr. (*Suet. Tib.* c. 73. *Tacit. Ann.* VI. 50.) seu potius VII. sive Martis die XXVI. quum post Augusti excessum imperasset annos XXII. menses VII. dies VII. ut refert *Dio* in fine libri 58. non menses V. dies III. ut hic loci. nec menses VI. dies III. ut in *lib.* 2. *de Bello. Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 4750. *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere, habet μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἴσας. Videsis *Pagi Criticam* ad *Baron.* p. 29. HUDS. At ipse lib. de bell 11. 8. sex menses ei spatio dat. Dio Cassus *septem menses, septem dies* habet. Error itaque est à librariis profectus hic aut illic. REL.
o Ρωμαίοις —— ἀγγελίας·] Ρωμαίοις δὲ ἦκε μὲ πύσις τῦ Τ. τ. Δρουσίου τε τῷ ἀγαθῷ τ. ἀ. ὃ μὲν ἐπίστευον. ὃ τῷ μὴ β. *Busb.*
p Πύσει] *Gen.* πίσεως.
q Εὐφραίνοντας] *L. B.* ἐφραίνοντο.
r Πρὸ πολλῶν γὰρ] Illud πρὸ non agnoscit *Busb.* qui mox habet ἐτιμήσαντο, & dein ἐπαληθεύσαι.
s Ὑπὲρ ἦλοι ὧσι] *L. B.* ἐπὶ δηλώσει.
t Ἀπόλοιντο] Ita *Busb.* ἀπώλοντο in *ceteris.* in *Lugd. Bat.* ἀπελύοντο.
v Γενομένης·] Abest à *L. B.*
x Κέκτηται] Videtur κέκτηνται legi debere. IBBETSON. Videlicet pro κέκτηται, quod erat in *Hudf.* & omnibus aliis excepto *L. B.* ex quo restituimus. HAV.

clivis ad ſæviendum pro arbitrio, mortemque vel leviſſimorum ſupplicium conſtituens. adeo ut cum rumorem de eo ſparſum libentiſſime audirent, lætitia perfrui quantum vellent inhibiti fuerint malorum metu, quæ fruſtrata ſpe ante oculos verſabantur. Marſyas vero Agrippæ libertus, audita Tiberii morte, contento curſu Agrippæ nunciatum properabat; cumque ipſum forte offendiſſet in via quæ duceret in balneum admoto ei capite, ſermone Hebraïco, mortuus eſt, inquit, leo. Ille vero, cum probe norit quid ſibi vellet iſtis verbis, & inde lætitia geſtiret, "at tibi, inquit, tum "pro cæteris officiis, tum pro læto hoc nuncio, "gratias omnes & ago & habeo, modo vera ſint "quæ nuncias." Tum centurio, qui præerat cuſtodiæ Agrippæ; cum animadverſiſſet qua feſtinatione accederet Marſyas, & quantum gaudii ex illius verbis obortum eſſet Agrippæ, ſuſpicatus ſermonem illis fuiſſe de re nova, *protinus* eos interrogavit, de ſermonibus quos inter ſe conferrent. Illi vero primum quidem diverticula quærebant, cum autem inſtaret *centurio*, Agrippa ei, ut qui jam amicus eſſet, ſine mora omnia aperit. Atque ille ex iis voluptate cum eo communi fruebatur, quod in rem facerent Agrippæ; eique epulas appoſuit. Cum autem iis adhiberetur, & meliuſcule biberent, aderat quidam, nuncians Tiberium vivere, & cis paucos dies in urbem reverſurum eſſe. Tunc centurio his verbis graviter turbatus, quod ea fecerat ex quibus vitæ diſcrimen adiret, ut qui morte Cæſaris audita hilariter cum vincto epularetur, Agrippam lectulo deturbat, dicitque; "Tu me "impune, ut exiſtimaſti, falles mentitus mortem "imperatoris, & non capite lues hanc linguæ pe"tulantiam?" His dictis, Agrippam, quem prius ſolverat, vinciri jubet, & accuratiorem ei quam antea cuſtodiam adhibet. atque eam noctem Agrippa in his malis exegit: poſtridie vero rumor in urbe de Tiberii morte increbuit, nec ab ea divulganda jam refugerunt homines, quibuſdam etiam *hac de cauſa* ſacra facientibus; moxque allatæ ſunt à Cajo literæ, alteræ ad ſenatum quibus Tiberii mortem ſignificabat ſeque in *defuncti* imperium ſucceſſiſſe, alteræ ad Piſonem urbi præfectum, quæ & hoc ipſum nunciarunt, juſſeruntque Agrippam è militum cuſtodia in eas ædes transferri quas habitabat antequam vinciretur: adeo ut vacuus à timore in poſterum illic ageret. nam in cuſtodia quidem ſervabatur, ita tamen ut remiſſius haberetur viveretque. At Cajus, poſtquam Romam venit; perducto ſecum Tiberii corpore, more patrio magnifice eum ſepelivit, voluitque eadem die Agrippam è vinculis dimiſiſſe, niſi ei obſtitiſſet Antonia, minime quidem ex odio in vinctum, ſed ut decori quod ad Cajum attinet ratio haberetur: ne, ſi confeſtim ſolveret quem ille vinxerat, cum læ-

Marſyas Agrippæ Tiberii mortem nunciat.

Rumor it Tiberium adhuc vivere.

Agrippa artiorem in cuſtodiam datur.

Cajus ſenatui & Piſoni ſignificat mortem Tiberii.

θάνατόν [y] τε καὶ τ κυφοτάτων ἀναπηδῆς τῷ ζημίαν. ὥστε ἡδονῇ ξ ἐπ' αὐτῷ λόγῳ φέρονλες τῷ ἀκροάσαν, εἰς ὅσον ἐβούλοντο ἀπολαύσωλι χρῆσις σκεκώλυντο δείμαλι κακῶν, ἃ προεωρᾶτο ψευδέσι τῆς ἐλπίδος. Μαρσύας ὢν τοῦ Αγρίππα ὁ ἀπελεύθερος, πυθόμενος [z] Τιβερίν τῷ τελευτῷ, [a] ἔθη δρομαῖος [b] τῷ Αγρίππα [c] ἀγγελιοῦντι. καὶ καταλαβὼν ἐν ἐξόδοις ὄντα εἰς τὸ βαλανεῖον, συντυχὼν αὐτὸν, γλώσσῃ τῇ Ἑβραίων, [d] τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν. ὁ ὢ συνεσίν τε ξ λόγου πιστούμενος, καὶ χάριλι [e] τ ἐπ' αὐτῷ προσενεχθείς, "ἀλλά "σοι τ ἀπάντων καὶ τ δὴ τῶνδε εὐαγγελίας χάριτες ὡς "ἐμοὶ πάντων [f] γένοιτο, μόνον ἂν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα "εἴη." καὶ ὁ ἑκατοντάρχης, ὅς γε τῇ Φυλακῇ ἐφεστηκὼς τῶ Αγρίππα, θεώμενος τὸν παιδαριῶν μετ' οἴας ὁ Μαρσύας ἀφίκετο, καὶ τὸ ἐκ τ λόγων χάριλα [g] Αγρίππα συνελθὼν, ὑποτοπήσας καινώσιν τινα γεγονέναι τ λόγων, [h] ἤρετο σφᾶς προθύμως ξ λόγου τῶ ἐφεστηκότος. οἱ ὢ πάνυ μὲν παρέσχεσαν, ἐγκλείοντα ὢ ὑποσημαίνοντα ὁ Αγρίππας, ἤδη γὰρ φίλος [i] ὢν, μηδὲν ὑποδείσας. ὁ ὢ [k] σκοινῶτης τε τῷ ἡδονῷ τῶ λόγου, διὰ τὸ εἰς ἀγαθὰ τῷ Αγρίππα φέρειν, περιτίθη τε αὐτῷ δεῖπνον. [l] εὐωχουμένῳ δ' αὐτῷ, καὶ τῶν πάνυ σπουδίων, παρῆν τὶς λέγων, ζῇν τε τ Τιβέριον, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανήξειν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ ἑκατοντάρχης δεινῶς θορυβηθεὶς τῷ λόγῳ, [m] διὰ τὸ εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχέναι, [n] δεσμώτη τε καὶ ἐπ' ἀγγελίᾳ θανάτου [o] Καίσαρος σπουδιητῶσι μὴ χάρμαι, ἀπωθεῖται τ Αγρίππαν τῶν κλινιδίων· καὶ, "ἦπου, φησὶν, "λήσειν με ὑπονοεῖς θανάσιμον τῶν αὐτοκράτορα κατεψευ"σάμενος; ἀλλ' ὁ [p] κεφαλῇ τῇ σῇ τῶν [q] ἀναμαξά"μενος τ λόγον;" ταῦτα εἰπὼν [r] κελεύει δῆσαι τ Αγρίππαν, λευκῶς πρότερον αὐτὸν, φυλακῇ τε ἀκριβεστέρᾳ [s] αὐτὸν ἢ πρότερον καθίστησι. καὶ νύκτα μὲν ἐκείνην ὁ Αγρίππας ἐν τοιούτοις [t] κακοῖς· τῇ ὢ ὑστεραίᾳ λόγος τε [u] πλείων [v] καὶ τὴν πόλιν ἰσχυροζόμενος ὅτι τῇ τελευτῇ τῶν Τιβερίου, ἐθάρρυν τε οἱ ἄνθρωποι φανερῶς ἤδη [w] θρυλεῖν, καί τινες ἐς θυσίας ἐπετίλεων, ὅπως τε ἀφίκοντο πρὸς τῶν Γαΐου, ἡ μὲν πρὸς τὸν σύγκλητον τῶν Τιβερίου διεφθάρσα [x] τὸν τελευτ[illegible]τὸν ἐς τὸν αὐτὸν πρόσληψιν τ ἡγεμονίας ἠλπισμένου, ἡ ὢ πρὸς [y] Πίσωνα τ φυλακὴν τ πόλεως, τῶτό τε ἀγορεύσασα, καὶ τ Αγρίππαν σκέλυσιν ἐκ τῶν γρατοπέδων μεταστῆσαν εἰς τὸν [z] οἰκίαν ἐν ᾗ [a] πρότερον ἦν δεσμὴν διαίταν εἶχεν· [b] ὥστε ἐν θάρσει λοιπὸν ἦγε τὰ πρὸς αὐτῆς. φυλακὴ μὲν γὰρ ἐς τήρησις ἦν, μετὰ μέντοι ἀνέσεως τ εἰς τὴν διαίταν. Γάϊος δ' ὡς [c] ἐπὶ Ρώμην παρῆν, ἄγων τῶ Τιβερίου τὸ σῶμα, ταφάς τε αὐτῷ ποιεῖται πολυτελεῖς νόμοις τοῖς πατρίοις, Αγρίππαν ὢ αὐθημερὸν λύει [d] ὄντα πρόθυμον, κώλυμα Αντωνία ἦν, [e] ὅ τι μισῇ τῷ πρὸς τ δεδεμένον, σωφροσύνης ὢ τοῦ Γαΐου εὐπρεπῶς, μὴ δόξαν ἀπάγοντι ἡδονῇ δεχομένῳ τὴν Τιβερίου μετάστασιν, ἀγ-

---

y Τι] *L. B.* ξ.

z Τιβερίου τῷ τελευτῷ,] Τῶ Τιβερίου *Busb.*

a Εθῆ δρομαῖος] Ωθεῖτο *Busb.*

b Τῷ Αγρίππα] Ita cum *Cod. Busb.* τ Αγρίππαν in *ceteris.*

c Αγγελιάμενος.] Eſt qui malit ἀγγελιάμενος, nihil tamen mutare volui, licet ſimplex ἀγγελίζομαι, à quo ἀγγελιῶμαι, raro occurrat.

d Τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν.] Familiare erat Judæis tyrannice dominantes appellare *Leones*, ut conſtat ex 2 *Tim.* c. 4. v. 17. *Eſth.* c. 14. v. 13. & *Ezech.* c. 19. Videſis *Grotium* ad 2 *Tim.* c. 4. v. 17. & *L. Capellum* in *Spicilegio* ad *Tim.* loco citato.

e Τῶν ἐπ' αὐτῷ] *L. B.* τῷ ἐπ' αὐτῷ. utrumque ferri poteſt. HAV.

f Γίνοιτο,] Illud ἂν è *Cod. Busb.* qui etiam γίνοιτο habet.

g Αγρίππα] Τῷ Αγρίππα *Vat.*

h Ηρετο σφᾶς] *Al.* ἤρετο.

i Ενδοιάσας.] Conf. ſupr. §. 4. SPANH.

k Εκοινῶτό τε] *Gen.* ἐκοινῶτό τε.

l Εὐωχουμένῳ δ' αὐτῷ,] Εὐωχουμένων δ' αὐτῶν *Busb.*

m Διὰ τὸ εἰς θάνατον] Ως εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχὼς *Busb.*

n Δεσμώτη ——— χάρματος,] Conf. infr. cap. 9. §. 4. SPANH.

o Καίσαρος σπουδιητῶσι] Αὐτοκράτορος σπουδιαστόμενος *Busb.*

p Κεφαλῇ ——— λόγους;] Ex Homero Odyſſ. τ. v. 92. ἐρίηρα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις. SPANH.

q Αναμαξάμενος τ λόγους;] Αναμαξόμενος *Gall.*

r Κελεύει δῆσαι τ Αγρίππαν,] Κελεύει δῆσαι, αὐτὸν ὧδε λελυκὼς *Busb.*

s Αὐτὸν ἢ πρότερον καθίστησι.] Η πρότερον αὐτὸν καθίστησι *Vat.* & *Hen. à pr. m.* αὐτὸν ἢ πρ. καθίστη *Busb.*

t Πλείαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν] Πλειόνων *Busb.*

v Θρυλεῖν,] Θρυλῶν *Busb.* & *Lugd. Bat.* Θρυλλῶν *Gall.* HUDS. Lege Θρυλλεῖν cum *Gall.* IBBETS.

x Τὸν τελευτὸν καὶ τὸν αὐτὸν] Τὸν θάνατον *Busb.*

y Πίσωνα τ φυλακὴν τ πόλεως,] Πείσωνα *Busb.*

z Οἰκίαν ἐν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οἰκίαν in *reliquis.*

a Πρότερον ἢ δεσμῶν διαίταν εἶχεν.] Πρότερον ἐν δεσμῶν *Busb.*

b Ωσε ἐν θάρσει] Ita *Vat. Busb.* & *Epiphan.* ὥστε in *Editis Aliiſque.*

c Επὶ Ρώμην παρῆν,] Επὶ Ρώμης *Busb.*

d Οντα πρόθυμον,] Forte ὄντι πρόθυμῳ. COCC.

e Οὗ τι μισῇ τῷ πρὸς τ δεδεμένον,] Ita etiam *Epiphan.* ὑ τιμῶ τῇ πρὸς τ δ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

ἄνδρα ὑπ' ἐκείνῳ δεδεμένον λύων ἐκ τοῦ ὀχέως. διελθόσῶν μέντοι ὀλίγων ἡμερῶν, μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς τὸ οἶκον, [f] ἀποκείρῃ τε αὐτὸν, καὶ μεταμφιέννυσιν· εἶτα ἐπὶ τὸ Ἀγρίππᾳ διάδημα ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ, καὶ [g] βασιλέα καθίζησιν αὐτὸν τῆς Φιλίππου τετραρχίας, [h] δωρησάμενος αὐτῷ ἐπὶ τούτοις Λυσανίου τετραρχίαν, ἀλλάττῃ τε τὴν σιδηρᾶν ἀλύσιν χρυσῇ ἰσόσταθμον. [i] ἱππάρχῳ ἦν [k] ὅτε τῆς Ἰουδαίας ἐκπέμπει Μάρυλλον.

ια'. Δευτέρῳ ἔτει τῆς Γαΐου Καίσαρος ἡγεμονίας, Ἀγρίππας ἠξίου συγχώρησιν αὐτῷ γενέσθαι πλεύσαντι, τοῦ τε ἀρχοῦ καταστήσασθαι, καὶ τἄλλα εἰς δέον οἰκονομησομένῳ ἐπανιέναι. καὶ συγχωρήσαντος αὐτοκράτορος πάρεσθαι, παρ' ἐλπίδας τε ὤφθη πᾶσι βασιλεύς, πολλοῦ τε τῆς τύχης ἐπεδείκνυεν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις τοῦ ἐξεῖναι τοῖς θεωροῦσιν ἐκ λογισμῶν ἀποφαίνεσθαι τό τε ὕστερον καὶ ἐν τῷ παρόντι εὐδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἐμακάριζον καὶ μὴ ἁμαρτίαις [l] χρησαμένῃ τῶν ἐλπίδων· οἱ δ' ἐν ἀπιστίᾳ εἶχον τὰ γεγονότα ἦσαν.

titia nuncium Tiberii mortis accepisse videretur. Veruntamen non multis post diebus, domum ad se accersitum tonderi, vestemque mutare jubet: impositoque deinde in ejus caput diademate, tetrarchiæ, quæ Philippi fuerat, regem constituit, adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia, & auream catenam pro ferrea ei dedit pari pondere. Marullum autem misit, qui equitum magister esset in Judæa. *Cajus Agrippam vinculis solvit, regemque creat.*

II. Anno autem Caji Cæsaris imperii secundo petiit Agrippa, id sibi concedi ut in regnum suum ejus ordinandi gratia navigaret, ea lege ut, cum omnia quo oportet modo composuisset, ad eum reverteretur. Et permittente imperatore patriam petebat, & præter exspectationem rex ab omnibus conspectus est, quantaque esset fortunæ potestas ostendebat hominibus, qui secum reputarent superiorem ejus egestatem præsentemque felicitatem. Et alii quidem beatum prædicabant, quod de spe sua non deciderit; alii vero vix poterant animum inducere, ut rem ita esse crederent. *Agrippa in regnum suum navigat.*

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἡρῴδης τετράρχης ἐξωρίσθη.

Ἡρῳδιὰς δὲ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππου, συνοικοῦσα [m] Ἡρῴδῃ, [n] τετράρχῃ ὄντι τῶν Γαλιλαίων καὶ Περαίας, φθόνῳ παθοῦσα τῷ ἐξουσίαν εὐτυχεστέραν, ὁρῶσα ἐν πολὺ μείζονι ἀξιώματι γεγενημένον ἀνδρὸς τοῦ αὐτῆς, διὰ τὸ φυγῇ μὲν τότε ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον, διαλῦσαι τὰ χρέα μὴ δυνάμενον, κάθοδον δὲ μετ' ἀξιώματος, καὶ ὅτως πολλοῦ εὐδαίμονος. [o] ἐλυπεῖτο δὲ σὺν καὶ βαρέως ἔφερε [p] τῇ ὅτι τοσοῦτον μεταβολῇ, καὶ μάλιστα ὁπότε θεάσαιτο μὴ τῶν εἰωθότων ὀφθησομένων τὰ βασιλείας ὑπαφοιτῶντα τοῖς πλήθεσιν, [q] ὑπακροώμενόν τε σὺν ἡνείχετο τὴν δυσχέρειαν καὶ φθόνος, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα ἐξῆρε, κελεύσαι ὅτι τὴν Ῥώμης πολεῖν ὑπὲρ μνησείας τῶν ἴσων. "ἐγὼ "γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι, [r] φησὶ, τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας Ἀριστο"βούλου μὲν υἱὸς ὢν, θανεῖν ὑπὸ δὲ πατρὸς κατεγνωσμέ"νου, πενίᾳ τε δόξῃ πορῶν σιτῶν, ὡς πόλεως αὐτῷ ὑπακρο"ζεσθαι πάναγκαῖα τὰ ἐφ' ἡμέρας, φυγῇ τε δεδανεικό"των τὰ πλοῦ πεποιημένου, ἐπανελθόντι βασιλεῖ, "αὐτὸς δέ γε ὢν παῖς βασιλέως, καὶ τὸ συγγενὲς τῆς ἀρχῆς "καλοῦντος αὐτὸν ὑπὸ μεταποιήσῃ τὰ ἴσων, καθέζοιτο "ἀγαπῶν ἐν ἰδιωτείᾳ διαβιοῦν. ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν γε, "Ἡρῴδη, μηδὲν ἐλύπει σε τὸν ἐν ἐλάσσονι τιμῇ πατρὸς ἔ"γγονος εἶναι, νῦν γοῦν ὀρέχθητι συγγενοῦς ἀξιώμα"τος· μηδὲ ὑπόμενε ἡσσᾶσθαι πρόσχορα τιμῆς ἀνδρὶ "πλούτου τεθεραπευκότι τὸν σὸν, μηδὲ πενίαν ἀποφήνῃς "τοῦ ἐκείνου, τὰς ἡμετέρας εὐπορίας ἀρετῇ μᾶλλον χρῆσθαι "δυναμένῳ, μηδὲ δευτερεύειν ἀνεπάρχοντον ἡγοῦ τὰ "χθὲς καὶ πρώην ἐλέῳ τῷ σῷ διαβεβιωκότων. ἀλλ' ὑπὲρ "τὴν Ῥώμης ἴωμεν, καὶ μήτε πόνου φειδοῦ τις ἔστω, μήτε "δαπάνης καὶ χρυσίου, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ὀδα"μινοῖς [s] ἐν βελτίοσιν ἡγεῖσθαι τὴν τήρησιν αὐτῶν ἀνα"λώσεως [t] τὴν ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.

CAP. VII.

Quomodo Herodes tetrarcha in exsilium missus est.

HErodias autem Agrippæ soror, conjux Herodis tetrarchæ Galilææ atque Perææ, * invidebat fratri hanc potentiam, quod eum in celsiore honoris sede, quam maritum suum, collocatum cerneret, & quod *de provincia* quidem cum fuga discesserit non valens debita dissolvere, reversus autem esset dignitate auctus, adeoque multa felicitate. Itaque dolebat, graviterque ferebat tantam *rerum* mutationem; maximeque cum illum vidisset regiis insignibus ornatum per turbas invehi, non *amplius* sustinuit * invidiæ suæ infelicitatem clam habere, sed virum exstimulavit suo hortatu ut Romam navigaret paremque honorem ambiret. "Sibi enim vitam non vitalem esse, dicebat, si Agrippa Aristobuli, à patre morte multati, filius, "& cum extrema inopia conflictatus, ut omnino "ei ad victum quotidianum necessaria *ab aliis* sup"peditarentur, postquam metu creditorum fugam "per mare capessiverat, cum regia dignitate re"verteretur; ille vero, cum esset regis filius, & "cognatio cum imperio eum excitare deberet ad "eundem statum sibimet vindicandum, vita priva"ta contentus quiesceret. Atqui si antehac nun"quam tibi, Herodes, molestum fuerit infra pa"trem è quo ortus es deprimi, nunc saltem digni"tatem tibi cognatam appete, neque sustine viro "cedere te præeunti in honore, quem non puduit "tuas aucupari divitias, neque facias ut illius ege"stas plus valere potestate videatur quam nostra "rerum omnia copia atque affluentia, neque non "erubescendum existima illis inferiorem esse qui "heri & nudiustertius tua vixerant misericordia. "Sed Romam eamus, nec labori parcentes, nec "auri argentive impendiis, quod nequaquam me"lius erit ea servare quam regno parando prodi"gere." *Herodias Agrippæ fratris honoribus invidet. Herodias maritum suum ad regnum petendum hortatur.*

2. Il-

[f] Ἀποκείρῃ] Zonaras p. 276. A. κείρει τε τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κόμην. SPANH.

[g] Βασιλέα —— τετραρχίας,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

[h] Δωρησάμενος αὐτῷ] Δωρησόμενος rescribendum esse monuit Cl. *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. 3. p. 238. utpote quod Lysaniæ tetrarchiam non dederit Cajus, sed se daturum promiserit, id quod postea præstitit Claudius, ut constat ex l. 19. c. 4. Non tamen opus est quidquam in textu mutare, cum familiare sit huic auctori (id quod etiam in *Polybio* observavit Casaubonus) *aoristo* ponere pro *futuris*.

[i] Ἱππάρχῳ] Ita quidem & *Epiphan.* forsan tamen ἵππαρχον legendum. HUDS. Ἱππάρχης in Judæam missus, Magister Equitum *Rufino*. Rectè hic *Gelen.* Præses. SPANH.

[k] Ἐπὶ —— Μαρυλλον.] Ex *Busb.*

[l] Χρησαμένῃ τὰ ἐλπίδων·] Χρήσασθαι *Busb.*

[m] Ἡρῴδῃ,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[n] Τετράρχῃ ὄντι τῶν Γαλιλαίας] Conf. supr. lib 17. c. 8. §. 1. SPANH.

* *Invidebat fratri hanc potentiam*,] Potestatem fratris ex invidia non ferebat, *Epiphan.*

[o] Ἐλυπεῖτο δὲ σὺν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐλυπεῖτο δὲ καὶ in *ceteris*.

[p] Τῇ ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολῇ,] Τῇ αὐτῇ μεταβολῇ solus *Busb.*

[q] Ὑπακροώμενόν] Ἐπικρύπτεσθαί τε *Busb.* quæ lectio satis commoda.

* *Invidia suæ infelicitatem clam habere*,] Si quis malit aliter interpretari, nimirum quasi ellipsis esset vocis ἴσην ante ἐφθόνει, per me licet.

[r] Φησὶ,] *L. B.* σφίσι.

[s] Ἐν βελτίοσιν] *L. B.* ἐν βελτίοσιν ἦ.

[t] Τῆς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.] In libris τῆς, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Præter *Lugd. Bat.* qui emendationi huic adstipulatur. HAV.

Fruſtra ei obnititur Herodes.

2. Ille vero interim quidem repugnabat, otium & quietem diligens; † ſuſpectaſque habens res Romæ turbatas, conabatur etiam uxorem meliora edocere. Illa autem, in quantum ipſum videret *ab itinere* refugientem, vehementius inſtabat, jubens ut regnandi cauſa nihil intentatum relinqueret; nec prius deſtitit, quam Herodem, etiam invitum, in ſuam ſententiam pertraxiſſet, ut qui forte defugere non potuerit quod ipſi agere conſtitutum erat. Ac cum omnia, quoad liceret, magnificentiſſime præparaſſet, ut nihil ſumptibus parceret, Romam, Herodiadem ſecum ducens, navigabat. Agrippa vero, intellecto eorum conſilio & apparatu, & ipſe ‡ *ad idem iter* ſe parabat: & quamprimum eos ora ſolviſſe didicit, etiam ipſe Romam miſit Fortunatum, unum è libertis ſuis ad imperatorem cum muneribus & literis contra Herodem *ſcriptis*, utque iſtis de rebus Cajum ipſum *viva voce*, ſi opportune poſſet, certiorem faceret. Ille Herodem è portu ſubſequutus, & ſecunda navigatione uſus, ab Herode tantum modo à tergo relictus eſt, ut dum ille cum Cajo loqueretur, hic ipſe adveniret & literas *ei* redderet. Uterque etiam Dicæarchiam adpulit, & Cajum apud Bajas reperiunt. id autem oppidulum eſt Campaniæ, quinque ferme ſtadia diſſitum à Dicæarchia. atque illic prætoria ſunt ſplendidiſſime inſtructa & apparata, quod imperatorum quiſque ſuperiorem vincere ſtuduerit munificentia: calidaque lavacra ſuppeditat iſte locus, ſponte è terra ſcaturientia, quæ & utentibus proſunt ad inſtaurandam valetudinem, prætereaque ad vitæ delicias *plurimum* conferunt. Cajus autem, cum eodem tempore Herodem alloqueretur, in ipſum autem primum incidebat, & Agrippæ literas perlegeret, in Herodis accuſationem compoſitas (accuſabat autem eum & conſpirationis cum Sejano contra Tiberii imperium, & jam cum Artabano Partho adverſus Caji dominatum, atque hoc unum ad probanda ea quæ narraret afferebat, tantum armorum apparatum in ejus armamentariis eſſe repoſitum, qui ſatis erit inſtruendis virorum ſeptuaginta millibus) & iſto indicio commotus erat, & Herodem percontabatur, an vera eſſent quæ de armis nunciarentur. illoque arma ſe habere confitente (aliud enim dicere non poterat, ne veritati obloqueretur) *Cajus* credenda eſſe exiſtimans quæ ei de defectione objicerentur, ademptam illi tetrarchiam Agrippæ regno adjecit, itidemque pecuniam Agrippæ donavit, & Herodem perpetuo exſilio damnavit, Lugduno Galliæ oppido ei ad habitandum aſſignato. Cognito deinde ſororem Agrippæ eſſe Herodiadem, & pecuniam, quæ ad ipſam pertineret, *ei* conceſſit, &, ratus ipſam haud libenter fore calamitatis mariti participem, ipſi præſidio fore fratrem dicebat. At illa, "tu quidem, imperator, magnifice admodum, "ſicut dignitatem tuam decebat, iſta loquutus es,

Tandem precibus Herodiadis victus cum ea Romam proficiſcitur.

Fortunatus Romam miſſus ab Agrippa ut Herodem accuſaret.

Cajus ad Bajas.

Agrippæ literis fidem habet Cajus.

Herodem & Herodiadem perpetuo exſilio multat.

β'. ὁ μὲν οὖν τίως μὲν ἀπεμάχετο ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τῆς Ῥώμης τὸ ὄχλον δι' ὑπερβολὴν λαμβάνων, ἀναδιδάσκειν τε αὐτὴν ἐπεῖχε. ἡ δ' ἐφ' ὅσον ἐξαναχωροῦντα ἑώρα μειζόνως ἐπέκειτο, κελεύουσα μὴ ἀνιέναι πάντα πρασσόντα ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ· καὶ πέρας οὐκ ἀνῆκεν, ἕως ἐξεκίνησεν αὐτὸν ὁμογνώμονα [v] αὐτῇ ἀκουσίως ἥδεσθαι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως [x] ἀποφυγεῖν αὐτῆς τὸ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισάμενον. εὐθυμηθεὶς δέ τι ὡς εἰκὸς πολυτελῶς, καὶ φειδοῦ μηδενὸς χρώμενος, ἀνῆγε ἐπὶ τὴν Ῥώμης, ἅμα μὲν καὶ τὴν Ἡρωδιάδα ἄγοντα. ἀγρίππας δὲ, τήν τε διάνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν παρασκευὴν αἰσθανόμενος, καὶ αὐτὸς παρεσκεύαζεν. ἐπί τε σκάφους ὁρμήσας, πέμπει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ῥώμης φορτηγὸν αὐτοῦ τὸν ἀπελεύθερον, δῶρά τε χαριζόμενα τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ὑπομνήματα κατὰ Ἡρῴδου, ταῦτα καὶ αὐτὸν διδάξοντα εἰ καιρὸς τὸν Γάϊον. ὁ δὲ ἐκπλαγεὶς τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἡρῴδην, καὶ δεξιὰν χρησάμενος τῷ πλῷ, τοσόνδε ἀπελείφθη Ἡρῴδου, ὡστε τὸν μὲν [y] ἐντυχεῖν Γαΐῳ, ὁ δὲ ὑπεκπαγῆναι, καὶ τὰς ὑπομνήσεις ἀπεδόθαι. καὶ συμπεσόντων ἀμφοτέροις Δικαιαρχίᾳ, καὶ τὸν Γάϊον ἐν Βαΐαις λαμβάνουσι· πολίδιόν δ' ἐστι καὶ τοῦτο τῆς Καμπανίας [z] ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε τῆς Δικαιαρχίας κείμενον. βασίλειοί τε εἰσὶν οἰκήσεις αὐτόθι πολυτελέσι κεχρημέναι κατασκευαῖς, φιλοπμηθέντος τῶν αὐτοκρατόρων ἑκάστου [a] προγεγενότος ὑπερβάλλεσθαι· λουτρά τε παρέχεται τὸ χωρίον θερμὰ γῆθεν αὐτόματα ἀνιόντα, ἀγαθὰ ἐπί τε ἰάσει τοῖς χρωμένοις, καὶ ἄλλως τῷ [b] ἀνειμένῳ τῆς βίαιτης συμφέροντα. Γάιος δὲ ἅμα τε συμπορευόμενος τῷ Ἡρῴδῃ, [c] πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν, ἅμα τε τοῦ Ἀγρίππου τὰς ὑπομνήσεις [d] ὑπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τῇ ἐκείνου [e] συγκειμένας. [f] κατηγόρει δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε πρὸς Σήϊανον περὶ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐπὶ δὲ παρόντος περὶ τῆς Γαΐου ἀρχῆς, ὑπόδειγμά τε ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ μυρίασιν ἐπλὰ ὁπλιτῶν ἀρχέσουσι κατασκευὴ ἐν τῷ Ἡρῴδου ὁπλοθήκαις ὑπακειμένη· ἐκινεῖτό τε ὑπὸ τῶν εἰρημένων, καὶ ἤρετο τὸν Ἡρῴδην, εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὅπλων λόγος. τὸ δὲ, ὃ γὰρ ἂν ἄλλο εἰπεῖν ἀρνεῖτο τὸ ἀντιφθέγξασθαι ἀληθῆ, εἰπόντος εἶναι τὰ ὅπλα, πρὸς ἡγεμένου εἶναι τὰ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει κατηγορούμενα, τὴν τετραρχίαν ἀφελόμενον αὐτὸν, [g] προσθήκην τῇ Ἀγρίππου βασιλείᾳ πιεῖται, καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως τῷ Ἀγρίππᾳ δίδωσιν, αὐτόν τε φυγῆ αἰσίῳ ἐζημίωσεν, ἀποδείξας [h] οἰκητήριον αὐτῷ [i] Λύγδουνον πόλιν τῆς [k] Γαλλίας. Ἡρωδιάδα δὲ μαθὼν Ἀγρίππου ἀδελφὴν οὖσαν, τά τε χρήματα ἐδίδου ὅσα [l] ἐκείνη ἴδια ἦν, καὶ [m] τῷ μὴ κοινωνεῖν νομίσας τῷ ἀνδρὶ τῆς συμφορᾶς, πεῖθον αὐτὴ τὸν ἀδελφὸν ἔλεγε. ἡ δὲ "ἀλλὰ "σὺ μὲν αὐτοκράτωρ, εἶπεν, μεγαλοφρόνως τε καὶ ἀξιό-"μαλα τῷ σαυτοῦ πρεπόντως ταῦτα λέγεις, κώλυμα δὲ "μὴ

† *Suſpectaſque habens res Romæ turbatas*,] Moleſtiam Romæ declinans, *Epiphan.*

ν Αὐτῇ ἀκουσίως χαίρειν,] Αὐτῆς *Busb.*

x Ἀποφυγεῖν αὐτῆς] Ἀποφυγὼ *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod ſane mox poſtularet ὃ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισαμένου. in *Cod. Busb.* μὴ ὄντως ἄλλως ἀποφυγὼς αὐτῆς τὸ &c.

‡ Ad idem iter *ſe parabat*:] Etiam ipſe ſemetipſum præparat, *Epiphan.* ipſe quoque ſe accinxit ad reſiſtendum *Gelen.* Ἀγρίππας ὁ κὶ αὐτὸς ὡς τὰ Ῥώμῃ παρεσκεύαζεθ, *Zonaras*: ex quo illa *ad idem iter* inſerui. Agrippam animum mutaſſe exiſtimat *Noldius* in *Hiſt. Idumeæ*, p. 263. quod non conſtat eum Romam profectum eſſe: illudque (in lib. 2. *de Bello*, c. 8.) ἠκολούθησε γὰρ αὐτῷ κατήγορος Ἀγρίππας, intelligendum eſſe per *literas* aut *legatos*. Hæc ille. Verum dubito, an ſtatim Herodem ſequi in animum induxerit Agrippa: quem aliquanto poſt, ubi omnia ad iter neceſſaria pro dignitate regia apparaverat, Romam ſe contuliſſe manifeſtum eſt ex cap. IX.

y Ἐντυχεῖν Γαΐῳ,] Ἐντυγχάνειν *Busb.*

z Ὅσον ἀπὸ] Ita cum *Cod. Busb.* ὅσων in *reliquis.*

a Προγεγενότας] *L. B.* τὰς προγεγενότας.

b Ἀνειμένῳ τῆς βίαιτης συμφέροντα.] Vide *Scholiaſten* ad *Thucydidem*, p 4. n. 4. *Edit. Oxon.*

c Πρῶτον ὃ αὐτῷ ἐνετύγχανεν,] Ita in *Editis Aliiſque.* πρῶτόν τε *Busb.* πρῶτόν τε *Hen.*

d Ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ] Ἐπῇ *Busb.*

e Συγκειμένας] Ita ipſe diſtinxi. prius erat, συγκειμένας κατηγόρει &c. dein ὁπλοθήκας ὑπακειμένη· ἐκινεῖτό τε.

f Κατηγόρει ὃ αὐτὸ ὁμολογίαν τε] Κατηγόρει τε αὐτῷ *Vat.* κατηγορεῖ) αὐτῷ *Hen.*

g Προσθήκην ——— ποιεῖ),] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. Herodis Tetrarchia ei ablata & data Agrippæ. vid. Philon. p. 1037. C. SPANH.

h Οἰκητήριον ——— Γαλλίας.] Conf. *alter.* lib. 2. c. 9. §. 6. Hanc de Antipa mentionem, ut falſam redarguit *Harduin.* eundemque fuiſſe hunc Antipam putat, qui major *Agrippa.* de num. Herod. pag. 42. SPANH.

i Λύγδουνον πόλιν τῆς Γαλλίας.] Sed in lib. de *bello* dicit in Hiſpaniam miſſum & ibi mortuum. REL.

k Γαλλίας.] Γαλατίας *Busb.*

l Ἐκείνῃ ἴδια ὦν,] Ἐκείνης *Busb.*

m Τῷ] *L. B.* ἓ *Coccejus* tolli vult, vel mox legi κοινῶσας. fruſtra, ſenſus eſt νομίσας μὴ κοινωνεῖν τῷ τῆς σ. τ. α. HAV.

n Ἐγκα-

"μοι ἐστὶν χρῆσθαί σε τῇ χάριτι τῆς δωρεᾶς εὔνοια ἡ
"πρὸς τὸν γεγαμηκότα, ᾧ κοινωνόν με τῆς εὐδαιμονίας
"γνωμένῳ, ὃ δίκαιον [n] ἐγκαταλιπεῖν οὐκ τῇ τύχαις
"καθιστάμενον." ὁ δ' [o] ὀργῇ τε μεγαλόφρονι αὐτῷ
ποιησάμενος, [p] συνήλαυνε καὶ αὐτῷ τῷ Ηρῳδῃ, καὶ
τιμὴν αὐτῆς τῷ Αγρίππᾳ [q] δίδωσιν. Ηρῳδιάδι μὲν
δὴ φθόνῳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ Ηρῳδῃ γυναικείων ἀκροασαμένῳ [r] κενολογιῶν, δικαίᾳ τούτῳ [s] ἐπετίμησεν ὁ Θεός. Γαΐου δ' τὸ μὲν πρῶτον ἐναύτου, καὶ τὸ ἐξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ μέτριον παρέχων αὐτὸν [t] εἰς εὔνοιαν προσήγετο, ὥστε Ρωμαίοις αὐτοῖς καὶ τοῖς ὑπηκόοις. προϊὼν δ' ἐξίστατο τῷ [v] ἀνθρωπίνως φρονεῖν ὑπὸ μεγέθους τῆς ἀρχῆς ἐπαιρόμενος [x] αὐτὸν, καὶ [y] τὰ πάντα ἐπ' ἀτιμίᾳ τῷ θείᾳ πολιτευόμενος.

Cajus sub imperii initium praeclare res gerit.

Postea divinos sibi honores arrogat.

"sed mihi, quo minus tui muneris gratia uterer, "impedimento est meus erga maritum amor, cui "in secunda fortuna cum fuerim socia, non æquum "esse censeo ut eum in adversa defererem." At ille, ei quod tam elato esset animo vehementer iratus, ipsam quoque cum Herode *in exsilium* abegit, ejusque facultates Agrippæ largitus est. Hanc sane Herodiadi, quod fratri adeo inviderit, & Herodi, quod muliebris orationis vanitati fuerit obsequutus, pœnam intulit Deus. Cajus porro primo ac sequenti *sui principatus* anno *egregia* cum animi magnitudine res administrabat, atque moderate se gerens benevolentiam sibi conciliabat tam apud Romanos quam cæteros ei subditos. Aliquanto autem post imperii magnitudine elatus more humano de se sentire desiit, semet Deum faciens; & in numinis contumeliam nihil non agere ausus est.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ πρεσβείας Ιουδαίων πρὸς Γάϊον. καὶ ὡς Γάϊος ἔπεμψε Πετρώνιον εἰς Συρίαν πολεμήσοντα Ιουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τὴν ἀνδριάντα.

CAP. VIII.

De legatione Judæorum ad Cajum. Utque Cajus Petronium in Syriam misit, ut bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.

X.

[z] ΚΑΙ δὴ στάσεως ἐν Αλεξανδρείᾳ γενομένης Ιουδαίων τε [a] οἱ ἐνοικοῦσι καὶ Ελλήνων, [b] τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας [c] τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες παρῆσαν πρὸς τὸν Γάϊον. καὶ ἦν γὰρ τῶν Αλεξανδρέων πρέσβεων εἷς Απίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐβλασφήμησεν, ἄλλα τε λέγων, καὶ ὡς [d] τοῦ Καίσαρος τιμῶν φθειρῶεν. πάντων γοῦν [e] ὅσοι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἰσιν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ [f] νεὼς ἱδρυμένους, τά τε ἄλλα πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένους, μόνους τούσδε ἄδοξον [g] ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν, καὶ ὄρκιον αὐτοῦ [h] τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. πολλὰ δὴ καὶ χαλεπὰ Απίωνος εἰρηκότος, ὑφ' ὧν [i] ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον, καὶ εἰκὸς ἦν, [k] φίλων ὁ πρεσβεύσας τῶν Ιουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, [l] Αλεξανδρεύς τε καὶ [m] Αλαβάρχου ἀδελφὸς ὤν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄπειρος, εἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογίᾳ χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. ἀφικλείδης δ' αὐτὸν Γάϊος κελεύσας [n] σκηπτὸν ἀπελθεῖν· [o] πικρότερός τε ὢν, φανερὸς ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτός. ὁ δὲ φίλων ἔξεισι πρεσβευσόμενος, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς Ιουδαίους, οἳ πρὸ αὐτοῦ ἦσαν· ὡς χρὴ θαρρεῖν, Γαΐῳ [p] λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένῳ, ἔργῳ δὲ ἤδη [q] τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντι.

ORta Alexandriæ seditione inter Judæos qui illic habitabant & Græcos, terni legati ex utraque factione lecti apud Cajum *imperatorem* aderant. atque unus ex Alexandrinorum legatis erat Apion quidam, qui multa acerbe & malitiose in Judæos dixit, tum alia eis objiciens, tum quod Cæsaris cultum aspernarentur. Nam cum omnes qui Romano imperio subditi erant, aras ac templa Cajo statuerent, prorsusque in aliis ei tanquam Deo honorem haberent, solos, *ajebant*, Judæos turpe existimare statuas illi dedicare ac per nomen ejus jurare. Hæc & alia gravissima Apion cum dixisset, quibus Cajum exasperatum iri sperabat, id quod verisimile erat, Philo princeps legationis Judæorum, vir undecunque clarissimus, Alexandrique Alabarchæ frater, & haudquaquam philosophiæ imperitus, ad respondendum ejus criminationibus se parabat. Verum prohibitus est à Cajo, jussusque ut ab ipsius conspectu secederet: tantaque erat *Cæsaris* iracundia, ut nemo dubitaret quin Judæos gravissime esset mulctaturus. At Philo contumelia affectus discessit, Judæisque circumstantibus dixit; bono ipsos animo esse oportere, quod Cajus verbis quidem ipsis succenseat, reipsa vero Deum sibi hostem constituerit.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

Apion & Philo legati ad Cajum.

Philo cum ignominia à Cajo dimissus.

2. Ve-

---

n Εγκαταλιπεῖν ἐπὶ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐγκαταλιπεῖν τὸ ἐπὶ τοῖς τύχαις καθισάμενον in *reliquis*.

o Ὀργῇ δὲ μεγαλοφρονι] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* forsan pro ὁ δὲ σὺν ὀργῇ δὲ μ. ἀ. ποιησάμενος. in *reliquis* ὀργὴν. Est qui rescribendum censuit, ὁ δὲ ὀργὴν δὲ μεγαλόφρονι αὐτὸς ποιησάμενος.

p Συνήλαυνε καὶ αὐτῷ τῷ Ηρῴδῃ] Vid. Philo Legat. ad Caj. p. 1037. C. τὸν Τραχονίτιν λεγομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν συνάψας. Eandem in Hispania fugæ mariti sociam tradit *alius*. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

q Δίδωσιν.] Δῶρον δίδωσιν *Busb.*

r Κενολογιῶν,] Conf. supr. lib. 17. c. 5. §. 6. SPANH.

s Επιτιμᾷ ὁ Θεός.] Απῆτησεν *Busb.* HUDS. In *Marg. L. B.* ἀπέτισεν, sed novè hoc, ut plura, à Josepho dictum videtur, atque adnotari debet. HAV.

t Εἰς εὔνοιαν προσήγετο,] Εἰς εὔνοιαν προσῆγε *Busb.*

v Ανθρωπίνως φρονεῖν] Ανθρωπίνως *Busb.* & *Gall.*

x Αὐτὸν,] *L. B.* ἑαυτὸν.

y Τὰ ——— ἦρτο.] Conf. *alius*. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

z Καὶ δὴ στάσεως] Referuntur hæc ab Eusebio H. Eccl. l. 11. c. v. SPANH. Totum hoc caput ex Josepho descriptum inseruit Eusebius historiæ suæ ecclesiasticæ, lib. 11. c. 5. & quidem ad verbum κατὰ λέξιν ut ait. sed τοῖς οἰκοῦσι legit Eusebius. τε Eusebius. οἱ πᾶσιν Euseb. ἡγεῖσθαι Euseb. θεοσεγῆς Eusebius. λόγῳ deest in Eusebianis, sed apte exprimit acumen dicti. Cajus sermone suo se iratum Judæis ostendit, at revera Deum sibi iratum reddidit. REL.

a Οἱ οἰκοῦσι καὶ Ελλήνων,] Τοῖς οἰκοῦσι *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 5.

b Τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας] Quinque legatos missos dicit *Philo* in *Legatione* sub finem.

c Τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες] Illud τε è *Cod. Busb.* & *Euseb.*

d Τοῦ Καίσαρος τιμῶν θειορρῶεν.] *Al.* τὸν Καίσαρος τ.

e Ὁπόσοι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ] Οσοι *Euseb.* & *Niceph. in Hist. Eccl.* p. 142.

f Νεὼς ἱδρυμένους,] Ναοὺς *Euseb.*

g Ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν,] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* ἡγήσασθαι in *Editis Aliisque*.

h Τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι,] Τὄνομα *Niceph.*

i Ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον,] Ανῃρθῆσθαι *Busb.*

k Φίλων ——— πρεσβείας] Vide eund. Philon. de hac Legatione. SPANH.

l Αλεξανδρεύς τε καὶ Αλαβάρχου] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* Αλεξάνδρου in *Editis Aliisque*. HUDS De Alexandro Alabarcha à Claudio liberato vid. infr. lib. 19. c. 5. §. 1. De hujus Alexandri filio infr. lib. 20. c. 4. §. 2. Idem, cujus mentio Act. IV. v. 6 juxta *Pearson. in Act. Apost.* p. 43. SPANH.

m Αλαβάρχου] Summus apud Judæos, in Alexandria jus civitatis habentes, magistratus, qui à *Philone* in *Flaccum* Γενάρχης dicitur. Videsis *Annott.* supr. ad cap. 7. §. 3. & *Valesium* ad *Euseb.*

n Σκηπτὸν ἀπελθεῖν.] *Al.* σὺν ποδῶν.

o Πικρότερός τε ὢν,] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam, in cujus *Marg.* tamen est θερμαντὸς) *Euseb.* & *Niceph.* θεοῦ ὀργῆς male in *Editis*.

p Λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένῳ,] Ita *Josephi* libri omnes, & *Niceph.* λογῳ minus recte omittunt *Eusebii* codices.

q Τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.] Male δὲ Θεοῦ apud *Nicephorum*. Videsis *Valesium* ad *Eusebium*.

XI. *Petronius in Syriam missus à Cajo, cum mandatis ut statuam ejus in templo Dei erigeret.*

2. Verum Cajus, indigne ferens à Judæis solis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium, Vitellii in imperio successorem, jubens ut cum magna manu in Judæam irrumpens, statuam ejus, si sponte quidem eam susciperent, in templo Dei collocarent: sin vero detrectarent, postquam eos vicisset id ipsum faceret. Petronius, susceptа Syriæ administratione, Cæsaris exsequi jussa properabat: contractisque quantum poterat auxiliis, & duabus Romanorum legionibus assumptis, Ptolemaïdem veniebat, ut illic hyberna ageret, ac si *primo* vere bellum gesturus esset; quodque decreverat Cajo per literas significabat. Ille vero collaudata ejus alacritate, hortatus est eum ad agendum gnaviter, bellumque illis inferendum qui imperata non facerent. Judæorum autem multa millia Ptolemaïdem venerunt ad Petronium, orantium ne ad transgrediendum & patria instituta violanda cogerentur. "Quod si, *inquiunt*, tibi omni- "no constitutum sit, statuam afferre & *in fano* col- "locare, nobismetipsis prius interfectis quæ tibi "visa sunt perfice, nam, usque dum vivimus, non "est ut ea fieri patiamur quæ nobis vetita sunt, "& legislatoris autoritate & proavorum nostro- "rum, qui ea ut vetarentur ad virtutem spectare "suffragiis suis confirmarunt." Ad hæc Petronius subiratus respondit: "si ita facere cogitarem mea- "pte auctoritate, meisque ipsius consiliis obsequu- "tus, æqua & honesta videretur vestra postula- "tio. Nunc autem cum Cæsar ista fieri jusserit, "necesse omnino habeo ejus decretis morem ge- "rere, ne illis non obtemperando malum mihi "gravissimum accersam." Cui Judæi. "Quoni- "am itaque hæc tua sententia est, ô Petroni, nihil "eorum quæ Cajus præceperit omittendum esse, "neque par est ut nos contra legis interdictum "quidquam faciamus, qui Dei benignitate freti & "majorum nostrorum perpessionibus hucusque in "obedientia perseveravimus; neque erit ut susti- "neamus adeo nequiter agere, ut quæ Deus, si ea "observemus, statuerit nobis in bonum cessura es- "se, ea mortis metu transgrederemur. Verum "quamlibet calamitatem perferemus, dummodo "leges patriæ mancant incolumes, ut qui certo "scimus effugii spem illos manere, quibus propo- "situm est periculis sese objicere, quod Deus à "nobis erit, si propter ejus honorem gravia patia- "mur, & ancipitem fortunæ aleam experiamur: "sin vero tibi pareamus, magnum ignaviæ dede- "cus admissuros esse, ut qui ex ea id nobis assum- "pserimus ut legem violaremus, simulque Deum "nobis vehementer iratum habituros, qui vel te "judice non potest non esse Cajo præstantior.

Judæi Ptolemaïdem veniunt flagitium istud à se deprecaturi.

Petronii responsum ad Judæos.

Instant & urgent Judæi, ne statua erigatur.

β'. Γαΐῳ δ' ἐν δεινῷ φέρων εἰς τόσονδε ὑπὸ Ἰουδαίων ἠθετῆσθαι μόνων, πρεσβυτὴν ὄντα Συρίας ἐκπέμπει [r] Πετρώνιον, Δημόδοκον [s] Οὐιτελλίῳ τῆς ἀρχῆς, κελεύων χειρὶ πολλῇ [t] εἰσβαλλοντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰ μὲν ἑκόντες [v] δέχοιντο, ἱστᾶν αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ· εἰ δ' ἀγνωμοσύνῃ χρῷντο, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. ὁ δὲ Πετρώνιος, Συρίαν παραλαβών, ἠπείγετο [x] Δημοκηδεῖσθαι τοῖς [y] Ἀντιοχέως ἐπὶ Καίσαρος· συμμαχίαν δ' ὁπλίταις ὅσην ἠδύνατο ἀθροίσας, καὶ τάγματα δύο τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως ἄγων, [z] ὅπως Πτολεμαΐδος παρὴν αὐτόθι χειμάζων, ὡς ποὸς ἔαρ τοῦ [a] πολεμεῖν οὐκ ἀφιξόμενος, καὶ ποὸς τὸ Γαΐου [b] ἔγραφε θεῖ τὸ [c] ἐπιτηδευόμενον. ὁ δ' ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ αὐτὸν, καὶ σκέλλειν μὴ ἀνιέναι, πολεμεῖν δὲ μὴ [d] πεθομένους ἐπιπολμέντας. [e] Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸ Πετρώνιον εἰς Πτολεμαΐδα καὶ δεησόμενοι, [f] μὴ ὑπὲρ θρησκείας σφᾶς [g] ἐπαναγκάζειν, καὶ θεσμῶν [h] τῶν πατρίων νόμων. "εἰ δὲ σοὶ πάντως ποιεῖν τὸ ἀν- "δραπόδων φέρειν ἐστὶν ἱστᾶν, ἡμᾶς αὐτοὺς πρότερον [i] μεία- "χειρισώμεθα, πρόσθε τὰ δεδογμένα. [k] ἃ γὰρ ἂν δυναί- "μεθα πείθοντες συγχωρεῖν πρόσταγμα ἡμῖν ἀπηγορευμένα "ἀξιώματί τε τῷ νομοθέτου καὶ προπατόρων τῶν ἡμετέρων, "εἰς ἀρετὴν ἀνήκειν [l] αὐτὰ κεκριτοτηκότων." Πετρώνιος δὲ, ὀργὴν [m] λαβών, εἶπεν. "ἀλλ' εἰ μὲν αὐτοκράτωρ "ὢν βουλεύμασι χρῆσθαι τοῖς ἐμαυτοῦ, πάθε πράσσειν "ἐπενόουν, [n] καὶ δίκαιος ἦν ὑμῖν πρὸς με ὁ λόγος ἔτος. "νῦν δὲ μοὶ Καίσαρος ἐπέσταλκότος, πᾶσα ἀνάγκη Δη- "μοκήδεσι τοῖς ἐκείνου προσανεψηφισμένοις, Δία τὸ εἰς "[o] ἀνηκεστότερον φέρειν ζημίαν τῶν παρακούσαντων αὐτῶν. "ἐπεὶ τοίνυν οὕτω φρονεῖς, ὦ Πετρώνιε, φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, "[p] ὡς μὴ ἂν ὑπερβαίνειν τὰς Γαΐου παρελθεῖν, ἐφ' ᾧ ἂν αὐ- "τοὶ παραβαίνωμεν τὸν νόμον τῶν προγόνων. [q] Θεὸν πρ- "θέντες ἀρετῇ καὶ προγόνων πόνοις τῶν ἡμετέρων εἰς νῦν "ἀπαρεγκλήτους μεμενηκότες, ἐφ' ᾧ ἂν τολμήσωμεν ὑπὲρ το- "σοῦτον κακοῦ ψυχάς, ὥστε ὁπόσα ἐκείνου δόξειε μὴ πρασ- "σόμενα ἀγαθοῦ ῥοπὴν ἡμῖν φέρειν, [r] αὐτοὶ παραβαίνειν "ποτ' ἂν θάνατον φοβηθέντες. ὑπομενοῦμεν δὲ εἰς [s] τύχας "ἰόντες, ὑπὲρ φυλακῆς τε [t] πατρίου, καὶ κινδυνεύειν προθε- "μένοις ἐλπίδα ἴσην ἐξεπισάμενοι καὶ σωθήσεσθαι, Δία "τε τὸν Θεὸν τὸ σῳσόμενον μεθ' ἡμῶν, ὑπὲρ τιμῆς τε τῆς ἐκεί- "νου τὰ δεινὰ ὑποδεχομένων, καὶ τὸ τύχης τὸ ἐπ' ἀμφό- "τερα φιλοῦν τοῖς πράγμασι παραπυθέσθαι. ἐκ δὲ τοῦ "σοὶ πίθεσθαι, πολλοῦ μὲν λοιδορίαν τὸν ἀνάνδρου προσκ- "σομένου, ὡς [v] δι' αὐτὸ παραβᾶσιν τὸν νόμον προστοιμ- "μένοις, καὶ ἅμα πολλοῦ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐστὶ καὶ "δικαστὴς γνώσιν ἂν βελτίων Γαΐου.

γ'. Καὶ

r Πετρώνιον,] Publium Petronium, ut constat ex *Philone* in *Legatione ad Cajum* & ex *Antiquitatum*, l. 19. c. 6. de quo plura apud *Usserium* in *Annalibus*, p. 635. *Edit. Lond.* HUDS. Conf. *alios* lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

s Οὐϊτελλίῳ τῆς ἀρχῆς,] Οὐϊτελλίου *Busb.*

t Εἰσβάλλοντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν,] Εἰσβαλεῖν *Busb.* & mox εἰ μὲν δ.

v Δέχοιντο,] Δέχοιτο *Busb.* & *Gall.*

x Διακονεῖσθαι τοῖς ἐπιτολαῖς] Conf. infr. §. 4. SPANH.

y Ἐπιτολαῖς] Ἐντολαῖς *Busb.*

z Ἐπὶ Πτολεμαΐδος] Εἰς Πτολεμαΐδα παρεῖναι αὐτόθι χειμάσων *Busb.*

a Πολεμεῖν οὐκ ἀφιξόμενος,] Πολεμεῖν ἐξόμενος *Busb.* cui lectioni in versione adhæsi.

b Ἔγραφε θεῖ τὸ ἐπιτηδεύμενον.] Consilium suum per literas intimavit. *Rufinus.* SPANH.

c Ἐπιτηδευόμενον.] *L. B.* ἐπιτηδευμένον. forte pro πεπραγμένον. HAV.

d Πεισομένους ὑποτεταγμένοις.] Ita *Hen.* (& *L. B.* nisi quod in illo sit ὑποτεταγμένους) & *Vat.* πεισομένους in *reliquis.*

e Ἰουδαίων —— Πτολεμαΐδα] Vide Philonem Legat. ad Cajum p. 1024. de confluxu Judæorum in Phœniciam ad Petronium tum ibi agentem quoque inf. *alios.* lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

f Μὴ ὑπὲρ θρησκείας] Sic *Busb.* & *Epiphan.* καὶ μηδὲν ὑπὲρ in *cæteris.*

g Ἐπαναγκάζειν,] Καταναγκάζειν *Busb.*

h Τῶν πατρίων] Ultima vox ex *L. B.* additur, potest tamen omitti, ut fit in fine hujus paragraphi. HAV.

i Μειαχειρισάμενος,] In libris μεταχειρισάμενος. verum Δηχειρισάμενος habet *Zonaras.*

k Οὐ γὰρ ἂν δυναίμεθα] Οὐδὲ γὰρ δυναίμεθα θεσίστις θεμιτὸν πρόσταγμα *Busb.* receptam lectionem agnoscit *Epiphan.*

l Αὐτὰ κεχειροτονηκότων.] Post αὐτὰ vel subintelligendum ἀπηγορεύμενα εἶναι, vel supplendum μὴ ποιεῖν, μὴ πράσσειν, aut simile quid.

m Λαβών,] *L. B.* ἀφελαβών, forsan ab Auctoris manu. HAV.

n Καὶ δίκαιος ἦν] Δίκαιος ἦν absque καὶ *Busb. Vat.* & *Zonar.*

o Ἀνηκεστότερον φέρειν ζημίαν] Ἀνήκεστον *Busb.*

p Ὡς —— παρελθεῖν,] Ὡς ἂν τὰς ἐντολὰς θεῖ Γαΐου μὴ παρελθεῖν *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 4. SPANH.

q Θεὸν —— ἡμετέρων] Οὐ πεισθέντες *Vat.* & *Hen.* quo admisso, mox ἐκείνοις pro ἐκείνῳ legendum. HUDS. *L. B.* ita locum concipit Θεῷ πεισθέντες καὶ ἀρετῇ καὶ πόνοις τῶν ἡμετέρων προγόνων. quomodo fere etiam legisse videtur *Epiphan.* vertens: *qui virtute majorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usque sine transgressione vivimus &c.* Receptæ tamen lectionis non pœnitet. HAV.

r Αὐτοὶ παραβαίνειν] Αὐτοὶ *Vat.* & *Hen.*

s Τύχας] *L. B.* in *Marg.* ψυχάς.

t Πατρίου,] Idem in *Marg.* πατρίων.

v Δι' αὐτὸ παραβαίνειν θεῖ νόμον] Δι' αὐτὸν *Vat.* & *Hen.* διαντοῦ *Lugd. Bat.* at *Cocceius* δίκει αὐτῶν.

x Θεμ-

γ'. Καὶ ὁ Πετρώνιος, ἐκ τῶν λόγων [x] θεασάμενος δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονεῖν, καὶ μὴ ἂν [z] ἀμαχὶ δύναμιν αὐτῷ ἀθρόαν διακονίσασθαι τῷ Γαΐῳ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἀνδριάντος, πολλὰ ἢ ἔσεσθαι [b] φόνον, τάς τε φίλας ἀναλαβὼν, καὶ θεραπείαν ἣ ἦν αὐτὸν ἰών, ἐπὶ [c] Τιβεριάδος ἐπείγετο, χρήζων κατανοῆσαι τὰ Ἰουδαίων τὰ πράγματα ὡς ἔχοι. καὶ Ἰουδαῖοι μέγαν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου κίνδυνον, πολὺ μείζονα ἢ κατὰ τοὺς νόμους τὸν ἐκ τοῦ παρανομεῖν, αὐθις πολλαὶ μυριάδες ὑπαντιάζουσι [d] Πετρωνίῳ εἰς τὴν Τιβεριάδα γιγνόμενον, καὶ ἱκετείαν ποιούμενοι μηδαμῶς εἰς ἀνάγκας τοιαύτας αὐτοὺς καθίστασθαι, μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντος ἀναθέσει τὴν πόλιν. "πολεμήσετε ἄρα Καί-"σαρι, Πετρώνιος ἔφη, μήτε τὴν ἐκείνου παρασκευὴν λογιζόμενοι, μήτε τὴν [e] ὑμετέραν ἀσθένειαν;" οἱ δὲ, "ἥκιστα [f] πολεμήσομεν, ἔφασαν, τεθνηξόμεθα "δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τοὺς νόμους." ἔτι τε πρὸς πρόσωπα κείμενοι, καὶ τὰς σφαγὰς προδεικνύντες, ἕτοιμοι [g] καὶ κτεννύεσθαι ἔλεγον εἶναι. καὶ τοῦτο ἐπράσσετο ἐπὶ ἡμέρας τεσσαρακοντα, καὶ τοῦ γεωργεῖν ἀπειρήκεσαν [h] τὸ λοιπὸν ἦσαν, καὶ πᾶσα [i] ὥρας ἔσης πρὸς σπόρον· [k] πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς, καὶ τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμίας πρόθεσις, ἢ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος θεάσασθαι.

δ'. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων [l] τῶν πραγμάτων, Ἀριστόβουλος ὁ Ἀγρίππου τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, καὶ Ἑλκίας ὁ μέγας, ἄλλοι τε οἱ κράτιστοι τῆσδε τῆς οἰκίας, καὶ οἱ πρῶτοι σὺν αὐτοῖς, εἰσιασιν ὡς τὸν Πετρώνιον παρακαλοῦντες αὐτὸν, "ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν ὁρᾷ τὴν "πληθύος, μηδὲν εἰς ἀπόνοιαν [m] αὐτῆς προκινεῖν, "[n] ἀλλὰ χράφειν πρὸς Γάιον [o] τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς "τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀνδριάντος, πῶς τε ἀπόσχωνται "τοῦ γεωργεῖν ἀντικαθέζονται, πολεμεῖν μὲν ἀ βούλο-"μενοι διὰ τὸ μηδὲ ἂν δύνασθαι, θανεῖν δ' ἐχόντες "ἡδονὴν, πρὶν προδῆναι τὰ νόμιμα αὐτοῖς, πῶς τε "ἀπόρως ἡ γῆς γιγνομένης λῃστείαις [p] ἀναφύσιντο, ἀδυ-"ναμίαν καταβολῆς τῶν Φόρων. ἴσως γὰρ ἂν ὑπακλα-"σθέντα τὸν Γάιον μηδὲν ὠμὸν διανοηθῆναι, μηδὲ ἐπ' "ἀνασκαφὴ Φρονῆσαι τοῦ ἔθνους. "[q] ἐμμένοντος δὲ τῇ "τότε βουλῇ τοῦ πολεμεῖν, τότε δὴ καὶ αὐτὸν ἄπεισθαι "τοῦ πράγματος." καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἐπὶ τούτοις τὸν Πετρώνιον παρεκάλουν. Πετρωνίου δὲ, τῶν μὲν τῶν περὶ τὸν Ἀριστόβουλον παντοίως ὑπακουόντων, διὰ τὸ ὑπὲρ μεγάλων ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, καὶ πάσῃ μηχανῇ προχρωμένων εἰς τὰς ἱκετείας, τῶν δὲ [r] καὶ τῶν Ἰουδαίων θεωμένων τὴν ἀνυπαρκτάκτου τῆς γνώμης, καὶ δεινὸν ἡγουμένων τοσῇδε μυριάδι ἀνθρώπων, μανίᾳ τῇ Γαΐου διακινδυνεύοντος, ἐπαγαγὼν θάνατον, ἐν αἰτίᾳ τὸ πρὸς Θεὸν σεβάσμιον [s] ἔχειν, καὶ μετὰ πονηρᾶς τὸν μετὰ ταῦτα βίον ἐλπίδος διαιτᾶσθαι, πολὺ κρεῖσσον ἡγεῖτο, [t] ὑπισχνεῖται τῷ Γαΐῳ

3. Tunc Petronius, cum ex verbis *illorum* perſpexiſſet quam obſtinato & pervicaci eſſent animo, neque ſine pugna fieri poſſe ut Cajo in ſtatua dedicanda operam ſuam præſtaret, ſed multam factam iri cædem, aſſumptis amicis & famulitio quod ſecum habuerat, Tiberiadem properabat, ea mente ut quo in ſtatu Judæorum res eſſent *melius* diſpiceret. Atque Judæi, ſecum reputantes magnum ſibi ex bello cum Romanis imminere periculum, multoque adhuc majus ex legibus violatis adituros eſſe, iterum ad multa millia occurrunt Petronio cum ad Tiberiadem veniſſet, ſupplicantes ne ſe ad ejuſmodi neceſſitatem adigeret, neve ſtatuæ erectione urbem pollueret. "Annon igitur, "inquit Petronius, bellum Cæſari illaturi eſtis, "neque *bellicos* ejus apparatus, neque veſtram im-"becillitatem expendentes?" At illi, "minime, "inquiunt, bellum geſturi ſumus, ſed moriemur "citius quam ut contra legem aliquid faciamus." ſimulque proni procumbentes, jugulosque porrigentes, ad mortem oppetendam ſe paratos eſſe ajebant. Atque hæc per quadraginta dies *continuos* acta erant, ac ab humo colenda interim ceſſabant, idque cum ſementis faciundæ tempus eſſet: firmiterque permanebant in ſuſcepto conſilio propoſitoque moriendi deſiderio, antequam ſtatuam *in urbe* poſitam conſpecturi eſſent.

Petronius Tiberiadem proficiſcitur.

Tiberiadem ſe conferunt Judæi, vehementius cum Petronio agentes.

4. Cum autem res ita eſſent, Ariſtobulus Agrippæ regis frater, & Helcias *cognomine* Magnus, cum aliis ittius familiæ optimatibus & primoribus Judæorum, Petronium adeunt, ei ſupplicantes, "ut, "cum perſpectam haberet obſtinatam populi vo-"luntatem, nihil furioſe moveret quo eos in de-"ſperationem ageret, quin potius Cajo ſcriberet "quemadmodum Judæi nullis rationibus ad ſtatu-"am recipiendam adduci poſſint; utque terræ cul-"tura relicta ex adverſo ſedeant, bellum quidem "gerere recuſantes, quippe quod eis vires deſint, "lubentiſſime vero morituri, prius quam aliquid "contra patria inſtituta admittant; atque ſemen-"te omiſſa latrocinia commiſſuri ſint, quod nihil "eis ſuppetat ad tributa ſolvenda. Fortaſſe enim "Cajum de ſententia moveri poſſe, ut nihil ſævi-"us ſtatuat, neque de gente evertenda amplius co-"gitet. Quod ſi in eo conſilio perſiſtat ut bellum "*nobis* inferat, tunc & ipſi licere ad rem aggredi." Et Ariſtobulus quidem & qui cum eo erant ad iſta Petronium adhortati ſunt. At Petronio, partim quidem Ariſtobulo cæteriſque vehementius inſtantibus, ut qui pro rebus magni momenti preces adhiberent, atque omni arte & ſtudio ſupplicationi incumberent, partim vero quod videret Judæorum in contrario propoſito conſtantiam, *indignumque duceret, tot hominum millia, dum Caji inſaniæ gratificatum iret, morte multando, vitio vertere pietatem & religionem erga Deum, ac deinceps magna cum ſolicitudine vitam agere, longe ſatius videbatur, ut per literas Cajo ſignificaret;

Petronio etiam ſupplicant Ariſtobulus & Helcias & Judæorum primores.

Petronii reſponſum ad Ariſtobulum aliosque.

[x] Θεασάμενος δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονεῖν,] Γνὺς δυσκ. ἀ. τ. φ. π. μ. ἂν ἀμαχὶ καὶ φόνῳ δίκα *Busb.* omiſſis quæ ſequuntur, πολὺν δ' ἔσεσθαι φόνον.

[y] Δυσκίνητον] *L. B.* δυσίκητον.

[z] Ἀμαχὶ] Corrige ἀμαχεί. COCC.

[a] Διακονίσασθαι] Lege διακοπτεσθαι.

[b] Φόνον,] *L. B.* φόνον.

[c] Τιβεριάδος] Conf. *alios* lib. 2. c. 10. §. 2. ἀφικόμενος δὲ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, καὶ τοὺς γνωρίμους πάντας εἰς τὴν Τιβεριάδα· SPANH.

[d] Πετρώνιον] *L. B.* in *Marg.* Πετρωνίῳ.

[e] Ὑμετέραν ἀσθένειαν;] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέραν in *Editis Aliisque.*

[f] Πολεμήσομεν,] Ita cum *Zonara.* πολεμήσαμεν, aut πολεμήσαιμι in *Joſephi* libris.

[g] Καὶ κτεννύεσθαι] Illud καὶ è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* κτείνεσθαι.

[h] Τὸ λοιπὸν] Ex *L. B.* additur ὁ. HAV.

[i] Ὥρας ἔσης] *Joſephus* in hac narratione quædam habet contraria iis quæ tradit *Philo*, p. 1028. J. CLERICUS.

[k] Πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς] Πολλή τε ἦν αὐτοῖς καὶ θνησκεῖν ἐπιθυμία, εἰ μὴ ἀν. τ. ἀν. θεάσασθαι *Busb.*

[l] Τῶν πραγμάτων,] Ita *Busb Hen.* & *Vat.* τῶν abeſt *ceteris.*

[m] Αὐτῆς προκινεῖν,] Αὐτοῖς *Busb.* & προκαλεῖν *Lugd. Bat.*

[n] Ἀλλὰ ——— αὐτῶν] Quod à Petronio factum *Philo Legat. ad Caium* p. 1027. E. SPANH.

[o] Τὸ] *Gen.* τὸν.

[p] Ἀναφύσιντο,] Ἀν φύοιντο *Busb.* & *Lugd. Bat.* quod forſan rectius.

[q] Ἐμμένοντος δὲ τῇ τότε βουλῇ] Ἐμμίσοντος δὲ τῇ βουλῇ καὶ αὖθις τὸ π. *Busb.* εἰ δ' ἐμμένοι καὶ αὖθις τῷ ψήφῳ *Zonar.*

[r] Καὶ τῶν Ἰουδαίων θεωμένων] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

* *Indignumque duceret,*] Sævum quoque ratus, ut multa millia hominum per ipſum darentur in mortem, ſi vellet Caji furiæ miniſtrare: ſimul etiam ſe Deum offenſurum, & cum peſſimis poſtea ſpebus advivere, *Epiphan.*

[s] Ἔχειν,] Σχεῖν *Busb.*

[t] Ὑπισχνεῖται τῷ Γαΐῳ] Ita cum *Cod. Busb.* ὑπισχνεῖτο in *Editis Aliisque.*

caret, quam grave foret ut ei ſuccenſeret, quod non ocius exſequutus fuerit quæ juſſerat, (forſan enim & ipſi quidem perſuaſurum eſſe) dein ſi in eadem ac antea permanſerit mentis inſania, ad bellum cum eis gerendum ſeſe accincturum; ſin vero iram ipſius in ſe convertat, decere virtutis cultores pro tanta hominum multitudine mortem non defugere. ſtatuit itaque ſupplicum orationi auſcultare.

Petronius convocat Judæos ad Tiberiadem.

5. Cum autem Judæos ad Tiberiadem convocaſſet (qui etiam ad multa hominum millia eò veniebant) eiſque circundediſſet totum quem ſecum habuit exercitum; non ſuam voluntatem eſſe declarabat, ſed Cæſaris mandatum, ut ſine mora ſtatim in eos ira effunderetur, qui ea detrectare auſi fuerint quæ facere decreverat: quandoquidem ſibi conveniret, qui illius gratia & beneficio tantum honoris aſſequutus fuerat, ei obſequium præſtare. *Illiſque pollicetur ſe Cajo ſcribere velle.* "Haud tamen *inquit* æquum eſſe arbitror, ut ſalu- "tem honoremque meum non pro veſtra incolu- "mitate, qui multi admodum eſtis, impendam, "dum operam veſtram legi adeo præſtanti addici- "tis, pro qua utpote patria modis omnibus con- "tendendum eſſe exiſtimatis. Mihique, ſumma "Dei auctoritate & potentia freto, religio erit "templum pati principum licentia profanari. Ca- "jo itaque mittam, ut eum de veſtra voluntate "certiorem faciam, quantum poſſum cauſam ad- "juvans, ne vos negligam paſſuros ob ea quæ ho- "neſte *vobiſmet* propoſuiſtis. Auxilioque ſit Deus "(illius enim poteſtas omni arte humana & po- "tentia ſuperior eſt) & ita pro imperio faxit, ut "& vos patrios ritus ſervetis, † nec ille, humanis "cupiditatibus modum tranſgreſſus, etiam conſue- "tis honoribus excidat. Quod ſi Cajus exacerba- "tus graviter mihi ſuccenſeat & iraſcatur, quod- "vis diſcrimen adibo, omnemque feram calamita- "tem, quæ in corpus animamque inciderit, ne vos "totidem numero pro iis quæ honeſte facitis per- "euntes videam. Abite igitur quò ſuum quemque "vocat negotium, & agriculturæ *ſtrenue* incum- "bite. Ipſe autem Romam literas mitto: nec quid- "quam, quod in rem veſtram ſit, tam per me quam "per amicos, agere recuſabo.

Petronius hortatur Judæos, ad operam agriculturæ impendendam.

6. Cum iſta dixiſſet & Judæorum concionem dimiſiſſet, magiſtratus hortabatur, ut agrorum colendorum curam agerent, & alloquiis ſuis populum ad meliora ſperanda animarent. Et ille quidem multitudinem exhilarare properabat. Deus autem Petronio præſentiam ſuam declarabat, ſeque illi in omnibus adjutorem fore. Simul enim ac ille orationem finierat, quam habuit ad Judæos, Deus pluviam ingentem demiſit præter hominum

τὸ ἀνήκεσον [v] αὐτῷ, [x] ὀργὴ Φέρωνος μὴ ἐκ τοῦ ἐξέως [y] δεδιακονημένῳ αὐτῷ τῆς ἐπιστολῆς, τάχα μὲν γὰρ καὶ πείσθη, καὶ τῇ τὸ πρῶτον μανίᾳ ἢ γνώμης ὑπομένοντ᾽, ἄψασθαι πολέμου θεὸς αὐτός· εἰ δ᾽ ἄρα τι καὶ κατ᾽ αὐτὸ [a] τρέποι τῆς ὀργῆς, καλῶς ἔχειν [b] τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους, ὑπὲρ τοσῆσδε ἀνθρώπων πολυθρύλλου πολλῶν. [c] ἔκφυγε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθαι τ᾽ δεσμίων τ᾽ λόγον.

ε΄. Συγκαλέσας [d] δὲ εἰς τὴν Τιβεριάδα τοὺς Ἰουδαίους, οἱ δ᾽ ἀφίκοντο πολλαὶ μυριάδες, καταστὰς ἐπ᾽ [e] αὐτῶν τήν τε ἐν τῷ παρόντι [f] στρατιὰν, ἃ γνώμης ἀπέφηνε ἦ αὐτὸς, τοῦ δ᾽ αὐτοκράτορος τῶν πραγμάτων, τὴν ὀργὴν ἄδην εἰς ἀναβολὰς ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐπιφέρεσθαι τοῖς πράγμασι τοῖς παρακρουσθεῖσι χρόσος εἰσφερομένοις· ὡς καλῶς [g] ἔχειν, εἰ γε τοσαύτης ἐπιτυχόντα συγχωρήσῃ τῇ ἐκείνου, ἄδειν ἐναντίον πράσσειν. "Ἃ μὲν δίκαιον ἡγοῦμαι, ἀσφά- "λειάν τε καὶ τιμὴν τὴν ἐμαυτοῦ μὴ ἧσσον τοῦ "ὑμετέραν μὴ ἀπολυμένην τοσούτων ὄντων ἀναλοῦν, "[h] διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου, ὃν πατρίων ὄν- "των ἀπομάχητον ἡγεῖσθε. καὶ τῇ ὑπὲ πάσιν ἀξιώσῃ "καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, [i] τὸν ναὸν οὐκ ἂν ἀπειδεῖν "[k] τολμήσοιμι ὕβρει πεσεῖν τῆς τῶν ἡγεμονευόντων ἐξου- "σίας. [l] στέλλω δ᾽ ὡς Γάϊον, γνώμας τε τὰς ὑμετέ- "ρας διασαφῶν, καὶ πῇ καὶ σωτηρίαν χρώμενος "[m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς παρορᾶν προτεμένους ἐφ᾽ οἷς "πεπράξατε ἀγαθοῖς. καὶ συμπράσσοι μὲν ὁ Θεὸς· βελ- "τίων γὰρ ἀνθρωπίνης μηχανῆς καὶ δυνάμεως ἡ κατ᾽ "ἐκεῖνον ἐξουσία· πρυτανεύων ὑμῖν τε τὴν τήρησιν τῶν "πατρίων, [n] καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίνοις ἄλλοις "γνώμῃ βουλήσεσι τιμῶν τῶν [o] εἰωθότων ἁμαρτεῖν. εἰ "δ᾽ ἐκπερανθείς Γάϊος εἰς ἐμὲ τρέψῃ τὸ ἀνήκεσον ἢ "ὀργῆς, τλήσομαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν παλαιπω- "ρίαν σωιζόμενος τῷ σώματι ἢ τῇ [p] ψυχῇ, ὑπὲρ τοῦ μὴ "ὑμᾶς τοσόνδε ὄντας ὑπὲ ἔτους ἀγαθοῖς πράξεσι διολ- "λυμένους θεωρεῖν. ἄπιτε οὖν ὑπὲ ἔργα τὰ αὐτῶν ἕκα- "στοι, καὶ τῇ γῇ ὑπιπονεῖτε. πέμψω δ᾽ αὐτὸς ἐπὶ Ρώ- "μης, καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν δι᾽ ἐμαυτοῦ καὶ τῶν φί- "λων οὐκ ἀποτρεψόμενος πράττειν.

ς΄. Ταῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τῶν Ἰουδαίων τὸ σύλ- λογον, προμηθεῖσθαι [q] τῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἤξιε τοὺς ἐν τέλει, καὶ καθομιλεῖν τὸν λαὸν ἐλπίσι χρησταῖς. καὶ ὁ μὲν εὐθυμεῖν τὸ πλῆθος ἐπῴδυνεν. ὁ Θεὸς δὲ [r] παρου- σίαν ἐπεδείκνυτο τῷ αὐτοῦ Πετρωνίῳ, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς ὅλους σύλληψιν. ἅμα τε γὰρ ἐπαύετο τοῦ λόγου, ἐν ᾧ τοὺς Ἰουδαίους εἶπε, καὶ αὐτίκα ὑετὸν ἤφιει μέγαν [s] παρ᾽ ἐλπίδα τοῖς ἀνθρώποις γιγνόμενον, διὰ τὸ ἐκείνῳ τῷ ἡμέ-

[v] Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῶν.

[x] Ὀργὴ φέρωνος] Ὀργὴν φέρωνος *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[y] Διδιακονημένῳ αὐτῷ ταῖς ἐπιστολαῖς,] Conf. ſupr. c. 7. §. 10. & infr. c. 9. §. 2. lib. 19. c. 1. §. 1. διακόνησιν τὴν ἐπιστολὴν. & ἐπιστολαὶ mandata infr. lib. 19. c. 1. §. 10. & alibi. lib. 2. c. 10. §. 5. SPANH.

[z] Γὰρ καὶ πεισθεὶς,] Illud γὰρ è *Cod. Busb.*

[a] Τρέποι] *L. B.* τρέποιτο.

[b] Τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους,] Sic *Busb.* & ἀρετῆς in *reliquis.*

[c] Ἔκφυγε γὰρ πιθανὸν ἡγεῖσθαι] Prius diſtinctum erat & lectum ad hunc modum, τελούτων, ἔκφυγε πιθανὸν &c. Cum autem ſenſus mihi haud conſtare videtur, inſertam dedi voculam γὰρ, plenamque diſtinctionem poſui poſt τελούτων.

[d] Δὲ] Abeſt à *L. B.*

[e] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτοὺς.

[f] Στρατιὰν,] *L. B.* στρατείαν.

[g] Ἔχειν,] *L. B.* ἔχον εἰη.

[h] Διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου,] Ita legendum cenſeo (ita legit quoque *Coccejus*, vel διακονούμενον, ut de Petronio. in *Lugd. Bat.* erat διακονούμενοι) διακονουμένων in *Joſephi* libris.

[i] Τὸν ναὸν] Forte ſuppl. ἐ. τ. γ. COCC.

[k] Τολμήσοιμι ὕβρει πεσεῖν] *L. B.* τολμήσαιμι ὕβρει ἐκπεσεῖν.

[l] Στέλλω δ᾽ ὡς Γάϊον,] Ὑπέχυτο ἐπιστῆλαι Γαΐῳ γνώμας τε τὰς αὐτῶν διασαφῶν καί πη τὴν σωτηρίαν χρ. ὑπὲρ. ἧς κατ᾽ αὐτούς. infr. hac §. ead. συμπράξειν μὲν τὸ Θεῖον ἔυχετο, & mox ἐμοὶ δ᾽ μελεῖν *Busb.*

[m] Ὑπὲρ ——— ἀγαθοῖς.] Ita lego ex conjectura, cui anſam dedit infr. b. ead. §. antea erat, nullo plane ſenſu, ὑπὲρ δὲ καθ᾽ ὑμᾶς ἐξαγγιλῶ πεισομένῳ (*Lugd. Bat.* πεισομένων, *Coccejus* πεισομένοις.) οἷς πεπράξατε ἀγαθοῖς. *Epiphanius* vertit, *cauſam adjuvans & veſtrum in bono propoſitum.*

† *Nec ille,*] Et me tutari ut nec ab ipſis etiam excidam humanis honoribus, *Epiphan.*

[n] Καὶ ——— ἁμαρτεῖν.] Ita *Busb.* καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίνοις ἄλλοις γνώμῃ βουλήσεσι τιμῶν τῶν εἰς θεῖον ἁμαρτεῖν in *Editis.* verum εἰωθότων pro εἰς θεῖον omnibus MSS.

[o] Εἰωθότων] Hoc verbum quoque habet *Lugd. Bat.*

[p] Ψυχῇ,] *L. B.* τύχῃ.

[q] Των ——— τέλει,] Ex hoc ergo oſtendi non poteſt, *Autumno* ſcriptam eſſe hanc Epiſtolam, neque ex verbis *Philon.* in Legat. ad Cajum (cum ſtatuantur ἐν τέλει) cum *maturæ* eſſent ſegetes; ac inde utrumque in hujus rei narratione *vitioſe* accuſat *Harduin. de Num. Herod.* p. 42. & 43. SPANH.

[r] Παρουσίαν ——— Πετρωνίῳ] Ita *Busb.* & *Epiphanius*, qui vertit, *Deus autem ſuam manifeſtavit repente præſentiam.* παρουσίαν ἐπιδείκνυτο in *Editis.* παρήσιαν ἐπεδείκνυτο *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

[s] Παρ᾽ ——— γιγόμενον,] Μᾶλλον ἐν ἐλπίδι τίτι τοῖς ἀνθρ. *Busb.*

t Or-

ἡμέραν αἰθριον [t] ἅπαν ἰδεῖν [v] ὄμβριμον ἀποσημήνειν ἐκ τῶν περὶ τὸν ἀέρα νόν, [x] καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ μεγάλῳ κατεχημένον, ἐπ' ἀπογνώσει ποιεῖν τὰς ἀνθρώπους ὕδατος ἄνωθεν, εἰ καὶ σκυθρωπόν ποτε θεάσαιντο τὸν ἀέρα νόν. ὥστε δὴ τότε πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς καὶ [y] παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν [z] ἀφιγμένα ὕδατος, τοῖς τε Ἰουδαίοις ἐλπὶς ἦν ἀδάμαντος ἀτυχήσειν Πετρωνίου ὑπὲρ αὐτῶν δεόμενον. ὁ Πετρώνιος δ' κατεπέπληκτο μειζόνως, ὁρῶν σαφῶς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων προμηθούμενον, καὶ πολλὴν ἀποσημαίνοντα τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς μηδ' ἂν τοῖς ἔργῳ προθεμένοις τἀναντία φρονεῖν ἰσχὺν ἀντιλέξεως καταλελεῖφθαι· [a] ὡς δ' καὶ [b] πρὸς τὸν Γάϊον σὺν τοῖς λοιποῖς ὅσοις ἐγράφειν. ἐπαγωγὰ δ' ἦν τὰ πάντα καὶ παντοίως προσκαλοῦντα μὴ τοσούτας μυριάδας ἀνθρώπων ἀπονοεῖν, ἃς εἰ [c] κτείνοι, ἀ γὰρ ἄλλα γε πολέμῳ προσχωρήσειν ἢ νομίμοις τῆς θρησκείας, προσοίδα τε τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ [d] τροπαίῳ τῆς ἀρᾶς ὑποτίθεσθαι τὸν μέλλοντα αἰῶνα. [e] καὶ ἄλλως θεὶς δ' προεσκήπτοντο αὐτῶν τὴν [f] δύναμιν ὡς ἀκραιφνῆ [ff] ἀπέφαινε, καὶ μηδὲν [g] ἐνδοίαστον ἐπὶ [h] δυνάμιν τὴν [i] αὐτοῦ ἐπιδείκνυσθαι [k] καταλιπόντων. καὶ Πετρώνιος μὲν ἐν τούτοις ἦν.

ζ. [l] Ἀγρίππας δ' ὁ βασιλεὺς, ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ Ῥώμης διαιτώμενος, προσεκέκλιτο Φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν Γάϊον μειζόνως. καί ποτε προθεὶς δεῖπνον αὐτῷ, καὶ προθυμίαν ἔχων πάντας [m] ὑπερβάλλεσθαι, τελεσί τε τοῖς εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ πολυτελείᾳ δ' εἰς ἡδονὴν φέροντος, ὡς μὴ ὅπως ἄν τινα τῶν λοιπῶν ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν Γάϊον ποτὲ ἰσωθῆναι [n] θελήσαντα ἐκ ὅπως [o] ὑπερβαλέσθαι· τοσοῦτον ἀνὴρ τῇ πολυτελείᾳ πάντας ὑπερῆρεν, [p] καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι σκοπεῖν πολυτελῶς· [q] καὶ ὁ Γάϊος σκηπτόμενος τὴν τε Ἀθήνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὡς ἐπ' ἀρετῇ. τῇ αὐτοῦ βιάζοιτο καὶ ὑπὲρ δύναμιν τῶν χρημάτων εὐπορίᾳ χρῆσθαι, βουλόμενός τε μιμήσεσθαι τὴν Ἀγρίππου φιλοτιμίαν ἐφ' ἡδονῇ τῇ αὐτοῦ πρασσομένῃ, ἀνειμένος ὑπὸ οἴνου καὶ τὴν Ἀθήνοιαν εἰς τὸ ἱλαρώτερον ἐκπεταμμένος, φησὶν ἐν συμποσίῳ, προσκαλούμενος εἰς ποτὸν Ἀγρίππαν, "καὶ πρό-
"ρων μέν σοι πλείω σωηδεῖν ἢ ἔχω [r] τὰ πρὸς ἐμὲ,
"καὶ πολλὴν εὔνοιαν μετὰ κινδύνων [s] ἀποδεδειγμένην,
"οἷς ὑπὸ Τιβερίου πρόκεισαι δι' αὐτὴν, ὀλιγωρῶ
"τε ὅδεν καὶ ὑπὲρ δύναμιν [t] ἀρετῇ χρῆσθαι τῇ
"πρὸς ἡμᾶς. ὅθεν, αἰσχρὸν γὰρ ἡττᾶσθαί με ὑπὸ
"τῆς σῆς προθυμίας, ἀναλαβεῖν βούλομαι τὰ ἐλλελει-

exspectationem, quod illa dies utpote serena admodum nullum pluviæ signum è cœlo dederit, siccitasque magna per totum annum fecerint homines desperare de aqua superne descensura, etiamsi cœlum nubibus obductum cernerent. Quapropter cum largus imber tunc præter solitum & opinionem ingrueret, spes facta est Judæis non irritam fore Petronii pro illis supplicationem. Quin & Petronius eo magis admiratione perculsus est, ubi ei perspicuum erat Deum res Judæorum curare, clareque indicare se illis præsentem adesse, adeo ut qui revera aliter sentire in animum induxerant, quidquam contradicere non valerent: id quod & inter alia quæ scripserat Cajo significabat. omnia autem accommodata erant ad suadendum, eumque modis omnibus hortandum, ne tam multa millia hominum, * si hosce interficeret, ad insaniam adigeret (non enim nisi bello compulsos à religione patria discessuros) neve seipsum multaret reditibus ex ea gente accipiendis, & insigni apud eam maledicto & contumeliæ sese subjiceret in omne ævum. prætereaque Dei, qui illis præerat, potestatem, utpote manifestam, ostendebat, quæque nihil dubium reliquit ad vim ejus demonstrandam. Et in istis quidem totus erat Petronius. *Res Judæorum Cajo representat.*

7. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ versabatur, magis magisque apud Cajum amicitia proficiebat. Cumque aliquando eum convivio exciperet, idque magno studio curaque ageret, ut cunctos & impensis in epulas factis, & in omnibus ad delicias & voluptates apparandis superaret, ita ut nemo è cæteris, immo nec ipse Cajus de istis æquandis cogitarit, multo minus superandis, (adeo ille universis epularum apparatu facile præstitit, desiderioque omnia Cæsari *ad luxum* suppetandi) tum Cajus animi ergo & magnificentiæ eum admiratus, ut qui etiam supra facultates sumptibus immensis sibi placere contenderit, volensque Agrippæ liberalitatem ad sui oblectationem accommodatam æmulari, cum animus vino laxatus esset & ad multam hilaritatem traductus, dixit in convivio, ipsum ad bibendum invitante Agrippa, "& ipse tibi jam antea conscius eram honoris quo "me prosequutus es, & quantam mihi benevolen-"tiam ostendisti, etiamsi ex ea te circumsteterint "pericula à Tiberio intentata; & *jam* nihil omit-"tis, quo mihi, fere ultra quam possis, gratifice-"ris. Quare, cum turpe mihi sit à te vinci tua "erga me voluntate & studio, omnia quibus antea "tibi decram jam adjecta esse volo. Quod ad mu-"nera attinet quæ tibi dedi, ea levidensia esse fa-"teor: *Agrippæ apud Cajum gratia, cui convivium splendide parat & magnifice.* *Cajus Agrippæ magnificentia delectatus.*

t Οὖσαν] *L. B.* ἦσθεν.

v Ὀμβριμον] *L. B.* ἀμβελον.

x Καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ] Τᾷ γὰρ παντὸς ἔτους αὐ μ. κατειχημένην, ἐπ' ἀπογνώσει ἦσαν οἱ ἄνθρωποι ἅπασιν ὕδατος *Busb.*

y Παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.* quoque, nisi quod habeat ἑτέρῳ) & *Hen. à pr. m.* καὶ παρὰ τὸ ἑτερόδοξον in *Editis.* καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν δόξαν *Busb.*

z Ἀφιγμένα] *L. B.* ἐφιγμένα.

a Ὡς δ'] Voculam unam & alteram excidisse suspicor.

b Πρὸς τ —— ἀπονοεῖν,] Conf. *alsos.* lib. 2. c. 10. §. 5. εὐθὺς οὐθέως ἐπέστειλεν Καίσαρι· Aliter verò de hac Epistola Petronii *Philo* Leg. ad Cajum p. 1027. B SPANH.

* *Si hosce interficeret,*] Ita reposuimus. *Hudsonus* verterat: *ut eos interficeret.* HAV.

c Εἰ κτείνοι,] Κτείνοις *Gall.* unde pro ἐκτείνοι (tam in *Editis* quam cæteris *MSS.*) haud aliud mihi occurrebat præter κτείνοι. Non dubito tamen quin hic locus in mendo cubet. Si quis malit ἐπινοεῖν ἀπαιτεῖν, aut ἀπονοηθέντας κτείνειν. per me licet. *Epiphanius* vertit, *postulans ne tanta hominum millia contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli.* HUDS. Interpositione unius vocalæ ει, quam ex *Lugd. Bat.* inseruimus (legitur enim ibi εἰ κτείνοι) sanus satis esse videtur locus, si enim hasce myriadas hominum à patriis ritibus discedere nolentium, interfeciisset Petronius, eo ipso infinitam illam reliquorum Judæorum multitudinem ad insaniam redegisset. HAV.

d Τροπαίῳ] Forte ἀπὸ τροπαίῳ. COCC.

e Καὶ ἄλλως] *L. B.* κηλῶς.

f Δύναμιν] Neque hic locus, ut puto, mendo vacat. nam δύναμιν aut hoc versiculo aut in proxime sequenti suspectum habeo. *Epiphanius* vertit, *super hoc quoque virtutem divinam Judæis præbere præsidium. nam exploratum esse firmabat pro Judæis evidenter indicium.* At *Gelenius* hoc modo *id quoque adjecit quam carus sit Deo populus, quamque manefestis signis declaret suam erga illos benevolentiam.*

ff Ἀπέφαινε,] *L. B.* ἀποφάινεν.

g Ἐνδοίαστον] Conf. infr. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

h Δυνάμιν τὴν] *L. B.* δυνάμει τῇ.

i Αὐτῆς ἐπιδείκνυσθαι] Antea αὐτῆς. Forsan τὴν αὐτὴν, deleto δυνάμιν.

k Καταλιπόντων.] *L. B.* καταλείπεσθαι.

l Ἀγρίππας —— διατρίβων,] Philo p. 1019. C. SPANH.

m Ὑπερβαλλεσθαι,] *L. B.* ὑπερεβαλέσθαι.

n Θελήσαντα] *L. B.* θελήσοντα.

o Ὑπερβαλέσθαι·] Ita MSS. plurimi. *Al.* ὑπερεβάλεσθαι.

p Καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι] In *Editis*, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρος (ἢ Καίσαρος *L. B.*) ἐπιθυμητικῷ π. quæ plane omiserunt *Epiphan.* & *Gelen.* Unde, cum ἐπιθυμίαν habeat *Hen.* (ἐπιθυμήσας *L. B.*) & ἐπιθυμίαν (forsan pro ἐπιθυμήσας) *Gall.* rescripsi, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐπιθυμίαν ὑποδέχεσθαι.

q Καὶ ὁ Γάϊος σκηπτόμενος] Ὡς καὶ Γάϊον σκηπτόμενον *Busb.* & mox hac ipsa §. φάναι pro φησίν.

r Τὰ πρὸς ἐμὲ,] Illud τὰ deest *Busb.*

s Ἀποδεδειγμένην,] Ὑποδεδειγμένην *Busb.*

t Ἀρετῇ χρῆσθαι] Fuit cum legendum esse suspicarer ἀριστεῖα χρῆσθαι. 7 To

Quicquid ab ipso petierit, se ei daturum esse pollicetur.

"teor: id autem totum, quod tibi aliquid confe-
"rat ad felicitatem complendam, alacriter & quo-
"ad potero tibi suppeditabo." Et ille quidem ista dicebat, ratus ampla latifundia postulaturum aut urbium aliquarum vectigalia. Is vero, quamvis sibi decretum esset quid peteret, id tamen *in præsens* animo reticebat, & statim Cajo respondet, "quod
"neque prius, contra quam mandaverat Cajus, il-
"lum coluerit, ut qui lucri aliquid exspectaret;
"neque jam in ejus gratiam quidquam agere, ut
"inde vel minimum lucri sibi quæreret. abunde
"autem magna esse priora ejus beneficia, & ultra
"quam speraret quisquam se paulo arrogantior:
"nam etsi minora essent quam quæ dare potueras,
"mea tamen qui ea acceperim exspectatione &
"dignitate sunt majora." Tum Cajus, eum propter animi continentiam admiratus, magis instabat ut diceret, quidnam à se datum iri voluerit? Cui ille,

Agrippa nihil aliud poscit, quam ut mandatum, quod Petronio dederat, revocaret.

"quoniam ex tua in me benevolentia, domine, præ
"te fers me dignum haberi cui præterea aliquid
"largiaris, nihil quidem eorum quæ ad me locu-
"pletandum attinent à te postulabo, quippe quod
"tuæ gratiæ acceptum debeam ut iis rebus præ-
"ter cæteros excellam; illud vero te rogo, quod
"pietatis gloriam tibi conciliabit, facietque ut
"Deus tuæ voluntati faveat & adjutor sit, & mi-
"hi ad existimationem pulchrum erit apud eos
"qui fama id acceperint, ut qui certum habuerim
"omnia propter tuam potestatem impetraturum
"esse quorum opus mihi fuerit. Oro igitur & ob-
"secro te ut de statuæ dedicatione in Judæorum
"templo, mandata Petronio, nolis amplius cogi-
"tare.

Annuit Agrippæ, haud tamen libenter.

8. Et ille quidem licet hoc periculi plenum duceret, (nam quæ persuaderi non poterant Cajo ea mortem certissimam postulanti afferebant) quod tamen ea *quæ peteret* magna existimaret ut revera erant, fortunæ aleam in istis experiri statuit. Cajus autem *simul* officiosa Agrippæ liberalitate *mirifice* captus, pudendumque esse ratus mendacii in istis, ad quæ petenda Agrippam ultro provocaverat, coram tot testibus argui, ac si statim eum promissi pœnituisset, simulque Agrippæ virtutem *egregiam* miratus, quod de imperio suo, aut amplioribus reditibus aut alia potestate augendo, parum solicitus, publicæ tranquillitatis curam ageret, pro legibus intercedendo & numine divino, postulatis annuit: ac scribit ad Petronium, eum collaudans, & quod exercitum collegerat, & ipsum per literas consuluerat quid de Judæis faciendum censeret.

Cajus, Agrippæ virtutem miratus, scribit ad Petronium, in Agrippæ gratiam.

"Cæterum nunc, *inquit*, si contigerit te jam sta-
"tuam erexisse, ne tollatur: sin vero nondum eam
"collocasses, ne quid amplius molestiæ ea de re
"tibi faceslas; sed exercitum volo dimittas, disce-
"dasque ad ea quæ primo tibi mandavi exsequen-
"da. nihil enim mihi opus est ut statua erigatur,
"Agrippæ gratificari cupienti, quem virum ma-
"joris facio quam ut ejus desiderio & precibus
"quidquam denegarem." Et hæc quidem Cajus

"μένα πρότερον. ὀλίγον γὰρ πᾶν ὁπόσον σοι δωρεῶν
"ἐχόμενον ἀπεμοιρασάμενε. [v] τὸ γὰρ πᾶν, ὅπερ σοι ρο-
"πλῶ ἂν [x] προθεῖη τοῦ εὐδαίμονος, [y] διακονήσε-
"ταί σοι προθυμίᾳ τε [z] καὶ ἰσχύι." καὶ ὁ μὲν ταῦ-
τα ἔλεγε, οἰόμενος [a] γῆν τε πολλὴν [b] αἰτήσασθαι,
ἢ καί τινων προσόδους πόλεων. ὁ δέ, καίπερ τὰ πάν-
τα ἐφ' οἷς [c] ἤτησε θαυμάσας, οὐκ ἐφαίνετο
τῷ διανοίαν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀξέως ἀμείβεται τὸ γαῖον,
"ὅτι οὔτε πρότερον κέρδος τὸ ἀπ' αὐτοῦ καραδοκῶν
"πρὸς τὰς Τιβερίου [d] ἐπιστολὰς ἠρεμαίστερον αὐτὸν, ἢ-
"τε νῦν πράσσειν τι τῶν εἰς χάριν τοῦ ἐκείνου κερ-
"δῶν οἰκείων ἔν τισι λήψεσι· μεγάλα δὲ εἶναι τὰ
"προδεδωρημένα, καὶ περαιτέρω τῷ θεῷ χρωμένου
"τῶν ἐλπίδων· καὶ γὰρ εἰ τῆς σῆς ἐλάττονα [e] δυνά-
"μεως, τῆς γέ μοι σῆς εὐηφότος διανοίας τε καὶ
"ἀξιώσεως μείζονα. καὶ ὁ Γάιος, ἐπαινέσας [f] τοῦ
διανοίαν αὐτοῦ, πλειόνως ἐπῆρτο εἰπεῖν, [g] ὅ, τι χα-
ρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσφερόμενος. ὁ δέ, "[h] ἐπεί περ,
"ὦ δέσποτα, προθυμίᾳ τῇ σῇ δωρεῶν [i] μὲ ἄξιον λέγ-
"φαίνεις, αἰτήσομαι τῶν μὲν εἰς ὄλβον φερόντων ἀ-
"δὲν, διὰ τὸ μεγάλως με ἐυδιαπεράνειν, οἷς ἤδη πε-
"ρέχεις· ὅ, τι δ' ἄν σοι δόξαν προσοιῇ τοῦ εὐσεβοῦς,
"καὶ τὸ θεῖον σύμμαχον ἐφ' οἷς θελήσεως προσκαλῶ,
"[k] καί μοι πρὸς εὐκλείας ἡδίστη προσθήσο-
"μένοις, ὡς μηθ' ἑνὸς ὧν χρησαίμην ἄτερ τῆς σῆς
"ἐξουσίας ἀτυχεῖν πώποτε γνόντι. ἀξιῶ [l] γὰρ σε τοῦ ἀν-
"δριάντος τὴν ἀνάθεσιν, μὴ ποιήσασθαι κελεύσεις Πε-
"τρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, μηκέτι πράσσειν διά-
"νοιάν.

η'. Καὶ ὁ μέν, καίπερ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἡγούμε-
νος· εἰ γὰρ μὴ πιθανὰ ἔκρινε Γάιος, οὐδὲν ἄλλο ἢ
εἰς θάνατον ἔφερεν· διὰ τὸ μεγάλα νομίζειν τε καὶ
εἶναι, κύδος [m] ἀναμπλεῖν τὸν ἐπ' αὐτοῖς [n] ἡγεῖτο.
Γάιος δὲ ἅμα τῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἀγρίππου ἐκπλημ-
μένος, καὶ ἄλλως ἀπειρεπὴς [o] τἀληθοῦς ὤν, ὅτε
τοσῶνδε μαρτύρων ψευδῆς γνώσεται ὢν προθύ-
μως ἐβιάζετο αἰτῆσθαι τὸν Ἀγρίππαν, μετὰ τοῦ
ὀξέως μεταμέλῃ χρώμενος, ἅμα δὲ τοῦ Ἀγρίπ-
που τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, [p] ἐν ὀλίγῳ αὔξειν τὴν
οἰκείαν δεχομένου, ἤτοι προσόδοις χρημάτων ἢ ἄλλῃ δυ-
νάμει, [q] τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας [r] ἀπομελῶν, πρεσ-
βεύων τοὺς νόμους [s] καὶ τὸ θεῖον, συγχωρεῖ· καὶ γρά-
φει πρὸς τὸν Πετρώνιον, ἐκεῖνόν τε τῆς ἀθροίσεως τοῦ
στρατεύματος ἐπαινῶν, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν περὶ αὐτῶν
ἀπεσταλκότος. "νῦν οὖν εἰ μὲν φθάνεις τὸν ἀνδρι-
"άντα ἐστακώς, ἑστάτω· εἰ δὲ μήπω πεποίησαι τοῦ ἀνδ-
"ριαντος, μηδὲν περαιτέρω κακοπαθεῖν. ἀλλὰ τὸν τε
"στρατὸν διάλυε, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἃ τὸ πρῶτόν σε ἔστειλα,
"ἄπιθι. [t] οὐδὲν γὰρ ὀλιγωρήσω τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνδριάν-
τος, Ἀγρίππα χαριζόμενος ἀνδρὶ παρ' ἐμοὶ τι-
"μωμένῳ μείζονος, ἢ ὥστε μοι χρείᾳ τῇ σαυτοῦ καὶ
"οἷς κελεύσεις ἀντειπεῖν." Γάιος μὲν δὴ ταῦτα χρά-
φει

[v] Τὸ γὰρ —— εὐδαίμονος] Forte τὸ πᾶν ὁτιοῦν, ὅπερ σ. ρ. ἀ. π. τ. εὐδ. αὐτῷ. COCC.

[x] Προθεῖη γὰρ εὐδαίμονος] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἂν ἐμπροσθεῖη *Bas.* ἂν ἐμπροσθείη in *aliis.* quin & γὰρ, quod antea sequebatur διακονήσεται, delendum esse volui, & paulo ante voculam ἢ intet τὸ & πᾶν insertam dedi.

[y] Διακονήσεται] *L. B.* διαδιακονήσεται.

[z] Καὶ ἰσχύι.] Addit *L. B.* τῇ ἐμῇ. quod nescio an sit necesse. HAV.

[a] Γῆν τε πολλὴν αἰτήσασθαι,] Τήν τε πόλλω τ' προσόδου αἰτήσασθαι ἢ καί τινων *Vat.* τῆν τε πόλιν τ' προσόδου αἰτήσασθαι *Hen. à pr. m.* τῆν τε πολλὴν τ' προσόδου αἰτήσασθαι *Busb.*

[b] Αἰτήσασθαι,] Forte αἰτησόμενος.

[c] Ἤτησε] *L. B.* αἰτήσας.

[d] Ἐντολὰς] *L. B.* in *Marg.* ἐπιστολὰς.

[e] Δυνάμεως,] *L. B.* γέγονε δυνάμεως.

[f] Τὴν διάνοιαν αὐτοῦ,] Τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

[g] Ὅ, τι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσφερόμενος.] Ita *Busb.* ὅτι χαρίζοιτό τ' ἂν αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

[h] Ἐπεί περ, ὦ δέσποτα.] Hæc Epistola ab Agrippa ad Cajum scripto tradita pluribus refertur à Philone p. 1030. 1331. &c. SPANH.

[i] Μὲ ἄξιον λέγοντα εἶναι,] Illud μὲ è *Cod. Busb.* ut & mox σὲ post αἰτήσομαι.

[k] Καί μοι πρὸς εὐκλείας ἡδίστη] *Al.* καίμοι πρὸς εὔκλειαν γίνε.

[l] Γὰρ σὲ τοῦ ἀνδριάντος] Ita *Busb. Vat.* & *Zonar.* (voluit idem *L. B.* in quo σε legitur) ἀξιῶ γάρ σοι in *ceteris.*

[m] Ἀναμπλεῖν] Forte ἀναμάρτητον. IBBETS.

[n] Ἡγεῖτο.] Forte ἡγεῖτο. COCC.

[o] Ἐν ὀλίγῳ] Forte supplendum ὅτι. COCC.

[p] Τῷ κοινῷ τ' εὐθυμίας] Τῷ κοινῷ δὴ εὐθ. *Hen. à pr. m.* & *L. B.*

[q] Ἐπιμελόμενος τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας] Ἐπιμελόμενον τοῦ κοινοῦ τ' εὐθυμίας *Busb.* ἐπιμελῆ τὸ π. τ. ν. καὶ τ. θ. συμχάρῃ *L. B.* ἐπιμελεῖ τὸ *Cocceius* corrigit.

[r] Καὶ τὸ —— ἀπῶν] Vide Philon. p. 1038. B. SPANH.

[s] Οὐδὲν γὰρ ἐνδιοῦμαι] Οὐδὲν γὰρ ἴτι διέρχομαι *Busb. Hen.* & *Vat.*

φῇ πρὸς τ Πετρώνιον, πρότερον [s] ἢ ἐντυχεῖν τ αὐτῷ ὑπισχνεῖται ἐμφανισαι ὅτι ἀποστασία Ιουδαίοις κ τ ἀνδριάντα ἐπιγεγραπται. [t] μηδὲν δ ἕτερον ἀποσημαίνειν τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ἀλλὰ πολεμον ἄντικρυς [v] Ρωμαίων ἀπειλεῖν. κ πρεσβευσάμενος ὡς ὑπὲρ πείρας τ ἡγεμονίας αὐτῷ πεπολιτευμένων, ἀνὴρ ὑπὲρ πᾶσιν ἥσων μὲν ἁπάντων, χρείττων δ βελτίστων, κ ἐφ' οἷς ποτε κρίνειεν ὀργῇ χρῆσθαι παρ' ὃν τιν' ἂν ἐπιγόμενον, παιδεύσειν [x] αὐτῇ δοκῶν ὡς τιν' οὐ προσηκόντως, ἀλλ' ἐφ' ἡδονῇ τιθεὶς τῇ ἐκείνης τὴν κρίσιν δ εὐδαίμονα, [y] γράφει πρὸς τ Πετρώνιον. "ἐπιδὴ δῶρα ὅποσοι σοι οἱ Ιου- "δαῖοι παρέσχον, ἐν μείζονι λόγῳ τ ἐμῶν πεποίησαι ἐν- "τολῶν, διακωλεῦσαι τὰ πάντα ἡδονῇ τῇ ἐκείνων δρᾶ- "σεις, ὑπὲρ ὧν ἐκέλευσά σε, "σαυτῷ κριτὴν γιγόμενον, λογίσασθαι ὡς δ πιστεύω σοι "ἐπιτρέπω ὀργῇ τῇ ἐμῇ, ἐπεί τοι παράδειγμα [z] ποιοῦμαι "ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι δ ὁπόσοι ὕστερον γίνοιντ' ἂν, μη- "δαμῶς [a] ἀκυρωτὴν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς.

θ'. Ταῦτα μὲν γράφει Πετρωνίῳ τῷ ὑπάτῳ, ὃ μὴν φθάνει γε ζῶντος Πετρωνίου δεξάμενος αὐτὸ, βραδυθέντος δ πλοῖς τοῖς φέρουσι εἰς τοσοῦτον, ὥστε Πετρωνίῳ γράμματα πρὸ αὐτῆς ἀφικέσθαι, δι' ὧν μαθὼν τὸν Γαΐου πλοῦτον. Θεὸς γὰρ οὐκ ἀρ' ἀμνημονήσων ἔμελλε Πετρωνίου, κινδύνων ὃς ἀνειλήφει ὑπὲρ τῆ τ Ιουδαίων χάριτι, κ τιμῇ τῇ αὐτοῦ. ἀλλὰ τ Γάιον ὑποσκιρτήσαντα [b] ὀργῆς ὧν ὑπὲρ σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ πράσσειν [c] ἐτολμήσαι, τ μισθὸν [d] χρεωλυτεῖν [e] σωεργεῖ τῷ Πετρωνίῳ ἥ τε Ρώμη, κ πᾶσα ἡ ἀρχὴ, μάλιστα δ' ὁπόσοι τ βουλῆς πρώτοις εἶναι ἀξιώματι, διὰ τὸ εἰς ἐκείνους ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ χρῆσθαι τ Γάιον. καὶ πολλῷ μὲν ὑ μετὰ πολὺ χρόνον, ἢ γράψαι τῷ Πετρωνίῳ τὸν ὑπὲρ τοῦ θανεῖν ἀναπεμφθέντα ὑπὸ Γαΐου. τὸν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς πολυτᾶ, καὶ τ ὑπὸ βουλῆς τ τρόπον ἀφηγήσομαι προϊόν δ λόγου. Πετρωνίῳ μὲν οὖν πρότερα μὲν παρὼν ἡ διαφορὰ τ Γαΐου τὸν πολυτελῆ ὑπατικὸν, μετ' ὀλίγον δ ἡ κελεύσασα αὐτὸν πολυτελῆ αὐτόχειρα. καὶ ἥδη τε τῇ συντυχίᾳ δ ὀλέθρου, ὃς τ Γάιον καταλαβὼν, καὶ δ Θεοῦ τὸν πρόνοιαν ἐξεθαύμασεν, ὅδεν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ὀλίγου δ ὀξέως μισθὸν αὐτῷ πιεῖν τε τ εἰς τ ναὸν καὶ βοηθείας τ Ιουδαίων σωτηρίας [f] παραχομένης. καὶ Πετρωνίῳ μὲν ὅτως [g] μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς διέφυγε ῥᾳδίως ὁ κίνδυνος δ θανεῖν.

ad Petronium ſcripſit, literis illius nondum lectis, quæ ſignificabant, Judæos ob ſtatuam illam ad ſeditionem concitatos. quin & ex voluntatis eorum indiciis palam erat eos minitari bellum adverſus Romanos. Itaque graviter dolens, quaſi id auſi fuiſſent ut experirentur ejus imperium, homo *ſcilicet* nihil turpe ducens, nullamque honeſti rationem habens, & in quemcunque pro arbitrio ira excandeſcens, cui nullam moderationem adhibuit, id ſibi in felicitatem cedere reputans ſi iracundiæ maxime indulgeret, *denuo* ſcribit Petronio *in hanc ſententiam.* "Quandoquidem munera, quibuſcun- *Non multo* "que te donarent Judæi, meis mandatis prætuliſti, *poſt ei litе-* "illis gratificari auſus alia quam juſſeram facien- *ras dat a-* "do, jubeo te, qui temet judicem conſtituiſti, *cerbas & minarum* "quid tibi agendum ſit diſpicere, cum iræ meæ *plenas.* "onus ſuſtinebis, poſtquam in te exemplum edam "quod & præſentes & poſteros moneat, non ne- "gligenda eſſe imperatoris mandata.

9. Has quidem literas ſcribit ad Petronium: *Que, poſt-* eas tamen, dum in vivis eſſet Cæſar, non accepit *quam de* Petronius, retardata eouſque perferentibus navi- *Caji morte* gatione, ut aliæ literæ, quibus mortem Caji intelle- *alias acce-* xerit, prius ad manus ejus venerint. Deus utique *piſſet, ad* haud immemor futurus erat periculorum, quæ *eum perve-* adierat Petronius in Judæorum gratiam Deique *niunt.* honorem. ſed cum Cajum è medio ſuſtuliſſet, illi infenſus quòd cultum *divinum* ſibimet arrogare fuerit auſus, Petronio mercedem perſolvere annituntur omnes tam Romæ quam per univerſum imperium, præcipue vero quotquot è ſenatoribus maxima erant dignitate, quod in eos iram ſuam effuderit Cajus. Et ille quidem moritur non mul- *Caji obitus.* to poſtquam ad Petronium literas ſcripſerat, mortem ei denunciantes. Cauſam autem propter quam ſublatus eſt *Cajus*, & quemadmodum inſtructæ erant in eum inſidiæ, in ſequentibus narrabo. Ad *Petronius,* Petronium autem primùm perlatæ ſunt literæ Caji *acceptis Ca-* mortem ſignificantes, & non multo poſt ei reddi- *ji literis,* tæ ſunt iſtæ, quibus ſemet ſua manu interimere *Dei provi-* jubebatur. ſimulque lætatus eſt quod ita evenerit *dentia ob-* ut Cajus mortem oppeteret, Deique admiratus eſt *ſtupeſcit.* providentiam, quod nulla interpoſita mora confeſtim ei præmium dederit pro honore à ſe templo habito, & auxilio Judæis lato. Et ita quidem Petronius è mortis periculo ipſi non præviſo facile evaſit.

s Η σύντυχεῖν ταῖς αὐτῷ ἐπιστολαῖς] Ita textum reſtituendum eſſe cenſui ex *Zonara*, qui hîc loci *Joſephi* verba exſcripſiſſe videtur. nec longe recedit *Busbequii* Cod. qui habet, πρότερον ἢ σύντυχεῖν ταῖς αὐτῷ ἐπιστολαῖς ἐμφανίσως ἐπὶ ἀποστασίᾳ τὸν Ιουδαίους κ δόξαι αὐτοὺς ἐπείγεσθαι. perperam in *Editis Aliiſque*, πρότερον ἢ σύντυχεῖν ἐπὶ ἀποστάσει αὐτοὺς κ δόξαι ἐπείγεσθαι. A libris noſtris valde diſcrepat *Epiphanius*, qui vertit, *Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe volo, viro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Cajus quidem talia ſcribit Petronio, antequam ſeditio major oriretur. nam ita jam mentes omnium tumebant, atque talia voluntatum eorum indicia monſtrabantur, ut ſi forte contrarium nuncium adveniret, parati eſſent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Cajus, cujus animus obnoxius erat turpitudini, alienus bono conſilio; & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum, moderari ſe nullo modo ſciens, ſed beatitudinem judicans, ſi omne quod ſibi eſſet voluptati perficeret, poſtea ſcribit Petronio* &c.

t Μηδὲν κ ἕτερον ἀποσημαίνειν] Μηδὲν γὰρ ἕτερον *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

v Ρωμαίων] *L. B.* Ρωμαίοις.

x Αὐτῇ] Ita, monente Cl. *Lowthio*, legendum cenſui. antea erat αὐτὸν, in *Lugd. Bat.* αὐτῆς.

y Γράφει πρὸς τ Πετρώνιον.] Γράφει αὖθις τῷ Πετρωνίῳ *Zonar.* in *Epiphanii* verſione, *poſtea ſcribit Petronio hujuſmodi verba.*

z Ποιοῦμαι ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι] Ita cum *Cod. Busb.* (quo pacto in *Marg. L. B.* quoque exſtat, niſi quod ibi ſit οἵ γε pro οἵ τε) antea erat, ἐπεί τοι παράδειγμα ποιοῦμαί σε οἵ τε νῦν πάντες, κ ὁπόσοι &c. *Zonaras* habet παράδειγμα γὰρ σὲ ποιήσομαι τοῖς τε νῦν κ τοῖς ἔπειτα &c. *Epiphanius* vertit, *jubeo temetipſum judicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantum iracundiæ concitaſti, ut exemplum efficiare cunctis, & præſentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere.*

a Ακυρῶν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς.] Eadem Zonaras Annal. p. 278. C. SPANH.

b Ὀργῆς ὧν ὑπὲρ σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ] Id eſt, δι' ὀργῆς. HUDS. Forte ὀργῇ. COCC.

c Ετολμήσαι,] Scribe ἐτόλμησε.

d Χρεωλυτεῖν συωεργεῖ] Conf. lib. VII. c. 15. §. 1. SPANH.

e Συωεργεῖ] *L. B.* συνεργεῖτῶν.

f Παραχομένης.] Ita (quomodo & ſuo codici adſcripſerat *Coccejus*) ex conjectura. παραχόμενον in *libris.*

g Μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς] Iterum ex conjectura αὐτῷ ὀφθεὶς. antea perperam in *libris* omnibus μὴ αὐθις θεὶς. in *Lugd. Bat.* eſt ἄντοπτος θεὶς.

XII. CAP. IX.

Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.

ΚΕΦ. Θ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ιουδαίοις, διʼ Ασιναῖον καὶ Ανιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

Judæorum in Mesopotamia & Babylonia calamitas unde orta.

CÆterum *sub id tempus* Judæis in Mesopotamia, maximeque apud Babyloniam habitantibus, gravis incidit calamitas, & alia quacunque non minor; multaque facta est illorum cædes, quanta non antea in historia memoratur: de quibus accurate omnia expositurus, cladis illius causas prima ab origine repetam. Nearda urbs est Babyloniæ, & ex se populosa, & fertilem amplamque regionem possidens, quæ cum aliis *plurimis* bonis etiam hominibus abundat: ad hæc non patet hostium assultibus, undique Euphrate & firmis muris circundata. porro & Nisibis urbs * intra fluminis ejusdem ambitum posita est. Quapropter Judæi freti locorum natura, & didrachmum, quod à singulis *Judæis* Deo pendi moris erat, ibi deposuerunt, cæteramque votivam pecuniam. illis enim urbibus tanquam *communi* ærario utebantur: & inde Hierosolyma suo tempore transmissa erat *pecunia*, multaque hominum millia eam deferendam in se recipiebant, metu Parthorum latrociniorum, quibus *tum* vectigalis erat Babylonia. Etenim *ex istis Judæis* erant Asinæus & Anilæus, origine quidem Neardenses, fratres vero germani. atque illis mater, nam patre erant orbati, id negotii dedit, ut velorum conficiendorum artem addiscerent: id quod indigenis adeo non turpe erat, ut etiam viri lanificia exercerent. His *quadam die magister* qui operibus præerat, apud quem etiam artem didicerant, objecit quod tardiuscule venerant, cosque verberibus multavit. Illi vero castigationem sibi contumeliæ esse existimantes, cum arma omnia, quæ in ea domo adservabantur, arripuissent, in locum quendam se conferebant, ubi fluvii divortium est, & magna esse solebat pascuorum copia & ubertas fructuum, qui in hyemem possunt reponi. Atque ad eos mox confluxit juvenum quisque egentissimus: quos cum armis instruxissent, & pro ducibus se gerebant, & haud ægre fiebat quin illis maleficiorum autores & principes se præberent. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, ad pastores è suis dimittebant qui pecorum tributum illis imperarent, quantum satis esset in alimentum, adjicientes, se amicos illis futuros qui morem gererent, & ab hostibus undecunque ingruerent defensuros; sin imperata detrectarent, greges mactaturos. Illi vero, nam haud integrum eis erat quidquam aliud facere, mandatis obsequuti sunt, & oves quotquot poscerent mittendas curabant. Quo factum est, ut vires eorum augerentur, & potestatem haberent patrandi quodcunque illis, ex improviso alios adortis, allu-

Nearda & Nisibis Judæorum gazophylacia.

Asinæus & Anilæus Nearda profugi.

Inopes & egeni ad eos se recipiunt.

Asinæus & Anilæus, cum magnam ad se convivissent hominum multitudinem, raptu vivunt.

Γίνεται δὲ [b] καὶ πρὸ τούτου τοῖς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ μάλιστα [i] τῷ Βαβυλωνίαν οἰκοῦσι Ιουδαίοις, συμφορὰ δεινὴ, καὶ ἀθεμιτος ἧς τινος ἐλάττων, φόνος τε αὐτῶν πολὺς, καὶ ὁποίου ἐκ ἱστορημένου πρότερον. πρὸ ὧν δὴ τὰ πάντα [k] ἐπ' ἀκριβείας διηγήσαμενος, ἐκθήσομαι καὶ τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν αὐτοῖς τὰ παθήματα συνέτυχεν. [l] Νεαρδὰ δὲ Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις, ἄλλως τε πολυανδρῶσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀνθρώπων [m] ἀναπλέων. ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις ὁδὸν εὐέμβολος, περιόδῳ τε ἧ Εὐφράτης πᾶσαν ἔντος αὐτὴν ἀποπλαμβάνουσα, καὶ καταπύργοις τείχεσιν. ἔστι δὲ καὶ [n] Νισιβις πόλις ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἧ ποταμὸν πεσοῦσα. ὅθεν Ιουδαῖοι, τῇ φύσει τῶν χωρίων πεπιστευκότες, [o] τό, τε διδραχμον [p] τῷ Θεῷ καταβάλλειν ὃ ἑκάστοις πάτριον ποτὲ κατιτήσεντο, καὶ ὁπόσα [q] ἄλλα ἀναθήματα. ἐξῆντο [r] δὲ ὥσπερ [s] ταμιείῳ τούτοις τοῖς πόλεσιν. ἐντεῦθεν δὲ ὅτε Ιεροσολύμων [t] ἀνεπέμπετο, καιρὸς, [v] πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων τῷ κομιδῷ τῶν χρημάτων παρελάμβανον, δεόμενοι τοὺς Παρθυαίων ἁρπαγὰς, ὑποτελεῖς ὄντες ἐκείνοις ἧ Βαβυλωνίας. καὶ ἦσαν γὰρ Ασιναῖος καὶ Ανιλαῖος, Νεαρδάται μὲν τὸ γένος, ἀλλήλων δὲ ἀδελφοί. καὶ αὐτοῖς, παῖδες δὲ ἦσαν ὀρφανοὶ, ἡ μήτηρ προσέταξεν ἱστῶν μαθήσει ποιήσεως· ὡς ὄντος ἀπρεποῦς τοῖς ὁπλίταις, ὥστε τοὺς ἄνδρας παλασιουργεῖν παρ' αὐτοῖς. τούτοις ὁ τοῖς ἔργοις ἐφεστὼς, [x] παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν, βεκδυτήτα ὀνομαζόμενος ἧ ἀφίξεως, σκώλασε πληγαῖς. οἱ δὲ ἐφ' ὕβρει τοῦ δικαίωσιν λογιζόμενοι, καταπασσάλους τῶν ὅπλων πολλὰ ὁπόσα ἦν ἐπὶ ἧ [y] οἰκίας φυλασσόμενα, ὤχοντο εἴς τι χωρίον, διῤῥηξιν μὲν ποταμοῦ [z] ποιούμενον, νομὰς δὲ ἀγαθὰς παρέχειν πεφυκὸς, καὶ [a] χιλῶν ὁπόσοι εἰς τὸν χειμῶνα [b] ἀποτίθενται. συνῆσάν τε ὡς αὐτοὺς τῶν νεῶν οἱ ἀπορώτατοι, καὶ τούτους τοῖς ὅπλοις φρουρητὰς στρατηγοὶ τε ἦσαν, καὶ τῶν κακῶν ἡγεμόνες οὐκ ἀκωλύοντο εἶναι. [c] προσελθόντες γὰρ ὅτι τὸ ἄμαχον, καὶ κατασκευάσαντες ἀκρόπολιν, διέπεμπον πρὸς τοὺς νέμοντας φόρον αὐτοῖς κελεύοντες καταβάλλειν τὰ βοσκημάτων, ἢ ἀρκοῦσα [d] ἐπιτροφὴ γένοιτ' ἄν, προσθέντες φιλίαν τε ὑποσχόμενοι, καὶ ἄμυναν τῶν ἀλλαχόθεν ποθὲν πολεμίων, σφαγὰς δὲ τῶν ποιμνίων ἀπειλοῦσιν. οἱ δὲ, ἅ γὰρ ἦν ἕτερα [e] ἀδύνατα ποιεῖν, ἐχρεῶντο, καὶ τὰ προβάτων [f] ἔσχατον ὁπόσου κελεύσειεν. ὥστε δὴ καὶ πλείων αὐτοῖς [g] συνελέγετο ἰσχὺς, κύριοί τε ἦσαν ἐφ' οἷς βουλεύσαιεν ἐν ᾧ ἐξέως ἐλαύνοντες καὶ χαρ-

h Καὶ πρὸ τούτου τοῖς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,] Illud καὶ è *Codd. Busb.* & *Vat.*

i Τῷ Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ιουδαίους,] Conf. supr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

k Ἐπ' ἀκριβείας] *L. B.* ἐπακριβῶς.

l Νεαρδὰ] Νεῤδὰ *Busb.* Νεῖρδα *Lugd. Bat.* Ναερδὰ *Steph. Byzant.* Verum *e* & *a* apud Orientales facile permutantur, ut notavit *Berkelius.*

m Ἀναπλέων.] Ita lego, nec aliter forsan *Epiphan.* cujus versionem adhibui. ἀνάπλεως in *libris* omnibus. qua lectione admissa, verba ista, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἀνθρώπων ἀνάπλεως redundare videntur, ut quæ in margine olim apposita fuerint, in interpretamentum τῶν, ἄλλως τε πολυανδρῶσα.

* *Intra* —— *est.*] Ita placuit locum interpretari, quod certissimum sit; Nisibin non *flumini Euphrati appositam fuisse*, prout vertit *Gelenius*, sed amni Mygdonio, qui in Tigrim influit.

n Νίσιβις] Νισιβις· In nummis NECIBI. Infr. §. 9. τὰ Νεαρδὰ καὶ τὴν Νισιβιν· & lib. 20. c. 3. §. 2. Νισιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ. SPANH.

o Τό, τε διδραχμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν] Ita cum *Cod. Busb.* τότε διδραγμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν *in cæteris.*

p Τῷ Θεῷ] *L. B.* ὁ τῷ Θεῷ.

q Ἀλλ'] *L. B.* ἢ ἄλλα.

r Δὲ] *L. B.* τε.

s Ταμιείῳ] Ταμεῖον *Busb.*

t Ἀνεπέμπετο ἡ καιρὸς,] Ἀνεπέμποντο *Busb.*

v Πολλαί —— χρημάτων] Vid. Philon. Leg. ad Cajum eadem de re. SPANH.

x Παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *apud quem etiam ipsam artem didicerant.* (*Lugd. Bat.* καὶ γὰρ ἐμ. π. ά.) καὶ ἐμεμαθήκεσαν παρ' αὐτῷ in *Editis Alisque.*

y Οἰκίας Φυλασσόμενα,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* οἰκίαις *in reliquis.*

z Ποιούμενον,] *L. B.* λειγόμενον.

a Χιλῶν] Χιλὸς, ἡ τροφὴ· χιλὸν τὸ αὐτὸ, καὶ χόρτος τῶν βοσκημάτων· *Hesychius.* SPANH.

b Ἀποτίθενται.] *L. B.* ἀποτιθῶνται. Coccejus ἀποτιθεῖνται.

c Προσελθόντες] Προστελθόντες *Busb.*

d Ἐπιτροφὴ] *L. B.* ἐπὶ τροφῇ.

e Παρὰ ταῦτα] *L. B.* παρ' αὐτά.

f Ἔσχατον ὁπόσα κελεύσειεν.] Ἔσκατον *Busb.*

g Συνελέγετο ἰσχὺς,] Συνέλεγε γὰρ *Busb.*

χαρ-

κωλῦειν· θεραπεύειν τε αὐτὸς ἤρητο πᾶς ὃστις συγχάνων, καὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ τοῖς [h] περιοῦσι μένοις. ὥστε ἤδη καὶ ἐς τοὺς Πάρθους λόγος περὶ αὐτῶν καὶ τῶν Πάρθων βασιλέως.

β'. Ὁ δὲ τῆς Βαβυλωνίας σατράπης, μαθὼν ταῦτα, καὶ βουληθεὶς ἐπιφυομένους κωλύσαι, πρίν τι μεῖζον κακὸν ἐξ αὐτῶν ἀναφῆναι, συλλέξας στρατὸν ὅσον [i] ἐδύνατο πλεῖστον, καὶ Παρθυαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων, ἤλασεν ἐπὶ αὐτούς, φθῆναι θέλων ἐπιβαλὼν ἐξελεῖν πρὶν ἐξαγγελτὸς γενέσθαι κατασκευάζων τὸ στρατόν. [k] ὡς δὲ κατέστησε τὸ [l] ἕλος, ἡσύχαζεν· καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν, [m] ἣν δὲ σάββατον ἄγουσι πάντες χρήματος Ἰουδαίοις ἡμέρα, οἰόμενος ἀπροσδοκήτως αὐτοὺς πολεμήσειν ἀνεπιστήμονι αὐτῷ τὰς πολεμίους, ἀλλὰ ἁμαχὶ λαβὼν ἄξειν δεδεμένους, ἐπὶ βραχὺ προσιὼν χείζων αἰφνίδιον ποιεῖσθαι τὴν ἐπίθεσιν. Ἀσιναῖος δὲ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ἑτέροις καθεζόμενος, καὶ τὰ ὅπλα παρέκειτο αὐτοῖς, "ἄνδρες, φησὶν, ψόφος μοι ἵππων προσέπεσεν, "ὁ Φορβάδων, ἀλλ' οἷος γίνεται ἀνδρῶν αὐτοῖς ἐπιβε- "βηκότων· ἐπεὶ καί τινος ἀνακρίσεως αἰσθάνομαι χα- "λινῶν, δέσια, μὴ [n] ἐληλύθασιν ὡς ἡμᾶς οἱ πολέμιοι "προϊόντες. ἀλλά τις προσίτω κατόπτης, ἀπαγγελίαν "ἡμῖν σαφῆ τῶν ἐνεστηκότων ποιησόμενος. εἰ δὲ μή τι ψεύ- "δεσί μοι λελέχθαι τὰ εἰρημένα." καὶ ὁ μὲν τάδε εἶπε, καὶ ὤχοντό τινες [o] προσκοπεύοντες τὸ γινόμενον. καὶ ἧκον ταχὺ παρελθόντες, "καὶ [p] ὅτε αὐτὸς ψεύδη σαφῆς "εἶναι τῶν προσιόντων τοῖς πολεμίοις, [q] ὅτε "ἐκεῖνοι πλείονας ἐπιτρέψειν ἔμελλον [r] ἡμῖν ὑβρίζειν. "προϊέμεθα δόλῳ, μηδὲν βοσκημάτων διαφέροντες, "τοσῇδε ἵππων πλήθει [s] ἐπελαυνόντος ἡμῖν ἐν ὄπο- "ρον χαρῶν κειμένοις, διὰ τὸ [t] κατείργεσθαι πα- "ρανομεῖσθαι τῶν πατρίων εἰς τὸ ἡσυχάζειν." Ἀσιναῖος δὲ οὐκ ἄρα γνώμῃ τοῦ κατασκόπου κρίνειν ἔμελλεν ἐπὶ τοῖς ποιητέοις, ἀλλὰ νομιμώτερον ἡγησάμενος τοῦ ἐπ' ἀφάκτοις [v] πλούτῳ θαρσεῖν εὐφραίνειν τὸς πολεμίους, τὸ ἀλκῆς δραξαμένους ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης, εἰς ὃν ἐνεπεπώκει, ἀφαιρεῖσθαι τιμωρίαν [x] ἀπολαμ- βάνοντας εἰ δέοι πλούτων, αὐτός τε ἀναλαμβάνῃ τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ θάρσος ἐνεποίει, [y] ἃ ἐπὶ τὰ ὅμοια [z] ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν [a] ἴασι τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς κτείναντες αὐτῶν, διὰ τὸ καταφρονοῦ- τας ὡς ἐπὶ τὰ ἕτοιμα χωρεῖν, εἰς φυγὴν τρέπονται [b] τὸ λοιπόν.

γ'. Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀφίκε- το αὐτῷ ἡ ἀγγελία τῆς μάχης, ἐκπλαγεὶς τῷ τολ- μήματι τῶν τῶν ἀδελφῶν, ἐπεθύμησεν αὐτοῖς ἐλθεῖν διά τε ὄψεως καὶ λόγων· καὶ πέμπει τὸν πιστότατον τῶν σωματοφυλάκων λέγοντα, "ὅτι βασιλεὺς Ἀρτά- "βανος, καί περ ἠδικημένος ὑφ' ὑμῶν ἐπιχειρήσεως "αὐτῷ τῇ ἀρχῇ γενομένης, ἐν ἐλάσσονι τιθεὶς καθ' αὐ- "τὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς παυσάμενος, ἀπα- "γαγέ με [c] δεξιάν τε καὶ πίστιν δώσοντα ὑμῖν, συγχω- beſceret: atque adeo nemo illis obviam factus officiis eos demereri non ſtudebat, congreſſuriſque terrorem injiciebant. ita ut ſermo de illis increbreſceret & ad Parthorum regem perveniret.

2. Satrapa autem Babyloniæ, poſtquam hæc intellexerit, eos ipſo in ortu opprimere voluit, antequam malum ex illis latius ſerperet & dimanaret: collectoque quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, verſus eos curſu incitato ire contendit, eo animo ut repentina facta impreſſione eos adoriretur, priuſquam aliquid eis nunciaretur de copiarum apparatu. Cum autem juxta paludem *quandam* aſſediſſet, quietem agebat: atque poſtridie, erat autem Sabbatum quo Judæi ab omni opere feriantur, ratus non auſurum hoſtem ſibi congredi, ſed abſque pugna captos vinctoſque ſe abducturum, lento greſſu procedebat, ut in eos ex improviſo impetum faceret. Sed Aſinæus, cum forte poſitis prope ſe armis cum ſociis in otio deſideret, "Viri, inquit, tinnitus equorum ad aures "allapſus eſt, non qualis eſt in paſcuis agentium, "ſed qui ſeſſorem tergo vehant; & quoniam præ- "norum etiam ſonitum me audire perſuaſum ha- "beam, vereor ne hoſtes nos circumvenientes ag- "grediantur. verum procurrat aliquis ſpeculatum, "qui nobis quid immineat certo renunciet, atque "utinam falſa reperiantur quæ diximus." Ac ille quidem iſta loquutus eſt. & mox certi homines ſpectatum ibant, quid factum eſſet: celeriterque regreſſi, "neque te, *inquiunt*, conjectura fallit de "iis quæ moliuntur hoſtes, neque illi amplius paſſu- "ri ſunt ut nos maleficia impune committeremus. "ex inſidiis circumventi ſumus, pecorum ad in- "ſtar mactandi, tanta equitum multitudine in nos "incurſante, manus à pugna abſtinentes, quod ex "legis patriæ interdicto neceſſitate adacti ſimus ad "quieſcendum." Cæterum Aſinæus non utique ex ſpeculatoris ſententia, quid fieri oporteret, decernebat, ſed æquius eſſe ratus, ut, ſumptis animis ex neceſſitate in quam inciderat, legem violarent, dum injuriam ulciſcantur, etiam ſi mori certum eſt, quam ut nihil agendo morientes hoſtem *morte ſua* exhilararent, & ipſe arma corripit, eamque illis qui ſecum erant audaciam injiciebat, ut pari cum fortitudine ſeſe gererent. pugnam itaque ineunt cum hoſtibus, multiſque cæſis, quod cum contemptu eorum venerant, quaſi victoriam in manibus haberent, reliquos in fugam conjiciunt.

Satrapa Babyloniæ die Sabbati eos adoriri ſtatuit.

Id quod ſuſpicatus Aſinæus quoſdam exploratum mittit.

De Satrapæ incurſu certior factus arma corripit.

3. Parthorum autem rex, ubi de pugna illa *certi aliquid* fama acceperat, admiratus fratrum audaciam, eos videndi & alloquendi deſiderio tenebatur; miſitque ad eos fideliſſimum è ſatellitibus *ſuis*, qui diceret, "regem Artabanum, quamvis à vobis "injuria affectum, ut qui in regnum ejus invaſeri- "tis, virtuti tamen veſtræ iram ſuam condonare, "meque miſiſſe dextram vobis fidemque daturum, "ab ipſo concedi, ut ab omni periculo immunes "iter faciatis, quod *magnopere* vellet vos amicitiæ "er-

Artabanus ad Aſinæum & Anilæum de ſocietate & amicitia ineunda mittit.

h Περισωμένοις.] *L. B.* ἐσωμένοις pro περιοσωμένοις.

i Ἐδύνατο πλεῖστον,] Ἠδύνατο *Busb.*

k Πυθόμενος δὲ ὡς] Ita lego ex conjectura. ἐπικαθίσας in *libris.*

l Ἕλος, ἡσύχαζεν·] *Epiphanius* vertit, *nemoroſum locum, ibidem latitabat.* Ἕλος *Heſychio.* τελματώδης καὶ σύμφυτος τόπος. Infra locum appellat ὕλην.

m Ἦν —— πολεμίους,] Conf. ſupr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

n Ἐληλύθασιν ὡς] *L. B.* λελήθασιν. Sed in *Marg.* vulgatam habet lectionem.

o Προσκοπεύοντες τὸ γινόμενον.] Προσκοποῦντας *Busb.*

p Οὔτε αὐτὸς ψεύδη σαφὴς] Ita *Vat.* & *Hen.* καὶ ὅτε αὐτὸς ψεύδης σαφὴς εἶναι τῶν πρ. (*Lugd. Bat.* καὶ ὅτε αὐτὸς ψεύδης, σαφὴς τε. pro quo σαφὴς δὲ *Coccejus*) in *Editis Aliiſque.* In *Epiphanii* verſione, *neque tu, inquiunt, falleris, ſed integre conjectaſti quæ adverſum nos gerantur*, quaſi legiſſet, καὶ ὅτε αὐτὸς ψεύδεται, φασὶν, ἀλλὰ εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρ. Legi etiam poteſt, καὶ ὅτε αὐτὸς ψεύδης φασὶν εἶναι εἰκαστὴς τῶν πρ.

q Οὔτε ἐκεῖνοι πλείονας.] Sic legendum eſſe conjicio. ὅτε ἐκείνοις πλειόνως ἐπιτρέψειν ἔμελλεν ὑμῖν ὑβρίζειν in *libris* omnibus. nihil de iſtis in ſua verſione *Epiphanius.*

r Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.

s Ἐπελαυνόντος ἡμῖν.] Ita *Busb.* ἐπελαύνουσιν in *cæteris.*

t Κατείργεσθαι —— ἡσυχάζειν.] Ita in pleriſque *MSS.* καταργάσθαι in *L. B.* καθέργεσθαι in *Editis* & *Cod. Vat.* HUDS. Conf. ἄλωτ. lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. §. 6. ut & ſupr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

v Τελούτων δύρεαίνειν] Τελούτων εὐφραίνειν *Busb.* & mox δεξάμενος αὐτὸς ὑπὲρ τ ἀν. *Busb.* & *Vat.*

x Ἀπολαμβάνοντας] *L. B.* ἀπλαμβάνοι.

y Τῆς ἐπὶ] Τῆς τοῦ τὰ ὅμοια *Busb.*

z Ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν ἴασι] Ita diſtinguo & lego cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliiſque*, ἀρετῆς, ὁμόσε ἴασι &c.

a Ἴασι] Forte ἰοῦσι. COCC.

b Τὸ λοιπόν.] Τὰς λοιπὰς *Busb.*

c Δεξιάν τε καὶ πίστιν] Δεξιὰς in quibuſdam *libris.*

"ergo ad illum adire, nihil doli fraudisque metu-
"entes: immo & dona *vobis* polliceri, & honorem,
"qui ex illius potentia multum vobis conferet ad
"præsentis virtutis incrementum." Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum ejusmodi muneribus quæ penes ipsum erant. Et ille quidem *recta* ibat, & *facile* ad regem admissus est. Artabanus autem, cum videret Anilæum solum ad se accedere, eum interrogabat quid causæ fuerit, quod Asinæus non simul advenerit. Cum autem audiret illum præ metu se intra paludstria continere, patrios Deos testabatur, se nihil eos læsum ire qui sese ejus fidei commiserant; dextramque ei protinus dabat, id quod apud omnes istius regionis barbaros fiduciam ingerit eos convenientibus. nemo enim fraudem adhibet, ubi dextra ab eo data fuerit; nec est ut quisquam, cui injecta erat aliqua injuriæ suspicio, *de fide* dubitet, qui istud auctoramentum accepe-
rit. Et Artabanus quidem, cum ista fecisset, dimittit Anilæum, persuasurum fratri, ut cum eo reversuro ad regem veniret. Ista autem agebat rex, volens fratrum Judæorum virtute veluti fræno coërcere ejus satrapias, ne amicitiam cum eo & *societatem* violent, ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & *forsan* ad defectionem magis adhuc animis propenderent, si in illos expeditionem suscepturus esset. Verebatur enim, ne, dum ille in bello eo occuparetur, quo defectores in potestatem suam redigeret, Asinæus & Babylonii magnum virium incrementum caperent, aut bellum conflaturi cum de istis audiverint, aut, si hoc facere nequeant, opportunitatem captaturi vicina omnia latius depopulandi.

Anilæus, ex consilio fratris, se ad Artabanum confert.

Benigne ab eo exceptus ad fratrem accersendum dimittitur.

4. Et is quidem, cum in ejusmodi mente & cogitatione versaretur, Anilæum dimittit. Anilæus autem persuasit fratri, & regis voluntatem erga eos & studium prolixe commemorans, fidemque jurejurando datam: ac proinde ad Artabanum properabant. Ille vero, ubi eò pervenerunt, læte admodum eos excipit, simulque mirabatur Asinæum, quod tam magno animo res gereret, cum cerneret ipsum videri statura valde pusillum, primoque aspectu facere ut contemptui esset iis qui eum convenirent, ac si eum pro nihilo ducerent; porroque ad amicos ajebat, quod animum præ se tulerit, longe corpore, si ei conferatur, majorem. cumque inter bibendum eum ostenderet Abdagasi, uni è prætorianis præfectis, & qui vir esset ei indicabat, & quam strenue in acie dimicaret. Abdagase autem postulante, ut ei concederetur illum interficere, atque adeo pœnas tot injuriarum ab eo repetere, quas Parthorum imperio intulerat;
"atqui non est, inquit rex, ut hoc permittam in
"virum, qui meæ fidei se credidit, præsertim cum
"dextram ei miserim, operamque dederim ut ju-
"rejurando adhibito ei fidem facerem. Quod si

Asinæus una cum Anilæo ad Artabanum proficiscitur.

Asinæum miratur Artabanus.

Ejus saluti prospicit.

"ρῶν ἄδειάν τε καὶ ἀσυλίαν ὁδῶν, χρήζων ὅπῃ φιλία
"[d] προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, δόλῳ τε & ἀπάτῃς χωρὶς·
"δῶρά τε δώσειν ὑπισχνεῖτο & τιμὴν, ἥτις ὑμῖν πρὸς
"τῇ νῦν ἔσῃ ἀρετῇ μελλήσῃ δυνάμει τῇ ἐκείνου ἐπι-
"λεῖν." Ἀσιναῖος δ', αὐτὸς μὲν ὑπερβάλλεται τοὺς
τοὺς ἐκεῖ, τὸν ἀδελφὸν δ' Ανιλαῖον ἐκπέμπει με-
τὰ δώρων ὅσα περίοσῳ ἦν. καὶ ὁ μὲν ᾤχετο, καὶ
εἰσιὼν αὐτῷ γίνεται πρὸς βασιλέα. Ἀρτάβανος
δ', ἐπεὶ θεᾶται τὸν Ανιλαῖον [e] καταμένας ἡκοντα, ἠρε-
το τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ τὸν Ἀσιναῖον [f] ἐφυστερηκέναι.
ἐπεὶ δ' πιστάνειν αὐτὸν δείσαντα ἐν τῷ ἔλει ὑπο-
μένειν, ὤδε τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν
κακὸν [g] δράσειν αὐτούς, πίστει τῇ αὐτοῦ προσκεχωρηκό-
τας· καὶ τὴν [h] δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον πρὸς πᾶσι
τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις πρόσθεγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται
τοῖς ὁμιλοῦσιν. ἐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιᾶς ὑπ' αὐτοῦ
δόσεως [i] γνωμένης· ὐδὲ πιστεύειν ἐνδοιάσειεν εἰ τισὶ δοὺς
ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, πρὸς τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδι-
κήσειν καθεστηκότων. καὶ Ἀρτάβανος μὲν, [k] ταῦτα
πράξας, ἐκπέμπει τὸν Ανιλαῖον, πείσοντα τὸν ἀδελ-
φὸν ἐπανελθεῖν. ἔπρασσε δ' ταῦτα ὁ βασιλεὺς χρήζων
[l] ἐνστήσασθαι τῇ ἀρετῇ τῶν Ιουδαίων ἀδελφῶν εἰς φι-
λίαν κτήσασθαι τῶν ἐκείνου σατραπειῶν, [m] ἐν δοκήσει
σφ τε ἐσῶν καὶ διανοίᾳ τοῦ ἀποσησομένου μέλλων ἐλά-
σειν ἐπ' αὐτούς. ἐδεδίει γὰρ μὴ & πρεσχομένου πολέ-
μῳ τῷ [n] ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων, αὐ-
ξηθῶσιν ὅτι μέγα οἱ περὶ τὸν Ασιναῖον & τὴν Βαβυ-
λωνίαν, ἤτοι γε [o] συστάντες ἐπ' ἀκροάσει τῇ αὐτῶν,
ἢ & τάχα γε [p] ἀτυχοῦντες τοῦ κακῶσαι μειζόνως ἐπι-
μάρτοιεν.

δ'. Ὁ μὲν δὴ, ταῦτα διανοηθείς, ἐκπέμπει τὸν [q] Ανιλαῖον.
ὁ δ' Ανιλαῖος πιθανὸς ὢν τῷ ἀδελφῷ, τήν τε ἄλλην
προθυμίαν διηγούμενος τοῦ βασιλέως, καὶ ὅρκιον τὸ
γεγενημένον· [r] ὥστε δὴ ἠπείγεντο ὡς τὸν Αρτάβανον. ὁ
δ' ἡδονῇ αὐτοὺς δεχεται προσηγμένους, ἐθαύμα-
ζέ τε τὸν Ασιναῖον τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν εὐψύχου,
θεωρῶν [s] παντελὲς ὄντα ὀφθηναι βραχύ τε καὶ τοῖς
τὸ πρῶτον ὄψει σμικρὸν δόξαι καταφρονήμασι ἀ-
φορμὰς, ὡς ὐδὲν κέρδοιεν αὐτὸν, φησί τε πρὸς τοὺς
φίλους, ὡς μείζονα [t] πάντα προσήκοι παρέχοιτο τὴν
ψυχὴν τοῦ σώματος. πρός τε πότον δεικνὺς τὸν Ασι-
ναῖον Αβδαγάσῃ [v] τῶν αὐτοῦ σατραπιδαρχῶν, τό, τε
ὄνομα διασαφεῖ, καὶ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν ἣ [x] χρῶτο εἰς
πόλεμον. τοῦ δ' Αβδαγάτα κελεύοντος συγχώρημα
αὐτῷ γενέσθαι κτεῖναι τὸν αὐτὸν [y] πολλὰ ἀπολαβεῖν ὑπὲρ
ὧν ὕβρισεν εἰς τὴν Παρθυαίων ἀρχὴν, "ἀλλ' οὐκ ἂν,
"εἶπεν ὁ βασιλεὺς, συγχώρημα δοίην ἐπ' ἀνδρὶ [z] πί-
"στει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι, καὶ πρόσθεν δεξιάν τε
"πεμψας, καὶ θεῶν ὅρκοις πιθανὸς γενέσθαι πεισθέντα.
"εἰ δ' ἀνὴρ τυγχάνεις, τὰ πολέμια ἀγαθὸς, μηδὲν

ὑπὸ-

d Προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν,] Forsan προσχωρεῖν πρὸς αὐτόν. Vide paullo inferius, ubi quoque προσκεχωρηκότας. HUDS. Recte. Nam & *Lugd. Bat.* adstipulante, moveri sede sua jussimus, quod ante erat editum, προχωρεῖν. HAV.

e Καταμένας] Conf. c. 4. §. 4. SPANH.

f Ἐφυστερηκότα.] Ita *Busb.* ἐφυστερηκότα in *reliquis.* HUDS. Conf. inf. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

g Δράσειν αὐτούς,] Δράσειν *Busb.*

h Δεξιὰν ἐδίδου,] Hæc certissima fidei apud Persas arrha est. Videsis *Comment.* in *Justinum*, l. XI. c. 15. sub finem.

i Γενομένης·] Γινομένης *Busb.*

k Ταῦτα πράξας,] Οὕτως ἐκπέμπει *Busb.*

l Ενστήσασθαι τῇ ἀρετῇ] Ενσομισμάτων τὴν ἀρετὴν *Busb.* ἐνσόμισμα τῇ ἀρετῇ *L. B.* ἐνσομισμάτων τῇ ἀρετῇ *Suid.* qui locum hunc *Josephi* verbis aliquot decurtatum affert in voce ἐνσομισμάτων. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ἐν δοκήσει τε ὄντων] Versionem paululum immutatam vellem: *ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & quod putaret res ad defectionem spectare, in illos jam expeditionem suscepturus esset.* IBBETS.

n Ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων,] Ἐκείνων *Vat.*

o Συστάντες ἐπ' ἀκροάσει] Συστάντων ἐπ' ἀκ. τῇ αὐτῶν, ἢ ἐ τόπῳ γε ἀτυχόντες *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.*

p Τὸν Ανιλαῖον.] Ita rescribendum censui, quamvis ἀτυχοῦντες habeant *libri* omnes. *Epiphanius* locum vertit ad hunc modum, *Agebat autem hæc, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antequam tale aliquid contingeret, ipse eos per amicitiam occuparet. timebat enim ne in Babylonia plurimi se Asinæo conjungerent, & ille manu valida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret.*

q Ανιλαῖον.] Accessit hoc ex *L. B.* HAV.

r Ὡστε δὴ ἠπείγοντο] Οἱ δ' ἀδελφοὶ ἠπείγοντο πρὸς τὸ Αρτ. *Busb.* & mox ὡς δ' ἡδονῇ.

s Παντελὲς] *L. B.* παντελῶς.

t Πάντα] *L. B.* ἐν τῇ.

v Τῶν αὐτοῦ σατραπιδαρχῶν,] Τῷ αὐτοῦ σατραπιδάρχῃ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

x Χρῶτο εἰς πόλεμον.] Ita *Busb.* χρῶντο in *reliquis.*

y Πολλὰ] *L. B.* ἅπαντα.

z Πίστει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι,] Πίστει τῇ ἐμῇ *Busb.*

a Ες-

"ἀπορκίας χρήζων τῆς ἐμῆς Παρθυαίων [a] σκοπῷ τῷ "ἀρχῷ πρεπουσμένῳ· ἐπαναχωροῦντι γοῦν ἀπρό- "μενον πρόφασιν κρατῆ τῷ πρὸ σὲ, καὶ μετ' ἀγνοίας "τῆς ἐμῆς." ἔωθεν δὴ μεταπαλέσας τὸν Ασιναῖον, "ὥ- "ρα σοι, φησὶν, ὦ νεανία, χωρεῖν ἀπὸ τὰ σαυτοῦ, "καὶ μὴ πλείοσι τῶν ἐνθάδε στρατηγῶν τῷ ὀργῷ ἐρε- "θίσῃς, ἀπιχθρεῖν σε τῇ σφαγῇ, καὶ δίχα γνώμης "τῆς ἐμῆς. πρὸς καταθήκῃ δὴ σοὶ δίδωμι τὴν [b] Βαβυ- "λωνίων γῆν, ἀλήστου τε, καὶ ἀπαθῆ κακῶν ἐσο- "μένην ὑπὸ τῶν σῶν φροντίδων. [c] ἄξιον δὴ μοὶ τυγ- "χάνειν σοῦ χρηστοῦ ἀνεπικλήτου σοὶ πρὸς ἐμοῦ τῷ "ἐμαυτοῦ πίστιν, οὐκ ἐπὶ κύφοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς σω- "τηρίαν [d] ἀνακειμένοις." ταῦτα εἰπὼν [e] καὶ δῶρα δὲς, [f] ὁπλιτικὰ ἐκπέμπει τὸν Ασιναῖον. ὁ δὴ εἰς τὴν οἰκείαν πρασελθόμενος, φρούρια καταικοδάζει, καὶ ὁπόσα [g] πρότερον ὠχύρα, μέγας τε ἐν ὀλίγῳ ἐγεγόνει, καὶ [h] οἷος οὐκ ἄλλος τῶν πρότερον ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς ἄψασθαι πραγμάτων ἐν τολμῇ γεγονότων. Παρθυαίων τε αὐτὸν ἐξεπέμψουν οἱ ταύτῃ καταπεμπόμενοι στρατηγοί· μικρὸν γὰρ [i] ἐδόκει καὶ τῆς κατ' αὐτὸν [k] ἧσον ἀρετῆς ἡ ἐκ Βαβυλωνίων προῖσα τιμή. ἰσῶ δὴ ἐν ἀξιώμασι καὶ δυνάμει· πάντά τε ἤδη τὰ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς αὐτὸν ἦρτο πράγματα, πρόσκοπός τε [l] αὖπω ἡ εὐδαιμονία ἐπὶ ἔτη πεντεκαίδεκα.

ε'. Ακμαζόντων δὴ αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν, δέχη αὐτοὺς ἀπικατέλαμβάνει κακῶν ἐκ τοιῶνδε αἰτίας, ἐπεὶ δὴ τῆς ἀρετῆς ἐξέπεσον, ἣν πρόκοψαν ἐπὶ μέγα δυνάμεως, ἐκτρέπουσιν εἰς ὕβριν ἐπὶ βάθος τῶν πατρίων ἐπὶ τὸ ἀπιθυμιῶν καὶ ἡδονῆς ἐμπεσόντες. τῶν Πάρθων τινὶ, στρατηγὸς δὴ ἀφίκετο τῶν ταύτῃ χωρίων, [m] ὧδε καὶ εἶπερ γαμετὴ, τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸ ἐπαινεῖσθαι πρόσκοπα πασῶν, καὶ μείζονα ῥοπὴν ἐπ' αὐτῷ λαμβάνουσα θαύματι τοῦ εὐπρεποῦς, ταύτης εἴτε [n] ἀκοῇ τῆς [o] εὐπρεπείας ἐκμαθόν, εἴ τε καὶ ἄλλως αὐτόπλης γλόμενος Ανιλαῖος, ὁ τοῦ Ασιναίου ἀδελφὸς, [p] ἐρασὴς τ' ἐγεγόνῃ καὶ πολέμιος, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ μὴ ἄλλως ἐλπίζειν ἐκπέσεσθαι τὴν σωτηρίαν τῆς γυναικὸς, μὴ τὴν ἐξουσίαν ὡς ἐπ' αὐτῇ κτησίσῃ πρὸς Ἀράβων, [q] τὸ δὴ ὑπὸ τοῦ δυσπαλέκτου κρίνειν τὴν ἐπιθυμίαν. ἅμα τε οὖν πολέμιος ἐπ' αὐτοῖς ἀνὴρ [r] ἐκεκρότητο, καὶ μάχης ἐπάλξ γλομένης [s] πεσὼν, ἀνηρημένῳ ἀλῶσα ἐγεγάμητο ἑρατῇ. ὃ μὲν δίχα γε μεγάλων δυσχιῶν Ανιλαίῳ τε ἅμα αὐτῷ καὶ Ασιναίῳ γυνὴ ἀφίκετο εἰς τ' οἶκον αὐτῶν, ἀλλὰ σύν τινι μεγάλῳ κακῷ, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ἐπεὶ γὰρ πάνδρος τεθνηκότος αἰχμάλωτος ἦγετο, ἀφιδρύματα τ' θεῶν, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ πατρῷα ἦν. ἀπεκρύπτετο δὴ τοῖς ἐκείνῃ πᾶσιν ἔθεσιν ἐπί τε τῇ οἰκίας ἔχειν σεβάσματα, καὶ ἵδρυσιν ἐπὶ ξένης σπεύδεσθαι· [t] προσέλλυσι, καὶ ταύτῃ τοῦ πατρίου τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔθος σπαπήγετο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεληθότως αὐτῶν θρησκείαν ἐπιεῖτο· γαμετὴ δὴ ἀποδειχθεῖσα, ἤδη τρόπῳ τῷ αὐτῆς εἰωθότι, καὶ μεθ' οἵων νομίμων ἐπὶ ἕτερα πρότερα ἀνδρὸς, ἐθεράπευεν αὐτούς· καὶ τ' ἑτέρων οἱ μάλιστα

"vir sis belli sciens fortisque, nihil opus est ut "meo perjurio utaris ad injurias Parthorum impe- "rio illatas ulciscendas: revertentem itaque ador- "tus, eum viribus tuis per me licet opprimas, "dum tuum mihi lateat consilium." Mane deinde accito Asinæo, "Tempus tibi est, inquit, ad "tuos concedere, ô juvenis, etiam ne plures è du- "cibus meis qui mecum sunt ad te occidendum "irritentur, me ignaro nec opinante. Tuæ autem "fidei committo terram Babyloniam, ut eam tua "cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. "Æquum autem est ut te mihi benignum habe- "am, qui fidem meam tibi inviolatam præstiti, "cum non de rebus leviculis ageretur, sed quæ ad "salutem tuam spectabant & incolumitatem." Cum ista dixisset & Asinæum muneribus auxisset, sine mora ad suos eum dimittit. Ille vero domum reversus, castella partim nova condidit, partim vetera munitionibus firmavit: brevique eò potentiæ crevit, quantam alius ante se nemo adeptus est, qui ex hujusmodi initiis rerum gubernaculo se admovere ausus est. Parthorum etiam duces, qui in vicinas provincias mittebantur, eum colebant & observabant: nam parva res meritisque suis levior *illis* visus est honos, quem à Babyloniis habuit. Erat autem in auctoritate *magna* & potestate, jamque omnia in Mesopotamia negotia ab illius nutu pendebant & arbitrio, ejusque felicitas per annos quindecim indies magis magisque augebatur.

Muneribus auctum dimittit.

ς'. Cæterum cum bonis omnibus florerent *affluerentque*, eis adhærere cœpit mali labes ex hujusmodi causa, postquam à virtute desciverant, qua in tantam provecti sunt potentiam, eamque in contumeliam verterant, à patriis moribus lapsi in voluptatum cupiditates. Cum forte veniret ad vicinam regionem administrandam Parthorum quidam dux, quem comitata est etiam uxor, quæ & cæteris dotibus laudes aliis præripuerat omnibus, præcipueque mirabili formæ elegantia, quæ ad hoc efficiendum maximo erat momento, ejus, sive quod aliquid de pulchritudine illius fama acceperat, sive oculos in eam conjecerat, amator simul & hostis exstitit Asinæi frater Anilæus, partim quidem quod nulla ei superesset spes potiundi muliere, nisi eam quasi vi captam in potestatem suam redigeret, partim vero quod cupiditati suæ se resistere non posse crediderit. Simul itaque ac maritus hostis illis declaratus fuisset, & pugna inita acie cecidisset, occisi *uxor* captiva nupta erat amatori *suo*. non tamen sine magnis calamitatibus, & ipsi Anilæo & Asinæo importatis, in domum illorum ingressa est mulier, sed cum magno illorum malo ex hujusmodi causa. Postquam enim viro *priore* mortuo captiva duceretur, simulachra deorum sibi maritoque suo gentilitia (moris enim est omnibus in illa regione & domi habere numina, secumque, cum peregre irent, gestare) occultabat, atque ita patria consuetudine secum asportabat. & primo quidem ea clam omnibus colebat: cum autem facta esset uxor, suo pristino more, iisdemque quibus sub priore marito assueverat ritibus, Deos venerata est. Tunc socii eorum, quos maximi faciebant, leviter eum primo reprehendebant,

Origo calamitatis quæ in fratres invasit.

Anilæus Parthicæ mulieris ac more captus.

Nuptiæ Anilæi & Parthicæ mulieris.

Anilæo ob uxoris mores iracundiæ socii.

a Σκοπῷ τῷ ἀρχῷ] Eo modo *Busb.* & *Lugd. Bat.* σκοπῷ in cæteris.
b Βαβυλωνίων γῆν,] Βαβυλωνίαν γῆν *Busb.*
c Αξιον δὴ μοὶ] *L. B.* ἄξιος δ' εἰμὶ.
d Ανακειμένοις.] *Gen.* ἀνακειμένας.
e Καὶ δῶρα δὲς,] Καὶ δῶρα δίδωσι *Busb.* quæ lectio amplectenda, nisi ὁπλιτικὰ *mox* aut *statim* denotet.
f Οπλιτικὰ] *L. B.* τὰ πλοῖα. τὰ πλοῖα *Coccejus*, vel πλοιαφόρα
g Πρότερον ὠχύρα,] Voculam ἰδὼ post πρότερον inserit *Busb.*
h Οἷος δὲ οὐκ ἄλλος] Ita lego. ὁπόσα in *libris*.
i Εδόκει] *L. B.* καὶ ἐδόκει.
k Ησον ἀρετὸς] Forsan ἧσσαν. HUDS. & COCC.
l Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῶν.
m Ωδὲ καὶ εἴπερ γαμετὴ,] Antea erat ὧδ' ἦ.
n Ακοῇ] *L. B.* ἀκολὼ.
o Εὐπρεπείας] *L. B.* in *Marg.* ἐμορφίας.
p Ερασὴς τ' ἐγεγόνει] Ita lego. antea erat, ἐρασὴς τε γεγόνει. HUDS. Et recte ita legisse testem produco *Lugd. Bat.* HAV.
q Τὸ δὴ ὑπὸ τοῦ] *Gen.* τὸ τοῦ.
r Εκεχροτόνητο,] Εκεχειροτόνητο χιλίων χιλίων καὶ μ. depravate in *Codd. Hen. Vat.* & *Gall.* κτείνων καὶ πλείονα in *Lugd. Bat.* ubi & in *Marg.* χιλίοντα.
s Πεσὼν] Eo modo distinguendum censui; & in versione ἡ γυνὴ supplevi post ἀνηρημένῳ. prius absque commate post πεσόντος lectum erat.
t Προσέλλυσι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* προσίλλυσι *Coccejus*. προσίλλυσα in *cæteris* omnibus.

bant, quod nequaquam ex inſtitutis Hebraïcis convenienterque illorum legibus ageret, in uxorem accipiendo mulierem alienigenam, & quæ ſacrificiorum cultuſque religioſi ritus illis accurate præſcriptos violaret. Videndum itaque ne dum nimium concedat corporis voluptati, à principatu excidat formæ cauſa, & à poteſtate quæ jam Dei auſpiciis eouſque proceſſerat. Poſtquam vero nihil proficiebant, acciditque ut quidam è ſuis, quem maximi faciebant, interficeretur, quod paulo liberius loquutus fuerit (qui & ipſe moriens ex ſuo in leges amore precatus eſt Deum ut vice interfectoris pœnas penderent Aſinæus ipſe & Anilæus, cunctique ſocii ſimili ab hoſtibus morte plecterentur, quod illi quidem ſcelerum auctores fuerint, hi vero auxilium ei non tulerint, talia patienti dum leges vindicatum iret) gravi dolore afficiebantur, patienter tamen ferebant, utpote ſibimet conſcii quod in univerſum illorum virtuti præſentem acceptam deberent felicitatem. Cum autem audirent de cultu deorum quos Parthi venerantur, contumeliam Anilæi in legem *ſuam* haud amplius tolerandam eſſe rati, factoque plurium concurſu ad Aſinæum, vociferabantur in Anilæum, dicentes, oportere eum, ſi prius parum potuit quid utile ſit diſpicere, nunc certe quod factum fuerit corrigere & emendare, antequam contigerit ut & ipſe & alii omnes peccati iſtius pœnas ſua pernicie luant; atque exprobrantes *ei* nuptias cum muliere *alienigena*, neque ex illorum conſuetudine neque receptis patriæ legibus congruenter factas, cultumque *deorum*, quem in Dei ab illis adorati opprobrium mulier illa inducere ſatagit. Ille autem & ipſe probe novit, fratris peccatum magnorum malorum cauſam exſtitiſſe, porroque futurum eſſe; veruntamen tolerabat, benevolentiæ cedens ex cognatione ortæ, eique ignoſcens quod mala cupiditate ſe fortiori teneretur. Sed cum plurium indies concurſus ad eum fieret, majoreſque ederentur clamores, tunc demum de iſtis Anilæum alloquitur, & de anteactis eum objurgans, jubenſque ut in poſterum ita facere deſinat, mulieremque domum ad cognatos remittat. Nihil tamen hac admonitione profectum eſt. Mulier autem ſentiens ſui cauſa tumultuari populum, & verita ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret, veneno, quod Aſinæo in cibis miſcuerat, hominem ſuſtulit: nec quidquam metuebat ex iis quæ perpetraverat, quod judicem habitura eſſet *virum* ipſam perdite amantem.

Is à ſuis leviter reprehenſus quendam interficit.

Anilæus apud Aſinæum accuſatur.

Aſinæus ab Anilæi uxore venenoſublatus.

6. Cæterum Anilæus, cum imperium jam ſolus ſuſcepiſſet, exercitum educit in vicos Mithradatis, viri apud Parthos primarii, & qui Artabani regis filiam in matrimonium acceperat: eoſque magna præda abacta populatus eſt. & magna quidem pecuniæ & mancipiorum vis in illis reperta eſt, multaque pecora & alia quamplurima quæ ea habentibus vitam faciunt beatiorem. Mithradates vero, qui tum forte in ea erat regione, audita vicorum expugnatione, indigne ferens quod Anilæus, quem non ante laceſſiverat, ipſum injuria afficere cœperit, ſuamque in præſenti dignitatem inſuper habuerit, poſtquam tantum equitatus, quantum poterat, collegiſſet, & ex omnibus eos qui ætate florerent, Anilæo obviam ibat, quaſi cum

Anilæus in Mithradatem educit exercitum.

τιμώμενοι παρ' αὐτοῖς, τὸ μὲν πρῶτον [v] ἐπίσκηψον, ὡς ἐδαμῶς [x] πρέποι Ἑβραϊκὰ, ἅδε ὁπόσα νόμοις τοῖς αὐτῶν πάτροις, γυναῖκα ἠγμένῳ ἀλλόφυλον, καὶ πολλὰ παραβαίνουσαν θυσιῶν καὶ σεβασμῶν τῶν αὐτοῖς εἰωθότων τῷ ἀκριβείαν. ὁρᾶν οὖν μὴ τὰ πολλὰ τῇ ἡδονῇ τοῦ σώματος συγχωρῶν ἀπολέσῃ τὸ ἀρχεῖν [y] ἔτι εὐπρεπῶς, καὶ τὸν εἰς νῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεπολιτευμένον ἐξουσίαν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐπήνουν, ἀλλά τινα αὐτῶν τὸν μάλιστα τιμώμενον, ὅτι παῤῥησίᾳ πλείονι χρήσαιτο, ἀπέκτεινε· καὶ ὃς κλεινόμενος [z] εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων τοῦ κτείνοντος αὐτὸν τιμωρίαν ἐπηράσατο αὐτῷ τε Ανιλαίῳ καὶ Ασιναίῳ, [a] καὶ πᾶσιν ἑταίροις ὁμοίαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπαχθεῖσαν ψυχὴν πλουτοῦσι, τοῖς μὲν, ὡς ἡγεμόσι πολυνομιῶν γεγονόσι, τοῖς δὲ, ὅτι μὴ [b] βοηθῶεν αὐτῷ τοιάδε πάσχοντι ὑπὲρ τὸ σκοπεῖν τοῖς νόμοις· οἱ δὲ ἐβαρύνοντο μὲν, ἠνείχοντο δὲ, μνημονεύοντες οὐκ ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀλλ' ἰσχύι τῇ ἐκείνων, τῇ εὐδαιμονίᾳ συνελθόντες. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἀκροῶνται [c] τῶν θεῶν τῶν Παρθυαίοις τιμωμένων, οὐκ ἔτι ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὸν Ανιλαίου [d] ὑβρίζειν εἰς τοὺς νόμους, ἐπὶ τὸν Ασιναῖον ἐλθόντες καὶ πολέμου ἤδη καταβόων τοῦ Ανιλαίου, φάμενοι καλῶς ἔχειν, εἰ μὴ πρότερον [e] κατ' αὐτὸν [f] ἐπανορθοῖτο τὸ ὠφελοῦν, ἀλλὰ νῦν γοῦν ὑπεριδὼν παιδεῦσαι δὲ γενόμενον, πρὶν ἢ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνῳ τι καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις γενέσθαι εἰς ὄλεθρον ἀνακειμένην· τόν τε γάμον τῆς ἀνθρώπου λέγοντες ὃν μετ' αὐτῶν, ὅτε αὐτοῖς εἰωθότων τεθεῖσθαι νόμων, καὶ τὴν θρησκείαν ἣν ὑπετιθεύοι ἡ γυνὴ ἐπ' ἀτιμώσει τοῦ Θεοῦ τοῦ αὐτοῖς σεβασμίου πεφάνθαι. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ᾔδει μὲν τὴν ἁμαρτάδα τοῦ ἀδελφοῦ μεγάλων αἰτίαν ὄντα κακῶν, καὶ ἐσομένην, ὃ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠνείχετό γε εὐνοίᾳ τοῦ συγγνωστοῦ νικώμενον, καὶ συγγνώμην νέμων, ὡς ὑπὸ κρείττονος κακοῦ τὸ ὑπερθυμίας νικώμενον. ἐπεὶ δὲ πλείους τε ἐσημέραι [g] συνεσπέφοντο, καὶ πλείους ἦσαν αἱ καταβοαὶ, τὴν μὲν καὶ οὕτω δὴ φησὶ πρὸς αὐτῶν πρὸς Ανιλαῖον, τοῖς τε πρῶτον γεγονόσιν ὑπερτιμῶν, καὶ παύσασθαι τὸ λοιπὸν κελεύων τὸν ἄνθρωπον ἀποπεμψάμενον εἰς τοὺς συγγενεῖς. ἐπεάσθη δὲ ἐκ τῶν λόγων. καὶ ἡ γυνὴ δὲ αἰσθανομένη μὲν καὶ θρασὺ καὶ κατέχουσα τοὺς λαοὺς δι' αὐτοῦ, δεδοικυῖα δὲ πρὸς τὸν Ανιλαίου [h] μή καί τι πάθοι ἔρωτι τῷ πρὸς αὐτοῦ, φάρμακον τῷ Ασιναίῳ δοῦσα ἐν τοῖς σιτίοις, [i] μεθυσᾷ τὸν ἄνθρωπον, ἀδεής τι ἐπὶ κεφαλῇ τὸν πρὸς αὐτοῦ πεπραχθησομένων τῷ ἐρασθῆναι γυναικί.

ς'. Ανιλαῖος δὲ, [k] καταμένας ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παρὰ Βαβυλωνίων, ἐξάγει στρατιὰν ἐπὶ τὰς Μιθραδάτου κώμας, ἀνδρὸς πρώτου ἐν τῇ Παρθυαίων, καὶ βασιλέως Αρταβάνου τὴν θυγατέρα γεγαμηκότος, λείαν τε ἠγεν αὐτάς. καὶ πολλὰ μὲν χρήματα καὶ ἀνδράποδα εὐρίσκεται, πολλά τε βοσκήματα, πολλὰ τε πολλὰ ὁπόσα ἐπὶ πλείστῳ τοῦ εὐδαίμονος ὠφελεῖ τοὺς ἔχοντας. Μιθραδάτης δὲ, ἐτύγχανε γὰρ τῇδε [l] ὤν, ἐπεὶ ἀκούει τῶν κωμῶν τὴν ἅλωσιν, ἐν δεινῷ φέρων [m] ὁπότε μὴ προάρξαι δοκεῖν Ανιλαίου ἄρξαντος, καὶ παρόντος τοῦ ἀξιώματος ὑπερισχύοντος, ἱππέας συναγαγὼν πλείστους ὅσους ἐδύνατο, καὶ τῶν πλείστων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, παρῆν ὡς προσμίξων τοῖς

[n] Ma-

[v] Ἐπίσκηψον, ὡς] Absunt à *L. B.*
[x] Πρέποι] *L. B.* πρέπειν.
[y] Τὸ ἀπρεπῶς,] Hic ellipſin eſſe puto ἢ ὑπὲρ aut ἕνεκα.
[z] Εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Εὐνοίας τι τῶν νόμων καὶ κτ. in *Editis Aliiſque* Forſan Εὐνοίας τῶν νόμων, ut ellipſis ſit voculæ Δι᾽.
[a] Καὶ πᾶσιν ἑταίροις] Sic *Busb.* & *Epiphan.* καὶ πᾶσιν ἑτέροις in *reliquis.*
[b] Βοηθῶεν] *L. B.* βοηθοῖεν.
[c] Τῶν θεῶν] Illud τῶν è *Codd. MSS.*
[d] Υβρίζειν] *L. B.* ὑβρίζον.
[e] Κατ' αὐτὸν] Scribe κατ' αὐτόν. COCC.
[f] Ἐπανορθοῖτο] *L. B.* ἐώρα.
[g] Συνεσπέφοντο,] Συνεστεφέσθοντο *Busb.*
[h] Μὴ καί τι πάθοι] Ita in *Editis.* μηκέτι *Busb.*
[i] Μεθυσᾷ] *L. B.* μεθύσατο.
[k] Καταμένας] Conf. ſupr. c. 4. §. 3. SPANH.
[l] Ὤν, ἐπεὶ ἀκούῃ] Voculam ἂν inſertam dedi ex *MSS.*
[m] Ὁπότε μὴ προάρξαντος] Οὐ μὴ ἄρξαντος ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἤρξατο *Busb.*

τοῖς ωβὶ τὸν Ἀνιλαῖον. καὶ ἔν τινι κώμῃ τῶν αὐτῷ καταχὼν ἡσύχαζεν, ὡς τῇ ὑπιούσῃ [n] μαχησόμενος [o] διὰ τὸ εἶναι Σάββατον ἡμέραν τοῖς Ιουδαίοις ἐν ἀργίᾳ διαγομένῳ. Ανιλαῖος δὲ ταῦτα πυθόμενος παρ' ἀνδρὸς Σύρᾳ ἀλλοφύλῳ ἐξ ἑτέρας κώμης, τά τε ἄλλα φερόντως ἀκριβῶς, καὶ τὸ χωρίον ἔνθα Μιθραδάτης ἤμελλε [p] δαινυσθαι, δειπνοποιησόμενος καθ' ὥραν ἤλαυνε νυκτὸς ἁμαξίδι τῶν ποιμένων χρήζων [q] τοῖς Παρθυαίοις ὑπιπτεῖν. καὶ ωβὶ φυλακὴν τετάρτῳ ὑπιπτεῖν, τοὺς μὲν ἔτι κοιμωμένους ἀναιρεῖ, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν [r] τρέπει. Μιθραδάτῃ δὲ [s] ζωγρίᾳ λαβὼν, ἦγε ὡς αὐτὸν ὑπὲ [t] ὄνον γυμνὸν ἀναβιβασμένους, ἥπερ ἀτιμιῶν μεγίστη νομίζεται ωβὶ [v] Παρθυαίοις. καταγαγὼν δὲ εἰς [x] τὴν ὕλην μετὰ [y] τοιούτου σχήματος, καὶ κελεύοντων τῶν φίλων ἀναιρεῖν τὸν Μιθραδάτην, ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ἀπεύδων αὐτὸς ἐναντία· "μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν ἀναιρεῖν ἄνδρα γέ"νους τε ὄντα τοῦ πρώτου ωβὶ Παρθυαίοις, καὶ "ὑπεροχὴν τῇ ωβὸς τὸν βασιλέα μειζόνως τιμώ"μενον. νυνὶ μὲν γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι τὰ πεπραγμέ"να· καὶ γὰρ [z] εἴπερ ὕβρεσεν Μιθραδάτης, ἀλλ' οὖν "σωτηρίας τῆς ψυχῆς [a] εὐεργετούμενον χάριτος "μνήσασθαι τοῖς τὰ τοιάδε ωβιφρονοῦσι. [b] παθὼν"τος δέ τι ἀνήκεστον, οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα, [c] μὴ "οὐ μεγάλην σφαγὴν Ιουδαίων τῶν ἐν Βαβυλῶ"νι [d] ποιησάμενον, ὧν φείδεσθαι καλῶς ἔχειν, διά "τε τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ μὴ [e] ἀναστροφὴν εἶναι "ἀν αὐτοῖς, παίσματός τινος γιγνομένου, [f] τῆ κατ' "ἐκείνους ἀκμῆς πληθύι χρώμενον." καὶ ὁ μὲν ταῦτα διανοηθεὶς καὶ φέρουσι ἐν τῷ συλλόγῳ, πιθανὸς ἦν· ἀφίεται τε [g] Μιθραδάτης. [h] ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν ὠνείδιζεν ἡ γυνὴ, εἰ μὴ [i] προθυμήσεται βασιλέως τε γαμβρὸς ὢν, καὶ ταύτῃ [k] τιμωρήσεται τοὺς ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν ωβιορώμενος, ἀγαπῶν δὲ τὴν σωτηρίαν μετὰ [l] αἰσχμαλωσίας τοῦ [m] Ιουδαίων ἀνδρῶν [n] ἡγουμένης. "καὶ νῦν ἐπανάδραμε τὴν ἀρε"τὴν, ἢ θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλείους, ἢ μὴν "ἀθαλυθήσεσθαι τῆς ωβὸς σὲ ὑπὲ γάμου κοινωνίας." "ὁ δὲ ὡ, τοῦτο μὲν τῶν ὀνειδῶν τὴν καθημέραν ἀχθηδόνα μὴ φέρων, τοῦτο δὲ τῆς γυναικὸς τὴν μεγαλοφροσύνην δεδιὼς μὴ ωβαλύσοιτο αὐτὸ γάμων, [o] ἄκων μὲν καὶ μὴ βυλόμενος σωάγει [p] γοῦν τὸν ὄσον ἠδύνατο πλεῖστον, [q] καὶ ἐλαυνῶ, οὐκ ἀναμενετὸν ὑπολαμβάνων ἔτι καὶ αὐτὸς τὴν σωτηρίαν, εἰ Παρθυαίοις ὢν ὑπὸ [r] Ιουδαίων ωβιωθοῖτο ἀντιπολεμούντων.

ζ. [s] Ανιλαῖος δὲ, ὡς μανθάνει ωβοπελαύνοντα δυνάμει πολλῇ τὸν Μιθραδάτην, ἄδοξον ἡγησάμενος

eo acie congressurus. Cumque ad vicum quendam è suis perveniſſet, illic se continuit & quiescebat, quasi postridie pugnam initurus, utpote Sabbati die, quem faustum in otio agunt Judæi. Anilæus autem cum ista resciviſſet ex homine alienigena, Syro genere, alterius vici incola, qui & alia diligenter ei narrabat, & locum ubi Mithradates *cum suis* epulaturus esset, sumpta tempestive cœna, nocte iter faciebat, eo animo ut Parthos omnium quæ agerentur ignaros adoriretur: & circa quartam vigiliam eos adortus, alios quidem dormientes interficit, alios vero in fugam vertit. Mithradatem autem *ipsum* cum vivum cepiſſet, secum abducebat, nudum asino positum, quæ apud Parthos gravissima habetur contumelia. Cumque in sylvam tali proposito eum perduxiſſet, juberentque amici ut Mithradatem occideret, ille ad diversa contendens eos perdocebat: "nequaquam è "re sua esse ut Mithradatem occiderent, ut qui "primæ esset dignitatis inter Parthos, majorique "in honore quod ex nuptiis arctiori necessitudine "cum rege conjungeretur. nunc enim toleratu "haud difficilia esse quæ fecerant, & licet contu"melia affectus fuerit Mithradates, quòd tamen "vitam conservatam vobis acceptam debuerit, non "obliturum esse gratiam illis referre qui hujusmo"di beneficium *ei* dederint. Sin vero malorum "gravissimum patietur, non conquiescet rex, do"nec magnam Judæorum in Babylonia stragem "ediderit, quibus *sane* ut parceretur bene se habe"ret, tam quod consanguinei sint, tam, quod nul"lum erit vobis refugium, si res male ceciderint, "cum ille juvenum illorum pleroſque in suam po"testatem redegerit." Et cum ille quidem ista cogitasset & in concione loquutus esset, suis ea persuadebat; atque ita dimissus est Mithradates. Ipsum vero inde egressum conviciis excipiebat uxor, quod noluerit, cum & regis gener esset, atque adeo spretus & contemptus, eos persequi qui injurias ei fecerant & contumelias, sed contentus incolumitatis sorte vivere maluerit, etiam postquam à Judæis ductus fuerat captivus. "Et nunc, "inquit, aut forti animo regredere, * aut per deos "patrios juro me nuptiarum tecum societatem "dirempturam esse." Ille vero iterum (partim quod ægre ferret quotidianum opprobrium, partim quod veritus esset mulieris animum elatum nè cum eo divortium faceret) copias, non sponte quidem neque volens, quantas potuit maximas, coëgit, & contra hostem proficiscitur, non ferendam putans salutem *sibi concessam*, si, cum Parthus esset, repulsam tulerit à Judæis adversus cum bellum gerentibus.

Mithradatem captum abducit.

Mithradatem dimittit Anilæus.

Mithradates ab uxore impulsus ad bellum redintegrandum.

7. Anilæus autem, audito Mithradatem in eo esse ut magnam militum vim contra ipsum duceret, *Anilæus congressui cum Mithradate se parat.*

---

n Μαχησόμενος] Μαχούμενος *Busb.*

o Διὰ τὸ —— Διαγομένῳ.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 7. §. 3. & Antt. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.

p Δαίνυσθαι,] Ita distinguo cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* δαίνυσθαι δειπνοποιησόμενοι, καθ' ὥραν ἤλαυνε in *Editis Aliisque.*

q Τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσεῖν.] Τοῖς σκηνίοις *Busb.* & *Epiphan.*

r Τρέπει.] Τρέπεται *Busb.*

s Ζωγρίᾳ] Vel ζωγείαν· *Hesychius* ζωγρίαν, ζῶντα· SPANH.

t Ὄνον] Vide *Suidam* in voce ὄνος.

v Παρθυαίοις.] Πάρθοις *Busb.*

x Τὴν ὕλην] Supra p. 907. τὸ ἕλος.

y Τοιούτου] *L. B.* τοιόνδε.

z Εἴπερ ὕβρεσεν] Εἰ ἠδίκησεν *Busb.* ὑπεξελύβρισεν *L. B. Cocceius* εἰ ἠδίκησεν.

a Εὐεργετούμενον χάριτος μνήσασθαι] Εὐεργετημένῳ μεμνῆσθαι χάριτος τοῖς τοιάδε π. *Busb.*

b Παθόντος δέ τι ἀνήκεστον,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc & *Lugd. Bat.*) πάθος δέ τι ἀνήκεστον οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα in *Editis Aliisque.*

c Μὴ οὐ μεγάλην σφαγὴν] Iterum cum *Cod. Busb.* (pariterque *Lugd. Bat.*) non dissentiente *Epiphanio*, perperam antea erat, μὴ ἐν.

d Ποιησάμενον,] Ποιησόμενον *Busb.* & mox, ἔχει, φείγει τὴν σ.

e Ἀναστροφὴν] Vide *Suidam* voc. ἀναστροφάδην. ἴσ. ἀποστροφὴν *refugium.* Vide Lib. xix. Cap. 1. §. 16. HUDS. vel IBBETS. in *Add.*

f Τῇ κατ' ἐκείνους ἀκμῆς] In *Editis* τὸ κατ' ἐκ. verum τῇ vel τὸ legendum esse monuit Cl. *Lowthius.* atque τῇ prætuli, quod τε (forsan pro τῇ) habeant *Vat.* & *Hen. a pr. m.*

g Μιθραδάτης.] *L. B.* Μιθριδάτην.

h Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν] Ἐλθόντα *Busb.* & *Lugd. Bat.*

i Προθυμήσεται] Προμηθήσεται *L. B.*

k Τιμωρήσεσθαι τοὺς ὑβρίσαντας] Τιμωρῶν τιμωρήσεσθαι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

l Αἰχμαλωσίας] *L. B.* αἰχμαλωσίαν.

m Ιουδαίων ἀνδρῶν] In *Marg. L. B.* Ιουδαίου ἀνδρός.

n Ἡγουμένης] Ἡγουμένου *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.*

* Aut per —— esse.] Aut deos testor, quibus curæ est regum dignitas, *Gelen.*

o Ἄκων μὲ] Ita *Basil.* & *Hen.* ἄκων μὲν καὶ βυλόμενος in *Edit. Gen.* qua lectione admissa vertendum, *velit nolit.*

p Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

q Καὶ ἐλαυνῶ,] Καὶ ἤλαυνεν ἐγὼ Ἀνιλαίου *Busb.*

r Ιουδαίων ὠφελοῖτο ἀντιπολεμούντων.] Ιουδαίων ὠφελεῖτο ἀντιπολεμοῦντος *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Ιουδαίου ὠφελοῖτο ἀντιπολεμοῦντος *Lugd. Bat.*

s Ἀνιλαῖος δὲ,] Ἐκεῖνος δὲ μαθὼν εἰσελ. *Busb.*

1 Καὶ

ret, inglorium ratus intra paluſtria ſe continere & non occupare illis obviam ire, ſimulque ex priori felicitate ſperans ſe hoſtes ſimiliter ac antea male multaturos, & audaciam *ſuis* audere jam aſſuetis non defuturam, copias eduxit. quin & multi præter ſuum exercitum ei ſeſe adjunxerunt, quaſi res alienas prædatum ituri eſſent, primoque aſpectu terrorem hoſtibus rurſus injecturi. At cum progreſſi eſſent uſque ad ſtadia nonaginta, facto itinere per loca arida ipſoque meridie, tunc eos & ſitis urgebat & Mithradates conſpectus in eos impreſſionem faciebat, potus inopia laborantes, & ob hoc ipſum & ſolis ardorem arma ferre non valentes. Itaque Anilæus cum ſuis turpem in fugam vertitur, quod viribus defectis res eſſet cum integris, multaque facta eſt cædes, & plurima hominum millia ceciderunt. Anilæus autem & quotquot circa eum erant fuga effuſiſſima in ſylvam ſe receperunt, facientes ut Mithradates exſultaret gaudio ex victoria ab illis reportata. Cæterum ad Anilæum confluxit ingens multitudo perditorum hominum, ſuam ſalutem parvi pendentium dummodo rerum aſperitate in præſens leventur, adeo ut incrementum quod ex illis ceperit occiſorum numerum adæquaverit: haud tamen conferendi erant cum iis qui acie ceciderant, quod rudes eſſent & inexercitati. Veruntamen cum illis impreſſionem faciebat in Babyloniorum vicos; atque iſthic vi & violentia Anilæi magna facta eſt rerum omnium vaſtatio. Tum Babylonii, cum iis qui bellum ſuſceperant, miſerunt Nearda ad Judæos qui illic erant, Anilæum *ſibi tradi* poſtulantes. Et cum dictis iſtis nollent auſcultare, (neque enim ſi id maxime vellent hominem dedere potuerunt) ad pacem ineundam eos invitabant: atque illi ſe etiam deſiderare dicebant ut de pace convenirent, mittuntque una cum Babyloniis certos homines, qui cum Anilæo hac de re agerent. Tum Babylonii, poſtquam omnia perſpexiſſent, & qualis eſſet locus, in quo caſtra poſuerat Anilæus, exploratum habuiſſent, eos crapula ſomnoque gravatos adorti, impune quotquot nacti ſunt ipſumque Anilæum inter cæteros interficiunt.

Anilæani à Mithradate fuſi fugatique.

Anilæus in Babyloniorum vicos invadit.

Anilæum ex improviſo adoriuntur Babylonii, ipſumque interficiunt.

8. Babylonii autem gravi Anilæi metu liberati, (illis enim obſtabat quo minus ſuum in Judæos odium effunderent, nam perpetuo fere inter eos diſſidia erant ex legum diverſitate orta, & cuicunque parti forte animi creverint prior alteram injuriis laceſſebat) & tunc itaque occiſis qui cum Anilæo erant, in Judæos impetum faciunt. Illi vero graviter ferentes Babyloniorum injurias, cum neque aliquid poſſent contra illos in acie neque ſimul cum illis vivere ſuſtinerent, migrabant Seleuciam, urbem illius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanoris filio conditam. eam autem habitant Macedonum multi, plurimique Græci: quin & Syri

Judæi Babyloniâ Seleuciam migrant.

τὸ μένειν ἐν τοῖς ἕλεσιν, ἀλλὰ μὴ φθάσας ἐπαναλάζειν τοὺς πολεμίους, εὐτυχίᾳ τε τῇ παρόντι ἐλπίζων ὁμοίᾳ πράξειν τοὺς πολεμίους, καὶ τῷ τε τόλμῃ χρῆσθαι καὶ εἰωθόσι θαρρεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπιτυγχάνειν, ἐξῆγε τὴν δύναμιν. πολλοί τε πρὸς τῷ οἰκείῳ στρατῷ προσεγένοντο αὐτῷ καθ' ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων πραπόμενοι, καὶ ὄψει πάλιν προεκπολήξοντες τοὺς πολεμίους. προσιοῦσι δὴ αὐτοῖς εἰς σταδίους ἐνενήκοντα, [t] ἀφ' ἧς ἀνύδρου τῆς πορείας γιγνομένης, καὶ μεσημβρίας [v] ὕσης, [x] τότε πρὸς τὸ δίψος, καὶ Μιθραδάτης ἐπιφανεὶς [y] προσέβαλλε τεταλαιπωρημένους ἀπορίᾳ τοῦ πίνειν, καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὸ ὥρᾳ φέρειν τὰ ὅπλα μὴ δυναμένους. τροπή τε οὖν γίνεται τοῦ περὶ τὸν Ανιλαῖον αἰσχρά, ἀφ' ἧς ἀπηγορευκότας ἀκραιφνέσι προσφέρεσθαι, καὶ φόνος πολὺς, πολλαί τε μυριάδες ἔπεσον ἀνδρῶν. Ανιλαῖος δὴ καὶ ὅσοι περὶ αὐτὸν ἦσαν συνεσκηκὸς [z] ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν φυγῇ μεγάλῃ, νίκης τῆς ἐπ' αὐτοῖς χαρὰν Μιθραδάτῃ παρεχηκότες. Ανιλαίῳ δὲ προσῆλθε πλῆθος [a] ἄπορον ἀνδρῶν πονηρῶν ἐν ὀλίγῳ τῷ σωτηρίαν πεπεμένων, ῥᾳδίως χάριν τῆς εἰς τὸ παρὸν, ὥστε ἀντανίσωμα τῷ τούτων προσόδου γενέσθαι πλῆθος τῶν ἀπολωλότων. οὐ μὴν ὅμοιοί τε ἦσαν τοῖς πεπωκόσι διὰ τὸ ἀμελέτητον. ὁ μὲν ἀλλὰ [b] τότε ἐπιφοιτᾷ τοῖς κώμαις τῶν Βαβυλωνίων, ἀνάστατά τε ἦν πάντα ταῦτα ὑπὸ τῆς Ανιλαίου ὕβρεως. καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ ὄντες ἐν τῷ πολέμῳ, πέμπουσιν [c] εἰς τὰ Νεαρδὰ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Ιουδαίους Ανιλαῖον ἐξαιτούμενοι. [d] καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ' ὅλως βουλομένοις ἔνδοτον ποιήσασθαι δυνατὸν ἦν, τῷ εἰρήνην [f] προκαλεῖσθαι· οἱ δὲ καὶτοι χρῄζειν ἔλεγον τῆς εἰρήνης συμβάσεων, καὶ πέμπουσι μετὰ τῶν Βαβυλωνίων ἄνδρας, [g] οἳ διελέγοντο πρὸς τὸν Ανιλαῖον. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι [h] κατασκόπους αὐτοῖς γινομένης, μαθόντες τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἱδρυμένος Ανιλαῖος ἦν, ἀπιστοῦντες κρυφᾷ νυκτὸς μεθύσοις, καὶ καθ' ὕπνον τρεπομένοις, κτείνουσιν ἁδεῶς πάντας ὅσους ἐγκατέλαβον, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν.

η'. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπαλλαγέντες τὸν Ανιλαίου βαρύτητος· [i] ἀπιστήσαντες γὰρ ἦσαν αὐτῶν μίσει τῷ πρὸς Ιουδαίους, [k] ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίᾳ τοῦ ἀναπλώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁποτέροις [l] θαρρήσειε τοῦ πρότερον ἀλλήλων ἥπτοντο· [m] καὶ τότε δὴ τῶν ἀπολωλότων τὸν περὶ τὸν Ανιλαῖον, ἐπεπήγεντο τοῖς Ιουδαίοις. οἱ δὲ ἐν δεινῷ πεθέμενοι τῷ ὕβρει τῷ ἐκ τῶν Βαβυλωνίων, καὶ μήτε ἀντιτάξασθαι μάχῃ δυνάμενοι μήτε ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὴν συνοικίαν, ᾤχοντο εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ τῇ πόλιν ἀξιολογωτάτην, Σελεύκου πίστει ἀπὸ Νικάνορος. οἰκοῦσι δὲ αὐτὴν πολλοὶ τῶν Μακεδόνων, πολί-

[t] Καὶ ἀφ' ἧς ἀνύδρου πορείας ἐπανεχώρουν] Καὶ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

[v] Οὔσης,] Illud ὕσης ſupplevi è *Cod. Busb.*

[x] Τότε πρὸς τὸ δίψος τε] *L. B.* τότε ἄλλα περὶ τὸ τότε.

[y] Προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις] Προσέβαλε *Busb.*

[z] Ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Ὑπὸ τὴν ὕλην *Busb.*

[a] Ἄπορον ἀνδρῶν πονηρῶν] Ita *Gall.* (idemque voluit *L. B.* legens ἄπορον) ἄπειρον aut ἄπορον in *Editis Aliisque.* Ανιλαίῳ δὲ αὐθις προσῆλθε πλῆθος δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν πονηρῶν *Zonar.*

[b] Τούτοις ἐπιφοιτᾷ] Antea erat ταύταις, quod in τούτοις mutari juſſit Cl. *Lowthius.*

[c] Εἰς τὰ Νεαρδὰ] Ita ut ſupra c. 10. §. 1. Νεαρδὰ hîc loci in *libris.* ſed Νέαρδα hic habet *Lugd. Bat.*

[d] Καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον] Forſan, καὶ μὴ δεξαμένης, & dein εἰς εἰρήνην προκαλεῖτο.

[e] Δυνατὸν ἦν,] Δυνάμεις ἦν *Busb.* δυνηθεῖεν *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[f] Προκαλεῖτο·] Προσκαλεῖτο *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[g] Οἳ διελέγοντο] Ὡς εἰς διαλέξαιτο *Gall.* οἱ διαλέξοιντο *L. B.*

[h] Κατασκόπους αὐτοῖς γινομένης,] Κατασκέψεως *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[i] Ἀπιστήσαντες] Conf. ſupr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

[k] Ἀεὶ γὰρ] Ante in *Editis* erat, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν. οἱ Βαβυλώνιοι δὲ ἀπαλλαγέντες τὸν Ανιλαίου βαρύτητος, ἀπιστήσαντες γὰρ ἦσαν αὐτῶν μίσει τῷ πρὸς Ιουδαίους, ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίᾳ τοῦ ναυτιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁποτέροις παρεῖχοντο θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἥπτοντο. καὶ τότε δὴ τῶν ἀπολωλότων τὸν περὶ Ανιλαῖον, ἐπεπήγεντο τοῖς Ιουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἐν δεινῷ τ. In eo diſcrepant *Codd. MSS.* quod ἀπέκτειναν deſit *Gall.* & Ανιλαῖον αὐτὸν κατέλαβον οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλαγέντες habeat *Busb.* ἀπέκτειναν οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δὲ ἀπαλλ. *Hen.* & *Vat.* in quibus mox οἱ μὲν καὶ τότε δὴ τῶν ἀπολ. denique οἱ Βαβυλώνιοι omittit *Busb.* cujus auctoritate & ipſe idem feci, totumque locum aliter quam prius diſtinctum dedi. Quo modo legerit *Epiphanius*, conjiciat cui libet ex ſequentibus prout ille vertit, *ipſumque Anilæum obtruncant. Atque hoc modo Babylonii injuriis Anilæi & gravedine liberati ſunt. Impreſſio namque illis magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero hujus iræ fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper invicem æmulabantur: unde ſi eorum quiſquam opportunitatem invenerat, ab injuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo perente Anilæo, cœpere Babylonii Judæis inſtare &c.*

[l] Παρρησίοιτο θαρρεῖν πρότερον] *L. B.* προσθαρρήσειε θαρρεῖν πρότερον.

[m] Καὶ τότε δὴ τ.] *L. B.* præfigit οἱ μὲν. in *Marg.* vero vulgata eſt lectio.

πολέ-

πολεῖσι ἢ Ελλησι, ἔστι ἢ καὶ Σύρων οὐκ ὀλίγον τὸ ἐμπολιτευόμενον. εἰς μὲν δὴ τοῦτο καταφεύγειν οἱ Ιουδαῖοι, καὶ ἐπὶ [n] πέντε ἔτη ἀπαθεῖς κακῶν ἦσαν. τῷ ἓκτῳ ἔτει μετὰ τὸ [o] πρῶτον, φθορὰ ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο αὐτῶν, [p] καὶ καιναὶ μεταοικήσεις ἐκ τῆς πόλεως· καὶ δι' αὐτὴν ἄφιξιν εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκδέχεται [q] δὴ μείζων αὐτὰς συμφορὰ δι' αἰτίαν ἣν ἀφηγήσομαι.

θ'. Σελευκέων τοῖς Ελλησι πρὸς τοὺς Σύρους ὡς ἐπὶ πολὺ ἐν στάσει καὶ διχονοίᾳ ἐστὶν ὁ βίος, καὶ κρατοῦσιν οἱ Ελληνες. τότε οὖν [r] συνοικισθέντων αὐτοῖς Ιουδαίων ἠνωμένων ἐστασίαζον, καὶ οἱ Σύροι καθυπέρτεροι ἦσαν ὁμολογίᾳ τῇ Ιουδαίων πρὸς αὐτοὺς, φιλοκινδύνων τε ἀνδρῶν, καὶ πολεμεῖν προθύμως ἐντεταγμένων. καὶ οἱ Ελληνες πρισθέντες τῇ στάσει, καὶ μίαν ὁρῶντες αὐτοῖς ἀφορμὴν ἂν ἀνασώσασθαι τὸ πρότερον ἀξίωμα, εἰ διαιρεθεῖεν [s] πᾶσαν [t] τοῦτον λέγοντας Ιουδαίους καὶ Σύρους, διελέγοντο [v] ἕκαστος πρὸς τοὺς Σύρους τοὺς αὐτῶν συνήθεις πρὸ ἓξ γενόμενος, εἰρήνην τε καὶ φιλίαν ὑπισχνούμενοι. οἱ δ' ἐπείθοντο ἄσμενοι. ἐλέγοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' [x] ἑτέροις ἀνδρῶν πρασσόντων ἐπὶ διαλλαγὰς τάχιστα ἡ σύμβασις [y] ἐγένετο. ὁμονοήσαντές τε, μέγα τεκμήριον ἑκάτεροι [z] ἐνόμιζον παρ' ἀλλήλοις πρᾶγμα ἔχειν τὸ πρὸς Ιουδαίους ἔχθος· ὑπεπεσόντες [a] τε αἰφνίδιον αὐτοῖς, κτείνουσι μυριάδας ὑπὲρ πέντε ἀνδρῶν. ἀπώλοντό τε πάντες, πλὴν εἴ τινες ἐλέῳ φίλων ἢ γειτόνων [b] ὑπεχωρήθη αὐτοῖς ἐφυγον. [c] τούτοις ἦν εἰς [d] Κτησιφῶντα ἀποχώρησις, πόλιν Ελληνίδα, καὶ τῇ Σελευκείᾳ πλησίον κειμένην, ἔνθα χειμάζει τε ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶν ἔτος, [e] καὶ πλεῖστη τῆς ἀποσκευῆς αὐτοῦ τῇδε ἀποκειμένη τυγχάνει. [f] ἀσυλίᾳ δὲ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς δὲ βασιλέως Σελευκέων μὴ πεφροντικότων. ἐφοβήθη δὲ καὶ πᾶν τὸ τῆδε Ιουδαίων [g] γένος τούς τε Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Σελευκεῖς. ἐπῳδὴ δὲ ὁπόσον ἦν Σύρων ἐμπολιτεῦον τοῖς τόποις ταῦτα ἔλεγον τοῖς Σελευκεῦσιν ἐπὶ πολέμῳ τῷ πρὸς [h] Ιουδαίους. καὶ συνελέγησαν [i] ὡς τὸ πολὺ εἰς τε [k] τὰ [l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν. ὀχυρότητι τῶν πόλεων κλώμενοι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄλλως πληθὺς ἅπασι μαχίμων ἀνδρῶν καθοικεῖται. καὶ τὰ μὲν καθ' Ιουδαίους τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ τοιαῦτα ἦν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀκτωκαιδεκάτου.

numero non pauci cum illis verſantur. In illam itaque ſe recipiunt Judæi, & per quinquennium nihil mali illis accidit. Sexto autem anno poſt priorem cladem, peſtis in eos graſſata eſt Babyloniæ, & ex urbe novæ factæ ſunt migrationes: &, quod in Seleuciam ſe contulerint, ſane major eos occupat calamitas, propter cauſam quam memorabo.

9. Inter Græcos in Seleucia & Syros plerumque gliſcebat ſeditio & diſcordia, ita tamen ut Græci ſuperiores fuerint. Tunc itaque cum Judæi qui eò venerant ſimul cum illis viverent, orta eſt ſeditio, & Syri vincebant, quod ab illis ſtarent Judæi, viri qui prompte pericula adeunt, ſeque aliis ad bellum gerendum libenter adjunguntà Atque Græci, ex ſeditione male habiti, cum cernerent ſe ex illa una re priorem auctoritatem recuperaturos eſſe, ſi poſſent Judæos Syroſque diſſociare, ſinguli cum Syris illis colloquuti ſunt, quibuſcum antea interceſſerat familiaritas, pacem & amicitiam *facturos eſſe* pollicentes. Illi vero libenter *iſtis* auſcultabant. Poſt verba igitur aliquot ultor citroque habita, primariis ex utraqtie parte viris de gratia ineunda agentibus, ſtatim reconciliatio facta eſt. Cumque conſenſiſſent, utrique non aliam certiorem amicitiæ teſſeram ſibi invicem daturos eſſe exiſtimabant, quam ut Judæos *communi* odio proſequerentur: eoſque ex improviſo aggreſſi ſupra quinquaginta hominum millia occidunt. atque omnes perierunt, præter eos qui amicorum aut vicinorum miſericordia evaſerunt. Illi autem Cteſiphonta migrarunt, urbem Græcam & Seleuciæ in vicinia ſitam, ubi rex quotannis hyemem agit, & impedimentorum ejus pars magna repoſita erat. Verum certam fidem ſtabilemque ſedem non invenerunt, Seleucenſibus de honore regis minime ſolicitis. Etenim Judæi omnes in eo loco terrore Babyloniorum & Seleucenſium perculſi erant, quippe quod Syri univerſi in ea regione conſpirarint cum Seleucenſibus ad bellum Judæis inferendum. unde factum eſt ut plerique Neardam ac Niſibin ſe receperint, in firmitate & munitionibus urbium *iſtarum* ſecuritatem *ſuam* reponentes: accedente quod viri bellicoſi univerſi illic habitarint. Atque ea quidem quæ ad Judæos in Babylonia ſpectabant, hujuſmodi erant.

Finis Libri decimi octavi.

Seditio inter Græcos Syroſque in Seleucia.

Facta inter eos reconciliatione, Judæos odio proſequuntur, magnamque eorum ſtragem edunt.

[n] Πέντε] *L. B.* πέντε.
[o] Πρῶτον,] *Sc.* κακόν.
[p] Καὶ καιναὶ —— ἄφιξιν] Ita lego. ante erat καὶ καιναὶ κλίσεις ἐκ τ. π. Forſan malit aliquis, καὶ καταπλῆξις, aut καιναὶ πτῆσεις ἐκ τ. π. & mox δι' αὐτῶν ἄφιξιν. In *L. B.* exſtat καὶ καιναὶ κλίσεις (*Coccejus* οἰκησεις corrigit) τ. πόλεως, καὶ δι' αὐτὴν ἀφιξις.
[q] Δὴ μείζων αὐτὰς συμφορὰ] Illud δὴ aberat *Hen. à pr. m.* ℌ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[r] Συνοικισθέντων] Forte συνοίκων. COCC.
[s] Παῦσαι —— διελέγοντο] Niſi Judæos à Syris ſeparent *Rufinus.* SPANH.
[t] Τοῦτον λέγοντας Ιουδαίους] Ὁμοεθνῆς *Busb.* quod forſan interpretamentum ℌ, ταυτὸν λεγοντας.
[v] Ἕκαστος] *L. B.* ἕκαστοι.
[x] Ἑτέροις] *L. B.* ἑκατέροις.
[y] Ἐγένετο.] Ἐκτελέλεστο *Busb.*
[z] Ἐνόμιζον παρ' ἀλλήλοις] Εὐνοίας ἀλλήλοις ἕξιν προσῆκον *Busb.* (δυνοίας παρ' ἀλλήλοις ἕξιν προσῆκεν *L. B.*) & *Epiphanius* vertit, *atque hoc modo invicem exhortantur ut cum Judæis bellum gerant.*
[a] Τε αἰφνίδιον αὐτοῖς,] Illud τε è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
[b] Ἐπιχωρηθὲν] Eſt qui ἐπιχωρηθέντι malit. τὸ ἄλιθρον pro ἐπιχωρηθὲν habet *Busb.*
[c] Τούτοις ℌ λῶ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* τοῖτοις τε in *cæteris.*
[d] Κτησιφῶντα] Videſis *Strabonem.* HUDS. Cteſiphon urbs Græca & Seleuciæ vicina. Rex Perſarum ſemper in ea hybernans *Amm. Marcellin.* l. XXIII. c. VI. p. 286. Cteſiphon, quam Varanes priſcis temporibus inſtituit, poſteaque Rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco nomine Perſidos effecit ſpecimen ſummum: poſt hanc Seleucia &c. SPANH.
[e] Καὶ πλείστη] Καὶ ἡ πλείστη *Busb.*
[f] Ἀσυλίᾳ ℌ] Ità reſcribendum cenſui, cum antea eſſet, ἀσυλίτα ℌ λῶ αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆ δὲ βασιλέως Σελευκέων πεφροντικότων. *Epiphanius* vertit, *nulla tamen jam eis vivendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Judæorum terrore premebatur.*
[g] Γένος] *L. B.* ἔθνος.
[h] Ιουδαίους.] Τοὺς Ιουδαίους *L. B.*
[i] Ὡς τὸ πολὺ] *L. B.* ὥστε πολὺ.
[k] Τὰ —— Νίσιβιν] Conf. ſupr. §. 1. SPANH.
[l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν.] Ita ut ſupra p. 906. in princ. Νέαρδα· aut Νεῤδὰν in *libris.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO NONO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cajus Cæsar, insidiis appetitus à Cassio Chærea, interfectus est.*
2. *Quomodo Claudius avunculus ejus, coactus à militibus, imperium suscepit.*
3. *Seditio coorta inter senatum populumque & Claudium militesque qui cum eo erant.*
4. *Legatio regis Agrippæ ad senatum, utque milites qui cum senatu erant uno consensu discesserunt ad Claudium, summamque rerum ei detulerunt: quo facto senatus derelictus Claudium obsecrabat ut cum illis in gratiam rediret.*
5. *Quomodo Claudius Cæsar reddidit Agrippæ omne regnum paternum; insuper adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia.*
6. *Programma Claudii Cæsaris ad Alexandrinos de Judæis qui illic erant & in universo ejus imperio.*
7. *Navigatio regis Agrippæ in Judæam.*
8. *Literæ Publii Petronii præsidis Syriæ ad Doritas pro Judæis.*
9. *Quomodo Agrippa rex Hierosolymorum mœnia magnifice instaurans, morte præventus opus cui studuerat imperfectum reliquit.*
10. *Quæ gesserit per tres annos usque ad obitum, & quo modo vitam finierit.*

α'. [b]Ως Γάϊος Καῖσαρ, ἀπεκτάθη ὑπὸ Κασσίου Χαιρέα, ἀνῃρέθη.

β'. Ως Κλαύδιος ὁ θεῖος αὐτοῦ, βιασθεὶς ὑπὸ τ στρατιωτῶν, τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν.

γ'. Στάσις τ βουλῆς καὶ τ δήμου πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ σὺν αὐτῷ στρατεύματα.

δ'. Πρεσβεία τ βασιλέως Ἀγρίππα πρὸς τὴν βουλὴν, [c]καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται οἱ μετ τ βουλῆς ἀπεχώρησαν πρὸς Κλαύδιον, καὶ κύριον αὐτὸν κατέστησαν τ πραγμάτων· ἡ δὲ βουλὴ μονωθεῖσα παρεκάλει Κλαύδιον αὖτε διαλλαγῆναι.

ε'. Ως Κλαύδιος Καῖσαρ ἀποδίδωσιν Ἀγρίππα τὴν πατρῴαν αὐτοῦ βασιλείαν ἅπασαν, προσθεὶς αὐτῷ καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν.

ς'. Προγεγράμματα [d]Κλαυδίου Καίσαρος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων καὶ ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἀρχῇ.

ζ'. Ἀπόπλους Ἀγρίππα τ βασιλέως εἰς Ἰουδαίαν.

η'. Ἡ ἀπιστολὴ Πουβλίου Πετρωνίου τ Συρίας ἡγεμόνος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων.

θ'. Ως βασιλεύσας Ἀγρίππας, τὸ Ἱεροσολύμων τεῖχος πολυτελῶς κατασκευάζων, ἀτελῆ τὸν ἀπαρτὸν ἔλιπε μεταξὺ πλουτήσας.

ι'. Ὅσα ἔπραξε τρισὶν ἔτεσιν, ἄχρι τ τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ὃν τρόπον τ βίον κατέστρεψεν.

[a] Ἐν τῇ συναγαγδεκάτῃ] Ita *MSS.* ἐν τῷ συναγαγδεκάτῳ λόγῳ in *Editis*.

[b] Ως Γάϊος Καῖσαρ,] Titulos paulo aliter ac in *Editis* constituimus, nonnullos separando qui antea conjuncti erant; idque auctoritate *Codd. MSS.*

[c] Καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται] Quæ sequuntur usque ad titulum proximum habuimus è *Codd. MSS.*

[d] Κλαυδίου Κ ος] Ita *MSS.* & Καίσαρος in *Edit.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [a] ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS NONUS.

Continet hic liber tempus annorum III. *menſium* VI.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Γάϊος ὑπὸ Χαιρέᾳ ἀνῃρέθη.

CAP. I.

Quomodo Cajus à Chærea cæſus eſt.

ΓΑΙΟΣ δὲ οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τοὺς ὁπόσοι τῇδε οἰκοῦσιν, ἐπεδείκνυτο τὴν ὕβρεως τὴν μανίαν, ἀλλὰ διὰ πάσης [b] ἐσομένης γῆς καὶ θαλάσσης ἔσελλεν αὐτῷ, ὁπόση Ρωμαίοις ὑπακούει, μυρίων τε ἀνέπλησεν αὐτὸν κακῶν, ὁπόσα μὴ ἱστόρηλο πρότερον. μάλιστα δὲ ἠδάνετο τῷ δεινῷ τοὺς περαστομένους ἡ Ρώμη, κατ' οὐδὲν αὐτὸν τιμιωτέραν τῶν λοιπῶν πόλεων ἡγουμένου, ἀλλὰ τούς τε ἄλλους ἀγῶνα Ϲ Φέρωνα, καὶ μάλιστα τὴν σύγκλητον, καὶ ὁπόσοι τούτων εὐπατρίδαι, καὶ προγόνων ἐπιφανείαις τιμώμενοι. μυρία τε εὑρίσκετο, καὶ κατὰ τῶν ἱππέων μὲν καλουμένων, ἀξιώματι δὲ καὶ δυνάμει χρημάτων ὅμοια τοῖς συγκλητικοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἀγομένων, [c] διὰ τὸ ἐκ τούτων εἰς τὴν βουλὴν εἶναι κατακλήσεις, ὧν ἀτίμωσις μὲν καὶ μετανάστασις, κτωμένων τε καὶ τὰ χρήματα συλωμένων, διὰ τὸ καὶ τὰς σφαγὰς ὡς τὸ πολὺ ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν χρημάτων αὐτοῖς συμπυγχάνειν. ἐξεθειάζε δὲ ἑαυτὸν, καὶ τὰς τιμὰς οὐκέτι ἀνθρωπίνως ἠξίου γίνεσθαι ἀφ' ὧν τοῖς ὑπηκόοις αὐτῷ, εἵς τε ἐκ Διὸς Φοιτῶν τὸ ἱερὸν, ὃ [d] Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι. τιμιώτατον δ' ἄρ' αὐτοῖς [e] ἐστιν ἱερῶν, ἀδελφὸν ἐτόλμησε προσαγορεύειν τὸν Δία. καὶ τἆλλα ἔπραττε μανίας οὐδὲν ὑπολελειμμένος, ἐπεὶ καὶ ἀπὸ Δικαιαρχίας τῆς πόλεως ἐν Καμπανίᾳ κειμένης εἰς [f] Μισηνὸν, ἐτέραν πόλιν ὑπὶ θαλάσσιον, [g] καὶ τὸν διάβασιν δένον ἡγούμενος τερήρει περάσαι, καὶ ἄλλως ὑπιβάλλειν ἡγούμενος αὐτῷ δεσπότῃ ὄντι τῆς θαλάσσης ταύτὰ καὶ ὁπόσα καὶ ὧν γῆς ἀπολείπειν, ἀπ' ἄκρων ἐπ' ἄκρα [h] σταδίους τριάκοντα μέτρον τῆς θαλάσσης [i] ζεύξας, καὶ εἴσω τὸν κόλπον ὑπολαβὼν πάντα, [k] ἤλαυνεν ὑπὶ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα. Θεῷ γὰρ ὄντι πιαύτας ποιεῖσθαι καλῶς ἔχειν τὰς ὁδούς.

CAJUS autem non in Judæos ſoles qui Hieroſolymis erant, quique in vicinis regionibus degebant, violentiæ ejus inſaniam effundebat, ſed eam per terras omnes & maria graſſaturam immittebat, quam late Romanum patet imperium, atque infinitis malis illud replevit, quot quantaque non antea memoriæ prodita ſunt. At maxime factorum ejus immanitatem experta eſt Roma, cum nihilo magis eam in honore haberet, quam cæteras civitates: tum alios ejus cives agens ferenſque, tum maxime ſenatores, eoſque præcipue qui patricii erant & gloria majorum oculos omnium in ſe convertebant. Quin & innumera excogitabat contra eos qui equites vocabantur, & in civitate, quod dignitate & opibus florerent, pari erant in exiſtimatione cum ſenatoribus, utpote ex quorum ordine in ſenatum habebatur delectus; quos ignominia afficiebat & de gradu dejiciebat, & tam vita quam pecunia ſpoliabat, quippe quod plerumque evenerit cædes illorum fieri ut divitias auferret. Porro divinam majeſtatem ſibi aſſerebat, ipſique honores plus quam humanos tribui à ſubditis poſtulabat; Jovis etiam templum frequentans, quod Capitolium vocatur, adeoque fanorum omnium apud illos celeberrimum eſt, Jovem fratrem *ſuum* appellare auſus eſt. Alia quoque agebat ſimiliter ac ſi plane inſanus fuiſſet, quando à Puteolis Campaniæ urbe ad Miſenum uſque, & ipſum Campaniæ oppidum maritimum, gravatus triremi trajicere, & alioqui ad ſe maris dominium pertinere exiſtimans, ut ab eo eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum per triginta in mari ſtadia ponte juncto, intuſque ſinus omnis ſpatio comprehenſo, curru per pontem vectus eſt. ſibi enim utpote Deo convenire ejuſmodi itinera facere. Templorum

Caji tyrannis & ſævitia.

Jovis fratrem ſe appellat.

Cajus Puteolos & Miſenum ponte jungit.

Græcorum templa ſpoliat.

---

a Ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.] Sic *Baſ. Vat. Gall.* 1. 4. & *Epiphanii Codd.* aliquot. *ἐτῶν γ'. μηνῶν ς'. ἡμερῶν ιθ'. Voſſ.* & *Gall.* 2. 3. 5. & in nonnullis *Epiphanii* libris, *annorum* III. *dierum* VIII. *menſium* VI. aut *dierum* VII. *menſium* VI.

b Ἐσομένης γῆς καὶ θαλάσσης] Vocem *ἐσομένης* non agnoſcit *Busb.* Forſan pro ea reponi debet *οἰκουμένης*, vel *βασιλευομένης*.

c Διὰ —— τε] Exciderunt hæc ex *L. B.*

d Καπιτώλιον μὲ καλοῦσι,] Ita *Busb.* Καπετώλιον in *reliquis.*

e Ἐστιν ἱερῶν,] Ἐσι τῶν ἱερῶν *Busb.*

f Μισηνὸν,] Ita reſcripſi prout in aliis auctoribus probatiſſimis. *Μεσηνὸν* in *Joſephi* libris. De hoc trajectu videſis *Cluverium* in *Italia Antiq.* p. 1120.

g Καὶ τὸν διάβασιν] Καὶ deëſt *Busb.* ut & tota pericope *L. B.* uſque περάσαι.

h Σταδίους τριάκοντα] Intervallum erat *trium millium & ſexcentorum fere paſſuum* juxta *Suetonium*, in *Caligula*, c. 19.

i Ζεύξας,] Illud ζεύξας è *Cod. Busb.*

k Ἤλαυνεν ὑπὶ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα.] Promontorium ad Miſenum cum Puteolis ponte junctum. Vide Dionem l. LIX. p. 650. 651. SPANH.

rum quoque Græcorum nullum inſpoliatum relinquebat, quæcunque picturæ aliquid aut ſculpturæ haberent, reliquoſque ſtatuarum & donariorum apparatus ad ſe deportari jubens. "haud enim de-"cere, *ajebat*, ut quæ pulchra ſint alio in loco "reponantur quam pulcherrimo, hunc autem eſſe "urbem Romam." Inſuper rebus ad ſe illinc advectis domum ſuam exornabat & hortos, ut & alia ſua per Italiam diverſoria. quippe qui & Jovem à Græcis in urbe Olympiæ cultum, atque adeo Olympium cognominatum, Phidiæ Athenienſis opus, Romam transferri jubere auſus eſſet. quod tamen non ſucceſſit, architectis Memmio Regulo dicentibus, cui id negotii datum fuerat, infractum iri ſimulachrum ſi loco ſuo moveretur. Ajunt etiam Memmium propter iſta, editis etiam prodigiis ſupra quam cuique credibile eſt, ab eo tollendo deſiiſſe; quæ & ipſe ſcripſit ad Cajum, ut ſemet excuſaret quod mandatis ejus non fuerat obſequutus. cumque ille propterea ſummum vitæ diſcrimen adiret, evaſit, Cajo utpote morte præcepto.

Jovem Olympium Romam transferri jubet.

Jovi ſe æquat.

2. Eo autem inſaniæ proceſſit; ut, cum filia ei nata eſſet, eam in Capitolium delatam in ſimulachri genua deponeret, communem ſibi cum Jove prolem eſſe dicens, duoſque ſe ei patres conſtituere, adjecto ſe in medio relinquere uter horum major ſit. Atque illum, hæc licet perpetrantem, tolerabant homines. Quin & ſervis permiſit dominos *ſuos* accuſare, & quæcunque vellent eis exprobrare crimina. Gravia autem erant omnia illis objicienda, quod pleraque eorum in ejus gratiam ejuſque hortatu illis crimini vertebantur: adeo ut in Claudium accuſationem inſtituere auſus fuerit Pollux ejus mancipium, & Cajus, cum capitis cauſa contra patruum diceretur, ad eam audiendam venire ſuſtinuerit, * ſperans ſibi datam iri poteſtatem ipſum tollendi. Propoſito tamen ſuo excidit. Cum autem totum ſuæ ditionis orbem calumniis malitiaque repleviſſet, ſervoſque in dominos magna poteſtate armaſſet, tum ſæpius in eum tendebantur inſidiæ: aliis quidem ei ſuccenſentibus ut acceptas injurias ulciſcerentur; aliis vero hominem interficere conſtituentibus, priuſquam ipſi in magnas calamitates inciderent. Proinde, ad leges omnium populorum conſervandas & ſecuritatem, feliciter admodum cecidit illius mors, gentique noſtræ præcipue, cui parum aberat quin funditus perierit, niſi mors illum celeriter occupaſſet. Volo itaque ſingula de illius interitu narrando percenſere, præſertim quod & multum fidei afferat Dei potentiæ, & ſolatii illis qui in adverſis ſunt, & admonitionis iis qui perpetuam fore felicitatem putant, non autem in calamitatem tandem deſinere, niſi illi comes adjungatur virtus.

Servis dominos ſuos accuſare permittit.

Cajo ob hæc & alia flagitia ſtructa inſidiæ.

τ τε ἱερῶν τ Ελλωικῶν ἀδεν ἔπ αὐλῆ[ς] l καπλειπεν. ὁπόσα γραφῆς ἢ γλυφῆς ἐχόμενα, ϗ τὰς λοιπὰς κατασκευὰς ἀνδριάντων ϗ ἀναθημάτων ἄγεσθαι κελεύπας m παρ' αὐτόν. "ἃ γὰ ἐν ἑτέρῳ τε καλὰ κεῖθ καλῶς ἔ-"χειν, ἢ ἐν τῷ καλλίςῳ, τυχάνειν ἂ τῶτο ἄσμ τὴν Ρω-"μαίων πόλιν." ἐκόσμε τε τοῖς ἐνθένδε ἀχθεῖσις τὴν τε n οἰκίαν ϗ τὰς κήπυς, ὁπόσαν τε αὐτῷ καταγωγὴ ο ἀφ' ἧς τ Ιταλῶν. ἐπὶ ϗ τ P Ολυμπάσι τιμώμενον Δία ἐκ τ Ελλήνων, ϗ ὕτως ὠνομασμένον Ολύμπιον, Φειδίε ἔ Αθηναίε πεποιηκότος, ἐπόλμησε κελεῦσαι εἰς τὴν Ρώμην μεταφέρειν. ἃ μὲν ἔπραξέ γε, τ ἀρχιτεκτόνων φαμένων πρὸς Μέμμιον Ρήγυλον, ὃς ἐπεπάκτο τῇ κινήσει ἔ Διός, ἀπολεῖσθαι τὸ ἔργον κινήσεως αὐτὸ γενομένης. λέγε ἢ τ Μέμμιον διὰ ταῦτα, ϗ σημείων μειζόνων γενομένων ἢ ὡς ἄν τινα q πιστὰ ἡγεῖσθαι, ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀναίρεσιν. ϗ γράφῃ τάδε πρὸς τ Γάϊον ἐπ' ἀπολογίᾳ ἔ σκλιπεῖν r ἀδιακόητον τὴν ἐπιτολήν. ἀπολέσθαι τε ἐκ τύτων αὐτὸ κινδύνυ γιομένυ, σώζεται s Φθάσαντ ἤδη Γαΐυ πολύτῃσιν.

Jovi ſe æquat.

β'. Εἰς τῦτ ἢ πρᾶξη τὸ μανικὸν αὐτῷ, ὥςε δὴ ἐ γυναικὸς αὐτῷ γιομένης, ἀνακομίσας ὅπι τὸ Καπιτώλιον ὅπι τοῖς γόνασι καθίδρ ἔ ἀγάλματ, κοινὸν αὐτῷ τε ἐ τῷ Διὶ γεγονέναι τὸ τέκνον t Φάσκων, ϗ δύο χρυσονεῖν αὐτῆς πατέρας, ὁπότερον μείζονα Φάμεν u ἐν μέσῳ καταλιμπάνῃ. ϗ τάδε ἠνείχοντο πράττονθα αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. x ἐπέτρεψε ἢ ϗ τοῖς οἰκέταις κατηγορίας πεῖσαι τ δεσπότων ἐφ' οἷς τισιν y ἐθελήσειεν ἐγκλήμασι. δεινὰ γὰ πάντα ἰὼ ὁπόσα z μέλλοι γιέσθαι, διὰ τὸ χαλεπότατόν τε ϗ ὑπαγορεύσαι τῇ ἐκείνυ τὰ πολλὰ γίνεσθαι, ὥςε ἤδη ἐ Κλαυδίυ a ἐτόλμα πείσαι Πολυδεύκης ὁ δοῦλ κατηγορίαν, ϗ Γαΐ ἠνείχετο ϗ πατρῴυ ἔ αὐτὸ δίκης θανάτυ λεγομένης ἐπ' ἀκροάσει συνελθεῖν, ἐλπίδι ἔ περιλαβεῖν δύναμιν ἀνελεῖν αὐτόν. ἃ μὲν ἐξεγένετό γε αὐτῷ. b ἀναπεπληκότ ἢ αὐτὸ συκοφαντιῶν ϗ κακῶν πάσων τῶν οἰκυμένων ἧς ἐπῆρχε, ϗ πολλὰ τῶν δυλοκρατείαν c ἐπηρμένυ τοῖς δεσπόταις, d ὑπεῖχλαι τὰ πολλὰ ἤδη συνίσανο, τ μὲν ἐπ' ἀμυνῇ ὧν πάθοιεν e ὀργῶ ποιυμένων, τ ἢ f πρὶν ἐμπεσόντες κακῶν τυχῶν μεγάλων τιθεμένων τὸ μεταχειρίσασθαι τ ἄνθρωπον. g ὅθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις ἐ τῷ ἀσφαλεῖ μεγάλῳ συνήνεγκεν εὐδαιμονίας ῥοπῶ ὁ θάνατ αὐτ, ἐθνῇ τε τῷ ἡμετέρῳ ὀλίγυ δεῖς ἐξεγεγόνῃ μὴ σὺν ἀπολωλέναι, μὴ παχείας αὐτῆ τελευτῆς ἀθλιωθείσης. βέλομαι ἢ δι' ἀκριβείας τ πάντα θεῖ αὐτὸ λόγον διελθεῖν, ἄλλως τε h ἐπιδὴ ϗ πολλῶ ἔχει πίσιν ἔ Θεῦ τ δυνάμεως, ϗ ὠφελιμυθίαν τοῖς ἐν τύχαις κειμένοις, ϗ σωφρονισμὸν τοῖς οἰομένοις ἀίδιον τὴν εὐτυχίαν, i ἀλλὰ μὴ ὅπι μήκιςον φέρειν κακὸν ἀρετῆς αὐτῇ k μὴ ὠφελιμούσης.

γ'. Ο-

l Καπέλειπεν.] Κατέλιπεν *Busb.*

m Παρ' αὐτόν.] Παρ' αὐτῷ *Busb.* παρ' αὐτὸν *Coccejus.*

n Οικίαν ϗ τὰς κήπυς,] Ita *Busb.* οἰκείαν in *reliquis.*

o Διὰ γῆς τ Ιταλῶν.] Διὰ τ τῶ Ιταλῶν γῆς *Busb.*

p Ολυμπιάσι τιμώμενον Δία] Ita ſcribo, prout apud *Clementem Alexandrinum Alioſque.* cum antea eſſet Ολύμπιον. Si quis malit, leviori adhuc cum mutatione, *Ολυμπίων*, per me licet. *Ολύμπιον* legiſſe videtur *Epiphan.* omiſſis, quæ ſequuntur, ϗ ὕτως ὠνομασμένον Ολύμπιον.

q Πιστὰ] *L. B.* μὴ πιστὰ. deſunt in *Gen.*

r Αδιακόητον τὴν ἐπιτολήν.] Conf. ſupr. lib. 18. c. 7. §. 10. SPANH. In *Marg. L. B.* forte τὴν ἐντολήν.

s Φθάσαντ ἤδη Γαΐυ τελευτῆσαι.] Ita *Busb.* φθάντ in *reliquis.*

t Φάσκων,] Illud *Φάσκων* è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

u Ἐν μέσῳ καταλιμπάνει.] Sic *Busb.* ἐν μέσῳ τὶ *L. B.* ἐν μέσῳ ἢ in *Editis Aliiſque.* quod ſane poſtularet ut paulo ante legeretur ἔχ ἑπότερον.

x Επέτρεψε —— ποιεῖσθαι] Επιχείρησε *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *molitus eſt & ſervos ad accuſationem excitare* &c.

y Εθελήσειεν] Lege *ἐθελήσειαν.* CGCC.

z Μέλλοι γιέσθαι,] Μέλλοι λέγεσθαι *Busb.* & *L. B.*

a Ετόλμα —— *συνέχεθ*] Quo ſpectat illud *Suetonii in Claudio* IX. Deinde extraneo vel etiam domeſticorum aliquo deferente, aſſiduè varieque inquietatus. SPANH.

* *Sperans —— tollendi.*] *Sperans etiam ipſum, quo facilicrem potentiam adverſus cæteros adipiſceretur, exſtinguere*, vertit *Epiphan.* ac ſi plura verba in ſuo codice habuiſſet.

b Αναπεπληκότ] Ανεπεπλησται ἢ αὐτῷ in *quibuſdam libris.*

c Επηρμένυ τοῖς δεσπόταις,] In *Editioni Baſileenſi* ſic diſtinguitur, *ἐπηρμένυ, τοῖς δεσπόταις ἐκ.*

d Επιεχλαι] Επιεχλασι *Busb.*

e Οργῶ ποιυμένων,] Οργῇ ποιυμένων *Vat.* & *Hen. à pr. m.* quod forſan rectius.

f Πρὶν] Forte πρὸ *F.* COCC.

g Οθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις] Οθεν ἐπειδὴ τοῖς τε *Vat.* & *Hen.* quod ferri poteſt, ſi commate diſtinguatur poſt συνέχθεμένης p. *ſeq. lin.* 3. & ἢ poſt *βέλομαι* deleatur. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Proinde quoniam correctis legibus, & hominibus in afflictione conſtitutis, non parvum beatitudinis momentum mors illius hominis apportavit* &c. HUDS. *Lugd. Bat.* ἐπιτηδὲς. Forte *ἐπίτηδες.* COCC.

h Επειδὴ ϗ] Forte ϗ ἐπειδὴ. COCC.

i Αλλὰ —— κακοῦ] Αλλὰ μὴ ἐπιφέρειν κακὴν *Vat.* & *Hen. à pr. m. ἀλλὰ ἐπιτιθαφέρειν κακὸν L. B.*

k Μὴ] *L. B.* δὲ.

γ'. Οδοὺς μὲν τρεῖς ὁ θάνατος αὐτῷ παρεσκεύαζεν, καὶ τούτων ἑκάστης ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. Αἰμίλιός τε [l] Ρήγυλος, ἐκ Κορδύβης τὸ ἐν Ιβηρίᾳ γένος, συνῆχέ τινας, ἢ δι' ἐκείνων ἢ δι' αὐτοῦ σπουδὴν ὧν ἄραιτο Γάϊον. ἑτέρα δὲ αὐτοῖς συνεκροτεῖτο, ἧς Χαιρέας Κάσσιος χιλιάρχος ἡγεμὼν ἦν. Μινυκιανὸς δὲ Αννιος οὐκ ὀλίγη μοῖρα τῶν ὑπὲρ τὴν τυραννίδα παρεσκευασμένων ἦν. αἰτία δὲ αὐτοῖς μίσους τοῦ πρὸς Γάϊον συνελθεῖν, Ρηγύλῳ μὲν τὸ ὑπὲρ πᾶσιν ὀργίλον καὶ μισῆ χρώμενον πρὸς τὰ μετὰ ἀδικίας ἐξαγόμενα. καὶ γὰρ εἰκέ τι θυμοειδὲς ἐν τῇ Δίφυσίᾳ καὶ ἐλεύθερον, ὑφ' ᾧ μηδὲ [m] σκῆψιν προσίεσθαι τῶν βουλευμάτων. πολλοῖς γοῦν ἀνεκοινώσατο, καὶ φίλοις, καὶ ἄλλοις δοκοῦσιν αὐτῷ ἁρμοδίοις. [n] Μινυκιανὸν δὲ τὸ μὲν Λεπίδου τε ἐκδικίᾳ, φίλον γὰρ αὐτῷ τὰ μάλιστα ὄντα τοῦτον καὶ τῶν πολιτῶν σὺν ὀλίγοις ἀναιρεῖ Γάϊος, καὶ ἄλλως φοβηθέντα μὴ αὐτὸς Δία τὸ πᾶσιν ὁμοίως τὸν Γάϊον ὑπὲρ θάνατον ἀνακειμένῳ ἐπαφιέναι τῷ ὀργῇ, ὑπὲρ τῷ ἐγχείρησιν [o] ἐλθεῖν. [p] Χαιρέαν δὲ αἰσχύνη φέροντα ὀνείδη, τὰ εἰς τὴν ἀνανδρίαν ὑπὸ τοῦ Γαΐου [q] προφερόμενα, καὶ ἄλλως τὸ ἐφ' ἡμέρᾳ κινδυνεύειν φιλίᾳ καὶ θεραπείᾳ, τῇ Γαΐου πλούτην [r] οὐκ ἀνελεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ καὶ πᾶσι κοινῇ [s] προτεθῆναι τὴν ὑπὲρ τῷ πράγματι σκέψιν, τήν τε ὕβριν θεωμένοις, καὶ ὑπομοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ἀλλήλων ἀκμάζουσαν Δία φυγεῖν αἰρουμένοις τὸν Γάϊον. ἴσως μὲν γὰρ ἂν κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατορθῶσι τηλικούτων ἀγαθῶν σχεῖν, οἱ ὑπὲρ σωτηρίας τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας πονῶσι καὶ μετὰ ὀλέθρου ἄπεσθαι τοῦ πράγματος. [t] Πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπείγειν, ὀνόματός τε ὑπομνία μείζονος, καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ ἀδεέστερον [v] προσιέναι τῷ Γαΐῳ Δία τὴν χιλιαρχίαν φασώνης αὐτῷ κλέπτειν ἐσομένης.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ ἱπποδρομίαι ἦσαν, καὶ σπουδάζεται μὲν Ρωμαίοις ἥδε ἡ θέα δεινῶς. σωίασι δὲ προθύμως εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἐφ' οἷς χρήζουσιν δέονται τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τάχος σπουδῇ ἐλθόντες. οἱ δὲ, ἀναπλέκτους τὰς δεήσεις [x] κρίνασιν, οὐδαμῶς ἀχαριστοῦσιν. ἐκέλευον δὴ καὶ τὸν Γάϊον, [y] ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι, [z] τῶν τελῶν ἐπανιέναι, καὶ [a] τῶν φόρων ὑπερφέρειν τι τοῦ ἐπαχθοῦς. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, καὶ πολέου τι τῇ βοῇ χρωμένων, ἄλλους ἄλλῃ Δίπεμψας, κελεύει τοὺς βοῶντας λαβεῖν τε, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀνελεῖν προαγούσας. καὶ ὁ μὲν ἐκέλευε ταῦτα, καὶ οἷς προστέτακτο ἔπρασσον· πλεῖστοί τε ἦσαν οἱ ὑπὲρ τοιούτοις ἀποθανόντες. [b] καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν, ἠνείχετο δὲ παυσάμενος τῆς βοῆς, ἐν ὀλίγῳ τῷ ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες ὑπὲρ τοιούτοις

3. Tribus quidem viis ad necem ei machinandam itum eſt, idque trium virorum fortium ductu & auſpiciis. Æmilius Regulus, ex Corduba Iberiæ oriundus, nonnullos ſecum conjunctos habebat, volens aut eorum opera aut ſua manu Cajum tollere. Altera conjuratorum cohors conflata erat, duce Caſſio Chærea *prætorianorum* tribuno. Annius etiam Minucianus non parvæ præerat manui contra tyrannidem paratæ. Cauſa autem illis erat odii, quo impulſi in Cajum conſpirarunt; Regulo quidem, quod ſuapte natura iracundus fuerit, oderitque omnia injuſte perpetrata. nam fortis erat & animoſus, ingenioque liberali, ita ut ſua conſilia non diſſimularet. ea itaque cum multis communicavit, tum amicis, tum aliis, qui ſibi viſi ſunt ad res agendas acres ſtrenuique. At Minucianus partim quidem Lepidum ulciſcendi deſiderio, quem illi amiciſſimum & civem cum primis egregium Cajus occiderat, præſertim vero de ſe metuens, quod moris eſſet Cajo ira in omnes ſimiliter ad mortem uſque debacchari, ad rem aggrediendam ſe accingebat. Chæreas autem, quod eum valde puderet conviciorum in ipſum tanquam mollem & effeminatum à Cajo jactorum, quodque alioqui periculum adiret ex ſua erga Cajum amicitia & obſervantia, necem ejus fore facinus homine ingenuo non indignum exiſtimabat. Illis autem viſum eſt conſilium de re exſequenda cum omnibus communicare, qui injurias ſpectarent, eaſque inter ſe invicem flagrantes effugere deſiderarent, Cajo ſublato. Fortaſſe quidem fore ut res ex ſententia ſuccedat, pulchrum vero, ſi ſucceſſerit, tot viros bonos *ſecum conſentientes* habere, qui pro ſalute urbis & imperii expetunt etiam cum vitæ diſcrimine ad rem aggredi. At Caſſium ſuper omnia *ad facinus* ſtimulabat tum melioris famæ cupiditas, tum quod illi in proclivi foret Cajum interficere, cum ei utpote tribuno *prætoriano* liberior ad ipſum pateret aditus.

Conſpirationes in Cajum facta.
Ab Æmilio Regulo.
A Caſſio Chærea.
Ab Annio Minuciano.

4. Interea autem ludi agebantur Circenſes: cui ſpectaculo mirifice dediti ſunt Romani. Quin & magno ſtudio in Circum concurrunt; factoque ingenti agmine, moris eſt illis quicquid deſiderant ab imperatoribus flagitare. atque illi ejuſmodi petitionibus, quod eis contradicere haud æquum cenſeant, nunquam non concedunt. Tunc itaque ſumma contentione Cajo ſupplicabant, ut aliquid de tributis remitteret, & quod grave erat & onerosum in vectigalibus levius faceret. Ille vero haud *æquo animo poſtulata* ferebat, cumque majori uterentur vociferatione, aliis *ſatellitum* aliò miſſis clamatores comprehendi jubet, & abſque omni mora & cunctatione ad ſupplicium duci. Et ille quidem iſta imperabat, juſſa vero exſequebantur quibus id negotii datum erat; * plurimique hujuſmodi de cauſa interempti ſunt. Et iſta quidem populus videbat, atque ita tolerabat ut ſtatim à clamoribus ceſ-

Ludis Circenſibus in populum ſævit Cajus.

[l] Ρήγυλος,] Ita cum *Dione Aliiſque*. Ῥοῦγλος aut Ῥίγλος in *Joſephi* libris. Ρηγῦλος tamen *L. B.* ut & mox Ρηγύλῳ.

[m] Στίγλω σκῆψιν] Ita lego. σίγλον in *libris*.

[n] Μινυκιανὸν] Ita reſcripſi pro Μινυκιανὸς, & φοβηθεὶς τὰ σφῶν αὐτόν. HUDS.

[o] Ελθεῖν.] Forte ἦλθε. COCC.

[p] Χαιρέαν δὲ αἰσχύνη φέρονται ὀνείδη,] Ita lego ex conjectura. antea erat, Χαιρέαν δὲ αἰσχύνῃ φέροντα ὀνείδη τε ἐ. τ. ἀ. ὑ. τ. Γ. προφερομένη, καὶ ἄ. τὸ ἐφ' ἡμ. κ. φ. καθ' τ. Γ. τ. ὑ παντελεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ κ. π. κ. προτεθῆναι [προτεθῶσι Busb.] τὸν ἐ. τ. πρ. ἐκ. τὸν τε ὕ. θ' κ. ἐπ' ἀμφὶ ἐπ'. ἀλλ. ἀκ. δ. ἀ. τ. Γάϊον. ἴσως μ. γ. κατορθῶσαι, καλῶς δὲ κατ. τ. ἀ. χεῖν ἐπὶ σ. τ' τε π. καὶ τ' ἡγεμονίας πονοῦσι, καὶ μ' ὀλ. ἄ. τε πρ. in *Epiphanii* verſione, *Chæreas vero confuſionem ſuam & Caji opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quod quaſi nihil in ſe fortitudinis haberet, inſuper etiam periculum ſibi per ſingulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Caji omnes honeſtum opus & liberum excipere reputabant: cæteri vero cupiebant ſuper hoc habere commune conſilium; videntes tantas injurias, & exemplum pravum dari principatum cupientibus. Omnes ergo, ut tantis cladibus liberarentur, deſiderabant adverſus Cajum aliquid geri: decere namque ad talia negotia bonos viros accedere, pro ſalute pietatis & imperii macula auferenda, etiam cum ſuo diſcrimine.*

[q] Προσφερόμενα,] προσφερομένη *Gen.* & *L. B.*

[r] Οὐκ ἀνελεύθερον] *L. B.* ὑπαντελεύθερον.

[s] Προτεθῶσαι] *L. B.* προστεθῶσαι.

[t] Παρὰ πόλλα δὲ Χαιρέαν ἐπείγειν.] Hîc ΔΙΑ inſertum dedi auctoritate *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & verſionis *Epiphanii*.

[v] Προσιέναι τῷ Γαΐῳ] Προσιέναι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[x] Κελεύοντες,] *L. B.* Κελεύοντες.

[y] Ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι,] Ἐκθύμως ἱκετείᾳ χρώμενοι *Busb.*

[z] Τῶν —— ἐπανιέναι] Vectigalia nova atque inaudita primum per Publicanos &c. nullo rerum aut hominum genere omiſſo, cui non tributi aliquid imponeret. *Sueton.* in Cajo XL. SPANH.

[a] Τῶν φόρων ἐπερφέρειν] Illa τῶν φόρων non agnoſcunt *Vat. Busb.* & *Hen. à pr. m.* quibus conſentit *Epiphanii* verſio.

[b] Καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν,] Καὶ ὁ δῆμος ὁρῶν ἠνείχετο, παυσάμενος τῆς βοῆς, τὸν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες πρὸς *Busb.*

* *Plurimique hujuſmodi de cauſa interempti ſunt.*] Plurimis itaque hac cauſa morientibus, populus ſpectans clamare ceſſavit. Tunc omnibus ſuæ facultates in contemptu fuerunt, videntibus alios pro ſuis operibus ad mortem pervenire, *Epiphan.*

ceſſarent, cum ſibi ante oculos verſaretur, ut morte multarentur, qui ejuſmodi pecuniæ exactionem à ſeſe deprecabantur. Hæc magis etiam Chæream incitabant ut ad inſidiandum Cajo aggederetur, faciendumque ut ab immani in homines ſævitia deſiſteret. Et ſæpe quidem cogitavit de ipſo etiam dum epulis accumberet adoriendo, quibuſdam tamen rationibus *ab iſto incæpto* inhibebatur, non quod de illo occidendo quidquam dubitarit, verum ut occaſionem adeo commodam arriperet, ut non vano conatu ſed ad perficienda quæ decreverant *vi* & manibus uteretur.

Chærea multis de cauſis in Cajum incitatus.

Tardus in tributis colligendis.

ς. Jam multum temporis in militia *prætoriana* exegerat, ægre ferens quod *tamdiu* cum Cajo verſaretur. Poſtquam autem eum vectigalibus exigendis præfeciſſet Cajus, aliiſque quæ tempori non ſoluta fiſco Cæſaris debebantur, in iſtis, quod & duplo majora facta eſſent, exigendis dum moratur, ſuæ magis naturæ *bonitatique* obſequens quam Caji mandatis, quodque afflictæ fortunæ poſtularent ut moderatio adhiberetur, vicem illorum, à quibus exigenda erant tributa, miſeratus, concivit in ſe iram Cæſaris, mollitiem ipſi exprobrantis quod tardiuſcule colligeret pecuniam. Contumelias igitur illi & alias ingerebat, & quoties ei daret teſſeram pro eo die quo ille munus obiret, femineum aliquod idque valde probroſum dabat vocabulum. Atque hæc faciebat, non alienus à probro in certis myſteriis celebrandis à ſe inſtitutis; nam cum veſtitum muliebrem ſibi induiſſet & cincinnos quoſdam capiti imponendos excogitaſſet, aliaque quæ vultum femineum ementirentur, ipſe non veritus eſt hujuſmodi probra Chæreæ objicere. At Chæreas, cum teſſeram quidem ab eo acciperet, ira commovebatur, magiſque adhuc cum eam *aliis* traderet, deriſui habitus ab iis qui eam accepturi erant; adeo ut cæteris tribunis ludibrium fieret. nam quoties illius eſſet teſſeram ab ipſo Cæſare afferre, prædicebant fore ut tale aliquod ludicrum, quale antea, afferret. Propterea que ei fiducia accreſcebat, ſibi ſocios adſciſcendi, ut qui non temere ad iram fuerit concitatus. Atque in his erat Pompedius, vir ordinis Senatorii, omnibus fere *reip.* honoribus perfunctus. Erat autem alias Epicureus, adeoque, à negotiis abhorrens ac otii & quietis amans. Hunc accuſabat Timidius ejus inimicus, quod convicia in Cajum petulantius jactarit; & teſtem adhibebat Quintiliam, feminam ex iis quæ in ſcenam prodibant propter formæ venuſtatem quamplurimos amatores habentem, interque eos Pompedium. Cum autem illa dedignaretur ſui amantem falſo, id quod erat, teſtimonio gravare in cauſa capitis, Timidius urgebat tormentis eam ſubjici. Tum Cajus, animo

Conjurationis ſocios ſibimet quærit Chæreas.

Pompedius à Timidio accuſatur.

Quam ob rem mollitiem ei exprobrat Cajus; & ſignum petenti Priapum aut Venerem dat.

θδαίτησιν [c] εἰς θάνατον αὐτὸς φέρεσθαι. τοῦτο Χαιρέαν [d] ἐπήγαγε μειζόνως ἄπτεσθαί τε τῆς ὑποβουλῆς, καὶ παύεσθαι κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξηγριωκότα τὸν Γάϊον, καὶ πολλάκις μὲν, καὶ περὶ τὰς ἐστιάσεις [e] ἐμέλησεν ὑπεχειρεῖν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέσχεθ λογισμῷ, τὸ μὲν κτεῖναι σαφὲς [f] ἐσδοιασὸν κεκρικώς, τὸν δὲ καιρὸν [g] ὑπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν, ἀλλ' ὅτι καταπράξει τῶν βεβουλευμένων τῇς χερσὶ χρῷτο.

ε'. Ἐστρατεύετο δὴ πολὺ ἤδη χρόνον, οὐχ ἡδονῇ Φέρων Γαΐᾳ τὴν συναναστροφήν. ἐπεὶ δὴ αὐτὸν [h] ἰσχνά τε Γάϊος [i] εἰσπραξόμενον τάς τε φόρους, καὶ [k] ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸ Καίσαρος θησαυρὸν [l] ἐφυστερήκει τοῖς καιροῖς, [m] διὰ καὶ τὸ [n] διπλασιάσασθαι τὴν ὀύναμιν αὐτῶν χρόνον ἐκεῖ πιεῖται τῇ [o] εἰσπράξει, τρόπῳ [p] τῷ αὐτὸ χρώμενος μᾶλλον ἢ τῇ Γαΐᾳ συστέρξει, διὰ δὴ τὸ [q] φειδοῖ χρῆσθαι τὰς τύχας οἴκτον λαμβάνων τὸ ὑπὸ τὴν εἰσπραξιν, εἰς ὀργὴν προύκαλεῖτο τὸν Γάϊον, μαλακίαν ὑπικαλουῦτα αὐτῷ ἔ σχολῇ [r] συνάγεσθαι τὰ χρήματα. καὶ δή ποτε ἄλλα [s] ὕβριζεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὁπότε τὸ σημεῖον [t] παρεῖχεν αὐτῷ τὸ τὴν ἡμέρας καθηκούσης εἰς αὐτὸν, θηλεά τε εἰδὼς [v] τἀνόματα, καὶ τοῦτο αἰσχύνης ἀνάπλεα. καὶ τοῦτο ἔπρασσεν αὐτὸς σὺν [x] ἀπηλλαγμένος [y] ἔν τινων τελετῶν μυστηρίων, ἃς αὐτὸς [z] συνίστη. στολὰς γὰρ ἐνδυόμενος γυναικείας καὶ τινων ἀβελτέρας πλοκαμίδων ὑπνοῦν, ἄλλά τε ὁπόσα ὑπικαταψεύσασθαι θηλύτητα τῆς ὄψεως ἔμελλεν, αὐτὸς τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰσχύνην ἐτόλμα Χαιρέᾳ [a] προσκαλεῖν. [b] Χαιρέας δὴ, καὶ ὁπότε μὲν ἀβλαμβάνοι τὸ σημεῖον, ὀργῇ παρῆσαν, μειζόνως δὲ ὁπότε ἀβλαβοίη, γελῶν ὑπὸ τῶν ἀβλαμβανόντων, ὥστε καὶ οἱ συγκλίαρχοι, παιδιὰν ἐποιοῦντο αὐτόν. ὁπότε γὰρ αὐτὸς μέλλοι τὸ σημεῖον παρ' αὐτοῦ [c] ᾧ Καίσαρ νομίζειν, πρόλεγόν τινα τῶν εἰωθότων φέρειν εἰς παιδιάν. διὰ ταῦτα δὴ αὐτῷ καὶ θάρσος παρῆσαν κοινωνούς τινας ἀβλαμβάνειν, ὡς οὐκ ἐπ' [d] ἀλόγοις ὀργῇ χρώμενον. [e] καὶ ὧδ' ἦν δὲ [f] Πομπήδιος, συγκλητικὸς μὲν, τὰς ἀρχὰς δὲ διεληλυθὼς ὡς δὸν ἀπάσας. [g] Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως, καὶ δι' αὐτὸ ἀπράγμων ὑπτηδύτης βίου. τοῦτον [h] ἐνδείκνυσι Τιμίδιος ἐχθρὸς ὤν, ὡς λοιδορίᾳ χρησόμενον ἀπεπεῖ κατὰ δὲ Γαΐου, μάρτυρα ἀβλαμβάνων Κυϊντιλίαν, γυναῖκα τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπιφανείᾳ δὲ ὡραίᾳ πρεπόντως πολλοῖς τε ἦσαν, καὶ τῷ Πομπηδίῳ. καὶ τὸν ἀνθρώπου, ψευδὸς γὰρ ὦν, δεινὸν ἡγουμένης μαρτυρίαν ἐπὶ θανάτῳ δὲ ἑαυτῆ ἀβλαχεῖν, βασάνων ἔχρηζεν ὁ Τιμίδιος. καὶ Γάϊος παρωξυμ-

c Εἰς θάναθον αὐτὸς φέρεσθαι.] Edidi θάναθον αὐτοῖς φέρεσθαι. cum *Cod. Busb.* εἰς θάνατον αὐτοῖς φέρεσθαι in *Editis Aliisque.* Forſan, εἰς θάναθον αὐτὸς φέρεσθαι. HUDS. Recte & ita exſtat in *Lugd. Bat.* cujus lectionem expreſſimus. HAV.

d Ἐπήγαγε μειζόνως ἄπτεσθαι] Ἀπήγαγε *Busb.*

e Ἐμέλησεν] *L. B.* ἐμέλησεν.

f Ἐνδοιασὸν] Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 6. SPANH.

g Ἐπισκοπῶν] *L. B.* ἀπισκοπῶν.

h Ἰσχνά τε Γάϊος] Ἰᾶτε *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἰσχνὰ *Busb.* ἴσα *Voſſ.* nunc *Lugd. Bat.*

i Εἰσπραξόμενον τάς τε φόρους,] Εἰσπραξάμενον *Busb.* εἰσπραξόμενος *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

k Ἄλλα ὅσα] *L. B.* ὅσα ἄλλα.

† *Aliiſque* —— *debebantur*,] Aliiſque quæ Cæſaris erant inferenda theſauris, per illud omne tempus à rato negotio privabatur. in quo tantum majorem ſibi virtutem implendi operis aggregabit, quod more ſuo magis rebus utebatur, quam Caji obediebat imperio: parcebat enim humilibus atque depreſſis. Unde ad iracundiam provoc. *Epiphan.*

l Ἐφυστερήκει] Conf. ſupr. lib. 18. c. 10. §. 3. SPANH.

m Διὰ καὶ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, & mox διὰ δὴ τὸ φ. inſertis καὶ & δὴ quæ aberant *Editis* & *MSS.*

n Διπλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν] Ἐπιδιπλασιάσασθαι *Busb.* ἐπιδιπλασιάζεσθαι *L. B.*

o Εἰσπράξει,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* εἰσπράξῃ in *ceteris.*

p Τῷ αὐτῷ χρώμενος] Τῷ αὐτῷ *Busb.* & *Voſſ.*

q Φειδοῖ χρῆσθαι] Conf. ſup. lib. 17. c. 8. §. 4. SPANH.

r Συνάγεσθαι] *L. B.* συνάγεσθαι αὐτῷ.

s Ὕβριζεν εἰς αὐτὸν,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ὕβριζεν in *ceteris.*

t Παρεῖχεν αὐτῷ] Illud παρεῖχεν è *Cod. Busb.*

v Τἀνόματα,] *L. B.* τὰ ὀνόματα.

x Ἀπηλλαγμένος] *Scilicet*, αἰσχύνης.

y Ἔν τινων —— τελετῶν,] Cupidinem, aut Venerem, aut aliud quidpiam id genus Chæreæ pro ſigno dabat Cajus apud *Dion. l.* LIX. *p.* 662. *E.* Priapum aut Venerem dare *Suetom. in Cajo* c. LVI. SPANH.

z Συνίστη.] Ita lego & diſtinguo cum *Epiphanio.* prius erat, συνίστη, στολὰς ἐνδυόμενος &c.

a Προσκαλεῖν.] *L. B.* ἀποκαλεῖν.

b Χαιρέας δὴ] Mallem ſane, Χαιρέας δὲ, & mox ὀργὴ παρῆσαν.

c Τῷ] Abeſt à *L. B. Coccejus* mavult ᾧ δὲ.

d Ἀλόγοις] *L. B.* ὀλίγοις.

e Καὶ ὧδ'] Hr δὲ pro καὶ ὧδ' habet *Busb.*

f Πομπήδιος,] Ita vel Πομπαίδιος ſcribendum eſſe monet *Voſſius* ad *Paterculum*, l. 2. c. 15.

g Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως,] In libris ἐπικούρεος.

h Ἐνδείκνυσι] Gloſſa *L. B.* in *Marg.* αὐτὸ ἔ ἐπιγί.

ὁ Διὰ-

ξυμμένῳ κελεύῃ τὸν Χαιρέαν μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' εὐθέως βασανίζειν τὸν Κυϊντιλίαν, χρώμενον τῷ Χαιρέᾳ πρός τε τὰ φονικὰ, καὶ ὁπόσα σφοδρώσεως δέοιτο, διὰ τὸ νομίζειν ἀμύητον ἀφικνήσεσθαι, τὸν λοιδορίαν φεύγοντα τὴν μαλακίας. Κυϊντιλία δὲ, ὅπερ τὸν βάσανον ἀγομένη, τῶν σωμάτων τινὸς ὑπεβαίνῃ τῷ ποδὶ, ἀπροσημάνουσα θαρσεῖν, καὶ μὴ τὰς βασάνους αὐτῆς δεδιέναι· [i] διοίσειν γὰρ μετὰ ἀνδραγαθίας. Βασανίζει [k] τοίνυν ὡμῶς ὁ Χαιρέας, ἄκων μὲν, κατ' ἀνάγκας δὲ τὰς ὑπ' αὐτοῦ· καὶ μηδὲν ἐνδόσιμον ἴδῃ εἰς τὸν ὄψιν [l] τοῦ Γαΐου, ἀφικεμένου οὐκ ἐν [m] ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι. καὶ ὁ Γάϊος, παθών τι πρὸς τὸν ὄψιν τῆς Κυϊντιλίας δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀληθόνων ἀφικεμένης, τοῦ ἐγκλήματος ἠφίη καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Πομπήδιον· ἐκείνῳ δὲ καὶ χρημάτων δόσει τιμᾶ ἀθαμυθίας ἐσομένων λώβης, ὡς ἐλελώβητο εἰς τὸν [n] εὐπραγίαν τοῦ ἀφορήτου τῶν ἀληθόνων.

ς'. Ταῦτα δεινῶς ἠνίασε τὸν Χαιρέαν, ὡς αἴτιον ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ Γαΐου [o] παρηγορίας ἀξίοις, κακῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ γιγόμενον· φησί τι πρὸς Κλήμεντά τε καὶ [p] Παπίνιον, ὧν Κλήμης μὲν ὑπὸ τὸ σφαιροπέδων, Παπίνιος δὲ αὐτὸς ὡς χιλιαρχῶν. "Ἀλλ' ἐπὶ "φυλακῇ γε, ὦ [q] Κλήμη, τὰ πάντα ὁ αὐτοκράτωρ "ἡμῖν πράσσειν [r] οὐκ ἐλλέλειπε. τὸν γὰρ [s] συνωμοκότων "αὐτῷ καὶ τὴν ἡγεμονίας πρόνοιαν τοὺς μὲν ἀπε- "κτείναμεν, τοὺς δὲ [t] ἐσφαλώκαμεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς "ἐλεεῖσθαι κἀκείνῳ γιγόμενα. μὴ πόσης τε ἀρετῆς ἡμῖν "ἐξάγει τὸ σφαλιῶν;" σιγῶντος δὲ τοῦ Κλήμεντος, καὶ τὸ μὲν αἰσχύνη φέρειν τὰ προσταττόμενα τῷ βλέμματι καὶ τῷ ἐρυθήματι παρισταμένου, [u] λόγῳ δὲ ὑπὲρ τῶν μανίαν τοῦ αὐτοκράτορος προσκαλεῖν ἄδικον ἡγουμένου προνοίᾳ τοῦ ἀσφαλοῦς, Χαιρέας [x] δὲ ἤδη θαρσῶν λέγει πρὸς αὐτὸν, τὰ κατέχοντα θρασὺ τῷ πόλιν τὴν δεχθὴν ἐπεξιών· "καίτοι λόγῳ μὲν εἰ Γάϊος ὁ τὴν ἐπὶ "τοιούτοις αἰτίαν [y] προσθέμενος, τοῖς δὲ ταληθὲς ἐξετάζειν "προμένοις, ἐγώ τε, ὦ Κλήμη, καὶ οὗτοι ὁ Παπίνιος, καὶ πρὸ "ἡμῶν σὺ, πάντας Ρωμαίους τε καὶ τῷ παντὶ [z] ἀνθρωπίνῳ τὰς "σφαγὰς προσφερόμενοι, [a] οὐκ ὀπαδάσμασι τοῖς Γαΐου ἀφα- "κισμένοι, γνώμῃ τε τῇ αὐτῶν, πάρον πάσῃ τοσαύτῃ ἤδη "χρώμενον ὑβρεῖ εἰς τε τοὺς πολίτας καὶ τοὺς ὑπηκόους, ἀφικό- "μεθα δορυφόροι καὶ δήμιοι καθεσπκότες ἀντὶ σφαγιαστῶν, "καὶ τὰ ὅπλα ταυτὶ φέροντες οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὐδὲ "ἀρχῆς τῶν Ρωμαίων, ἀλλ' ὅπως σωτηρίᾳ τοῦ δυλευμένου τὰ "τε σώματα αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα, μιαινόμενοι τὸ "καθ' ἡμέραν αἵματι σφαγῆς καὶ βασάνου τοῦ ἐκείνου, "μέχρι [b] δή τινος καὶ καθ' ἡμῶν ἀφικνήσηται τοιαῦτα "Γαΐῳ. ὁ γὰρ εὐνοίᾳ τε πολιτικῇ ἀφ' ταύτῃ πρὸς ἡμᾶς, "[c] δι' ὑφορᾶσθαι μᾶλλον. καὶ ἄλλως τε πολλῶν τῶν ἀπολ- "λυμένων ἀποδεδωκότος· ὁ γὰρ δὴ σήσεταί ποτε Γαΐῳ τὸ

exaſperatus, Chæream jubet ſine mora & cunctatione torquere Quintiliam: ideo potiſſimum ei ſolitus cædes & quæſtiones injungere, quod putaret hæc exſecuturum inclementius, quo mollitiei notam effugeret. Quintilia porro, cum torquenda duceretur, conſciorum cujuſdam pedem inter eundum premebat, innuens ut fiduciam ſumeret, neve ad tormenta ipſius expaveſceret. ſe enim forti animo & invicto ea perlaturam. De illa quæſtionem habuit Chæreas acerrimam, non ſponte ſua ſed neceſſitate coactus: cumque illa ne tormentis quidem victa cederet, duxit eam in Caji conſpectum, ita corpore deformatam, ut nemo eam ſine doloris ſenſu aſpicere potuerit. Qua viſa, uti erat, cruciatuum acerbitate vexata, Cajus, animo nonnihil commotus, & ipſam & Pompedium crimine abſolvit: inſuper & Quintiliam pecunia donavit, * in læſi corporis ſolatium & *calamitatis levamen*, quod dolorem intolerabilem fortiter & animoſe pertuliſſet.

Quintiliam torqueri jubet Cajus.

Cum nihil contra Pompedium fateretur, abſolvitur à Cajo una cum Pompedio.

6. Iſta Chæream vehementer angebant, ac ſi, quantum in ſe eſſet, cauſa malorum exſtitiſſet hominibus, quibus etiam conſolationem adhibere dignatus eſt Cajus: dicitque Clementi & Papinio, quorum Papinius & ipſe tribunus erat, Clemens autem præfectus prætorio: "Nobis vero, ô Cle- "mens, ſtudium non defuit omnia agendi quæ ad "ſalutem imperatoris ſpectant. nam ex iis qui con- "tra imperium ejus conjurarunt, alii noſtra cura "& opera necati ſunt, alii tormentis adeo vexati, "ut ipſi *Cajo* viſi fuerint miſerabiles. † Annon "interea mira cum virtute educimus exercitum?" Tacente Clemente, quantumque ipſum puderet eorum quæ imperata erant vultus rubore præ ſe ferente, inſaniam tamen imperatoris verbis increpare haud æquum eſſe cenſente, ſi ſuam ſalutem reſpiceret, Chærea jam ſumpta fiducia, ad ipſum liberius & audacius loquitur, urbis & imperii calamitates numerando percenſens; "quodque horum "cauſa vulgi ſermonibus Cajus haberetur, ſin ve- "ro in rei veritatem inquiratur, ego, mi Clemens, "& iſte Papinius, & ante nos tu, Romanis & uni- "verſo generi humano tormenta admovimus, non "Caji mandata exſequentes, ſed noſtram potius vo- "luntatem, cum penes nos fuerit facere ut deſine- "ret à tantis in cives & ſubditos injuriis, obſequi- "um ei præſtamus pro militibus ſatellites facti & "carnifices, arma hæc geſtantes non pro libertate "aut imperio Romanorum, ſed pro ejus incolu- "mitate, qui eorum tam animos quam corpora in "ſervitutem redigit, fœdati quotidie ſanguine illo- "rum quos occidimus aut torquemus, donec ipſius "juſſu ab aliis pari modo tractabimur. Non enim "propter iſta, dum nobiſcum verſatur, benevolen- "tia nos proſequitur, ſed potius ſuſpectos habet "& inviſos. * Præterea cum multa facta fuerint cæ- "des (non enim ab ira conquieſcet, ut qui iraſci- "tur

Chærea de Caji ſævitia queritur coram Clemente & Papinio.

Conſilium ſuum iis aperit.

[i] Διοίσειν γὰρ] Οἴσειν *Busb.*
[k] Ταύτῃ] *L. B.* δι' αὐτῆς.
[l] Τῷ Γαΐῳ,] Τῷ Γαΐου *Busb.*
[m] Ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι] Ἡδοναῖς *Busb.*
* In læſi corporis ſolatium & *calamitatis levamen*,] Unde illi ſolatium eſſet, propter quod graviter erat debilitata tormentis. nam non ſolum ſanitas ejus corrporis ex ſuppliciis rupta erat, ſed etiam pulchritudo deformata, *Epiphan.*
[n] Εὐπραγίαν] *L. B.* εὐπετείαν.
[o] Παρηγορίας ἀξίοις,] In *Editis*, παρηγορίας ἀξίοις τὸ αἰτίᾳ κακῶν τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς γεγονημένοις. Fuit cum legerem τὸ αἰτίᾳ. Sed, re melius perpenſa, voces τὸ αἰτίᾳ, quaſi interpretamentum vocabuli αὐτίων, in margine olim appoſitas, ejiciendas eſſe cenſui; & cum γιγόμενον pro γεγονημένοις habeat *Cod. Busb.* (qui illa τὸ αἰτίᾳ κακῶν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς omittit) locum ita refinxi prout in textu repræſentatum dedi.
[p] Παπίνιον,] Ita pro Παπιλίον reſcripſi. Καμπήνιον *Busb.*
[q] Κλήμη,] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* Κλήμης in *ceteris.*
[r] Οὐκ ἐλλέλειπε.] Ὠὐκ ἐλέλειπ') *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*
[s] Συνωμοκότων] Lego συνομωμοκότων. COCC.
[t] Ἐσφαλώκαμεν] *L. B.* ἐσφεβλώσαμεν.
† *Annon* —— *exercitum?*] Hæccine ſunt noſtræ militiæ munia *Gelen.* Ita noſtram militiam cum nimia ſeveritate tractamus, *Epiphan.*
[u] Λόγῳ δὲ αὐτῷ] Forſan τὸ δὲ αὐτῷ. αὐτοῖς *Hen. Voſſ.* & *Vat.*
[x] Δὲ] Abeſt à *L. B.*
[y] Προσθέμενος,] *L. B.* προσθέμενον.
[z] Ἀνθρωπίνῳ] Ἀνθρωπίᾳ *Hen.* & *Vat.*
[a] Οὐκ ὀπαδάσμασι] Ita reſtituimus ex *L. B.* conſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *non imperiis compulſi Caji, ſed noſtra in hoc voluntate progreſſi.* Editi ante καὶ ἐπιτάγμασι, unde & alii, & ipſe *Hudſ.* verterant: *Caji mandata exſequendo & noſtraque voluntate* &c. HAV.
[b] Δή] Ἂν δὲ *L. B.*
[c] Δι' ὑφορᾶσθαι μᾶλλον.] Ita diſtinxi. antea erat. δι' ὑφορᾶσθαι μᾶλλον, καὶ ἄλλως τε π. τ. ἀ. ἀποδεδωκότος. ὁ γὰρ δὴ σήσεται) π. Γ. τ. τ. ὁ. δ. τ. μ. δίκῃ, ἃ. ἢ. π. ἀ. τυγχάνειν, σκόποι ὄν π. κ. αὐτοί, δέον &c.
* *Præterea* —— *conquieſcet*,] Ad hæc enim cum pereuntium multam ſtragem fecerit, *Epiphan.*

[d] Πρό-

"tur non ut jus & æquum tueatur, ſed ut animo "gratificetur ſuo) & nos quoque illius ſævitiæ "obnoxii erimus; cum oportuerit & omnibus ſe- "curitatem & libertatem firmatum ire, & conſti- "tuiſſe à nobiſmet pericula propulſare.

Quomodo Chæreæ conſilium approbat Clemens.

7. Et Clemens quidem Chereæ ſententiam approbat laudatque, tacere autem jubebat, "ne ſer- "mo in plures dimanaret, & divulgatis quæ ſilen- "tio premi oporteret, antequam res perficiatur "prodito conſilio & patefactis inſidiis, ipſi ad ſup- "plicium rapiantur: tempori autem procedenti & "ſpei in poſterum omnia permittenda, quaſi au- "xilium eis ex inopinato ſuppeditatura eſſet for- "tuna. Sui quidem non eſſe ob ætatem ingrave- "ſcentem tale aliquid audere. verum iis, quæ tu, "Chærea, machinatus es & dixiſti, tutiora forſan "poſſum ſuggerere, honeſtiora nemo quidem po- "teſt." Et Clemens quidem domum ſe recepit, dum mente agitaret ea quæ audierat quæque ipſe dixerat, in contrarias partes diſtractus. Chærea autem ea de re ſolicitus, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem alioqui virum egregium eſſe noverat, & libertatis amantem, ideoque animo infenſo & inimico præſenti rerum ſtatui, quod vellet è veſtigio ad ea quæ decreverant exſequenda aggredi, opportunum eſſe ratus ipſi illa proponere, metuens etiam ne per Clementem proderentur, † ſecumque inſuper reputans quantum temporis cunctando perdituri eſſent.

Corn. Sabinum adit Chærea.

8. Cum autem libenter Sabinus omnia acciperet, ut qui jam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quod neminem habuerit cum quo conſilium tuto communicaret; cumque in hominem incidiſſet, qui non modo reticere, quæ audiret, polliceretur, ſed & ſuam aperiret ſententiam, multo magis animo confirmatus erat, & Chæream orabat & obſecrabat, ne qua mora fieret. itaque *ambo* ad Minucianum ſe conferunt, eodem ac illi virtutis ſtudio accenſum, cognataque animi magnitudine illis ſimilem, Cajo vero ſuſpectum propter necem Lepidi. Magna etenim inter Minucianum & Lepidum interceſſerat amicitia, idque ex communi periculorum metu. Nam omnibus aliquem dignitatis gradum adeptis terribilis erat Cajus, ut qui in eorum ſingulos alioſque pro libitu ſævire non deſineret; ſibique invicem formidini erant quod ægre & iniquo animo res ferrent, quippe qui aperte quæ ſentirent inter ſe loqui, odiumque, quo Cajum proſequebantur, indicare non ſuſtinerent timore periculorum, cum & aliàs ſuum in Cajum odium mutuo intelligerent, atque adeo benevolentiam erga ſe invicem habere non recuſarent.

Ambo ad Minucianum ſe conferunt.

9. Poſtquam autem conveniſſent & ſe mutuo ſalutaſſent (antea enim illis moris erat in congreſſibus primas deferre Minuciano, & ob dignitatis

Sermones de Cajo tollendo ſerunt Minucianus & Chærea.

"τ ὀργῆς, ΔΔὰ τὸ μὴ δίκλω, ἀλλ' ἡδονλὸ πίρας αὐτῆς "τυʃχάνειν · σκοπί δε [d] πρσκειόμεθα Ϲ αὐτὶ, δέον Ϲ "τοῖς πᾶσι τὸ ἀνεπιβύλδυτόν τι Ϲ ἐλεύθερον βεβαιωῖ, "ϗ ἡμῖν κινδυίων ἀπαλλαγὰς ψηφίσαʃθ.

ζ'. Κλήμης ὁ τλὼ μὲν ΔΔάνοιαν τλὼ Χαιρέα [e] Φαιρὸς λὼ ἐπαινῶν, σιγᾶν ὁ σκέλδυε, "μὴ ϗ Φοιʃῶνʃ Ϭ· "[f] εἰς πλέονας Ϝ λόγυ, ϗ ΔΔαχεομένων ὁπόσα κρύπτε- "θαι καλῶς ἔχοι, πρὶν τυχεῖν πρᾴξαντας σκπυσι τῦ "ἐπιβυλεύματ Ϭ γνομένυ, κλαυθεῖιν · [g] χρόνῳ ὁ "τῷ αὐθις [h] ϗ τῇ ἀπ' αὐτὸ ἐλπίδι Ϭδιδόσθαι τὰ "πάνΔα, ὡς Ϭδιαγνωσομένης τινὸς αὐτοῖς ἐπικυρίας "τυχαίυ. [i] αὐτὸν μὲν γὰ ὑπὸ γήρως [k] ἀφεῖσθαι τλὼ "ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμαι. [l] τ μέντοιγε ὑπὸ σᾶ, Χαιρέα, "σωτηθέντων Ϲ ῥηθέντων, ἀσφαλέστερα ἂν ἴσως [m] ὑπο- "θείμλω, εὐπρεπέστερα ὁ πῶς ἂν τις Ϲ δυίαιτο." [n] ϗ Κλήμης μὲν ὡς αὐτὸν ἀναλύϝ, [o] ΔΔὰ λογισμῶν τ τι ἀκροαθέντων Ϲ [p] ὁπόσον αὐτὸς εἰρήϗ ΩΕιφερόμεν Ϭ. Χαιρέας ὁ δείσας ὡς Κορνήλιον Σαβῖνον ἠπείγετ, ϗ αὐτὸν μὲν χλίαρχον ὄντα, ἀξιόλογον ὁ ἄλλως ἐξεπίσαμεν Ϭ αὐτὸν, ϗ τὰ ἐλδυθέρα ἐραστὸ, [q] ϗ δ' αὐτὸ τῇ καʃαστά τ πρασμάτων πολεμίως ΔΔιακείμενον, χρήζων ἐκ τῦ ὀξέως ἔχεσθαι τ ἐγνωσμένων [r] ἐγχειρήσεως, ὑπὸ αὐτὸ [s] καλὸν νομίσας εἶναι προθέϗ, ϗ δεῖ μὴ ὑπὸ Κλήμεντ Ϭ σκφοίτησις [t] γένοιτο αὐτῶν, ἄλλως τι τὰς μελλήσης ϗ τ καιρῶν τὰς ἀναβολὰς [v] πρὸς τ ὑπερβαλλομένων πθέμενος.

η'. Επεὶ ὁ ἀσμένῳ ϗ τῷ Σαβίνῳ τὰ πάνΔα λὼ, ἅτε ϗ αὐτῷ γνώμης μὲν ἐϗ ὑστερουῖτι ἴσης, [x] ΔΔοξείας ὁ πρὸς ὅν τινα εἰπὼν ἀσφαλὴς εἴη τὰ πρὸς ἐκείνυς σιγῇ Ϭδιδόντ Ϭ, [y] ἐπί τι ἀνδρὸς ὑπάρητο, ὃ μόνον σίγειν ἂν πύθοιτο πρθυμησόμενυ, ἀλλὰ ϗ γνώμλω Φανερουῖτ Ϭ τλὼ αὐτῷ, πολλῷ μᾶλλον ἦρτο, ϗ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐδεῖτο τ Χαιρέα. τρέπονταί τι ὡς [z] Μινυκιανὸν, αὐτοῖς μὲν ἐπιτηδεύσ ἀρετῆς ϗ τῷ ὁμοζήλῳ τ μεγαλόφρον Ϭ συʃγνῇ, [a] Γαίῳ ὁ ὑπεῖπλον τῆς [b] Λεπίδ τελδυτῆς. πάνυ γὰ δὴ φίλοι ἐχίνοντο, Μινυκιανός τε ϗ Λέπιδ Ϭ, ϗ δείμαλι [c] κινδυίων τῶν [d] καθ' αὐτούς. πᾶσι γὰ τοῖς ἐν τέλει Φοβερὸς λὼ Γάϊ Ϭ, ὡς ἐπ' αὐτῶν ἕκαʃεν, ϗ πρὸς ὡς τινας τῇ μανίᾳ χρῆσθαι [e] μὴ [f] ἀφησόμεν Ϭ· [g] Φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν τῆς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἀχθηδόν Ϭ, ΔΔιαφέρειν μὲν ἀλλήλοις ἄντικρυς τλὼ ΔΔάνοιαν ϗ μῖσ Ϭ τὸ πρὸς Γάϊον φόβῳ τε κινδυίων ἀφέμενοι, [h] ἄλλως ὁ αἰσθανόμενοι τῦ ἀλλήλων μίσυς πρὸς τ Γάϊον, ϗ [i] δ' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλυς μὴ [k] ἀπλλαγμένοι.

ϑ'. [l] Γενομένης ὁ αὐτοῖς ἀξιώσεως ἐπείπερ σανέΔαλλον, εἰωθότες ϗ πρότερον ὁπότε σανέλθοιεν τίμιον ἡγεῖσθ τ Μινυκιανὸν, ὑπεροχῇ τε ἀξιώματ Ϭ, γνω-

d Πρσκειτόμεθα] *L. B.* πρσκειτόμενα.
e Φαιρὸς λὼ ἐπαινῶν,] Φαιρεῶς *Busb.*
f Εἰς πλέονας Ϝ λόγυ,] Εἰς πλείονας *Busb.*
g Χρόνῳ ὁ τῷ αὐθις] Χρόνῳ ὁ ϗ τῷ αὐθις *Busb.*
h Καὶ τῇ ἀπ' αὐτῦ] Ita *Vat.* & *Voſſ.* ϗ τῇ ἐπ' αὐτῇ in *Editis Aliiſque.* Legi poteſt, ϗ τῇ ἴπειθα ἐλπίδι.
i Αὐτὸν μὲν γὰ] Αὐτὸς *Busb.* & mox mallem, τ ἐπὶ τοῖσδε τόλμης.
k Ἀφεῖσθαι] *L. B.* ἀφηξῆσθαι.
l Τῶν —— διώκεις.] His vero, quæ à te Chærea, tractata dictaque ſunt, cautius fortaſſe aliquid inveniam, decentius autem quis poſſit, invenire *Rufin.* SPANH.
m Υποθείμλω,] Υποθοίμλω *Busb.*
n Καὶ —— λογισμῶν τ] Et Clemens quidem continuo mutare ſententiam, omnia quæ audiverat, quæque ipſe dixerat, non potuit efferre per plurimos *Rufin. ſed minus accurrate.* SPAN.
o Διὰ λογιτμῶν] *L. B.* ΔΔιαλογισμῶν.
p Οπόσον] Corrige ὁπόσων. COCC:
q Καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσ] Ita *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.* ϗ τῇ *Busb.* in *Editis* ϗ ΔΔιὰ τὸ τῇ κ. & mox ΔΔιακειμένυ.
r Εγχειρήσεως,] Τῆς ἐγχειρήσεως *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.*
s Καλὸν] *L. B.* καλὰ.
† *Secumque —— eſſent.*] Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas, *Epiphan.* Et omnem moram periculoſam exiſtimabat in tanto negotio, *Geleſ.*
t Γένοιθ αὐτῶν,] Γένη *Busb.*
v Πρὸς τ ὑπερβαλλομένων τιθέμεν Ϭ.] Καὶ τ ὑπ. *Busb.* ωϲ deeſt *Voſſ.*
x Αποξείας ὁ] *Sc.* δ' ἀπειλίας. *L. B.* ἀπειλία.
y Επί τι] *L. B.* ἐπεὶ ὃν.
z Μινυκιανὸν,] Duo Minuciani infr. c. 4. §. 3. SPANH.
a Γαίῳ ὁ ὑποπτον] Ita *Busb.* Γαΐῳ in *cæteris.*
b Λεπίδ τελδυτῆς.] Lepidi & Gætulici conjuratio detecta ſub Cajo *Sueton. in Claud.* c. IX. SPANH.
c Κινδυίων] *L. B.* κινδυσδίων.
d Καθ' αὐτούς.] Sic *Busb.* καθ' αὐτὸν in *reliquis.*
e Μὴ ἀφησόμεν Ϭ·] Perperam μὴ ἀφιτόμεν Ϭ in *libris.*
f Αφησόμεν Ϭ·] Fortè ἀφειδησόμεν Ϭ ab ἀφειδία. SPANH.
g Φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν.] Ita *Voſſius, Busb.* & *Epiphanius.* φοβεροὶ in *cæteris.*
h Αλλως ὁ αἰσθανόμεν.] Αλλως τε *Hen. Busb.* & *Fat.*
i Δι' αὐτὸ δ'νοίᾳ χρῆσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* δ' αὐτῦ in *cæteris.*
k Απηλλαγμένοι.] *L. B.* ἀπηλλαγμένων.
l Γενομένης ὁ αὐτοῖς ἀξιώσεως] Γενομένων ὁ αὐτοῖς ἀξιώτεων *Busb.* & *L. B.*

γναιότατος· γὰρ λῶ τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ ὄντι πᾶσιν ἐπαγωγμένῳ, μᾶλλον ὡς ἄπιστόν τινος [m] λόγῳ, φήσας κἀκεῖνος [n] εἰρηκέναι Χαιρέαν, ὅ, τι ἐν θαλάσσοις σημεῖον τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἀοίδιμος γὰρ διὰ τῆς πόλεως ἦν ἡ εἰς τὸν Χαιρέαν διὰ τῶν σημείων τῆς δόσεως πεπαυσομένη ὕβρις. ὁ δ', χάρμαν δ' λόγῳ μηδὲν μελλήσας, ἠμείβετο τοῦ Μινυκιανοῦ τὸ ὄντι τοιοῦτος [o] πιστεῦσαν ὁμιλίᾳ χρήσασθαι πρὸς αὐτόν. "καὶ "σὺ μοὶ δίδως, εἶπε, σημεῖον ἐλευθερίας, χάρις "σοι [p] γ' ἀναγείρειν με μείζονος ἢ περ εἴωθα ἐμαυτὸν ὀρ- "μᾶν, [q] δέ μοι χρεία πλειόνων [r] ἐστὶ λόγων οἵ με θαρ- "σύνειν, εἰ δὴ καὶ σοὶ ταῦτα δοκεῖ, [s] γνώμης γε τῆς αὐτῆς "κοινωνοὶ δ' πότερον ἢ συμβληθεῖν γεγόναμεν. [t] καὶ ἓν "μὲν ὑπάζωσμαι ξίφος, [v] ἀμφοῖν δ' ἂν [x] ἀρκέσαι. "ὥστε ἴθι δὴ ἔργων ἐχώμεθα, ἡγεμών τ' ἴσθι, εἰ βού- "λοιο αὐτὸς, κελεύων με χωρεῖν, [y] ἢ δ' [z] ἑψόμην "ὑπηρέτης τῇ σῇ, [a] συμπεσούσης τι [b] πίστεως. ἀ- "ὴ ἀπορία σιδήρου τοῖς τὰ ψυχρὰ εἰς τὰ ἔργα "προσφερομένοις, δι' ὃ καὶ ὁ σίδηρος θερμαίνεσθαι "εἴωθεν εἶναι. ὠμηκά τι εἰς τὰ πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἂν "αὐτὸς πάθοιμι ἐλπίδι προφερόμενος· ἡ γὰρ σχολὴ "κινδύνου μοι καταπνοεῖν τὰς ἐμαυτοῦ, δηλώσω τι πα- "ρρησίας ἐλευθεροστάτης ἐπαληθεύσας, [c] καὶ τὸ νόμων τε "ἀρετῆς ἀφῃρημένης, τάς τε πάντας ἀνθρώπους ὀλέθρου "διὰ Γάϊον κατηληφότος. ἄξιος δ' ἂν εἴην σοὶ "δικαστῆ πίστεως ὄντι τοιούτοις τυγχάνειν, [d] ὄντι γε ὁμοία "φρονεῖν αὐτοῖς τε σὲ μὴ ἀπηλλάχθαι.

ι'. Μινυκιανὸς δὲ, τῇ ὁρμῇ τῶν λόγων θεασάμενος, ἡσπάζετό τε ἀσμένως, καὶ [e] προσαγείρετο τῷ τόλμαν αὐτῷ, ἐπαινέσας τε καὶ ἀπασάμενος, μετ' εὐχῶν [f] δὲ καὶ ἱκετείας [g] ἀπέλυεν. [h] καὶ ἰσχυρίζοντό τινες [i] ὅτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα. εἰσιόντος γὰρ εἰς τὸ βουλευτήριον Χαιρέου, φωνῇ [k] λέγεταί τις τῶν πλήθους ἠχεῖσθαί τινος ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος πε- ραίνειν μὲν δὴ τὸ πρακτέον, καὶ προσλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον· καὶ τὸν Χαιρέαν τὸ μὲν πρῶτον ὑπεισέ- λθειν, μὴ καί τινος τῶν συνωμοτῶν προδότης γεγονότος ἁλίσκοιτο, καὶ τέλος συνέντα ὅτι προτροπῇ φέρεν, [l] εἴ τε φθάσαντός τινος συνεγνωκότων ἀντισημαίνοντός τινος, εἴτε δὴ καὶ τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, αἴροντος αὐ- τὸν [m] θαρρῆσαι. διελήλυθε δὲ διὰ πολλῶν τὸ ὑπόβουλον, καὶ πάντες ἐν ὅπλοις παρῆσαν· οἱ μὲν [n] τῶν βουλευ- τῶν ὄντες, οἱ δὲ ἱππεῖς, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτικῶν σωμά- δεσαν· εἰδὼς γὰρ ὧν [o] ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ ἀνηρίθμῳ τὸν Γάϊον [p] μετάσχοιεν, καὶ [q] δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο, ὁπόῳ δυνατός τις τρόπῳ, [r] μηδὲ ἐκὼν εἶναι τοῖς ὄντι τοιούτοις ὑστερεῖν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἔχοι προθυμίας ἢ δυνάμεως, καὶ λόγοις καὶ δι' ἔργων, [s] ἦλθε δὲ καὶ τυραννοκτονίᾳ. [t] ἔπι

eminentiam, utpote civium nobilissimo, & quod omni laude cumulatus esset, præcipue vero cum sermones fereret) ille dicere orsus Chæream rogabat, quodnam signum ea die *ab imperatore* accepisset. Vulgatum enim erat per totam urbem quomodo Chæreæ soleret tesseris dandis illudere. Ille vero, verborum ridiculum nihil moratus, gratias agebat Minuciano, quod tantum ei in hisce fidei habuerit ut eum eo colloqui vellet: "& tu mihi, "inquit, libertatis signum da, gratiæque tibi re- "ferantur, quod me magis, quam mea fert natu- "ra, excitasti, neque mihi pluribus opus est ver- "bis ad animum erigendum firmandumque, si ti- "bi eadem, quæ mihi, placeant, & ejusdem etiam "antequam conveniremus sententiæ fuerimus. "Uno quidem gladio accingor, ambobus vero suf- "ficiet. Age itaque & ad opus aggrediamur: tuum "ductum, si ita visum fuerit, & imperium sequar; "aut ipse præibo tuo fretus auxilio, tibique adju- "tori fidens. Ferro non egent, qui rebus agendis "fortem animum adhibent, à quo etiam ferrum "solet exacui. ipse certe totus feror in hoc negо- "tium, nullo malorum quæ possunt accidere me- "tu solicitus. non enim mihi vacat mei periculi "rationem habere, dum patriæ vicem doleo, è "summa libertate in servitutem datæ, legum vi & "auctoritate sublata, & omnibus imminente à Ca- "jo pernicie. Utinam autem dignus sim, qui apud "te judicem tuam in istis merear fidem, quando- "quidem aliter ac ipse de illis sentire tibi non in- "tegrum sit.

10. Minucianus autem, cum observasset quò ferebant verba, libenti animo eum amplectebatur, & laudando ipsum amplexandoque audaciæ ejus stimulos addebat, atque ità cum votis eum precibusque dimittebat. Affirmant etiam nonnulli eum hoc modo in iis quæ dixerat confirmasse *Minucianum*. Cum enim in curiam ingrederetur Chærea, vox cujusdam è túrba ad eum impellendum fertur emissa, jubens perficere quod agendum erat, juvante Deo: & primum quidem Chereæ obortam esse suspicionem, ne ab aliquo conjuratorum proditus caperetur; tandem vero intellexisse adhortantis esse *verba*, sive certo quodam, suadentibus id consciis, signum ex adverso dante, sive Deo, qui res mortalium intuetur, bono animo esse jubente. Multi autem jam participes facti erant insidiarum, omnesque armati aderant, & senatores & equites, simulque militum quotquot erant conscii. nemo enim erat qui non pro *magna* felicitate haberet Caji necem, atque adeo omnes; quocunque modo possent, studiose id agebant, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, sed summa alacritate & pro sua quisque virili ad tyrannnicidium verbis factisque parati erant. Quin & Calli-

Chærea animos facit Minuciano.

Conjuratorum numerus augetur.

Callistus semet illis adjungit.

m Λόγῳ,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, λόγῳ φθάσας, κἀκεῖνος &c.

n Εἰρηκέναι] *L. B.* εἶπεν *Cocc.* ἤρετο.

o Πιστεῦσαν —— αὐτόν.] Sustuli comma post πιστεῦσαν, auctoritate *Cod. Busb.*

p Τῷ ἀναγείρειν με] Iterum ex *Cod. Busb.* & ἀνεγείροντός (ἀνεγείροντος *L. B.*) με μείζονος ἢπερ in *Editis Aliisque.* τῷ ἀνεγείροντί με μείζονος ἢπερ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

q Οὐδέ] Οὐδέν μοι *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.*

r Ἐστὶ] *L. B.* ἔτι.

s Γνώμης γε] Γνώμης τε *Busb.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ ἓν μὲν ὑπαζώσμαι ξίφος,] Illud καὶ non agnoscit *Busb.* & commode abesse potest.

v Ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρκέσαι.] Ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρ' ἀρκέσαι *Busb.*

x Ἀρκέσῃ.] *L. B.* ἀρκέσειεν.

y Ἢ καὶ προσίσομαι] Ita lego. ἢ in *Ed. Bas. Aliisque.*

z Προσίσομαι] *L. B.* προσοίσομαι.

a Συμπεσούσης τοῦ] Est qui malit συμπεσούσῃ.

b Πίστεως.] *L. B.* ἐπὶ σωσθῆναι.

c Καὶ] Abest à *L. B.*

d Ἐπεὶ δὲ] *L. B.* ἀπὸ τοῦ.

e Προσαγείρατο τῷ τόλμαν αὐτοῦ,] Προσερέθιζε *Busb.*

f Διὰ καὶ ἱκετείας] Illud δ abest *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

g Ἀπελύετο.] Ita cum *Hen. à pr. m. Vat.* & *Epiphanio.* ἀπε- λύοντο in *Editis Aliisque.*

h Καὶ ἰσχυρίζοντό τινες] Καὶ salvo sensu abesse potest, nec (nisi *à secunda manu*) habet *Hen.*

i Οὕτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα.] Ita lego ex conjectura. ὡς βεβαιῶν τὰ εἰρ. *Voss.* seu *Lugd. Bat.* ὡς βεβαίως ταῦτα εἰρημένα in *ceteris.*

k Λέγεταί] —— ἐξορμήσει.] Vocem λέγεται adjeci è *Cod. Busb.* qui mox legit, ἠχεῖσθαι ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντα· πέρανε μ. δ. τ. πρ. κ. προσλαμβάνειν τὸ δ. *Epiphanius* vertit, *vox cujusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens, perfice quod agendum est opitulante divinitate.*

l Εἴ τε] *L. B.* πρῶτον εἴ τε. ac superiori linea.

m Θαρρῆσαι.] Ita *Busb.* θαρρῦναι abest *ceteris.*

n Τῶν βουλευτῶν ὄντες,] Articulum etiam τῶν addidi è *Cod. Busb.* cui adstipulatur nunc *Lugd. Bat.*

o Ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ] Ὃς οὐκ ἐν ἀριθμῷ *Busb.*

p Μετάσχοιεν,] Conf. supr. lib. 17. c. 6. §. 5. SPANH.

q Διὰ αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο,] Ita *Busb.* δι' αὐτῷ in *ceteris.*

r Μηδὲ ἑκὼν εἶναι] Ὡς μὴ ἑκὼν *Busb.*

s Ἦλθε] *L. B.* ἦρτο.

t Ἐπὶ δὲ καὶ Κάλλιστος·] Ita distinguo & lego, sola conjecturâ fretus; cum antea esset, ἐπεὶ καὶ Κάλλιστος, ἀπελαθέντος δὲ τοῦ Γαΐου, καὶ πλ.

ſtus *ſe eis adjunxit:* Caji enim libertus erat, vir unus qui, maxime omnium ad ſummam poteſtatem evectus, æquum fere cum tyranno habebat imperium, ex timore quem omnibus incuſſerat, & opum magnitudine quas ſibi comparaverat. nam munera quocunque modo acceperat, nec ullis abſtinuerat injuriis, præter fas & æquum omnes ſua poteſtate premens; ac præterea noverat Caji ingenium implacabile eſſe, adeoque pertinax ut nunquam ab eo quod ſemel ſtatuerat in diverſum abiret, & ſe ob alia etiam multa in periculo eſſe *ſentiret*, non minime vero ob ingentem pecuniæ vim. Quo factum ut Claudium coleret, & clam ad eum transiret, ſperans, ſi ei cederet principatus, Cajo ſublato ſuam in iiſdem potentiam fore cauſam cur apud eum etiam in honore eſſet, ut qui jam ante eum demeruerit benevoli humanique animi officiis. nam jactare auſus eſt, quod juſſus à Cajo Claudium veneno tollere, id ipſum variis modis diſtulerit. Videtur autem mihi Calliſtus de induſtria iſta finxiſſe, ut à Claudio gratiam iniret. quandoquidem nec Cajus, ſi Claudium perimere voluiſſet, Calliſti excuſationes *æquo animo* tuliſſet: nec Calliſtus juſſus *à Cajo* in re factu expetenda tergiverſatus fuiſſet; neque male agens, ac præter ea quæ dominus imperaverat, ſtatim meritas pœnas non ſuſtinuiſſet. Atque adeo Claudium quidem divinitus Caji furorem & inſaniam effugiſſe; Calliſtum vero finxiſſe beneficium à ſe collatum, ad quod ne minimum quidem contulit.

Simulat ſe à Cajo juſſum veneno Claudium tollere.

Chærea moræ impatiens.

II. Cæterum Chæreæ conatus indies differebantur *conſciorum* plerorumque ſegnicie. Nam ipſe invitus moram in re agenda ferebat, ut qui omne tempus facinori patrando opportunum eſſe duceret. * Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium, ad mactandas pro ſalute filiæ victimas, ſæpe tempus oblatum erat, vel eum præcipitandi dum ſtaret in faſtigio baſilicæ (tectum autem ſublime eſt foro imminens) & nummos inde aureos & argenteos ſpargeret populo; vel opprimendi celebrantem arcana ſacra ab ipſo inſtituta. ipſum enim à nemine ſibi cavere, dum ſolicitus eſſet ut omnia in iis rite ſervatoque decoro fierent, minimeque crederet quenquam contra ſe quidquam moliri. Sed ſi nihil indicio ſit, ſibi, quaſi à Diis, datam eſſe necis poteſtatem, ipſum tamen ita viribus valere ut vel abſque ferro Cajum conficeret. Adeo Chærea infenſus erat conjuratis, veritus ne tempus opportunum amitterent. Atque illi quidem

δὲ καὶ Κάλλιστος· ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, πολέμιός τε ἀνὴρ εἷς ἕκαστος ἐπὶ μέγιστον δυνάμεως ἀφικόμενος, καὶ σχεδὸν ἄλλο ἢ ἰσοτύραννον εἶχε τὴν δυναμιν, φέρων τε τ πάντων ἐς μεγέθη χρημάτων, ἅπερ ἐλάμβανεν αὐτός. [a] δωροδοκώτατος γὰρ ἦν ἐς [x] ὑβριστικώτατος, [y] παρ' ὁντινα σὺν [z] ἐξουσίᾳ χρησάμενος τῷ εἰκός· καὶ ἄλλως τε ἐκ φύσεως ἐξεπιτήδειος ἀνήκεστον ὅσον, καὶ ἐφ' οἷς ποτ' κεμψεν ἀδάμαντα [a] ἀνταπαίσασθαι χρωμένῳ, αὐτῷ τε πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας ἐκ κινδυνώδους αἰτίας, ὀλίγου ἦκεν ἢ τὸ μέγεθος τῶν χρημάτων. ὥστε δὴ ἐς Κλαύδιον ἐθεράπευε κρυπτῶς [b] μεταπαθίζων πρὸς αὐτόν, ἐλπίδι ἐκ καὶ εἰς ἐκεῖνον ἕξειν τὴν ἡγεμονίαν Γαΐου μεταστάντος, αὐτῷ τῷ ὑπάρξειν τὴν τιμὴν τὴν ἐφ' ἡμέραις ὀλίγαις, προκαταλήψεσθαι χάριν ἐς φιλανθρωπίας λόγον. ἐτόλμησε γοῦν εἰπεῖν ὡς κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Καίσαρος φαρμάκῳ τὸν Κλαύδιον, μυρίας εὑρὼν ἐκ χρημάτων τὰς [c] ὑπερβολάς. [d] δοκεῖ δέ μοι προπαιτιᾶσθαι Κάλλιστος ὅτι ῥᾳδίως τῇ Κλαυδίᾳ τὸν λόγον τοῦτον. [e] ἐπεὶ ὅτε Γαΐου ἀρμηκῶς μεταχειρίσασθαι Κλαύδιον ἠνείχετο τῶν Καλλίστου προφάσεων, ὅτε Κάλλιστος, κελευσθεὶς πρὸ τοῦ προῆξιν εὐκόλου [f] ὑπερέβαλεν, [g] ἢ κακουργῶν εἰς [h] ἐκ δεισιδαίμονα [i] τὰς ἐπιστολὰς, οὐκ ἂν ἐκ τοῦ προχείρου τὸ μισθὸν ἐκομίζετο. ἀλλὰ δὴ [k] Κλαυδίῳ μέν τινι θεία δυνάμει σωθῆναι ἐκ μανιῶν τῶν Γαΐου, Καλλίστου δὲ ὑποποιήσασθαι χάριν κατάθεσιν μηδαμῶς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης.

ια'. [l] Τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Χαιρέαν [m] ὑπερβολαὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἦσαν [n] ὀκνῷ τῶν πολλῶν. ὁ γὰρ Χαιρέας [o] ἑκὼν ἐκ πράσσειν ἀναβολὴν ἐποιεῖτο, πάντα καιρὸν ὑπιτήδειον [p] τῇ πράξει νομίζων. καὶ γὰρ εἰς τὸ Καπετώλιον ἀνιόντα, [q] κατὰ θυσίας ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ὑπιπλεύσας ὑπὸ τὸν Γαΐου, πολλάκις καιρὸς, καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἱσταμένου καὶ δήμῳ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου χρήματα διαῤῥιπτοῦντα ὧσιν κεφαλῆς, ὑψηλὸν δὲ ἔστι τὸ [r] στέγος εἰς τὸν ἀγορᾶν φέρον, ὅθεν τε τ μυστηρίων τ ποιήσεων α [s] σωίσαι τόπ. πάντων γὰρ αὐτὸν ἀπροφυλακτότατον εἶναι περὶ σφᾶς τὸν ἐν αὐτοῖς εὐπρεπῶς [t] ἀναστρεφόμενον, καὶ ὑποπτεύσοντ τὸν ἐν ὑπηκόοις [v] τινὰ ψυχρὰν πίστιν. εἰ δ' [x] μηδὲν σημεῖον, ὡς ὑπὸ τ θεῶν, αὐτῷ δύναμιν τοῦ θανάτου προσταξάντων, αὐτὸς δ' ἂν ἰσχὺν ἐγγενέσθαι, καὶ μὴ σιδηροφορουμένῳ ἀφαιρήσασθαι [y] τ Γάϊον. ὅτως δὲ [z] ὀργῆς εἶχε τοὺς συνωμότας ὁ Χαιρέας, δεδιὼς τοὺς καιροὺς [a] διαῤῥυῆν. οἱ δ' ἐώρων μὲν [b] νομίμων τι χρήζοντα ἐπ' ἀγαθοῖς πᾶς

[v] Δωροδοκώτατος γὰρ ἦν] Et vigorem ultra modum haberet *Ruſin.* SPANH.

[x] Ὑβριστικώτατος,] Ὑβριστότατος παρὰ τινα ἂν γένοιτο *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[y] Παρ' ——— εἰκός·] Vel παρὰ τὴν ἐξουσίαν χρησ. præſenti utique potentia præter fas uſus. SPANH.

[z] Ἐξουσίᾳ] *L. B.* γένοιτο ἐξουσία.

[a] Ἀνταπαίσασθαι] Conf. ſupr. lib. 17. c. 2. §. 4. SPANH.

[b] Μεταπαθίζων] *L. B.* μεταπαθίζειν.

[c] Ὑπερβολάς.] Ἀναβολὰς *Busb.* HUDS. Vel ἀναβολὰς, mox tamen ὑπερβολὰς & ὑπερβάλλειν §. XI. & XII. SPANH.

[d] Δοκεῖ δέ μοι προπαιτιᾶσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* quo fere modo legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius*, δοκεῖν ἢ προστιθοῖντο in *Editis Aliiſque.*

[e] Ἐπεὶ] *L. B.* ἐπείτα & in *Marg.* ἐπεῖτε.

[f] Ὑπερέβαλεν,] Sic lego. ὑπελάμβανεν in *Joſephi* libris tam *Editis* quam *MSS.*

[g] Ἢ κακουργῶν] Ita *Hen. à pr. m.* (ut & *L. B.*) εἰ *ab altera manu.* quo modo, in *Editis* & *MSS.* niſi quod ἢ pro εἰ habeat *Busb.* omiſſis δίκτων ὑπελάμβανεν.

[h] Τῷ δεισιδαίμονα τὰς ἐπιστολὰς,] Επιστολαὶ mandata ſupr. lib. 18. c. 9. §. 4. SPANH.

[i] Τὰς ἐπιστολὰς] Adjectum ex *L. B.*

[k] Κλαυδίῳ μέν τινι θείᾳ] Ut aliquem ex loco, quem corruptum eſſe ſuſpicor, ſenſum elicerem ita reſcripſi, cum antea eſſet, Κλαυδίῳ, μὲ ἔκ τινος θείας δυνάμεως χρήσασθαι μανιῶν τοῦ Γαΐου, Καλλίστου προποιήσασθαι &c. *Epiphanius* vertit, *ſed Claudium quidem divinitus à Caji veſania liberavit, Calliſtus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur injuncta.*

[l] Τοῖς δ' ἀμφὶ] *L. B.* τοῖς ἀμφὶ.

[m] Ὑπερβολαὶ] Ἀναβολαὶ vid. mox ſupr. §. 10. SPANH.

[n] Ὀκνῷ τῶν πολλῶν.] Ita *Busb.* ἐκπόνων πολλῶν perperam in *Editis Aliiſque.* ὀκνούντων πολλῶν *Gall.* & *Lugd. Bat.*

[o] Ἑκὼν δὲ πράσσειν ἀναβολὴν] Ἑκὼν εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἔσαι ἑκὼν εἶναι *Vat* & *Hen. à pr. m.*

[p] Τῇ πράξει] *L. B.* πράξιν.

* *Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium,*] *Epiphanius* vertit, *nam dum Cajus in Capitolium aſcendiſſet, ut pro filia ſacrificaret, venit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine ſtantem, ac populo auri & argenti pecunias diſpergentem: dum hæc miniſteria gererentur præcipitem ex eminenti loco cogitavit impellere, cum ſe à nullo videri putaret, nec inſidias feciſſe crederetur. Et licet non optata mors evenisſet, ipſi tamen acceſſiſſet audacia, ut præter ferrum perimeret.*

[q] Κατὰ θυσίας] Ita *Busb.* καὶ τὰς θυσίας in *cæteris.* εἰς τὰς θυσίας legendum eſſe conjiciebat Cl. *Lowthius.*

[r] Στέγος] *L. B.* τέγος.

[s] Σωίσαι τόπ.] *L. B.* σωίσασθαι.

[t] Ἀναστρεφόμενον,] Ita lego, potius quam ἀναστρεφόμενον. quod tamen in *libris* exſtat.

[v] Τινὰ ψυχρὰν πίστιν.] Sic *Busb.* ταὶ ψυχρὰν πίστιν *cæteris in cæteris.*

[x] Μηδὲν σημεῖον,] Locum hunc pro deploratiſſimo habeo. ut tamen ſenſum aliquem, licet languidum, inde elicerem, mutavi μηδὲν τοιοῦτον, ὡς τοῦ θεῶν αὐτῷ in μηδὲν σημεῖον, ὡς ὑπὸ τ θεῶν, αὐτῷ.

[y] Τὸν Γάϊον.] *L. B.* τότε Γάϊον.

[z] Ὀργῆς] *L. B.* ὀχῆς. ſed in *Marg.* ὀργῆς.

[a] Διαῤῥυεῖν.] *L. B.* ἀφῤῥυῆν.

[b] Νομίμων] *L. B.* νόμων.

τοῖς αὐτῶν [c] ἐπιγόμενον. ὁ μὲν ἀλλ' ἠξίουν εἰς ὀλίγον γῆν [d] ὑπερβολὴ χρήσασθαι, μὴ [e] ἐπισφάλμασι τῇ ἐπιχθρήσει συνελθόντα παράσχοιεν τῇ πόλει, ζητήσεων τ' συγγιγνωσκόντων τῇ πρᾶξιν γιγνομένων, καὶ τοῖς αὐτοῖς μελλήσουσιν ἐπιχθρεῖν ἄπορον τὴν ἀσφαλείαν [f] ποιήσαιεν, φράξαμένης Γαΐᾳ πρὸς αὐτὰς μείζονος. καλῶς οὖν ἔχειν θεωρεῖν ἐν τῷ Παλατίῳ ἐπιπλεόντων ἅπασι τὸ χρῆμα· [g] ἄγειν δ' ἐπὶ τιμῇ τοῦ πρώτου μεταστησαμένου τὴν ἀρχὴν τοῦ δήμου Καίσαρος εἰς αὐτὸν, μικρόν τι πρὸ τοῦ βασιλείου καλύβης πηλοῦ γεγενημένης, καὶ Ρωμαίων τε οἱ εὐπατρίδαι θεωρῆσιν ὁμοῦ πᾶσι καὶ γυναιξὶ καὶ ὁ Καῖσαρ· ῥᾳστώνην τε αὐτοῖς ἔσεσθαι πολλῶν μυριάδων ἀνθρώπων εἰς ὀλίγον χωρεῖν [h] καθειργνυμένων, ὡς εἰσιόντα τὴν ἐπιχείρησιν ποιήσασθαι, δυναμένους τοῖς ἐπιτασσομένοις, εἴ τινες προθυμοῖντο, μὴ [i] βοηθεῖν αὐτῷ βοηθοῦντι.

ιϛ'. Ηνείχετο δὴ Χαιρέας, καὶ τῶν θεωρῶν ἐπιθυμησάντων τὴν πρώτην [k] δεδογμένον ἄπιθθαι τῆς πράξεως. ἰσχυρότερον [l] δ' ἦν τὸ [m] κατ' ἐκεῖνα προβεβουλευκότων [n] τὸ τῆς τύχης συγχωρεῖν [o] ὑπερβολάς· καὶ [p] τὰς τρεῖς [q] ὑπερβαλλομένας [r] τὰς νομίμους ἡμέρας, μόλις κατὰ τὸν τελευταῖον αὐτοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον. [s] Χαιρέας δὴ συγκαλέσας τοὺς συνωμότας, "πολὺς μὲν, "εἶπε, καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος [t] ὀνειδίζει τὸ ἐπι- "μέλειον ἡμῶν ὑπὸ τοῖς ὕπω βεβουλευθεῖσι μετὰ ἀρε- "τῆς· δεινὸν δὴ [v] εἰ καὶ μεμυημένοις ἡμῖν ἀφανὲς ἔσται ἡ πρᾶξις, καὶ Γαΐου ὑβρεῖ μείζονος. ἢ οὐχ "ὁρῶμεν ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀφαιρούμεθα [x] ὁπόσα τῶν "ἡμετέρων, καὶ προσθήκην τοῦ Γαΐου τυραννίδι χα- "ριζόμεθα, δέον αὐτοὺς παιδεῦσαι τὸ λοιπὸν εἶναι, καὶ "τοῖς ἄλλοις αἰτίαν τοῦ εὐδαίμονος [y] ὑφαρπάζας ὁ" "αἰῶνος ἅπαντος [z] τοῦ αὖθις ἐν θαύματι μεγάλῳ "καὶ τιμῇ καλεῖσθαι;" τῶν δὲ οὐδὲ ἀντιφθέγγεσθαι ὡς ἀπόνου [a] καλῶς δυναμένων, ἅτε τῷ πρᾶξιν ἄπειρος δεχομένων, σιγῇ δὲ καταπεπληγότων, "τί φησιν, "ὦ γενναῖοι, διαμέλλομεν; ἢ οὐχ ὁρᾶτε τὸν σήμε- "ρον τῶν θεωρίων [b] ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν, καὶ Γάϊον "[c] ἐκπλεόμενον; ὅτι γὰρ Αλεξανδρείας παρεσκεύ- "ασται πλεῖν κατὰ θεωρίαν τῆς Αἰγύπτου. καλὸν δὲ "[d] ὑμῖν προέσθαι τῶν χειρῶν τὸ ὄνειδος, τῇ Ρω- "μαίων μεγαλαυχίᾳ πομπεῦσαν ἀφ' ἧς τε γῆς καὶ θα- "λάττης; πῶς δ' οὐκ ἂν δικαίως [e] κρινόμεθα αὐ- "τοὺς αἰσχύνῃ τῶν ἡσσημένων, εἴ τις σοὶ [f] αὐτὸν "Αἰγύπτιος κτείνας, τῷ ὕβρει ἐκ ἡσσόμενος ἀ- "ναχωρεῖν τοῖς ἐλευθέροις γεγονόσιν. ἐγὼ μὲν οὖν "οὐκέτι εἰς πλείονα ἀνέξομαι τὰς [g] σκέψεις [h] ὑ- "μῶν, χωρήσω δὴ τοῖς κινδυνίοις [hh] ὑμῖν σήμερον, "ἡδονῇ φέρων πᾶν ὅ, τι καὶ γένοιτο ἐξ αὐτῶν, ὀρθ'

sentiebant eum justis de causis irasci, atque è re sua esse quod ille adeo festinaret. Veruntamen postulabant pauliſper deferri negotium, ne, si quid male succederet, tota civitas turbaretur conscios facinori perquirendo, ipsisque Cajum aggressuris nihil proficeret fortitudo, omnibus ad illum aditibus majori cura præclusis. Satius igitur esse, cum spectacula in palatio ederentur, sese ad rem admovere: (celebrantur autem in honorem Cæsaris, qui primus potestatem populi in se transtulit; fixisque prope regiam tuguriis eò spectatum veniunt patricii Romani cum liberis & uxoribus, necnon & ipse Cæsar) facileque illis fore, tot hominum milibus in locum angustum conclusis, ipsum dum ingrederetur adortum ire, cum ne satellites quidem, si id magnopere vellent, ei auxilio esse possent. *Tandem decretum, dum ludi Palatini agunt-tur, Cajum tollere.*

12. Chærea ergo *diem ex die* exspectabat, cumque adessent spectacula, primo die ad rem aggredi constitutum erat. sed fortuna, quæ moras interposuit, plus poterat quam consilium, quod contra ipsum ceperant: cumque tres dies stati & solennes nihil agendo tererentur, vix die novissimo obtinuerunt ut res conficeretur. Itaque Chærea, convocatis qui conjuraverant, dicebat, "multum "quidem elapsum est temporis, quod nobis segni- "ciem exprobrat in honestis consiliis exsequen- "dis: grave autem erit, si ex alicujus indicio in "nihilum recidat quod suscepimus, & Cajus inde "exacerbatus magis etiam sæviet *in universos*. "An non videmus, quod nobis nostrisque omnibus "libertatem auferimus, & Caji tyrannidem in ma- "jus augemus; cum debeamus in posterum nobis- "met securitatem parare, aliisque felicitatem lar- "giendo ad secula omnia ventura in admiratione "esse & honore?" Cum autem illi contra ista honeste quidquam dicere non possent, neque *tamen* facinus palam approbarent, sed quasi obstupefacti conticescerent, tum ille, "Quid, inquit, "ô viri fortes, cunctamur & tergiversamur? Non- "ne videtis hunc esse spectaculorum diem ulti- "mum, & Cajum *statim ab eo* navigaturum esse? "comparavit enim se, ut navibus Alexandriam "proficiscatur, Ægypti visendæ gratia. Pulchrum "autem vobis erit è manibus dimittere hominem "propudiosum, cum magnifica Romanorum o- "stentatione terra marique incessurum? Quomo- "do vero non jure accusemur, ut quos pudeat eo- "rum quæ fient, si quis ipsum Ægyptius forte per- "imat, qui injuriarum insaniam hominibus libe- "ris & ingenuis non ferendam existimaverit. Ego "sane consilia vestra non amplius morabor, sed "hodie paratus sum memet periculis objicere, lu- "bentique animo ferre quicquid propterea eve- "nerit; *Chærea conjuratis stimulos subdit.*

c Επιγόμενον.] Ita *Gall.* ἐπαγόμενον in *Editis Aliisque.*
d Υπερβολὴ] Conf. supr. §. 10 SPANH.
e Επισφάλμασι] *L. B.* πη σφάλμασι.
f Ποιήσαιεν.] Ποιήσαιεν insertum dedi, sensu illud aut simile verbum postulante.
g Ἄγειν δὲ ἐπὶ τιμῇ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in parvo ejus rotundo templo, aguntur, qui primus &c.*
h Καθειργνυμένων.] Καθειργμένων *Busb.*
i Παραστρατευομένης αὐτῷ βοηθεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) Παρατασσομένης αὐτῷ βοηθεῖν. εἶχετο δὲ in *Editis Aliisque.*
k Δεδογμένον] *L. B.* δεδομένον.
l Δ' ὦ] *L. B.* ὦ.
m Κατ' ἐκεῖνα προβεβουλευκότων] Sic *Busb.* & *L. B.* κατ' ἐκείνως in *cæteris.*
n Τὸ τῆς τύχης] *L. B.* τῆ τύχης.
o Υπερβολὰς. —— ἡμέρας,] Conf. supr. §. 10. SPANH.
p Τὰς τρεῖς ὑπερβαλλομένας] Zonaras in narratione hujus facti p. 559. B. de Cajo, καὶ ἀφ' ἑτέρας τρεῖς ἡμέρας παρῆγεν. Adeo ut hic vertendum sit: *tres insuper dies præter legitimos horum ludorum superaddentis.* Non adsecutus est etiam hunc locum *Rufinus.* SPANH.
q Υπερβαλλομένας] *L. B.* ὑπερβαλομένας.
r Τὰς νομίμους ἡμέρας,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* τοὺς νομίμους ἡμέρας in *libris.*
s Χαιρέας δὲ συγκαλέσας] Haud aliter *Busb* Χαιρέας δὲ καλέσας *Lugd. Bat.* Χαιρέας δὲ καλέσας in *reliquis.*
t Ονειδίζει τὸ ἐπιμέλειον] Ita lego. ὀνειδίσαί τι τὸ in *Editis Aliisque.* ὠνείδιζε τὸ *Busb.*
v Εἰ] Abest à *L. B.*
x Οπόσα —— προσθήκην] *L. B.* in *Marg.* ὁπόσας τ' ἡμερῶν, εἰς προσθήκην.
y Δι' αἰῶνος] Ita *Hen.* nisi quod δι' αἰῶνος ἁπάντου pro ἅπαντος habeat. *Busb* ἅπαντος τ' αὖθις in *cæteris.*
z Τὸν αὖθις] *L. B.* τοῖς αὖθις.
a Καλῶς δυναμένων,] Ita cum *Cod Busb* & *Lugd. Bat.* qui etiam ὡς ἃ omittit. Forsan τ' ἢ ἅδε ἀντεῖπεῖν ὡς πάνυ καλοῖς δυναμένοις.
b Υστάτην ἡμέραν ὖσαν,] Ημέραν τελευταίαν *Busb.*
c Εκπλεόμενον;] *L. B.* ἐκπλευσόμενον.
d Υμῖν] Vel ἡμῖν legendum vel (ponendo *vobis* pro *nobis*) corrigenda versio. IBB.
e Κρίνομεν] *L. B.* κρίνωμεν.
f Αὐτὸν Αἰγύπτιος] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nam quo modo non juste erimus confusioni obnoxii, si quis eum Ægyptius occidat, iniuriam non ferens libertatis oppressæ.* HUDS. Lectionem hanc confirmat *Lugd. Bat.* in quo est αὐτὸν, verum desideratur id quod præcedit ὅν. HAV.
g Σκέψεις] Σκῆψις *Gall.* & *Lugd. Bat.*
h Υμῶν] Ita cum *Epiphan.* ὑμῶν in *Græcis* omnibus.
hh Ὑμῖν σήμερον,] Mallem ἡμῶν.

"nerit; neque eſt ut ego, quodcunque ſit, rem "procraſtinem. Enimvero quid forti & generoſo "tam miſerabile, quàm ut alius me vivo Cajum "occideret, mihique laudem iſtam præriperet?

Quænam acciderint, dum ſpectacula ederentur.

13. Et ille quidem, his dictis, impetu animi ferebatur ad facinus patrandum, & reliquis fiduciam ingeneraverat, ut omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent; primaque luce ad palatium aderat gladio equeſtri ſuccinctus. nam moris erat tribunis, ut accincti ſignum peterent ab imperatore, & forte ea die vices ſignum accipiendi ad ipſum redierant. Et jam confluebat multitudo ad palatium magno tumultu, alio alium angente & premente, dum quiſque locum ſpectandi præripere nititur, magna voluptate hanc populi contentionem ſpectante Cajo: quòd nec ſenatoribus aſſignata eſſent loca, nec equitibus, ſed promiſcue ſederent, viri cum mulieribus, & ſervi confuſi cum ingenuis. Cajus autem, via ei patefacta & munita, *egreſſus* rem divinam faciebat Auguſto Cæſari, cujus in honorem ſpectacula edebantur; & cadente victima contigit cruore reſpergi togam ſenatoris cujuſdam Aſprenatis *nomine*. quod quidem à Cajo riſu excipitur, ipſi vero Aſprenati plane ominoſum accidit: ſimul enim cum Cajo cæſus eſt. Dicitur autem Cajum ea die magis quam natura ejus ferebat affabilem exſtitiſſe, eaque ſermonis comitate uſum eſſe ut omnibus miraculo fuerit. Sacro peracto ad ſpectacula ſe convertit, locumque ſuum in theatro occupabat; præcipuis ex amicis cinctus. Eo autem tempore exſtructum erat theatrum, ut quotannis fieri ſolebat, in hunc modum. Duo ei oſtia erant, quorum alterum exeuntibus ſub dium, alterum in porticum euntibus aut egredientibus patebat, ne turbarentur qui intus concluſi erant, & ut actores & muſici ex eodem tugurio, in quo & alterum ſeptis incluſum erat, exeuntes liberum regreſſum haberent. Conſidente itaque populo, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæſare, (dextrum enim theatri cornu Cæſar tenebat) Vatinius ordinis ſenatorii vir & prætorius, Cluvium & ipſum conſularem ſibi *forte* aſſidentem, ecquid rei novæ accepiſſet, interrogabat, ita tamen caute ut nemo vocem *ejus* exaudiret. quo dicente, nihil ſibi nunciatum eſſe, hodie igitur, ô Cluvie, tyrannicidii fabula agenda eſt. Cui Cluvius, "Tace, ô vir fortis, ne quis A- "chivorum ſermonem *iſtum* audiat." Multis deinde in ſpectatores ſparſis miſſilibus, quæ pomis conſtabant & avibus propter raritatem ſummi pretii habitis, Cajo volupe erat videre certamina hac de cauſa inita, utque ſpectatores de iſtis ſibimet

Ominoſa res accidit Aſprenati.

Vatinius & Cluvius conſcii facinoris.

Cajo periculum portenditur.

"ἂν ὑπερβαλοίμην [i] εἴπερ εἴη. τί γὰρ δὴ καὶ χρῆσιτ' "[k] ἀνδρὶ φρόνημα ἔχοντι τοῦτο χρηλιώτερον, [l] Γάϊον "ἄλλον τινὰ ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐμὲ τὸν ὑπὲρ "τῶνδε ἀρετὴν ἀφῃρημένον.

ιγ'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, [m] αὐτός τε ὡρμᾶτο πρᾶξαι τὸ ἔργον, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεποίησε θάρσος, πᾶσί τε λὼ ἔρως ἄπλετος ἦν ἐγχειρῆσαι, μηδὲν ὑπερβαλλομένοις· [n] ἔωθέν τε ὑπὲρ τὰ βασίλεια [o] γέγονε τὸ ξίφος ὑποζωσμένος [p] ἱππικόν. ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τότε, ἐζωσμένοις αἰτεῖν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸ σημεῖον, λώ τε ἡ ἡμέρα καθήκοι εἰς αὐτὸν τὰ παραλήψεως τοῦ σημείου. ἄρτι τε συνῆλθε [q] πολὺς εἰς τὸ παλάτιον [r] ὑπὲρ περικαλύψαι θέας πολλῷ θορύβῳ καὶ ὠθισμῷ, χαρᾷ φέροντος Γαΐου τῷ ὑπὲρ τοιούτου τε πολλῶν ἀγωνίων, [s] παρὰ καὶ διακέκριτο ἄδην, ὅπου τῇ συγκλήτῳ [t] χωρίον, ὅτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην δ' [v] ἔζοντο, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ αἱ γυναῖκες, καὶ τῷ δούλῳ [x] ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον. Γαΐου δὲ, [y] προόδων αὐτῷ γενομένων, ἔθυε τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ᾧ δὴ καὶ τὰ τῆς θεωρίας ἤρατο· καὶ πίπτοντος τοῦ ἱερείου πρὸς, σταγὼν [z] αἵματος τοῦ [a] Ἀπρωνιανοῦ ἑνὸς τῶν συγκλητικῶν ἀναστάντων ἐφ' ἑαυτῷ. τότε Γαΐῳ γέλωτα μὲν παρέσχεν. ὑπὲρ δὲ ἄρα εἰς οἰωνὸν τῷ Ἀπρωνιανῷ φανερόν. ὑπεκαταφάζει γὰρ τῷ Γαΐῳ. Γάϊον δὲ ἰσχνὸν φύσιν τοῦ ἐαυτοῦ εὐπροσωπορώτερον ἐφάνη κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν, καὶ δεξιότητα χρώμενον ὁμιλίας πάνυ· ὅν πω οὐκ ἐκωλύεσθαι τῶν θεατριζόντων. μετὰ δὲ τοῦ θυσίαν, ὑπὲρ τοῦ θεωρίαν τραπεὶς ἐκαθέζετο, καὶ περὶ αὐτὸν τῶν [b] ἑταίρων οἱ ἀξιολογώτατοι. [c] καταστεύασε δὲ τὸ θέατρον, πηλὸν δὲ ἐγένετο καὶ ἕκαστον ἐκαυτοῦ, τοιόνδε τρόπον. θύρας ἔχει δύο φερούσας, τοῦ μὲν [d] εἰς αὖθεμον, τοῦ δὲ εἰς σφᾶν εἰσόδους καὶ ἀποχωρήσεσιν, ὅπως μὴ παρέσσωνται οἱ ἔνδον ἀπηλημμένοι. ἐκ δὲ αὐτῆς τῆς καλιᾶς, ἑτέρων διαφράγμασιν ἑτέραν ἀπλῆφύκασι [e] ἐπεκατασροφῶσαν [f] τοῖς ἀντιγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα. συγκαθημένης δὲ τῆς πληθύος, καὶ [h] Χαιρέᾳ σὺν τοῖς χιλιάρχαις ὀκ ἄπωθεν τοῦ Γαΐου, δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου κέρας ὁ Καῖσαρ εἶχε, [i] Οὐατίνιός τις τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρ ἐστρατηγηκὼς, ἤρετο [k] Κλούϊον παρακαθεζόμενον αὐτῷ, καὶ τοῦτον ὑπαλλαγὴν, [l] εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων [m] παραφύοιτο [n] πύσις, σεμνηθὴς γνώμενος καὶ μὴ ἐξάκουστος εἶναι τάδε λέγων. οὐ δὲ φαμένου μηδὲν πεπυσμένου. σήμερον τοιγαροῦν, ὦ Κλούϊε, τυραννοκτονίας ἀγὼν [o] πρόκειται. καὶ ὁ Κλούϊος, "ὦ "γύναι, φησὶ, [p] σίγα μήτις ἄλλος Ἀχαιῶν μῦθον ἀκού- "σῃ." πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ [q] πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τῷ πανίῳ σήμαια τοῖς κλωμένοις, ὁ Γαΐος ἡδονῇ τὰς περὶ [r] αὐτῶν ἐθεώρει μάχας, καὶ διαφερομένοις

[i] Εἴπερ εἴη.] Εἰ πιρεῖν *Hen. à pr. m.* forſan itaque εἰ παρεῖν. ſi quis malit ἄ, τι πιρ εἴη, per me licet.

[k] Ανδρὶ] *L. B.* ἂν ἀνδρὶ.

[l] Γάϊον —— τινὰ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, (jam etiam adſtipulante *L. B.*) ſenſu ita poſtulante. antea erat, Γάϊον ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, εἰ μὲ τινὰ &c.

[m] Αὐτός τε ὡρμᾶτο] Αὐτός γε *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

[n] Ἐωθέν τε ἐπὶ τὰ παλατία] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἐωθέν τε in *Editis Aliiſque.*

[o] Γέγονε τὸ ξίφος] Vocem γέγονε acceptam debemus *Codici Busb.* (εἰώθει *Lugd. Bat.*) ἤπτιγε vel ἐπορεύθη, aut ſimile quid adjiciendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.*

[p] Ἱππικόν.] Τῶν ἱππικῶν. ἔθος γὰρ δὴ τοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἱππικομῶν pro ἱππικῶν habent *Hen.* & *Vat.*

[q] Πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον] Πλῆθυς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[r] Ἐπὶ περικαλύψαι] *Gen.* ἐπιπερικαλύψαι. Diſt. ἐπὶ περικαλ. SPANH.

[s] Παρὰ καὶ διακέκριτο ἄδην,] Id eſt, παρ' ὃ, quod uſitatius. ὃ γὰρ διακέκριτο *Busb.*

[t] Χωρίον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* χωρίων perperam in *reliquis.*

[v] Ἔζοντο,] Ἰζοντο *Busb.*

[x] Ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον.] Ἀναμὶξ *Busb.*

[y] Προόδων αὐτῷ γενομένων, ἔθυε] Cajus proceſſu ſibimet facto *Ruſin.* SPANH.

[z] Αἵματος] Ita *Busb.* αἵματι in *ceteris.*

[a] Ἀπρωνιανοῦ] Ἀπρωνίου *Busb.* tam hic quam infra.

[b] Ἑταίρων οἱ ἀξιολογώτατοι.] Ἑτέρων *Busb.*

[c] Κατεσκεύασε] In *Marg. Lugd. Bat.* eſt, forte ἐν ἄθροις ἦ κατεσκεύασε.

[d] Εἰς αὖθεμον,] *L. B.* εἰς τὸ ἀναύθεμον.

[e] Απανασεφῶσαν] *L. B.* ἐπ' ἀνασεφῆ.

[f] Τοῖς ἀντιγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα.] In qua luſores exerceri ſolent atque cantores. *Ruſin.* SPANH.

[g] Δὴ τοῦ πληθύος,] Δὲ *Busb.*

[h] Τῷ Χαιρέᾳ σὺν τοῖς χιλιάρχαις] Ita *Busb.* Χαιρέα σ. τ. χιλιάρχαις ὀκ ἄπωθεν in *reliquis.*

[i] Οὐατίνιός] Sic ſcribo. in *Græcis* Βαθύνιος. *Batibius* in *Latinis.* HUDS. Bathybius *Ruſin.* Batibius. SPANH.

[k] Κλούϊον] In *libris* Κλαύϊον vel Κλαύϊτον. HUDS. in *L. B.* Κρύϊτον παρεζόμενον. *Ruſin.* Cludiſus, forte Cluvius, in Sueton. Neron. c. XXI. Cluvium Rufum Conſularem. ſic Cluvii mentio in Epiſtol. Ciceron. Tacito &c. SPANH.

[l] Εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων] Εἰ δή τις αὖ τῷ ν. πρ. *Busb.* εἴ τις αὐτῷ &c. *L. B.*

[m] Παραφύοιτο] Ita lego. ἀφύοιτο *Busb.* ἐφύοιτο in *ceteris.*

[n] Πύσις,] Sic lego. πύσεις *Voſſ.* πίσις in *reliquis.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet πύσεις ut paſſim. HAV.

[o] Πρόκειται.] Ita *Busb.* & *Voſſ.* πρόκειτ') in *Editis Aliiſque.*

[p] Σίγα —— ἀκούσῃ.] Ex *Homeri Iliad.* ξ'. v. 90. ubi legitur, Σίγα, μή τις τ' ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ Μῦθον. HUDS. Iliad. ξ'. v. 90. SPANH.

[q] Πολλῶν ὀρνέων] Multa poſtea in Theatro ſpargerentur *Ruſin.* SPANH.

[r] Αὐτῶν ἐθεώρει] Sic lego. αὐτῆς in *Editis Aliiſque.* αὐτοῖς *Voſſ.*

παιρὸς οἰκέμενον αὐτὰ τ̃ θεωρῶν. ἐνθάδε δ̃ σημεῖα μανθανέ δύο ἡμέας. ἡ γὰ μῖμ⊙ εἰσάγε) καθ' ὃν σαυρᾶται [s] ληςῶν ἡγεμών, ὅ, τε ὀρχηςὴς δράμα εἰσάγ Κινύραν, ἐν ᾧ αὐτ⊙ τε σκηνέτο, [t] ἡ ἡ θυγάτηρ Μύρρα, αἷμά τε λῶ τεχνητὸν πολὺ, ἡ τὸ σῶμ τ̃ σαυρωθέντ⊙ ἐκκεχυμένον, ἡ τὸ σῶμ τ̃ Κινύραν. [v] ὁμολογεῖται γ̃ ἡ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέας ἐν ᾗ φίλιππον τ̃ Ἀμύντα Μακεδόνων βασιλέα κτείνε Παυσανίας εἷς τ̃ ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντ⊙. Γαΐ⊙ γ̃ [x] ἐνδοιάζοντ⊙ εἴτε ἀναμένειεν εἰς τέλ⊙ τῆ θεωρίας ἀφ' τὸ τελευταῖον εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λυτρῶ χρησόμεν⊙ δ̃ σίτῳ εἴτε ἐπανίοι καθ' ἡ πρότερον, Μινυκιανὸς ὑπὲρ τ̃ Γαΐ⊙ καθεζόμεν⊙, ἡ δεδιὼς μὴ [y] ἀφαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν, ἐξαναςὰς ἐπέδη ἡ Χαιρέαν ἐώρα προεξελήλυθότα, [z] ἠπίγετο θαρσύνων αὐτὸν προελθών. λαμβάνε) γ̃ αὐτ⊙ τ̃ τριβῶνος Γαΐ⊙ ἡ φιλοφροσύνην δῆθεν, ἡ ποῖ δὴ, φησὶν, ὦ μακάριε; ἡ ὁ μὲν αἰδεῖ [a] δοκεῖ τ̃ Καίσαρ⊙ καθίζειν· κρείσσων δ' ὁ φόβ⊙ λῶ, ὀλίγον τι ἀφολιπὼν εἶτα ἀφανίσεται. ἡ ὁ Γαΐ⊙ [b] ἄδεν ἐμποδὼν λῶ ἐξιόντι, δοκῶν ὕπτί τινι τ̃ [c] ἀναπεπλεγμένων ποιεῖσθαι τὴν ἔξοδον. [d] Ἀσπρήνας γ̃, μετῆκε γ̃ καὶ αὐτὸς, παρὼν τῷ Γαΐῳ [e] καθ' πρότερον ὑπεξελθόντι πρὸς τι λυτρῶ ἡ ἄριστον ἥξειν, [f] χρήζων ὕπτι πέρας ἀχθῆναι τὰ ἐγνωσμένα.

ιδ'. [g] Καὶ οἱ περὶ τ̃ Χαιρέαν ἕπασον μὲν ἀλλήλους ἡ καιρὸς, καὶ ἐχρῶ ἕκασον σφᾶς ἡ προσαχθείη μὴ ἀπολιμπάνεσθαι ὀπιπονοῦντας. ἤχθοντο δὴ τῇ ἀμετρίᾳ, καὶ τῷ μέλλεσθαι τὰ ἐν χερσίν. ἐπὶ καὶ περὶ [h] τὴν ἐνάτην ὥραν ἤδη [i] τὰ τ̃ ἡμέρας λῶ, καὶ Χαιρέας, βαδιοῦντ⊙ Γαΐῳ, προθυμ⊙ λῶ ἐπεισελθὼν ἐν τῇ καθέδρᾳ προαπαντᾶν. προχώει μέντοι τοῦτο σὺν πολλῷ φόνῳ τ̃ πε βαλόντων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν· [k] καίπερ γ̃ εἰδὼς, προθυμ⊙ λῶ, καλῶς ἔχειν ἡγούμεν⊙, πᾶσιν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν ὠνούμεν⊙ ἐν ὀλίγῳ πίπτειν τὰ κατὰ τὰς [l] ἀπολυμένας. καὶ δὴ πεταμμένων [m] εἰς ᾧ θέατρον τὴν εἴσοδον, σημαίνεται Γαΐ⊙ ἐξαναςὰς, καὶ θορυβ⊙ λῶ. ἀνέστρεφον γ̃ καὶ οἱ συνωμόται, καὶ [n] ἀνωθοῦντο τὴν πληθύν, λέγω μὲν ἀφ' τὸ δυχεραίνειν τ̃ Γαΐου, ἔργῳ γ̃ ὑπ' ἀδείας βουλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταςήσασθαι αὐτὸν ἄπλεκτον τῆς σφαγῆς. προεξῆσαν γ̃ Κλαύδι⊙ μὲν ὁ [o] πατρῶ⊙ αὐτ, καὶ Μάρκ⊙ [p] Οὐϊνίκι⊙ ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀνὴρ, ἔτι γ̃ [q] καὶ [r] Οὐαλέρι⊙ Ἀσιατικὸς, [s] ἓς οὐδὲ βουλόμενοις [t] ἀφαιρεθῆναι δύναμις λῶ αἰδοῖ τῆς ἀξιώσεως, εἵπετο γ̃ αὐτὸς σὺν [v] Παύλῳ [x] Ἀρριωτίῳ. ἐπεὶ γ̃ ἐντὸς λῶ ἓ βασιλείου, τὰς

arripiendis contendebant. Hic etiam duo acciderunt quæ prodigiorum loco habita ſunt. Etenim mimus introducitur, in quo cruci affigitur latronum dux, & pantomimus fabulam introducit Cinyram, in qua Cinyras ipſe occiditur & filia ejus Myrrha; eratque multus ſanguis arte effuſus, tum circa cruci affixum, tum circa Cinyram. Conſtat etiam illum eundem fuiſſe diem; quo Philippum Amyntæ filium, in theatrum ingredientem, interemit Pauſanias ejus amicus. Cum autem Cajus dubitaret, permaneretne uſque ad finem ſpectaculi, quòd dies eſſet ultimus, an lotus & cibo ſumpto reverteretur, uti jam ante ſolebat, Minucianus, ſupra Cajum ſedens, veritus ne tempus è manibus re infecta elaberetur, ſurrexit, ubi Chæream egreſſum viderat, ut ire maturaret ad ipſum confirmandum. Ejus vero Cajus comiter apprehendens *togæ* laciniam, Quonam, inquit, abis, bone vir? Et ille quidem, Cæſarem quaſi reveritus, denuo reſedit: at ſuperante eum metu non multo poſt exſurrexit, Cajo eum ab egreſſu non prohibente, quod exire putaret ad requiſita naturæ. Aſprenas autem, qui & ipſe *conſilii* particeps erat, Cajum hortabatur ut clam excederet, quemadmodum ſolebat, ad lavandum & prandendum, & tum demum reverteretur; utpote quod decretæ rei exitum expediri vellet.

14. Et Chærea quidem atque ſui ſemet opportune diſpoſuerunt; eiſque incumbebat, locum, qui ſingulis obtigit, ne deſererent ſtrenue operam dare: & indignabantur moras necti, quodque in manibus erat differri, quod jam eſſet hora diei nona. Chæreæ itaque, Cajo cunctante *exire*, in animo erat *in theatrum* regredi, ipſumque *illic* ſedentem adoriri. Cæterum cogitatione præceperat hoc fine multa equitum qui aderant ac ſenatorum cæde fieri non poſſe: quamvis autem id ſciret, *Cajum aggrediendi* deſiderio ardebat, æquum eſſe ratus non morari ejuſmodi cædem, quæ *cæterorum* omnium incolumitate & libertate rependeretur. Cumque jam in eo eſſent ut theatrum ingrederentur, ſubito ſtrepitu ſignificatur ſurrexiſſe Cajum. quo factum eſt ut ſeſe converterent conjurati, & turbam dimovebant, quaſi eam ægre ferret Cajus, re autem vera ſui in ſecuritatem, ut qui vellent eum nudare præſidiis atque ita cædem patrare. Præcedebant autem eum Claudius patruus, & Marcus Vinicius ſororis ejus maritus, ut & Valerius Aſiaticus; (quos etiam *loco* depellere, ſi maxime id voluiſſent, ex dignitatis reverentia non licebat) Cajus vero ipſe ſequebatur cum P. Arruntio. Cum autem intra regiam eſſet, de via recta decedit, ubi con-

Ad facinus ſe parant conjurati.

[s] Ληςῶν ἡγεμών,] Ita lego. in *libris* ληςθὴς ἡγεμών. *Bulengerus* (l. *de Theatro*, in *Append.* p. 250.) legit λῃςὴς ἡγεμών, & vertit *latro princeps*. Intelligendus Laureolus, latronum anteſignanus, in crucem actus. Vide *Sueton.* in *Cajo*, c. 57. & *Petitum* ad *Leges Atticas*, p. 248.

[t] Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα,] Καὶ εἰ θυγάτηρ Μύρρα legit *Petitus*, loco jam citato. Sed verius eſt (ni *Joſephus* forſan in hiſtoria erraverit) excidiſſe verbum, quod ad Myrrham pertinebat, nimirum ἔφυγε vel ἐδιώκετο.

[v] Ὁμολογεῖ) —— ἡμέας] Videſis *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 3668. & confer *Petitum* in *Comment.* ad *Leges Attic.* p. 248.

[x] Ἐνδοιάζοντ⊙] Conf. *ælian.* lib. 3. c. 7. (verè 8.) § 3. SPANH.

[y] Διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν,] Διαλυθείη *Busb.*

[z] Ἠπίγετο θαρσύνων] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπέγετο θαρσύνων in *reliquis*.

[a] Δοκεῖ ᾧ Καίσαρος καθίζειν.] Δρᾶσαι *Busb.* & mox καθίζῃ.

[b] Οὐδὲν ἐμποδὼν λῶ ἐξιόντι,] Ita cum *Epiphanio*. id quod me monuit etiam Cl. *Lowthius*. ἐμποδὼν λῶ, ἄξιόν τι in *Editis Aliiſque*.

[c] Ἀναπλέκλων] Conf. infr. c. 2. §. 5. SPANH. *Lugd. Bat.* ἀναγκαίων.

[d] Ἀσπρῆνας] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Epiphan.* antea erat, Ἀμπρῆνας γ̃, ἡ αὐτὸς πας. HUDS. Aſprenas *etiam Rufin.* SPANH.

[e] Καθ' πρότερον ὑπεξελθόντι] Sic lego. καθ' ᾧ in *Editis Aliiſque*. καθ' ὃς *Hen. à pr. m.* forſan pro καθώς. HUDS. Emendationi huic ſuffragatur *L. B.* in quo eſt καθ' ὃ. HAV.

[f] Χρήζων ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* χρῆζον in *reliquis*.

[g] Καὶ οἱ περὶ τ̃ Χαιρέαν] Οἱ γ̃ π. τ. χ. *Busb.*

[h] Τὴν ἐνάτην ὥραν] Τὴν abeſt quibuſdam *libris*. ἑβδόμην pro ἐνάτην juxta *Suetonium*.

[i] Τὰ τ̃ ἡμέρας] *L. B.* ταύτης ἡμέρας. *Gbn.* τὰ τῆν ἡμέρας.

[k] Καίπερ γ̃ εἰδὼς,] Ita *Busb.* καίπερ δεδιὼς in *Editis Aliiſque*.

[l] Ἀπολυμένας.] Ἀποθνῃσκούσας *Busb.*

[m] Εἰς ᾧ θέατρον τὴν εἴσοδον.] Ita lego cum Cl. *Lowthio*. εἰς τὸ θέατρον τὴν ἔσοδον in *libris*. in *L. B.* εἰς τὸ θέατρον εἰσόδου.

[n] Ἀνωθοῦντο τὴν πληθύν,] Ἀνεωθοῦντο *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* ὁ Πατρῷ⊙] *L. B.* in *Marg.* πάτρως.

[p] Οὐϊνίκι⊙ ὁ τ̃ ἀδελφῆς ἀνὴρ,] Ita lego. Μινυκιανὸς in *libris*.

[q] Καὶ Οὐαλέρι⊙ Ἀσιατικὸς,] Illud ἡ è *Cod. Busb.*

[r] Οὐαλέρι⊙] Ita legendum eſſe ſuadet *Epiphanius*, qui vertit, *Valerius Aſiaticus*. antea autem erat ἀνθυπατικὸς. (*Lugd. Bat.* ſubindicante veram lectionem, in quo Ἀναπλαγὸς.) Ex *Dione Caſſio* (ſub finem lib. LIX.) forſan legendum Οὐαλέρι⊙ Ἀσιατικὸς, ἀνὴρ ὑπατικός. HUDS. Valerius Conſularis Aſiaticus infr. §. 20. SPANH.

[s] Οὓς οὐδὲ] Ita lego pro οἷς, præeunte *Epiphanio*, qui vertit, *quos etiam ſi voluiſſent repellere* &c.

[t] Διακωλύσαι] *L. B.* ἀφελεῖσθαι.

[v] Παύλῳ Ἀρριωτίῳ] *L. B.* ταλαιπωρωτίῳ.

[x] Ἀρριωτίῳ.] Haud aliter *Epiphan.* & *Dion Caſſius*. Παύλῳ Ἀρρωτίῳ, aut Ταλαιπωρωνίῳ mendoſe admodum in *Joſephi* libris.

conſtituti erant famuli, quorum munus erat ipſi miniſtrare, & qua Claudius aliique præceſſerant; & in angiportum inſuetum deflectit, balneas petiturus, ſimulque pueros ſpectaturus, qui ex Aſia venerant, miſſi inde partim ut hymnos canerent in myſteriis quæ celebrabat, partim ut Pyrrhicham ſaltarent in theatris. Ipſi autem Chærea obviam venit, & ſignum petiit. Cumque ille probroſum quiddam & ridiculum daret, nihil moratus *Chærea* convicijs *Cajum* impetit, ſtrictoque gladio vehementem ei plagam inflixit, ſed non mortiferam. Sunt tamen qui dicunt, hoc à Chærea data opera factum eſſe, ut non uno ictu Cajum interimeret, ſed repetitis vulneribus magis eum excruciaret. At mihi parum credibile videtur quod afferunt, haud concedente timore in ejuſmodi rebus exſequendis rationem adhibere. Quod ſi ita exiſtimaſſet, Chæream profecto omnium ſtultiſſimum haberem, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter ſemet & conjuratos è periculo eximere; maxime quando non deerant plurimæ viæ Cajo ſuccurrendi, niſi quam primum exhalaret animam. atque adeo Chæream rationem habuiſſe ſemetipſum & amicos æque ac Cajum affligendi, ſi, cum poſſet re bene geſta clam ſe *Cajum* ulciſcentium iræ ſubducere, nec in incerto eſſet an ex animi ſententia res ſuccederet, temere voluerit ſemet perdere ſimul & tempus. Et in iſtis quidem cuique ſuo uti atque frui judicio per me licet. At Cajus dolore ex vulnere cruciatus (nam enſi, inter humerum & collum impacto, obſtitit os juguli, ne altius penetraret) neque animo conſternatus exclamavit, neque amici cujuſpiam opem imploravit, ſive quod nemini ſatis fideret, ſive ea de re non cogitaret. Sed, cum gemitum expreſſiſſet angoris magnitudo, fuga ſe proripiebat ulterius. cumque eum excepiſſet Cornelius Sabinus, qui jam ante animo erat præparatus, inclinatum trudit in genua: atque multi circumſtantes, una cohortatione excitati, gladiis eum feriebant; atque adhortatio ad invicem erat, repete. In confeſſo autem eſt apud omnes, Aquilam extremum ei vulnus intuliſſe, feciſſeque ut confeſtim animam efflaret. Veruntamen Chærea cædis auctor merito exiſtimandus eſt. nam licet aliquammultos ad facinus patrandum ſibi adjunxerit; primus tamen illud excogitavit, & ante omnes quemadmodum res iſtæ gerendæ eſſent animo deſignavit, primuſque auſus eſt conſilium cum aliis communicare. Cum autem ſermonem probarent quem de cæde habuit, & diſperſos unum in locum congregavit, & omnibus bene ac ſapienter paratis, tum recta conſilia dando omnibus longe præſtabat, & ſcite admodum orationem ad ſuadendum accommodavit; ita ut & omnium animos ad audendum accenderit, &, cum tempus poſceret vim & manus adhiberi, tunc etiam

Cajus trucidatus.

Aquila Cajo extremum ictum inflixit; at Chærea cædis auctor.

μὲν [y] εὐθείας ὁδὸς λείπῃ, καθ' ἃς [yy] δὴ ἐφίεσαν τῶν δήλων οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, καὶ προῄεσαν οἱ περὶ τὸ Κλαύδιον· τρέπεται ἢ μὴ στενωπὸν ἠρεμηκότα, καὶ οὐ πάνυ πρὸς λυτροῖς ᾠκημένον, ἅμα καὶ [z] παῖδας ἐξ Ἀσίας καλουμένους, πομπῆς αὐτῶν ἕνεκεν ἠρμένης ὅτι ὕμνους μυστηρίων ἃ ἐπετέλει, ἔνιοι ἢ κῶμον περίχαρμιν [a] οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ἔσεσθαι. ὑπαντιάζει ἢ αὐτὸν Χαιρέας, καὶ ἤτησε σημεῖον. ὃ ἢ τὸ εἰς χλεύην ἀγαπηκότος εἶπεν [b] ἐχέτω καὶ σὲ Γαΐα, καὶ παταξάμενος τὸ ξίφος ἐπέβαλε πληγὴν σφοδρὰν· ὁ μὲν γε λέγεται παίσαι. καίτοιγε φασί τινες τὴν ἀσθένειαν τοῦ Χαιρέου ἠρέσθαι τὸ μὴ μιᾷ πληγῇ διεργάσασθαι τὸν Γάϊον, ἀλλὰ πλείοσι μείζοσι πληθει τραυμάτων. [c] ἐμοὶ ἢ ἀπίθανος ἐστὶν ὁ λόγος, διὰ τὸ μὴ ἐπιχωρεῖν εἰς ταῦτα τὴν πράξιν λογισμῷ χρήσασθαι τὸν [d] Φόβον. Χαιρέαν ἢ, εἴπερ ἄτως ἐφρόνει, πάντων ἥμιστα μοιρία ἀσφέρειν, ἡδονὴν τῇ ὀργῇ χαριζόμενον μᾶλλον ἢ σὺν τῷ ὀξέως ἀπαλλαγῆναι αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνωμόταις κινδύνων χαριζόμενον, διὰ τὸ πολλὰς ἂν μηχανὰς ἔτι ἡδέως βοηθῶν Γαΐῳ μὴ φθάσαι τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι. κἀντεῦθα Χαιρέᾳ λόγον ἂν ἡδέως ὁ τῆς Γαΐου τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων, [e] ὅπως γε καὶ πράξαιμι καλῶς ἂν εἶχε σιγῇ χρωμένῳ διαδιδράσκειν τὰς ὀργὰς τῶν ἀμυνομένων, ὐχ ὅπως ἄδηλον εἰ τύχοι καταρθῶν ἐπ' ἀλόγοις χρήζειν αὐτὸν τι δοκοῦσιν καὶ τὸν καιρόν. καὶ τάδε μὲν εἰκάζειν παρέστω τοῖς βουλομένοις, ἢ καὶ θέλοιεν. ὁ ἢ Γάϊος, ἀλυσθόνει τὴν πληγὴν [f] φερόμενος· [g] μεσηγὺς γὰρ ἔτι τῶν ὤμων καὶ τῆς τραχήλου φερόμενον τὸ ξίφος ἔσχεν ἡ κλεὶς τοῦ στέρνου χωρεῖν. ἔτι ἀνεβόησεν ὑπὸ σκοπήξεως, ὅτι ἐπεκαλέσατό τινας τῶν φίλων, εἴτε ἀπορίας εἴτε καὶ ἄλλως [h] ἀφρονήσας. στὰς ἢ χρησάμενος τοῖς τῆς ἀλυσθόνος [i] τὸ θέειτον εἰς τὸ πρόσθεν ἔτρεψε φυγῇ. καὶ δεξάμενος αὐτὸν Κορνήλιος Σαβῖνος, τὴν ἀρχὴν ἐπὶ [k] προκατεργασμένοις, [l] ὠθεῖ κλιθέντα ὅτι γόνυ· πολλοὶ [m] ἢ ἐπεισόντες ἀφ' ἑνὸς [n] ἐγκελεύσματος ἔκυπτον τοῖς ξίφεσι, [o] παρακελευσμός τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ἐπὶ τύποις, ἰὼ. τελευταῖον ἢ Ἀκύλας ὁμολογεῖται τὸν ἀπάντων πληγὴν ἐπαγαγὼν, [p] ἢ μεθεῖσιν αὐτὸν ἀκριβῶς. ἀναθεῖη δ' ἄν τις τὴν πρᾶξιν Χαιρέᾳ. καὶ γὰρ εἰ σὺν πολλοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον αὐτῷ, ἀλλ' οὖν πρῶτός τε [q] ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη παραλαβὼν πολὺ τῶν ἀπάντων, [r] καὶ πρῶτος μὲν τολμηρῶς ἐξῆπεν τοῖς λοιποῖς. δεχομένων ἢ τὸν ἐπὶ τῷ φόνῳ λόγον, παρορμίδας τε ἔθροισε, καὶ πάντα φρονίμως συγκροτήσας, ἔνθα γνωμῶν [s] εἰσηγητὴς ὡς ἐχρῆν πολὺ κρείσσων ἐγένετο, καὶ λόγοις καθωμίλησε χρηστοῖς, ὡς ἐ τολμῶντας ἠνάγκασέ τε τὲς πάντας, ἐπεί

τε

[y] Εὐθείας] Ἐπ' εὐθείας *Busb.*

[yy] Δὴ ἐφίεσαν] *L. B.* διεφίεσαν.

[z] Παῖδας —— ἔτοιμος.] Pueri ex Aſia evocati ad concinendos Hymnos & ſaltandum Pyrrhicham. Idem Sueton. in Cajo. c. LVIII. pueri ex Aſia nobiles ad edendas in Scena operas evocati præpararentur, Idem in Jul. Cæſ. c. XXXIX. Pyrrhicham ſaltaverunt Aſiæ Bithyniæque Principum liberi. & Dio Caſſ. lib. LIX. p. 663 B. ἵνα τοὺς παῖδας διδάσκωσιν, οὓς ὁ Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰωνίας τὰ πάνυ ἀγαθὰ &c. SPANH.

[a] Οἱ] Abeſt à *L. B.*

[b] Ἐχέτω καὶ σὲ Γαΐα,] Ita in *Editis.* ἐχωρεῖτο *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

[c] Ἐμοὶ ἢ ἀπίθανος] *L. B.* ἐ μὲ ἐμοὶ πιθανὸς.

[d] Φόβον.] Sic lego cum *Voſſ.* (nunc *Lugd. Bat.*) *Gall.* & *Epiphanio.* τὸ Φόνον in *Editis Aliiſque.*

[e] Ὅπως γε] Ita *Baſ.* & *Hen.* ὅπως ἢ in *cæteris.* niſi quod illud ἢ non agnoſcat *L. B.*

[f] Φερόμενος.] Περιφερόμενος *Voſſ.* nunc *L. B.*

[g] Μεσηγὺς —— χωρεῖν &c.] Conf. *Ælian.* lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.

[h] Ἀφρονήσας.] Ita *Vat. Voſſ.* (nunc *L. B.*) *Hen. à pr. m.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſive incredulitate ſive imprudentia.* Φρονήσας in *reliquis.*

[i] Τὸ θέειτον] Τὸ θεῖον *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[k] Προκατεργασμένοις,] Προκατεργασμένον *Busb.* & *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*

[l] Ὠθεῖ κλιθέντα] Ὠθεῖ καὶ κλιθέντα *Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*

[m] Δὲ] Abeſt à *L. B.*

[n] Ἐγκελεύσματος] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐγκελεύσματος in *cæteris.*

[o] Παρακελευσμός τε] In *Editis Aliiſque*, παρακελεύσεις τε τὰ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἕτερα αὐτοῖς ἰώ. Verum τὰ delevi auctoritate *Cod. Busb.* reliqua ex conjectura mutavi. Forſan tamen legendum, καὶ ἕτερα πρὸς αὐτοῖς ἰώ. quod ſimplicius. Phraſis illa πρὸς ἐπὶ τύποις occurrit in *Gloſſario veteri.*

[p] Ἢ μεθεῖσιν αὐτὸν ἀκριβῶς.] *L. B.* μεθεῖσιν ἀκριβῶς.

[q] Ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη παραλαβὼν] Ἐνεθυμεῖτο λέγων μέντοι αὐτὸ ὡς πραχθεῖν παραλαβεῖν *Gall.* ἐνεθυμεῖτο ταῦτα μέντοι αὐτὸ (imo μὲ τοιαῦτα ω. π. πραλαβεῖν *Lugd. Bat.*) ὡς πραχθεῖν παραλαβεῖν *Voſſ.* atque ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* niſi quod παραλαβὼν habeat *Vat.* ὃς παραλαβὼν abſque πραχθείη *Hen.*

[r] Καὶ πρῶτος μὲ] Αὐτὸς γὰρ πρῶτος. *Busb.*

[s] Εἰσηγητὴς ὡς ἐχρῆν] Ita lego. εἰσηγήτειως ἐχρῆν in *libris.*

ſ Χρή-

τε καιρὸς ἐλάμβανε χειρὶ [t] χρῆσθαι, φαίνεται κἀνταῦθα πρῶτός τε ὁρμήσας, καὶ ἀψάμενος [v] ἀρετῇ δὲ φόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις εὐεπίβαλον ὡδάγαγών καὶ προθυμεῖται Γάϊον. ὥστε ἂν δικαίως καὶ ὅπερ τοῖς λοιποῖς εἴη πεπραγμένα, τῇ Χαιρέᾳ γνώμῃ τε καὶ ἀρετῇ προσῆσθαι καὶ πόνῳ τῶν χειρῶν.

ιέ. Καὶ Γάϊος μὲν, τοιούτῳ τρόπῳ χρησάμενος τῇ πλοῦτος, ὑπὸ δὲ πολλῶν τραυμάτων [x] ἀποψυχθεὶς ἔκειτο. οἱ δὲ περὶ τὸν Χαιρέαν, ἐπειδὴ κατείργαστο αὐτοῖς ἤδη Γάϊος, οὐδὲς μὲν [y] τὰς αὐτὰς ἰόντες σώζειν αὐτὸς ἀμήχανον ἑώρων, ὄκνῳ τε τῶν γεγονότων· ἐ γὰρ μικρὸν ἐδόκει τὸν αὐτοκράτορα ἀνῃρηκέναι τὸ κινδύνημα, ὑπό τε ἀνοίας τοῦ δήμου τιμώμενον, καὶ ὅπλα παρεσκευή, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ [z] ἀναιμωτὶ ποιησαμένων τὴν ζήτησιν αὐτοῦ· ἄλλως τε στενῶν ὄντων τῶν ὁδῶν καθ' ἃς ἐπράξαν τὸ ἔργον, καὶ μεγάλου πλήθους ἐμφράξαντος αὐτὰς τὰ θεραπεία, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ Φυλακῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνῃ παρῆσαν τὴν ἡμέραν. [a] οὐδὲς τε ἑτέρας χωρῶντες παρῆσαν εἰς τὴν Γερμανικοῦ μὲν οἰκίαν τοῦ Γαΐου πατρὸς, ὃν τότε ἀνῃρήκεσαν· σωτηρίαν ἦ ἐκείνη, διὰ τὸ ἐν τῷ βασίλειον ὂν, ἐπ' οἰκοδομίαις ἐκάστου τῶν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ γεγονότων ἀσκηθὲν ὑπὸ μέρους ὀνόματι τῶν οἰκοδομησαμένων, ἢ καί τι μερῶν οἰκήσεως δεξάντων τὴν ἐπωνυμίαν ὡδάγαγεν. [b] καὶ διεκπεσόντες τοῦ πλήθους τῇ ἐφόδῳ ἐν ἀδείᾳ τὸ παρὸν ἦσαν, [c] λανθάνοντος ἀκμὴν κακοῦ τοῦ τῶν αὐτοκράτορα παρειληφότος. πρῶτος ἦ εἰς τὲς Γερμανὲς ἡ αἴσθησις ἀφίκετο τοῦ Γαΐου τελευτῆς. δορυφόροι ἦ ἦσαν [d] αὐτοὶ ὁμώνυμοι τῷ ἔθνει, ἀφ' οὗ [e] κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα [f] περιέχοντες αὐτῶν. θυμῷ ἦ χρῆσθαι πάτριον ἐστιν αὐτοῖς, [g] ὅπερ ἐ παράνιον ἔν τισιν ἑτέροις Βαρβάρων, [h] διὰ τὸ ἠτόνως λογισμὸν ὑπιδέχεσθαι τῶν ποιουμένων, ῥωμαλέοι τε τοῖς σώμασι, καὶ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ πιέζοντες τοὺς πολεμίους, [i] οὓς ἂν ὁρμήσωσι μεγάλα κατορθοῦντες. ὅτοι δὲ πυθόμενοι τοῦ Γαΐου τὸν σφαγὸν, καὶ παραληφθέντες διὰ τὸ μὴ ἀρετῇ κρίνειν ὑπὲρ τοῖς ὅλοις, ἀλλὰ συμφέροντι τῷ αὐτῶν, μᾶλλον ἦ αὐτοῖς προσφιλὴς ἦν Γαΐου δόσεσι χρημάτων τὸ εὔνουν αὐτῶν κτώμενος, παυσάμενοι τὰ ξίφη· προσῆκε ἦ αὐτῶν Σαβῖνος χιλιάρχων, ἐ δι' ἀρετὴν καὶ γυμνότητα προγόνων, μονομάχος γὰρ ἦν, ἰσχύι ἦ σώματος τὸν ὑπὲρ τοιούτοις κτησάμενος [k] ἀρχήν· διεξῆεσαν τὰ οἰκίας ἀνερευνώμενοι τὰς σφαγέας τοῦ Καίσαρος. Ἀσπρῆνάν τε κρεουργήσασιν αὐτοῖς, διὰ τὸ [l] πρῶτον προπεσεῖν, ἔ τὴν σπλῆνα μιάναν τὸ αἷμα τῶν θυμάτων, ὡς μοι λέλεκται πρότερον, ὃν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν συνουσίαν ἀπεσήμηνε τοῦ γεγονότος, [m] δεύτερος Νωρβανὸς ὑπολωπαζεν, [n] ἐν τοῖς γυμνοτάτοις τῶν πολιτῶν, καὶ πολλὰς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προπατόρων, καὶ μηδὲν αἰδούμενος αὐτὸ τὴν ἀξίωσιν, ἰσχύι πρέχων ἀφαιρεῖται τὸ

primus conſpiciebatur incitari, & ad rem ſtrenue aggrediendam ferri, & Caji cædem facile aliis perficiendam dare, poſtquam vulnus fere lethale ab eo acceperat. Adeo ut merito quicquid etiam à ſociis perpetratum fuerit, Chæreæ conſiliis, animi robori, fortique manuum operæ acceptum ferendum ſit.

15. Et Cajus quidem, hujuſmodi morte affectus, exanimis jacebat multis vulneribus confoſſus. At Chærea ſociique, cum ab illis peremptus fuiſſet Cajus, haud fieri poſſe animadvertebant ut incolumes eadem via redirent, ſive attoniti magnitudine facinoris (non enim levis periculi res erat occidiſſe imperatorem, populo inſanienti gratum & acceptum, militibuſque de eo non ſine ſanguine inquiſituris) ſive quod anguſtæ eſſent viæ ubi patrata erat cædes, & magna ſervitiorum multitudo eas obſtruxiſſet, ut & milites qui ea die præſto erant ad cuſtodiam imperatoris. proinde alia via incedentes contulerunt ſe ad ædes Germanici, patris Caji quem tunc occiderant, (erant enim conjunctæ palatio, quod ita unum erat, ut tamen, ædificiis ab iis qui in imperio fuerant adauctum & ornatum, *varias* habuerit appellationes, aut ab eo qui partem aliquam abſolverit, aut ab eo qui partem aliquam ædificare inchoaverit) jamque elapſi è turbæ incurſu ſatis tuti erant pro tempore, dum adhuc in occulto eſſet quod imperatori acciderat. Primi autem Germani aliquid reſciverunt de Caji interitu. erant enim iſti ſatellites genti cognomines, è qua delecti ſunt qui legionem Celticam conſtituunt, homines gentis vitio proni ad iracundiam, id quod commune eſt illis cum cæteris barbaris, ut qui parum admodum conſilii rebus agendis adhibeant, at viribus pollentes ferocesque, & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, in quamcunque partem incubuerint magnum ad victoriam momentum afferant. Iſti itaque, ubi aliquid de cæde Caji acceperant, vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rem metientes ſed ſuis commodis, (quod magnam ab iis gratiam inierat Cajus crebris largitionibus conciliatam) ſtrictiſque gladiis perquirentes Cæſaris interfectores, per domos diſcurrebant duce Sabino, qui tribunus illis præerat, non ſua aut majorum virtute (nam gladiator fuerat) ſed corporis robore ad iſtam præfecturam evectus. Cumque illis, poſtquam Aſprenatem in fruſta concidiſſent, (quod in eum primum inciderant, cujus toga, ut jam ante diximus, cruore victimæ reſperſa, ſibi quod evenerat infauſtum fore portendebat) proxime occurriſſet Norbanus, civis cum primis nobilis, & qui inter majores ſuos permultos belli duces habuerit, nihilque ejus dignitatem reveriti eſſent, is, magnis viribus fretus, manibuſque cum eo qui primus ipſum adortus eſt conſertis gladium ei extorſit, & non inultus

Chæreæ cum ſociis in Germanici ædes ſe recipit.

Germani Cæſaris ſatellites.

Legio Celtica.

Sabinus cum Germanis ſatellitibus Cæſaris interfectores quærit.

Aſprenas cæſus.

Norbanus.

t Χρῆσθαι,] *L. B.* χρήσασθαι.

v Ἀρετῇ δὲ φόνου,] Ἀρετῇ deeſt *Busb.* forſan ἀρχῇ.

x Ἀποψυχθεὶς] Sic *Gen.* ἀπὸ ψύχων, vel ἀπόψυχων deficiens, exſpirans, De Maccab. §. 15. SPANH.

y Τὰς αὐτὰς] Ita lego ex *Epiphanio.* (ita & emendavit in ora libri ſui *Coccejus*) τοσαύτας in *Græcis* omnibus.

z Ἀναιμωτὶ] Conf. ἀλωτ. lib. 2. c. 18. §. 8. SPANH.

a Οὐδὲς τε] *L. B.* οὐδὲς γε.

b Καὶ διεκπεσόντες] Ita reſcripſi. καὶ δι' ὀλίγων ὃν δὲ πλήθους τῇ ἐφόδῳ in *Editis.* καὶ διεκπεσόντες δὲ πλ. *Busb.* HUDS. Atqui lectio *Busb.* eadem eſt cum emend. *Hudſonii*, ut fortè διεκπεσόντες legerit *Busb.* vel, ut *Lugd. Bat.* διεκπεσόμβοι, quod, vel potius διεκπεσόμβοι, vera lectio eſſe poterit. HAV.

c Λανθάνοντος ἀκμὴν] *Gen.* λανθάνοντες. brevius aliquanto in *Cod. Busb.* λανθάνοντος ἀκμὴν δὲ φόνου δὲ αὐτοκράτορος.

d Αὐτοὶ] Οὗτοι *Busb.* & *Voſſ.* ſeu *L. B.*

e Κατελέχθησαν, —— αὐτῶν.] Quoniam infra (eadem §.) habeamus, πολλὰς αὐτοκράτορας παρεχόμβον τῶν προπατόρων, legendum cenſui, κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα παρεχόμβοι αὐτῶν. Κατειλήχασι *Gall.* & *Voſſ.* κατείλεχαν τ. in *Editis Aliiſque.* Forſan ἀφ' οὗ κατείλεχαν τὸ Κελτικὸν τάγμα προσαγορεύομβον.

f Περιέχοντες] *L. B.* τὸ περιέχομβοι.

g Ὅπερ ἐ παράνιον] Ὅπερ ἐ παράνιον ex conjectura, quod ὥσπερ παράνιον ἔν τισιν habeant *Gall. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* Conſtat locum minime intellexiſſe *Epiphanium*, qui vertit, *erant autem armigeri, æquivocum gentis ſuæ Celticæ habentes tagma, quorum patriæ mos eſt importabilis uti furore, ſicut Hiſpanis & cæteris Barbaris.*

h Διὰ τὸ ἠτόνως λογισμὸν] Ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* διά τε in *Editis Aliiſque.*

i Οὓς ἂν ὁρμήσωσι] Sic lego favente *Epiphanio.* ἃ ἂν ὁρμήσωσι in *Editis.* ἃς ἂν νομίσωσι in *MSS.*

k Ἀρχήν·] Ἀρετὴν *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἐθέρατευν ἀρετὴν *Voſſ.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet ἀθροισιν ἀρετὴν unde *Cod.* meo adſcripſit *Coccejus*, legendum eſſe ἀνδρώων ἀρχὴν. haud male. HAV.

l Πρῶτον προπεσεῖν,] Πρῶτος aut πρώτους in aliquibus *MSS.*

m Δεύτερος Νωρβανὸς ὑπολωπάζει,] Βάρβαρος Νωρβανὸς *Hen. à pr. m.* & *Epiphan.*

n Ἐν τοῖς γυμνοτάτοις] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* (ſeu *L. B.*) antea erat τῶν γυμνοτάτων abſque οἷς.

• Τῷ

ultus videbatur moriturus, donec, multis in eum irruentibus circumfusus, plurimis vulneribus acceptis ceciderit. Tertius autem Antejus, ordinis senatorii vir, cum paucis non temere & fortuito, sicuti priores, in Germanos incidit, sed spectandi cupiditate *ductus*, utque lætitiam oculis suis caperet, Cajum prostratum *exanimem* aspiciendo, suum in eum odium ostendebat. Anteji enim patrem, ejusdem cum eo nominis, in exsilium egit *Cajus*, eoque non contentus, milites ad eum occidendum misit. Et ea quidem de causa aderat, ut mortui spectaculo semet oblectaret. Cum autem turbata esset domus, & de se in latebras abdendo cogitarit, non effugit Germanos qui investigarunt & perscrutati sunt omnia, & obvios quosque fontes insonteſque occidere turebant. Atque illi quidem ita interierunt.

Antejus interfectus.

16. Cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caji perlatus est, obstupuerunt omnes, nunciatisque fidem habere noluerunt. Alii quidem, etsi cum lætitia interitum ejus acciperent, & vel quodvis darent ut sibi liceret esse adeo beatis, præ timore haud adducti erant ut crederent. Alii vero *rem confectam esse* plane diffidebant, & quod nollent tale quidquam Cajo accidisse, ne veritati quidem auscultabant, rem nulla humana vi confici posse sibimet persuadentes. At isti fere erant feminæ & pueri, aut mancipia, & nonnulli ex militibus. Hi quidem, utpote quod ejus stipendia merentes simul cum eo exercerent tyrannidem, ejusque insolentiæ ministri, & optimum quemque civium concutientes, honore simul & opibus aucti essent. Mulieres vero & adolescentuli, deliniti captique mirifice, ut solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, & viscerationibus: quæ facta erant editaque, verbo quidem ut ista populum oblectarent, at re vera * ut insanientem explerent Caji crudelitatem. Servi autem propter licentiam datam dominos accusandi & contemnendi, ut quibus refugere liceret ad ejus auxilium cum illos injuria affecissent. facile enim erat fidem impetrare improbe confictæ in dominos calumniæ, & indicata eorum pecunia non libertatem solum assequi, sed & divitias ex accusationis institutæ mercede, octava bonorum parte illis in præmium assignata. Cæterum patricii, quibus rumor credibilis videbatur, partim quod de insidiis aliquid præsciverant, partim quod vehementer id cupiebant optabantque, non solum gaudium occultabant quod ex nunciatis perciperent, sed & se nihil audire simulabant. Hi quidem veriti, ne spe falsi ad pœnas cogerentur, ut qui animi sui sententiam aperire nimium festinarint: illi vero qui rem resciverant, quod consiliorum participes essent, eo ma-

Qui homines Caji necem iniquo animo tulerint.

ξίφει ° τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακεὶς, φανερός τε ἦν οὐκ ἀπεραγμόνως πεθνηξόμενος, μέχρι δὴ περιχυθεὶς πολλοῖς τῶν ἐπιφερομένων ἔπεσεν ὑπὸ πλήθους P τραυμάτων. τρίτος ἦν Αντήιος, τῶν ἐκ τῆς q βουλῆς, καὶ ὀλίγοις ἢ τυχαίως τοῖς Γερμανοῖς καθάπερ οἱ πρότερον περιπεσών, ὑπὸ ἦν φιλοθαμοσύνης καὶ ἡδονῆς τοῦ αὐτόπτης γενέσθαι Γαΐῳ κειμένῳ, r μῖσος s ἐπέφαινε περὶς αὐτόν. τὸν γὰρ πατέρα τοῦ Αντηίου, καὶ ὁμώνυμον, φυγάδα ἐλάσας, καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς κτείνῃ φραιώτας ἀπεπέμψας. καὶ παρὼν μὲν ἀφ' οὗ τάδε t εὐφραινόμενος ἠμείβετο τοῦ νεκροῦ. v θορυβουμένης ἢ τῆς οἰκίας, κρύπτειν αὐτὸν x ἐνθυμησάμενος, ἐς ἀφοῦσιν τῶν Γερμανῶν τὸ εἰς τὴν ἔρευναν ἀκριβὲς, καὶ ἐπὶ τοῖς φόνοις ὁμοίως τῶν τε y αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων. καὶ οἱ μὲν τότε z πεθνήκασιν.

15'. a Εἰς ἢ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο ὁ λόγος περὶ τῆς Γαΐου τελευτῆς, ἔκπληξίς τε καὶ ἀπιστία ἦν. οἱ μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἡδονῇ δεχόμενοι τὸ ἔλεθρον αὐτοῦ, κἂν b περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι σφίσιν ἀγαθὸν συνελθεῖν, ὑπὸ δέους ἐν ἀπιστίᾳ ἦσαν. c εἰσὶ ἢ οἷς καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦν, ἀφ' τὸ μὴ ἐτέλειν d τι τοιόνδε e ἐπὶ Γαΐῳ γεγονέναι, μήτε ἀληθείᾳ προσθεῖναι, ἀφ' τὸ μὴ οἷόν τε f ἀνθρώπῳ εἶναι τοιαῦτα ἀρετῇ χρῆσθαι. g γύναια δ' ἦν τότε καὶ παῖδες, ὀπόσοι τε δοῦλοι, καί τινες τῶν στρατιωτικῶν. οἱ μὲν ἀφ' τὸ μισθοφορεῖν, καὶ ὑδὲν ἀλλ' ἢ συντυγχανοῦντες, καὶ ἀφανίᾳ h τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως i ἐπαυασθόμενοι τοῖς κρατίστοις τῶν πολιτῶν, τιμῆς τε ἅμα καὶ ὠφελίᾳ τυγχάνειν. ἡ ἢ αὖ γυναικωνῖτις, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ ὄχλῳ φιλεῖ, θεωρίαις τε καὶ k μονομαχιῶν δόσεσι καί τινων l κρεανομιῶν ἡδοναῖς m ἀνειλημμένοι· ἃ ἐπεράστετο, λόγῳ μὲν ἐπὶ n θεραπείᾳ τῆς πολιτῶν, τὸ ἢ ἀληθὲς ἐκπαλάϊσμα τῆς μανίας ° Γαΐου τοῦ ὠμότητος. οἱ δὲ δοῦλοι ἀφ' τὸ ἐν P κατηγορίαι τε εἶναι καὶ καταφρονήματι τῶν q δεσποτῶν, ὑποσροφῆς τῷ ὑφέλοντι αὐτοὺς ὅσης τῆς κατ' ἐκεῖνον ἐπικουρίας. ῥᾴδιον γὰρ r ψεύσασθαί τε κατὰ τῶν κυρίων πεῖσαι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι καὶ πλουσίοις, s μισθῷ τῶν κατηγοριῶν, t ἀφ' τὸ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς οὐσίας τῶν ἀνδρῶν. τῶν δὲ εὐπατριδῶν, εἴ καί τισι πιστὸς ὁ λόγος φανείη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προειδέναι τοῦ ἐπιβουλοῦ, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ἥδεσθαι εὐκόλως ἡγουμένοις, σιγῇ παρεδίδοτο μόνον ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις χαρᾷ ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τῆς ἀκροάσεως. οἱ μὲν δεδιότες, μὴ καὶ ψευσθεῖσιν ἐλπὶς u τιμωρίας παρέλθοιεν, ὡς v προεξορμήσασιν ὑποφήναι τοῦ ἀφάνισαι τοῦ ἑαυτῶν· οἱ ἢ ἐξεπιστάμενοι, διὰ τὸ τ ἐπιβου-

λῆς

° Τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακεὶς,] Iterum cum *Busb.* & *Voss.* (sed in *L. B.* est τῷ πρώτῳ τ'. unde corrigebat *Coccejus* τὸ πρῶτον τ') τ' πρώτων in *Editis Aliisque.*

P Τραυμάτων.] Τῶν τραυμάτων *Busb.*

q Βουλῆς,] Vocem ἀνὴρ post βουλῆς addit *Busb.*

r Μῖσος ἐπέφαινε πρὸς αὐτόν.] Διὰ μίσους γὰρ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὸν π. *Busb.*

s Ἐπέφαινε] *L. B.* ἀφεῤῥίνας το. π. α.

t Εὐφραινόμενος] *L. B.* εὐφρενόμενος.

v Θορυβουμένης ἢ τῆς οἰκίας.] *Gen.* οἰκίας, Vel οἰκίας *Rufin.* turbataque subitò domo. SPANH.

x Ἐνθυμησάμενος,] *L. B.* ἐνθυμηθέντος.

y Αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων.] Ita *Busb.* αἰτιῶν in *reliquis.*

z Τεθνήκασιν.] Ita *Gall.* τεθνήκασι in *ceteris.*

a Εἰς ἢ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο] Ὡς ἢ εἰς τὸ θέατρον *Busb.*

b Περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι] Πολλοῦ ἡγ. *Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) verum περὶ πολλοῦ hîc eodem sensu ac περὶ πλείονος & περὶ πλείστου.

c Εἰσὶ ἢ οἷς] Εἰσὶ δ' οἳ καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦσαν *Busb.*

d Τι τοιόνδε] Τὸ τοιοῦτον τῷ Γ. *Busb.*

e Ἐπὶ Γαΐῳ] *L. B.* περὶ τὸν Γαΐου.

f Ἀνθρώπῳ τινα.] Ἀνθρώπων *Vat.* & *Hen.*

g Γύναια δ' ἦν] Ita *Busb.* γύναιά τε ἦν in *ceteris.*

h Τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως] Τῆς ἐκείνου ὕβρ. *Busb.*

i Ἐπαυασθόμενοι τοῖς κρατίστοις τῶν πολιτῶν,] Ἐπαυασθόμενοι *Busb.*

k Μονομαχιῶν δόσεσι] Μονομαχίαις solus *Busb.*

l Κρεανομιῶν ἡδοναῖς] Videsis *Casaubonum* ad *Suetonium* in *Julio Cæsare*, c. 38.

m Ἀνειλημμένοι·] Ἐνειλημένοι solus *Busb.*

n Θεραπείᾳ τ'] Ita *Gall. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Θωπείᾳς in *Editis Aliisque.*

* *Ut* —— *crudelitatem.*] *Ad satiandam suæ crudelitatis insaniam*, Epiphan. *re autem vera serviebant crudelitati & insaniæ principis*, Gelen.

o Γαΐου τοῦ ὠμότητος.] Διὰ Γαΐου *Busb.*

p Κατηγορίαι τε εἶναι καὶ καταφρονήματι] Ita lego cum *Cl. Lowthio.* κατηγορίᾳ in *libris.*

q Δεσποτῶν] Ita distinguo. antea erat δεσποτῶν ὑποσροφῆς, τῷ ὑφέ.

r Ψευσαμένοις τε] Ψευσαμένοις, & mox πιστοῖς, dein ἀληθέσι & πλουσίοις *Busb.*

s Μισθῷ —— ὁσιῶν.] Delatoribus octava confiscatorum bonorum decreta. *Sueton. in Neron.* c. x. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. vid. Tacit. Annal. III. SPANH.

t Διὰ τὸ ἆθλα] Ita *Busb.* & *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* est enim idem Codex) ἀφ' τὰ in *Editis Aliisque.*

v Τιμωρίαι συνέλθοιεν] Τιμωρίαι in *Editis Aliisque.* quod sane συνέλθοι postularet. τιμωρίας in *Vat.* & *Hen.* quod in τιμωρίαι mutavi. in *Epiphanii* versione, *metuentes ne pœna succumberent.*

x Προεξορμήσασιν ὑποφήναι] Ita *Voss.* ὑποφήσασιν in *reliquis.*

y Ὀφι-

λῖς μεταχεῖν, μειζόνως ἔκρυπτον ἀλλήλων ἀγνοίᾳ, καὶ δεδιότες μὴ πρός τινας εἰπόντες, οἷς ἡ τυραννὶς ἐσῶσα [y] ὠφέλιμος ἦν, ζῶντος Γαΐου κολασθεῖεν ἐνδείξεως γενομένης. ἐπεὶ καὶ ἕτερος ἐπεφοιτήκει λόγος, ὡμιληκέναι μὲν [z] Γάιον τραύμασιν, οὐ μὴν ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῶντα ἐν θεραπείαις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἶναι. ἦν τε πιστὸς αὐτῆς [a] οὐδεὶς, ᾧ καὶ θαρσήσας τις γνώμην ἀποφαίνοιτο τὴν αὐτοῦ. ἢ γὰρ φίλος ὢν, ὕποπτος ἐγίνετο εὐνοίᾳ τῆς τυραννίδος· ἢ καὶ μίσει πρὸς ἐκεῖνον χρώμενος, τῷ πρὸς αὐτὸν οὐδαμόθεν εὐνοίᾳ χρωμένῳ [b] διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν. ἐλέγετο δὲ ὑπό τινων, οἳ καὶ μάλιστα τοῖς εὐπατρίδαις ἠφάνιζον τὸ εὔθυμον τῆς ἐλπίδος, ἐν ἀμελείᾳ κινδύνων γεγονότα, καὶ ἄφροντιν [c] κομιδῆς τῶν τραυμάτων, ὥσπερ εἶχεν ἡμαγμένον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς διεκπεσεῖν, καὶ ἐν δημηγορίαις εἶναι. καὶ τάδε μὲν εἰκάζετο βουλήσει τῇ ἀλογίστῳ τῶν θροεῖν προθεμένων, καὶ ἐπ' [d] ἀμφότερα δόξῃ τῶν ἀκουόντων λαμβανόμενα· οὐ μὴν τήν γε [e] ἐνέδραν ἐξέλιπον, δεδιότες τὴν ἐπενεχθησομένην προεξιοῦσιν αἰτίαν. οὐ γὰρ [f] ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας γενήσεσθαι περὶ αὐτοὺς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ἀφ' ἧς [g] εἰκάζειν θελήσειαν [h] οἵ τε κατηγορήσαντες καὶ οἱ δικάζοντες.

ιζ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ πλῆθος τῶν Γερμανῶν περιέσχε τὸ θέατρον [i] ἐσπασμένων τὰ ξίφη, πᾶσι τοῖς θεωροῖς [k] ἐλπὶς ἦν [l] ἀπολεῖσθαι, καὶ πρὸς πᾶσαν οὕτινος εἴσοδον πτοία εἶχεν αὐτοὺς ὡς αὐτίκα μάλα συγκοπησομένους. ἐν ἀμηχάνοις [m] τε ἦσαν, οὔτε ἀπιέναι θάρσος εἰσφερόμενοι, οὔτε ἀκίνδυνον τὴν διατριβὴν τὴν ἐπὶ τοῦ θεάτρου πεπιστευκότες. εἰσπιπτόντων δὲ ἤδη, βοὴ τοῦ θεάτρου ῥήγνυται καθ' ἱκετείαν τρεπομένου τῶν στρατιωτῶν, ὡς πάντων ἀγνοίας [n] αὐτῷ γενομένης καὶ τῶν βουληθέντων [o] κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ δή τις καὶ γέγονεν ἐπανάστασις, καὶ τῶν γεγονότων. φείδεσθαι οὖν, καὶ μὴ τόλμης ἀλλοτρίας [p] παρὰ τῶν οὐδὲν ἐν αἰτίᾳ γινομένων ἀπολαμβάνειν τιμωρίαν, [q] παρέντας ἐν ἐρεύνῃ τῶν πεπραχότων, ὅ, τι καὶ πεπραγμένον εἴη, καταστῆσαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτά τε καὶ περαιτέρω μετὰ δακρύων καὶ τύψεως προσώπων ἐπιθειάζοντες καὶ [r] ποτνιώμενοι, ὁπόσα ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ὁ κίνδυνος ἑστὼς πλησίον, καὶ ὡς ἄν τις ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς ψυχῆς [s] εἴποι τι, ἔλεγον. θραύεται δὲ πρὸς ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἡ ὀργὴ, καὶ [t] μετεμέλησεν αὐτοῖς τοῦ ἐπὶ τοῖς θεωροῖς βουλεύματος· ὠμόν τε γὰρ ἦν [v] τοῦτο καὶ ἐκείνοις καίπερ ἐξηγριωκόσιν ἐδόκει, τὰς κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Ἀσπρήναν ἐπὶ τὸν βωμὸν [x] ἀπερεισαμένοις. πρὸς ἃς μειζόνως ἔπαθον οἱ θεωροὶ, λογισμῷ τε ἀξιώσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐλέῳ τοῦ πάθους· ὥστε [y] παρ' ὀλίγον καὶ αὐτοῖς [z] οὐδὲν ἐλλειπεστέρως τὰ τῶν κινδύνων ὁμιλήσοντα ἐπανασεσεῖσθαι, ὧν ἄδηλον εἶναι τὴν συμφορὰν, εἴπερ εἰς τέλος φυλαχθή-

gis clam omnia habuerunt, alii alios ignorantes, metuentesque ne si quid dicerent alicui, cui expediebat diuturnam esse tyrannidem, Cajo vivente proditi ad supplicium deposcerentur. Nam & alius sparsus erat rumor, Cajum quidem vulnera accepisse, non tamen mortuum esse, sed adhuc vivere, eique à medicis curationem adhiberi. nemoque adeo fidus deprehensus erat, cui quispiam dicere auderet quod sentiret. sive enim *Caji* amicus esset, suspectæ erat fidei, ut qui tyrannidi faveret; sive odio eum prosequeretur, id ipsum dictorum ejus fidem imminuebat, quod eum oderit. Alius etiam rumor ferebatur, qui patriciis spei solatium eripiebat, ipsum *scilicet*, periculum despicientem & de vulneribus curandis parum sollicitum, in forum, ut se habebat sanguine cruentatum, evasisse, atque ibi concionari apud populum. Et hæc quidem temere efficta erant ab iis, quibus propositum erat tumultus excitare, & in utramque partem pro affectu audientium trahebantur: * haud tamen sedes suas relinquebant, metu criminis primo foras exeuntibus impingendi. non enim ex animo quo exicrint factum iri de illis judicium, sed ex eo quem illis affingere vellent delatores & judices.

De morte Caji rumores diversi.

17. Sed postquam turba Germanorum strictis gladiis circumdederat theatrum, spectatores de vita quisque sua metuere cœperunt, & ad cujusvis ingressum expavescebant, quasi jamjam *ferro* concidendi essent: hærebantque inopes consilii, quod nec se in tuto esse crederent, si diutius in theatro morarentur. Atque adeo, cum irrumperent, clamor toto theatro tollitur, supplicantium militibus *seque excusantium* ut qui omnium ignari essent, tam eorum quæ de seditione movenda, si qua mota fuerit, erant deliberata, quam eorum quæ patrata erant. illis itaque parcere deberent, nec pœnas aliorum audaciæ ab omni culpa vacuis reposcere, sinerentque in facinoris, quodcunque commissum esset, auctores inquirere. Et illi quidem ista, multoque plura cum ploratu & planctu Deum obtestantes & implorantes dicebant, quæ præsentius periculum exprimeret, eoque modo ac quis in extremo vitæ discrimine aliquid proferret. Ad hæc frangitur militum ira; ipsosque subpœnituit eorum quæ contra spectatores animo agitaverant: nam & *revera* crudele erat illud, ipsisque licet irritatis *ita* videbatur, cum capita eorum qui cum Asprenate cæsi erant aræ defixissent. quibus conspectis, majorem in modum commoti erant spectatores, cum & virorum dignitatem secum reputarent & eorum quæ passi sunt miseratione tenerentur: adeo ut parum abesset, quo minus præsentium periculorum metus illis incuteretur, quibus in incerto erat si quo tandem modo calamitatem evitare possent.

Germani milites in theatrum veniunt.

y Ὠφέλιμος ἦν,] Ita distinxi. prius erat ὠφέλιμος ἦν ζῶντος Γαΐου, κολασθεῖεν &c.

z Γάιον τραύμασιν,] Γάιον inserui è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

a Οὐδεὶς,] In quibusdam *MSS.* οὐδεὶ ὢν, vel οὐθεὶ ᾧ. Hic vulgatam lectionem retinui, vocula τὶς post θαρσήσας inserta ex *Epiphanio*, id quod & Cl. *Lowthio* suboluit.

b Διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν.] Διαφθείρει *Voss.*

c Κομιδῆς τῶν τραυμάτων,] Ita *Busb.* κομιδῇ in *cæteris.*

d Ἀμφότερα] *Gen.* ἀμφοτέρα.

* *Haud tamen sedes suas relinquebant*,] Neque loca sua custodiæ relinquebant, *Epiphan.*

e Ἐνέδραν ἐξέλιπον,] Forf. ἐξέδραν ἐλ.

f Ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας] Ita placuit rescribere, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quando non quæ voluntate discederent accusari poterant aut damnari; sed quemadmodum vellent accusatores aut judices.* antea erat, ἐφ' ἧς ἀξιοῖεν.

g Εἰκάζειν θελήσειαν] Ἐγκαθίζειν *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

h Οἵ τε —— δικάζοντες] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, favente *Epiphanio* in versione jam allata.

i Ἐσπασμένων τὰ ξίφη] Ἐσπασμένοι *Busb.*

k Ἐλπὶς ἦν ἀπολεῖσθαι,] Ἐλπὶς ἀπολεῖσθαι *pro* metu pereundi. SPANH.

l Ἀπολεῖσθαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

m Τε ἦσαν,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* δὲ in *cæteris.*

n Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

o Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν,] Vocem κατὰ insertam dedi, prout monuit Cl *Lowthius.* Forsan tamen à *Josepho* subintelligenda relicta erat. τοῖς ἐπαναστᾶσιν *Vat.*

p Παρὰ τῶν οὐδὲν ἐν αἰτίᾳ γινομένων] Παρ' αὐτῶν *Voss.* & mox οὐδὲ *Busb.*

q Παρέντας ἐν ἐρεύνῃ] *L. B.* τι παρέντας ἐρεύνῃ. quam lectionem invenisse se etiam testari videtur *Epiph.* vertens: *sed acquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum.* HAV.

r Ποτνιώμενοι,] Conf. infr. c. 2. §. 4. SPANH.

s Εἴποι τι, ἔλεγον.] Lego εἰπεῖν τι &c. εἴποιεν τι in *Editis* & *MSS.* εἴποι τι conjecerat Cl. *Lowthius.* HUDS. Atque *Lowthii* conjectura confirmata jam auctoritate *Lugd. Bat.* tuto mihi recipienda videbatur. HAV.

t Μετεμέλησεν αὐτοῖς] *Epiphanii* auctoritate ductus μετεμέλησεν reposui. (*Lugd. Bat.* μεταμελῆσαι) antea erat μεταμελήσαντος.

v Τοῦτο καὶ ἐκείνοις καί] Ita *Voss.* seu *L. B.* ὅτε in *Editis Aliisque.*

x Ἀπερεισαμένοις.] Ἀπερείσαντος *Hen.* qua lectione admissa, locum hoc modo refingerem, ὠμόν τε γὰρ ἦν τοῦτο καὶ ἐ. κ. ἐξ. ἐδόκει, ὅτε τὰς κ. τ. π. τ. Α. ἐ. τ. βωμὸν ἀνηρείσαντο.

y Παρ' ὀλίγον] Forsan παρ' ὀλίγον in textum irrepserit, utpote oræ appositum ad interpretamentum phraseως οὐδὲν ἐλλειπεστέρως.

z Οὐδὲν ἐλλειπεστέρως] Ἐλλειπεστέρως τῶν κινδύνων ἐπ. *Busb.* ἐλλειπεστέρως τὰ τῶν κ. *L. B.*

sent. Quo factum est, ut iis, qui Cajum libenter meritoque oderint, auferrentur lætitia & gaudium, quibus *alioqui* ex eo *mortuo* afficerentur: quod in eo fere erant ut vitam amitterent, nec ulla ejus conservandæ spes fida & firma alicubi effulsit.

Arruntius in theatro Caji interitum proclamat.

18. Erat autem *quidam* Euaristus Arruntius rerum venalium præco, adeoque magna & canora voce, qui Romanorum ditissimos opibus æquabat, quique in quibuscunque voluerit plurimum in civitate pollebat, tam eo tempore quam postea. Ille, cum sese ad luctum quam maxime composuisset, (quamvis enim Cajo erat omnium infensissimus, præsenti tamen voluptati præferebat ea quæ docuit timor, suggessitque astutia quærendi sibimet incolumitatem) lugubri sumpto apparatu, uti mos est in carissimorum desiderio, in theatrum progreditur, mortemque Caji denunciat, non passus multitudinem diutius in ignoratione eorum versari quæ acciderant. Deinde columnas etiam circuibat Arruntius, & milites inclamabat, simulque cum eo tribuni, jubentes gladios recondere, & Caji interitum eis significantes. quæ res manifesto salutem illis attulit qui in theatrum convenerant, cunctisque qui in Germanos quomodocunque inciderent: nam dum spes illis facta erat Cajum adhuc vivere, à nullo abstinebant maleficio. Tantum superfuit illis erga ipsum benevolentiæ, ut contenti fuissent vel vitam suam amittere, si modo potuerint illum ab insidiis immunem præstitisse, & à gravi adeo calamitate liberasse. Cum autem certiores facti essent de morte Caji, statim deferbuit impetus quo in vindictam ferebantur, tam quod minime in rem suam cederet sui in illum animi promptitudinem ostendisse, mortuo eo qui gratiam illis relaturus esset, quam quod timerent, ne in eos injurias facere pergentes animadvertatur à Senatu, si ad ipsos summa rerum administratio perveniret. Atque adeo Germani quidem, licet ægre, à rabie cessarunt, quæ in eos invaserat ex morte Caji.

Germanorum militum rabies sedata.

Chærea de Minuciano sollicitus.

19. Cæterum Chærea, de Minuciano valde sollicitus, ne periret in Germanos furentes incidens, & singulos militum adiens orabat eos atque obsecrabat, ut illius salutis rationem haberent, & ipse diligenter inquirebat ne forte interiisset. Et Clemens quidem Minucianum, ad ipsum adductum, dimittit, cum multis aliis Senatoribus facti justitiæ honestatique testimonium perhibens, virtutique illorum qui illud in animum induxerant, idemque exsequi minime dubitarunt: "nam ita fere esse "tyrannos *dicebat*, ut se efferant voluptati habendo injuriarum licentiam, haud vero inde felicem "sortiri vitæ exitum, ut qui bonis omnibus invisi "in ejusmodi incidant calamitatem qualis Cajo

ναι δώσαιτ' ἄν. ὥστε, κἂν εἴ τινες τῶν πρώτων μισθίων καὶ μὴ δίκης τὴ Γαΐου, ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἐπ' αὐτῷ εὐφροσυνῶν [a] καὶ τὴ [b] χάρας, ἀλλὰ τὸ ἐν ῥητῇ μὲν ἀπωλλυμένῳ γιγονέναι, τὸ δὲ πιστὸν ἔτι πρεῖναι μηδέπω τινὰ ἐχέγγυον [c] σωτηρίας.

ιή. Ην δὲ [d] Εὐάριστος Ἀρρούντιος τῶν κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι' αὐτὸ φωνῆς τε μεγίστῃ χρώμενος, καὶ [e] χρήματα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ρωμαίων πλουσιωτάτοις, δυνάμεί τε αὐτῷ ἰσῷ ἐφ' οἷς ἐθελήσαι πράσσειν καὶ τὴν πόλιν, ἔν τε τῷ τότε καὶ τοῖς ὕστερον. ἔτι οὖν δόξης αὐτὸν ὡς ἐνίοις πενθημιμόντα· καί τοι μίσει [f] παρ' οὐδενα οὕτω ἐχρῆτο πρὸς Γάϊον, ἀλλὰ μᾶλλον κρείσσων ἡ διδασκαλία καὶ φόβος ἡ στρατηγία περὶ τὸ κερδησόμενον τὴν σωτηρίαν τὸ εἰς τὸ παρὸν ἡδονῆς· πάντα κόσμον ὑπενδεύσας, ὡς ἄν τις ὑπὸ τοῖς πρωϊαιτάτοις παρεσκευάσατο ἀπολωλόσιν, [g] ἀποσημαίνει τὸ Γαΐου τὸ θανάτου ἐπὶ τὸ θέατρον παρελθών, καὶ ἔπαυσε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμπεριφέρειν τῷ γιγονότι. ἤδη δὲ καὶ [h] σήλας Ἀρρούντιος περιῄει, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανούς, καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες καταπιθέσθαι τὸ σίδηρον, καὶ διαφανῆς Γαΐου τὴν τελευτήν. τότε [i] καὶ ἀφέσεσθαι ἔσωσε τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ συνειλεγμένους, καὶ πάντως [k] οἱ καὶ ὅπως οὐ τοῖς Γερμανοῖς περιτύχοιεν. ἐλπὶς δὲ αὐτοῖς ἐφαίνετο, ἔμπυον κεῖσθαι τὸν Γάϊον, [l] οὐκ ἔστιν ὃ τινὰ κακῶν [m] ἂν ἀπέσχον. τοσόνδε ἐπερρώσθησαν αὐτοῖς εὐνοίας [n] τὸ πρὸς αὐτόν, ὡς κἂν μὴ τὸ καθ' αὑτοὺς [o] ἀπολωμένου τὸ ψυχῆς κτήσασθαι τὸ ἀνεπιβούλευτον αὐτῷ [p] καὶ τοσαύτῃ δυσυχίᾳ μὴ σωιζομένου. [q] παύσαι δὲ τὸ ὁρμητότου εἰς τὴν τιμωρίαν, μαθήσεως σαφῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ [r] Γαΐου, διά τε τὸ εἰς ἀρχεῖον ὑποδείξασθαι τὸ πρόθυμον τὸ [s] εὐνοίας, ὃς ἀμείψασθαι αὐτοὺς ἀπολωλότος, καὶ δεῖ μὴ περαιτέρω τῇ ὕβρει χρωμένων ὑποφροδὴ γένοιτο [t] τοῦ βουλῆς, εἴπερ εἰς ἐκείνους πρόσοιτο τὸ κράτος τοῦ ὑπάρχου. καὶ [u] οἱ μὲν Γερμανοὶ [x] εἰ καὶ μόλις, ἀλλ' οὖν ἔπαυσαντο λύσσης τὸ ἐπὶ Γαΐῳ τῷ θανάτῳ καταλαμβανομένης αὐτούς.

ιθ'. Χαιρέας δὲ, σφόδρα δὲ [y] περὶ Μινουκιανοῦ ἔδεισε μὴ διαφθαρείη μανίᾳ τῶν Γερμανῶν πρόσπεσών, ἕκαστόν τε τῶν στρατιωτῶν [z] μετιὼν, παρεμυθεῖτο τὸ σωτηρίας αὐτοῦ δεόμενος, καὶ μὴ ἀπολώλοι πολλοῖς ἐξέπεσεν ποιούμενος. καὶ Μινουκιανὸν μὲν καὶ Κλήμης, ἀνάγεται γὰρ ὅπου τύχοι, [a] μεθίησι, πολλῶν μετ' ἄλλων συγκλητικῶν δικαιοσύνῃ τῇ πράξει [b] συμμαρτυρῶν, καὶ ἀρετὴν τοῖς ἐντεθυμημένοις καὶ πράσσειν μὴ ἀποδεδειλιακόσι· "τυραννίδα γὰρ "[c] εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν ἡδονῆς τὸ ὑβρίζειν ἐπαρθεῖσαν, "εὐτυχεῖς δὲ οὐ μᾶλλον ποιεῖσθαι τὰς ἀπαλλαγὰς τοῦ βίου, "μίσει τὸ ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν χρωμένης, ἀλλὰ μὴ ποιαύ- "της δυσχίας, οἵαν δὴ Γάϊον συνελθεῖν, τῷ τὸ ἐπα- "νασχεῖν-

a Καὶ τὸ χάρας] Illud καὶ insertum dedi, & mox ante τότε delevi, sensu ita postulante, meque id monente Cl. *Lowthio*.

b Χάρας,] *L. B.* χάρας.

c Συνελθεῖν.] Ita *Voss.* seu *L. B.* παρελθεῖν in *cæteris*.

d Εὐάρεστος Ἀρρούντιος] Ita rescripsi. Εὐάρεστος Ἀρεύντιος in libris omnibus *Græcis Latinisque*. Erit fortasn qui malit, εὐ ἀρεστος aut εὐάρεστος *facile princeps*.

e Χρήματα περιβεβλημένος] Sic *Herodiano* l. 1. c. 2. πλούτῳ περιβολῇ. *Epiphanius* vertit, *indutus vestibus diversi coloris ad instar nobilium Romanorum*, ac si legisset, ἱματίοις πολύχροα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ρωμαίων εὐπατρίδαις.

f Παρ' ὁντινα δὲ ἐχρῆτο] Παρόντινα δὲ in *Editis Aliisque*. παρ' ὃν τιν' ἔδει *Busb.*

g Ἀποσημαίνει τὸ Γαΐου τὸ θανάτου] Θελῶν ἀποσημαίνειν legit *Busb.* ἵνα ἀποσημάνῃ *L. B.*

h Στήλας Ἀρρούντιος περιῄει,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *deinde statuas etiam Arruntius & loca singula circuibat.* σείλας in *Editis Aliisque*. σίλας *Busb.* σύλας *L. B.*

i Καὶ σαφέσεσθαι ἔσωσε] Καὶ omittit *Busb.* & commode abesse potest.

k Οἱ καὶ ὅπως δὴ] Οἵπερ ἂν τοῖς *Busb.* οἱ καὶ ὅπως ἂν *Hen. Voss.* & *Vat.*

l Οὐκ ἔστι] Οὐκ ἔσαι *Vat.* & *Hen. à p. m.*

m Ἂν ἀπέχον.] *L. B.* ἂν ἀπέχοντο.

n Ἐπερρώσθησαν] *Gen.* ἐπερρετεύσθη.

o Ἀπολωμένου] Forte ἀπολωμένῳ.

p Καὶ τοσαύτῃ δυσυχίᾳ] Ita ex conjectura lego. antea erat καὶ τοσαύτῃ δυσυχίᾳ σωιστομένου. Si quis σωιζόμενον malit, per me licet.

q Παύσαι δὲ τὸ ὁρμητότου] Παύσασθαι δὲ τὸ ὀργιτότος, μαθήσεως *Busb.* & *Hen.*

r Γαΐου,] Γαΐου insertum dedi, fretus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii*.

s Εὐνοίας,] Σωτηρίας *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

t Τὸ κράτος τὸ] *L. B.* τὸ κράτος τὸ ὑπὸ τὸ.

u Οἱ μὲν Γερμανοὶ] Voculas οἱ μὲν non agnoscunt *Hen. Vat.* & *Voss.*

x Εἰ καὶ μόλις,] Illa εἰ καὶ μόλις addidi è *Cod. Voss.* seu *Lugd. Bat.* mox ἀλλ' εἰ καὶ σαλῶν ἐπαύσαντο mendose in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

y Περὶ Μινουκιανῷ] Ita lego. περὶ Μινουκιανῷ in *Editis & MSS.*

z Μετιὼν, —— αὐτῷ] Μήτε εἰ πε. in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

a Μεθίησι, —— τῇ] Antea, μεθίπτι π. μ. ἀ. συγκλητικῶν δ.

b Συμμαρτυρῶν,] Ita in *Editis Aliisque*. μαρτυρῶν *Busb* & *Gall.*

c Εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν] Εἰς ὄδὸν μὲν ἐλθεῖν legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductum, eo quod injuriarum voluptate fuerit elevata.* Fuit cum legerem, εἰς ὀλιγωρίαν μὲν ἐλθεῖν, aut εἰς ὀλίγον μὲν ἀνθεῖν, aut θάλλειν.

d Συν-

"ναχάλων καὶ [d] συντεθέντων τὴν ὄπτησιν αὐτὸν ὀπίσω-
"λον αὐτῷ γλόμενον, καὶ διδάξαντα, οἷς [e] ὑβρίζων
"ἀφόρητα καὶ ἀφανίζων τὰ νόμιμα τὴν εὐσέβειαν, πολε-
"μῶ τοὺς αὐτὸν ἀξιῶσαι τοὺς φιλτάτους, καὶ νῦν λόγῳ
"μὲν εἶναι τούτους οἱ ἀνηρήκασι Γάιον, ἔργῳ δ' αὐτὸν
"ὑφ' ἑαυτῶν κεῖσθαι διολωλότα.

κ'. Ἤδη δὲ τὸ θέατρον [f] ἐξανίστατο τῶν [g] θάκων, καὶ [h] παραχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγίνοντο [i] τῶν εἴσω. αἰτία δὲ καὶ σπουδὴ προαφαιρεθῆναι τῶν θεωμένων [k] διαφθαρησομένων ὅσοι εἰς τὴν ἴασιν τῶν τραυμάτων ἐπιτήδεια, τὸ δὲ ἀληθὲς, ὡς [m] ἀπέστησαν κινδύνου καὶ καταληφθῆναι. ἐν τούτῳ δὲ βουλῆς τε γίνεται σύλλογος, καὶ ὁ δῆμος, ἥπερ εἰώθασιν ἐκκλησιάζειν ἐπὶ ἀγορᾶς καταστάσεις, [n] ἐν ζητήσει τῶν φαγόντων τὸν Γάϊον ἦσαν· ὁ μὲν δῆμος, καὶ πάνυ [o] σπουδῇ, δοκεῖν δὲ ἡ βουλή. [p] καὶ μὴν [q] Ἀσπάλιος Οὐαλέριος ὁ ἀσιάλικος ἀνὴρ, ὕστερος [r] ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς θορυβούντων, [s] καὶ ἐν δεινῷ τιθεμένων τὸ ἔπ λαμβάνον τῶν τ' αὐτοκρατόρων ἀπεκταμένων, ἐπεὶ προθύμως πάντες αὐτὸν ἤρουν, τίς ὁ πράξας τυγχάνει, [t] εἰθε γὰρ ἔγωγε, φησί. [v] καὶ πρόθεσιν δὲ [x] οἱ ὕπατοι Λάμμιον, Γαΐᾳ μὲν κατηγορίας ποιήμενοι, κελεύσαντες [y] δὲ τῷ [z] τότε δήμῳ δὲ τοὺς στρατιώτας, ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἀπιέναι· τῷ μὲν δήμῳ, πολλὴν ἀνέσεως ἐπαγγελλόμενοι ἐλπίδα, τῷ στρατιωτικῷ δὲ τιμῶν, εἰ ἐν κόσμῳ μείναιεν τῷ εἰωθότι, μηδὲν ὑβρίζειν ἐξαγόμενοι. δέος γὰρ μὴ ἐξαγριωσάντων ἀπολαύσῃ τὸ κακὸν ἡ πόλις, καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν δὲ συλήσεις τῶν ἱερῶν [a] τρεπομένων. ἐφθάκει δὲ ἤδη τῶν βουλευτῶν τὸ πᾶν πλῆθος [b] συμπλεγμένον, καὶ μάλιστα [c] οἱ τοῦ Γαΐου [d] συντεθέντες τὸν φόνον, θεάτρου τε ἤδη χωρουμένου [e] καὶ ἐν [f] φρονήματι μεγάλῳ ὄντες ὡς εἰς αὐτοὺς ἀνακειμένων [g] ἤδη τῶν πραγμάτων.

"contigit, qui ante seditionem ortam conflatam-
"que conspirationem ipse sibimet factus est insi-
"diator, atque non ferendis injuriis legumque con-
"temptu in causa erat aliis quod ex amicissimis
"hostes evaserint, & nunc quidem eos haberi Ca-
"ji interfectores, re autem vera ipsum à semet per-
"emptum jacere.

20. Tum vero etiam è sedibus in theatro surrectum est, quique intus erant in acerbos inciderunt tumultus: utpote quod sese foras proripere certatim festinarent. In causa autem erat Alcyon medicus, correptus *à nonnullis* quasi ut quosdam vulneratos curaret, dimittensque qui cum eo erant, specie quidem ut ea peterent afferrentque quibus opus esset ad medicinam fauciis adhibendam, re autem vera ut ab imminente periculo *longius* abessent. At interea Senatus in curiam convenit, populusque in foro, ubi comitia haberi solebant, congregatur, & interfectores Cæsaris perquirere cœperunt; populus quidem acriter, Senatus vero tantum in speciem. Aderat autem & Valerius Asiaticus, vir consularis. is progressus in medium tumultuantium, & indignantium quod laterent qui imperatorem interfecerant, cum multi cum cupide interrogarent, quinam esset qui facinus patraverat, utinam ego, exclamat. Quin & consules edictum proposuerunt, Cajum *graviter* accusantes, populumque qui aderat militesque domum se recipere jubentes; dum populo quidem spem magnam remissionis *onerum* facerent, militibus vero præmiorum, si consuetum servarent ordinem, ab omni maleficio abstinentes. nam metus erat, ne, illis exasperatis, clade aliqua urbs multaretur, si ad rapinas *faciendas* & templa spolianda se verterent. Jam enim convenerat omnis Senatorum multitudo, maximeque ii qui cædi erant conscii, magna cum audacia animique elatione, quasi jam penes ipsos esset rerum summa.

Alcyon medicus.

Inquisitio de Caji cæde.

Valerii Asiatici vox libera & honesta.

ΚΕΦ. β'. CAP. II.

Ὡς οἱ βουλευταὶ δημοκρατίας ἔκριναν, οἱ δὲ στρατιῶται μοναρχίας. περὶ σφαγῆς Γαΐου γυναικὸς καὶ θυγατρὸς· οἵός τε ἦν Γάϊος τὰ ἤθη.

Quomodo Senatores pro populari republica contendebant, milites vero pro regio imperio. De cæde uxoris filiæque Caji, & de Caji ingenio & moribus.

Ἐν τούτῳ [h] δὲ ὄντων τῶν πραγμάτων, αἰφνίδιον ἀρπάζει Κλαύδιος ἐκ τῆς οἰκίας. οἱ γὰρ στρατιῶται, συνόδου γιγνομένης [i] αὐτῶν ἀλλήλοις, καὶ αὐτοῖς λόγον δόντες περὶ τοῖς παροῦσι, ἐώρων δημοκρατίαν ἀδυνάτου τε [k] ἐν ἐσκεμμένῃ πολλῶν ἂν ποτε γενέσθαι πραγμάτων, ἐξικνουμένου τε οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ αὐτῶν [l] γενήσεσθαι τὴν ἀρχὴν, εἴτε τις [m] τῶν ἐν ἀρχῇ καταλάβοι τὴν ἡγεμονίαν, εἰς πάντα

Claudius è domo extractus.

Milites pro Claudio stant.

d Συντεθέντων] *L. B.* συνθέντων.
e Ὑβρίζων ἀφόρητος] Ita *Voss.* ὑβρίστου in *cæteris.*
f Ἐξανίστατο τῶν θάκων,] Ἐξανίστατο τῶν φυλάκων, καὶ ταραχαὶ πάνυ πικραὶ in *Editis Aliisque.* ἐξανίστατο τῶν φυλάκων, καὶ ἀρχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγίνοντο δὲ πᾶν ἔτος *Vat.* & *Hen. à pr. m.* & simili fere modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *jam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant; quando omnes abscedere festinabant.* Quæ cum parum sibi constent, ignoscat lector quod rescripserim, ἐξανίστατο τῶν θάκων.
g Θάκων,] *L. B.* φυλακῶν.
h Ταραχαὶ] *L. B.* ἀρχαὶ & in *Marg.* αἱ καταρχαὶ.
i Τῶν εἴσω.] *L. B.* τῶν ἔσω.
k Διαφθαρησομένων] *L. B.* Διαφθαρησομένου.
l Ἀλκυὼν ὁ ἰατρὸς,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* Ἀρκεὺν in *cæteris.*
m Ἀπέστησαν] *L. B.* πέπαυνται.
n Ἐν ζητήσει τῶν φαγόντων τὸν Γάϊον ἦσαν·] Ἐπὶ ζητήσει *Busb.*
o Ἐκθύμως,] Ita in *plerisque libris.* εὐθύμως in *Edit. Gen.*
p Καὶ μὴν —— ἀνὴρ] Ἦν δὲ καὶ Ασ. *Busb.*
q Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατικὸς ἀνὴρ,] Conf. *supr.* §. 14. SPANH.
r Ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς] Ita *Busb.* ἐπὶ τὸν δῆμον in *Editis Aliisque.* quæ lectio mox pollularet θορυβοῦντα,
s Καὶ —— ἀπεκταμένων,] Ita *Busb.* καὶ δεινὸν τιθεμένων τὸ ἐπιλαμβάνειν τῶν αὐτοκρατόρων ἀπεκτονότων, vel τῶν ἀπεκτονότων. Quod bene ferri potest, ἀπεκτονότων mutato in ἀπεκτονότας, vel τοὺς ἀποκτείνοντας, prout conjecerat Cl. *Lowthius.* δεινὸν τιθεμένων τὸ ἐπιλαμβάνειν τῶν αὐτοκρατόρων ἀπεκτονότων *Vat.* & *Hen.* καὶ δ. τ. τὸ ἔτι λαμβανόντων τῶν τ' αὐτ. ἀπεκτονότων *Lugd. Bat.*
t Εἰθε γὰρ ἔγωγε] Εἴθε ἐγὼ αὐτοῖς ἀπεκτείνειν *Dio* in fine l. LIX. p. 663. SPANH.
v Καὶ πρόθεσιν] Illud καὶ abest *Busb.* & *Voss.*
x Οἱ ὕπατοι] Consules Sentius Saturninus & Pomponius Secundus ἀλλοτ. lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.
y Δὲ] Τε *L. B.*
z Τότε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώτας,] Τότε non agnoscunt *Busb.* & *Voss.*
a Τρεπομένων.] Τραπομένων solus *Busb.*
b Συμπλεγμένον,] Ita *Busb.* & *Vat.* συμπλεγμένου in *cæteris.*
c Οἱ δὲ] Εἰς δὲ *L. B.* seu *Voss.*
d Συντεθέντες τὸν φόνον,] Perperam συντελθόντες *Voss. Vat.* & *Hen. à pr. m.*
e Καὶ ἐν] Καὶ in plerisque *MSS.*
f Φρονήματι μεγάλῳ ὄντες] Ita in *Editis*, *Busb.* & *Voss.* καταφρονήματι *Vat.* (certe & *Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.*
g Ἤδη τῶν πραγμάτων.] Sic *Busb.* δὴ in *cæteris.*
h Δὲ ὄντων τῶν πραγμάτων,] Ita *Busb.* δὴ in *reliquis.*
i Αὐτῶν ἀλλήλοις,] Ita cum *Cod. Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*
k Ἐν ἐγκρατῆ] Ἐν κράτει *Busb.* & *Voss.*
l Γενήσεσθαι τὴν ἀρχὴν,] Sic *Busb.* κτήσεσθαι vel κτήσασθαι in *cæteris.*
m Τῶν —— ἡγεμονίαν,] Τῶν δ' ἔτι ἐχόντων *Vat. Voss.* & *Busb.* unde *Cocceius* τῶν καθ' ἕτα ἐχόντων.

malum cedere, ut qui nihil opis & auxilii eò contulerant. optimum itaque esse, cum nondum de rebus aliquid decerneretur, principem eligere Claudium, & defuncti patruum, & nemini eorum, qui in Senatum convenerant, dignitate non præferendum, sive natalium claritatis, sive institutionis *suæ* ratio haberetur; quique factus imperator eos pro meritis honore afficeret & muneribus prosequeretur. Statim ac ista in animum induxerant, ea perfecerunt. quippe Claudius quidem à militibus *paulo post* fuerat abreptus. At Cn. Sentius Saturninus, quamvis istud de Claudio fama acceperat, quódque imperium quasi invitus quidem sibi vindicarit, re autem vera sponte & voluntate sua, in Senatorum tamen consessu surrexit, nihilque attonitus hortationem, viris ingenuis & fortibus accommodatam, adhibet hujusmodi verbis.

Cn. Sentii Saturnini oratio contra Tyrannidem.

2. "Etsi pro incredibili *habeatur*, Quirites, ut-"pote quòd præter omnium spem nobis offertur "post tam longum temporis spatium, tenemus "tamen libertatem, incertam quidem quamdiu "duratura sit, & in deorum, quorum munus est, "potestate sitam; sed quæ satis in se habet ad nos "exhilarandum, &, si de ea decideremus, nonni-"hil *tamen* ad felicitatem conferet. nam & una "hora viris bonis & honestis sufficit, si cum men-"te integra acta sit in patria libera, & legibus, "quibus olim floruit, administrata. De priore li-"bertate, utpote ante me natum amissa, nihil me-"morabo: præsentis autem insatiabili cupiditate "flagrans, illos beatissimos existimabo quibus con-"tigit in ista gigni & institui, proximumque post "Deos *immortales* honorem illis habendum, qui fe-"cerunt, ut, sero licet & hac demum ætate, illam "gustaremus: atque utinam in perpetuum salva "maneat & incolumis. Nobis autem, juvenibus "æque ac senibus vel hæc dies sufficiat. seniori-"bus ævum habebitur, si bonorum libertatis par-"ticipes facti decesserint: junioribus vero docu-"mento erit virtutis, quæ viris istis in emolumen-"tum cessit, à quibus prognati sumus. Nunc ita-"que & nobis in præsens nihil prius esse debet & an-"tiquius quam cum virtute vivere, quæ sola ho-"minibus libertatem parit conservatque. Ex iis "enim quæ olim facta erant auditione accepi, "quibusque ipse interfui satis intellexi, quantum "malorum in civitates invehant tyrannides, omni "virtuti obstando, & magnanimis libertatem aufe-"rendo, hominesque ad adulationem & metum "instituendo, dum res non ex sapienti legum cau-"tione, sed suo ex arbitrio administrant. Ex quo

β'. "Εἰ καὶ ἄπιστον, ὦ [a] ἄνδρες Ρωμαῖοι, ἀλλὰ τὸ "χρόνῳ πολλῷ ἥκειν ἀνέλπιστον ὅσον ἡμῖν, ἀλλ' οὖν "ἔχομεν ἔτι ἐλευθερίαν τῷ ἀξίωσιν, ἄδηλον μὲν ἐφ' ὁπό-"σον [b] διατενοῦσαν, καὶ γνώμῃ θεῶν, οἷ ἐκάστοις "αὐτῶν, κειμένῳ, [c] εὐφραίνειν ἤ ἀρκέσαι, καὶ, εἰ-"περ ἀφαιρεθείημεν αὐτῆς, εὐδαιμονίᾳ σωσαγήσειν. "ἱκανὴ γὰρ καὶ μία ὥρα [d] τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις, "[e] καὶ μετ' αὐτοελεῦς τὰ ἀμείνοις ἐν αὐτοδίκῳ τῇ πατρί-"δι, καὶ μὴ νόμων οἷς ποτε ἤνθησε [f] διαιτωμένῃ, βιω-"θεῖσι. ἐμοὶ γὰρ τὸ μὲν πρότερον ἐλευθερίας ἀμνημονεῖν "ἐστι, διὰ τὸ κατόπιν αὐτῆς γεγονέναι· τὸ δὲ νῦν ἀπλή-"στως [g] πιμπλημένῳ [h] μακαρίσας τε ἡγεῖται τοὺς ἐγγε-"νηθέντας [i] ἐντραφέντας αὐτῇ, καὶ τῶν θεῶν [k] οὐδὲν [l] μεί-"ονα ἀξίως τιμῆς τοσάδε τοὺς ἄνδρας, οἳ οὐχ γοῦν κἂν "τούτῳ τὰ ἡλικίας ἡμᾶς [m] ἔγδυσαν αὐτῆς· καὶ εἴη μὲν "εἰς πᾶν τὸ αἰῶνα τὸ ὅπιον διαμένειν τοῖς ἀδειαν αὐ-"τῆς. ἀρκέσαι δ' ἂν γένοιτο [n] καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς τε "νεωτέροις ἡμῶν, καὶ ὅσοι "γεγηράκαμεν. αἰὼν [o] ὑστεί-"ληπται τοῖς πρεσβυτέροις, [p] ἐὰν τὰ ἀγαθῶν αὐτῆς ἐν "ὁμιλίᾳ γεγονότες [q] μεταφέρειν· τοῖς δὲ νεωτέροις παιδεύ-"μα ἀρετῆς [r] καταστάσεως ἀγαθὸν ἀνδράσι τοῖσδε ἀφ' "ὧν γεγόναμεν. νῦν δὲ [s] δὴ ἐν ἡμῖν, διὰ τοῦ ἄρτι ὥραν, "ὀδὲν πρεσβυτέρου εἶη ἂν ζῆν μὴ ἀρετῆς, ἢ μόνη σώ-"φρονίζει τῷ ἀνθρωπείῳ τὸ [t] ἐλεύθερον. ἐγὼ γὰρ καὶ πα-"λαιὰ οἶδα ἀκοῇ παρὰ λαβών, οἷς δὲ ὄψει [v] ὁμιλήσας "ἠθόμην, [x] οἵων κακῶν τὰς πολιτείας [y] ἀναπίμπλα-"σιν αἱ τυραννίδες, κωλύουσαι μὲν πᾶσαν ἀρετοῦ, καὶ δὲ "μεγαλόφρονα ἀφαιρούμεναι τὸ ἐλεύθερον, κολακείας δὲ "καὶ φόβῳ διδάσκαλοι καθιστάμεναι, διὰ τὸ μὴ ὅπῃ σω-"φία τὰ νόμων, ἀλλ' ὅπῃ τῇ [z] ὁρμῇ τῶν ἐφεστηκότων "[a] κα-

[n] Ακρίτων ἔτι ὄντων τῶν πραγμάτων,] Nondum perfectis rebus *Rufin.* SPANH.

[o] Πατρωά τε ὄντα] Πατρῶόν τε in *libris.*

[p] Οὐκ] *L. B.* ὧν. *Cocc.* ὧν οὐκ.

[q] Αξιολογώτερον,] Αξιολογάτοις *Busb.* omissis ἀδείας ἄ τις οὐκ.

[r] Καὶ τὰ τῷ παιδείαν] Καὶ κατ' αὐτῶν τῷ π. *Vat.* & *Voss.*

[s] Καὶ σαθείσα αὐτοκράτορα] Καταστᾶσα γὰρ αὐτοκρ. *Busb.*

[t] Αμείψαις δωρεᾶς.] Αμείψαις *Busb.* & *Hen.*

[v] Γναῖος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος, [x] καί τις πεπυσμένος τὸ Κλαυδίου ἁρπαγὴν, καὶ ὡς ὑπιδικάζοιτο τὰ [y] ἀρχῆς ἄκων μὲν δοκεῖν, τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ βουλήσει τῇ αὐτοῦ, καταστὰς ὅπου τὰ συγκλήτου, καὶ μηδὲν καταπλαγεὶς, [z] ἐλευθέροις τε καὶ γναίοις ἀνδράσι πρεπόντως παιδίαν παραίνεσιν, τάδε λέγων.

[a] ἄνδρες Ρωμαῖοι] *Busb.* ἀρετῆς in *cæteris.* nullo plane sensu.

[z] Ελευθέροις τε καὶ γνησίοις ἀνδράσι] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ἐλευθέροις καὶ γνησίοις in *reliquis.*

[a] Ανδρες Ρωμαῖοι,] Illud ἄνδρες è *Cod. Busb.*

[b] Παρατένωσαν,] Τείνοντα *Voss.* τείνουσαν *Lugd. Bat.*

[c] Εὐφραίνειν —— σωσαγήσειν.] Ita lego & distinguo, præsertim quod ἀφαιρεθείημεν habeat *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἀφραίνειν ἢ ἀρκέσαι καὶ εἴπερ ἀφαιρεθείη μὲ αὐτῆς εὐδαιμονίᾳ σωσάγησαν in *Editis Aliisque.*

[d] Τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις,] Sic *Voss.* τὰ in *reliquis*: & mox αἰσθανομένης *Gall.*

[e] Καὶ μετ' αὐτοτελεῦς] Καὶ μὴ ταῦτα τίλος *Voss. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[f] Διαιτωμένῃ, βιωθεῖσα.] Ita distinguo. prius erat, διαιτωμένη βιωθεῖσα.

[g] Πιμπλημένῳ] Πιμπλαμένου in *Editis.* πιπλαμένου *Hen. à pr. m.* πιπλαμένῳ *Lugd. Bat.* πιμπλημένῳ *Vat.* quod in textum recepi.

[h] Μακαρίσας τε ἡγεῖται] Ita cum *Cod. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) μακαρισῶς τὸ αἰδεῖται in *Editis Aliisque.*

[i] Εντραφέντας αὐτῇ,] Εγγεγραφέντας αὐτῇ *Voss.* & *Hen. à pr. m.*

[k] Οὐδὲν] *L. B.* ὐδὲ.

[l] Μείονα ἀξίως] Μειόνως *Hen.*

[m] Εγδυσαν αὐτῆς·] Γδύσαιτες *Vat. Voss.* & *Hen. à pr. m.*

[n] Καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα] Ex *L. B.* ἡ illud in medio additur. HAV.

[o] Υπείληπται τοῖς πρεσβυτέροις,] Præteritum perfectum pro præsenti. de quo *H. Steph.* in *Append. ad Scr. al. de Dial. Att.* p. 142.

[p] Ἐὰν τὰ ἀγαθῶν αὐτῆς] Ita ex conjectura. δέοντα ἀγ. ἀ. ἐν ὁμ. γεγονότες μεταφαῖεν in *Editis* & *MSS.*

[q] Μεταφαῖεν·] Μέγα τε ἐν τοῖς *Hen. à pr. m.* μεγαφαῖεν μέγα τι ἐν τοῖσδε *Vat.*

[r] Καταστάσεως ἀγαθὸν ἀνδράσι] Ita, vel καθιστάσης, legendum censui. καταστάσιος ἀγαθὸν in *libris* omnibus.

[s] Δὴ ἐν ἡμῖν,] Ηδὴ *Voss.*

[t] Ελεύθερον.] In *Marg. L. B.* αἰδέσιμον.

[v] Ομιλήσας ἠθόμην,] Forsan ὠμίλησα.

[x] Οἵων κακῶν] Ita ex *MSS.* οἷον in *Editis.*

[y] Αναπίμπλασιν] *L. B.* ἀναπιπλῶσιν.

[z] Ορμῇ τῶν ἐφεστηκότων] Sic lego, sola fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *eo quod principum voluntati cuncta subjiciantur.*

"[a] καταλείπειν τὰ πράγματα. [b] ἀφ' ἧς γὰρ Ἰούλιος Καῖ-
"σαρ Φρονήσας ἐπὶ καταλύσει τὴν δημοκρατίας, καὶ ἀφε-
"ιασάμενος τὸν κόσμον τῶν νόμων τὴν πολιτείαν [c] διετά-
"ραξε, [d] κρείσσων μὲν τῶν δικαίως ἡγούμενος, ἢ σῶν τὴν
"τῶν [e] καπηλίαν ἡδονὴν αὐτῷ κομιζόντων, [f] οὐκ ἔστιν ὅ, τι
"τῶν κακῶν ἀ [g] διέτριψε τὴν πόλιν, φιλοτιμηθέντων πρὸς
"ἀλλήλους ἀπάντων οἱ [h] ἐκείνῳ ἀφιδόχοι τὴν ἀρχὴν κα-
"τέσχεσαν, ἐπ' ἀφανισμῷ τοῦ πατρίου, καὶ ὡς ἂν μά-
"λιστα τῶν πολιτῶν ἐρημίαν τοῦ γηναίου [i] καταλείποιεν,
"ἀφ' τὸ οἴεσθαι πρὸς ἀσφαλείας εἶναι τὰ αὐτῶν τὸ κι-
"νδύνοις ἀνδράσιν ὁμιλεῖν, καὶ τὴν ἀρετὴν πρόσχειν πεπι-
"σμένων ἀ μόνον ὑφαιρεῖν τι τῶν αὐχήματων, ἀλλ'
"εἰς τὸ πᾶν [k] ἐπιψηφίζειν [l] αὐτῶν τοῖς [m] ὀλέθροις.
"ὧν ἁπάντων, ἀριθμῷ τε πολλῶν ὄντων καὶ βαρύτητα
"[n] ἀνύποιστον ἐπιδειξαμένων καθ' ἃ ἕκας τὴν ἦρξεν, εἷς
"ὢν ὁ Γάϊος ὁ σήμερον πεθνεὼς, [o] πλέω τε παντων δή-
"νασ [p] ἀπέδειξεν, ἀ μόνον εἰς τὰς συμπολίτας, ἀλλὰ
"καὶ εἰς τὰς συγγενεῖς καὶ φίλας ἀπαράδοτον τὴν [q] ὀρ-
"γὴν [r] ἐπαφιεὶς, ὁμοίως τοῖς ἄπασι καὶ μείζω κακὰ
"ἐνεργούμενος ἀδίκως τὴν τιμωρίαν εἰσπράσσεσθαι,
"ὀργὴν ὁμοίως εἷς τε ἀνθρώπους ἐξαγελάσας καὶ θεούς.
"τυραννίδι γὰρ οὐ [s] κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ οὐδὲ μεθ' ὕβρεως
"[t] ἀποχρῆται, οὐκ εἰς τὰ χρήματα λελυπῆσθαι καὶ
"γαμετὰς, ἀλλὰ τὸ πᾶν κέρδος οὐκ ἐν [v] πανοικεσίᾳ
"διοχλεμένων τῶν ἐχθρῶν. ἐχθρὸν γὰρ τυραννίδι πᾶν τὸ
"ἐλεύθερον· εἰς εὔνοιάν τε ἐκκαλεῖσθαι αὐτὴν, καὶ
"τοῖς ἐν ὀλίγῳ πιθεμένοις ὁπόσα πεπόνθοιεν, οὐκ ἔστιν.
"ἐξεπισάμενοι γὰρ ὧν ἀναιρήσεσαν κακῶν ἔστιν οὓς,
"κακεῖνοι μεγαλοφρόνως καταφρονήματι χρῶνται πρὸς
"τὴν τύχην, αὐτοὶ λανθάνειν αὐτοὺς ὧν πράξειαν
"μὴ δυνάμενοι, μόνως πιστεύσι κτήσασθαι τοῦ [x] ὑ-
"πόπτα τὰ ἀδεὲς, εἰ παντελῶς [y] αἱρεῖσθαι δυνηθεῖεν
"αὐτούς. τοιούτων δὴ κακῶν ἀπογεγονότες, καὶ ὑπο-
"πτεῖς ἀλλήλοις καταστάντες, αἴπερ πολιτειῶν ἐχεγ-
"γυώτατα πρός τε τὸ παρὸν εὔνουν, καὶ τὸ αὖθις
"ἀνεπιβούλευτον, [z] καὶ πρὸς δόξαν οἰκείαν τῷ ὀρ-
"θουμένῳ τὴν πόλεως, [a] δίκαιοί τε ἐστὲ προνοῆσαι ἰδίᾳ
"τὸ εἰς κοινὸν αὖτε τὴν ὠφέλειαν ἀπαντῶν, [b] ἢ καὶ
"ἀνταποφήνασθαι γνώμην, οἷς μὴ ἀρέσκοιτο τὰ [c] προ-
"εισηγμένα, οὐδαμῶς εἰς κίνδυνον [d] φέρουσαν, διὰ
"τὸ μὴ δεσπότην εἶναι τὴν [e] ἐφεσηκότα, [f] ᾧ ἀνεύθυνόν
"τι βλάπτοντι τὴν πόλιν, καὶ αὐτοκράτορι μεταση-
"σασθαι τοὺς εἰρηκότας. καὶ τέτροφε τὴν τυραννίδα
"οὐδὲν νεώτερον, πλὴν ἥτε ἀργία καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν τὴν
"ἐκείνῃ θελομένων ἀντιλογίᾳ χρώμενον. τὴν γὰρ εἰρήνης
"τὸ τερπνὸν ἡσυχάσαντες, καὶ μεμαθηκότες ἀνδραπόδων ἐν
"τρόπῳ ζῆν, ὁπόσοι τε τῶν πρόρρωθεν [g] ἐπαίομεν συμφο-

"enim Julius Cæsar in animum induxit populi
"poteſtatem tollere, legumque ratione inſuper ha-
"bita & violata, rempublicam perturbavit, jure
"ſuperior factus, ſuiſque cupiditatibus ſerviens,
"nihil quicquam malorum eſt quo non attrita fue-
"rit civitas, omnibus certatim id agentibus, qui
"ei in imperium ſucceſſerunt, ut patriam conſue-
"tudinem abolerent, & urbem, quoad ejus fieri
"potuit, fortibus & generoſis civibus exhaurirent;
"quod exiſtimarent hoc ad ſuam facere ſecurita-
"tem, ſi cum hominibus verſarentur vitioſis &
"flagitioſis, & eorum, qui virtute præſtantiſſimi
"haberentur, non ſolum ſpiritus deprimerent, ſed
"& in univerſum eos exitio addicerent. Quorum
"omnium, etſi multi fuerint numero & intoleran-
"dam oſtenderint moroſitatem in imperio exer-
"cendo, unus Cajus, hodie vita defunctus, plura
"quam cæteri omnes atrocia facinora edidit, non
"in cives ſolum ſuos, ſed etiam in cognatos pariter
"& amicos indomitam laxando iracundiam, omni-
"bus ſine diſcrimine graviora etiam mala inferens,
"ut injuſtas pœnas exigeret, iræ immanitate effe-
"ratus in deos ſimiliter ac homines. Tyrannis
"enim non ſatis eſt voluptatem ſibi acquirere,
"etiam cum injuriis conjunctam, neque fortunas
"*aliorum* vexare & uxores; ſed id præcipue in lu-
"cris ponunt, inimicorum totas *è vivorum numero*
"exturbare familias. Omnes enim liberi pro ini-
"micis habentur à tyrannis: quorum benevolentiam
"ne ii quidem ſibi conciliare poſſunt, qui patien-
"ter accipiunt quicquid perpeſſi ſunt. Etenim
"conſcii ſibi quam multis malis nonnullos opple-
"verint, utque illi magni animi deſpicientia & con-
"temptione fortunam *adverſam* ferunt, ipſi, ut
"quos ſua latere nequeant maleficia, ita demum
"ſecuritatem ſuſpicione vacuam ſibi pollicentur,
"ſi illos poſſint omnino tollere. Itaque ejuſmodi
"malis levati, nullique poteſtati niſi quæ veſtra
"eſt obnoxii, quod genus adminiſtrationis reip.
"quam maxime valet & ad præſentem concordi-
"am, & ad futuram incolumitatem, & ad propri-
"am civitati bene conſtitutæ gloriam, debetis ſin-
"guli providere quod in commune conferat, aut
"è contra etiam, ſi cui diſpliceant quæ ante con-
"ſulta erant & proviſa, ſententiam proferre, id-
"que ſine omni periculo; quod ejuſmodi dominus
"*vobis* non præſit, cui impune licebit civitatem
"lædere, eoſque qui *libere* ſententiam dixerint ar-
"bitratu ſuo è medio tollere. Atque nuper tyran-
"nidi nihil majus dedit incrementum, quam iſto-
"rum ſegnicies, qui contra voluntatem imperan-
"tium ne hiſcere quidem auſi ſunt. quietis enim
"dulcedine deliniti, & mancipiorum more vivere
"aſſueti, quotquot *è nobis* longius disjunctorum
"ca-

[a] Καταλείπειν τὰ πράγματα.] Καταλιπεῖν *Gall.* & *Voſſ.*
[b] Ἀφ' ἧς] Ἀφ' ἅπερ *Busb.* & mox βιασάμενος, pro ἀφειασάμενος. & σκηπτοῦχον pro πολιτείαν.
[c] Διεθόρυξε,] Συνετάραξε *Voſſ.* ὁ συνεθόρυξε *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
[d] Κρείσσων μὲν] Sic *MSS.* quo modo legendum eſſe monuit *Cotelerius* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 610. antea erat κρεῖσσον.
[e] Καπηλίαν] Κατ' ἰδίαν frequentibus occurrit. HUDS. Κατ' ἰδ. SPANH.
[f] Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔστιν ὅπως ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
[g] Διέτριψε] *L. B.* διέτριψε.
[h] Ἐκείνῳ ἀφιδόχοι] Ἐκείνου & ἐκείνων in *MSS.*
[i] Καταλείποιεν,] Καταλίποιεν *Vat.*
[k] Ἐπιψηφίζειν αὐτῶν] Ἐπιφημίζειν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*
[l] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτῷ.
[m] Ὀλέθροις.] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat, ὀλίθροις τῶν ἁπάντων, ἀριθμῷ, & mox εἷς ὢν ὁ Γάϊος.
[n] Ἀνύποιστον] *Gen.* ἀνύπιστον· Vel ἀνύποιστον *Heſych.* ἀνύποιστον, ἀφόρητον, ἀνυποκόπτον· SPANH.
[o] Πλέω τε πάντων] Πλείω *Busb.*
[p] Ἀπέδειξεν,] Ita *Busb.* ἐπιδείξαθ *Voſſ.* ἀπέδειξαθ *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀπέδειξας in *Editis.*
[q] Ὀργὴν] *L. B.* ὠργισότων.
[r] Ἐπαφιεὶς,] Sic lego, levicula cum mutatione, pro ἐπαφεὶς, quod ἀφιεὶς habeat *Busb.*
[s] Κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ] Iterum ex conjectura. in *libris*, κερδαίνειν.
[t] Ἀποχρῆται,] Forſan ἀπέχρη, καὶ οὐκ εἰς τὰ χρ.
[v] Πανοικεσίᾳ] Πανοικησίᾳ Thucyd. l. 11. p. 111. B. ſupr. lib. 9. c. 8. §. 3. πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον· ἀλλοῦ. lib. 7. c. 7. §. 1. πανοικησίᾳ· & c. 8. §. 7. SPANH.
[x] Ὑπόπτα τὰ ἀδεὲς,] Ἀπόπτα *Voſſ.*
[y] Αἱρεῖσθαι] In *Marg. L. B.* ἀρέσθαι.
[z] Καὶ πρὸς] *L. B.* καὶ τὸ.
[a] Δίκαιοί τε ἐστὲ προνοῆσαι] Ita lego ex conjectura, δίκαιοί τε προνοῆσαι, ἀφ' τὸ εἰς κοινὸν αὖτε τὴν ὠφέλειαν ἀπαντᾶν in *Editis* & *MSS.*
[b] Ἢ] Abeſt à *L. B.*
[c] Προεισηγμένα,] *L. B.* προεισηγημένα.
[d] Φέρουσαν,] Sic legendum cenſui. φέρειν *Voſſ.* φέρων in *Editis Aliiſque.*
[e] Ἐφεσηκότα,] Conf. infr. §. 3. SPANH.
[f] ὯΙ] *L. B.* ὡς.
[g] Ἐπαίομεν συμφορᾷς ἀνηκίστως,] Ἐπάθομεν *Voſſ.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *importabiles incurrentes aerumnas, & deinceps etiam proximis malorum videbamur autores*; ac ſi legiſſet, κακῶν τε τοῖς πέλας αἴτιοι ἐδοκοῦμεν. In *Editis Aliiſque*, ὁπόσοι τε ἐπαίομεν συμφορᾷς ἀνηκίστως, κακοῖς τε τοῖς πέλας ἐπαιόμεθα. Nam illa τῆ πορεύθην ex conjectura reposui, & κακοῖς τε τοῖς πέλας in κακά τε τῆ πέλας mutavi.

"calamitates non ferendas audivimus, propinquio-
"rum mala vidimus, metu moriendi cum virtute
"etiam morti ſummo cum dedecore conjunctæ
"occumbentes. Ante omnia autem tyranni inter-
"fectoribus honores quam ampliſſimos habere *fas*
"*eſt*, præſertim vero Chæreæ Caſſio. Nam ille
"erat unus ſecundum deos qui conſilio manuque
"nobis libertatem peperit: cujus haud decet *vos*
"obliviſci, ſed & ei, ut qui ſub tyrannide ante o-
"mnes pro libertate veſtra conſilium ceperit,
"primuſque in diſcrimen ſemet conjecerit, recu-
"perata libertate honores decernere, idque primum
"veſtro conceſſu juſſuque factum oſtendere. Opus
"enim pulcherrimum eſt, & quod viros liberos *in-*
"*primis* decet; benefactoribus gratiam reponere:
"qualis & ille erga nos univerſos exſtitit, Caſſio
"& Bruto qui Cajum Julium peremerunt plane
"diſſimilis; quoniam iſti quidem ſemina diſcordia-
"rum bellique civilis in urbe ſeminarunt, ille ve-
"ro cæſo tyranno malis etiam omnibus inde ortis
"civitatem liberavit.

3. Sentius hujuſmodi orationem habuit, eique magna cum voluptate auſcultarunt & ſenatus & equitum quotquot aderant. Tum quidam Trebellius Maximus exſiliens annulum Sentio detrahit, in quo lapillus incluſus erat inſculptam habens Caji imaginem, quem ille, præ ſtudio dicendi, ut credebatur, faciendique quæ in animum induxerat, ſibi auferre oblitus eſt. Et ſculptura quidem è veſtigio fracta eſt. Cæterum cum in multam noctem res productæ eſſent, tum Chærea etiam à conſulibus ſignum petiit: atque illi libertatem dederunt. Iſta autem, poſtquam facta eſſent, & præſentibus admirationi erant, & vix fidem invenerunt. nam, anno poſt centeſimo, quam illis primo ablata fuerit imperii poteſtas, ad conſules rediit ſignum dare: quippe illi, priuſquam regio dominatu teneretur civitas, in milites poteſtatem habebant. At Chærea, ubi ſignum acceperat, militibus tradidit qui à Senatu ſtabant. erant autem numero ad quatuor cohortes, qui maluerunt eſſe ſine imperatore quam ſub tyrannide. Atque illi quidem cum ſuis tribunis abierunt: pauloque poſt etiam populus lætus admodum diſcedebat, cum ſpei plenus tum multum elatus, quod ſummam poteſtatem ſibimet acquiſiviſſet, nec amplius imperatori ſubeſſet. atque Chærea cum illis magna erat in gratia.

Annulus Sentio, oratione finita, detractus.

Fracta anaglyphe.

Teſſera data à Senatu, libertas.

Chærea Lupum mittit, ut Caji uxorem filiamque interficeret.

4. Chærea autem indigne ferens Caji uxorem ſuperare & filiam, totamque ejus familiam non ad internecionem deletam eſſe, (utpote quod foret ut quiſquis ex illo reliquus eſſet, is in perniciem civitatis legumque ſupereſſet) ac præterea perficere feſtinans quod in animo agitaverat, ſuumque in Cajum odium lætitia complere, mittit Julium Lupum, unum è tribunis, qui Caji uxorem filiam-

"ἐκ ἀνηκέστων, κακά τε τῶν πέλας ἐπειδόμεν, [b] φό-
"βῳ δ' μὴ ἀρετῆς πλοῦτον μὴ αἰσχύνης τὸ ὑστάτης
"ὑπομένοντες τὰς πλοῦτας. πρῶτον μὲν τοῖς [i] ἀγαμέ-
"νοις τ' τύχοντον τιμὰς, αἵ τινες μέγιστοι, παύσας εἰσ-
"νεγκεῖν, μάλιστα δ' Χαιρέᾳ τῷ Καισῖνι. σὺ γὰρ τις
"θεοῖς εἷς ἀνὴρ ἔτι σωτὴρ ἡμῖν καὶ γνώμῃ καὶ χερὶ
"τ' ἐλευθερίας πέφηνεν· ὃ κάλλιστον μὴ ἀμνημονεῖν, ἀλλ'
"ὅπῃ τ' τυραννίδι [k] ὑπὲρ ἐλευθερίας τ' ἠμείψας
"σοφοβελούστατόν τε ἅμα καὶ σωφρονεστάτῳ,
"ὅπῃ τ' ἐλευθερίας ψηφίσασθαι πάσας τε τιμὰς, πρῶτον
"τε ἀνεπιτάκτως τοῦτο ἀναφήνασθαι. [l] ἔργον δ' κάλλιστον
"καὶ ἐλευθέροις ἀνδράσιν πρέπον ἀμείβεσθαι τοὺς εὐερ-
"γέτας, οἷος δὴ καὶ ἀνὴρ ἔστω σοὶ ἡμᾶς πάντας γε-
"γονεν, ὅδεν σωθησόμεθα Καισῖνι. Βρούτῳ τοῖς Γαΐου
"Ἰούλιον ἀνῃρηκόσιν· ἐπεί γε οἱ μὲν σφαγὴν καὶ πολέμων
"ἐμφυλίων ἀρχὰς ἐπανερρίπτουν τῇ πόλει, ἔστω δ' μὴ
"τ' τυραννοκτονίας καὶ τ' ἐντεῦθεν δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν
πόλιν.

γ'. Σέντιος μὲν τοιούτοις ἐχρῆτο τοῖς λόγοις, καὶ τῶν βουλευτῶν ἡδονῇ δεχομένων, καὶ ὅσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. ἀναπηδήσας δ' τις Τρεβέλλιος Μάξιμος σφενδόνην τὸν δακτύλιον δ' Σεντίου· [m] λίθος δ' εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος [n] ἐδεσμεύετο αὐτῷ· ἣν [o] σπουδῇ τε λεγομένων καὶ ὧν ἐπενόει [p] πράξει, ὅπερ ὤετο, ἐν λήθῃ [q] γεγονότος. καὶ ἡ μὲν γλυφὴ [r] καταρήγνυται. προελήλυθει δ' ἡ νὺξ ὅπῃ μέγα, καὶ Χαιρέας δ' σημεῖον [s] αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους· οἱ δ' ἐλευθερίαν ἔδοσαν. [t] ἐν θαύμασι δ' ἦν αὐτοῖς, καὶ [v] ὁμοίως ἀπίστως τὰ θρώμενα. [x] ἔτει γὰρ ἑκατοστῷ, μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν, ἐπέστρεψεν ὑπὸ τοὺς ὑπάτους σημεῖα ἡ ἐξουσία. οὗτοι γὰρ, πρότερον ἢ τυραννηθῆναι τὴν πόλιν, κύριοι τῶν [y] στρατιωτῶν ἦσαν. Χαιρέας δ', τὸ σημεῖον λαβὼν, παρελθὼν τῶν στρατιωτῶν τοῖς περὶ τὴν σύγκλητον συνεσκόπει. ἦσαν δ' εἰς [z] πείρας πέντε, οἷς τὸ [a] ἀβασίλευτον πιμώτερον τῆς τυραννίδος προὔκειτο. καὶ οἵδε μὲν ἀπίεσαν μετὰ τῶν χιλιάρχων, ἀνεχώρει δ' ἤδη καὶ ὁ δῆμος, εὐχαρὶς καὶ ἐλπίδος καὶ φρονήματος, [b] ὅπῃ τῷ κτησαμένῳ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς, οὐκέτ' ὅπῃ τῷ [c] ἐφεξηκότι. καὶ τὰ πάντα ἦν ὁ Χαιρέας αὐτοῖς.

δ'. [d] Χαιρέας δ', ὃν δεινῷ πεφήμενος εἶναι [e] τὸν τε γαμβρὸν Γαΐου καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ μὴ παντοῖ τ' ὄλεθρον αὐτῷ συντυχεῖν, ἐπεὶ καὶ πᾶν ὅ, τι [f] ὑπολείποιτο αὐτῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τ' πόλεως λειφθήσεσθαι, καὶ τῶν νόμων, ἄλλως τε σφίσιν ἐπτακαὶς τελευώσαις τὴν αὐτὴν, καὶ πάνυ εὐφρᾶναι μισοῦντας τὸν Γάιον, [g] Ἰούλιον σκέπτεται Λεῖπον, ἕνα τ' χιλιάρχων, κτενοῦντα τὴν

[b] Φόβῳ —— τελούτας.] Fugienteſque cum virtute mori, noviſſima confuſione peribimus *Ruſin.* SPANH.

[i] Ἀγαμένοις] Ita *MSS.* ἀρμένοις in *Editis.*

[k] Ὑπὲ] *L. B.* ὑπερ.

[l] Ἔργον δ' κάλλιστον] Ἔργων *Voſſ.*

[m] Λίθος δ' εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος] Solebant enim annulis inſculptas Imperatorum imagines gerere. REL.

[n] Ἐδεσμεύετο] *L. B.* ἐκεδεσμεύετο.

[o] Σπουδῇ τε λεγομένων] Σπουδῇ τ' λεγ. *Voſſ.*

[p] Πράξει,] *L. B.* πράξειν.

[q] Γεγονότος.] Ita lego. γεγονότι in *libris.*

[r] Καταρήγνυται.] Καθάγνυ) *Voſſ.* καταπήγνυ) in *Editis Aliiſque.*

[s] Αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους·] Ητέ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ἐν θαύμασι] Ἐν θαύμασί τε ἦν *Busb.*

[v] Ὁμοίως] *L. B.* ὁμοία.

[x] Ἔτει γὰρ ἑκατοστῷ,] Ἔτι γὰρ ἑκατοστῷ τῷ (vel δ' ut in *L. B.*) μετ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους σημεῖα ἡ ἐξουσία in *Editis* & *MSS.* nullo plane ſenſu. Ἔτι γὰρ ἑκατοστῷ μετ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφαιρεθεῖσαν ἐπὶ τοὺς ὑπ. &c. legendum eſſe monuit V. Cl. *Thomas Terry* Gr. *L. Profeſſor.* Quam ſane conjecturam acutiſſimam in *prioribus verbis* amplector, in *ſequentibus* vulgatam ſcripturam ſequor: ac deinde ἐπίστρεψεν in-ſertum dedi, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quia reverſa videretur ad conſules hæc poteſtas.*

[y] Στρατιωτῶν] *L. B.* στρατιωτικῶν.

[z] Πείρας πέντε,] Tres tantum Cohortes illæ dicuntur ἀλωσ. lib. 2. c. XI. §. 1. περὶ τῶν συμβάσεως πείρας· SPANH.

[a] Ἀβασίλευτον —— πρόκειτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.* in *Textu* βασιλεῦον) & *Epiphan.* βασιλεύτον in *ceteris.* HUDS. *Gen.* τὸ βασιλεύτειν. Nota βασιλεύειν hic dici de regimine Senatus aut Conſulum, & Τυραννίδα de dominatione Cæſarum. SPANH.

[b] Ἐπὶ τῷ —— ἐφεξηκότι.] Quaſi ipſi gubernationem Reip. rurſus ei quærerent, & nequaquam ideo ſubjacerent. *Ruſinus.* SPANH.

[c] Ἐφεξηκότι.] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

[d] Χαιρέας δ',] Ὁ δ' Χαιρέας *Busb.*

[e] Τὸν τε Γαμβρὸν Γαΐου,] Ita cum *Cod. Busb.* τὸν γαμβρὸν in *reliquis.*

[f] Ὑπολείποιτο.] *L. B.* ὑπολίποι.

[g] Ἰούλιον —— γαμβρόν.] Periit unà & uxor Cæſonia gladio à Centurione confoſſa, & filia parieti illiſa. *Sueton. in Cajo* c. LX. Hic à Joſepho non Centurio, ſed Tribunus dicitur; quod ad Sueton. etiam monuit *Caſaub.* SPANH.

τὴν γυναῖκα Γαΐου καὶ τὴν θυγατέρα. κλίμενοι δ' ὅτι συγγνοῖεν τῷ Λέπῳ τὴν ὀλὴν τοιοῖσδε [h] πρόθεσιν λειτουργίαν, ὅπως μεταλαχὼν κἂν ὀλίγου τοιούτοις τῆς τυραννοκτονίας ἀγαθοῖς ἀρετῇ πρὸς τὰ πολιτικὰ, ὡς ἐκ τοῦ παντὸς ὀλιγοβουλεύσαντο δόξῃ κοινωνεῖν τῶν πρώτων σωθέντων. ἐνίοις δὲ τῶν συνωμοτῶν ἐδόκει τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ θράσος [i] χρησόμενον, διὰ τὸ Γαΐου φύσει τῇ αὐτοῦ χρώμενον [k] ἢ συμβουλῇ τῇ ἐκείνης τὰ πάντα πράξαι, ἐξ ὧν τε πόλις ἀπηγορεύκει τοῖς κατηφόσι κακοῖς, καὶ τῶν πολιτῶν ὅ, τι καὶ ἄνθρωπον ἀπώλεσε. οἱ δὲ καὶ [l] τὸ μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἐνεκάλουν αὐτῇ γνώμῃ, τὸ δὲ πᾶν καὶ τῶν ὑπὸ Γαΐου πεπραγμένων κακῶν ἐκείνην τὴν αἰτίαν [m] ἐπέφερον, φάρμακον τῷ Γαΐῳ δόσαν ἐννοιῶν δήλωσιν καὶ ἐρώτων ἐπαγωγὰς [n] αὐτῇ ψηφισάμενον, [o] ὡς εἰς μανίαν μεταστάντι, τὰ πάντα αὐτὴν εἶναι τὴν νεανιευσαμένην ἐπὶ τῇς Ρωμαίων τύχαις καὶ τὴν ὑποτέλεσιν αὐτοῖς οἰκειμένης. καὶ πέρας κυρωθὲν [p] ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν, ἤδεσαν μὲν οἱ ὑποπτεύοντες οἷόν τι ὠφελεῖν ἦσαν, ἐσέλλετο ὁ Λέπος· ἐσπεύδετο δὲ ἤδη μᾶλλον τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ σὺν εἰς καιρὸν διατριβὴν τοῖς ἀπεσταλκόσι, θέλων ἐπ' ἀδαμοῖς μεμπτὸς εἶναι τὸ ἐπ' ὠφελείᾳ δὲ δόξαι πεπραγμένων. παρελθὼν δὲ ἐπὶ δὲ βασιλείᾳ, καταλαμβάνει τὴν [q] Καισωνίαν, γυνὴ δὲ ἦν Γαΐῳ, ὠμῷ κατακειμένῃ τῷ σώματι δὲ ἀνδρὸς χαμαιπετεῖ, καὶ πάντων ἐν [r] ἀτυχίᾳ ὧν χαλέζοιτο ἂν ὁ νόμος τοῖς μεταθάπτουσιν, αἵματί τε ἀναπεφυρμένῃ σὺν τοῖς τραυμάτων, καὶ πολλῷ τῷ παλαιπωρίᾳ συμφερομένῃ, τὸ θυγατρὸς παρερριμμένης· ἠκούετό τε ἐν τοῖς τοιοῖσδε ἄδειν ἕτερον, ἢ [s] κατάμεμψις δὲ Γαΐου, ὡς [t] πιθανὸν ἀ κόντος πολλάκις προηγορευκῖαν αὐτῷ. ἐπ' ἀμφότερα [v] αὐτοὺς ὁ λόγος καὶ πότε εἰκάζετο, καὶ νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἔκειτο τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν, πρὸς ὅ, τι θελήσειαν ῥοπὰς τὰς αὐτοῦ προστιθέμενοι. οἱ μὲν [x] γὰρ ὑποσημαίνειν ἔφασαν τὸν λόγον, ὡς συμβουλευομένης, ὑποσκάζει μανιῶν καὶ τοῦ εἰς τοὺς πολίτας ὠμοῦ, μετρίως καὶ μετὰ ἀρετῆς ἐξηγεῖσθαι τῶν πεπραγμάτων, [y] μὴ παρ' αὐτῶν ὀπολέσθαι τρόπῳ [z] τῷ αὐτοῦ χρώμενον· οἱ δὲ, ὡς, λόγου δὲ περὶ τῶν συνωμοτῶν ὑποφοιτήσαντος, Γαΐῳ κελεύσαι μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ δὲ ὀξέως πάντας μεταχειρισάμενον αὐτὸς, κἂν εἰ μηδὲν ἀδικοῖεν, ἐν ἀδεεῖ κινδύνων καταστῆναι. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὑπονοιζόμενον, ὡς προηγορευκότως ἀφεστάξαιτο [a] μαλακῶς γεγονότι. καὶ τὰ μὲν λεχθέντα ὑπὸ τῆς Καισωνίας, καὶ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτῆς ἐφρόνουν τοῦτο ἦν. ἡ δὲ, ἐπεὶ θεάσατο τὸν πρόσοδον τοῦ Λέπου, τό, τε σῶμα τοῦ Γαΐου περιδείκνυεν, καὶ ἄσσον ἰέναι παρεκάλει μετ' ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. [b] ἐπί τι τῇ ἀφροσύνῃ μὴ συνεσηκότα ἐώρα τὸν Λέπον, καὶ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένην, γνωρίσαι [c] ἐφ' ὃ ἐχώρει, τῷ τε σφαγεῖ ἐγύμνου καὶ πάνυ προθύμως, [d] πεπιωμένη οἵαπερ εἰκὸς τὰς ἔτω σαφῶς ἐν ὑποψίᾳ τοῦ ζῆν γεγονότας, καὶ

que perimeret. Lupo autem, Clementis quippe cognato, id genus officium demandarunt, ut tyranni cædis, licet in re hujusmodi, particeps factus virtutis laude decoraretur à civibus, haud secus ac si consiliis eorum omnibus interfuisset qui facinus excogitaverant. Quibusdam autem è conjuratis immanitatis esse videbatur in mulierem sævitiam exercere, quando Cajus magis ex ingenio suo quam illius impulsu omnia commiserit, quæ in causa fuerant ut & civitas malis ipsam vexantibus succumberet, & civium quosque fortissimos & nobilissimos amitteret: alii contra ejusmodi quæcunque decreta erant ipsi vitio vertebant, & omnino etiam omnium, quæ à Cajo patrata erant, malorum ipsam insimulabant, ut quæ philtrum ei dederit, ut animum ejus sibi obnoxium redderet, & ad amandum eum induceret sibique devinciret: adeo ut, illo ad insaniam adacto, ipsam omnia machinatam esse in fortunas Romanorum, orbisque totius in illorum ditionem redacti. Cumque in eam sententiam itum esset, ut morte plecteretur (nihil enim ipsi profuerunt qui *hoc ipsum* dissuadebant) mittebatur Lupus: nec ulla erat mora tarditate sua, quo minus imperata faciendi tempus quam primum arriperet, ne sua culpa fieret ut quidquam omitteretur quod salutis communis intererat. Cumque ingrederetnr in palatium, Cæsoniam Caji conjugem offendit juxta mariti cadaver humi prostratam, & destitutam rebus omnibus quas moris est exhiberi mortuis, cruore vulnerum ipsamque fœdatam, & miserandum in modum afflictam, filia propter ipsam procumbente: nec in ejusmodi luctu & mœrore aliud quidpiam exaudiebatur quam Caji accusatio, quod ipsi, quæ toties eum præmonuerat, fidem non habuerit. Quæ verba & eo tempore in utramque partem accipiebantur, & nunc ambiguam etiam præ se ferunt sententiam ea audientibus, quippe qui faciunt ut utrinque, prout volunt, propendeant. Nam alii quidem ista hoc sibi velle perhibuerunt, ac si consuluisset ei ut ad saniorem mentem rediret, & in cives *suos* sævire desineret, ne *male* interiret ab illis suo more acceptus: aliis vero persuasum est, ipsam, cum rumor de conjuratoribus percrebresceret, Cajum hortatam esse, ut omnibus, etiamsi nihil inique egissent, nulla mora interposita & è vestigio interfectis, sese extra periculi metum poneret. idque tum exprobratum illi, quasi ad agendum segniori, postquam ab ipsa præmonitus fuisset. Atque ista quidem sunt quæ à Cæsonia dicta erant, quæque de ea sentiebant *homines*. Illa vero, quamprimum Lupum advenientem conspicit, ostendebat ei Caji cadaver, & cum lachrymis & lamentis orabat, ut propius accederet. Cumque eum vidisset mente attonitum, & quasi ad aliquid agendum quod sibi displiceret accedentem, facta ei cognitione qua de causa veniebat, prompte admodum jugulum nudabat, deûm hominumque fidem implorans, quemadmodum ii consueverunt qui vitam

De Cæsonia uxore Caji diversæ sententiæ.

Cæsonia fortiter moritur.

F *h* Πρόθεσιν λειτουργίαν,] Πρόθεσιν vel προθέσει in *libris*, excepto *Lugd. Bat.*

i Χρησόμενον,] *L. B.* χρησάμενον.

k Ἢ συμβουλῇ] Hic μᾶλλον subaudiendum relinquitur, ut in locis aliquammultis *N. Fœderis.*

l Τὸ μὲν ἐπὶ τοιούτοις] Τῶν μὲν & mox γνωμῶν in *Editis Aliisque.* τὸ μὲν & infra γνώμῃ *Vat.* & *Hen. à pr. m.* unde rescripsi τὸ μὲν ἐ. τ. ἰ. ἀ. γνώμῃ.

m Ἐπέφερον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ὑπέφερον in *cæteris.*

n Αὐτῇ ψηφισάμενον,] Αὐτῷ *Busb.*

o Ὡς εἰς μανίαν μεταστάντι,] Ita lego è *Cod. Busb.* ὡς deerat in *Editis Aliisque.*

p Ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν,] Ὥστε non agnoscit *Busb.* & commode satis abesse potest.

q Καισωνίαν,] Ita scribo ex *Dione Cassio.* in *Josephi* libris Κεσωνίαν vel Κεασωνίαν.

r Ἀτυχίᾳ ὧν χαλέζοιτο] Sc. ἀπειρίᾳ.

s Κατάμεμψις δὲ Γαΐου,] Ita *Busb.* κατὰ μέμψιν in *Editis Aliisque.* κατάμεμψιν *Vat.*

t Πιθανὸν ὁ κόντος.] Iterum cum *Busb* assentiente *Voss.* πιθανὸν in *Editis Aliisque.*

v Αὐτοὺς ὁ λόγος] Ἦν δὲ ὁ λ. *Voss.*

x Γάρ ὑποσημαίνειν ἔφασαν] Illud γὰρ è *Cod. Voss.*

y Μὴ παρ' αὐτῶν] *L. B.* καὶ παρ' αὐτοῦ.

z Τῷ αὐτοῦ] Abest à *L. B.*

a Μαλακῶς] *L. B.* μαλακῷ satis bene. HAV.

b Ἐπί τι τῇ Ἀφροσύνῃ] Ita lego ex conjectura. ἐπεί τι τῇ Ἀφροσύνῃ συνεσηκότα ἐώρα τὸν Λέπον, καὶ μηδὲν προϊόντα ὧν ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένῃ in *Editis* & *MSS.* ἐπεί τι Ἀφροσύνῃ σὺν αὐτῷ συνεσηκότα ἐώρα τὸν Λέπον, καὶ μηδὲν προϊόντα ὧν ἐπὶ πρᾶξιν κεχαρισμένῃ τῷ V. Cl. *T. Terry Gr. L. Pr.*

c Ἐφ' ὃ ἐχώρει,] Ἐφ' ὃν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* forsan pro ἐφ' ᾧ.

d Πεπιωμένη] Conf. supr. c. 1. §. 17. ποτιώμενοι. SPANH.

e Αὐ-

tam in desperatis planeque perditis habent, jubensque ut perficere non moraretur quod in ipsam constituerant. Atque illa quidem forti & magno animo moritur hoc modo à Lupo occisa, ac deinde filiola *ejus*. moxque Lupus, ista ut nunciaret, ad Chæream properavit.

Caji elogium.

5. Cajus igitur, cum quatuor annos demptis quatuor mensibus Romanis imperasset, ita moritur. vir, etiam antequam imperium adeptus est, durus & vecors & summe maleficus; voluptatibus deditus, & fautor delatorum. iis quidem quæ terribilia erant obstupescens, adeoque in cædem paratissimus; potestatem vero habens in hoc ipsum, ut stolide ferox & elatus eos quos minime oportet injuriose tractarit, & occidendo & contra leges agendo sibimet quærens divitias. Et diis quidem & legibus superior esse & haberi voluit, populi tamen assentationibus obnoxius. Quibuscunque etiam lex, tanquam factu turpibus, notam inussit, ea omnia majoris æstimavit quam virtutem. Et quidem amicorum immemor erat, summi licet fuerint & in maximis rebus spectati, quibus *forte* irascceretur, pœnas vel ob levissima infligens, atque universos virtute præditos pro inimicis habebat; ac ad omnia quæ sua juberet voluntas, indomita & effrenata ferebatur cupiditate: quo factum ut etiam cum sorore germana stupri consuetudinem haberet, unde & illi maxime apud cives vehementius conflari cœptum est odium, quo *simile quid*, longo tempore non conspectum, & ægre fidem impetrarit, cosque ad inimicitias cum flagitii auctore suscipiendas excitarit. Opus autem ullum, *vere* magnum aut regium ab eo factum nemo memorare potest, quodve præsentis sæculi & futuri hominibus in emolumentum cedat, præter receptacula ab ipso cogitata circa Rhegium & Siciliam navibus frumentariis ex Ægypto venientibus. quod in confesso est apud omnes maximum esse opus & navigantibus utilissimum; haud tamen absolutum, sed imperfectum ab eo, dum segnius construitur, relictum. in causa autem erat rerum inutilium studium, & quod, dum pecuniam in voluptates sibi soli profuturas insumeret, in rebus ex confesso melioribus liberalis & munificus esse desierit. At vero & orator erat optimus, utraque lingua tam Græca quam Latina valde exercitatus, & quicquid diceretur celeriter arripiebat, compositis ab aliis & non mediocriter accuratis ex tempore respondens, ita factus ut majori quam quisquam alius persuadendi vi pollere videretur, tam ex ingenii felicitate, quam quod ad eam augendam multam exercitationem adhibuerit. nam necesse erat illi doctrinæ plurimum attendere, utpote filio nepotis ex fratre Tiberii, cui in imperium successit, quod & ipse, ad summam in ea gloria aspirans, κελεύσας μὴ μέλλειν ἐπὶ τελειώσει τοῦ δράματος ἃ ἐπ' [e] αὐτῆς συνέθεσαν. καὶ ἥδε μὲν εὐψύχως ποτὴ τελευτᾷ ὑπὸ τοῦ Λέπτου, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ θυγάτριον. καὶ Λέπτος πᾶσι προσαγγέλλων ἔσπευδε πρὸς τὸν Χαιρέαν.

ε'. [f] Γάϊος μὲν δὴ, τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ρωμαίων [g] λείποντα τεσσάρων μηνῶν, ὕπω πλούτῳ ἀνὴρ, καὶ πρότερον ἢ τῇ ἀρχῇ συνῆλθε, σκαιὸς τε καὶ [h] κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος, ἡδονῇ τε ἡσσώμενος καὶ φίλος διαβολῇ. καὶ τὰ μὲν φοβερὰ καταπεπληγμένος, καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' οἷς θαρσήσας φονικώτατος· [i] τὰ δὲ ἐξουσίας ἐφ' ἑνὶ μόνῳ [k] πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν εἰς ὃς ἥκιστα ἐχρῆν [l] ἀλόγῳ μεγαλοψυχίᾳ χρώμενος, καὶ πρὸς οὐδὲν κρείττων καὶ θαυμασθῆναι. καὶ ὧν μὲν θεῖα καὶ νομίμα μείζων ἐπιδεὴς εἶναί τε καὶ δοκεῖν, ὑπερφρονῶν δὲ ἐπαίνων τῆς ψευδοῦς. καὶ πάντα ὅσα αἰσχρὰ κρίνας ὁ νόμος ἀπιτιμᾷ [m] τιμιώτερα ἐνόμισεν ἀρετῆς. καὶ Φιλίας [n] ἀμνήμων ὢν, εἰ καὶ πλείστη τε καὶ διὰ μεγίστων ἠθῶν, οἷς [o] ποτὲ ὀργισθεὶς ἀπιπλήξει κολάσεως καὶ ἐπ' [p] ἐλαχίστοις, πολέμιον δὲ ἡγούμενος πᾶν τὸ ἀρετῇ συνερχόμενον, [q] ἀναντιλεκτὸν ἀπὶ πᾶσιν οἷς κελεύσαι τὸν ἀπιθυμίαν λαμβάνων· ὅθεν καὶ [r] ἀδελφῇ γνησίᾳ συνὼν, ἐξ ἣ καὶ μάλιστα αὐτῷ φύεσθαι δοκεῖ τοῖς πολίταις ἤρξατο σφοδρότερον τὸ μῖσος, διὰ τὸ πολλὸν χρόνον μὴ ἰσορημένον, εἴς τε ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν τὸν πρὸς τὸ πράξαντα διαφαλεῖν. ἔργον δὲ μέγα ἢ βασίλειον ἄδην αὐτῷ πεπραγμένον [s] εἴποι ἄν τις, ἢ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν σωόντων καὶ αὔξης ἀνθρώπων ἐσόμενον, [t] πολλοῦ γε τοῦ δεῖ Ῥήγιον & Σικελίαν [v] ἀπονοηθέντος ἐν ὑποδοχῇ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου σιτηγῶν πλοίων. τοῦτο δὲ ὁμολογουμένως μέγιστόν τε καὶ ὠφελιμώτατον τοῖς πλέουσιν· ὃ μὲν [x] καὶ ὅπη τέλος ἀφίκετο, ἀλλ' [y] ἡμίεργον ὑπὸ τοῦ ἀμελουτέρως αὐτῷ ἀπιπονεῖν κατελείφθη. αἴτιον δ' ἦν ἡ περὶ τὰ ἀρχαῖα σπουδὴ, καὶ τὸ δαπανῶν εἰς ἡδονὰς, αἳ κατὰ μόνας ἔμελλον ὠφελεῖν αὐτὸν, ὑφαιρεῖν τὸν ἀπὶ τοῖς κρείττοσιν ἀνωμολογημένοις φιλοτιμίαν. ἄλλως δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσσῃ [z] τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ρωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος· σωίεπε ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ τοῖς ὑφ' ἑτέρων σωτιθεῖσί τε καὶ ἐκ τοῦ παραυτίκα συγκειμένοις· ἀντειπὼν ἐκ τοῦ ὀξέως, φανλῶαι πιθανώτερος ἐν μείζοσι πράγμασι [a] παρ' ὧν τινα σοὶ γνώμενος, εὐκολία τε εἰς αὐτὰ τῆς φύσεως καὶ τοῦ [b] εἰς ἰσχὺν αὐτῇ [c] προσλαβεῖν μελέτη τοῦ ἀπιπονεῖν. [d] ἀδελφὸς γὰρ παιδὸς υἱὸς γενόμενος Τιβερίου, ὃν καὶ διάδοχος γίνεται, μέγα ἀνάγκασμα παιδείας ἀντέχεσθαι, διὰ τὸ καὶ [e] αὐτὸς εἰς τὰ πρῶ-

e Αὐτῆς συνέθεσαν.] Ita *Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*

f Γάϊος —— τελευτᾷ.] Cajus imperavit Annos III. & Menses VIII. *Dio* p. 669. tribus annis, mensibus novem, diebus 28, & *Sueton. in Cajo* LIX. imperavit triennio & x. Mensibus diebusque VIII. Ita etiam *Clem. Alex. Strom.* l. 1. SPANH.

g Λείποντα τεσσάρων μηνῶν.] Vide *Casaub.* ad *Sueton.* in *Caligula*, c. 59. & *Pagi* Criticam ad *Ann. Baronii* p. 34.

h Κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον] Κακοτροπίας *Busb.*

i Τῆς δὲ ἐξουσίας] Pro τε substitui δὲ, ut respondeat præcedenti μὲν.

k Πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν] Sic lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) antea erat, πιμπλάμενος, τῷ ὑβρίζειν &c.

l Ἀλόγῳ] *L. B.* ἀλόγως.

m Τιμιώτερα ἐνόμισεν] Ita ex conjectura. τιμωρίαν ἐνόμισεν ἀρετῆς in *Editis* & *MSS.* τιμὴν ἐνόμισεν. ἀρετῆς δὲ *Ф.* legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sua credidit esse ornamenta: virtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est.* Est qui malit, ἐπίλοιπα τιμᾶν ἐνόμ. &c.

n Ἀμνήμων] Illud μὲ infertum dedi, quod mox sequatur δὲ. HUDS. Ediderat itaque V. D. μὲ ἀμνήμων, εἰ καὶ &c. Verum quum illam, quam posuimus, lectionem, exhibeat *Lugd. Bat.* conjectura præstantiorem judicavimus. HAV.

o Ποτὲ ὀργισθεὶς] In libris τότε, & mox ἐκπλήξει κολάσεως καὶ ἐλαχίστης.

p Ἐλαχίστοις,] *L. B* ἐλαχίστως.

q Ἀναντίλεκτον] Conf. supr. c. 1. §. 13. SPANH.

r Ἀδελφῇ γνησίᾳ συνὼν,] Drusillæ, de qua *Sueton.* in Cajo c. XXIV. qui tamen de aliis etiam Caji sororibus ait: *Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit.* De Caji & Drusillæ sororis amoribus Dio etiam l. LIX. p. 648. & cum reliquis etiam sororibus p. 657. SPANH.

s Εἴποι ἄν τις,] Ita *Busb.* εἴποι τις in *ceteris.*

t Πολλοῦ γε —— πλοίων.] Hujus operis non meminit Suetonius in rebus Caji & operum ab ipso susceptorum c. XXI. SPANH.

v Ἐπιποηθέντος] Mallem ὑποποηθέντος ὑποδοχῇ.

x Καὶ] Abest à *L. B.*

y Ἡμίεργον] Vid. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. εἰ δὲ ἡμιέργως τοῖς στοίχοις καταλιπόντες· *Hippocrat.* de Arte p. 1. ἡμιεργα. SPANH.

z Τῇ Ἑλλάδι] Τῇτε Ἑλλωίδι *Busb.* Videsis *Suetonium in Caligula*, c. 53.

a Παρ' ὧν τινα] *Gen.* παρόντα, Vel παρ' ὄντινα. *SPANH.*

b Εἰς ἰσχὺν] *L. B.* ἰσχυὸν.

c Προσλαβεῖν μελέτῃ δὲ ἐπιπονεῖν.] Ita lego. (accedit jam & *Lugd. Bat.* auctoritas) προσλαβεῖν in *libris.*

d Ἀδελφὸς —— Τιβερίου,] Tiberii fratris filio natus; nempe Germanico, Drusi Tiberii fratris filio. SPANH.

e Αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα] Vide *Suetonium* in *Tiberio*, c. 70. & 71.

f Ετελ-

πρῶτα ἐν αὐτῇ καταρθῶν διαπρέπειν, καὶ σωφιλοκάλει Γάϊος, συγγενῆς τε ἀνδρὸς καὶ ἡγεμόνος εἰκὼν ἀπιστολαῖς. ἐπρώτευόν τε τῶν κατ' αὐτὸν πολιτῶν, ἃ μὲν ἀντιποιεῖν οἷά τε ἐγίνετο αὐτῷ τὰ ἐκ τῆς παιδείας συλλεγόντα ἀγαθὰ πρὸς τὸν [f] ἐπελθόντα ὄλεθρον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. ἔστιν ἄρα δυσπόριστον ἡ ἀρετὴ τοῦ σωφρονεῖν, οἷς ἀνυπεύθυνον ἔξ πράσσειν ῥᾳδιώνη πάρεστι. φίλοις μὲν κεχρῆσθαι καὶ [h] τὰ πάντα ἀξιολόγοις ὑποστησάμενος τὸ κατ' [i] ἀπαρχὰς, ὑπό τε παιδείας καὶ δόξης ζήλου τῶν κρειττόνων, [k] μέχρι δὴ τῷ πρόνοιαν τοῦ ὑβρίζειν [l] ἀπαμφιασθείσης εὐνοίας ἣ πρὸς αὐτὸν ἐχρήσατο, [m] καὶ μίσος ὑποφυέντος, ὑπ' αὐτῶν ἐπιβουλευθεὶς τελευτᾷ.

excellebat, pariterque ac ille eloquentiæ ſtudebat Cajus, viri neceſſitudine ſecum conjuncti & imperatoris voluntati morem gerens. Primaſque inter ſuæ ætatis Romanos agebat: nec tamen bona ex doctrina collecta quidquam ei proficiebant valebantque contra perniciem, quam ex licentia ſibimet accerſivit. adeo difficile eſt iis ſeſe moderari & regere, quibus ex poteſtate rationi reddendæ non obligata facile & expeditum eſt quidlibet agere. A principio, quod amicos ſibi adjunxerit ex optimis honeſtiſſimiſque, & eruditione & gloria præſtantiores fuerit æmulatus, magno ſtudio *à ſuis* colebatur: poſtea vero depoſita benevolentia quam erga ipſum habebant, quod inſolentius in eos debaccharetur, odioque ſuccreſcente, inſidiis ab illis interfectus eſt.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Κλαύδιος ἁρπάζεται ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπὶ τὴν στρατοπέδου ἄγεται· καὶ ὡς ἡ βουλὴ πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει.

CAP. III.

Quo modo Claudius è domo extrahitur, & in caſtra aſportatur; utque Senatus legatos ad eum mittit.

ΚΛαύδιος ἦ, καθάπερ [n] ἀνώτερον ἔφην, [o] ἀποῤῥήξεως αὐτῷ [p] τῶν Γαΐου ὁδῶν γιγνομένης, καὶ ἔξ οἴκου θορυβηθέντος πάθει τῆς Καίσαρος πληγῆς, ἐν ἀμηχανίαις ὢν περὶ τῆς σωτηρίας, ἔν τινι στενωπῷ κατακρυβεὶς ἐκρύπτεν αὐτὸν, ἀδεμίαν κινδύνων αἰτίαν πλὴν τῆς ἡμαυρότητος ὑφορώμενος. μέτριον γὰρ ἰδιώτης ὢν ἦγεν αὐτὸν, καὶ τοῖς [q] παροῦσιν ἀρκῶν [r] ἦν, παιδείᾳ τε [s] σεμνὸς, καὶ μάλιστα τῇ Ἑλληνίδι, καὶ πάντας ἔξ εἰς θόρυβον ἀνακεκινημένα παντοίως ἀπαλλάσσων αὐτόν. τότε ἦ πλοίας κατάληψις τὸ ὄχλου, καὶ ἔξ βασιλείας παντὸς στρατιωτικῆς [t] μανίας ἀνάπλεως γεγονότος, καὶ δειλίας καὶ ἀταξίας ἰδιωτῶν οἷον ἀπήνης ὀπαδῶν σωματοφυλάκων, [u] οἱ περὶ [v] τὸ στρατηγικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ τῆς στρατιᾶς καθαρώτατον, ἐν βουλῇ περὶ τοῖς πρακτέοις ἦσαν. ὁπόσοι ἦ καὶ παρετύγχανον, τῷ μὲν Γαΐου τιμωρίαν ἐν ὀλίγῳ τιθέμενοι διὰ τὸ κατὰ δίκην οὕτω τὰς τύχας συνελθεῖν, πάντες περὶ αὐτὸν ἀνεσκοπουν μᾶλλον, ὃν τρόπον χρήσοιτο καλῶς, καὶ τῶν Γερμανῶν τε ἐν τιμωρίαις τῶν σφαγέων ὄντων, ὠμότητι χάριν τῆς ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ ἔξ συμφέροντος τοῖς πᾶσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων ὁ Κλαύδιος ἐθορυβεῖτο, δεδιὼς περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ἐπιδὴ τῶν περὶ τῶν Ἀσπρήνατ ἐπιόντα τὰς κεφαλὰς περιφερομένας. εἰσήκει ἦ κατά που βραχὺ ἐλίγγας βαθμοῖς [x] χωρίον, ὑπεκκλικὼς τῷ κατ' αὐτὸν σκότῳ. καὶ Γρᾶτος τῶν περὶ τὸ βασίλειον τις τῶν [y] στρατιωτῶν θεασάμενος, καὶ τὸ μὲν [z] ἀκριβωσόμενος τῷ ἔψει ἁμαθὴς ὢν διὰ τὸ σκότος, τὸ δὲ ἄνθρωπον εἶναι τὸ ὑπολοχῶντα κρύπτης εἶναι μὴ ἀπηλλαγμένον, προσῆλθέ τε ἐγγύτερον, καὶ ὑποχωροῦντα ἠξιώσατο ἐπίσχειν, καὶ καταλαβὼν ἀπεγνώρισε, [a] καὶ [b] Γερμανικὸς μὲν ἔστος, φησὶ πρὸς τοὺς ἑπομένους, καὶ [c] σῴζωμεν τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενα. Κλαύδιος ἦ ἐφ' ἁρπαγῇ παρεσκευασμένους ὁρῶν, καὶ δείσας [d] μὴ κατὰ φθόνον

Claudius autem, cum de via, ut ſupra retuli, declinaſſet, qua incedebant qui cum Cajo erant, & turbata eſſet domus ex calamitate quam paſſa eſt morte Caji, de ſalute ſua anxius & ſollicitus, in locum quendam anguſtum deveniens ſemet occultabat, nihil quod ſibi periculo eſſet ſuſpectum habens, præter natalium claritatem. nam vitam privatam agens modeſte ſe geſſit, & præſentibus contentus erat, & ſtudio literarum, Græcarum præcipue, deditus, & modis omnibus turbarum inquietudinem devitans. Tunc autem, cum vulgus conſternatum eſſet animis, & tota regia militum furore compleretur, ſatelliteſque ita ſe haberent ac ſi de pavore & confuſione privatorum participaſſent, illi qui prætoriani appellantur, totius exercitus pars integerrima, in deliberatione de rebus agendis erant. Quotquot autem aderant, Caji ſupplicium parvi pendentes, quod non immerito illud ei accidiſſe crediderint, id potiſſimum agebant, quo modo rebus ſuis optime conſulerent; præſertim cum Germani ab interfectoribus pœnas exigerent, ſuæ magis ut gratificarentur crudelitati, quam ut communi utilitati proſpicerent. Quæ omnia augebant trepidationem Claudii de ſalute ſua ſolliciti, maxime cum videret Aſprenatis & cum eo cæſorum capita circumferri. quodam autem in loco ſtabat, in quem aſcenſus erat paucis gradibus, ut in obſcuritate deliteſceret. Quem ubi conſpexerat Gratus, unus è militibus qui regiam cuſtodiebant, non valens ſatis accurate faciem ejus noſcere præ tenebris, hominem tamen eſſe exiſtimans qui *illic* inſidias locaret, propius acceſſit, ac cum illum rogaret Claudius ut recederet inſtare cœpit; atque apprehenſum eum agnovit, & ſequentibus dixit, & hic quidem Germanicus eſt, agite, eum conſtituamus imperatorem. Tum Claudius, ubi eos animadvertit ad ipſum extrahendum paratos, ve-

Quo ſeretempore Claudius poſt cædem Caji.

Gratus forte incidit in Claudium, loco obſcuro latitantem.

[f] Ἐπελθόντα ὄλεθρον] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐλθόντα in *Editis Aliiſque.*

[g] Τῶν πράσσειν] Antea erat τὸ πράσσειν.

[h] Τὰ πάντα] *L. B.* πάντα.

[i] Ἀπαρχὰς,] *L. B.* ἀρχὰς.

[k] Μέχρι δὴ] *L. B.* μέχρι ᾧ.

[l] Ἀπαμφιασθείσης εὐνοίας] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* ἀναμφιάστου in *libris.* in *Marg. L. B.* ἀπαλεφείσης.

[m] Καὶ μίσους ὑποφυέντος,] Illud καὶ inſertum dedi.

[n] Ἀνώτερον ἔφην,] *Sc.* p. 926. in princip.

[o] Ἀποῤῥήξεως αὐτῷ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* nec aliter, ut puto, *Epiphanius*, qui vertit, *interruptione facta viarum.* διαῤῥήξεως in *Editis Aliiſque.*

[p] Τῶν Γαΐου ὁδῶν ἡγουμένης,] Τῶν σὺν Γαΐῳ (Γαΐου *L. B.*) ὁδῶν *Busb.*

[q] Παροῦσιν ἀρκῶν] Sic lego cum Cl. V. *T. Terrio*, πᾶσιν ἀρκῶν in *libris.*

[r] Ἦν,] Illud ἦν è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

[s] Σεμνὸς,] *L. B.* συνιὼν.

[t] Οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον,] Videſis Cl. *Perizonium* de *Prætorio* contra *Hubertum*, p. 125.

[v] Τὸ] *L. B.* τὸν.

[x] Χωρίον, —— σκότος.] In Diætam, cui nomen eſt Hermæum, receſſerat. *Sueton.* in *Claud.* c. x. SPANH.

[y] Στρατιωτῶν.] Palatini milites, iidem mox σωματοφύλακες §. 2. SPANH.

[z] Ἀκριβωσόμενος] *L. B.* Ἀκριβωσομένου.

[a] Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

[b] Γερμανικὸς μὲν ἔστος,] Germanici cognomen Druſo poſteriſque ejus à Senatu datum, memorat *Suetonius* in *Claudio* c. 1.

[c] Σῳζώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι.] Ita *Gall.* σῳζώμεθα in *reliquis.*

[d] Μὴ κατὰ φθόνον] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nè*

veritusque ne similiter ac Cajus morte plecteretur, obsecrabat ut sibi parceretur, illis in memoriam revocans, ut vitam aliis quam minime molestus egisset, illoque imprudente & *invito* accidisset quod factum erat. ad quæ Gratus subridens, dextra prehensum sic alloquitur, "Humiliter adeo loqui de-"sine, cum te magno elatoque animo cogitare "oporteat de imperio, quod dii Cajo ablatum tuæ "concessere virtuti, orbis terrarum commoda re-"spicientes. age vero, & proavorum solium tibi-"met vindica." Sustinebat autem ipsum, præ metu simul ac gaudio, ex iis quæ dicta erant, labentem.

Ad Claudium latebris extractum concursus fit militum.

2. Tunc autem ad Gratum jam coacti erant multi è satellitibus; & Claudium abductum videntes, tristem præ se ferebant vultum, existimantes eum rapi ad supplicium ob nuperas damni injurias, cum & à negotiis turbisque per totam vitam abhorruerit, & Cajo imperante in magnis versatus fuerit periculis: quidam etiam censebant, consules decere judicium de illis ferre. Cumque plures ad eos aggregati essent milites, & multitudo *inermis* fuga dilapsa est, & Claudio progrediendi difficultas erat propter virium imbecillitatem: nam lecticarii ejus, dum ipse cum strepitu rapitur, oblata fugæ facultate, se periculo eripuerant, de salute domini desperantes. Cum autem perveniissent in aream * palatii (quem quidem urbis Romanæ locum primum habitatum esse tradunt qui de ejus originibus scripserunt) & jam attentarent curam reipublicæ, multo major fit militum concursus, Claudium oculis suis intueri gestientium; magnoque tenebantur desiderio illum constituendi imperatorem, ex sua erga Germanicum benevolentia. nam frater erat illius, qui sui gloriam ad summam auctam iis omnibus reliquerat quibuscum versatus fuerat. Illis etiam in mentem veniebat, quanta erant aviditate qui in Senatu dominabantur; quæque admiserant & perpetraverant dum imperio potirentur. Insuper, dum ad rei difficultatem attendebant, secum cogitabant, illis, si rerum summa iterum in unius potestatem deveniret, periculum esse ab alio quocunque imperium occupaturo, præter Claudium, qui, cum ipsorum concessu & benevolentia principatum acceperit, recordatione beneficii etiam honorem hujusmodi meritis parem illis retribuet.

Claudius rapitur ad imperium.

3. Ita & inter se solique secum differebant, eademque ad obvios quosque proferebant. qui, cum ista audirent, libenter in eorum sententiam concesserunt, & armatis cinctum sublimem in castra perferebant, ne quid eis festinantibus impedimento esset. Interea autem orta est dissensio inter popu-

ἀποθάνοι τὸν Γαΐου, φειδὼ σχεῖν ἠξίου τοῦ κατ' αὐτὸν ἀνεπαχθοῦς [e] ἀναμνήσιν [f] αὐτοῖς ὑποτιθείς, καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῶν γεγονότων. καὶ ὁ Γράτος μειδιάσας, ὑπαγάγεται τῆς δεξιᾶς, καὶ, "παῦσαι, φη-"σὶ, μικρολογούμενος περὶ τῆς σωτηρίας, δέον σε "μεγαλοφρονεῖσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ᾗ οἱ θεοὶ "Γαΐου ἀφῃρημένοι τῇ σῇ [g] συνεχώρησαν ἀρετῇ, συ-"νοίαν δ' οἰκουμένης λαβόντες. ἀλλ' ἴθι ἐπὶ τῶν προγόνων "ἀπολάμβανε τὸ θρόνον." [h] ἀνεβάσαζε δ' αὐτὸν ὁ πάνυ βαίνειν τοῖς ποσὶ δυνάμενον, ὑπό τε φόβου καὶ χάρματος τῶν εἰρημένων.

β'. Συνεσφέροντο δὴ περὶ τὸν Γράτον ἤδη καὶ πλείους τῶν [i] σωματοφυλάκων, καὶ θεωροῦντες τὸν Κλαύδιον ἀγόμενον [k] ἐσκυθρώπαζον, δόξῃ δ' ὅτι κόλασιν ἕλκειεν τὸν ὅτι τοιοῖσδε ζημιῶν, ὡς ἄνδρα ἀπράγμονα καὶ βίου δ' παντὸς, καὶ κινδυνώδους ὅ τι μετρίως ὅτι τῶν Γαΐου χρόνων ὠμιληκότα· τινὲς δὲ καὶ τῶν ὑπάτων [l] ἐμπρέπειν κρίσιν ἠξίουν τὴν περὶ αὐτῶν. καὶ πλειόνων δ' σπουδῇ συσρεφομένων, φυγή τε ἦσαν δ' ὁμίλου, καὶ [m] πρόοδον ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ δι' ἀσθένειαν δ' σώματος· ἐπεὶ δὲ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τὸν ἁρπαγὴν αὐτοῦ [n] πύστως ἐσχηκυῖαν φυγῇ ἔσωζον αὑτοὺς, ἀπ' ἐλπίδος θέμενοι τὴν σωτηρίαν δ' ἀσφάλειαν. ἐν εὐρυχωρίᾳ δὲ δ' παλατίου γινομένοις· πρῶτον δὴ οἰκηθῆναι τὸ Ρωμαίων πόλεως τοῦτο [o] μαθοῦσιν ὁ περὶ αὐτὸν λόγος· καὶ ἤδη τοῦ δημοσίου ἀντιλαμβανομένου, πολὺ πλείων ἡ ἐπιφοίτησις ἐκ τῶν σταλησῶν, χαρᾷ τὸν ὄψιν [p] δεχομένων τοῦ Κλαυδίου, περὶ πλείστου τε ἐκ αὐτοῖς αὐτοκράτορα στῆσαι τὸν ἄνδρωπον, [q] εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ. ἀδελφὸς δὴ ἐκ αὐτοῦ, ὅτι μέγα πᾶσι τοῖς ὠμιληκόσι καταλελοιπότος κλέος αὐτοῦ. ἀναλογισμός τε αὐτοὺς εἰσῆει τῆς τε πλεονεξίας τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ δυνασευόντων, καὶ ὁπόσα ὅτι τῆς περὶ δίκης ἡμάρτηντο αὐτῇ. ὡς δὴ καὶ τὸ ἀμήχανον τοῦ πράγματος κατενόουν, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς δίκην μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν [r] ἀφ' ἑνὸς τινος κτησαμένους τὴν δίκην, [s] ἐφ' ᾧ τὸν ὑπαρχθέντ' καὶ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα Κλαύδιον, μνημονεύσει τε χάριτος αὐτοῖς ἀποδιδόντα πολλὴν, ἢ ὅτι τοιούτοις ἥρωσι ἂν δίκαια.

γ'. Ταῦτα πρός τε ἀλλήλους, καὶ δι' ἑαυτῶν διεξήεσαν, καὶ τοῖς ἀεὶ προσπίπτουσι [t] διηρώτων. οἱ δὲ πυνθανόμενοι προθύμως ἐδίδοσαν τὴν πρόκλησιν, συμφέροντές τε ἅμα πρὸς τὸ εἰκὸς ἦσαν ἐπὶ τὸν στρατιὰν [u] φερόμενοι ἀναβασάσαντες, ὡς μὴ ἐμποδίζοιτο αὐτοῖς ἡ [v] ἔπειξις.

propter Cajum ipse quoque moreretur. antea erat, μὴ κἀμοὶ φοβοῦσι τὸν Γαΐου. HUDS. Glossa *Marg.* in *L. B.* perperam, φοβοῦσι εἶπε τὸ φόνου ποιητικῶς. HAV.

e Ἀναμνήσιν] Ἀναμνήσων αὐτὸς καὶ δ' ἀσφ. *Busb.*

f Αὐτοῖς ὑποτιθείς,] Ita lego. αὐτὸς in *libris.* HUDS. MS. *L. B.* confirmat docti Interpretis emendationem. HAV.

g Συνεχώρησαν ἀρετῇ,] Συνεχωρήσησαν *Busb.*

h Ἀνεβάσαζε δ' αὐτὸν] Ita etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *supportabatque eum.* Est tamen qui malit ἀνεβάσαζον.

i Σωματοφυλάκων.] Conf. supr. §. 1. SPANH.

k Ἐσκυθρώπαζον,] Illud ἐσκυθρώπαζον inserui è *Cod. Busb.*

l Ἐμπρέπειν κρίσιν] Ἐπιτρέπειν ἐξίουν τὴν κρίσιν τὴν ἐπ' αὐτῷ *Busb.* ἐπιτρέπειν κ. η. τ. π. α. *L. B.*

m Πρόοδον ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρόοδον ἀπορία δ' Κλαυδίῳ in *Editis Aliisque.*

n Πύστως —— αὐτὸς,] Nolui aliquid in *textu* mutare. licet valde mihi placuerit conjectura acutissima V. Cl. *T. Terrii, Gr. L. Professoris,* περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτῇ παρεσχῆς ὁρμήν, φυγῇ ἔσωζον αὐτὸς HUDS. Recte fecit *Hudf.* quod conjecturam, licet probabilem non receperit, illam enim diversam à *Josephi* mente fuisse docet lectio MS. *Lugd. Bat.* quam inseruimus. Ediderant *Hudf.* & alii φέροντες, περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτῆ παρεσχῆς ὁρμήν, φυγῇ ἔσωζον αὐτὸς. Ipse *Epiphan.* in illis *factaque turba*, nostram lectionem agnoscere videtur, verum in reliquis vel Codex ejus multum variavit, vel ipse potius sensum verborum non est assecutus, vertens: *Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fuga totius plebis exorta sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente, eum in vehiculo rapientes, pro ejus incolumitate solliciti, cum fuga ad palatium devenerunt.* Versioni *Hudf.* interposuimus verba *cum strepitu*, illa enim vel similia exigunt Græca, quæ significant lecticarios Claudii in mediis istis turbis, sibi ipsis quoque metuentes, aufugisse. HAV.

* *Palatii —— reipublicæ,*] Errat *Josephus*, ut videtur. nam in castra statim delatum esse narrat *Suetonius* in *Claudio*, c. 10. *Casaub.*

o Δεχομένων δ' Κλαυδίου,] Eo modo *Busb.* δεχομένοις in *Editis Aliisque.*

p Εὐνοίᾳ τῇ δ' Γερμανικοῦ.] Iterum cum *Cod. Busb.* εὐνοίᾳ τε in reliquis.

q Διά τινος,] *L. B.* δι' ἑνὸς, quod si non ex εἰς ἑνὸς superiori linea natum est, significat *à singulis illorum* similia *illis impendere periculum.* HAV.

r Παρὰ τὴν ἐπιχωρίαν] Ita lego ex conjectura. antea erat, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τὴν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν ἀφ' ἑνὸς τινος κτησαμένου τὴν ἀρχὴν μεθισταμένων τὴν ὅλων, παρ' ἐπιχωρίαν καὶ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα κλ.

s Διηγοῦ.] Forte διηγοῦ. COCC.

t Φερόμενοι ἀναβασάσαντες,] Vicissim succollantibus in castra delatus est. *Sueton. in Claud. c.* x. SPANH.

v Ἔπειξις.] *Lugd. Bat.* ἐπίδειξις.

x Δι-

πειζις. [x] διεχήκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι τῶ τε δήμυ καὶ τῶν ἐκ τῆς βυλῆς. οἱ μὲν ἀξιώματο[y] τε τῶ [z] πρότερον ὀρεχόμενοι, καὶ δυλείαν [a] ἐπακτὸν αὐτοῖς ὕβρει τῶν τυράννων ἡγομένυ φιλοτιμούμενοι διαδιδράσκειν, [b] χρόνῳ [c] παραχόν· ὁ δ' δῆμο φθόνῳ τε πρὸς ἐκείνυς καθιστάμενο, καὶ τῶν πλεονεξιῶν αὐτῆς ἀπισούμισμα τὸ αὐτοκράτορας εἰδὼς, καὶ αὐτὸ καταφυγὼ, ἔχαιρε [d] τῇ Κλαυδίυ ἁρπαγῇ, [e] φάσιν τε ἔμφυλον, ὁποία καὶ ἐπὶ Πομπηίυ ἡγοιτο, ἀπαλλάξειν αὐτῶν [f] ὑπολαμβανομένων τὸν αὐτοκράτορα καθιστάμενον. γνόντι δ' ἡ βυλὴ τὸ Κλαύδιον ὑπὸ τ πραιτωτῶν ἀφιγμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, πέμπει πρὸς ἐκεῖνον [g] ἄνδρας ἀρετῇ τὸ ἐξ αὐτῶν πρέχοντας, οἱ διδάξειαν "[h] μηδὲν ἐπὶ "[i] καθέξει τ δεχῆς βιάζεδαι, πραχωρεῖν δ' τῇ συγ- "κλήτῳ, τοσῶνδε ἀνδρῶν ἕνα ὄντα, [k] ἢ ἐσόμενον, καὶ "τῷ νόμῳ πραχωρῆσα τὰ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς κόσμυ τιθὼ "πρώτοιαν, μνημονεύοντα [l] ὧν τε οἱ πρότεροι τύραννοι "κακώσαιεν τὴν πόλιν, καὶ ὧν ὑπὸ Γαΐυ Ĉ αὐτὸς κιν- "δυνεύσαι σὺν αὐτοῖς, μηδὲ μιμήσαιτο τὴν βαρύτητα τ "τυραννίδο, ὑφ' ἑτέρων πραττομένης τ ὕβρεως, αὐ- "τὸν ἐθελοσίως ἐπὶ παροινίᾳ θαρσεῖν τ πατρίδο. καὶ "πθομένῳ μὲν, [m] καὶ τὰ πρότερον ἀπράγμονο τιθὼ "ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένῳ βέβαιον, πυκνὰς τε ὑπάρξειν "αἱ ὑπὸ ἐλευθέρων ψηφισθεῖσαν τ πολιτῶν, καὶ ἐπίχω- "ρησι τὰ νόμυ τὸ μέρο ἄρχοντά τε καὶ δεχόμενον κέρ- "δαινόν ἔπαινον ἀρετῆς. εἰ δ' ἀπονοοῖτο, μηδὲν ἐκ τ "Γαΐυ τελευτῆς σωφρονιζόμενος, ἤ τι γε [n] αὐτοὶ ἐπι- "τρεψειν. τ τε γὰ στρατιᾶς πολὺ εἶναι τὸ σωεσηκὸς αὐ- "τοῖς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ πληθὺν οἰκείων [nn] οἷς "χρήσαιντο αὐτοί. μέγα δ' μέρος [o] τιθὶς ἐλπίδα εἶναι, καὶ "τιθὼ τύχῳ, τὰς τε θεὰς σὺν ἄλλοις συμμαχεῖν, ἀλλὰ "τοῖς μὴ ἀρετῆς Ĉ τῶν καλῶν τὰς ἀγῶνας πεπυσμένοις. εἶναι "δ' [p] τοιούτυς οἳ ἂν πρὸ ἐλευθερίας μάχωνται τῆς πατρίδος.

δ'. Καὶ οἱ μὲν πρεσβυταὶ, [q] Οὐηραίνιος καὶ [r] Βρόκ- χος, δήμαρχοι δ' ἦσαν ἀμφότεροι, τοιάδε ἐχρῶντο τοῖς λόγοις· καὶ καθικέτευον τοῖς γόνασιν αὐτὸ πρασπε- σόντες, μηδαμῶς πολέμοις καὶ κακοῖς ἐμβαλεῖν τιθὼ πόλιν. θεωρούντες δὲ στρατιᾶς πληθύι τ Κλαύδιον πε- φευγμένον, καὶ τὸ μηδὲν τὰς ὑπάτυς ὄντας συγκρίσαι τῇ πρὸς αὐτὸν, [s] ἐπῆγον, "εἰ δὲ δεχῆς ὀρέγοιτο, πρέπει "τῆς βυλῆς δέχεσδαι δοθεμένυ. αἰσιώτερον δὲ καὶ εὐδαι- "μονέστερον χρῆσδαι τ μὴ μὲ ὕβρεως, ἀλλ' εὐνοίᾳ τ δι- "δόντων πραλαμβάνοντα.

lum ſenatumque: dum illi priſtinam appetunt dignitatem, & inductam à tyrannorum inſolentia ſervitutem effugere cupiunt, cum per tempus liceret; contraque populus, hanc felicitatem eis invidens, & frœnum eorum cupiditatibus imperatoriam poteſtatem eſſe intelligens, ſibique *adverſus potentiorum injurias* perfugium, Claudii raptu gaudebat, quòd exiſtimaret ab ipſo facto imperatore ſublatum iri diſſenſionem civilem, illi non diſſimilem futuram quæ ſub Pompejo exarſit. Senatus porro, cognito quod milites Claudium in caſtra tranſportaverant, ſui ordinis viros *dignitate* præ- *Senatus legatos ad Claudium mittit.* ſtantes ad eum mittunt, qui monerent, "ne ad im- "perium adipiſcendum vim ullam adhiberet, ſed "Senatui cederet, è tot *tantiſque* viris unus, futu- "ruſve ex illis, legibuſque concedens providere "quod ad reipublicæ ordinem magni interſit, & "in memoriam revocans mala quæ civitati intu- "lerunt priores tyranni, quæque ſub Cajo etiam "ipſe cum eis pericula pertulerat; neque, cum ode- "rit tyrannidis ſævitiam, quam alii inſolenter ex- "ercebant, ipſe ſponte ſua auderet in patriam de- "bacchari. quapropter ſi *Senatui* morem gerat, "oſtendatque ſe prioris vitæ quieti cum virtute "conjunctæ firmiter adhærere, fore ut maximis "cumuletur honoribus à liberis civibus, & optimi "viri exiſtimationem ſibi pariat, qui non grave- "tur ſub legibus per vices nunc præeſſe aliis, nunc "ſubjici. Quod ſi ab illis deſciſcere voluerit, me- "liora non edoctus ex Caji interitu, per illos non "licebit. nam & non exiguam militum manum "ab illis ſtare, & armorum ſupereſſe copiam, ſer- "vitiorumque multitudinem, quorum opera in "promptu ſit. Sed hoc præcipue ſpem illis face- "re & fortunam & deos non alios eſſe adjuturos; "quam qui pro recto & honeſto contendunt cer- "tantque. tales autem iſtos eſſe qui pro patriæ li- "bertate pugnant.

4. Et quidem legati, Veranius & Brocchus tri- *Veranius & Brocchus legati.* buni plebis, hujuſcemodi verba habuerunt: pro- cumbenteſque ad ejus genua ſuppliciter orabant, ne in bellum & calamitates urbem conjiceret. Et cum viderent cum ſeptum magna frequentia militum, *ſentirentque* cum ejus copiis conſulares minime conferendas eſſe, adjecerunt; "ſi concupiſceret "imperium, *debere* à Senatu datum accipere. me- "lioribus enim auſpiciis & majori cum felicitate "eo uſurum eſſe, cui contigerit ut dantium bene- "volentiæ acceptum referat.

[x] Διεχήκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι] Διεσχίσαν *Busb.*
[y] Τε ἔ] *L. B.* τ' ὐ.
[z] Πρότερον ὀρεγόμενοι,] Πρότερα *Busb.*
[a] Επακτὸν] *L. B.* ἐπακτιὰ.
[b] Χρόνῳ] *L. B.* χρῶ.
[c] Παραχόν·] Ita lego. παρέχον in *Editis* & *MSS.*
[d] Τῇ Κλαυδίυ ἁρπαγῇ,] Τὴ Κλαυδίυ τῇ ἁρπαγῇ *Busb.*
[e] Στάσιν τε] *L. B.* πᾶσί τε.
[f] Υπολαμβανομένων] *L. B.* ὑπειλαμβάνον.
[g] Ανδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἄνδρας ἀρετὰς ἐξ αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* ἄνδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν, οἳ δ'. *Vat.*
[h] Μηδὲν ἐπὶ] Iterum cum *Busb.* & *Epiphan.* μὴ δὲν in *ceteris.*
[i] Καθέξει] Καθίξει, κρατήσει *Heſychius.* SPANH.
[k] Η ἐσόμενον] Ησυχάζον *Busb.* & *Lugd. Bat.* Hoc modo diſtinxiſſe videtur *Epiphanii* codex. πραχωρεῖν δ' τῇ συγκλήτῳ τοσῶνδε ἕνα ὄντα. nam vertit, *ſed magis ut Senatui tantorum virorum unus cederet.*
[l] Ὧν τε οἱ πρότεροι] Ita *Busb.* ὧν οἵ τε πρότεροι *L. B.* ὧν οἱ πρ. in *reliquis.*
[m] Καὶ] Abeſt à *L. B.*
[n] Αὐτοὶ ἐπιτρέψειν.] Αὐτοὺς *Busb.* αὐτοῖς *Hen.* à *pr. m.* αὐτὰς à *ſecunda.*
[nn] Οἷς χρήσαιντο αὐτοί.] Ita lego. οἳ χρήσαιντο αὐτοῖς in *libris.*
[o] Τιθὶς ἐλπίδα εἶναι,] Τιθότε ἐλπίδα εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[p] Τοιοῦτυς οἳ] Ita lego. τὰς in *libris.*
[q] Οὐηραίνιος καὶ Βρόκχος,] Dio l. LX. p. 665. Υπατοι &c. Δημάρχυς πέμποντες, ad Claudium non additis eorum nominibus. *Sueton. in Claudio* c. X. accituſque & ipſe per Tribun. Pleb. in Curiam. SPANH.
[r] Βρόκχος,] Βρόγχος legendum cenſui. Verum Βρόγχος (ut in *L. B.*) & Βρόχος & Βρῶχος in *Græcis.* Juxta *Epiphanii* libros Βρόκκος aut Βρόκκιος. in ora exemplaris *Caſauboni* appingitur *Brutus*, ac ſi Βροῦτος legiſſet.
[s] Επῆγον,] Ita *Busb.* in *ceteris* deeſt vox ἐπῆγον, leguntque ἦγε ἀρχῆς. in *Epiphanii* verſione, *ſuadebantque ſimul, ut ſi appeterent principatum &c.*

III. CAP. IV.

Quænam acta erant à rege Agrippa in gratiam Claudii: & quomodo Claudius, imperium adeptus, Caji interfectores necari jussit.

ΚΕΦ. δ'.

Οἷα πέπραχεν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ὑπὲρ τῦ Κλαυδίυ· καὶ ὡς Κλαύδιος, τὴν ἀρχὴν καταλαβών, τὲς Γαΐυ φονέας ἀναιρεῖσθαι κελεύει.

Claudius benigne legatis respondet.

CLaudius autem, ut qui non nescíverit qua arrogantia missi erant legati, ex illorum etiam consilio ad moderatiora conversus est in præsens; non tamen ita quin se ex metu recolligeret, partim quidem audacia militum *animatus*, partim vero Agrippæ regis, hortantis, ne tantum imperium ultro oblatum è manibus dimitteret. qui, omnibus quidem Cajo præstitis, prout deceret hominem ab ipso honoratum, (nam & Cajum mortuum complexus est, & collocatum in lectulo operuit quoad ejus fieri potuit, dein ad satellites se recepit, nuncians Cajum quidem vivere, vulneribus vero cruciato medicos accersere dicens) cum audiret raptum esse à militibus Claudium, properabat ad eum; quem cum turbatum offendisset & in eo fere ut Senatui cederet, confirmabat eum, & hortabatur ut imperium capesseret. Ubi autem ista Claudio dixerat, eodem, unde digressus erat, revertebatur; & accitus à Senatu, delibuto capillo, quasi post compotationem finitam, aderat, & ex Senatoribus quæsivit quid de Claudio factum sit. Quibus id quod erat dicentibus, ac præterea illius sententiam de summa rerum rogantibus: se quidem ajebat, pro Senatus dignitate mori non recusare, dispicere tamen suadebat, quid è re sua esset, procul habentes favorem & gratiam. imperium enim sibimet vindicantibus opus esse armis, atque militibus qui illa induant, ne ab istis imparati *in pericula* labantur. Senatu autem respondente, sibi armorum abunde esse, pecuniamque collaturos, & exercitum non solum jamjam conflatum habere, sed & novum se delectum habituros manumittendo servos: Agrippa subjiciens, utinam, inquit, ô Senatus, res vobis succedat ex animi sententia. Verum non dubitanter mihi dicendum, quoniam in salutem vestram futura est oratio. "Scitote igitur "milites qui à Claudio stabunt veteranos esse, & "in re militari longo tempore exercitatos; nostros "autem, utpote ex convenis & servitiorum turba "quibus inexspectato data est libertas, *novos* fore "& intractabiles; & contra belli scientes peritos- "que in aciem rudes educemus, & qui gladium "stringere nesciunt. quapropter mihi *optimum* vi- "detur mitti ad Claudium qui ei suadeant ut im- "perium deponat: & ad legationem *istam* obeun- "dam ipse paratus sum.

Καλούδιος ἤ, πίστερ γὰ μεθ' οἵας αὐθαδείας ἀποστείλειαν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν γνώμη τῇ αὐτῶν ὅπη τὸ μετριώτερον ἐτέτραπτο, ὑμὲν ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ αὐτὸ φόβῳ διανασὰς, ἅμα μὲν θάρσος τῶν στρατιωτῶν, ἅμα ἢ Ἀγρίππα τ βασιλέως, κελεύοντος μὴ περιεῖναι τ χειρῶν τηλικαύτην ἀρχὴν ἡκόσαν αὐτόματον. ὃς, πράξας μὲν καὶ περὶ Γάϊον οἷον εἰκὸς ἄνδρα ὑπ' αὐτὸ διὰ πιμῆς ἠγμένον· καὶ γὰ τ νεκρὸν περιπαλάξας Γαΐυ, καὶ ἀναθέμενος ὅπη κλίνης, καὶ περιστείλας ἐκ τ ἐνδεχομένων, εἰς τὰς σωματοφύλακας ὑπεχώρει, ζῆν μὲν τ Γάϊον ἀπαγγέλλων, κακοπαθοῦντα ἢ ἀπὸ τραυμάτων ἰατρὰς μεπλῆσθαι λέγων· πυθόμενος ἢ ὑπὸ Κλαυδίυ τὴν ὑπὸ τ στρατιωτῶν ἁρπαγὴν, ὤρμησε πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν πεπραγμένον, καὶ εἰσὶν πι ἐκχωρεῖν τῇ συγκλήτῳ, ἀνήγαγεν ἀντιλαμβάνεσθαι κελεύων τ ἡγεμονίας. ταῦτα ἢ ἕως τ Κλαύδιον εἰπὼν ἐπεχώρει πρὸς αὐτὸν, καὶ μεταπαλάσσης αὐτὸν τ βυσσῆς, χρισάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀπὸ σωμασίας, γενομένης ἀναλύσεως αὐτῇ, παρῆν, καὶ ἤρετο τὲς βυλευτὰς τί πέπραχε Κλαύδιος. τ ἢ τὰ πι ὄντως φαμένων, καὶ προσθεμένων ἓν πινα γνώμην ἔχοι περὶ τοὺς ὅλους, τελευτῶν μὲν ὑπὲρ τ κατ' ἐκεῖνον εὐκλεὲς ἕτοιμος ἦν τοῖς λόγοις, σκοπεῖν ἢ ἐκέλευε περὶ τῷ συμφέροντι, πᾶν ὅ, πι ἐς ἡδονὴν φέροι ὑπεξελομένυς. χρείαν γὰ εἶναι τῆς ἀρχῆς μεπεπιυμένους, καὶ ὅπλων, καὶ στρατιωτῶν οἳ φέξαιντο αὐτοῖς, μὴ ἐ ἀθρόσκυοι καταστάντες εἰς τάδε σφαλεῖεν. ἀποκεκναμένης ἢ τῆς βυλῆς, ὅπλων τε εὐπορήσειν, καὶ χρήματα εἰσοίσειν, καὶ στρατιὰς πι· τὰ μὲν τι αὐτοῖς εἶναι συνεσηκὸς, "τὸ ἢ συγκροτῆσθαι ἐλευθερώσεως δῆλον ὑμένης. εἶη μὲν, ὦ βυλή, φησὶν ὁ Ἀγρίππας ὑποτυχών, πράσσειν ὁπόσα θυμὸς ὑμῖν. λεκτέον ἢ ἤδεν ἐνδοιάσαντί μοι, διὰ τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ φέρειν τ λόγον. "ἴστε δὴ σαφὲς, ὃς ὑ- "πὲρ Κλαυδίυ μαχεῖται, πλήθη χρύνῳ ὁπλιτεύσαν μεμε- "λετηκότα· τὰ ἢ ἡμέτερα, συγκλύδων ἀνθρώπων πλῆ- "θος ἔστι καὶ τ ἄσκοπον δόξαν τῆς δυλείας ἀπηλλαγμένων, "τ δυσκρότητα· πρὸς ἢ τεχνίτας μαχόμενα πεφυκό- "τας ἄνδρας, μηδὲ ὅπως τ ἀσπίδι τὰ ξίφη εἰδότας. "ὥστε μοι δοκεῖ πέμπειν ὡς Κλαύδιον πεισοντας κατα- "πλῆξαι τὴν ἀρχὴν, πρεσβεύειν τι ἕτοιμός εἰμι.

Agrippæ, à Senatu accíti, consilium.

2. Atque ille quidem ita loquutus est, eisque assentientibus, cum aliis missus & Claudio seorsum trepidationem Senatus indicat, autorque erat ut more imperatorio responderet, & ex dignitate sua & potestatis amplitudine. Dicebat itaque Claudi-

Agrippa cum aliis à Senatu ad Claudium missus.

Β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, καὶ συγκαταθεμένων, πεμφθεὶς σὺν ἑτέροις τὴν τε παρακλῆσιν τ βυλῆς διηγεῖτο καὶ μόνας πρὸς τ Κλαύδιον, ἐδίδασκέ τι ἡγεμονικώτερον ἀποκρίνεσθαι, τῷ ἀξιώματι τ ἐξυσίας χρώμενον. ὑ ἔλεγεν

Claudii responsio ad legatos.

t Ἀποστείλειαν,] Ita lego. ἀπεστείλειεν in *Editis Aliisque.*

v Ἐτέτραπτο] Sic *Busb.* πεπόμφθαι in *ceteris.*

x Περὶ αὐτὸ φόβῳ διανασὰς] Ita lego. περὶ αὐτὰς in *libris.*

y Τῶν στρατιωτῶν,] Sic cum *MSS.* τῷ in *Editis.*

z Ὃς, πράξας μὲν] Illud ὃς ex *MSS.*

a Καὶ γὰ τ νεκρὸν] Καὶ γὰ τ νεκρὸν &c. in parenthesim inclusi.

b Περιέπλεξε Γαΐυ,] Ita lego. περιέπτυσε in *Editis* & *MSS.* Est qui malit περιέπασσε.

c Ὑπεχώρει] Ἐποχώρει *Voss.*

d Ἀπαγγέλλων,] Ἐπαγγέλλων *Voss.*

e Κακοπαθοῦντα —— λέγων·] Ita *Busb.* κακοπαθοῦντ' ἢ ἀ. τρ. ἰατρὰς μεθίεσθαι λέγων in *Editis Aliisque.* in *L. B.* κακοπαθοῦντί γε ἀ. τ. ι. μετίεσθαι (in *Marg.* μετίεσθ') λέγων.

f Χρισάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν,] Ita lego. (& lectionem confirmat *Lugd. Bat.*) χρησάμενος in *libris.*

g Ὡς ἀπὸ σωμασίας,] Hoc modo lego & distinguo. antea erat, ὡς ἀπὸ συνεσίας γενομένης ἀναλύσεως αὐτῷ.

h Ἀναλύσεως] Conf. lib. vt. Cap. 3. §. 1. SPANH.

i Πέπραχε Κλαύδιος,] Sic *Busb.* & *Voss.* πεπράχθ' in *Editis Aliisque.*

k Τά τε ὄντα φαμένων,] Iterum cum *Cod. Busb.* τὰ ὄντα φ. τ. προστιθεμένων τινα in *ceteris.*

l Περὶ τοὺς ὅλους,] Περὶ τὸς ὅλυς *Voss.*

m Περὶ τῷ συμφέροντι,] Περὶ ἓ συμφέροντος *Busb.*

n Ὑπεξελομένυς.] Ita *Busb.* & *Voss.* ὑπεξελόμενος perperam in *Aliis.*

o Τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένους] Τοῖς ἀρχῆς *Voss.*

p Αὐτοῖς,] Forte αὐτυς. COCC.

q Τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεσηκὸς,] Eo modo *Busb.* τὸ μέτρο: αὐτῶν in *Editis Aliisque.*

r Δυσκρότητα·] Ita *Busb.* δυσκράτητον in *Editis Aliisque.*

s Μαχόμενα] Sic *Busb. Voss.* & *Gall.* μαχόμενα in *ceteris.*

t Σπάσι τὰ ξίφη εἰδότας.] Ita lego. σπάσιν *Voss.* σπάσιν in *ceteris* omnibus præter *Busb.* qui σπάσειεν habet, forsan pro σπάσειαν.

v Δοκεῖ πέμπειν] Δοκεῖν *Busb.*

x Ἀποκρίνεσθαι,] Ἀποκρίναιτο *Busb. Hen.* & *Vat.*

y Ἔλεγεν —— μετὸν.] Hæc in Senatu per Agrippam à Claudio missum dicta referuntur ἀλωτ. lib. 2. c. XI. §. 2. SPANH.

ἦν οὖν Κλαύδιος, "ὰ ἠκούμαζεν τὴν βουλὴν ἡδονῇ μὴ "φέρουσαν ἄρχειν, διὰ τὸ ὠμότητι τετρύσθαι τ[z] πρό- "τερον ὑπὸ τῶν ἡγεμονευόντων καθεστώτων. χεῖρον οὖν αὐτὸς, "ὑπεικείᾳ [a] τῇ καθ' αὐτὸν, μετρίων καιρῶν, ὀνόμαλι "μὲν μόνῳ τὰ ἀρχῆς ἐσομένης [b] αὐτῷ, ἔργῳ δὲ [c] κοινῆς "πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον. διὰ πολλῶν δὲ καὶ πολι- "τῶν [d] ὠδύκοτα πραγμάτων, ἐν οἷς τῇ ἐκείνων, καλῶς "ἔχειν μὴ ἀπιστεῖν." καὶ οἱ μὲν πρέσβεις, τοιούτων ἀκρο- άσει λόγων [e] καθομιληθέντες, ἐξεπέμποντο. Κλαύδιος δὲ τῷ στρατῷ συλλεχθέντι διελέγετο, ὅρκους λαμβάνων, ἢ μὲν ἐμμενεῖν πίστει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ [f] δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας [g] πεντακισχιλίαις δραχμαῖς κατ' ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον κατ' ἀριθμὸν, καὶ τοῖς ἐπὶ πλεῖστοις στρατοπέδοις ὑπισχνεῖται τὰ ὅμοια.

γ'. Συνεκάλουν δὲ οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς [h] νικηφόρου Διὸς, ἔτι δὲ νυξ ἦν. τῶν δὲ οἱ μὲν, ἐν τῇ πόλει κλέπτοντες ἑαυτοὺς, ἐνεδοίαζον πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τοῖς δὲ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐγεγόνεσαν ἔξοδοι, προορωμένοις ἢ χωρήσει τὸ πᾶν ἐν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθέρας [i] γενόντες, καὶ πολὺ κρεῖττον ἐν ἀκινδυνίᾳ τὴν δουλείαν ὑπομεμενηκότες διαβιοῦν ἀργίᾳ τὸ πονεῖν, ἢ κλινόμενοι τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων πρὸς τὴν σωτηρίας ἀμφίβολοι καθεστάναι. συνελέγησαν δὲ ὅμως ἑκάτον ὁ πλείους, καὶ διαβαλλομένων περὶ τῶν ἐν χερσὶν, αἰφνίδιον αἴρεται βοὴ τῆς συνεστώσης αὐτοῖς στρατιωτικῆς, [k] στρατηγικὸν αὐτοκράτορα κελευόντων τὸν βουλὴν ἑλέσθαι, καὶ μὴ φθείρειν πολυαρχίᾳ τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἀπεφαίνοντο περὶ τῆς μὴ πᾶσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ δοκεῖν ἐφέσιμον εἶναι· ὁρῶν δὲ ἐκείνοις ὑπερέπτη, ὅσις [l] τοσαύτης προστασίας ἄξιος. [m] ὥστε ἐναντία τὰ τῶν συγκλητικῶν νῷ πολὺ κρείττω, [n] δι' ἁμαρτίαν μὲν τῆς κατὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐχήματος, φόβῳ δὲ τῆς Κλαυδίου. ὁ μὲν ἀλλ' ἦσαν οἱ ἐφιέμενοι, γένους τε ἀξιώματι καὶ οἰκειότητι γάμου. καὶ γὰρ [o] Μινυκιανὸς Μάρκος, [p] καὶ τῷ καθ' αὐτὸν γνωσιότητι ἀξιόλογος ὢν, καὶ ἀδελφῇ Γαΐου γεγαμηκὼς Ἰουλίαν, πρόθυμός τε ἦν ἀντιποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων, καὶ κατεῖχον οἱ ὕπατοι πρόφασιν ἐκ προφάσεως ἀναρπάζοντες. Οὐαλήριόν τε Ἀσιατικὸν [q] Μινυκιανὸς ἐκ τῶν Γαΐου σφαγέων ἀνεῖχε τοιούτων βουλευμάτων. ἐγεγόνει δ' ἂν φόνος ὀλίγος πλείστων, [r] ὑπερχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων τῆς ἡγεμονίας ὥστε ἀνυπόπτως ἁψασθαι Κλαυδίου. ἄλλως τε καὶ οἱ μονομάχοι, πλῆθος ὂν ἦν αὐτῶν ἀξιόλογον, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ νυκτοφυλακοῦντες ὑπὲρ τὴν πόλεως, ἐρέται τε ὁπόσοι συνέρρεον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥστε τὸ μεπόνηρον τῷ ἔχειν, οἱ μὲν φειδοὶ τὴν πόλεως, οἱ δὲ καὶ φόβῳ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέσχοντο.

δ'. [rr] Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἔχουσαν ἡμέρας καὶ Χαιρέας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρελθόντες, ἐν διαχειρήσει λόγων ἦσαν

us, "se minime mirari, Senatum ægre ferre principis dominatum, quòd attritus fuerit priorum "crudelitate, qui ad imperii majestatem evecti "erant. nunc vero meliorum temporum moderationem degustaturos esse, ipso ad reip. gubernacula sedente; cum nomine tantum penes ipsum "foret imperium, re autem vera omnibus secum "commune. Illis itaque convenire ipsi non diffidere, qui illorum in conspectu multa & varia "obiit negotia" Et legati quidem, ubi verba ista auditione acceperant, dimissi sunt. At Claudius exercitum ad se congregatum alloquebatur, militiæ sacramento illos ad fidem sibi servandam obligans: donatque viritim corporis custodes quinis drachmarum millibus, & duces illorum simili ad proportionem numero; parique ratione aliis exercitibus, ubicunque essent, daturum se promittit. *Sacramentum à militibus exigit.*

3. Consules autem Senatum convocabant in Jovis Victoris ædem, cum *multa* adhuc nox esset. quorum alii quidem in urbe sese occultabant, animo vacillantes ubi aliquid *de concione* audiverint: alii vero in prædia sua rustica concesserunt, providentes quónam res evasura esset cum de libertate desperarint; longe satius esse existimantes, in servitute, ab omni periculo vacua, vitam agere inertem & otiosam, quam cum paterna dignitate in ambiguo hærere de salute. Veruntamen haud plures quam centum convenerunt: cumque de iis, quæ in manibus erant, deliberarent, derepente sublatus est clamor militum, qui ab illis stabant, postulantium ut Senatus imperatorem rei militaris peritum eligeret, & multorum dominatu non perditum iret Principatum: & quam maxime potuerunt palam faciebant, non universis sed uni *alicui* imperium deferendum esse; illis autem permittere ut dispicerent, quis tanta præfectura dignus sit. adeo ut res Senatus multo magis inter se contrariæ essent, & quod de libertate glorioſa excideret, & valde metueret Claudium. non tamen deerant qui dominatum affectarent, & propter majorum gloriam & cognationem ex nuptiis. Nam & Marcus Minucianus erat, qui, & sua nobilitate illustris, & in matrimonio habens Caji sororem * Juliam, summa rerum potiundi cupiditate tenebatur; eumque reprimebant Consules, aliam ex alia causationem nectentes. Valerium etiam Asiaticum Minucianus, unus ex interfectoribus Caji, ab ejusmodi cogitatione inhibebat. Fuissetque cædes quanta vix unquam alias edita, si illis, qui principatum appetebant, facta fuisset potestas contendendi cum Claudio. Quin & præsto erant & gladiatores insigni numero, & milites qui in urbe excubias agebant, remigesque qui in castra confluebant; adeo ut ex iis, qui imperium ambiebant, alii quidem, ut urbi parceretur, alii vero, metu de se, à conatu destiterint. *Militibus imperatorem à Senatu postulant.* *Nonnulli è Senatoribus dignitatem istam expetunt.*

4. Cum autem diluculo in Senatum venissent Chærea sociique, aggressi sunt orationem habere ad *Chærea militibus iratus.*

z Πρότερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρότερον in *Editis Aliisque.*

a Τῇ καθ' αὐτὸν,] Τῶν κατ' αὐτὸν *Busb.*

b Αὐτῷ, ἔργῳ δὲ] Illud αὐτῷ è *Cod. Busb.*

c Κοινῆς πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον.] Ita *Busb.* κοινῇ in *reliquis.*

d Ὠδύκοτα πραγμάτων,] Ita lego. ὠδύκοτον πρ. in *libris.*

e Καθομιληθέντες.] Συγκαθομιληθέντες *Busb.*

f Δωρεῖται ——— ὅμοια.] Donavitque singulos custodes corporum quinque millibus drachmis, & Ducibus nummorum promeritam posteriorem largitus est: sed & militibus absentibus similia compromisit *Rufin.* omisit hæc pleraque *Gelen.* SPANH.

g Πεντακισχιλίαις δραχμαῖς] *Sc.* Viginti HS. millia. *Suetonius* habet tantum *quina dena HS.* Vide *Scaligerum* de *re Nummaria*, p. 86.

h Νικηφόρου] *Rufin.* Triumphatoris. *Melius* Victoris. SPANH.

i Γενόντες, ——— δηλώσειν] Ita cum *Cod. Busb.* & mox κρεῖττον. (quomodo etiam *Lugd. Bat.* habet) γενόντες & κρείττω in *Editis Aliisque.*

k Στρατηγικὸν αὐτοκράτορα.] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *petentium ut militaris imperator eligeretur.* στρατηγὸν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Nota στρατηγοὶ Αὐτοκράτορες, de Imperatore Romanorum, quod alias de summis Exercituum Ducibus à Græcis dicitur. SPANH.

l Τοσαύτης προστασίας ἀξιος.] Τοιαύτην *Busb.*

m Ὥστε ἐναντία τὰ] Ita etiam *Epiphan.* ὥστε ἐν ἀδηλοτέρᾳ τὰ τῆ *Busb.*

n Δι' ἁμαρτίαν] Καὶ ἁμαρτίᾳ τῆ κ. τ. ἐ. αὐχήματος, καὶ φόβῳ τῆ Κλ *Busb.*

o Μινυκιανὸς Μάρκος,] Μινυκιανὸν Μάρκον —— ἀξιόλογον ὄντα —— γεγαμηκότα —— προθυμον ὄντα ἀν. τ. πραγμάτων κατεῖχον *Busb.* & *Voss.*

p Καὶ τῷ καθ' αὐτὸν γνωσιότητι] Ita lego. καὶ τὸ καθ' αὐτὸν in *Editis* omnibus & *MSS.* præter *Gall.* qui habet καὶ καθ' αὐτόν.

* *Juliam*,] *Livillam* vocat Suetonius in vita Claudii cap. 1. COCC.

q Μινυκιανὸς] Conf. supr. c. 1. §. 8. SPANH.

r Ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων] Συγχωρηθέντων *Busb.*

rr Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν] Illud τὴν inseritur ex *Lugd. Bat.* HAV.

ad milites. quos cum universi viderent manu illis silentium indicere, & in eo esse ut loquendi initium facerent, tumultum movere cœperunt, nec passi sunt eos quidquam dicere, quod omnes unius imperio subesse magnopere expeterent: namque imperatorem sibi dari postulabant, ut qui vel minimam moram ægre laturi essent. Senatus autem dubitabat, & quo modo regeret aut imperio regeretur, & militibus eorum auctoritatem defugientibus, & Caji interfectoribus amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Cumque ita se res haberent, Chærea, accensus in iram, quod imperatorem peterent *milites*, daturum se promisit ducem, si quis signum ei afferret ab Eutycho. erat autem Eutychus ille factionis Prasinæ ut appellabatur auriga, Cajo devotissimus, quique in stabulis equitio ejus exstruendis milites attriverat, viles ab ipsis operas exigendo. quas res & illis exprobrabat Chærea, atque alia multa hujuscemodi, seque Claudii caput allaturum *minabatur*. indignum enim esse *ajebat*, si post insanum stulto imperium committant. At illi, verbis ejus nihil moti, strictis gladiis & sublatis signis se propipiebant ad Claudium, adjuncturi se his qui fidem ei jurejurando dederant. ita Senatus desertus est à suis propugnatoribus, & Consules ferme in privatorum ordinem redacti: quin & consternatio erat ubique & mœstitia, nemine sciente quid de se factum foret, Claudio in eos irritato; aliique in alios convicia jactabant, & ipsos *vehementer* pœnitebat. Tum Sabinus, unus è Caji interfectoribus, in medium progressus, se prius mortem sibimet consciscere edicebat, quam passurum ut Claudius fiat imperator, visurumque civitatem servitute oppressam; simulque Chæream increpabat, quod nimio vitæ amore teneretur, si is, qui primus Cajum contemptui habuit, vitam *jam* vitalem esse existimaret, cum fieri non possit ut vel hac via patria in libertatem restituatur. Chærea autem nihil sibi minus in animo esse dicebat, quam ut de morte appetenda dubitaret, statuere tamen prius Claudii mentem explorare.

Opprobrium in eos jacit.

Senatus desertus à militibus.

Sabini minæ.

5. Et illi quidem in his erant. In castris autem undique festinatur ad obsequium Claudio præstandum: & Consulum alteri Q. Pomponio, *cum eodem veniret*, crimini milites objiciebant præcipue quod Senatum ad libertatem *asserendam* hortatus fuerat, atque impetum *in eum* fecerunt strictis gladiis; cædemque perpetrassent, nisi Claudius eos cohibuisset. Is consulem periculo ereptum suo lateri assidere jubet: Senatoribus vero qui cum Quinto non idem habitus est honos. nam & quidam illorum plagas accipiebant, repulsi dum illum salutatum irent, & Aponius vulneratus discedebat, omnesque in periculo versabantur. Tum rex Agrippa Claudium adiit, eumque obsecrat ut mitius se erga Senatores gereret: quippe, si male ab eo acciperetur Senatus, non habiturum esse alios quibus imperaret. Persuadetur Claudius, & Senatum convocat in palatium, quò ipse per *mediam* urbem lectica delatus est, deducentibus eum militibus multa sane cum vexatione populi. nam Chærea & Sabinus, *duo* ex interfectoribus Caji, in conspectum omnium processerant, cum cautum esset, ne ipsi in

Consulum alter multique è Senatoribus male tractantur à militibus.

Agrippa suadet Claudio ut mitius se erga Senatores gereret.

πρὸς τὰς φαλιώτας. τῶι δὲ τὸ σύνθημα ὡς ὁρᾶ [s] παύσοντας αὐτὰς ταῖς χερσὶ, καὶ τὸ εἰπεῖν οἵας τε ἄρχεσθαι, ἀνεθορύβησε, [c] μὴ ἐφεῖς μὲν ὥστε εἰπεῖν, ἀφ' ὧν δὲ τὸ ὠρμῆσθαι πάντας ὅτι τὸ μοναρχεῖσθαι· τὸ δὲ ἡσυχαῖον σκάλουσι, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι [v] τὰς τελέας. τῇ συγκλήτῳ δὲ ἀπορία ἄρχειν τε καὶ ὃν ἀρχθεῖεν ἂν τρόπον, ἔτι [x] δεχομένων αὐτὰς τὰ φαλιῶτα, καὶ τὰ Γαΐου σφαγέων συγχωρεῖν τοῖς φαλιώταις οὐκ ἐφιέντων. [y] ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων, Χαιρέας τὴν ὀργὴν οὐκ ἀναχόμενος πρὸς τὴν αἴτησιν ᾗ αὐτοκράτορα, δώσειν ἐπηγγείλατο φαλιῶν, εἴ τις αὐτῷ σημεῖον φράσαι [z] Εὐτύχους κομίσειεν. ἦν δὲ ὁ Εὔτυχος οὗτος, ἡνιόχου τοῦ καλουμένου Πρασίνου, φιλαίτατος Γαΐῳ, καὶ περὶ τὰς οἰκοδομὰς τὰ στάσιμα τοῦ περὶ ἐκεῖνον ἱππικοῦ τὸ φαλιωτικὸν ἐτρίβετο, ἀτίμοις ἐργασίαις ἐπικείμενον. εἰς ἅπερ ὁ Χαιρέας ὠνείδιζεν αὐτὰς, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, τήν τε κεφαλὴν κομιεῖν τοῦ Κλαυδίου. δεινὸν γὰρ εἰ μετὰ μανίαν φρενῶν δώσουσι τὴν ἡγεμονίαν. ὁ μὲν διετράπησάν γε ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ ἀπασάμενοί τε τὰς μαχαίρας, καὶ τὰ σημεῖα ἀράμενοι ᾤχοντο ὡς τὸν Κλαύδιον, κοινωνήσοντες τοῖς ὀμόσασιν αὐτῷ. καταλείπετο δὲ ἔτι σύγκλητος [a] ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνούντων, καὶ οἱ ὕπατοι μηδὲν ἰδιωτῶν διαφέροντες. ἔκπληξίς τε καὶ κατήφεια ἦν, ἐξὸν ὅτι ζητήσαντες αὐτοῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδότων διὰ τὸ [b] ἀνηρεθεῖσθαι τὸν Κλαύδιον ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλήλοις τε ἐλοιδοροῦντο, καὶ μεταμελὴς ἦν αὐτοῖς· καὶ Σαβῖνος, εἷς τῶν Γαΐου σφαγέων, σφάζειν σφέτερον αὐτὸν ἠπείλει παρελθὼν εἰς μέσους, ἢ Κλαύδιον ἄρχοντα ζήσεσθαι, καὶ δολοκρατίαν ἐπιψευσθαι καταλαβόντα· τὸν τε Χαιρέαν εἰς φιλοψυχίαν ἐπέπληττεν, εἰ καταφρονήσας Γαΐου πρῶτος ἀγαθὸν ὑπολαμβάνοι τὸ ζῆν, τῆς ἐλευθερίας οὐδὲ ὅτως ἀποδοθησομένης διωμένῃ τῇ πατρίδι. Χαιρέας δὲ ταῦτ μὲν τοῦ θυμοῦσθαι [c] εὐδιαιτον οὐδὲν φρονεῖν ἔλεγε, βουλεύεσθαι μέντοι [d] διακωδωνίζειν ἔφασκεν τὸν Κλαύδιον.

ε'. Καὶ οἱ μὲν [e] ἐν τοῖσδε ἦσαν. ὅτι δὲ ἐστρατοπέδευε [f] πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο καὶ θεραπείαν τὸν Κλαύδιον· καὶ τὰ ὑπάτων ὁ ἕτερος Κόιντος [g] Πομπώνιος δι' αἰτίας ἦν τῷ στρατιωτικῷ μᾶλλον ὡς [h] ἐπ' ἐλευθερίαν τὸν συγκλητικὸν θαρσαλέων, [i] ὥρμησάν τε ἀπασάμενοι τὰ ξίφη, κἂν ἐπέπρακτο αὐτοῖς, μὴ Κλαύδιος διαπεφωλευκὼς θαρσαλέως ἦν αὐτὸ τὸ ὕπατον ἐξαρπάσας καὶ κινδύνου· τῶν δὲ συγκλητικῶν ὁ μὲν σὺν τῷ Κοίντῳ ἐμετ' ὀμοίας ἐδέχετο τιμῆς. τινὲς δὲ καὶ πληγὰς ἔλαβον αὐτῶν, ἀνωθούμενοι τὰ πρὸς αὐτὸν στεύξεως, Ἀπώνιος δὲ τραυματίας ἀνεχώρει, [k] μὴ τι κίνδυνος εἴη πᾶσιν αὐτοῖς. καὶ Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς, προσελθὼν τῷ Κλαυδίῳ, ἀξιοῖ τοῖς συγκλητικοῖς ἡπιώτερον καθίστασθαι. ἡνιόχου γάρ τινος κακῶς περὶ τὸν βωμὸν, ἐκ ἔξεσαν ὧν ἄρξασιν ἐπόρων. πείθεται δὴ Κλαύδιος, καὶ συγκαλεῖ τὸν βωμὸν δι' τῶν παλατίων διὰ τὰ τῆς φερόμενος, θορυβωδῶς αὐτὸν δι' φαλιωτικῶν σὺν πολλῇ πάνυ [l] κακώσει τὰ πλήθους. προεξῆσαν δὲ τῶν Γαΐου σφαγέων [m] εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος, εἰργόμενοι πρόσθεν κατ' ὀλίγας

[s] Παύσοντας αὐτὰς] Παύσαντας *Voss.*
[t] Μὴ ἐφεὶς μὲν] Μὴ ἐφιέναι ὥστε εἰπεῖν *Voss.*
[v] Τὰς τελέας.] Τῆς τελέας *Busb.*
[x] Δεχομένων αὐτὰς] Sic lego. δεχομένης αὐτῶν in *Editis & MSS.*
[y] Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων,] Ἐν τοιούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων *Busb.*
[z] Εὐτύχους κομίσειεν.] Est qui conjicit hunc esse eum, cui libros quatuor priores *Fabularum* inscripsit *Phædrus.*
[a] Ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων,] Ἐν ἐρημίᾳ *Busb.*
[b] Ἀνηρεθῆσθαι] *L. B.* ἀνῃρεθῆσθαι.
[c] Εὐδιαιτον] *Gen.* εὐδιαιτος· εὐδιαιτία, ἀμφιβολία, ἀπορία· *Hesych.* SPANH.
[d] Διακωδωνίζειν] Διακωδωνίσαι Porphyr. περὶ Ἀποχ. p. 408.
[e] Ἐν τοῖσδε ἦσαν.] Ἐν τοιοῖσδε *Busb.*
[f] Πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο.] Illud πᾶς è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
[g] Πομπώνιος δι' αἰτίας ἦν] Ita lego. Πομπήιος in *Editis* & *MSS.*
[h] Ἐπ' ἐλευθερίαν τὸν συγκλητικὸν] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπ' ἐλευθερίας in *Editis Aliisque.*
[i] Ὡρμησάν τε ἀπασάμενοι τὰ ξίφη,] Iterum cum *Cod. Bud.* & *Lugd. Bat.* ὁρμήσαντες ἀπασάμενοι ξίφη in *Editis Aliisque.*
[k] Μή τι] *L. B.* μὴ ᾖ.
[l] Κακώσει τῶν πλήθους·] Quorsum κακώσει dicit; an id populo displicuisse credendum; contrarium huic supra dictum. Fuit cum legerem αἰτιώσει, *desiderio.* Sed locum posse commodum sensum recipere existimo, si ᾖ sequens accipiatur pro γάρ.
[m] Εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος,] Εἰς τὸ φανερὸν *Busb.*

σολὰς Πολλίωνος, ὃν μικρῷ πρότερον Κλαύδιος στρατηγὸν [n] ἦρξε τ̃ σωματοφυλάκων. Κλαύδιος δ̃, ἐπειπερ εἰς τὸ παλάτιον ἀφικνεῖτο, συναγαγὼν τὰς [o] ἑταίρας, ψῆφον ἀνεδίδου περὶ Χαιρέου. τοῖς δ̃ τὸ μὲν ἔργον λαμπρὸν ἐδόκει, ἀπιστίαν δ̃ ἐπεκάλουν τῷ πεπραχότι, καὶ ἀξίαν τιμωρίας ἐπιβάλλειν δίκαιον ἡγοῦντο ἐπὶ ἀποτροπῇ τ̃ μέλλοντος χρόνου. ἀπήγετο οὖν [p] Χαιρέας τὴν ἐπὶ θανάτῳ, καὶ σὺν αὐτῷ Λεῖπός τε καὶ Ρωμύλων πολίτης. λέγεται δ̃ Χαιρέαν μεγαλοφρόνως ἐνεγκεῖν τὴν συμφοράν, ὐ μόνον τῷ κατ' αὐτὸν ἀμεταπίπτῳ τ̃ χήματος, ἀλλὰ καὶ αἷς ὠνείδισε Λεῖπον εἰς δάκρυα ἐκτετραμμένον. ἀποτιθεμένου γέ τοι τὴν στολὴν τ̃ Λεῖπος, [q] καὶ τὸ ῥῖγος αἰτιωμένου, φησὶν, ὡς οὐκ ἂν ἐναυτία τ̃ [r] Λεῖπος ποιήσειεν πώποτε ῥῖγος. πολήθους τε ἀνθρώπων ἑπομένης κ̃ θέαν, ὡς ἦκεν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἤρετο τ̃ στρατιώτην, εἰ δι' ἐμελέτης αὐτῷ [s] γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ, [t] ἢ πρῶτον ἔχοι τὸ ξίφος. καὶ σκέλους κομίζειν ᾧ Γάϊον [v] μεταχειρίσαιτο αὐτός. θνήσκει δ̃ εὐδαιμόνως μιᾶς πληγῆς αὐτῷ γενομένης· Λεῖπος δ̃ ὐ πάνυ δεξιῶς ὑπεξῆλθεν ἀθυμίᾳ, κ̃ πληγῶν πλεόνων γενομένων, διὰ τὸ μαλακῶς τ̃ τραχηλον προσφέρειν.

ς'. Ολίγαις δ̃ ὕστερον ἡμέραις [x] ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων, Ρωμύλων τὸ πλῆθος [y] τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες, καὶ Χαιρέαν μείραις ἐτίμησαν εἰς τὸ πῦρ πεμένεως, [z] ἵλεων καὶ [a] ἄμεινον εἶναι τῆς εἰς αὐτὸν ἀχαριστίας παρακαλοῦντες. καὶ Χαιρέα μὲν τοιαύτη πλούτῃ ξ̃ βίᾳ σωέτυχε. Σαβῖνος δέ, Κλαυδίᾳ μὴ μόνον τ̃ αἰτίας [b] ἀπαλλάττοντος αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἣν εἶχεν ἐφιέντος, ἄλλην ἡγεῖτο [c] ἐκλειπίαν τῆς πρὸς τοὺς σωωμοκότας πίστεως, σφάζει τε ἑαυτὸν πρὸς τῷ ξίφει, μέχρι δὴ καὶ τὴν κώπην τῷ τραύματι σωελθεῖν.

publicum prodirent, edicto Pollionis, quem Claudius paullo ante corporis custodibus præfecerat. At Claudius, postquam ad palatium *rex* veniret, convocatis amicis, mittebat eos in suffragia de Chærea. Illis quidem facinus splendidum esse videbatur, perfidiæ tamen auctorem accusabant, & jure merito pœnam ei infligendam censebant, ut aliis in posterum terrori sit. Agebatur itaque Chærea ad supplicium, & una cum eo Lupus multique alii Romanorum. Dicitur autem Chærea magno animo tulisse calamitatem, non solum ex eo quod ne oris quidem colorem mutaverit sed & ex iis quæ Lupo se lachrymis dedenti exprobrârit. Lupo sane, cum vestem deponeret, querenti de frigore, *ille* dicebat, non oportere unquam contra quam lupi solent algescere. cumque eum spectatum sequeretur hominum multitudo, ubi ventum est ad locum, interrogabat militem, num exercitatus esset ad cædes, aut *tum* primum haberet gladium, jubebatque eum afferri quo ipse Cajum peremerat. Uno autem ictu feliciter interiit: at Lupus non adeo commode è vita exiit præ timiditate, ictibus scilicet repetitis, quod parum fortiter collum porrexerit.

In Chæream & Lupum alioſque animadvertitur.

6. Paucis post diebus, quando *solennia* instarent parentalia, & populus Romanus suorum quisque manibus libamina afferrent, Chæream etiam fertis honorarunt in ignem conjectis, ipsum obsecrantes ut propitius illis non irascceretur, quod animo fuissent in eum ingrato. Et Chæreæ quidem contigit, ut hoc modo vitam finiret. Sabinus autem, non solum absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus ut à fide conjuratis data desciscceret, seipsum interimit gladio incumbens, capulo tenus per vulnus adacto *in corpus*.

Sabinus ſibiipſi manus infert.

ΚΕΦ. ς'. CAP. V. IV.

Quomodo Claudius reddidit Agrippæ paternum regnum, ejusque imperium amplificavit: utque edicta proposuit in Judæorum gratiam.

Ως Κλαύδιος ἀπέδωκεν Αγρίππᾳ τὴν πατρῴαν βασιλείαν, κ̃ τὴν ἀρχὴν αὖθις ἐπηύξησεν· κ̃ ὡς διαγράμματα προτίθησι περὶ τ̃ Ιουδαίων.

Κλαύδιος δὲ, ξ̃ στρατιωτικὸς πᾶν ὅ, τι ἦν ὕποπτον ἐκ ξ̃ ὀξέως ἀποσκευασάμενος, [d] διάγραμμα προτίθησι, [e] τὴν τε ἀρχὴν Αγρίππα βεβαιῶν, ἣν ὁ Γάϊος παρεῖχε, κ̃ δι' ἐγκωμίων ἄγων τ̃ βασιλέα. προσετίθει δὲ αὖθις πλείονα πάσαν τὴν ὑπὸ Ηρῴδου βασιλευθεῖσαν, ὃς ἦν πάππος αὐτ̃, Ιουδαίαν κ̃ Σαμάρειαν. κ̃ ταῦτα μὲν ὡς ὀφειλόμενα τ̃ οἰκειότητι ξ̃ χρῆς ἀπεδίδου. [f] Αβιλαν δὲ τὴν Λυσανίου, κ̃ ὁπόσα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει, ἐκ τ̃ αὐτ̃ προσετίθη, ὅρκια τε αὖθις τέμνεται πρὸς τ̃ Αγρίππαν ἐπὶ τ̃ ἀγορᾶς μέσης ἐν τῇ Ρωμύλων πόλει. Αντίοχον δὲ ἣν εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρη τινὰ κ̃ Κομμαγηνὴν δωρεῖται. λύει δὲ κ̃ [g] Αλέξανδρον [h] Λυσίμαχον τ̃ [i] Αλαβάρχου, Φίλου δοκίμου αὖθις γενομένου,

Laudius autem, cum è medio fine mora sustulisset milites omnes, quos suspectos habuit, edictum proposuit, quo & Agrippæ imperium, quod ei dederat Cajus, confirmabat, & regem *verbis quam amplissimis* laudabat. quin & adjiciebat quicquid Judææ & Samariæ *olim* ad ejus avi Herodis regnum pertinebat. Atque hæc quidem quasi cognationis jure ei debita restituit. quin & Abilam, quæ Lysaniæ fuerat, & quæcunque erant in monte Libano, de suo adjungebat: fœdusque ab eo ictum est cum Agrippa in medio urbis Romanæ foro. Antiochum etiam, cum ei regnum quod habuerat abstulisset, parte quadam Ciliciæ & Commagena donavit. Insuper & *vinculis* absolvit Alexandrum Lysimachum Alabarcham, cum quo vetus

Claudii erga Agrippam benignitas & liberalitas.

Antiochus Commagena rex.

Alexander Lyſimachus Alabarcha.

n Ηρέτο τ̃ σωματοφυλάκων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἦρξε in *Editis Aliisque.*

o Εταίρας,] *L. B.* ἑτέρας.

p Χαιρέας τὴν ἐπὶ θανάτῳ,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* in *ceteris* deest Χαιρέας.

q Καὶ —— ῥῖγος.] Hoc non exstat in Versione Rufini. SPANH.

r Λεῖπος ποιήσαιθ' πώποτε ῥῖγος.] Mallem λύκος αἰτιώσαιθ.

s Γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* γιγνοίτο *Vat.* γιγνοίμην in *Editis Aliisque.*

t Η] *L. B.* εἰ.

v Μεταχειρίσαιθ' αὐτός.] Διαχειρίσαιτο *Busb.*

x Εναγισμῶν ἐνεστηκότων,] Romæ ἡμέρας ἐναγισμῶν *Rufin.* imminente festivitate. SPANH.

y Τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες,] Τὰ αὐτῶν *Busb.*

z Ιλεων κ̃ ἄμεινον εἶναι] Conf. supr. lib. 15. c. 3. §. 4. SPANH.

a Αμεινον] *L. B.* ἄμεινον. *Cocceius* ἀμείνονα.

b Παραλύοντος αὐτὸν,] Απολύοντος *Busb.*

c Εκλειπίαν] *L. B.* ἐπιλειπίαν.

d Διάγραμμα] Διάταγμα ἄλλοι. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

e Τὴν τε —— Σαμάρειαν.] Conf. ἄλλοι. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

f Αβιλαν —— ὄρει,] Ita scribo. (ita quoque exhibet *Lugd. Bat.*) Αβίλαν in *Josephi* libris. Αβίλα, ἐπικληθεῖσα Λυσανίᾳ *Ptol.* & apud *Lucam* (c. 3. v. 1.) exstat memoria Λυσανίᾳ Αβιλίνης τετραρχοῦντος, quod ab Αβίλα non Αβίλα. HUDS. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. & infr. lib. 20. c. 6. §. 1. SPANH.

g Αλέξανδρον Λυσίμαχον τ̃ Αλαβάρχου.] Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH. Illa Αλέξανδρον Λυσίμαχον in *Marg.* modo habet *L. B.*

h Λυσίμαχον] Λυσίμαχον deest *Voss.* agnoscitur ab *Epiphanio*, qui tamen videtur Αλέξανδρον in suo *Codice* non habuisse. Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. ad A. M. 1039. p. 623.

i Αλαβάρχου,] De *Alabarcha* videsis *Fullerum in Miscell.* l. 4. c. 16. p. 581. & quæ annotavimus ad lib. 18. c 7. §. 3. & cap. 9. §. 1.

k Καὶ

tus ei interceſſerat amicitia, quique *olim* ſuæ matris Antoniæ procurator fuerat, quem Cajus iratus vinxerat: cujus filius Bernicen Agrippæ filiam duxit uxorem. & hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans, Herodi fratri ſuo collocavit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Herodes frater Agrippæ.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

2. Per idem autem tempus inter Judæos & Græcos exorta eſt ſeditio in urbe Alexandria. Cajo enim mortuo, Judæorum gens, ſub ejus imperio graviter oppreſſa, & multis injuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: moxque ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat præſidi Ægypti, ut ſeditionem illam compeſceret. quin & edictum, ſupplicantibus ei regibus Agrippa & Herode, mittit in Alexandriam & Syriam, ſcriptum in hanc ſententiam. "TIBE-

Claudii pro Alexandrinis Judæis edictum.

"RIUS CLAUDIUS CÆSAR, AUG. GER-
"MANICUS, PONTIFEX MAXIMUS,
"TRIB. POT. EDICIT. Quoniam jam olim
"cognitum habuimus Judæos, qui in Alexandria
"ſunt & Alexandrini appellantur, ſtatim ab urbe
"condita una cum Alexandrinis habitatum miſſos,
"& civitatis jus ex æquo à regibus conſequutos
"eſſe, id quod palam eſt ex reſcriptis eorum pa-
"riter & edictis, & poſtquam imperio noſtro per
"Auguſtum ſubjecta fuiſſet Alexandria, ſua illis
"integra manſiſſe jura, conſervata per miſſos illò
"diverſis temporibus præſides, nullamque de illo
"jure controverſiam motam fuiſſe, etiam quando
"Aquila præerat Alexandriæ, & cum mortuus eſ-
"ſet Judæorum ethnarcha, Auguſtum non vetuiſ-
"ſe alios deinceps ethnarchas fieri, volentem eo-
"rum quemque ſubjici, ita tamen ut ſuis uteren-
"tur inſtitutis, nec cogerentur patriam religionem
"violare; Alexandrinos autem excitari *contigit* in
"Judæos, una cum illis habitantes, eo tempore
"quo Cajus Cæſar rerum potiretur, qui ex vehe-
"menti inſania & dementia, quod noluerit gens
"Judæorum quidquam contra patriam religionem
"facere, ipſumque Deum appellare, eos *mirum in*
"*modum* depreſſerat: volo *itaque* nihil propter Ca-
"ji amentiam illis detractum iri, quod Judæorum
"genti fuerit conceſſum, ſed jura quibus olim gau-
"debant illis ſarta tecta manere, patriis in moribus
"& inſtitutis perſeverantibus; jubeoque ex utra-
"que parte modis omnibus cavendum eſſe, ne ulla
"moveatur ſeditio poſtquam edictum *hoc* meum
"fuerit publicatum.

3. Et hoc quidem edictum, in gratiam Judæorum Alexandriam miſſum, ita ſe habuiſſe accepimus; quod vero in reliquum terrarum orbem, hu-

Claudii pro Judæis per orbem Romanum edictum.

juſmodi erat. "TIBERIUS CLAUDIUS CÆ-
"SAR, AUG. GERMANICUS, PONTI-
"FEX MAX. TRIB. POTEST. COS. CRE-
"ATUS ITERUM, EDICIT. Quandoqui-
"dem me ſupplices rogarint Agrippa & Herodes
"reges mihi amiciſſimi, ut permitterem etiam Ju-

τε, καὶ Αντωνίαν αὐτῆ ἐπιτροπεύουσαν τῆ μητρὶ, ὁμοῦ τῆ Γαΐῳ δεδεμένον· καὶ αὐτὸς ὑὸς Βερνίκλω τῆ Αγρίππα γαμεῖ θυγατέρα. [k] καὶ τοίνυν μὲν, πλουτᾶ ὁ Μάρκος [l] ὁ δὲ Αλεξάνδρε ὑὸς, παρθένον λαβὼν, [m] ἀδελφῷ τῷ αὐτῆ Αγρίππας Ηρώδῃ δίδωσι, Χαλκίδος αὐτὴ τὴν βασιλειαν [n] εἶναι αἰτησάμενος παρὰ Κλαυδίε.

β'. Στασιάζεται δὲ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον [o] Ιουδαίων τὸ πρὸς Ελληνας ἐπὶ τῆς Αλεξανδρέων πόλεως. πλουτήσαντος δὲ Γαΐε τὸ Ιουδαίων [p] ἔθνος ἐπὶ [q] τῆς ἀρχῆς τοῦ εἰρημένε πεπαυμένον, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν Αλεξανδρέων [r] βιαζόμενον, ἀνεθάρσησε· καὶ ἐν ὀλίγοις εὐθὺς ἦν. καὶ Κλαύδιος ἐπιστέλλει τῷ [s] ἐπάρχῳ τῆς [t] τῆ Αἰγύπτε, ὥστε τῶν φάσιν καταστεῖλαι. πέμπει δὲ Δημήτριον, πρεσβευκεληκότων αὐτὸν Αγρίππα τε καὶ Ηρώδε τῶν βασιλέων, εἴς τε τὴν Αλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, γεγραμμένον τῶνδε τὸν τρόπον· "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑ-
"ΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ
"ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ [u] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. Επιγνὺς αὐτὸ-
"καθὼν τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους, Αλεξανδρεῖς κα-
"λουμένους, συγκαλωνισθέντας τοῖς πρώτοις [x] εὐθὺ καιροῖς
"Αλεξανδρεῦσι, καὶ [y] ἴσης πολιτείας τυγχάνοντας τῶν βασιλέων
"πυνθάνομαι, καθὼς φανερὸν ἐποίησεν ἐκ τῶν γραμμάτων
"τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ τῶν Διατάγματος, καὶ μὴ τὸ τῆ ἡμε-
"τέρα ἡγεμονίᾳ Αλεξάνδρειαν ὑπὸ δὲ Σεβαστῶ ὑπαρ-
"χθῆναι, [z] πφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια ὑπὸ τῶν πρε-
"σβυτῶν ἐπάρχων καὶ Διαφόρως χρόνως, μηδεμίαν τε
"ἀμφισβήτησιν περὶ τούτων γενομένην τῶν δικαίων αὐτοῖς
"ἄμα καθ' ὃν καιρὸν Ακύλας ἦν ἐν Αλεξανδρείᾳ, καὶ
"πλουτήσαντος [a] δὲ Ιουδαίων ἐθνάρχου τῶν Σεβαστῶν μὴ
"κεκωλυκέναι ἐθνάρχας γίνεσθαι, βουλόμενον ὑπάντα-
"χθαι ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, καὶ μὴ πα-
"ρεκβαίνειν ἀναπαζομένους τὸν πάτριον [b] θρησκείαν,
"Αλεξανδρεῖς ἢ [c] ἐπαρχῆναι καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς Ιουδαίων
"ἐπὶ τοῦ Γαΐε Καίσαρος χρόνων, διὰ τὸν πολλὴν
"δύπνοιαν καὶ παραφροσύνην, ὅτι μὴ παραδέχεσθαι ἠθέλησε
"τὸ Ιουδαίων ἔθνος τὸν πάτριον θρησκείαν καὶ θεὸν
"σεβασμιγορεύειν αὐτὸν, παρηνώκασι δὲ αὐτὸς· [d] βού-
"λομαι μηδὲν διὰ τὸν Γαΐε παραφροσύνην τῶν δικαίων τῶν
"Ιουδαίων ἔθνος παραπεπωκέναι, φυλάσσεσθαι δὲ αὐτοῖς
"καὶ τὸ [e] πρότερον δικαίωμα, ἐμμένειν τοῖς [f] ἰδίοις
"ἔθεσι, ἀμφοτέροις δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσιν, πλεί-
"στην ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὅπως μηδεμία παρεκκλησία γένη-
"ται τὸ παρεμπεσεῖν με τὸ [g] διάταγμα.

γ'. Τὸ μὲν οὖν εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων διάταγμα τοῦτον ἦν τὸ τρόπον γεγραμμένον· τὸ δὲ εἰς [h] τὸν ἄλλον οἰκουμένην εἶχεν ὅτω. "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥ-
"ΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡ-
"ΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ,
"ΥΠΑΤΟΣ [i] ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ΛΕ-
"ΓΕΙ. Αἰτησαμένων με [k] βασιλέων Αγρίππα καὶ Ηρώδε
"τῶν φιλτάτων μοι, ὅπως συγχωρήσαιμι τὰ αὐτὰ δίκαια

καὶ

[k] Καὶ —— Μάρκος] Verſ. *& hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans.* Sed ſic diſtinguendum, καὶ τοίνυν μὲν, πλουτᾶ γὰρ Μάρκος ὁ δὲ Αλεξάνδρε ὑὸς παρθένον λαβὼν, ἀδελφῷ —— (*nam moritur Marcus Alexandri F. qui virginem duxerat*) *Uſſerius* quidem ad annum Chriſti 41. p. 641. cum verſione facit, & ait Marcum, cui deſponſa fuit Berenice, ante nuptias defunctum. verum ſola *Joſephi* auctoritate nititur, cujus verbis vim facit; cum expreſſe dicat *Joſephus* verſu ſuperiore —αὐτῷ ὑὸς Βερνίκλω— γαμεῖ. IBBETS.

[l] Ο δὲ Αλεξάνδρε ὑὸς,] Τῷ Λυσιμάχε ὑὸς *Busb.*

[m] Αδελφῷ —— βασιλέων] Conf. *alior.* lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

[n] Εἶναι αἰτησάμενος παρὰ Κλαυδίε.] Illud εἶναι non agnoſcit *Busb.*

[o] Ιουδαίων] Ιουδαίοις *Busb.*

[p] Εθνος ἐπὶ] Γένος *Busb.*

[q] Τῆς ἀρχῆς τοῦ εἰρημένου πεπαυμένον,] Illud τοῦ è *Cod. Busb.*

[r] Βιαζόμενον,] Υβριζόμενον *Voſſ.*

[s] Ιππάρχῳ] Eſt qui malit ἐπάρχῳ.

[t] Τῆ Αἰγύπτε,] Ita *Vat.* τῆδε deeſt *reliquis.*

[v] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ.] ΥΠΑΤΟΣ poſt ΕΞΟΥΣΙΑΣ adjicit *Busb.* non ita *Graci* cæteri & *Epiphan.*

[x] Εὐθὺ] Forte *Διὸς.* COCC.

[y] Ισης —— τετυχότας.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 7. §. 2. SPAN.

[z] Πιφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια] Πιφύλαττε *Vat.*

[a] Τῶ Ιουδαίων ἐθνάρχου] Ἐθνάρχης Ιουδαίων Alexandriæ. REL.

[b] Θρησκείαν,] Poſt *Θρησκείαν* iſta quæ ſequuntur, ἴσης πολιτείας τοῖς ἄλλοις Αλεξανδρεῦσι τετυχότων οὐκέτι, adjicit *Busb.* Verum deerant *Epiphanii* codicibus *noſtriſque* reliquis.

[c] Επαρχῆναι καὶ] Επαρχῆναι συνίζη ſolus *Busb.*

[d] Βούλομαι μηδὲν] Βούλομαι ὧν μηδὲν *Busb.*

[e] Πρότερον δικαίωμα,] Πρότερον *Busb.*

[f] Ιδίοις ἔθεσι] Ita *Voſſ.* Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

[g] Διάταγμα.] *L. B.* Δόγματα.

[h] Τὸν ἄλλον οἰκουμένην] Οἰκουμένη ſub Romanis. REL.

[i] Χειροτονηθεὶς] Χειροτονητοῖς pro inauguratus. REL.

[k] Βασιλέων Αγρίππα καὶ Ηρώδε] Ita *Busb.* & *Epiphan.* βασιλείας in *Editis Aliiſque.*

[l] Ρω-

"ἐν τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ [l] Ρωμαίοις ἡγεμονίᾳ Ιουδαίοις φυ-
"λάσσειν, καθὰ [m] τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνε-
"χώρησα, ὐ μόνον τοῦτο [m] τοῖς αἰτησαμένοις με χαρι-
"ζόμενος, ἀλλὰ [n] αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην
"ἀξίους κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους πίστιν ἐν φι-
"λίαν, μᾶλλον ἢ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ελ-
"ληνίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ
"ἐν ὅλῃ ἔτι θείᾳ Σεβαστοῦ αὐτοῖς ἐσῴζοντο πεπηρημένα· καλῶς
"ἂν ἔχειν [n] Ιουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ [n] ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ
"τὰ πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς [n] αὐτοὺς
"ἤδη νῦν παραγγέλλω μὲ ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ ἀπέχ-
"κέστερον χρῆσθαι, ἐν μὴ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμο-
"νίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους ἔτι νόμους φυλάσσειν, τοῦτό
"μὲ τὸ ἀφίσπαμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων ἐν τῶν κα-
"λωνιῶν [n] μητροπόλεων, τῶν ἐν τῇ Ιταλίᾳ [n] τῶν ἐκτὸς,
"βασιλεῖς τε [n] δυνάστας ἀφὶ τῶν ἰδίων πρεσβυτῶν ἐγ-
"γράψαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν, οὐκ ἔλαττον
"ἡμερῶν τριάκοντα, [o] ὅθεν [p] ἐξεπίτηδες καλῶς ἀναγνω-
"σθῆναι [q] δυνατόν.

"in omni imperio Romano degentibus jura
"eadem ſervare & habere quæ Alexandrinis con-
"ceſſa, libenter eorum precibus annui, nec ſo-
"lum iis qui à me petierunt hoc indulſi, verum &
"ipſos pro quibus rogatus ſum dignos *hoc beneficio*
"judicavi, propter fidem & amicitiam Romanis
"præſtitam; juſtiſſimum etiam cenſens, nullam,
"ne Græcarum quidem, urbem juribus illis pri-
"vandam, quoniam & ſub Divo Auguſto eis erant
"ſervata: proinde æquum eſſe arbitror ut Judæi
"etiam per univerſum noſtrum imperium patrios
"mores ſine impedimento aliquo ſervent, quos
"etiam nunc moneo ut hac noſtra gratia contenti
"modeſtius ſe gerant, nec religiones aliarum gen-
"tium contemnant, ſed leges ſuas cuſtodiant: vo-
"loque ut hoc meum edictum præſides civitatum
"atque coloniarum & municipiorum, tam intra
"Italiam quam extra, uti etiam reges & principes
"per miniſtros ſuos tranſcriptum habeant, & in
"hujuſmodi loco poſitum intra triginta dies, unde
"de plano recte legi poſſit.

ΚΕΦ. ε'.

Οἷα ὑπὲρ Αγρίππα εἰς Ιουδαίων ὑποστρέψαντος ἐπράχθη ἐν Ιεροσολύμοις· καὶ ἃ τε Πετρώνιος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν.

Τούτοις μὲν δὴ τοῖς διατάγμασιν, εἰς Αλεξάνδρειάν τε καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀποστελεῖσιν, ἐδήλωσεν [r] ὡς ἔχοι γνώμης Κλαύδιος Καῖσαρ· αὐτίκα δὲ Αγρίππαν, κομιζόμενον τὴν βασιλείαν, ὅτι τιμῆς λαμπροτέρας [s] ἐξέπεμψε, τοῖς ὅτι τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ὅτι τῶν ἐπιτρόποις διὰ γραμμάτων ὅτι σείλας [t] ἐρρωτμιον ἄγειν. ὁ δὲ, ὡς εἰκὸς ἦν τὸ ὅτι πρεῖττοσι τύχαις ἀνερχόμενον, μὴ ταχὺς ὑποστρέψειν· εἰς Ιεροσόλυμα δὲ ἐλθὼν, χαριστηρίους ἐξεπλήρωσε θυσίας, [v] ὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών. διὸ [x] καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι διέταξε μάλα συχνούς, τιμῶν τε χρυσῆν ἅλυσιν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ Γαΐου ἰσοστάθμου τῇ σιδηρᾷ, ἣ τοὺς [y] ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέδη, τὸ συγγνῆς εἶναι τύχης ὑπόμνημα, καὶ τὸ [z] ἐπὶ τῷ κρείττονι μαρτυρίαν μεταβολῆς, τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀνεκρέμασε παρὰ τὸν [a] ζαζοφυλάκιον, [b] ἵν' ᾖ δεῖγμα, καὶ ἅ τὰ μεγάλα δυνατὰ ποτε πεσεῖν, καὶ τὸ τὸν Θεὸν ἐγείρειν τὰ πεπτωκότα· πᾶσι γὰρ τοῦτο ἐνεφάνιζεν ἡ τῶν ἁλύσεως ἀνάθεσις, ὅτι βασιλεὺς Αγρίππας ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας εἰς δεσμωτὴν ἀπέδυ τὸ πρὶν ἀξίωμα· καὶ μετ' ὀλίγον τὰ πέδης ἐκβὰς, εἰς βασιλέα τὸ πάλαι λαμπρότερον ἠγέρθη. διὰ τούτων ἐνοεῖσθαι ὅτι τὰ ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πᾶσιν ὀλισθαίνειν τὰ μεγέθη, καὶ τὰ κλιθέντα δυνατὰ πάλιν ἀνορθοῦσθαι ὑψοῦ.

β'. Ἐντελῶς δ' οὖν θρησκεύσας [c] τὸν Θεὸν Αγρίππας, Θεόφιλον μὲν τὸν Ανάνου τὸν ἀρχιερωσύνης μετέσχεν· τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, τούτῳ [d] Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν, τιμῇ ἐκείνου προσήνεγκε τιμήν. δύο δὲ ἦσαν ἀδελφοὶ τῷ Σίμωνι καὶ πατὴρ Βοηθὸς, [e] ὃ τῆ θυγατρὶ βασιλεὺς συνῴκησεν

CAP. VI. V.

Quænam Hieroſolymis acta erant ab Agrippa poſt reditum ejus in Judæam: & quæ Petronius ad Doritas pro Judæis ſcripſit.

HIS igitur edictis, in Alexandriam & totum terrarum orbem miſſis, oſtendit Claudius Cæſar qua erat erga Judæos voluntate: moxque Agrippam, regnum * curaturum, ſplendidioribus auctum honoribus dimiſit, cum per literas provinciarum præſidibus & procuratoribus mandaſſet ut amice eum & benevole exciperent. Ille vero, id quod veriſimile erat homini facere cui proſpere omnia ceſſerunt, cum *magna* celeritate reverſus eſt: cumque Hieroſolyma perveniſſet, victimas pro gratiarum actione immolavit, ita ut nihil à lege præſcriptum omiſerit. unde & multos Naziræos tonderi præcepit; & catenam auream, quam ei dederat Cajus, pondere parem illi ferreæ quæ regias manus vinxerat, in triſtis fortunæ monumentum ejuſdemque in melius mutatæ teſtimonium, intra conſeptum templi ſupra gazophylacium ſuſpendit, ut documento eſſet, & maxima poſſe concidere, Deumque ſolere ea quæ ceciderant erigere. omnibus enim oſtendebat catenæ dedicatio, quod regi Agrippæ levicula de cauſa in vincti conditionem mutata fuerit priſtina dignitas; pauloque poſt vinculis laxatus in regem evaſerit *multo* quam ante ſplendidiorem. ut hinc liceat intelligere, ita hominibus eſſe à natura comparatum, ut celſiſſimi quique facile prolabantur, inclinatique iterum provehi poſſint ad illuſtriorem dignitatem.

Agrippam in regnum ſuum remittit Claudius.

Quænam poſt reditum præſtiterit Agrippa.

2. Cum itaque omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, rite præſtitiſſet Agrippa, Theophilum quidem Anani filium ſubmovit à ſummo ſacerdotio; & Boëthi filium Simonem, cognomine Cantheram, in ejus locum ſubſtituit. Erant autem Simoni fratres duo & Boëthus pater, cujus filiam He-

Simon Cantheras pontifex factus vice Theophili.

l Ρωμαίοις ἡγεμονίαις] Sic *Busb.* Ρωμαίοις in *cæteris.*
m Τοῖς αἰτησαμένοις] Αὐτοῖς *Busb.*
n Ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ] Ita *Vat.* ἐφ' ἡμᾶς in *Editis Aliiſque.*
o Ὅθεν ἐξεπιτηδὲς καλῶς] Hæc formula (inquit *Seldenus* de *Synedr.* l. 1. c. 8) Romano in imperio, ut notiſſima, edictis hujuſmodi ſubſcribi ſolebat, literis ſuis tantum initialibus ad hunc modum, U. D. P. R. L. P. *Unde de plano recte legi poſſit.*
p Ἐξεπιτήδες] Ἐξ ἐπιτ SPANH.
q Δωϊάν.] Forte δωϊήν. COCC.
r Ἐχοί] *L. B.* ἔχοι.
* *Curaturum*,] *Al.* recepturum.
s Ἐξέπεμψε,] Ἐξέπεμπεν *Busb.*
t Ἐρρωτμιον ἄγειν] Ἐρώσασθαι αὐτὸν ἄγειν *Vat.* & *Voſſ.*
v Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών.] Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἐστὶν ἀπολιπὼν *Busb.* ἀπολιπὼν habet *Voſſ.*
x Καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι] Ναζιραίων μάλα συχνοὺς διέταξε ξυρᾶσθαι, τιμῶν ὃ χρ. *Busb.*
y Ηγεμονίδας χεῖρας ἐδέδη,] Ηγεμονίας *Busb.*
z Ἐπὶ τῷ κρείττονι μαρτυρίαν μεταβολῆς,] Ἐπὶ τὸ κρεῖττον *Busb.* & *Gall.* εἰς τὰ κρείττω *L. B.*
a Ζαζοφυλάκιον,] De incenſis ſub Tito Gazophylaciis ἀλωτ. lib. 6 c. 5. § 2. Vide de Gazophylaciis & in iis contentis Ezechiæ Regis 11 Reg. xxxix. 2. SPANH.
b Ἵν' ᾖ δεῖγμα,] Ἵν' εἴη δεῖγμα *Busb.*
c Τὸν Θεὸν Αγρίππας,] Ita cum *Busb.* & *Voſſ.* τῷ Θεῷ in *Editis Aliiſque.*
d Καν θηρᾶς ἐπίκλησις ἦν,] Ita *Busb.* & *Zonar.* Καν θήρας in *cæteris.*
e Οὗ —— δεδήλωται.] Herodis Magni uxor filia Simonis Pontificis, vid. ſupr. ἀλωτ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

Herodes rex uxorem duxerat, quemadmodum ſupra declaravimus. Tam igitur ipſe quam pater & fratres pontificatum adeptus eſt, uti etiam Simonis Oniæ filii tres, ſub imperio Macedonum, quod in ſuperioribus memoravimus.

Agrippæ in Hieroſolymitas benignitas.

3. Cum autem res pontificatus ita conſtituiſſet rex, Hieroſolymitis deinde amoris ipſorum & benevolentiæ gratiam retulit. nam remiſit eis tributum quod pro ſingulis ædibus pendebatur, quod pulchrum eſſe duceret, ſe non pati ab illis amore & benevolentia ſuperari. Silam autem omnibus *ſuis* copiis præfecit, quem multorum laborum ſocium & participem habuerat. At paulo admodum poſt Doritæ *quidam* juvenes, ſanctitati anteponentes audaciam *ſuam*, ita facti à natura ut projectæ eſſent temeritatis, ſtatuam Cæſaris in ſynagoga Judæorum poſuerunt. id quod Agrippam magnopere irritabat. nam idem effecerant, ac ſi patriam legem ſublatum iviſſent. Quare ſine mora Publium Petronium convenit, qui tum Syriæ præſes erat, & in Dorienſium quoſdam accuſationem inſtituit. Ille vero non minus ægre ferens hoc facinus (nam & ipſe pro flagitio habuit quod contra leges factum erat) Dorienſibus, qui defecerant, aſperius ſcripſit in hæc verba.

Doritarum audax facinus.

VI. *Petronii contra Doritas edictum.*

"PUBLIUS PETRONIUS "NIUS, LEGATUS TIBERII CLAUDII "CÆS. AUG. GERMANICI, MAGISTRA"TIBUS DORIENSIUM EDICIT. Quo"niam veſtrum quidam eò inſolentiæ proceſſe"runt, ut, cum edictum propoſitum fuerit à Clau"dio Cæſare Auguſto Germanico, quo Judæi "ſuis legibus vivere permittuntur, id non egeritis "ut ei obſequium præſtaretis, ſed omnia è contra "feceritis, prohibentes Judæos conventus ſuos a"gere, in ejuſmodi loco Cæſaris ſtatuam collocan"do; qua re & maleficium admittitis non ſolum "in Judæos, ſed & in imperatorem, cujus ſtatua "rectius in proprio templo poneretur quam in "alieno, idque in loco ubi cœtus celebrantur, cum "à natura juſtum ſit ut ſui quiſque loci ſit domi"nus prout decrevit Cæſar, (nam ridiculum eſſet "mea decreta commemorare poſt imperatoris edi"ctum, quo Judæis permiſit uti ſuis utantur mo"ribus *& inſtitutis*, ac præterea ſanciit ut civita"tis jus ex æquo cum Græcis obtineant) eos qui"dem, qui talia contra Auguſti edictum auſi ſunt, "ita ut & ipſi indigne ea ferant qui ex primoribus "illorum eſſe videntur, non ſuo ex conſilio ſed po"puli furore facta eſſe aſſeverantes, jubeo per cen"turionem Vitellium Proculum ad me adduci fa"ctorum rationem reddituros, primos vero magi"ſtratuum hortor, ut fontes (niſi exiſtimari velint "injuriam ſua voluntate illatam eſſe) centurioni "indicent, operam dantes ne quæ turbæ aut rixæ "præbeatur occaſio, (quam quidam mihi captare "videntur ex iſtiuſmodi rebus) utpote quod ni"hil mihi cariſſimoque regi Agrippæ curæ magis "ſit, quam ne Judæorum gens occaſionem arripi"ens, ſemet defendendi prætextu congregetur, & "ad inſaniam uſque tumultuetur. Quo autem cer"tius cognoſcatis Auguſti de toto hoc negotio "mentem & ſententiam, quæ ille non ita pridem

Ηρώδης, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωϰ. σὺν τοῖς ἀδελφοῖς οὖν τὴν ἱερωσύνην ἔσχεν ὁ Σίμωνι, ϰ σὺν τῷ πατρὶ, καὶ ϰ ὕστερον ἔσχον οἱ Σίμωνος τρεῖς υἱεῖς τὴν [f] Ονία παῖδες τρεῖς ὄντες ὑπὸ τὴν τῶν Μακεδόνων ἀρχὴν, ὅπερ ἐν τοῖς προαγόντως χαρακτῆρι παρέδομεν.

γ. Καταϰοσμήσαντος δὲ τὰ περὶ τὰς ἀρχιερείας [g] ὅτως ὁ βασιλεὺς, τὰς Ιεροσολυμίτας ἠμείψατο τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίας. [h] ἀνῆϰε γὰρ αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἑϰάστης οἰϰίας, ἐν ϰαλῷ τιθέμενος ἀντιδόσθαι τοῖς ἠγαπηϰόσι φιλίαν. [i] ὑπῆρχον δὲ ἀπέδειξε πάντος τοῦ στρατεύματος Σίλαν, ἄνδρα πολλῶν αὐτῷ πόνων συμμεταϰόντα. παντάπασι δὲ ὀλίγοι χρόνοι διελθόντος, Δωρίται νεανίσϰοι τὴν ἀσϰησιν [k] προθέμενοι τόλμαν, ϰ πεφυϰότες [l] εἶναι θρασεῖς θεμένοις, Καίσαρος ἀνδριάντα ϰομίσαντες εἰς τὴν τῶν Ιουδαίων συναγωγὴν ἀνέϑηϰαν. τοῦτο σφόδρα τὸν Αγρίππαν παρώξυνε. ϰαταλύειν γὰρ τῶν πατρίων αὐτὸ νόμων ἐδόϰει. ἀμελήσαντος δὲ τοῦ Πούπλιον Πετρώνιον, ἡγεμόνα τῆς Συρίας ὄντος τότε, ϑορυβεῖται, ϰ [m] ϰαταλείψαντα τὴν [n] Δωριέων. ὁ δὲ οὐϰ ἤνεγϰε πρὸς τὴν πραχθεῖσαν ϰαταφρόνησιν, ϰ γὰρ αὐτὸς ἔϰρινεν ἀσέβειαν τὴν τῶν ἐπόμενον ϑορυβήσασιν, τοῖς ὑποστᾶσι τῶν Δωριέων σὺν ὀργῇ τάδε ἔγραψε.

"ΠΟΥΠΛΙΟΣ ΠΕΤΡΩΝΙΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ "ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙ"ΚΟΥ, [o] ΔΩΡΙΕΩΝ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ ΛΕΓΕΙ. Επ"ὸὴ τοσαύτη τόλμη ὑποψίας τινὲς ἐχρήσαντο ἐξ ὑμῶν, "[p] ὥστε μηδὲ, διὰ τὸ μεταθεῖναι τὸ διάταγμα Κλαυδίου "Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανιϰοῦ περὶ τῶν ἀφέσεως Ιουδαίοις "φυλάσσειν τὰ πάτρια, πεισθῆναι [q] ὑμᾶς αὐτῷ, πάντα τὰ "ἅ πάντα πρᾶξαι, συναγωγὴν Ιουδαίων ϰωλύοντας εἶναι, "διὰ τὸ μεταθεῖναι ἐν αὐτῇ τὸν Καίσαρος ἀνδριάντα, "ϑρασυνομοῦντας οὐϰ εἰς μόνους Ιουδαίους, ἀλλὰ ϵ εἰς "τὸν αὐτοϰράτορα, ὃ ὁ ἀνδριὰς [r] βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ "ναῷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἐπῆρτο, ϰ ταῦτα ἐν τοῖς τῆς συνα"γωγῆς τόποις, [s] τῇ φύσει δικαίως ὄντος ἕνα ἕϰαστον "τῶν ἰδίων τόπων ϰυρεύειν ϰ τὸ Καίσαρος ἐπιϰρί"μα· τοῦ γὰρ ἐμοῦ ὑπιϰρίματος μιμνήσϰεσϑαι γελοῖόν ἐστι "μὴ τὸ τοῦ αὐτοϰράτορος διάταγμα τοῦ ὑπηρετῆσαι "Ιουδαίοις τοῖς ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι, ἔτι μέντοι ϵ συμπο"λιτεύεσθαι τοῖς Ελλησι πεϰελευσμένου· τοὺς μὲν οὖν "τὸ διάταγμα τοῦ [t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα τετολμηϰότας, ἐφ' "ᾧ ϵ αὐτοὶ ἠγανάϰησαν οἱ δοϰησῶντες αὐτῶν ἐξέχειν, "ϰ τῇ ἰδίᾳ σωφροσύνῃ γεγυμνάϰασι λέγοντες, ἀλλὰ τῇ τοῦ "πλήϑους ὁρμῇ, ὑπὸ ἑϰατοντάρχου Πρόϰλου Οὐιτελλίου "ϰελεύσαντος ἐπ' ἐμὲ ἀναχϑῆναι τῶν πεπραγμένων λόγον "[v] ἀποδώσοντας, τοῖς δὲ πρώτοις ἄρχουσι ϑορυβῶ, εἰ "μὴ βέλτιον δοϰεῖν ϰαὶ τοῦτο αὐτῶν σωφρόνως γεγυμνά"σϑαι τὸ ἀδίϰημα, ὑπόδειξαι τοὺς αἰτίους τῷ ἑϰατοντάρχῃ, "μηδεμιᾶς σέσεως μηδὲ μάχης ἐσούσης ἀφορμὴν ἡμεῖν "ἵνα πρὸς δοϰῶσί μοι ζητεῖσϑαι διὰ τοιούτων ἔργων, ϰ "ἐμοὶ ϰαὶ τιμιωτάτῳ μοι βασιλέως Αγρίππα ϰύριος "μᾶλλον σπουδαζομένων, ἢ ἵνα μὴ ἀφορμὴν [x] δραξάμενον "τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, [y] ὑπὸ τῆς ἀμυϑήτου σωφροσύνης "συναθροισθὲν, εἰς ἀπόνοιαν [z] χωρῇ. ἵνα δὲ γνωρισθῇ "ρον ᾖ, πῶς ϵ ὁ Σεβαστὸς περὶ ὅλα τὰ πάντα ἐφρόνησε, "πρὸ

[f] Ονία παῖδες τρεῖς] Ονίου *Busb.*

[g] Οὕτως ὁ βασιλεύς,] Ita *Busb.* ὅτος in *Græcis reliquis.* Οὕτως ὁ βασιλεὺς Αγρίππας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Rex igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes inſtituens.*

[h] Ανῆϰε γὰρ] *L. B.* αὐτῆϰε γάρ.

[i] Ιπαρχον] Επαρχον *Gall.* & *Voſſ.* in *margine.*

[k] Προϑέμενοι] *L. B.* προσϑέμενοι.

[l] Καὶ πεφυϰότες εἶναι] Ita *Busb.* & *Voſſ.* nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *cum natura viderentur audaces.* ϰαίπερ ἀεὶ πεφυϰότες in *Editis Aliiſque.*

[m] Καταλιπόντα τὴν Δωριέων.] Κατηγορεῖ *Zonar.*

[n] Δωριέων.] Vid. mox infr. SPANH.

[o] Δωριέων] Leg. Δωριτῶν ut paulo ante Δωριῆς. SPANH.

[p] Ωστε μηδὲ,] Ita *Voſſ.* ὥστε ἀφὶ τὸ π. in *Editis Aliiſque.* quæ lectio ferri poteſt, ſi mox legatur, μὴ πεισθῆναι.

[q] Υμᾶς] *Gen.* ὑμῶν.

[r] Βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ,] Iterum cum *Cod. Voſſ.* βελτίων in *reliquis.*

[s] Τῇ φύσει δικαίως ὄντος] Sic lego. Τῇ φύσει δικαιῶτος in *Editis* & *MSS.* Si quis malit, Τῇ φύσει δικαίως ὄντος, per me licet.

[t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα] Σεβαστοῦ Καίσαρος Κλαυδίου τετολμηϰότας, ὡς τῶν Ιουδαίων συναγωγὰ μεταϑεϊϰότας τὸν ἀνδριάντα, ἐν ᾧ *Busb.* Ita vero, utpote nec agnita ab *Epiphanio* nec ab aliis, in textum recipere nolui.

[v] Αποδώσοντας,] Παρανομοῦντας. οὐϰ εἰς νόμους Ιουδαίους, ἀλλὰ ϰ εἰς τὸν αὐτοϰράτορα, post ἀποδώσοντας adjicit *Busb.*

[x] Δραξάμενον τὸ τοῦ Ιουδαίων ἔθνος,] Ita *Busb.* δραξάμενοι in *cæteris.*

[y] Υπὸ τῆς ἀμυήτου σωφρόνως] Υπὲρ τὴν ἀμυήτου σωφροσύνην *Busb.* & *Voſſ.*

[z] Χωρῇ.] Χωρίον *Busb.*

"τὰ ἐν Αλεξανδρείᾳ αὐτῷ Δ|απάσματα προτεθέντα [a] προσ-
"έθηκα, ἅπερ, εἰ Ϲ γνώρεμα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ, τότε Ϲ
"ὅτι τῷ βήματι Ϲ ἀνέγνω ὁ τιμιώτατός μοι βασιλεὺς
"Αγρίππας, δικαιολογησάμενοϹ προῒ τὸ μὴ δεῖν αὐτὸς
"ἀφαιρεθῆναι τὰ τοῦ Σεβαστοῦ δωρεᾶς. εἰς τὸ οὖν τὸ λοι-
"πὸν, προσαγγέλλω, μηδεμίαν προφάσιν στάσεως μηδὲ τα-
"ραχῆς ζητεῖν, ἀλλὰ ἑκάστους τὰ ἴδια θρησκεύειν ἔθη.

δ'. Πετρώνιος μὲν οὖν οὕτω πρόνοησεν, διορθώ-
σεως μὲν τὸ προσομηθὲν ἤδη τυχεῖν, γνώσεσθαι δὲ πα-
ρασκήσιον μηδὲν εἰς αὐτούς. Αγρίππας δὲ ὁ βασι-
λεὺς "ἀφείλετο μὲν τὴν ἱερωσύνην τὸ [b] Καντηρᾶν Σί-
"μωνα, Ιωνάθην δὲ πάλιν ἐπ' αὐτῷ ἦγε τὸ [c] Ανάνου,
"τοῦτον ἀξιώτερον τῆς τιμῆς ὁμολογῶν εἶναι. τῷ δὲ σὺν
"ἀσμενιστὸν ἐφάνη, τὴν τοσαύτην ἀπολαβεῖν τιμήν.
"παρρησιάζομαι [d] γοῦν ταῦτα λέγων. "Σοὶ μὲν οὖν, ὦ
"βασιλεῦ, τετιμημένῳ χάριν Δ|ὰ ψυχῆς ἔχων
"τοῦτ' ὅμως γέρας σὴ [e] δίδως βελήσει, εἰ καὶ πρὸς
"ἐμὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιον ἔκρινεν ὁ Θεός. ἅπαξ
"γὰρ ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι. τότε γὰρ αὐτὸν
"ἡμφιασάμην ὁσιώτερον, ἢ νῦν ἀπολήψομαι. σὺ δὲ,
"εἰ [g] βούλῃ τὸ ἀξιώτερον ἐμοῦ νῦν τὸ γέρας λαβεῖν, δι-
"δάχθητι. πάσης καὶ πρὸς τὸ Θεὸν ἁμαρτίας καὶ πρὸς
"σὲ, βασιλεῦ, καθαρὸς ἀδελφός ἐστί μοι. πρέπουσα τῇ
"τιμῇ τοῦτον σωίζημι." τούτοις ὁ βασιλεὺς ἡσθεὶς τοῖς
λόγοις, τὸν Ιωνάθην μὲν [h] ἔασε, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ Ματθίᾳ τὴν ἱερωσύνην ἔδωκε· καὶ μετ' ὀ πολὺ, Πετρώνιον μὲν Μάρσος διεδέξατο, καὶ διῆπε Συ-
ρίαν.

"Alexandriæ edixerit hisce adjunxi, quæque licet
"omnibus nota esse videantur, carissimus rex A-
"grippa pro tribunali mihi recitavit, cum con-
"tendisset Judæos privari non debere Augusti be-
"neficio. Quamobrem edico, ut in posterum nul-
"lam quæratis seditionum turbarumve occasio-
"nem, sed liberum sit unicuique suo more rituque
"Deum colere.

4. Atque ita quidem provisum est à Petronio, ut quicquid errati fuerit admissum corrigeretur, & deinceps *caveretur* ne tale quidpiam Judæi paterentur. Tunc autem rex Agrippa pontificatum Simoni Cantheræ ereptum Jonathæ Anani filio restitutum ibat, hunc ipsum honore digniorem esse præ se ferens. Illi vero haud gratum videbatur, ut tanta augeretur dignitate. eam itaque recusabat, hujusce modi usus oratione. "Equidem gaudeo, ô Rex, quod adeo me honorandum esse vo-
"luisti, mecum grato animo recolens dignitatem
"qua sponte tua & voluntate me cohonestas, etsi
"me Deus pontificatu plane indignum judicavit.
"Mihi autem satis est, semel induisse sacras vestes.
"tunc enim sanctè magis eas accepi, quam nunc
"recepturus sum. Tum vero, si modo vis ut *ali-*
"*cui* me digniori deferatur honos, à me edoceri ne
"graveris. Est mihi frater, ab omni & in Deum
"& adversum te, Rex, peccato immunis. hunc
"tibi commendo, ut qui par sit isti dignitati."
His verbis rex delectatus, Jonatham quidem præteriit, Matthiæ vero, ex fratris ejus consilio, pontificatum dedit: nec ita multo post Petronio, in Syria administranda, successit Marsus.

Pontificatus Simoni Cantheræ ademptus, Jonathæ offertur.

Is honorem recusat.

Matthias fit pontifex.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ τοῦ Σίλα, καὶ Δ|ὰ τί ἠγανάκτησε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αγρίππας. ὡς Αγρίππας προσέβαλλεν ἤρξατο τοῖς Ιεροσολύμοις τείχει, καὶ ὡς Βηρυτίοις εὐηργέτησεν.

CAP. VII.

De Sila, & cur ei succensuit rex Agrippa. Quomodo Agrippa cœpit Hierosolymis murum circundare, quæque in Berytios contulit beneficia.

VII.

Σιλας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἵππαρχος, ἐπεὶ Δ|ὰ πάσης [i] αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς, ἀδένα κίνδυνον αὐτῷ ποτὲ κοινωνεῖν ἀνηνάμενος, ἀλλὰ καὶ τὰς σφαλερωτάτας [k] ὑποδὺς πολλάκις πόνους, πεποιθήσεως ἐπ' ἀνάπαλιν, προσήκειν ὑπολαμβάνων ἰσοτιμίαν βεβαιότητι φιλίας. ἐθαρρεῖτο τοίνυν ὑπερκαθήμενος τῷ βασιλεῖ, παρρησίαν δὲ διὰ πάσης ὁμιλίας ἦγε. καὶ ἐν τοῖς φιλοφρονήμασιν ἐγίνετο φορτικὸς, σεμνυνόμενος ἑαυτὸν ἀμέτρως, καὶ πολλάκις τῷ βασιλεῖ τὰ συγκεκραμένα τῆς τύχης ἄγων εἰς ἀνάμνησιν, ἵνα τῷ ἑαυτοῦ [l] τότε σπουδῇ Δ|ηλώσειεν. συνεχῶς δ' ἦν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ [m] κάμοι, πολλὰ διεξιών. τούτων οὖν τὸ πλεονάζον ὀνειδισμὸς ἐδόκει, διὸ προσόντως ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τὴν ἀπαμίδητον παρρησίαν τοῦ ἀνδρός. οὐ γὰρ ἡδεῖαν δὲ αἱ τῶν ἀδόξων χρόνων ἀναμνήσεις· εὐήθης δὲ ὁ διϊσχυρίζων [n] ἃ ποτε ὠφέλησε προφέρων. τέλος γοῦν ἀνηρέθισε σφόδρα ὁ Σίλας τοῦ βασιλέως τὸν θυμὸν, καὶ κατεῖδε, ὀργὴ πολέου ἢ λογισμῷ δοὺς, ἀ τῆς ἱππαρχίας μόνον μετέστησε τὸν Σίλαν, ἀλλὰ καὶ παρέδωκε δεδησόμενον εἰς τὴν ἐκείνου πατρίδα πέμψας. χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἠμβλύνθη, καὶ λογισμοῖς εἰλικρινέσι τὴν περὶ τὸν ἀνδρὸς κρίσιν ἐφῆκεν, ἐν νῷ λαμβάνων [o] ὅσους ὑπὲρ ἐκεί-

Silas autem præfectus militiæ regiæ, quia, in omni fortunæ vicissitudine ei fidelis, nullius unquam periculi socius esse detrectaverat, sed & labores difficillimos sæpe subierat, magna *benevolentiæ ejus* fiducia nitebatur, secum cogitans honorem sibi tribui debere amicitiæ suæ constantiæ parem. quapropter regi in omnibus æquari volebat, & quotiescunque cum eo esset summa utebatur dicendi libertate: & in familiaribus colloquiis molestus erat, sese immodice extollens, & regi sæpiuscule tristia fortunæ in memoriam revocans, ut ostenderet quo esset eo tempore in illum animo studioque: tum & frequens erat in memorando, quot labores pro eo pertulerit. Itaque cum in istis nimius fuerit, regi ea exprobrare videbatur; adeo ut hominis effrenem libertatem infeste & iniquo animo tulerit rex. nam res injucunda est temporis inglorie acti recordatio: & insipientis est perpetuo dicere, quot & quæ olim alicui dederit beneficia. Tandem igitur Silas regis animum adeo vehementer irritavit, ut ille, iræ magis quam rationi obsequens, non solum militiæ præfecturam Silæ ademerit, verum etiam in vincula conjecerit & in patriam suam ablegarit. Tempore autem ira mitigata est, & rationem à præjudiciis liberam in con-

Silas Agrippæ in adversis socius.

Silas Agrippam offendit, & in patriam vinctus mittitur.

---

a Προστίθηκα, [*L. B.* προέθηκα

b Καντηρᾶν Σίμωνα,] Καθυρᾶ in *Edit. Basil.* Verum aut Καρθήραν aut Καντηρᾶν legendum cum *Cod. Busb.*

c Ανάνου,] Ανανίᾳ solus *Busb.*

d Γοῦν] *L. B.* δ' ὧν.

e Δίδως βουλήσει,] Ita cum *Cod. Busb.* δίδωσι in *reliquis.* δίδωσιν ἢ σὴ βουλῇ *Lugd. Bat.* δίδοῦ) legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

f Ενδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι.] Ενδὺς *Busb.* & *Voss.*

g Βούλῃ τὸ ἀξιώτερον] Βούλει *Busb.*

h Ἔασε, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ] Ηγάσατο τὴν γνώμης, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *Busb* & *Lugd. Bat.* in *Marg.* nisi quod τῷ ἀδελφῷ habeat.

i Αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς,] Αὐτοῦ *Busb.*

k Ὑποδὺς πολλάκις πόνους,] Ὑποδὺς ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους καὶ κινδύνους *Busb.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *sed cum eo manifestis in laboribus & necessitatibus succubuerat.*

l Τότε σπουδῇ δηλώσειεν.] Illud τότε è *Cod. Busb. Zonara* & *Epiphan.*

m Κάμοι,] Σὲ μοι *Gen.* κάμοι *Ed. Basil.* SPANH.

n Α ποτε ὠφέλησε προφέρων.] Ita *Busb.* & *Voss.* ἅπερ ὠφέλησε in *Editis Aliisque.*

o Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου] Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους ὑπέστη καὶ ταλαιπωρίας *Busb.*

Recusat cum Agrippa in gratiam redire.

consilium de homine adhibuit *rex*, secum animo reputans, quantum ille laborum pro se pertulisset. Itaque cum diem celebraret natalem, quo omnibus qui sub ejus erant imperio læta convivia agitabantur, Silam quamprimum revocari jubet, secum epulis accubiturum. Is autem, cum liberiori uteretur ingenio, se justam irascendi causam nactum esse existimabat, quam non celabat eos qui ipsum accerserent, dicens, "Ad quem me honorem vo-"cat rex è vestigio periturum? neque enim priora "meæ in ipsum benevolentiæ præmia diuturna "esse passus est, sed me illis spoliavit cum contu-"melia. num me loquendi libertatem amisisse cen-"set? quâ, certo quodam conscio, fretus, nunc ma-"gis clamabo, è quibus cum calamitatibus eripue-"rim, quos labores pro ejus salute & dignitate ad-"ierim: pro quibus *officiis* me vinculis & obscuro "carcere remuneratus est. Ego certe horum nun-"quam oblivisear. immo forsan, cum è vita mi-"gravero, mihi manebit præclare factorum me-"moria." Hæc vociferabatur, jubebatque ut eadem regi referrent. Ille vero, cum insanabili eum ingenio esse videret, in custodia reliquit.

Agrippa ab Hierosolymis muniendis desistit, ita volente Claudio.

2. Tum autem Hierosolymorum muros, spectantes ad novam civitatem, publicis sumptibus muniebat, partim eos in latitudinem augendo, partimque in altitudinem extollendo: & fecisset eos adversus omnem humanam vim inexpugnabiles, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari molimen *regis* per literas significasset. Quo factum ut Claudius, suspicatus aliquid innovatum iri, Agrippæ mandarit statim ut à mœnibus ædificandis desisteret: atque ille non committendum esse censuit ut dicto non audiret.

Agrippæ elogium.

Comparatio Agrippæ & Herodis Magni F.

3. Erat autem rex iste à natura ita factus, ut muneribus studeret esse beneficus, & populos liberalitate demereri magnopere desideraret, & large effuseque sumptus faciendo sibi pararet nominis celebritatem, dando voluptatem capiens, gaudensque ita vitam agere ut ab omnibus prædicaretur; Herodis, qui ante eum regnaverat, moribus plane dissimilis. Nam huic natura erat prona ad ultionem & in ea inexorabilis, ut qui in vexandis quos habebat exosos modum nullum servaret, quique adeo fateretur majorem sibi ad Græcos quam ad Judæos esse adjunctionem: quippe alienigenarum urbes pecuniæ largitione decorabat. aliis balnea & theatra, atque aliis templa & porticus exstruebat; at Judæorum ne ullam quidem urbem vel minimo cohonestavit ornatu, donove aliquo memorabili *dignatus est*. Agrippa contra miti erat ingenio, in universos ex æquo beneficus. in exteros omnes humanus erat, &, cum illis munificentiam suam ostenderet, popularibus suis * cujusque ratione habita benignus, magisque dolens vicem illorum *in adversis*. Quapropter libenter & assidue Hierosolymis degebat, & patriorum institutorum custos erat religiosus. adeoque seipsum in omnibus mundum purumque servabat; neque diem unquam unum intermittebat, quin rem sacram ex lege faceret.

νυ πόνυς σκεῖν ⊖ ἀνέτλη. P ἡμέραν ἂν ἑορτάζων αὐτοῦ γενέθλιον, ὅτε πᾶσιν ὧν ἦρχεν εὐθυμίαν καθίσαντο θάλειαι, τὸν Σίλαν ἀνεκάλει πρῶτα, πυκνίον αὐτῷ γλυκυμενον. q τῷ ὃ τρόπ ⊖ ἐλευθέρας ὢν, ἐδόκει προσληφέναι δικαίαν αἰτίαν ὀργῆς, ὡς σὺν r ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν, λέγων, "ὅπῃ ποίαν ὁ βασιλεὺς τιμὴν ἀναπαλεῖ με, "τὴν μετὰ μικρὸν s ἀπολουμένην; οὐδὲ γὰρ τὰ "πρῶτά μοι χάρις τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐτήρησεν, "ἀπεσύλησε δὲ ὑβρίσας. ἢ πεπόσθαι νενόμικε "t με τῆς παῤῥησίας, ὡς ὑπὸ u τινος συνειδότ ⊖ "ἔχων x νῦν βοησομαι μᾶλλον, ὅσων αὐτὸν ἐξελυσά-"μην δεινῶν, ὅσους ἤνεγκα πόνυς, σκεῖνῳ y χαρι-"ζόμεν ⊖ σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν, ὧν χάριτος ἠνεγκά-"μην δεσμὰ καὶ z σκότεινον εἱρκτήν. σὺν ἐγὼ πα-"τε τούτων λήσομαι. τάχα a καμοὶ τὴν τῆς ἀρε-"τείας b συνεποίσεται μνήμην καὶ μεταναστᾶσα τῆς "σαρκὸς ἡ ψυχή." ταῦτα ἀνεβόα, καὶ διεπατεῖτο τῷ βασιλεῖ λέγειν c αὐτά. ὁ ὃ ὡς ἀνιάτως ἐιχε διακείμενον, πάλιν εἴασεν ἐν φρυρᾷ.

β'. Τὰ δὲ τῶν Ιεροσολύμων τείχη, τὰ πρὸς τὴν καινὴν νεύουσα πόλιν, d δημοσίως ὠχύρου δαπάναις, e τῇ μὲν εὐρυώπων εἰς πλάτ ⊖, τῇ δὲ εἰς ὕψ ⊖ ἐξαίρων· καὶ ἐξειργάσατο ταῦτα πόσης ἀνθρωπίνης κρείττονα βίας, εἰ μὴ f Μάρσ ⊖ ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν Κλαυδίῳ Καίσαρι διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τὸ πραττόμενον. καὶ νεωτερισμόν τινα Κλαύδι ⊖ ὑπονοήσας, ἐπέσκηλεν Αγρίππᾳ μετὰ σπουδῆς παύσασθαι τῆς τῶν τειχῶν ἐξοικοδομήσεως· ὁ δὲ ἀπειθεῖν οὐκ ἔκρινεν.

γ'. Επεφύκει δὲ ὁ βασιλεὺς g ὅτ ⊖ εὐεργετικὸς εἶναι ἐν δωρεαῖς, καὶ μεγαλοφρονῆσαι ἐθνῃ Φιλοτίμ ⊖, καὶ πολλοῖς ἀθρόως δαπανήμασιν ἀνιέρας αὐτὸν εἰς ὑπερφάνειαν, ἡδόμεν ⊖ τῷ χαρίζεσθαι, καὶ τῷ βιοῦν ἐν εὐφημίᾳ χαίρων, κατ' ἐδέν Ηρώδῃ τῷ πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὸν τρόπον συμφερόμεν ⊖. h σκεῖνος γὰρ πονηρὸν ὡς ἦθ ⊖ ὑπὸ πικρίαν ἀπότομον, καὶ κατὰ τῶν ἀπηχθημένων ἀπαμίδητον, Ελλησι πλέον ἢ Ιουδαίοις οἰκείως ἔχειν i ὁμολογούμενον· ἀλλοφύλων γέ τοι πόλεις ἐσέμνυνε δώσι χρημάτων, βαλανείων, θεάτρων τε ἄλλοτε κατασκευάς. ἔστιν αἷς ναοὺς ἀνέστησε, τοὺς ἄλλους· ἀλλ' Ιουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ὑπερκύψης ἠξίωσεν, οὐδὲ δώσεως ἀξίας μνημονεύθηναι. πρὸς ὃ ὁ τρόπ ⊖ Αγρίππᾳ, καὶ πρὸς πάντας τὸ εὐεργετικὸν ὅμοιον. τοῖς ἀλλοεθνέσιν ὡς φιλάνθρωπ ⊖, κἀκείνοις ἐνδεικνύμεν ⊖ τὸ φιλόδωρον, τοῖς ὁμοφύλοις ἀναλόγως χρῆσις, καὶ συμπαθὴς μᾶλλον. k ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτα καὶ συνεχὴς ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ὡς, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. ὡς πάσης γοῦν αὐτὸν ἦλθ ἁγνείας, οὐδὲ ἡμέρα τὶς παρῴδευεν αὐτῷ l τῆς νομίμης χρεουσαι θυσίας.

δ'. Καὶ

p Ημέραν —— γενέθλιον,] Γενέθλια mos in gente Herodum. REL.

q Τῷ ὃ τρόπ ⊖ ἐλευθερίας ὢν,] Ita ipse distinguo. τῷ ὃ, τρόπος ἐλευθερίας ὢν, ἐδόκει in *Editis*. τῷ ὃ, τρόπῳ ἐλεύθερος ὢν *Busb.* forsan pro ὁ ὃ, (ut corrigit *Cocceius*) τρόπῳ &c. τῷ ὃ τρόπῳ ἐλευθερί ⊖ *Gall.* τρόπον γὰρ ἐλεύθερος ὡς *Voss.*

r Απεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν,] Απέκρυπτε *Busb.*

s Απολουμένην;] Sic *MSS.* & *Zonar.* ἀπολυμένην in *Editis*.

t Με τὴν παῤῥησίας.] Με deest *Busb.* & *Vat.*

u Ποιᾷ συνειδότ ⊖ ἔχων] Ita lego. ποίᾳ in *libris* Est qui ταῖς malit.

x Νῦν βοήσομαι μᾶλλον,] Voculam νῦν inserui è *Cod. Busb.* & *Zonar.*

y Χαριζόμεν ⊖ σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν,] Περιζόμεν ⊖ *Busb.* περιζῶν *Zonar.*

z Σκότεινον εἱρκτήν.] *Al.* σκέτιον.

a Κἀμοὶ] *L. B* μοι.

b Συνεποίσεται] Forte συναποίσεται. COCC.

c Αὐτά.] Αὐτὰ adjectum esse volui è *Cod. Busb.*

d Δημοσίως ὠχύρου δαπάναις,] Mœnia urbis sumtu publico vid. Schecalim. REL.

e Τῇ —— ἐξαίρων·] Ita lego. (legerat quoque ita *Cocceius*) antea erat, πλῶ μὲ & mox πλῶ ὃ.

f Μάρσ ⊖ ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν] *Sc.* Vibius Marsus.

g Οὑτ ⊖.] *Gen.* Οὗτος.

h Εκεῖνος —— ὁμολογούμενον·] De Herodis Magni operibus in Græcis Syriæ & Phœniciæ urbibus supr. lib. 15. c. 9. §. 3. & 6. SPANH.

i Ομολογούμενον·] Ita *Busb.* ὁμολογούμενος in *Editis Aliisque*.

* *Cujusque ratione habita benignus*,] Pro modo, *Equum*.

k Ηδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτα] Ἰδία *Voss.*

l Τῆς νομίμης χρεούσας θυσίας.] Ita lego cum *Cod. Busb.* τὰ νόμιμα in *Editis Aliisque*. forsan pro τῇ τὰ νόμιμα. Est qui τὰ νόμιμα delenda esse censet, quod mox §. 4. post ἐσχῶν occurrant. HUDS. Uti חמירים singulis diebus sacrificabat. REL.

m Εξα-

δ'. Καὶ δή πις ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνὴρ ἐπιχώριος [m] ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα, Σίμων ὦ ὄνομα τούτῳ, ὠλῆθος εἰς ἐκκλησίαν ἀλίσας, [n] τλησικάδε τοῦ βασιλέως εἰς Καισάρειαν ἐκδεδημηκότος, ἐτόλμησεν αὐτοῦ κατειπεῖν, ὡς οὐχ ὅσιος εἴη, δικαίως δ' ἂν εἴργοιτο τοῦ ναοῦ τῆς εἰσόδου, ἐφεστηκώσης τοῖς ἐγχωρίοις. δηλοῦται μὲν δὴ διὰ γραμμάτων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πόλεως τῷ βασιλεῖ δηλωθέντα Σίμωνα ταῦτα. μεταπέμπεται δὲ αὐτὸν ὁ [o] βασιλεὺς, καὶ, καθέζετο γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καθεδεῖναι παρ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἤρεμα τε καὶ πρᾴως, εἰπέ μοι, φησὶν, τί τῶν ἐνθάδε γινομένων ἐστὶ παράνομον; ὁ δ', εἰπεῖν ἔχων οὐδέν, τυχεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης. [p] καὶ ὁ βασιλεὺς αὖτῳ ἠπροσδόκησέ τις διηλλάχθαι, τὸ πραότητα κείνων βασιλικωτέραν ὀργῆς, καὶ πρέπειν εἰδὼς τοῖς μεγίστοις θυμὸν ἥλεον ἐπιεικείαν. τὸν Σίμωνα γοῦν, καὶ δωρεᾶς τινος ἀξιώσας, ἀπεπέμψατο.

ε'. Πολλοῖς δ' κατασκευάσας πολλὰ, Βηρυτίοις ἐξαιρέτως ἐτίμησε. θέατρον γὰρ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πολυτελείᾳ τε καὶ κάλλει πολλῶν διαφέρον, [q] ἀμφιθεάτρου τε πολλῶν ἀναλωμάτων, βαλανεῖά τε πρὸς τούτοις, καὶ στοὰς, ἐν οὐδενὶ τῶν ἔργων μενοτιοῦν δαπανημάτων ἢ τὸ κάλλος ἀδικήσας ἢ τὸ μέγεθος. ἐπεδαψιλεύσατο δ' αὐτῶν τῇ καθιέρωσιν μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ θεάτρῳ μὲν θεωρίας ὁπλιτῶν, πάνθ' ὅσα μουσικῆς ἔργα θεάσασθαι, καὶ ποικίλης ποιητικὰ τέρψεως, [r] ἐν δὲ τῷ ἀμφιθεάτρῳ πλήθη μονομάχων τῇ αὐτοῦ δεικνὺς μεγαλόνοιαν, ἔνθα καὶ τῷ κατὰ πλῆθος ἀντιτάξειν βουληθεὶς ψευδῆ τῶν θεωμένων τέρψιν, ἐπακτοὺς ἄνδρας ἐπακτοῖς μαχουμένους ἔπεμψε, κακούργους ὅσους εἶχεν ὑποτάξας εἰς τοῦδε τὸ πρᾶξιν, ἵνα οἱ μὲν κολασθῶσι, τὸ πολέμου δ' ἔργον ᾖ τέρψις εἰρήνης. τούτους μὲν δ' [s] πάντας συνδιέφθειρεν.

4. Ex eo factum ut Hierosolymitanus quidam indigena, nomine Simon, qui legis peritus habebatur, multitudine in concionem vocata cum rex Cæsaream profectus esset, ausus fuerit eum accusare, quasi non sanctus esset, mereturque arceri ab omni in templum aditu, qui non nisi † indigenis pateret. Per literas igitur regi significatur ab urbis præfecto, quod hujusmodi verba ad populum fecisset Simon. Rex autem illum accersit, sibique proxime (nam eo tempore in theatro sedebat) collocari jussit; moxque sedata voce & placida, dic mihi, inquit, num quid hîc agitur contra leges? Ille vero, cum nihil haberet quod diceret, *præteritorum* veniam rogabat. Tum rex magis quam quisquam opinaretur ei reconciliatus erat, ut qui clementiam magis quam iram regibus convenire existimarit, noritque summos viros plus decere lenitatem quam excandescentiam. Itaque Simonem, etiam munere quodam auctum ornatumque, dimisit.

Simon quidam Agrippam criminatur.

Rex ei veniam dat.

5. Cum autem multa multis exstruxisset, Berytios eximie honoravit. theatrum enim illis exædificavit, quod elegantia & pulchritudine *aliis* multis præstabat; ut & amphitheatrum sumptuosum & magnificum, & ad hæc balneas & porticus, in nullo opere sumptibus parcendo quidquam aut splendori ejus aut magnitudini detrahens. In iis autem magnifice consecrandis profusus erat, exhibitis in theatro quidem spectaculis, traductisque *eò* musicorum omne genus certaminibus, & quæcunque variam delectationem afferrent; in amphitheatro vero gladiatorum numero animi magnitudinem ostendebat, ubi etiam catervatim commissis pugnatoribus spectatores oblectare volens, duas cohortes emisit septingentorum quamque hominum qui prælio congrederentur, maleficis quotcunque habuit in hoc ipsum designatis, ut ipsi quidem pœna afficerentur, quod vero bello geritur in pacis voluptatem verteretur. atque ita quidem hos omnes simul exitio dedit.

Agrippa in Berytios munificentia.

ΚΕΦ. η'.

Οσα μὴ τούτοις ἔπραξεν Αγρίππας ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν.

CAP. VIII.

Quæ deinceps gesserit Agrippa usque ad obitum; & quo modo vitam finierit.

ΕΝ Βηρυτῷ δ' τελέσας τὰ προειρημένα, μετῆλθεν εἰς Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. ὧν δ' ἄρχ τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι περίβλεπτος. ἦκε γὰρ παρ' αὐτὸν [t] Κομμαγηνῆς [v] μὲν βασιλεὺς Αντίοχος, [x] Εμεσῶν δ' Σαμψιγέραμος, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Αρμενίας ἄρχων ἐβασίλευσε, καὶ [y] Πολέμων τῶν Πόντου κεκτημένων δυναστείαν, Ηρῴδης τε [z] ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, ἦρχε δ' τῆς Χαλκίδος. ὡμίλησε δ' πᾶσι κατὰ τὰς ὑποδοχὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα [a] ἀφοδεῖξας [b] φρονήσεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦτό γε δοκεῖν δικαίως [c] τῇ τῶν βασι-

ISTIS autem, quæ jam memoravimus, apud Berytum celebratis, in Tiberiadem Galilææ urbem migravit. Et quidem ex hisce magna erat in admiratione apud alios reges. Ad eum igitur veniebat Antiochus Commagenæ rex, & Emesorum Sampsigeramus, & Cotys qui in Armenia minori imperitabat, & Polemon qui Ponti regnum tenebat, & Herodes frater ejus idemque Chalcidis rex. Hos autem omnes ita hospitali mensa multaque hilaritate excepit, ut quam maxime animi sapientis altitudinem ostenderit, adeoque non immerito videretur *illustri* regum præsentia cohonestari. Ve-

Agrippa Tiberiade reges aliquot magnifice excipit.

m Ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα,] Ἐξακριβῶν *Vat.*

n Τλωικάδε] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* τλωίκα ᾗ in *Editis Aliisque.*

† *Indigenis pateret.*] Ἐγχωρίοις lego pro ἀλλοφύλοις, ut opprobrium sit in Agrippam jactum, quod Aliegena fuerit.

o Βασιλεὺς,] Βασιλεὺς, καθέζετο δ' ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καὶ καθεδεῖναι &c. *Busb.*

p Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ] Ita cum *Cod. Busb.* ut μᾶλλον (aut Σᾶττον) subaudiendum relinquatur, prout lib. 19. c. 2. c. 4. atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur* &c. ἀλλὰ βασιλεὺς αὐτὸν ἢ πρότ. in *Editis Aliisque.* καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς εὐδοξίαν διηλλάγητο αὐτῷ *Zonar.*

q Αμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων,] Ita cum *Cod. Busb.* ἀμφιθεάτρου ᾗ π. ἀν. βαλανεῖα πρός τ. in *ceteris.*

r Ἐν —— μονομάχων] Vid. *Lipsium* Vol. 3. p. 898.

s Πάντας συνδιέφθειρεν.] *L. B.* πάντας διέφθειρεν, quasi respiceret locutionem Homericam Il. λ. 708. 772. pro quo alias idem Poëta dixit πανσυδίη. HAV.

t Κομμαγηνῆς μὲν βασιλεὺς Αντίοχος,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 18. §. 9. SPANH.

v Μὲν βασιλεὺς Αντίοχος,] Illud μὲν ut & ᾗ post Εμεσῶν desumpsi è *Cod. Busb.*

x Εμεσῶν δ' Σαμψιγέραμος,] Ita lego ex libro XVIII. cap. 6. §. 4. (adstipulante *L. B.*) & ex *Strabone*, l. XVI. p 753. *Edit. Paris.* antea erat Δαμασκῶν Σαμψιγέραμος. at in melioribus *Epiphanii* exemplaribus, *Emesorum Sampsigeramus.* HUDS. Damascenorum Rex *Rufin.* pro quo Δαμάσκου *Gen.* pro quo Εμεσῶν hîc *Gelen.* lege Εμίσων vel Εμισηνῶν ut Nummi. Conf. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

y Πολέμων τῶν Πόντου] Hic est Polemon, cujus meminit *Eutropius*, quo concedente Romanis, Pontus provincia facta est. Vide *Scaligeri* Animadvers. ad *Eusebium*, p. 180.

z Οὗτος ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ,] Ος ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ *Busb.*

a Διαδείξας] Ita *Busb.* Ἀφοδείξεως, (Ἀφοδείκνυσι *Coccejus*) nullo plane sensu, in *Editis Aliisque.*

b Φρονήσεως] *L. B.* καὶ φρονήσεως.

c Τῇ τῶν βασιλέων παρουσίᾳ τεθεμῶσθαι.] Sic placuit rescribere. (& jam

Verumenimvero, dum illi adhuc apud eum morarentur, Marsus Syriæ præses supervenit. Servans igitur debitam Romanis reverentiam, ex urbe usque ad septimum lapidem illi obviam processit rex. Accidit autem ut hoc simultatis cum Marso initium factum esset, quod alios reges eodem cum eo curru vectos secum adduxerit. Nam Marsus spectam habuit illorum concordiam, & quod tanta invicem conjuncti essent amicitia; existimans tot virorum potentium consensum haud è re esse Romanorum. Mox itaque, certis quibusdam è necessariis suis ad singulos missis, imperavit ut sine mora domum quisque suam discederet. Ista Agrippa ægre accipiebat, & ex eo quidem tempore inter se dissentiebant. Matthiæ autem pontificatu adempto, vice ejus Elionæum Cantheræ filium pontificem constituit.

Marsus eos discedere jubet: unde ei Agrippa infensus.

Elionæus pontifex.

2. Tertius jam annus effluxerat, ex quo totius Judææ regno potiebatur, cum in urbem Cæsaream ingressus est, quæ antea Stratonis turris vocabatur. Illic autem in honorem Cæsaris spectacula edebat, cum intelligeret pro illius salute hos festos dies institutos fuisse. Ad quam festivitatem frequens numerus eorum, qui honore inter suos ac dignitate pollebant, ex tota provincia confluxerat. Secundo autem spectaculorum die, veste indutus tota ex argento admirabili opere contexta, processit in theatrum primo diluculo. Ibi argentum, primis solarium radiorum ictibus illustratum, mirum in modum resplendescebat, metuendum quiddam atque horrendum oculos in id defigentibus incutiens. Moxque adulatores, vocibus ne ipsi quidem bono futuris, alii aliunde acclamare, Deum appellantes, dicentesque, "propitius nobis esto, & licet "hactenus te veluti hominem reveriti sumus, in "posterum vero se eum mortali sorte majorem habituros." At rex neque illos objurgavit, neque impiam eorum adulationem rejecit. Post paulum vero oculis in altum sublatis, supra caput bubonem funiculo cuidam insidentem conspexit: & statim hunc malorum esse nuncium intellexit, qui

Agrippa Cæsaræe edit spectacula.

Veste splendida indutus theatrum ingreditur.

Agrippæ ut Deo acclamatur.

Conspecto bubone mortem sibi instare intelligit.

λέων παρασία πεπιῆχε. ἀλλὰ γὰρ, τῶτων ἀμαρτεῖν ἕνεκα παρ' αὐτῷ, Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν παρεγένετο. πρὸς Ρωμαίους οὖν [d] τιμητικὸν τηρῶν, ὑπαντήσαντα αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπωτέρω [e] σταδίους ἑπτὰ προσῆλθεν ὁ βασιλεύς. τότε ἢ ἄρα ἔμελλε τῆς [f] πρὸς τὸν Μάρσον ὄρχης γνώσεσθαι διαφορᾶς, [g] συγκαθεζομένους γὰρ ὁρᾶν τῆς ἀπίης [h] ἐπήγετο τοὺς ἄλλους βασιλέας. Μάρσῳ δ' ἡ τῶτων [i] ὁμόνοια, καὶ μέχρι τοσῶδε φιλία πρὸς ἀλλήλους ὑπώπτευτο, συμφέρειν οὐχ ὑπολαμβάνοντι Ρωμαίοις δυνατῶν τοσῶτων συμφρόνησιν. εὐθὺς ἂν ἑκάστῳ τῶν ὑπατηδείων τινὰς πέμπων ἐπέστελλεν ὁρᾶν τὰ ἑαυτοῦ δίκαια μελλήσεως ἀπέχεσθαι. ταῦτα Αγρίππας ἀνιαρῶς ἐξεδέχετο, καὶ Μάρσῳ μὲν ἐκ τότε διαφόρως ἔσχε. τὸν δὲ χειροτονητὴν ἢ Ματθίαν ἀφελόμενος, αὖτις αὖθ' κατέστησεν ἀρχιερέα [k] Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.

Β'. [l] Τρίτον ἢ ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ιουδαίας πεντήρους, καὶ παρὼν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ [m] πρόπαλαι Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο. σωτήριά ἢ ἐστησάμενος θεοῖς τὸν Καίσαρος τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτήν τινα ταύτην ὑπισχνεῖτο. καὶ πρῶτ' αὐτὸν ἠθροίσθη τὸ πλῆθος ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν [n] ἐν ὀλίγῳ ὑπὸ πολλῶν εἰς ἀξίαν τιμὴν. δευτέρᾳ [o] ἢ τῶν θεωμένων ἡμέρᾳ τὸν [p] ἐνδυσάμενον ἐξ ἀργύρου πεποιημένην πᾶσαν, ὡς θαυμάσιον [q] ὑφὴν εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον ἐχομένης ἡμέρας. ἔνθα τῶν πρώτας τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων [r] ὑπιβολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τε φοβερὸν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀπερίζωστα φρικώδες. εὐθὺς ἢ οἱ κόλακες τὰς, οὐδὲ ἐκείνῳ [s] πρὸς ἀγαθὰ, ἄλλοθεν [t] φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, "εὐμενής τε εἴης, ὑπιλέγοντες, εἰ καὶ μέχρι νῦν ὡς ἄνθρωπον "ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ [u] τοῦντεῦθεν [x] κρείττονά σε θνητῆς "φύσεως ὁμολογοῦμεν." οὐκ ἐπέπληξε τότε ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κολακείαν ἀπεδοκίμασε [y] ἀπεβλέψατο. [z] ἀνακύψας [a] δ' ὃν μετ' ὀλίγον [b] τὸν [c] βύβωνα τὸν ἐπὶ ταύτῃ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ὑπὸ σχοινίῳ τινός· [d] ἄγγελόν τε τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν εἶναι, [e] τὸ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν

[m] Πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο.] Τὸ πρόπαλαι habet *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 10. & *Niceph.* in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 13.

[n] Ἐν ——— πλήθος.] Ὅσον οὐ τέλος solus *Busb.*

[o] Δὲ τῶν θεωμένων ἡμέρᾳ πρώτῃ] Ita *Busb.* & *Eusseb.* ἢ in *Editis Alisique.*

[p] Ἐνδυσάμενος ——— πᾶσαν;] Ἐνδὺς *Busb.* & *Voss.*

[q] Υφὴν εἶναι,] Τὸν ὑφὸν solus *Busb.*

[r] Ἐπιβολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς] Ἐπιτολαῖς *Busb* & *Zonar.*

[s] Πρὸς ἀγαθὰ,] Πρὸς ἀγαθοῦ τοῦς ἀληθείας ἀπ. *Gall.* & *Voss.*

[t] Φωνὰς ἀνεβόων,] Vocem φωνὰς, quæ deërat in *Editis*, intertam dedi ex *Eusebio*, (imo nunc quoque *L. B.*) & *Nicephoro.* HUDS. Apud Eusebium qui verbis Josephi hanc historiam inseruit libro 11. historiæ Ecclesiasticæ cap. 10. legitur φωνὰς ἀνεβόων. REL. Adde φωνὰς, & sic Eusebius. SPANH.

[u] Τοὐντεῦθεν] Τὸ ἐντεῦθεν *Euseb.* SPANH.

[x] Κρείττονά σε θνητῆς Φύσεως ὁμολογοῦμεν.] Θνητῆς φύσεως κρείττονά γε ὁμολογοῦμεν *Niceph.*

[y] Απεβλέψατο.] *L. B.* ἐπεβλέψατο.

[z] Ανακύψας δ' ὃν] Ανακύψας ἦ μετολίγον, τὸ ἑαυτῇ κεφαλὴς ὑπερκαθεζόμενον ἰδὲν ἄγγελον· τοῦτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον τὸ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν χρώμενον *Euseb.* contra mentem *Josephi*, locique sensum. Sed fortasse (ut notavit *Valesius*) verebatur *Eusebius*, ne *Josephum* & *Lucam* parum inter se consentire lectores judicarent, si quem *Lucas* angelum dixerat, *Josephus* bubonem dicere videretur, quasi vero non utrumque fieri potuerat, ut & bubo supra caput Agrippæ, & ex alia parte angelus eidem appareret. HUDS. Ανακύψας ἦ. SPANH.

[a] Δ' ὃν μετ' ὀλίγον] Ita *Busb.* & *Niceph.* in *reliquis* vel ἦ vel ὃν omittitur.

[b] Τὸν βύβωνα] Τὸν βύβωνα τὸ ὄρνιν *Busb.* & *Niceph.* HUDS. Hæc absunt ab Eusebio uti & illa ἐπὶ σχοινίῳ τινός. Reliqua ita in Eusebio se habent, ut ἄγγελον sententiam claudat, & dein legatur τοῦτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον. Sine dubio bubonis mentio hic fieri debuit cujus & ante meminit & lectorem eo remittit REL.

[c] Βύβωνα] Conf. supr. lib. 18. c. 7. §. 7. SPANH.

[d] Ἄγγελόν ——— εἶναι,] Ita *Busb.* (*L. B.* nisi quod δ' habeat) & *Zonar.* τε deëst in *Editis Alisique.*

[e] Τὸ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν] Vide lib. 18. c. 7. §. 7. Vide etiam quæ hac de re contra *Josephum* affert *Antonius Van-Dale* in libro de *Orig. & Progressu Idololatriæ*, c. 7. p. 137.

jam huic emend. adstipulatur *Lugd. Bat. Coccejus* cogitaverat προσηγορείαν) antea in *Editis* τῆς βασιλέως παρουσίας τετ. in uno *MS.* τῇ τῆς βασιλείας παρουσίᾳ, in altero τῇ τῆς βασιλέως παρουσίᾳ τετιμῆσθαι.

[d] Τιμητικὸν] Forte præponi debet τὸ. COCC.

[e] Σταδίους ἑπτὰ προσῆλθεν ὁ βασιλεύς.] Sic *Busb.* σταδίοις in *aliis.* HUDS. Lapis est 8 stadiorum intervallum. REL.

[f] Πρὸς τὸν Μάρσον ὄρχης γνώσεσθαι διαφορᾶς,] Ita *Busb.* πρὸς Μάρσον in *ceteris.*

[g] Συγκαθιζομένους ——— βασιλέας.] Illud ὅτι ex ingenio, in reliquis sequor *Cod. Busb.* συγκαθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἀπλοΐης, ἀπηγγειλεν τὰς in *Editis Alisique.* ἐπῆγε *Voss.* & *Gall.* qui in *ceteris* cum *Editis* consentiunt. HUDS. Hisce ὅτι præfixerat ex ingenio *Hudsi.* quod videbatur in pristina lectione necessarium. Verum, quum γὰρ eo modo, ut edidimus, interserat *L. B.* ejus auctoritatem sequi maluimus. HAV.

[h] Επήγετο] *L. B.* ἐπῆγε.

[i] Ομόνοια,] Vicus Ομόνοια potuit à simili casu nomen accepisse. REL.

[k] Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καινθηρᾶ παῖδα.] Ita lego partim ex *Epiphanii* versione, partim ex auctoritate *MSS.* nonnihil favente *Josepho* in superioribus, lib. 19. c. 6. §. 2. & §. 4. Αλιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα in *Editis Alisique.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρας *Busb.* Ηλιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶ in ora *Cod. Voss.* sive *Lugd. Bat.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα *Gall.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Κιθαίρα *Zonar.* in *Epiphanii* versione *Elionæum Cantharæ natum.* HUDS. MS. Καθαρᾶ. Scriptoribus Hebræis אליהועני בן הקף memoratur, qui inter Pontifices est, qui stante Templo 11. vixerunt, id est Αλιωναῖος ὁ τοῦ Κάφθα παῖς. In serie Pontificum qui vaccam rufam combusserunt hujus nomen legitur: Sed si illis fides sit vixit tempore Simeonis filiis Shetach. REL.

[l] Τρίτον ἢ ἔτος] Referuntur hæc usque ad Verba hujus §. τρεῖς ἢ ἐπιλαβὼν ἐπὶ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορείας· Euseb. H. Eccl. l. 11. c. x. SPANH. Nihil Josephus memoriæ prodidit de Tyriis & Sidoniis quibuscum in gratiam rediit hic Herodes per Blastum, paulo ante illam historiam quæ mox sequitur. uti legitur Act 12. 20. Sic ut inde colligere liceat non omnia notasse Josephum, nec idcirco de veritate historiarum in Novo Testamento relictarum, uti cæde infantum Bethleemitica & similibus, dubitandum esse, quod Josephus eas omiserit literis mandare. REL.

θῶν [f] ἡμόμενον, καὶ ἀμφικάρδιον ἔσχεν ὀδύνην. [g] ἄθρουν δὲ αὐτῷ τὴν κοιλίαν [h] περιέφυσεν ἄλγημα, μετὰ σφοδρότητος δεξάμενον. [i] ἀναβλεψάμενος δὲ πρὸς τοὺς φίλους, "ὁ "θεὸς ὑμῖν ἐγὼ, φησὶν, ἤδη καταγρέφομαι ἀπὸ τοῦ "βίου, παραχρῆμα τὴν εἱμαρμένην τὰς ἄρας μου κατα- "ψευσμένας φωνὰς ἐλεγχούσης· [k] καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνα- "τος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη [l] θανοῦν ἁρπάζομαι. δεκτέον δὲ τὸ πε- "πρωμένον, ἢ θεὸς [m] βεβούληται. καὶ γὰρ βεβιώκαμεν οὐδα- "μῆ φαύλως, ἀλλ' ὅπερ τὴν μακαριζομένην λαμπρότη- "τα." [n] ταῦτα λέγων ὑπερῆρε τὴν ὀδύνης κατεπείγουσαν. μετ' ἀγωνίας δὲ εἰς τὸ βασίλειον [o] εἰσεκομίσθη, καὶ [p] διῆξε λόγος εἰς πάντας, [q] ὡς [r] ἔχοι δὲ τεθνάναι παντάπασι μετ' ὀλίγον. ἡ πληθὺς δὲ [s] αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν [t] ὑπὲρ οἴκους καθεζομένη τῷ πατρίῳ νόμῳ τὴν Θεὸν [v] ἱκέτευεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. [x] οἰμωγῆς δὲ πάντα μὲν [y] ἀνάπλεα καὶ θρήνων. ὃν ὑψηλῷ δὲ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμενος, καὶ [z] κάτω βλέπων αὐτοὺς πρηνεῖς προπεπτωκότας, ἀδάκρυς ἦν καὶ αὐτὸς [a] ἔμενε. [b] συνεχῶς δὲ ἐφ' ἡμέρας πέντε τῷ τῆς χειρὸς ἀλγήματι διεργασθεὶς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς βασιλείας δὲ ἕβδομον. [c] τέτταρας μὲν γὰρ ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος ἐβασίλευσεν ἐνιαυτοὺς, τῆς Φιλίππου μὲν τετραρχίας εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τὴν Ηρώδου προσλαβών, [d] τρεῖς δὲ ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας, ἐν οἷς τε προῄρητο ἐβασίλευσε, καὶ τὴν Ιουδαίαν προσέλαβε, Σαμάρειάν τε καὶ Καισάρειαν. προσωδεύσατο δὲ ὅπως [e] πλείστας αὐτῶν [g] προσφορὰς, δισμυρίας ἐπὶ χιλίαις μυριάδας. [h] πολλὰς μέν τοι προτεθαμένου τῷ θεῷ εἶναι, δαψιλέστερος τὰ προσόντων ἀνήλισκεν. ὧν δὲ ἀφειδὴς αὐτὸς τὸ φιλότιμον.

γ'. Ἀγομένης γὰρ μετὰ τῆς πλήθους τῆς ὀκπονῆς αὐτῷ, συμφρονήσαντες Ηρῴδης τε ὁ τῆς Χαλκίδος δυνάστης, καὶ Ελκίας ὁ ἱππάρχου τε καὶ φίλου δὴ βασιλέως, ἀφίστασι ἔπεμψαν, [k] τὸν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον, καὶ Σίλαν, ἐχθρὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς, ἀποσφάξων, ὡς δὴ βασιλέως κελεύσαντος.

& antea bonorum *nuncius* fuerat, moxque cordicitus dolebat. acceſſerunt autem ventris cruciatus, etiam à principio vehementiſſimi. Converſis itaque ad amicos oculis, "Ecce, inquit, Deus ego "veſter cogor nunc è vita diſcedere, fati neceſſi- "tate voces mihi *improbe* affictas *falſi* protinus co- "arguente; & qui immortalis appellabor à vobis; "jam rapior ad mortem. Sed ferenda eſt fati con- "ditio, quandoquidem ſic Deo viſum eſt. neque "enim male & abjecte viximus, ſed in eo ſplendo- "re quem homines beatiſſimum exiſtimant." Hæc cum diceret, augeſcente interim vi doloris torquebatur. Ocyus igitur in palatium delatus erat, rumorque continuo per urbem ſparſus eſt, regem in eo fere eſſe ut vitam relinquat. Statim autem plebs omnis cum uxoribus & liberis, ſtratis ciliciis more patrio ſedens, Deum pro ſalute regis obſecrabat. atque *loca* omnia ejulatu & lamentis plena erant. Rex vero in excelſo quodam ſolario decumbens, cum eos humi proſtratos ex alto proſpiceret, ne ipſe quidem temperabat à lachrymis. Tandem continuis per quinque dies ventris doloribus confectus vitam finivit, annum agens ætatis quartum & quinquageſimum, regni vero ſeptimum. Quatuor namque ſub Cajo Cæſare annis regnaverat, Philippi quidem tetrarchia potitus per triennium, quarto vero Herodis quoque *tetrarchia* adjuncta, tribus porro reliquis ſub Claudii Cæſaris imperio exactis; in quibus & imperitabat prædictis regionibus, ac præterea Judæam accipiebat, Samariamque & Cæſaream. Quammaximos ex illis reditus percepit, ad MCC. *drachmarum* myriadas: multas tamen ab aliis mutuatus eſt. nam cum in dando munificus eſſet, impenſis non ſufficiebant reditus: quod liberalitatem, nulla adhibita parſimonia, exerceret.

Populus de Agrippæ ſalute admodum ſollicitus.

Mors ejus.

3. Cæterum priuſquam rumor in vulgus emanaret, quod animam efflaſſet *rex*; Herodes dynaſta Chalcidis, & Helcias equitum magiſter regiſque amicus, uno conſenſu miſerunt Ariſtonem, miniſtrorum fideliſſimum, & Silam cui inimici erant occidendum curarunt, quaſi rex id juſſiſſet.

Herodes Chalcidis dynaſta & Helcias Silam interficiunt.

ΚΕΦ. θ'.

Οἷα ἐπράχθη μετὰ τὴν τελευτὴν Αγρίππα. καὶ ὡς Κλαύδιος, λαβὼν τὸν Αγρίππα νεώτερα ἀμαθίαν, ἀπέστειλε Κάσσιον Φάδον τῆς Ιουδαίας καὶ τῆς βασιλείας ἀπάσης ἐπιτροπεύσοντα.

CAP. IX.

Quænam acta erant poſt mortem Agrippæ. & quomodo Claudius, quòd rerum imperitus eſſet Agrippæ junior, Cuſpium Fadum ad Judæam totumque regnum procurandum miſit.

Ἀγρίππας μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς [l] τρόπῳ τοιούτῳ κατέπαυσε τὸν βίον· γόνῳ δὲ [m] αὐτοῦ καταλέλειπτο

ET quidem Agrippa rex hoc modo vitam finivit: de genere autem ſuo reliquit filium Agrippam,

Agrippæ progenies.

f Γενόμενος, καὶ] Μιμνυσκὼ *Zonar.*

g Ἄθρουν δὲ αὐτῷ τὴν κοιλίαν] Ἀθρόον in *pleriſque.*

h Περιέφυσεν ἄλγημα,] Περιέβυσεν *Busb.* & *Gall.* in *Marg. L. B.* περιεφήνεν.

i Ἀναβλεψάμενος] *L. B.* ἀναθρεῶν.

k Καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν,] Ita cum *Busb.* & *Niceph.* καὶ deeſt *reliquis.*

l Θανοῦν ἁρπάζομαι.] Θανεῖν ἁπάγομαι in *Editis.* θανεῖν ἀπάγομαι *Voſſ.* & *Niceph.* θανεῖν ἐπείγομαι *Busb.* & *Gall.* HUDS. Θανεῖν *Euſeb.* SPANH.

m Βεβούληται.] Βούλεται *Busb.*

n Ταῦτα λέγων] Ταῦτ' ἄμα *Busb. Voſſ.* & *Niceph.* ταῦτα δὲ *Zonar.* HUDS. Ταῦτα δὲ λέγων *Euſeb.* SPANH.

o Εἰσεκομίσθη,] Ita *Busb. Voſſ. Euſeb.* & *Niceph.* ἐξεκομίσθη *Niceph.* συνεκομίσθη *Zonar.* διεκομίσθη in *Editis Aliiſque.*

p Διῆξε λόγος εἰς πάντας,] Διῆλθε *Euſeb.*

q Ως ἔχοι δὲ τεθνάναι] Ita *Baſ. Busb. Vat. Euſeb.* & *Niceph.* ὡς ἔχοι τεθνηκέναι in *Edit. Gen.* quod non improbat *Valeſius*, ut ἔχοι poſitum ſit pro μέλλοι: licet magis probet ὡς ἔχοι τεθνάναι. quod exſtat in aliquibus *Euſebii* codicibus. Si articulus retineatur, ἔχοιτο ſcribendum eſſe contendit, aut certe ſubaudiendum eſſe ἀνάγκη. Hac de re aliorum eſto judicium.

r Ἔχοι δὲ τεθνάναι] Ἔχοι δὲ τεθνηκέναι *Euſeb.* SPANH.

s Αὐτίκα σὺν γυναιξὶ] Αὐτίκα πᾶσα ſolus *Niceph.*

t Ἐπὶ οἴκους καθεζόμενοι] Ita *Busb.* & *Niceph.* quo modo LXXII. ἐπὶ θύρῃ *Jonæ* c. 3. v. 6. ἐπὶ τάπητος *Voſſ.* ἐπὶ σάκκου *Niceph.* ἐπὶ σάκκου in *Editis Aliiſque.* ut & apud *Euſeb.*

v Ἱκέτευεν] Ἱκέτευον *Busb. Euſeb.* & *Niceph.*

x Οἰμωγῆς δὲ πάντα μὲν] Οἰμωγῆς τε π. *Niceph.*

y Ανάπλεα καὶ θρήνων.] Ανάπλεα in codicibus *Euſeb.*

z Κάτω —— πίπτοντας,] Κάτω μὲν βλέπων *Busb.*

a Εμενε.] Διέμενε *Voſſ.*

b Συνεχῶς —— κατέσχεψεν,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

c Τέτταρας δὲ ὧν] Quatuor ſub Cajo, demptis tribus vel quatuor menſibus, neque enim quatuor integros annos in imperio exegit ipſe Cajus; & tres ſub Claudio tribus itidem aut quatuor menſibus additis. *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 647. *Edit. Lond.*

d Τρεῖς —— αὐτοκρατορίας,] Αὐτοκρατορίαις. Hic deſinit Euſebius adducto loco H. Eccl. l. 11. cap. x. SPANH.

e Επὶ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος] Illud ἐπὶ cum Cl. *Towthio* adjectum eſſe volui.

f Πλείστας αὐτῶν] Ita *Busb.* πλείους in *cæteris.*

g Προσφορὰς,] Πρὸς εἰσφορὰς *Busb.*

h Πολλὰς μὲν τοι προτεθειμένου.] Ita *Voſſ.* & *Busb.* πολλὰ in *Editis Aliiſque.*

i Φίλου] *L. B.* Φίλας.

k Τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον,] Illud τὸν ex *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Τρόπῳ τοιούτῳ κατέπαυσε τὸν βίον·] Τῷ τρόπῳ τούτῳ *Busb.*

m Αὐτοῦ καταλέλειπτο] *L. B.* αὐτῷ κατέλειπτο.

pam, annos natum XVII. & tres filias, quarum una Bernice annorum sexdecim nupta erat Herodi ejus patruo. duæ autem virgines erant, Mariamne & Drusilla; Mariamne quidem decennis, Drusilla vero sexennis: erantque à patre desponsatæ, Mariamne Julio Archelao Chelciæ filio, Drusilla Epiphani Antiochi Commagenorum regis filio. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarenses & Sebasteni, beneficiorum ejus obliti, pro inimicissimis sese gesserunt. nam & convicia dictu turpia in defunctum jactabant; & milites, qui tunc forte multi aderant, domum ejus adibant, & filiarum regis statuas abreptas unanimiter in lupanaria deportarunt, & collocatas super tectis modis omnibus ludibrio habuerunt, turpiora quam quæ dici possunt patrantes. Quin & locis publicis discumbentes magnâ frequentiâ convivia agebant, coronis redimiti & unguentis delibuti, libantes interim Charonti, & sibi invicem propinantes *præ gaudio* quod rex animam egisset. Atque ita immemores erant non solum Agrippæ, qui multa erga eos usus est liberalitate; sed & avi ejus Herodis, qui & ipse urbes illis exstruxit, portusque fecit & templa ædificavit sumptibus suis splendide & magnifice.

Cæsarenses & Sebasteni in Agrippam defunctum contumelioſi.

Agrippa, Agrippæ filius.

2. Defuncti autem filius Agrippa eo tempore Romæ erat, apud Claudium Cæsarem educatus. Atqui Cæsar, cum auditione accepisset mortuum esse Agrippam, quodque Sebasteni & Cæsarenses contumelioſi in eum exstitissent, illius quidem causa indoluit, ingratis autem hominibus *vehementer* iratus est. Itaque in animo habuit Agrippam juniorem è vestigio mittere ut in regnum succederet, volens etiam fidem jurejurando datam confirmare. Sed liberti & amici, qui plurimum apud eum poterant, dissuasserunt; periculosum esse dicentes adolescentulo admodum, & qui nondum ex ephebis excesserat, tantæ magnitudinis regnum committere, qui haud ferendo erat administrationis curas, cum & adulto grave onus sit imperii moles. Eos igitur Cæsar verisimilia loqui existimavit. adeoque Cuspium Fadum misit, qui Judææ totiusque regni præses esset; defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum, cum quo Agrippæ erant inimicitiæ, in regnum ejus induceret. Ei autem decretum erat in primis Fado mandare, ut Cæsarenses & Sebastenos ob injurias castigaret defuncto illatas; factasque filiabus ejus adhuc viventibus contumelias; alam vero Cæsarensium & Sebastenorum & quinque cohortes in Pontum trajici jussit, ut ibidem militarent: militumque è Romanis legionibus, quæ in Syria erant, totidem numero delectum haberi, qui locum eorum supplerent. Haud tamen ex jussu illius migrarunt. Missa enim legatione flexerunt Claudium, atque id assequuti sunt ut in Judæa manerent: qui in temporibus sequentibus maximarum calamitatum Judæis initium fue-

Claudius de eo in patris regnum mittendo cogitat. Dissuadent amici.

Vice Agrippæ mittitur Fadus procurator.

Ei mandatum ut pœnas exigeret à Cæsarensibus & Sebastenis.

[n] ὁ μὲν Ἀγρίππας, ἄγων ἔτος ἑπταικαιδέκατον, τρεῖς τε ἀδελφὰς, ὧν ἡ μὲν Ἡρῳδὴ [o] τοῦ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη, τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονυῖα· παρθένοι δὲ ἦσαν αἱ δύω, Μαριάμμη τε καὶ [p] Δρούσιλλα, δεκαετὴς μὲν ἡ ἑτέρα, ἑξαετὴς δὲ Δρούσιλλα· [q] καθωμολόγηντο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς γάμον, [r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου παῖδι Μαριάμμη, Δρούσιλλα δὲ Ἐπιφανεῖ, τοῦ τῆς Κομμαγηνῆς βασιλέως [s] Ἀντιόχου υἱὸς ἦν ἔτος. ἀλλὰ γὰρ ὅτε ἐγνώσθη τὸν βίον ἐκλιπὼν Ἀγρίππας, Καισαρεῖς καὶ [t] Σεβαστηνοὶ, τὴν εὐπιστίαν αὐτοῦ λαβόμενοι, [v] τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν. βλασφημίας τε γὰρ ἀπερρίπτουν εἰς τὸν καλοιχόμενον ἀπρεπεῖς λέγοντες, καὶ ὅσα πρατόμενοι τότε ἔτυχον, συχνοὶ δὲ ἦσαν, εἰκαδὶ ἀπῆλθον, καὶ [x] τὰς ἀνδριάντας τοῦ βασιλέως θυγατέρων [y] ἁρπάσαντες, ὁμοθυμαδὸν εἰς τὰ πορνεῖα, καὶ στήσαντες [z] ἐπὶ τοῦ πόνου ὡς δυνατὸν ἐφύβριζον, ἀσχημονέστερα διηγήσεως ὄντα. [b] ἔν τε τοῖς δημοσίοις καθαπλιζόμενοι τόποις, πανδήμους ἑστιάσεις ἐπετέλουν, στεφανούμενοι, καὶ μυρίζόμενοι, καὶ σπένδοντες τῷ [c] Χάρωνι, ποτοῖς τε τοῦ βασιλέως σκηπτοῖς ἀλλήλοις ἀνταποδιδόντες. ἀμνήμονες δὲ ἦσαν οὐκ Ἀγρίππα μόνον χρησαμένου πολλαῖς εἰς αὐτοὺς φιλοτιμίαις, καὶ τοῦ πάππου Ἡρῴδου, [d] ὅτι τὰς πόλεις ἐκείνῳ αὐτοῖς ἔκτισε, [e] λιμένας τε καὶ ναοὺς κατεσκεύασε λαμπροῖς δαπανήμασιν.

Agrippa, Agrippæ filius.

Β'. Ὁ δὲ πυθεώτου υἱὸς Ἀγρίππας ὅτι Ῥώμης ἦν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, τρεφόμενος παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι. πυθόμενός γε μὴν Καῖσαρ ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀγρίππας, Σεβαστηνοὶ δὲ καὶ Καισαρεῖς ὑβρίκασιν εἰς αὐτὸν, ἐπ' ἐκείνῳ μὲν ἤλγησεν· ὅτι δὲ τὰς ἀχαριστήσαντας ὠργίσθη. πέμπειν οὖν εὐθὺς ὥρμητο τὸν νεώτερον Ἀγρίππαν τὴν βασιλείαν παραδεξόμενον, ἅμα βουλόμενος [f] ἐμπεδοῦν τοὺς ὡμομένους ὅρκους. [g] ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων καὶ φίλων οἱ πολὺ παρ' αὐτῷ δυνάμενοι ἀπέτρεψαν, σφαλερὸν εἶναι λέγοντες, [h] ἡμιδεῖ νέῳ μηδὲ τοὺς παῖδας ἐκβεβηκότι χρόνους ἐπιτρέπειν [i] βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος, ᾧ μὴ δυνατὸν τὰς τῆς διοικήσεως φροντίδας ἐπιγηῦν, καὶ πλείω δ' εἶναι βαρὺ βάσταγμα βασιλείαν. ἔδοξεν οὖν αὐτὸς εἰκότα λέγειν ὁ Καῖσαρ. ἔπαρχον οὖν τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἁπάσης βασιλείας ἀπέστειλε Κούσπιον Φάδον, τῷ κατισχομένῳ δίδοὺς τιμωρὸν τὸ μὴ Μάρσον ἐπαγαγεῖν [k] εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον. ἐγνωκὼς δὲ καὶ πάλαι ἀπιστίαν τῷ Φάδῳ, Καισαρεῦσι καὶ Σεβαστηνοῖς ἀπωλήξαι τὸ εἰς τὸν κατισχόμενον ὕβρεως καὶ παροινίας εἰς τοὺς ἔτι ζῶντας, τιμωρὸν ὄντα τῶν Καισαρίων καὶ τῶν Σεβαστηνῶν, καὶ τὰς πέντε σπείρας εἰς Πόντον μεταγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖ στρατεύωνται· τὸν δὲ ἐν Συρίᾳ Ρωμαϊκῶν ταγμάτων ἀπολέξαι στρατιώτας κατ' ἀριθμὸν, καὶ τὸ ἐκείνων ἀναπληρῶσαι τόπον. ὁ μὲν οὖν κελευσθέντες μετέστησαν. πρεσβευσάμενοι γὰρ Κλαύδιον ἀπεμειλίξαντο, καὶ μένειν [l] ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπέτυχον· [m] οἱ καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν χρόνοις τῶν μετέπειτα Ἰουδαίοις ἐγκοπὴν συμφορῶν δεχὴ, ᾗ

Claudius de eo in patris regnum mittendo cogitat. Dissuadent amici.

Vice Agrippæ mittitur Fadus procurator.

Ei mandatum ut pœnas exigeret à Cæsarensibus & Sebastenis.

---

n Υἱὸς ——— ἑπταικαιδέκατον,] Conf. αὖθις. lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

o Τῷ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη,] Τῷ πατρὸς *Busb.*

p Δρούσιλλα,] Δρυσίλα *Busb.* nec aliter *Photius* in *Cod.* 238. *fol.* 796.

q Καθωμολόγηντο ——— γάμον,] Καθωμολόγηθ *Busb.* & *Vat.*

r Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου] Ἰουλίῳ non agnoscunt *Epiphanii* codices. & Ἀρχελάου habet *Busb.*

s Ἀντιόχου υἱὸς ἦν ἔτος.] Illud Ἀντιόχου insertum dedimus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*

t Σεβαστηνοὶ,] Conf. infr. lib. 20. c 5. (6.) §. 1. SPANH.

v Τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν.] Ita *Voss* & *Busb.* τὸ in *reliquis.*

x Τὰς ἀνδριάντας τῶν τοῦ βασιλέως θυγατέρων] *Photius* (*Cod.* 238. *fol.* 976.) ipsas Agrippæ filias sic raptas fuisse dicit.

y Ἁρπάσαντες,] *Al.* ἁρπάσαντες ὁμοθυμαδὸν, ἐκόμισαν.

z Ἐπὶ τοῦ πόνου] V. *super tectis.* verum πόνῳ Græcis est lupanar, πορνεῖον (vide *Vales.* in *Eus.* H. E. II. 13.) quo sensu hic sumi videtur. IBBETSON.

a Ἐφύβριζον,] *L. B.* ἐφύβριζον.

b Ἐν ——— τόποις,] Ἐπὶ τῶν τοῖς δ. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Χάρωνι,] *L. B* Χάρωνι.

d Ὅτι ——— ἔκτισε,] Ὃς τὰς πόλεις αὐτοῖς ἔκτισε *Busb.*

e Λιμένας τε καὶ ναοὺς κατεσκεύασε] Vide *Antiquitatum* lib. 15. c. 9. & 10. & lib. 1. de *Bello Jud.* c. 16.

f Ἐμπεδοῦν τοὺς ὡμοσμένους ὅρκους.] Ἐμπεδῶν *Plato de* Legib. lib. VII. p. 823 SPANH.

g Ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων] Multo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Et convocatis amicis indicavit, quod deliberarat super commendato sua fide puero, interrogans quid & ipsis videretur utrum cogitata de hoc manere vel non decerneret. Qui, perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, colaudantes quidem benignitatis ejus propositum, voluntatem autem ejus incautam esse dicentes, ut puero, qui nec infantiles annos excesserat &c.*

h Ἡμιδεῖ νέῳ] Vid. αὖθις. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

i Βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος,] Βασιλείαν *Busb.* nec βασιλείας nec βασιλείαν agnoscit *Voss.*

k Εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον.] Εἰς τὸ βασιλεῦον αὐτῷ, ἐπεὶ διάφορον τῶν ἐγγενῶν. ὃν πάντων ἦν ἐπίφθονα *Busb.* & *Gall.*

l Ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπέτυχον·] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

m Οἱ καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν χρόνοις] Ὃ καὶ τ. ἐ. χ. τ. μ. Ἰ. ἐφύβριζε *Busb.*

n Ba-

χ῀ Φλώρον πολέμιᾳ ατέρμαϛα [n] βαλόντες. ὅθεν Οὐεσπασιανὸς κρατήσας, ὡς μετ' ὀλίγον ἐρῦμεν, [o] ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.

runt, jactis ab illis belli ſub Floro ſeminibus. Unde Veſpaſianus, cum Judæam viciſſet, ut paulo poſt dicemus, eos è provincia eduxit. *Belli Judaïci ſemina ſub Floro jacta.*

Τέλος τ῀ βιβλίου ἐνενηκοστοῦ.

Finis Libri decimi noni.

n Βαλόντες.] Λαβόντες *Busb.* λαβόντος in *Editis Aliisque.* ipſe vero βαλόντες prætuli.

o Ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.] Ἐξέβαλεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας *Busb.* quod ſuſpicor eſſe interpretamentum vulgatæ lectionis. *Lugd. Bat.* ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΙΚΟΣΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO VIGESIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ὡς Κλαύδι῀ Καῖσαρ μ῀ τὸν Ἀγρίππα πλόν τὸν Φάδον ἔπεμψεν εἰς Ἰουδαίαν, ἐπίτροπον [b] πραγμάτων ἐσόμενον.

1. *Quomodo Claudius Cæſar poſt Agrippæ mortem Fadum in Syriam miſit, ut res procuraret.*

β'. Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς τοὺς ἐν τῇ Περαίᾳ κατοικοῦντας Ἰουδαίους περὶ ὅρων κώμης Μιᾶς· καὶ ὡς ἐκ τούτων πολλῶν ἀναιρεθέντων Φιλαδελφέων, Φάδ῀ ἀγανακτήσας, τοὺς ἐν Περαίᾳ Ἰουδαίων τοὺς πρώτους τρεῖς ἄνδρας λαβὼν ἀπέκτεινεν.

2. *Diſſidium inter Philadelphenſes & Judæos Peræ incolas de Miæ vici finibus: utque Fadus, multis Philadelphenſium ab iſtis occiſis, vehementer iratus, tres primores Judæorum in Peræa comprehenſos interfecit.*

γ'. [c] Ὡς Θολομῆ῀ ὁ ἀρχιλῃστὴς, τοὺς Ἄραβας λῃστεύων. ληφθεὶς δ῀ ὑπὸ Φάδου ἀχθεὶς ἀνῃρέθη.

3. *Quomodo Tholomæus latronum princeps, dum popularetur Arabas, captus & ad Fadum adductus perimitur.*

δ'. Ὡς Φάδ῀ δ῀ Κάσσι῀ Λογγίν῀ ὁ τ῀ Συρίας ἡγεμὼν, ἀναβάντες εἰς Ἱεροσόλυμα, τοῖς πρώτοις τ῀ Ἰουδαίων ἐκέλευσαν τ῀ ποδήρη [χιτῶνα] καὶ τὸν ἱερὸν στολὴν ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ κατθέσθαι, [κειμένην] ὑπὸ τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δ῀ πρότερον ἦν.

4. *Quomodo Fadus & Caſſius Longinus Syriæ præſes, cum aſcendiſſent in Hieroſolyma, juſſerunt primores Judæorum in caſtellum Antoniam deponere tunicam talarem & ſtolam pontificiam, ut eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat.*

ε'. [d] Παράκλησις [e] ὑπὲρ τούτων τῶν Ἰουδαίων πρὸς Φάδον καὶ Λογγῖνον, ἀξιούντων αὐτὸς ὑπατεύσαι πέμψαι πρεσβείαν πρὸς Καίσαρα Κλαύδιον περὶ τούτου.

5. *Judæorum hac de re ſupplicatio ad Fadum & Longinum, eos rogantium, ut legatos ſibi liceat ad Claudium Cæſarem mittere de ſacra ſtola ſervanda.*

ϛ'. Ὡς Φάδ῀, λαβὼν ὁμήρους, ἐπέτρεψεν.

6. *Ut Fadus, datis obſidibus, illis annuit.*

ζ. Ὡς Κλαύδι῀ Καῖσαρ, παρακληθεὶς ὑπὸ Ἀγρίππα τ῀ νεωτέρου, συνεχώρησε τοῖς Ἰουδαίοις τὰ αἰτήματα, καὶ πρὸς Φάδον ἔγραψε περὶ τούτων.

7. *Quomodo Claudius Cæſar, ſupplicante ei Agrippa juniore, ceſſit Judæorum precibus, & ad Fadum de illis ſcripſit.*

η'. Ὡν τρόπον Ἑλένη τ῀ Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς, καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς Μονόβαζ῀ καὶ Ἰζάτης καὶ τὸ πᾶν γέν῀ αὐτῶν ἐζήλωσαν τὰ Ἰουδαίων ἔθη.

8. *Quemadmodum Helena Adiabenorum regina, ejuſque filii Monobazus & Izates cum tota illorum progenie Judæorum religionem amplexi ſunt.*

θ'. Ὡς Τιβέριο῀ Ἀλέξανδρ῀, ὑπάρχο῀ εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν, τοὺς υἱοὺς Ἰούδα τ῀ Γαλιλαίου τ῀ ὄχλον ἀπατῶντας ἐκόλασεν.

9. *Quomodo Tiberius Alexander, cum procurator in Judæam veniſſet, animadvertit in Judæ Galilæi filios, populum decipientes.*

ι'. Περὶ τ῀ λιμοῦ τ῀ γενομένου κατὰ τὸν χρόνον.

10. *De fame quæ regionem pervaſerat.*

ια'. Κυμάνου ἄφιξις εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ὑπατεύοντος πομπήϊ῀ τοῦ Καίσαρ῀.

11. *Cumani, procuratoris à Cæſare miſſi, in Judæam adventus.*

ιϐ'. Ὡς Ἡρώδου τελευτήσαντ῀ τ῀ Χαλκίδ῀ βασιλέως, Ἀγρίππας ὁ νεώτερ῀ τὸν ἀρχὸν ἔλαβεν, δόντ῀ αὐτῷ Κλαυδίου Καίσαρ῀.

12. *Quomodo Agrippa junior, mortuo Herode Chalcidis rege, imperium accepit beneficio Claudii Cæſaris.*

ιγ'. Ὡς ὑπὸ τ῀ Κυμάνου πολλοὶ τ῀ Ἰουδαίων περὶ τὸ ἱερὸν ἀπώλοντο.

13. *Quomodo ſub Cumano plurimi Judæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

14. *Diſ-*

a Ὡς Κλαύδι῀ Καῖσαρ] Ita *Vat.* & *Gall.* in *Editis Aliisque* deëſt hoc ſummarium.

b Πραγμάτων ἐσόμενον.] Illa πραγμάτων ἐσόμενον ſolus agnoſcit *Gall.*

c Ὡς Θολομαῖ῀ ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Hoc ſummarium debemus *Cod. Gall.*

d Παράκλησις] Ita *Gall.* ὁ παράκλησις ὑπὲρ τ῀ minus recte in *Cod. Busb.*

e Ἐπὶ τούτῳ τ῀ Ἰουδαίων] Ita reſcripſi, ὑπὲρ τούτου in *libris.*

14. *Dissensio inter Samaritas & Judæos, atque ut multi Samaritarum occisi sunt.*

15. *Quomodo Ummidius Quadratus Syriæ præses, cum ista audisset & in Judæam ascendisset, primores Judæorum & Samaritarum Romam proficisci jussit; simulque Cumanum procuratorem & Celerem tribunum, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros: Judæorum autem quosdam ipse supplicio affecit.*

16. *Quomodo Claudius, illis auditis, Judæos quidem crimine absolvit, eò adductus precibus regis Agrippæ; Cumanum vero in exsilium egit, & per Celerem tribunum à primoribus Samaritarum pœnas exegit.*

17. *Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium successit.*

18. *Quomodo Felix procurator in Judæam missus, cum regionem offendisset latronibus vexatam, illis peremptis pacem stabiliendam curavit; principem autem latronum, nomine Eleazarum, vinctum Romam misit.*

19. *Quomodo Felix, cum impostor Ægyptius apud Judæos ageret, multosque illorum decepisset, eruptionem in eos fecit, plurimosque eorum occidit.*

20. *Quemadmodum Felix procurator seditionem, inter primos Judæorum & Syros Cæsareæ ortam, compressit.*

21. *Quî contigit Judæam à Sicariis afflictam esse, Porcio Festo in regionem misso procuratore. De porticu exterioris templi, & quomodo ipsam in altum exstruxerunt Judæi.*

22. *Quomodo Festus, cum hanc rem ægre tulisset, primores Judæorum Romam ad Neronem misit, qui omnia recte facta esse ei persuaderent.*

23. *Quomodo Albinus Festo, in Judæa mortuo, successurus veniebat.*

24. *Quomodo sub eo Sicarii regionem infestare desierunt.*

25. *Quemadmodum Florus, factus Albini successor, tot malis afflixit Judæos, ut eos ad arma sumenda compulerit.*

ιδ'. Στάσις Ιουδαίων πρὸς Σαμαρεῖς, καὶ ὡς πολλοὶ διεφθάρησαν τ Σαμαρειτῶν.

ιε'. Ὡς [f] Οὐμμίδιος Κυαδρᾶτος ὁ τ Συρίας ἡγεμὼν, ἀκούσας ταῦτα καὶ ἀναβὰς εἰς Ιουδαίαν, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν ἐκέλευσεν εἰς Ρώμην ἀναβῆναι, ὁμοίως δὲ Κούμανον τ ἐπίτροπον, καὶ Κέλερα τ χιλίαρχον, λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι περὶ τ πεπραγμένων· πολλοὺς δὲ τ Ιουδαίων αὐτὸς ἀνεῖλεν.

ις'. Ως Κλαύδιος ἀκούσας αὐτῶν, τοὺς μὲν Ιουδαίους ἀπὸ αἰτίας ἀπέλυσε, παρακληθεὶς ὑπὸ τ βασιλέως Αγρίππα, Κούμανον δὲ ἐξώρισε, Κέλερα δὲ τ χιλίαρχον, καὶ τοὺς πρώτους τ Σαμαρειτῶν ἀνεῖλεν.

ιζ'. Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

ιη'. Ως Φῆλιξ, ἐπίτροπος πεμφθεὶς, καὶ καταλαβὼν τὴν χώραν πεπακωμένην ὑπὸ τ ληστῶν, πρὶν γνῶναι, ἀφθείρους αὐτοὺς εἰρήνην ἐν τῇ χώρᾳ καθίσησεν. τ δὲ πρῶτον τ ληστῶν Ελεάζαρον ὄντα δήσας εἰς Ρώμην ἀνέπεμψεν.

ιθ'. Ως Διδυμόσιος Αἰγυπτίου γόητος, καὶ πολλῶν Ιουδαίων ὑπ' αὐτοῦ πλανηθέντων, Φῆλιξ, ἐπεξελθὼν αὐτοῖς, πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

κ'. Ως στασιάζοντας Ιουδαίων τοὺς πρώτους ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τοὺς Σύρους Φῆλιξ ὁ ἐπίτροπος ἔπαυσεν.

κα'. Ως Πόρκιος Φῆστος πεμφθέντος εἰς τὴν Ιουδαίων ἐπιτροπὴν, συνέβη κακωθῆναι τὴν χώραν ὑπὸ τ [g] Σικαρίων. περὶ τῆς στοᾶς δὲ ἔσωθεν ἱεροῦ, καὶ ὃν τρόπον ὑψώσαν αὐτὴν οἱ Ιουδαῖοι.

κβ'. Ως Φῆστος, ἀναπεμπόμενος ἐπὶ τούτοις, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων εἰς Ρώμην ἔπεμψε πρὸς Νέρωνα, πείσαντας αὐτὸν περὶ τ πεπραγμένων.

κγ'. Ως, τελευτήσαντος Φήστου ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, Αλβῖνος ἦλθε διάδοχος.

κδ'. Ως ἐπὶ τούτου ἐπαύσαντο οἱ Σικάριοι τὴν χώραν κακοποιεῖν.

κε'. Ως Φλῶρος, ἐλθὼν Αλβίνου διάδοχος, πάσας διέθηκε τοὺς Ιουδαίους κακῶς, ὡς ἀναγκάσαι αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι.

f Οὐμμίδιος Κυαδρᾶτος] Ita lego cum Cl. *Norisio* (in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lipsi.*) & Cl. *Pagio* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. Νουμίδιος in *Editis Aliisque.* Μόδιος *Gall. & Vat.*

g Σικαρίων.] Ita distinxi post Σικαρίων, cum antea nulla esset distinctio aut in *Editis* aut in *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] κϚ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER VIGESIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XXII.

ΚΕΦ. α'.

Στάσις φιλαδελφέων πρὸς Ιουδαίους, καὶ περὶ τῆς ἐσθῆτος ἀρχιερέως στολῆς.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὴ τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, καθὼς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἀπηγγέλκαμεν βίβλῳ, πέμπει Μάρσῳ διάδοχον Κλαύδιος Καῖσαρ [b] Κάσσιον Λογγῖνον, [c] μνήμῃ τοῦ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος, πολλὰ διὰ γραμμάτων ὑπ' αὐτοῦ προϊόντος ἀξιωθεὶς, μηκέτι Μάρσον τὸν ἐπὶ τῆς Συρίας πραγμάτων προϊστάσθαι. [d] Φάδος δὲ, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπίτροπος ἀφίκετο, καταλαμβάνει στασιάσαντας, [e] τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους [f] πρὸς [g] φιλαδελφεῖς πρὸ ὅρων κώμης [h] Μιᾶς λεγομένης, [i] πολεμικῶν ἀνδρῶν ἀναπλεως. καὶ δὴ οἱ τὴν Περαίαν, χωρὶς γνώμης [k] τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, πολλοὺς τῶν φιλαδελφέων διαφθείρουσι. ταῦτα πυθόμενον [l] τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν, ὅτι μὴ τὴν κρίσιν αὐτῷ προαπολείποιεν, εἴπερ ἀδικεῖσθαι τοὺς φιλαδελφέων ἐνόμιζον ἀδικεῖας, ἀλλ' [m] ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν. λαβὼν οὖν τρεῖς τοὺς πρώτους αὐτῶν, τοὺς καὶ τῆς στάσεως αἰτίους, δῆσαι προσέταξεν· εἶτα τὸν μὲν αὐτῶν ἀνεῖλεν· Ἀννίβας δὲ ἦν ὄνομα τούτῳ. [n] Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ τοῖς δυσὶ φυγὴν ἐπέβαλεν. ἀναιρεῖται δὲ καὶ [o] Θολομῶς ὁ ἀρχιλῃστὴς, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἁλοὺς [q] δέσμιος ἐπ' αὐτὸν, διαπρεπῶς μέγιστα κακὰ [r] τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Ἀραβας. ἐκαθάρθη τε λῃστηρίων ἅπασα [s] τοὐνηῦθεν ἡ Ιουδαία, φρονήσει καὶ προνοίᾳ τοῦ Φάδου. ὃς δὴ καὶ τότε μεταπεμψάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρώτους [t] Ιεροσολυμιτῶν, [v] καὶ τὴν κάλυψιν τοῦ αὐτοκράτορος, παρήνεσεν αὐτοῖς τὴν ποδήρη χιτῶνα, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν

CAP. I.

Philadelphenſium & Judæorum diſſidium, deque ſtola pontificia.

EXSTINCTO autem rege Agrippa, quemadmodum in ſuperiore libro narravimus, Caſſium Longinum in locum Marſi ſucceſſurum mittit Claudius Cæſar, memoriæ regis hoc ipſum tribuens; à quo dum viveret ſæpe per literas rogatus fuerat, ut nollet Marſum amplius rebus Syriæ *adminiſtrandis* præeſſe. At vero Fadus, ubi procurator in Judæam veniebat, offendit Judæos Peræam habitantes ſeditionem moviſſe contra Philadelphenſes de vici, Miæ nomine, finibus, referti viris bellicoſiſſimis. immo Perææ incolæ, inſciis primoribus illorum, arma ſumpſerant, multoſque Philadelphenſium occiderant. Iſta Fadum, ubi de iis aliquid reſciverat, valde commoverunt, quod integram illi cauſam non reſervaſſent, ſi putarent ſibi factam à Philadelphenſibus injuriam, ſed temere ad arma concurriſſent. Comprehenſis itaque tribus illorum primoribus, qui & ſeditionis auctores erant, imperavit ut in vincula conjicerentur. deinde horum quidem unum, Annibam nomine, interfici juſſit: Amaramum vero & Eleazarum ambos exſilio multavit. Quin & Tholomæus latronum princeps, qui multa mala Idumæis & Arabibus intulerat, non multo poſt vinctus ad eum adductus ſupplicio afficitur: atque exinde Judæa omnis latrociniis perpurgata eſt diligentia & cura Fadi. Is dein, accitis ſtatim pontificibus & Hieroſolymitarum proceribus, prout ipſi in mandatis dederat imperator, admonuit eos, ut tunicam talarem & ſtolam ſacram, quam ſolum pontificem ſum-

Caſſius Longinus Syriæ præſes.

Lis magna inter Philadelphenſes & Judæos, atque inde ſeditio.

Seditionis auctores pœna afficiuntur.

Fadus à Judæis poſtulat, ut ſtola pontificia in Romanorum poteſtate ſit.

---

[a] ΚϚ'.] Sic *Baſ. Gen.* & aliquot *Codd. MSS. Græci.* in *Græcis* reliquis & *Latinis* omnibus κϚ'. Videſis *Voſſii* Chronol. S. c. 19. p. 161.

[b] Κάσσιον Λογγῖνον,] Hac de re velim conſulas *Pighium* in *Annalibus* tom. 3. p. 573. *Uſſerium* in *Annalibus V. T.* p. 648. & *Pagium* in *Critica* ad *Baronium*, Vol. 1. p. 37. col. 1. Αττιον *L. B.*

[c] Μνήμῃ δ' βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος,] Μνήμῃ τῆ δ' *Voſſ.*

[d] Φάδος δὲ,] Φάδος δὲ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐ. ἀ. καὶ καλαμβάνει ſolus *Busb.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

[e] Τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους] Ita & *D. Matthæus*, c. 4. v. 13. κατῴκησεν εἰς Καπερναούμ. Verum τοὺς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας habet *Cod. Busb.*

[f] Πρὸς Φιλαδελφεῖς] Πρὸς τοὺς Φιλ. *Busb.*

[g] Φιλαδελφεῖς] Φιλαδελφέων ſupr. lib. 13. c. 8 §. 1. SPANH.

[h] Μιᾶς λεγομένης,] Forſan Ziᾶς legendum; nam *Euſebius* (in voce Σὴμ) dicit, *hodie villam Ziam oſtendi in quintodecimo lapide Philadelphiæ contra occidentem.* *Relandus* in *Paleſt. ill.* p. 897.

[i] Πολιμικῶν] *L. B.* πολεμίων.

[k] Τῶν πρώτων παρ'] Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' αὐτοῖς *Busb.*

[l] Τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν.] Articulum omittit *Busb.*

[m] Ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν.] Ἀδεῶς non agnoſcit *Voſſ.*

[n] Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ] Ἀμεράτῳ *Busb.*

[o] Θολομαῖος] Θοδομαῖος *Busb.* & *Voſſ.* in margine.

[p] Ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Ita diſtinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, ὁ ἀρχιλῃστὴς μετ' ὀ πολὺν χρόνον, ἁλοὺς *Busb.*

[q] Δέσμιος ἐπ' αὐτὸν,] Δέσμιος abeſt *Vat.*

[r] Τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Ἀραβας.] Τοὺς τὴν Ιδουμαίαν κατοικοῦντας καὶ τοὺς *Busb.*

[s] Τοὐντεῦθεν Ιουδαία,] Ἐντεῦθεν Ιουδαία *Voſſ.* ἐντεῦθεν ἤτε Ιουδαία καὶ Ἀραβία *Busb.*

[t] Ιεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ιεροσολυμιτῶν *Busb.*

[v] Καὶ τὴν κάλυψιν δ' αὐτοκράτορος,] Illa καὶ τὴν κάλυψιν δ' αὐτοκράτορος deſunt *Vat.* & *Voſſ.*

ſummum geſtare moris erat, in Antoniam caſtellum reponerent, ut in Romanorum poteſtate eſſet quemadmodum & olim erat. Illi refragari quidem non audebant, rogabant tamen Fadum & Longinum (nam & ille Hieroſolyma venerat, magnis copiis ſecum adductis, metuens ne quæ injunxerat Fadus Judæorum vulgus ad res novas moliendas impellerent) primum ut legatos ad Cæſarem ſibi liceret mittere, ab eo petituros ut ſacram ſtolam in ſua poteſtate haberent; deinde ut manerent pauliſper dum certiores facti eſſent, quid ad iſta Claudius reſponderet. Illi vero ſe permiſſuros eſſe dixerunt ut legatos mitterent, modo liberos eorum pro obſidibus acciperent. Cum autem Judæi alacriter dicto ſibi audiſſent, & liberos dediſſent, protinus miſſi ſunt legati. Ubi vero Romam pervenerunt, Agrippa junior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium Cæſarem agebat, ut jam ante diximus, cum cauſam adventus eorum cognoviſſet, rogavit Cæſarem, ut Judæorum precibus de ſacra ſtola annuere non gravaretur, utque mandata de iſtis quæ *obnixè* petierunt ad Fadum mitteret.

Legati ea de re Romam miſſi.

Judæorum legatis favet Agrippa junior.

Claudius Judæorum precibus annuit.

2. Tum Claudius, vocatis ad ſe legatis, dicebat ſe iſta eis concedere, illiſque præcipiebat ut Agrippæ gratias haberent, (ſe enim iſta facere ad illius interceſſionem) &, præter reſponſa quæ illis reddidit, hujuſmodi epiſtolam miſit. "CLAUDIUS "CÆSAR, GERMANICUS, TRIB. POT. "V. CONSUL DESIGNATUS IV. IMPE- "RATOR X. PATER PATRIÆ, HIERO- "SOLYMITARUM MAGISTRATIBUS, "SENATUI, POPULO, TOTI JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam Agrippa meus, "alumnus meus & quem mecum habeo utpote "pientiſſimum, veſtros legatos ad me adduxit, "gratias agentes pro mea de gente veſtra cura & "providentia, & enixe certatimque precatos, ut "ſtolam ſacram atque coronam in veſtra poteſtate "habeatis, concedo *quod petitis*, quemadmodum "vir optimus & mihi cariſſimus Vitellius fecerat. "Huic autem veſtræ voluntati obſequutus ſum, "inprimis quod id mihi mea ſuaſerit pietas, quod- "que voluerim ut omnes Deum patrio ritu vene- "rentur: dein quod noverim me ita faciendo ma- "gnam ab ipſo rege Herode & juniore Ariſtobu- "lo, quorum in me pietatem & erga vos ſtudium "perſpectum habeo, gratiam initurum eſſe, qui- "buſcum, viris optimis & mihi cariſſimis, multis "officiis mihi interceſſit amicitia. De iſtis autem "ſcripſi & Cuſpio Fado procuratori. Nomina li- "teras deferentium hæc ſunt: Cornelius Ceronis, "Tryphon Theudionis, Dorotheus Nathanaëlis, "Joannes Joannis *filius*. Datæ quarto Kalendas "Julias, Rufo & Pompejo Sylvano *ſuffectis* Con- "ſulibus.

Claudii ad Judæos epiſtola.

λῶ Φορεῖν μόνῳ ὁ ἀρχιερεὺς ἔθος ἔχῃ, εἰς [x] τὸν Αντωνίαν, ὅπερ ἐστὶ [y] Φρούριον, καταπέμψῃ, πεισομένῳ τοῦτο τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δὴ καὶ [z] πρότερον λῶ. οἱ δ' ἀσπλείᾳν μὲν [a] οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλουν δ' ὅμως τὸν τε Φᾶδον, [b] καὶ τὸν Λογγῖνον· ἀφίκετο γὰρ καὶ [c] ὁ τοῦτο εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, Φάδῳ δ' [d] μὴ τὰ πρόσταγματα φάδον τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων νεωτερίζειν διασκεδᾷ· πρῶτον μὲν αὐτοῖς ὑπιτρέψαι πρέσβεις ὡς Καίσαρα πέμψαι, τοὺς αἰτησομένους παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, εἶτα δὴ πέμπειν, [e] ἕως ἂν γνῶσι, τί χρὴ ποιεῖν Κλαύδιον· [f] ἀποκρίναιτο. οἱ δ' ὑπιτρέψειν αὐτοῖς ἔφασαν ἀποστέλλειν τοὺς πρέσβεις, [g] εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας. ὑπαχθέντων δ' ἑτοίμως ἐκείνων καὶ [h] δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις. ἀφιγμένων δ' εἰς τὴν Ρώμην αὐτῶν, γνοὺς ὁ νιὸς Αγρίππας, ὁ δὴ τετελευτηκότος πατὴρ, καθ' ὃν ἡκασιν αἰτίαν· ἐντυχὼν δ' ὢν τῷ Κλαυδίῳ Καίσαρι, καθὼς καὶ πρότερον εἴπομεν· προσκαλεῖται τὸν Καίσαρα συγχωρῆσαι τοῖς Ιουδαίοις ἅπερ ἠξίουν περὶ τῆς ἱερᾶς στολῆς, καὶ φάδῳ περὶ [i] τούτων ἀποστεῖλαι.

β'. Καλέσας δὲ Κλαύδιος τοὺς πρέσβεις, ἔφη τοῦτο συγχωρεῖν, καὶ ἐκέλευεν αὐτοὺς Αγρίππᾳ χάριν εἰδέναι· τοῦτο γὰρ ἐκείνου ποιεῖν [k] ἀξιώσαντος· ὅτι τε τὸν ἀποκείσεσι, τοιαύτῃ [l] ὑπιστολῇ ἔδωκε. "ΚΛΑΥΔΙΟΣ "ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, [m] ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞ- "ΟΥΣΙΑΣ [n] ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ, ΥΠΑΤΟΣ ΑΠΟΔΕ- "ΔΕΙΓΜΕΝΟΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ "ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, ΙΕ- "ΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι, "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΕΘΝΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Αγρίππας ὃ "ἐμοὶ, ὃν ἐγὼ ἔθρεψα καὶ ἔχω σὺν ἐμαυτῷ εὐσεβέ- "στερον ὄντα, παρακαλέσαντός μοι τοὺς ὑμετέρους πρέσ- "βεις, εὐχαριστοῦντας ἐφ' οἷς πεποίηκα δι' ἔθνος [o] ὑμῶν "κηδεμονίας, καὶ αἰτησαμένους παρ' ἐμοῦ Φιλοπά- "μως [p] τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, [q] καὶ τὸν στέφανον σὺν τῷ "ἐξουσίαν ὑμῶν εἶναι, συγχωρῶ, καθὼς ὁ πρόπους- "καὶ μοι παρακαλῶν [r] Οὐιτέλλιος ἐποίησε. συγκαπά- "θειν δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ, πρῶτον μὲν τὸ ἐμαυτοῦ εὐ- "σεβὲς, καὶ τὸ βέλεσθαι ἑκάστους [s] καὶ τὰ πάτρια θρη- "σκεύειν. ἔπειτα εἰδὼς ὅτι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ Ηρῴδῃ καὶ "Αριστοβούλῳ τῷ νεωτέρῳ, ὧν τοῖς ἐμαυτὸν εὐσε- "βειαν καὶ τοῖς περὶ [t] ὑμᾶς γινώσκω σπουδὴν, [v] πάν- "χαριζόμενος τούτοις ποιήσας, σχεδὸν ὡς ἐστί μοι πολίτας δι- "καια φιλίας κρατήσας ὄντας καμοὶ πιστοὺς. ἔχαιρόν "τε περὶ τούτων καὶ Καικίῳ Φάδῳ τῷ ἐμῷ ἐπιτρόπῳ. εἰ "τὰ χρήματα κομίζοντες, [x] Κορνήλιος Κίρωνος, Τρύ- "φων Θευδίωνος, Δωρόθεος Ναθαναήλου, Ιωάννης Ιω- "άννου. ἐγράφη πρὸ πεντάρων καλανδῶν [y] Ιουλίων [z] ἐπὶ "ὑπάτων Ρούφου Σ Πομπηίου Σιλουανοῦ. γ'. Η-

x Τὸν Αντωνίαν,] De Antonia Caſtro infr. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρούριον,] Τὸ *Φρέαρ* Bush.

z Πρότερον λῶ.] Vide lib. xv. cap. ult. §. 4.

a Οὐκ ἐτόλμων,] Τοῖς γὰρ ἡγεμόσι λιγομβρίοις σὺν ἐτόλμων ſolus *Busb.*

b Καὶ τὸν Λογγῖνον·] Καὶ *Λογγῖνον τὸν τῆς Αγριππίας ἐπίτροπον* ſolus *Busb.*

c Οὗτος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα,] Αὐτὸς *Vat.* & *Voſſ.*

d Μὴ τὰ προστάγματα] Τὸ *μὴ λῦσαι τὰ πρ. Ψ. τ. π. τ. Ι. ν. ἀναγκάσειν Busb.*

e Εως ἂν γνῶσι,] Αχρις ἂν γνῶσιν. *Gall.*

f Αποκρίναιτο.] Ita *Voſſ.* ἀπεκρίνετο in *Editis Aliiſque.*

g Εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας.] Εἰ λάβοιεν αὐτῶν τοὺς π. *Voſſ.*

h Δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις.] Δόντων αὐτοὺς· ὁ γὰρ προτέρων τῶν ἐκείνης δίκαιον λῦσαι. ἐξεπέμφθησαν *Gall.*

i Τούτων ἀποστεῖλαι.] Τούτων ἐπιστεῖλαι. σφοδρῶς δὲ ἐπικειμένῳ τῷ Φλακκίνῳ τῷ Καίσαρι δ' Αγρίππα, καλέσας *Gall.* ἐπιστεῖλαι habet *Voſſ.*

k Αξιώσαντος·] Παρεισχόμην poſt ἀξιώσαντος addit *Voſſ.*

l Επιστολὴν ἔδωκε.] Επιστολὴν κομίσαι Φάδῳ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκεν *Gall.* in *Epiphanii* verſione, *quamobrem hujuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.*

m Δημαρχικῆς ἐξουσίας] Ita diſtinguo cum Cl. *Petavio*, lib. xx. de *Doctr. Temp.* c. 12. antea erat, δημαρχικῆς ἐξουσίας, τὸ πέμπτον ὕπατος ἀποδεδειγμένος, τὸ τέταρτον αὐτοκράτωρ, τὸ δέκατον πατὴρ πατρίδος. nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* adeo vetus eſt hoc interpunctionis mendum.

n Τὸ —— πατρίδος,] Aliter habet *Roſinus*: Quinquies Conſul, Ordinarius quater, Imperator decies, Pater Patriæ. SPANH.

o Ὑμῶν κηδεμονίας,] Ὑμῶν *φιλογενείας· καὶ αὐτοκρατορικῆς κηδεμονίας Gall.*

p Τὴν —— ἐσθῆτα.] Conf. ſupr. lib. xv. c. xi. §. 4. SPANH.

q Καὶ —— στέφανον,] Καὶ τὸ στέφανον, τότε ποθὲν, καὶ τὴν ἀπασαν στολὴν *Gall.*

r Οὐιτέλλιος ἐποίησε.] Vide lib. xv. cap. xi. §. 4.

s Κατὰ τὰ πάτρια θρησκεύειν.] Καθὰ τ. π. θρησκεύειν ἔθη *Voſſ.*

t Ὑμᾶς γινώσκω σπουδὴν,] Ita lego cum *Epiphanii* libris. *vide* in *Græcis.*

v Πάνυ χαριζόμενος ταῦτα ποιήσας,] Πάνυ χαρίσμενος non agnoſcunt *Voſſ.* & *Vat.*

x Κορνήλιος Κίρωνος,] In *Epiphanii* libris, ita efferuntur, Cornelius Leo; (unde in *Lugd. Bat.* Κορνήλιος ὁ Λέων) Tryphon Theudionis, Dorotheus Nathelis, Joannes Jovis pauc.

y Ιουλίων] Vocem Ιουλίων inſertam dedi ex *Epiphanio*; cujus in libris pleriſque xii *Kalendas Julii*, in nonnullis Junii.

z Ἐπὶ —— Σιλουανοῦ,] Ita *Voſſ.* & *Gall.* ὑπάτου in cæteris.

a Τὸ

γ'. Ητησατο ὴ καὶ Ηρώδης, ὁ ἀδελφὸς μὲν Αγρίππα τ τεπελδυτηκότ⊙, Χαλκιδ⊙ ὴ τὴν ἀρχὴν κ τ χρόνον ἐκεῖνον πεπιστευμέν⊙, Κλαύδιον Καίσαρα τὴν ἐξουσίαν [a] τοῦ νεὼ, καὶ τ ἱερῶν χρημάτων, καὶ τὴν τ ἀρχιερέων χειροτονίαν, πάντων τε ἐπέτυχεν· ἐξ [b] ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία μέχρι τ τοῦ πολέμου τέλους. καὶ δὴ ὁ Ηρώδης μεθίστησι τ ἀρχιερωσύνης τ ὀνομαζόμενον [c] Καθηρᾶν, Ιωσήπῳ τῷ τοῦ [d] Καμεὶ ἀντ' ἐκείνου τὸν Φιάδοχον τ τιμῆς παραχώρησεν.

3. Quin & Herodes (Agrippæ quidem defuncti frater, cui vero illo tempore commissus erat Chalcidis principatus) petiit à Claudio Cæsare templi potestatem sacræque pecuniæ, ut & jus creandi summos pontifices; atque hæc omnia *à Cæsare* impetravit: adeo etiam ut ab illo omnibus ejus posteris ea potestas usque ad belli exitum manserit. Igitur & Herodes à sacerdotio submovit Cantheram ita appellatum, fecitque ut Josephus Cami filius ejus in locum & honorem succederet. *Herodes Chalcidis dynasta jus in templum & pontifices impetrat à Claudio.* *Josephus Cami filius pontifex.*

ΚΕΦ. β'.

Ον τρόπον Ελένη τ Αδιαβηνῶν βασιλὶς καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη· καὶ ὡς Ελένη, λιμοῦ μεγάλου ἐν Ιεροσολύμοις γενομένου, σῖτον τοῖς ἀπορουμένοις διένειμεν.

CAP. II.

Quo pacto Helena Adiabenorum regina ejusque filius Izates religionem Judaïcam amplexi sunt: & quomodo Helena, magna fame Hierosolymis grassante, frumentum egenis distribuit.

Κατὰ τοῦτον ὴ τ καιρὸν [e] τ Αδιαβηνῶν [ee] βασιλὶς Ελένη καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ιζάτης [f] εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη τ βίον μετέβαλλον, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Μονόβαζ⊙ ὁ τ Αδιαβηνῶν βασιλεὺς, ὃν καὶ [g] Βαζαῖ⊙ ἐπίκλησις ἦν, τ ἀδελφῆς Ελένης ἄλλ[ης] [h] ἔρωτι τῇ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἄγεται, καὶ κατίσησεν ἐγκύμονα. συγκαθεύδων δέ ποτε τῇ γαστρὶ τ γυναικὸς τὴν χεῖρα περισκοπούσης, [i] ἡνίκα καθύπνωζε, φωνῆς τιν⊙ ἔδοξεν ἀκοῦσαι, κελευούσης αἴρειν ἀπὸ τ νηδύ⊙ τὴν χεῖρα, ἵν μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφ⊙, θεοῦ προνοίᾳ καὶ δεχῆς τυχὸν καὶ τέλους εὐτυχοῦς τυγχάνον. παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τ φωνῆς, [k] εὐθὺς διεγερθεὶς, ἔφραζε τῇ γυναικὶ ταῦτα, [l] καὶ γνόμενον τ υἱὸν Ιζάτην ἐπεκάλεσεν. ὃν ὴ αὐτῷ Μονόβαζ⊙ τοῦτο πρεσβύτερ⊙ ἐκ τ Ελένης [m] γνόμεν⊙, ἄλλοι τε παῖδες ἐξ ἑτέρων γυναικῶν. τὸν μέντοι πᾶσιν εὔνοιαν ὡς εἰς [n] μονογενῆ τ Ιζάτην ἔχων [o] φανερῶς ἦν. φθόν⊙ δὲ τἀντεῦθεν τῷ παιδὶ πρὸς τ ὁμοπατρίων ἀδελφῶν ἐφύετο, κἀκ τούτου μίσ⊙ [p] ἤυξετο, λυπουμένων ἁπάντων, ὅτι τ Ιζάτην αὐτῶν ὁ πατὴρ προτιμᾷ. ταῦτα ὴ καί περ σαφῶς αἰσθανόμεν⊙ ὁ πατὴρ, ἐκείνοις μὲν συνεγίνωσκεν, ὡς μὴ διὰ κακίαν αὐτὸ πάσχοιεν, ἀλλ' [q] ἅτοι πρὸς τ πατρὸς [r] αὐτῶν ἕκαστον [s] ἀξιᾶν εὐνοίας τυγχάνειν. [t] τ ὴ Ιζάτην· σφόδρα γὰρ ἐδεδοίκει [v] περὶ αὐτοῦ μὴ μισούμεν⊙ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πάθοι τί· [x] πολλὰ δωρησάμεν⊙, πρὸς [y] Αβεννήριγον ἐκπέμπει [z] τ Σπασίνου χάρακ⊙ βασιλέα, [a] προσκαταπέμψαν⊙ ἐκεῖ-

Per idem tempus Adiabenorum regina Helena, & filius ejus Izates, * religionem Judaïcam amplexi sunt, ex hujusmodi causa. Monobazus Adiabenorum rex, cognomento Bazæus, Helenæ sororis amore captus eo processit, ut matrimonio eam sibi jungeret: nec multo post gravidam reddidit. Aliquando autem cum eo dormiens, manu super ventre illius requiescente, sopitus audire vocem visus est, quæ manum de utero tollere juberet, ne infantulum in eo gestatum læderet, qui Dei providentia ortum habuit finemque felicem consequuturus est. Ea voce turbatus, statimque experrectus à somno, uxori ista *quæ audisset* narrat, filiumque natum Izaten nomine vocavit. Erat autem ipsi Monobazus eo grandior ætate, quem ex Helena susceperat; aliique filii ex aliis uxoribus. hunc tamen, ac si unicus illi exstitisset, omni sua benevolentia non dissimulanter impertiit. Qua re fiebat ut puero invideretur à fratribus ex eodem patre: atque inde excitatum est odium, omnibus vicem suam dolentibus, quod Izaten illis prætulerit pater. Ista quamvis satis pater intelligeret, illis tamen ignoscebat, quasi non ex malitia ita animo affecti essent, sed à patre scilicet illorum unusquisque diligi vellet. Izaten vero (nam de eo valde metuebat, ne à fratribus odio habitus *mali* aliquid pateretur) cum multa ei donasset, misit ad Abennerigum Spasinæ castri regem, cui salutem pueri commendaram esse voluit. Abennerigus autem libenter excepit adolescentulum, atque illum singulari *Monobazo & Helenæ Adiabenorum regibus nascitur Izates.* *Izati invidetur à fratribus ex eodem patre grandioribus.* *Izates missus ad Abennerigum.*

[a] Τῶ νεὼ,] Sic *Voss.* & *Vat.* Σ νεῦ perperam in *reliquis*.

[b] Ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις] Ita locum verto cum Cl. *Seldeno* lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. XI. à *Gelenio* vertitur, *potestatem in templum & sacrum erarium, jusque eligendorum summorum pontificum. Impetravitque hæc omnia, ita ut etiam posteris ejus idem jus manserit usque ad belli exitum.* quod, inquit *Seldenus*, intelligere omnino nequeo. Nam pontificum creatio post ejus excessum ad Agrippam juniorem Regem ejus ex fratre nepotem attinuit, ut in sequentibus videre est: & posteri Herodis illius fuere filii tres, *Aristobulus*, *Bernicianus*, *Hyrcanus*, quorum nemo pontificem omnino creavit. Locus itaque ita vertendus, ut posteris manserit potestas in templum & ærarium; ita ut de jure pontificis eligendi, qua posteros saltem spectat, neutiquam sit capiendus. Verum ne sic quidem omnia plana erunt. Ipse olim lectum fuisse suspicor, μ. τ Σ πολέμου τελευτῆς, πλὴν τ ἀρχιερωσύνης.

[c] Καθηρᾶν,] Verisimile Simonem Cantheræ fuisse restitutum. IBBETS.

[d] Καμεὶ ἀντ' ἐκείνου] Hîc *Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.* est, ibi enim Καμεῖ in textu, at Καμεὶ in *Marg.*) *Busb. Gall. Zonaram* & *Epiphanium* sequor. Καμεῖ in *Editis Alisque.*

[e] Τῶν Αδιαβηνῶν βασιλὶς Ελένη] Adiabenorum Regina Helena *Euseb.* H. Eccl. l. II. c. XII. p. 50. A. SPANH.

[ee] Βασιλὶς Ελένη] *Talmud Hierosolymitanum* (ad *Succa*, c. 1. & *Nazir*, c. 3.) egregie hanc historiam illustrat.

* *Religionem Judaïcam amplexi sunt,*] *Magis ad verbum*, vitam instituerunt ex legibus Judæorum.

[f] Εἰς —— μετέβαλλον,] Ita rem exprimit *Zonaras*, εἰς τὰ Ιουδαίων τὴν ἀγωγὴν μετέβαλλον νόμιμα.

[g] Βαζαῖ⊙ ἐπίκλησις ἦν,] Sic *MSS.* Βαζίως in *Editis.*

[h] Ἐρωτι τῇ πρὸς γάμου] Ἐρωτι πρὸς γάμου κοινωνίαν ἄγεται *Busb.*

[i] Ηνίκα] *L. B.* ἐπὶ pro ἐπεὶ.

[k] Εὐθὺς διεγερθεὶς,] Καὶ διεγερθεὶς *Busb.*

[l] Καὶ —— ἐπεκάλεσεν.] Καί γε τ υἱὸν *Vat.* γνοίμδρον deëst *Busb.* γνωσόμδρον *L. B.*

[m] Γενόμεν⊙,] *L. B.* γνωσόμδρ⊙.

[n] Μονογενῆ τ Ιζάτην ἔχων] Μονογενῆ Ιζάτην *Vat.* & *Busb.*

[o] Φανερῶς ἦν.] Φανερὸς *Voss.*

[p] Ηυξετο,] In *Marg. L. B.* ἠυξηθ.

[q] Ητοι πρὸς Σ πατρὸς] Ita *Vat.* & *Voss.* ἀλλ' ἢ πρὸς τ. π. in *Editis Alisque.*

[r] Αὐτῶν ἕκαστον] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *cæteris.*

[s] Ἀξιᾶν εὐνοίας τυγχάνειν.] Ita lego. (legit quoque ita *Cocceius*) ἀξιῶν in *Editis* & *MSS.* πατρὸς αὐτὸ ἕκαστον ἀξιῶσθαι vel ἀξιοῦσθαι conjecerat Cl. *Lowthius.* nec aliter forsan *Epiphanius*, qui vertit, *sed quoniam singuli favorem patris habere desiderabant.*

[t] Τὸν ὴ Ιζάτην·] Τὸν ὴ νεανίσκον σφ. *Voss.* τ ὴ νεανίαν σφ. *Gall.*

[v] Περὶ αὐτοῦ μὴ μισούμεν⊙.] Περὶ αὐτῷ *Busb.* σφόδρα ἐδεδοίκει παρ' αὐτῷ *Gall.*

[x] Πολλὰ] *L. B.* πολλοῖς.

[y] Αβεννήριγον ἐκπέμπει] Αβεννήριγ⊙ *Voss.* Σαβεννήριγ⊙ *Gall.* Σ forsan attracto ex præcedente vocula πρὸς. Est tamen qui Αβυλμηκάριμ⊙ legendum censet, nomine isto apud Arabas usitato, ut constat ex *Elmacino* in *Hist. Saracen.* sub finem.

[z] Τὸν Σπασίνου χάρακ⊙ βασιλέα,] Rex Spasini Castro Pasini *Rufin.* SPANH.

[a] Προσκαταπέμψαν⊙ ἐκεῖσε] Καταβιβάζ⊙ ἐκεῖσε] Καταβιβάζ⊙ & καταβιβάζ⊙ in aliquot *MSS.*

Filiam ejus in uxorem duxit.

lari complexus benevolentia, filiam ſuam, cui nomen erat Samacho, ei in matrimonium dedit, donavitque provincia, unde luculentos reditus perciperet.

3. Atqui Monobazus jam admodum ſenex, cum videret ſibi non multum vitæ ſpatium ſupereſſe, in conſpectum filii venire, antequam moreretur, deſideravit. Itaque cum illum acciviſſet, ſumma benevolentia eum excepit, eique regionem Carras dictam attribuit. Ea autem eſt terra amomi feraciſſima. ibi etiam ſunt arcæ illius reliquiæ in qua Nochus diluvium evaſiſſe fertur, & etiamnum iſtæ videre *eas* volentibus oſtenduntur. In hac igitur regione commorabatur Izates, uſque dum mortem oppeteret pater. Qua autem die vita exceſſit Monobazus, Helena regina accivit magnates & regni ſatrapas & copiarum præfectos. Cumque illi veniſſent, "Non vos, inquit, latere arbitror, quod "maritus meus Izaten ipſi in regnum ſuccedere "optaverit, illumque *eo honore* dignum exiſtima- "verit: attamen veſtrum quoque *ſuper hac re* judi- "cium exſpecto. Beatus enim eſt, non qui ab uno, "ſed *qui* à pluribus iiſque volentibus regnum ac- "ceperit." Illa quidem iſta dixit, ut experiretur quænam eſſet ſententia eorum qui convocati erant. Illi autem, hiſce auditis, primum quidem pro more ſuo reginam adoraverunt, deinde vero ajebant, "ſe regis judicium firmatum ire, ſeque ultro Iza- "ti, recte à patre & ex votis omnium fratribus "prælato, parituros eſſe." prætereaque dicebant, "ſe velle & fratres & cognatos ejus in primis oc- "cidendos eſſe, ut ſecure regnum teneret Izates. "illis enim peremptis, omnem ſublatum iri me- "tum, qui ex illorum in ipſum odio & invidia ori- "retur." Ad hæc Helena gratias quidem illis agebat, pro ſua in illam & Izaten benevolentia; ſimulque obſecrabat ut ſententiam de nece fratrum differrent, donec Izates veniſſet ac eandem comprobaſſet. Illi vero, qui auctores ipſi fuerant ut occiderentur, cum ei non perſuaſiſſent, interim monebant eos in vinculis habendos eſſe uſque dum ille adeſſet, ſui *præſertim* in ſecuritatem. inſuper ei conſulebant, ut interea aliquem, cui maxime fideret, regni procuratorem conſtitueret. Iſtis paruit Helena, & filium natu maximum Monobazum prorege fecit, impoſito ei diademate, datoque an-

Arce Noëi reliquiæ ubi ſervantur.

Monobazi obitus.

Izates Monobazo in regnum ſuccedit.

Frater ejus Monobazus prorex.

νῳ τὴν ἧς παιδὸς σωτηρίαν. ὁ δὲ Αζεννηρίγης, [b] ἀσμένως δέχεται τὴν νεανίαν, καὶ ἀπὸ πολλῆς ἄγων εὐνοίας, γυναῖκα μὲν αὐτῷ τὴν θυγατέρα, [c] Σάμαχον δὲ ἣν ὄνομα τούτῃ, δίδωσι· δωρεῖται δὲ [d] χώραν, ἐξ ἧς μεγάλας λήψοιτο προσόδους.

γ'. Μονόβαζος δέ, ἤδη γηραιὸς ὤν, καὶ τὸν ζῆν ὀλίγον αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὁρῶν χρόνον, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι τῷ παιδὶ πρὸ τῆς τελευτῆσαι. μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν, ἀσπάζεται φιλοφρονέστατα, καὶ χώραν δίδωσι [e] Καρρῶν λεγομένην. φέρει δὲ ἡ γῆ πολὺν τὸ ἄμωμον ἀγαθή. ἔστι [f] δὲ ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος, [g] ἣ Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας διασωσάσης λόγος ἔχει, καὶ μέχρι νυῦν πολλοῖς τοῖς ἰδεῖν βουλομένοις ἐπιδείκνυται. διέτριβεν οὖν ὁ Ιζάτης [h] ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ πατρός. ᾗ δὲ ἐξέλιπεν ἡμέρᾳ τὸν βίον ὁ Μονόβαζος, ἡ βασιλὶς Ελένη μεταπέμπεται [i] πάντας τοὺς [k] μεγιστᾶνας, καὶ τῆς βασιλείας σατράπας, καὶ τοὺς τὰς δυνάμεις πεπιστευμένους. οἷς ἀφικνουμένοις, "ὅτι μὲν ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, "εἶπε, τῆς βασιλείας αὐτῷ Διάδοχον Ιζάτην ἤνεγκε γνώ- "μῃ, καὶ τοῦτον ἄξιον ἔκρινεν, [l] οὐδὲ ὑμᾶς λελῆθέναι δοκῶ, πε- "πεισμένους· ὅμως καὶ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. μακάριος γὰρ "ἂν ὁ παρ' ἑνὸς, [m] ἀλλὰ πλείονων καὶ βελτίων τὸν δεχθῆ "λαμβάνων." ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν, ἐπὶ πείρᾳ τῆς τί [n] φρονοῦσιν οἱ [o] συγκληθέντες. οἱ δὲ ἀκούσαντες, πρῶτον μὲν προσεκύνησαν τὴν βασιλίδα, καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς· εἶτα, ἔφασαν, "τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην βεβαίαν, καὶ σταθεῖσαν, χαί- "ρουσι Ιζάτῃ δικαίως διὰ τὸν πατρὸς προκριθέντα τῶν ἀ- "δελφῶν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἁπάντων. βούλεσθαί τε, [p] φασὶ, "προσαποκτεῖναι πρῶτον αὐτοῦ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς, ὑπὲρ "τοῦ τὸν δεχθῆναι Ιζάτην μετ' ἀσφαλείας κατασχεῖν. φοβεῖν- "των γὰρ ἐκείνων καθαιρεθήσεσθαι πάντα τὸν φόβον, τὸν διὰ μί- "σους τοῦ παρ' αὐτῶν καὶ φθόνου γινόμενον." πρὸς ταῦτα ἡ Ελένη χάριν μὲν αὐτοῖς ὡμολόγει τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν Ιζάτην εὐνοίας ἔχειν, [q] παρεκάλει δ' ὅμως ἀνασχέσθαι τὸν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἀδελφῶν γνώμην, μέχρι ἂν Ιζάτης παραγενόμενος [r] συνδοκιμάσῃ. οἱ δὲ ἐπὶ ἀνελεῖν [s] συμβουλεύσαντες οὐκ ἔπεισαν, [t] ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους παρῄνουν μέχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας διὰ τὴν ἀσφαλείας τῆς ἑαυτῶν. συνεβούλευον δὲ αὐτῇ μεταξὺ [v] προσήκειν τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον, ᾧ μάλιστα πιστεύοι. πείθεται δὲ τούτοις ἡ Ελένη, καὶ καθίστησι τὸν πρεσβύτατον παῖδα [x] Μονόβαζον βασιλέα, προθεῖσα τὸ διάδημα, καὶ δοῦσα τὸν [y] σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τῷ τε [z] σαμψηρὸν ὀνομαζομένῳ παρ' αὐτοῖς, ὁποίκειόν τε

[a] τὸ-

b Ασμένως δέχεται τὴν νεανίαν,] Ασμενές τε *Voſſ.*

c Σάμαχον ὃ ἦν ὄνομα ταύτῃ,] Συμαχὼ, vel Συμαχὼς in *MSS. Gr.* in *Epiphanii* verſione *Amachos* dicitur.

d Χώραν, —— προσόδους.] Χώραν αὐτῷ *Voſſ.*

e Καρρῶν λεγομένην.] Ita cum *Cod. Voſſ.* favente aliquantulum *Busb.* (qui habet Καρεῶν. facili lapſu pro Καρρῶν) ut & *Epiphanio*, cujus in libris *Charrorum* vel *Carrorum*. nec dubito quin locus hic ſit Κάρρας τῆς Μεσοποταμίας, *Joſepho* alibi (ſc. l. 1. c. 12. §. 1. & l. 2. c. 3. §. 3.) Χαρράν. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* vol. 2. p. 444. Verum in *Editis Joſephi Aliiſque* Καρεῶν, quod *Bochartus* (poſt *Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* l. 1. c. 4.) corruptum eſſe ſuſpicatur ex Chaldæo *Kardon*, ut montes Καρδυαῖοι intelligantur, qui à *Joſepho* memorantur, l. 1. c. 13. §. 1. Adiſis *Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 1. c. 3. HUDS. Καιρῶν. an forte ex זמנין نمغبن nomen vici, in quem Noachus ex arca deſcendit, à numero deſcendentium ex arca dictus: quam vocem Hebraice reddit, uti Hebræis ſonaret, καιροὺς, quia זמנין *tempora* notat. In manuſcripto eſt Καρρῶν. REL.

f Δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος,] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* ᾗ αὐτῇ in *cæteris.*

g Η Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας] Ita lego. ἣν Νῶχον in *Editis* & *MSS.*

h Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ,] Hic lacuna ingens eſt in pleriſque Veteris Interpretis Latini codicibus manuſcriptis & editis, uſque ad *Artabanum Parthum* &c. In vetuſta editione Latina poſt finem libri xx. id monetur, *noviter inventa* hæc fuiſſe *in uno libro antiquiſſimo, quæ in aliis libris omnibus deficiunt.* Ita ſe habent ad patris mortem. Quadam vero die Monobazus evocans Helenam reginam cunctos nobilium petiit ut ſucceſſor ejus Jazetis haberetur: dicens licet hoc ego dignum eſſe confidam, veſtram tamen exopto ſententiam. Beatus enim eſt qui non ab uno ſed à multis etiam volentibus ſumſerit poteſtatem &c. REL.

i Πάντας τοὺς] Πάντας, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας, *Voſſ.*

k Μεγιστᾶνας,] Qua voce uſum Menandrum pro μέγα δυνάμει redarguit Phrynichus p. 32. Occurrit vox eadem à LXX. uſurpata in Jeremiæ Prophetia, ut & inferius cap. ſequenti §. 3. & ita in Vita Joſephi §. 23. & 31. Omnia autem hæc de morte Monobazi, ut & verba ejus hodie in Rufino deſiderantur. Conf. infr. c. 3. §. & c. 4. §. 1. SPANH.

l Οὐδὲ ὑμᾶς λελῆθέναι δοκῶ,] Οὐδαμῶς λελῆθέναι *Busb.*

m Ἀλλὰ πλειόνων καὶ βελτίων] Ἀλλὰ καὶ πλειόνων *Busb.* & *Voſſ.*

n Φρονοῦσιν οἱ] Ita *Voſſ.* Φρονεῖν in *Editis Aliiſque.*

o Συγκληθέντες.] Μαθησομένη poſt συγκληθέντες addit *Voſſ.*

p Φασὶ,] Εφασαν *Voſſ.* & *Busb.*

q Παρεκάλει δ' ὅμως ἀνασχέσθαι] Ita *Busb.* ἀνέχεσθαι in *reliquis.*

r Συνδοκιμάσῃ.] Sic *Busb. Voſſ.* & *Gall.* συνδοκιμάσει in *Editis Aliiſque.*

s Συμβουλεύσαντες] *L. B.* ᾗ ἐβουλεύσαντο.

t Ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους] Vocem ἀλλὰ non agnoſcit *Voſſ.*

v Προσήκειν τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον,] Προσήκειν τινα ſolus *Busb.*

x Μονόβαζον] In Talmude etiam fit hujus mentio & matris Helenæ. In codice Joma cap. III. 10. כתנם המלך עשם כל יתורת הכלים של יום הכיפורים של זהב הילני אמו עשתה נגרשרת של זהב על פתחו של היכל. *Monabaz rex fecit omnes aſas vaſorum quorum uſus erat die expiationis ex auro. Helena mater ejus lychnum aureum fecit qui erat ſupra portam Sanctæ.* REL.

y Σημαντῆρα δ' πατρὸς δακτύλιον,] *Sc.* Symbolum poteſtatis. Vide *Kirchmannum* de *Annulis*, c. 22.

z Σαμψηρὸν] Σαμψηρὸν *Voſſ.* Σαμψῆρα, σκεῦός βαρβαρικὸν *Suid.* Eſt qui vocem iſtam à Perſico *Shamshir* deducit. *Fullerus* (in *Miſcell.* S. l. 1. c. 17. p. 121.) à Syriaca voce quæ *Sapſiras* pronunciatur. *Reineſius* (in *Var. Lect.* l. 1. c. 25. p. 114.) dicit, quod Σάμψα Arabibus *ſol* eſt, ex Hebr. *ſchamaſch* pro quo & *ſchamſcha* efferunt. unde Adiabenos exiſtimat ſceptrum ſeu inſigne regium denominaſſe, quod in cuſpide *ſolis* ſpeciem, ex auro vel alia quavis materia effictam, haberet.

[a] Τὸ-

[a] τούτοις τῷ βασιλείαν παρήνεσε μέχρι τ̃ ἰδ ἀδελφῦ παρυσίας. ἦκε ἢ ἔτ῾ ταχέως, ἀκούσας τῷ ἰδ πατρὸς τελευτῷ, κ᾽ διαδέχεται τ̃ ἀδελφὸν Μονόβαζον [b] ὑπερκείμενα τ̃ ἀρχῆς αὐτῷ.

Monobazus regno Izati redditi cedit.

δ. Καθ᾽ ὃν ἢ καιρὸν ὁ Ιζάτης ἐν τῷ Σπασίνῃ χάρακι διέτριβεν, Ιουδαῖος τὸς ἔμπορος, Ανανίας ὄνομα, πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιὼν τ̃ βασιλέως, ἐδίδασκεν αὐτὰς τ̃ Θεὸν εὐσεβεῖν, [c] ὡς Ιουδαίοις πάτριον ἰῶ· κ᾽ δὴ δ᾽ αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμενος τῷ Ιζάτῃ, κακεῖνον ὁμοίως συναπέπεσε, μετακληθέντα τε ὑπ᾽ ἰδ πατρὸς εἰς τὴν Αδιαβηνὴν συνεξῆλθε κ᾽ πολλῇ ὑπακούσας δέησιν. [d] συνεβεβήκει ἢ [e] κ᾽ τῷ Ελένῃ, ὁμοίως ὑφ᾽ ἑτέρ τινὸς Ιουδαίᾳ διδαχθῆσαι, εἰς τὰς ἐκείνων [f] μετακεχωρικὰς νόμους. ὁ ἢ Ιζάτης, ὡς παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀφικόμενος εἰς τὴν Αδιαβηνὴν, κ᾽ θεασάμενος [g] τὰς ἀδελφὰς κ᾽ τὰς ἄλλας συγγενεῖς δεδεμένας, ἐδυσχέρανεν τῷ γεγονότι. κ᾽ τὸ μὲν ἀνελεῖν ἢ φυλάττειν δεδεμένας ἀσεβὲς ἡγούμενος, τὸ ἢ μνησικακῆσας ἔχειν σὺν αὐτῷ μὴ δεδεμένας σφαλερὸν εἶναι νομίζων, τὰς μὲν ὁμηρεύσοντας μ̃ τέκνων εἰς τὴν Ρώμην ἐξέπεμψε Κλαυδίῳ Καίσαρι, τὰς ἢ πρὸς Αρτάβανον τ̃ Πάρθον ἐφ᾽ ὁμοίαις προφάσεσιν ἀπέστειλεν.

Monobazus regno Izati redditi cedit. Izates relictis gionem Judaicam amplectitur. Et Helena. Izates fratres ad Claudium & Artabanum mittit.

ε᾽. [h] Πυθόμενος ἢ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτ̃ πάνυ χαίρειν τοῖς Ιουδαίων ἔθεσιν, ἔσπευδε κ᾽ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μεταθέσθαι. νομίζων τε μὴ ἂν εἶναι βεβαίως Ιουδαῖος, εἰ μὴ [i] περιτμηθείη, πρᾶξαι ἰῶ ἐπιμελῶς. μαθοῦσα ἢ ἡ μήτηρ κωλυμὸν ἐπιφέρειν, ὑπιφέρειν αὐτῷ κίνδυνον λέγουσα· "βασιλέα γ̃ εἶναι, κ᾽ καταγνῶναι εἰς πολλὰ δυσμενῆ "τὰς ὑπηκόους, μαθόντας, ὅτι ξένων ἐπιθυμήσει κ᾽ "ἀλλοτρίων αὐτοῖς ἐθῶν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε βασιλεύον- "τ῾ αὐτῶν Ιουδαίᾳ." κ᾽ ἡ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, κ᾽ [k] πῶς ἐκώλυεν. ὁ ἢ εἰς τ̃ Ανανίαν τὰς λόγους ἀνέφερεν. ἔτ᾽ ἢ τ̃ μητρὶ [l] συμφάσκοντ῾, κ᾽ σωναπλήσσων εἰ μὴ πείθοι [m] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἄπρσι. "δεδοικέναι γ̃, ἔλεγε, μὴ ἔ πράγμα῾ ἐκδήλ πᾶσι "γενόμενα κινδυνεύσῃ πιμωρίαν ὑπισχεῖν, ὡς αὐτὸς "αἴτι῾ τούτων, κ᾽ διδάσκαλ῾ τῷ βασιλεῖ ἀπρε- "πῶν ἔργων γενόμεν῾. διωάμενον ἢ αὐτὸν, ἔφη, "κ᾽ χωρὶς τ̃ περιτομ̃ τὸ θεῖον σέβειν, εἴγε πάντως "κέκρικε ζηλοῦν τὰ πάτρια τ̃ Ιουδαίων. τοῦτο εἶναι κυ- "ριώτερον τοῦ περιτέμνεσθαι." συγγνώμλν ἢ ἔχειν αὐτῷ κ᾽ τ̃ Θεὸν φήσαντ῾, μὴ πράξαντι τὸ ἔργον δι᾽ ἀνάγκλν κ᾽ τ̃ ἐκ τῶν ὑπηκόων φόβον, ἐπιθῆ μέν [n] τότε τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς. μετὰ ταῦτα ἢ, τὴν γ̃ ὀπιθυμίαν οὐκ ἐξεβεβλήκει παντάπασιν, Ιουδαῖ῾ τὶς ἕτερ῾ ἐκ τ̃ Γαλιλαίας ἀφικόμεν῾, Ελεάζαρ῾ ὄνομα, πάνυ δοκεῖ τὰ πάτρια δοκῶν ἀκριβὴς εἶναι, περιτρέψας πρᾶξαι τὸ ἔργον. ἐπεὶ γ̃ εἰσῆλθεν ἀσπασόμεν῾ αὐτὸν, κ᾽ καταλαβὼν τὸν Μωϋσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, "λανθάνεις, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, τὰ μέγιστα τ̃ νόμων, κ᾽ δι᾽ αὐτῶν τὸν "Θεὸν ἀδικῶν. ἀ γ̃ [o] ἀναγινώσκων σε δεῖ [p] μόνον αὐ- "τὰς ἀλλὰ ἔ περὶ τούτων τὰ προσπίπτοντα ποιεῖν ὑπ᾽ αὐ- "τῶν. μέχρι τίν῾ ἀπερίτμητ῾ μένῃς; ἀλλ᾽ εἰ [q] μήπω τ̃ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως, ἵν᾽ εἰδῇς τίς ἐστιν ἡ "τ ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι." τότε ἀκούσας ὁ βασι-

Monobazus regno Izati redditi cedit. Izates relictis gionem Judaicam amplectitur. Et Helena. Izates fratres ad Claudium & Artabanum mittit. Izates vult circumcidi. Ab ista re dissuadetur. Izati tandem persuadet Eleazarus ut circumcidatur.

nulo patris sigillo, simulque sampsera, ut ipsi vocant; jussitque eum rempublicam ipsis administrare, donec frater adveniret. Is autem celeriter venit, audito patris obitu, & Monobazo fratri ultro cedenti in principatum successit.

4. Cæterum eo tempore, quo Izates apud Spasinæ castrum agebat, Judæus quidam mercator, nomine Ananias; qui in domum mulierum regiarum ingredi solebat, eas in religione erga Deum, quæ Judæis patria est, instituebat: atque adeo, cum illarum opera Izati innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem pertraxit; accitumque à patre in Adiabenen comitatus est, multa prece & obsecratione eò adductus. Forte autem acciderat, ut etiam Helena, ab alio quodam Judæo instituta, ad eorum leges transiret. Atqui Izates, cum regno in eum devoluto Adiabenen veniret, & fratres aliosque cognatos in vinculis conspexisset, ægre rem ferebat. & cum occidere hos aut constrictos servare nefas duceret, memoresque injuriarum non vinctos secum habere periculosum esse existimaret, eorum nonnullos cum liberis Romam ad Claudium Cæsarem obsides misit, aliosque ad Artabanum Parthum simili de causa relegavit.

5. Cognito deinde matrem suam Judæorum moribus & ritibus valde delectari, & ipse iisdem penitius imbui properavit. Cumque arbitraretur se non esse verum perfectumque Judæum nisi circumcideretur, & hoc obire paratus erat. quod postquam mater rescivit, impedire nitebatur, periculum sibi conflaturum esse dictitans: "regem "enim esse, multumque à se alienaturum esse sub- "ditorum animos cum audiverint eum mores per- "egrinos & à suis abhorrentes affectare; neque ullo pacto laturos Judæum in eos regnare." Et illa quidem ista dicebat, & aliquantisper eum cohibuit. Is vero quæ eloquuta est cum Anania communicabat. qui cum matris sententiam comprobasset, simulque ei denunciasset se eum relicturum esse nisi pareret, ab eo discedit. "timere enim se, ajebat, "ne, re palam facta & divulgata, supplicii pericu- "lum adiret, ut qui horum auctor fuerit, regem- "que docuerit quæ parum ei honesta erant & de- "cora. Posse enim illum, ajebat, etiam sine cir- "cumcisione numen colere, si plane decreverit "patria Judæorum instituta sequi. hoc *enim* esse "magis proprium *Judæis* quam circumcisionem." Cumque dixisset, Deum etiam ei veniam daturum, si rem non feciisset, quod necessitati paruerit, & à subditis periculum metuerit; verbis quidem illius se persuaderi sinit rex. Aliquanto autem post, cum nequaquam suum desiderium abjecisset, alius quidam Judæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, qui legum patriarum peritus admodum videbatur, ipsum ad rem perficiendam impulit. Postquam enim ingressus eum salutasset, atque legem Moysaïcam legentem deprehendisset, "nescis, in- "quit, ô Rex, quantam injuriam legi, atque adeo "Deo *ipsi* facias. nec enim satis est eam legere, "sed in primis te facere oportet quæ ab illa præ- "cepta sunt. quousque tandem incircumcisus ma- "nebis? Si nondum legisti legem quæ circumci- "sionem injungit, nunc certe lege ut scias qua in "im-

[a] Τούτοις τῷ βασιλείαν] Τούτοις deest *Busb.* & *Voss.*

[b] Υπερκείμενα τ̃ ἀρχῆς αὐτῷ.] Eo modo *Busb.* & *Gall.* ὑπερκείμενα in *reliquis.*

[c] Ως —— δέησιν.] Aliter hæc in *Rufino.* SPANH.

[d] Συνεβεβήκει ἢ] Ita *Voss.* συνεβεβήκει in *ceteris.*

[e] Καὶ τῷ Ελένῃ,] Nonnullis deest vocula καί.

[f] Μετακεχωρικὰς νόμους.] Ita *Voss.* & *Busb.* μεταχωρικὰς in *ceteris.*

[g] Τὰς —— δεδεμένας,] Τάς τε ἀδελφὰς *Voss.*

[h] Πυθόμενος ἢ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτ̃ πάνυ χαίρειν] Ita *Gen.* πεισόμενος in *Edit. Basil.* & *MSS.* πεισόμενος ἢ πάνυ τοῖς Ιουδαίων ἔθεσιν *Vat.* & *Voss.*

[i] Περιτμηθείη,] Sic lego. περιτέμοιτο in *Editis* & *MSS.* περιτέμοιτο τῷ σώματι habet *Voss.*

[k] Τίνα ἐκώλυεν.] Παντοίως *Voss.*

[l] Συμφάσκοντ῾,] Συμπάσχοντος *Voss.* συμπαταχόντ῾ *Vat.*

[m] Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλιπὼν ἄπρσι in tribus *MSS.*

[n] Τότε τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς.] Τότε deest *Voss.*

[o] Αναγινώσκων σὲ] Ita *Busb. Voss.* & *Zonaras.* γινώσκειν in *ceteris.*

[p] Μόνον αὐτὰς,] Λόγους μόνον, ἀλλὰ *Busb.*

[q] Μήπω τ̃ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* μὴ τ̃ in *ceteris.*

[r] Ασέβεια, νῦν ἀνάγνωθι.] Εὐσέβεια *Busb.* quo modo legerit *Epiphanius*, incertum: utpote qui vertit, *sed si nondum ex hoc legisti legem: ut scias, quapropter hoc geratur, vel nunc lege.*

Izates circumciditur.

"impietate versaris." Cum ista audisset rex, non amplius rem distulit; sed in aliud se recipiens cubiculum, medico accito, quod mandatum erat exsequebatur: deinde accersita matre & præceptore Anania, eis significavit actum esse quod voluit. Illos autem continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne, si rei indicium in vulgus emanaret, regni amittendi in periculo esset, non laturis subditis ut in eos vir regnaret, morum *qui* inter alios *obtinent* studiosus: & ne ipsi etiam discrimen adirent, quasi illorum culpa factum esset. Sed Deus obstitit quo minus eveniret quod illi metuerant. nam & ipsum Izaten in multis versatum periculis, ejusque liberos incolumes servavit, ex dubiis & desperatis viam *eis* expediens ad salutem, ostendensque quod Deum aspectantes eique uni fidentes pietatis fructu non defraudantur. Sed de *istis* quidem postea narrabimus.

Helena Hierosolyma proficiscitur.

6. Helena autem regis mater, cum videret omnia in regno pacata esse & tranquilla, filiumque suum beatum, & apud universos etiam exteros in admiratione ex Dei providentia, in Hierosolymitarum urbem proficiscendi desiderio tenebatur, ut templum Dei omnium hominum sermone celebratum adoraret, & victimas pro gratiarum actione offerret: filiumque orabat ut *eò ire* permitteret. Cum autem ille libenter admodum matri supplicanti annuisset, & magnos apparatus ad eam profectionem fecisset, multaque pecunia eam instruxisset, descendit ad Hierosolymitarum urbem, filio longe eam deducente. Ejus autem adventu nihil opportunius potuit accidere Hierosolymitis. nam fame ipsorum urbem per id tempus premente, multisque alimentorum inopia pereuntibus, Helena regina è suis alios quidem misit Alexandriam, qui vim magnam tritici coëmerent, alios vero in Cyprum qui caricarum farcinas advehi curarent. Ubi vero reversi sunt, celeriter istis apportatis, cibos egenis distribuit: atque ex hac beneficentia maximam sui memoriam apud gentem nostram universam reliquit. Quin & filius ejus Izates, fame ista audita, principibus Hierosolymitanis multum pecuniæ misit. Sed enim horum regum beneficia, quibus civitatem nostram affecerunt, postea declarabimus.

Et, fame Hierosolymis grassante, egenis cibos distribuit.

Izates etiam pecuniam mittit.

λεὺς, ἐκ ὑποπεσόντος τινὸς πρᾶξιν, μεταπεὶς ἧ εἰς ἕτερον οἴκημα, καὶ τὸν ἰατρὸν εἰσκαλεσάμενος, τὸ προσταχθὲν ἐτέλει· καὶ μεταπεμψάμενος τήν τε μητέρα, καὶ τὸν διδάσκαλον Ἀνανίαν, ἐσήμανεν [a] αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον. τοὺς ἧ ἔκπληξις εὐθὺς ἔλαβε καὶ φόβος, ὅπως μέτριος, μὴ, τῆς πράξεως εἰς ἔλεγχον ἐλθούσης, κινδυνεύσοι μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀρχὴν ἀποβαλεῖν, σὺν [c] ἀναχομένων τῶν ὑπηκόων ἀρχὴν αὐτῶν ἄνδρα, [d] τὸν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν· κινδυνεύσοιεν ἧ καὶ αὐτοὶ, τῆς αἰτίας [e] ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης. Θεὸς ἧ ὢν ὁ κωλύσων ἔσχε τοὺς ἐκείνων φόβους ἐλθεῖν [f] ἐπὶ τὸ τέλος. πολλοῖς γὰρ αὐτόν τε τὸν Ἰζάτην περιπεσόντα κινδύνοις, καὶ παῖδας τοὺς ἐκείνου διέσωσεν, ἐξ ἀμηχάνων πόρον εἰς σωτηρίαν παρασχών, ἀπιδεικνὺς ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι, καὶ μόνῳ πεπιστεύκασιν, ὁ καιρὸς οὐκ ἀπόλλυσι ὁ τῆς εὐσεβείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

ς'. Ἑλένη ἧ, ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ, ὁρῶσα τὰ μὲν κατὰ τὴν βασιλείαν εἰρηνεύομενα, τὸν ἧ υἱὸν αὐτῆς μακάριον, καὶ ἀπὸ πᾶσι ζηλωτὸν καὶ πᾶς [z] ἄλλοθεν ἀφ' ἑαυτοῦ θείαν σέβουσιν, ἐπιθυμίαν ἔσχεν εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πάλιν ἀφικομένη, τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀειδόξαστον ἱερὸν τοῦ θεοῦ προσκυνῆσαι, καὶ χαριστηρίους θυσίας προσενεγκεῖν· ἐδεῖτό τε τοῦ παιδὸς ἐπιτρέψαι. τοῦ ἧ πάνυ προθύμως τῇ μητρὶ ἀποκαλύψαι καταινέσαντος, καὶ πολλὰ ἀποστείλαι τε εἰς τὴν ἀποστολὴν ἑτοιμασαμένου, καὶ χρήματα [a] πολλὰ δόντος, καταβαίνει εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, προπέμποντος ἐπὶ πολὺ τοῦ παιδός. [b] γίνεται ἧ αὐτῆς ἡ ἄφιξις πάσῃ συμφέρουσα τοῖς Ἱεροσολυμίταις. [c] λιμοῦ γὰρ αὐτῶν τὴν πόλιν καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον [d] πιεζοῦντος, καὶ πολλῶν ὑπ' ἐνδείας ἀναλωμάτων φθειρομένων, ἡ [e] βασίλισσα Ἑλένη πέμψασα τοὺς ἑαυτῆς, τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [f] πολὺν σῖτον ὠνησομένους χρημάτων, τοὺς δὲ εἰς Κύπρον ἰσχάδων φόρτον οἴσοντας. ὡς δὲ πάλιν ἦλθον ταχέως κομίζοντες, τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε τροφὴν, καὶ [g] μεγίστην αὐτῆς μνήμην τὴν εὐποιΐαν ταύτην εἰς τὸ πᾶν ἡμῶν ἔθνος καταλέλοιπε. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης καὶ αὐτὸς τὸν ὁμοῖον, ἔπεμψε πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν [h] Ἱεροσολυμιτῶν. ἀλλὰ γὰρ ἃ [i] τύποις τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὴν πάλιν ἡμῶν ἀγαθὰ [k] πέπραχε, [l] μὴ ταῦτα [m] δηλώσομεν.

CAP. III.

Quomodo Artabanus rex Parthorum, insidias illorum veritus, ad Izaten se recepit; iterumque in regnum illius ope restituitur: & quomodo Bardanes ejus filius bellum indixit Izati.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς Ἀρτάβανος, τὰς αὐτῶν ἐπιβουλὰς δεδοικὼς, πρὸς Ἰζάτην ἀπῆρε, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν κατῆλθε· καὶ ὡς Βαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου πόλεμον πρὸς Ἰζάτην κατήγγειλεν.

Artabanus fugit ad Izatem.

PArthorum autem rex Artabanus, cum intelligeret sibi à satrapis compositas *esse* insidias,

Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς [a] Ἀρτάβανος, αἰσθόμενος [b] τὰς σατράπας ἐπιβουλὴν εἰς αὐτὸν συντεθείκοτας,

---

s Αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον.] Αὐτοῖς *Busb.*

t Ἀναχομένων τῶν ὑπηκόων] Ἀναχηθέντων *Busb.*

v Τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν·] Τὸν παρ' ἑτ. *Busb.*

x Ἐπ' αὐτοῖς ἐνεχθείσης.] Ἐπ' αὐτοῖς δ' ἀσεβοῦντος ἐνεχθείσης *Voss.*

y Ἐπὶ τὸ τέλος.] Ἐπὶ τέλος *Busb.*

z Ἀλλοθεν ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς θεοῦ σέβουσιν,] Ἀλλοίθεντον *Voss.* ἄλλοις ἴσον *Gall.*

a Πολλὰ δόντος,] In ora *Cod. Voss.* ἔτ. τὰ πλεῖστα.

b Γίνεται ἧ —— Ἱεροσολυμίτας.] Subjungit hisce *L. B.* καὶ εἰς τὰ ςα (lege μάλιστα) χρήσιμη. quod & probum esse potest, & scholion quoque marginale. HAV.

c Λιμοῦ —— Ἀλεξάνδρειαν.] Hæc est fames quam prædixit Agabus, *Act.* XI. quæ accidit, Claudio consule IV. designato, & non altera illa Claudio II. & L. Licinio Cæsina coss. *Scalig.* ad *Euseb.* p. 174. Paulo infra *Josephus* c. 4. 5. §. 2. postquam dixerat Cuspio Fado procuratori successisse Tiberium Alexandrum, statim subjungit, ἐπὶ τούτοις γε καὶ τὸ μέγαν λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνίδῃ γενέσθαι, i. e. *horum procuratorum temporibus* &c. Ex quibus constat famem illam pluribus annis duravisse, quippe quæ sub duobus illis procuratoribus sævierit. Missus autem est in Judæam Fadus post obitum Agrippæ regis, i. e. anno quarto Claudii exeunte. Ita fames illa ab Agabo prædicta anno V. & VI. Claudii contigit. *Vales* ad *Euseb.* l. 2. c. 12. HUDS. Adducuntur hæc ab Eusebio, sed aliis verbis H. Eccl. l. 11. cap. XII. SPANH.

d Πιεζοῦντος,] Potius πιέζοντος. IBBETS.

e Βασίλισσα Ἑλένη] Βασιλὶς *Voss.*

f Πολὺν σῖτον] Πολλῶν *Busb.* & *Zonar.*

g Μεγίστην αὐτῆς μνήμην] His quoque subjungit *L. B.* εἰς ἃ καὶ ἀφοσιούμεθα, quod vix videtur esse ab auctore. HAV.

h Ἱεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἃ τοῖς ἐνδίκοις διεπεμφθέντα πολλὰς τῶν ἐν ᾗ λιμῷ σφοδρότητος καὶ ἀνάγκης ἀποστήσαθ. ἀλλὰ &c. *Gall.* & *Lugd. Bat.*

i Τύποις τοῖς βασιλεῦσιν] Illud τύποις è *Cod. Busb.* & *Voss.* idemque in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

k Πέπραχε), μὴ ταῦτα δηλώσομεν.] Πέπραχε), καὶ ὅσοι τούτοις ἐκ ταύτης πόροι συνελέγησαν, μὴ ταῦτα ὁ. *Gall.*

l Μεῖς ταῦτα] *L. B.* ταῦτα.

m Δηλώσομεν.] Ubi memoravit? nihil tale, nisi *obiter* memoratum occurrit. Donorum Helenæ & Monobazi mentio facta est in *Cod. Joma*, edito cura Cl. *Sheringhami*, p. 66.

n Ἀρτάβανος,] Ita *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* sed *in Marg.*) & hic & alibi Ἀρταβάνης in *ceteris.*

o Τὰς σατράπας ἐπιβουλὴν] Τὰς αὐτῷ τυραννίδας *Voss.*

κότας, μένειν πρὸ αὐτοῖς ἀσφαλὲς ἐχ ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ιζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βαλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν εἰ δυνηθείη. καὶ δὴ ἀφικνεῖται [P] ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκείων πρὸς χιλίους τὸν ἀριθμὸν ἐπαγόμενος, συντυγχάνει τε τῷ Ιζάτῃ καθ' ὁδόν, [q] αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισταμένος, [r] καὶ ὑπ' Ιζάτου γινωσκόμενος. καὶ βηλησίον παραστὰς, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν [s] αὐτὸν, εἶπε, "Βασιλεῦ, φησὶ, μή με προΐδῃ τὸν σὸν [t] οἰκέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. πατρὸς γὰρ ἐκ "μεταβολῆς γιγόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς "ἐπικουρίας χρήζω. βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστα-"τον, [v] καὶ κοινὸν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προ-"νοιαν· [x] ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου προϊεμένου, ἔσονταί σοι θρα-"σύτεροι [y] πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. ὁ δὲ Ιζάτης, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ [z] παρεστῶτα τὸν Αρταβανον, κατεπήδησεν ἀπὸ [a] ὀχέως, καὶ "θάρσησον εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, μηδέ σε συνεχέτω τὸ "παρὸν ὡς ἀνήκεστον· ταχεῖα γὰρ ἔσται [b] τῆς λύπης ἡ [c] με-"ταβολή. [d] φίλον γὰρ καὶ σύμμαχον εὑρήσεις κρείττω τῶν ἐλ-"πίδος. ἢ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων σε καταγήσω βασιλείαν "πάλιν, ἢ τῶν ἐμῶν σκήπτρων.

β'. Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν ἵππον [e] τὸν Αρταβανον, παρείπετο δὲ [f] αὐτὸς πεζὸς, τιμὴν ὑπονέμων ἐ σμικρὰν, ὡς ἂν μείζονι βασιλεῖ. θεασάμενος δὲ ὁ Αρταβανος, βαρέως ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐφεστῶσαν αὐτῷ τύχην καὶ τιμὴν [h] ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι, μὴ ἐκείνου πάλιν ἀναβάντος καὶ προηγουμένου. ὁ δὲ πεισθεὶς, ἐπὶ τὸν ἵππον [i] ἦλατο· καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν [k] εἰς τὰ βασίλεια, πᾶσαν τιμὴν ἀπένεμεν ἔν τε συνεδρίαις καὶ τοῖς εἰσιοῦσι προκατεκλίσεσιν, οὐκ εἰς τὸ παρὸν αὐτοῦ [l] τῆς τύχης ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα, [m] καί τι λογισμῷ [n] διδοὺς ὡς κοιναὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους, πείθων αὐτοὺς τὸν Αρταβανον ὑποδέξασθαι, πίστιν προπίνων τε τὴν πεπραγμένων ἀμνηστίας δεξιὰν καὶ ὅρκους, καὶ μεσιτείαν τοῦ αὐτοῦ. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν αὐτὸν θέλειν οὐκ ἀρνουμένων, μὴ δυνάσθαι δὲ λεγόντων διὰ τὸ τοῦ ἀρχοῦ ἑτέρῳ [o] πεπιστεύκεναι· [P] Κίνναμος δὲ ὄνομα τῷ παρειληφότι· καὶ δεδοικέναι μὴ στάσις αὐτοὺς ἐκ τούτου καταλάβῃ, μαθὼν τοῦ προαίρεσιν αὐτῶν ὁ Κίνναμος τούτου, αὐτὸς γράφει τῷ Αρταβάνῳ· πίθραπος γὰρ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ φύσει ὢν οὐ καλὸς καὶ ἀγαθὸς· παρακαλῶν [q] αὐτὸν πιστεύσαντα παραγενέσθαι τοῦ ἀρχοῦ ἀποληψόμενον τοῦ αὐτοῦ. καὶ ὁ Αρταβανος πιστεύσας παρῆν. [r] ὑπαντᾷ δὲ [s] αὐτῷ ὁ Κίνναμος, καὶ προσκυνήσας, βασιλέα τε προσαγορεύσας, προϊτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα ἀφελὼν τὸ ἑαυτῆς.

γ'. Καὶ Αρταβανος μὲν [t] δὴ Ιζάτην πάλιν εἰς τοῦ ἀρχοῦ καθίστατο, πρότερον αὐτῆς σκεψάμενος διὰ τὸ

nec tutum putaret apud eos diutius manere, decrevit ad Izaten se conferre; eo animo ut viam ad salutem ex illo inveniret, & si fieri posset etiam reditum in principatum. Itaque ad eum venit, cognatis & domesticis circiter mille numero secum adductis, & Izaten convenit in itinere, cum & ipse illum probe nosset, & Izati plane ignotus esset. Cumque propius adstaret, primum quidem more patrio eum adoravit; deinde, "O Rex, inquit, ne "me despicias famulum tuum, neque contemnas "supplicem. nam ex mutata fortuna depressus, & "ex rege in privati conditionem redactus, tua ope "indigeo. Respice igitur fortunæ instabilitatem, "atque mecum tibi commune esse existima tuæ "saluti providere: nam si me inultum esse patiaris, "multi etiam in alios reges fient audaciores." Ille quidem ista lachrymans dicebat, capiteque demisso. Izates autem, quamprimum nomen ejus audivit, viditque supplicem sibi adstare Artabanum, equo desiluit, ac, "Bono, inquit, animo esto, ô "Rex, nec præsenti turberis calamitate quasi im-"medicabili: brevi enim mutationem habitura est "tua mœstitia, invenieque amicum & socium me-"liorem quam forte sperare poteras. Aut enim in "Parthorum regnum te reducam, aut meo tibi ce-"dam.

Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur.

2. Hæc loquutus Artabanum in equum sustulit, & ipse pedes sequutus est, hunc ei tanquam regi majori honorem tribuens. Cum autem hoc vidisset Artabanus, molestè rem tulit, & per præsentem fortunam honoremque juravit, nisi & ille equum iterum conscendisset atque anteiret *se quoque* descensurum. Tum ille ei obsequutus in equum insiluit: eoque in regiam perducto omnem honorem ei habuit, in consessibus & conviviis primum ei locum concedens, nec ad præsentem ejus statum respiciens sed ad pristinam dignitatem, animoque secum reputans commune esse omnium hominum adversam quandoque subire fortunam. Scripsit etiam ad Parthos, ut persuaderet eis Artabanum recipere, fidem suam dextra & jurejurando dans, eum anteactorum memoriam oblivione deleturum, seque ipsum sequestrem fore *promittens*. Cum autem Parthi se quidem eum velle recipere non negarent, sed in potestate sua nequaquam esse dicerent, utpote alteri credito imperio, (nam *quidam erat* Cinnamus nomine *qui* regnum susceperat) seque metuere ne inde oriretur seditio; Cinnamus, hac illorum voluntate intellecta, ipse ad Artabanum scripsit (nam ejus alumnus fuerat, quin & ingenio erat bono honestoque) obsecrans ut fide ipsi habita adveniret, regnum suum recepturus. Atque Artabanus, ejus promissis fretus & innixus, rediit. Cinnamus autem ei obviam ibat, &, cum eum salutasset regemque appellasset, diadema suo capiti detractum illius imposuit.

Eum omnibus officiis prosequitur.

Ad Parthos scribit, & ut suum regem reciperent, suadet.

Cinnamus Artabano regnum restituit.

3. Atque ita Artabanus Izatis opera suum in regnum restitutus est, è quo per proceres suos jam an-

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

p Ως αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν,] Illa ὡς αὐτὸν è *Cod. Voss.* in *Epiphanii* versione, *venit ad regem Izatem.*

q Αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος,] Αὐτός τε (δὲ *L. B.*) Αρταβανος *Gall.* & *Lugd. Bat.*

r Καὶ ὑπ' Ιζάτου ὁ γινωσκόμενος.] Ὑπ' Ιζάτου ὃν ὁ γινωσκόμενος, πλησίον κατασας *Voss.*

s Αὐτὸν, εἶτα,] Λύτῳ *Voss.*

t Οἰκέτην,] *L. B.* ἱκέτην, forsan melius, nam & inferius, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ de ipso Izate. HAV.

v Καὶ κοινὸν εἶναι] Καὶ κοινὸν εἶναι τὴν συμφορὰν τὴν ἐμὴν νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προνοιαν ἤγησαι *Voss.* καὶ κοινὸν εἶναι τὴν συμφορὰν νόμιτον καὶ τὴν ἐμὴν ὑπὲρ σαυτῷ προνοιαν *Gall.*

x Ἐμοῦ] *L. B.* λιμοῦ.

y Πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων.] Καὶ πολλοὶ *Voss.*

z Παρεστῶτα τὸν Αρταβανον,] Παρεστῶτα καὶ ποτιθύμενον *Voss.*

a Ὀχέως,] Illud ὀχέως è *Cod. Voss* & *Epiphan.*

b Τῆς λύπης] Τῆς λύπης παρούσης solus *Voss.*

c Μεταβολή.] Μεταβολὴ τῇ ἐπεισαγωγῇ τοῦ χρηστοτέρου φίλον ὃν μὲ καὶ *Gall.*

d Φίλον γὰρ καὶ σύμμαχον] Ita *Voss.* & *Epiphan.* φίλον ὃν καὶ σ. in *ceteris.*

e Τὸν Αρταβανον,] Articulum supplevi è *Cod. Voss.*

f Αὐτὸς πεζὸς,] Καὶ αὐτὸς *Busb.*

g Ταυτῷ] Ταυτῳ μιγίστῳ *Voss.*

h Ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι,] Ἐπωμότατο ἢ μὴ κατεβήσετο *Busb.*

i Ἦλατο·] Ἤλατο *Busb.*

k Εἰς τὰ βασίλεια,] Εἰς τὴν βασιλείαν *Vat.* & *Voss.*

l Τῆς τύχης ἀποβλέπων,] Τῆς τύχης ἀποπτώματα, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἐρῶν ἀξίωμα *Gall.*

m Καί τι λογισμῷ] Καὶ τι καὶ λογισμῷ *Voss.*

n Διδοὺς ὡς κοιναὶ] Διδοὺς οὐ πάλαι ποιῶν, ὡς *Gall.*

o Πεπιστευκέναι·] Πεπιστευκέναι τὴν βασιλείας *Gall.*

p Κίνναμος] Κιννάμωνος passim *Vat.* & Κινάμωνος *Busb.*

q Αὐτὸν πιστώσαντα] Ita *Busb.* αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

r Ὑπαντᾷ] *L. B.* ὑπαντᾶ.

s Αὐτῷ ὁ Κίνναμος,] Sic *Busb.* & *Voss.* αὐτὸν in *ceteris.*

t Δὴ Ιζάτην πάλιν] Δὴ ἐξαιτῶν χρήσιμα πάλιν *Vat.* & *Busb.* χρήσιμα ἐξαιτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν *Zonar.*

ante exciderat. Verum illius erga ipſum meritorum non erat immemor: ſed Izaten maximis, ut apud ipſos, remuneratus eſt honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto dormire, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum regibus. quin & regionem ei donavit amplam & fertilem, ademptam ditioni regis Armeniæ. Terræ autem nomen eſt Niſibis: & in ea olim Macedones urbem Antiochiam condiderunt, quam Mygdoniam appellarunt. His itaque honoribus Izates à Parthorum rege cohoneſtatus eſt.

Artabanus moritur, eique ſuccedit Bardanes.

3. Non multo autem poſt moritur Artabanus, regno filio ſuo Bardani relicto. Is ſane, adito Izate, ei ſuadebat ut cum ipſo, bellum Romanis illaturo, in ejuſdem ſocietatem veniret, & auxilia pararet. Non tamen ei perſuadebat. Nam Izates, ut qui probe noverat Romanorum potentiam & fortunam, cenſebat illum ea aggredi quæ fieri non poterant. Inſuper autem, cum filios quinque numero & ætate juvenes miſiſſet, ut linguam noſtram vernaculam & patriam diſciplinam diligenter addiſcerent, ſimulque matrem ad templum (uti jam diximus) adorandum, ſegnior erat *ad bellum*, idque agebat ut Bardanem inhiberet, perpetuo ei enarrando quibus erant Romani viribus & quas res geſſerant, fore ratus ut iſtis eum deterreret bellumque gerendi cupiditatem reſtingueret. At Parthus, hiſce irritatus, continuo bellum Izati denunciavit. ex hac tamen in eum expeditione nihil proficiebat, Deo faciente ut ſpes ejus omnis in nihilum recideret. Nam Parthi, ubi voluntatem ejus rei Bardanis intellexerant, quodque Romanis bellum inferre ſtatuerat, ipſum quidem de medio tollunt, fratri vero ejus Gotarzi regnum detulerunt. quin & huic, non multo poſt per inſidias ſublato, Vologaſes *ejus* frater ſuccedit: qui duobus fratribus, eodem ſecum patre genitis, ſuæ ditionis omnia credidit, Pacoro quidem grandiori natu Mediam; Tiridati vero minori Armeniam.

Izates ſtudet eum deterrere à bello Romanis inferendo.

Quam ob rem Izati bellum indicit.

Bardane cæſo, Gotarzi regnum defertur.

Illi, inſidiis ſublato, ſuccedit Vologaſes.

CAP. IV.

Quomodo Arabes contra Izaten ex ſubditorum proditione bellum geſſerunt: utque Izates Dei providentia ex manibus eorum evaſit.

Monobazus frater Izatis Judaïcæ religioni ſe addicit.

REgis autem frater Monobazus & cognati, cum viderent Izaten ex ſua in Deum pietate omnium hominum beatiſſimum evaſiſſe, deſiderio & ipſi tenebantur patrios mores rituſque relinquendi & Judaïcis utendi. Atqui id quod fecerant *ſta-*

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αραβες επολέμησαν Ιζάτῃ ἐκ προδοσίας τ̃ οἰκείων· καὶ ὡς Ιζάτης κ̃ Θεῷ προνοίαν ἐκ τ̃ χειρῶν αὐτῶν ἐσώθη.

Ο δὲ τ̃ βασιλέως ἀδελφὸς Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς, θεωροῦντες τ̃ Ιζάτην ὑπὲρ τ̃ Θεὸν εὐσεβείᾳ ζηλωτὸν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις γεγονημένον, ἔρωτα ἐπιθυμίαν καὶ αὐτοὶ, τὰ πάτρια καταλιπόντες, ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς Ιουδαίων. ἐγένετο δ' ἡ πρᾶξις αὐτῶν καταφωρ-

ν Μεγισάνας.] Vide quæ notata ſunt ſuperiore §. 3.

ξ Αλλὰ δωρεῖ) τ̃ Ιζάτην] Αλλ' ἀντιδωρεῖ) *Voſſ.*

ο Τὴν —— βασιλέων.] Conf. cap. ſeq. §. 2. SPANH.

π Ορθὴν ἐπιτιθέναι] *Sc.* apice ſeu cono in ſublime erecto. Reliquorum tiaræ deorſum vergebant, & in frontem deducebantur. Solis regibus tiaram elatam rectamque geſtandi jus olim fuiſſe, conſtat ex *Xenophonte* aliiſque Auctoribus, quos adducit *Briſſonius* lib. 1. *de Regno Perſarum*, p. 8. *Edit. Pariſ.*

ρ Χρυσῆν καθέδραν,] Hac de re videſis *Briſſonium*, p. 68.

σ Γέρας κ̃ σημεῖον] Γέρας κ̃ σημεῖα *Busb.* & *Vat.* γέρα κ̃ σημεῖα *Voſſ.*

τ Κάγαθὸν, ᾧ] Ita *Voſſ.* & *Vat.* κ̃ ἀγαθὸν *Busb.* κ̃ deëſt reliquis.

υ Αρμενίων βασιλέως] Αρμενίων αὐτὸν βασιλέως *Interp. Gall.* τ̃ ᾧ Αρμ. βασιλέως *Busb.*

φ Νίσιδις] *Al.* Νίσιβις. HUDS. Conf. ſupr. lib. 18. c. 10. §. 1. SPANH.

χ Μυγδονίαν προσηγόρευσαν.] Μυγδονίαν legendum conjicit Ill. *Spanhemius* ad *Julianum*, p. 190. ἐπὶ Μυγδονίαν *Vat.* & *Voſſ.* Αὐτὴ γὰρ Μυγδόνι Θ ποταμῶν κάλλιστ Θ τὸν αὐτῆ προσθέντι φίλον, ὅτῳ γε κ̃ Ανιόχῳ βασιλέως ἐπανύμῳ. *ipſi Mygdonius fluviorum pulcherrimus nomen ſuum communicat, & etiam a rege Antiocho cognomen accepit.* ita *Julianus* in *Orat. prima.* adde *Strabonem* l. 16. p. 747. & *Polyb.* lib. 5. p. 395.

ψ Επεισεν αὐτὸν,] Ηξίου *Busb.*

ν μεγιστάνας. οὐκ ἐγλύετο μὲν ἀμοιβῆς τ̃ εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, ξ ἀλλὰ δωρεῖ) τ̃ Ιζάτην τ̃ μεγίστας τιμῆς παρ' αὐτοῖς. ο τὸν τε γὰρ τιάραν ρ ὀρθὴν ἐπιτρέπειν αὐτῷ φορεῖν, κ̃ ὅτι σ χρυσοῦς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μέγιστα ἐστὶ τ γέρας σημεῖον τ̃ Πάρθων βασιλέων. ἔδωκε δ' αὐτῷ χώραν πολλὴν καὶ καλὴν, ᾧ τ̃ υ Αρμενίων βασιλέως ἀποτεμόμενος. φ Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ· κ̃ ἐν αὐτῇ πρότερον Μακεδόνες ἔκτισαν πόλιν Αντιόχειαν, ἣν χ Μυγδονίαν προσηγόρευσαν. τοσούτοις μὲν δὴ τ̃ τιμῆς ὁ Ιζάτης ὑπὸ τ̃ Πάρθων βασιλέως ἐτιμήθη.

γ'. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον Αρτάβανος τελευτᾷ, τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Ουαρδάνῃ καταλιπών. ὃς δὴ, πρὸς Ιζάτην ἀφικόμενος, ψ ἔπεισεν αὐτὸν, μέλλων πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἐκφέρειν, συστρατεύεσθαι καὶ συμμαχίαν ἐπιμάζειν. ὁ μὲν ἔπεισεν. ὁ γὰρ Ιζάτης, τὴν Ρωμαίων δυναμίν τε καὶ τύχην ἐπιστάμενος, ἀδυνάτως αὐτὸν ἐνόμιζεν ἐπιχειρεῖν. ω ἔτι δὲ πανταχόθεν πάντα μὲν τ̃ ἀριθμὸν υἱὸς, τὸν ι δὲ ἡλικίαν νέους, κ γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον καὶ παιδείαν ἀκριβῶς μαθησομένους, τήν τε μητέρα προσκυνῆσον τὸ ἱερὸν, ὡς προεῖπον, ὀκνηρότερος ἦν, καὶ τ̃ λ Ουαρδάνην ἐκώλυε, σωτηρίως διηγούμενος τὰς Ρωμαίων δυνάμεις τε καὶ πράξεις, δι' ὧν τάχιστα ὀιόμενος αὐτὸν φοβήσειν, καὶ παύσειν ἐπιθυμοῦντα τ̃ ἐπ' αὐτοὺς στρατείας. παροξυνθεὶς δὲ ὅτι τούτοις ὁ Πάρθος, πόλεμον εὐθὺς πρὸς Ιζάτην κατήγγειλεν. ὁ μὲν ἔλαθεν ἀδὲ τ̃ ὅτι τούτῳ στρατείας ὄντων, ᾧ Θεῷ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν πάσας ὑποτιθέντος. μαθόντες γὰρ οἱ Πάρθοι τὴν δι' ὅπλων Ουαρδάνου, καὶ ὡς ὅτι Ρωμαίους ξ στρατεύειν ἔκρινεν, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν ἀρχὴν δὲ τῷ ἀδελφῷ π Γοτάρζῃ παρέδωκαν. καὶ τοῦτον δ', μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξ ὑπερδικίας τελευτήσαντα, διαδέχεται ρ Ουολογάσης ὁ ἀδελφός· ὃς δὴ καὶ σ τοῖς ὁμοπατρίοις δυσὶν ἀδελφοῖς δυναστείας ὑπίσχνεται, Πακόρῳ μὲν τῷ τ πρεσβυτέρῳ τὴν Μηδῶν, υ Τιριδάτῃ δὲ τῷ νεωτέρῳ τὴν Αρμενίαν.

η Εἰ δὲ πανταχόθεν] Εἴ γε *Voſſ.*

ι Δὲ ἡλικίαν νέους,] Illud δὲ inſerui, quòd id poſtulare videretur μὲν mox antecedens.

κ Γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον] Hebræam linguam Joſephus appellat γλῶτταν παρ' ἡμῖν πάτριον. REL.

λ Ουαρδάνην ἐκώλυε,] Videſis Cl. *Olearium* ad *Philoſtratum*, c. 21. n. 4.

μ Στρατεύειν ἔκρινεν,] Στρατεύσειν *Busb.*

ν Γοτάρζῃ] Ita cum *Tacito* (*Annalium* lib. X.) reſcribere viſum eſt. Κοτάρδῃ in pleriſque *Joſephi* libris *Editis* & *MSS.* Ιωτάρδῃ *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.* HUDS. *Ruſin.* Cotardes. SPANH.

ο Ουολογάσης ὁ ἀδελφός·] In hac voce exprimenda nummos ſequutus ſum, in quibus Ουολογάσης aut Βολογάσης. in pleriſque *Flavii* libris Ουολογέσης. nec aliter apud *Tacitum.* Ουλογαισης ſolus *Vat.*

π Τοῖς —— ἐπίσδυσι,] Τοῖς δυσὶν αὐτῷ ἀδελφοῖς ὁμαστριοις μεγάλως ἐπίσδυσι *Busb.*

ρ Πρεσβυτέρῳ] *L. B* κ̃ πρ.

σ Τιριδάτῃ] Τηριδάτῃ in *Editis* & *MSS.*

τ Πρὸς τ̃ Θεὸν εὐσεβείας] Διὰ τὸν πρὸς Θεὸν εὐσεβείαν κ̃ τὸν ἴσον αὐτῷ τ̃ ἰδίων χρηστότητα ζηλωτὸν *Busb.* & *L. B.*

υ Γίνεται) ᾗ πρᾶξις αὐτῶν] Καὶ τὴν ὕφεσιν εἰς πέρας ἐξήνεγκαν. γίνεται) δὲ ἡ πρ. *Busb.* κ̃ τὴν ὕφεσιν εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν. γίνεται) δὲ ἡ πρ. *Zonar.*

φωρᾷ τοῖς ὑπηκόοις, καὶπὶ τούτῳ χαλεπήναντες οἱ [v] μεγιστᾶνες [x] ὁ Φερορᾶ μὲν τῷ ὀργῷ, κ᾽ νῦν ἢ ἔχοντες, καιρὸν ὑπιπτεύοντες ἐζήτουν δίκῃ εἰσπραξασθ᾽ [y] ἀπεύδοντες παρ᾽ αὐτῶν. καὶ δὴ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν τὸν Ἀράβων βασιλέα, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενοι, [z] στρατεύεσθαι ἐθελήσοντι κ᾽ ἅμ᾽ αὐτοῖς βασιλεῖ. ἐπηγγέλλοντο ἢ ἐπὶ τῷ πρώτῳ συμβολῇ ἐγκαταλείψειν τὸν βασιλέα. θέλειν γὰρ αὐτὸν πιμωρήσασθ᾽, [a] μισήσαντα τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθη· καὶ ὅρκοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐνδησάμενοι πίστιν, [b] ἀπεύδειν παρεκάλουν. πείθεται ἢ ὁ Ἄραψ, καὶ πολλῷ ἐπαγόμενος δυνάμιν, [c] ἦκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. μελλούσης ἢ τῆς πρώτης συμβολῆς, περὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην ἐκ σωτηρίᾳ πάντες ὡς [d] πανικῷ δείματι καταχεθέντες, καὶ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις ἐντρέψαντες, ἔφευγον. ὁ μὲν ὁ Ἰζάτης [e] καπεπλάγη, νοήσας ἢ προδοσίαν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων γεγενῆσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ χαράκωμα ὑπεχώρησε, κ᾽ τὴν αἰτίαν ζητήσας, ὡς ἔμαθε συντεταγμένους πρὸς τὸν Ἄραβα, τοὺς μὲν αἰτίους ἀναιρεῖ, τῇ ἢ ὑπερβολῇ συμβαλών, πολίτας μὲν ἀπέκτεινεν, πάντας ἢ φυγεῖν [f] ἠνάγκασεν. αὐτὸν ἢ τὸν βασιλέα διώκων [g] εἰς τὸ Φρύαγμον σωήλασεν Ἀρσαμὸν καλούμενον, καὶ προσμαχησάμενος καρτερῶς, εἷλε τὸ Φρύαγμον. [h] διαρπάσας ἢ τὴν ἐν αὐτῷ λείαν πᾶσαν, πολλὴ δὲ ἦν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδιαβίνην, τὸν Ἀβίαν ὡς καταλαβὼν ζῶντα· προεκαταλαμβανόμενος γὰρ ἑαυτὸν [i] ἀνεῖλεν.

Inde contra Izatem belli societas cum Abia Arabe initur.

Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, se magnam pecuniæ vim ei daturos promittentes, si contra regem illorum vellet expeditionem suscipere; quin & polliciti sunt se primo statim conflictu regem relicturos. esse enim sibi animum pœnas de eo sumere, quod mores suos odio habuerit; fideque sua sibi invicem jurejurando obligata, ne moras necteret obsecrabant. Paret itaque Arabs, magnoque adducto exercitu adversus Izaten contendit. Tunc ubi primum prælio congressuri erant, antequam ad manus ventum esset, Izaten ex composito omnes sui deserunt, quasi * panico terrore correpti; cumque hostibus terga vertissent, diffugiebant. Non tamen Izates animo erat consternatus: sed gnarus proditionem factam esse à magnatibus, ipse quoque intra castra sese recepit: cumque de *fugæ* causa inquisivisset, ut comperit eos pepegisse cum Arabe, auctores quidem *sceleris* supplicio afficit; postridie vero manibus consertis, plurimos occidit, & *reliquos* omnes coëgit in fugam se conjicere. Regem autem ipsum persequens, in castellum compulit Arsamum vocatum, idemque valide oppugnatum vi cepit. cumque omnem in ea prædam, quæ multa erat, diripuisset, in Adiabenen reversus est, Abia vivo in potestatem ejus non redacto; quippe qui undique comprehensus seipsum interfecerat.

Izates à suis in prelio deseritur.

In proditores animadvertit, Arabes fundit fugatque.

2. Postquam autem magnates Adiabenorum primis ausis excidissent, à Deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant, sed denuo scribunt Vologasi, (ille enim Parthorum rex erat) rogantes *eum*, ut, Izate interfecto, dynasten alium quempiam, genere Parthum, sibi præficeret. exosum enim suum regem ajebant; utpote quod patrias leges abrogaret, & alienarum desiderio teneretur. His auditis Parthus ad bellum *inferendum* excitatus est; & cum nullam haberet justam quam prætexeret *bellandi* occasionem, misit honores repetitum quos pater ipsius ei concesserat, & si *reddere* recusaret bellum ei denunciabat. Izates, ubi ista audivit, vehementer animo perturbatur, sibi quidem opprobrio esse ratus ab iis decedere quæ dono acceperat, quod ex timore hoc fecisse videretur. Pro comperto autem habito, Parthum ne quidem post honores receptos quieturum esse, decrevit Deo curatori semet committere dum vitæ discrimen adiret: atque hunc maximum adjutorem habere arbitratus, liberos & uxores in castellum quoddam munitissimum concludit, frumentumque in arces *deportat*, ac deinde fœnum & pabulum flammis absumit. adeoque istis in anteccessum paratis, hostium adventum exspectabat. Cum autem Parthus cum magnis peditum equitumque copiis celerius quam crederetur adesset, (magna enim fecerat itinera) castraque posuisset ad fluvium qui Adiabenen à Media dirimit; Izates quoque non longe inde castra metatus est, militibus ad sex millia

Vologases, Adiabenorum suasu, Izati bellum denunciat.

Izates ad bellum contra Vologasen se comparat.

---

v Μεγισάνες] Conf. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

x Οὐ φέρειν μὲ τὴν ὀργὴν,] Οὐκ ἐφαίνετο μὲ τὴν ἐργὴν *Voss.* κ᾽ ὀργίλως λαμβανόμενοι οὐκ ἐφαίνετο μὲ τὴν μωιδα, κ᾽ νῦν &c. *Busb.* in *Epiphanii* versione, *in hoc proceres indignati iram quidem retinebant, exspectantes opportunum tempus* &c.

y Σπεύδοντες παρ᾽ αὐτῶν.] Σπεύδοντες omittit *Busb.*

z Στρατεύεσθαι θελήσαντι] Στρατεύσασθαι *Busb.* & *Voss.*

a Μισήσαντα τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθη·] Καταλείψαντα τὰ πάτρια αὐτῶν *Busb.*

b Σπεύδειν παρεκάλουν.] Σπεύδειν τοιοῦς παρ. *Busb.*

c Ηκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην.] Ηκεν ἐπὶ Ἰζάτην μηδὲν μελήσας. πεζὴ ἢ ἐκ πολέμου σκηνοῦσα πρὸν *Busb.*

* *Panico terrore correpti*;] Vide *Politianum* in *Miscell.* c. 28. & *Barthium* in *Statium*, p. 1296.

d Πανικῷ δείματι καταχεθέντες,] Πάντες ὡς ἐνὶ σωδέσμῳ καταχηθέντες legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *velut uno vinculi funiculo.*

e Κατεπλάγη,] Κατεπλάγη τὸ δρᾶμα *Voss.*

f Ηνάγκασεν.] Ita cum *MSS.* ἠνάγκαζεν in *Editis.*

g Εἰς τὸ Φρύαγμον σωήλασεν] Εἰς τὸ Φρ. *Busb.*

h Διαρπάσας πᾶσαν,] Διαρπάσας τε *Voss.*

i Ανεῖλεν.] Ανεῖλεν, σχὸν εἰς χεῖρας συγκλησθῆ ἢ Ἰζάτη *Voss.* & *Gall.*

k Καζεῖναι ἢ αὐτοῖς] Καζεῖσαι *Busb. Voss.* & *Gall.*

l Τῷ γλυφ Παρθον.] Κὰν τῷ γ. *Vat.* κ᾽ τῷ γ. *Voss.*

m Τὰ πάτρια,] Τὰ πάτρια αὐτοῖς *Voss.*

n Δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν,] Δικαίαν *Vat.*

o Τὰς —— ἀπαντῶν,] Conf. supr. c. 3 §. 3. SPANH.

p Επεμψεν ἀπαντῶν,] Sic è *MSS.* antea erat ἔπεμπεν, & mox κατηγγελεν.

q Εἴς τι τῶν Φρυαγίων ἀσφαλέστατον,] Εἰς τὰ τῶν Φρυγίων ἀσφαλέστατα *Voss.* & *Epiphan.*

r Παρθυαίων βασιλέως *Voss.*

s Ωδωτε γὰρ συντόνως,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

lia numero secum adductis. *Rebus ita se habentibus*, ad Izaten venit nuncius à Partho missus, qui Parthi vires, quantæ illæ essent, numerando percenseret, ab Euphrate fluvio usque ad Bactrorum fines, quique dictitaret quot reges illis subjicerentur. *Vologasis minæ superbæ.* Insuper minitabatur, fore ut supplicium lueret, quod erga dominos suos ingratus exstitisset; ac ne Deum quidem, quem coleret, posse eum regis è manibus eripere. Cum ista retulisset nuncius, dicebat Izates, se quidem nosse Parthorum potentiam sua longe superiorem: adhuc vero certius scire ajebat, Deum hominibus universis potentiorem esse. atque ejusmodi dato responso, ad supplicandum Deo se convertebat; & humi prostratus, caputque cineribus fœdatus, cum uxoribus & liberis jejunabat, Deum invocans dicensque, "O Do- *Izatis ad Deum preces.* "mine qui omnibus dominaris, si non frustra me "tuæ bonitati dediderim, sed te merito omnium "solum & primum habuerim dominum, veni in "auxilium, non tam mei in gratiam hostes ulci- "scens, quam quod ausi fuerint contra tuam po- "tentiam se extollere, & linguam magniloquam "*in te* laxare non horruerint." Et ille quidem cum lachrymis & lamentatione ita Deo supplicabat: atque Deus *eum de cœlo* exaudiebat, adeo ut illa statim nocte Vologases literis acceptis (in quibus scriptum erat, * Dahas & Sacas, contempta ejus dum peregre abesset potestate, cum magnis copiis expeditionem fecisse, & Parthiam vastare & populari) *cum exercitu* retro se *ad suos* re infecta receperit. *Vologases re infecta discedit.* Atque ita Izates Dei providentia Parthi minas effugit.

Izates moritur, successore relicto Monobazo. 3. Non multo autem post, anno ætatis quinquagesimo quinto exacto, regnique quarto supra vigesimum, moritur, filiis masculis viginti quatuor relictis quatuorque & viginti filiabus; cæterum ut successionem in regnum sibi vindicaret Monobazus, præcipiebat, referens ei gratiam ob regnum sibi, domo profecto, post patris ipsius obitum bona fide conservatum. Helena autem mater, ubi de filii morte inaudivit, eam quidem graviter tulit, ut verisimile erat *laturam esse* matrem pientissimo filio orbatam: ex eo tamen consolationem habebat, quod audierit successionem in filium suum natu majorem devolutam esse, adeoque ad ipsum properabat: reversaque in Adiabenen, non diu superstes filio Izati vixit. *Helenæ mors.* Monobazus autem ossa ejus & fratris sui, Hierosolyma missa, in pyramidibus sepeliri jussit, quas (numero tres tribusque stadiis ab urbe Hierosolymitana dissitas) mater exstruxerat. *Izates & Helena ubi sepulti.* Sed postea quidem narrabimus quæ Monobazus vitæ suæ tempore gesserit.

χιλίας. ἀφικνεῖται δὲ πρὸς τὸν Ἰζάτην ἄγγελος παρὰ τῶν Πάρθων πεμφθεὶς, ὃς τὴν Πάρθων δύναμιν ὅση τις ἐστὶν ἠγγελλεν, ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι Βακτρίων τὰς ὅρους αὐτῆς πηξάμενος, καὶ τὰς ὑπηκόους αὐτῆς βασιλείας καταλέγων. ἠπείλει δὲ δώσειν αὐτὸν δίκας, ἀχάριστον πρὸς δεσπότας τοὺς ἑαυτῶν γενόμενον, καὶ μηδὲ τῆς βασιλέως αὐτὸν χειρῶν ἐκεῖ τὸν Θεὸν ἂν σῶσαι δύνασθαι. ταῦτα δὲ ἀγγέλου φράσαντος, ὁ Ἰζάτης εἰδέναι μὲν τὴν Πάρθων δύναμιν ἔφη πολὺ τῆς αὐτοῦ διαφέρουσαν, γινώσκειν δ' οὐ μᾶλλον ἀνθρώπων παντῶν ἔλεγε κρείσσω τὸν Θεόν. καὶ τοιούτῳ μὲν τῷ ἀποκρισιν, ἐπὶ τὴν ἱκετείαν ἐτρέπετο τοῦ Θεοῦ, χαμαὶ πρίψας αὐτὸν, καὶ [c] σποδῷ τὴν κεφαλὴν καταχώσας, μετὰ [v] γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν, ἀναβαλλῶν τὸν Θεὸν καὶ λέγων, "εἰ μὴ μάτην, ὦ δέσποτα κύριε, τῆς "ἐμαυτὸν χρηστότητος, τῶν πάντων ἢ δικαίως [x] μόνον "καὶ πρῶτον ἡγησάμην [y] κύριον, ἐλθὲ σύμμαχος, ἐχ "θρὸς ἐμοῦ μόνον ἀμυνόμενος τὰς παλαιὰς, ἀλλ' "ὅτι καὶ τῆς δυνάμεως καταπεπαλμήκασιν, [z] καὶ με- "γαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι τῷ πεφύκασιν." ὁ μὲν ταῦτα ἐποτνιᾶτο δακρύων, καὶ ὀδυρόμενος. ἐπήκουσε δὲ ὁ Θεὸς ἐγένετο, καὶ κατ' ἐκεῖνον εὐθὺ [a] τὴν νύκτα δεξάμενος. Οὐολογάσης ἐπιστολὰς ἐν αἷς ἐγέγραπτο, [b] Δαῶν καὶ Σακῶν χεῖρα μεγάλην καταφρονήσαντι αὐτοῦ [c] τῆς ἀποδημίας ἐπιστρατεύσαντα διαρπάζειν [d] τὴν Παρθυηνὴν, ἄφαρκτον ἀνέζευξεν εἰς τὰ πάτρια. καὶ ὁ Ἰζάτης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν τὴν ἀπὸ Πάρθων διαφεύγει.

γ'. Μετὰ δὲ πολὺν δὲ χρόνον, πεντηκοστὸν μὲν καὶ πέμπτον ἀπὸ γενέας πληρώσας ἔτος, τέταρτον δὲ [e] πρὸς εἴκοσιν δυνασεύσας, [f] θυγατέρας καταλιπὼν [g] παῖδας ἄρρενας εἴκοσι πέντε καὶ [h] θυγατέρας εἴκοσι πέντε· τὴν μὲν οἱ διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Μονόβαζον ἐκέλευε παραλαβεῖν, ἀμφότερον αὐτὸν, ὅτι καὶ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν παρὸς αὐτοῦ θάνατον, πιστῶς φυλάξειν αὐτῷ τὴν [i] δυνασείαν. ἡ δὲ μήτηρ Ἑλένη, τὸν παῖδος θάνατον ἀκούσασα, βαρέως μὲν ἤνεγκεν, ὡς εἰκὸς μητέρα τετρομένου εὐσεβεστάτου παῖδος, παθαμυθίαν δ' ὅμως εἶχεν τῷ διαδοχὴν ἀκούσασα εἰς τὸ πρεσβύτερον αὐτῆς υἱὸν ἥκουσαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔσπευδεν. παραγινομένη δὲ εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, ὁ πολὺν Ἰζάτη τῷ παιδὶ χρόνον [k] ἐπεβίωσεν. ὁ δὲ Μονόβαζος τά τε ἐκείνης ὀστᾶ, καὶ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα θάψαι προσέταξεν ἐν [l] πυραμίζιν, ἃς ἡ μήτηρ κατεσκεύασε, [m] τρεῖς δὲ ἀριθμὸν τρία στάδια τοῦ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ἀπεχούσας. ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσα περὶ τὸν ζωῆς χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον [n] ἐπαγγελοῦμεν.

t Σποδῷ τῇ κεφαλῇ καταχώσας,] Conf. infr. c. 6. §. 1. juxta Judæorum ritum. SPANH.

v Γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν,] Ita ex *Cod. Busb.* & vid. Not. ad lit. q. γυναικὸς in *Editis Aliisque.*

x Μόνον] *L. B.* μόνον δεσπότην.

y Κύριον,] *L. B.* σωτῆρα καὶ κύριον in *Marg.*

z Καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι] Illa, καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι ἃ πεφύκασιν, omittunt *Voss.* & *Vat.*

a Τὴν νύκτα δεξάμενος] Post τὴν νύκτα in ora *Cod. Voss.* ἐν ᾗ ταῦτα ἐκεῖνος ἐδέξατο.

b Δαῶν καὶ Σακῶν] Δακῶν καὶ Σακ. *Gen.* Lege Δαῶν ut supr. lib. 18. c. 9. §. 5. SPANH.

* *Dahas & Sacas*,] Dacas *in Vet. Interpr.* & Δακῶν in *Græcis.* Sed vide *Strabonem*, l. XI. p. 511. *Edit. Paris.*

c Τῆς ἀποδημίας] Forte τῇ ἀποδημίᾳ. COCC.

d Τὴν Παρθυηνὴν,] Τὴν Περθυαίων *Busb.*

e Πρὸς εἴκοσιν δυνασεύσας,] Πρὸς εἴκοσιν *Busb.*

f Θυγατέρας καταλιπὼν] Illud θυγατέρας inserui è *Cod. Voss.* κατασρέφει τὸν βίον post εἴκοσι πέντε adjicit *Busb.*

g Παῖδας ἄρρενας εἴκοσι πέντε] Viginti quatuor liberis in *Græco*, & ita etiam *Rufinus.* SPANH.

h Καὶ θυγατέρας εἴκοσι πέντε.] Ita cum *Cod. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *relinquens filios masculos viginti quatuor, & filias viginti quatuor, vita privatus est; successionemque* &c. καὶ θυγατέρας τοσαύτας *Busb.* καὶ θυγατέρας absque τοσαύτας aut εἴκοσι πέντε habet *Voss.* in *Editis Aliisque.*

i Δυνασείαν.] Βασιλείαν *Busb.*

k Ἐπεβίωσεν.] Ἐπεζίωσεν, ἀλλὰ τῷ γήρᾳ καὶ τῷ τῆς λύπης ἀλγήματι πιεζούσῃ, ταχέως ἀπέψυξεν. ὁ δὲ *Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) & *Gall.*

l Πυραμίσιν,] Στήλαις ἐν τοῖς Ἀσαρσαίοις τὰ Αἰλίας *Eusebio* in *Historia Ecclesiastica*, lib. 2. cap. XII. & *Nicephoro Callisto* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 21. Vide *Valesium* in *Euseb.* lib. 2. c. 12.

m Τρεῖς δὲ ἀριθμὸν] An una est quæ sepulcrum Absalomi nunc dicitur? REL.

n Ἐπαγγελοῦμεν.] Ἀπαγγελοῦμεν *Voss.*

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Θεύδα καὶ τῶν Ἰούδα Γαλιλαίου υἱῶν· καὶ οἷα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετῆλθεν ἐν τῇ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ.

CAP. V.

De Theuda & Judæ Galilæi filiis: & cujuſmodi calamitas Judæos Hieroſolymis ipſo Paſchæ die affixit.

[o] Φάδου δὲ τοῦ Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, γόης τις ἀνὴρ, [p] Θεύδας [q] ὀνόματι, πείθει τὸ πλεῖστον ὄχλον, ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἕπεσθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν· προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας, [r] διοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν. καὶ ταῦτα [s] λέγων [t] πολλοὺς ἠπάτησεν. ὁ μὲν οὖν ἐλάσειν αὐτοὺς τοῦ ἀφρονήματος ὄναθαι φάσκων, ἀλλ' ἐξέπεμψεν ἴλην ἱππέων ἐπ' αὐτούς, [v] ἥτις, ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα, [x] πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινε, πολλοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβεν· [y] αὐτὸν τε τὸν Θεύδαν ζωγρήσαντες [z] ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν, καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. τὰ μὲν οὖν συμβάντα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς Κυπρίοις Φάδου τοῦ ἐπιτρόπου χρόνοις, ταῦτα ἐγένετο.

Fado autem Judæam procurante, præſtigiator quidam nomine Theudas ingenti hominum multitudini perſuaſit, ut aſportatis opibus *ducem* ſe ad Jordanem uſque fluvium ſequerentur. Quippe ſe prophetam eſſe ajebat, diremptiſque imperio ſuo aquis fluminis, facilem ſe tranſitum ipſis præſtiturum dicebat. & hujuſmodi ſermonibus plurimos decepit. Non tamen eos paſſus eſt Fadus quidquam ex ſua veſania conſequi; ſed emiſit adverſus eos equitum turmam, quæ, ex improviſo illos adorta, multos occidit, multoſque vivos comprehendit. Ipſe etiam Theudas ab iiſdem captus eſt, ejuſque caput præcidunt & Hieroſolyma deportant. Atque adeo hæc ſunt quæ Judæis acciderunt dum Cuſpius Fadus erat procurator.

Fado Judæam procurante, populum decipit Theudas.

Theudas captus & occiſus.

Β'. [a] Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος Ἀλαβάρχου, [b] Ἀλεξάνδρου παῖς τοῦ Ϛ' [c] ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, [d] γλίσχρου τε τὸν πλοῦτον πρωτεύσαντος τῶν κατ' αὐτὸν, ὃς διήνεγκε τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ τοῦ παιδὸς Ἀλεξάνδρου. τοῖς γὰρ πατρίοις οὐκ [e] ἐνέμεινεν ἤθεσιν. [f] ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ [g] τὸν μέγαν λιμὸν καὶ τὴν Ἰουδαίαν σωθεῖσαν γλίσχρως· καθ' ὃν καὶ ἡ [gg] βασίλισσα Ἑλένη, πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις, ὡς [h] προεῖπον. πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ παῖδες [i] Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου [k] ἀνῃρέθησαν, ὃς τὸν λαὸν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀποσήσαντος, [l] Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας [m] τιμητοῦ ὄντος, ὡς [n] ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν, Ἰάκωβος καὶ Σίμων, οὓς ἀναστρωθῆναι προσέταξεν [o] ὁ Ἀλεξανδρος. ὁ δὲ τῆς Χαλκιδος βασιλεὺς Ἡρώδης, μεταστήσας τὸν ἀρχιερωσύνης Ἰώσηπον τοῦ [p] Καμύδου, τὴν Ἀνανίαν τῷ τοῦ [q] Νεβεδαίου διδωσιν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ [r] Κύμανος ἀφίκετο Ἀδιαβηνός, καὶ [s] πολλοῖς τὸν βίον Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀγρίππου ἀδελφὸς, ὀγδόῳ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος ἄρχοντος ἔτει, καταλιπὼν τρεῖς υἱοὺς, Ἀριστόβουλον μὲν, [t] ὃν

III. *Tiberius Alexander Judææ procurator.*

Fado autem ſucceſſit Tiberius Alexander, *ejus* Alexandri filius, qui Alabarcha fuerat Alexandriæ, omnium in ea urbe ſuo tempore & genere & divitiis primus, qui pietate etiam in Deum filio Alexandro præſtitit. nam ille in patriis moribus & inſtitutis non permanſit. Horum igitur *procuratorum* temporibus evenit ut magna fames Judæam affligeret; quando etiam Helena regina frumentum, grandi pecunia ex Ægypto coëmptum, egenis diſtribuit, ut *paulo* ante dicebam. Præterea autem & filii Judæ Galilæi interempti ſunt, (qui populum ad defectionem ſollicitabat, dum Quirinus cenſum ageret in Judæa, prout in ſuperioribus indicavimus) Jacobus *ſcilicet* & Simon, quos cruci bus ſuffigendos eſſe juſſit Alexander. Herodes autem rex Chalcidis, cum Joſepho Camydi filio pontificatum abrogaſſet, facit ut ei in honorem ſuccederet Ananias Nebedæi filius. Tiberio etiam Alexandro qui ſuccederet, veniebat Cumanus, & Herodes, Agrippæ Magni regis frater, à vita diſceſſit, anno Claudii imperii octavo, tribus filiis relictis, Ariſtobulo quidem, quem ex prima uxore

Fames in Judæa.

Jacobus & Simon Judæ de Galilæi filii crucis ſupplicio affecti.

Ananias pontifex.

Cumanus procurator.

Herodes Agrippæ M. frater moritur.

[o] Φάδου —— ὀνόματι,] Hæc de Theuda ex hoc loco adducit Euſebius H. Eccl. l. II. cap. XI. Theudas Pſeudopropheta, de quo Act. v. v. 36. Sed ſub Gamaliele, & ita XIII. annis ante Fadum Judææ Procuratorem, de quo hic Joſephus. Vid. Pearſ. in Act. Ap. p. 49. SPANH.

[p] Θεύδας ὀνόματι,] Aut dicendum duos fuiſſe *Theudas* cum *Grotio* (ad *Matt.* c 24. v. 5) *Aliiſque*; aut *Theudam* illum *Joſephi* eſſe *Theudam* de quo *Gamaliel*; atque *Joſephum* circa tempora ejus erraſſe. *Lightfoot* in *Horis Hebr.* ad *Acta*, p. 11. Verum in *S. Literis* exiſtimat *L. Bos* (ad *Acta*, c. 5. v. 36.) interitus *Judæ* & *Theudæ* impoſtorum non enarrari eo quo contigerunt temporis ordine, ſed retro à proximis & noviſſimis temporibus progrediendo ad ulteriora tempora & antiquiora. Videſis *Valeſium* ad *Euſeb.* l. 2. c. XI. *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36. *Pearſonii* opera Poſthuma, p. 29. & *Simonem* in *Bibl. Crit.* c. 2. ſub finem.

[q] Νεβεδαίου,] Τένεμα *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. XII. ὄνομα *Niceph.* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. XI. HUDS. Τένεμα *Euſeb.* SPANH.

[r] Διοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν.] Διοδον ἔχειν ἔφη π. *Gall.* & *Voſſ.*

[s] Λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν.] Λέγων τε διεσοφίσατο καὶ ἔπεισε αὐτῷ παρεσκεύασεν. ἃ μὲν ἔφασκεν ſolus *Gall.*

[t] Πολλοὺς ἠπάτησεν.] Act. 5. 36. ubi hæc hiſtoria Theudæ etiam memoratur, dicitur 400. habuiſſe ſequaces; extat & apud Euſebium hiſt. eccleſ. l. II. c. II. verbis Flavianis. REL.

[v] Ἥτις,] Ἥτις ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς *Euſeb.*

[x] Πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινε,] Πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε *Busb.*

[y] Αὐτόν τε τὸν Θεύδαν ζωγρήσαντες] Αὐτὸν δὴ *Voſſ.*

[z] Ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν,] Ἀποτέμνουσιν αὐτοῦ τὴν κ. *Euſeb.* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ *Busb.*

[a] Ἦλθε —— Ἀλεξάνδρου,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. XI. §. 6. ἐπίτροπον πέμπει Κύπριον Φάδον, ἔπειτα Τιβέριος Ἀλέξανδρος. SPANH.

[b] Ἀλεξάνδρου παῖς ὁ καὶ ἀλαβαρχήσαντος] Vide lib. 18. c. 7. §. 3. HUDS. Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH.

[c] Ἀλαβαρχήσαντος] Vide *Annot.* lib. 18 c. 7. §. 3. & c. 9. §. 1. & præterea *Fullerum* in *Miſcel. S.* lib. 4. c. 16. *Turnebum* in *Adverſ.* l. 27. c. 25. *Voſſii* Etymolog. p. 16. *Cappellum* in *Hiſt. Apoſtol.* p. 118. *Gyraldum* in *Dialogo* XXIX. & *Theſ. Crit.* tom. 2. p. 450. HUDS. Alabarchæ non Judæi. ſed & Judæi. vid. inf. de Demetrio, qui Judæus, atque Alexandriæ Alabarcha, Mariamnen, Agrippæ Junioris ſororem in matrimonio habuit. REL.

[d] Γλίσχρου τε τὸν πλοῦτον πρωτεύσαντος] Ita *Voſſ.* & *Epiphan.* γλίσχρου τε deſunt *cæteris*.

[e] Ἐνέμεινεν ἤθεσιν.] Ἐνέμειναν *Busb.*

[f] Ἐπὶ τούτοις δὴ] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τούτοις γε καὶ *Euſeb.* l. 2. c. 12. ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ *Voſſ.* ἐπὶ τούτῳ δὴ καὶ *Busb.* ἐπὶ τούτοις γοῦν καὶ in *Editis Aliiſque.*

[g] Τὸν —— γλίσχρως.] Act. Apoſtol. Conf. ſupr. lib. 3. c. 15. §. 3. & infr. c 7. § 8. SPANH.

[gg] Βασίλισσα Ἑλένη,] Βασιλὶς *Busb.* ut ſupra cap. 2. §. 3.

[h] Προεῖπον.] *Sc.* ſupr. c. 2. §. 6.

[i] Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[k] Ἀνῃρέθησαν,] Ita *Marg. L. B.* ſed in textu ἀνῄρηται.

[l] Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας τιμητοῦ ὄντος,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

[m] Τιμητοῦ ὄντος,] *L. B.* τιμητεύοντος.

[n] Ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν,] Lib. 18. c. 1. §. 1. Γαυλανίτης dicitur. Vide *Annott.* ad locum, & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36.

[o] Ὁ Ἀλέξανδρος.] *Sc.* Lib. 18. cap. 1.

[p] Καμύδου,] In *Græcis* corrupte Κειμηδοῦ & Κειμαδί. (in *Marg. L. B.* Κειμεδὶ dicitur exſtare in aliis MSS. in aliis vero Καιμεδὶ. in textu eſt Καμοιδὶ.) quin & Καιμηδὴ habet *Zonar.* in *Epiphanii* libris, *remoto à pontificatu Joſeph ſucceſſionem* &c. Vide *Seldenum* lib. 1. de *Succeſſ. in Pontif.* c XI.

[q] Νεβεδαίου] Νεβεδαίου *Busb.* & *Lugd. Bat.* HUDS. MS. Νεδεδαίου. Quæ ſcriptura convenit cum Talmudica. In Gemara enim keratuth fol. 100. 2. memoratur Pontifex nomine יוחנן בן נרבאי *Jochanam ben Nedebai.* REL.

[r] Κύμανος] Ventidius Cumanus, vid. Tacit. Annal. XII. c. LIV. SPANH.

[s] Τελευτᾷ —— γενεαῖς] Conf. *alibi.* lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

[t] Ὑπὸ τοῦ πρώτης αὐτῷ] Ἀπὸ τοῦ *Busb.*

Mariamne ſuſceperat, Bereniciano vero & Hyrcano ex Berenice fratris filia: ejuſque principatum Claudius Cæſar in juniorem Agrippam confert.

Ei ſuccedit Agrippa junior.

IV. 3. Cum autem in Hieroſolymitarum civitate conſtaretur ſeditio, Cumano res Judææ adminiſtrante, ea Judæorum multis exitio erat. Sed primum mihi explicanda eſt cauſa, cur iſta acciderint. Cum inſtaret feſtum quod Paſcha appellatur, quo nobis mos eſt panibus non fermentatis veſci, & magna vis hominum undique ad hanc celebritatem convenisſet, veritus Cumanus, ne quid novi ab eis moveretur, juſſit militum cohortem unam ſumptis armis ſtare ad templi porticus, ut ſedarent tumultum ſi quis exoriretur. id quod feſtorum ſolennitate facere conſueverunt & alii ante eum Judææ procuratores. Quarta vero feſtivitatis die miles quidam oſtendit populo nudata genitalia. ad quod *ſpectaculum* cum oculos advertiſſent, *graviter* ſuccenſebant & iraſcebantur; non ſe contumelia affici vociferantes, ſed Deum nefarie dedecorari. & quidam fortius animati in Cumanum jactabant convicia, dicentes, militem *petulantem* ab eo fuiſſe ſummiſſum. Cumanus autem, cum iſta audiſſet, & ipſe non mediocriter eorum maledictis irritatus eſt; attamen eos rogabat ut res novas moliendi cupiditatem reprimerent, nec feſti tempore ſeditionem concitarent. cumque illis non perſuaderet (magis enim eum conviciis urgebant) jubet omnem exercitum ſumptis armis in Antoniam convenire, caſtellum ut ſupra diximus templo imminens. Multitudo autem, ad militum, ubi advenerant, conſpectum, metu perculſa, in fugam propere ſe conjicit: cumque auguſti eſſent viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, contruſique inter fugiendum, multi mutua compreſſione interibant. Viginti itaque millia exſtinctorum in illo tumultu numerata ſunt: atque in luctum deinceps verſa erat feſtivitas, adeo ut omnes, ſacrificiorum & orationum obliti, lamentationi & ejulatibus ſe dederint. tantas quidem calamitates *Judæis* intulit unius militis petulantia.

Paſchæ feſtum.

Miles ſeditionem concitat.

Multi Judæorum pereunt.

Stephanus Cæſaris ſervus pecuniis multatur.

4. At nondum primus hic luctus deſierat, cum aliud ingruebat malum. Quidam enim eorum * qui rebus novandis ſtudebant, in publica via centeſimo ab urbe ſtadio, Stephanum Cæſaris ſervum iter facientem latronum more aggreſſi, omnia quæ ſecum habuit ei eripiunt. Quod ubi factum audivit Cumanus, confeſtim *eò* miſit milites, juſſos ut vicos *loco* propinquos diriperent, & ex illis nobiliſſimos quoſque in vinculis ad ſe adducerent. Cum autem fieret vaſtatio, miles quidam, leges Moy-

Quam ob rem vicos diripi jubet Cumanus. Miles legis Moyſaicæ libros diſcerpit.

τ πρώτης αὐτῷ πεχθέντα γυναικὸς, ἐκ Βερνίκης τῆς ἀδελφῆς θυγατρὸς Βερνικίανον καὶ Υρκανόν· ᵛ τῷ δὲ νεωτέρῳ αὐτῶν Κλαύδιος Καῖσαρ Ἀγρίππαν τὸν νεώτερον ὀνομα.

γ'. Στάσεως δὲ ἐμπεσούσης τῇ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, Κούμανος μὲν ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίων πράγμασι διεκεῖτο, ἐφθάρησαν δὲ καὶ τούτοις πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων. καὶ περισσὸν ἀφηγήσομαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα συνέβη. ˣ τῆς Πάσχα προσαγορευομένης ἑορτῆς ἐνεστώσης, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν ἄζυμα προσφέρεσθαι, πολλῶν καὶ πανταχόθεν συναχθέντων ʸ ἐπὶ τὴν ἑορτὴν, δείσας ὁ Κούμανος μή νεώτερόν τι ὠφελῶ τούτων προστάσῃ, κελεύει τῶν σπαλιωτῶν μίαν τάξιν ἀναλαβοῦσαν τὰ ὅπλα ἐπὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων ἐκστῆναι καταγελῶντας τῶν νεωτερισμῶν, εἰ ἄρα τις ἡσύχιος. ᶻ τὸν δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντες ἐν τῇ ἑορτῇ ἔπεμπον. πεμπτὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἑορτῆς σπαλιώτης τις ἀνακαλύψας ἐπεδείκνυε τῷ πλήθει ᵃ τὰ αἰδοῖα· καὶ πρὸς τοῦτο ᵇ θεασαμένων ὀργὴ καὶ θυμὸς ἦν, οὐκ ἐαυτοὺς ᶜ ὑβρίσθαι λεγόντων, ἀλλὰ τὸ Θεῖον ἠσεβῆσθαι. τινὲς δὲ τῶν θρασυτέρων τὸν Κούμανον ἐβλασφήμουν, ὡς αὐτὸν τὸν σπαλιώτην ᵈ καθίσαντα λέγοντες. Κούμανος δὲ ἀκούσας, καὶ αὐτὸς ὑπ' ὀργῆς ᵉ ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας. παρήνει μέντοι παύσασθαι νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, μηδὲ στάσεις ἐξάπτειν ᶠ ἐν ἑορτῇ. μὴ πειθόντων δὲ, μᾶλλον δὲ ἐπέκεινα βλασφημούντων, κελεύει τὸ στράτευμα πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας, ἥκειν εἰς ᵍ τὴν Ἀντωνίαν, ʰ Φρέαρον δὲ τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ἐπικείμενον τῷ ἱερῷ. ὡς δὲ ἤγγελθη τοῖς σπαλιώταις θεασάμενον τὸ πλῆθος, καὶ φοβηθὲν, φεύγειν ὥρμησε· ᵏ τὰς δ' ἐξόδους στενὰς οὔσας, διώκειν νομίζοντες ἀπὸ τοῦ πολεμίων, καὶ σωσθέντες μὴ τῷ φυγεῖν, ˡ πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἐν τοῖς στενοῖς θλιβομένους διέφθειρον. ᵐ δύο γοῦν μυριάδες ἐξηριθμήθησαν τῶν καὶ τὴν σφαγὴν ἐκείνην φθαρέντων. πένθος δὲ ἦν τὸ λοιπὸν ἀντὶ τῆς ἑορτῆς, καὶ πάντες, ἐκλαθόμενοι τῶν εὐχῶν καὶ τῶν θυσιῶν, ἐπὶ θρήνοις καὶ κλαυθμοῖς ἐτράποντο. ⁿ τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσελγήσαντος σπαλιώτου ᵒ πάθη ἡμῖν παρεσκεύασεν.

δ'. Οὔπω δὲ αὐτῶν ᵖ τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο, καὶ κακὸν ἄλλο ᵠ προσέπιπτε· τῶν γὰρ ʳ ἐφεσίων ἐπί νεωτερισμῷ τινὲς, καὶ τῷ δημοσίαν ˢ ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως, ᵗ Στέφανον Καίσαρος δοῦλον ὁδοιπορουῦτα λῃστεύσαντες, ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κτῆσιν ἁρπάζουσιν. ἀκούσας δὲ τὸ πραχθὲν ὁ Κούμανος, εὐθὺς πέμπει σπαλιώτας, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον ᵘ κώμας ἁρπάσαι, τοὺς δὲ ἐπιφανεστάτους αὐτῶν ˣ δήσαντας ἐπ' αὐτὸν ʸ ἄγειν. ᶻ ἐν ᾗ δὴ πορθήσεως ᵃ γινομένης, τῶν σπαλιωτῶν τις, τὸν

Μωϋ-

ν Τῷ ——— δίδωσι.] Conf. ἄλωσ lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

x Τῆς Πάσχα προσαγορευομένης] Τῆς Πάσχα γὰρ καλουμένης *Busb.* & mox πολλῆς πάντοθεν πληθύος συναχθείσης, dein μὴ περὶ νεωτερισμόν τι πρᾶξαι τ.

y Ἐπὶ τὴν ἑορτὴν,] Hinc conſilium illud Matth. 26. 5. *non die feſto, ne ſeditio oriatur.* REL.

z Τοῦτο ——— ἔταξαν.] Conf. infr. c. 7. §. 11. SPANH.

a Τὰ αἰδοῖα·] Conf. ἄλωσ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

b Θεασαμένων ὀργὴ] Τῶν θεασαμένων *Busb.*

c Ὑβρίσθαι λεγόντων,] Ὑβριῶσθαι *Busb.*

d Καθίσαντα λέγοντες.] Καθεῖναι *Busb.* & *Gall.*

e Ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας.] Ἠρέθιζε *Vat.*

f Ἐν ἑορτῇ.] Καὶ ταραχάς. μὴ π. *Busb.*

g Πᾶν, παιοπλίαν ἀναλαβόντας,] Illud πᾶν è *Cod. MSS.*

h Τὴν Ἀντωνίαν,] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

i Φρέαρον δὲ τοῦτο,] Τὸ τῷ ἱερῷ φρέαρον ἐπικείμενον *Busb.* & *Zonar.* cæteris omiſſis.

k Τὰς δ' ἐξόδους στενὰς οὔσας,] Τὰς διεξόδους *Vat.* τὰς δ' ἐξόδους στενὰς οὔσας καὶ οὐκ εὐρέας *Gall.*

l Πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων] Ita lego cum *Cod. Busb.* συνθλιβομένους καὶ τῷ φυγεῖν, πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων συνθλιβόμενοι καὶ συμπατούμενοι διεφθάρησαν *Zonar.* πολλοὺς ἀλλήλων (ἀλλήλοις *L. B.*) ἐν τοῖς στενοῖς θλιβόμενοι διέφθειρον in *Editis Aliisque.*

m Δύο γὰρ μυριάδες ἐξηριθμήθησαν *Busb.* ὡσεὶ τὰς μυρίας in lib. 2. *Bello Jud.* ὡσεὶ πεντακισμυρίας in ſuo Codice habuiſſe videtur *Rufinus.* eundem numerum *Euſebio* (tum in *Chronico* tum in *Eccl. Hiſt.*) & *Oroſio* retinentibus. HUDS. Conf. ἄλωσ. lib 2. c. 12. §. 1. SPANH.

n Τοιαῦτα μὲν ἑνὸς] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* τοιοῦτον & mox πάθημα in *Editis Aliisque.*

o Παθη] *L. B.* παθήματα.

p Τὸ πρῶτον πένθος ἐπιπαυε,] Πένθος τοῦτο καὶ ὁ ἑξῆς ἐπί. *Busb.*

q Προσεπιπίπτει.] Τῷ προτέρῳ προσεπιγίνεται] ſolus *Busb.* at *L. B.* poſtremum quidem verbum in *Marg.* habet, at in reliquis Vulg. Lect. conſentit.

r Ἐφεσίων] *L. B.* ἀφεσίων.

* *Qui rebus novandis ſtudebant,*] Qui ex illa turba fugientes evaſerant, *Epiphan.* & *Gelen.* τινὲς γὰρ τῶν νεωτερισμοῖς χαίρουσιν in *Zonara.*

s Ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἀπωθεν τῆς πόλεως,] Conf. ἄλωσ. lib. 2. c. 12. §. 2. καὶ τὴν Βαθυρὼ. SPANH.

t Στέφανον Καίσαρος δοῦλον] Στέφανόν τινα ℑ K. *Busb.* & *Zonar.* atque ita in lib. 2. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. ἄλωσ. lib. 2. c. 12. §. 2. SPANH.

u Κώμας ἁρπάσαι,] Χώρας *Busb.* & *Zonar.*

x Δήσαντας] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* δήσαντες in *Editis Aliisque*, δεσμίους *Zonar.*

y Ἄγειν.] Ἀγαγεῖν *Busb.* & *Zonar. L. B.* ἄγειν λόγου τοὺς τεταλαιπωρημένους εἰσαγαγόντας.

z Τῆς ——— κειμένης,] Τῆς δὴ πορθήσεως τῆς χωρίων ὑπὸ τῶν πεμφθέντων στρατιωτῶν γινομένης, ἀτάκτου πάλος τις ἐξ αὐτῶν πεσὼν τὸν M. v. ἓν τινι π. λ. σεσασμένος κειμένης *Busb.* atque ex eoſdem forſan codice *Zonar.* qui habet, τῆς δὴ τῶν χωρίων οἰκείων πορθήσεως γινομένης, τινὸς τῶν στρατιωτῶν θρασυνθέντος καὶ ἀτάκτως, τοῖς Μωυσέως εὐτυχῶν νόμοις ἐν τινι κώμῃ σεσασμένος κειμένου.

a Γινομένης,] *L. B.* γενομένης τῶν κωμῶν.

Μωϋσέως νόμως ἔν τινι κώμῃ λαβὼν κειμένως, συνομίσας εἰς τὸ πάντων ὄψιν, [b] διέρριψεν, ὑπερβλασφημῶν καὶ πολλὰ [c] καταικερτομῶν. οἱ δὲ Ιουδαῖοι, παῦσαι ἀκούσαντες καὶ πολλοὶ συνδραμόντες, καταβαίνουσιν εἰς Καισάρειαν, ἐκεῖ γὰρ [d] ἐτύγχανεν ὁ Κύμανος ὤν, [e] ἱκετεύοντες μὴ αὐτοὺς ἀλλὰ τὸν Θεὸν, ὑπὲρ οὗ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν, ἐκδικῆσαι. ζῆν γὰρ σφισὶ μὴ [f] τὰ πατρῷα αὐτοῖς ἔτω συγκεχυσμένων. καὶ ὁ Κύμανος, δείσας μὴ πάλιν νεωτερίσῃ τὸ συνῆθος, συμβαλόντων καὶ τῶν φίλων, τὰ ἐνυβρισθέντα τοῖς νόμοις γραπώτλῳ πλακίσας, ἔπαυσε τὸν στάσιν ἐκ δευτέρου μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι.

saïcas, in vicos quodam repositas nactus, omnium in conspectu eas discerpsit, additis conviciis multisque ludibriis. Judæi autem, istis auditis factoque magno concursu, Cæsaream descenderunt, (illic enim agebat Cumanus) supplicantes, ut non ipsos, sed Deum, cujus leges indigne habitæ erant, vindicatum iret. sibi enim non ferendam esse vitam, patriis legibus tot contumeliis oneratis. Tum Cumanus, veritus ne multitudo denuo res novas moliretur, de amicorum consilio militem, qui legibus contumeliam fecerat, securi percussit; atque ita tumultum sedavit, cum in eo esset ut iterum accenderetur. *Idem securi percussus.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς στάσις ἐνέπεσεν Ιουδαίοις καὶ Σαμαρείταις· καὶ ὡς Κλαύδιος τὴν ἀμφισβήτησιν διέλυσε.

CAP. VI.

Quomodo seditio in Judæos invasit & Samaritas: & quo pacto litem dirimit Claudius.

V.

Γίνεται δὲ καὶ Σαμαρείταις πρὸς Ιουδαίους ἔχθρα, δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἔθος ἦν τοῖς Γαλιλαίοις ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν πορευομένοις, ὁδεύειν διὰ τῶν Σαμαρέων [g] χώρας. καὶ τότε [h] κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης [i] Γινααίας λεγομένης, [k] τῶν ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε καὶ [l] Μεγάλης πεδιάδος, τινὲς συνάψαντες μάχην, [m] πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα τῶν Γαλιλαίων οἱ πρῶτοι, πρὸς Κούμανον ἀφίκοντο, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν [n] μετεῖναι [o] τῶν ἀνηρημένων τὸν φόνον. ὁ δὲ, [p] χρήμασι πεισθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων, ὠλιγώρησεν. [q] ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ Γαλιλαῖοι, τὸ συνῆθες τῶν Ιουδαίων ἔπαθον [r] ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. δουλείαν γὰρ καθ' αὑτοὺς μὲν πικρὸν ἔλεγον εἶναι, τοῖς ἐφ' ὕβρει δὲ παντάπασιν ἀφόρητον. τῶν δὲ ἐν τέλει καταπεφαύνειν [s] αὐτοὺς πρωμένων, καὶ πείσειν τὸν Κύμανον ἐπαγγελλομένων δίκας [t] εἰσπράξεσθαι παρὰ τῶν ἀνηρηκότων, ἐκείνοις μὲν οὐ προσέχον, ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, καὶ βοηθεῖν Ελεάζαρον τὸν [u] Δεινάιου παρακαλέσαντες· λῃστὴς δὲ ἦν οὗτος ἐπὶ πολλὰ τοῦ παρεληλυθότος ἐν ὄρει πεποιημένος· κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπεσόντες διαρπάζουσι. Κύμανος δὲ, τῆς πράξεως εἰς αὐτὸν ἀφικομένης, ἀναλαβὼν τοὺς τῶν [v] Σεβαστηνῶν [x] ἴλους, καὶ πεζῶν πᾶσαν τάγματα, τοὺς τε [y] Σαμαρείτας καθοπλίσας, ἐξῆλθεν ἐπὶ τοὺς Ιουδαίους, καὶ συλλαβὼν [z] πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζωγρίας ἔλαβεν. οἱ δὲ πρῶτοι καὶ τιμιώτατοι καὶ [a] γνώριμοι τῶν Ιεροσολυμιτῶν, ὡς εἶδον εἰς οἷον κακῶν μέγεθος ἥκουσι, [b] μετενδυσάμενοι σάκκους, καὶ σποδὸν τὰς κεφαλὰς ἀναπλήσαντες, παντοίοις τοὺς [c] ἀφεστῶτας παρεκάλουν

Dissidium inter Samaritas & Judæos.

Judæi à Galilæis ad arma conciti contra Samaritas.

Eleazarus latro.

Cumanus contra Judæos profectus magnam eorum stragem edit.

ut,

---

b Διέρριψεν,] Ἀναιδῶς διέρριψεν *Busb.*

c Κατακερτομῶν.] Καὶ ἀκρατῶς καθυλακτῶν post καζακερτομῶν addunt *Busb.* & *Gall.*

d Ετύγχανεν ὁ Κύμανος] Ετυχεν solus *Busb.*

e Ικετεύοντες] Ικετεύοντες καὶ σφέδρα ὀκλιπαρῦντες αὐτὸς *Gall.*

f Τὰ πατρῷα] In *Cod. Busb.* τὰ πατρῷα καὶ ἐθιμικὰ, forsan pro ἐθιμικὰ.

g Χώρας.] Ita distinxi. antea erat, χώρας, καὶ τότε &c. Vide *Luc.* c. 17. v. 11. & *Joan.* c. 4. v. 4.

h Κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης] Sic *Busb.* κάθοδον in *reliquis.*

i Γινααίας λεγομένης,] Ita (pro ἡ Ναΐς *Editorum Aliorumque*) rescripsi ex lib. 2. *de Bello Jud.* ubi idem locus describitur hisce verbis, ἡ Σαμάρεια ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γινααίας ἄνωμα κώμης &c. & ab hac lectione non longe discedit Γιναῖς *Cod. Busb.* & *Gall.* & Γιναῖς *Epiphan.* Ναναεὶς *L. B.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12 §. 3. SPANH.

k Τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε] Illa ἡ ἐν μεθορίῳ κειμένης supplevi è *Cod. Busb.* (adstipulante jam & *Lugd. Bat.*) & τε pro ἦ ex *eodem* (sic quoque *L. B.*) post Σαμαρείας rescripsi. Mecum sane facit *Epiphanius*, qui locum vertit ad hunc modum, *Dum ergo aliquando iter haberent per vicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum.* Vide *Grotium* ad *Luc.* c. 7. v. 11.

l Μεγάλης πεδιάδος,] De ejus situ, supra lib. 5. c. 1. §. 22. ὅζον ἀπὸ βηθήλων εἰς τὸ μέγα πεδιὰς πεδίον. Conf. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

m Πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσι.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.

n Μετεῖναι] Lege μετιέναι. COCC.

o Τῶν ἀνηρημένων τὸν φόνον.] Τῶν ἀδίκως ἀνηρημένων τὸν φόνον *Busb.*

p Χρήμασι —— ὠλιγώρησεν.] Χρήμασι πολλοῖς ἀναπεφλασθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων κακείνοις μᾶλλον πεισθεὶς, τὴν ἀνδίκησιν ὠλιγώρησεν *Busb.*. consentiente in ultimis *Lugd. Bat.*

q Ἀγανακτήσαντες —— χωρῆσαι,] Aliter hic in Græco est Textu, quem sequitur *Rufinus.* SPANH.

r Ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι,] Ἐφ' ὅπλα καὶ φόνος χωρήσειν *Busb.*

s Αὐτοὺς πειρωμένων,] Αὐτοὺς, καὶ συσκιάζειν τὴν παρακλῆσιν πειρωμένων *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.*

t Εἰσπράξεσθαι παρὰ τῶν ἀνηρηκότων,] Εἰσπράξασθαι *Busb.*

u Σεβαστηνῶν ἴλων,] Conf. supr. lib. 19. c. 9. §. 1. SPANH.

x Ἴλων,] Supra ἴλαρχοι.

y Σαμαρείτας καθοπλίσας,] Σαμαρεῖς *Busb.*

z Πολλοὺς —— ἔλαβεν.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

a Γνώριμοι τῶν Ιεροσολυμιτῶν,] Ita *Busb.* γρῦνς in *Editis Aliisque.*

b Μετενδυσάμενοι —— ἀναπλήσαντες,] Conf. supr. c. 3. (4) §. 2. SPANH.

c Ἀφεστῶτας παρεκάλουν ἦταν,] Sic *Gall. Lugd. Bat. Zonar.* &

ut, ob oculos positis patria diruenda & templo flammis vastando & ipsis cum uxoribus & liberis in servitutem deducendis, consilium mutarent, & abjectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. Cum autem ista dixissent, eos flexerunt. atque illi quidem sese dispersérunt, latrones vero ad loca munita iterum reversi sunt. Atque ex eo tempore Judæa omnis latrociniis infestata erat.

Judæa latronibus vexata.

Samaritæ apud Ummidium Quadratum Judæos accusant.

2. At Samaritarum primates Ummidium Quadratum Syriæ præsidem, tunc Tyri degentem, adibant, & Judæos accusabant; quod vicos eorum diripuerint ac incenderint. &, "non tam se ægre "ferre propriam injuriam, dicebant, quam quod "Romanos contempserint, ad quos judices, si quid "damni accepissent oporteret eos potius provoca- "re, quam nunc, quasi à Romanis imperio non "regerentur, incursiones facere. quamobrem ad i- "psum se venire, *ab eo* hoc demum impetraturos ut vindicarentur." Et quidem hujusmodi accusationem instituebant Samaritani. Judæi vero & seditionis & pugnæ auctores Samaritas exstitisse ajebant, & ante omnia Cumanum ab illis muneribus corruptum, adeoque interfectorum cædem occultasse & dissimulasse. Et Quadratus, cum ista audivisset, judicium distulit, dicens se *ea de re* pronunciaturum esse, postquam in Judæam venerit, & veritatem accurate magis perspectam habuerit. Et illi quidem re infecta discesserunt. Non multo autem post Quadratus Samariam venit, ubi omnibus auditis, in ea erat sententia ut Samaritanos turbarum auctores fuisse existimaret. Quamprimum vero Judæos quosdam res novas molitos esse intellexit, captos à Cumano in cruces egit. Atque inde profectus in vicum cui nomen Lydda, civitati magnitudine non cedentem, cum pro tribunali sedisset iterumque Samaritanorum causam audisset, à Samarita quodam edoctus est, certum Judæorum primatem nomine Dortum, nonullosque cum eo novis rebus studentes, quatuor numero, populum, ut à Romanis deficerent, sollicitasse. Et illos quidem Quadratus occidi imperavit: Ananiam vero pontificem & Ananum *templi* prætorem vinctos Romam misit, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros. Porroque Samaritarum & Judæorum primores, & Cumanum procuratorem, & Celerem (is autem tribunus erat) jubet in Italiam ad imperatorem discedere, illius judicio sistendos de iis quas inter se haberent controversiis. At ipse, veritus ne novi aliquid moliretur populus Judaicus, in Hierosolymitarum urbem se confert; ipsamque

Judæi accusationem diluunt.

Samaritas seditionis reos pronunciat Quadratus.

Dortus aliique supplicio affecti.

Ananias & Ananus, Cumanus & Celer cum aliis Romam missi.

ἦσαν, καὶ πείθοντες τοὺς ὀφθαλμοῦς [d] θεμένους καπνοφησομένῳ μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα, τὸ δὲ ἱερὸν πυρπληθησόμενον, αὐτῶν δὲ & γυναικῶν σὺν τέκνοις ἀνδραποδισμὸς ἐσομένους, μεταθέσθαι τὸν λογισμὸν, καὶ ὅπλα ῥίψαντας ἠρεμεῖν εἰς τὸ λοιπὸν, ἀποχωρήσαντας εἰς τὰ αὐτῶν. ταῦτα δὲ εἰπόντες, ἔπεισαν. καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, οἱ λῃσταὶ δὲ ὅπῃ τοὺς [e] ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον. [f] ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα Ἰουδαία λῃστηρίων [g] ἐπλήσθη.

Β'. Σαμαρέων δὲ οἱ πρῶτοι, ὡς [h] Οὐμμιδίου Κυαδράτου τὴν Συρίας ἀφεστηκότα, καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν Τύρῳ τυγχάνοντα, ἀδικηθέντες, κατηγόρουν τῶν Ἰουδαίων, ὡς τὰς κώμας αὐτῶν ἐμπρήσαι καὶ διαρπάσαι. καὶ, "οὐ μὲν ὧν αὐτοὶ πεπόνθασιν, οὐκ ἄτως "ἀγανακτεῖν, ἔφασκον, ὡς ὅτι Ῥωμαίων καταφρονή- "σαν, ἐφ' οἷς κρίτας ἐχρῆν αὐτοὺς εἶπερ [i] ἠδικοῦντο "ἀδικεῖσθαι, [k] ἢ νυῦ, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνας Ῥω- "μαίους, καταδραμεῖν. ἥκειν οὖν ἐπ' αὐτὸν ἐκδικίας "τεύξόμενοι." ταῦτα μὲν οὖν οἱ Σαμαρεῖς κατηγόρουν. Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τῆς στάσεως καὶ τῆς μάχης αἰτίους γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς ἔφασαν, ὡς πάντων δὲ Κύμανον δώροις ὑπ' αὐτῶν φθαρέντα, καὶ διαπεπρᾶσθαι τὰ τῶν ἀνῃρημένων φόνον. καὶ Κυαδράτου ἀκούσας [l] ὑπερτίθετο τὴν κρίσιν, εἰπὼν [m] ἀποφανεῖσθαι ἐπιδὰν εἰς τὴν Ἰουδαίαν διαγωμένου ἀκριβέστερον [n] ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν. καὶ οἱ μὲν ἀπῆσαν ἀπρακτοι. μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁ Κυαδράτος ἦκεν, [o] εἰς Σαμάρειαν, ἔνθα [p] διακούσας αἰτίους τῆς παραχῆς ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς. [q] ὡς δὲ καὶ [r] Ἰουδαίων [s] τινὰς νεωτερίσαντας ἔμαθεν, ἀνεσταύρωσεν οὓς Κύμανος ἔλαβεν αἰχμαλώτους. κἀκεῖθεν εἰς κώμην τινὰ διαγωμένου [t] Λύδδαν λεγομένην, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, καθίσας ἐπὶ βήματος καὶ δικάσας τῶν Σαμαρέων διακοσίους, διδάσκει τις διά τινος Σαμαρέως, ὅτι τῶν Ἰουδαίων τοὺς πρώτους, ὄνομα [u] Δόρτου, καί τινες σὺν αὐτῷ νεωτερίσαι, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, πλῆθος τὸν ὄχλον ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἀποστάσει. κἀκείνους μὲν ὁ Κυαδράτος ἀνελεῖν προσέταξεν· τοὺς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὸν [x] στρατηγὸν Ἄνανον· δύο, [y] εἰς Ῥώμην [z] ἀπέπεμψε, περὶ τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι. κελεύσας δὲ καὶ τοὺς τῶν Σαμαρέων πρώτους, καὶ τοὺς Ἰουδαίων, [a] Κυμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ, καὶ Κέλερι, χιλιάρχῳ [b] δ' ὧν ἦν ὅτος, [c] ἐπ' Ἰταλίας [d] ἀπῆναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους [e] ἐπ' αὐτοῦ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. αὐτὸς δὲ, δείσας μὴ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων [f] πάλιν νεωτερίσῃ, εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πό-

& *Epiphan.* ἐφεστῶτας in *Editis Aliisque.*

d Θεμένους καπνοφησομένῳ] Comma post θεμένους sustuli. verum θέμενοι legisse videtur *Epiphan.*

e Ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον.] Ὀχυροὺς *Busb.*

f Ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα] Ἐξ ὧν τε ἡ σ. *Busb.*

g Ἐπλήσθη.] Ἐπληρώθη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

h Οὐμμιδίου Κυαδράτου τὴν Συρίας ἀφεστηκότα,] Ita lego (frustra pro *Numidio* contendente *Ryckio* ad *Tacitum*, p. 176.) auctoritate *Vett. Inscriptionum*, quas affert Cl. *Norisius* in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lipsi.* antea erat Νωμιδίου. Videsis *Salmasium* ad *Aug. Hist. Scriptores*, p. 42. *Reinesium* in *Ep.* XXI. & *Pagium* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. HUDS. Conf. *alibi.* lib 2. c. 12. §. 5. SPANH.

i Ἠδικοῦντο ἀδικεῖσθαι,] Sic *Busb.* ἠδίκουν in *ceteris.*

k Ἢ νυῦ] Νυῦ ὡς *Busb.* & *Epiphan.* Vulgatam tamen lectionem servavi, ut quæ bene ferri possit, voce μᾶλλον subintellecta.

l Ὑπερτίθετο) —— ἀδικουμένῳ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 12. §. 5. Κυαδράτος ὁ τότε μὲ ἑκατέρους ὑπερτίθετο· &c. SPANH.

m Ἀποφανεῖσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque.*

n Ἐπιγνῶναι] *L. B.* ἐπιγνῶ.

o Εἰς Σαμάρειαν,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

p Διακούσας αἰτίους τῆς παραχῆς,] Διὰ ἀκούσας *Busb.* διακούσας αἰτ. τ. τ. ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρέων ὁ καὶ Ἰουδαίων ὅς τινας νεωτ. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *ubi auctores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorum ac Judæorum indisciplinatos inveniens* &c. Forsan legendum ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς. Σαμαρέων ὁ καὶ Ἰουδαίων &c. ut in *Cod. Vat.*

q Ὡς δὲ] Σαμαρέων ὁ *Lugd. Bat.*

r Ἰουδαίων τινὰς νεωτερίσαντας] Ἰουδαίους *Busb.*

s Τινὰς] *L. B.* ὅς τινας.

t Λύδδαν] Ita lego cum *Cod. Busb.* assentiente *Epiphanii* versione. in *Editis Aliisque* Λύδδαν, sine λεγομένην. Videsis *Relandum* in *Palestina S.* p. 878. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3 c. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

u Δόρτου,] Ita in *Ed. Basil.* & plerisque *MSS.* nec aliter in *Epiphanii* libris. Δίτους in *Ed. Gen.* Δόντου *Lugd. Bat.* Δείτου *Busb.*

x Στρατηγὸν Ἄνανον· δύο,] Vide *Bessonum* in *Canticum Canticorum* p. 315. & *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 45.

y Εἰς Ῥώμην ἀπέπεμψε,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

z Ἀπέπεμψε,] *L. B.* ἀπέπεμψε.

a Κυμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ] Κυμάνῳ τε τῷ ἐπιτρ. *Busb.* & *Vat.*

b Δ' ὧν ἦν ὅτος,] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ὧν deerat *reliquis.*

c Ἐπ' Ἰταλίας ἀπῆναι] In *Editis* & *MSS.* ἐπὶ τὰ βία, non adeo, ut mihi videtur, recte. in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi eadem res narratur, παρήγγειλε δὲ καὶ Κυμάνῳ καὶ Κέλερι τῷ χιλιάρχῳ ἐπὶ Ῥώμης πλεῖν. unde, cum Cl. *Lowthio*, (subscribente in ora Codicis sui *Cocceio*) ἐπ' Ἰταλίας rescripsi. Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *jussisque Cumano & Celeri tribuno, & violentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent.*

d Ἀπῆναι] Forte ἀπεῖναι.

e Ἐπ' —— ζητήσεων.] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*

f Πάλιν νεωτερίσῃ] Illud πάλιν è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

πόλιν ἀφικνεῖ]· καταλαμβάνῃ δὲ αὐτὴν εἰρωνδομένην, [g] πάσιον ἑορτὴν τῷ Θεῷ πλεῖσιν. πιστεύσας δὲ μηδένα νεωτερισμὸν περὶ αὐτῶν [h] γενήσεσθαι, καταλιπὼν ἑορτάζοντας [i] ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

γ'. Οἱ δὲ Κύμανον καὶ τοὺς πρώτους τῶν Σαμαρέων, ἀναπεμφθέντες εἰς Ῥώμην, λαμβάνουσι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡμέραν, καθ' ἣν δεῖ τοὺς πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων λέγειν ἔμελλον. σπουδὴ δὲ μεγίστη τῷ Κυμάνῳ καὶ τοῖς Σαμαρεῦσιν ἦν, παρὰ τοῦ Καίσαρος ἀπελευθέρων καὶ φίλων· κἂν [k] διεγένοντο τῶν Ἰουδαίων, εἰ μήπερ Ἀγρίππας ὁ νεώτερος, ὢν τῇ Ῥώμῃ τυγχάνων, καταπονουμένους ἰδὼν τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρώτους, ἐδεήθη πολλὰ τοῦ αὐτοκράτορος γυναικὸς Ἀγριππίνης, πεῖσαι τὸν ἄνδρα, [l] δικαιοῦσθαι πρεπόντως τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ, τιμωρήσασθαι τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. καὶ Κλαύδιος τῇ δεήσει ταύτῃ προσλιπαρεῖς, καὶ διακούσας, ὡς εὗρε τῶν κακῶν ἀρχηγοὺς τοὺς Σαμαρεῖς γενομένους, τοὺς μὲν ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἀνεῖλεν ἀναιρεθῆναι, τῷ Κυμάνῳ δὲ Φυγὴν ἐπέβαλε, Κέλερα δὲ τὸν χιλίαρχον ἀνέλυσεν [m] ἄγοντας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, πάντων ὁρώντων δεῖ τὴν πόλιν πᾶσαν σύρασθαι, ἕως ἀποθάνοι.

pacatam deprehendit & *tranquillam*, festumque patrium Deo *consecratum* agentem. Credidit itaque nihil ab iis novatum iri, illisque in festivitate relictis Antiochiam se recepit.

3. Cumanus autem & Samaritanorum primores, Romam missi, diem ab imperatore sibi constitutum accipiunt, quo causam acturi essent de rebus inter se controversis. Summoque studio pro Cumano & Samaritis contendebant Cæsaris liberti & amici: & Judæos sane vicissent, nisi Agrippa junior, qui eo tempore Romæ erat, cum intelligeret Hierosolymitarum proceres non mediocriter laborare, multis precibus imploraſſet Agrippinam imperatoris uxorem, ut marito persuaderet, ubi causam cognosceret, à defectionis auctoribus convenienter suæ justitiæ pœnas exigere. Claudius igitur his precibus in anteceſſum instructus & paratus, quæque dicerent utrinque auditis, ut comperit Samaritas malorum duces auctoresque exstitisse, eos quidem qui ad ipsum ascenderant occidi jussit, Cumanum vero in exsilium egit, atque Celerem tribunum Hierosolyma duci præcepit, & omnium in conspectu per totam urbem trahi adeoque enecari.

Magna contentio Romæ inter Judæos & Samaritas.

Agrippa ab Agrippina precibus obtinet, ut Claudius æquo animo Judæos audiret.

Cumanus in exsilium pulsus.

Celer morte punitus.

ΚΕΦ. ζ'.

Φῆλιξ Ἰουδαίας ἐπίτροπος. καὶ Ἀγρίππα τοῦ νεωτέρου καὶ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν.

CAP. VII.

Felix Judææ procurator. De Agrippa juniore, ejusque sororibus.

Μετὰ δὲ [n] Κλαύδιον [o] Φῆλικα [p] Πάλλαντος ἀδελφὸν τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων. τὸν δὲ [q] δωδέκατον ἔτος ἤδη πεπληρωκὼς, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ [r] τὴν Τραχωνίτιν [s] σὺν [t] Ἀβίλᾳ· [v] Λυσανίᾳ δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία. [x] τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται, δυναστεύσαντα τούτης ἔτη τέσσαρα. λαβὼν δὲ τὴν δωρεὰν παρὰ τοῦ Καίσαρος Ἀγρίππας, ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Ἀζίζῳ τῷ Ἐμεσῶν βασιλεῖ, περιτεμνεσθαι πεισθείσῃ, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφήν. Ἐπιφανὴς δὲ ὁ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως παῖς παρητήσατο τὸν γάμον, μὴ βεληθεὶς εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη [y] μεταβαλεῖν, καίπερ τῷ πατρὶ ὑποσχόμενος αὐτῆς τῷ πατρί. καὶ Μαριάμμῃ δὲ ἐξέδωκεν Ἀρχελάῳ τῷ Ἑλκίου παιδὶ, πρότερον ὑπὸ Ἀγρίππα τοῦ πατρὸς ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ· καὶ γίνεται θυγάτηρ [z] αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.

Β'. Διαλύονται δὲ τῇ Δρουσίλλῃ πρὸς τὸν Ἀζίζον οἱ γάμοι, μετ' ὀλίγον χρόνον, τοιαύτης ἐμπεσούσης αἰτίας. καθ' ὃν καιρὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπετρόπευσε Φῆλιξ, θεασάμενος τούτων, καὶ δὴ ἦν καλλονῇ πασῶν διαφέρουσα, λαμβάνει τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν, καὶ [a] Σίμωνα ὀνόματι, τῶν ἑαυτοῦ φίλων, [b] Ἰουδαῖον, Κύπριον δὲ γένει, μάγον εἶναι σκηπτόμενον, [c] πέμπων πρὸς αὐτὸν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιπεῖν αὐτὸν [d] γήμασθαι, μακαρίαν ποιήσειν ἐπαγγελ-

Cl Laudius deinde misit Felicem Pallantis fratrem, ut rebus in Judæa præesset. atque, imperii sui anno duodecimo completo, Agrippam donavit Philippi tetrarchia & Batanæa, eique in auctarium dedit Trachonitidem una cum Abila, (ista autem fuerat Lysaniæ tetrarchia) Chalcidem vero ei abstulit, cum dynastiam illam tenuisset quadriennio. Agrippa autem, istis muneribus à Cæsare auctus, Azizo Emesorum regi, cum circumcidi annuisset, Drusillam sororem in matrimonium collocavit. nam Epiphanes Antiochi regis filius ejus nuptias recusaverat, ut qui Judæorum religionem sua relicta amplecti noluerit, licet ita se facturum esse puellæ patri olim promiserat. Porroque Mariamnen nuptui dedit Archelao Helciæ filio, cui jam ante ab Agrippa patre desponsata fuerat; illisque nata est filia Berenice nomine.

Felix Judæa procurator.

Claudii in Agrippam munificentia.

Drusilla nupta Azizo.

Mariamne Archelao.

2. Non multo autem post connubium Drusillæ Azizique dissolutum est, hujusmodi de causa. Felix, quo tempore procurator erat Judææ, cum *forte* Drusillam conspexisset, (namque omnes pulchritudine excellebat) mulieris desiderio tenebatur; & ex amicis suis Judæum, nomine Simonem, genere Cyprium, qui se magum esse simulabat, ad eam mittens, suadere nitebatur ut relicto marito ei nuberet, beatam facturum esse pollicens, si ipsum non

Felix nititur Drusillam à marito abducere.

[g] Πάσιον ἑορτὴν] Τὴν τῶν Ἀζύμων ἑορτὴν in lib. 2. *de Bello Jud.*

[h] Γενήσεσθαι,] Γενήσεσθαι solus *Busb.* cui adstipulatur *Lugd. Bat.*

[i] Ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.] Ὑπεστρέφετο *Busb.*

[k] Διεγένοντο τῶν Ἰουδαίων,] Ita *Busb.* & *Gall.* διεγίνοντο in *Editis Aliisque.*

[l] Δικαιοῦσθαι πρεπόντως] Sic lego cum *Busb.* & *Vat.* διακόσαντα in *Editis Aliisque* tam *Latinis* quam *Græcis.*

[m] Ἄγοντας] *L. B.* ἀγαγόντας.

[n] Κλαύδιον] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Κλαύδιος in *cæteris.*

[o] Φῆλικα Πάλλαντος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 12. §. 8. SPANH.

[p] Πάλλαντος.] Ita in *Josephi* libris plerisque & *Auctoribus Lat.* Πάλλαντος *Busb.* & *Dioni Cassio.*

[q] Δωδέκατον ἔτος] Δέκατον juxta *Epiphanii* libros.

[r] Τὴν Τραχωνίτιν] Tetrarchia Philippi his constituebatur & constabat regionibus, Trachonitide, Batanea, Auranitide, Gaulanitide, Paneade, atque illa quæ est περὶ Ἰαμνίαν Galilææ parte: itaque nihil opus erat memorare Batanæum aut Trachonitidem. rescribo, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τὴν Τραχωνίτιν τὴν σὺν Ἀβίλᾳ. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις Tom. 3. p. 241.

[s] Σὺν Ἀβίλᾳ·] Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. SPANH.

[t] Ἀβίλᾳ·] Ita scribo pro Ἀβέλᾳ in *Editis Aliisque.* Ἀβίλα *Busb.* Supra quidem (p. 864. v. 48.) Ἀβίλα pluraliter. Sed vocabulum esse numeri utriusque notavit Cl. *Cellarius* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 269. Videsis *Berkelium* ad *Stephanum* v. Ἀβίλη, & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 525.

[v] Λυσανίᾳ δ' αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία.] Λυσανίᾳ δ' αὐτὴ ἐγεγόνει *Busb.* HUDS. Conf. supr. lib. 19. c. 5. §. 1. SPANH.

[x] Τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

[y] Μεταβαλεῖν,] Ita *Busb.* & *Gall.* μεταβαλεῖν in *cæteris.*

[z] Αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.] Iterum cum *Busb.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis.*

[a] Σίμωνα ὀνόματι] Forte est Simon ille Magus de quo *Act.* 8. 9. non diversum esse contendit *Sam. Basnagius* in *Exercitt. Hist. Crit.* contra *Baronium*, ad ann. xxxv. n. xx.

[b] Ἰουδαῖον,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαίων in *Editis Aliisque.*

[c] Πέμπων πρὸς αὐτὸν,] Πέμπει πρὸς αὐτὸν, ἔνθεν τε τὸν ἄνδρα καταλιπεῖν in *Cod. Busb.*

[d] Γήμασθαι,] Bene *L. B. Tacitus* (in *Hist.* lib. 5. cap. 9.) Drusillam statuit *Antonii* & *Cleopatræ neptem.* quo modo autem cum *Actis* & *Josepho* concilietur, laborant eruditi. Dici solet à plerisque Drusillam Judæam, sororem Agrippæ regis, aliam esse à Drusilla, Felicis uxore altera, Jubæ quidem Mauritaniæ re-

Druſilla nupta Felici.

non faſtidiret. Atque illa, haud recte faciens, volenſque effugere ſororis Berenices invidiam (nam propter pulchritudinem *ſuam* non leviter ab ea læſa erat) ut contra patria inſtituta ageret, & Felici nuberet, ſe perſuaderi ſinit. cumque ex eo pepe-

Paritque ei filium Agrippam.

riſſet filium, Agrippam nomine vocavit. Sed quemadmodum is juvenis cum muliere iſta perierit, cum inflammaretur mons Veſuvius tempore Titi Cæſaris, poſtea declarabo.

Berenice Herodis vidua Polemonis nuptias ambit.

3. Porro Berenice poſt Herodis obitum, qui ipſius maritus fuerat idemque patruus, cum longum tempus in viduitate egiſſet, fama percrebreſcente, quod cum fratre ſuo coiret, ſuadet Polemoni (ille enim Ciliciæ rex erat) ut circumciſus eam in matrimonium duceret: nam hoc pacto exiſtimabat ſe redarguturam eſſe mendacia & calumnias. eique obſequutus eſt Polemon, maxime propter illius divitias. Id tamen conjugium non diu irruptum manſit: ſed Berenice ob *libidinis* intemperantiam, ut ferebatur, deſerit Polemonem. Ille vero, ſolutis nuptiis, in moribus & inſtitutis Judæorum perſeverare deſiit. Eodem autem tempore etiam Mariamne, cum repudiaſſet Archelaum, nupſit Demetrio, primo inter Alexandrinos Judæos genere pariter ac opibus: tunc etiam & ipſe Alabarchiam tenebat. cumque filius ei natus eſſet ex illo, Agrippinum appellavit. Sed de horum ſingulis poſtea accurate magis narrandi locus erat.

Poſtea Polemonem deſerit.

Mariamne, repudiato Archelao, Demetrio nubit.

λόμενος, μὴ ὑπερηφανήσασαν αὐτόν. ἡ δὲ κακῶς πράττουσα, καὶ φυγεῖν τὴν ἐκ τῆς ἀδελφῆς Βερνίκης βαλομένη φθόνον, διὰ γὰρ τὸ κάλλος παρ' ἐκείνης ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐδυστύχει, ἐβουλήθη, τὰ πάτρια νόμιμα πείθει, καὶ τῷ φιλίκι γήμασθαι. τεκοῦσα δὲ ἐξ αὐτοῦ παῖδα ἐπεσημήνατο Ἀγρίππαν. ἀλλ' ὃν μὲν τρόπον ὁ νεανίας [c] ἐκεῖνος σὺν [f] τῇ γυναικὶ καὶ τῷ ἐκπύρωσιν [g] Βεσεῖν ὄρους ὅτε τοῦ Τίτου Καίσαρος χρόνων ἠφανίσθη, μὴ παῦσαι δηλώσω.

γ'. Βερνίκη δὲ μὴ τῷ Ἡρώδου τελευτῷ, ὃς αὐτῆς ἀνὴρ καὶ θεῖος ἐγεγένει, πολὺν χρόνον διατετρεύσαζα, φήμης διαχεούσης ὅτι παιδεραστῇ [h] συνῇ, πείθει Πολέμωνα, [i] Κιλικίας δὲ τότε ἦν βασιλεύς, περιτεμόμενον [k] ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτήν, ἅτως δὲ ἐλέγχειν ὡς ψευδεῖς τὰς διαβολάς. καὶ ὁ Πολέμων ἐπείθη μάλιστα διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς. ὃ μὲν δὴ πολὺ συνέμεινεν ὁ γάμος, [l] ἀλλὰ Βερνίκη δι' ἀκολασίαν, ὡς ἔφασαν, καταλείπει τὸν [m] Πολέμωνα. ὁ δὲ ἅμα δὲ τε γάμῳ καὶ δὲ τοῖς ἔθεσι τῶν Ἰουδαίων ἐμμένειν ἀπήλλαξε. τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ καὶ [n] Μαριάμμη, παραιτησαμένη τὸν Ἀρχέλαον, συνῴκησε Δημητρίῳ, τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρωτεύοντι γένει τε καὶ πλούτῳ· τότε δὴ καὶ τὴν ἀλαβαρχίαν αὐτὸς εἶχε. γενόμενον δ' αὐτῇ παιδίον ἐξ ἐκείνου Ἀγρίππινον προσηγόρευσεν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἑκάστων τούτων μὴ ἀκριβείας ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. VIII.

ΚΕΦ. η'.

Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium ſucceſſit: & quæ crudeliſſime patravit. De latronibus, ſicariis, & impoſtoribus, ſub Felice & Feſto Judææ procuratoribus.

Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο· ἃ τε ὠμότατος ἔπραξεν. περὶ ληστῶν, σικαρίων, καὶ γοήτων, τῶν Ἰουδαίας ἐπιτροπευόντων φήλικος καὶ φήστου.

Obitus Claudii Cæſaris.

CÆterum moritur Claudius Cæſar, cum annos tredecim imperaſſet, menſes octo, & dies inſuper viginti: ferebantque nonnulli quod ab Agrippina uxore veneno ſublatus fuerit. Hujus mulieris pater quidem erat Germanicus Cæſaris frater, maritus vero Domitius Aënobarbus, è viris in urbe Roma illuſtribus. illo autem defuncto, eam,

Claudii uxores & liberi.

cum vidua diu manſiſſet, Claudius in matrimonium duxit, filium adducentem *in familiam* patri cognominem Domitium. Meſſalinam enim uxorem ob zelotypiam *ante* ſuſtulerat, ex qua Britannicum & Octaviam liberos ſuſceperat. Erat autem ei & Antonia filia natu maxima, quam ex priore uxore Petina habuit. Atque Octaviam protinus Neroni collocavit. id enim nomen ei dedit Cæſar poſteaquam in filium adoptaſſet.

Nero imperator.

2. Agrippina autem verita ne Britannicus, cum adultus eſſet, à patre principatum acciperet, ſuoque filio volens imperium ire præreptum, quæ

Ο τελευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας [p] ἔτη δεκαεξία, [q] μῆνας ὀκτὼ ἄχρις ἡμέρας εἴκοσι· καὶ λόγος ἐστὶ φθάσαι τινὰς, ὡς ἐπὶ τῇ γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνήρηται. ταύτης πατὴρ μὲν ἦν Γερμανικὸς [r] Καῖσαρος ἀδελφὸς, ἀνὴρ δὲ [s] Δομέτιος Ἀηνόβαρβος ὁ τῶν ἐπισήμων καὶ τῆς Ρωμαίων πόλεως. ἅ τελευτήσαντος, χηρεύσασαν αὐτὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον Κλαύδιος ἄγεται πρὸς γάμον, ἐπαγομένην καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προσαγορήσας δὲ τὴν γυναῖκα Μεσσαλίναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες [t] ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουία. [v] ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Αντωνία πρεσβυτάτη τῶν ἀδελφῶν, ἣν ἐκ Πετίνης τῆς πρώτης γυναικὸς εἶχε. καὶ δὴ τὴν Ὀκταουίαν ἥρμοσε τῷ Νέρωνι. [x] τὸν δὲ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν εἰσποιησάμενος [y] υἱὸν ὁ Καῖσαρ.

β'. Δεδοικυῖα δὲ ἡ Ἀγριππῖνα, μὴ ὁ Βρεττανικὸς ἀνδρωθεὶς αὐτὸς πρὸς πατρὸς τὴν ἀρχὴν πρὸς Γαλάδων, τῷ δὲ αὐτῆς παιδὶ περιαρπάσῃ βαλομένη τὴν ἡγεμονίαν, τὰ π περὶ τ

regis filia, Antonii & Cleopatræ nepte. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, cap. 28. *Simſonum* ad *Annum Chriſti* LIV. Ep. XLVIII. inter *Reineſii* Epp. & *Vetranium* ad *Tacitum*, in *Hiſt.* lib. 5. cap. 9.

e Ἐκεῖνος] *L. B.* ὅτος.

f Τῇ γυναικὶ τῇ] Τῇ γυναικὶ, ſc. Βερνίκῃ. ut ita intelligam facit *Zonaras*, hiſce verbis, λέγει δὲ τὸν Τίτου χρόνους ἡ γυνὴ σὺν τῷ παιδὶ νεανίᾳ γεγονημένῳ ἀφανισθῆναι τὸ Βέσειον ὄρος, πυρφορηθὲν, καὶ τότε μᾶλλον ἐκπυρωθέν. *Epiphanius* vertit, *juvenis iſte cum uxore* &c. nec aliter *Gelenius*.

g Βισεῖν ὄρους] Ita & *Zonaræ Græciſque Aliis*. Quin & ὄρος Βέσιον dicitur, & Βεσούιον, & Οὐεσούιον, & Οὐεσούιος, & Οὐεσούιον. Vide *Cluverium* in *Italia Antiqua*, p. 1157.

h Συνῇ,] *L. B.* συνίη.

i Κιλικίας δὲ ἦν βασιλεύς,] Λυκίας juxta libros *Epiphanii*.

k Ἀγεσθαι] *L. B.* ἀγαγίσθαι.

l Ἀλλὰ] *L. B.* ἀλλ' ἡ.

m Πολέμωνα.] *L. B.* Πολέμωνα.

n Μαριάμμη,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

o Τελευτᾷ ——— ἔτη·] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 12. §. 8.

p Ἔτη δεκαεξία,] Ita & *Dio*, l. 61. p. 688. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, c. 45.

q Μῆνας ὀκτὼ ἄχρις ἡμέρας εἴκοσι·] Καὶ μῆνας ὀκτὼ ἄχρις ἡμέρας εἴκοσι. *Busb.*

r Καίσαρος ἀδελφὸς,] In *Busb.* ὁ Καίσαρος ἀδ.

s Δομέτιος Ἀηνόβαρβος] Δομιτίου *Dioni Aliiſque.*

t Ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουία.] Ita *Busb.* ἐγεγένητο in *cæteris*.

v Ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Αντωνία.] Locum hunc mendoſum eſſe deprehenderunt duo viri eruditiſſimi, *Ryckius* & *Aldrichius*. Ipſe emendatum dedi ex *Epiphanio*, qui vertit, *Meſſalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octaviam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quam ex prima uxore nomine Petina habuerat.* antea erat, Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουίαν καὶ Ὀκταουία, ἣ καὶ πρεσβυτάτη. Confer *Suetonium* in *Claudio*, c. 27.

x Τοῦτο δὲ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν] Sic *Busb.* (imo & *Lazd. Bat.*) atque ita, vel ἅτως καὶ ὕστερον αὐτὸν, *Epiphan.* qui vertit, *ſic enim eum poſtea vocavit, cum Cæſar eum filium adoptaſſet.* (Nero enim, qui antea dictus erat *L. Domitius Ænobarbus*, poſtquam Claudius eum adoptaſſet, appellabatur *Nero Claudius Cæſar Druſus Germanicus*,) τοῦτον δὲ ὕστερον αὐτὸς *in Editis Aliiſque.*

y Υἱὸν ὁ Καῖσαρ.] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.* Fortan, υἱὸν εἰσποιησάμενος αὐτῷ.

τ θάνατον ☧ Κλαυδίε, καθάπερ λῶ λόγος, διεπράξατο, τὴ ὠθαζρῆμα πέμπ τ τ στρατευμάτων ἔπαρχον Βᾶρρον, τὴ σὺν αὐτῷ τὰς χιλιάρχας, τῶν τε ἀπελευθέρων τὰς πλεῖστα δυναμένας, ἀπάξοντας εἰς τὴν παρεμβολὴν τ Νέρωνα, τὴ προσαγορεύσοντας αὐτὸν αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ, τὴν ἀρχὴν ἔτω θανατώσας, Βρεττανικὸν μὲν ἀδήλως τοῖς πολλοῖς ἀναιρεῖ διὰ φαρμάκων, φανερῶς δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τὴν μητέρα τὴν ἑαυτῦ φονεύει· παύτην ὁμοιωθὲν ἀποτίσας αὐτῇ, ὃ μόνον τ ἡμέτερος, ἀλλὰ τὴ ☧ τ ἐκείνης μηχαναῖς τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν θανατᾶσαι. κτείνει δὲ τὴ τὴν Octaviaν ἄκτειαν ἢ σωφρόνη, πολλούς τε ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλὰς συνθέντας.

γ'. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, [z] ἐῶ πλείω γράφειν. πολλοὶ γὰρ τὴν περὶ Νέρωνα σπουδαίαν ἱστορίαν. ὧν οἱ μὲν, διὰ χάριν, εὖ πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ, τ ἀληθείας ἠμέλησαν· οἱ δὲ, διὰ μῖσος τὴ τὸν περὶ αὐτὸν ἀπέχθειαν, ἔτως ἀναιδῶς ἐνεπαρώνησαν τοῖς ψεύσμασιν, ὡς ἀξίους [a] αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως. καὶ θαυμάζειν οὐκ ἔπεσί μοι τοὺς περὶ Νέρωνα ψευσαμένους, ὅπου μηδὲ τῶν περὶ αὐτοῦ ἡγουμένων γράφοντες τὴν ἀλήθειαν τ ἱστορίας τετηρήκασιν, καί τοι περὶ ἐκείνους αὐτοῖς οὐδὲν μῖσος ἦν, ἅτε μετ' αὐτοὺς πολλῷ χρόνῳ ἡγουμένοις. ἀλλὰ γὰρ τοῖς μὲν ὑ περιουσίαν τ ἀληθείας ἐξέστω γράφειν ὡς θέλουσι· τούτῳ γὰρ χαίρειν εἰκάζειν. ἡμεῖς δὲ, σκοπὸν τὴν ἀλήθειαν προθέμενοι, τὰ μὲν ἀπηρτημένα τ προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐπ' ὀλίγον μνήμης ἀξιώσομεν· τὰ δὲ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσόντα δηλώσομεν ὑ παρέργως, μήτε τὰς συμφορὰς μήτε τὰς ἁμαρτίας διασαφεῖν ὀκνοῦντες. [b] ἐπανήξω τοίνυν ὅπι τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων διήγησιν.

δ'. Τῷ γὰρ πρώτῳ τ Νέρωνος ἄρχης ἔτη πλοῦτήσαντος ☧ Ἐμέσων βασιλέως Ἀζίζου, [c] Σόαιμος ἀδελφὸς τὴ ἄρχοντι διαδέχεται. τὴ δὲ τ μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν Ἀριστόβουλος, [d] Ἡρῴδου τ Χαλκιδῆνος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐλαχεῖζεται. [e] καὶ [f] τ Ἀγρίππαν [g] δὲ δωρεᾶται μοῖραν τινὰ τ Γαλιλαίας ὁ Καῖσαρ, Τιβεριάδα τε [h] Ταριχέας, ὑπακούειν αὐτῷ κελεύσας· δίδωσι δὲ καὶ [i] Ἰουλιάδα πόλιν τ Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν [k] τεσσαρεσκαίδεκα.

ε'. Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πράγματα πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ τὴν ὑπόδοσιν ἐλάμβανε. λῃστηρίων γὰρ ἡ χώρα πάλιν ἀνεπλήσθη καὶ γοήτων ἀνθρώπων, οἱ τ ὄχλον ἠπάτων. ἀλλὰ [l] τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ πολλοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν σὺν τοῖς λῃσταῖς λαμβάνων ἀνῄρει, καὶ Ἐλεάζαρον δὲ τ Δειναίου παῖδα, τ συνισάμενον τῶν λῃστῶν τὸ σύστημα, δι' ἐνέδρας εἷλε ζῶντα· πίστιν γὰρ αὐτῷ προτείνας οὐτὲρ ☧ μηδὲν πείσεσθαι κακὸν, πείθει πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ δήσας ἀνέπεμπεν εἰς Ῥώμην. ἔχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς [m] τ ἀρχιερέα τ Ἰωνάθην ὁ Φῆλιξ, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ νουθετεῖσθαι περὶ ☧ κρεῖττονος προΐστασθαι τ καθ' τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων, μὴ καὶ μέμψιν αὐτὸς ὀφλοίη παρὰ τοῖς κλήσεσιν, [n] αἰτησάμενος ἐκεῖνον πρὸς ☧ Καίσαρος πεμφθῆναι τ Ἰουδαίας ἐπίτροπον, προέφασιν ἐποιεῖτο δι' ἧς μεταστήσεται τ συνεχῶς ὀχληρὸν αὐτῷ [o] γιόμενον. βαρὺ γὰρ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέλουσι τὸ συνεχῶς [p] νουθετεῖν.

Claudio necem afferrent, ut fama erat; *ipsa* confecit, atque illico mittit Burrhum militiæ præfectum, & cum eo tribunos & libertos qui plurimum auctoritate valebant, qui Neronem in castra *prætoriana* abducerent, ipsumque imperatorem salutarent. Nero autem, hoc modo principatum adeptus, Britannicum quidem clam pleriſque veneno *Tyrannarum crudelissimus.* sustulit, palam vero matrem suam non multo post ferro peremit; hanc illi vicem referens, non solum quod eum genuerit, verumetiam quod illius artibus Romanorum imperium acceperit. Quin & Octaviam uxorem suam occidit, multosque viros illustres, quasi in ipsum composuissent insidias.

3. Sed de his quidem plura dicere supersedeo. nam multi *admodum* Neronis historiam conscripserunt: quorum aliqui in gratiam ejus, ut bene de se meriti, veritatem neglexerunt; alii vero, ex odio & inimicitiis sibi cum eo susceptis, inverecunde adeo debacchati sunt in eum mendaciis, ut digni sint qui uno hoc crimine condemnentur. Etsi non mihi subit eos mirari de Nerone mentitos, quando ne res quidem ab antecessoribus ejus gestas memoriæ mandantes historiæ veritatem retinuerunt, licet in eos nullum odium habuerint, cum longo post eos tempore vixerint. Verum istis, qui nullam veritatis rationem habent, liceat pro lubitu scribere: nam hujusmodi licentia delectari videntur. At nobis, quibus propositum est veritati unice litare, quæ ab opere nostro aliena sunt paucis admodum attingere visum est: quæ vero Judæis, popularibus nostris, contigerunt, ea non perfunctorie narramus, ut quos non piget & calamitates nostras & delicta *omnibus* declarare. Itaque ad res nostras narrandas revertar.

Josephus carpit Romanos historicos.

Veritatem profitetur.

4. Primo imperii Neronis anno, Azizo rege Emesorum defuncto, Soëmus frater ei in principatum successit. Armeniæ autem minoris præfecturam Aristobulus, Herodis regis Chalcidis filius, à Nerone accepit. quin & Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ, Tiberiadem & Taricheas, ejus imperio parere jussas: prætereaque Juliada Perææ urbem, & vicos quatuordecim ejus in vicinia positos.

Azimo succedit Soëmus.

Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius.

Agrippæ ditio ampliatur.

5. Cæterum res Judaïcæ indies in deterius prolapsæ sunt. nam regio iterum latronibus repleta est, & impostoribus qui multitudinem seducebant. Sed horum quidem multos, simul cum latronibus quotidie captos, Felix sustulit: insuper & Eleazarum Dinæi filium, qui latronum agmen collegerat, ex insidiis vivum cepit: nam fide ei data, quod nihil mali passurus esset, pellexit eum ut ad se veniret, moxque vinctum Romam mittendum curabat. Cum autem Felix odio haberet Jonatham pontificem, ut qui eum sæpe admonuerit de rebus Judaïcis melius administrandis, ne ipse, qui cum à Cæsare in Judæam procuratorem mittendum petierat, populi querelis appeteretur, rationem excogitabat ipsum è medio tollendi qui factus est sibi continuo molestus. nam frequens admonitio gravis est iis quibus in animo est injuste agere. Itaque hujusmodi de causa Felix amicum Jonathæ fi-

VI. *Felix castigat latrones.*

Eleazarus latro captus & Romam missus.

Jonathas pontifex Felici invisus.

z Ἐῶ πλείω γράφειν.] Οἱ πλείω, pro ἐῶ πλείω γράφειν, in *Cod. Busb.*

a Αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως.] Αὐτοὺς abest *Vat.* & commode abesse potest.

b Ἐπανήξω τοίνυν] *L. B.* ἐπανάξω τοίνυν τ λόγον.

c Σόαιμος ἀδελφὸς] Vocem Σόαιμος insertam dedi è *Cod. Busb.* ἐμὸς ἀδελφὸς in *Cod. Vat.* Οὐμὸς ἀδελφὸς *L. B.* Σοαίμου meminit *Dion Cassius*, l. 59. p. 649. & *Sohemum* memorat *Tacitus* in *Hist.* l. 12. p. 13.

d Ἡρῴδου τ Χαλκιδῆνος βασιλέως,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

e Καὶ τ Ἀγρίππαν] Καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ δεδώκη) μοῖραν τινα *Busb.*

f Τὸν —— κελεύσας.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

g Δὲ δωρεᾶται) μοίρας] Δὲ abest *Vat.*

h Ταριχέας,] Ταριχαίας *Busb.* (Ταριχαίας *Cocceius*) Vocem non agnoscit *Epiphanius*, qui hoc modo locum vertit, *sed Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ, præcipiens* &c.

i Ἰουλιάδα πόλιν] Λιυλίδα πόλιν *Busb.*

k Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δικατέσσαρας *Busb.* & *Lugd. Bat.* καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δεκάδας apud *Photium* in *Bibliotheca*, Cod. 238. p. 978.

l Τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ] Sic *Busb.* & *Epiphan.* τούτους in *reliquis.*

m Τὸν ἀρχιερέα τ Ἰωνάθην] *Sc.* ὄντα ὑπὸ τ ἀρχιερέων. In *Cod. Busb.* καὶ πρὸς τ ἀρχ. Forsan πρὸς τ Ἀνανίαν, inquit *Grotius* ad *Act.* 23. v. 1. HUDS. Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

n Αἰτησάμενος] *Gen.* αἰτησάμενος. *L. B.* αἰτησάμενον.

o Γιόμενον.] Ita *Busb.* γινόμενον in *cæteris.*

p Νουθετεῖν.] Νουθετῶν *Busb.* & *Gall.*

fidiſſimum, genere Hieroſolymitam, Doram nomine, hortatur & ſuadet multum pecuniæ promittendo, ut Jonathæ latrones immitteret qui ipſum interficerent. atque ille ei obſequutus, hoc modo per latrones necem pontifici machinatus eſt. Quidam eorum, quaſi Deum adoraturi, in urbem aſcenderunt, ſub veſtibus ſicis ſuccincti; atque Jonathæ famulitio permiſti ipſum occidunt. Cum autem inulta manſiſſet cædes, in poſterum latrones * ſine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt, ferrumque ſimiliter ac antea occultatum habentes, turbæ immiſti, partim è ſuis inimicis quoſdam perimunt, partim aliorum, aliis pecunia operam ſuam præſtantes, idque non modo in urbe reliqua, ſed ipſo etiam in templo nonnullos. nam & illic cædem facere non verebantur, quaſi ita agendo nihil pietatem læderent. Hanc ob cauſam arbitror etiam Deum, impietatis illorum odio, averſatum eſſe urbem, &, cum templum non amplius ſibi purum domicilium exiſtimarit, Romanos in nos adduxiſſe, urbique ignem purificantem injeciſſe, & nobis cum uxoribus & liberis ſervitutem, eo animo ut nos calamitatibus edocti ad ſanam mentem rediremus.

Sicarius à Felice ſummiſſus eum perimit.

Latronum & ſicariorum audacia.

Unde Hieroſolymorum excidium?

6. Et quidem ex iis quæ patrarunt latrones, fiebat ut urbs nefariis ejuſmodi facinoribus repleretur. Impoſtores vero & fallaciis pleni homines ſuadebant multitudini, ut ipſos in ſolitudinem ſequerentur. ſe enim ipſis oſtenſuros dicebant manifeſta prodigia & ſigna, quæ Dei cura & providentia evenirent. multique, fidem habentes, dementiæ ſuæ pœnas pertulerunt. Eos quippe retractos Felix ſupplicio affecit. Eodem autem tempore quidam ex Ægypto venit Hieroſolyma, ſe vatem eſſe ſimulans, ſuadenſque plebejæ turbæ, ut ſecum montem Olivarum aſcenderet, qui è regione urbis ſitus quinque abeſt ſtadia. inde enim ipſis ſe monſtrare velle dicebat, quomodo ſuo juſſu corruerent Hieroſolymorum muri, per quos ipſis aditum ſe patefacturum eſſe promittebat. Fe-

Impoſtores & magi per Judæam.

Ægyptius pſeudo-propheta.

τεῖν. καὶ δὴ διὰ τοιαύτης αἰτίας ὁ Φῆλιξ τοὺς πείσαντας [q] τῶν Ιωνάθᾳ φίλων, Ιεροσολυμίτῃ τὸ γένος, [r] Δωρᾶν ὄνομα, πείθῃ, [s] πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον, [t] ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τὰς ληστὰς ἀναιρήσοντας. κἀκεῖνον ὑπακούσας ἐμηχανήσατο διὰ τῶν ληστῶν πραχθῆναι τοιούτῳ τρόπῳ τὸν φόνον. [v] ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς προσκυνήσοντες τὸν Θεὸν, ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας [x] ἔχοντες [y] ξιφίδια, καὶ συναναμιχθέντες [z] τῷ Ιωνάθῃ κλείουσιν αὐτόν. ἀνεκδικήτως δὲ τὸν φόνον μεμενηκότες, μηδὲν πάσης τὸ λοιπὸν ἀδείας ἀναβαίνοντες εἰς τὰ ἑορτὰς οἱ λῃσταὶ, καὶ τὸ σίδηρον ὁμοίως κεκρυμμένον ἔχοντες, συναναμιγνύμενοι τοῖς πλήθεσιν, [a] ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς, ὧν ἦν, ὑπὲρ χρημάτων ἄλλοις ὑπηρετοῦντες, οὐ μόνον καὶ τὴν ἄλλην πόλιν, ἀλλὰ καὶ καὶ τὸ ἱερὸν ἐνίους. καὶ γὰρ ἐκεῖ σφάζειν ἐτόλμων, οὐδὲ ἐν τούτῳ δοκοῦντες ἀσεβεῖν. [b] Διὰ τοῦτο οἶμαι ὁ τῶν Θεὸν μισήσαντα τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀποσκαφῆναι μὲν ἡμῶν τὴν πόλιν. τὸ δὲ ἱερὸν, οὐκ ἔτι καθαρὸν οἰκητήριον αὐτῷ κρίναντα, Ρωμαίους ἐπαγαγεῖν ἡμῖν, [c] καὶ τῇ πόλει [d] καθάρσιον πῦρ καὶ δουλείαν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων, σωφρονίσαι τοὺς συμφορᾶς [dd] βουλόμενον ἡμᾶς.

ς'. Τὰ μὲν οὖν τῶν λῃστῶν ἔργα τοιαύτης ἀνοσιότητος ἐπλήρα τὴν πόλιν. οἱ δὲ γόητες καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι τὸν ὄχλον ἔπεισαν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημίαν ἕπεσθαι. [e] δείξειν γὰρ ἔφασαν σαφῆ τέρατα καὶ σημεῖα, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν γιγόμενα. καὶ πολλοὶ πιθόμενοι, τὴν ἀφροσύνης [f] τιμωρίας ὑπέσχον. ἀναχθέντας γὰρ αὐτοὺς Φῆλιξ κόλασεν. ἀφικνεῖται δὲ τις ἐξ Αἰγύπτου καὶ τὸν αὐτὸν τὸν καιρὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, προφήτης εἶναι λέγων, καὶ συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προαγορεύόμενον [g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἀντικρὺς κείμενον ἀπέχει σταδίους [h] πέντε. θέλειν γὰρ, ἔφασκεν, αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπιδεῖξαι, ὡς, κελεύσαντος αὐτοῦ, [k] πίπτοι τὰ τοῦ [l] Ιεροσολύμων τείχη, δι' ὧν τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρέξειν ἐπηγγέλλετο. Φῆλιξ δὲ, ὡς ἐπύθε-

Sine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt,] *Al.* cum omni fiducia.

[a] Ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς,] *Ἀνῄρουν δὲ μὲ ἑαυτῶν Busb.*

[b] Διὰ τοῦτο οἶμαι κ.τ.λ.] *Διὰ τὰ εἰς Ἰακώβου, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τὸν λεγόμενον Χριστὸν, τετολμημένα*, si fides *Origeni* in hæc verba *Joſephum* (lapſu forſan μνημονικῷ) citanti.

[c] Καὶ τῇ πόλει] *Καὶ τὴν πόλιν καθάρσιον τὸ πῦρ καὶ ἐκλιπὸν ἐπενεγκεῖν Busb.*

[d] Καθάρσιον πῦρ] Conf. *alibi.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

[dd] Βουλόμενον ἡμᾶς.] *Βουλόμενον Busb.*

[e] Δείξειν ——— *χρῆμα.*] Conf. *alibi.* l. 2. c. 13. §. 4. & 5. SPANH.

[f] Τιμωρίας ὑπέσχον.] *Τιμωρίαν Busb.*

[g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως] *L. B.* Ελαιῶν ὃ καὶ τῆς πόλεως.

[h] Πέντε.] Ita in *Joſephi* libris omnibus (quos vidimus) tam *Editis* quam *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Locum tamen *in* mendo cubare ſibi perſuadent *Grotius* ad *Act.* c. 1. v. 12. & *Haſeus* de *Ant. Menſ. Hebr.* l. 1. c. 12. quod mons *Oliveti* ſpatio itineris Sabbatici (quod octo ſtadiorum erat) Hieroſolymis abeſſe dicatur *Act.* c. 1. v. 22. Verum (ne quid dicam de *Theophylacto* & *Chryſoſtomo* qui ἑπτὰ pro πέντε in *Joſepho* legiſſe præſe ferunt, aut de *Voigtio* qui in *Codice Wratiſlaviensi* ἑπτὰ reperiri dicit) facile cum *Joſepho* conciliari poteſt *Lucas*: utpote quod primus pes montis ab urbe ſtadiis quinque abfuerit: at Chriſtus aſcenſurus ſcanderit ulterius per tria ſtadia. Videſis l. 6. de *Bello Jud.* c. 3. *Druſium* in *Obſervat.* l. 3. *Gerſdum* in *Harmonia Evang.* c. 144. *Lightfootum* in *Centuria Chronogr.* ad *Matt.* c. 40. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 449.

[i] Εφασκεν,] Illud ἔφασκεν è *Cod. Busb.* & *Epipban.*

[k] Πίπτοι] Ita *Busb.* πίπτῃ in *reliquis.*

[l] Ιεροσολύμων τείχη,] Sic *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis Aliiſque.*

[q] Τῶν Ιωνάθᾳ] Quia hic ἀρχιερεὺς appellatur, nec tamen poſtea ei Iſmaël, Phabi filius ſucceſſiſſe dicitur, nec hic ſucceſſiſſe Ananiæ filio Nebedæi, poſſet dubium videri, an hic Jonathas in ſerie Pontificum locum habere debeat, quoniam ἀρχιερεῖς nomen etiam aliis quam Pontificibus datur. Ita Valeſius ad Euſebii hiſtoriam eccleſiaſticam lib. 11. c. 23 ſcribit, *poſt Joſephum Camæ filium ponendus eſt Ananias Nebedæi filius, de quo Joſephus capite tertio libri viceſimi. Poſt hunc fuit Iſmaëlus Phabæi filius ab Agrippa juniore factus.* Ego tamen hunc Pontificum numero inſerendum exiſtimo. Scribit Joſephus capite ultimo fuiſſe XXVIII. Pontifices ab eo tempore quo Herodes rerum potitus fuit uſque ad templi excidium. Ineatur numerus.

1. Ananelus.
2. Ariſtobulus.
3. Jeſus fil. Phabi.
4. Simon fil. Boethi.
5. Matthias Theophili.
6. Joazar fil. Boëthi.
7. Eleazar fil. Boëthi.
8. Jeſus fil. Sie.
9. Ananus fil. Seth.
10. Iſmaël fil. Phabi.
11. Eleazar fil. Anani.
12. Simeon fil. Camithi.
13. Joſephus Caiaphas.
14. Jonathas fil. Anani.
15. Theophilus.
16. Simon fil. Boëthi.
17. Matthias.
18. Aljonæus.
19. Joſephus fil. Camydi.
20. Ananias fil. Nebedæi.
21. Jonathas.
22. Iſmaël fil. Phabi.
23. Joſephus.
24. Ananus.
25. Jeſus Damnæi fil.
26. Jeſus fil. Gamalielis.
27. Matthias fil. Theophili.
28. Phannias fil. Samuëlis.

Tolle Jonatham ex hac ſerie, non erunt 28. REL.

[r] Δωρᾶν ὀνόματι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* Δωρᾶν in *Editis Aliiſque.* Ιώνατον ὀνόματι juxta *Epiphanium.*

[s] Πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον] Vocabulum πολλὰ debemus *Cod. Busb.* & *Epiphanio.*

[t] Ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τὰς ληστὰς ἀναιρήσοντας.] Hæc è Joſepho adducit Euſebius H. Eccl. lib. 11. c. 20. SPANH.

[v] Ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν] Ἀνέβησαν γὰρ τινες τῶν λῃστῶν ſolus *Busb.*

[x] Ἔχοντες ξιφίδια,] Φέροντες *Busb.*

[y] Ξιφίδια,] *L. B.* ξιφείδια. & in *Marg.* ξιφείδιον δὲν ὃ ξίφος, ξιφίδιον δὲ τὸ ξιφίδιον.

[z] Τῷ Ιωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν.] Τῷ πλήθει, κτείνουσιν Ιωνάθαν juxta *Epiphan.* & *Zonaram.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

[a] Ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς,] *Ἀνῄρουν δὲ μὲ ἑαυτῶν Busb.*

[b] Διὰ τοῦτο οἶμαι κ.τ.λ.] *Διὰ τὰ εἰς Ἰακώβου, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τὸν λεγόμενον Χριστὸν, τετολμημένα*, si fides *Origeni* in hæc verba *Joſephum* (lapſu forſan μνημονικῷ) citanti.

[c] Καὶ τῇ πόλει] *Καὶ τὴν πόλιν καθάρσιον τὸ πῦρ καὶ ἐκλιπὸν ἐπενεγκεῖν Busb.*

[d] Καθάρσιον πῦρ] Conf. *alibi.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

[dd] Βουλόμενον ἡμᾶς.] *Βουλόμενον Busb.*

[e] Δείξειν ——— *χρῆμα.*] Conf. *alibi.* l. 2. c. 13. §. 4. & 5. SPANH.

[f] Τιμωρίας ὑπέσχον.] *Τιμωρίαν Busb.*

[g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως] *L. B.* Ελαιῶν ὃ καὶ τῆς πόλεως.

[h] Πέντε.] Ita in *Joſephi* libris omnibus (quos vidimus) tam *Editis* quam *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Locum tamen *in* mendo cubare ſibi perſuadent *Grotius* ad *Act.* c. 1. v. 12. & *Haſeus* de *Ant. Menſ. Hebr.* l. 1. c. 12. quod mons *Oliveti* ſpatio itineris Sabbatici (quod octo ſtadiorum erat) Hieroſolymis abeſſe dicatur *Act.* c. 1. v. 22. Verum (ne quid dicam de *Theophylacto* & *Chryſoſtomo* qui ἑπτὰ pro πέντε in *Joſepho* legiſſe præſe ferunt, aut de *Voigtio* qui in *Codice Wratiſlaviensi* ἑπτὰ reperiri dicit) facile cum *Joſepho* conciliari poteſt *Lucas*: utpote quod primus pes montis ab urbe ſtadiis quinque abfuerit: at Chriſtus aſcenſurus ſcanderit ulterius per tria ſtadia. Videſis l. 6. de *Bello Jud.* c. 3. *Druſium* in *Obſervat.* l. 3. *Gerſdum* in *Harmonia Evang.* c. 144. *Lightfootum* in *Centuria Chronogr.* ad *Matt.* c. 40. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 449.

[i] Εφασκεν,] Illud ἔφασκεν è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[k] Πίπτοι] Ita *Busb.* πίπτῃ in *reliquis.*

[l] Ιεροσολύμων τείχη,] Sic *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis Aliiſque.*

τὸ πᾶπα, κελεύσ[m] τὰς σρατιώτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ, μετὰ πολλῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὁρμήσας ἀπὸ τῆ Ἱεροσολύμων ἐφεσώσαλλε τοῖς περὶ τὸν Αἰγύπτιον· καὶ τετρακοσίους μὲν [n] αὐτῶν ἀπέκτεινε, ἑξακοσίους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος [o] αὐτὸς ἀφανὴς ἐγένετο. [p] πάλιν δὲ οἱ λῃσὰὶ τὸν δῆμον εἰς τὸν πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἠρέθιζον, [q] μηδὲν ὑπακούειν αὐτοῖς [r] λέγοντες, καὶ τὰς τῶν ἀπειθούντων κώμας ἐμπιπράντες [rr] διήρπαζον.

ζ'. [s] Γίνεται δὲ καὶ τῶν Καισαρείαν οἰκούντων Ιουδαίων στάσις πρὸς τοὺς τὰς ἐν αὐτῇ Σύρους περὶ ἰσοπολιτείας. οἱ μὲν γὰρ Ιουδαῖοι πρωτεύειν ἠξίουν, [t] ἀφ' οὗ τὸν κτίσην τῆς Καισαρείας Ηρώδην αὐτῶν βασιλέα γεγενέναι [v] τὸ γένος Ιουδαῖον. Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ηρώδην ὡμολόγουν, ἔφασαν δὲ τὴν Καισάρειαν Στράτωνος πύργον τὸ πρότερον καλεῖσθαι, καὶ τότε μηδένα γεγονέναι τῆς πόλεως τῶν Ιουδαίων οἰκήτορα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῆς χώρας ἔπαρχοι, λαβόντες ἀμφοτέρωθεν τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, φληναφήσαντες ἠκίσαντο, καὶ τὴν περαχὴν ὕστερον κατέσειλαν πρὸς ὀλίγον. πάλιν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ιουδαῖοι τῷ πλήθει θαρροῦντες, καὶ ἀφ' οὗ κατεφρονοῦντες τῶν Σύρων, ἐβλασφήμουν εἰς αὐτοὺς ἐρεθίζειν προσδοκῶντες. οἱ δὲ ᾐσχύνοντο μὲν ἡττώμενοι, μέγα δὲ φρονοῦντες ὅτι τῷ τοὺς πλείστους τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις στρατοπεδευομένων Καισαρεῖς εἶναι καὶ Σεβαστηνούς, μέχρι μὲν τινος καὶ αὐτοὶ τοὺς Ιουδαίους λόγῳ ὕβριζον. εἶτα λίθοις ἀλλήλους ἔβαλλον, ἕως πολλοὺς [x] ἀμφοτέρους τρωθῆναί τε καὶ πεσεῖν συνέβη. νικῶσι γε μὴν Ιουδαῖοι. φῆλιξ δὲ, ὡς ἐξέπαρο φιλονεικίαν ἐν πολέμῳ τρόπῳ γιγνομένην, προσπηδήσας, παύεσθαι τοὺς Ιουδαίους παρεκάλει· μὴ πεισθέντων δὲ τοὺς σρατιώτας ὁπλίσας ἐπαφίησι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οἰκίας δέ τινας τῶν ἐν τῇ πόλει πολλῶν πάνυ χρημάτων γεμούσας διαρπάζειν ἐφῆκεν τοῖς στρατιώταις. οἱ δὲ τῶν Ιουδαίων ὑπερέχοντες, καὶ προσεύχοντες κατὰ τὴν ἀξίωσιν, δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, παρεκάλουν τὸν φῆλικα τοὺς στρατιώτας [y] ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ φείδεσθαι τὸ λοιπὸν αὐτῶν, δῶρά τε μετάνοιαν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων. καὶ φῆλιξ ἐπείθη.

η'. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [z] ὁ βασιλεὺς Αγρίππας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ισμαήλῳ. [a] φαβεῖ παῖς ὄντος ἐκείνου. [b] ἐξάπεται δὲ καὶ τοῖς [c] ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς πρώτους τῶν πλήθους τῶν Ιεροσολυμιτῶν, [d] ἕκασός τε αὐτῶν, σὺν ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτερισῶν ἑαυτῷ [e] ποιήσας, ἡγεμὼν ἦν· καὶ συρράσσοντες ὀνειδολόγουν τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. ὁ δὲ ὑπατεύων ἦν [f] οὐδείς· ἀλλ' ὡς ἐν [g] ἀναρχοτατεύτῳ πόλει πᾶσα ἐξουσία μετ' ἐξουσίας. [h] τε-

lix vero, ut ista audivit, jubet milites arma arripere; cumque multis equitibus & peditibus stipatus Hierosolymis eruptionem fecisset, invadit Ægyptium & qui ab eo stabant: ac quadringentos quidem ipsorum occidit, ducentos vero vivos cepit; Ægyptius autem ipse è pugna elapsus *statim* è conspectu evanuit. Rursum vero latrones populum ad bellum Romanis inferendum concitabant, illis nequaquam parendum esse dictitantes, & sibi non assentientium vicos incendebant & diripiebant. *Felix Ægyptium eidem ipsorum occidit, ducentos vero vivos cepit; Ægyptius autem ipse è pugna elapsus statim è conspectu evanuit. Rursum vero latrones populum ad bellum Romanis inferendum concitabant, illis nequaquam parendum esse dictitantes, & sibi non assentientium vicos incendebant & diripiebant.*

7. Quin & inter Judæos, Cæsaream incolentes, & Syros, qui in ea erant, orta est seditio, de jure civitatis ex æquo participando. Nam Judæi quidem primas sibi deferri volebant, quod rex illorum Herodes, Cæsareæ conditor, genere fuerit Judæus. Syri vero quæ ad Herodem quidem spectabant non inficiabantur, sed ajebant urbem antea Stratonis turrim appellatam, & tunc Judæorum neminem in urbe sedes habuisse. Cum ista audissent provinciæ præsides, seditionis ex utraque parte auctoribus prehensis, verberibus eos affecerunt, atque ita tumultum ad breve tempus repressérunt. Rursus enim Judæi, qui in urbe erant, opibus freti atque adeo contemptui habentes Syros, conviciis eos incessebant, hoc modo illos se provocaturos esse exspectantes. Isti vero, divitiis quidem inferiores, animis tamen elati, quod maxima illorum pars, qui per ea loca sub Romanis stipendia mererent, Cæsarenses essent & Sebasteni, aliquantisper & ipsi verborum contumelias in Judæos regerebant. Inde eò ventum est ut alteri in alteros lapides jacerent, donec eveniret multos utrinque vulneratos cecidisse. victoria tamen penes Judæos erat. Felix autem, ut vidit contentionem parum admodum ab aperto bello differre, prosiliens obsecrabat Judæos ut quiescerent: cumque non parerent, milites armis instructos in eos immisit, & multos quidem illorum occidit, plures vero vivos compre- hendit; nonnullasque eorum qui in urbe erant domos divitiis refertas diripiendas concessit militibus. Sed qui moderatiores inter Judæos erant & dignitate præstantes, de se suisque solliciti, Felicem rogarunt, ut milites tuba revocaret eisque de cætero parceret, & locum daret pœnitentiæ ob ea in quibus deliquerant. Atque Felix flexus est *eorum precibus*. *Seditionem inter Judæos & Syros rixæ. In apertam pugnam erumpit. Seditiosi à Felice castigantur.*

8. Sub idem tempus Agrippa rex pontificatum confert in Ismaëlum, qui Phabi erat filius. Orta est autem & *ingens* seditio pontificum adversus sacerdotes primoresque plebis Hierosolymitanæ: adeo ut singuli illorum, collecta manu perditorum hominum novisque rebus studentium ductores se *palam* ferrent: congressique *interdum* conviciis & lapidibus se mutuo impeterent. cum interim nemo esset qui eos objurgaret: sed tanquam in civitate omni rectore destituta hæc licentius agerentur. *Ismaëlus pontifex. Seditio inter pontifices & sacerdotes.*

Tan-

m Τὰς σρατιώτας] Τοῖς σρατιώταις *Busb.*
n Αὐτῶν ἀπέκτεινε] Αὐτῶν deest *Busb.*
o Διαφεύγας] Διαδρὰς *Busb.*
p Πάλιν δὲ οἱ λῃσὰὶ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 6. SPANH.
q Μηδὲν] *L. B.* μὴ δὲν.
r Λέγοντες,] Θέλοντες *Busb.*
rr Διήρπαζον.] Διέφθειρον *Busb.*
s Γίνεται] —— καλεῖσθαι] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.
t Διὰ τὸ τὸν κτίσην] Ita cum *Cod. Busb.* Ἀφ' οὗ τὸν in *cæteris.*
v Τὸ γένος Ιουδαῖον] Τῷ γένει *Busb.*
x Παρὰ ἀμφοτέρων *Busb. Lugd. Bat.* quoque, sed in *Marg.*
y Ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι,] Ἀνακαλίσασθαι & mox φείσασθαι *Busb.* & *Gall.*
z Ο βασιλεὺς —— Ισμαήλῳ] Ismaël Pontifex à Rege Agrippa declaratus, de quo supr. lib. 3. c. 15. §. 3. Ισμαήλου δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος· ut & lib. 18. c. 2. §. 2. SPANH.
a Φαβεῖ παῖς ὄντος ἐκείνου.] Φιαβὶ *Gall.* Φάβι *Niceph. Gall.* in *Epiphanii* versione, *Ismaëli filio Siab.*
b Ἐξάπεται] Ἐξάπλεται] &c. quæ sequuntur citat Eusebius H. Eccl. lib. 11. c. 20. SPANH.
c Ἀρχιερεῦσι —— πρώτους] Ἀρχιερέων nomine non tantum eos intelligi volo, qui maximo pontificatu aut fungebantur aut functi erant, eorumque vicarios, sed alios quoque principes XXIV. sacerdotalium familiarum, ut loquuntur LXXII. *Paralip.* c. 24. v. 16. Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 2. v. 4.
d Ἕκασός τε αὐτῶν] Ἐξάπλεται] καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ τ. ἱ. κ. τ. π. τ. πλ. τ. Ιεροσολυμιτῶν ἔχθρα τις περὶ ἀλλήλους καὶ διάσασις, ἕκασός τε αὐτῶν πλῆθον οὐ. τ. θρ. κ. ν. π. ἡγεμὼν καὶ ἐξαρχον σάσεως ἑαυτὸν *Busb* ἑ. δ. καὶ τ. ἀρχ. ἔχθρα τις εἰς ἀλλήλους καὶ σάσις καὶ περὶ τοὺς πρώτους τῆ πλ. ἑ. τ. ἀ. σ. ἀ. τ. θ. καὶ. ν. ε. ποιήσας καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας, ἡγεμὼν ἦν *L. B.*
e Ποιήσας,] Ποιήτας, καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας ἡγεμὼν καὶ ἔξοχον σάσεως *Gall.*
f Οὐδείς·] Οὐδὲ εἷς *Busb. Enseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 20. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 26.
g Ἀναρχοτατεύτῳ] *L. B.* ἀναρχοτατήτῳ.
h Τοσαύτη —— ἀλῶνας,] Pontifices servos immittunt, qui debitas sacerdotibus decimas auferant. conf. infr. c. 8. § 2. SPANH.

Sacerdotum clades.

Tanta porro pontificibus inceſſit impudentia & audacia, ut non vererentur ſervos ſuos ad areas mittere, qui decimas ſacerdotibus debitas raperent *agerentque*. Unde accidit ut ex ſacerdotibus nonnulli, quibus res familiaris anguſtior, præ alimentorum inopia mortem oppeterent. ita factioſorum violentia jus faſque omne penitus opprimebat.

VII.

Porcius Feſtus Judææ procurator.

Felix Romæ accuſatur.

9. Porcio autem Feſto, qui Felici ſuccederet, à Nerone miſſo, primores Judæorum Cæſaream incolentium Romam aſcendunt, & accuſationem contra Felicem inſtituunt: dediſſetque omnino pœnas injuriarum, quibus Judæos affecerat, niſi Nero fratris Pallantis, qui tum maxime apud eum in honore erat, precibus ſupplicibus multa indulſiſſet. Quin & duo primores Syrorum, qui Cæſareæ erant, Burro (ille enim Neronis erat magiſter, idemque ei à Græcis epiſtolis) ingenti pecuniæ vi perſuadent, ut illorum in gratiam literas à Nerone impetraret, quibus Judæis adimeretur jus civitatis illis cum Syris commune. Atque Burrus, cum imperatori ſupplicaſſet, id obtinuit ut hujuſmodi epiſtola ſcriberetur. unde mala, quæ gentem noſtram poſtea afflixerunt, ortum habuere. Judæi enim Cæſarenſes, ubi cognoverunt quæ ſcripta erant ad Syros, eo magis in ſeditionibus perſtabant, donec bellum exarſit.

Jus civitatis Cæſarenſis Judæis ademptum.

Judæi à latronibus & Sicariis vexati.

10. Cum autem Feſtus in Judæam veniſſet, accidebat ut Judæa latronibus vexaretur, qui vicos omnes incendebant & diripiebant. Et tunc quidem ii qui Sicarii appellati erant (iſti enim latronum genus) ad maximum numerum excreverant, enſiculis parvis utentes, magnitudine haud multum à Perſarum acinace diverſis, ſed incurvis *paululum inflexiſque*, quales ſunt quæ Romanis appellantur ſicæ; unde & nomen ipſis latronibus, multa cæde graſſantibus, inditum eſt. nam feſtis diebus, ut jam ante diximus, turbæ permiſti, undique in urbem religionis ergo confluenti, quotquot voluerint nullo negotio trucidabant. non raro etiam armati in inimicorum vicos irruebant, direptiſque ignem admovebant. Quin & Feſtus equeſtres pe-

Feſtus præſtigiatorem opprimit.

deſtreſque copias contra eos miſit, qui decepti erant ab homine quodam præſtigiatore, ſalutem ipſis pollicente & malorum ceſſationem, ſi ſe uſque ad deſertum ſequi vellent; atque ipſum deceptorem, pariter ac eos qui illum comitati ſunt, interfecerunt milites ab eo miſſi.

Domum ab Agrippa exſtructam ægre ferunt Judæi.

11. Sub idem autem tempus rex Agrippa ædificium magnitudine inſigni exſtruxit prope xyſtum, in regia Hieroſolymitana *Herodiana*, quæ olim fuerat Aſamonæi filiorum regia: cumque in loco eminenti ſitum eſſet, inde amœniſſimus proſpectus patebat urbem aſpectare volentibus. cujus rei cupidus rex, è triclinio, cum illic decumberet, quicquid in templo ageretur ſpectabat. Illa ubi viderunt Hieroſolymitanorum proceres, vehemen-

σωτη ἢ τὰς ἀρχιερεῖς κατέλαβεν ἀναίδεια καὶ πλεονεξία, ὡς τε καὶ πέμπειν δέλεας ἐπὶλμων ὅπη [i] τὰς ἅλωσας, τὰς ληψομένας τὰς τοῖς ἱερεῦσιν [k] ὀφειλομένας δεκάτας. καὶ συνέβαινε τὰς ἀπορεμένας τῶν ἱερέων [l] ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν. ἔτως ἐκράτει ἡ δικαία παντὸς ἡ τῶν σφαζόντων βία.

θ'. [m] Πορκίῳ ἢ Φήστῳ διαδόχῳ φίλοις πεμφθέντι ὑπὸ Νέρωνος, οἱ πρωτεύοντες τῆς τῶν Καισαρέων καπηλείων Ἰουδαίων, εἰς τὸν Ῥώμῃ ἀναβαίνουσι, φίλικον κατηγορήσοντες· καὶ πάντως ἂν ἐδεδώκει τιμωρίαν τοῖς εἰς Ἰουδαίους ἀδικημάτων, [n] εἰ μὴ πολλὰ αὐτὸν ὁ Νέρων ἀδελφῷ Πάλλαντι διαλεγόμενος συνεχώρησε, [o] μάλιστα ἢ τότε διὰ πολὺς ἔχων ἐκεῖνον. [p] καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ ἢ οἱ πρῶτοι [q] δύο Σύροι [r] Βήρρον· παιδαγωγὸς ἢ ἐπιστολῶν Νέρωνος, τάξιν τὸν ὅπερ τῶν Ἑλληνικῶν ὑπηρετῶν πεπιστευμένος. πείθουσιν πολλοῖς χρήμασιν αἰτήσασθαι διὰ Νέρωνος αὐτοῖς ὑπηρετῶν ἀκυρῶσαι τὸν Ἰουδαίων [rr] πρὸς αὐτὸς [s] ἰσοπολιτείαν. καὶ Βῆρρος τὰ αὐτοκράτορα διαλεγόμενος [t] ἐπέτυχε γραφῆναι τὸν ὑπηρετῶν. αὕτη τῷ ἔθνῃ ἡμῶν τὰ μὴ πάσης κακῶν τὰς αἰτίας παρέσχεν. πυθόμενοι γὰρ [v] οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι τὰ γραφέντα [x] πρὸς τὰς Σύρους, σφισιν μᾶλλον εἶχον, μέχρι δὴ τὰ πόλεμον ἐξῆψαν.

ι'. Ἀφικομένῳ ἢ εἰς τὴν Ἰουδαίαν Φήστῳ, συνέβαινε τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν λῃστῶν κακοῦσθαι, τὰ κωμῶν ἁπασῶν ἐμπιπραμένων τε καὶ διαρπαζομένων. καὶ οἱ [y] Σικάριοι ἢ καλούμενοι, λῃσταὶ ἢ εἰσὶν ὅτι, τότε μάλιστα [z] ἐπλήθυνον, χρώμενοι ξιφιδίοις παραπλησίοις μὲν τὸ μέγεθος τοῖς τῶν Περσῶν [a] ἀκινάκαις, ὑπικαμπέσι ἢ καὶ [b] παραπλησίοις τὰ ὑπὸ Ρωμαίων σίκαις καλουμένοις, ἀφ' ὧν καὶ τὴν προσηγορίαν οἱ λῃστεύοντες ἔλαβον πολλὰς ἀναιροῦντες. ἀναμιγνύμενοι γὰρ ἐν τὰ ἑορταῖς, καθὼς καὶ τὸ πρότερον εἴπαμεν, τῷ πλήθει [c] τῶν πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ τὴν εὐσέβειαν [d] συρρυέντων, ὡς βαδίως ἐξεῖναι ῥᾳδίως ἀπίστασθαι. πολλάκις ἢ καὶ μεθ' ὅπλων ὅπη τὰς κώμας τῶν ἐχθρῶν [e] ἀφικόμενοι, διήρπαζον καὶ ἐνεπίμπρασαν. πέμπει ἢ Φῆστος δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ὑπό τινος ἀνθρώπου γόητος, σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλομένους καὶ παῦλαν κακῶν, εἰ βουληθεῖεν ἕπεσθαι μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτοῦ. καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον τὸν ἀπατήσαντας, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας διέφθειραν οἱ πεμφθέντες.

ια'. Κατὰ ἢ τὸν καιρὸν τοῦτον, ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ᾠκοδομήσατο μεγάλῃ διάφορον οἴκημα, ἐν τῷ βασιλείῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, πλησίον ἢ ξυστοῦ. [f] τὸ δὲ βασίλειον ἐπιγονῇ πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων, ἐφ' ὑψηλοῦ δὲ τόπου κείμενον τοῖς [g] κατοπτεύειν ἀπ' αὐτοῦ βουλομένοις τὴν πόλιν ὑπερπετάτου παρεῖχε τὴν θέαν· ἧς ἐφιέμενος ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀφειδῶς καταπείμενος τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν πραττόμενα. ταῦτα δὲ θεασάμενοι τῶν Ἱεροσολυμι-

i Τὰς ἅλωνας] Confer lib. VI. c. 13. §. 1. & infr. c. 8. §. 2. τὰς ἅλωνας. SPANH.

k Ὀφειλομένας δεκάτας.] Ἐποφειλομένας *Busb.*

l Ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν.] Ὑπὸ ἐνδείας ἀπαλυμένας θνήσκειν *Euſeb.* & *Niceph.* HUDS. Ὑπ' ἐνδείας ἀπαλυμένους θνήσκειν. è Joſepho Euſeb. H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

m Πορκίῳ ἢ Φήστῳ διαδόχῳ] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 14. §. 1. SPANH.

n Εἰ μὴ πολλὰ] Εἰ μήτε αὐτῷ ὁ Νέρων συνεχώρησε τὰδελφῷ Παύλῳ πειθοῖς διαλέσασθαι· μάλιστα ἢ τότε διὰ τιμῆς ἄγων ἐκεῖνον. *Busb.*

o Μάλιστα ἢ] *L. B.* μάλιστα δὲ.

p Καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ] Καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ ἢ Σύροι *Zonar.* καὶ οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ ἢ πρῶτοι Σύρων *Gall. Voſſ.* & *Epiphan.*

q Δύο Σύροι] *L. B.* Σύρων.

r Βήρρον.] Ita reſcripſi pro Βήρυλλον, voce ſane mendoſa, quæ in *Joſephi* libros (*Gr.* & *Lat.*) dudum irrepſerat.

rr Πρὸς αὐτὸς] Εἰς αὐτὸς *Busb.*

s Ἰσοπολιτείαν.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.

t Ἐπέτυχε γραφῆναι τὸν ὑπηρετῶν.] Ἔπεισε γραφῆναι *Busb.* πείσας γραφῆναι *L. B.*

v Οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι] Οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι τὰ δὲ ἐκ Νέρωνος γραφέντα *Busb.*

x Πρὸς τὰς] *L. B.* τὰ πρὸς τὰς.

y Σικάριοι —— ἀκινάκας,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 17. §. 6. & lib. 3. c. 9. §. 5. SPANH.

z Ἐπλήθυνον,] Ἐπλήθυον *Busb.*

a Ἀκινάκας,] Vide *Fullerum* in *Miſcell. S.* l. 2. c. 3. §. 165. *Druſium* de *tribus Sectis*, p 119. *Nic. Abramum* in *Ciceronis Oratt.* vol. 2. p. 107. *Relandum* in *Diſſ.* VIII. *de Veteris Linguæ Perſicæ reliquiis.* & *Burtonum* de *Lingua Perſica*, p. 64.

b Παραπλησίοις] Mallem (cum *Cod. Busb.*) ὁμοίοις, quod vox παραπλησίοις paulo ante occurrat. (ὁμοίοις τοις *L. B.*) ἐπικαμπέσι καὶ ὁμοίοις τοῖς ὑπὸ P. *Zonar.*

c Τῶν πανταχόθεν εἰς] Illud τῶν inſerui è *Cod. Busb.* accedente nunc *Lugd. Bat.*

d Συρρυέντων,] Συρρεόντων *Busb.* & *Voſſ.*

e Ἀφικόμενοι,] Ἀφικνέμενοι *Busb.* & *Voſſ.*

f Τὸ ἢ βασίλειον ἐπιγονῇ πάλαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod palatium factum eſt olim à filiis Aſamonæi.* antea erat, τότε βασίλειον ἐπιγονῇ ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων.

g Κατοπτεύειν ἀπ' αὐτοῦ βουλομένοις] Ἐποπτεύειν ὑπὸ *Busb.*

τῶν οἱ πρέχοντες, δεινῶς ἐχαλέπαινον. ἐδὲ γὰρ ἦν πάτριον ἢδὲ νόμιμον ἡμῖν, τὰ κοινῇ τὸ ἱερὸν ὁρώμενα κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα τὰς ἱερουργίας. τοῖχον οὖν ἐγείρασιν ὑπὲρ τὴν ἐξέδραν ὑψηλὸν, ἥπερ ἦν ἐν τῷ ἔσωθεν ἱερῷ περιαιμένη πρὸς δύσιν. ἐ μόνον γὰρ βασιλικῆς περιπάτου τὴν ἄποψιν ἔτος οἰκοδομηθεὶς ἀπετέμνετο, ἀλλὰ καὶ τὴν δυτικὴν στοὰν τὴν κατὰ τὸ ἱερὸν ἔξωθεν ἔσης, [h] ἔνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ρωμαῖοι τῶν ἑορτῶν ἐποιοῦντο διὰ τὸ ἱερόν. ὑπὲρ τούτοις [i] ἠγανάκτησαν ὅ, τε βασιλεὺς Ἀγρίππας, μάλιστα δὲ Φῆστος ὁ [k] ἔπαρχος, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς καθελεῖν. οἱ δὲ παρεκάλεσαν ἐξουσίαν αὐτοῖς δοῦναι πρεσβεύσαι περὶ τούτου πρὸς Νέρωνα· ζῆν γὰρ οὐκ ἐθέλειν, καθαιρεθέντος τινὸς μέρους τοῦ ἱεροῦ. συγχωρήσαντος δὲ φήσας, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νέρωνα [l] τοὺς πρώτους δέκα, καὶ Ισμάηλον τὸν ἀρχιερέα, καὶ Ελκίαν τὸν γαζοφύλακα. Νέρων δὲ ἀσμένους αὐτῶν, ἐ μόνον συνέγνω περὶ ὧν πραχθέντος, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν ὅτως ἐὰν τὴν οἰκοδομίαν, τῇ γυναικὶ [m] Ποππαίᾳ, θεοσεβὴς γὰρ [n] ἦν, ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων δεηθείσῃ χαριζόμενος. ἢ τοὺς μὲν δέκα προσέταξεν ἀπιέναι, τὸν δὲ Ελκίαν καὶ τὸν Ισμάηλον [o] ὁμηρεύσοντας παρ' ἑαυτῷ κατέσχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, ταῦτα ὡς ἐπύθετο, δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ιωσήπῳ τῷ Σίμωνος παιδὶ ἀρχιερέως, ὀνομαζομένῳ δὲ [p] Καβί.

ter succenſebant. neque enim patria conſuetudo aut lex noſtra ferebat, ut quæ in templo gererentur, & maxime cum res ſacra fieret, aliquis *præter ſacerdotes* aſpiceret. Quam ob rem altum parietem excitabant ſuper exedram, quæ erat in interiore templo ad ſolem occiduum verſa. Iſte autem *ita* exædificatus non ſolum proſpectum è regio triclinio intercipiebat, ſed & è porticu occidentali extra templum ſita, ubi Romani * propter templum feſtis diebus excubias agebant. Iſta ægre tulerunt & rex Agrippa, & maxime Feſtus præſes, eiſque præcepit ut murus diruueretur. Illi vero rogarunt, ut liceret ſibi legatos ea de re ad Neronem mittere: vitam enim diutius non ferendam eſſe, parte aliqua templi diruta. Cumque Feſtus, id permiſiſſet, ad Neronem de ſuis ablegarunt decem primores, & Iſmaëlum pontificem, & Helciam ſacri ærarii cuſtodem. Nero autem cum eos audiviſſet, non ſolum quod factum erat eis ignoſcebat, verumetiam conceſſit ut ſtaret maneretque ædificium; gratificatus in hoc uxori ſuæ Poppææ, quæ (femina utpote religioſa) ei Judæorum in gratiam ſupplicaverat. quæ *porro* decem quidem *viros* abire juſſit, Helciam vero & Iſmaëlum apud ſe *tanquam* † obſides retinuit. At rex ubi iſta reſcivit, pontificatum detulit Joſepho cognomine Cabi, Simonis *olim* pontificis filio.

Murum altum ædificant Judæi.

Quem, contra quam voluerunt Agrippa & Feſtus; manſurum ſtatuit Nero.

Joſephus Cabi pontifex.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ Αλβίνου, ὃς ἐπιτροπεύοντος ἀναιρεῖται Ιάκωβος· οἷά τε ᾠκοδόμησεν Αγρίππας.

CAP. IX.

VIII.

De Albino, quo procuratore interficitur Jacobus: deque ædificiis Agrippæ.

ΠΕμπτῃ δὲ Καίσαρ [q] Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον, Φήστου τὴν πλοῦτον πυθόμενος. [r] ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τὸν Ιώσηπον τὴν [s] ἀρχιερωσύνην, [t] τῷ δὲ Ανάνου παιδὶ, καὶ αὐτῷ Ανάνῳ λεγομένῳ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς ἔδωκε. τοῦτον δὲ φασὶ τὸν πρεσβύτατον Ανανον εὐτυχέστατον γενέσθαι. πέντε γὰρ ἔσχε παῖδας, καὶ τούτοις πᾶσιν ἐνεργὴ ἀρχιερατεύσαντι τῷ Θεῷ, αὐτὸς καὶ [v] πρότερον τὴν πρώτης ὑπὲρ πολλοῦ ἐποιήσατο· ὅπερ ἀδενὶ συνέβη τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων. [x] ὁ δὲ νεώτερος Ανανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην [y] ἔφαμεν παραιληφέναι, θρασὺς ἦν τὸ τρόπον, καὶ τολμητὴς διαφερόντως· αἱρέσιν δὲ μετῄει τὴν [z] Σαδδουκαίων, [a] οἵπερ εἰσὶ περὶ τὰς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ιουδαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. [b] ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος

CÆſar autem, audita Feſti morte, Albinum in Judæam miſit præſidem. Cæterum rex Joſepho quidem pontificatum abſtulit, Anani vero filio, ipſique Anano vocato, conceſſit, ut in iſtum principatum ſuccederet. At ſeniorem hunc Anani ajunt feliciſſimum exſtitiſſe. nam quinque filios habuit, hiſque omnibus contigit Deo in pontificatu miniſtraſſe, cum & ipſe in primis ea dignitate in tempus longiſſimum functus eſſet: id quod nulli unquam apud nos pontifici contigit. Interea Ananus junior, quem pontificatum accepiſſe jam diximus, ferox erat ingenio & inſigniter audax; ſectam etiam Sadducæorum ſequebatur, qui præ cæteris Judæis in judiciis acerbi & immites, quemadmodum antea indicavimus. Talis igitur cum eſ-

Albinus Judææ procurator.

Ananus, Anani filius, pontifex.

h Ἔνθα —— ἱερόν.] Conf. ſupr. c. 4. (5.) §. 3. SPANH.

* *Propter templum feſtis diebus excubias agebant.*] Sc. ad omnes tumultus arcendos.

i Ηγανάκτησαν] Ηγανάκτησεν ὅ, τε β. Αγρ. καὶ μάλιστα *Busb.*

k Ἔπαρχος,] Ἔπαρχος hic dicitur, qui propriè Ἐπίτροπος ſeu Procurator dicebatur. SPANH.

l Τοὺς πρώτους δέκα,] Δέκα ὡς τῶν πρώτων *Zonar. de ſuis primatibus decem*, ut vertit *Epiphan.* Videſis Cl. *Vitringam* de *Decem-Viris otioſis*, p. 205.

m Ποππαίᾳ,] Ita ex nummis. Ποππαίᾳ aut Ποππηίᾳ in *Joſephi* libris.

n Ην,] Ην αὕτη *Busb.*

o Ομηρεύσοντας] *L. B.* ὁμηρεύσοντας.

† *Obſides retinuit*] Obſequii nempe Judæorum.

p Καβί.] Ita *Busb. Voſſ.* Καβεῖ in *cæteris Gr.* in *Epiphanii* libris *Gaddis* aut *Gadis.*

q Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον,] Conf. *alter.* lib. 2. c. 14. §. 1. & lib. 6. c. 5. §. 3. SPANH.

r Ο ὁ βασιλεὺς] Ο ὁ Αγρίππας ἀφ. *Busb.*

s Αρχιερωσύνην,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερουσύνη in *Editis Aliiſque.*

t Τῷ δὲ Ανάνου παιδὶ,] *Nicephorus* (in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 4.) hunc *Ananum* eundem eſſe dicit cum *Anania* illo, qui *Paulum* colaphis cædi juſſit, *Act.* c. 23. v. 2. Sed eum longe falli oſtendit *Valeſius* ad *Euſeb.* l. 2. c. 23.

v Πρότερον τὴν τιμῆς] Ita *Busb.* & *Gall.* πρότερον in *Editis Aliiſque.*

x Ο ὁ —— αὐτῷ] Adducuntur hæc ab Euſebio H. Eccl. lib. 11. c. XXIII. p. 65. D. ab iis verbis: ὁ δὲ νεώτερος Ανανος &c. SPANH.

y Ἔφαμεν παραιληφέναι,] Ἐπομβ. *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. 23. *Niceph.* in *H. E.* l. 2. c. 38. & *Syncell.* p. 339.

z Σαδδουκαίων,] Talmudici etiam in Codice Joma teſtantur adjuratum fuiſſe Pontificem Maximum antequam admitteretur ad miniſterium diei Expiationis, ne placita Sadducæorum ſequeretur in adolendo ſuffitu. Fuere ergo ex Sadducæis ipſis Pontifices aliquando. REL.

a Οἵπερ —— Ιουδαίους,] Sadducæi ſeveriſſimi in Judiciis; Phariſæi contra mites ὡσεὶ τοὺς κολάσεις ſupr. lib. 13. c. 10. § 6. SPANH. Quod hic de Sadducæis notat eos præ aliis Judæis ſeveriſſimos fuiſſe in infligendis pœnis illuſtrat ea quæ in Megillath Taanith leguntur ad diem XIV. Tammuz. Sadducæos codicem conſcripſiſſe סִפְרֵי גְּזֵרוֹת quem uti canonem ſequebantur in quo notatum erat quinam pœna lapidationis, qui combuſtionis qui alia plecti deberent אִלּוּ שֶׁנִּסְקָלִין וְאִלּוּ שֶׁנִּשְׂרָפִין, idque adeo ſevere exequebantur, ut dicerent עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן *oculum pro oculo, dentem pro dente*, quem proximo abſtulerant, pendendum eſſe. Hinc etiam videtur eſſe quod Sadducæi in primis commemorentur qui ſeverius etiam animadvertendum cenſuerint in Petrum & Johannem Act. IV. 1. ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. Ita & Act. 5. 17. E contrario Phariſæi mitiores ſe oſtendiſſe leguntur, uti Act. 5. 34. Gamaliel Phariſæus Apoſtolos dimittendos ſuadebat. Nec deſunt alii loci tum ex corpore juris Phariſaïci, id eſt Talmude, tum aliunde petiti ex quibus docemur Phariſæos lenes fuiſſe admodum in plectendis reis. Adi Lightfootum ad Johann. XVIII. 31. Joſephus etiam in vita ſua (erat autem Phariſæus) manſuetudinem ſuam prædicat & quod non affecerit pœnis quos poterat, idque plus ſemel; quod nefas putet, aliquem ὁμόφυλον interficere. REL.

b Ατε δὴ οὖν] Ατε δὴ τοιοῦτος Ανανος *Sync.*

esset Ananus, opportunum sibi tempus adesse ratus, eo quod Festus quidem vita cessisset, Albinus vero adhuc in itinere esset, concilium judicum cogit; inductoque in judicium fratre *illius* Iesu, qui dicebatur Christus (Jacobus ei nomen) & cum eo quibusdam aliis, in eos ut legis violatæ reos cum accusationem instituisset, *statim* lapidandos tradidit. Sed quicunque inter cives modestissimi, legisque observandæ studiosissimi habebantur, graviter hoc tulerunt: atque clam *legatos* ad regem mittunt, hortantes ut Ananum per literas monere vellet, ne quid deinceps simile moliretur; neque enim prius illud recte *atque ex jure* ab eo factum fuisse. Quinetiam nonnulli eorum Albino, ab urbe Alexandria iter facienti, occurrerunt; eumque monuerunt, non licuisse Anano absque ipsius consensu concilium judicum convocare. Horum oratione Albinus persuasus literas plenas furoris & iracundiæ Anano scribit, minatus se de illo pœnas sumpturum. Proinde rex Agrippa, adempto ei pontificatu, quem per tres menses gesserat, Jesum Damnæi filium *pontificem* constituit.

Jacobus, frater Christi, lapidatur.

Ob Jacobi necem Ananum apud Albinum accusant Judæi.

Jesus Damnæi filius, pontifex.

2. Porro Albinus, cum ad urbem Hierosolymitarum venisset, omnem curam & providentiam adhibuit, ut pacatam & tranquillam redderet provinciam, sicarios aliquammultos interficiendo. Ananias autem pontifex ad majorem indies crevit existimationem, atque benevolentiam & honorem ampliſſimum apud cives *suos* assequutus est. *nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat; atque adeo donis cum Abinum tum & pontificem *ipsum* assidue deliniebat. Habebat autem servos nequissimos, qui, adjuncto sibi audacissimo quoque, areas obeuntes sacerdotum decimas vi rapiebant, nec ab iis verberandis abstinebant qui eas dare recusabant. pontifices etiam similiter ac illius servi faciebant, cum nemo *eos* impedire posset. Quo fiebat ut sacerdotes, qui olim decimis se alebant, tunc cibi penuria morerentur.

Sacerdotum decimæ vi abreptæ.

ὢν ὁ Ανανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ἐπιτήδειον, διὰ τὸ πεθνᾶναι μὲν Φῆστον, Αλβῖνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν· καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ [c] τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ιάκωβος ὄνομα αὐτῷ, καί τινας ἑτέρους, [d] ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, [e] παρέδωκε λιθοβοληθησομένους. ὅστις δὲ ἐδόκουν ἐπιεικέσταται τε τὴν πόλιν εἶναι, καὶ [f] περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ. καὶ πέμπουσιν κρύφα παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ανάνῳ, μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. τινὲς δὲ αὐτῶν [g] καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Αλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ διδάσκουσιν ὡς οὐκ ἐξὸν ἦν Ανάνῳ χωρὶς [h] τῆς [i] ἐκείνου γνώμης καθίσαι συνέδριον. Αλβῖνος δέ, πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ' ὀργῆς τῷ Ανάνῳ, λήψεσθαι παρ' αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. [k] καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας, διὰ τοῦτο τὸν ἀρχιερωσύνην [l] ἀφελόμενος [m] αὐτὸν ἄρξαντα μῆνας τρεῖς, [n] Ιησοῦν τὸν τοῦ [nn] Δαμναίου κατέστησεν.

β'. Επειδὴ δὲ ἦκεν ὁ Αλβῖνος εἰς τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, πᾶσαν [o] εἰσωΐγκατο σπουδὴν καὶ φροντίδα, ὡς ἂν τὴν χώραν εἰρηνεύεσθαι, [p] πολλοὺς [q] τῶν σικαρίων ἀναιρῶν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [r] Ανανίας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐπὶ μέγα προκόπτει δόξης, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολίταις εὐνοίας τε καὶ τιμῆς ἠξιοῦτο λαμπρῶς. ἦν δὲ χρημάτων πορισικός· καθ' ἡμέραν οὖν τὸν Αλβῖνον καὶ τὸν ἀρχιερέα δώροις ἐθεράπευεν. εἶχε δὲ οἰκέτας πάνυ μοχθηρούς· οἳ, συναναστρεφόμενοι τοῖς θρασυτάτοις, ἐπὶ [s] τὰς ἅλωνας προϊόντες [t] τὰς τῶν ἱερέων δεκάτας ἐλάμβανον βιαζόμενοι, καὶ τοὺς μὴ διδόντας οὐκ ἀπείχοντο τύπτειν. οἱ τε ἀρχιερεῖς ὁμοίως τοῖς ἐκείνων δούλοις ἔπρασσον, μηδενὸς κωλύειν δυναμένου. καὶ τῶν ἱερέων τοὺς πάλαι τὰς δεκάτας τρεφομένους τότε συνέβαινε θνήσκειν, τροφῆς ἀπορίᾳ.

γ'. Πα-

c Τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ] Illa de Jacobo, *Jesu, qui Christus dicebatur, fratre* (licet agnita ab *Eusebio* (in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 24.) Aliisque eum sequutis, disertimque à *Photio* in *Bibl.* cod. 238. p. 978.) pro mero adsumento male feriati Christiani habentur à nonnullis. quam recte κρατιστοτέρων esto judicium. Quod vero attinet ad ista, ταῦτα συνεδήκειν Ιουδαίοις τοῦ ἐκδικῆσαι Ιακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἀποδείξεις δικαιότατον αὐτὸν ὄντα Ιουδαῖοι ἀπέκτειναν, quæ, tanquam à *Josepho* prolata in *Antiquitatum* libris, affert *Origenes* (l. 1. contra *Celsum* p. 33. & in *Comment.* ad *Matt.* p. 233.) & ex eo, ut puto, *Eusebius Aliique*; verisimile est ea referri debere μνημονικῷ ἁμαρτήματι *Origenis*, ut constare videtur ex ipso *Flavio*, paulo supra, c. 7. §. 5. Certe nullibi (quod sciam) locum habere potuerunt in *Antiquitatibus*; ut quæ non agant de *Hierosolymorum Excidio.*

d Ως τὸν δικαιοσύνην καταγορίαν] Ως τοῦ δικαίου. *Sync.*

e Παρέδωκε λιθοβοληθησομένους.] Παραδίδωκε καταλιθοβοληθησομένους *Sync.* Alia, tanquam ex *Hegesippo*, de morte *Jacobi* tradit *Eusebius* in loco jam laudato: quæ cum *Josepho* conciliare non tentabimus, utpote vel fabulosa omnia (ut dicit *Scaliger* ad *Eusebium* n. MMLXXVII.) vel (prout fatetur *Petavius* in *Epiphan.* ad *Haref.* LXXVIII.) quædam falsa & subabsurda, genuinis *Hegesippi* addita, complectentia.

f Τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς,] Illud τὰ insertum dedi auctoritate *Eusebii*, *Niceph.* & *Sync.*

g Καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν] Καὶ τῷ Αλβίνῳ ὑ. ἀ. τ. Α. ὁδοιποροῦντι *Busb.*

h Τῆς ἐκείνου γνώμης] Τῆς αὐτοῦ γνώμης *Euseb.* p. 66. B. SPANH.

i Ἐκείνου γνώμης] Αὐτοῦ γν. *Euseb.* & *Niceph.* αὐτῶν perperam *Syncello.* HUDS. Αὐτῶν legit Syncellus, quod mire sensum variat. Sine præsidis consensu, aut sine illorum Judæorum consensu non licuit Pontifici Synedrium convocare. Et quia διδάσκουσιν præcedit, videtur lectio αὐτῶν non rejicienda. Num enim doceri debuit Procurator Judææ; non licuisse Pontifici sine ejus auctoritate id agere? Num id ignorabat? Et quid sibi vult id πειθθεὶς, persuaderine debuit verbis eorum ut crederet vera illos dicere de eo quod Ananus fecerat? Verum ab altera parte observandum est antea Josephum scripsisse Pontificem ideo Synedrium convocasse, quia tempus videbatur ei opportunum ob absentiam Præsidis. Si Præses licentiam convocandi Synedrium dare non debuit, cur captarit hoc tempus uti opportunum. Porro si in eo peccavit quod absque aliorum Judæorum consensu Synedrium convocavit, quare Josephus post καθίζει συνέδριον non addit χωρὶς τῆς γνώμης horum vel illorum? Præterea illi qui mittebantur ad Albinum erant missi à viris qui in urbe legum patriarum erant peritissimi. Non dicitur eos fuisse in dignitate constitutos, πρεσβυτέρους aut ἡγεμόνας τοῦ πλήθους quod necesse erat, siquidem illorum consensus requirebatur ad convocationem Synedrii. Denique an fuerunt hi nuncii, qui dicunt suum consensum requiri, membra Synedrii, & an interfuerunt? si hoc? cur interfuere Synedrio illegitimo? & an membra Synedrii rogari debuerant a Pontifice an liceret Synedrium convocare? ubi id traditum est? Si non sunt membra, quinam ergo fuerant in populo ea dignitate præditi, ut jus haberent licentiam concedendi Pontifici ipsi convocandi Synedrium? Fuere ergo hi tales, qui Procuratori indicarunt quid actum esset, & eum edocuerunt quomodo res se haberet, & quæ consuetudo obtineret: ideoque *iratus scripsit Præses* Pontifici persuasus ut hoc faceret *ipsorum dictis quibus* eum incitaverant & sibi pœnas daturum minatus est: quod Agrippa ablato Pontificatu præstitit. Si tantum in eo peccasset Pontifex, ut inconsultis nonnullis Judæis Synedrium convocasset, putamusne adeo iratum futurum fuisse Albinum, & Pontificatum ei demturum Agrippam? Ne addam codices Josephi constanter ὁπόσην legere, & Syncellum sæpe esse corruptissimum. REL.

k Καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας,] Βασιλεὺς ὁ Αγρ. solus *Euseb.*

l Ἀφελόμενος] Ἀφελόμενοι αὐτὸν ἄρξαντος *Euseb.* & *Niceph.*

m Αὐτὸν ἄρξαντα] Αὐτὸν ἄρξαντος *Euseb.* p. 66. C. SPANH.

n Ιησοῦν τὸν τοῦ Δαμναίου] Syncellus ex Josepho profert Ιησοῦν τὸν Ιδουμαῖον. Male. Monstro simile est Idumæum videre Pontificem & Agrippam regem in illum qui ne Israelita quidem esset hoc munus conferre. Ignoratio τοῦ Δαμναίου peperit vocem notiorem. REL.

nn Δαμναίου κατέστησεν.] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Niceph.* Δαμναίου *Euseb.* Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Δαμναίου an Δαμναίου legerit. Δαμναίου in *Editis*, nec aliter apud *Photium.* Ιησοῦν τὸν Ιδουμαῖον *Syncell.*

o Εἰσωΐγκατο σπουδὴν] Εἰσώϊγκε *Busb.*

p Πολλοὺς] *L. B.* τοὺς πολλούς.

q Τῶν σικαρίων ἀναιρῶν.] Conf. *supra* lib. 2. c. 17. §. 6. & *supr.* c. 7. §. 10. SPANH.

r Ανανίας] *Sc.* Nebæi filius. *Usserius* ad *A. M.* 4056. Vide *Gatakerum* in *Adverſ. Miſcell.* p. 78.

* *Nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat;*] Nam locuples erat, *Epiphan.*

s Τὰς ἅλωνας] Conf. *supr.* c. 7. §. 8. *SPANH.* In *Marg. L. B.* ἅλως.

t Τὰς ——— βιαζόμενοι,] Conf. *supr.* c. 7. §. 8. SPANH.

τ Κα-

γ'. Πάλιν δὲ οἱ σικάριοι [v] κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἐπιεικῆ δὴ αὐτὴ, διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν παρελθόντες, συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦντος Ἐλεαζάρου· πᾶς δὲ ἦν οὗτος [x] Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ὁπόταν ἐξήγαγον. εἶτα πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀνανίαν, ἀπολύειν ἔφασαν τὸν γραμματέα πρὸς αὐτὸν, εἰ πείσειε τὸν Ἀλβῖνον δέκα δεσμώτας τοὺς ἐξ αὐτῶν ληφθέντας ἀπολύσαι. καὶ ὁ [y] Ἀνανίας, διὰ τὴν ἀνάγκην πείσας τὸν Ἀλβῖνον, τῆς ἀξιώσεως ἐπέτυχε. τοῦτο μειζόνων κακῶν ἦρξεν. οἱ γὰρ ληστὰς πάντως ἐπεμηχανῶντο τῶν Ἀνανίου τινὰς [z] συλλαβεῖν οἰκείων, καὶ συνεχῶς ζωγρουμένους οὐκ ἀπέλυον, πρὶν ἢ τινας τῶν σικαρίων ἀπολάβοιεν. θυμούμενοί τε πάλιν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος, ἀναθαρρήσαντες, τὴν χώραν ἅπασαν ἐσάκευν.

δ'. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, μείζονα τὴν φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν κατασκευάσας, εἰς τιμὴν δὲ Νέρωνος τιμὴν, Νερωνιάδα προσηγόρευσεν. καὶ Βηρυτίοις δὲ θέατρον, ἀπὸ πολλῶν χρημάτων κατασκευασμένον, τε καὶ ἑτέρας θέας ἐδωρεῖτο, πολλὰς εἰς τοῦτο μυριάδας ἀναλίσκων. σῖτον γὰρ ἐδίδου τῷ δήμῳ, καὶ ἔλαιον διένειμε. καὶ τὴν πᾶσαν δὲ πόλιν ἀνδριάντων ἀναθέσεσι, καὶ τῆς τῶν ἀρχαίων ἀποτύπου εἰκόνος κόσμῳ. καὶ μικροῦ δεῖν πάντα τὸν τῆς βασιλείας κόσμον ἐκεῖ μετήνεγκεν. μῖσος οὖν οὕτω πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς ἦυξεν, διὰ τὸ προειρημένου τὰ ἐκείνων [a] ξένην πόλιν κοσμεῖν. λαμβάνει δὲ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Γαμαλιήλ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης παρὰ τοῦ βασιλέως, Ἰησοῦ ἀφελομένου τὸν τοῦ [b] Δαμναίου· καὶ διὰ τοῦτο ταχὺ αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο. [c] συσκιάζουσι γὰρ τῶν θρασυτάτων ποιησάμενοι, πολλάκις μέχρι λίθων βολῆς ἀπὸ τῶν βλασφημιῶν ἐξέπιπτον. ὑπεχώρει δὲ Ἀνανίας τῷ πλήθει προσιόντων τοὺς λαμβάνειν ἑτοίμους. [d] Κοστοβάρου δὲ καὶ [e] Σαοῦλου, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μοχθηρὰ πλήθη συνῆγον, γένους μὲν ὄντες βασιλικοῦ, καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀγρίππαν συγγένειαν εὐνοίας τυγχάνοντες, βίαιοι δὲ καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἕτοιμοι. ἐξ ἐκείνου μάλιστα τοῦ καιροῦ συνέβη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσεῖν, προκοπτόντων πάντων ἐπὶ τὸ χεῖρον.

ε'. Ὡς δὲ ἦκουσεν Ἀλβῖνος διάδοχον αὐτῷ [f] Γέσσιον Φλῶρον ἀφικνεῖσθαι, βουλόμενος δοκεῖν τι τοῖς Ἱεροσολυμίταις παρεχῆσαι, προσαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ὅσοι ἦσαν [g] αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι, τούτους προσέταξεν ἀναιρεθῆναι· τοὺς δὲ ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης αἰτίας εἰς τὸ εἱρκτὸν καταπεμφθέντας, χρήματα λαμβάνων αὐτοῖς ἀπέλυε. καὶ ἔτως ἡ μὲν Φυλακὴ τῶν δεσμωτῶν [h] ἐκαθήρθη, ἡ χώρα δὲ λῃστῶν ἐπληρώθη.

ς'. Τῶν δὲ Λευιτῶν, Φυλὴ δέ ἐστιν αὕτη, [i] ὁσοιπερ ἦσαν [k] ὑμνῳδοὶ, πείθουσι τὸν βασιλέα, [l] καθίσαντα συνέδριον, φορεῖν αὐτοῖς ἐπίσης τοῖς ἱερεῦσιν ἐπενδύσασθαι λινοῦν στολήν. πρέπειν γὰρ αὐτὸ τοῖς [m] τῆς ἀρχῆς χρόνοις ἔφασκον, ἀφ' ὧν μνημονεύθησεσθαι καινοποιεῖν. καὶ τῆς ἀξιώσεως οὐ διήμαρτον. ὁ γὰρ βασιλεὺς μετὰ γνώμης τῶν εἰς τὸ συνέδριον [n] ἐπιχωμένων

3. Rursum etiam sicarii dum festum ageretur, quod tum supervenerat, nocte urbem ingressi, vivum comprehendunt scribam Eleazari templi prætoris (ille enim erat Anani pontificis filius) vinctumque abduxerunt. Deinde, nuncio ad Ananiam misso, dixerunt, se scribam *velle* ad ipsum remittere, si Albino persuaderet, ut decem ex illis, quos captos vinctosque habebat, ipse dimitteret. Atque Ananias, id cum Albino necessitate coactus persuasisset, voti compos factus est. unde majores ortæ sunt calamitates. Nam id modis omnibus agebant, ut aliquem è necessariis atque amicis Ananiæ deprehenderent: cumque frequenter eos vivos caperent, non prius dimittebant quam è sicariis aliquot reciperent. Itaque, ubi rursus eis magnus accrevit numerus, fiducia resumpta totam regionem infestabant. *Sicariorum audacia.*

4. Sub idem autem tempus rex Agrippa, cum Cæsaream quæ Philippi dicebatur ædificiis auxisset, in Neronis honorem *eam* Neroniada appellavit. insuper & theatrum apud Berytios, magnis sumptibus exstructum, annuis spectaculis donavit, multis *pecuniæ* myriadibus *in hunc usum* impensis. Porroque frumentum dedit populo, & oleum distribuit: immo & urbem per omnem statuas dispositi, & imaginibus ad antiqua *clarorum* artificum archetypa expressis eam ornavit; & omnia fere sui regni ornamenta in eam civitatem transtulit. quo factum est ut odium ei apud subditos conflaretur, quòd sublatis quæ illorum erant *universis* externam urbem excoleret. Quin & rex, pontificatum adimens Jesu Damnæi filio, fecit ut Jesus Gamalielis filius ei in *honorem istum* succederet: ac propterea inter eos mutuo orta est dissensio. nam cum hominum audacissimorum cohortem utrinque collegissent, sæpe à conviciis eò deventum est ut lapides in se invicem jacerent. * sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque sceleratorum multitudinem coëgerant; orti quidem genere regio, & propter cognationem Agrippæ in magna *apud populum* gratia: vehementes autem & violenti & ad infirmiores spoliandos prompti paratique. Atque ex illo maxime tempore accidit, ut civitas nostra *malis suis* laboraret, rebus omnibus in deterius ruentibus. *Agrippa Cæsarea Philippi ab Neronias dicta. Berytus ab ornamentis aucta. Jesus Gamalielis filius, pontifex.*

5. Albinus vero, cum didicisset Gessium Florum sibi successorem venire, *grati* aliquid videri volens Judæis præstitisse, vinctis productis, eos, qui manifeste necem meruerant, occidi jussit: qui vero levioribus de causis in carcerem conjecti erant, eos accepta pecunia dimisit. atque ita quidem carcer vinctis *maleficis* vacuus est factus, regio vero *tota* latronibus repleta est. *Quæ Judæis præstiterit Albinus ante ejus discessum.*

6. Interea Levitarum (nam & illi in tribum redacti) quotquot erant hymnorum cantores regem orabant, ut coacto synedrio eis æque ac sacerdotibus stolam lineam gestare concederet. illius enim regni temporibus convenire dicebant, ut novi aliquid institueret in perpetuam sui memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Nam rex, cum consensu eorum qui in synedrium venerant, hymno- *Levitis cantoribus stolam lineam gestare permittit Agrippa.*

---

v Κατὰ τὴν ἑορτὴν,] Ἑορτὴ γὰρ ἐνστήκει *Busb.*
x Ἀνάνου] *L. B.* Ἀνανίου.
y Ἀνανίας,] Ἀνανος solus *Busb.*
z Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαμβάνειν.
a Ξένην πόλιν κοσμεῖν.] Εἰς ξένην *Vat.*
b Δαμναίου·] Δαμνέου in *Editis.*
c Συσκιάζουσι] *L. B.* σύσκια.
* *Sed* ——— *concilians.*] Ita cum *Gelenio.* Ananias autem præcellebat eos, quando divitiis suis paratos accipere pecunias redimebat, *Epiphan.*
d Κοστοβάρου] Costobarus quidam etiam fuit, Salomes Herodis Magni Sororis Maritus. vid. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.
e Σαοῦλου,] Ita (suffragante *Lugd. Bat.*) ex *Epiphanii* codicibus. Σάηλος aut Σαδδᾶς in *Græcis.*
f Γέσσιον Φλῶρον] Conf. *alios* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.
g Αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Vat.*
h Ἐκαθάρθη,] Ἐκενώθη *Vat.*
i Ὁσοιπερ ἦσαν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ὅτοι προεῖχον in *Editis Aliisque.*
k Ὑμνῳδοὶ,] Qui hymnos ore cantabant. κιθαρισταὶ ita & κιθαρῳδοὶ distinguuntur quod illi cithara modo canerent, hi ore etiam. REL.
l Καθίσαντα] *L. B.* καθισάντα.
m Τῆς ἀρχῆς χρόνοις] Illud τε è *MSS.*
n Ἐπιχωμένων,] Ἀρχομένων *Busb.* & *Gall.*

mnorum cantoribus id *privilegii* indulsit; ut, priori veste depositâ, lineâ, quam voluerant, uterentur. Cumque alia pars tribus *ejusdem* in templi ministeriis occupata esset, illis etiam permisit, prout eum rogabant, ut hymnos *canendos* ediscerent. Illa autem omnia facta erant contra quam patria ferebant instituta: quibus violatis fieri non potuit quin meritæ luendæ essent pœnæ.

Aliisque hymnos sacros ediscere.

Id agit populus, ut Agrippam ad orientalem porticum instaurandam moveret.

7. Jam illo tempore absolutum erat templi ædificium. Populus igitur cum in otio esse animadverteret opifices, ultra octodecim millia, atque mercedem desideraturos esse, cum jam antea victus illis suppeditaretur ex iis in quibus circa templum elaborarunt; nolletque *sacram* pecuniam repositam habere metu Romanorum, simulque operariorum rationem habens, thesauros in istos expendere cuperet: (nam, si quis unam diei horam operatus esset, mercedem pro ea statim accipiebat) regem hortantur suadentque, ut orientalem portam instauraret. Erat autem porticus exterioris templi, profundæ valli imminens, proinde subnixa muris quadringentorum cubitorum, & saxis quadratis constructa valde candidis. Longitudo quidem cujusque saxi erat cubitorum viginti, altitudo vero sex. Opus Solomonis regis; qui primus integrum templum exstruxit. Rex autem (nam à Claudio Cæsare ei demandata erat templi cura) cum secum reputasset, facile esse vel quodcunque opus demoliri, instaurationem vero rem arduam *fore*, præsertimque ejusmodi porticus (utpote quod hoc opus desideraret tempus longum multumque pecuniæ) illorum quidem petitioni minime concessit: urbem vero candido lapide sterni non prohibuit. Cum autem Jesu Gamaliclis filio pontificatum abstulisset, eundem Matthiæ Theophili filio dedit: quo pontifice bellum inter Romanos & Judæos coortum est.

Porticus orientalis descriptio.

Eam instaurare recusat Agrippa.

Matthias Theophili filius, pontifex.

νων, συνεχώρησε τοῖς ὑμνῳδοῖς, ἀποθεμένοις τὴν πατρίαν ἐσθῆτα φορεῖν λινῆν οἵαν ἠθέλησαν. μέρος δέ τι τῆς φυλῆς λειτουργοῦντος κατὰ τὸ ἱερὸν, καὶ τούτοις ἐπέτρεψε τοὺς ὕμνους ἐκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν. πάντα δὲ ἦν ἐναντία ταῦτα τοῖς πατρίοις, ὧν παραβαθέντων οὐκ ἐνῆν μὴ οὐ δίκας ὑπέχειν.

ζ. Ἤδη δὲ τότε καὶ τὸ ἱερὸν ἐπῴκει. Βλέπων οὖν ὁ δῆμος ἀργήσαντας τοὺς τεχνίτας, ὑπὲρ μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας, καὶ μισθοφορίας ἐνδεεῖς ἐσομένους διὰ τὸ τὴν προφὴν ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας περίεσθαι, καὶ χρήματα μὲν ἀπόθετα διὰ τὸ ἐκ Ῥωμαίων φόβον ἔχειν ὑπὲρ θέλων, πειρώμενος δὲ τῶν τεχνιτῶν, καὶ εἰς τούτους ἀναλοῦν τοὺς θησαυροὺς βουλόμενος· καὶ γὰρ εἴ μίαν τις ὥραν τῆς ἡμέρας εἰργάσατο, τὸν μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν· ἔπειθον τὸν βασιλέα τὴν ἀνατολικὴν στοὰν ἀνεγεῖραι. ἦν δὲ ἡ στοὰ ἔξωθεν μὲν ἔξωθεν ἱερᾶς, κειμένη δὲ ἐπὶ φάραγγι βαθείᾳ, πεντακοσίων πηχῶν τοὺς τοίχους ἔχουσα, ἐκ λίθων δὲ πεπαγώνων κατεσκευασμένη καὶ λευκῶν πάνυ. τὸ μὲν μῆκος ἑκάστου λίθου, πήχεις εἴκοσι· τὸ δὲ ὕψος ἔξ. ἔργον Σολομῶνος τοῦ βασιλέως πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερόν. ὁ βασιλεὺς δέ, ἐπεπίστευτο γὰρ ὑπὸ Κλαυδίου Καίσαρος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ, λογισάμενος πάντως μὲν ἔργον τὴν καθαίρεσιν εἶναι ῥᾴδιον, δυσχερῆ δὲ τὴν κατασκευήν· ὅτι δὲ τοσαύτης ταύτης καὶ μᾶλλον, χρόνον τε γὰρ καὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τοῦργον δεήσειν· ἠρνήσατο μὲν ὧδε τοῦτο δεομένοις, κατασυρέσαι δὲ λευκῷ λίθῳ τὴν πόλιν οὐκ ἐκώλυσεν. Ἰησοῦ δὲ τοῦ [x] Γαμαλιὴλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἔδωκεν αὐτὴν Ματθίᾳ τῷ Θεοφίλου, καθ' ὃν καὶ ὁ πρὸς Ῥωμαίους [y] πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.

CAP. X.

Summorum pontificum enumeratio.

ΚΕΦ. Ι'.

Τῶν ἀρχιερέων ἀπαρίθμησις.

Recensio summorum pontificum.

JAM vero necessarium esse existimo, & huic historiæ in primis convenire, *paucula* narrare de pontificibus; quæ fuerit eorum origo, & quibus concessum hunc honorem accipere, & quot usque ad finem hujus belli fuerint. Et primum quidem omnium Aaronem, fratrem Moysis, Deo in summo sacerdotio ministrasse ajunt, illique defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteris omnibus hunc honorem constitisse. unde etiam ex patrio instituto, neminem Dei pontificem fieri, nisi ex Aaronis sanguine; nec licere alicui alterius generis, ne si rex quidem fuerit, pontificatui admoveri. Fuerunt igitur universi ab Aarone, omnium (sicut diximus) primo, usque ad Phanasum, qui tempore belli à seditiosis constitutus est pontifex, numero LXXXIII. Ex istis dum tabernaculum in solitudine Moysis temporibus steterit, quod Deo exstruxit Moyses *& adornavit*, usque dum in Judæam ventum est, ubi Solomon rex Deo templum erexit, pontificatum gesserunt

ΑΝαγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ προσήκειν διηγήσασθαι περὶ τῶν ἀρχιερέων, πῶς τε [b] ἀρξάμενοι, καὶ τίσιν ἔξεστι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ ποσοὶ γεγόνασι, μέχρι τοῦ πολέμου πολιτῆς. πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ἀαρῶνα τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου διαδέξασθαι τοὺς παῖδας εὐθύς, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς [c] ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ἀαρῶνος, ἐπεὶ δέ [d] τις ἡμῖν ἀδοξήσειεν βασιλεὺς ὢν τύχῃ [e] πεύξεσθαι τὸν ἀρχιερωσύνης. ἐγένοντο οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Ἀαρῶνος, ὡς ἔφαμεν, τοῦ πρώτου γνωμένου μέχρι [f] Φανάσου, τοὺς καθ' τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναδεχθέντος ἀρχιερέως, [g] τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα. ἐκ τούτων καὶ τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως χρόνων τὸ σκηνῆς ἑστώσης, ἣν Μωϋσῆς τῷ Θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τῆς εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, [h] ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τὸν

νεὼν

[z] Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ [a] προσήκειν διηγήσασθαι περὶ τῶν ἀρχιερέων, πῶς τε [b] ἀρξάμενοι, καὶ τίσιν ἔξεστι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ ποσοὶ γεγόνασι, μέχρι τοῦ πολέμου πολιτῆς. πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ἀαρῶνα τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου διαδέξασθαι τοὺς παῖδας εὐθύς, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς [c] ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ἀαρῶνος, ἐπεὶ δέ [d] τις ἡμῖν ἀδοξήσειεν βασιλεὺς ὢν τύχῃ [e] πεύξεσθαι τὸν ἀρχιερωσύνης. ἐγένοντο οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Ἀαρῶνος, ὡς ἔφαμεν, τοῦ πρώτου γνωμένου μέχρι [f] Φανάσου, τοὺς καθ' τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναδεχθέντος ἀρχιερέως, [g] τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα. ἐκ τούτων καὶ τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως χρόνων τὸ σκηνῆς ἑστώσης, ἣν Μωϋσῆς τῷ Θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τῆς εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, [h] ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τὸν

---

o Υμνους ἀκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν.] Νόμους *Busb.*

p Ἤδη ——— ἐτετέλεστο.] Ἤδη δὲ καὶ τότε *Vat.* HUDS. Conf. supr. lib. 15. c. XI. §. 1. SPANH.

q Ἐτετέλεστο] Hac de re agit *Scaliger* in lib. de *Emend. Temp.* p. 499. ut & *Langius* de *Annis Christi*, p. 344. *Lud. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Joannem*, c. 1. v. 20. & *Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 3987.

r Προελέσθαι] Κομίσασθαι *Busb.*

s Ῥωμαίων φόβον ἔχειν ὑπὲρ θέλων,] Τῶν Ῥωμαίων *Busb.*

t Ἀνατολικὴν] Νότιον malint nonnulli. vide *Grotium* ad Joh. X. 22. IBBETS.

v Στοὰ δὲ ἦν ἔξωθεν ἱερᾶς] Vide lib. 8. c. 2.

x Γαμαλιὴλ] Ita *Busb.* & *Zonar.* Γαμαλιήλου in *Editis Aliisque.*

y Πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.] Πόλεμος τοῖς Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ μεγάλα προκεχωρήκει *Busb.*

z Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω] Confer Hegesippum II. 13. p. 294. Ed. *Colon.*

a Προσήκειν διηγήσασθαι] Προσῆκον *Busb.*

b Ἀρξάμενοι] Ἤρξαντο, & τίσιν ἔξεστι τιμῆς *Busb.*

c Ἐκγόνοις] *L. B.* ἐγγόνοις.

d Τις ἡμῖν] Illud τις ἐ *Cod. Busb.*

e Πεύξεσθαι] *L. B* πεύξεσθ.

f Φανάσου,] Φινέσου *Busb.* Φινέου *Gall.* (in *L. B. Marg.* notatur alios Codd. habere Φλωάσου) in *Epiphanis* versione, *Phinasum* aut *Dinasum.*

g Τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα.] De numeris in hoc capite videsis *L. Cappellum* fuse differentem in *Chronologia Sacra*, p. 274. &c. ὀγδοήκοντα τρεῖς *L. B.*

h Ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς] Οτι Σολ. *Busb.*

i Τει-

ναὸν ἤκοδόμησεν, ἱερεῖς ἀπέδειξαν [i] τρισκαίδεκα. τὸ μὲν πρῶτον [k] ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς τὰς ἀρχιερωσύνας εἶχον, ὕστερον δὲ καὶ ζώντων διεδέχοντο. οἱ τοίνυν τρισκαίδεκα ὄντες, τῶν δύο παίδων Ααρῶν ὄντες ἔγγονοι, [l] κατὰ Διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον. ἐγένετο δὲ [m] αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη. γίνεται δὲ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς ὧν ἦρξαν οἱ [n] τρισκαίδεκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέλιπον Αἴγυπτον Μωϋσέως ἄγοντος, μέχρι τοῦ ναὸς κατασκαφῆς, ὃν Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀνήγειρεν, ἔτη [o] δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις. μετὰ δὲ τοὺς τρισκαίδεκα ἀρχιερεῖς ἐκείνους, δέκα καὶ ὀκτὼ τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχον, ἀπὸ Σολομῶνος βασιλέως ἐν Ιεροσόλυμοις αὐτὴν διαδεξάμενοι, [p] μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσορ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, στρατεύσας τῇ πόλει, τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησε, τὸ δὲ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βαβυλῶνα [q] μετήνεγκε, καὶ τὸν ἀρχιερέα [r] Ιωσεδάκην αἰχμάλωτον ἔλαβε. τούτων χρόνος τῆς [s] ἀρχιερωσύνης [t] πεντακοσίων ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἐστι, μηνῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα, [v] ἤδη βασιλευομένων Ιουδαίων. μετὰ δὲ χρόνον ἐτῶν ἀλώσεως [x] ἑβδομήκοντα τοῦ ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης, Κῦρος ὁ [y] Περσῶν βασιλεὺς ἀπέλυσε τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος Ιουδαίους ἐπὶ τὴν οἰκείαν γῆν πάλιν, καὶ συνεχώρησε τὸν ναὸν ἀνεγεῖραι. τότε δὴ τοῦ ὑποστρεψάντων [z] αἰχμαλώτων Ιησοῦς ὁ Ιωσεδὲκ, τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει. [a] ἦσαν δὲ οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα ἅπαντες, μέχρι βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος [b] ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη [c] πεντακόσια δεκατέσσαρα. πρῶτος δὲ Ἀντίοχος ὁ μετονομασθεὶς ὁ γραπτὸς αὐτοῦ Λυσίας [d] τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ἐπίκλην, παύσει τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀνελόντες αὐτὸν ἐν Βερροίᾳ, καὶ [e] τὸν παῖδα τῆς Διαδοχῆς ἀπελάσαντες [f] καθιστᾶσιν [g] Ἰάκιμον ἀρχιερέα, γένους μὲν τοῦ Ααρῶνος, [h] οὐκ οἰκίας δὲ τῆς οἰκίας ταύτης. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ [i] Ονίας, ὁ τοῦ τετελευτηκότος Ονίου ἐξάδελφος, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, παραγενόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ Διὰ Φιλίας ἀφικόμενος Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, πείθει τούτους [k] καὶ τὸν [l] Ηλιοπολίτην νόμον [m] διαμένειν τῷ Θεῷ ναὸν, οἰκοδομῆσαι τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, αὐτὸν ἀρχιερέα καταστῆσαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τοῦ καταφρονηθέντος ἐν Αἰγύπτῳ [n] πολλάκις ἐδηλώσαμεν. ὁ δὲ Ἰάκιμος, ἔτη τρία τὴν ἀρχιερωσύνην κατασχών, ἐτελεύτησεν. διεδέξατο δὲ οὐδεὶς αὐτὸν, ἀλλὰ διετέλεσεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ χωρὶς ἀρχιερέως ὄσα. πάλιν δὲ οἱ τοῦ Ασαμωναίου παῖδες [o] ἔκγονοι, τὴν πρόσοδον ἔθνους πιστευθέντες, [p] καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν, Ιωνάθην ἀρχιερέα καθιστᾶσιν, ὃς ἦρξεν ἐνιαυτοὺς ἑπτά. τελευτήσαντος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐνέδρας τοῦ ὑπὸ Τρύφωνος

XIII. nam à principio pontificatum habuerunt quamdiu vixerint: postea vero etiam viventibus succedebatur. Itaque hi XIII. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, ex successione honorem *ipsum* accipiebant. Erat autem prima quidem eorum administratio Aristocratica, post hanc autem Monarchia, tertia vero Regum. At numerus an- *Confer lib.* norum, dum ipsi XIII. imperio potiti sunt, (ex *10. c. 8.* quo die patres nostri ductu Moysis Ægyptum reliquerunt usque ad templum conditum quod Solomon rex Hierosolymis condidit,) assurgit ad DCXII. Post illos autem pontifices XIII. pontificatum tenuerunt XIIX. qui à tempore Solomonis regis Hierosolymis sibi invicem successerunt, usque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex, contra urbem expeditione facta, templum cremarit, & gentem nostram Babylonem abduxerit, & * Josadacen pontificem captivum fecerit. Tempus autem illorum pontificatus annorum erat CCCCLXVI. mensium VI. dierum X. cum *utique* Judæi jam sub regibus essent. Post tempus vero annorum septuaginta, ex quo *gentis* excidium à Babyloniis factum est, Cyrus Persarum rex Judæos è Babylone in patriam suam remisit, templumque denuo condere *iis* concessit. Tunc itaque Jesus Josedeci *filius*, *unus* è captivis qui reversi sunt, pon- *lib. 11. cap.* tificatum accipit. Atque is posterique ejus, quin- *3. §. 10.* decim universi, usque ad regem Antiochum Eupatora, liberi populi statum rexerunt, per annos CCCCXII. primusque Antiochus ille, quem memoravimus, & dux ejus Lysias Oniam, cognomento Menelaum, pontificatu privant, quippe Berœæ *lib. 12. c. 5.* interfectum; filioque ejus successionis jure depul- *§. 1. & c.* so, Jacimum faciunt pontificem, ex genere qui- *9. §. 7.* dem Aaronis, sed non ex Oniæ domo. quamobrem Onias, Oniæ defuncti patruelis, ejusdem cum patre nominis, in Ægyptum profectus, conciliataque sibi Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ conjugis ejus amicitia, persuasit eis ut in Heliopoliti- *lib. 12. c. 9.* ca præfectura Deo templum Hierosolymitano si- *§. 7. lib. 13.* mile ædificandum curarent, ipsumque pontificem *c. 3. §. 2.* constituerent. Sed de illo quidem templo in Æ- *& c. 10. §.* gypto exstructo sæpius diximus. At Jacimus, cum *4. & lib.* triennio pontificatum tenuisset, obiit. ei autem *20. c. 9. §.* nemo *statim* successit: sed per septennium civitas *1.* mansit pontifice destituta. Rursum vero posteri filiorum Asamonæi (postquam illis mandata esset gentis præfectura, & bellum contra Macedones gessissent) Jonathan pontificem creant, qui septem *lib. 12. c.* annis *rebus sacris* præerat. Illo autem dolo è vi- *11. §. 2. &* vis *lib. 13. c. 1.* *§. 1. & c. 2.* *§. 2. & c.* *6. §. 5.*

[i] Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δεκατρεῖς Busb. L. B. & Gall.

[k] Εως τῆς βίου τελευτῆς.] Εως βίου τελ. Vat.

[l] Κατὰ Διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρειλημμένον.] Κατὰ Διαδοχὴς Busb.

[m] Αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ] Ita vertit Gelenius, quasi τῶν αὐτῶν legisset; Sub his [pontificibus] primo penes optimates administratio fuit reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit. Epiphanius αὐτῶν sumpsit pro Hebræorum gente, adeoque vertit, Fuit autem Hebræorum resp. primo quidem sub populi potestate (quasi legisset δημοκρατικὴ) post hoc autem sub unius potestate sita, tertio vero sub Regibus. Vide Seldenum in libro de Synedriis, c. 15. p. 647.

[n] Τεσσαρεσκαίδεκα,] L. B. δεκατρεῖς.

[o] Δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις.] Alibi sc. l. VIII. c. 11. DLXXXII numerat. Sed hic (notante Vossio in Chronologia Sacra, p 170.) addit XX. inter mortem Heli & judicaturam Samuelis elapsos. quo admisso non opus est emendatione S. Petiti. qui (in Animadv. ἀνεκδότοις, tom. 1. p. 267.) legit, ἔτη ἑπτήκοντα δύο πρὸς τοῖς πεντακοσίοις.

[p] Μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσορ] Μέχρι Ναβ. Vat. μέχρι Ναβουχοδονόσορος Busb. & Lugd. Bat.

[q] Μετῴκησεν,] Μετηγαγε Gall.

* *Josadacen pontificem captivum fecerit.*] Josadecus, dicitur l. 10.

[r] Ιωσαδάκην] L. B. Ιοσιδάκην.

[s] Ἀρχιερωσύνης ——— ἐστι,] Ità Busb. & Epiphan. ἱερατείας in ceteris.

[t] Τετρακοσίων] Τεσσαρακοσίων Vet. Interpr. ut & Lugd. Bat.

[v] Ἤδη] Abest à L. B.

[x] Ἑβδομήκοντα τοῦ ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης] Τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἐτῶν ex lib. x. & Josephi calculis scribit Petitus, p. 270.

[y] Περσῶν βασιλεὺς] Τῶν Περσῶν Busb.

[z] Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτων, εἰς ὧν ὁ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος Ιωσα δ' ἦν καὶ Ιησοῦς τῷ ἀρχ. Gall. & Busb.

[a] Οὗτος ἦν καὶ οἱ ἔκγονοι] Εἰς ὧν οἱ ἔγγονοι L. B. at Coccejus Υἱὸς ὢν &c. Οὗτος αὐτὸς καὶ οἱ ἔκγ. ἀ. π. σύμπαντες Busb.

[b] Επολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη] Επολιτεύοντ ἦ δημοκρ. Busb. & Gall. λαμβάνει δ' αὐτος καὶ &c. L. B.

[c] Τετρακόσια δεκατέσσαρα.] Τεσσαράκοντα solus Busb. Confer, si lubet, L. Cappellum in Chronol. S. p. 278. & Jac. Cappellum in Hist. Sac, & Exot. ad A. M. 3824.

[d] Τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ἐπίκλην] Vide l. x. c. 15.

[e] Τὸν παῖδα] Aliquid deesse videtur. Certe per τὸν παῖδα intelligendus est Oniæ III. filius.

[f] Καθιστᾶσιν] Καθιστᾶσιν Ιωάκιμον ἱερέα Busb. & mox infrà Ιωάκιμος & καθιστῶσιν.

[g] Ἰάκιμον ἀρχιερέα,] Al. Αλκιμον.

[h] Οὐκ οἴκου ἦν τῆς οἰκίας ταύτης.] Οὐ τῆς αὐτῆς ἦν οἰκίας, sed non de recta linea, (ut vertit Schottus) apud Photium in Bibl. Cod. 238. p. 978.

[i] Ο Ονίας,] Ita lego ex Epiphanio, qui vertit, Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris &c. Antea erat ὁ Ανανίας tum in Græcis omnibus præter Busb. (qui habet ὁ νεανίας) tum apud Photium.

[k] Καὶ ——— νοὸν,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

[l] Ηλιοπολίτην νόμον] Ηλιουπολίτην Busb.

[m] Διαμαμένειν τῷ Θεῷ ναὸν,] Διαμάθῳ Photius.

[n] Πολλάκις ἐδηλώσαμεν.] Conf. supr. lib. 12. c. 9. §. 5. & lib. 13. c. 10. §. 4. SPANH.

[o] Ἔκγονοι,] L. B. ἔγγονοι.

[p] Καὶ πολεμήσαντες] L. B. καὶ πολεμηθέντος καὶ πολεμήσαντες.

lib. 13. *c.* 6. §. 2. & 5. vis ſublato, & inſidiis ei à Tryphone ſtructis, ſicuti jam ſupra alicubi memoravimus, pontificatum
lib. 13. *c.* 7. §. 4 & *c.* 8. §. 1. obtinet frater ejus Simon. Cui, cum ſacerdotium tenuiſſet anno amplius quam frater, dolo generi oppreſſo inter epulas, ſuccedit filius nomine Hyr-
lib. 13. *c.* 8. §. 1. canus. At Hyrcanus, per xxx. annos, honore potitus, *ſumma in* ſenectute moritur, ſucceſſione Ju-
lib. 13. *c.* 11. §. 1. dæ relicta, qui & Ariſtobulus dictus eſt. Hunc autem, imperium una cum ſacerdotio adeptum, (nam Judas primus ſibi coronam impoſuit quam uno anno geſſit) morbo exſtinctum in hæreditate
lib. 13. *c.* 12. §. 1. excipit frater Alexander. Alexander autem, cum imperium ſimul & ſacerdotium per xxvii. annos tenuiſſet, vita decedit, relicta Alexandræ uxori poteſtate eum aſſignandi qui pontificatum gereret. Atque illa quidem Hyrcano *ſuo filio* pontificatum dat; illa vero cum regnum novennio adminiſtraſſet, vitam finivit: totidemque annis filius ipſius Hyrcanus ſacerdotium habebat. nam poſt ma-
lib. 14. *c.* 1. §. 2. tris obitum contra ipſum bellum movit Ariſtobulus frater, & victo quidem pontificatum ademit, ipſe
ibid. vero regnavit Deoque in pontificatu miniſtravit. Cæterum cum tertio regni hujus anno, totidem
lib. 14. *c.* 4. §. 1. præterea menſibus elapſis, veniſſet Pompejus, & Hieroſolymitarum urbem vi expugnaſſet, ipſum
lib. 14. *c.* 4. §. 4. cum liberis vinctum Romam miſit; & Hyrcano *in* pontificatum reſtituto, gentis quidem præfecturam ei permiſit, diademate vero uti prohibuit. Atque Hyrcanus præter ix. primos annos impe-
lib. 14. *c.* 13. §. 10. & *alter.* ravit xxiv. Barzapharnes autem & Pacorus, Parthorum dynaſtæ, trajecto Euphrate & bello Hyr-
lib. 1. *c.* 13. §. 1. & *lib.* 15. *c.* 2. §. 1. *ſeq.* cano illato, ipſum quidem vivum ceperunt, Antigonum vero Ariſtobuli filium regem conſtituerunt. Hunc ipſum, cum tres annos totidemque menſes imperaſſet, Soſius & Herodes obſidione
lib. 15. *c.* 1. §. 1. expugnarunt; abductumque Antiochiam morte affecit Antonius. Herodes autem à Romanis ac-
lib. 14. *c.* 16. §. 4. & 15. *c.* 2. §. 4. cepto regno, non amplius ex Aſamonæi genere creavit pontifices; ſed obſcuris quibuſdam, & à ſacerdotibus tantummodo oriundis, præter unum Ariſtobulum, hunc honorem tribuebat. Ariſtobu-
lib. 15. *c.* 3. §. 1. lum namque Hyrcani à Parthis capti nepotem cum pontificem declaraſſet, ſororem ejus Mariamnen in uxorem duxit; quippe qui multitudinis erga ſeipſum captaret benevolentiam, propter Hyrcani memoriam. Deinde veritus ne omnes ad
lib. 15. *c.* 3. §. 3. Ariſtobulum deſciſcerent, ipſum Hiericunte de medio ſuſtulit, necem ei ita machinatus, ut dum nataret ſuffocaretur, ſicuti jam ante declaravimus. Poſt hunc non amplius ex Aſamonæi prole oriundis pontificatum commiſit. Herodem etiam in conſtitutione pontificum imitatus eſt filius ejus Archelaus; & poſt hunc Romani, qui Judæorum regnum occuparunt. Sunt igitur qui ab Herodis temporibus pontificatum geſſerunt, uſque ad diem quo Titus templum & civitatem captam flammis vaſtavit, in univerſum xxviii. tempuſque illo-

μηχανηθείσης, ὡς ἀνωτέρω πᾶ πεφηνήκαμεν, λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτ. καὶ τέτταρα μὲν συμπόσιον ἐπὶ τῷ γαμβρῷ διαφυγόντα, [q] διεξέρχεται πῶς Ὑρκανὸς ἔνομα, καταχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα ἀδελφῶ χρόνον ἑαυτῷ. τελέυτα δ' ἐν ἔτει τ τιμᾶς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας πολλᾶ γηραιὸς, ἰδία τῷ καὶ Ἀριστοβούλῳ κληθέντι τὴν διαδοχὴν καταλιπών. κληρονομεῖ δὲ καὶ τέτον [r] ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ἐπὶ νόσῳ μὲν πολυτήσαντα, τὴν ἱερωσύνην δὲ καταλύτα μὴ βασιλείας· καὶ γὰ διάδημα περιέθετο πρῶτος Ἰούδας ἐπὶ ἔτη ἕνα. βασιλεύσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἱερατεύσας ἔτη εἰκοσιεπτὰ, καταφρέφει τ βίον, Ἀλεξάνδρᾳ τῇ γυναικὶ καταλῆσαι τ ἀρχιερατεύσομενον ἐπιτρέψας. ἡ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῷ δίδωσιν, [s] αὐτὴ δὲ, τὴν βασιλείαν ἐπὶ ἔτη καταλύσα, πολυτᾶ τ βίον· τ ἴσον δὲ χρόνον τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ παῖς αὐτῆς Ὑρκανὸς ἔσχεν. μὴ γὰ τ ζήλατον αὐτῆς πολεμήσας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀριστοβούλῳ, καὶ νικήσας, ἀφαιρεῖται μὲν ἐκεῖνον τὴν ἀρχὴν, αὐτὸς δὲ [t] ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ. ἔτῃ δὲ τέτταρα τ βασιλείας, καὶ πρὸς μηδὲ τοῖς ἴσοις, Πομπήϊος ἐλθὼν, καὶ τὴν τ Ἱεροσολυμιτῶν πάλιν καὶ κράτος ἑλὼν, αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μετ τ τέκνων δήσας ἐπεμψε· τῷ δὲ Ὑρκανῷ πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδοὺς, τὸ μὲν τ ἔθνος πρόσταξιν ἐπέτρεψε, διάδημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. ἦρξε δὲ πρὸς τοῖς ἐννέα τοῖς πρώτοις ὁ Ὑρκανὸς [v] πέταρα καὶ εἴκοσι. [x] Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος, οἱ τ Παρθυαίων [y] δυνάσται, διαβάντες τ Εὐφράτην, καὶ πολεμήσαντες Ὑρκανῷ, αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ [z] παρέλαβον, τ Ἀριστοβούλε δὲ υἱὸν Ἀντίγονον κατέστησαν βασιλέα. τρία δὲ ἔτη καὶ τρεῖς μηνὰς ἄρξαντα τέτον Σόσιός τε καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν· Ἀντώνιος δὲ ἀνεῖλεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀναχθέντα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, οὐκέτι τὰς ἐκ τ Ἀσαμωναίε [a] γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, [b] ἀλλὰ τινὰς ἀσήμους, καὶ [c] μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι. τὴν γὰ ἐνὸς Ἀριστοβούλε τὴν τιμὴν ἀπένεμε. τ γὰ Ἀριστοβούλου Ὑρκανοῦ τ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντος ἡνίκα ὄντα καταστήσας ἀρχιερέα, τῇ ἀδελφῇ αὐτ συνῴκησε Μαριάμμῃ, τὴν τ πλῆθος πρὸς ἑαυτὸν ἠρώμενος εὔνοιαν, διὰ τὴν Ὑρκανοῦ μνήμην. εἶτα, [d] φοβηθεὶς μὴ πρὸς τ Ἀριστόβουλον πάντες ἀποκλίνωσιν, ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐν ἱεριχοῖ πνιγῆναι μηχανησάμενος κολυμβῶντα, καθὼς ἤδη [e] δεδηλώκαμεν. μετ τοῦτον οὐκέτι τοῖς ἐκγόνοις τ Ἀσαμωναίε παίδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστευσεν. ἔπραξε γὰ ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ [f] περὶ τ καθιστάσεως τ [g] ἱερέων, Ἀρχέλαός τε ὁ παῖς αὐτ, καὶ μετ τοῦτον [h] τὴν ἀρχὴν Ῥωμαῖοι τ Ἰουδαίων παραλαβόντες. εἰσὶν οὖν [i] οἱ ἀπὸ τ Ἡρώδε χρόνων ἀρχιερατεύσαντες μέχρι τ ἡμέρας, [k] ἣ τ ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν ἐπυρπόλησεν, οἱ πάντες [l] εἰκοσιπλῆ· χρόνος γὰ τέτων ἔτη πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἑπτά. καί τινες μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύσαντο δὲ

[q] Διεξέρχεται πῶς Ὑρκανὸς ὄνομα,] Ita lego & diſtinguo, maxima ex parte auctoritate nixus *codicis Busb.* in quo, διεξέρχεται παῖς Ὑρκανὸς καταχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείους δὲ αὐτοδίφυα χρόνον ἑαυτῷ. πρόκειται δ' ἐν ἔτει τ τιμᾶς ὁ Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Antea erat in *Editis*, διεξέρχεται παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα. ἐν καταχόντα τὴν ἱερωσύνην πλείονα ἀδελφῷ χρόνον ἑαυτῶν προέκοντα ἐν ἔτει τ τιμᾶς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Quin & πρόκειται δ' ἐν ἔτει habet *Gall.*

[r] Ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀδελφὸς Ἀλιξανδρὸς βασιλεύς *Busb.* in *Editis Aliisque* deërat Ἀλέξανδρος.

[s] Αὕτη δ',] Αὕτη *Busb.*

[t] Ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, & Dei *pontifex fuit.* ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τ ἔθνους in *Editis Aliisque.* in *L. B.* ἐβασίλευε καὶ ἱεράτευε τ ἔθνους.

[v] Τέσσαρας καὶ εἴκοσι.] Vide *Uſſerium* in *Annalibus* p. 437. *Edit. Lond.*

[x] Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος] Βαρζαβάνης *Vat.* & *Busb.* Βαρζαβάρνης *Gall.*

[y] Δυνάσται,] Nota Dynaſtas hic dici Parthorum Reges. SPAN.

[z] Παρέλαβον,] *L. B.* συνέλαβον.

[a] Γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς] Γένους· ἦσαν δὲ οἱ καλούμενοι Μακκαβαῖοι· καθίστησιν *Euſeb.* & *Cyrill.*

[b] Ἀλλὰ τινὰς ἀσήμους,] Vide *Euſeb.* l. 8. p. 398.

[c] Μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι,] Ita in *Joſephi* libris, tum *Græcis* tum *Latinis.* Verum *Euſebius* (in *Demonſtr. Evang.* l. 8. p. 398.) & *Cyrillus Alexandrinus* (in *Comment.* in *Danielem*, p. 662.) καὶ μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι habent. Quo de loco videſis *Caſaubonum* in *Exerc.* c. *Baronium*, c. 52. *Edit. Lond.*

[d] Φοβηθεὶς] Δεδιὼς *Euſeb.*

[e] Διεδηλώκαμεν.] Εἰρήκαμεν *Busb.*

[f] Περὶ τ καταστάσεως] Ἐπὶ τῇ καταστάσῃ τ ἱερέων *Busb.* ἐπὶ τ Ἰουδαίων ἀρχιερέων *Cyrill.*

[g] Ἱερέων,] Ἀρχιερέων *Euſeb.*

[h] Τὴν ἀρχὴν] Τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν *Euſeb.*

[i] Οἱ ἀπὸ τ Ἡρώδε χρόνων] Οἱ ἀπὸ τ Ἡ. *Busb.*

[k] Ἡ τ ναὸν καὶ τὴν πόλιν] Ita lego. ἢ (*Lugd. Bat.* αἱ) τ ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν π. *Busb. L. B.* & *Cocceius.* ἣν τ ν. π. τ. π. T. ἑλὼν in *Editis Aliisque.*

[l] Εἰκοσιπλῆ·] *Sc.* ſi excludatur *Phanaſus* ultimus, qui à Zelotis ſeditioſis ſub finem belli electus eſt, quique propterea inter pontifices non videtur numerandus. *L. Cappellus* in *Chronolo-*

ὅπῑ τε Ἡρώδε [m] βασιλεύοντος, καὶ ὅπῑ Ἀρχελάε τ̃ παιδὸς αὐτ̃. μετὰ δὲ τὸν [n] τότων τελευτὴν, [o] ἀριστοκρατία μὲν ὧν ἡ πολιτεία, τῶν δὲ προστασίαν τ̃ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς [p] πεπίστευντο. τοιγὰρ οὖν τ̃ ἀρχιερέων ἱκανὰ ταῦτα.

rum pontificatuum anni cv. Et horum quidem aliqui sub Herode rege & filio ejus Archelao res administrarunt: istis autem defunctis administratio quidem erat Aristocratica, gentis vero præfectura pontificibus commissa erat. Atque de pontificibus hæc dicta sufficiant.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τ̃ Φλώρε ὑπιτρόπε, ὃς τὰς Ἰουδαίους [q] τοῖς τὰς Ρωμαίους πόλεμον ἀρχὰς ἐδιάζετο. Ἐπίλογος.

[q] Γέστος ὁ Φλῶρος, ὁ πεμφθεὶς Ἀλβίνε διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, πολλῶν [r] ἀνέπλησε κακῶν Ἰουδαίους. Κλαζομένιος ὧν ὢν τὸ γένος ἦν, ἐπήγετο ὧν Κλεοπάτραν γυναῖκα, δι' ὢν Φίλιον ἔσχεν [s] Ποππηίας τ̃ Νέρωνος γυναικὸς, καὶ πονηρίᾳ μηδὲν αὐτ̃ διαφέρουσαν, τ̃ ἀρχ̃ς ἐπέτυχεν. ἦτο ὧν τοῖς τὴν ἐξουσίαν ἐγκύρσας κακὸς καὶ βίαιος, ὥστε, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τ̃ κακῶν, Ἀλβῖνον ἐπήνουν ὡς εὐεργέτην Ἰουδαῖοι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ [t] ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν, καὶ τοῦ μὴ πανταχόθεν κατάφωρος εἶναι πρόνοι· Γέστος ὧν Φλῶρος, καθάπερ εἰς ἐπίδειξιν πονηρίας πεμφθεὶς, τοὺς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀφανομίας [v] ἐπόμπευε, μήτε ἁρπαγῆς παραλιπὼν μηδένα τρόπον μήτε ἀδίκου κολάσεως. ἦν γὰρ [x] ἄπεικτος [y] μὲν τοῖς ἕλεον, παντὸς ὧν κέρδους ἄπληστος, ὤμος μηδὲ τὰ τυχόντα τῶν ὀλίγων διάφορον, ἀλλὰ καὶ λῃστῶν [z] κοινωνήσας. ἀδεῶς γὰρ οἱ πολλοὶ τοῦτο ἔπραττον, ἐκ τοῦ σύνοιδεν παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ὑπὸ τοῖς μέρεσιν ἔχειν πεπιστευκότες. καὶ τοῦτο μέτριον οὐκ ἦν. ἀλλ' οἱ δυσυχεῖς Ἰουδαῖοι, μὴ δυνάμενοι τὰς [z] ἀπὸ τῶν λῃστῶν γινομένας πορθήσεις ὑπομένειν, ἠναγκάζοντο τῶν ἰδίων [a] ἐξανιστάμενοι [b] ἠθῶν φεύγειν ἅπαντες, ὡς κρεῖττον [c] ὁπωσδήποτε παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις κατοικήσοντες. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; τ̃ γὰρ πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἄρασθαι, Φλῶρος ἦν, κρεῖττον [d] ἡγεμένους ἀθρόους ἢ κατ' ὀλίγον ἀπολέσθαι. καὶ [e] δὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ἔτει τ̃ ὑπιτροπῆς Φλώρε, [f] δωδεκάτῳ δὲ τ̃ Νέρωνος ἀρχ̃ς. ἀλλ' ὅσα μὲν [g] δρᾶν ἠναγκάσθημεν, ἢ παθεῖν ὑπεμείναμεν, ἀκριβῶς γνῶναι πάρεστι τοῖς βουλομένοις ἐντυχεῖν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τ̃ Ἰουδαϊκ̃ πολέμου βίβλοις γεγραμμένοις.

β'. Παύσεται δὲ ἐνταῦθά μοι τὰ τ̃ ἀρχαιολογίας, μετ' ὀλίγων καὶ τὸν πόλεμον ἠρξάμην γράφειν. περιέχει δὲ αὕτη τὴν ἀπὸ πρώτης γενέσεως ἀνθρώπου παράδοσιν, [gg] μέχρι ἔτους δωδεκάτου τ̃ Νέρωνος ἡγεμονίας, τῶν ἡμῖν συμβεβηκότων τοῖς Ἰουδαίοις κατά τε τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ὅσα τε πεπόνθαμεν ὑπὸ Ἀσσυρίων τε καὶ Βαβυλωνίων, πάντα τε Πέρσαι καὶ Μακεδόνες [h] διατεθείκασιν ἡμᾶς, καὶ μετ' ἐκείνους [i] Ρωμαῖοι. πάντα γὰρ

CAP. XI.

IX.

De Floro procuratore, qui Judæos cogebat bellum Romanis inferre. Peroratio.

GEssius autem Florus, qui missus est à Nerone ut Albino succederet, plurimis Judæos replevit calamitatibus. Hic genere erat Clazomenius, secumque Cleopatram conjugem adduxit, per quam, utpote Poppææ Neronis uxoris amicam, & nihil ab ipso improbitate differentem, rerum *in Judæa* administrationem adeptus est. Ita autem nequiter & violenter potestate sua abusus est, ut, propter insignem ejus maleficentiam, Albinum, tanquam de illis egregie meritum, celebrarint Judæi. nam ille nequitiam suam occultare studuit, & solicite cavebat ne omnibus notus esset & manifestus: Gessius autem Florus, quasi ad malitiam ostentandam missus, ex suis in gentem nostram injuriis pompam agebat *& triumphabat*; nihil sibi ad rapinarum omne genus summamque supplicii iniquitatem reliquum faciens. Erat enim durus quidem & ad misericordiam flecti nescius, cupiditatisque in re lucri inexplebilis, ut qui nullum inter parva & magna discrimen faceret, sed & cum latronibus participaret. Multi enim quæstum istum exercebant, spei pleni nihil ab ipso de incolumitate sua metuendum, quod secum prædarum partes haberet. adeoque nullus erat injuriarum modus; ut miseri Judæi, cum ferre non valerent vastationes à latronibus factas, cogerentur omnes suis sedibus relictis fugam capessere, tanquam ubicunque apud exteros melius vitam acturi. Denique quid multis? Florus erat, qui nos eo adegit, ut bellum Romanis inferremus, satius esse existimantes ut semel universi quam paulatim periremus. Et quidem cœptum est *hoc* bellum anno secundo administrationis Flori, duodecimo vero Neronis imperii: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, sat accurate intelligere possunt, qui legere voluerint libros à nobis de Bello Judaïco conscriptos.

Florus Judææ procurator.

Pejor Albino.

Belli Judaïci causa.

2. Atque hîc finem dicendi faciam de Antiquitatibus *nostris*, * post quas exorsus sum libros quos de Bello scripsi. Compectuntur autem Antiquitates rerum traditionem à primo homine nato usque ad annum Neronis imperii XII. quæ *scilicet* nobis Judæis acciderunt & in Ægypto & Syria & Palæstina, & quas clades ab Assyriis & *Babyloniis* accepimus, & quibus modis nos vexarunt & attriverunt Persæ & Macedones, & post eos Romani. Atque omnia, ut ego arbitror, exsequutus

Peroratio.

---

nologia Sacra, p. 279. *L. B.* εἴκοσι καὶ ἑπτὰ.

m Βασιλεύοντος,] Βασιλεύσαντος *Busb.*

n Τότων] *L. B.* τ̃ παιδὸς.

o Ἀριστοκρατία δ' ὧν ἡ πολιτεία,] Vide *Corringium* de *Rep. Hebr.* c. 73.

p Πεπίστευντο.] *L. B.* ἐπιτέτραπτο.

q Γέστος ὁ Φλῶρος,] Conf. *alibi.* Proœm. §. 7. & *alibi.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

r Ἀνέπλησε κακῶν Ἰουδαίους.] Ἐνέπλησε *Busb.*

s Ποππηίας] Male in *libris* Πομπηίας. HUDS. Πομπηΐας *Gen.* Pompejæ *Rufin.* sicut in Græco. SPANH.

t Ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν.] Ἐπικρύπτει *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπέκρυπτε *Zonar.*

v Ἐπόμπευε,] *L. B.* ἐπέπλευσε.

x Ἄπεικτος.] Ἄτεκτος *Gall.* & in *Epiphanii* versione *inflexibilis.* HUDS. *Sophocl. Oed. Tyr.* v. 344. ἀλλ' ὦδ' ἄτεικτός ἐστι Schol. ἄτεικτος, αὐτὶ τ̃ ἀσυμπαθὴς καὶ ἀδάκρυτος. SPANH.

y Μὲν ὡς ἕλεον,] Illud μὲν ὡς *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

z Ἀπὸ τ̃ λῃστῶν γινομένας] Ita *Busb.* ὑπὸ in *reliquis.*

a Ἐξανιστάμενοι] Sic *Gall.* & *Busb.* ἐξιστάμενοι in *cæteris.*

b Ἠθῶν] *L. B.* ἰδίων.

c Ὁπωσδήποτε] Ἀεί ποτε *Busb.*

d Ἡγεμένους ἀθρόους] Ita *Busb.* ἡγεμόνας in *Editis Aliisque.*

e Δὴ] Abest à *L. B.*

f Δωδεκάτῳ τ̃ Νέρωνος ἀρχ̃ς.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 14. §. 4. SPANH.

g Δρᾶν ἠναγκάσθημεν,] Δρᾶν deest *Vat.*

* *Quo* —— *scripsi.*] *Sc.* ubi illa desinunt, cœpi aliquot abhinc annis de Bello Judaïco scribere.

gg Μέχρι —— ἡγεμονίας,] Conf. Proœmii *alibi.* inscript. *alibi.* & Proœmium §. 7. ἐν ᾗ ἔτει δωδεκάτῳ τ̃ Νέρωνος &c. SPANH.

h Διατεθείκασιν ἡμᾶς,] Δεινὰ διέθετο. *Busb.*

i Ῥωμαῖοι.] Ῥωμαῖοι τὸ ὕστερον *Busb.* Vide *Vossii Chronol. S.* c. 23. p. 170.

tus ſum accurate. Quin & operam dedi ut obſervarem ſummorum pontificum recenſionem, quot per bis mille annos exſtiterunt. Porroque ut reges ſibi invicem ſucceſſerint, abſque errore tradidi; quas res illi geſſerint, & quomodo remp. adminiſtrarint *inſuper* narrans, ut & monarcharum potentiam, prout in ſacris libris omnia perſcripta reperiuntur. id quod facere polliciti ſumus, ſtatim ab initio hiſtoriæ. Confidenter autem dico, opere, quod inſtitui, jam ad finem perducto; quod nemo alius, etiamſi *id maxime* voluerit, neque Judæus, neque alienigena, † potuerit commiſſa huic operi accurate adeo Græcis hominibus enunciare.

Joſephus in Hebræis Græciſque literis verſatiſſimus.

nam populares meos confitentes habeo, quod illis in patria diſciplina plurimum præſtiterim: Græcarum etiam literarum ſtudio, poſtquam Grammatices elementa didiciſſem, memet addixi, quamvis exquiſitam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinem mihi non licuit. Nullo enim in honore ſunt apud noſtrates, qui multarum gentium linguis loqui didicerunt, quique in ſermone dictionis venuſtatem atque ornatum venantur. eo quod ingenuorum infimis hujuſmodi ſtudium cum ſervis quibuſcunque commune eſſe arbitrantur: illoſque ſolos ſapientes haberi volunt, qui legum ſcientiam conſequuti ſunt, & in ſacris literis rerum verborumque vim ſcite interpretari poſſunt. Quare cum multi operam ſtudiumque ſuum in hac exercitatione poſuerint, vix duo quidem aut tres ad ſummum profecerunt, ſtatimque laborum fructum ceperunt. Fortaſſe autem res erit non invidioſa, ſi de meo etiam genere, deque iis quæ in vita mea geſſi, pauca enarravero, dum adhuc ſuperſunt, qui aut vera dicenti poſſunt teſtimonium perhibere, aut falſa redarguere. Hîc itaque finem imponam Antiquitatibus, libris quidem viginti, verſibus autem ſexaginta millibus comprehenſis; atque, ſi Deus permiſerit, iterum, breviter omnia percurrendo, memorabo & bellum *Romanorum cum Judæis*, & quæ nobis evenerunt in diem uſque hodiernum, qui incidit in annum quidem imperii Domitiani Cæſaris XIII. meæ autem ætatis LVI. Propoſitum etiam mihi eſt quatuor libros conſcribere de Deo deque ejus ſubſtantia, ex opinione Judæorum quam ipſi à majoribus acceperunt; item de legibus, cur earum præcepto quædam nobis permiſſa ſunt, quædam vetita.

Librorum nonnullorum, quos Joſephus ſcripſerit, aut ſcribere propoſuerit, recenſio.

Finis Libri viceſimi.

---

k Ακριβείαν ἁπάσης συντεταχέναι.] Mediam vocem ex *L. B.* inſerui. HAV.

l Εν δισχιλίοις ἔτεσι ῥηθησόμενον.] Εν δισχ. ὅλοις ἔτεσι *Gall.*

m Ισοφίας.] Ο δὲ πεποίηκα poſt *ισοφίας* adjicit *Busb.*

n Σωτέλειαν,] Ατελεφαλάωτον καὶ σωτέλειαν *Gall.* & *Busb.* ὑποθέσεων ἀνακεφαλαίωτιν, καὶ *L. B.*

* *Potuerit* —— *enunciare.*] Soli huic *Antiquitatum* libro non apponitur ΤΕΛΟΣ in *Græcis.* quod libellus qui eum excipit, *de Vita Joſephi* inſcriptus, *pars* ejus fuerit, ut *epilogus* ad libros *Antiquitatum.* Videſis quæ annotantur ad pag. 1. ſequentis Voluminis.

o Εγὼ γὰρ —— ἀναλαβὼν,] Ergo linguæ Hebrææ gnarus fuit Joſephus. REL. *L. B.* ἔχω γὰρ ὁμολογούμενον.

p Επιχώριον παιδείαν] Addit *L. B.* καὶ παρ' ἡμῶν, quod videtur ex gloſſa eſſe. HAV.

q Καὶ τὴν —— ἀναλαβὼν] Conf. Contra Apion. lib. 1. §. 9. SPANH.

r Γραμμάτων ἐπαίδευσα] Καὶ ποιητικῶν μαθημάτων poſt γραμμάτων addit *Busb.* καὶ ποιητικῶν μαθημάτων παιδὰ ποιήσας ἐπαίδευσα *Gall.* & *L. B.*

s Πάτριον ἀκώλυτον συνήθειαν.] Hac de re videſis *Seldenum* fuſe diſſerentem in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. p. 398.

t Αποδέχονται] Αποδέχονται) καὶ ἐπισημαίνεσθαι ἀξιοῦσι τοὺς πολλοὺς *Gall.*

v Καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικοσμοῦντας.] Hæc verba quum in *L. B.* invenerim, abeſſe nolui, quod hunc loco non inepte convenire videantur, quare verſionem itidem interpolavi. HAV.

x Τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον] Ita *Busb.* τοῦτο μόνον οὐκ ἐλευθέρων τοῖς in *Editis Aliiſque.* Legi poteſt τοῦτο δὲ μόνον ἐλ. atque ita exhibet *Lugd. Bat.*

y Τοῖς θέλουσιν.] Illud τοῖς inſertum dedi è *Cod. Busb.* ut & mox τῶν ante ἱερῶν.

z Γένοιτο,] Γένοιτο, εἰδὲ (εἰδὲ *L. B.*) σκοπὸν τοῖς πολλοῖς φαίνοιτο) καὶ ὧδε *Gall.* & *Lugd. Bat.*

οἴμαι μετὰ k ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι. τηρῆσαι δὲ πεπείραμαι καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἀναγραφὴν, τῶν l ἐν δισχιλίοις ἔτεσι ῥηθομένων. ἀτελαῆ δὲ πεποίημαι καὶ τὴν ὡς ἐπὶ τὰς βασιλείας ἀφοδοχὴν, τὰς πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς πολιτείας ἀπαγγέλλων, μοναρχῶν τε δυνασείας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι ὡς ἐπὶ πάντων ἔχουσι τὴν ἀναγραφήν. τὸν γὰρ πάντα ἐν ἀρχῇ ἐπηγγελάμην τῆς m ἰσοφίας. λέγω δὲ ἡσθησόμενος ἤδη διὰ τὴν τῶν προειρημένων n σωτέλειαν, ὅτι μηδεὶς ἂν ἕτερον ἡδυνήθη θελήσας, μήτε Ιουδαίων, μήτε ἀλλόφυλον, τὴν πραγματείαν ταύτην ἄτως ἀκριβῶς εἰς Ελλήνας ἐξενεγκεῖν· o ἐγὼ γὰρ ὁμολογούμενα τῶν ὁμοεθνῶν πλεῖσον αὐτῶν κατὰ τὴν p ἐπιχώριον παιδείαν διαφέρειν· q καὶ τῶν Ελληνικῶν δὲ r γραμμάτων ἐπαιδεύθην μεταλαχεῖν, τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβών, τὴν δὲ ὡς ἐπὶ τὴν προφορὰν ἀκρίβειαν s πάτριον οὐκώλυτόν μοι συνήθεια. παρ' ἡμῖν γὰρ οὐκ ἐκείνους t ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διαλέκτου ἐπιμαθόντας, v καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικοσμήσαντας. διὰ τὸ κοινὸν εἶναι νομίζειν τὸ ἐπιτήδευμα x τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν y τοῖς θέλουσιν· μόνους δὲ σοφίαν μαρτυροῦσι τοῖς τὰ νόμιμα σαφῶς ἐπισταμένοις, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεῦσαι δυναμένοις. διὰ τοῦτο πολλῶν πονησάντων ὡς ἐπὶ τὴν ἄσκησιν ταύτην, μόλις τινὲς δύο, ἢ τρεῖς, κατώρθωσαν, καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπικαρπίαν εὐθὺς ἔλαβον. ἴσως δὲ οὐκ ἂν ἐπίφθονον z γνοίητε, ὡς καὶ γνώς τινά μοι, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων βραχέα διεξελθεῖν, ἕως ἔχω ζῶντας, ἢ τοὺς ἐλέγξοντας, ἢ τοὺς μαρτυρήσοντας. ἐπὶ τούτοις γὰρ καταπαύσω τὴν ἀρχαιολογίαν, βίβλοις μὲν εἴκοσι περιειλημμένην, ἐξ ἧς μυριάσι * στίχων· καὶ τὸ θεῖον ἐπιτρέπῃ, κατὰ ταὐτὸν ἐπομνήσω πάλιν ἅπαντα τόν τε πόλεμον καὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, μέχρι τῆς νῦν ἐνεστώσης ἡμέρας, b ἥτις ἐστὶ τρισκαιδεκάτου μὲν ἔτους τῆς Δομετιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, ἐμοὶ δὲ ἀπὸ γενέσεως πεντηκοστὸν καὶ ἕκτον. ὑποθήσομαι δὲ συγγράψαι, c κατὰ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ιουδαίων, d ἐν τέσσαρσι βίβλοις περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κεκώλυται.

Τέλος τῆς βίβλου εἰκοστῆς.

---

a Στίχων·] Solebant Græci veteres orationis partes per στίχους, ſeu *verſiculos*, diſtinguere. στίχος autem non integram periodum complectebatur, ſed ejuſmodi particulam, quæ diſtinctum ſenſum in ſe contineret; unde στίχων numerus in immenſum exſurgebat. Sed hac de re videſis Cl. *Millium in Prolegomenis* ad N. T. p. 100. & *D. Bern. de Montfaucon in Paleographia Græca*, l. 1. p. 28.

b Ητις ἐστὶ] *Scaliger* erroris arguit Joſephum, qui de Vita §. 1. ſe natum dicit anno primo Caji, atque opus ſuum abſolviſſe anno XIII. Domitiani. atque uno anno minus diviſſe *Joſephum* exiſtimat, & LVII. annos debuiſſe numerare. In quo fruſtra eſt. Cajus enim iniit imperium anno Chriſti XXXVII, Januarii XXIV; Domitiani vero XIII cœpit anno Chriſti XCIII ex die XIV Septemb. Fingamus natum eſſe *Joſephum* anno ipſo XXXVII Chriſti, Decembri menſe, vel anno XXXVIII ineunte Januario, cum adhuc Caji primus laberetur, annus ipſius LVI incipiet, ab Decembri menſe anni XCII, poſt initium anni XII Domitiani. Quare ut ſcribendi finem fecerit Octobri menſe anni XCIII, id acciderit anno vitæ ſuæ LVI, Domitiani vero XIII. *Petav.* ad *Epiphan.* p. 386.

c Κατὰ τὰς ἡμετέρας] Ita lego ex (*Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*) *Euſebio* in *Eccl. Hiſt.* l. 3. c. 10. idemque firmare videtur *Nicephl.* in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 18. hiſce verbis, ἐμφαίνῃ δὲ τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ, ὅσαι πάτριοι δόξαι, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. Antea erat in *Joſephi* libris, καὶ τὰς ἡμετ. In *Epiphanii* verſione, ad hunc modum; *Propoſui quoque vobis conſcribere etiam noſtras, id eſt Judæorum ſectas, in quatuor libris de Deo ejuſque ſubſtantia; & de Legibus &c.*

d Εν τέσσαρσι —— ἔξεσιν] Quatuor libros promittit Joſephus, qui non exſtant, de Judæorum Opinionibus, de Deo, ejus Eſſentia, Legibus &c. vid. fin. Præf. §. 4. Item quod ibi mox ſequitur lib. 1. c. 1. §. 1. ἐπιχείρημα τῆς αἰτιολογίας ἐκ πάντων &c. SPANH.